

Holy Bible

Aionian Edition®

Godin Eghaghanim
Aruamu Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as " The Purple Bible "

Holy Bible Aionian Edition ®

Godin Eghagham
Aruamu Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/14/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
The Seed Company, 2020

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Mikarew-Ariaw at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Mikarew-Ariaw at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēśē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Jenesis	11
Ua Me Ini	166
Ofa Gami	310
Diboboniba	423
Godin Araziba	554
Josua	676
Gumazir Dapaniba	758
Rut	841
1 Samuel	851
2 Samuel	962
1 Atriviba	1057
2 Atriviba	1170
1 Eghaghaniba	1286
2 Eghaghaniba	1387
Esra	1518
Nehemia	1552
Esta	1605
Jop	1631
Onger Akaba	1728
Aghuzir Akaba	1951
Fofozir Gumazim	2037
Solomon	2068
Aisaia	2083
Jeremaia	2289
Azir Akam	2498
Esekiel	2518
Daniel	2699
Hosea	2749
Joel	2778
Amos	2789
Obadia	2813
Jona	2817
Maika	2823
Nahum	2840
Habakuk	2847
Sefanaia	2857
Hagai	2866
Sekaraia	2872
Malakai	2902

NEW TESTAMENT

Matyu	2915
Mak	3027
Luk	3096
Jon	3204
Aposel	3293
Rom	3401
1 Korin	3460
2 Korin	3511
Galesia	3548
Efesus	3570
Filipai	3589
Kolosi	3602
1 Tesalonika	3616
2 Tesalonika	3626
1 Timoti	3632
2 Timoti	3648
Taitus	3659
Filemon	3667
Hibru	3670
Jems	3715
1 Pita	3730
2 Pita	3745
1 Jon	3755
2 Jon	3768
3 Jon	3770
Jut	3772
Akar Mogomem	3777

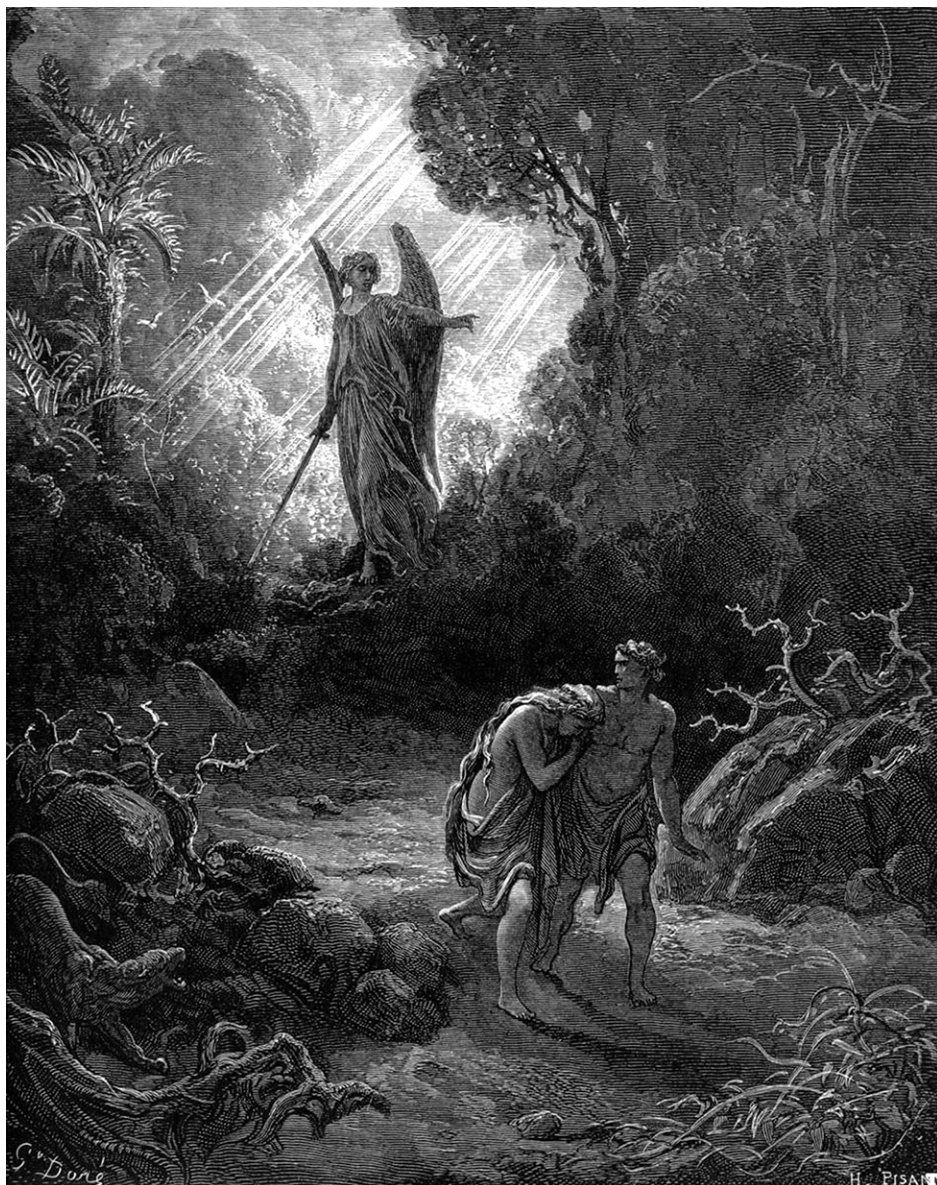
APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselin bar gavgaviba amisefe, eghti me Idenin Azenimin aruem anadi naghin tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pamtem isia, danganibar bar uabi gighavkira gari. Dughiabar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamin gara iti, eghti gumazitam temer ikerimir angamira itim anidir kamin boroghin mangan kogham.

Jenesis 3:24

Jenesis

1 Bar faraghavira God overiam ko nguazimin ingarigha aningın itir biziba bar dagh amizima, da otifi. **2** Faragha zuir dughiar kam, nguazim e datirighin iti moghin garir pu. Puvati. A bar pura ikia egħa an ganganim ighara. Mitater dafam ongarir ekiaba avarazima, Godin Duam pura dipam gisin arui. **3** Ezi God kamaghin migei, “Angazangarim otogh.” Ezi angazangarim oto. **4** Ezi God angazangarimin gari, a derazima, a bar akonge. Egħa mitatem ko angazangarim tuiira. **5** Egħa angazangarim ziar kam, “Aruem,” a gati. Egħa mitatem ziar kam, “Dimagarim,” a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar bar faraghavira zuim. **6** Egħa gin God kamaghin migei, “Avavetam otogh dipam avinighti, dipam akuar pumuningin iki.” Ezi avaver kam oto. God avaver kam gamizima, a dipar pin itim ko apengan itim abiki. **8** Egħa God avaver kamin ziam, “Overiam,” a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 2. **9** Egħa gin God kamaghin migei, “Dipar overiamin apengan itim sivagh mangi danganir vamiran uabi akuvaghti, nguazir misingizim otogh.” Ezi nguazir misingizim oto. **10** Ezi God nguazir misingizir kam ziam, “Nguazim,” a gati. Egħa dipar danganir igharazimin uari akuvaziba, a ziam, “Ongariba,” dagħ ati. Egħa God bizir kabar gari da bar derazima, a bar akonge. **11** Egħa gin God kamaghin migei, “Nguazim, temer guar aviriba ko nguazimin aver beniba ko dagheba a gisin aghung.” Ezi bizir kaba otifi. **12** Ezi temer ber guar aviriba ko benir nguazimin aveba ko dagher apiba bar nguazimin vaghvagħa aghui moghin aghua,

egha da be moghin be. Ezi God bizir kabar garima da derazima, a bar akonge. **13** Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 3. **14** Egha gin God kamaghin migei, “Angazangariba overiamin otifigh, aruem ko dimagarim abikigh. Eghti dughiaaba ko azeniba ikiti, me angazangarir kabar ganiva dughiabagh fogham. **15** Eghti angazangarir kaba otivigh angazangarim nguazim daningam.” Ezi angazangariba otifi. **16** Egha God angazangarir ekiam pumuning gamizima aning oto. Angazangarir ekiam, an aruem, egha isiragha gara aruemin angazangarim anidi. Ezi dozim, a iakinim, a isiragha dimagarimin angazangarim anidi. Egha God mikovezibagh amizi da otifi. **17** Egha God nguazim angazangarim a daningasa, angazangarir kaba overiamin da ariki. **18** Egha aruem isiragh ganamin dughiam atigha, uaghan dimagarim otivamin dughiam ati, eghti aruem ko dimagarim deravira uaning abigham. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. **19** Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 4. **20** Egha gin God kamaghin migei, “Ongarimin aven, bizir angamira itir aviriba an ikiva a gizivagham. Eghti kuaraziba otivigh overiamin pin tintinibar mighi.” **21** Ezi God ongarimin osirir dafaba ko kuruzir dafabar ingarizi da otifi, ongarimin itir bizir guar aviriba, ko kuarazir guar aviriba uaghan, vaghvagha gari moghira gari. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. **22** Egha bizir kaba deraghasa, God migirigiar aghuir kam dagh ami, “Ia ongarimin itir bizir guar aviriba, ia avirasemegh, ongarim bar a gizifagh. Eghti ia kuaraziba, ia nguazimin bar avirasemegh.” **23** Ezi aminim

pirigha ua tirazima kar dughiar namba 5. **24** Egha gin God kamaghin migei, “Nguazim bizir angamira itir guar aviribar amuti da vaghvagha gari moghiram an otiv. Egh nguibamin itir asiziba ko, ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba sara damuti da otiv.” Ezi asiziba otifi. **25** God nguibamin asizir guar aviriba ko ruarimin asizir ekiaba ko dozibar ingarizi, da vaghvagha gari moghira otifi. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. **26** Egha God kamaghin migia ghaze, “Datirighin e gumaziba ko amizibar ingarighti me en mirara ganam. Egh e me atighti, me en min iki, ongarimin itir osiriba ko, overiamin itir kuaraziba ko, asizir guar aviriba ko nguazimin itir biziba bar, me dar gan dagh ativagham.” **27** Egha God gumazamizibar ingarizi, me Godin mirara gari. God me gamizima, me an nedazimin min oto. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. **28** Ezi God me deraghasa, migirigiar aghuim me gamua kamaghin migei, “Ia avirasemegh mangi nguazir otevisa bar dar apiagh egh bizir nguazimin itiba bar dar gan. Ki osiriba ko, kuaraziba ko, nguazimin itir asizir guar aviriba ian dafarim darigham.” **29** Egha God migia ghaze, “Ki nguazir kamin itir dagheba batamin temeaba, ko nguazimin aven otivir dagher aviriba, ki bar da ia ganidi. Eghti ia bizir kabar dagheba iniam. **30** Egha ter afarir gariba ki daghebar min, da isa angamira itir asiziba bar, dagh anidi, eghti da dar amam. Kar, nguibamin itir asiziba ko ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba ko, overiamin itir kuaraziba bar.” Ezi bizir kaba God mikemezi moghirama otifi. **31** Ezi God bizir kaba bar dar gari da bar derazima, a

bar akonge. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 6.

2 Ezi arazir kamra, God overiam ko nguazim ko aningin itir bizir aviribar ingari. **2** Ezi aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar givazi, a dughiar kamin avughse. **3** Ezi God dughiar namba 7 ginighnigha deragh a damuasa ghaze, kar an dughiamra. Egha akar gavgavim arigha dughiar namba 7in anogorogha ghaze, a biziba bar dar ingari, egha dughiar kamin avughse, ezi kamaghin wighin vamiran vaghvagha dar namba 7in dughiaaba, kar an dughiar ekiaba. **4** Ezi arazir God overiam ko nguazim ko biziba bar dagh amizi da otivizir eghaghanir kam, a kamaghira ghu. Dughiar kam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim overiam ko nguazim gamizima aning otozima, **5** an amozim amadazima a izir puvati. Ezi nguazimin azenimin ingaramin gumazamiziba puvati. Kamaghin, graziba ko temeaba tighar nguazimin otivam. **6** Ezi guizbangira amozim izir puvatizi, dipam nguazimin averiamin ikiava otiva iza nguazim bar a gizifa. **7** Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha gumazir mamin ingari. Egha uan ikirimirir angamira itim anidir aminim isa, gumazimin atinimin a giverezima, an an aven ghu, ezi gumazim angamira iti. **8** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim azenir mam aruem anadi naghin an ingarizi a Idenin nguazimin iti. Egha azenir kamin gumazir kam atizima, a iti. **9** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim temer guar aviribagha amizi da nguazimin otivigha, dar oviziba daghemin bar dera. Temer kabar ganganim bar moghira dera. Azenir kamin torimra temer

mam iti, a iķirimirir zurara itim anidir temem. Ezi temer
 igharazir mam uaghan iti, kar temer nighnizir aghuim
 aningti gumazamiziba arazir aghuim ko arazir kuram
 gifoghamim. **10** Ezi faner mam dipam Idenin Azenim
 daningasava oto. Dipar kam 4plan aguabar biaghire. **11**
 Ezi faner faragha zuimin ziam Pison, a kantri Havilan
 aven dipiragharui. Kantri Havila golin bar aghuim iti.
 Egha temer borer mughurir aghuim zuir mam iti. Egha
 a dagiar aghuir mam itima, an ivezim bar pin iti. Me
 kamagh a dibori, kanilian. **13** Ezi faner namba 2in ziam
 Gihon, a kantri Kusin ghua an aven dipiragharui. **14** Ezi
 namba 3in fanemin ziam Taigris, an aruem anadi naghin
 kantri Asirian aven iti. Ezi namba 4in fanemin ziam a
 Yufretis. **15** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin
 ifonge, gumazir a ingarizir kam Idenin Azenimin iki an
 ingar an ganam. Kamaghin, ana isa azenir kamin aneti.
16 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin gumazim
 migia ghaze, “Ni azenir kamin itir temeba bar dar ovizibar
 ami. **17** Egh ni, temer fofozir arazir aghuim ko arazir
 kuram anidim, an ovizim aman bar marki. Ni anemegh,
 zuamiram ovegham.” **18** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim
 migia ghaze, “Gumazir kam uabira iti, kamaghin derazir
 puvati. Ki a bagh roroatamin ingarighti an an min iki
 an akurvagham.” **19** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim
 nguazim inigha, ruarimin itir asiziba ko overiamin itir
 kuaraziba bar dar ingari. Egha kamaghin foghasa, gumazir
 kam ziar manaba asiziba ko kuaraziba vaghvagh dar
 arigham. Kamaghin, an asiziba ko kuaraziba gumazim
 bagha da inigha zui. Ezi gumazim ziaba isa asiziba ko

kuaraziba vaghvagha me garighizi, dar ziaba kamaghira iti. Gumazim asizir nguibamin itiba ko, ruarimin itiba ko, kuarazir overiamin itiba, ziaba vaghvagha dagh arisi. Ezi guizbangira asizir kabar tongin, tam Adamin akuraghamin roroatam bar itir puvati. **21** Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazim gamizi, an akuava onгани. Egha gumazim akuavira itima, a gumazimin ivir agharir mam inigha an danganimin uam an inim a dukua. **22** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim agharir a gumazimin inizimin amizir mam inigari, egha gin amizim inigha gumazim bagha zui. **23** Ezi gumazim amizimin ganigha migia ghaze: “Ame! Datirighin, kar guizbangira nan roroam. An agharim, kar nan agharim, ezi an tuzim, kar nan tuzim. Ikiavira Itir Godin Gavgavim nan agharimin an ingarizi, ki datirighin kamagh a diponam, ‘Amizim.’” **24** Kamaghin, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham. **25** Ezi gumazim uan amuim ko, aning bibiamra ikia, egha aghumsizir puvati.

3 Ikiavira Itir Godin Gavgavim asiziba bar adar ingari, ezi kuruzimra, an akar asuiba ko akar ifavaribagh amuava, arazir kamin asizir igharaziba bar dagh afira. Egha kuruzim kamaghin amizimin azara, “God ti azenir kamin itir iter oviziba bar dar aman guan anogoroke?” **2** Ezi amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ga azenir kamin itir ter ovizibar amam. **3** Ezi iter bar vamiran azenimin torimin tughav itimra, Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an ovizitam aman bar gan anogoroke. A kamaghin ga migia ghaze, ‘Gua bar iter kamin ovizitam

aman marki, egh uaghan an suighan marki. Gua kamagh
 damigh ovegham.” 4 Ezi kuruzim kamaghin amizim
 migei, “Puvati. Gua oveghan kogham. 5 Gua iter kamin
 ovizim amegh, guan damaziba kuighirightima gua arazir
 aghuiba ko arazir kurabagh foghfogh, egh Godin miraram
 otogham. God bizir kam gifogha iter kamin ovizim aman
 guan anogoroke.” 6 Ezi amizim iter kamin ovizimin gari,
 an ganganim bar deragha damamin dagher aghuiba an iti.
 Ezi amizim kamaghin nighnisi, “Kamaghin deragham, ki
 iter kamin ovizim amegh egh fofozir aghuir kaba iniam.”
 Kamaghin, amizim iter kamin ovizir mam inigha aneme.
 Dughiar kam an pam a ko iti, ezi amizim temer ovizir
 maba isa uan pam ganingizi, an pam uaghan da ame. 7 Ezi
 aningin damazimning kuaghirezima aning uaningin gari,
 aning bibiamra iti. Kamaghin aning fighin iter afariba
 isa inibar min da isamigha, uan mikarzimning avara. 8
 Ezi guaratizir orangtizimin, aning orazima Ikiavira Itir
 Godin Gavgavim, an azenir kamin arua izi, ezi aning
 temebar tongin modo. 9 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim
 gumazimin dia ghaze, “Ni managh iti?” 10 Ezi gumazim
 an akam ikaragha kamaghin migei, “Ki bibiamra iti. Ki ni
 barazi, ni azenir kamin arua izi, kamaghin ki atiatigha
 modo.” 11 Ezi God an azara, “Ni manmaghira fo, ni
 bibiamra iti? Tina ni mikeme? Ni, iter ovizir ki gua daman
 anogoroghezir kam, ni ti an ovizitam anemeghama?”
 12 Ezi gumazim a ikaragha kamaghin migei, “Amizir
 nan roroamin min ikiamin ni na ganingizim, anarira
 iter kamin ovizir mam na ganingizi, ki aneme.” 13 Ezi
 Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamagh amizimin azara,

“Ni manmaghsuavira bizir kam gami?” Ezi amizim an
 akam ikaragha ghaze, “Kuruzim na gifarazi, ki iter kamin
 ovizir kam ame.” **14** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim
 kamaghin kuruzim migei, “Ni arazir kurar kam a gamizi,
 ki datirighin ni abinamin akar gavgavim iti. Ni osimtizir
 bar ekiam ikiam. Osimtizir ni iniamim, an osimtizir
 asizir igharaziba iniamim gafiragham. Egh ni zurara uan
 navimin nguazimin davarva, nguazimin minezibar ami
 ikiam. **15** Egh ki ni damighti ni amizimin apanimin ikiti,
 amizim ni apanimin ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar
 amighti, me amizimin ovavir boribar apanimin ikiam. Egh
 an ovavir borir mam nin dapanim dikaragham, eghti ni an
 dagarir ginkevim giviam.” **16** Ezi God kamaghin amizim
 migei, “Ni navim asangamin dughiamin, ki osimtizim ni
 daningam. Egh ni borim batamin dughiam, ni mizazir
 dafamra iniam. Egh ni uan pam gifueghivira ikiti, a ni
 gativagh nin ganvira ikiam.” **17** Egha God kamaghin
 Adam migei, “Ni uan amuimin akam baregha, temer
 ovizir ni daman ki nin anogoroghezim ame. Kamaghin
 ni amizir arazir kam bangin, ki datirighin nguazim
 gasighasighti, dagheba deragh an otivan kogham. Egh ni
 zurara nguazir kamin ikeamin dughiamin, ni dagheba
 deragh otivsi, ingangarir dafabara nguazimin dar amuam.
18 Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba otiv, nin
 azenimin aghung anevaragham. Egh ni dagheba inisi,
 ingangarir ekiabar amuti, doriba nin agham. Egh ni
 zurara kamaghira puvira ingar mangi, ovegh uamategh
 nguazimin mangam. Guizbangira, ki nguazimin nin ingari,
 ezi ni uamategh nguazimin mangam.” **20** Ezi gumazim

kamaghin nighnisi, an amuim, gumazamiziba bar men ovavir amizimin otogham. Kamaghin, a ziam, “Iv,” a gati. **21** Ezi gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim asizimin inim inigha korotiamningin ingari, egha Adam uan amuim ko aning ganingizi, aning da aghui. **22** Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim ghaze, “Gumazim arazir aghuim ko arazir kuramin fozim ikia, en miraram oto. Egh e aneteghti a temer ikirimirir zurara itim anidim boroghin mangan kogham. E fo, a temer kamin ovizitam ramegh ikirimirir zurara itir kam ikiam.” **23** Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazim Idenin Azenimin a batoke. Egha God nguazir an ingarizimra anemadazima, an azenimin ingarasa zui. **24** Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselin bar gavgaviba amisefe, eghti me Idenin Azenimin aruem anadi naghin tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pamtem isia, danganibar bar uabi gighavkira gari. Dughiabar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamin gara iti, eghti gumazitam temer ikirimirir angamira itim anidir kamin boroghin mangan kogham.

4 Ezi Adam uan amuim Iv ko akuizima, amizim navim asangi. Egha amizim otarir mam bategha ghaze, “Ikiavira Itir God nan akurazima, ki otarir kam ini.” Kamaghin an otarir kam ziam, “Kein,” a gati. **2** Egha gin a Keinin dozim Abel bate. Ezi aning ekevegha Abel sipsipbar garir gumazim, ezi Kein azenibar ingarir gumazim. **3** Egha gin Kein uan azenimin dagheba asigha, maba inigha Ikiavira Itir Godin ofa damuasa zui. **4** Ezi Abel sipsipin nguzir

mikarzim sara itir aghuir mam ini. Sipsipin nguzir kam,
 kar amebam faraghavirama otezir sipsipin nguzim. Ezi
 Abel a misuegha Ikiavira Itir Godin ofa gami. Ezi Ikiavira
 Itir God Abel ko an ofa bagha bar ifonge, **5** egha Kein ko
 an ofa gifongezir puvati. Ezi Kein puv atarava an guam
 ikuvigha igharagha gari. **6** Ezi Ikiavira Itir God kamagh
 Kein migei, “Ni tizim bagha atari? Egha manmaghsua
 ni puv atarava guam ikuvigha igharagha gari? **7** Ni
 arazir aghuim damighti, ki nin ofa gifongeghti, ni bar
 akuegham. Egh ni arazir kuram damighti, arazir kuram ni
 gasighasighasa, ni mizuai. Egha arazir kuram ni abinasa
 bar ifonge. Kamaghira ni uaghan gavgavigh anebin.”
8 Egha gin Kein uan dozim Abel mikemezima, an a ko
 aning tuzim itir danganimin zui. Egha aning ghua tuzim
 itir danganimin ikiava, Kein uan dozim misoghezima, an
 areme. **9** Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Kein azara,
 “Nin dozim Abel mana?” Ezi Kein ghaze, “Ki fozir puvati.
 Ki uan dozim geghuva an garir gumazim puvati.” **10** Ezi
 Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Manmaghin amizi
 ni arazir kurar kam gami? Nin dozimin ghuzim nguazim
 giregha gifa, ezi ki ghuzir kamin ararem barazi, a uan
 osimtizim ikarvaghasava nan arai. **11** Ezi ki datirighin ni
 abinamin akar gavgavir mam kamaghin nin iti. Ni uan
 dozim misoghezi, an areme. Ezi arazir kamin ni nguazim
 gamizima, an an ghuzim ame. Kamaghin ki datirighin
 nguazim nin anogoroke eghti ni uam azenibar ingaran
 koghti, dagheba ni bagh an otivan kogham. **12** Egh ni
 otuegh azenibar ingarvira ikiti, nguazim uan ovimin
 suiraghti nin dagheba deragh aghungan kogham. Egh ni

uabi, nguibaba nin puvatightima, ni gumazir guraghav itimin min pura iturami nguazir kamin danganiba bar dar aruam.” **13** Ezi Kein migirigiar kam baregha kamagh Ikiavira Itir God migei, “Osimtizir ni na ganidir kam a bar ekefe, ki manmaghin aneteram? **14** Ni na migia ghaze, ki bar azenitamin ingaran kogh, egh nin guamin bar saghon ikiam. Egh gumazir guraghav itimin min nguazir kamin danganiba bar dar aruam. Kamaghin ki atiati, tarazi ua na batogh na misueghti, ki aremegham.” **15** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Bizitam kamaghin otoghan kogham. Gumazitam ni misueghti na aremeghti, ki 7plan gumazibar nin ovevem ikaragham.” Egha Ikiavira Itir God ababanir mam Kein gati, eghti gumazitam a batogh ababanir kamin apigh, a misueghti an oveghan kogham. **16** Ezi Kein Ikiavira Itir God ategha, ghua nguazir otevir me kamagh diborim, “Aruavira Iti,” an an iti. Nguazir kam Idenin Azenimin aruem anadi naghin iti. **17** Ezi Kein uan amuim ko akuizi, amizim navim asegha borir mam bate, an ziam Enok. Egha gin Kein nguibar ekar mamin ingarigha, uan borimin ziam Enok isa nguibar ekar kam gati. **18** Egha gin Enok otarir mam iti, an ziam Irat. Ezi Irat otarir mam iti, an ziam Mehujael. Ezi Mehujael otarir mam iti, an ziam Metusael. Ezi Metusael otarir mam iti, an ziam Lamek. **19** Ezi Lamek amuir pumuningin iti. Mavin ziam Ada, ezi mavin ziam Sila. **20** Ezi Ada Jabal bate, ezi Jabal a gumazir purirpenibar ikia bulmakaubar garir gumazibar ovavim. **21** Ezi Jabal dozir mam iti, an ziam Jubal. Jubal, a gitabav sogha marvibagh ivir gumazibar ovavim. **22** Ezi gin Sila Tubalkein bate. Ezi Tubalkein

bras ko ainin bizir guar aviribar ingarir gumazim. Ezi Tubalkein buaramizir mam iti, an ziam Nama. **23** Egha dughiar mam Lamek kamaghin uan amuimning migei: “Ada ko Sila, gua nan akam baragh. Ki Lamek, gua nan amuimning, gua deravira nan akam baragh. Gumazir mam na misozima, ki a misoghezima an areme. Ezi gumazir igiar mam na guam apezeti, ki a misoghezima an areme. **24** Gumazitam Kein misueghti an aremegham, God 7plan gumaziba an ovevem ikarvagh me misueghti me arimighiregham. Eghti gumazitam na misueghti ki aremeghti, 77plan gumaziba ovegh na ikaragham.” **25** Egha Adam uan amuim uam a koma akuizi, an otarim bate. Ezi amizim ghaze, “Kein Abel misoghezi an areme. Kamaghin God Abelin danganim iniasa borir igharazim na ganingi.” Kamaghin a borir kam ziam, “Set,” a gati. **26** Ezi gin Set otarir mam ikia, ziam, “Enos,” a gati. Dughiar kamra gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam dibora, egha an ziam fa ghuavira iti.

5 Adamin eghaghanim kamaghira ghu. God gumazamizibar ingarizima me an mirara gari. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. A men ingarigha givagha, deravira me damuamin akar aghuim me ganingi. Egha ziam me gatigha ghaze, “Gumazamiziba.” Ezi Adamin ovavir boribar ziaba kamaghin zui. **3** Adam 130plan azeniba iti, ezi an otarim otogha, bar uan afeziam mirara gari. Ezi a ziam, “Set,” a gati. **4** Set otogha givazima, Adam uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **5** Ezi 930plan azeniba givazima, Adam

areme. **6** Ezi Set 105plan azeniba itima, an otarim Enos oto. **7** Enos otogha givazima, Set uam 807plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **8** Ezi 912plan azeniba givazima, Set areme. **9** Ezi Enos 90plan azeniba itima, an otarim Kenan oto. **10** Kenan otozima, Enos uam 815plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **11** Ezi 905plan azeniba givazima, Enos areme. **12** Egha Kenan azenir 70pla itima, an otarim Mahalalel oto. **13** Mahalalel otogha givazima, Kenan uam 840plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **14** Ezi 910plan azeniba givazima, Kenan areme. **15** Ezi Mahalalel 65plan azeniba itima, an otarim Jaret oto. **16** Jaret otozima, Mahalalel uam 830plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **17** Ezi 895plan azeniba givazima, Mahalalel areme. **18** Ezi Jaret 162plan azeniba itima, an otarim Enok oto. **19** Enok otozima, Jaret uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **20** Ezi 962plan azeniba givazima, Jaret areme. **21** Ezi Enok 65plan azeniba itima, an otarim Metusela oto. **22** Metusela otogha givazima, Enok uam 300plan azenibar ikia, dar aven dughiaba bar Godin boroghira ikia a ko roroam gamigha, otariba ko guivir igharaziba ini. **23** Enok 365plan azeniba bar adar ike. **24** Enok Godin boroghin ikia, egha a ko roroam gami. Ezi God a inigha uan Nguibam ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buriava, an apizir puvati. **25** Ezi Metusela 187plan azeniba itima, an otarim Lamek oto. **26** Lamek otogha givazima, Metusela ua 782plan azenibar ikia, egha otariba ko guivir igharaziba ini. **27** Ezi

969plan azeniba givazima, Metusela areme. **28** Ezi Lamek 182plan azeniba itima, an otarim oto. **29** Ezi Lamek ghaze, “Fomira Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigha ghaze, dagheba deragh an otivan kogham. Eghti kamaghin e ingangarir dafabar amuti, dagheba deragh otivam. Eghti otarir kam nguazim damuti dagheba deragh otivti e tong avughsi, egh puvira ingaran kogham.” Kamaghin, Lamek ziam Noa, uan otarim gati. **30** Noa otogha givazima, Lamek ua 595plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir maba ini. **31** Ezi 777plan azeniba givazima, Lamek areme. **32** Ezi Noa 500plan azeniba itima, an otarir 3pla oto, men ziaba, Siem, Ham, ko Jafet.

6 Ezi datirighin gumazamizir aviriba otiva nguazim gizivagha, guiviba bate. **2** Ezi Godin otariba gari, gumazamizibar guivir igiaba, men mikarzibar ganganiba bar men dera. Ezi me uan ifongiamin gin ghua, me isa men iti. **3** Ezi God ghaze, “Gumazamiziba angamira ikiasa ki uan Duam me gati. Ezi men mikarziba nguazir kamin biziba, kamaghin ki uan Duamin amamangatighti, a me ko dughiar ruarimin ikian kogham. Datirighin me 120plan azenibara ikegh egh ovengam.” **4** Ezi dughiar kamin ikegha gin zuir dughiamin, gumazir bar dafar maba nguazimin ike. Gumazir kaba, kar gumazamizibar guivir igiaba Godin otariba ko akuizi otivizir boriba. Me ingangarir igharagha garibar amuamin gavgavim ikia egha dughiar kamin ziar ekiaba iti. **5** Ezi Ikiavira Itir God, nguazim bar an itir gumazamizibar gari, men arazir kuraba bar ikufi. Gumazamiziba dughiaba bar, uan navir averiamin aven arazir kuraba baghavira nighnigha

dagh ifongeghavira iti. **6** Ezi Ikiavira Itir God men
 arazir kurabagh nighnigha bar osemegha ikia navim
 bighiaghirigha, ghaze, mevzika, ki ti nguazimin itir
 gumamazibar ingarizir puvatizi deraghai. **7** Egha Ikiavira
 Itir God ghaze, “Ki ingarizir bizir kaba bagha osemegha
 nan navim biki. Kamaghin, ki guizbangira gumamazizir
 ki ingarizibagh asighasighti, men tav ua nguazimin ikian
 kogham. Eghti ki asizir nguibamin itiba ko ruarimin itiba,
 ko kuaraziba bar, ki uaghan dagh asighasigham.” **8** Ezi
 Noa uabira, Ikiavira Itir Godin damazimin deravirama
 oto, ezi a bar a gifonge. **9** Eghaghanir kam, a Noan
 eghaghanim. An otarir 3pla iti, men ziabar kara: Siem,
 Ham ko Jafet. Noa Godin damazimin bar gumazir aghuim,
 egha gumamazibar damazibar dera. Egha a dughiaba
 bar Godin boroghin ikiava a ko roroam gami. **11** Ezi
 God gumamazizir igharazibar gari, men araziba bar
 ikufi. Nguazir oteviba bar, midorozir arazim ko orazir
 puvatizir arazim ghuavira iti. **12** God garima arazir kuram
 bar nguazim avara. Ezi a gari gumamazizir aghuaritam
 itir pu. Puvati. Gumamaziziba bar arazir kurabaram
 amua iti. **13** Kamaghin, God kamaghin Noa migia ghaze,
 “Gumamaziziba bar uariv soghava orazir puvatizir arazim
 gami, ezi nguazir kam arazir kuram bar a gizifa. Kamaghin,
 ki nguazir kam sara, me gasighasighasa. Ki gumamaziziba
 bar me agivaghti, me ua ikian kogham. **14** Kamaghin, ni
 temer aghuiba abighiva ua bagh kurir tamin ingarigh. Egh
 an averimin danganitabar ingarighva koltan an averiam
 ko azenim aghefegh. **15** Ni kurir kam kamaghin an ingar:
 An ruarim 130 mitan tughti, an baravim 22 mitan tugh,

eghti an siriam 13 mitan tugh. 16 Egh ni an siriamin ingarti, an siriam bar izighiri an miriam avan marki. Ni kurir siriam ko miriamin tongira toritam ateghti, aruer angazangarim kurimin aven mangi. Egh ni ghuriar 3pla kurimin aven dar ingarigh, tam vazimin, tam arighara, egh tam pin. Egh tiar akam an miriamin an ingarigh. 17 “Ni oragh! Ki aperiar ekiam damighti a nguazimin otogh, nguazimin itir bizir angamira itiba bar dar amighti da bar moghirama ovengam. 18 Eghti ki ni ko, uan Akar Dikirizir Gavgavim akirighti, ni deragh ikiam. Ni uan amuim ko, uan otariba ko men amuiba, ia kurir kamin aven mangi. 19 Egh ni asiziba vaghvagh pumuning pumuningin me ini, amebar mam ko apurir mam. Egh me ovengan koghsi da inigh kurimin aven mangi. 20 Ni kuarazir igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning, ko asizir muziariba ko ekier igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning inigh. Egh da ovengan koghsi, ni da inigh kurimin aven mangi. 21 Egh ni uan amuiroghboriba ko asizibagh nighnigh, dagher guar aviriba bar da isi kurim darikigh.” 22 Ezi Noa God a mikemezi moghira bizir kaba bar dagh ami.

7 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Noa migei, “Ki nin gari, nirara nguazimin gumazamizibar tongin nan damazimin dera. Kamaghin, ni uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia bar kurimin aven mangi. 2 Egh ni asizir nan damazimin zuezir igharagha gariba vaghvagh, 7plan amebaba ko 7plan apuriba inigh. Egh asizir nan damazimin zuezir puvatizir igharagha gariba, ni vaghvagh amebam ko apurimra inigh, kurimin aven mangi. 3 Kamaghira ni

kuarazir igharagha garibar 7plan amebaba ko apuriba ini. Ni kamaghin damighti da arimighireghan koghti, dar nguziba gin nguazimin otivigh bar avirasemegham. 4 Eghti dughiar 7pla givaghti, ki amozim nguazimin anemadaghti, a 40plan arueba ko dimagaribar arigh mamaghira ikiam. Eghti bizir ki ingarizi angamira itiba, ki dagh asighasighti, da bar arimighiregham.” 5 Ezi Noa God a mikemezi moghira, biziba bar dagh ami. 6 Noa 600plan azeniba itima, aperiar kam oto. 7 Dughiar kam, Noa uan amuim ko, an otariba uan amuiba ko, aperiam otogh me gasighasighan koghasa, me kurimin aven ghue. 8 Ezi God Noa mikemezi moghira, asizir Godin damazimin zueziba ko, asizir miziriziba ko, kuaraziba ko, asizir muziariba, asizir igharagha gariba bar, da vaghvagha apurir mam ko amebar mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, ghua kurimin ghuavanangi. 10 Dughiar 7pla givazima, aperiar ekiam otogha nguazim gizefi. 11 Dughiar kam Noa 600plan azeniba iti, ezi azenir kamin iakinir namba 2in, dughiar namba 17in, nguazim akam akarizima, dipar nguazimin averiamin itir ekiam akariaghirigha zuamiram anabo. Ezi amozim izaghira mati me dipam fufusi. 12 Ezi amozir ekiam 40plan arueba ko dimagaribar izaghira mamaghira iti. 13 Ezi Amozim arighizir dughiamra, Noa, uan amuim ko, an otarir 3pla, Siem, Ham, Jafet, uan amuiba ko, me kurimin aven ghue. 14 Ezi nguibamin asizir guar aviriba bar, ko ruarimin asizir ekiaba ko dozir guar aviriba, ko kuaraziba bar vaghvagha Noan adarazi ko kurimin aven ghue. 15 Ezi God mikemezi moghin, bizir angamira itiba, da vaghvagha apurir mam ko amebar

mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, a ko kurimin
aven zui. Noa aven ghugha givazima, Ikiavira Itir God
tiam asara. **17** Ezi 40plan aruebar dipam izivavira ikia,
kurim asirafa. Ezi kurim nguazim ategha pin iti. **18**
Ezi dipam nguazim gisin sivaghsivagha ghuavanadima
kurim a gisin deravira iti. **19** Ezi nguazim gisin dipam
sivaghsivagha ghuavanagavira ikia mighsiar overiamin
apengan itiba bar ada ave. **20** Egha abuan dipam nguazim
bar anevaragha, sivagha pin ghua overiamin apengan
itir mighsiar ekiaba bar dagh afiragha 7 mitan tu. **21**
Ezi nguazimin angamira itir bizir kaba, kuaraziba ko,
nguibamin asiziba, ruarimin asizir ekiaba ko doziba ko
gumazamiziba, me bar ariaghire. **22** Ezi nguazimin itir
bizir angamira itiba bar ariaghire. **23** Ezi nguazimin itir
bizir kaba bar, gumazamiziba, nguibamin itir asiziba,
ruarimin itir asiziba, ko kuaraziba, Ikiavira Itir God bar
me kuavareme. Ezi Noa ko bizir kurimin aven itiba merara
angamira iti. **24** Ezi dipam bar ekeveggha nguazim bar
anevaragha ghua 150plan dughiabar ike.

8 Ezi dughiar kamin God Noa ko asizir a ko kurimin itiba
gin amadazir puvati, a me ginighnighavira ikiava aminim
amadazi a dipam gisin ivaima dipam sivagha uaghiri. **2** Ezi
dipar nguazimin averiamin izim uam anadir puvati. Ezi
overiamin amozim izir tuaviba pirizi, amozim ua izaghirir
puvati. **3** Ezi dipam ghuaghira ghua, 150plan dughiaba
givazima dipam daka uaghiravira iti. **4** Ezi iakinir namba
7in dughiar namba 17in kurim Araratin Mighsiabar itir
danganimin mighsiar mamin apera. **5** Ezi dipam, daka
uaghiravira ikia ghua iakinir namba 10in dughiar namba

1in tuzi, dughiar kamra mighsiabar ghuaba otifi. **6** Ezi
 40plan dughiaba givazima, Noa kurimin windua kuigha,
 kuarazir ziam kotkot amadazima, a ghugha ua izezir
 puvati. A migha aruavira ikiav itima dipam dakezi nguazim
 misingi. **8** Ezi Noa foghasa, nguazim misingis, o puvati.
 Egha kamaghin, kuarazir ziam bunbam amadazima, a zui.
9 Ezi dipam nguazim avaragha ikiavira itima, kuarazir
 bunbam dapian danganibagh asa, kamakin dipam mong
 pin ikiavira iti. Ezi a uamategha kurimin ghuzi, Noa
 dafarim amadagha uam a inigha aven ghu. **10** Ezi 7plan
 dughiaba givazima, Noa ua kuarazir bunbam amada. **11**
 Ezi dughiar kamin bar guaratizimin kuarazir bunbam
 uamategha a bagha izi. Egha uan akamin olivin temer
 dafarir igiar mam iviragha izi. Ezi Noa kamaghin fo, dipam
 dakegha gifa. **12** Egha a 7plan dughiabar uam orarkegha
 kuarazir bunbam uam anemada. Ezi kuarazir bunbam ua
 izezir puvati. **13** Ezi Noa dughiar kamin 601plan azeniba
 iti, ezi iakinir namba 1, an dughiar namba 1 otozi dipam
 midii. Ezi a kurimin siriam mikinizir avavem asigha
 azenan danganiba bar deravira dar gari, nguazim misingi.
14 Egha ghua iakinir namba 2in, namba 27in dughiam
 otozi, nguazim bar misingi. **15** Ezi God Noa migia ghaze,
16 “Ni, uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia kurim
 ategh magiri. **17** Egh angamira itir asiziba bar, kuaraziba
 ko asizir ruarim ko nguibamin itiba, ni bar moghira da
 inigh magiri. Eghti da bar otiv arogh avirasemeghiva
 nguazir kam bar an angi.” **18** Ezi Noa uan amuim ko
 an otariba, uan amuiba ko uaghiri. **19** Ezi kuaraziba ko
 asizir avirir guar magh gariba vaghvagha uari uari abigha

uari akuva egha azenan izi. **20** Egha Noa Ikiavira Itir Godin ziam fasa ofa damuamin danganir mamin ingari. Egha Godin damazimin zuezir asizir guar aviriba, dar vamira vamira inigha, kuarazir Godin damazimin zueziba dar vamira vamira inigha dav suegha God bagha ofa gami. Egha da tuezi da bar isigha mighiri. **21** Ezi Ikiavira Itir God Noa amizir mughurir aghuim zuir ofa bagha bar ifuegha ghaze, “Ki ua gumamazizibar arazir kuraba bagh nguazim gasighasighan kogham. Guizbangira, gumamaziziba boribar min ikia ghua asangizir dughiamin, me bar arazir kuram damuamin nighniziba iti. Ezi bizir kam bagha, ki biziba bar dagh asighasiki. Egh ki dughiar kamin amizir arazir kamin mirara, uamategh angamira itir biziba bar dagh asighasighan kogham. **22** Eghti nguazim ikivira ikiti dughiar kaba uaghan otivira ikiam, dughiar dagheba opariba ko dagheba iniamba, dughiar orangtiziba ko fefeba, dughiar amoziba iziba ko arueba gariba ko dimagariba ko arueba. Dughiar kaba givaghan kogh mangi nguazim givamin dughiam otogham.”

9 Dughiar kamin, God arazir aghuim Noa uan otariba ko, me damuasa kamaghin me migia ghaze, “Ia borir aviriba batiti, ian adarazi nguazir kam bar a gizivaka. **2** Eghti ruarimin itir asizir muziariba ko ekiaba, ko kuaraziba, ko osiriba bar moghira ian atiatighti, ia me gativagh men ganam. **3** Ki faragha ia damasa zuravaribara daghebar min ia ganingi. Egha datirighin nguibamin asiziba, ko ruarimin itir asiziba, ko zuravariba sara bar da isa ia ganingi eghti, ia bar dar amam. **4** Guizbangira, ghuzim ivemara ikirimirir angamira itim anidi. Kamaghin, ia

ghuziba ikiavira itir asizitam aman marki. Ia asizim misueghti, an ghuzim faragh bar iregh givaghtima, ia gin anemi. **5** Eghti tina gumazimin ghuzim damuti, a ireghti an aremegham, eghti ki gumazir kamin arazir kuram ikarvagham. Guizbangira, asizitam o gumazitam gumazir mam misueghti an aremegham, ki uaghan osimtizir kuram a danighti an aremegham. **6** Ki God, ki uabi gumazimin ingarizima a nan mirara gari. Kamaghin gumazir manam igharazitav misoghezi an areme, egh a uabi gumazibar dafaribar ovengam.” **7** Egħa God ua kamaghin migei, “Egħti iarara, ia borir aviriba batiti, ian boriba bar avirasemegħ nguazimin otivarogħam.” **8** Egħa God Noa ko an otaribav ġia ghaze, **9** “Ia oragh! Ki datirighin ia ko, ian borir ġin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. **10** Egħa uaghan bizir angamira ia ko kurimin ikezir kaba, kuaraziba, nguibamin asiziba ko, ruarimin asizir ia ko itiba, da bar, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. **11** Ki datirighin ia koma Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migia ghaze, Guizbangira, ki datirighin uam aperiar ekiatam damighti a izi bizir angamira itibagh asighasighan kogham. Egħti aperiar ekiatam nguazir kam ua bar gasighasighan kogham.” **12** Egħa God ghaze, “Ki arazir kam akagħti, ia ganigh fogħ suam, ki Akar Dikirizir Gavgavim ia ko, bizir angamira ia ko itiba, ko ian ġin otivamin boriba, ki ia bagħa bar a gamigha ġifa. **13** Ezi arazir kam kamakin, ki ababanim ian akagħa, overiamin pin ekianim ati. Kar nan ababanim, a ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir ki nguazimin itir biziba bagħa amizim, a ikivira ikiam. **14** Egħti ki amozim

amadaghti a izeghti an gin ghuariar ekiaba ikivira ikiti, dughiar kamin ekianim overiamin otogham. **15** Eghti ki an ganigh uan Akar Dikirizir Gavgavir, bizir angamira itiba ko ia bagha amizim a ginighnighvira ikiam. Eghti bizitam ua kamaghin otivan kogham, aperiatham uam nguazimin angamira itir bizibagh asighasighan kogham. **16** Egh ki pin ekianimin ganiva, nguazimin angamira itir biziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnighvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.” **17** Egha God Noa migei, “Ekianir kam, kar nan ababanim, ki nguazimin angamira itir biziba bagha Akar Dikirizir Gavgavim gamigha aneka.” **18** Kar Noan otarir 3plan a ko kurimin ikegha azenan izezibar ziaba: Siem, Ham ko, Jafet. Ezi Hamin otarimin ziam, Kenan. **19** Ezi Noan otarir 3plan kabanang, me datirighin nguazim gizivazir gumazamiziba bar men ovaviba. **20** Ezi aperiar ekiamin gin Noa azenim oparir gumazimin min otogha faraghavira wainin azenir mam opari. **21** Egha dughiar mamin a wainin dipar onganir maba amegha ongani. Ezi an iniba paghirezima a bibiamra uan purirpenim girighav iti. **22** Ezi Kenanin afeziam Ham, ghua uan bibiamra itir afeziamin ganigha uam azenan ghua uan aveghbuamning mikeme. **23** Ezi Siem ko Jafet inir mam inigha an onegha uan dipizimning gati. Egha aning purirpenim akirim ragha a gasaragha nimira itimra ghua uan afeziamin mikarzim avara. Aning uan guamning igharagha misuegha uan afeziamin mikarzim avara. Egha uan afeziamin mikarzir mogomemin ganizir puvati. **24** Ezi Noan nighnizim derazi a ua dikavigha an otarir abuananam Ham, an mikarzir mogomemin ganizir

bizim baraki. **25** Egha a ghaze, “Osımtızir ekiam Kenan ko ikiti, a uan aveghbuabar ingangarir gumazimin bar men apengan ikiam.” **26** Egha Noa ua kamaghın migei, “E Ikiavira Itir Godın ziam fam, a Siemin God. Egha ki kamaghın Godın azai, Kenan pura Siemin ingangarir gumazimin ikiam. **27** Eghti God Jafetin adarazir amighti me avirasemegh, Siemin adarazi ko deragh dapiam. Eghti Kenan pura Jafetin ingangarir gumazimin ikiam.” **28** Aperiar ekiam gıvazıma, Noa uam 350plan azenibar ike. **29** Egha 950pla azeniba ikiava areme.

10 Kar Noan otaribar eghaghanim. Men ziabar kara: Siem, Ham, ko Jafet. Ezi aperiar ekiamın gın men ovavir borir aviribar otifi. Ezi Noan ovavir boribar ziaba kamaghın zui. **2** Kar Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. **3** Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. **4** Ezi Javanın otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprusin gumaziba, ko Dodania. **5** Ezi gumazir kaba, gın ongarir miriam ko arighatızibagh apiazir darazir ovaviba. Kar Jafetin ovavir boriba. Egha me uan dakoziabar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibara akabav gei. **6** Ezi Hamın otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan. **7** Ezi Kusın otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. **8** Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamin bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim. **9** Ezi Ikiavira Itir God gavgavim isa Nimrot ganingizima an asiziba burir fofozir ekiam iti. Kamaghın gumazamiziba ziar ekiam munav daningasa,

kamaghin migei, “Gumazir kam a Nimrotin miraram
 ami. Ikiavira Itir God gavgavim Nimrot ganingizima,
 ana asiziba buriamin fofozir ekiar aghuim iti.” **10** Ezi
 Nimrot nguibar ekiar 3plan gari, Babel, Erek, ko Akat.
 Nguibar ekiar 3plan kaba Babilonian nguazimin iti. **11**
 Egha Nimrot Babilon ategha Asirian amadaghan ghua
 nguibar ekiar kabar ingari, Ninive, Rehobotir, Kala, **12** ko
 Resen. Resen, a Ninive ko Kalan nguibamningin tizimin
 iti. Ezi Kalan nguibam a nguibar bar ekiam. **13** Isip
 a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, **14**
 ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi,
 me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi. **15** Ezi
 Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi
 uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara:
 Hitia, **16** Jebusia, Amoria, Girgasia ko, **17** Hivia, Arkaia,
 Sinia, **18** Arvatia, Semaria ko Hamatia. Gin Kenanin
 adarazir danganiba bar a dar ghuava tintinibar apia.
19 Egha Kenania inigha apiazir nguazir kam Saidonin
 nguibamin ikegha ghua Gerarin nguibamin tu, kar Gasan
 nguibamin amadakan. Ezi men mitaghniyam ghua aruem
 anadi naghin nguibar kabar tu, Sodom ko Gomora ko
 Atma ko Seboim, kar Lasan nguibamin amadakan. **20**
 Gumazamizir kaba bar, me Hamin ovavir boriba. Egha me
 uan dakoziar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari
 uan nguibabara akabav gei. **21** Ezi Siem a Jafetin avebam.
 Egha uaghan boriba iti, egha Siem a Eberin boribar
 ovavir afeziam. **22** Siemin otaribar ziabar kara: Elam,
 Asur, Arpaksat, Lidia ko Aram. **23** Ezi Aramin otaribar
 ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mas. **24** Ezi Arpaksat, a

Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto. **25** Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimin itir gumazamiziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam, “Pelek,” a gati. Ziar kamin mingarim kamakin, “Bar biaghire.” Ezi Pelekin dozimin ziam Joktan. **26** Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko, **27** Hadoram, Usal, Dikla ko, **28** Obal, Abimael, Seba ko, **29** Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba. **30** Ezi Joktanin boriba Mesan nguibamin ikegha ghua aruem anadi naghin Sefarin nguibar mighsiabar tu. **31** Kar Siemin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibar akabav gei. **32** Gumazir ziaba itir kaba, kar Noan otariba ko an otaribar otariba ko men ovavir boriba. Aperiar ekiamin gin, gumazamizir kabar ikiziba nguazim gizivagha aneroke.

11 Fomira nguazimin gumazamiziba bar akar vamira ikia, egha migirigiar otevir vabaram ami. **2** Egha me aruem anadi naghin ikegha, puram arua ghua iza Babilonin nguazir zarimin apia. **3** Egha me uarira uariv gei, “Aria, ia izi, e bar moghira nguazitaba inigh da tueghti da brighbar min otivika.” Egha me dipenibar ingaramin brighbagh ami. Egha me brighin kabagh amizi da uarir isavsuighamin koltaba uaghan iti. **4** Egha me ghaze, “E datirighin uari uari bagh nguibar ekiatamin ingaram, egh an aven tauan bar ruaritam asaraghti, an ruarim mangi overiamin suiragham. Egh kamagh, e uari abigh mangi tintinibar nguazimin nguibar igharazibar ikian kogham. E kamaghin damuti, gumazamiziba bar ziar

bar ekiam e daningam.” **5** Ezi Ikiavira Itir God, nguibar ekiam kam ko tauan gumamaziziba an aven ingarizimin ganasa izaghiri. **6** Egha uan Nguibamin ikia ghaze, “Gumamazizir kaba me akar vamiram migia egha uari inigha nighnizir vamira iti. Egha nguibar dafar kamin ingari. Me kamaghin uan nighnizimin gin mangi, bizir aviribar amuam. **7** Kamagh, e ua magiri akar me migeim abighirarighiti, me uan akar mingaribagh foghan koghiva uariv kiman kogham.” **8** Egha Ikiavira Itir God me gamizi, me tintinibar nguaziba bar adar ghue. Egha nguibar ekiam kam uam a ingari puvati. **9** Dughiar kam, Ikiavira Itir God gumamazizir kabar akar me migeiba abiagharighizi, me tintinibar nguazimin danganiba bar adar ghue. Kamaghin me nguibar ekiam kam dibora ghaze, “Babel.” **10** Kar Siemin ovavir boribar ziaba. Aperiar ekiam otozi azenir pumuningin gin, me Siemin azeniba medi da 100in oto. Ezi an Arpaksatin afeziamin oto. **11** Egha gin Siem 500plan azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inigha areme. **12** Ezi Arpaksat 35pla azeniba ikiava Selan afeziamin oto. **13** Egha gin Arpaksat 403plan azeniba ikia dar aven, otariba ko guivir igharaziba inigha areme. **14** Ezi Sela 30pla azeniba ikiava Eberin afeziamin oto. **15** Egha gin Sela 403pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme. **16** Ezi Eber 34pla azeniba ikiava Pelek in afeziamin oto. **17** Egha gin Eber 430pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme. **18** Ezi Pelek 30pla azeniba ikiava Reun afeziamin oto. **19** Egha gin Pelek 209pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

20 Ezi Reu 32pla azeniba ikiava Serukin afeziamin oto. 21 Egha gin Reu 207pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme. 22 Ezi Seruk 30pla azeniba ikia Nahorin afeziamin oto. 23 Egha gin Seruk 200pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme. 24 Ezi Nahor 29pla azeniba ikia Teran afeziamin oto. 25 Egha gin Nahor 119pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme. 26 Ezi Tera 70pla azeniba ikiava Abram, Nahor ko Haranin afeziamin oto. 27 Ezi kar Teran ovavir boribar ziaba. Tera a Abram, Nahor ko Haranin afeziam. Ezi Haran a Lotin afeziam. 28 Ezi Haran uan nguibam Urin ikiava areme. Ur a Kaldiabar nguazir asizimin iti. Ezi dughiar kam, an afeziam Tera angamira ikiavira iti. 29 Ezi Abram Sarain iti, ezi Nahor Haranin guivim Milkan iti. Egha uaghan Haran Iskan afeziam. 30 Ezi Sarai boriba batir puvatigha, boritam itir puvati. 31 Ezi Tera uan adarazi inigha, Kaldiabar nguazimin itir nguibam Ur, an ategha Kenanin nguazimin zui. Teran gin zuir adarazir ziabar kara: an otarim Abram, ko an asamim Sarai, ko an igiam Lot, ezi Haran a Lotin afeziam. Me ghua Haranin nguibamin otivigha egha nguibar kamin apera. 32 Egha Tera 205pla azeniba ikiava nguibar kamin areme.

12 Dughiar mam, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni uan nguazim, ko uan adarasi, ko uan afeziamin ikizim ategh nguazir ki nin akaghamimin mangi. 2 “Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh, mangiva gin ikizir gavgavir mam otogham. Egh ki deravira ni damu ni damighti nin ziam bar ekevegham. Eghti ni bangin ki

gumazamiziba deravira me damuamin tuavim ikiam. **3** Eghti gumazamizir deravira ni gamiba, ki deravira me damuam. Eghti ni gasighasizir gumazamiziba ki uabi me gasighasigham. Ni bangin ki nguazir kamin itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam.” **4** Ezi Abram Haranin nguibam ategha Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a zui. Ezi Lot a ko uaghan zui. Dughiar kamin Abram 75plan azeniba iti. **5** Abram uan amuim Sarai, ko uan dozimin otarim Lot inigha, me uaghara zui. Abram faragha Haranin nguibamin ikia egha bizir aviriba ko ingangarir gumaziba ko amizir aviriba ini. Egha a Kenanin zuir dughiamin a bizir kaba bar da inigha zui. Egha me Kenanin otivigha givagha, **6** Abram uan adarazi ko nguazir kamin ghua Sekemin nguibamin oto. Nguibar kamin temer ekiar mam ikia Moren danganimin amadaghan iti. Ezi dughiar kamin Kenania Kenanin nguazimin ikiavira iti. **7** Ezi Ikiavira Itir God Abram batogha a migei, “Ki nguazir kam nin ovavir boribar aningam.” Kamaghin Abram Ikiavira Itir God a batozi naghira, an ziam fasa ofa gamir dakozimin ingari. **8** Egha gin Abram dikavigha ghua, aruem anadi naghin itir mighsiar Betelin boroghin itimin ghu. Mighsiar kam Betelin nguibam ko Ain nguibamin tizimin iti. Ezi Betel an aruem uaghiri naghin itima, Ai an aruem anadi naghin iti. Ezi danganir kamin Abram uan purirpenibar ingarigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa, ofa gamir dakozimin ingarigha, an ziam dibora a fe. **9** Egha gin Abram uan adarazi ko danganir kam ategha sautin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Negevin danganimin oto, a gumazamiziba

puvatizir danganim. **10** Dughiar mam mitiriar ekiam otozi, danganir kam dagheba bar puvati. Kamaghin, Abram uan adarazi ko me ghua nguibar igharazibar gumamazibar min pura ikia, kantri Isipin iti. **11** Egha me kantri Isipin boroghira iza, Abram uan amuim Sarai migia ghaze, “Ni orakigh. Ki fo, ni amizir dirir bar deragha ganganir aghuim gamim. **12** Isipin gumaziba nin ganigh, ti ni gaguegham. Egh me kamaghin fogham, ni nan amuim, egh me na misueghti ki aremeghti, ni ikiam. **13** Ni kamaghin mikimti deragham, ni nan amizim. Egh ni kamaghin damighti, me arazir aghuimin na damu, na misueghti ki aremeghan kogham.” **14** Ezi Abram kantri Isipin otozi, Isipin gumaziba a mikemezi moghira, an amuimin garima an ganganim bar dera. **15** Ezi atrivimin ingangarir gumaziba Sarain gari, a bar derazi, me ghua atrivim kamaghin a migei, “Amizir bar dirir mam izegha iti.” Egha me ghua Sarai inigha atrivimin dipenimin ize. **16** Ezi atrivim Sarain ganigha mighigha a gakongegha, kamaghin bar deraviram Abram gami. Egha sipsipba, memeba, bulmakauba, donkin apuriba, donkin amebaba, kamelba, ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir bar aviriba, isa Abram ganingi. **17** Egha atrivim Abram inigha ua bagha an amuim gami, kamaghin lkiavira Itir God Isipin atrivim ko an dipenimin itir darazi bagha arimariar guar aviriba amangi. **18** Ezi atrivim Abram diazima a izima a kamaghin a migia ghaze, “Ni manmaghsua arazir kam na gami? Egha kamaghin na mikemezi puvati, Sarai nin amuim. **19** Ni na migia ghaze nin amizim, ezi kamaghin ki uan amuimin min a ini. Ni

manmaghsuavira arazir kam gami? Kamaghin ni uan amuim inigh, gua mangi!” 20 Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Abram uan amuim ko, an biziba sara Isipin bar me batoke.

13 Dughiar kamin Abram bizir bar aviriba iti. A sipsipba, memeba, bulmakauba, gol ko silva bar aviraseme. Egha a kantri Isip ategha Negevın danganımın amadaghan zui. A uan amuim ko uan biziba bar da inizi, Lot uaghan a ko zui. 3 Egha gın Abram uan adarazi ko Negev ategha Notin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Betelin nguibamin oto. Danganir kamra Abraham fomiram purirpenibar ingara ofa gamir dakozimin ingari. A Betel ko Ain nguibamningin tizimin iti. A danganir kamin otogha Ikiavira Itir Godin ziam dibora a fe. 5 Ezi Lot uaghan Abram koma arua, sipsipba, memeba, bulmakauba ikia, uaghan ingangarir gumazamizir aviriba a ko ikia purirpenibar iti. 6 Abram ko Lot uaghara bizir aviriba iti, ezi kamaghin nguazim aningın sufi. Ezi aning uaning ko ikiava avenge. 7 Ezi adarim Abram ko Lotin sipsipba ko memebar garir ingangarir gumazibar tongin oto. Dughiar kam Kenanın adarazi ko Peresin adarazi danganir kamin iti. 8 Ezi Abram Lot migei, “Ga ikizir vamira. Ga uaningin atari derazir puvati, ezi gan ingangarir gumaziba uaghan uarir atari derazir puvati. 9 Guizbangira, nguazir ekiam rughara iti. Ga uaning abigham. Egh ni uabi ua bagh danganitam ginabagh, na ategh an angi. Ni agharir guvimin mangiti, ki kiriamin mangam. Maghsuegh ni agharir kiriamin mangiti, ki guvimin mangam.” 10 Ezi Lot tugha gari. Egha Jordanın Faner zarimin itir danganiba

bar dar gara ghua Soarin nguibamin tu. Nguazir otevir kam dipar aviriba ikia bar dera. Egha mati Ikiavira Itir Godin azenir bar aghuimin min garava, uaghan kantri Isipin min gari. Dughiar kam, Ikiavira Itir God tighar Sodomn nguibam ko Gomoran nguibam gasighasigham.

11 Ezi Lot nguazir otevir Jordanin Faner zarimin itiba bar ada iniasa migei. Egha Abram ataghizima an aruem anadi naghin ghu. Egha aning uam uaning ko itir puvati. **12** Egha Abram Kenanin nguazimin apera. Ezi Lot ghua nguibar ekia Jordanin Faner zarimin itibar tongin apera. Egha Sodomn nguibar ekiam boroghin purirpenibar ingari. **13** Ezi nguibar ekia kam Sodom, an gumazamiziba, men araziba bar ikufi. Ezi me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kurabagh ami. **14** Ezi Lot ghuzima, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni kagh tugh egh danganir kaba bar dar gan. Ni aruem anadi naghin ganiva aruem uaghiri naghin ganiva, not ko saut viraram aningin gan. **15** Nguazir ni datirighin garir kaba bar, ki da isi ni ko nin ovavir boribar aningam. Eghti nguazir kaba ia dar afeziaba ikegh mamaghira ikiam. **16** Eghti ki nin boribar amighti me nguazir minemniamin min bar avirasemegham. Eghti gumazitam nguazir minemniaba mengeghiva nin ovavir boriba mengam. **17** Ki nguazir kaba bar da isa ni ganidi. Kamaghin, ni datirighin dikavigh mangi nguazir kaba bar dar ganigh.” **18** Kamaghin, Abram danganir kam ategha ghua Hebronin nguibam boroghin oto. Egha a Mamren temer ekiabar boroghin, purirpenibar ingarigha, me kagh apia. Egha Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingari.

14 Dughiar kamin, Kedorlaomer Elamin nguibamin atrivimin ikia egha uaghan nguibar kaba ko dar atrivibar gari. Bera a Sodomın nguibar ekiamın atrivimin iti, Birsa a Gomoran nguibar ekiamın atrivimin iti, Sinap an Atman nguibar ekiamın atrivimin iti, Semeber an Seboimin nguibar ekiamın atrivimin iti, ezi Belan nguibam uaghan an apengan iti. Ezi Belan ziar mam Soar. A 12plan azenibar me gativagha men gari, ezi namba 13in azenimin me Kedorlaomerin akam batoke. Ezi namba 14in azenimin Kedorlaomer uan namakar 3plan dia: Amrafel a Babilonın kantrin atrivim, Ariok a Elasarın kantrin atrivim, Tidal a Goimin adarazir atrivim. Egha me 4plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko ghua Asterot Karnaimin nguibamin otogha, Refaimin adarazi ko uariv sogha me abira. Egha me Hamın nguibar ekiamın otogha Susia ko misogha me abira. Egha me Kiriataimin boroghın danganir zarimin otogha Emia ko misogha me abira. Egha me ghua Seirin Mighsiabar otogha, Horia ko misogha men agintigha ghua El Paranin nguibar miriamin gumazamiziba puvatizir danganimin me ataki. Egha gin uamategha iza Kadesin nguibar ekiamın otifi. Kadesin ziar ghurim, En Mispat. Me Amalekian nguazim gisin me ko misogha me abini. Egha me Hasason Tamarin nguibar ekiamın otivigha Amoria, ko misogha me abini. Egha me midorozir kam gamigha me abinigha givagha, Kedorlaomer uan namakar 3pla ko ghua 5plan nguibar kabar atriviba ko misosi, Sodom, Gomora, Atma, Seboim ko Bela. Ezi 5plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko me Sidimin danganir zarimin uari akuvagha iti. Egha

me Kedorlaomer ko an namakar 3pla ko misoghasa uari akiri. Ezi 5plan atrivir kabanangin midorozir gumaziba 4plan atrivibar midorozir gumaziba ko uariv sosi. **10** Ezi Sidimin danganir zarim koltaba iniamin torir aviriba iti. Ezi Sodom in atrivim ko Gomoran atrivim midorozimin arasava amua puvati, aning koltan torimning giraghu. Ezi atrivir 3plan igharaziba ara ghua mighsiabar ghue. **11** Ezi Kedorlaomer midorozim gamua me abira. Egha me Sodom ko Gomoran itir biziba bar ada inigha egha men dagheba sara inigha ghue. **12** Ezi Lot, Abram in dozimin otarim, a Sodom in itima, me uaghan a inigha an biziba sara inigha ghue. **13** Ezi gumazir mam midorozimin ara ghua Hibrun gumazim Abram batogha midorozimin otivizir biziba bar a geghani. Dughiar kam, Abram Mamren temer ekiabar boroghin ikiavira iti. Mamre, a Amorian adarazir gumazir mam, a dozir pumuning iti, Eskol ko Aner. Gumazir 3plan kaba, kar Abram in namakaba. **14** Ezi Abram orazi, apaniba an dozimin otarim Lot inigha ghu. Ezi kamaghin a ko iti darasi, a men midorozir gumazir bar gavgavibar dia, ezi men dibobonim 318 in tu. Ezi me 4plan atrivir kabargin ghua Dan in nguibar ekiamin tu. **15** Egha danganir kamin Abram uan midorozir gumaziba tura. Egha 4plan atrivir kaba ko dimagarimin misogha me abini. Egha notin amadaghan Damaskusin nguibar ekiamin men agiragha ghua, Hoban nguibar ekiamin tu. **16** Egha atrivir kaba inigha ghuezir biziba ua bar ada ini. Egha Abram uan dozimin otarim Lot uam a inigha, bar an biziba ko amiziba ko gumazamizir igharaziba inigha uamategha ize. **17** Ezi Abram, Kedorlaomer uan namakaba ko, me

misogha me abini. Egha a uamategha izima, Sodomîn atrivim ghua danganir zarir me kamagh dîborim, “Save,” an a bato. Ezi an ziar mam kamakîn: Atrivibar Danganir Zarimra. **18** Ezi Melkisedek, a Salemin nguibamin atrivim, a Godîn Bar Pin Itimîn Ofa Gamir Gumazim, a bret ko wain inigha Abram bagha izi. **19** Egha bizir bar aghuimin Abram gamua kamaghîn migia ghaze, “Godîn Bar Pin Itim overiam ko nguazimin ingari, a bar deragh nî damu. **20** Guizbangira, nî apaniba ko uariv sozi, Godîn Bar Pin Itim nîn akurazî, nî me abini, kamaghîn, e an ziam fam.” Ezi bizir Abram iniziba bar, a 10plan akuabar da abigha 10în vamira isa Melkisedek ganingi. **21** Ezi gin Sodomîn atrivim kamagh Abram migei, “Nî midorozimin inizir biziba nî bar adar suikigh. Egh nan gumazamizibara ua me ateghti, me na bagh izi.” **22** Ezi Abram ghaze, “Ikiavira Itir God, Godîn Bar Pin Itim, overiam ko nguazimin ingarizim, kî an ziamîn pamten kamagh mikimasa, **23** kî tong bar nîn bizir muziaritam inighan kogham, iniba isair tretba o dagarir asuabar beniba. Eghti nî kamaghîn mikîman kogham, ‘Kî uabî Abram gamizî a bizir bar avirim iti.’ **24** Kî uabî kî bizitam inian kogham. Bizir nan midorozir gumaziba ameziba kî darara iniam. Eghti nan namakar 3pla, Aner, Eskol ko Mamre, me uari bagh naba iniam.”

15 Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God irebamin min bizimin aven akam isa Abram ganiga egha ghaze: “Abram nî atiatingan marki. Kî nîn oramin min ikiam, eghti nî nan apazangin deravira ikiam. Eghti kî nî damightî nîn ziam bar pin ikiam.” **2** Ezi Abram an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, kî uabî boriba

puvati, ni manmaghin na damighti ki ziar ekiam iniam? Ki oveghti nan biziba iniamin gumazim an ziam Elieser, a Damaskusian gumazim. 3 Ni boritam na ganingizir puvati, ezi nan dipenimin otozir ingangarir gumazir kam, a nan danganim inigh nan biziba iniam.” 4 Ezi Ikiavira Itir God Abram kamagh a migia ghaze, “Ingangarir gumazir kam nin biziba inian kogham. Nin borir nin otoghamira nin danganim inigh, egh nin biziba iniam.” 5 Egha Ikiavira Itir God Abram inigha azenan ghua a migia ghaze, “Ni kogh overiamin mikovezibar gan. Ni bar da mengam? Ti puvati. Guizbangira, nin ovavir boriba bar avirasemegh mikovezibar dibobonimin min mangam.” 6 Ezi Abram nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itima an a dibora ghaze, a nan damazimin dera. 7 Egha ana migia ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God. Ni Kaldian danganimin itir nguibam Urin itima, ki nin diagha ni inigha iza nguazir kam ni ganingi, eghti ni an afeziamin ikegham.” 8 Ezi Abram ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmagh fogh suam, ki nguazir kam guizbangira a iniam?” 9 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni bizir kaba inigh izi na daningigh: bulmakaun amebar azenir 3pla itim ko, memen amebar azenir 3pla itim ko, sipsipin apurir vamiran azenir 3pla itim ko, kuarazir muziarir me bunbam arizir pumuning, ni bar da inigh na bagh izi.” 10 Ezi Abram bizir kaba bar ada inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha asizir kaba vaghvagha da abiagharigha akuar pumuningin dagh ami, egha dar akuabar bizir pumuningin dar bora da ariki. Egha kuarazimning rughirama aning ati. 11 Ezi kuarazir isar maba izaghira asizir kabar amasava amima,

Abram men agira. **12** Ezi aruem bar uaghirima Abram bar akuava onгани. Egha garima mitater ekiam anevarazima a bar atiatingi. **13** Ezi Ikiavira Itir God kamagh Abram migia ghaze, “Ni bizir kam gifogh, nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin aven nguibar igharazimin gumazamizibar min ikiam. Egh pura men ingangarir gumazibar min ikiam. Eghti kantrin kamin gumazamiziba 400plan azenibar pazi me damuam. **14** Eghti ki osimtizir ekiam isi kamagh pazi me damuamin gumazibar aningam. Eghti nin ovavir boriba bizir bar avirim inigh egh kantrin kam ategh azenan izam. **15** Eghti ni uabi bar navir amirizimin iki mangi aseghiva aremegham, eghti me ni afagham. **16** Eghti nin ovavir boriba ua zuamira nguazir kamin izeghan kogham. Nin adarazi mangi namba 4in ovavir boriba otivigh egh uamategh nguazir kamin izam. Ezi Amarin iti darazi datirighin arazir kurar aviritabagh amir puvati. Me gin arazir kuratabar amuti, ki mizazim me gasegh egh nguazir kamin me batuegham. Eghti nin ovavir boriba uamategh izam.” **17** Ezi aruem uaghirima mitatem otogha gifa, ezi bizir pumuning oto: nguazir miner avim isim ko adenir avim. Ezi avivgharim miner kamin anagava otifi. Ezi bizir kamning, asizir Abram akuar pumuningin biagharigha bizimin arighizir kabar tongin zui. **18** Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavim Abram koma a gamua ghaze, “Ki nguazir kaba isi nin ovavir boribar aningam. Eghti men nguazimin mitaghniam Isipin kantrin dipar miriamin ikegh mangi Yufretisin Faner ekiamin tugham. **19** Eghti me Kinian nguazim, Kenasian nguazim, Katmonian nguazim ko, **20**

Hitian nguazim, Peresian nguazim Refaimian nguazim ko, **21** Amorian nguazim, Kenanian nguazim, Girgasian nguazim ko, Jebusian nguazim, me bar men nguazir kaba iniam.”

16 Ezi dughiar kamin Abramın amuim Sarai, a boriba puvati. Ezi Isipın kantrin amizir mam a ko iti. A Sarain ingangarir amizim, an ziam Hagar. **2** Ezi Sarai Abram migia ghaze, “Ni orakigh, Ikiavira Itir God boritam batan nan anogoroke, ezi ki boritam batan kogham. Ezi ki nin azangsisi ni mangi nan ingangarir amizim ko dakuighti, a ti na bagh boritam batam.” Ezi Abram Sarain nighnizim mirara ghu. **3** Ezi Sarai uan ingangarir amizim Hagar isa Abramın amuimın min a ganingi. Dughiar kamin Abram Kenanin nguazimın itima 10plan azeniba gifa. **4** Ezi Abram Hagar koma akuizi, Hagar navim asangi. Dughiar kamin Hagar uabira uabi gifo a navim asangi, eggha uabi pirafa Sarain akaba barazir puvati. **5** Ezi Sarai kamagh Abram migei, “Hagar nan akaba barazir puvati, kar nin osimtizimra. Guizbangira ki uabi a isa nin amuimın min ni ganingi. Ezi datirighin a uabi gifo a navim asangi, eggha uabi pirafa, eggha nan akaba barazir puvati. Ezi Ikiavira Itir God uabi ni Abram, ko nan migirigiaba tuisighasa ki ifonge.” **6** Ezi Abram kamaghın Sarain akam ikaragha ghaze, “Ni oragh Hagar pura nin ingangarir amizir kinim. Ni a gativazi, a pura nin apengan iti. Nighnizir manam ni a damusi, puram a damu.” Ezi Sarai Hagarın apanimın ikia arazir kurabar a gami, ezi Hagar arav ghu. **7** Eggha a gumazamiziba puvatizir danganimın ghua, eggha Surin nguibamin zuir tuavimın itir dipar atuimın otogha

avughsi, ezi Ikiavira Itir Godin enselin mam a bato. **8** Egha ensel kamaghin a migei, "Hagar, Sarain ingangarir amizim. Ni managh ikegha izi, egha managhira zui?" Ezi Hagar a ikaragha ghaze, "Ki Sarai ategha an ari." **9** Ezi ensel a migia ghaze, "Ni uamategh Sarai bagh mangi egh an akaba baragh." **10** Egha ensel ua kamagh a migia ghaze, "Ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham, eghti gumazitam men dibobonim mengiva avegham." **11** Egha Ikiavira Itir Godin ensel ua migei: "Ni orakigh. Ni borim batamin dughiam, a roghira izi. Guizbangira, ni osimtizim iti, ezi Ikiavira Itir God nin osimtizim baraki. Kamaghin, ni otarim bategh ziam Ismael a datigh. **12** Eghti nin otarim, donkin atiamin min ikiam. A gumazamiziba bar, me ko misoghti me an apanim damuam. Egh a uan adarazi ko deragh daperaghan kogham." **13** Ezi gin Hagar kamaghin nighnisi, "Ame! Guizbangira, kar Ikiavira Itir God, a uan akam na ganingi. Ezi Godin nan garim, ki uabi an ganigha egha angamira ikiavira iti!" Kamaghin a ziar kam Ikiavira Itir God ganingi, "Biziba Bar Dar Garir God." **14** Ezi bizir kam bagha gumazamiziba mozir dipar kam dibora ghaze, "Godin Zurara Ikia Nan Garim." Mozir dipar kam Kadesin nguibam ko Beretin nguibamin tizimin ikiavira iti. **15** Ezi Hagar Abramın otarim batezi, Abram ziam, "Ismael," a gati. **16** Ezi Hagar Ismael batamin dughiam, Abram 86plan azeniba iti.

17 Ezi Abram gin azenir 99pla anetuzima, Ikiavira Itir God a batogha a migia ghaze, "Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni zurara nan akam baragh, nan apengan ikiva nan damazimin deragh arazir aghuibar amu. **2** Ki uan Akar

Dikirizir Gavgavim ni koma a damu, egh ovavir borir bar avirim ni daningam, eghti me bar avirasemegham.” 3 Ezi Abram ua tevimning apirigha guam nguazim girizi, God a migia ghaze, 4 “Ni oragh. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gamigha kamaghin migei. Ni kantrin bar avirimin gumazamizibar ovavimin otogham. 5 Eghti nin ziam datirighin uam Abram puvatigham. Guizbangira, ki ni damighti, ni kantrin aviribar gumazamizibar ovavimin otogham. Ezi kamaghin, datirighin nin ziam, Abraham. 6 Eghti ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegh mangi kantrin gavgavitabar otivam. Egh men tarazi atrivibar otivam. 7 Egh ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim akiram. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavigh mamaghira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamakin, ki nin God, egha nin ovavir boriba uaghan, ki men God. 8 Ezi Kenanin nguazir ni datirighin puram aperaghav itir kam, kar igharaz darazir nguazim. Eghti ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba, ki Kenanin nguaziba bar da isi, ia daningam. Eghti nguazir kam, a ian nguazimin iki mamaghira ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar Godin ikiam.” 9 Ezi God Abraham migia ghaze, “Ni ko nin ovavir borir gin izamiba, ia bar nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi. 10 Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangisi arazir kam damu. Ia uan adarazir tongin uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar dar ghoregh. 11 Ian otarir iririviba 8plan dughiaba otoghti ia dughiar kamra me mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Egh ia uan ingangarir gumazibar mikarzir mogomeba uaghan dar ghoregh, egh

ian ingangarir amiziba otezir otariba, ko ia igharaz darazi
 da ivezezir ingarir gumaziba ia uaghan dar aghoregh. Ian
 gumaziba ko otariba bar kamaghin damuvira ikiam. Eghti
 arazir kam, a nan ababanimin min ikiam, egh a ian akagh
 suam, ki ia ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. **13** Ia uan
 gumazibar mikarzir mogomeba bar dar ghoregh. Eghti
 dighorezir arazir kamin duar kurim ian mikarzibar ikiti,
 gumazamiziba bar fogh suam, Akar Dikirizir Gavgavir
 ki ia ko amizir kam a zurara ikivira ikiam. **14** Egh
 me tavin mikarzir mogomemin inim atughan koghti,
 gumazir kam ki ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir
 kam abiki. Eghti me a batueghti, a uan adarazir aven
 ikian kogham.” **15** Egha God Abraham migia ghaze,
 “Datirighin ikegh mangi ni uam uan amuim ziam Sarai, a
 darighan marki. Datirikin, an ziam Sara. **16** Ki deragh
 Sara damuti, a ni bagh otarim batam. Ki Sara deragh a
 damuti, a kantrin aviribar gumazamizibar inaghamimin
 otivam, eghti men tarazi atrivibar ikiam.” **17** Ezi Abraham
 tevimning apirigha guam nguazim giri. Egha averara uan
 nighnizimin kamagh aka ghaze, “Gumazir azenir 100pla
 itim ti boritam afangam? Ezi Sara azenir 90pla iti, a ti
 boritam batam?” **18** Egha Abraham God migia ghaze,
 “Kamaghin deragham, ni Ismaelrama eghuva deragh an
 gan.” **19** Ezi God ghaze, “Ni mamagh mikiman marki.
 Nin amuim Sara navim asegh egh otaritam bateghti, ni
 ziam Aisak a datigh. Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim a
 ko an ovavir borir gin otivamiba koma a damuam. Eghti
 Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.
20 Ezi ki Ismael deragh an ganasa ni nan azangsis. Ki

deragh a damu, egh borir aviriba a daningam, egh an boribar amighti me bar avirasemegham. Egh a 12plan gumazir dapanir kabar afeziamin otogham. Eghti ki an adarazir amighti me ikizir gavgavimin otogham. **21** Eghti ki uan Akar Dikirizir Gavgavim Aisak ko a damuam, borir Sara dughiar kamran azenir munamin otamim.” **22** Egha God akar kam gamigha givagha Abraham ategha ghu. **23** Ezi dughiar kamra, Abraham Godin akamin gin ghua, uan adarazir gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar ada aghore. Egha uan otarim Ismaelin mikarzir mogomemin inim aghora, egha ingangarir gumazir kinir men amebaba Abrahamin dipenimin otezibar mikarzir mogomebar inibar aghora, egha ingangarir gumazir a igharaz darazi dam ivesezibar mikarzir mogomebar inibar aghore. **24** Dughiar kam Abraham uabi 99pla azeniba gifa, ezi an otarim Ismael 13pla azeniba itima, me aningin mikarzir mogomemning inimning atu. **26** Dughiar God akam Abraham ganingizimra, Abraham uan otarim Ismael ko, me aningin mikarzir mogomemningin inimning atu. **27** Egha uaghan Abrahamin dipenimin aven itir gumaziba bar, ingangarir gumaziba ko, gumazir me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba da ivezeziba sara, me bar men mikarzir mogomebar iniba aghore.

18 Egha gin ikiavira Itir God Mamren nguibamin temer ekiabar apengan Abraham bato. Aruer mamin aruem bar puvira isima, Abraham uan purirpenimin tiar akamin aperaghav iti. **2** Egha a kogha gumazir 3plan gari me tuivighav iti. A men ganigha uan purirpenim ategha zuamira ivegha me bagha ghu. Egha tevimning apirigha

aviragha guam nguazim giri. **3** Egha kamaghin migei, “O nan gumazir ekiam, ki ian ingangarir gumazim. Ia nan dipenimin izasa ki bar ifonge. Ia nan dipenim gitagh pura mangan marki. **4** Ki tav mikemeghti a dipatam inigh iziti, ia uan dagariba ruegham. Eghti ia temer ekier kamin povimin avughsam. **5** Eghti ki dagheba ia danighi ia gavgavim uari danigh egh ua mangi. Kirara, ian ingangarir gumazim, ia nan dipenimin izezi, ki ian akurvaghasa.” Ezi me kamaghin migei, “A dera, ni migei moghin damu.” **6** Ezi Abraham zuamira purirpenimin aven ghua kamagh Sara migei, “Ni plauan beghin ekier aghuitam inigh egh zuamiram a giragh bretba tuegh.” **7** Egha Abraham uan bulmakauba bagha ivegha ghua mikarzim sara itir mam inigha ize. Egha a isa uan ingangarir gumazim ganingizi a zuamirama a misuegha aneghoregha a isami. **8** Ezi asizim isigha givazima, Abraham asizir kam ko, bulmakaun otereborim ko, bulmakaun otereborimin ingarizir sis sara inigha ghua gumazir 3plan kabar afa. A me ganingizi me da apima, a men boroghin tememin apengan tughav iti. **9** Egha me amegha givagha, Abrahamin azara, “Nin amuim Sara, a managh iti?” Ezi Abraham ghaze, “A purirpenimin aven iti.” **10** Ezi men mav, a uabi Ikiavira Itir God, a kamaghin migei, “Azenir girakirangin itimin iakinir kamran ki uamategham, eghti nin amuim Sara otaritam ikiam.” Ezi Sara purirpenimin tiar akamra ikia gumazir kamin akirangin, ikia akar kam baraki. **11** Dughiar kam Abraham ko Sara virara ghurigha gifa. Ezi Saran dughiar a boritam batamim, a gifa. **12** Egha a uabira uabin ingarava ati. Egha uabira uabi migia ghaze, “Ki ghurigha

gifa, ezi nan mikarzim apunapuni. Ezi nan gumazir ekiam uaghan ghuri. Ki manmaghin boritam iniamin agoroger kam ikiam?” **13** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Abrahamin azara, “Sara manmaghsua aka ghaze, ki ghurigha gifa, egh ua boritam batamin tuaviba puvati? **14** Abraham, ni orakigh, Ikiavira Itir God bizitam damusi iburaghan kogham. Azenir munamin iakinir kamran, dughiar ki diborozimin ki uamategham. Eghti dughiar kamra Sara otarim ikiam.” **15** Ezi Sara atiatigha ifara ghaze, “Ki akezir puvati.” Ezi a ghaze, “Ni guizbangiram ake.” **16** Ezi gumazir kaba dikavigha zui. Ezi Abraham dikavigha mangamin tuavimin men akaghasa. Egha me ghua danganir mamın tuivigha, gara uaghira Sodomın nguibamin gari. **17** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nighnisi, “Bizir ki damuamin kam, ki Abrahamin ghuangsighan aghua. **18** Guizbangira, an ovavir boriba bar avirasemegh kantrin gavgavimin otogham. Eghti Abraham bangin ki nguazir kamin itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam. **19** Ki kamaghin ifonge, Abraham uan boriba ko uan ovavir boribar sure damighti me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangam. Egh me arazir aghuiba ko arazir nan damazimin derazibara darara gin mangam. Kamaghin, ki ua bagha Abraham ginaba. Egh gin ki uan akar dikirizimin gin mangi, Abraham deraviram a damuam.” **20** Egha Ikiavira Itir God Abraham migia ghaze, “Arazir bar kurar Sodom ko Gomoran otivibar eghaghanir bar aviriba otifi. **21** Kamaghin ki magari gumazir arazir kabagh amibar ganigham. Egh ki fogham, eghaghanir ki oregha fogha givazir kaba, da ti

guizbangira, o puvati.” 22 Egha gin gumazir pumuning dikavigha Sodomín ghu. Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko tughav iti. 23 Ezi Abraham sivagha an boroghín ghua an azara, “Nì ti gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham? 24 Ti 50pla gumazir aghuiba nguibar kamin ikiti, nì igharaziba sara me gasighasigham? Nì ti 50plan gumazir aghuir kabagh nighnigh nguibar kam ateghti a ikiti, nì a gasighasighan kogham? 25 Nì gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham, kar arazir aghuim puvati. Nì gumazir aghuiba ko kuraba, arazir vamiran me damuan marki. Nì nguaziba bar dar garir Jas, egh nì arazir aghuibara damuam.” 26 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Kì Sodomín nguibamin itir gumazir aghuir 50plan ganti me ikiti, kì gumazamiziba bar me ateghti me ikiam. Eghti gumazir aghuir kaba, me ovengan kogham.” 27 Ezi Abraham ua kamaghin migei, “Ekiam, kì bizir aviribav kinti, nì nan ataran marki. Kì pura gumazir kinim, egh bizitam mikiman kogham. 28 Eghti gumazir aghuir 50pla puvatighi, 45plara ikiti, nì nguibam bar a gasighasigham, o puvatigham?” Ezi Ekiam ghaze, “Kì 45plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.” 29 Ezi Abraham ua migei, “Eghti gumazir aghuir 40pla ikiti manmaghin damuam?” Ezi Ekiam ghaze, “Kì gumazir aghuir 40plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham, eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.” 30 Ezi Abraham kamaghin migei, “Ekiam, kì ua bizitam mikimasa. Nì ataran marki. Eghti 30pla ikiti manmakin?” Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze, “Kì 30plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam

gasighasighan kogham.” **31** Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ni nan migirigiar avirir kaba bagh nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 20pla ikiti manmakin?” Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 20plan ganigh, egh ki nguibam gasighasighan kogham.” **32** Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ki akatam ua ni mikimasa. Ni nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 10pla ikiti, manmakin?” Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 10plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.” **33** Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko uaning mikemegha givagha ghu. Ezi Abraham uamategha uan dipenimin ghu.

19 Ezi Lot guaratighin Sodom in nguibamin uari akuvir tiar akamin aperaghav iti. Ezi enselin Ikiavira Itir God ko ghua Abraham in ganizimning, datirighin iza Sodom in nguibam oto. Ezi Lot aning in garima aning izima a dikavigha aning bagha zui. Egha tevimning apirigha aviragha guam nguazim giri. **2** Egha ghaze, “Gumazir Ekiamning, ki guan ingangarir gumazim, ezi gua nan dipenimin izi. Gua uan dagariba faragh da ruegh, egh dimangan nan dipenim daku. Egh aminim tiraghti gua dikavigh mangi.” Ezi aning an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ga me uari akuvir danganir kam dakuam.” **3** Ezi Lot mighighavira aning migeima, aning gin a ko dipenimin ghu. Ezi Lot uan ingangarir gumazibav kemezima me bretin yis puvatiziba tuegha aning bagha dagher aghuibagh ami. Ezi aning api. **4** Ezi aning tighar misiabar mangasava amima, Sodom in gumaziba iza dipenim avini. Nguibamin itir gumazir igiaba ko ghuriba

bar moghira izi. **5** Egha me Lotin dia ghaze, “Gumazir iza nin dipenim gakuimning mana? Aning amadaghti aning azenan iziti, e poroghamiba uari ko akuava amir arazir kurabar aning damuasa.” **6** Ezi Lot azenan ghua tiam deragha anesara. **7** Egha me migia ghaze, “Nan aveghbuaba, ia oragh. Ia arazir kurar kam damuan marki! **8** Ki guivir pumuning iti, aning gumazitam koma akuizir puvati. Ki aning inigh egh ia bagh azenan izam, eghti ia uan ifongiam aningin anegifagh. Eghti gumazir nan dipenim gakuimning ki deragh aningin ganam. Kamaghin ia arazir kuratam bar aning damuan marki.” **9** Ezi Sodomia migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, a nguibar igharazimin gumazim, egha a en araziba tuisighasava ami. Ni e gitagh. Ni e gitaghan koghti, e arazir kurabar aning damuam. Egh e uaghan mizazitam ni gaseghti ni fogham, nin mizazim, aningin mizazim gafiragham.” Egha me ua Lotin suiragha a munasaragha egha tiam akarasa. **10** Ezi gumazir dipenimin aven itimning dafarim azenan anemadagha Lotin suiragha, uam a inigha aven izegha tiam asara. **11** Egha aning azenan itir gumazibagh amizi, men damaziba pirizima, me ua dipenimin tiar akamin garir puvati. **12** Ezi gumazir kamning kamagh Lotin azara, “Nin tarazi uam nguibar kamin aven iti? Ni uan boriba ko uan amereba ko nin adarazi kagh iti, ni bar me inigh egh nguibar kam atakigh. **13** Ga nguibar kam gasighasigham. Nguibar kamin aven, bar eghaghanir bar kurar igharagha gariba otivizi, Ikiavira Itir God da baregha gifa. Kamaghin, a ga amadazima ga nguibar kam gasighasighasa izi.” **14** Ezi Lot gumazir

an guivimningin ikiasa me inabazimning bagha ghu. Egha aning migia ghaze, “Ikiavira Itir God nguibar kam kuvarimasa, kamaghin gua dikavigh nguibar kam bemiram anetakigh.” Ezi aning ghaze, a ti pura ikarara migei. **15** Ezi aminim tiragha givazi enselning Lotin avigha ghaze, “Atamra. Ni uan amuim ko guivimning inigh, egh nguibar kam atakigh. Ni suighsuigh gumazamizir kaba sara ovegham.” **16** Ezi Lot nighnizir aviribagh ami. Ezi guizbangira, Ikiavira Itir God Lotin apangkufi. Kamaghin amizi, enselning a ko, an amuim ko guivimning dafaribar suigha egha nguibar kam ategha azenan ghu. **17** Egha aning me inigha azenan ghugha givagha, kamaghin me migei, “Ia zuamiram arimangegh, puvatighti ia uaghan ovegham. Ia uamategh ragh gin ganan marki. Egh ia danganir zarir munamin dapiagh avughsan marki. Ia ovengan aghuaghsi, egh ari mighsiabar ghuavanang.” **18** Ezi Lot ghaze, “Ekiam, ki ni na migei moghin damuva avegham. **19** Ni na barakigh. Ni bar nan apangkuvigha ingangarir aghuim nan akurvaghasava a gami. Ezi mighsiaba bar saghon mar iti, ezi ki zuamira da bagh mangiva avegham. Ki mangivira ikiti, nguibam ikuvighti ki uaghan mizazim inigh ovegham. **20** Ni nguibar muziarir munamin gari a munagh iti. A roghira iti, ezi ki zuamira an angigham. A nguibar dozim. Ni na ateghti ki nguibar kamin manigh egh osimtizir kam gitagham.” **21** Ezi ensel ghaze, “A dera. Ki nguibar ni mangasa migeir mam gasighasighan kogham. **22** Aria, ni atamra mangi. Ki bizitam damuan kogh mangi, dughiar ia mangi nguibar kamin otoghamim.” Ezi Lot ghaze, nguibar kam bar sufi,

ezi me gin nguibar kam, Soar a garisi. **23** Ezi aruem tighar maghin anagavira itima, Lot Soarin nguibamin otogha gifa. **24** Ezi bar zuamira Ikiavira Itir God dagiar isiba ko avim amadazi, da amozimin min overiamin ikia Sodom ko Gomora giri. **25** Egha a nguibamning viraram aning gasighasigha danganir zarir aning itim sarama asighasiki. Egha gumazamizir nguibar kamningin itibagh asighasigha egha nguazir kamin itir aghuir biziba sara bar dagh asighasiki. **26** Ezi Lotin amuim an gin iza, egha ua ragha gin gara, egha maghira solin min otogha dipenir akinimin min asaraghav iti. **27** Ezi amimzaraghan bar mizaraghara Abraham ghua danganir a faragha Ikiavira Itir God ko tughav ikia mikemezimin ghu. **28** Egha a Sodom ko Gomora, ko danganir zarir aning itir kam bagha gari, egha gari avir ekiamin migharim nguazimin ikegha overiamin ghuavanadi. **29** God nguibar nguazir zarir kamin itiba bar adagh asighasiki. Egha an Abraham ginighnigha, nguibar Lot itim gasighasigha, Lot gamizi an osimtizir kam gita. **30** Ezi Lot Soarin nguibamin ikian atiatigha uan guivimning inigha mighsiabar ghuavanabo. Egha me dagiar torir mamin aven iti. **31** Egha an guivir ekiam kamagh uan afumim migei, “Gan afeziam ghurigha gifa. Ezi nguazir kamin danganiba bar gumaziba puvati. Ezi gumazamiziba faragha uarir iti moghin tina gan ikiam. **32** Aria, ga uan afeziam wain taba a danighti an onganighti, ga a ko dakuighti, a boriba ga daningam. Eghti gan afeziamin adarazi ikivira ikiam.” **33** Egha dimangan aning wain isa uan afeziam ganingizi an onгани. Ezi guivir ekiam a koma akui. Aningin afeziam wain amegha

bar onganigha fozir puvatizi guivim a koma akui. **34** Egha amimzaraghan guivir ekiam uan afumim migia ghaze, “Ki bogiran dimangan afeziam koma akuigha gifa. Ga datirighin dimangan afeziam wainin taba uam a daningam. Eghti ni ki amizi moghin ni a ko daku, eghti a boritaba ga danighti gan afeziamin adarazi iki mangivira ikiam.” **35** Egha dimagarir kamin aning uan afeziam wain a ganingizi a uam ongani, ezi guivir dozim a koma akui. Afeziam faragha wain amegha onganigha fozir puvatizi moghira guivir dozim a koma akui. **36** Egha tuavir kamin Lotin guivimning afeziam dam boriba ini. **37** Ezi guivir ekiam otarir mam bategha ziam, “Moap,” a gati, ezi gin a Moapian ovavimin oto. **38** Ezi guivir dozim uaghan otarim bategha ziam, “Benami,” a gati, ezi gin an Amonian ovavimin oto.

20 Dughiar kamin Abraham Mamren nguibam ategha ghua Negevin danganimin amadaghan, Kades ko Surin nguibar tizimningin apera. Egha gin a uan amuim Sara ko ghua Gerarin nguibar ekiamin apera. Egha Gerarin gumazamizibav gia ghaze, “Sara nan amizim.” Ezi Gerarin atrivim Abimelek, uan ingangarir gumaziba amangizi me ghua Sara inigha a bagha izi. **3** Ezi dimangan God Abimelek irebamin a migia ghaze, “Ni tizim bagha pam itir amizim ini. Kamagh amizi ni ovengam.” **4** Dughiar kam Abimelek tighar maghin Sara ko dakuam, egha kamaghin migia ghaze, “Ekiam, gumazitam osimtizitam damighan koghti, ni an ikizim ko me gasighasigham?” **5** Abraham uabi na migia ghaze, Sara nan amizim. Ezi Sara ghaze, Abraham nan tuebam. Ezi ki amizir kam

inigha ghaze, ki arazir aghuimin a ini. Egha ki osimtiziba puvati.” 6 Ezi God irebamin a ikaragha ghaze, “Are, ki fo, ni nighnizir aghuarim ikia kamagh ami. Ezi ki uabi nin amamangatizir puvatizi, ni a koma akuizir puvatigha nan damazimin arazir kuram gamizir puvati. 7 Gumazir kam, nan akam inigha izir gumazim, ezi ni datirighin amizim amadaghti, a ua uan pam bagh mangi. Eghti a ni bagh na ko mikimti, ni oveghan kogham. Egh ni amizim amadaghti a ua mangighan koghti, ni uan gumazamiziba ko bar arimighiregham.” 8 Ezi amimzaraghan Abimelek uan ingangaribar garir gumazibar diagha, bizir Ekiam a mikemeziba bar me mikeme. Ezi me bar atiatingi. 9 Ezi Abimelek Abrahamin diagha an azara, “Ni bar arazir manmaghiram amizimin e gami? Ki arazir kurar manamra ni gamizi, ni na ko ki ativagha garir darasi, e gamizi osimtizar arazir kam e bato? Arazir ni e gamizir kam, a bar derazir puvati.” 10 Egha Abimelek ua kamaghin migia ghaze, “Ni nighnizir manamra ikia egha kamagh ami?” 11 Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan nighnizimra kara, ki ghaze nguibar kamin gumaziba Godin atiatir puvati. Me ti nan amuim inisi na misueghti ki aremegham. 12 Egha ki ghaze, guizbangira Sara nan amizim. Ga afeziar vamira ikia, egha amebamning ighara. Egha gin a nan amuimin oto. 13 Ki uan afeziamin dipenimin ikiavira iti, God nguazir igharazibar mangasa nan deir dughiamin, ki Sara migia ghaze, ‘Ni arazir aghuimin na damusi, egh ga danganir manabar mangi, ni gumazamiziba kamagh me mikim suam, Abraham nan tuebam.’” 14 Ezi Abimelek ua Sara isa Abraham ganingi. Egha puram sipsipba,

bulmakauba, ingangarir gumaziba ko amiziba Abraham ganingi. **15** Egha Abraham migia ghaze, “Ni gan, nguazir kabanang da bar nana. Ni tam dapisi ifuegh egh tam daperagh.” **16** Egha kamagh Sara migei, “Ki 1,000 silvan dagiar kaba isa osimtizir ni batozim akirasa, nin tuebam ganidi. Eghti ni ko iti darazi kamaghin fogh suam, ni osimtizitam gamizir puvati.” **17** Ezi Abimelek Abrahamin amuim Sara gamizir arazir kam bangin, God an adarazir amizibar naviba apuizi, me boriba batir puvati. Ezi Abraham God ko migeima, God Abimelek gamizi, a ua dera. Ezi Abimelekin amuim ko puram an ingangarir amiziba ua boriba bati.

21 Ezi Ikiavira Itir God Sara mikemezi moghin deragha a gami. **2** Ezi Abraham bar ghurizir dughiamin, Sara otarim bate. A God inabazir dughiamrama, otarim bate. **3** Ezi Abraham kamaghin uan otarim ziam, “Aisak,” a gati. **4** Sara Aisak batezi, 8plan dughiam otozi, Abraham Godin migirigiamin gin ghua borimin mikarzir mogomemin inim atu. **5** Ezi Abraham 100plan azenibar otozima, Sara Aisak bate. **6** Egha Sara kamaghin migei, “God arazir aghuim na gamizi ki bar akuegha ati. Eghti gumazamiziba gin bizir kam baregh, na ko bar akuegh akam.” **7** Ezi Sara ua ghaze, “Gumazitam ti faragha Abraham kamaghin a mikemeghai, ‘Nin amuim Sara navim asegh boritam bategh, egh oteba a daningam?’ Ezi a ghurigha givazi ki an otarim bate.” **8** Ezi borim ekevegha givagha otem ataghizi dughiar kamin, Abraham maburan isam gami. **9** Hagar, Isipian amizim, a faragha Abrahamin ikia otarir mam bate. Ezi dughiar mamin Sarai otarir igharazir

kamin gari, a Aisak ko ikararagha arui. **10** Ezi an Abraham migia ghaze, “Ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh. Ingangarir amizimin borim nin bizitaba inian kogham. Bizir kaba da bar nan borim Aisakin biziba.” **11** Ezi Ismael uaghan Abrahamin borim, ezi migirigiar otevir kam Abraham gamizi a bar oseme. **12** Ezi God Abraham migia ghaze, “Ni ingangarir amizim Hagar uan borim ko aning bagh osiman marki. Ni Saran akam baragh, an gin mangi. Aisakrama nin ovavir boriba otivam. **13** Eghti ingangarir amizimin borim, a uaghan nin borim. Kamaghin, ki uaghan an ovavir boribar amighti me avirasemegh kantrin gavgavimin otogham.” **14** Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, Abraham dagheba inigha eggha memen inir me dipam tuasa isamizim ini. Eggha an dipam tuigha, da isa Hagarin dipizim gati. Eggha a borim isa a ganigha aning amadazi aning zui. Ezi Hagar Berseban nguibamin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim bar a garui. **15** Ezi dipam givazima Hagar uan borim isa tevsevimin apengan aneti. **16** Eggha a borimin ganti an ovengan aghuagha ghua mong saghon aperaghav iti. Eggha azia iti. **17** Ezi God borimin ararem baraki, ezi an ensel Godin nguibamin ikia Hagarin diaggha a migia ghaze, “Hagar, manmaghin ami? Ni atiatingan marki. God nin borimin ararem baregha gifa. **18** Ni dikavigh mangi borimin agharimin suiragh a fegh, eggha a inigh. Ki an ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh ikizir gavgavimin otogham.” **19** Ezi God Hagarin damaziba kuizi, a mozir par mamin api. Ezi a ghua memen inimin dipam tui. Eggha dipam isa borim ganingizi an anepi. **20** Ezi

God borim ko itima an ekefe. A gumamaziziba puvatizir danganimin ikiava ekevegħa, barir pimin asir fofozir bar ekiam iti. **21** Egha ġin a Paranın gumamaziziba puvatizir danganimin itima, an amebam a bagħa Isipian amizir mam ini. **22** Dughiar kamin Abimelek ko an midorozir gumazibar faragħa zuir gumazim Fikol, Abraham bagħa ghua Abimelek kamaghin a migei, “Ki gari, bizir ni amiba, God ni ko ikia deraghavira ni gami. **23** Egh ni Godin damazimin na ko akam akirigh, egh ni ifavarir arazim na ko, nan boriba, ko nan ovavir boribar amuan marki, ki arazir aghuimra ni gami. Kamaghira ni arazir aghuimin na damu egh kantrin ni datirighin itir kam saram uaghan a damu.” **24** Ezi Abraham ghaze, “Ki ni mikemezir moghin ki akam akiri.” **25** Ezi Abraham uan mozir dipar Abimelekin ingangarir gumaziba inizim bagħa, Abimelek ko migirigiam iti. **26** Ezi Abimelek ghaze, “Ki mamaghin fozir puvati. Ni fomira na mikemezir puvati. Ki datirighira mamagh orasi.” **27** Ezi Abraham sipsipba, memeba, ko bulmakaua Abimelek ganigha aning akar dikirizir gavgavim gami. **28** Egha Abraham uan sipsipbar tongin sipsipin nguzir amebar igiar 7pla inigha munagh ada ariki. **29** Ezi Abimelek an azara, “Ni tizim bagħa mamagh ami?” **30** Ezi Abraham ghaze, “Ni na dam, sipsipin nguzir amebar 7pla inigh. Egh arazir kamin kamagh akagham, kar ki uabi kuizir mozir pam.” **31** Egha aning danganir kamin akam akiri. Ezi danganir kam, me ziam, “Berseba,” a gati. **32** Egha aning Berseban akar gavgavim akirigha givagħa, Abimelek ko an midorozir gumazibar faragħa zuir gumazim Fikol

uamategha Filistian danganimin ghu. **33** Ezi Abraham Berseban temer mam akara, egha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a Godin zurazurara ikiavira itim. **34** Egha Abraham dughiar bar ruarimin, kantrin igharazimin gumazimin min Filistiabar nguazimin ike.

22 Egha gin dughiar mam God Abrahamin nighnizir gavgavim gifoghasa a guizbangira gavgaviz, ti puvati? Kamaghin an an dia ghaze, “Abraham!” Ezi Abraham ghaze, “Ki kati.” **2** Ezi God a migia ghaze, “Ni otarir vamira iti Aisak, ezi ni bar a gifonge. Ni borir kam inigh egh Morian nguazimin aningti ki mighsiatam nin akagham. Egh mighsiar kamin ni Aisak isi ofan bar isi mighiramimin min na daningigh.” **3** Egha bar mizaraghara Abraham donki inigha Aisak ko uan ingangarir gumazir pumuning ini. Egha ofan bar isia mighirizim damuasa dazibar kuegha danganir God a mikemezimin zui. **4** Egha namba 3in aruemin Abraham danganir kamin gari a saghon ikiavira iti. **5** Ezi a kamagh ingangarir gumazimning migei, “Gua donki ko kagh iki. Ki borim ko mangi ga munagh Godin ziam fam. Egh ga gin gua bagh uamategham.” **6** Egha Abraham dazir ofan bar isi mighiramim damuamiba Aisak ganingizi, ana dagh isaghpu. Ezi Abraham sabam ko avim suiragha, aning zui. **7** Aning tighar maghin ghua Aisak kamaghin an azara, “Afeziam.” Ezi Abraham ghaze, “Nan borim, manmaghin ami?” Ezi Aisak an azara, “Afeziam, ki gari daziba ko avir ofan bar isi mighiramim damuamim iti, ezi sipsipin ofa damuamim mana?” **8** Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan borim, God uabi ofan bar isi mighiramim damuamin sipsipin nguzim, ga daningam.”

Egha aning zui. **9** Egha aning danganir God mikemezimin otogha givagha, Abraham ofa gamir dakozimin ingarigha daziba a gisin da ariki. Egha uan otarim Aisak benimin a ike. Egha a isa ofa gamir dakozimin dazibagh isin aneti. **10** Egha Abraham afuam inigha borim biraghti an aremeghasava ami. **11** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, a Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Abraham! Abraham!” Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Ki kati.” **12** Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uan borim misueghti an aremeghan marki. Egh arazitamin a damuan marki. Ni bar borir vamira ikia egha an anogoroghezir puvati. Ni a isi God daningasaviram ami. Kamaghin ki fo, ni gumazir Godin atiatiava an apengan itim.” **13** Ezi Abraham kogha sipsipin apurir mamın gari, an kom tevsevir mamın suirazima a iti. Ezi a ghua sipsipin kam inigha, a misuegha a isa ofan bar isi mighiramim damuasa a gaboro. Sipsipin apurir kam Aisakin danganim inizi Aisak iti. **14** Ezi Abraham danganir kam ziar kam a gati, “Ikiavira Itir God Aningi.” Ezi iza datirighin gumaziba ghaze, “Ikiavira Itir Godin uan mighsiam gisin biziba e daningam.” **15** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Abraham uam an dia ghaze, **16** “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, ni bar borir kamra ikia, egha an anogoroghezir puvati. **17** Kamaghin ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham. Eghti men dibobonim, mikoveziba ko gigimin dibobonimin min otivigham. Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh, egh men nguibaba iniam. **18** Guizbangira, ni nan akam baregha an gin ghu, kamaghin amizi, nin ovavir boriba

bangin ki nguazir kamin itir ikizibar gumazamiziba, bar deravira me damuam.” 19 Ezi Abraham Aisak inigha uamategha uan ingangarir gumazimning bagha ghu. Egha me ua Berseban ghugha Abraham bar moghira Berseban apera. 20 Egha gin Abraham kamagh oraki, Milka otarir maba bate. Ezi Abramin dozim Nahor an amuim Milka. 21 Otarir kabar ziabar kara: Us, an otarir ivariam, ko Bus, ko Kemuel (Kemuel gin Aramin afeziamin oto) ko, 22 Keset, Haso, Pildas, Jitlap ko Betuel. 23 Ezi Betuel a Rebekan afeziam. Milka Nahorin dughiamin otarir 8pla bate, ezi Nahor, an Abrahamin dozim. 24 Ezi Nahorin amuir dozim, an ziam Reuma, a Teba, Gaham, Tahas ko Maka bate.

23 Ezi dughiar kamin Sara 127plan azeniba iti. 2 Egha nguibar ziam Kiriath Arban ikiava areme, nguibar kam an ziar mam Hebron, a Kenanin nguazimin iti. Ezi Abraham bar an apangkuvigha a baghava azi. 3 Egha a Saran kuam ataghizi a itima, a ghua Hitian adaraziv gia ghaze, 4 “Ki kantrin igharazimin gumazim, egha iza ian tongin apera. Nan amuim aremegha givazima ki ia dam nguazir asizitam givezegh egh a mozim darighasa.” 5 Ezi Hitian gumaziba kamaghin migei, 6 “Gumazir ekiam, ni orakigh. Ni gumazir dapanir bar aghuim. Ni uan amuim en dagiar mozir aghuitamin anefi. En gumazitam nin anogoroghan kogham. Ni uabi danganir aghuitam ginabaghti, nguazimin afeziam pura ni daningam.” 7 Ezi Abraham dikavigha tugha uan guam Hitian gumazamizibav suegha dapanim aviragha, 8 egha kamaghin migei, “Ki uan amuimin kuam isi nguibar kamin a mozim darighsi ia nan amamangatigh, egh ia na bagh

Soharin otarim Efronin azaragh, **9** eghti a dagiar torir me kamagh diborim, Makpela na daningam. An Efronin nguazir miriamin ti. Ia a mikemeghti a dagiar torir kam na daningighti, ian damazibar ki ivezim bar a daningam, eghti dagiar torir kam, ki an ghuavim ikegham, eghti a ki uan adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam.” **10** Ezi Efron uabi nguibar ekiamin danganir uari akuvimin, Hitian tongin aperaghav iti. Ezi Hitian gumaziba ikia orazi, Efron kamaghin Abrahamin akam ikaragha ghaze, **11** “Puvati, gumazir ekiam. Ni nan akam barakigh. Ni torir kam givezan kogham. Ki nguazir dagiar torim itir kam, a isi pura ni daningam. Nan adarazir damazimin ki datirighin nguazim ni danighti, ni uan amuim afam.” **12** Ezi Abraham ua gumazibar damazimin guam avira. **13** Egħa men damazimin a Efron migia ghaze, “Efron, ki kamaghsua ni deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ki datirighin nin nguazir otevir kam givezam. Ni nan dagiaba initi, ki uan amuim nguazir kamin a mozim darigham.” **14** Ezi Efron Abrahamin akam ikaragha ghaze, **15** “Gumazir ekiam, ni oragh. Nguazir kamin ivezim a 400 silvan dagiabara. Ezi marki, kar gan bizim, a pura bizim. Ni pura nguazim inigh uan amuimin kuam afi.” **16** Ezi Abraham akar kam gifongegha, gumazir biziba amaga dagħ ivezibar mirara, deragħa 400plan silvan dagiaba menegħa, nguazimin ivezir kamra isa, Hitian gumazibar damazimin nguazim giveza Efron ganingi. **17** Egħa arazir kamin Abraham Efronin nguazir Makpela itim ini, a Mamren nguibamin boroghin iti. A nguazim ko, dagiar torim ko, temer nguazir kamin itiba a bar mogħira da

ini. **18** Ezi Hitian gumazir migirigiar kam baragha itiba, me bar kamagh fo, nguazir kam Abraham a ini. **19** Egha a nguazim inigha givagha, uan amuim Sara, an kuam isa dagiar mozir Makpelan nguazimin itimin a mozim gati. Makpela a Mamren nguibamin boroghin iti. Egha Kenanin nguazimin iti. Mamren ziar igharazim, a Hebron. **20** Ezi Hitian nguazir otevir kamin itir dagiar mozim, an Abrahamin adarazir kuabar afamin danganimin min oto.

24 Abraham datirighin ghurigha gifa. Ezi Abraham amir biziba, Ikiavira Itir God a uabi dagh ami, da bar deraghaviram otifi. **2** Dughiar mam, Abraham uan ingangarir gumazimin diazi a izi. Ingangarir gumazir kam fomiram a ko ikia an biziba datirighin bar dar gari. Ezi Abraham a migia ghaze, “Ni uan dafarim nan buarakirimin apengan amadagh egh akar gavgavim na koma anekirigh. **3** Ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira mikim, a Godin Uan Nguibam ko nguazim gativazim. Egh ni Kenanin aven nguazir ki itir kamin, nan otarim bagh guivitam ginaman marki. **4** Puvati, ni nan bighara mangi egh nan adarazir tongin a bagh amizitam batogh, eghti amizim izi nan otarim, Aisakin ikiam.” **5** Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Eghti amizir kam uan nguibam ataghiraghan aghuaghti, ki manmaghira damuam? Egh ki ti nin otarim inigh ua nin adarazir bighan mangigham?” **6** Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Bar puvati! Ni nan otarim inigh uamategh nan bighan mangan kogham. **7** Ki fomira uan adarazir nguazimin ikia uan afeziamin dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, a Godin Uan Nguibam gativazim, a na inigha kagh ize. Egha an

akar dikirizir gavgavim na koma a gamua ghaze, a nguazir kam nan ovavir boribar aningam. Ezi ki fo, a uan ensel amadaghti a nin faragh nan adarazi bagh mangi, nin akurvaghti, ni nan otarim bagh amizitam iniam. **8** Eghti amizim ni ko izan aghuagham, eghti akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Eghti ni nan otarim inigh nan nguibamin mangan bar markiam.” **9** Ezi ingangarir gumazim uan gumazir ekiam Abraham a mikemezir biziba bar dar amuasa, uan dafarim isa an buarakirimin apengan anemadagha, akar dikirizir gavgavim a koma a gami. **10** Ezi ingangarir gumazim Abrahamin 10plan kamelba ko bizir aghuir aviriba ini. Eggha biziba bar da inigha eggha Aramin nguazimin ghua Nahorin nguibamin zui. **11** An otogha givagha kamelbagh amizi me mozir dipamin nguibamin azenan teviba apirigha apiaghav iti. Kar guaratizim, kar amiziba iza dipaba tuir dughiam. **12** Ezi a kamagh God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan gumazir ekiam Abrahamin God. Ni nan gumazir ekiamin apangkuvigh, egh datirighin nan ingangarim damighi, a guizbangiram otogh. **13** Ki mozir par kamin boroghin tughav iti, ezi amizir igiaba dipaba tusi izam. **14** Ezi ki kamaghin nin azai, ki amizir igiatam mikim suam, ‘Ai, ki dipatam amasa, ni ti nan akuragh uan dipizimin miner dipam asigh a inigh izighiri.’ Eghti a suam, ‘Are, ni dami, eghti ki dipam uaghan nin kamelbar aningam.’ Eghti, tuavir kamra, ki fogham, amizir kamra ni uan ingangarir gumazim Aisak bagha a ginaba. Eghti bizir kaba otivighi ki fogham, ni nan gumazir ekiam Abraham bar an apangkufi.” **15** Ezi ingangarir gumazim God ko

miġiavira itima, Rebeka izava oto. A miner dipam uan
 dipizim dafa. Rebeka a Betuelin guivim. Ezi Betuel a
 Nahor ko Milkan otarim. Ezi Nahor ana Abrahamin dozim.
16 Amizir igiam Rebeka, an ganganiba bar deragha tighar
 gumazitam ko dakuam. Egha mozir pam giraghugha uan
 miner pam tuigha uamategha anadi. **17** Ezi ingangarir
 gumazim a bagha ivegha ghua kamaghin a miġei, “Ai,
 ni nan akuragh uan minemin dipar muziaritam na
 daningam?” **18** Ezi Rebeka ghaze, “Gumazir ekiam, ni
 dipam rami.” Egha a zuamira miner dipam uan agharimin
 an suiragha izaghira an taghizi a dipam api. **19** Egha
 an amegha bar izivazima Rebeka a miġia ghaze, “Ki nin
 kamelba dipam uaghan me danighti me dami izivagham.”
20 Egha a zuamira miner pam, asiziba dipam apir dagiar
 danganimin a inge. Egha a ivegha uamategha dipam
 tuasa ghu. A kamaghiram amua ghuavti kamelba bar
 dipam ame. **21** Ezi ingangarir gumazim miġeir puvati.
 A pura damazibar an gari. Egha foghasa, Ikiavira Itir
 God uan ingangarim damighti a guizbangiram otivasa,
 o ti puvatigham. **22** Ezi kamelba dipam amegha givazi,
 ingangarir gumazim ghua ring golin atinibagh azuim
 isa Rebekan atinim garu. Egha daveriar golin pumuning
 Rebekan agharimning garu. Ringin kamin osimtizim
 a 5 gremen tu, ezi daveriar kamningin osimtizim 100
 gremen tu. **23** Egha ingangarir gumazim ghaze, “Ni na
 mikim, ni tinan guivim? Egha ni manmagh nighnisi,
 nin adarazir dipenim danganitam ikiti, ki uan adarazi
 ko datirighin dimangan an dakuam?” **24** Ezi Rebeka a
 ikaragha kamaghin miġei, “Ki Betuelin guivim, ezi Betuel

a Nahor ko Milkan otarim. **25** Are, e kamelba damamin dagher aviriba iti. Egha dipenimin danganir mam iti. Ia izi mangi a daku.” **26** Ezi Abrahamin ingangarir gumazim teviba apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe. **27** Egha kamaghin migei, “Ki uan gumazir ekiam Abraham, an Godin ziam fasa, a Ikiavira Itir God. A nan gumazir ekiamin apangkuvigha egha a mikemezi moghira deraghavirama a gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God na inigha iza nan gumazir ekiamran adarazir dipenim gati.” **28** Ezi amizir igiam ivegha ghua uan amebamin dipenimin itir darazi bizir otivir kabar gun bar me mikeme. **29** Ezi Rebekan tuebam Laban, ring golin an atinimin itim ko, daveriar an agharimningin itimning dar gari. Egha an orazi, Rebeka gumazir kam mikemezir biziba bar dagh eghari. Kamaghin a ivegha azenan ghua Abrahamin ingangarir gumazim bagha ivegha zui. Egha gumazir kamın gari a mozir dipamin boroghın uan kamelba ko tughav iti. **31** Ezi Laban kamaghin migei, “Gumazir ekiam, Ikiavira Itir God bar deragha ni gamigha gifa. Ni izi e dipenimin mangam. Ni kagh ikian marki. Ki nin misiam akirigha gifa, egha uaghan nin kamelba bagha danganim akiri.” **32** Ezi Abrahamin ingangarir gumazim dipenimin aven ghu. Ezi Laban uan ingangarir gumazibav kemezi, me kamelba atera izezir bizibagh eghuvigha egha dadaba ko dagheba kamelbagh anidi. Egha a me mikemezi me dipam tuigha iza Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko me ganingizi me uan dagariba rue. **33** Ezi me gin dagheba inigha izi, ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ki

zuamira dameghan kogham. Ki faragh uan migirigiabar amigham.” Ezi Laban ghaze, “A dera. Ni mikim.” **34** Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Ki Abrahamin ingangarir gumazim. **35** Ikiavira Itir God nan gumazir ekiam bar deragha a gamizi, a biziba bar aviraseme. A bizir bar avirir kaba Abraham ganingi, sipsipba, memeba, bulmakauba, silva ko gol, ko ingangarir amiziba ko gumaziba, kamelba ko donkiba. **36** Ezi an amuim Sara bar ghurigha egha otarim bate. Ezi nan gumazir ekiam biziba bar ada isa otarir kam ganingi. **37** Egha pamten na migia ghaze, ‘Ni nan otarim bagh Kenanin, nguazir ki itir kamin nan otarim bagh guivitam ginaman marki. Markiam, ni nan afeziamin adarazir bighan mangi egh nan otarim bagh amizitam ginabagh.’ Nan gumazir ekiam migirigiar kam gamua, egha na gamizi ki an migirigiar kamin gin mangasa a ko akam akirigha gifa. **39** “Ezi ki uan gumazir ekiam migei, ‘Eghti amizir kam na ko izan aghuaghti, ki manmaghin damuam?’ **40** “Ezi a ghaze, ‘Ki gumazir Ikiavira Itir Godin akabar gin zuim, eghti a uan ensel nin faragh anemadaghti a mangi ingangariba bar dar amighti da bar nin deragham. Eghti ni nan otarimin amuim nan afeziamin adarazir bighan a inigh izam. **41** Eghti tuavir vamira otoghti, kamaghin akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Ni men bighan mangiti, nan afeziamin adarazi kamagh mikim suam, amizim ni ko izan kogham, egh me an anogoregham, me kamaghin damuti, akar ni na ko dikirizir kam, osimtizim ni daningan kogham.’ **42** “Ezi datirighin guaratighin, ki iza mozir pamin otogha kamagh God ko migei, ‘O Ikiavira Itir God, nan gumazir

ekiamin God, ni datirighin na bagh ingangarir kam damighti a guizin otogh. **43** Ezi ki datirighin mozir pamin boroghin iti. Eghti amizir igiatam dipam tuigh iziti, ki a mikim suam, “Ai, ni uan minemin dipar muziaritam na danighti, ki anemeka.” **44** Eghti a kamagh mikimam, “Ni dameghti, ki dipam isi uaghan nin kamelbar aningam,” eghti nan ifongiam kar ti amizir kamra ni nan gumazir ekiamin otarim bagha a ginaba.’ **45** “Ki God ko migiavira itima Rebeka izava oto. A minem uan dipizim dafagha dipam tuasa mozir pamin uaghiri. A izima, ki a migia ghaze, ‘Ai, ni dipar muziaritam na daningigh.’ **46** “Ezi a zuamira miner pam dafarimin an suiragha izaghirigha ghaze, ‘Gumazir ekiam, ni dipam ami. Eghti ki dipam uaghan a isi nin kamelbar aningam.’ Ezi ki dipam amegha givazima, a dipam isa nan kamelbagh anidi. **47** “Ezi ki an azara, ‘Ni tinan guivim?’ “Ezi a ghaze, ‘Ki Betuelin guivim, Betuel a Nahor ko Milkan otarim.’ Ezi ki ring an atinim gatigha eggha daveriaba an agharimning garu. **48** “Eggha ki tevimning apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a nan gumazir ekiam Abrahamin God. A na inigha iza nan gumazir ekiam Abrahamin aveghbuamin dipenimrama oto. Eghti ki guizbangira an igiar guivim inighti a mangi nan gumazir ekiamin otarimin ikiam. **49** Eggha ki ian azai, ia bizir aghuitam ko arazir aghuimin nan gumazir ekiam damusi, egh guizbangira deragh na mikim? Egh ia aghuagh, egh uaghan na mikimti, ki bizitam damusi ua nighnigham.” **50** Ezi Laban ko Betuel kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizi, ezi e migirigiaba puvati. **51** Rebeka iti.

Ni a inigh egh gua mangi. Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, Rebeka nin gumazir ekiamin otarimin iki.” 52 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim men akam baregha gifa, egha Ikiavira Itir Godin damazimin tevimning apirigha, aviragha guam nguazim girigha an ziam fe. 53 Egha bizir gol ko silvan ingarizir digirir igharagha gariba inigha da isa Rebeka ganidi. Egha bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba isa, an tuebam ko amebam ganidi. 54 Ezi migirigiaba givazima, Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko dagheba ko dipaba amegha, me akui. Egha mizaraghara me dikavigha Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangasa.” 55 Ezi Rebekan amebam ko an tuebam kamaghin migei, “Ni amizir igiam amamangatighi a tong e ko aruer 10plan ikegh, gin mangi.” 56 Ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ia nan anogoroghan marki. Ikiavira Itir God na bagha ingangarim gamizi, a deragha otogha gifa. Kamaghin, ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangam.” 57 Ezi me ghaze, “E amizir igiamin diagh egh an azaragh, an ifongiam gifoka.” 58 Egha me Rebekan diazi a izima, me an azara, “Ni gumazir kam ko mangasa ifonge?” Ezi a ghaze, “Are, ki mangam.” 59 Ezi me Rebeka ko amizir a ko ikia an garim amadazi aning Abrahamin ingangarir gumazim, ko izezir darasi, me ko zui. 60 Ezi me Rebeka akar bar aghuimin a migia ghaze: “En buaramizim, ni gumazamizir bar aviravirimin amebamin otivam. Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh, men nguibaba iniam.” 61 Ezi

Rebeka uan ingangarir amiziba ko dikavigha kamelbagh apiagha Abrahamin ingangarir gumazimin gin zui. Egha me maghira zui. **62** Aisak faragha mozir pamın boroghın iti, mozir par me kamagh dıborim, “Godın Zurara İkia Nan Garim.” Egha dughiar kam a mozir pam ategha iza Negevin danganimin iti. **63** Egha guaratizir kamin a bizibagh nıghnighasa, tuzimin arua ghua, kogha kamelbar gari da saghon izi. **64** Ezi Rebeka Aisakin apigha kamel ategha izaghiri. **65** Egha kamagh Abrahamin ingangarir gumazimin azara, “Munar gumazitam e bagha izi, a tina?” Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Mar nan gumazir ekiam.” Ezi Rebeka uan dapanimin inim inigha izaghira uan guam avara. **66** Ezi ingangarir gumazim bizir an amizibar gun bar Aisak geghari. **67** Ezi Aisak Rebeka inigha uan amebam Saran purirpenimin ghu, egha Rebekan ti. Egha Aisak Rebeka bar a gifonge. A faragha uan amebamin ovevem bagha bar osemegha iti. Ezi datirighın an navir averiam uamategha dera.

25 Ezi Abraham amuir dozimin iti, an ziam Ketura. **2** Ezi amizir kam, Simran, Joksan, Midian, Isbak ko Sua bate. **3** Ezi Joksan, a Seba ko Dedanin afeziamin oto. Ezi Dedan, a Asuria, Letusia ko, Leumian ovavir inazimin oto. **4** Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba. **5** Ezi Abraham uabi bar uan biziba isa Aisak ganingi. **6** Egha an angamira ikiavira itir dughiamın, a bizir aghuiba isa uan amuir dozimningın boribagh aningi. Egha me amadazi, me an otarim Aisak ategha saghon ghua aruem anadi naghin ghue. **7** Dughiar kamin Abraham 175plan azeniba iti. **8** A

bar ghurigha, uan nguazimin ikirimirim bar a gakuegha
 ovengezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir
 nguibamin me ko iti. **9** Ezi an otarimning, Aisak ko
 Ismael iza Mamren nguibamin boroghin dagiar mozir me
 Makpela arizimin anefa. Nguazir kam, a Hitian gumazim
 Soharin otarim Efronin nguazim. **10** Abraham faragha
 Hitian adarazir gumazim dam nguazir otevir kam givese.
 Nguazir kamin Abraham faragha uan amuim Sara mozim
 gati. Ezi datirighin Aisak ko Ismael, Abraham isa nguazir
 kamran a mozim gati. **11** Ezi Abrahamin ovevemin gin,
 God bar deraghvira an otarim Aisak gami. Dughiar kam,
 Aisak mozirpar mamin boroghin iti, mozirpar me kamagh
 diborim, “Godin Zurara Ikia Nan Garim.” **12** Ezi kar
 Ismaelin ovavir boribar ziaba. Ismael a Abrahamin otarim,
 Hagar a bate. Ezi Hagar Isipian amizim, a Saran ingangarir
 amizim. **13** Ismaelin otariba, men faragha otozimin
 ghua abuananamin ziaba: Ismaelin otarir ivariamzin ziam
 Nebaiot, ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, ko Mipsam, **14**
 ko Misma, Duma, ko Masa, **15** ko Hadat, Tema, Jetur, Nafis,
 ko Kedema. **16** Kar Ismaelin otaribar ziaba. Ezi me ziar
 kabara inigha me itir nguibaba ko nguazir otevir me itibar
 ziaba dagh ariki. Eghti gin 12plan gumazir kaba, 12plan
 anababar otivam. **17** Ezi Ismael 137plan azeniba ikia
 eggha aremezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir
 nguibamin me ko iti. **18** Ezi Ismaelin ovavir boriba Havilan
 nguazim ko Surin nguibamin tizimin itir nguazir otevimin
 apia. Sur a Asirian zuir tuavimin iti, Isipin boroghin. Ezi
 me deragha Abrahamin ovavir igharaziba ko deragha
 apiazir puvatigha, me ko apanim gami. **19** Kar Abrahamin

otarim Aisakin eghaghanim. **20** Ezi Aisak 40plan azeniba
 ikia egha Rebekan iti. Ezi Rebeka a Betuelin guivim,
 Betuel a Mesopotemian amadaghan Aramian adarazir
 gumazir mam. Rebeka ana Aramian adarazir gumazim
 Labanin buaramizim. **21** Ezi Aisakin amuim boriba puvati,
 ezi Aisak Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ni na baregh
 nan amuimin akuraghti a boritam iniam. Ezi Ikiavira Itir
 God, Aisakin migirigiam baraghizi, Rebeka navim adai.
22 Ezi otarir fufuzimning Rebekan navir averiamin ikia
 uaning adosi. Ezi Rebeka ghaze, “Tizim baghavira bizir
 kam na bato?” A bizir kamin mingarim gifoghasa, egha
 Ikiavira Itir God ko migei. **23** Ezi Ikiavira Itir God Rebeka
 migia ghaze, “Kantrin pumuningin gumazamiziba nin
 navimin aven ti. Ezi otarir ni otamin kamning, aning
 uaning batogh mangi tavin gavgavim tav gafiragham.
 Eghti otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir
 gumazimin min ikiam.” **24** Ezi dughiar Rebeka otamim
 otozi, ana otarir fufuzimning bate. **25** Ezi faragha irizimin
 mikarzim aghevegha arizivatari. Ezi me ziam, “Iso,” a
 gati. **26** Ezi Ison amebam a batir dughiamin an dozim
 an dagarir ginkevimin suiragha azenan ize. Kamaghin
 amizi me ziam, “Jekop,” a gati. Dughiar kam Aisak 60plan
 azeniba itima aningin amebam aning bate. **27** Egha otarir
 kamning ekevegha Iso asiziba burir fofozir ekiam iti. Egha
 ruaribar aruasa bar ifonge. Ezi Jekop gumazir nimira
 itim, egha nguibamra ti. **28** Ezi Iso asizibav sogha da
 inigha iza Aisak ganidima an ada apava, bar Iso gifonge.
 Ezi Rebeka Jekop gifonge. **29** Ezi dughiar mamin Jekop
 nguezibar diparsizim isai. Ezi Iso ruarimin ikegha ngun

izi. **30** Egha mitiriam puv ana aghezima a kamagh Jekop migei, “Mitiriam puv nan azi. Ni diparsizir agheviri isamizir matam na daningigh.” Kamaghin me gin “Iso,” ziar igharazim, “Idom,” a gati. **31** Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh ni otarir ivariamîn min itir danganir kam, na daningighti, ki gin diparsizir kam ni daningam.” **32** Ezi Iso ghaze, “A dera. Ki ovengamin dughiam roghira ize, ezi ki otarir ivariamîn itir danganim a manmaghin nan akurvagham?” **33** Ezi Jekop ghaze, “Ni faragh Godin akakagh guizbangira na mikim suam, ni uan danganim na daningam.” Ezi Iso guizbangira migia, egha uan danganir an otarir ivariamîn itim isa Jekop ganingi. **34** Ezi Jekop bret ko nguezibar diparsizir a isamizim isa a ganingi. Ezi Iso anemegha givagha pura dikavigha ghu. Ezi arazir kam kamagh an aka, an otarir ivariamîn itir danganim pura bizimîn min oto.

26 Ezi dughiar kamin Kenanîn nguazimîn mitiriar ekiam otozi dagheba bar otefe, ezi mitiriar kam mitiriar faragha Abrahamîn dughiamîn otozim ko magh ghu. Ezi Aisak dikavigha Gerarin atrivim Abimelek bagha ghu, a Gerarin nguibar ekiamîn ikia Filistiabar atrivimîn iti. **2** Ezi Ikiavira Itir God Aisak batogha a migia ghaze, “Ni Isipin mangan marki. Ni kaghira ikiti, ki danganir ni ikiamimîn gun ni mikimam. **3** Ni nguazir kam pura guraghav itir gumazimîn min a daperaghti, ki ni ko iki egh deragh ni damuam. Egh ki nguazir kaba bar ni ko nin ovavir boribar aningam, eghti akar dikirizir gavgavir ki nin afeziam Abraham koma amizim, a guizbangin otivam. **4** Egh ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh men avirim

mikovezibar min ganam. Eghti ki nguazir kaba bar me daningam. Kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamin itir nguibabar gumazamiziba bar deravira me damuam. 5 Guizbangira, Abraham nan akam baregha, uaghan nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Arazir a ganingizir maba sara gin ghuzir bizir kam bagh, ki deravira me damuam.” 6 Ezi Aisak Gerarin nguibamin ti. 7 Ezi nguibar kamin gumaziba an amuim bagha an azai, ezi a ghaze, “Kar nan amizim.” An atiatigha, kamaghin migeir puvati, “Kar nan amuim.” An nighnizim kamaghin iti, “Rebeka ganganiba bar derazi, gumazir kaba a inisi nighnigh, egh a bagh na misueghti ki aremegham.” 8 Egha Aisak mong dughiar ruarimin ike, ezi dughiar mamin Abimelek, Filistiabar atrivim uan dipenimin winduan gari, Aisak uan amuim Rebeka gifongegha a muigha a ko ikararai. 9 Ezi Abimelek Aisakin diagha a migia ghaze, “Kar ti nin amuim! Ezi ni manmaghsuavira ghaze, ‘Kar nan amizim?’” Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Ki nighnizir kam iti, ki suam, a nan amuim, eghti gumaziba a bagh na misueghti ki aremegham.” 10 Ezi Abimelek ua ghaze, “Ni arazir manamrama e gami? En gumazitam nin amuim ko akuizi, e osimtizir ekiamin ikeghai! Guizbangira an a ko dakuighti, osimtizir kamin mingarim a nin ikiam.” 11 Egha gin Abimelek akar gavgavim gumazamizibav gia ghaze, “Gumazitam gumazir kam o an amuim arazir kuratamin a damigh, egh ovengam.” 12 Ezi Aisak azenir ekiamin ingarigha dagheba opari. Ezi Ikiavira Itir God an akuragha deragha a gami. Kamaghin an azenimin dagheba bar aviraseme. 13 A bizir avirim ikia egha gumazir ekiam

gava. **14** A sipsipba, bulmakauba ko ingangarir gumazir aviriba iti, ezi Filistiaba naviba an ikufi. **15** Egha me nguaziba inigha Abrahamin ingangarir gumaziba fomira kuizir mozir paba apeme. **16** Ezi gin Abimelek Aisak migia ghaze, “Ni en kantri ategh mangi. Ni datirighin gavgavir ekiam iti, ezi e nin apengan iti.” **17** Kamaghin amizi, Aisak nguibar kam ategha ghua Gerarin danganir zarimin apera. **18** Abraham faragha mozir paba danganir kamin dagh kui. Ezi an aremezi dughiamin gin Filistian gumaziba mozir par kaba apeme. Ezi datirighin Aisak mozir par kaba uam adagh kuigha, ziar an afeziam faragha dagh aningiziba ua dagh ariki. **19** Ezi dughiar mamin Aisakin ingangarir gumaziba, danganir zarir kamin mozir par mam gikuizi dipar aghuim oto. **20** Ezi Gerarin bulmakaubar garir gumaziba, Aisakin bulmakaubar garir gumaziba adogha ghaze, “Kar en mozir pam.” Ezi Aisak nighnigha ghaze, gumazir kaba a ko uari adoghodoke, kamaghin a mozir par kam dibora ghaze, “Uari Adoghodosi.” **21** Ezi Aisakin ingangarir gumaziba mozir par igharazim gikui, ezi me mozir par kam bagha uaghan uari adosi. Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Apanim gamir arazim,” a gati. **22** Egha gin Aisak danganir kam ategha egha mozir par igharazim gikui. Ezi dughiar kamin gumaziba uam a bagha uari adoziir puvati. Ezi Aisak ghaze, “Ikiavira Itir God deragha e gami, eghti e datirighin nguazir kamin deragh daperagh egh bizir aviriba kagh ikiam.” Egha a mozir pam ziar kam a gati, “Dabirabim derazir danganim.” **23** Egha gin Aisak nguibar kam ategha ghua Berseban nguibamin oto. **24** Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir God a batogha

ghaze, “Ki nin afeziam Abrahamin God. Ki ni ko iti, kamaghin ni atiatingan marki. Ki uan ingangarir gumazim Abraham, bar a gifonge, kamaghin ki deragh ni damu, egh nin ovavir boribar amuti me bar avirasemegham.”

25 Ezi Aisak ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingarigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin a danganir kamin uan purirpenibar nguibam aghuizi an ingangarir gumaziba mozir par mam gikui. **26** Ezi dughiar kam Abimelek Gerarin nguibam ategha Aisak bagha ize. Ezi Ahusat, a gumazir nighniziba Abimelek ganidim, ko Fikol Abimelekin midorozir gumazibar faragha zuir gumazim, aning a ko ize. **27** Ezi Aisak men azara, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia fomira nan atarigha uan nguazimin na batoke?” **28** Ezi me a ikaragha ghaze, “E datirighin kamagh fogha gifa, Ikiavira Itir God ni ko ti. Egha en ifongiam, e bar moghira pin akagh guizbangira mikim egh akam akiram. Eghti akar dikirizir gavgavir kamin aven migirigiar kam ikiam, **29** ni pazi e damuan marki. Ni fo, e fomira arazir kuratam ni gamizir puvati. E arazir aghuibara ni gami. Ni en nguazim ataghirazir dughiam, e nin amamangatizi, ni navir amirizim sara ghu. E datirighin gari, Ikiavira Itir God bar deravira ni gami.” **30** Ezi Aisak me bagha isar ekiam gamizi, me dagheba apa egha dipaba api. **31** Egha amimzaraghan me dikavigha akar gavgavim akira ghaze, men dabirabim Aisak ko deragham. Ezi Aisak ghaze, “Ia navir amirizim sara mangi.” Ezi me anetegha zui. **32** Ezi dughiar kamra Aisakin ingangarir gumaziba iza kamaghin a migei, “E mozir par mam gikuizi dipam a gizivagha gifa.” **33**

Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Siba,” a gati. Egha iza datirighin me nguibar kam Berseba a garisi. **34** Ezi Iso 40plan azeniba ikia Juditin iti. An afeziam, Beri, a Hitian gumazir mam. Egha Iso uaghan Basematin iti. An afeziam Elon, a Hitian gumazir mam. **35** Ezi amizir kamning amir araziba, Rebeka ko Aisak gamizi, aningin navimning ikuvigha bar oseme.

27 Ezi dughiar kamin Aisak ghurigha an damaziba ikufi. Ezi a uan otarir ekiam Ison diazi a izima an a migia ghaze, “Nan otarim.” Ezi Iso a ikaragha ghaze, “Ki kati.” **2** Ezi Aisak ghaze, “Ni nan gan, ki bar ghurigha ovengamin dughiam bar roghira ize. **3** Kamaghin ni uan asiziba burir barir pim ko bariba inigh ruarimin mangi, egh na bagh asizitam batogh a misokegh. **4** Egh na bagh asizim isamigh dagher aghuir ki ifongezim inigh na bagh izi. Eghti ki anemegh deravira ni damigh egh gin ovengam.” **5** Ezi dughiar kamin Aisak Iso migeima Rebeka oraki. Ezi Iso asizibar amuasa ghuzi, **6** Rebeka kamagh Jekop migei, “Ki datirighirama orazi, nin afeziam kamagh Iso migei, **7** ni na bagh asizitam inigh izi na bagh a isamigh. Eghti ki aneremeghiva, Ikiavira Itir Godin damazimin deragh ni damighvirama, egh gin ovengam.” **8** Egha Rebeka maghira kamaghin migei, “Nan otarim, ni na baregh egh bizir ki ni mikimamim na damu. **9** Ni mangi memen igiar pumuning inigh izi, eghti ki aning isamighiva nin afeziam bar ifongezi moghin a bagh dagher aghuiba isamam. **10** Eghti ni a inigh uan afeziam bagh mangiti an anemam, egh deragh ni damighvirama, gin ovengam.” **11** Ezi Jekop kamagh uan amebam migei, “Ni kamagh fo Iso a

gumazir arizivatarim, ezi nan mikarzim arizivatarizir pu.

12 Nan afeziam nan suighsuigh egh fogham, ki a gifari, egh a deravira na damuan firin, a ua na gasighasigham.”

13 Ezi an amebam ghaze, “Nan otarim, ni, ki ni migei moghin damu. Egh mangi na bagh memening inigh. Bizir ni gasighasighamba, da ni giran kogham, da na giram, ni puvati.” **14** Ezi a ghua aning inigha egha iza uan amebam ganingi, ezi Rebeka an afeziam damasa bar ifongezi moghirama a dagheba isai. **15** Rebekan otarir ekiam Iso, a faragha uan korotiar aghuiba isa amebamin purirpenim gatizi da iti. Ezi datirighin Rebeka da inigha uan otarir dozim Jekop gaghui. **16** Egha a memen igiabar ariziba an agharibagh arigha, an tuemin danganir ariziba puvatizibagh aghui. **17** Egha Rebeka dagher isingtizir kaba ko bretin tueziba isa Jekop ganingi. **18** Ezi Jekop uan afeziam bagha ghuava an dia ghaze, “Afeziam!” Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni otarim manam, Iso o Jekop?” **19** Jekop a ikaragha ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso. Ki ni mikemezi moghirama amigha gifa. Ezi ni dikavigh ki ni bagha inigha izezir asizim amegh egh deragh na damu.” **20** Ezi Aisak ghaze, “Nan otarim, ni manmaghira zuamira asizir kam bato?” Ezi Jekop ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God nan akurazi ki a bato.” **21** Ezi Aisak a migia ghaze, “Ni nan boroghin iziti, ki nin suighsuigh foka, ni guizbangira Iso, o puvati?” **22** Ezi Jekop sivagha uan afeziamin boroghin ghu, ezi an an suigha ghaze, “Nin tiarim a Jekopin tiarimin mirara migei, ezi nin aghariba ki dar suigha dar barazi, da mati Ison aghariba.” **23** Ezi an aghariba Ison agharibar min arizivatari, ezi Aisak

kamaghin fozir pu, kar Jekop. Kamaghin amizi a deragha
 a damuasa, **24** egha uam an azara, “Ni guizbangira Iso, o
 puvati?” Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Are, kirara.” **25** Ezi
 Aisak ghaze, “Ni na bagh asizitaba inigh izi. Ki damegh
 givagh egh arazir aghuimin ni damuam.” Ezi Jekop asiziba
 a ganigha egha wainin dipar maba sarama a ganingizi
 an api. **26** Ezi an afeziam a migia ghaze, “Nan otarim, ni
 nan boroghin izi nan toregh.” **27** Ezi an an torima Aisak
 an korotiabar mughuriam baregha deravirama a gami.
 Egha ghaze: “Aia, nan otarimin mughuriam mati dagher
 azenimin mughuriam! Azenir kam deraghasa Ikiavira Itir
 God deraghaviram a gami. **28** Ki Godin azai, a dimagaribar
 ghuariabar dipabar amuti da izighiri nin azenibagh iziti
 da aghung dagher aviriba iki. Ki an azai, a wit ko wainin
 aviriba ni daning. **29** Ki kamaghin Godin azai, nguazimin
 itir gumazamiziba nin ingangarir gumazibar min ikiam,
 eghti kantrin mabar gumazamiziba nin apengan ikiam.
 Eghti ni uan aveghbuaba me gativagh men ganam. Eghti
 nin amebamin ovavir boriba nin apengan ikiam. Eghti
 gumazir paza ni damuasa Godin azangsiziba, ki kamaghin
 Godin azai, eghti a me gasighasigham. Eghti gumazir
 deragh ni damusi ni bagha Godin azangsiziba, ki kamaghin
 Godin azai, a uaghan deraghviram me damuam.” **30** Ezi
 Aisak deragha Jekop gamizi, a zuima, dughiar kamra an
 avebam Iso asizibagh amigha uamategha izi. **31** Egha a
 uaghan dagher isingtizir mabagh amigha uan afeziam
 bagha da inigha izi. Egha ghaze, “Afeziam, ni dikavigh
 daperagh asizir ki ni bagha inigha izir katabar ameghiva,
 deraghvira na damu.” **32** Ezi Aisak an azara, “Ni tina?”

Ezi a ghaze, “Ki nîn otarir ivariam Iso.” **33** Ezi Aisak digavir kuram gamigha an mikarzim nigha, an azara, “Ezi kar ti tinara faragha asizir mam misuegha na bagha a inigha ize? Ezi ki anemegha givazi ni oto. Ezi ki deragha a gamigha gifa, eghti da a ko iki mamaghira ikiam!” **34** Ezi Iso kamaghin oregha, a bar puviram azia ghaze, “Afeziam, uaghan deragh na damigh!” **35** Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Nin dozim iza na gifarazi ki deraghaviram a gami.” **36** Ezi Iso ghaze, “A faragha na gifaragha, datirighin ua na gifara. Ezi an ziam Jekop. Ziar kam Jekop an amir arazibar mirara ghu. A faragha ki otarir ivariamîn min itir danganim na dama a ini, eghe datirighin ni gifarazi ni deragha a gami. Ezi Afeziam, manmaghin ami, ni deraghvira na damuamin bizitam ua ikiti, ni a inigh na daningigh?” **37** Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “A ni gativaghamin gavgavim ki a ganigha gifa, eghe ki ghaze, nîn adarazi bar an ingangarir gumazibar ikiam. Eghe ki witin aviriba ko wainin aviriba a ganigha gifa. Ezi nan otarim, ki datirighin ni bagh damuamin biziba bar puvati.” **38** Ezi Iso uan afeziam migiavira ikia ghaze, “Ni ti bizir aghuir vamira iti? Ni God ko mikimti, a uaghan deragh na damigh.” A kamagh migia eghe bar puvirama azi. **39** Ezi Aisak a migia ghaze: “Nîn nguibam, nguazir dagher aghuiba itibar saghon ikiam. Eghti dimagaribar ghuariar dipaba nîn azenibagh iran kogham. **40** Egh ni uan midorozir sabamin amodoghin misogh daghebar ami, egh dabirabir aghuim buriam. Egh ni uan dozimin apebamin ikiam. Egh gin ni uabi abigh egh an apengan ikian kogham.” **41** Iso fo, Jekop ifarazi, Aisak deragha a

gami. Ezi bizir kamin Iso osemegha Jekopin apanimin iti. Egha nimira ghaze, “Nan afeziam ovengamin dughiam roghira izi. An oveghti e anefaghiva, an ikegh givaghiva, ki Jekop misueghti an aremegham.” **42** Ezi Rebeka Ison migirigiar kam baregha, Jekop bagha akam amadagha ghaze, “Ni orakigh, nin avebam Iso bar nin osemegha ikarvaghham tuavim buria, ni misueghti ni aremeghasa nighnisi. **43** Kamagh amizi, nan otarim, ni ki ni migei moghira ni bizibar amu. Ni zuamira dikavigh nan tuebam Labanin bighan Haranin nguibamin mangi, **44** egh a ko iki mangiti nin avebamin navim mar amiragh. **45** Eghti a ni a gamizir bizir kam gin amadaka. Eghti gin ki gumazitam amadaghti a ni bagh izi ua ni inigh izam. Guizbangira, nan otarimning dughiar vamiran ovengan ki aghua.” **46** Ezi Rebeka Aisak migia ghaze, “Ki Hitian amizir Ison itir kamningin aghua. Egh ki ti oveghti Jekop uaghan Hitian amizir roghira itir katamin ikiti deragham.”

28 Ezi Aisak Jekopin diagha ghaze, “God ni ko mangi deragh ni damu.” Egha Aisak akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni Kenanian amizitamin ikian kogham. **2** Ni datirighira dikavigh Mesopotemian nguazimin mangi, kar nin amebamin afeziam Betuelin nguibam. Egh uan amebamin tuebam Labanin guivitamin iki. **3** Eghti Gavgaviba Bar Itir God deraghvira ni damu, egh borir aviriba ni daningti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham. **4** Eghti God deravira ni ko nin ovavir boribar amu, mati a faragha Abraham gamizi mokin. Ni fo, nguazir ni aperaghav itir kam, ni mati nguibar igharazimin gumazimin min an ikia an apera.

Nguazir kam God fomira Abraham ganingi. Egh God uabi gin a isi ni danighti, ni a iniam.” **5** Egha Aisak kamagh migia, Jekop amadazima a Laban bagha Mesopotemian ghu. Laban an Aramian gumazim, a Betuelin otarim. Ezi Laban Rebekan tuebam, Rebeka a Iso ko Jekopin amebam. **6** Ezi Iso kamaghin fo, Aisak Jekop deravirama a gamigha egha anemadazima a Mesopotemian amizitamin ikiasa zui. A uaghan kamagh oraki, Aisak deravirama a gamua a migia ghaze, a Kenanian amizitamin ikian kogham. **7** Egha a uaghan kamaghin fo, Jekop uan afeziam ko amebamin akaba baregha dar gin ghua Mesopotemian ghu. **8** Egha Iso uaghan kamaghin fo, an afeziam Kenanian amizibargari, me bar an damazimin derazir puvati. **9** Ezi Iso, Abrahamin otarim Ismael bagha ghua an guivim Mahalat inigha an iti. Ezi Mahalat ana Nebaiotin buaramizim, egha a Ison amuir mikezimin oto. **10** Ezi dughiar kamin Jekop Berseban nguibam ategha egha Haranin nguibamin zui. **11** A zuima aminim pirizima a danganir mam gakui. Egha dagiar mam inigha uan dapanimin aghoroghava akui. **12** Egha an akua irebamin adidiar mamin gari. An otevir mam nguazimin itima an otevir mam overiamin iti. Ezi Godin enselba an ghuavanaga izaghiri. **13** Ezi Ikiavira Itir God an boroghin tughav iti. Egha a kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Abraham ko Aisakin God. Ki nguazir ni irighav itir kam ni ko nin ovavir boribar aningam. **14** Eghti nin ovavir boriba nguazir minemniabar min bar avirasemegham. Egh men nguazir, aruem anadinaghin ko, aruem uaghiri naghin ko, not ko, sautin itiba, me bar adagh isivagham. Eghti ni ko nin ovavir boriba

bangin, ki nguazimin itir kantribar gumamaziziba, bar
 deraghvira me damuam. **15** Ni oragh, ki ni ko ikiam,
 eghti ni managh mangam, ki ni geghuv, egh ua ni inigh
 nguazir kamin izam. Ki ni ateghan kogham, egh mangi
 bizir ki ni mikemeziba ki bar dar amigham.” **16** Ezi Jekop
 osegha dikavigha ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir
 God danganir kamin iti, ezi ki bizir kam gifozir puvati!”
17 Egha an atiatigha ghaze, “Ki danganir kam bar an
 atiatingi. Kar Godin Dipenim. Kar Godin Nguibamin tiar
 akam!” **18** Egha a bar mizaraghara dikavigha dagiar a
 dapanimin aghorogha akuizim inigha anesara. Eghti an
 ababanimin min ikiti, gin a zurara an gan egh inirigham.
 Egha olivin borem a gingegha a isa God ganingi. **19**
 Egha danganir kam ziam, “Betel,” a gati. (Me faragha
 danganir kamin itir nguibam diborogha ghaze, Lus.) **20**
 Ezi Jekop bar guizbangira migia, God ko akar gavgavim
 akira ghaze, “Ni na ko iki egh tuavir ruarir ki mangamin
 kamin na geghuv, egh dagheba ko korotiaba na daning,
21 egh ni deragh na geghuvti ki uamategh uan afeziamin
 nguibamin mangi deragh otogham, eghti ni Ikiavira Itir
 God, ni guizbangira nan God. **22** Eghti danganir ki dagiam
 asarazir kam, a danganir e Godin ziam famin dipenimin
 min ikiam, eghti bizir ki itiba bar, ki 10plan akuabar da
 abigh egh 10in vamira isi ni daningam.”

29 Ezi Jekop ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin
 itir gumamazizibar nguazimin oto. **2** Egha a tugha pura
 tintinibar gara ghua gari, sipsipin okoruar 3pla mozir
 par mamin miriamin ireghav iti. Ezi mozir par kam,
 sipsipin kaba anepi. Ezi dagiar baravir mam mozir par

kamin akam dukuaghav iti. **3** Eghti sipsipba bar mozir par kamin izeghti, dar garir gumaziba dagiar kam poegh dipam me danigh givagh, dagiam uam a puegh izi uam a dukuagham. **4** Ezi Jekop sipsipbar garir gumazibar azara, “Namakaba, ia nguibar manamin gumaziba?” Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E Haranin nguibamin gumaziba.” **5** Ezi a men azara, “Nahorin igiar borim, an ziam Laban, ia a gifo?” Ezi me ghaze, “Are, e a gifo.” **6** Ezi a men azara, “A deragha iti?” Ezi me ghaze, “A deragha iti. Ni gan, an guivim Resel uan sipsipba ko izi.” **7** Ezi Jekop ghaze, “Aruer ekiam ikiavira iti, ezi sipsipba inigh aven mangamin dughiam tighari. Kamaghin ti deragham? Ia sipsipba dipam dar anigh egh da amadaghti da mangi ua grazibar ami.” **8** Ezi me ghaze, “E kamaghin damuan kogham, e iki sipsipin okoruaba bagh mizuamti da bar izeghti, e dagiam poeghti, mozir pamin akam kuighirighti, e dipam sipsipbar aningam.” **9** Ezi Jekop me ko migiavira itima, Resel uan afeziamin sipsipba ko izava oto. Resel, a sipsipbagh eghuvir amizim. **10** Ezi Jekop Reselin gari. An an amebamin tuebamin guivim, eggha a Labanin sipsipbar ganigha, mozir pamin ghugha dagiam poeggha mozir pamin akam kui. Eggha dipam uan amebamin tuebamin sipsipbagh anidi. **11** Eggha Jekop Reselin toreggha, maghiram azi. **12** Eggha a migia ghaze, “Ki nin afeziamin buaramizim Rebekan otarim.” Ezi Resel uan afeziam bagha ivegha ghua bizir kabar gun a mikeme. **13** Ezi Laban orazi an buaramizimin otarim Jekop izima, a ivegha ghua a muigha, an toreggha a inigha dipenimin ghu. Ezi Jekop bizir otiviziba bar dar gun Laban mikeme.

14 Ezi Laban ghaze, “Bar guizbangira, ga anabar vamira.” Ezi Jekop a ko iakinir vamiran bar an ike. **15** Ezi Laban Jekop migia ghaze, “Ni guizbangira nan adarazir mav, ezi ni pura nan ingaran ki aghua. Ni manmaghin dagiabagh ifonge?” **16** Laban guivir pumuning iti, guivir ekiamin ziam Lea, ezi dozimin ziam Resel. **17** Lea damazir aghuiba iti, ezi Resel Lea gafiragha an ganganiba bar dera. **18** Ezi Jekop Resel bar a gifuegha ghaze, “Ki 7plan azenibar nin ingarighti, ni Resel na danighti ki an ikiam.” **19** Ezi Laban ghaze, “Kamaghin deragham, ki a isi ni daningam eghti gumazir igharazitam a inian kogham. Eghti ni na ko ikiam.” **20** Ezi Jekop Resel iniasa 7plan azenibar ingari. A Resel bar a gifonge, kamaghin amizi, a 7plan azenir kabagh nighnizi da pura bizim. **21** Ezi 7plan azenir kaba givazima Jekop kamagh Laban migei, “Dughiam oto, ni uan guivim na danighti ki an ikiam.” **22** Ezi Laban amuir ikizimin isar ekiam gamigha, gumazamizir aviribar diazi me ize. **23** Ezi dimagarir kamin, Laban Lea inigha Reselin danganim isa, Jekop bagha ghuzi, a dimangan poroghamiba uari koma akua amir arazimin a gami. **24** Ezi Laban ingangarir amizir mam an ziam, Silpa isa Lea ganingi. **25** Ezi aminim dutuzi, Jekop a koma akuir amizir kamin gari, a Resel puvati, kar Lea. Ezi a ghua Laban migia ghaze, “Ni manmaghsua kamagh na gami? Ki Resel iniasa nin ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?” **26** Ezi Laban ghaze, “En arazim kamaghin iti, guivir ekiam faragh pamin ikiti, gin guivir dozim pamin ikiam. **27** Ni orarkiti amuir ikizimin isamin wigh mangi givaghti, ki Resel uaghan ni daningam. Eghti ni 7plan

azenir igharazibar ua ingarigham.” 28 Ezi Jekop an akam gifuegha, amuimin ikizir isamin dughiam ghua givazi, Laban uan guivim Resel isa a ganingizi an an amuimin oto. 29 Egha Laban uan ingangarir amizir igharazir mam Bilha, isa uan guivim Resel ganingi. 30 Ezi Jekop Resel koma akua, egha bar moghirama a gifonge, egha mong deragha Lea gifongezir puvati. Egha Jekop, Laban ko 7plan azenir igharazibar ua ingari. 31 Ezi Ikiavira Itir God gari, Jekop deragha Lea gifongezir puvati. Ezi a Lean akurazima a navim adai, ezi Resel navim adair puvati. 32 Ezi Lea navim asegha otarir mam bate. Egha a ghaze, “Ikiavira Itir God nan osimtizim gifogha gifa, ezi datirighin nan pam na gifuegham.” Egha otarim ziam “Ruben,” a gati. 33 Egha gin a ua navim asegha otarir igharazim bate. Egha ghaze, “Ikiavira Itir God orasi, Jekop deragha na gifongezir pu, kamaghin, an otarir igharazim na ganingi.” Egha otarim ziam “Simeon,” a gati. 34 Egha Lea ua navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “Ki uan pam bagha otarir 3pla bategha gifa, kamaghin amizi, a datirighin bar moghira na gifuegh, na ko porogh egh zurara na ko ikiam.” Egha otarir kam ziam, “Livai,” a gati. 35 Egha Lea ua navim asegha otarir igharazir mam uam a bate. Egha ghaze, “Ki dughiar kamin Ikiavira Itir Godin ziam fam.” Egha Lea otarim ziam, “Juda,” a gati. Egha Lea dughiar kamin ua boritam batir puvati.

30 Ezi Resel uabin gari, a boriba batir puvati, egha uan avenamebamin gari a boriba batima, an navim ikufi. Ezi a Jekop migia ghaze, “Ni boriba na daning. Puvatighti, ki aremegham.” 2 Ezi Jekop Reselin atara ghaze, “God uabi

ni navim asangan nin anogoroghezi, ni boriba isir puvati. Ki Godin danganim inigh boriba ni daningan kogham.” 3 Ezi Resel ghaze, “Nan ingangarir amizim Bilha kara. Ni a ko dakuighti a boritam na bagh a inika. Eghti tuavir kamin ki an apengan boribar amebamin ikiam.” 4 Egha Resel ingangarir amizim Bilha, inigha uan pam Jekop, an amuimin min a ganingizi, an a koma akui, 5 ezi Bilha navim asegha Jekop bagha otarir mam bate. 6 Ezi Resel kamaghin migia ghaze, “God nan nighniziba tuisigha givagha egha nan arazim gifonge. Egha nan azangsizim baregha otarir mam na ganingi.” Egha Resel otarim ziam, “Dan,” a gati. 7 Ezi Bilha ua navim asegha Jekop bagha otarir mam uam a bate. 8 Ezi Resel ghaze, “Ki uan avenamebam ko migirigiaba uaning adogha ghua ki datirighin a gafiragha gifa.” Egha borim ziam, “Naptali,” a gati. 9 Ezi Lea uabin gari, a ua boritaba inian kogham, egha uan ingangarir amizim Silpa inigha, a isa uan pam Jekop an amuimin min a ganingi. 10 Ezi Silpa Jekop bagha otarir mam bate. 11 Ezi Lea ghaze, “Ki bar angavsighin kamaghin amigha egha dera.” Egha ziam, “Gat,” a gati. 12 Ezi Silpa Jekop bagha borir igharazir mam uam a bate. 13 Ezi Lea ghaze, “Ki bar akonge, eghti amiziba bar na mikim suam, ki bar akongezir amizim.” Egha otarir kam ziam, “Aser,” a gati. 14 Ezi wit aghoramin dughiam otozi, Ruben witin azenimin ghua gari, tevsevir mam iti. Ezi amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da api, ezi an gavgavim men akurvazi, me boriba bati. Ezi Ruben dar oviziba inigha ghua uan amebam Lea ganingi. Ezi Resel Lea migia ghaze, “Ki gari nin otarim tevsevir ovizir kaba

inigha ize. Ni taba na daningigh?” **15** Ezi Lea a ikaragha ghaze, “Ni nan pam inigha givagha, datirighin nan otarim inigha izezir tevsevir oviziba iniasa.” Ezi Resel ghaze, “Ni tevsevir ovizitaba na danigh, datirighin dimangan Jekop ko dakuam.” **16** Ezi guaratizimin, Jekop azenibar ikegha izima, Lea ghua tuavimin a batogha eggha ghaze, “Ki tevsevir ovizir nan otarim inigha izeziba isa ni givezegha gifa. Kamaghin, ni dimangan na ko dakuam.” Ezi Jekop dimangan Lea koma akui. **17** Ezi God Lean azangsizim baraki, ezi a navim asegha otarir namba 5 Jekop bagha a bate. **18** Ezi Lea ghaze, “Ki uan ingangarir amizim uan pam ganingizi, God ivezir aghuimin na gami.” Eggha borir kam ziam, “Isakar,” a gati. **19** Ezi Lea ua navim asegha Jekop bagha otarir namba 6 bate. **20** Eggha a ghaze, “God bizir bar aghuim na ganingi. Ki uan pam bagha borir 6pla bategha gifa, eghti datirighin a ziar ekiam na daningam.” Eggha borir ziam, “Sebulun,” a gati. **21** Eggha gin Lea guivir mam bategha ziam, “Daina,” a gati. **22** Ezi God Resel ginighnisi. Eggha Reselin azangsizim baregha an navir averiam akiri, eghti a boritam batam. **23** Ezi Resel navim asegha otarir mam bate. Eggha ghaze, “God nan osimtizim akirizima ki uam aghumsighan kogham. **24** Ezi nan ifongiam Ikiavira Itir God ua otaritam na daningam.” Eggha borir kam ziam, “Josep,” a gati. **25** Resel Josep bategha givazi Jekop kamagh Laban migei, “Ki amizir kaba ko boribagh ivezasa ingangarir ekiabagh amigha gifa. Ni na ateghti, ki ua uan nguibamin mangam. Ni fo, nin ingangariba ki bar deraghaviram a dagh amigha gifa.” **27** Ezi Laban a migia ghaze, “Ga uaning inigha iti. Egh ni teghti ki ni mikemeka,

ki kamaghin uan aseba ko ingara egha men azaragha fo, ni na ko itir bizimin, Ikiavira Itir God bar deravira na gami.” 28 Egha Laban ua kamaghin migei, “Ni manmaghin ivezim inisi deragh na mikimti ki ni givezam.” 29 Ezi Jekop ghaze, “Ni uabi ki amizir ingangaribagh fo. Ni uabi fo, ki nin sipsipba ko asizir igharaziba sara eghuvi da bar aviraseme. 30 Ni fomira sipsipin aviriba itir puvati. Da bar avirasemezir puvati. Ezi ki datirighin ni ko iti, nin sipsipba bar aviraseme. Ezi Ikiavira Itir God na ko ikia, nan ingangaribar nan akurvagha nin ingangariba deragha dagh ami. Ezi datirighin ki kamagsua, nan biziba igharagham.” 31 Ezi Laban kamaghin Jekopin azara, “Ki bizir tizim nin ingangarimin ivezimin min ni daningam?” Ezi Jekop ghaze, “Ki dagiaba inian aghua. Ni nan nighnizim gifueghti ki nin sipsipbagh eghuvira ikiam. 32 Egh ki datirighin mangi deragh nin sipsipba ko memebar ganigham. Egh ki sipsipin nguzir piziba ko, sipsipin ekia mikarzir dighdiriba itiba ko, memen mikarzir dighdiriba, ki uan ivezim bagh ada iniam. 33 Egh ni gin uabi ifongegh dughiatamin izi, nan memeba ko sipsipbar gan, dar taba pighan kogham o dighdiriba dar ikian koghti, ni fogh suam, ki uan akamin gin ghuzir puvatigha ada okeme.” 34 Ezi Laban ghaze, “A ti deragham, e ni migei moghira damuam.” 35 Egha dughiar kamra, Laban memen dighdiriba ko, sipsipin nguzir piziba bar da ini. Egha uan otaribav kemezi, me da inigha ghua danganir igharazimin da ariki. 36 Ezi Laban uaghan me ko zui. Me aruer 3plan memen kaba ko, sipsipba ko, saghon ghua danganir mamın iti. Ezi Jekop

Labanin sipsipba ko memen mabagh eghufi. **37** Egha gin Jekop temebar aguaba inigha, vaghvagha dar inir maba afoghafogha da afirizi, da ghurghuri. Ezi maba iniba sara iti. **38** Egha a temer aguar kaba isa asiziba dipaba apir itarir ekiamin boroghin ada arisi. Eghti memeba ko sipsipin amebaba dipamin izi dipam amiva dar ganam. A fo, memeba ko sipsipba zurara iza dipam apa egha dar apuriba amebabagh azighazisi. **39** Egha dar apuriba dar amebaba temer aguar kabar boroghin me gazighazisi, ezi gin amebaba nguzir mikarzir dighdiriba itiba bati. **40** Ezi gin Jekop uan sipsipin nguziba isa danganir igharazim gariki. Egha Labanin sipsipba ko memebagh amizi, da an sipsipba ko memen dighdiribar itir danganimin gari. Egha tuavir kamin, a ua bagha sipsip ko memen nguzir dighdirir aviriba isi. Egha dagh amizi da Labanin sipsipba ko memeba ko itir puvati. **41** Ezi sipsipba ko memen aghuir gavgaviba uari gazighazighasava ami, a temer aguar kaba isa me dipaba apir itarir ekiamin boroghin da arisi. Ezi me ter aguar kabar gara egha uari gazighazisi. **42** Ezi sipsip ko memen gavgaviba puvatiziba uari gazighazizima a temer aguaba arizir puvati. A kamagh ami sipsipba ko memen amiraghmiraziba, da Labanin naba. Ezi sipsipba ko memen gavgaviba, da Jekopin naba. **43** Jekop kamagh amigha bizir bar avirim iti. A sipsipin aviriba, memeba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, donkiba ko kamelin aviriba iti.

31 Egha Jekop orazi, Labanin otariba kamaghin migia ghaze, “Jekop en afeziamin biziba bar ada inigha, gumazir bizir aviriba itimin min iti.” **2** Ezi Jekop gari, Laban

fomira a gifongezi moghin datirighin amir puvati, egha uan arazibagh ira. **3** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jekop migei, “Ni uamategh uan afeziam ko nin adarazir nguibamin mangi. Eghti ki ni ko ikiam.” **4** Ezi Jekop Resel ko Lea bagha akam amada, eghti aning izi danganir an sipsipba itimin an ganam. **5** Ezi aning izezi Jekop kamagh aning migei, “Ki gari guan afeziam fomira na gifongezir moghin ua na gami puvati. Ezi nan afeziamin God a na ko iti. **6** Gua virara fo, ki guan afeziam bagha uan gavgaviba sara ingari, **7** ezi a dughiar aviribar na gifara nan ivezim giraghira. Ezi God na gasighasighasa an amamangatizir puvati. **8** Laban faragha na migia ghaze, ki sipsipba ko memen dighdiriba, bar uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipin kaba bar, nguzir dighdiribarama ote. Ezi a gin ghaze, ki meme ko sipsipin dighdirir ruariba itibara uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipba bar nguzir dighdirir ruaribarama ote. **9** Kamaghin, guan afeziamin memeba ko sipsipba, God ada isa na ganingi. **10** “Ezi memeba uari gazighazir dughiamin, ki irebamin gari, memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. **11** Ezi Godin ensel irebamin nan dia ghaze, ‘Jekop.’ Ezi ki ghaze, ‘Ki kati.’ **12** Ezi a ghaze, ‘Ni gan. Memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. Ki Laban ni gamizir bizibar ganigha givagha, egha bizir kam kamagh a gami. **13** Kirara, ki Godin kamnang Betelin nguibamin ni bato, danganir kamin, ni nan ziam fasa dagiam asaragha borema a ginge. Egha guizbangira migia na ko akar gavgavim akiri. Ezi ni

datirighira dikavigh uan biziba akirigh, egh nguibar kam
 ategh uamategh uan nguibamin mangi.” **14** Ezi Resel
 ko Lea akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze,
 “Gan afeziam ga daningamin bizitam ua itir puvati. **15**
 Gan afeziam kantrin igharazibar amizibar min ga gami.
 A ga amadagha gan ivezim inigha, dagiar kaba bar ada
 makuni. **16** Ezi bizir avirir God gan afeziam da inigha
 ni ganingiziba, mar ga ko gan boribar biziba. Egh God
 ni mikemezi moghira ni damu.” **17** Ezi Jekop dikavigha
 uan amuiroghboriba inigha kamelbagh afe. **18** Egha uan
 sipsipba ko, memeba ko bizir igharazir a Mesopotemian
 iniziba sara me amangizima da men faragha ghue. Egha
 me bar Haranin nguibam ategha uamategha an afeziam,
 Aisak bagha Kenanin nguazimin zui. **19** Me mangasava
 amir dughiamin, Laban uan sipsipin arizibagh isasa
 ghu. Ezi Resel modogha uan afeziamin dipenimin garir
 asebar marvir guaba okeme. **20** Jekop ari mangasa,
 ifara deragha Aramian gumazim Laban mikemezir pu.
 Puvati. **21** A modogha uan biziba bar da inigha zui.
 A Labanin nguibam ategha Yufretisin Fanem atugha,
 Gileatin mighsiaba itir danganimin zui. **22** Ezi dughiar
 pumuning givazi dughiar mikezimin, gumaziba Laban
 migia ghaze, Jekop arav ghugha gifa. **23** Ezi Laban uan
 adarazi inigha men gin zui. Egha 7plan aruebar ghuavira
 ikia Gileatin mighsiabar itir danganimin Jekop bato. **24** Ezi
 dimangan God irebamin otogha Aramian gumazim Laban
 migia ghaze, “Ni Jekop, migirigiar kuratam o aghuitamin
 bar a damuan marki.” **25** Dughiar kam Jekop Gileatin
 mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar

iti, ezi Laban uan adarazi ko kagh otogha uaghan Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti. **26** Egha Laban Jekop bagha ghua a migia ghaze, “Ni manmaghsua nan guivimning, kalabuziar amizimningin min aning inigha zui? **27** Ni manmaghsuavira na mikiman aghuagha modogha nimiram arav ghu? Ni izasa na mikemezi, ki uan adaraziv kemezi me ia bagha buaba ko gitabav soghezi ia bar akueghavira izeghai. **28** Egha ni na ataghizi ki uan guivimning ko uan igiabar toregha dafarim me mikinizir puvati. Kar ni bar arazir kuram na gami. **29** Ki arazir kuratam ni damuamin gavgavim iti, ezi nin afeziamin God dimangan nan anogorogha ghaze, ‘Ni Jekop migirigiar kuratam o aghuitamin a damuan bar marki.’ **30** Ki fo, ni uan nguibamin mangasa bar ifuegha na ataki. Egha ni tizim bagha nan dipenimin garir asebar marvir guaba okeme?” **31** Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Ni ua na dam uan guivimning inian ki atiatigha, kamaghin ki modogha arav ghu. **32** Ni uabi e getiva en gan, en tina nin marvir guaba inigha ara ize, ni a misueghti an aremegh. Kagh en adarazir damazibar ni biziba bar da buriva dar gan, egh bizir tizim a nin nanam, ni uamategh a inigh.” Jekop kamaghin fozir puvati, Resel uan afeziamin asebar marvir guaba okeme. **33** Ezi Laban Jekopin purirpenimin aven ghugha biziba ghavkira dar gari. Egha gin Lean purirpenimin ghugha da buri. Egha a ingangarir amizimningin purirpenimningin aven ghugha marvir guaba bagha garava avenge. Egha men purirpeniba ategha Reselin purirpenimin aven ghu. **34** Resel faraghavira uan afeziamin marvir guaba

inigha, pilon a kamel gisin arigha apiaghirimin aven amadagha, pilon kam gisin apera. Ezi Laban purirpenimin aven ruiavira ikia ghua, egha uan marvir guabar apizir puvati. **35** Ezi Resel uan afeziam migia ghaze, “Nan ekiam, ki, amiziba e uan arimariam gami, egha dikavan ibura, ezi ni nan apangkuvigh nan ataran marki.” Ezi a ruia ghua marvir guabar apizir puvati. **36** Ezi Jekopin muriam bar ikuvizi a Labanin atara ghaze, “Ai, ki nin bizir tizimra pazava a gamizi ni osemegha nan agiragha izi? Ki arazir kurar manatam ni gami? **37** Nan biziba, ni bar da ghavkinigha dar ganigha gifa, egha ni uan bizir manamra gari a iti? Ni uan bizitamin ganti a ikiti, ni uan adarazi ko nan adarazir damazibar azenim datighti, me virara gan migirigiaba tuisigham. Egh fogh suam, tina guizin migei, ezi tina ifari. **38** “Ki 20plan azenibar ni ko iti. Ezi nin sipsipin amebaba ko memen amebaba deraviram oti. Ezi ki nin sipsipin apurir tam amezir puvati. **39** Ezi asizir atiaba nin sipsipba ko memebav sozi da ariaghiri, ezi ki tam inigha ghua nin akazir puvati. Ki uabi sipsipba ko memen ariaghiriba ikarvasi. Egha ni zurara uan bizir ovengeziba ikarvaghasa migei. Egha uaghan arueba ko dimagaribar gumaziba okiava atera zuir sipsipba ko memeba, ni uaghan da ikarvaghasa na migei. **40** Dughiar aviriba aruem na mikarzim gaboi. Ezi dimagaribar ghuariaba na giri, ezi ki arugharugha egha deraviram akuir puvati. **41** Ki 14plan azenibar nin guivimning inigh aningin ikiasa ingari, egha ki 6plan azenibar nin sipsipba ko memen taba iniasa ingari. Ki 20plan azeniba bar, ni ko ikia egha nin ingari. Ezi ni nan

ivezim dughiar aviribar a giraghiragha na ganidi. **42** Eghti nan inazim Abrahamin God, a Godin nan afeziam Aisak an ziam fem. A na ko ikian koghti, ni ti pura na amadazi ki uamategha ghughai. Ezi puvati, God nan itir osimtizim ko ki amir ingangaribar gani, egha kamaghin a dimangan akar gavgavim ni ganingi.” **43** Ezi Laban a ikaragha ghaze, “Amizir kamning, kar nan guivimning, ezi aningin boriba uaghan nana. Ezi sipsipba ko memeba, da uaghan nana. Ezi bizir kagh itiba bar nananabara. Ezi ki bizir tizim damighvira uan guivimning ko, aningin boriba ko men anogorogham? **44** Kamaghin ga datirighin akar dikirizir gavgavim damuam. Egh bizitam atigh an gan akar ga dikirizir kam ginighnighvira ikiam.” **45** Egha Jekop dagiar ruarir mam inigha ababanimin min anesara. **46** Egha uan adaraziv kemezi me dagiar maba inigha an boroghin deravira dar pozim mikini. Egha Laban ko Jekop aning uan adarazi ko, me dagiar pozir kamin boroghin dagheba api. **47** Egha Laban dagiar pozir kam, ziam “Jegar Sahaduta,” a gati, ezi Jekop ziam, “Galet,” a gati. **48** Egha Laban Jekop migia ghaze, “Dagiar pozir kam, gan akar dikirizir gavgavir kamin ababanimin min ikiam.” Ezi kamaghin danganir dagiar pozim itir kam, an ziam Galet. **49** Egha Laban uaghan ghaze, “Dughiar ga ua uaning inigh ikian koghamim, Ikiavira Itir God gan araziba deraghvira dar ganam.” Kamaghin danganir kam, me ziar igharazir mam uaghan a dibora ghaze Mispa. **50** Egha Laban ua ghaze, “Ni nan guivimning pazi aning damu, o amizir igharazibar ikiam, egh ni deraghvira nighnigh, gumazitam gan gari, o gan gari puvati, God bar uabira ga amir arazibagh fo.”

51 Egha Laban ua Jekop migia ghaze, “Ni dagiar pozir kam ko dagiar ruarir ababanimin min ki asarazir kamin gan, aning gan tizimin iti. 52 Dagiar pozir kam ko dagiar ruarir kam, aning gan akar dikirizimin ababanimin min iki nighnizim ga daningam. Eghti ni a gitagh nan bighan izi na misoghan kogham, eghti ki a gitagh nin bighan mangi ni misoghan kogham.” 53 Egha Laban me uan inazibar Godin ziam diborogha kamaghin migei, “Abraham ko Nahorin God uabi, ga tuisigham.” Ezi Jekop, uan afeziam Aisak fer Godin ziam dibora, guizbangira migia ghaze, an akar dikirizir gavgavir kamin gin mangam. 54 Egha Jekop mighsiar kamin asizir mam misuegha an ofa gamigha givagha uan adarazir diazima me iza an ofa gamizir asizir kamin tuziba ko dagheba saram api. Me amegha givagha, dimangan mighsiamram akui. 55 Egha bar mizaraghara Laban uan guivimning ko uan igiar boribar toregha me ataghiraghamin akar aghuiba me migei. Egha me ategha uamategha uan nguibamin ghu.

32 Ezi Jekop uan adarazi ko dikavigha zuima, Godin enselin maba me bato. 2 A men ganigha ghaze, “Ame. Danganir kam kar Godin danganim!” Egha danganir kam ziam, “Mahanaim,” a gati. 3 Egha Jekop gumazir maba amadazi, me Iso mikimasa zui. Iso faragha Seirin nguazimin ghua apera, an ziar mam Idom. 4 Egha migirigiar otevir kam damuasa me mikeme, “Gumazir ekiam Iso, ki nin ingangarir gumazim Jekop, ni bagha kamagh akam amadagha ghaze, ki bar dughiar ruarimin Laban ko ikegha givagha egha datirighin uamateghasa. 5 Ki bulmakauba, donkiba, sipsipba, memeba, pura

ingangarir gumaziba ko amiziba iti. Ezi nan gumazir ekiam, ki nin azai, ni navim na daningigh.” 6 Ezi gumazir akam inigha ghuezir kaba uamategha izegha, Jekop migia ghaze, “E nin migirigiaba inigha nin avebam Iso, bagha ghu, ezi a tuavimin ni bativasa izi. Ezi 400plan gumaziba a ko izi.” 7 Ezi Jekop migirigiar kam baregha puviram atiatigha nighnizir aviribagh ami. Egha uan gumazamiziba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko kamelba isa okoruar pumuningin me abiki, egha danganir pumuningin me ariki. 8 A kamaghin nighnisi, “Iso izi faragha itir darazigh asighasighti, igharaz darazi aregham.” 9 Egha Jekop kamaghin God migei, “Ni nan inazim Abrahamin God, ni nan afeziam Aisakin God, O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh. Ni faragha na migia ghaze, ki uamategh uan nguibamin mangighti ni deravira na damuam. 10 Guizbangira, ki nin ingangarir gumazim, ki gumazir aghuim puvati, ezi ni nan apangkuvigha egha ni mikemezi moghira deragha na gami. Ki Laban ko ikisi mangasa Jordanin Fanem atugha bizitam suiragha ghuzir puvati, ki pura fidizir kinim suiragha ghu. Egha datirighin ki gumazamizir okoruar pumuning ko izi. 11 Ki kamaghsua nin azangsisi, ni deragh nan akuragh nan ganti, nan avebam Iso izi na ko misoghan kogham. Ki kamaghin atiatigha ghaze, Iso ti izi e ko en amuiroghboriba sara misogh bar e kuavaremegham. 12 Ni faragha na migia ghaze, ki bar deravira ni damu ovavir borir aviriba ni daningam. Eghti men dibobonim ongarimin gigimin min bar avirasemeghti gumazitam da mengiva avegham.” 13 Egha Jekop dimangan akuima

aminim tirazima, an asizir maba isa bizir aghuibar min uan avebam Iso daningasa da amisefe. **14** A 200plan memen amebaba ko 20plan apuriba, sipsipin amebar 200pla ko 20plan apuriba, **15** 30plan kamelin amebar nguziba itiba, 40plan bulmakaun amebaba ko apurir 10pla, 20plan donkin amebaba ko apurir 10pla amisefe. **16** Egha a vaghvagha asizir okoruar kabar ganasa ingangarir gumaziba amiseveghe me migia ghaze, “Ia nan faraghivira mangi. Egh ia asizir okoruar kabar ganti da mangiva uarir boroghira mangan marki, danganir tizitaba, dar okoruabar tizibar arigh mangi.” **17** Egha a faragha zuir ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni mangiti, nan avebam Iso, tuavimin nin apigh kamagh nin azaragham, ‘Ni tinan ingangarir gumazim? Egha ni managh zui? Ezi asizir kaba, kar tinan naba?’ **18** Eghti ni kamaghin an akam ikaragh, ‘Asizir kaba, kar nin ingangarir gumazim, Jekopin naba. Ni Jekopin gumazir ekiamin min itima, a bizir kaba bizir aghuibar min ni bagha da amadazi da izi. Ezi Jekop uabi gin izi.’” **19** Egha Jekop migirigiar otevir kamra isa ingangarir gumazir namba 2, ko namba 3, ko ingangarir gumazir asiziba bar adar gariba, virara me mikeme. A ghaze, “Ia mangi Iso batogh, egh akar kamram a mikim. **20** Egh ua kamagh deragh a mikim suam, ‘Nin ingangarir gumazim Jekop, en girara izi.’” Jekop kamagh nighnisi, “Ki ti arazir kamin uan avebamin nighnizim giraghti a na koma ataran kogham. Eghti ki mangi a bativamin dughiamin a na ko navir aghuim ikiam.” **21** Egha a bizir aghuiba amangizi da faragha ghue, ezi a uabi dimagarimin danganir me itimin iti. **22** Ezi dimagarir

arizir kamra Jekop dikavigha, egh uan amuir pumuning ko, uan amuir dozir pumuning ko, 11plan boriba inigha Jabokin dipam atugha zui. **23** A me inigha dipamin vongin ghua, egha uamategha ghugha uan ingangarir gumazibav kemezi, me an biziba inigha zui. **24** Ezi a uabira iti. Ezi gumazir mam dimangan otogha a ko, aning uaning misoghav ikia ghuav itima aminim tira. **25** Aning uaning misogha ghua gumazir kam gari, Jekop anebira. Ezi gumazim Jekopin ruriar agharim misoghezi, an ruriar agharim asiaghirizi, an suem an amira. **26** Aning uaning misogha ikia gumazir kam Jekop migia ghaze, “Aminim tiasa bar gefi. Eghti ni na ateghti ki mangam.” Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh God mikimti a deragh na damuti, ki gin ni ateghti ni mangam.” **27** Ezi gumazir kam kamagh Jekopin azara, “Nin ziam tina?” Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Nan ziam Jekop.” **28** Ezi gumazir kam ghaze, “Datirighin nin ziam ua Jekop puvati. Ni God ko gumaziba, me misogha me abini. Kamaghin nin ziar igiam Israel.” **29** Ezi Jekop a migia ghaze, “Ni datirighin uan ziamin gun na mikim.” Ezi an akam ikaragha ghaze, “Ni tizimsua, nan ziam bagha nan azangsis?” Egha a God mikeme, eghti a deragh Jekop damuam. **30** Ezi gin Jekop kamaghin migia ghaze, “Ki Godin guamin ganigha gifa, egha aremezir puvati.” Egha danganir kam ziam, “Peniel,” a gati. **31** Ezi aruem anabogha givazima Jekop Peniel ataki. Egha an ruriar agharir asiaghirizir kam bangin an daroriba an ikufi. **32** Israelia bar fo, fomira gumazir kam Jekopin ruriar agharim misoke. Kamaghin

me bar fomira iza datirighin, me asizibar ruriar agharibar
itir asizir tuziba apir puvati.

33 Dughiar kamin Jekop kogha Ison gari, a uan gumazir
400pla ko izi. Ezi a uan boriba bar me migia ghaze,
ia mangi uan amebaba ko tuifigh. **2** Egħa a faragh
mangasa amuir dozimning uan boriba ko me mikeme.
Egħti Lea uan boriba ko men girara mangam. Ezi a Resel
ko Josep mikemezi aning men gin ti. **3** Ezi Jekop uabi men
faraghavira ikia zui. Egħa Ison boroghin mangasava amua
7plan dughiabar tevimning apira guam nguazim girava
egħa dikava an boroghin ghu. **4** Ezi Iso dikavigha ivegha
iza uan dozimin suiragħa a muiagħirigha an tori. Egħa
aning uagharama azi. **5** Egħa Iso amiziba ko boribar gara
egħa Jekopin azara, “Kar te ni ko iti?” Ezi Jekop an akam
ikaragħa ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Kar God
deragħa na gamigha egħa borir kaba na ganingi.” **6** Ezi an
amuir dozimning uan boriba ko iza Ison damazimin uan
teviba apirigha avigha iragħu. **7** Ezi Lea uan boriba ko
uagħan iza teviba apirigha avigha iragħu. Ezi Josep Resel
ko abuan iza teviba apirigha avigha iragħu. **8** Ezi Iso ghaze,
“Gumazir sipsipba ko asizir maba sara inigha faragħa
zuiba ki me bato. Ezi kar, ni bizir mingarir tizim gata da
amada?” Ezi Jekop a ikaragħa ghaze, “O gumazir ekiam,
mar ni bizir mabar gan na gifueghasa, ki da amada.” **9** Ezi
Iso ghaze, “Nan dozim, ki biziba bar aviraseme. Ni uan
biziba ua da inigh.” **10** Ezi Jekop ghaze, “Puvati, ni uan
navir averiamin na gifuegh egh nan bizibar suiragħ. Ni
na gifonge, ezi kamagħin, ki nin guamin gara mati ki
Godin guamin gari. **11** Ki kamagħin ifonge, bizir aghuir ki

ni ganidir kaba, ni na dama da ini. Guizbangira God nan apangkuva arazir bar aghuimin na gamigha egba bizir bar avirim na gamizi, ki biziba bar aviraseme.” Egb a bizir kaba iniasa bar a gakaghonezima, Iso a dama da ini.

12 Egb Iso ghaze, “Ia dikav e mangam. Ki ia ko, e uaghara mangam.” **13** Ezi Jekop a migia ghaze, “Nan ekiam, ni gan boriba gavgazir puvati. Ezi ki sipsipba ko bulmakauba ko asizir igharaziba uan nguziba ko otem apavira itibagh nighnisi. E aruer vamiran bar me inigh mangivira ikiti me bar arimighiregham. **14** Nan ekiam, ni mar en faragh mangiti, ki aghumra asiziba ko uan boriba inigh nin gin izam. Egh gin Idomin nguazimin ni bativam.” **15** Ezi Iso ghaze, “Kamaghin ki uan ingangarir gumazitaba ni bagh me ategham.” Ezi Jekop ghaze, “Nan ekiam, ni bar na gifonge. Ezi marki, nan ingangarir gumaziba iti, me e ko e mangam.” **16** Ezi dughiar kamran Iso uamategha Idomin ghu. **17** Ezi Jekop ghua Sukotin nguibamin ghu. Egb ua bagha dipenimin ingarigha egba asiziba bagha purirpenibar ingari. Kamaghin a nguibar kam ziam, “Sukot,” a gati. **18** Egb Jekop Mesopotemian nguazim ategha, uamategh Kenanin nguazimin ize, egba Sekemin nguibam deragha an ghughava, Sekemin nguibar ekiamin boroghin purirpenibar ingari. **19** Hamor a Sekemin afeziam, Jekop an adarazi dama nguazim givese, nguazir kamin a uan purirpenibar ingari. Nguazir otevir kamin ivezim a 100 silvan dagiaba. **20** Egb Jekop ofa gamir dakozir mam danganir kamin an ingarigha, ofa gamir dakozir kam dibora ghaze, “El, a Israelin God.”

34 Dughiar mam Daina, Jekop ko Lean guivim Sekemin nguibamin itir amizibar ganasa zui. **2** Ezi Hamor, a Hivian adarazir gumazim, a Kenanin nguazimin itir gumazir dapanim. Ezi an otarim Sekem, Dainan ganigha an suiragha arazir kurabar a gami. **3** Sekem, a Jekopin guivim Dainan gari, an ganganiba bar an derazima, a bar a gifuegha anepezepera migirigiar otevir bar isingtizibar a gamuavira iti. **4** Egha gin uan afeziam migia ghaze, “Afeziam, ni na bagh amizir kam inighti, ki an ikiasa.” **5** Ezi Jekop kamaghin oraki, Sekem arazir kuramin an guivim Daina a gami. Dughiar kamin an otariba bar saghon ghuegha dadaba itir danganimin ikia sipsipba ko asizibar gara iti. Kamaghin a bizitam damuan iburagha pura me mizua iti. **6** Ezi Sekemin afeziam Hamor Jekop ko mikimasa ize. **7** Egha aning uaning migiavira itima, Jekopin otariba uamategha ize. Me kamaghin oregha gifa, Sekem men buaramizim arazir kurabar a gami, ezi men naviba ikuvizi me puviram atari. Arazir Sekem Jekopin guivim gamizir kam, Israelian damazimin bar arazir kuram. Guizbangira, Israelian nighnizimin ni arazir katam damuan bar markiam. **8** Ezi Hamor kamaghin Jekop migei, “Nan otarim bar moghiram nin guivim gifonge, ezi ki nin azai, an an ikiami, o? **9** Ki ghaze, e uari ko deragh dapiagh egh e ian guivibar ikiti, ia en guivibar ikiam. **10** Egh ia e ko kantrin kamin ikiam. Egh nguazir asizir manam gifuegh ian iki, egh dagiar ingangaribar amu nguazim givezeghti a iana.” **11** Ezi Sekem uan afeziam ko izegha, kamaghin Dainan afeziam ko an tuebabav gei, “Ia nan azangsizimin amamangatigham, eghti bizir ia ifongeziba

ki da ia daningam. **12** Egh ia amizir kamın ivezim dıborogh na mikim, egh bizir aghuir manmagh gariba uari daningisi na mikemegh. Egh ia ivezim manmaghirama anetigham, ki a isi ia daningam. Nan nighnizir ekiam, ia amizim na danighti ki an ikiam.” **13** Ezi Jekopın otariba arazir kurar Sekem men buaramizim Daina gamizim giniri. Egha me Sekem uan afeziam Hamor ko, aning gifarasa, **14** egha me a mığia ghaze, “E uan buaramizimin amamangatighti a gumazir me an mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizitamin ikian kogham. E kamaghin damigh, aghumsizir ekiam inigham. **15** Kamaghin amizi ia faragh bizir kam damigh. Ia uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba vaghvagh bar adar ghoregh, egh ia en min ikiam. Egh gin, ni en buaramizimin ikiam. **16** Egh ia kamagh damighti, e uan guiviba ian taghiraghti ia men ikiti e uaghan ian guivibar ikiam. Eghti e ia ko iki egh gumazamizir vabara ikiam. **17** Egh ia e bareghan kogh uan mikarzir mogomebar iniba aghoreghan koghti, e uan buaramizim inigh egh nguibar kam ataghiragham.” **18** Ezi Hamor uan otarim Sekem ko men migirigiar kam gifonge. **19** Ezi Sekem Jekopın guivim bar a gifonge, kamaghin a bar zuamira bizir me mikemezir kabagh ami. Sekemin afeziamın adarasi, fomira iza datirighin ziar bar ekiam Sekem ganiga bar a gifonge. **20** Ezi Hamor uan otarim Sekem ko ghua, nguibar ekiamın divazimin tiar akamin uari akuvir danganimin ghugha, nguibamin itir gumazir igharazibav gei. Egha ghaze, **21** “Gumazamizir kaba me gumazamizir bar aghuiba e ko dapiasa. E nguazir bar ekiam iti. E me ateghti me en nguazimin iki, uan

ifongiamin dagiar ingangaribar amuam. Egh e men guivibar ikiti me en guivibar ikiam. **22** Egha me arazir kam bagha gavgafi. E uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh egh e men min ikiam. E kamagh damighti, me e ko virara ikisi ifuegham. **23** Eghti men sipsip ko bulmakau ko asizir igharaziba, uaghan enanaba. Ezi bizir ekiar bar vamiran me migeir kam e damighti, me e ko virara ikiam.” **24** Ezi nguibar ekiamin itir gumaziba bar, Hamor ko Sekemin akamin amamangatigha, me uan mikarzir mogomebar iniba aghore. **25** Ezi dughiar 3pla givazi, gumaziba uari aghorezir duaba isiavira iti. Ezi Simeon ko Livai, Dainan tuebamningra midorozir sababa inigha nguibar ekiamin aven zui. Ezi gumazitam aningin anogoroghezir puvati. Ezi aning nguibar ekiamin itir gumaziba bar me misogynhezi me ariaghire. **26** Egha aning uaghan Hamor uan otarim Sekem ko aning misogynhezi aning areme. Ezi aning Sekemin dipenimin aven ghua Daina inigha ghu. **27** Dughiar kamin Simeon ko Livai me misuegha givazima, Jekopin otarir igharaziba nguibar ekiamin aven ghua bizir aghuir aviriba, me Daina gamizir arazim ikarvagha da okeme. **28** Egha me uaghan sipsipba, bulmakauba ko donkiba ini. Egha me bizir nguibamin aven itiba ko azenan itiba sara bar ada ini. **29** Egha me bizir iveziba bar pin koziba inigha egha kalabuziabar min amiziba ko boriba bar me inigha, dipenibar aven itir biziba bar ada akumakumigha da inigha ghue. **30** Ezi gin Jekop, Simeon ko Livai migia ghaze, “Gua osimtizir ekiam na gati. Ikizir kamning, Kenania ko Peresia, aningin adarazi nguazir kamin iti, me nan gan suam ki

gumazir bar kuram. Ki gumazamizir aviriba puvati. Eghti ikizir kamningin gumaziba uari akuvagh na misoghti ki uan amuiroghboriba ko bar givagham.” **31** Ezi aning kamaghin migei, “Kamaghin e manmaghin damuam? E ti uan buaramizim pura men teghti, me arazir kurabar a damighi, a tuavimin amizimin min ikiasa, a?”

35 Ezi God Jekop migia ghaze, “Ni dikavigh Betelin mangi egh magh iki. Egh na bagh ofa damuamin danganitamin ingarigh. Ki God, ni uan avebam Ison arir dughiamin ki ni bato.” **2** Ezi Jekop uan amuiroghboriba ko gumazamizir a ko itibav gia ghaze, “Ia uan asebar marvir guaba bar da batokegh. Egh arazir Godin damazimin zuezibar amu, egh korotiar zuruzibara aghu. **3** Egh e nguibar kam ategh Betelin mangam. Eghti ki God bagh ofa damuamin danganitamin ingaram. Godin kam, ki osimtizibar aven itir dughiamin, a nan akura. Ezi ki managh zui, a na ko zurara iti.” **4** Ezi me bar moghira uan asebar marvir guaba isa Jekop ganingi. Egha uaghan uan ringin uan kuaribagh ariziba sarama a ganingi. Ezi Jekop Sekemin nguibamin boroghira temer okin apengan, mozim gikuigha egha bar ada isa mozim gaghui. **5** Egha Jekop uan adarazi ko dikavigha zui. Me zuima God Sekemin boroghin itir nguibabar gumazamizibagh amizi, me bar atiatingi. Egha Jekopin adarazir agintighizir puvati. **6** Ezi Jekop uan adarazi ko ghua Kenanin nguazimin, Lusin nguibamin otifi. Lus, a Betelin nguibamin ziar ghurim. **7** Egha Jekop ofa gamir dakozir mamin ingarigha, danganir kam ziam a gatigha ghaze, “Betelin God.” Jekop nighnisi, danganir kamin a fomira uan avebam Ison arima God a bato. **8** Ezi

dughiar kam Rebekan ingangarir amizim Debora areme, amizir kam fomira Rebeka aghirimra itima, an an gari. Ezi me dughiar kamin ikiava, sautin amadaghan Betelin nguibamin boroghin temer ekiamin apengan anefa. Egha me temer kam ziam a gatigha ghaze, “Azirakam Gamir Temem.” **9** Egha dughiar kamin Jekop Mesopotemia ategha ua Kenanin nguazimin izezi, God uam a batogha arazir bar aghuibar a gami. **10** Egha God a migia ghaze, “Datirighin nin ziam Jekop. Ezi me ua Jekop ni darighan kogham. Puvati. Me ziam Israel ni darigham.” Kamaghin God ziam, “Israel,” a gati. **11** Egha God a migia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni bar borir aviriba batam. Eghti gin ikizir mam ko, ikizir igharazir avirir maba nin otivam. Eghti ni uaghan atrivir mabar, inazir afeziamin otivam. **12** Eghti ki nguazir faragha Abraham ko Aisak ganingizim, ki ni daningam. Egh uaghan nin ovavir boribar aningam.” **13** God mikemegha givagha danganir a Jekop ko migeir kam ategha ghuavanabo. **14** Ezi Jekop dagiar bar ruarir mam isa danganir God a ko mikemezir kamin ababanin gamuava anesara. Egha wain ko, olivin borem ofan min aning isa dagiar kam ginge. **15** Egha God a ko mikemezir danganir kam a ziam, “Betel,” a gati. **16** Egha Jekop uan adarazi ko Betel ategha Efratan nguibamin zui. Egha me ghuavira itima Resel otamin dughiam oto. Ezi a bar mizazir bar ekiam isi. **17** A bar mizazir ekiam isima, amizir a ko itim, kamaghin a migei, “Ni atiatingan marki. Kar otarir igharazir mam.” **18** Ezi Resel ovengasa abuan dighorim ingara egha, otarim ziam, “Benoni,” a gati. Ezi an afeziam gin ziam, “Benjamin,” a gati. **19** Ezi Resel

aremezi me Efratan nguibamin zuir tuavir miriamin a mozim gati. Kar Betlehemin nguibamin ziar ghurim. **20** Ezi Jekop danganir kamin dagiam isa Reselin mozimin ababanim gamua anefa. Ezi dagiar kam datirighin ikiavira iti. **21** Ezi Israel ghuavira ikia Ederin taua ategha mong sivagha ghua purirpenibar ingari. **22** Israel kagh ikiavira itima, Ruben ghua uan afeziamin amuir dozim Bilha koma akui. Ezi Israel Ruben amizir bizir kam baraki. Jekop a 12plan otariba iti. **23** Kar Lean otariba, Ruben a Jekopin otarir ivariam, ko Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun. **24** Ezi Resel otarir pumuning iti, Josep ko Benjamin. **25** Ezi Bilha, Reselin ingangarir amizim otarir pumuning iti, Dan ko Naptali. **26** Ezi Silpa, Lean ingangarir amizim otarir pumuning iti, Gat ko Aser. Jekop Mesopotemian ikia otarir kaba ini. **27** Egha Jekop uan afeziam Aisak bagha Mamren nguibamin ghu, Hebronin nguibamin boroghin an ziar mam Kiriat Arba. Kar Abraham ko Aisak faragha ikezir nguibam. **28** Ezi Aisak 180plan azeniba ikia, **29** bar ghurigha ovengezi, an duam ghua, an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. Ezi an otarimning Iso ko Jekop an suiragha anefa.

36 Kar Ison ovavir boribar ziaba, an ziar igharazim Idom: **2** Iso a Kenanian amizibar iti. Ezi Hitian gumazim Elon, an guivim Ada, Ison iti. Ezi Anan guivim Oholibama, uaghan an iti. Anan afeziam Sibeon, a Hivian gumazir mam. **3** Egha a uaghan Ismaelin guivim Basematin iti. Ezi Basemat a Nebaiotin buaramizim. **4** Ezi Ada Elifas bate, ezi Basemat Ruel bate. **5** Ezi Oholibama Jeus, Jalam, ko Kora bate. Dughiar kamin Iso Kenanin nguazimin ikiavira ikiava

borir kaba ini. **6** Egha gin Iso uan amuiba, ko otariba, ko guiviba ko, gumazamizir an adarazi ko itiba ko, asiziba ko, an bizir Kenanin nguazimin itiba bar ada inigha, uan dozim Jekopin saghon ghua nguazir igharazimin zui. **7** Iso uan dozim ataghirazir bizim kamakin, nguazir aning itir kam aningin tughatighan kogham. Aningin asiziba bar avirasemezi aning uaning ko ikian iburaghburaki. **8** Kamaghin, Iso ghua Seirin Mighsiabar nguibamin apera. Idom, kar Ison ziar igharazim. **9** Ezi Ison boribar ziabar kara: Iso uabi, a Idomian afeziam, me Seirin Mighsiabar iti. **10** Iso uabi an otariba, Elifas a Adan otarim, ezi Ruel a Basematin otarim. **11** Ezi Elifasin otariba, Teman, Omar, Sefo, Gatam, ko Kenas. **12** Ezi Ison otarim Elifas, an amuir dozim Timna, an Amalek bate. Kar Ison amuim Adan ovavir boriba. **13** Ezi Ruelin otariba, Nahat, Sera, Sama ko Misa. Kar Ison amuir mam Basematin otariba. **14** Ezi Ison amuir igharazim Oholibama, a Jeus, Jalam ko Kora bate. Oholibaman amebam Ana, ezi Sibeon Anan afeziam. **15** Ezi Ison otarir uan adarazir gumazir dapanibar itibar ziabar kara: Elifas a Ison otarir ivariam, an otaribar kara, Teman, Omar, Sefo, Kenas, Kora, Gatam, ko Amalek, me gumazir dapanibar otivigha uan adarazi Idomin nguazimin men gari. Kar Ison amuim Ada, an ovavir boribar otariba. **17** Ezi Ruelin adarasi, Nahat, Sera, Sama ko Misa, me uan adarazir gumazir dapanibar otivigha Idomin nguazimin men gari. Kar Ison amuim Basemat, an ovavir boriba. **18** Ezi Ison amuim Oholibaman adarasi, Jeus, Jalam ko Kora, me gumazir dapanibar iti. Ezi Anan guivim Oholibama gumazir dapanir kaba bate. **19** Ezi gumazir kaba me Ison

ovavir boriba, Ison ziar mam Idom. Me uan dakoziabar
 gumazir dapanibar iti. **20** Seir, a Horian gumazir mam,
 a Idomin nguazimin iti. Kar Seirin otaribar ziaba: Ezi
 an otariba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, **21** Dison, Eser ko
 Disan. Ezi kar Seirin otariba, me uan adarazir dakoziabar
 dapanibar ikia Idomin nguazimin iti. **22** Ezi Lotanin
 otarimning, Hori ko Heman. Ezi Lotanin buaramizim,
 a Timna. **23** Ezi Sobalin otariba, Alvan, Manahat, Ebal,
 Sefo, ko Onam. **24** Ezi Sibeonin otarimning, Aia ko Ana.
 Anan kamra, a faragha uan afeziam Sibeonin donkiba
 gumazamiziba puvatizir danganimin dar gara, egha dipar
 atuir bar puvira feibar gani. **25** Ezi Anan borimning,
 Dison ko Oholibama. Ezi Oholibama Anan guivim. **26** Ezi
 Disonin otariba, Hemdan, Esban, Itran, ko Keran. **27** Ezi
 Eserin otariba, Bilhan, Savan, ko Akan. **28** Ezi Disanin
 otarimning, Us ko Aran. **29** Ezi Idomin nguazimin aven,
 Horin adarazir dakoziabar gumazir dapanibar ziaba, Lotan,
 Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan. **31** Dughiar kamin
 Israelia atriviba puvatizi, gumazir kaba Idomin kantrin
 atrivibar ike: **32** Ezi Beorin otarim Bela, Idomin kantrin
 faraghaviram atrivimin iti. A Dinhaban nguibar ekiamin
 atrivimin iti. **33** Egha Bela aremezi, Seran otarim Jobap an
 danganim inigha atrivimin iti. Sera, a Bosran nguibamin
 gumazim. **34** Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimin
 gumazim Husam, an danganim inigha atrivimin iti. **35**
 Egha Husam aremezi, Bedatin otarim Hadat an danganim
 inigha atrivimin iti. Egha Hadat Moapin nguazimin ghua
 Midianin gumaziba ko misogha midorozimin me abira.
 Egha Hadat Avitin nguibar ekiamin atrivimin iti. **36** Egha

Hadat aremezi, Masrekan nguibamin gumazim, an ziam Samla, an danganim inigha atrivimin oto. **37** Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimin oto. Saul, a Rehobotian gumazir mam. Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamin itir nguibam. **38** Ezi Saul aremezi, Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto. **39** Egha Balhanan aremezi, Hadar an danganim inigha atrivimin oto. Egha Paun nguibamin atrivimin iti. Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim. Ezi Mehetabelin inazim Mesahap. **40** Ezi Idomian anababar gumazir dapanibar ziabar kara: Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mipsar, Makdiel, ko Iram. Gumazir kaba me Idomian gumazir dapaniba. Ezi Idom kar Ison ziar igharazim, ezi Iso Idomian inazir afeziam. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagha uan nguibabar ikia, egha uan adarazir gativa men gari.

37 Jekop Kenanin nguazimin iti, kar nguazir an afeziam Aisak fomira ikezim. **2** Ezi Jekop ko an ovavir boribar eghaghanimra kara. Josep a gumazir bar igiam, egha 17pla azeniba iti. Egha a sipsipba ko memeba uan aveghbuaba ko dar gari. Kar Bilha ko Silpan otariba, aning an afeziamin amuimning. Ezi Josepin aveghbuaba amir arazir kuraba a zurara dar gun uan afeziam migei. **3** Ezi Jekop, an ziar mam Israel. Israel bar ghurizir dughiam an amuim Josep bate. Ezi bizir kam bagha, a uan otarir igharazibar tongin Josep bar a gifonge. Egha dughiar mam Jekop, Josep bagha korotiar agharir ruarir dirir mamin ingarigha a ganingi. **4** Ezi aveghbuaba gari afeziam bar Josep gifuegha, deragha me gifongezir puvati. Kamaghin, aveghbuaba Josep bar

a baseme, egha bar an aghuagha, migirigiar aghuibar a gamir puvati. **5** Egha dughiar mamin Josep irebamin ganigha, aveghbuabagh eghari. Ezi me a baregha men naviba bar moghira an ikufi. **6** Ezi Josep kamaghin migei, “Ia nan irebam baragh. **7** E bar moghira dagher azenimin aven ikia, egha witin ikiziba ikia da arisi. Ezi nan witin ikizim voroghira tughav iti. Ezi ian witin ikiziba nan witin ikizim gighuigha tuivighav ikia, dar dapaniba avigha ghuaghira nan witin ikizim mitifi.” **8** Ezi an aveghbuaba oregha kamaghin Josep migei, “Ni ghaze, ni en atrivimin otogh egh e gativagham?” Egha kamaghin, Josep zurara uan irebabagh egharima, an aveghbuabar naviba an derazir puvati. **9** Egha gin Josep ua irebar mamin ganigha uan aveghbuabagh eghari. Egha kamaghin migei, “Ki ua irebar mamin gani. Egha nan irebamin aven, ki aruem ko iakinim ko mikovezir 11plan garima, da nan guamin uan dapaniba avingi.” **10** A irebar kamin uan afeziam ko uan aveghbuabagh eghanigha givazi, an afeziam an atara kamaghin a migei, “Kar irebar manmagh amizim? Ni ti ghaze, ki ko nin amebam ko nin aveghbuaba, e bar izi nin guamin tevibar pirigh dapaniba avigham?” **11** Ezi Josepin aveghbuaba naviba bar a baseme, ezi afeziam Josepin irebamning puviram aning ginighnisi. **12** Ezi dughiar mamin Josepin aveghbuaba uan afeziamin sipsipbar ganasa Sekemin nguibamin ghue. **13** Ezi Israel kamaghin Josep migei, “Nin aveghbuaba sipsipbar gara Sekemin nguibamin iti. Ezi ni mangi men ganasa ki ifonge.” Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Are, Afeziam. Ki mangam.” **14** Ezi afeziam kamaghin a migei, “Ni mangi

uan aveghbuabar ganigh fogh suam, me deraghavira ti, o puvati? Egh uaghan sipsipbar ganigh fogh, da dera, o puvati? Ni men ganigh, egh uamategh izi na mikemegh.” Ezi dughiar kamin Israelin adarasi, Hebronin danganir zarimin iti. Ezi Josep Sekemin nguibamin otogha gifa. **15** Egha danganir kam garua uan aveghbuaba bagha rui. Ezi gumazir mam an ganigha kamaghin an azara, “Ni bizir tizim buri?” **16** Ezi Josep kamaghin migei, “Ki uan aveghbuaba bagha rui. Ni danganir me ikia uan sipsipbar garim, an gun na mikimam o?” **17** Ezi gumazir kam a migia ghaze, “Me danganir kam ataki. Egha ki orazi, me Dotan nguibamin mangasa mikeme.” Ezi Josep uan aveghbuabar gin ghua Dotan nguibamin me bato. **18** Egha a saghon ghuavira itima, an aveghbuaba an apigha, a misueghti an aremeghasa akam misosi. **19** Egha me uarir tongin uarira kamaghin uariv gia ghaze, “Ia munagh gan, gumazir irebabar garim izi. **20** Aria, e a misueghti an aremeghti, e an kuam inigh mozir kabar tam mikinika. Egh e gin suam, ‘Asizir atiar mam a misoghezi an areme.’ Egh e ganam, an irebamning manmaghin otivam!” **21** Ezi Ruben me barasi, me migirigiar kam gamizi, a Josepin akurvaghasa. Egha ghaze, “E a misueghti an aremeghan markiam. **22** E uari an ikirimirim agivaghan kogham. A inigh gumazamiziba puvatizir danganimin itir mozir kam mikinigh.” Guizbangira Ruben kamaghin nighnisi, a Josep uam a inigh an aku uam afeziam bagh mangasa, akar kam mikeme. **23** Ezi Josep uan aveghbuaba batozima, me pamten an suiragha, a gekuava an korotiar agharir ruarir dirir an afeziam a ganingizim sue. **24** Egha me

a inigha ghua mozir dipar misingizir mam mikini. **25** Egha gin me apiaghava api. Me apa ikia garima, Ismaelian gumaziba uan kamelba ko izi. Gumazir kaba, Gileatin nguazimin ikegha iza, Isipin kantrin zui. Egh me mangi bizir bar pin koziba dagiaba bagh da mangasa, bizir kabanang, temebar eboriba, ko mikarzibagh azuir bizir guar aviriba, ko mughurar aghuim zuir boreba. **26** Ezi Juda kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, “E uan aveghbuam misueghti an aremeghti, bizir e amizir kam modoghti, arazir kam manmaghin en akuragham? **27** Kamaghin e ti Ismaelin adarazi bagh anemadaghti, me pura ingangarir gumazir kinimin min a givezegham. Guizbangira, an en aveghbuamra egha ghuzir vamira, kamaghin e uari a gasighasighan kogham.” Ezi an aveghbuaba akar kam gifonge. **28** Egha an aveghbuaba migiavira itima, Midian gumazir dagiaba bagha ingarir maba iza Josepin garima, a mozinin iti. Ezi aveghbuaba a gekuizi an anabozi, me pura ingangarir gumazir kinimin min Ismaelian gumazibar anemada. Ezi Ismaelian gumaziba **20** silvan dagiaba Midianian gumazibagh anigha, Josep inigha Isipin kantrin zui. **29** Ezi gin Ruben ua ghua mozinin garima, Josep mozinin itir puvati. Ezi a digavir kuram gamigha nighnigha avegha uan korotiam abiki, **30** egha uamategha uan aveghbuaba bagha ghua kamaghin me migei, “Josep mozinin itir puvati. Ezi ki manmaghin damuam?” **31** Ezi an aveghbuaba memen mam misuegha, me Josepin korotiar agharir ruarir dirim isa an ghuzim garugha uam a ini. **32** Egha me an korotiar dirim inigha afeziam bagha ghugha, an akaghava a migei, “Ni kagh

ganigh, korotiar dirir kam a danganir mamın iti e an api. Ka ti nin borir tamın korotiam, o puvati?” **33** Ezi afeziam korotiar dirir kamın ganigha fogha kamaghın migei, “Are, kar Josepın korotiam. Laionin tam ti nan otarim misoghezi an aremezi, a ti bar anemeghama.” **34** Ezi Jekop uan borim bar an apangkuvigha, uan korotiam abigha, azir korotiar mam aru. Egha dughiar ruarimın uan borim bagha azia iti. **35** Ezi an otariba ko guiviba, iza an navim damuti a ua deraghasa migirigiabar a migei. Ezi a bar aghuagha kamaghın migei, “Ki a bagh arang mamaghira iki mangi, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın magirigh a batogham.” Egha Jekop aziavira iti. **(Sheol h7585)** **36** Ezi Midianian gumazir kaba Josep inigha ghua Isipin kantrin otogha, pura ingangarir gumazir kinimın mın a isa dagiaba bagha Potifan anemada. A Isipin atrivimın ingangarir gumazir mam. Potifar, a Isipin atrivimın dipenir ekiamın garava, midorozir gumazibar faragha zuir gumazim.

38 Ezi dughiar kamin Juda uan aveghbuaba ategha ghua Adulamin nguibamın gumazim, an ziam Hira, a ko iti. **2** Egha Kenanin nguazimın gumazim, an ziam Sua, an an guivimın gani. Egha an amizir kamın ikia egha aning iti. **3** Ezi amizim navim asegha otarir mam batezi, Juda ziam, “Er,” a gati. **4** Egha gin amizim navim asegha uam otarir mam bategha uabi ziam, “Onan,” a gati. **5** Ezi amizim ua navim asegha uam otarir mam bategha ziam, “Sela,” a gati. Dughiar kam Juda Kesipin nguibamın itima an amuim Sela bate. **6** Ezi boriba aghua ghua bar ekevezima, Juda uan otarir ivariam Er bagha amizir mam ini. Ezi

amizir kamîn ziam Tamar. 7 Ezi Erin araziba Ikiavira Itir Godîn damazimîn bar derazir puvati, kamaghîn God a misoghezi an areme. 8 Ezi Juda kamagh Onan migei, “Nî uan avebamin amuim ko daku. Nîn avebam ovegha boriba puvati. En arazim kamakin, nî uan avebamin amuim inighiva an iki, egh a bagh boriba iniam.” 9 Ezi Onan pura borir igharaziba batiti, me an avebamin ziamin iki bizibar amuan an aghua. Egha amizir kam koma akua, uan dipam pura nguazim ginge. A kamaghîn nighnisi, a kamaghîn damu uan avebam bagh boritam inighan kogham. 10 Ezi Onan amir arazir kam, a Ikiavira Itir Godîn damazimîn bar ikufi. Kamaghîn, God uaghan a misoghezi an areme. 11 Ezi gin Juda uan ivozir amizim Tamar migia ghaze, “Nîn pam areme. Kamaghîn, nî uamategh uan afeziamin dipenimin mangi, egh magh ikiti nan otarim Sela an ekeveka.” Juda kamagh nighnigha atiatigha migirigiar kam gami, Sela uan avebamningîn mîn ovegham. Ezi Tamar ua uan afeziamin dipenimin ghugha iti. 12 Ezi dughiar ruarim ghua givazima, Judan amuim a Suan guivim, a uaghan overge. Juda uan amuimîn buabem agivagha, gumazir an sipsipbar ariziba ghoribar ganasa Timnan nguibamin ghu. Ezi an namakam, Adulamin nguibamin gumazim Hira, a ko ghu. 13 Ezi gumazir mam kamagh Tamar migei, “Nîn ivozir afeziam sipsipbar ariziba aghorasa Timnan nguibamin ghu.” 14 Ezi Tamar kamaghîn fo, Sela ekeveghe gifa, ezi aning uaningîn ikiamin migirigiaba me dar kirizir puvati. Kamaghîn a korotiar uan pam guba ikia aruzim sue. Egha inir avizir mam inigha uan guam avaragha, ghua Enaimîn nguibamin zuir tuavir akamîn aperaghav

iti, nguibar kam Timnan nguibamin zuir tuavimin iti. **15** Ezi amizir kam inir avizim uan guam dukuagha aperaghav itima, Juda iza an gara kamaghin nighnisi, kar ti gumaziba isa me koma akuir amizim. **16** Egha a tuavir miriamin an boroghin ghua a migia ghaze, “Aria, ki ni ko dakuasa.” Dughiar kam, Juda kamaghin fozir puvati, kar an ivozir amizim. Ezi amizim ghaze, “Bizir tizim ni na daningam?” **17** Ezi Juda ghaze, “Nan memeba iti. Ki memen igiatam ni bagh anemadaghti a izam.” Ezi amizim ghaze, “A dera, ni faragh na ko dikirizir akam bagh, ababanimin min bizitam na daningigh, egh gin meme na danighti ki nin bizim isi uam ni daningam.” **18** Ezi Juda kamaghin migei, “Ki bizir tizim, akar dikirizimin ababanim damu, ni daningam?” Ezi amizim ghaze, “Bizir kamning na daningigh, ringin nin ziamin ababanim itim, ko an benir ni uan firim gikezir kam sara. Egh uan darorir fidizir ni suirazi kam saram na daningigh.” Ezi Juda bizir kaba bar da isa amizim ganigha, a koma akui. Egha navim a ganingi. **19** Egha aning akuigha givagha Tamar dikavigha ghu. Egha uan guam avarazir inir kam adeggha, ua buaber korotiam arugha ua uan pam gubai. **20** Egha gin Juda memen igiar mam isa Hira ganigha anemadagha ghaze, a mangi meme a daningigh, a da biziba ua da iniam. Ezi a ghua amizir kam buria egha an apizir puvati. **21** Kamaghin a danganir kamin itir gumazibar azangsisi, “Enaimin tuavimin apiaghirir amizir gumaziba isa me koma akuim, a managh iti?” Ezi me ghaze, “Amizir gumaziba koma akuitam kagh itir puvati.” **22** Ezi Hira uamateggha Juda bagha ghugha ghaze, “Ki an apizir puvati. Ezi nguibamin gumaziba ghaze,

Amizir gumaziba isa akuitam munagh itir puvati.” **23** Ezi Juda kamaghin migei, “Marki, aneteghti a bizir kabar suiragh. Ni uam amizir kam burian marki, kamaghin, gumamaziba gan ingarvakegham. Guizbangira, ki uan akar dikirizimin gin ghua a bagha memen igiar kam amada, ezi ni an apizir puvati.” **24** Ezi iakinir 3pla ghua givazima me iza kamaghin Juda migei, “Nin ivozir amizim Tamar gumaziba isa me koma akuir arazim gamigha, datirighin navim asangi.” Ezi Juda kamaghin migia ghaze, “Ia a inigh mangi avimin a tuaghti a isiva aremegh!” **25** Egħa me a inigha zuir dughiam, Tamar bizir Juda a ganingiziba isa da amaga, egh akar kam sarama a bagħa anemada, “Bizir kabar afeziam, a na koma akuizi, ki navim asangi. Ni kagh bizir kaba deragh adar ganigh. Benim ko, ziar an ababanim itir ring ko, darorir fidizim. Kar tinan biziba?” **26** Ezi Juda ganigha fogħa kamaghin migei, “Guizbangira, amizir kam nan otarim Selan ikiam. Ezi puvati, ki aning uaningin ikiamin bizim akirizir puvati. Kamaghin, kirara, ki arazir kuram gami, ezi amizir kam puvati.” Egħa Juda uam a koma akuir puvati. **27** Ezi Tamar borim batamin dughiam me kamagh an gari, borir fufuzimning an navimin iti. **28** Ezi Tamar otamin dughiam, borir mamin agharim faragħa oto. Ezi amizir Tamarin akuraghti an otamin kam, a borimin agharimin suiragħa benir aghevīr mam an agharim ike. Egħa ghaze, “Borir kam faragħa ize.” **29** Ezi borim ua uan agharim gekuigha aven ghu, ezi an dozim faragħa oto. Ezi amizir kam ghaze, “Manmagħin ami? Ni avebam gitagħa faragħa

ize?” Ezi me ziam, “Peres,” a gati. **30** Ezi gin an avebar benir aghevim itim oto. Ezi me ziam, “Sera,” a gati.

39 Ezi Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin kantrin ghuzi, Potifar ingangarir gumazir kinimin min a givese. Potifar a Isipin gumazir mam. Atrivimin ingangaribar faragha zuir ingangarir gumaziba, a men mav. A uaghan atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, a men faragha zuir gumazim. **2** Ezi Josep, gumazir ekiam Potifarin dipenimin aven iti. Ezi Ikiavira Itir God Josep ko iti, ezi an amir biziba bar, deraviram otifi. **3** Ezi Potifar gari, Ikiavira Itir God Josep ko itima an amir biziba, da deragha otifi. **4** Ezi a Josep bagha bar ifuegha a gamizima an an ingangarir gumazimin oto. Ezi a uan dipenim ko biziba bar dar ganamin ingangarim a ganingi. **5** Ezi Josep Potifarin dipenimin gara itir dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar deragha Potifarin adarazigh ami. Egha Josep bangin, Ikiavira Itir God Potifarin dipenimin aven itir biziba ko dagher azeniba bar deragha dagh ami. **6** Kamaghin Potifar Josep atizi, an an biziba bar dar gari. Egha a uabi bizir aviribagh nighnizir puvati, a uabi dagher manabara a dar amasa dagh nighnisi. Dughiar kamin Josep mikarzim sarama aghuigha gavgavigha ganganiba bar dera. **7** Ezi dughiar ruarim puvatizi, Potifarin amuim an ganigha a gifuegha a migia ghaze, “Ni izi, na ko daku.” **8** Ezi Josep aghuagha kamaghin a migei, “Nan gumazir aruam, dipenir kamin biziba bar dar ganasa na misevegha, bizitam bagha ua nighnizir puvati. **9** Ezi dipenir kamin aven a na ko gan gavgaviba magh ghue, ingangarir gumazir igharazitam na gafirazir puvati. A

dipenir kamin aven bizitam damuasa nan anogoroghezir puvati. Ni an amuim, a ni ko dakuasa na mikemezir puvati. Ki bar manamaghsu arazir bar kurar kam damuam? Egh ki kamagh damigh, Godin damazimin bar ikuvigham.”

10 Egha dughiaabar zurara amizim Josep ko dakuasa an azangsighavira iti. Ezi Josep an akam barazi puvatigha, a koma akuizir puvatigha an boroghin ghuzir puvati.

11 Egha dughiar mamin Josep dipenimin aven ghugha, ingangarim damuasava ami. Ezi ingangarir gumazitam itir puvati. **12** Ezi Potifarin amuim Josepin saketin suira, egha kamaghin migei, “Ni izi na ko daku.” Ezi Josep uan sakat ategha arava azenan ghu. **13** Ezi amizim Josepin gari, a sakat ategha arav ghu, **14** ezi a ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia gan. Nan pam Hibuian gumazir kam inigha en dipenimin izezi, a datirighin aghumsizir dafam e daningasa. A ki akuir danganimin aven izegha na ko dakuasa nan azangsigha pamtem na gakaghor. Ezi kamaghin ki pamten dei. **15** Ezi an orazi ki deima, a uan sakat nan miriamin anetegha zuamirama arava azenan ghu.” **16** Egha Potifarin amuim Josepin saketin suira. A ikiti an pam izi dipenimin otoghti, an an akagham. **17** Ezi an pam otozi, an eghaghanir kamrama a geghara ghaze, “Hibuian ingangarir gumazir kinir kam, ni a inigha gan dipenimin izezi, a iza ki akui naghin iza, na ko daku arazir kuramin na damigh aghumsizir dafam na daningasa, na gaghor. **18** Ezi ki bar pamten diazi, a uan sakat nan tegha arava azenan ghu.” **19** Ezi Potifar uan amuimin eghaghanir kaba baregha bar puvirama atari. **20** Egha midorozir gumazibav kemezi me Josepin

suiragha a isa kalabus gati. Kar atrivimin kalabuziaba itir dipenim. **21** Ezi Ikiavira Itir God Josep ko ikiavira ikia, bar an apangkuvighavira iti. Egha a gumazir kalabusin dipenimin garim gamizi, a uaghan Josep gifonge. **22** Egha gumazir kam kalabuziar gumazibar ganasa Josep amisefe. Ezi Josep kalabusin dipenimin itir ingangariba bar dar gari. **23** Egha Ikiavira Itir God Josep ko ikia an akurvasi, ezi bizir an amiba, da bar deravira zui. Ezi gumazir kalabuziar dipenimin garim, ingangarir a damuasa Josep mikemeziba, a da bagha ua nighnizir puvati.

40 Egha mong dughiar ruarimin ikegha, gumazir atrivimin dipenimin wainin garim, ko atrivimin bretin ingarir gumazir dapanim, aning Isipin atrivim bar ifongezir puvatizir arazir kuram gami. **2** Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumazir kamning adarim aningin iti, **3** egha aning isa kalabus gati. Kalabusin dipenir kam, kar atrivimin midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin dipenim. Ezi kalabusin dipenir kamra me faragha Josep isava a gati. **4** Ezi midorozir gumazibar dapanim aningin akurvaghasa Josep ginaba. Ezi aning bar dughiar ruarimin kalabusin iti. **5** Egha dimagarir mam, gumazir atrivimin wain ko bretin garimning, aning irebamningin gani. Ezi irebamning uaghara ghuzir puvatigha, magh garir puvati. **6** Ezi mizarazimin Josep ghua aningin garima, aning bar oseme. **7** Ezi a kamagh aningin azara, “Bizir tizim gua gamima, guan navimning bar oseme?” **8** Ezi aning kamaghin Josepin akam ikaragha ghaze, “Ga irebamningin gani. Ezi gumazir gan irebamningin mingarim abighamba puvati.” Ezi Josep kamaghin aning migei, “God uabira a

irebabar mingaribar en akakasi. Ezi gua uan irebamningin gun na mikim.” **9** Ezi atrivimin wainin garir gumazim uan irebamin gun Josep migia ghaze, “Nan irebamin, ki wainin ikarizimin gani. **10** Ezi ikarizir kam agharir 3pla iti. Ezi an dafariba zuamira murima, an akimariba zuamirama otifi, ezi wainin oviziba otivigha bar moghirama ani. **11** Ki Isipin atrivimin kavin suiraghav ikia, wainin ovizir kaba inigha uan dafarir mamin da munubi, ezi dar dipam kap giraghuezi, ki a isa atrivim ganingi.” **12** Ezi Josep ghaze, “Nin irebamin mingarim kamakin. Ikarizir agharir 3pla, da dughiar 3plan ababanim. **13** Dughiar 3pla givaghti atrivim ua ni inigh mangam. Egh ua ni isi nin ingangarim darigham. Eghti ni fomira wainin kap a ganiga ingarizi moghin, ni uam a daningam. **14** Egh ni mangi nin dabirabim deraghti, ni na ginirigh. Ki nin azai, ni nan apangkuvigh nan akuragh nan ziamin gun atrivim mikimti, ki kalabus ateka. **15** Guizbangira, bar faraghivira gumazir maba Hibuian nguazimin na okemegha na inigha kagh ize. Ezi ki Isipin kagh ikia, bizitam pazava a gamizir puvati. Ezi me pura na isa kalabus gati.” **16** Ezi gumazir bretin ingarim, a wainin garir gumazimin irebamin mingarim barasi. Ezi a derazima, a kamaghin Josep migei, “Ki uaghan irebar mamin gani. Nan irebam kamakin. Ki akirar 3pla uan dapanim dafagha zui. Ezi bretba akirar kabagh izifa. **17** Ezi akirar pin itim atrivim ifongezir bretba ko bisketba ko bizir igharagha gariba a gizifa. Ezi kuaraziba iza bizir kaba api.” **18** Ezi Josep kamaghin migei, “Irebar kamin mingarim kamaghin ghu, akirar 3plan da dughiar 3plan ababanim. **19** Eghti

dughiar 3pla tighar givti, atrivim kalabusin ni inigh azenan mangi, egh midorozir gumazibav kemeghti, me nin firim atugham. Egh me ni isi ter akinitamin nin kuam aguraghti, kuaraziba izi nin namnamra amam.” 20 Ezi namba 3in dughiam Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami, me isar kamin iki amebam a batezir dughiam ginighnigham. Ezi a gumazir wainin ingarim ko bretin ingarim inigha uan ingangarir gumazibar guamin aning asara. 21 Egha wainin garir gumazim mikemezi a ua uan ingangarim bagha zui. 22 Egh atrivim midorozir gumazibav kemezi, me gumazir bretin ingarim isa temer akinimin anegura. Ezi guizbangira Josep aningin irebabar gun mikemezi moghira bizir kaba otifi. 23 Ezi gumazir atrivimin wainin garir kam ua Josep ginighnizir puvati.

41 Ezi azenir pumuning ghua givazima, Isipin atrivim irebamin gani. A irebamin uabin gari, a Nailin Fanem boroghin tughav iti. 2 A garima, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir ekiaba dipamin anagava otifi. Egha graziba dipar miriamin da api. 3 Ezi gin 7plan igharaziba dipamin ikegha anagava otifi. Egha me bar aghariba gunigha mikarziba eromotuegha men ganganiba bar ikufi. Ezi bulmakaun aghariba guizir kaba mikarziba sara itir kabar boroghin tuivighav iti. 4 Ezi aghariba guizir bulmakaun kaba, mikarziba sara itiba apava da tuizi da iraghue. Egha atrivim irebar kamin ganigha givagha ose. 5 Egha a uam akua irebar mamin gani. Ezi irebar a ua ganizir kam, a gari 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha

raizin ovizir bar aviriba dar ikia, anizi dar aghoramin
 dughiam roghira ize. **6** Ezi gin 7plan raizin dapanir
 igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin
 otogha iza dagh apongezi da isigha bar sufi. **7** Egha
 raizin dapanir suvizir kuraba, da raizin dapanir ekier
 aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi atrivim
 uam osegha dikavigha fo, kar pura irebamra. **8** Egha
 mizaraghara a nighnizir aviribagh amua, egha Isipin
 fofozir gumaziba ko kukunir gumaziba, men diazi me
 izima, a uan irebar pumuningin me migeima, irebar
 kamningin mingarimning abighamin gumaziba puvati.
9 Ezi gin gumazir atrivimin dipenimin wainin garim
 kamaghin a migei, "Datirighin ki uan arazir kurar amizir
 mamin gun mikimam. **10** Ni fomira uan ingangarir
 gumazimning ko adarim ikia, egha ki ko nin bretin ingarir
 gumazibar dapanim, ga amadazi, ga ghua kalabusin ikia,
 nin midorozir gumazibar dapanimin dipenimin ike. **11**
 Egha dimagarir mamin ga uaghara irebamningin gani.
 Ezi gan irebamningin mingarimning, uaning oghara.
12 Ezi Hibriuan gumazir igiar mam uaghan ga ko iti. A
 midorozir gumazir kabar dapanimin ingangarir gumazir
 kinim. Ezi ga uan irebamningin gun a mikeme. Ezi a gan
 irebamningin mingariba abigha ga mikeme. **13** Ezi biziba
 da guizin a mikemezi moghirama otifi. Ezi ki uamategha
 uan ingangarim ini. Ezi gumazir bretin ingarim, me
 tememin anegura." **14** Ezi Isipin atrivim akar kam
 baregha uan ingangarir gumazibav keme, eghti me mangi
 Josep inigh izam. Ezi me zuamira kalabusin dipenimin
 ghugha a inigha ize. Ezi Josep uan ghuamasizim gisegha

korotiar aghuiba aghuizi, me a inigha atrivim bagha ghu. **15** Ezi atrivim kamagh Josep migei, “Ki irebamin gani, ezi gumazir an mingarim abighamba puvati. Ezi gumazamiziba ghaze, ni a baregh an mingarim abighamin fofozim iti.” **16** Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uabi fofoziba puvati, ezi Godra nin irebamin mingarim deragh anebighti, ni a baragh bar akuegham.” **17** Egħa atrivim ghaze, “Ki kamaghin irebamin gani. Ki Nailin faner miriamin tughav iti, **18** egħa gari bulmakaun 7plan mikarziba sara itiba dipamin ikegha anagav otifi. Egħa dipar miriamin graziba api. **19** Ezi gin bulmakaun 7plan igharaziba anagav otifi. Egħa me aghariba gunigha, mikarziba eromotuegha ganganiba bar ikufi. Ki Isipin aven bar bulmakaun kamaghin garitamin ganizir puvati. **20** Ezi bulmakaun agharir kaba, bulmakaun mikarziba sara itir kaba apa da tuavaremezi da bar iraghue. **21** Me amegħa givagħa egħa men ganganim mati me amezir puvati. Ezi ki magħira osegha dikafi. **22** Egħa gin ki uam akua ua irebar mamın gari. Ki gari, 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba ikia egħa anizi, dughiar dar aghoramim roghira ize. **23** Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogħa iza dagħ apongezi da isigha, bar sufi. **24** Egħa raizin dapanir suvizir kuraba, raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi ki osegha dikavigha, kukunir gumazir bizibar gariba ki uan irebamin gun me migei, ezi nan irebar ki ganizir kamningin mingarim abighamin gumaziba puvati.” **25** Ezi

Josep kamaghin migei, "Nin irebamningin mingarimning
 uaghara ghu. God damuamin bizim, a nin akakasi. **26**
 Guizbangira, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir kaba, da
 7plan azenibar ababanim gami. Ezi 7plan raizin dapanir
 aghuiba, da uaghan 7plan azeniba. Egha da bizir vamiram
 akakasi. **27** Ezi gin otivizir 7plan bulmakaun aghariba
 guniziba, ko raizin dapanir 7plan kaba, aminir puvira feim
 iza dagh apongezi, dar dagheba gin otivizir puvati, da
 7plan azenibar dagheba puvatighamin ababanim aka. **28**
 Ki faragha ni mikemegha gifa, God damuasava amir bizim,
 a ni mikeme. **29** Guizbangira, 7plan azeniba Isipin kantrin
 aven dagheba bar izivagham. **30** Eghti gin 7plan azenibar
 dagheba puvatizir dughiam otoghti, Isipia ua dagheba
 avirasamezir dughiabagh nighnighan kogham. Eghti
 mitiriam aghamin dughiar bar ekiam, kantrin kamin
 otogham. **31** Eghti mitiriam aghamin dughiar gin izamin
 kam bar ikuvigham, kamaghin gumazamiziba dughiar
 me dagheba avirasamezir kam bar a gin amadagham.
32 Ezi God bizir kam damuasa nighnizim akirigha gifa.
 Kamaghin a mingarir vamira itir irebar kamning nin aka.
 A uaghan kamaghin nin akagha ghaze, bizir a damuamin
 kam, a zuamiram otogham. **33** "Eghti ni datirighin
 Isipin kantrin ganamin fofozim ko nighnizir aghuim itir
 gumazitam atighti, a Isipin kantrin aven ingangariba
 bar dagh ativagh dar ganam. **34** Egh ni gumazir dapanir
 taba uaghan, me amisefegh. Eghti gumazir dapanir kaba,
 7plan azenibar vaghvagh dagheba izivazir dughiam, me
 gumazamizibav kimti, me uan azenibar dagheba isi 5plan
 pozibar arigh, dar pozitam takisin min a inigh gavman

bagh aneningigh. **35** Eghti gumazir dapaniba azenir aghuir
 kabar, dagher kaba inigh da akufagh. Egh me nin ziam ko
 gavgavimîn apengan ingariva raizibagh eghuvagh, da isi
 dagher dipenir ekiar nguibar ekiabar itibar amangigh
 deraghvira dar gan. **36** Eghti gîn dagheba puvatizir 7plan
 azeniba Isipin kantrin otoghti, gumazamiziba dagher
 gumazir dapaniba pozibav kinizir kaba iniam. Tuavir
 kamin gumazamiziba dagheba oteveghamin dughiamin,
 me ovengan kogham.” **37** Ezi Isipin atrivim uan ingangarir
 gumaziba ko Josepin akam baregha bar an gakonge. **38**
 Eggha atrivim uan gumazir dapaniba kamaghin me migei,
 “Godin Duam gumazir kamin aven iti. Ezi ingangarir
 kam damuamin gumazitam an min itir puvati.” **39** Eggha
 atrivim kamaghin Josep migei, “God uabi bizir kaba
 aka, ezi ua gumazitam nin min nighnizir aghuitam ko
 fofozir aghuitam itir puvati. **40** Ezi ki uan kantri bagh ni
 amiseveghti, ni nan kantrin gumazir dapanimin ikiam.
 Eghti nan gumazamiziba nin akam baragham. Ki uabi
 atrivimra, egh nan ziam uabira nin ziam gafiragham.”
41 Eggha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki
 datirighin Isip bar an ganamin gumazir dapanimin ikiasa
 ni amisefe.” **42** Eggha atrivim uan dafarimin ring suegha
 Josep garu. Ezi ringin kam atrivimin ababanim an iti. Eggha
 atrivim uaghan korotiar aghuir mam a garugha gol sen
 an firimin da. **43** Eggha Josep ataghizi an atrivimin karisin
 namba 2in arui. Ezi ingangarir gumaziba an faragha
 ghua kamaghin dia ghaze, “Gumazir ekiam izi! Tuavim
 gitagh!” Eggha kamaghin atrivim Josep gamizi a Isipin
 kantrin nguibaba bar dar gumazir dapanimin oto. **44** Ezi

atrivim kamaghin Josep migei, “Ki atrivim. Egha ki migei, Isipin gumazitam uan ifongiamin gin mangi bizitam puram a damighan kogham. Bar puvatigham. A faragh nin azaragham.” **45** Egha atrivim ziam Safenat Panea Josep gati. Egha amuir mam a ganingi. Ezi amizir kamin ziam Asenat, a Potiferan guivim, Potifera a Heliopolisin nguibamin itir Isipin aseba bagha ofa gamir gumazir mam. Egha Josep Isipin kantrin aven itir nguibaba bar dagh aruigha dar gani. **46** Josep 30plan azeniba ikia Isipin atrivimin ingangarim gami. Egha Josep atrivim ategha Isipin kantrin itir nguibaba bar dagh arui. **47** Ezi 7plan azenir aghuibar, Isipin aven dagher bar aviriba otifi. **48** Ezi 7plan azenir kabar, Josep dagher aviribagh kuva da arisi. Nguibar ekiaba vaghvagha, a men azenibar dagheba isa, dagher dipenibar da akuva da arisi. **49** Egha raiziaba, a da isa dagher dipenir bar ekier aviribar da arizi, da ongarimin gigimin min ghuzi, Josep datirighin ua mengan iburagha uaghan da osirizir puvati. **50** Ezi dagheba tighar oteveghamin dughiamin, Josepin amuim Asenat, an otarir pumuning bate. Asenat a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin itir ofa gamir gumazim. **51** Ezi Josep kamaghin migei, “God nan akurazi ki uan afeziamin adarazi gin amadagha, uaghan uan osimtiziba gin amada.” Egha kamaghin a uan otarir ivariam, ziam “Manase,” a gati. **52** Egha a uaghan ghaze, “God borim danganir ki osimtiziba itimin na ganingi.” Egha uan otarir dozim, ziam “Efraim,” a gati. **53** Ezi Isipin kantrin aven 7plan azenir aghuir kaba givazi, **54** Josep mikemezi moghin, azenir dagheba puvatizir kaba otifi.

Dughiar kamin mitiriar ekar kam kantrin igharaziba uaghan me batifi. Ezi Isipin kantrin aven dagheba bar nguibabar iti. **55** Ezi gin, dagheba otevezir arazir kam bar Isipin nguibabar otivima, gumazamiziba atrivim migiava arai, eghti a dagheba me daningam. Ezi atrivim Isipin gumazamizibav gia ghaze, “Ia mangi Josep batoghti, a mikemezi moghin damu.” **56** Ezi Isipin aven mitiriam bar ekevezi, Josep dagher dipenir ekiaba kuizi, Isipin gumazamiziba iza daghebagh ivesi. **57** Ezi mitiriar bar ekiam kantriba bar paza me gami. Ezi kamaghin kantriba bar dar gumazamiziba Josep bagha iza a da daghebagh ivesi.

42 Ezi Jekop kamaghin orazi, Isipin witba iti, ezi a uan otaribav gia ghaze, “Manmaghin amizi ia pura onganir ganganibagh amua purama apiaghav iti? **2** Ki akar mam kamaghin a baraki, Isipin kantrin aven me witba iti. Ia mangi e uari bagh tabagh ivesegh, puvatighti e daghem bagh arimighiregham.” **3** Ezi Josepin aveghbuar 10pla Kenanin nguazim ategha witbagh ivezasa Isipin zui. **4** Ezi Jekop Josepin dozimra Benjamin amadazi a men gin ghuzir puvati. Jekop kamaghin atiatingi, a mangi tuavimin osimtizitam batogham. **5** Mitiriar ekar kam uaghan Kenanin nguazimin oto, kamaghin Kenanin gumaziba witbagh ivezasa Isipin zui, ezi Jekopin otariba uaghan me ko tuavimin zui. **6** Dughiar kamin Josep a Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi danganiba bar dar gumaziba ghua ada witbagh ivesi. Ezi Josepin aveghbuaba ghua a batogha, an suebar boroghin teviba apirigha guaba nguazim gire. **7** Ezi Josep uan aveghbuabar ganigha me

gifogha, mati me gifozir puvatizi moghin me migei. Egha a pamten me migia ghaze, “Ia managh ikegha ize?” Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E Kenanin nguazimin ikegha izegha, daghebagh ivezasa.” **8** Ezi Josep uan aveghbuabar gara me gifozi me a gifozir puvati. **9** Egha a fomira irebamin gari an aveghbuaba a bagha teviba apirizir bizir kam uam a ginighnigha kamaghin migei, “Ia moga garir gumazibar min en ganasa ize. Ia izi kamaghin gan foghasa, en kantrin danganir manabara gavgavizir puvati.” **10** Ezi me an akam kamaghin a ikaragha ghaze, “Puvati, gumazir ekiam. E nin ingangarir gumaziba, e ni da daghebagh ivezasa ize. **11** E bar moghira gumazir mamin boriba. E moga garir gumaziba puvati. E gumazir guizbangira migeiba.” **12** Ezi Josep kamaghin migei, “Puvati. Ia izi ganigh foghfoghasa, nan kantrin danganir manaba gavgavizir puvati.” **13** Ezi me ghaze, “Gumazir ekiam, e 12plan aveghdiariba. E Kenanin nguazimin gumazir vamiran boriba. Ezi en dozir bar abuananam, datirighin uan afeziam ko iti. Ezi en aveghbuar mam, an ovenge.” **14** Ezi Josep ua kamaghin me migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia moga garir gumaziba. **15** Ki ifavarir arazim gifoghasa, egha Isipin atrivimin ziamin gavgavimin guizbangira kamaghin ia migei, ian dozir bar abuananam izi nan guamin tughan koghti, ia ua uan nguibamin mangan kogham. **16** Egh ia uan tav amadaghti a mangi ian dozim inigh izi. Eghti ian tarazi kalabusra iki mangiti e deragh fogham, ian akam a guizbangira o puvati. Puvatightima ki Isipin atrivimin ziamin guizbangira kamagh mikimasa, ia moga garir gumaziba.” **17** Egha Josep mikemegha

givagha 3plan dughiabar me isa kalabus gati. **18** Egha dughiar namba 3in Josep kamaghin me migei, “Ki Godin apengan itir gumazim, ia nan akam baregh an gin mangi egh ia deragham. **19** Egh ia guizbangira migeir gumaziba ikiva, tav uabira kalabusin dipenir ia ikezimin iki. Eghti ia igharaz darazi witin ivezeziba inigh uan bighan mangi uan adarazir aning, mitiriam men azi. **20** Egh ia uan dozir abuananam inigh na bagh iziti ki fogham, ia guizbangira migei. Ia kamaghin damigh egh ovengan kogham.” Ezi me Josepin migirigiam gakuegha ghaze, Are. **21** Egha Josepin aveghbuaba a ko ikiavira ikia, uarira uariv gia ghaze, “Bar guizbangira, e uan aveghbuam pazava a gamigha egha osimtizir kam iti. E an gari an en diava arava uabin akurvaghasa en gari, ezi e an akam baraghizir puvati. Kamaghin osimtizir datirighin e batozir kam, en arazir kurar kam ikara.” **22** Ezi Ruben kamaghin migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia arazir kuratamin otarir kam paziva a damuan marki, ezi ia nan akam baraghizir puvati. Ezi osimtizir datirighin e batozir kam, kar an ovevemin ikarvazim.” **23** Ezi Josepin aveghbuaba Hibrun akam migia migirigiar kabagh amua ghaze Josep men migirigiar kaba baraghizir puvati. Guizbangira, a faragha zurara me ko migia Isipian akamin me migeima, gumazir igharazim an akam gigha Hibrun akam an aveghbuabav gei. **24** Egha Josep datirighin men akaba baregha me ategha ghuava azi. Ana azigha givagha uamategha iza me ko migei. Egha a Simeonin suighasa ingangarir gumazibav kemezi, me an suira. Egha benir gavgavim inigha an aveghbuabar damazimin a

ike. **25** Egha gin Josep ingangarir gumazibav kemezi, me witba isa vaghvagha men mitaribagh aghuigha, uaghan men dagiaba vaghvagha men mitaribagh aghui. Egha uaghan, ingangarir gumaziba me tuavimin damamin dagheba uaghan me ganingi. Egha Josep mikemezi moghira ingangarir gumaziba ami. **26** Ezi an aveghbuaba witin mitariba isa donkibar afegha me zui. **27** Egha danganir mamin otivigha dimangan dakuasava anakira, men mav uan donki dagheba a daningasa uan mitarim firi. Egha uan dagiabar gari, da mitarir akamra iti. **28** Egha kamaghin a uan aveghbuabar dia, “Ia gan! Dagiar ki me ganingiziba, me uam nan dagiaba na ganingi. Me da na mitarim garu.” Ezi men dighoriba me ginivima me agoa bar atiatigha, uarira uarir azangsigha ghaze, “God man arazimrama e gami?” **29** Egha aveghbuaba Kenanin nguazimin otogha, uan afeziam Jekop, bizir me bativizibar gun bar a mikeme. **30** Me kamaghin migei, “Isipin ingangaribar garir gumazir ekiam, pamten e migia akam e gasa ghaze, e gumazir moga gariba. **31** Ezi e an akam ikaragha ghaze, ‘E guizbangira migeir gumaziba. E gumazir moga gariba puvati. **32** E 12plan aveghbuaba. E gumazir vamiran otariba. Ezi aveghbuar mam ovengezi, bar en dozim afeziam ko Kenanin nguazimin iti.’ **33** Egha gavmanin ingangaribar garir gumazir ekiam ua kamaghin e migia ghaze, ‘Ki deragh fogh suam ia guizbangira migei. Eghti ki kamaghin damuam, ian tav na ko ikiti, igharaz darazi witba inigh uan adarazi bagh mangi, uan adarazir akuragh, me mitiriamra iti. **34** Egh ia uan dozir bar igiamin aku na bagh izi. Eghti ki fogh suam ia moga garir gumaziba

puvati, ia gumazir guizbangira migeiba. Eghti ki ian aveghbuam ia danighi, ia uan ifongiamin kantrin kamin mangi izegh damu dagiar ingangaribar amu.” **35** Egħa ġin aveghbuaba uan witi mitariba ingegħa ġari, men dagiar mitariba vaghvagħa men mitaribar iti. Ezi afeziam uagħan ġanigha, me diġavir kuram ġamigha atiatigha bar osemi. **36** Ezi Jekop kamagħin me migei, “Iarara kam ġamima, nan otarir pumuning ovenge. Faragħa Josep ovengezi datirighin Simeon ovenge. Egħa datirighin ia uagħan Benjamin inigh nan sagħon mangasa?” **37** Ezi Ruben afeziam migha ghaze, “Ki Benjamin inigh izegħan koghti, ni nan otarir pumuning misuegħti aning aremegħ. Ni nan amamangatighi, a nan dafarimin ikegħti, ki uam an aku izam.” **38** Ezi Jekop kamagħin migei, “Nan otarir kam ia ko mangan kogħam. An avebam ovengezi, a uabira iti. Ki ghurigha ġifa. A mangi tuavimin osimtizitam batogħti, ia na damighi nan nighniziba ikuvigham, egħti ki aremegħ Gumazamizir Oveagħuezibar Nguibamin magiram.” (Sheol h7585)

43 Dughiar kamin Kenanin nguazimin aven mitiriar aghazir kam ghua bar ekefe. **2** Ezi Jekopin adarasi, an ziar mam Israel, me dagħer faragħa Isipin iniziba da ġifa, ezi Israel kamagħin uan boribav ġei, “Ia uamategh Isipin mangi e uari baġħ dagħebagħ ives.” **3** Ezi Juda kamagħin afeziam migei, “Afeziam, e ni mikemegħa ġifa. Isipin ġavmanin ġarir gumazim, akar ġavgavim e ġanighi. A kamagħin e mikemegħa ġifa, en dozim e ko mangan kogħti, a uam en ġanan aghuagħam. **4** Egh ni en dozimin amamangatighi, an e ko mangiti, e mangi

ni bagh daghebagh ivezam. **5** Isipin gavmanin garir gumazir ekiam mikemegha gifa, en dozim uaghan e ko mangighan koghti, a uam en ganan aghuagham. Eghti ni en gin anemangan aghuaghti e mangan kogham.” **6** Ezi afeziam Israel kamaghin migei, “Ia manmaghsuavira Isipin gavmanin garir gumazim migia ghaze, ia dozir mam iti? Ia bar osimtizir ekiam na ganidi.” **7** Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazim uaghan azangsizir aviribar e gami. An en adarazi bagha en azangsisi. Egha ghaze, ‘Ia afeziam ikiavira iti, o an areme? Ia aveghbuatam ua iti, o puvati?’ A kamaghin azangsizima e a mikeme. Egha e kamaghin fozir pu, an en dozim e a inigh mangasa an en azangsisi.” **8** Ezi Juda uan afeziam Israel kamaghin a migei, “Ni Benjamin ateghti, a na ko izi, e mangam. Eghti ni ko en boriba uaghara, e bar moghira daghem bagh ovengan kogham. **9** Ki uabi, ki a geghuva an ganam. Egh ki uamategh ni bagh a inigh izeghan koghti, osimtizir ekiam kam nan ikiti, nan arazir kurar kam na ko iki mamaghira ikiam. **10** Guizbangira, ni en anogoroghezir puvatizi, e ti dughiar pumuningin ghuegha izeghai.” **11** Ezi Israel kamaghin me migei, “Tuaviba ua puvatighi, ia kamaghin damu. Ia nguazir kamin bizir aghuiba inigh uan akirabar aghuighiva, da inigh mangi Isipin gavmanin garir gumazir dapanim bizir aghuibar min a daningigh. Bizir aghuir kaba ia da ini, hani, mikarzibagh azuir bizir guar aviriba, mughuriar aghuim zuir boreba, temebar eboriba, ko temer iamorir ovizibar min gari, me pistasio ko amonin dar bori. **12** Ia ua dagiar me isa ian mitaribagh aghuiziba inigh mangi. Egh ia dagiar ia faragha inigha ghueziba, ia

dagh isin dagiataba ua dar arikigh. Me ti okinighnigha da aghui. **13** Egh ia uan dozim inigh dikavigh egh zuamira gumazir kam bagh mangi. **14** Ki God ko mikimamin migirigiam kara, Gavgaviba Bar Itir God, gumazir kamin nighnizimin akuraghti a ian apangkufigh. Egh a ian aveghbuar igharazim ko Benjamin amadaghti aning na bagh izi. God ifongeghti nan boriba bar ovengeghti, a dera ki pura ikiam.” **15** Ezi aveghbuaba bizir aghuiba inigha, dagiar igharaziba inigha, me faragha inigha ghueziba isafuragha bar moghira da inigha zui. Egha me uaghan Benjamin inigha zui. Me ghua Isipin otogha ghua Josepin gari. **16** Ezi Josep gari, Benjamin uaghan me ko izima, a uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kaba inigh nan dipenimin mangi. Egh bulmakaun tam misuegh a isam. Gumazir kaba aruer arizimin na ko damam.” **17** Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghin amigha, me inigha Josepin dipenimin ghu. **18** Ezi aveghbuaba dipenimin ghuava, atiatigha ghaze, “Me dagiar faragha en mitaribagh aghuizi e inigha izeziba, me ti dagh nighnighama. Egha bizir mingarir kam bagha e inigha dipenimin zui. Me ti en suigh e damighti e pura men ingangarir gumazibar otivigham. Egh me uaghan en donkiba inigham.” **19** Egha me Josepin dipenimin ingarir gumazimin gari, a dipenimin tiar akamin tughav itima, me ghua kamaghin a migei, **20** “Gumazir ekiam, ni orakigh. Dughiar faragha ghuzim, e kagh izegha daghebagh ivese. **21** Egha e ia ategha ghua tuavimin danganir mam akirigha dimagarimin dakuasava an iti. Egha bar moghira uan mitariba kuigha dar gari, daghebagh ivezezi dagiaba, uam

en mitarir akabar iti. Ezi e datirighin ua dagiar kabar akua izi. **22** Egha e dagiar igharazir maba daghebagh ivezasa uaghan da inigha izi. E fozir pu, tinara dagiar kaba en mitaribagh aghui.” **23** Ezi ingangarir gumazim men akam baregha kamaghin me migei, “Ia atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ian God, a uaghan ian afeziamin God, a uabi ian dagiaba isa ian mitaribagh aghui. Ezi ki uabi, dagiar ia daghebagh ivezeziba, ki da inigha gifa.” Egha a ghua Simeon inigha iza me ganingi. **24** Egha gin ingangarir gumazim me inigha Josepin dipenimin aven ghu. Egha dipar me uan dagariba ruamim, me ganigha, dagheba isa men donkibagh anidi. **25** Egha aveghbuaba orazi, Josep izi me ko dughiar arizimin damam, ezi me uan bizir aghuir a daningamba akirmisi. **26** Ezi Josep dipenimin izezi, me bizir aghuir kaba inigha ghuava a ganidi. Egha teviba apirigha Josepin guamin avigha guaba isa nguazimin biri. **27** Ezi Josep dughiam me ganiga ghaze, “Dughiar aghuim, ia deravira iti?” Egha gin kamagh men azara, “Ian afeziar ghurir ia faragha na mikemezim, a manmaghiram amua iti? A deraghavira iti o?” **28** Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, a deraghvira iti.” Egha me uam an ziam fasa an guamin dapaniba avingi. **29** Ezi Josep garima, an dozimra, Benjamin itima, a kamaghin migei, “Ia faragha uan dozir bar abuananamin gun na mikeme, ezi gumazir kam kar ian dozimra, o?” Egha a kamagh Benjamin migei, “Nan gumazir igiam, God deravira ni damu nin apangkufigh.” **30** Egha Josep uan dozim bar an apangkuvigha, bar aziasava ami. Egha zuamira dikavigha

akuir danganimin aven ghughava, azi. **31** Egha gin a uan guam rue. Egha a gavgavim inigha uamategha me bagha iza ingangarir gumazim migia ghaze, ni mangi dagheba tuigh dagher dakozim dafegh. **32** Egha me Josep baghavira dagheba dagher dakozir igharazim dafegha, an aveghbuaba bagha igharazim dafe. Isipia Hibrun adarazi koma apir puvati. Arazir kam men damazibar bar derazir puvati, kamaghin, Isipian Josep ko itiba, me dagher dakozir igharazim gapera. **33** Ezi Josep uan ingangarir gumazibav gia ghaze, aveghbuaba vaghvagh, dabirabibar dapighiri. An ifongiam, aveghbuaba uan otirmirimin azenibar gin mangi dapighiram, otarir ivariamin ikegh mangi bar dozimin tugh. Ezi aveghbuaba iza uan dabirabir kabar apiagha gara, digavir kuram gamigha pura uarir gari. **34** Ezi ingangarir gumaziba aveghbuaba bagha Josepin dagher dakozimin dagheba tuigha me ganingi. Egha Benjamin bagha bar dagher ekiam tui, mati 5plan gumaziba damamin dagheba isa a ganingi. Ezi me Josep ko amegha wainin dipar onganiba apa egha bar akuegha egha ongani.

44 Egha me amegha givazima Josep uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kabar mitariba dagheba dar aghuti da mangi bar izefegh. Egh men dagiaba men mitariba vaghvagh dar akabar aven dar aghuigh. **2** Egh nan silvan kap isi, gumazir bar igiar munamin mitarim darugh, egh dagiar a witbagh ivezasa inigha izeziba sara an mitarim darugh.” Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghirama ami. **3** Ezi bar mizaraghara Josepin ingangarir gumazim, aveghbuaba uan donkiba ko

me amadazi, me zui. **4** Ezi aveghbuaba nguibar ekiam ategha, tighar saghon mangam, ezi Josep uan ingangarir gumazir an dipenimin garim migia ghaze, “Ni dikavigh gumazir kabar gin mangi, me batogh, kamaghin men azaragh, ‘E arazir aghuimin ia gami. Ezi manmaghin amizi ia arazir kuramin e gami? **5** Kavin ia inizir kam, kar nan gumazir ekiam dipaba apir kap. Egha uaghan, a bizir mogomeba bagha asebar azangsigha, kavin kamra a kukunir gumazibar min, bizir mogomebagh fofosi. Ia bar arazir kuram gami.” **6** Ezi Josepin ingangarir gumazim aveghbuabar gin ghua, me batogha Josepin akabar gun me migei. **7** Ezi me an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ni manmaghsuavira akar kamaghin amizimin e migei? E ni migeir arazir matam bar a damighan kogham. **8** Ni fo, e faragha Kenanin nguazim ategha izegha datirighin uamategha iza ian gari. E dagiar en mitarir akabar itiba ua da inigha ize. Ezi manmaghsua ni ghaze, e nin gumazir ekiamin dipenimin an silva ko golba okimam? **9** Gumazir ekiam, ni gan en tav kavin kamin suiraghti, ni a misueghti an aremegh. Eghti e pura nin ingangarir gumazir kinibar ikiam.” **10** Ezi ingangarir gumazim me ikaragha ghaze, “Ian akam, a guizbangira. Eghti ki gumazir kavin suirazir kamin apighti, anarira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Eghti ia tarazi mangam.” **11** Ezi me vaghvagha zuamira uan mitariba isa nguazim dafegha da kui. **12** Ezi Josepin ingangarir gumazim men mitaribar averiabar gari, egha men avebamin mitarim faragha an gara, ghua bar men dozimin tu. Egha Benjaminin mitarimin kavin kamin api. **13** Ezi aveghbuaba gari,

kavın kam Benjaminin mītarimin itima, me atiatighava uan osimtizim akakagha uan korotiaba abisi. Egha uan mītariba donkibagh afegha uamategha nguibar ekiamin zui. **14** Ezi Juda uan aveghbuaba ko ua Josepīn dipenimin otogha an gari, a ikiavira iti. Ezi me bar atiatigha pura Josepīn damazimin nguazim gire. **15** Ezi Josep kamaghin me migei, “Ia arazir manmaghīrama amizim gami? Ia ti kamaghin fozir puvati, ki aseba ko ingara bizir mogomebagh fofozir fofozim iti?” **16** Ezi Juda kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e nī mikimamin migirigiaba puvati. E kamaghin mikiman kogham, e bizitam pazava a gamizir puvati. God en arazir kuram akagha gifa. Ezi gumazir ekiam, gumazir nīn kap inizir kam, a uabira nīn ingangarir gumazir kinimin ikian kogham. Bar puvati. E bar moghīra.” **17** Ezi Josep kamaghin migei, “Bar puvati. Ki ia ateghti ia mamaghin damuan kogham. Gumazir nan kap okemezir kamra, a uabira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ia igharaziba navir amirizim inigh egh uamategh afeziam bagh mangi. Ki migirigiaba ian puvati.” **18** Ezi Juda Josepīn boroghin ghua kamaghin migei, “Gumazir ekiam, nī uan ingangarir gumazimin akam barakigh. Ki gumazir kinim, ezi nī gumazir bar ekiam, egha Isipīn atrivimin mīn iti. Egh nī nan apangkuvigh nan ataran marki. **19** Gumazir ekiam, nī faragha kamaghin en azara, ‘Ia afeziam ko dozitam iti, o puvati?’ **20** Ezi e ghaze, ‘Are, gumazir ekiam, e afeziam iti, a bar ghuri. Ezi en dozir bar vamira uaghan iti. En afeziam ghurigha givazima, an amebam a bate. Amebar kam otarir pumuningrama ote, ezi guizin otarir kamīn avebam areme. Ezi a bar uabira

iti, kamaghin en afeziam bar a gifonge.’ 21 Ezi gumazir ekiam, ni kamaghin e mikeme, ‘Ian dozim Benjamin iziti, ki an ganika.’ 22 Ezi gumazir ekiam, e kamaghin nin akam ikaragha ghaze, ‘Borir kam afeziam ateghan kogham. An afeziam ateghti, afeziam aremegham.’ 23 Egha ni gin uaghan kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ian aveghbuar dozim ian gin izeghan koghtima, ia ua nan damazim izan marki.’ 24 “Ezi gumazir ekiam, e uamategha afeziam bagha ghugha, nin akar kamin gun a mikeme. 25 Ezi gin afeziam ghaze, ‘Ia uamategh mangi, e uari bagh daghebagh ivesegh.’ 26 Ezi e ghaze, ‘E mangighan kogham. Aveghbuar dozim e ko mangighan koghtima, gumazir ekiar kam guizbangira bar uam en ganan aghuagham. Eghti en dozim e ko iziti, e mangam.’ 27 Ezi en afeziam kamaghin e mikeme, ‘Ia fo, nan amuir kam otarir pumuning bate. 28 Ezi mam ovengezi ki uam an garir puvati. Ki ghaze, asizir laionin tam ti a misuegha aneghoraghsuezi, an areme. 29 Ki ghurigha gifa, ezi ia datirighin uaghan otarir kam inigh nan saghon mangasa. Kamaghin osimtizitam tuavimin a batoghti, ia osimtizir dafam na danighti, ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.’ (Sheol h7585) 30 “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, kamaghin e ua uan afeziam bagh mangiti, afeziam ganti otarir kam e ko mangan koghti, an nighniziba ikuvighti an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Guizbangira, otarir kam bar afeziamin dighorim. Ezi en afeziam a bar ghuri. Ezi otarir kam e ko uamategh mangighan koghti, kamaghin e osimtizir ekiam afeziam

danighti, an aremegham. (Sheol h7585) 32 Egha uaghan, ki akar dikirizir gavgavim afeziam kamaghin a ganiga ghaze, ki otarir kamin aku uam a bagh mangan koghiva, kamaghin ki arazir kuram damigham, eghti osimtizir kam an damazimin nan iki kamaghira iki mangi, ki aremeghamin dughiam otogham. 33 Kamaghin, gumazir ekiam, ga uaning, ni nan amamangatighti, ki otarir kamin danganim inigh kagh iki, egh pura nin ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ga uaning, ni aneteghti, a uan aveghbuaba ko mangi. 34 Guizbangira, otarir kam na ko mangighan koghti, ki uamategh afeziam bagh mangighan kogham. Eghti osimtizir nan afeziam bativamin kam, ki an ganan bar aghua.”

45 Ezi Josep oregha bar apanguvir ekiam ikia, egha kamaghin an aziasava ami. Kamaghin, a uan ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia bar moghira azenimin mangi.” Eghti a uabira uan aveghbuaba ko ikiam. Egha a kamaghin me migia ghaze, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam.” 2 Egha Josep pamtemin azi, ezi Isipia a baraki. Egha ghua atrivimin dipenimin itir darazi bizir kamin gun me mikeme. 3 Ezi Josep kamaghin uan aveghbuabav gei, “Ki Josep. Nan afeziam deraghavira iti, o?” Ezi an aveghbuaba bar digavir kuram gamua bar atiatigha egha migirigiatam damuan asa. 4 Egha Josep ua kamaghin migia ghaze, “Ki kamaghin ian azai, ia bar nan boroghira izi.” Ezi me an boroghira ghuezi, a kamaghin me migei, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam. Ia fomira na ataghizima dagiar gumaziba na isa ingangarir gumazir kinimin min na givezegha, na inigha Isipin ize. 5 Ezi ia datirighin uari

basıman marki, egh ia na gamizir arazir kurar kam bagh naviba uarir ikuvan bar marki. Guizbangira, God uabi ian akurvaghasa, faragha na amadazi ki ian faragha ize, eghti ia aremeghan kogham. **6** Ezi datirighin nguazir kamin dagheba otevir azenir pumuning otogha gifa. Eghti 5plan azeniba ikivira ikiti gumaziba azenibar ingaran koghiva dagheba inian kogham. **7** God arazir aghuir bar igharazir kamin ua ia iniasava amigha ian akurvaghasa ifonge, eghti ia ikivira ikiti, ian ovavir boriba otivigh nguazir kamin ikiam. Ezi kamaghsua, a ian faragha na amada. **8** Bar guizbangira, ia na amadazi ki nguibar kamin izezir puvati. Bar puvati. God uabi na amadazi, ki ize. Egha a na gamizi, ki mati Isipin kantrin atrivimin afeziamin oto. Ki an dipenimin gumazamiziba bar a dagh ativagha dar gara, egha Isipin kantrin nguaziba bar dagh ativazir gumazir dapanim. **9** “Datirighin ia zuamira uamategh nan afeziam bagh mangigh kamaghin a mikim, ‘Ki Josep, nin borim, ki akar kam ni ganidi. God na gamizima, ki Isipin kantrin nguaziba bar, dar gumazir dapanimin oto. Kamaghin, ni suighsuighan marki, ni zuamira na bagh izi. **10** Egh ni nan boroghira Gosenin Distrighin nguibam daperagham. Ni ko nin boriba, ko nin ovavir boriba bar, ian sipsipba, memeba, bulmakauba, ko ian biziba bar, ia bar Gosenin Distrighin daperagh. **11** Mitiriar ekar kam, a tong uam 5plan azenibar ua ikegham, eghti ni uan amuiroghboriba ko, asiziba, mitiriaba sara ikian ki aghua. Kamaghin ni izi Gosenin Distrighin daperaghti, ki ni gativagh nin ganam.” **12** Ezi Josep kamaghin aveghbuabav gei, “Ia bar moghira na gifogh. Ki gumazir igharazim ia

migeir pu. Bar puvati. Kar ki Josepra. Benjamin, ni bar
 nan dozimra, ni uaghan na gifogh. **13** Egh ia uamategh
 mangiva nan afeziam kamaghiram a mikim, ki datirighin
 Isipin kantrin aven ziar ekiam iti. Egh uaghan bizir ia
 bar ganiziba sara a mikim. Egh ia zuamira mangigh an
 aku izi.” **14** Ezi Josep kamaghin mikemegha givagha, uan
 dozim Benjamin muigha an suiragha azi. Ezi Benjamin
 uaghan a muigha an suiraghava azi. **15** Egha Josep bar
 vaghvagha uan aveghbuaba suigha azia egha men tori.
 Ezi datirighin aveghbuaba Josep ko mikimamin nighnizim
 inigha a ko migei. **16** Ezi Isipin atrivim kamaghin akam
 baregha fo, Josepin aveghbuaba iza an gara iti. Ezi atrivim
 uan gumazir ekiaba ko me bar akonge. **17** Egha atrivim
 kamaghin Josep migei, “Ni uan aveghbuabav kemegh,
 me uan biziba isi donkibagh isin dafegh, egh uamategh
 Kenanin nguazimin mangi. **18** Egh me uan afeziam ko uan
 amuiroghboriba inigh uamategh na bagh izi. Eghti ki me
 bagh Isipin nguazir bar aghuitam ginabagh me daningam.
 Eghti nguazir kam dagher aviriba an otivti, me dar amam.
19 Egh ni uaghan me mikimti, me Isipin kantrin karisbara
 inigh mangigh uan amuiroghboriba inigh izam. Egh ni
 me mikemeghti, me uan afeziam inighti a uaghan me
 ko izi. **20** Egh me Kenanin nguazimin taghizir bizibagh
 nighnighan marki. Guizbangira, ki Isipin kantrin bizir
 bar aghuir aviriba me daningam.” **21** Ezi Jekopin otariba
 atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Josep atrivimin akamin
 gin ghua karisin maba isa me ganingi. Egha uaghan
 dagher me tuavimin damamiba isa me ganingi. **22** Egha a
 korotiaba isa vaghvagha bar aveghbuabagh aningi. Egha

Benjaminra, a 5plan korotiaba ko 300 silvan dagiaba isa a ganingi. **23** Ezi Josep Isipin kantrin bizir aghuir aviriba inigha, donkin apurir 10pla garigha me amadazi, me an afeziam bagha zui. Egha a witba ko bretba ko dagher maba sara inigha 10plan donkin amebabagh arigha me amadazi, me uan afeziam tuavimin an akuraghasa a bagha zui. **24** Egha Josep uan aveghbuaba amaga kamaghin me migei, “Ia mangi tuavir arizimin uarira uarir ataran marki.” **25** Ezi aveghbuaba Isipin kantri ategha ghua Kenanin nguazimin uan afeziam Jekop bato. **26** Egha me kamaghin uan afeziam migei, “Josep aremezir pu. Puvati. A ikiavira ikia datirighin bar Isipin kantrin nguazibagh ativagha dar gari.” Ezi Jekop akar kam baregha digavir kuram gamigha, nighnizir gavgavim an itir puvati. **27** Ezi me bizir Josep mikemeziba bar dar gun a mikeme. Ezi Jekop karisin Josep amadazibar gari, da Jekop inigh Isipin kantrin mangam. Ezi an nighniziba ua dera. **28** Ezi Jekop kamaghin migei, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, nan otarim Josep angamira ikiavira iti. Ezi ki zuamira dikavigh Isipin mangigh an ganigh egh gin ovengam.”

46 Ezi Jekop uan biziba bar da akuvagha dikavigha uan adarazi ko, me tuavimin ghua Isipin kantrin zui. Egha me iza Berseban nguibamin otivigha, Jekop uan afeziam Aisakin God bagha ofabagh ami. **2** Ezi dimagarimin God irebamin min bizimin aven Jekop batogha, kamaghin an diagha ghaze, “Jekop! Jekop!” Ezi Jekop kamaghin migei, “Are, ki kati.” **3** Ezi God kamaghin migei, “Ki God. Ki nin afeziamin God. Ni Isipin kantrin mangisiva atiatingan marki. Eghti ki nin ovavir boribar amuti da

bar avirasemegh, ikizir gavgavimin otogham. **4** Egh ki ni ko Isipin mangiva, gin ua nin ovavir boribar aku izam. Eghti dughiar ni ovengamim, Josep uabi ni isi mozim darigham.” **5** Ezi Jekop Berseba ataki. An otariba uan afeziam, ko men amuiroghboriba isa, Isipin atrivim me inigh mangasava amadazir karisbagh ati. **6** Egha me uaghan bulmakauba ko bizir me Kenanin nguazimin inizir maba sara inigha zui, egha Jekop uan adarazi ko, me bar Isipin kantrin zui. **7** Ezi Jekopin otariba ko guiviba ko an igiaba, me bar Jekop ko zui. **8** Ezi Jekopin adarazi a ko Isipin kantrin ghueziba, men ziabar kara: Ruben, kar Jekopin otarir ivariam. **9** Ezi Rubenin otaribar kara, Hanok, Palu, Hesron ko Karmi. **10** Ezi Simeonin otariba kara, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar ko Saul. Ezi Saulin amebam, a Kenanian amizim. **11** Ezi Livain otaribar kara: Gerson, Kohat, ko Merari. **12** Ezi Judan otaribar kara: Er, Onan, Sela, Peres, ko Sera. Egha Er ko Onan, aning Kenanin nguazimin ikiavira itir dughiamin ovenge. Ezi Peresin otaribar kara: Hesron ko Hamul. **13** Ezi Isakarin otaribar kara: Tola, Puva, Iop, Simron. **14** Ezi Sebulunin otaribar kara: Seret, Elon, ko Jalel. **15** Ezi Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun, kar Jekopin amuim Lean otariba. Lea, me Mesopotemian nguazimin ikiavira ikia, borir kaba bate. Egha Lea uaghan guivir mam bate, an ziam Daina. Ezi Lean boriba ko an ovavir boribar dibobonim, a 33in tu. **16** Ezi Gatin otaribar kara: Sifion, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, ko Areli. **17** Ezi Aserin otaribar kara: Imna, Isva, Isvi, Beria. Ezi men amizim, Sera. Ezi Berian otarimning kara: Heber ko Malkiel. **18** Ezi

gumamazir kaba, me Jekop ko Silpan boriba ko ovaviba. Labanin ingangarir amizim Silpa, ana isa uan guivim Lea ganingi. Ezi men dibobonim 16in tu. **19** Ezi Jekopin amuim Resel, an otarimningin ziamning kara: Josep ko Benjamin. **20** Ezi Josep Isipin kantrin ikiava Asenat inigha an iti, a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin ikia, egha asebar ofa gamir gumazir mam. Ezi Asenat, Josep bagha otarir pumuning bate, ezi aningin ziamning kara: Manase ko Efraim. **21** Ezi Benjaminin otaribar kara: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ko Art. **22** Ezi gumazir kaba, me Jekop ko Reselin boriba ko ovavir boriba. Egha men dibobonim, me 14plara. **23** Ezi Danin borimra kara, an ziam Husim. **24** Ezi Naptalin otariba kara: Jasel, Guni, Jeser, ko Silem. **25** Ezi gumamazir kaba, kar Jekop ko Bilhan boriba ko ovavir boriba. Ezi Bilha, a ingangarir amizim. Laban a isa uan guivim Resel ganingi. Ezi men dibobonim, me 7plara. **26** Ezi Jekopin boriba ko an igiar boribar me Isipin ghue, men dibobonim, me 66pla. Egha dibobonir kam Jekopin otaribar amuiba sara inizir puvati. **27** Ezi Josepin amuim Isipin kantrin otarir pumuning bate. Kamaghin, dughiar Jekopin adarazi ghua Isipin itim, men dibobonim bar moghira ghua, 70plan tu. **28** Ezi Jekop Josep bagha Juda amada, a faragh mangiva Josep inigh izam, egh Gosenin Distrighin afeziam bativam. Ezi Jekopin adarazi Gosenin Distrighin otivizima, **29** Josep uan ingangarir gumazibav geima, me an karis akirizi, a uan afeziam bativasa Gosenin Distrighin ghu. Egha an afeziamin apigha ghua a muigha an suiragha bar dughiar ruarimin azi. **30** Egha Jekop

kamaghin Josep migei, “Ki nin ganigha givagha fo, ni ikiavira iti. Kamaghin, ki datirighin aremeghasa ifonge.”

31 Egha Josep uan aveghbuaba ko an afeziamin adarazi kamaghin me migei, “Ki datirighin mangi kamaghin atrivim mikimam, ‘Nan aveghbuaba ko nan afeziamin adarasi, me Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa.

32 Egha gumazir kaba, me sipsipbar garir gumaziba. Egha me uan sipsipba, bulmakauba ko uan biziba sara inigha ize.’ **33** Ki kamaghin atrivim mikemeghtima, gin atrivim ian diagh ia amir ingangarim bagh ian azangam. **34** Eghti ia kamaghin an akam ikaragh, ‘Gumazir ekiam, e gumazir sipsipba ko bulmakaubar gariba. Egha e fomira aghiribar min ikia ingangarir kam gamua iza datirikin, en afeziaba fomira uaghan kamaghiram ami.’ Egh ia kamaghin atrivim mikemeghti, a ia ateghti ia Gosenin Distirighin dapiagham. Guizbangira, Isipia me sipsipbar garir gumaziba bar me gifongezir puvati.”

47 Ezi Josep ghua atrivim kamaghin a migei, “Nan afeziam ko nan aveghbuaba Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. Me uan sipsipba, bulmakauba, ko men biziba, me bar da inigha ize. Egha me datirighin Gosenin Distirighin iti.” **2** Ezi Josep uan aveghbuar 5plan diazi me iza atrivimin guamin tuifi. **3** Ezi atrivim kamaghin men azai, “Ia ingangarir manabagh ami?” Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, e sipsipbar gari, en afeziaba fomira amizi mokin. **4** Ezi mitiriar ekiam azir dughiam Kenanin nguazimin otozi, en sipsipba apir graziba puvati. Kamaghin, e dughiar otevimin kantrin kamin ikiam. Egha e nin ingangarir

gumaziba, e kamaghin nin azai, ni en amamangatighti, e Gosenin Distrighin dapiagh ikiam.” 5 Ezi atrivim kamaghin Josep migei, “Nin afeziam ko aveghbuaba ni ko ikiasava otivigha gifa. 6 Kamaghin, ni Isipin kantrin aven, nguazir otevíba bar dar tongin, nguazir otevir bar aghuitam ginighnighiva me mikemeghti, me a dapiagh. Ni ifueghti, me Gosenin Distrighin ikiam. Egh uaghan, ni men tongin, gumazir bulmakaubar ganamin fofozim iti tabagh fogh, egh ingangarim me danighti me nan bulmakaubar ganam.” 7 Ezi Josep uan afeziam inigha atrivim bagha zui. Ezi Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganingi. 8 Ezi atrivim kamaghin an azara, “Nin azeniba datirighin manmaghira?” 9 Ezi Jekop an azangsizim ikaragha ghaze, “Ki nguazir kamin aruava 130plan azenibar an ikia iza datirikin. A dughiar bar ruarim puvati, egha ki uaghan osimtizir aviriba batifi. Nan inaziba dughiar ruarimin nguazir kamin ike, ezi men azeniba nan azenibagh afira.” 10 Ezi Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganigha, egha ghu. 11 Ezi gin Josep atrivim mikemezi moghíram amigha, uan afeziam ko uan aveghbuabar akurazima, me Isipin kantrin apia. A Ramesesin nguibar ekiamin boroghin nguazim isa me ganingi. Nguazir otevir kam, a Isipin kantrin nguazir igharaziba bar dagh afira. 12 Egha Josep dagheba isa uan afeziam ko, an aveghbuabar amuiroghboribagh anidi. Egha vaghvagha men boribar dibobonimin mirara ghua dagheba me ganidi. 13 Dughiar kamin mitiriar bar ekiam otozi, dagheba bar nguazir otevíbar puvati. Ezi dughiar mitiriam azir kam Isipin kantri ko Kenanin nguazim bar

aning gasighasizima, gumazamiziba bar osimtizim isi. **14** Ezi Isipian gumazamiziba ko Kenanian gumazamiziba, Josep faragha atizir witbagh iveza, ghuavti men dagiaba bar gifa. Ezi Josep dagiar kaba inigha da isa atrivimin dagiar dipenim gati. **15** Ezi Isipin kantrin dagiaba ko Kenanin adarazir dagiaba givazima, Isipia bar Josep bagha ghuegha, kamaghin a migei, “Ni dagheba e daning! Puvatighi, mitiriam bar e akuatighi, en nin damazimin ireghiva arimighiregham. En dagiaba bar gifa, kamaghin ni en akuragh.” **16** Ezi Josep kamaghin migei, “Ian dagiaba bar givaghtima, ia uan asiziba inigh izi na daningti, ki ivezimin min da inigh, dagheba ia daningam.” **17** Ezi me hoziaba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko donkiba, da inigha Josep bagha zui. Ezi a dagher me ganingiziba, dar ivezimin min bizir kaba isi. Me kamaghiram amua ghuavira iti azenir kam gifa. **18** Egha azenir gin izimin, me ua Josep bagha ghua egha kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e uan osimtiziba nin mongan kogham. Ni en dagiaba ko asiziba sara bar da inigha gifa. Ezi e ua ni daningamin biziba puvati. E ko en nguaziba, darara ikiavira iti. **19** Ni e ateghti, e nin damazimin mitiriamin aremeghan kogham. Eghti en nguazim pura iki ikuvighan kogham. Kamaghin, atrivim dagheba e daningti, e an ingangarir gumazamizir kinibar min ikiam. Eghti atrivim uaghan en nguazim iniam. Kamaghin, e uari, ni oparir dagher oviziba e daning, eghti e deragh ikiva ovengan koghti, en nguazim ikuvighan kogham.” **20** Mitiriar ekiam azir dughiar kam, bar ikuvigha ghuavira itima, Isipia bar uan nguaziba isa Josep ganingizi, an atrivim bagha

dagh ivese. Ezi Isipin kantrin nguaziba, atrivim bar da ini.

21 Ezi Josep gumamazizibagh amima, me Isipin kantrin aven vong ko vong sara ingangarir gumamazizir kinibar min iti. **22** Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguazibara, Josep dagh ivezezir puvati. Atrivim zurara dagiabar me givesi. Kamaghin, me uan nguaziba amangizir puvati.

23 Ezi Josep kamaghin gumamazizibav gei, “Ia oragh. Ki datirighin ia ko ian nguaziba sara ia givezegha gifa, ezi ia atrivimin ingangarir gumamazizir kinibar min iti. Ezi ian nguaziba, da bar atrivimin nguaziba. Ezi kar ia oparamin dagher oviziba. Ezi ia da inigh mangi dagher azenibar da oparigh. **24** Eghti gin azenibar dagheba asiamin dughiam otoghti, ia da isi, 5plan pozibav kinigh. Egh ia pozitam atrivim daningigh, eghti 4plan poziba iana. Egh ia taba oparisi dar arigh, taba ia uan amuiroghboriba ko, dar ami.” **25** Ezi gumamaziziba kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni bar en akurazi, kamaghin e deraghvira ikiam. E bar ni minaba, ni e ataghizi, e atrivimin ingangarir gumazir kinibar min iti.” **26** Ezi Josep Isipin kantrin migirigiar gavgavim kamaghin anetigha ghaze, “Dagher azenibar itiba, ia da iniamin dughiamin, da bigh 5plan pozibav kinigh, egh pozir tam atrivim daningigh.” Arazir kam a kamaghira ikia iza datirighin iti. Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguaziba, darara atrivimin nguazibar min itir puvati. **27** Ezi Israelia Isipin kantrin aven, Gosenin Distrighin apiagha, danganir kamin nguazim ini. Egha me borir avirim batava bar aviraseme. **28** Ezi Jekop uabi 17plan azenibar Isipin kantrin apera, egha a 147plan azeniba ikiava areme. **29** A fo, a gurumram ovengam,

egha a uan otarim Josepîn diazi, a ize. Ezi a kamaghîn a migei, “Ni guizbangira bar na gifuegh, uan dafarim isi nan buarakîrimîn apengan amadagh, akar dikîrizir gavgavim damigh suam, ni bar arazir aghuimîn na damuam. Ni Isipin kantrin narafan kogham. **30** Eghti kî aremeghti ni nan kuam inigh Isipin kantri ategh mangî, nan inazir afeziabar kuabar afezir danganimîn narafagh.” Ezi Josep kamaghîn an akam îkaragha ghaze, “Kî ni mikemezi moghîn damuam.” **31** Ezi Jekop ua kamaghîn migei, “Ni Godin akagh bar guizbangira mikim suam, ni guizbangira bizir kam damuam.” Ezi Josep Godin akagha ghaze, kî guizbangira bizir kam damuam. Ezi Jekop, Josep bagha bar akongegha, aviragha ghuaghira uan dapanim isa dakozim gati.

48 Ezi gîn me kamaghîn Josep migia ghaze, “Nin afeziam arei.” Ezi Josep dikavigha uan otarir pumuning Manase ko Efraim, aning inigha uan afeziam Jekopîn ganasa zui. **2** Ezi gumaziba kamaghîn Jekop migei, “Nin otarim Josep nin ganasa izegha gifa.” Ezi Jekop mong gavgavigha dakozimin dikavigha apera. **3** Egha Jekop kamaghîn Josep migei, “Gavgaviba Bar Itir God, Lusin nguibamin, na bato, a Kenanin nguazimin itir nguibam. Egha a deraghvira na damuasa akar aghuim na mikeme. **4** Egha a kamaghîn mikeme, ‘Kî borir aviriba ni daningam, eghti nin ovavir boriba bar avirasemeghti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham. Eghti kî nguazir kam isi, nin ovavir boribar aningti, a men nguazimin îkî mamaghira ikiam.’” **5** Egha Jekop ua kamaghîn migei, “Kî tighar Isipin kantrin ni bativamin dughiam, nin

amuim otarir pumuning bate. Ezi borir kamning, bar
 nan borimningra ikiam. Efraim ko Manase bar nan
 borimningin min ikiam, mati Ruben ko Simeonin min. **6**
 Eghti nin borir, Efraim ko Manasen gin otivighamba, me
 bar nina. Eghti gin me nguazim tuiragh vaghvagh me
 daningamin dughiamin, borir kaba me Efraim ko Manasen
 adarazir aven ikiam, kar men aveghbuar ekiamning. **7**
 Ki fomira Mesopotemian nguazim ategha uamategha
 Kenanin nguazimin izima, nin amebam Resel areme.
 An aremezir dughiamin, e mong Efratan nguibamin
 saghon iti. Egha ki Efratan zuir tuavimin miriamin anefa.
 Efrata, kar Betlehem in ziar ghurim. Ezi ki Resel bar an
 apangkuvigha bar osemi. Kamaghin, ki nin otarimning
 bagha akar aghuir kam migei.” **8** Ezi Jekop Josepin
 borimning ganigha kamaghin aning bagha azara, “Kar
 tinan borimning?” **9** Ezi Josep ghaze, “Kar nan otarimning,
 ki Isipin kantrin itir dughiamin, God aning na ganingi.”
 Ezi Jekop ghaze, “Ni aning inigh nan boroghin iziti, ki
 bizir aghuiba aning daningam, egh God ko mikimti a
 deraghviram aning damuam.” **10** Dughiar kamin Jekop
 bar ghuri, ezi an damaziba deragha bizibar garir puvati.
 Kamaghin, Josep borimningin akua iza Jekopin boroghira
 tuzi, Jekop aning in toregha aning muki. **11** Egha Jekop
 kamaghin Josep migei, “Ki fomira ghaze, ki nin guamin
 ganighan kogham. Ezi datirighin God na ataghizi ki ni
 ko nin borimning sara, bar moghira ian gari.” **12** Ezi
 Josep borimning Jekopin apozimin aning ini. Egha gin
 Josep ziar ekiam Jekop daningasa, aviragha ghuaghira
 guam Jekopin boroghira nguazim giri. **13** Egha Josep

kamaghin ifonge, Manase Jekopin agharir guvimin tughiv ikiam, eghti Efraim Jekopin agharir ikiriam tughiv ikiam. Kamaghin a Manase agharir ikiriamin an suiragha, Efraim agharir guvimin an suira, eghe aning inigha Jekopin boroghin ghu. **14** Jekop fo, Manase, an otarir ivariam. Ezi puvati, a uan agharimning ighuvagha, agharir guvim isa otarir dozim Efraimin dapanim gati. Eghe agharir ikiriam isa otarir ivariam Manasen dapanim gati. **15** Ezi Jekop deraghvira Josep damuasa kamaghin Godin azaragha ghaze, “God, nan inazim Abraham ko nan afeziam Aisak, aning bar nin apengan ike. Ezi ni bar deravira nan gari, dughiar amebam na batezimin iza datirikin. **16** Eghe ni enselin mamın min na bato, eghe ki ikuvasava amima, ni nan akura. Ezi ki datirighin nin azai, ni deravira borir kamning damu. Egh ni aningın ovavir boribar amuti, me nguazir kamin bar avirasemegham. Eghti aning bangin, gumazamiziba nan ziam ko, Abraham ko Aisakin ziamning sara okinighnighan kogham.” **17** Josep uan afeziamin garima, an agharir guvim isa Efraimin dapanim gisin arizima, a kamaghin nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati. Kamaghin, a uan afeziamin agharir guvimin suiragha, Manasen dapanim gisin darighasava ami. **18** Eghe a kamaghin afeziam migei, “Afeziam, ni kamaghin damuan marki. Otarir kam, an otarir ivariam. Ezi ni uan agharir guvim an dapanim gisin datigh.” **19** Ezi afeziam aghuagha, kamaghin Josep migei, “Nan otarim, ki fo. Manasen adarazi uaghan bar avirasemegham. Eghti an dozimin adarazi bar moghira bar avirasemegh, egh Manasen adarazigh afiragham. Egh me kantrin

aviribar gumamazibar min bar avirasemegham.” **20** Ezi dughiar kamin Jekop deraghavira aning damuasa bizir aghuiba isa aning ganiga, kamaghin Josep migei, “Gin izamin dughiamin, Israelia, God deraghvira igharaz darazi damusi an azangsigh, nin borimningin ziamning diponiva mikim suam, God deravira Efraim ko Manase gamizi moghin, a deravira ia damuam.” Ezi arazir kamin Jekop Efraim faragha anetigha, Manase gin aneti. **21** Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki ovengasava ami. Eghti God ia ko ikiam, egh ua ia inigh uamategh ian inazibar nguazimin mangam. **22** Guizbangira, Sekemin nguazimin itir mighsiar apirazim, a bar nguazir otevir aghuim. Ezi ki fomira uan midorozir sabam ko pimin suiragha, Amoria ko misuegha nguazir kam ini. Ki nguazir otevir kam, nirara daningam. Ki nin aveghbuabar aningan kogham.”

49 Egha Jekop uan boribar diazi, me izima, a kamaghin me migei, “Ia nan boroghira iziti, ki bizir gin ia bativamibar gun ia mikimam. **2** Ki Jekop ian afeziam, nan ziar mam Israel, ia nan boriba, ia bar izi nan boroghin uari akuvagh, deraghvira uan kuariba arigh na baragh. **3** “Ruben, nan borir ivariam, ki gumazir igiamra ikia ni bate. Ezi ni bar ekeveggha bar gavgavigha nan borir igharazibagh afira. **4** Egha nin araziba mati aperiam ivemari moghin bar gavgavigha onгани, ezi gumazitam ni gativaghan kogham. Ni uan afeziamin amuir dozim koma akuigha, bar arazir kuram gamigha aghumsizir ekiam na ganingi. Kamaghin, ni ua faragh ikian kogham. **5** “Ezi Simeon ko Livai, aning aveghbuamning. Aning uaning inigha midorozir biziba

isa igharaz darazi paza me gami. **6** Egha aning atarava gumazibav sozima, me ariaghiri. Egha aning pura ikia uan ifongiar kuramin gin ghua bulmakaubar suer duar agiribar aghori. Kamaghin, ki aning ko navir vamira ikian kogham. Ezi bizir ki aning damuasa nighnigha akam akiriziba, ki dar gin mangan aghua. **7** Aningin adariba bar gavgafi, ezi aningin aningagharim bar kufi, kamaghin aningin aningagharir kam aning gasighasigham. Eghti ki aning damighti, aningin ovavir boriba tintinibar Israelian gumazamizir igharazibar tongin ikiam. **8** “Juda, nin aveghbuaba nin ziam fam. Egh ni uan apanibar firibar suigh me abinti, nin aveghbuaba nin guamin uan dapaniba avigh, ziar ekiam ni daningam. **9** Ezi Juda, nan otarim, ni mati laionin igiar mam. An asizibav sogha da apa, ghua bar gavgafi. Egha nimira apiav ikia uabi akunasavira gara iti, ezi gumazamiziba a dipovan atiatingi. **10** Egha an atrivimin aghorimin suiraghti, an an gavgavir ekiam akaghti, a iki mamaghira ikiam. Egh an ovavir boribar atrivimin min iki mangiti, gumazamiziba bar a bagh bizir aghuiba inigh a bagh izamin dughiam otogham. Egh a kantriba bar dagh ativagham. **11** Egha a wainin ikarizir bar aghuir aviriba iti. Egha a uan donkin amebamin nguzim ikiasa, pura wainin ikarizir kabar a iti. Egha a wainin oviziba mirmira, wainin dipar aviribagh ami, eghti gumazamiziba dar ami da givaghan kogham. Ezi a wainin dipar maba isa uan korotiaba rue. **12** Egha a wainin dipar aviriba apava, kamaghin an damazimning aghefe. Ezi a bulmakaun oter eborir aviriba apava, kamaghin an atariba bar ghurghuri. **13** “Ezi Sebulun ongarimin boroghira

ikiam, ezi an ongarir dadarim, kuriba ikiamin danganir
 aghuim ikiam. Eghti an nguazimin ababanim bar mangi
 Saidonin nguibamin nguazim biragham. **14** “Isakar a
 donkin bar gavgavim. Egħa a pura mitarir biziba ateribar
 tongin irav iti. **15** A uan nguazimin garima a ikiamin
 danganir bar aghuim, egħa a bar pura ingari. Egħa gin
 a pura ingangarir gumazir kinimin min ingangarir bar
 ekiam gami. **16** “Ezi Dan, a gumazir dapanir ekiamin min
 ikiva, uan gumazamizibagh ativagh ikiti, me Israelian
 anabar igħarazibar min otivam. **17** Egh Dan kuruzir kurar
 mamın min tuavir miriabar iki mizuamam. Egħti hoziaba
 ivemari tuavimin iziti, a uabi fegħ kunigh men suebagħ
 inivti, gumazir hoziabagh apiaziba me daighiregham. **18**
 “O Ikiavira Itir God, ni nan akurvagħasa ki ni mizuai iti.
19 “Gat, okimakiar gumaziba izi ni misogham. Egħti ni
 men midoroziba ikarvagh me batuegħti me mangam.
20 “Aser, nin nguazim dagħer aviriba ikiam. Ni dagħer
 isingtizir atrivim bar ifongeziba tuam. **21** “Naptali ni
 mati, memen atiam uan ifongiamin gin zui. Egħa nguzir
 diriba bati. **22** “Josep ni mati wainin ikarizir aghuim,
 a dipar atuir mamın borogħin otogħa aghua oviziba
 bati. Egħa an aghariba ruarigha divazim avara. **23** Ezi
 gumazir pibar asa misoziba, me pamten a gasavira iti. Me
 a gasegħti an aremegħasa me pazava a gami. **24** Ezi Josep
 uan pimin benim firizir puvati. Godin Bar Gavgavim Itim,
 a Jekopin God, a gavgavim isa Josep ganingi, ezi Josepin
 agharim amirazir puvati. Ezi Godin kam, a Israelian Garir
 gumazim, egħa a mati Israelia Modir Dagiar Gavgavim. **25**
 Kar nin afeziamin God, kar Godin Gavgaviba Bar Itim.

Egha a uabira deravira ni gamua, bizir aghuir aviriba ni ganidi. Egh overiam damuti, amozir avirim ni gizam. Egh a dipar avirim damuti, da nguazimin otivam. Eghti a nin adarazir amizibar amuti, me borir aviriba batam. **26** Ezi ki nin afeziam, ki bizir aghuir aviriba ni ganidi. Eghti bizir aghuir ki ni daningamin kaba, ni da iniam, da otiv avirasemegh, mighsiar dafaba avegham. Egh da bar nan inaziba fomira inizir bizir aghuibagh afiragham. Eghti Josep, bizir kaba da bar ni bativam, ni gumazir kam, uan aveghbuabar tongin gumazir ekiamin otogham. **27** “Ezi Benjamin mati afiar atiar ekier mam, an asizibav sozima da ariaghiri. Egha asizir misogynheziba a mizarazibar ada api. Egha guaratizibar a inizir biziba tuisisi.” **28** Ezi aveghbuar kaba, kar Israelian 12plan anababa. Ezi men afeziam aremeghasa amuava, vaghvagh akar aghuim me ganidima, akar kam men arazibar mirara ghu. **29** Ezi Jekop akar aghuiba anigha givaghava, kamaghin uan boribav gei, “Kiran oveghangin, ki oveaghuezibar nguibamin mangi uan inazir afeziaba ko ikiam, kar gumazir ovengezibar nguibam. Eghti ia na isi nan inaziba ko dagiar mozimin narafagh. Dagiar mozir kam, a Efronin nguazimin iti. Efron, a Hitian gumazir mam. **30** Mozir kam Makpelan nguazimin iti, a Kenanin nguazimin ikia, Mamren nguibamin boroghira iti. Abraham Efron dam nguazir otevir kam givese, eghti a uan adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam. **31** Ezi mozir kamin, me Abraham uan amuim Sara ko aning afagha, uaghan Aisak uan amuim Rebeka ko, aning afa. Ezi ki Lea uaghan mozir kamin anefa. **32** Dagiar mozir kam itir nguazim, Abraham

Hitian adarazi dam a givese.” **33** Egha Jekop akar kabav mikemegha givagha, uan suemning amikirigha dakozim gisin ati. Egha an areme, ezi an duam ghua uan adarazi ko me oveaghuezibar nguibamin iti.

50 Ezi Josep kamaghin uan afeziamin garima, an aremezi, a uan afeziam gisin irigha a muigha bar an apangkuvigha azia uan afeziamin tori. **2** Egha gin Josep doktabav geima, me marasinba ko borer igharagha gariba, an afeziamin mikarzim gaghui. Eghti, an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi doktaba Josep mikemezi moghiram ami. **3** Isipian kuabagh amir arazimra kara, me marasin kuamin mikarzim daghu mangi 40plan dughiabar tugham. Kamaghin me ingangarir kam 40plan dughiabar Jekopin kuam gami. Ezi Isipia Jekop bagha azia ghua 70plan dughiabar tu. **4** Ezi aghuimazim ko azirakam givazima, Josep atrivimin gumazir dapanibav gia ghaze, “E uari, ia na gifueghiva, ia nan akam inigh atrivim bagh mangi. Akar kam kamakin, **5** ‘Atrivim, nan afeziam aremeghasava amua, a na gamizi, ki akar dikirizim gamua ghaze, ki an kuam inigh mangiva dagiar mozir a uabi okorezim, a Kenanin nguazimin iti, ki an anefam. Kamaghin, ni nan amamangatighiti, ki uan afeziamin kuam inigh mangi anefagh egh gin ki ua izam.” **6** Ezi atrivim Josepin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni uan afeziam ko akar dikirizir amizir kamin gin mangi, egh an kuam inigh mangiva anefagh.” **7** Ezi Josep uan afeziam mozimin anefasa zui. Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ko an dipenimin gumazir ekiaba, ko Isipian gumazir aruaba, me bar Josepin gin zui. **8** Ezi Josepin adarazi, ko

an aveghbuaba, ko an afeziamin adarasi, me bar ghue. Ezi borir doziba ko, sipsipba, memeba ko bulmakauba, darara Gosenin Distrighin iti. **9** Ezi karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, me uaghan Josep ko zui. Guizbangira, gumazir bar avirim ghue. **10** Egha me ghua Atatin nguibamin otifi, Jordanin Fanemin aruem anadi nakin. Kar me witin iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi Josep aghuimazir arazim gamua azia ghua 7plan dughiaba gifa. Dughiar kam, me bar, azirakar dafam gamua pamtemin azi. **11** Ezi Kenania, me Atatin itir gumazamizir kabar gari, me aghuimazimin ikiava azima, me kamaghin migei, "Isipia aghuimazimin ikia azirakar ekiam gami." Kamaghin me danganir kam dibora ghaze, "Abel Misraim." Ezi danganir kam, a Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin iti. **12** Ezi Jekopin boriba an akamin gin ghua a mikemezi moghiram ami. **13** Ezi me an kuam inigha Kenanin nguazimin ghugha, Makpelan nguazimin itir dagiar mozimin anefa, a Mamren nguibamin boroghin iti. Abraham fomira Efron da nguazir kam givese, a Hitian mav, eghti nguazir kam, an adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam. **14** Ezi Josep uan afeziam afagha givagha, uan aveghbuaba ko, a ko ghuezir darasi, me uamategha Isipin ghue. **15** Ezi men afeziam aremezi, Josepin aveghbuaba gin kamaghin migei, "Manmaghin ami? Josep ti en ataravira ikiama, egha arazir kurar e a gamiziba ikarvaghasa?" **16** Kamaghin, me Josep bagha akam amada. Akar kam kamakin, "En afeziam tighar ovengamin dughiamin, an akar mammin e mikeme. **17** An akar kam ni daningasa e mikeme, 'Josep, nin aveghbuaba arazir bar kuraba ni

gamua, bar pazavira ni gami. Ezi ki nin azai, ga uaning, ni men arazir kurar kaba, gin amadagh.' Ezi e datirighin, en afeziamin Godin ingangarir gumaziba, e nin azai, e uari, ni en arazir kurar ekar kam, a gin amadagh." Ezi Josep akar kam baregha azia iti. **18** Egha gin Josepin aveghbuaba ghuava an gara egha uan guaba avigha ghuaghira Josepin suemningin boroghin nguazim giregha, kamaghin a migei, "E pura nin ingangarir gumazir kinibar otifi." **19** Ezi Josep kamaghin me migei, "Ia atiatingan marki. Ki Godin danganim inighiva, ia kotiam darighan kogham. **20** Bar guizbangira, ia na gasighasighasa akam misoke. Ezi ki fo, God ian amamangatizi, ia arazir kam gami. Guizbangira, God gumazamizir aviribar akurvaghasa ifonge, eghti me ikuvighan kogham. Ezi ia God amizir ingangarir kam gifogha gifa. **21** Kamaghin, ia atiatingan marki. Ki ia ko ian boribar ganam." Josep akar bar aghuir kamin uan aveghbuaba mikemegha men navibagh amima, me navir amirizim ini. **22** Egha Josep Isipin kantrin uan afeziamin adarazi ko iti. Egha a 110plan azenibar bar moghira nguazir kamin ike. **23** Egha Efraimin boriba ko an igiabar boribar gani. Ezi Makirin boriba otivizi, me uaghan men akua Josep bagha ghuzima, a men suiragha me isa uan apozim dafa. Makir, a Manasen borim. **24** Egha gin Josep kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, "Kiran oveghangin, ki aremegham. Eghti God ian ganam, egh gin ian aku kantrin kam ategh mangam. Ia fo, a fomira Abraham, Aisak ko Jekop nguazir mam me daningasa akar dikirizir gavgavim gami. Egh a gin ia inigh nguazir kamra, an mangam." **25** Ezi gin Josep kamaghin Israelin otaribav

gia ghaze, “Ia kamaghin na ko akam akirigh, dughiar God ia bagh izamim, ia danganir kamin nan aghariba inigh mangi.” Egha Josep uan aveghbuabagh amima, me guizbangira pin akagha mikeme, me an akar kamin gin mangam. **26** Ezi Josep 110plan azenibar ikegha an areme. Ezi Isipian doktaba marasin ko borer aviribar an mikarzim gaghui, eghti an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi me an kuam isa boksar mam gati, egha Isipin kantrin itir danganir mam gati.

Ua Me Ini

1Jekopin otariba an gin Isipin kantrin ghu, me uan adarazi sara, men ziabar kara: **2** Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, Benjamin, Dan, Naptali, Gat ko Aser. **5** Josep men faraghavira ghugha Isipin iti. Gumazamizir kaba me Jekopin otivizir ovavir boriba. Me bar men dibobonim 70in ghu. **6** Dughiar maba givazima, Josep, ko an aveghbuaba bar, ko gumazamizir dughiar mitaghnar kamin ikeziba, me bar ariaghire. **7** Ezi Israelin gumazamiziba borir avirim batima, men avirim bar ekeveggha bar avirasemegha gavgavigha Isipin kantri bar a gizifa. **8** Azenir aviribar gin, atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati. **9** Eggha a uan gumazamizibav gia ghaze, “Israelian gumazamiziba bar aviraseme, ezi men avirim ko gavgavim bar en avirim ko gavgavim gafira. **10** Eghti midorozim otoghti, me ti en apaniba ko uari akuvagh e ko misoghiva, en kantri ategh aregham. Kamaghin amizi, e tuavitam batogh me damighti, me otiv arogh avirasemeghan kogham.” **11** Kamaghin Isipian atrivim uan apengan ingarir gumaziba ko, me ingangarimin ganamin gumazir maba miseveggha, ingangarim me ganingi. Men ingangarir kam, a kamakin, me puvira Israelia abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuam. Me Israelia gamima me nguibar ekar pumuningin ingari, Pitomin nguibam ko Ramesesin nguibamning, kar nguibar ekar atrivimin daghebar arighamimning. **12** Isipia bar pazavira Israelia gamima, me uaghan bar avirasemegha Isip gizifi. Me kamaghin me gamua ghuavira iti me

puvira ingarava, boriba bata ghuavira iti. Kamaghin amizi, Isipia men atiatia bar men aghua. **13** Isipia me gamima, me puvira ingarava, osimtizir ekiaba ateri, Isipia tong men apangkuvir pu. Bar puvati. **14** Egħa Isipia puvira me abira me gamima, me brighbar ingara dipenibar ingarava uaghan azenibar obarir ingangaribagh ami. Ezi ikirimirim bar men asighasiki. **15** Ezi Isipin atrivim, Sifra ko Puan dia, aning Hibrun amizir otasava amibar, akurvazir amizimning. Egħa an akar gavgavim aning ganiga, ghaze, **16** “Gua Hibrun amizir otasava amibar akurvaghiva gan, amizim otarim bategħti, gua a misuegħti an aremegħ. A borir guivim bategħti, gua anetegħti a iki.” **17** Ezi amizir kamning Godin atiatia va Isipin atrivim aning mikemezi mogħin amir puvati, egħa otariba ataghirazima me iti. **18** Ezi Isipin atrivim aningın diagħa aningın azara, “Gua tizim bagħa otariba ataghizima me iti?” **19** Ezi amizimning kamaghin atrivim miġei, “Hibrun amiziba Isipian amizibar min amir puvati, me amizir gavgaviba. Me otisi, me bar zuamira otegham, kamaghin amizi, ga tighar magħin mangiti me otegh givagħam.” **20** Amizir kamning Godin atiati, kamaghin amizi God deragħa aning gamima aning uaghan uaning bagħa boriba bati. Kamaghin Israelin gumazamiziba bar otava arogha ghuavira ikia gavgafi. **22** Ezi ġin atrivim kamaghin Isipin gumazamiziba bar me miġei, “Ia Hibrun otarir iririviba isi, Nailin Fanemin me akunigh. Egh guivir iririviba ategħti, me iki.”

2 Dughiar kamin Livain ovavir borir gumazir mam, a Livain ovavir borir amizir mamın iti. **2** Ġin amizir kam

navim asegha otarir mam bate. Egha an an garima, an ganganim bar dera, kamaghin amizi a 3plan iakinibar a modi. **3** An amebam uam a mongan asaghava, akirar me ighurunibar min garir grazir aghuibar ingarizir mam inigha, koltan an toriba apiri. Eghti dipam aven mangan kogham. Egha borim aven anetigha ghua Nailin Faner miriamin grazibar tongin dipam gisin aneti. **4** Ezi borimin amezemebam mong saghuiaimin tugha modogha an gari, bizir tizitam a bativam. **5** Ezi atrivimin guivim ruasa fanemin uaghirima, an ingangarir amiziba an gin ghua dipar miriamin arui. Ezi atrivimin guivim amuaviava akirar kam grazibar tongin an apigha, a iniasa ingangarir amizir mam amada. **6** Egha atrivimin guivim akirar kamin asuam kuigha otarimin garima, an araima, an an apangkufi. Egha kamaghin migei, “Kar Hibrubar borir mam.” **7** Ezi an amezemebam izava an azai, “Ki mangiva Hibrun amizitam mikemeghti, a ni bagh oteba a daningam?” **8** Ezi atrivimin guivim kamaghin migei, “Aria, ni migei moghin damu.” Ezi guivim ghua borimin amebamra inigha ize. **9** Ezi atrivimin guivim amizir kam kamaghin a migia ghaze, “Ni borir kam inigh na bagh a damu oteba a daningti, ki ni givezam.” Ezi amizir kam borim inigha a bagha a gamua oteba a ganidi. **10** Gin borir kam ekevezima, an amebam a inigha atrivimin guivim bagha ghu. Ezi atrivimin guivim, otarir kam, mati an otozir borimin mirara ua bagha a gami. Egha a kamaghin uabi migei, “Ki dipamin a isava azenim gati. Kamaghin, ki ziam, Moses, a darigham.” **11** Ezi gin Moses aghuigha gumazim aragha givagha, atrivimin dipenimin azenan

ghua Hibrubar ganasa zui, kar an akar gumazamiziba. A ghua men garima, Isipia ingangarir osimtizibar amuasa puv me abiri. A uaghan garima, Isipian mav Hibrun mav misosi, kar an akar gumazir mam. **12** Ezi Moses tintinibar garima, tav itir puvatizi, a Isipin gumazir kam misuegha an kuam gigimin aven a modo. **13** Egha an amimzaraghan uamategha ghua garima, Hibrun gumazimning uaning misosi. Ezi a midorozim forezir gumazim migei, “Ni tizim bagha uan akar gumazim misosi?” **14** Ezi gumazir kam a ikaragha ghaze, “Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari? Ni Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghin, ni na misueghti ki aremeghasa, a?” Ezi Moses kamaghin oregha atiatigha, kamaghin nighnisi, “Ki amizir bizir kam, gumazamiziba a gifo.” **15** Ezi Isipin atrivim gin Moses amizir bizir kam baregha, Moses misueghti an aremeghasava ami. Ezi kamaghin Moses atrivimin ara ghua, Midianin nguazimin oto. Egha mozir dipar mamin miriamin aperaghav iti. **16** Midianin nguazimin, ofa gamir gumazir mam, an ziam Jetro. A 7pla guiviba iti. Ezi dughiar kam, an guiviba iza mozir pam tuigha uan afeziamin sipsipba ko memebar aningasa, itarir bar ekiam gingasava ami. **17** Ezi sipsipbar garir gumazir maba iza Jetron guiviba, me batosi. Ezi Moses guivibar akuragha gumazir kaba munamadagha, dipam tuigha Jetron sipsipba ko memebagh aningi. **18** Ezi me uamategha zuima men afeziam men azara, “Manmagh amizi ia zuamira uamatenge?” **19** Ezi me kamaghin a migei, “Isipin gumazir mam en akuragha sipsipbar garir gumaziba munamada. Egha dipam tuigha en sipsipba ko

memebagh aningi.” **20** Ezi afeziam men azara, “Gumazir kam managh iti? Ia tizim bagha anetegha ize? Ia mangiva a mikemeghti a iziva, e ko dami.” Ezi me ghua Moses inigha izi. **21** Ezi Moses Jetro ko ikiasa ifonge. Ezi Jetro uan guivim Sipora, Mosesin ikiasava a ganingi. **22** Ezi Sipora otarim batezi, Moses kamaghin migei, “Ki nguibar igharazimin gumazimin min iza ia ko iti, kamaghin ki ziam Gersom a gati.” **23** Dughiar ruarim givazima, Isipin atrivim areme. Ezi Isipia Israelia me gativagha men gari, me puvira ingara osimtizir kaba isavira ikiava, akurvazim bagha pamtemin arai, “O God, en akuragh.” Ezi men ararem God bagha ghuavanabo. **24** Ezi God men ararem baregha Abraham ko, Aisak ko, Jekop ko, amizir Akar Dikirizir Gavgavim giniri. **25** Kamaghin God, Israelin gumazamizibar garima men ikirimirim bar ikufi, ezi a men apangkuvigha, men akurvaghasa nighnisi.

3 Dughiar mamin Moses uan amerem Jetron sipsipba ko memebagh egghu, da inigha gumazamiziba puvatizir danganir mamin ghua, a ifagha vongin ghua Horepin oto, kar God baghavira itir mighsiam. Horepin Mighsiamin ziar igharazim, Sainai. **2** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel temer otevir mamin aguabar tongin avir mizariabar aven, puram a bato. Ezi Moses temer otevir kamin gari, avim isia daforofozima, temem isir puvati. **3** Ezi Moses aguaghfagha ghaze, “Kar bizir igharazim! Tizim bagha temer kam isir puvati? Ki roghira mangi an ganigham.” **4** Ikiavira Itir God, Mosesin gari a roghira izima, God tememin aguabar tongin ikia an dia, “Moses! Moses!” Ezi Moses a ikara, “Ki kati.” **5** Ezi God ghaze, “Ni roghira izan marki! Nguazir ni

isin tughav tir kam, kar anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh.” **6** Egha God ua kamaghin migei, “Ki nin afeziamin God. Egha uaghan nin inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekopin God.” Ezi Moses Godin akam baregha, an ganan atiatigha uan guam avara. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ki guizbangira gari, nan gumazamiziba Isipin kantrin ikia, men ikirimirim bar ikufi. Egha ki me barazi, me ingangarimin garir gumazir kurabar atiatia, nan akurvazim bagha arai. Ezi ki bar men osimtizibagh fogha men apangkufi. **8** Egh ki Isipian dafarim da ua me inigh men akuraghasa izaghiri. Egh Isipian nguazimin men aku, nguazir ekia aghuimin mangam, nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia, datirighin a gapiaghav iti. **9** Ezi nan gumazamiziba, ki men ararem baregha, Isipia pazavira me gamir arazibar ganigha gifa. **10** Kamaghin amizi, ki ni amadi. Eghti ni Isipian atrivim bagh mangiti a nin amamangatighti, ni nan gumazamiziba inigh Isipin kantri ateghiva azenan izam.” **11** Ezi Moses kamaghin God migei, “Ki gavgaviba ko ziaba puvatizir gumazim. Guizbangira, ki atrivim bagh mangiva Israelia inigh Isip ategh azenan izan iburaghburaki.” **12** Ezi God a ikara, “Ki ni ko ikiam. Ni gumazamiziba inigh Isipin azenan iziva mighsiar kamin nan ziam fam. Bizir kam ni damighti ni fogham, ki ni amada.” **13** Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki Israelia bagh mangi me mikim suam, ‘Ian ovavibar God ia bagha na amada,’ eghti me nan azaragham, ‘An ziam

tina?’ Eghti ki manmaghin me mikimam?” **14** Ezi God Moses migia ghaze, “Kirara, Ki Uabi Ki Kamaghira Iti. Ni kamaghin me mikim, ‘Kirara Ki Uabi, kar Godin ziam, eggha a ia bagha na amada.” **15** Eggha God ua kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, ‘Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a na amadazi, ki ia bagha izi.’ Ziar kam, Ikiavira Itir God, a zurazurara nan ziam, ezi gin otivamin boriba ziar kamra na dipon. **16** Ni mangiva Israelin gumazir dapaniba akuvagh me mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a ian ovaviba, Abraham, Aisak ko Jekopin God, a na batogha, kamaghin migei: Ki ian garima, Isipia pazavira ia gami. **17** Ki ia inigh Isipin kantrin azenan mangasa mikemegha gifa, kantrin kam me pazavira ia gami. Egh ki ia inigh nguazir aghuimin mangam. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia datirighin a gapiagha iti.’ **18** “Eghti Israelin gumazir dapaniba ni baraghti, ni me inigh Isipin atrivim bagh mangiva kamaghin a mikim, ‘Ikiavira Itir God, a Hibuian God, a iza e bato. Ni datirighin en amamangatighi, e 3plan aruebar mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangighiva, Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam.’ **19** “Ki kamaghin fo, Isipin atrivim ian amamangatighan kogh mangi, a ganti nan gavgavim an gavgavim gafiragham. Eghti a dughiar kamin ian amamangatighi, ia mangam. **20** Ki uan gavgavimin Isipia gasighasigh, mirakelin igharagha garir aviribar amuam. Bizir kabar gin, a ia ateghti, ia

mangam. **21** “Ki Isipia damuti me ia gifuegham, eghti ia mangamin dughiamin, ia dafarir kinibar mangan kogham. **22** Israelian amiziba bar vaghvagh mangi, uarir boroghira itir Isipian amizibar dipenibar mangi, egh uaghan pura amizir uan adarazir dipenibar aven akuiba, korotiaba ko gol ko silvan kurkaziba bagh men azangsigh. Eghti gin Israelia bizir kabar uan otariba ko guivibar kurkiam. Tuavir kamin ia Isipian bizir aghuiba pura da inigh mangam.”

4 Ezi Moses God ikaragha ghaze, “Israelian gumazir dapaniba nighnizir gavgavim nan ikian kogh, bizir ki me migeiba baraghan kogh, egh suam, ‘Ni na batozir puvati,’ eghti ki manmaghin damuam?” **2** Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ni tizim uan dafarimin an suiraghav iti?” Ezi Moses ghaze, “Aghorir asadivim.” **3** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni nguazimin anakunigh.” Ezi Moses anakunizima, a kuruzimin min otozi, Moses an degiaghiri. **4** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni uan dafarim amadagh an ipemin suiragh.” Ezi Moses uan dafarim amadagha an ipemin suirazima, a uam aghorir asadivimin oto. **5** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni kamaghin damighti Israelia nighnizir gavgavim iki kamaghin fogham, Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a ni bato.” **6** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, “Ni uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven amadagh.” Ezi Moses uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven amadaghava uam anesi, ezi arimariam lepa an dafarim bato, egha a ghuariam min ghurghuri. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni uan dafarim

ua uan evarim gisin korotiamin aven anemadagh.” Ezi Moses God mikemezi moghin ami, egha a ua uan dafarim asizi, an dafarim ua deragha an mikarzimîn mirara gari.

8 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Me nighnizir gavgavim nîn ikian kogh, egh mirakelin nî faraghava amizimin ganigh nighnizir gavgavim an ikian koghti, mirakelin kamnang me damighti, me nighnizir gavgavim ikiam. **9** Egh me mirakelin arazir kamningin ganigh, egh nighnizir gavgavim ikian kogh, egh nîn akam baraghan koghti, nî Nailin Fanemin mangi dipatam tuigh nguazim gingegh. Eghti dipar nî nguazim gingezim, ghuzimîn otogham.” **10** Ezi Moses Ikiavira Itir God migia ghaze, “Marki, Ekiam. Nî na amangan marki. Kî fomira iza datirighin deragha bizibav geir puvati. Ezi nî datirighin na migeima, kî bizibav geir gumazimîn mîn otozir puvati. Kî asoghosogha bizibav gia, egha uaghan nimira bizibav gei. Egha kî mikimamin nighnizitam zuamira a ginirighan kogham.” **11** Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Tina gumazimîn akamîn ingari? Tina a gamima, an kuariba a bangani, o a migeir puvati? Tina a gamima, a gari, o an damaziba an okafi? Kar kîrara, kî Ikiavira Itir God, kî bizir kabagh ami da otifi. **12** Ezi nî mangi. Kî nîn akuraghti, nî mikimam. Kî nî mikimti, nî mikimam.” **13** Ezi Moses ghaze, “Ekiam, ga uaning, marki. Nî ti gumazir igharazitam amadagh.” **14** Ezi Ikiavira Itir God atara Moses bagha navim an isi, egha kamaghin migia ghaze, “Nî manmaghin uan avebam Aron ginighnisi? A Livain adarazir gumazim. Kî fo, a deraghvira bizibav gei. Ezi a datirighin nî bagha izi. A nîn ganigh, an navim deragham.

15 Eghti gin ni a geghaniva a mikimamin bizibar a mikim. Ki guan akuraghti, gua mikimam. Egh bizir manaba, ki gua mikimti, gua fofozim inigh dar amuam. **16** A nin bizibav kimamin gumazim, egh a ni bagh gumazamizibav kimam. Egh an nighnizimin a nin akatorimin min ikiam. Egha an damazimin, ni mati an godin min ikiam. **17** Egh ni uan dafarimin aghorir asadivir kamin suiragh mangi. Egh ni gin aghorir asadivir kamin mirakelbar amuam.” **18** Ezi Moses uamategha uan amerem Jetro bagha ghugha a migia ghaze, “Ga uaning, ni na teghti ki uamategh Isipin mangigh uan adarazir ganika, me ti ikiavira ikiama?” Ezi, Jetro an amamangatigha a migia ghaze, “Aria, ni navir averiar amirizim sara mangi.” **19** Ezi Moses Midianra ikiavira itima, Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Isipian gumazir ni misoghasava amiba, me ariaghire. Kamaghin, ni uamategh Isipin mangi.” **20** Ezi Moses uan amuim ko otarir pumuning donki dafagha, asadivir aghorir God iniasa a mikemezir kam, uan dafarimin an suiragha, dikavigha Isipin zui. **21** Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, “Ni uamategh Isipin mangighiva, atrivimin damazimin mirakelbar amu. Ki mirakelbar amuamin gavgavim ni ganingi. Egh ki atrivimin navim damighiti a gavgavigham, eghti a Israelian amamangatighiti, me mangighan kogham. **22** Eghti ni kamaghin atrivim mikim suam, ‘Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, “Israel nan otarir ivariam. **23** Ezi ki ni migei, Ni nan otarim ateghti a mangiva nan ofa damuam. Egh ni an anogoreghti, a mangighan koghti, kamaghin, ki nin otarir ivariam misueghti an aremegham.””” **24**

Ezi Moses uan amuiroghboriba ko Isipin zuima, aminim pirima me tuavir arizimin avughsazir danganir mamin iti. Ezi Ikiavira Itir God Moses batogha a misueghti an aremeghasava ami. **25** Ezi Mosesin amuim Sipora dagiar ghuntizir mam inigha uan otarimin mikarzir mogomemin inim atugha, Mosesin dagarimning gatigha, kamaghin a migei, “Ghuzir kam bangin, ni datirighin na ko ga poroghamimning.” **26** Dughiar kam Sipora mikarzir mogomemin inim aghorir arazim ginighnigha egha ghaze, “Ghuzir kam bangin, ga poroghamimningin oto.” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin ganigha Moses ataghizi a ikia egha, aremezir puvati. **27** Ezi Ikiavira Itir God Aron migia ghaze, “Ni gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva Moses batogh.” Ezi Aron dikavigha ghua Godin mighsiamin otogha, Moses batogha an tore. **28** Ezi Moses bar Aron kamaghin a geghara ghaze, God akaba na ganingigha egha Isipin mangiva dar gun mikimasa na amada. Egha God mirakelba nan akagha ghaze, ki mangi Isipin dar amuam. **29** Egha gin Moses ko Aron Isipin otogha Israelian gumazir dapaniba bar me akufa. **30** Ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezir biziba bar dar gun me migia, egha uaghan mirakelba gumazamizibar damazimin dagh ami. **31** Ezi me nighnizir gavgavim iti. Me kamaghin oraki, Ikiavira Itir God me bagha iza men garima, Isipia pazavira me gamima, a me bagha nighnigha men apangkufi. Kamaghin, me teviba apirigha, dapaniba avigha nguazimin gara an ziam fe.

5 Egha Moses ko Aron Isipin atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God

ghaze, ‘Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh isatam gumazamiziba puvatizir danganimin a damuva nan ziam fam.” 2 Ezi atrivim ghaze, “Ikiavira Itir God, a tina? Ki tizim bagh a baregh Israelia ateghti me mangam? Ki Ikiavira Itir God gifozir puvati, kamaghin ki Israelia ateghti me mangighan kogham.” 3 Ezi Moses ko Aron ghaze, “Hibruian God, a izava e bato. Kamaghin, e uari ni en amamangatighi, e aruer 3plan gumazamiziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God, e uan Godin ofa damuam. E kamaghin damighan koghti, an arimariar kuram o midorozir ekiamin e damigh e misueghti e arighiregham.” 4 Ezi atrivim Moses ko Aron migia ghaze, “Gua manmagh nighnigha gumazamiziba men ingangarimin men anogorosi? Gua uan ingangarim bagh uamategh mangi. 5 Gua gan, Isipin aven Israelia bar aviraseme, ezi gua ingangarim damuan men anogorosi.” 6 Egha dughiar kamra, Isipian gumazir kurar ingangaribar gariba ko, Israelian gumazir men apengan ingariba, atrivim me migei, “Ia ami moghin grazir midiarir brighbar ingariba isi Israelian daningan marki. Me uari mangi graziba iniam. 8 Ia me mikimti, me brighbar ingarti, dar dibobonim faragha iti moghira kamaghira iki. Dibobonir kam isivagh magiran marki. Bar marki. Me amiragha egha ghaze, e ateghti e gumazamiziba puvatizir danganimin mangigh uan Godin ofa damuam. 9 Ia ingangarir aviriba me daning, egh me damuti, me bar puviram ingar, egh ifavarir migirigiar kaba baraghamin dughiba puvatigham.” 10 Ezi Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba ko men apengan itir ingangarimin garir gumaziba

azenan ghua kamaghin Israelia migei, "Atrivim ghaze, 'E
 ua graziba ia daningan kogham. **11** Ia uan gavgavibar
 tintinibar mangi graziba iniva, brighin aviribar ingarti
 dar dibobonim faragha ikezi moghira iki.'" **12** Kamaghin
 Israelian gumamaziba graziba buriasa tintinibar ghua,
 Isipin nguibamin danganibar grazir otevir muziariba buri.
13 Ezi ingangarimin garir gumazir kuraba men avigha
 ghaze, "E faragha graziba ia ganingizi ia brighbar ingarizi
 moghira, datirighin dughiaba bar kamaghira ingar."
14 Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba faragha
 Israelian gumazir maba, men apengan ingangarimin garir
 gumaziba me amisefe. Egha datirighin me me bagha ghua,
 puv me misogha me migia ghaze, "Manmaghsuavira
 ia datirighin ingarizir brighin dibobonim, ia faragha
 ingarizi dibobonimin min otozir puvati?" **15** Ezi Israelian
 ingangaribar garir gumaziba ghua uari bagha atrivim
 migia ghaze, "Ni manmaghsua kamaghin e nin ingangarir
 gumaziba e gami? **16** Me graziba e ganingizir puvatigha,
 brighbar ingarasa puram e migei. Egha datirighin e misosi.
 Kar en osimtizim puvati. Ia Isipia, kar ian osimtizimra."
17 Ezi atrivim kamaghin me migei, "Ia puram amiragha
 ingangarimin aghual Egha ghaze, 'Ni en amamangatighi,
 e mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.' **18** Ia
 datirighira uamategh uan ingangarim damusi mangi!
 Me grazitaba ia danighan kogham. Eghti ia brighin
 dibobonir me ia mikemezir kam, ia dar ingarighi da
 otifigh." **19** Ezi Israelian ingangarimin garir gumazir me
 miseveziba orazi, atrivim brighin dibobonim otevegh
 izighiran an anogoroke. Ezi me fo, datirighin osimtizir

dafam me bato. **20** Egha me atrivimin danganim ategha ghua Moses ko Aron bato. Aning me mizua iti. **21** Egha ingangarimin garir gumaziba kamaghin aning migei, “Gua e gamizi datirighin e mati atrivim ko an gumazir dapanibar atinimin mughuriam ati. Egha me e misoghti e ovengamin tuavim akirigha gifa. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God guan arazir kamin ganigha gifa, egh guan arazir kamin ivezir kuram gua daningam.” **22** Ezi Moses uam Ikiavira Itir God bagha ghua kamaghin a migei, “Ekiam, ni manmaghsua uan gumazamiziba arazir kurar kamin me gami? Egha ni tizim baghavira na amadazima, ki kagh ize? **23** Ki nin akaba inigha ghua atrivim mikemezir dughiamin ikegha iza datirighin, atrivim arazir kurabar me gami. Ezi ni men akurvaghasa bizitam gamizir puvati.”

6 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni datirighin mangi bizir ki atrivim damuamimin ganam. Ki uan gavgavimin a damighti, a nan gumazamiziba ateghti me mangam. Guizbangira, ki uan gavgavimin pamten ingar, pamten a mikimti a uan kantrin me batueghti, me mangam.” **2** Egha God kamaghin Moses migia ghaze, “Ki uabi ki Ikiavira Itir God. **3** Azenir bar faragha ghua givazibar, ki Abraham ko Aisak ko Jekop, me batifi. Ezi me fo, ki Gavgaviba Bar Itir God. Egha ki uan ziam Ikiavira Itir God, an gun me mikemezir puvati. Me ziar kam gifozir puvati. **4** Egha ki uaghan uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko anekirigha ghaze, ki Kenanian nguazim me daningam. Nguazir me itir kam, kar men nguazim puvati. **5** Isipia datirighin Israelia gamizi, me ingangarir gumazir kinibar ikia, tuava ararer dafam gami. Ezi ki men ararem baregha,

uan Akar Dikirizir Gavgavim giniri. **6** “Ni nan akam isi Israelia me daning, ‘Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Ki Isipian dafarim da ia iniva osimtizir me ia gariziba da ia inigh, egh ia damighti ia firighiregham. Egh ki uan gavgavimin ivezir kuram me daning, egh ian akuragh ua ia iniam. **7** Egh ki ia damighti ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin min ikiam. Egh ki gin ia damighti ia Isipian ingangarir arazimin firighiregh, dughiar kamin ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God. **8** Ki ia inigh mangi nguazir kamin otogham, nguazir kam, ki faragha Abraham, Aisak ko Jekop, me ko akam akirizir nguazim. Ki ia danighti, a ian nguazimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **9** Ezi Moses akar kamin Israelia mikeme. Ezi men ingangarir mizazim men nighniziba abini. Kamaghin amizima, me Mosesin akam barazir puvati. **10** Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni mangi Isipin atrivim mikemeghti, a Israelia ateghti me an kantri ategh mangi.” **12** Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Israelia nan akam barazir puvati. Ezi atrivim manmaghin na baragham? Na mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Egh ki manmaghin deragh atrivim mikimam?” **13** Ezi Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Israelia inigh Isipin azenan mangasa, akar gavgavim aning ganigha aning amadazi, aning Israelia mikim egh Isipin atrivim mikimasa zui. **14** Ezi Ruben a Jekopin otarir ivariam, an otarir 4pla bate, Hanok, Palu, Hesron, ko Karmi. 4plan otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. **15** Ezi Simeon

otarir 6pla iti, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar, ko Saul, kar Kenanian amizimin otariba. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. **16** Ezi Livai otarir 3pla iti, Gerson, Kohat, ko Merari. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. Ezi Livai azenir 137plan ikegha areme. **17** Ezi Gerson otarir pumuning iti, Lipni, ko Simeï. Ezi gin aning vaghvagha uan ikizimningin dapanimningin oto. **18** Ezi Kohat otarir 4pla iti, Amram, Ishar, Hebron, ko Usiel. Egha Kohat azenir 133plan ikegha areme. **19** Ezi Merari otarir pumuning iti, Mali ko Musi. Gumazir kaba bar, men ovavir boriba sara, me Livain anabamin aven itir adarasi. **20** Ezi Amram uan afeziamin buaramizim Jokebetin itima, an a bagha Aron ko Moses bate. Ezi Amram azenir 137plan ikegha areme. **21** Ezi Ishar otarir 3pla iti, Kora, Nefek, ko Sikri. **22** Ezi Usiel otarir 3pla iti, Misael, Elsafan, ko Sitri. **23** Ezi Aron Eliseban iti, an Aminadapin guivim, egha Nasonin buaramizim. Egha an a bagha Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar bate. **24** Ezi Kora otarir 3pla iti, Asir, Elkana, ko Abiasap. Me Koran ikizimin inaziba. **25** Ezi Eleasar, Aronin otarim, a Putielin guivimin itima, an a bagha Finias bate. Gumazir kaba bar, me Livain anabamin ikizibar dapaniba, me vaghvagha uan ikizibar amodoghin, me men ziaba osiri. **26** Ezi Aron ko Moses aningra, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, “Gua Israelian anababa bar, dar ikiziba vaghvagh me inigh, egh Isipin azenan mangi.” **27** Ezi gumazir kamningra, Moses ko Aron, aning Israelian amamangatighiti me

firighireghasa Isipin atrivim mikeme. 28 Ezi Moses Isipin kantrin itima, Ikiavira Itir God kamaghin a migei, 29 “Ki Ikiavira Itir God. Ezi, akar ki ni migeiba, ni bar dar gun Isipin atrivim mikim.” 30 Ezi Moses a ikara, “Ni fo, nan mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Kamaghin atrivim manmaghin na baragham?”

7 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Ki ni damighti, ni atrivimin damazimin Godin min otogham. Eghti nin avebam Aron Godin akam inigha izir gumazimin min otoghiva, nin akaba isi dar gun atrivim mikimam. 2 Eghti akar gavgavir ki ni migeiba, ni bar dar gun Aron mikemegh. Eghti a kamaghin atrivim mikim suam, a Israelia ateghti, me an kantri ategham. 3 Eghti ki atrivimin navim damighti, a gavgavigham. Guizbangira, ki Isipin kantrin mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir aviribar amuti da otivam, 4 eghti atrivim dar gan, egh nin akam baragham kogham. Egh ki uan gavgavimin Isipia ivezir bar kuram me daningam. Egh nan gumazamiziba Israelia, men anababa bar, ki me inigh Isipin kantrin azenan mangam. 5 Ki uan gavgavimin Isipia ivezir kuram me danigh, egh Israelia inigh Isipin kantrin azenan mangam, eghti dughiar kamin Isipia fogh suam, ki Ikiavira Itir God.” 6 Egha Moses ko Aron, Ikiavira Itir God akar gavgavim aning mikemezi moghiram ami. 7 Dughiar aning atrivim ko mikemezir kam, Moses 80plan azeniba iti, ezi Aron 83plan azeniba iti. 8 Ikiavira Itir God kamagh Moses ko Aron migei, “Atrivim kamaghin guan azaragham, gua digavir kuram gamir arazitabar amu, eghti ni Aron kamagh a mikim suam, ‘Ni uan

asadivir aghorim isi atrivimin damazimin anakunigh.’ Egh a kamaghin damighti, asadivir aghorim kuruzimin otogham.” **10** Egha Moses ko Aron atrivimin bighan ghua, Ikiavira Itir Godin akar gavgavim mikemezi moghiram ami. Egha Aron uan asadivir aghorim atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimin anakunizi, a kuruzimin oto. **11** Ezi atrivim uan fofozir gumaziba ko imezibagh amir gumazibar diazi me ize. Isipian imezibagh amir gumazir kaba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. **12** Egha me vaghvagha uan asadivir aghoriba akurima, da kuruzibar otifi. Ezi Aronin asadivir aghorim iza menaba tuvareme. **13** Ezi atrivim bizir kamin ganigha an navim gavgafi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, atrivim Moses ko Aron baraghizir puvati. **14** Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Atrivimin navim bar gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan aghua. **15** A gurum mizaraghara Nailin Fanemin mangiti, ni mangi a batogh. Ni uan asadivir aghorir kuruzimin otozim, uan dafarimin an suiragh mangi dipar miriamin a mizuam. **16** Egh ni kamaghin atrivim mikim, ‘Ikiavira Itir God, Hibruian God, ni mikimasa na amadagha ghaze, “Ni nan gumazamizibar amamangatighti, me nan ziam fisi, gumazamiziba puvatizir danganimin mangi.” Ezi ni an akam baraghizir puvatigha iza datirikin. **17** Ezi Ikiavira Itir God datirighin kamaghin migei, “Ni bizir ki damuamibar ganigh fogh suam, kirara Ikiavira Itir God.” Ni gan, ki uan dafarimin suirazir asadivir aghorir kamin dipam misueghti, dipaba bar ragh ghuzimin otogham. **18** Eghti osiriba bar arimighireghti, Nailin Fanem kurigh

mighuaghti, Isipia an dipamra aman iburagham.” **19** Egha Ikiavira Itir God Moses uam a migei, “Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi, uan agharim amadagh Isipin dipabar akaghkagh, faneba, daghuriba, ko dipar akareba, mozir dipaba dagh isin akakaghti, dipaba bar ghuzimram otogham. Egh Isipin nguazim bar ghuzimra ikiva, uaghan iter itariba ko dagiar mineba sara izevegham.” **20** Ezi Moses ko Aron Ikiavira Itir God, akar gavgavim mikemezi moghiram ami. Egha aning ghua atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimin, Aron uan asadivir aghorim fegha, Nailin Fanem misoke. Ezi dipaba bar ragha ghuzimin otifi. **21** Ezi osirir dipamin itiba bar ariaghirezi, dipam puvira mughuasi. Ezi Isipian gumazamiziba an dipatam raman ibura. Ezi ghuzim bar Isipin danganibar iti. **22** Ezi atrivimin imezibagh amir gumaziba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. Ezi atrivimin navim bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, atrivim Moses ko Aron baraghan aghua. **23** Egha atrivim bizir kam mighigha a ginighnizir puvatigha, ragha uamategha uan dipenir ekiamin aven ghu. **24** Ezi Isipia Nailin Fanemin dipam raman ibura, kamaghin amizi, me Nailin Faner miriamin dipabara amasa mozibagh tui. **25** Ikiavira Itir God dipam misoghezima, dipam ikuvigha ikia ghua 7plan arueba gifa.

8 Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni mangi atrivim mikim suam, ‘Ikiavira Itir God ghaze, “Nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam.” **2** Egh ni aghuaghti, ki pazi ni damuti mitiviba nin kantrin nguazim bar

anevaragham. **3** Eghti Nailin Fanem mitiviba a gizivagh, egh anetegh mangi, nin dipenir ekiamin mangam. Egh ni akuir misiam ko, nin dakozim ko, nin ingangarir gumazibar dipeniba ko, nin gumazamizibar dipeniba ko, nin bretba tuer danganiba ko, bretbar ingarir mineba, mitiviba bar dar mangam. **4** Egh da uari akuniva, ni ko nin gumazamiziba, ko nin ingangarir gumaziba, da bar ian ghuavanangam.” **5** Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni Aron mikemeghti, a uan agharir asadivir aghorimin suirazim amadagh. Egh Isipin Faneba ko daghuriba ko dipar akarebagh isin a ghufegh, mitivibar amighti, da dipam ategh anang Isipin nguazim bar anevaragh.” **6** Ezi Aron uan agharim isa anemadagha dipabagh isin a ghufezi, mitiviba azenan iza nguazim gizifa. **7** Ezi imezibagh amir gumaziba uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh amizi, mitiviba nguazimin otifi. **8** Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, “Gua Ikiavira Itir God mikemeghti, a mitiviba e dama da batokegh. Eghti ki nin gumazamiziba ateghti, me mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.” **9** Ezi Moses a ikara, “Ki ni bagha God ko mikimasa bar akonge. Ni dughiatam ginabaghti, ki ni ko nin ingangarir gumaziba, ko nin gumazamiziba, ia bagh God ko mikimam. Eghti mitiviba ia ategh, tam ua ikian kogham. Da Nailin Fanemra ikiam.” **10** Ezi atrivim ghaze, “Ni gurumin na bagh God ko mikimam.” Ezi Moses a migei, “Ni nan azarazi moghin, ki damuam. Eghti ni fogh suam, godin tam Ikiavira Itir God, en Godin min itir puvati. **11** Eghti ni uabi, ko nin dipeniba, nin ingangarir gumaziba, ko nin gumazamiziba, mitiviba

bar ia ategh mangi Nailin Fanemra ikiam.” **12** Egha Moses ko Aron atrivim ategha ghugha, Moses pamten Ikiavira Itir God ko migia ghaze, a mitivir a faragha atrivim bagha amadaziba, a da batuegham. **13** Ezi Ikiavira Itir God Moses an azarazi moghin ami, ezi mitivir dipenibar itiba, ko mitivir dipenir divazibar aven itiba, ko mitivir azenibar itiba, da bar tintinibar ariaghire. **14** Ezi Isipin gumazamiziba dar kuaba akuvagha pozir aviribav kini. Ezi da kurima, dar mughuriam Isipin nguazim bar anevara. **15** Ezi atrivim gari, mitiviba ariaghirezi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an navim ua gavgavizi, a Moses ko Aron baraghan aghua. **16** Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi nguazim misueghti, Isipin nguazimin itir mineziba bar ragh itibar otifigh.” **17** Egha aning kamaghin amigha, Aron uan asadivir aghorimin nguazim misoghezi, Isipin itir nguazir mineziba bar, ragha itibar otivigha, gumazamiziba ko asiziba avara. **18** Ezi imezibagh amir gumaziba uaghan uan mogomer akavsiaba inigha, itibar amighti da otivasa, ezi men imeziba ingarir puvati. Ezi itiba bar danganibar ikia, gumazamiziba ko asiziba avara. **19** Ezi imezibagh amir gumaziba, atrivim kamaghin a migei, “God uabi bizir kam gami!” Ezi atrivimin navim gavgavizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, a Moses ko Aron baraghan aghua. **20** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Gurum mizaraghara atrivim dipamin mangiti, ni mangi a batogh a mikim suam, ‘Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam. **21** Ni oragh, ni aghuaghti, ki berezir aviriba

amadaghti da izi, ni uabi ko, nin ingangarir gumaziba, nin gumamaziziba ko, ian dipeniba bar ia bagh izam. Egh Isipin dipeniba bar bereziba izivaghva, nguazir ia apiaghav itiba bar da avaragham. **22** Eghti dughiar kamin, ki Gosenin Distrighin ganam, egh aneteghti, berezitam an ikian kogham. Distrighin kam, nan gumamaziziba an iti. Ki kamaghin damighti ni fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin ingara iti. **23** Egh ki uan gumamaziziba ko nin gumamaziziba tuiragh, egh uan gumamazizibar akurvagh, nin gumamazizibar akurvaghan kogham. Ni gan, gurumzaraghan arazir kam otivam.” **24** Ezi Ikiavira Itir God arazir kam gami. Egha berezir avirim amadazi, da atrivimin dipenir ekiam ko, an ingangarir gumazibar dipenibagh izifa. Egha Isipin nguazim, bereziba bar anevarazi, a bar ikufi. **25** Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, “Ia mangi, kantrin kamin averiamra, ofa isi uan God daning.” **26** Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, “E kantrin kamin aven, uan Godin ofa damighti, a deraghan kogham. Guizbangira, e asizir Isipia ofa gamir puvatiziba, e da isi Ikiavira Itir God en Godin ofa damighti, me asizir kabar ganigh naviba en ikuvigh, en atariva, egh dagiaba e ginivighti, e arimighiregham. Kamaghin, e kagh ofa damuan kogham. **27** Egh Ikiavira Itir God, en God, akar gavgavim e mikemezi moghin, e aruer 3plan mangi gumamaziziba puvatizir danganimin mangi ofa damuam.” **28** Ezi atrivim ghaze, “Ki ia ateghti, ia mangi gumamaziziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God ian Godin ofa damu, egh bar saghon mangan kogham. Aria, gua na bagh God ko mikim.” **29** Ezi Moses kamaghin

a ikaragha ghaze, “Ki ni ategh mangi, dughiar kamra ki ni bagh Ikiavira Itir God ko mikemeghti, gurumin bereziba mangi, ni ko nin ingangarir gumaziba ko nin gumazamiziba ategham. Ni orakigh, ni ua e gifaran marki, egh kamaghin mikiman kogh suam, en gumazamiziba mangi uan Ikiavira Itir Godin ofa damuan kogham. Bar marki.” **30** Egha Moses atrivim ategha ghugha Ikiavira Itir God ko migei, **31** ezi Moses an azarazi moghira, Ikiavira Itir God ami. Ezi bereziba atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, bar me ategha ghuezi, tam ua bar itir puvati. **32** Ezi dughiar kam atrivimin navim ua gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan an aghua.

9 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni mangiva atrivim kamaghin a mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a Hibuian God, a ghaze: Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi nan ziam fam. **2** Egh ni men anogoregh ua me amangan aghuaghti, ki pazi ni damuva, arimariar kuram nin asizibar amadagham. Eghti nin hoziaba, donkiba, kamelba, bulmakauba, sipsipba, ko memeba a inigham. **4** Kirara Ikiavira Itir God, ki Israelian asiziba ko Isipian asiziba tuiraghti Israelian asizitam aremeghan kogham.” **5** Ezi Ikiavira Itir God dughiam dibora ghaze, “Ki gurumin arazir kam damuam.” **6** Ezi aminim tirazima, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami, ezi Isipian asiziba ariaghirezi, Israelian asizitam aremezir puvati. **7** Ezi atrivim uan gumazir maba amadagha men azara, “Israelian asiziba deragha iti, o puvati?” Ezi gumazir kaba uamategha kamaghin a migei, “Are, da bar deraghvira iti. Tam aremezir puvati.” Ezi an navim ua gavgavizi,

a gumamaziziba ateghti me mangan an aghua. **8** Egha Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, “Gua brighba tuer dipenimin mangi, egh uan dafarimningin averenir taba inighiva, atrivimin bighan mangiva, Moses atrivimin damazimin averenir kaba akunighti, da pin mavanang. **9** Egh averenir kaba iregh minezir muziaribar otivigh mighi Isipin nguazim bar anevaragham. Egh da gumamaziziba ko asizibagh ireghti, okaba men mikarzipar otivigh bighiregh duar ekiabar otivigham.” **10** Egha aning avereniba inigha ghua atrivimin damazimin tugha, Moses pin avereniba kuni. Ezi avereniba okabagh amizi, da otivigha, biaghirezi duar ekiaba gumamaziziba ko asizibar otifi. **11** Ezi Isipian gumamaziziba bar moghira, okaba me batifi, ezi imezibagh amir gumaziba uakan. Kamaghin amizima, me Mosesin damazimin izan ibura. **12** Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an atrivim gamizi, an navim gavgafi, ezi a Moses ko Aron baragham aghua. **13** Egha Ikiavira Itir God gin ua Moses kamaghin a migei, “Ni gurum mizaraghara dikavigh mangi, atrivim batogh kamaghin a mikim, ‘Hibruian God, a Ikiavira Itir God, a ghaze, “Ni nan gumamaziziba ateghti me mangiva, nan ziam fam. **14** Puvatighti nirara, ki datirighin ivezir kuram ni daning, egh nin ingangarir gumaziba ko nin gumamaziziba uaghan me damuam. Eghti ni fogh suam, nguaziba bar nan min godin tam o gumazitam ua itir puvati. **15** Ki faragha uan gavgavimin paza ni gamua, ni gasighasighai, egh arimariar kuram ni ko nin gumamaziziba gasighasighizi, ia ti bar geveghai. **16** Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham,

eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti. **17** Egha ni uabi uan ziam favira ikia nan gumazamiziba dikabiragha, mangasa men amamangarizir puvati. **18** Ni oragh. Gurumin dughiar kamra, ki maburan amozir ofizir dagiabar min garibar amighti da izighiram. Fomira fomira Isipin kantri nguibar igiamin ikegha iza datirikin, me amozir ofizir ekia dagiar kabar min gari tamin ganizir puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigh, faragha izezir amozir ofiziba, bar dagh afiragham. **19** Ezi datirighin ni gumazamiziba migirigiar gavgavim me mikim suam, me uan bulmakauba ko bizir azenan itiba inigh dipenibar aven dar arigh. Eghti ki amozir ofizir ekia dagiabar min gariba amighti, da iriva, gumazamiziba ko asizir azenan ikiavira itibagh iriti, da arimighiram.”””

20 Ezi atrivimin ingangarir gumazir maba, Ikiavira Itir Godin migirigiam baregha atiatigha, me uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba inigha dipenibar aven ada ariki.

21 Ezi marazi Ikiavira Itir Godin migirigiar gavgavim baraghan aghuagha, uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba ataghizi da azenan iti. **22** Ezi Ikiavira Itir God datirikin kamaghin Moses migei, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, amozir ofizir ekia dagiabar min gariba izi, bar Isipin nguazim ko, gumazamiziba, asiziba, ko azenibar aghuir dagheba sara, dagh izam.” **23** Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha overiamin amadazi, Ikiavira Itir God overiam gamizi, ararim dagarvaghavira iti, ezi onimarim taghtagha ghua nguazimin izaghira nguazim gasavira itima, amozir ofizir ekia dagiabar

min gariba ira Isipin nguazimin bar a girava a misosi.
 Ikiavira Itir God bizir kurar kaba amadi. **24** Ezi amozir
 ofizir ekar dagiabar min gariba bar osemegha izavira
 itima, onimarim avimin min isia, amozir dagiabar min
 garibar tongin taghtagha tintinibar danganibar zui. Ezi
 fomira fomira Isip kantrin otozir dughiamra ikegha iza
 datirikin, an amozir kurar katamin ganizir puvati. Bar
 puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigha, faragha izezir
 amozir ofiziba bar dagh afira. **25** Ezi amozir ofizir ekar
 dagiabar min gariba, Isipin nguaziba ko gumazamiziba,
 asiziba, ko dipenibar azenan itir biziba bar dagh ira dagh
 asighasiki. Egha men obariba, ko temer gumazamiziba
 oviziba iniasa opariziba, a vaghvagha da apiraghariki.
26 Gosenin Distrighin itir danganir Israelia itir kamra,
 amozir ofizir ekar dagiabar min gariba, a gizezir puvati.
27 Egha atrivim Moses ko Aron bagha akam amadazi
 aning izezi, a ghaze, “Dughiar kam ki arazir kuram
 gami. Ikiavira Itir God arazir aghuibaram ami, ezi ki
 uan gumazamiziba ko e arazir kuram gami. **28** Ararir
 kurar dagarvazir kaba, ko amozir ofizir ekar dagiabar
 min garir kaba e bar dar amira. Kamaghin amizi, ni
 Ikiavira Itir God mikim! Eghti ki ian amamangatighi,
 ia mangam. Ia ua kagh ikian kogham.” **29** Ezi Moses
 kamaghin a migei, “Ki nguibar ekar kam ategh, egh
 dughiar kamra ki uan dafarimning fegh, Ikiavira Itir God
 ko mikimam. Eghti arariba ko amozir ofizir ekar dagiabar
 min gariba givagham. Eghti ni fogh suam, nguazir kam, a
 Ikiavira Itir Godin bizim. **30** Ezi ki fo, ni ko nin ingangarir
 gumaziba Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an atiatir puvati.”

31 Ezi temer otevir me dar inibar tretbar ingariba, ko baliba bar ikufi. Dughiar kam baliba aghoramin dughiam, ezi temer kabar akimariba misevegħa moneghavira iti. Ezi witba biabara ikia kamaghin, da deraghavira iti. **33** Moses atrivim ategħa, nguibar ekiamin azenan ghugħa, dafarimning fegħa, Ikiavira Itir God ko migei. Ezi arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givazi, amozim ua izir puvati. **34** Ezi atrivim garima arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba gifa. Ezi a uan ingangarir gumaziba ko, men naviba gavgavizi, me uam arazir kuram gami. **35** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God faragħa Moses mikemezi mogħin, atrivimin navim gavgavizi, a Israelia ategħti me mangan kogħam.

10 Egha Ikiavira Itir God ua Moses migei, “Ni mangi atrivimin gan. Ki kamaghsua ifonge, ki ua digavir kuram gamir arazaraziba Isipian tongin dar amuam. Kamaghin ki atrivim ko an ingangarir gumaziba, me gamizima, men naviba gavgafi. **2** Ki kamaghin ifonge, ia gin uan boriba ko igiar boriba, me mikim suam, ki digavir kuram gamir arazarazir kabagh amigha, tuavir kamin ki Isipia gamizima, me bar onganigha aghumsiki. Ki kamaghin damighiti, ia bar fogħ suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.” **3** Egha Moses ko Aron atrivimin bighan ghugħa, a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a ghaze, ‘Dughiar ruarimin iza datirikin, ni nan akam batoke. Ni uabi abiragh nan apengan izan aghua, a? Ni nan gumazamizibar amamangatighiti me mangi, nan ziam fam. **4** Ni men amamangarighan aghuagħti, gurumzaragħan ki odeziba amadagħti, da nin kantri

gizivagham. 5 Egh da bar avirasemegh, bar nguazim avaraghti, ni nguazimin ganan kogham. Da bizir, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, asighasighizir puvatiziba bar da amegham. Me dagheba ko temer ian azenibar itiba sara, bar dar ami da givagham. 6 Egh da nin dipenir ekiaba ko nin ingangarir gumazibar dipeniba ko nin gumazamizibar dipeniba bar dagh izivagham. Nin afeziaba ko inaziba, bizir kurar katam, fomira iza datirighin, an ganizir puvati, bizir kam bar ikuvigham.” Egha Moses atrivim mikemegha ua ragha azenan ghu. 7 Ezi atrivimin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “Dughiar ruarimin ikegha iza datirighin otogha, ni ua manmaghin dughiaba gumazir kam ateghti an e gifariva osimtiziba e daningam a? Ni Israelian gumazamiziba ateghti me mangi, egh uan Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ni ti gara fos ti? Isip bar ikufi.” 8 Ezi gumazir maba ghua ua Moses ko Aron inigha atrivim bagha ize. Ezi an aning migei, “Ia mangi, Ikiavira Itir God ian God, an ziam fi. Ki foghasa, terara mangam?” 9 Ezi Moses a ikaragha ghaze, “E bar mangam, en boriba ko en gumazamizir ghuriba, en otariba ko guiviba, en sipsipba bar, memeba bar, ko bulmakauba bar. Guizbangira, e isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam fam.” 10 Ezi atrivim, Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar gavgavim pantemin migia ghaze, “Ki ia ateghti ia uan amiziba ko boriba inigh mangan kogham! Bar puvatigham! Ki kamaghin fo, ia arazir kuramin e damuasa. 11 Bar puvatigham! Gumazibara mangi Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ia guizbangira kamaghsua ifonge.” Atrivim kamaghin

mikemezi, an ingangarir gumaziba aning batoke. **12** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni uan dafarim ghufegh Isipin nguazim gisin anemadaghti, odeziba izi. Egh da iziva, bizir amozir ofizir ekar dagiabar min gariba misoghezir puvatiziba, odeziba izi bar dar amegham." **13** Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha Isipin kantri gisin anemada. Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizima, an aruem anadi naghin ikegha iza, nguazim gisin vavira ikia ghua aruem ko dimagarim, ghua gifa. Ezi aminim tirazima, me garima, odeziba otivigha gifa. **14** Egha odeziba bar avirasemegha iza Isipin danganiba bar da avara. Ezi fomira Isipia kamaghin odezir avirir okoruar kamaghin garir tabar ganizir puvati, egh me gin ua dar ganighan kogham. **15** Odeziba nguazim bar anevarazi, nguazim bar pighizi, da amozir dagiaba faragha irava asighasighizir puvatizir biziba ko, azenibar otivir biziba ko iter oviziba, odeziba bar da ame. Ezi temer dafarir gariba ko graziba ua Isipin kantri itir puvati. Da bar gifa. **16** Ezi atrivim zuamira Moses ko Aron bagha akam amadazi, aning izezi, an aning migei, "Ki arazir kuram Ikiavira Itir God, ian God a gami, egha uaghan gua gami. **17** Ki kamaghin ifonge, gua dughiar kamra ua nan arazir kuram gin amadagh. Ezi Ikiavira Itir God, guan God, gua a ko mikemeghti, a bizir kurar na gasighasighasava amir kam na dama a inigh." **18** Ezi aning atrivim ategha ghua, Moses Ikiavira Itir God ko migei. **19** Ezi Ikiavira Itir God aminim giragha a gamizi, aruem ghuaghiri naghin aminir gavgavim otogha, odezibagh ivaragha Ongarir Aghevimin amadaghan ghu. Ezi odezitam ua Isipin itir

puvati. **20** Ezi Ikiavira Itir God uam atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

21 Ezi gin Ikiavira Itir God ua Moses migia ghaze, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, mitarmer ekiam izi Isipin nguazim avaragh. Guizbangira, mitarmer kam an ganganim bar ighara. Ni an suighsi an suiragham, a bizir mamın min mitemegha osemegha gavgafi.” **22** Ezi Moses uan dafarim ghufegha overiamin amadazi, mitarmer bar ekiam Isip avaragha ghua dughiar 3plan tu. **23** Ezi Isipian gumazamiziba uarir ganan ibura, egha dughiar kamin tav uan dipenim ataghizir puvati. Ezi Israelia iti naghin mitarmeba puvati. **24** Ezi atrivim ua Mosesin diazi, a izezi, an a migei, “Ia mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ian amiziba ko boriba ia ko mangam. Eghti ian bulmakauba, ko sipsipba Isipin ikiam.” **25** Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Puvati. E kamaghsua, ni e ateghti e asizitaba inigh, dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham. Egh arazir kamin Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam. Kamaghin, ni en amamangatighi, e asiziba inigh mangam. **26** E bar uan asiziba inigh da sara mangam. E mangi ofa damuamin dakozimin otivigh, Ikiavira Itir God, a en God, e a bagh ofa damusi tabav sogham. Kamaghin, e uan asizitam ateghti a ikian kogham.” **27** Ezi Ikiavira Itir God atrivimin navim gamizi, a bar gavgavigha, men amamangatighi me mangan kogham. **28** Ezi atrivim Moses migia ghaze, “Ni na gitagh! Ki ua nin ganan aghua. Ni kamaghin fogh, ni ua izi na batoghti, dughiar kamra ki ni misueghti ni

aremegham.” **29** Ezi Moses oregha ghaze, “A dera, ki ni migei moghira damuam. Ki ua izi nin ganan kogham.”

11 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ki ua ivezir kurar abuananam Isipian atrivim ko an gumazamizibar aningam. Eghti ivezir kurar kam otoghti, a ia amadaghti ia mangam. Egh a navir amirizim sara ian amamatighan kogham. Puvatigham. A zuamira navir kuram sara nguibar kamin ia batueghti ia bar mangam. **2** Ni datirighin Israelian gumazamizibav kemeghti, men gumaziba ko amiziba vaghvagh mangi, Isipin men boroghin tibar bighan mangi, men azangsighti, me kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, bizir golin ingarizir igharaziba sara me daning.” **3** Me kamaghin amima, Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam me ganidima, me golba ko silvaba Israelia ganingi. Guizbangira, Isipin atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, Mosesin gara ghaze, a gumazir ziar ekiam itim. Kamaghin amizima, me arazir kam gami. **4** Ezi Moses kamaghin atrivim migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akam barakigh, ‘Ki dimagarir arizimin Isipin danganiba bar dar aruam. **5** Eghti Isipian otarir ivariaba vaghvagh arimighiram. Atrivim, nin otarir ivariar nin danganim inigh atrivim ikiamim, faragha aremegham. Eghti otarir ivariaba bar arighiri mangi, ingangarir amizir kinir wit mirmiriba, men otarir ivariaba uaghan arighiram. Eghti bulmakaun apurir faragha otoziba, uaghan bar arighiram. Isipian otarir ivariaba bar aremegham. **6** Eghti Isipian gumazamiziba bar naviba osemegh, pamten azi ararer ekiam damuam. Fomira ararer ekiar kamagh

garitam Isipin otozir puvati, egh tam gin uam kamagh otivan kogham. 7 Eghti ki arazir kuratamin Israelian gumazamiziba ko men asizibar amighan koghti, me bar nimira ikiti, men tongin afiatam gumazitam ko asizitam dapuran koghti ni fogh suam, Ikiavira Itir God, a Isipia ko Israelia tuisigha, arazir kurar a Isipia gamizimin min, a Israelia damighan kogham.” 8 Egha Moses kamaghin a migei, “Atrivim, nin ingangarir gumaziba bar na bagh izi nan guamin tevibar piriva, pamten kamaghin mikimam, ni mangi uan gumazamiziba sara inigh mangi. Eghti ki mangam. Arazir kaba otivighti, ki gin Isip ategham.” Egha Moses navim isia aningagha atrivim ategha azenan ghu. 9 Ikiavira Itir God faragha kamaghin Moses migei, “Atrivim nin akam bareghan kogham. Kamaghin, ki ua Isipin digavir kuram gamir arazir aviritabar amuam.” 10 Ezi Moses ko Aron atrivimin damazimin digavir kuram gamir arazir aviribagh ami. Ezi God atrivimin navim gamizi a gavgavigh Israelia ateghti, me an kantri ategh mangan kogham.

12 Ezi Moses ko Aron Isipin kantrin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, 2 “Iakinir kam, a ian azenibar faragha zuir iakinimin ikiam. 3 Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim, iakinir kamin aruer namba 10, gumazamiziba bar vaghvagh uan adarazi bagh sipsipin igiatam ko memen igiatam, amisefegh. 4 Egh dipenir vamiran itir adarasi avirasemeghan koghiva, me uarir boroghin itir daraziv mikemeghti, me izi asizir kam tuiragh uari daning aneremi. Me deraghvira nighnigh, asizir kam deragh gumaziba ko, amiziba ko, boribar

tuiraghti, me asizir tuzir kam agivagham. **5** Egh ni ua bagh vaghvagh sipsipin apuritam o memen apuritam amiseveghti, an azenir vamira ikiti, duatam an mikarzim in ikian marki. **6** Egh me asizir kaba uari bagh deraghvira dar gan mangi iakinir kamin aruer 14in otogh. Eghti dughiar kamra, an guaratizimin, Israelian gumazamiziba bar uan asizir kabav sueghti, da arighiregh. **7** Egh me asizimin ghuzitaba inigh, uan dipenimin tiar akabar miriabagh asezir tememning daghuigh, dipenir kamin aven me iki asizibar amam. Egh uaghan tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. **8** Egh dimagarir kamin me sipsip o memen tuzim avimin a tuagh, egh ia asizir tuzir kam yis puvatizir bret ko zuravarir misozim sara aneremi. **9** Egh ia asizir tuzir angamtizim, ko tuzir minemin avighizitam aman marki. Ia avimin dar dapaniba, ko sueba ko dafariba, ko navir averimin itir biziba sara, ia bar da tuegh, dar ami. **10** Egh ia asizir otevitaba ateghti da iki amimzaraghan ikian marki. Da ikiti aminim tiraghti, ia dar naba tueghti da bar isi mighirigh. **11** Egh ia asizir kabar amisi kamaghin damu. Ia iniba ikegh dagarir asuabar aghuigh, asadivir aghoribar suigh zuamira dar ami. Isar ekiar kam, a Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam. **12** “Eghti dimagarir kamra, ki Isipin danganiba bar dar mangi, gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar apurir ivariaba, ki dav soghti me bar arimighiregham. Eghti Isipin aseba bar, ki ivezir kuraba me daningam. Guizbangira, ki uabi Ikiavira Itir God. **13** Ghuzir ia uan dipeniba aghevezir kaba, da ababanimin min ikiam. Eghti ki Isipian gumazamiziba pazi me damuva ivezir kuram me

daningam. Ki ghuzimin ganigh, ian dipenibagh itagham.
 Egh ki ia ateghti, ivezir kurar kam ia batoghan kogham.
 Eghti ia deraghvira ikiam. **14** “Eghti ia dughiar kam
 ginighnighavira ikiti, a ian dughiar ekiamin min ikiam. Ki
 dughiar kam ginabaghti, a nan ziam feir isar ekiamin
 min ikiam. Eghti ia Ikiavira Itir God amir arazir kam
 ginighnigham. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a
 damuasa ia mikemezimin gin mangi Ikiavira Itir God
 bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.” **15**
 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia faraghivira
 uan dipenibar yisba batokegh. Egh ia 7plan dughiar bar,
 yis puvatizir bret ami. Gumazitam 7plan dughiar kabar
 aven, dar dughiatam yis itir bret ameghti, ia Israelian
 gumazamizibar tongin a batokegh. **16** Egh faragha zuir
 dughiam ko namba 7in dughiam, ia uari akuvagh Godin
 ziam fer arazim damu. Egh ia ingangarir igharazibar
 amuan marki. Ia uari bagh daghebara tu. **17** Ezi 7plan
 dughiar bar faragha zuir dughiamra, ki ian anababa Isipin
 kantrin me inigha azenan ghu. Ezi azeniba bar dughiar
 ekar kamin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin
 Dughiam, dughiar kam, a bizir kam ginighnighamin
 dughiamin min ikiam. Eghti ian gin otivamin adarasi,
 bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi, Ikiavira
 Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira
 ikiam. **18** “Egh ia iakinir faragha zuiba bar, dar dughiar
 14in guaratizibar, yis puvatizir bret ami mangi, egh
 dughiar 21in otogh. **19** Egh 7plan dughiar kabar aven,
 yis ian dipenibar ikian marki. Eghti ian gumazitam, o
 kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam, a yis itir bret

ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh.

20 Ia oragh. Ia tintinimin managh iti, ia yis itir bret raman marki. Ia yis puvatizir bret ami.” **21** Egha Moses Israelian gumazir dapanibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, “Ia vaghvagh mangi sipsipin igiatam o memen igiatam amisefegh, uan adarazi bagh dav suegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam.

22 Egh ia ghuzim itarir ekiam gingegh, hisopin ter aguar muziaritam inigh, a isi ghuzim itir itarir ekiam darugh. Egh ghuzir muziarim inigh uan dipenibar tiar akabar miriamin tughav itir tememning daghuigh, egh tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. Egh ia bar dipenimin aven iki, tav azenan mangan marki mangi, mizarazimin otogh.

23 Gin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav sueghti me arimighirisi Isipin danganiba bar dar mangam. A ian tiar akabar ghuzimin ganigh, ia ateghti gumazibagh asighasighamin ensel aven mangi ian otarir ivariabav sueghti, me arimighireghan kogham. **24** “Eghti ia uan boriba ko, bizir a damuasa e mikemeziba zurara azenibar dar amuvira ikiam. **25** Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God ia daningasa mikemegha, akar dikirizim gamizimin dapiaghiva, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighiva isar kam damu. **26** Eghti gin ian boriba kamaghin ian azangsigham, ‘Kar manmaghin amizir isar kam?’ **27** Eghti ia kamaghin me mikimam, ‘Isar kam, e Ikiavira Itir Godin ofa gamua, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi. A fomira Isipian otarir ivariabav soghezi me ariaghire. Egha a Israelia en dipeniba gitaviragha, en otarir ivariaba ataghizi me deravira iti. Ezi e datirighin

dughiar kam ginighnisi.” Ezi gumamaziziba akar kam baregha dapaniba avigha Godin ziam fe. **28** Egha me gin dikavigha ghua Ikiavira Itir God damuasa Moses ko Aron mikemezir biziba, me dagh ami. **29** Ezi dimagarir arizimin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav suagharisi. A faragha atrivimin otarir ivariam misuegha, ghua otarir ivariar igharazibav sogha ghuavira ikia ghua kalabuziar gumazibar, otarir ivariaba sara misoke. Egha uaghan bulmakaubar apurir ivariabav soke. **30** Ezi dimagarir kamra, atrivim ko, an ingangarir gumaziba, ko Isipia bar dikavigha garima, men otarir ivariaba ariaghiregha gifa. Men dipeniba bar moghira vaghvagha, men otarir ivariaba ariaghire. Kamaghin amizi, Isipin danganiba bar, gumamaziziba azirakar ekiam gami. **31** Ezi dimagarir kamra atrivim Moses ko Aronin diagha kamaghin migei, “Ia bar dikavigh mangi. Gua ko Israelian gumamaziziba bar, ia zuamira mangi, nan gumamazizibagh itagh. Ia mangi, ia nan azarazi moghin, mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi. **32** Egh ia uan sipsipba, memeba, bulmakauba inigh, ia nan azarazi moghin, da inigh bar Isip ategh mangi. Egh na bagh God ko mikimti, a deragh na damu.” **33** Ezi Isipia Israelian gumamazizibar avigha ghaze, “Ia zuamiram Isip ategh mangi. Ia zuamira e gitaghan koghti, e bar arimighiregham.” **34** Ezi Israelia plauan me tighar yis sara vereghamiba, da inigha, itarir ekiabagh ariki. Egha me itarir ekiaba inibar da noegha, dipizibar da atera zui. **35** Israelia Moses mikemezi moghin, me Isipia bagha ghua kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, korotiaba bagha uaghan men azai. **36** Ezi Ikiavira

Itir God Isipian damazimin ziar ekiam Israelia ganidi.
 Ezi Isipia bizir Israelia ifongeziba me ganidi. Ezi tuavir
 kamin Israelia, Isipian bizir aghuiba, puram ada inigha
 ghue. **37** Israelian gumazamiziba dikavigha Ramesesin
 nguibam ategha ghua nguibar ekiam Sukotin danganimin
 zui. Gumazir 600,000plan, uan suebar arua zuir kaba, me
 gumazibara. Me amiziba ko boriba mengezir puvati. **38**
 Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, ko bulmakauba,
 sipsipba ko memen avirir maba uaghan me ko zui. **39** Me
 tuavimin ghua Isipin inizir plaua yis puvatizimin bret
 tue. Isipian gumaziba men avighavira iti, me dagheba
 akiramin dughia puvati. Kamaghin, me yis isa plaua
 gatizir puvati. **40** Israelia 430plan azenibar Isipin kantrin
 ike. **41** Ezi aruer kamra, men 430plan azenimin aruer
 abuananam, Ikiavira Itir Godin gumazamiziba Isip ategha
 azenan zui. **42** Ezi dimagarir kamra Ikiavira Itir God
 Israelia deraghvira men gara, egha Isipin kantrin me
 inigha azenan ize. Egh zurara azenir gin izamibar, men
 gin otivighamin adarasi, me dimagarir kamra angamira
 iki ganiva, Ikiavira Itir God ginighnighiva, an ziam fam. **43**
 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, "Ia God
 Israelia Gitazir Dughiamin isamin arazibagh nighnigh
 kamaghin damu. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,
 isar kamin daghetamra aman marki. **44** Eghti gumazir
 dughiar otevimin ia ko itiba, ko gumazir dagiaba bagha
 ingara itiba, me isar kamin daghetam aman kogham.
 Ezi gumazir ia ivezezi me ingangarir gumazir kinibar
 min itima, ia men mikarzir mogomebar inibar aghore,
 merara uaghan ia ko isar kamin daghetam amam. **46**

“Egh gumamaziziba, dipenir me aven ikia asiziba tuezim, me dipenir kamin averara iki, egh asizir tuzibar ami. Me daghetaba inigh azenan mangan marki. Egh uaghan me asizir agharibar ami dar piran marki. 47 Israelian gumamaziziba bar isar kamin aven iki dami. 48 “Eghti gumazir uan mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizim, daman kogham. Kantri igharazimin gumazim iza ian kantrin aven iti, a God Israelia Gitazir Dughiamin isam ia ko a damusi, ia an mikarzir mogomemin inim atugh. Egh uaghan gumazir an ikizimin itiba sara, men mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Eghti a ian gumazimin min iki, ian adarazi ko dami. 49 Ezi arazir kabara Israelian gumamaziziba, ko gumazir kantrin igharazibar ikegha iza ia ko itiba, uaghara arazir kabar gin mangi.” 50 Ezi Israelia, me Ikiavira Itir God Moses ko Aron mikemezi moghirama ami. 51 Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God, Israelian anababar aven vaghvagha bar me inigha Isipin kantrin azenan ghu.

13 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ia bar uan otarir ivariaba na danighti, me na baghvira ikiam. Israelia, ian otarir ivariaba, ko asizir apurir ivariaba, bar nana.” 3 Ezi Moses kamaghin gumamazizibav gei, “Ia faragha Isipin kantrin ikia, ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimin ia inigha azenan ize. Kamaghin amizi, ia zurara dughiar, dughiar kam ko an amizir arazir kam ginighnigh, yis itir bret tam aman marki. 4 Ia Isip ataghizir dughiar kamin faragha zuir iakinim, an ziam, Abip. 5 Ezi Ikiavira Itir God ian inazir afeziaba ko akam akirigha ghaze, a nguazim isi ia

daningam. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Hivia
 ko Jebusia datirighin a gapiaghav iti. Nguazir kam a
 bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui.
 Ikiavira Itir God ia inigh nguazir kamin mangighti, gin
 izamin azenibar iakinir kamra, ia Yis Puvatizir Bretin
 Isam damuam. **6** “Egh ia yis puvatizir bret 7plan arueba
 anemi, mangiva namba 7in aruemin tugh. Eghti namba
 7in aruem otoghti, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. **7** Egh
 7plan aruer kaba, gumazamiziba yis puvatizir bretra
 dami. Egh ia bretin yis itim ko yis tam ateghti, a ian
 nguibatamin aven ikian marki. Guizbangira, yis ian
 kantrin aven ikian kogham. **8** Eghti dughiar ekia kam
 otoghti, ia uan otariba kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir
 God Isipin kantrin aven e bagha bizir ekiabagh amigha,
 en adarazi inigha azenan ize. Ezi e datirighin isar ekiam
 gamua, bizir kaba bar dagh nighnisi.’ **9** Guizbangira,
 Ikiavira Itir God uan gavgavimin pamtem ingara, e inigha
 Isipin kantrin azenan ize. Eghti isamin arazir kam ian
 dafariba ko guabar, osizirimin min iki. Eghti a ia bagh
 arazir an amizimin ababanimin min iki. Egh a ia damighti
 ia kamaghin nighnigh suam, e Ikiavira Itir Godin akar
 gavgavibar gun mikimam. **10** Egh azeniba bar, ia isar a
 damuasa mikemezir kam, an dughiamra a damuam.” **11**
 Egha Moses kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia inigh
 Kenanian nguazimin mangam. A nguazir kam bagha,
 faragha ia ko ian ovaviba ko akam akiri. Egh nguazir
 kam ia daningam. **12** A ia danigh givaghti, ia uan otarir
 ivariaba Ikiavira Itir God daningam. Eghti ian asizir apurir
 ivariaba uaghan, da Godin anaba. **13** Ia sipsipin nguzir

tam isi ofa damu, egh tuavir kamin ia donkin apurir
 ivariam givezegh ua a iniam. Ia donkin apurir ivariam
 givezan aghuagh, ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir
 ivariaba vaghvagha ua me givezegh me iniam. **14** Egh
 gin izamin dughiaba ian otariba kamaghin ian azangsigh
 suam, ‘Kar manmaghin amizir arazim?’ Eghti ia kamaghin
 me mikim suam, ‘E ingangarir gumazir kinibar min Isipin
 kantrin ingara itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimin
 pamten ingara, e inigha azenan ize. **15** Ezi faragha Isipin
 atrivimin navim gavgavizi, an e ateghti e mangan an
 aghua. Ezi Ikiavira Itir God Isipian otarir ivariaba, ko
 men asizir apurir ivariabav soghezi da ariaghire. Ezi e
 datirikin asizir apurir ivariaba bar da inigha, Ikiavira Itir
 God bagha dar ofa gami. Egha e uan otarir ivariabagh
 ivezegha ua me ini.’ **16** Ia arazir kam damuva, Ikiavira Itir
 God ginighnigh suam, a uan gavgavimin Isipin kantrin e
 inigha azenan ize. Eghti arazir kam, ian dafariba ko guabar
 osizirimin min iki. Egh arazir kam ia bagh, ababanimin
 min ikiva ian nighnizibar amuti da dikavam.” **17** Atrivim
 Israelian gumazamiziba ataghizi me zuir dughiamin, God
 kamaghin nighnigha ghaze, “Israelia tuavir otevimin
 mangi igharaz darazir ganti, me me misoghsi damuti,
 me uan nighnizibagh iragh, uamategh Isipin mangisi
 nighnigham. Ezi Israelia kamaghin damuan ki ifongezir
 puvati.” Kamaghin, God tuavir otevimin me inigha
 Filistian kantrin ongarir dadarimin zuir puvati. **18** Ezi
 kamaghin, God Israelia inigha ghuanaga gumazamiziba
 puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevimin oto. Egha
 me midorozim gamir biziba inigha da sara zui. **19** Bar

fomira, Josep kamaghin Israelia mikeme, “Bar gin God Isipin ua ia inigh ian akurvagham. Eghti dughiar kamin ia nan aghariba inigh da sara mangi.” Ezi Israelia akar dikirizim gamizi moghin, Moses Josepin aghariba inigha zui. **20** Egha Israelia dikavigha Sukotin danganim ategha ghua Etamin nguibamin oto, me gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin otoghava apia. **21** Egha aruebar, Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia, men faragha ghua tuavim men akakasi. Egha dimagaribar ana avir mizariar ruarir ekiamin aven ikia, me gisirara ikia men faragha ghua angazangarim me ganidi. Ezi bizir kam bangin, me arueba ko dimagariba sara arua zui. **22** Ezi aruebar zurara ghuariar ruarir ekar kam men faragha zui, egha dimagaribar avir mizariar ruarir ekar kam men faragha zui. Aning uan danganimning ataghirazir puvatigha kamaghira iti.

14 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, “Ni Israelia mikemeghti, me uamategh mangi ongarir miriamin Pihahirotin nguibamin dapiagh. Nguibar kam, a Mikdolin nguibam ko Ongarir Aghevimin tizimin ikia, Balsefonin nguibamin boroghin iti. **3** Eghti Isipin atrivim men darorim ginighnigh, kamaghin mikim suam, ‘Israelia ti onganigha gumazamiziba puvatizir danganim puram a garuama. Me danganir kam ategh mangamin tuaviba puvatigham.’ **4** Ki atrivim damighti an navim gavgavighi, a ian agiragham. Eghti ki a ko an midorozir gumaziba, me dikabiragh me abiragham. Egh bizir kam bangin ki ziar ekiam iniam. Eghti Isipia fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.” Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregha,

uamategha ghua Pihahirotin nguibamin boroghin apia. **5**
 Ezi gumazir maba Isipin atrivim migia ghaze, "Israelia
 ara ghue." Ezi a ko an ingangarir gumazibar nighnizibagh
 iragha ghaze, "Manmagh amizi, e Israelia ataghizi me
 ghue? Me datirighin uam en ingangaribar amuan kogham.
 Guizbangira, e pazava amigha gifa!" **6** Egha me mikemegha
 givagha, atrivim uan midorozir karisba ko, midorozir
 gumaziba ini. **7** Egha uaghan a 600plan karisin midorozim
 gamir aghuariba, ko Isipin midorozir karisin igharaziba
 sara inigha, karisbar garir gumazir dapaniba inigha,
 me dikavigha Israelian gin zui. **8** Israelia fo, me Isipia
 dikabinigha me abinigha, bar akongegha zui. Ikiavira
 Itir God, Isipin atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a
 zuamira dikavigha men gintighasa zui. **9** Isipian midorozir
 gumaziba, uan karisba ko bar zui, marazi hoziabagh
 apiagha zui, ezi marazi uan suebar ghua, bar Israelian
 agintigha zui. Egha me bar ghua Israelia apiagha itir
 danganimin otifi. Danganir kam, an Ongarir Aghevimin
 miriamin ikia, Pihahirotin boroghin iti, ezi Balsefon
 an akirangin iti. **10** Ezi Isipin atrivim uan midorozir
 gumaziba ko, Israelian boroghin zuima, Israelia men api.
 Egha me bar puvira atiatigha, uarir akurvaghasa Ikiavira
 Itir Godin dei. **11** Me kamaghin Moses migei, "Ni tizim
 bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin
 ize? Ni ghaze, Isipin kantrin moziba okoramin danganiba
 puvati. Kamaghin e ti arimighirasa, ni e inigha kagh ize?
 Ni manmaghin e gamua, e inigha Isip ategha azenan
 ize? **12** E Isip ataghiraghasava amir dughiam, e kamaghin
 ni mikeme, 'Arazir kurar kaba e bativam.' E ni migia

ghaze, ni e ateghti e Isipin ikiva, ingangarir gumazir kinibar min ikiti deragham. Puvatighi, e gumazamiziba puvatizir danganimin arimighiram.” **13** Moses kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia atiatingan marki, ia tuivigh gavgafigh. Ia datirighin, Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganighi, a ian akuragh ua ia inian. Ia datirikin Isipian gari, ia ua men ganan kogham. **14** Ia orakigh, Ikiavira Itir God ian akurvaghsi me ko misogham. Ia uari bizitam damuan marki. Ia nimira iki.” **15** Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, “Ni tizim bagha nan ingarava aravira iti? Ni Israelia mikemeghti, me mangi. **16** Eghti ni uan asadivir aghorim ghufegh, ongarim gisin amadagh. Eghti ongarim bigh akuar pumuning irighi, Israelia nguazir dakirtizimin mangi vongin otifigh. **17** Eghti ki Isipia damighi men naviba gavgavighi, me ian gin ongarim biaghirizir tuavimin mangam. Eghti ki atrivim ko, an karisba ko, midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ko midorozir gumaziba bar me dikabiragham. Egh ki me gamizir arazir kam bagh, ziar ekiam iniam. **18** Ki Isipia dikabiragh me abiraghti me fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.” **19** Ezi Godin enselin zurara Israelian midorozir gumazibar faragha zuim, a sivagha ghua men akirangin tu. Ezi ghuariar ruarir ekia zurara men faragha zuim, a uaghan isivagha ghua men akirangin tu. **20** Dimagarir kamin, ghuariar ruarir ekia kam Israelia ko, Isipian tizimin tughav iti. Ghuariar ruarir kam Isipia itir danganim gamizi, a bar mitatangi. Egha Israelia itir danganim angazangarim a ganingi. Kamaghin, dimagarir kamin Isipia ko Israelia uarir boroghin mangan ibura. **21**

Moses uan agharim ghufegha, ongarim gisin anemada. Ezi dimagarimin Ikiavira Itir God, aminir gavgavim gamizi, an aruem anadi naghin oto. Egha dimagarir kamin aminim ongarim giva ghuavti aminim tira. Ezi ongarim tongira biaghirigha, akuar pumuningin irigha nguazir dakirtizimin oto. **22** Egha divazimningin min vong ko vongin akuvagha itima, Israelia aningin tongin nguazir dakirtizimin ghua vongin otifi. **23** Ezi Isipin midorozir gumaziba Israelian agiragha, men gin ghua ongarimin tongira ghu. Men hoziaba ko, karisba ko, gumazir hoziabagh apiziba, da bar zui. **24** Ezi Ikiavira Itir God, aviv zariamin min ghuariar ruarir kamin aven iti. Ezi aminim tiasa amima, a Isipian midorozir gumaziba, men nighnizibagh irazima, me tintinibar nighnigha atiatia arasava ami. **25** Ikiavira Itir God, karisbagh amizi, nguazim dar wilbar suighizi, da pamten ivemarir puvati. Ezi Isipia uarira uariv gei, “Ia oragh, E zuamirama ari mangeka! Ikiavira Itir God, Israelian akuragha e misosi.” **26** Ezi Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, “Ni uan agharim ghufegh, ongarim gisin anemadaghti, dipam ua izi Isipian midorozir gumaziba, ko men karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, bar me avaragh.” **27** Ezi Moses agharim ghufegha ongarim gisin anemada. Aminim tirazima, ongarim ua iza faragha ikezi moghin uan danganimin iti. Dughiar kamra, Isipia ari mangasa amuvira itima, Ikiavira Itir God, bar me avigha ongarim mikini. **28** Ezi ongarim uamategha ize. Egha gumazir atrivimin hoziabagh apiaziba ko, midorozir gumazir Israelian gin ongarir torimin ghueziba, bar me avara.

Ezi men tav miseveaghizir puvati. **29** Ongarim divazim min, vong ko vongin akuvagha itima, Israelia nguazir dakirtizimin zui. **30** Dughiar kamın, Ikiavira Itir God, Isipian dafarimin Israelia, ua men akura. Ezi Israelia, Isipian kuabar garima, da ongarir dadarimin ireghav iti. **31** Israelian gumazamiziba garima, Ikiavira Itir God, uan gavgavir ekiamın pamtem ingara, Isipia dikabiragha me abira. Ezi me bar atiatigha, Ikiavira Itir God, nighnizir gavgavim an iti. Egha an ingangarir gumazim Moses, me uaghan nighnizir gavgavim an iti.

15 Dughiar kam Moses Israelian gumazamiziba ko, Ikiavira Itir God bagha ighiar kam kamaghın a bange: “Ikiavira Itir God, a midorozir ekiam abira, ezi ki datirighın a bagh onger akam bangam. Guizbangira, a hoziaba ko gumazir hoziabagh isin apiaziba me avigha ongarim mikini. An apaniba abira, ezi an ziam bar pin iti! **2** Ikiavira Itir God uabi na gamizima, ki gavgavigha, onger akam bangava an ziam fe. A zurara ua na isi, ezi ki an ziam fasa. A nan God, egha nan akurvazim. Kamaghın amizi, ki an ziar ekiam fasa. Nan afeziamın God, ki an ziar ekiam fi, a isi bar pin anerigh ighiam damuam. **3** Ikiavira Itir God, a bar midorozir gumazir gavgavim. Ziar kam, Ikiavira Itir God, kar an ziam. **4** A Isipian midorozir gumaziba ko men karisin midorozim gamiba, a me avigha me isa ongarim mikini. Ezi men midorozir gumazir dapaniba, ongarim amegha Ongarir Aghevimin aven ariaghire. **5** Ongarim bar me avarazima, me dagiabar min ongarir dikiyim giraghue. **6** Ikiavira Itir God, nin agharir guvim bar gavgavir ekiam iti, ni uan apaniba dikaragha bar

me mirmiri. 7 Ni uan gavgavir ekiamin uan apaniba abira, egħa ni uan navir aningazim avimin min otogħa men isia, mati avim grazir midiaribar isi. 8 Ni aminir ekiam gamizi a dikavigha, ongarim gamizima, a buigha pin anabo. Egħa voroghira divazimin min tughav iti. Ezi ongarir apebamin itim, bar pamtemin ingara gavgafi. 9 “Apaniba ghaze, ‘E men agintigh men suigham. Egh men bizir aghuariba inigh da tuisigh uan adarazir aningam. Egh e bizir manam inisi e puram a iniam. E sabar misozim asigh, uan gavgavimin me gasighasigham.’ 10 Ikiavira Itir God, ni uan aminim dughiar vamiran a giverazima, ongarim Isipia avara. Ezi me dagiamin min ongarir bar puvira ingarim giraghue. 11 O Ikiavira Itir God, ua godin manam ikia nin min gavgafi? Tav ua itir puvati. Ni atrivir ekiam, egħa arazir aghuibaram ami. Ni bar pin kozi, e nin atiati. Tina nin min iti? Tav ua itir puvati. Nirara digavir kuram gamir arazibagh ami, egħa ingangarir ekiabagh ami. 12 Ni uan agharir guvim a ghufegħa anemadazi, nguazim akam akarigha apaniba tuavareme. 13 Ni bar uan gumazamiziba men apangkuvigha men akuragħa me inigha, men faragħa ghua me inigha zui. Ni uan gavgavimin men darorimin faragħa ghua, danganir aghuarir ni uabi itimra, ni men akua a bagħa zui. 14 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arazir ni amizim baregħa, pamten nighava atiati. Ezi Filistiaba uaghan aguava bar puvirama atiati. 15 Idomin kantrin faragħa zuir gumazibar nighniziba, tintinibar nighnigha onganizi mogħin ami. Moapin gumazir dapaniba puvira nighava agoi. Kenanian gumazamiziba atiatia, uan gavgavim

ategha puram amiragha uaghiri. **16** Me nin gavgavir ekiamin gara, atiatir ekiam ko nirizir bar ekiam me avarazi, me pura ikia bizitam damuan ibura. Me pura dagiabar min dapiagh ikiti, e nin gumazamiziba me gitaviragh mangam. O Ikiavira Itir God, nin gumazamizir ni me givezegha ua me iniziba, me guizbangira kantrin kabagh itagh bar mangam. **17** O Ikiavira Itir God, ni en aku mangiti, e nin mighsiamin deraghvira dapiagham. O Ekiam, danganir kamin, ni uabi uan dipenimin ingaram. Dipenir ni itir kamin, gumazamiziba izi nin ziam fam. **18** Ikiavira Itir God, an atrivimin min iki mamaghira ikiam.” **19** Israelia nguazir dakirtizimin Ongarir Aghevimin tongin ghua otogha gifa. Ezi Isipin atrivimin midorozir gumaziba ko, hoziaba ko gumazir karisbagh isin apiaziba, me Israelian gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ongarim gamizi, a uamategha iza me avara. **20** Gin Godin akam inigha izir amizim Miriam, an Aronin amezemebam, a buar mam uan dafarimin an suira. Amiziba bar moghira uan buaba inigha, Miriamin gin zui. Egha me buabav sogha onger akabagh amua ighiam gizi. **21** Miriam me bagha kamaghin ighiam bange: “Ikiavira Itir God gumazir hoziabagh apiaziba, ko hoziaba sara bar me avigha ongarim mikinigha, apaniba abinigha ziar ekiam ini. Kamaghin, ia a bagh onger akam bangi.” **22** Ezi gin Moses Israelian akua Ongarir Aghevim ategha, Surin gumazamiziba puvatizir danganimin zui. Me gumazamiziba puvatizir danganim, aruer 3plan an arua ghua, dipatamin apizir puvati. **23** Egha me gin ghua Maran danganimin otivigha dipar mam bato. Dipar kam akatorimin aven misosi, ezi me anereman ibura. Dipar

kamin ziam, Mara, an mingarim, bizim akamin aven aninganigha misosi. **24** Ezi gumazamiziba atara migirigiar aviribar Moses gamua, kamaghin an azangsisi, “E managh dipatam amegham?” **25** Moses Ikiavira Itir Godin dia mighigha a ko migeima, Ikiavira Itir God ter otevir mam an aka. Ezi Moses a inigha dipamin anekuni, ezi dipam ua derazi, me aneremam. Ezi God danganir kamin arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa mikemeziba me ganidi, egh a men gan me gifoghasa, me dar gin mangam, o ti puvatigham. **26** Ezi God me migei, “Ia deragh nan akam baragh. Kirara Ikiavira Itir God, ian God, ia arazir nan damazimin deraziba, ia dar amu. Egh ia nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, ki pazi ia damuan koghiva, arimariar kurar ki Isipin gumazamizibagh aningiziba ia daningan kogham. Guizbangira, ki ian Ikiavira Itir God. Ki ian arimariaba akirizi ia ghuamazi.” **27** Egha gin Israelia ghua Elimin nguibamin otifi. Elim, a dipar nguazimin aven anagava otiva uaghirir 12pla ikia, 70plan temer detba iti. Ezi Israelia purirpeniba, nguazimin aven ivemarir dipabar boroghin dar ingarigha kagh apia.

16 Israelian gumazamiziba Elimin danganim ategha, ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Danganir kam ana Elim ko Sainain Mighsiamin tongira iti. Me otivizir dughiar kamran gin me Isipin kantri ategha ghue. Egha namba 2in iakinim, an namba 15in dughiamin, me gumazamiziba puvatizir danganir kamin otifi. **2** Egha me danganir kamin ikia Moses ko Aronin atara, migirigiar aviribar aning gami. **3** Me kamaghin

aning migei, “Kamaghin deraghai, Ikiavira Itir God, Isipra e misueghti e arimighiregh. E Isipin kantrin ikia dagher guar igharagha gariba uan ifongiabar da api. E mitiriaba sara iki aremeghasa gua ifonge. Egha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize.” **4** Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ki ia bagh bret overiamin anemadaghti, an amozimin min magiriti ia a iniam. Gumazamiziba dughia vaghvagh mangi dughiar vamira baghvira dagheba ini. Ki arazir kamin me damu gan fogh suam, me ti nan akamin gin mangam, o puvatigham. **5** Ezi dughiar namba 6in, me dughiar pumuning bagh dagheba inigh dar arikigh.” **6** Ezi Moses ko Aron kamaghin Israelian gumazamizibav gei, “Guaratizimin ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uabi Isipin kantrin ia inigha azenan ize. **7** Ia an atara migirigiar aviribar a gami, ezi an oregha gifa. Ia mizarazimin Ikiavira Itir Godin gavgavim ko angazangarimin ganam. Ga pura gumazir kinimning. Ia manmaghsua gan atara migei?” **8** Egha Moses ua migei, “Ikiavira Itir God uabi guaratizimin asizir tuziba ia danighti ia dar amam. Egh a mizarazibar bret ia danighti, ia uan ifongiabar a iniam. An orazi ia puram a migei. Kamaghin amizi, a dagheba ia daningam. Ezi ga pura bizimning. Ia gan atara ga migeir puvati. Ia Ikiavira Itir Godra an atara a migei.” **9** Egha Moses Aron migia ghaze, “Ikiavira Itir God, bar gumazamizibar adarir migirigiaba baraki. Kamaghin amizi ni me mikemeghti, me izi Ikiavira Itir Godin damazimin tuifigh.” **10** Ezi Aron me migiavira itima, me kogha gumazamiziba puvatizir danganir gigim gisin garima, Godin angazangarim zuamira ghuariar

mamin aven oto. **11** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **12** “Ki Israelian adarir migirigiam baraki. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti, me guaratizibar asizir tuzibar amam. Egh me mizarazibar uan ifongiamin bretbar amam. Me dagher kam inigh givagh, me fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, ki uabi men God.” **13** Guaratizir kamin kuarazir muziarir bizim, migha iza me itir danganim bar a gizifa. Ezi mizarazimin, ghuariar dipam ira, danganir men itim bar a gire. **14** Ezi ghuariar dipam iregha misingigha givazi, me bizir muziarir aviribar gari da nguazimin iti, egha da mati terafariba misigha tintinibar misaraghire. **15** Ezi Israelia bizir kabar ganigha, dagh gifozir puvati. Egha me kamaghin uarira uarir azai, “Kar bizir tizim?” Ezi Moses me migei, “Kar bret, Ikiavira Itir God, ia damasa a ia ganingi. **16** Egha Ikiavira Itir God, akar gavgavim ia ganigha ghaze, ‘Ia vaghvagh uari bagh iniva uan adarazi sara me bagh inigh. Ia vaghvagh da iniva uan gumazamiziba ko boriba bagh vaghvagh miner muziaribar aghuigh.’” **17** Egha Israelia God mikemezi moghin me ami. Ezi marazi bar uari bagha aviriba inizi, marazi uari bagha muziaribara ini. **18** Egha gin me dagher kabar garima, gumazamizir dagher aviriba iniziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir dagher aviriba inizir puvatiziba, men dagheba otevezir puvati. Me da apa izeveghe mitiriam men azir puvati. **19** Ezi Moses me migia ghaze, “Ia gurum bagh dagher na taba ataghiraghan marki.” **20** Ezi gumazamizir maba Mosesin akam baraghizir puvatigha, dagher nar maba amimzaraghan bagha da ariki. Ezi amimzaraghan dagher

kaba apiziba dagh izivazima, da puvira mughasi. Ezi Moses men atari. **21** Ezi zurara mizarazibar gumazamiziba, me ifongezi moghin, uari bagha dagheba isi. Ezi aruem anadir dughiamin, dagher me isir puvatiziba nguazimin ikia, dipamin min otiva puram amera gefi. **22** Ezi aruer namba 6in, me dughiar pumuning bagha dagheba ini. Gumazir vamira miner dozir pumuning pumuning gaghuizi, aning izivafa. Ezi Israelian gumazir dapaniba iza bizir kamin gun Moses mikeme. **23** Ezi Moses kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, gurum mizaraghan avughsamin dughiam. Kar Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam. Egha uaghan kar Ikiavira Itir Godin dughiamra. Ia datirighin dagher nar manaba avimin da tuasa, ia da tu, egh dagher nar manaba ia minemin da isamasa, ia da isam. Eghti nar itir kaba ia gurum mizaraghan bagh bar ada atigh.” **24** Ezi me Mosesin akam baregha dagher maba tue. Egha dagher nar maba tuezir puvati. Me amimzaraghan bagha da atizi da iti. Ezi dagher kaba kurizir puvatizi apiziba dagh amizir puvati. **25** Ezi amimzaraghan Moses kamaghin migia ghaze, “Kar Ikiavira Itir Godin dughiam, dughiar e avughsiva, Ikiavira Itir Godin ziam famim. Ia dughiar kamin nguibamin azenan mangi dagheba burian kogham. Kamagh amizi, dagher nar itir kaba, ia dar ami. **26** Ia wighin vamiran 6plan aruebar, dagher kaba ini. Egh namba 7in aruem, kar avughsamin dughiam. Kamaghin amizi, dughiar kamin dagher tam nguazimin ikian kogham.” **27** Ezi dughiar namba 7in, gumazamizir maba ghua dagheba iniasa zui. Egha me dagher tabar garir puvati. **28** Ezi Ikiavira Itir

God Moses miġia ghaze, “Ia manadizogħin nan akaba barazir puvatizir arazim ategħ, nan Akar Gavgavibar ġintigham? **29** Ia deraghvīram oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki avughsamin dughiar kam ia daningam. Kamaghin amizi, ki aruer namba 6in, dughiar pumuningin damamin dagheba ia daningam. Egh aruer namba 7in gumazamiziba bar danganir me itiba ataghīragħan marki.” **30** Kamaghin amizi, me dughiar namba 7in ingangarir tam gamir puvati. Me avughsi. **31** Ezi Israelian gumazamiziba dagher kam kamaghin a dibora ghaze, “Mana.” Hibrun akamin Manan kamin ganganim, temer ovizir muziarimin min gara egha ghurghuri. Egha an isingtizim, mati bisketin me hani sara ingarizim. **32** Ezi Moses kamaghin me miġia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin miġei, ‘E miner tam inigh, an manabar aghuam. Egħti an en ġin otivamin ovavir boriba baġħ ikiam. Me ġin an gan suam, kar Ikiavira Itir God e ganingizir daghem. A Isipin kantrin e inigha azenan iza gumazamiziba puvatizir danganimin e atizir dughiam.” **33** Egha Moses Aron miġia ghaze, “Ni nguazir miner tam inigh, manan tabar aghuigh. Egh minem isi Ikiavira Itir Godin damazimin anetigh. Egħti borir ġin otivighamiba, a gifogham.” **34** Ezi Aron manan dagher miner kam isa, ġin izamin dughiam bagħa, Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam boroghin aneti, ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezi mogħiram ami. **35** Ezi Israelia manan dagher kam apa ghua 40plan azenibar tu. Ezi 40plan azeniba ġivazima me ghua Kenanian kantrin otivigha, kantrin kam gapiagħa uari bagħa azenibar ingari. **36** (Dughiar kamin Israelia bizibar osimtizibagh

fofoghamin skelin pumuning iti. Omer ko Epah, mam miner dozir vamiran min iti. Mam 10plan miner dozibar min iti.)

17 Ezi Israelian gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, dikavigha Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha zui. Egh dughiar manamin Ikiavira Itir God mikemeghti, me dikavighiva danganir me itir kam ategh sivaghsivagh mangi danganir igharazir mam dapiagham. Me kamaghira apiaghira ghua, gin me ghua Refidimin danganimin otogha, purirpenibar ingarigha apia. Ezi danganir kam dipar damamiba puvati. **2** Ezi gumazamiziba Mosesin atara ghaze, “Ni e damamin dipatam e daningigh.” Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha nan atari? Ia masa Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha, an gavgavim bagha azai? Ia ti nighnizir gavgavim an itir puvati?” **3** Ezi gumazamiziba dipam bagha kuariba bar me misingizi, me migirigiar aviribar Moses gimoba ghuavira iti. Egha me kamaghin a migei, “Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan boriba ko asiziba, e damamin dipaba puvatigh, kagh arighiregham, a?” **4** Ezi Moses pamten kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “Gumazamizir kaba dagiabar na ginivigh, na misueghti ki aremeghasa. Ezi ki manmagh me damuam?” **5** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir dapanitaba inigh, ia daru gumazamizibar faragh mangi. Ia darusiva, asadivir aghorir ni faragha Nailin Fanem misoghezim sara inigh mangi. **6** Ki Horepin Mighsiamin dagiatam gisin tugh ikiam, kar Sainain Mighsiam. Ni

roghira iziva, asadivir aghorir kamin dagiam misokegh.
 Eghti dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba
 anemam.” Ezi Israelian gumazir dapaniba gari, Moses
 kamaghin amizi, dipam otogha izaghiri. 7 Ezi me danganir
 kam kamaghin a dibori, “Masa,” an mingarim kamakin,
 “Tuighsizir Arazim,” ko “Meriba,” an mingarim, “Adarim.”
 Me kamaghin nighnisi, Israelia atara ghaze, “Ikiavira Itir
 God, e ko iti, o puvati.” Arazir kamin, me Ikiavira Itir
 Godin Araziba tuisigha an gavgavim bagha azangsisi. 8
 Egħa gin Amalekia iza Refidimin danganimin Israelia ko
 misosi. 9 Ezi Moses kamaghin Josua migei, “Ni e bagħ
 gumazitaba amisevegħti, me gurumin mangi Amalekia ko
 misogh. Egħti ki mangi mighsiar dozir munamin tugh,
 Godin gavgavim itir asadivir aghorimin suiragħam.” 10
 Ezi Josua, Moses a mikemezi mogħira, gumazir maba
 inigha ghua Amalekia ko misosi. Ezi Moses, Aron ko
 Hur sara, me mighsiar dozimin uanabo. 11 Egħa Moses
 uan agharimning fegħavira itima, Israelian midorozir
 gumaziba, Amalekia gafigha ghuavira iti. Ezi Moses uan
 agharimning ataghizi aning uagħirima, Amalekia Israelia
 gafiragħa ghuavira iti. 12 Ezi gin Mosesin agharimning
 a girima, a uam aning ghufan ibura. Ezi Aron ko Hur
 dagiar mam inigha anefazi, Moses a gapera. Ezi aning
 Mosesin borogħin vong ko vongin tugh, an agharimning
 suiragħa aning gifueghavira ikia, kamaghira ikiavira itima,
 aruem ghuagħiri. 13 Ezi Josua uan adarazi ko Amalekian
 midorozir gumaziba abinigha, bar me gasighasiki. 14
 Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni
 akar kam akinafaritamın an osirighiti, gumazamiziba a

ginighnigh. Akar kam kamakin, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki Amalekia bar me agivagham. Eghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.’ Ni akar kam Josua bagh a diponti, an a barakigh.” **15** Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Moses ofa gamir dakozir mamin ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamin ziam mati nir avizir ekiam me an osirigha a ghufezi a ghaze, “Ikiavira Itir God, nan akurazi ki uan apaniba abira.” **16** Ezi Moses ghaze, “Ia Ikiavira Itir Godin inir avizim ghufegh bar pin an suiragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God, zurara Amalekia ko misogh kamaghira ikiam.”

18 Jetro, a Midianian ofa gamir gumazim, a Mosesin amerem. A bizir God Israelia ko Moses bagha amizibar eghaghanim baregha, uaghan dughiar Ikiavira Itir God uan gumazamiziba, Israelia, me inigha Isip ategha izezir eghaghanim baraki. **2** Kamaghin amizi, Jetro Mosesin ganasa ize. Moses faragha uan amuim Sipora amadazi, a uan afeziam Jetro bagha ghu. **3** Ezi datirighin, Sipora ko Mosesin otarir pumuningin ko Jetro, me izava otifi. An otarimningin ziamning, Gersom ko Elieser. Moses faragha ghaze, “Ki kantrin igharazimin gumazim, egha kantrin igharazimin iti.” Egha a uan otarir ivariam ziam, “Gersom,” a gati. **4** Egha a gin kamaghin migei, “Nan afeziamin God nan akurazi, Isipin atrivim na misoghezi ki aremezir puvati.” Egha uan otarir dozim, a “Elieser,” a gati. **5** Ezi Jetro, Mosesin amuim ko an otarir pumuningin akua me iza gumazamiziba puvatizir danganim iza, Godin mighsiamin boroghira izava otifi. Kar Moses purirpenibar ingarigha dar ikezir danganim. **6** Egha Jetro kamaghin

Moses bagha akam amada, “Ki nin amerem Jetro, ki nin amuim ko nin otarimning, e ni bagha ize.” 7 Ezi Moses akar kam baregha, ghua tuavimin Jetro bato. Egħa Moses aviragħa ġin ghua an tori. Egħa aning uan ikirimirim bagħa uaningin azangsigha, me ġin Mosesin purirpenimin aven ghue. 8 Egħa Moses uan amerem bizir aviribar a gegħara ghaze, Ikiavira Itir God Israelian akurvagħasa, Isipin atrivim ko Isipin gumazamizibagħ amizi, arazarazir aviriba otifi. Egħa a ghaze, me tuavimin zuima, bizir kuraba ko osimtiziba me bativima, Ikiavira Itir God men akura. 9 Ezi Jetro akar kam baregha fo, Ikiavira Itir God bizir aghuaribar Israelia gamigha, Isipian dafarimin ua me ini. Ezi Jetro akar kam baregha bar akonge. 10 Egħa kamagħhin migei, “Ga Ikiavira Itir Godin ziam fe. A Isipin atrivim ko an gumazamizibar dafarimin ia inigha ian akurazi, ia kalabusin ingangarir kurar kam ataki. 11 Ezi ki datirighin fo, Ekiam bar godin igħarazibagħ afiragħa kamagħhin ami. Isipia akaba batoghava paza ia gamima, Ikiavira Itir God ian akura. Ezi ki datirighin fo, Ikiavira Itir God bar gavgavizi, an gavgavim godin igħarazibar gavgavibagħ afira.” 12 Egħa Jetro ofan bar isia mighirizir mam, inigha God ganidi. Egħa uagħan ofan igħaraziba God ganingi. Ezi Aron ko Israelian gumazir dapaniba iza, Godin damazimin Mosesin amerem koma api. 13 Ezi Dughiar igħarazimin, Moses amimzaragħan jasin min aperagħa Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi. Ezi gumazamizir aviriba Moses bagħa mizarazimin izavira ikia, ghua guaratizimin tu. 14 Ezi Jetro, Moses gumazamizibar akurvazir araziba, bar dar gara, egħa

kamaghin Moses migei, “Maning, gua uaningra ingangarir aviribar gumamazizibar akurvaghasa dagh ami. Ni uabira ingangarir kam damuan marki. Ni gan, ni osimtiziba akira aperaghavira iti gumamaziziba mizaraghara iza ni ko mikimasa, ni mizua tuivighav ikia, ghua aruem gifa.”

15 Ezi Moses a migei, “Gumamaziziba bizir God damuasa ifongezibagh fofoghasa, na bagha izi. **16** Gumazitamning bizir mam bagh uaningin atarigh, aning na bagh izeghti, ki aningin migirigiam baregh aningin osimtizim akiram. Egh ki arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuam.” **17** Ezi Jetro kamaghin a migei, “Nan amerem, ni ingangarir kam damuamin tuavir aghuimin zuir puvati. **18** Ingangarir kam bar nin ekefe. Ni uabira a damu mangiti nin mikarzim nin amiragham. Eghti gumamaziziba uaghan men mikarziba men amiragham. **19** Ni datirighin nan akam baraghti, ki tuavir aghuarir mam ni mikimam. Eghti God ni ko ikiam. Arazir kam deragham, ni gumamaziziba bagh Godin damazimin abuir gumazimin min iki. Egh men migirigiar me uari adoziba, ni da inigh a bagh mangi. **20** Egh ni arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuva, tuavir me gin mangamimin me mikimiva, arazir me zurara damuamimin men sure damu. **21** Egh ni uaghan fofozir gumazir aghuitaba miseveghti, me gumamazizibar dapanibar ikiam. Eghti tarazi 1,000plan gumamazizibar gantima, tarazi 100plan gumamazizibar gantima, tarazi 50plan gantima, tarazi 10plan ganam. Gumazir kaba uari abinigh guizbangira Godin atiatingiva an apengan iki, egh gumazir e nighnizir gavgavim men itibar, min iki.

Gumamaziziba dagiaba me daning, me gekuti, me arazir kurabar amuan kogham. **22** Eghti gumazir kaba jasbar min iki, gumamazizibar osimtiziba tuisigham. Egh me uari osimtizir muziariba tuisigham. Egh osimtizir ekiaba, me da inigh ni bagh iziti, ni da tuisigham. Egh me nin akuragh ingangarir kamin osimtizim inighti, ingangarim nin osemeghan kogham. **23** Ki bizir God ni damuasa a ifongeziba ki dar gun ni mikeme, ni dar amu. Ni nan akamin gin mangi, eghti ingangarir kam ni damighti, nin mikarzim nin amiraghan kogham. Eghti ia gumamazizibar osimtiziba ko akabar kirighti, me navir amiriziba iki, egh uamategh uan purirpenibar mangam.” **24** Ezi Moses, Jetron akar aghuir kam baregha kamaghin ami. **25** Egha a Israelian tongin fofozir gumazir aghuariba miseveggha me atizi, me gumamazizibar gumazir dapanibar min iti. Ezi men marazi 1,000plan gumamazizibar garima, marazi 100plan gumamazizibar garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. **26** Egha me zurara jasbar min osimtizibar tuisighamin ingangarim gami. Me uari araziba ko osimtizir muziariba tuisisi, egha osimtizir ekiaba, Moses bagha da amadi. Ezi a uabi da tuisigha dar kiri. **27** Ezi bizir kabar gin, Moses uan amerem Jetron dafarimin suirazi, Jetro uamategha uan nguibamin zui.

19 Ezi Israelia Refidimin danganim ategha zui. Me ghua Sainain gumamaziziba puvatizir danganimin otifi. Me otivizir dughiar kamra, a iakinir me Isipin kantri ataghizimin gin ghua, iakinir pumuning givazi, iakinir namba 3 otozi, me an aruer namba 1in Sainain otifi. Egha me Sainain Mighsiamin boroghin purirpenibar ingarigha

apia. **3** Ezi Moses God ko mikimasa mighsiamin ghuanadi. Ezi Ikiavira Itir God mighsiamin ikia Mosesin diagha ghaze, “Ni Israelia migirigiar kaba me daningam, me Jekopin ovavir boriba. **4** Ki Isipin amizir biziba, ia uari dar ganigha gifa. Egha ia nan gari ki ia ini, mati kuarazir bagam uan nguzim uan avizimin a isi moghin, ki ua bagha ia inigha iza danganir kamin izezi, ia datirighin na ko iti. **5** Egh ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimin suiragh gavgavigh, nan akabar gin mangi, nan gumamazizibar otogham. Nguazir kamin danganiba bar, ko gumamaziziba bar, me nan adarazira, eghti ki men tongin iarara ua bagh ia misevegham, eghti ia nan gumamazizibara ikiam. **6** Egh ia na baghavira itir gumamazizibara iki, egh ofa gamir gumazibar min iki, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagh abuir gumazimin ingangarim damuam. Egh ia bar guizbangira nan gumamazizibara ikiva na baghvira ikiam.” Egha Ikiavira Itir God migirigiar kaba gumamazizibar aningasa Moses migei. **7** Ezi Moses mighsiam ategha ghua Israelian gumazir dapaniba akuvagha, akar Ikiavira Itir God a mikemeziba, bar dar gun me migei. **8** Ezi gumamaziziba bar moghira kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam.” Ezi Moses ghua gumamazizibar akabar gun Ikiavira Itir God migei. **9** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni oragh. Ki ghuariar mitiar pizimin aven ki ia bagh iziva, ni ko mikimam. Dughiar kamin gumamaziziba oraghti, ki ni ko mikimam. Eghti me datirighin ikegh mangi, me zurara nin migirigiaba nighnizir gavgavim dar ikiam.” Ezi Moses gumamazizibar akabar gun, Ikiavira Itir God migei. **10** Ezi

Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni mangi gumazamizibav kim suam, me datirighin ikegh mangi gurumin, me uari na daningisi uan nighniziba ko araziba akirigh, bar zuegh. Egh me uan korotiaba ruegh, nan ziam fisi uari akirigh. **11** Me uari akirigh tugh gavgavigh iki mangi aruer namba 3in otogh. Dughiar kam, ki Sainain Mighsiamin izighiri gumazamiziba bar, men damazimin otogham. **12** Egh ni mighsiam bagh mitaghniam atigh. Eghti gumazamiziba mitaghniam kamin vongin mangan marki. Ni deraghvira me mikim, me deraghvira ganigh, me mitaghniam kamin ikiavkinigh vongin mangi, mighsiamin mavanangan kogham. Guizbangira me mighsiamin boroghira mangan ki anogoroke. Gumazitam mitaghniamin ikiavkinighti, me a misueghti an aremegham. **13** Egh me dafaribar an suiragh a misueghti an aremeghan marki. Me dagiabar a ginifigh, o afuzitamin a biragh. Gumazitam, o asizitam mitaghniamin ikiavkinighti, ia arazir kam bagh a misueghti an aremegh. Ia dughiar vamiran, ia mighsiamin anang. Ia sigham baraghamin dughiam, ia mangi.” **14** Ezi Moses mighsiam ategha uaghirigha gumazamizibav mikeme. Ezi me an akam baregha, me uari God daningasa uan nighniziba ko araziba akirigha, eggha zue. Me uan korotiaba ruegha Godin ziam fer arazim damuasa uari akiraghasi. **15** Ezi Moses me migei, “Ia zuerim bagh uari akir tugh gavgavigh iki. Egh datirighin ikegh mangi zuerimin, ia amiziba ko dakuan marki.” **16** Ezi dughiar namba 3in mizarazimin arariba dagarvazi onimariba taghtazima, ghuariar mitiar pizir mam izaghira mighsiam avara. Ezi me sighar ararer gavgavir mam baraki. Eggha gumazamizir danganir kamin

itiba, bar atiatigha nisi. **17** Ezi Moses gumazamiziba inigha, me itir danganimin azenan ghua men faragha ghua God bativasa zui. Me mighsiamin boroghin ghua, an apengan zarimin tuifi. **18** Ezi Ikiavira Itir God avimin aven ikia, egħa izaghira Sainain Mighsiamin iti, ezi migharir ekiam mighsiam bar anevara. Migharir kam ghuavanaga, mati avir ekiamin migharim ghuavanadi. Ezi mikimkizir ekiam mighsiamin oto. **19** Ezi sighamın ararem bar ekevegħa pamtem ara ghuavira iti. Ezi Moses God migei. Ezi God a ikarvazi, an tiarim mati ararim dagarvasi. **20** Ikiavira Itir God izaghira Sainain Mighsiamin orazimin ikia, egħa Mosesin dei. Ezi Moses ghuavanadi. **21** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni magiri, migirigiar gavgavim gumazamizibar aningighti me mitaghniar kamin ikiavkinigh izi nan ganan marki. Me kamaghin damigh, men aviriba arighiregham. **22** Nan boroghin izir ofa gamir gumaziba, me uaghan uari na daningisi, uari akirigh nan damazimin zuegham. Puvatighti, ki ivezir kuram me daningam.” **23** Egħa Moses Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni akar gavgavim e ganingi, kamaghin gumazamiziba mighsiamin mangan kogham. E mitaghniam arigha mighsiamin apinim ighuigha, e kamaghin fo, mighsiar kam, a nin mighsiamra, egħa ana anogoroke.” **24** Ezi Ikiavira Itir God a ikaragħa ghaze, “Ni magiri, Aron inighti a ni ko uamategh anang. Egħti ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar mitaghniar kamin ikiavkinigh na bagħ mighsiamin anangan marki. Me kamaghin damighti, ki ivezir kuram me daningam.” **25** Ezi Moses akar kam baregha gumazamizibar bighan

iraghugha, Ikiavira Itir God mikemezir migirigiaba bar me migei.

20 Ezi God kamaghin migei: **2** Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar ikezim. **3** Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin gin mangan bar marki. **4** Ia uari bagh marvir guatam an ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam, ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven itir biziba, ia bizir kabar gan, dar min marvir guatamin ingaran marki. **5** Ia asetam ko marvir guatamin itevibar piriva an ziam fan marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritamin amamangatighti, a nan danganim inian kogham. Bar puvati. Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki izezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otogham. **6** Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000in ovavir borir gin izamibar otogham. **7** Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki. Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God kamaghin me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar puvati, a izezir kuram me daningam. **8** Ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam. **9** Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam. **10** Ezi namba 7in dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar ia avughsamim.

Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogham. **11** Guizbangira, Ikiavira Itir God 6plan aruebar nguazim ko overiam, ongarimin ko dar itir biziba bar adar ingari. Egha namba 7in aruem an avughse. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, Sabatin dughiam deraghavira a ginighnigha an anogorogha a gamizima, an a baghvira ikiamin dughiamin oto. Kar Godin dughiamra. **12** Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin mangi. Ia kamaghin damighiva, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God a isa ia ganidim. **13** Egh ia gumazamizir igharazibav soghti me arimighiran marki. **14** Egh ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. **15** Egh ia biziba okiman marki. **16** Egh ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir igharazitamin ziam gasighasighan marki. **17** Egh ia gumazir igharazitamin dipenim bagh navim dikavan marki. Egh an amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikavan marki. **18** Ezi gumazamiziba gara orazima, ararim pamtem dagarvazima, sigham araima, onimarim taghtazima, migharir ekiam mighsiam avara. Ezi me bar atiatigha puvira nisi. Kamaghin amizi, me sivagha ghua mighsiamin saghon tuifi. **19** Egha me kamaghin Moses migei, “Ni uabi e mikimti e ni baragham. God e mikimti, e arimighiregham.” **20** Ezi Moses me migei,

“Ia atiatingan marki. God kamaghsua ifonge, ia bar an atiatigh an apengan iki, egh arazir kurabar amuan kogham. Kamaghin a iza ian navir averiabagh foghasa, da guizbangira a baghavira iti, o puvati.” **21** Egha gumamaziziba saghon tuivighavira itima, Moses uabira ghua God aven itir ghuariar pizimin boroghin zui. **22** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin Israelia akar kabar me mikim suam, ‘Ia uari ganigha kamaghin fo, ki Uan Nguibamin ikia, ia ko mikeme. **23** Ia orakigh. Ia gol ko silvan asebar marvir guabar ingar, dar ziaba fan marki. Ki uabira, ia bar nan ziamra fam. **24** Ia nguazitaba inigh na bagh ofa gamir dakozimin ingar. Egh ofa gamir dakozir kamnang gisin, ia sipsipba ko bulmakauba ofan min da isi na daningigh, ofan taba, kar ia da tueghti da bar isi mighirighamin ofaba. Eghti taba, kar ia gumamaziziba na ko navir vamiran ikiasava amir ofaba. Egh ia danganir ki inabazibar kamaghin nan ziam fiti, ki izi deragh ia damuam. **25** Ia ofa gamir dagiar dakozimin ingar, egh dagiar gumaziba dighoreziba inian marki. Guizbangira, ia ofa gamir dakozimin ingarsi, dagiar tuizimin dagiar ekiatam amineghti, arazir kamin dagiar kam nan damazimin zueghan koghti, nan ingangarim bar deraghan kogham. **26** Ia ofa gamir dakozimin ingarighi a pin ikiti, ia adiriziamin ingarigh mavanang, egh arazir kamin ofa damuan marki. Bar marki. Ia kamaghin damigh, adiriziamin mavanangti, me ti ian mikarzir mogomebar ganigham. Arazir kam derazir puvati.”

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ni Israelia damuamin arazibar gun me mikim: **2** Ia Hibruian

gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin ia aneteghti a mangi. Egh a dagiar taba ia daningan marki. Bar marki. 3 A faragha odiarimin ikia nin ingangarir gumazimin oto, egh a gin mangisi, a uabira mangi. A faraghavira amuimin ikia nin ingangarir gumazimin oto, egh dughiar a ni ateghamim, a uan amuim inigh a sara mangam. 4 Egh an gumazir dapanim amizim a danighti, a boriba bateghti, amizir kam uan boriba ko, me uan gumazir dapanim ko ikiam. Eghti gumazimra firighirigh mangam. 5 “Egh ingangarir gumazim suam, ‘Ki uan gumazir dapanim gifongegha, uan amuim ko boribagh ifongegha, me ataghiraghan aghua,’ 6 eghti an gumazir dapanim a inigh Godin Dipenimin mangi. Egh ingangarir gumazim tiar akam o temer tiar akamin miriamin asaraghav itimin boroghin tughiv iki. Eghti an gumazir dapanim dikonir tam inigh, egh an kuarim okoregham. Arazir kamin a gumazir dapanir kamin ingangarir gumazir kinimra iki mangiti, an ovevemin dughiam otogham. 7 “Egh gumazitam uan guivim ingangarir amizir kinimin min anemadaghti, gumazir dapanim a givezeghti, gin namba 6in azenim givaghti, an aneteghti a ingangarim ateghan kogham. Ia ingangarir gumazibagh ami moghin, ingangarir amizibar amuan kogham. 8 Gumazim ingangarir amizitam givezegh, uan amuir dozimin min an ikisi, ua gin uan amuir dozir kamin aghuaghiva, uam an afeziamin teghti a uam a givezegham. Gumazir kam arazir aghuimin amizir kam gamizir puvati. Kamaghin a kantrin igharazitamin

gumaziba bagh anemangiti me a givezan marki. **9** Egh gumazir kam uan otarim ginighnigh ingangarir amizir kinir kam a daningisi, a deraghvira uan guivimin min a damu. **10** Egh gumazir dapanim amizir igharazimin ikisi, a ingangarir amizir a faragha ikezir kam, deragh a damu. A faraghavira a gami moghin, dagheba ko korotiaba a daning, egh a ko dakuvira iki. **11** An arazir 3plan kabar amuan kogh, egh pura amizir kam ateghti a mangi. Gumazim uabi givesi a mikiman marki.” **12** Egħa lkiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam pamten gumazitam misueghti, an aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. **13** Egħti a gumazir kam misueghti an aremeghan nighnizim ikian koghti, Godra gumazir kam ateghti an an agharimin pazi a damutima an aremegham, egħti gumazir a misoghezim an ari mangi nguibar ki ia bagħa misevezimin mangigh, egh a deraghvira ikiam. **14** Egħti gumazitam gumazir igharazim bagħ navim ikuvigh, a misuegħti ana aremegħsi nighnigham, ia a misuegħti an aremegh. An ari mangi nan ofa gamir dakozimin ikiti, ia a inigh danganir igharazitamin mangigh, a misuegħti an aremegh. **15** “Egh gumazitam uan afeziam ko amebam misuegham, ia a misuegħti an aremegh. **16** Egħti tav gumazitam okemegh, a damighiti an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir igharazim ateghti an a givezegham, ia gumazir arazir kam gamizim misuegħti an aremegh. **17** Egħti gumazitam uan afeziam ko amebam paziva aningın atariva aningın ziamning gasighasighiti, ia gumazir kam misuegħti an aremegh. **18** Ezi gumazitamning uaningın atariva, egh tav

dafarim medagh, tav misuegham, o dagiatamin tav biragh, a misueghti an aremeghan koghti, ia gumazir kamin arazir kuram ikarvaghan marki. Eghti gumazir osimtizir ekiam inizir kam, a dakozimin iki, egh gin a dikavigh asadivir aghorimin suiragh daruam. Eghti gumazir a misoghezir kam dagiar taba a givezam. Eghti dagiar kaba gumazir kamin ingangarim ataghizir dughiabagh ivezam. Gumazir a misoghezir kam a geghuv mangi dughiar a ua deraghamim otogham. **20** Ezi gumazitam aghorim inigh uan ingangarir gumazim o ingangarir amizir kanim misueghti, ingangarir gumazim o amizim dughiar kamra bizir kam bagh aremeghti, ia ivezir kuram gumazir dapanir kam a daningam. **21** Eghti gumazim o amizir kam dughiar vamira o pumuningin ikegh gin aremeghti, ia an gumazir dapanim ivezir kuram a daningan marki. Guizbangira, ingangarir gumazim, kar an gumazir dapanimin bizimra, eghti ovengezir gumazim datirighin an ingangarim damuan kogham. **22** Eghti gumazitaba uariv soghiva amizir navim asangizim misueghti, a borir kuam bateghti, amebam deraghti, gumazir amizim misoghezir kam, an pam ifongezi moghin gumazir kam dagiabar uan osimtizim akiram. Eghti araziba tuisizir gumazim dagiar kabar amamangatighi, gin amizir kamin pam da iniam. **23** Eghti amizim osimtizim inighti, ia bizir kam ikaragh osimtizim gumazir a misoghezim datigh. Amizim aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. **24** Egh an damazim, atarim, agharim, o suem ikuvighi, ia kamaghira da ikarvagh. **25** Eghti gumazim amizir kam avimin an mikarzim

daboroghti, ia an mikarzim daborogh. Eghti an an mikarzim gasighasighti duam otoghti, ia kamaghira a ikaragh. Egh a benimın a misueghti, kamaghira ia benimın a ikaragh. **26** Egh gumazitam uan ingangarir gumazim o ingangarir amizim damazim misueghti a ikuvighti, a ua an ingangarir gumazim o amizimin min ikian kogham. Gumazir kam aneteghti a mangi. Kar damazir asighasizir ivezim. **27** Egh a ingangarir gumazim o amizim misoghiva an atarim asigh, egh aneteghti a mangi. Kar atarimin ivezim.” **28** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Bulmakaun tam uan komın gumazitam o amizitam biraghti an aremeghti, ia bulmakaun kam misueghti an aremegh. Eghti ia an tuzim aman marki. Eghti bulmakaun ghuavim, an osimtizim inian kogham. **29** Bulmakaun kam gumazamizibagh inivira ikiti, gumazamiziba pamtemin an ghuavim mikimti, an ghuavim a isiva divazimin anetighan koghti, bulmakau tav misueghti an aremegham, eghti ia kamaghin damu. Ia bulmakaun kam ko an ghuavim, aning misueghti, aning aremegh. **30** Eghti gumazir araziba tuisizim amamangatigh dagiabar ivezir dibobonim diboroghti, gumazir kam gumazir aremezim bagh an adarazi me givezam. Arazir kamin bulmakaun kam arazir kuram givezegh, uaghan a uabi angamira ikisi a uabi givezam. A kamaghin damigh an ovengeghan kogham. **31** Bulmakaun tam, otaritam o guivitam misueghti an aremeghti, ia arazir kamra gin mangi. **32** Egh bulmakaun tam ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinitam misueghti an aremeghti, bulmakaun kamin ghuavim, 30plan silvan dagiaba isi ingangarir gumazimin gumazir

dapanim daningam. Egh ia dagiabar bulmakaun kam ginivighti, an aremegh. **33** “Egh gumazitam nguazimin itir mozim avarazir biziba angarigh, o mozim gikuigh, egh anevaraghan koghti, bulmakaun tam o donkin tam izi mozir kamin magirigh aremegham, **34** eghti gumazir mozim gukuizim asizimin ghuavim givezam. Egh a uabi asizir kamin kuam iniam. **35** Eghti gumazitamin bulmakau gumazir igharazimin bulmakau misueghti an aremeghti, aning gumazir igharazitamin amamangatighi, a bulmakaun angamira itir kam givesegh. Egh aning dagiar kaba ko bulmakaun aremezimin asiziba uaning tuiragh, uaning daningam. **36** Eghti gumazamiziba fogh suam, bulmakaun kam an asizibav sozir bulmakau. An ghuavim deragh divazimin aven a geghuvan koghiva, a bulmakaun angamira itim isi gumazir igharazim daningam. Egh a uabi bulmakaun aremezimin asizim iniam.”

22 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam bulmakaun tam o sipsip tam okemegh a misueghti an aremegham, o anemadaghti me a givezegham, eghti ia a damighti, a 5plan bulmakaubar bulmakaun kam ikaragham, o a 4plan sipsipbar sipsipin kam ikaragham. **2** Kamaghin a deraghvira da ikarvagham. A ikarvaghamin bulmakauba o sipsipba puvatighi, ia aneteghti, gumazir igharazitam ingangarir gumazir kinimin min a givezeghti, ia dagiar kaba inigh asizir an okemezir kam ikarvagham. Egh an okemezir bulmakau o donki o sipsip an dafarimin ikiavira ikiti, a pumuningin ivezim uam a gisin aning inigh uan okimakiam ikarvagham. “Okimakiar gumazim dimagarimin dipenimin tiar akamin aven mangisi

damuti, dipenimin ghuavim an suiragh, a misueghti an aremegham, eghti gumazir kam osimtiziba puvatigham. An aruemin a misueghiva egh osimtizim ikiam. **5** “Gumazitam uan bulmakauba ateghti da mangi an nguazim ko an wainin azenimin tintinibar daru damiva, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimin azenimin daghebar ameghti, bulmakaubar ghuavim uan azenimin dagher aghuariba da ikarvagh. Egh uaghan wainin oviziba gumazir kam ikarvagh a daningam. **6** “Gumazitam uan dadam daboroghti avim isi bar ekevegh mangi, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimin witin azenim, o witin me dighora pozim mikinizibar isighti, gumazir avim atizir kam, bizir isizir kaba bar da ikarvagh. **7** Gumazitam dagiataba o bizir igharazitaba isi uan namakam danighti a dar gan ikiti, okimakiar gumazitam bizir kaba okemegham, gin me okimakiar gumazimin suiraghti, okimakiar gumazir kam bizir pumuning pumuningin dagiaba ko bizir an okemeziba ikarvagh. **8** “Egh me okimakiar gumazim inighan koghti, ia gumazir bizibar garim inigh na bagh izi anetighi, a nan damazimin mitigh. Egh a kamaghin mikim suam, ‘Ki guizbangira, bizir kaba okemezir puvati.’ **9** “Egh dughiaaba zurara gumazitam uan namakam ko bizir kabagh nighnigh uaning adogham. Aning bulmakauba, donkiba, sipsipba, korotiaba o bizir igharazibagh nighnigh, uaning mikimiva tav suam, ‘Kar nan bizimra,’ eghti ia aning inigh iziti aning nan damazimin tughti ki aning baragh suam, kav ifari. Eghti gumazir ifarir kam bizir pumuning pumuning ikarvagh namakam daningam. **10**

“Eghti gumazitam donki, bulmakau, sipsip, ko asizir
 igharazitam, a isi uan namakatam daningighti ana bagh
 a damuam. Eghti asizir kam osimtizitam a batogham,
 o an ovegham, o apaniba uariv sogh midorozimin
 tongin asizir kam modogh a inigh mangighti, gumazitam
 an ganighan kogham. **11** Egh aning na bagh izi nan
 damazimin mitigh, egh namakar asizimin garim Ikiavira
 Itir Godin ziam a dipon suam, ‘Bar guizbangira, ki
 nin asizitam gasighasighizir puvatigha, tam okemezir
 puvati.’ Eghti asizimin ghuavim an migirigiam baregh
 ifuegham. Eghti an namakar kam asizir ovengezir kam
 ikarvaghan kogham. **12** Eghti okimakiar gumazitam
 asizir kam okemeghti, namakar kam, an asizim ikarvagh
 ivezim asizir ghuavim daningam. **13** Asizir atiatam asizir
 kam misueghti, namakam asizir tuzir dughoraghirezir
 tam o agharir tam inigh namakamin akagham. Eghti
 ana asizir kam ikarvaghsi dagiatabar aningan kogham.
14 “Gumazitam uan bulmakau ateghti an namakam
 ingangarim bagh a inighti, egh dughiar bulmakaun
 ghuavim itir puvatizimin, bulmakaun kam osimtizim
 batogham o ana aremeghti, gumazir kam asizimin
 ghuavim givezam. **15** Eghti bulmakaun ghuavim uan
 namakam ko ikiti, bulmakau osimtizim batoghti namakam
 a givezan kogham. Egh namakam faragh dagiar akuatam
 ingangarim bagh bulmakau inighti, bulmakau osimtizim
 batoghti an a givezan kogham. Guizbangira, dagiar a
 faragha aningizim ana givezegha gifa.” **16** Ezi Ikiavira
 Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam guivir igiamin
 garima, a gumaziba ko akuizir puvatizi, me gumazitam

bagha a ginabazir puvati, gumazir kam a inigh a
 gakaghonegh a ko dakuighiva, gumazir kam an ikisi
 ivezim isi guivimin afeziam givezeghiva, amizir kamin
 ikiam. **17** Eghti guivir kamin afeziam gumazir kamin
 aghuaghti, gumazir kam uabi dagiaba isi amizimin
 afeziam givezam. Ivezir kamin dibobonim, a ivezir amizim
 gumazitam ko akuizir puvatizimin min ikiam. **18** “Ia
 imezibagh amir amizibav sueghti me arimighiregh. **19**
 “Gumazitam, amizim ko akuir arazim, asizir amebatam
 ko a damighi, ia a misueghti an aremegh. Amizitam,
 gumazim ko akuir arazim, asizir apurim ko a damighi, ia
 a misueghti an aremegh. **20** “Eghti tav asem bagh ofa
 damigh egh an ziam feghti, ia a misueghti an aremegh. Ia
 Ikiavira Itir God baghvira ofa damu, egh an ziamra fi.
21 “Ia kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam paziva
 a damuan marki, egh osimtizim a darighan kogham.
 Ia fo, ia faragha an min kamaghira Isipin kantrin ike.
22 Ia paziva amizir pam aremezim damuan marki, egh
 uaghan borir afeziam aremezim paziva a damuan marki.
23 Ia pazi me damuti, me akurvazim bagh na bagh
 arangti, ki men dimdiam baragham. **24** Egh ki navim
 ikuvigh, gumazir kurabar amighi, me izi ia misoghti,
 ia arimighiregham. Kamaghin, ia uaghan amuiba paba
 puvatigham, eghti ian boriba afeziaba puvatigham. **25**
 “Nan gumazamizir dagiaba ko biziba bar puvatiziba, men
 tav ia da dagiataba inighti ia me daning nighnigh suam, a
 gin ua ia ikarvagham. Ia gumazir dagiar ingangaribagh
 amibar min, gumazir kaba da, dagiar kaba ua da iniva,
 dagiataba uam a gisin darighan marki, Bar marki. **26**

Gumazir tam ian dagiaba inigh uan korotiar azenimin azuim isi ia daning mikim suam, korotiar kam kamaghin ian aka, a gin dagiar kaba ua da ikaragham. Eghti ia uam an korotiar azenan azuim, dughiar kamra aruem tighar magiram, ia uam a daningigh. **27** Guizbangira, a bar korotiar azenimin azuir kamra iti. Egh dimagarimin a fefem a daningti, an arugharughan kogham. Eghti ni korotiar azenimin azuir ruarimin suiraghti, a bizir tizimin uan mikarzim avaragh dakuam? Ki gumazamiziba bar men apangkufi. Kamaghin, gumazir kam uabin akurvaghsi na mikimti, ki an migirigiam baragham. **28** “Ia God, akar kuraba a mikiman kogham. Egh ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham. **29** “Ia uan witin faragha zuiba, ko wainin dipar faragha zuiba, ko olivin borer faragha zuiba, ia nan anogoroghan marki. Egh ia da inigh ofan min nan ziam fisi na daning. Egh ia uan otarir ivariaba na daning. **30** Ia uaghan uan bulmakaun faragha otiviziba ko sipsipin faragha otiviziba na bagh ofa damu. Bulmakaun nguzim ko sipsipin nguzim 7plan aruebar uan amebam ko ikeghti, namba 8in dughiam, ia a misueghiva na bagh ofa damuam. **31** Guizbangira, ia nan gumazamizibara. Kamaghin amizi, asizir atiatam misogha dughoragsuezir asizim, ia an tuzitam aman marki. Ia an tuziba isi afiabar aning.”

23 Moses Ikiavira Itir Godin akam kamaghin anakuri, “Ni bizir otozitam baraghizi, a guizin akam puvati, ni bizir kam tintinibar a mikiman marki. Gumazitam arazir kuratam damighti, osimtizim an ikiti, ni kotin aven

akar ifavaribav kimiva an akurvaghan marki. 2 Gumazir aviriba arazir kurabar amuti, ni men arazibar gin mangan marki. Eghti gumazir aviriba kotiamin mangiva, kotiam gifaramin migirigiabav kinti, ni men arazir kabar gin mangan marki. 3 Gumazitaba gumazir biziba puvatizim kotiam datighti, a uabin akurvaghsi ni inighti, ni gumazir biziba puvatizimin akurvaghsi ifavarir migirigiabav kiman marki. 4 “Eghti nin apanimin donki o bulmakau divazim ategh pura daruti, ni an ganigh, uam a inigh gumazir kam bagh mangi. 5 Ni gumazir ian aghuazimin donkin ganti, a bizir osimtiziba ater irighiv ikiti, ni gumazir kamin akuragh uam an donki ghufegh. Ni aneteghti a nguazimin irighiv ikian marki. 6 Gumazir biziba puvatizitam kotiamin mangiti, ia kotiamin aven a gifariva a dikabinan marki. 7 Ni migirigiar ifavaribar gumazim gasiva a isi kotiam darighan marki. Egh gumazir aghuarim arazir kuratam damighan koghti, ia isi kotiam datighiva, ni puram a misueghti an aremeghan marki. Guizbangira, gumazir arazir kurar kam gamim, an osimtizim ikivira ikiti ki a isi kotiam datighti, an ovengam. 8 Gumazitam ia apezeper kotiam gifarisiva dagiaba ia daningti, ia dagiar kaba inian marki. Guizbangira, arazir kam gumazir dapanibar damaziba apirizi me deravira nighnizir puvati. Egha arazir kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi. 9 Kantrin igharazibar gumazamizir ia ko itiba ia pazi me damuan marki. Guizbangira, ia uari faragha uan kantri ategha Isipin kantrin ikegha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar navir averiabagh fogha gifa.” 10 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam isa Israelia migei, “Ia

azenibar dagheba opariva, dagheba iniamin dughiamin
 da asi pozibav kin, mangi 6plan azenibar otifigh. **11** Eghti
 namba 7in azenimin ia nguazim ateghti an avughsi pura
 iki. Egh ia an otivir dagheba inian marki. Ni uaghan
 arazir kamra wainin azenim ko olivin azenim damu. Eghti
 biziba puvatizir gumazamizibara, azenir kabar dagheba
 iniam. Egh gumazir biziba puvatiziba, me dagher naba
 ateghtima, asizir atiaba dagher kabar ami da givagham.
12 “Eghti wikba bar ni 6plan dughiarbar uan ingangaribar
 amu, egh namba 7in dughiam ni ingaran marki. Ni
 avughsi. Eghti arazir kamin nin donki, bulmakau, ko
 ingangarir gumazir an amebam nin dipenimin a batezim,
 ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ni ko itiba, me bar
 avughsi, egh deraghvira ua gavgavir igiam iniam. **13**
 “Ni deraghvira oreghiva nan akar ki ni ganingizibar
 gin mangi. Egh ia asebar ziaba diponan marki. Egh me
 ko mikiman marki. Bar marki.” **14** Ezi Ikiavira Itir God
 ua kamaghin migei, “Ia azeniba vaghvagh dar dughiar
 3plan na bagh isam damu nan ziam fam. **15** Ki Akar
 Gavgavimin ia mikemezi moghin, ia Yis Puvatizir Bretin
 Isam Damuamin Dughiam a damuva, uari akuvagh nan
 ziam fi. Egh dughiar ki Abipin iakinimin inabazimin, ia
 7plan dughiarbar, yis puvatizir bretra ami. Ia fo, iakinir
 kamra ia Isipin kantri ataki. Egh ia na bagh izisi dafarir
 kinibar izan marki. Ia izi nan ziam fisi, na bagh ofan
 taba inigh izi. **16** “Egh uaghan ia Azenibar Dagher Igiaba
 Asiamin Dughiamin ia na bagh isam damu. Dughiar ia
 witin faragha aniba iniamim, isar ekar kam otogham.
 “Egh ia Averpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin

Dughiam, ia na bagh isam damu. Ia iakinir iter oviziba anir dughiamin, ia dagher abuananaba asigh dar pozibav kinigh, egh isar kam damu. **17** Egh azeniba vaghvagh, dughiar 3plan kaba, ian gumazamiziba bar izi, egh ia nan ziam fisi, nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin ian Ekiam. **18** Egh ia asizim isi na bagh ofa damuva, egh an ghuzim isi na daningisi, ia Bret Yis itim sara ofa damuan marki. Ia asizir ofa damuamimin oviba bar da tuegh. Egh ia oviba ateghti da iki mangi aminzaraghan otivan marki. **19** “Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning. “Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki.” **20** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia oragh. Ki enselin mam amadaghti a tuavimin ia ko mangi ia geghuv, ian aku mangi kantrin ki ia bagha dikirizimin otogham. **21** Ia deragh an akam baragh, egh an gin mangi. Egh ia an akam batoghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim a ko iti, eghti a gumazamizir an akaba batozibar arazir kuraba gin amangan kogham. **22** Ia an akamin gin mangigh, egh bizir ki mikemezibar amighti, ki ian apanibar apanimin min otogh me misogham. Eghti gumazir ia adogha ia batoziba, ki me adogh me batuegham. **23** Eghti nan ensel ian faragh mangiva, ia inigh Amorian nguazimin aven mangi, egh Hitia, Peresia, Kenania, Hivia, ko Jebusia, men nguaziba bar dar aven mangam. Egh ki bar me kuavaremegham. **24** Ia teviba pirigh men asebar ziaba fan marki. Egh ia men asebar ziaba fer araziba inian

kogham. Egh ia men asebar marvir guaba da kunti da iriti, ia dagh asighasigh. Egh guarir akinir men ofa gamir dakozibar tuivav itiba, da a bighiva da misarirarikigh. **25** Egh ia nan ziamra fi, kirara Ikiavira Itir God, ian God. Ia kamaghin damuti, ki bar deraghvira ia damuva, dagheba ko dipaba ia daningiva, ia dam arimariaba batuegham. **26** Egh ki amiziba ateghti me deraghvira boriba batam. Egh ki amizir paba itibar, naviba apiran kogham. Eghti me bar boriba batam. Ia zuamira ovengan kogham. Puvati. Ki ia ateghti, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam. **27** Egh ki ian faragh mangi, egh atiatir ekiam ian apanibar atigh, me damuti me akong tintinibar nighnigh onganigham. Eghti ki me damighti me ian aregham. **28** Egh ki gumazibagh ivir apariba amadaghti da ian faragh mangi Hivia, Kenania ko Hitia givi me batuegham. **29** Ki azenir vamiran me batueghan kogham. Ki kamaghin damighti, nguazim pura ikiti asizir atiaba avirasemegh an iki, ia gasighasigham. **30** Ki ian apaniba nimira nimira me batogh mangi, dughiar ia avirasemeghamim, ia nguazir kam bar a inigham. **31** Eghti ki ian mitaghniaba arighti ian nguazimin mitaghniam, Akaban Dipamin boroghin itir Ongarir Aghevimin ikegh mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Egh gumazamiziba puvatizir danganimin ikegh mangi, Yufretisin Fanemin tugham. Egh ki gavgavim ia daningti nguazir kamin itir gumazamiziba, ia me gafiragham. Eghti ia kantrin kamin aven mangi, me batueghti me mangam. **32** Ia me ko akar dikirizir gavgavitam damuan marki, egh uaghan men aseba ko akar dikirizir gavgavitam damuan kogham. **33** Egh ia me

ateghti, me ian kantrin ikian marki. Puvatighi me ia damighi ia arazir kuram na damigham. Egh ia men asebar ziaba feghti, arazir kam azuazimin min ia misueghti ia iri bar gevegham.”

24 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki kamaghsua, Ni, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir 70plan gumazir dapaniba, ia mighsiamin anang na bagh izi. Egh ia tong saghon ikiva, tevimning apirigh guam nguazimin anebiragh nan ziam fi. **2** Eghti Moses uabira, Ikiavira Itir God bagh izi. Gumazir dapanir igharaziba nan boroghin izan marki. Eghti gumamaziziba Moses ko anangan kogham.” **3** Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin migirigiaba ko arazir e gin mangi damuamiba, bar gumamazizibav mikeme. Ezi me oregha bar kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God damuasa e mikemeziba bar, e dar amuam.” **4** Egha Moses Ikiavira Itir Godin akaba akinafarir mamın bar a da osiri. Egha amimzaraghan a dikavigha ofa gamir dakozim mighsiamin apinimin a gami. Egha ofa gamir dakozir kamin boroghin, a 12plan dagiar ruariba ase, da Israelian 12plan anababar ababanim gami. **5** Egha a Israelian gumazir igiar maba amadazi, me ghua ofaba Ikiavira Itir God ganidi. Ezi ofan maba, da asizir me avimin tuazi bar isigha mighiriziba, ezi maba da bulmakaun apurir igiaba, gumamaziziba God ko navir vamiran ikiasava amir ofaba. **6** Ezi me a gamigha givazima, Moses bulmakaubar ghuziba inigha, ghuziba tuiragha maba isa itarir ekiabagh arisi. Egha ghuzir nar ikiavira itiba an ada isa ofa gamir dakozimin da kavamadi. **7** Egha an akinafarir Akar Dikirizir Gavgavim

aven itim, inigha gumazamiziba bagha a dībori. Ezi me a baregha, me bar kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam.” **8** Egha Moses ghuzim inigha, gumazamizibagh isin a kavamadi. Egha kamaghin me migei, “Ghuzir kamra, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia koma a gami, ezi ghuzir kam gavgavim a ganidi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ia ganingiziba, a dagh isin tu.” **9** Egha gin Moses, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir dapanir 70pla, me mighsiamin ghuavanadi. **10** Egha me Israelian Godin gari. Ezi an dagarimningin apengan bluplan bizir ekiam ikia dagiar azuarimin min gara, egha overiam taghtazi moghin angazangari. **11** Guizbangira, me Godin gari, ezi a me gasighasighizir puvati. Ezi dughiar kam me danganir kamin ikia uari inigha apiagha dagheba ko dipaba api. **12** Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni na bagh mighsiamin anangiva, nan boroghin tugh. Ki Osirizir Arazir maba ko, Akar Gavgaviba isa dagiar akuamningin da osiri. Ki kamaghsua, ni Osirizir Arazir kaba gumazamizibagh eghan men sure damu, kamaghin ki dagiar akuar kamning ni daningam.” **13** Ezi Moses uan ingangarir gumazim Josua ko uaning akirigha, Moses Godin mighsiamin ghuavanadi. **14** Moses faragha Israelian gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia kaghira dapiagh iki, egh ga mizuam ikiti, ga uamategh izam. Aron ko Hur ia ko ikiam. Gumazitaba osimtiziba gumazir igharazibar ikiva, aning bagh mangiti, aning da akiram.” **15** Ezi Moses mikemegha givagha, Sainain Mighsiamin ghuavanadi. Ezi ghuariar ekiam mighsiam

avara. **16** Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim mighsiamin izaghiri. Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin angazangarir kamin garima, men damazimin avir ekiam mighsiam gisin isia iti. Ezi ghuariam 6plan dughiabar mighsiam avara. Ezi namba 7in dughiam, Ikiavira Itir God ghuariam in tongin ikia Mosesin dia. **18** Ezi Moses ghuariam in aven ghugha, mighsiam in bar pin ghuavanadi. Egha mighsiam in ikia ghua 40plan dughiaba ko dimagaribar tu.

25 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni Israelia mikemeghti, me biziba inigh ofan min na daning. Gumazamizir uan biziba na daningasa naviba dikaviba, me da ni daning. **3** Eghti ni bizir kaba me dama da inigh. Gol, silva, bras ko, **4** sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko, **5** sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeba ko, **6** lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughurir aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughurir aghuim gamiba. **7** Egh dagiar pizir aghuariba ko, dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimin poroghav itim gituigh. **8** Egh ni gumazamizibav kemeghti, me na bagh Purirpenitamin ingarighi, ki men tongin ikiam. **9** Egh ia Purirpenir kamin ingarighi, bizir an azenan itiba ko aven ikiamiba bar nedazir ki ni daningamimin mirara ganam.” **10** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ni

gumamazibav kemeghti me akasin temer araribar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarighti, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tughti, an tuirivim 66 sentimitan tugh. **11** Eghti ia golin aghuarim isi an averiam ko azenimin poghiva a nokegh. Egh golin ruari tamin Boksiamin apinimin miriam bar an poghiva a ikiraruigh. **12** Egh ia Boksiam darugh anetersi gol ringin 4plan ingarigh, egh a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla arigh, egh 4plan suebagh ikegh. Egh pumuning isi Boksiamin vongin aning ikegh, pumuning vongin aning ikegh. **13** Egh ia Boksiam atersi akasin iter otevir pumuning inigh, egh deragh aning akirigh. Egh ia golrama aning poghiva aning nokegh. **14** Egh ia Boksiam atersi iter otevir kamning isi, tam vongin an ringning darugh, egh tam vongin an ringning darugh. **15** Eghti iter otevir kamning zurara ringbar iki kamaghira iki. Ia aning asian marki. **16** Eghti ki gin Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning isi ni danighti ni aning isi Boksiamin aven aning atigh. **17** “Egh ia Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingarighti, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tugh. Danganir kam, kar gumamazibar arazir kuraba gin amangamin danganim. **18** Egh ia golin taba inigh, haman dav suegh, egh enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingarigh. Eghti enselning Boksiamin asuam gisin tughiv iki, tav vongin ikiti, tav vongin ikiam. **19** Eghti tam Boksiamin asuamin agharir guvimin tughti, tam agharir kiriamin tugh. Ia golin tam inigh, egh enselin bar gavgavir kamningin nedazim ko Boksiamin asuam danganir kamran dar

ingarigh. Eghti da bizir vamiran min otogham. **20** Eghti enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughiv ikiam, eghti aningın guamning uaningin akuigh aviragh Boksiamin gan. Eghti aningın avizimning kuighirigh iki, Boksiamin asuam avaragham. **21** Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuar kamning ni danighti, ni aning isi Boksiamin aven aning atigh, egh Boksiamin asuam dukuagh. **22** Eghti ki danganir arazir kuraba gin amadir kamin, enselin bar gavgavimningin nedazimningin tongin Boksiamin asuam gisin ni bativam. Egh ki uan Akar Gavgaviba ni daningam. Eghti ni nan Akar Gavgaviba Israelia daningam.” **23** Ezi Ikiavira Itir God kamaghın migei, “Ia akasin tememin dakozir tamın ingarigh, eghti an ruarim 88 sentimitan tughti, an arozim 44 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 66 sentimitan tugh. **24** Egh ia dakozir kam golin aghuarimin an poghiva a nokegh, egh golin ruaritamın an miriamin poghiva bar a ikiraruigh. Ia golin ruarir kam damighti a tong figh anabogh, egh dakozimin apiniba bar da inigh, eghti an tuirivim 8 sentimitan tugh. Eghti ia golin ruarir kamin, an miriamin golin igharazitamin an adiarim damigh golin ruarir kam bar an poghiva a ikiraruigh. **26** Egh ia gol ringin 4plan ingarigh dakozimin mıkebabar suebar boroghın da ikegh. Eghti 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin boroghira ikiam. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham. **28** Egh ia akasin iter otevir pumuning isi dakozim atersi deragh aning akirigh, egh golrama aningın poghiva aning nokegh. **29** Egh ia, ofa damuamin wain fufughamin itarir ekiaba ko doziba,

kapba, ko botolba, ia golin aghuimra bizir kabar ingarigh.

30 Egh ia zurara bretin na daningamim, a isi dakozir kam datighiti, a nan damazimin ikivira ikiam.” **31** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia golin aghuarim inigh lamin aghorimin ingarigh. Egh haman golin kam misuegh egh lamin aghorim asamin mingarimin ingarigh, egh lambar agharibar ingarighiva, dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingarigh. Egh biziba bar dar arighiti da bizir vamiran min ikiam.

32 Eghti lamba afamin aghorir kam 6plan aghariba iki, eghti 3pla vongin ikiti, 3pla vongin iki. **33** Eghti lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagh akimarir 3pla iki, eghti da lamin kabar apengan ikiam. Eghti lamin aghariba bar kamaghira ganam. Eghti akimaribar ganganiba amonin tememin akimaribar min ganam. **34** Eghti lamin aghorim uabi kamaghin ganam, ia akimarir 4pla ingarighiti da amonin tememin akimaribar min, taba tighar onamibar min ganti, taba onezibar min gan. **35** Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin ia akimarir dafarir muziarir kabar ingarigh. Egh agharir igharaziba uaghan kamaghira dar amu. **36** Egh ia hama inigh golin aghuir kam misuegh, egh bizir kabar amighiti da bizir vamiran min ikiam. **37** Egh ia 7plan lambar ingarigh, da isi dar agharibar arikigh. Egh deravira da aseghiti, dar angazangarim siragh deragh nan Purirpenimin averiam gisiragh. **38** Egh golin aghuariba inigh, egh akamimin min avimin suizir bizitabar ingarigh egh uaghan itaribar ingarigh. **39** Ia 35 kilogremen golin aghuariba inigh, egh lamba afamin aghorim ko, lamba ko, an ingangarir bizir

kaba, bar dar ingarigh. **40** Egh ni deraghvira dar ganigh, egh nedazir ki mighsiar kamin nin akazimin gin mangiva, ia bizir kabar ingarigh.”

26 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia na bagh Purirpenir tam 10plan inir ghurghurir aghuibar an ingarigh. Nir kaba ia tretin bluplaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigh enselin bar gavgavibar nedaziba isamigh. **2** Egh 10plan inir kabar ingarighiti dar oteviba bar voroghira mangi. Eghti dar ruariba 12 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh. **3** Egh da arueghsi, ia 5plan iniba dar akuigh ua da isamigh. Egh 5plan mabar akuigh ua kamaghira da isamigh. **4** Egh bluplan tretin righizir kuzir taba, inimning uaningin sasuihshi aningin miriamningin da isamigh. **5** Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam gituigh, egh 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira da a gituighiti, dar kuziba voroghira iki. **6** Egh ia 50plan golin akezibar ingarighiti, da inir ruarir kamningin kuziba isafuragh da ikeghti, aning Purirpenir vamiran otogham. **7** “Egh gin ia memen arizibar inir 11plan ingarighiti, da Purirpenim avamin inir ekar vamiran otogh. **8** Eghti inir kaba vaghvagh dar ruariba 13 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh. Eghti dar ababanim voroghira mangi. **9** Egh da arueghsi me 5plan iniba uari isafuragh da isamighiti, da inir ekar vamiran otogham. Egh 6pla iniba isafuragh da isamighiti da inir ekar vamiran otogham. Egh namba 2in inir isamizir kam, an namba 6in inir otevir kam an otevim remegh Purirpenimin tiam avaragh. **10** Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam

gituigh, egh 50pla tretin irighizir kuziba inir namba 2in miriamin dagh ituigh. **11** Egh 50plan brasin akezibar ingarigh, egh akeziba isi tretin irighizir kuzir kabar aghuigh, egh inir kamning uaning isafuraghti inir ekar vamira ikiam. **12** Eghti inir ruarir kamin 1 mitan pura itimin, ia Purirpenimin girakirangin aneguraghti a magiri nguazim girigh. **13** Eghti inir Purirpenim avamim, an ruarim, aven itir inimin ruarim gafiragh 50 sentimita vong ko vongin ikiam. Eghti inir nar pura ikiamim Purirpenir kam bar anevaragh magiri nguazim girigh. **14** “Egh ia Purirpenim avisi sipsipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimin inimin ingarigh. Egh a gisin darighsi ongarimin asizir ekiamin inim inimin ingarigh. **15** “Egh ia akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingarigh. **16** Eghti birir agharibar ruarim 4 mitan tugh, eghti iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tugh. **17** Egh ia iter akinir pumuning mingarimning akirigh, egh silvan boksiamning gisin aning asaragh. Egh ia Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingarigh. **18** Egh ia sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingarigh. **19** Egh ia silva inigh 40pla boksar torir muziariba itibar ingarigh, egh birir aghariba dagh asam. Eghti boksar pumuning birir agharir vamin azebamin ikiam, egh birir agharimin povim gavgavim a daningam. **20** Egh ia kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigh. Egh 20pla birir agharibar ingarigh, egh birir agharibar poviba gavgavim dar aningsi, ia 40plan silvan boksibar ingarigh. Egh silvan boksar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da

asi. 22 Egh 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingarigh, 23 egh birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebamningin ingarigh. 24 Eghti mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigh mavanang bar pin otogh. Egh birir agharir kamning uaning inigh ghuanang ringin vamiran aven mangi voroghira iki. Egh mikebar igharazim kamaghira a damu. 25 Eghti girakirangin 8plan birir aghariba ikiam, eghti 16plan silvan boksiaba da birir agharibar povibar suigham, eghti boksar pumuning, birir aghariba vaghvagh dar tuivam. 26 “Egh ia akasin temer ruariba inigh, egh dar ighuvir ruaribar ingarigh. Egh notin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh. 27 Egh sautin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh, egh aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh. 28 Egh ia ringbar ingarigh vaghvagh birir agharibar tongira dar arikigh, egh gin ighuvir ruarir kaba isi ringbar aghu mangi, Purirpenimin mikebar mamın ikegh mangi mamın tugh. Egh ia birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da nokegh. 30 Egh ia gin Purirpenir kam asaraghti, a nedazir ki mighsiamin nin akazimin mirara ganam. 31 “Egh ia inir aghuarir ekiatamin ingarigh, egh Purirpenimin aven aneguragh. Ia inir kam, tretin blupla ko, pighaghevım ko aghevır me sipsipin arizimin ingarizimin a isamigh. Egh ia deraghvira enselin bar gavgavibar nedazibar arigh da isamigh. 32 Egh ia akasin temeba inigh, inir ekiar kam gusi 4plan dipenir akinibar ingarigh. Egh dipenir akinir kaba golin dar poghiva da nokegh. Egh golin akeziba ingarigh nir kamin

suighsi dipenir akinibar dar arikigh. Egh 4plan silvan boksiabar ingarigh, egh dipenir akinir kaba boksiabagh asegh. **33** Egh inir kam inigh dipenir akinibar itir akezibar guighti, nir kam, a Purirpenim avarazir nir ekia uaning sasuirazi naghin apengan iki. Egh dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimningin Boksiam, inir kamin girakirangin aven anetigh. Eghti inir kam Purirpenimin aven, divazimin min Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganim abigh ikiam. **34** Egh golin asuam inigh mangi danganir Bar Anogoroghezir Danganimin Boksiam dukuagh. Eghti Boksiamin asuar kam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim. **35** Egh ia bretba arighamin dakozim isi notin amadaghan Purirpenimin aven inimin boroghin anetigh. Egh lamba afamin aghorim isi sautin amadaghan inimin boroghin anesaragh. **36** “Egh ia Purirpenimin tiar akamin gusi, inir ghurghurir aghuitamin ingarigh, tiar akamin a guraghti a tiar akamin min iki. Ia tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegh da isamigh. **37** Egh akasin teme ba inigh tiar akam bagh 5plan dipenir akinibar ingarigh, egh golin dar poghiva da nokegh. Egh 5plan brasin boksia toriba itibar ingarigh egh dipenir akiniba dagh asam. Egh inir kam agusi golin akeziba isi dipenir akinibagh ikegh, egh inir kam guragh.”

27 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia akasin teme ba inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh. Eghti an arozim ko an ruarimin ababanim, aning virara 2 mita, 20 sentimitan tugh. Eghti an tuirivimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tugh.

2 Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighti, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagh dar iki, egh ofa gamir dakozim brasin an poghiva a nokegh. 3 Ofan dakozimin ofan ingangarim damusi ia bizir kabar ingar, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba, ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingarigh. Bizir kaba bar ia brasin dar ingarigh. 4 Egh ia bras uaia inigh abizimin min garir bizimin ingarigh. Egh ofa gamir dakozimin aven anetigh. Egh ia brasin ringin 4plan ingarigh. Egh da isi ofa gamir dakozimin abizimin mikebabar arikigh. Egh brasin ruaritam inigh ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigh a ikiraruigh. Egh uaia brasin abizimin miriaba isi, brasin ruarir kamin apengan aneguragh. Eghti abizimin min ganamin bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongira daperagham. 6 Egh ia akasin iter otevir pumuning inigh, egh aning akirigh brasin aning poghiva aning nokegh. 7 Egh ia ofa gamir dakozim atersi akasin temer kamning isi ringin an miriamningin itibar aghuigh. 8 Ia temer arariba inigh ofa gamir dakozim boksiamin min an ingarigh, egh boksiamin dikinimin ingaran marki. Ia aneteghti an dikinim pura torim iki. Ia nedazir ki mighsiamin nin akazimin mirarama an ingarigh.” 9 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia inir ghurghurir aghuimin ingarigh, Purirpenim avinsi divazir azenan itimin ingarigh. Ia inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagh an ingarighti, a 44 mitan tugh. 10 Egh ia inir kam gusi, 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigh, egh dipenir akinir kaba isi 20plan

brasin boksia bagh asegh. Egh inir kam guamin akeziba
 ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingarigh. **11**
 Egh kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingarigh.
12 Egh divazir aruem ghuaghiri naghin itim, ia inir
 ruarir tamin ingarigh, a 22 mitan tugh. Egh 10plan
 dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksia dipenir akiniba
 asamibar ingarigh. **13** Eghti divazir aruem anadi naghin
 itim, an ababanim 22 mitan tugh. Eghti divazir kam
 tiar akam an ikiam. **14** Tiar akamin miriamningin ia
 dipenir akiniba asisi brasin boksia bar ingarigh. 3pla
 vongin ikiti 3pla vongin iki. Brasin boksia bagh asisi, ia
 dipenir akinibar ingarigh. 3pla vongin da asegh, egh 3pla
 vongin da asegh. Egh tiar akamningin miriamningin gusi
 nir pumuningin ingarigh. Aningin arozmning virara 6
 mita 60 sentimitan tugh. **16** Egh divazimin tiar akam
 bagh ia inir ghurghurir aghuaritam, tretin blupla ko,
 pighaghevim, ko aghevur me sipsipin arizimin ingariziba
 isamiva an kurkeghti, a divazimin tiar akam avam. Eghti
 an arozm 9 mitan tugh. Egh ia 4plan dipenir akiniba isi
 4plan brasin boksia bagh asegh, egh inir kam isi dipenir
 akinir kabar da guigh. **17** Ingangarim kamaghin mangam:
 ia silvan agharir ighuvir kabar ingarigh, divazir kamin
 dipenir akinibar pueghti da bar uarir suikigh. Egh silvan
 akezibar ingarigh egh dipenir akinibar arighi da silvan
 agharir ighuvibar suigham. Egh bras inigh dipenir akiniba
 asamin boksia bar ingarigh. **18** Eghti divazir kam, an
 ruarim 44 mitan tughti an arozm 22 mitan tugh, eghti
 an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tugh. Ia inir ghurghurir
 aghuarir tam inigh divazir kamin ingarigh. Egh ia bras

taba inigh divazimin dipenir akinibagh asamin boksiabar ingarigh. **19** Ia brasra inigh Purirpenimin ingangaribar amuamin bizibar ingarigh. Egh Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, uaghan brasin dar ingarigh.” **20** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti me olivin borer aghuariba inigh iziti, lamin kabagh isi iki mamaghira ikiam. **21** Eghti Aron uan otariba ko lamin kaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangi. Egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozir inimin azenan dar arikigh. Egh dughiabar zurara me borem lambar arigh, eghti da danganir ki Ikiavira Itir God itimin, guaratizibar isi mangi mizarazibar otiv. Egh ia Israelia, uan borir gin otivamiba ko, arazir ki damuasa ia mikemezir kamin suiragh gavgavigh iki mamaghira iki.”

28 Egha Ikiavira Itir God migiavira ikia kamaghin migei, “Moses ni uamategh mangigh egh dughiar kamin uan avebam Aron ko an otarir kaba, Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar, men diaghti me izi. Egh ni Israelian tongin me amisevegh me damighti me nan ofa gamir gumazibar min iki nan ingangaribar amu. **2** Egh Aron bagh, ofa gamir gumazimin korotiar aghuarimin ingarigh, egh an kurkeghti, an ganganim igharagh otogh, egh Israelian damazimin ziar ekiam ikiam. **3** Ki kamaghin ifonge, Aron, nan ofa gamir gumazimin otogh, nan ingangarim damuam. Kamaghin, ni gumazir ki korotiaba ko bizir igharazibar ingaramin fofozim me ganingizibar diagh me mikemeghti, me Aron darugh nan ofa damuamin

korotiamin ingarigh. **4** Egh me mikemeghti me forivtarir nir an evarimin poroghav itimin ingarigh, korotiar otevir azenan itimin ingarigh, korotiar ruarir azenan itimin ingarigh, korotiar ruarir aven itir me tretbar kurkezimin ingarigh, inir dapanir asuar ruarimin ingarigh, egh inir ruarir ivariam ikezimin ingarigh. Me Aron uan otariba ko me bagh, ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba isamigh, eghti me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam. **5** Egh ingangarir gumaziba tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim, ko gol tret, ko inir ghurghurir aghuariba inigh korotiar kabar ingar. **6** Egh me korotiar otevir azenan itimin ingarsi, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim ko, gol tret ko inir ghurghurir aghuir kam kurkazir aghuibar a isamigh. **7** Egh inir sazir pumuning korotiamin suighsi a gisin aning isamighti, aning dipizimning gisin anang mangi akirimin inir otevir vongin itimin suiragh. **8** Egh me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a darigh an ingarigh. Egh inir ivariam gikamim isi korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogh a isamigh, eghti bizir pumuning datirighin bizir vamiran min ikiam. **9** Egh dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, egh Jekopin otarir 12plan ziaba aningin dar ghoriva da osirigh. **10** Ia kamaghin damu, otarir ivariam ziam faragh anetigh mangi namba 12in otarimin tugh. Egh 6plan ziaba isi dagiar tam darigh, egh 6pla isi dagiar igharazim datigh. **11**

Ni ingangarir kam isi gumazir dagiaba aghoramin fofozim itim daningigh, eghti a Jekopin otaribar ziaba isi dagiar kamningin dar ghoregh. Egh ia dagiamningin suighsi golin kurkazir pumuningin ingarigh. **12** Egh dagiar kamning isi korotiar otevir azenan itimin dipizimningin itir inir sazimning gisin aning isamigh, eghti aning Israelin 12plan anababar ababanimin min ikiam. Eghti Aron uan dipizimningin men ziaba aterti, ki Ikiavira Itir God dar gan uan gumazamiziba zurara me ginighnighvira ikiam. **13** Ia dagiamningin suighamin golin kurkazir kamningin ingarigh. Egh golin aghuarim inigh tretin min ikarizibagh irighiva, egh da isi da nuavigh golin benir pumuningin ingarigh. Egh benir kamning inigh dagiamning suighamin golin kurkazir kamningin porogh.” **15** Eghta Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikisi forivtarir initamin ingarigh. Kar Godin ifongiam gifofoghamin bizim. Egh ia kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh forivtarir inir muziarir kam bar deragh an ingarigh, egh kamaghirama an kurkegh. **16** Ia forivtarir inir muziarir kamin ingarighti, an inimin ruarim 44 sentimitan tughti an arozim 22 sentimitan tugh. Egh deraghvira tongira a remeghti, a forivtarimin min otoghti, an otevibar ababaniba voroghira mangi. **17** Egh ia 12plan dagiar ivezim bar pin koziba isi, dagiar kaba bar da vaghvagh Jekopin otaribar ziaba osirigh, eghti dagiaba vaghvagh an anababar ababanimin min ikiam. Ia golin

taba inigh dagiabar suizir golin kurkazibar ingarigh, egha
 dagiaba vaghvagh da afegh egh forivtarir inimin azenan
 da ikegh. Egh ia dagiar kaba isi, 4plan abiar ruaribar
 forivtarir inir kamin azenan da ikegh. Egh faragha itir
 abiamin dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko
 ganet, da ikegh. Egh abiar an girara itimin dagiar emeral,
 sapaia, ko daimon ikegh. Egh abiar mikezimin, dagiar
 terkois, aget, ko ametisin dagiaba ikegh. Egh namba
 4in abiamin, berilin dagiam ko, dagiar pizir aghuarim
 ko jasper dagiam ikegh. **22** “Egh ia golin aghuarim
 inigh egh tretin min ikarizibagh irigh da nuavigh egh
 benir pumuningin ingarigh, eghti aning forivtarir inir
 evarimin guraghav itimin suigham. **23** Egh gol ringin
 pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin ikiamin
 forivtarir inimin mikebar pin itimningin aning ikegh.
 Egh golin benimning isi, aning otevimning, forivtarir
 inimin itir gol ringin kamning gikegh. **25** Ia golin benir
 otevir igharazimning isi, dipizimningin itir dagiamningin
 suizir golin kurkazimning gikegh. Egh tuavir kamin
 forivtarir nir kam isi, korotiar otevir azenan itim gikegh.
26 Egh ia ua gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning
 isi evarimin itir forivtarir inir otevimin mikebamningin
 vin aning ikegh. Ringin kamning datirighin korotiar
 otevir azenan itimin boroghin ikiam. **27** Egh ia gol ringin
 pumuning uam aning ining ingarigh, egh aning isi korotiar
 otevir ivariamin amadaghan itimin, azenan aning porogh
 aning isamigh. Egh aning ikeghti, aning otevimning
 dipizimningin ikegha izighiri inir ruarir ivariam gikezimin
 tugh. Egh ivariam gikezir inir me deraghavira kurkezir

kam an boroghın, gol ringning isamigh. **28** Egh benir sazır blupla inigh, evarımın ikiamin forivtarir inimin ringning isi, korotiar otevir azenan itimin ringning gikegh, eghti evarımın itir forivtarir inim, korotiar otevir azenan itimin suiragh gavgavighi, evarımın ikiamin forivtarir inim ighuamangan kogham. **29** “Egh Aron Anogoroghezir Danganir kamin aven mangamin dughiar kamin, a forivtarir inir Israelian ovavibar ziaba aven itim inigh uan evarımın boroghın uan evarim gikegh. Kar Godın ifongiam gifoghamin bizim. Eghti ki Ikiavira Itir God kamaghın ganigh, egh ki uan gumazamiziba zurara me ginighnigham. **30** Egh dagiar Godın ifongiam gifoghamin kamning isi, forivtarir inir an evarımın itim darugh, eghti aning an evarim gisirara ikiam. Eghti Aron Anogoroghezir Danganımın mangi, ki Ikiavira Itir Godın damazımın tuivsi, a dagiar kamning inigh aning sara mangi. Egh Israelia Godın ifongiam gifoghsi, Aron dagiar kamning uan forivtarir inim darugh, uan evarim gisirara aning ater Ikiavira Itir Godın damazımın tuivam.” **31** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghın migei, “İa korotiar ruarir azenan itimin ingarighi a korotiar otevir azenan itimin apengan ikiam. İa inir bluplan kinir, me sipsipin arizimin ingarizimin an ingarigh. **32** Egh ia korotiar kam torim a datigh, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Egh inir avizir muziarir tam isi torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigh a isamigh, eghti an torimin apiniba gavgavighi torim bigh ekevegh mangan kogham. **33** Egh ia tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevir me sipsipin arizimin irighizim inigh, egh

iter pomigranetin ovizibar min bizitaba isamigh. Egh ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isamigh egh golin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamighti, da ituighiv ikiam. **35** Eghti Aron korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Egh a, ki Ikiavira Itir God, nan damazimin boroghin Anogoroghezir Danganimin aven izegh egh uam azenan mangamin dughiam, gumazamiziba belobar ararem baragham. A kamaghin damighan kogh, egh aremegham. **36** “Egh ia golin akuar aghuaritam inigh, medelin tamin ingarigh, egh akam kamaghin a gisin an osirigh, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’ **37** Egh ia bluplan benim inigh gol medelin kam nir dapanir asuar ruarimin guam gitusi an ingarigh, eghti an ofa gamir gumazibar dapanir asuamin guam gitoroghiv iki. **38** Aron zurara inir dapanir asuar medel itir kam uan dapanim darigh. Eghti kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ofan Israelia na ganidiba ki da inisi ifuegham. Egh me ofa gamir arazitaba pueghti, Aron men arazir kurabar osimtizim ateram. **39** “Egh ia tretin ghurghurir aghuariba inigh, egh korotiar ruarir aven itimin ingarigh, egh tretbar kurkazimin an ingarigh. Egh Aronin dapanim darighsi inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir dapanir asuar ruarimin ingarigh. Egh inir ghurghurir aghuarim inigh inir ruarir ivariam gitim an ingarigh, egh kurkazir aghuibar an ingarigh. **40** “Egh ia Aronin otariba bagh korotiar ruarir aven itiba ko inir ruarir ivariam ikeziba ko inir dapanir asuar otevirar ingarigh. Eghti me deraghvira kurkeghti men

ganganim igharagh otogh gumazamizibar damazibar ziar ekiaba ikiam. **41** Eghti Moses, ni korotiar kaba isi uan avebam Aron uan otariba ko me daghuam. Egh olivin borem me gingegh, egh me amiseveghti me ofa gamir gumazibar otogh, egh nan ingangarim damuam. **42** Egh me bagh inir aghuarim inigh, egh me bagh trausiziar otevíba isamighti me korotiar ruarimin apengan dar aghuighti, men mikarzir mogomebar iniba azenan otivan kogham. **43** Eghti Aron uan otariba ko, me Anogoroghezir Danganimin aven ofa gamir gumazimin ingangarim damusi, ofa gamir dakozimin boroghin mangiva, me trausiziar kabar aghuigh, egh dughiar igharazibar me na bativamin Purirpenimin aven mangisi me kamaghira damuam. Egh me kamaghin damighan kogh me osimtizim ikiti, ki me misueghti me arimighiregham. Eghti Aron uan igiar borir gin otivamiba ko, me zurazurara Akar Gavgavir ki damuasa me mikemezibar gin mangam.”

29 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki datirikin Aron uan otariba ko bizir ni me damuamim ni mikimasa, ni me amiseveghti me nan ofa gamir gumazibar otivsi, bizitam gasighasighizir puvatizir bulmakaun apurir igiatam ko sipsipin apurir tamning inigh. **2** Egh witin plauan bar derazitaba inigh, egh yis isi plaua darighan marki. Egh plauan kaba inigh bretin ingarigh. Egh plauan taba ua da inigh olivin borem sara da veregh bretin ingarigh. Egh plauan taba inigh bisketbar ingarigh olivin borem dar aghuigh. **3** Egh bretin kam ko bisketba isi akiram daghuigh, egh ni ofa damuamin dughiamin ni bulmakaun apurim ko sipsipin apurir pumuning sara

na daning. **4** “Egh ni Aron uan otariba ko me inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi, egh dipamin me ruegh. **5** Ni me ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar kaba isi Aron daghuigh: korotiar ruarir aven itim, korotiar ruarir azenan itim, korotiar otevir azenimin itim, ko evarimin itir forivtarir inim, ko inir ruarir ivariam gitim, a gikegh. **6** Egh inir dapanir asuar ruarim an dapanim gighuigh. Egh gol medel isi an inir dapanir asuar ruarim a gitorogh. Medelin kam, akar kam an ikiam, ‘Kar lkiavira Itir Godin Gumazimra.’ **7** Ni gumaziba amisevi me ofa gamir gumazibar otivir olivin borem, an dapanim gingiva anemisefegh. **8** “Egh ni Aron amisevegh givagh, egh an otariba inigh izi korotiar ruarir aven azuiba me daghuigh, egh inir ruariba men ivariabagh ikegh, egh inir dapanir asuar otevilla men dapanibagh ikegh. Egh ni kamaghin damigh Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar otivigham. Eghti, gumazir kaba uan ovavir boriba ko zurara ofa gamir gumazibar ingangarim damu, bizir ki damuasa mikemezibar amu mamaghira ikiam. **10** “Egh ni bulmakaun ofa damuamim inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin iziti, Aron uan otariba ko dafariba isi an dapanim datigh. **11** Eghti ni nan damazimin, na bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin bulmakaun kam misueghti an aremegh. **12** Egh ni uan dafarir puzimin bulmakaun ghuzitaba inigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh ghuzir nar itiba bar da inigh ofa gamir dakozimin mingarimin da ingegh. **13** Egh gin muriam avarazir oviba bar da inigh, egh

beramin akuar aghuarim inigh ovizir pumuning ko ovir aningın itiba inigh, egh na bagh ofa gami moghin ofa gamir dakozimin bar da tuegh. **14** Egh bulmakaun tuzim ko inim ko an muriamin aven itir buariba inigh mangi gumazamiziba puvatizi naghin azenan da tuegh. Eghti bulmakaun kam a ofa gamir gumazibar arazir kuraba gin amangamin ofa. **15** “Egh ni sipsipin apurir kamningin tam ofa bagh a inigh. Eghti Aron uan otariba ko dafariba isi sipsipin kamin dapanim datigh. **16** Eghti ni sipsipin kam misueghti an aremeghti, ni an ghuzim inigh ofa gamir dakozimin 4plan miriaba bar a kavamangigh. **17** Egh ni sipsipin kam aghoraghsuegh, an soroghafariba ko muriam ruegh, asizir otevir kaba ko sipsipin dapanim sara bar ada isi ofa gamir dakozim gisin dar arikigh. **18** Egh ofan bar isia mighirimin ofa gamir dakozimin bar da tueghti da mighirigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki avim bar isir ofan kamin mughuriar aghuarim bar a gaguegham. **19** “Egh ni sipsipin namba 2 inighti, Aron uan otariba ko uan dafariba isi an dapanim gisin datigh. **20** Egh ni sipsipin kam misuegh, an ghuzir muziarim inigh, Aron uan otariba ko, men kuarir guvimin itir kuarir amiraziba, ko men dafarir puzir amebar agharir guvimin itiba, ko dagarir puzir amebar suer agharir guvimin itiba, ghuzim dar aghuigh. Egh sipsipin ghuzir ikiavira itim inigh mangi ofa gamir dakozimin, an 4plan miriabar ghuzim kavamangigh. **21** Egh gin ni ghuzir ofa gamir dakozimin miriamin itim ko, olivin borer ofa gamir gumazim amisevim aning veregh, Aron ko an otariba ko men korotiaba sara kavamangigh. Egh ni

kamaghin damighti, Aron uan otariba ko men korotiaba, da bar ki ua baghavira dagh inaba. **22** “Egh ni namba 2in sipsipin kam aghoregh, an oviba ko an puer ekia ovim itim ko, ovir muriam avarazim, ko beramin akuar aghuarim, ko ovizimning ko aningin itir oviba, ko agharir guvimin itir buaragharim inigh, bar dar ofa damu. Kar ofa gamir gumaziba amisevir ofa. **23** Ni uaghan mangi nan damazimin itir bretin yis puvatizibar itir akiramin itiba, ni bretba vaghvagh kamaghin bretba ini: bretin me olivin boremin tuezir tam ko, olivin boremin tuezir puvatizir tam, ko bisketin vamira. **24** Egh dagher kaba isi Aron uan otariba ko men dafaribar arighti, me ofan kam suiragh a fi a damuti, a Godin damazimin ighuavamangam. **25** Eghti ni gin dagher men dafarimin itiba inigh, egh ofan bar isia mighiribagh amir dakoza ofaba tue naghin da tueghti avim bar dar isigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan mughuriar aghuarir kam bagh bar akuegham. **26** “Egh ni sipsipin namba 2in kamin evarir tuzim uan dafarimin an suiragh a fi a damuti, a Godin damazimin ighuavamangi. Egh ni asizir kam anemi. **27** “Aron ofa gamir gumazimin otivsi, ni sipsipin evarir tuzim uan dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Egh Aronin otariba bagh sipsipin buarakirir agharir guvimin itim inigh uan dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Arazir kamin, ni ofa gamir gumazibar ikisi me amisefegh. Egh gin ia asizir tuzir kam isi ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremi. **28** Egh dughiaba Israelia zurara na ko navir vamira ikisi, asizir evarimin itim ko buaragharim inigh, ki Ikiavira Itir God

na daning. Eghti ki ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremam. Bizir ki damuasa mikemezir kam ikivira ikiam.

29 “Eghti gin Aron aremeghti, me an ofa gamir gumazimin korotiar aghuarim isi an otaribar aningigh. Eghti Aronin ikizimin adarazi ofa gamir gumazibar otivsi, me korotiar kam arughti, me me amisiva borem me gingam. **30** Eghti Aronin ikizimin gumazitam an danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otivsi, egh a faragh korotiar kabar aghuigh na bativamin Purirpenimin aven mangiva Anogoroghezir Danganimin aven nan ingangarim damu mangi 7plan dughiabar tugham. **31** “Dughiar ni Aron ko an otariba misivamim, ni sipsipin tuzir ni ofa gamizim inigh, na baghavira itir Purirpenim avinizir divazimin aven a isi minem darugh anevikigh. **32** Eghti Aron ko an otariba, sipsipin tuzir kam ko bretin akiramim ikiavira itim inigh, egh na bativamin Purirpenimin tiar akamin aneremi. **33** Me ofa gamir gumaziba amisivamin dughiamin, me uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua tuezir dagher kaba me dar ami. Dagher kaba na baghavira ikiava bar anogoroke. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazibara dagher kabar amam, eghti gumazamizir kiniba bar puvatigham. **34** Egh asizir tuzitaba ko bretin iki mangiti aminim tiraghamba, ia dar aman marki. Asizir tuzir kamagh amizim na baghavira ikia bar anogoroke, kamagh me avimin a tuaghti a bar isi mighirigh puvatigh. **35** “Egh ki ni mikemezi moghin, ni Aron uan otariba ko me amisivisi, ingangarir kam damu mangiti, namba 7in dughiam otogh. **36** Dughiabar zurara ni arazir kuraba gin amangisi, bulmakaun vamiran ofan min ofa damu. Eghti

ofan kam ofa gamir dakozim damighti a nan damazim
 bar zuegham. Egh olivin borem isi ofa gamir dakozimin a
 fugh, anemiseveghti a nan ofa gamir dakozimra ikiam. **37**
 Egh ni kamaghin ofa gamir dakozim damu mangi namba
 7in dughiamin tugh. Eghti ofa gamir dakozim, a bar nan
 bizim, egh bar anogoregham. Egh gumazitam o bizitam
 ofa gamir dakozir kam seregham, a uaghan na baghvira
 ikiam.” **38** Egħa Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
 “Ia dughia ba vaghvagh sipsipin nguzir azenir vamira
 itir pumuning inigh, egh ofa gamir dakozimin dar ofa
 damu. **39** Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam isi an
 ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tamin ofa damu. **40**
 Egh ia witin ingarizir 1 kilogrem plauan aghuitam inigh, 1
 lita olivin borem sara aning veregh, egh sipsipin faragha
 ofa gamir kam ko ofa damu. Egh uaghan 1 lita wainin
 dipam inigh, ofan min afugh. **41** Egh ia guaratizimin
 sipsipin igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin
 amizir ofan mirara ofa damu, egh ia wit tuamin ofa ko,
 wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia
 ofan min avimin tuezi mighirizir kam, ki Ikiavira Itir
 God, ki ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh
 navir aghuim an ikiam. **42** Eghti ofan bar isia mighirir
 kam, ian gin otivamin ovavir boriba zurara dughia bar na
 bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, eghti ki
 an ganam. Eghti ki uan gumazamiziba danganir kamin ia
 bativam. Ki danganir kamra ni ko mikimam. **43** Eghti nan
 angazangarir ekiam ko gavgavim Purirpenimin otiv, egh
 danganir kam damighti, a nan danganimin min otogham.
 Eghti ki danganir kamin Israelian gumazamiziba bativam.

44 Egh ki, na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim amiseveghti, aning nan bizimningin min ikiam. Eghti ki Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam. 45 Eghti ki Israelia ian tongin iki, egh ian Godin ikiam. 46 Eghti ia deraghvira fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ki ian God, egha kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Ezi kamaghin ki ian tongin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, egha ki uabi ki ian God.”

30 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia akasin temem inigh ofa gamir dakozir tamin ingarigh. Dakozir kam, ia pauran aghuarim tuaghti a migharir mughurir aghuim otivam. 2 Eghti ofa gamir dakozimin ruarim 45 sentimitan tugh, eghti an arozim an ruarimin mirara mangi 45 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 90 sentimitan tugh. Egh temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighi, da ofa gamir dakozimin mikebaba vaghvagh dar iki. 3 Egh an 4plan miriaba, ko an siriam, ko an komba, ia golin aghuarimin dar puegh da nokegh. Egh golin ruarim isi ofa gamir dakozimin miriabar arighiva dagh ighuigh. 4 Egh gol ringin pumuningin ingarigh, tam isi vongin a ikegh, egh vongin tam ikegh. Ia ringin kamning isi golin ruarir an miriabar ikeghamimin apengan aning ikegh. Ringin kamning ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam. 5 Ia akasin iter pumuning inigh ofa gamir dakozim atersi aning akirigh, egh golin aning nokegh. 6 Egh ofa gamir dakozir kam isi, inir ekier Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan anetigh. Boksir

kam gisin arazir kuraba gin amadir danganim iti. Eghti danganir arazir kuraba gin amadir kamin, ki ia bativam.

7 “Egh zurara mizarazibar Aron iziva lamba akirmigh, egh dughiar kamra pauran mughuriar aghuim zuim ofa gamir dakozir kamin da tu, egh migharir mughuriar aghuim zuim damuti an otivam. 8 Egh a guaratizibar lamba akirmigh, egh pauran mughuriar aghuim zuimin ofa damu. Egh ofan kam, ki Ikiavira Itir God, na bagh a damu, egh zurara gin izamin dughiabar kamaghira damu.

9 Ia pauran mughuriar aghuir igharazitabar ofan bar isia mighirim dakozir kamin da tuan marki, asiziba tuan marki, witba tuan marki, wain inian marki, bizir kaba ki ian anogoroke. 10 Egh azeniba bar dughiar vamira, Aron ofa gamir dakozir kam nan damazimin zueghsi, ingangarim damuam. Ingangarir kam kamakin: Asizir ian arazir kuraba gin amangasa ofa gamim, Aron an ghuzitam inigh, ofa gamir dakozir kamin kombar arikigh. Ia arazir kam zurara azenibar a damu. Ofa gamir dakozir bar zuezir kam, ki Ikiavira Itir God, kar nan bizimra.” 11 Egħa gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazibar ziaba akinafarimin da osiramin dughiam, gumaziba bar vaghvagh uan ikirimirim uam a inisi dagiar taba na daning. Puvatighti, arimariar ekia kuram otogh, dughiar kamin me gasighasigham. 13 Egħti gumazir me ziaba iniziba, me bar 5 kinan silvan dagiaba isi ofan min na daningam. 14 Egh me 20plan azenibar ikegha ghuavanadir gumazibar ziaba iniam, egħti me bar dagiar kaba na daningam. 15 Egħti dagiaba itir gumaziba aviribar aningan marki, egħti dagiaba puvatizir gumaziba dagiar

muziaribar aningan marki. Me bar 5 kina na daning, egh me uan arazir kuraba gin amangamin ivezimin min a givesegh, egh me aremeghan kogham. **16** Eghti ni dagiar kam isi na bativamin Purirpenimin ganamin ingarim damu. Eghti ki Ikiavira Itir God, dagiar kabar gan fogh suam, ‘Kar me uan arazir kuraba gin amangamin ivezim, kamaghin ki Israelian gumazamiziba bakinighnighan kogham.’” **17** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ia brasin taba inigh soroghafariba ruer itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. Egh dakozim isi ofa gamir dakozim ko na bativamin Purirpenimin tizimin anetigh. Egh itarir ekiam dakozimin pin anefagh, egh dipam itarir ekiam gingegh. **19** Eghti Aron uan otariba ko, me uan soroghafariba ruam. **20** Egh me na bativamin Purirpenimin aven mangisi, o ofaba isia mighiri naghin dakozimin ofa damusi, me uan soroghafariba rueghti ki me misueghti me aremeghan kogham. **21** Bar guizbangira, me uan soroghafariba ruegh, egh me aremeghan kogham. Me ko, men otarir gin otivamiba, me zurara bizir ki damuasa mikemezibar gin mangivira iki.” **22** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ia bizir aghuarir mughuriar aghuim itiba, da inigh: Mean sanda, an osimtizim 6 kilogrem, ko sinamonin pauran mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem, ko abuar mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem. **24** Egh pauran me iter kasian inimin ingarizim, an osimtizim 6 kilogrem, a inigh. Egh 4 lita olivin bore inigh, bizir kaba bar dagh ingegh. Egha mati gumazir fofozir bar aghuim ikia deravira sandaba verezi moghin,

ni deraghvira da vereghti sandan aghuim otogham. Borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim na bagh anemisivisi, borer kam isi a gingegeh. **26** “Egh ni borer aghuarir kam isi na bativamin Purirpenim gingegeh, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gingegeh, **27** egh bretba arighamin dakozim ko an ingarir bizibagh ingegh, egh lamba afamin aghorim, ko an ingarir biziba sara, dagh ingegh, egh pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim gingegeh, **28** egh asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, an ingangarir bizibagh ingegh, egh soroghafariba ruamin itarir ekiam ko anefamin dakozim gingegeh. **29** Egh ni bizir kaba miseveghti da bar nan biziba, egh bar anogoregham. Eghti gumazitam o bizitam a seregham, egh a uaghan na baghvira ikiam. **30** “Eghti gin Aron ko an otariba, me amisivisi, ia borer kam inigh muziaritam me gingegeh. Eghti me nan ofa gamir gumazibar otogh nan ingangarim damuam. **31** Eghti ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, ‘Ia ko ian adarazir gin izamiba, ia olivin borer kam inigh na baghvira ikiamin biziba amisivam. **32** Egh ia gumazir kinibar ingan marki. Egh ia uaghan borer kamaghira garir tam uari bagh an ingaran marki. Kar Godin bizimra, ki ian anogoroke. **33** Eghti gumazir borer kam isi pura gumazir kinitam gingeghamim, ko gumazir borer kamaghira garibar ingariba, gumazir kamaghin amir kaba, nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.” **34** Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, “Ia migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingarsi, pauran mughuriar aghuim zuir igharagha garitaba inigh,

eghti pauran kabar osimtiziba voroghira mangi. Pauran kabanang: mean paura, ko pauran me zoghuabar min garir bizimin ingarizim, ko galbanumin akimarimin eborir gavgavimin, ko pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar da inigh, **35** egh deraghvira da vereghti, mati gumazir fofozir aghuim itim, pauran mughuriar aghuimin ingari. Egh amangsizir muziaritam atighti, paura deraviram otogham. Egh a bar nan bizimra, ki ian anogoroke. **36** Egh deraghvira pauran kamin taba mirmirighti, an averenimin min guizin pauran otogh. Eghti a inigh na bativamin Purirpenimin aven nan damazimin mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin anetigh. Eghti pauran mughuriar aghuim zuir kam, a nan bizimra, ki ian anogoroke. **37** Eghti ia pauran kamaghin gari tam uari bagh an ingaran marki. Kar ki Ikiavira Itir God, nan bizimra, ki ian anogoroke. **38** Eghti gumazitam sandan mughuriar aghuim baraghsi ifueghiva, a kamaghira garir bizitamin ingarigh, egh a nan gumamazibar ikizimin aven ikian kogham.”

31 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, **2** “Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegga gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim. **3** Ki uan Duamin gavgavim a ganingi. Egha ki gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim a ganingi. **5** Egha ki dagiar ivezim bar pin koziba aghoriva, temebar dirir guar aviribar aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi. **6** Egha ki uaghan Ahisamakin otarim Oholiap amisevegga gifa,

me Danin anabamin adarasi, eghti a uaghan Besalel ko ingaram. Egha ki uaghan fofozir ekiam gumazir igharazibagh aningi, eghti ki ni mikemezir biziba, me bar dar ingaram. **7** Egh me na bativamin Purirpenimin ingar, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingar, egh Boksiamin asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, an ingar, egh Purirpenimin biziba bar dar ingaram. **8** Egh me bretba arighamin dakozim ko an ingarir biziba bar dar ingar, egh lamba afamin aghorim ko lam ko an ingaramin biziba bar dar ingar. Me golin aghuarimra lamba afamin aghorir kamin ingarigh. Egh me uaghan pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingarigh. **9** Egh me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, ofan ingangarim gamir biziba bar dar ingar. Egh me soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozimin ingar. **10** Egh me Aron uan otariba ko, me bagh ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. **11** Egh olivin borer ki ua bagha misevezir bizibagh ingemin ingar, egh pauran mughuriar aghuim zuim Anogoroghezir Danganim bagh an ingarigh. Eghti me ingarir bizir kaba, ki ni mikemez moghira me dar amu.”

12 Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Sabatin dughiam, kar dughiar avughsamim. Kamaghin ia zurara Sabatin dughiamin avughsi. Sabatin dughiam, an ababanimin min ki ia ganidi, a datirighin ko ian adarazir dughiar gin izamibar ababanimin min ikiam. Ababanir kam ian akaghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki ia gamizi ia nan gumazamizibar mirara iti. **14**

Ezi dughiar avughsamin kam, kar ki Ikiavira Itir God, nan dughiamra, kamaghin ia an avughsi. Gumazitam dughiar kamin ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kamaghin ami, nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham. **15** Ia wighin vamiran an 6plan dughiaabar ingangaribar amu, namba 7in dughiam, kar nan dughiamra, kar nan avughsazir dughiar ekiam. Egh gumazir dughiar kamin ingangaribagh amiba, me bar me misueghti, me arimighiregh. **16** Kar Akar Dikirizir Gavgavir ia gin mangasa akam akirizim, kamaghin, ia Israelia dughiar kamin avughsi ikivira iki mangiti ian gin izamin adarazi kamaghira damuam. **17** Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim 6plan dughiaabar aningin ingari, egha dughiar namba 7in, ki ingangariba bar da ategha avughsi. Ezi dughiar kam, a na ko ia Israelian tizimin Akar Dikirizir Gavgavim gamima, an ababanimin min oto.” **18** Egha Ikiavira Itir God, Moses ko Sainain Mighsiamin mikemegha givagha, egha God uabi dagiar akuar pumuning isa Moses ganingi. God uabi uan dafarir puzimin Akar Gavgaviba aningin da osiri.

32 Egha Moses dughiar ruarimin mighsiamin ikia zuamira izezir puvati. Ezi gumazamiziba uari akuvagha iza kamaghin Aron migei, “E fozir puvati, bizir tizimra Moses bato, gumazir kam Isipin kantrin e inigha en akua ize. Kamaghin amizi ni dikavigh, e bagh godin tabar ingarighti, da en faragh mangiva e inigh tuavimin mangam.” **2** Ezi Aron me migei, “Ia uan amuiba ko, otariba ko guivibar kuaribar guizir golin ringba, da suegh da inigh na bagh izi.” **3** Egha Aron kamaghin mikemezi, gumazamiziba bar

uan kuaribar golin ringba asigha da inigha a bagha izi.

4 Ezi a kuaribar guizir gol ringin kaba inigha, da tuezi da isigha ameregha dipam ara. Ezi an a isa mozir me bulmakaun nguzimin nedazimin min nguazimin kuizimin, a fugha bulmakaun nguzimin ingari. Egha afuam inigha deraghavira anerkiri. Ezi gin gumazamiziba kamaghin migei, “Israelia, ia oragh. Kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua azenan ize.” **5** Ezi Aron kamaghin ganigha ofa gamir dakozim bulmakaun boroghin an ingarigha ghaze, “E gurumzaraghan isar ekiam ko ighiam damu, egh Ikiavira Itir God ziar ekiam a daningam.” **6** Egha amimzaraghan bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha iza ofan asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. Egha me uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofaba inigha iza ofa gami. Egha gin apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni zuamira magiri. Gumazamizir ni Isipin inigha izeziba, me arazir kurar aviribagh ami. **8** Me tuavir me gin mangamin ki me mikemezim, me zuamira anetegha, golin bulmakaun nguzimin ingarigha, an ziam fa an ofa gami. Egha me ghaze, ‘Israelia, ia oragh, kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua ize.’” **9** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Gumazamizir kaba, ki men ganigha me gifo. Me gumazamizir akaba batoziba. **10** Ki me bagh navim isi bar men aningaghegham. Egh ki bar me gasighasigham. Eghti ni nan anogoroghan kogham, bar marki. Egh gin ki ni ko nin boribar adarazir amighti, me ikizir gavgavir mamın otogham.” **11** Ezi Moses, a uan

Godin Ikiavira Itim, pamtem kamaghin a gakaghor, "O Ikiavira Itir God, ni manmaghin amua, navim isia nin aningagharim nin gumazamiziba bagha pamtem dikafi? Ni uabi gumazamizir kaba Isipin kantrin uan gavgavir ekiamin me inigha azenan ize. **12** Egh ni kamaghin me damighti, Isipia ua suam, 'God uan gumazamiziba paza me ginighnisi. Egha a Isipin me inigha, danganir mighsiabar me gasighasighasa me inigha iza bar me misoghezi me ariaghire.' O Ikiavira Itir God, ni kamaghin damuan marki. Ni uan aningagharir nighnizim abiragh, egh uan gumazamizibagh asighasighan marki. **13** Ni uan ingangarir gumazir kabagh inirigh, Abraham, Aisak, ko Jekop. Egh me koma amizir akar dikirizir kam ginighnigh. Ni kamaghin akar dikirizim me ko a gamua ghaze, 'Ki bar guizbangira migei, ki overiamin mikovezibar min borir aviriba ia daningam. Egh nguazir ki ia daningasa akam akirigha givazim, ki a isi ian ovavir boribar aningam. Eghti me zurara nguazir kamin iki mamaghira ikiam.'" **14** Ezi Ikiavira Itir God, Mosesin azangsizim baregha uan nighnizim giragha, uan aningagharir ekiam ategha, uan gumazamiziba gasighasighizir puvati. **15** Egha Moses dagiar akuar God Akar Gavgaviba osirizir kamning inigha, mighsiam ategha izaghiri. God aningin vong ko vongin akaba osiri. **16** God uabi dagiar kamningin ingarigha, uan Akar Gavgaviba aningin dar aghora da osiri. **17** Ezi Josua Moses ko ikia orazi, gumazamiziba tintinibar dei. Ezi a kamaghin Moses migei, "Ai Moses! Gumazamiziba itir danganimin aven, ki inogovir niginim barasi!" **18** Ezi Moses ghaze, "Mamaghin puvati. Kar gumaziba

inogovimin apaniba abinizir dindiam puvati. Ezi apaniba me abirazir ararem puvati. Ki onger akar tiaribaram orasi.” **19** Ezi Moses me itir danganimin boroghira izegha, golin bulmakaun nguzim ko gumazamizibar garima, me ighiam gizi. Ezi a bar aningaghe. Egha dagiar an aterir kamning, isa mighsiamin apemin aning akunizi, aning bar misaraghire. **20** Egha Moses bulmakaun nguzir me ingarizir kam inigha avimin a tuazi a isi. Egha anebigha, a mirmirizi a pauran kinimin oto. Egha golin pauran kam dipam mikini. A tintinibar dipamin anakunigha givagha, Israelia abiraghbirazima me dipar kam api. **21** Egha an Aron migei, “Gumazamizir kaba arazir manamra ni gamizi, ni me gamizima, me arazir bar kurar kam gami?” **22** Ezi Aron a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ni nan aningaghan marki. Gumazamizir kaba ni fomira me gifo. Me arazir kuram damuasa bar kufi. **23** Me kamaghin na migia ghaze, ‘Gumazir kam Moses, gumazir Isipin e inigha en akua azenan izezim, e fozir puvati, bizir tizim a bato. Kamaghin ni e bagh godin tabar ingarighti da en faragh mangi en aku tuavimin mangam.’ **24** Ezi ki men akam baregha, gumazamizibav gia ghaze, ‘Ia te golin ringba iti, ia da asigh.’ Ezi me golin uari garighiziba inigh da na ganingi. Me da na ganingizi, ki da isa avim mikini. Ezi bulmakaun nguzir kam a purama oto!” **25** Egha Moses fo, Aron gumazamizibar amamangatizi, me tintinibar arazir kurar igharagha garir aviribagh ami. Moses nighnisi, me kamaghin damuti men apaniba men ganigh, men ziam gasighasigh men ingariva akiti, me bar aghumsigham. **26** Egha a ghua me

itir danganimin divazimin tiar akamin tugha kamaghin
 dia migei, "Tina Ikiavira Itir Godin gin mangisi na bagh
 izi." Ezi Livain anabamin adarazi iza an boroghin tuifi. **27**
 Ezi a kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, Israelian God,
 a kamaghin migei, 'Ia bar uan midorozir sababa inigh
 danganir e itir kam bar an otevibar mangi, gumazamizir
 ian boroghin ikiava marvir guamin gin zuiba, kar ian
 aveghbuaba, namakaba, ko ian boroghin itir darasi, ia bar
 me misueghti me arimighiregh.'" **28** Ezi Livaiba Moses
 mikemezi moghirama ami. Egha dughiar kamra me 3,000
 gumazamizibav soghezi me ariaghire. **29** Egha Moses
 kamaghin Livaibav gei, "Ia datirighin uari uan boriba,
 ko aveghbuabav soghezi me ariaghire. Ezi arazir kamin,
 Ikiavira Itir God uan ingangarim damuasa ia misefe. Egha
 datirighin deragha ia gami." **30** Egha amimzaraghan
 Moses gumazamizibav gia ghaze, "Arazir kurar ia amizir
 kam, a bar ikufi. Ezi ki datirighin uamategh mighsiamin
 mavanang Ikiavira Itir God bativam, egh a ian arazir
 kuraba gin amangisi ki an azangsigh ganigham." **31** Egha
 Moses mighsiamin ghuavanabogha kamaghin Ikiavira
 Itir God migei, "Ni nan apangkufigh nan azangsizim
 baragh. Gumazamizir kaba bar arazir kurar ekiam gami!
 Me marvir guar maba golin uari bagha dar ingarigha,
 dar ziaba fe. **32** Ezi ki datirighin nin azai, ni ifongegh
 men arazir kuraba gin amadagh. Egh ni aghuaghiva
 nan ziamra, akinafarir ni uan gumazamizibar ziaba
 osirizimin anengarigh." **33** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
 Moses migei, "Puvatigham. Ki gumazamizir arazir kuram
 gamizibara, men ziaba angaram. **34** Aria, ni mangi,

gumazamiziba inigh danganir ki ni mikemezir kamin mangi. Ni oragh. Nan ensel ia inigh ian faragh tuavimin mangam. Eghti gin ki izi ivezir kuram gumazamizir arazir kuram gamiziba, ki me ikaragham.” **35** Guizbangira, gumazamiziba uari bagh bulmakaun nguzimin ingarasa bar Aron gakaghone. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gin men arazir kuram ikaragha arimariar kurar mam amadazi a me bagha ize.

33 Egħa Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni ko ni Isipin inigha izezir gumazamiziba, ia danganir kam ategħ, nguazir ki ia daningasa akam akirizimin mangi. Ki fomira kamaghin Abraham, Aisak, ko Jekop migia ghaze, ‘Ki nguazir kam, ian ovavir borir gin otivamibar aningasa mikeme.’ **2** Ki enselin tam amadaghti, a nin faragh mangi, Kenania, Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, me batuegham. **3** Egħti ia mavanang nguazir aghuir kamin ikiam, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Ia gumazamizir akaba batoziba, kamaghin ki ia ko mangan kogham. Ki ia ko mangivigh tuavimin ia gasighasigham.” **4** Ezi gumazamiziba Akar Gavgavir kam baregha, men naviba bighizi me uan adiarir aghuibar kuritir puvati. **5** Ezi Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Ia gumazamizir akaba batoziba. Ki ia ko dughiar otevimin mangivigh, bar ia gasighasigham. Ia orakigh, ia uan namnabagh arighizir adiarir aghuiba bar da surarikigh, egħti ki deraghvira nighnigh arazitam ia damusi nighnigham.” **6** Israelia Sainain Mighsiam itir dughiamin, me uarir kuritir adiarir aghuiba bar da suagharigha, Sainain Mighsiam ategħa zuir dughiamin,

me ua dar kuritir puvati. **7** Egha dughiabar zurara Israelia ghua danganir manamin ikia uan purirpeniba asima, Moses purirpenir mam isa mong men saghon ghua anesara. Egha kamaghin dipenir kam dibori, “God bativamin Purirpenim.” Eghti tina Ikiavira Itir Godin nighnizim gifoghfoghsi, a Purirpenir kamin mangam. **8** Moses God bativamin Purirpenimin aven mangamin dughiamin, gumazamiziba bar dikavigh uan purirpenibar tiar akabar tuivighav ikia garima, Moses an aven zui. **9** Moses aven ghugha givazi, ghuariar ruarir ekiam iza Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Ezi Ikiavira Itir God ghuariar kamin aven ikia Moses ko migei. **10** Gumazamiziba uan purirpenibar tiar akabar tuivigh iki gantima, ghuariar ruarir ekiam kam God bativamin Purirpenimin boroghin tughiv ikiam, eghti me dapaniba avigh, Godin ziam fam. **11** Ikiavira Itir God Moses ko migia, mati gumazim uan roroam ko migei. Moses uamategha danganir gumazamiziba itimin iziti, Josua Purirpenimin averara ikiam. Josua, a Mosesin ingangarir gumazir igiam, a Nunin otarim. A God bativamin Purirpenim ataghirazir puvati. **12** Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Guizbangira, ni gumazamizir kaba inigh nguazir kamin mangasa na mikeme. Egha ni gumazir nan gin mangi nan akurvaghamin tamin gun na mikemezir puvati. Ni ghaze, ‘Ki bar deragha ni gifogha, bar ni gifonge.’ **13** Kamaghin, ni guizin na gifongegh, uan nighniziba na mikemeghti, ki deravira ni gifoghiva arazir ni ifongezibar amuvira ikiam. Egh ni uaghan gumazamizir ni ua bagha inabazir kaba gin amangan marki.” **14** Ezi

Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ni ko mangi navir amirizim ni daningti, ni avughsam.” **15** Ezi Moses ua Ikiavira Itir God migia ghaze, “Ni uabi e ko mangan aghuaghiva, danganir kam ataghiraghsi e mikiman marki. **16** Ni e ko mangan koghti, gumazir igharaziba manmaghin fogh suam, ni na ko uan gumazamizibagh ifonge? Ni uabi e ko mangiti, gumazamizir igharaziba kamaghin fogh suam, e gumazamizir igharazibar tongin e bar ighara. Bar guizbangira, e bar nin gumazamizibara.” **17** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki deragha ni gifogha bar ni gifonge. Kamaghin, ki ni mikemezi moghira damuam.” **18** Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ki nin azangsisi, ni uan guamin angazangarir ekiam nan akaghasa ki ifonge.” **19** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Mosesin akam ikaragha ghaze, “Ki nin guamin uan arazir aghuim akagham. Egh ki uan ziamin gun ni mikimti, ni fogham, nan ziam, Ikiavira Itir God. Ki gumazamizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumazamizitabar apangkuvsi, ki men apangkuvam. **20** Guizbangira, gumazitam nan guamin ganighiva, an aremegham. Kamaghin, ni nan guamin ganighan kogham. **21** Ni gan! Dagiar ekier mam nan boroghin iti. Ni dagiar ekier kam gisin tugh. **22** Eghti nan guamin angazangarir ekiam nin boroghin iziti, ki ni isi dagiar torimin aven ni atigh, uan dafarimin ni avaragh, egh mangi ni gitagham. **23** Egh ki gin ua uan dafarim inighti ni nan akirir kinimin ganam. Egh nan guamin ganighan kogham.”

34 Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni dagiar akuar pumuning uam aning atughiva aning

akirigh. Aning, dagiar ni faragha kunizi biaghirezimningin min gan. Eghti ki akar faragha osiriziba uam aningın da osiram. **2** Ni dagiar akuar kamning akirigh, gurumın bar mizaraghara Sainain Mighsiamin anang bar an orazimin na batogh. **3** Eghti gumazitam ni ko izan marki. Ki gumazitam mighsiar kamin danganir katamin an ganan aghua. Eghti sipsipba ko bulmakauba uaghan izi mighsiam boroghın grazibar aman marki.” **4** Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amua, a faragha inigha izezir dagiar akuamningin mirara garir dagiar akuamning atu. Egħa bar mizaraghara uan dafarimin dagiar akuamning atera Sainain Mighsiamin ghuavanadi. **5** Ezi Ikiavira Itir God ghuariamın ikia izaghira Moses ko tughav ikia, egħa uabi uan ziam dibora ghaze, ki Ikiavira Itir God. **6** Egħa a Mosesin boroghın ghua an guam gitaviragħa kamaghın diagħa ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki Ikiavira Itir God. Kirara, kuarkuvir arazim ko apangkuvir arazimin mingarim. Egħa zuamira aningazir puvati. Egħa zurara gumazamizibar apanguva, zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. **7** Ki zurara uan gumazamizir aviriba bar men apangkuvigh mangivira ikiti, men igiav otariba otivigh iki kamaghira ikiam. Egħa ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagħa garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egħa ki garima, arazir kurabagh amir gumazamiziba, me osimtızim itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egħ men boribar borir gin otivamiba ki ivezir kuram me daning, mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.” **8** God mikemegħa givazi, Moses zuamira tevimning apirigha dapanim aviragħa guam nguazim

gatigha Godin ziam fe. **9** Egha kamaghin migei, “O Ekiam, ki nin azai, ni bar guizbangira na gifuegh, egh ni e ko mangi. Guizbangira, gumazamizir kaba akaba barazir puvati. Ezi nan ifongiam kamakin, ni en arazir kuraba ko igharagha garir bizir kuraba gin amadagh. Egh e damighti e nin gumazamizibara ikiam.” **10** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Datirighin ki Akar Dikirizir Gavgavim ia Israelia ko uam anekirasa. Ki nin gumazamizibar damazibar digavir kuram gamir arazibar amuam. Arazir kaba, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar damazibar faragha dagh amizir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ia men tongin itiba, me arazir ki Ikiavira Itir God damuamin kabar gan, egh digavir kuram damuva akongiva atiatingam. **11** Eghti ia nan Akar Gavgavir ki datirighin ia daningamiba bar, ia dar gin mangi. Eghti ki ian faragh mangi, egh Amoria, Kenania, Hitia, Peresia, Hivia ko, Jebusia batuegham. **12** Egh ia deraghvira ganigh, kantrin ia mangamin kamin gumazamiziba, ia me ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran bar marki. Me azuazimin min me ia damigh, egh ia gekuighti, ia iregh, bar ikuvigham. **13** “Ia men asebar ziaba fer bizir kabagh asighasikigh. Ia ofa gamir dakoziba ko, dagiar guarir dighoriba itiba akunighti, da bar bighiri akuabagh iregh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba bar da okeghti da iregh. **14** “Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ia nan ziamra fi. Egh aser ifavariba nan danganim inian ki bar aghua. Egh ia asebar ziaba fan marki. **15** “Egh ia kantrin kamin gumazamiziba ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran marki.

Me tuavimin amizimin arazimin min amua, asebar ziaba fe. Egh ia me ko akam akirighti, me uari ko ikisi ia mikimam, eghti ia men asizir me asebar ofa gamizitabar amegham. **16** Eghti ameboghfeziaba uan otarir igiaba Israelin azenan itir amizir igiabar ikisi me ginamti, amizir kaba me inigh mangiti, me na ategh asebar ziaba fam. Nan damazimin arazir kam mati gumazamiziba, uari isa tintinibar akuir arazim. **17** “Ia ainin min garir bizitaba inigh asebar marvir guabar ingar, egh dar ziaba fan bar marki. **18** “Egh ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bakinighnighan marki. Abipin iakinim otozi ia Isipin kantri ataki. Ezi ki ia mikemezi moghin, ia zurara azeniba bar iakinir kamin, wighin vamiran yis puvatizir bret amam. **19** “Eghti ian otarir ivariaba, ko bulmakau ko sipsipba, dar nguzir apurir faragha otiviziba bar, kar ki ua bagha inabazir biziba. **20** Egh ia donkin nguzir apurir faragha otozitam ua a inisi, ia sipsipin nguzim isi ofa damu, eghti tuavir kamin ia donkin kam givezegh ua a inigham. Ia donkin kam givezan aghuagh, egh ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvagh me givezegh ua me iniam. “Ia nan ziam fisi izi, dafarir kinibar izan marki, ia bizitam suiragh izi. **21** “Egh wikba bar ia 6plan dughiabara ingangaribar amu, egh ia namba 7in dughiamin ingangaritam damuan bar marki. Azenimin ingarir dughiam ko dagheba asir dughiam, ia Sabatin dughiamin virara aningin ingaran marki. **22** “Egh ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam ginighnigh. Ia witin faragha aniba iniamin dughiam, isar ekier kam damuam. Egh gin ia Ruarpenibar Iki Dagher

Abuananaba Asiamin Dughiam, ia ua a bagh isam damu. Iakinir ia temer oviziba iniamim, isar ekar kam otogham.

23 “Egh ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazamiziba bar izi, egh nan ziam fisi nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin Gavgavim, Israelian God. **24** Eghti gin ki gumazamizir datirighin ian nguazimin itiba batuegh, ian nguazimin mitaghniam damighti a mangi ekevegham. Egh azeniba bar dar 3plan dughiaabar, ia nan ziam fisi iziva nan damazimin otogh, eghti apaniba ian nguazim inisi ifueghan kogham. **25** “Egh ia asizim isi na bagh an ofa damuva, an ghuzim isi na daningisi, yis itir bret sara ofa damuan marki. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighsi asiziba isi ofa damuti, dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki. **26** “Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning. “Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki.” **27** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Guizbangira, ki ni ko Israelia ia bagha Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi akar ki migeiba ghua akar kamra inifi. Kamaghin amizi, ni akar kaba akinafarir tamin da osirigh.” **28** Ezi Moses 40plan dughiaabar Ikiavira Itir God ko mighsiamin ikia, egha daghetam ko dipatam bar anemezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavimin akaba, dagiar akuar Moses inigha ghuzimningin ada osiri. Akar kaba, da 10plan Akar Gavgaviba. **29** Ezi Moses mighsiam ategha ua izir dughiamin, a dagiar akuar 10plan Akar Gavgaviba itimning inigha izi. A Ikiavira Itir God ko mikemezi, an

guam bar angazangarir ekiam iti. Ezi a kamaghin fozir puvati, an guam kamaghin gari. **30** Ezi Aron gumamaziziba ko Mosesin guamin angazangarimin ganigha, atiatigha, an boroghin mangan aghua. **31** Ezi Moses men diazi, Aron ko Israelian gumazir dapaniba a bagha zuima a me migei. **32** Ezi gin Israelian gumamaziziba bar a bagha zuima, an Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Sainai mighsiamin a ganingiziba, bar dar gun me migei. **33** Egha a me mikemegha givagha, inim inigha bar uan guam avara. **34** Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa Purirpenimin aven zuir dughiam, a inim adegh iki mangi uam azenan izam. An azenan izava Ikiavira Itir God a mikemezi biziba bar dar gun gumamazizibav gei. **35** Ezi gumamaziziba an guamin garima an angazangarim iti. Moses me mikemegh givagh, ua uan guam avaragham. Egh a ua mangi Ikiavira Itir God ko mikimamin dughiam a ua inim adegham.

35 Egha Moses Israelian gumamaziziba bar men diazi me izezi a kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God kamagh migia ghaze, ia nan Akar Gavgavir kabar gin mangi. **2** Ia ingangariba bar adar amu mangi 6plan dughiamran tugh. Egh namba 7in dughiam ia avughsi. Ki Ikiavira Itir God, kar nan dughiar ki avughsim. Gumazim o amizitam dughiar kamin ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh. **3** Ia uan dipenibar aven avim arighsi, o ia uaghan ingangarir muziarir kamagh garibar amusi, Sabatin dughiamin dar amuan marki.” **4** Egha gin Moses kamaghin Israelia bar me migei, “Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze: **5** ia datirighin bizitaba isi ofan min Ikiavira Itir God daningam. Gumamazizir uan

navimin aven biziba bar a daningasa nighniziba, me bizir kaba a daning: gol, silva, bras ko, **6** sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko, **7** sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeba ko, **8** lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughuriar aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughuriar aghuim gamiba. **9** Egh dagiar pizir aghuariba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimin poroghav itim gituigh. Bizir kaba, me bar da inigh izi.” **10** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ian tongin gumaziba bar bizir kabar ingaramin fofoziba iti, me bar izi bizir Ikiavira Itir God ia mikemezibar ingar. **11** Me Purirpenimin ingarighiva, egh anevamin biziba, ko akeziba, ko birir aghariba, ko agharir ighuvir gavgavim Purirpenim daningamiba ko, dipenir akiniba ko, boksia me birir aghariba asamiba, me bar dar ingar. **12** Egh me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarigh, egh temer aneteramimningin ingarigh, egh gol inigh an asuamin ingarigh, kar arazir kuraba gin amangamin danganim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiamin ingarigh. **13** Egh ia bretba arizir dakozim ko an ingangarim gamir bizibar ingarigh, egh dakozim ateramin tememning akirigh, egh Godin damazimin darighamin bretba tuagh. **14** Egh me lambar afamin aghorim, ko

lamba, ko an ingangarim gamir biziba sara ingar. Egh me
 lamba ko angazangarim aningamin olivin borem sara
 ingarigh. **15** Egh me pauran mughuriar aghuim tuamin
 ofa gamir dakozim ko anetersi itemningin ingarigh. Egh
 biziba misiv ingiamin olivin borem ko pauran mughuriar
 aghuimin ingarigh. Egh me Purirpenimin tiar akamin
 guamin inir ekiamin ingarigh. **16** Egh me asiziba da
 bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh, egh a
 bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizimin ko
 an ingarir bizibar ingarigh. Egh me ofa gamir dakozim
 ateramin itemningin ingarigh. Egh me soroghafariba
 ruamin itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. **17**
 Egh me Purirpenimin divazim avinsi inibar ingariva, egh
 divazimin dipenir akiniba, ko boksar akiniba asamiba,
 bar dar ingarigh. Egh me divazimin tiar akamin guamin
 ini tamin ingarigh. **18** Egh me Purirpenim ko an divazim
 gavgavim aning daningamin beniba ko afughafughamiba,
 dar ingarigh. **19** Aron a ofa gamir gumazim, a uan
 otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamighti
 me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim
 damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin
 aven mangamin korotiaba.” **20** Ezi Israelian gumazamiziba
 Moses ategha zui. **21** Ezi an akaba men aviribar navibagh
 ami da dikavima, me a mikemezi moghin damuasa
 ifonge. Ezi gumazamiziba bizir guar aviriba inigha izi:
 me God bativamin Purirpenimin ingaramin biziba ko,
 an ziam famin biziba ko, ofa gamir gumazibar korotiar
 aghuaribar ingaramin biziba, me bar da isa ofabar min
 Ikiavira Itir God ganidi. **22** Ezi gumazamizir kamaghin

damuasa ifongeziba, uarir kuritir bizir igharagha garir kaba inigha izi. Bizir aghuir kabanang: kuarimin ringba, dafarimin ringba, firimin ikezir ringba, ko golin aghuir dirir igharagha gariba itiba. Gumazamiziba bizir kaba isa, dar suiragha da fegha dagh amizi, da Godin damazimin ighuavamadir ofabar min da isa Ikiavira Itir God ganidi.

23 Ezi gumazamizir maba, me bizir kaba ikiava, me vaghvagha da inigha izi, tretin bluplaba, ko pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizimin ingarizim ko, sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuizim ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba. **24** Ezi gumazamizir silva ko bras itiba, me ofan min da isa Ikiavira Itir God bagha izi. Ezi gumazir akasin temeba itiba me Purirpenim ko bizir igharazibar ingarasa da inigha izi. **25** Ezi amizir tretbagh irigha foziba, me sipsipin ariziba isa tretin bluplaba, ko tretin pighagheviba, ko tretin aghevibagh irisi. Egha me inir ghurghurir aghuibar ingarasa tretin ghurghuribagh irigha, dar ingari. Egha me tretin kaba inigha izi. **26** Egha me uaghan memen arizimin tretin ingaran fofozim ko ifongiam ikia, egha dar ingari. **27** Ezi gumazir dapaniba dagiar pizir aghuiba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigha izi. Me da isi ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenimin itim ko, forivtarir nir an evarimin itim darigham. **28** Egha me, olivin borer me lambagh inge da isir borem, ko biziba misiv dagh ingamin borem, ko pauran mughurir aghuim, dar ingarasa, egha pauran igharagha gariba ko olivin boreba da inigha izi. **29** Ezi Israelian gumazamiziba bar biziba Ikiavira Itir

God daningasa uan ifongiamin gin ghua me da inigha an ingangarim damuasa, a Moses mikemezi moghin da inigha izi. **30** Ezi Moses Israelia migei, “Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim. **31** Egha Ikiavira Itir God uabi uan Duamin gavgavim a ganingizi, a fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim iti. **32** Egha a gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a ganingi. **33** Egha a dagiar ivezir bar pin koziba aghoriva temebar dirir guar aviriba aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi. **34** Egha Ikiavira Itir God fofozir aghuarim isa Besalel ko Oholiap ganingi. Oholiap, a Ahisamakin otarim, a Danin anabamin gumazir mam. Aning ingangarim damuamin gumazir igharaziba sure damuamin fofozim iti. **35** Ikiavira Itir God gumazir kamning ingangarir guar aviribar amuamin fofozir aghuim aning ganingi, ezi aning dagiabar nedaziba aghora egha dirir aviriba aghora, egha inir ghurghurir aghuiba isava tretin blupla ko, tretin pighaghevim ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim nuavigha, dar kurke. Egha aning bizir me damuasa nighnizir kabar fofozim ikia egha bizir kaba bar dar ingari.”

36 Egha Moses ghua kamaghin migia ghaze, “Ikiavira Itir God Besalel ko Oholiap ko fofozim itir gumazir igharazibar dei. Gumazir kaba, Ikiavira Itir God ingangaribar amuamin fofozim me ganingi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me Godin Purirpenim ko an bizibar ingaram.” **2** Ezi gin Moses Besalel ko, Oholiap, ko gumazir Ikiavira Itir

God fofozir aghuim aningiziba bar men dia. Ezi gumazir ingangarim damuasa bar ifongeziba, me izima Moses ingangarim damuasa me migei. **3** Egha Israelia Godin Purirpenimin ingarasa akuvazir biziba, Moses bar da isa gumazir kabagh aningi. Egha Israelian gumazamiziba zurara mizarazibar uan ifongiabar gin ghua ofan min biziba God daningasa da isa izavira iti. **4** Ezi Purirpenimin ingarir gumaziba bizir kabar gari, da avirasemezi, me uan ingangariba ategha izi. **5** Egha me kamaghin Moses migei, “Gumazamiziba bizir bar aviriba inigha izi. Ikiavira Itir God e mikemezi bizir e ingangarim damu anegivamiba, da bar iti. Eghti bizir avirim pura ikiam.” **6** Ezi Moses akam amadazi a bar gumazamiziba bagha me itir danganibar ghua ghaze, “Ia gumazamiziba, Godin Purirpenimin ingarsi ua bizitaba inigh izan marki.” Ezi me akar kam baregha, ua bizitaba inigha izir puvati. **7** Ezi bizir gumazamiziba inigha Purirpenimin ingarasa izegha givaziba, da bar ingangarir kaba agivaghti, dar naba pura ikiam. **8** Egha ingangarir gumazir fofozim itiba Godin Purirpenimin ingari. Egha me 10plan inir ghurghurir aghuaribar an ingari. Nir kaba me tretin bluplaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigha enselin bar gavgavibar nedaziba inir kabar da isami. **9** Egha me 10plan inir kabar ingarizi, dar otevíba bar voroghira ghue. Ezi dar ruariba 12 mitan tuzi, dar aroziba 2 mitan tu. **10** Egha da arueghasa me 5plan iniba da uarir akuigha uam ada isami, egha 5plan mabar akuigha ua kamaghira da isami. **11** Egha aning isafuraghasa, me bluplan tretin irighizir kuzir kabar inimningin miriamningin da isami. **12** Egha me

50plan tretin irighizir kuziba inir faragha itimin miriam gitui, egha 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira a gituizi da voroghira ghue. **13** Egha me 50plan golin akezibar ingarigha, inir ruarir kamningin kuziba isafuragha aning ikezi, aning Purirpenir vamiram oto. **14** Me memen arizibar 11pla inibar ingarizi, da Purirpenim avamin nir ekar vamiram oto. **15** Ezi inir kaba vaghvagha dar ruariba 13 mitan tu. Ezi dar aroziba 2 mitan tu. Ezi dar ababanim voroghira ghu. **16** Egha da arueghasa me 5plan iniba uari isafuragha da isamizi, da inir ekar vamiran oto. Egha 6plan iniba uarir isafuragha da isamizi, da inir ekar vamiran oto. **17** Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inigha inir faragha itimin miriam gituigha, 50pla tretin irighizir kuziba inigha inir namba 2in miriam gitui. **18** Egha 50plan brasin akezir ingariziba, da tretin irighizir kuzibar aghuam. Eghti inir kamning uaning isafuraghti inir ekar vamira ikiam. **19** Egha me Purirpenim avasa, sipsipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimin inimin ingari. Egha a gisin darighasa ongarimin itir asizir ekiamin inim inimin ingari. **20** Egha me akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingari. **21** Ezi birir agharibar ruarim 4 mitan tuzi, iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tu. **22** Egha me iter akinir pumuningin mingarimning akirigha, silvan boksiamning gisin aning asara. Egha me Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingari. Egha me sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingari. Egha me silva inigha 40plan boksia torir muziariba itibar ingarigha, egha birir aghariba dagh ase. Ezi boksia pumuning

birir agharir vamiran azebamin ti, egha birir agharimin
 povim gavgavim a ganidi. **25** Egha me kamaghira uaghan
 notin amadaghan birir agharibar ingarigha, 20pla birir
 agharibar ingari, egha me birir agharibar poviba gavgavim
 dar aningasa, 40plan silvan boksibar ingari. Egh silvan
 boksibar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da
 ase. **27** Egha me 6plan birir aghariba Purirpenimin
 girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingari. **28** Egha
 me birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir
 mikebamningin aningin ingari. **29** Me mikebamningin itir
 birir agharimning vin uaningin akuigha ghuavanaga bar
 pin oto. Egha birir agharir kamning uaning inigha uanaga
 ringin vamiran aven ghua voroghira iti. Egha mikebar
 ighirazim me kamaghiram a gami. **30** Ezi girakirangin
 8plan birir aghariba itima, 16plan silvan boksiba da
 birir agharibar povibar suisi, ezi boksibar pumuning, birir
 aghariba vaghvagh dar tuifi. **31** Egha me akasin temer
 ruariba inigha, dar ighuvir ruaribar ingari. Egha notin itir
 birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. Egha sautin
 itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingarigha, aruem
 uaghiri naghin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar
 ingari. **33** Egha me ringbar ingarigha vaghvagh birir
 agharibar tongira da arigha, egha gin ighuvir ruarir kaba
 isa ringbagh ghua ghua, Purirpenimin mikebar mamin
 ikegha ghua mamin tu. Egha me birir aghariba ko ringba
 ko ighuvir ruariba, golra bar da noke. **35** Egha me inir
 ghurghurir ruarir ekiar mamin ingarigha, Purirpenimin
 aven anegura. Me inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim
 ko, agheviri me sipsipin arizimin ingarizimin a isami. Egha

me deravira enselin bar gavgavibar nedaziba an kurka da isami. **36** Egha me akasin temeba inigha, inir ekia kam guasa 4plan dipenir akinibar ingari. Egha me dipenir akinir kaba golin da noke. Egha golin akezibar ingarigha nir kamin suighasa dipenir akinibar da ariki. Egha me 4plan silvan boksiabar ingarigha, egha dipenir akinir kaba asasa dar ingari. **37** Egha me Purirpenimin tiar akamin min ikiasa, inir ghurghurir aghuarimin ingari. Me tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegha da isami. **38** Egha me 5plan dipenir akinibar ingarigha, inim guasa akeziba dagh itui. Egha me gol inigha dar dapanibagh aghui, egha dipenir akinibagh inivamin ighuviba saram aghui. Egha me 5plan brasin boksia toriba itibar ingarigha dipenir akiniba asasa dar ingari.

37 Ezi Besalel ingangarir gumaziba ko me akasin temer arariba isa, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari, ezi an ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu, ezi an tuirivim 66 sentimitan tu. **2** Egha me golin aghuarim isa Boksiamin averiam ko azenimin poghava a noke. Egha golin ruarir mamin an apinimin azenan bar an pogha a ikiagharui. **3** Egha me Boksiam darugh aneterasa gol ringin 4plan ingarigha, a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla ariki, egha 4plan suebagh ike, pumuning isa Boksiamin vongin aning ikegha pumuning vongin aning ike. **4** Egha me Boksiam aterasa akasin iter otevir pumuning inigha, deragha aning akirigha, golrama aning pogha aning noke. **5** Egha me Boksiam aterasa iter otevir kamning isava, mam vongin

an ringning garugha, mam vongin an ringning garu. **6** Egħa me Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingari. An ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gin amadir danganim. **7** Egħa me golin maba inigha hamam dav misuegħa enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Ezi enselning Boksiamin asuam gisin tughav ikia, mav vongin iti, mav vongin iti. **8** Ezi mam agharir guvimin tughav itima mam agharir kiriamin tughav iti. Me golin mam inigha, enselin bar gavgavir kamningin nedazimning ko Boksiamin asuamin danganir kamran dar ingarizi, da bizir vamiran min iti. **9** Ezi enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughav iti, ezi aningin guamning uaningin akuigha aviragħa Boksiamin gari, ezi aningin avizimning kuiagħirigha ikia, Boksiamin asuam avara. **10** Egħa me akasin tememin dakozir mammin ingari, ezi an ruarim 88 sentimitan tu, ezi an arozim 44 sentimitan tuzi, an tuirivim 66 sentimitan tu. **11** Egħa me dakozir kam golin aghuarimin an puegħa a noke, egħa golin ruarir mammin an miriamin pogħa bar a ikiagħarui. Egħa me golin ruarir kam gamizi a mong figħa anabogħa, dakozimin apiniba bar da inigha, an tuirivim 8 sentimitan tu. Ezi me golin ruarir kamin, an miriamin golin igħarazir mammin adiarim gamigha an puegħa golin ruarir kam bar a ikiagħariki. **13** Egħa me gol ringin 4plan ingarigha dakozimin mīkebabar suebar borogħin da ike. Ezi 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin borogħira iti. Da akasin temer dakozim ateramningin

suigham. **15** Egha me akasin iter otevir pumuning isa dakozim aterasa deragha aning akirigha, golrama aningin pogha aning noke. **16** Egha me dakozim gisin dafasa itarir ekiaba golin aghuimra dar ingari. Kar ofa damu wain fufughamin itarir ekiaba ko, doziba, kapba ko, botolba. **17** Egha me golin aghuarim inigha lamin aghorimin ingari. Egha haman golin kam misuegha lamin aghorim asamin danganimin ingarigha, lambar aghariba ingarigha dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingari. Egha biziba bar dar ingarizi da bizir vamiran min iti. **18** Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba iti, egha 3pla vongin itima, 3pla vongin iti. **19** Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagha akimarir 3pla iti, egha da lamin kabar apengan iti. Ezi lamin aghariba bar kamaghira gari. Ezi akimaribar ganganiba amonin tememin akimaribar min gari. **20** Ezi lamin aghorim uabi kamaghin gari, me akimarir 4plan ingarizi, da amonin tememin akimaribar min, dar maba tighar onezibar min gari, ezi maba onezibar min gari. **21** Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin, me akimarir dafarir muziarir kabar ingari. Egha agharir igharaziba uaghan kamaghira dagh ami. **22** Me hama inigha golin aghuir kam misuegha, bizir kabagh amizi da bizir vamiran min iti. **23** Me golin aghuariba inigha, 7plan lambar ingarigha, akamimin min garir avimin suizir bizir mabar ingarigha, egha uaghan itaribar ingari. **24** Me 35 kilogremmin golin aghuariba inigha, lamba afamin aghorim ko lamba ko an ingangarir biziba bar dar ingari. **25** Egha me akasin temem inigha pauran mughurir

aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamin ruarim 45 sentimitan tuzi, an arozim an ruarim mirara ghua 45 sentimitan tu, ezi an tuirivim 90 sentimitan tu. Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakaun kombar min garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagha dar iti. **26** Egha me an 4plan miriaba ko an siriam ko an komba golin aghuarimin dar puegha da noke, egha golin ruarim isa ofa gamir dakozimin miriabagh atigha a ikiagharui. **27** Egha me gol ringin pumuningin ingarigha, mam isa vongin a ikegha, vongin mam ike. Me ringin kamning golin ruarir me an miriabar ikezin apengan aning ike. Ringin kamning me ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam. **28** Me akasin iter pumuning inigha ofa gamir dakozim aterasa aning akirigha, golin aning noke. **29** Egha me pauran mughuriar aghuim ko olivin borem deravira da verezi, borer mughuriar aghuim oto, mati sanda. Olivin borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim Ikiavira Itir God bagh anemisivisi, borer kam a gingam. Me uaghan pauran mughuriar aghuim zuir mabar ingari, mati gumazir fofozir aghuim itim deravira da verezi, sandan aghuim oto.

38 Egha Besalel ko ingangarir gumazir igharaziba, akasin temeaba inigha, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingari. Ezi an arozim ko an ruarimin ababanim virara 2 mita 20 sentimitan tu. Ezi an tuirivimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tu. **2** Egha temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakaun kombar min

garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagha dar iti, egħa ofa gamir dakozim me brasin an pogħa a noke. **3** Ofan dakozimin ofan ingangarim damuasa me bizir kabar ingari, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba ko, itarir avim ateramin ko averenim iniamin itarim ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingari. Bizir kaba bar me brasin dar ingari. **4** Egħa me bras uaia inigha abizimin min garir bizimin ingari. Egħa ofa gamir dakozimin aven aneti. Egħa me brasin ringin 4plan ingari. Egħa da isa ofa gamir dakozimin, abizimin mikebabar da ariki. Kar ringin tememning arugh boksiam ateramiba. Egħa brasin ruarim inigha ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigha a ikiagħarui. Egħ uaia brasin abizimin miriaba isa brasin ruarir kamın apengan anegura. Ezi abizimin min garir bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongiram apera. **6** Egħa me akasin iter otevir pumuning inigha, aning akirigha brasin aning puegħa aning noke. **7** Me ofa gamir dakozim aterasa akasin temer kamning isa ringin an miriamningin itibagh aghui. Me temer arariba inigha ofa gamir dakozim boksiamin min an ingari, egħa boksiamin dakinimin ingarizir puvati. Me anetaghizima an dakinim pura torim iti. **8** Ezi amiziba zurara God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghın Godin ingangarim gami, egħa merara uan brasba isa Besalel ganingi. Brasin kaba, da ganganir me uan guabar garibar min gari. Ezi ingangarir gumaziba brasin kaba inigha, egħa soroghafariba ruer itarir ekiamin ingari, egħa itarir kam afasa dakozimin ingari. **9** Egħa me inir ghurghurir

aghuimin ingarigha, Purirpenim avinasa divazir azenan
 itimin ingari. Me inir ruarir kam sautin amadaghan itir
 divazim bagha an ingarizi a 44 mitan tu. **10** Egha me inir
 kam guasa 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigha,
 egha dipenir akinir kaba 20plan brasin boksiabagh asasa
 dar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin
 agharir ighuviba silvan dar ingari. **11** Egha kamaghira
 notin amadaghan itir divazimin ingari. **12** Ezi divazir
 aruem ghuaghiri naghin itim, me inir ruarir mamin
 ingarizi, a 22 mitan tu. Egha 10plan dipenir akiniba ko,
 10plan brasin boksia dipenir akiniba asamibar ingari.
 Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir
 ighuviba silvan dar ingari. **13** Ezi divazir aruem anadi
 naghin itim, an ababanim 22 mitan tu. Ezi divazir kam
 tiar akam an iti. **14** Tiar akamin miriamningin me dipenir
 akiniba asasa brasin boksiabar ingarizi, 3pla vongin itima,
 3pla vongin ti. Egha tiar akamningin miriamningin guasa
 nir pumuningin ingari. Aningin arozimning virara 6
 mita 60 sentimitan tu. **16** Me divaziba bar dar guasa inir
 ghurghurir bar aghuaribar ingari. **17** Me bras inigha,
 dipenir akiniba asamin boksiabar ingari. Egha me silva
 inigha dipenir akinibar dapanibar puegha da noke. Egha
 me silvan ighuvibar ingari. Egha me silvan akezibar
 dipenir akiniba ko silvan agharir ighuvibar suighasa
 dar ingari. **18** Egha divazimin tiar akam bagha, me inir
 ghurghurir aghuarim ko tretin blupla ko, pighaghevim,
 ko aghevir me sipsipin arizimin ingariziba isamigha
 inir kamin kurke. Ezi inir kamin arozim 9 mitan tu. Ezi
 an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tu, egha a divazimin

iniba ko voroghira ghu. **19** Me inir kaba guasa dipenir akinir 4pla ko, da asamin brasin boksar 4plan ingari. Ezi akeziba ko, dipenir akinibar dapaniba, ko agharir ighuvir dipenir akinir uarir akuighamba, me bar silvara dar ingari. **20** Egha me Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, me brasin dar ingari. **21** Egha me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingarasa inigha izezir gol, silva, ko bras menge. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Moses uabi Livain adaraziv kemezi me biziba bar da mega da osirigha fo, bizir manabara iti. Ezi ofa gamir gumazim Aron, an otarim Itamar ingangarir kamin faragha zui. **22** Besalel a Urin otarim, ezi Uri a Hurin otarim, me Judan anabamin gumaziba. Ezi Besalel, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin biziba bar dar ingari. **23** Ezi Oholiap, an Ahisamakın otarim, egha Danin anabamin mav. An akaba dagiabar da osira da aghori fofozim fomira iti, egha a bizir igharaziba uaghan dar ingara fo. Egha a tretin blupla, pighaghevim ko, agheviri me sipsipin arizimin ingarizim, ko inir ghurghurir aghuariba, an a da isa dar kurka fo. **24** Ezi me, golin gumazamiziba Godin damazimin fegha ighuavamadir ofan min Godin Purirpenimin ingarasa inigha izeziba medi, ezi dar osimtizim ghua 998 kilogremi tu. **25** Ezi me silva medima, an osimtizim ghua 3,430 kilogremi tu. Gumazir ziaba akinafarimin itiba silvan kaba amadazima da ize. Ezi gumazir 20plan azenibar tugha ghuavanadiba, me vaghvagha 5 kina silvan dagiaba ariki, ezi gumazir kaba bar men dibobonim 603,550. **27** Ezi

me 3,400 kilogrem silva inigha, Godin Purirpenimin birir aghariba gavgavim dar aningasa boksiabar ingari. Egha me Bar Anogoroghezir Danganim avamin inim guasa, dipenir akinibagh asamin boksiabar ingari. Ezi boksiar kaba da bar moghira 100pla. Ezi boksiaba vaghvagha dar osimtizim 34 kilogrem tu. **28** Ezi silvan nar ikiavira itibar osimtizim 30 kilogrem tu. Ezi me da isa akeziba ko agharir ighuvibar ingarava, egha da isa birir aghariba uarir akuighasa dar ingari. Egha me uaghan dipenir akinibar dapaniba, silvan da ave. **29** Ezi brasin me ofan min Ikiavira Itir God ganingizimin osimtizim a 2,425 kilogrem tu. **30** Ezi me brasin kam inigha God bativamin Purirpenimin tiar akamin akinibagh asamin boksiabar ingari. Egha brasin ofa gamir dakozim ko, an abizimin min garir bizim ko, bizir ofan ingangarim damuamiba, me bar brasin dar ingari. **31** Me uaghan boksiar igharazibar ingari, kar divazimin tiar akamin dipenir akiniba asamin boksiaba ko, divazir bar Purirpenim gighuizimin dipenir akinibagh asamin boksiaba. Egha me uaghan, Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko divazir a gighuizim gavgavim a daningamin afughafughamiba, bar dar ingari.

39 Egha me tretin blupla ko, pighaghevim ko aghevir me sipsipin arizibar ingariziba inigha, ofa gamir gumazibar korotiar aghuibar ingarigha dar kurke, eghti me Anogoroghezir Danganimin mangi ingangaribar amusi dar aghuam. Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me Aron darugh ofa damuamin korotiamin ingari. **2** Egha me korotiar otevimin ingarasa, haman gol

misoghezi, an akinafarimin min evari, ezi me a inigha aneghorezi a gol tretin min oto. Ezi me inir ghurghurir aghuarim inigha, gol tret ko, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin agheviri me sipsipin arizimin ingarizim, me inir kam kurkazir aghuibar a isami. **4** Egha me inir saziri pumuning korotiamin suighasa a gisin aning isami, eghti aning dipizimning gisin anang mangi akirimini inir otevir vongin itimin suigham. **5** Ezi me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin agheviri me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, egha inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a garigha an ingari. Egh inir ivariam gikamim isa korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogha a isami, ezi bizir pumuning datirighin bizir vamiran min iti. Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, tretin kaba inigha inir kam isami. **6** Egha me dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, Jekopin otarir 12plan ziaba aninginda ghora da osiri. Egha me gol inigha dagiamningin suighasa, golin kurkazir pumuningin ingari. **7** Egha me dagiar kamning isa, korotiar otevir azenan itim, an dipizimningin itir inir sazimning dukuagha aning isami, ezi aning Israelin 12plan anababar ababanimin min iti. Me God Moses mikemezi moghira dagh ami. **8** Egha me ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikiasa forivtarir inimin ingari. Egha me kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin agheviri me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, forivtarir inir muziarir kam bar deragha an

ingarigha kamaghirama an kurke. **9** Me forivtarir inir muziarir kamin ingarizi, an ruarim 44 sentimitan tuzi an arozm 22 sentimitan tu. Egha deravira tongira a remezi, a forivtarimin min oto, ezi an otevirar ababaniba voroghira ghu, da bar 22 sentimitan tu. **10** Egha me dagiar ivezim bar pin koziba isa, 12plan dagiar kaba bar da vaghvagha Jekopin otaribar ziaba aghora da osiri, ezi dagiaba vaghvagha 12plan anababar ababanimin min iti. Me golin maba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari, egha dagiaba vaghvagha da afegha egha forivtarir inimin azenan da ike. Me 4plan abiar ruaribagh atigha forivtarir inir kam gike. Egha faragha itir abiamin, dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ike. Egha abiar an girara itimin, dagiar emeral, sapaia, ko daimon ike. Egha abiar mikezimin, dagiar terkois, aget, ko ametis ike. Egha namba 4in abiamin, dagiar beril ko, dagiar pizir aghuarim ko jasper dagiam ike. **15** Egha me golin aghuarim inigha tretin min ikarizibagh irigha da nuavigha benir pumuningin ingarizi, aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin suigham. **16** Egha me dagiamningin suighasa golin kurukazir pumuning, ko gol ringin pumuningin ingarigha, ringin kamning isa evarimin itir forivtarir inimin mikebar pin itimningin aning gike. Egha me golin benimning isa, aning otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gike. **18** Egha me golin benir otevir igharazimning isa dipizimningin itir dagiamningin suizir golin kurkazimning gike. Egha tuavir kamin forivtarir inir kam, korotiar otevir azenan itim a gike. **19** Egha me ua gol ringin pumuningin ingarigha,

aning isa evarimin itir forivtarir inimin mikebar vin
 itimningin aning gike. Ringin kamning datirighin korotiar
 otevir azenan itimin boroghin iti. **20** Egha me gol ringin
 pumuning uam aningin ingarigha, aning isa korotiar
 otevir azenan itimin dipizimningin vin korotiar otevimin
 aning isami. Aning datirighin, inir ruarir me deravira
 kurkezimin pin, inimning uaningin akuizir danganimin
 boroghin iti. **21** Egha me benir sazir blupla inigha,
 evarimin itir forivtarir inimin ringning isa korotiar otevir
 azenan itimin ringning gike, ezi evarimin itir forivtarir
 inim, korotiar otevir azenimin itimin suiragha gavgafi, ezi
 forivtarir inim suaghirir puvati. Me Ikiavira Itir God Moses
 mikemezi moghirama ami. **22** Egha me korotiar ruarir
 azenan itimin ingarizi, a korotiar otevir azenan itimin
 apengan iti. Me inir bluplan kinim, sipsipin arizimin
 ingarizimin an ingari. **23** Egha me korotiar kam torim a
 gati, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Me
 inir avizir muziarir mam isa torir kam midorozir korotiam
 isamizi moghin a ighuigha a isami, eghti an torimin
 apiniba gavgavighti torim bigh ekevegh mangan kogham.
24 Me tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevir
 me sipsipin arizimin irighizim inigha, iter pomigranetin
 ovizibar min biziba isami. Egha ofa gamir gumazibar
 dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba
 isami. Egha golin aghuimin ingarizir beloba vaghvagh
 pomigranetin ovizibar tizibar da isamizi, da ituighav
 iti. Eghti ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar kam
 arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Me
 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami. **27** Egha

me Aron ko an otariba bagha inir ghurghurir aghuariba inigha korotiar ruarir aven azuiba isami. Egha Aronin dapanim darighasa inir ghurghurir aghuarim inigha, dapanir asuar ruarimin ingari. Egha Aronin otariba bagha inir ghurghurir aghuariba dapanir asuar otevirar ingari. Egha me inir ghurghurir aghuarim inigha, me bagha trausiziar otevirar isami. Egha inir ghurghurir aghuarim inigha, inir ghurghurir aghuarir ruarir ivariam gitimin ingarigha, egha tretin sipsipin arizibar irighizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevim isa kurkazir aghuibar an da isami. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari. **30** Egha me Ikiavira Itir God ua bagha misevir ofa gamir gumazibar dapanim bagha, golin akuar aghuarir mam inigha medelin mam in ingari. Egha me akam kamaghin a gisin an osiri, “Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.” **31** Egha me bluplan benim inigha, gol medelin kam inir dapanir asuar ruarimin an guam gituasa an ingari. Eghti an ofa gamir gumazibar dapanimin dapanir asuamin guam gitoroghiv iki. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami. **32** Egha me dughiar kamin God bativamin Purirpenimin ingangariba, bar da gifa. Egha Israelia Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari. **33** Egha me bizir kaba bar da inigha Moses bagha zui: Purirpenir kam ko, an biziba bar, an akeziba, divazir aghariba, agharir ighuviba, dipenir akiniba ko, boksir divazir aghariba ko akinibagh asamiba, **34** ko Purirpenim avamin avaver ekir me sipsipin apuribar nir me aghevimin aghuizim, ko avaver ekir me ongarimin itir asizir ekiabar inibar

ingarizim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir inir ekiam, **35** ko Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko an asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, ko boksia kam aterasa iter pumuning, **36** ko bretba arizir dakozim, ko an ingangarim gamir biziba, ko Godin damazimin arizir bretba, **37** ko golin aghuarimin ingarizir lambar afamin aghorim, ko an lamin me danganibar afeziba, ko an ingangarim gamir biziba, ko angazangarim aningamin olivin borem, **38** ko golin ingarizir ofa gamir dakozim, ko biziba misiv ingiamin olivin borem, ko pauran mughuriar aghuim, ko Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiam, **39** ko brasin ingarizir ofa gamir dakozim, ko dakozir kam bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizim, ko ofa gamir dakozim ateramin itemning, ko ofa gamir dakozimin ingarir biziba, ko soroghafaribar ruer itarir ekiam, ko anefamin dakozim, me bar da inigha izi. **40** Egħa uaghan, me Purirpenimin divazim avinasa iniba, ko divazimin dipenir akiniba, ko boksia akiniba asamiba, ko divazimin tiar akamin guamin inim, ko gavgavim divazim daningamin beniba ko afughafughamiba, me God bativamin Purirpenimin aven ingangarim damuasa bizir kaba bar da inigha izi. **41** Aron, a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamigha da inigha izi. Egħti me gin dar aghuigh, egħ ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven mangamin korotiaba. **42** Ezi Israelia Ikiavira Itir God ingarasa Moses mikemezir biziba, me bar dar ingari. **43** Ezi Moses deraghavira bizir me ingarizibar gari, egħa a fo, Ikiavira Itir God,

mikemezi moghira me biziba bar dar ingari. Egha a dar ganigha givagha, deraghvira me damuasa, kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, bar deraghvira ia damu.”

40 Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **2** “Ni orakigh. Ia iakinir namba 1 an dughiar namba 1, ia na bativamin Purirpenim asaragh. **3** Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksar dagiar akuar pumuning aven itir kam inigh, Purirpenimin aven anetigh, egh boksiam mongsi inir ekiam aguragh. **4** Egh bretba arizir dakozim inigh aven mangi anetigh, an biziba a gisin dar arikigh. Egh lambar afamin aghorim inigh izi anesaragh, egh lamba isi an agharibar arikigh. **5** Egh golin ofa gamir dakozir me pauran mughurir aghuim tuamim, a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksar dagiar akuar pumuning aven itir kamin, boroghin anetigh. Eghti inir ekiam Boksiam modim aning abighi an azenan iki. Egh Purirpenimin tiar akamin itir inir ekiam aguragh. **6** Egh ia asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim isi, na bativamin Purirpenimin tiar akar azenan itimin anetigh. **7** Egh na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozir kamin tongira, soroghafariba ruer itarir ekiam atigh, egh dipam a datigh. **8** Egh ia divazimin min inir ekiam aguraghti a Purirpenim bar a gighuigham. Egh divazimin tiar akamin inir ekiam aguragh. **9** “Egh gin ia biziba misiv ingiamin olivin bore inigh, egh Purirpenim ko an aven itir biziba bar dagh ingegh. Egh ia dagh ingeghti, da bar nan bizibar min iki, bar na baghvira ikiam. **10** Egh ia bore inisi, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko an ingarir biziba bar dagh ingeghti, ofa

gamir dakozim na baghvira iki, bar anogoregham. **11** Egh kamaghira soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim damigh, eghti bizir kaba uaghan na baghvira ikiam. **12** “Egh gin ni Aron uan otariba ko me inigh izi, na bativamin Purirpenimin tiar akamin me ruegh. **13** “Egh ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba Aron daghuigh, egh biziba misiv dagh ingiamin borem isi a gingegh anemiseveghti, a ofa gamir gumazimin min nan ingangarim damuam. **14** Egh ni an otariba inigh roghira izi, ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven itiba inigh, me daghuigh. **15** Egh ni men afeziam amisevezi moghin, ni borem me gingi egh me amiseveghti me na bagh ofa gamir ingangarim damu. Ni borem me gingegh me amiseveghti, gin me uari uan adarazi ko ofa gamir ingangarim damu mamaghira ikiam.” **16** Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami. **17** Dughiar me Isip ataghizimin gin, azenir an gin zuimin, iakinir faragha zuim, an dughiar namba 1in, dughiar kamra me Godin Purirpenim asara. **18** Dughiar kamin Moses Purirpenimin asara. A boksiaba isa, nguazimin da arigha, divazir aghariba isa boksiabagh ase, egha divazimin agharir ighuviba da ikia, egha inir ekiam guasa dipenir akiniba asi. **19** Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me nir ekiam Purirpenimin agharim gisin anetigha, Purirpenim aver sipsipin apuriba ko ongarimin asizir ekiabar inir igharazir pumuning uam anevara. **20** Egha me dagiar akuar God uan Akar Gavgaviba osirizimning inigha, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aning ati. Egha me aneteramin temer pumuning inigha Boksiamin

ringbagh arugha, Boksiamin asuam isa Boksiam dukua. Ezi Boksia asuar kam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. **21** Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Boksiam Purirpenim gatigha, inim agurazi a Boksiam modo. **22** Egha me bretba arizir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin, notin amadaghan Anogoroghezir Danganimin aven anefa. **23** Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me bret inigha Ikiavira Itir Godin damazimin dakozim gisin deraghaviram aneti. **24** Egha lambar afamin aghorim inigha, God bativamin Purirpenimin, sautin amadaghan, bretba arizir dakozimin vongin anesara. **25** Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me lamba isa dar agharibagh ariki. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin dagh aboi. **26** Egha me golin ingarizir ofa gamir dakozim isa God bativamin Purirpenimin aven, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin nir ekiamin azenan anefa. Ezi inir ekiam aning abigha guraghav ikia Boksiam modo. **27** Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me ofa gamir dakozir kamin pauran mughurir aghuim tuezima, migharir mughurir aghuim zuim otifi. **28** Egha me inir ekiam Purirpenimin tiar akamin anegura. **29** Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me gin asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin azenan aneti. Egha ofa gamir dakozir kamin, Moses dughiar kamra ofan min asiziba tue da bar isia mighiri. Egha uaghan witin plaua inigha ofan min da tue. **30** Egha me soroghafariba ruer itarir ekiam isa, ofa gamir dakozir asiziba tue da bar isia mighirim ko, God

bativamin Purirpenimin tiar akamin tizimin anefagha,
 dipam a ginge. **31** Ezi Moses, Aron ko an otariba, me
 uan soroghafariba dipar kamin da rue. **32** Guizbangira,
 me God bativamin Purirpenimin aven mangasa, o me
 ofa gamir dakozimin mangisi, me zurara faragha uan
 soroghafariba rue. Me amir araziba, Ikiavira Itir God
 Moses mikemezi moghira, me dagh ami. **33** Egha me
 inir ekiaba isa, Purirpenim ko asiziba bar isia mighirir
 ofa gamir dakozim avinigha a gighuigha, divazimin tiar
 akamin inim agura. Egha Moses gumaziba ko, me bizir
 kaba bar dagh ami, ezi Purirpenimin ingangariba bar
 gifa. **34** Egha ingangariba bar givazi, ghuariam maghira
 iza God bativamin Purirpenim avarazi, Ikiavira Itir Godin
 angazangarir ekiam Purirpenim bar a gizifa. **35** Bar
 guizbangira, Ikiavira Itir Godin ghuariam bar Purirpenim
 avarazima an angazangarim a gizivazima, kamaghin
 Moses God bativamin Purirpenimin aven mangan ibura.
36 Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar
 ekiam kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh
 mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin
 mangam. **37** Egh me ganam, ghuariam Godin Purirpenim
 gisin ikivira ikiti, me danganir kam ateghan kogham.
 Puvatigham, me ikivira iki mangi ghuariam sivaghsivagh
 mangiti, me mangam. **38** Guizbangira, Israelian tuavimin
 daroribar, ghuariar Ikiavira Itir God aven itim, an aruebar
 Purirpenim gisin iti. Ezi me aruebar ghuariamini gari, egha
 dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariamini
 aven iti. Ghuariar kam kamaghira ikia me ko ghua Ikiavira
 Itir God me daningamin kantrin oto.

Ofa Gami

1 Ikiavira Itir God, uabi bativamin Purirpenimin ikia, Israelia mikimasa Mosesin diazi a izi, ezi a kamaghin a migei, “Ian gumazitam Ikiavira Itir God bagh, ofan tam inigh mangisi, a uan bulmakaun tam, o sipsipin tam, o memen tam inigh mangi.” **3** Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam izi ofan bar isia mighirim damusi, a uan bulmakaun okoruamin tongin bulmakaun apurir tam iniam, kar bulmakaun bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam, a inigh mangi, Ikiavira Itir Godin navim an deraghsi, a bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. **4** Egh ofan bar isia mighirim damusi uan dafarim isi, bulmakaun kamin dapanim gisin anetigh, eghti Godin navim gumazir kamin deraghti, an ofan kam inighiva an arazir kuraba gin amadagham. **5** Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin, bulmakaun kam misueghti, Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me bulmakaun ghuziba isi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itir ofa gamir dakozimin miriar 4plan da kavamang. Egh kamaghira me ghuzir kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damu. **6** Eghti gin gumazir kam, ofan bar isia mighirimin bulmakaun kamin inim adegh, an tuziba aghorarigh. **7** Egh asizimin muriam ko suemning, a deraghvira da ruegh. Eghti ofa gamir gumazim Aron, an ovavir boriba izi, daziba ofan bar isia mighirimin dakozim darigh, egh dar aborogh. Egh me dapanim ko ovim ko asizir oteviba bar da isi deraghvira avim darighi, avim dar isi mangiti da bar mighirighi, averenir kinim otogh.

Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamın mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. **10** “Eghti gumazitam ofan bar isia mighirim damusi, a uan asizibar okoruamin tongin sipsip o memen tam inigh, a sipsipin apurim o memen apurir bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam inigh izi. **11** Egh Ikiavira Itir Godin damazimin an ofa gamir dakozimin boroghın danganir notin amadaghan iti naghin, asizim misueghti an aremegh. Eghti Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me izi asizir ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. **12** Eghti gumazir kam, asizim aghorarigh, egh an muriam ko suemning deragh aning ruegh. Eghti ofa gamir gumazitam daziba ofa gamir dakozim darigh, dar aborogh, egh asizimin dapanim ko ovim, ko asizir naba ofa gamir dakozimin avimin deraghvira dar arikigh. Egh ofa gamir gumazim, ofan bar isia mighirir kam isi Ikiavira Itir God daningam, eghti avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **14** “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God bagh kuarazimin ofan bar isia mighirizim damusi, a kuarazir me kamaghin diborim, bunbam a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. **15** Eghti ofa gamir gumazim kuarazir bunbam inigh ofa gamir dakozimin mangi, egh an firim ruivighti an aremegh. Egh a bunbamin dapanim asigh, egh ofa gamir dakozimin a tuaghti avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogh. Egh a bunbam ruivighti an ghuzim ofa gamir dakozimin miriam giri. **16** Egh a bunbamin

ariziba asigh, an forivtarir dagheba itim isi, aruem anadi naghin, danganir me ofa gamir dakozeimin avereniba arizi naghin anetigh. **17** Egh gin ofa gamir gumazim bunbamin avizimningin suiragh, an namnam abikigh, egh an avizimning bar aning asian marki. Egh aneteghti, avim bar an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinimin otogh. A kamaghin damuti, Ikiavira Itir God ofan bar isi mighiramimin kuarazir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

2 Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam witin ovizibar Ikiavira Itir Godin ofa damusi, a witin iniba amisevegh dar dagheba inigh faragh plauan aghuimin ingarigh, egh a inigh izi. Egh a olivin borem ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim isi plauan kam gisin aning ingegh, **2** egh a inigh Aronin adarazir ofa gamir gumaziba bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazitam uan dafarim plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam, ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, aningin dafarir izivirizim inigh ofa gamir dakozeimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinim otogham. Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar plauan namin danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **3** Eghti plauan nam, an ofa gamir gumazibar daghem. Plauan kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da

inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam. **4** “Eghti ia bret, bretba tuer danganimin aven a tuagh an nam inigh, Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia yis sara veregh an damuan marki. Ia plaua inigh olivin borem sara a veregh, egh ia bretin damigh an ofa damu. Kamaghin, ia bretin damuan aghuaghiva, ia bretin baravim damigh, egh olivin borem a daghuigh. **5** Egh ia ofa bagh ainin baravim gisin plaua tusi, ia plauan aghuir yis bar puvatizim inigh. Egh ia faragh olivin borem sara a veregh, egh a tu. **6** Ia plauan kam bar a nguemsirigh, borem a gingegh Ikiavira Itir God bagh ofa damu. **7** Egh ia ofa damuamin bretin ingar miner ekiamin a tuagh, plauan bar aghuir yis puvatizim inigh, faragh olivin borem sara a veregh a tuagh. **8** A isigh givaghti, ia bretin kam inigh ofa gamir gumazitam danighti, a Ikiavira Itir Godin ofa damusi a inigh ofa gamir dakozeimin mangi. **9** Egh gin ofa gamir gumazim bretin akuar muziaritam inighti, bretin Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar bretin namin danganim inigham. Eghti a ofa gamir dakozeimin a tuaghti avim a isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **10** Ezi bretin akuar naba, da ofa gamir gumazibar dagheba. Bretin kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam. **11** “Ia yis isi, bret ko plaua datigh a veregh a inigh Ikiavira Itir God bagh mangan marki. Guizbangira, ia yis o hani isi ofa datigh a tuaghti, a bar mighirighti, ia

Ikiavira Itir God daningan bar marki. **12** “Ia witin akuar faragh azenimin miseveziba inigh, yis ko hani dar atigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, deragham. Ezi ofan yis o hani itim, ia ofa gamir dakozimin a tuan marki, eghti an mughuriar aghuim Ikiavira Itir Godin mangan marki. **13** Amangsizim, an Akar Dikirizir Gavgavir ia God ko amizimin ababanim gami, kamaghin amizi, ia amangsizim isi wit tuer ofaba bar dar arikigh. Egh ia amangsizim ofan tam darighsi okinighnighan marki. Bar marki. **14** “Ia azenimin faragha witin ovizir misevezir akuaba inigh, egh Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia faragh bretba tuer danganimin aven da tusi, da nguemsirigh, egh da inigh Ikiavira Itir God bagh mangi. **15** Ezi wit tuer ofan kam, ia olivin borem ko, migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran, me iter balsamin eborimin ingarizim isi witin nguemsirizir kam gisin aning ingegh. **16** Eghti ofa gamir gumazim, witin kamin muziaritam ko, olivin borem ko migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar ada inigh, ofa gamir dakozimin avimin da tueghti dar mughuriam otivam. Witin nguemsirizir muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar witin namin danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

3 Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a bulmakaun ofa damusi ifongegh, kamaghin a bulmakaun apurim o bulmakaun amebar bar aghuir, duatam an mikarzim gasighasighizir puvatizir tam inigh,

Ikiavira Itir Godin damazimin izi. **2** Gumazir kam uan bulmakau inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh uan dafarim isi faragh bulmakaun dapanim datigh, egh a misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me bulmakaun kamin ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. **3** Eghti gumazir kam God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, bulmakaun akuar taba inigh Ikiavira Itir God danighti, ofa gamir gumaziba ofan min avimin da tuegh. Bulmakaun akuar kaba dar kara. An navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh. **4** Egh an ogiagharimin itir ovizimning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh. **5** “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, bizir kaba ko ofan bar isia mighiriba inigh, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim bar dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **6** “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a uan sipsip ko memebar okoruabar tongin asizir apurim o asizir amebam inigh, kar sipsip o memen bar aghuir duaba an mikarzim puvatizim. **7** Egh gumazir kam sipsipin tamin ofa damusi, kamaghin ana inigh Ikiavira Itir Godin damazimin izi. **8** Egh a uan dafarim isi sipsipin kamin dapanim gisin datigh, egh a God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghira sipsip misueghti an aremegh. Eghti ofa gamir gumaziba asizir kamin ghuziba isi, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. **9** Eghti gumazir kam, God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, sipsipin asizir

akuar taba inigh Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir
 gumaziba ofan min da tuam. Sipsipin ovir kaba bar,
 kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer
 mingarir akiragharimin boroghira itir ovir bar ekiam
 itiba inigh. Egh an oviba itir puer mingarir akiragharimin
 boroghira itim atugh, an ovir kaba bar da inigh. **10**
 Egh an ogiagharimin itir ovizimning, ko aningın ovim
 sara, ko beramin akuar aghuim inigh. **11** Eghti ofa gamir
 gumazim bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemın
 ofan min, ofa gamir dakozim gisin avimin da tu mangiti
 da bar mighirighti, averenir kinim otogham. **12** “Eghti
 gumazitam memen ofa damusi, an a inigh Ikiavira Itir
 Godin damazimin mangi. **13** Egh a uan dafarim isi memen
 dapanim gisin datigh, egh God bativamin Purirpenimin
 tiar akamin boroghın a misueghti an aremegh. Eghti
 Aronin adarazir ofa gamir gumaziba an ghuziba isi ofa
 gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. **14** Eghti
 gumazir kam memen ovir misaziaba inigh Ikiavira Itir
 God daningti, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. An
 an navim ko muriam avarazir oviba bar da inigh. **15** Egh
 an ovizir pumuning, ko aningın ovim sara inigh, memen
 beramin akuar aghuim inigh. **16** Eghti ofa gamir gumazim
 bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemın ofan min,
 ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti
 da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti oviba
 bar, da Ikiavira Itir Godin bizibara. **17** Ia Israelia, ian tav
 asizir ovim, o ghuzir tabar aman marki. Bar markiam. Ia
 ko ian ovavir borir gin otivamiba arazir kamin gintigh

mamaghira iki. Egh ia mangi managh iki, ia arazir kamin gin mangivira iki.”

4 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, arazir kuram gamua Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abighiva, kamaghin, a ofan kabar amu.” **3** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ofa gamir gumazibar dapanim arazir kuram damighti, an arazir kurar kam gumazamizibar amuti, me bar osimtizim ikiam. Kamaghin, a bulmakaun apurir bar aghuir duaba an mikarzimmin puvatizir tam inigh. Egh uan arazir kuraba gin amangisi, Ikiavira Itir God bagh arazir kuraba gin amadir ofa damigh. **4** A bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin itiar akamin mangigh, dafarim an dapanim gisin datigh, egh Ikiavira Itir Godin damazimin a misueghti an aremegh. **5** Egh ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun ghuzitam inigh, God bativamin Purirpenimin aven mangi. **6** Egh nir ekier Bar Anogoroghezir Danganim modozimin boroghin mangi, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarim isi, Ikiavira Itir Godin damazimin, inir ekiamin a gasivamang. A 7plan dughiabar kamaghin damu. **7** Egh a pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim iti naghin mangi, God bativamin Purirpenimin aven Ikiavira Itir Godin damazimin tughiv iki. Egh a ghuzitaba isi ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir kaba, inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozir azenan itimin mangi, God bativamin

Purirpenimin tiar akamin boroghin tughiv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamin mingarim gingegegh. **8** “Egh arazir kuraba gin amadir ofan kam bagh, a bulmakaun kamin navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh, **9** egh an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigh, egh an beramin akuar aghuim inigh. **10** Egh ofa gamir gumazibar dapanim, ovir misaziar kaba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin da tueghti da bar isigh mighirigham, eghti averenir kinimra ikiam. An ofan arazir kam mati, me God ko navir vamiran ikiamin ofa, me bulmakaun oviba inigha ofa gami. **11** Egh a bulmakaun apurir kamin asizir naba inigh, an anim ko tuziba ko dapanim, suemning ko dafarimning, muriam ko buariba, bar ada inigh, nguibar me itimin azenan mangiva, me avimin avereniba inger danganimin, Godin damazimin zuezir danganimin mangi. Egh averenir pozim gisin daziba arigh avim daborogh asizir nar kaba tueghti da bar isighti averenir kinim otogham.” **13** Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Israelian gumazamiziba deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir me mikemezir mam abigh, kamaghin me arazir kuram gami. Me fozir puvati, me arazir kuram gami, egha guizbangira me uan arazir kamin me osimtizim iti. **14** Me gin uan arazir kuram gifogh, egh a gin amangisi, me uan asizibar tongin bulmakaun igiar apurir tam inigh an ofa damu. Me arazir kuraba gin amadir ofan kam inigh God bativamin Purirpenimin izi. **15** Eghti Ikiavira Itir Godin damazimin Israelian gumazir dapaniba uan dafariba isi, bulmakaun apurir kamin dapanim datigh,

egh me a misueghti an aremegh. **16** Eghti ofa gamir
 gumazibar dapanim bulmakaun apurir kamin ghuzitaba
 inigh, God bativamin Purirpenimin aven mangi. **17**
 Egh nir ekier Bar Anogoroghezir Danganim modozimin
 boroghin mangi, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh,
 egh ghuzir muziarim isi Ikiavira Itir Godin damazimin,
 inir ekiam gasivamang. A 7plan dughiebar kamaghin
 damu. **18** Egh a pauran mughurir aghuim tuamin ofa
 gamir dakozir Purirpenimin aven iti naghin mangi, egh
 God bativamin Purirpenimin aven Ikiavira Itir Godin
 damazimin tughiv iki. Egh a ofa gamir dakozir kamin
 ghuzitaba isi, bulmakaun kombar min garir biziba bar dar
 aghuigh. Egh bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir kaba, a da
 inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi,
 God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin tughiv
 iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamin mingarim gingegh.
19 Egh gin a bulmakaun oviba bar da inigh asiziba bar
 isia mighirir ofa gamir dakozimin da tueghti da bar
 isigh mighirighi, averenir kinimra ikiam. **20** Ofa gamir
 gumazibar dapanim, uabi uan arazir kuraba gin amadir ofa
 gami moghin, a kamaghira bulmakaun kam damigh. Ezi
 kamaghira ofa gamir gumazibar dapanim, gumazamizibar
 arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God men arazir
 kuraba gin amangam. **21** Eghti a gin bulmakaun asizir
 naba bar ada inigh, nguibar me itimin azenan mangigh
 avimin bar ada tuegh, mati a uabi uan arazir kuraba
 gin amangasa bulmakaun ofa gami. Bulmakaun kam,
 gumazamiziba bar men arazir kuraba gin amadir ofa.”
22 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses

mikeme, “Gumazir dapanitam deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gami. A fozir puvati, an arazir kuram gami, egha guizbangira a uan arazir kamin an osimtizim iti. **23** A gin uan arazir kurar kam gifogh, egh a gin amangisi, memen apurir aghuitam inigh, duatam an mikarzim in ikian marki, egh ana inigh ofa bagh izi. **24** Egh Ikiavira Itir Godin damazimin a dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozimra tugh, memen kam misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. **25** Eghti ofa gamir gumazim, arazir kuraba gin amadir ofan kam bagh, uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziaritam isi asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh ghuzir naba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingeugh. **26** Egh a memen oviba ofa gamir dakozimin, da tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinim otogh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Ezi kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir dapanir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam.” **27** Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazir kinitam o amizir kinitam deraghvira foghan koghiva, egh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gamizi, arazir kurar

kamin osimtizim an iti. **28** Egh a gin bizir kam gifogh, egh uan arazir kuram gin amangisi ofa damuam. A memen amebar aghuir duaba an mikarzimın puvatizimra inigh, egh uan arazir kurar an amizim bagh ofa damusi a inigh izi. **29** Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozi naghira tugh, a misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. **30** Eghti ofa gamir gumazim uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mangi, ofa gamir dakozimın mıkebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimın mingarim gingegeh. **31** Egh a memen oviba bar da inigh, ofa gamir dakozimın da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Egh oviba ofa gamir dakozimın da tu mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God an arazir kuraba gin amangam. **32** “Eghti gumazitam uan arazir kuraba gin amangisi sipsipin ofa damusi, a sipsipin amebar aghuir duaba an mikarzimın puvatizimra inigh izi. **33** Egh a uan dafarim isi sipsipin dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozi naghin tugh, a misueghti an aremegh. Sipsipin kam, an arazir kuraba gin amadir ofa.

34 Eghti ofa gamir gumazim, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozeimin mangi, uan dafarir puzir tam isi sipsipin ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi ofa gamir dakozeimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozeimin mingarim gingegh. 35 Egh a sipsipin oviba bar da inigh ofa gamir dakozeimin da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra, mati arazir me God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amibar min, a sipsipin kamin oviba inigh ofa damu. An an oviba tueghti da bar isigh mighirighiti, averenir kinim otogham. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam.”

5 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazitam gumazir igharazimin garima, a bizim gami, o a gumazir igharazim barazima, a bizim mikeme, ezi gin jas, kotin aven bizir kamin gun mikimasa an diagha an azangisi. Ezi gumazir kam kotin aven bizir a fozir kamin gun mikemezir puvati. Kamaghin an arazir kuram Godin damazimin a gamigha osimtizim iti. 2 “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, God mikemezir bizir mizezir tamin porogham, gumazir kam a Godin damazimin mize. A mati asizir atiar aremezir kuam, o nguibamin asizir kuar Godin damazimin mizezim, o asizir davaragha aruir Godin damazimin mizezim. Asizir kam ti aremezi, an kuam pura nguazim girighav iti. Ezi gumazir kam deragha ganizir puvatigha iza, asizimin porogha Godin damazimin mize. Egh gin a uan arazir

kurar an amizibagh foghti, arazir kurabar osimtizim an ikiam. 3 “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, egh Godin damazimin bizir mizezir gumazim o amizimin mikarzimin itimin porogh, gumazir kam Godin damazimin mizegham. Egh gin a uan arazir kurar an amizibagh fogham, eghti arazir kurabar osimtizim an ikiam. 4 “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, bizitam damusi guizbangira pura pin akakagh mikimam, a kamaghin Godin damazimin arazir kuram gami. Egh gin a uan arazir kurar an amizim gifoghti, an arazir kuramin osimtizim an ikiam. 5 “Gumazitam arazir kurar kamaghin garitam gami, an osimtizim inigha gifa, egh a uan osimtizimin gun mikemegh. 6 Egh a uan arazir kuramin osimtizim agivsi sipsipin amebatam o memen amebatam isi ofan min Ikiavira Itir God bagh a inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuram gin amangisi, asizir kamin ofa damuti, God an arazir kuram gin amadagham. 7 “Arazir kuramin osimtizim itir gumazim, onganarazim damu sipsip ko meme givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar pumuning inigh uan osimtizim agivsi Ikiavira Itir God bagh izi. Eghti bunbar tam, arazir kuraba gin amadir ofan otogham, eghti bunbar igharazim, ofan bar isia mighirimin otogham. 8 Gumazir kam aning inigh ofa gamir gumazim bagh mangiti, a kuarazir bunbar tam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofa gamir gumazim bunbamin firim ruivighi an aremeghti, an an dapanim asian marki. 9 Egh a ghuzir muziarim inigh ofa gamir dakozimin miriamin a kavamang, bunbamin firim ruivighi an ghuzir naba bar ofa gamir dakozimin

mingarim giram. Kuarazir bunbar kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. **10** Egh gin a bunbar igharazimin, bar isia mighirir ofa damu. A ofan kamin arazimin gin mangi. Egh kamaghira ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuraba gin amangisi a bagh ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham. **11** “Gumazir osimtizim itim, bar dagiabagh asaghiva kuarazimning givezan iburagh, a 1 kilogrem plauan aghuitam inigh izi. Egh, a witin ovizim tuer ofan min amizi moghin, an olivin borem ko, migharir mughurir aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim isi a gingan marki. Puvati, plauan kam, kar arazir kuraba gin amadir ofa. **12** Egh a ofa inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, eghti ofa gamir gumazim, uan dafarim isi plauan kam darugh, plauan dafarir izivirizim inigh ofan igharaziba sara ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighiti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir kam, gumazir Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, plauan nam bar an danganim ini. Kar arazir kuraba gin amadir ofa. **13** Tuavir kamra ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuram bagh ofa damighiti, God an arazir kuraba gin amadagham. Eghti ikiavira itir plauan naba, ofa gamir gumaziba da inigh dar amam, mati witin ovizir nar me ofa bagha tueba.” **14** Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, **15** “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, Ikiavira Itir God daningamin biziba bakinighnigh, egha an arazir kuram gami. Egh gumazir kam Ikiavira Itir Godin ofa damu, bizir kam ikarvagh uan osimtizim agivagham. Ofa gamir gumazim a

mikemeghti, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatizitam inigh izi. Ofa gamir gumazim, sipsipin gumazim inigha izezir kamin ivezimın dibobonim atigham. Kar osimtizim agevir ofa. **16** Eghti dagiar a isa Ikiavira Itir God ganingizir puvatizir kaba, a datirighin a daning, egh ua dagiataba isi dagh isin datigh. A pura 5plan biziba ini, kamaghin a 6plan biziba, bizir kaba ikaragham. Egh da isi ofa gamir gumazim daningigh. Eghti ofa gamir gumazim, sipsipin kam inigh, gumazir kamin osimtizim agivamin ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham. **17** “Gumazitam o amizitam deragh nighnighan kogh, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavitam abigham, kamaghin an arazir kuram gamigha Godin damazimin osimtizim iti, egh ivezir kuram iniam. **18** Kamaghin amizi, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatizitam inigh, ofan min ofa gamir gumazim bagh mangi, egh uan arazir kurabar osimtiziba akir da agifagh. Eghti ofa gamir gumazim sipsipin gumazim inigha izezir kamin ivezim diborogh a datigh. Eghti gumazim sipsipin kamagh garitam, ofa gamir gumazim bagh a inigh iziti, a gumazir kamin osimtizim agevir ofa damighti, God an arazir kuraba gin amadagham. **19** Sipsipin kam, Ikiavira Itir Godin damazimin, an osimtizim agevir ofa.”

6 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, **2** “Gumazitam o amizitam uan namakamin bizim puram a inigha, uam a ikarvaghasa akar dikirizim gamigha, gin bizir kam uam a daningan aghua, kamaghin

a deraghavira Ikiavira Itir Godin gin zuir puvati, egha an arazir kuram gami. A namakamin bizim okeme, o namakam gifaragha an bizibagh etui, 3 o a bizitamin garima, gumazir igharazim an ovenge, ezi a ifara ghaze, bar guizbangira, ki an ganizir puvati, kamaghin, an arazir kuram gami. 4 Gumazir arazir kabagh amim, a Godin damazimin osimtizim inigha gifa. Egh gin a uan osimtizim gifogh, egh an oker arazim ko ifavarir arazimin inizir bizir kaba, a ua da ikaragh. A uan osimtiziba agivsi ofa damuamin dughiamin, a bizir kaba ikarvagh da isi dar ghuavim daningh. A faragha 5plan biziba ini, egh a 6plan biziba uam a da ikaragh. 6 A sipsipin apuritam inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, uan arazir kurabar osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asizibar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimin puvatizitam, inigh izi. Ofa gamir gumazim sipsipin gumazim inigha izezir kamin ivezimin dibobonim atigham. 7 Egh ofa gamir gumazim, a gumazir arazir kuram gamizibagh amizimin osimtiziba agivsi Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuti, God an arazir kuraba gin amadagham.” 8 Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme: 9 “Ni ofan bar isia mighiribar arazibar gun Aron ko an otaribav mikemegh. Me ofan kam ofa gamir dakozimin a tuagh, egh aneteghti, avim an isi dimangan iki mangiti aminim tiragh. Dimangan avim isi mamaghira iki, egh mungeghan marki. 10 Eghti gin, ofa gamir gumazim, korotiar ruarir me inir aghuimin ingarizim arugh, egh gin trausiziar otevir me nir aghuimin ingarizim isi aven anerugh, egh gin an

ofa gamir dakozimin mangi, ofan bar isi mighiramimin
 averenim inigh, averenir kam ofan ovim an iti. Egh ofa
 gamir dakozimin boroghin nguazimin a ingegh. **11** Egh a
 gin uan korotiam suegh korotiar igharazibar aghuigh,
 averenir kam inigh men dipeniba itir danganimin azenan
 mangi, nan damazimin danganir zuezimin anetigh. **12**
 Eghti ofa gamir dakozimin avim isi mamaghira iki,
 egh mungan marki. Egh mizarazibar zurara, ofa gamir
 gumazim dazibar avim darigh mamaghira iki. Egh an
 asizir bar isia mighiriba inigh, da isi avimin deragh
 dar arigh da tueghti, da bar isigh mighirighti averenir
 kinim otogham. Egh a God ko navir vamiran ikiamin
 ofan oviba inigh, avir kamın da tueghti da bar isigh
 mighirighti averenir kinim otogham. **13** Avim zurara ofa
 gamir dakozimin isi mamaghira iki. Ia avim ateghti a
 mungeghan marki.” **14** Ikiavira Itir God Israelia mikimasa
 kamaghin Moses mikeme, “Wit tuamin ofabar arazim
 kamakin. Aronin adarazir ofa gamir gumazitam ofan wit
 tuamin kam isi nan damazimin ofa gamir dakozimin
 boroghin mangi, nan akagh na daningam. Ki Ikiavira
 Itir God. **15** Egh ofan kam bagh, ofa gamir gumazim uan
 dafarim isi plauan kam darugh, egh dafarir zivirizimin
 an plaua inigh, an itir borer muziaritam, ko migharir
 mughurir aghuim zuir pauran me iter balsamin eborimin
 ingarizim bar a inigh. Egh a bizir kaba bar, da isi ofa
 gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar
 mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir
 gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar plauan
 namin danganim inigham. Eghti Ikiavira Itir God, witin

ofa tuamin kamin mughuriam bareghiva, a gifuegh navir
 aghuim an ikiam. **16** Eghti ofa gamir gumaziba plauan
 nar ikiavira itibar ami. Me plaua inigh yis puvatizir
 bretin ingarigh, egh God bativamin Purirpenim avinizir
 divazimin aven anemi. **17** Kar ofan dagher nar me
 iniamba. Plauan kam, ki ofa gamir gumaziba bagha
 anemisefe. Plauan kam, a bar nan bizimra, mati arazir
 kuraba gin amadir ofaba ko gumazamizibar osimtiziba
 agevir ofaba, da nan biziba. Kamaghin amizi, me yis sara
 bretin kam veregh a tuan marki. Me puram a tuam. **18**
 Aronin ovavir boribar tongin gumazibara, me vaghvagh
 bretin kam amam. Israelia Ikiavira Itir God bagh ofan
 bar isia mighirir dagher kaba, merara, da iniam. Egh gin
 izamin dughiaabar zurara, Aronin ovavir boriba, ofan nar
 kaba ini mamaghira ikiam. Eghti gumazitam, o bizitam
 ofan nar kabar poroghiva, a nan bizimram otogh egh bar
 anogoregham.” **19** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,
20 “Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me igiamra ofa
 gamir ingangarim isir dughiamin ofan tam damigh. Egh
 me ofa gamir dughiamin gumazitam amisevegheti, a na
 bagh ofabar amu. A plauan tam inighti, an osimtizim 1
 kilogremen tugh, a mati me dughiaabar zurara wit tuer
 ofan ababanimra inigh. A plauan kamin akuatam isi
 mizarazimin ofa damigh, egh aruem magiriti, an akuar
 namin ofa damu. **21** An olivin borem sara bar deragh
 plauan kam ko a veregh, egh ofa bagh amir ainin baravim
 gisin plaua tuagh. Egh gin anebighirarigh na daning, ki
 ikiavira Itir God. Eghti ki ofan kamin mughuriam baregh,
 a gifuegh navir aghuim an ikiam. **22** Eghti gin izamin

dughiamin, me Aronin ovavir boribar gumazibar tongin, ofa gamir gumazim amiseveghti, an Aronin danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a Ikiavira Itir God bagh ofan kamaghira garim damuam. Ofan kam, a nan bizimra, kamaghin, a ofa ateghti a bar isi mighirighi, averenir kinim otogh. **23** Ofa gamir gumaziba witin ofan kamin muziarir tabar aman marki. Puvati. Me aneteghti a bar isi mighirighi.” **24** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: **25** “Ni ofan arazir kuraba gin amadir arazibar gun Aron ko an otaribav kemegh. Arazir kam a kamakin. Me arazir kuraba gin amangisi, nan damazimin asizim misuegh ofa damu. Me ofan bar isia mighiribar, asiziba misozir danganimin asizim misueghti an aremegh. Ka bar nan ofa. **26** Ofa gamir gumazim, asizir kam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh a uabi God bativamin Purirpenim avinizir divazimin aven asizir tuzir kam amam, kar danganir na baghavira itim. **27** Eghti gumazitam, ofan kamin asizir tuzimin porogh, egh a nan bizimram otoghiva, bar anogoregham. Eghti asizimin ghuzim inim o bizitam gireghti, ia nan Purirpenim avinizir divazimin aven a ruegh. **28** Ofa gamir gumazim, ofan kam nguazir minemin anevigh, a gin miner kam abikigh. A brasin minemin anevighiva, dipamin deragh a ruva a isegh. **29** Ofan kamaghin garim, a nan bizimra. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam ifongegh, a ofan kamin asizir tuzim ami. **30** Eghti ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kamin ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangigh, arazir kuraba gin amangamin ingangarim damuti ofa gamir gumaziba ofan

asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuziba avimin bar da tu mangiti da mighirighti, averenir kinim otogham.”

7 Ezi Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme: “Osintiziba agevir ofan kaba, da bar Godin bizibara. Ofan kabar Araziba kamakin. **2** Me ofan bar isia mighiriba bagha asizibav sozir danganimin, me osintizim agevir ofa bagh sipsip misueghti, an aremegh. Eghti me sipsipin kamin ghuziba isi ofa gamir dakozimin **4**plan miriabar da kavamang. **3** Gumazir ofan kam damuamim, a sipsipin oviba, ko an puer mingarimin boroghira itir ovir bar ekiam itiba, ko a navim ko muriam avarazir oviba inigh. **4** Egh an ovizimning ko oviba sara inigh, egh uaghan sipsipin beramin akuar aghuim inigh. **5** Egh ofa gamir gumazim, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham, mati me ofa isa Ikiavira Itir God ganidi moghin damu. Kar ofan osintizim agevir ofa. **6** Ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam, asizir tuzir kam amisi ifuegh anemi. Kar Godin ofa, an ofa gamir gumaziba bagha a ginaba. Kamaghin amizi, me Godin Purirpenim avinizir divazimin aven anemi, kar Godin danganimra. **7** “Arazir kuraba gin amadir ofa, ko osintizim agevir ofa, aning ofan arazir vamira iti. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, ofan kamagh garir kamning damuva, a uabi, ua bagh ofan kamin asizir tuzim iniam. **8** Ofa gamir gumazim bar isia mighirir ofa damuva, a ua bagh asizimin inim iniam. **9** Egha kamaghira, ofa gamir gumazim, witin ofan me bretba tuer danganimin tueziba, ko witin ofan me nguazir minemin tueziba, ko witin ofan me ainin baravimin

tueziba bar, a ua bagh da inigh dar ami. **10** Witin ofan igharazir me tuezir puvatiziba, maba me olivin boremin sara da vere, maba me plauan ofan kinibagh ami, da bar Aronin adarazir ofa gamir gumazibar biziba. Me da tuiragh dibobonir vamiran gin mangi vaghvagh Aronin adarazir ofa gamir gumazibar aning.” **11** Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofan arazim kamakin. **12** Gumazitam God minabi a ko navir vamira ikiamin ofan kam damusi ifongegh, an asizir ofan God minabim inigh, egh uaghan yis puvatizir bretin taba sara ofa damu. Bretin kabar kara: plauan me olivin boremin sara veregha ingarizir bretba, ko me olivin boremin aghuizir bisketba, ko olivin borer ekiam avarazir bretba, da inigh ofa damu. **13** Egh a uaghan bretin rubuzir yis itir taba inigh, egh God ko navir vamiran ikiamin ofan kam sara damuva a minabi. **14** A bretin kaba vaghvagh dar akuatam inigh, Ikiavira Itir God daningigh. Bretin kaba, ofa gamir gumazimin dagheba. Ofa gamir gumazir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofan asizimin ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin miriabar da kavamang. **15** Eghti gumazir God minabiva a ko navir vamiran ikiamin ofa gamim, ofa gamir dughiar kamra, an asizir tuzir naba bar dar amegh. An asizir tuziba ateghti, da iki mangi dughiar igharazimin otivan marki. **16** “Eghti gumazitam, uan akar dikirizir God koma amizim akiramin ofa damusi, o a uan ifongiamin gin mangi ofa damu, o God ko navir vamiran ikiamin ofa damu, egh gumazir kam ofa gamir dughiamin, an asizir kamin tuzir tabar ami, egh aminzaraghan uaghan tuzir

nabar ameghti, kamaghin deragham. **17** Egh me dughiar namba 2in, da givaghan koghti, asizir tuzir naba ikivira ikiti, me dughiar namba 3in avimin bar da tueghti, da bar moghira isi mighirigh. **18** Me dughiar namba 3in asizir tuzir katam ameghti, God gumazir kamın ofan kam inighan kogham. Ofan kam, a Godin damazimin deraghan kogh, egh pura mangigh gumazir kamın akurvaghan kogham. Eghti God suam, nin ofan kam bar mizegha kurizi ki bar an aghua. Eghti gumazir manam asizir tuzir kam amiva, an osimtizim ikiam. **19** “Eghti God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim, bizir mizirizitamin porogham, a Godin damazimin zueghan kogham. Eghti me asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuzir kam avimin a tuaghti a bar isi mighirigh. “Gumamazir Godin damazimin zueziba, merara God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim ami. **20** Eghti ian tav Godin damazimin zueghan kogh, egh Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim ameghti, me a batueghti, a Ikiavira Itir Godin gumamazibar ikizimin aven ikian kogham. **21** Eghti ian tav uaghan, bizir Godin damazimin mizezir tamin suiragham, ka ti asizir zuezir puvatizitam, o bizir mizegha gumamazibar mikarzibar itiba, o asizir mizirizir ki aghuaziba, dar suiragh, egh gumazir kam gin ofan asizir tuzir kam ameghti, me a batueghti a Ikiavira Itir Godin gumamazibar ikizimin ikian kogham.” **22** Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Ia bulmakaun oviba ko sipsipin oviba, ko memen oviba, dar aman marki. **24** Ia bulmakaun uabi aremezim o asizir atiam misoghezi aremezim, ia an ovim

aman marki. Egh ia ingangarir igharazitam damusi an ovim inighti deragham. **25** Eghti gumazitam, me Ikiavira Itir Godin ofa gamizir asizimin ovitam ameghti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumamazibar ikizimin aven ikian kogham. **26** Ia Israelia, ia managh iti, ia ghuziba sara asiziba ko, ghuziba sara kuarazibar aman marki. Bar marki. **27** Gumazitam o amizitam, Akar Gavgavir ghuzibar aman koghamin kam abighti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumamazibar ikizimin aven ikian kogham.”

28 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Ian tongin itir gumazitam, God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi asizim inigh izi, an asizir otevitam Ikiavira Itir God baghvira anemisefegh. **30** Gumazir kam uabi asizir otevir kam inigh izi, avimin Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ikiavira Itir Godin asizir otevir kaba kamakin, asizir ovim ko an amagapamin itir tuzim. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin Ikiavira Itir Godin ofa damu. A uan dafarimningin amagapamin itir asizir tuzimin suiragh a fegh a damuti a Godin damazimin ighuavamang. **31** Ofa gamir gumazim ofa gamir dakozimin ovim tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinim otogham. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba uari damisi, an amagapamin itir tuzim inigh. **32** Eghti asizir kamin agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, gumazim a isi ofa gamir gumazim daningigh. Asizir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofa. **33** Kamaghin Aronin adarazir tongin ofa gamir gumazim, a ghuzim ko ovimin ofa gami, ezi asizir buaragharim, kar an bizim. **34** Ikiavira Itir Godin damazimin fegha ighuavamadir amagapar tuzim, ko asizir

kamin agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibar ofabar tongin aning inigha, ofa gamir gumazibagh aning, kar Aron ko an ovavir boriba. Egh gin otivamin dughia bar zurara, ofa gamir gumaziba ofan otevir kaba iniam. **35** Gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh avimin ofan amibar tongin, Ikiavira Itir God, asizir tuzir otevir kamning, ginabagha ghaze, Aron ko an ovavir boriba, dughiar a me gamizi, me an ofa gamir gumazibar otozimin ikegh, zurara mangi, me asizir tuzir otevir kamning iniam. **36** Dughiar kamra, Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, me ofan asizir tuzir otevir kamning isi ofa gamir gumazibar aning. Egh me arazir kam zurara an gin mangivira iki.” **37** Akar Gavgavir kaba bar, kar ofan bar isia mighiriba ko, wit tuer ofaba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba ko, osimtiziba agevir ofaba ko, gumaziba misevima me ofa gamir gumazibar otivir ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba. **38** Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba Sainain Mighsiamin da isa Moses ganing. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavira Israelia ganiga ghaze, me uan ofaba inigh a bagh izam.

8 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni Aron ko an otariba sara inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. Egh ofa gamir gumazimin korotiaba ko ingangarir kam bagh me amisivamin olivin boremin inigh. Egh arazir kuraba gin amangisi bulmakaun apurir tam ko sipsipin apurimning ko yis puvatizir bretin akirar izivazir tam, bizir kaba sara inigh God bativamin

Purirpenimin mangi. Egh gumamaziziba bar men diaghti, me Purirpenimin tiar akamin izi.” 4 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha an gin zui. Ezi gumamaziziba bar iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufa. 5 Ezi a kamaghin me migia ghaze, “Bizir ki datirighin damuamin kam, Ikiavira Itir God a damuasa na mikeme.” 6 Egha Moses Aron ko an otariba inigha iza gumamazizibar damazimin tugha, me gamizi me dipamin uari rue. 7 A faraghavira ofa gamir gumazimin korotiar ruarir aven azuim isa Aron garugha, inir ruarir ivariam gitim isa an ivariam gike. Egha Moses korotiar ruarir azenan itim a garu. Egha a korotiar otevir azenan azuim a garugha anemighinasa inir sazir kurkazir aghuiba itim isa an ivariam gike. 8 Egha forivtarir inim isa Aronin evarim gike, egha Godin ifongiam gifofoghamin dagiamning isa forivtarir inir an evarimin itim garu. 9 Egha inir dapanir asuar ruarim Aronin dapanim gighui. Egha gol medel isa an inir dapanir asuar ruarim gitoro. Medalin kam, kamaghin men aka, kar Ikiavira Itir Godin gumazimra. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami. 10 Egha Moses, olivin borer God baghvira ikiamin bizibagh inger kam, inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ginga, bizir an aven itiba sara bar dagh inge. Egha arazir kamin a bizir kaba amisevezi, da bar Ikiavira Itir Godin bizibara. 11 Egha a olivin borer nam inigha ghua, 7plan dughiaabar ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin biziba, ko soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim, a bar boremin da kavamangi. Egha arazir kamin Moses

bizir kaba amisevezi, da Ikiavira Itir Godin bizibar otifi.

12 Egha Moses borer muziarim isa Aronin dapanim ginge, ezi arazir kamin an Aron amisevezi, a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimin oto. **13** Egha Moses, Aronin otariba inigha iza ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven azuiba isa me gaghua, inir ruarir ivariam gitim isa men ivariabagh ikegha, men dapanir asuabar inir ruariba isa men dapanibagh ighuigha da ifefe. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami. **14** Ezi bizir kam givazi, Moses arazir kuraba gin amadir ofa damuamin bulmakaun apurimin akua izezi, Aron uan otariba ko uan dafariba isa bulmakaun dapanim gisin da ariki. **15** Moses bulmakaun kam misuegha, an ghuzir maba ini. Egha uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ghuzir muziariba isa ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dagh ariki. Egha arazir kamin a ofa gamir dakozim gamima, a Godin damazimin zue. Ezi Moses ghuzir ikiavira itiba inigha, ofa gamir dakozimin mingarim ginge, kar arazir kuraba gin amangamin arazim. Egha arazir kamin, an ofa gamir dakozim God bagha anemisevezi, a Godin bizimram oto. **16** Egha Moses bulmakaun navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigha, an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigha, an beramin akuar aghuim inigha bar ofa gamir dakozimin da tuezi, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenir kinimin oto. **17** Egha a bulmakaun kamin ikiavira itir asizir naba, kar an iniba, tuziba, ko buariba, a bar da inigha, nguibar me itimin azenan ghua avim gaborogha bar da tue, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ami.

18 Egħa Moses sipsipin apurir kamningin mam inigha izi. Kar ofan bar isia mighirim damuamin sipsip. Ezi Aron uan otariba ko me uan dafariba isa sipsipin dapanim gisin da ariki. **19** Ezi Moses sipsipin kam misuegħa, an ghuziba inigha ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. **20** Egħa a sipsip aghoragħarigha, an muriaba ko an suemning deraghavira da rue. A gin sipsipin dapanim ko ovim ko an asizir otevir maba sara inigha, bar da isa ofa gamir dakozim gatigha bar ada tuezi, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God a mikemezi mogħira, Moses ami. Sipsipin kam, kar bar isia mighirir ofa. Ikiavira Itir God an mugħuriam baregh, a gifuegh, egh navir aghuim an ikiam. **22** Ezi Moses sipsipin apurir igharazim inigha izi, sipsipin kam, ofan me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamim. Ezi Aron uan otariba ko uan dafariba isa sipsipin kamin dapanim gariki. **23** Ezi Moses sipsip misuegħa an ghuzir muziarim inigha, Aronin kuarir guvimin itir kuarir amirazim, ko an dafarir puzir amebar agharir guvimin itim, ko dagarir puzir amebar suer agharir guvimin itim, dagħ aghui. **24** Egħa Moses Aronin otariba inigha iza, ghuzir muziariba isa, men kuarir guvibar amadagħan itir kuarir apebar amiraziba, ko men dafarir puzir amebar dafarir guvimin itiba ko dagarir puzir amebar suer guvimin itibagh aghui. Egħa sipsipin ghuzir ikiavira itiba bar ada inigha ghua, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. **25** Egħa sipsipin oviba ini. Kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarimin itir ovir bar ekiam ini. Egħa an an ovizir pumuning

ko, aningın ovim sara inigha, sipsipin beramin akuar aghuim inigha, sipsipin buaragharir agharir guvimin itim ini. **26** Egha Moses ghua, Godin damazimin itir yis puvatizir bret bar izivazir akirar kam bagha ghua, bretin ruzir me yis sara tuazir puvatizir mam, ko plauan me olivin borem sara veregha ingarizir bretin ruzir mam, ko olivin borer ekiam avarazir bisketin mam ini. Egha a bretin kaba isa sipsipin oviba ko buaghagharir agharir guvimin itim gisin ati. **27** Egha gin dagher kaba isa Aron uan otariba ko men dafaribagh atizi, me ofan kamin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. **28** Ezi Moses ua dagher kaba me da da inigha, da isa ofa gamir dakozimin asizir ofan bar isia mighirizim gisin atizi, avim bizir kaba bar dar isizi, da bar mighirizi averenir kinim oto. Ofan kam, a gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa. Ezi Ikiavira Itir God an mughuriam gifuegha navim an dera. **29** Ezi datirighin Moses sipsipin kamin uan dafarimningin an amagapamin itir asizir tuzimin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Ezi me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofan sipsipin apurimin akuar kam, kar Moses uabi damamin asizir tuzim. Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira bizibagh ami. **30** Egha Moses biziba misevir olivin borer muziarir maba inigha, ghuzir an ofa gamir dakozimin miriam gingezir maba sara ini. Egha ghuzim, ko borem isa, Aron ko an korotiaba sara, da kavamangi. Egha an otariba ko men korotiaba sara, da kavamangi. Egha arazir kamin Moses, Aron ko an otaribagh amizi, me ko men

korotiaba Ikiavira Itir Godin bizibara. **31** Ezi Moses ghua kamaghin Aron ko an otaribav gia ghaze, “Ia asizir tuzir kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh anevigh Bretin akiramin itim sara dami. God ia mikemezi moghira, Iarara dar ami. Akirar Bret Itir kam, me an aven Bret isa gumazibagh ami me ofa gamir gumazibar otivasa ofa gami. **32** Egh ia damegh izivagh, asizir tuzir naba ko Bretin naba ikivira ikiti, ia avimin da tueghti da bar isi mighirigh. **33** Egh ia 7plan aruebar God bativamin Purirpenimin tiar akamin azenan mangan marki. Ia kamaghira iki mangi, ian dughiar ofa gamir gumaziba misevir kam givagham. Guizbangira, arazir gumazim gamima an ofa gamir gumazibar otivamin dughiam, a 7plan arueba. **34** Ikiavira Itir God uabi, Akar Gavgavim e mikemegha ghaze, Ia uan arazir kuraba gin amangisi, arazir kaba bar dar amu. Ezi datirighin ia dagh amigha gifa. **35** Ia arueba ko dimagaribar God bativamin Purirpenimin tiar akamin iki mangi 7plan dughia bar tugh, egh ia Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibar amu. Egh ia dar amuan kogh, ia arimighiregham. Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme.” **36** Mosesin migirigiabar aven, Ikiavira Itir God bizir kabar Aron ko an otaribav keme. Ezi me kamaghira dagh ami.

9 Moses Aron uan otariba ko, me isa ofa gamir ingangarim bagha me atigha gifa. Ezi dughiar namba 8 otozima, Moses dikavigha Aron ko an otariba ko Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. **2** Me uari akuvagha itima, a kamaghin Aron migei, “Bulmakaun nguzir igiar apuritam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a

inigh. Egh sipsipin apurir aghuir duaba an mikarzinim
 puvatizitam, ofan bar isia mighirim damusi a inigh izi.
 Egh ni Ikiavira Itir Godin damazimin aningin ofa damu. **3**
 Egh ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh, 'Ia
 arazir kuraba gin amadir ofa damusi memen apuritam
 inigh. Egh ofan bar isi mighiramibar amusi, bulmakaun
 azenir vamira ititam ko sipsipin apurir azenir vamira
 ititam inigh, na bagh ofa damu. Ia asizir aghuibara inigh,
 duatam men mikarzibar ikian marki. **4** Egh uaghan ia ofan
 God ko navir vamira ikiamim damusi, bulmakaun tam ko
 sipsipin apuritam inigh. Ia, asizir kamning ko wit tuer
 ofan ia olivin boreme sara verezim, ia aning inigh Ikiavira
 Itir Godin ofa damu. Dughiar kamra, Ikiavira Itir God
 ian damazimin otogham, kamaghin amizi, ia ofan kabar
 amu.” **5** Ezi Aron ko gumazir kaba, me ghua bizir Moses
 me mikemeziba inigha, God bativamin Purirpenimin
 boroghin ize. Ezi Israelian gumazamiziba bar, Ikiavira
 Itir Godin ziam fasa iza an damazimin uari akuvagha
 tuivighav iti. **6** Ezi Moses kamaghin me migei, “Ikiavira
 Itir God ghaze, ia ofan kabar amuti, Ikiavira Itir Godin
 angazangarir bar gavgavim ia bativam.” **7** Egha Moses
 kamaghin Aron migia ghaze, “Ni ofa gamir dakozimin
 boroghin mangi, egh ofan arazir kuraba gin amangamim
 ko nin ofan bar isi mighirighamim sara damu. Ni ua bagh
 kamaghin damuti God nin arazir kuraba gin amangiva,
 gumazamizibar arazir kuraba sara gin amangam. Egh gin,
 Ikiavira Itir God mikemezi moghin, gumazamiziba isa izir
 ofaba, ni me bagh ofa damuti God men arazir kuraba gin
 amangam.” **8** Ezi Aron ofa gamir dakozimin boroghin

ghugha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha, uabi uan arazir kuraba gin amangasa ofa gami. **9** Ezi Aronin otariba a bagha asizir ghuziba inigha iza a ganingizi, a uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh arigha, ghuzir naba an ofa gamir dakozimin mingarim ginge. **10** Egħa gin Aron, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir oviba bar ada inigha, ovizimning ko beramin akuar aghuim ini. Egħa a bar da ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Aron ami. **11** Egħa an asizir tuziba ko iniba inigha, nguibar me itimin azenan ghua da tuezi, avim bar dar isizi da gifa. **12** Egħa gin Aron ghua, ofan bar isia mighirizim damuasa sipsipin apurir kam misoke. Ezi an otariba asizir ghuzir kaba inigha iza a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. **13** Ezi otariba asizir dapanim ko asizir otevir maba sara vaghvagha da inigha iza a ganingi. Ezi a bar ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia mighirizi, averenir kinim oto. **14** Ezi an asizir kamin muriaba ko an suemning sara ruegha, bar ada isa ofan bar isia mighirizir kamin mabagh isin da ariki, ezi avim bar dar isi da mighirizi, averenir kinim oto. **15** Egħa Aron gin gumamazibar ofaba inigha, Ikiavira Itir God bagħa ofa gami. A gumamazibar ofabar amu men arazir kuraba gin amangamimin meme inigha, a misuegha an ofa gami. Mati a faragħa ua bagħa uan arazir kuraba gin amangamin asizimin ofa gamizi mokin. **16** Egħa an asizir gumamaziziba ofan bar isia mighirizim bagħa inigha

izezir kamningin mamın ofa gami. An amir ofan kam,
 arazir me zurara mizarazibar ofa damuamibar gin zui.
 Egħa a plaua inigha witin ofa damuasa a tue. A uan dafarir
 zivirizimin plauan mabar suigha, ofa gamir dakozimin da
 tuezi avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir
 kinim oto. **18** Egħa gin, Aron bulmakau ko sipsipin apurir
 gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofa bagħa
 inigha izezimning misoke. Ezi an otariba asizir kamningin
 ghuziba inigha a ganingizi, an ofa gamir dakozimin
 4plan miriabar da kavamangi. **19** Egħa Aron bulmakau
 ko sipsipin apurimin oviba bar ada ini, kar an puer
 mingarim boroghira itir ovir bar ekiam, ko navim ko
 muriaba avarazir oviba, ko ovizir pumuning, aningin
 ovim ko beramin akuar aghuim, a bar da ini. **20** Egħa
 me ovir kaba isa asizimningin amagapamning gatigha,
 bar da inigha ofa gamir dakozimin ghu. Asizir oviba bar,
 Aron ofa gamir dakozimin da tuezi avim bar dar isia
 zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto. **21** Egħa a uan
 dafarimin bulmakau ko sipsipin amagapamning ko agharir
 guvimin amadaghan itir buaragharimningin suiragħa
 da fegħa dagħ amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimin
 ighuavamadi. A Moses mikemezi mogħin ami. **22** Aron
 ofan kaba bar dagħ amigha givagħa, uan agharimning
 ghufegħa, gumazamizibav ġia ghaze, God deraghvira
 ia damu. Egħa ofa gamir dakozim ategħa izaghiri. **23**
 Egħa Moses ko Aron, God bativamin Purirpenimin
 aven ghu. Egħa aning azenan izir dughiamin, aning
 ghaze, God deraghvira bar gumazamizibar amuam. Ezi
 Ikiavira Itir Godin angazangarir bar ekiam, azenim girizi

gumazamiziba bar an gani. **24** Ezi zuamira Ikiavira Itir God avim amadazi, an ofa gamir dakozimin izaghiri. Egha avim ofan bar isia mighirim ko asizir oviba sara bar adar isi. Ezi gumazamiziba bar bizir kamin ganigha nguazim giregha, guaba nguazim misuegha, pamtemin dia Ikiavira Itir Godin ziam fe.

10 Ezi dughiar kamin Aronin otaribar mamning Nadap ko Abihu, aning pauran mughuriar aghuim zuim tuasa uan itariba ini. Egha aning avir mikiam ko pauran mughuriar aghuim zuim isa itarim gatigha, avir kam inigha ofan min Ikiavira Itir God bagha ghu. Me fo, Ikiavira Itir God kamaghin garir avim inigh izasa mikemezir puvati. Kamaghin amizi, bizir kam a Ikiavira Itir Godin bizim puvati, ezi an an aghua. **2** Egha Ikiavira Itir God, zuamiram avim amadazi, a iza Ikiavira Itir Godin damazimin bar aningin isizi, aning areme. **3** Ezi Moses kamaghin Aron migei, “Ikiavira Itir God, fomira kamaghin ikiangsigha ia mikeme, ‘Gumazir nan boroghin iza nan ingangarim gamiba, me bar nan apengan iki deragh na damuva kamaghin fogh suam, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin bar zuezim. Eghti ki uan gavgavim ko angazangarim gumazamizibar akagham. Eghti me nan ziam fam.” Ezi Aron akar kam baregha mikiman ibura. **4** Ezi Moses dikavigha, Aronin ghurir afeziar dozim Usiel, an otarimning, Misael ko Elsafan, aningin diazi, aning ize. Ezi Moses kamaghin aning migei, “Gua roghira kagh iziva, uan avebamningin kuamning inigh, egh Ikiavira Itir Godin Purirpenim ategh, saghon mangi danganir e itimin azenan mangi.” **5** Ezi aning Moses mikemezi

moghin ghua, gumazir kuamning inigha danganir me
 itimin azenan ghu. Aning gumazir ovengezir kuamningin
 korotiaba suezir pu. Puvati, Misael ko Elsafan, aning
 korotiabar suigha aning amikirigha azenan zui. **6** Ezi
 Moses datirighin, Aron ko an otarir igharazir pumuning,
 Eleasar ko Itamar, akaba me ganidi. A kamaghin me migei,
 “Ia apanguvir arazimin gin mangi gumazir aremezir
 kamning damuan marki. Ia dughiaba zurara uan dapanir
 ariziba batoghvira iki. Ia da ateghti da pura ikian marki.
 Ia uan apanguvimin ababanim bagh, korotiaba abighan
 marki. Ia apanguvir arazimin gin mangiti, Ikiavira Itir
 God ia misueghti, ia arimighiregham. Eghti e Israelian
 gumazamiziba, Ikiavira Itir God bar puviram en ataram.
 Eghti Israelian igharaz darasi, kar ian marazira, merara
 Ikiavira Itir God amadazir avimin aremezir gumazimning
 bagh aziam. **7** Eghti ia God bativamin Purirpenimin
 tiar akam ataghiraghan marki, ia tong ikegh. Ia fo,
 ki Ikiavira Itir Godin bizimra ikiasa olivin borem ia
 gaghuizi, ia Ikiavira Itir Godin adarazira. Kamaghin amizi,
 ia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan mangegh, ia
 arighiregham.” Ezi me Mosesin akam baregha, a mikemezi
 moghin ami. **8** Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, **9**
 “Ni uan otariba ko, ia wainin dipar onganiba amegh, nan
 damazimin, na bativamin Purirpenimin aven mangan
 marki. Bar markiam. Ia aven mangiva, ia arimighiregham.
 Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, arazir kamin gintigh
 mamaghira iki. **10** Ia deraghvira biziba tuisigh, bizir
 manam a nan bizim, ezi bizir manam, a gumazamizir
 kinibar bizim. Ezi dar tongin bizir manaba nan damazimin

zuezi, manaba mize. **11** Egh ia, arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, a Moses mikemezi a da isa Israelia ganingizir kaba, ia bar dar Israelian gumazamizibar sure damu.”

12 Ezi Moses kamaghin Aron uan otarir ikiavira itir pumuning Eleasar ko Itamar migei, “Ia Ikiavira Itir God bagh wit tuamin ofan nar ikiavira itiba inigh. Plauan kam, ia a isi yis puvatizir bretin ingarigh. Ofan kam, a bar Godin bizimra, a ia ganingi. Kamaghin amizi, ia ofa gamir dakozimin boroghin bretin kam ami. **13** Ikiavira Itir God bizir kamin na mikemegha gifa. Kamaghin amizi, wit tuer ofan nar kaba bar, da ia ko ian otaribar biziba. Ia gumazamizir Ikiavira Itir God bagha wit tuer ofa gamiba, dar tongin plauan kaba ini. Egh ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven bretin kam ami.

14 Eghti Israelian gumazamiziba, God ko navir vamira ikiamin ofa damusi, asizimin amagapamin itir tuzim ko buaragharim ko oviba sara inigh izi. Eghti ia ofa gamir gumaziba, ia amagapamin itir tuzimin suiragh da fegh dar amuti da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang. Egh ia gin ofa gamir dakozimin oviba tuegh. Egh ofan kamin asizir tuzibar tongin, ia amagapam ko buaragharim inigh. Eghti ia ko ian adarazir, guiviba ko otariba uaghara, asizir tuzir kamning isi danganir Godin damazimin zuezir tamin mangi, aning ami. Ikiavira Itir God ofan kabar asizir otevir kamning isa, ia ko ian boribagh aningi. Egh zurazurara asizir otevir kamning, aning ia ko ian ovavir boribar asizir akuamning. Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa.” **16** Egha gin Moses ghua arazir kuraba gin amadir ofa damuamin meme bagha azaragha ghaze,

“Ofa gamir gumaziba manmaghin memen ofa damu arazir kuraba gin amangamim gami?” Ezi me a migei, “E avimin a tuazi a isigha gifa.” Ezi Moses akar kam baregha, Aronin otarir pumuning Eleasar ko Itamarin atari. Egha a ghaze, **17** “Manmagh amizi ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir tuzim aman aghua? Kar ofan Ikiavira Itir God ua baghavira misevezim, egha a ia ganingi, ia gumazamizibar osimtiziba akiriva, men arazir kuraba gin amangisi anemam. **18** Ia ofan kamin ghuzim inigha purirpenimin Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir puvati. Egha manmagh amizi, ki ia mikemezi moghin ia Purirpenimin aven asizir tuzir kam amezir puvati?” **19** Ezi Aron kamaghin Moses migei, “Ni oragh. Datirighira, gumazamiziba uan arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi kirara, datirighin bizir kurar kaba na bativigha gifa. Nan gumazir pumuning areme. Kamaghin amizi, ki datirighira arazir kuraba gin amadir ofan asizir tuzim amam, eghti Ikiavira Itir God ti bizir kam gaguegham, o? Ki ghaze, ti puvatigham.” **20** Ezi Moses kamaghin oregha ghaze, Aronin akam a dera. Ezi an navim an amira.

11 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses ko Aron mikeme, “Ia, nguazir kamin itir asizibar tongin, asizir kabara, ia dar ami. **3** Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min graziba api, ia dar ami. **4** Egh ia kamelba ko ivarareba ko ighiaba, ia dar aman marki. Da bulmakaubar min graziba apir asiziba, egha dar

soroghafariba puzir pumuning ikia, uaning tuiragha itir puvati. Kamaghin amizi, ia kamaghin fogh suam, da nan damazimin zuezir puvati. Ki dar aman ian anogoroke. 7 Egh ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning iti, egha uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin amizi ia fogh, daba da nan damazimin mize. 8 Kamaghin amizi, ia asizir kabar aman marki. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati. 9 “Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osiriba naziaba ko sighiaba uaghara ikiti ia dar ami. 10 Ezi osiriba ko bizir muziarir ongarim ko tintinibar dipabar itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia fogh, da bizir bar kuraba. 11 Kamaghin amizi, ia dar aman kogh, egh dar kuabar suighan marki. Ki bar anogoroke. Da bizir bar kuraba. 12 Ia uam oragh, angamira itir bizir dipabar ititam, a naziaba ko sighiaba puvatighti, ia anereman marki. Ia bizir kabar aghuagh da atakigh. 13 “Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Ia kamaghin mikim suam, da bizir bar kurar ki aghuaziba. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa. Ia kuarazir kabar aman marki. 20 “Ezi apizir suemning ko dafarimning ko aviziba itiba, da bizir kuraba, ki dar anogoroke. 21 Eghti apizibar tongin apizir soroghafariba ikia arua uari akuriba, ia dar ami. 22 Kamaghin amizi, odezir ekiaba ko doziba, ia bar dar ami. 23 Ezi apizir sueba ko dafariba ko aviziba

itiba, ia kamaghin fogh suam, da bizir bar kuraba. Ki dar anogoroke. 24 “Asizir maba uaghan, ia damuti, ia nan damazimin mizegham. Eghti gumazitam asizir kabar kuabar suiragh, o aneter danganitamin mangam, gumazir kam nan damazimin mizegham. Gumazir asizir kamin suiraghamim, a uan korotiaba ruegh, egh a nan damazimin mizegh iki mangi guaratizimin tugham. 26 “Asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikiava, uaning tuirazir puvatigha, bulmakaun min graziba apir puvati, ia kamaghin fogh suam, asizir kaba, da bizir aghuiba puvati. 27 Ezi asizir soroghafarir puziba puvatiziba, da bar, asizir aghuiba puvati. Egh ia asizir katamin kuamin suiraghiva, ia nan damazimin mizegham. Egh ia kamaghira iki mangi guaratizimin tugham. 28 Eghti gumazitam asizir kuar kam inigh danganir igharazimin mangigham, a uan korotiaba ruegh, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. Asizir kaba ia gamima ia mize. 29 “Asizir kaba uaghan markiam, ki da ian anogoroke. Kar iriaba, ko kuarziba ko iper guar aviriba. 31 Ki asizir kaba ian anogoroke. Eghti ia dar kuabar suighiva, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. 32 Eghti asizir katam aremegh, bizitam gisin irigham, bizir kam uaghan nan damazimin mizegham. An kuam iri, bizir me temebar ingarizir tam o initam o bulmakaun inimin ingarizir initam o mitaritam, o ingangarir manam itir bizitam, a bizir katam gisin irigham, a nan damazimin bar mizegham. Eghti ia a isi dipamin a rueghti, bizir kam nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. 33 Eghti asizir mizezir

kamin mikarzim nguazir minem girighti, bizir miner kamin itiba bar mizegham. Kamaghin, ia miner kam abikigh. **34** Eghti daghetaba roghira ikiti, miner kamin dipam dagher kabagh ireghti, dagher kaba nan damazimin uaghan mizegham. Ezi dipar miner kamin itim, a ikuvigha mizegha gifa. **35** Eghti asizir kam bizitam girigham, bizir kam nan damazimin a mizegham. Eghti miner kam, o bretba tuer danganir me nguazimin ingarizir kam, ia uaghan anebikigh. **36** Egh asizir kam mozir dipar pura nguazimin otivim girigham, o tengin dipam girigham, eghti dipam nan damazimin mizeghan kogham. Puvati. Ezi bizir manam asizir kamin mikarzimin poro, a mizegha ikufi. **37** Eghti asizir katam aremegh an kuam dagher anabar oparibagh isin iri, a deragham. Dagher anabar kam, a mizezir puvati, a zueghavira iti. **38** Ezi dagher anabar kam dipamin aven itima, asizir kamin kuam a giri, dagher anabar kaba nan damazimin mize. **39** “Ia asizir ki damasa ia mikemezibagh nighnigh. Egh asizir kabar tam puram aremeghti, gumazitam o amizitam an suiragham, gumazir kam o amizir kam, nan damazimin mizegham. Egh a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. **40** Eghti gumazitam asizir kamin tuzitam ame, o asizir kamin kuam ateri, a uan korotiaba ruegh. Egh a mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. **41** “Eghti ia asizir muziariba ko apizir nguazimin aruibar aman marki. Ia kamaghin nighnigh, da bizir bar kuraba. **42** Egh asizir uan navibar nguazim davariba, ko soroghafaribar aruir asiziba, ko asizir suer aviraviriba itiba, da bizir aghuiba puvati. Eghti ia dar aman marki. Ki dar ian anogoroke. **43** Ia

asizir kabar tam aman marki. Ki bar dar aghua. Egh ia tam amegh, ia nan damazimin mizegham. Eghti ki dar aghuazi moghin, ki bar ian aghuagham. **44** Ki Ikiavira Itir God, ian God, egha ki bar zue. Eghti ia uari isi na danigh, nan gumazamizibar ikivira iki, egh arazir kuraba ategh, arazir aghuibar gin mangi nan min zueghvira iki. Ia ki aghuazir asizir mizirizibar amiva, nan damazimin mizeghan marki. **45** Ki Ikiavira Itir God. Ki ian Godin ikiasa Isipin kantrin aven ia inigha azenan ize. Ki uabi bar zuezi nan araziba bar dera. Kamaghin amizi, ia zuegh iki nan arazir aghuibar gin mangi. **46** “Ezi Akar Gavgavir ia datirighin inizir kam, an asiziba ko, kuaraziba ko, bizir ongarimin aven itiba ko, apizir nguazimin davaribav gei. **47** Kamaghin amizi, ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a zue, ezi bizir manam a nan damazimin zuezir puvati. Egh ia angamira itir bizir ia damamiba ko ia daman koghamiba, ia deraghvira dagh fogh.”

12 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav mikemegh: Amizitam navim asegh, otarim bategham, a nan damazimin mizeghvira iki mangi 7plan aruebar tugham, mati a uan iakinibav sozir dughiam. **3** Eghti 7plan arueba givaghti, namba 8in aruem otoghti, me otarir kamin mikarzir mogomemin inim atugham. **4** Amizim borim bategha ghuzir avirim makuri. Kamaghin amizi, a nan damazimin mizegh, 33plan aruebar ikeghiva gin ua zuegham. Dughiar a mizeghvira ikiamimin, a bizir ki ua baghavira misevezir tamin suighan kogham. Egh a nan Purirpenim avinizir divazimin aven mangan kogh, mangi a ua zueghamin

dughiamin tugham. 5 “Amizim borir guivim bategh, a 14plan aruebar mizeghvira ikiam, mati a uan iakinibav sozir dughiam. A uan ghuzir avirim makuni, kamaghin amizi a nan damazimin mizegh, ua 66plan aruebar ikeghiva, gin ua zuegham. 6 “Egh amebam ua zueghiva, a uan otarir iririvim o guivir iririvim ginighnigh, ofan bar isia mighirim bagh, sipsipin igiar azenir vamira itim inigh, egh uaghan ofan arazir kuraba gin amangamim bagh, kuarazir bunbam inigh. An ofan kamning isi ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. 7 Eghti ofa gamir gumazim amizir kamin kuarazim ko sipsip inigh na bagh ofa damuti, amizim ua zuegham. Eghti ghuzir kam amizim damuti a ua mizeghan kogham. A datirighin nan damazimin zuegha gifa. Amizim otarim o guivim bategh, an arazir kamra damu. 8 “Amizitam sipsip givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir tamin, ofan bar isia mighirim damu, egh kuarazir igharazimin, an arazir kuraba gin amadir ofa damu. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir kamningin ofa damighti, amizim ua nan damazimin zuegham.”

13 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei, 2 “Gumazitam o amizitam, duatam o okatam o mikarzir ghuarir ghurghuritam, an mikarzimin otogham, egh bizir kamin ganganim mati lepan arimariam o arimariar ekar igharaziba otivasava ami, eghti me a inigh ofa gamir gumazim Aron bagh mangi, o an otarir uaghan ofa gamiba, men tav bagh mangi. 3 Eghti ofa gamir gumazim

deraghvira duar kamin ganigh fogh suam, an duar kurimin
aven itir ariziba ghurghurigha gifa, ezi duam bar an
mıkarzimin aven ghu, kar lepan arimariamra o arimariar
ekiar igharazim. Eghti ofa gamir gumazim an ganigh
givagh, kamaghın mikimam, ‘Gumazir kam, a Godin
damazimin zuezir puvati.’ **4** Eghti duam ghurghurighti,
ofa gamir gumazim duamin ganti, a mıkarzimin inimin
aven mangighan kogh, egh arizir ghurghuriba puvatighti,
ofa gamir gumazim, gumazir kam mikim suam, a uabira
dipenitamin iki mangi 7plan aruebar tugh. **5** Eghti
namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim, ua gumazir
kamin duamin gan a tuisigh, eghti duamin ganganim
kamaghira iki ekeveghan koghti, a ua gumazim ateghti
a 7plan aruebar uabira ua ikegh. **6** Eghti 7plan aruer
kaba givaghti, ofa gamir gumazim uam an ganti, duar
kam misigh, egh ekeveghan koghti, a fogh suam, gumazir
kam pura duar kinim iti. Egh ofa gamir gumazim a
mikim suam, ‘Ni Godin damazimin zue. Ni uan korotiaba
ruegh, zueghıva mangi.’ **7** Eghti bizir kamin gin, duam
ua isiti, gumazim ua mangi ofa gamir gumazim batogh
uabi an akagh. **8** Eghti ofa gamir gumazim deraghvira
gumazir kamin duamin ganti, duar kam ekeveghti, a
fogh suam, gumazir kam lepan arimariar kurar ekiam iti.
Eghti ofa gamir gumazim kamaghın a mikim suam, ‘Ni
Godin damazimin zuezir puvati.’ **9** “Eghti gumazitam
duar gavgavim ikiti, me an aku ofa gamir gumazim bagh
mangi. **10** Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazimin
duamin ganigh. Eghti duar kam ghurghurigh, arizibar
amuti da ghurghurigh aven emigh mızazim a gasam, **11**

gumazir kam lepan arimariam an iti. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Ofa gamir gumazim fogha gifa, gumazir kam a mizezir puvati, kamaghin amizi, a pura gumazim ateghti, a uabira uan dipenimin ikian kogham.

12 Eghti arimariar kam bar ekevegh mangi gumazir kamin mikarzim bar anevaraghti, ofa gamir gumazim ua gumazimin mikarzim bar deraghviram an ganiva a tuisigham. Egh a gumazimin ganti, arimariar kam bar an mikarzim inighti, an mikarzim bar ghurghurighti a fogham, arimariar kam givasava ami, eghti a kamaghin gumazim mikimam, 'Ni Godin damazimin zue.' Ezi kamaghin, gumazir kam a zuegha gifa. **14** Eghti gin, duaba bigh tuzir aven itiba azenan otivighti, gumazir kam zueghan kogham. **15** Eghti ofa gamir gumazim uam an duabar ganti, da bighti, a gumazir kam mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Gumazim duaba ikia eggha da bighizi dar tuziba duar toribar otivti, kamaghin a nan damazimin zuezir puvati. Kamagh garir duam, a bar arimariar kuram. **16** Egh gin duam misighti, nir ghurghurim otoghti, gumazir kam ua ofa gamir gumazim bagh mangi. **17** Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazir kamin duamin ganti, an duam misingighti an inim ghurghurigham, kamaghin gumazir kam nan damazimin zuegham. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim, 'Ni Godin damazimin zuegha gifa.' **18** "Eghti gumazitam okam an mikarzimin iki, egh misighti, **19** egh gin okam ikezir danganimin, an mikarzim figh ghurghurigham, o an mikarzim aghevegh ghurghurighti, kamaghin gumazir

kam ofa gamir gumazim bagh mangi uabi isi an akagh. **20**
 Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamin okar duamin
 danganim deragh an ganigh. Duam tong an inivafizimin
 aven mangighi, an inimin ariziba ghurghurigham, eghti
 ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam,
 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Lapan arimariar
 kam okar misingizir kamin danganimin otozim, a bizir
 bar kuram. **21** Egh ofa gamir gumazim an ganti, ariziba
 ghurghurighan koghti, duam tong an inivafizimin aven
 mangighan kogh, egh a tong deragh deraghti, ofa gamir
 gumazim anetighi a uabira iki mangi 7plan aruebar
 tugh. **22** Eghti 7plan aruer kabar gin duar kam ikivira iki
 ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, an arimariar
 bar kuram, egh kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni
 Godin damazimin zuezir puvati.' **23** Eghti duar mikarzin
 itimin ganganim kamaghira ikia, egha ekevir puvati, kar
 okar kamin duar kurim. Kamaghin, ofa gamir gumazim
 kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin
 zue.' **24** "Eghti avim gumazitamin inivafizimin isighi, an
 duam ghurghurigham, o a ghurghurigh aghevegham, **25**
 eghti ofa gamir gumazim duar kam deragh an ganigh.
 A ganti, duar kurir kamin ariziba ghurghurighi, duam
 guizbangira mikarzin aven mangiti, ofa gamir gumazim
 fogham, duar kam, a lepan arimariar bar kuram. Egh
 a gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir
 puvati.' **26** Ofa gamir gumazim an ganti, arizir duamin
 danganimin otiviba ghurghurighan koghti, duam an
 inivafizimin aven mangan kogh, egh mising damuti,
 kamaghin ofa gamir gumazim aneteghti a uabira iki

mangi 7plan dughiabar tugh. 27 Ofa gamir gumazim namba 7in dughiamin deraghvira uam an duamin ganti, duar kam ikivira iki ekeveghti, a fogh suam, kar arimariar bar kuram. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin mize.' 28 Eghti duar kam pura danganir kamin kamaghira iki, ekivan koghti, kar pura avim isizir duar kurimin danganim. Kamaghin, ofa gamir gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.' 29 "Eghti gumazitam o amizitam, duar muziariba an dapanim o an aghozim batoghti, 30 ofa gamir gumazim duar muziarir kaba deragh dar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangiti, arizir aviriba duar muziarir kabar danganibar puvatigh, egh ariziba aghevegh iangurighiti, ofa gamir gumazim fogham, duar kaba da arimariar bar kuram. Egh an a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Kar dapaniba ko aghozibar otivir zighzizir arimariam. 31 Ofa gamir gumazim deravira an duar muziaribar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangan koghti, arizir pizir aghuiba duam itir danganimin deragha otivighan koghti, a gumazim o amizim ateghti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. 32 Egh namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamin mikarzir inimin ganighiti, zighzizir arimariar kam kamaghira ikiva ekivan koghti, zighzizir arimariar kam an mikarzir inim okoreghe aven ghuzir puvati, eghti danganir kamin ariziba aghevegh iangurighan koghti, 33 kamaghin gumazim o amizim uan dapanir ariziba o kuar arizibagh isegh, egh a duar muziariba itir danganim gisan marki. Eghti ofa gamir gumazim, anetighiti a uabira

iki mangi 7plan dughiabar tugh. 34 Dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim, deraghvira gumazim o amizir kamın duar muziaribar ganigh, da kamaghıra iti, o da ekefe. Egh ofa gamir gumazim kamaghın fogh suam, duar muziariba mikarzir inim okoregha aven ghuezir puvati, a kamaghın gumazim o amizimın mikim suam, 'Ni Godin damazimın zue.' Eghti gumazim o amizir kam uan korotiaba ruegh, egh a zuegham. 35 Gumazim o amizim zueghamin dughiamın gin duar muziariba otivigh ekivti, 36 ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamın inivafizimın gan. An duaba ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, gumazim o amizir kam a zuezir puvati. A ua arizir aghevır ianguriba bagh ruian kogham. 37 Eghti ofa gamir gumazimın damazimın, duar muziarir kaba kamaghıra iki, egh ekivan koghti, arizir pizir aghuiba duar muziariba itir danganibar otivighi, ofa gamir gumazim fogh suam, zighzizir arimariar kam misingasava ami. Egh a gumazim o amizim mikim suam, 'Ni Godin damazimın zuegha gifa.' 38 "Egh gumazitam o amizitam, ghuarir ghurghurir dafoziba an mikarzir inimın otoghti, 39 ofa gamir gumazim deragh mikarzir nir ghurghurir kabar gan, da ghurghurigh taghtaghan koghti a fogh suam, da ghuarir kiniba mikarzimın otifi. Kamaghın, gumazir kam nan damazimın zue. 40 "Eghti gumazimın dapanir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimın mizezir puvati. A zue. 41 Egh an mınedevimın itir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimın zuegham. 42 Eghti ghuarim an dapanir ginkevımın itir onarim o mınedevimın itir onarimın

otoghti, duabar ganganim aghevegh ghurghurighi,
 ofa gamir gumazim fogh suam, ghuarir kam a lepan
 arimariar bar kuram. **43** Egh ofa gamir gumazir kam
 deragh ghuarir kamin ganighi, ghuarir kamin duamin
 ganganim aghevegh ghurghurigh, mati gumazim lepan
 duar arimariam an mikarzimin inimin iti, **44** a kamaghin
 fogh suam, gumazir ghuarir an dapanimin itir kam, a
 lepan arimariar bar kuram. Kamaghin, ofa gamir gumazim
 kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir
 puvati.' **45** "Eghti gumazitam duar kurar kamagh garitam
 iki, a korotiar bibizibar aghuigh, uan dapanir arizim
 batoghan kogh, egh dafarimin uan akam avaragh, egh
 pamten kamaghin dim mikim, 'Ki zuezir puvati. Ki zuezir
 puvati.' **46** Gumazir arimariar kamagh garim ikivira ikiva,
 nan damazimin zueghan kogham. A uan namakaba ategh
 danganir me itimin azenan uabira ikiam." **47** Ikiavira Itir
 God kamaghin Moses ko Aron migei, "Dughiar mabar,
 bizir inibagh amima da ikuviba, kar lepan arimariam
 min inir kabar aven itiba. Da, korotiaba ko, nir avizir
 me sipsipin arizibar ingariziba ko, nir tretin aghuibar
 ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar
 inimin ingariziba, da dar otifi. **49** Egh nir kam, arimariar
 kurar kam an aven ikiti, garim o aghevim an otoghti,
 me nir kam inigh mangi ofa gamir gumazimin akagh.
50 Eghti ofa gamir gumazim a inigh deragh an ganigh,
 egh arimariar kurar kam itir bizir kam isi danganir
 igharazitam datighi, a uabira iki mangi 7plan aruebar
 tugh. **51** A namba 7in aruemin deraghvira uam an ganti,
 arimariar kurar kam, a korotiam o inimin bar ekeveghiti,

a fogh suam, kar lepan arimariam. Ezi korotiar kam o nir kam, a nan damazimin zuezir puvati. **52** Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim korotiar kam avimin a tuaghti, a bar isigh. Bizir kam lepan arimariam min a bato, eghti a bar isi mighirigh. **53** “Eghti ofa gamir gumazim deraghvira korotiar kamin ganti, a kamaghira ikiti, arimariar kuram korotiar kam bar a inighan kogham, **54** eghti a me mikemeghti me korotiar kam ruegh egh anetighi, a iki mangi 7plan aruebar tugh. **55** Eghti ofa gamir gumazim gin deraghvira uam arimariar bar kurar kamin ganti, a korotiamin avizir manamin aven, o azenan otoghti, arimariar kurar kamin ganganim kamaghira ganti, an ganganim garim o aghevim ikivira ikiti, a fogh suam, a nan damazimin zuezir puvati. Arimariar kurar kam ti ekeves, o puvati, kar pura bizim, ofa gamir gumazim an ekivamin arazim ginighnighan kogham. A fogha gifa, a nan damazimin zuezir puvati. Kamaghin, ofa gamir gumazim, korotiam avimin a tuaghti a bar isi mighirigh. **56** “Me a rueghti, gin ofa gamir gumazim deraghvira uam an ganigh, bizir lepan arimariam min garim givaghti, a korotiar avizir kam abikigh o asizimin mikarzir nir kam, a ikuvizi naghira anetugh a makunigh. **57** Eghti gin, arimariar kurar kam, ua korotiar kamin otivti, kamaghin korotiar kamin ghuavim avimin a tuaghti, a isi bar mighirigh. **58** Egh a korotiam o asizimin mikarzim inim ruer dughiamin, lepan arimariam min itir puvati, an ghuavim ua namba 2in dughiamin a rueghti, korotiar kam nan damazimin zuegham. **59** “Arimariar bar kuramin min itir bizir inibagh amima da ikuvim, Akar Gavgavir kam

an gun migei. Mati korotiaba ko, nir avizir me sipsipin ariziba ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inibar ingariziba. Akar Gavgavir kam ghaze, korotiar kaba, da zue, o da nan damazimin zuezir puvati.”

14 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, **2** “Gumazir manam lepan min garir arimariar kuram an iti, kar Arazir Moses Osirizim. An arimariam givaghamin dughiamin, a nan damazimin zueghsi, me a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. **3** Eghti ofa gamir gumazim a inigh danganir me itimin azenan mangi, egh deragh an mikarzim ganigh. Eghti lepan min garir arimariam guizbangira bar givaghti, **4** ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimin kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevitam, ko benir agheviri tam, ko temer hisopin aguatom, da inigh izi. **5** Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriatom tuigh, a inigh izi. Egh me gin kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti, an ghuzim minemin magiri. **6** Eghti ofa gamir gumazim kuarazir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir agheviri kam, ko hisopin aguam isi ghuzim itir dipam darugh, zuamiram anesigh. **7** Egh gumazir kam nan damazimin zueghsi, me 7plan dughiaabar dipar ghuzim itim a gisin a kavamang. Egh ofa gamir gumazim kamaghin a mikim, ‘Ni datirighin Godin damazimin zuegha gifa.’ Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin azenan mangi, egh dadaba itir danganimin aneteghti a mighegh mangi.

8 Gumazim zueghsi a uan korotiam ruva, dapanir ariziba ko uan mikarzimin ariziba bar dagh isegh uabi ruegh. A kamaghin damigh, nan damazimin zuegh, egh nguibamin aven mangi, egh 7plan aruebar a uan purirpenimin azenan iki. 9 Egh aruer namba 7in, gumazir kam ua, uan dapanir ariziba bar dagh isiva, ghuamasiziba ko sevanir ariziba, ko namnamin arizir maba sara isegh, egh a uabi ruva uan korotiam sara ruegh, egh nan damazimin zuegham. 10 “Egh namba 8in dughiamin, a sipsipin apurir pumuning ko sipsipin amebar azenir vamira itim inigh. Da bar deragh egh duatam dar mikarzarbar ikian kogham. Egh a wit tuamin ofan min, a 3 kilogrem in plauan aghuiba ko olivin bore m sara da veregh da inigh. Egh olivin borer itarir pumuning gingegh. 11 Egh a sipsipba ko plaua ko olivin bore m inigh na bativamin Purirpenimin izi. Eghti ofa gamir gumazitam an akuraghti a zuegham. Ofa gamir gumazim, gumazir kam ko ofan kaba sara a inigh, na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi, nan damazimin tugham. 12 Egh datirighin ofa gamir gumazim sipsipin apurir kamningin tam inigh olivin bore m sara ofa damu, mati an osimtizim agevir ofa. A faragh bizir kaba dafarimin dar suiragh da fegh dar amuti da nan damazimin ighuavamangi. 13 Ofa gamir gumazim sipsipin kam isi, ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba bagha me bulmakaubav sozir danganimin mangi a misueghti an aremegh. Guizbangira, osimtizim agevir ofaba, da arazir kuraba gin amadir ofabar mirara ghu. Kar nan bizimra, ezi ki God, ki a isa ofa gamir gumazibagh aningi. Kamaghin amizi, ofa

gamir gumazim kamaghin damuam. **14** Egh gin ofa gamir gumazim sipsipin ghuzir taba inigh, gumazimin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebam agharir guvimin amadaghan itim datigh. **15** Egh ofa gamir gumazim olivin boremin taba inigh uan dafarir kiriam gingegh, egh borer kam dafarimin an suiragh. **16** Egh a uan agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir bizibar akakazim isi, uan dafarir kiriamin itir borer kam darugh, egh 7plan dughiabar Ikiavira Itir Godin damazimin a kavamang. **17** Egh gin ofa gamir gumazim borer an dafarimin ikiavira itir taba inigh, gumazir zueghamimin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin boremin isi gumazir kamin agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebam agharir guvimin amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki. **18** Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir kamin dapanim gingegh. Arazir kamin a gumazim damighti, a nan damazimin zuegham. **19** “Egh ofa gamir gumazim ofan arazir kuraba gin amangamin asizimin ofa damuti, gumazim nan damazimin zuegham. Egh a gin, ofan bar isia mighirim damusi, asizim misogham. **20** Egh an asizir kam, wit tuer ofa sara, ofa gamir dakozimin ofa damu. Egh arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, gumazim nan damazimin bar zuegham. **21** “Eghti gumazim uabi zueghsi bizir ofa damuamibagh ivezamin dagiaba puvatigh, a

sipsipin nguzir apurir vamirara inigh. Sipsipin kam a gumazimin osimtizim agevir ofa. Eghti gin ofa gamir gumazim an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Gumazir kam, 1 kilogrem plauan aghuim uaghan a inigh, olivin borem sara a veregh wit tuer ofa damu. Egh a olivin borer aghuir itarir pumuning viraram aningın suiragh izi. **22** A dagiaba otevegh sipsipbagh ivezan iburagh, a kuarazir bunbar pumuning inigh ofa damusi izi. Egh kuarazir tam arazir kuraba gin amadir ofa damuva, egh kuarazir igharazim, bar isia mighirir ofa damu. **23** Namba 8in aruemin, gumazir kam uabi zueghsi, bizir kaba bar ada inigh nan damazimin ofa gamir gumazim bagh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. **24** Eghti ofa gamir gumazim osimtizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir kam ko olivin borem inigh, dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. **25** Egh ofa gamir gumazim osimtizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir kam misuegh, egh ofan ghuzir taba inigh, gumazir uabi zusi damuamin gumazir kamin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebam agharir guvimin amadaghan itim datigh. **26** Egh ofa gamir gumazim olivin borer taba inigh uan dafarir kiriam gingegegh, egh borer kam dafarimin an suiragh. **27** Egh a uan agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir akakazim isi, uan dafarir kiriamin itir borer kam darugh, egh 7plan dughiabar Ikiavira Itir Godin damazimin a kavamang. **28** Egh gin ofa gamir gumazim borer an

dafarimin ikiavira itir taba inigh, gumazir zueghamimin kuarir guvimin itir kuarir azebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kamin agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebam agharir guvimin amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki. **29** Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir kamin dapanim gingegh. Egh arazir kamin a gumazim damighti, a nan damazimin zuegham. **30** Egh ofa gamir gumazim, gumazir kam kuarazir bunbar ofa damuasa inigha izezimning, an aning inigh. **31** A kuarazir tam, arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim an ofan bar isia mighirim damu. Egh a uaghan wit tuer ofa ko kuarazir bunbar kamning sara ofa damu. Arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir nan damazimin zueghamin kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu. **32** Arazir kam, gumazir uan lepan min garir arimariam agivsi, egh dagiaba otevegh, ofan asizibagh ivezan iburagham, an arazir kamin gin mangiva, nan damazimin zuegham.” **33** Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei, **34** “Ia gin Kenanin nguazimin mangegh an ikiam, nguazir ki ia daningamin kam, a ian nguazimra ikiam. Egh dughiar ia Kenanin ikiamim, ki ti lepan min garir arimariar kuram damighti, a dipenir tabar amuti da ikuvigham. **35** Eghti dipenir ghuavim mangi ofa gamir gumazim kamaghin a mikimam, ‘Ki asighasizir mam arimariar kuramin min an gari an nan dipenimin otogha nan dipenim gasighasisi.’ **36** Eghti ofa gamir gumazim kamaghin oreghiva, gumazim mikimti, a dipenimin aven itir biziba bar da ater azenan

mangam. Eghti gumazim kamaghin damighan koghti, ofa gamir gumazim izi kamaghin a mikimam, 'Bizir dipenimin aven ikiavira itir kaba bar Godin damazimin ikuvigha mize, ezi a dar anogoroke.' Eghti gumazim biziba bar da inigh azenan mangiti, ofa gamir gumazim aven mangi dipenimin ganam. **37** A bar deraghvira bizir dipenimin biribagh ami da ikuvimin ganam. Egh a gantima, bizir gariba ko agheviba torir muziariba biribar arighti a suam, bizir kam bar biribar aven ghu, **38** egh ofa gamir gumazim azenan mangigh kamaghin mikim suam, 'Dipenir kam, a 7plan dughiabar pura ikiam.' **39** Egh dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim ua izi dipenim getiv an ganam. Eghti asighasizir kam birimin otogh bar ekeveghti, **40** ofa gamir gumazim me mikemeghti, me bizir kurar kam itir dagiaba asigh, egh nguibamin azenan mangi danganir me ghua bizir mizirizir nan damazimin zuezir puvatiziba makuri naghin, da makunigh. **41** Me dar amigh givagh, nguazir misingizir dagiar dipenimin aven biriba bar da avarazim angarigh. Egh da inigh nguibamin azenan mangi, danganir bizir kuraba akurir naghira da kunigh. **42** Egh me dagiar igiaba inigh dagiar kabar danganibar arigh, ua birir kabar ingarigh. Egh nguazir kumkuar igiam inigh dipenimin biriba ua dar aghu da avegh. **43** "Eghti me ingangarir kam damighti, an gin asighasizir kam ua birimin otoghti, **44** ofa gamir gumazim ua dipenimin mangi, egh deraghvira a getiv an ganigh. Asighasizir kam otogh bar ekeveggh dipenim damighti a ikuvigh, egh dipenir kam a nan damazimin mizegha gifa. **45** Kamaghin amizi, me dipenir kam apirigh

dagiaba ko temeaba bar ada angarigh. Egh me da inigh nguibamin azenan mangi, danganir me nan damazimin zuezir puvatizir biziba makuri naghin da makunigh. **46** “Egh dipenir mizezir kam, gumazitam an aven mangi, a nan damazimin mizeghiva kamaghira iki mangiti aruem magirigham. **47** Eghti gumazitam dipenir kamin aven dami, o an aven dakuam, kamaghin a uan korotiaba ruegh. **48** “Eghti ofa gamir gumazim ua izi dipenimin ganti, an biriba deragham, eghti asighasizir kam uam a batoghan koghti, a kamaghin me mikimam, ‘Dipenir kam a Godin damazimin zue.’ A fo, bizir lepan arimariar kuramin min garir dipenibagh asighasizir kam, a ua itir puvati. Asighasizir kam, a gifa. **49** Arazir dipenim gamima a ua nan damazimin zuezim, a kamakin. Ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimin kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevir tam, ko benir agheviri tam, ko temer hisopin aguatom, inigh izi. **50** Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriam tuigh, a inigh izi. Egh gin ofa gamir gumazim kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti an ghuzim minemin magari. **51** Eghti ofa gamir gumazim kuarazir angamira itir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir agheviri kam, ko hisopin aguam da isi ghuzim itir dipam darugh, egh zuamira da asigh. Egh gin 7plan dughiabar dipar ghuzim itim dipenimin a kavamang. **52** Ofa gamir gumazim kamaghin damuti dipenim nan damazimin zuegham. **53** Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin azenan

mangi, egh dadaba itir danganimin aneteghti a mighegh mangi. Kar dipenimin miziriziba agevir arazim, eghti dipenim nan damazimin ua zuegham. **54** “Arazir kaba, da gumazamizir arimariar kuraba itiba ko gumazamizir duar muziariba itiba ko, okaba ko duar mikarzimín otiviba, ko asighasizir korotiaba ko dipenibagh amima da nan damazimin mizeziba, da bizir mizirizir kabanangin ia migei. **57** Akar Gavgavir kaba, da ian akaghti ia fogh suam, bizir manaba nan damazimin zue, ezi bizir manaba zuezir puvati.”

15 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, **2** “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim suam: “Gumazitam, an mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, egh ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. **3** Egh duamin ghuzir mitizir kam, an mikarzir mogomemin akamin otivam, o bizir kam gavgavigh dipam ivemarir tuavim apirighiti, gumazir kam nan damazimin mizegham. **4** Eghti danganir an apiaghiriba o akuiba, da bar mizegham. **5** Tina gumazir kamin misiamin suiragham, o an apiaghiri bizitam daperagh, kamaghin a uan korotiaba ru, egh dipamin uabi ruegh, egh nan damazimin mizegh iki mangiti aruem magirigham. **7** Eghti gumazir manam o amizim uan dafarim isi gumazir duar kam itimin mikarzimín suiragh, a uan korotiaba ru egh uabi ruegh, egh mizegh iki mangiti aruem magirigham. **8** Eghti gumazir duar kam itim, a gumazir nan damazimin zuezim giparighiti, gumazir kam uaghan mizegh, uan korotiam ru, egh uabi ruegh mizegh iki mangiti aruem magirigham. **9** Eghti gumazir duar kam

itim, an hoziam gisin itir dabirabim daperagham, eghti bizir kam uaghan mizegham. **10** Eghti gumazitam uan dafarimin gumazir kam aperazir dabirabimin suiragham, a uaghan mizegh, iki mangiti aruem magirigham. Eghti gumazitam gumazir bizir an gaperaghav ikezim inigh aneter mangam, a uaghan uan korotiam ru egh uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. **11** Eghti gumazir duar kam itim faragh uan dafariba rueghan kogh, egh gumazir igharazimin suiraghti, gumazir igharazir kam uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizeghiva ikivira iki mangiti aruem magirigham. **12** Eghti gumazir duar kam itim, nguazir miner tamin suiraghti, kamaghin, me miner kam abikigh. Egh a uan dafarimin temer itarimin suiraghti, kamaghin, me itarir kam deragh dipamin a ruegh. **13** “Eghti gumazir kamin duar mitizir dipaba itim givaghti, a 7plan dughiaabar ikegh zuegham. Egh a mangi uan korotiam ruegh, egh dipar aghuim guruegh, egh nan damazimin zuegham. **14** Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh mangi God bativamin Purirpenimin tiar akamin Ikiavira Itir Godin damazimin tughiva, kuarazir bunbar pumuning isi ofa gamir gumazim daningigh. **15** Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Arazir kamin, a gumazir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, gumazim ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. **16** “Eghti gumazitam, dipam puram an mikarzir mogomemin otivti, a mizegham, a uan mikarzim bar dipamin a ruegh, egh iki mangiti aruem

magirigham. **17** Eghti dipar kam an korotiam o inim o asizibar inibar ingarizir bizitam gireghti, a dipamin a ruegh, eghti bizir kam mizegh ikivira iki mangiti aruem magirigham. **18** “Gumazim amizim ko dakuigh, egh aning mizegham. Aning uaning ko akuigha givazir dughiamin, aning mangi dipamin ruegh, egh aning mizirizim sara mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. **19** “Amizim uan iakinibav sozir dughiamin, a mizirizim sara iki mangiti 7plan arueba gevegham. Eghti gumazitam o amizitam an suiragh, a mizirizim sara kamaghira iki mangiti aruem magirigham. **20** Eghti dakozir an akuim ko an apiaghirir biziba, da bar mizegham. **21** Gumazitam o amizitam dafarim isi an dakozim o bizir an apiav ikezibar suiragh, a mizegham. Egh a uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. **24** Eghti gumazitam, amizir uan iakinibav sozir dughiamin a ko dakuti, amizir kamin miziriziba an iki mangi 7plan dughiaabar tugham. Eghti dakozir manam gumazim a dakuam, a uaghan mizegham. **25** “Amizitam uan iakinibav sozir dughiam batozir puvatigha pura dughiar igharazir mabar ghuzim bati, o an iakinibav sozir dughiam ikiavira itima a ghuzim bata dughiar ruarimin ghuavira iti, kamaghin a mizirizim sara iki mangiti, ghuzim bar givagham. **26** Egh a dughiar kamin dakozir manam gakui, o dabirabir manam gaperaghav ike, bizir kaba uaghan mizegham. **27** Eghti gumazitam o amizitam bizir an apiav kezitam suiragham, a uaghan mizegham. A uan korotiaba ruegh, egh dipamin bar uabi ruegh. Egh a mizirizim sara iki mangiti, aruem

magirigham. **28** Amizimin ghuzim givaghti, a 7plan dughiaabar ikegh nan damazimin zuegham. **29** Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh izi, egh mangi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa gamir gumazim daningigh. **30** Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Eghti arazir kamin, an amizir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, a ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. **31** “Gua kamaghira, Akar Gavgavir kamra Israelia daningigh. Me nan damazimin mizegha itir dughiamin, me uari bagh deraghvira gan. Me uan miziriziba bar dar saghon iki. Nan Purirpenim men tongin iti, eghti me miziriziba sara ikiva, an aven mangan marki. Puvatighi me nan Purirpenim damuti a mizegham. Me kamaghin damuti, ki me misueghti me arighiregham.” **32** Akar Gavgavir kaba, gumazim o amizimin mikarzim duaba a batifi, ezi gumazim amizim ko akuima an dipam an mikarzim gire, bizir kam aning gamima aning nan damazimin mize, kar an Akar Gavgaviba. **33** Eggha Akar Gavgavir kaba, amizibar iakinir arimariam migei. Eggha a gumazitam ko amizitam ghuzir mitizim men mikarzir mogomem bato, Akar Gavgavir kam me migei. Eggha uaghan gumazir amizir mizirizim sara itim koma akuim migei.

16 Aronin otarir pumuning faragha, Ikiavira Itir Godin akam batuegha, a bagh ofa damuasa an boroghin zui. Ezi an aning misoghezi aning aremegha gifa, ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: **2** “Ni uan avebam

Aron mikemegh. A zurara nan purirpenimin aven nir ekiamin akirangin Danganir Bar Anogoroghezimin pura mangiva, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiair asuamin guamin tuivan marki. Ki ghuariar mamin tongin iki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin ikiam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Kamaghin amizi, ki uabi dughiam atighti, an an aven mangi. A pura danganir kamin aven mangighti, ki a misueghti an aremegham. **3** Aron Danganir Bar Anogoroghezimin aven mangisi, a faragh arazir kuraba gin amadir ofa bagh bulmakaun apurir igiatam inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apuritam inigh. **4** “Aron faragh deraghvira dipamin uabi ruegh, egh gin korotiar kabar aghu, kar korotiar ki uabi ofa gamir gumaziba bagha miseveziba, ezi da bar zue. Korotiar kaba bar, me deraghavira nir ghurghurir aghuimin dar ingari. Aron ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar ruarir azenan itim arugh, egh an aven azuir trausiziar otevim arugh. Egh inir ruarim isi uan ivariam gikegh, egh inir dapanir asuar ruarim uan dapanim gighuigh a ikegh. **5** “Eghti Israelian gumazamiziba ofan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir pumuning inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apurir vamira inigh izi Aron danighti, a da iniam. **6** “Egh Aron uabi inizir bulmakaun apurir kamin ofa damu, egh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amang. **7** “Egh a gin memen apurir kamning inigh mangi Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi nan damazimin tugh. **8** Egh a dagiar pumuning inigh, mamin

osizirim kamaghin migei, 'Kar Ikiavira Itir Godin ofa' ezi igharazimin osizirim kamaghin migei, 'Kar Asaselin ofa.' Egh a dagiar pumuning modogh, egh vaghvagh aningın akakagham, Ikiavira Itir God bagh memen tam amisevegh, egh tam asem Asasel bagh anemisefegh. **9** Egh Aron memen Ikiavira Itir God bagha misevezir kam inigh, egh ofan min gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofa damu. **10** Egh an asem Asasel bagha inabazir memen kam misoghan marki. Aron a inigh nan damazimin izi. Egh a memen kam, asem Asasel bagh gumazamiziba puvatizir danganimin anemadagh. Eghti memen kam gumazamizibar arazir kuraba ater mangam. **11** "Aron ofan kabagh amua arazir kuraba gin amadir dughiamin, an arazir kamin gin mangi. A faragh bulmakaun kam inigh egh an aku izi, a misuegh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amadir ofa damu. **12** Egh a gin minetam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin itir ofa gamir dakozimin mangi, egh avir mikiar isia itiba minem daghuigh, da inigh inir ekiamin girakirangin itir Danganir Bar Anogoroghezimin mangi. Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin dafarir pumuning pauran mughuriar aghuim zuim a daghuigh, a isi avir kam datighti, pauran kamin migharim, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam avaragham, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Migharir gavgavir kam ikiti, kamaghin Aron uabi, arazir kuraba gin amadir danganimin ganan kogham. An an ganighti, ki a misueghti an aremegham. **14** Egh a bulmakaun apurimin ghuzitaba inigh, uan dafarir puzim a darugh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin pin arazir

kuraba gîn amadir danganimîn guamin a kavamang. Egh 7plan dughia bar kamaghira ua ghuzir taba uan dafarir puzimin da inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da kavamang. **15** “Egh gîn a gumazamizibar arazir kuraba gîn amadir ofa bagh memen kam misuegham. Egh a memen ghuziba inigh, purirpenimin aven inir ekiamin girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimin mangi, egh ghuzir muziarir taba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuamin pin itir arazir kuraba gîn amangamin danganim, a gisin da kavamangam. Egh taba isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da kavamang, mati a faragha bulmakaun ghuzibagh amizi mokin. **16** Egh arazir kamin a Bar Anogoroghezir Danganim damighti, a nan damazimin zuegham. Guizbangira, Israelian gumazamiziba arazir mizirizibagh amua nan akaba batuegha, arazir kurar aviribagh ami, ezi arazir kam Bar Anogoroghezir Danganim gamima, a mize. Na bativamin Purirpenim men tongin iti, ezi men arazir kurar kaba da Purirpenimin bizibagh amima, da bar nan damazimin mize. Kamaghin amizi, Aron ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimin danganir igharazibar kamaghira dar amigh. Mati a faragha Bar Anogoroghezir Danganim gamizi mokin. Arazir kamra, a Purirpenim damuti a ua zuegham. **17** Aron ofan kam damuva, uan arazir kuraba ko an adarazi ko Israelian gumazamiziba sara bar da gîn amadagham. A Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangiti, gumazir igharazitam na bativamin Purirpenimin aven mangan kogham, egh kamaghira iki mangiti Aron uam azenan izegham. Ki

bar men anogoroke. **18** Egh gin Aron Bar Anogoroghezir Danganim ategh azenan mangi, egh ofan bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi. Israelian arazir kuraba ofa gamir dakozir kam gamima, a nan damazimin mize. Kamaghin amizi, Aron ofa gamir dakozir kam damighti a zueghsi, a bulmakaun kam ko meme virara, aningin ghuzir muziarir taba inigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh dafarir puzim ghuzim darugh 7plan dughiabar ofa gamir dakozimin a kavamang. Arazir kamin a ofa gamir dakozim damighti a zuegham. Egh a ofa gamir dakozim ateghti, a nan ingangarim baghvira ikiam.” **20** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Aron Bar Anogoroghezir Danganim ko na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim damuti, da zueghamin ingangarir kam agivagh, egh a memen asem Asasel bagha misevezir kam inigh, Ikiavira Itir God bagh izi. **21** Eghti memen angamira itim, a uan dafarimning isi an dapanim gisin datigh, egh Israelian gumazamizibar arazir miziriziba, ko akam batozir araziba ko men arazir kurar aviriba bar dar gun mikemegh. Egh arazir kamin an arazir kuraba isa memen dapanim gati. Egh gin a meme isi gumazir a misevezimin dafarim datighi, gumazir kam meme inigh gumazamiziba puvatizir danganimin mangi. **22** Egh danganir kamin aneteghti, memen kam Israelian arazir kurabar osimtizim inigh da ateriva gumazamiziba puvatizir danganimin mangigham. **23** “Eghti ingangarir kam givaghti, Aron na bativamin Purirpenimin aven mangigh, ofa gamir gumazimin korotiar an arugha Bar

Anogoroghezir Danganimin aven ghuzim suegh. Egh a korotiar kam ateghti, a Purirpenimin aven iki. **24** Egh a mangi Purirpenimin divazimin aven dipamin bar uabi ruegh, egh ua uan ofa gamir gumazimin korotiar igharazibar aghuigh. A gin azenan izegh, ofan bar isia mighirir pumuning damigh, a ua bagh ofan tam damigh, egh ofan igharazim gumamaziziba bagh a damigh. Ofan kamningin, a uan arazir kuraba ko gumamazizibar arazir kuaba gin amadagham. **25** Egh a men arazir kuraba gin amangisi ofa gamizir asizimin ovim isi ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim bar an isi mangiti, a bar mighirighi, averenir kinim otogham. **26** Eghti gumazir faragha meme inigha gumamaziziba puvatizir danganimin ghugha anetaghizi a ghuzim, a faragh uan korotiaba ruva, dipamin uan mikarzim sara ruegh, egh gin, a ua danganir me itimin aven izam. **27** Me bulmakaun apurim, ko memen ofan arazir kuraba gin amadim, ofa gamir gumazim faragha aningin ghuziba inigha, uan arazir kuraba ko gumamazizibar arazir kuraba sara gin amangasa, Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghu. Egh gin me asizir kamningin kuamning inigh nguibamin azenan mangam. Egh me aningin iniba ko tuziba ko buariba tueghti, avim aning bar isi mighirigh mangiti, averenir kinim otogham. **28** Egh gin gumazir aning tuazir kam, uan korotiaba ruegh, egh dipamin uan mikarzim bar a rueghiva, a gin, ua danganir me itimin aven izam.” **29** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia Akar Gavgavir kam zurara an gin mangi. Iakinir namba 7, an dughiar namba 10in, ia Israelia ko ikizir igharazibar gumamazizir ian tongin

itiba bar, ia dagheba ko agoroger araziba atakigh, egh ia ingangariba ategh avughsi. **30** Arazir kamin mingarim kamakin: Dughiar kamra, ofa gamir gumazim ofa damuvia ian arazir kuraba gin amangam, eghti ia Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. **31** Dughiar kam, kar nan dughiar ekiamra. Eghti ia agoroger araziba dughiar kamin da ategh avughsi. Ia ingaran marki. Bar marki. Egh ia zurara arazir kamin gin mangi. **32** Ofa gamir gumazir manam ia anemisefe, eghti an afeziamin danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a uabira gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin ingangarir kam damuam. A faragh ofa gamir gumazimin korotiar ghurghurir aghuim arugh. **33** Egh gin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti Bar Anogoroghezir Danganim ko, God bativamin Purirpenim ko, ofa gamir dakozim ko, ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazamiziba bar, me nan damazimin zuegham. **34** Me arazir kaba zurara dar gin mangivira iki. Ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kaba azeniba vaghvagh dar amu, Israelian gumazamizibar arazir kuraba gin amang, egh me damuti me nan damazimin zuegham.” Ikiavira Itir God akar kaba Moses ganingi, ezi Moses bar adar gin zui.

17 Ikiavira Itir God, akam Aron ko an otariba ko Israelian gumazamizibav kimasa akam Moses mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi. **3** Ia Israelian gumazamiziba ofa damusi ifuegh, bulmakaun tam, o sipsip, o memen tam danganir ia itimin aven o azenan a misuegh, **4** egh a inigh Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi ofan

min na daningan aghuagh, ia mati gumazim gumazir
 igharazim misogynhezi an areme, egh ia nan damazimin
 osimtizim ikiam. Kamaghin amizi, ki uan gumazamizibar
 tongin ia batuegham. **5** Akar kamin mingarim kamakin:
 Ia Israelia fomira asizibav sogha danganir ia itimin
 azenan ofa gami, ezi datirighin ia asiziba inigh ofa gamir
 gumaziba bagh mangi, na bativamin Purirpenimin tiar
 akamin ofa damu, egh na ko navir vamiran ikiam. **6**
 Eghti ofa gamir gumazim asizimin ghuziba inigh, ofa
 gamir dakozir God bativamin Purirpenimin tiar akamin
 boroghin itim, an miriabar da kavamang. Egh an ofa
 bagh asizir ovim ofa gamir dakozimin a tuaghti a bar
 mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir
 God, ofan tuer kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh
 navir aghuim an ikiam. **7** Ia Israelia uam aseba bagh
 asizibar ofabar amuan marki. Ia faragha kamaghin amua,
 na tegha asebar gin ghue. Eghti ian gin otivamin adarazi
 zurara asiziba inigh ofa bagh nan Purirpenimin izi. **8**
 “Egh ni kamaghin me mikim, Israelian gumazitam o ikizir
 igharazibar gumazir ian tongin ititam, a ofan bar isia
 mighiribar amusi, o a ofan igharazim na bagh a damusi,
 kamaghin an asizim inigh izi na bativamin Purirpenimin
 tiar akamin ofa damu. Puvatightima, ki Ikiavira Itir
 God, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.” **10** “Ia
 asizim misogynhezi an aremezir dughiamin, ia an firim
 atugh, egh aneguraghti an ghuzim bar iregh. Eghti ia
 Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian
 tongin iti tam, ghuzim itir asizitam ameghti, ki Ikiavira
 Itir God, ki an apanim damigh, egh uan gumazamizibar

tongin a batuegham. **11** Ghuzim an angamira itir ikirimirim gumaziba ko asiziba bar me ganidi. Ezi ki kamaghin ia migei, ofa gamir gumazim ghuzim isi ofa gamir dakozimin ofan min a gingegh, gumazamizibar arazir kuraba gin amangam. Ghuzim an angamira itir ikirimirimin mingarim. Ghuzimra gumazamizibar arazir kuraba gin amadi. **12** Ezi ki Israelia ia migei, ian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, asizir ghuzim itim aman marki. Bar marki. **13** “Eghti Israelian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, an asiziba buriva, ki damasa ian anogoroghezir puvatizir memen atiatam, o kuarazir tam misuegh, egh an ghuzim nguazim gingegh anevaragh. **14** Kamaghin ami, gumazamiziba ko asizibar angamira itir ikirimirim, a ghuzimin aven iti. Ezi bizir kam bagha ki Israelia ia migia ghaze, ia asizir ghuziba itibar aman marki. Eghti gumazim ghuzim itir asizim ameghti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham. **15** “Kamaghin amizi, asizitam puram areme, o asizir atiam asizir tam misoghezi an areme, eghti gin Israelian gumazitam o ian amizitam o ikizir igharazimin gumazir ian tongin ititam, asizir kamin tuzim amegham, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi, a uan korotiaba ruva, egh uaghan dipamin uabi ruegh. Egh a miziriziba sara iki mangiti aruem magirighti, a ua zuegham. **16** Egh a uan korotiaba ruva mikarzim rueghan kogh, mar an osimtizim, a mar uan arazir kuramin osimtizim ater.”

18 Ikiavira Itir God, uan akam isi Israelia daningasa kamaghin Moses migei, “Ki Ikiavira Itir God, ian God. **3** Guizbangira, ia kantri Isipin ike, egh ia Isipian arazibar gin

mangan marki. Ki datirighin ia inigh Kenanin nguazimin mangam, eghti ia Kenanian araziba, ia dar amuan marki. Ia men arazibar gin mangan marki. **4** Ia oragh. Ia arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki akar kamin ia migei. **5** Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Gumazamiziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiaba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **6** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ni uan ikizimin amizitam bagh navim dikav a ko ikararangan marki, egh a ko dakuan marki. Arazir kam bar marki. **7** Ni bar uan amebam ko dakuan marki. Ni kamaghin damu, ni aghumsizim bar uan afeziam danigham. Ni uan amebam ko dakuan bar marki. **8** Ni uan afeziamin amuir dozim ko dakuan markiam. Ni kamaghin damigham, ni uan afeziam damuti, a bar aghumsigham. **9** Ni uan buaramizim ko dakuan marki, a nin afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o a nin amebam ko par igharazim otezir guivim, ni a ko dakuan marki. Kar nin amebam nin afeziamin dipenimin ikia otezir guivim, o nin amebam dipenir igharazimin ikia otezir guivim, a uaghan nin buaramizim, kamaghin amizi ni a ko dakuan marki. **10** Ni uan otarimin guivim, o nin guivimin guivim ko dakuan marki. Arazir kam ni damuti ni bar aghumsigham. **11** Ni uan afeziamin amuir igharazimin guivim ko dakuan marki, kar nin afeziamin borim, a uaghan nin buaramizim. Ni an ikian bar marki. **12** Nin afeziam ko an buaramizim, aning ghuzir

vamira. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. **13** Nin amebamin afumim o an avenemebam, kar nin amebamin ghuzimra. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. **14** Nin afeziamin aveghbuamin amuim, a nin amebar dozim. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. Ni a ko dakuigh afeziamin dozim damuti, a bar aghumsigham. **15** Ni uan otarimin amuim ko dakuan marki. A nin amuim puvati, kamaghin ni a ko dakuan bar marki. **16** Ni uan aveghbuamin amuim ko dakuan bar marki. Ni a ko dakuighti, nin aveghbuam bar aghumsigham. **17** Amizitam fomira gumazir igharazimin ikia guivim bate, ezi gin ni amizir kamin iti, egh ni an guivim sara aning ko dakuan marki. Egh ni uan amuimin guivimin guivitam ko dakuan marki. Ni uaghan uan amuimin otarimin guivitam ko dakuan marki. Amizir kaba, me nin amuimin anababa, eggha nin adarasi. Kamaghin amizi, ni arazir kuramin me damigham, ni arazir aghumsizir bar ekiam damigham. **18** “Nin amuim ikiavira itir dughiamin, ni an afumimin ikian marki. Ni kamaghin damuva, aning damuti, aning uaningin ataram. **19** “Amizir uan iakinibav sozim, a zuezir puvati. Kamaghin, ni a bagh navim dikav a ko ikararang a ko dakuan marki. **20** Ni uan namakamin amuim ko dakuan marki. Ni a ko kamaghin damuva, nan damazimin mizegham. **21** “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki Akar Gavgavir kam ia ganidi, ia uan boriba isi asem Molekin ofa damusi uan boribav sogh avimin da tuan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kamaghin damuva, nan ziam dikabiragham. **22** “Ia gumaziba, gumazir igharazitam ko dakuan marki, mati gumazim amizim ko akui mokin.

Arazir kam, a bar kufi, ezi ki bar an aghua. **23** Ia gumaziba, asizir amebaba ko dakuan marki. Eghti amiziba, asizir apuritam ateghti, an a ko dakuan marki. Arazir kam ia damuti ia nan damazimin bar mizegham. Arazir kam, en arazir aghuim otavkira aghumsizir bar ekiam itim gami. **24** “Ia arazir kurar kabar amuan marki. Ia dar amu, egh ia nan damazimin mizegham. Ikizir igharazibar gumamazizir Kenanin nguazimin itiba, me arazir kabagh amua nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki datirighin me batosi, eghti ia men nguazim iniam. **25** Men arazir kurar kabara nguazir kam gamima a nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram isa men nguazim ganidi. Egh ikizir igharazibar gumamaziziba, ki me batuegham, mati nguazim men misi, eghti me ua Kenanin nguazimin ikian kogham. **26** Eghti ia Israelian gumamaziziba ko ikizir igharazibar gumamazizir ian tongin itiba, ia arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Ia God gifozir puvatizir ikizir igharazibar arazibar amuan marki. Men arazir kuraba bar kuri, ezi ki bar dar aghua. **27** Ia fo, gumamazizir faragha nguazir kamin itiba, me arazir kurar kabagh ami. Kar arazir kurar bar kuriziba, ezi ki bar dar aghua. Bizir kam bangin, nguazim nan damazimin mizegha iti. **28** Ezi ia uaghan kamaghin damigham, ia nguazir kam damuti, a mizegham. Ia kamaghin damuti, nguazir kam ian migh ia batuegham, mati nguazim faragha ikizir igharazibar gumamaziziba batoghezi mokin. **29** Eghti Israelian amizim o gumazir manam, ki bar aghuazir arazir bar kurir kabar amuti, ki uan gumamazizibar tongin a batuegham. **30** “Ia Akar

Gavgavir ki ia ganidir kamin gin mangi. Gumazamizir ian faragha ghua nguazir kamin ikia amizir arazir bar kurir ki bar aghuaziba, ia dar amuan marki. Ia kamaghin damigham, ia nan damazimin mizegham. Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

19 Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia mikimasa Moses mikeme: “Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir kurabar saghon ikiava, bar zue. Kamaghin, ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki, bar zuegh, egh nan gumazamizibara iki. **3** Ia vaghvagh uan amebaba ko afeziabar apengan ikiva, egh men akabar gin mangi. Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Ia avughsi iki. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikemegha gifa. **4** Ia na ategh marvir guar kinibar ziaba fan marki. Egh ia uari bagh ain isi nedazibar ingar, egh dar ziaba fan marki. Ki bar anogoroke. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki mikemegha gifa. **5** “Ia na ko navir vamira ikiamin ofa damusi, ia arazir ki ia ganidir kamin gin mangi, ofan kam damu. Egh ia kamaghin damuti, ki ian ofa gifuegham. **6** Ia asizim misoghezir dughiamra ofan asizir tuzibar ami, o amimzaraghan dar ami. Eghti asizir tuzir naba dughiar mikezimin ikivira ikiti, ia da tueghti da bar isi mangi averenir kinimin otogh. **7** Eghti gumazitam dughiar mikezimin asizir kam amiti, arazir kam nan damazimin bar deraghan koghti, ki uaghan bar an ofan kamin aghuagham. **8** Gumazitam dughiar mikezimin asizir tuzir kam ame, a bizir bar zuezir me na ganingizim gamima, a ikufi. Ezi a uabi uan arazir kuramin osimtizim iki ivezir kuram iniam. Kamaghin

amizi, ki uan gumamazibar tongin a batuegham. **9** “Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ategh, egh ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira iki. **10** Dughiar ia wainin ovizir anidiziba inigha givazimin, ia uamategh mangi wainin azenimin wainin ovizir ia faragha ganizir puvatiziba inian marki. Egh ia wainin ovizir nguazim gireghav itiba inian marki. Ia dagher kaba, onganaraziba ko ikizir igharazibar gumamazir ian tongin itiba bagh da ateghti, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme. **11** “Ia gumazir igharazimin biziba okiman marki. Egh ia gumazir igharazim gifar, an biziba inian marki. Egh ia bar gumazir igharazim mikimiva a gifaran marki. **12** Egha ia gumazir igharazim ko akam akira, nan ziam dibora gavgavim uan akar dikirizim ganidi, kamaghin ia pura gumazir kam ko akam akir, egh a gifaran marki. Egh ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva, ia nan ziam dikabiri. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa. **13** “Ia pazi gumazir igharazim damuva, egh an biziba okiman marki. Ia dagiaba bagh ingangarim gumazitam danigh, egh ia an ingangarimin ivezimin dughiar a ingarizir kamin ivezim a daningigh. Ia ivezimin suiragh iki gurumzaraghan a daningan kogham. **14** Ia gumamazir kuarir onganiba, akar kurabar kamaghin me mikiman marki suam, God ia gasighasigham. Ia damazir okaviriziba men tuaviba apir ighuvibar arigh, me damuti me iran marki. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan atiating. **15** “Ia kotiam barazir dughiamin, ia

deraghvira kotiam tuisigh. Egh ia deraghvira kotiam akirigh. Ia onganarazir gumazamizibar akurvaghan marki, me kotiam puram a gafiragham. Egh ia gumazamizir ziaba ko gavgaviba itibar atiating men akurvaghti, me pura kotiam gafiraghan marki. **16** Ia namakaba ko daruva egh girakirangin gumazir igharazim mikiman marki. Me gumazitam osimtizir ekiam bagh a isi kotiam datighi, ia kotin an akurvaghamin gavgavim iki, ia an akuragh. Ia uan akabar kuaghti, kot suam, a misueghti an aremegh, kar bizir bar kuram. Ia an akuraghasa, ki ifonge. Ki Ikiavira Itir God. **17** “Ni uan navir averiamin aven uan namakam dughiar ruarimin navim an ikuvigh ikian marki. Ni a ko akam akirigh, egh osimtizir kam agifagh. Puvatightima, ni an arazim ginighnighvira ikiva, ni ti uaghan, an amizir arazir kam damigham. **18** Nin namakatam arazir kuratam ni damighi, ni an arazim ikarvaghan marki, egh ni an ataran marki. Ni uabira uabi gifongezi moghin, ni gumazamizir igharazibagh ifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. **19** “Ia nan arazir ki ifongezir kabar gin mangi. Egh ia asizir igharagha garimning ateghti, aning uaning ko dakuva nguziba batan marki. Egh ia dagher anabar igharagha garir pumuning azenir vamiran da oparan marki. Egh ia pura nir me tretin kinimin isamizim ko tretin me sipsipin arizimin isamizim, aning isafuragha korotiar ingarizim aghuan marki. Kar arazir anogorogheziba. **20** “Ezi gumazitam ingangarir amizir kinitam iki, egh a gumazir igharazim bagh amizir kam amangasa akam akiri, ezi gumazim a givezezir puvati. Eghti gumazir amizir kamin garim,

amizir kam ko dakuti, ia aning inigh kotiamin mangi. Egh ia aning misueghti, aning aremeghan marki. Guizbangira, amizir kam a gumazir an garimin ingangarir amizir kinim. **21** Eghti gumazir kam sipsipin apuritam inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. A sipsipin kam isi uan osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir God bagh ofa damu. **22** Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin osimtizim agevir ofa damuva gumazir kamin arazir kuraba gin amangam. Eghti ki an ganigh an arazir kuraba gin amadagham. **23** “Ia Kenanin nguazimin mangamin dughiamin, ia temer bava oviziba itiba opar, egh ia temer kabar ovizibar aman kogh mangiti 3plan azeniba givagham, da nan damazimin zuezir puvati. **24** Egh namba 4in azenimin ia temer katabar dagheba bar na daningigh, ki Ikiavira Itir God. Kar ababanir ia na minabi, egh bar akuegh nan ziam famim. **25** Egh namba 5in azenimin ia dar ovizibar ami. Egh ia nan akar kamin gin mangiti, ian temeaba biva ovizir aviriba ikiam. Ia oragh, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikeme. **26** “Ia asizir tuzir ghuzim itibar aman marki. Egh ia imezibagh amir araziba ko kukunir araziba, ia dar amuan marki. Da nan gavgavimin izezir puvati. **27** Ia gumazim o amizir aremezim ginighnigh dapanir arizir ian kuaribar boroghin itiba apiran marki, egh uan ghuamasizibagh isi da otivan marki. Egh ia uaghan uarir akurvaghsi, gumazim o amizir aremezim ginighnigh, uan mikarzibar ghor, dighoribar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ia arazir kabar amuan, ki anogoroke. **29** “Ia asebar ziaba fer arazibar amusi, uan guivibar amuti, me tuavimin amizibar min aghumsizir

arazim damuva poroghamiba uari isava akuir arazim damuan marki. Ia kamaghin damuva na ategh asebar apengan ikiam, mati tuavimin amizir tintinimin gumaziba koma akuim. Eghti arazir kuram ian nguazim bar a gizivagham. **30** Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Egh ia Purirpenir gumazamiziba iza nan ziam fer kam, bar a gifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa. **31** “Egh ia nighnizir aghuim inisi, mangi ariaghirezir gumazamizibar duaba ko migeir gumazimin azaraghti, me duar kurabar nighnizim ia daningan marki. Ia kamaghin damu, ia nan damazimin bar mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa. **32** “Ia gumazamizir ghuribar apengan iki, egh deraghvira me damu. Egh ia nan atiating nan apengan iki. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikeme. **33** “Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian nguazimin itiba pazi me damuan marki. **34** Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba arazir aghuibar me damu, mati ia uan adarazi Israelia gami mokin. Egh ia uari gifongezi moghin ia bar me gifongegh. Ia fomira Isipin kantrin ike, kamaghin ia gumazamizir uan nguibaba ataghiragha ghua kantrin igharazibar itir arazim, ia a gifo. Ia deraghvira gumazir ia ko itir kabar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa. **35** “Ia bizibar ababanibagh amuva, dar osimtizim ko ruaribagh fofogh da tuisigh, egh da mengti gumazir igharaziba dagh ivezam, ia arazir kamin, me gifaran marki. **36** Puvati. Ia deraghvira dar abaniva da tuisigh, egh deraghvira biziba meng. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. **37**

Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezir kaba bar, ia dar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa.”

20 Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibav kimasa kamaghin Moses migei: “Israelian tav o ikizir igharazibar gumazamizir Israelin kantrin aven itibar tav, uan borim isi asem Molek bagh ofan min a daningti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Nguazir kamin gumazamiziba bar dikavigh dagiaba isi gumazir kam ginivighi an aremegh. **3** Gumazim borim isa Molek ganidir arazir kam, nan Purirpenim gamima a mizegha bar nan ziar ekiam dikabira. Kamaghin amizi, ki gumazir kamin apanim damuva uan gumazamizibar tongin a batuegham. **4** Nguazir kamin gumazamiziba gumazir kamin arazir kurar kamin ganiva mikim suam, kar pura bizim, egh a misueghti an aremeghan koghti, **5** kamaghin ki uabi an apanim damuva an adarazi sara, ko gumazamizir akirim na gasaragha asem Molekin ziam feba bar, ki men apanim damuam. Ki uan gumazamizibar tongin me batuegham. **6** “Eghti gumazitam na tegh, kukunir gumaziba ko, ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba bagh mangi, a mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba koma akui. Kamaghin, ki gumazir kamin apanim damuva uan gumazamizibar tongin a batuegham. **7** Ia bar zuegh iki, egh arazir aghuir voroghira itir ki ifongezibar aven daru. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikemegha gifa. **8** Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi ia bar nan gumazamizir aghuibar otifi. Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba,

ia bar dar gîn mangî. **9** “Egh gumazim o amizim uan afeziam o amebam akar kuramin a migia ghaze, God ni gasighasigham, eghti ia gumazir kam o amizir kam misueghti an aremegh. Gumazim o amizir akar kam mikemezim, a uan osimtizim bangin aremegham. **10** “Eghti gumazitam uan namakamin amuim ko dakuighi, kamaghin ia gumazir kam ko amizir kam misueghti aning aremegh. **11** Eghti gumazim uan afeziamin amuim ko dakuigh, egh an arazir kuramin uan afeziam damuva aghumsizim a daningam. Kamaghin, ia gumazir kam ko amizir kam misueghti, aning aremegh. Aning uaning arazir kuram damigh osimtizim ikiam, egh bizir kam bagh aning aremegham. **12** Eghti gumazitam uan otarimin amuim ko dakuighi, ia aning misueghti aning aremegh. Aning en arazir aghuim oteghavkinigha arazir kuram gami, egh aning uan osimtizim bangin aning aremegham. **13** Eghti gumazitam gumazir igharazim ko dakuigh, mati gumazim amizim ko akui moghin, egh aning amizir arazir bar kurar ki aghuazim damigh, bar osimtizir ekiam ikiam. Kamaghin ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremegham. **14** Eghti gumazitam uan amuimin iki, egh uaghan an amuimin amebam isafuragh uaghara aningin ikiti, ia bar me isi avimin me daboroghti me isigh. Me osimtizir bar ekiam gami. Guizbangira, kamaghin amir gumazamiziba ateghti, me ian tongin ikian marki. **15** Eghti gumazitam asizitam ko arazir kuram damigham, mati gumazim amizim koma akui moghin, eghti ia uaghara aning misueghti aning aremegh. **16** Eghti amizitam asizitam bagh mangî, a ko

arazir kuram damigham, mati amizim gumazim koma
 akui moghin, eghti ia aning misueghti aning aremegh.
 Aning uan osimtizim bangin aning aremegham. 17
 “Eghti gumazitam uan buaramizim ko dakuam, kar an
 afeziamin guivim, o an amebamin guivim, egh aning
 bibiamra iki uaningin ganiva, kamaghin aning arazir bar
 kuram damigham. Kamaghin amizi, ia gumazamizibar
 damazimin bar aningin atariva, aning batueghti, aning ua
 ia ko ikian kogham. Gumazir kam uabi uan buaramizim
 koma akui, kar aghumsizir arazim, kamaghin, a uan arazir
 kuramin osimtizim ateram. 18 Eghti gumazim, amizir
 uan iakinibav sozir dughiamin itim inigh, a ko dakuam,
 aning bar arazir mizirizim nan damazimin a damuam.
 Eghti ia nan gumazamizibar tongin aning batokegh. 19
 “Gumazitam uan amebar dozim o afeziamin buaramizim
 ko dakuva, an arazir kuramin uan anabam damigh
 aghumsizim a daningam. Aning amizir arazir kurar kam
 bangin osimtizim ateram. 20 Eghti gumazitam uan afeziar
 dozimin amuim ko dakuigham, gumazir kam aghumsizim
 afeziar dozim daningam. Egh aning amizir arazir kurar
 kamin osimtizim ateram. Gumazir kam amizitamin iki
 boriba batan kogham, eghti an afeziar dozimin amuim
 uaghan boriba batan kogham. 21 Eghti gumazitam
 uan aveghbuamin amuim a dam a inigh an iki, a nan
 damazimin arazir bar mizirizim damuva aghumsizim uan
 aveghbuam daningam. Kamaghin amizi, gumazir kam ko
 amizir kam boriba batan kogham. 22 “Ia nan arazir ki
 ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, bar dar gin
 mangi. Ia kamaghin damuti, nguazir ki datirighin ian

akua zuir kam, a ian aghuagh ia batueghan kogham, mati gumazim dagher kuramin mizi mokin. Ia deraghviram an ikiam. **23** Ia Kenanin nguazimin itir ikizibar arazibargin mangan marki. Me bizir kurar kabagh ami, ezi ki bar men aghua. Ki datirighin ikizir kaba batueghti, ia men nguazim iniam. **24** Ki ia mikemegha gifa, nguazir kam a bar dera, ezi dagher avirim an ikia, deraghaviram aghui. Ki a isi ia daningighti, a ian nguazimram otogham. Ki Ikiavira Itir God, ki ikizir igharazibar tongin ia ini, eghti ia bar igharaghvira iki, nan gumazamizibaram otogham. **25** Kamaghin amizi, ia deraghvira asiziba ko kuaraziba tuisigh, asiziba ko kuarazir manaba zue, ia dar ami. Ezi asiziba ko kuarazir manaba mizeghti, ia dar aman marki. Ki asiziba ko kuaraziba ko apizir zuezir puvatizir kabar gun ia mikeme. Ia dar amiva, ia arazir bar kurir ki aghuazibar amuam. Ia asizir kabar amiva nan damazimin bar mizegham. **26** Ia arazir kuraba ategh zuegh iki, nan arazir bar aghuibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki uabi bar zue, egha ki ikizir igharazibar tongin ua baghavira ia ini. **27** “Eghti kukunir gumaziba, ko ariaghirezir gumazamizibar duaba ko migeiba, ia bar dagiaba isi me ginivighti me arimighiregh. Me uan osimtizim bangin arighiregham.”

21 Ikiavira Itir God, Aronin adarazir ofa gamir gumazibav kimasa kamaghin Moses migei: “Ia adarazir tav aremeghti, ia gumazir aremezim bagh aghuimazir arazim damuan marki. Arazir kam ia gamima, ia nan damazimin mize. **2** Eghti bar gumazimin adarazir aven iti tav aremegham, kar an amebam, o afeziam, o otarim, o guivim,

o aveghbuam, 3 o guizin an buaramizir pam puvatigha afeziamin dipenimin ikia aremezim, a me bagh aghuimazir arazim damuam. A kamaghin fogh, an aghuimazir arazir kam damuti, a nan damazimin mizegham. 4 Eghti ofa gamir gumazimin ivozim aremegham, eghti ofa gamir gumazim an aghuimazir arazim damuan marki. Kamaghin a nan damazimin mizegham. 5 “Eghti ia ofa gamir gumaziba, aghuimazir arazimin gin mangiva, uan dapanir arizir akuatabagh isan marki. Egh ghuamasizibar miriabagh isan marki. Egh aghuimazir arazim bagh tintinibar uan mikarzibar ghoran marki. 6 Ia ofa gamir gumaziba ki ua bagha ia misefe. Ki ian God, kamaghin ia nan ziam dikabinan marki. Ia nan ofa damuamin ingangarim iti, ezi avim isir ofan kaba, ia daghebar min na ganidi. Kamaghin amizi, ia arazir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh, egh na ko daru. 7 Ia nan ofa gamir gumazibara. Kamaghin amizi, ia tuavimin amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim ko akuim, o amizir an pam anetaghizim, ia an poghan marki. 8 Gumazamiziba fogh suam, ia ofabar dagheba na ganidi, kamaghin, ia bar nan ofa gamir gumazibara. Ki uabi Ikiavira Itir God. Ki Godin bar zuegha arazir aghuibaram amim. Egha ki uan gumazamizibagh amima, me zuegha arazir aghuibaram ami. 9 “Eghti ia ofa gamir gumazitamın guivitam, tuavimin amizimin ikiva, arazir mizirizibar gin mangiva, aghumsizir ekiam uan afeziam daningam. Kamaghin, gumazamiziba avimin a daboroghti a isigh aremegh. 10 “Ofa gamir gumazibar dapanim, uan ingangarimin ziar ekiam ini. Me borem an dapanim

gingezir dughiamin, me ofa gamir gumazibar korotiamra, a daghuasa anemisefe. Eghti an adarazir tav aremeghti, a uan dapanir arizim ateghti a pura ikian marki, a deraghviram a batogh. Egh a uan korotiam abighan marki. **11** Ofa gamir gumazibar dapanim, gumazimin kuam itir danganimin boroghin mangan marki. A kamaghin damuva, nan damazimin mizegham. An afeziam o amebam aremeghti, an aghuimazir dughiamin uabi damu mizeghan marki. **12** Kamaghin, an Anogoroghezir Danganim ategh gumazir kuaba itir danganimin boroghin mangan marki. A kamaghin damu nan Purirpenim damuti a nan damazimin mizegham. Ia borer ki ia ganingizir kam a gingegeha givagha, anemisevezi a ofa gamir gumazibar dapanimin oto. Kamaghin, a gumazimin kuam itir danganimin boroghin mangan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. **13** “Ofa gamir gumazibar dapanim, amizir gumazir igharazitam ko akuizir puvatizir tamin iki. **14** An amizir pam aremezim, o amizir pam taghizimin ikian marki. A tuavimin amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim arazir kuramin a gamua a ko akuizimin ikian marki. Kar amizir anogorogheziba. An ofa gamir gumazibar anabamin amizir gumazitam ko akuizir puvatizir tamra iki. **15** Egh a nan akar kamin gin mangan koghti, an boriba nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua baghvira anemisevegha, a isa ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir kam damuasa aneti.” **16** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei: **17** “Ni kamaghin Aron mikemegh: Nin adarazir gumazitam datirighin o gin izamin dughiamin otoghti, an mikarzim

duatam iki ikuvighti, gumazir kam na bagh daghebar ofabar amuan marki. **18** Gumazir mikarziba ikuviziba, me nan boroghin izi na bagh ofabar amuan marki. Ki gumazir kamagh garibav gei: damazir okaviziba, o suer kuraba, o guar kuraba, o amebamin navimin averara sueba ko aghariba oteveghe ikizirighiziba, **19** o gumazir suer kuraba, o gumazir agharir kuraba, **20** o gumazir akirir fightiziba, o gumazir bar oteyiba, o gumazir damazir kuraba, o gumazir mikarzir kuraba, o gumazir turiaba ikuviziba. **21** Guizbangira, nin anabamin tavin mikarzim duatam ikia ikufi, gumazir kam, na bagh izi daghebar ofabar amuan marki. Ki bar anogoroke. **22** Egh an asiziba ko bizir ia ofan min na ganingizibar amam. Ki ofa gamir gumaziba damasa ia ganingizir ofaba, a bar da iniam. **23** Egh a Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiam iti naghin ko ofa gamir dakozimin boroghin mangan marki. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki uan ingangarimra damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, an adar boroghin izi, egh a bizir bar zuezir kabar amuti da nan damazimin mizegham.” **24** Ezi Moses akar kamin gun Aron uan otariba, ko Israelian gumazamiziba bar me mikeme.

22 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: **2** “Ni kamaghin Aron uan otariba ko me mikim. Ia deraghvira nighnigh, Israelian gumazamizibar ofaba, da nan bizibara. Kamagh amizi, ia deraghvira ofan kabar gan. Puvatighti, ia nan ziar ekiam dikabiragham. Kirara, ki Ikiavira Itir God. **3** Ni kamaghin me mikim. Ia ofa gamir gumaziba, ian adarazir tav nan damazimin mizegh, a Israelia na ganidir ofabar boroghin izan marki. Egh a roghira mangiti, ki

uan damazimin a batueghti an ofa gamir gumazimin ingangarim damuan kogham. Ia zurara arazir kamin gin mangivira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

4 “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumazitam, lepan arimariam iki, o mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. Egh a nan ofabar aman kogh mangi, a ua deraghamin dughiamin tugham. Egh a uaghan gumazir aremezimin kuamin poroghav itir bizitamin suiragham, o dipam an mikarzir mogomemin otivam, o a dafarir tamin asizir mizezir tamin suiragham, a gumazir nan damazimin zuezir puvatizim, ezi arazir kam bangin, an ofabar aman kogham. 6 Ofa gamir gumazir nan damazimin mizezir manam, a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. Egh a faragh dipamin deragh uabi ruegh, egh a ofan asizir me na ganidibar amam. Egh a rueghan kogh, a daman kogham. 7 Aruem magiri givaghti, a ua zuegh nan ofabar amam. Ki uabi, uan ofabar dagheba isa ia bagha da ati, kar ofa gamir gumazibar dagheba. 8 A puram aremezir asizim ko asizir atiam misoghezi aremezimin tuzitam aman marki. Ana anemegham, a nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. 9 Ia ofa gamir gumaziba, Akar Gavgavir ki ia ganingiziba bar adar gin mangi. Ia nan akam batuegh, ia arazir kuram damigh, osimtizim ikiti, ki ia misueghti ia arighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia ofa gamir gumaziba amisefe, egha ki mikemegha gifa. 10 “Ofa gamir gumazibar adarazir gumazim o amizim, merara gumazamiziba na ganidir ofabar amam.

Igharazitav daman kogham. Gumazir dughiar otevimin ofa gamir gumazim ko itim, o an ingangarir gumazim, me uaghan daman kogham. Bar markiam. **11** Eghti ofa gamir gumazimin ingangarir gumazamizir kinir a ivezeziba, ko borir amebam ofa gamir gumazir kamin dipenimin ikia oteziba, me ofa gamir gumaziba apir daghebar ami. **12** Eghti ofa gamir gumazitamın guivim, ofa gamir gumazibar ikizimin azenan itir gumazir kinitam ko poroghiv iki, kamaghın a nan ofabar aman marki. **13** Eghti guivir kamin pam aremeghti a pura ikiam, o an pam aneteghti, a pura ikiva, boriba puvatigh, uamategh uan afeziamın dipenimin mangi, kamaghın, an ofa gamir gumazibar daghebar ami, kar dagher an afeziam inigh izamiba. Eghti gumazim o amizim ofa gamir gumazibar adarazir aven itir puvati, a daman marki. Bar marki. **14** “Egh gumazitam ofa gamir gumazibar adarazir mav puvati, egh deragh nighnighan kogh nan ofan nataba amegh, kamaghın a dagher kaba ikarvagh ofa gamir gumazim daningigh. A 5plan dagher naba inigh, kamaghın a 6plan dagheba isi da ikarvagham. **15** Ia ofa gamir gumaziba deraghvira gan, gumazamizir kiniba nan ofan kabar aman bar marki. **16** Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ofan kaba misefe, egha dar anogoroke. Kamagh amizi, ia ofa gamir gumaziba, gumazir kinitamin amamangatighi a ofan kabar aman bar marki. Gumazir kaba dar amiva, osimtizim ikiam, egh ua dagheba ikarvagh da isi ofa gamir gumazim daningam.” **17** Ikiavira Itir God kamaghın Moses mikeme, **18** “Ni akar kam isi Aron uan otariba ko Israelian gumazamizibav mikemegh. Ia Israelian gumazitam, o

ikizir igharazibar gumazamizir Israelin kantrin ititam, an
 asizir tam isi ofan bar isia mighirim bagh an aku izam,
 kar ofan a uan akar dikirizim na ko amizim akirasa, o a
 uan ifongiamin gin ghua ofa damuasa, **19** a bulmakaun
 apurim o sipsipin apuritam o memen apurir tam inigh izi.
 Ia duaba mikarzim in itir asizitamin ofa damuan marki.
 Ia kamaghin damighti, ki a gifueghan kogham. **20** Ia
 deraghviram oragh. Ia asizir mikarzim ikuvizi tamin ofa
 damuti, ki a gifueghan kogham. **21** “Gumazim, Ikiavira Itir
 God ko navir vamira ikiamin ofa damuam, kar ofan a uan
 akar dikirizir na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin
 gin mangi ofa damuasa, a bulmakau o sipsipin duaba an
 mikarzim in puvatizitam inigh izi. A kamaghin damighti,
 ki an ofa gifuegham. **22** Ia asizir damazir okaviriziba,
 o asizir suer kuraba itiba, o asizir mikarzim ikuviziba,
 o asizir duar ekiaba itiba, o asizir tuar kiniba, o asizir
 duar kuriba itiba isi, nan ofa damuan marki. Ia asizir
 katam nan ofa gamir dakozimin avimin an ofa damuan
 marki. **23** Egh ia uari ofan tam uan ifongiamin a damusi,
 bulmakau o sipsipin soroghafariba otevezitam o ikizirizir
 tam iniam, a dera. Egh ia akar na ko dikirizir tam akirsi,
 asizir katam isi nan ofa damuan marki. Bar marki. **24**
 Eghti asizir katamin turiam ikufi, o me an oke, o anebiki,
 o me an turiar ovizim amisefe, asizir kam ia na bagh ofa
 damuan marki. Ia asizir kamaghin gariba, uan nguazimin
 aven Ikiavira Itir Godin ofa damuan marki. Bar marki.
25 Egh ia ikizir igharazimin gumazimin dafarimin asizir
 katam inigh ofa damuan marki. Asizir kamagh gariba, dar
 mikarziba ikuvigha, nan damazimin derazir puvati. Ezi

ki ofan kamaghin garibar aghua. Ki bar dar aghua.” 26 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: 27 “Bulmakau ko sipsip ko memeba otamin dughiamin, dar nguziba 7plan aruebar amebam ko ikegham. Eghti namba 8in aruemin ikegh mangi, ia da inigh avimin ofa damusi ofa gamir dakozimin mangi, eghti ki ian ofa gifuegham. 28 Eghti ia bulmakaun amebam, o sipsipin amebam, o memen amebam, uan nguzim ko, ia aruer vamira uaghara aning misuegh aningin ofa damuan marki. Bar marki. 29 Ki Ikiavira Itir God, ia na minabir ofan tam damusi, ia ofan arazibar gin mangiti, ki ian ofa gifuegham. 30 Ia aruer manamin ofa gami, ia aruer kamra ofan asizir tuzibar amegh. Ia da ateghti da iki mangi aminzaraghan otoghan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. 31 “Ia oragh. Ia deraghvira nan Akar Gavgavibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God. 32 Ia nan ziar bar zuezim dikabinan marki. Ia Israelian gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki Godin bar zuezimra. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi, ia bar nan gumazamizir aghuibaram otifi. 33 Ki ian Godin ikiasa, kamaghin, ki fomira Isipin kantrin aven, ia isa ian akua azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ami.”

23 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 2 “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav mikemegh: Kar dughiar ekier ia nan ziam fasa ki inabaziba. Ia uari akuvagh dughiar kabar nan ziam fam. 3 “Ia 6plan aruebar ingangaribar amu. Egh aruer namba 7, kar Sabatin dughiam, avughsazir dughiar kamin ia ingaran marki. Ia uari akuvagh nan ziam fi. Egh ia danganir manamin iti,

ia na bagh Sabatin dughiam amisefegh, ki Ikiavira Itir God. **4** Ki datirighin ia bagha misevezir dughia bar gun ia mikimasa. Egh azenibar zurara ia dughia bar uari akuv nan ziam fi.” **5** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughia bar kam, azeniba vaghvagha, dar iakinir faragha zuim, an namba 14in aruemin guaratizimin, ia uari akuvagh nan ziam fi. **6** Ezi iakinir kamin namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kam ami mangi 7plan aruebar tugh. **7** Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki. **8** Ia asiziba ko dagheba isi avimin Ikiavira Itir God bagh ofa damu mangi 7plan aruebar tugh. Egh namba 7 aruemin ia ua uari akuvagh nan ziam fi. Dughia bar kamin, ia uan ingangaribar amuan marki.” **9** Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, **10** “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikemegh: Dughia bar ia mangi nguazir ki ia daningamimin ikiamimin, ia witin ian azenibar itir aniziba inigh, egh zurara azeniba bar, witin ikizir ia faragha ikeziba, ia da ater ofa gamir gumaziba bagh mangi. **11** Eghti ofa gamir gumazim witin ikizir kamin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamang, eghti ki ia gifuegham. Ofa gamir gumazim, Sabatin gin otivamin aruemin, an ofan kam damu. **12** Eghti ia witin ofabar amuamin dughiamin, ia sipsipin nguzir azenir vamira itimin ofa damu, a bar deragh duaba an mikarzimin puvatigham. Eghti sipsipin kam, an ofan bar isia mighirim. **13** Egh ia plauan nar aghuim inigh, an

osimtizim 2 kilogrem, egh olivin borem ko a veregh witin ofa tu. Ia ofan isia bar mighirim sara an ofa damu, eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan tuamin kamin mughuriar aghuim baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Egh uaghan, ia 1 lita wainin dipam inigh ofan kamning sara ofa damu. **14** Ia witin ikizir faragha ikezir kam, ia uan God bagh a inigh izeghan koghiva, ia witin igiar faragha azenimin inizir kam aman marki. Puvati. Ia faragh witin ikizir faragha ikezir kam inigh izegh, egh gin ia witin igiam ami. Ia witin ovizir isizir puvatziba, ko witin ovizir ia avimin tuamiba, ko bretin ia ingarigh tuamiba, ia dar ami. Ia ofan arazir ki ifongezir kamin gin mangiti, ian ovavir gin otivamiba, me uaghan dar gin mangam.” **15** Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ia na bagha witin ikiziba atera izir aruemin gin, 7plan wighba mengegh. **16** Egh namba 7 wigh givaghti, aruer namba 50 otoghti, ia ua witin igiamin ofan igharazim na daning. **17** Ian avitoriba vaghvagh bretin rubuzir pumuning inigh izi na daningigh, kar witin faragha anibar ofa. Ia bretin rubuzimningin ingarsi bretin rubuzir tam bagh, plauan aghuir 2 kilogrem in itim inighiva, yis koma a veregh, egh bretin rubuzir igharazim uaghan kamaghira an ingarigh, aning tuagh. Egh bretin rubuzir kamning inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofa damu. Ia aning in suiragh aning fi aning damuti, aning Ikiavira Itir God in damazimin ighuavamang. **18** Ia bizir kaba sara bretin kamin ofa damu. Ia 7plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ko bulmakaun apurir igiar tam, ko sipsipin apurir pumuning inigh izi. Ia asizir duaba mikarzibar itiba

inian marki. Asizir aghuibara inigh. Egh ia ofan bar isia mighirim na bagh a damu. Egh ia zuraram ami moghin, witin taba ko wain sara, ofan kam datigh. Ofan kam avim an isi mangi a bar mighirighi, averenir kinimin otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriar aghuim baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. **19** Ia memen apuritam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh sipsipin apurir igiar azenir vamira itir pumuning inigh, God ko navir vamiran ikiamin ofa damu. **20** Eghti ofa gamir gumazim witin faragha anibar ofan min, bretin kam ko sipsipin nguzimningin suiragh da fi da dar amuti, da nan damazimin ighuavamangi. Bizir kaba nan bizibara. Eghti ki da inigh ofa gamir gumazibar aningam. **21** Ia ofan kam gamir dughiamin ia uari akuvagh, nan ziar ekiam fi, egh ia uan ingangaribar amuan marki. Ian ovaviba gin otivigh managh iki, me bar zurara arazir kamin gin mangam. **22** “Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ateghiva, ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira ikiti, onganarazir gumazamiziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme.” **23** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: **24** “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh. Namba 7in iakinim, an aruer faragha zuimin ia avughsi. Kar ian dughiar ekier mam, egh ia sighbagh ivi uari akuv, egh Ikiavira Itir God minabiva an ziam fi. **25** Dughiar kamin ia uan ingangaribar amuan marki. Ia ofa gamir dakozimin mangi, egh avimin nan ofa

damu.” 26 Egha Ikiavira Itir God Moses migei: 27 “Namba 7in iakinim, an namba 10in aruem, kar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Egh dughiar kamin ia dagheba ko agoroger araziba atakigh. Ia uari akuvagh nan ziam fi na minabiva na bagh avimin tuamin ofan tam inigh izi. 28 Aruer kamin, God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Ofa gamir gumazim, ia bagh arazir kuraba gin amadir ofa damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian arazir kuraba bar da gin amadagham. Kamaghin amizi, ia aruer kamin ingaran marki. 29 Eghti gumazitam aruer kamin daghebar amiva uan agorogeba abiraghan koghti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham. 30 Eghti gumazitam ingangaritam aruer kamin a damuti, ki uabi uan gumazamizibar tongin a misueghti, an aremegham. 31 Ia oragh. Ki ua migei, ia ingangaritam aruer kamin a damuan marki. Ia arazir ki ifongezir kam zurara an gin mangi. Eghti ian ovavir gin otivigh managh ikiamiba, me uaghan an gin mangi. 32 Ia dughiar ekiam kamin deraghvira avughsi. Iakinir kam, an aruer namba 9in, aruem uaghirir dughiamin ikegh mangiti, aruer namba 10in aruem ghuaghiri dughiam otoghti, dughiar kam bar moghira, ia an dagheba ko agoroger biziba bar da atakigh.” 33 Ikiavira Itir God akar kam Israelia daningasa kamaghin Moses mikeme: “Iakinir namba 7, an aruer namba 15in, kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Dughiar kamin, gumazamiziba temer aguabar averpenibar ingaram, egh 7plan aruebar dar iki Ikiavira Itir God ginighnigh. 35 Egh wighin kamin faragha zuir aruemin, ia nan ziam fisi uari akuv, egh ia

uan ingangaribar amuan marki. **36** Egh ia wighin kamin arueba bar ia Ikiavira Itir God bagh ofa damuam. Egh namba 8in aruemin, ia ua Ikiavira Itir God ginighnigh an ziam fisi uari akuv, egh an ofan avimin tuamiba inigh izi dar ofa damu. Aruer namba 8, kar Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam, kamaghin amizi ia uan ingangaribar amuan marki. **37** “Aruer kaba, kar nan dughiar ekiabara, ki Ikiavira Itir God. Ia nan ziam fisi uari akuv, avimin na bagh ofabar amu. Ia ofan bar isia mighiriba, ko wit tuer ofa, ko wain ingamin ofa, ko ofan igharazir maba, ia ofan kaba vaghvagh dar aruebara dar amu. **38** Ia dughiar ekier kabar gin mangi, egh uaghan nan Sabatin dughiar gin mangi. Egh uaghan bizir ia zurara na ganidiba, ko akar dikiriziba akiramin ofaba, ko ofan ia uari uan ifongiabar gin mangi na daningamiba, ia bar da isi na daningam. **39** “Ezi namba 7in iakinimin, an dughiar namba 15in, ia faragh dagher faragha aniziba inigh givagh, egh ia Ikiavira Itir Godin dughiar ekier kam damuam, an aruer namba 15in ikegh, 7plan aruebar mangam. Dughiar kabar, ia averpenibar ikiva na ginighnigham. Dughiar ekier kamin aruer faragha zuim ko namba 8 aruemin, ia bar avughsi. **40** Aruer faragha zuimin ia temer ovizir ia apibar dagher bar aghuitaba inigh. Ia temer detin aguaba ko temer dafarir aviriba itibar aguaba inigh. Egh ia nan damazimin 7plan aruebar bar akongegh. Ki Ikiavira Itir God, ian God. **41** Egh azeniba bar dar namba 7in iakinimin, ia 7plan dughiar kaba na bagh da misevegh, dughiar ekier kam damuam. Ian ovaviba gin otivigh zurara arazir kabar gin mangam. **42** Ia Israelian gumazamiziba bar, 7plan

aruebar averpenir muziaribar iki. **43** Ia kamaghin damuti, ian ovavir borir gin otivamiba ganigh fogham, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize, egha dughiar kamin ki ia gamima, ia averpenir muziaribar iti. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.” **44** Moses akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekar a inabazibar gun Israelian gumazamizibav gei.

24 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: **2** “Ni kamaghin Israelia mikemegh. Me lamin nan Purirpenimin itiba bagh olivin borer bar aghuim inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba dimagaribar zurara lamin kabar apongti da isi mamaghira iki. **3** Lamin kaba, Aron guaratizibar dar apong, eghti dimagariba bar lamba isi mamaghira ikiti aminim tiragham. Lamin kaba, God bativamin Purirpenimin aven iki inir ekar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan tuivigh iki nan damazimin isiam. **4** Lamin kaba, da aghorir me golin aghuarimin ingarizim gisin ikiti, Aron deragh dar ganti, dar angazangariba mungeghan kogham, egh da Ikiavira Itir Godin damazimin isivira ikiti, ki dar ganam.” **5** Ikiavira Itir God kamagh Moses migei, “Ia 12 kilogrem plauan aghuiba iniva, 12plan bretin rubuzibar ingarigh. Ia vaghvagh bretin rubuzimin ingarsi, plauan osimtizir 1 kilogrem in itim inigh. **6** Egh gin ia bretin kaba isi, dakozir bar zuezir me golin aghuarimin an pogha a noghezir kamin, pozir pumuningin dar arikigh, eghti 6pla vongin ikiti 6pla vongin iki, egh Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam. **7** Egh ia pauran mughuriar aghuim zuim isi bretin pozir kamningin boroghin dar arikigh,

egh gîn Ikiavîra Itir God bagh avimîn pauran kamîn
 nan ofa damu, a bretin kabar danganim iniam. **8** Egh
 Sabatin dughiabar zurara ofa gamir gumazim bretin
 kam dakozim datighti, a Ikiavîra Itir Godin damazimin
 ikiam. Israelia arazir kamra gîn mangî. Kar Akar Dikirizir
 Gavgavir mam, ki me koma a gami, eghti a zurara ikivîra
 ikiam. **9** Kar dagher gumazamiziba Ikiavîra Itir God bagha
 avimîn ofa gamiziba, da bar nan bizibara. Eghti ki da isi
 Aronin ovavir boribar aningam. Kamaghin, bretin kam
 datirighin ko gîn izamin dughiabar, an Aronin adarazir
 bret, ezi me bretin kam nan Purirpenim avinizir divazimin
 aven aneremi.” **10** Dughiar mam, gumazir mam iti, an
 afeziam Isipian gumazim, an amebam Israelian amizim.
 Amebamin ziam Selomit, Selomit a Dibrin guivim, a
 Danin anabamin adarazir mav. Egha Selomitin otarir
 kam, a me itir danganimin ikia, egha Israelian gumazir
 mam ko misosi. Aning uaning misogha ghua, Selomitin
 otarim Ikiavîra Itir Godin ziam dibora akar kuram migia
 an ziam gasighasizima, me a baraki. Kamaghin amizi,
 me a inigha Moses bagha ghu. **12** Ezi Moses a isa
 gumazir mabagh aningizi, me kalabuzin min a ikegha a
 geghuva ikia, egha Ikiavîra Itir God mizuai, a manmaghin
 gumazir kam mikimti, me arazir manatamin a damuam.
13 Ezi Ikiavîra Itir God kamaghin Moses migei, **14** “Ni
 gumazir kam inigh danganir ia itimin azenan mangi.
 Eghti gumazir a na mikemezir akar kuraba baraghiziba,
 me bar uan dafariba an dapanim darikigh. Me kamaghin
 damighti, gumazamiziba fogham, gumazir kam arazir
 kuram gamigha osimtizim iti. Eghti gumazamiziba bar

dagiaba fiva a mikinti an aremegham. **15** Eghti gin ni Israelia mikim suam: Gumazitam akar kuramin na mikemegham, an arazir kuram gamigha gifa, egh a uan arazir kuramin osimtizim ateram. **16** Gumazitam akar kuratam mikimiva Ikiavira Itir Godin ziam diponam, kamaghin an aremegham. A Israelian gumazimra, o ikizir igharazimin gumazamizir ian tongin ititam, gumazir nan ziam gasighasighamin manatam, gumazamiziba bar uari akuvagh dagiaba fiva gumazir kam mikinighti an aremegh.

17 “Eghti gumazitam gumazim o amizim misueghti an aremegham, eghti ia uaghan a misueghti an aremegh.

18 Eghti gumazitam gumazir igharazimin bulmakaun misueghti an aremegham, a bulmakaun igharazitamin a ikaragh. Osimtizir kabanang akiramin arazim a kamakin, gumazitam gumazir igharazimin asizim misoghezi an areme, an asizir kamaghin garimra an asizim ikaragh.

19 “Eghti gumazitam gumazir igharazimin mikarzim gasighasigham, eghti ia arazir kamram a ikaragh. **20** A gumazir igharazimin agharim apirighti, ia uaghan an agharim apirigh. A gumazir igharazimin damazim gasighasighti, ia uaghan an damazim gasighasikigh. A gumazir igharazimin atariba apirighti, ia uaghan an atariba apirigh. Gumazir manam bizim gamua, gumazir igharazim gasighasiki, eghti ia arazir kamra uam a ikaragh.

21 Gumazim gumazir igharazimin asizim misueghti an aremegham, eghti an asizir kamagh garimra a ikaragh. Eghti gumazitam gumazir igharazim misoghti an aremegham, eghti ia gumazir kam misueghti an aremegh.

22 Ki Israelia ia ko ikizir igharazibar gumazamizir ian

tongin itiba sara ia bagha Arazir kam ati. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki ia mikemegha gifa.” 23 Moses akar kabar gun Israelia mikemegha gifa. Ezi gin me gumazir akar kuramin Ikiavira Itir Godin mikemezir kam inigha danganir me itimin azenan ghu. Egħa me dagiabar a ginivizi an areme. Ezi arazir kamin, Israelia Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizimin gin zui.

25 Moses Sainain Mighsiamin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar kam Israelia mikimasa a ganingi: “Ia gin nguazir ki ia daningasa mikemezir kamin mangi an otivigh, egh zurara namba 7in azenimin, ia nguazir kamin dagheba oparan marki. Ia nguazim ateghti, a pura iki. Ia Sabatin dughiabar avughsi moghin, nguazim uaghan avughsam. Ia kamaghin damuva mikim suam, namba 7in azenim, a Ikiavira Itir Godin azenimra, kamaghin nguazim avughsi. 3 Ia 6plan azenibar, dagheba uan nguazimin da opar, egh wainin ikarizibar agharibar ghoriva azenibar dagheba iniam. 4 Egh ia namba 7in azenimin, ia nguazim ateghti, an avughsi. Egh ia azenir kam na bagħ a anemisevegħti a Ikiavira Itir Godin Sabatin azenimin ikiam. Kamagh amizi, ia azenir kamin dagheba oparan marki, egh ia uan wainin ikarizibar aghariba aghoran marki. 5 Egħti witin taba puram otivigham, ia dar oviziba inighiva dagħer dipenimin dar arighan marki. Egh wainin oviziba pura dar agharibar otivighi, ia da inigh wainin ingaran marki. Bar markiam. Azenir kamin nguazim deraghviram avughsam, kamaghin, ia anetegħti a pura iki. 6 Egħti azenir kamin dagheba pura ian nguazimin otivti, ia dar ami. Ia da isi dagħer dipenimin dar arighan marki,

egh wainbar amuan marki. Ia ko, ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kiniba, ko ingangarir gumazir igharaziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia bar dar ami. **7** Egh bulmakauba, sipsipba, memeba, ko asizir atiaba sara ia dar ami.” **8** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia 7plan dughiaabar, 7plan azeniba meng mangi, kamaghira damu mangi 49plan azenibar otogh. **9** Egh ia azenir 49in, an namba 7in iakinim, an dughiar namba 10in, ia gumazitaba ameghti me ian nguibaba bar dar mangi sighabagh ivi. Kar Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim. **10** Namba 50in azenimin ia datirighin sighabagh iviamin dughiamin ikegh mangi azenir vamiran tugham, ia a damuti, a nan azenimra iki. Eghti ia gumazamizibav mikim suam, me azenir kamin firighireghti men osimtiziba givaghti me deraghvira ikiam. Azenir kamin, gumazir gumazir igharazibar nguazibagh ivezeziba, me vaghvagh ua nguazir kaba isi dar guizin ghuavibar aningigh, o men adarazir aningigh. Eghti ingangarir gumazamizir kiniba, me vaghvagh ingangarir kam ategh, ua uan adarazi baghvira mangi. **11** Guizbangira, namba 50in azenimin, gumazamiziba deraghvira dapiagh avughsi bar akuegham. Egh azenir kamin ia uan nguazibar dagheba oparan marki, egh ia witin puram otivibar ghor da akuvan marki. Egh ia wainin dipabar ingarsi, wainin oviziba inian marki. **12** Azenir kam, ia deraghvira dapiagh avughsi bar akongegh bar a ginighnigh, kar bar nan azenimra. Egh ia pura nguazimin otivir daghebara dami. Ia dagher igharazibar aman marki. **13** “Eghti

azenir kamin gumazir nguaziba isa igharaz darazir da
 amangiziba, ia ua me dama uan nguaziba iniam. **14**
 Kamaghin, ia nguazim isa gumazir igharazimin amadazi,
 o a da nguazim givese, egh ia uarigh ifaran kogham.
 Ia nighnigh, azeniba manmaghin ikiavira iti, eghti bar
 akongamin azenim otoghti ia ua bizir kaba ikarvaghham,
 egh manmaghin dughiabar an opariva dagheba iniam. Ia
 bar deraghvira nguazir kamin dagheba iniamin azenir
 ikiavira itibar ivezim givesegh. **16** Eghti azenir aviriba
 ikivira ikiti, dar nguazimin ivezim mavanang. Eghti
 azenibar dibobonim oteveghti, nguazimin ivezim magiri.
 Guizbangira, a guizin nguazim givezezir pu. Puvati, a
 nguazir kamin otivir daghebagh ivese. A nguazir an
 agharimin ikiavira itir kamin azeniba mengiva, an azenir
 kabar nguazir kamin otivir daghebagh ivezam. **17** Ia
 uari uan namakatam gifaran bar marki. Ia uan Godin
 atiating, egh arazir aghuibara damu. Ki Ikiavira Itir God,
 ki kamaghin mikeme.” **18** Ikiavira Itir God ua kamaghin
 migei, “Ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki
 damuasa ia mikemezibar suiragh dar gin mangi, egh ia
 deraghvira nguazir ki ia daningamin kamin ikiam. **19**
 Eghti dagher avirim nguazimin otivti, ia zurara dagher
 aviribar ami mamaghira ikiam. Egh ia bar deraghvira
 nguazir kamin ikiam. **20** Egh ia ua kamaghin mikim
 suam, ‘Namba 7in azenimin e dagheba oparan kogham,
 egh dagher aniziba inigh da akuvan kogham. Egh e
 kamaghin damuan kogh, e azenir kamin tizim amam?’ **21**
 Marki, ia mighin nighnighan marki. Ki Ikiavira Itir God,
 ki namba 6in azenimin bar deragh nguazim damighti,

dagher aviriba otivtima ia dami mangi 3plan azenibar tugham. **22** Egh ia namba 8in azenimin dagheba opar, egh ia namba 6in azenibar inizir daghebar amivira ikiam. Egh ia dagheba ikivira iki mangi, ia dagher igiaba iniamin dughiam otogham.” **23** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazir igharazitam ia da nguazim givezegh, dughiar ruarimin an suighan marki. Kar guizbangira ian nguazim puvati. Kar Ikiavira Itir Godin nguazim, ezi ki Israelia ian taghizi ia an iti, mati gumazamiziba nguibar igharaziba ataghizi me men nguazibar iti. **24** “Eghti ian gumazitam, ian namakar igharazitam da nguazim givesi, a deraghvira fogh, eghti gin nguazir kamin guizin ghuavim ua nguazim givesi, a givezam. **25** “Eghti ian gumazitam bar biziba puvatigh, dagiaba bagh gumazir igharazim ateghti, an an nguazim givezeghti, an anabar gumazim an akuragh a givesi pura iki, egh nguazir kam uam a givezegh uam a daningigh. **26** Eghti gumazir kamin akuragh uam a givezamin anabamin gumazamiziba puvatighi, a uabi gin dagiar aviriba itir dughiam, a ua nguazir kam givezam. **27** A biziba ua da ikarvaghamin azenim gifoghsi, an azeniba meng, da manmaghin ikiavira iti. Egh an azenir kamin dagher nguazir kamin otivamiba bar dar ivezimin dibobonim manmaghin otogham. Egh a dagiaba inigh dagher kaba bagh, gumazir fomiram an nguazim givezezim a danigh, ua nguazir kam iniam. **28** Egh an dagiaba oteveghti, a nguazir kam uam a givezeghan kogham, kamaghin gumazir fomiram an nguazim givezezim, nguazim an dafarimin iki mangiti azenir ua biziba ikarvaghamim otogham. Eghti azenir kam

otoghamin dughiamin, gumazir nguazir kam givezezim, a ua nguazir kam isi an ghuavimra daningigh. **29** “Eghti gumazitam nguibar ekiam avinizir divazimin aven uan dipenim anemadazi, gumazir igharazim a givese, ezi dipenimin ghuavim ua uan dipenim givezamin azenir vamira iti. **30** Eghti azenir vamira mangigh givaghti, a ua dipenir kam givezeghan kogham, a datirighin uam ivezamin tuaviba puvati. Bar puvati. Eghti datirighin dipenir kam, a gumazir a givezamin dipenim, ko an ovavir borir gin otivamiba, a gin men dipenimin ikiam. Egh azenir biziba ua da ikarvaghamin dughiamin, a uam a daningan kogham. **31** Eghti nguibar dozir divaziba puvatiziba, dar aven itir dipeniba, ia kamaghin nighnigh suam, da mati nguazir dagheba oparim. Kamaghin, dipenibar ghuaviba ua dipenir kabagh ivezam. Eghti azenir ua biziba ikarvaghamin, gumazir dagh ivezeziba, ua da isi guizin dipenir ghuavibar aningam. **32** Eghti Livain anabamin adarazi arazir kamin gin mangan marki. Me, divazim avinizir nguibar ekiamin itir dipenim uam a givesi, me a givesegh. **33** Egh Livain anabamin tav uan dipenim amadagh, egh uam a givezan aghuaghti, gumazir dipenir kam givezezim, azenir biziba ua da ikarvaghamin, a ua dipenim isi Livain gumazir kam daningigh. Guizbangira, ki Israelian anabar igharaziba bagha nguazibagh inamigha me ganingi. Ezi Livain anabam puvati. Ki Israelian anabar igharazibar nguazibar tongin, nguibar ekiar maba isa Livaibagh aningi. Kamaghin amizi, dipenir Livain nguibar ekiamin itiba, da dughiaabar zurara Livain dipenibara. **34** Egha uaghan, nguazir Livain anabamin nguibar ekiabar

miriamin boroghin itiba, gumazir igharaziba dagh ivezan marki. Kar Livaibar nguazibara.” **35** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ian namakabar tav, onganarazibagh amir gumazimin min ikiva, bizibagh ivezamin dagiaba puvatighi, ia uari an akurvagh, mati ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibagh ami moghin, an akurvagh. Kamaghin, ian namakar kam ia ko ikiam. **36** Egh a pura ia da dagiaba inigh, egh ua dagiar iniziba ikarvaghsi, ia ua dagiatam dagh isin darighan marki. Eghti a daghebagh ivezti, ia ua dagiataba daghebar ivezim gisin darighan marki. Ia Godram atiating, egh uan namakaba ateghti me ian tongin iki. **38** Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. Ki ian Godin ikiasa, egha kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan iza, Kenanin nguazim ia daningasava ami.” **39** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam onganarazibar amuva, ia ateghti ia ingangarir gumazir kinimin min a givezegh, egh pazi a damuti a ingangarir gumazir kinimin min ian apengan iki ingaran marki, mati ikizir igharazibar ingangarir gumazir kinibar min ia bagha ingari. **40** A mati gumazir dagiaba bagha ingarimin min ia ko iki, egh ian ingangaribar amu mangiti azenir ua biziba ikarvaghamim otogham. **41** Egh azenir kamin a uan amuim ko boriba sara, me firighiregh ia ategh ua uan adarazi bagh mangi, uan inazir afeziabar nguazimin ikiam. **42** Bizir kamin mingarim kamakin. Fomira ia Israelia, kantri Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki ia inigha azenan izezi ia bar Isip ataki. Kamaghin amizi, ia nan ingangarir gumazamizibar min otifi. Kamaghin, ia uan namakabagh

ivezeghti, me dughiabar zurara ingangarir gumazamizir kinibar min ikian kogham. Bar marki. **43** Kamaghin amizi, ia uan namakar ia ivezeziba, puvira me abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuan marki. Ia nan atiating, ki ian God, egh ia deraghviram me damu. **44** “Egh ia ingangarir gumazamizir kiniba inisi, ikizir igharazir ian boroghin itiba da me inigh. **45** Egh ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin ikia boriba bateziba, ia ingangarir gumazamizir kiniba, me da dagh ivezam. Ia deragh me givezeghti, me guizbangira ian ingangarir gumazamizir kinibar min otifigh. **46** Eghti ia gin arimighireghti, ian ovavir boriba ingangarir gumazamizir kinir kaba inighti, me zurara ian ovavir boribar ingangaribar amu mangivira ikiam. Me iananaba. Eghti ian namakabara, ian ingangarir gumazamizir kinibar otivighti, ia paza me damu me gativan marki. Ia deraghvira me damu. **47** “Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar tav, dagiaba bar izivagham, eghti ia Israelia, ian tav onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, a ikizir igharazimin gumazir kam ateghti an a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir kamin tavin ingangarir gumazimin min otogham. **48** Israelian gumazir kam kamaghin damigham, eghti ia uam a givezeghti, kamaghin deragham. An aveghbuatam, **49** o an afeziar dozim, o namakatam o anabatam, uam a givezeghti deragham. Eghti a uabi dagiataba inigh, uabi uabi givezegh, egh ingangarir kurar kam atakigh. **50** Gumazir kam, ikizir igharazimin gumazir a givezezim ko deraghvira nighnigh uaning

kimiva fogh suam, azenir ikiavira itiba me da meng mangi azenir ua biziba ikarvaghamin tugham. Eghti gumazir, ingangarir gumazir kam givezezim suam, gumazir azenir kabar ingarir dagiabar ivezimin dibobonim manmakin. Eghti gumazir kam uabi, o an anabatam ivezir kamaghin garimra uam a givesegh. **51** Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, gumazir kam dagiar bar ekiamin ua gumazir a givezezir kam daningigh. **52** Eghti azenir aviriba ikian koghti, azenir biziba ua da ikarvaghamin otoghti, a dagiar muziarim isi ua gumazir kam daningigh. **53** Eghti ikizir igharazimin gumazir kam kamaghin ingangarir gumazim ginighnigh suam, a mati azenibar vaghvagha a ko ikia dagiaba bagha ingarir gumazim, egh a puv a mikimiva, anebin pazi a damuan marki. An an asughasugh nimiram a damu. **54** Eghti me arazir kabar gin mangi, ua gumazir kam givezan kogham. Eghti azenir biziba ua da ikarvaghamin otoghti, gumazir a givezezim aneteghti, a firighirigh mangiva uan amuim ko boriba sara deraghvira ikiam. **55** “Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Kamaghin, ia Israelia, ia nan ingangarir gumamazibar min iti. Kamaghin amizi, ia uan tav ateghti, a dughiabar zurara ingangarir gumazir kinimin ikian marki.”

26 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia temer otevíba inigh dar asebar nedazibar ghoran marki, ia guarir akinitam inigh uan nguazimin anesaragham, o dagiatam inigh dighoriba a darighiti da ian asebar marvir guabar min ganti, ia marvir guar kabar ziaba fan marki, da gavgaviba pu. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ia nan

ziamra fi. 2 Ki ia bagha misevezir Sabatin dughia bar,
 ia ingaran marki. Ia puram avughsi. Egh ia bar nan
 Purirpenim gifongegh a baghvira iki. Ki ikiavira Itir God,
 ki kamaghin ia mikemegha gifa. 3 “Egh ia nan arazir ki
 ifongezibar gin mangi, nan Akar Gavgaviba baragh, egh
 dar amu, 4 eghti ki amozim damuti, a uan izir dughiamra
 izam. Eghti ki ian daghebar amuti, da deraghvira ian
 nguazimin otivti, temeba biva ovizir aviriba ikiam. 5 Ia
 dagher bar aviriba ikiva, egh witin andiziba ini mangi, ia
 wainin ovizir anidiziba iniamimin dughiamin tugham.
 Egh ia wainin oviziba ini mangi, dughiar ia dagheba
 oparamimin tugham. Ia damiva naviba bar izevegham.
 Egh ia deraghvira uan nguazim dapiagham. 6 “Eghti ki
 navir amirizim ia danighti ia deraghvira dapiagh, egh
 dakuamin dughiamin, ia bizitamin atiatingan kogham.
 Ki asizir atiar misoziba ian nguazimin da batueghti
 apaniba nguazir kamin ia misoghan kogham. 7 Eghti ia
 apanibav sogh me abinti, men avirim ian damazimin
 arighiram. 8 Ian 5plan midorozir gumaziba 100plan
 apaniba abinigham. Eghti ian 100plan midorozir gumaziba
 10,000plan apaniba abinigham. Guizbangira, ian apaniba
 bar ian damazimin arighiregham. 9 Eghti ki deraghvira
 ia damuva borir aviriba ia daning, egh ia damuti, ia
 bar avirasemegham. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir ki
 fomira ia ko amizir kam, ki gavgavim a daningam. 10
 Eghti azenir givazimin dagheba, da ikivira iki mangi
 azenir igharazim batogham. Eghti dagher naba ikivira
 ikiti, ia dagher igiar andiziba iniva, ghuriba makunigh,
 egh dagher igiaba dar danganim darigham. 11 Eghti

ki ian tongin ikivira iki, akirim ragh ia gasaraghan kogham. **12** Ki ian tongin daruva ian Godin ikiam. Eghti ia nan gumazamizibar ikiam. **13** Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ian God. Ia fomira Isipin kantrin aven ingangarir gumazamizir kinibar ikezi, ki ian osimtizim agivagha ian akua azenan ize. Ki ia isa kalabus gatzir gumazibar gavgaviba abighizi, ia kalabus ategha bar akongegha ize.”

14 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia nan akaba baraghan aghuagh, egh nan Akar Gavgavir kabar gin mangan koghti, ki izezir kuram ia daningam. **15** Ia akirim ragh nan arazir ki ifongezibagh asaragh, nan bizir ki damuasa ia mikemezibar aghuaghiva, nan Akar Gavgaviba baraghan koghiva, egh nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam abighiti, **16** kamaghin ki bizitamin ia damuam. Ki zuamira ia damighiti, ia bar ikuvigh bar atiatigham. Ki ia damuti, ia arimariar bar ekiaba iniva, ian mikarziba puv fengti, ian damaziba okavighiti, ian mikarziba nimira su magiri mangi bar ikuvigham. Ia azenibar dagheba opar, egh ia dar daghebar aman kogham. Apanibara, da ini dar amam. **17** Egh ki uabi ian apanim damuam. Ki gumazir igharaziba amadaghti, me izi ia misogh ia dikabinam. Eghti gumazir kaba ia gativagham. Apaniba tighar ia bagh izi ia gintighamin dughiamin, ia puram atiating aregham. **18** “Bizir kurar kabar gin, ia nan akam baraghan aghuavira ikiti, ki ian arazir kuraba bagh osimtizir avirim ia darighvira ikiam. **19** Egh ki ian ifaghatir arazimin gavgavim bar anebiragham. Ki amozimin tivaghti a ian nguazim gizan kogham, eghti nguazim bar misigh ainin min gavgavigham. **20** Eghti dagheba ian nguazimin otivan

koghti, ian temeba ban kogham. Kamaghin, ia kamaghin fogh suam, ian ingangarir ekiam pura mangi givagham. **21** “Osimtizir kaba ia bativti, ia oraghan koghti, ki ian arazir kurar kabagh nighnigh, egh ki osimtiziba ia darighvira ikiam. **22** “Egh ki asizir atiaba ian tongin da amangti, da ian boriba ko bulmakaubav soghti da arimighiram. Eghti gumazir aviriba ikian kogh nguibamin tuavibar aruan koghti, gumazamizir vabara ikiam. **23** “Osimtizir kaba ia bativighti, ia uan nighnizibagh iraghan aghuagh, nan akaba baraghan koghti, **24** ki ian arazir kurabagh nighnigh, ua dughiar bar aviribar ua ia ikaragh, ivezir bar kuram ia daning, egh bar puvira ia damuam. **25** Ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abighti, ki apaniba amadaghti me ia misogham. Eghti ia ti mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar aven mangiti, ki arimariar kurar ekiaba ia bagh da amangiti, gumazamizir avirim arimighiregham. Eghti ia ikuvamin dughiamin, ki ia isi apanibar dafarim darigham. **26** Egh ki ian daghebar tivaghti, ia daghebar oteveghti ian amiziba dagher aviriba avimin da tuan kogham. Eghti bretba tuer danganimin avir vamira, 10plan amiziba uan dagheba tuam. Eghti ia bar bretin muziariba ini dar amiti mitiriam ian aghivira ikiam. **27** “Eghti ki bizir kabar amuti, ia akirim na gasaraghvira ikiva, egh ua nan akaba batoghti, **28** ki bar aningaghegh, ian arazir kuraba bangin, dughiar bar aviribar osimtizir bar ekiaba ua ia darigham. **29** Mitiriam puvira ian aghiti, ia uari uan otariba ko guivibav sogh dar amam. **30** Eghti ki uan navir averiamin aven ian aningaghegh, ia mighsiamin pin ingarizir danganir asebar ziaba febagh

asighasigh, ian ofan migharir mughurar aghuim zuibagh
 amir ofa gamir dakoziaba apirigham. Egh ki ia misuegh
 ian kuaba isi marvir guar ki asighasighizir kabagh isin da
 kunigham. **31** Ki ian nguibar ekiaba ko dipenir ia asebar
 ziaba febagh asighasigh, ian ofabagh ifueghan kogham.
32 Egh ki ian nguazim bar a gasighasighi, ian apaniba
 nguazir kam inigh a dapiagh an ganti, a ikuvighi, me
 digavir kuram damigham. **33** Ki apaniba amadaghti, me
 ia misogh ia batueghti ia tintinibar kantrin igharazibar
 mangegham. Eghti ian nguazim uaghan gumazamiziba
 puvatigh pura ikiam, eghti nguibar ekiaba ikuvigh ikiam.
34 “Eghti ia apanibar kantrin ikiamin dughiamin, ian
 nguazir kam pura avughsi ikiam. Ia fomira nguazir kamin
 ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar
 avughsir puvati, mati ki ia mikemezi mokin. Egh nguazim
 pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsam, egh
 nguazim dughiar kam bagh bar akongegham. **36** Eghti ian
 varazira midorozimin arimighireghan kogh, egh mangi
 apanibar kantrin ikiam. Eghti ki ia damuti ia bar puviram
 atiating, egh ia oraghti, aminim temer dafaribagh ivangti,
 da tingaghiti, ia da baregh puram atiating aregham, mati
 apaniba gumazibar agintizima me ari. Eghti apaniba ian
 gintighan kogham, ia puram ari mangi tintinibar uarir
 ghuanang daghiram. Eghti apaniba ti ia ko misoghti, ia
 me ko misoghamin gavgaviba puvatigham. **38** Kamaghin,
 ia ikizir igharazibar tongin ikiva apanibar nguazimin
 arighiregham, kar mati men nguazim ia tui. **39** Ia ko ian
 inazir afeziaba amizir arazir kuraba bangin, ia osimtizim
 ikiam, kamaghin amizi, ian ikivira ikiamin varazira,

apanibar nguazimin ikivira iki, egha bar kuvaremeghsi damuam. **40** “Eghti gin ian ikivira ikiamin varazira, me uan arazir kurabagh nighnigh dar gun na mikimam. Egh me kamaghin mikim suam, ‘E uan inazir afeziaba ko arazir kuram gami. E ni barazir puvatigha nin akaba batoke.’ **41** Guizbangira, ia akirim ragha na gasarazi, ki osimtizim ia ganigha, ian apanibar nguazimin ia amada. Eghti ian adarazi uan arazir akaba batozim ateghiva, uari abinigh, egh uan arazir kurabar ivezir kuram inigh givaghti, **42** ki ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ko nguazir kam ginirigham. Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki Abraham, Aisak, Jekop ko a gamua ghaze, ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. **43** Ia faragh nguazir kam ateghti, a pura dughiar ruarimin avughsi. Ia faragha nguazir kamin ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati. Eghti nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsi bar akuegham. Ia faragha akirim ragha bizir ki damuasa ia mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongeziba bar dar aghua. Bizir kam bangin, ia osimtizim ater egh ivezir kuram iniam. **44** Egh ia apanibar nguazimin ikiti, ki bar ia ateghan kogham, bar ia gasighasighan kogham. Bar puvati. Ki fo, ki kamaghin damighiti, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam, a givagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir katam damighan kogham. **45** Egh ki ia ginighnigh egh Akar Dikirizir Gavgavir ki ian inazir afeziaba ko amizim uam a ginirigham. Kar gumazir ki fomira Isipin kantrin inigha men akua azenan izeziba. Ezi ikizir igharazibar gumamaziziba nan gavgavir ekiamin gani. Ki ian Godin

ikiasa, kamaghin amizi, ki ua bagha ia inigha ize. Ki Ikiavira Itir God.” 46 Ikiavira Itir God, bizir a damuasa Israelia mikemezir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko an Arazir kaba, a Sainain Mighsiamin bar da isa Moses ganingi. Egha ghaze, Israelia bar dar gin mangi.

27 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam uabi isi na daningisi, o gumazamizir igharazitam isi na daningasa akar dikirizim na koma a gami, a uan akar dikirizimin gin mangisi, a dagiataba isi ofa gamir gumazim daningigh. 3 Gumazamiziba uarigh ivezamin dagiar dibobonim kamakin. Gumazir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 500 kinan a givezam. 4 Egh amizir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 300 kinan a givezam. 5 Egh otarir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 200 kinan a givezam. Eghti amizir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 100 kinan a givezam. 6 Egh otarir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 50 kinan, a givezam. Eghti borir guivir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 30 kinan a givezam. 7 Eghti gumazir 60plan azenibagh afirazim, me 150 kinan a givezam. Eghti amizir 60plan azenibagh afirazim, me 100 kinan a givezam. 8 “Eghti gumazir akar dikirizim gamizim, a uabi uabi givezamin dagiaba, o uan namakam givezamin dagiaba puvatigh, gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazim ivezir kam gisivagh magiri gumazir kam damuamin ababanimin tughti, gumazir kam ivezam. 9 “Eghti gumazim asizitam

isi, ki Ikiavira Itir Godin ofa damusi akar dikirizim damigh, an asizir ki ia mikemezir katamin ofa damu. Guizbangira, ia ofa damuamin asiziba, da bar nan bizibara. **10** Gumazir kam asizir aghuir kam ategh kuratamin ofa damuan marki. An asizir kuram inigh, aghuimin danganimin ofa damuan marki. A tam isi tamin danganim datighti, asizir kamning virara nana. **11** Egh a nan damazimin mizezir asizitam na daningisi akar dikirizim damigh, egh asizir kamın nan ofa damuan kogham, kamaghın an asizim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. **12** Eghti ofa gamir gumazim an ganam, a deraz o a ikufi, egh an ivezimin ababanim diponam. Eghti ivezir kam kamaghıra iki. **13** Eghti gumazir kam uam asizir kam givesi, a ua dagiataba inigh egh ofa gamir gumazim diborozir dagiaba sara inigh izi. Ofa gamir gumazim 5 kina diboroghti, a 6 kinan ivezam. O, ofa gamir gumazim 10 kina diboroghti, a 12 kinan ivezam. **14** “Eghti gumazitam uan dipenim isi Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumazim dipenir kamın ganam, a deraz, o a ikufi, egh ofa gamir gumazim ivezimin ababanim diboroghti, ivezir kam kamaghıra iki. **15** Eghti gumazir uan dipenim isa Ikiavira Itir God ganingizim, a gin uam a givezeghti, kamaghın a dipenimin ivezim ko ua dagiataba sara a daningigh. Ofa gamir gumazim dipenir ivezim 100 kinan anetighti, gumazir kam 120 kinan ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh a ua uan dipenim iniam. **16** “Eghti gumazitam, uan inazir afeziabar dafarim da nguazir otevitam inigh, egh gin a uan nguazir otevir kam isi na daningti, ofa gamir gumazim nguazir kam

tuisigh, me manmaghin balin oviziba nguazir kamin da oparam. Egh me ti 20 kilogrem balin oviziba oparam, eghti nguazimin ivezim, a 100 kinan tugham. **17** Gumazir kam, azenir ua biziba ikarvaghamin gin nguazir kam na danighi ivezim kamaghira iki, egh a gighan marki. **18** Egh an azenir ua biziba ikarvaghamin gin, azenir tabar gin, a na daningam, eghti ofa gamir gumazim gin izamin azenir ua biziba ikarvaghamin bativsi, azenir ikiavira itiba mengegh, egh a nguazir kamin ivezim gisivagh magirigh. **19** Eghti gumazir uan nguazim na ganingizir kam, a ua nguazim givesi, a dagiabar uam a givezam. Eghti ofa gamir gumazim 100 kinan ivesi a mikimti, a 120 kinan ua ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh ua uan nguazim iniam. **20** A faragh na da ua nguazir kam givezeghan kogh, egh nguazir kam isi gumazir igharazimin amadagh, egh a gin uabi uam a givezan kogham. **21** Eghti azenir ua biziba ikarvaghamin otoghti, gumazir nguazir kam givezezim, a isi na daningigh. Eghti nguazir kam, a nan nguazimra iki mamaghira ikiam. A na baghvira ikiam. Eghti ki nguazir kam isi ofa gamir gumazibara, me daningam. **22** “Eghti gumazitam nguazir otevitam ikiam, kar nguazir an inazir afeziaba a ganingizir puvatizim, a faragha gumazir igharazim dama a giveze, egh a nguazir kam inigh Ikiavira Itir God daningasa. **23** Eghti ofa gamir gumazim, azenir ua biziba ikarvaghamin bativsi, an azenir ikiavira itiba meng. Egh an azenir kaba bagh nguazir kamin ivezimin ababanim atighi, aruer kamra gumazim nguazir kamin dagiaba isi ofan gumazim daningam. Eghti dagiar kaba,

da Ikiavira Itir Godin dagiabara. **24** Eghti azenir ua biziba
 ikarvaghamin, gumazir kam nguazir kam uam a isi
 an guizin ghuavim daningigh. **25** “Eghti ia bizir kabar
 osimtizim ko ivezim bar deraghvira dar pon. **26** “Asizir
 nguzir ivariaba da bar nana, kamagh amizi, ia ofan
 tam na daningisi, asizir nguzir ivariaba inian marki.
 Bulmakaun nguzir ivariam, o sipsipin nguzir ivariam,
 da bar nana. **27** Eghti asizir nguzir ivariar kam nan
 damazimin zueghan koghti, ia uam a givesegh. Eghti
 ofa gamir gumazim an ivezim 10 kinan anetighi, ia
 12 kina a daningigh. Eghti gumazir kam uam asizir
 kam givezeghan koghti, ofa gamir gumazim, gumazir
 igharazitamin anemadaghti, an ofa gamir gumazim
 diborozir ivezimin a givesegh. **28** “Eghti gumazitam
 Ikiavira Itir God baghavira ikiamin bizitam amisevegh,
 egh ingangarir igharazim damuan an anogorogham, egh a
 gumazir igharazir tamin anemadaghti an a givezan marki,
 egh a uaghan uabi ofa gamir gumaziba da, dagh ivezan
 marki. A gumazitam o, amizitam o, asizitam o, a uan
 inazir afeziaba da inazir nguazir otevitam, bizir kaba da
 bar Ikiavira Itir Godin bizibara. A bar da amangan marki.
29 Ia oragh. A na bagha gumazim o amizim amisefe, a uam
 a givezan marki. Bar marki. Ia gumazim o amizir kam
 misueghti an aremegh. **30** “Ezi nguazimin otivir dagher
 kaba, witin oviziba, o temer oviziba, ia da tuiragh 10plan
 pozibar amigh, egh pozitam na daningigh, ki Ikiavira
 Itir God. Egh a pozir kam aman marki. Kar nan bizimra.
31 Eghti gumazitam nan dagher pozim uam a givesi a
 givesegh. Eghti dagher kabar ivezim 5 kina, eghti a 6

kinan dagh ivezegh ofa gamir gumazim daningigh. **32** Ian 10plan bulmakauba o 10plan sipsipbar tongin, dar vamira vamira, a nana. Ia asiziba bar bizimin dar atigh, egh bar da menegh, eghti 10plan asizibar tongin, dar namba 10in asiziba, da nana, ki Ikiavira Itir God. **33** Ezi asizir namba 10 a dera, o a ikufi, ia igharazitam an danganim darighan marki. Eghti ia asizir igharazitam an danganim datighti, namba 10in asizim ko an danganim inizim, aning nana, ezi ia uam aning givezan kogham.” **34** Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God Sainain Mighsiamin Moses ganingi. Egħa ghaze, Israelia bar adar gin mangam.

Diboboniba

1 Israelia, kantri Isip ataghizi, azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin uabi bativamin Purirpenimin aven Moses ko migei. **2** A kamaghin migei, “Ni Aron ko gua mangi, Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumazibar ziaba vaghvagh dagh fogh da osirigh me menegh. Egh Israelian anababar ikiziba vaghvagh bar dar ziaba osirigh. **3** Kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuamin gavgaviba iti. Gua, bar men ziaba ko men ikiziba osirigh da menegh. **4** Egh gua uaningin akurvaghsi vaghvagh anababar aven, gua gumazir dapanir vamira vamira misefegh. **5** “Gumazir guan akuragh ingangarir kam damuamin mabar ziabar kara: Rubenin anabamin adarazir gumazim, Sedeurin otarim Elisur, gua a inigh. **6** Egh Simeonin anabamin adarazir gumazim Surisadai, an otarim Selumiel, gua a inigh. **7** Egh Judan anabamin adarazir gumazim Aminadap, an otarim Nason, gua a inigh. **8** Egh Isakarin anabamin adarazir gumazim Suar, an otarim Netanel, gua a inigh. **9** Egh Sebulunin anabamin adarazir gumazim Helon, an otarim Eliap, gua a inigh. **10** Egh Josepin otarir pumuningin ovavir boribar tongin, Efraimin anabamin adarazir gumazim Amihut, an otarim Elisama, gua a inigh. Egh Manasen anabamin adarazir gumazim Pedasur, an otarim Gamaliel, gua a inigh. **11** Egh Benjaminin anabamin adarazir gumazim Gideoni, an otarim Abidan, gua a inigh. **12** Egh Danin anabamin adarazir gumazim Amisadai, an otarim Ahieser,

gua a inigh. **13** Egh Aserin anabamin adarazir gumazim Okran, an otarim Pagiël, gua a inigh. **14** Egh Gatin anabamin adarazir gumazim Duel, an otarim Eliasap, gua a inigh. **15** Egh Naptalin anabamin adarazir gumazim Enan, an otarim Ahira, gua a inigh.” **16** Ezi Moses ko Aron, Israelian tongin men anababa vaghvagha men gumazir dapanir kaba ini. **17** God men ziabar borogha me amisevezi, aning deraghavira me ini. **18** Egħa aning 12plan gumazir dapanir kaba ko, Israelia bar me akuvasa men dei. Ezi iakinir namba 2in, an aruer faragħa zuimin, Israelia bar uari akuvazi, me gumazamizibar ziaba ko men anababa ko men ikizibar ziaba ko diboboniba osiri. Gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afiraziba, me bar men ziaba vaghvagħa da osira me medi. **19** Ikiavira Itir God me mikemezi mogħin, me ami. Israelia Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Moses gumazamizibar ziaba ko men diboboniba osiri. **20** Gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuan tugħati. Moses ko Aron gumazir kaba vaghvagħa men ziaba ko anababa ko men ikizibar ziaba ko men apengan itibar ziaba osiri. Me Jekopin otarir ivariam Rubenin ikegħa izaghiri. Ezi men diboboniba da, bar kamakin: Rubenin anabamin gumazibar dibobonim, 46,500in tu. Ezi Simeonin anabamin gumazibar dibobonim, 59,300in tu. Ezi Gatin anabamin gumazibar dibobonim, 45,650in tu. Ezi Judan anabamin gumazibar dibobonim, 74,600in tu. Ezi Isakarın anabamin gumazibar dibobonim, 54,400in tu. Ezi Sebulunin anabamin gumazibar dibobonim, 57,400in tu. Ezi Josepin otarir mam Efraim, an anabamin gumazibar

dibobonim, 40,500in tu. Ezi Josepin otarir igharazim Manase, an anabamin gumazibar dibobonim, 32,200in tu. Ezi Benjaminin anabamin gumazibar dibobonim, 35,400in tu. Ezi Danin anabamin gumazibar dibobonim, 62,700in tu. Ezi Aserin anabamin gumazibar dibobonim, 41,500in tu. Ezi Naphtalin anabamin gumazibar dibobonim, 53,400in tu. Ezi men gumazibar diboboniba bar moghira, 603,550in tu. **47** Egha Livain anabamin gumaziba, me me mengezir puvati. **48** Ikiavira Itir God faragha Moses migia ghaze, **49** “Ni Israelian gumazir midorozim damuamiba mengiva, Livain anabamin gumaziba mengan marki. **50** Ni Livaiba amiseveghti, me nan Purirpenim ko an aven itir bizibagh eghuv dar ganiva, an ingangaribar faragh mangi dar amu. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Egh dughiar ia tuavimin zuimin me Purirpenim ko an itir biziba ateram. Egh nan Purirpenimin miriabar uan purirpenibar ingariva anekiarugh. **51** Dughiar manamin ia danganir igiamin mangisi, Livaiba nan Purirpenim angarigh mangi danganir igharazimin uam anesaragh. Eghti gumazir kinitam Purirpenimin boroghin iziva, an aremegham. **52** Israelian gumazamizir igharaziba, ia uan anababa ko iki, uan purirpeniba asi uan danganibara iki uan ababanim itir fleggha aseghiti da ghuanang. **53** Eghti Livain anabamin adarazi uan purirpeniba nan Purirpenimin miriaba bar da asegh, egh deraghvira a geghuv an gan. Puvatighiti, gumazir kinitam nan Purirpenim boroghin izi na damighiti ki bar aningaghegh, Israelia bar ia gasighasigham. Purirpenir kam, Akar Dikirizir Gavgavim

itir dagiar akuamning an aven ikiam.” 54 Ezi Moses bizir kabar gun Israelia mikemezi, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, biziba bar dagh ami.

2 Ikiavira Itir God Moses ko Aron akar kaba aning ganingi: **2** “Israelia uan purirpenibar ikiamin danganiba aghuva, gumaziba vaghvagh uan anababar ziaba itir fleghin boroghin uan adarazi ko dapiam, eghti God bativamin Purirpenim, danganir kamin tongira ikiam. Men purirpeniba tong Godin Purirpenimin saghon iki, eghti dar tiar akaba an amadaghan mituagh iki. **3** “Aruem anadi naghin amadaghan, anabar 3pla, Judan anabamin ababanim itir fleghin boroghin, uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, ezi Judan anabam 74,600plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Judan anabamin adarazir miriamin, Isakarin anabamin adarazi iki. Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakarin anabamin gumazir dapanim, ezi Isakarin anabam 54,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Isakarin anabamin adarazir miriamin, Sebulunin anabamin adarazi iki. Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim. Ezi Sebulunin anabam 57,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 186,400plan gumaziba iti. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarazi faragh mangam. **10** “Eghti sautin amadaghan, anabar 3pla, Rubenin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Sedeurin

otarim Elisur, a Rubenin anabamin gumazir dapanim,
 ezi Rubenin anabam, 46,500plan gumaziba iti, me
 midorozim damuan tughati. Ezi Rubenin anabamin
 adarazir miriamin, Simeonin anabamin adarazi iki.
 Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin
 gumazir dapanim, ezi Simeonin anabam, 59,300plan
 gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Simeonin
 anabamin adarazir miriamin, Gatin anabamin adarazi
 iki. Ezi Ruelin otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir
 dapanim, ezi Gatin anabam 45,650plan gumaziba iti,
 me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar
 moghira, men dibobonim 151,450plan gumaziba. Dughiar
 Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi,
 faragha zuir anabar 3plan adarazir gin mangam. **17**
 “Me tuavimin mangamin dughiamin, Judan anabamin
 adarazi faragh mangam, eghti anabar igharaziba, me
 danganir me ikezibar mirara, vaghvagh uan ababaniba
 itir fleghbar suigh men girara mangam. Me dapiamin
 danganiba, me uarir gin zui moghira dar ingar. Eghti
 Livain anabamin adarazi na bativamin Purirpenim ater
 bar men tongira iki mangam. Eghti 6plan anababar adarazi
 Livaibar faragh mangam, eghti 6plan anababar adarazi
 Livaibar gin mangam. **18** “Eghti aruem uaghiri naghin,
 anabar 3pla, Efraimin anabamin ababanim itir fleghin
 boroghin, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki.
 Amihutin otarim Elisama, a Efraimin anabamin gumazir
 dapanim, ezi Efraimin anabam, 40,500plan gumaziba iti,
 me midorozim damuan tughati. Ezi Efraimin anabamin
 adarazir miriamin, Manasen anabamin adarazi iki. Ezi

Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim, ezi Manasen anabam 32,200plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Manasen anabamin adarazir miriamin, Benjaminin anabamin adarazi iki. Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim, ezi Benjaminin anabam, 35,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 108,100plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamimin, 3plan anabar kabar adarasi, me Livaibar gin mangam. **25** “Eghti notin amadaghan, anabar 3pla, Danin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amisadain otarim Ahieser, a Danin anabamin gumazir dapanim, ezi Danin anabam, 62,700plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Danin anabamin adarazir miriamin, Aserin anabamin adarazi iki. Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin anabamin gumazir dapanim, ezi Aserin anabam 41,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Aserin anabamin adarazir miriamin, Naptalin anabamin adarazi iki. Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanimin iti, ezi Naptalin anabam, 53,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 157,600plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, me bar abuan mangam. Anabar kaba vaghvagh uan fleghbar suigh bar gin mangam.” **32** Me Israelian anababa ko men ikiziba ko men purirpeniba itir danganibar gin ghua men ziaba osira me medima, men dibobonim bar

moghira 603,550plan gumaziba. **33** Moses, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, Livain anabamin adarasi, a Israelin anabar igharaziba ko me mengezir puvati. **34** Kamaghin, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Israelia biziba bar dagh ami. Anababa vaghvagha uan flegghbar boroghin uan purirpenibar danganiba azui. Egha dughiar Israelia tuavimin mangamim, me bar vaghvagha uan anababa ko uan ikiziba ko zui.

3 Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin Moses ko migeir dughiamin, Aron ko Mosesin ikizim kamakin. **2** Aron otarir 4pla iti, Nadap, an otarir ivariam, ezi an gin, Abihu, Eleasar ko Itamar. **3** Aronin otarir kaba, me ofa gamir gumazibar ikiasa, Moses olivin borem isa men dapanibagh inga me amisevegha Ikiavira Itir Godin ofa damuamin ingangarim me ganingi. **4** Israelia, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Nadap ko Abihu ofa gamir gumazibar ingangarim gamua Ikiavira Itir God ifongezir puvatizir avimin, an damazimin ofa gami. Kamaghin amizi, aning areme. Nadap ko Abihu, boriba puvatigha areme. Ezi kamaghin, Eleasar ko Itamar aningin danganim inigha ofa gamir gumazimningin otogha, Ikiavira Itir Godin ofa gami. Aningin afeziam Aron ikiavira itima, aning ingangarir kam gamua izi. **5** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **6** “Ni Livain anabamin adarazi inigh men aku izi ofa gamir gumazim Aronin damazimin izegh, me amiseveghti, me an ingangarir gumazibar otivigham. **7** Me Aron ko Israelian gumazamiziba bar men akurvagh nan Purirpenimin ingangarim damuam. Me na bativamin Purirpenimin guamin, na bagh ingangaribar amuam. **8**

Me Israelian danganim inigh, na bativamin Purirpenimin aven itir biziba bar deraghvira dar ganiva dagh ativagham. Me arazir kamin, Purirpenimin ingangaribar amuam. **9** Ni Livaiba isi Aron ko an ovavir boribar aningigh. Ki Israelian tongin Aron ko an otaribar akurvaghasa Livaibav sefe. **10** Ni Aron ko an ovavir boriba, ofa gamir ingangarim bagh me amiseveghti, merara ingangarir kam damuva ofa gamir gumazibar min iki. Eghti gumazir kinitam, nan bizir bar zuruzibar boroghin izisi damuti, ia a misueghti an aremegh.” **11** Egħa Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, **12** “Ia oragh! Ki datirighin ua bagħ Israelian gumamazibar tongin Livaiba amisevegħti, me na baghvira ikiam. Ia fo, ki faragħa Isipian otarir ivariaba bar me misoghezir dughiamra, ki Israelian otarir ivariaba bar ua bagħa dagħ inaba, kar gumamazibar otarir ivariaba ko asizibar nguzir ivariaba sara. Kamaghin amizi, ian otarir ivariaba bar nana. Egħa ki datirighin otarir ivariabar danganim iniasa Livaibagh inaba. Me datirighin nan ingangarir gumazibar min iki na baghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.” **14** Egħa Ikiavira Itir God, Sainain gumamaziziba puvatizir danganimin ua kamaghin Moses migei, **15** “Ni Livain anabamin adarazi ko men ikiziba bar me menegħ. Ni gumaziba bar vaghvagh, kar otarir iakinir vamira itibar ikegh mangi gumazir ghuribar tugh, ni bar me menegħ men ziaba osirigh.” **16** Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregħa, an gin ghua bar me menge. **17** Fomira, Livai otarir 3pla iti, men ziabar kara: Gerson, Kohat, ko Merari. **18** Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara,

Lipni ko Simei, aning gin uan ikizimin afeziamningin oto.

19 Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel, me gin uan ikizibar afeziabar otifi. **20** Ezi Merarin otarimningin ziamning kara, Mali ko Musi, aning gin uan ikizimningin afeziamningin oto. Livain anabamin adarasi, men ikizibar ziaba, uan inazir afeziabar ziar kabar gin zui.

21 Ezi Gersonin adarasi, ikizir pumuning iti, kar Lipnin ikizim ko Simein ikizim. **22** Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 7,500in tu. **23** Gersonin ikizimin adarasi, aruem uaghiri naghin Purirpenimin akirangin uan purirpeniba asam. **24** Ezi Gersonin ikizimin gumazir dapanim, a Laelin otarim Eliasap. **25** Gersonin ikizimin gumaziba, me ingangarir kaba iti. Me God bativamin Purirpenimin iniba bar dar ganam, dar kara: an aven itir biribar inir duiba bar, ko azenan anevamin inir ekiaba, ko an tiar akamin inim ko, Purirpenim ko ofa gamir dakozi avinizir divazimin iniba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba. Me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti. **27** Ezi Kohatin ikizimin adarasi, ikizir 4pla iti. Kar Amramin ikizim, ko Isharin ikizim, ko Hebronin ikizim, ko Usielin ikizim. **28** Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 8,300in tu. Me Purirpenimin ganamin ingangarir maba iti. **29** Kohatin ikizimin adarasi, Purirpenimin sautin amadaghan uan purirpeniba asam. **30** Ezi men gumazir dapanim, Usielin otarim Elisafan. **31** Ingangarir me damuamimra kara, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam,

ko dakozim, ko lamın agharim, ko ofa gamir dakozir pumuning, ko Anogoroghezir Danganımın itariba ko bizir igharaziba, ko Bar Anogoroghezir Danganım modir inim, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

32 Ezi Livaiba bar, men gumazir dapanım Eleasar, a ofa gamir gumazim Aronın otarım. A Godın Purirpenımın aven ingangarım gamir gumazibagh, ativagha men gari.

33 Ezi Merarin ikizimın adarasi, me ikizir pumuning iti, Malin ikizim, ko Musin ikizim. **34** Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonım, 6,200ın tu. **35** Merarin ikizimın adarazir gumazir dapanım, Abihailin otarım Suriel. Egh me Purirpenımın notın amadaghan uan purirpeniba asam. **36** Merarin ikizimın adarasi, me ingangarir kaba iti. Me, Purirpenımın birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksiar birir agharibar poviba gavgavım dagh anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenım avinizir divazir ekiamın dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavım dagh anidir boksiaba, ko divazimın suizir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarım iti. **38** Egh Moses ko Aron uan otariba ko, God bativamin Purirpenımın guamin, aruem anadi naghın uan purirpeniba asam. Me Anogoroghezir Danganımın aven ingangaribar ganamin ingangarım iti. Me Israelia bar men akurvaghasa kamaghın ami. Eghti gumazir kinitam danganir kamın boroghın iziti, me a misueghti, an aremegham. **39** Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Akar Gavgavım aning ganingizi moghın, aning an

gin ghua Livain anabamin gumaziba ko me itir ikiziba bar men ziaba osiri. Aning men otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, bar me menge, ezi men dibobonim 22,000in tu. **40** Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ni Israelian otarir ivariabar ziaba bar da osirigh. Ni otarir iakinir vamiran itibar ikegh men ziaba meng mangi gumazir ghuribar tugh. **41** Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian otarir ivariaba iniamin danganim, ki Livaiba iniam. Egh ki uaghan Israelian asizir ivariaba iniamin danganim, kar bulmakauba, ko sipsipba, ko memen ivariaba, ki uaghan Livaibar asizir ivariaba iniam.” **42** Kamaghin amizi, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. A Israelian otarir ivariaba bar me meneggha men ziaba osiri. **43** Ezi men otarir ivariaba bar, kar otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua men gumazir ghuribar tu, men dibobonim 22,273in tu. **44** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, **45** “Ni datirighin Israelian borir ivariabar danganim inisi, Livaiba na daningigh. Eghti Livaiba nan gumazamizibara ikiam. Egh men asiziba, Israelian asizir ivariabar danganim inisi me na daningigh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **46** Israelian otarir ivariabar dibobonim, mong pin iti, ezi Livaibar gumazibar dibobonim, a 273plan gumazibagh afira, Kamagh, 273plan gumazir kaba, ia nan dafarim dama ua me givezeghiva ua me iniam. **47** Ezi ua gumazir vamera, iniamin ivezim, a 50 kina. Kamaghin amizi, ia ua 273plan gumazir kaba vaghvagh me givesi, me bagh vaghvagh 50 kina 50 kina inigh na bagh izi. **48** Egh dagiar kaba, ni Aron ko an otaribar aningigh, egh

ua gumazir kaba iniam.” 49 Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir kam baregha an gin ghu. A 13,650 kina, otarir ivariar kabar dafarim dama da inigha ghua, ua me iniamin ivezimin min Aron ko an otaribagh aningi.

4 Ezi Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, 2 “Gua Kohatin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me meneggh. Kohatin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. 3 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegh mangi 50plan azeniba itibar tugh, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me meneggh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. 4 Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir bar zuruzibar ganam. 5 “Israelia danganir mam ategh mangisi, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modir inir aghuarir ekiam adegh a inigh an onegh Boksiam avaragh. 6 Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra inigh anevaragh, bluplan initam uam anevaragh. Egh Boksiam atersi an iter otevir pumuning isi, tam vongin itir Boksiamin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh. 7 “Egh me inir bluplan tam isi dakozir nan damazimin ikiavira itim gisin a ghuaragh. Egh itariba, ko mineba, ko ababa, wainin dipam ingiamin ofa bagh itarir koniba isi, dakozir kam dafagh. Me zurara bretin na ganidim, me dakozir kam darigh, eghti a nan damazimin ikivira iki. 8 Egh bizir kaba bar moghira, inir aghevitamin da avegh. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra isi bizir kaba bar da avegh. Egh dakozir kam atersi, me an iter otevimning isi, tam vongin

itir dakozimin ringning darugh, egh tam vongin itir
 ringning darugh. **9** “Egh me inir bluplan tam inigh, lamin
 aghorim ko an lamba, ko akamimin min avimin suizir
 biziba, ko an itariba, ko olivin boreba itir mineba, ko an
 itir bizir igharaziba, bar moghira da avegh. **10** Egh a ko
 an itir bizir kaba bar, ongarimin itir asizir ekiabar inir
 aghuitamin da rikigh. Egh anetersi, nogorim a datigh a
 ikegh. **11** “Egh inir bluplan tam isi, golin ingarizir ofa
 gamir dakozim avaragh, egh ongarimin itir asizir ekiabar
 inir aghuitam a gisin uam anevaragh, egh anetersi,
 aneteramin iter otevimning an gol ringbar aghuigh. **12**
 Egh Anogoroghezir Danganimin aven Godin ingangarim
 damuamin biziba bar da akuvagh inir bluplan tamin aven
 da rikigh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam
 bar da nomkegh, egh da atersi nogorim a datigh a ikegh.
13 “Egh ofa gamir dakozir ekiamin averenim rueghiva, inir
 pighaghevitamin anevaragh. **14** Egh ofa gamir dakozimin
 Godin ingangarim damuamin biziba bar da isi, ofa gamir
 dakozimin pin dar arikigh. Bizir kaba, itarir ekiaba, ko
 fokba, ko savolin muziariba, ko itarir avim ateramiba,
 ko averenim iniamin itariba. Egh ongarimin itir asizir
 ekiabar inir aghuitam isi ofa gamir dakozim avaragh.
 Egh anetersi, an iter otevimning isi, an gol ringbar
 aghuigh. **15** “Israelia dikavigh danganir igharazimin
 mangisi damuti, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven
 itir biziba bar da noeghti, Kohatin adarazi izi bizir kaba
 ateram. Arazir kamin, me bizir bar zuruzibar suighan
 kogham. Puvatighti, me arighiregham. Kohatin adarasi,
 God bativamin Purirpenimin biziba ateramin ingangarir

kam iti. **16** “Ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, Purirpenim ko an aven itir bizibar ganam. Egh lambar boreba, ko migharir mughurir aghuim zuir paura, ko wit tuamin ofan me zuraram amiba, ko olivin borer me ofa gamir gumazibagh inga me amisivamiba, a bizir kabar ganam.” **17** Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, **18** “Gua oragh. Livain anabamin adarazir tongin itir Kohatin ikizimin gumaziba, me nan bizir zuruzir kabar boroghin iziti, gua bar deraghvira men gan. Bar guizbangira, Kohatin ikizimin adarazi arazir kuratam damighti, ki me misueghti me arimighiregham. Kamaghin, Aron uan otariba ko, men ikizim faragh Purirpenimin aven mangi, bizir me damuamiba deraghvira vaghvagh men akakagh, me ateramin bizibar me mikim. **20** Egh ofa gamir gumaziba Purirpenimin aven nan bizir zuruziba nogha da aver dughiamin, Kohatin ikizimin adarazi Purirpenimin aven mangi bizir kabar ganam kogham. Me dar ganamin dughiamra, me maghiram arighiregham.” **21** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **22** “Ni Gersonin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me menegh. Gersonin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. **23** Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me menegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. **24** Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir kaba ateram. **25** Me Purirpenimin birimin min duir inir aghuir ekiaba, ko God bativamin Purirpenim aver inir me ongarimin itir asizir ekiabar

inibar ingariziba, ko God bativamin Purirpenimin aven zuir tiar akamin inir ekiaba, me bar da ateram. **26** Egh Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinizir divazimin inir ekiaba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba ko dar bizir igharaziba, me bar dar ganam. Gersonin ikizim, me bizir kabar ganiva dar kir da ateramin ingangarim iti. **27** Aron uan otariba ko, Gersonin adarazir ganiva me vaghvagh damuamin biziba ko ateramin biziba ko damuamin ingangarir igharazibar me mikimam. **28** Gersonin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.” **29** Egħa Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Merarin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me meneggh. Merarin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. **30** Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagħ men ziaba osirigh me meneggh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. **31** Ia danganir igharazimin mangamin dughiamin, Merarin ikizimin adarasi, me na bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksiar birir agharibar poviba gavgavim dagħ anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinizir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagħ anidir boksiaba, ko divazimin suirazir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar da ateramim ingangarim iti.

Ni Merarin ikizimin adarazi vaghvagh ateramin bizibar me mikim. **33** Merarin ikizimin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kabar amuam. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.” **34** Kamaghin, Moses ko Aron ko Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Livain anabamin adarazir ziaba osirigha me menge. Kar, Kohatin ikizimin adarazi ko Gersonin ikizimin adarazi ko Merarin ikizimin adarasi. Men gumaziba ko ikizir me aven itiba, me men ziaba osirigha me menge. Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azeniba itibar tuziba, me God bativamin Purirpenimin ingangarim bagha men ziaba osirigha me menge. Men dibonibar kara, Kohatin ikizimin gumazibar dibobonim 2,750plan gumaziba, ezi Gersonin ikizimin gumazibar dibobonim 2,630plan gumaziba, ezi Merarin ikizimin gumazibar dibobonim 3,200plan gumaziba. Ikizir 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 8,580plan gumaziba. **49** Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghira, me gumaziba menge. Eggha ingangarir me vaghvagh damuamiba ko ateramin biziba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me me ganingi.

5 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me danganir itimin gumazir kaba batueghti, me mangi azenan iki. Kar, gumazamizir lepan min garir arimariar kuram itiba, ko gumazamizir mikarzir mogomeba duaba da bativima, ghuzir mitiziba dar azenan otifi, ko amizir uan iakinibav soziba, ko gumazamizir ariaghirezibar kuabar suigha Godin

damazimin mizeziba. **3** Ia gumazamizir kaba uaghara me amangighti, me danganir ia itimin azenan mangi. Ia kamaghin damuti, danganir ki uan gumamazizibar tongin itim, a nan damazimin mizeghan kogham.” **4** Kamaghin amizi, Israelia, gumazamizir Godin damazimin mizeziba azenan me amadima, me azenan zui. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami. **5** Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **6** “Ni akar kaba Israelian gumamazizibar aningigh: Gumazitam o amizitam akirim ragh Ikiavira Itir God gasaragh, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, osimtizim an ikiam. **7** Kamaghin, a uan arazir kuramin gun mikemegh, egh ivezim bar anetigh gumazir an arazir kuramin a gamizim daningigh. Ivezir a ikarvaghhamim, 500plan dagiabar ikiti, ni uam a gisin dagiatabar atigh 600plan dagiaba a daningigh. **8** Gumazir ivezir kam iniamim aremeghti, an tav ikian kogh ivezir kam inighan koghti, gumazir arazir kuram gamizim, ivezir kam inigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, ofa gamir gumaziba a iniam. Egh ivezir kam gisin, a sipsipin apuritam isi ofa gamir gumazim danighti, ofa gamir gumazim an arazir kuraba gin amangamin ofa damuam. **9** Israelia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, bizir aghuitaba inigh izi ofa gamir gumazim danighti, bizir kaba an bizibara. **10** Gumamaziziba God bagha inigha izir ofan manaba, kar bizir me ofa gamir gumazim ganidiba, a ua bagh da iniam.” **11** Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **12** “Ni akar kaba Israelian gumamazizibar aningigh: Gumazitam kamagh nighnigh suam, an amuim ti akirim a gasaragha gumazir igharazim ko akui, egha

Godin damazimin mize. Gumazir kam a fozir puvati, guizbangira, o puvati. Amuim ti modogha arazir kam gami. Guizbangira, tav an ganizir puvatigha, a gasir akamin tuaviba puvati. Kamaghin pam navir kuram uan amuimin iti. **15** Egh arazir kamin, gumazim uan amuim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. A uaghan ofa damusi 1 kilogrem plauan balin ingarizim inigh mangam. Ofan kamin mingarimra kara, pam ti uan amuim bagha nighnizir aviriba ikia navir kuram an iti, eghti me fogham amuim guizbangira arazir kuram gamiz, o puvati. Kamaghin, gumazir kam olivin borem isi plauan kam gingan marki. Egh uaghan, a migharir mughurir aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim a darighan marki. **16** “Eghti ofa gamir gumazim, amizim inigh iziti, a ofa gamir dakozimin boroghin izi Ikiavira Itir Godin damazimin tugham. **17** Eghti ofa gamir gumazim, dipar me na ganingizitam isi, nguazir miner tam gingegh, egh Ikiavira Itir Godin Purirpenimin apengan itir nguazir minezitaba inigh dipar kam mikinigh, eghti arazir kamin dipar kam puv misogham. **18** Amizir kam nan damazimin tughiv ikiamin dughiamin, ofa gamir gumazim amizimin dapanir arizim firighi a ruaragh pura ikiam. Eghti ofa gamir gumazim, ofa damuamin plaua isiva amizimin dafarim datigh. Egh ofa gamir gumazim uan dafarimin dipar misozi kamin itir nguazir minemin suiragh. E fo, dipar misozir kam, amizir guizbangira arazir kurabagh amibagh asighasisi. **19** Ofa gamir gumazim amizim mikimti, amizim amamangatighi, ofa gamir gumazim suam, ‘Ni fo, dughiar ni uan pamin

itimin, ni gumazitam koma arazir kuratam gamizir puvati,
 eghti dipar misozir kam guizbangira ni gasighasighan
 kogham. **20** Ezi ni uan pamin itir dughiamin, ni uan pam
 ategha guizbangira gumazir igharazim ko arazir kuram
 gamigha Godin damazimin mize, eghti dipar misozir
 kam nin ingariva ni gasighasigham.’ **21** Eghti ofa gamir
 gumazim uam akar kurar kam amizim mikimam, ‘Ni
 guizbangira arazir kuram gami, eghti Ikiavira Itir God
 nin gumazamizibar tongin nin ziam gasighasigham, egh
 nin borivtarim damighti, an ekonamighti, nin navim
 buigham. **22** Dipar misozir kam nin navimin aven mangi
 an ingarti, a buva nin mikarzir mogomem damighti
 a ikuvigham.’ Eghti amizim suam, ‘Aria, guizbangira.
 Ikiavira Itir God mikemezi moghin damu.’ **23** “Eghti
 ofa gamir gumazim asighasighamin akar kam osirigh,
 egh dipatam inigh akar osirizir kam ruti a miner dipar
 misozim magiram. **24** Egh gin an amizim mikemeghti, an
 anemeghti, dipar misozir kam an navir averiamin aven
 magiram. **25** Ofa gamir gumazim, amizim suirazir ofan
 plauan kam a dama a inigh, an suiragh Ikiavira Itir Godin
 damazimin a fegh a damuti, a ighuamangi. Egh a inigh
 ofa gamir dakozimin mangam. **26** Egh uan dafarim isi
 plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam inigh ofa
 gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar
 mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir
 kam, a bar plauan namin danganim inigham. A kamaghin
 damigh gin amizim mikemeghti, a dipar misozir kam
 amam. **27** Amizim guizbangira poroghamiba uari bakeir
 arazim damighiva Godin damazimin mizeghti, dipar

misozir kam an aven mangiva, mizazim a daningiva, an borivtaribar amighti, da ekonamigh, navim buva an mikarzir mogomem ikuvigham. Eghti Ikiavira Itir God an gumazamizibar tongin an ziam gasighasigham. **28** Eghti amizir kam, guizbangira arazir kuram damighan koghiva, a Godin damazim deraghvira ikivira ikiti, dipar misozir kam a gasighasighan koghti, bizir kurar kam a batoghan kogham. Eghti a boriba batamin gavgavim ikivira ikiam. **29** “Akar Gavgavir kamin mingarim kamakin. Gumazitam uan amuim mikim suam, a ti arazir kuram gami. Egh a nighnizir aviriba iki egh navir kuram an ikiam. **30** O, gumazim pura akar kinim uan amuir aghuim gasi, navir kuram pura an ikiti, me amizim mikemeghti, an ofa gamir dakoizimin boroghin tughti, ofa gamir gumazim guizin akam gifoghsi arazir kam damuam. **31** Eghti amizim guizbangira arazir kurar kam gami, an an ivezir kuram iniva osimtiziba ateram. Amizim guizbangira osimtizim damighti, an pam akam a gasir arazir kamin osimtizim an ikian kogham.”

6 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim: Gumazitam o amizitam uabi isi Ikiavira Itir God daningiva a baghvira ikisi, a ko akam akirigh, **3** egh a wainin dipam ko dipar gavgavibar aman marki. Egh wainin ovizibar dipaba ko wainin oviziba ko wainin ovizir midiaribar aman marki. **4** A uabi isa na ganiga Akar Gavgavim gamizir dughiamin ikegh mangi dughiar a na baghvira ikiamim givaghamim otogham, a wainin dipatam, o wainin oviziba, o wainin ovizibar inibar aman marki. **5** “Egh dughiar a uan akar

dikirizimîn gîn ghua uabi isa na ganîdimîn, a uan dapanir arizibagh isi da otivan marki. A nan gumazimra. Egh an akar dikirizir gavgavir kamîn apengan iki, dughiabar zurara uan dapanir arizim ko ghuamasiziba ateghti da aghung. **6** A dapanir arizir ruarim sara itir arazir kam, gumazamizibar akagha ghaze, a God baghavira itir gumazimra. Kamaghîn amizi, a uabi nan damazimîn mizeghan koghsi gumazitamin kuamin boroghîn mangan kogham. Guizbangira an afeziam, o amebam, o aveghbuaba o buaramiziba arimighireghti, a men kuabar boroghîn mangan kogham. A kamaghîn damigh, nan damazimîn mizegham. **8** Dughiar a uan akar dikirizimîn gîn ghua na baghavira itimîn, a Ikiavira Itir Godîn gumazimra. **9** “Gumazitam an boroghîn puram aremeghti, bizir kam an dapanir arizir na ganîngizim damuti, a nan damazimîn mizegham. Kamaghîn amizi, gumazir kam 7plan arueba orarkegh gîn uan dapanim gisegh, egh ua nan damazimîn zuegham. **10** Egh namba 8in aruemin, a kuarazir bunbar pumuning o osirvar pumuning inigh ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimin tiar akamîn mangi. **11** Eghti ofa gamir gumazim aning inigh, tam arazir kuraba gîn amadir ofa damu. Egh tam ofan bar isia mighirim damu. Gumazir kam, gumazir kuamin boroghîn ikegha osimtizim ikia a nan damazimîn mize. Kamaghîn, ofan kamning a damighti a nan damazimîn ua zuegham. Aruer kamra, gumazir kam ua uan dapanir arizim na daningti, a nan bizimram otogham. **12** Aruer a Ikiavira Itir God baghavira ikiasa akam akirizibar dibobonim, a bar ua dar amuam. Dar dibobonim, aruer kamîn ikegh

mangiva, aruer kabar dibobonim givagham. A uan akar
 dikirizimin gin zuir aruer faragha ghueziba, da pura
 ghue. Guizbangira, an dapanarizim nan damazimin mize.
 Kamaghin, an azenir vamira itir sipsipin apurir igiatam
 inigh osimtiziba agivamin ofan min na bagh izi. **13**
 “Na baghvira ikiasa akar dikirizim gamizir gumazim,
 bizir a damuasa mikemezibar amigh givagh, egh na
 bativamin Purirpenimin mangi an tiar akamin boroghin
 tugham. **14** Egh a 3plan ofaba Ikiavira Itir God bagh dar
 amuam. An ofan bar isia mighirim bagh azenir vamira
 itir sipsipin nguzir apuritam, ko arazir kuraba gin amadir
 ofa bagh azenir vamira itir sipsipin amebatam, ko God
 ko navir vamira ikiamin ofa bagh sipsipin apuritam,
 a bar da inigh na bagh izam. Kar, asizir duaba dar
 mikarzibar itir puvatiziba. **15** Egh uaghan yis puvatizir
 bretba itir akiram, kar plauan aghuim ko olivin borem
 sara veregha ingarizir bretba, ko yis puvatizir bisketin
 olivin boremin aghuiziba, egh uaghan wit tuamin ofa ko
 wainin dipabar ofa damuamiba sara inigh izi. **16** “Eghti
 ofa gamir gumazim bizir kaba bar da isi, Ikiavira Itir
 God daningiva, arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar
 isia mighirim damu. **17** Egh sipsipin apurim misuegh
 akiramin itir bretin yis puvatiziba sara, Ikiavira Itir God
 ko navir vamiran ikiamin ofa damuam. Egh wit tuamin
 ofa ko wainin dipabar ofa uaghan dar ofa damu. **18**
 Eghti God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin,
 gumazir God bagha akar dikirizim gamizim, a uan dapanir
 arizibagh isegh, da inigh mangi God ko navir vamiran
 ikiamin ofan apengan itir avim datighti, da isigh. **19**

“Gumazir kamin dapanir ariziba isigh givaghti, gin ofa
 gamir gumazim, sipsipin apurimin aniavir agharimin
 tuzir me minemin avigha givazim, ko akiramın itir
 yis puvatizir bret tam, ko yis puvatizir bisketin tam
 inigh, gumazir kamin dafarim datigh. **20** Egh ofa gamir
 gumazim dar suiragh da fi dar amuti, da Ikiavira Itir Godin
 damazimin ighuavamangi. Kar ofa gamir gumazimin ofan
 zuruziba. Eghti uaghan na ganingizir sipsipin evarim
 ko buaragharim, da ofa gamir gumazimin biziba. Eghti
 gin God bagha akar dikirizim gamizir gumazim, wainin
 dipam amisi anemi. **21** “Arazir kabar mingarim kamakin.
 Gumazitam o amizitam uabi isi na daningisi, akam akirigh,
 egh me ofa damuamin arazir kabar gin mangi. Eghti
 gumazitam bizir igharazitaba uaghan da na daningisi,
 akar dikirizim damigh, a guizbangira akar dikirizir kamin
 gin mangi a damu.” **22** Ikiavira Itir God kamaghin Moses
 migei, **23** “Ni, Aron uan otariba ko, nan arazir ki deragh
 Israelia damuamim, an gun me mikemegh. Eghti me
 kamaghin Israelia mikim: **24** “Ikiavira Itir God, deraghvira
 ia damuva, egh deraghvira ian ganam. **25** Ikiavira Itir
 God, ian apangkuv egh, mati an guamin angazangarim ia
 gisirazi moghin, deraghvira ian ganam. **26** Egh Ikiavira
 Itir God, navir aghuim ian iki, egh navir amirizim ko
 dabirabir aghuim ia daningam.’ **27** “Eghti arazir kamin
 me nan ziam diponiva nan azangsigh suam, Ikiavira Itir
 God, ni deraghvira Israelia damu. Eghti ki bar deraghvira
 me damuam.”

7 Moses Ikiavira Itir Godin Purirpenim asaragha gifa.
 Egha aruer kamra, a olivin borem isa Purirpenim ko an

aven itir biziba, ko ofa gamir dakozim ko an biziba bar, dagh ingegha, da isa God ganingizi, da God baghavira iti. **2** Ezi Israelian anababar gumazir dapaniba, kar gumazir dapanir faragha gumazamizibar ziaba osirigha me mengeziba, me uan ofaba inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Me 6plan karisba ko 12plan bulmakauba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin boroghin izi. Gumazir dapaniba vaghvagh bulmakaun vamira inigha ize. Egha gumazir dapanir pumuning uaning inigha karisin vamira inigha ize. Me bar da inigha iza ofa damuasa da ariki. **4** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni ofan kaba, me dama da inigh na bativamin Purirpenimin ingangarim bagh, da isi Livain ikiziba vaghvagh uan ingangariba bagh biziba atersi, da tuiragh me daning.” **6** Ezi Moses bulmakauba ko karisba isa Livaibagh aningi. **7** A karisin pumuning ko bulmakaun 4pla isa Gersonin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. **8** Egha 4plan karisba ko 8plan bulmakauba Merarin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. Aronin otarim Itamar, me damuamin ingangaribar faragh mangi men ganam. **9** Moses fo, Kohatin ikizim, me damuamin ingangarim, me Godin bizir zuruziba uan dipizibar da ateram. Kamaghin amizi, a karis ko bulmakaun tam me ganingizir puvati. **10** Me olivin boreme isa ofa gamir dakozim ingegha God ganidima, an an bizimra otozir dughiamin, gumazir dapaniba uaghan uan ofaba inigha ofa gamir dakozimin boroghin izegha ofabar amuasava ami. **11** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin 12plan gumazir dapanibav kim suam:

Gumazir dapaniba vaghvagh aruebar vaghvagh uan ofaba isi God daning mangiti 12plan arueba givagham. Me bar kamaghira ofa gamir dakozimin God daningisi, ofaba inigh izi.” 12 Ezi gumazir dapaniba vaghvagha, uan ofaba aruebar vaghvagha God bagha da isa izi. Ezi aruer namba 1in, Judan anabamin gumazir dapanim Nason, an Aminadapin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 2in Isakarın anabamin gumazir dapanim Netanel, a Suarin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 3in, Sebulunin anabamin gumazir dapanim Eliap, a Helonin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 4in, Rubenin anabamin gumazir dapanim Elisur, a Sedeurin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 5in, Simeonin anabamin gumazir dapanim Selumiel, a Surisadain otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 6in, Gatin anabamin gumazir dapanim Eliasap, a Duelin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 7in, Efraimin anabamin gumazir dapanim Elisama, a Amihutin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 8in, Manasen anabamin gumazir dapanim Gamaliel, a Pedasurin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 9in, Benjaminin anabamin gumazir dapanim Abidan, a Gideonin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 10in, Danin anabamin gumazir dapanim Ahieser, a Amisadain otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 11in, Aserin anabamin gumazir dapanim Pagiel, a Okranin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 12in, Naptalin anabamin gumazir dapanim Ahira, a Enanin otarim, a uan ofa inigha izi. Me bar moghira vaghvagha ofan magh ghuezir

kaba inigha ize. Dar kara: silvan itarir ekiar vamira, an osimtizim 1 kilogrem ko akuam, ko silvan itarir dozir mam, an osimtizim 800 grem, aning inigha ize. Me itarir kamning uaghara plauan aghuim ko olivin borem sara veregh wit tuamin ofabar amuamim aning gati. Egha me vaghvagha golin itariba inigha ize, dar osimtizim 110 grem. Itarir kaba, pauran mughurir aghuim zuim bar dagh izifa. Egha me vaghvagha bulmakaun apurir igiar mam, ko sipsipin apurir mam, ko sipsipin nguzir azenir vamira itim inigha, ofan bar isia mighirim damuasa da inigha ize. Egha me vaghvagha arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurir mam inigha ize. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuasa bulmakaun apurir pumuning, ko sipsipin apurir 5pla, ko memen apurir 5pla, ko azenir vamira itir sipsipin nguzir 5pla, me bar ada inigha ize. **84** Gumazir dapanir 12plan kaba, ofa gamir dakozim God baghvira a daningasa, inigha izezir ofa damuamin biziba, ofa gamir gumaziba bar moghira da mengezi, dar dibobonim kamaghin ghu: 12plan silvan itarir ekiaba ko 12plan silvan itarir doziba. Dar osimtizim bar moghira, 28 kilogrem. **86** Egha me 12plan golin itariba inigha ize. Dar osimtizim, bar moghira 1,320 grem. Ezi pauran mughurir aghuim zuim dagh izifa. **87** Egha me 12plan bulmakaun apuriba, ko 12plan sipsipin apuriba, ko 12plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ofan bar isia mighiribar amuasa da inigha ize. Egha uaghan da sara wit tuamin ofaba isa asizir kaba koma ofa gami. Egha uaghan arazir kuraba gin amadir ofabar min, me 12plan memen apuriba inigha ize. **88** Egha God ko navir

vamiran ikiamin ofa damuasa, 24plan bulmakaun apuriba, ko 60plan sipsipin apuriba, ko 60plan memen apuriba, ko 60plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, me bar moghira da inigha ize. Me faraghavira ofa gamir dakozim gamizi, a Ikiavira Itir God baghavira itir bizimin oto, eggha gin me ofan avirir kaba bar dagh ami. **89** Ezi Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa, a bativamin Purirpenimin aven ghu. Eggha Ikiavira Itir Godin tiarim barazima, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin itir enselin bar gavgavimningin tongira otogha Moses migei. Boksar kamin asuam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim.

8 Eggha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **2** “Ni Aron mikim suam: Ni 7plan lamba isi, lamin aghorim itir agharibar dar danganibar deraghvira da aseghti, dar angazangarim lamin aghorimin guamin itir danganimin isiva angazangar.” **3** Ezi Aron, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, lamba isa lamin aghorimin itir agharibar dar danganibar da afe, eghti dar angazangarim lamin aghorimin guamin itir danganir kamin isiva angazangar. **4** Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, me lamin aghorim kamaghin an ingari. Me hama isa golin aghuarim misuegha lamin aghorimin ingara, an mingarimin ikegha an ingara uanaga, an pin itir agharibar itir akimaribar tu. **5** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **6** “Ni Israelian gumazamizibar tongin Livaibar diaghti me iziti, ni me damighti, me nan damazimin zuegh. **7** Me nan damazimin zueghsi, ni kamaghin damu. Ni dipar nan damazimin zueghamin

taba isi, arazir kuraba gin amadir ofan min, me gisin da kavamang. Egh me damuti, me uan mikarzim in itir ariziba bar dagh isegh, uan korotiaba rueghiva uari zuegh. **8** Egh me bulmakaun apurir igiatam, ko wit tuamin ofa bagh, plauan aghuim ko olivin borem sara vereghiva a inigh izi. Egh bulmakaun apurir igiar igharazitam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh izi. **9** Egh ni Israelian gumazamiziba bar me akuvagh, Livaibav kemeghti, me izi na bativamin Purirpenimin guamin tuifigh. **10** Livaiba nan damazimin ikivira ikiti, Israelian gumazamiziba uan dafariba isi, Livaibar dapanibagh isin dar arikigh. **11** Eghti Aron Israelian tongin Livaiba isi na daningigh, mati ia uan dafarimin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Arazir kamin, me Livaibar amighti, me nan ingangarim damuam. **12** Eghti Livaiba uan dafariba isi bulmakaun apurir kamningin dapanimning gisin dar arighiva, aningin tam arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim ofan bar isia mighirizim damu. Ofan kamning, Livaibar arazir kuraba gin amadaghti me Godin damazimin zuegham. **13** “Mati ia uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gami a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ia Livaiba isi na daningigh, eghti me Aron ko an otaribar akuragh men ingangaribar amuam. **14** Arazir kamin, ni Livaibar amighti, me Israelian gumazamizibar min ikian kogham, me bar nan adarazira. **15** Mati ni uan dafarimningin ofan suiragh a fegh a damuti a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ni Livaibar amighti, me zuegh givaghti, ni me isi na daningigh. Kamaghin me na

bativamin Purirpenimin aven ingaram. **16** Israelia bar
 men tongin, ki ua bagha Livaiba amisefe. Ki me gamizi,
 me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini, ezi
 Livaiba bar nan adarazira. **17** Bar guizbangira, ki Isipian
 otarir ivariabav misoghezir dughiamin, ki Israelian otarir
 ivariaba ko sipsipba ko bulmakaun nguzir ivariaba, ki ua
 bagha me amisefe. Kamaghin amizi, me bar nan bizibara.
18 Datirighin, ki Livaiba inigha me gamizi, me Israelian
 otarir ivariaba bar, men danganim ini. **19** Ezi ki Livaiba isa
 Aron uan otariba ko men agharim garisi. Eghti me men
 akurvagh Israelia bagh na bativamin Purirpenimin ingar,
 an ganiva ofabar amuva men arazir kuraba gin amangiti,
 me Godin damazimin zuegham. Me ian danganim inigha
 gifa. Kamaghin amizi, ian tav Anogoroghezir Danganimin
 boroghin mangan marki. Guizbangira, gumazir kinitaba
 danganir kamin boroghin mangiti, arazir bar kuraba me
 bativ, me gasighasigham.” **20** Kamaghin amizi, Moses, ko
 Aron, Israelian gumazamiziba ko, me bar Livaiba isa God
 ganidi, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi mokin.
21 Livaiba uari akirmigha uan arazir kuraba ategha uan
 korotiaba ruegha Ikiavira Itir Godin damazimin zue. Ezi
 Aron, mati a uan dafarimningin ofan suiragha a fegha
 a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi
 moghin, a men arazir kuraba gin amangasa ofa gamigha,
 me isa God ganingi. **22** Ikiavira Itir God Livaiba bagha
 Moses mikemezi moghira, gumazamiziba biziba bar
 dagh ami. Kamaghin, Livaiba, Aron uan otariba ko men
 apengan ikia, God bativamin Purirpenimin ingangarim
 gami. **23** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **24**

“Livaibar gumazir 25plan azenibar ikegha ghuavanadiba, me God bativamin Purirpenimin aven ingaram. 25 Egh me 50plan azenibar otoghiva, me Purirpenimin ingangariba ategh, avughsam. 26 Egh gin, me pura uan aveghbuar na bativamin Purirpenimin aven uan ingangaribagh amibar akurvagham. Egh, me uari ua ingaran marki. Ni akar kam Livaibav kemeghti, me kamaghin damu.”

9 Israelia Isipin kantri ategha Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, azenir namba 2 otozi an iakinir namba 1in aven, Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 2 “Ia iakinir kam, an aruer namba 14in guaratizimin, Israelian gumazamiziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kamin, bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongeziba bar deravira dar gin mangi.” 4 Kamagh amizi, Moses gumazamizibav kemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damusi, an arazarazibar gin mangiva isam damuam. 5 Me Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin ikia iakinir faragha zuimin, an aruer 14in, guaratizimin, me isar ekier kam gami. Me Ikiavira Itir God damuasa Moses mikemezi moghin ami. 6 Isar kamin dughiamin, gumazir maba, gumazir aremezimin kuar mamin suiragha Godin damazimin mize. Me fo, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuan kogham. Egha me Moses ko Aron bagha ghua kamaghin aning migei, 7 “E gumazir aremezimin kuamin suigha, Godin damazimin mize. E manmaghsu Israelian tongin, inabazir dughiar ekier kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damuan kogham?” 8 Ezi Moses kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tong

orarkegh, ki ia bagh Ikiavira Itir Godin azaragh fogham, a
 manmaghin e mikimam.” **9** Ezi Ikiavira Itir God, Israelian
 gumazamizibav mikimasa, kamaghin Moses migei, **10**
 “Ian tav, o ian ovavir boriba aremezir gumazir kuatamin
 suiragha nan damazimin mize, o ian tav tuavir ruaritamin
 ghua bar saghon iti, egh a gin isar kam damusi, iakinir
 akirangin itimin a damu. **11** Egh me namba 2in iakinimin,
 an namba 14in aruemin, an guaratizimin isam damuam.
 Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar
 kamin araziba bar dar gin mangi. Me isam damusi, sipsipin
 asizir tuzim, ko yis puvatizir bret, ko zuravarir misoziba
 sara dami. Egh me asizir tuzitam ateghti a iki mangi
 amimzaraghan otivan marki. Egh asizir kamin agharitam
 apiran marki. **13** Eghti gumazamizir nan damazimin
 zueziba, ko gumazamizir tuavir ruarimin ghua saghon
 itir danganimin itir puvatiziba, me God Israelia Gitazir
 Dughiam Ginighnizir Isar kam damuan aghuaghiva, me
 nan gumazamizibar ikian kogham. Me Israelian tongin
 ikian kogham. Bar guizbangira, ofan dughiamin, me ofa
 inigha Ikiavira Itir God ganingizir puvati. Kamaghin amizi,
 me uari uan arazir kurabar ivezir kuram iniam. **14** Kantrin
 igharazitamin gumazamiziba ian tongin ikiva, God Israelia
 Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam damusi, me
 arazir God ifongeziba bar deraghvira dar gin mangi. Arazir
 kamra, ia Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir
 ian tongin itiba uaghara, arazir kam damu.” **15** Moses
 Purirpenim asaragha bar ingangariba agivazi, ghuariar
 mam maghira iza God bativamin Purirpenim avara. Kar,
 Purirpenir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin

Boksiam itim. Ezi zurara guaratizibar ikegh mangi aminim
 tir dughiam, ghuariar kam, avimin min gari. **16** Dughiabar
 zurara ghuariam Purirpenim ave. Gumazamiziba aruebar
 garima, ghuariam iti. Ezi dimagaribar me garima, an
 avimin min isia ghuariam in aven iti. **17** Israelian tuavir
 daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekar kam Godin
 Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh,
 egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. Egh ghuariam
 izaghira itir danganimra ikiti, me ikiam. **18** Ikiavira
 Itir God mikemeghti, Israelian gumazamiziba danganir
 me itim ategham. An Akar Gavgavim me mikemeghti,
 me ua danganir igiam aghuam. Eghti ghuariar kam
 Purirpenim pin ikivira ikiti, me danganir kam in ikivira
 ikiam. **19** Ghuariar kam dughiar ruarimin Purirpenim
 pin ikivira ikiti, Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregh
 igharagh mangan kogham. **20** Dughiar mabar, ghuariam
 Purirpenim gisin dughiar otevimra ikiva dikavigh pin
 mangiti, me mangam. Ghuariam dughiar ruarim, o
 dughiar otevim in ikiti, me fo, Ikiavira Itir God Akar
 Gavgavim me daningasava ami. Ghuariam manmaghin
 ami, me puram an gin mangi, danganir me itim ategh
 mangam, o me ikiam. **21** Dughiar mabar ghuariam ikiti
 aminim pirighi, me iki mangi amimzaraghan ghuariam
 dikavti, me uaghan dikavigh danganir kam ategham. **22**
 Dughiar mabar aruer pumuning, o iakinir vamira, o azenir
 vamira, o dughiaaba manmaghin ruaragham, ghuariam
 Purirpenim gisin ikivira ikiam, eghti me uaghan danganir
 kam in ikivira ikiam. Dughiar manamin ghuariam dikafi,
 me uaghan dikavigh mangam. **23** Ikiavira Itir God me

migeir dughiabar, me a baragha, ikiamin danganiba aghua iti. Ikiavira Itir God me migeir dughiamin, me biziba isa danganiba ataghiragha igharagha zui. Arazir kamin, Ikiavira Itir God Akar Gavgaviba isa Moses ganidima, a me migeima, me an akamin gin zui.

10 Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **2** “Ia silvan taba inigh, haman dav sueghiva, sighar pumuningin ingarigh. Egh gin dughiar gumazamiziba uari akuvamim, o dughiar ia danganim ategh igharagh mangamimin, ia aning giviam. **3** Ia dughiar ruarimin sighamning uaghara aning giviti, gumazamiziba bar izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufagh. **4** Ia sighar vamira giviti, Israelian anababar gumazir dapanibara izi ni ko uari akufagh. **5** Ia sighar vamira pamtemin dughiar otevimin a giviti, aruem anadi naghin itir anababa, dikavigh danganir me itim ategh mangam. **6** Ia namba 2in dughiamin, sighar vamira pamtem dughiar otevimin a giviti, sautin amadaghan itir anababa dikavigh mangam. Sighar ararem otoghti, me fogh suam, kar mangamin dughiam, egh dikavigh mangam. **7** Eghti Israelia bar izi uari akuvamin dughiam bagh, ia dughiar bar ruarimin sighar pumuning giviam. **8** Aronin otaribara, me ofa gamir gumaziba, me sighamning giviamin ingangarim damuam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, ia sighamning giviamin arazir kamin gin mangi. **9** “Apaniba izi ian nguazimin ia misoghsi damuti, ia faragh sigham giviti, gumaziba zuamira dikavigh mangi apaniba ko misogham. Ia kamaghin damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia ginighnigh ian akuragh ian apaniba abiraghti ia

deraghvira ikiam. **10** Egh uaghan, ia bar akueghamin dughiar ekiaba, kar ia Godin ziam famin dughiaaba, ko iakinir igiaba otivir isaba, ko ian dughiar ekar igharazibar, ia sigham givighiva, uan ofan bar isia mighiriba, ko God ko navir vamira ikiamin ofabar amuam. Eghti ki ia ginighnigh ian akurvagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God.”

11 Israelian gumazamiziba Isip ategha azenan ize, ezi gin azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in aven, an aruer namba 20in, ghuariam uan danganir Godin Purirpenim gisin itim ategha dikavigha zui. Purirpenir kam, me faragha Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a gati. **12** Ezi Israelia kamaghin ganigha, dikavigha Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha, ghuariam in gin ghuavira ikia ghua garima, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin ghuariam an tu. **13** Dughiar kam, a faragha zuir dughiar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, Moses dikavigh mangasa Israelia mikemezi me dikavigha zui. **14** Egha me zuir dughiamin, me uan ikizibar uarigh arigha uan flegbhar suigha zui. Judan anabamin ikizir 3pla faragha zui. Ezi Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, egha uaghan 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. **15** Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakar in anabamin gumazir dapanim. **16** Ezi Helon in otarim Eliap, a Sebulun in anabamin gumazir dapanim. **17** Ezi ofa gamir gumaziba Purirpenim ko an biziba adeggha deraghavira da ike. Ezi Gerson in ikizimin adarasi, ko Merarin ikizimin adarasi, me Purirpenimin biziba atera faragha zuir Judan anabamin ikizir 3plan kabar gin zui. **18** Ezi men gin Rubenin anabamin ikizir 3plan adarazi me

uan fleghin suiragha men gin zui. Sedeurin otarim Elisur, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. **19** Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir dapanim. **20** Ezi Duelin otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir dapanim. **21** Ezi Livain anabamin Kohatin ikizimin adarasi, Anogoroghezir Danganimin biziba ko Bar Anogoroghezir Danganimin biziba atera men gin zui. Livaibar ikizir igharazimning faragha ghua danganir igiar me ikiamimin otivigha Purirpenim asaragha gifa. Ezi Kohatin ikizimin adarazi men gin ghua danganir igiar me ikiamimin otifi. Eggha me bizir me ateriba isa ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa Godin Purirpenim garis. **22** Ezi Efraimin anabamin ikizir 3pla, uan fleghin suiragha Kohatin ikizimin gin zui. Ezi Amihutin otarim Elisama, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. **23** Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim. **24** Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim. **25** Ezi bar gin, Danin anabamin ikizir 3pla, me uan fleghin suiragha zui. Ezi Amisadain otarim Ahieser, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. **26** Ezi Okranin otarim Pagi, an Aserin anabamin gumazir dapanim. **27** Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanim. **28** Dughiabar zurara, Israelia mangasa, me kamaghira uari afi. **29** Me mangasava amima, Moses uan amerem Hobap, a kantri Midianin gumazim Ruelin otarim, kamaghin a migei, “E datirighin danganir aghuir mamin mangam. Kar, danganir Ikiavira Itir God fomira e daningasa akar dikirizim gamizim. Ga uaning, ni e ko mangam. Eghti e deraghvira nin ganam. Bar guizbangira,

Ikiavira Itir God e ko akam akira ghaze, a bar deraghvira e damuam.” **30** Ezi Hobap a ikaragha ghaze, “Puvati. Ki mangan aghua. Ki uamategh uan nguibam ko uan adarazi bagh mangam.” **31** Ezi Moses kamaghin a migei, “O nan amerem, ni e ataghiraghan marki. Danganir Gumamaziziba puvatizir e ikiamin kaba, ni bar dagh fo. Kamaghin amizi, ni e ko mangi tuavim en akakagham. **32** Ni e ko iziti, Ikiavira Itir God e daningamin bizir aghuir manaba, e uaghan taba ni daningam.” **33** Gumamaziziba dikavigha, Ikiavira Itir Godin mighsiam ategha zuima, 3plan arueba gifa. Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera faragha ghua, egha danganir me avughsamim bagha gari. **34** Me zuir aruebar, Ikiavira Itir Godin ghuariam zurara me gisin ikia zui. **35** Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha mangasava amir dughiabar, Moses zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni dikavigh mangi uan apaniba ko misogh me batokegh. Egh gumazir ni gifongezir puvatiziba, ni me damighti, me tintinibar aregh.” **36** Me avughsasa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arizir dughiabar, Moses zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian tausenin avirir pozim bagh uamategh izi.”

11 Gumamaziziba osimtizir me bativiba bangin puvira Ikiavira Itir God gimobava an dei. Ezi Ikiavira Itir God me baregha, men atara an navim me bagha puv an isima, an avim me mikini. Ezi me iti naghin mitaghniabar boroghin, avim bar dar isi. **2** Ezi gumamaziziba uarir akurvaghasa Mosesin deima, Moses Ikiavira Itir God ko migeima, avim munge. **3** Danganir kam, me kamaghin

a dıbori, Tabera. Ziar kamin mingarim kamakin, “Avim Isir Danganim.” Ziar kamin nighnizim kamaghin zui, danganir kamin, Ikiavira Itir Godin avim men tongin isi. **4** Ikizir igharazibar gumamazizir maba uaghan Israelia ko zui. Me asizitabar amasa men aguiaba puv men ingari. Ezi Israelia uaghan imoba atara bizir kam bagha ara ghaze, “Oio! E asizir tabar ameka! **5** E fomira Isipin kantrin ikiava osirir aviriba puviram ada api, egha dagh ivezir puvati. Egha e zurara, kukambaba ko melonba, ko anianba, ko galikba apavira iti. **6** Ezi datirighin en gavgaviba bar gifa. E damamin bizitam ua itir puvati. Dughiabar zurara, e manan dagher kamram apa ghua bar an amira. E bar uarir apangkufi!” **7** Manan dagher kamin ganganim, mati temer ovizir muziarim, egha ghurghurigha iangurungi. **8** Me itir danganimin manan dagheba, dimagaribar ghuariam sara iri. Amimzaraghan gumamaziziba dikavigh daru da akumakum dagiabar da mirmiram, o itarir ekiamin aven temer otevimin dav soghtima, da plaua gavagham. Ezi dar maba me minebar da avigha, dar maba inigha bisketbar ingari. Me da apima, dar isingtizim, mati bisketin me olivin borem sara ingariziba. **10** Gumamaziziba uan ikiziba ko, uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav ikia imobava araima, Moses men dimdiaba barasi. Ezi Ikiavira Itir God atara me bagha an navim puvira an isi. Kamaghin amizi, Mosesin navim bar a basemezi, a kamaghin Ikiavira Itir God migei, **11** “Ni manmaghsua paza na gami? Ni manmaghsua na gakongezir puvati? Ni manmaghsua gumamazizir kabar ganamin ingangarim na ganingi? **12** Ki men ingarizir puvatigha me batezir

puvati. Ki men amebam puvati. Tizim bagha, ni me isa nan dafarimning gatigha ghaze, ki men amebamin min me ater otem me daningiva, me inigh bar mangi nguazir ni men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizi naghin otogham? **13** Gumazamizir kaba arava asiziba bagha nan azai. Ki managh me bagh asizir aviriba iniam? Ki bar iburaghburaki. **14** Ki uabira manmaghin gumazamizir avirir kabar amuam? Ki osimtizir ekar kam ateran bar iburaghburaki. **15** Ni kamaghin na damusi, ni nan apangkuvigh na misueghti, ki aremegh, uam osimtizir kam ateran kogham.” **16** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, “Ni 70plan Israelian gumazir aruaba inigh na bagh izi. Gumazir kaba, ni uabi me gifogha givagha ghaze, me guizbangira gumazir dapaniba, egha gumazamizibar damazimin me ziar ekiaba iti, gumazir kaba, ni me inigh izi. Ni me inigh na bagh na bativamin Purirpenimin iziti, me ni ko uari akuvagh tuifigh. **17** Eghti ki izighiri ni ko mikim, egh Duar ki ni ganingizir kam da gavgavitaba inigh, me darigham. Eghti me uaghan nin akuragh gumazamizir kabar osimtizitaba ateram, eghti ni uabira da ateran kogham. **18** Ni gumazamizibav kim suam: Ia guruh mizaragh bagh uari akirigh Godin damazimin zuegh, egh damamin asiziba iniam. Ia asiziba bagha arair ararem, Ikiavira Itir God a baregha gifa. Ia ghaze, ‘E asizitabar ameka! E faragha deragha Isipin iti.’ Ia oragh, Ikiavira tir God datirighin damamin asiziba ia daningti, ia dar ami. **19** Ia aruer vamira, o pumuning, o 5pla, o 10pla, o 20plan aruebar asizibar aman kogham. Bar puvatigham. **20** Ia iakinir vamiran arueba bar, ia

asizibar ami mangi egh dar aghuagh mighsi damuam. Ikiavira Itir God ia ko itima ia akirim ragha a gasara, egha ara ghaze, ‘E bar tizim bagha Isip ategha ize?’ Ia kamaghin mikemezi, bizir kam bangin, arazir kam ia bativam.” 21 Ezi Moses Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “Ame! Ki 600,000in gumazibara gari. Ezi ni ghaze, ni iakinir vamiran asiziba me daningti me dar amam? Asizir kaba, da managh iti? 22 E bulmakauba ko sipsipba bar dav sueghti, asizir kaba ti men tughatighan kogham. Eghti ongarimin itir osiriba bar, ti men tughatighan kogham.” 23 Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, “Ki ti gavgaviba puvatighama? Ni kiran oveghangin ganigh fogham, nan migirigiam ti daghem otogham, o puvatigham.” 24 Ezi Moses dikavigha azenan ghua, Ikiavira Itir God mikemezir bizibar gun gumazamizibav keme. Egha 70plan gumazir dapanibav seveghe me gamizi, me uari akuvagha Purirpenim ekiarughe itima, Moses aven ghu. 25 Ezi Ikiavira Itir God, ghuariamın tongin izaghira Moses ko migia, a ganingizir Godin Duar an itir kamin gavgavir maba abigha da isa 70plan gumazir dapanir kabagh ariki. Ezi Godin Duam me ko itima, me maghira dughiar otevimin akam inigha izir gumazibar min akam akuri. 26 Ezi gumazir dapanir 70plan kabar aven itir gumazir pumuning, Eldat ko Medat, aning me itir danganir kamin ikiavira iti. Aning gumazir dapanir igharaziba ko Purirpenimin ghuzir puvati. Aning danganir me itimra itima, Ikiavira Itir God, uan Duam aning gatizi, aning maghira akam inigh izir gumazimin min akam akuri. 27 Ezi gumazir igiar

mam ivegha ghua kamaghin Moses migia ghaze, Eldat
 ko Medat danganir ia itimra an aven ikia, akam inigha
 izir gumazibar min akam akuri. **28** Ezi Nunin otarim
 Josua, a igiamra ikia, Mosesin akurvagha izi. A kamaghin
 Moses migei, "Nan gumazir ekiam, ni mangi aningin
 anogoreghti aning bizitam mikiman marki." **29** Ezi Moses
 a ikaragha ghaze, "Gumazitam ti nan danganim inian
 ni aghua? Nan ifongiam kamakin, Ikiavira Itir God, uan
 Duam isi bar uan gumazamizibar anighti, me akam inigha
 izir gumazibar min akam akunam!" **30** Egha Moses 70plan
 gumazir dapaniba ko uamategha, danganir me itimin
 ghue. **31** Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizi, an ongarimin
 dikavigha ivava, kuarazir aviriba inigha izima da migha
 iza, Israelia itir danganimin boroghin ira bar a gizivagha
 tintinimin danganiba bar dagh izifa. Da bar vazimra
 1 mitan nguazim gisirara mighagha arua, tintinibar
 danganir me itim gira, azenan danganir me ekiaruzim
 sara ira ghua, aruer vamiran darorimin mitaghniamin
 min ghu. **32** Ezi gumazamiziba aruer vavira ko dimagarim
 sara puvira ingarava kuarazir bar aviriba isa zuima, aruer
 pumuning gifa. Gumazamiziba kuarazir bar aviriba ini,
 ezi dar osimtizim 1,000 kilogrem tu. Ezi gumazamizir
 avirim kuarazir bar aviriba inizi dar osimtizim 1,000
 kilogrem gafira. Egha me da apuzasa dar ghora pura
 nguazim garisi, eghti aruem dar ganti da misingam.
33 Me kuarazir tuziba apavira itima, Ikiavira Itir God
 men aningaghegha, me bagha navim puv isia arimariar
 kurar mam amadazi, gumazamizir avirim ariaghire.
34 Danganir kamin, me gumazamizibar kuaba afegha,

a dibora ghaze, Kibrot Hatava. Ziar kamin mingarim kamakin, “Asiziba bagha puvira arair gumazamizibar kuaba afezir danganim.” **35** Egha gin Israelia danganir kam ategha ghua, Haserotin danganim aghuigha an iti.

12 Moses a kantri Itiopian amizir mamin iti. Ezi Israelia Haserotin danganimin itir dughiamin, Aron ko Miriam, aning an amuim bangin pazava a mikeme. **2** Aning kamaghin a migei, “Moses ti ghaze, Ikiavira Itir God anarira migei. Puvati, a uaghan ga migei.” Ezi Ikiavira Itir God aningin imobir kam baraki. **3** (Guizbangira, Moses, a uabi abirir gumazim, nguazimin itir gumazitam an min uabi abirir puvati.) **4** Egha zuamira Ikiavira Itir God kamaghin Moses, ko Aron ko Miriam migei, “Ia na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi.” Ezi me ghue. **5** Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia izaghira Purirpenimin tiar akamin tugha dei, “Aron ko Miriam, gua kagh izi.” Ezi aning oregha sivagha roghira ghu. **6** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, “Gua oraghti ki datirighin gua mikimam. Ki Ikiavira Itir God. Ian tongin akam inigha izir gumazitam ikiti, ki irebamin min garir bizibar aven, uabi isi an akaghiva bizibar gun an mikimam. Egh ki irebabar aven a ko mikimam. **7** Ezi nan ingangarir gumazim Moses, a bar ighara. Ki garima, a nan gumazamizibar tongin nighnizir gavgavim nan ikia deravira nan gin izi. Ki uan gumazamizibar ganamin ingangarim a ganingizi, a bar deraghavira men gari. **8** Ga roroamningin min guizbangira uan guamningin gara, uaning ko migei. Ki akar mogomeba ko akar isin zuibar a ko migeir puvati. Ki bighavira bizibar a migei.

Ezi a uaghan nan nedazimin gari. Kamaghin amizi, gua manmaghsua nan ingangarir gumazim akam a gasi?” 9 Egha Ikiavira Itir God aning bagha navim bar ikuvigha aningin atara, aning ategha ghu. 10 Ezi Godin ghuariam Purirpenim ategha ghuzi, lepan arimariam maghira, Miriamin mikarzim otogha bar ghurghuri. Ezi Aron raghirigha an garima, lepan arimariam an mikarzim bar anevarazi, 11 a Moses migei, “Aruam, ga uaning, ni gan apangkuvigh, egh gan arazir kurar onganir kam bangin ivezir kuram ga daningan marki. 12 Ni aneteghti, a mati borim aremezi, amebam an kuam batezi moghin ganan marki. Ni an amamangatighi, arimariar kurar kam bar an mikarzim damuti an mikarzir vuem ikuvigh puvatighan marki.” 13 Ezi Moses Ikiavira Itir Godin dia ghaze, “O God, ki kamaghsua, ni Miriamin mikarzim damighi, a ua deragh.” 14 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, “An afeziam ti an guam giparighi, an aghumsizim ateriva danganir e itimin azenan iki mangiti, 7plan arueba givagham. Kamaghin, ni aneteghti an azenan iki mangiti, wighin vamira givaghti, gin ni a inigh ua danganir ia itimin aven izi.” 15 Kamaghin amizi, me Miriam batoghezi, a Israelian gumazamizibar danganir me itimin azenan itima, Israelian gumazamiziba ua tamoghin ghuezir puvati. Me ikiavira itima 7plan arueba givazi, me ua Miriam inigha uamategha me itir danganimin aven ize. 16 Egha gin, me dikavigha Haserot ategha ghua, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha, danganim aghuigha an iti.

13 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni 12plan anababa bar dar vaghvagh, dar gumazir dapanir vamira vamira misefegh. Egh ni 12plan gumazibar amangighti, me moga garir gumazibar min mangi Kenanin nguazir ki ia daningamim getigh.” **3** Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam baregha, Israelian 12plan gumazir dapaniba amangizi, me Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin dikavigha moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa zui. **4** Men ziabar kara: Sakurin otarim Samua, a Rubenin anabamin mav. **5** Horin otarim Safat, a Simeonin anabamin mav. **6** Jefunen otarim Kalep, a Judan anabamin mav. **7** Josepin otarim Igal, a Isakarin anabamin mav. **8** Nunin otarim Josua, a Efraimin anabamin mav. **9** Rafun otarim Palti, a Benjaminin anabamin mav. **10** Sodin otarim Gadiel, a Sebulunin anabamin mav. **11** Susin otarim Gadi, a Manasen anabamin mav. (Manase, a Josepin otarimningin mav.) **12** Gemalin otarim Amiel, a Danin anabamin mav. **13** Maikelin otarim Setur, a Aserin anabamin mav. **14** Vopsin otarim Nabi, a Naptalin anabamin mav. **15** Makin otarim Guel, a Gatin anabamin mav. **16** Gumazir dapanir kaba, Moses moga garir gumazibar min, Kenanin nguazimin getiasa me amangi. Egha Nunin otarim Hosia, Moses an ziam giragha, “Josua,” a gati. **17** Moses moga garir gumazibar min me amangasa kamaghin me migei, “Ia mangi Negevin Distrighin aven mangiva, anetegh mighsiaba itir danganimin otogh. **18** Egh ia deraghvira mongegh ganigh fogham, nguazim manmaghin gari, ezi an gumazamiziba avirasemez, o puvati? Egha me gavgaviba iti, o puvati? **19** Ia nguazim

asavsuigh, a gifogham, a deraz, o a ikufi. Ia uaghan an nguibabar gan da asavsuigh, da divazir bar gavgaviba iti, o da pura iti? **20** Egh deraghvira nguazim getigh a gifogh, me dagheba oparan a deraz, o puvati? Ezi temer manmaghin gariba aghui, egha uaghan ruaritaba iti, o puvati? Kar wainin oviziba faragha anir dughiam, kamaghin, ia ter ovizitaba sara inigh izi. Ia pura izan marki. Ia atiatingan marki.” **21** Kamaghin amizi, 12plan gumazir kaba moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa ghue. Me Sautin amadaghan Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua nguibar ekiam Rehopin oto, a notin amadaghan ikia Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin iti. **22** Me sautin itir gumazamiziba puvatizir danganimin aven ghua Negevin Distrighin otogha ghua, Hebronin nguibar ekiamin oto. Dughiar kam, gumazir bar dafar ruarim Anak, an ovavir boriba iti, men ziabar kara: Ahiman, Sesai, ko Talmai, me Hebronin nguibar ekiamin iti. (Hebronin nguibar ekiam, gumazir maba fomira an ingari, ezi 7plan azeniba givazi, Isipia nguibar ekiam Soanin ingari.) **23** Ezi gumazir dapanir kaba ghua, Eskolin danganir zarimin otogha ghua wainin ikarizimin aguar mam atu. Wainin aguar kam, wainin oviziba bar izivagha bar osemi, gumazir vamira aneteran ibura. Me nogorimin a ikegha gumazir pumuning aneteri. Egha me uaghan fighin oviziba ko pomigranetin ovizir maba sara ini. **24** Kamaghin amizi, me danganir zarir kam, ziam “Eskol,” a gati. An mingarim kamakin, wainin aguar oviziba bar izivazim. **25** Me Kenanin nguazim 40plan aruebar moga a getia gara

anesavsuigha, uamategha Kadesin nguibar ekiamin ghu. Kades, a Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Egha me Moses, ko Aron ko Israelian gumazamiziba, bizir me ganizibar me geghari. Egha temer ovizir kaba men akakagha ghaze, ia kagh temer ovizir kabar gan. **27** Egha me kamaghin Moses migei, “Nguazir, ni etiasa e amadazir kam, e an ganigha gifa. Nguazir kam a bar dera, ezi biziba an ikiava bar deragha aghui. Ni ge, e an dagher maba inigha ize. **28** Egha nguazir kamin itir gumazamiziba, bar gavgafi. Ezi men nguibaba bar ekeveggha da avinizir divaziba bar gavgafi. E uaghan Anakin ovavir boribar gani, me gumazir bar dafar ruariba. **29** Ezi Amalekia sautin amadaghan itir Negevin Distrighin iti. Ezi, Hitia, ko Jebusia, ko Amoria mighsiabar itir danganibar iti. Ezi Kenanian Mediterenianin Ongarir Ekiamin dadarimin iti. Ezi men marazi Jordanin Fanemin miriamin iti.” **30** Ezi Israelia, gumazir dapanir kabar akam baregha me atiati. Egha Mosesin damazimin mighiavira iti. Ezi Kalep dikavigha me gamizi, me nimira itima, a kamaghin me migei, “E zuamira dikavigh mangi me misogh men nguazim inika. E gavgaviba iti, e me abinigham.” **31** Ezi gumazir igharazir Kalep ko ghueziba kamaghin me migei, “Bar puvati. Gumazir kaba, men gavgaviba bar en gavgavibagh afira. Kamaghin amizi, e mangi me ko misoghan iburaghburegham.” **32** Egha me ganizir bizibar ghuangsigha ifara ghaze, “Nguazir kam derazir puvati. A biziba puvati. An dagheba deragh aghungan kogham. Ezi gumazamiziba bar dagheba puvatizi, mitiriaba men a izi. Ezi gumazir e ganiziba bar, me maburan gumazir ruariba.

33 Bar guizbangira, Anakın ovavir boriba bar ruarigha ekefe. E uarir gari, e bar suvigha pura gumazir kiniba, egha odezibar min gari. E fo, me ti en ganti, e bar suvigha odezibar min ganam.”

14 Israelian gumazamiziba, 12plan gumazir dapanibar eghaghaniba baregha, dimagarir kamin pamten tiariba akara aziava ara ghuav itima, aminim tira. **2** Egha dikavigha ghua imoba migirigiar aviribar Moses ko Aron gamua ghaze, “E Isipin kantrin ikiava aremezi, deraghail o, e gumazamiziba puvatizir danganir kamin ikia ariaghirezi, deraghail! **3** Tizim bagha, Ikiavira Itir God e inigha Kenanin zui? Me en taraziv sueghti, e arimighiregham. Me ti en amuiba ko boriba inighti, me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivigham. E ti uamateghe Isipin mangiti deraghaim.” **4** Egha me uariv gia ghaze, “E uari bagh gumazir dapanitam amiseveghti, an e inigh uamateghe Isipin mangam.” **5** Ezi Moses ko Aron, gumazamiziba bar men damazimin nguazim girigha, guamning nguazim mitua. **6** Ezi Nunin otarim Josua, ko Jefunen otarim Kalep, aning moga garir gumazibar tongin gumazir mamning, aning bar osemegha uan korotiaba abiaghariki. **7** Egha aning kamaghin gumazamizibav gei, “Ga uaning nguazir kam bar a garua an gani, a bar dera. **8** Ikiavira Itir God, e bagha bar akongegha, guizbangira e inigh nguazir kamin aven mangi a isi e daningam. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikiava bar deraghaviram aghui. **9** Ia deraviram oragh! Ia Ikiavira Itir Godin akaba batoghan marki! Egh ia gumazamizir nguazir kamin itibar atiatingan marki. Me pura bizibar min, e

me misoghîrarigham, mati gumazim asîzir tuzim apa a tuavaremezi a bar iraghu. Men garir aseba, men akuraghan kogham. Ikiavîra Itir God, e ko iki me abîragham. Kamaghîn amîzi, ia men atiatingan marki.” **10** Ezi Israelian gumazamiziba bar, Josua ko Kalepîn akam nighnîzir gavgavim an itir puvatigha, dagiabar aning ginivighîti, aning aremeghasa. Egha gumazamiziba maghîra garîma, Ikiavîra Itir Godîn angazangarîr bar gavgavim zuamîra izaghîra a bativamin Purirpenim gisîn iti. **11** Ezi Ikiavîra Itir God kamaghîn Moses migei, “Kî mirakelin ekîar avirîbar gumazamîzir kaba bagha dagh ami. Ezi me nan akam barazîr puvatigha, nighnîzir gavgavim nan itir puvati. Me dughiar bar ruarîmîn, bar nan aghua. Kî bar men amiragha men atari. **12** Kamaghîn, kî arîmarîar ekîar kuratam amadaghtî, a me gasîghasîgham. Kî nî damîghtî nîn ovavîr borîba, ikîzîr ekîamîn otogh bar gavgavîgham. Eghtî men gavgavim bar Israelian gavgavim gafîragham.” **13** Ezi Moses kamaghîn Ikiavîra Itir God îkaragha ghaze, “O Ikiavîra Itir God, nî uabî, uan gavgavîr ekîamîn gumazamîzir kaba Isipîn kantrîn me inîgha azenan ize. Nî me gasîghasîghtî, Isipîa bizîr kamîn akam baregham. **14** Egh me Kenania mîkemegham. Nî fo, Kenania kamaghîn orakî, nî Ikiavîra Itir God, nî e ko îkîa uabî îsa en akakazîma, e nîn boroghîn îkîa nîn garî. Me kamaghîn orakî, nîn ghuarîam e gisîn itîma, nî en faragha zui. Nî aruebar ghuarîar ruarîr ekîamîn tongîn e gisîn îkîa dîmagarîbar, nî ghuarîamîn aven avîmîn mîn îsîa iti. **15** Nî uan gumazamîzîbav soghîrarîghtî, ikîzîr îgharazîr nîn zîar ekîam baraghîzîba, me suam, **16**

‘Ikiavira Itir God fomira akar dikirizim gamua ghaze, a uan gumazamiziba inigh Kenanin nguazimin mangam. Egha a gavgaviba puvatigha, kamaghin a iburagha gumazamiziba puvatizir danganimin me misuaghariki.’ **17** “O Ekiam, ni uan gavgavir ekiam en akagh, bizir ni damuasa akar dikirizim gamizim, ni a damu. Ni uabi kamaghin mikeme, **18** ‘Ki Ikiavira Itir God, ki zuamira aningazir puvati. Ki zurara gumazamizibar apangkuva, egha zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. Ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumaziba, me osimtiziba itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba, ki ivezir kuram me daning mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.’ **19** O Ikiavira Itir God, ni zurara apangkuva deravira gumazamizibagh ami. Egh ni uan apangkuvir arazim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ki nin azangsis, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh, mati me Isipin ikegha izima, ni men arazir kuraba gin amaga iza datirighin tu.” **20** Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, “Ni azarazi moghin, ki men arazir kuraba ginamangam. **21** Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki zurara angamira iti, ezi nan gavgavim ko angazangarim ko ziar ekiam nguazir kam bar a gizifa. Ezi ki datirighin uan ziamin akar dikirizim gamua ghaze, **22** Gumazamizir nan akaba barazir puvatizir kaba, nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim, me an aven mangan kogham. Gumazamizir kaba, ki uan gavgavim ko angazangarir

ekiam ko ziar ekiam isa men akazi, me dar gani. Egha me mirakelin ki Isip ko gumazamiziba puvatizir danganir kamin amizibar gani. Egha dughiar bar aviriba, me nan akaba batogha, nan akamin gin mangan aghua. **23** Men tav nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizimin ganighan kogham. Bar puvati. Me nan aghua, kamaghin amizi me nguazir kamin aven mangan kogham. **24** Ezi nan ingangarir gumazim Kalep, an nighniziba bar ighara. A uan navir averiamin aven nan gin iza na bagha tugha gavgafi. Kamaghin amizi, ki a inigh nguazir a ghua ganizimin mangiti, an an ikiam. Eghti an ovavir boriba uaghan nguazir kamin ikiva uari bagh a iniam. **25** Datirighin, Amalekia ko Kenania nguazir kamin danganir zaribar iti. Eghti ia gurumin bar moghira dikavigh, danganir kam ategh uamategh mangi Ongarir Aghevimin boroghin zuir tuavimin mangi, egh gumazamiziba puvatizir danganimin otogh an iki.” **26** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, **27** “Dughiar aviribar, gumazamizir kurar kaba imobir aviribar na gami. Ki me baragha bar men amira. Me dazoghin imobir kurar kam ategham? Ti puvatigham. **28** Kamagh amizi, ni nan akar kamin gun kamagh me mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira ikia, egha guizbangira migei. Ki orazi ia kamaghin migei, ia kaghira iki ovengasa, kamaghin amizi, ia ifongezi moghin ki ia damuam. **29** Ia arighireghti, ian kuaba tintinimin gumazamiziba puvatizir danganir kam gireghiv ikiam. Ia puvira na gimobi, kamagh amizi, gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20 plan azenibagh afiraziba,

kar gumazir me faragha men ziaba osirigha givaziba, me bar nguazir aghuir kamin aven mangan kogham.

30 Ki fomira kantrin kamin ikiasa akar dikirizimin ia gami. Ezi puvati, ia bar mangan kogham. Josua ko Kalep, aningra mangam. **31** Ia ghaze, me ti ian boriba inighti me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivam. Eghti puvatigham. Ki ian boriba inigh mangi nguazir ia aghuazimin me atigham. Eghti a men nguibamin min ikiti, me deraghviram a dapiagh ikiam. **32** Eghti ia puvatigham. Ia gumazamiziba puvatizir danganir kamin arighireghti, ian kuaba kagh ireghiv ikiam. **33** Eghti ian boriba gumazamiziba puvatizir danganir kamin mangigh izegh damuti, 40plan azeniba givagham. Ia na ataghizir arazir kam, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min oto. Kamaghin amizi, ian arazir kam bangin, ian boriba mizaziba baragh mangiti, ian abuananaba arighiregh givagham. **34** Ian gumazir dapaniba 40plan aruebar nguazir aghuim getigha, moga an gani. Eghti ia uan arazir kuraba bangin, ivezir kuram inivira iki mangiti, 40plan azeniba givagham. Ki 40plan aruer kabagh nighnigha da meneggha 40plan azenibar ivezir kuram ia daningam. Eghti ia kamaghin ganigh na gifogham, arazir ia amir kaba, ki bar dagh ifongezir puvati. **35** Ki guizbangira migei, gumazamizir kurar akaba barazi puvatigha, akirim ragha na gasaraziba, ki pazi me damuam. Me bar moghira, gumazamiziba puvatizir danganir kamin arighiregham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.” **36** Moga garir gumazir Moses nguazim getiasa amangiziba, men marazi eghaghanir ifavarim gamua ghaze, “Nguazir kam, a

nguazir kuram.” Ezi men akar kam gumazamizibagh
 amizi, me imobir avirim Ikiavira Itir God gami. Ezi
 Ikiavira Itir God arimariar kuram moga garir gumazir
 kabar amadazi, me zuamira ariaghire. **38** Moga garir
 gumazir 10plan kaba bar ariaghirezi, Josua ko Kalep
 uaningra aremezir puvatigha iti. **39** Ezi Moses Ikiavira Itir
 Godin akar kabar gun Israelian gumazamizibav kemezi,
 me puviram azi. **40** Bar mizaraghara, me dikavigha
 ghua mighsiabar itir danganimin pin ghua ghaze, Ia
 oragh. E fo, e arazir kurabagh ami. Egha e datirighin
 mangi Ikiavira Itir God e daningasa mikemezir nguazimin
 mangam. Egha me Kenania misoghasava ami. **41** Ezi
 Moses kamaghin me migei, “Manmaghsua ia Ikiavira
 Itir Godin Akar Gavgaviba batosi? Ia me misogh me
 abiraghan kogham. **42** Ia mangan marki. Ikiavira Itir
 God ia ko mangi ian akuraghan kogham. Kamaghin, ian
 apaniba bar ia abiragham. **43** Ia akirim ragha Ikiavira
 Itir God gasara, egha an gin zuir puvati. Kamaghin
 amizi, Ikiavira Itir God ia ko midorozim bagh mangighan
 kogham. Bar guizbangira, ia mangi Amalekia ko Kenania
 ko misoghti, me ia misoghirarigham.” **44** Moses kamaghin
 me mikemezi, me an akam baraghizir puvati. Me an
 akam batuegha, uari fa ifaghata, dikavigha apanibav
 soghasa mighsiabar itir danganimin zui. Ezi Moses me
 ko ghuzir puvati. Me uaghan Ikiavira Itir Godin Akar
 Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha ghuzir puvati. A me
 itir danganimin ikiavira iti. **45** Me zuima, Amalekia ko
 Kenanian danganir mighsiabar itiba, dikavigha iza, me

misogha me abira. Egha men marazir agintigha bar ghua
Horman nguibar ekiamin oto.

15 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia mangi nguazir ki ia daningasa mikemezim in otogh a dapiam. **3** Egh ia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia uari uan bulmakau, o sipsip o meme inigh izi. Kar, ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God koma amizim akiramin ofa, o ia uan ifongiamin gin mangamin ofa, o dughiar ekar ia Godin ziam fasa a inabazibar ofa, o ofan igharaziba. Ia avimin aven ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **4** Ezi gumazitam ofan katam Ikiavira Itir God daningisi, a uaghan wit tuamin ofa damusi plauan kilogremin vamira ko, olivin borer litan vamira sara verezim inigh izi. **5** Egh uaghan, a wainin dipar litan vamira inigh asizim sara ofa damu. **6** Ni sipsipin apurimin ofa damusi, plauan kilogremin pumuning itim inigh olivin borer litan vamira ko natam sara a veregh wit tuamin ofa damu. **7** Egh uaghan wainin dipar litan vamira ko natam sara, sipsipin apurir kam ko ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam bareghiva, a gifuegh navir aghuim an ikiam. **8** Ni bulmakaun apurim inigh ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God ko amizim akiramin ofa, o Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa, o ofan igharazim damusi, **9** ni uaghan wit tuamin ofa damuam. Kar, ni 3 kilogrem plaua ko olivin borer litan vamira sara verezim inigh. **10** Egh uaghan 2 lita wainin dipam inigh iziva, bizir kaba ko bulmakaun apurir kam, avimin aven dar ofa damu. Eghti Ikiavira Itir

God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **11** “Ia bulmakaun apurim o sipsipin apurim o sipsipin nguzir apurim o memen nguzim inigh ofa damusi, da bagh vaghvagh bizir kaba uaghan da inigh, kar plaua, ko olivin borem, ko wainin dipam, egh asiziba romeugh dar ofa damu. **12** Ia asizibar dibobonimin gin mangi. Da avirasemeghti, plauaba, ko olivin boreba, ko wainin dipabar dibobonim uaghan avirasemegh. **13** Ia Israelia, avimin aven ofa damusi, ia bar kamaghira damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **14** Eghti ikizir igharazibar gumazamizir dughiar ruarim o dughiar otevimin ia ko itiba, me avimin aven ofa damusi me uaghan Akar Gavgavir kabar gin mangam. Eghti Ikiavira Itir God men ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **15** Ia Israelian gumazamiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba sara, Akar Gavgavir kaba da bar ian akaba. Dughiar gin izamiba bar, ia bar me ko Ikiavira Itir Godin damazimin magh ghue. **16** Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, ia bar ofa damuamin Akar Gavgavir kabara, gin mangam.” **17** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, **18** “Ni kamaghin Israelia mikim: Ki ia inigha nguazir aghuir kam bagha zui. Eghti gin ia an ikiva, deraghvira a dapiagh ikiam. **19** Egh ia dagheba opar gin da asigh, egh dar taba inigh, ofan min Ikiavira Itir God daningam. **20** Ia witin igiabar ingarizir bretin faraghavira tueziba, ia ofan min dar tongin bretin rubuzitam inigh Ikiavira Itir God daningh. Kamaghira, ia witin ovizibar

iniba kua dar dagheba isir danganimin witin igiataba inigh Ikiavira Itir God daningigh. **21** Dughiar kam ko dughiar gin izamibar, ia uan witin igiabar tongin ofan tam isi Ikiavira Itir God daningigh. **22** “Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizir kaba, ia da inigha dagh fogha gifa. Eghti ian ovavir borir gin otivamiba, uaghan da inigh dagh fogham. Eghti ia bar dar gin mangi. Eghti gumazitaba ti deragh foghan kogh dar gin mangan kogham. **24** Eghti gumazamiziba bar, gumazir kamin arazir kurar kam gifoghan kogh, kamaghin, me God ifongezir arazimin gin mangi bulmakaun apurir igiatam inigh, ofan bar isia mighirim damuam. Egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin dipamin ofa isi asizir kam ko ofa damuam. Egh arazir kuraba gin amangamin ofa damusi memen apuritam sara ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God an ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Eghti me uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurim isi ofa damu. **25** Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amadir ofa me bagh a damighti, Israelian gumazamizibar arazir kuraba bar givagham. Ofan kamin mingarim kamakin, marazi deragha nighnizir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha bizir kam bangin, me uan arazir kuraba gin amadir ofa, Ikiavira Itir God bagha a gami. **26** Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba, me bar deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gami. Kamaghin, ki men arazir kuraba gin amangam. **27** “Gumazitam, uabira deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gami, a memen amebazir azenir vamira itim inigh, arazir kuraba

gin amadir ofa damu. **28** Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuva, deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimin arazir kuram gin amadagham. **29** Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, Akar Gavgavir kabara bar ian akaba. Kar, deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimin arazir a damuamim. **30** “Eghti gumazamizir na baraghan aghuagha arazir kuram gamim, a mati akaba Ikiavira Itir God gasir gumazim, kar Israelian gumazim o ikizir igharazibar gumazim, a Israelian tongin ikian kogham. **31** Gumazir kam o amizir kam uan ifongiamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin aghuagha anebiki. Kamaghin amizi, a Israelian tongin ikian kogham. An arazir kuramin ivezim, a uabi uan osimtizim ateram.” **32** Dughiar mam, Israelia, gumazamiziba puvatizir danganimin ikia garima, Sabatin dughiamin gumazir mam daziba isi. **33** Ezi men marazi a inigha, Moses ko Aron ko Israelian gumazamiziba bar, me bagha ghue. **34** Eggha a isa kalabus gati. Me fozir puvati, me manmaghin a damuam. **35** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ia gumazir kam inigh, ia itir danganim ategh azenan mangi, bar dagiabar a ginivti an aremegh.” **36** Ezi gumazamiziba bar, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin amua, gumazir kam inigha, danganir me itim ategha azenan ghugha, dagiabar a ginivizi, an areme. **37** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **38** “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim: Ia strinba inigh dar dueviabar amigh uan korotiabar apinibar mikebabar, da ikegh. Dar dueviar kaba, ia vaghvagh

bluplan strinba dagh ikeghti, da ian korotiabar apinibar mikebabar ikiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba kamaghira damu. **39** Dughiabar zurara ia dueviar ikizir kabar ganiva, Akar Gavgavir ki ia ganingizibagh nighnigh dar amu. Egh uan ifongiabar gin mangiva, uan damazibar bizibar ganiva, navir averiabar da bagh dikav arazir kurabar amuan marki. **40** Ia kamaghin damuva, nan Akar Gavgavibar gin mangisi nighnigh, bar na baghavira itir gumazamizibar min ikiam. **41** Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki ian Godin ikiasa ifonge, kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

16 Isharin otarim Kora, a Kohatin ikizimin gumazim, eggha Livain anabamin mav, a ko Rubenin anabamin gumazir 3pla, me Mosesin akaba baraghan aghua. 3plan gumazir kabar ziabar kara: Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram, ko Peletin otarim On. Gumazir 4plan kaba dikavigha Israelian gumazir dapanir 250plan igharaziba akuvagha Moses mikimasa zui. Gumazir dapanir kaba, Israelian gumazamiziba faragha me amisevezi, me men damazimin ziar ekiaba iti. **3** Ezi gumazir dapanir kaba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ghua ghaze, “Gua oragh! E Israelian gumazamiziba bar, e vaghvagha Ikiavira Itir God baghavira itir gumazamiziba, ezi a bar en tongin iti. Ezi gua uaning fa ifaghata ghaze, gua ti Ikiavira Itir Godin gumazir igharaziba bar me gafira. Manmaghsua gua ghaze, guarara bar e gativagham? Guan arazir kam, bar derazir puvati.” **4** Ezi Moses kamaghin oreggha nguazim girigha, uan guam nguazim mituagha God ko migei. **5**

Egha a dikavigha Kora ko an gin zuir adaraziv gia ghaze, “Gurum mizaraghara, Ikiavira Itir God, en akagham, Gumazir manaba, an gumazibara, egha guizbangira a baghavira iti. Egh gumazir kabar amamangatighi, me a bagh izi an ingangarim damuam. **6** Kora, ni ko nin gin zui darasi, ia kamaghin damu: Gurum mizaraghan, ia pauran mughuriar aghuim zuim dapongamin itariba inigh. **7** Egh avir mikiataba, ko pauran mughuriar aghuim zuiba isi itaribar aven dar arikigh. Egh da inigh ofa gamir dakozimin mangi Ikiavira Itir Godin damazimin tugh. Eghti Ikiavira Itir God en akagham, en tongin itir gumazir manaba, an ingangariba ko ofabar amuasa a me amisefe. Bar guizbangira, ia Livaiba arazir onganir kam gamizi, a derazir puvati!” **8** Egha Moses ua Kora migia ghaze, “Ia Livaiba, ia oragh! **9** Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian gumazamizibar tongin ia misevegh, ian amamangatighi, ia an boroghin mangi an Purirpenimin aven ingangaribar amuva, gumazamizibar damazimin tuiv men akurvaghti, me deravira Godin ziam fer arazibar gin mangam. God ia ko Livain igharaziba ataghizi, ia ingangarir ziar ekiam itim gami. Ia manmaghin ami? Ia ti ghaze, ian ingangarir kam pura bizim. Egha ia ti uaghan ofa gamir gumazibar ikiasava ami, a? **11** Ezi Aron manmaghin garir gumazim, ezi ia an atari? A gumazir kinim. Kamaghin, ia Aron gimoba an atarir puvati. Ia ko ian adarasi, ia uari inigha, Ikiavira Itir God gimoba an atari.” **12** Kamaghin, Moses uabida izasa, Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram bagha akam amada. Ezi aning kamagh migei, “Ga bar izeghan kogham. **13** Ni e

misueghti e aremeghasa, ni Isipin nguazir aghuir biziba
 bar deragha aghuimin aven, e inigha gumazamiziba
 puvatizir danganir kamin ize. Egha ni datirighin ifaghata
 uabi amiseveghe e gativaghasava ami. **14** Ni zurara e
 migia ghaze, ni e inigh nguazir bar aghuir biziba an
 ikiava deragha aghuimra mangam, egh nguazir dagher
 azeniba ko wainin azeniba itiba isi e daningam. Ezi
 puvati, da managh iti? Ni ti ghaze, e onгани, eghti ni e
 gifaram, a? Bar puvatigham. Ga izeghan kogham.” **15**
 Ezi Moses kamaghin oreghe, a puvira atara an navim
 bar ikuvizi a kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ni
 gumazir kabar ofaba inian marki. Bar guizbangira, ki
 paza bizitam me gamizir puvati. Ki men donkin tam
 inizir puvati. Bar puvati.” **16** Egha Moses kamaghin Kora
 migei, “Ni ko nin 250plan gumazir nin gin zuiba, ia
 gurumzaraghan izi Godin Purirpenimin otogh, Ikiavira
 Itir Godin damazimin Aron ko tugham. **17** Ia vaghvagh
 uan ofan migharir mughuriar aghuim zuim dapongamin
 itariba inigh, pauraba dar arigh da isiva Ikiavira Itir Godin
 damazimin ofa damuam. Ni ko Aron, ko 250plan gumazir
 dapaniba uan itaribar suigh izi.” **18** Kamaghin amizi,
 animzaraghan gumazir kaba vaghvagha, avir mikiaba
 ko pauraba isa, itaribagh arigha iza Moses ko Aron
 ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tuivighav
 iti. **19** Dughiar kamra, Kora Moses ko Aronin akaba
 batueghasa Israelian gumazamiziba akuva God bativamin
 Purirpenimin tiar akamin boroghin men navibagh inifi. A
 kamaghin amuvira itima, Ikiavira Itir Godin angazangarir
 ekiam bar dafogha azenim girizi, me bar an gari. **20**

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,
21 “Gua gumazamizir kabagh itagh munagh tugh. Ki datirighira gumazamizir kabav soghirarigham.” **22** Ezi Moses ko Aron nguazim girigha, guamning isa nguazim mituagha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “O God, ni uabi gumazamiziba bar men ingarizi me angamira itima, ni bar men nighnizibagh fo. Eghti gumazir vamira arazir kuram damighti, manmaghsu ni bar me gasighasigham?”
23 Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, **24** “Ni gumazamizibav kemeghti, me sivagh munagh tugh, egh Kora ko Datan ko Abiramin purirpenibar boroghin ikian marki.” **25** Kamaghin amizi, Moses dikavigha Datan ko Abiram bagha zuima, Israelian gumazir dapanir igharaziba an gin zui. **26** Ezi Moses ikiangsizim Israelian gumazamizibagh aniga ghaze, “Ia arazir kurabagh amir gumazir kabar purirpenibar boroghin ikian marki. Ia men bizitamin suighan marki. Puvatightima, ia men arazir kuram bangin, me sara givagham.” **27** Kamaghin, gumazamiziba men purirpenibagh itagha saghuiam mitivizi, Kora, Datan ko Abiram me uan amuiroghboriba ko, me uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav iti. **28** Ezi Moses kamaghin gumazamizibav gei, “Ia datirighin bizir kurar kamin ganigh fogh suam, bar guizbangira, Ikiavira Itir God na miseveghe, ingangaribar amuasa na mikemegha na amada. Kar nan nighnizim puvati. Bar puvati. Kar Godin nighnizim. **29** Gumazir kaba, datirighin aremegham. Ia bar ganti, God mizazir kuram me daningan koghti, me datirighin gumaziba zurara puram ariaghiri moghin arighireghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir God

na misevezir puvati. **30** Egh ia ganti, Ikiavira Itir God arazir fomira otozir puvatizir tam damighti, nguazim akam akarighti, gumazir kaba uan amuiroghboriba ko uan biziba sara angamira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin aven magireghti, ia kamaghin fogh suam, gumazir kaba akiriba ragha Ikiavira Itir God gasara.”

(Sheol h7585) 31 Moses mikemegha givazima, gumazir kaba tuivighav iti naghin, nguazim zuamira, akam akarizima, maburan torim oto. **32** Ezi aning uan amuiroghboriba, ko Koran adarazi bar, uan biziba sara, nguazir torir kam giraghuezi, nguazim ua iza uabi dukuazi me itir puvati. **33** Me angamira ikia, uan biziba sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin iraghue, ezi nguazim uabi dukuazi, me ua men garir puvati. **(Sheol h7585) 34** Me nguazir torimin aven ghuaghira puvira diava araima, Israelian gumazamiziba men tuater ararem baregha atiatia kamaghin migei, “Ame! E zuamiram ari mangeka! Puvatightima, arazir kam ti uaghan e batogham. Nguazim akam akarighti, e uaghan nguazimin aven magiregham.” Egha me zuamiram are. **35** Egha zuamira, Ikiavira Itir God avim amadazi, avim 250plan gumazir avir migharir mughurir aghuim zuimin ofa gamibagh irizi, me bar isiava ariaghire. **36** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **37** “Ni ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, a mikemeghti, a mangi avimin averenimin tongin avim isizir gumazibar brasin itariba asigh da inighiva, saghon mangi dar avir mikiaba tintinimin da kavamang. Bar guizbangira, itarir kaba, na baghavira itir biziba. **38** Kamaghin, an haman dav suegh, ofa gamir dakozi

avarazir brasin evarimin ingarigh anevaragh. Gumazir kaba uan arazir kurabar bangin ariaghire. Eghti men avim isizir gumazibar brasin itariba, brasin evarimin otoghti, gumazamiziba brasin evarir kamin ganigh fogh suam, me gumazir kabar min arazir kurar kam damuan kogham.” **39** Kamaghin, Eleasar itarir kaba akumakumigha haman dav suegha ofa gamir dakozim avasa brasin evarimin ingari. **40** Mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, brasin evarir kam fofozim Israelia daningasa ababanimin min iti, eghti me fogham, Aronin ovavir boribara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi an damazimin migharir mughurir aghuim zuir ofa dapongam. Gumazir kinitam ofa damusi, a Kora ko an gin zui darazi ivezir kuram inizi moghin, a uaghan ivezir kuram iniam. **41** Ezi aminzaraghan Israelia Moses ko Aron gimoba ghaze, “Gua Ikiavira Itir Godin gumazamizibav soghezi, me ariaghire.” **42** Eggha Israelia bar uari akuvagha Moses ko Aron bagh mangasa, ragha God bativamin Purirpenimin garima, ghuariar ekiam Purirpenim avarazima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam dafogha taghtagha azenim giri. **43** Ezi Moses ko Aron ghua God bativamin Purirpenimin guamin tu. **44** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **45** “Gua kamatigh, egh gumazamizir kabar saghuiamin tugh. Eghti ki zuamira bar me kuavaremegham.” Ezi aning nguazim girigha uan guamning nguazim mitua. **46** Eggha Moses kamaghin Aron migei, “Ni uan ofan migharir mughurir aghuim zuimin itarim inigh, ofan dakozimin avir mikiar isia itiba ko pauran taba dar arikigh. Egh zuamira gumazamiziba bagh mangi, men arazir kuraba gin

amangisi, ofa damu. Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin aningagharim izaghirizi, arimariar bar kuram otogha me gasighasizima, marazi ariaghiri.” 47 Ezi Aron oregha uan itarim inigha ivegha gumazamizir uari akuvagha itibar tongin ghu. A garima, arimariar bar kuram men tongin otogha gifa. Ezi Aron pauran mughuriar aghuim zuim inigha itarim gatigha gumazamizibar arazir kurabagin amangasa ofan min kamaghin ami. 48 Dughiar kamin, Aron ovengezir gumazamizibar kuaba ko angamira itibar tongira tughav ikia arazir kam gami. Ezi arimariar kurar kam gifa. 49 Gumazamizir arimariar kurar kamin ariaghirezibar dibobonim, 14,700in tu. Dibobonir kam, a Koran arazir kuram bangin ariaghirezibar dibobonimin aven itir puvati. 50 Arimariar kurar kam givazima, Aron uamategha, Moses bagha iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin ghu.

17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 2 “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me 12plan asadivir aghoriba ni daningighti, ni 12plan anababar gumazir dapaniba vaghvagh men asadivir aghoriba inigh. Egh 12plan gumazir dapanir kabar ziaba asadivir aghorir kabar da osirigh. 3 Egh Livain anabamin asadivir aghorim, Aronin ziam osirigh. Anababar gumazir dapanibar ziaba vaghvagh men asadivir aghoribar ikiam. 4 Eghti ni da inigh, na bativamin Purirpenimin mangiva, ki ni bativi naghin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da atigh. 5 Eghti gumazir ki misevezimin asadivim ghuzghugham. Arazir kamin, ki Israelian imobir me ni gasiba, bar da givagham.” 6 Ezi Moses Israelia migeima,

men anababar gumazir dapaniba vaghvagha uan asadiviba isa a ganingi. Kar, anabar 12plan asadivir aghoriba. Ezi Aronin asadivir aghorim uaghan men asadivir aghoribar tongin iti. **7** Ezi Moses asadivir aghorir kaba bar moghira da inigha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin da ariki. **8** Egha amimzaraghan Moses Purirpenimin aven ghua garima, asadivir aghorir Aronin ziam itim, kar Livain anabamin asadivir aghorim, a ghuzir igiaba otivigha akimariba onezi, amonin temer oviziba anigha an guighav iti. **9** Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin damazimin asadivir aghoriba bar da inigha azenan ghua Israelian akazi, me asadivir aghorir kabar gari. Ezi men gumazir dapaniba iza vaghvagha uan asadivir aghoriba isi. **10** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Aronin asadivir aghorim uam a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin anetigh. Eghti a fofozim me daningamin ikiangsizimin min ikiti, Israelian puvira na gimoba nan atarir arazim givagham. Eghti me arighiran kogham.” **11** Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghiram ami. **12** Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin Moses migei, “Ame! E aremeghasava ami. E bar moghira kamaghira givagham. **13** Gumazir manam, Ikiavira Itir Godin Purirpenim boroghin mangiva, an aremegham. Kamaghin amizi, e bar moghira ovengamin adarasi.”

18 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ni uan otariba ko Livaiba bar, ia deragh nan Purirpenimin ingangarim damuan kogh, egh kamaghin ia uari,

uan arazir kuramin osimtizim bangin ivezir kuram iniam. Ni uan otariba ko, deragh ofa gamir gumazimin ingangarim damuan koghiva, iarara uan arazir kurar kamin osimtizim ateram. **2** “Ni uan anabam Livain adarazir aku Purirpenimin boroghin izeghti, me nin akurvagham, eghti ni uan otariba ko, ia Purirpenimin aven ingaram. **3** Livaiba, Purirpenimin damuamin ingangariba ko, ni me daningamin ingangariba, me ian akurvagh dar amu. Egh me Anogoroghezir Danganimin itir biziba ko ofa gamir dakozimin biziba, me dar suighan marki. Me dar suighti, ni uaghan me ko ovegham. **4** Me ni ko ingar, me ingangarir na bativamin Purirpenimin ganamiba bar, me dar amu. Eghti gumazir kinitam nin boroghin izi ni ko ingaran kogham. **5** Ni uan otariba ko, iarara Anogoroghezir Danganim ko ofa gamir dakozimin ingangaribar amuam. Ia kamaghin damuti, nan aningagharim ua Israelian gumazamizibagh asighasighan kogham. **6** Ni oragh. Ki uabi, nin adarasi, kar Livaiba, Israelian tongin ni bagha me amiseveghe, bizir aghuimin min ni ganidi. Gumazir kaba, na baghavira itir bizibar min iti. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin ingangaribar amuam. **7** Ezi ni uan otariba ko, iarara ofa gamir gumazibar min ofa gamir dakozimin ingangariba ko Bar Anogoroghezir Danganimin aven damuamin ingangariba, ia dar amuam. Ki ofa gamir gumazibar ingangariba isa bizir aghuimin min ia ganidi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba, kar ian ingangaribara. Eghti gumazir kinitam ingangarir kabar amusi ian boroghin iziti, ia a misueghti an aremegh.” **8** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ni kamaghin

fogh, gumamaziziba ofan min na ganidir biziba, ki bar da isa ni ganidi, eghti ni dar ganam. Ki da isi, ni ko nin ovavir boribar aningti, da mati ian bizibar mirara iki mamaghira ikiam. **9** Ofan na baghavira na ganingiziba, bizir me avimin aven tuezir puvatizibar tongin, ia da iniam. Dar kara, wit tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amadir ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba, gumamaziziba ofan kaba bagha na ganingizir bizir manabar tongin, da bar nan bizibara, ki da isa ni ko nin otaribagh aningi. **10** Ia asiziba ko bizir tizir me ofa gamiba, ia dar gan suam, kar bar nan bizibara. Kamaghin amizi, ia Purirpenim avinizir divazimin averara dar ami. Eghti ian gumaziba, merara dar ami. **11** “Egh ofan igharazir Israelia na ganidiba, kar ofan uan dafarimningin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamangam. Ki ni ko nin otariba ko guivibagh aningi, egh ia zurara dughiar gin izamibar da iniam. Nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, me dagher kabar amam. **12** “Israelia na ganidir daghebar tongin dagher bar aghuiba, ko olivin borer bar aghuiba, ko wainin dipar bar aghuiba, ko witin bar aghuiba, da men dagher igharaziba bar dagh afira. Ki bar da isi ni daningam. **13** Israelia azenibar zurara, uan azenibar faraghavira isir dagheba, me da isa na bagha izi. Eghti da ian bizibara. Eghti nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, a dagher kabar amam. **14** Israelian gumamaziziba na ganidir biziba, kar bizir me ua dagh ivezan men anogorogheziba, kar ian bizibara. **15** “Israelian borir ivariaba ko asizir ivariar me nan ofa gamiba, kar ian bizibara. Egh ia Israelia ateghti men

borir ivariaba ko asizir nan damazimin zuezir puvatiziba, ua dagh ivezegh da inigh. **16** Israelia, uan borir iakinir vamira givaziba, ua me inisi 5plan silvan dagiabar me givezegh me iniam. **17** Egh bulmakaubar nguzir ivariaba, ko sipsipin nguzir ivariaba, ko memen nguzir ivariaba, me ua dagh ivezan kogham. Da na baghavira itir biziba. Ia dav suegh dar ghuziba, ofa gamir dakozimin da kavamang, egh dar oviba avimin aven ofa damuti dar mughuriam otogham. Eghti Ikiavira Itir God dar mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. **18** Asizibar tuziba, da ian bizibara, mati amagapaba ko buaragharir agharir guivimin itiba, ia uan dafarimningin dar suiragh ofan min da fi dar amuti, da Godin damazimin ighuavamang, eghti asizir tuziba ia uari bagh da inigh. **19** “Israelia na ganidir ofaba, ki zurara gin izamin dughiabar da isi ni ko nin guiviba ko otaribar aning mamaghira ikiam. Ki ni ko nin ovavir boriba ko amir Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan koghti, a ikivira iki mamaghira ikiam.” **20** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ia Israelian nguazimin aven nguazir otevitam, inian kogham, egh ia aremeghti ian ovavir boriba nguazir kamin otevitam inian kogham. Bar guizbangira, bizir aghuir ki ia ganingizim, a kamakin, ia ofa gamir ingangaribar amuti, bizir aghuir ia oteveghamiba, ki ia daningam.” **21** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningisi a inigh izam. Eghti ki bizir kaba isi Livaibar aningam. Me na bativamin Purirpenimin gara an aven ingangarim gami. Eghti bizir kaba, da mati men ivezir me iniamim. **22** Datirighin

ikegh mangi, Israelian gumazir kiniba, na bativamin Purirpenim boroghin mangan kogham. Me an boroghira mangiva, arazir kamin osimtizim ater arighiregham. **23** Eghti Livaiba na bativamin Purirpenimin gan an aven ingangaribar amuam. Egh me deragh ingangarir kam damuan koghiva, an osimtizim ateram. Akar gavgavir kam kamaghira ikiva, uaghan ian ovavir boribar mangi. Me Israelian tongin nguazir otevitam, inian kogham. **24** Bar guizbangira, Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam inigh na daningisi da inigh izam. Ki datirighin ghaze, bizir kaba ki da inigha, Livaibagh anigha gifa. Bizir kam bangin, ki me migia ghaze, me Israelian aven uari bagh nguazitamin ghuavim ikeghan kogham.”

25 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **26** “Ni kamaghin Livaibav kim: Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egha pozitam na daningisi a inigh iziti, ia me da a inigh izi ofan min Ikiavira Itir God danighti, God da isi ia daningti, da mati ian bizibara. Eghti ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam Ikiavira Itir God daningisi a inigh izi. **27** Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin ganti, a mati azenibar ingarir gumazim uan witin igiaba o wainin igiabar ofa gami moghin ganam. **28** Ia kamaghin damuva, uaghan ofa damusi bizir ia isibar 10plan pozibar da tuiragh, pozir vamira isi Ikiavira Itir God daningam. Ikiavira Itir Godin ofan ia a daningamin kam, ia a isi ofa gamir gumazim Aron daningigh. **29** Bizir ia iniziba, ia deraghvira da tuisigh da mengiva, bizir bar aghuibara, ia da isi Ikiavira Itir God daningigh. **30** Ia bizir bar aghuiba isi Ikiavira Itir God bagh dar atigh givaghiva, ia Livaiba,

dar nar igharaziba ia uari bagh da ini. Mati azeniba oparir gumazim ofa gamigha givagha, ua bagha dagher naba isi. **31** Dagher nar itiba, ia uan amiroghboriba ko da inigh danganir manatamin mangigh ia dar ami. Dagher kaba, mati ia God bativamin Purirpenimin ingarir ingangarimin ivezim. **32** Ia faraghivira dagher bar aghuibara isi Ikiavira Itir Godin ofa damigh givagh, dagher nar igharaziba, ia dar ami, eghti osimtizim ian ikian kogham. Egh ia faragh na bagh ofa damighan kogh, egh mati ia ofan Israelia God ganingizir kabagh amizi, da Godin damazimin mize. Ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir God ia misoghirarigham.”

19 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, **2** “Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, a Israelia ia daningasa. Dar kara: Israelia bulmakaun amebat aghevitam inigh Moses ko Aron bagh izi. Bulmakaun kam duatam an mikarzinan ikian kogham. A uaghan ingangarir tam damighan kogham. **3** Me a inigh iziti ni a isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Eghti gumazitaba a inigh danganir me itim ategh azenan mangiti, Eleasar an gantima, me a misueghti an aremegh. **4** Eghti Eleasar uan dafarir puzimin an ghuzitaba inigh na bativamin Purirpenim iti naghin 7plan dughia bar da kavamang. **5** Egh Eleasar ganti, me asizir kamin inim ko an tuziba ko an ghuziba ko an muriam daboroghti da isi bar mighirigh. **6** Eghti ofa gamir gumazim, temer sidan daziba, ko ter hisopin aguatom, ko stringin aghevitam, inigh da isi avim mikinigh. **7** Egh gin, a uan korotiaba ruegh dipamin bar uabi ruegh uamategh, me itir

danganimîn mangi. A kamaghîn damigh, na damazimîn mizegh ikivira iki mangi guaratizimîn tugham. **8** Eghti gumazir bulmakau dapongamim, a uaghan uan korotiaba rueghiva dipam bar uabi ruegh. Gumazir kam uaghan nan damazimîn mizegh, ikivira iki mangi guaratizimîn tugham. **9** “Eghti gîn gumazir nan damazimîn zuezitam, bulmakaun kamin avereniba inigh, danganir me itimîn azenan mangi nan damazimîn zuezir danganitamîn dar arikigh. Eghti Israelia nan damazimîn uan miziriziba agivsi bulmakaun kamin averenitaba isi dipam darigh uari ruegh nan damazimîn miziriziba agivagham. Kar arazir me uan arazir kuraba agivasav amim. **10** Eghti gumazir bulmakaun avereniba inizir kam, a uaghan uan korotiaba ruegh, egh a uaghan nan damazimîn mizeghvira iki mangi guaratizimîn tugham. Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, zurara iki mamaghira ikiam. Eghti Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba an gîn mangam.” **11** Eggha Ikiavira Itir God kamagh migei, “Gumazitam gumazir kuatamîn suiragham, a 7plan aruebar nan damazimîn mizegham. **12** Egh an aruer namba 3 ko aruer namba 7in, dipar uabi zueghamim guruegh, egh nan damazimîn zuegham. An aruer namba 3 ko namba 7in kamaghîn damighan kogh, nan damazimîn zueghan kogham. **13** Gumazitam o amizitam, gumazir kuamîn suiragh uabi zueghan kogh, kamaghîn a nan damazimîn mizegh ikivira ikiam. Egh arazir kamin a Ikiavira Itir Godin Purirpenim damuti, a mizegham. Kamaghîn, a Israelian tongin ikian kogham. **14** “Arazir igharazir mam kamakîn: Gumazim purirpenir manamîn

aven ikia aremezi, gumazamizir dughiar kamın purirpenir kamın aven itiba, ko gumazamizir gin purirpenir kamın aven zuiba, me nan damazimin mizegh ikivira iki mangi 7plan aruebar tugham. **15** Eghti uaghan itarir asuaba puvatiziba ko miner asuaba puvatiziba, da bar moghira nan damazimin mizegham. **16** “Eghti gumazitam ruarimin ghua, azenimin mar arua, me misuegha atizir gumazimin kuamin suira, o gumazir puram aremezir tamin kuamin suira, o gumazir kurizir tamin agharitamın suira, o gumazir aremezimin mozim gisin arui, a nan damazimin mizegh kamaghira iki mangi 7plan aruebar tugham. **17** “Mizirizir kaba adeghsi, me arazir kuraba gin amadir ofan min bulmakaun aghevimin averenitaba inigh minetam daghuigh, dipar aghuitaba dagh ingegh. **18** Eghti gumazir nan damazimin zuezitam, ter hisopin aguatom inigh dipar kam darugh, uam anesigh gumazir aremezir kamın purirpenimin dipar kam kavamang, egh an aven itir biziba ko gumazamizir an aven itiba sara, dipam me gisin a kavamadagh. Egh uaghan gumazitam gumazir aremezimin agharimin suira, o gumazir kuamin suira, o gumazir aremezimin mozim gisin aruizim, gumazir nan damazimin zuezir kam uaghan dipar kam me gisin a kavamang, eghti me nan damazimin zuegham. **19** Gumazir nan damazimin zuezir kam, aruer namba 3, ko aruer namba 7in, dipar kam inigh gumazir mizezim gisin a kavamang. Eghti gumazir kam zueghsi, a uan korotiaba rueghiva dipamin uabi ruegh, egh namba 7in aruemin, aruem magiriti, a nan damazimin bar zuegham. **20** “Gumazitam nan damazimin mizegh ikiva,

zueghamin arazimin mangan kogh, nan damazimin mizeghvira ikiam. Me dipar a damighti a zueghamim, a gisin a kavamadaghan koghti, a zueghan kogham. Eghti kamaghin a nan Purirpenim damuti, a mizegham. Gumazir kam, ua nan gumazamizibar tongin ikian kogham. **21** Ia zurara gin izamin dughiaabar, arazir Ikiavira Itir God ifongezir kabar gin mangi. Eghti gumazir dipam kavamangamim, a uaghan uan korotiaba ruegh. Eghti gumazir dipar kamin suirazim, a nan damazimin mizegh iki mangi bar guaratizimin tugham. **22** Gumazir nan damazimin mizezim bizir manatamin suiraghti, bizir kam uaghan mizegham. Eghti gumazir igharazitam bizir kamin suiragham, a uaghan nan damazimin mizegh ikivira iki mangi bar guaratizimin tugham.”

20 Iakinir farazimin, Israelian gumazamiziba ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha Kadesin nguibar ekiamin itima, Miriam areme. **2** Danganir me itimin dipaba puvatizi, gumazamiziba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ize. **3** Eggha me puvira Moses gimoba a migia ghaze, “Israelian gumazamizir igharaziba faragha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin ariaghire. Ezi e ti me ko ariaghirezi deraghai. **4** Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan asiziba ko kagh arighiregham? **5** Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan izegha danganir kurar bizitam aghungan koghamin kamin ize? Danganir kam, witba ko temer oviziba itiba, ko wainin oviziba bar puvati. Bar guizbangira, danganir kurar kam dipar e damamiba uaghan puvati.” **6** Ezi Moses ko Aron

gumazamizibagh itagha, sivagha ghua God bativamin Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Egha aning nguazim girigha uan guamning nguazim mituazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim aning gisiragha taghtasi. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamagh Moses migei, **8** “Ni asadivir aghorir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin itim inigh. Egh ni Aron ko mangi gumazamiziba bar moghira me akufagh. Egh ni men damazimin, dagiar munam mikimti, arazir kamin dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba uan asiziba ko anemam.” **9** Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ghua asadivim ini. **10** Moses ko Aron, gumazamiziba bar moghira me akuvagha, Moses kamaghin me migei, “Ia akaba batozir gumazamiziba, ia oragh. Ga dagiar kamin ia bagh dipam inigham, o?” **11** Egha Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amizir puvati. Moses dagiam mikemezir pu. Puvati. Moses asadivim fegha, dughiar pumuningin dagiam misoke. Ezi maburan dipam an aven otogha azenan fasfagha iri. Ezi gumazamiziba uan asiziba ko maghiram anepi. **12** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Gua nighnizir gavgavim nan itir puvatigha nan akamin gin zuir pu. Egha nan gavgavir ekiamin gun Israelian gumazamizibav kiman aghua. Ki dagiam mikimasa gua mikeme, ezi gua ua asadivimin a misoke. Kamaghin amizi, gua me inigh nguazir ki me daningamin kamin aven mangighan kogham.” **13** Bizir kam dipaba otivir danganim, Meriban oto. Danganir kamin, Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God gimobima, a uabi isa men akagha ghaze, a Godin

bar zuruzim. **14** Israelia Kadesin nguibar ekiamra itima, Moses Idomian atrivim bagha gumazir maba amangi. Ezi me ghua kamaghin a migei, “Kar nin namakabar migirigiam, me Israelian anababa. Ni fo, e osimtiziba atera en dabirabim deragha itir puvati. **15** En inazir afeziaba fomira Isipin kantrin ghuegha itima, azenir aviriba gifa. Ezi Isipia paza e ko en inazir afeziabagh ami. **16** Ezi e akurvazim bagha Ikiavira Itir Godin diava araima, an en ararem baregha, enselin mam amadazi, an e inigha Isip ategha azenan ize. E datirighin Kadesin nguibar ekiamin iti. Kades a nin kantrin nguazir mitaghniamin iti. **17** E uari, ni en amamangatighti, e nin nguazimin otogh mangam. E uan bulmakauba ko tuavim ategh ian dagher azeniba, ko wainin azenibar aven mangi, egh ian mozir pabar aman kogham. E tuavir ekia ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniam gitagham.” **18** Ezi Idomia kamaghin Israelia migei, “Ia en kantri abigh mangan e aghua. Ia mangisi damuti, e izi ia korogh ia misogham.” **19** Ezi Israelian gumaziba kamaghin migei, “E tuavir ekiamra mangam. E, o en bulmakauba ian dipabar amiti, e dagh ivezam. E ian kantrin otogh mangasavira nighnisi.” **20** Ezi Idomia ua ghaze, “E bar aghua!” Egha men midorozir gumazir bar avirim dikavigha ghua, Israelia misoghasa. **21** Israelia Idomin nguazimin otogh mangan Idomia bar aghua. Kamaghin amizi, Israelia ragha tuavir igharazimin zui. **22** Israelian gumazamiziba bar Kadesin nguibar ekiam ategha ghua Horin Mighsiamin oto. **23** Horin Mighsiam, a

Idomin nguazir mitaghniamin boroghin iti. Ezi Ikiavira Itir God kagh kamaghin Moses ko Aron migei, **24** “Aron aremegham. Ki dipaba otivir danganim Meriban Akar Gavgavimin gua mikemezi, gua na baraghizir puvati. Bizir kam bangin, nguazir ki Israelia daningasa akar dikirizim gamizim, an an aven mangighan kogham. **25** Ni Aron uan otarim Eleasar ko, aning inigh Horin Mighsiamin ghuavanang. **26** Egh ofa gamir gumazimin korotiaba a dama da sueghiva Eleasar darugh. Eghti Aron mighsiar munamin aremegham.” **27** Ezi Ikiavira Itir God mikemez moghin, Moses bizibagh ami. Israelia bar garima, me Horin Mighsiamin ghuavanadi. **28** Egha Moses ofa gamir gumazimin korotiaba Aron dama da suegha da isa Eleasar gaghui. Aron mighsiamin orazimin aremezi, Moses ko Eleasar uamategha izaghiri. **29** Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Aron areme. Egha me bar moghira a bagha azia ikia ghuavira itima, 30plan arueba gifa.

21 Kenanian gumazir mam, an Aratin nguibar ekiamin atrivim, a Kenanin nguazimin aven sautin amadaghan ikia orazima, Israelia Atarim bagha zuir tuavim moghin izi. Egha a dikavigha ghua me korogha men marazir suigha me inigha ghue. **2** Ezi Israelia akar dikirizir mam Ikiavira Itir God gamua ghaze, “Ni e ateghti, e midorozimin gumazir kaba abiragham, kamaghin, e ofan ni daningamimin min, men gumazamiziba ko nguibar ekiaba bar dagh asighasigham.” **3** Ezi Ikiavira Itir God me baregha men akurazi, me bar me kuavaremegha bar men nguibar ekiabagh asighasiki. Kamaghin amizi,

me nguibar kam, ziam “Horma,” a gati. **4** Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha Idomin nguazim gitaviraghasa, Ongarir Aghevimin tuavimin zui. Me ghua ghua, bar amira. **5** Egha me Godin atara, uaghan Moses saram atara ghaze, “Gua ghaze, e gumamaziziba puvatizir danganir kamin arimighirasa, gua Isipin nguazimin e inigha kagh ize? Dagheba danganir kamin puvati, ezi dipaba uaghan puvati. E dagher kurar kam bar an aghua.” **6** Ezi Ikiavira Itir God, kuruzir imezir kuram itiba amangizi, da Israelian gumamazizibar tongin otivigha me givima men avirim ariaghire. **7** Ezi gumamaziziba Moses bagha iza ghaze, “E arazir kuram gamua egha Ikiavira Itir God, ko nin atari. Kamaghin, ni e bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, an e da kuruzir kaba batokegh.” Ezi Moses me bagha God ko migei. **8** Ezi Ikiavira Itir God oregha kamaghin Moses migei, “Ni kuruzimin nedazimin ingarigh a isi aghorir ruaritam datigh anesaragh. Eghti kuruziba ivir gumamaziziba, me kozorogh an gan ua ghuamagham.” **9** Ezi Moses kuruzimin nedazim brasin an ingarigha, a isa aghorir ruarim gatigha anesara. Eghti gumamazizir kuruziba iviziba, me kozorogh an gan ghuamagham. **10** Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha ghua, Obotin danganim aghuigha an iti. **11** Egha gin, me dikavigha Obot ategha, ghua Moapin nguazimin aruem anadi naghin itir danganim Abarimin otogha danganim aghuigha apia. Abarim, a danganir kuram, egha gumamaziziba puvatizir danganimin iti. **12** Egha gin, me dikavigha Abarim ategha ghua, Seretin danganir zarimin otogha danganim aghuigha a gapia. **13** Egha gin, me dikavigha

Seret ategha ghua, Arnonin Fanemin vongin ghua, notin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganir mamin otogha danganim aghuigha a gapia. Gumazamiziba puvatizir danganir kam, a mong Amorian nguazimin aven iti. Arnonin Fanem, a Moapian nguazim ko Amorian nguazim abighizir mitaghniam. **14** Bizir kam bangin, Akinafarir Ikiavira Itir Godin Midorozibar Eghaghaniba Itim, kamaghin migei: Wahepin nguibar ekia Sufan danganimin itim, ko danganir zariba ko, Arnonin Fanem, **15** koma danganir zaribar kagh ikegha bar ghua Arin nguibar ekiamin otogha, bar ghua kantri Moapin nguazir mitaghniamin tu. **16** Ezi gin, Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua, nguibar mam gapia, an ziam, Mozir Dipam. Danganir kam, mozir dipar ekiam itima, Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni gumazamiziba bar me akuvaghti, ki dipam isi me daningam.” **17** Dughiar kamin, Israelian gumazamiziba onger akar kam bange: O mozir dipam, ni dipam damuti, an otiv emir. E an gan a bagh bar akuegh ighiam bangam. **18** Mozir kam, gumazamizibar gumazir dapaniba uan ziaba itir aghoriba, ko asadivibar a gikui. Egha gin, me dikavigha gumazamiziba puvatizir danganir kam ategha ghua Matanan danganimin otifi. **19** Egha gin dikavigha Matana ategha ghua Nahalielin danganimin otifi. Egha gin Nahaliel ategha ghua Bamotin danganimin oto. **20** Egha Bamot ategha ghua, danganir zarir Moapian kantrin itir mamin otifi. Danganir zarir kam, a mong pin ikia Pisgan Mighsiamin orazimin apengan iti. Gumazamiziba danganir kamin tuivigha, munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari. **21** Egha

Israelia Amorian atrivim mikimasa gumaziba amangizi,
 me ghua kamaghin a migei, **22** “Ni en amamangatighti e
 nin nguazimin otogh munagh mangasa. E tuavim ategh
 ian dagher azeniba ko ian wainin azenibar aven mangan
 kogham. Egh ian mozir dipabar aman kogham. E tuavir
 ekia ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir
 guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira
 iki nin nguazir mitaghniam gitagham.” **23** Ezi Atrivim
 Sihon, Israelian gumazamizibar amamangatighti, me
 an nguazimin mangan an aghua. Egha uan midorozir
 gumaziba akuvagha, gumazamiziba puvatizir danganimin
 itir nguibam Jahasin ghua Israelia koro. **24** Ezi Israelia
 midorozimin men aviribav suagharigha men nguazim
 ini. Nguazir kam Arnonin Fanemin ikegha ghua Jabokin
 Fanemin tu. Jabok, Amonian nguazimin mitaghniamin
 iti. Ezi Amonian midorozir gumazir gavgavir avirim uan
 mitaghniam kam bagha gari. **25** Kamaghin amizi, Israelian
 gumazamiziba Amorian nguibar ekiaba bar da isa, uaghan
 Hesbon ko an boroghin itir nguibar dozir maba sara inigha
 dagh apia. **26** Amorian Atrivim Sihon, an nguibar ekiam
 Hesbon. Sihon faragha Moapian atrivir faragha ikezim ko
 misogha an nguaziba bar da isa ghua Arnonin Fanemin
 tu. **27** Bizir kam bagha, gumazir ighiaba osirim ighiar
 kam osira ghaze: Ia nguibam Hesbonin izi, an Atrivim
 Sihonin nguibar ekiam. E kamaghin ganasa ifonge, me
 an ingarighti a gavgavigh ikiam. **28** Fomira, Atrivim
 Sihonin midorozir gumaziba Hesbonin ikia dikavigha,
 mati avimin min misoghasa ghue. Egha Moapian nguibar
 ekiam Ar gasighasiki. Me Arnonin Fanemin boroghin

mighsiaba itir gumazir aruaba kuavareme. **29** Iavzika!
 Ia Moapian gumazamiziba, ia osimtizir ekiam iniam. Ia
 gumazamizir asem Kemosin ziam feba, ia ikuvigham.
 Ian aser kam, a gumazibagh amima, me an gin ghua
 nguibam ategha gumazir kinibar min guighav iti. Ian
 aser kam Amorian Atrivim Sihon gamizi, a ian amizibar
 suighizi, me Amorian atrivimin ingangarir amizir kinibar
 iti. **30** Ezi datirighin me ko men ovavir boriba ikufi.
 E me gasighasigha Hesbonin ikegha bar ghua nguibar
 ekiam Dibonin oto. Egha bar ghua Nofan nguibamin tu,
 nguibar kam, Medeban nguibamin boroghin iti. **31** Ezi
 Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiabagh apia.
32 Ezi Moses Jaserin nguibar ekiam konasa gumazir maba
 amangizi, me moga garir gumazibar min ghua nguibar
 kam gasighasighamin tuavir aghuitam gifoghasa ghue.
 Ezi Israelia dikavigha ghua a korogha an boroghin itir
 nguibar doziba sara, da inigha Amorian gumazamizir
 dar itibar agirazi, me are. **33** Ezi me datirighin ua ragha
 kantri Basanin zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim
 Ok uan midorozir gumaziba ko, me bar otivigha me
 misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin
 ami. **34** Ezi Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, “Ni an
 atiatingan marki. A uan gumazamiziba ko, an nguazim, ki
 bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh
 arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a
 damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari.” **35** Ezi
 Israelia, Atrivim Ok uan otariba ko an gumazamiziba bar
 me misuaghariki. Egha tav ataghizi, a ua itir puvati. Egha
 an nguaziba ini.

22 Egha Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua Moapin danganir zaribar otivigha, danganim aghuigha apia. Kar, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir danganim, ezi nguibar ekiam Jeriko, Jordanin Fanemin vongin amadaghan iti. **2** Dughiar kamin, Moapian Atrivim Balak, a Siporin otarim, a Israelia Amoria gamizir araziba baraki. **3** A uan gumazamiziba ko Israelian garima, me bar aviraseme, kamaghin amizi, me bar Israelian gumazamizibar atiatingi. **4** Egha Moapia, kamaghin Midianian gumazir dapanibav gei, “Kiran oveghangin, gumazamizir bar avirir kaba bizir tintinibar en boroghin itiba, bar da givagham, mati bulmakau graziba api.” Kamaghin amizi, Atrivim Balak, Beorin otarim Balam mikimasa gumazir maba amangi. Dughiar kamin, Balam Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibam Petorin iti. Kar an adarazir nguazim. Atrivim Balak uabin akurvaghasa Balam bagha akam amaga ghaze, “Ni foghasa ki ifonge, ikizir mamin gumazamiziba Isipin dikavigha azenan iza tintinibar ghua nguaziba bar dar ikia, egha en boroghin iza en nguazim iniasava ami. **6** Men avirim bar e gafira. Kamaghin amizi, ga uaning. Ni izi pazi me damusi akavsiatam me datighti, e ti me abiniva men agiraghti me en nguazim gitagham. Ki kamaghin fo, ni deravira gumazibar amusi mikimti, nin aseba me damuti, me deraghvira ikiam. Egh ni pazi me damusi mikimti, nin aseba me damuti, me ikuvigham.” **7** Ezi Moapia ko Midianian gumazir dapanir kaba dikavigha, Balam Israelia gasighasighamin akavsiabagh ivezasa ivezim sara inigha ghua Balam migei. **8** Ezi Balam kamaghin

me migei, “Ia dimagarir kamin kagh daku, eghti gurum mizaraghan ki Ikiavira Itir God na daningamin akar manam, ki an gun ia mikimam.” Ezi Moapian gumazir dapaniba a koma akui. **9** Ezi dimangan God iza kamaghin Balamın azara, “Kar gumazir manaba iza ni ko iti?” **10** Ezi Balam God ikaragha ghaze, “Moapian Atrivim Balak na mikimasa me amangi, egha ghaze, **11** ‘Gumazamizir Isipin ikegha izeziba tintinimin nguazir kam garui. Ezi atrivim kamaghsua, ki me ikuvighsi akatam me datighti, a me misogh men agiraghti me an nguazim gitagham.” **12** Ezi God kamaghin Balam migei, “Israelian gumazamiziba, ki deravira me gami. Kamaghin, ni gumazir izezir kaba ko mangan marki. Egh ikuvighsi akavsiatam Israelian gumazamizibar arighan marki.” **13** Ezi bar mizaraghara, Balam ghua Balak amadazir gumazibav gia ghaze, “Ia uamategh mangi. Ikiavira Itir God, ia ko mangan nan anogoroke.” **14** Kamaghin amizi, me uamategha ghua Balak migia ghaze, “Balam e ko izan aghua.” **15** Ezi Balak ua gumazir dapanir ziar ekiaba itir aviriba amangi, ezi men ziar ekiaba ko dibobonim faragha zuir gumazir dapanibar ziaba ko dibobonim gafira. **16** Ezi me Balam bagha ghua Balakin akabar gun kamaghin a migei, “Ga uaning, ni na bagh izisi, bizitam nin tuavim apiran marki! **17** Ki bizir aviriba ni daningiva, uaghan ni ifongezir bizir manam, ki a damuam. Ga uaning, ni izi na bagh gumazamizir kaba akavsiatam me datigh.” **18** Ezi Balam me ikaragha ghaze, “Balak ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar na daningti, kar pura bizim, bizir muziaritam o bizir ekiatam, Ikiavira Itir God, nan

Godin Akar Gavgavim batueghan kogham. **19** Ia kagh daku, mati faragha na bagha izezir gumazir dapaniba amizi mokin. Ia dimagarir kamin ikeghti, ki Ikiavira Itir God gifoka, a tighar akar igharazitamin na mikimam, o puvatigham.” **20** Ezi dimagarir kamin, God Balam bagha iza kamaghin a migei, “Gumazir kaba uarir gin mangasa ni bagha ize, eghti ni dikavigh men gin mangiva bizir ki damusi nin mikimamimra, ni a damu.” **21** Kamaghin, amimzaraghan, Balam dikavigha uan donki gaperagha Moapian gumazir dapaniba ko zui. **22** Balam zuima, Godin navim a bagha bar puv an isi. Dughiar kamin, Balam uan donki gaperagha zuima, an ingangarir gumazir pumuning a ko zui. Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, an apanimin min an tuavim apirigha tughav iti. **23** Ezi donki enselin garima, a uan midorozir sabamin suirazi, a tuavim ategha pura ruarir kinimin zui. Ezi Balam uan donki misuegħa uam a isa tuavimin amada. **24** Ezi ensel ua tuavimin ghua wainin azenimningin tizimin tughav iti. Danganir kamin, dagiar divazim an vong ko vongin iti, ezi tuavim bar asufa. **25** Ezi donki kamaghin enselin ganigha uabi fegħa dagiar divazimin vongin uabi ekura, Balamın dagarim isa divazim gike. Ezi Balam ua donki misoke. **26** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua ghua, tuavim bar asuvazi naghin tughav iti. Ezi donki agharir guvim o agharir kiriamin mangan iburagħburaki. **27** Dughiar kamin, donki enselin ganigha, Balam sara pura tuavim girigha mito. Ezi Balamın navim bar ikuvizi, a uan asativim inigha atara magħira donki misosi. **28** Ezi Ikiavira Itir God mikimamin gavgavim isa donki ganingizi, donki magħira kamaghin

Balam migei, “Ki manmaghin ni gamizi, ni 3plan dughiar kabar na misoke?” 29 Ezi Balam kamaghin donki migei, “Ni na gamizi, ki gumazir onganimin min oto. Ki ti midorozir sabatam ikia ni misoghezi ni aremeghai.” 30 Ezi donki kamaghin Balam migei, “Ki ti nin donkin kamra, ni fomira uan igiamra ikegha iza datirighin na gisin apiav ikiagha rui. Ki fomira kamaghin ni gamiz, o?” Ezi Balam ghaze, “Puvati.” 31 Ezi Ikiavira Itir God Balam gamizi, a enselin garima, a uan midorozir sabam suiragha tuavimin tughav iti. Ezi Balam uabi fegha nguazim mikinigha maghira guam nguazim mitua. 32 Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni tizim bagha uan donki, 3plan dughiar kabar a misoke? Ni oragh. Darorir ni amir kam, a nan damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi, ki nin apanimin min nin tuavim apirasa ize. 33 Ezi nin donki nan ganigha 3plan dughiar kabar tuavir miriamin mangasa. A ti kamaghin amizir puvatighai, ki ni misoghezi ni aremezi donki angamira ikiai.” 34 Ezi Balam kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel migei, “Ki arazir kuram gami. Ki kamaghin fozir puvati, ni mangan nan anogorogha tuavim apiri. Ki zuir darorir kam, ni a gifueghan koghti, ki uamategh uan nguibamin mangam.” 35 Ezi ensel ghaze, “Marki. Ni gumazir kaba ko mangi, egh bizir ki ni mikimamibara, ni dav kim.” Ezi Balam me ko zui. 36 Ezi Atrivim Balak orazi, Balam izima, a dikavigha ghua nguibar ekiam Arin a bato. Ar, a Arnonin Fanemin boroghin iti, kar Moapin nguazir mitaghniar bar saghon itim. 37 Egha Balak kamaghin Balam migei, “Ni oragh. Ki faragha ni bagha akam amadazi ni manmagh amigha, na bagha

izezir puvati? Ni ti ghaze, ki bizir aviriba puvatigha ivezim ni daningam kogham?” **38** Ezi Balam a ikaragha kamaghin migei, “Ni bizir kam ginighnighan marki. Ki izegha gifa. God na mikimamin akabara, ki dav kimam. Bar guizbangira, ki ua akar igharazitam mikimamin gavgaviba puvati.” **39** Egha Balam, Balakin gin Husotin nguibar ekiamin ghu. **40** Ezi Balak bulmakaun maba ko sipsipin mabav suegha, uan asem bagha ofabagh amigha, dar tuzir maba isava Balam ko gumazir dapanir a ko itibagh aningi. **41** Egha mizaraghara, Balak dikavigha Balam inigha asem Bal bagha ofa gamir danganimin ghuavanabo. Ezi Balam mighsiar kamin pin tughav ikia, Israelian marazi vin men gari.

23 Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir dakoziabar ingarighiva 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin apuriba inigh izi.” **2** Ezi Balam mikemezi moghin Balak ami. Egha aning bulmakaun vamira ko sipsipin vamira uaghara da isa, vaghvagha 7plan ofa gamir dakoziabar dar ofa gami. **3** Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni kagh ofan bar isia mighiribar danganimin boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi orarki ganika, Ikiavira Itir God izi na batogham, o ti puvatigham. Ki fozir puvati. A izi bizitam na mikemeghti, ki an akamin gun ni mikimam.” Egha uabira ghua mighsiar mamin orazimin itima, **4** God a bato. Ezi Balam kamaghin God migei, “Ki 7plan ofa gamir dakoziabar ingarigha bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, vaghvagha ofan dakoziabar dar ofa gami.” **5** Ezi Ikiavira Itir God, akar maba, Balak mikimasa Balam amada. **6** Ezi a uamategha

ghua garima, Balak ko Moapian gumazir dapaniba, uan ofan bar isia mighiribar danganibar boroghin tuivighav iti. **7** Ezi Balam maghira God a mikemezir akabar gun me migei: “Moapian Atrivim Balak, Aramin kantrin aven aruem anadi naghin mighsiabar na inigha kagh ize. Egha ghaze, ‘Ni izi na bagh mikim. Me ikuvighsi ni akavsiatam Israelian gumazamizibar atighti, nin aseba me damuti, me ikuvigham.’ **8** Ezi ki fo, God me ikuvighasa na mikemezir puvati. Kamaghin, ki uaghan me ikuvighsi mikiman kogham. Ikiavira Itir God paza me damuasa akavsiatam me gatizir puvati. Eghti ki manmaghin pazi me damusi akam me darigham? Bar puvatigham. **9** Bar guizbangira, ki mighsiabar orazibar itir dagiar bar pin itibar ikia men gara fo, me gumazamizir igharaghavira itiba. Me fo, God deraghavira me gamizi, me ikizir igharazibar min itir puvati. **10** Israelin ovavir boriba bar aviraseme, me nguazir minezibar min bar aviraseme. Eghti gumazitam me menga iburagham. Ia na teghti, ki uan arueba givaka. Ki Godin gumazamizibar min navir amirizim sara aremeka. Ki gumazamizir aghuibar min aremeghasa.” **11** Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ni manmaghin na gami? Ki kamaghin ifonge, ni nan apaniba ikuvighsi akavsiam me darighasa, egha ki ni inigha kagh ize. Ezi ni nan ifongiamin gin ghuzir puvati. Ni deraghvira ikiamin akam me migei.” **12** Ezi Balam ghaze, “Ikiavira Itir God mikimasa na mikemezi moghira ki mikimam.” **13** Ezi gin Atrivim Balak, kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni nan gin iziva ga mangi danganir igharazimin otogh, egh Israelian marazira ganam. Egh ni bar men ganan

kogham. Egh ni munagh tugh, na bagh me ikuvighsi akavsiam me datigh.” **14** Egha Balak, Balam inigha ghua Pisgan Mighsiamin orazimin otogha, Sopimin danganir me deravira vin garimin tu. Danganir kamin, a 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha, bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, 7plan ofa gamir dakozibar vaghvagha dar ofa gami. **15** Ezi Balam kamagh Balak migei, “Ni kagh uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi God bagh orarki a batoka.” **16** Ezi Ikiavira Itir God Balam batogha, Balak mikimamin akabar a mikemegha ua anemadazi, a Balak bagha ghu. **17** A uamategha ghua garima, Balak Moapian gumazir dapaniba ko uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughav iti. Ezi Balak Balam azara, “Ikiavira Itir God manmaghin ni mikeme?” **18** Ezi Balam kamaghin a migei: “O Siporin otarim Balak, ni dikavigh iziva akar ki mikimamiba baragh. **19** God a gumazamizibar min ikia ifarir puvati. Egha gumazamizibar min ikia uan nighnizim gighavkirir puvati. A bizir manam damuasa akar dikirizim gami, an a damuam. A migeir biziba otivaghiri. **20** God deravira Israelia damuasa akam na ganingi. God uabi deravira me gami, eghti ki an arazir kam agiraghan kogham. **21** Ki garima, Israelia bativamin araziba, dar tam me damuti me bar ikuvighan kogham. Bar puvatigham. Ikiavira Itir God, men God, a me ko iti. Me kamaghin an gun migei, a men Atrivim. **22** God Isipin kantrin me inigha azenan ize, egha bulmakaun atiamin min me bagha misosi. **23** Bar guizbangira, imeziba ko akuzir araziba, Israelian gumazamizibagh amuva avegham. Eghti gin

gumazamiziba Israelian ganiva mikim suam, Ia God amizir bizir ekiabar gan! **24** Ia gan! Israelin ikizim, mati laionin bar gavgavim. An avughsan kogh mangi dughiar an asizim suegh bar anebighirarigh an tuzibar amiva an ghuzim sara dozegham.” **25** Ezi Balak kamaghin Balam migei, “Ni me ikuvighsi akavsiam me darighan aghuaghiva, egh ni deraghvira me damusi akam me darighan marki.” **26** Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ki ni mikemegha gifa. Ikiavira Itir God damuasa na mikemezir bizibara, ki dav kimam.” **27** Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni na ko izi ga danganir igharazitamin mangam. God ti tighar ni ateghti, ni munagh iki na bagh me ikuvighsi akavsiam me darigham.” **28** Kamaghin amizi, aning Peorin Mighsiamin orazimin bar ghuanabogha, munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari. **29** Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir dakozibar ingarighiva, uaghan 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin apuriba na bagh da inigh izi.” **30** Ezi Balak, Balam mikemezi moghin, an amua bulmakaun apurir vamira ko sipsipin apurir vamira vaghvagha 7plan ofa gamir dakozibagh isin dar ofa gami.

24 Ezi Balam datirighin fo, Ikiavira Itir God a deravira Israelia damuamin akam migei. Kamaghin amizi, a faragha amizi moghin uamategha akuzir araziba bagha ghuzir puvati. A raghirigha munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari. **2** A garima, Israelian gumazamizibar anababa vaghvagha uan purirpenibar ikiavira iti. Ezi Godin Duam iza anevarazima, **3** a kamaghin migei: “Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh. Ki

deraghavira bizibar gara dav geir gumazim. **4** Ki Godin akar a migeiba barasi. Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven, ki nguazim gira uan guam nguazim mituagha, uan damazimningin deraghavira garima, Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi. **5** O Jekopin ovavir boriba, ki ian purirpenibar garima, dar ganganiba bar dera. Bar guizbangira, Israelia, ian danganir ia itiba, bar dera. **6** Ian purirpenir kaba, mati detin temer bizir bar ruariba mitivighav iti. Egha mati azeniba faner miriamin iti. Egha mati temer aghuir Ikiavira Itir God opariziba. Egha mati sidan temer dipar miriamin itiba. **7** Amozir aviriba Israelian nguazim gizam. Eghti Israelian gumazamiziba uan dagheba nguazir aghuimin da oparam. Israelian atrivim, an gavgavim ko ziar ekiam, Atrivim Agakin gavgavim ko ziar ekiam gafiragham. Eghti Israelian atrivim gumazamizir aviribagh ativagh men ganam. **8** God Isipin kantrin Israelia inigha men akua azenan ize. Egha me bagha bulmakaun atiamin min misosi. Kamaghin amizi, Israelia uan apanibav sogh bar me gasighasigh, uan afuzibar me giniv men agharapanibagh asegham. **9** Israelia, mati laionin bar gavgavim. A dakuti, tav a gaghunani atiatigham. Gumazitam deragh Israelia damusi mikimti, God deragh a damuam. Eghti gumazitam Israelia ikuvsi akavsiam me darighiti, God pazivira a damigham.” **10** Ezi Atrivim Balak akar kam baregha atara an navim bar ikuvizi, a uan dafarimning misuegha kamaghin Balam migei, “Ki uan apaniba ikuvighamin akavsiam me darighasa ni bagha mikemezi, ni ize. Ezi ni 3plan dughiar kabar me deraghvira ikiasa me migei.

11 Kamaghin amizi, ki aghua. Ni datirighira na gitagh uamategh uan nguibamin mangi! Ki faragha ivezim ni daningasa akar dikirizim gami. Ezi Ikiavira Itir God nin ivezim iniamin tuavim apiri, eghti ni ivezim inighan kogham.” **12** Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ni oragh. Gumazir ni amadaziba, ki kamaghin me mikemegha gifa. **13** Ni fo, ni ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar, na daningti, ki Ikiavira Itir Godin akam batuegh bizitam uan ifongiamin a damuan kogham. Akar Ikiavira Itir God mikemezimra, ki anarira mikimam.” **14** Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ki uamategh uan adarazi bagh mangasava ami. Egh ki faragh ikiangsizim ni daningti, ni fogham, Israelia gin manmaghin ganamin araziba nin adarazir amuam.” **15** Egha akar kam kamaghin a migei: “Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh. Ki deraghavira bizibar gara dav geir gumazim. **16** Ki Godin akar a migeiba barasi. Ki Godin Bar Pin Itimin fofoziba dagh fo. Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven, ki nguazim gira uan guam nguazim mituagha uan damazimningin deravira garima, Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi. **17** Ki gin otivamin bizibar gara, egha uaghan Israelian gari. Atrivir mam men tongin otogh, ziar ekiam ko gavgavim ikiam, egh mikovezir angazangarim itimin min iki gumazamizibagh siragham. Egh Moapin gumazir dapanibav sogh bar me agivagham. Egh Setin ikizimin gumazamiziba bar me abiragham. **18** Egh an apanir Idomin itiba, a bar me agivagham. Egh men nguaziba ua bagh bar da inigham. Eghti Israelia uan apaniba abin mamaghira ikiam. **19** Israelian tongin

atrivitam otogh, uan apaniba dikabiragham, egh men nguibar ekiamin aven gumazir ikiavira itir varazira bar me agivagham.” **20** Egha Balam irebamin min garir bizimin aven Amalekian gari. Egha kamaghin migei: “Amalekia bar gavgavizi, men gavgavim ikizir igharazibar gavgavibagh afira. Egh me gin iregh bar ikuvigham.” **21** Egha Balam irebamin min garir bizimin aven a Kinian gari. Egha kamaghin migei: “Danganir ia itim, a nguibar gavgavir aghuim, ia deravira an ikia, mati kuarazir isamin mikonim, dagiabagh isin bar pin mar mighsiamin iti. **22** Eghti Asuria, gin izi ia misogh ia gasighasigh, egh ian adarazi inigh kalabuziar gumazamizibar min mangigham.” **23** Egha Balam akar mam ua kamaghin a mikeme: “Iavzika! God arazir kabar amuamin dughiamin, tinara ikivira ikiam? Bar puvatigham. **24** Saiprusin midorozir gumaziba uan kurir ekiaba inigh izi, Asuria ko Eberia misogh me abiragham. Egh Saiprusba uaghan bar givagham.” **25** Egha Balam dikavigha uamategha uan nguibamin zuima, Atrivim Balak uaghan uamategha uan nguibamin ghu.

25 Israelia Sitimin danganir zarimin ikia, men gumazir maba ghuava, Moapian amiziba ko arazir kurabagh ami. **2** Amizir kaba, Israelian gumaziba bagha akaba amaga ghaze, me izi me koma Moapian asebar ziaba famin ofabar amuam. Ezi Israelia ghua me ko asebar ziaba fava, ofabagh amua dar tuziba api. **3** Arazir kamin, Israelia uari isa Peorin Mighsiamin asem Bal ganiga an poro. Ezi Ikiavira Itir God puvira men atara navim isi. **4** Egha kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir dapanir arazir kurar kam gamiziba inighiva, aruer ekiamin me aguighti, me

arimighireghti, gumazamiziba bar men ganam. Eghti ni damuamin arazir kam bangin, ki ua gumazamizibar aningaghan kogham.” 5 Kamaghin amizi, Moses Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia vaghvagh uan anababar gumazir ghua Peorin Mighsiamin asem Balin ziam feziba, ia me misoghitarikigh.” 6 Ezi Moses ko gumazamiziba bar God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin ikia arai, egha garima, Ame! Israelian gumazir mam, men damazimin Midianian amizir mam inigha uan purirpenimin aven ghu. 7 Ezi Eleasarin otarim Finias, kar ofa gamir gumazim Aronin igiavotarim, a kamagh ganigha zuamira dikavigha gumazamiziba ategha, ghua uan afuzim ini. 8 Egha aninghin gin ghua purirpenimin aven bar ghua gumazim ko amizir kam uaghara aning birazi, afuzim uaghara aninghin namnamning amikiragha vonghin oto. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram Israelia bagha anemadazi, 24,000plan gumazamiziba ariaghire. Ezi Finias arazir kam gamizi, arimariar kurar kam gifa. 10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 11 “Eleasarin otarim Finias, an Aronin ovavir borim, a guizbangira Israelia asebar ziaba fan a bar aghua. A bar gavgavigha ghaze, me nan ziamra fam. Ezi Finias amizir arazir kam bangin, ki ua Israelian gumazamiziba bagha navim isir puvati. Egha ki uan aningagharimin me gasighasighan aghua. 12 Kamaghin, ni a mikim suam, ‘Ki Akar Dikirizir Gavgavir zurara ikiamim a koma a gami. Egha an roroamin min ikiam. 13 Kamaghin, a uan ovavir boriba ko me zurara ofa gamir gumazibar min ikiam. Bar guizbangira, Israelia aseba inigh nan danganimin da atigh

dar ziaba fan ki bar aghua, egha arazir kam gami. Ezi kamaghin, ki gumazir kabar arazir kuraba gin amada.”

14 Israelian gumazir Midianian amizim ko aremezim, an ziam Simri, a Salun otarim. Salu Simeonin anabamin tongin, ikizir mamın gumazir dapanim. **15** Midianian amizim, an ziam Kosbi, an afeziam Sur. Sur, a Midianian ikizir mamın gumazir dapanim. **16** Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **17** “Ia apanibar min Midiania korogh me gasighasikigh. **18** Bar guizbangira, me apanibar min arazir kuramin ia gamua, Peorin Mighsiamin otozir arazir kuram ko Kosbi amizir arazir kuramin ia gifara. Kosbi, a Midianian gumazir dapanimin guivim. Peorin Mighsiamin otozir arimariamın dughiamın, Finias amizir kam birazima an areme.”

26 Arimariar ekiar kam givazi, Ikiavira Itir God, Moses ko Aronin otarim Eleasar kamaghin aning migei, **2** “Gua datirighin mangi Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumaziba vaghvagh men ziabagh fogh da osirigh da meneggh. Eghti Israelian gumazibar ziaba vaghvagh uan ananaba ko ikizibar ziabar apengan ikiam. Kar gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuamin gavgaviba iti.” **3** Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ghua, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. Aning gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afiraziba bar men diazi, me Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi me gumazibav kemezi, me Israelian gumazir Isip

ategha azenan izezibar ziaba osirigha me medima, men
 dibobonim kamaghin ghu. **5** Israelin otarir ivariam Ruben,
 an anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara, Hanok
 ko Palu, **6** ko Hesron, ko Karmi. **7** Gumazir 4plan kabar
 adarazir dibobonim, 43,730plan gumaziba bar moghira. **8**
 Ezi Palun otarim, Eliap. **9** Ezi Eliapin otariba, Nemuel,
 ko Datan, ko Abiram. Gumazamiziba faragha Datan ko
 Abiram gumazir dapanimningin ikiasa aning amisefe. Ezi
 aning Moses ko Aronin akaba batuegħa Koran adarazi
 ko me uari akuvagħa Ikiavira Itir Godin akam barazi
 puvatigha akirim a gasara. **10** Kamaghin amizi, nguazim
 kuiagħirizi mati maburan torim oto, ezi me bar irava
 an aven iragħuezi, nguazim ua uabi dukuazi me bar
 ariagħire. Dughiar kamin, avim izagħira 250plan gumazir
 Koran gin zuibar isia, me gasighasiki. Arazir kamin, God
 fofozim ko ikiangsizim Israelia ganingigha ghaze, me
 uagħan arazir kurar me amizim uam a damuan kogħam.
11 Ezi dughiar kamin Koran otariba ariagħirezir puvati. **12**
 Ezi Simeonin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar
 kara: Nemuel, Jamin, ko Jakin, **13** ko Sera ko Saul. **14**
 Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 22,200plan
 gumaziba bar moghira. **15** Ezi Gatin anabam, an ovavir
 boribar ikizibar ziabar kara: Sefon, Hagi, Suni, **16** Osni,
 ko Eri, **17** Arot ko Areli. **18** Gumazir kabar adarazir
 dibobonim, 40,500plan gumaziba bar moghira. **19** Ezi
 Judan anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara:
 Sela, Peres, Sera, Hesron, ko Hamul. Peres, a Hesron ko
 Hamulin afeziam. Judan otarir igħarazir pumuning, Er
 koma Onan, aning kantri Kenanin areme. **22** Gumazir

5plan kabar adarazir dibobonim, 76,500plan gumaziba bar moghira. **23** Ezi Isakarın anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Tola, Puva, Jasup ko Simron. Puvan adarasi, me ziar kam, “Pun,” uari garisi. **25** Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 64,300plan gumaziba bar moghira. **26** Ezi Sebulunın anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Seret, ko Elon, ko Jalel. **27** Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 60,500plan gumaziba bar moghira. **28** Ezi Josepın anabamın adarazi uari tuiragha anabar pumuning iti. Kar, Manase ko Efraim. **29** Makir a Manasen otarim, ezi Gileat a Makirın otarim. Ezi Gileatın adarasi, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Ieser ko Helek, **31** koma Asriel ko Sekem, **32** ko Semida ko Hefer. **33** Heferın otarim Selofehat a otariba puvati. A guivibara itima, men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa. **34** Gumazir kabar adarazir dibobonim, 52,700plan gumaziba bar moghira. **35** Ezi Efraimın anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sutela, Beker ko Tahan. **36** Ezi Sutela, an Eranın adarazir inazir afeziam. **37** Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 32,500plan gumaziba bar moghira. Manasen adarazi ko Efraimın adarasi, me inazir afeziar vamira iti, a Josep. **38** Ezi Benjaminın anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Bela, Asbel, Ahiram, **39** ko Sefufam ko, Hufam. **40** Ezi Bela, Art ko Namanın adarazir inazir afeziam. **41** Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 45,600plan gumaziba bar moghira. **42** Ezi Danın anabam, an ovavir boribar ikizir vamira iti, an ziam, Suham. **43** Ezi an adarazir dibobonim, 64,400plan gumaziba bar moghira. **44** Ezi

Aserin anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Imna, Isvi ko Beria. **45** Ezi Beria a Heber ko Malkielin adarazir inazir afeziam. **46** Aser a guivir vamira iti, an ziam Sera. **47** Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 53,400plan gumaziba bar moghira. **48** Ezi Naptalin anabamin, ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Jasiel ko Guni, **49** ko Jeser ko Silem. **50** Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim 45,400plan gumaziba bar moghira. **51** Israelian gumazibar dibobonim bar moghira, 601,730in tu. **52** Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Moses migei, **53** “Ni datirighin men anababar ganiva men ziabar dibobonimin gin mangi nguazim abigh me daning. **54** “Ni nguazim me daningisi, satu gikarangiva, nguazir ekiaba isiva gumazamizir aviriba itir anababar aning, egh nguazir muziariba isi avirasemezir puvatizir anababar aning.” **57** Livain anabamin ikizibar kara, Gerson, Kohat, ko Merari. **58** Gumazir 3plan kaba, men tongin ikizir mabar kara, Lipni, Hebron, Mali, Musi ko Kohat. Kohat, Amramin afeziam. **59** Ezi Amram, Livain anabamin guivim Jokebetin iti. Jokebetin amebam Isipin a bate. Ezi an otarir pumuning bate. Kar, Aron ko Moses. Egha guivir vamira bate, an ziam, Miriam. **60** Ezi Aron gin amuimin ikiava otarir 4pla bate. Kar, Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. **61** Ezi gin Nadap ko Abihu, avir anogoroghezim inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gamigha, aning areme. **62** Livain anabamin ikizibar gumazibara, kar borir iakinir vamiran ikegha ghua, gumazir bar ghuribar tuziba, men dibobonim, 23,000plan gumaziba. Moses nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati, mati a Israelian

anabar igharazibagh amizi mokin. Kamaghin amizi, a Livain anabamin gumaziba, Israelian anabar igharazibar gumaziba sara me mengezir puvati. **63** Dughiar kamin, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Israelia ko Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Egha aning Israelian anababar gumazibar ziaba osira me menge. **64** Moses ko Aron faragha Sainain Mighsiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin, Israelian gumaziba menge. Aning faragha mengezir gumazitam ua itir puvati, ezi datirighin, aning ua men ziaba osira me mengezir puvati. **65** Ikiavira Itir God fomira kamaghin migia ghaze, “Gumazir datirighin itir kaba bar moghira gumazamiziba puvatizir danganimin arighiregham.” Kamaghin amizi, men tav itir puvati, me bar ariaghire. Ezi gumazir pumuningra, Jefunen otarim Kalep ko, Nunin otarim Josua, aning uaningra ikia angamira ikiavira iti.

27 Selofehat a Heferin otarim, ezi Hefer, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim, ezi Manase, a Josepin otarim. Dughiar kamin, Selofehat an amuimin ikiava, guivir 5pla iti. Men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa. Egha amizir kaba ghua, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin otogha, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar koma Israelian gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, men damazimin tuivigha kamaghin migei, **3** “En afeziam, gumazamiziba puvatizir danganimin areme. A Koran gin ghuzir gumazibar tongin itir puvati, egha Ikiavira

Itir Godin akam batoghezir puvati. A uabi arazir kuram gamigha an areme. An aremezir dughiamin, an otariba puvati. **4** An otaritam ikiai, an an ziamin danganim inighai. Ezi puvati. Kamaghin, manmaghsuva afeziamin ziam Israelian tongin ikian kogham? E kamaghin bar aghua. Kamaghin amizi, e nin azai, e uari, ni en afeziamin aveghbuabar tongin nguazitam e daningigh.” **5** Ezi Moses men azangsizim inigha Ikiavira Itir God bagha ghu. **6** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, **7** “Selofehatin guiviba guizbangira migei. Kamaghin amizi, ni men afeziamin adarazir tongin nguazitam isi me daningighti, me uari bagh a inigh. **8** Eghti ni kamaghin Israelia mikim, gumazitam otariba puvatigh aremeghti, an guiviba an nguazim iniam. **9** Egh a uaghan guiviba puvatighti, an aveghbuaba an nguazim iniam. **10** A uaghan aveghbuaba puvatighti, an afeziamin aveghbuaba an nguazim iniam. **11** An afeziamin aveghbuaba puvatighti, an afeziamin ikizir an boroghin itiba, an nguazim iniam. Israelia bar moghira, arazir ki ifongezir kamin gin mangiva, bizir ki damuasa mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **12** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Abarimin Mighsiamin ghuavanabogh, munagh nguazir ki Israelia daningasa mikemezimin gan. **13** Ni nguazimin ganighiva gin aremegham, nin avebam Aron aremez moghin. **14** Ni fo, Israelian gumazamiziba Senin gumazamiziba puvatizir danganimin ikiava, imoba dipam bagha akaba na gasima, gua nan Akar Gavgavim batoke, egha men damazimin nan ziar ekar zuruzim men akaghan aghua. Kamaghin amizi, ni munagh aremegham.”

Mozir dipar kam, an ziam Meriba, a Senin gumamaziziba puvatizir danganimin itir nguibar ekiam Kadesin boroghin iti. **15** Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, **16** “Ikiavira Itir God, nirara ni Godin gumamazizibar ikirimirimin mingarim. Kamaghin, ki nin azangsis, ni gumazitam amiseveghti a gumamazizir kabar ganam. **17** Egh men faragh mangi men dabirabimin akurvagh, midorozibar aven akar gavgavim me daningti, me deravira ikiam. Puvatighiti, me ghuaviba puvatizir sipsipbar min ikiam.” **18** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Nunin otarim Josua inigh. A gavgavim ikia nan ingangarim damuan tughati. Ni a inigh mangiti, a ofa gamir gumazim Eleasar ko gumamazizibar damazimin tughti, ni uan dafarim an dapanim gisin datighiva, gumamazizibav kemeghti, a nin danganim iniam. **20** Egh ni uan gavgavibar, gavgavitaba a danighiti, Israelian gumamaziziba bar an akaba baragham. **21** Eghti Josua ofa gamir gumazim Eleasarin akam baraghiva an gin mangi, Israelian gumamaziziba ko mangigh izegh damuam. Eleasar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghsi, ofa gamir gumazibar dapanimin evarimin itir forivtarir inimin aven itir dagiamning damuva, arazir kamin a bizir Israelia damuamibagh fogh, Josua ko Israelian gumamazizibav kimam.” **22** Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin ami. A Josua mikemezi, a iza ofa gamir gumazim Eleasar ko gumamazizibar damazimin tu. **23** Ezi Moses uan dafarim isa Josuan dapanim gisin atigha, gumamazizibav kemegha a gamizi, an an danganim ini. Arazir kamin, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibagh ami.

28 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia na bagh dagheba inigh avimin aven ofabar amusi, dughiar ki misevibar dar amuti, ki ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. **3** “Ni kamaghin me mikim: Kar dagher ia dughiar zurara avimin aven ofan Ikiavira Itir God daningamiba. Dar kara, sipsipin nguzir apurir pumuning inigh izi. Aning azenir vamira iki egh duatam aning in ikian marki. Aning ofan bar isia mighirim bagh ikiam. **4** Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tamin ofa damu. **5** Egh ia mizarazibar ofaba bagh, witin ingarizir 1 kilogrem plauan aghuitam inigh, 1 litan olivin boreme sara aning veregh, wit tuamin ofa bagh ofa damu. **6** Ia aruebar, vaghvagh ofan kaba avimin aven, ofan bar isia mighirir kabar amu. Israelia fomira Sainain Mighsiamin boroghin itima, God ofan kamin arazim me ganingi. Ia avimin aven ofan kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **7** Ia uaghan sipsipin kamning vaghvagh aning in ofa damusi, 1 lita wainin dipam inigh, wainin dipamin ofan min, Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozir bar zuezim gingegegh. **8** Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin amizir ofan mirara ofa damu, ia wit tuamin ofa ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan min na ganidir kaba, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.” **9** Egha Ikiavira Itir God gumazamizibav kimasa kamaghin Moses migei, “Ia Sabatin dughiar, sipsipin

apurir igiar pumuning inigh izi, aning azenir vamira ikiti, duatam aningın mikarzimningın ikian marki. Egh 2 kilogrem plauan aghuim inighıva, olivin borem sara a vereghıti a wit tuamin ofan min iki. Eghti ia sipsipin kamning ko wit tuamin ofa ko wainin dipamin ofa, ia bar da inigh ofa damu. **10** Ofan kam, ia ofan bar isia mighirimin min Sabatin dughiaba bar, a damu. Ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan kam gisin bar isia mighirir ofaba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofa damu.” **11** Egha Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, “Iakiniba bar vaghvagh, dar aruer faraghavira zuibar, ia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirimin ofa damusi, ia asizir kaba inigh izi. Dar kara, bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira ikia duaba puvatiziba. Ia bar da isi na bagh ofa damu. **12** Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningın tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. **13** Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. Ia avimin aven dar ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **14** Ia wainin dipabar ofaba bagh, wainin dipar litan pumuning inigh, vaghvagh bulmakaun apurir kam ko ofa damu. Ia wainin dipar litan vamira ko natam inigh sipsipin apurim ko ofa damu. Ia

wainin dipar litan vamira inigh sipsipin nguzir vamira sara ofa damu. Ia kamaghira 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh dar ofa damu. Ia zurara ofan bar isia mighiriba, azenibar iakinibar aruer faraghivira zuibar, ia kamaghira, ofabar amu. **15** Egh ofan kabagh isin, ia uaghan Ikiavira Itir God bagh memen apuritam inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu.” **16** Egha Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagha, dar iakinir faragha zuim, an namba 14in aruemin, guaratizimin ia uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fi. **17** Ezi iakinir kamin namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kamra ami mangi 7plan aruebar tugh. **18** Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki. **19** Egh ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko sipsipin nguzir apurir 7pla inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzibar puvatigham. Egh ia da inigh izi avimin ofan bar isia mighiribar amu. **20** Egh ia dar witba tuamin ofaba bagh, 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, sipsipin apurim sara ofa damu. **21** Ia 1 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighiribar

amu. **22** Egh ofan kabagh isin ia uaghan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apuritam uaghan an ofa damu. Eghti arazir kamin God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. **23** Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu. **24** Ia kamaghira, ofan arazir kaba, 7plan aruebar dar amu. Eghti dagher kaba, ko wainin dipaba, ko ofan bar isia mighirim sara Ikiavira Itir God damuti, a ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Ofan kaba, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofabagh isin dar amu. **25** Egh namba 7in aruemin, ia ingangaribar amuan marki. Ia nan ziam fisi uari akuvam.” **26** “Ia, Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, an aruer faragha zuimin, dagher ia faraghavira iniziba, Ikiavira Itir God daningiva nan ziam fisi uari akuvam. Ia ingangaribar amuan marki. **27** Egh ofan bar isia mighirim damuti, Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar asizibar kara: bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin nguzir apuriba inigh, eghti sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzibar ikian kogham. **28** Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara da veregh sipsipin apurim sara ofa damu. **29** Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuim inigh,

olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. **30** Egh ia uaghan ofan kabagh isin, arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin God gumamazibar amuti, me an damazimin zuegham. **31** Ia bizir kabar ofa damuva, dagh isin, ofan ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, da ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara dar amu. Asizir kaba, duaba dar mikarzibar ikian kogham.”

29 Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Iakinir namba 7in, an aruer faragha zuimin, ia nan ziam fisi uari akuv egh ingangaribar amuan marki. Kar Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam. **2** Egh ia ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ia ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar vamira ko sipsipin apurir vamira ko, 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki, egh dar mikarziba duaba puvatigham. **3** Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. **4** Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogram plauan aghuir vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. **5** Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira

inigh ofa damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God
 gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. **6**
 Ofan kabagh isin, ia bizir a damuasa mikemezibar gin
 mangi, iakinir igiabar ofan bar isia mighirim, ko an wit
 tuamin ofa, ko ia dughiabar zurara amir ofan bar isia
 mighiriba ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar
 ofaba sara avimin aven ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God,
 ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir
 aghuim dar ikiam.” **7** Egha Ikiavira Itir God, Israelia
 mikimasa kamaghin Moses migei, “Namba 7in iakinimin,
 an namba 10in aruemin, ia nan ziam fisi uari akuvam.
 Egh ia dagheba ategh, ingangaritam damuan marki. **8**
 Egh ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning,
 eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh,
 egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kaba bagh, ia
 bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira,
 ko 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba,
 azenir vamira iki, egh dar mikarziba duaba puvatigham. **9**
 Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa
 damu. Ia 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara
 veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2
 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh
 sipsipin apurim sara ofa damu. **10** Ia wit tuamin ofan min,
 plauan aghuir kilogramin vamira inigh, olivin borem sara
 veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar
 isia mighirir kam damu. **11** Egh uaghan ia arazir kuraba
 gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa
 damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God gumazamizibar
 amuti, me an damazimin zuegham. Memen kam gisin,

ofan igharazir ia zurara amiba uaghan da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu.” **12** Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, kamaghin Moses migei, “Ia namba 7in iakinimin, an aruer namba 15in, ia nan ziam fisi uari akufagh. Egh ingangaritam damuan marki. Egh 7plan aruebar isar ekiam damu. **13** Egh aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God bagh avimin aven, ofan bar isia mighirim damuti, an ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar kara, bulmakaun apurir igiar 13pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba. Da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham. **14** Egh dar wit tuamin ofan min, ia 3 kilogrem plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh, egh 13plan bulmakaun apurir igiaba vaghvagh, da ko ofa damu. Egh 2 kilogrem plauan aghuim ko veregh, egh sipsipin apurir pumuning vaghvagh, aning ko ofa damu. **15** Ia 1 kilogrem plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh 14plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh, da ko ofa damu. **16** Egh uaghan dagh isin, arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, ia da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu. **17** “Egh namba 2in aruem, ia 12plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh. Da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh

izi. **18** Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu. **19** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **20** “Egh aruer namba 3in, ia bulmakaun apurir igiar 11pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. **21** Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba isi ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. **22** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **23** “Egh aruer namba 4in, ia bulmakaun apurir igiar 10pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. **24** Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangi, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu. **25** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh

izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **26** “Egh namba 5in aruemin, ia 9plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. **27** Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu. **28** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **29** “Egh namba 6in aruem, ia 8plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. **30** Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. **31** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **32** “Egh namba 7in aruem, ia 7plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko

14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham, ia da inigh izi. **33** Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. **34** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **35** “Egh namba 8in aruem, ia Godin ziam fisi uari akuv, ingangaribar amuan marki. **36** Egh ia avimin aven ofan bar isia mighirir kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Dar kara, bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham. **37** Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh, ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. **38** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **39** “Ia ofan arazir kabar gin mangi, dughiar ekier ia Godin ziam fasa a inabazibar ofan kabar amuam. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wainin dipabar

ofaba, ko God ko navir vamira ikiamin ofaba. Ia da ko, ofan igharazir ia zurara amiba, ia bar da inigh ofa damu. Egh akar dikiriziba akiramin ofaba, ko uan ifongiamin gin mangamin ofaba, ia ofan kabagh isin da sara ofa damu.”

40 Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir kaba bar dar gun Israelian gumazamizibav keme.

30 Egha Moses Akar Gavgavir kaba, Israelin anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze, **2** “Gumazitam bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon, bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, egh a uan akar dikirizir kam abighan kogham. Puvati, a mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. **3** “Eghti amizir igiar uan afeziamin dipenimin ikiavira itim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, **4** eghti an afeziam an akar dikirizir kam baregh bizitamin a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. **5** Eghti an afeziam a damuasava mikemezir akar dikirizim baregh, egh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An afeziam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizir kamin gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham. **6** “Eghti amizir odiairir patamin ikezir puvatizitam, deravira nighnigha akar dikirizitam gami, o akar dikirizir kinitam puram a gami, a dera. Eghti gin amizir kam pamin ikiam, eghti an pam an amizir akar dikirizim baregh aruer kamra an anogoroghan koghti, amizim damuasa mikemezir akar dikirizir kam guizbangira a damigh. **8**

Eghti an pam a damuasa mikemezir akar dikirizir kam baregh, egh an anogoreghti, an a damuan marki. An pam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizimin gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham. **9** “Ezi amizir pam aremezim, o amizir pam an aghuagha a batoghezim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera. A mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. **10** “Eghti amizir pamin ititam, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera. **11** Eghti an pam an akar dikirizim baregh bizitam a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. **12** Eghti an pam a damuasa mikemezir akar gavgavim baregh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An pam an anogoroke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizimin gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham. **13** Amizimin pam, an akar dikirizir an amizimin amamangatigham o, a an anogoregham, eghti amizim uan pamin nighnizimin gin mangi. **14** Eghti an pam an akar dikirizim baregh, aruer kamra o an gin otivamin aruer igharazibar bizitamin a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. An pam an akar dikirizim baregh dughiar kamra bizitamin a mikiman koghti, mati pam gavgavim amizimin akar dikirizim ganidi. Eghti an amuim guizbangira akar dikirizir kam damigh. **15** Eghti aruetabar gin, pam amuimin akar

dikirizimin ġin mangan an anogoregham, pam uabi, amuimin akar dikirizimin ġin mangan koghamin arazir kurar kamın osimtızim aterıva an ıvezir kuram iniam.”

16 Arazir İkiavıra İtir God ifongezir kaba, a Moses ganingi. Arazir kaba, gumazıba uan amuıba ko, afeziaba ko men guivir igiar men dipenıbar ikiavıra itıba, a me bagha, Moses ganingi.

31 Ezi İkiavıra İtir God kamaghın Moses mıgei, **2** “Ni fo, Midiania faragha pazavıra İsraelia gami. Kamaghın amizi, ia men arazir kam ikaragh pazavıra me damigh. Ni kamaghın damighıva, ġin aremegham.” **3** Ezi Moses gumazamizıbav ġia ġhaze, “İa midorozim bagh uan midorozir bizıbar kır, eghti ian midorozir gumazitaba dikavigh mangi Midiania korogh, bizir me İkiavıra İtir God gamizimin, ıvezir kuramin me ikaragh pazavıra me damigh. **4** İa İsraelin anababa vaghvagh 1,000plan gumazıba amısevegh midorozim bagh me amadagh.” **5** Kamaghın amizi, İsraelin anababa vaghvagha, 1,000plan gumazıba amısefi. Ezi men dibobonim bar moghıra 12,000plan gumazıbar tu. Ezi me midorozim bagha, uan midorozimin bizıbar kırı. **6** Ezi Moses midorozim bagha me amadazıma, ofa gamir gumazim Eleasarin otarım Finias, men dapanimin ikiasa me ko zui. A uaghan Godın Purirpenimin itir bizir bar zuruzıba ko sighaba inigha zui. Sighar kaba, a midorozir gumazıbar dımti me midorozim bagh mangam, o midorozimin ġin a ua dagh iviti, me uamategh izam. **7** Egha İkiavıra İtir God Moses mikemezi moghin, me Midiania korogha bar men gumazıbav suaghariki. **8** Egha uaghan Midianian atrivir

5pla misuaghariki. Men ziabar kara, Evi, Rekem, Sur, Hur koma Reba. Egha me uaghan Beorin otarim Balam misoghezi an areme. **9** Egha Israelia Midianian amiziba ko boribar suigha, men bulmakauba ko sipsipba ko men biziba bar, uari bagha da ini. **10** Egha men nguibar ekiaba ko men danganir me itiba sara bar dagh apongezi, da isi. **11** Egha amiziba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba ko biziba bar, me da inigha ghue. **12** Egha me amiziba ko boriba, kalabuziabar min me inigha asizir kaba sara uamategha Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazamiziba bagha ghue. Dughiar kamin, me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. **13** Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba dikavigha, danganir me itim ategha midorozir gumaziba bativasa zui. **14** Me ghua me batogha, Moses 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, bar men atara kamaghin men azai, **15** “Manmaghsua ia amizir kabav misoghinarighan aghua? **16** Ia fo, men amizibara Balamin akabar gin ghua Israelian gumazamizibagh amizi, me Peorin itir dughiamin, Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara. Ezi arimariar kuram Ikiavira Itir Godin gumazamizibagh asighasiki. **17** Kamaghin amizi, ia datirighin men boribar tongin, otariba bar me misoghinarikigh. Egh amizir gumaziba koma akuigha givaziba uaghan bar me misoghinarikigh. **18** Egh amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba ateghti me ikiti, ia

uari bagh me ini. **19** Ia bar moghira, ian tarazi, tavin misoghezi an aremez, o gumazir aremezi tamin kuatamin suira, ia 7plan aruebar, ia itir danganimin azenan ikiam. Egh namba 3in aruem ko namba 7in aruemin ia Godin damazimin uari zuegh, egh amizir ia midorozim gamua iniziba sara uari zuegh. **20** Egh ia uan korotiaba, ko bulmakaun inibar ingarizir biziba, ko memen arizibar ingarizir biziba, ko ter otevirar ingarizir biziba sara, ia bar da isi, God ia ganingizir arazimin gin mangi dar amuti, da an damazimin zuegh.” **21** Ezi ofa gamir gumazim Eleasar, kamaghin midorozim gamigha uamategha izir gumazibav gei, “Kar Ikiavira Itir God Moses ganingizir Akar Gavgaviba, da kamakin: **22** Bizir avimin isi ikuvighan koghamiba, kar gol, silva, ain, kapa ko brasin ingarizir biziba, ia da isi avim datighti, da isightima, ia da inigh da rueghti da zuegham. Egh bizir igharazir avimin sighamiba, ia da inigh dipamin da rueghti da zuegham. **24** Egh dughiar namba 7in, ia uan korotiaba rueghti, da zueghti, ia uamategh danganir ia itimin aven izam.” **25** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **26** “Ni koma ofa gamir gumazim Eleasar, ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia midorozimin aven inizir amiziba ko boriba ko asiziba ko bizir igharaziba, bar da menegh. **27** Egh da tuiragh pozir pumuning damigh, tam midorozir gumaziba bagh anetigh, egh igharazim isi gumazamizir igharaziba bagh anetigh. **28** Ni Ikiavira Itir God bagh, bizir ni midorozir gumaziba bagh tuiraghamibar tongin itir bizir maba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziar amizir 500plan tongin, amizibar tongin dar vamira inighiva,

500plan bulmakaubar tongin dar vamira inigh, egh
500plan donkibar tongin dar vamira inigh, egh 500plan
sipsipbar tongin dar vamira inigh, egh 500plan memebar
tongin, dar vamira inigh. **29** Egh takisin kaba isi ofa
gamir gumazim Eleasar daningigh. Bizir kaba, da mati, ia
Ikiavira Itir God ganidir ofaba. **30** Egh ia gumazamizir
igharaziba bagha tuirazir bizibar tongin itir bizitaba isi
takisin min da iniam. Ia kalabuziar amizir 50plan tongin,
men amizir vamira inighiva, 50plan bulmakaubar tongin
dar bulmakaun vamira inigh, egh 50plan donkibar tongin
dar donkin vamira inigh, egh 50plan sipsipbar tongin
dar sipsipin vamira inigh, egh 50plan memebar tongin
dar memen vamira inigh. Egh ada isi Livaibar aningigh.
Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin garir darasi.” **31**
Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Ikiavira Itir
God mikemezi moghin ami. **32** Midorozir gumaziba
midorozimin aven inizir bizibar diboboniba kamakin:
675,000plan sipsipba, ko 72,000plan bulmakauba, ko
61,000plan donkiba, ko 32,000plan amizir gumazitam
koma akuizir puvatiziba. **36** Bizir midorozir gumaziba
inizibar dibobonim, a kamakin: Sipsipbar dibobonim
337,500, ezi dar tongin me takisin min 675pla isa Ikiavira
Itir God ganingi. Bulmakaubar dibobonim 36,000, ezi
dar tongin me takisin min 72pla isa Ikiavira Itir God
ganingi. Donkibar dibobonim, 30,500, ezi dar tongin me
takisin min 61pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Amizir
gumazitam koma akuizir puvatizibar dibobonim, 16,000,
ezi men tongin me takisin min 32pla isa Ikiavira Itir God
ganingi. **41** Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin,

Moses Ikiavira Itir God ganingizir bizir kaba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ganingi. **42** Egha Moses gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar dibobonim kamakin. Da guizbangira, midorozir gumaziba bagha tuirazir biziba ko magh ghu. Dar kara: 337,500plan sipsipba, ko 36,000plan bulmakauba, ko 30,500plan donkiba, ko 16,000plan amizir gumazitam kom akuizir puvatiziba. **47** Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir tuirazir kabar aven, 50plan kalabuziar amizibar tongin amizir vamira ini, egha 50plan asizibar tongin asizir vamira ini, egha Livaibagh aningi. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin garir adarasi. **48** Ezi 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, dikavigha Moses bagha ghua kamaghin a migei, **49** “Gumazir aruam, e nin ingangarir gumaziba, e midorozir gumazir en apengan itiba medima, men tav ovengezir puvati. **50** Kamaghin amizi, e golin adiariba, ko adiarir soroghafaribagh azuiba ko firagharibar duiba, ko kuaribar duir gol ringin e vaghvagha iniziba, e da inigha izi. E uan ikirimiribar ivezimin min da inigh izi arazir kamin Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. E fo, a en akurazi, en apaniba e gasighasighizir puvati.” **51** Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, me dama golin adiarir kaba ini. **52** Golin adiarir kabar osimtizim, 200 kilogremin boroghin tu. **53** Ezi midorozir gumazir kiniba, bizir me iniziba, me uari bagha dar suiki. **54** Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, golin bizir midorozir gumazibar dapaniba inigha izeziba inigha, God bativamin Purirpenimin ghua Ikiavira Itir Godin damazimin da ati.

Aningin nighnizim kamakin, Ikiavira Itir God Israelian gumazamizibagh nighnigh deraghvira men ganam.

32 Dughiar kamin, Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, bulmakauba ko sipsipin okoruar bar aviriba iti. Egha me Jaser ko Gileatin Distrighningin nguazimin garima, bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba iti. **2** Kamaghin amizi, me Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba bagha iza kamaghin me migei, **3** “Nguazir Ikiavira Itir God Israelia en akurazi, e inizir kam, nguibar ekier kaba an iti, Atarot, ko Dibon, ko Jaser, ko Nimra, ko Hesbon, ko Eleale, ko Sipma, ko Nebo, ko Beon. Kar bulmakauba ikiamin nguazir bar aghuim. Ia fo, e bulmakaun bar aviriba iti. **5** Kamaghin, e uari, ia nguazir kam isi e danighti, an en nguazimin min ikiam. Ia e damuti, e Jordanin Fanem giregh mangi vongin dapian e aghua.” **6** Ezi Moses akar gavgavimin pamtemin kamaghin Gat ko Rubenin adaraziv gei, “Ia tizim bagh kagh ikiti, ian namakaba uarira midorozim bagh mangam? Arazir kam derazir puvati. **7** Ia ti Israelian gumazamizir igharazibar nighnizim gasighasighti, me nguazir Ikiavira Itir God me daningasava amim bagh Jordanin Fanem giregh vongin mangan kogham o? Ia tizim bagha kamaghin ami? **8** Fomira, ian afeziaba kamaghin ami. Ia fo, e Kades Barnean ikia, ki nguazim getiasa me amadazima, **9** me ghua arua Eskolin danganir zarimin tugha, kantrin kamin ganigha uamategha iza atiatim gumazamizibagh aningizi, me Ikiavira Itir God me ganingizir kantrin ghuezir puvati. **10** Dughiar kamin, Ikiavira Itir God

aningaghegha akar dikirizim gamua ghaze, **11** 'Me uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan ikia nan gin zuir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Isip ategha azenan izeziba, kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko gumazir 20plan azenibagh afiraziba, men tav nguazir ki Abraham ko Aisak ko Jekop daningasa akar dikirizim gamizir kamin ganighan kogham. **12** Gumazir kamning uaningra aven mangam. Kar, Jefunen otarim Kalep, a Kenasin adarazir gumazim, ko Nunin otarim Josua. Bar guizbangira, aning uaningra uan navir averiamin aven, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia, an gin zui.'

13 "Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God gumazamizibar arazir kuraba bagha men aningaghegha me gamima, me 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganir kam garua ghua, gumazamizir dughiar kamin Isip ategha azenan izeziba bar ariaghire. **14** Ia oragh! Ia datirighin uan afeziabar danganiba inigha, arazir kurabagh amir gumazamizibar otifi. Egh ia ti Ikiavira Itir God damuti, an aningagharir bar kuram uam Israelia damuam. **15** Ia Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, an gin mangan aghuaghti, e ua gumazamiziba puvatizir danganir kam daru mangi kuraba inigham. Arazir kam ua kamaghin otoghti, ia men osimtizim ateram." **16** Ezi me Moses boroghin ghua kamaghin a migei, "Ni oragh. Ni en amamangatighi, e faragh sipsipba bagh divaziba ko nguibar ekiaba avinamin dagiar divazibar ingarighi, en amuiba ko boriba deragh ikiam. **17** Eghti e Israelian igharaz darazi ko midorozim bagh men faragh mangi apanibar agintigh mangivira ikiti, en namakaba uari

bagh nguaziba ini dar apiagham. En amiroghboriba kagh
 divazir gavgavir nguibar ekiaba avinizibar aven deravira
 ikiti, nguazir kamın gumazamiziba me gasighasighan
 kogham. **18** Guizbangira, Israelian anabar igharazibar
 ikiziba vaghvagh uari bagh nguaziba inigh dar apiaghti,
 gin e uamategh izi uan nguibabar ikiam. **19** E fo, e
 kagh Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguazim
 inigha gifa. Kamaghin amizi, e Jordanin Fanemin vongin
 men tongin nguazitam inian kogham.” **20** Ezi Moses me
 ikaragha ghaze, “Ia guizbangira mikimiva, midorozim
 bagh mangisi Ikiavira Itir Godin damazimin uan midorozir
 biziba akir. **21** Ian midorozir gumaziba bar uan midorozir
 biziba inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin Jordanin Fanem
 giregh mangi apaniba ko misoghti, Ikiavira Itir God bar
 apaniba abiragh, men nguazim inigham. Ia uan namakabar
 akuraghamin ingangarir, Ikiavira Itir God ia ganingizim
 agivaghti, Ikiavira Itir God ian amamangatighi, ia
 uamategh kagh izi Jordanin Fanemin aruem anadi naghin
 itir nguazir kam iniam. **23** Ki akar gavgavimin kamaghin
 ia migei, ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva, ia
 guizbangira Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram
 gami. Ia kamaghin deravira fogh, Ikiavira Itir God ian
 arazir kurar kam bagh pazavira ia damigham. **24** Ia faragh
 uan nguibar ekiaba ko sipsipbar divazibar ingarigh, egh
 gin uan akar dikirizimin gin mangi apaniba ko misogh.”
25 Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin
 Moses migei, “Aruam, e nin ingangarir gumaziba, e ni
 mikemezi moghin damuam. **26** En amuiba ko boriba
 ko bulmakauba ko sipsipba Gileatin nguibar ekiabar

kaghira ikiam. **27** Eghti e gumaziba bar, e nin ingangarir gumaziba, e uan midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangam. E Jordanin Fanem giregh vongin mangi apaniba ko misogham, mati en gumazir ekiam mikemezi mokin.” **28** Ezi Moses akar gavgaviba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua, ko Israelian anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze, **29** “Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba, me midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangasa. Egh me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangi Jordanin Fanem giregh vongin apaniba ko misogham, kamaghin a deragham. Me ian akuraghti ia midorozimin apaniba abiragh, ia nguazim inigh, egh gin ia Gileatin nguazim isi me daningigh. **30** Eghti me Jordanin Fanem giregh vongin mangan aghuagh, ia ko midorozim bagh mangighan kogh, kamaghin me ia ko Kenanin nguazimin nguazir asizitaba iniam.” **31** Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin migei, “Aruam, e nin ingangarir gumaziba, e ghaze, a dera, Ikiavira Itir God mikemezi moghin e damuam. **32** E uan midorozir biziba inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi, Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven Kenania ko misogham. Egh gin e Jordanin Fanemin aruam anadi naghin itir nguazim uari bagh a iniam.” **33** Kamaghin amizi, Moses, Amorian Atrivim Sihonin nguaziba ko Basanin Atrivim Okin nguaziba, ko dar nguibar ekiaba, ko dar nguibar doziba, ko nguazir dar boroghin itiba bar, a da isa Gatin anabam ko Rubenin anabam ko Manasen anabar akuar me tuirazimningin

mam ganingi. Manase, a Josepin otarim. **34** Ezi Gatin anabamin gumazamiziba, ua nguibar ekiam Dibon ko Atarot, ko Aroer, **35** ko Atrot Sofan, ko Jaser, ko Jokbeha, **36** ko Betnimra, ko Betharan, me ua deraghavira dar ingarigha da avinizir divazir gavgaviba uaghan dar ingari. Egħa me uan sipsipba bagħa divazir aghuibar ingari. **37** Ezi Rubenin anabamin gumazamiziba ua, nguibar ekiam Hesbon, ko Eleale, ko Kiriataim, **38** ko Nebo, ko Balmeon, me dar ingari. Egħa me nguibar ekiam Balmeon, ziar igħarazim a gati. Me uaghan nguibar ekiam Sipman ingari. Egħa nguibar ekiar me ua ingariziba, me ziar igiaba dagħ ariki. **39** Ezi Manasen otarim Makir, an ovavir boriba, Gileatin ghua Amoria misogħa men gintigha me abiragħa, men nguazim uari bagħa a ini. **40** Kamaghin amizi, Moses Gileatin nguazim isa Makirin ikizim ganingizi, me an iti. **41** Ezi Manasen anabamin gumazir mam Jair, a uan adarazi ko ghua nguibar maba ko misogħa men agintigha men nguibaba ini. Egħa me ziar igiam, “Jairin Nguibaba,” dagħ ati. **42** Ezi gumazir mam, an ziam Noba, a uan adarazi ko ghua Kenatin nguibam ko nguibar dozir an borogħin itiba ko misogħa, men agintigha men nguibaba ini. Egħa a uan ziam, “Noba,” Kenat gati.

33 Israelia Isipin kantri ategħa azenan iza, danganir aviribagħ arua dagħ apiaghira zui. Kar danganir kabar ziaba. Dughiar kamin, Moses ko Aron men faragħa ghua men garima, me uan anababa ko ikizibar aven ikia zui. **2** Ikiavira Itir God uabi Akar Gavgavim Moses migeima, Moses men daroriba ko danganir me izava apiagħiribar ziaba osiri. **3** Israelian gumazamiziba, nguibar ekiam

Ramesesin itima, iakinir faragha zuimin an namba 15in aruem otozi, me dikavigha Isip ataki. Dughiar kamin, me God Israelia Gitazir Dughiar bar faraghavira zuimin amimzaraghan, me Isip ataki. Isipia bar men garima, me bar gavgavigha Ramesesin nguibar ekiam ategha zui. **4** Dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam isa, Isipian asebar akaghasa mirakelin aviribagh amigha aser kaba abini. Ezi Isipia uan otarir ivariar Ikiavira Itir God misogheziba mozibagh arizima, Israelia Isip ataki. **5** Israelian gumazamiziba Rameses ategha iza Sukotin danganim aghuigha an iti. **6** Egga gin ua dikavigha Sukot ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin iza Etamin danganim aghuigha an iti. **7** Egga gin Etam ategha ragha uamategha ghua aruem anadi naghin Pihahirotin nguibam bagha ghue, a Balsefonin nguibar ekiamin boroghin iti. Egga me Mikdolin boroghin itir danganim aghui. **8** Egga gin Pihahirot ategha Ongarir Aghevim abigha ghua Etamin gumazamiziba puvatizir danganimin ghua 3plan aruebar arua ghua Maran nguibamin otogha an danganim aghui. **9** Egga gin me Mara ategha ghua Elimin danganim aghuigha iti. Elim, a 12plan dipar emimiriba ko 70plan temer detba an iti. **10** Egga gin Elimin danganim ategha ghua Ongarir Aghevimin boroghin danganim aghuigha an iti. **11** Egga gin Ongarir Aghevim ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganim Senin otogha danganim aghuigha a gapia. **12** Egga gin Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Dopkan otivigha danganim aghui. **13** Egga gin Dopkan dikavigha ghua Alusin danganim aghui. **14**

Egha gin Alus ategha ghua Refidimin danganim aghuigha iti. Danganir kamin, damamin dipaba puvati. **15** Egha gin Refidim ategha ghua Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin danganiba aghuigha iti. **16** Egha gin Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Kibrot Hatavan danganimin danganiba aghuigha iti. **17** Egha gin Kibrot Hatava ategha ghua Haserotin danganimin danganiba aghuigha iti. **18** Egha gin Haserot ategha ghua Ritman danganimin danganiba aghuigha iti. **19** Egha gin Ritma ategha ghua Rimonperesin danganimin danganiba aghuigha iti. **20** Egha gin Rimonperes ategha ghua Lipnan danganimin danganiba aghuigha iti. **21** Egha gin Lipna ategha ghua Risan danganimin danganiba aghuigha iti. **22** Egha gin Risa ategha ghua Kehelatan danganimin danganiba aghuigha iti. **23** Egha gin Kehelata ategha ghua Seferin Mighsiamin danganiba aghuigha iti. **24** Egha gin Seferin Mighsiam ategha ghua Haradan danganimin danganiba aghuigha iti. **25** Egha gin Harada ategha ghua Makhelotin danganimin danganiba aghuigha iti. **26** Egha gin Makhelot ategha ghua Tahatin danganimin danganiba aghuigha iti. **27** Egha gin Tahat ategha ghua Teran danganimin danganiba aghuigha iti. **28** Egha gin Tera ategha ghua Mitkan danganimin danganiba aghuigha iti. **29** Egha gin Mitka ategha ghua Hasmonan danganimin danganiba aghuigha iti. **30** Egha gin Hasmona ategha ghua Moserotin danganimin danganiba aghuigha iti. **31** Egha gin Moserot ategha ghua Benejakanin danganimin danganiba aghuigha iti. **32** Egha gin Benejakan ategha ghua Hor Hagitgatin danganimin danganiba aghuigha

iti. **33** Egha gin Hor Hagitgat ategha ghua Jotbatan danganimin danganiba aghuigha iti. **34** Egha gin Jotbata ategha ghua Abronan danganimin danganiba aghuigha iti. **35** Egha gin Abrona ategha ghua Esiongeberin nguibar ekiamin danganiba aghuigha iti. **36** Egha gin Esiongeber ategha ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin itir nguibam Kadesin danganiba aghuigha iti. **37** Egha gin Senin danganim ategha ghua kantri Idomin mitaghniamin itir Horin Mighsiamin boroghin danganim aghuigha apia. **38** Me Isip ategha azenan izezir dughiamin gin azenir namba 40 otogha givazi an iakinir namba 5in, faragha zuir aruem oto. Aruer kamra, Israelia Horin Mighsiamin boroghin ikiavira itima, ofa gamir gumazim Aron Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua dikavigha, Horin Mighsiamin ghuavanabogha areme. An azenir 123pla ikiava areme. **40** Ezi Kenanin sautin amadaghan itir kantri Arat, an atrivim, kamaghin orasi, Israelia izi. **41** Dughiar kamin, Israelia Horin Mighsiam ategha arua ghua Salmonan danganimin danganiba aghuigha iti. **42** Egha gin Salmona ategha ghua Punonin danganimin danganiba aghuigha iti. **43** Egha gin Punon ategha ghua Obotin danganimin danganiba aghuigha iti. **44** Egha gin Obot ategha ghua Abarimin nguibamin danganiba aghuigha iti, a kantri Moapin mitaghniamin boroghin ikia ikuvizir nguibam. **45** Egha gin Abarim ategha ghua nguibar ekiam Dibon Gatin danganiba aghuigha iti. **46** Egha gin Dibon Gat ategha ghua Almon Diplataimin danganiba aghuigha iti. **47** Egha gin Almon Diplataim ategha ghua Abarimin Mighsiabar danganim aghuigha iti,

mighsiar kaba Nebon Mighsiamin boroghin iti. **48** Egha gin me Abarimin Mighsiaba ategha ghua Moapin danganir zarimin danganim aghuigha apia. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. **49** Moapin danganir zarir kam, nguibar ekiam Bet Jesimotin ikegha ghua Sitimin danganir zarimin oto. Me danganir ekiam kamin danganim aghuigha apia. **50** Me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **51** “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven, **52** gumazamizir an itiba bar men agiraghti me aregh. Egh men asebar marvir guaba bar dagh asighasikigh. Kar, me dagiaba ko ainbar ingarizir nedaziba. Egh uaghan ia men mighsiabar pin itir danganir me asebar ziaba febagh asighasikigh. **53** Ki nguazir kam ia ganingi. Kamaghin amizi, ia gumazamizir an itiba batuegh uari bagh a inigh a dapiagh. **54** Egh ia satu gikararangiva nguaziba abigh, vaghvagh uan anababa ko ikizibar aning. Egh nguazir ekiaba isi anabar gumazamizir aviriba itibar aningiva, nguazir doziba isi anabar gumazamizir avirasemezir puvatizibar aning. **55** Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar me batueghan koghti, me osimtiziba ko mizaziba ia daningiva, mati benir ataribar min ian damazibar mitiv, egh mati dikoniba ian ivibar mitivam. Egh me nguazir ia itimin aven ia ko midorozibar amuam. **56** Ia bar moghira

me batueghan koghti, ki me gasighasighasa nighnighizi moghin, ki ia gasighasigham.”

34 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia Kenanin nguazimin aven mangi, a nguazir ki ia daningasava amim, ia an nguaziba bar da inigh. Ian nguazir mitaghniaba kamakin: **3** Ian nguazir mitaghniar sautin amadaghan itim, a gumazamiziba puvatizir danganimin Senin ikegh, mangi Idomin nguazir mitaghniamin mangi, egh aruem anadi naghin Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin amadagh ikegh mangi, **4** egh nguazir mitaghniamin raghirigh sautin amadaghan mangi, pin tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagh mangiva, mighsiabar tizimin danganir zarimin mangi, gumazamiziba puvatizir danganim, Sen abigh bar mangi, Kades Barnean otogham. Egh mitaghniam raghirigh notin amadaghan mangi, Hasaradarin danganimin otogh mangi Asmonin danganimin otogham. **5** Egh nguazir mitaghniam Asmon gitagh raghirigh mangi vongin, Isipin nguazir mitaghniamin Fanemin magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. **6** Aruem uaghiri naghin amadaghan itir nguazir mitaghniam, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin iti. **7** “Notin amadaghan itir nguazir mitaghniam Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh mangi Horin Mighsiamin otoghiva, **8** mangi Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin otogh mangi Sedatin nguibamin otogh mangi, **9** Sifronin danganimin otogh bar mangi Hasarenanin nguibamin tugham. **10** “Aruem anadi naghin itir nguazir mitaghniam, Hasarenanin ikegh mangi

Sefamin nguibamin otoghiva, **11** Sefam ategh mangi sautin amadaghan nguibam Riplan otogham, Ripla a nguibam Ain boroghin aruem anadi naghin iti. Egh mitaghniyam mangi Galilin Dipar Akaremin aruem anadi naghin itir mighsiar doziba abigh mangi, **12** egh nguazir mitaghniyam sautin amadaghan mangi Jordanin Fanemin magiri bar mangi Amangsizim Itir Dipar Akaremin otogham. Kar ian nguazir mitaghniaba.” **13** Ezi Moses kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kam ia ganidi. Ia, 9plan Israelian anababa ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin mam bagh, satu gikararangiva uari bagh nguazir kaba tuiragh ada inigh. **14** Ia fo, Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin faragha zuim, me uari bagha nguazim inigha gifa. **15** Me Jerikon boroghin Jordanin Fanem vongin aruem anadi naghin uari bagha nguazim inis.” **16** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **17** “Ofa gamir gumazim Eleasar, ko Nunin otarim Josua, aning nguazir kam abigh gumazamizibar aning. **18** Egh ni vaghvagh anababar gumazir dapanitaba miseveghti, me Eleasar ko Josuan akurvagham. **19** Ezi Ikiavira Itir God misevezir gumazibar ziabar kara: Judan anabamin tongin, a Jefunen otarim Kalep amisefe. **20** Egha Simeonin anabamin tongin, a Amihutin otarim Selumiel amisefe. **21** Egha Benjaminin anabamin tongin, a Kislونin otarim Elidat amisefe. **22** Egha Danin anabamin tongin, a Joklin otarim Buki amisefe. **23** Egha Josepin otarim Manasen anabamin tongin, a Efotin otarim Haniel amisefe. **24** Egha Josepin otarir igharazim Efraimin anabamin tongin,

a Siptanin otarim Kemuel amisefe. **25** Egha Sebulunin anabamin tongin, a Parnakin otarim Elisafan amisefe. **26** Egha Isakarin anabamin tongin, a Asanin otarim Paltiel amisefe. **27** Egha Aserin anabamin tongin, a Selomin otarim Ahihut amisefe. **28** Egha Naptalin anabamin tongin, a Amihutin otarim Pedahel amisefe.” **29** Kar, Ikiavira Itir God Kenanin nguazim abigh vongin Israelian gumazamizibar aningasa misevezir gumaziba.

35 Dughiar kamin, Israelia Moapin danganir zarimin iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni Akar Gavgavir kam isi Israelia daningighti, nguazir me inizibar tongin me nguibar ekiataba isi Livaibar anighti me dar ikiam. Egh uaghan me nguibar ekial kabar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba isi me danighti, Livaibar bulmakauba dar amam. **3** Livaiba uari bagh nguibar ekial kaba inighiva dar ikiam. Eghti grazir dadar aghuiba itir nguaziba, men bulmakauba ko asizir igharaziba dar grazibar amam. **4** Dadaba itir nguazir otevir kaba, nguibar ekiaba avinizir divazibar ikegh azenan mangi nguazir kam bar a ighuigh mangi 450 mitan tugham. **5** Nguibar ekiam, dadaba bar an okarigh, otevir mamin ikegh mangi otevir igharazimin otogham, eghti an ababanim 900 mitan tugham. **6** “Nguibar ia Livain anabamin adarazir aningamibar tongin, ia 6plan nguibar ekial gumazamiziba ari mangi mongamiba me daningigh. Eghti gin ian tav atamakuigh tav misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar kam uabi modogham. Eghti gumazir

uan akar gumazimin ovevem ikarvaghsi, an a ikarvaghan iburagham. Egh ia uaghan 42plan nguibar ekia i gharaziba Livain anabam daningh. 7 Dadaba itir nguaziba, nguibar kabar boroghin iki. Livain anabam 48plan nguibar ekiaba iti. 8 Ia nguibar ekiaba isi Livaibar aningsi, Israelin anababar nguazibar ganti, anabar manam ekevegha nguibar ekia aviriba iti, eghti ia nguibar ekia aviriba isi me daning. Eghti anabar manaba suvigha nguibar ekia aviriba puvatighi, ia nguibar ekia vaghvaziba isi me daning.” 9 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 10 “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven mangi, 11 uari mongamin nguibar ekiataba amisefegh. Eghti gumazitam atamakuigh, gumazir i gharazim misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekia gumazamiziba ari mangi mongamin tamin aven modogh, deraghvira ikiam. 12 Nguibar ekia kaba, ia uari mongamin nguibabar min ikiam. Eghti gumazir aremezimin namakatam an ovevem ikaragham iburagham. Gumazitam tav misueghti an aremegham, a deravira iki egh mangi kotiamin tugham. Eghti me an kotiam baregh deraghvira fogh suam, a guizbangira gumazir i gharazim misoghezi an areme, eghti kamaghin, me a misueghti an aremegham. 13 “Ia 6plan nguibar ekia miseveghamin kaba, gumazamiziba ari mangi dar aven mongam. 14 Nguibar kabar 3pla, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiti, 3pla Kenanin nguazimin aven iki. Kar, nguibar ekia gumazamiziba ari mangi dar aven mongamiba. 15 Nguibar ekia uari mongamin 6plan kaba, da Israelian gumazamiziba, ko

ikizir igharazibar gumazamizir, iza dughiar otevimin me
 ko itiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir me ko zurara
 ikiamiba, kar men akurvagh me mongamin nguibar
 ekiaba. Eghti tina atamakuigh gumazitam misueghti an
 aremegham, an ari mangi kagh uabi modogham. **16**
 “Eghti gumazitam, gumazir igharazimin apanim damuva
 ain, o dagiam o aghoritam isi a misueghti an aremeghti,
 osimtizir ekiam an ikiam, eghti a ivezir kuram iniam.
 Kamaghin amizi, ia an arazir kam bangin a misueghti
 an aremegh. **19** Gumazir aremezir kamin anabatamra,
 gumazir kam misueghti an aremegham. An an garir
 dughiamra, an a misueghti an aremegh. **20** “Gumazitam
 tav gifueghan koghiva, an apanim damuva an aningaghiva
 anekunighti a irigham, o bizitamin a biraghti an
 aremegham, o uan agharimin a misoghti an aremegham,
 an amizir arazir kam bangin, me a misueghti an
 aremegh. Gumazir aremezir kamin anabatamra an apigh, a
 misueghti an aremegh. **22** “Eghti gumazitam tavin apanim
 damuan kogh, egh an aningaghan kogh atamakuigh
 anekunigham, o pura bizitam fegh a mikinighti an
 aremegham. **23** O an an ganighan kogh, dagiatam fegh a
 mikinigham, o foghan kogh a biraghti an aremegham.
24 Eghti kamaghin, Israelian gumazamiziba bar, bizir
 a damuasa ia mikemezibar gin mangi deravira ganiva,
 gumazir atamakuigha gumazim misoghezi an aremezim
 bagh nighnigh deraghvira kotiam damu. Eghti gumazir
 aremezimin anabamra a ikarvaghsi damuan kogham. **25**
 Ia gumazir kam inigh deraghvira an akurvaghti, gumazir
 aremezir kamin anababa, an arazim ikarvaghan marki. Ia

an akuragh ua nguibar ekia gumamaziba ari mangi mongamimin anetigh. Eghti a kagh iki mangiti ofa gamir gumazir me faragha Godin ingangarim bagha misevegha borem a gingezim aremeghti, a gin mongamin nguibar ekia kam ategh uan nguibamin mangam. **26** Gumazir arazir kurar kam gamizim, mongamin nguibar ekiamin mitaghniat ategh, azenan mangiti, gumazir aremezimin anabatam, mongamin nguibar ekiamin azenan an apigh, egh a misueghti, an aremegham. Arazir kamin, anabar kam osimtiziba puvatigh kotiba puvatigham. **28** Bar guizbangira, gumazim gumazitam misueghti an aremegham, a mongamin nguibar ekiam ataghiraghan marki. A mongamin nguibar ekiamin iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim aremeghti, a gin uamategh uan nguibamin mangi. **29** Ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia managh ikiam, ia bizir a damuasa mikemezir kaba ko arazir kabar gin mangi. **30** “Gumazitam gumazir igharazim misueghti an aremegham, ia a isi kotiam datighiva akam a gasi, gumazir pumuning o gumazir 3plan an ganiziba, me bar kotin aven akar otevir vamira damuam, kamaghin ia deraghvira fogh suam, gumazir kam guizbangira arazir kam gami, eghti bizir kam bangin gumazir kam aremegham. Gumazir vamira a uabira, an migirigiam kotin aven gavgaviba puvatigham. Eghti ia gumazir kam misueghti an aremeghan kogham. **31** “Gumazir gumazir igharazimin apanim gamua a misoghezi an aremezim, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham. Bar puvati. An aremegham. **32** Eghti gumazitam mongamin

nguibar ekiatamin mangigh, gin anetegh uamategh uan nguibamin mangisi damuti, ofa gamir gumazibar dapanim tighar aremegham, kamaghin gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham. **33** Ia an amamangatighi a mongamin nguibar ekiam ategh mangigham, ian arazir kamin, ia nguazir kam damighi a nan damazimin mizegham. Gumazibav sozi me ariaghirir arazir kam, nguazim gamima, a nan damazimin mize. Nguazim damighi a zueghamin arazim, tuavir vamira iti, a kamakin, ia gumazir a misoghezi an aremezimin arazir kuram ikaragh a misueghti an aremegh. Tuavir igharazitam, ua itir puvati. **34** Ki Ikiavira Itir God, ki Israelia, ian tongin iti. Kamaghin, nguazir ia itir kam, ia a damuti, a nan damazimin mizeghan marki.”

36 Josep a Manasen afeziam, ezi Manase a Makirin afeziam, ezi Makir a Gileatin afeziam. Dughiar mamin, Gileatin ikizimin gumazir dapaniba dikavigha Moses ko Israelian gumazir dapanir igharaziba bagha zui. **2** Egħa kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim isa ni ganiga ghaze, ni satu gikararangiva nguaziba abigh da Israelia e daningti, e dar ikiam. Egħa uaghan en anabar gumazim Selofehatin nguaziba isi an guivibar aningasa, ni mikeme. **3** Ni kamaghin fogh, me anabar igharazitabar gumazibar ikiti, men nguaziba ko biziba, men pabar nguazibagh isafuragham. Me kamaghin damuti, en nguazir ni bigħa e ganingizim suvigham. **4** Egħti azenir biziba ua da ikarvagħamim otogħti, me nguazir gumazir igharaziba da ivezeziba, me ua da inigham. Egħti Selofehatin guivibar nguaziba, me ti da isi

men pabar nguazibar aven amadagham. Eghti nguazir kam, uam en nguazimin min ikian kogham.” **5** Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Josepin anabamin gumazibav gia ghaze, “Josepin anabamin adarazi migeir akaba, da guizbangira. **6** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Selofehatin guiviba, gumazir manabar ikisi, uan anabamin aven uarira uarir ikiam. **7** Eghti ia Israelia bar, ian nguaziba vaghvagh ian anababar aven ikivira ikiam. Eghti anabar igharazitam da inian kogham. **8** Amizir Israelin anababar aven, ikia nguaziba iniziba, me uan anabamin gumazitamra iki. Eghti arazir kamin, Israelia bar uan inazir afeziabar gin mangi nguaziba ko biziba iniam. **9** Kamaghin, ia anabar igharazimin amamangatighi, me ian nguaziba inian kogham. Bar marki. Anababa bar, vaghvagh uan nguazibar ghuaviba ikegh mangivira ikiam.” **10** Kamaghin amizi, Selofehatin guiviba me uan anabamin gumazibara iti, mati Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Men ziabar kara: Mala, Tirsa, Hokla, Milka ko Noa. **12** Me Josepin otarim Manasen anabamin gumazibar iti. Kamaghin amizi, men nguaziba ko biziba men inazir afeziamin anabamin aven ikiavira iti. **13** Dughiar Israelia Moapin danganir zarimin itimin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba, ko bizir a damuasa mikemeziba isa, Israelia bagha Moses ganingi. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Godin Araziba

1 Akinafarir kamin aven itir akaba, Moses da Israelian gumazamizibav keme. Dughiar kamin, me gumazamiziba puvatizir danganim aghuigha an iti. Kar Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itir danganim. Danganir zarir me itir kam, Supin nguibamin boroghin ikia, egha bar misingi. Ezi Paranin nguibam, vongin amadaghan iti, ezi Tofelin nguibam, ko Labanin nguibam, ko Haserotin nguibam, ko Disahapin nguibam, da vongin amadaghan itima, Israelia dar tongin iti. **2** Gumazitam ti Sainain Mighsiamin ikegh Kades Barnea mangisi 11plan aruebar Idomin kantrin mighsiaba atugh mangam. **3** Ezi Israelia fomira Isipin kantri ategha iza 40plan azeniba danganir kamin arui. Dughiar kam, namba 40in azenim, an namba 11in iakinimin, an dughiar faragha zuim otozi, Moses Ikiavira Itir God a mikemezir bizibar gun me migei. **4** Ikiavira Itir God, Amorian Atrivim, Sihon, abirazir dughiamin gin, bizir kaba otifi. Atrivim Sihon Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi uaghan Ikiavira Itir God, Basanin danganimin Atrivim Ok anebira. Ok, a Astarotin nguibam ko Edrein nguibam gativagha aningin gari. **5** Dughiar kamin Israelia Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin, Moapian nguazimin itima, Moses Akar Gavgavir kabar gumazamizibav gia men sure gamua ghaze: **6** “E Sainain Mighsiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, en God, kamaghin e migha ghaze: “Ia dughiar bar ruarimin mighsiar kamin boroghin iti. Ian dughiar kagh itim, a iza kamaghira tu. **7** Ia dikavigh danganir kam ategh, egh Amorian mighsiaba itir danganim,

ko an boroghin itir danganibar mangi. Kar Jordanin danganir zarim ko mighsiaba itir danganiba, ko sautin amadaghan itir nguazir misingiziba, ko Mediterenianin Ongarir Ekiamin dadarimin itir nguaziba. Egh ia Kenanian nguazim ko nguazir Lebanonin Mighsiabar vongin itiba sara inigh mangi Yufretisin Faner Ekiamin tugh. **8** Ia oragh! Nguazir kaba bar, ki ia ganidi. Ki Ikiavira Itir God, ki ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, ko Jekop, ko men ovavir borir gin otivamiba, nguazir kaba isi me daningasa me koma akam akirigha gifa. Eghti ia datirighin dikavigh mangi da inigh dar apiagh iki.” **9** Egha Moses gumazamizibav gia ghaze, “Ki faragha kamaghin ia mikeme, ‘Ki ia gativagh ian ganamin ingangarim, a bar ekefe. Ki uabiram a damuva avegham. **10** Ikiavira Itir God, ian God, ia gamizi, ia borir aviriba bategha, bar avirasemegha iti. Ian dibobonim, overiamin itir mikovezibar dibobonimin min ghu. **11** Nan ifongiam kamakin. Ikiavira Itir God, a en inazir afeziabar God, a uan akar dikirizimin gin mangi, ia damighti ia guizbangira bar avirasemeghiva ian gin otivamin dibobonim, ian dibobonir datirighin itim bar a gafiragham. Eghti a uaghan ian bizibar amuti, da bar deragh otivam. **12** Eghti ki manmaghira uabira ian osimtiziba ko ian akamadariba akiram? Ki uabira dar amuan iburagham. **13** Kamaghin amizi, ia fofozir gumazir aghuitaba ko, gumazir deravira nighnigha biziba tuisizitaba, me ian gumazir dapanibar ikisi me amisefegh. Ia uan anababar tongin vaghvagh me amiseveghti, ki me ginabaghti me ia gativagh ian ganam.’ **14** Ki kamaghin ia mikemezi, ia na ikaragha ghaze, ia

kamaghin damuasa ifonge. **15** Kamaghin, ia uari uan anababar tongin vaghvagha misevezir fofozir gumaziba ko, gumazir dapanir aghuir gumazamiziba deravira me gifoziba, ki me ini. Ki me amisevezi, men marazi 1,000plan gumazamizibar garima, marazi 100plan garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. Ezi ki uaghan gumazir ekar maba bar ian anababar tongin vaghvagha me amisefe. **16** “Egha dughiar kamin ki ian jasin kaba akar gavgavim me ganiga ghaze, ‘Ia gumazamizibar akamadarir men tongin otiviba baraghamin dughiamin, ia deraghavira kuariba arigh da baragh. Egh akamadariba bar deraghvira da tuisigh. Kar ti, ian namakar pumuningin tongin itir akamadariba, o akamadarir ian namakaba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia uaghara deravira da baragh guizin arazimin gin mangi da tuisigh. **17** Ki kamaghin me mikeme: Gumazim a ziam iti o ziam puvati, ia arazir vamiran gin mangi bar men araziba tuisigh. God uabi kotin dughiamin nighniziba ia daningam, eghti ia gumazitamin atiatingan marki. Eghti osimtizim bar ekeveghti, ia anekiran iburaghiva, a inigh na bagh iziti, ki a baragham.’ **18** Egha dughiar kamin bizir igharazir ia uaghan damuamiba sara ki ian sure gami.” **19** Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, en God, e damuasa mikemezi moghin, e ami. E dughiar kamin dikavigha Sainain Mighsiam ategha ghua danganir bar kuramin zui, kar gumazamiziba puvatizir danganim. E ghuavira ikia Amorian mighsiaba itir danganimin otivigha Kades Barnean otifi. **20** Ezi ki kamaghin ia migia ghaze, ‘E datirighin Amorian mighsiaba itir danganimin

otifi. Ikiavira Itir God, en God, nguazir kam datirighin ia daningasava ami. **21** Ia gan! Ikiavira Itir God, ian God nguazir kam isa ia ganigha gifa. Ia dikavigh mangi a inigh, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia mikemezi moghira, ia a dapiagh. Egh atiatingiva okam nighnighan marki.’ **22** “Ezi ia bar moghiram iza na migia ghaze, ‘E gumazitaba amangighti me en faragh mangi, mongegh nguazir kamin ganigham. Egh me tuavir bar aghuitam en akaghti e an mangam. Me e mikim suam nguibar ekia kaba, da manmaghira gari.’ **23** “Ezi ki oregha ghaze, e akar kamin gin mangiti a ti deragham. Egha uan 12plan anababar aven, ki vaghvagha dar aven gumazir maba amisefe, eghti 12plan gumaziba mangam. **24** Egha me dikavigha mighsiaba itir danganimin pin ghua, Eskolin Danganir Zarimin otivigha moga garagha rui. **25** Egha me dagher nguazir kamin otivir maba inigha ua iza e ganigha ghaze, ‘Nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin e ganidir kam, a bar dera.’ **26** “Me kamaghin mikemezi, ia ua Ikiavira Itir God, ian Godin akaba batuegha kantrin kamin ghuavanangan aghua. **27** Ia uan purirpenibar ikia uarir tongin migirigiar aviribagh amua uarigh imoba ghaze, ‘Ikiavira Itir God e gifongezir puvati. Egha kamaghin an e isi Amorian dafarim datighti me e gasighasighasa, a Isipin kantrin e inigha azenan ize. **28** E tizim bagh danganir kamin mangam? Gumazir e nguazir kamin mongiva an ganasa amangiziba, ua izegha kamaghin e migia ghaze, Gumazamizir nguazir kamin itiba bar gavgavigha agharapaniba bar ruari, ezi men dibobonim, en dibobonim bar a gafira. Ezi me

itir nguibar ekiaba, da avinizir divaziba bar overiamin
 ghuavanabogha bar isin mar iti. E uaghan men garima,
 gumazir dafabara men tongin iti. Me ti gumazir bar
 ruarir fomira itim Anak, an ovavir boribara!’ 29 “Ezi ki
 kamaghin ia migei, ‘Ia gumazamizir kabar atiatingan
 marki. 30 Ikiavira Itir God, ian God, a fomira Isipin
 kantrin aven ian akurazi ia ganizi moghin, a datirighin
 ian faragh mangi ia bagh apanibav sogham. 31 Ia faragha
 gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir
 God, ian God, a ian akuragha ia inigha ia atera izavira
 ikia nguazir ia datirighin itir kamin oto. Ezi an arazir
 kam, ia an ganigha gifa. A mati afeziam uan borim
 ghurafazi moghin, ia gami.’ 32 Ki kamaghin ia migeima, ia
 akar kam barazir puvatigha, nighnizir gavgavim Ikiavira
 Itir God, ian Godin itir puvati. 33 A ian faragha ghua
 tuavim ian akagha danganir ia purirpeniba asamim ian
 aka. Egha a dimagaribar, avivzariar ekiamin aven ian
 faragha ghua, aruebar mati, ghuariar ruarir ekiamin min
 ia gisin faragha zui.” 34 Egha Moses me migia ghaze, “Ia
 migirigiar aviribagh amima, Ikiavira Itir God ia baragha
 ghua ian aningaghegha bar pamtemin migia ghaze, 35
 ‘Ia gumazamizir bar kuraba, ian tav nguazir aghuir ki
 ian inazir afeziabar aningasa me koma akam akirizimin
 mangan kogham. Bar puvatigham. 36 Ki garima, Jefunen
 otarim, Kalep, a bar na baghavira ikia nan gin zui.
 Kamaghin amizi, a uabira mangi nguazir kamin ikiam.
 Eghti nguazir a ghua ganizir kam, ki a isi a ko, an ovavir
 boribar aningam.’ 37 “Ian arazir kam, Ikiavira Itir God
 gamima, a uaghan bar na basemegha kamaghin migei,

‘Moses, ni uakan, ni nguazir kamin aven mangan kogham. 38 Eghti nin akurvazir gumazim Josua, a Nunin otarim, a uabira mangam. Ni gavgavim isi Josuan nighnizim danighti, a Israelia inigh men faragh mangi nguazir kam inigh a dapiam.’ 39 “Egha gin Ikiavira Itir God, kamaghin bar e migei, ‘Ian borir aghirir datirighin itiba kamaghin fozir puvati, bizir tizim a ikufi, ezi bizir tizim a dera, merara nguazir kamin aven mangam. Borir kabara, ia me migia ghaze, Apaniba me misueghti me arighiregham. Eghti ki nguazir kam me danighti, me a inigh a dapiagh an ikiam. 40 Ezi ia gumazamizir aruaba, ia datirighin uamategh gumazamiziba puvatizir danganimin mangi. Egh Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin mangi.’ 41 “Egha ia na migia ghaze, ‘Moses, e Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Egh e datirighin Ikiavira Itir God e mikemezi moghin mangi misogham.’ Egha ia ghaze, Mighsiaba itir danganimin itir gumaziba, da pura biziba. E me dikabinamin gavgavim iti. Egha ia vaghvagh midorozimin biziba suigha me dikabinasava ami. 42 “Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ‘Ni ikiangsizir kam me daning: Me midorozim bagh mangan marki. Ki me ko mangi men akuraghan koghti, apaniba bar me abinigham.’ 43 Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kamin gun ia migei. Ezi ia an akam barazir puvati. Ia an akam batuegha, uari fa ifaghata dikavigha apanibav soghasa mighsiaba itir danganimin ghue. 44 “Ezi Amorian mighsiaba itir danganir kamin itiba, aparir ivibar min okoruabar min migha iza ian agintigha ghua Idomian mighsiaba itir danganimin ghua, Hormanin nguibar ekiamin otogha

bar ia dikabira. **45** Kamaghin amizi, ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava arai. Ezi a tong ia baraghizir pu. Bar puvati. **46** Ezi bizir kam bangin ia dughiar bar ruarimin Kadesin ike.”

2 Egha Moses kamaghin migia ghaze, “E gin uamategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin zui. Egha e, Ikiavira Itir God e mikemezi moghirama ami. Egha e Idomian mighsiabar itir danganimin, dughiar bar ruarimin ighuagh arui. **2** “Egha Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze, **3** ‘Dughiar bar ruarimin ia pura mighsiaba itir danganir kam tintinibar a garuavti, dughiam gifa. Ia datirighin notin amadaghan mangi.’ **4** Egha Ikiavira Itir God, migirigiar otevir kam ia daningasa na mikeme, ‘Ia datirighin Idomian mighsiaba itir danganimin torim abigh mangam. Kar Ison ovavir boribar nguazim, me ian namakaba. Me ian atiatingti, ia deraghvira ganigh. **5** Ia me ko misoghan marki. Ki men nguazir otevitam isi ia danighan kogham. Bar puvati. Ki fomira Seirin Mighsiam isa Ison ovavir boribagh anigha gifa. **6** Eghti ia men kantrin aven, dagheba ko dipabara, ia dagh ives.’ **7** “Ia bizir kam bakinighnighan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ia bagha biziba bar dagh amizi, da deraghviram otifi. Ia gumazamiziba puvatizir danganim purama a garuir dughiamin, a bar deraghavira ia geghuva ian gari. Egha faragha zuir 40plan azenibar ikegha iza datirikin, a ia ko ikiavira iti, ezi ia bizitamin otevezir puvati. **8** “Ezi e ua dikavigha ghua en namakar Seirin Mighsiabar boroghin itiba, Idomia, me gitaghasa, Elat ko Esiongeberin nguibamning bagha

zuir tuavir gumamaziziba puvatizir danganimin itim
 ategha, ragha ghua Moapin kantrin itir gumamaziziba
 puvatizir danganimin zuir tuavimin zui. **9** Ezi Ikiavira Itir
 God kamaghin na migia ghaze, ‘Moapia me Lotin ovavir
 boriba, ezi ia pazi me damuan marki. Ki nguibar ekiam Ar
 isa me ganigha gifa, ezi ia me ko misogynhan marki. Ki men
 nguazitam isi ia danighan kogham.’” **10** (Ikiavira Itir God
 tighar nguazir kam isi Moapia daningamin dughiamin,
 gumamaziziba gumamazizir bar gavgavir kaba dibora
 ghaze, “Emia.” Me fomira nguibar ekiam kam Ar, me
 an iti. Me Anakian min agharir suiar ruaribar aghungi.
 Gumamazizir aviriba, gumazir agharir ruaribar aghungizir
 kaba, Anakia ko Emia, me ziar kam Refaim me gati. Ezi
 Refaimian marazi, Moapin kantrin itima, Moapia ziar kam
 Emia, me gati. **12** Horia fomira Idomin kantrin itima, Ison
 ovavir boriba me gasighasigha, men kantri inigha a gapia.
 Kamaghira, Israelia gin Ikiavira Itir God me ganingizir
 nguazir kam, inigha a gapia.) **13** Egha Moses ua kamaghin
 migia ghaze, “Ikiavira Itir God e mikemezi moghira
 e gin Seretin Danganir Zarim abigha zui. **14** Dughiar
 e Kades Barnean ikegha iza Seretin Danganir Zarim
 abigha izezim, datirighin 38plan azeniba. Ezi Ikiavira Itir
 God mikemezi moghira, midorozir gumazir e ko Kades
 Barnean ikegha izeziba, me bar moghiram ariaghire. **15**
 Guizbangira, Ikiavira Itir God, men apanim gamua ghua
 bar me agifa. **16** “Midorozir gumaziba bar ariaghirezi men
 gin, **17** Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, **18** ‘Ia
 datirighin nguibar ekiam Ar, an boroghin zuir tuavimin
 otogh Moapian nguazimin mitaghniam abigh an aven

mangi. **19** Egh Amonia me Lotin ovavir boriba, ia men nguazimin boroghira mangam. Nguazir kam ki a isa me ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki men nguazir katam isi ia danighan kogham. Eghti ia bizitam damighi me atarti ia me misogynan marki.” **20** (Nguazir asizir kam, me uaghan kamaghin a dıbori, “Refaimian nguazim.” Gumazamizir maba fomiram an ike, ezi Amonia kamaghin uaghan me dıbora ghaze, me “Samsunia.” **21** Egha me uaghan Anakian min aghuigha ruari. Egha me bar avirasemegha gavgaviba men iti. Ezi Ikiavira Itir God, bar moghira me agivazi, Amonia nguazir kam inigha a gapia. **22** Kamaghira, Ikiavira Itir God, Ison adarazigh amizi, me datirighin Idomin Mighsiabagh apiagha iti. Ikiavira Itir God, bar Horia agivazi, Idomia men nguazim inigha a gapia. **23** Ezi Avia, men nguazim ongarir ekiamin ikegha ghua Gasan amadaghan sautin tu. Ezi Kritia kamaghirama amigha Avian nguazim inigha a gapia.) **24** Ezi Moses ua kamaghin migia ghaze, “E Moap gitagha izima Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, ‘Ia datirighin mangi Arnonin Fanem giregh mangi. Eghti datirighin Amorian gumazim Sihon, a Hesbonin atrivim, ki a ko an nguazim isi ian dafarim darigham. **25** Ki datirighin ikegh mangi ki nguibabar gumazamizibar amighi me bar ian atiatigham. Egh me ian ziam baraghiva, egh akong bar atiatigham.” **26** Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “E Kedemotin gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki Hesbonin Atrivim Sihon, bagha navir vamiran ikiasa akar aghuiba isa abuir gumazir mabagh anigha me amangi. **27** Me ghua otivigha kamaghin a migei, ‘Ni en

amamangatighi, e nin nguazim abigh tuavimra mangam.
 En gumazamiziba raghiregh agharir guvim o agharir
 kiriamin mangan kogham. E bighiratigh mangam. **28**
 Guizbangira, e pura dagheba ko dipaba inian kogham.
 Bar puvati. E dagh ivezam. E pura uan suebar, nin
 nguazimin tizimra daru, **29** mangi Jordanin Fanem girigh
 anebigh nguazir Ikiavira Itir God, en God, e daningasa
 mikemezimin otogham. Ni ti oraki, Ison ovavir borir
 Seirin Mighsiabar itiba, ko Moapian gumazir Arin itiba,
 me kamaghira bar en amamangatizi, e men nguazim
 abigha ize.’ **30** “Ezi Atrivim Sihon uan kantri abigh
 mangan en amamangatizir puvati. Ikiavira Itir God, en
 God, e datirighin apiaghav itir nguazir kam e a iniasa an
 Atrivim Sihon gamizi, an navim gavgavizi, a en akam
 baraghan aghua. **31** “Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze,
 ‘Ni oragh! Ki datirighin Atrivim Sihon ko an nguaziba
 bar da isi ian dafarim darigham. Ia pura mangi da inigh,
 egh dar apiagh.’ **32** Ezi Sihon uan midorozir gumaziba
 ko, e misoghasa Jahasin nguibamin boroghin otifi. **33** Ezi
 Ikiavira Itir God, en God a isa e ganingizi e a dikabiragha,
 a ko an otariba ko an adarazi sara bar me misoghezi me
 bar ariaghire. **34** Ezi dughiar kamra, e an nguibaba bar
 da inigha, bar adagh asighasiki. Egha men gumaziba ko,
 amiziba ko boriba sara misoghezi me ariaghirezi, tav
 ua itir puvati. **35** Ezi e uari bagha men bulmakauba ko
 men bizir nguibabar aven itiba bar da ini. **36** Ikiavira
 Itir God, en God, en amamangatizi, e Arnonin Danganir
 Zarimin miriamin aven itir nguibam Aroerin ikegha ghua
 Gileatin nguazimin otivigha men nguibar kaba bar dagh

asighasiki. E zuima, nguibar kaba avinizir divazir tam e gamizi, e aven mangasa iburazir puvati. 37 Dughiar kamin, e Amonian nguazim, ko Jabokin Fanemin boroghin itir danganiba, ko mighsiaba itir danganibar aven itir nguibaba, ko danganir Ikiavira Itir God, en God, e mangasa en anogorogheziba, e dar boroghin ghuzir puvati.”

3 Egha Moses ua Israelia migia ghaze, “Kantri Basan a notin amadaghan iti, ezi e datirighin an zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan adarazi ko otivigha e misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami. 2 Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ‘Ni an atiatingan marki. A ko an gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh, arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari.’ 3 “Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, Atrivim Ok ko an gumazamiziba en dafarim gatizi, e me misoagharighizi me bar ariaghire. Men tav ua itir puvati. 4 E dughiar kamin an nguibaba bar ada inigha, tam ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Atrivim Ok, Basanin nguibar ekiamin ikia, egha Argopin danganim gatifa. Dughiar kam, e Argopin danganimin itir nguibar ekier 60pla, e bar moghira ada ini. 5 Nguibar ekier kaba, da avinizir divaziba, da bar ekevegha mitemegha gavgafi. Ezi divazibar tiar akaba bar gavgavizi, me ainin igugunibar da apiri. Ezi nguibar dozir divaziba puvatizir bar aviriba, da Atrivim Okin nguazir asizibar iti. 6 E nguibaba bar dagh asighasigha, gumazamiziba ko boriba, bar me misoghezi me ariaghire. Arazir e Hesbonin Atrivim Sihon, gamizimra, e me gami.

7 Egha men bulmakauba ko, nguibabar biziba bar, e uari bagha da ini. 8 “E dughiar kamin, arazir kamra, e Amorian Atrivir kamning, Sihon ko Ok, e aningin nguaziba bar da ini. Nguazir kaba, da Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Da sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegha ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu. 9 Ezi Saidonia, Hermonin Mighsiam ziar kam a garisi, ‘Sirion.’ Ezi Amoria, ziar kam a garigha ghaze, ‘Senir.’ 10 E mighsiabar orazibar itir danganir zaribar itir nguibaba bar ada isava, Gileatin nguaziba ko Basanin nguaziba isa ghua Saleka ko Edrein nguibamningin tu. Nguibar kaba, da bar Atrivim Okin nguazimin itima e bar moghiram ada ini.” 11 (Atrivim Ok, a Refaimbar atrivir abuananam. An aremeghti an eghuamin boksiam, me dagiamin an ingari. Boksia kamin ruarim, a 4 mitan tuzi, an arozim, 2 mitan tu. Dagiar boksia kam, an Amon kantrin Raban nguibamin ikiavira iti.) 12 Moses kamaghin Israelia migia ghaze, “E nguibar kaba inigha givagha, ki nguazir kabar maba Ruben ko Gatin anabamningin adarazigh aningi. Men nguazim, Arnonin Fanemin boroghin itir nguibam Aroer, a nguazir notin amadaghan itim. Egha uaghan ki Gileatin itir mighsiaba itir danganimin nguazir akuar mam ko an nguibaba me ganingi. 13 Egha ki Gileatin nguazir akuar igharazim ko Basanin nguazim bar a isa Manasen anabar me tuirazimningin mam ganingi. Atrivim Ok faragha Basanin nguazim gativagha an gari. Danganir kam, me ziam Argop a garisi. An aven itir nguibaba, ki bar da isa Manasen adarazigh aningi. Me fomira Basan migia ghaze, a Refaimian nguazim. 14 “Ezi Jair, a

Manasen adarazir gumazir mam. A gin Argopin danganim bar moghiram a ini, nguazir kam me ziam Basan a garisi. Nguazir kam ghua Gesur ko Makan nguazimin mitaghniamin tu. A uabi uan ziam nguibar kabagh ariki. Kamaghin amizi, gumazamiziba nguibar kabav giavira ikia iza datirighin ghaze, kar Jairin nguibaba. **15** “Makiria, me Manasen anabamin marasi, ezi Gileatin nguazim, ki a isa me ganingi. **16** Ezi Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, ki Gileatin ikegha ghua Arnonin Fanemin tuzir nguazim isa me ganingi. Men mitaghniam sautin ikegha ghua Arnonin Faner torimra tu. Ezi men nguazir aruem anadi naghin itimin mitaghniam ghua Jabokin Fanemin tu. Ezi Jabokin Fanem, an Amonin kantrin mitaghniam. **17** Ezi men mitaghniar aruem uaghiri naghin itim, a Jordanin Fanemin tu. Men mitaghniam notin amadaghan Galilin Dipar Akaremin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipamin sautin amadaghan tu. Kar Amangsizim Itir Dipar Akarer aruem anadi naghin, Pisgan Mighsiamin boroghin itir nguazim. **18** “Egha ki dughiar kamra, kamaghin me migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God, en God, Jordanin Fanemin itir nguazir aruem anadi naghin itim isa ia ganingi, eghti ia a dapiam. Datirighin ian midorozir gumaziba uan midorozir biziba inigh. Eghti ia me amadaghti, me uan Israelian namakabar faragh Jordanin Fanem giregh anebigh mangi, men akuraghti me nguaziba iniam. **19** Eghti ian amuiba ko boriba nguibar ekia ki ia ganingizimin ia mizuam iki. Ki fo ian bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme, da uaghan ian nguibar ekiamin ia mizuam iki. **20** Ia mangi uan namakabar akurvagh mangiti, dughiar me nguazir

Ikiavira Itir God, en God me daningasa mikemezim iniamim otogham. Kar, aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguazim. Ia me ataghiraghan marki, egh me ko iki mangi dughiar Ikiavira Itir God me damuti, me deravirama uan nguazim dapiagh an avughsam, mati ia uan nguazimin apiazi mokin. Egh ia gin, uamategh uan nguazir ki ia ganingizimin mangi.’ **21** “Egha ki gin kamaghin Josua migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God en God, Atrivim Ok ko Atrivim Sihon gamizir biziba ni dar ganigha gifa. God kamaghira atrivir igharazir ia misogh men nguaziba inamibar amuam. **22** Ikiavira Itir God, en God, a uabi ia bagh me ko misoghiva ian akurvagham. Kamaghin, ia men atiatingan marki.” **23** Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Dughiar kamin ki Ikiavira Itir God, pamten a ko migia ghaze, **24** ‘O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki fo, ni bizir ekar ni damuamiba, ni dar otevir muziariba nan akakasi, ki nin ingangarir gumazim. Ua godin igharazitam overiam ko nguazimin itir puvati, egh a bizir ekar ni amigha givazir kabar amuan kogham. **25** Ki nin azai, ni nan amamangatighti, ki mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, egh nguazir aghuir kamin ganiva mighsiaba itir danganir aghuibar ganiva, uaghan Lebanonin itir mighsiamin ganam.’ **26** “Ezi puvati. Ian osimtizim bangin, Ikiavira Itir God, nan atara egha uan kuarim dukuagha ikia ghaze, ‘Ni uan akam dukuagh, egh bizir kam bagh nan azangan marki. **27** Ni mangi Pisgan Mighsiam bar an ghuamin ghuavanabogh, vongin notin amadaghan ganiva, saut amadaghan ganiva, aruem anadi naghin ganiva, aruem ghuaghiri naghin

gan. Ni Jordanin Fanem abigh vongin mangigh nguazir kamin mangighan kogham. Bar puvatigham. Kamaghin amizi, ni deraghvira danganir kabar gan. **28** Josua uabi gumazamiziba inigh fanem abigh vongin mangam, eghti me nguazir ni datirighin garir kam inigh a dapiam. Kamaghin amizi, ni bar deraghvira Josuan sure damu, egh gavgavim an nighnizim daningigh.’ **29** “Ezi dughiar kamin e Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti.”

4 Ezi Moses kamaghin Israelia migei, “O Israelia, ki datirighin ia ganidir arazir God ifongezir kaba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, a nguazir kam isa ia ganidi. Ia nguazir kamin mangi a dapiagh deraghvira ikiasa a ifonge, kamaghin amizi, ia an arazibar suigh gavgavigh dar gin mangi. **2** Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, da guizbangira Ikiavira Itir God, en Godin Akar Gavgaviba, ezi ia uam akar igharazitam dagh isin darighan marki. Egh ia an aningizir akar otevitam anengaran marki. Ia Akar Gavgavir kaba bar dar gin mangi. **3** Ia uari Ikiavira Itir God Peorin Mighsiamin amizir bizir kamin ganigha gifa. Gumazamizir avirim danganir kamin ikia asem Balin ziam fema, bizir kam bangin God ian tongin bar me gasighasiki. **4** Ezi ia Ikiavira Itir God, ian God, an gin zuir adarazira, ia datirighin ikia kati. **5** “Ikiavira Itir God, nan God, na mikemezir arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki dar ian sure gami. Ia datirighin mangi nguazir kam inigh a dapiagh, egh bar dar gin mangi. **6** Ia bar guizbangira adar

gin mangiti, ikizir igharazibar gumamaziziba kamaghin fogh suam, ia nighnizir aghuiba ikia egħa fofozir aviriba iti. Ia nan arazir ki ifongezir kabav kintu, gumamaziziba da baragh kamaghin mikimam, 'Gumamazizir ikizir gavgavir kamin itiba, me fofozim ikia egħa bizibagh nighnigha deragħa dagħ ami.' 7 "Ia ikizir igharazibagh nighnigh, me purama ekevegħa gavgafi, ezi men asetam men boroghira itir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, en God, e an deir dugħiabar, a bar en boroghira ikia en akurvasi. 8 Ki datirighin ian sure gamizir arazir kaba, da arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa e mikemeziba bar deragħa voroghira zui. Ezi ikizir igharazibar gumamaziziba, men araziba ko bizir me amiba, en Arazir aghuibar min zuir puvati. 9 Ia nguazir kamin itir dugħiam, ia uari bagħ deragħvira gan, egħ bizir ganigha givaziba ia zurara dugħiabar da bakinighnighan marki. Bar markiam. Ia dar uan boriba ko ovavir boribagh egħan mangivira iki. 10 Ia Sainain Mighsiamin, Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin tuivigha ikezir dugħiam ginighnigh. Dughiar kamin a na migia ghaze, 'Ni gumamaziziba bar men diagħti me izi uari akufagh. Egħti ki uan akamin men sure damuti, me nguazir kamin ikiamin dugħiamin, me nan atiating nan apengara ikiam. Egħ me uaghan uan boribar sure damuti, me uaghan nan apengan ikiam.' 11 "God mikemegħa givazi, ia mighsiamin boroghin ghuegħa, an apengan zarimin tuivighav ikia gari, mighsiam isia avivzariaba bigħa pin ghuavanaga overiamin suighasava amima, ghuariar bar pizim mighsiam avara. 12 Ezi Ikiavira Itir God avir kamin aven ikia ia migeima, ia an akaba

barasi. Egha ia gumazitamin nedazimin garir puvatigha pura migirigiar kinim barasi. **13** A dughiar kamin uan Akar Dikirizir Gavgavibar gun ia mikemegha dar gin mangasa ia migei. Egha a dagiar akuar pumuningin Akar Gavgavir kaba osiri. Kar, an Akar Gavgavir 10pla. **14** Egha Ikiavira Itir God, uaghan arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, a ian sure damuasa Akar Gavgavimin na mikeme. Ia nguazir datirighin iniamin kam, ia a dapiagh egh dar gin mangi.” **15** Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin avimin aven otogha migeir dughiamin, ia gumazitamin nedazimin garir puvati, ia pura tiarir kinim barasi. Kamaghin, ia deragh uari bagh ganiva, **16** egh asetamin marvir guatamin ingaran marki. Ia kamaghin damighiva, arazir kuratam damigham. Ia marvir guar kaba akiran marki, gumazim o amizim, asiziba, kuaraziba, kuruziba, osiriba, egh ia marvir guar kabar amighti da ian godbar min ikiam. **19** Ia ti overiamin itir bizir kabar gari, aruem, iakinim ko mikoveziba. Ia uari bagh ganigh, bizir kaba ian navir averiabagh ekuti, ia teviba apir dar ziaba fam. Ikiavira Itir God, ian God, ikizir igharazibar amamangatizi me bizir kabar ziaba fe. Eghti ia kamaghin damuan kogham. **20** Ezi ian Ikiavira Itir God, Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Mati gumazim avir bar puvira isimin aven uan borim inizi moghin, kamaghira a ia inigha izegha ia gamizi, ia an gumazamizibaram otifi, mati ia datirighin iti mokin. **21** Ia bangin, Ikiavira Itir God, a nan aningaghe. Egha kamaghin a pamten na migia ghaze, ki Jordanin Fanem abigh mangi nguazir aghuir kamin

aven mangan kogham. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian God datirighin ia daningam. **22** Ki Jordanin Fanem abigh vongin mangighan kogham. Puvatigham. Ki danganir kamnaghira ikiva ovegham. Eghti ia fanem girigh vongin mangi nguazir aghuir kam iniam. **23** Ia deraghvira uari bagh gan, egh Akar Dikirizir Gavgavir Ikiavira Itir God, ian God ia koma amizir kam bakinighnighan marki. Ia an akabar gin mangi egh uari bagh asebar marvir guabar ingaran marki. **24** Ikiavira Itir God, ian God, a uabira guizbangira God. A ian amamangatighi, ia asetamin ziam fan kogham. God avir bar puvira isimin min iti, egh uan apanibar atar men isigham. Kamaghin amizi, ia kamaghin damuan marki. **25** “Egh ia gin nguazir kam dughiar ruarimin an ikivira iki, egh boriba batiti ian ovavir borir gin otivamiba, bizitabar nedazibar min marvir guatabar ingaran marki. Ia kamaghin damu arazir kuram damigham. Arazir kam Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin derazir puvati, egha a gami a bar aningaghe. **26** Ia oragh, ki datirighin overiam ko nguazimin diazi, aning orazi ki akar gavgavir kamin ia migei. Ia Godin akam batogh egh deravira uari bagh gan. God bar zuamira nguazir kamin ia batuegham. Ia Jordanin Fanemin vongin nguazir ia datirighin iniamin kam, ia dughiar ruarimin an ikeghan kogham. Puvatigham. Ia bar moghirama arimighiregham. **27** Egh Ikiavira Itir God, ia aghamsighti ia tintinibar mangi kantrin igharazibar ikiam, egh ian gumazamizir avirim arimighireghti vabara ikiam. **28** Egh ia kantrin kabar iki marvir guar gumaziba temeaba ko dagiabar ingarizibar ziaba fam. Nedazir kaba, bizibar

garir puvatigha, biziba barazir puvatigha, apir puvatigha, bizibar mughuriaba barazir puvati. **29** Egh ia dughiar kamin ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izisi navim dikavam. Ia uan navir averiam ko duamin aven a burisi bar gavgavigh, a batogh bar an boroghira izam. **30** Egh ia osimtizir ekiam ikiti, bizir kurar kaba ia bativti, ia navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh mangi an akamin gin mangam. **31** Ikiavira Itir God, ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, a pura ia ataghiragh ia gasighasighan kogham. Egh an Akar Dikirizir Gavgavir a uabi ian inazir afeziaba ko amizir kam gin amadaghan kogham. **32** “Ia, dughiar fomira ikegha izibagh nighnigh. Bar fomira, amebam tighar ia batamin dughiam, o dughiar God faraghavira gumazimin ingarizimin ikegha iza datirighin, ia faragha zuir dughiaba bar dagh nighnigh. Ia ti, nguazir kamin otevíba bar dar mangi deravira gan, bizir ekar kamagh garitam otozi, e a baraghiz, o pu? Bar puvati. **33** Gumamazizir igharazitaba, ti God barazi, an avimin aven ikia mikeme? Puvati. Ia ikia a barazi a migei, ezi ia ariaghirezir puvati. **34** Ikiavira Itir God, ian God, Isipin kantrin ia inigha egħa ian akua iza ia gamizi, ia an gumamazizibar otifi. Egħa ian damazimin a uan gavgavir ekiamin ingangarir ekar aviribagh ami. An arimariar ekar aviribagh amizi, da Isipin kantrin otivizi, a puv me misuaghariki. Egħa a mirakelbagħ amuava, bizir igharagħa garir ekar Isipia damuti me bar puviram atiatingamin aviribagh ami. Ti godin ifavarir igharazi tam, bizir an amizir kamagh garir tabar amigham, o? Bar puvatigham. **35** Ikiavira Itir God, ian God, bizir kaba

ian akakasi, eghti ia fogh suam, a uabira God. Ezi ua
 godin igharazitam itir puvati. Bar puvati. **36** God ian
 sure damuasa, kamaghin a ia gamizi, an akam overiamin
 ikegha izaghiri ia a baregha gifa. Egha nguazimin ia an
 avir angazangarir ekiamin gari, ezi an avimin aven ikia
 egha ia ko migei. **37** A bar moghira ian inazir afeziabagh
 ifonge, egha ia ginabazi ia bar an gumazamizibara.
 Kamaghin amizi, a uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin
 ia inigha ize. **38** A ia inigha iza ikizir gavgavir ekiaba
 itiba batoke, men gavgaviba bar ian gavgavibagh afira.
 A nguazir kam ia daningasa kamaghin amua ia inigha
 iza nguazir ia datirighin itir kam ia ganingi. **39** Ezi
 datirighin ia bizir kam ginighnigh mamaghira iki. Ikiavira
 Itir God, an overiam ko nguazimin God. Ezi ua godin
 igharazitam ua itir pu. Bar puvati. **40** Ia an arazir a
 ifongeziba ko an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba,
 ia bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, uan ovavir
 boriba ko deraghvira ikiam. Eghti a deravira ian akurvagh
 ia ko mangiti, ia nguazir Ikiavira Itir God, en God,
 datirighin ia ganidir kam, ia dughiar ruarimin an ikiam.
 Eghti nguazir kam a ian nguazimin min iki kamaghira
 ikiam.” **41** Egha gin Moses Jordanin Fanemin aruem anadi
 naghin nguibar ekia 3pla amisefe. **42** Nguibar ekia
 kaba bizir kam bagh ikiam. Gumazitam atamakuigh an
 apanim gamir puvatizir gumazim misueghti an aremeghti,
 gumazir kam ari mangi nguibar ekia katamin mangiti,
 gumazitam an ovevem ikaragh a misueghti an aremeghan
 kogham. **43** Nguibar ekia kabar kara: Beser, a Rubenin
 anabamin mogomer nguibam, a gumazamiziba puvatizir

danganimin ikia danganir zarimin iti. Ramot, a Gatin anabamin mogomer nguibam, a Gileatin danganimin iti. Ezi igharazim a Golan, a Manasen anabamin mogomer nguibam, a Basan nguazimin iti. **44** Moses Godin Araziba Israelia ganidi. **45** Me Isipin kantri ategha iza aruem anadi naghin Jordanin Fanemin, Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Dughiar kamin, Moses, akaba ko arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, me ganidi. Danganir kam, Amorian Atrivim Sihon, an nguazimin iti. A fomira nguibar ekiam Hesbonin aperagha nguazir kamin gari. Ezi dughiar Moses Israelia ko Isip ategha izimin, me a misogha anebini. **47** Egha me an nguazim gapia, egha uaghan Basanin Atrivim Okin nguazim ini. Amorian atrivir kamning, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. **48** Israelia inigha givazir nguazir kamin mitaghniam, an Arnonin Fanemin boroghin nguibar ekiam Aroerin ikegha ghua Sirionin Mighsiamin tu, an ziar igharazim, Hermonin Mighsiam. **49** Egha me uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguaziba bar da inigha, ghua Amangsizim Itir Dipar Akaremin ghua Pisgan Mighsiamin tu.

5 Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me iza a ko uari akuvazi, a me migia ghaze: O Israelia, arazir God ifongezir ki datirighin ia daningamiba ko bizir God damuasa ia mikemezir kaba, ia da baragh. Ia deragh da baregh dagh fogh, egh dar gin mangi. **2** Ikiavira Itir God, en God, a Sainain Mighsiamin boroghin e ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. **3** Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba, me baghavira nighnigha Akar Dikirizir Gavgavir

kam gamizir pu. Puvati, e datirighin itir darazi sara a bar, e bagha Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. **4** Ikiavira Itir God uabi, mighsiamin avimin aven ikia eghe ian gara ia ko migei. **5** (Dughiar kamin, ia avimin atiatigha mighsiamin ghuav anangan ibura. Ezi kamaghin, ki ia ko Ikiavira Itir Godin tizimin abuir gumazimin min ikia, an akaba baragha dar gun ia migei.) A kamaghin ia mikeme: **6** Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar ikezim. **7** Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin gin mangan bar marki. **8** Ia uari bagh marvir guatamin ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam, ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven itir biziba, ia bizir kabar gan, dar min marvir guatamin ingaran marki. **9** Ia asetam ko marvir guatam bagh iteviba apiriva an ziam fan marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritamin amamangatighi, a nan danganim inian kogham. Bar puvati. Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otivigham. **10** Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000in ovavir borir gin izamiba otivam. **11** Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki. Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God kamaghin me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar puvati, a ivezir kuram me daningam. **12** Ikiavira Itir God, ia mikemezi moghin,

ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam. **13** Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam. **14** Ezi namba 7 dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba ko, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogham. Ian ingangarir gumaziba, ko amiziba, me uaghan ia ko avughsi. **15** Ia Isipin kantrin ingangarir gumazir kinibar min itima, ki Ikiavira Itir God, ian God, uan gavgavir ekiam akagha ia inigha azenan ize. Kamaghin amizi, avughsazir dughiar kamin akam, ia deravirama an gin mangasa, God an gun ia migei. **16** Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin mangi, mati Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi mokin. Ia kamaghin damuva, nguazir ki datirighin ia ganidir kam, ia an ingangaribar amuti da bar deraviram otivti, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidim. **17** Ia gumazamizir igharazibav soghti me arimighiran marki. **18** Ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. **19** Ia biziba okiman marki. **20** Ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir igharazitamin ziam gasighasighan marki. **21** Ia gumazir igharazitamin amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, ko dipenim ko nguazim, ko bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikavan marki. **22**

Egha Moses gumamazibav gia ghaze, “Ia mighsiamin boroghin uari akuvazir dughiam, Ikiavira Itir God, avimin aven ikia, egha ghuariar pizir ekiamin aven iti. A tiarir arozimin migha, egha Akar kaba isa ia ganingi. Egha a ua dagh isin akar igharazitaba ia ganingizir puvati. A gin Akar Gavgavir kaba isa dagiar akuar pumuningin da osirigha na ganingi.” **23** Egha Moses ua kamaghin migei, “Avim isia mighsiam bar anevarazi, ia tiarir mam barazi a mitatemin aven ikia migei. Ezi ian anababar gumazir dapaniba ko ian gumazir aruaba na bagha iza na migei, **24** ‘Ikiavira Itir God, en God, uan gavgavir ekiam ko angazangarim en akagha avimin aven ikia e migei. Ezi e datirighin fo, dughiar mabar God gumazim ko mikimti an aremeghan kogham, an angamira ikivira ikiam. **25** E bizir tizim bagh datirighin ovengam? Avir ekier kam ti e gasighasigham. E ti Ikiavira Itir God baraghti an e mikimti, e arighiregham. **26** Nguazir kamin gumazitam ti Ikiavira Itir Godin tiarim barazi an avimin aven ikia mikemezi, an angamira en min ikiavira ikez ti? **27** E kamaghin nighnisi, Moses nirara ua roghira mangi, egh akar Ikiavira Itir God, en God, mikimamiba na da baregh ua iziv e mikim. Eghti e da baregh dar gin mangam.’ **28** “Ezi Ikiavira Itir God, ian akar kaba baregha kamaghin na migei, ‘Ki gumamazibar akaba barazi da dera. **29** Nan ifongiam, me zurara nighnizir kamra iki nan apengan iki zurara nan Akar Gavgavibar gin mangi. Eghti men ingangariba deraghti, men ovavir boriba, zurara deraghvira ikiam. **30** Kamaghin amizi, ni mangi me mikimti, me uamategh uan purirpenibar mangi. **31** Eghti Moses, ni kagh na

ko ikiti, ki uan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa me mikimamiba isi, ni daningam. Eghti ni deraghvira men sure damuti, me nguazir ki me daningamimin ikiva deraghvira dar gin mangi.” 32 Egha Moses Israelia migia ghaze, “Ikiavira Itir God, en God, e ganingizir akaba ko arazir kaba, ia deravira uari bagh ganiva, egh dar gin mangi. Ia ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin mangan marki. 33 Ia tuavir Ikiavira Itir God, ian God, ian akazir kamra bar deraghvira an gin mangiti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir ia datirighin iniamin kamin ikiam.”

6 Egha Moses ua kamaghin migei, “Kar Ikiavira Itir God, en God, ian sure damuasa na mikemezir Akar Gavgaviba, arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba. Ia mangi nguazir ia datirighin iniamim dapiagh, egh akar kaba bar dar gin mangi. 2 Ikiavira Itir God kamaghsua ifonge, ia ko ian boriba ko men borir men gin otivamiba, ia angamira itir dughiamin, Ikiavira Itir Godin atiating, arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir a ia ganidiba, ia dar gin mangivira iki. Ia kamaghin damuva, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam. 3 O Israelia, ia oragh! Ia deraghvira ikisi, ia akar kaba baregh, egh deraghvira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, egh ia nguazir aghuimin ikiam, nguazir kam a bar dera, ezi biziba bar an ikiava deraviram aghui. Egh ia bar avirasemegh bar gavgavighti, ingangarir ia damuamiba, da deraghviram otivam, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, ia mikemezi mokin. 4 “O Israelia, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God,

a bar uabira en God. Eghti ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh. **6** Ki ia ganidir akar kaba, ia da isi uan navir averiabar arigh, egh dagh nighnighvira iki. **7** Egh dughiar ia uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaba, ko dughiar ia misiabar dikaviba, ia zurara akar kaba dar men sure damuvira iki. **8** Egh akar kaba akinafarimin ada osirigh, da isi uan agharibar arigh da uan guabagh ikegh, egh da gin amangan marki. **9** Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar akabar da osirigh.” **10** Egha Moses kamaghin migei “Ikiavira Itir God, en God, en inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirigha ghaze, A nguazitam isi ia daningam. Nguazir kam, nguibar ekia aghuiba an iti. Nguibar ekia kaba, ia uari dar ingarizir puvati. **11** Eghti bizir aghuir aviriba ian dipenibagh izevegham. Bizir kaba ia fomira da isa uan dipenibagh arighizir puvati. Eghti mozir dipar ia fomira kuizir puvatiziba ikiti, wainin azeniba ko olivin azenir ia ingarava oparizir puvatiziba ikiam. Eghti ia an aven iki damasa ifongezir daghebar ami bar izevegham. **12** Egh, ia deraghvira uari bagh gan. Ia fo, ia Isipin kantrin ikia pura ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God ia inigha ian akuava azenan ize. Eghti ia a gin amangan marki. **13** Ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengara iki an ziamra fam. Egh ia uan akaba gavgavim dar aningsi, an ziamra dipon akar dikirizim damu. **14** Egh ian boroghin itir gumazamizibar aseba, ia dar ziaba fan marki. **15** Ia kamaghin fogh, Ikiavira

Itir God, ian God, ia ko iti, ezi gumazamiziba asebar gin zuima, Godin navim me bagha bar ikufi. Eghti ia asebar ziaba fiti, Ikiavira Itir God ian atar, mati avim bizibar isia da gevi moghin, ia agivaghti, ia ua nguazir kamin ikian kogham. **16** “Egh ia uan Ikiavira Itir God, en God, an araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki, mati ia Masan danganimin amizi mokin. **17** Ia Ikiavira Itir God, ian God, mikemezir Akar Gavgaviba, ko akar a ia ganingiziba, ko arazir a ifongeziba, ia dar gin mangasa, a ia migia ghaze, ia guizbangira bar adar gin mangi. **18** Ia arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba, ia dar amu, eghti bizir ia damuamiba bar deraghviram otivam. Eghti nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizir kam, ia an aven mangi a iniam. **19** Eghti Ikiavira Itir God ia koma akam akirizi moghira, ia uan apanibav sogh me batuegham. **20** “Dughiar gin izamimin, ian boriba izi kamaghin ian azangam, ‘Ikiavira Itir God, en God, akar ia ganingizir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, dar mingarim manmakin? Ia ti fo?’ **21** Eghti ia kamaghin me mikim, ‘E Isipin kantrin atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, Ikiavira Itir God, uabi uan gavgavimin uam e ini. **22** E bar guizbangira, uari uan damazibar garima, a mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazaraziba, Isipia ko, men atrivim ko, an gumazir ekiaba, me gami. **23** Egha a Isipin kantrin e inigha azenan ize, eghti a en inazir afeziaba ko akam akirizir nguazim e daningisi, e inigh mangi e daningam. **24** Ikiavira Itir God, en God, arazir a ifongezir kabar gin

mangasa e mikeme, eghti e an atiating an apengara ikiam. E kamaghin damuti, a en kantrin aven deraghviram e geghuv en ganti, e deraghvira ikiam, mati e datirighin iti mokin. **25** Egh e Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin dar gin mangiti, God, e mikemezi moghin, a kamaghin mikim suam, e an damazimin dera.”

7 Moses ua kamaghin Israelia migei: “Ikiavira Itir God, en God, e inigh nguazir e ikiamin kamin mangisi, a nguazir kamin itir ikizir aviriba batuegh ia inigh izam. Ia mangi nguazir kam inisi an aven mangiti, a ian faragh mangi, 7plan ikizir gavgaviba me batuegham. Men gavgaviba ko gumazamizibar dibobonim bar, ian gavgaviba ko dibobonim gafira. Ikizir kabar kara, Hitia, Girgasia, Amoria, Kenania, Peresia, Hivia, ko Jebusia. **2** Eghti Ikiavira Itir God, en God, me isi ian dafarim datighti, ia bar me misoghti me bar arimighiregh. Egh ia men apangkuv me ko akar dikirizir gavgavitam damuan bar marki. **3** Egh ia me ko guiviba ikarvaghsi akam akiran marki. Ia uan guiviba isi men otaribar arighti, me men ikian marki. Eghti ia men guiviba initia, me ian otaribar ikian marki. **4** Ki fo, me men iki, Ikiavira Itir God ategh saghon iki, men asebar ziaba fam. Ian boriba kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian atar, egh zuamira ia gasighasigham. **5** Ia gumazamizir kaba ko poghan marki. Bar marki. Ia kamaghin damu. Ia me ofabar amuasa tuer biziba, ko men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba bar da misararikigh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okiva marvir guabar apongti da isi. **6** “Ia Ikiavira Itir God, en

God, guizbangira ua baghavira misevezir gumazamiziba. Nguazimin gumazamiziba bar men tongin, a ua baghavira iarara amisefe. Ezi ia an gumazamizibara, a bar ia gifonge. 7 “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min avirasemeghti, a ia gifuegh ua bagh ia amisivam. Puvati, ian dibobonim a bar sufi. 8 Ikiavira Itir God, bar ia gifuegha, ian inazir afeziaba ko amizir akar dikirizim ginighnigha an gin zui. Egha bizir kam bagha a ian akuragha ua ia ini. Ia pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin kantrin atrivimin apengan itima, a uan gavgavir ekiamin ia inigha azenan ize. 9 Ia deravira bizir kam ginighnigh. Ikiavira Itir God, a guizbangira God, egha zurara uan Akar Dikirizir Gavgavibar gin ghua bizibagh ami. Egha gumazamizir avirir an Akar Gavgavibar gin ghua a gifongeziba, a men apangkuv, kamaghira mangivira ikiam. 10 Egha a gifongezir puvatizir gumazamiziba, a men arazir kam ikarvagha zuamira ivezir kuram me ganiga me gasighasisi. 11 Kamaghin amizi, Godin Akar Gavgavir kaba, kar arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki datirighin da isa ia ganidi. Eghti ia bar deraghvira dar gin mangi.” 12 Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh deragh dar gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavir a fomira ian inazir afeziaba ko amizimin gin mangiva bar ian apangkuvigham. 13 A bar ia gifuegh deravira ia damuti, ia borir aviriba batiti, ian adarazi bar avirasemegham. Egh a ian azeniba deragh dar amighti, ian witba ko bali ko wainin ikariziba ko olivin temeaba, da ovizir aviriba ikiam. Egh deragh

ian bulmakauba ko sipsipbar amuti, da nguzir aviriba
 batam. Eghti ia, nguazir a fomira ia daningasa ian inazir
 afeziaba ko akam akirizim, ia an aven ikiti, God deragh
 ia damu nguazir kamin itir bizir aghuiba isi bar ia
 daningam. **14** God bar deravira ia gami moghin, a nguazir
 kamin ikiziba bar, men tongin ikizir igharazitam, ian
 min deragha me gamizir puvati. Ian amiziba, ko ian
 bulmakaun amebaba, tam pura ikian kogham, me bar
 moghira otam. **15** Eghti Ikiavira Itir God, deraghvira
 ian ganti arimariar guar igharagha garitaba ia bativan
 kogham. Egh arimariar kurar ia Isipin ikia ganizir katam
 uam ia bativan kogham. Arimariar kaba, da ian apanibara
 bativam. **16** Eghti ikizir Ikiavira Itir God, en God, ian
 dafarim darighamiba, ia bar moghira me agifagh. Egh ia
 me ko men asebar ziaba fan marki. Ia men asebar ziaba fi,
 mati ia asizim azuazimin aven ghu, egh arazir kam bangin
 ia arimighiregham. Kamaghin, ia tong men apangkuvan
 marki. Bar marki. **17** “Ia ikizir kabar gan kamaghin
 nighnighan marki, me bar avirasemegha, men gavgavim
 e gafira. Eghti e me gasighasighsi iburaghburegham.
18 Puvati, ia men atiatingan marki. Ia bizir Ikiavira Itir
 God, ian God, Isipin atrivim ko an gumazamizibagh
 amizibagh nighnigh. **19** Egh ia arimariar bar kurar ia
 Isipin uari uan damazibar ganizibagh nighnigh. Egh
 uaghan mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir God
 amizibagh nighnigh. Ia bar fo, Ikiavira Itir God, ian God
 uan dafarimin ingangarir ekiabagh amigha Isipin kantrin
 aven ia inigha ize, ia bizir kabagh nighnigh. Eghti ikizir ia
 datirighin atiatiba, Ikiavira Itir God, arazir kamaghira

garimin me damu bar me gasighasigham. **20** Eghti men tarazi ian ari mangi mueghti, Ikiavira Itir God, apizir gumazamiziba apiba amangiti, da mangi atiatir ekiam me daningiva me gasighasigham. **21** “Ikiavira Itir God, ian God, gavgavir bar ekiam ikia e ko iti. Kamaghin amizi, ia ikizir kabar atiatingan marki. A gavgavir bar ekiam iti, eghti gumazamiziba bar an atiatingam. **22** Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi aghumra ikizir kaba batogh me amangiti, me ari mangam. Eghti ia zuamira me gasighasighan kogham. Ia zuamira me gasighasighti, asizir atiaba avirasemegh otivigh izi ia misoghti ia arimighiregham. **23** Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, ian apanibar amighti me bar atiatigh ikiavira iki mangiti, dughiar ia bar me dikabiragh me abinamim otogham. **24** God uaghan men atriviba isi ian dafaribar arigham. Eghti ia me misoghti, me arimighireghti, gumazamiziba me gin amadagham. Ia me misoghamin dughiamin, gumazitam ian anogoreghan kogham. Ia bar me misoghirarigham. **25** “Ia bar men asebar marvir guabar apongti da isigh. Egh men silva ko golin me uan asebar marvir guabar kurtibagh ifongan marki. Ikiavira Itir God, ian God, a bar aser kabar marvir guabar aghua. Kamaghin amizi, ia bizir kaba inian marki. Ia da inighti da ti azuazimin min, ian suighti ia arimighiregham. **26** Egh ia aser kabar marvir guatam inigh uan dipenibar aven izan marki. Ia tam inigh izeghti, Ikiavira Itir God, dagh gasighasizi moghin ia gasighasigham. Aser kaba da bizir bar kuraba, ezi God bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia dar aghuagh bar akiriba ighegh dagh asaragh.”

8 Ezi Moses kamaghin Israelia migei: “Akar gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, deravira iki oti bar avirasemegham. Ia uaghan mangi nguazir Ikiavira Itir God ian inazir afeziabar aningasa me ko akam akirizimin aven mangi, a inigh an ikiam. **2** Ikiavira Itir God, en God, a 40plan azenibar ian faragha ghua ia inigha gumazamiziba puvatizir danganim garui. Ia bizir kam ginighnighvira iki. A dughiar kamin ian navir averiabagh fofoghasa, ia an Akar Gavgavibagh nighnighavira iti, o puvati. Ia uari fer arazim agivagh, an apengan ikiasa, an osimtizir maba ia ganingi. **3** Ia uari fer arazim agivasa, a ia ataghizi, mitiriam ian azi. Eggha a daghem mana, isa ia ganingizi ia aneme. Dagher kam, ia a gifozir puvati, ezi ian inazir afeziaba uaghan fomira a gifozir puvati. A ghaze, a kamaghin damighti ia fogh suam, e gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me Ikiavira Itir God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva, ikeirimirir aghuim iniam. **4** Ezi ia 40plan azenir kabar arua izima, ian korotiaba biaghirezir puvati. Ezi ian dagariba uaghan ian bezir puvati. **5** Ia kamaghin fogh, afeziam uan borim akira an sure gami moghin, Ikiavira Itir God, ian God, ia akirmigha ian sure gami. **6** Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezir bizibar amu, egh an atiati an apengara iki an Akar Gavgavibar gin mangi. **7** “Ikiavira Itir God, ian God, ian akua kantrin bar aghuir kam bagha zui. Nguazir kam, a faner ekiaba ko mozir dipaba itima, dipar maba nguazimin apengan ivemara, eggha danganir zariba ko mighsiar dozibar otiva afora dar

izaghiri. **8** Ezi nguazir kam dagher aviriba an otifi, wit ko bali, wainin oviziba, pomigranetin oviziba, fighin oviziba, olivin oviziba, ko, hanin eborim, da bar moghira an otifi. **9** Eghti nguazir kamin, mitiriaba ian aghan koghti, ia bizitamin oteveghan kogham. Ezi nguibar kamin dagiaba, ain ko kapa dar aven iti, eghti ia mighsiar kabagh kuva da iniam. **10** Egh bizir ia damasa ifongeziba, ia bar ada iniam. Egh ia Ikiavira Itir God, ian God, kantrin aghuir a ia ganingizir kam bagh an ziam fi a minabam.” **11** Egħa Moses kamaghin Israelia migei: “Ia uari bagh deravira gan, egh Ikiavira Itir God, ian God bakinighnighan marki. Ia ti kamaghin damuva, ia Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, arazir a ifongeziba ia da abigham, kar arazir bar kuram. **12** Ia gin dagher damamin aghuir aviriba iki, egh dipenir bar aghuibar ingariva dar aven ikiam, **13** egh sipsipba ko bulmakauba, gol ko silva ko, bizir aghuiba, da bar avirasemegham. **14** Ia dughiar kamin, uari fiva akaba batogh Ikiavira Itir God, ian God, a bakinighnighan marki. Ia ingangarir gumazir kinibar min Isipin kantrin itima, a ua ia inigha azenan ize. **15** Egh a uabi ian faragha ghua gumazamiziba puvatizir danganir kurar ekia kamin ghu. Danganir kam kuruziba ko tuighakar imezir kuraba itiba an iti. Egħa danganir kam a bar misingizi, dipaba an puvati. Ezi God dagiar bar gavgavir mam gamizi, dipam an otogħa izagħirima ia aneme. **16** Egħa danganir kamin a manan dagħem ia ganingizi ia aneme. Manan dagħer kam, ia ko ian inazir afeziaba fomiram anemegħa a gifozi puvati. A kamaghin ifonge, ia uari abinigh an apengara ikiam. Egh a kamaghin

foghasa, ia ti an akabar gin mangi biziba bar dar amuam, o puvatigham. Kamaghin amizi, an osimtiziba ia bagha da amadi. Egh a gin bizir bar aghuiba isi ia daningam. **17** Eghti ia kamaghin nighnighan marki, e bizir aghuir kaba uan gavgavimin dagh amizi, da otifi. Puvati. **18** Ikiavira Itir God, en God, a uabi gavgavim ia ganidima, ia bizir aviriba isi. An arazir a ia gamir kabar mingarim kamakin, a ian inazir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigha kamaghin amua datirighin ghuavira iti. **19** Ikiavira Itir God, ian God, ia a gin amadagh asebar gin mangi dar ziaba fan marki. Ki ikiangsizir gavgavim ia ganiga ghaze, ia akar kam baraghan aghuagh, egh kamaghin damuva, ia guizbangira arimighiregham. **20** Ia Ikiavira Itir Godin tiarim baraghan aghuaghti, a ikizir igharaziba ian damazimin dagh asighasighizi moghin, a uaghan ia gasighasigham.”

9 Egha Moses ua kamaghin Israelia migei: “O Israelia, ia oragh! Ia bar dughiar ovezimin Jordanin Fanem girigh vongin mangam. Ia mangi ganigh, ikizir ekiaba, men gavgavim ian gavgavim gafira, ia men nguazim iniam. Me nguibar ekiar aviriba itima, da avinizir divaziba bar ghuavanaga overiamin suira. **2** Ezi Anakin ikizir ekiabar gumamaziziba bar ekeveghe, gavgavigha agharapaniba sarama aghungi. Ezi ia men eghaghanim baregha fo, gumazitam me misogh me abiraghan kogham. **3** Ia datirighin uari uan damazibar ganti, Ikiavira Itir God, en God, avir bar puvira isimin min ian faragh mangam. Ikiavira Itir God uabi, akar dikirizir ia bagha amizimin gin mangi, ian faragh mangi men gavgaviba bar da

abinigham. Eghti gín ia me misogh bar zuamira me gasighasigham. 4 “Ikiavira Itir God, ian God, me batuegh givaghti, ia uan navir averiabar kamaghín mikímam marki, ‘God ti en garima, e an damazimín bar dera, ezi a en arazir aghuir kam bangín nguazir aghuir kam isa e ganingi.’ Nighnizir kam a guizín nighnizim puvati. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ikizir kabar gumazamizibar garima, me arazir kurar aviribagh ami, kamaghín amizi, a me batueghasava ami. 5 Ia kamaghín nighnighan marki, ia uan navir averiabar aven bar deragha, arazir Godín damazimín zuezibagh ami. Puvati, ikizir igharazir kabar gumazamiziba, me arazir bar kurabagh ami, kamaghín God me batuegham. Egħa uaghan, Ikiavira Itir God, ian God, uan akar dikirizir ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko amizimín gín mangasa ifonge. Kamaghín, a me batueghiti, ia men nguazim iniam. 6 Ia kamaghín nighnighan marki, ia gumazamizir Godín damazim deraziba. Kamaghín amizi Ikiavira Itir God, ian God, ian arazir aghuiba ikarvagħa ivezir aghuimín mín nguazir aghuir kam ia ganidi. Bar puvati. Guizbangira, ia gumazamizir navir bar gavgaviba itiba, egħa ia an akaba baraghan aghua. 7 “Ia bizir kam ginirigh, egħ deraghviram a ginighnigh: Ia gumazamiziba puvatizir danganimín ikia Ikiavira Itir God gamizi, a ian aningagħe. Ia fomira Isip ategħa iza datirighín, ia dugħiar ruarir kamín Ikiavira Itir Godín akam batoghavira iti. 8 Ia fomira, Sainain Mighsiamín boroghín ikia, Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningagħegħa atam ia gasighasiki. 9 Ezi ki dagħar akuar kamning iniasa mighsiamín għuavanabo. Kar, Ikiavira Itir

God, ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin osizirim itir dagiar akuar pumuning. Dughiar kamin, ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin ikia, dipatam ko daghetam amezir puvati. **10** Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamning isa na ganingi. Dagiar akuar kamning, ia mighsiamin boroghin uari akuvagha itima, Ikiavira Itir God avimin aven ikia, ia mikemezir migirigiaba, a uabi aningn ada osiri. **11** “Ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin pin iti. Ezi Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavimin osizirim itir dagiar akuamning isa na ganingi. **12** Egħa a kamaghin na migei, ‘Nin gumazamizir ni Isipin kantrin inigha azenan izeziba, me arazir kurar bar avirim gami. Egħa me zuamira akirim ragħa nan akabagh asaragħa, uari bagħa bulmakaun nedazir mam golin an ingari. Kamaghin amizi, ni zuamira dikavigh mighsiam ategħ magiri.’ **13** “Egħa Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze, ‘Gumazamizir kaba ki men gara me gifo, me na baragħan aghuagħa nan akam batoke. **14** Ezi ki bar me gasighasighti gumazitam ua me ginighnighan kogħam. Ki kamaghin me damigh, gin ni damighti, ni ikizir gavgavir bar avirimn afeziamin otogħti, ikizir kamin dibobonim ko gavgavim, bar gumazamizir kurar kabar dibobonim ko gavgavim gafiragħam. Kamaghin amizi, ni nan anogorogħan marki.’ **15** “Kamaghin, ki dikavigha dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimning, uan dafarimningn aningn suiragħa, mighsiamin uagħiri. Ezi dughiar kamin, avir ekiam mighsiamin dafogħa isima, an mizariaba akizirigha għuavanadi. **16** Ki izagħirigha givagħa garima, ia guizbangira Ikiavira Itir God, en

God, an akaba akirim ragha dagh asara. Egha ia uari bagha golin bulmakaun igiar mamin nedazimin ingarigha gifa. Arazir kamin, ia arazir kuram gamigha zuamira tuavir Ikiavira Itir God ian akazim ataki. **17** Kamaghin amizi, ki ian damazibar, dagiar akuar kamningin suiragha aning akunizi, aning ira bar misaraghire. **18** Egha gin ki uamategha Ikiavira Itir Godin damazimin ghua nguazimin fuagha, uan guam nguazim mituagha irighav iti. Ki 40plan arueba ko dimagaribar kamaghira ikia, egha dipatam ko daghetam amezir puvati. Ki fo, ia arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gamua, a gamizi, a puvira ian atari, ezi ki ia bagha kamaghin ami. **19** Ikiavira Itir God, bar ian aningaghegha ia givasa nighnisi, kamaghin ki atiatingi. Ezi Ikiavira Itir God, faragha amizi moghin, ua nan azangsizim baraki. **20** Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, uaghan bar puvira Aronin aningaghegha, a misueghti an aremeghasava ami. Ezi ki faragha amizi moghin, Aron ko ia bagha God ko migeima, a nan azangsizim ikara. **21** Ia bulmakaun kamin ingarigha arazir kuram gami. Ezi ki bulmakau inigha ghua a isa avim mikini. Egha ki bar a anemisaragharigha, a mirmirigha an avereniba inigha da isa, mighsiamin ivemara uaghirir daghurir dipam mikini. **22** “Ia Masa, ko Tabera ko Kibrot Hatavan itir dughiaabar, ia Ikiavira Itir God gamizi, a bar ian aningaghe. **23** Ia faragha ghua Kades Barnean itima, a ia migia ghaze, Ia mangi nguazir a ia daningamin kamin aven mangi a dapiam. Ezi ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha, an akamin gin mangan aghuagha a batoke. **24** Ki fomira ia ko ingara ia inigha izezir dughiamin ikegha iza datirighin,

ki bar ia gifo, ia gumamazizir Godin akaba batoziba. **25** “Ian arazir kuram bangin Ikiavira Itir God bar ia gasighasighasava amima, ki 40plan arueba ko dimagaribar Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin fuagha uan guam nguazim mituagha irighav ikia, **26** Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ‘O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ga uaning, ni uan gumamazizibagh asighasighan marki. Ni uabi uan gavgavimin gumamazizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni uan gavgavir ekiamin men akuragha ua me inigha gifa. **27** Ni uan ingangarir gumaziba, Abraham, Aisak ko, Jekop, me ginighnigh, akaba batozir gumamazizir kabar arazir bar kurar kabagh nighnigh da ikarvaghan marki. **28** Ni kamaghin damighti, Isipia ti kamaghin mikim suam, Ikiavira Itir God, gumamazizir kaba inigha nguazir me daningasa me ko akam akirizim, bagh mangan iburaghburaki. Puvati, God gumamazizir kabar aghuagha, aremeghasa, me inigha gumamaziziba puvatizir danganimin ghu. **29** Mevzika, gumamazizir kaba ni ua baghavira me amisefe. Egha ni uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, ni me gasighasighan marki.”

10 Egha Moses Israelia migia ghaze, “40plan arueba ko dimagariba givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, ‘Ni dagiar akuar faragha dituzir pumuningin mirara ua pumuning atugh, egh aning inigh na bagh mighsiamin anang. Egh ter araritaba aghoregh boksiamin ingarigh. **2** Eghti ki dagiar akuar kamning, akar ki faragha dagiar akuar ni inigha ghua bighizimningin osiriziba, aningin da osiram. Ki akaba osirigh givaghti

ni aning isi boksiam darugh.’ 3 “Egha ki temer akasin boksiair mamin ingarigha, dagiar faragha dutuzimningin mirara dagiar akuar pumuning atugha, aning inigha ua mighsiamin ghuavanabo. 4 Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamningin, faragha uan akaba osirizi moghin, ua da osiri. A uan 10plan Akar Gavgaviba osiri, a faragha dughiar ia mighsiamin apengan uari akuvagha itimin, an avimin aven ikia akar kabara ia mikeme, a datirighin uam ada osiri. Egha a dagiar akuar kamning isa na ganingi. 5 Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki uamategha izaghira dagiar akuar kamning isa Boksiair ki ingarizimin aven aning ati. Ezi dagiar akuamning Boksiamin aven ikia iti.” 6 Egha gin Israelia Jakanian gumazamizibar mozir dipaba ategha, Moserin nguibamin ghue. Aron kagh aremezi, me an kuam isa mozim gati. Ezi an otarim Eleasar, an danganim inigha, ofa gamir gumazibar dapanimin iti. 7 Egha me kagh dikavigha Gugodan danganimin ghuegha, gin ghua Jotbatan danganimin ghu. Kar danganir daghurir dipar aviriba itim. 8 Me faragha Sainain Mighsiamin boroghin itima, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiair kamin ganasa, Livain anabamin gumazibav sefe. Gumazir kaba, me ofa gamir ingangarim damu, egh gumazamizibav kim suam, Ikiavira Itir God, bar deraghvira me damuam. Livaiba dughiar kamin ikegha ingangarir kam gamua iza datirikin. 9 Kamaghin amizi, Livain anabam, Ikiavira Itir God nguazir asizitam me ganingizir puvati. A nguaziba Israelian anabar igharazibagh aningi, ezi Livaiba puvati. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim,

a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin. **10** Moses Israelia migia ghaze, “Ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin pin iti, mati ki faragha amizi mokin. Ezi Ikiavira Itir God, nan azangsizim uam a baraki. Egha ia gasighasighizir puvati. **11** Egha a kamaghin na migia ghaze, ‘Ni dikavigh gumamazibar faragh mangi, nguazir ki me daningasa men inazir afeziaba koma akam akirizim iniam.’” **12** Moses ua kamaghin Israelia migei, “O Israelia, ia oragh. Ki ian azai, ia Ikiavira Itir God, ian God ifongezir arazir aghuir manaba ia dar amuam? Arazir kaba: Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiatingiva an apengara iki, egh an akaba bar dar gin mangi. Egh a gifuegh, egh bar uan navir averiaba ko duaba sara bar akongegh an ingangarim damu. **13** Egh an Akar Gavgaviba ko arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, ki ian akurvaghasa datirighin ia migei, ia bar dar gin mangi, egh deraghvira ikiam. **14** Ia oragh, overiar bar pin itim, a Ikiavira Itir God nanam. Ezi nguazim ko an itir biziba da uaghan an bizibara. **15** Ezi Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, uan navir averiamin aven bar me gifongegha, ua bagha ikizir igharazibar tongin ia amiseveghe, uaghan ian ovavir boriba amisefe. A ua baghavira ia ginabazi, ia datirighin an gumamazibara. **16** Kamaghin amizi, ia uan navir averiabar aven akaba batozir arazim atugh a batokegh, mati gumaziba mikarzir mogomebar inibar ghor. **17** Ikiavira Itir God, ian God, godin ifavariba ko bizir bar gavgaviba itibagh afira. Ikiavira Itir God, a bar ekeveghe bar gavgavizi, biziba bar an gavgavimin

atiatigha an apengan iti. Gumazir ziam itim, o gumazir ziam puvatizim, an arazir vamiran gin ghua men araziba tuisisi. A kotin aven gumazamiziba ataghirazi, me an nighnizim gighasa dagiaba a ganidir puvati. **18** Egha amizir paba ariaghireziba a deraghavira me gamuava, borir afeziaba ariaghireziba a uaghan deraghvira me gami. Egha ikizir igharazibar gumazamizir en tongin itiba, a me gifuegha dagheba ko korotiaba me ganidi. **19** Ia faragha, ikizir igharazibar gumazamizibar min Isipin kantrin ike. Kamaghin amizi, ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizibagh ifongegh. **20** Ia Ikiavira Itir God, en God, an atiating an apengan iki, egh an ziamra fi. Egh an porogh gavgavigh, an ziamra dipon ia uan akar dikirizibar amu. **21** Anarira, a ian God, kamaghin ia an ziam fi. Ia uari bizir ekiar igharagha garibar gari, a ian akurvaghasa dagh ami. **22** Ian inazir afeziar 70pla, merara Isipin ghue. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, en God, ia gamizi ia overiamin mikovezibar min bar aviraseme.”

11 Moses kamaghin Israelia migei, “Ia Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh, zurara an arazir a ia ganingiziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, an Akar Gavgavibar gin mangi. **2** Ia datirighin bizir kabagh nighnigh. Ia Ikiavira Itir God ian sure damuasa amizir bizir aviriba ia dar gani. A bizir kaba ian boribar akazir puvati. Iarara, Ikiavira Itir Godin gavgavir bar ekiamin gani. **3** Egha ia Ikiavira Itir Godin garima, a Isipin atrivim ko an nguazimin mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh ami. **4** Ia garima, Isipia ian agintizir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi

a iza bar Isipian midorozir gumaziba ko, men hoziaba ko, men karisba avara. Egha Ikiavira Itir God bar me gasighasiki. **5** Ia tighar izi danganir ia datirighin itir kamin izamin dughiamin, ia uari bizir kabar gani. Ikiavira Itir God, gumazamiziba puvatizir danganimin ia bagha bizir bar aviribagh ami. **6** Ia bizir kam ginighnigh. Ia garima, Ikiavira Itir God, Rubenin anabamin mav, Eliap, an otarimning, Datan ko Abiram, God aning gamizir bizimin gani. Ia bar garima, Ikiavira Itir God, nguazim gamizi, an akam akarizi, aning uan amuiroghboriba ko, uan purirpeniba, ko bizir angamira itiba sara bar, nguazir torim giraghuezi, nguazim bar me avara. **7** Ikiavira Itir God amizir bizir ekia kaba, ia guizbangira, uari uan damazibar bar adar gani.” **8** Moses ua kamaghin Israelia migei, “Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangamin dughiam a roghira ize. Ezi ia Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia deraghvira dar gin mangi, egh nguazir ia datirighin iniasava amir kamin aven mangi a iniam. **9** Egh ia dughiar bar ruarimin bizir bar aghuiba itir nguazir kamin ikiam. Nguazir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba ko, men ovavir boribar aningasa akar dikirizim gami. **10** Nguazir ia datirighin iniamin kam, a Isipin kantrin ia faragha ikezimin, nguazimin min gari puvati. Ia Isipin ikia azeniba opara, dipam inigh uan azenibar izasa ingangarir dafabagh ami. **11** Ezi nguibar ia datirighin mangi iniasava amir kam, a mighsiaba ko danganir zariba itima, amozim zurara an dagher azenibagh izi. **12** Ikiavira Itir God, ian God, azeniba bar,

dar iakinibar vaghvagha nguazir kam deraghaviram an gari. **13** “Ki datirighin ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar adar gin mangi. Egh Ikiavira Itir God, ian God ia bar a gifongegh, egh uan navir averiaba ko duaba sarama an ingangarim damu. **14** Egh ia kamaghin damuti, an amozim amadaghti amozim izamin dughiaabar a izam. Azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiam sara amozim izam. Eghti ia dagheba ko wain ko, olivin boreba izivagham. **15** Eghti ia daghetamin oteveghan kogham. Eghti ian bulmakauba damamin graziba ikiam. **16** “Ia uari bagh ganigh! Ian nighniziba ia gifaraghti ia Ikiavira Itir God, akirim ragh a gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar amuan marki. **17** Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian aningaghegham. Egh amozimin tivaghti, nguazim dipaba puvatighti, dagheba ko biziba deragh aghungan kogham. Eghti ia nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia ganidir kamin, zuamiram arighiregham. **18** “Ia nan akaba isi uan nighniziba ko navir averiabar arikigh. Egh da osirigh uan agharibar da ikegh, egh atarir afivibar min da uan guabagh ikeghti da ikiti, ia dughiaabar dagh nighnighvira iki. **19** Egh ia dughiar uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaaba, ko dughiar ia misiamin dikaviba, ia zurara akar kabar uan boribar sure damuvira iki. **20** Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar akabar da osirigh. **21** Egh ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighti ia dughiar bar ruarimin nguazir kamin

ikiam. Eghti, ian ovavir boriba nguazir kamin ikiamin
 dughiam uaghan bar ruaragham. Mati overiam zurara
 uan danganimin ikiavira iti moghin, ia nguazir kam gisin
 ikivira ikiam. **22** “Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia
 bar dar amu. Ia bar Ikiavira Itir God, ian God gifuegh,
 an tuavir aghuiba bar adar gin mangi, deraghvira bar
 adar suiragh. **23** Eghti ia roghira mangamin dughiamin,
 Ikiavira Itir God ian faragh mangi ikizir igharaziba
 batueghti, ia men nguaziba iniam. Ikizir kaba, men
 gavgaviba ko dibobonim, ian gavgaviba ko dibobonim
 gafira, eghti ia men nguazibar apiagham. **24** Egh nguazir
 ia arua zuir manaba, ia bar moghira da iniam. Eghti ian
 nguazir mitaghnam, a Sautin amadaghan gumazamiziba
 puvatizir danganimin ikegh mangi notin amadaghan
 Lebanonin Mighsiamin tugham. Egh mangi aruem anadi
 naghin Yufretisin Fanemin ikegh mangi, Mediterenianin
 Ongarir Ekiamin aruem ghuaghiri naghin tugham. **25**
 Eghti gumazitam ian tuavim apirighan kogham. Ikiavira
 Itir God, ian God, a faragha ia bagha akam akirizi moghin,
 a ikizir igharazibar gumazamizibar amuti, me ian ziam
 baraghiva, me akong bar atiatigham. **26** “Ia oragh.
 Ki datirighin ia bagha tuavir pumuning ati, ia tuavir
 manamin gin mangam? Aning kamakin: God deragh ia
 damuasa, ia ifongez, o a pazi ia damuasa ia ifonge? **27** Ia
 Ikiavira Itir God, en God, an Akar Gavgavir ki datirighin
 ia ganidir kabar gin mangiti, a deravira ia damuam. **28** Ia
 Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavir ki datirighin ia
 ganidiba, dar gin mangan kogh, godin igharazir ia fomira
 fozir puvatizibar gin mangiti, God ia gasighasigham.

29 Egh Ikiavira Itir God, ia inigh nguibar ia datirighin dapiamimin mangiti, ia bar Gerisimin Mighsiam ko Ebalin Mighsiamin mangi. Egh ian tarazi Gerisimin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e bagh bizir aghuaribar amuam. Eghti ian tarazi Ebalin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e gasighasigham. 30 Ia fo, mighsiar kamning Jordanin Fanemin aruem ghuaghiri naghin iti. Aning Jordanin danganir zarimin, Kenanian nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti. Aning Moren temer ekiar anogoroghezibar boroghin ikia, Gilgalin nguibamin boroghin iti. 31 Ia kiran oveghangin, Jordanin Fanem giregh mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia daningamim dapiam. Egh ia a inigh a dapiaghiva, an Araziba bar deravira dar gin mangi. 32 Ia deraghvira nighnighiva, arazir God ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia deragh dar gin mangi.”

12 Moses ua Israelia migia ghaze, “Ia oragh. Ia arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia nguazir kamin ikiamin dughiamin ia bar deravira dar gin mangi. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia ganingi, eghti ia angamira itir dughiabar, ia a dapiagh ikiam. 2 Ia ikizir igharazibar nguaziba inigh men danganim inigh dar apiagh, egh danganir me uan asebar ziaba feba, kar mighsiar ekiaba ko, mighsiar doziba, ko temer ekiabar apengan itir danganiba, ia bar dagh asighasikigh. 3 Egh men ofa gamir dakoziaba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba misararikigh, egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba avimin da tueghti da isigh, egh sobiamin men marvir guaba

okiva, bar dagh asighasikigh. Eghti me ua nguazir kamin dar ziaba fan kogham. **4** “Ia gumamazizir asebar ziaba febar min, Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. **5** Ikiavira Itir God, Israelian anababar nguazibar tongin, danganir vamiran ikisi ua bagh anemisevegham. Eghti ia danganir kamra mangi egh an ziam fam. **6** Eghti ia danganir kamin ofan igharagha garir kabar amu. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God, daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba, da isiva a daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uaghan, ia uan sipsip ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. **7** Egh danganir kamra, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, ia ko ian amuiroghboriba ko ian ingangarir gumamaziziba ia bar uari akuvagh, God daningamin ofan daghebar amam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvira otivighti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam. **8** “Ia gin Godin ziam famin danganir vamiran ikiva, datirighin kagh ikiava ami moghin, ia uari uan ifongiabar an ziam fan marki. **9** Ia Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kam, ia an aven ghuezir puvati. Ia gin an aven mangeghti a dabirabir aghuim ia danighti, ia navir amirizimin ikiva avughsam. **10** Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangiti, Ikiavira Itir God, ian amamangatighti, ia nguazir kam inigh a dapiam. Eghti a deravira ian ganti, apaniba ian boroghira izan koghti, ia navir amirizimin ikiam. **11** Ikiavira Itir

God, ian God, ia an ziam fisi, a ua bagh danganir vamira
 amisevegh, an ikiti, ia danganir kamin izi ofan igharagha
 garir kabar amuam. Ofan kaba: Ofan bar isia mighiriba,
 ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da
 abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh
 ia uan bizir aghuiba isi a daning. Egh ofan Ikiavira Itir
 God ko akam akiriziba, ia da isiva a daning. **12** Egh ia
 uan otariba ko guiviba ko, ingangarir gumazamiziba ko,
 Livain ian nguibabar itiba ko, ia bar moghira Ikiavira Itir
 God, ian Godin damazimin bar akuegh an boroghin iki. Ia
 Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvati. **13** Egh ia
 uari uan ifongiabar gin mangiva, tintinibar danganibar
 ofan bar isia mighiribar amuan marki. **14** Puvati, ia
 danganir kamran uan ofabar amuam, kar Ikiavira Itir God,
 misivamin danganim. A ian anababar nguazibar tongin,
 anabatamin nguazir vamira, amisevegham. Egh danganir
 kamra, ia ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazir ki
 ia mikemeziba, ia bar dar amu. **15** “Egh danganir ia
 itiba, ia asizibav sogh dar ami, da anogoroziba puvati.
 Asizir Ikiavira Itir God, ia ganingiziba, ia dar ami. Ia an
 damazimin zue o zuezir puvati, ia uan nguibabar aven iki
 dar ami, mati ia asizir atiaba api mokin. **16** Egh ia asizir
 katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia an ghuzim isi
 dipamin min nguazimin a fugh. **17** Ia bizir kabar ami, egh
 nguibar ia itibar aven Ikiavira Itir God, ganidir ofan kabar
 aman marki. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan
 igharaziba. Egh ia uan azenibar witba ko wainba ko olivin
 boreba, ia 10plan pozibar da abigh, dar pozir vamira isi
 Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva

a daning. Egh ofan ia God ko akam akiriziba, da isiva a daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uan sipsipba ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. **18** Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian nguibamin itiba, ia bar Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin ofan kabar daghebar ami. Ia danganir Ikiavira Itir God, ian God ua bagh misivamimra damam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvira otivti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam. **19** Ia uan nguazir kamin ikiamin dughiamin, ia Livaibagh nighnigh men akurvagh. **20** “Eghti gin Ikiavira Itir God, ian God akam akirizi moghin, ian nguazim damuti, an ekevegh mangam. Eghti ia dughiar manamin asizibar amisi ifuegh dar ami. **21** Eghti danganir ia Ikiavira Itir God, ian Godin ziam famin kam a saghon ikiti, ki ia mikemezi moghin, ia damu. Ia Ikiavira Itir God ia ganingizir bulmakau o sipsip misuegh, an tuziba uan nguibamin dar ami. Ia kamaghin damusi ifuegh, egh dughiar kamaghira damu. **22** Ia an damazimin zue, o zuezir puvati, ia asizir atiaba api moghin pura dar ami. **23** Ia fo, ghuzim an angamira itir ikirimirim gumazamiziba ko asiziba bar me ganidi. Kamaghin amizi, asizitam ghuzir ikirimirim anidim an aven ikiti, ia aneman marki. Ia ghuzibar aman kogham. **24** Ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh. **25** Ia asizir katamin ghuzim ameghan koghti, Ikiavira Itir God, ia mikim suam, ian arazir kam an damazimin dera. Egh a ia ko ian ovavibar boriba deragh ia damuti, ian ingangariba deraghviram

otivam. **26** Egh ia God daningamin ofaba ko ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba inigh, danganir a ua baghvira misivamimin mangi. **27** Egh danganir kamin ia ofan bar isia mighiribar amu. Ia asizir tuziba ko ghuziba isi Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin da tuegh. Egh ia ofan igharazibar amuva, asizibar ghuziba ofa gamir dakozimin da ingi, egh asizir tuziba ia dar ami. **28** Ia deraghvira akar ki datirighin ia mikemezir kabar gin mangi, egh kamaghin ia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ko arazir voroghira zuibar amuam. Eghti biziba bar ian deraghti, ia ko ian ovavir boriba, ian dabirabim deragh iki mamaghira ikiam.” **29** Eghe Moses ua kamaghin migei, “Ia mangi ikizir igharazir kabar nguazibar aven mangamin dughiam, Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi bar me gasighasigham. Eghti ia men nguazibar apiam. **30** Ia deravira uari bagh ganigh. God me gasighasigh givaghti, ia me uan asebar ziaba fer arazibar gan, men min damuan marki. Ia men arazibar gin mangiva arimighiregham. Egh ia men asebar ziaba fer araziba bagh men azangsighan marki, ‘Ikizir kaba, me manmaghin uan asebar ziaba fe? E men min damuasa ifonge.’ **31** Me uan asebar ziaba fe moghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. Me uan asebar ziaba fer dughiaba, me uari uan boribav sogha ofa gamir dakozim gisin me arigha ofan min me tue. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, bar men ofabar aghua. **32** “Egh bizir ki ia mikemezir kaba ia bar moghira dar amu. Egh akar igharazitam inigh uam akar kabagh isafuraghan marki, egh akar katam ataghiraghan marki.”

13 “Eghti akam inigha izar gumazitam o irebabar mingariba abizir gumazitam izi ia geku suam, Ki fogha gifa mirakelin kam guizbangin otivam. Egh men tav, ia faragha ziaba fezir puvatizir asebar ziaba fisi, ia mikimam. **3** Eghti da guizin otivti, ia an akar kam baraghan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ian araziba tuisigh foghasa, ia navir averiaba ko duabar guizbangira a gifongez, o puvati. Egha a gumazir kaba ataghizi me iza ia gekuasava ami. **4** Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiating an apengan iki, egh an gin mangi. Egh ia an Akar Gavgaviba baragh dar suiragh gavgavigh, dar gin mangi an ziam fi. **5** Egh ia akam inigha izar gumaziba ko, irebabar mingariba abizir gumazir kaba bar me misueghti, me arimighiregh. Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin azenan ize. Gumazir kamagh amiba, kar gumazir kuraba. Egh ia God baghivira ikiasa, me aghua. Kamaghin amizi, me ia geku ia damighti, ia Ikiavira Itir Godin gin zuir tuavim ategh an saghon ikiam. Kamaghin, ia gumazir kabav sueghti me arighireghti, arazir kurar kam givagham. **6** “Eghti ian namakatam, o aveghbuatam, o ian otaritam o ian guivitam, o ian amuir ia bar ifongezim, o ian roroar bar aghuim, a modogh ia geku, aghumra aser ia ko ian inazir afeziaba fomira fezir puvatizibar ziaba fisi ia mikimti, ia an akam baraghan marki. **7** Nguazir kamin gumazamizir ian boroghin itiba ko ian saghuiamin itiba, bar moghira aser kabar ziaba fe. **8** Ia gumazir kamaghin amibar apezeperir akaba baraghan marki, ia akirim me gasaragh. Ia men akurvaghan marki. Egh ia apangkuvir arazimin me

damuan marki. **9** Gumazim o amizim kamaghin ia damuti, ia a misueghti, an aremegh. Ni faragh uan dafarimin dagiabar a ginivighi, gin gumazamiziba bar dagiabar a ginivam. **10** Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin azenan ize. Egh me ia gekuti ia Godin akamin gin mangan kogham. Kamaghin amizi, ia dagiabar me ginivti, me arimighiregh. **11** Ia me misueghti, me arimighireghti, Israelia bizir kam baregh atiatingiva uam arazir kurar katam damuan kogham. **12** “Ia Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin nguibar ekiabar ikiv oraghti, me kamaghin mikimam, Gumazir kurar maba nguibar ekiar kamin itir gumazamizibar nighnizibagh ekua ghaze, E asebar ziaba fam. Kar aser e faragha ziaba fezir puvatiziba. **14** Ia kamaghin akar vaveba baregh, egh deraghviram akar kamin mingarim gifoghsi pamtemin ingar. Eghti migirigiar bar kurar kam a guizbangira ikiti, **15** kamaghin, ia nguibar kamin itir gumazamiziba ko men bulmakauba sara misoghirarigh, men nguibar kam ko an itir biziba bar dagh asighasikigh. **16** Egh ia men biziba bar ada inigh, nguibamin torimra da akufagh. Egh ia nguibar kam daboroghti an itir biziba bar isi ofan min Ikiavira Itir God, en God daning. Eghti nguibar kam ikuvigh iki kamaghira ikiti, gumazitam uam an ingar anesaraghan kogham. **17** Ia uari bagh nguibar kamin bizitam inian marki. Ia avim ateghtima a bar dar isigh. Eghti Ikiavira Itir God, uan aningazim ategh, ian apangkuvigham. Egh a ian inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighi ian dibobonim ghuavanabogham. **18** Ia Ikiavira

Itir God, ian God, an tiarim baraghiva, an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeir kaba deragh dar gin mangiva, an damazimin arazir aghuibar amuti, a bizir aghuir kaba ia bagh dar amuam.”

14 Moses kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia ginabazi ia an boriba. Kamaghin amizi, ian gumazitam aremeghti ia a bagh aziva, ikizir igharaziba ami moghin, uan mikarzibar ghor, egh minedevir arizibagh isan marki. **2** Ikiavira Itir God, ian God nguazir kamin ikizibar tongin ia inigha ua baghavira ia amisefe. Kamaghin amizi, ia an gumazamizibara.” **3** Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, asizir kabav gia ghaze, Da ikuvizi an adar aghuagha, dar aman ian anogoroke. **4** Asizir kaba, ia dar ami: bulmakau ko sipsip, meme, **5** ko dia, sipsipin atiaba, memen atiaba, ko mighsiamin itir asizir atiar igharaziba, ia dar tuzibar ami. **6** Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min grazibar amiti, ia dar ami. **7** Ezi bulmakaubar min graziba apir asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha itir puvati, kamaghin ia bar dar aman marki. Asizir kamaghin gariba: kamelba, ko ivarareba, ko ighiaba, ia dar amam marki. Da bulmakaubar min graziba apava, soroghafarir puziba bigha pumuning itir puvati. Ia kamaghin fogh, asizir kamaghin amiziba da Godin damazimin zuezir puvati. An adar aman ian anogoroke. **8** Ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin, ia fogh, daba da nan damazimin

mize. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati. **9** “Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osirir naziaba ko sighiaba itiba, da bizir kaba uaghara ikiti ia dar ami. **10** Egh osiriba ko bizir muziarir ongarimin itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia kamaghin fogh, Da Godin damazimin mize. **11** “Egh kuarazir Godin damazimin zueziba, ia dar ami. **12** Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa. **19** “Ezi apizir aviziba itiba, da bar bizir miziriziba, kamaghin ia dar aman marki. **20** Apizir igharazir aviziba ikia Godin damazimin zueziba, ia dar ami. **21** “Egh asizir puram ariaghiriba, ia dar aman marki. Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar aningti me dar ami. Egh ia pura nguibam getiagha aruir gumazamizibar amamangatighti, me ia da dagh ivez dar ami. Ia guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia amisevezir gumazamiziba. “Ia memen oter eborim isi, minem gingegh, memen amebar kamin nguzimin tuzim isi, miner kamin anevighan marki.” **22** Moses kamaghin migei, “Dagher ia zurara uan azenibar isiba, ia da abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira anetighti a iki. **23** Egh gin ia da inigh mangi danganir Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamimin danganimin dar atigh. Egh Ikiavira Itir Godin damazimin, ia baliba ko wain, ko olivin temer borem, kar ia faragha inigha izezir dagher kabar naba ia dar ami. Egh ia danganir

kamin uan bulmakau ko sipsipin nguzir ivariabav sogh, egh dar ami. Ia kamaghin damuva, zurara Ikiavira Itir God, ian God an atiatingiva an apengan ikiamin arazimin fofozim iniam. **24** Ia bar saghon iki, egh dagher aghuir Ikiavira Itir God ia ganingizir kaba, ia dar 10plan pozibar da tuiragh dar pozitam inigh danganir a uan ziam fisi misivamin kamin da ater mangan iburagh, **25** dagher kaba amadaghti gumazitam dagh ivesegh. Eghti ia gin dagiar kaba inigh Godin ziam fer danganimin mangi. **26** Egh dagiar kabar ia bizir ifongezir kabagh ivez, kar bulmakaun tuziba ko sipsipin tuziba, wain ko wainin dipar gavgaviba. Egh ia God uan ziam fasa misevezir danganir kamin, uan boriba ko Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin, ia dagher kabar ami egh bar akongegh. **27** “Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvati. Ian nguibabar aven itir Livaiba, ia dughiar ekiar kabar, me ginighnigh men akurvagh. **28** “Ia zurara, azenir mikezimin vaghvagh, uan azenibar otivir dagheba abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira inigh mangi uan nguibar ekiamin aven itir dagheba arizir dipenir ekiabar dar arigh. **29** Livaiba ia me gifo, me uari nguazitaba inizir puvati. Egha uaghan ikizir igharazibar gumazamiziba ko, borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir odiarir paba ariaghireziba, me uaghan ia ko iti. Gumazamizir kaba me uaghan izi uan ifongiabar dagheba iniam. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, deragh ia damuti ian biziba bar deravirama otivam.”

15 Egha Moses ua Israelia migia ghaze, “Namba 7in azenim, kar bizibar ghuavim ikarvazim agevir azenim.

2 Ia kamaghin damu, gumazim uan namakam da pura dagiam inigh, eghti azenir namba 7, an namakar kam a mikim suam, Ni uam a ikaravaghan marki. Ikiavira Itir God, uabi kamaghin e migei, E dagiabar ghuaviba, dagiaba ikarvaghamin osimtiziba, namba 7in azenimin, e da gin amangam. **3** Eghti ikizir igharazitamin gumazitam ia da pura biziba inighti, ia bizir kaba ikarvaghshi an dim. Egh ia uari uan namakaba inizir biziba ikarvaghshi men azangan marki. **4** “Ia oragh, ia Ikiavira Itir God, ian God, nguazir a datirighin ia ganidir kabar aven, a deraghvira ia damuam. Kamaghin amizi, ian tav, bizitamin oteveghan kogham. **5** Ia deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar suiragh bar dar gin mangiti, a deraghvira ia damuam. **6** Ikiavira Itir God, ian God, akam akirizi moghin, a bar deraghvira ia damuam. Eghti ikizir aviriba pura ia da biziba iniam, eghti ia men bizitam puram a inighan kogham. Egh ia ikizir aviribagh ativagh men ganti, me ia gativaghan kogham. **7** “Eghti namakatam, nguazir Ikiavira Itir God, datirighin ia ganidir kamin nguibatamin iki, bizitamin otevegham, ia akirim ragh a gasan marki. Egh ia uan biziba mighin dar suighan marki. **8** Ia an apangkuv, egh pura uan dafariba kuigh, bizir an oteveziba ia da isiva a daning. **9** Ia kamaghin pazi nighnighan marki, biziba ikarvaghamin azenim a roghira izegha gifa, egh uan namakamin akurvaghshi uan biziba mighin dar suighan marki. Egh ia dagiaba a daningan aghuaghti, gumazir kam ian arazir kam bagh Ikiavira Itir God ko mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim ikiam. **10** A ian azangsizir biziba, ia bar da isi a

daningighti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangariba
 bar dar amuti, da deraghviram otivam. **11** E Israelia,
 en tarazi zurara bizibar otevegham. Ezi kamaghin ki
 ghaze, ia onganarazibagh amir gumazamizibar apangkuv
 men akurvagh deraghvira me damu.” **12** Egha Moses
 ua kamaghin migei, “Ia Israelian gumazitam ingangarir
 gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar
 amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin,
 ia aneteghti a mangi. **13** Eghti a ian ingangarim ateghti,
 ia pura nguibamin anemangan marki. **14** Ia bizir aghuir
 Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir kaba, kar sipsipba,
 witba, ko wainin dipaba ia da isi a danighti a mangi.
15 Ia uaghan pura ingangarir gumazamizir kinibar min
 Isipin ike. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inizi,
 ia ua firiaghire. Ia bizir kam ginighnigh. Ki bizir kam
 ginighnigha Akar Gavgavir kaba ia ganiga ia migei.
16 “Eghti ingangarir gumazir kinim suam, ‘Ki bar uan
 gumazir dapanim gifuegha, an amuim ko boribagh
 ifuegha, me ataghiraghan aghua.’ **17** Eghti ia a inigh
 mangi uan dipenimin ter ararir tiar akamin miriamin
 itimin anesaragh, egh dikonir tam inigh, an kuarim
 okoreghti, a ian ingangarir gumazir kinimra iki mangiva
 ovegham. Ia arazir kamra uan ingangarir amizir kinitam,
 uaghan a damigh. **18** “Ingangarir gumazir kinir kam 6plan
 azenibar ian ingarizi, ia an ingangarimin ivezir muziarim
 a ganigha gifa. Kamaghin, ia uan ingangarir gumazir
 kinim damighti a firighirighsi, bizir kam ginighnigh
 osiman kogham. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God,
 ian God, ian ingangaribar amighti da bar deraviram

otivam.” **19** Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ia uan bulmakauba ko sipsipbar nguzir apurir ivariaba, bar ada misevegh, da isi Ikiavira Itir God, en God, a daningigh. Eghti bulmakaun kaba ingangaribar amuan marki, egh uaghan ia sipsipin kabar arizibagh isan marki. **20** Egh ia zurara azenibar vaghvagh uan amuiroghboriba ko, asizir kaba inigh, Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamin danganir kamin mangi Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin asizir kabar ami. **21** Eghti bulmakaun kam o sipsipin kamin mikarzim ikuvigham, kar an dafarim o an suem ikiragham, o an damazimning okavigham, o a arimariar kurar igharazim ikiam, eghti ia a inigh, Ikiavira Itir God, ian God, bagh ofa damuan marki. **22** Ia asizir atiaba api moghin, uan nguibabara asizir kamagh garim amiva anegifagh. Ia Godin damazimin zue o mize, ia asizir kam pura bar anemegh. **23** Egh ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh.”

16 Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Ia Abipin iakinimin, azenibar zurara isar kam damu. Ia fo, Ikiavira Itir God, ian God fomira Abipin iakinimin dimagarir mamin, Isipin kantrin ua ia ini. Kamaghin amizi, ia zurara God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuva, bizir kam ginighnigh an ziam fi. **2** Ia mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otivigh, uan bulmakau o sipsipin tam misuegh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damu. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh asizir tuzibar ami. **3** Ia isar kam damu, egh yis itir bret aman marki. Ia 7plan

aruebara yis puvatizir bret ami. Ia fo, ia fomira zuamira Isip ataghiraghasa amua yis puvatizir bret ame. Kamaghin amizi, ia bretin kam amiva, dughiar ia Isipin osimtizimin ikia an ategha izezim ginighnigh. Ia bizir kam zuraram a ginighnighvira iki mangiti ian ovever dughiam otogham.

4 Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, ia yis taba ateghti, da ian dipenibar ikian marki. Egh an aruer faragha zuimin, ia ofa damuamin asizibar ami mangi, dimagarir kamra bar ada gifagh. Eghti dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki. **5** “Ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganiditamin aven dav soghan marki. **6** Ia Israelia Gitazir Dughiam ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra adav sogh. Ia fo, aruem uaghiri dughiamin ia Isip ategha azenan ize. Kamaghira amizi, ia guaratizimin asizibav sogh dughiar kam ginighnigh. **7** Ia Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra, asizir kaba tu dar ami. Egh amimzaraghan ia uan purirpenibar mangi. **8** Ia 6plan aruebara yis puvatizir bret ami. Egh namba 7in aruem, ia uari akuvagh Ikiavira Itir God, en God an ziam fi. Egh dughiar kamin ia ingangaritam bar a damuan marki.” **9** Egha Moses me migia ghaze, “Ia azenibar dagher oviziba aghorir aruer faragha zuimin ikegh, ia wighba meng mangi namba 7 wighin tugham. **10** Egh namba 7 wighin aruer abuananam, kar Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam. Ia Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir daghebar dibobonimin mirara, uan

ifongiamin gin mangi, da tuiragh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damuva a bagh bar akongegh. **11** Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir amiziba ko gumaziba, ko Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba ko, amizir paba ariaghireziba, ia bar moghira Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi miseveghamin danganimin mangi, uari akuvagh an damazimin a bagh bar akongegh. **12** Ia fomira pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Kamaghin amizi, ia bizir kam ginighnigh arazir God ifongeziba deraghvira dar amu.” **13** Egha Moses ua ghaze, “Ia azeniba bar, balin afeziba amisiva wainin oviziba mirmirighti, gin Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otoghti, ia averpenibar aven iki bar akongegh mangiti, aruer namba 7 otogham. **14** Dughiar kamin, ia bar moghira bar akongegham. Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, **15** ia bar moghira mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otifigh. Egh uari akuvagh dughiar ekiam kam damu Ikiavira Itir God, ian Godin ziam fi. God ian azeniba ko bizir maba sara, deraghvira dar amuam, kamaghin, ia bizir kam bagh bar akongegh iki mangiti, namba 7 aruem otogham. **16** “Eghti Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazibara dikavigh, Ikiavira Itir God, ian God, uan ziam fisi misivamin danganimin izi, an damazimin otivigh an ziam fi. Dughiar 3plan kaba kamakin, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam,

ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ia bar vaghvagh dafarir kinibar Ikiavira Itir Godin damazimin izan marki. **17** Ikiavira Itir God, ian God bizir aghuir aviriba ia ganingi. Ia dagh nighnigh uan biziba tuiragh a daning.” **18** Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ian anababa vaghvagh, nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kabar aven, jasba ko ingangarir gumazir igharazitaba amisefegh. Eghti gumazir kaba guizin arazibar gin mangi, deraghvira gumazamizibar migirigiaba tuisigh. **19** E fo, dagiar gumaziba jasba apezepa me ganidiba, da gumazir nighnizir aghuiba itibagh ami, me damazir okavirizibar min iti. Egha arazir kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi. Kamaghin amizi, gumazitam me apezepa kotiam gifarisi, dagiaba me daningti, me dagiar kaba inian marki. Me guizin arazim gighan marki. Me kotiamin aven pazi gumazitamin akurvaghiva, igharazitav dikabinan kogham. Me guizin arazimin gin mangi gumazamiziba bar me tuisigham. **20** Ia zurara guizin arazimra gin mangi, egh guizbangira mikim. Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamin dapiagh iki mamaghira ikiam. **21** “Egh ia Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingar, egh an boroghin temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim asan marki. **22** Egh ia dagiar guarir dighoriba itiba asaragh asemin ziam fan marki. Bizir kamning bar ikuvizi, Ikiavira Itir God, ian God bar aningin aghua.”

17 Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bulmakaun apuritam, o sipsipin duatam mikarzimmin ititam inigh

Ikiavira Itir God, en God bagh ofa damuan marki. Ikiavira Itir God arazir kam bar an aghua. 2 “Egh dughiar tabar ian nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidibar aven, ian tongin itir gumazitam o amizitam Ikiavira Itir God, en Godin Akar Dikirizir Gavgavim abigh, kamaghin an an damazimin arazir kuram gami. 3 A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abigh, egh godin igharazibar ziaba fam. Kar, aruem ko iakinim ko mikoveziba, a dar ziaba fi dar gin mangam. 4 Ia gumazim o amizir arazir kurar kam gamimin migirigiar kam baregh, deravira migirigiar kamin mingarim bagh ruiva a batogh. Eghti migirigiar kam a guizbangira, eghti ia fogh suam, kar bar arazir kuram Israelian tongin oto, 5 eghti ia gumazir kam o amizir kam inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar a ginivighti an aremegh. 6 Egh gumamazir pumuning o 3pla an ganti, an arazir kuram damuti, me an gun mkeghti, me dagiabar a ginivighti an aremegh. 7 Ia uarir tongin arazir kurar kam agivsi, gumamazir an gari an arazir kurar kam gamiziba, me faragh dagiaba isi a giniv. Eghti gin igharaz darazi dagiabar a ginivti an aremegh. 8 “Dughiar tabar osimtizir ian nguibabar otiviba bar ekeveghti jasba da tuisighan iburagham. Osimtizir kamaghin gariba, gumazir mam mamin apanim gamigha a misoghezi an areme, gumaziba uan nguaziba ko dipeniba bagha uarir aningazi, o gumaziba uariv sogha, igharazibar mikarzibagh asighasisi. Eghti jasba bizir kaba tuisighan iburaghti, ia danganir Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin kamra mangi an ziam fi. 9 Egh uan osimtiziba isi Livain ofa gamir gumaziba ko, jasin datirighin kotiaba

baraziba, me danighti me ian osimtiziba akir. **10** Egh danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamin me kotin nighniziba ia daningti, ia me mikemezi moghira bizibar amu. **11** Ia men nighnizir me ia ganidir kaba inigh, egh bar adar gin mangi. **12** Egh gumazitam jas, o Godin ofa gamir gumazitam batuegham, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Ia kamaghin damuva Israelian arazir kurar kam batuegham. **13** Eghti gumazamiziba bar moghira arazir kam baregh bar atiatigham. Egh gumazitam uam arazir kamagh garitam damuan kogham.” **14** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin kam inigh givagh a dapiagh, egh ia gumazamizir igharazibar min nighnigh suam, atrivitam ti e gativagh en ganam. **15** Egh dughiar kamin, ia teghti Ikiavira Itir God, uabi ian tongin atrivimin ikisi ian gumazitam amisefegh. Ia uan ifongiamin gumazitam amisivan marki. Ia kantrin igharazitamin gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin ikian marki. A uabi ian gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin iki. **16** Ikiavira Itir God, ghaze, an gumazamiziba ua Isipin mangan an aghua. Kamaghin, atrivim uan midorozir gumaziba ameghti, me uam hoziar aviribagh ivesi Isipin mangan marki. **17** Atrivim amuir aviribar ikisi nighnighan marki, egh uaghan gol ko silvan aviribar pozim mikinan marki. Da a damuti, an akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragham. **18** An atrivimin otogh, egh Akinafarir Righizir Godin Akar Gavgaviba ititam inigh, egh Livaibar damazimin an mirara ua bagh Akinafarir Righizir igharazir tamin deragh an osirigh. **19** An akinafarir righizir kam uabin

boroghram anetigh, egh dughiabar zurara an akabar gan. Kamaghin, a Ikiavira Itir Godin atiating an Araziba ko, arazir a ifongezibar gin mangam. **20** Egh kamaghin a uabi uan ziam fan kogh, egh Israelian igharaz darazi abinan kogham. Egh a Godin Akar Gavgaviba ategh ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin mangan marki. A kamaghin damu azenir aviribar atrivimin ikiam. Eghti gin an ovavir boriba an danganim inigh atirivibar otiv mangivira ikiam.”

18 Egha Moses ua kamaghin migei, “Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Israelian marazi nguaziba inizi moghin me nguazitam inian kogham. Ikiavira Itir God, mikemezi moghin gumazamiziba uan bizir aghuiba God daningti Livaiba da iniam. **2** Israelian igharaz darazi, nguaziba isi moghin, me nguazitam inian kogham. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin. **3** “Eghti gumazitam Godin ofa damusi bulmakaun apuritam ko sipsip misuegh, egh asizir kabar gurir tuziba ko, koviam ko akaguar tuziba ko an navir averiamin aven itir bizibar tuziba isi, ofa gamir gumazibar aningigh. **4** Egh ia uan faragha misevezir wit ko balin oviziba, ko wain ko olivin boreme ko sipsipin ariziba inigh ofa gamir gumazibar aningigh. **5** Ikiavira Itir God, ian God, ian anababar tongin, ofa gamir ingangarim damuasa Livain anabamin adarazira, me amisefe. Eghti men ovavir boriba zurara ingangarir kam damu mangivira ikiam. **6** “Eghti Livain gumazitam ifuegh, egh uan nguibar

Israelin nguazimin aven itim ategh mangi, danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamin mangam. **7** Egh a Ikiavira Itir God, an Godin ofa gamir ingangarim damu, mati ofa gamir gumazir igharaziba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin ingangarir kam gami mokin. **8** Ofa gamir gumaziba vaghvagh dagher magh ghueziba inigh. Egh bizir igharazir a dagiaba bagh amadazimin dagiaba, a uaghan ua bagh dar suiragh.” **9** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia ganidir kamin otivigh, egh ikizir kabar gumazamiziba amir arazir kurabar gin mangan marki. Kar arazir bar kurar God aghuaziba. **10** Ia uan otariba ko guivibav sogh ofaba tuer dakozim gisin avimin me tuan marki. Egh ia, ariaghirezir gumazamizibar duabar gavgavimin amodoghin gin otivamin bizibar gun migeir arazim, ko kukunir gumaziba amir arazim, ko akar mogomebar gun migeir arazim, ko akuzibagh amir arazim, ko akavsiabagh amir arazim, ko duar kuraba ko migeir arazim, ko imezibagh amir arazim, ko gumazamizir ovengezibar duaba ko migeir arazim, ia bar arazir kabar amuan marki. **12** Ikiavira Itir God, en God, a gumazamizir arazir kurar kabagh amiba, a bar men aghua. Ezi gumazamizir ikizir igharazir kabar itiba, ia men boroghira izamin dughiamin, a bizir kam bangin, me batuegham. **13** Ia arazir kurar kaba bar ada atakigh, egh ia guizbangira Ikiavira Itir God, ian Godin gin mangi.” **14** Egha Moses ghaze, “Gumazamizir ia datirighin men nguazim iniasava amir kaba, me kukunir gumazibar akaba baragha dar gin ghua, duar kurabar arazibagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, arazir kabar

amuan ian anogoroke. **15** “Ikiavira Itir God, ian God, a ian tongin, ia bagh gumazitam amiseveghti, a nan min akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ia an akaba baragh dar gin mangam. **16** “Ia Sainain Mighsiamin boroghin uari akuvagha itir dughiamin, ia bar atiatigha, kamaghin nighnigha ghaze, ‘E Ikiavira Itir God, en God an ganigh arimighiregham. Kamaghin amizi, e ua Ikiavira Itir God, en God, e uam an tiarim baraghan aghua. Egha e uaghan avir ekier God aven itir kamin ganan aghua.’ **17** Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ‘Men migirigiam, bar guizbangira. **18** Ki men tongin men tav amisevegham, eghti a nin min, akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ki uan akam isi a danighti an akar ki daningamiba bar da isi gumazamiziba bar me mikimam. **19** Eghti akam inigha izir gumazir kam nan ziamra akam akunam. Eghti gumazamizir an akam batoziba, ki ivezir kuram me daningam. **20** Eghti akam inigha izir gumazitam, nan akar ki a ganingizir puvatizitam akunam, o a asetamin ziamin gun mikimam, an ovengam.’ **21** “Eghti ia manmagh fogh suam, ‘Akam inigha izir gumazir kamin akar a kurir kam, a ti Ikiavira Itir Godin izi, o puvati?’ **22** Ia akar a kurir kam kamaghin a gifogh. Akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin ziamin akam akunti, bizir a mikemezim otoghan koghti, akar a migeir kam Ikiavira Itir Godin izezir puvati. Akam inigha izir gumazir kam uan nighnizimin akam akuri. Kamaghin amizi, ia an atiatingan marki.”

19 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamin ikiziba bar me gasighsigh

givagh, men nguibaba ko dipeniba bar ada inigham. Eghti ia deraghvira dar apiagh, 2 egh nguazir kam 3plan distrighbar da bikigh. Egh distrighin kabar vaghvagh mongamin nguibar ekiatam amisefegh, eghti nguibar ekiar kaba, da danganir gumazamiziba arimangi deravira ikiamba. Egh tuavibar ingarighti, da nguibar ekiar kabar mangi dar otifigh. Eghti gumazamiziba tuavir kabar ari mangi nguibar ekiar kabar otivigh deravira ikiam. Eghti gin gumazitam igharazitav purama a misueghti an aremeghti, a mangi nguibar kabar tamin aven mangi modogh ikiam. 4 Gumazim uan anavira osimtiziba an puvatigh purama a misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekiar 3plan kabar tamin mangigh deraghvira ikiam. 5 Egha uaghan, gumazir pumuning ruarimin temeba oka ghua, mavin sobiam asiaghirigha an namakam misoghezi an areme, an ari mangi mongamin nguibar ekiar katamin aven manigh deragh ikiam. 6 Eghti mongamin nguibar ekiar vamira iki, kamaghin deraghan kogham. Nguibar ekiar vamira iki bar saghon mar ikiti, gumazim uan anavin ovevem ikarvaghsi, bar aningaghegh pamtem arimangamin gumazir kamin gintigh, tuavimin puram an suiragh a misueghti an aremegham. Gumazir kam, guizbangira, osimtiziba puvati. A uan anavin apanim gamua a misoghezi an aremezir puvati. Sobiamrama asiaghirigha anemisoghezi an areme. 7 Bizir mingarir kam bagha ki mongamin nguibar ekiar 3pla amisivasa ia mikeme. 8 "Ikiavira Itir God, ian God, a nguazir kabar mitaghniabagh isivagh, nguazir ekiaba isi ia daningam, mati a fomira ian inazir afeziaba ko akam akirizi mokin.

9 Eghti ia dughiar kamin mongamin nguibar ekia 3pla uam ada amisefegh. Egh Akar Gavgavir ki ia mikemeziba bar a dar amu, egh Ikiavira Itir God, ian God, ia bar a gifongegh, zurara an arazibar gin mangiti, a nguazir ekia kaba bar ada isi ia daningti, ia ua mongamin nguibar ekia 3pla uam ada amisefegh. **10** Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ia ganidir kamin iki, egh gumazir osimtiziba puvatizir tam misueghti an aremeghan marki, egh ia osimtiziba puvatigham. **11** “Eghti gumazitam bar uan namakamin aghuagh, egh modogh ikiva, egh a misueghti an aremeghti, ana ari mongsi mangi mongamin nguibar ekia kabar tamin aven mangighti, **12** an nguibamin gumazir dapaniba, nguibar ekia a ghua modozimin gumazir dapanibar azaraghti me uam anemadaghti, a uan nguibamin izi. Eghti me uam a isi gumazir aremezimin adarazir dafarim datighti, me a ikaragh a misueghti an aremegh. **13** Ia an apangkuvan marki. Bar marki. Israelian aven gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misozi me ariaghirir arazim iti. Ia kamaghin damu egh osimtizir kam agivagh deravira ikiam.” **14** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia ganidir nguazir kaba, me fomira dar mitaghniaba arigha dar abarazi da kamaghira iti. Eghti ia uan namakabar nguazir mitaghniaba ua dagh isivagh mangan marki.” **15** Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazir vamira gari, gumazir igharazim arazir kuram gamizi, a kotiamin aven bizir kamin gun migei, eghti gumazir kotiam barazim, gumazir kamin akam baraghan marki. Eghti gumazir arazir kuramin gara an gun migeibar dibobonim, a gumazir pumuning o

pumuning ko mikezimin ikiti, ia gumazir kam isi kot datighti, gumazir kaba an gun kotiam mikimam. **16** “Egh gumazitam, gumazir igharazim gasighasighsi a gifar suam, an arazir kuram gami, **17** egh aning virara Godin ziam fer danganimra mangigh. Eghti ofa gamir gumaziba ko jasin datirighin ingangarir kam gamiba Ikiavira Itir Godin damazimin aningin akaba tuisigham. **18** Egh jasba deraghviram aningin akaba tuisigh. Egh me deragh fogh suam, gumazir uan namakam isa kot gatizim a ifara pura akam a gasi, **19** eghti ia ivezir kuram isi gumazir kotiam gifara migeim daning, mati ivezir kurar a uabi uan namakam daningasa ifongezim. Ia kamaghin damu, egh arazir kurar kam uarir tongin a batokegh. **20** Eghti gumazamiziba bar bizir kamin akam bar a baregh atiatigh, egh deragh uari bagh ganam. Eghti gumazitam uam arazir kamaghira garitam damuan kogham. **21** Ia ifavarir gumazitamin apangkuvan marki. A uan anavira aremeghsi a ifongegham, a uabi uaghan aremegham. Egh a uan anavin damazim, o atarim, o agharim o suem gasighasighsi ifongeghti, me uaghan kamaghiram a ikaragh.”

20 Egha Moses migia ghuavira ikia ghaze, “Ia uan apaniba ko misogh mangi ganti men karisba ko hoziaba, ko men midorozir gumaziba, ian dibobonim gafiraghti, ia men atiatingan marki. Ikiavira Itir God, ian Godin Isipin ia inigha ian akua izezim, a ia ko iti. **2** Ia midorozim forsi ofa gamir gumazitam faragh izi midorozir gumazibar guamin tugh kamaghin me mikim, **3** ‘O Israelia, ia oragh. Ia midorozim bagh datirighin mangam. Egh ia mangi

apanibar ganiva atiating aghariba ian amiraghti ia okam nighnigh puram akongan marki. **4** Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. A midorozir kamin aven iki ian akuragh misoghti, ia uan apaniba abinigham. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.’ **5** “Eghti midorozir gumazibar dapaniba kamaghin me mikim suam, ‘Gumazitaba ti kagh ikia dipenir igiabar ingarigha, egh deragh dar amusi tighar God ko mikimam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men dipenir igiaba iniam. **6** Ezi gumazitaba ti kagh ikia wainin azenir igiaba oparigha, egh dar wainin dipaba tighar da iniam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men wainin ovizir igiaba iniam. **7** Ezi gumazitaba ti kagh ikia uari bagh amuibagh inamigha, egh tighar men ikiam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan nguibabar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men amuibar ikiam.’ **8** “Egh midorozir gumazibar dapaniba ua kamaghin, uan midorozir gumazibav kim suam, ‘Gumazitaba ti kagh ikia misoghan atiatia egha agoa ikiama? Ian tina kagh ikia kamaghin ami, a uamategh uan nguibamin mangi. A kamaghin damu midorozir gumazir igharazibar amuti, me uaghan atiatingam.’ **9** Egh me midorozir gumazibav kemegh givagh, egh me midorozir gumazir okoruabar faragh mangamin gumazir dapaniba amisefegh. **10** “Ia divazir gavgavim avinizir nguibar ekiatam ko misoghsi an boroghira mangi, egh faragh nguibar kamin itir gumazamiziba kamagh

me mikim, 'Midoroziba markiam. Ia uan nguibam isi puram en dafarim datigh.' **11** "Eghti me ian akamin amamangatigh, egh ia bagh divazibar tiar akar ekiaba kuigh, egh ian apengan iki kalabuziar gumazamizibar min pura ingangarim damu. **12** Egh nguibar ekier kamin gumazamiziba ian amamangatighan kogh, ia ko misoghsi damuti, ian midorozir gumaziba nguibar ekier kam avinizir divazir gavgavim bar anekiarugh. **13** Eghti Ikiavira Itir God, en God, ian amamangatighi, ia nguibar ekier kam iniam. Ia a inigh givagh, an aven itir gumazibara, bar me misueghti me arimighiregh. **14** Ikiavira Itir God nguibar ekier kam ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia nguibar kamin amiziba, ko boriba ko bulmakauba ko asizir igharaziba, ko uan apanibar bizir igharazir nguibar kamin itiba sara, ia uari bagh da inigh. **15** Ia kamaghira nguibar ekier ian nguazimin saghon itibar amu. Nguibar ekier kaba, da ian boroghin itir ikizibar nguibaba puvati. **16** "Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia daningamin kamin nguibatam inigh givagh, egh an itir gumazamiziba ko asiziba sara bar dav sueghti da arimighiregh. **17** Ia Ikiavira Itir God, ian God ia mikemezi moghin, Hitia ko Amoria, Kenania, ko Peresia, Hivia ko Jebusia, ia bar me kuavaremegh. **18** Ia bar me misueghti me arighireghti deragham. Me iki uan arazir kurar uan asebar ziaba fava amir arazibar ian sure damuam. Me kamaghin damu ia gekuti, ia Ikiavira Itir God ategh, arazir kurar a bar aghuazibar amuam. **19** "Ia nguibatam inisi misogh dughiar bar ruarimin anevinigh iki, egh sobiabar nguibar kamin boroghin itir temer beba okan marki. Temeba ian apaniba

puvati. Ia dar ovizibar amam, egh dagh asighasighan marki. **20** Egh ia temer igharaziba okiva uarir akurvagh misoghamin bizibar ingarigh midorozim damu apaniba abinigh, egh nguibar kam uari bagh a iniam.”

21 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia gumazir kuatamin ganti a nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidimin danganitamin irighiv ikiti, ia foghan kogham, tina a misoghezi ana areme, **2** eghti ia kamaghin damu. Ian gumazir dapaniba ko jasba mangi, nguazir gumazir kuam irighav itim ko nguibar an boroghira itibar tizimin ababanim damu ganigh. **3** Eghti kuar kamin boroghira itir nguibar kamra, an gumazir dapaniba, me bulmakaun amebar igiar ingangaritam gamizir puvatizitam amisefegh. **4** Egh me bulmakaun kam inigh faner datir puvatizimin boroghira mangi. Egh nguazir otevir gumazitam an ingarizir puvatigha, bizitam akarazi puvatizimin, bulmakaun kamin tuem apirigh. **5** Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarim damuasa me amisevezi, ingangarir kam iti, me Ikiavira Itir Godin ziamin gun gumazamizibav kimti, God deragh me damuam. Eghti gumazim igharazitav misueghti an aremeghti, me an kotiam baragham. Kamaghin, me uaghan dikavigh danganir kamin mangi. **6** Eghti gumazir kuam iti naghin an boroghira itir nguibar kamin gumazir dapaniba, me dipam inigh uan dafariba bulmakaun kuam gisin da ruegh. **7** Egh me kamaghin mikim suam, ‘E gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. E an ovevemin ganizir puvatigha a misoghezir gumazitam gifozir puvati. **8** O

Ikiavira Itir God, ni Isipin kantrin en akuragha uam e inigha ize, ezi e Israelia e nin gumazamizibara. Ni en arazir kuraba gin amadagh. Gumazir kam osimtiziba puvatizi, me purama a misoghezi an areme. Eghti ni an ovever kamin osimtizim ateghti an en tongin ikian markiam.’ Eghti kamaghira God gumazir kamin ghuzimin osimtizim, agivagham. **9** Kamaghin, ia uarir tongin osimtizir kam batogh, egh Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuim damighi, a suam, Gumazir kamin ovevem in osimtizim, a ian itir puvati.” **10** Eghe Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ia apanibav soghsi mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuraghti ia midorozimin uan apaniba abinigh, men tarazi isi ia uan ingangaribar amusi, kalabuziabar min ingangarir gumazamizir kinibar me atigh. **11** Eghti ian tav men tongin amizir dirir aghuitamin ganigh an ikisi nighnigham. **12** Egh ni amizim inigh uan dipenimin mangi. Egh aneteghti, a uan afeziam ko amebam bagh azi mangi bar uan dapanir ariziba apirigh, uan dafarir puzibar ghoregh, egh kalabuziamin min ingangarir amizir kinimin itir dughiamin aghuizir korotiaba suegh, iakinir vamira nin dipenimin ikiva azi. Eghti ni gin an iki. **14** Ni a inigh izegh a ko dakuigh givagh, egh datirighin ni kamaghin a ginighnighan kogham, a pura nan ingangarir amizir kinim. Egh ni anemadaghti gumazitam a givezan kogham. Ni an aghuagh, egh aghumsizir ekiam a daningam. Kamaghin, ni puram anemadaghti a firighirigh mangi.” **15** Eghe Moses ua kamaghin migei “Gumazitam amuir pumuningin iki, tam bar a gifuegh, igharazimin aghuagham. Eghti amuir a bar

ifongezir puvatizim faragh a bagh otarir ivariam bateghti, gin amuir igharazim uaghan otarim bategham. **16** Eghti gin gumazir kam uan biziba tuiragh boribar aningsi nighnigh, biziba isi amuir a bar ifongezimin otarir ivariam daningiva, egh amuir an aghuazimin otarir ivariamin anogoroghan marki. Bar markiam. **17** Otarir ivariaba zurara biziba isi moghin, afeziam uan biziba abigh 3plan pozibav kinigh, egh pozir pumuning isi guizin otarir ivariam daningigh. Guizbangira, otarir ivariar kamin amebam, an pam deragha a gifongezir puvati, ezi otarir kam, kar gumazir kamin faraghaviram otozir otarim. Kamaghin, an otarir ivariamin min afeziamin biziba iniam.” **18** Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam otarir tam ikiti, otarir kam zurara akaba batogh amebam ko afeziamin akaba baragh dar gin mangan koghti, me ivezir kuram a daningti, a uaghan aning bareghan kogham. **19** Eghti an amebam ko afeziam a inigh uan nguibar ekiamin gumazir dapaniba bagh mangiti, me a isi kot datigh. **20** Egh an amebam ko afeziam gumazir dapanibav kim suam, ‘Gan otarim akaba batogha gan akaba barazir puvati. A zurara puvira apava, wainin dipaba apa onganighav arui.’ **21** Eghti datirighin nguibar ekiamin gumaziba dagiaba isiva a ginivira ikiti an aremegh. Ia kamaghin damu, arazir kurar kam batueghti, a ian tongin ikian kogham. Eghti Israelian gumazamiziba bar bizir kamin ganigh egh atiatingam.” **22** Egha Moses ua kamagh migei, “Gumazitam arazir bar kuram damuti, bizir kam bagh me a misueghti an aremegh, eghti me an kuam isi tememin aneguragham, **23** eghti me an kuam ateghti, a

guragh iki mangiti aminim dutughan marki. Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba. Ia gumazir kuam an aremezir aruemram a inigh mangi mozim datigh. Puvatighi, nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kam an damazimin bar mizegham.”

22 “Egh ia uan namakamin bulmakau o sipsipin ganti a divazim ategh azenan pura tintinibar daruti, ia aneteghti a kamaghira daruan kogham. Puvati. Ia uam a inigh namakar kam bagh mangi. **2** Eghti bulmakau o sipsipin ghuavimin dipenim bar saghon ikiti, o ia foghan kogham, kar tinan bulmakau ko sipsip, eghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Eghti gin, bulmakaun o sipsipin kamin ghuavim a buri iziti, ia a daningigh. **3** Egh ia uan namakamin donki, o an nir avizim, o an bizir igharazibar apigh, arazir kamra damuva, an akurvagham. **4** “Eghti ian namakamin donki, o bulmakaun tam tuavimin irighiv ikiti, ia aneteghti a kamaghira ikian marki. Puvati. Ia uan namakamin akuragh uam a feghti a tugh. **5** “Eghti amiziba, gumazibar korotiabar aghuan marki. Eghti gumaziba, amizibar korotiabar aghuan marki. Ikiavira Itir God, ian God, gumazamizir arazir kabagh amiba, me gifongezir puvati. Bar puvati. **6** “Eghti ia kuarazir mikonitamin ganti a tememin ikiam, o nguazimin ikiam, eghti kuarazir amebam aroriabagh isin ikiam, o nguziba ko ikiti, ia kuarazir amebar kam inian marki. **7** Ia uari bagh kuarazir nguziba iniva, kuarazir amebam ateghti a mangi. Ia kamaghin damuva dughiar ruarimin nguazir kamin ikiti Ikiavira Itir God, bizir aghuir aviriba ia daningam. **8** “Egh ia dipenir igiamin ingar, egh dipenimin pin itir

avughsamin danganimin miriabar, birir otevíba asegh. Eghti gin gumazitam an iki nguazim girigh aremeghan kogham, kamaghin ia osimtíziba puvatigham. **9** “Ia wainin azenimin aven dagher igharazitaba oparan marki. Ia kamaghin damigh, wainin ikarizibar ovíziba ko dagher igharaziba sara dar aman marki. Ia bar ada inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, a daningigh. **10** “Ia uan azenimin ingarsi, ia bulmakau ko donki virara uaning gikeghti, aning nguazim abizir ainin otevim kurvaghan marki. **11** “Marazi tretin sipsipin arizibar righiziba ko tretin bizir igharazir aghuibar righiziba, virara da isa iniba nuavigha korotiaba isami, ezi ia korotiar kabar aghuan marki. **12** “Ia tretin dueviar digirir aghuiba itiba inigh korotiar ruarimin 4plan mikebabar puegh ada isamigh.” **13** Egħa Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam amuimin ikiva, a ko dakuigh, egh gin an aghuagh, **14** egh gin ifar puram akaba a gasi akirim ragħ a gasaragħam. Egh kamagh mikimam, ‘Ki amizir kamin ikia, egħa fo, a faragħa gumazir igharazim koma akui.’ **15** “Gumazir kam kamaghin damighti, guivir kamin amebam ko afeziam inir a gumazim koma avaragħa akuizim inigh nguibar ekiamin tiar akamin mangi, gumazir dapanibar akagh. Eghti me uari inir kamin ganigh fogħam, a faragħa gumazitam koma akuizir puvati. **16** Eghti amizimin afeziam kamaghin gumazir dapanibav kim, ‘Ki uan guivim isa gumazir kam ganingizi an an iti. Egħa a datirighin akar ifavaribar a gamuava an aghua. **17** Egħa gumazir kam a gifara a migia ghaze, “Amizir ki itir kam ki kamaghin a gifo, a faragħa gumazir igharazir mam koma akuava arazir

mizirizibagh ami.” Ezi ia inir avagha akuir kamin ganti, a ian akagh suam, nan guivim gumazitam ko akuiz, o puvati.’ Egha a inir kam gumazir dapanibar damazimin nguazimin a ghuara. **18** Eghti gumazir dapaniba amizir kamin pam inigh ivezir kuramin min benir gavgavimin a ifozorogh. **19** Gumazir kam, Israelian amizir igiar aghuir mam aghumsizim a ganingi. Kamaghin, gumazir kam 1,000 kina isiva guivir kamin afeziam daningigh. Eghti amizir kam gumazir kamin amuimra iki mangi aremegham. Eghti gumazir kam uam a batoghan marki. Bar marki. **20** “Eghti inir avagha akuir guivimin afeziam akazir kam, guizbangira an arazir aghuir an amizimin gun mikiman koghti, **21** eghti nguibamin gumazir dapaniba amizim inigh an afeziamin dipenimin tiar akamin azenan mangiti, an nguibamin gumazibara dagiabar a giniv mangiti an aremegh. A bar aghumsizir arazir kuram en gumazamizibar tongin a gami. A poroghamim gamizir puvatizir dughiamin uan afeziamin dipenimin ikia tintinibar gumazir maba koma akua arazir kuram gami. Ia kamaghin damu egh ia arazir kurar kam agivagham. **22** “Egh ia ganti, gumazim, gumazir igharazimin amuim ko dakuighti, ia viraram aning misueghti aning aremegh. Ia kamaghin damu egh Israelian tongin arazir kurar kam agivagham. **23** “Egh ia ganti, gumazitam amizir me gumazir igharazimin ikiasa a bagh inabazim, nguibar ekiamin aven a batogh a ko arazir kuram damighti, **24** ia aning inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar aning ginivighti aning aremegh. Amizim nguibar ekiamin aven ikia, uabin akurvaghasa deir puvati, kamaghin a

uaghan aremegham. Gumazir kam amizir me pamin ikiasa misevezim ko arazir aghumsizibagh ami. Kamaghin an aremegham. Ia kamaghin damu egh ian tongin itir arazir kurar kam agivagham. **25** “Eghti amizir me pamin ikiasa inabazim, a nguibamin boroghin ikian koghti, gumazitam an suiragh arazir kurabar a damighti, me gumazir kamra misueghti an aremegh. **26** Arazir kurar kam, a gumazim gumazir igharazim misoghezi, an aremezir arazim ko magh ghu. Amizim uabi, ovevem iniamin arazir kuratam gamizir puvati. Kamaghin amizi, ia bizitamin amizim damuan marki. **27** Gumazir kam nguibamin azenan arazir kuramin amizir kam gami. Ezi amizim uabin akurvaghasa deima, akurvaghamin gumazamizitaba ikezir puvati. **28** “Eghti ia ganti gumazitam amizir igiar me patamin ikiasa inabazir puvatizitamin suiragh a ko dakuigh, **29** an amizir kamin afeziam 500 kinan a givezegh, egh amizimin ikiam. Gumazir kam, amizir kamin suiragha arazir kuram a koma a gami. Kamaghin, gumazim amizir kam a batueghan kogham. Amizir kam an iki mangi, an aremeghamin dughiamin tugham. **30** “Eghti gumazim uan afeziamin amuimin ikian kogh, a ko daku arazir kuramin a damuan marki. A kamaghin damu, aghumsizir ekiam isi uan afeziam daningam.”

23 Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam, me an mikarzir mogomem amisararigham, o bar anetughti, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham. **2** “Eghti gumazitam, amizim ko uaningin itir puvatigha, a koma akua borim a ganingi, eghti amizim oteghamin borir kam, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian

kogham. Eghti an ovavir borir gin otivamiba me uaghan zurara Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham. **3** “Eghti Amonia ko, Moapia ko, men ovavir borir gin otivamiba, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibar aven ikian kogham. **4** Bizir kamin mingarim kamakin. E Isip ataghirazir dughiam, me daghetaba ko dipataba inigha iza en akurazir puvati. Me Balam givese, eghti a God ko mikimti, an e gasighasigham. Balam a Beorin otarim, egha Aramin nguazimin itir nguibar ekiam Petorin gumazim. **5** Ezi Ikiavira Itir God, ian God, Balamin akam baraghizir puvati. Ikiavira Itir God, bar ia gifonge. Kamaghin amizi, a ian akurvaghasa an akar kurar an e gamizir kam girazi, a ghua akar aghuimin oto. **6** Kamaghin, ia zurara gumazamizir kaba deragh iki biziba bar avirasemeghsi, ia men akurvaghan marki. **7** Eghti Idomia ko Isipia, ia ko ikiti, ia pazi me ginighnighan marki. Guizbangira, Idomia ian ikizibar min iti. Ia fomira, gumazamizir pura guighav itibar min Isipin kantrin ike, kamaghin amizi, ia men aghuaghan marki. **8** Eghti men gin otivamin aziziba, merara Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikiamin tuavim iti.” **9** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia midorozim bagh mangamin dughiam, ian midorozir gumaziba arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin me itir danganimin dar amuan marki. **10** Eghti gumazitam dimangan daku mangi irebamin ganti, dipam an mikarzir mogomemin otoghti, a danganir me itim ategh, azenan mangigh iki. **11** Egh guaratizimin a mangi deragh ruegh, eghti aruem magirighti, a ua danganir me itimin aven izi. **12** “Eghti midorozir gumaziba misigh daviamin danganim,

danganir me itimin azenan iki. **13** Egh midorozir gumaziba davisì azenan mangi uari bagh toribagh kusi itaziba inigh da sara mangi. Egh me torim gikuigh, egh davigh givagh ua torim apemegh. **14** Ikiavira Itir God, ian God, zurara ia ko ia itir danganimin iki, egh ian akurvaghti ia uan apaniba abinam. Kamaghin, ia itir danganim Godin damazimin zurara zuegh iki. Ia Godin damazimin bizitam damighiti a Godin damazimin mizeghti, Ikiavira Itir God akirim ragh ia gasaragham.” **15** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir kinitam pura uan gumazir dapanimin ari mangi, izi uabin akurvaghsi ian azangsigham, eghti ia uam an gumazir dapanim bagh anemangan marki. **16** Egh a mangi ian nguibatamin ikisi ifuegh, a mangi. Ia paziva a damuan marki. **17** “Israelian gumazamiziba, ia asebar ziaba fer dipenibar aven, tuavimin amiziba ko tuavimin gumazibar min otivigh asebar ziam famin arazimin gin mangi, dagiaba bagh tintinibar gumaziba ko amiziba ko dakuan marki. **18** Ia uaghan, tuavir amizim o tuavir gumazimin arazir kam damighiva arazir kamin dagiaba inigh, egh gin dagiar kaba isi uan akar dikirizir Ikiavira Itir God ko amizim, anekirsi izi, Ikiavira Itir God, ian God, an Dipenimin aven mangan marki. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God arazir kam ko an dagiaba, sara bar dar aghua. **19** “Eghti ia uan namakam ateghti a ian dagiaba pura da inigh, egh mikim suam, a gin ua da ikarvagham. Eghti ia dagiatam uam a gisin ua datigh a inian marki. Eghti me nin dagheba o bizir igharazitaba pura da inigh, uam da ikarvaghsi mikimti, ia dagh isin bizitaba ua da inisi men

azangsighan marki. **20** Ia ikizir igharaziba ateghti, me pura ian biziba inigham, eghti ia dagh isin dagiataba ua da ini. Eghti ian namakaba, ia me da dagiaba inian marki. Ia arazir aghuir kamin gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God, nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamin aven, ian bizir ia damuamiba bar, a bizir aghuibar ia damuam. **21** “Eghti ia akar dikirizitam Ikiavira Itir God, en God, ko a damigh, egh ia zuamira a damighiti an otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ian dikirizir akar kam gin amadaghan kogham. Ia akar dikirizir kam damighiti, a zuamiram otoghan koghti, ia Godin damazimin osimtizim iti. **22** Ia Ikiavira Itir God ko akar dikirizim damighan kogh, egh ia osimtiziba puvatigham. **23** Egh ia uari uan ifongiabar gin mangi Ikiavira Itir God, ian God bagh akar dikirizim damigh, egh guizbangira an gin mangi. **24** “Egh ia mangi uan namakamin wainin azenimin aven mangi, egh ia uan ifongiabar an azenimin wainin ovizibar ami, egh ia uari bagh da isi akirabar aghuigh da inigh mangan marki. **25** Egh ia mangi namakamin witin azenimin aven mangi, egh dafaribar witin ovizibagh eku ada ini dar ami. Egh ia wit aghorir sabamin dar ghoran marki.”

24 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Gumazitam amizitamin iki, egh gin an arazir a ifongezir puvatizimin ganigh, an amiraghiva, egh amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh, amizir kam danigh anemadaghti a mangi. **2** Eghti amizir kam mangi gumazir igharazimin ikiti, **3** gumazir kam uaghan an aghuaghiva, uaghan amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh a danigh anemadaghti a mangi. O an par namba **2** ti areme, **4** eghti an par faragha

an ikezim uam an ikian marki. A kamaghin fogh, amizir kam an damazimin mizezi, an an ikian kogham. Ikiavira Itir God, arazir kam bar an aghua. Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kamin mangigh, egh arazir kurar kam damuan marki.” 5 Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazim amizim inigha igiamra an ikitima, me midorozir gumazibar ingangarim o gavmanin ingangarir ekiaba bagh anemangan marki. An azenir vamiran amuim ko pura nguibamin iki, egh uan amuimin navim damuti, a deragh. 6 “Ia gumazir igharazim amamangatighi a pura ia da bizim inighti, ia an bizitamin suiraghti a ian dafarimin ikiti, a fogh, bizir a ia da inizim a uam a ikarvaghham. Egh ia an witin oviziba mirmirir dagiam inian marki. Ia an ingangaribagh amir bizir kaba inighti, a ua bagh daghebar amuan kogham. 7 “Eghti gumazitam mangi uan Israelian tav okemegh a damighti, a puram an ingangarir gumazir kinimin ikiam, o anemadaghti gumazir igharazim a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin ikiti, ia gumazir kamaghin amizim misueghti an aremegh. Ia kamaghin damigh, arazir kurar kam ia uan tongin anegivaghham. 8 “Eghti duar kurar muziarir aviriba pura ian mikarzibar otivti, ia deraghvira Livain anabamin ofa gamir gumaziba ia mikimamin biziba bar adar amigh. Egh akar gavgavir ki me ganingiziba, ia bar dar gin mangi. 9 Ia Isip ategha azenan izir dughiamin Ikiavira Itir God, ian God, Miriam gamizir bizim ginighnigh. 10 “Ia namakamin amamangatighi a pura ia da dagiaba inigh, a uan korotiam dagiar kaba uam a da ikarvaghamin ababanimin min anetigh, eghti

ia puram an dipenimin aven mangi, an korotiar kam inian marki. **11** Ia an dipenimin azenan mizuam iki, eghti gumazir kam uabi, dipenimin aven korotiar kam inigh azenan izam. **12** Egh gumazim onganarazibar amu iki, uan ikarvazir ababanim bagh, uan inir ekiam ia danighi, ia inir kamin suiragh anevan marki. **13** Aruem ghuaghirir dughiamra, ia an inim inigh izi uam a daningigh, eghti a dimangan dakusi uan mikarzim avam. Eghti gumazir kam ia minabaghti, Ikiavira Itir God, ian God, ian arazibagh ifuegham. **14** “Eghti ian ingangarir gumazim, kar ian anavira o ikizir igharazimin gumazir ian nguibamin aven itim, an onganarazibar amuti, ia paziva a damuan marki. **15** Ia guaratizibar zurara gumazir kam amir ingangariba bagh an ivezim a daning. A dagiaba oteveggha da bagha gara pura iti. Ia dagiaba a danighan koghti, a ian gun Ikiavira Itir Godin mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim ikiam. **16** “Gumazitamin borim arazir kuratam damighi, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan marki. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighi, ia aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti me arimighiran kogham, Gumazim arazir kuram damighi, ia anarira misueghti, an aremegh. **17** “Ia ikizir igharazibar gumazamiziba, ko borir amebaba ko afeziaba ariaghireziba, pazi me damuva, men bizibagh eku da inian marki. Eghti amizir pam ovengezim, pura ia da dagiatam inighi, ia dagiar kaba uam ada ikarvaghsi ababanim damu an korotiam inian marki. **18** Ia bizir kam ginighnigh, ia Isipin ingangarir gumazamizir kinibar

itima, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inigha ia gamizi ia firiaghiregha azenan ize. Ia fomira bar pazavira ike, kamaghin, ki Akar Gavgavir kam ia ganidi. **19** “Ia azenibar mangi witba aghoregh dar ikiziba inigh, witin ikizir taba ategh, ua mangi ada inian marki. Egh ia mangi olivin temebar oviziba ko wainin ikarizibar oviziba faragh da akuvagh, egh gin ua mangi ovizir ikiavira itiba uam ada inian marki. Ia witin oviziba ko oliv ko wainin oviziba ateghti da iki. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba ko borir ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, me da iniam. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian akurvaghti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam. **22** Ia bizir kam ginighnigh, ia fomira Isipin ingangarir gumazamizir kinibar ike. Kamaghin amizi, ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi.”

25 “Dughiar tabar Israelin gumazitamning adarim uaningin ikiti, jas aning tuisigh fogh suam, aningin mav osimtizim iti, ezi mav puvati. **2** Eghti jas mikim suam, me gumazir arazir kuramin osimtizim itir kam ifozoreghti, jas a isi dakozimin anetighti me jasin damazimin a misogh mangi an amizir arazir kuramin dibobonimin tugham. **3** Me 40plan dibobonimin apengara a ifozoregham. Me ifozorozir bar aviribar a damuti, a gumazamizibar damazimin aghumsizim inigham. **4** “Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan marki.” **5** Egha Moses ua kamaghin migei, “Aveghbuar pumuning uaning inigh nguazir otevir mamin ikiti, aningin tav otariba puvatigh aremeghti, an amuim igharaz darazir tavin ikian marki. Puvati. Ovengezir

gumazimin aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. **6** Eghti amizim otarir ivariam bateghti me a mikim suam, kar an aveghbuar aremezimin otarim. Eghti an ziam Israelian tongin kuvaremeghan kogham. **7** Eghti ovengezir gumazimin aveghbuam amizir kamin ikian aghuaghti, amizim kotin danganimin mangi, nguibamin gumazir dapanibar gan, kamaghin me mikim, 'Nan ivozim Godin Araziba e mikemezi moghin, a nan ikian aghua. A nan iki uan aveghbuam bagh boritam inighti, kamaghin an ziam Israelian tongin kuvaremeghan kogham. Ezi a nan ikian aghua.' **8** Eghti nguibamin gumazir dapaniba gumazir kamin diaghti a izitima me pamtemin a mikim. Eghti a nan ikian aghuaghti, **9** aveghbuamin amuir odiarim mangi gumazir dapanibar damazimin otogh, uan par ivozimin dagarir asuatam suegh, an guam giparigh suam, 'Gumazim uan aveghbuamin akuraghti, an ziam iki mangivira ikian an aghuaghti, e arazir kamin a damuam.' **10** Eghti ia Israelia gumazir kamin adarazi ziar kam me darigh, 'Gumazir me dagarir asuam suezimin adarasi.'" **11** Egħa Moses ua kamaghin migei, "Egħti gumazitamning uaning misogh mangiti, tavin amuim dikavigh uan pamin akuragh igharaztavin mikarzir mogomem gekuightima, **12** ia amizimin apanguvan marki. Ia an dafarim atugh a makunigh. **13** "Gumazamiziba uan bizibagh ivesi, ia bagh iziti, ia dar osimtizim abiragh ifar dar dibobonim otevegh me daningan marki. **15** Ia deragh dar osimtizibara ganiva, guizin dar diboboniba me daning. Egh ia kamaghin damuva, Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir nguazim dughiar ruarimin an ikiam. **16** Ikiavira Itir God, ian God

gumazir kamaghin ifavaribagh amiba, a men aghua.”

17 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Isip ategha izir dughiamin, Amalekia arazir kuram ia gamizir bizir kam ginighnigh. **18** Dughiar kamin ia avighaghegha gavgaviba ian givazi ia aghumra izi. Ezi Amalekia Godin atiatir puvatigha, ian gin iza ian girakirangin aghumra izi daraziv sozi me ariaghire. **19** Kamaghin, Ikiavira Itir God, ian God kantrin kam ia daningigh, egh deragh ia avinighti, apanir roghira itiba ia gasighasighan kogham. Eghti ia bar Amalekia misuegh me kuvaremeghti, gumazamiziba ua me ginighnighan kogham. Ia bizir kam, bakinighnighan marki.”

26 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidim dapiagh givagh, **2** egh ia nguazir kamin azenir dagher ia faragh asiamba, da isi akirabar aghuigh da inigh danganir Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin kamin mangi. **3** Egh mangi dughiar kamin ofa damuamin ofa gamir gumazim batogh a mikim suam, ‘Ki datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, nin God, uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto. Egha na inigha nguazir e daningasa a en inazir afeziabav kemezir kamin aven ize.’ **4** “Eghti ofa gamir gumazim ia dam akirabar suiragh, da isi Ikiavira Itir God, nin Godin, ofa gamir dakozimin boroghin dar afegh. **5** Eghti ia Ikiavira Itir God, ian Godin, damazimin ni kamaghin mikim, ‘Nan inazir afeziam an Aramian gumazir mam. A uan nguibam ategha tintinibar arua ghua, egha gin uan adarazi inigha ghua Isipin kantrin apia. Me avirasememizir puvatigha ghua Isipin apia, egha

gin me bar avirasemegha bar gavgafi. **6** Ezi Isipia en apangkuvir puvatigha bar pazavira e gamua, e gamizi e men ingangarir gumazir kinibar min ikia bar puvira ingari. **7** Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, e uarir akurvaghasa an diava arai. Ezi a en ararem baregha uaghan en mizaziba ko ingangarir ekia e amiba ko dughiar kurar e isir kam uaghan an gani. **8** Egha Ikiavira Itir God, guizbangira uan gavgavir ekiamin arazarazir gavgavir aviribagh amua mirakelin igharagha garibagh amua, egha bizir kurar igharazibagh amima da me bativizi me bar an atiatingi. Kamaghira a ua Isipin kantrin e inigha azenan ize. **9** Egha en akua iza nguazir aghuir kam e ganingi. Nguazir kam a bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. **10** O Ikiavira Itir God, ni uabi na ganingizir nguazir kamin, ki datirighin dagher faragha otiviziba asigha da inigha izi.' Ia mikemegh givagh, egh datirighin akirar kam isi Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin ofa gamir dakozimin anefagh, egh tevimning apirigh an ziam fi. **11** "Ikiavira Itir God, nin God, ni ko nin amuiroghboribagh aningizir bizir aghuiba, ni da bagh bar akongegh. Eghti Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia ko uari akuvagh uaghan bar akongegh Ikiavira Itir God minabi. **12** "Egh dughia bar zurara namba 3in azenibar, nin azenibar otivir dagheba, ni da abigh, 10plan pozibav kinigh. Egh pozir vamira isi Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ni me daningigh. Ni kamaghin damighti, nin nguibamin itir gumazamizir kaba, dagheba izivagham. **13** Eghti

ni Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin kamaghin mikim suam, 'Bizir ni ifongeziba, ki da tuiragha givazi, nin bizitam ua nan dipenimin itir puvati. Ki Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ki dagheba bar me ganingi. Ki Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni na mizezir moghira, ki nin Akar Gavgavitam gin amadazir pu. Bar puvati. **14** Gumazitam aremezi ki a bagh azia uan azirakar kam akakagha nin dagher 10plan pozir kabar tam inigha anemezir puvati. Egha dughiar ki nin damazimin mizezimin, ki nin dipenimin itir dagher katam inigha azenan ghuzir puvati. Egha ki nin dagher kataba inigha gumazir ovengezibar aseba bagha isatam gamizir puvati. O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni dagher kabar amuasa mikemezi moghin, ki bar dagh ami. **15** Ni uan nguibar aghuimin pin iki vin kagh Israelia en ganiva, deraghviram e damu. Egh uaghan nguazir bar aghuir kam, dagheba an ikia bar deraghviram aghui. Ni deraviram a damu. Nguazir kam, ni fomira e daningasa en inazir afeziabav keme.” **16** Egha Moses ua kamaghin migei, “Datirighin Ikiavira Itir God, ian God, kamaghin migei, ia an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Egh uan navir averiam ko duamin aven bar dar suiragh, mighighvira arazir kabagh nighnigh, bar dar gin mangi. **17** Ia datirighin kamaghin mikeme, Ikiavira Itir God, a ian God. Egha ia akam akira ghaze, ia bar deraghvira an tuavimin mangam. Egh ia bar Godin Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba ko bizir

a damuasa ia mikemeziba, ia bar dar amuva, egh an akaba baragh. **18** Ezi, datirighin Ikiavira Itir God, akam akirigha ghaze, a ia inizi ia bar an gumazamizibara, ezi a ia mikemezi moghin bar ia gifonge. Egha a uan Akar Gavgavibar gin mangasa ia mikeme. **19** A ia damighti ia bar avirasemegh egh bar gavgavigh, egh nguazir kamin itir ikizir igharazir a ingarizibagh afiragham. Eghti me ian arazir aghuimin ganiva, egh bar akuegh ziar ekiam Ikiavira Itir God, ian God daningam. Eghti an akam akirizi moghin, ia an gumazamizibara ikiam.”

27 Egha Moses ko Israelian gumazir dapaniba, kamaghin gumazamizibav gei, “Migirigiar ki datirighin ia ganidir kaba ia bar adar gin mangi. **2** Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamin mangi, egh aruer kamra dagiar ekia taba arigh arinir ghurghurim dar aghuigh da avaragh. **3** Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kamin otivigham, mati ian inazir afeziaba God fomira nguazir kam ia daningasa me ko akam akirizi mokin. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ia an otivigh, Godin Arazir kabar migirigiaba bar da isi dagiar kabar da osirigh. **4** Ia Jordanin Fanem girigh vongin otivigh, dagiar kaba Ebalin Mighsiamin da kuazigh, ki ia mikemezi moghin, arinir ghurghurim dagiar kabar aghuigh da avaragh. **5** Egh ia dagiataba isi dar afegh, egh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingariva, gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, ainin sobiam o ainin haman, dagiar kaba abigh da aghoran marki. **6** Ia dagiar me dighorezir puvatiziba inigh, Ikiavira Itir

God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingarigh. Egh ia
 ofa gamir dakozir kamra, a bagh ofan bar isia mighiriba
 tu. **7** Egh ia God, ko navir vamiran ikiamin ofabar amu,
 egh danganir kamin ofan kamin asizir tuzim ami, egh
 Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin bar akongegh. **8**
 Egh dagiar ia arinir ghurghurim aghuizir kabar, ia Godin
 Arazibar migirigiaba bar deraghviram ada osirigh.” **9**
 Egha Moses Livain anabamin ofa gamir gumaziba ko
 tuivighav ikia, kamaghin Israelia migei, “O Israelia! Ia
 aghumra iki deraghvira nan akam baragh. Ia datirighin
 Ikiavira Itir God, ian Godin gumazamizibar otivigha gifa.
10 Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba
 baragh! Ia an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba ko
 arazir a ifongeziba, ia bar dar gin mangi.” **11** Egha Moses
 ua Israelia migei, **12** “Ia Jordanin Fanem giregh vongin
 otivigh givagh, aruer kamra Ikiavira Itir God deragh ia
 damuamin akaba inisi, ian anabataba mangi, Gerisimin
 Mighsiamin tuifigh, kar Simeonin anabamin adarasi, ko
 Livain anabamin adarasi, ko Juda, ko Isakar, ko Josep
 ko Benjaminin anabamin adarasi. **13** Eghti Ikiavira Itir
 God gumazir kurabagh asighasighamin akaba inisi, ian
 anabar igharaziba mangi Ebalin Mighsiamin tuifigh, kar
 Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi,
 ko Aser, Sebulun, Dan, ko Naptalin anabamin adarasi. **14**
 Eghti Livaiba pamten kamaghin Israelia mikim suam, **15**
 ‘Gumazitam asetamin marvir guam dagiamin an ingari, o
 temetamin anekirigham, o ainin an ingarigh modogh an
 ziam fiti, Ikiavira Itir God gumazir kam gasighasigham.
 Bizir kaba, kar gumaziba uari ingarizir biziba, ezi Ikiavira

Itir God, gumamaziziba marvir guabar ziaba fan a bar aghua.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' 16

“Gumazim uan afeziam ko amebamin ziam gasighasighti, God uaghan a gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' 17

“Gumazim uan namakamin nguazir mitaghniyam gisivaghti, God a gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' 18

“Gumazitam damazir okavirizim gifaraghti a tuavir a zuim ateghti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' 19

“Gumazim ikizir igharazibar gumamaziziba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba pazi me damuti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' 20

“Gumazim uan afeziamin amuim ko dakuighti, God gumazir kam gasighasigham. Arazir kam afeziam damighti a bar aghumsigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' 21

“Gumazitam poroghamiba uari ko akuir arazimin asizitam damighti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' 22

“Gumazim uan buaramizim ko dakuigham, kar ti an guizin buaramizim, o an afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o an amebam ko par igharazim otezir guivim.

God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’ **23** “‘Gumazim uan asamir amebam ko dakuigham, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’ **24** “‘Gumazim modogh gumazir igharazim misueghti an aremegham, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’ **25** “‘Gumazitam gumazir igharazir osimtiziba puvatizim misueghti an aremeghsi ivezim inighti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’ **26** “‘Gumazitam akinafarimin aven itir Araziba bar deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’”

28 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba ia bar deraghavira da baregh, egh Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, God ziar ekiam ia daningiva ia damighti ia bar avirasemegh bar gavgavigh, nguazir kamin ikizir igharazibagh afiragham. **2** Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akabar gin mangiti, a bizir aghuir kaba bar ia daningam. **3** “Egh God ian nguibaba ko ian azeniba bar deraghvira dar amuam. **4** “Egh God borir aviriba ia daningti, ian azeniba dagheba bar izivaghti, a bulmakauba ko sipsipin aviriba ia danigham. **5** “Egh God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir

ekiaba, deragh dar amuti, da bar izevegham. **6** “Egh God ia amir ingangaribar amuti da bar deraghviram otivam. **7** “Ikiavira Itir God, apanir ia misoghsi izamiba, a ian damazimin me dikabinam. Me tuavir vamiran izeghiva ua tuavir aviribar tintinibar aregham. **8** “Ikiavira Itir God, ingangarir ia amibar amighti da deraghti, ian dagheba avirasemeghti, dar arighamin dipeniba bar izevegham. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamin aven, a deraghvira ia damuam. **9** “Ia deraghvira Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi moghin an Akar Gavgavibar gin mangiti, a ia ko akam akirizi moghin ia damighti ia an gumazamizibaram otivigham. **10** Eghti nguazimin ikiziba bar ian gan fogham, Ikiavira Itir God uan ziam ia gatizi, ia an gumazamizibara, eghti me ian atiatingam. **11** Eghti ia nguazir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizimin ikiti, Ikiavira Itir God, borir aviriba, ko bulmakaun aviriba ko azenibar dagher aviriba bar ia daningam. **12** Amozim Ikiavira Itir Godin agharimin iti, ezi an an dughiamra anemadaghti a izighiram. Eghti a ian ingangaribar amuti da deraghviram otivam. Eghti ia ikizir igharaziba, men adarazir amamangatighti, me pura ia da biziba inigh gin ua da ikarvaghham. Eghti ia bizir bar aviriba ikiam, kamaghin amizi, ia igharaziba da pura biziba inian kogham. **13** Egh ia zurara deraghvira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, Ikiavira Itir God, ia damighti, ia ikizir igharazibar gumazamiziba gativagh men ganti, me ian apengan ikiam, mati ia men dapanimin ikiti, me ian puemin ikiam. Egh ia zurara bizir aviriba ikiva,

bizitamin oteveghan kogham, mati ia ikizir igharaziba
 bar dar pin iti. **14** Egh ia Akar Gavgavir ki datirighin
 migeir kaba dar gin mangi, egh tam abighan marki. Ia
 asebar ziaba fiva men ingangarim damuan marki. Bar
 marki.” **15** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Ikiavira
 Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba
 ko arazir a ifongeziba batuegh, deragh dar gin mangan
 koghti, bizir kurar kaba ia bativam: **16** “God ian nguibaba
 ko ian azenibagh asighasighti, da bar ikuvigham. **17**
 “God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko Bretin
 ingarir itarir ekiabar amuti, dar aven itir dagheba bar
 otevegham. **18** “God, pazi ia damuva, borir aviriba ia
 danighan kogham. Eghti ian azeniba bar ikuvighti, dagher
 aviriba ikian kogham. Eghti ian bulmakauba ko sipsipba
 oti avirasemeghan kogham. **19** “God ia amir ingangariba
 bar dar amuti, tam bar deragh otoghan kogham. **20** “Ia
 akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragh arazir kuram
 damuti, a dughiar bar kuram ia bagh anemadagh, egh
 bizir ia damuasava amiba, an adar amighti, da paziv
 otiv, ia damuti ia okam nighnigh bar osemegham. Egh
 ian arazir kuraba bangin, an osimtiziba ia daningti, ian
 apaniba bar ia gasighasigh bar zuamira ia agivagham. **21**
 Egh Ikiavira Itir God arimariar igharagha garir aviriba ia
 bagh da amangighti, da izi ia damu mangiti, ia bar nguazir
 ia iniamin kamin iki bar arimighireghti, ian tav ua ikian
 kogham. **22** Dughiar kamin, an arimariar igharagh garir
 kuraba ia bagh da amangiti, da ian mikarzibar otivam.
 Kar, mikarziba ber arimariam, ko mikarziba puvira fer
 arimariam, ko mikarziba arugharughamin arimariar

kuram. Eghti God aruem damuti a bar gavgavigham. Egh
 an aminir puvira fem amadaghti, a izi ian dagher azeniba
 dar amuti da bar misigh bar ikuvigham. Eghti bizir
 kurar kaba ian iki mangiti ia bar arighiregham. **23** Eghti
 Ikiavira Itir God amozimin anogoreghti a izan koghti,
 ian nguazim bar misigh dagiabar min gavgavigham.
24 Eghti Ikiavira Itir God, amozim oteghivkinighti a
 nguazir minemeniam ko gigimin min otoghti, aminir
 dafam da isi ian nguazimin izighiri mangiti, ia bar
 kuvaremegham. **25** “Eghti Ikiavira Itir God, ian apanibar
 amamangatighi, me ia dikabiragham. Ia me ko misoghsi
 tuavir vamiran mangiva, egh men ari tuavir aviribar
 tintinibar mangegham. Eghti nguazir kamin ikiziba bar
 dar gumazamiziba ian ganti, bizir kurar kaba ia bativtima,
 me digavir kuram damuam. **26** Ia arighireghti, kuaraziba
 ko asizir atiaba izi ian kuabar amiti, gumazir me damuti
 me atiating ari mangamiba puvatigham. **27** Eghti Ikiavira
 Itir God, Isipia gamizi moghin, okabar amuti, da ian
 mikarzibar otivam. Eghti a duar gavgavibar amuti, da
 tintinibar ian mikarzibar otivam. Eghti duar muziarir
 aviriba ian mikarzibagh izivagh puvira ia gizighzighi, ia
 uarir aningivira ikiam. Eghti arimariar kaba akirighi, ia
 ua deraghamin tuaviba puvatigham. **28** Eghti Ikiavira
 Itir God, ia damighi, ian tarazi bar onganighi, tarazir
 damaziba okavighi, tarazi okam nighnigham. **29** Egh
 ia aruer arizimin gumazir damazir okavizimin min
 punpunigh daru pura suighsuigh tuavim buri egh tam
 batoghan kogham. Eghti bizir ia amiba tamin daghetam
 deragh otoghan kogham, mati gumazim mitarmemin aven

arui mokin. Eghti gumaziba zurara ia abiniva ian biziba okimam, eghti gumazir ian akurvaghamiba puvatigham.

30 “Egh ia gumazitam bagh amizim ginabaghti, gumazir kam an ikeghan kogham. Puvati. Gumazir igharazim a gakaghon a gekuigh a ko dakuam. Ia dipenimin ingarigh, egh an ikeghan kogham. Ia wainin azenim oparigh, egh an ovizibar ameghan kogham. **31** Apaniba ian damazibar ian bulmakaubav soghirarighi da iram, eghti ia dar tuzitam ameghan kogham. Ia ganvira ikiti me ian donkibagh ekuigh mangigh, uam a da inigh izan kogham. Eghti ian apniba ian sipsipba okimati, gumazir ian akurvaghamiba puvatigham. **32** Ia pura ganti, ikizir igharazibar gumaziba izi ian otariba ko guiviba inigh mangam. Eghti ia zurara dughiabar me uamateghsi me bagh tuavir akabar gan mangi ian damaziba puvira ia damuam. Egh ia ua boriba inigh izisi bizitam damuva avegham. **33** Egh ikizir igharazibar gumazamizir ia fozir puvatiziba izi dagher ia puvira ingarava opariziba iniam. Egh me zurara pazi ia damu, egh mizaziba ia daningam. **34** Egh ia bizir kurar kabar ganiva, ian nighniziba deraghan koghiva bar onganigham. **35** Eghti Ikiavira Itir God, okar kurar aviribar amuti da ian teviba ko suebar otivam, Guizbangira, okaba ian mikarziba bar dar anegham. Eghti okar kaba akirighi ia ua deraghamin tuaviba puvatigham. **36** “Eghti Ikiavira Itir God, ia ko atrivir ia misevezim ko, bar ia isi kantrin ia ko ian inazir afeziaba fozir puvatizimin mangiti ia an ikiam. Ia kantrin kamin ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeaba ko dagiabar da ingari. **37** Ikiavira Itir God, kantrin kamin ia amadaghti ia mangi an

ikiam. Eghti kantrin kamin gumazamiziba, ian ganigh
 aguaghfagh kamaghin mikimam, manmaghiram amizir
 bizir kam ia bato. Egh me ia dipov ian ingariva akam. **38**
 “Ia dagher ovizir aviriba oparam, eghti odeziba da agivti
 ia dar ovizir vabara iniam. **39** Ia wainin azeniba oparigh,
 egh da deragh bisi dar kirva dar aghariba aghoregh,
 eghti apiziba dagh asighasighti, ia wainin oviziba inighan
 kogh, wainin dipam damigh anemeghan kogham. **40** Eghti
 olivin temer avirim ian nguazimin otivigh bam. Eghti
 olivin oviziba tighar maghin anisi damu, puram asighiri
 nguazim giram. Kamaghin amizi, ia dar borem uarir
 aghuighan kogham. **41** Egh ia otariba ko guiviba ikiam,
 eghti me deraghvira ia ko ikeghan kogham. Apaniba izi
 me inigh uan kantribar mangegham. **42** Eghti odeziba ian
 temeaba ko azenibar dagheba sara asighasigham. **43** “Eghti
 ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me biziba
 bar avirasemegh bar gavgavigh ghuavanangvira ikiam.
 Eghti ia biziba puvatighti ian gavgavim magirighivrira
 ikiam. **44** Egh me dagiar aviriba ikiva ian amamangatighti,
 ia me da pura da inigh gin da ikarvaghham. Eghti ia
 dagiar aviriba puvatighti, me ia da biziba pura da inian
 kogham. Me ia gativagh ian ganti, ia men apengan ikiam,
 mati me ian dapanimin ikiti, ia men puemin ikiam. **45**
 “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba bar deraghavira
 da baregh, Akar Gavgavir a ia ganingiziba ko, arazir a
 ifongeziba, ia dar gin mangan koghti, osimtizir kaba ko
 bizir asighasiziba, da ia bativira iki mangi bar moghira
 ia kuavaremegham. **46** Bizir kurar kaba ia ko ian ovavir
 boriba sara ian tongin ikiti, igharaz darazi gan fogh suam,

guizbangira kar God ian aningazi. 47 Ikiavira Itir God, en God, bizir aghuir bar aviriba ia ganingi, ezi ia, an ingangarim damuasa navir aghuim ko agorogem ian navibar dikavir puvati. 48 Kamaghin, Ikiavira Itir God, apaniba ameghti, me izi ia misogh ia inigh mangiti ia pura men ingangarir gumazir kinibar min ikiti, me ia abinti ia men ingangarim damuam. Egh mitiriaba sara ikiva, dipaba bagh arimighiriva, korotiaba, ko bizir igharaziba sara puvatigham. Eghti apaniba ia dikabin mangi bar ia agivagham. 49 Ikiavira Itir God, kantrin bar saghuiaimin itir mamın gumaziba inigh izam. Gumazamizir kaba migeir akam, ia a gifozir puvati. Me kuarazir bagabar min zuamira mighegh ia bagh izighirigham. 50 Egh ni gumazir aruam o borir dozim, ikizir kaba nin gan nin apangkuvighan kogham. 51 Egh me ian bulmakauba, sipsipba, azenibar dagheba, witba ko, wainin dipaba ko olivin boreba, me bar adar amegham. Eghti mitiriam puvira ian aghiti ia bar arighiregham. 52 Egh me Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kaba bar a dagh asighasigham. Eghti nguibaba avinizir divazir gavgavir ia dar aven mongasava amiba, ia nighnizir gavgavim dar iti, eghti me dagh asighasighti da bar iregham. 53 “Apaniba izi nguibaba ekiarugh ia misogh ikiti, ia bar dagheba puvatighiva, uan borir Ikiavira Itir God, en God, ia ganingizibav sogh dar amam. 54 Apaniba nguibam bar anekiarughti, gumazir aghuir ziam ikia ian tongin itim, a bizir damamitam bar puvatigh egh, a uaghan uan borim misuegh anemam. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Egh a uan aveghbuaba,

uan amuir aghuiba, ko borir igharazir ikiavira itiba, a me gitagh ramegham. A mitiriam bangin, borir tuzir nar tam me danighan kogham. **56** Apaniba nguibam bar anekiarughti, amizir aghuir ziaba ikia ian tongin dagiaba ikia dabirabir aghuibagh apiaghiri gumaziba me aneteragharuiba, me dughiar kamin, damamin dagheba bar puvatigham. Kamaghin, a uan borir otibav sogh, dar mitariba sara dar amam. Egh a uan par a bar ifongeziba ko, borir igharazir ikiavira itiba, me gitagh ramegham. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Kamaghin amizi, a modogh uan borir iririvim amegham. **58** “Eghti ia Akinafarir kamin itir Akar Gavgavir osiriziba, deragha dar gin mangan kogh, deragh Ikiavira Itir God, en Godin ziam fan koghti, **59** an arimariar igharagha garim amadaghti, a ia ko ian ovavir borir gin otivamiba bativam. **60** Egh a Isipin ia ganingizir arimariaba ua ia danighti ia ua deraghan kogham. **61** Egh an arimariar igharagha garir bar kuraba ia daningam. Arimariar kabar ziaba, Akar Gavgavim itir Akinafarimin itir puvati. Kamaghin, ia bar moghira gevegham. **62** Ia ghaze, ian dibobonim mikovezibar min pin ikia bar aviraseme, ezi puvatigham ian varazira ikiam. Guizbangira, ia Ikiavira Itir God en God, an akabar gin zuir puvati, kamaghin amizi, arazir kaba ia bativam. **63** Ikiavira Itir God ia damuti ia oti bar avirasemegh bizir aviriba ikiasa a ifonge. Kamaghira, Ikiavira Itir God datirighin, ia gasighasigh bar ia agivasa ifonge. Egh a nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamin bar ia batuegham. **64** “Egh Ikiavira Itir God, ia amangighti ia nguazir kamin

tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Ia kantrin kabar ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar dar ingari. Ia ko ian inazir afeziaba fomira aser kabar ziaba fer puvati. **65** Ia kantrin kabar tongin iki ian dabirabim deraghan kogham. Egh ia uari nguibaba puvatigham. Eghti Ikiavira Itir God ia damuti ia puviram atiating, naviba osemegh, ovengsivira nighnigham. **66** Ia dughiabar zurara ovengsi damuam. Egh arueba ko dimagaribar ia ovevem ginighnigh atiating ikiam. **67** Ia biziba bar dar gan atiatim ian anangam. Egh dughiabar avigh mizarazibar suam, ‘Aio! Mizarazim zuamira mangighi, Guaratizim iziti, deragham.’ Egh guaratizibar ia zurara avigh suam, ‘Aio! Guaratizim zuamira mangighi, mizarazim iziti, deragham.’ **68** Ikiavira Itir God, faragha ghaze, ia ua Isipin mangan kogham. Ezi puvati, a ia isi kurim datigh ua ia amadaghti ia Isipin mangam. Egh ia apaniba ateghti, me ia givezeghti, ia pura men ingangaribar amusi ifuegham. Ezi puvati, ia givezamin gumaziba puvatigham.”

29 Kar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, a Moapin nguibamin Israelia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba. God, faragha Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavir me koma amizim, a ighara. Datirighin God akar maba sara isafuragha, me ganiga Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. **2** Moses Israelian diazi me iza uari akuvazi a kamaghin me migei, “Ia bar moghira, Ikiavira Itir God, Isipian atrivim ko an ingangarir gumaziba bar, ko an nguazim bar, a me gamizir mirakelin biziba ia uan damazibar dar gani. **3** Egha ia uan damazibar, arimariar

kurar aviriba, ko arazarazir kuraba, ko digavir kuram
 gamir arazir avirir Ikiavira Itir God, Isipian akazibar gani.
 4 Egha fomira iza datirighin, Ikiavira Itir God, ia gamizi, ian
 nighniziba, ko damaziba ko kuariba pirighavira itima, ia
 deraghavira bizir kabar mingaribagh fozir puvatighavira
 iti. 5 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Ki 40plan
 azenibar ia inigha gumazamiziba puvatizir danganimin
 zuima, ian korotiaba ko dagarir asuaba dighoraghirezir
 pu. Bar puvati. 6 Ia bret, ko wain, ko dipar onganiba
 puvatizi, ki Ikiavira God, ki deraghavira ian gari. Ki
 kamaghin ifonge, ia kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira
 Itir God, kirara ian God.'" 7 Egha Moses ua migia ghaze,
 "E danganir kamin otivizi, Hesbonin Atrivim Sihon, ko
 Basanin Atrivim Ok, aning e misoghasa ize. Ezi e aning
 misogha aning abira. 8 Egha e aningin nguazimning
 inigha aning tuiragha, Rubenin anabam ko, Gatin anabam
 ko, Manasen anabar me tuirazimningin mam, me ganingi,
 eghti me dar apiam. 9 Kamaghin amizi, ia zurara Akar
 Dikirizir Gavgavir kam deraghvira an gin mangi, eghti
 bizir ia amiba bar deragh otivam. 10 "Ia datirighin Ikiavira
 Itir God, ian God, an damazimin mitivighav iti. Kar, ian
 anababar gumazir dapaniba, ko ian gumazir aruaba, ko
 ian ingangaribar faragha zuir gumaziba, ko Israelian
 gumazir igharaziba, 11 ko ian amuiba, ko boriba, ko ikizir
 igharazibar gumazamizir ian tongin itiba. Gumazamizir
 kaba, ian daziba ko dipaba isa ia bagha da atera izi.
 12 Ia gumazamizir datirighin bar kagh tuivighav itir
 kaba, datirighin Ikiavira Itir God, ian God, ia ko Akar
 Dikirizir igiam damuam. Egh ia Akar Dikirizir Gavgavir

kamin gin mangisi, Ikiavira Itir God ko nighnizir vamira iki anekirigh. **13** Eghti Ikiavira Itir God, datirighin ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirizi moghin, a ia damighti, ia an gumazamizibaram otivti, a ian Godin ikiam. **14** Ikiavira Itir God, ia gumazir datirighin an damazimin tuivighav itir kabanang baghavira Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir puvati. A uaghan en ovavir borir gin izamiba bagha a gami. Eghti e bar, an gin mangisi akam akiram. **16** “Ia e Isipin kantrin ikezir ikirimirim uam a ginighnigh. Egh uaghan ia tuavimin iza ikizir igharazibar nguaziba abigha izezir bizir ganizibagh nighnigh. **17** Ia ikizir igharazir kabar ganigha fo, me asebar ziaba fe. Me aser kurar kabar marvir guaba, temeba ko dagiaba ko gol ko silvabar, dar ingari. Ezi God marvir guar kaba bar dar aghua. **18** Ia oragh! Ia deraghvira uari bagh gan, ian tongin gumazitam, ko amizitam, anabatam, ko ikizitam, ia Ikiavira Itir God, en God akirim a gasan marki. Ia God baghvira iki. Egh ikizir igharazibar asebar gin mangi men ziaba fan bar marki. Gumazitam arazir kurar kam damu, a mati temer bir imezim itim, a puv misosi. Eghti gin an ghuzir igiam otogh, ekevegh anang misogh, gumazir avirim gasighasigham. **19** Ia deraghviram oragh! Gumazitam kagh tughiv iki akar dikirizir ki ia ganidir kam baraghan aghuagh suam, a deraghvira iti, biziba puvati. Eghti ian tav akam batueghti, an arazir kuram bar pazi ia damighti, gumazir kuraba ko aghuiba sara ikuvigham. **20** Gumazir kamaghin amim, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amadaghan kogham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharim bar an ekevegham, mati avim isia bar

puvira fei. Eghti bizir kurar akinafarir kam mikemeziba, da gumazir kam kamaghira a bativ mangiti, Ikiavira Itir God anegivamin dughiam otoghti, an ziam kuavaremegham. **21** Ikiavira Itir God, anarira inigh ivezir kuram a daningti, a mangi bar ikuvigham. Egh Akinafarir kamin aven osirizir Akar Dikirizir Gavgavimin itir bizir kuraba, God bar dar a damuva, a gasighasigham. **22** “Ikiavira Itir God, gumazir kamin nguazim damighti, bizir kuraba ko osimtizir aviriba a bativam. Eghti an ovavir borir gin otivamiba, ko gumazamizir kantrin saghuiabar ikegha izeziba, bizir kurar kabar ganam. **23** Eghti ian nguazim, avim bar an isighti, a nguazir kinim gavaghti, salfan dagiaba ko amangsiziba a gizivagh, graziba puvatighi dagheba oparamin danganir aghuiba puvatigham. A Sodom, ko Gomoran nguibar ekiamningin min gan, egh uaghan Atma ko Seboimin ngubamningin min ganam. Nguibar ekiar kaba, Ikiavira Itir God dar aningaghegha bar adagh asighasiki. **24** Eghti kantriba bar dar gumazamiziba bizir kaba baregh azangsigham, ‘Manmagh amizi, Ikiavira Itir God, men nguazim kamaghin a gami? A manmaghsua nguazir kamin aningaghe?’ **25** Egh me uarira uari ikaragh kamaghin mikimam, ‘Bizir kamin mingarim kamakin. Me ti Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, me koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim abighama. Kar, God fomira Isipin kantrin me inigha azenan iza Akar Dikirizir Gavgavir kam me koma a gami. **26** Israelia akirim uan God gasaragha asebar gin ghua dar ziaba fe. Aser kaba, me faragha dagh fozir puvatigha dar ziaba fer puvati. Ezi Ikiavira Itir God fomira dar ziaba fan men anogoroke. **27**

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan gumamazizibar aningaghegha, bizir kurar an Akinafarimin aven osiriziba bar da isa men nguazim ginge. **28** Ikiavira Itir God, uan gumamazizibar aningaghegha atara men nguazimin me asigha tintinibar kantrin igharazibar me amangizi, me datirighin ikiavira iti.” **29** Egha Moses ua kamaghin migei, “Bizir maba, da Ikiavira Itir God, en Godin bizir mogomeba, da muegha a ko iti. Egha, a uan Arazibar e ko en ovavir boribav gia da azenim gati, eghti e dughiabar dar gin mangi kamaghira ikiam.”

30 Moses ua kamaghin migei, “Ki datirighin tuavir kamning isa ian damazibar aning arisi. Eghti datirighin ia aningin tam amisefegh. Ia manmaghin nighnisi, Ikiavira Itir God, deravira ia damuasa ia ifongez, o a ian arazir kuraba bagh ia gasighasighasa ia ifonge? Ikiavira Itir God ia amangiti, ia tintinibar Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ikiam. Eghti bizir kurar kaba ia bativti, ia tuavir ki ia mikemezir kamning uam aning ginighnigham. **2** Egh ia ko ian ovavir boriba navibagh iragh Ikiavira Itir God, ia uan God bagh izi an akaba guizbangira uan navir averiaba ko uan duaba sara bar dar gin mangi, mati ki datirighin ia migei moghin, **3** eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian apangkuvigham. Egh a uabi tintinibar ia amangizi ia ghuezir kantribar ua ia inigh, ia akuvagh ia inigh ua ian nguazimin izam. A biziba bar dar amuti, ia ua deraghvira dapiam. **4** Ia kantrin bar saghuiabar itibar ikiam, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia iti naghira ia inigh, ia akuvagh egh bar ian aku izam. **5** Egh Ikiavira Itir God, ian God ia inigh

izi, ian inazir afeziaba faragha ikezir nguazimin ua ia
 arighti, ia uam an ikiam. Egh ia nguazir kam dapiagh
 egh bar deraghvira ikiam. Eghti a ian ovavir boribar
 amuti, me bizir aviriba ko borir aviriba ikiva, egh bar
 ian inazir afeziabagh afiragham. **6** “Egh Ikiavira Itir God,
 ian God, ia ko ian ovavir boribar amighti, men naviba
 zuegham, mati me gumazimin mikarzir mogomemin inim
 atuzi moghin, God arazir kuraba ian navir averiabar dar
 ghoregham. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, uan navir
 averiaba ko duaba sara bar a gifuegham. Egh kamaghin,
 ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam. **7** “Bizir kurar
 ki ia mikemeziba, Ikiavira Itir God, ian God, dar amuti
 da ian apanir ia gifongezir puvatigha ia gasighasiziba
 me bativam. **8** Eghti ia ua Ikiavira Itir Godin akaba
 baragh an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba
 bar deravira dar gin mangi. **9** Eghti Ikiavira Itir God, ian
 God, ia amir ingangaribar amuti, da bar deraghvirama
 otivam. Eghti ia borir aviriba iki, bulmakaun aviriba
 ikiti, dagher aviriba ian azenibar otivam. Eghti Ikiavira
 Itir God, bizir avirim ia daningisi bar akuegham, mati
 a fomira ian inazir afeziaba bagha amizi mokin. **10** “Ia
 Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavira ko arazir God
 ifongeziba, ko Akinafarir kamin osirizir Araziba, ia bar
 adar gin mangi. Ia uan navibagh iragh uam a bagh izi,
 egh navir averiaba ko duaba sara bar a gifongegh. **11**
 “Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia dar gin
 mangisi iburaghburaghan marki. Ezi Akar Gavgavir kaba
 ian saghon itir puvati. **12** Akar kam overiamin itir puvati,
 ia kamaghin azangan marki, ‘Tina Godin Nguibamin

mavanang a inigh izighiri an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?’ 13 Egha uaghan akar kam ongarimin vongin itir puvati, eghti ia kamaghin azangan marki, ‘Tinara vongin mangi a inigh iziva an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?’ 14 Ezi puvati. Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti. Kamaghin amizi, ia dughia bar zurara an gin mangi. 15 “Ia gan, ki datirighin tuavir pumuning ia bagha aning ati. Tuavir mam, ia an gin mangi, egh ia angamira itir ikirimirir aghuim iki, zurara bar deraghvira ikiam. Egh ia tuavir igharazimin gin mangiti, bizir bar kuraba ia bagh izi ia gasighasighti, ia arimighiregham. 16 Ki kamaghsua ia migei. Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba baragh, egh Ikiavira Itir God, ian God gifuegh an tuavibar gin mangiva an Akar Gavgaviba ko, arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba, bar dar amuva, iki borir aviriba bati bar avirasemegham. Eghti Ikiavira Itir God ian God, nguazir ia mangi ikiamimin, a deraghvira ia damuam. 17 “Egh ia uan navir averiabar aven akam batuegh, uamategh mangi, ikizir igharazibar amamangatighti, me ia gekuti, ia ikizir igharazibar asebar ziaba fi, dar ingangarim damuti, 18 ki guizbangira ia migei, ian apaniba bar ia gasighasigh bar ia agivagham. Eghti ia Jordanin Fanemin vongin iniamin nguazim dughiar ruarimin an ikeghan kogham. 19 Ki datirighin overiam ko nguazimin diaghti, aning nan gan egh fogham, ki guizbangira tuavir kamning ia bagha aning ati. Tuavir mam, Ikiavira Itir God deragh ia damuti ia dughiar ruarimin ikivira ikiam. Eghti tuavir igharazimin,

God ia gasighasigh bar moghira ia kuavaremegham. Ia datirighin tuavir manam amisivam? Ia tuavir aghuimin gin mangasa ki ifonge, eghti ia ko ian ovavir boriba sara angamira ikiam. **20** Ki kamaghsua, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, egh an akaba baragh pamtemin an suiraghvira iki. Ia kamaghin damuti, ia ko ian ovavir boriba, nguazir Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekop, daningasa akam akirizim, ia dughiar ruarimin an iki mamaghira ikiam.”

31 Moses ghua Israelian gumazamiziba bar migirigiar kabar me migei. **2** A ghaze, “Nan azeniba, datirighin 120in oto, ezi ki deraghavira mangi izegh damuan ibura. Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, Nin darorim iza kamaghira tu. Ezi ni Jordanin Fanem girigh vongin mangighan kogham. **3** Ikiavira Itir God, ian God, a uabi ian faragh mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ian damazimin danganir kamin itir ikizibagh asighasighti, ia men nguazim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, Josua ian gumazir dapanimin iki ian faragh mangam. **4** Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin itir ikizir kabagh asighasigham, mati a fomira Amorian atrivimning Sihon ko Ok, aningin nguazimning gasighasighizi mokin. **5** Ikiavira Itir God, bar me isi nin dafarim darigham. Eghti ki ia mikemezi moghin, ia bar me misoghti me arimighiregh. **6** Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. Egh an akirim ragh ia gasaragh, ia ateghan kogham. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh, egh akongiva men atiatingan marki.” **7** Egha gin Moses Josuan diazi, a iza gumazamiziba bar men damazimin tu.

Ezi Moses kamaghin a migei, “Ni tugh gavgavigh egh atiatingan marki. Ni gumamazir kabar faragh mangi, me inigh mangi nguazir Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar aningasa akam akirizir kamin aven mangam. Egh ni men akurvaghti me a iniam. 8 Ikiavira Itir God ni ko iti, egh a nin faragh mangam. An akirim ragh ni gasaragh, ni ateghti ni ikuvighan kogham. Kamaghin amizi, ni nighnizir aviribar amu atiatingan marki.” 9 Ezi Moses Godin Araziba bar da osirigha, Akinafarir Righizir kam isa ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazir dapaniba ko, Livain ababanimin ovavir boribagh aningi. Kar, gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ateriba. 10 Egha Moses kamaghin me migei, “Ia zurara namba 7 azeniba givamin dughiamin, kar azenir ia ua biziba ikarvaghamim. Eghti ia Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam damuva, 11 Israelia bar izi Ikiavira Itir God, en God, a misivamin danganimin otivigh an damazimin uari akuvagh an ziam fam. Dughiar kamin, Livaiba Akinafarir Righizimin aven itir Arazir kaba me bagh dar ponti, me da baragham. 12 Ia gumamaziba ko boriba, ko ikizir igharazibar gumamazir ian nguibabar itiba, me damuti, me bar izi uari akufagh. Egh me Ikiavira Itir God, ian Godin akaba baragh, an atiating an apengan ikiamin fofozim inigh, an Akar Gavgaviba bar deraghvira dar gin mangam. 13 Me kamaghin damuti, men ovavir borir gin otivamiba, kar borir tighar Godin Arazibagh foghamiba, me datirighin da baragham. Egh me arazir Ikiavira Itir God, ian Godin atiating an apengan ikiamin fofozim inigh, egh Jordanin Fanemin vongin

itir nguazir ia iniasava amir kamin iki, zurara Godin
 apengan iki mamaghira ikiam.” 14 Egha Ikiavira Itir
 God, Moses migia ghaze, “Nin ovever dughiam a bar
 roghira ize. Ni Josuan diaghti a ni bagh izi, na bativamin
 Purirpenimin boroghin izeghti, ki ifongezir ingangarir
 a damuamim an akagham.” Ezi Moses ko Josua God
 bativamin Purirpenimin boroghin ghua Godin damazimin
 tu. 15 Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven
 ikia Purirpenimin ize. Egha Purirpenimin tiar akamin
 boroghin tughav iti. 16 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin
 Moses migei, “Ni oragh! Kiran oveghangin, ni mangi uan
 inazir afeziaba ko dakuam. Eghti gin gumazamizir kaba,
 akirim ragh na gasaragh tintinibar nguazir me mangamin
 kamin ikizir igharazibar asebar gin mangegham. Me mati
 poroghamiba uari ataghiragha tintinibar akui mokin.
 Kamaghin, me Akar Dikirizir Gavgavir ki me koma amizir
 kam, me anebigham. 17 Eghti ki dughiar kamin bar men
 aningaghegham. Egh ki me ategh, egh uan guam bar
 men modogham. Eghti me bar moghira ikuvigham. Eghti
 bizir kurar avirim me bativti, me dar gan fogh suam,
 ‘God ti e ko itir puvatizi, bizir kurar kaba e batifi.’ 18
 Me arazir kurar kam damuva, na ategh asebar ziaba
 fam. Eghti men arazir kurar kam bangin, ki dughiar
 kamin uan guam bar men modogh, men akurvaghsi tong
 nighnighan kogham. 19 “Ki datirighin ighiar kam Josua
 ko Moses, gua mikimti, gua uaning bagh an osirigh. Egh
 Moses, ni an Israelian gumazamizibar sure damighti,
 a men navir averiabar ikiti, me zurara ighiar kamin
 akabagh nighnigh, fogh suam, ki guizbangira ikiangsizir

kam me ganiga ghaze, me na ataghiraghsi nighnighan kogham. **20** Ki me inigh nguazir bar aghuir dagheba ikia, bar deraviram aghuir kamin mangam, kar nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akam akirizim. Eghti me nguazir kamin dagher aviribar amiva mikarzir aghuiba ini deraghvira ikiam. Egh dughiar kamin, me nan aghuagh, akirim ragh na gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar amuam. Egh me nan Akar Dikirizir Gavgavim abigh, egh na ategham. **21** Egh Israelia dughiar kurar kamin aven ikiva, ighiar kam ginighnighvira iki a bangam. Eghti men ovavir boriba uaghan, a gifogh a bangam. Eghti ighiamin akaba men arazir kurar me amiziba, men akakagh dar gun me mikimam. Ki tighar me inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamin aven mangam, egha ki men nighnizir kurabagh fogha gifa.” **22** Egha aruer kamra, Moses ighiar kam osirigha an Israelian sure gami. **23** Ezi Ikiavira Itir God, Nunin otarim, Josua migia ghaze, “Ni tugh gavgavigh bizitamin atiatingan marki. Ni Israelia inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamin mangi. Eghti ki zurara ia ko ikiam.” **24** Ezi Moses, Godin Arazibar akaba bar, Akinafarir Righizir mamin deraghavira bar da osiri, egha dar tam ataghizir puvati. **25** An ada osirigha givagha, Livain anabamin ofa gamir gumazibav gei, kar gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam ateriba. Egha me ghaze, **26** “Ia Godin Araziba itir Akinafarir Righizim inigh mangi, Ikiavira Itir God ian Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiamin boroghin anetigh. Eghti a danganir kamin iki, egh Godin gumazamizibar araziba tuisigham. **27**

Ki fo, me gumamazizir akaba batoziba. Datirighin, ki angamira ikiavira itima, me Ikiavira Itir Godin akaba batosi. Eghti ki aremeghti, nan gin, men arazir kurar kam ti mangi bar ekevegham. **28** Ia mangi Israelian anababar gumazir dapaniba, ko ian ingangaribagh amir gumazibar diaghti, me izi nan boroghin izi uari akuvagh tuifigh. Eghti ki overiam ko nguazimin diaghti, aning nan ganti, ki guizbangira akar kabar me mikimam. **29** Ki fo, ki oveghti, nan girakirangin, ia arazir aghuim ko kuram tuisigh aning ginighnighan aghuagham. Egh ia arazir ki ia mikemeziba ategh akirim dagh asaragham. Egh ia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurar bar avirim damuam. Eghti ia amir arazir kaba bangin, Ikiavira Itir God bar ian aningagh, bizir bar kurar aviriba amangiti, da ia bativam.” **30** Egha Moses, Israelian gumamaziziba akuvagha, onger akar kamin itir akabar men sure gamua ghua bar anegifa. Onger akar kamin migirigiaba kamaghin ghu.

32 “O overiam ko nguazim, gua deragh uan kuarimning atigh nan akaba baraghti, ki mikimam. **2** O Israelia, ki kamaghsua, ki uan akamin ian sure damuam. Mati, amozim deraghavira ira grazibagh izima, da otifi. Egha mati mizarazimin ghuariam ira daghebagh amima, da otiva aghua gavgafi. **3** Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Eghti ia gumamaziziba bar moghira Godin gun mikim suam, a bar moghira dera. **4** En God zurara kamaghira iti. A zurara guizin arazibaram ami. A mati dagiar ekier mamin min gavgavigha kamaghira iti. A zurara uan akamin gin ghua egha ifarir puvati. Ezi an araziba bar deragha egha voroghira iti. A guizin

arazimin gin ghua biziba tuisigha egha ifarir puvati. **5**
 Ezi ia kamaghin puvati. Ia gumamazizir ifariba. Ia akaba
 ighavkira, egha akar dikiriziba abisi. Ia gumamazizir
 arazir kurabaram amibara. Bizir kaba bangin, ia Godin
 boribar ikian kogham. **6** Ia bar onanigha fofozitam tong
 ian dapanibar itir puvati. Ikiavira Itir God, a ian afeziam.
 A ian ingarizi ia otivigha datirighin ikizir mamin min
 oto. Ezi kar ti ia an arazir aghuiba ikarvaghasa, arazir
 kurar kamin a gami. **7** “Ia uamategh bizir bar fomira
 fomiram otivizibagh nighnigh. Egh uan afeziaba ko ian
 gumazir aruabar azangsighti, me fomira otivizir bizibar
 ia geghanam. **8** Godin Bar Pin Itim, a nguazir oteviba isa
 da tuiragha, bar vaghvagha kantribar gumamazizibagh
 aningi. A gumamaziziba dapiamin nguaziba, a bar dar
 mitaghniaba me bagha da abigha gifa. A Israelian
 dibobonimin gin ghua, nguazir mitaghniaba arisi, eghti
 me dar ikiam. **9** Ezi Ikiavira Itir God, Israelia, me Jekopin
 adarasi, a ua bagha me amiseveghe men Godin iti.
10 Israelia, ia onanigha pura gumamaziziba puvatizir
 danganimin aminir ekiaba ivair kam garui. Ezi Ikiavira
 Itir God, uabin gara uabi geghuvi moghin, a me akumakua
 deraghavira me geghufi. **11** Ikiavira Itir God, deragha
 Israelian gara me geghuvima, me bizitamin irizir puvati.
 Mati kuarazir bagam uan nguziba mighamin arazarazibar
 da afi, ezi nguziba irasava amima a dar apengan ghua uan
 avizimin da fegha anadima, da irir puvati. **12** Ikiavira
 Itir God uabira, tuavim uan gumamazizibar akakasi.
 Ikizir igharazitamin asetam men akurazir puvati. **13**
 “Ikiavira Itir God, nguazir kamin mighsiaba itir danganiba

men taghizi, me dar gari. Egha me dagher azenibar otivigha givagha itiba da isa, da api. Ezi God dagiar dafabar tongin aparibar haniba inigha me ganingizi, me da isa da api. Ezi olivin temeba bar deraghavira dagiar aviriba itir nguazimin aghuima, God dar olivin boreba isa me ganidi, me da api. **14** Me uaghan, bulmakauba ko memebar oter eborir aviriba isa, da api. Ezi men bulmakaun apuriba ko memeba ko sipsipba deragha mikarziba sarama aghuima, dar oviba avirasemezi, me da api. Ezi men witin aghuiba ko wainin ovizir aghuiba bar derazi, me da api. **15** “Israelia, bizir bar avirim ikia egha bar puvirama apa mikarziba saram aghui. God men ingarizi me otivigha iti. A men Akurvazir Gumazir gavgavim, mati men dagiar ekier gavgavim. Ezi me datirighin akirim ragha a gasaragha anetaki. **16** Me ikizir igharazibar asebar ziaba fema, men arazir kam, Ikiavira Itir God bar men aghuagha navim bar men ikufi. Egha men arazir kam bangin a bar men aningaghegha men atari. **17** Me ikizir igharazibar duar kuraba bagha asizibar ofa gami. Aser kaba, da guizbangin godba puvati. Ezi aser kaba da datirighira iza ian nighnizibar otivizi, ia da fe. Kar ian inazir afeziaba fozir puvatizir aseba. **18** Me Godin men ingarizi me itim ataki. A mati dagiar ekier gavgavimin min me apazazi, me an apazangin mongegha angamira ikiavira iti. Me Godin gavgavir kam bakinighniki. **19** “Ikiavira Itir God, uan otariba ko guivibar arazir kurabar ganigha, an navim bar ikuvizi, an aningaghegha akirim ragha me gasara. **20** Egha a ghaze, ‘Ia borir naviba gavgavigha nan akabar gin zuir puvatiziba. Ki men ganti,

osimtiziba me bativigh me gasighasighti, ki uan guam men modogh, men akuraghan kogham. **21** Me asebar gin ghua dar ziaba fava na gamizi, nan navim bar ikuvigha men aningaghegha men atari. Aser me ziaba fer kaba, da pura godin ifavariba, da guizin godba puvati. Kamaghin, ki ikizir pura bizibar min ikia bar onganizim, ki me isi Israelia bagh me ameghti, Israelian naviba bar ikuvigham. Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam me damighti me ataram. **22** Eghti nan aningagharim dughiar kamin avimin min isiva, nguazir kamin itir biziba bar adar isigham. Egh avim Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin bar nguazimin apengan magirigh, dagiar bar ekar mighsiaba dagh isin apiaghav itibar isigham. (Sheol h7585) **23** Ki bizir kurar aviribar amuti da me bagh izivira ikiam, mati gumazim afuzir aviriba ikia, uan afuzibar nivavira itima, an afuzitam ua itir puvati. **24** Ki me damuti mitiriaba men aghiti, me arimariar guar avirir igharagha gariba iniva arimighiram. Eghti ki asizir atiar igharagha gariba ko kuruzir imezir kuraba itiba amangti, da me giviam. **25** Eghti midorozir ekiam me batoghti, apaniba men gumazir igiaba ko, guivir igiaba, borir aghiriba, ko gumazir ghuriba, me tuavir toribar me misoghinarighti me bar arimighiregham. Eghti marasi, uan dipenibar aven muegh bizir kam baragh, puvira atiatingam. **26** Ikiavira Itir God ghaze, nan nighnizim kamakin, ki ti me gasighasigh bar me kuvaremeghti, gumazamiziba bar me gin amadagh ua me ginighnighan kogham. **27** Egha ki fo, ki kamaghin aghua. Apaniba kamaghin ganigh ua uari fi suam, E uan gavgavibar Ikiavira Itir Godin gumazamizibav

sogha me abini. Men God bizir kam gamizir puvati. Erara Israelia misogha me abini.’ **28** “Israelian gumazamiziba, nighnizir aghuiba men itir puvati. Men nighniziba otevezi me bar ongani. **29** Me ti nighnizir aghuiba ikiava, bizir me gasighasighamin kamin mingarim deragha a gifoghai. Ezi puvati. **30** Men Ikiavira Itir Godin gavgavim, a men dagiar ekier gavgavimin min iti. Egħa a men aghuagħa me ataki. Ezi ia bizir Israelia batozir kam ginighnigh: manmaghsua, apanir vamira Israelian 1,000pla misogha me abini? Ezi manmaghsua apanir pumuning, Israelian 10,000pla misogha me abini? Bar guizbangira, bizir kamin mingarim kamakin: Men God men aghuagħa akirim ragħa me gasara. **31** Apaniba fogħa ghaze, men aseba gavgaviba puvati. Ezi Israelian God gavgavir ekiam iti, mati dagiar gavgavir ekiam. **32** Israelian apanibar araziba bar ikuvigha Sodom ko Gomoran araziba ko magħ għu. Egħa mati wainin ikarizim imezir ekiam itima, an wainin oviziba uagħan imezim ikia misosi. **33** Egħa men araziba, mati wainin dipar me kuruzir imezir kuram itimin an ingari. **34** “Ikiavira Itir God, Israelian apaniba me gamizir biziba isa uan nighnizim gatighavira iti. Egħa me gasighasighamin dughiamin mizuai. **35** Ikiavira Itir God ghaze, Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, kar nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam. Egħti dughiar bar ovezimin me iregh bar ikuvigham. **36** Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazamizibar ganti men gavgavim givagħam. Egħti a men apangkuvigh suam, me nan damazimin osimtiziba puvati. Dughiar kamin, gumazamizir vabara ikivira ikiti,

a men akurvagham. **37** Egh Ikiavira Itir God, kamaghin uan gumamazizibar azangam, 'Ia ti ghaze, aser kaba ian akurvaghamin gavgaviba iti. Ia fomira uarir akurvaghasa da bagha ghue. Ezi datirighin da manmaghin ami? **38** Ia da bagha ofa gamua, da damasa asizibar oviba ko wain me ganingi. Kamaghin, me ti datirighin ian akuragh, danganir kurar kamin ua ia inigh. **39** Ia oragh. Ia kamaghin fogh, ki uabira, ki guizbangira God. Ezi godin tam ua itir puvati. Ki uabi, ki ikirimirir angamira itim gumamazizibagh aniga, egha men duaba isi me ovei. Ki gumazim gasighasigh ua anekirighiti a deragham. Egh ki bizitam damuti gumazitam nan anogoreghan kogham. **40** Bar guizbangira, kirara ki Godin zurara ikiavira itim. Egha ki uan ziar gavgavim akakagha, akar dikirizim kamaghin a gamua ghaze, **41** Ki bar deraghvira uan midorozir sabam amineghti a ghumigh taghtagham. Egh gumamazizibar araziba bar ada tuisigham. Egh ki midorozir sabar kamin uan apaniba ikarvagham. Ki gumazir na gifongezir puvatiziba ikarvagh me misoghti me arimighiram. **42** Na ko misoghamin gumaziba, ki bar me gasirarighiti, men ghuziba nan afuzibar emir magiram. Eghti ki uan midorozir sabam inigh apanibar namnabar ghoram. Ki apanir gumazir kalabusin itiba, bar me misoghinarigham, egh apanir dapanir arizir ruariba itiba ki bar men firibar ghoreghti, men dapaniba iregham.' **43** "O nguazir kamin itir ikizibar gumamaziziba, ia bar Ikiavira Itir Godin gumamazizibar ziaba fi. Ia aseba bar, ia Godin damazimin teviba apir. A gumazir an gumamazizibav sozi me ariaghiriba, a ivezir kuram me daningam. A uan apanibar arazir kuraba

ikarvasi. Egh a uan gumamazizibar nguazim damighti, an an damazimin bar zuegham.” **44** Moses ko Nunin otarim Josua, aning ighiar kamin akar osirizibar gun migeima, Israelia da barasi. **45** Moses Godin akaba bar gumamazizibav keme. **46** Egha ua kamaghin migei, “Ia deragh gan, egh akar ki datirighin ia ganidir kabar gin mangi. Egh ia uaghan Akar Gavgavir kaba uan boribar sure damuti, me uaghan zurara Godin akabar gin mangi. **47** Godin akar kam an akar kinim pu. Bar puvati. A ian ikirimirimin mingarim. Ia deragh an gin mangiva, ia Jordanin Fanemin vongin itir nguazir ia datirighin mangi dapiamin kam, ia dughiar ruarimin an ikiam.” **48** Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **49** “Ni Moapin nguazimin itir Abarimin Mighsiabar mavanang. Mighsiar kaba, da Jordanin Fanemin boroghin iti. Ezi Jerikon nguibam vongin iti. Ni Nebon Mighsiamin mavanabogh, egh munagh Kenanin nguazimin gan. Nguazir kam ki datirighin a isi, Israelia danighti me a iniam. **50** Eghti ni mighsiar kam gisin aremegham, mati nin avebam Aron, Horin Mighsiam gisin areme. Eghti ni uaghan mangi uan inazir afeziaba ko oveaghuezibar nguibamin ikiam. **51** Ni fo, gua fomira Meriba Kadesin Dipar Emimirimin ike, a Senin gumamaziziba puvatizir danganimin aven iti. Egha dughiar kamin, ni ko Aron nan akam batuegha Israelian damazimin nan ziar bar zuezim dikabira. Kamaghin amizi, ni mighsiar kamin ikiva ovegham. **52** Ni saghuiamra iki nguazir kamin ganam. Egh ni an aven mangighan kogham. Kar, nguazir ki Israelia ganidim.”

33 Gumazir God baghavira itir kam Moses, an ovengamin dughiam roghira ize. Ezi God deragh Israelia damuasa, a me bagha Godin azangsisi. **2** Egha a kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, a Sainain Mighsiamin ikegha izaghira, aruemin min Idomin nguazim gisiragha iti. An angazangarim Parandin Mighsiamin ikia, angazangarim uan gumazamizibagh anidi. Ezi an enselin bar aviriba a ko itima, an agharir guvimin, avim ikia bar puvira isia taghtasi. **3** Israelia, me Godin gumazamizibara, ezi a bar me gifongegha, deraghavira me geghuva men gari. Ezi kamaghin, e a bagh uan teviba apirigh, dapaniba avigh an apengan iki, egh an akabar gin mangam. **4** Ia Israelian anababar gumazamiziba ko ian gumazir dapaniba bar, iza uari akuvazi, ki Akar Gavgaviba ia ganingi. Akar Gavgavir e isir kaba, da bizir bar ekiaba, egha da en navir averiabar aven bizir igharazibagh afira. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian atrivimin oto.” **6** Egha Moses Rubenin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ian anabamin dibobonim, bar avirasemeghan kogham. Eghti ia zurara ikivira ikiam.” **7** Egha a Judan anabamin adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Judaba uarir akurvaghasa nin dei, ezi ni me barakigh. Egh men aku izi men igharaz darazi ko ua me akufagh. Eghti me uan apaniba ko misoghamin dughiamin ni men akuragh.” **8** Egha a Livain anabamin adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Livain anabamin adarasi, me ni baghavira itir ingangarir gumazir aghuiba, ni dagiar nin ifongiam gifofoghamin kamning me ganingi. Ni Masan danganim ko Meriban Dipar Emimirimin, men ganigh foghasa

osimtizim me ganingi, ezi men araziba dera. **9** Nin Akar Dikirizir Gavgavim ko nin Akar Gavgaviba, me gavgavigha dar gin zui. Me uan ameboghfeziaba, ko namakaba, ko boribar ifongiabar gin mangan aghua. **10** Egh Livaiba nin Araziba ko bizir ni damuasa me mikemezibar Israelian sure damuam. Eghti me pauran mughuriar aghuim zuiba isi nin damazimin dar arigh, nin ofa gamir dakozimin ofan bar isia mighiribar amuam. **11** Ikiavira Itir God, ni Livain anabamin ofa gamir gumazibar akuraghti me gavgavighi, ni me amir ingangarim bagh bar akongegh. Egh men apanir me gifongezir puvatiziba, bar me dikabiragh me abinighi, me ua dikavan kogham.” **12** Egha a kamaghin Benjaminin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Bar Pin Itim, bar Benjaminin adarazigh ifuegha, dughiaba bar, a men boroghira ikia me avinigha, me geghufi. Ezi me dughiabar an dipizimin deraghavira ikia avughsi.” **13** Egha a kamaghin Josepin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, deragh Josepin adarazir amu. Ki Godin azai, eghti an overiamin itir amozim amadaghti, a Josepin nguazimin izighiriti, nguazir averiamin aven itir dipar aviriba anangiva otiv nguazim gizivam. **14** Eghti Ikiavira Itir God, deragh men azenibar amuti, aruem dagher guar aviribagh isiraghti, da uan dughiamram asegh egh aniam. **15** Eghti mighsiar fomira itiba, datirighin azenibar ingaramin danganir aghuibar otivti, dagher guar avirir aghuiba azenir kabagh izivagham. **16** Josep uan aveghbuabar gumazir dapanimin iti. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin azangisi, eghti a bizir kabar amighi da Josepin anabamin adarazi bativ. Dagher bar aghuiba,

Josepin adarazir nguazimin azenibagh izivagham. Ki
 fo, God fomira Sainain Mighsiamin ikia, temer otevir
 mamın aguabar tongin avir mizariabar aven ikia na
 bativa na migei. Ezi ki fo, a uaghan deraghvira Josepin
 adarazir amuam. **17** Josepin anabam, mati bulmakaun
 atiar apurir komin pumuning itimin min bar gavgafi. An
 otarir mam Manase, an ovavir borir bar avirim, me bar
 gavgavigha, mati bulmakaun kamin komin mam. Ezi an
 otarir igharazim Efraim, an ovavir borir bar avirim, me
 bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin komin igharazim.
 Egh aning uan komin kamningin ikizir igharazibagh
 iniv me akunti, me saghon tintinibar nguazir kamin
 mikebaba bar dagh iregham.” **18** Egha Moses kamaghin
 Sebulun ko Isakarin anabamningin adaraziv gia ghaze,
 “Ia Sebulun anabamin adarasi, ian dagiar ingangarir ia
 ikizir igharaziba ko amiba, da deraviram otivam. Eghti
 Isakar, nin nguibamin itir dagiar ingangarim, a uaghan
 deragh otivam. **19** Egh aning uan ikizir igharazibar
 diaghti me aningın mighsiamin izi, egh me ofan aghuim
 damuam. Egh me bizir ongarir averiamin inizibar dagiar
 ingangaribar amuva, egh gigimin aven modozir bizibar,
 dagiar ingangaribar amuam. Egh ingangarir kamin, me
 dagiar aviriba iniam.” **20** Egha Moses kamaghin Gatin
 anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Gatin
 anabamin nguazim gamizi, an ekefe. Kamaghin amizi, ia
 bar an ziam fi. Gatin adarasi, laionin min, asizim misuegh
 an agharim asigham o, an dapanir inim adeghasa a mizua
 iti. **21** Israelian gumazir dapaniba nguaziba tuiragh uari
 daningasa uari akuvagha, Gatin adarazi bagha nguazir

bar aghuim ginabazi me a ini. Gat inizir nguazir otevir kam, a gumazir dapaniba iniamin nguazimin min ghu. Ezi, Gatin adarazi deraghavira Ikiavira Itir Godin guizin araziba ko bizir a damuasa Israelia mikemezibar gin zui.” 22 Egha a kamaghin Danin anabamin adaraziv gia ghaze, “Danin anabamin adarasi, mati laionin igiam, Basanin danganimin dagiar afamin ikegha uabi ekura izi.” 23 Egha a kamaghin Naptalin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God deragha Naptali gamua egha bizir bar aghuiba isa a ganingi. Ezi men nguazim Galilin Dipar Akarer miriamin ikegha ghua saut ko aruem ghuaghiri naghin amadaghan iraghu.” 24 Egha a kamaghin Aserin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Aserin aveghbuabar tongin bar a gifongegh deraghvira a damuam. Eghti bizir kamin, a bar me gafiragham. Eghti an olivin temeaba bar puvira biti, an olivin borer avirim iniam. 25 Eghti an nguibar ekiaba avinizir divaziba, ainin itiar akar gavgaviba ikiam. Eghti a zurara dar aven deraghvira ikiva, atiatingan kogham.” 26 Egha Moses kamaghin migei, “O Israelia, godin tam ua en Godin min itir puvati. A gavgavir ekiam ko angazangarimin aven midorozir karis gaperagha, ian akurvaghasa ghuariam gisin izi. 27 Godin Zurara Itim, an en mogomer danganim. A zurara uan dafarimningin ian suigha ia ataghirazir puvati. Ia mangi Kenanin nguazim iniamin dughiam a ian faragh mangi, ian apaniba batuegh ia mikemeghti, ia mangi me misoghirarigham. 28 Eghti Jekopin ovavir boriba nguazir kam dapiagh deraghvira ikiti, apaniba ua izi me ko misoghan kogham. Nguazir me itir kam,

dimagarimin ghuariar dipaba izighiri a ruam, eghti wit ko wainin aviriba an otivti me da iniam. **29** O Israelian gumazamiziba, ia bar akongegh! Ikiavira Itir God ian akurvazi moghin, a ikizir igharazitaba kamaghin men akurvaghizir puvati. Ikiavira Itir God mati oramin min ian pigha ian akurvasi. Egh a mati midorozir sabamin min, ian apanibav soghirarighti me arimighiram. Eghti ian apaniba izi uarir apangkuvsi ian azangsigham. Eghti ia me diki me abinam.”

34 Egha Moses Moapin danganir zarim ategha, Nebon Mighsiamin ghuavanabogha, ghua Pisgan Mighsiamin orazimin ghuavanabo, kar Jerikon nguibamin aruem anadi nakin. Egha Moses danganir kamin tughav itima, Ikiavira Itir God, nguazir a Israelia daningamiba bar an aka. Nguazir kam, a Gileatin nguazimin ikegha ghua Danin anabamin nguazimin tu, a notin amadaghan iti, **2** egha ghua Naptalin anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazim ko, Manasen anabamin nguazim ko, Judan anabamin nguazim bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu, an aruem ghuaghiri naghin iti. **3** Egha a Judan anabamin amadaghan sautin nguazir ekiam Mosesin aka. Ezi danganir zarir ekiam, nguibar kam Jeriko an iti, a detin temer aviriba iti. Israelian nguazim, a Jerikon nguazir zarir kamin ikegha ghua Soarin danganimin tu, a sautin amadaghan iti. **4** Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ki fomira Abraham ko Aisak ko Jekop koma akam akirigha ghaze, Ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. Ezi datirighin ki ni ataghizi ni an ganigha gifa. Eghti ki ni ateghti ni an aven mangighan kogham.” **5**

Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a Moapin nguazimin ikiava areme. **6** Egha Ikiavira Itir God, Moapin danganir zarimin Mosesin kuam afa, a Betpeorin nguibamin vongin iti. Ezi datirighin gumazitam fozir puvati, danganir manamin Mosesin mozim iti. **7** Moses 120plan azeniba ikia egha areme. Egha gavgavighvira iti, ezi an damaziba dera. **8** Moses aremegha givazi, Israelia Moapin danganir zarimin ikia a bagha azia a gibua ikia ghua 30plan aruebar tu. **9** Bizir kabar gin, God fofozir aviriba ko nighnizir aghuiba isa Nunin otarim Josua ganingi. Me bar fo, Moses faragha uan danganim iniasa anemisefe. Ezi gumazamiziba Josuan akam baragha, Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizibar gin zui. **10** Bar fomira iza datirighin, Israelian tongin Godin akam inigha izir gumazitam Mosesin min otozir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses ko migei, mati gumazir pumuning uaning ko migei. **11** Ikiavira Itir God, mirakelin igharagha garibagh amuava Isipin atrivim ko an ingangarir gumaziba, ko an nguazim sara bar puv me damuasa Moses amada. Godin akam inigha izir gumazir igharazitaba, me Mosesin min mirakelin kamaghin garitabagh amizir puvati. **12** Moses Israelian gumazamizibar damazimin amizi moghin, me gumazamizibar amuti me atiatingamin arazarazir ekiatabar amighan kogham.

Josua

1 Moses Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim. Ezi gumazim Nunin otarim Josua, a Mosesin akurvasi. Ezi Moses aremezi, Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, **2** “Nan ingangarir gumazim Moses, an areme. Ezi ni Israelian gumazamiziba datirighin me inigh, ia Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ki ia daningamin nguazimin otifigh. **3** Ki Moses ko akam akirigha givagha ghaze, nguazir ia datirighin arua zuir kaba, ki bar da isi ia daningam. **4** Nguazir ia iniamin kamin mitaghniaba, da sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim ikegh mangi, notin amadaghan Lebanonin kantrin mighsiabar otogham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Faner ekiamin otogh, mangi Hitian nguaziba bar ada inigham. Egh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. **5** Eghti ni Josua, Ki Moses ko ikezi moghira, ki ni ko ikiam. Ki zurara ni ko iki, egh ni ategh mangan kogham. Ni nguazimin angamira ikiamin dughiamin, gumazir taba ni misogh ni abiraghan kogham. **6** “Ni mitigh gavgafigh, egh akongan marki. Ni gumazamizir kaba inigh mangiti, me nguazir kam iniam. Ki fomira nguazir kam me a iniasa, ki men inazir afeziaba ko akam akirigha gifa. **7** Ni mitigh bar gavgavigh akongan marki. Egh bar deravira nan Akar Gavgaviba, dar gin mangi. Akar Gavgavir kaba, nan ingangarir gumazim Moses, faragha ni ganingi. Ni guizbangira bar adar gin mangiva, egh tuavir agharir kiriamin zuiba ko tuavir agharir guvimin zuiba dar mangan marki. Ia bar Akar Gavgavir kabar tamin tuavim ataghiraghan marki. Ni

kamaghin damuva, ni danganir manamin mangam, ni
 osimtizer tam batoghan kogh, deravira ikiam. **8** Ni Akar
 Gavgavir kabar Akinafarim bakinighnighan marki, ni
 arueba ko dimagariba bar deravira Akar Gavgavir kabar
 ganiva, dar poniva dagh nighnighvira iki, egh bar dar amu.
 Egh ni kamaghin damuti, bizir igharazir ni gin damuamiba
 deragh kamaghira ikiam. **9** Ki Ikiavira Itir God, nin God, ki
 ni mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ni mitigh gavgavigh
 atiatingan marki. Egh ni managh mangam, ki uaghan
 ni ko mangam.” **10** Ezi Josua kamaghin gumazamizibar
 gumazir dapanibav gei, **11** “Ia danganir e itir kamin aven
 daruva, gumazamizibav kintima me uari bagh daghetaba
 isamigh, biziba akirighti, da iki. Aruer pumuning givaghti
 mizezimin, e Jordanin Fanem girigh vongin mangiva
 Ikiavira Itir God, en God, e daningamin nguazim iniam.
 Eghti nguazir kam, kar en nguazimra.” **12** Ezi Josua
 kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen
 anabar me tuirazimningin mam, me migia ghaze, **13**
 “Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim
 Moses, ia mikemezir akabagh nighnigh. A ghaze, Ikiavira
 Itir God, Jordanin Faner miriamin aruem anadi naghin
 itir nguazim ia daningam. Eghti ia an iki deravira navir
 amirizimin iki avughsam. **14** Moses, Jordanin Fanemin
 nguazir vuer kam, an aruem anadi naghin itir nguazim, a
 ia ganingi. Eghti ian amuiroghboriba ko asiziba an ikiam.
 Eghti ian midorozir gumaziba, me bar uan midorozir
 biziba inigh Jordanin Fanem giregh vongin mangi uan
 aveghbuabar faragh mangi. Egh men akuragh midorozim
 damu. **15** Ia me ko kamaghira damu mangi, Ikiavira

Itir God me ganidir nguazir kam, me bar moghıram an danganıba bar a da inıgh, dar apiagham. Eghti ia gın uamategħ uan nguazimın izam. Kar, Ikiavira Itir Godın ingangarir gumazim Moses, ia ganingizir nguazim, a Jordanın Fanemin aruem anadi naghın iti, ia a dapiam.”

16 Ezi gumazir kaba Josuan akam baregha ghaze, “Ore, bizir nı e mikemezıba e bar moghıra dar amuam. Ezi danganir nı e amadıba e bar dar mangam. **17** E nı migeir akaba bar moghıra dar gın mangam, mati e faragħa zurara Mosesın akabar gın zui. Eghti Ikiavira Itir God, Moses ko ikezi moghıra nı ko ikiam. **18** Eghti tina nın akam barazir puvati, an aremegham. Nın akam batozir gumazamizıba, me arimighıram. Kamaghın amizi, nı tugh gavgavıgh atiatingan marki!”

2 Dughıar kam, Israelia Sitimın nguıbamin ikiavıra ikia, Nunın otarım Josua gumazir pumuning amada, eghti aning mangı modogh Jerikon nguıbam, ko nguazir an boroghın itibar ganam. Ezi aning ghua tuavimın amizir mamin dipenimın oto. Amizimın ziam Rahap, aning an dipenimın iti. **2** Ezi gumazir maba aning baregha ghua kamaghın Jerikon atrıvim migia ghaze, “Nı deravıra ganıgh. Israelian gumazir maba datirıghın dimangan iza en nguıbamin aven ikiava mogomemın an gari.” **3** Ezi atrıvim kamaghın oregha gumazir maba amadazi, me ghua Rahap migia ghaze, “Gumazir mogomebar en kantrin ganasa izezıba, me nın dipenimın iti. Nı me amadaghti me azenan izi. E fo, me en kantrin averiam bar mogomebar an ganasa ize.” **4** Guızbangıra, Rahap gumazir kamning modo. Egħa atrıvim amadazir gumazıbagħ ifara

ghaze, “Are, gumazir maba nan dipenimin ize. Ezi ki me gifozi puvati, me ti nguibar manamin ikegha ize. **5** Me guaratizimin nguibar ekiamin tiar akar ekiam asasava amima, gumazir kaba ua danganir kam ategha ghue. Ki fozir puvati, me manmaghira ghue. Ia ti zuamira men gin mangiva me batogham.” **6** Guizbangira, Rahap ifaragha Israelian gumazir kamning inigha dipenimin uanaga ghuriamin bar pin dadar ikiziba itibar apengan aning modo. **7** Ezi atrivimin ingangarir gumaziba Rahapin akam baregha nguibar ekiam ategha zuima, nguibamin tiar akamin garir gumaziba zuamira nguibamin tiar akam asara. Ezi atrivimin ingangarir gumaziba ghua gumazir moga garimning buri. Me aning buria arua ghua Jordanin Faner miriamin oto. **8** Ezi Israelian gumazimning tighar dakuasava amima, Rahap aning iti naghin pin ghuavanabo. **9** Egha kamaghin aning migei, “Ki fo, Ikiavira Itir God, kantrin kam isa Israelia ian agharim gati. Ezi ki guizbangira gua migei, atiatir bar ekiam en itima, agorogem e misozima, aghariba en amira. **10** E kamaghin oraki, ia Isipin kantri ategha izir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi, ia a giregha azenan ize. Egha e uaghan kamaghin oraki, ia Amorian atrivir pumuning, Sihon ko Ok, ia aningin midorozir gumaziba sara Jordanin Faner vuemin aruem anadi naghin bar me misoghezi me ariaghire. **11** E migirigiar kam baregha bar ian atiatigha ikia, en aghariba en amira. E datirighin gavgaviba bar puvati. Guizbangira, ian God, a Ikiavira Itir God, an overiar pin itim ko nguazimin God. **12** Kamaghin ki guan azangsis, datirighin Ikiavira

Itir Godin damazimin, ki faragha deravira gua gamizi moghin, gua nan adarazi deragh me damu. Egh gua akar dikirizim na koma a damuva, ababanir tam nan akaghti ki fogh suam, gua guizbangira deragh e damuam. **13** Ia nan afeziam ko amebam, ko nan doziba ko nan afumiba ko men adarazi bar me ateghti, me angamira iki.” **14** Ezi gumazimning kamaghin amizimin akam ikaragha ghaze, “Ga ni mikemezi moghin, damighan koghti, God mar ga gasighasikigh. Eghti ni bizir ga amizibar gun mikemeghan koghti, Ikiavira Itir God, nguazir kam e daningamin dughiam, ga guizbangira ni ginirigh nin kuarkuvigh deraghvira ni damuam.” **15** Rahapin dipenim bar nguibar ekiamin divazir ekiamin poroghav iti, ezi an windua divazir ekiam gisirara iti. Ezi Rahap benir mam inigha dipenimin aven a ikegha, winduan anakunizi, a divazir ekiamin azenan iraghu. Egha gumazimning amadazi, aning benir kamin suigha azenan ghuaghiri. **16** Ezi Rahap kamaghin gumazimning migei, “Gua aruer pumuning ko mikezimin mighsiabar modogh. Eghti gumazir gua buriba ua Jerikon izeghtima, gua uamategh uan adarazi bagh mangi.” **17** Ezi gumazimning kamaghin Rahap migei, “Ga ni mikemezi moghin ni biziba bar dar amighti, ga ni ko dikirizir akatam abighan kogham. **18** Ni deragh oragh, Israelia izi nguibar kamin otivamin dughiamin, ni benir agheviri ga ni ganidir kam, isi uan winduan ga izaghirizir kamin aneguragh. Egh ni uan afeziam ko amebam ko doziba ko afumiba ko uan adarazi bar me inigh uan dipenimin aven me akufagh. **19** Ian tav dipenim ateghiva nguibamin otogh azenan tuavimin mangiti,

me a misueghti an aremegham, kar an osimtizim. Eghti dipenimin aven iti tav aremeghti, ga an osimtizim ateram. **20** Eghti ni bizir ga amizir kabar gun Jerikoia mikemeghti, ga ni ko dikirizir akar kaba puvatigham.” **21** Ezi Rahap kamaghin aning ikaragha ghaze, “Are. Ki gua mikemezi moghira damuam.” A kamaghin aning mikemegha aning amadazi aning zuima, a benir agheviri kam inigha uan dipenimin winduan anegura. **22** Ezi gumazir kamning ghua aruer pumuning ko mikezimin mighsiabar modoghav iti. Ezi atrivimin ingangarir gumaziba aning buria aningin apizir puvatigha, uamategha Jerikon ghue. **23** Ezi gumazir kamning gin mighsiaba ategha, Jordanin Fanem girigha vongin ghua Nunin otarim Josua batogha, bizir otivizir kabar gun a migei. **24** Aning kamaghin Josua migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nguazir kam bar e ganigha gifa. Gumazamizir an itiba bar en atiatigha aghariba men amira.”

3 Eghe bar mizaraghara, Josua Israelia ko dikavigha, Sitimin danganim ategha ghua, Jordanin Faner miriamin danganim aghuigha iti. Me tighar fanem girigh vongin mangam. **2** Aruer pumuning ko mikezimin gin, gumazir dapaniba danganir me itimin averiam garuava kamaghin gumazamiziba bar me migei, **3** “Ia ganti, Livain adarazir ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir God, ian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangiti, ia danganir kam ategh men girara mangi. **4** Ia faragha kagh izezir puvati, kamaghin, me faragh mangi tuavim ian akakagham. Egh ia mangi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghram a tivagh mangan marki. Ki bar ian

anogoroke. Ia kilomitan vamira a danigh an girakirangin iki mangi.” 5 Ezi Josua kamaghin gumazamizibav gei, “Ia uarira uari akiriva, Godin damazimin zuegh iki. Ia gan, Ikiavira Itir God gurunzaraghan digavir kuram gamir biziba ian tongin dar amuam.” 6 Egha gin Josua ofa gamir gumazibav gei, “Ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh gumazamizibar faragh mangi.” Ezi me a gupugha men faragha zui. 7 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Datirighin ki Israelian damazimin nin ziam fiti, me kamaghin fogham, ki fomira Moses ko ikezi moghin, ki ni ko ikiam. 8 Eghti ni kamaghin ofa gamir gumazir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupuziba me mikim suam, ‘Ia mangi Jordanin Faner miriamin otivigh, egh tong sivagh mangi dipamin aven pura tuivigh iki.’” 9 Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Josua kamaghin Israelia migei, “Ia roghira iziva Ikiavira Itir God, ian God, an akam baragh. 10 Ia datirighin gantima, God en akuragh Kenania, Hitia, Hivia, Peresia, Girgasia, Amoria, ko Jebusia me batuegham. Ia tuavir kamin Godin gavgavimin ganigh fogh suam, Angamira Itir God, guizbangira en tongin iti. 11 Egh ia datirighin ganti, nguazir kamin gumazamiziba, bar me gativamin Ekiam, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ian faragh mangi, Jordanin Fanem girightima dipam bighirigham. 12 Ia datirighin 12pla gumaziba, vaghvagh Israelian anabar 12pla, me a misefegh. 13 Egh ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangam. Egh me mangi men dagariba Jordanin Fanemin magiriti, dipam dutugh ua ivemaran kogham, eghti agharir guvimin amadaghan

izaghirir dipaba, buighiva ghuavanang mighsiamin min tughiv ikiam.” Akar Dikirizir Gavgavimin Boksar kamin God, a nguazir kamin gumazamiziba bar me gativamin Ekiam. **14** Ezi Israelia danganir me itim ategha Jordanin Fanem girigh mangasa zui. Ezi ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha men faragha zui. **15** Dughiar kam, me dagher igiaba asir dughiam, ezi Jordanin Fanem aperiar bar ekiaba otifi. Ezi ofa gamir gumaziba ghua faner miriamin otivigha, uan dagariba isa dipam gaghui. **16** Ezi dipam bar pirigha ivemari puvatigha, buigha mighsiar mamin min tughav iti. Fanem bua ghuavanaga Adamin nguibar ekiamin tu, a Saretan nguibar ekiamin boroghin itir nguibam. Ezi fanemin dipar ivemara Amangsizim Itir Dipar Akaremin zuim, a bar misingi. Ezi gumazamiziba fanemin vongin ghua Jerikon nguibamin boroghin oto. **17** Ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha Jordanin Faner torim mitivigha mamaghira itima, Israelian gumazamiziba nguazir dakirtizimin ghua fanemin vongin otifi.

4 Israelian gumazamiziba bar moghira Jordanin Fanem girigha vongin ghuezima, Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, **2** “Ni Israelian anabar 12plan aven vaghvagh 12plan gumaziba, amisefegh. **3** Egh me mikemeghti me ua mangi ofa gamir gumaziba, Jordanin Fanemin tongira tuivigha ikezi naghin, dagiar 12pla inigh. Egh dagiar kaba inigh danganir ia dimangan ikiamimin mangi.” **4** Ezi Josua 12plan gumazir miseveziba, men diazi me izi. **5** Ezi a kamaghin me migei, “Ia Jordanin Fanemin magiri

an tongira mangi. Ikiavira Itir God, a en God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ofa gamir gumaziba a gupugha Jordanin Fanemin tongira iti. Ia men boroghin mangi me gitagh 12plan dagiaba inigh uan dipizibar da ater izi, Israelian anababar ababanim damuva da inigh kagh izi. **6** Eghti dagiar kaba kamaghin ikiti, gumazamiziba dar gan Ikiavira Itir God amizi otivizir bizir ekiabagh nighnigham. Eghti gin, ian ovavir boriba dar gan kamaghin ian azangsigham, manmaghin amizi dagiar kaba kagh iti? **7** Eghti ia kamaghin me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, Jordanin Fanem abighizi, dipam dakezir dughiamin, me dagiar kaba ini. Egh dagiar kaba kagh ikiti Israelia dar gan, dughiar kam ginighnigh mangivira ikiam.” **8** Ezi Israelian 12plan gumaziba Josua mikemezi moghin ami. Me ghua Jordanin Fanemin tongira ghugha dagiar 12pla ini, dar dibobonim 12plan Israelian anababar min ghu, mati Ikiavira Itir God Josua mikemezi mokin. Egha me da inigha iza danganir me aghuigha itimin ada ariki. **9** Egha Josua uaghan Israelia mikemezi me 12plan dagiar maba inigha Jordanin Fanemin tongira ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha mitighav ikezi naghin, da ase. Ezi dagiar kaba ikia mamaghira iti. **10** Dughiar kam, ofa gamir gumaziba Jordanin Fanemin tongira mitivighav ikia mamaghira itima, Ikiavira Itir God Josua mikemezir biziba bar otivigha gifa. Kar Moses, Josua mikemezir biziba. Ezi gumazamiziba zuamira ghua vongin otifi. **11** Egha me ghua vongin otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin

Boksiam gisaghpugha, uaghan ghua vongin otivigha,
 gumazamizibar faragha mitifi. **12** Ezi Moses mikemezi
 moghin, Rubenin anabamin midorozir gumaziba ko, Gatin
 anabamin midorozir gumaziba ko, Manasen anabar me
 tuirazimningin mam, men marazir midorozir gumaziba,
 me midorozir biziba inigha misoghasava amua men
 faragh zui. **13** Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin
 ghua Jerikon nguibamin boroghin danganir zarimin otifi.
 Midorozir gumaziba, men dibobonim 40,000in boroghin
 tu. **14** Dughiar kamin, Israelia Ikiavira Itir God amizir bizir
 kabar gara Josuan ziam fe, mati me faragha Mosesin ziam
 fezi mokin. **15** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia
 ghaze, **16** “Ni Akar Gavgavim isi ofa gamir gumazibar
 aning suam, Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
 gupugh Jordanin Fanem ategh azenan izi.” **17** Ezi Josua
 kamaghin me migei, “Ia Jordanin Fanem ategh azenan
 izi.” **18** Ezi ofa gamir gumaziba ghua vongin otivigha
 uan dagariba dipar apinim ditima, dipam zuamira mati a
 faragha izi moghin ua ivemara iza uan danganim inizi,
 aperiau uam oto. **19** Ezi Israelia, faragha zuir iakinimin,
 an dughiar namba 10, me Jordanin Fanem abigha ghua
 Jerikon nguibamin boroghin aruem anadi naghin ikia,
 danganir Gilgalin nguibamin boroghin itim aghuigha
 a gapia. **20** Ezi dagiar 12plan me Jordanin Fanemin
 iniziba, Josua Gilgalin ada isi uarigh isin dafasa gumazibav
 gei. **21** Egha Josua kamaghin Israelia migei, “Gin izamin
 dughiamin, ian ovavir boriba uan afeziabar azangam,
 ‘Me tizim bagha dagiar kaba kagh ada ariki?’ **22** Eghti
 men afeziaba kamaghin me mikim suam, ‘Dagiar kaba,

kar Jordanin Fanem dakezi nguazim otozi, Israelia dipam abigha iza vongin otivizir dughiamin ababanim.’ **23** Ki dagiar kaba kagh ada ariki, da kamakin, Ikiavira Itir God, ian God, fomira Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi ia iza vongin izezi moghin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi ia iza vongin otifi. **24** Ezi danganiba bar dar gumazamiziba Ikiavira Itir God amizir bizibar gan an gavgavim gifoghasa, a bizir kabagh ami. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengan iki, egh an ziam fi mamaghira ikiam.”

5 Ezi Amorian atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, ko Kenanian atrivir Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin itiba, uaghan kamagh oraki, Ikiavira Itir God Israelia bagha Jordanin Fanem gamizi, a dakezi, me vongin ghue. Bizir kam me gamizi, me Israelian atiatia naviba me ginivima, agharapaniba bar men amirazi me iti. **2** Ezi dughiar kam Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni dagiabar asiatabar ingarigh da amineghti da bar ghumighti, ni Israelian gumazir faragha mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, ni dar aghoregh.” **3** Ezi Josua dagiabar asiar dozibar ingarigha, mighsiar dozir mamin Israelian gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghore. Mighsiar kam, me kamaghin a dibori, Mighsiar Mikarzir Mogomebar Iniba Aghorim. **4** Josua bizir mingarir kam bagha men, mikarzir mogomebar inibar ghor. Gumazir Isipin kantri ategha iziba, me gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire. **5** Gumazir Isipin kantri ategha azenan iziba, me bar

men mikarzir mogomebar inibar aghore. Ezi otarir amebaba gumazamiziba puvatizir danganimin oteziba, me tighar men mikarzir mogomebar inibar aghoram.

6 Fomira Ikiavira Itir God men inazir afeziaba bagha akam akira ghaze, a nguazir bar aghuim me daningam, eghti nguazir kam, biziba an iki aghung bar deraghviram otivam. Ezi me Isip ategha men aviriba Ikiavira Itir Godin guizin akamin gin zuir puvati. Ezi God ghaze, gumazir akaba batozir kaba, merara nguazir bar aghuir kamin ganighan kogham. Kamaghin, Israelia 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim tintinibar arua ghua, gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar moghirama ariaghire. **7** Me fomira gumazamiziba puvatizir danganimin zuir dughiamin, men otarir men danganiba iniamiba, me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Kamaghin, Josua datirighin men mikarzir mogomebar iniba aghori. **8** Me danganir kamin gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghore, eggha Israelia danganir kamin ikiavira itima gumazibar duaba misingi. **9** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze, “Ia faragha pura Isipian ingangarir gumazir kinibar min ikia bar aghumsiki. Ezi ki datirighin ia da aghumsizir kam batoke.” Kamaghin datirighin danganir kam, me Gilgal a garigha a diboravira iti. **10** Dughiar kamin Israelia Jerikon nguibamin boroghin danganir zarimin, Gilgalin danganim aghuigha an iti. Eggha iakinir faragha zuim, Nisan, an dughiar 14in guaratizimin, me Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamua ghuavira iti. **11** Eggha amimzaraghan Israelia Kenanin

kantrin rais ko baliba ko witba ini. Me baliba tuegha, brethin yis puvatizibagh amuava, da api. **12** Dughiar kamin girara dagher mana ua iri puvati. Ezi Israelia, Kenanin nguazimin daghebaram api. Me uamategha mana isir puvati, egha azenir kamra me Kenanin nguazimin otivaghilir daghebaram api. **13** Dughiar mamin Josua Jerikon nguibamin boroghin itir danganimin ikia, kogha garima gumazir mam tugh midorozir sabar ghuntizimin suira. Ezi Josua gumazir kam bagha ghua kamaghin an azara, “Ni en midorozir gumazitam, o ni en apanim?” **14** Ezi gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ian midorozir gumazim ko, ian apanim puvati. Ki Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim.” Ezi Josua uan tevimning apirigha guam isava nguazim biragha an ziam fa ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Ki tizim damuasa ni ifonge?” **15** Ezi Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin Josua migei, “Nguazir ni isin tughav itir kam, kar anogoroghezir nguazim, a Godin nguazimra. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh.” Ezi Josua uan dagarir asuaba sue.

6 Dughiar kamin Israelia Jerikon nguibamin boroghira ize, kamaghin amizi Jerikon atrivim, nguibamin aven zuir tiar akam pamtemin anesara. Eghti gumazamiziba an aven izi, azenan mangan kogham. **2** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Ni oragh. Ki Jerikon nguibam ko, an atrivim ko, an midorozir gumazir gavgaviba, da isi ni daningam. **3** Ni uan midorozir gumaziba ko dughiar vamiran Jerikon nguibam gighuv daru. Egh ia 6plan

aruebar kamaghira damu. **4** Egh ofa gamir gumazir 7pla mikemeghti, me vaghvagh sighar sipsipin apuribar kombar ingariziba inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragh mangi. Eghti namba 7 aruemin, ni uan midorozir gumaziba ko 7plan dughia bar nguibam gighu daru. Eghti ofa gamir gumaziba me sighabagh ivi ia ko nguibam gighu daru. **5** Egh ni oraghti ofa gamir gumaziba sighabagh iviti dar arareba mangi ruaraghti, ia bar moghira bar pamten tiariba akar dimti, nguibar ekiar kamin divazim bar akarighiregham, eghti midorozir gumaziba bar moghira Jerikon nguibamin aven mangi.” **6** Ezi Nun otarim Josua, ofa gamir gumazibar diazi me izima, a kamaghin me migei, “Ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh a gisaghpugh. Egh 7plan ofa gamir gumaziba sighaba ater Boksiamin faragh mangi.” **7** Egha gin Josua gumazamizibav gei, “Ia datirighin mangi. Ia mangiva Jerikon nguibam gighu daruti, midorozir gumaziba Ikiavira Itir Godin Boksiam, an faragh mangi.” **8** Ezi me Josua mikemezi moghin ami. Egha ofa gamir gumazir 7pla ghua Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha ghua, uan sighabagh ivi. Ezi ofa gamir gumazir maba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha men gin zui. **9** Midorozir gumazir maba, ofa gamir gumazibar faragha zui, ezi marazi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin gin zui. Egha me zuir dughiamin 7plan ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. **10** Josua faragha gumazamizibav gia ghaze, “Ia dim niginim damu bizitam mikiman marki, mangi dughiar ki dimsi akar gavgavim ia daningam. Dughiar kamra, ia pamtem

dimam.” **11** Kamaghin, Josua ofa gamir gumaziba amadazi, me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha, Jerikon nguibam dughiar vamiran a gighuagha arui. Egha uamategha iza dimagarimin, danganir me itimin iti. **12** Egha Josua bar mizaraghara dikavizi, ofa gamir gumaziba ua Ikiavira Itir Godin Boksiam gupugha zui. **13** Ezi ofa gamir gumazir 7pla sighar 7pla givia, ghua Ikiavira Itir Godin Boksiamin faragha zui. Ezi midorozir gumazir maba ofa gamir gumazibar faragha zuima, marazi gin iti. Ezi sighabar ararem ghuavira iti. **14** Me aruer pumuningin kamaghiram amigha, uamategha iza danganir me itimin otifi. Me 6plan aruebar kamaghirama ami. **15** Aminim tirazi kar aruer namba 7in aruem, me dikavigha Jerikon nguibamin ghua faragha amizi moghin uam a gighuagh arui. Egha aruer kamra, me 7plan dughiaabar a gighuagh arui. **16** Me a gighuagha arua ghua namba 7in dughiamin, ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Josua kamaghin gumazamizibav gei, “Ikiavira Itir God, nguibar kam isa en agharim gatigha gifa. Kamaghin, ia pamten tiariba akar. **17** E nguibar ekier kam ko an aven itir biziba e bar dagh asighasigham. E ofan mamin min bar da isi Ikiavira Itir God daningam. Eghti Rahap, dagiaba bagha gumaziba ko akuir amizir kam. A gumazir e Jerikon nguibam gifofoghasa amadazimning modo. Kamaghin a uan adarazi ko, e me misueghti me aremeghan kogham. **18** Ia oragh. Ia nguibamin bizir asighasighizitam inigh kagh izan, ki bar ian anogoroke. Ia bizitam inigh kagh izeghti, osimtizim ko dughiar kuram Israelia itir danganimin otogham. **19** Bizir me

silva ko gol ko bras ko ainin ingariziba, kar Ikiavira Itir Godin bizibara. Ia da inigh izi an dagiar dipenimin dar arikigh.” **20** Josua akar kaba me ganigha givazi, ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, gumazamiziba oregha bar pamten tiariba akarima, Jerikon nguibamin divazir gavgavim akaraghire. Ezi gumaziba maghira bar aven ghuegha uari bagha nguibam ini. **21** Egha me Jerikon gumazamiziba, midorozir sababar bar me misoghezi me ariaghire. Egha men gumazir igiaba ko ghuriba sara me, me misozi me ariaghire. Egha uaghan men asiziba sara misoghezi da ariaghire. **22** Ezi Josua faragha Jerikon nguibam modogh an ganasa amadazir gumazimning migia ghaze, “Ia faragha akam akirizi moghin, gua aven mangi, amizir dagiaba bagha gumaziba ko akuim, an dipenimin mangi a ko an adarasi, me inigh azenan izegh.” **23** Ezi gumazir igiar faragha moga nguibamin ganizimning aven ghua Rahap ko, an afeziam ko amebam ko, an doziba, ko an adarasi, bar me inigha azenan izegha me isava Israelia itir danganimin azenan me ati. **24** Ezi gin me nguibam avim a gatizima a isima, an aven itir biziba bar moghira isi. Egha me nguibar ekiamin aven itir silva, gol, bras ko ainin maba inigha Ikiavira Itir Godin dagiar dipenimin aven da ariki. **25** Ezi amizir dagiaba bagha gumaziba koma akuir kam Rahap, a faragha gumazir moga Jerikon ganasa ghuzir pumuning modo. Kamaghin, Josua a ko an adarazi ataghizi me ikia iza, datirighin Rahapin ovavir boriba Israelian aven ikiavira iti. **26** Ezi dughiar kamin Josua akar gavgavim isa gumazamizibagh aniga ghaze, “Gumazitam ua Jerikon nguibar kamin ingarighti,

Ikiavira Itir God, a gasighasigham. A ua nguibar kamin ingangaritam damighti a dikavighti, an otarir ivariam ovengam. Egh a nguibar kamin tiar akar ekiabar ingarti, an otarir abuananam ovengam.” 27 Ezi Ikiavira Itir God Josua ko ikiavira iti, kamaghin gumazamizir kantrin kamin danganiba bar dar itiba, bar moghira iza ziar ekiam isa Josua ganidi.

7 Ikiavira Itir God, faragha kamaghin migia ghaze, Israelia Jerikon nguibam dikabiraghiva, anogoroghezir bizitam inian kogham. Ezi Israelia akar kam batoke. Karmin otarim Akan, bizir maba ini. Karmi a Sapdin otarim, ezi Sapdi a Seran otarim, a Judan anabamin mav. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin navim bar Israelia bagha pamten an isi. **2** Ezi Josua Jerikon nguibamin boroghin ikia gumazir maba amangizi, me Ain nguibamin ghue. Ain nguibam, a Betelin nguibamin amadaghan, aruem anadi naghin iti. A Betavenin nguibamin boroghin iti. A danganir kamin, modogh daru an ganasa me migei. Ezi me ghua Ain nguibamin garagha arui. **3** Egha gumazir kaba gin uamategha iza Josua migei, “Ni bar midorozir gumaziba amangighti me mangan marki. Ni 2,000 o 3,000in midorozir gumazibara amangighti me mavanang Ain gumaziba ko misogh. Ai, a nguibar ekiam puvati. Ni midorozir gumazir aviriba amangan marki.” **4** Kamaghin amizi, Josua Israelian midorozir gumazir 3,000in gumazibara amangizi me Ain nguibamin ghuavanangi. Ezi Ain gumaziba men agintizi me zuamira ua izaghire. **5** Ain midorozir gumaziba uan nguibamin divazimin tiar akamin ikegha Israelian, agintigha ghua

dagiaba abizir danganimin tu. Egha mighsiamin zuir tuavimin uaghiri. Me 36plan Israelian gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi Israelian gavgaviba bar givazi me bar atiatingi. **6** Ezi Josua bizir kam ginighnigha bar osemegha uan korotiam abigha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin irigha, uan guam isa nguazim gati. Ezi Israelian gumazir dapaniba me uaghan Josua ko iregha, kamaghira ikiavti aruem iraghu. Egha me uan osimtizim akakaghasa nguazir minemniaba isa uan dapanibagh aghui. **7** Ezi Josua ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni tizim bagha e inigha Jordanin Fanemin vongin danganir kamin ize? Ni ti e isi Amorian agharim datighti me bar e gasighasighasa? Ni e ateghti e Jordanin Fanemin vongira ikian aghua? **8** O Ekiam, ki ua manmaghin mikimam? Israelia apanibar atiatigha uam ekuigha ara ize. **9** Eghti Kenanian gumaziba ko nguibar kamin itir gumazamiziba bar bizir kamin migirigiam baragham. Egh me ti e ekiarugh bar e misueghti e arimighiregh, nguazir kamin ziaba ua puvatigham. Egh me ti ni dipova nin ziar ekiam abiragham. Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh bizir tizim damuam?” **10** Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni dikafigh. Ni tizim bagha nguazim girighav iti? **11** Israelia arazir kuram gamigha gifa. Ki faragha Jerikon nguibamin biziba inian men anogoroke, ezi me nan akam batoke. Egha bizir ki asighasighasa mikemeziba, me da inigha, ifara bizir kaba, uan bizibar tongin da monge. **12** Bizir kam bangin, Israelia tugh uan apaniba ko misoghan gavgaviba puvati. Me datirighin bar moghira ikuvigham, kamaghin amizi,

me uan apanibar ari. Bizir ki ian anogorogheziba, ia dagh asighasighan koghti, ki ua ia ko ikian kogham.

13 “Ni dikafigh. Egh mangi gumazamizibav kemeghti, me uari akirigh zuegh, egh gurum mizaraghan nan damazimin izi. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Ia Israelia, bizir ia inian ki anogorogheziba, ia da inigha gifa. Ia bizir kaba batueghan koghiva, egh uan apaniba abiraghan kogham. **14** “Kamaghin amizi, ia gurum mizaraghan vaghvagh uan anababar aven iki na bagh izi. Ki anabar tamin ziam diboroghti a izi. Egh anabar kamin aven itir ikizibar ganiva, ikizir tamin ziam diboroghti, a izi. Egh ikizir kamin aven itir darazir gan dipenibar aven itir darazi diponti, me izi. Eghti gin dipenir kamin itir gumaziba uaghan vaghvagh bar na bagh izi. **15** Eghti bizir ki anogoroghezir kaba inizir gumazim, ia an suiragh, a ko an amuiroghboriba sara, me daboroghti, me isigh arighiregh. Egh an biziba bar da sara, uaghan da tueghti da isigh. Gumazir kam a bar arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami, ezi Israelia aghumsizir bar ekiam ini. Egha nan gumazamiziba na ko dikirizir akam abiki.” **16** Ezi aminim tirazi mizaraghara, Josua Israelia migeima, me vaghvagha uan anababar aven izi. Ezi a Judan anabam faragha me amisevezi me izi. **17** Ezi a Judan anabamin ikizibar diazi me izima, a Seran ikizimin dia. Egha Seran ikiziba vaghvagh men deima me izima, a Sapdin adarazir suira. **18** Egha Josua Sapdin adarazi vaghvagha men deima, me izima, an Akanin suira. Akan Karmin otarim, egha Sapdin igiavotarim, egha Seran ovavir borim, a Judan anabamin iti. **19** Ezi

Josua kamaghin Akan migei, “Nan otarim, ni datirighin guizbangira Ikiavira Itir God, a Israelian God, ni an damazimin mitigh, egh bizir ni amizim datirighin an gun na mikim. Egh bizitamin nan ghuangsighan marki.”

20 Ezi Akan a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki an damazimin arazir kuram gami. Ki datirighin, bizir amizimin gun ni mikimam. **21** E midorozim gamua biziba isir dughiamin, ki Babilonia ingarizir korotiar bar aghuir mam ko, silvan maba ko golin dagiar ekiam ini. Silvan osimtizim, 4 kilogremi tu. Ezi golin osimtizim, 1kilogremi tu. Ki bar dagh ifongegha da ini. Egha da inigha ghua uan purirpenimin aven mozim okoregha da aghuigha nguazimin da monge, ezi silva bizir igharazibar apengan iti.” **22** Ezi Josua gumazir maba amadazi, me ivemara Akanin purirpenimin ghue. Egha me gari, biziba bar Akan mikemezi moghira mozim aven iti, ezi silva bar apengan iti. **23** Ezi me bizir kaba purirpenimin aven bar ada inigha Josua ko Israelia bagha ize. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin da ariki. **24** Ezi Josua ko Israelian gumazamiziba, me Akan ko a inizir biziba sara ini, silva ko korotiam ko golin dagiam, ko an otariba ko guiviba, an bulmakauba ko donkiba, ko sipsipba ko an purirpenim ko an biziba bar. Me da inigha Akorin danganir zarimin ghuaghiri. **25** Egha Josua kamaghin a migei, “Ni manmaghsua osimtizir ekiam kam inigha iza e gati? Datirighin Ikiavira Itir God uaghan osimtizir ekiam ni daningam.” Ezi gumazamiziba dagiaba inigha Akan ginivigha, an amuiroghboriba uaghan me ginivizi me ariaghirezi, me men biziba sara me gapongezi

me isi. **26** Egħa Akanin kuam gisin dagiar pozir dafam mikini. Ezi dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti. Me kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin aningagharim datirighin iraghu. Ezi me danganir kam kamaghin a dibora ghaze, “Akorin danganir zarim.”

8 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Ni atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ki Ain nguibar ekiamin atrivim ko, an gumazamiziba ko, an nguaziba ko, nguibar ekiam, isa nin dafarim gatigha gifa. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba bar me inigh Ain mavanang. **2** Ain atrivim ko an nguibar ekiam, ni Jeriko ko an atrivim gasighasighizi moghin, a gasighasikigh. Egħti dughiar kamin, ia nguibar kamin asiziba ko an biziba uari bagħ da inigh mangam. Ia nguibar ekia kam ko misogħsi, uari akirigh, egħ faragħ uan midorozir gumazitaba amadagħti, me mangi nguibar ekiamin girakirangin mongegħ.” **3** Kamaghin amizi, Josua uan midorozir gumaziba bar me inigha me Aiba ko misogħsa ghuavanadi. A uan 30,000plan midorozir gumazir fofozir aghuiba itiba amisevegħa me amadazima, me dimangan faragħa ghue. **4** Egħa a kamaghin me migei, “Ia bar deraviram oragħ. Ia mangi sagħon mongegħ ikian marki, ia nguibar ekiamin girakirangra mongegħ misogħsi gan iki. **5** Egħti midorozir gumazir na ko itiba, ki me inigh e nguibar ekiam abigh mangisi damuam. Egħti Ain gumaziba e misogħsi azenan iziti, e faragħa amizi moghin men aram. **6** Egħ e me ategħti me fomira amizi moghin, en agiragħ azenan izegħ uan nguibar ekiam ategħam. Egħti e men aram. Me kamagħ en ganigh suam, e faragħa men arezi moghin ua

men ari. 7 Eghti ia mongezi naghin ikegh azenim giregh mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, men nguibar ekiam isi ian agharim darigham. 8 Egh ia nguibar ekiam inigh givaghiva, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira ia avim a datigh. Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi, eghti ia deraghvira dar gin mangi.” 9 Ezi Josua me amadazi, me ghua aruem uaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimningin danganir mamin mongegha, midorozim bagha mizua iti. Ezi Josua dimagarir kamin midorozir gumazir igharaziba ko ikia danganir men purirpeniba itimin iti. 10 Egha amimzaraghan Josua dikavigha, midorozir gumazibar diagha me akuvagha, Israelian gumazir dapaniba ko me midorozir gumazibar faragha ghua Ain nguibam bagha zui. 11 Egha midorozir gumazir Josua ko zuiba, me notin amadaghan Ain nguibamin tiar akar ekiam iti naghin, danganim aghuigha an iti. Ezi danganir me itim ko Ain nguibamin tiar akar ekiamin tizimin, danganir zarir mam iti. 12 Josua 5,000plan midorozir gumazir amadaziba me ghua danganir mamin mongeghav iti. Danganir kam aruem ghuaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimin iti. 13 Josua midorozir gumaziba bar me isa danganibar me ariki, midorozir gumazir avirim me, notin amadaghan iti, ezi marazi aruem uaghiri naghin, nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Josua dimagarir kamin ghua danganir zarimin iti. 14 Ezi Ain atrivim Josuan midorozir gumazibar gari, me itima, a uan midorozir gumaziba ko zuamira nguibar ekiam ategha, Israelia ko misoghasa Jordanin danganir zarimin zui. Me faraghavira

danganir kamra uariv soke. Egha Ain atrivim kamaghin fozir puvati, Josuan midorozir gumaziba nguibar ekiamin azenan mongegh ikegh an girakirangin misogh izam. **15** Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko, atrivim gifara ua ivemara ara gumazamiziba puvatizir danganimin amadaghan zui. **16** Ezi atrivim Israelian agintighasa nguibar ekiamin tir midorozir gumazibar dei, me Israelian agintigha ghua Ain nguibar ekiam saghuam a gati. **17** Ezi Ai ko Betelin midorozir gumaziba bar moghira nguibar ekiamning ategha Israelian agintigha ghue. Ezi nguibar ekiamningin tiar akaba pura kuiaghiregha iti, ezi dar ganamin gumaziba puvati. **18** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Ni uan afuzim ghufegh, Ain nguibar ekiamin akagh. Ki datirighin nguibar ekiam kam isi nin agharim darigham.” Ezi Josua Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. **19** A uan afuzim fezima, midorozir gumazir mongeziba, me an ganigha, zuamira ivemara nguibar ekiamin aven ghuegha, a inigha, a gaborozi, a isi. **20** Ezi Ain gumaziba ragha uan nguibar ekiamin garima migharim an otogha overiamin ghuavanadi. Josua uan midorozir gumaziba ko, me faragha Ain gumazibagh ifarav arav ghue, egha datirighin ua iza migharimin gari a ghuavanadima me fo, Israelian midorozir gumaziba ghua nguibar ekiam inigha, a gaborozi a isi. Ezi Ain midorozir gumaziba ari mangi ovevem gitaviraghan tuaviba bar puvati. Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko uamategha iza bar me misoghezi me ariaghire. **22** Ezi datirighin Israelian midorozir gumazir nguibar ekiamin aven ghuegha a gaboroziba, me azenim giregha uaghan

midorozimin aven ghua, Aiba okarigha me misosi. Egha Israelia Ain gumaziba, bar me misoghezi me ariaghire. Men tarazi aregha ua itir puvati. **23** Ezi Ain atrivimra, an angamira itima Israelia an suiragha a inigha Josua bagha ghu. **24** Ezi Israelia, Ain gumazir faragha men gintigha gumazamiziba puvatizir danganimin, me danganir kamin uan apaniba bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin marazi uamategha Ain ghuegha gumazamizir nar nguibar ekiamin aven itiba bar me misoghezi me ariaghire. **25** Josua dughiar kamin uan afuzim fegha Ain nguibar ekiamin akagha mamaghira itima, gumazamiziba bar ariaghire. Gumazamizir ariaghirezibar dibobonim, a 12,000in tu. **27** Ikiavira Itir God, faragha Josua migia ghaze, “Israelia Ain nguibar ekiam gasighasigh uari bagh an asiziba ko biziba bar da iniam.” Ezi Israelia bizir kaba bar uari bagha da ini. **28** Egha Josua Ain nguibar ekiam gaborozi a bar sigha bar ikuvigha iti, egha datirighin ikia kamaghira iti. **29** Ezi Josua Ain atrivim inigha tememin anegurazi an areme, ezi an kuam ikia ghuavti aruem iraghu. Ezi guaratizimin Josua gumazibav kemezima, me an kuam inigha ghua Ain nguibamin tiar akar ekiamin anekuni. Egha me dagiar aviriba isa an kuam gisin dar pozim mikini. Dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti. **30** Dughiar maba givazima Josua Israelia ko Ebalin Mighsiamin ize. Me kagh izegha, Josua uan gumazir mabav gia ghaze, ia Ikiavira Itir God, Israelian God, a bagh ofa gamir dakozimin ingar. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, an e mikemezir moghin ingar. Ezi me Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven itir akabar

gin ghua an ingari. Akinafarim ghaze, me God bagh ofa damuamin dakozimin ingarsi, dagiar tuizimin dighorezir dagiaba inigh an ingaran marki, me dagiar kiniba inigh an ingarigh. Ezi me ofabar amuamin dakozimin ingari. Ezi gumazamiziba bar uan ofan tue bar isia mighiriziba, inigha ghua Ikiavira Itir Godin ofa gamua, egha uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. **32** Ezi Israelia mitivighavira ikia garima, Josua dagiar mabagh isin Moses Osirizir Akar Gavgaviba, da osiri. **33** Ezi Israelia bar, men gumazir dapaniba ko, ingangaribar faragh zuir gumaziba ko, men jasba ko, gumazamizir kantrin igharazibar izeziba, me bar ghua okoruar pumuningin tuifi. Israelian gumazamizir tuiviziba, marazi Gerisimin Mighsiamin boroghin tuivizi, marazi Ebalin Mighsiamin boroghin tuifi. Ezi ofa gamir gumaziba, me Livain anabamin adarasi, me Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam gupugha izezima, Israelian okoruar pumuningin vong ko vongin tuivighav iti. Me uan guaba isa Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam misoke. Boksia kam men torimra iti. Gumazamiziba Kenanin nguazimin otivigh, Ikiavira Itir God, deragh me damusi, me an ingangarir gumazim Moses mikemezi moghira, me bizibar amuam. **34** Ezi me mitivighavira itima, Josua Moses Osirizir Arazibar akaba bar, pamtemin dar bori. A, Israelia deravira iki Godin akabar gin mangiti, a deravira me damuamin akaba dibora, egha uaghan me Godin akam batoghti a ivezir kuram me daningamin akaba dibori. **35** Josua Moses Osirizir Araziba diborima, Israelian gumazamiziba bar da baraki. Men amiziba ko,

boriba ko, nguibar igharazibar gumazamiziba, me uaghan ikia migirigiar kaba baraki.

9 Ezi atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, me mighsiabar itir danganibar atriviba ko, mighsiar dozibar itir danganibar atriviba ko, danganir Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegha ghua notin amadaghan Lebanonin nguazimin tuzir atriviba. Me kara: Hitian atrivim, Amorian atrivim, Kenanian atrivim, Peresian atrivim, Hivian atrivim ko Jebusian atrivim, me bar moghira Israelia amizir bizir kabar akam baraki. **2** Me akar kaba baregha iza Josua ko Israelia misoghasa uari akufi. **3** Ezi Gibeonin nguibamin itir gumazamiziba me Hivian dakozimin aven iti. Me Josua Jerikon nguibam ko Ain nguibam gasighasighizir bizim baraki. **4** Eggha men marazi nguibar saghuiaimin izezir gumazibar min Josua gifarasa, wainin misevir ghurir biaghireziba inigha ua da isami. Eggha da inigha, uan mitarir bar ghuriba inigha, uan bizir ghuriba isa dagh aghui. Eggha bizir kaba isa uan donkibagh isin ariki. **5** Me uaghan korotiar ghuriba aghui. Eggha dagarir asuar ghurir dighoraghireziba ua da isamigha, da aghui. Eggha bretin midiarir aviaba inivizir kuraba uaghan da inigha izi. **6** Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha an iti. Ezi Gibeonin adarazi a bagha ghua, a ko Israelia batogha kamaghin me migei, “E nguibar saghuiaimin ikegha iza ia ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh ia ko deragh dapiasa.” **7** Ezi Israelian gumaziba kamaghin Hivia migei, “Ia ti bar en boroghira iti. E ia ko akar dikirizir gavgavim damuan kogham.” **8** Ezi me kamaghin Josua

migei, “E pura nın ingangarir gumazibar otivigh ikiam.”
 Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia taia. Ia managhira
 ikegha izi?” **9** Ezi me kamaghin a migei, “E nın ingangarir
 gumaziba bar saghon mar ikia, Ikiavira Itir God, ian God
 barazi a bizir bar ekiaba Isipin kantrin, dagh ami. **10**
 Egha e uaghan Amorian atrivir Jordanin Fanemin vongin
 itimning, Ikiavira Itir God, aning gamizir eghaghaniba
 baraki. Sihon, an Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, ezi
 Ok, a Basanin nguibar ekiamin atrivim. A fomira Astarotin
 nguibar ekiamin ike. **11** Ezi en kantrin gumazir dapaniba
 ko, gumazamiziba bar kamaghin e migei, ‘Ia daghetaba
 sara inigh mangi Israelia batogh kamagh me mikim
 suam, “E pura ian ingangarir gumazibar ikiasa ia ko akam
 akirasa izi.” **12** Ia kagh bretbar ganigh, da isiavira itima, e
 nguibam ategha ia bativasa da inigha izi. Ezi bretin kaba
 datirighin misingigha aviaba dagh inifi. **13** Ezi wainin
 misevir kaba uaghan kamaghira ghu, dar igiabara e wain
 isa dagh rui. Ezi datirighin ia gan, da tintinibar biaghire.
 Ezi en korotiaba ko dagarir asuaba, e tuavir ruarir kamin
 izima da bar dighoraghire.” **14** Ezi Israelia dagher kaba
 inisi, faragh Ikiavira Itir Godin azaragh egh gin ada iniam,
 me kamaghin amizir puvati. **15** Ezi Josua me angamira
 ikiasa, me ko navir vamiran ikiamin akam akira navir
 amirizim me ganingi. Ezi Israelian gumazir dapaniba
 uaghan akar dikirizir kamin amamangati. **16** Israelia me
 ko akam akirizi dughiar pumuning ko mikezim givazi, me
 gin gumazir kabagh fo, kar men boroghira iti adarazi men
 tongin iti. **17** Ezi Israelia dikavigha ghua aruer mikezimin
 men nguibar ekiabar otifi. Men nguibar ekiar kabanang:

Gibeon, Kefira, Berot ko Kiriath Jearim. **18** Me fo, Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir God, a Israelian God, me an ziamin Gibionia ko akam akirigha gifa. Kamaghin, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. Ezi Israelia uan gumazir dapaniba bizir kam bagha me gimoba men atari. **19** Ezi gumazir dapaniba kamaghin gumazamizibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, e an ziamin me ko akam akirigha gifa. Egh datirighin e me misoghti me arimighiran kogham. **20** E kamaghin me damuam: e me ateghti me angamira ikiam. E fo, e Godin damazimin me ko akam akirigha akar dikirizir kam abighan kogham. E me misueghti, me aremeghti, God en atariva bar e gasighasigham. **21** Kamaghin amizi, me angamira ikiam. Eghti e me ateghti, me ikiva bar e bagh daziba abighiva, e bagh dipaba tu da ater daruam.” Ezi Israelia, uan gumazir dapaniba baregha me ataghizi me iti. **22** Ezi Josua Gibeonian diazi me izima a kamaghin me migei, “Ia en boroghira ikia, tizim bagha e gifara ghaze, e bar saghon mar ikegha ize? Bar puvati. **23** Ia ifarazi bighangin, God paza ia damuam. Ia datirighin en ingangarir gumazibar iki mamaghira ikiva, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh daziba abighiva, dipaba tuva da ater daruam.” **24** Ezi me Josuan akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, e kamaghin oraki, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarir gumazim Moses migia ghaze, ia izi kagh otivighi, a nguazir kaba bar da isi ia daningam, egh nguazir kabar itir gumazamiziba bar me gasighasigham. Kamaghin, e ian atiatigha uari bagha nighnigha ifavarir kam gami. **25** Egha e datirighin nin agharimin iti. Ni bizir tizim ginighnizi a nin dera,

ni puram a damu.” 26 Ezi Josua Gibeonian akurazima, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. 27 Ezi Josua dughiar kamin me gamizi, me pura ingangarir gumazir kinibar iki, Israelia bagh daziba abigh dipaba tuva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ofa gamir dakozim bagh ingangaribar amuam. Egha Gibeonia datirighin uaghan, Israelia uari akuva Ikiavira Itir Godin ziam fer danganiba bar, me dar ingangarir kam gamuavira iti.

10 Ezi Jerusalemin Atrivim Adoni Sedek orazi, Josua Jerikon nguibar ekiam gasighasighizi moghin Ain nguibam gasighasiki. Egha nguibar ekia kamningin atrivimning misoghezi aning areme. Egha orazi Gibeonia Israelia ko akam akirigha uari inigha men boroghin ikia navir amirizim iti. 2 Ezi Jerusalemin atrivim ko an gumazamiziba Gibeonian arazim baregha, me bar atiatingi. Me fo, Gibeonin nguibam, an atrivimin itir nguibar ekiamin min iti. Egha an ekeveghe Ain nguibam bar a gafira. Ezi an gumaziba, me bar midorozimin fofozir gumazir aghuibara. 3 Dughiar kamin Jerusalemin Atrivim Adoni Sedek, an boroghin itir atrivir 4pla, a me bagha akam amada. Atrivir kaba, Hebronin Atrivim Hoham, ko Jarmutin Atrivim Piram, ko Lakin Atrivim Jafia, ko Eklonin Atrivim Debir. 4 An akam me bagha anemaga ghaze, “Gibeonia, Josua ko Israelia ko akam akirigha uari inigha ikia navir amirizimin iti. Kamaghin amizi, ia izi nan akuragh e mangi Gibeonia misogham.” 5 Ezi Amorian atrivir 5plan kaba uari akuvagha ghua Gibeonia korogha me misoghasa. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakin ko Eklon. 6 Dughiar kam, Josua

Gilgalin danganim aghuigha itima, Gibeonia a bagha zuamirama akam amaga ghaze, “O gumazir ekiam, e ian ingangarir gumaziba, e nin apengan iti. Ezi ni e ateghan marki, ni zuamira izi en akuragh! Amorian atrivir danganir mighsiabar itiba uan midorozir gumaziba isafuragh, izighiri e misoghasa.” **7** Ezi Josua uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, deragha misozir midorozir gumazir aghuiba inigha, gumazir igharaziba sara inigha, me Gilgal ategha, Gibeonian akuragh misoghasa zui. **8** Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni men atiatingan marki, ki me isa ian agharim gatigha gifa. Men tav ia abiraghan kogham.” **9** Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko dimagarimin aghumra Gilgal ategha ghua Gibeonin nguibar ekiamin oto. Me ghuavira ikia maghira Amoria misozima me bar digavir kuram gami. **10** Dughiar kamin Israelian midorozir gumaziba izima, Ikiavira Itir God, Amoria gamizi, me atiatigha okam nighnigha tintinibar ari. Ezi Israelia Gibeonin nguibamin, Amorian avirim misoghezi me ariaghire, egha bar men gintigha ghua Bethoronin nguibamin boroghin mighsiamin zuir tuavimin ghuavanabo. Me puv me misogha ghua sautin amadaghan Aseka ko Makedan nguibamningin tu. **11** Ezi Amoria Israelian midorozir gumazibar ara Asekan nguibamin amadaghan uaghirima, Ikiavira Itir God aisin amozir ofizir ekiabagh amizi, da dagiabar min izaghira me girima, me ariaghire. Amorian gumazir aisin amozir ofiziba misoghezi ariaghirezibar dibobonim ghuavanabo. Egha Israelia misoghezi ariaghirezir gumazibar dibobonim gafira. **12** Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian

akurazi, me Amoria misogha me abira. Egha dughiar kamra, Josua Israelian damazimin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “Aruem, ni Gibeonia gisin iki mamaghira iki. Iakinim, ni Aijalonin danganir zarimin tughiv iki mamaghira iki.” **13** Ezi aruem isiragha ikia kamaghira iti, ezi iakinim uan danganimin ikiavira itima, Israelia uan apanibav sogha me abira. Ezi me bizir kabar eghaghanim Jasarin Akinafarimin da osiri. Guizbangira, dughiar kamin, aruem isiragha pin ikiavira ikia, ghua dughiar bar ruarim givazi, aminim piri. **14** Fomira ikegha iza datirighin, bizitam datirighin otozi moghin otozir puvati. Otozir bizir kam, a kamakin, Ikiavira Itir God, gumazir mamin akam baraki. Guizbangira Ikiavira Itir God, Israelian akuragha midorozir kam gami! **15** Egha midorozimin gin, Josua uan midorozir gumaziba ko ua Gilgalin danganir me itimin ghue. **16** Ezi Amorian 5plan atriviba midorozimin tongin ara ghua Makedan nguibamin dagiar torir mamin iti. **17** Ezi gumazir maba me mongegha itir danganimin ganigha an gun Josua mikeme. **18** Ezi Josua ghaze, “Ia dagiar ekiaba poghpogh mangi mozir akam apirigh. Egh gumazitaba arighti me an gan iki. **19** Ikiavira Itir God, ian apaniba isa ian dafaribagh atigha gifa. Kamaghin ia pura ikian marki. Ia apanibav sogh men gintigh mangivira iki. Ia me ateghti me mangi uan nguibar ekiabar otivan marki.” **20** Ezi Josua Israelia ko men agintigha me misogha, bar moghira me agevima, men varazira zuamira ara ghua uan nguibar ekiabar aven mongeghav iti. **21** Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira deragha ikia iza Makedan danganir me itimin Josua bato. Ezi Kenanin nguazimin iti darazi

migirigiatam ua Israelia gasa me migeir puvati. **22** Ezi Josua kamaghin uan gumazibav gei, “Ia mangi mozimin akamin itir dagiaba poegh, 5plan atrivir kaba inigh na bagh izi.” **23** Ezi Josuan gumaziba, 5plan atrivir dagiar torimin aven itir kaba, me inigha azenim gati. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon. **24** Me atrivir kaba inigha a bagha ghuzi, a Israelian gumaziba bar men diagha me akufa. Egha gumazir dapanir an gin ghueziba, a kamaghin me migei, “Ia kagh iziva uan dagariba isi atrivir kabar tuebar arikigh.” Ezi me a mikemezi moghin ami. **25** Ezi Josua Israelian gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia akongiva atiatingan marki. Ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian apaniba arazir kamra me damuam.” **26** Egha Josua atrivir kabav soghezi me ariaghirezi, a me isa temer 5plan me guizi, men kuaba guighav ikia ghuavti aruem gifa. **27** Ezi aruem iraghuzi, a gumazibav kemezi me atrivir kabar kuaba inigha, ghua torir me mongezir kamin me akuni. Egha torir kamin akam me dagiar ekiabar anepiri. Ezi a datirighin ikiavira iti. **28** Egha dughiar kamra, Josua Makedan nguibar ekiamin midorozim gamua an atrivimin suiraghav a misoghezi an areme. Egha uan gumazibav kemezi me nguibar kamin itir gumazamiziba bar moghira me misoghezi me ariaghire. Ezi men tav ua itir puvati. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, a ua Makedan atrivim gami. **29** Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Makedan nguibam ategha ghua Lipnan nguibamin otogha me misosi. **30** Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akurazi me midorozim gamua uan apaniba

abinigha, atrivim sara suiraghav a misoghezi an areme. Me nguibar ekiamin aven itir adarasi, tarazi ataghizi me itir puvati. Me bar me misoghezi me ariaghire. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, uaghan Lipnan atrivim gami. **31** Bizir kabar gin, Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, Lipnan nguibam ategha ghua Lakisin nguibamin otogha, a korogha me misosi. **32** Ikiavira Itir God, Israelian akuragha Lakisia isa Josuan dafarim gati. Egha amimzaraghan a Lakis ko an aven itir adarazi bar me misoghezi, me ariaghire. A Lipna gamizir arazir kamra, uaghan Lakisin adarazigh gami. **33** Ezi Geserin nguibamin atrivim, Horam, a Lakisin akuragh misoghasa izi. Ezi Josua, Horam uan adarazi ko bar me misoghezi me ariaghire. **34** Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Lakisin nguibam ategha, ghua Eklonin nguibam korogha maghira me misosi. **35** Dughiar me ghua me korozeimin, aruer kamra, me bar me misoghezi me ariaghire. Me Lakisin adarazigh amizi moghin, me uaghan Eklonin adarazigh ami. **36** Me kamaghin amigha givagha, Josua uan midorozir gumaziba ko Eklonin nguibam ategha, ghuavanaga Hebronia ko misosi. **37** Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamin aven itir gumazamiziba bar me misuegha, nguibar men boroghin itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Eklonin adarazigh amizi moghin, me uaghan arazir kamra Hebronin adarazigh ami. **38** Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, ighaghiregha ua iza Debirin nguibar ekiam korogha me

misosi. **39** Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamin aven itir gumazamiziba bar me misuegha, nguibar men boroghin itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Lipna ko Hebronin atrivimning gamizir arazimra, me uaghan Debirin atrivim gami. **40** Josua Kenanin nguazir vuer mam garua, an atriviba ko an gumazamiziba bar me misogha me abira. Egha mighsiabar itir danganibar atrivibav sogha me abinigha, Negevin danganimin itir atrivibav sogha me abinigha, aruem uaghiri naghin itir mighsiabar atriviba bar me misogha me abinigha, egha Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibabar atrivibav sogha me abini. A men tarazi ataghizi me itir puvati. A Ikiavira Itir God, Israelian God, mikemezi moghin, a bar me misoghezi me ariaghire. **41** Josua danganir kamin nguibar kabar gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire. A sautin amadaghan itir nguibam Kades Barnean, ikegha iza Gasan nguibamin oto, an ongarir dadarimin boroghin iti. Egha Gosenin danganimin ikegha notin amadaghan iza Gibeonin nguibamin tu. **42** Ikiavira Itir God, Israelian God, a men akurazi me atrivir kabav sogha me abinigha, men nguaziba dughiar kamra bar ada ini. **43** Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha iza uamategha Gilgalin me itir danganimin ghu.

11 Ezi Jabin, Hasorin nguibar ekiamin atrivim, a Israelia amizir bizibar eghaghanim baregha, nguibar ekia kabar atriviba bagha akaba amangi, kar Madonin nguibar ekiamin Atrivim Jobap ko, Simronin nguibar ekiamin

atrivim ko Aksapin nguibar ekiamin atrivim. **2** Egha a uaghan notin amadaghan itir nguibar mighsiabar itibar atriviba bagha akam amada, egha Jordanin Faner zarir sautin amadaghan, Galilin Dipar Akarer miriamin itir atriviba bagha akam amada. Egha notin itir mighsiar dozibar nguibabar atriviba bagha akam amaga, Dorin nguibamin boroghin ongarir miriamin itir atriviba bagha akam amada. **3** Egha Kenanian nguibar aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin itiba bagha akam amada. Egha mighsiamin itir nguibar kabar atriviba bagh akaba amangi, kar Amoria, Hitia, Peresia ko Jebusia. Egha Hivian atriviba bagha akam amada, me Mispan nguazimin Hermonin Mighsiamin boroghin iti. **4** Ezi atrivir kaba akar kam baregha bar moghira uan midorozir gumaziba ko ize. Men midorozir gumaziba bar avirasemegha, ongarir miriamin gigimin min ghugha, hoziar avirim ko karisin avirim iti. **5** Ezi atrivir kaba bar moghira uan midorozir gumaziba akuvagha men akua iza Meromin Faner miriamin danganir mam aghuigha an ti. **6** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Gurumzaraghan dughiar kamra, ki Israelian akuraghti me bar uan apanibav sueghti me arighiregham. Kamaghin amizi, ni men atiatingan marki. Egh ia bar men hoziabar suer agiribar aghoregh, men karisbar apongeghti da isigh.” **7** Ezi men apaniba tighar midorozim bagha uari akuvima, Josua uan midorozir gumaziba ko Meromin Faner miriamin midorozim fore. **8** Ikiavira Itir God Israelian akurazi me midorozimin uan apaniba abira. Ezi Israelia uan apanibav sogha men agintigha notin amadaghan ghua, Saidonin

nguibar ekiam ko Misrefot Maimin nguibamin otogha,
 ghua aruem anadi naghin Mispan danganir zarimin oto.
 Me misogha mamaghira ikia ghua uan apaniba bar me
 agifa. **9** Ezi Josua Ikiavira Itir God a mikemezi moghin
 men hoziabar suer agiriba aghoregha men karisbagh
 apongezi da isi. **10** Egha Josua gin uamategha iza Hasorin
 nguibar ekiam inigha givagha an atrivim misoghezi
 an areme. Dughiar kamin Hasorin nguibar ekiam, a
 nguibaba bar dar faragha itir nguibam. **11** Ezi Israelia
 Hasorian gumazamiziba bar me misuaghariki, ezi men
 tav ua itir puvati. Ezi me nguibar ekiam kam gaborozi
 a isi. **12** Josua atriviba bar men suigha men nguibar
 ekiaba bar ada inigha, bar moghira me misoghezi me
 ariaghire, mati Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim
 Moses, a mikemezi mokin. **13** Ezi Israelia nguibar
 ekiam gumaziba mighsiar dozibagh isin ingarizibagh
 apongezir puvati. Josua me mikemezi me Hasorin nguibar
 ekiamram aboro. **14** Ezi Israelia nguibar ekiam kabar
 bizir aghuiba ko dagiaba ko bulmakauba uari bagha dar
 suiki. Egha gumazamizitam ataghizi a itir puvati. Me
 bar me misoghezi me ariaghire. **15** Ikiavira Itir God
 faragha migirigiam isa uan ingangarir gumazim Moses
 ganingizi, Moses migirigiar kaba isa Josua ganingi, ezi
 Josua bar dar gin ghu. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses
 mikemezi moghin, Josua bar moghira bizibagh ami. **16** Ezi
 Josua nguazir kamin danganiba bar ada ini. A danganir
 mighsiaba isava, Negevin Distrighin danganiba bar ada
 isava, Gosenin Distrik ko dipaba puvatizir danganim
 Araba isava, aruem uaghiri naghin mighsiar doziba

isava, Jordanin Fanemin danganir zarim ini, kar bar Israelian danganir zariba ko danganir mighsiaba itiba. **17** Nguazir kamin mitaghniam, Halakin Mighsiamin ikegha ghua Idomin nguazimin boroghin sautin amadaghan ghua, notin amadaghan ghua, Lebanonin nguazimin danganir zarimin itir nguibam Balgatin oto, a Hermonin Mighsiamin boroghin iti. Dughiar kam Josua, dughiar bar ruarimin atrivir kaba ko misogha, bar me misuaghariki. **19** Ezi nguibar igharazitam Israelia ko navir amirizim inizir puvati. Hiviara Israelia ko navir amirizim inigha me ko iti. Kar Gibeonin nguibar ekiamin aven itir adarasi. Ezi Israelia, igharaz darazi bar moghira me gasighasiki. **20** Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi, men navibagh amizi da gavgavigha, Israelia ko misoghasa. Ezi puvati, Israelia men apangkuvizir puvati. Israelia, Ikiavira Itir God fomira Moses ganingizir migirigiamin gin ghua, me gasighasigha bar me agifa. **21** Ezi dughiar kamin Josua ghua Anakin ovavir boribar adarasi, bar me gasighasiki. Kar gumazir ekia bar ruariba. Me Hebronin nguibam, ko Debirin nguibam, ko Anapin nguibam, ko Juda, ko Israelin danganir mighsiar igharazibar iti. Josua gumazir kaba bar me agivagha men nguibaba sara bar dagh asighasiki. **22** Anakian tav ua Israelin itir puvati. Men varazira Gasan nguibar ekiam ko Getin nguibar ekiam ko Asdotin nguibar ekiamin ikia avirasemezir puvati. **23** Ezi Josua nguazir kamin danganiba bar ada ini, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira. Ezi Josua danganir kaba tuiragha vaghvagha bar moghira Israelian anababagh aningizi,

me bar dar ghuaviba ikiangi. Kamaghin, midorozitam ua nguazir kamin otivir puvatizi, Israelia avughsi.

12 Fomira, Moses tighar ovengamin dughiamin, a faragha Israelia inigha ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir atrivimning misogha, aning abiragha aningn nguaziba bar ada ini. Nguazir kamin mitaghniyam, sautin ikegha Arnonin Fanemin danganir zarimin ikegha, ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin otogha, ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu. **2** Moses misogha abirazir atrivir mamin ziam, Sihon. An Amoriant atrivim, egha Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi an kantrin sautin itir mitaghniyam, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin iti. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin amadaghan itir nguibam Aroer, a uaghan an nguazim. Aruem anadi naghin, Jabokin Fanem, an Atrivim Sihon garir nguazim ko Amonian nguazim abiki. Egha Jabokin Fanem raghirigha aruem uaghiri naghin zui. Ezi Sihonin nguazir notin itir mitaghniyam, a Jabokin Fanemin tu. An nguazir kam, a sautin itir Gileatin Distrighin nguazir akuar mam. **3** Sihon uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin danganir zarimin gari, egha Galilin Dipar Akarem iti naghin ikegha ghua Bet Jesimotin nguibam ko Amangsizim Itir Dipamin oto. Egha bar ghua sautin amadaghan Pisgan mighsiamin apengan tu. **4** Ezi gin Moses ko Israelia Basanin nguazimin Atrivim Ok, a misogha anebira. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir bar ekiar ruariba, egha avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam, egha a Astarot ko Edrein nguibamningin iti. **5** Ezi an ativazir nguazimin

mitaghniām, notin amadaghan Hermonin Mighsiam itir nguazimin ikegha, ghua aruem anadi naghin amadaghan, Salekan nguibamin oto. A uaghan Basanin Distrighin danganiba bar dar gara ghua Gesur ko Makan nguazir mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itimin tu. A uaghan Gileatin Distrighin nguazir notin itir akuar mam gativagha an gara, ghua sautin amadaghan Atrivim Sihon, an kantrin nguazir mitaghniamin tu. **6** Ezi Moses, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a Israelia ko, Sihon ko Ok misogha bar aning abira. Egha Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, nguazir kam isa Rubenin anabamin adarazi ko, Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam a me ganingi. **7** Kar nguazir kamin itir atriviba, Josua Israelia ko, Jordanin Fanemin amadaghan aruem uaghiri naghin misogha abiniziba. Me Lebanonin danganir zarim itir nguibam Balgatin ikegha, me misogha me abira ghua Halakin Mighsiamin tu, a Idomin nguibamin boroghin iti. Josua nguazir kaba abigha vaghvagha Israelian anababagh anidi. Eghti nguazir kaba men nguazibar min iki kamaghira ikiam. **8** Kar, nguazir mighsiaba itiba, ko aruem uaghiri naghin itir mighsiar doziba, ko Jordanin Fanemin danganir zarim, ko Jordanin Fanemin boroghin itir mighsiar muziariba, ko gumazamiziba puvatizir danganim, ko sautin amadaghan Negevin danganim. Nguazir kaba, Peresia, Hitia, Amoria, Kenania, Hivia ko, Jebusia, me faragha adar ike. **9** Israelia nguibar ekia kabar atrivibav sogha me abini, dar ziabar kara. Jerikon nguibamin atrivim, Betelin nguibam boroghira itir nguibam, Ain

atrivim, **10** Jerusalemin nguibamin atrivim, Hebronin nguibamin atrivim, **11** Jarmutin nguibamin atrivim, Lakisin nguibamin atrivim, **12** Eklonin nguibamin atrivim, Geserin nguibamin atrivim, **13** Debirin nguibamin atrivim, Gederin nguibamin atrivim, **14** Horman nguibamin atrivim, Aratin nguibamin atrivim, **15** Lipnan nguibamin atrivim, Adulamin nguibamin atrivim, **16** Makedan nguibamin atrivim, Betelin nguibamin atrivim, **17** Tapuan nguibamin atrivim, Heferin nguibamin atrivim, **18** Afekin nguibamin atrivim, Lasaronin nguibamin atrivim, **19** Madonin nguibamin atrivim, ko Hasorin nguibamin atrivim, **20** Simronmeronin nguibamin atrivim, Aksapin nguibamin atrivim, **21** Tanakin nguibamin atrivim, Megidon nguibamin atrivim, **22** Kedesin nguibamin atrivim, ko Jokneamin nguibamin atrivim, nguibar kamning Karmelin Distrighin iti. **23** Egha uaghan Dorin nguibamin atrivim, an ongarir dadarimin boroghin iti, egha Goimin nguibamin atrivim, a Galilin Distrighin iti. **24** Egha uaghan Tirsan nguibamin atrivim. Israelia 31plan atriviba bar me misogha me abinigha men nguaziba bar ada ini.

13 Ezi azenir aviriba givazima, Josua ikia ghua bar ghuri. Ezi dughiar mam Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni bar ghuri, egh dughiar ruarimin ikian kogham. Ezi nguazir aviriba ikiavira itima, ni tighar misoghiva ada iniam. **2** Nguazir kabanang: Filistian nguaziba bar, ko men nguibar ekier 5plan kabanang, Gasa, Asdot, Askelon, Get, ko Ekron. Ia uaghan Gesurin nguaziba inizir puvati. A Isipin nguazir mitaghnar aruem anadi naghin

iti. Ia uaghan sautin amadaghan Avia, men nguaziba inizir puvati. Ia uaghan, Sihorin Faner miriamin itir nguazim, a Isipin kantrin mitaghniamin iti, egha notin amadaghan ghua Ekronin nguibamin nguazim, ia a inizir puvati. **4** Ia Kenanian nguaziba bar tighar ada iniam. Nguazir kam, a Saidonin nguazimin itir nguibam Mearan ikegha, ghua Afekin nguibamin oto, an Amorian nguazir mitaghniamin iti. Ia nguazir kaba tighar ada iniam. **5** Ia Gebalian nguazim ko, Lebanonin nguazir aruem anadi naghin itiba, ia bar da inizir puvati. Nguazir kaba, Hermonin Mighsiamin boroghin itir nguibam Balgatin ikegha ghua Hamatin Tuavir Akamin tu. **6** Ia uaghan, Saidonin gumazamizir Lebanonin Mighsiabar ikia ghua Misrefot Maimin nguibamin itiba, ia men nguaziba inizir puvati. Ki uabi Israelian faragh mangi men agiraghti me aregham, eghti Israelia nguazir kaba inigh dar ikiam. Ki ni mikemezi moghira, ni nguazir kaba bar ada abigh, da isi Israelia danighti me dar iki. **7** Egh ni datirighin nguazir kam tuiragh a isi, Israelian 9plan anababa ko Manasen anabar me tuirazimningin igharazim, bar me daningigh.” **8** Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a fomira Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningin faragha zuimin adarasi, nguazir maba me ganigha gifa. Men nguaziba aruem anadi naghin Jordanin Fanemin vongin iti. **9** Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men nguazim ghua

mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua Medeban nguibamin otogha ghua Dibonin nguibamin tu. **10** Egha uaghan Amorian Atrivim Sihon, an nguibar ekiaba bar ada ini. Sihon fomira uabi Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egha nguibar ekier kabagh ativagha dar gara ghua, Amonian nguazim ko mitaghniam ati. **11** Egha me uaghan Gileatin nguazim isava, Gesur ko Makatin Distrik sara inigha, uaghan Hermonin mighsiam sara, bar ada ini. Egha Basanin Distrighin danganiba bar ada inigha, ghua Salekan nguibamin tu. **12** Egha me, nguazir Atrivim Ok ativaziba, bar ada ini. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir ekier bar ruariba, egha me avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam. A fomira, Astarot ko Edrein nguibamningin iti. Ezi Moses gumazir kaba ko misogha me abiragha bar me batoke. **13** Egha Israelia, Gesur ko Makatin nguibamningin adarasi, me batoghezir puvati. Ezi merara ikia datirighin Israelian tongin ikiavira ikia kati. **14** Ezi fomira Ikiavira Itir God, Israelian God Moses migia ghaze, asizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ki bizir aghuimin min a isa me ganingizi, me a ini. Eghti ingangarir kam me ko iki kamaghira ikiam. Kamaghin, Moses nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati. **15** Egha Moses nguazir akuar maba isa vaghvagha Rubenin anabamin ikizibagh aningizi, me dagh apiagha dagh amua iti. **16** Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin itir

nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men
 nguazim ghua mighsiar orazimin danganir bar zarir
 ekiam itir nguaziba inigha ghua Medeban nguibamin oto.
 17 Egha bar ghua Hesbonin nguibar ekiamin otogha ghua,
 mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba,
 dar aven itir nguibar kaba sara ini. Dar ziabar kara:
 Dibon, Bamotbal, Bet Balmeon, 18 ko Jahas, Kedemot,
 Mefat, 19 ko Kiriataim, Sipma, Seretsahar, a danganir
 zarir kamin itir mighsiar muziarim gisin iti. 20 Egha
 Betpeor, ko nguibar Pisgan mighsiamin miriabar itiba,
 ko Bet Jesimot. 21 Nguibar kaba da, mighsiar orazimin
 danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir
 nguibaba bar moghira. Kar Amorian Atrivim Sihon uabi
 Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egha nguibar ekia kabagh
 ativagha dar gari. Moses a ko misogha anebiragha uaghan
 Midianian gumazir dapanir kabav sogha me abira. Men
 ziabar kara: Evi, Rekem, Sur, Hur, ko Reba. Me faragha
 bar moghira nguazir kamin apiagha itima, Atrivim
 Sihon ingangarim me ganingizi me itir danganibar gari.
 22 Egha Beorin otarim Balam, a gin otivamin bizibar
 gun migeir gumazim, Israelia uaghan a misoghezi an
 areme. 23 Ezi Jordanin Fanem, a Rubenin anabamin
 adarazir nguazir mitaghniam. Nguibar ekia kaba ko dar
 nguibar doziba, Rubenin anabamin ikiziba vaghvagha uari
 baghavira da ini. 24 Ezi Moses uaghan nguazir kabar maba
 tuiragha vaghvagha Gatin anabamin ikizibagh aningizi,
 me vaghvagha dagh apiaghav iti. 25 Dar ziabar kara:
 Jaserin nguazim, ko Gileatin Distrighin itir nguibar ekiaba,
 ko Amonian nguazimin akuar mam, a ghua Aroerin

nguibar ekiamin tu. Aroer, a Raban nguibar ekiamin
 boroghin aruem anadi naghin iti. **26** Egha men nguazim,
 Hesbonin nguibar ekiamin ikegha ghua, Ramatmispen
 nguibar ekiam ko Betonimin nguibamin otogha ghua,
 Mahanaimin nguibar ekiamin otogha, ghua Lodebarin
 nguazir mitaghniamin tu. **27** Ezi Gatin anabamin adarasi,
 Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibar kaba
 ini. Dar ziabar kara: Betharamin nguibam, ko Betnimran
 nguibam, Sukotin nguibam, ko Safonin nguibam, ko
 Atrivim Sihonin nguazir otevir mam, a Hesbonin nguibar
 ekiamin atrivim, a faragha an gari. Egha Gatin anabamin
 adarasi, nguazir Jordanin Faner miriamin itim inigha ghua
 aruem anadi naghin otogha, bar ghua notin amadaghan
 Galilin Dipar Akaremin tu. **28** Nguibar ekia kaba ko
 dar nguibar doziba, Gatin anabamin ikizibar adarazi
 uari baghavira da inigha dagh apiaghav iti. **29** Egha
 Moses nguazir otevir mam isa Manasen anabar me
 tuirazimningin mav ganingizi, me vaghvagha uari bagha
 a inigha a gapia. **30** Ezi men nguazim Mahanaimin nguibar
 ekiamin ikegha, ghua Basanin Distrighin danganiba bar
 ada ini. Atrivim Ok, a fomira Basan gativagha an gari.
 Me uaghan 60 plan nguibar ekia Jair gariba, da Basanin
 distrighin iti, me bar da ini. **31** Men nguazir kam, a
 Gileatin Distrighin akuam inigha, Astarot ko Edrein
 nguibamning ini, Atrivim Ok, fomira ativagha ganizir
 nguibamning. Egha Moses nguazir kam isava Manasen
 otarim, Makirin ovavir boribar ikizibar adarazi vaghvagha
 me ganingi. **32** Kamaghira, Moses Moapin danganir
 zarimin ikia Jerikon nguibamin aruem anadi naghin

amadaghan Jordanin Fanemin vongin nguazir kaba, a bar da tuiragha da isa Israelia ganingi. **33** Egha Moses nguazir taba isava Livain anabamin adarazigh aningizir puvati. A kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a mati bizir aghuir ia in izimin min iti, kamaghin ia nguazitam inian kogham.”

14 Kar Kenanin nguazir asizir Israelian anababa vaghvagha inizibar eghaghamin. Israelia Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiavira itima, Moses nguaziba isa Israelian anabar pumuning ko Israelin anabar mamin akuam ganingi. Egha a nguazitam abigha Livain adarazigh aningizir puvati. Ezi Israelia ghua Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin Kenanin nguazimin otogha givagha, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua, ko Israelian anababa vaghvagha men gumazir dapaniba, Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin ami. Egha nguazim tuiragh uan 9plan anababa ko anabar mamin akuar igharazim, me daningasa a bagha satu gikararai. **4** Egha me nguazim abigha gari, Josepin otarimning, Manase ko Efraim ikizir pumuningin min iti, Manasen adarazi ko Efraimin adarasi. Egha me nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati. Livaiba, me nguibar ekia mabara ini, ezi nguibar ekia kabanang, danganir me bulmakauba ko sipsipbar ganamiba iti. **5** Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Israelia Kenanin nguazim abigha uan adarazigh anidi. **6** Josua nguaziba abigha me ganidima, Judan gumazir maba iza Gilgalin a bagha ize. Ezi Kenasian gumazim Jefune, an otarim Kalep, Josua bagha iza a migia ghaze,

“Ni fo, e Kades Barnean ikiavira itir dughiamin, Ikiavira Itir God, ga bagh damuamin biziba bar dar gun uan ingangarir gumazim Moses mikeme. **7** Dughiar kamin ki 40plan azeniba itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a na amaga ghaze, ni Kades Barnea ategh mangi nguazir ekar kam mogomemin, a getiva an ganigh. Ezi ki ghua uan damazimin ganizir biziba, ki uamategha iza guizbangira bar uan navim sara Moses geghani. **8** Ezi nan aveghbuar na ko ghueziba, me atiatir migirigiabagh amima, atiatim gumazamiziba bar moghira men navir averiabagh izivagha me abini. Ezi ki Ikiavira Itir God, nan God, an akamin gin ghua uabi isa a ganingi. **9** Dughiar kamin, Moses na ko akam akira ghaze, ‘Ni bar deravira Ikiavira Itir God, en God, an akamin gin ghua uabi isa a ganingi, kamaghin ni uan dagarimin dikagha aruizir nguazir kam, an a isi ni uan boriba ko ia danighti, ia a daperagh an iki kamaghira ikiam.” **10** Egga Kalep ua kamaghin Josua migia ghaze, “Ni oragh. Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin ikiavira itima, ikiavira Itir God bizir kamin gun Moses mikemezi, datirighin 45plan azeniba gifa. Ezi ki datirighin azenir 85plan ikia egga ikiavira iti. **11** Fomira, Moses ingangarir kam damuasa na amadazir dughiam, ki gavgavim iti. Ezi gavgavir kam datirighin nan ikiavira itima, ki misogh bizibar amu daruvira ikiam. **12** Ni datirighin, Ikiavira Itir God, na daningasa akam akirizir nguazir mighsiabar itiba, ni da isi na daning. Ni dughiar kamin uabi ikiav orazi, ki kamaghin migia ghaze, Anakian gumazir ruarir bar ekiaba itima, men nguibaba bar ekevegga divazir

gavgavibar aven iti. Eghti Ikiavira Itir God, na mikemezi moghin, na ko ikiti, ki me misogh men agiraghti me aregham.” **13** Ezi Josua kamaghin oregha, Ikiavira Itir God, deragh Jefunen otarim Kalep damuasa God ko migei. Eggha a Hebronin nguibam isava a ganingi. **14** Guizbangira, Kalep, a Kenasian gumazim Jefunen otarim, a bar deragha Ikiavira Itir God, Israelian God, an akamin gin ghua bar uabi isava a ganiga, an gin zui. Kamaghin, a Hebronin nguibam isa a ganingi. Ezi an ovavir boriba a gapiagha ikia kamaghira iti. **15** (Fomira, me ziam Kiriat Arba, Hebronin nguibam garisi. Arba, an Anakian gumazir ruarir bar ekar mam.) Kalep nguazir kam inigha givazi, midoroziba uam Kenanin nguazir kamin otivir puvati.

15 Ezi Judan anabamin adarazi bar nguazir me Juda bagha bighizim inigha a gapia. Ezi Judabar nguazir mitaghniyam sautin amadaghan ghua, Idomin kantrin tugha, bar ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganim sara ghu. **2** Men nguazir mitaghniar sautin amadaghan itim, an Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin itir ruaghatevimin ikegha ghua, **3** tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagha ghua sautin amadaghan Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua, Kades Barnea gitagha ghua Hesronin nguibam gitagha ghua, Adarin nguibamin oto. Eggha raghirigha ghua Karkan nguibamin oto. **4** Eggha ghua Asmonin nguibamin otogha, Isipin nguazimin mitaghniyam abighizir daghurir muziarimin ghuavanaga Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Kar Judabar nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniyam. **5** Ezi men nguazir mitaghniar aruem anadi naghin itim, an Amangsizim

Itir Dipar Akaremin, miriam bar an ghuanaga Jordanin
 Fanemin akamin oto. Ezi notin amadaghan itir nguazir
 mitaghniyam, a Jordanin Fanemin akamin ikegha, **6** ghua
 Bethoklan nguibamin otogha ghua, notin amadaghan
 ghua Betaraban nguibamin otogha ghua Bohanin
 dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mamin ziam.) **7**
 Egha Akorin danganir zarimin ghua, Debinin nguibamin
 otogha, notin amadaghan ragha ghua Gilgalin nguibar
 ekiamin ghu. Ni Gilgalin nguibamin tugh ganti, tuavir akar
 Adumimin nguibamin ghuavanadim iti. A danganir zarir
 kamin sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha mitaghniyam
 ghua Ensemesin dipamin otogha, ghua Enrogelin
 danganimin oto. **8** Egha sautin amadaghan ghua Hinomin
 Otarimin danganir zarimin ghua Jebusin Mighsiamin oto.
 Jerusalemin nguibam danganir kamin iti. Ezi nguazir
 mitaghniyam ghuavira ikia ghua aruem uaghiri naghin
 amadaghan itir mighsiamin oto, a Hinomin danganir
 zarimin miriamin iti. Mighsiar kam, a Refaimin danganir
 zarimin iti. **9** Egha ghua Neptoan dipar emimirimin
 otogha ghua Efronin Mighsiamin boroghin itir nguibabar
 oto. Egha kagh nguazir mitaghniyam ua ragha ghua Balan
 nguibamin oto, an ziar mam Kariat Jearim. **10** Egha Balan
 nguibamin mitaghniyam ua ighuigha ghua aruem uaghiri
 naghin ghua, Serin Mighsiamin otogha ghua, Jearimin
 Mighsiamin vongin notin amadaghan itir danganimin
 oto, an ziar mam Kesalon. Egha ghuaghira Betsemesin
 nguibamin otogha ghua Timnan nguibam gita. **11** Egha
 ghua Ekronin nguibar ekiamin notin amadaghan itir
 mighsiamin otogha ighuigha ghua Sikeronin nguibar

ekiamin otogha ghua, Balan mighsiam ategha ghua Japnelin nguibar ekiamin oto. Nguazir kamin mitaghniyam ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin gifa. **12** Ezi Judan anabamin nguazir aruem uaghiri naghin itibar mitaghniyam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam, bar an miriamra ghu. Ezi Judan anabamin aven itir ikiziba vaghvagha nguazir kaba inigha dagh apiaghav iti. **13** Ikiavira Itir God, fomira Josua migia ghaze, me Judabar nguazimin nguazitam isi Jefunen otarim, Kalep daningigh. Ezi Josua Ikiavira Itir God, mikemezi moghin amua, Hebronin nguibam isava Kalep ganingi. Hebronin ziar mam Kiriya Arba. Arba ana Anakian ovavim. **14** Ezi Kalep Anakian ikizir 3pla misogha, men agintizima me are. Men ziabar kara: Sesai ko Ahiman ko Talmai, me Anakin ovavir boriba. **15** Egħa ġin Kalep nguibar kam ategħa ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriya Sefer.) **16** Egħa Kalep kamaghin migia ghaze, “Gumazim Kiriya Seferin gumazibav sogħ me abiragħti, ki uan guivim Aksa a danighi an an ikiam.” **17** Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogħa me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti. **18** Egħa aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagħa iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaragħti a nguazitam atugh ga daningigh. Egħa Aksa ghua Kalep batogħa uan donkin faghafiragħa izagħhirima, Kalep an azara, “Ki bizir tizitam ni bagħ a damuam?” **19** Ezi Aksa uan afeziam ikaragħa ghaze, “Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragħa dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar

mam abigha na ganingi. Datirighin ni dipar emimiriba
 itir nguazir aghuitam abigh na daningigh.” Ezi Kalep
 dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganingi. Aning
 Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan
 itima, mam vin amadaghan iti. **20** Kar Judan anabamin
 aven itir ikiziba inizer nguibaba ko nguaziba. **21** Nguibar
 sautin amadaghan ikia Idomin nguazimin mitaghniamin
 boroghin itiba, dar ziabar kara: Kapsel, Eder, Jagur, **22**
 Kina, Dimona, Adada, **23** Kedes, Hasor, Itnan, **24** Sip,
 Telem, Bealot, **25** Hasor Hadata, Keriot ko Hesron, an
 ziar mam Hasor, **26** Amam, Sema, Molada, **27** Hasargada,
 Hesmon, Betpelet, **28** Hasarsual, Berseba, Bisiotia, **29** Bala,
 Im, Esem, **30** Eltolat, Kesil, Horma, **31** Siklak, Matmana,
 Sansana, **32** Lebaot, Silhim, Ain, ko Rimon. Distirighin
 kam, 29plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba
 dar boroghin iti. **33** Ezi distirighin maba aruem uaghiri
 naghin itir mighsiar dozibagh isin iti. Ezi distirighin kabar
 mam, nguibar ekiar kaba an aven iti: Estaol, Sora, Asna,
34 Sanoa, Enganim, Tapua, Enam, **35** Jarmut, Adulam,
 Soko, Aseka, **36** Saraim, Aditaim, ko Gedera, an ziar mam,
 Gederotaim. Distirighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti,
 ezi nguibar dozir maba dar boroghira iti. **37** Ezi distirighin
 igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Senan, Hadasa,
 Mikdalgat, **38** Dilean, Mispa, Joktel, **39** Lakis, Boskat,
 Eklon, **40** Kabon, Lamas, Kitlis, **41** Gederot, Betdagon,
 Nama, ko Makeda. Distirighin kam 16plan nguibar ekiaba
 an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **42** Ezi
 distirighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Lipna,
 Eter, Asan, **43** Ipta, Asna, Nesip, **44** Keila, Aksip, ko

Maresa. Distrighin kam 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **45** Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Ekronin nguibam, an nguibar ekiaba, ko an nguibar doziba, **46** nguibar ekiaba ko nguibar dozir Asdotin nguibamin boroghin, Ekronin ikegha ghua ongarir dadarimin tu. **47** Egha ghua Asdot ko Gasan nguibam ko nguibar ekiaba ko nguibar uari inigha itiba, bar dar ghua sautin amadaghan Isipin Daghurir Dipamin otogha, bar ghua aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. **48** Egha distrighin maba nguazir mighsiabar iti. Ezi danganir kamin itir nguibar ekiabar kara: Samir, Jatir, Soko, **49** Dana, Kiriati Sefer, an ziar mam Debir, **50** Anap, Estemoa, Anim, **51** Gosen, Holon, Gilo. Distrighin kam 11plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **52** Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Arap, Duma, Esan, **53** Janim, Bet Tapua, Afeka, **54** Humta, Kiriati Arba, an ziar mam, Hebron, ko Sior. Distrighin kam, 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **55** Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Maon, Karmel, Sif, Jutta, **56** Jesril, Jokdeam, Sanoa, **57** Kain, Gibeia, ko Timna. Distrighin kam 10plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **58** Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Halhul, Betsur, Gedor, **59** Marat, Betanot, ko Eltekon. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **60** Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Kiriati Bal, an ziar mam Kiriati Jearim,

ko Raba. Distrighin kam nguibar ekiar pumuning an iti, ezi nguibar dozir maba aningin boroghin iti. **61** Nguibar ekiar gumazamiziba puvatizir danganimin itibar kara: Betaraba, Midin, Sekaka, **62** Nipsan, Amangsizir Nguibam, ko Engedi. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **63** Judaba Jebusia batoghan ibura, kar gumazamizir Jerusalemin nguibar ekiamin itiba. Kamaghin, me Judaba ko bar moghira uari inigha Jerusalemin ikiavira iti.

16 Ezi nguazir me Josepin ovavir boriba bagha bighizim, an mitaghniam Jordanin Fanem boroghin itir nguibam Jerikon ikegha, aruem anadi naghin amadaghan Jerikon mozir pabar ikegha ghua notin amadaghan ghua, gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, ruarir mighsiabar ghua Betelin nguibamin oto. **2** A Betelin otogha ghua, Lusin nguibamin otogha ghua Atarotin oto, danganimin kam Arkaia an ike. **3** Egha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Japletian danganimin ghua, bar ghua vin Itir Bethoronin nguibamin oto. Egha ghua Geserin nguibamin otogha, bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. **4** Josepin ovavir boriba, kar Manasen anabamin adarazi ko Efraimin anabamin adarasi, me nguazir kaba ini. **5** Kar Efraimin anabamin adarazir nguaziba. Men nguazir mitaghniam, aruem anadi naghin amadaghan Atarot Adarin nguibamin ikegha ghua Bethoron nguibamin tu. **6** Egha ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin oto. Ezi Mikmetatin nguibam, a notin amadaghan ikia men nguazimin iti. Ezi men mitaghniam aruem anadi naghin amadaghan

ighuigha ghua, Tanatsilon nguibam gitagha ghua, aruem anadi naghin amadaghan ghua Janoan nguibar ekiamin tu. **7** Egha Janoan nguibam ategha ghua Atarotin nguibar ekiam ko Naran nguibar ekiam giraghu. Egha ghua Jerikon nguibar ekiamin otogha ghua Jordanin Fanemin tu. **8** Egha Tapuan nguibar ekiamin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Kanan Fanemin otogha ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Nguazir kam ko nguibar ekiaba, ko nguibar dozir men boroghin itiba, me bar ada isa Efraimin anabamin adarazigh aningi. Efraimin anabamin adarazir marasi, men nguibar ekiar maba ko doziba Manasen nguazimin aven iti. **10** Efraimin adarasi, Kenanian Geserin nguibar ekiamin itibav sogha me batoghezir puvati. Kamaghin, Kenania Efraimian tongin ikiavira iti. Ezi Efraimia, Kenania gamima me pura men ingangarir gumazibar iti.

17 Ezi nguazir me Josepin otarir ivariam Manasen anabamin adarazi bagha bighizir nguazim, me an ovavir boribagh aningi. Ezi Makir, a Manasen otarir ivariam, a Gileatin afeziam, a midorozir gumazir bar aghuim. Kamaghin me faraghavira Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin itir nguaziba isa an ovavir boribagh aningi. **2** Egha me datirighin aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguaziba isa, Manasen ovavir borir igharazibagh aningi. Manasen ovavir boribar ziabar kara: Abieser, Helek, Asriel, Sekem, Hefer, Semida. Gumazir kaba, me vaghvagha uan ikizir ekiabar inazir afeziabar otifi. **3** Manase, Makir bate, ezi Makir, Gileat bate, ezi Gileat Hefer bate, ezi Hefer Selofehat bate, ezi Selofehat,

a guivibaram ote, egha otariba puvati. Ezi an guivibar ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka, ko Tirsa. **4** Ezi guivir kaba ghua ofa gamir gumazim Eleasar, ko Josua ko gumazir dapanibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, ‘En afeziamin aveghbuabar otariba tongin ia nguazitam e daningigh.” Ezi Josua Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, nguaziba abigha Selofehatin guivibagh aniga, egha maghira Manasen anabamin aven itir gumaziba saram aningi. **5** Josua nguaziba abigha da isa Manasen anabamin adarazir guiviba ko otaribagh aningi. Kamaghin Manasen anabamin adarasi, bar moghira 10plan nguaziba bar ada ini. Ezi Manasen anabamin ikizir igharazimin adarasi, Jordanin Fanemin vongin amadaghan Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin nguaziba ini. **7** Manasen anabamin adarazir nguazir mitaghniam, Aserin anabamin nguazimin ikegha ghua Mikmetatin nguibamin oto, an aruem anadi naghin amadaghan Sekemin nguibar ekiamin iti. Egha mitaghniam sautin amadaghan ghua Entapuabar nguazimin tu. **8** Ezi Manasen anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazimin mitaghniam, Tapuan nguibar ekiamin kagh iti. Egha Tapuan nguibam uabi, a Efraimbar nguibam. Ezi nguazir Tapuan nguibam ekiaruzim, a Manasen adarazir nguazim. **9** Ezi Efraimin adarazir nguibar ekiaba, kar nguibar ekiar sautin amadaghan itiba, ezi Manasen adarazir nguazim notin amadaghan iti, ezi aningin nguazir mitaghniam aruem uaghiri naghin Kanan daghurimin uaghira, Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriam bar an ghu. Ezi Aserin nguazim not ko aruem uaghiri naghin

aningın tongira iti, ezi Isakarın adarazir nguazim, not
 ko aruem anadi naghın aningın tongira iti. **11** Isakar
 ko Aserin nguazir mitaghniamningın aven, Manasen
 anabam, nguibar kaba ini: Betsan, ko Ipleam, ko nguibar
 aning okarigha itiba, Nafat Dor, Endor, Tanak, ko Megido,
 ko nguibar da okarigha itiba. **12** Ezi Manasen anabamin
 adarasi, Kenanın gumazamiziba nguibar ekar kabar me
 batoghan ibura, ezi me me ko nguibar ekar kabar ikiavira
 iti. **13** Ezi Israelia gın gavgavim inigha, Kenania abırma,
 me pura men ingangarir gumazir kinibar iti. Egha me
 me batoghezir puvati. **14** Egha gın Josepın ovavir boriba,
 Josua bagha izegha a migia ghaze, “İkiavira İtir God
 bar deragha e gamizi, e bar aviraseme. Ezi e nguazir
 aviritaba inian firin, ni nguazir vamira isava e ganingi.”
15 Ezi Josua kamaghın men akam ikaragha ghaze, “İan
 avirim bar ekeveghti Efraimbar mighsiabar itir nguazim
 ian suvighti, ia uari ghuanang Peresia ko Refaimian
 ruarir ghurimin mangi, uari baghvira nguazitamin ganiva
 anezenegh.” **16** Ezi Josepın ovavir boriba kamaghın
 a migei, “Mighsiar nguazir kam en sufi. Kenania, me
 danganir zarimin nguazir voroghira ireghav itiba, me
 bar moghira midorozir karisin ainin gavgaviba itiba iti.
 Betsanın nguibar ekiam ko an okarigha itir nguibaba
 ko, Jesrilin nguibamin boroghın danganir zarimin itir
 adarasi, me bar ainin midorozir karisba iti.” **17** Ezi Josua
 kamaghın Efraim ko Manasen anabamningın adarazir
 nighniziba fa me migia ghaze, “İan anabamningın aven
 ia guizbangira bar avirasemegha, bar gavgafi. Nguazir
 vamira, a ian sufi. Kamaghın, ia nguazir igharazitaba

uaghan ada iniam. **18** Egh nguibar mighsiabar itiba, ia bar moghiram ada iniam. Ruarir kam a guizbangira ruarir ghurir pizim, ia an mitaghniar tamin ikegh an ingar mangi, an saghon itir mitaghniar igharazimin otogh. Kenania gavgavigha midorozir karisin bar gavgaviba iti. Eghti ia me misogh men agintighti me aregham.”

18 Egha Israelia midorozim gamigha apaniba abinigha givagha, Silon nguibar ekiamin uari akufa. Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fasa a bativamin Purirpenim asara. **2** Dughiar kamin Israelian tongin 7plan anababar adarasi, me uari bagh nguazitaba tighar da iniam. **3** Ezi Josua kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, nguazir kam ia ganigha gifa. Ezi ia manmaghin amigha ghuava a inizir puvati? **4** Ia 7plan anabar nguaziba puvatizibar gumaziba vaghvagh men aven, 3plan gumazibav sefegh. Eghti ki me amadaghti me nguazim bar a daruva, an gan nguazir me ifongeziba uari bagh ada inisi, da osirigh, gin uamategh na bagh izi, osirizir eghaghanir kam na daningigh. **5** Me nguazim, 7plan akuabar anebikigh. Judan anabamin adarazi sautin amadaghan nguazim inigha gifa, egh me anarira ikiam. Ezi Josepin adarazi notin amadaghan nguazim ini, egh me anarira ikiam. **6** Eghti ia 7plan anababa meng, me bagh nguazim abighiva, dar eghaghaniba osirigh, eghaghanir kaba inigh izi na daningigh. Eghti ki gin Ikiavira Itir God, en Godin damazimin nguazir me ifuegh iniamim gifofoghsi, satu gikiararangam. **7** Eghti bizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim.

Ezi kamaghin, Josua nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati. Ezi Gatin anabam, Rubenin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin nguaziba inigha gifa. Nguazir kaba, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir nguaziba.” **8** Ezi Josua kamaghin gumazir mangasa misevezibav gei, “Ia mangi nguazim abighirarigh an eghaghaniba na bagh bar ada osirigh da inigh iziti, ki Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararang fogh suam, nguazir manam God ia bagh a ginaba.” Ezi gumazir kaba Josuan migirigiam baregha ghue. **9** Me ghua nguazir kaba bar dagh etiagha aruigha, nguazibar aven nguibar ekiabar ziaba vaghvagha da osirigha, 7plan akuabar da abigha dar eghaghaniba osiri. Egha me gin uamategha Josua bagha Silon ize. **10** Ezi Josua Silon ikia fofoghasa, Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararai, eghti, a manmaghira nguaziba abigh vaghvagh men 7plan anababar aningam. Egha a gin nguazir kaba abigha Israelian anababa vaghvagha me ganidi. **11** Dughiar kam Josua Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararaima, Benjaminin anabamin adarazi iniamin nguazim faragha oto. Nguazir kam, Judan anabamin adarazi ko Josepin anabamin adarazigh aningizir nguazimningin tongira iti. **12** Men notin amadaghan itir nguazir mitaghniyam, a Jordanin Fanemin ikegha ghua, Jerikon nguibar ekiar mighsiamin pin itimin miriamin notin amadaghan ghua a gitagha ghu. Egha kagh ighuigha ghua aruem uaghiri naghin, bar ghua Betavenin nguazir misingizimin danganimin oto. **13** Egha nguazir mitaghniyam bar ghua

Lusin nguibar mighsiar muziarir pin itimin miriamin,
 sautin amadaghan zui, Lusin ziar mam, Betel. Egha ghua
 sautin amadaghan Atarot Adarin nguibamin iraghu.
 Nguibar kam, a vin Bethoronin nguibamin boroghin itir
 mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti. **14** Mitaghniar
 kam mighsiam azofa, mighsiar kam Bethoronin nguibar
 ekiamin boroghin iti. Egha aruem ghuaghiri naghin
 ghua, egha ragha sautin amadaghan zui. Egha sautin
 amadaghan ghuaghira Kiriati Balin nguibamin oto, an
 ziar mam, Kiriati Jearim. Kar Judabar nguibar ekiam.
 Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniar,
 kagh ikegha aruem uaghiri naghin iraghu. **15** Ezi sautin
 itir mitaghniar, Kiriati Jearimin aruem uaghiri naghin
 amadaghan, an miriamin ikegha ghua Neptoan nguibamin
 boroghin itir dipar emimirimin tu. **16** Egha mitaghniar
 bar ghua Hinomin otarimin danganir zarimin boroghin
 itir mighsiamin miriamin ghu. Mighsiar kam, notin
 amadaghan Refaimin danganir zarimin miriamin tughav
 iti. Egha ghua sautin amadaghan Hinomin danganir zarim
 atu. Danganir zarir kam, a Jebusian nguibar mighsiamin
 miriamin sautin amadaghan iti. Egha mitaghniar ghua
 Enrogelin dipar emimirimin tu. **17** Egha mitaghniar
 notin amadaghan ghua Ensemesin dipar emimirimin
 otogha, ghua Gelilotin nguibamin oto. Ni Gelilotin
 nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adumimin nguibamin
 ghuavanadim, a ikiam. A danganir zarir kamin sautin
 amadaghan mighsiabar iti. Egha nguazir mitaghniar
 ghua Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir
 mamin ziam.) **18** Egha ghua mighsiar mamin pin zui, ni

kagh tugh ganti, Araban dipaba puvatizir danganir ekiam ikiam. Egha mitaghniam bar ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin iraghu. **19** Egha ghua notin amadaghan Bethoklan nguibamin mighsiar muziarimin miriamin ghua, Jordanin Faner akamin otogha, Amangsizim Itir Dipar Akaremin tu. Kar Benjaminin anabamin adarazir nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniam. **20** Ezi aruem anadi naghin amadaghan, Jordanin Fanem, Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniam atu. Kar Benjaminin anabamin adarasi, nguazir me inizibar mitaghniba. **21** Kar Benjaminin anabamin aven itir ikiziba, inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Jeriko, Bethokla, Emek Kesis, **22** Betaraba, Semaraim, Betel, **23** Avim, Para, Ofra, **24** Kefar Amoni, Opni, ko Geba. Distrighin kam 12plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **25** Ezi Benjaminin anabamin adarazir nguibar distrighin igharazibar itiba, dar ziabar kara: Gibeon, Rama, Berot, **26** ko Mispa, Kefira, Mosa, **27** Rekem, Irpel, Tarala, **28** Sela, Haelep, Jebus, an ziar igharazim Jerusalem, Gibeon, ko Kiriath Jearim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. Nguazir kam, Benjaminin anabamin adarazi a ini.

19 Josua ghua satu gikararaima, Benjaminin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 2 Simeonin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir kam, me Judan anabamin adarazigh aningizir nguazim bar an tongira iti. **2** Kar Simeonin anabamin adarazi inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Berseba (an ziar

mam, Seba) ko Molada, **3** Hasarsual, Balam, Esem, **4**
 Eltolat, Betul, Horma, **5** Siklak, Bet Markabot, Hasarsusa,
6 Bet Lebaot, ko Saruhen. Me 13plan nguibar ekiaba,
 ko nguibar dozir maba, dar boroghin iti. **7** Egha me
 uaghan nguibar ekia kaba ini: Ain, Rimon, Eter ko
 Asan, me da ini. Me 4plan nguibar ekia kaba ko dar
 boroghin itir nguibar dozir maba ini. **8** Me nguibar
 ekia kaba ko da okarigha itir nguibar doziba isa ghua,
 Balatberin nguibar ekia sautin amadaghan itim ini, an
 ziar igharazim Rama, a Negevin gumazamiziba puvatizir
 danganir ekiamin iti. Nguazir kam, Simeonin anabamin
 aven itir ikiziba a ini. **9** Josua faragha nguazim abigha
 Judan anabamin adarazigh aningi, ezi men nguazim bar
 ekefe. Kamaghin Josua datirighin men nguazimin aven,
 nguazir maba isa Simeonin anabamin adarazigh aningi.
10 Josua ghua satu gikararaima, Simeonin anabamin
 nguazimin gin, nguazir namba 3 Sebulunin anabamin
 adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir me
 inizimin mitaghniyam, ghua Saritin nguibar ekiamin tu. **11**
 Ezi men nguazir mitaghniyam ghua aruem uaghiri naghin
 amadaghan ghua, Marealin nguibar ekiamin otogha ghua,
 Dabesetin nguibar ekiamin boroghin ghua, Jokneamin
 nguibar ekia aruem anadi naghin itir daghurimin tu. **12**
 Egha Saritin nguibamin vongin, mitaghniyam ighuigha
 ghua aruem anadi naghin ghua, Kislot Taborin nguibar
 ekiamin miriamra ghua, Daberatin nguibar ekiamin ghua
 Jafian nguibar ekiamin ghuavanabo. **13** Ezi mitaghniyam
 ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin Gathefer ko
 Etkasinin nguibar ekiamningin otogha, ighuigha ghua

Rimonin nguibar ekiamin tuavimin otogha ghua, ighuigha Nean nguibamin amadaghan ghu. **14** Egha notin itir mitaghniamin ighuigha ghua Hanatonin nguibar ekiamin amadaghan ghua, Iptahelin danganir zarimin tu. **15** Sebulunin anabamin adarazi inizir nguibar ekiabar ziabar kara: Katat, Nahalal, Simron, Idala, ko Betlehem. Me 12plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini. **17** Josua ghua satu gikararaima, Sebulunin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 4 Isakarin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. **18** Isakarin anabamin nguazim, an aven nguibar ekiabar ziabar kara: Jesril, Kesulot, Sunem, **19** ko Hafaraim, Sion, Anaharat, **20** ko Rabit, Kision, Ebes, **21** ko Remet, Enganim, Enhada, ko Betpases. **22** Isakarin anabamin nguazir mitaghniam ghua, Taborin Mighsiamin suiragha ghua Sahasuman nguibar ekiamin otogha, ghua Betsemesin nguibar ekiamin otogha ghua Jordanin Fanemin oto. Isakarin anabamin adarasi, nguibar ekiar 16pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini. **24** Josua ghua satu gikararaima, Isakarin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 5 Aserin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. **25** Aserin anabam inizir nguazimin aven itir nguibar ekiabar ziabar kara: Helkat, Hali, Beten, Aksap, **26** ko Alamelek, Amat, ko Misal. Ezi aruem uaghiri naghin men mitaghniam Karmelin Mighsiamin boroghin ghua Sihorlipnatin nguibar ekiamin tu. **27** Egha ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Betdagonin nguibar ekiamin otogha, Sebulunin adarazir nguazimin boroghira ghua, Iptahelin danganir zarimin ghua notin

amadaghan Betemek ko Neielin nguibamningin tu. Egha mitaghniyam ghuavira ikia ghua, notin amadaghan ghua Kabulin nguibamin otogha, **28** ghua Ebron, Rehop, Hamon, ko Kanan otogha, bar ghua Saidonin nguibar ekiamin tu. **29** Egha ua ighuigha Raman nguibar ekiamin otogha iza, Tairin nguibar ekiamin tu, nguibar ekiamin divazim bar gavgafi. Egha mitaghniyam ua ragha Hosan nguibar ekiamin otogha ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Aserin anabam uaghan nguibar ekiamin kaba ini: Mehebel, Aksip, **30** ko Uma, Afek, ko Rehop. Aserin anabamin adarasi, nguibar ekiamin 22pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini. **32** Josua ghua satu gikararaima, Aserin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 6 Naptalin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. **33** Ezi men nguazir mitaghniyam, Helepin nguibar ekiamin ko Sananimin nguibamin tughav itir Okin temer ekiamin povimin ikegha ghua, Adami Nekepin nguibar ekiamin otogha ghua, Japnelin nguibar ekiamin otogha, ghua Lakumin nguibar ekiamin ghua Jordanin Fanemin oto. **34** Egha mitaghniyam ighuigha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua Asnot Taborin nguibar ekiamin ko Hukokin nguibar ekiamin oto. Ezi Sebulunin anabamin nguazir mitaghniyar sautin itim, a Naptalin anabamin nguazir mitaghniyam suira. Ezi Naptalin nguazir mitaghniyar aruem uaghiri naghin itim, an Aserin anabamin nguazir mitaghniyam suira. Egha an nguazir mitaghniyar aruem anadi naghin itim, a Jehudan nguibamin boroghin ikia Jordanin Fanemin suira. **35** Men nguibar ekiamin divazir gavgaviba itiba, dar ziabar

kara: Sidim, Ser, Hamat, Rakat, Kineret, **36** ko Adama, Rama, Hasor, **37** ko Kedes, Edrei, Enhasor, **38** ko Yiron, Mikdalel, Horem, Betanat, ko Betsemes. Naptalin anabam, 19plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini. **40** Josua ghua satu gikararaima, Naptalin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 7 Danin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. **41** Danin anabam inizir nguazim, an nguibar ekiabar ziabar kara: Sora, Estaol, Irsemes, **42** ko Salbim, Aijalon, Itla, **43** ko Elon, Timna, Ekron, **44** ko Elteken, Gibeton, Balat, **45** ko Jehut, Beneberak, Gatrimon, **46** ko Mejarkon, Rakon, ko Jopan nguibar ekiamin boroghin itir danganim. **47** Ezi gin, nguazir kamin ghuavir faraghav itiba, Danin anabamin adarazir apanim gamigha nguazir kamin me batoke. Ezi Danin adarazi dikavigha ghua Laisin nguibamin otogha, me misogha nguibar ekier kamin gumazamiziba bar me misuagharigha men nguibar ekiam ini. Egha Danin anabamin adarazi ghaze, nguazir kam mena, egha a gaperagha an iti. Me ziar kam Lais adeggha uan inazir afeziamin ziam Dan a gati. **48** Nguibar ekier kaba, ko nguibar dozir dar boroghin itiba, Danin anabamin adarazi da ini. **49** Israelia bar nguaziba abigha uari ganigha givagha, nguazir mam isa Nunin otarim Josuan adarazigh aningi. **50** Josua faragha Timnat Seran nguibar ekiam uabi daningasa men azai, an Efraimin anabamin nguazimin ikia mighsiaba itir danganimin iti. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me a isava a ganingi. Ezi Josua nguibar kam uam an ingarigha, a gaperaghav an iti. **51** Ezi ofa gamir gumazim Eleasar ko, Josua ko Israelian

anababar ikiziba vaghvaghera men gumazir dapaniba ko Silon danganimin, me Ikiavira Itir Godin damazimin ikia, egha God bativamin Purirpenimin tiar akamin apiaghav iti. Egha Israelian anababa bagha inabazir nguaziba abighasa satu gikararai. Ezi me nguaziba tuiragha uari ganidir ingangarir kam, ghua kamaghira tugha gifa.

20 Ezi gin Ikiavira Itir God Josua migia ghaze, **2** “Ki faragha Moses mikemezi moghira ni Israelia mikimti, me nguibar ekia gumamaziziba ari mangi mongamibagh, inamighti da iki. **3** Eghti ian gumazitam, atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham, an ari mangi nguibar ekia kabar tamin modogh ikiam. Eghti aremezir gumazimin tav uam a ikarvaghsi a burian kogham. **4** “Eghti gumazir osimtizim gamizim nguibar ekia kamin mongsi mangi otogh, faragh mangi nguibar ekiamin tiar akamin, uan osimtizimin gun gumazir aruabav kemegh. Eghti me an amamangatighti, a mangi me ko ikiam. **5** Eghti gumazir a ikarvaghasava amim an gin iziti, nguibar ekiamin gumazir dapaniba a isi an agharim datighan kogham. Me fo, a guizbangira an apanim gamua a misoghezi ana aremezir puvati. Egh nguibar ekia kamin gumamaziziba a geghuv deragh an ganam. **6** Egh a nguibar ekia kamin averara iki mangiti, me gumamazizibar damazimin kotin aven, an osimtizim tuisigh a bareghti, an kot deraghti, a nguibar ekia kamin averara iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim ovengeghamin dughiam otogham. Eghti gin a uamategh uan nguibar a ikegha ara izezimin mangam.” **7** Ezi me kamaghin oregha Naptalin anabamin nguibar mighsiamin

itir mam Kedes ginaba. A Galilin Distrighin aven iti. Egha Efraimin nguibar mighsiamin itim, Sekem ginaba. Egha Kiriati Arba, an ziar mam Hebron, me a ginaba. A Judan anabamin nguibar mighsiamin itim. **8** Egha me Rubenin anabamin nguazimin, Beserin nguibam ginaba. Ni Jerikon tugh Jordanin Fanemin vongin ganti, Beserin nguibar mighsiam ikiam. An aruem anadi naghin dipaba puvatizir danganimin iti. Egha Gatin anabamin nguazimin, Gileatin Distrighin aven, me Ramotin nguibar ekiam ginaba. Egha Manasen anabamin nguazimin, Basanin Distrighin aven, Golanin nguibar ekiam ginaba. **9** Nguibar ekier mongamin kaba, kar Israelia, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba, me me bagha dagh inaba, eghti men tav atamakuigh gumazitam misoghti an aremeghti, an tav a ikarvaghsi damuti, an atiating ivegh mangi nguibar ekier kabar aven mangi deragh ikiam. A kagh iki mangiti kotiar dughiamin gumazamiziba bar a baregham. Eghti gumazir ovevem ikaraghasa amim, faragh deraghvira oreghe fogh suam, gumazir kam ti guizbangira nighnigha a misoghezi an areme, o puvati. Kot mikim suam, Gumazir kam osimtizim guizbangira iti, eghti an a ikaragham. Puvatighti, puvatigham.

21 Israelia dughiar kamin Kenanin nguazimin, Silon nguibar ekiamin boroghin nguibam aghuigha an iti. Ezi Livain anabamin gumazir dapaniba ghua, ofa gamir gumazim, Eleasar ko Josua ko Israelian anababar gumazir dapaniba me migia ghaze, “Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, ni Livain anabamin adarasi, nguibar ekier danganir aghuiba iti taba ko dar boroghin itir nguazir men asiziba

ikiamiba, da isi me daning.” 3 Ezi Israelian anababa,
 Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, amua vaghvagha
 uan nguibar ekia maba ko men asiziba ikiamin nguazir
 maba isava Livain anabamin adarazigh aningi. 4 Me
 faraghavira Kohatin adarazi iniamin nguibar ekiaba
 bagha satu gikararai. Kohatin ikizir igharazim, men inazir
 afeziam Aron, an ofa gamir gumazim. Ezi Judan anabam
 ko Simeonin anabam, ko Benjaminin anabam, me 13plan
 nguibar ekiaba atugha me ganingi. 5 Ezi Kohatin ikizimin
 gumazamizir igharaziba, Efraimin anabam ko Danin
 anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir
 aruem uaghiri naghin amadaghan itim, me uan nguibar
 ekia 10pla atugha me ganingi. 6 Ezi Gersonin ikizimin
 adarasi, Isakarin anabam, ko Aserin anabam, Naptalin
 anabam, ko Manasen anabar ikizir aruem anadi naghin
 itim, me uan nguibar ekia 13pla atugha me ganingi. 7
 Ezi Merarin ikizimin adarasi, Rubenin anabam, ko Gatin
 anabam, ko Sebulunin anabam, me uan 12plan nguibar
 ekiaba atugha me ganingi. 8 Egha Ikiavira Itir God, Moses
 mikemezi moghin, me Livain anabamin adarazi bagha
 nguibar ekia danganir aghuiba iti taba me daningasa
 satu gikararai. Eghti nguibar ekia kabar boroghin itir
 nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arighti da ikiam. 9
 Kar Judan anabam ko Simeonin anabam, me ganingizir
 nguibar ekiaba. Israelia nguibar ekia kaba me daningasa
 satu gikararangizi, Aronin ovavir boriba Kohatin ikizimin
 aven itir adarasi, da ini. 11 Israelia, Kiriati Arban nguibar
 ekia isa Aronin ikizimin adarazigh aningi, nguibar
 kam, an ziar mam Hebron. Ezi Arba a Anakin afeziam.

Hebronin nguibar ekiam, a Judan anabamin nguazimin
 aven ikia, egha mighsiabagh isin iti, ezi nguazir aviriba
 an okarigha iti. Eghti me uan asiziba nguazir kabar dar
 arigham. **12** Nguibar ekia kamin, Israelia faragha azeniba
 oparamin nguazir an boroghin itiba, ko an nguibar
 dozir an boroghin itiba, me da isa Jefunen otarim Kalep
 ganigha gifa. Kamaghin, me datirighin nguazir kaba ko
 nguibar doziba isi Aronin adarazir aningan kogham. **13**
 Hebron, a nguibar ekia gumaziba ari mangi mongamin
 mam. Egha me uaghan nguibar ekia igharaziba isa
 Aronin ovavir boribagh aningi. Dar ziabar kara: Lipna,
14 ko Jatir, Estemoa, **15** ko Holon, Debir, **16** ko Ain, Juta,
 ko Betsemes. Kar Judan anabam ko Simeonin anabam
 9plan nguibar ekiaba me ganingi. Eghti nguibar ekia
 kaba okarigha itir nguaziba, Livain adarazi uan asizibar
 arigham. **17** Ezi Benjaminin anabamin adarazi nguibar
 ekia 4pla isa me ganingi. Dar ziabar kara: Gibeon, Geba,
18 ko Anatot, Almon. Eghti nguazir nguibar ekia kaba
 okarigha itiba, Livain adarazi uan asizibar arigham.
19 Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumaziba, me
 nguibar ekia 13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekia kaba
 okarigha itiba, me uan asizibar arigham. **20** Ezi Kohatin
 ikizir igharaziba, Efraimin anabamin adarazi uan nguibar
 ekiaba me ganingi. **21** Me aningizir nguibar ekia 4plan
 kabar ziabar kara: Sekem, a Efraimin anabamin nguazir
 mighsiaba itimin iti, egha a nguibar ekia gumaziba ari
 mangi mongamin mam. A ko Geserin nguibar ekiam, **22**
 ko Kipsaim, Bethoron. Eghti nguazir nguibar ekia kaba
 okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. **23**

Ezi Danin anabamin adarazi me nguibar ekia 4pla kaba isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Elteken, Gibeton, **24** ko Aijalon, ko Gatrimon. Eghti nguazir nguibar ekia kaba okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. **25** Eghe Manasen anabam me tuirazimningin igharazimin adarasi, me nguibar ekia pumuning isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Tanak ko Gatrimon. Ezi nguazir nguibar ekia kamning okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. **26** Kamaghin, Kohatin ikizimin adarazi bar nguibar ekia 12pla ko, dar nguazir asizibar arighamiba, ini. **27** Ezi Gersonin ikizim, me Livain anabamin ikizir mam, Israelia nguibar ekia maba me ganingi. Me Manasen anabam me tuirazimningin ikizir faragha zuimin nguibar ekia pumuning isa Gersonin adarazigh aningi. Aningin ziamning kara: Besteran ko Golan, aning Basanin Distrighin amadaghan itir nguibar ekiamning. Golan a nguibar ekia gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Besteran nguibar ekiam. Eghti nguazir nguibar ekia kamning okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. **28** Ezi me Isakarın anabamin nguibar ekia 4pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kision, Dabarat, **29** Jarmut, ko Enganim. Eghti nguazir nguibar ekia kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. **30** Ezi me Aserin anabamin adarazir nguibar ekia 4pla isava Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Misal, Apdon, **31** ko Helkat, Rehop. Eghti nguazir nguibar ekia kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. **32** Eghe me Naphtalin anabamin nguibar ekia 3pla isa

Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kedes, Hamotdor ko Kartan, da Galilin Distrighin aven itir nguibar ekiaba, ezi Kedes, a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.

33 Egħa Gersonin ikizim nguibar ekiar 13pla ini. Egħti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham. **34** Egħa me Sebulunin anabamin nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin ikizimin adarazigh aningi, men ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba. Kar 4plan nguibar ekiar kabar ziaba: Jokneam, Karta, **35** ko Dimna, Nahalal. Egħti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham.

36 Ezi me Rubenin anabamin nguibar ekiar 4pla isa, Merarin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Beser, Jahas, **37** ko Kedemot ko Mefat. Egħti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. **38** Ezi me Gatin anabamin nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Ramot, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam, egħa a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Gumaziba osimtiziba ikia ara ghua an aven modi. A ko Mahanaim, **39** ko Hesbon, ko Jaser. Egħti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. **40** Kamaghin Merarin ikizimin adarazi nguibar ekiar 12pla bar da ini. Men ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba. **41** Israelia bar moghira nguazir me apiazibar tongin, 48pla nguibar ekiaba isa Livain anabamin adarazigh aningi. **42** Egħti nguazir bar nguibar

ekiar kaba okarigha itiba, Livain anabamin adarazi uan asizibar arigham. **43** Kamaghin, Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziabav kemezi moghin, a nguaziba isa, bar Israelia ganingizi, me dagh apia. **44** Egha Ikiavira Itir God, uan akar dikirizim ginighnigha Israelian akurazi, me uan apanibav sogha bar me abinizi, men apanitam me abirazir puvati. **45** Ikiavira Itir God, fomira akar dikiriziba Israelia ganingi, egha a deravira dagh amizi, da guizbangiram otifi.

22 Israelia, Kenanin nguaziba bar da abigha givazi, Josua, Rubenin anabam ko, Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarasi, a bar men diazi, me iza uari akufa. **2** Ezi a kamaghin me migei, “Moses a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, bizir a damuasa ia migeiba ia zurara dagh ami. Egha uaghan, bizir ki ia damuasa ia migeiba, ia uaghan dagh ami. **3** Fomira iza datirighin, ia zurara uan aveghbuabar akurvasi. Ia dughiatamin me ataghizir puvati. Ia bar deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavibar gin zui. **4** Ia fo, Ikiavira God, ian God, uan akar faragha dikirizimin gin ghua avughsazim ian aveghbuabagh aningi. Kamaghin, ia datirighin uamategh nguazir ia inizibar mangi dar apiagh iki. Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Jordanin Fanemin vongin itir nguazir kaba ia ganingizi, da ian nguazibara. **5** Egh ia Moses damuasa mikemezir Akar Gavgaviba ko Moses Osirizir Araziba, ia bar deraghvira dar gin mangi da bakinighnighan marki. Da ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, deraghvira an gin mangi an Akar Gavgaviba bar dar amu. Ia zurara

pantemîn an suiragh. Egh ia uan ifongiaba ko navir averiaba sara, an ingangarim damu.” **6** Egha Josua God deragh me damuasa God ko mikemegha, me amadazi, me uan nguibabar zui. **7** (Moses fomira Basanin Distrighin aven itir nguazim isa Manasen anabamin akuar mamin adarazigh aningi, a Jordanin Fanemîn aruem anadi naghin iti. Ezi Josua aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemîn nguazir maba isa Manasen anabamin akuar igharazim ganingi.) Egha Josua me migeima, Jordanin Fanemîn vongin mangamin gumazamiziba uamategh uan nguibabar mangasava amima, Josua, God deragh me damuasa Godin azaragha, **8** kamaghin me migia ghaze, “Ia bizir bar aviriba inigha, da sara zui. Asiziba, silva, gol, ain, bras, ko korotiar bar aghuiba ia da inigha zui. Ia uan apaniba abiragha inizir bizir kaba, ia da inigh mangi uan adarazi ko da tuiragh uari daning.” **9** Ezi Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, men adarazi uamategha ghua, Israelian igharaziba ataghizi, me Kenanin nguazimin itir nguibam Silon iti. Ezi me Gileatin Distrighin itir nguaziba bagha zui. Men nguaziba, Jordanin Fanemîn aruem anadi naghin iti. Fomira Moses me migia ghaze, “Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ia danighti ia dar ghuaviba ikegham.” **10** Egha me bar tuavimin ghua Kenanin nguazim an ghuavira ikia, Jordanin Fanemîn boroghin otogha, ofa gamir dakozir ekar mam faner miriamin an ingari. **11** Ezi Israelian gumazamizir igharaziba bar kamaghin oraki, “Rubenin anabam, Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, me en amadaghan Jordanin

Faner miriamin ofa gamir dakozir mamin ingarigha gifa.” **12** Egha Israelia bar moghira Silon nguibamin uari akuvagh, mangi me ko misoghasa nighnisi. **13** Egha Israelia, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias amadazi, a Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazir, ganasa Gileatin Distrighin zui. **14** Egha me uan anababar 10pla vaghvagha men tongin gumazir dapanir maba amisefe. Gumazir dapanir 10plan kaba, me vaghvagha uan ikizibar dapaniba. Ezi Israelia Finias ko gumazir dapanir kaba amangizi me a ko zui. **15** Egha me ghua Gileatin Distrighin otivigha kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam batogha kamaghin me migei, **16** “E Ikiavira Itir Godin gumazamiziba bar, kamaghin ia migei, ‘Ia manmaghsua Godin akam batuegha akirim ragha a gasaragha ofa gamir dakozir kam uari baghaviram an ingari? Ia ua Ikiavira Itir God ategha an gin zuir puvati. **17** Ia fo, e fomira Peorin danganimin ikia arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God arimariam amadazi a izegha, e an gumazamiziba bar e gasighasiki. Ezi an osimtizim ikiavira iti. Ezi ia ti ghaze, a pura bizim, egha a gisin ua tam damuasa? **18** Egh ia datirighin Ikiavira Itir Godin akamin gin mangan aghuagh akirim ragh a gasaraghti, a gurum mizaraghan Israelia, bar en ataram. **19** Ia kamaghin nighnigh suam, nguazir ia itim, a Godin damazimin zuezir puvati, ia anetegh iziva Ikiavira Itir Godin Purirpenim itir nguazimin izegh an iki. Egh en tongin uari bagh nguazitaba inigh dar iki. Ikiavira Itir God, en God, an ofa gamir dakozim en tongin

iti. Ia Ikiavira Itir Godin akam ko en akam baraghan
 kogh uari bagh ofa gamir dakozir igharazimin ingarigh, e
 damighti, e ian arazir kuramin aven ikian kogham. **20** Ia
 bizir Seran otarim Akan amizim bakinighnighan marki!
 Ikiavira Itir God e migia ghaze, "Ia Jerikon nguibar ekiam
 bar a gasighasikigh." Ezi Akan Ikiavira Itir Godin Akar
 Gavgavim batoke. Kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir
 ekiam isa, bar moghira e ganingi. Akan uan arazir
 kuram bagha areme, ezi Israelian igharaziba uaghan an
 amizir arazir kurar kam bangin me ariaghire.'" **21** Ezi
 Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar
 me tuirazimningin mamin adarasi, Israelian gumazir
 dapaniba ikaragha ghaze, **22** "Godin Gavgaviba Bar Itim, a
 guizbangira God. A Ikiavira Itir God. A fo, e bizir kam
 gami. Ezi e kamaghin ifonge, ia Israelia uaghan bizir kam
 gifogh. E ti uan nighnizir gavgavim ategh Ikiavira Itir
 Godin akam batueghti, ia e misueghti e arimighireghti,
 deragham. **23** E Ikiavira Itir Godin akam batuegh, uari
 baghvira ofa gamir dakozimin ingarigh, asiziba tue da
 bar isia mighirir ofaba, ko witin ofan guar igharazi taba,
 ko God ko navir vamira ikiasava amir ofaba dar amuti,
 kamaghin Ikiavira Itir God uabi e gasighasigham. **24**
 Bar puvati. E ingarizir ofan dakozir kamin nighnizim
 kamakin, e uan ovavir borir gin otivamibagh nighnisi. E
 kamaghin atiati, ian ovavir boriba ti gin, en ovavir boribar
 anogoregh me mikim suam, 'Ia manmaghsua Godin ziam
 fe? A Ikiavira Itir God, e Israelia en God. A ti ian God
 puvati.' **25** Egh me ti kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir
 God, e bagha mitaghniyam ati, Jordanin Fanem Rubenin

anabam ko Gatin anabam, en tizim abiki. Ezi ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.' Eghti ian ovavir boriba en ovavir boribar anogoreghti, me Ikiavira Itir Godin ziam fan kogham. **26** Kamaghin, e ofa gamir dakozir kamin ingarizi, a tu. E asiziba tue da bar isia mighirir ofaba ko ofan guar igharaziba bagha an ingarir pu. **27** "Bar puvati. E ingarizir ofa gamir dakozir kam, kamaghin nin ovavir boriba ko en ovavir borir gin izamiba, an ababanimin min iki, kamaghin men akakagh suam, e Ikiavira Itir God an Purirpenimin mangi an ziam fam. Egh e uan ofan bar isia mighiriziba ko, God ko navir vamira ikiasava amir ofaba, ko an ziam fer ofan bar isi mighiramin igharazibar amuam. Eghti ian ovavir boriba gin kamaghin en ovavir boribav kiman kogh suam, 'Ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.' **28** "En nighnizim kamaghin iti, ian ovavir boriba, en ovavir boribav kinti, me kamaghin me ikarvagh, 'Ia gan, en afeziaba ingarizir ofa gamir dakozim, a Ikiavira Itir Godin anam ko magh gari. Egha kar, ofan tuer bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuamin ofa gamir dakozim puvati. Dakozir kam an ababanimin min iti, ababanir kam kamaghin en adarazi ko ian adarazir akakagh suam, ia ko e Godin vamira iti.' **29** "E fo, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim, a Godin damazimin ikia an Purirpenimin tiar akamin boroghin tughav iti. E an ofa gamir dakozir kamin danganim inisi, guizin ofa gamir dakozimin ingaran kogham, egh ofan bar isia mighiriba ko witin ofa ko ofan igharazibar amuamin ofabar amuan kogham. E kamaghin damigham, e Ikiavira Itir Godin akam batuegh akirim ragh a gasaragham. E kamaghin

damuan kogham.” **30** Ezi ofa gamir gumazim Finias ko Israelian anababa vaghvagha men gumazir dapaniba, me Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabamin akuamin adarazir, migirigiam baregha bar akonge. **31** Egha ofa gamir gumazim Eleasar an otarim, Finias, kamaghin Rubenin anabam ko, Gatin anabam ko Manasen anabamin akuam, men adaraziv gei, “E datirighin fo, ia Ikiavira Itir Godin akam batoghezir puvati. Kamaghin, a uan gumazamiziba ko iti. Egh a datirighin en atariva, e gasighasighan kogham.” **32** Egha gin, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias, ko Israelian gumazir dapaniba, me Rubenin anabam ko Gatin anabam, Gileatin nguibam ategha uamategha Kenanin kantrin ghuegha, bizir otivizir kabar gun bar Israelia geghani. **33** Ezi Israelia Finias ko gumazir dapaniba mikemezir biziba baregha bar akongegha ghaze, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam.” Egha Ruben ko Gatin anabamningin adaraziv soghamin nighnizir kam, me anetaki. **34** Kamaghin, Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, dakozir kam ziar kam a gati, Deravira Gun Migeir Ofa Gamir Dakozim. An mingarim kamakin, “Bizir kam, ia ko e an gan fogham, Ikiavira Itir God, a uabira God.”

23 Azenir aviriba zuima, Ikiavira Itir God dughiar aghuim isava Israelia ganingizi, me avughsa deragha ikiava, uan apaniba ko misozir puvati. Ezi bar gin Josua ghua bar ghuri. **2** Egha Josua, Israelia ko men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gumazir gavmanin faragha zuiba, a bar moghira me akuvagha kamaghin me migei, “Ki datirighin ghurigha gifa. **3** Ia uari uan

damazibar bizibar ganigha givagha fo, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuragha bizir aviribagh amua, ian apanibav sogha me abini. Ikiavira Itir God, ian Godra, ia bagha midorozir kam gami. 4 Ia datirighin deraviram oragh, ian nguazim, aruem anadi naghin Jordanin Fanemin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Ki, apanibav sogha me gafiragha men nguaziba isa ia ganingi. Egha uaghan, nguazir maba, ia tighar apanibav sogh me abinigh, men nguaziba iniam, ki ia da iniasa ki dagh inabagha gifa. 5 Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi apanibar amighti me aregham. A me batueghti ia pura mangi nguaziba iniam. Egha Ikiavira Itir God, akam akirizi moghin, ia men nguazim inigham. 6 Kamaghin, ia bar pamten Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven deraghvira akabar gin mangi. Ia akatam ataghiraghan marki, ia bar moghira dar suiragh. 7 Egh ia ikizir igharazibar gumazamizir ia ko ikiavira itiba, ia me ko poghan marki. Ia igharaghvira iki. Egh men asebar ziaba diponan marki. Ia guizbangira mikimsi, aser kabar ziaba diponan marki. Egh uaghan teviba apir dar ziaba fan marki. 8 Kamaghin dera, ia fomira amizi moghin, datirighin bar deravira Ikiavira Itir God ko porogh an gin mangi. 9 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ikizir ekar, gavgavir ekiaba itiba, an ada batoghezi, ia puram aven ghua men nguaziba inigha gifa. Ezi datirighin ia adughadughamin gumazitam ua itir puvati. 10 Ikiavira Itir God, en God, fomira akam akirizi moghin, ia bagha apanibav sosi. Egh a ian tavin akuraghti, a 1,000plan gumazibav sogh men agiraghti

me aregham. **11** “Kamaghin, ia bar deravira uari bagh gan. Egh Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh. **12** Egh ia akirim ragh God gasaragh, uamategh mangi, kantrin kamin ikiavira itir gumazamiziba ko porogh, me ko poroghamibar amu, **13** egh ia kamaghin fogh, God ikizir kaba me batueghan kogham. Eghti me azuaziba asizibar suizi moghin, ia bagh azuaziba guighti da ian suigham. Egh ian akiraghariba ifozoroghti, ia mizaziba baraghti, me dikonibar ian damazibagh inivighasam. Eghti Ikiavira Itir God, ia ganingizir nguazir aghuir kam, ia an iki mizazir kaba ini mangi gin ia ovengam. **14** “Datirighin ki ia ataghiraghamin dughiam a roghira ize. Ezi ia guizbangira uan navir averiaba ko duabar aven bar fogha gifa, Ikiavira Itir God, ia daningasa akam akirigha givazir bizitam, pura mangighan kogham. A ia ko akam akirizir biziba da guizbangira bar otifi. An akar dikirizir katam pura ghuzir puvati. **15** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a uan akar dikirizir aghuibar gin ghuzi da otivizi moghin, a uaghan ganti, ia an akam batueghti a ia mikemezi moghin, ivezir kuram ia daning mangi, nguazir aghuir a ia ganizir kamin aven ia gasighasigham. **16** Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia an gin mangan kogh, mangi asebar ziaba fiva, aseba bagh teviba apiriva dar ziaba fiti, Ikiavira Itir Godin aningagharim avimin min ian isigham. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir aghuir a ia ganingizir kamin ikeghan kogham. Ia bar moghira arighiregham.”

24 Ezi Josua Sekemin nguibamin Israelian anababa bar, me akufa. Egha men gumazir aruaba, ko gumazir

dapaniba, ko jasba, ko gavmanin ingangaribar faragha zuir gumaziba, a me inigha Godin damazimin mitivasa zui. **2** Egħa Josua gumazamizibav ġia ġhaze, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, ‘Ian ovaviba fomira Yufretisin Fanemin vongin ikia asebar ziaba fe. Men mav Tera, an Abraham ko Nahorin afeziam. **3** Ki ian ovavim Abraham, Yufretisin Fanemin vongin a inigha iza Kenanin nguazim bar a ġaruigha, egħa ovavir borir aviriba a ġaniga, Aisak sarama a ġaningi. **4** Egħa otarir pumuning Aisak ġaningi, Jekop ko Iso. Egħa Idomin danganimin mighsiaba itir nguazim isa Iso ġaningi, ezi Jekop uan otariba ko, me Isipin kantrin iraghue. **5** Egħa ġin ki ian inazir afeziaba bagħa Moses ko Aron amadazi, aning Isipia bagħa ġhuzi, ki osimtizir ekiam Isipia ġanigha bar me ġasighasiki. Egħa ġin ia inigha Isipin kantri ategħa azenan ize. **6** Ki ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan izegħa izima, Isipia hoziar karisba itiba inigha men aġiragħa iza Ongarir Aghevimin oto. **7** Ezi ian inazir afeziaba atiatiava uarir akurvagħasa nan araima, ki ġhuariar pizimin me ko Isipia abigha tongirama anesara. Ezi Israelia zuamira ġhua ongarimin vongin ġhua nguazimin otozi, Isipia ongarir torimin men ġin zuima, ki ongarir otevimning ġamizi aning iza ua uaningin suiragħa, Isipia avaragħa bar me kuavareme. Ia uari uan damazibar ki Isipia ġamizir bizir kamin ġanigha fo. Ezi ġin ia bar dugħiar ruarimin gumazamiziba puvatizir danganimin ike. **8** “Ezi ki ġin ia inigha aruem anadi nagħin, Amorian nguazir Jordanin Fanemin itimin ġhuzi, me ia ko misozima ki ian akurazi, ia me misogħa

me abiragha, men nguazim uari bagha a ini. **9** Ezi gin Siporin otarim Balak, a Moapian atrivim, Israelia ia ko misoghasa. Egha a dikavigha, Beorin otarim Balam bagha akam amadagha ghaze, Balam akar kuratam ia mikim ia gasighasighasa. **10** Ezi Balam akar kuratam ia daningan ki aghua. Egha ki a gamizi a migirigiar aghuibara a ganingizi, ki Balakin agharimin ua ia ini. **11** Ezi gin ia Jordanin Fanem giregha ghua, Jerikon nguibamin otifi. Ezi Jerikon midorozir gumaziba ia misoghasava ami. Ezi kamaghira, Amoria, Peresia, Kenania, Hitia, Girgasia, Hivia, Jebusia, me bar uaghan ia ko misozima, ki ian akurazi ia me misogha bar me abini. **12** Dughiar kam, ki ian faragha ghua ian apanibagh amizi, me bar atiatingi, ezi bizir kam, Amorian atrivimning gamizi, aning arav ghu. Ia bizir kam uan midorozir sababa ko barir pibar gavgavimin a gamizir puvati. Kirara aningin agirazi aning arav ghu. **13** Ezi nguazir ki ia ganingizir kam, ia a gisin ingangaritam atizir puvati, ezi nguibar ekar nguazir kamin aven itiba, ia uari tamin ingara anesarazir puvatigha, datirighin ia dar iti. Ia oparizir puvatizir olivin temer oviziba, ko wainin oviziba, ia da oparizir puvati, ia pura da isava da api.” **14** Egha Josua ghua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir Godin atiating, an akabar gin mangiva, guizbangira an apengan iki an ingangarim damuva, uan inazir afeziabar aseba batokegh, kar me fomira Mesopotemian kantri ko Isipin kantrin ikia dar ziaba fe. **15** Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin manamin ziam fam? Ian ovaviba fomira Mesopotemian nguazimin ikia ziaba fezir aseba, ia da fam? O, Amoria, ia men nguazir ia

datirighin itir kam, men aseba, ia da fam? Ezi ki ko, nan
 dipenimin itir adarazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godin
 ziamra fam.” **16** Ezi gumazamiziba kamaghin a ikaragha
 ghaze, “E Ikiavira Itir God ategh godin igharazibar ziaba
 fan kogham, bar puvatigham. **17** E uan afeziaba ko,
 Isipin nguazimin ikia Isipia pura men apengan ikia, pura
 ingarir gumazir kinibar itir dughiamin, Ikiavira Itir God,
 uabi e inigha azenan ize. Ezi e uari uan damazibar, an
 amizir mirakelin ekar aviribar gani. Kantrin e aruibar
 aven, a bar deravirama e geghuvima, e zui. **18** E zuir
 dughiamin Ikiavira Itir God en faragha ghua, kantrin
 e mangi otiv mangamiba, a bar me batuegha Amoria
 saram otoke. Amoria me faragha nguazir kamin ghuaviba.
 Ikiavira Itir God, a en God. Kamaghin e uaghan an ziam
 fasa.” **19** Ezi Josua me migia ghaze, “Ia zuamira kamaghin
 mikiman marki, egh suam, ki Ikiavira Itir Godin ziam
 fam. Guizbangira, Ikiavira Itir God, godin igharazitam a
 ko magh garir puvati. A uabira, ia an ziam fasa a ifonge.
 Ia akirim a gasaragh godin igharazibar ziaba fiti, a ian
 arazir kuraba gin amadaghan kogham. **20** Guizbangira,
 Ikiavira Itir God fomira iza datirighin deragha ia gami.
 Eghti ia anetegh igharaz darazir asebar ziaba fiti, a ian
 atariva pazavira ia damigh, ivezir kuram ia danigh ia
 agivagham.” **21** Ezi gumazamiziba Josua migia ghaze,
 “Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” **22** Ezi
 Josua kamaghin me migei, “Ia uari akam akirigha ghaze
 ia Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” Ezi me ghaze, “Are,
 migirigiar e amir kam, a guizbangira.” **23** Ezi Josua ua me
 migia ghaze, “Ia ikizir igharazibar aser ian tongin itiba,

da batokegh. Egh Ikiavira Itir God, a Israelian God, ia uan navir averiabar aven an ziamra fiva, uari isi a daningigh.”

24 Ezi gumazamiziba Josua migei, “E Ikiavira Itir God, en God, e an ziamra fiva, an akamin gin mangam.” **25** Egha dughiar kamin me bar Sekemin nguibamin ikia, Josua gumazamizibar danganim inigha, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavir mam gami. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ifongeziba ko bizir God damuasa me mikemeziba, an aven iti. Eghti gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangam. **26** Egha Josua akar kaba isava, Godin Akar Gavgaviba itir Akinafarimin aven da osiri. Egha dagiar ekia mam inigha, me Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin boroghin temer Okin povimin anesara. **27** Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, “Ia gan, e uan Akar Dikirizir Gavgavim ginighnighsi, ia zurara dagiar asaraghav itir kamin gan. Ikiavira Itir God, e mikemezir migirigiaba, dagiar kam, bar ada baregha gifa. A kagh ababanimin min iki nighnizim ia daningti, ia uan Godin akaba batoghan kogham.” **28** Egha Josua gumazamiziba amadazi me uamategha uan nguibar me itibar ghue. **29** Egha gin Nunin otarim Josua, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azeniba ikiava areme. **30** Ezi Israelia an kuam isa an nguazimra, Timnat Seran nguibamin anefa. Nguibar kam, Efraimin anabamin nguazimin iti, a mighsiaba itir nguazim, egha notin amadaghan Gasin Mighsiamin iti. **31** Ezi Josua ikiavira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fa ghua Josuan ovevemin gin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam favira iti. Men gumazir dapaniba, bizir Ikiavira Itir God

fomira Israelia bagha amizibar gani. Ezi Israelian, gumazir dapanir kaba angamira ikiavira itir dughiamin, me bar Godin ziam favira iti. **32** Bar fomira, Israelian ovavim Jekop, Sekemin afeziam Hamor, an ovavir boriba da, nguazir otevir mam givese. An 100plan silvan dagiabar nguazir kam givese. Bar gin Israelian gumazamiziba Isipin kantri ategha izir dughiamin, me uan inazir afeziam Josepin aghariba ateravira iza bar abuan uan nguazimin ize. Egha me datirighin Josepin aghariba isa, nguazir Jekop fomira ivezezimin dar afa. Nguazir kam, a Josepin ovavir boribar nguazim. **33** Ezi Aronin otarim, Eleasar aremezi, Israelia an kuam isa Gibeon nguibamin anefa. Nguibar kam, an Efraimin anabamin mighsiaba itir nguazimin iti. Ezi nguibar kam, an Eleasarin otarim Finiasin nguibam.

Gumazir Dapaniba

1 Josua aremegha givazi, Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Te midorozimin faragh mangi Kenania misogham?” **2** Ezi Ikiavira Itir God me ikaragha ghaze, “Ia kamaghin fogh, ki nguazir kam isa Judan anabamin gumazamizibagh aningi, kamaghin me ian faragh mangam.” **3** Ezi Judan anabamin adarazi kamaghin Simeonin anabamin adaraziv gei, “Aveghbuaba, ia izi en gin mangi nguazir God e daningasa mikemezimin mangiva bar uari akuvagh, Kenanian adarazi ko misogham. Egh gin e bar moghira mangi nguazir God ia ganingizimin mangam.” Ezi Simeonin adarasi, Judan adarazi ko zui. **4** Ezi Judan anabamin gumaziba midorozimin faragha zuima, Ikiavira Itir God Kenania ko Peresia isa Judabagh aningizi, me Besekin nguibar ekiamin 10,000plan gumazibav sogha, me abini. **5** Me Adoni Besek ko an adarasi, Besekin nguibamin me batogha me misoke. Egha me bar Kenania ko Peresia abini. **6** Ezi Adoni Besek uabi arima, Judaba an agintigha ghua an suira. Egha me an dafarir puzir amebamning aghorava an dagarir puzir amebamning sara dutu. **7** Ezi Adoni Besek kamaghin migei, “Ki fomira atrivir 70plan dafarir puzir amebaba ko suer puziba aghorezima, me dagher daghatevir muziarir nan dakozimin apengan iriba isa da api. Ezi datirighin ki me gamizir arazimra, God a ikaragha an na gami.” Ezi Judaba Adoni Besek inigha ghua Jerusalem in ikia ghuav iti an areme. **8** Judaba Jerusalem in gumaziba ko misogha men nguazim ini. Egha men gumazibav sozi me ariaghirezi, me men nguibam gaborozi, a isi. **9** Me gin ghua, gumazamizir

Kenanian mighsiar dozibar itiba, ko Negevin Distrighin itiba, ko sautin amadaghan nguazir voroghira zuimin itibav soghasa zui. **10** Egħa me ġin ua ġħua, Kenanian Hebronin nguibar ekiamin itibav sosi, kar me fomira kamaghin diborir nguibar ekiam, Kiriāt Arba. Judaba uaghan Sesain adarazi ko Ahiman ko Talmain adarazi abini. **11** Egħa Judaba nguibar kam ategħa ġħua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriāt Sefer.) **12** Ezi Kalep kamaghin miġia ġħaze, “Gumazim Kiriāt Seferin gumazibav sogħ me abiragħti, ki uan ġuivim Aksa a danigħti an an ikiam.” **13** Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogħa me abira. Ezi Kalep uan ġuivim Aksa isa, a ġaningizi an an iti. **14** Egħa aning uaningin ikiava, Aksa Otniel baġħa iza anebirava, a miġia ġħaze, ni nan afeziam Kalepin azaragħti a nguazitam atugh ġa daningigh. Egħa Aksa ġħua Kalep batogħa uan donkin faghafiragħa izagħhirima, Kalep an azara, “Ki bizir tizitam ni baġħ a damuam?” **15** Ezi Aksa uan afeziam ikaragħa ġħaze, “Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragħa dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ġaningi. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh.” Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ġaningi. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti. **16** Mosesin amerer afeziam, a Kinin ikizimin gumazir mam. Ezi Mosesin amerer afeziamin adarazi ko Judan anabamin adarasi, me Temer Detba itir nguibar ekiam, ategħa ġħua sautin

amadaghan, Judan gumazamiziba puvatizir danganimin, Negevin danganimin aven itir nguibar ekiam, Aratin boroghin ghue. Me ghua Amalekia ko danganir kamin iti. **17** Ezi Judan anabamin gumaziba ko Simeonin anabamin gumaziba ghua, Kenanian Sefatin nguibar ekiamin itiba ko misogha bar me abiragha, bar nguibar kam agifa. Kamaghin, me ziar igiam, “Horma,” a gati. **18** Me uaghan Gasan nguibar ekiam ko Askelonin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiam ko nguazir dar boroghin itiba sara ini. **19** Ikiavira Itir God Judabar akurazi, me mighsiar dozibar itir nguaziba ini. Ezi ongarimin boroghin nguazir voroghira itimin adarasi, me ainin karisba iti, kamaghin Judaba me batoghan ibura. **20** Moses fomira mikemezi moghin, me Hebronin nguibar ekiam isa Kalep ganingi. Ezi Kalep zuima, Anakin ovavir borir 3plan adarasi, Hebronin itima a me batoke. **21** Ezi Benjaminin anabamin adarasi, me Jebusian Jerusalem in iti darazi batoghezir puvati, kamaghin Jebusia Benjaminin anabamin adarazi ikiavira iti. **22** Josepin anabamin adarazi uaghan kamaghiram ami. Me uaghan Betelin iti darazi ko misosi. Me fomira kamaghin nguibar ekiam kam dibori, Lus. Ezi Ikiavira Itir God me ko ikia men akura. Josepin anabamin adarasi, gumazir maba amadazi, me ghua nguibar ekiam kam mogomemin a getiagha rui. **24** Gumazir kaba gumazir mamin gari, a nguibar ekiam mam ategha azenan zuima, me kamaghin a migei, “Ni tuavir ghua nguibar ekiamin aven zuimin gun e mikemeghtima, e pazi ni damighan kogham.” **25** Ezi a tuavir aven zuim men aka. Ezi me aven ghua uan midorozir sababar nguibar ekiam kamin aven

itir gumamaziziba bar me misuaghariki. Egha me gumazir
 kam ko an adaraziv soghezir puvatigha me ataghizi,
 me zui. **26** Ezi gumazir kam ghua Hitian nguazimin
 ghugha, nguibar ekia mamîn ingarigha kamagh a dibori,
 Lus. Ezi ziar kam datirighin an ikiavira iti. **27** Ezi
 Manasen anabamin adarasi, me Betsan nguibamin itir
 gumamaziziba, ko Tanak, Dor, Ipleam, Megido koma
 nguibar ekia kabar boroghin itir nguibar doziba, me dar
 gumamaziziba batoghezir puvati. **28** Ezi gin Israelia ikia
 ghua gavgavigha, Kenanian gumamazizir kabagh amizi,
 me men ingangarir gumamazizir kinibar otifi. Israelia bar
 me batoghezir puvati. **29** Efraimin anabamin gumaziba
 Kenanin gumamazizir Geserin nguibar ekiamin itiba
 batoghezir puvati, kamagh amizi, Kenanian gumamazizir
 kaba men tongin danganir kamîn iti. **30** Ezi Sebulunin
 anabamin gumaziba, gumamazizir Kitronin nguibar
 ekiam ko Nahalalin nguibar ekiamin itiba batoghezir
 puvati. Kamaghin, Kenanian gumamazizir kaba men
 tongin ikiavira iti. Ezi Sebulunin gumamaziziba, Kenania
 gamizi, me men ingangarir gumamazizir kinibar otifi.
31 Ezi Aserin anabamin gumaziba, gumamazizir Akon
 nguibar ekiam ko Saidonin nguibar ekiam ko Alap,
 Aksip, Helba, Afek ko Rehopin nguibar ekiabar itiba, me
 batoghezir puvati. **32** Me, me batoghezir puvati, kamaghin,
 Aserian gumamaziziba Kenanian tongin ikiavira iti. **33** Ezi
 Naptalin anabamin gumaziba, gumamazizir Betsemesin
 nguibar ekiam ko Betanatin nguibar ekiamin itiba
 batoghezir puvati. Egha me Kenanian tongin iti. Egha
 Naptalin anabamin adarazigh amizi, me men ingangarir

gumazamizir kinibar otifi. **34** Ezi Amoria gavgavigha Danin anabamin gumazamiziba batoghezi, me ghua mighsiar danganimin ghue. Amoria me ataghizi me izaghira danganir zarimin itir puvati. **35** Amoria uarira Heresin Mighsiam ko, Aijalonin nguibar ekiam, ko Salbimin nguibar ekiam gapia. Ezi men nguazir mitaghniyam, Tuighakabar Mighsiamin Pin Zuir Tuavimin ikegha ghua, Selan nguibamin otogha bar sivagha ghu. Ezi dughiar maba, Josepin anabamin gumazamiziba me gativagha me gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

2 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, Gilgalin nguibam ategha, Bokimin nguibar ekiamin ghu. Egħa kamaghin Israelia migei, “Ki Isipin kantrin aven ia inigha iza, nguazir ian inazir afeziabar aningasa akam akirizim bagħa zui. Egħa ki kamaghin migei, ‘Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizim, ki anebighan kogħam. **2** Kamaghin, ia gumazamizir nguazir kamin itiba ko akar dikirizir gavgavir tam damuan marki, ki ian anogoroke. Ia men ofa gamir dakozibagh asighasikigh.’ Ki datirighin garima, ia nan Akar Gavgavim barazi puvati. Ia manmaghsua, arazir bar igharazim gami. **3** Kamaghin, ki kamaghin ia migei, ia men nguazibar aven mangi me batogħsi damuamin dughiamin, ki ian faragh mangighan kogħam. Puvati. Gumazir kaba ian apanibar otivigh azuazibar min ian suigh ia damuti ia iri, egh tuavir voroghira itim ategħam. Egħti men aseba bar puvira ian nighnizir gavgaviba basamam, da gavgaviz o.” **4** Ikiavira Itir Godin ensel, Israelia mikemegħa givazi, me akar kaba baregha, bar puviram azi. **5** Kamaghin, me danganir kam kamaghin

a dībori, “Bokim.” Egha danganir kamin, me Ikiavira Itir God bagha ofa gami. **6** Ezi Josua Israelia amadazi, me ghua danganir God vaghvagha me bagha misevegħa me ganingiziba inigha, dagħ apia. **7** Josua angamira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha Josua aremezir dughiamin ġin, me uaghan an ziam favira iti. Me kamaghiram amua ghua, gumazir aruaba uan damazibar Ikiavira Itir God Israelia bagħa amizir bizibar ganizir dughiamin tu. **8** Nunin otarim Josua, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azenibar ikegha areme. **9** Ezi me an kuam isa Timnat Heresin nguibar ekiamin anefa. Kar an nguazir otevir mamra, a Efraimin mighsiar dozibar tongin ikia, notin amadaghan Gasin Mighsiamin borogħin iti. **10** Ezi Josua ko otivizi darazi bar ariaghire, ezi gumazamizir igiaba otivigha, men danganiba ini. Gumazamizir ġin otivizir kabanang, me Ikiavira Itir God gifozir puvati. Egha bizir a Israelian akurvagħa amiziba, bar da ġin amada. **11** Egha Israelia aser Balbar ziaba fava, arazir bar kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagħ ami. **12** Me ua Ikiavira Itir Godin ziam fe puvati, a men inazir afeziabar God, a Godin Isipin kantrin aven me inigha azenan izezim. Me dikavigha tintinibar gumazamizir men tongin itibar asebar ziaba fe. Israelia uan iteviba apira aser kabar ziaba fava, Ikiavira Itir God gamima a bar men aningagħe. **13** Me ua Ikiavira Itir Godin aghuagħa an ategħa, Balin asem ko Astarten aser amizibar ziaba fe. **14** Ezi Ikiavira Itir God bar men aningagħegħa, midorozir gumaziba ko okimakiar gumaziba ataghizi me iza Israelia misogħa men biziba bar da okeme. Ikiavira Itir God me

isa apanibar agharim gatizi, me tintinibar ikegha iza bar me abira. Israelia mitivigh gavgavigh uari bagh misoghan ibura. **15** Me zurara misoghasa zuir dughiabar, Ikiavira Itir God men apanim gamua men akurvazir puvati, ezi me bar dughiar kuramin iti. **16** Ezi gin Ikiavira Itir God gumazir dapanir gavgavir maba isa Israelia ganingi. Ezi gumazir dapanir kaba, Israelian akuragha midorozir gumaziba ko okimakiar gumazibar aghariba da uam me ini. **17** Ezi gumazamiziba kamaghiram ami. Me gumazir dapaniba barazir puvati. Me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagha arui moghin, me aseba bagha bar ikuvigha men damazibar uan teviba apiri. Me fo, men inazir afeziaba fomira Godin Akar Gavgavibar gin zui, ezi merara datirighin kamaghin amir puvati. Me zuamira tuavir aghuir kam ataki. **18** Dughiar aviriba, apaniba paza Israelia gamima, me uan osimtiziba ko mizazir me isir kaba bagha aziava arai. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men apangkufi. Dughiaba zurara, Ikiavira Itir God Israelian ganasa gumazir dapaniba misefi, egha a gumazir dapaniba vaghavagha me ko ikia men akurvasi. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagha Israelian akurvagha apanibar gavgaviba da ua me isi. God zurara gumazir dapanir kamin akurvagh an gan mangi an aremeghamin dughiamin tugham. **19** Gumazir dapanir kam aremeghamin dughiamin gin, gumazamiziba uamategh uan arazir ghuribar amuam. Men arazir kuraba, men faragha ghuezir darazir arazir kurabagh afiragham. Me asebar gintigha dar ziaba fa uan teviba apiri. Me bar uan arazir kurar kaba ko akam batozir arazibar gin

mangasa bar gavgafi, egha da ataghiraghan aghua. **20** Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian aningaghegha, kamaghin migei, “Gumazamizir kaba, ki fomira men inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an gin mangasa me mikeme, ezi me anebiki. Me nan akamin gin zuir puvati. **21** Josua angamira itir dughiamin, a men nguaziba inazir puvatigha areme, kamaghin amizi, ki ikizir igharaziba batueghan kogham. **22** Ki ikizir igharazir kabar amighti, me Israelian nighnizir gavgaviba basamti ki ganasa, me nan migirigiabar tuavimin gin mangam, mati men inazir afeziaba amizi moghin, o puvatigham.” **23** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ikizir igharazir kaba ataghizi, me Israelian nguazimin iti. A fomira Josua ataghizi, a me misogha me abirazir puvati. Ezi datirighin Ikiavira Itir God uaghan zuamira me batueghan kogham.

3 Ikiavira Itir God ikizir igharazir maba ataghizima, me Israelian tongin Kenanin nguazimin iti. Israelia faragha misogha Kenanin nguazim ini, ezi men marazi, midorozir tamin ikezir puvatigha midorozir arazibagh fozir puvati. God datirighin men gavgavimin ganigh foghasa. **2** Ikiavira Itir God kamaghin damuva, vaghvagh Israelian igiar gin otiviziba midorozimin me geghan men sure damuam. **3** Kar God Kenanin nguazimin ataghizir ikiziba: Filistian 5plan nguibar ekiabar gumazamiziba, ko Kenanin nguibar ekiaba bar moghira, ko Saidonin gumazamiziba. Ezi Hivian Lebanonin Mighsiamin pin itiba, me Balhermonin Mighsiamin ikegha ghua, Hamatin nguibamin zuir tuavir akamin tu. **4** Ikiavira Itir God, Israelia tuisighasa ifonge, me ti an Akar Gavgavibar gintigham, o ti puvatigham?

Kamaghin amizi, a gumazamizir kaba ataghizima, me Kenanin nguazimin iti. Akar Gavgavir kabanang, God fomira men inazir afeziaba bagha Moses ganingi. **5** Kamaghin amizi, Israelia, me Kenanian tongin apia, me Hitia ko Amoria ko, Peresia ko, Hivia ko Jebusian gumazamiziba. **6** Egha Israelia, Kenanian guiviba isa men iti, egha uan guiviba isa Kenanian otaribagh anidi. Egha me men asebar ziaba fe. **7** Egha Israelia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Me Ikiavira Itir God, uan God, bakinighinigha, arazir kuram gamigha Balin aseba, ko Astarten aser amizibar ziaba fe. **8** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian atara Mesopotemian atrivim Kusan Risataim ataghizima, a midorozimin me gafira. Israelia 8plan azenibar atrivim Kusan Risataimin gavgavimin apengan iti. **9** Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, Ikiavira Itir God me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Otniel. Otniel a Kenasin otarim, ezi Kenas a Kalepin dozim. Ezi Otniel atrivir kam da ua me ini. **10** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Otniel gizivazima, a Israelian gumazir dapanimin iti. Ezi a ghuava Mesopotemian atrivim ko misosi, ezi Ikiavira Itir God Otnielin akurazima an atrivir kam abira. **11** Egha gin, Israelia ua midorozir tam gamir puvatigha ikia ghua 40plan azeniba givazima, Kenasin otarim, Otniel, an areme. **12** Ezi Israelia uamategha Ikiavira Itir Godin damazimin an aghuazir arazir kuram gami. Ezi Ikiavira Itir God gavgavir ekiam isa Moapian Atrivim Eklon ganingizima, a Israelia abira. **13** Eklon Amonia koma Amalekia akuvagha me ko akam akirigha ghua, Israelia

misogha me abiragha, Temer Detba Itir Nguibar Ekiam ini.

14 Ezi Israelia, Atrivim Eklonin apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ingara ghua 18plan azenibar tu. **15** Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, a me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Ehut, an apaniba da ua me iniam. Ehut Benjaminin anabamin gumazir mam, a Geran otarim, an agharir kiriamin ingarir gumazim. Dughiar kamin, Israelia bizir aghuir maba isa Moapian atrivim, Eklon bagha da amadima, Ehut da inigha ghu. **16** Ehut faragha ua bagha midorozir sabar ghuntizir pumuning itir mam ingarigha, an miriamning viraram aning amine. Midorozir sabar ghuntizir pumuning itir kamin ruarim 50 sentimitan tu. Egha dughiar an Atrivim Eklon bagha mangasava amimin, a midorozir sabar ghuntizir pumuning itir kam isa uan agharir guvimin apengan buar akirim in korotiar ruarimin aven a modo.

17 Egha bizir aghuir kaba inigha Atrivim Eklon bagha zui. Eklon, a namnam saram aghungizir gumazir dafam.

18 Ezi Ehut ghua bizir aghuir kaba isava Eklon ganigha givagha, a gumazir a ko bizir aghuiba atera ghuezir kaba ko, me uamatenge. **19** Me ghua Gilgalin nguibamin boroghin, dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezir danganimin otifi. Egha danganir kamin, Ehut Moapian atrivimin ganasa a bagha uamatenge. An Atrivim Eklonin ganigha kamaghin a migei, "Atrivim, ki ni mikimamin migirigiar mam iti, ni uabira a baragham." Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, "Ia mangi, ga uaningra ikiam." Ezi ingangarir gumaziba bar moghira azenan ghue. **20** Ezi atrivim uabira uan dipenimin aven,

an pin itir danganir orangtizimin avughsava irighav
iti. Ezi Ehut a bagha izava a migei, “Ki God da izezir
migrigiar ni mikimamin mam iti.” Ezi atrivim dikavigha
tuzima, **21** Ehut uan agharir kiriamin, dafarir guvimin
apengan korotiar ruarir aruzimin aven, buar akirim
gisin modozir sabam asigha, atrivimin navim gasara.
22 Ezi Ehut atrivim da sabar ghuntizir pumuning itim
asizir puvati, an ghuntizim ko an misiam sara bar an
navimin aven ghu. Ezi an navimin ovim midorozir sabam
noke, ezi a bar an aven ghua an akirir agharimin tu. **23**
Ezi Ehut dipenimin aven avughsazir danganim ategha
azuarimin azenan otogha deragha tiar akamning asaragha
ghu. **24** Ezi gin an ingangarir gumaziba iza garima, me
itiar akamning dukua. Ezi me uarira uariv gia ghaze,
“Atrivim ti uan avughsazir danganimin ikia uan davir
danganimin aven ikiama.” **25** Ezi atrivimin ingangarir
gumaziba uan atrivim mizua ikia ghua amia, me itiam
kuigh aven mangan an amigha, bar dughiar ruarimin a
mizua ghua ghaze, e uari aven mangi ganigham. Egha me
ki inigha tiam kuigha garima, Ame! Men gumazir aruam
aremegha vazimin irighav iti! **26** Ezi ingangarir gumaziba
pura gara itir dughiamin, Ehut arav ghugha gifa. An ara
ghua, danganir me dagiabar gumazir nedazibar ingarigha
da asezimin otogha, dagh itagha, bar ara ghua Seiran
nguibamin modo. **27** Egha a gin azenim girigha Seiran
nguazimin ghua, Efraimin anababar mighsiar dozibar
otogha sigham givi, a men dimti me izi uari akuvagh
mangi misogham. Israelia iza uari akuvazi, Ehut kamaghin
me migei, “Ia nan gin izi. Guizbangira, Ikiavira Itir God

ian apaniba, Moapia isa ian agharim gatigha gifa. Ia me abiragham.” Kamaghin amizi, me mighsiar dozibar itir nguibaba ategha, Ehutin gin uaghira Moapia bagha Jordanin Fanemin men arafa, eghti men tav fanem girigh vongin mangan kogham. Ezi me Moapian misozima, men tav arav ghuzir puvati. Bar puvati. **29** Ezi dughiar kamin Israelia Moapian 10,000plan midorozir gumazir gavgavibav soghezi me ariaghire. Tav arav ghuzir puvati. **30** Kamaghira, Israelia dughiar kamin Moapia gafiragha, ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 80plan azenibar tu. **31** Gumazir dapanim Ehutin gin, gumazir dapanir igharazim oto, an ziam Samgar, an Anatin otarim. Me zuamira ingangarim damuasa bulmakaubar avizir aghorir mam, an a isa, Filistiabar 600plan gumazibav soghezi me ariaghire. A uaghan apanibar agharimin ua Israelia ini.

4 Ehut aremezi, Israelia ua Godin damazimin an aghuazir arazir kurabagh ami. **2** Kamaghin amizi, God Jabin ataghizi, a uaghan me abira. Jabin, a Kenanian atrivir mam, eggha Hasorin nguibamin garir atrivim. Atrivim Jabin, an midorozir gumazibar dapanim Sisera, a nguibar ekiam Haroset Hagoimin gumazir mam. **3** Atrivim Jabin, ainin midorozir karisin 900pla iti. A bar pazavira Israelia gamuava, tintinibar me misogha me gasighasigha ghua 20plan azenibar tu. Kamaghin amizi, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagha arai. **4** Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Debora. A gumazir mamin amuim, an ziam Lapidot. Dughiar kam Debora amizir dapanimin ikia nighniziba isa Israelia ganidi. **5** Debora zurara Temer Detin Povimin

apiav itima, Israelia uan osimtiziba inigha a bagha izima, a kotin aven men osimtiziba tuisizima, me an migirigiaba barasi. Temer kam, Rama ko Betelin nguibar ekiamningin tizimin, Efraimin anabamin nguazimin mighsiar dozimin iti. **6** Dughiar mam Debora Barakin dei, a Kedesin nguibamin Naptalin anabamin nguazimin itir gumazir mam, Abinoamin otarim. Egha Barak izima, Debora kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a migirigiar kam ni daningasa, ‘Ni mangi Naptalin anabam ko Sebulunin anabamin gumazir 10,000pla inigh izi Taborin Mighsiamin me akufagh. **7** Ki Sisera inigh izam, an Atrivim Jabinin midorozir gumazibar dapanim. A izi Kisonin Fanemin ia ko misogham. A uan midorozir karisba ko uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, ki me isi ian agharim darigham.” **8** Ezi Barak akar kam baregha kamaghin Deboran migei, “Ni na ko mangiti, ki mangam. Ni na ko mangan koghti, ki mangan kogham.” **9** Ezi Debora kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ni ko mangam. Eghti midorozir kamin aven Ikiavira Itir God Sisera isi amizitamin agharim darigham. Kamaghira, nirara, midorozir kam bagh ziar ekiam inian kogham. Puvati.” Egha Debora dikavigha Barak ko Kedesin nguibamin zui. **10** Ezi Barak Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin gumazibar diagha Kedesin zui. Dughiar kam 10,000plan gumaziba a ko misoghasa zui. Ezi Debora uaghan me ko zui. **11** Ezi dughiar kamin, Heber a Kinian adarazir mav, a Kinia ataki, me Mosesin ivozir afeziam Hobap, an ovavir boriba, a me ategha ghua uan averpenim Kedesin nguibamin boroghin, Sananimin itir

okin temer ekiamin boroghin an ingari. **12** Ezi Sisera kamaghin oraki, Abinoamin otarim Barak ghua Taborin Mighsiamin ghuanabo. **13** Egha Sisera uan 900plan ainin karisba ko uan midorozir gumaziba bar men diagha, me inigha Kisonin Faner gigir dipaba pura datimin boroghin, Haroset Hagoimin nguibamin zui. **14** Ezi Debora kamaghin Barak migei, “Aria, ni dikavigh, e mangam. Ikiavira Itir God nin faragh mangam. Datirighin dughiar kamin Ikiavira Itir God nin akuragh, Sisera isi nin agharim datigham.” Ezi Barak zuamira 10,000plan midorozir gumaziba inigha Taborin Mighsiam ategha uaghiri. **15** Barak uan midorozir gumaziba ko ghua otogha midorozim forezir dughiam, Ikiavira Itir God men damazimin Sisera gamizi, an ainin karisba ko midorozir gumaziba bar onгани. Ezi Sisera uan karis ategha uan suemningin arav ghu. **16** Ezi Barak men karisba ko midorozir gumazibar agiragha ghua, Harosetin Hagoimin nguibamin oto. Egha Barakin midorozir gumaziba, Siseran midorozir gumazibav soghezi me bar ariaghire, men tav ua itir puvati. **17** Ezi Sisera ara ghua Jaelin averpenimin ghu, a Heberin amuim, Kinin adarazir mav. Hasorin nguibamin Atrivim Jabin, a Heberin adarazir namakar aghuim, me deravira uari inigha ikia, uariv sozir puvati. **18** Dughiar kamin, Jael Siseran gari a izima, Jael averpenim ategha azenan iza kamaghin Sisera migei, “O nan gumazir aruam, ni aven izi daperagh. Ni nan averpenimin aven izi avughsam. Ni atiatingan marki.” Ezi, Sisera Jaelin averpenimin aven ghuzima, Jael nir mitiar mam inigha anevara. **19** Ezi Sisera Jael migia ghaze, “Nan kuarim nan

piri. Ni dipatam na daningighti ki anemeka.” Ezi Jael memen nir me dipaba tuasa isamizir, memen oter eborim itir mam kuigha, a isa a ganingi. Ezi Sisera anemezi, Jael uam anevaragha a modo. **20** Ezi Sisera kamaghin Jael migei, “Ni averpenimin tiar akamin tughiv ikiti, gumazitam izi nin azaragham, ‘Gumazitam kagh iti?’ Eghti ni kamaghin a mikim suam, ‘Puvati.’” **21** Ezi Siseran mikarzim bar an amirazi ana aremezi moghin akui. Ezi Jael dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamin suira, egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suiragha, bar aghumra Siseran amuda zui. An haman suiragha ghua afughafuzir kam isa Siseran dakurum gasaragha, afughafuzim gafuzi, a bar anemikiragha nguazim giraghu. Ezi Sisera areme. **22** Dughiar kamin, Barak Sisera buria izima, Jael ghua a batogha kamaghin a migei, “Ni iziti, ki ni inigh mangi gumazir ni ruiagha aruim, nin akagham.” Ezi Barak a ko averpenimin aven ghua garima, Sisera aremegha givagha irighav itima, afughafuzir kam an dakurumin migoroghav ikia mamaghira iti. **23** Ezi dughiar kamin God Israelian akuragha, men damazimin Kenanian Atrivim Jabin abirazi, a bar aghumsiki. **24** Ezi Israelia misogha ghua bar gavgavigha Kenanian atrivim Jabin ko an midorozir gumazibagh asighasiki.

5 Dughiar kam Debora ko Abinoamin otarim Barak, aning ighiar kam bange: **2** E Ikiavira Itir Godin ziam fam. Israelian gumazir dapaniba dikavigha deravira gumazamizibar faragha ghua, pamten misoghasa nighnisi. Ezi gumazamiziba misoghasa pamtemin nighnigha bar akonge. E Ikiavira Itir Godin ziam fam! **3** Ia atriviba, oragh!

Ia gumazir dapaniba, ia deravira kuariba arigh oragh! Ki Ikiavira Itir God bagh ighiatam bangiva marvibagh iviam. Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki a ginighnigh ighiam damuam. **4** O Ikiavira Itir God, ni Seirin Mighsiam ataghizir dughiam, kar Idomin nguazim, ni izaghirima, mikimkizim nguazim ginobazi, amozim arigha mighsiabar izaghiri. Bar guizbangira, dipar dafam overiamin ghuariabar ikegha nguazimin izaghiri. **5** Mighsiaba Ikiavira Itir Godin damazimin vazvasi, a Sainaian God, a Ikiavira Itir God, Israelian God. **6** Anatin otarim Samgarin dughiam, ko Jaelin dughiam, gumazir dagiaba bagha biziba amadiba, me okimakiar gumazibar atiatia uamategha tuavir ekiamin aruir puvati. Me mangi zegh gamua, egha moga kiriar tuavir dozibagh arui. **7** O Debora, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, me bizitam gamizir puvati. Me pura ikia ghua dughiar ni otozimin tu. Guizbangira, ni Israelian tongin ikia mati men ganamin amebar mam. **8** Ezi Israelia aser igiabar gin zuir dughiamin, midoroziba me batifi. Israelia midorozir gumazir 40,000pla iti, egha me bar moghira misoghamin oraba ko afuziba puvati. **9** Ki uan navir averiamin aven, Israelian midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanibagh nighnighavira iti. Guizbangira, men marazi uari isa midorozim ganidi. Kamaghin, e Ikiavira Itir Godin ziam fam. **10** Ia gumazir donkin ghurghuribar satelbagh apiaghiriba, ko ia uan suebar tuavibagh aruir gumaziba, ia bizir kamin gun mikim. **11** Ia oragh! Gumazamizir mozir dipaba uari akuvava dipaba isava sipsipbagh anidiba, me Ikiavira Itir Godin migia ghaze, an arazir aghuibara

amuava apaniba abira. Egha me uaghan ghaze, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, bar deragha apanibagh afira. Egha Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan nguibaba ategha, izaghira nguibar ekiamin tiar akamin ize. **12** O Debora, ni osegh dikavigh en faragh mangi. Ni faragh mangi ighiatam bangi! O Abinoamin otarim Barak, ni dikafigh! Ni midorozim gafiragh apaniba dikabiragh. Egh ni midorozimin aven iniamin kalabuziar gumazir kaba inigh, men aku izi. **13** Ezi midorozir gumazir aghuir ikiavira itiba, izaghira uan gumazir dapaniba ko uari akufi. Ikiavira Itir Godin gumazamiziba a bagha iza misoghasa uari akufi. **14** Efraimin anabamin adarazi izaghira danganir zarimin oto, Efraimin adarazi fomira Amalekia abiragha men nguazim ini. Me datirighin Benjaminin anabamin adarazir gin zui. Ezi Makirin adarazir gumazir dapaniba uaghan izaghiri. Ezi Sebulunin anabamin gumazir dapaniba uan ghuarar gavgavibar suigha izaghiri. **15** Ezi Isakarin anabamin gumazir dapaniba Debora ko izi. Isakarin anabamin gumazir kaba deravira Barakin gin zuima, a men faragha ghua zuamira danganir zarimin zui. Ezi Rubenin anabamin adarazi nighnizir pumuning ikia mangan aghua. **16** Ia Rubenin anabamin adarasi, ia tizim bagha sipsipba ko ikiavira iti? Ia sipsipbar garir gumaziba, ia ti sipsipbar deir buaber dimdiam baraghasa? Bar guizbangira, Rubenin anabamin adarazi nighnizir pumuning iti. **17** Ezi Gileatin Distirighin itir adarasi, me pura Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin ikiavira iti. Ezi Danin anabamin adarasi, bizir tizim bagha kuribar ingari? Ezi Aserin anabamin

adarazi ongarir dadarimin iti. Me pura ongarir miriamin, kuriba itir danganimin uarira iti. **18** Ezi Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin adarasi, uan mikarzi bagh nighnizir puvati. Me pamtem midorozim damuasa gavgavigha, atam midorozir danganimin oveghai. **19** Dughiar kamin, Kenanian atriviba Tanakin nguibamin izegha, Megidon dipamin boroghin misosi. Kenanian atriviba misogha, midorozim gafirazir puvati. Me uaghan silvan taba inizir puvati. **20** Overiamin itir mikoveziba uaghan misosi. Da pin overiamin uan tuavimin ghua, Sisera ko misosi. **21** Ezi Kisonin Fanemin aperiam me inigha ghue. Faner kam fomira iti, an aperiam bar gavgafi. Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze, ki bar uabin gavgavigh midorozir gumazir gavgavimin min daru mangam! **22** Ezi hoziar atamra ivemara zuiba, me pamtem uan suebar nguazim gabiri a tingaghavira iti. **23** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin migei, “Merosin nguibar ekiamin gumazamiziba Ikiavira Itir Godin akurazir puvati. Me midorozir gumazibar min iza apanibav sogha Ikiavira Itir Godin akurazir puvati. Kamaghin, ia Godin diagha kamaghin an azai, A Merosin nguibar ekiam, ivezir kuram a daningam, eghti a bar ikuvigham. Eghti gumazamizir nguibar ekiamin itiba me uaghan ikuvigham.” **24** Jael, a Heberin amuim, ezi Heber a Kinian adarazir gumazir mam, God deraghviram a damuti, an navim bar akuegham. An navir agorogem, averpenimin aven itir amizir igharazibagh afiragham. **25** Sisera dipam bagha Jaelin azarazi, an oter eborim a ganingi. An oter ovim itir bar aghuarim inigha itarir ganganir aghuarim itimin

a inigha izi. **26** A dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamin suira, egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suira. A Siseran dakurum misogha anebiki. A guizbangira an dakurum gafuzima an okoriaghiri. A Siseran dakurum gasaragha afughafuzim gafuzi, afughafuzir kam anemikiragha vongin otogha nguazim giraghu. **27** Ezi Sisera tevimning apirigha soroghafariba kunigha, Jaelin dagarimningin boroghin irighav iti, gumaka a uam angamira itir puvati. A bar aremegha gifa. **28** Ezi Siseran amebam saghon mitighav ikia, aminim ivair tiar akamin saghon mar garima, a izir puvati. A winduan uan damazimning atigha gara ghua kamaghin migei, “Manmaghin amizi, Siseran karis bemira izezir puvati? Tizim bagha an hoziaba zuamira ua izezir puvati?” **29** Ezi an fofozir amizir mam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Midorozir gumaziba ti apanibagh afiragha, uari bagha bizir aghuiba buria tighar da isi uari bagh da tuiragh uari daningam. Egh amizir igiar vamira o pumuning, midorozir gumaziba vaghvagha me iniasa ifonge, me men suiragh arazir kurabar me damuam. Egha me ti Sisera bagh korotiar aghuiba iniasa da buriavira iti. Egha inir aghuir me kurkazir aghuibar isamiziba buri da inigh izi, uan amuiba ko guivibar kurukam.” Ezi Siseran amebam uaghan kamaghira nighnisi. Ezi puvati. **31** O Ikiavira Itir God, kamaghira nin apaniba mar oveng. Eghti nin namakaba mar angazangarimin min isiragh, mati aruer angazangarim otogha pamten nguazim gisira. Ezi dughiar kamin gin, Israelian nguazim 40plan azenibar midoroziba puvatigha avughse.

6 Ezi gîn, Israelia ua arazir kuram Ikiavîra Itir Godin damazimin a gami. Kamaghin, a Midianian adarazi ataghizi, me 7plan azenibar me abiragha, me gativagha men gari. **2** Guizbangira, Midianian adarazir gavgavim bar Israelian gavgavim gafira, kamaghin, Israelia Midianian adarazir arava dagiar toribar moga, uaghan danganir gavgavir aghuir mabar modi. **3** Israelia dagheba oparamin dughiabar, Midianian adarazi ko, Amalekia ko, aruem anadi naghin iti darazi izava Israelia misosi. **4** Egħa me nguazir kamin uari bagħa averpenibar ingara dar ikia, men azenibar daghebagħ asighasigha, ghua Gasan nguibar ekiamin tu. Egħa daghetam ataghizi, a itir puvati. Me uaghan men bulmakauba ko sipsipba ko donkiba inigha ghue. **5** Egħa me uaghan uan averpeniba ko bulmakauba sara izi, mati aparir irubuaba uari akuvagħa izi mogħin, men gumazamiziba ko kamelba bar aviraseme. Guizbangira, gumazitam me menga iburagħam, ezi me izava Israelian azeniba bar dagħ asighasiki. **6** Ezi Midiania bangin, Israelia gavgaviba bar puvatigha dagħem bangin amira. Kamaghin amizi, Israelia datirighin uarir akurvagħasa Ikiavîra Itir God bagħ aziava arai. **7** Israelia, Midiania paza me gamir bizim ginighnigha, uarir akuvagħasa Ikiavîra Itir God bagħ arai. **8** Ezi Ikiavîra Itir God, Godin akam inigha izir gumazir mam amadazi, a me bagħa izi. A kamaghin migei, “Ikiavîra Itir God, a Israelian God, a ghaze, Bar fomira Isipia dugħiar ruarimin ia gativagħa ian garima, ia men ingangarir gumazamizir kinibar iti. Ezi ki Isipin kantrin aven ia inigha azenan izegħa gifa. **9** Ki Isipian

agharim da ua ia inigha gifa. Egha uaghan nguazir kamin
 gumazir paza ia gamibar agharim da ua ia inigha gifa. Ia
 izir dughiamin, ki me batoghezi me bar ghue. Egha ki
 uaghan men nguaziba isa ia ganingi. **10** Egha ki kamaghin
 ia migei, ‘Ki Ikiavira Itir God, ian God! Ki Amorian asebar
 ziaba fan ian anogoroke. Gumazir kaba ia men nguazimin
 apia.’ Ezi ia nan akam batoke.” **11** Ezi Ikiavira Itir Godin
 ensel iza, Ofran nguibamin boroghin itir okin tememin
 apengan aperaghav iti. Ofra a Joasin nguibam, Joas a
 Abieserin adarazir gumazir mam. Ezi an otarim Gideon, a
 nimir wainin oviziba mirmirir dagiar miner ekiamin
 aven modoghav iti. Egha an an aven Midianian modogha,
 witin oviziba dikabira da mirmira iti. **12** Ezi Ikiavira
 Itir Godin ensel a batogha a migia ghaze, “O midorozir
 gumazir bar gavgavim, Ikiavira Itir God ni ko iti.” **13** Ezi
 Gideon a ikaragha ghaze, “O gumazir ekiam, ki bizitam
 bagh nin azangasa. Ikiavira Itir God, e ko itima, ezi bizir
 kaba manmaghsua e batifi? Ezi bizir aghuir a en inazir
 afeziabagh amizir kaba, da managhira iti? E dar garir
 puvati. Ikiavira Itir God, ti e inigha Isip ategha azenan
 izes ti? Egha datirighin Ikiavira Itir God, e ategha e isa
 Midianian agharibagh ariki.” **14** Ezi Ikiavira Itir God
 ragha kamaghin Gideon migei, “Ni bar uan gavgavim
 sara mangi Midianian agharim da, ua Israelia inigh. Ki
 uabi ni amadazi ni zui.” **15** Ezi Gideon kamaghin Ikiavira
 Itir Godin azaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ga uaning, ki
 manmaghira Israelian akuragh ua me inigham? Ni fo,
 nan ikizimin adarazi me ziar ekiaba ko gavgaviba puvati.
 Manasen anabamin aven itir darasi, me bar e gafira.

Ezi nan ikizimin tongin aven, ki pura gumazir kinim, egħa uan aveghbuabar, gumazir bar abuananam.” 16 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin a migei, “Ki ni ko ikiti, ni Midiania misoghti me bar arimighiregham.” 17 Ezi Gideon kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Ki guizbangira nin damazimin gumazir aghuim, ni bizitam damighti, ki ganigh fogħ suam, ni guizbangira Ikiavira Itir God na migei. 18 Ni zuamira mangan marki. Ki mangi daghetaba inigh, bizir aghuibar min da ni daningam. Ni kagh na mizuam.” Ezi ensel kamaghin migei, “Ki ni mizuam iki mangiti ni uamategh izam.” 19 Ezi Gideon aven ghua memen igiar mam tuazi a isi. Egħa plauan yisba puvatizir maba uaghan da tuezi da isi, dar osimtizim 25 kilogremmin tu. An asizir tuzir maba isava akirar mam gagħuigha, diparsizim isava miner mam gati. Egħa a da inigha ghua okin temer povimin Ikiavira Itir Godin ensel ganingi. 20 Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni izi asizir tuzir kam ko yis puvatizir bretin kam isiva dagiar kam gisin aning atigh. Egħ diparsizim isi aning gingegħ.” Ezi Gideon ensel mikemezi mogħiram ami. 21 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, asadivir aghorir mam uan dafarimin an suiragħa an otevim isava asizir tuzim ko bret gisin anetigha uam an suira. Ezi avim zuamira dagiam gisin otogħa asizir tuzim ko bretin isi. Ezi ensel zuamira ghuzi, Gideon a bagħa garava avenge. 22 Ezi Gideon datirighin fo, a Ikiavira Itir Godin enselin gani, egħa bar aguaghfagħa ghaze, “Ame! O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki datirighin nin enselin guamin gani. Datirighin bizir tizitam na batogħam? Ni nan akuragh!” 23 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a

migei, “A dera, ni atiatingan marki. Ni ovengan kogham.”

24 Kamaghin, Gideon danganir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mamın ingarigha kamaghin a dibora ghaze, “Ikiavira Itir God, a gumazir navir amirizim anidim.” Dughiar kamin ikegha iza datirighin, ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kamin mitighav ikiavira iti, kar Abieserin adarazir nguazim. **25** Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ni mangi uan afeziamin bulmakaubar tongin, bulmakaun apurim inigh, kar an namba tu bulmakaun apurim, a 7plan azeniba iti. Egh ni uan afeziamin marvir guar asem Balin ziam fasa ingarizir ofa gamir dakozim apirigh. Egh aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiam okegh, kar temer akinir ekiar ofa gamir dakozimin boroghin mitighav itim. **26** Egh ni mighsiar dozir kam gisin na bagh deraghvira ofa gamir dakozir tamin ingarigh, ki Ikiavira Itir God. Ni gin, namba 2 bulmakaun kam misueghiva, dipenir akinir ni dutuzimin avim atigh, namba 2in bulmakaun kam isi, ofan min a tuaghti, a bar isi mighirigh.” **27** Ezi Gideon uan 10plan ingangarir gumaziba inigha Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. Ingangarir kam, Gideon aruemin a gamizir puvati. Gideon nguibar ekiamin itir gumazir igharaziba ko a uan adarazir atiatingi. Kamaghin amizi, a dimagarimin a gami. **28** Bar mizarazimin nguibar ekiamin itir gumazamiziba dikavigha garima, Balin ziam famin ofa gamir dakozim ko aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiar an boroghin mitighav itim, itir puvati, aning dipiriaghiri. Egha me ganigha fo, gumazitam ti ofa gamir dakozir igiamin ingarigha, namba 2 bulmakaun

apurim isa ofa gamigha gifa. **29** Ezi gumazamiziba uarira uarir azai, “Tinara bizir kam gami?” Me azangsigha ghua kamaghin fo, Joasin otarim Gideon, a bizir kam gami. **30** Ezi me kamaghin Joas migei, “Nin otarim, asem Balin ofa gamir dakozim ko, aser amizim Aseran temer akinir ekar an boroghin mitighav itim apiriaghati. Kamaghin, ni a inigh kagh iziti, e a misueghti an a aremegham.” **31** Ezi Joas kamaghin gumazir an ataribar akam ikaragha ghaze, “Ia asem Balin akurvaghasa na gimobi? Gumazir manam asem Balin akurvaghasa na dosi, aruem tighar anangamin dughiamin an a aremegham. Ofa gamir dakozir me dipirizir kam, kar Balin ofa gamir dakozim. Kamaghin, Bal guizbangira god, a uabi uabin akuragh.” **32** Dughiar kamin ikegha zui, Gideon ziar igiam iti. An afeziam Joas kamaghin migei, “Gideon asighasighizir ofa gamir dakozir kam, kar Balin bizim. Kamaghin, Bal uabi uabin akuragh.” Kamaghin, me “Jerubal,” Gideon gati. **33** Dughiar kamin, Midianin adarazi ko Amalekia, ko aruem anadi naghin itir gumazamiziba, me uari akuvagha iti. Eggha me Jordanin Fanem abigha vongin ghua, Jesrilin danganir zarimin averpenibar ingarigha dar iti. **34** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Gideon avaragha an itima, a dikavigha, Abieserin adarazir diaghti me izi an gin mangasa, a sipsipin komin ingarizir sigham givi. **35** A uaghan gumazir maba amadazi, me ghua Manasen anabamin nguazimin itir adaraziv gia ghaze, me izi an gin mangam. A uaghan Aser ko Sebulun ko Naptalin anababar adarazir mikimasa, gumazir maba amangi. Ezi me uaghan dikavigha iza a ko uari akufa. **36** Ezi Gideon kamaghin

God migei, “Ni na migia ghaze, ni na damuti ki Israelian akuragham, ki bar guizin foghasa nin akar dikirizir kam a guizbangira, ga uaning, ni arazitam nan akagh. **37** Ni gan, danganir e witin dafariba amisevimin, ki sipsipin arizitaba nguazim darigham. Eghti mizaraghara ghuariar dipam sipsipin arizir kabar ikiva, egh nguazim gireghan koghti, ki kamaghin fogh suam, mati ni mikemezi moghin, ki Israelian akurvagham.” **38** Ezi bizir kam, Gideon God ko mikemezi moghin oto. Ezi Gideon mizaraghara oseghe dikavigha ghua sipsipin arizir an atizimin ganasa zui. Eghe sipsipin arizim ghavkira an gari, dipam an iti, o puvati. Ezi dipam a gizifa, an an munumuti, dipam itarir ekiatam gizivagham. **39** Eghe gin Gideon ua ghua kamaghin God migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan ataran marki. Ki ua migirigiatam damuasa. Ga uaning, ki kamaghsua, ni na ateghti, ki ua sipsipin arizim damigh an ganika. Eghti dughiar kamin ghuariar dipaba tintinibar nguazim giregh, eghti sipsipin arizimra misingigh iki.” **40** Ezi dimagarir kamin, God, Gideon mikemezi moghin ami. Sipsipin arizimra misingizi, nguazim, ghuariam bar a gire.

7 Ezi Jerubal, kar Gideon uabi, a uan midorozir gumaziba ko bar mizaraghara dikavigha ghua, Harotin emimirimin miriamin averpenibar ingarigha iti. Ezi Midianian averpeniba, Moren mighsiamin boroghin danganir zarimin, Gideonin amadaghan notin iti. **2** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ki ian akuragh Midiania misoghasa ifonge. Ezi midorozir gumazir bar avirim ni ko iti. Me ti kamaghin nighnigh suam, ‘E uarira,

uan gavgavibar Midiania misogh me abiragham.’ Egh me uan ziaba fam. Me ti kamaghin nighnigh, egh kamaghin mikemeghan kogham, ki Ikiavira Itir God, ki men akuragham. **3** Kamaghin amizi, ni kamaghin me mikim, ‘Gumazir manam atiati, a Gileatin Mighsiam ategh uamategh uan nguibamin mangi.’” Ezi Gideon kamaghin me tuisigha, me mikemezima, 22,000plan midorozir gumaziba dikavigha uamategha ghue. Ezi 10,000plan midorozir gumaziba ikiavira iti. **4** Egha gin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Midorozir gumazir aviriba ikiavira iti. Ni me inigh emimirimin magiriti, ki nin akuragh me abigham. Gumazir manam ni ko mangisi ki anemiseveghti, a ni ko mangam. Eghti ki kamaghin ni mikim suam, gumazir kam ni ko mangan kogham, eghti a mangan marki.” **5** Ezi Gideon gumaziba inigha emimirim giraghu. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni gumazibav kimti me dipam ami. Gumazir afiabar min mizebar dipam apiba, ni me isiva bizir vamiran me atigh. Egh gumazir iteviba apirigha uan dafaribar dipam apiba, me isiva bizir igharazimin me atigh.” **6** Ezi Gideon garima, 300plan gumazibara uan dafaribar dipam api, ezi igharaz darazi bar moghira iteviba apirigha uan mizebar dipam api. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Gumazir 300plan dafaribar dipam ameziba, ki ian akuraghti, ia Midiania gafiragham. Egh ni gumazir igharazibav kemeghti, me uamategh uan nguibabar mangi.” **8** Kamaghin, Gideon gumazir igharazibar dagheba ko sighaba me dama ada inigha me mikemezi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi 300plan midorozir

gumazir kaba, me gumazir igharazibar dagheba ko sighaba ini. Dughiar kamin, Gideonin gumazibar averpeniba mong pin amadaghan itima, Midianian averpeniba, vin amadaghan danganir zarimin iti. **9** Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ia mangi Midianian danganimin midorozim foregh. Ki ian akuragh Midianian gumazibav sogh me abiragham. Guizbangira, ki me isa ian agharim gatigha gifa. **10** Ni midorozim foran atiatigh, uan ingangarir gumazim, Pura, inighti a nin gin mangi, Midianian averpenibar magiri. **11** Egh men migirigiaba baraghiva misogynhi gavgavim iniam.” Ezi Gideon uan ingangarir gumazim Pura ko, aning apanibar averpeniba iti naghin men miriamin uaghiri. **12** Ezi Midianian adarazi ko Amalekia ko aruem anadi naghin itir darasi, me aparir irubuar bizir dafamin min danganir zarim tintinibar an iti. Men kamelba uaghan bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Gumazitam ti me menga iburagham. **13** Ezi Gideon ghuava otogha moga gara orazima, gumazir mam kamaghin uan irebamin gun uan namakam geghari, “Ki irebamin garima, me balin oviziba isa balin bretin mamin ingari, ezi bretin kam uabi poghpogha iza, e Midiania itir danganir kamin aven iza averpenim pamten a misogynhi a ragha ghua nguazim giri.” **14** Ezi gumazir kamin namakam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir kam, bar guizbangira, ababanir kam en aka. Kar, Gideonin midorozir sabamra. Gideon, a Joasin otarim, Israelian gumazir mam, anarira. Guizbangira, God Gideonin akuraghti, e Midiania ko midorozir gumaziba sara, a bar e agivagham. Irebar kamin

mingarim, kamaghira ghu.” **15** Ezi Gideon irebar kamin eghaghanim baregha uaghan an mingarim baregha, maghira itevimning apirigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha uamategha Israelian averpeniba iti naghin ghugha kamaghin Israelian dei, “Ia dikav! E mangam! Ikiavira Itir God datirighin en akuraghtima, e midorozimin Midiania dikabiragham.” **16** Ezi Gideon 300plan gumazir kaba isa 3plan okoruabar me ariki. Egha sighaba ko nguazir mineba sara inigha bar gumazibagh aningi. Nguazir mineba bar vaghvagha korir aviba dar averiabar iti. **17** Ezi Gideon kamaghin migei, “Ia deraghvira nan gan, ki damuamin arazimra ia uaghan a damuam. Ki mangi men danganir miriamin mangigh, bizir manam damuam, eghti ia uaghan a damu. **18** Gumazir okoruar na ko zuiba sighabagh iviti, ia uaghan sighabagh ivi kamaghin dim, ‘E Ikiavira Itir Godin adarasi! E Gideonin adarasi. E aning bagha misosi!’” **19** Ezi Gideon uan 100plan gumazir a ko zuiba, me ghua dimagarir arizimin men averpeniba iti naghin miriamin oto. Dughiar kamin, Midianian averpeniba itir danganimin garir gumaziba avughsasa uarigh itaghvirazir dughiam. Ezi Gideon ko gumazir a ko zuiba, sighabagh iviava nguazir miner me suighiziba abiaghariki. **20** Ezi Gideonin gumazir okoruar igharazimning kamaghin ganigha, uan sighabagh iviava nguazir mineba uaghan ada abiaghariki. Me uan agharir kiriabar korir avibar suiki. Egha agharir guvibar sighabar suigha, kamaghin diava arai, “Kar, Ikiavira Itir God ko Gideon baghavira itir midorozir sabamra!” **21** Egha me mitivighav ikia Midiania itir danganim okarizi, Midianian

midorozir gumaziba kamaghin ganigha atiatigha ararem saram ari. **22** Ezi 300plan gumazir kabanang sighabagh ivir dughiamin, Ikiavira Itir God Midiania gamizi, me onganigha uarira uan namakaba tintinibar uan midorozir sababar uari oti. Egha me ara ghua Saretanin nguibar ekiamin amadaghan Betsitan nguibamin zui, egha Tabatin nguibamin boroghin ghua Abel Meholan nguibamin oto. **23** Ezi Gideon Naptalin anabam ko, Aserin anabam ko Manasen anabamin Israelian gumaziba, me bagha akam amadi. Ezi me oregha iza uan namakabar akuragha Midianian agintisi. **24** Ezi Gideon uaghan Efraimin anabamin mighsiar dozibar tintinibar itir gumaziba bagha akam amada. A kamaghin migia ghaze, “Ia izighiri e Midianian adarazi ko misogham. Egh ia mangi Jordanin Fanemin me bagh pighiva, daghurir doziba ko emimiribar me bagh gan mangi Betbaran nguibamin me bagh gan men suikigh. Puvatightima, me Jordanin Fanem giregh vongin mangegham.” **25** Ezi me Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuningin suira, aningin ziamning, Orep ko Sep. Egha me Orep isa, dagiam gisin a misoghezi, an areme, ezi me danganir kam Orep a gati. Egha me Sep inigha ghua wainin oviziba dikabiri naghin a misoghezi an areme. Ezi danganir kam, me Sep a gati. Egha me Midianian agintighavira iti. Gideon datirighin Jordanin Fanemin vongin itima, me gumazir dapanir kamning Orep ko Sepin dapanimning inigha a bagha zui.

8 Ezi Efraimin anabamin gumaziba kamaghin Gideon migei, “Ni Midianian adarazi ko misoghasa zuir dughiamin, ni en diman aghua. Ni tizim bagha kamaghin

e gami?” Me bar puv a gimoba an atari. **2** Ezi Gideon kamaghin me migei, “Bizir ia amizim, ki amizir bizim, bar a gafira. Ia ti bizir ia amizimın gari, a pura bizim. Puvati, a bar deragha, ki amizir bizibagh afira. **3** Guizbangira, God Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuning isa ian agharim gati, aningın ziamning Orep ko Sep. Ezi ia aningın firimning atu. Bizir kam bar ekefe. Ki kamaghın garir bizitam gamizir puvati.” Gideon kamaghın mikemegha givazi, Efraimın anabamın adarazi uam an atari puvati. **4** Ezi Gideon uan 300plan midorozir gumaziba ko ghua Jordanin Fanemın otivigha, a girigha vongın ghue. Me bar amiragha, avughsezir puvati, me uan apanibar gintigha ghuavira iti. **5** Egħa me ghua Sukotin nguibar ekiamın otivigha, Gideon kamaghın Sukotin itir gumazibar azai, “Gumazir nan gın iziba, men mikarziba mitiriam bangın bar amira. Kamaghın, ia bretin taba me danighti me dar ami. Ki uabi, ki Midianian atrivimning Seba ko Salmunan agintisi.” **6** Ezi Sukotin gumazir dapaniba kamaghın migei, “Ia tighar Seba ko Salmunan suigham. Kamaghın, e tizim bagħ bretba isi nin midorozir gumazibar aningam?” **7** Ezi Gideon ghaze, “Ia en akuraghan aghua. A dera. Ia ganti, ikiavira Itir God Seba ko Salmuna isi nan agharim datighti, ki gın gumazamiziba puvatizir danganımın mangı benir dikonir taba inigh izi ia misogh, ian mikarziba abighirarigham.” **8** Egħa Gideon me ategħa ghua Penuelin nguibar ekiamın ghugħa, kamaghira bretba bagħa men azai, ezi Penuelin itir adarasi, Sukotin adarazi men tirazi mogħira, men tira. **9** Ezi Gideon kamaghira Penuelin gumazibav gei, “Ki apaniba dikabiragh, egħ uamategh izi

ian taua apiram.” **10** Dughiar kamin, Seba ko Salmuna, aning uan midorozir gumaziba ko Karkorin nguibamin iti. Faragha midorozir gumazir aviriba aruem anadi naghin ikegha misoghasa ize. Ezi Israelia men 120,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. Kamaghin, datirighin 15,000plan midorozir gumazibara ikiavira iti. **11** Ezi Gideon uan midorozir gumaziba ko gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin zui. Tuavir kam Noban nguibam ko Jokbehan nguibam, aruem anadi naghin amadaghan iti. Dughiar kam, Midiania deragha apaniba bagha garir puvati. Ezi Gideon zuamira ghua Midianin otogha maghira midorozim fore. Ezi Midianian midorozir gumaziba bar digavir kuram gami. **12** Ezi Midianian atrivimning, Seba ko Salmuna, arav ghu. Ezi puvati, Gideon aningin agintighavira ikia ghua aningin suira. Ezi aningin midorozir gumaziba aguaghfagha bar atiatingi. **13** Ezi Joasin otarim Gideon, midorozimin danganim ategha, uamategha iza, tuavir Heresin nguibam itir mighsiamin ghuavanabo. **14** A ghua Sukotin adarazir gumazir igiar mam batogha, pamtemin an suiragha kamaghin an azara, terara Sukotin adarazir gumazir dapaniba. Ezi gumazir igiar kam 77plan gumazibar ziaba osirigha Gideon ganingi. **15** Ezi Gideon ghua Sukotin gumaziba batogha kamaghin me migei, “Ia kamaghin fo, ia ghaze, ki tighar Seba ko Salmunan, suigham. Egha ia ghaze, ia tizim bagh bretba isi nan midorozir gumazibar aningam? Egha ia na dipova nan ingaravaka, bretin taba nan midorozir gumazibar aningan aghua. Ia datirighin kagh gan. Kar taning? Kar Seba ko Salmuna aningra, ki aningin suiragha gifa!” **16**

Egha a Sukotin gumazir dapanir kabar suiragha, benir dikonir gumazamiziba puvatizir danganimin inimizbar Sukotia misogha mizazim me gase. **17** A uaghan Penuelin nguibar ekiamin itir taua apiriaghatizi, a iri. Egha nguibar ekiar kamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. **18** Egha Gideon dikavigha Seba ko Salmunan azara, “Gua na mikim. Gua Taborin Mighsiamin misoghezir gumazir kaba, me manmaghin gari?” Ezi aning kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me bar nin mirara gari. Me vaghvagha mati, atrivir mamin otariba.” **19** Ezi Gideon kamaghin migei, “Me bar nan aveghbuabara. Me bar nan amebamin otariba. Ezi ki bar guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin gua migei, gua ti me misoghezi me ariaghirezir puvatizi, ki gua misoghezi gua aremeghan koghai.” **20** Egha Gideon uan otarir ivariam Jeterin migia ghaze, “Aria, ni aning misueghti aning aremegh.” Ezi otarir kam, bar uan igiamra ikia, kamaghin damuan atiatingi. A uan midorozir sabam ghufezir puvatigha, aning misoghezir puvati. **21** Ezi Seba ko Salmuna kamaghin Gideon migei, “E fo, gumazir aruaba uari kamaghin bizim damusi, me uan gavgavibar amodoghin a damuam. Kamaghin, ni uabi izi ga misogh.” Kamaghin, Gideon uabi Seba ko Salmuna misoghezi, aning areme. Egha an aningin kamelningin firimin itir benir iakinir igiamin nedazim guraghav itir adiarimning ini. **22** Ezi Israelia kamaghin Gideon migei, “E kamaghsua, ni Midianian agharim da ua e inizir bizim bangin, ni en gumazir dapanimin iki e gativagham. Eghti nin otariba ko nin ovavir boriba uaghan en gumazir dapanibar ikiam.”

23 Ezi Gideon kamaghin migei, “Ki ian gumazir dapanimin ikian kogham. Eghti nan otarim uaghan, ian gumazir dapanimin ikian kogham. Ikiavira Itir God, a uabi ian gumazir dapanimin ikiam.” **24** Gideon fo, Midiania me Ismaelin ovavir boribar adarasi, me ringba uan kuaribagh arisi. Kamaghin, a migia ghua ua kamaghin Israelia migei, “Ki bizir mam bagh ian azangasa. Ia bar moghira midorozimin Midianian kuaribar guizir ringin iniziba, ia vaghvagh dar vamira vamira isi na daningam.” **25** Ezi me kamaghin migei, “A dera, e da isi ni daningam.” Egha me vaghvagha midorozimin tongin inizir ringbar vamira vamira isa iza nguazimin ghuarazir inim garisi. **26** Me arighizir ringin kabar osimtizim, 25 kilogrem in tu. Kar ringbar osimtizimra. Ezi iakinir igiamin nedazibar adiaribar osimtizim, ko adiarir igharaziba, ko Midianian atrivibar korotiar pighagheviba, ko men kamelbar firibar itir adiariba, me ringba sara da mengezir puvati. **27** Ezi Gideon golin kam inigha ofa gamir gumazibar korotiar otevir bar aghuarir mam in ingarigha, uan nguibam Ofran aneti. Ezi Israelia God ategha Ofran ghua bizir kamin ziam fe, mati tuavimin amiziba tintinimin gumazir amuiba itiba koma akui. Korotiar a ingarizir kam, azuazimin min Gideon uan adarazi ko me gamizi me bar tintinibar arazir kurar igharazibagh amua iti. **28** Kamaghira, Israelia midorozimin Midianian adarazi abiragha aghumsizir ekiam me ganingi. Ezi Midianian adarazi ua bizitam damuan ibura. Kamaghin, Gideon ikiavira itir dughiamin, Israelia ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 40plan azenibar tu. **29** Ezi Joasin otarim Jerubal, an ziar mam

Gideon, a ghua uan nguibamin itir dipenimin iti. **30** An amuir aviriba iti, egha bizir kam bangin, a 70plan otariba iti. **31** Ezi Gideonin amuir dozir mam Sekemin nguibamin iti. An amuir kam otarir mam batezi, Gideon ziam, “Abimelek,” a gati. **32** Ezi Joasin otarim Gideon bar ghurigha areme. Ezi me Abieserin adarazir nguibam Ofran, an afeziam Joas afazi naghin, uaghan anefa. **33** Gideon aremezi, Israelia zuamira ua Godin ziam fer puvati. Me mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akua da bagha arui moghin, aser Balbar, ziaba fe. Egha asem Balberit atizi, a men godin oto. **34** Me Ikiavira Itir God, uam a ginighnizir puvati. A men God, a men akurazi, men apaniba tintinibar iza me misozir dughiabar, me me abini. **35** Guizbangira, Jerubal, an ziar mam Gideon, a deraghavira men akuragha me bagha bizir aghuir aviribagh ami. Ezi me da bakinighinigha, deravira Gideonin adarazi ikaragha me minabazir puvati.

9 Ezi Abimelek Jerubalin otarim, kar Gideonra, a uan amebamin adarazi ko amebamin anabamin gumazamiziba bar men ganasa Sekemin nguibar ekiamin ghugha, **2** kamaghin men azai, “Ia manmaghin nighnisi? Jerubalin otarir 70pla e gativagh, en faragh mangam, o? Ia ti gumazir vamirara ateghti a en gumazir dapanimin ikiam? Ia deraghvira nighnigh, ki Abimelek, ki ian inivafizimra. Ia bizir kam deraghvira an gun mikimti, Sekemin gumazir aruaba ian nighnizim baragham.” **3** Ezi Abimelekin amebamin adarazi migirigiar kam inigha ghua Sekemin gumazir aruabav kemezima, me oregha a gifonge. Me ghaze, a men anabamra. **4** Ezi Sekemin gumazir aruaba

ghua asem Balberitin ofa gamir dipenimin aven ghua, silvan dagiar 70pla inigha Abimelek ganingi. Ezi, a ghua gumazir onganir kuraba, uabin gin mangasa me givese. Ezi me an gin arui. **5** Ezi a gumazir kurar kaba inigha uamategha Ofran ghugha, uan afeziamin dipenimin ghua uan aveghbuar 70pla, dagiar dafar mam gisin bar me misoghezi, me ariaghire. Kar an aveghbuabara, Jerubalin otariba. Ezi Jotam, Jerubalin otarir abuananam arav ghugha modo, kamaghin amizi, Abimelek a misoghezir puvati. **6** Ezi Sekem ko Betmilon nguibamin gumazamiziba, bar iza uari akuvagha ghua okin temer ekier bar anogoroghezir danganimin oto. Me an otogha, Abimelek amisevezi a men atrivimin oto. **7** Ezi Jotam kamaghin oregha ghua Gerisimin Mighsiamin orazimin ghuavanabogha men diagha ghaze, “Ia Sekemin itir gumazamiziba, ia nan akam baragh, eghti God ti ian akam baragham. **8** Dughiar mamın, temeba ghaze, me uarir tongin temer tam amiseveghti, a me bagh atrivimin otivam. Egh me kamaghin olivin temem mikimam, ‘Ni en atrivimin otivam?’ **9** Ezi olivin temem kamaghin migei, ‘Manmaghin ami? Nan borer aghuim, gumazamiziba zurara a isava, ziar ekiam gumaziba ko asebagh anidi. Eghti ki uan borer ingangarim ategh mangi mati aminim va, nan aguaba ko nan dafariba feghti, ki bar isin mar iki temer mabagh afiragh, ti ian atrivimin ikiam? Marki. Ki aghua.’ **10** Ezi temeba kamaghin fighin temem migei, ‘E kamaghin ifonge, ni en Atrivimin otivam!’ **11** Ezi fighin temem kamaghin men akam ikaragha ghaze, ‘Manmagh su? Ki ti uan dagher isingtizim ategh nan

aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, temer igharazibagh afirazi moghin ia bagh atrivimin otogham? Bar puvatigham.’ 12 Kamagh, temeba ghua wainin ikarizimin azara, ‘Ni izi en atrivimin otivam.’ 13 Ezi wainin ikarizim ghaze, ‘Manmaghin ami? Nan wainin dipam bar dera, eggha aseba ko gumazibagh amima me bar akonge. Ki ti ua wainin dipam damuan koghti, nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, mati aminim dagh ivai da temer igharazibagh afirazi moghin, ki ia bagh atrivimin otogham? Markiam.’ 14 Ezi temeba abuan ghua temer dozir dikoniba itir mamin azara, ‘Ni ti en atrivimin ikiam?’ 15 Ezi temer dozir dikoniba itim kamaghin migei, ‘Ki ian atrivimin otivsi, ia guizbangira ifongegh, bar moghira izi nan aguabar apengan orangtizimin iki. Ia aghuaghti, avim nan aguabar otogh iziva Lebanonin sidan temer ruariba bar dar isigham.”’ 16 Eggha Jotam ua kamaghin migei, “Ia Abimelek amisevezi a ian atrivimin otozir dughiamin, ia ghaze ia guizbangira bar arazir bar aghuim gami? Jerubal uan adarazi ko ian akurazir ingangarir aghuim gami. Ezi ia arazir aghuitamin a gami, o pu? Ti puvati. 17 Nan afeziam Gideon ian akurvaghasa uabi isa apanibagh aniga midorozim gami. A uabi midorozir gumazibar dapanimin otogha, Midiania ko misogha men gavgavim da ua ia ini. 18 Ezi datirighin, ia arazir kuramin a gamigha an adarazigh gasighasiki. Ia dagiar dafar mam gisin an 70plan otaribav soghezi, me ariaghire. Ezi gumazir kam Abimelek, ia a gamizima, a Sekemin gumazir dapanibar atrivimin oto. A guizin Jerubalin amuimin otarim pu.

Puvati. A Jerubalın ingangarir amizir kinim otezir borim. Ezi ia ghaze, a ian anabamin adarasi, egħa anemisevezi a ian atrivimin otivasa. **19** Ezi ia Sekemin gumazir dapaniba, ia Jerubal ko an adarazi gamizir arazir kam, a guizbangira deraghti, ia Abimelek bagħ bar akongegħ, egħti a uaghan ia ko bar akongegħam. **20** Egħti arazir kam deraghan kogħti, avim Abimelek batogh egħ mangi uaghan Betmilo ko Sekemin gumazamiziba uaghan men isiam. Kamaghira, avim uaghan Betmilo ko Sekemin gumazamiziba batogh mangi uaghan Abimelekin isiam.” **21** Jotam kamaghin mikemegħa givagħa, uan avebam Abimelekin atiatigħa ara ghua Berin nguibamin iti. **22** Ezi Abimelek azenir pumuning ko mikezimin Israelian atrivimin ike. **23** Ezi God gin duar kurar mam amadazi an Abimelek ko Sekemin gumazir dapanibar tongin adarim forezi, me adarim uarir iti. Ezi Sekemin gumazir dapaniba uam a barazir puvati. **24** Sekemin gumazir dapaniba faragħa Abimelekin akurazi, a uan aveghbuar 70pla misogħezi me ariagħhire. Kar Jerubalın otariba. God bizir kam bangin, Abimelek ko Sekemin gumazir dapaniba, ovengezir gumazibar ghuziba bagħ me ikaragħ ivezir kuram me daningasa, arazir kam gamizi, an oto. **25** Ezi Sekemin gumazir dapaniba, Abimelekin agħuagħa osimtiziba a daningasa, gumazir kurar maba amadazi, me mighsiabar isin moga ikia tuavir kamin izir gumazamiziba bagħa gara, men suigħa men biziba isava me misosi. Kamaghin, bizir me Abimelek damuamim an a gifo. **26** Ezi Gal, Ebetin otarim, dugħiar mamin, uan aveghbuaba ko me Sekemin nguibamin ghuezi, Sekemin gumazir dapaniba uan nighniziba isava

a gatigha an gin mangasa nighnisi. **27** Ezi wainba anir dughiamin, Sekemin gumamaziziba uan wainin azenibar ghua wainin oviziba kuari. Me wainin oviziba inigha dar pozim mikinigha da mirmira dar dipaba ini. Egha uan asemin dipenimin ghuegha isar ekiam gami. Me dagheba ko wainin dipaba apava, Abimelek dipovava, aka an ziam gasighasisi. **28** Ezi Ebetin otarim Gal kamaghin migei, “Abimelek a gumazir manmaghin garim, ezi e Sekemin gumamaziziba an apengan ikiam? Abimelek a pura Jerubalin otarim, ezi Sebul an ingangarir gumazir kinim. Ezi e Hamorin apengan ikiam, Hamor a Sekemin inazir afeziamra. Ezi e tizim bagh Abimelekin apengan ikiam? **29** Ki ti Abimelek batuegh Sekemin gumamazizibar faragh mangiti, me nan apengan ikiam. Ki an mikim suam, ‘Ni mangi uan midorozir gumaziba inigh izi na ko misogh.’” **30** Ezi Sebul, nguibar kamin gumazir dapanim, a Ebetin otarim Galin migirigiaba baregha bar aningaghe. **31** Egha gumazir maba amadazima, me modogha ghua kamaghin Abimelek mikeme, “Ni oragh. Ebetin otarim Gal, a uan aveghbuaba ko Sekemin izegha, ni ko misoghasa men navibagh inifi. **32** Kamaghin ni uan adarazi ko, datirighin dimangan mangi Sekemin nguibamin boroghin tuzimin mongegh. **33** Egh bar mizaraghara dikavigh nguibar ekier kamin mangi, egh midorozim foregh a damu, eghti Gal uan adarazi ko izi misoghti, ia puvira me damigh.” **34** Ezi Abimelek uan adarazi ko dimangan dikavigha zui. Me ghua 4plan okoruabar uari arigha, nguibamin divazimin azenan mongegha me bagha gara iti. **35** Ezi Gal bar mizaraghara ghua nguibar ekiamin divazir tiar akamin

tughav iti, ezi Abimelek uan adarazi ko danganir me itim ategha zui. **36** Ezi Gal men ganigha, kamaghin Sebul migei, “Ni gan. Gumaziba muna mighsiamin akirimizaghiri.” Ezi Sebul kamaghin migei, “Gumaziba munagh puvati. Ni ti mighsiabar nedazibar gara ghaze, gumaziba.” **37** Ezi Gal ua kamaghin migia ghaze, “Puvati. Ni gan, muna gumaziba mighsiar akirimizaghiri. Ezi gumazir igharaziba, tuavir iza Okin temer ekar gumaziba duaba ko migeimin moghin izi.” **38** Ezi datirighin Sebul kamaghin Gal migei, “Ni datirighin nin gavgavimra mana? Ni uabi a dipovava aka ghaze, Abimelek manmaghin garir gumazim, ezi e an apengan ikiam? Gumazir kaba datirighin izi, kar merara ni me dipova aka men ziabagh asighasiki. Ezi ni datirighin mangi me ko misogh!” **39** Ezi Gal Sekemin gumaziba inigha uabi men faragha ghua Abimelekin adarazi ko uariv sosi. **40** Ezi Abimelek an agiragha zuima ana arav ghuzima, Abimelekin midorozir gumaziba Galin adarazir gumazir aviribav soghezi, me duar ekiaba arigha tintinibar tuavim girav ikia ghua nguibar ekiamin tiar akamin tu. **41** Ezi Abimelek uamategha ghua Aruman nguibamin iti. Ezi Sebul, Gal ko an aveghbuaba batoghezi, me ua Sekemin ikian kogham. **42** Ezi aminim tirazi mizarazimin, Sekemin gumazamiziba mangi uan azenibar ingarasa zuima, gumazir mam men gun Abimelek mikeme. **43** Ezi Abimelek uan midorozir gumazir okoruar pumuning ko mikezimin me tuiara. Ezi me tuzimin mongegha me bagha gara iti. Egha Abimelek garima gumazamiziba nguibam ategha izima, an adarazi mongezi naghin ikegha azenim giregha me misosi. **44** Ezi Abimelek uan

adarazi ko ivemara ghua nguibamin tiar akamin boroghin
 tuivighav iti. Ezi an gumazir okoruar mamning azenibar
 gumazamizibav soghezi me ariaghire. **45** Ezi Abimelek
 ghua nguibar ekiamin aven iti daraziv sogha itima aruem
 gifa. Ezi a nguibar ekiam bar a inigha gumazamizibav
 soghezi me bar ariaghire. Ezi a uan midorozir gumazibav
 kemezi, me nguibar ekiam bar anekarigha, a gasighasigha,
 amangsizim tintinibar nguibar ekiamin nguazim ginge.
46 Ezi gumazamizir maba Sekemin midorozir gumazibar
 dipenir gavgavir ruarim gisin iti. Egha me bizir otivizir
 kabar migirigiam baregha, ara ghua asem Balberitin
 dipenir gavgavimin aven ghuegha mongegha iti. **47**
 Ezi Abimelek kamaghin oraki, gumazamiziba bar uari
 akuvagha dipenir kamin aven iti. **48** Ezi a uan midorozir
 gumaziba ko Salmonin Mighsiamin orazimin uanabo.
 Egha sobiam inigha temer aguar misingiziba ovirigha uan
 dipizim gati. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav
 gei, “Bizir ki amim ia an gari. Ia bemira ki amizi moghin
 ia damu.” **49** Ezi gumaziba bar temer aguaba ovirigha
 gifa. Egha me bar moghira temer aguar kaba inigha
 Abimelekin gin ghua, dazir kaba isava dipenir miriamin
 da akufa. Egha me avim dagh atizi, avir kam aven iti darazi
 bar men isi. Dughiar kamin, Sekemin dipenir gavgavimin
 aven itir gumazamizir 1,000pla isigha ariaghire. **50** Ezi
 Abimelek gin uan midorozir gumaziba ko ghua Tebesin
 nguibamin gumazamiziba ko misogha nguibar kam ini.
51 Dipenir ruarir bar gavgavir mam nguibar kamin
 tongin iti. Ezi gumazamiziba arava an ghue. Me an
 aven ghuegha tiar akam asaragha an uanaga bar pin

iti. **52** Ezi Abimelek ghua dipenir bar gavgavir ruarir kam iniassa midorozim fore. A dipenir bar gavgavir ruarir kamın boroghın ghugha, an tiar akamın boroghın avim a darighasa. **53** Ezi amizir mam witin oviziba mirmirir dagiar dafar mam akunizima, dagiam izaghirava Abimelekin dapanim abiki. **54** Ezi Abimelek zuamira gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, ni uan midorozir sabamin na biraghti ki aremeka. Eghti me kamaghın mikiman kogh suam, amizir mam na misoghezi ki areme. Ezi gumazir igiar kam Abimelek birazi an areme. **55** Ezi Israelia Abimelekin gari an aremezi, me uamategha uan nguibamin ghue. **56** Abimelekin faragha uan afeziam osımtızim a ganigha uan aveghbuar 70plan misoghezi me ariaghirezi moghira, God a ikara. **57** Ezi Sekemin gumazamiziba amizir arazir kuram, God uaghan a ikara. Jerubalin otarim Jotam, a faragha ghaze, Sekemin gumazamiziba ikuvigham, ezi datirighın arazir kam, a mikemezi moghin oto.

10 Abimelek aremegha givazi, Puan otarim Tola, an inazir afeziam Dodo, an otogha uam apaniba da Israelia ini. A Isakarın adarazir gumazim. Egha a Efraimin mighsiar dozibar aven itir nguibar ekiam Samirin iti. **2** A 23plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. Egha aremezi me Samirin anefa. **3** Ezi Tolan gin, Gileatin Distrighın gumazir mam Jair, a gumazir dapanimin oto. Egha 22plan azenibar Israelian gumazir dapanimin iti. **4** A 30plan otariba itima, me 30plan donkibagh apiagha mangigh izegh gami. Me Distrik Gileatin nguazimin, 30plan nguibar ekiaba iti. Me datirighın nguibar ekier

kaba kamaghin dar bori, “Jairin Nguibar Ekiaba,” egha iza datirighin. **5** Ezi Jair aremezi me Kamonin nguibamin anefa. **6** Ezi Israelia uam arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Me aser Balba ko aser amiziba Astarte, dar ziaba fe, kar kantrin kabar aseba, Siria, Saidon, Moap, Amonia ko Filistiaba. Israelia Ikiavira Itir God ategha uam an ziam fer puvati. **7** Kamaghin, Ikiavira God bar Israelian aningaghegha Filistiaba ko Amonia ataghizi me iza midorozimin me dikabira. **8** Dughiar kamın me midorozimin Israelia abinigha bar pazavira me gami. Egha 18plan azenibar, Filistiaba ko Amonia, bar pazavira, Jordanin Fanemin vongin, Gileatin Distrighin Amorian nguazimin itir Israelia gami. **9** Ezi, Amoria Jordanin Fanem giregha vongin iza Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi ko, Efraimin anabamin adarazi ko misosi. Kamaghin, Israelia bar dughiar kuramra ini. **10** Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin dia, kamaghin migei, “En God, e ni ataki. Egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghin, e nin damazimin arazir kuram gami.” **11** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Israelia migei, “Ia fo, fomira Isipia, Amoria, Amonia, Filistia, Saidonia, Amalekia ko Maonia bar ia abiragha ia gasighasiki. Ezi ki ian akuragha ua me da ia ini. **13** Ezi ia na ategha ua godin igharazibar ziaba fe. Kamaghin, ki datirighin ua ian akuraghan kogham. **14** Ia mangi aser ia uari bagha inabazibar dim. Egh ia osimtizim bativamin dughiamin, me ti ian akurvagham.” **15** Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir God migei, “E arazir kuram gami. Ni bizir tizimin e damusi, ni a damu. Ezi e datirighin uarir akurvaghasa nin azangsisi.” **16** Egha

Israelia uan marvir guaba makunigha, aseba ategha, ua Ikiavira Itir God baghavira iti. Ezi Ikiavira Itir God Israelia aterir osimtizir kabar gara ghua bar me giporpore. **17** Ezi gin Amonian midorozir gumaziba iza uari akuvagha, Gileatin uari bagha averpenibar ingarigha iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba uaghan iza uari akuvagha, Mispan nguibamin uari bagha averpenibar ingarigha iti. **18** Ezi Israelian gumazir dapanir Gileatin itiba, me uarira uarir azangisi, “Tinara Amonian misoghsi en faragh mangam? Gumazir kamaghin damuamim, a Gileatin gumazamiziba bar men gumazir dapanimin ikiam.”

11 Jepta, a Gileatin Distrighin gumazim, a midorozir gumazir gavgavir mam. A tuavimin amizir pura ikiava otir amizimin borim, ezi Gileat an afeziam. **2** Ezi Gileatin amuir ekiam uaghan otarir maba bate. Ezi otarir kaba gumaziba aghegha, kamaghin Jepta migei, “Ni amizir igharazimin borim. Kamaghin, ni en afeziamin bizitam inian kogham.” **3** Kamaghin amizi, Jepta uan aveghbuaba ategha arav ghu. Egha ghua Topin nguazimin iti. A gumazir kurar maba gakaghonzima me a koma arui. A me ko ghua tintinibar ikiava gumazamizibav sogha men biziba pura da isi. **4** Ezi Amonia gin ghua Israelia ko misosi. **5** Ezi midorozim otozima, Gileatin gumazir aruaba Jepta iniasa Topin nguazimin ghu. **6** Egha me kamaghin a migei, “Ni iziva en gumazir dapanimin ikiva, e Amonia ko misogham.” **7** Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, “Ia nan aghuagha nan afeziamin dipenimin na batuegha gifa. Ia bizir tizim bagha ua na bagha izi? Ia datirighin osimtiziba bativa na bagha izi?”

8 Ezi Gileatin gumazir aruaba kamaghin a migei, “Mar guizbangira. E datirighin ni iniasa izi, ni en gin mangiva en akuragh Amonia ko misogham. Egh ni gin Gileatin gumazamizibar gumazir dapanimin ikiam.” **9** Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, “Are! Ia na inigh uamategh mangighti Ikiavira Itir God nan akuraghtima, ki midorozim damuva apaniba abiraghti, ia guizin na ateghti ki ian gumazir dapanimin ikiam.” **10** Ezi gumazir aruaba kamaghin migei, “Guizbangira, e Ikiavira Itir Godin damazimin ni migei, e ni mikemezi moghira e damuam.” **11** Kamaghin, Jepta Gileatin gumazir aruaba ko zui. Ezi gumazamiziba anemisevezima, a men gumazir dapanimin iti. Ezi Jepta Mispan nguibamin ikia Ikiavira Itir Godin damazimin mitigha uan akamin gumazamizibav gei. **12** Ezi Jepta gin Amonian atrivim kamaghin an azangasa gumaziba amada, “Ni tizim bagha iza nan atara nan nguazim iniasa na ko misosi?” **13** Ezi Amonian atrivim kamaghin gumazir Jepta amadazibar azangsighizir akam ikaragha ghaze, “Israelia faragha Isipin kantri ategha izava nan nguazim okeme, an Arnonin Fanemin ikegha ghua, Jabokin Fanemin otogha, ghua Jordanin Fanemin tu. Ezi ki bizir kam baghava atari. Ia datirighin nan nguazim isi ua na daningam. Puvatighiti, e uariv sogham.” **14** Ezi Jepta ua gumaziba amadazi, me Amonian atrivim bagha zui. **15** Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Jepta ghaze, puvati, Israelia Moapian nguazim ko Amonian nguazim okemezir puvati. **16** Israelia Isip ategha izir dughiamin me gumazamiziba puvatizir danganimin izava Ongarir Aghevimin otifi. Egha me gin ghuava Kadesin

nguibar ekiamin oto. **17** Egha Israelia uamategha gumazir kaba amangizi me ghuava kamaghin Idomian atrivimin azangisi, ‘E uari, ni e ateghti e nin nguazim abigh mangi vongin otivigham, o puvatigham?’ Ezi atrivim aghua. Ezi me gumaziba amangizima me ghua Moapian atrivimin azai. Ezi a uaghan aghua. Kamaghin, Israelia Kadesin ikia iti. **18** “Egha me gin ghua gumazamiziba puvatizir danganimin zui. Egha me Idom ko Moapian nguazimin ghuzir puvati. Me Moapin, aruem anadi naghin Arnonin Fanemin vongin kaghira iti. Me an averpenibar ingarigha iti, kar men nguazir mitaghniam. Kamaghin, me Arnonin Fanem abigha vongin ghuezir puvati. **19** “Ezi Amorian atrivim, Sihon, a Hesbonin danganimin itima, Israelia mangi an ganasa gumaziba amangi. Ezi me kamaghin an azai, ‘E uari, ni kamaghin ifonge, e nin nguazim abigh mangi vongin otivam o markiam? E uan nguazim a baghvira mangasa.’ **20** Ezi Sihon aghua. Egha uan midorozir gumaziba bar me inigha ghua, Jahasin nguibar ekiamin averpenibar ingarigha dar ikiava Israelia ko misosi. **21** Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian akuragha Sihonin adarazi ko men midorozir gumaziba sara bar me abira. Kamaghin, Israelia Amorian nguazir danganimin me itir kabanang bar ada ini. **22** “Me bar Amorian nguaziba ini, me sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegha, ghua notin amadaghan Jabokin Fanemin tu, egha aruem anadi naghin gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin tu. **23** Kamaghira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a uabi Amoria batuegha, men nguazim isava uan

gumamazibagh aningi. Kar Israelia. Ezi ni datirighin ua nguazir kam iniasa? **24** Ni uan bizir nin asem Kemos ni ganingiziba, ni da ini. Ezi en nguazir en God e ganingiziba, da en nguaziba. **25** “Ezi manmaghin ami? Ni ghaze nin gavgavim ti Balakin gavgavim gafira? A Siporin otarim, egha Moapian atrivim. A nguazir taba ua uabi daningasa migeir puvati. Egha e ko midorozim gamizir puvati. **26** Ezi Israelia Hesbon ko Aroerin nguibamning isava, aninghin boroghin itir nguibar doziba isava, egha Arnonin Fanemin boroghin itir nguibar ekiaba bar ada inigha, 300plan azenibar dagh apiaghav iti. Manmaghin amizi ia dughiar kamin ua nguibar kaba inigha dagh apiazir puvati? **27** Ezi Jepta kamaghin migia ghaze, an arazir kuratam ni gamizir puvati. Ni uabi arazir kuram gamigha a ko misosi. God uabi gumazibar araziba tuisisi, a datirighin bar moghira ia ko en araziba tuisigham.” **28** Ezi Amonian atrivim akar Jepta a bagha amadazir kam baraghizir puvati. **29** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Jepta gizivazima, a uan midorozir gumaziba inigha, me Gileat ko Manasen anabamin nguazimin ghua Gileatin aven Mispan otifi, egha gin Mispan nguazim ategha ghuava Amonian nguazimin oto. **30** Ezi Jepta Ikiavira Itir Godin damazimin akar mam akirigha ghaze, “Ni nan akuraghti ki midorozimin Amonia abinigh, **31** egh midorozimin ikegh uamategh izamin dughiar kamin, bizir manam faragh nan dipenimin tiar akamin azenim girigh, na bagh izamim bizir kam, a Ikiavira Itir Godin bizimin otivam. Eghti ki a isi ofan bar isi mighirimin min ni daningam.” **32** Ezi Jepta uan midorozir gumaziba ko fanem abigha ghua

Amonia bativigha me misosi. Ezi Ikiavira Itir God Jeptan akurazima me midorozimin me abira. **33** Me Amonia misogha bar me abini, me Aroerin nguibar ekiamin ikegha me misogha ghua Minitin nguibar ekiamin otogha, bar ghua Abel Keramimin dipamin tu. Me 20plan nguibabav sogha, me abiragha bar me agifa. Kamaghira Israelia bar Amonia abinigha, aghumsizim me ganingizi, me ua me ko misoghan ibura. **34** Ezi Jepta uamategha uan nguibamin iza Mispan nguibar ekiamin otozi, an guivim dipenim ategha ivegha a bagha zui. A bar akongegha uan tambarin misogha ighiam bangava ighavamaga izi. Guizbangira, Jepta guivir kamra iti. A ua boriba puvati. **35** Ezi Jepta uan guivimin ganigha, bar digavir kuram gamigha uan korotiam abigha kamaghin migei, “O nan guivim, noka! Ni bar nan dighorim abiki. Ki bar oseme. Ni tizim bagha faragha iza na batogha osimtizir ekiam na ganingi? Ki Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizim gamigha gifa, egh ki anebighan kogham.” **36** Ezi an guivim kamaghin migei, “O nan afeziam, ni Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha gifa. Kamaghin, ni akam akirigha givazi moghin, ni na damu. Guizbangira, Ikiavira Itir God nin akurazi, ni uan apaniba Amonia abira.” **37** Egha a kamaghin uan afeziam migei, “Ki kamagsua, ni faragh na ateghti ki uan namakaba ko iakinir pumuningin mighsiabar orazibar daru azir akabar amuam. Ki fo, ki gumazitamin ikeghan kogh borir tam bateghan koghiva aremegham.” **38** Ezi an afeziam kamaghin a migei, “A dera, ni mangi.” Egha anemadazi a ghua iakinir pumuningin ike. A uan namakaba ko ghua mighsiabagh arua, azir

akabagh amua kamaghin azi, a gumazitamin ikeghan koghiva borir taba inighan kogh aremegham. **39** Ezi iakinir pumuning givazima a uamategha iza uan afeziam bato, ezi an afeziam Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirizi moghin, a gami. Ezi guivir kam gumazitam ko akuizir puvati. Ezi arazir kam bangin, Israelia zurara arazir kam gami. **40** Israelian guivir igiaba, zurara azeniba bar, dar dughiar 4plan, me Jeptan guivim ginighnigha osemegha aruava a bagha azi.

12 Ezi Efraimin anabamin adarazi uari akuvagha midorozim damuasa, midorozir biziba inigha Jordanin Fanem giregha vongin otogha, Safonin nguibar ekiamin zui. Me ghua kamaghin Jepta migei, “Ni Amonia ko misoghasa Jordanin Fanem girigha vongin zuir dughiamin, ni en diman aghua? Ni oragh, bizir kam bangin, e datirighin ni ko nin dipenim dapongam.” **2** Ezi Jepta kamaghin me migei, “Ki uan adarazi ko, e Amonia ko adarir ekiam iti. Egha ki ian diazi, ia iza nan akurazir puvati. **3** Ezi ki gari ia iza nan akurazir puvatizi, ki kamaghin nighnisi, ‘Ki mangi Amonia ko misoghti, me mar na misueghti ki aremek.’ Kamaghin, ki Jordanin Fanem girigha anebigha ghua midorozim foregha a gami. Ezi Ikiavira Itir God nan akurazima ki midorozimin me abira. Ezi ia datirighin tizim bagha iza na misoghasa?” **4** Efraimian anabamin adarasi, faragha Gileatin adaraziv gia ghaze, “Ia Gileatin adarasi, ia Efraimin nguazimin ikegha ara iza, datirighin Efraim ko Manasen nguazimningin tizimningin iti. Egha ia gumazamizir pura guighav itiba.” Kamaghin, Jepta Gileatin gumaziba bar me akuvagha,

Efraimin gumazibav sogha me abiri. **5** Ezi Gileatin midorozir gumaziba Efraimin gumaziba bagha pigha, Jordanin Fanem abigha ghua otivir tuavir akabar iti. Ezi Efraimin gumaziba midorozimin ara fanemin iza kamaghin migei, “E dipam giregh vongin mangasa.” Ezi Gileatin midorozir gumaziba kamaghin vaghvagha men azangisi, “Ni Efraimin tav o puvati?” Eghti me kamaghin mikim suam, “Puvati,” eghti me ua kamaghin a mikimam, **6** “Aria ni mikim, ‘Sihibolet.’” Eghti gumazir kam deragh ziar kam diponan kogh, suam, “Sibolet,” eghti me fogh suam kar Efraimin adarazir gumazir mam, egh me an suiragh a misueghti an aremegham. Me kamaghin amua ghua Jordanin Fanem gira iza, otivir tuavir akabar pigha, Efraimin adarazir 42,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. **7** Ezi Gileatian gumazim Jepta, a 6plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ikegha areme. Ezi me Gileatin nguazimin anefa. **8** Ezi Jepta aremezi, gin, Betlehemin gumazim Ipsan, a Israelian gumazir dapanimin oto. **9** A 30plan otariba ikia 30plan guiviba iti. Egha uan guiviba amangizi me nguibar igharazibar gumazibar ikiasa ghue. Ezi a igharazir adarazir guivir igiaba inigha uan otaribagh aningizi me dar iti. Ezi Ipsan 7plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. **10** Egha an aremezi, me Betlehemin anefa. **11** Ezi Ipsan aremezi, Sebulun adarazir gumazir mam Elon, a Israelian gumazir dapanimin otogha 10plan azenibar men gari. **12** Ezi an aremezi, me Sebulunin nguazimin, Aijalonin nguibar ekiamin anefa. **13** Ezi Elon aremezi, Piratonin nguibar ekiamin gumazim Apdon, a Hilelin otarim, a

Israelian gumazir dapanimin oto. **14** A 40plan otariba ikia igiav otarir 30pla iti. Me zurara donkin 70pla gapiaghira mangi izegh gami. Ezi Apdon 8plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. **15** Ezi an aremezi, me Efraimin nguazimin, Piratonin anefa. Nguibar kam Amalekian mighsiar dozibar iti.

13 Ezi Israelia ua Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amima, Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me 40plan azenibar me gativagha men gari. **2** Ezi Manoa, Danin anabamin gumazir mam, a Soran nguibar ekiamin iti. An amuim boriba batir puvati. **3** Ezi dughiar mam Ikiavira Itir Godin enselin mam iza kamaghin a migei, “Ni faragha otir puvati. Egh ni kiran oveghangin navim asegh otarim bategham. **4** Kamaghin, ni datirighin wainba ko dipar onganibar aman marki. Egh bizir ki daman gumazamizibar anogorogheziba, ni dar aman marki. Kar bizir gumazamizibagh ami, me nan damazimin mizeziba. **5** Ni navim aseghiva otarim bategham. Egh an dapanir arizim gisan marki. A nin navimin aven itima, God ua bagha a ginaba. Eghti ni a bateghti, a wainba ko dipar onganibar aman marki, egh uaghan God daman gumazibar anogoroghezir dagheba, a dar aman marki. Eghti a ua Filistiaba da Israelia iniam.” **6** Ezi amizir kam ghua uan pam Manoa migia ghaze, “Gumazir akam akurir mam Ikiavira Itir Godin enselin min gara na ko migei. Ezi ki bar atiatigha an azarazir puvati, a ten gumazim eghe a managh ize. A uan ziamin gun na mikemezir puvati. **7** A na migia ghaze, ki navim aseghiva otarim bategham. Egh wainba ko dipar onganibar aman koghiva uaghan,

dagher God daman gumamazizibar anogoroghezibar aman kogham. Bizir kaba, gumamazizibagh amima me nan damazimin mize. Eghti gan otarir nan navimin aven ikiamin kam, God ua baghvira a ginabagham, eghti a kamaghira iki mangi aremegham.” 8 Ezi Manoa migirigiar kam baregha Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “O Ekiam, ga uaning, ki kamaghin ifonge, gumazir ni amadazir kam, ni uam anemadaghti a ga bagh izi. Eghti borir gin otivamin kam, ga a bagh damuamin biziba a bar dar gun ga mikimam.” 9 Ezi God Manoan migirigiam baraghizi, Manoan amuim uan azenimin aperaghav itima, Ikiavira Itir Godin ensel iza a bato. Manoa dughiar kamin a ko itir puvati. 10 Ezi an amuim bemira uamategha ivegha ghua uan pam batogha an migia ghaze, “Ni zuamira izi! Gumazir faragha iza na batozim, anarira ua iza na bato.” 11 Ezi Manoa uan amuim ko uamategha ghua gumazir kam batogha an azara, “Ni gumazir kamra faragha iza nan amuim batoz, o?” Ezi gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kirara.” 12 Ezi Manoa gumazimin azara, “Ni nan amuim ko akam akirizir bizir kam guizbangira otoghti, otarir kam bizir tizibar amuva Akar Gavgavir manabar gin mangam?” 13 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin Manoa migei, “Nin amuim bar deravira migirigiar ki a mikemezibar gintigh. 14 A wainin ovizibar aman marki. Egh wainin dipaba ko dipar onganibar aman marki. Egh God daman gumamazizibar anogoroghezir daghebar aman marki, bizir kaba gumamazizibagh ami me nan damazimin mize. A bar deravira ki a mikemezir migirigiabar gintigh.” 15 Ezi Manoa kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel migei, “Ga

uaning, ni tong ga ko kagh ikitima ga memen igiatam
 misuegh, a isamighti, ni damegh mangam.” **16** Manoa
 kamaghin fozir puvati, a Ikiavira Itir Godin ensel migei.
 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin a ikaragha ghaze,
 “Ki iki gua tuaghamin daghetam ameghan kogham. Gua
 meme misuegh a tusi, gua Ikiavira Itir God bagh ofan
 bar isia mighirizim damu, a tuaghti a bar isigh.” **17** Ezi
 Manoa kamaghin ensel migei, “Ni uan ziamin gun ga
 mikemeghti, gin gan otarim otoghti ga nin ziam fam.” **18**
 Ezi ensel kamaghin aning ikaragha ghaze, “Puvati. Gua
 tizim bagh nan ziam gifoghasa? Nan ziam bar deragha
 bar ighara.” **19** Kamaghin, Manoa memen igiar mam
 ko witin maba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami,
 a Godin bizir bar igharagha garibagh amim. Manoa
 ofan kam ofa gamir dagiar dafar mam gisin a gamigha,
 uan amuim ko aning tugha pura gara iti. **20** Avim ofa
 gamir dakozimin dafogha isia mizariaba ghuavanadir
 dughiamin, Manoa uan amuim ko garima, Ikiavira Itir
 Godin ensel avir mizariabar tongin Godin Nguibamin
 ghuavanadi. Ezi aning irava uan guamning isava nguazim
 gati. **21** Ezi Ensel uam aning ko itir puvati. Ezi Manoa
 datirighin fo, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin ensel.
22 Egha Manoa kamaghin uan amuim migei, “Ga Godin
 enselin ganigha gifa, kamaghin, ga ti aremegham.” **23** Ezi
 Manoan amuim kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ga
 misueghti, ga aremeghan kogham. Ga amizir ofa, Ikiavira
 Itir God a gifongegha bizir igharagha garim gamizi ga an
 gani. Egha uaghan a ga migia ghaze, ga otarim ikiam.”
24 Egha Manoan amuim gin otarim bategha, ziar kam a

ganingi, “Samson.” Ezi otarim aghuima, Ikiavira Itir God deravira a gami. **25** Ezi Samson Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimin, Danin anabamin danganimin iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam an nighnizimin aven ingari.

14 Ezi dughiar mamın, Samson Timnan nguibar ekiamin ghuaghira, Filistiabar amizir igiar mamın gani. **2** Egħa a uamategħa ghughā kamaghın uan amebam ko afeziam migei, “Ki Filistiabar amizir igiar mam, Timnan nguibar ekiamin an gani. Ki kamaghsua, gua na bagħ a inighti ki an ikiam.” **3** Ezi an amebam ko afeziam kamaghın a ikaragħa ghaze, “Manmagħın ami? Nın ikizimin aven amizir igiatam iti o, en gumazamizibar tongin ti puvati? Nı bizir tizim bagħa Filistiabar amizim iniasa, gumazir kaba me uan mikarzir mogomebar iniba aghori puvati?” Ezi Samson ua kamaghın uan afeziam migei, “Ki amizir kam gifonge. Gua na bagħ a inigh.” **4** Dughiar kamin Filistiaba Israelia gativagħa men gari. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabav sogħasa tuaviba buri. Kamaghın, Samsonin afeziam ko amebam fozir puvati, Ikiavira Itir God uabi Samsonin nighnizim fema an akar kam gami. **5** Egħa ġin Samson uan amebam ko afeziam me Timnan ghuaghiri. Egħa Timnan itir wainin azenibar boroghın zuima, laionin igiar mam dazeregha Samson misogħasa a bagħa izi. **6** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima, a laionin kam uan dafarir kinimningin an suiragħa anebiki. Mati gumazim memen igiam tongirama anebiki. Egħa an amizir bizir kamin, ġun uan afeziam ko amebam, mikemezir puvati. **7** Egħa ġin a ghua Timnan nguibamin ghughā, amizir igiar kam bar a gifongegħa,

a ko migei. **8** Samson mong ikegha, uamategha amizir kamin ikiasa zui. Egha ghua tuavim ategha laionin a faragha misuegha atizir kuamin ganasa, tuavir miriamin ghua garima, aparir irubuar okoruam an aven ikia hani isava a gati. **9** Ezi a uan dafarimningin hanin maba tuigha da apavira tuavimin zui. A ghua uan amebam ko afeziam batogha hanin maba isa aning ganingizi, aning uaghan ada ame. A uan amebam ko afeziam kamaghin aning mikemezir puvati, a laionin kuamin aven haniba ini. **10** Ezi Samsonin afeziam ghua, amizim ko an amebam ko afeziam batogha, me aning uaningin ikiamin akam akirigha gifa. Men gumazir igiaba fomira amuibar ikiasa ami moghin, Samson maghira maburan isam gami. **11** Ezi Filistiaba kamaghin Samsonin ganigha, 30plan gumazir igiabagh inaba, eghti me a ko namakam damigh ikiam. **12** Ezi Samson kamaghin 30plan gumazir igiar kabav gei, “Ki akar isin zuitamin ia mikimasa. Ia isam damuamin 7plan aruer kabar ikiva, ia akar isin zuir kamin mingarimin gun na mikemeghti, ki 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba ia daningam. **13** Eghti ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan kogh, ia 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba na daningam.” Ezi me kamaghin a migei, “Ni uan akar isin zuimin gun en mikemegh.” **14** Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze: “Apir bizir mamın bizir apir mam oto. Ezi bizir isingtizir mam bizir gavgavimin oto.” Ezi 3plan arueba givazi, me akar isin zuir kam gifozir puvatighavira iti. **15** Egha aruer namba 4in, me kamaghin Samsonin amuim migei, “Ni uan pam apezeper a gakaghonti,

a uan akar isin zuimin mingarimin gun e mikemegh. Puvatighti, ni uan adarazi ko, e avimin ia daboroghti ia isigham. Gua en biziba okimasa en diazi, e kagh ize?”

16 Ezi Samsonin amuim ghua an guamin garava aziava kamaghin a migei, “Ni ti na gifongezir puvati. Egha akar isin zuir kamin nan adaraziv kemegha, an mingarimin gun na mikemezir puvati.” Samson kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni gan, ki uan amebam ko afeziam mikemezir puvati. Ki tizim bagh ni mikimam?”

17 Ezi an amuim azia kamaghira ikia ghua isamin 7plan arueba gifa. A imobavira itima, an oragha ghua amiragha tagha namba 7 aruemin akar isin zuimin mingarimin gun a mikeme. Ezi a ghua uan adaraziv keme. **18** Ezi namba 7 aruemin, aruem tighar magiramin dughiamin, nguibar kamin itir gumaziba kamaghin Samson migei: “Bizir tizim bar isingigh, hanin isingtizim gafiragham? Ezi bizir tizim bar gavgavigh, egh laionin gavgavim gafiragham?” Ezi Samson kamaghin me migei: “Ia ti nan bulmakaun amebam inigha ghua uan azenibar ingarizir puvatighai, ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan koghai.” **19** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima an Askelon nguibar ekiam giraghu. A ghuaghira 30plan gumazibav soghezi me ariaghirezi, a men biziba ini. Egha men 30plan korotiar aghuiba inigha an akar isin zuimin mingarimin gun mikemezir darazigh aningi. Egha a bizir otozir kam bagha navim bar osemegha, uamategha uan nguibamin ghu. **20** Ezi Filistiaba an amuim isava an namakar mam ganingi, an namakar kam uaghan a ko an isamin ike.

15 Ezi witba aghorir dughiamin, Samson memen igiar mam inigha uan amuim bagha ghu. Egha kamaghin uan amuimin afeziam migei, “Nan amuim akuir danganim, ki an aven mangasa.” Ezi an amuimin afeziam an anogoroke. **2** A ghaze, “Bar guizbangira, ki ghaze, ni ti an aghua. Egha ni uan amuim ko gua uaningin ikiasa isam gamir dughiamin, nin namakar ni ko ikezim, ki a isav a ganingi. Ezi an afumimin ganganim bar dera, ni a iniam? Ki datirighira a isi ni daningighti ni an ikiam.” **3** Ezi Samson atara kamaghin migei, “Ki datirighin Filistiaba bar me gasighasigh, egh osimtiziba puvatigham. Kar men osimtizimra.” **4** Ezi Samson ghua afiar atiar 300plan suigha da inigha dar ipebar uarir fufugha da ike. Egha vaghvagha korir avibar dar ipebagh ike. **5** Egha Samson afiar atiabar ipebar itir korir avibagh apongezi da isima, ana da ataghizima, da tintinibar ivemara ghua Filistiabar witin azenibar aven zuima, korir aviba men witin dighoregha arighiziba ko mitivighav itiba sara bar moghira dar isi. Ezi wainin ikariziba ko olivin temeba uaghan isi. **6** Ezi Filistiaba kamaghin ganigha uarira uari azangsis, “Tinara bizir kam gami?” Ezi gumazir mam kamaghin me migia ghaze, “Samson a gami. An ivozir afeziam, Timnan nguibamin gumazim. A Samsonin amuim inigha, an namakar a ko an amuimin isamin dughiamin ikezim ganingi.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, Timnan nguibamin ghuavanaga Samsonin amuim ko an afeziam gaborozi aning isi. **7** Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia arazir kamaghin garim gami, a? Ki kamaghin akar kam akiram, ki datirighin zuamira avughseghan kogham. Ki

faragh ia amizir arazir kam ikaragh, egh gın avughsam.”

8 Samson puv me misogha, me abiragha men aviribav soghezi me ariaghire. Egha a gın ghua Etamin Mighsiar ekar mamin dagiar akiriamin aven iti. **9** Ezi Filistiaba gın ghua Judabar nguazimin averpenibar ingarigha ikia, Lehin nguibamin gumazamiziba ko misoghasa. **10** Ezi Judaba kamaghin men azangsisı, “Ia bar tizim bagha iza e ko misoghasa?” Ezi Filistiaba kamaghin me ikaragha ghaze, “E Samsonin suiragh, a inigh mangi kalabus darighasa. An e gamizir arazimra, e uaghan kamaghiram a damuam.”

11 Ezi Judabar 3,000plan gumaziba Samson bagha Etamin dagiar akiriam iti naghin ghuaghira kamaghin a migei, “Ni kamaghin fo, Filistiaba e gativagha gifa? Ni tizim bagha osimtizir dafar kam gamigha osimtizim e ganingi?” Ezi a kamaghin me migei, “Me na gamizir arazimra ki a ikarvagha me gami.” **12** Egha me kamaghin Samson migei, “E ni ikegh ni isi Filistiabar agharim darighasa izi.” Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia guizbangira na mikim suam, ia uari na misueghti ki aremeghan kogham.”

13 Ezi me kamaghin a migei, “E bar guizbangira ni migei. E nin misueghti, ni aremeghan kogham. E pura ni ikegh ni inigh mangi Filistiabar agharim darigham.” Egha me benir gavgavir igiar pumuning inigha an agharimning ikegha, a inigha dagiar akiriam ategha Filistiaba bagha zui. **14** Egha me ghua Lehin nguibamin otivigha givazima, Filistiaba a bagha dagarvagha ivemara izi. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Samson gizivagha gavgavir ekiam a ganingi. Ezi benir igiar gavgavir me an agharimning ikezir kaba, mati avim strinbar isizi da pura amera dighoraghire.

15 Ezi a gari donkin mam aremegha irighav ikia, tighar bar kuram, an an akaguar agharim inigha an suiragha gumazir 1,000pla misoghezi me ariaghire. **16** Egha Samson kamaghin ighiar mam gami: “Donkin akaguar agharir kamin, ki gumazir aviribav soghezi, me ariaghire. Egha ki men kuabar pozibav kinizi, da mamaghira iti. Donkin akaguar agharimin, ki gumazir 1,000pla, bar me agifa.” **17** Ezi a kamaghin ongeggha givagha akaguar agharir kam makuni. Ezi me danganir kam, “Akaguar Agharimin Mighsiam,” a garisi. **18** Ezi Samsonin kuarim bar puvira an pirima, a kamaghin Ikiavira Itir Godin dei, “Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni nan akurazi ki midorozir kamin me abira. Egh ki dipam bangin kagh aremeghti Filistiaba ti na inigham, o?” **19** Ezi God Lehin emimirir dipar mam gamizi, dipavsizim an anagav oto. Ezi a dipar kam amegha ua gavgavim ini. Ezi bizir kam bangin me emimirir kam kamaghin a dibori, “Gumazim Dipam Bagha Deir Emimirir Dipam.” Ezi Lehin emimirir dipar kam datirighin ikiavira iti. **20** Ezi Filistiaba Israelian nguazimin garir dughiamin, Samson 20plan azenibar me gativagha men gumazir dapanimin ike.

16 Ezi Samson Lehin nguibam ategha Gasan nguibar ekiamin ghugha, tuavimin amizir gumaziba koma akuir mam batogha a koma akui. **2** Ezi gumazir maba kamaghin Gasan gumazibav gia ghaze, “Samson izegha gifa.” Ezi me ghuava nguibam okarigha nguibamin divazir tiar akar ekiabar boroghin mongegha a bagha gara iti. Egha sighsirir akabar uariv gia ghaze, “E kagh ikiti aminim tiraghti, e a misueghti an aremegham.” **3** Ezi Samson

bogarangra tuavimin amizir kam ko ikia ghua dimagarir arizimin, misiamin dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamningin suiragha aning asi. Egha aningin akinimning ko tiar akam asir ainin igugunir dafam sarama asi. Egha dagh isaghpugha ghua Hebronin nguibamin boroghin mighsiar orazimin da ariki. **4** Ezi bizir kam otogha givazima, Samson Gasan zui. A ghua Sorekin danganir zarimin amizir mam bato, an ziam Delaila, an an ganigha a bagha bar ifonge. **5** Ezi Filistian atriviba ghua kamaghin Delailan migei, “Ni Samson apezeperegh, an gavgavim bagh an azaragh, a managh gavgavir ekia kam isi, eghti e manmaghira a damighti, an gavgavim aneteghti, e anebiragham. Ni an gun en mikemeghti e an suiragh a ikegham. Ni kamaghin damighti e vaghvagh 1,100 silvan dagiaba isi ni daningam.” **6** Ezi Delaila kamaghin Samson migei, “Ni na mikim, ni manmaghin gavgavir kam isi? Egh ni manmaghin damighti gavgavim ni ateghti me nin suiragh ni ikegham?” **7** Ezi Samson kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazitam bulmakaun sueba ko dafaribar itir 7plan agirir misingizir puvatizir taba inigh na ikeghtima, nan gavgavim givaghti, ki pura gumazir kinimin min ikiam.” **8** Ezi Filistian gumazir dapaniba bulmakaun sueba ko dafaribar itir agirir 7plan misingizir puvatiziba inigha iza Delaila ganingi. Ezi gumazir maba Delaila akui naghin mongeghav iti. Ezi Delaila Samsonin suemning ko dafarimning ike. Egha Delaila a gaghura ghaze, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi a dikavima bulmakaun agirir kaba, mati strin avir mizariam boroghin ikia isia dighoraghirezi moghin, dighoraghire. Ezi Filistiaba an

gavgavimin mingarim gifozir puvatighavira iti. **10** Ezi Delaila kamaghin Samson migei, “Ni oragh, ga uaning, ni bar na gifaragha aghumsizir dafam na ganingi! Ni datirighin guizbangira na mikim, me manmaghira damigh nin suiragham?” **11** Ezi Samson kamaghin a migei, “Gumaziba benir gavgavir bar igiaba inigh na ikeghti nan gavgavir kam givaghti ki pura gumazir kinimin min ikiam.” **12** Ezi gin Filistiaba iza Delaila akuir danganimin modogha itima, Delaila benir gavgavir bar igiar maba inigha an suemning ko agharimning ike. Egha Samsonin dei, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi Samson benir gavgavir bar igiar an agharimning ikezir kaba, tretin min dar ghore. **13** Ezi Delaila Samson migei, “Ni bar na gifarava aghumsizir dafam na ganidi. Ni datirighin na mikim, gumaziba bar manmaghira ni ikegham?” Ezi Samson kamaghin migei, “Ni nan 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigh iniba nuavir masinin aven tretba sara initam nuavighiva, nan dapanir arizim nir kamin aven tretba sara a nuafigh. Egh gin dikonir ruarir tamin nir kam isi birimin a gafughti, a birimin porogh gavgafigh. Eghti ki ua gavgaviba puvatigh pura gumazir igharazibar min ikiam.” **14** Ezi Delaila Samson gamizi an akuima, an an 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigha iniba nuavir masinin aven, tretba sara inir mam nuavighava, an dapanir arizim inir kamin aven tretba sara a nuafi. Egha gin dikonir ruarir mam nir kam sara birimin a gafu, ezi a birimin porogha gavgafi. Egha a kamaghin dei, “Samson, ni ua bagh ganigh, Filistiaba nin suighasa izi.” Ezi a dikavima, dikonir kam ko nir an dapanir nuavizimin

arizir gizgiziba, a bar birimin dagh ekuigha dikafi. **15** Ezi Delaila kamaghin a migei, “Ni manmaghsua, na migia ghaze, ni bar na gifonge? Ni bar puvira na gifari. Ni na ko navir vamiran itir puvatigha guizin akabar na migeir puvati. Datirighin namba 3in dughiam, ni na gifaragha aghumsizim na ganingi, egha na mikemezir puvati, ni manmaghira amigha bar gavgafi.” **16** Ezi Delaila dughia bar uabi mikimasa a gimobava, an azangsigha mamaghira iti. Ezi Samson migirigiar kam baragha ghua bar iporpore. **17** Egha bar abuan, a Delaila mikeme. A kamaghin migei, “Ki aghirimra iti God na ginabazi nan amebam na batezir dughiamin, ikegha iza datirighin, me tong nan dapanir arizibagh isezir puvati. Me nan dapanir arizibagh iseghti, ki ua gavgaviba puvatigh, pura gumazir kinimin min ikiam.” **18** Ezi dughiar kamin Delaila fo, Samson guizbangira a migei. Egha a Filistiabar atriviba bagha akam amaga ghaze, “Ia uamategh izi. A datirighin guizbangira uabin gun na mikeme.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, silvan dagiar Delaila daningasa mikemeziba inigha izi. **19** Ezi Delaila Samson gifarazima Samson an apozimin akuava onгани. Ezi Delaila gumazir mamin diazima a iza Samson dapanir arizir gizgizir nuavizir 7plan ruariba apiri. Ezi Delaila arazir kamin Samsonin gavgavim bar anegifa. An gavgavim bar moghira gifa. **20** Ezi Delaila ua kamaghin dei, “Samson, ni ganigh, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi Samson oseghe ghaze, “Ki faragha ami moghin, dikavigh mangi firighirigham.” A kamaghin fozir puvati, Ikiavira Itir God anetaki. **21** Ezi Filistiaba an suiragha an damazimning asiaghati. Egha

me a inigha Gasan ghuegha senin brasbar ingarizimin a ike. Egha a gamima a kalabuziar dipenimin aven ikia witba ko raiziaba mirmiri. **22** Ezi dughiar kamin Samsonin dapanir arizim uam aghui. **23** Ezi dughiar mamin Filistiabar atriviba iza uari akuvagha, isar ekier mam gamua uan asem Dagon bagha ofa gami. Egha me bar akongegha kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanim Samsonin suiragha anebira.” **24** Egha me gin bar akongegha kamaghin migei, “Ia Samsonin aku iziti a uan arazitabar amuti, e an gan an ingariva aki, a dipovasa.” Ezi gumaziba ghua kalabusin a inigha izi. Ezi gumazamiziba an ganigha, uan asem ziam fava kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanir kam anebira. Gumazir kam bar en nguazim gasighasigha, en gumazir aviribav soghezi me ariaghire.” Egha me a isava dipenimin dagiar guarir akinimningin tizimin anetizima, a tughav ikia arazarazibagh amima, me an ingarava aka a dipofi. **26** Ezi Samson, otarir an dafarimin suigha an akuava aruim kamaghin a migei, “Ni nan akuraghtima, ki dipenimin guarir akinimningin suiragh mitigh, uan akirim isiva guarir akinimning garoroghasa.” **27** Dipenir kam gumazamizir bar avirim a gizifa, ezi Filistiabar atriviba bar moghira uaghan me ko iti. Ezi 3,000plan gumazamiziba dipenir ekier kamin siriamin pin ikia beragha Samsonin garava a dipovava ati. **28** Ezi Samson kamaghin diagha Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni datirighin na ginighnigh. O God, ni datirighin ua gavgavim na daningigh. Eghti datirighin Filistiaba nan damazimning asizi moghira, ki

me ikaragham.” **29** Egha Samson dagiar dipenir guarir tongira tughav ikia, gavgavim a ganidir akinimningin suira. A dafarir guvimin guarir akinir mamın suiragha, dafarir kiriamin igharazimin suira. **30** Egha a kamaghin dei, “Ni na ateghti ki Filistiaba ko aremek.” Egha a bar uan gavgaviba sara guarir akinimning adugha zuima dipenim iri. Dipenim dipirigha ira Filistiabar atriviba ko, gumazamizir igharazir an aven itiba sara me gisin ira me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi gumazamizir bar avirim Samson ko ariaghire, men dibobonim, an angamira ikia misoghezi gumazibar dibobonim gafira. **31** Ezi Samsonin adarazi gin izaghira an kuam ini. Me an kuam inigha ghua Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimningin, an afeziam Manoa afazi naghin anefa. Samson 20plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

17 Ezi gumazir mam an ziam Maika, a Efraimin mighsiar dozibar iti. **2** A dughiar mamın uan amebam migei, “Ni uan 1,100in dagiar silvabagh fo, tina da okeme? Ezi ki dughiar kamin itima, ni God migia ghaze da okemezir gumazim, ni a gasighasikigh. Ni gan, ki uabi bizir kam gami. Ki da okemegha, datirighin ua ni ganidi.” Ezi an amebam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan otarim, Ikiavira Itir God deragh ni damu.” **3** Ezi Maika 1,100plan silvan dagiaba uamategha da isava uan amebam ganingi. Ezi an amebam kamaghin migei, “Ki silvan dagiar kaba Ikiavira Itir God danighti, dagiar kaba nan otarim baghavira ikiam. Egh dagiar kaba, ga da isiva gumazitabar anighti, me dar marvir guatamningin ingarighti, e aningın ziamning fam. Me temer otevitam marvir guatam akirighiva silvan a

nokegh, egh marvir guatam silvan kinimra an ingarigh.”

4 Egha Maikan amebam 200 silvan dagiar an amebam uam a ganingiziba, isa silvan marvir guabar digiribagh amir gumazir mam ganingi. Ezi a marvir guar mam tememin anekirigha silvan bar a noke, egha marvir guar mam silvan kinimin an ingari. Ezi amebam aningin nedazimning isava Maikan dipenimin aning ati. **5** Ezi gumazir kam Maika, a marvir guamning bagha ofa gamir dipenir dozir mam iti. Egha a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuir mam in ingarigha asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam sara ingari. Egha a uan otarir mam amisevezima an ofa gamir dipenir kamin ofa gamir gumazimin oto. **6** Dughiar kabar atrivitam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti. **7** Ezi dughiar kamin Livain anabamin adarazir gumazir igiar mam, a Judan anabamin nguazimin ikia, Betlehemin nguibar ekiamin iti. **8** A Betlehem ategh mangi nguibar igiatam batogh an ikiasa zui. A ghua Efraimin mighsiar dozibar, Maikan dipenimin oto. **9** Ezi Maika an azara, “Ni managh ikegha izi?” Ezi Livain gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Betlehemin itir Livain anabamin gumazir mam, a Judan nguazimin itir nguibam. Ki danganir ikiamiba buriagha arui.” **10** Ezi Maika kamaghin a migei, “Ni na ko kagh ikiam. Ni na ko iki nighniziba na daning egh uaghan nan ofa gamir gumazimin ikiam. Eghti azenibar zurara ki 10pla silvan dagiaba ko korotiaba ko dagheba sara ni daningam.” **11** Kamaghin, Livain gumazir igiar

kam Maikan migirigiam baregha, a ko iti. Egha an an borimin min otogha a ko iti. **12** Ezi Maika ivezim isa Livain gumazir igiar kam ganidi. Egha a gamizi an an ofa gamir gumazimin otogha, Maikan dipenimin aven iti. **13** Ezi Maika kamaghin migei, “Livain mav datirighin nan ofa gamir gumazimin otogha iti. Kamaghin, ki datirighin fo, Ikiavira Itir God datirighin na danganimin aven itir bizibar amighti, da deragh otivam.”

18 Dughiar kamin Israelia atriviba puvati. Danin anabam fomira iza datirighin, me Israelian anababar tongin, nguazir tam inizir puvatighavira iti, kamaghin, Danin anabamin adarazi nguazir tam batogh an ikiasa da buri. **2** Ezi Danin anabamin adarasi, gumazir bar gavgavir 5pla amisevezi, me Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin iti. Me Danin anababar 5plan gumazir kaba amisevegha, me amadazima, me ghua moga nguazimin gara a getiagha arui. Me kamaghin gumazir kabav gei, “Ia mangi nguazir kam bar deraghviram a getiraru.” Ezi gumazir 5plan kaba ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin otogha, dimagarir vamiran a koma akui. **3** Me ghua Maikan dipenimin aven ikia orazima, Livain gumazir kam migei. Ezi me an migirigiaba baregha fo, kar Judabar nguazimin gumazim, ezi me an azara, “Ni bizir tizim gamua kagh iti? Tinara ni inigha kagh ize?” **4** Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Maika uabi na mikemezi, ki kagh iti. A na givezima ki an ofa gamir gumazimin otogha kagh iti.” **5** Ezi me kamaghin Livain gumazir kam migei, “E uari, ni e bagh God ko mikim. Ni e bagh Godin azangsigh, en darorir kam deragham,

o puvatigham?” 6 Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia nighnizir aviribar amuan marki. Ikiavira Itir God ian gan ian darorim geghuvam.”

7 Ezi 5plan gumazir kaba nguibar kam ategha ghua Laisin nguibar ekiamin oto. Me ghua Laisin nguibamin itir gumazamizibar garima, men dabirabim Saidonin nguibar ekiamin gumazamizibar min dera. Me bar nimiram apiaghav ikia gumazir igharazibar atari puvati. Me ghaze, midorozitam me batoghan kogham. Atrivitam o gumazir dapanitam aghumsizir arazitamin me gamizir puvati. Me Saidonin nguibamin saghon ikia, egua lagiaba bagha biziba igharaz darazi dama, ada amadir puvati. 8 Ezi 5pla gumazir kaba uamategha ghua Sora ko Estaolin otozi, men adarazi men azara, “Ia manmaghira garir bizibar gani?” 9 Ezi 5plan gumazir kaba kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia zuamira izi e mangiva, nguibar ekia kam korogh me misogham. E men nguzimin garima, a bar dera. Ia suighsuighan marki, e mangi me misogh men nguazim iniam. 10 Ia danganir kamin mangi ganti, nguazir aviriba ikiam. Ia ganti bizir aghuir aviriba an ikiam. Egh ia uaghan ganti, me misoghsi nighnighan kogham. Ia oragh, God nguazir kam e daningam.” 11 Kamaghin, Danin adarazir 600plan gumaziba midorozir biziba inigha, misoghasa Sora ko Estaol ategha zui. 12 Me ghua Kiriati Jearimin nguibar ekiamin boroghin Judan nguazimin averpenibar ingarigha iti. Kamaghin danganir kam me kamaghin a dibori, “Danin Averpenibar Ingarizir Danganim.” Danganir kam Kiriati Jearimin aruem uaghiri naghin iti, ezi me datirighin kamaghira a

dibora mamaghira iti. **13** Me danganir kam ategha ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin oto. **14** Ezi 5plan gumazir ghua Laisin nguazim moga an ganiziba, kamaghin uan adaraziv gei, “Ia kamaghin fo, dipenir kabar aven, ofa gamir gumazibar korotiar mam ko, asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir maba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezir mam ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizir mam, da iti. Ezi e datirighin manmaghin damuam?” **15** Ezi me tuavim ategha Maikan dipenim iti naghin Livain gumazir igiam itir dipenimin otogha, egha dughiam a ganingi. **16** Me dipenimin aven itir dughiamin, Danin midorozir gumazir 600pla uan midorozir bizibar suigha, Maikan dipenimin divazimin itiar akamin mitivighav iti. **17** Ezi ofa gamir gumazir kam, 600plan midorozir gumaziba ko divazimin itiar akamin itir dughiamin, gumazir 5plan moga gariba, me aseba fer biziba iniassa dipenimin aven ghue. Me ghua ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizim, me bar ada okimasa. **18** Ezi ofa gamir gumazim garima, gumazir kaba Maikan dipenimin aven ghuegha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizim, me da okei. Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men azara, “Ia tizim gami?” **19** Ezi me kamaghin a migia ghaze, “Ni uan akam dukuagh nimira iki. Ni migirigiar tam damuan marki. Ni uaghan

e ko iziva en ofa gamir gumazimin otogh, egh uaghan nighnizir aghuiba e daningamin gumazimin ikiam. Ni ti dipenir vamira itir gumazim bagh ofa gamir gumazimin ikiam? Ingangarir kam, a pura bizim. Ni e ko iziva Israelian anabar ekiair tamin ofa gamir gumazimin ikiam, kar ingangarir bar ekiam, a Maikan ingangarir muziarim bar a gafira.” 20 Ezi ofa gamir gumazim kamaghin oregha navir amirizim inigha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifofoghamin marvir guar doziba ko, silvan marvir guamning inigha, men gin zui. 21 Egha me nguibar kam ategha zui. Men boriba ko men bulmakauba ko men biziba faragha zui. 22 Me Maikan dipenim ategha mong saghuia me gatigha zuima, Maika uan dipenimin boroghin itir darazir diagha, me Danin adaraziv soghasa men gin zui. Egha me men gin ghua me bato. 23 Ezi Maika ko misoghasa zui darasi, Danin adarazir dei, ezi Danin anabamin adarazi ragha Maikan azara, “Manmaghin ami? Ni tizim bagha avirir dafar kam ko izi?” 24 Ezi Maika kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha kamaghin nan azangsis, ni bar bizir tizim baka? Ia tizim bagha nan ofa gamir gumazim ko nan marvir guar ki ingarizimning inighava ari? Nan bizitam itir puvati.” 25 Ezi Danin anabamin adarazi kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni migirigiar aviribar e damuan marki. Gumazir kaba ua nin atar ni misuegh, egh nin amuiroghboriba sara misueghti me arighiregham.” 26 Egha Danin anabamin adarazi kamaghin mikemegha givagha ghue. Ezi Maika gumazir kabar garima me bar gavgavizi, a me misoghan ibura, kamaghin, a uamategha uan nguibamin ghu. 27

Ezi Danin anabamin adarazi Maika ingarizir biziba ko, an ofa gamir gumazim sara inigha Laisin ghu. Ezi Laisin gumazamiziba bar deravira iti. Egha me tong misoghasa nighnizir puvati. Kamaghin, Danin anabamin adarazi bar me misoghezi me ariaghirezi, me men nguibar ekiam gaborozi a isi. **28** Saidonin nguibar ekiam bar men saghon iti, kamaghin men akurvaghamin gumaziba puvati, me uaghan gumazir igharaziba ko biziba uari ganiga uari ikarvazir puvati. Nguibar kam Betrehopin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Ezi Danin anabamin adarazi ua nguibar ekiam kamin ingarigha an iti. **29** Egha me nguibar kam kamaghin a dibori, “Dan.” Me uan inazir afeziabar ziam Dan inigha a gati, a Jekopin otarim, me an ziam isava nguibar ekiam kam gati. Me fomira kamaghin a dibori, “Lais.” **30** Ezi Danin anabamin adarasi, marvir guar me inigha izezim asaragha, an ziam fe. Ezi Mosesin otarim Gersom, an ovavir borir mam Jonatan, a Danin adarazi bagha ofa gamir gumazimin ingangarim gami. Ezi an otariba ko an ovavir boriba uaghan ofa gamir ingangarim gamua ghuavira itir dughiamin, men apaniba iza bar Israelian suigha ghua, kantrin igharazimin kalabus gati. **31** Godin Purirpenim Silon itir dughiamin, Danin anabamin adarasi, Maika dikirizir marvir guar kamin ziam fa mamaghira iti.

19 Dughiar kamin Israelia atriviba puvati. Ezi Livain mav Efraimin mighsiar dozibar iti. A Betlehemin nguibar ekiamin Judan amizir mam inigha, uan amuir ekiam gifuragha an ti. **2** Ezi an amuir dozir kam, bizir mam bagh an atara, uamategha ara ghua uan afeziamin dipenimin

ghugha itima, 4plan iakiniba gifa. **3** Ezi gin, an pam an gin ghua a ko migirigiam akirigh, a inigh izasa zui. A ingangarir gumazir vamira ko donkin pumuning inigha zui. Aning ghua otozima, amizim uan pam inigha uan afeziamin dipenimin aven ghu. Ezi an amuimin afeziam an ganigha bar akonge. **4** Ezi amizimin afeziam, uan amerer otarim bagha gavgavigha ghaze, an a ko ikiam. Ezi gumazim 3plan dughiaabar me ko ikia, apava dipaba api. **5** Ezi namba 4in dughiamin, Livain gumazir kam bar dimangara dikavigha mangasa uan bizibar kiri. Ezi an amuimin afeziam kamaghin uan amerem migei, “Ni daghetamra amegh, gavgavim uan navim daningigh, egh gin mangi.” **6** Ezi aning uam aperagha apa dipaba api. Ezi guivimin afeziam ua kamaghin a migei, “Ki kamaghsua, ni ua ghuariar dimagarir kamin ikiva e bar akongegh mangi aminim tiraghti gua mangi.” **7** Ezi a dikavigh mangasa amima, an amerem ikiasa bar gavgafi. Ezi a dimagarir mamin ua me ko iti. **8** Dughiar namba 5in bar mizaraghara, Livain gumazir kam dikavigh mangasa. Ezi an ivozim kamaghin a migei, “Ga uaning, ni ikegh daghetam ramegh. Aruem tong amiraghti, ni mangam.” Ezi gumazimning uaghara ikiava api. **9** Egha gumazir kam uan amuir dozim ko ingangarir gumazim, me mangasa amima, amuimin afeziam kamaghin me migei, “Ia gan, aruem bar iraghu. Ia ua dimagarir kamin ikegh, aminim kiran oveghangin piram. Ia ua iki bar akongegh. Egh ia gurumin dimangara dikavigh bar mangi uan nguibamram otogh.” **10** Ezi Livain gumazir kam ua dimagarir tamin ikian aghua. Egha a uan amuir dozim

ko dikavigha zui. Aning uan donkiningin akirimningin itir satelning gaperagha zui. **11** Ezi aruem bar uaghirima aning ghua Jebusin nguibar ekiamin oto, kar Jerusalemin ziar igharazim. Ezi ingangarir gumazim kamaghin uan gumazir aruam migei, “E nguibar ekiamin kamin aven mangi kagh dakuam.” **12** Ezi ingangarir gumazir kamin gumazir aruam ghaze, “Puvati, e kagh dakuan kogham, kar Israelian gumazamizibar nguibar ekiamin puvati. E mangi Gibeian nguibar ekiamin dakuam. **13** Ni izi e mangam, e tong sivagh mangi Gibeia o Raman nguibar ekiamin dakuam.” **14** Egha me Jebus gitagha zui. Ezi aruem bar uaghirima, me ghua Benjaminin anabamin adarazir nguazimin, Gibeian nguibamin boroghin otifi. **15** Egha me ghua tuavir ekiamin ategha ghuava nguibar ekiamin aven ghue, egha dakuamin danganiba bagha gara danganir gumazamiziba uari akuvimin apiaghav iti. Ezi gumazir me batogh, me inigh uan dipenimin mangi dakuamin tam, otzir puvati. **16** Ezi me apiagha ikiavira itima, gumazir aser mam izi. A uan azenibar ghua ingarigha uamategha izi. Gumazir aser kam Efraimin mighsiar dozibar itir gumazim, egha a iza Gibeian iti. Gibeian itir adarasi, me Benjaminin adarasi. **17** Ezi gumazir aser kam iza garima, Livain gumazir kam, uan amuir dozim ko uan ingangarir gumazim, me gumazamiziba uari akuva itir danganimin apiaghav iti. Ezi gumazir aser kam men azara, “Ia managh ikegha ize? Egha ia managh mangasa?” **18** Ezi Livain gumazir kam kamaghin migei, “E Judan nguazimin, Betlehemin nguibamin ikegha izi. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangasa. Ezi en nguibam

a Efraimin mighsiar dozibar tongin iti, ezi e mangi an dakuasa. Ezi datirighin, e inigh dipenimin mangamin gumaziba puvati. **19** E pura ian ingangarir gumaziba, e dagheba ko biziba bar iti. Donkinisingin dagheba iti. Ki uan amuim ko nan ingangarir gumazim, en bretba ko wainba iti. E bizitamin otevezir puvati. E dakuamin danganiba buri.” **20** Ezi gumazir aser kam kamaghin me migei, “A dera, ia nan dipenimin izi. Ki bizibar ian akurvagham. Ia danganir gumazamiziba uari akuva itir kam dimangan an ikian kogham.” **21** Egħa a me inigha uan dipenimin ghugħa, dagheba isa donkinising ganing. A dipam inigha me ganingizima, me uan dagariba ruegħa, gin dagheba ko dipaba api. **22** Me apava bar akongegħa itima, nguibar ekiar kamin gumazir arazir kurabagħ amir maba izava dipenim okarigha gifa. Egħa tiam misogħa, dipenir kamin ghuavim migia ghaze, “Gumazir ni ko kagħ itim, anemadagħti an azenan izi. E arazir kurabar a damuasa.” **23** Ezi gumazir aser kam azenan ghua kamaghin me migei, “Puvati. Nan namakam, ia kamaghin a damuan kogħam. Gumazir kam nan dipenimin izegħa na ko iti. Ia arazir kurar kamin a damuan kogħam. **24** Ia oragħ, nan guivir igiar gumazitam ko akuizir puvatizim ko gumazir kamin amuir dozim iti. Ki aning inigh izi ian agħarim darigham, egħti ia damuasa ifongezir arazim ia damusi, aning ko a damu. Ezi gumazir kamning ia arazir kurar kamin aning damuan kogħam.” **25** Ezi gumazir kaba gumazir aser kam bar a batoke. Ezi Livain gumazir kam uan amuir dozim batuegħa a isava me ganing. Ezi me a inigha arazir kurabar a gamuava tintinibar a gamua

ghuavti aminim tira. Egha me gin anetaghizi a zui. **26** Ezi amizim iza an pam akui naghin, gumazir aser kamin dipenir tiar akamin irighav iti. Egha irighav ikia ghua aminim tirazi aruem anadi. **27** Ezi aminim tirazi an pam dikavigh mangasa tiam tui. A tiam kuigha garima an amuir dozim irighav iti. A uan dafarimning tiar akamin suighasava amuava avenge. **28** Ezi Livain gumazir kam kamaghin a migei, “Ni dikavigh, ga mangam.” Ezi amizim tong a migeir puvati. Ezi a fo an aremegha gifa, ezi a maghiram an kuam isa donki gisin anetigha a inigha uan nguibamin zui. **29** A ghua nguibamin otogha dipenimin aven ghua afuar mam ini. Egha amuir dozimin kuam 12plan akuabar aneghore. Egha vaghvagha Israelian 12plan anababa bagha da amangi. **30** Ezi gumaziba bar bizir kamin ganigha kamaghin migia ghaze, “Kar arazir bar kuram! E Israelia Isip ategha azenan izezir dughiamin iza datirighin, bizir kamaghin garir tam otozi en ganizir puvati. Ia bizir kam ginighnigh uariv kim. E manmaghira damuam?”

20 Egha Israelia bar Gibeon gumaziba amizir arazir kuramin akam baregha izava, Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin Damazimin bar moghira uari akufa. Me notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ghua sautin amadaghan itir Berseban nguibar ekiamin gumaziba ko, Gileatin nguazimin itir gumaziba uaghan, uan nguibaba ategha iza bar moghira uari akufa. **2** Ezi Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba bar moghira Godin gumazamizibar iviriar ekiam bagha ize. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 400,000pla uaghan iti, kar midorozir

sababar misozir gumaziba. 3 Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin oraki, Israelian marazi ghua Mispan uari akufa. Ezi Israelia kamaghin Livain gumazir kamin azara, “Ni deragh e mikim, bizir kam manmaghin oto?” 4 Ezi amizir me arazir kurabar a gamizimin pam, kamaghin me migei, “Ki uan amuir dozim ko iza Gibeian nguibar ekiamin Benjaminin adarazir nguazimin otozi, aminim pirizi, ga dimagarim kagh dakuasa danganiba buria iti. 5 Ezi dimagarir kamin Gibeian gumazir aruaba iza dipenir ga itim okarigha na misueghti ki aremeghasa. Egha me na ategha nan amuir dozim inigha arazir bar kurabar a gamua ghuav iti, an areme. 6 Gumazir kaba arazir bar kuram Israelia en tongin a gami, kamaghin, ki an kuam inigha iza, aneghoregha an akuaba isa bar Israelian adarazi bagha da amangi. 7 Ezi ia datirighin kagh uari akuvagha itir Israelia, ia deravira nighnigh migirigia tam damu. E manmagh me amizir arazir kam ikarvaghham?” 8 Ezi gumaziba bar moghira dikavigha navir vamira ikia kamaghin migei, “En tav uamategh uan purirpenmin mangan kogham. Egh tav uamategh dipenimin mangan kogham. 9 Egh e Gibeian adarazi kamaghin me damuam! E satu gikararang, midorozir gumazibagh inamighti me arazir kam bagh me misogh me ikaragham. Israelian anababa vaghvagh dar 100plan gumazibar tongin 10plan gumaziba amisivam, egh 1,000plan gumazibar tongin 100plan gumaziba amisivam, egh 10,000plan gumazibar tongin 1,000plan gumaziba amisivam. Gumazir kaba mangi, Israelia gamizir arazir bar kurar kam ikarvaghiva, Gibeania ko misoghamin midorozir gumaziba bagh

dagheba ateram. Me mangi Geban nguibamin ikiam.”

11 Ezi Israelia bar moghira uari akuvagha mati anabar vamiram otogha, Gibeania ko misoghamin nighnizir bar vamiran iti. **12** Ezi Israelian adarasi, Benjaminin anabamin adaraziv kimasa kamaghin gumaziba amadagha me migia ghaze, “Manmaghin amizi, arazir bar kurar kam ian tongin oto? **13** Ia datirighira Gibeian gumazir kurar kaba inigh iziti, e me misueghti me arighiregh arazir kurar kam Israelin aven bar anegivagham.” Ezi puvati, Benjaminia Israelian gumazir igharazibar akaba barazir puvati. **14** Egha Benjamin anabamin adarazi bar moghira uan nguibar ekiaba ategha iza Gibeian uari akufa, egha Israelia ko misoghasa. **15** Ezi dughiar kamin Benjaminin anabamin adarazi uan 26,000plan gumazir midorozir sababar misoziba uan nguibar ekiabar aven bar me ini. Ezi Gibeania, uarir tongin 700plan gumazir agharir kiriabar misoziba ini. Me bar deravira dagiaba isava katapel garighava asi. Me asir dagiatam pura zuir puvati, me vaghvagh bar deravira ia gasegham. **17** Ezi Israelian adarasi, uan 400,000plan gumazir misoziba akufa, me midorozir sababar misogha bar fo. Egha me Benjaminin adarazir gumazibar dibobonir kam, me a medir puvati. **18** Ezi Israelia Betelin nguibamin ofa gamir dakozimin ghuegha, kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “En adarazir te faragh mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misogham.” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Judan anabamin adarazi faragh mangi.” **19** Ezi Israelian midorozir gumaziba bar mizaraghara dikavigha ghua Gibeian nguibar ekiamin boroghin uari

akufa. **20** Me mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa uari akira uari isava danganibar uari arisi. **21** Ezi Benjaminin anabamin adarazi Gibeon nguibar ekiam ategha azenan iza midorozim foregha, aruer vamiran Israelian gumazir 22,000pla aghorezi me ariaghire. **22** Ezi Israelia uamategha ofa gamir dakozimin ghuegha Ikiavira Itir Godin guamin azia ikia ghuavti, aruem gifa. Me kamaghin an azai, “E ua uan aveghbuaba, Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o markiam?” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Ia uamategh mangi me ko misogh.” Ezi Israelia uamategha gavgavim uarigh anigha, amimzaraghan uamategha ghua Gibeon, me faragha midorozir gumaziba danganibar me arighizi naghin ua me arisi. **24** Ezi Israelia amimzaraghan uamategha ghua Benjaminin anabamin adarazi ko uariv sosi. **25** Ezi Benjaminin anabamin adarazi ua Gibeon nguibar ekiam ategha azenan iza Israelia ko misogha, dughiar kamin me men midorozir gumazir 18,000pla midorozir sababar me aghorezi me ariaghire. **26** Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira uamategha Betelin ghuegha Ikiavira Itir Godin damazimin apiagha azia ikia ghuavti aruem iraghu. Me daghetam ko dipatam amezir puvati. Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. **27** (Finias, a Eleasarin ovavir borim, ezi Eleasar an Aronin otarim. Dughiar kamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Betelin nguibamin itima, Finias an gara God bagha ofabagh ami.) Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “E uamategh mangi uan aveghbuaba

Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o e me ategham?” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Ia mangi. Ki gurumzaraghan me isi ian agharim darigham.”

29 Ezi Israelia midorozir gumaziba amadazima, me ghua Gibeian nguibar ekiam okarigha mongegha iti. **30** Ezi aruer pumuning givazima amimzaraghan Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa zui. Me faragha Gibeian nguibar ekiamin amizi moghira, midorozir gumaziba isa me arisi. **31** Ezi Benjaminin anabamin adarazi misoghasa izima, Israelia me gekuigha mong sivagha zuima, me nguibar ekiamin azenan ghue. Ezi Benjaminin anabamin adarazi faragha amizi moghin, tuavir ekiabar Israelia misosi. Me Betelin zuir tuavim, ko Gibeian zuir tuavim, ko tintinibar nguibaba ko azenibar, puvira me misogha, Israelian 30plan gumazibav soke. **32** Benjaminin anabamin adarazi kamaghin nighnisi, “E faragha me misogha me abirazi moghin, datirighin me e me gafiragha gifa.” Ezi Israelia kamaghin uarira uariv gei, “E me gifariva ari nguibar ekiam ategh ari tuavir ekiamin mangam.” **33** Egha Israelian midorozir gumazir avirir dafam, datirighin bar moghira uamategha ghua Baltamarin nguibamin uari akufa. Ezi men marazi ghua aruem uaghiri naghin Geban nguibar ekiamin boroghin monge. Gumazir kaba, me faragha Israelian gumazibar tongin, men midorozir gumazir bar aghuir kabav sefe, men dibobonim 10,000in tu. Me mongeghav ikegha maghira otivigha, bar midorozir gavgavim Gibeania gami. Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fozir puvati, datirighin kar me givaghamin dughiam, otogha gifa. **35** Ezi datirighin

Ikiavira Itir God Israelian akurazima, me midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abira. Ezi aruer kamra Israelia Benjaminin adarazir midorozir gumazir 25,100pla misoghezi me ariaghire. **36** Egha Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fo, Israelia midorozimin me abiragham. Israelia faragha uan midorozir gumazir mabav kemezi me Gibeian nguibar ekiamin boroghin monge. Ezi Israelian gumazir igharaziba fo, men marazi mongeghavira iti. Egha datirighin me gifara ara zuima, Benjaminin adarazi men gintisi. Guizbangira, me Benjaminin anabamin adarazigh gifarava ara me gekuigha bar ghua nguibar ekiam ataki. **37** Ezi gumazir mongezi kaba zuamiram otivigha Gibeian nguibar ekiamin aven ghua gumazamizir aven itiba bar me misoghezi, me ariaghire. **38** Midorozir gumazir ara zuir kaba, me faragha midorozir gumazir mongeziba koma kamaghin akam misogha ghaze, ia avir miturir ekiamin ganti, a nguibar ekiam kam gisin mavanangti, **39** ia ara zui darasi, uamateghe izi. Ezi midorozim otozi, Benjaminin anabamin adarazi Israelian gumazir 30pla misoghezi me ariaghire. Egha me ghaze, “Guizbangira, e faragha kamaghira me gafira.” **40** Ezi migharir ekiam nguibar ekiam gisin ghuavanadima, Benjaminin anabamin adarazi uamategha uarir akirangin garima, Gibeian nguibar ekiam bar isi. **41** Ezi Israelian gumazir avirir dafam uamategha izi. Ezi Benjaminin anabamin adarazi garima Israelia uamategha izima me bar atiatingizi, men gavgaviba bar gifa. Egha me kamaghin fo me datirighin dughar bar kuram me batogham. **42** Kamaghin, me Israelian ara tuavir ghua gumazamiziba puvatizir danganimin zuimin

ghue. Me aramin tuaviba puvati. Me ghua Israelian adarazi batifi. Ezi Israelian midorozir gumazir okoruar pumuning iza Benjaminin anabamin adarazi batogha bar me misoagharighizi me ariaghire. **43** Israelia Menuhan nguibamin Benjaminin adarazir agintigha ghua Gibeon nguibamin vongin amadaghan aruem anadi naghin tu. Egha me puvira me misoghezi me ariaghire. **44** Ezi me aruer kamin Benjaminin adarazir 18,000plan midorozir gumazir bar gavgavibav soghezi me ariaghire. **45** Ezi Benjaminin adarazir marazi uamategha arava gumazamiziba puvatizir danganimin itir Rimonin Dagiar Dafam bagha zui. Ezi Israelia men agintigha ghua tuavimin men gumazir 5,000pla misoghezi me ariaghire. Israelia men gintigha ghuavira ikia Gidomin nguibamin tu. Egha ua 2,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. **46** Ezi aruer kamra, ariaghirezir gumaziba bar, men dibobonim 25,000in tu. Kar midorozir gumazir bar gavgavibara. **47** Ezi men 600plan gumaziba uamategha ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin, Rimonin Dagiar Dafam iti naghin ghue. Egha 4plan iakinibar danganir kamin iti. **48** Ezi Israelia uamategha ghua men gumazamiziba ko men asiziba bar dav soghezi, da ariaghire. Egha bizir tizir me uan damazibar gariba sara bar dagh asighasiki. Egha Benjaminin adarazir nguibar ikiavira itir varazira, me bar dagh apongezi da bar isi.

21 Israelia Mispan nguibar ekiamin itir dughiamin, me Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, “Benjaminin anabamin gumazitam, en guivitamin ikian kogham.” **2** Midorozim givazima, Israelia bar moghira

ghua Betelin nguibar ekiamin ghuegha, Godin damazimin apiagha, bar puviram azia mamaghira ikia ghuavti aruem iraghu. **3** Me kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ni tizim bagha bizir kam gamizi, an oto? Manmaghin amizi, en anabar mam kiran oveghangin bar givagham?” **4** Egha amimzaraghan bar dimangara, Israelia dikavigha nguibar kamin Ikiavira Itir God bagha ofa damuasa dakozir mamin ingari. Egha bar isi mighiramin ofaba ko, gumazamiziba God ko navir vamira ikiamin ofaba, isa an damazimin dagh ami. **5** Egha me kamaghin migei, “Israelian adarazir terara Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Me faragha migirigiar gavgavim gamigha ghaze, gumazitam Ikiavira Itir God bagh Mispan izeghan koghti, me a misueghiti an aremegham. **6** Egha me datirighin uan aveghbuabar apangkufi, me Benjaminin anabamin adarasi. Egha me kamaghin migei, “En anabar mam atam bar givaghai. **7** E fo, Benjaminin anabamin adarazir bar varazira midorozimin ariaghirezir puvati. Ezi e Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, e uan guivitam isi me daningighti me an ikian kogham. Kamaghin, e manmaghin gumazir kaba bagh amizitaba inighti me dar ikiam? E kamaghin damuti, anabar kam bar kuavaremegham.” **8** Kamaghin me uarira uarir azai, “En adarazir terara ghua Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Egha me azangsigha ghua kamaghin fo, Gileatin Distrighin Jabesin nguibar ekiamin gumazitam iviriar kam bagha ghuzir puvati. **9** Me fogha, iza uari akuvagha, ziaba itir akinafarimin

vaghvaghera Israelian nguibar ekiabar ziaba dibori. Egha me Gileatin Distrighin, Jabesin nguibar ekiamin gumazitamin apizir puvati. **10** Ezi gumazir uari akuvazir kaba, me midorozir gumazir gavgavir 12,000pla amadazi me Jabesin zui. Me akar gavgavim me ganigha ghaze, “Ia Jabesin mangiva men gumazibav soghiva men amizir paba itibav sogh, egh boriba sara ia bar me misueghti me arighiregh. Egh borir guiviba ko amizir igiabav soghan marki.” **12** Ezi me ghua me mikemezi moghin amigha garima 400plan amizir igiar gumaziba koma akuizir puvatiziba, me Jabesin gumazamizibar tongin iti. Ezi me amizir igiar kaba inigha uamategha, Israelia Silon nguibar ekiamin uari akuvi naghin, Kenanin nguazimin ize. **13** Egha Israelia datirighin, Benjaminin anabamin gumazir Rimoin Dagiar Ekiam itiba bagha akam amaga ghaze, “E datirighin ua ia ko misoghan kogham.” **14** Ezi Benjaminin anabamin gumaziba uamategha izi. Ezi Israelia amizir igiar kaba me ganingizi, me dar iti. Kar amizir igiar me ghua Gileatin Distrighin, Jabesia misogha iniziba. Benjaminin anabamin gumaziba avirasemezi, amizir igiar kabar dibobonim otefe. **15** Ezi Israelia bar Benjaminin anabamin adarazir apangkuvigha kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir God bar atam men anabar mam kuavareme. **16** Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin migei, “Benjaminin anabamin amiziba bar ariaghire. Ezi e manmaghin men gumazir ariaghirezir puvatizir varazira bagh amizitaba iniam? **17** Me amuiba puvatigh borir taba bateghan koghti, en anabar kam bar kuavaremegham. Men ikiavira itir varazira, amizitaba inigh dar ikiti me

boriba batiti, men anabar kam kuvaremeghan kogham. **18** Guizbangira, e men gumazitam ateghti, a en guivitamin ikian kogham. E Israelia faragha akar gavgavim akirigha ghaze, ‘Gumazitam uan guivim isiva Benjaminin anabamin gumazitam danigh, an aremegham.’ Kamaghin amizi, e uan guivitam men teghti, men an ikian kogham.” **19** Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, “Isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam roghira ize. Isar kam zurara vaghvagha azenibar otifi, a datirighin Silon otivam.” Silon nguibar ekiam notin amadaghan Betelin nguibar ekiamin iti, egha sautin amadaghan Lebonanin boroghira iti. Egha aruem anadi naghin tuavir ghua Betel ko Sekemin tizimin zuimin iti. **20** Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin Benjaminin anabamin gumazibav gei, “Ia mangi wainin azenibar aven mongegh iki. **21** Ia gan, isar ekiam otivti, Silon amizir igiaba ighiam bagh iziti, ia dikavigh mangi uari bagh amizir igiaba vaghvagh dar suikigh. Egh ia amiziba inigh givaghiva, uamategh uan nguazimin mangi. **22** Eghti gin men afeziaba ko men tuebaba iziva me bagh azangsigh en atarti, e kamaghin me mikimam, ‘E kamaghsua ia Benjaminin anabamin gumazibar apangkuvigh guiviba men takigh. E me ko midorozir kam gamigha uan guivitam me daningan anogoroke. Guizbangira, me ian guiviba ini, ezi ia uari uan guiviba me ganingizir puvati, kamaghin, ia uan akar dikirizim abighizir puvati.”” **23** Ezi Benjaminin anabamin gumaziba gumazir dapaniba mikemezi moghin ami, Me 200plan amizir igiar ighiam bagha iziba vaghvagha uari bagha da ini. Benjaminin anabamin gumaziba, amizir

kaba inigha ghua uan nguazimin ghuegha ua nguibar
ekiar kabar ingara dar iti. **24** Ezi Israelia uaghan bar
moghira vaghvaghera uan nguibabar ghue. Me uan anababa
ko ikizibar nguazibar ghuegha iti. **25** Dughiar kabar
atrivir tam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba
vaghvaghera tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura
bizibagh amua iti.

Rut

1 Bar fomira gumazir dapanir maba kantri Israelin garir dughiam, dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi Betlehemin nguibamin gumazir mam, Betlehem Judian Distrighin aven itir nguibam. Dughiar kamin Israelin dagheba puvati, kamaghin amizi gumazir kam uan amuim ko otarimning inigha azenir mabar kantri Moapin ikiasa ghu. **2** Gumazimin ziam Elimelek, ezi an amuimin ziam Naomi, ezi an otarimningin ziamning Malon ko Kilion, me Efratan dakozimin adarasi. Egha me Betlehemin nguibar Judian nguazimin aven itimin ikegha ghua Moapin apera. **3** Egha gin Naomin pam Elimelek aremezi, a uan otarimning ko me uarira iti. **4** Ezi gin an otarimning Moapian amizimningin iti. Aningin ziamning Orpa ko Rut. Ezi me 10plan azenibar ikia ghua Malon ko Kilion areme. An pam ko otarimning, me bar ariaghire, ezi datirighin Naomi bar uabira iti. **6** Egha Naomi Moapin ikia orazi Ikiavira Itir God uan adarazi deragha me gamua dagheba me ganidi. Kamaghin amizi, a uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimin mangasa. **7** Egha Naomi uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimin mangasa tuavimin zui. **8** Egha me ghua Naomi kamaghin aning migei, “Gua uamategh uan nguibamin mangi uan amebamning ko iki. Gua arazir bar aghuibar na gamua, egha uaghan par aremezimning saram ami. Kamaghira, Ikiavira Itir God uaghan guan apangkuvigh arazir aghuaribar gua damuam. **9** Egh Ikiavira Itir God guan akurvagh arazir aghuim gua damuti, gua ua patamning inigh deravira iki.” Egha aningin

torezi aning puviram azi. **10** Ezi an asamir guivimning a migia ghaze, “Puvati. Ga uaghan mangi ni ko nin adarazi ko ikiasa.” **11** Ezi Naomi kamaghin aning migei, “Nan guivimning, gua uamategh mangi. Gua tizim bagh nan gin mangasa? Ki manmaghin otaritamning bateghti gua uam aningin ikiam? **12** Nan guivimning, gua uamatengegh uan nguibamningin mangi. Gua fo, ki bar ghurigha givagha, ua patamin ikian ibura. Tuaviba bar puvati, ki datirighin dimangan patamin iki egh borir tamning bateghti, **13** gua aning mizuamigh egh aningin ikiam? Ti puvatigham. Egh gua ua odiarimningin ikiva aning mizuam ikiam? Ti puvatigham, nan guivimning. Guizbangira, Ikiavira Itir God osimtizim na ganingi! Kamaghin, nan osimtizir nan navimin itim mati dagher misozim ki anepima a nan akam misosi. Ezi nan osimtizir kam, guan osimtizimning gafira.” **14** Ezi Rut ko Orpa, ua puviram azi. Aning aziava Orpa uan asamir amebamin toregha ghaze, “Ki zui.” Ezi Rut Naomin suiragha gavgavigha mangan aghua. **15** Ezi Naomi Rut migia ghaze, “Ni gan, nin penem zui, a uan gumazamiziba ko uan aseba bagha zui. Ni an gin mangi.” **16** Ezi Rut kamaghin a migei, “Ki nin gin mangisi, ni nan anogoroghan marki. Egh uamategh mangisi na mikiman marki. Danganir ni mangamim, ki uaghan an mangam. Egh danganir ni ikiamim ki uaghan an ikiam. Ezi nin adarasi, me uaghan nan adarasi, ezi nin God, a uaghan nan God. **17** Eghti danganir ni managh ikiva oveghamim, ki uaghan an ikiva ovegham. Eghti me danganir kamin narafagham. Bizitam ga abighan kogham, ovevemra ga abigham. Puvatightima Ikiavira Itir God bizir bar

kuratamin na damika.” **18** Ezi Naomi garima, Rut an gin mangasa nighnizir gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uam a migeir puvati. **19** Egha aning ghua Betlehem in oto. Naomi ko Rut ghua Betlehem in otozi, nguibamin itir gumazamiziba bar, digavir kuram gami. Egha Betlehem in amiziba kamaghin migei, “Kar ti Naomi?” **20** Ezi Naomi ghaze, “Ia ‘Naomi,’ na darighan marki. Ziar kam kamakin, amizir navir aghuim itim. Puvati. Godin Gavgaviba Bar Itim navir osimtizim na ganingi. Ezi ia ‘Mara,’ na darigh, ziar kam kamakin, amizir navir kuram itim, mati dagher misozim pamten an akam misosi. **21** Ki nguibar kam ataghizir dughiam, ki bizir bar avirim iti, mati minem biziba a gizifa. Egha Ikiavira Itir God ua na inigha izezir dughiamin ki biziba bar puvati, miner misevir kinim, biziba an aven itir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God mizazim na ganingi. Godin Gavgaviba Bar Itim osimtizir aviravirim na gati. Kamaghin amizi, ia Naomi na darighan marki!” **22** Ezi Naomi ko an asamir guivim Rut, a Moapin amizim, aning Betlehem in izima, dughiar bali aghoramim oto.

2 Dughiar kam in, Boas a gumazir aruar bizir aviriba itir mam, a Naomin par ovengezim Elimelekin adarazir mav. **2** Ezi Rut kamaghin Naomi migei, “Ni nan amamangatighi, ki azenibar mangi balin ovizibagh eghuvam. Ingangarir gumaziba dar akora da ariki. Egh me ifueghti, ki men gin mangiva, da inigh izam.” Ezi Naomi kamaghin a migei, “Nan guivim, a dera, ni mangi.” **3** Ezi Rut azenibar ghua ingangarir gumazibar gin ghua balin oviziba izi. Dughiar kam Rut a fozir puvati, kar Boasin

azeniba, a Elimelekin adazarir mavira. **4** Dughiar kamra Boas Betlehem ategha iza uan ingangarir gumaziba batogha ghaze, “Ikiavira Itir God ia ko iti.” Ezi me a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God deragh ni damu.” **5** Ezi Boas iza men garir gumazir dapanimin azara, “Amizir munam, a ikizir manamin amizim?” **6** Ezi an ingangarir gumaziba ghaze, “Kar Moapian amizim a Naomi ko kantri Moapin ikegha ize. **7** A ingangarir gumazibar gin mangi balin ikizir me ikegha givaziba, an adar tighin mangi balin oviziba iniasa, nan azai. A mizaraghara ingara ghua datirighin. A dughiar otevimra avughsasa ghua averpenimin aperagha avughsi.” **8** Ezi Boas kamaghin Rut migei, “Nan guivim, ni nan azenimin kaghira iki, egh ua bagh balin ovizibagh eghuv. Gumazir igharazitamin azenimin mangan marki. Ni nan ingangarir amiziba ko kaghira iki. **9** Ni ingangarir amizibar gan, me ingara ghua managh tu ni merara gin mangi. Ki ni bagha ingangarir gumaziba akar gavgavim me ganingi. Me arazir kuratam ni damighan kogham. Kuarim nin pirti, ni mangi miner ekier ingangarir gumaziba dipaba tuiziba, dar dipatam amegh.” **10** Ezi Rut irava nguazimin fuagha, uan guam nguazim mituagha irighav ikia kamaghin Boas migei, “Ki kantrin igharazimin amizim. Ezi ni manmaghin nan gara na gifogha deravira na gami?” **11** Ezi Boas kamaghin a ikara, “Ki oregha fo, fomira nin pam aremezir dughiamin, ni arazir aghuibar uan asamir amebam gamua iza datirikin. Ki fo, ni uan amebam ko afeziam ko uan nguibam ategha iza gumazamizir ni fomira fozir puvatiziba ko iti. **12** Ni arazir aghuim gamizir bizim,

Ikiavira Itir God ni ikaragh ivezir aghuim ni daning.
 Guizbangira, Ikiavira Itir God, Israelian God ni geghuv ni
 avaragh nin ganasa ni ifonge, kamaghsua ni a bagha ize.
 Eghti a deraghvira ni damuam.” **13** Ezi Rut kamaghin
 Boas migei, “Nan ekiam, ki nin damazimin deraviram oto.
 Ki nin ingangarir amizim, ki fo, ki tong nin ingangarir
 amizibar min itir puvati. Ezi ni arazir aghuaribar na
 gamua, nimira na migeima nan navim bar dera.” **14** Ezi
 damamin dughiam, Boas kamaghin Rut migei, “Ni izi bret
 tam inigh wainin dipar misozim darugh anemegh.” Ezi
 Rut ingangarir gumaziba ko aperazi, Boas balin tuezir
 maba a ganingi. Ezi an apa ghua bar izivazi dar naba
 iti. **15** Rut amegha givagha ua dikavigha ingarasa zui.
 Ezi Boas kamaghin gumazibav gei, “Ia aneteghti a ua
 bagh balin ikizibar boroghin ireghav itir balin ovizibagh
 eghuv. Ia akam a gasi a mikiman marki. **16** Egh ia a bagh
 balin ikizibar aven itir balin agharitaba asigh nguazimin
 dar arighti, a ua bagh ada inigh, ia an anogoroghan
 marki.” **17** Ezi Rut azenimin aven bali isa ghuavira itima
 aruem ghuaghiri. Ezi an ada inigha ghua aghorimin
 suiragha dav sozima, balin oviziba irima a dagh eghufi,
 ezi dar osimtizim 10 kilon tu. **18** Egha Rut balin oviziba
 inigha nguibar ekiamin ghugha uan asamimin aka. Egha
 dagher nar an apa taghiziba sara a ganingi. **19** Ezi Naomi
 Rutin azara, “Ni managh balin kaba ini? Egha ni tinan
 azenimin ingari? Ki ghaze, gumazir deravira ni gamim,
 God, ni deraviram a damu.” Ezi Rut kamaghin a ikaragha
 ghaze, “Gumazir ki datirighin an azenimin ingarizim,
 an ziam Boas.” **20** Ezi Naomi kamaghin a migia ghaze,

“Ikiavira Itir God deragh gumazir kam damu. A uan migirigiamin gin ghuava ariaghireziba ko angamira itiba, men apanguva arazir aghuibar me gami.” Egha a ua migia ghaze, “Gumazir kam e ko ikizir vamira, egha en akurvazir gumazim.” **21** Ezi Rut ua kamaghin Naomi migei, “Boas uaghan na migia ghaze, ‘Ki an ingangarir amiziba ko ingarvira iki mangiti ingangarim givagham.’” **22** Ezi Naomi kamaghin uan asamim migei, “Guizbangira ni gumazir igharazimin azenimin ingarti me pazi ni damuam. Kamaghin deragham ni Boasin ingangarir amiziba ko ingar.” **23** Ezi Rut Boasin ingangarir amiziba ko ingangarim gamua ghuav iti, bali ko wit aghorir ingangarim gifa. Ezi Rut uan asamir amebam Naomi ko ikiavira iti.

3 Dughiar man Rutin asamim Naomi kamaghin a migei, “Nan guivim ni oragh, ki ni bagh gumazitamin apighti a nin iki, deragh nin ganti ni deravira ikiam. **2** Gumazir kam Boas, en ikizimra. Ni an ingangarir amiziba ko ingari. Ni oragh, a dimangan balin iniba kua dar dagheba isir danganimin mangi ingaram. **3** Ni mangi ruegh uan mughuriar aghuim zuir boreu uabi daghuigh. Egh korotiar aghuim arugh, egh balin iniba kua dar dagheba isir danganir kamin mangi. Ni mangi an damazimin otivan marki, ni teghti a mar damegh givaka. **4** Egh a dakusi mangiti ni ganigh foghiva, gin mangi an suanvirin an aver inim fegh mitogh. A gin bizir tizim ni bagh a damusi, a ni mikimam.” **5** Ezi Rut an migirigiam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi moghira damuam.” **6** Egha Rut dikavigha balin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin

ghu. Egha an asamim a mikemezi moghirama ami. 7 Dughiar kam Boas amegha givagha deragha uabi barasi. Egh dakuasa balin pozimin min mito. Ezi Rut nimira a bagha ghua an inir avem fegha an suanvirin mito. 8 Ezi dimagarir arizimin a ragha iza amizimin garima an an suanvirin irighav iti. Ezi a bar aguaghfa. 9 Egha azara, “Ni tina?” Ezi Rut ghaze, “Ki Rut nin ingangarir amizim. Ni en ikizimin aven itir akurvazir gumazim. Kamaghin amizi, ni deravira nan gan na damu.” 10 Ezi Boas a migia ghaze, “Nan guivim, Ikiavira Itir God deravira ni damu. Apanguvir arazir ni datirighin amir kam, an arazir ni fomira Naomi gamizim gafira. Gumazir igiar aviriba iti, marazi biziba iti, ezi marazi biziba puvati. Ezi ni gumazir igiatamin ikiasa nighnizir puvati. 11 Nan guivim atiatingan marki. Nguibamin aven itir darazi bar ni gifo, ni amizir bar aghuim. Ni mikemezir biziba ki bar dar amuam. 12 Ni guizbangira migei, ki nin pamin ikizimra, egh deravira ni damuamin ingangarim iti. Ezi kirara puvati, gumazir mam uaghan nan faragha ghua iti, a ingangarir kabar amuam. 13 Ni datirighin kagh iki mangi, gurum mizarakan. Ki mangi gumazir kam inigh an nighnizim gifogham. A nin gansi ifuegham, a dera. Egh an aghuagham a uaghan dera, ki nin ganam. Ki guizbangira migei, Ikiavira Itir God bizir kam gifo. Ni ua mitogh daku mangiti aminim tiragh.” 14 Egha Boas ghaze, “Nguibamin gumazamiziba foghan marki, ni danganir kamin ize.” Ezi Rut Boasin suanvirin irighav ikia ghua aminim bar itima a dikafi. Ezi gumazitam an ganizir puvati. 15 Ezi Boas Rut migei, “Nir dipizimin itim firigh egh mitarimin min an

suiragh.” Ezi Rut a mikemezi moghin ami. Ezi Boas balin oviziba an inim gingezi, dar osimtizim 20 kilon tu. Ezi Boas Rutin akuragha da isa a gatizi, Rut ada inigha zui. Egha Boas uamategha nguibamin ghu. **16** Ezi Rut ghua dipenimin otozi an asamim an azara, “Nan guivim kar nirara?” Ezi Rut Boas a gamizir bizibar gun uan asamim mikeme. **17** Egha Rut ghaze, “Boas kamaghin migia ghaze, ki pura izi ni bativan an aghua. Kamaghin a ni bagha balin ovizir aviriba na ganingi.” **18** Ezi Naomi ghaze, “Nan asamim, ni tong orarkegh, Boas pura daperagh ikeghan kogham. A bizir kam bagh ingar mangi anekirighvira avughsam. Ga pura iki ganam bizir tizimra otivam.”

4 Dughiar kam Boas ghua nguibamin bizibav geir danganimin ghugha, aperaghav ikia gara iti. Egha gari Elimelekin ikizimin gumazim izi. Gumazir kam a faragha an gun Rut mikeme. Ezi Boas an diagha ghaze, “Aveghbuam, ni kagh izi daperagh.” Ezi a ghuava apera. **2** Egha Boas nguibamin itir gumazir aruar 10pla mikemezi me uaghan iza apiaghav iti. **3** Ezi a uan ikizir kam migei, “Ni fo, Naomi Moapin kantri ategha uamategha ize. Egha datirighin en ikizim Elimelek nguazir otevim anemangasa. **4** Ezi datirighin nan ifongiam kamakin, ni bizir kam gifogh. Ki ni migei, ni nguazir kam givesi a givesegh. Ni datirighira en nguibamin itir gumazir aruaba ko kagh apiaghav itir gumazamizibar damazimin a givesegh. Ni aghuagh mikimti ki foka. Nirara guizbangira nan faragha ikia nguazir kam givezamin ingangarim iti, ezi ki nin gin ikia egha uaghan a givezamin ingangarim iti.” Ezi gumazir kam ghaze, “Ki a givezam.” **5** Ezi Boas a

migia ghaze, “Ni Naomin nguazim givezegh, egh uaghan
 Rut inigh an ikiam. A gumazir aremezimin amuir odiarim,
 Moapian amizim. Ni kamaghin damighti, Rut otaritam
 bateghti borir kam uan afeziar aremezimin nguazimin
 ikiti men ziam nguazir kamin ikivira ikiam.” **6** Ezi an
 ikizim ghaze, “Kamaghin ki nguazir kam givezeghan
 kogham. Ki uan bizibagh nighnisi. Ki biziba abigh uan
 boriba ko borir igharaziba sara daningan aghua. Ni a
 givesegh ki aghua.” **7** Bar fomira Israelia arazir mam
 iti. Ikizimin aven me uarira uan nguaziba aniga dagh
 iveza kamaghin ami. Gumazir mam uan dagarir asuam
 suegha mav ganidi. Israelia arazir kam gamua eggha uan
 akaba akiri. **8** Ezi gumazir kam Boas migia ghaze, “Ni uabi
 nguazir kam givesegh.” Eggha uan dagarir asuam suegha a
 ganingi. **9** Ezi Boas kamaghin gumazir aruaba ko maraziv
 gia ghaze, “Datirighin ia bar uan damazibar ganigha fo,
 Naomi faragha Elimelek, Kilion ko Malonin bizibar suira,
 ezi datirighin ki Naomin dafarimin bar adagh ivese. **10**
 Egh uaghan ki Rut inigh an ikiam, a nan amuim a Moapian
 amizim. A faragha Malonin ikezi Malon areme. Eghti
 Malonin nguazir asizim an adarazir dafarimin ikiam.
 Eghti aremezir gumazim, an nguibamin iti darazi an ziam
 ginighnighvira ikiam. Ezi datirighin ia uan damazibar
 bizir ki amizir kamin ganigha a gifo.” **11** Ezi gumazir
 aruaba ko, me ko itir gumaziba ghaze, “Guizbangira e
 oreggha uan damazibar gani. E kamaghin ikiavira Itir
 Godin azangsigha ghaze, ‘God amizir nin dipenimin
 izamin kam deragh a damu, egh a damighti a Lea ko
 Reselin min borir aviriba batam. E fo, aning borir aviriba

batezi Israelin itir adarazir dibobonim ghuavanabo. Eghti ni uabi Efratan adarazir aven gumazir ekiamin min otogh, Betlehemin nguibamin aven ziar ekiam iniam. **12** Ikiavira Itir God borir aviriba gua daningam. Egh Ikiavira Itir God nin adarazir amighti me Peresin adarazir min bar avirasemegham, Peres a Juda ko Tamarin otarim.” **13** Ezi Boas Rut inigha an iti. Ezi Ikiavira Itir God deragha Rut gamizi, a navim asegha otarim bate. **14** Ezi amiziba kamaghin Naomi migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fe! A igavatarim ni ganingi. Eghti igavatarir kam, a nin ikizimin aven akurvazir gumazimin iki, egh nin gan deraghvira ni damuam. A Israelin adarazir aven ziar ekiam iniam. **15** Nin asamim bar ni gifongezi, ni uaghan bar a gifonge. Nin asamim bar ni gifongezi moghin, nin otarir 7pla ni gifueghan kogham. Kamaghin amizi otarir kam, a nin akurvagh mangi ni ghurighamin dughiam a nin ganam.” **16** Ezi Naomi otarim gifuegha uan apozim gatigha deravirama a gami. **17** Ezi nguibar kamin amiziba ghaze, “Naomi datirighin otarim iti.” Egha me borim ziam, “Obet,” a gati. Ezi gin Obet Jesin afeziamin oto, ezi Jesi Devitin afeziamin oto. **18** Kar Peresin adarazir ghua Devitin tu, men ziabar kara: Peres a Hesronin afeziam. **19** Ezi Hesron a Ramin afeziam, ezi Ram a Aminadapin afeziam. **20** Ezi Aminadap a Nasonin afeziam, ezi Nason a Salmonin afeziam. **21** Ezi Salmon a Boasin afeziam, ezi Boas a Obetin afeziam. **22** Ezi Obet a Jesin afeziam, ezi Jesin a Devitin afeziam.

1 Samuel

1 Gumazir mam a iti, an ziam Elkana, an Efraimin anabamin gumazim, an Efraimin mighsiar doziba itir nguibar ekiam Raman iti. Elkana a Jerohamin otarim, ezi Jeroham a Elihun otarim, Elihu a Tohun otarim, ezi Tohu a Sufin otarim, ezi Suf a Efraimin anabamin gumazir mam. **2** Elkana amuir pumuning iti, Hana ko Penina. Penina boriba bati, ezi Hana otir puvati. **3** Azeniba bar dar dughiar vamira, Elkana zurara uan nguibam ataghiragha Silon nguibamin ghua, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fava ofabagh ami. Dughiar kamin, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin ikia, Silon nguibamin itir Godin Purirpenimin iti. **4** Elkana zurara ofabagh amir dughiamin, a zurara asizim aghoregh an tuziba abigh dar akuaba isi, uan amuim Penina ko, otariba ko guiviba vaghvagh me daningam. **5** Egha Elkana bar Hana gifongegha, bar an apangkufi. A fo, God an navim apuizi, a boriba batir puvati. Arazir kam bangin, Elkana asizir tuzir ekiaba a ganidi. **6** Amizir kamning, aning penemning, egha dughia bar aning in mav bizibar faraghivira mangasava ami. Ezi Hanan penem a gasighasighasa a dipova ghaze, Ikiavira Itir God Hanan navim apuizi, Penina osimtizim an navim daningasa, akar igharagha gariba ko aghumsizir akabar Hana gami. **7** Azeniba bar Penina arazir kamra Hana gami. Me zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ghua, Penina akar igharazibar Hana dipov a mikimti, a bar pazavira uabi baragh aziam, kamaghin amizi a dagheba apir puvati. **8** Ezi Elkana kamaghin an azangsisi, “Hana,

ni tizim bagha azi? Ni tizim bagha dagheba apir puvati? Egha tizim bagha navim zuraram osei? Guizbangira, ni boritam batezir puvati. Ezi ki fo, ni bar na gifonge, ni ti na gizin otarir 10pla bateghai, ni mighigha me ginighnighan koghai, egha ni na isa guam dafaghai.” **9** Dughiar mamin me Silon ikia amegha givagha, Hana dikavigha ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan an damazimin miti. Dughiar kamin ofa gamir gumazim Eli, uan dabirabim inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin azenan, a gaperaghav iti. **10** Ezi Hana bar osemegha bar paza uabi baragha aziava, Ikiavira Itir God ko migei. **11** Egha Hana akar gavgavim Ikiavira Itir God ko anekira ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki nin ingangarir amizim, ni nan ganiva nan apanguvasa, ki ifonge. Ni nan osimtizir kamin gan na ginighnigh. Ga uaning, ni na bakinighnighan marki. Egh ni otaritam na danighti, ki a isi ni daningighti a nin ingangarir gumazimin iki mangi uan ovevem batogham. Eghti bizir kamin ababanim bagh, me an dapanir arizim apiran kogham.” **12** Hana dughiar ruarimin Ikiavira Itir God ko migiavira itima, Eli aperaghav ikia Hanan akatorimra gari. **13** Hana uan nighnizimin averara migei. Eli an garima, a migei moghin, akam akarava ami, egha a Hanan tiarim barazir puvati. Eli ghaze, Hana ti dipar onganitam amegha ongani. **14** Egha Eli kamaghin a migei, “Ni man dughiamin dipar onganiba apir arazir kam ategham? Ni dipenir kam ategh mangi. Nin onganir arazir kam givaghtima, ni ua izi.” **15** Ezi Hana kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki dipar onganitam amezir puvati, bar

puvati. Nan navim, osimtizim bar a itaragha uaghirima, ki bar oseme. Egha ki uan osimtizim isa Ikiavira Itir God ganiga a ko migei. **16** Ni kamaghin na ginighnighan marki, ki amizir kuram. Puvati. Ki paza uabi baragha nan nighniziba bar ikufi. Ki arazir kam bagha Ikiavira Itir God ko migeima ni nan gari.” **17** Eli migirigiar kam baregha kamaghin a migei, “Guizbangira, ni navir amirizim inigh mangi. Eghti Israelian God, bizir ni an azarazim a ni daningam.” **18** Ezi Hana kamaghin Eli migei, “Gumazir ekiam, ga uaning, ki nin ingangarir amizim. Ki kamaghsua, ni zurara navir aghuim nan iki.” A mikemegha givagha ghuava amegha, gin uam oseir puvati. **19** Elkana uan amuimning ko boriba, me dimagarimin Silon akuima, aminim tirazima, me mizaraghara dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me an ziam fegha givagha, uamategha uan dipenim bagha Raman nguibamin ghue. Ezi Elkana, uan amuim Hana koma akui. Ezi Ikiavira Itir God, Hanan azangsizim ginirigha a ikara. **20** Dughiar mong otevimin gin, Hana navim asegha otarim bate. Egha ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin azarazima, a borir kam na ganingi. Ezi ki ziam Samuel a gati.” **21** Arazir kamin gin, Elkana ko an dipenimin itir adarasi, Silon nguibamin ghu, egha azeniba bar me ofa gami moghin damuasa. Egh a uaghan Ikiavira Itir God ko dikirizir akam bagh, ofa damuam. **22** Ezi Hana me ko zuir puvatigha kamaghin uan pam migei, “Borim tong ekevegh givagh otem ateghti, ki a inigh Ikiavira Itir God daningam. Eghti a Ikiavira Itir Godin damazimin iki mamaghira ikiam.” **23** Ezi Elkana kamaghin Hana migei, “Ni mamaghin deragh damusi, ni nguibamra

iki mangiti borim otem ategham. Eghti Ikiavira Itir God nin akar dikirizim damighti a guizbangira otogham, mati a mikemezi mokin.” Ezi Hana nguibamin ikia deraghavira uan borim gamua a geghufi. **24** Ezi gin borim otem ategha givazi, Hana a inigha, bizir kaba sara inigha Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa Silon nguibamin itir Purirpenimin zui. Bizir kaba, bulmakaun apurir igiar, azenir 3pla itim ko, 10 kilogrem plaua ko, beghiar me memen inimin isamigha, wainin dipam a gurizi a itim. A bizir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin zui. Dughiar kamin, Samuel, otarir aghirimra iti, a tighar gumazir igiamin otivam. **25** Me otogha givagha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha givagha, otarim inigha Eli bagha zui. **26** Egha Hana kamaghin Eli migei, “O, nan gumazir aruam, ni na gifoghavira iti, o puvati? Ki amizir kam, faragha nin boroghin kagh tughav ikia Ikiavira Itir God ko migei. **27** Ki otarir kam uabi daningasa Ikiavira Itir God ko migia an azangsis, ezi a nan azangsizim ikara. **28** Kamaghin amizi, ki a isa Ikiavira Itir God ganidi. Eghti an ikirimirim zurara Ikiavira Itir God baghvira iki an ingangarim damuam.” Egha me dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

2 Egha Hana kamaghin God ko migei: “O Ikiavira Itir God, ni na gamima, ki bar akonge. Ikiavira Itir God, ni gavgavim ko ziar ekiam na ganingizi, ki bar akonge. Ni nan akurazir bizim bangin, ki bar akonge. Ni bangin ki uan apanibar ingaravati. **2** O Ikiavira Itir God, tav nin min, bar zuezir puvati. Egha godin igharazitam nin min itir pu. Bar puvati. Ni bar dagh afira. Ni uabira, dagiar ekiamin min gavgavim ikia e moga en akurvagha e geghufi. **3** “E

gumamaziziba, e kamaghin deragh fogham, Ikiavira Itir God bizir e amiba, a bar dagh fo, egha a en araziba tuisisi. Ezi ia gumamazizir pura tiariba akarava aruava uan ziaba feba, ia arazir kam ategh uan akaba dukuagh. **4** Midorozir gumazir gavgaviba, God men barir piba apirima, me misoghamin gavgaviba puvati. Ezi gumazir gavgaviba puvatiziba, a gavgavim me ganidi. **5** Gumamazizir fomira dagher aviriba itiba, God datirighin me damighti me dagheba bagh ingar uan ivezim isi moghin da iniam. Ezi gumamazizir faragha dagheba puvatigha mitiriamra itiba, God datirighin dagher aviriba me daningti me ua ingaran kogham. Ezi amizir otir puvatizim, God datirighin an akurazi a borir 7pla bate. Ezi amizir borir aviriba itim, an boriba ovengezi a uabira iti. **6** Ikiavira Itir God gumamazizibav sozima, me ariaghiri. Egha gumamazizir ariaghireziba, a me gamima me uam angamira iti. God gumamazizibagh amima, me Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin uaghiri. Ezi a me gamima, me ua dikafi. (Sheol h7585) **7** Ikiavira Itir God gumazir mabagh amizi me biziba puvati, egha marazi gamizi, me bizir aviriba iti. A gumazir mabagh amima, men ziaba bar iraghuegha bar vin iti. A marazi gamizi, me ziar ekiam ikia bar pin iti. **8** Nguazir kamin suizir bizir gavgaviba da Ikiavira Itir Godin biziba, a uabi bizir kabagh isin nguazimin ingari. Kamaghin amizi, gumamazizir onganarazibagh amua nguazir minemeniam gipogha a gureba, a me ghufa men akurvasi. A me gamima, me uan kantrin gumazir ekiabar otifi, ezi gumamaziziba ziar ekiam me ganidi. **9** “Ikiavira Itir God, gumamazizir a baghavira itiba a me geghufi. Egha gumamazizir kuraba

a me gasighasighti, me nguibar kurar mitatem itimin ovegham. E fo, gumazir gavgavir ekiam itim, a bar uan gavgavimin ikiva avegham. **10** “Ikiavira Itir God uan apaniba bar me gasighasigham. A uan Nguibamin ikia arariba dagarvazi moghin a me dagarvasi. Ikiavira Itir God nguazimin mikebaba bar dar itir gumazamiziba, a bar me akuvagh kotiamin men araziba tuisigham. Egh a gavgavim isi uan atrivir a inabazim danigham, eghti gumazamiziba bar, men tongin, atrivir kam ziar ekiam iniam.” **11** Hana Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, Elkana ko ua Raman nguibamin ghu. Ezi an otarir dozim Samuel, a Silon ikia ofa gamir gumazim Elin apengan ikia, an akurvagha Ikiavira Itir Godin ingangarim gami. **12** Elin otarimning, Hopni ko Finias, aning gumazir bar kuramning. Aning ofa gamir gumazimning, egha aning ghaze, Ikiavira Itir God a pura bizim, egha aning arazir kurar guar avirir igharagha garibagh ami. **13** God fomira ghaze, gumazamiziba ofa inigh izi a damighiva, egh gin ofa gamir gumaziba bagh, asizir tuzir otevir taba iniam. Ezi dughiar kamin, gumazitam ofa damusi asizitam avighti, ingangarir gumazim fokin atarir 3pla itim inigh izam. **14** Ingangarir gumazir kam fokin pura minner averiam giniv, asizir tuzitam biraghiva, a inigh mangi ofa gamir gumazim daningam. **15** Dughiar mabar, ofa damuasava amir gumazim, a tighar asizir ovim adegh avimin a tusi damuti, ofa gamir gumazir kamningin ingangarir gumazim izi a gifariva an mikim suam, “Ia ofa gamir gumazimning Finias ko Hopni bagh asizir tuzitaba na daningigh. An avimin da tuasa, ia minemin

avighizir asiziba, ana dar aghua. Kamaghin amizi, ia asizir tuzir avighizir puvatiziba a daning.” **16** Eghti gumazir ofa damuamim kamaghin mikim suam, “Ni takigh, ki ofan arazimin gin mangiva asizimin oviba tueghti, ni gin asizir tuzir manam gifuegh a ini,” ezi ofa gamir gumazimningin ingangarir gumazim ghaze, “Puvati. Ni datirighira na daningigh. Ni aghuaghti, ki datirighira uabi tam iniam.” **17** Elin otarir kamning ghaze, Godin ofaba, da pura bizir kiniba. Egha aning arazir kurabar gumazamizir Ikiavira Itir God bagha inigha izir ofabagh ami. Aningin arazir kurar kam, Ikiavira Itir God an gari a bar kufi. **18** Dughiar kamin Samuel uan mugamra ikia ofa gamir gumazimin inir ghurghurir aghuim ikegha, Ikiavira Itir Godin ingangarir kam gami. **19** Azeniba vaghvagha an amebam a bagh azenan daghuamin korotiar otevir muziariba isai. Egha amebam ko afeziam aning azenibar zurara ofa damuasa izir dughiamin, amebam korotiar otevir muziarir kam isa Samuel ganidi. **20** Egha an amebam ko afeziam Eli bagha zuima a deragh aning damuasava Godin azai. A kamaghin Elkana migei, “Ikiavira Itir God nin amuir kam damuti, a borir igharazitaba batam, eghti me otarir ni Ikiavira Itir God ganingizimin danganim iniam.” Eli aning mikemeghti, aning uamategh uan nguibamin mangam. **21** Ezi Ikiavira Itir God deragha Hana gamizi a borir kabar naviba adava da bate. An otarir 3pla ko guivir pumuning bate. Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an ingangarim gamua nimira aghui. **22** Dughiar kamin Eli bar ghurizima, dughiar aviribar, an otarimning amir arazir kurar aviriba, a da

barasi. A uaghan kamaghin orasi, aning uaghan God bativamin Purirpenimin tiar akamin ingarir amiziba, koma akui. **23** Kamaghin amizi a aning migei, “Gua tizim bagha arazir kurar kabagh ami? Gumamaziba bar iza guan arazibar gun na migei. **24** Gua nan otarimning, gua arazir kam atakigh. Ikiavira Itir Godin gumamaziba tintinibar guan arazir kabagh eghari, kar arazir bar kuram. **25** Gumazitam arazir kuratam gumazir igharazir tam datighti, tav a bagh an abuir gumazimin min iki Godin azangsighti, God bizir kam gin amadagham. Eghti tav arazir kuratam Ikiavira Itir God datighti, tina an abuir gumazimin iki an akuragham?” Dughiar kamin, Ikiavira Itir God aning arazir kuraba bangin aning misueghti aning aremeghasa nighnigha gifa. Ezi Eli kamaghin aning mikemezi, God aning dapanimning gamizima, aning gavgavigha uan afeziamin akaba barazir puvati. **26** Dughiar kamin Samuel mong uan mugamra itima, Ikiavira Itir God, ko gumamaziba, bar a gifonge, ezi men ifongiar kam pamtemin dikafi. **27** Ezi Godin akam inigha izir gumazim gin ghua kamaghin Eli migei, “Ikiavira Itir Godin akam kamaghin iti, ‘Fomira, nin inazir afeziam Aron, uan adarazi ko Isipian atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, ki iza me batogha uan ifongiamin gun me mikeme. **28** Eggha ki Israelian anababar tongin Aronin adarazi amisefe, me nan ofan ingangarir gumazibar otivasa ki me amisefe. Me ofa damuamin dakozimin ingar, egh pauran mughuriar aghuim amadim tu, egh me nan boroghin izisi ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuim inigh izi. Ki uaghan me migia ghaze,

Israelia ofa damuasa tuezir asizir naba me dar ami.

29 Kamaghin amizi, ia tizim bagha Israelia zurara ofa damuasa ki me mikemezir bizibar ikura? Nin otarimning, gumazamiziba na bagha inigha izir ofan asizir oviba itir aghuibara amasava da isi, aning da apava mikarziba saram aghungi. Arazir kamin ni aningin ziam fegha nan ziam abira. Manmaghin amizi, ni arazir kurar kam gami?’ **30** “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki akar kam aghurigha ia migei: Ki fomira ian inazir afeziam Aron uan adarazi ko ki me mikeme, me zurara nan ofa gamir gumazibar min ingaram. Ezi datirighin ki migirigiar kam giragham. Ki kamaghin mikimam, gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Eghti gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebiragham. **31** “Ni deragh oragh, ki gin nin gavgaviba ko nin inazir afeziabar ikizimin gavgaviba, ki me atugh me abinigh me gasighasigham, mati gumazim gumazir igharazimin agharim atuzir moghin ki me atugham. Eghti nin ikizimin aven gumazitam iki mangi ghurighan kogham. **32** Kamaghin, ia zurara iki ganti, ki bizir aghuiba isi Israelian igharaz darazi daningam, ia tam inighan kogham. Zurara zurara, nin adarazir gumazitam gin bar ghurighan kogham. Bar puvati. **33** Eghti gin, apaniba izi nin adarazir gumazamiziba bar me misogham, mati gumazim sabamin me atuzi moghin, me gumazamizir kinibar min arighiregham. Eghti gumazir vamira ikiva ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Bizir kaba an nighnizim gasighasighti, an navim bar osemeghti, temeriba an damaziba aghuighti, da okavigham. **34** “Gin nin otarimning, Hopni ko Finias, aning dughiar vamiran

uaghara aremegham. Aning aremeghti ni fogham, nan migirigiar kaba da bar guizbangira. **35** Egh ki ua bagh ofa gamir gumazitam amiseveghti, a navim nan ikiva, ingangarir ki ifongezibara damuam. Egh ki an ikizim damuti, me zurara nan ofabar amuamin adarazir otivam, eghti me ki misevezir atrivim bagh ingaram. **36** Eghti nin ikizimin gumazitaba ikivira ikiva, me ofa gamir gumazir kam bagh mangiva dagheba ko silvan dagiaba bagh an azangsigham. Egh me kamaghin ofa gamir gumazimin azangam, ‘Ni en amamangatightima, e ofa gamir gumazimin ingangarir tabara amigh, egh e dagher muziarir taba iniam.”

3 Ezi otarir igiam Samuel, a Elin apengan ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gami. Azenir aviriba ghuezima, Ikiavira Itir God migirigiar aviriba Israelia ganingizir puvati. Dughiar vabara a irebamin min garir bizibar aven a me migei. **2** Dughiar kamin Elin damaziba an ikufi, eggha kiran oveghangin da bar okavigham. Dimagarir mamin a uan akuir danganimin akui. **3** Ezi Samuel Godin Purirpenimin ikia, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itir danganim gakui. Dughiar kamin Godin Dipenimin itir lam a isiavira itima, **4** Ikiavira Itir God Samuelin dei. Ezi Samuel ghaze, “Ai, ki kati.” **5** Eggha a dikavigha ivegha ghua Eli migia ghaze, “Ki ni barazima ni nan dia, ezi ki izi.” Ezi Eli kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku.” Ezi Samuel uamateggha ghuav akui. **6** Eggha gin Ikiavira Itir God uam an dia, ezi Samuel ua dikavigha ghua Eli migia ghaze, “Ni nan diazi, ki izi.” Ezi Eli ghaze, “Nan

otarim, ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku.” 7 Dughiar kamin Ikiavira Itir God tighar uan akaba isi Samuelin akagh a ko mikimam, kamaghin amizi, Samuel deraghavira God gifozir puvati. 8 Ezi Ikiavira Itir God namba 3 dughiamin ua Samuelin dia, ezi Samuel dikavigha ghua Eli migia ghaze, “Ni nan diazi, ki izi.” Ezi Eli datirighin fo, Ikiavira Itir Godra Samuelin dei. 9 Kamaghin amizi, Eli a migei, “Ni uamategh mangi uan misiam daku, eghti a ua nin diaghti, ni kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, ni na mikim, ki nin ingangarir gumazim, ki kuarim atigha ni barasi.’” Ezi Samuel Elin akam baregha uamategha uan misiamin ghugha akui. 10 Ezi Ikiavira Itir God, ua iza tugha faragha Samuelin diazi moghin, uam an dia ghaze, “Samuel, Samuel.” Ezi Samuel ghaze, “Ni na mikim. Ki nin ingangarir gumazim, ki orasi.” 11 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni deraghvira oragh. Ki kiran oveghangin, bizitam Israelian tongin a damigham. Eghti me bizir kamin migirigiam baregh, me digavir kuram damigham. 12 Ki faragha Elin mikemezi moghin, ki datirighin, bizir kurabar me damuam. 13 Ki migirigiar mam an iti. An otarimning akar kurabar nan ziam gasighasiki, kamaghin amizi, ki an adarazi pazivira me damuva me kuavaremegham. Ezi Eli uabi fo, aning arazir kuram gami, ezi a aningin anogoroghezir puvati. 14 Kamaghin amizi ki pamtemin Elin adaraziv gia ghaze, ofan tam men arazir kuram agivaghan kogham. Bar puvati.” 15 Ezi Samuel akar kam baregha uan misiamin akua ghua aminim tira. Eggha a ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akam kui. Eggha

Samuel uan irebamin min garir bizimin gun, Elin mikiman atiatingi. **16** Ezi Eli kamaghin Samuelin dei, “Samuel, nan otarim, ni izi.” Ezi Samuel a ikaragha ghaze, “Are, ki izi.” **17** Ezi Eli an azara, “God manmaghira ni migei? Ni akatam nan mongan marki. Ni akatabar ghuaraghti, ki God ko mikimti, a bar pazivira ni damigham.” **18** Kamaghin amizi, Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun a mikeme, egba bizitam an ghuarazir pu. Bar puvati. Ezi Eli oregha kamaghin migei, “A uabi Ikiavira Itir God, a bizir tizim damuasa ifonge ana damu.” **19** Ezi Ikiavira Itir God, Samuel ko itima a gumazir aruamin oto. Egba Samuel migeir biziba bar, Ikiavira Itir God adagh amizi da guizbangira otifi. **20** Kamaghin amizi, Israelin nguazimin aven itir nguibaba bar, notin amadaghan itir Danin anabamin nguibam ikegha bar ghua sautin amadaghan Berseban nguibamin oto, dar gumazamiziba kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira ua bagha akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa Samuel amisefe. **21** Egba Ikiavira Itir God, zurara Silon nguibamin Samuel bativa uan akaba isa a ganidi.

4 Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun Israelia migeima, me kuariba arigha deraghavira an migirigiaba barasi. Dughiar kamin, Israelia dikavigha Filistiaba ko uariv soghasa ghua, Ebeneserin nguibamin boroghin averpenibar ingarigha dar iti. Ezi Filistiaba, me Afekin nguibamin boroghin uari bagha averpenibar ingarigha dar iti. **2** Egba Filistiaba uan midorozir gumaziba afegha, Israelia ko midorozim fore. Midorozir bar ekiam otozi, Filistiaba Israelia abinigha men 4,000plan gumazibav

misoghezima me ariaghire. **3** Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha uan averpenibar ghuezi, men gumazir dapaniba kamaghin migei, “Tizim bagha Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me midorozimin e abini? Aria, e gumazitaba amadaghti me Silon mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigh izi. Egh e midorozim bagh mangisi Boksar kam sara mangiti, Ikiavira Itir God e ko mangiva en akuraghti, en apaniba e abinan kogham.” **4** Gumazir dapaniba mikemegha givazi, midorozir gumaziba, gumazir maba amadazima me Silon ghugha Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini. Boksar kam gisin, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning an iti, ezi a mati Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin atrivir dabirabim. Boksiam inigha izir dughiamin, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning uaghan gumazir kabar akuragha Boksiamin akua izi. **5** Me ghua averpenibar otozi, Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganigha bar akongegha pamtemin diava arai, ezi niginir bar ekiam oto. **6** Filistiaba orazima Israelia pamten diava araima, me kamaghin migei, “Ia Hibuian averpeniba iti naghin dimdiar munam baragh. Me tizim bagha kamaghin pamtemin diava arai?” Egha gin Filistiaba kamaghin migirigiam baraki, Ikiavira Itir Godin Boksiam, a men apanibar averpenimin izegha gifa. **7** Egha me atiatigha kamaghin migei, “Israelian aser maba, men averpenibar aven izegha gifa. Maia, e datirighin kuram iniam. Fomira en apaniba kamaghin garir arazir tamin e gamizir puvati. **8** Maia! E datirighin bar tegham. Tina en akuraghti aser

gavgavir kaba e gasighasighan kogham? Aser kabara, bizir guar avirir kuraba Isipin kantrin gumazamiziba da amadazima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire. **9** Ezi marki. E tuivigh gavgavigh guizin gumazibar min misogham. Puvatightima, e Hibrubar ingangarir gumazir kinibar otivigham, mati me fomira en ingangarir gumazibar ike. Arazir kam bagh e pamtemin misogham.” **10** Kamaghin amizi, Filistiaba bar pamtemin misoghava Israelia abinizi, Israelia ara uamategha uan nguibabar ghue. Dughiar kamin Filistiaba, 30,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. **11** Ezi Elin otarimning me uaghan aning misoghezi, aning areme. Egħa me Ikiavira Itir Godin Boksiam ini. **12** Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazir mam, midorozir danganim ategħa dughiar kamra ivegha Silon għu. A midorozimin otozir bizibagh nighnigha bar osemi, egħa uan korotiam abigha nguazim uan dapanim gagħui. **13** Ezi Eli Silon nguibamin tuavimin miriamin uan dabirabim gaperaghav iti. A pamtemin Ikiavira Itir Godin Boksiam ginighnigha gara iti. Ezi midorozir gumazir kam, midorozir otozimin arazimin gun gumazamizibagh egħanasa, Silo nguibamin aven izi. Ezi gumazamiziba oregħa bar osemegħa, pamtemin diava arai. **14** Dughiar kamin Eli 98plan azeniba ikiava an damazimning bar an okafi. Eli gumazamizibar ararer niginim baregha men azara, “Ia tizim bagħa niginir kam gami?” Ezi midorozir gumazir kam ivegha ghua kamaghin Eli migei, **16** “Dughiar kamra ki midorozimin danganim ategħa ara izi.” Ezi Eli an azara, “Nan otarim, manmagħin

ami?” **17** Ezi gumazim kamaghin a geghari, “Filistiaba gavgavigha en midorozir gumazir aviribav misoghezima me ariaghire. Kamaghin amizi, e men ari. Me uaghan nin otarimning, Hopni ko Finias misoghezi aning areme. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Boksiam ini.” **18** Eli Godin Boksiamin migirigiam baregha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin uan dabirabimin akiriba moghin iri. A namnam sara aghungizir gumazim egha uaghan bar ghuri, kamaghin amizi a ira uan guriragharim apirigha maghirama areme. A 40plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. **19** Dughiar kamin Elin asamir guivim, Finiasin amuim a navim adai, ezi an otamin dughiam roghira ize. A migirigiar kam baraki, Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam ini, ezi an ivozir afeziam ko an pam, aning uaghara areme. Ezi borim batamin mizazim otozi, a uan pam ko ivozir afeziam aremezir bizir kamning ginighnigha, bar mizazir ekiam isa zuamira borim bate. Mizazir kaba bar moghira a gamima a bar aremeghasava ami. **20** Ezi amizir an gara itiba, me kamaghin a migei, “Ni atiatingan marki. Ni oragh, ni otarim bategha gifa.” Ezi borir kamin amebam tong men akatam baraghizir puvatigha men akatam ikarazir puvati. **21** An aremeghasa amua ghaze, “E Israelia, Ikiavira Itir Godin angazangarim ko gavgavim e ataki.” Kamaghin amizi, a ziam, Ikabot borim gati. Dughiar kamin, a uan pam ko uan ivozir afeziamin ovevem, ko Godin Boksia apaniba inigha ghuzim ginighnisi. **22** Egha bizir kam bangin, a kamaghin migei, “Apaniba Godin Boksiam inigha ghu, kamaghin

amizi, Godin angazangarim ko gavgavim Israelia ataki.”
An abuan kamaghin mikemegha givagha, an areme.

5 Filistiaba Godin Boksiam inigha dikavigha, Ebeneserin nguibam ategha Asdotin nguibar ekiamin ghu. **2** Me otivigha givagha Godin Boksiam inigha, me uan asem Dagonin ziam fer dipenimin aven ghu. Egha Dagonin marvir guar dagiamin ingarizimin boroghin aneti. **3** Egha amimzaraghan bar mizaraghara, Asdotin gumazamiziba oseghe dikavigha garima, Dagonin marvir guam Ikiavira Itir Godin Boksiamin boroghin ira fuagha guam nguazim misoke. Kamaghin amizi, me Dagon inigha uam an danganimin anesara. **4** Me uam akuigha mizaraghara ua ghua Dagonin dipenimin aven ghua garima, marvir guar kam ua Ikiavira Itir Godin Boksiamin boroghin iri. Ezi Dagonin dapanim ko agharimning dipiriaghirigha tiar akamin boroghin irighav iti. Ezi an namnamra deraghavira iti. **5** Dughiar kamin ikegha iza datirighin, bizir mingarir kam bangin, men ofa gamir gumaziba ko gumazir Dagonin ziam feba, me uan Dagonin ziam fer dipenimin tiar akamin aven mangasa, an dapanim ko agharimning irighav ikezir danganim dika zuir puvati, me a ikiavkiragh arui. **6** Godin Boksiam Asdotin itir dughiamin, Ikiavira Itir God Asdotin itir gumazamiziba ko an boroghin itir darasi, a mizazim me gasa, me gamima me bar atiatingi. Egha okar kurabagh amima da men mikarzibar otifi. **7** Asdotin itir gumazamiziba osimtizir kabar ganigha kamaghin migei, “Israelian God, mizazim isa en asem Dagon ko e ganidi. Kamaghin amizi, e Boksia kam ateghti a ua en nguibamin ikian kogham.”

8 Egha me Filistiabar gumazir dapaniba bagha akam amadazi, me iza uari akufa. Me uari akuvazi, Asdot kamaghin gumazamizibar azai, “E Israelian Godin Boksiam manmaghin a damuam?” Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, “Gumazitaba a inigh Getin nguibar ekiamin mangi.” Ezi me a gisaghpugha Getin ghu, a Filistiabar nguibar ekar igharazir mam. 9 Ezi me Boksiamin akua Getin ghuzi, Ikiavira Itir God uaghan nguibar ekar kamin itir gumazamiziba mizazim me gasima, me puvirama atiati. Egha okar kuraba gumazamiziba ganiga bar me gasighasiki. 10 Kamaghin amizi, Getia Godin Boksiam isa Filistian nguibar ekar igharazim Ekronin anemada. Boksiam otogha givazi, Ekronba pamtemin dia ghaze, “Ame, e bar ovengasa, me Israelian Godin Boksiam inigha kagh ize.” 11 Egha me Filistiabar gumazir dapanibar diazi me izezi, me kamaghin me migei, “E uari, ia Israelian Godin Boksiam amadaghtima, a ua uan danganimra mangi. A e ko en adaraziv soghti e arighireghan kogham.” Dughiar kamin, God mizazim me gasima, men avirim ariaghire. Kamaghin amizima, me bar moghira puvira atiati. 12 Ezi okar kuraba gumazamizibar mikarzibar otivima, men marazi ariaghirima, marazi ariaghirezir puvati. Egha me uarir akurvaghasa Godin deima men dimdiar ararem ghua Godin Nguibamin oto.

6 Ikiavira Itir Godin Boksiam 7plan iakinibar Filistian nguazimin ike, 2 ezi Filistiaba, uan ofa gamir gumaziba ko kukunir gumazibar diazi me izima, me kamaghin men azai, “E manmaghin Ikiavira Itir Godin Boksiam damuam? E uam an danganimin anemangisi, e manmaghira

anemangam?” 3 Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia uamategh Israelian Godin Boksiam amangasa a? A dera, Egh ia pura anemangan kogham. Ia uan okar kuraba agivsi, ia osimtiziba agivamin ofaba amadagh. Ia kamaghin damighti, ian arimariaba ua deragham, eghti ia fogh suam, e amizir osimtizir kam bangin, God pazavira e gami.” 4 Ezi gumazamiziba kamaghin migei, “E osimtiziba agivamin ofan manmaghin garim God daningam?” Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin migei, “E 5plan Filistian gumazir dapaniba iti. E fo, en gumazir dapanir 5pla ko en gumazamiziba bar moghira arimariar ekar kam iti. Kamaghin amizi, ia golin taba inigh 5plan okar ia bativizibar nedaziba, ko 5plan kuarzir en nguazim gasighasizibar nedazibar ingarigh, Godin Boksiam sara da amadagh. Egh ia Israelian Godin apengan iki. Ia kamaghin damuti, a ti en nguazim ko aseba ko ia sara uam osimtizir tam e daningan kogham. 6 Ia ti Isipian atrivim ko an gumazamiziba fomira God baraghizir puvatizi moghin damuam, o markiam. God bizir kuraba me ganiga me gamima, me onganigha Israelia ataghizi, me Isipin kantri ategha ghue. Ia arazir kam ginighnighiva, akirim ragh God gasan marki. 7 “Ia oragh. Ia karisin igiatamin ingarigh, egh bulmakaun amebar tighar ingangaritam damuamin pumuning inigh, karisin kam gikegh. Aningin nguzimning tighar otem ataghiragham. Egh ia bulmakaun kamningin nguzimning inigh bulmakaun divazimin mangi aning atigh. 8 Egh Ikiavira Itir Godin Boksiam inigh karis gisin anetigh. Egh ia osimtiziba agivamin ofan min, golin

ingarizir okaba ko kuarziba, da isi boksia dozir tam darugh, egh a isi karis gisin Godin Boksiam boroghin dar atigh. Egh bulmakaun amebar kamning ateghti, aning uaning karis geku mangi. **9** Egh ia bar deraghvira gan, karis managhira mangam? A Boksiam izezir kantri Betsemesin nguibar ekiamin mangiti, ia deraghvira fogh suam Israelian God bizir kurar kam e bagha anemada. Karis an mangan koghti ia fogh suam, God osimtizir ekar kam e bagha anemadazir puvati. Osimtizir kam ti puram oto.” **10** Ezi gumazamiziba migirigiar kam baregha an gin zui. Egha me bulmakaun amebar pumuning inigha karis gike. Egha bulmakauningin nguzimning inigha, bulmakaun divazimin aven aning ati. **11** Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, boksia dozir okaba ko kuarzibar nedaziba aven itim, aning isa karis gisin aning ati. **12** Me aning atigha givazi, bulmakauning biaghatigha Betsemesin nguibar ekiamin zuir tuavimin zui. Aning tuavir kam ataghizir pu. Bar puvati. Aning diav arava an zui, ezi 5plan Filistian gumazir dapaniba, karisin gin ghua Betsemesin mitaghniamin tu. **13** Ezi Betsemesin gumazamiziba danganir zarir mamin azenibar ikia, witba aghora iti. Egha me kogha tuavimin gara, Godin Boksiamin apigha me bar akonge. **14** Ezi bulmakauning karis kurugha ghua, Betsemesin gumazir mam Josua, an azenimin otogha, azenimin aven dagiar ekar mamin miriamin tughav iti. Ezi Livaiba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam ko boksia me golin ingarizir nedaziba itim isa, dagiar ekar kam gisin da ariki. Ezi gumazamiziba karisin ter araribar dazibar kuegha, bulmakaun amebamning

misuegha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami, mati ofan
 bar isia mighirizim. Dughiar kamra Betsemesia uaghan,
 Ikiavira Itir God bagha ofan igharazir mabagh ami. **16**
 Filistiabar 5plan gumazir dapaniba gari, Israelia bizir
 kabagh amima, me dughiar kamra uamategha Ekronin
 ghue. **17** Ikiavira Itir God Filistiabar osimtiziba agivasa,
 me osimtiziba agivamin ofan min, 5plan golin okar
 nedaziba amada. Da vaghvagha men nguibar ekiabar
 ababaniba, dar ziabar kara: Asdot, Gasa, Askelon, Get ko
 Ekron. **18** Me kuarzibar nedaziba amada, da vaghvagha
 men nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar ababanim
 gami. Egha uaghan Filistian gumazir dapaniba garir
 nguibar dozibar ababanim gami. Ezi dagiar ekiar me
 Ikiavira Itir Godin Boksiam atizim, a Betsemesin gumazim
 Josuan azenimin aven ikia kamaghira iti. Dagiar kam, a
 bizir danganir kamin otozimin ababanim gami. **19** Ezi
 Betsemesin gumazir 70pla Ikiavira Itir Godin Boksiamin
 averiamin gani. Kamaghin amizi God me misoghezi,
 me bar ariaghire. Ezi nguibar ekiar kamin itir 50,000in
 gumazamiziba ghaze, Ikiavira Itir God me gasighasiki.
 Egha me bar pamtemin azi. **20** Egha Betsemesin itir
 gumazamiziba kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, a
 Godin bar zuezim, tinara an damazimin mitigham? Bar
 puvatigham. A en atartima, en tav bar deragh ikeghan
 kogham. Kamaghin amizi, e Godin Boksia kam amadaghti,
 a igharagh mangam. E managhira anemangam?" **21** Egha
 me Kiriat Jearimin nguibar ekiamin itir gumazamizibav
 mikimasa gumaziba amadazima, me ghua kamaghin me

migei, “Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam uam an akua en nguibamin ize. E kamaghsua ia iziva a inigh.”

7 Ezi Kariat Jearimin gumazamiziba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam inigha ghua, mighsiar muziarimin pin, gumazim Abinadapin dipenimin aneti. Egha me an otarim Eleasar Boksiamin ganasa anemisefe. **2** Ezi Ikiavira Itir Godin Boksiam, 20plan azenibar Kariat Jearimin ikezima, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava azi, egha a baghavira iti. **3** Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei, “Ia guizbangira navibagh iragh ua Ikiavira Itir God bagh ua izisi, ia ikizir igharazibar aseba ko aser amizim Astarten nedazim batokegh. Egh ia Ikiavira Itir God bar an apengan ikiva, a baghiva teviba apir. Eghti a ian akuragh Filistiaba batueghti me ua ia gativaghan kogham.” **4** Israelia Samuelin akam baregha, aser Balba, ko aser amizim Astarten nedaziba batuegha, Ikiavira Itir Godin ziamra fe. **5** Egha Samuel gin Israelia bagha akam amaga ghaze, “Ia iziva Mispan nguibar ekiamin uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ian akurvaghsi, ki a ko mikimam.” **6** Ezi gumazamiziba bar iza Mispan uari akufa. Me mozir dipamin, Ikiavira Itir God bagha ofan min, an dipam tuava nguazim ginge. Egha dagheba tagha ikia ghua aruem iraghu. Egha me kamaghin Ikiavira Itir God migei, “E nin damazimin arazir kuram gami.” Ezi Samuel Mispan Israelian midorozir gumazir dapanimin ikia, men kotiaba baragha men migirigiaba akiri. **7** Ezi Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Mispan uari akufa. Ezi men 5plan gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba inigha Israelia misoghasa Mispan izi. Ezi Israelia orazi,

Filistiaba izima me atiati. **8** Egha Israelia Samuel migei, “Ni pamtemin ingar Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim. A en akuraghti Filistiaba e gasighasighan kogham. Ni a ko migeir arazim ataghiraghan marki.” **9** Ezi Samuel sipsipin igiar mam misuegha, ofan min Ikiavira Itir God bagha a tuazi a bar isia mighiri. Egha Samuel Israelian akurvaghasa pamtemin Ikiavira Itir God ko migeima, an a baregha men akura. **10** Samuel ofan bar isia mighirim gamuavira itima, Filistiaba midorozim forasa roghira ize. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabagh isin, overiamin ararim gamizi, a bar pamtem dagarazi, men nighniziba onganizi me tintinibar arima, Israelia men gani. **11** Egha Israelian gumaziba Mispa ategha, Filistiabar agiragha tuavimin men avirim misozi me ariaghire, egha me ghua Betkarin nguibamin boroghin oto. **12** Ezi Samuel gin dagiar ekier mam inigha Mispa ko Senin nguibamningin tizimin anesara. Egha kamaghin migei, “Dagiar kam, a Ikiavira Itir Godin ababanim, a en akuragha iza datirighin tu.” Egha ziar kam a gati, “Dagiar Akurvazim.” **13** Kamaghin amizi, God Filistiaba bar me abira, dughiar kamin, Samuel Israelian gumazir dapanimin itima, Ikiavira Itir God bizir kabagh ami. A Filistiabar tuaviba apirima me ua iza Israelin nguazimin aven misozir puvati. **14** Fomira Filistiaba Israelian nguibar ekiamning Ekron ko Getin tizimin itir nguibaba ini, ezi datirighin me ua da isa Israelia ganingi. Filistiaba ua Israelian nguazir otevitam gativazir puvati. Israelia uaghan ua Amoria ko uariv sozir puvatigha, uari inigha deraviram apia. **15** Ezi Samuel Israelian gumazir dapanimin ikia ghuava areme. **16**

Azeniba bar Samuel nguibar ekia kabara zui, Betel, Gilgal ko Mispa, a ghua Israelian kotiba baragha men osimtiziba akiri. 17 A nguibar kabara ingangarim agivagh, uamategh uan nguibam Raman mangam. A uaghan nguibar kamin kotiba barasi. Egha uaghan Raman Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mamin ingari.

8 Samuel ghurizir dughiamin, a uan otarir pumuning Israelian gumazir dapanimningin ikiasa aning amisefe. 2 An otarir ekiamin ziam, Joel, ezi dozimin ziam, Abiya. Aning Berseban ikiava, gumazamiziba kotiba baragha men osimtiziba akiri. 3 Egha aning uan afeziamin arazibar gin zuir puvati. Puvati. Aning dagiba iniasa bar kufi, egha aning gumazir mabar amamangatizi, me uari bagha nighnigha dagiba isa aning ganidima, aning men kotibar ghuangsigha deragha dar kirir puvati. 4 Aningin arazir kam bangin, Israelian gumazir dapaniba uari akuvagha Samuelin ganasa Raman nguibar ekiamin ghu. 5 Me ghuegha kamaghin Samuel migei, “Ni oragh. Ni ghurigha givazima nin otarimning nin arazir aghuibar gin zuir puvati. E kamaghsua, ni e bagh gumazitam amiseveghti, a en atrivimin ikiva e geghuvam. E kantrin igharazibar min otivasa.” 6 Ezi Samuel men azangsizir me uari bagha atrivir tam amisivasa an azarazir azangsizir kam ginighnizima, an an nighnizimin derazir puvati, ezi a uabin mikimasava Ikiavira Itir Godin azai, a manmaghin damuam. 7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Bizir gumazamiziba uari bagha nighnigha nin azangsizir kaba, ni me baragh dar amu. Ni kamaghin nighnighan marki, me nin aghuagha ni batosi. Puvati. Ki men atrivimin ikian me

aghuagha na batosi. **8** Ni deragh oragh. Dughiar ki Isipin kantrin me inigha iza datirighin, me akirim na gasaragha asebar ziaba fe. Ezi datirighin me uaghan akirim ragha ni gasara. **9** Ezi ki kamaghsua, ni men akam baregh me bagh atrivir tam amisefegh. Ni migirigiar gavgavim me daning suam, ia bar deraghvira bizir ia azarazim bagh nighnigh. Egh atrivim damuamin araziba ni bar deravira dar gun me geghanigh.” **10** Kamaghin amizi, Samuel gumazir me uari bagh atrivitam amisivasa azaraziba bagha ghugha, lkiavira Itir God me mikimasa mikemezir bizibar gun me migei. **11** Ezi Samuel kamaghin me migei, “Ian atrivim otoghiva, a bizir kabar ia damuam. A ian otaribar amuti, me midorozir gumazibar otivam. Eghti midorozimin dughiamin, tarazi misoghamin karisbar tuivighiti, tarazi misoghamin hoziabar dapiagham. Eghti gumazitaba ingangarir kam damuam, atrivim uan karis inigh managh mangisi, me faragh ivemaram. **12** A gumazitabar amuti me 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin ikiti, tarazi 50plan midorozir gumazibar dapanim ikiam. Eghti ian otarir taba an azenim bagh nguazim abighiti, tarazi an azenimin dagher andiziba iniam. Eghti tarazi misoghamin bizibar ingariva, karisin biziba sara ingaram. **13** Atrivim ian guiviba inighti me a bagh sandabar ingar, uaghan bretba ko dagher igharazibar an dipenimin da tuam. **14** Egh a, dagher bar dirir ian azenibar itiba, ko wainin azeniba ko olivin azeniba, dar dagher aghuiba isi, uan ingangarir gumazir dapanibar aningam. **15** Ia uaghan wainin oviziba ko witin oviziba isi 10plan pozibar dar arigh, egh dar pozir vamira isi a daning. Eghti a dagher

kaba isi uan ingangarir gumazir dapaniba ko an ingangarir gumazir kinibar aningam. **16** Atrivim uan ingangaribar amusi, ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amiziba iningham, a ian gumazir igiar bar aghuiba ko donkiba sara iniam. **17** Egh a ian 10plan sipsipbar tongin sipsipin vamira iniam. Egh ia damuti, ia an ingangarir gumazir kinibar min ikiam. **18** Atrivir ia uari uari bagha misevezir kam otoghiva, arazir kabar ia damutima, ia atrivim basemegh atariva migirigiar aviribar amuva Ikiavira Itir Godin mikimam. Eghti Ikiavira Itir God, a bar ia bareghan kogham.” **19** Ezi gumazamizir kaba Samuelin akaba baraghan aghuagha, kamaghin a migei “E aghua. Ni e bagh atrivir tam amisefegh. **20** E kantrin igharazibar min otivasa, eghti en atrivim e gativagham. Egh e uan apanibav soghsi mangamin dughiamin, a en midorozir gumazibagh ativagh men faragh mangam.” **21** Ezi Samuel gumazamizir kabar migirigiaba baregha ghua Ikiavira Itir God migei. **22** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Samuel migei, “Aria, ni men akam baregh me bagh atrivitam amisefegh.” Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Samuel ghua kamaghin Israelian gumazibav gei, “Ia bar moghira uan nguibabar mangi.”

9 Gumazir mam Benjaminin anabamin aven iti, an ziam Kis. An Abielin otarim, ezi Abiel Serorin otarim, ezi Seror Bekoratin otarim, ezi Bekorat Afian otarim. Kis midorozibagh amir gumazir gavgavim, egha gumazir igharazibar tongin ziam ti. **2** Egha an otarir mam iti, an ziam Sol. Sol gumazir igiar ruarir dirir gavgavim, ezi Israelian gumazitam an min ruarazir puvati. An

ganganiba uaghan bar derazi, a Israelian igharaz darazigh afira. **3** Dughiar mamin, Solin afeziam Kisin donkin maba tintinibar ghuegha ovenge. Ezi Kis kamaghin Sol migei, “Ni ingangarir gumazitam inigh gua mangi donkiba buri.” **4** Ezi aning dikavigha Efraimin mighsiar dozibar ghu, egha Salisan nguazir otevir mamin ghugha dar apizir puvati. Aning uaghan Salimin nguazimin ghugha donkibar apizir puvati. Egha aning gin Benjaminin nguazimin ghugha, donkibar apizir puvati. Bar puvati. **5** Aning tagha Sufin nguzimin ghua otogha givagha, Sol kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Aria, ga uamategh uan nguibamin mangam. Puvatighti, gan afeziam ga ginighnigh pamtem nighnizir aviribar amuva uan donkiba ginamadagham.” **6** Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ga, tong orarkegham. Gumazir mam Sufin nguibamin ikia Godin akam akura iti. A migeir akaba da guizbangiram otifi. Ezi gumazamiziba ziar ekiam a ganidi. Ga mangi an ganika, a ti tuavir ga mangamimin gun ga mikimam.” **7** Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazim migei, “Ga a bagh mangam. Egh ga bizir aghuir manatam inigh mangi a daningam? Gan mitaribar itir dagheba gifa, dagher natam itir puvati.” **8** Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ki silvan muziarir mam iti. Ki a daningighti a donkiba itir danganimin gun ga mikimam.” **9** (Fomira, Godin akam inigha izir gumaziba, Israelia kamaghin me dibori, “Kukunir gumaziba.” Eghti gumazitaba bizitam bagh Godin azangsighsi, kamaghin mikim suam, “E kukunir gumazimin ganasa.” Kamaghin amizi, Sol kukunir gumazim bagha azai.) **10** Ezi Sol

kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Bar dera. Ni izi ga mangam.” Egha aning nguibar ekia Godin ingangarir gumazim itimin zui. **11** Aning nguibar mighsiar dozim itimin ghuavanadir dughiamin, guivir igiar maba dipam tuasa izima aning men azai, “Kukunir gumazim nguibar ekiamin iti, o puvati?” **12** Ezi guivir igiaba kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, “Are. Kukunir gumazim iti. Gumazamiziba datirighin, Godin ziam fer danganimin ofa damuasa, kamaghin amizi, a datirighira nguibar ekiamin ize. Gua zuamira mangi. **13** Gua nguibar ekiamin aven mangi an apigham. A nguibar ekiamin aven ikiavira iti, a tighar Godin ziam fer danganimin mangam. A gumazamiziba ko Godin ziam fer danganimin iki me ko damam. A faragh otoghiva deragh ofa damusi Godin azaraghti, me gin damam. Kamaghin amizi, gua zuamira mangiva a batogh.” **14** Guivir igiaba mikemegha givazima, Sol uan ingangarir gumazim ko nguibar ekiamin zui. Aning divazir kamin tiar akamin aven ghua garima, kukunir gumazir kam men boroghin izi. Kukunir gumazir kam, kar Samuel, a nguibar ekiamin azenan mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangasa. **15** Boghinaron mizaraghara Sol tighar izamin dughiamin, Ikiavira Itir God faragha kamaghin Samuel migei, **16** “Gurumin dughiar kamra, ki Benjaminin anabamin gumazitam amadaghti a izam. Eghti ni borem isi an dapanim gingegh, kar ababanir a Israelian gumazamizibar atrivimin ikiamim. Ki Filistiabar gari, me osimtizir ekiam ko mizazim Israelia ganidima, me uarir akurvaghasa nan ingarava arai. Eghti gumazir kam men akuragh

Filistiabar gavgavimîn ua me iniam.” **17** Amimzaraghan Samuel Solin api, ezi Ikiavira Itir God a migei, “A mara, ki boghinaron gumazir mam baghavira ni mikeme. A nan gumazamiziba bar me gativagham.” **18** Ezi Sol nguibar ekiamin tiar akamin Samuel batogha kamaghin an azara, “Kukunir gumazimin dipenim managhira iti? Ni na mikimam o?” **19** Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ki uabi ki kukunir gumazim. Gua faragh Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangi, egh gua datirighin na ko damam. Ki gurum mizaraghara, bizir ni ifongezibar gun ni mikimam, egh ni amadaghti ni uamategh mangam. **20** Ki fo, ian donkiba 3plan dughiar givazibar ovenge, ezi ni da bagh osiman marki. Me da batogha gifa. Ezi ni oragh. Israelian gumazamiziba, me bar tinara gifonge? Me ni ko nin afeziamin adarazira bar me gifonge. Bar guizbangira!” **21** Ezi Sol kamaghin Samuel migei, “Ki Benjaminin anabamin gumazir mam. Ezi Israelian anababar tongin, a bar anabar muziarim. Ezi nan afeziamin ikizim, e Benjaminin anabamin tongin ziaba puvati. Ezi ni tizim bagha migirigiar kamin na gami?” **22** Sol mikemegha givazi, Samuel a ko an ingangarir gumazim inigha, me dipenimin aven apir danganimin ghue. Samuel faragha 30plan gumazibar diazima, me izegha damasa apiagha gifa. Ezi Samuel Sol mikemezi a uan ingangarir gumazim ko, aning dabirabir dakozir faraghavira itim gapera. **23** Ezi Samuel isair gumazim migei, “Asizir tuzir ki ni ganingizim, ni a inigh izi.” **24** Ezi isair gumazim asizir suer tuzir aghuiba itim asigha pin anakagha ghua Solin guamin aneti. Ezi Samuel ghaze, “Ni gan, kar asizir ni

bagha atizim, ni anemi. God faragha na migia ghaze, ni datirighin e ko isar kamin iki damam, ezi ki gumazir kabar diagha, asizir kam ni bagha aneti. Kamaghin amizi, ni anemi.” Ezi Sol dughiar kamin Samuel koma api. **25** Egha me gin ofa gamir dakozim ategha nguibar ekiamin uaghiri. Egha Samuel Sol inigha uan dipenimin aven ghugha, dipenimin avughsir danganimin ikia Sol ko migei. Egha me ghuriamin dakuasava Sol bagha misiam akirizi, an akui. **26** Ezi Samuel bar mizaraghara oseghe avughsir danganimin Solin dia ghaze, “Ni dikafigh. Ki ni amadaghtima ni uan nguibamin mangam.” Ezi Samuel dikavigha izaghira a ko tuavimin zuima, Solin ingangarir gumazim uaghan aning ko zui. **27** Me nguibar ekiamin mitaghniamin boroghin ghua, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni uan ingangarir gumazim amadaghtima a faragh mangi. Eghti ni tong na ko ikiti, ki God mikemezir migirigiabar gun ni mikimam. Ezi an ingangarir gumazim faragha ghu.”

10 Egha Samuel olivin boreme itir misevir dozim inigha, an dapanim gingegha an tore. Egha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ginabagha ghaze, Ni nan gumazamiziba, Israelian atrivimin ikiam. Ni me gativagh men akurvagh me okarizir apanibar gavgavim da ua me iniam. Eghti ababanir tam, nin akakagh suam, Ikiavira Itir God, ua bagha inabazir gumazamizibagh ativaghasa, ni ginaba. Ni datirighin ababanir kamin ganam. **2** Ni na ategh mangiva, Benjaminin nguazimin mitaghniamin, Selsan nguibamin, me Resel afazir dagiar mozimin boroghin gumazir pumuning batogham. Eghti aning donkin ni

ruiagha aruibar gun ni mikim suam, me dar api, ezi
 nin afeziam dagh nighnizir puvati, a ni ginighnigha
 azangsighavira ikia ghaze, ki manmaghin uan otarim
 damuam. **3** “Egh ni tuavimin mangi, Taborin nguibamin
 itir temer ekiamin otogham. Eghti gumazir 3pla Ikiavira
 Itir God bagh ofa damusi Betelin mangisi izi temer
 kamin ni batogham. Men faraghavira izamim, a memen
 3pla inigh izam, eghti tav bretin 3pla inigh izam, eghti
 abuananam wainin dipam aven itir memen inimin
 isamizir misevim inigh izam. **4** Gumazir kaba dughiam ni
 daningiva bretin pumuning ni daningam, eghti ni aning
 inigh. **5** “Eghti ni Ikiavira Itir Godin mighsiamin Gibean
 nguibamin mangi ganti, Filistiabar midorozir gumaziba
 danganir kamin ikiam. Egh ni nguibar ekiamin miriamin
 mangi, Godin akam inigha izir gumazir okoruamin ganti,
 me Godin ziam fer danganim ategh izighiram. Men tarazi
 faragh mangi gitaba ko tambarinbav soghiva marvibagh
 iviam. Eghti tarazi Godin akam pamtem an gun mikimiva
 dimiva ighi izam. **6** Eghti Ikiavira Itir Godin Duam zuamira
 ni gizivaghti, ni Ikiavira Itir Godin akam inigha izir
 gumaziba ko Godin akam pamtem an gun mikimiva ighi
 izam. Egh ni igharagha garir gumazimin otogham. **7**
 Bizir kaba ni bativti, God ni ko ikiam. Kamagh amizi,
 ni damuasa nighnizir biziba ni dar amu. **8** “Ni faragh
 Gilgalin mangi, 7plan dughia bar iki na mizuam, eghti ki
 izi ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran
 ikiamin ofabar amuam. Egh ki ni damuamin bizibar, gun
 ni mikimti, ni dar amuam.” **9** Ezi Sol Samuel ategha
 raghirigha, mangasava amir dughiamin, God navir igiam

Sol gati. Ezi bizir Samuel mikemeziba dughiar kamra bar a batifi. **10** Ezi Sol uan ingarir gumazim ko Gibean otozi, Godin akam inigha izir gumazir okoruar mam a bato. Bar zuamira Godin Duam a gizivazi, a me koma Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazimin min diava Godin akam pamtem an gun migia ighiagha rui. **11** Ezi gumazamizir fomira a gifoziba, kamaghin an gara uarir azangsisi, “Bizir tizim Kisin otarim Sol bato? A ti uaghan Godin akabar gun migeir gumazim, o?” **12** Ezi kagh itir gumazir mam kamaghin azai, ni manmaghin nighnisi, “Godin akabar gun migeir gumazir kaba, men afeziaba manmaghin garir gumaziba? Ezi azangsizir kam ikiavira ikia ghu datirighin aghuzir migirigiamin min oto: ‘Sol ti guizbangira Godin akam inigha izir gumazibar tongin iti, o?’” **13** Ezi Sol Godin akamin gun mikemegha givagha, Godin ziam fer danganimin ghuavanabo. **14** Ezi Solin afeziar dozim, a Sol uan ingangarir gumazim ko aningin azara, “Gua managh ghugha izi?” Ezi Sol ghaze, “Ga donkiba buriasa ghua dar apizir puvatigha, maghira Samuel bagha ghu.” **15** Ezi Solin afeziar dozim ghaze, “Ga uaning, ni na mikim, Samuel tizibar ni mikeme?” **16** Ezi Sol a migia ghaze, “A kamaghin ga mikeme, gumazir maba donkiba bato.” Egha Sol atrivimin ikiasa Samuel a ginabazir bizimin gun uan afeziar dozimin mikezir puvati. **17** Ezi Samuel Israelian gumazamiziba bar men diazi, me iza Ikiavira Itir Godin damazimin Mispan nguibar ekiamin uari akufa. **18** Me uari akuvagha givazi, a kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God a Israelian God, a ghaze, a Isipin ia inigha ian akua kagh ize. A Isipia ko gumazamizir

igharazir pazavira ia gamibar, dafaribar ua ia ini. **19** Ezi ia dughiar kurabar aven itima Godin ian akurazir kam, ia datirighin akirim ragha a gasara. Egha ia kamaghin a migei, ia kamaghsua, an atrivitam ia daningam. Kamaghin amizi, ia datirighin izi uan anababa ko ikizibar Ikiavira Itir Godin damazimin tuifigh, eghti a ia bagh atrivitam amisivam.” **20** Egha Samuel Israelian anababa vaghvagha bar me inigha iza, satu gikarangiva Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamin arazim gamua, egha Benjaminin anabam amisefe. **21** Egha Samuel Benjaminin anabamin itir ikiziba inigha iza, vaghvagha men ikiziba gara satu gikararava, Matrin ikizim amisefe, egha Matrin ikizim bagha, satu gikararava, Sol amisefe, a Kisin otarim. Ezi me a buriava an apizir puvati. **22** Kamaghin amizima me ua Ikiavira Itir Godin azara, “Gumazir kam, a kagh izava otoz, o puvati?” Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Are, a muna bizir pozir ekiabar tongin modo.” **23** Me akar kam baregha ivemara ghua Sol inigha iza uarir tongin anetizi, a uan suemningin tugha me gafiragha bar ruara. **24** Ezi Samuel gumamazizibav gei, “Ia gumazir kamin gan, kar gumazir Ikiavira Itir God inabazim. Tav uam en tongin an min itir puvati.” Ezi gumamaziziba bar pamtemin dia ghaze, “A en atrivim, a dughiar ruarimin ikiamin atrivim!” **25** Ezi gumamaziziba uan atrivim damuamin araziba ko atrivim uabi damuamin araziba, Samuel adar gun me migei, egha akinafarimin da osiri. Egha akinafarim isa Ikiavira Itir Godin Purirpenimin Godin damazimin aneti. Egha gumamaziziba bar me amadazima, me uamategha uan nguibabar ghue. **26** Ezi Sol uaghan uan nguibam

Gibeon ghu. Ezi midorozir gumazir gavgavir maba, God men navibagh irazi, me uaghan Solin gin ghue. **27** Ezi gumazir akaba batozir maba kamaghin migia ghaze, “Gumazir kam manmaghin en akuragham?” Egha me bar Solin aghuagha, bizir aghuitaba a daningan aghua. Ezi Sol akatam me ikarazir puvati.

11 Ezi Amonian Atrivim Nahas, gin uan midorozir gumaziba inigha Israelin itir Distrik Gileatin aven ize. Nahasin midorozir gumaziba Jabesin nguibar ekiam koro, kamagh amizima Jabesin gumazamiziba kamaghin a migei, “Ni migirigiatam e ko anekirighti, e nin apengan ikiam.” **2** Ezi Nahas kamaghin migei, “Tuavir bar vamira ki ia ko akam akiram. Ia Jabesin itir darasi, ki bar ian damazir agharir guvimin itiba asigham, eghti arazir kam aghumsizim ia ko Israelian igharaziba bar me daningam.” **3** Ezi Jabesin gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin Nahas migei, “Ni dughiar 7pla e danighti, e gumazitaba amadaghti me Israelian ikiziba bar men azaraghtima, me ti izi en akuragham. Eghti gumazir en akurvaghamiba puvatighti, e uari isi ni daningiva nin apengan ikiam.” **4** Ezi akam inigha zuir gumaziba ghua Gibeon nguibar ekiamin oto, kar Solin nguibar ekia a itim. Egha me, me gegharima, gumazamiziba bar puvirama azi. **5** Dughiar kamin Sol uan obarir azenimin ingarigha givagha, bulmakaun azenimin ingariziba inigha iza, gumazamizibar azirakam barasi. A nguibamin izegha givagha men azai, “Ia tizim bagha bar moghirama azi?” Ezi me Jabesia amadazir akaba bar dar gun a geghari. **6** Sol akar kaba baregha givazi, Godin Duam zuamira a

gizivagha pamtemin an ingarima, an atara navim bar
 osemi. 7 Egha a bulmakaun pumuning inigha aning
 misuegha, aningin asizir tuziba aghoregha, asizir tuzir
 kaba isava gumazir migirigiaba inigha izibagh aningi.
 Egha a kamaghin me migei, ia asizir tuzir kaba inigh
 mangi Israelian gumazamizibar ikiziba bar men akakagh.
 Egha akar kam akunasa me migei, "Gumazir manam Sol ko
 Samuelin akuragh Amonia misueghan koghti, Sol gumazir
 kamin bulmakaubav sueghiva, asizir tuzir kabar min dar
 ghoram." Gumazamiziba akar kam baregha givazi, Ikiavira
 Itir God me gamizima me bar atiatigha dikavigha izi. Me
 bar navir vamiran ikia, uari akuvagha, gumazir gavgavir
 mamin min otogha izi. 8 Egha Sol gumaziba bar me
 mikemezima, me Besekin nguibar ekiamin uari akuvazi,
 a Israelia diborima me 300,000in midorozir gumaziba,
 ezi Judan midorozir gumazibar dibobonim 30,000. 9
 Ezi midorozir gumazir kaba, kamaghin Jabesian akam
 inigha izir gumazibav gei, "Ia ua Jabesin mangi kamaghin
 uan gumazamizibav mikim: E gurumin aruemin, izi ian
 akuragh ian apanibar gintigham." Ezi Jabesian akam
 inigha izir gumazir kaba ghua akar kamin gun uan
 gumazamizibav geima, me oregha bar akonge. 10 Egha me
 Nahas migei, "E gurumin ni bagh izam, ni bizir tizimin e
 damusi ni a damu." 11 Bar mizaraghara aminim tighar
 tiam, Sol uan midorozir gumaziba ikizir 3plan me abiki,
 ezi aminim itima me ivemara ghua Amonia misosi. Me
 puvira men aviribav sozima me ariaghira ghua aruer
 arizimin tu. Ezi Amonian gumazir ariaghirezir puvatizir
 varazira, me tintinibar aregha vaghvagha iti. 12 Ezi

Israelia gin kamaghin Samuelin azara, “En akar gumazir manaba ghaze, Sol en atrivimin ikian kogham? Ni en mikemeghtima, e me misueghtima me arimighiregham.”

13 Ezi Sol men akam baregha kamaghin me migei, “Puvati. Dughiar kamra, Ikiavira Itir God e Israelia a en apanibar agharimin e ini. Kamaghin amizi, e dughiar kamin uan akar gumazitam misueghti an aremeghan kogham.” **14** Sol mikemegha givazi, Samuel kamaghin gumazamizibav gei, “E Gilgalin nguibar ekiamin mangi uam akam akirigh kamaghin mikim suam, Sol en atrivimin ikivira ikiam.”

15 Kamaghin amizi, me bar Gilgalin ghuegha, Ikiavira Itir Godin damazimin me kamaghin akam akira ghaze, “Sol a en atrivim.” Egha me Godin damazimin ikia God ko navir vamiran ikiasa ofabagh ami. Ezi Sol Israelia ko, me bizir kam bagha bar akonge.

12 Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei, “Ia oragh, ia bizir aviriba bagha nan azangsizima, ki ia baregha, atrivir mam ia gativaghasa ia ganingi. **2** Ia gan! Atrivir kam, nan danganim inigh ia isi tuavir aghuimin ia amangam. Ki uabi ghurigha dapanir arizir ghurghuriba na batifi, ezi nan otariba ekeveghe ia ko iti. Ki fomira uan igiamra ikia ian gumazir dapanimin ikia iza datirighin tu. **3** Ki uabi kir kara. Ia bar deragha nan arazibagh fo. Ki arazir kuratam ia damighti, ia Ikiavira Itir God ko atrivir a ia bagha inabazimin damazimin, nan gun mikim. Ki ti gumazitamin bulmakaun tam o donkin tam ini, o? Ki ti tav gifaragha an biziba okeme, o? Ki ti tav pazava a gami, a? Ki ti gumazitamin amamangatizi, a modogha dagiabar na givezegha, na gakaghorima ki kotiaba paza

dar suisi, a? Ki arazir katam damighti, ia na mikemeghti, ki anekirigh uam a ikarvaghham.” 4 Ezi gumazamiziba kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ni bizitam e gifarava, e gekuava arazir kuratamin e gamizir puvati. Egħa gumazitam ataghizi, an akar isingtizibar ni migeima, ni dar gin zuir puvati.” 5 Kamaghin amizi Samuel ghaze, “A dera. Ikiavira Itir God ko a misevezir atrivim ian akar kam baregha gifa, egħa fo ia nan dafarimin arazir kuratamin apizir puvati.” Ezi me ghaze, “Guizbangira. Ikiavira Itir God fogħa gifa.” 6 Egħa Samuel ua kamaghin me migia ghaze, “Are, Ikiavira Itir God fogħa gifa. A fomira Moses ko Aron amisefe, egħa ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan kagh ize. 7 Kamaghin amizi, ia deragh kuariba arigh oragh, ki kamaghin ia geghanasa, dughiar aviriba Ikiavira Itir God ingangarir aghuibagh amua ia ko, ian inazir afeziabar akurvaki. 8 Ian ovavim Jekop uan adarazi ko me ghua Isipin iti, ezi Isipin itir gumaziba arazir kurabar me gami, ezi me uarir akurvagħasa Ikiavira Itir God migiava araima, a me bagħa Moses ko Aron amadazi, aning Isipin ian ovaviba inigha azenan iza kagh me ati. 9 Ezi me Ikiavira Itir God, men God, me a gin amada. Kamaghin amizi, a Hasorin nguibar ekiamin midorozir gumazibar dapanim Sisera ataghizi, a iza me misosi. Ezi dughiar igharazimin, God Filistiaba ataghizi me iza me misosi. Ezi dughiar igharazimin, a Moapian atrivim ataghizi, a iza me misogħa me abini. 10 Kamaghin amizi, ian ovaviba pamtemin dia, kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘O Ikiavira Itir God, e akirim ni gasaragħa aser Balba ko aser amizim Astarten ziam

fe. Kamaghin amizi, e arazir kuram gamigha gifa. Ni datirighin en apanibar agharimin e iniasa, e ua nin azangsis, eghti e ni baghvira iki nin ziamra fam.’ **11** “Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men migirigiam baregha, Israelia bagha Gideon ko Bedan, Jepta ko ki uabi Samuel, a men akurvaghasa e amada. Guizbangira, e gumazir dapaniba bar moghira ian apanibar agharibar ia ini, ezi ia Israelia deraghavira iti. **12** “Dughiar kaba bar, Ikiavira Itir God, ian God, a uabira ian atrivimin ti. Egha ia garima, Amonian Atrivim Nahas iza ia ko misoghasa. Ia Ikiavira Itir God ian atrivimin ikiasa ia ifongezir puvati, egha ia kamaghin na migei, ‘Marki, Ni e bagh atrivitam amisivasa e ifonge.’ **13** “Ia gan! Ian atrivir ia inabazimra kara, ia a bagha azarazi, Ikiavira Itir God a isa ia ganingi! **14** Ia Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. Egh ia an ziam fiva an akaba baragh, ia uan atrivim ko ia bar, an Akar Gavgaviba zurara dar gin mangi, eghti God dabirabir aghuim ia daningam. **15** Eghti ia oraghan kogh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batueghti, Ikiavira Itir God uan gavgavimin, ia ko ian atrivim sara puv ia damigham. **16** Ia oragh. Ia tugh gavgavighi, Ikiavira Itir God bizir bar ekiatam damighi ia an ganam. **17** Ia fo, kar witin ovizir aniziba aghoramin dughiam, ezi kar amozimin dughiam puvati. Ki datirighin Ikiavira Itir God ko mikimti, an ararim ko amozim damuti, ararim dagaraghti, amozim arigham. Eghti ia ganigh fogh suam, ia arazir bar kuramin Ikiavira Itir Godin damazimin a gamigha, uari bagh atrivitam amisivasa an azara.” **18** Ezi dughiar kamra, Samuel Ikiavira Itir God ko migeima,

an ararim ko amozim amadazi, ararim dagarazi amozim maghıram ariki. Ezi gumamaziziba bizir kamin ganigha Samuel ko Ikiavira Itir Godin atiatingi. **19** Kamaghın amizima, gumamaziziba Samuel migei, “E uari, gumazir aruam, e nın ingangarir gumamaziziba, e kamaghsua, nı e bagh Ikiavira Itir God, nın God, a en apangkuvighsi a mikim, eghti e ovengan kogham. E fo, e arazir kurar aviribagh ami, e datirighın fo, e arazir kurar igharazir mam gamua, uari bagha atrivim amisivasa nın azara.” **20** Ezi Samuel kamaghın me ikaragha ghaze, “Ia atiatingan marki. Guizbangira ia arazir kuram gamigha gifa. Egh ia bar akirim ragh Ikiavira Itir God gasan markiam. Ia guizbangira an gın mangiva, uan navir averiabar, bar moghira an ziam fı an ingangarim damusi gavgafigh. **21** Egh ia gavgaviba puvatizir asebar gın mangan marki. Da guizbangira pura bizir kiniba, eghti osimtizibar dughiabar me ian akuragh ua ia inighan kogham. Bar puvatigham. **22** Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ifongiamra, a ia ginabazi ia an gumamazizibar otifi. A uan ziar ekiam ginighnigh, egh akirim ragh ia gasaraghan kogham. **23** Ia deraghvira ikisi, kirara God ko mikimamin ingangarim iti. Ki God ko migeir arazim ategham, mar ki arazir kuramin Ikiavira Itir God gami. Ki arazir aghuiba ko voroghira zuir tuavibar ian sure damuti, ia dar gın mangi. **24** Ia bizir bar ekier Ikiavira Itir God ian akurvagha ia gamizibagh nighnigh, egh zurara an atiating an apengan iki. Ia uan navir averiabar aven guizbangira an gın mangi an ziam fiva, an ingangarim damusi gavgafigh. **25** Egh ia arazir

kurabar amuvira ikiti, Ikiavira Itir God ia ko ian atrivim adugh ia avigh ia makunigham.”

13 Sol bar uan igiamra ikiava atrivimin oto. Ezi azenir pumuning givazima, bizir kam oto. **2** Dughiar kamin Sol ua bagha 3,000pla Israelian midorozir gumaziba amiseveghe, igharaziba amadazima me ua nguibabar ghue. A midorozir gumazir kabar tongin, 2,000pla inizi, me a ko Mikmasin nguibar ekiamin iti, a Betelin nguibamin boroghin mighsiar dozibar iti. Egha a uaghan midorozir gumazir 1,000pla amadazi, me an otarim Jonatan ko, me Benjaminin anabamin nguazimin aven, Gibeon nguibar ekiamin iti. **3** Egha Jonatan uan midorozir gumaziba ko, me Geban nguibamin averpenibar itir Filistian midorozir gumazibav sogha me abini. Ezi Filistian igharaz darazi me arazir kamin akam baregha puvira Israelian atari. Ezi Sol bizir kam bagha gumaziba amadazi, me Israelian ikiziba bar dar ghua sighbagh ivia, midorozimin uabin akurvaghasa gumazibar dei. **4** Gumazir kaba kamaghin me migei, “Sol Filistian midorozir gumazibar okoruar mam abira, kamaghin amizi Filistiaba datirighin bar Israelian apanim gami.” Ezi gumaziba akar kam baregha iza Gilgalin nguibar ekiamin Sol ko uari akufa. **5** Dughiar kamin Filistian aviriba iza Israelia misoghasa uari akufi. Me 3,000plan misoghamin karisba ko 6,000plan midorozir gumazir hoziabar dapiamba iti. Men midorozir gumaziba bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Midorozir gumazir kaba Mikmasin nguibar ekiamin ghua me averpenibar ingarigha dar iti, Mikmas a Betavenin nguibar ekiamin boroghin, aruem anadi naghin iti. **6** Filistiaba ko Israelia

uariv sosi. Ezi Filistiaba bar pamtemin misozima, Israelia
 uarir gari me midorozim gafiraghan kogham. Kamaghin
 amizima, Israelian marazi ghua nguazir toribar aven
 ghue, ezi marazi benir epariabar aven monge, ezi marazi
 mighsiamin dagiar toribar aven monge, ezi marazi dagiar
 ekiabar tizibar monge, ezi marazi mozir dipabar aven,
 dar akiribar monge. **7** Ezi marazi Jordanin Fanemin
 vongin otogha Gat ko Gileatin nguazimin vongin ghue.
 Sol Israelian gin midorozim bagha ghuzir puvati. Samuel
 faragha 7plan dughiabar Gilgalin uabin mizuamasa a
 mikeme. Kamaghin amizi, a Gilgalin ikia a mizuai. Ezi
 gumazamizir a ko itiba me kamaghin oraki, Filistiaba
 midorozimin Israelia abini, ezi me bar atiatingi. Ezi 7plan
 dughiaba givazi Samuel izezir puvati. Ezi gumazamizir
 maba uari amikirvagha Sol ataghiragha tintinibar zui. **9**
 Ezi Sol kamaghin me migei, “Ia ofan bar isia mighirim ko
 God ko navir vamiran ikiamin ofaba inigh na bagh izi.” Me
 da inigha izezi, a da inigha ofa damuasa avimin bar ada
 tue. **10** Men ofan arazaraziba givazima, Samuel izav oto.
 Ezi Sol ofa gamir dakozim ategha azenan ghua, dughiam
 a ganiga ghaze, “Aruer arizir aghuim.” **11** Ezi Samuel
 kamaghin Solin azara, “Ni tizim gami?” Ezi Sol kamaghin
 a migei, “Ki gumazamizibar garima me na ataghirasi. Ezi
 ki ni mikemezi moghin ni mizuaima, ni izezir puvati. Ezi
 ki Filistiabar garima me Mikmasin uari bagha averpenibar
 ingari. **12** Ki kamaghin nighnisi, Filistiaba izi Gilgalin
 kagh e ko misogham. Ezi ki navir aghuim Ikiavira Itir God
 daningasa bizitam gamizir puvati. Kamaghin amizi ki
 ghaze, ki ofan bar isi mighiramibar amuam.” **13** Ezi Samuel

kamaghin a migei, “Arazir ni amizir kam bar onganigha derazir puvati. Ni Ikiavira Itir God, nin God, ni ganingizir Akar Gavgaviba ni dar gin zuir puvati. Ni ti an akabar gin ghuai, a ni ko nin ovavir boriba ataghizi, ia zurara Israelia gativagha ikiai. **14** Kamaghin amizi, ni datirighin dughiar ruarimin atrivimin ikian kogham. Ni Ikiavira Itir Godin akabar gin zuir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir aghuir mam ginaba, gumazir a bar ifongezim, a bar bizir God ifongezibar amuam. A God ifongezir arazibar gin zuir gumazim. Eghti a Godin gumazamizibar atrivimin ikiam.” **15** Samuel mikemegha givagha Gilgal ategha nguibar igharazimin ghu. Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibeon ghu. Ezi Gilgalin itir gumazamiziba me bar an gin zui. Gibeon nguibam, a Benjaminin anabamin nguazimin iti. Me otivigha givagha, Sol uan midorozir gumazir a ko itiba medima, men dibobonim 600in boroghin ghu. **16** Egha Sol uan otarim Jonatan ko, uan midorozir gumaziba ko, me ghua Benjaminin nguazim itir Geban nguibar ekiamin iti. Ezi Filistiaba Mikmasin uan averpenibar iti. **17** Filistiabar midorozir gumaziba 3plan okoruabar uarir tuiragha ghua Israelia ko misosi. Okoruar mam notin amadaghan Sualin Distrighin aven, Ofran nguibar ekiamin ghu. **18** Ezi okoruar mam aruem uaghiri naghin, Bethoronin nguibar ekiamin ghu. Ezi okoruar igharazim aruem anadir danganimin amadaghan ghu, kar gumazamiziba puvatizir danganim bagha zuir tuavim, ni mighsiar kamin zuir tuavimin mavanang beragh, munagh Afiar Atiaba Itir Danganir Zarimin ganam. **19** Dughiar kamin kantri

Israelin gumazitam ainin bizitamin ingarizir puvati. Filistiaba faragha kamaghin nighnisi, Hibrui midorozir sababa ko afuzibar ingaran e aghua. Nighnizir kam bangin Filistiaba me ainin bizibar ingaran Israelian anogoroke. **20** Kamaghin amizi, Israelia bar Filistiaba bagha zuima, me me bagha afaviba ko ainin nguazim abighamba ko sobiaba ko sabar ikiziriziba amine. **21** Israelia zurara ingangarir kam bagha me givesi. Nguazim abighamin afaviba, ko sobiaba ko nguazim abighamin ainin igharagha gariba koma, bulmakaubar agintighamin afuzir muziariba, bizir kaba bar, da aminamin ivezim bar pin ko. **22** Kamaghin amizi, midorozibar dughiabar, Sol ko Jonatan aningra midorozir afuziba ko midorozir sababa iti, ezi Israelia bar puvati. **23** Dughiar kamin Filistiaba midorozir gumazir maba amadazi, me ghua Mikmasin boroghin mighsiar akirimningin tizimin zuir tuavim asigha iti.

14 Dughiar mam givazima, Solin otarim Jonatan kamaghin uan midorozir gumazir igiar, an midorozir afuziba ko oramin suizimin migia ghaze, “Ga vongin Filistiaba itir averpenibar mangam.” Egha Jonatan uan afeziam mikemezir puvati. **2** Dughiar kamin, Sol uan purirpenim Mikronin nguibar ekiamin boroghin, temer pomigranetin povimin an ingarigha an iti, a Gibeian boroghin iti. Ezi 600plan midorozir gumaziba a ko iti. **3** Ezi ofa gamir gumazim Ahiya, a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar azenan azuim atera, men tongin iti. Ahiya, a Ahitupin otarim, ezi Ahitup, a Ikabotin aveghbuam, egha aning Finiasin otarimning. Finias a Elin otarim, a fomira Silon, Ikiavira Itir Godin ofa

gamir gumazim. Ezi Jonatan ghugha gifa, ezi Solin midorozir gumaziba kamaghin fozir puvati, Jonatan ghu. **4** Jonatan uan namakam ko, Filistiaba averpenibar ingarizir tuavimin ghua, mighsiamin itir akirir pumuningin tizimin itir tuavimin zui. Danganir kam, dagiar davarir dafar pumuning iti, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi mamin ziam Boses, ezi igharazim Sene. **5** Dagiar davarir mam notin amadaghan Mikmasin nguibar ekiamin itima, mam vongin sautin amadaghan Geban nguibar ekiamin iti. **6** Ezi Jonatan dagiar davarir danganir kamin otogha kamaghin uan namakam migei, “Aria, ga vongin mangiva Filistian Ikiavira Itir God gifozir puvatizir gumaziba, me uan mikarzir mogomebar iniba aghorir puvati, ga me itir danganimin aven mangam. Ikiavira Itir God, ti gan akuraghti, ga me abiragham. Ikiavira Itir God midorozimin apaniba abinasava, gumazir aviribagh nighnzir puvati. Ga uaningra deragham.” **7** Ezi an namakam kamaghin a ikaragha ghaze, “A dera. Ni tizim damusi ni purama a damu. Ki navir vamira ni ko iti.” **8** Ezi Jonatan kamaghin a migei, “Bar dera. Ga datirighin vongin mangiva, uaning isi Filistiabar akaghti, me gan ganam. **9** Eghti me uarir mizuamsi ga mikimti, ga danganir kamra tughiv ikiam. Ga me bagh mangan kogham. **10** Egh me suam, ‘Gua izi,’ eghti ga me bagh mangam. Ga arazir kamin ganigh fogh suam, Ikiavira Itir God, gan akuraghti, ga me abinam.” **11** Kamaghin amizi, aning uaning isa Filistiabar akazi, me aningin gani. Eggha kamaghin migei, “Ia munagh gan. Hibruian gumazir maba muna izi, me dagiar torir me aven modibar aven ikegha, azenim giregha izi.” **12** Ezi

Filistiabar midorozir gumaziba, Jonatan uan namakam ko aningın dia ghaze, “Oi, gua kagh anang. E bizitam guan akakaghasa.” Ezi Jonatan migirigiar kam baregha kamagh uan namakam migei, “Ni nan gin izi ga mangam. Ga datirighin fo, Ikiavira Itir God me isa Israelia en agharim gatigha gifa.” **13** Egha Jonatan dagiar davarir kurar kamin ghua uan dafarimningin ua bagha suigha, suemningin iruemin ghuanadi moghin an bira ghuavanadi, ezi an namakam kamaghira an gin ghuavanabo. Ezi Jonatan Filistian maba misozima, me daighirima, an namakam an gin iza midorozir sabamin me aghori me bar ariaghiri. **14** Ezi faragha otozir midorozir kamin, Jonatan uan namakam ko 20plan gumazibav soghezi me ariaghire. Midorozir kam, danganir dozir mamin oto. **15** Ezi Filistian midorozir gumazir uan averpenibar itiba ko, midorozir gumazir nguibabagh arua misoziba ko, Filistian igharaziba bar, midorozir eghaghanir kam baregha nigha bar atiatingi. Ezi mikimkizim nguazimin oto. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabar nighnizibagh amizi da ikuvizi me tintinibar are. **16** Dughiar kamin, midorozir gumazir Sol Gibeian nguibar ekiamin ganasa miseveziba, me ghua saghon mar garima, Filistiabar gumaziba onganizi moghin tintinibar ivemaragha arui. **17** Me ghua Sol mikemezi, Sol nighnigha ghaze an midorozir gumazitaba ti ghua Filistiabav soghama. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, “Ia midorozir gumaziba dipon egh fogham te itir puvati.” Ezi me kamaghin amigha fo, Jonatan ko an namakar an afuzim ko midorozir biziba aterim itir puvati. **18** Dughiar kamin, Godin Boksiam Gibeian Israelia ko iti.

Ezi Sol, ofa gamir gumazim Ahiya mikemeghti, a mangi Boksiam inigh izam, eghti me Godin ifongiam bagh an azangsigham. **19** Sol ofa gamir gumazir kamin miaviara itima, Filistiaba pamtemin dia, tintinibar uan averpenibar ikia ivemaragha arui, mati gumazir onganiba. Ezi Sol me baregha ofa gamir gumazim migia ghaze, “Marki. Ni Boksiam ategh e misoghsi mangam.” **20** Egha Sol uan midorozir gumaziba ko dia ivemara ghua Filistiabav sosi. Me garima, Filistiaba bar onganigha tintinibar uan akar gumazibara misosi. **21** Hibrun marazi faragha ghua Filistian midorozir gumazibar akurvagha men tongin iti, egha uaghan men averpenibar iti. Me datirighin Filistiaba ategha Sol ko Jonatan bagha izegha, uan akar gumaziba Israelian akuragha misosi. **22** Israelian marazi, Efraimin mighsiar dozibar muela iti, egha me kamaghin oraki, Filistiaba are. Kamaghin amizima me iza Sol ko Jonatanin akuragha Filistiabar agira. **23** Me Filistiabar agiragha ghua Betavenin nguibar ekiam gitagha sivagha ghu. Dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me midorozimin Filistiaba abini. **24** Dughiar kamin Sol akar gavgavim Israelia mikeme. A kamaghin migei, “Ki datirighira uan apanibar osimtiziba ikaragh mizazim me gasam. Kamaghin amizi, ia datirighin daghetam aman kogh mangi guaratizimin tugh. Gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigham.” Kamaghin amizi, Israelian gumazitam daghetam amezir puvatigha, mitiriam bangin amiragha gavgaviba puvati. **25** Egha me ghua ruarir mamin otogha garima, hanin mikonir dafar mam nguazimin itima, hanin bar avirim an aven iti. **26** Me fo, Sol akar

gavgavim me ganingizi me atiatigha, hanibar gara tam amezir puvati. **27** Ezi Jonatan kamaghin oraghizir puvati, an afeziam daghebar aman uan midorozir gumazibar anogoroke. Egha a suigha aruir aghorimin ruaghatevimin hani garugha aneme. An amegha givagha zuamira ua gavgavim ini. **28** Ezi gumazir mam kamaghin Jonatan migei, “Nin afeziam dughiar kamin daghebar aman en anogoroke, kamaghin amizi e mitiriam bangin amira. A pamtemin kamaghin e migei, gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigham.” **29** Ezi Jonatan kamaghin gumazir kam migei, “Nan afeziamin akar kam, osimtizim isa en nguazir kamin itir gumazibagh aningi. Ia nan gan. Ki hanin bar muziarim amegha ua gavgavim ini. **30** E uan apaniba da inizir dagher kaba ameghai, egha gavgavim inighai. E Filistian mabav soke, egha e ti daghetaba amegha gavgavigha, Filistian bar avirir tabar misueghai.” **31** Dughiar kamin, Israelia Mikmasin nguibar ekiamin apanibav sogha ghua, Aijalonin nguibar ekiamin tu. Kamaghin amizi, mitiriam bar puvira men azima me gavgaviba puvati. **32** Aruem iraghugha givazima me ivemara ghua, sipsipba ko bulmakaun me uan apaniba da iniziba ini. Egha me zuamira pura nguazimin dav sueghava dar tuziba inigha ghuziba sara purama da api. **33** Ezi gumazir maba ghua kamaghin Sol migei, “Ni oragh. Midorozir gumaziba ghuziba itir asiziba ame, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami.” Ezi Sol akar kam baregha dia ghaze, “Amei, ia gumazir bar kuraba. Ia bar akirim God gasara.” A kamaghin gumazir akam inigha izezibav gia ghaze, “Ia dagiar ekiatam poghpogh na bagh

izi. **34** Egh ia tintinibar mangi midorozir gumazibav mikemeghti, me bulmakauba ko sipsipba inigh izi. Egh me dagiar kamin dav suegh, da tuegh kagh dar amam. Egh me ghuziba sara dar ameghan koghti, arazir kamin me lkiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gamizir puvati.” Kamaghin amizima, dimagarir kamnaghira, midorozir gumaziba bulmakauba inigha iza danganir kamra dav soke. **35** Ezi Sol dagiar kamin lkiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingari, kar ofa gamir dakozir, Sol bar faraghavira ingarizim. **36** Ezi Sol gin uan gumazibav gia ghaze, “Aria, e dimangan magiriva, Filistiabar agiragh me misogh mangiti aminim tiragham. Egh e bar me misueghti me arighireghti, e men biziba bar ada iniam.” Ezi me ghaze, “A dera, e mamaghira damuam.” Ezi ofa gamir gumazim ghaze, “E ti faraghivira lkiavira Itir Godin azaragham.” **37** Ezi Sol kamaghin Godin azara, “E mangi Filistiabav sogham o markiam? Ni en amamangatighiva, en akuraghti e me abinigham o?” Dughiar kamin God a ikarazir puvati. **38** Ezi Sol kamaghin Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia izi. E uarira uarir buri fofogham, tina arazir kuram gamizi, lkiavira Itir God en akam barazir puvati. **39** lkiavira Itir God zurara ikiava, Israelia en akurvasi, ezi an ziamin ki akar gavgavim gamua ghaze, gumazir manam arazir kurar kam gami an ovengam. Nan otarim Jonatan uaghan arazir kurar kam damigh, a uaghan ovengam.” Ezi gumazir kabar tongin gumazitam, an akam ikarazir puvati. Bar puvati. **40** Ezi Sol bar Israelia migia ghaze, “Ia bar moghira vongin munagh tuifigh, eghti ki uan otarim Jonatan ko ga vongin

kagh tugham.” Ezi me ghaze, “A dera, ni manmaghin damuasa ifonge, ni damu. E nin ifongiamin gin mangi mamaghira damuam.” **41** Ezi Sol kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, a Israelian God, “O Ikiavira Itir God, ni tizim bagha nan akaba ikarvazir puvati? Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ki uabi, o nan otarim Jonatan arazir kurar kam damighti, ni ofa gamir gumazim damighti, a Godin ifongiam gifoghsi, mangi dagiar kamningin tongin, dagiar faragha itim inigh. Egh gumazir igharazitam arazir kurar kam damighti, ni ofa gamir gumazim damighti, a mangi dagiar kamningin tongin dagiar namba 2 inigh.” Ezi God a baregha ofa gamir gumazim gamizi, a dagiar Sol ko Jonatanin ababanimin itim ini, ezi gumazamizir igharaziba puvati. **42** Ezi Sol datirighin kamaghin migei, “Ingangarir kamra, ia uam a damigh e ganika, tinara arazir kuram gami, Jonatan o ki uabi.” Ezi me kamaghin amizima dagiam Jonatan ginaba. **43** Ezi Sol Jonatanin azara, “Ni tizim gami?” Ezi Jonatan ghaze, “Ki hanin bar muziarim asadivir aghorir ki suirazimin ruaghatevimin a inigha aneme. Ezi marki, ki aremegham.” **44** Ezi Sol a migia ghaze, “Are, ni aremegham. Ni aremeghan koghti, ki Godin damazimin arazir kuram damigham, eghti God na misueghti ki aremegham.” **45** Ezi gumazamiziba kamaghin Sol migei, “Ni oragh. Jonatan Israelia en akurazi, e midorozir ekar kam gafira. A ti aremegham, a? Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni bizir kuratamin a damuan marki. God an akurazi, a bizir kam gami.” Kamagh amizi, gumazamiziba ua Jonatan inizima, Sol a misoghezi an aremezir puvati.

46 Bizir kamın gin, Sol ua Filistiabar agirazir puvati. Ezi Filistiaba uamategha uan kantrin ghue. **47** Sol Israelian atrivimin otogha givagha, uan midorozir gumaziba ko me Israelian apanir tintinimin danganibar itibav sosi. Me Moapia ko Amonia, Idomia ko Filistiaba ko Soban kantrin atrivibav sosi. Me midorozibar zurara uan apaniba mizazim me gasa me abiri. **48** Egha Sol uan midorozir gumazibar naviba fema, me pamtemin misogha uaghan Amalekia abini. Kamaghin amizi, men apaniba ua iza Israelia misozir puvati. **49** Ezi Solin otaribar kara, Jonatan, Isvi ko Malkisua. Ezi an guivimning, avenemebamin ziam, Merap, ezi an afumim Mikal. **50** Ezi Solin amuimin ziam, Ahinoam a Ahimasin guivim. Ezi Solin midorozir gumazir dapanim, an ziam Apner, a Nerin otarim. Ner a Solin afeziar dozim. **51** Ezi Solin afeziam Kis. Ezi Kis ko Ner, aning Abielin otarimning. **52** Sol atrivimin itir dughiamin, an midorozir gumaziba pamtemin Filistiabav sosi. Kamaghin amizi, a zurara gumazir gavgaviba buri. A gari, gumazir manam midorozibar atiatir puvati, an a inightima, an an midorozir gumazimin otogham.

15 Dughiar mam, Samuel kamaghin Sol migei, “Dughiar ki Israelian atrivimin ikiasa ni amisevezim, me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki kamaghin ami. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. **2** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei, ‘I’an inazir afeziaba Isip ategha azenan izir dughiamin, Amalekia pazavira me gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ivezir kuram me daningam. **3** Kamagh amizi, ni uan midorozir gumaziba inigh mangi

Amalekia ko misogh men biziba bar dagh asighasikigh. Egh gumazamiziba ko boriba, bulmakauba, sipsipba, kamelba ko donkiba bar dav sueghti, da bar arighiregh. Ia tav ateghti a ikian bar marki.” 4 Sol kamaghin oregha, uan midorozir gumazibar diazi, me iza Telemin nguibamin uari akufa. Ezi men dibobonim kamaghin zui, Judan midorozir gumaziba me 10,000, ezi Israelia 200,000. 5 Ezi Sol gin uan midorozir gumaziba inigha, Amalekian nguibar ekiamin boroghin ghue. Kar danganir dipam fomira ivemarim, a datirighin dakezi me an mongegha iti. 6 Ezi Kinia Amalekian boroghin iti. Ezi Sol akar gavgavim me bagha anemaga ghaze, “Ia Amalekia ategh mangi danganir igharazitamin iki. Puvatighi, e mangi me misoghti ia me sara arighiregham. En inazir afeziaba fomira Isip ategha azenan izir dughiamin, ian inazir afeziaba deraghavira Israelia e gami. Ki ian inazir afeziabagh nighnigha ia bagha akam amadi. Kamaghin, ia arighiram ki aghua.” Ezi Kinian gumazamiziba kamaghin oregha Amalekia ategha ghue. 7 Ezi Sol pamtem misogha Amalekia abini, a Havilan nguazimin ikegha ghua Surin gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, Isipin aruem anadi naghin tu. 8 Egha Sol Amalekian Atrivim Agakin suira. Ezi Israelia Amalekian igharaz darazi bar me misoghezi, me ariaghire. 9 Me Agakin misoghezi an aremezir puvati, egha me uaghan bulmakauba ko sipsipin aghuibav soghezir puvati. Me bulmakauba ko sipsipin kuraba ko asizir igharazir kinibav soghezi da ariaghire. 10 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Samuel migei, 11 “Ni oragh, Sol nan akaba batuegha akirim na gasara.

Ezi nan navim kamaghin mong osemi, ki Sol atrivimin ikiasa a ginaba. Bizir kam bangin nan navim derazir puvati.” Ezi Samuel akar kam baregha navim osemegha atari, egha dimagarir kamin Samuel Ikiavira Itir God ko migia an diavira itima aminim tira. **12** Bar mizaraghara Samuel dikavigha Sol bagha zui. Ezi me a migia ghaze, Sol Karmelin nguibar ekiamin ghugha, midorozim gafiragha ziar ekiam ini. Bizir kam bagha, a dagiar ababanim asara. An anesaragha givagha Gilgalin nguibar ekiamin ghu. **13** Samuel ghua Sol batogha dughiam Sol ganiga ghaze, aruer aghuim, “Samuel, Ikiavira Itir God deraghvira ni damu. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghugha gifa.” **14** Ezi Samuel a migia ghaze, “Guisi? Ezi ki tizim bagha bulmakauba ko sipsipbar arareba barasi?” **15** Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan midorozir gumaziba, Amalekia dam ada ini. Me Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, bulmakauba ko sipsipin aghuiba ini, a en God. Egha bulmakauba ko sipsipin kuraba me bar dav soke.” **16** Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ni asugh nimira iki. Ki bizir Ikiavira Itir God dimangan na mikemezimin gun ni mikimam.” Ezi Sol ghaze, “A dera, ni na mikim.” **17** Ezi Samuel kamaghin Sol migei, “Fomira ni ghaze ni pura bizim, ni Israelian anababar gumazir dapanim. Ikiavira Itir God uabi ni ginabazi, ni atrivimin oto. **18** Egha a ni amadazi ni ghua Amalekia misoke. A ghaze ni me misoghvira iki, gumazir kurar kaba bar me agifagh. **19** Ni tizim bagha Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati? Egha ni bizir tizim bagha ivemara ghua Amalekian biziba isi? Ni Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kuram gami.”

20 Ezi Sol kamaghin Samuel ikara, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Amalekia misoke. Egha Atrivim Agak inigha ize. **21** E fo, Ikiavira Itir God ua bagha sipsip ko bulmakaun kabagh inabagha, dav soghasa e mikeme. Ezi midorozir gumaziba Gilgalin kagh, nin Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, asizir kabar tongin asizir bar aghuiba inigha ize.” **22** Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God arazir manam gifonge? A ti ofan bar isia mighirizir kabagh ifonge, o? E ti an akabar gin mangasa, a ifonge? Ni oragh. Arazir an akabar gin zuim, a bar faraghavira itir arazim. Ezi asizir aghuibar ofa gamir arazim, a pura bizim. **23** Godin akaba batozir arazim, a mati imezibagh amir arazim, ezi Godin akaba barazir puvatizir arazim, mati asebar gin zuir arazim ko arazir bar kuram. Ni akirim ragha Ikiavira Itir Godin akam gasara, kamagh amizi, an akirim ragha ni gasarazi, ni uam atrivimin ikian kogham.” **24** Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Are. Ki arazir kuram gami. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin akaba batuegha uaghan nin akaba batoke. Ki uan midorozir gumazibar atiatigha men akabar gin ghu. **25** Ezi ki datirighin kamaghin ifonge, ni nan arazir kuraba gin amadagh egh nan gin iziti, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.” **26** Ezi puvati, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara, ezi an akirim ni gasara. Bizir kam bangin, ki nin gin mangighan kogham. Eghti ni uaghan Israelian atrivimin ikian kogham.” **27** Egha Samuel ragha mangasava amima, Sol pamtemin an korotiar avizimin suirazi a biki. **28** Ezi Samuel kamagh ganigha Sol migia ghaze, “Ni oragh.

Ikiavira Itir God datirighin atrivir ingangarimin ni agifa, ni korotiar avizir kam abighizi moghin, ni ua Israelia gativan kogham. A ingangarim isa Israelian gumazir igharazim ganingi. Gumazir kam, a gumazir aghuim egha ni gafira. **29** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a nguazir kamin gumazim puvati. Kamaghin amizi, a ifarir puvatigha uan nighniziba otavkirir puvati. Bar puvati. Kamaghin, e fo, God uan akam uam a giraghan kogham. Bar puvati.” **30** Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki arazir kuram gamigha gifa. Ga uaning, ni nan gin iziti, ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fam? Eghti nan gumazir dapaniba ko gumazamizir igharaziba me nighnizir aghuim nan ikiam.” **31** Ezi Samuel uamategha Solin gin zuima a Ikiavira Itir Godin ziam fe. **32** Ezi Samuel gin kamaghin me migei, “Ia Amalekian Atrivim Agak inigh izi.” Ezi Agak iza bar atiatiaa agoi, egha kamaghin nighnisi, “Onever kuram, ti datirighin na batogham.” **33** Ezi Samuel ghaze, “Ni gumazir aviribav soghezi me ariaghire, ezi datirighin gumazir ni misoghezi ariaghirezibar amebaba, me ua boriba puvati. Ezi datirighin nin amebam uaghan amebar kabar min ikiam.” Egha Gilgalin nguibamin, Ikiavira Itir Godin damazimin, Samuel Agakin misuegha an kuam aghora bar a nguemsiri. **34** Egha Samuel gin uamategha Raman nguibar ekiamin ghuzima, Atrivim Sol Gibeon ua dipenimin ghu. **35** Egha Samuel ua tong Solin ganizir puvatigha ikiavti Sol areme. An arazir kurar Sol Ikiavira Itir God gamizibagh nighnighavira ikia, an navim bar

oseme. Ezi Ikiavira Itir God, a Sol gamizi a Israelian atrivimin otozir bizim ginighnigha, bar oseme.

16 Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, “Israelian Atrivim Sol, ki a batuegha gifa. Kamaghin amizi, ni tizim bagha Sol ginighnigha osemeghavira iti? Nin navir osimtizir kam manadizoghin givagham? Ki, Betlehemin nguibamin gumazir mam Jesi bagha, ni amadi. Ni borer tam sipsipin kom gurigh a inigh mangi. Ki atrivimin ikiasa, an otarir mam ginabagha gifa.” **2** Ezi Samuel kamaghin migei, “Ki manmaghin bizir kam damigham? Ki bizir kam damighti, Sol oregh na misueghti ki aremegham.” Ezi Ikiavira Itir God a migei, “Puvati. Ni bulmakaun amebar igiar otezir puvatizitam inigh, ua Betlehemin mangiva gumazamizir nguibar ekiamin itibar mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi.’ **3** Egh ni Jesin azaraghtima a uaghan ofan kam bagh iziti, ki bizir ni damuamimin gun ni mikimam. Egh gumazir ki atrivimin otivasa misevezim, ki nin akakaghti, ni borem isi an dapanim gingegham.” **4** Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua Betlehemin ghu. A ghuava otozima, nguibar ekiamin gumazir dapaniba atiatim sara iza a bato. Egha me bar moghira aguava an azai, “Ni deragh e damuasa navir amirizim sara izi, o puvati?” **5** Ezi Samuel ghaze, “Are, ki navir amirizim sara izi. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi. Ia faragh Godin damazimin, uari zuegh, egh ia gin izi na ko e ofa damuam.” Egha a ghua Jesi uan otariba ko me batogha, Ikiavira Itir Godin damazimin zuegh arazir aghuibar gin mangamin akabar me migei, egha ofan kamin izasa men azangsisi. **6** Ezi

Jesi uan otariba ko, me otivigha givagha, Ikiavira Itir Godin damazimin tuivighav itima, Samuel Jesin otarir ivariam Eliapin gara, nighnisi, “Kar ti gumazir kamra, Ikiavira Itir God, atrivimin otivasa a ginaba.” 7 Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ni kamaghin nighnighan marki, an aghuir ruarim ko an ganganiba deraghti, ki a ginabagham. Puvati. Gumazir kam, atrivimin otivan ki aghua. Guizbangira, Ikiavira Itir God, gumaziba biziba tuisisi moghin, biziba tuisizir puvati. Gumaziba uan damazibar inivafizibar gari. Ezi ki gumazibar nighniziba ko men ifongiabar gara me tuisisi.” 8 Ezi Jesi uan otarir namba 2in dia, an ziam Abinadap, egha a inigha Samuel bagha ize. Ezi Samuel ghaze, “Puvati, Ikiavira Itir God a ginabazir puvati.” 9 Ezi Jesi Sama inigha Samuel bagha ize, ezi Samuel ghaze “Puvati, a uaghan Ikiavira Itir God a ginabazir puvati.” 10 Dughiar kamin, Jesi uan otarir 7pla vaghvagha me inigha Samuel bagha iza an aka. Ezi Samuel a migia ghaze, “Nin otaribar tongin, Ikiavira Itir God men tav ginabazir puvati.” 11 Ezi Samuel kamaghin Jesin azai, “Nin otaritam ua iti, o?” Ezi Jesi ghaze, “Puvati, otarir bar igiar abuananam iti. A bar men dozim. Egha a sipsipbagh eghuva dar gari.” Ezi Samuel a migia ghaze, “Ni gumazitam amadaghti a mangi a inigh izi. A izeghti, e gin dapiagh ofa damuam.” 12 Ezi Jesi gumazir mam amadazi, a ghua an otarir kam inigha izi. Jesin otarir kam, a uan mugamra ikia an guam bar derazi an damazimning dafozi, an mikarzimn ganganiba bar dera. Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, “A mara, gumazir mamra, an atrivimin otivam. Ni atriviba amisiva me gazuir

borem isi, a gingegh.” **13** Ezi Samuel olivin borer sipsipin komin itim inigha, Devitin aveghbuabar damazimin borer muziarim an dapanim ginge. Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir Godin Duam iza pamtemin Devit avara, egha a ko ikia mamaghira iti. Ezi Samuel uamategha Raman nguibar ekiamin ghu. **14** Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin Duam Sol ataghizima, Ikiavira Itir God, duar kurar mam amadazi a ghua an nighnizim gasighasighizima a bar atiatingi. **15** Ezi Solin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “O atrivim, e fo, God duar kurar mam amadazima a iza pazavira ni gami. **16** Ni ifueghti e mangi ni bagh, gitan min garir dibiarir strinba itibav sozir gumazitam batogham. Eghti God, ni bagh duar kuram amangamin dughiaabar, gumazir kam ni bagh dibiarim misoghti, an ararer aghuim ni damuti, nin nighnizim ua deragham.” **17** Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Mamaghira. Ia mangi gumazir deraghavira dibiarir ararer aghuim gamir tam batogh na bagh a inigh izi.” **18** Ezi ingangarir gumazir mam kamaghin Sol migei, “Ki Jesin otarir mam Betlehemin nguibar ekiamin an gani. Gumazir igiar kam bar fo, a dibiarir midorozir ararer aghuibagh ami. A uaghan midorozir gumazir gavgavir aghuim. Egha uaghan migirigiar aghuibagh amua an ganganiba bar dera. Guizbangira, Ikiavira Itir God a ko iti.” **19** Sol akar kam baregha gumaziba amadazi me ghua kamaghin Jesin migei, “Nin otarim Devit, sipsipbar garir otarim, ki kamaghin ifonge, ni na bagh anemadaghti a izi.” **20** Ezi Jesi oregha Sol bagha Devit amadi. Jesi akirar pumuningin bretba aghuigha, donkin mamin akirim gikegha, da isa

Devit ganingi. A uaghan memen inimin ingarizir misevir wain ruizim sara a ganingi. Egha memen igiar mam sara a ganingi, a kamaghin Devit migia ghaze, bizir kaba, ni bizir aghuibar min Atrivim Sol daningigh. **21** Ezi Devit ghua Sol batogha an ingangarir gumazimin oto. Ezi Sol bar Devit gifonge, egha uan midorozir biziba ateramin ingangarim isa Devit ganingi. **22** Ezi Sol kamaghin Jesi bagha akam amada, “Ki Devit gifonge. Ki kamaghsua, ni aneteghti a nan ingangarir gumazimin ikiam.” **23** Kamaghin amizi, Devit Sol ko iti. Egha Ikiavira Itir God, duar kuram Sol bagha anemadir dughiaabar, Devit dibiarim misozima an ararer aghuim gami. Ezi Sol gitan min garir dibiarir ararer kam barazima, duar kurar kam Sol ataghirazima, an nighnizim ua araragha izima, a ua dera.

17 Ezi Filistiabar midorozir gumaziba gin iza Efesdamimin uari akuvagha uari akiri. Me nguibar kamin uan averpeniba ingari, danganir kam Aseka ko Sokon nguibar ekiamningin tizimin iti. Egha me Sokon Israelia ko misoghasa. **2** Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba ko ghua, Elan danganir zarimin ikia Filistiaba ko misoghasa uari akiri. **3** Ezi Filistiaba vongin mighsiar mamin itima, Israelia vongin mighsiar igharazimin iti, ezi danganir zarim aning abiki. **4** Dughiar kamin, midorozir gumazir bar dafar gavgavir mam, a Getin nguibar ekiamin gumazim, an ziam Goliat. A Filistiabar averpeniba ategha iza azenara tuzi, Israelia an gari. An ruarim 3 mitan boroghira ghu. **5** Egha a brasin ingarizir dapanir asuam ko midorozir korotiaba aghui, ezi dar osimtizim 50 kilogremi tu. **6** A brasin otevir mamningin uan suemning

noke, Egha brasin ingarizir afuzim gisaghpu. **7** An afuzir misiam mitemegha ekevegħa, mati ter otevir mam. Ezi afuzir mizem me ainin an ingarizi, an osimtizim 7 kilogremın tu. Ezi midorozir gumazir mam oramin suiragħa an faragħa zui. **8** Ezi Goliat tugħa pamtemın Israelian dia ghaze, “Ia tizim bagħa midorozim damuasa mıkefi? Ia misogħasa, a? Ia pura Solin ingangarir gumazir kiniba, ezi ki Filistiabar midorozir gumazim. Aria, ia gumazitam amisevegħti, a izi na misogh. **9** A gavgavigh na misuegħti ki aremegħti, e pura ian ingangarir gumazir kinibar ikiam. Egħti ki a misuegħti an aremegħti, ia en ingangarir gumazir kinibar min ikiam.” **10** Egha Goliat ua kamagħın me migei, “Ia oragh. Ki datirighın Israelian midorozir gumaziba ian ingarav aki ia basamasa. Ia gumazitam amisevegħti a izi na ko misogħam.” **11** Ezi Sol uan midorozir gumaziba ko akar kam baregħa, me bar atiatigha nighnizir aviribagh ami. **12** Devitın ikizimın eghagħanim kamakin, Devit a Jesin otarim. Jesi a Efratan nguibar ekiamın gumazir mam. A Betlehemın nguibar ekiamın iti. Betlehem, a Judan anabamin nguazimın iti. Ezi Jesi otarir 8pla iti, ezi Sol atrivimın itir dughiamın, Jesi ghurigha gıfa. **13** Ezi Jesin otarir ivariam Eliap, an girara irim Abinadap, ezi otarir mıkezim Sama, me Solin midorozir gumazibar akuragh apanibav sogħasa ghue. Ezi Devit a Jesin otarir dozir abuananam. **15** Dughiar mabar Devit ghua Solin ingangaribagħa ami. Egha dughiar maba, a Sol atagħiragħa ghua Betlehemın uan afeziamın sipsipbar gari. **16** Dughiar kamin, Goliat 40plan mizaraziba ko guaratizibar iza azenara tuiva, uabi ko misogħasa

Israelian dia ghaze, ia gumazitam amadaghti a izi na ko misogh. **17** Ezi dughiar mamin Jesi kamaghin Devit migei, “Ni Bretin 10plan kaba ko 10 kilogremen witin me avimin tueziba inigh, zuamira uan aveghbuaba bagh averpenir me itibar mangi. **18** Ni uaghan 10plan sin dagher kaba inigh mangi midorozir gumazibar gumazir dapanim daningigh. Egh uan aveghbuabar azaragh, me deravira iti, o puvati. Egh me da bizitam inigh izi nan akaghti ki fogham, me deravira iti. **19** Ni mangi ganti, Atrivim Sol ko nin aveghbuaba ko midorozir gumazir igharaziba, me Elan danganir zarimin ikia Filistiaba ko misosi.” **20** Ezi amimzaraghan, Devit bar mizaraghara dikavigha sipsipbar ganasa gumazir igharazim mikeme. Egha a dagheba inigha, men averpeniba iti naghin zui, mati Jesi a mikemezi mokin. A ghua otivima, Israelian midorozir gumaziba midorozim bagha ghua, pamten dia zui. **21** Ezi Filistiabar midorozir gumaziba vongin tuivighav iti, ezi Israelian midorozir gumaziba vongin tuivigha, midorozim bagha uari akiri. **22** Ezi Devit dagheba isa dipenimin itir bizibar garir gumazim ganigha, ivegha ghua midorozir gumazibar tongin uan aveghbuabav gia ghaze, ia dera? **23** A me ko migiavira itima, Filistian midorozir gumazir bar gavgavim Goliat, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Filistian midorozir gumaziba ategha iza azenara tugha, Israelian dia migeir akar kamra uam a gami, ezi Devit a barasi. **24** Ezi Israelia Goliatin garava bar atiatigha are. **25** Egha Israelia kamaghin uariv gei, “Ia gumazir munamin ganiva an dimdiam baragh. A midorozim bagha e gaghora en ingaravati.

Ezi en atrivim kamaghin migei, gumazitam Filistian kam misueghti an aremeghti, a dagiar aviriba ko bizir aviriba a daningam, egh a uaghan uan guivim ateghti, gumazir kam an ikiam. Eghti atrivim uaghan gumazir kamin adarazi da dagiaba inian kogham, egh atrivim uaghan uan ingangariba bagh men diman kogham.” 26 Ezi Devit deragha akar kam baraghizir puvatigha kamaghin an boroghin itir gumazibar azai, “Gumazir manatam Filistian gumazir kam misueghti, an aremeghti, Israelian aghumsizir kam givagham, eghti atrivim manmaghin a damuam? Ki kamaghin gari, Filistian kam, a gumazir God gifozir puvatizim, egha uan mikarzir mogomemin inim atuzir puvati. A uabi fava dibovir akabar Godin Zurara Itimin midorozir gumazibav gei.” 27 Ezi gumaziba a geghari, atrivim kamaghin migei, gumazir manam Goliat misueghti, a bizir kabar a damuam. 28 Ezi Devitin avebam Eliap orazima, Devit gumaziba ko migei. Ezi an navim ikuvizima a kamaghin a migei, “Ni tizim bagha kagh ize? Tinara nin sipsipin muziariba gumazamiziba puvatizir danganimin dar gara dagh eghufi? Ki fo, ni ifari, ni orazi puvatigha puvira ifaghatir gumazim. Ni pura daru midorozimin ganasa ize, biziba puvati.” 29 Ezi Devit kamaghin uan avebam migei, “Puvati. Ki bizitam gifofoghasa gumazibar azangsisi. Ki kamaghin amima, a ti deraz, o puvati?” 30 Egha a raghirigha ua gumazir igharazibar azai, gumazir Filistian gumazim misueghti an aremeghamim, atrivim manmaghin a damuam? Ezi me ua bizir Sol faragha mikemezibar a migei. 31 Ezi gumazir maba Devitin migirigiaba baregha ghua Sol

migei. Kamaghin amizi, a Devitin diazima an a bagha ghu. **32** Ezi Devit ghua otogha kamaghin Sol migei, “O atrivim, ni oragh. E Israelia, e Filistian kamın atiatingiva osemeghan kogham. Ki nin ingangarir gumazim, ki uabi mangi a ko misogham.” **33** Ezi Sol ghaze, “Bar puvati. Ni otarir bar igiam. Ni manmaghin a ko misogham? Ni otarir aghirir kinim. Goliat uan igiamra midorozir gumazimin ikia iza datirikin.” **34** Ezi Devit Solin akam ikaragha ghaze, “Atrivim, ki uan afeziamin sipsipbar gari. Ezi dughiar mabar laionba ko beaba iza sipsipin nguziba isa zui. **35** Ezi ki laionba ko bean kabar agintigha dav sogha dar akatoribar uam sipsipin nguziba, me dama da isi. Eghti laion o bea ragh na misoghsi izitima, ki an tuer arizibar suiragh an gurim apirighi an aremegham. **36** O atrivim, Filistian gumazir Ikiavira Itir God gifozir puvatizir kam, a gumazir uan mikarzir mogomemin inim atuzi puvatizim, a dibovir akaba Godin midorozir gumazibav gei. Ezi ki laionba ko beabav soghezi moghin, arazir kamra, ki a damuam. **37** Ikiavira Itir God nan akurazi, laionba ko beaba na gasighasighizir puvati. Ezi datirighin, a uaghan nan akuraghti, Filistian kam na misueghan kogham.” Ezi Sol a migia ghaze, “A dera, ni mangi, Ikiavira Itir God ni ko ikiam.” **38** Egha Sol dapanir asuar brasin ingarizimin an dapanim garugha, korotiar brasin ingarizim an mikarzim avasa a ganingi. Kar Solin midorozir korotiaba. **39** Ezi Devit midorozir sabam inigha brasin midorozir korotiam arugha, uabi baraghav arui. Ezi puvati, a fomira bizir kamagh gari taba aghuizir puvati. Kamagh amizi, a Sol migia ghaze, “Ki midorozir korotiar kabar aghuigh mangi

misoghan kogham. Ki bizir kaba azuir puvati.” Kamagh amizi, a ua da sue. **40** Egha a uan asadivir aghorim inigha daghurir dipar mamin eghuravimin ghuava 5plan dagiar guar doziba inigha, uan mitarir dozim garu. Egha uan katapelin suiragha Goliat bagha zui. **41** Ezi Filistian gumazim Goliat, a garima, Devit a bagha arua izi. Ezi Goliat Devit bagha izi. Ezi gumazir Goliatin oramin suizim an faragha zui. **42** Ezi Goliat Devitin garima, a bar otarir igiam, ezi an guamin ganganiba bar dera. Ezi Goliat ghaze, a ti midorozim damuamin fofoziba puvati, a pura borir kinim. **43** Kamaghin amizi a Devit dipova kamaghin a migei, “Ni tizim bagh asadivir aghorir mamin suiragha izi? Ni ghaze, ki ti afiam, egha na misoghasa, a?” Egha a Devit gasighasighasa uan asebar dei. **44** Egha a kamaghin Devit migei, “Ni iziti, ki ni misuegh nin kuam isi kuarazir isaba ko asizir atiabar anighti, me ni amam.” **45** Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni midorozir sabam ko afuziba inigha na misoghasa. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziamin nin misoghasa izi, a Israelia en midorozir gumaziba gativazir God. A Godin kamra, ni an akaba barazir puvatigha dibovir akabar a migei. **46** Ni oragh. Datirighin dughiar kamra, Ikiavira Itir God ni isi nan dafarim datigham. Eghti ki ni misuegh nin dapanim atugham. Egh e ian midorozir gumazibav suegh, men namnaba isi kuarazir isaba ko asizir atiabar aningam. Ki kamaghin damighti, kantribar gumazamiziba bar kamaghin fogham, Israelian God, a guizbangira God. **47** Eghti gumazamizir kagh itiba bar kamaghin ganigh suam, Ikiavira Itir God uan

gumamaziziba uan gavgavimra me isi. A gumazir afuziba,
 ko midorozir sababar suiziba, a dagh nighnizir puvati.
 Ikiavira Itir God uabi midorozir kam damuam, egh bar ia
 isi en dafarim darigham.” 48 Devit mikemegha givazima,
 Goliat ua bar sivagha Devitin boroghira izi. Ezi Devit
 zuamira ivegha ghua Goliat misoghasa zui. 49 Devit
 dafarim uan mitarir dozim garugha, dagiar mam inigha
 uan katapel gatigha a ighengegha Goliat gase. Ezi dagiam
 an guam mitigha a vuigha an dapanimin aven ghuzi,
 a guam moghin ira uaghira nguazimin fuaghav iti. 50
 Kamaghira, Devit katapel ko dagiamin midorozimin Goliat
 misoghezi an areme. A midorozir sababa puvati. 51
 Goliat nguazim girighav itima, Devit ivegha ghua Goliatin
 boroghin tugha, an midorozir sabam amikirigha an firim
 atuzi, an areme. Ezi Filistiaba garima men faragha zuir
 midorozir gumazir gavgavim aremegha givazi, me bar
 moghira tintinibar are. 52 Ezi Israelia ko Judan gumaziba
 dagarvagha, men agintigha me misozima me ariaghiri.
 Ezi Filistiabar kuaba tintinibar Saraimin nguibar ekiamin
 tuavim girav ikia ghua, Getin nguibar ekiam ko Ekronin
 nguibar ekiamin divazimin tiar akabar tu. 53 Ezi Israelia
 men agintigha givagha, uamategha ghua Filistiabar
 averpenibar men bizir me tegha areziba ini. 54 Ezi Devit
 Goliatin kuamin namnamin itir midorozir biziba bar da
 inigha ghua uan averpenim gati. Egha Goliatin dapanim
 inigha ghua Jerusalem in itir gumamazizibar akakaghasa,
 eghti me fogh suam, a midorozimin Goliat abiragha
 gifa. 55 Sol garima, Devit ghua Goliat ko misozima, ezi a
 kamaghin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir

dapanim Apnerin azai, “Otarir igiar kam, a tinan otarim?” Ezi Apner a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki guizbangira ni migei, ki fozir puvati.” **56** Kamagh amizi, Sol ghaze, “Ni mangi tintinibar gumazir igharazibar azangsigh, egh izi na mikemegh.” **57** Ezi Devit Goliat misoghezi an aremezi dughiamin gin, a uamategha Jerusalem ghuzi, Apner a inigha Sol bagha ghu. Ezi Devit Goliatin dapanimin suiraghavira ikia Apner ko ghua Sol bato. **58** Ezi Sol an azara, “Otarir igiam, ni tinan otarim?” Ezi Devit a migia ghaze, “Atrivim, ki Jesin otarim, a nin ingangarir gumazim, a Betlehemin nguibar ekiamin gumazir mam.”

18 Sol Devit ko mikemegha givazima, Solin otarim Jonatan, a uan navir averiam sara Devit bar a gifonge, egha uabi gifongezi moghin bar a gifonge. Egha aning bar namakar aghuimningin oto. **2** Dughiar kamin, Sol Devit inizi an a ko iti, egha anetaghizima a uamategha uan nguibamin ghuzir puvati. **3** Jonatan bar Devit gifonge, kamaghin amizima, an akar gavgavir mamin Devit ko anekiri. Ezi Devit uaghan Jonatan ko akam akiri. **4** Ezi Jonatan uan korotiar aghuir ruarim ko midorozir korotiaba sara sue. Egha bizir kaba ko an midorozir sabam ko an barir pim ko an benir uabi amighirim sara da isa Devit ganingi. **5** Ezi Devit Sol ko itima, Sol Devit migeima, a midorozir gumaziba isa ghua apanibav sosi, egha misozir dughiaabar, Devit zurara midorozibar uan apaniba abiri. Kamaghin amizi, Sol midorozir gumazibar gumazir dapanir mamin ikiasa a ginaba. Ezi gumazamiziba ko midorozir gumazibar dapanir igharaziba, kamaghin Devitin gara, bar a gifonge. **6** Devit Goliat misoghezi an

aremegha givazi, midorozir gumaziba bar uamategha nguibabar izi. Me tuavimin izima, Israelian nguibar ekiabar amiziba uan nguibar ekiaba ategha azenan iza tuavimin atrivim Sol bato. Me bar akongezir ighiabagh amua gitan min garir dibiirim ko tambarinbav sosi. **7** Egha me kamaghin ighiam bange: “Sol 1,000plan apanibav sosi. Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.” **8** Sol ighiar kam baregha, bar an aghuagha puv atari. Egha navim ikuvigha kamaghin migei, “Me ti ghaze, Devit apanir bar aviribav soke, ezi ki gumazir vabara misoke, ezi a bar na gafira. Me ti kamaghsua, a ti gin nan danganim inigh atrivimin ikiam.” **9** Dughiar kamin, Sol bizir kam ginighnigha Devitin gara a basei. **10** Amimzaraghan Sol uan dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, duar kurar mam a bagha anemada. Bar zuamira duar kurar kam Solin nighnizim abirazima, Sol pura diava arai, mati gumazir onganim. Dughiar kamin Devit uan gitan min garir dibiirim gikararai, mati a dughiaabar zurara ami moghin ami. Ezi Sol uan afuzimin suiragha, **11** kamaghin nighnisi, “Ki datirighin afuzimin Devit giniv a isi birim gikeghti ana aremegham.” Egha an afuzim Devit mikinizi, Devit an afuzim gita. Sol dughiar pumuningin arazir kam gamizi, Devit dughiar pumuningin an afuzim gita. **12** Sol fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, egha akirim ragha Sol gasara. Kamagh amizi, Sol Devitin atiatingi. **13** Egha a Devit ataghizi, an atrivimin dipenimin itir puvati. Sol gin Devit amadazi, a 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin iti. Ezi Devit midorozir gumazir kaba inigha ghua apanibav sosi. **14** Ezi Ikiavira Itir God Devit ko ikia an akurvazima, bizir bar

avirir an amiba deraghaviram otifi. **15** Ezi Sol Devitin garima an ingangariba bar deragha otivima, a bar puvira Devitin atiati. **16** Devit midorozir gumazibar gumazir dapanir bar aghuim, kamagh amizima, Israelia ko Judabar gumazamiziba bar a gifongegha a baghavira iti. **17** Egha Sol kamaghin ifonge, “Devit aremeghti deragham. Ki ti uabi a misueghan kogham. A ti uabi Filistiaba ko misoghti, Filistiaba a misueghti an aremegham.” Kamagh amizi, Sol kamaghin Devit migei, “Ni oragh, ki Merap ni daningasa, a nan guivir ivariam, eghti gua uaningin ikiam. Ezi ki ua kamaghin ni mikimasa, bizir ni na bagh damuamim, ni nan midorozir gumazimin min iki pamtemin ingar atiatingan marki. Eghti Ikiavira Itir God ifueghti e uan apanibav soghamin dughiamin, ni mangi me misogham.” **18** Ezi Devit Solin akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Marki, ki an ikian kogham, ki gumazir kinim. Egha uaghan nan adarazi ziaba puvati. Kamaghin amizi ki nin guivimin ikian kogham.” **19** Ezi Sol gavgavigha ghaze, Devit Merapin ikiam, egha aning uaningin ikiasa dughiam amisefe. Dughiar aning uaningin ikiamim otozi, a dikavigha Merap isa gumazir igharazim ganingi, an ziam Adriel, a Meholan nguibar ekiamin gumazir mam. **20** Ezi gin Solin guivir igharazim, an ziam Mikal, a Devit bagha bar ifonge. Ezi Sol bizir kam baregha bar akonge. **21** Egha a kamaghin nighnisi, “Bar dera. Ki Mikal Devit daningam. Egh ki Devit amadaghti, a mangi Filistiabav sogham, eghti Filistiaba a misueghtima an aremegham.” Kamagh amizi, Sol ua Devitin diagha a migei, “Ki kamaghin ifonge ni nan guivimin ikiam.” **22** Egha Sol uan ingangarir

gumazir maba amaga ghaze, ia mangi Devitin ganigh, dughiar Devit uabira ikiamim, ia an apezeper suam, “Atrivim Sol bar ni gifonge, ezi e an ingangarir gumaziba uaghan ni gifonge. Ni oragh. Datirighin ni an guivimin ikiamin dughiar aghuim.” **23** Egha me ghua migirigiar kamin Devit migei. Ezi Devit kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia ti ghaze, ki dagiaba itir gumazim, egha ziam itir gumazim, egh atrivimin guivimin ikiam, a? Bar puvatigham. Ki biziba puvatizir gumazir kinim. Kamaghin amizi, ki an ikeghan kogham.” **24** Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba uamategha ghua, Devit mikemezir akabar gun Sol geghari. **25** Ezi Sol kamaghin nighnisi, a Devit amadaghti, a mangi Filistiaba ko misoghtima, me a misueghti an aremegham. Kamaghin amizi, a uan ingangarir gumazibav kemeghti, me uamategh mangi Devit mikimam. A kamaghin migei, “Ki kamaghsua, Devit bizir bar vamira nan guivim givesi na daningam. Ki kamaghsua, Devit nan apaniba ikarvaghiva 100plan Filistian midorozir gumazibav sueghti me arighiregh. Egh a 100plan gumazir kabar mikarzir mogomebar inibar ghoregh, da inigh na bagh izi.” **26** Ezi Solin ingangarir gumaziba ghua Solin akabar gun Devit migei. Ezi Devit kamaghin nighnisi, arazir kam, a Solin guivim givezamin arazir aghuim, egha a Solin ameremin otivasa bar akonge. Egha Sol mikarzir mogomer inir kaba inigh izasa dughiam ginaba. Ezi dughiar kam tighar otivam, **27** ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiabar midorozir gumazir 200pla misuegha, men mikarzir mogomebar iniba aghoregha, da inigha atrivim bagha izegha da

medi. Devit Solin guivimin ikiasava arazir kabagh ami. Kamaghin amizi, Sol uan guivim Mikal isa Devit ganingizi aning uaningin iti. **28** Ezi Sol datirighin kamaghin deragha fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, ezi Mikal uaghan bar Devit gifonge. **29** Kamaghin amizima, Sol Devitin atiativira ikia egga bar an aghua. Egga Sol zurara an apanimin iti. **30** Dughiar aviribar, Filistiabar midorozir gumazir dapaniba uan midorozir gumazibar akua, Israelia misoghasa izi, ezi Devit uan midorozir gumaziba ko pamtemin me misogha me abiri. Solin midorozir gumazir dapanir igharaziba, me Devit pamtemin misozi moghin misozir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba ziar ekiam Devit ganidi.

19 Ezi Sol Devit misueghti an aremeghasa uan otarim Jonatan ko uan ingangarir gumaziba bar me mikeme. Ezi Jonatan bar Devit gifonge. **2** Egga a ghua Devit migia ghaze, “Nan afeziam ni misueghti ni aremeghasa migei. Kamaghin amizi, ni gurumzaraghan bar deraghvira uabi geghuv, egh mangi azenibar modogh. **3** Eghti ki afeziam ko, ga mangi danganir ni modozimin boroghin tughiv ikiti, ki ni bagh afeziamin mikimiva an nighnizim gifogham. A manmaghin ni damusi damuti, ki an gun ni mikimam.” **4** Egga amimzaraghan, Jonatan ko Sol ghua uaning migia, Jonatan Devitin ziam fa kamaghin Sol migei, “Afeziam ki bizitam ni mikimasa. A kamakin. Ni arazir kuratam uan ingangarir gumazim Devit damuan marki. An arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bizir avirir an amiba da nin akurvasi. **5** A Goliat misoghezi an aremezi dughiam, a kamaghin uabi ginighnizir puvati, an ovengam o an angamira ikiam. Devitin agharimin Ikiavira

Itir God, Israelia en akurvaghavira ikia, en apaniba, a bar me abini. Ezi ni uabi bizir kamin ganigha bar akonge. A bizitam gasighasighizir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagh puram a misueghti an aremegham? Ni kamaghin damigh osimtizir ekiam inigham.” 6 Ezi Sol Jonatanin akaba baregha, akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin damazimin, ki Devit misueghti an aremeghan kogham.” 7 Ezi Sol mikemegha givagha ghuzi, Jonatan Devitin diazima a izima, an eghaghanir an afeziam a mikemezibar gun a geghari. A gin Devit inigha Sol bagha ghuzi, Devit fomira atrivimin dipenimin ingarizi moghira ua ingari. 8 Ezi Israelia ko Filistiaba dughiar mamın ua uariv sosi. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko pamtemin misogha Filistiaba abirazima, Filistiaba tintinibar are. 9 Ezi gin, Ikiavira Itir God ua duar kuram amadazi, a ghua Solin nighnizim avara. Dughiar kamin Sol uan dipenimin aven aperagha uan afuzimin suiraghav iti. Ezi Devit a ko ikia uan gitan min garir dibiarim gikararai. 10 Ezi Sol uan afuzimin Devit giniv a isi birim gikasava a birazi, Devit an afuzim gitazi, afuzim dipenir birim miti. Ezi dimagarir kamin, Devit arav ghu. 11 Ezi Sol uan ingangarir gumaziba amadagha ghaze, ia Devitin dipenimin mangi a korogh, egh bar mizaraghara ia misueghti an aremegh. Ezi Devitin amuim Mikal, kamaghin a migei, “Ni datirighin dimagarir kamra ni arimangigh. Puvatighti, me gurumin mizaraghara izi ni misueghti, ni aremegham.” 12 Kamaghin amizi, Mikal, benir gavgavir mam inigha dipenimin windua dafazi, Devit an suiragha uaghira nguazim girigha arav ghu.

13 Devit ghugha givazi, Mikal marvir guar me tememin ingarizim inigha Devitin misiamin aneti. Egha me memen arizim inigha marvir guar kamın dapanim aniki. Egha nir ruarir mamin anevara. **14** Ezi Solin ingangarir gumaziba Devit iniasa izima, Mikal kamaghin me migei, “Devit arei.” **15** Ezi me uamategha ghua Sol mikeme. Ezi puvati, a ua kamaghin me migei, “Ia uamategh an dipenimin aven mangi an ganigh, egh an akuir misiamin a inigh iziti, ki a misueghtima an aremegham.” **16** Ezi me uamategha ghua dipenimin aven ghugha marvir guamin garima, a misiamin irighav iti, ezi an dapanim anighizir memen ariziba iti. **17** Egha me an ganigha givagha ghua Sol mikeme. Egha gin Sol kamaghin Mikalin azai, “Ni tizim bagha na gifari? Ni tizimsua nan apanim ataghizi an arav ghu?” Ezi Mikal kamaghin a ikaragha ghaze, “Devit kamaghin na migei, ni nan akuraghti, ki ari mangika. Puvatighti, ki nin misueghti, ni aremegham.” **18** Devit arir dughiamin, a ghua Raman nguibar ekiamin Samuel bato. Egha Devit bizir Sol a gamiziba dar gun Samuel geghani. Egha gin Devit ko Samuel ghua Naiotin nguibamin iti. **19** Ezi gumazir maba kamaghin Sol migei, “Devit Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti. Naiot a Godin akam inigha izir gumazibar nguibam.” **20** Ezi Sol gumaziba amadazi me Devitin suighasa zui. Me ghua otivigha garima, Godin akam inigha izir gumazir okoruar mam, Godin akam pamtem an gun migiava diava ighia izi. Me Samuelin garima, a Godin akam inigha izir gumazir kabar dapanimin iti. Ezi Godin Duam pamten Solin gumaziba gizivazi, me uaghan Godin akam pamten

an gun miġia, dia iġhia izi. **21** Ezi Sol kamagħin bizir kam baregha gumazir iġharaziba amadazi, me ghua kamagħira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi. Ezi Sol ua kamagħira oregha, a ua gumazir avirir maba ua me amadazi, me ghua kamagħira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi. **22** Ezi Sol ġin uabi ghua Raman otogħa, ghua Sekun nguibamin mozir dipar ekiamin oto. Egha kamagħin Sekun itir gumazibar azai, “Samuel ko Devit aning managħ iti?” Ezi me ghaze, “Aning Raman nguibar ekiamin borogħin Naiotin nguibamin iti.” **23** Ezi Sol tuavimin ghuavira itima, Godin Duam an anabozi, a Godin akam pamtem an gun miġiava, diava iġhia tuavimin ghua Raman borogħin ghua Naiotin nguibamin oto. **24** A gumazir iġharazibar min uan korotiaba suegha, Samuelin damazimin, Godin akam inigha izir gumazibar min ami. Egha dimagarir kam ko aruer kamin, a bibiamra irighav iti. (Bizir Sol batozir kam, an akar gumaziba miġeir mamin mingarim. Akar kam kamakin, “Manmagħin ami, Sol ti uagħan Godin akam inigha izir gumazim, o?”)

20 Sol Raman borogħin Naiotin nguibamin otozi, Devit nguibar kam ategħa arava, uamategħa Jonatan bagħa ghu. A kamagħin Jonatan miġei, “Ai Jonatan, nin afeziam tizim bagħ na misuegħti ki aremegħam? Ki osimtizitam o arazir kuratamin a gamizir puvati. Guizbangira, ki bizitamin osimtizitam itir puvati.” **2** Ezi Jonatan kamagħin Devit ikara, “Puvati, ni aremegħan kogħam. Nan afeziam, bizir a damuamiba, a bar dar gun na miġei, bizir muziariba ko bizir ekiaba. Egh a bizir katam nan modogħan kogħam. Ezi ki fo, a ni misuegħti ni aremegħan kogħam.” **3** Ezi Devit

ua kamaghin migei, “Nin afeziam a bar ni gifo, ni bar na gifonge. Kamagh amizi, a ti na misueghti, ki aremeghsi, a ni mikemeghan kogham. An osimtizim ni daningan aghua. Ezi guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin ki ni migei, nin afeziam na misueghti ki aremegham. Ki bizir kam gifogha gifa, ki fo ni datirighin na ko iti. Ezi dughiar bar otevimin nin afeziam bizir kam damuam.” ⁴ Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ki manmaghin nin akuraghasa, ni ifonge? Bizir ni ifongezir manam, ki a damuam.” ⁵ Ezi Devit kamaghin a migei, “Gurumzaraghan iakinir igiamin dughiar ekiamin, ki mangi atrivim ko damam. Ni uabi nighnigh, ni na amadaghti, ki mangi obarir azenimin modogh iki, mangi amimzaraghan guaratizimin tugham. ⁶ Eghti nin afeziam apir dakozimin na bagh ganiva nin azangsigh suam, a managh iti, eghti ni kamaghin a mikim, ‘Azeniba vaghvagha dar dughiar kamin, Devitin adarazi me uari akuva Betlehemin ofabagh ami. Kamaghin amizi, a mangasa nan azarazi, ki an amamangatizi, a uan nguibamin ghu.’ ⁷ Ni atrivim mikemegh givaghti, a suam, ‘A dera,’ eghti ni fogh suam, ki deragh ikiam. Eghti an atariva osemeghti, ni fogh suam a pazi na damuam. ⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, ni nan namakar aghuimin ikiasa akar mam akiri, bizir kam bangin ki fo, ni nan apangkuvigh deragh na damuam, ki nin ingangarir gumazim. Egh ki arazir kuratam damighi, ni uabi na misueghti ki aremegham. Ni na inigh uan afeziam bagh mangan marki.” ⁹ Ezi Jonatan kamaghin a migei, “Marki, ni mamaghin nighnighan marki. Ki tong kamaghin foghai, nan afeziam pazi ni damuam,

ezi ki ni mikemeghai. Ki a mongan kogham.” **10** Ezi Devit kamaghin a migei, “Ni uan afeziam nan gun a mikemeghti, an adarir migirigiam damuti, tina izi na mikimam?” **11** Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ga dagher azenimin mangigh, ki ni mikimam.” Egha aning dikavigha zui. **12** Aning ghua otogha givagha, Jonatan kamaghin Devit migei, “Ikiavira Itir God, Israelin Godin ziamin, ki kamaghin migei, ki ifaraghti a mizazim na gasegham. Gurumzaraghan o zuerimin dughiar kamra, ki ni bagh afeziamin azangsigham. A navir amirizim nin ikiti, ki ni bagh akam amangam. **13** Eghti nan afeziam ni gasighasighsi mikimti, ki ni mikimam. Egh ni arisi, ki ni mikemegh nin akuraghan koghti, Ikiavira Itir God mizazir ekiatam na gasegh. Ezi ki kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God nan afeziam ko ikezi moghin, a uaghan ni ko iki. **14** “Egh gin, ki angamira ikivira ikiti, ni nan apangkuvigh deraghvira na damu, mati Ikiavira Itir God en apangkuvigha deragha e gami mokin. Puvatighi, ki aremegham. **15** Egh ni uaghan nan ovavir boriba zurara deravira me damu. Ni pazi me damuan marki. Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin nin apaniba agivamin dughiamin, ni nan ovavir boribar apangkuvigh deraghvira me damu.” **16** Jonatan akar dikirizir gavgavimin, Devit ko an adarazi gamua ghaze, ni aremeghamin dughiamin gin, nin ovavir boriba akar dikirizir kam gin amadaghti, Ikiavira Itir God mizazim me gasam. **17** Jonatan uabi gifongezi moghin bar Devit gifonge, kamagh amizi, a Devit migia ghaze, Devit ni akar dikirizir gavgavim damu. Ezi Devit Jonatan mikemezi moghin ami. **18** Egha Jonatan ua

kamaghin Devit migei, “Gurumzaraghan, iakinir igiamin dughiar ekiam. Eghti ni damamin dughiamin ikian koghti, afeziam ni apiaghirir dabirabimin ganti a pura ikiti, an okam nighnigham. **19** Eghti amimzaraghan, ni bar zuamira magiri dagiar pozir ekar ni faragha modozimin boroghin modogh, dagiar pozimin ziam Esel. **20** Eghti ki izi pura ifar barir afuzir 3pla inigh dagiar pozir kam boroghin itir bizitam gasam. **21** Egh ki na ko izamin otarir igiam mikemeghti, a nan barir afuziba buriam. Eghti ki kamagh a mikim suam, tong sivagh kagh izi, bariba kagh amadagham iti, eghti Devit, ni na bagh izi. Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ni kamaghin fogh suam, ni deravira ikiti bizitam ni gasighasighan kogham. **22** Eghti ki otarir na ko izamin kam mikim suam, barir afuziba muna munagh iti, eghti ni zuamira dikavigh danganir igharazitamin mangi. Ni kamagh fogh suam, Ikiavira Itir God uabi ni amadazi, ni mangi. **23** Guizbangira, akar dikirizir gavgavir ga uaning ko amizir kam, Ikiavira Itir God gan gari, ezi ga zurara an gin mangi mamaghira ikiam.” **24** Ezi Devit dagher azenimin ghua dagiar pozimin boroghin modo. Ezi amimzaraghan Atrivim Sol iakinir igiamin isar ekiam bagha izav apera. **25** A zurara ami moghin ghua dipenir birimin, uan dabirabim gapera. Ezi Jonatan atrivim vongin amadagham aperaghav itima, Apner atrivimin boroghin apera. Ezi Devit apiaghirir dabirabim pura iti. **26** Sol garima, Devit dughiar kamin itir puvatizi, a migirigiatam gamir puvati, a pura kamaghin nighnisi, “Devit manmaghirama ami? Bizitam ti Devit batozima, a Ikiavira Itir Godin damazimin

zuezir puvatigha, izezir puvati, o?” **27** Iakinir igiamin,
 namba 2in dughiamin, me ua uari akuvagha gari, Devit
 apiaghirir dabirabim, a ua pura iti. Ezi Sol kamaghin uan
 otarim Jonatan migei, “Jesin otarim manmaghin amigha
 boghinaron ko datirighin isam bagha izezir puvati?” **28**
 Ezi Jonatan ghaze, “A Betlehem mangasa nan azangsiki.
29 A kamagh na migei, ‘Nan aveghbuam na bagha akam
 amaga ghaze, ki mangi uan adarazi ko ofa damuam.
 Kamagh amizi, ni na ateghti ki mangam. Ni guizbangira
 nan namakar aghuim, ni na ateghti ki mangi uan adarazir
 ganam. A kamaghin migeima, ki anetaghizi a uan adarazi
 bagha ghu.’ Bizir mingarir kamin a isar ekar kamin
 ni ko ikiasa izezir puvati.” **30** Ezi Sol kamaghin oregha
 bar Jonatan baseme, egha kamaghin a migei, “Ni amizir
 bar kurar orazir puvatizimin borim. Ki ni gifo, ni Jesin
 otarir kamin akurvaghasa. Arazir kam ni damighti ni
 gumazir kinimin ikiam, eghti aghumsizir ekiam ni uan
 amebam ko gua batogham. **31** Jesin otarir kam nguazir
 kamin ikivira ikiti, ni kantrin kamin atrivimin otoghan
 kogham. Kamagh amizi, ni gumaziba amadaghti, me
 mangi a inigh iziti, ki a misueghti an aremekal!” **32** Ezi
 Jonatan kamaghin Solin akam ikaragha ghaze, “A tizim
 bagh aremegham? An osimtizir manam gami?” **33** Ezi
 Sol akar kam baregha zuamira afuzim inigha Jonatan
 birazi, Jonatan an afuzim gita. Ezi Jonatan datirighin fo,
 nan afeziam datirighin Devit misueghti an aremeghasa
 pamten nighnisi. **34** Egha Jonatan atara bar uan afeziam
 basemegha, dagher dakozim ategha ghu. Egha iakinir
 igiamin dughiar namba 2in, daghetam amezir puvati.

An afeziam Devit gasighasigha aghumsizir akabar a mikemezi, an akar kurar kabagh nighnigha, Devit bagha navim bar a baseme. **35** Egha amimzaraghan mizaraghara, Jonatan dagher azenimin Devit bativasa ghua, otarir mam inizi an a ko zui. **36** Ezi Jonatan kamagh otarir kam migei, “Ki barir afuzibar asiti, ni mangi da buri. Ni zuamira mangi.” Ezi otarim ivegha zuima, Jonatan barir afuzir mamin a gafiragha ase. **37** Ezi otarim ivegha ghua barir afuzim irizi naghin zuima, Jonatan an diagha kamagh a migia ghaze, “Ni tong ua sivagh mangi. Barir afuzim ti munagh iti.” **38** Ezi Jonatan ua otarimin diagha ghaze, “Ni zuamira mangi. Ni oragh, pura tughiv ikian marki.” Ezi otarim barir afuzim inigha Jonatan bagha izi. **39** Otarir kam Jonatan migeir akabar mingaribagh fozir puvati. Jonatan ko Devit uaningra fo. **40** Egha Jonatan uan barir pim ko bariba isa otarim ganingizi, ana da inigha ua nguibar ekiamin ghu. **41** Egha otarim ghugha givazi, Devit dagiar pozimin girakirangin modozim ategha iza, Jonatanin boroghin ira nguazimin fuagha, uan guam nguazim mitua. Egha 3plan dughiabar uan dapanim fegha uam aviragha egha dikavigha aning uaningin torava azi. Devitin azir akamin arazim, bar Jonatanin azir akamin arazim gafira. **42** Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ni navir amirizim sara mangi. Ga fo, ga Ikiavira Itir Godin ziamin, akar gavgavim akirigha givagha ghaze, ga zurara deraghvira uaning damuam. Eghti gin gan ovavir boriba uaghan kamaghira arazir kam damuam.” A mikemegha givazi, Devit danganir igharazimin zuima, Jonatan uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

21 Devit ara ghua Nopin nguibar ekiamin ofa gamir gumazim Ahimelek bato. Ezi Ahimelek nigha atiatia uan dipenimin azenan izegha kamaghin Devit migei, “Ni tizim bagha uabira izi?” **2** Ezi Devit ghaze, “Atrivim ingangarir mam na ganingizi ki izi. A ghaze, ki damuamin ingangarir kam, ki an gun gumazir igharazitam mikiman kogham. Ki uan midorozir gumazibav gia ghaze, ia danganir igharazitamin na batogh. **3** Ezi ni dagher manmagh gariba iti? Ni bretba ikiva 5plan rubuziba na daning, puvatighti ni dagher igharazitam na daningigh.” **4** Ezi ofa gamir gumazim kamaghin a migei, “Ki bretin kiniba puvati. Bretin God ganingizimra iti. Nin midorozir gumaziba bogh dimangan amiziba ko dakuighan koghti, ni bretin kaba inigh mangam.” **5** Devit kamaghin Ahimelek migei, “Ki guizbangira ni migei, e dimangan amiziba koma akuizir puvati. E zurara pura uan apanibav soghamin dughiaaba, en midorozir gumaziba ko men biziba Godin damazimin zue. E datirighin uaghan Godin damazimin zue.” **6** Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim bretba isava a ganingi. Bretin me isa God ganingizim anarira iti. Dagher igharaziba ua puvati. Me dughiar kamin Godin damazimin bretin igiaba isa, ghuribar danganim garigha, dakozi gati. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, bretin ghuriba isa Devit ganingi. **7** Ezi dughiar kamin, Atrivim Solin ingangarir gumazir mam, a Idomian gumazim, an ziam Doek. A Godin Purirpenimin ikia Godin ofa damuamin dughiam mizuai. A garima Ahimelek bretin kaba isa Devit ganingi. Doek a Solin bulmakaubar garir gumazibar gumazir dapanim. **8** Ezi Devit bretba inigha kamagh

Ahimelek migei, “Ni afuzitam o midorozir sabatam iti? Ni tam ikiva na daningigh. Atrivim ingangarim bagha nan avisi, ki midorozir sabatam o bizir igharazitam inizir puvati. Ki pura ize.” **9** Ezi Ahimelek a migia ghaze, “Ki midorozir sabar vamira iti. Kar Goliatin midorozir sabam, ni Elan danganir zarimin a misoghezi an areme. Me a isa nir mamın a noegha ofa gamir gumazibar dapanim azenimin azuir korotiar otevimin girakirangin aneti. Ni ifuegh midorozir sabar kam iniam.” Ezi Devit ghaze, “Ni a isi na daningigh! Midorozir sabar kam, a bar dera. Tam uam a gafirazir puvati.” **10** Egha Devit Solin atiatigha dughiar kamra nguibar ekar kam ategha arav ghu. A ghua Getin nguibar ekiamin atrivim Akis bato. **11** Atrivimin ingangarir gumazibar dapaniba kamaghin a migei, “Gumazir kam Devit, a uan kantrin atrivim. Amiziba a bagha kamagh ighiam bange: “Sol 1,000plan apanibav sosi. Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.” **12** Ezi Devit migirigiar kam baregha kamaghin nighnisi, Getin nguibamin garir Atrivim Akis ti a misueghti an aremegham. Egha an atiati. **13** Kamaghin amizi, Devit atrivim ko an ingangarir gumazibar dapanibar damazimin, odava gumazir onganım gava. Me a ikiasava amima a bar gumazir onganımın mirarama oto. A pura tintinibar nguibar ekiamin tiar akamin, biziba osira diava arava, pupuviba an akatorimin otiva an ghuamasizimin izaghiri. **14** Ezi Atrivim Akis an gara kamagh uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia kagh gan, gumazir kam bar onganı! Ia tizimsua a inigha na bagha izi? **15** Ia ti ghaze, nan kantrin gumazir onganiba puvati, a? Bar

aviriba iti, kamagh amizi ia tizim bagha gumazir onganir kam inigha izima, an arazir onganiba nan damazimin dagh amuavira iti? A nan dipenimin ikian kogham.” Kamaghin amizima, Atrivim Akis Devit ataghizima, a ghu.

22 Egha Devit Getin nguibar ekiam ategha ara ghua, Adulamin nguibar ekiamin boroghin mighsiamin dagiar torir mamin iti. Ezi an aveghbuaba ko an afeziamin ikizim kamaghin oraki, a danganir kamin iti. Ezi me ghua a ko iti. **2** Dughiar kamin, gumazir osimtizir igharagha garir aviriba itiba ko, gumazir igharaz darazir biziba inigha da ikarazir puvatiziba ko, gumazir adariba gumazir igharazibar itiba, me bar moghira Devit bagha ghuegha a ko uari akuvagha itima, a men gumazir dapanimin iti. Gumazir a ko itibar dibobonim, 400in boroghin ghu. **3** Ezi Devit uan amebam ko afeziam inigha danganir kam ategha, Moapin kantrin, Mispan nguibar ekiamin ghu. Egha a kamaghin Moapian atrivim migei, “Ki kamaghsua, ni nan amebam ko afeziam ateghti, aning ni ko ikiti, ki Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham, a na bagh a bizir tizim damuam.” **4** Ezi Moapian atrivim, Devit ifongezi moghin, a Devitin amebam ko afeziam inigha izima aning Moapin atrivim ko itima, Devit uabi dagiar torimin modogha iti. **5** Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam, an ziam Gat, a iza kamaghin Devit migei, “Ni ua danganir kamin ikian marki. Ni datirighira dikavigh Judan anabamin nguazimin mangi.” Ezi Devit danganir kam ategha, Judan nguazimin ghua an ruarir ekia me kamaghin diborim Heretin ghugha an iti. **6** Dughiar

mam, Sol Gibean mighsiar dozimin ikia, temer mamin
 apengan aperaghav ikia, uan afuzimin suiraghav iti.
 Ezi an ingangarir gumazibar dapaniba an okarigha iti.
 Ezi gumazir maba Devit itir danganimin gun a migei.
 7 Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ia
 Benjaminin anabamin gumaziba, ia deraviram oragh.
 Ia ti ghaze, gumazir kam Devit, a dagher azeniba ko
 wainin azeniba isi ia daningam, a? Egh a ia damuti ia
 1,000pla ko 100plan midorozir gumazibar dapanibar
 otivam, a? Bar puvatigham. 8 Ki fo, ia bizir kabagh
 nighnigha na gasighasighasa akam misoke. Ian tav bar
 kamaghin na mikemezir puvati, nan otarim, Jesin otarir
 kamin akurvaghasa a ko akar gavgavim akiri. Ia na
 ginighnizir puvatigha, kamaghin na mikemezir puvati,
 nan otarim a nan ingangarir gumazir kam gamizima,
 a nan apanimin oto. Egha a datirighin na misueghti ki
 aremeghasa tuaviba buri.” 9 Dughiar kamin Idomian
 gumazim Doek, a Solin ingangarir gumaziba ko tuivighav
 iti. Egha a kamaghin Sol migei, “Ki Nopin nguibar ekiamin
 ikia garima, Devit ofa gamir gumazim Ahimelek bagha
 ghu, a Ahitupin otarim. 10 Ezi Ahimelek, Devit mangamin
 tuavim bagha Ikiavira Itir God ko migei. Egha a dagher
 maba ko Filistian gumazim Goliatin midorozir sabam
 sara inigha Devit ganingi.” 11 Sol akar kam baregha
 gumazir maba amadazima, me ghua Nopin ofa gamir
 gumazim Ahimelek ko an ikizimin itir ofa gamir gumaziba
 bar me inigha ize. 12 Ezi ofa gamir gumazir kaba bar
 otivigha givazima, Sol kamaghin Ahimelek migei, “O
 Ahitupin otarim, ni oragh. Ki akar mam nin iti.” Ezi

Ahimelek ghaze, “Gumazir ekiam, ni akar manam iti?”

13 Ezi Sol kamaghin a migei, “Bizir tizim bagha ni Jesin otarim ko, gua na gasighasighasa akam akiri? Ni dagher maba ko midorozir sabar mam sara a ganiga, aka taba a daningasa Godin azangsisi. A datirighin nan apanim gavagha, na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.” **14** Ezi Ahimelek kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Devit a nin ingangarir gumazibar faragha zuir gumazir bar aghuim, egha a deraghavira nin girara zui. Ingangarir gumazitam a gafirazir puvati. A uaghan nin amerem, a nin boroghin ikia ni geghuvir midorozir gumazibar dapanir mam. Nin dipenimin aven itir adarasi, me bar a gifuegha ziar ekiam a ganidi. **15** Dughiar kamra ki ti akatam a daningasa Godin azangsisi, o? Bar puvati. Ki dughiar aviribar a bagha God ko migei. Ki nin ingangarir gumazim, ki uan adarazi ko, ni akam e gasan marki. E ni gasighasighasa akam akirizir puvati. Bizir ni datirighin migeir kam, ki bar a gifozir puvati.” **16** Ezi atrivim kamaghin a migei, “Puvati. Ahimelek, ki ni bareghan kogham. Ni uan adarazi ko bar ovengam.” **17** Egha Sol uan midorozir gumazir an boroghin tuivighav itibav gia ghaze, “Aria. Ia raghirigh Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba misueghti, me arighiregh. Me Devit ko ingara fo, a nan aragharui, ezi me bar na migeir puvati.” Sol kamaghin migeima, midorozir gumaziba me misoghan aghua. Me fo, kar Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba. **18** Kamaghin amizi, Sol Doek migia ghaze, “Ni mangi me misueghti me arighiregh.” Ezi Doek raghirigha ghua ofa gamir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.

Dughiar kamra a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir 85pla misoghezi me ariaghire. Gumazir kaba, me ofa gamir gumazir korotiar otevir azenan azuiba. **19** Ezi Sol uan midorozir gumaziba amadazima me Nopin ghue, kar ofa gamir gumaziba itir nguibar ekiam. Egha me Nopin gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire. Me gumaziba, ko amiziba, boriba ko borir aghegheviri oteba apiba, bulmakauba, donkiba, ko sipsipba sara bar me kuavareme. **20** Egha me Ahimelekin otarim Abiatar, a Ahitupin igiavotarim, me a misoghezir puvati. A men ara ghua Devit ko iti. **21** Ezi Abiatar kamaghin Devit migei, "Sol Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba bar me misoghezi, me ariaghire." **22** Ezi Devit kamaghin a migei, "Noka! Dughiar ki nin afeziam ko ikezim, Doek uaghan iti. Ezi ki fo, a guizbangira nan gun Sol mikimam. Ki fo, na bangin, nin afeziam uan adarazi ko ariaghire. Kar nan osimtizimra! **23** Kamaghin amizi, ni ikiva atiatingan marki. Ga fo, gumazir na misoghasava amim, a uaghan ni misoghasa. Ni na ko iki deraghvira ikiam."

23 Ezi gumazir maba iza kamaghin Devit migei, "Filistiaba Keilan nguibamin itir gumazamizibav sogha, men witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ghua, men witin dagheba okeme." **2** Ezi Devit akar kam baregha kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, "Ki mangi Filistiabav sogham o markiam?" Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "A dera. Ni mangi Filistiabav suegh Keilabar akuraghti, me deragham." **3** Ezi Devit ko itir gumaziba a migia ghaze, "Ni oragh. E datirighin Judan anabamin nguazimin itima, bizir aviriba e gamima, e atiatingi. E

manmaghin Keilan nguibamin mangi Filistiabav sogham? E mangan kogham.” 4 Me kamaghin mikemezima, Devit uam Ikiavira Itir Godin azai. Ezi a ua kamaghin migei, “Ki ian akuraghtima, ia midorozimin Filistiaba abinigham. Kamaghin amizima, ia dikavigh Keilan nguibamin mangi Filistiabav sogh.” 5 Ezi Devit uan gumaziba ko, Keilan ghua pamtem Filistiabav soghezi, men aviriba ariaghire. A bar me abiragha, men bulmakauba ini. Kamaghira, Devit Keilan nguibamin gumazamizibar akurazi, me deravira iti. 6 Ahimelekin otarim Abiatar, faragha Atrivim Solin ara iza Devit ko itir dughiamin, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim inigha ize. Me Keilan nguibamin zuir dughiamin, Abiatar korotiar kam uaghan a inigha me ko zui. 7 Ezi gumazir maba Sol migia ghaze, “Devit ghua Keilan nguibar ekiamin iti.” Ezi Sol ghaze, “Bar dera, God datirighin a isa nan agharim darigham. Devit a nguibar ekiar tiar akar gavgavim ko divazir gavgavim itimin aven ize. A uabi uabi isa kalabuziam gati. Kamaghin amizi, ki an suighamin ingangarim osememizir puvati.” 8 Kamaghin amizi Sol uan midorozir gumaziba bar men diazi, me Devit uan adarazi ko me konasa Keilan zui. 9 Ezi Devit kamaghin oraki, Sol a gasighasighasa izi. Ezi a kamaghin ofa gamir gumazim Abiatar migei, “Ni ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuir kam, a inigh izi.” 10 Ezi an a inigha izezi, Devit kamaghin Ikiavira Itir God migei, “O, Ikiavira Itir God, ni Israelia en God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin oraki, Sol fo, ki Keilan kagh iti. Kamagh amizi, a na bangin kagh izi nguibar kam gasighasighasa. 11 Ki foghasa, nguibar kamin gumazamiziba na isi Sol

daningam, o puvatigham? Sol izamin akam a guizbangira
 o puvati? O Ikiavira Itir God, Israelia en God, nan ifongiam
 kamakin, ni nan azangsizim ikaragh.” Ezi Ikiavira Itir God
 kamaghin a migei, “Sol a izam.” **12** Ezi Devit ua Ikiavira
 Itir Godin azara, “Keilan gumazamiziba, me ki uan adarazi
 ko e isi Sol daningam, o puvatigham?” Ezi a ghaze,
 “Are, me ni migei moghira mamaghira damuam.” **13** Ezi
 Devit kamaghin oregha zuamira uan gumaziba ini, men
 dibobonim 600in min tu. Me bar dikavigha Keila ategha
 ghue. Me bar moghira uari inigha tintinibar danganibagh
 arui. Ezi Sol orazima Devit Keila ategha arav ghuzima, Sol
 ua Keilan mangan nighnizir puvati. **14** Ezi Devit ghua
 Sifin nguibar ekiamin boroghin, mighsiaba itir danganir
 mongamin aghuibar modi. Danganir kam, kar danganir
 dakirtizir gumaziba puvatizim. Sol zurara Devit buriavira
 iti, ezi Ikiavira Itir God Sol gamima, a Devit bativir
 puvati. **15** Ezi Devit kamaghin fo, Sol izi a misueghti an
 aremegham. Kamaghin amizima, a ghua Sifin boroghin
 Horesin nguibamin iti. **16** Ezi Solin otarim Jonatan Devitin
 ganasa ghua, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiasa
 akar aghuibar a migei. **17** Egha Jonatan kamaghin a
 migei, “Nan afeziam ni buri ni batogh, ni gasighasighan
 kogham. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Ni gin
 Israelian atrivimin ikiam, eghti ki nin girara ikiam.
 Nan afeziam, a uaghan bizir kam gifo.” **18** Egha aning
 Ikiavira Itir Godin damazimin, roroamningin ikiasa akar
 dikirizir gavgavir mam gami. Egha Jonatan uamategha
 uan nguibamin ghuzima, Devit Horesin ikiavira iti. **19**
 Ezi Sifin gumazir maba ghua Gibeon nguibar ekiamin

Sol mīgia ghaze, “O atrivim, nī oragh. Devit en bighan Hakilan mighsiamin modogha iti, a sautin amadaghan Jesimonin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Me Horesin nguibamin boroghin, mighsiabar misoghamin danganir aghuibar iti. **20** O atrivim, e fo, nī gumazir kamin suighasa bar ifonge, nī iziva a inigh. E uari a isi nin agharim darigham.” **21** Ezi Sol kamaghin me migei, “Ia nan akurvaghamin arazir aghuim gami. Bizir kam bangin, Ikiavira Itir God deraghvira ia damu. **22** Ki fo, gumaziba kamaghin migei, Devit bar dikirmiki, an e gifaragham. Kamaghin amizi, ia uamategh mangi a itir danganim bagh deraghvira ganigh, egh uaghan gumazir an ganizibar ziaba inigh. **23** Ia bar deraghvira a modozir danganibagh fogh, egh zuamira izi na mikemeghti, ki ia ko mangam. A danganir kamra ikiti, ki mangi deraghvira a batogham. Ki Judabar dakoziba bar dar tongin a buriva an apigham.” **24** Sol mikemegha givazi, Sifia anetegha uan nguibamin ghue. Egha me kamaghin fo Devit uan gumazamiziba ko me Maonin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. A sautin amadaghan, Jesimonin Jordanin danganir zarimin iti. **25** Sol oregha givagha, uan gumaziba ko me danganir kamin ghua Devit buri. Ezi gumazir maba iza Devit mikeme. Ezi a ghua danganir kurar dagiar aviriba itimin, Maonin gumazamiziba puvatizir danganir vuemin iti. Sol oraghti, Devit danganir manamin mangiti, a uaghan danganir kamin mangam. **26** Sol uan gumaziba ko mighsiar akirir vuemin mangiti, Devit uan adarazi ko me solin ariva, mighsiar akirir vuemin mangam. Egha Sol uan adarazi ko ghua bar Devit uan adarazi ko

me ikiarugha bar men suighasava ami. **27** Ezi gumazir mam iza kamaghin Sol migei, “Filistiaba en nguazimin izegha e misosi. Ezi ni zuamira uamategh izi.” **28** Ezi Sol akar kam baregha uan gumaziba ko me Devit ategha, uamategha ghua Filistiaba ko misosi. Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Midorozibagh Itaghvirazir Dagiam.” **29** Ezi Devit danganir kam ategha ghua Engedin nguazimin danganir mogomer aghuibar iti.

24 Sol Filistiabar agiragha givagha, ua iza Devit buri. Ezi gumazir maba kamaghin a migei, “Ni munagh gan, Devit muna Engedin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.” **2** Kamaghin amizi, Sol Israelian 3,000plan midorozir gumaziba amisevezima, me Devit ko an gumaziba buri. Me danganir kurar kamaghin diborim, Memen Atiaba Itir Danganir Kuram, me an me buri. **3** Me ghua sipsipba itir divazir mabar boroghin, mighsiar torir mamin iti. Ezi Sol daviasa torir kamin aven ghu. Ezi Devit uan gumaziba ko, faragha torir kamin, bar an aven ghugha an modogha iti. **4** Devitin gumaziba kamaghin a migei, “Aria. Datirighin nin dughiar aghuim, Ikiavira Itir God an gun ni mikemegha gifa, a nin apanim nin agharim darigham. Eghti ni arazir manamin a damusi a damu.” Ezi Devit nimira an amuda ghua, Solin boroghin ghugha, an korotiar ruarimin vin an avizir mam atu, ezi Sol fozir puvati. **5** Devit anetugha givagha nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati. **6** Kamaghin amizima, Devit uamategha ghua uan gumazibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God uabi gumazir kam ginabagha a isa nan gumazir ekiamin aneti. Kamagh amizi, ki arazir kuratamin a

damuan kogham. Ikiavira Itir God uabi nan anogoroke, ki bizir kam damuan kogham.” 7 Egha Devit uan gumazibar atarigha men amamangatizir puvati, ezi me ghua Solin misoghezir puvati. Ezi Sol avigha givagha, torir kamin azenim girigha tuavim girigha ghu. 8 Ezi Devit an girara torir kamin azenim girigha an girara ghua an diagha ghaze, “Atrivim Sol, nan gumazir ekiam.” Ezi Sol dimdiar kam baregha raghirizi, Devit uan tevimning apirigha, guam nguazim tuagha ziar ekiam a ganidi. 9 Egha a kamaghin Sol migei, “Ni tizim bagha gumazir kabar akaba baragha ghaze, ki ni gasighasighasa? 10 Ni datirighin uan damazimning kagh gan, ni dagiar torimin itima, Ikiavira Itir God ni isa nan dafarim gati. Ezi nan adarazi ghaze, ni a misueghti an aremegh. Ezi ki nin apangkuvigha ghaze, kar Ikiavira Itir God inabazir atrivim, ki a misueghan kogham. 11 Nan afeziam, ni kagh ki suirazir nir avizir kamin gan. Ki nin korotiar ruarimin avizim atugha ni misoghan aghua. Kamagh amizi, ni deragh na gifogh, ki nin apanim puvati, egha paza ni ginighnizir puvati. Egha osimtizitam nin itir puvati. Ezi ni na misueghti ki aremeghasa na buriavira iti. 12 Ikiavira Itir God uabi, gan araziba tuisigh egh fogh suam, gan tinara arazir kuram gami. A, ni amizir arazir kurar kam bagh ni ikarvagh, ivezir kuram ni daningam. Eghti ki uabi arazitam ni damighan kogham. 13 Ni aghuzir akar fomira itir kam gifo, ‘Gumazir kurabara, arazir kurabagh ami.’ Ezi ki gumazir kuram puvati, ki arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bar puvati. 14 O Israelian atrivim, ni nan agintighasa izi, o? Ezi ki tina? Ki mati afiam aremegha gifa. Ki mati

pir mam. **15** Kamaghin, Ikiavira Itir God uabi ga tuisigh mikim suam, gan tinara osimtizim gami. A uan kotin aven nan akuragh na bagh akam akirighiti, ni na gasighasighan kogham.” **16** Devit mikemegha givazima, Sol kamaghin a migei, “Devit, nan otarim, ni uabi na migei, a?” Egha Sol pamtem aziava arai. **17** Egha a kamaghin Devit migei, “Ni gumazir arazir aghuim gamim, ezi ki gumazir bar kuram. Guizbangira, ni deragha na gami, ezi ki deragha ni ikarazir puvatigha, bar arazir kuramin ni gami. **18** Ni datirighin deragha na geghara ghaze, Ikiavira Itir God na isa nin agharim gati, ezi ni na misoghezir puvati. Bar guizbangira, ni arazir kamin na gami. **19** Ki fo, gumazitam uan apanim gasighasighamin tuavim ikiva, a tizim bagh aneteghtima a pura mangam? Puvatigham. Ezi ni arazir kam gami, kamagh amizi, Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damuva deraghvira ni ikaragham. **20** Ki kamaghin bar fo, ni Israelian atrivimin ikiam. Egh ni gavgavigh deraghvira kantrin kam gativaghti, nin ovavir boriba uaghan a gativagh mamaghira ikiam. **21** Ki kamagsua, ni Ikiavira Itir Godin ziamin akar gavgavir tam akirigh suam, dughiar ni atrivimin otivamimin, ni nan gin otivamin ovavir boribav soghan marki. Puvatighiti, ni me misueghti me arighireghti, nan ikizim ko nan ziam bar kuavaremegham.” **22** Ezi Devit akar dikirizir kam gami. Ezi Sol uamategha uan nguibamin zuima, Devit uan adarazi ko uamategha uan misozir danganir gavgavir moga itimin ghue.

25 Ezi Samuel aremezima, Israelian gumazamiziba bar iza uari akuvagha a bagha azi. Egha me Raman

nguibar ekiamin, an dipenimin miriamin anefa. Samuelin ovevemin gin, Devit uan gumaziba ko dikavigha ghua, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. **2** Dughiar kamin, Maonin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Nabal, a Kalepin ikizimin ovavir boribar gumazir mam. A Karmelin nguibar ekiamin boroghin nguazir mamin iti. A dagiar aviriba itir gumazir mam, egha 3,000plan sipsipba ko 1,000pla memeba iti. An amuimin ziam, Abigel, an amizir bar dirim, a nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba iti. Ezi Nabal adaribagh amir gumazim, an araziba ikufi. Dughiar kamin, Nabal Karmelin nguibar ekiamin ikia, uan sipsipbar arizibar ghor. **4** Ezi Devit gumazamiziba puvatizir danganimin ikia orazima, Nabal ingangarir kam gami. **5** Ezi a gumazir 10plan igiaba amadazima, me Nabal bagha Karmelin zui. A kamaghin me migei, “Ia Karmelin mangi nan ziamin dughiar aghuim isi Nabal daningigh. **6** Ia kamaghin a mikim, ‘Devit ghaze, O nan namakam, ki kamaghin Godin azai, a ni ko nin ikizim ko nin biziba bar, navir amirizim ko dabirabir aghuim isi ia daningam. **7** Devit kamaghin oraki, gumazir maba nin sipsipbar arizibar ghor. A kamaghsua, ni deraghvira fogh, nin sipsipbagh eghuvir gumaziba, e ko Karmelin itima, e arazir kuratamin me gamizir puvatigha, men bizitam okemezir puvati. **8** Ni men azaraghti, e ni geghanizi moghira me ni geghanam. Datirighin isar ekiamin dughiam, ezi Devit ni bagha e amadazima e izi. A kamaghsua, ni en apangkufigh, e mati nin ingangarir gumaziba, ezi ni mati Devitin afeziam. E uari, ni daghetaba ikiva, taba e daningigh.” **9** Ezi Devitin gumaziba ghua,

Devitin ziamin akar kabar Nabal geghanigha a mizua
 iti. **10** Ezi Nabal kamaghin men akam ikaragha ghaze,
 “Gumazir kam Devit, Jesin otarim, a manmaghin garir
 gumazim? Ki a gifozir puvati. Ki kamaghin oraki, dughiar
 kabar, ingangarir gumazir kinir aviriba uan gumazir
 dapanibar aragharui. Devit ti uaghan pura ingangarir
 gumazir kinir mam, egha uaghan aragharuir gumazim.
11 Ia managhira ize, ki ia gifozir puvati. Kamaghin amizi,
 ki uan bretba ko, dipaba, ko uan ingangarir gumazir nan
 sipsipbar ariziba aghoreziba, ki me bagha misoghezir
 asizir tuzir taba isi, ia daningan kogham. Bar puvatigham.
 Ki aghua.” **12** Ezi Devitin ingangarir gumaziba Nabal
 akar kam baregha uamategha ghua Devit mikeme. **13** Ezi
 Devit kamaghin migei, “Ia bar moghira midorozim bagh
 midorozir sababa inigh uan oghiriabar aghuigh, misoghsi
 mangi.” Egha me vaghvagha bar moghira Devitin akamin
 gin zuima, Devit uaghan uan midorozir sabam uan
 oghiriam garu. Egha a 400plan gumaziba kamagh me
 inigha zui. Ezi 200plan gumaziba, a bizibagh eghuvasa me
 mikemezi, me iti. **14** Dughiar kamin Nabal ingangarir
 gumazir mam ghua, kamaghin Nabal amuim Abigel
 migia ghaze, “Devit gumazamiziba puvatizir danganimin
 ikia, uan gumazir maba amadazi me iza, en gumazir
 ekiam dughiar aghuim a ganingi. Ezi a pantemin me
 dagaragha men atara akar kuram me ganingi. **15** Gumazir
 kaba faragha arazir kuratamin e gamizir puvati. Me
 zurara arazir aghuibaram e gami. Me zurara e ko dadaba
 aghuir danganimin iti. Me en bizitam okemezir puvati. **16**
 E me ko ikiava uan sipsipbagh eghuvir dughiamin, me

arueba ko dimagariba bar, divazimin min e ekiarugha deravira e geghufi. **17** Ni deraghvira fogh, Devit uan gumaziba ko izi, en gumazir ekiam ko an gumazamizir a ko itibagh asighasighasa nighnisi. Kamaghin amizi, e ni bagha izi. E nin azai, ni deraghvira nighnigh, ni manmaghin osimtizir kam akiram? E bar Nabal gifo, a gumazir bar kuram, a ifaghata, akaba barazir puvatizir gumazim.” **18** Abigel kamaghin oregha zuamira 200pla bretba ko memen inimin ingarizir wain itir misevir pumuning inigha, sipsipin 5plan tuziba ko, 20 kilogremin witin tueziba, ko 100plan wainin ovizir ikizir apuziziba, ko 200pla fikin ovizir me apuziziba, a dagher kaba bar ada inigha donkibagh isin da ariki. **19** Egha a kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia donkiba inigh faragh mangiti, ki ian gin mangam.” A bizir amizir kamin gun uan pam mikemezir puvati. **20** Egha Abigel uan donkin mam gaperagha Devit bativasava tuavir mamin zui. Ezi Devit uaghan tuavir kamra, uan gumaziba ko me munagh an ikegha izi. Ezi Abigel tuavir kamin ghua mighsiar mamin akirir vuemin me bato. **21** Dughiar kam, Devit nighnisi, “Ki tizim bagha gumazir kamin biziba gumazamiziba puvatizir danganimin dagh eghufi? E an bizitam okemezir pu. Bar puvati. An biziba bar deraghavira iti, ezi datirighin an arazir kuramin na ikara, an arazim derazir puvati. **22** Bizir kam bangin, ki dimagarir kamin an adarazir gumaziba bar me kuavaremegham. Puvatightima, ki Godin azaraghti, a na misueghti ki aremegham.” **23** Ezi Abigel iza Devitin apigha zuamira uan donki gisin ikegha faghafiragha, maghira Devitin dagarimningin boroghin

irigha, uan guam isa nguazim mituagha ghaze, “O nan gumazir ekiam, kar nan osimtizimra, ni osimtizir kam nan pam darighan marki. Ki nin ingangarir amizim, ki ni mikimasa. Ga uaning! Ni ti nan akam baragham, o?

25 Guizbangira, ni Nabalın akabagh nighnighan marki, an araziba bar ikufi. An ziamin mingarim kamakin, gumazir onganir nighnizir aghuiba puvatizim, ezi an arazim an ziamin mirara ghu. O nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim, ni e bagha amadazir gumazir igiaba, ki uabi men ganizir puvati. Bar puvati. **26** Ni oragh. Ikiavira Itir God uabi ni gamizi gumazir nin apanim gamiba, ni uabi me misogynhezir puvati. Puvatizi, men ghuzibar osimtizim nin ikiam. Ezi Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira pamtemin migia ghaze, mizazir God Nabal daningamim, a uaghan nin apaniba kamaghira me damuam. **27** “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim, nan ifongiam kamakin, ni nan bizir aghuir ki ni ganidiba inigh, uan ingangarir gumazir nin gin zuibar aning. **28** Ga uaning, ki nin ingangarir amizim, ki nin damazimin arazir kuratam damighti, ni nan arazir kuram gin amadagh. Nan gumazir ekiam, ki fo, Ikiavira Itir God ni amadazi, ni an ifongiamin gin ghua an apanibav sosi. Ki Godin azai, ni nguazir kamin ikiamin dughiamin, ni arazir kuratam damighan kogham. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God ni damighti ni atrivimin otogham, eghti gin nin ovavir boriba Israelian atrivibar otiv mamaghira ikiam. **29** “Gumazir ekiam, gumazitaba nin gintigh nin misogynhsi iziti, Ikiavira Itir God, nin God deraghvira nin akurvagham, mati gumazim uan

bizir aghuiba deraghavira dagh eghufi. Egh nin apaniba
 batuegham, mati gumazim katapelin dagiam gasavamadi
 moghin, a nin apanibagh asivamangam. **30** Ikiavira Itir God
 ni mikemezi moghin, a bizir aghuir aviriba ni daningam,
 egh ni damighti ni Israelia en atrivimin ikiam. **31** Ezi
 datirighin ni bizir kam ginighnigh, nan pam misoghan
 marki. Nan gumazir ekiam, ni uabi gumazitam puram a
 misoghezi, an aremezir puvati. Kamaghin amizi, men
 ghuzibar osimtizitam nin dafarimningin ikian kogham. Ga
 uaning, ki nin ingangarir amizim, ki kamaghin nin azai,
 Ikiavira Itir God gin deraghvira ni damuti, ni na ginirigh
 deraghvira na damu.” **32** Ezi Devit akar kaba baregha
 kamaghin Abigel migei, “Ikiavira Itir God, a Israelia en
 God, a ni amadazi ni datirighin iza na bato, bizir kam
 bangin ki an ziam fe. **33** Ni datirighin nan anogoroke, ezi
 ki Nabalın osimtizim bagha, uan dafarimningin gumazir
 tabav soghezi me ariaghirezir puvati. Kamaghin amizi,
 men ghuzibar osimtizim nan itir puvati. Bizir kam bangin,
 ki nin akaba ko nighnizir aghuiba bagha God minaba.
34 Ikiavira Itir God ia gasighasighan nan anogoroke.
 Ikiavira Itir Godin zurara itim, a Israelian God, ki an
 ziamin guizbangira ni migei, ni ti na bagha zuamira izezir
 puvatizi, gurunzaraghan Nabalın ingangarir gumazitam
 angamira ikeghan koghai.” **35** Egha Devit bizir Abigel
 inigha izeziba inigha kamaghin a migei, “Ni datirighin
 uamategh uan dipenimin mangiva navim amiragh iki.
 Ki nin akaba baregha gifa. Ni na mikemezi moghin, ki
 Nabal amizir arazir kuram gin amadagh, ia misueghan
 kogham.” **36** Ezi Abigel uamategha dipenimin ghugha

Nabalın garima, an atriviba amir isar ekiabar min isam gami. Egha a bar akongegha wainin dipar avirim apava bar ongani. Kamaghın amizi, Abigel bizitamın gun a geghanizir puvatigha ghua amimzaraghan. **37** Ezi aminim tirazima, Nabalın nighnizim uamategha izi, ezi an amuim Abigel iza bizir otivizibar gun a geghari. Nabal oregha givagha, bar zuamira an dighorim an kozi, a irigha mikiri, egha a mati dagiam pura irighav iti. **38** Egha a kamaghıra irighav ikia ghua 10plan dughiaba givazi, Ikiavira Itir God Nabal misoghezima an areme. **39** Ezi Devit Nabalın ovever akam baregha kamaghın migei, “Ki Ikiavira Itir God minaba. A uabi Nabal na gamizir arazir kurar kam ginirigha, an arazim tuisigha, a ikara. Nabal uabi arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God mizazim a gase. Ikiavira Itir God uabi nan tuavim apirizima, ki arazir kuratam gamizir puvati.” Ezi Devit gin Abigelın ikiasa uan ingangarir gumaziba amadazima, me an azangsighasa ghue. **40** Ingangarir gumaziba Karmelin ghua a batogha kamaghın a migei, “Devit nın ikiasa e amadazima, e ni inigh a bagh mangasa izi.” **41** Ezi Abigel akar kam baregha uan tevimning apirigha guam aviragha ghaze, “Ki pura an ingangarir amizim. Ki uan gumazir ekiamın ingangarir gumazibar dagariba ruam.” **42** Egha a bar zuamira dikavigha uan donki inigha a gaperagha zuima, an 5plan ingangarir amiziba a ko zui. A uan ingangarir amiziba ko me Devitın ingangarir gumazibar gin zui. Me ghua otivigha, Abigel Devitın amuimın oto. **43** Devitın amuir faragha itimın ziam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamın amizir mam. Ezi Aning datirighın virara, Devitın

iti. **44** Solin guivim Mikal a faragha Devitin ike, ezi Sol a inigha Laisin otarim Palti ganingi, a Galimin nguibar ekiamin gumazir mam.

26 Ezi Sifin gumazir maba iza Gibeon Sol batogha kamaghin a migei, “Devit ti Hakilan mighsiamin modogha iti, a Jesimonin gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin iti.” **2** Ezi Sol zuamira dikavigha ghua Israelian 3,000in midorozir gumazir aghuiba inigha, Sifin gumazamiziba puvatizir danganimin ghuaghira, Devit buriasa zui. **3** Dughiar kamin, Sol Hakilan mighsiamin tuavir miriamin averpenibar ingari. Danganir me itim, a Jesimonin boroghin iti. Ezi Devit gumazamiziba puvatizir danganir kamin ikiavira ikia kamaghin oraki, Sol gumazamiziba puvatizir danganir kamin a buri. **4** Kamaghin amizi, a moga garir gumaziba amangizi, me ghua garima, Sol guizbangira izegha gifa. **5** Me iza Devit mikemezi, Devit dikavigha ghua Sol itir averpenibar ghu, egga a bar deraghavira Sol uan midorozir gumazibar dapanim Apner ko, aning akuir danganimin gari, Apner a Nerin otarim. Sol uan averpenibar tongirama akuima, an midorozir gumaziba an okarigha akui. **6** Abisai, a Seruian otarim, egga Joapin aveghbuam. Ezi Devit kamaghin, Hitin gumazim Ahimelek ko Israelian gumazim Abisai migei, “Guan tinara na ko dimangan Solin averpenibar magiram?” Ezi Abisai ghaze, “Ki mangam.” **7** Ezi dimagarir kamin Devit ko Abisai, aning Solin averpeniba itir danganimin zui. Aning ghua garima, Ame! Sol uan adarazir tongirama akui. A uan afuzim uan dapanvirin nguazimin anesara. Ezi Apner, uan midorozir gumaziba

ko me an okarigha akui. **8** Ezi Abisai kamaghin Devit migei, “God datirighin nin apanim isa nin dafarim gati. Ni na ateghti ki an afuzimra a ginivam. Ki dughiar vamiran a biraghtima an aremegham. Ki dughiar pumuningin a ginivan kogham.” **9** Ezi Devit a migia ghaze, “Marki, ni a gasighasighan marki. Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa anemisefe, ezi gumazitam a gasighasighti, God uabi ivezir kuram isi gumazir kam daningam.” **10** Egħa Devit ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki kamaghin ni migei, Ikiavira Itir God, uabi Solin misuegham, o Sol uabi uan dughiamin aremegham, o an apaniba midorozir tamin a misuegħti an aremegham. **11** Ikiavira Itir God kamaghin ifongezir puvati, a inabazir atrivim ki a gasighasigham. Ga an dapanvirin asaraghav itir afuzim ko an miner dipamra inigh mangam.” **12** Ezi Devit Solin dapanvirin an afuzim ko nguazir miner dipam itim inigha, Abisai ko aning ghu. Ezi aning amizir arazir kam, gumazitam osegħa aningin ganizir puvati. Me akua onganizir bizir kam, Ikiavira Itir God uabi me gamizi me bar akuava onganigha mozorozir puvati. **13** Ezi danganir zarir mighsiamning abighizim, Devit an ghua mighsiar mamin ghuanaga orazimin tughav ti, a mong Solin averpenibar sagħon iti. **14** Ezi Devit Solin midorozir gumaziba ko Apnerin diagħa ghaze, “Oi! Apner, ni nan dimdiam barazi, o puvati?” Ezi Apner an diagħa ghaze, “Ni tina atrivimin dei?” **15** Ezi Devit a ikaragħa kamaghin a migei, “Ni ti guizin gumazim, o? Israelian gumazir manam, nin min gari? Bar puvati. Ni bar me gafira. Ni tizim bagħa deraghavira uan gumazir ekiam, a gegħuvir

puvati? A nin atrivim, ni ti fozir puvati, a? Gumazir mam, datirighira atrivim misueghti an aremeghasa ian danganimin aven magh ghu. **16** Apner ni oragh, ni ingangarir aghuitam gamir puvati. Ezi ia midorozir gumaziba ia deraghavira uan gumazir ekiam geghuvir puvati. A gumazir Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa misevezim. Kamaghin amizi, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin ni migei, atrivim ia misueghti ia bar arighiregham. Ia mangi atrivimin dapanvirin an afuzim ko an miner pam bagh ganigh, aning iti, o puvati?" **17** Ezi Sol oregha fo kar Devitin tiarim, egha a dikavigha ghaze, "Devit nan otarim, kar nin tiarimra, o?" Ezi Devit ghaze, "Are, nan gumazir ekiam, nan atrivim, kar kirara." **18** Egha a ua ghaze, "O gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki arazir kurar manam gamizi, ni na buriavira iti? Guizbangira, ki arazir kuratam gamizir puvati. **19** Kamaghin amizi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki kamaghin ifonge, ni na barakigh. Ikiavira Itir God uabi na misoghsi, ni mikemeghti, ki a bagh ofa tam damighiti, a nan apangkuvigham. Eghti gumaziba na misoghsi nin navim ginivti, gumazir kaba Ikiavira Itir God me gasighasigham. Guizbangira, me kamaghsua, me kantrin kamin na batueghti, ki mangiva asebar tevimning apiriva men ziaba fam. Eghti bizir aghuir Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bagha anidiba, ki da inian kogham. **20** Atrivim, ni na misoghasa na buri, mati gumazim piba buri, o mati gumazim mighsiabar ghua kuarazir goniam gasasa a buriava avegha an aroriam ini. Ki kamaghin ni mikimasa, ni Ikiavira Itir God gifozir puvatizir darazir

nguazimin na misoghan marki. Nan ghuzim, gumazamizir igharazibar nguazim giran ki aghua.” **21** Ezi Sol akar kam baregha kamaghin Devit migei, “Noki, ki arazir kuram gami. Ezi Devit nan borim, ni uamategh na bagh izi. Ki ua ni gasighasighsi nighnighan kogham. Ki fo, dimagarir kamin ni bar atam na misoghezi ki aremeghai. Kamaghin amizi, nan araziba bar ikufi. Ki amizir arazir kam, a tong suvizir puvati.” **22** Ezi Devit kamaghin Sol migei, “O atrivim, nin afuzim nan dafarimin iti. Ni gumazir igiatam amadaghti, a izi na dam a inigh. **23** E fo, Ikiavira Itir God gara, gumazir zurara nighnizir gavgavim an ikiava, arazir aghuibagh amiba, a deraghavira me gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God datirighin ni isa nan dafarim gati, ezi ki fo Ikiavira Itir God ua bagha misevezir gumazim, ki uan dafarim a datighan kogham. **24** Ki kamaghin nighnisi, nin angamira itir ikirimirim, a bizir bar ekiam. Ezi ki ni ataghizi ni deraghavira iti. Ezi datirighin ki kamaghsua, Ikiavira Itir God kamaghira nan angamira itir ikirimirim ginighnigh deraghvira na damuva, nan osimtiziba agivaghti ki deraghvira ikiam.” **25** Ezi Sol kamaghin Devit migei, “Devit nan otarim, God deraghvira ni damu! Eghti bizir avirir ni damuamiba da bar deraghviram otivam!” Aning uaning mikemegha givagha, Devit mighsiar kam ategha zuima, Sol uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

27 Ezi Devit gin kamaghin nighnisi, “Kiran oveghangin, Sol na misueghti ki aremegham. Kamaghin ti deragham, ki ari mangi Filistiabar kantrin ikiam. Eghti Sol aghuaghiva, ua na inisi, Israelian nguazimin na burian kogham. Eghti

ki tuavir kamin, ki a miseveghirigham.” 2 Egha Devit uan 600plan gumaziba ko me gumazim Akis bagha zui, a Maokin otarim, a Getin nguibar ekiamin atrivim. 3 Ezi Devit uan gumaziba ko men amuiroghboriba, me Atrivim Akis ko Getin apiaghav iti. Devitin amuir pumuning a ko iti. Mamin ziam Ahinoam, a Jesrilin amizim, ezi igharazim Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme. 4 Ezi Sol kamaghin oraki, Devit ara ghua Getin nguibar ekiamin itima, a uam a burir puvati. 5 Ezi Devit gin kamaghin Atrivim Akis migei, “Ni na gifuegh na ateghti, ki mangi ruarimin nin nguibar dozir mamin ikiam. Kamaghin derazir puvati, e nin nguibar ekiamin ikiti, ni ingangarir ekiamin e damuan ki aghua.” 6 Ezi Akis Devitin akam baregha nguibar dozir mam a ganingi, an ziam Siklak. Kamaghin amizi, Siklak a Judabar atrivibar nguibamra, ezi a ikia iza datirighin ikiavira iti. 7 Ezi Devit azenir vamira ko iakinir 4plan Filistiabar kantrin iti. 8 Dughiar kamin Devit uan gumaziba ko ghua Gesuria ko Girsia, ko Amalekia misosi. Gumazamizir kaba Israelian apanibagh ami, egha Isipin boroghin, sautin amadaghan, Surin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Me fomira danganir kamin iti. 9 Ezi Devit zurara uan gumaziba ko ghua me misogha, men gumazamizibav sozi me bar ariaghire. Ezi me, men sipsipba ko bulmakauba ko, donkiba ko, kamelba ko men korotiaba sara bar ada inigha, uan nguibamin ghue. Egha gin, a uamategha Atrivim Akis bagha ghu. 10 Ezi Atrivim Akis zurara dughiaabar kamaghin Devitin azai, “Ni datirighin ghua te ko misoke?” Eghti Devit a gifar suam, “Ki ghua Negevin

Judabar gumazibav sosi.” O, a na mikim suam, “Ki ghua Jeramelian nguibamin gumazibav sosi.” O, a suam, “Ki ghua Kinian nguibamin gumazibav sosi.” Gumazamizir ikizir kaba, me sautin amadaghan Judan nguazimin iti. **11** Egha Devit ghua misozir dughiabar a gumazamiziba kuavarei. A kamaghin nighnisi, “Gumazitam ikiva, a gin Getin iziva, ki uan gumaziba ko amizir bizibar gun Getia geghanigham.” Devit Filistian ikia dughiabar zurara arazir kamram ami. **12** Kamaghin amizi Atrivim Akis nighnizir gavgavim Devitin ikiava kamaghin nighnisi, “Israelia, kar an gumazamizibara, a me ko misosi. Ezi me ti bar an aghuaghama. A datirighin nan akuragh zurara nan ingangarir gumazimin ikiam.”

28 Dughiar kabar aven, Filistiaba uan midorozir gumaziba akuvagha Israelia misoghasa. Ezi Atrivim Akis kamaghin Devit migei, “Ni kamaghin fogh, ni uan gumaziba ko, nan gin mangi Israelia misogham o?” **2** Ezi Devit a migia ghaze, “Ki fo, ki nin ingangarir gumazim, ni gin nan ingangarir aghuir ki damuamimin ganam.” Ezi Akis ghaze, “Bar dera. Ki zurara uabi geghuv uabin ganamin ingangarim ni daningam.” **3** Samuel fomira aremezima, Israelia a bagha azigha, an nguibar ekiam Raman anefa. Dughiar kamin, Sol oveaghuezibar duaba ko migeir gumazamiziba batozima, me ua Israelin kantrin itir puvati. **4** Ezi Filistiaba Israelia misoghasa. Filistiabar midorozir gumaziba, uari akuvagha Sunemin nguibar ekiamin boroghin, notin amadaghan uan averpenibar ingari. Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba akuvagha, Gilboan mighsiamin uari bagh averpenibar ingari. **5**

Ezi Sol Filistiabar midorozir gumazibar gara aguava bar atiatingi. **6** Kamaghin amizi a Ikiavira Itir Godin azangisi, “Ki bizir tizim damuam?” Ezi Ikiavira Itir God irebamin bizitam an akazir puvati. Egha dagiar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamim ko Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibar akatoribar akatam inizir puvati. Ikiavira Itir God an akatam ikarazir puvati. Bar puvati. **7** Ezi Sol dikavigha uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia mangi na bagh amizir gumazamizir oveaghuezibar duaba ko migeim inigh iziti, ki me ko mikimasa.” Ezi me a migia ghaze, “Mam Endorin nguibar ekiamin iti.” **8** Ezi Sol uan atrivir korotiam adeghe korotiar kinir mam aru, a kamaghin damighti, gumaziba kamaghin foghan kogham, kar atrivim. Egha a uan ingangarir gumazir pumuning inigha me amizir kamin ganasa zui. Me ghua a batogha, Sol kamaghin amizimin migia ghaze, “Ki kamaghsua, ni aremegha givazir gumazimin duam ko mikimti, a bizir otivamimin gun na mikimam. Eghti ki gumazir kamin ziam diboroghti, ni an diaghti, an duam azenim girigh.” **9** Ezi amizim a migia ghaze, “Ni Atrivim Sol amizir bizim gifo. A Israelian ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba, ko kukunir gumaziba, a bar me batoghezi, me nguazir kam ategha ghue. Ni tizim bagha na bagha azuazim adui moghin migirigiar kam na ganidi. Sol na misueghti ki aremeghasa ni na gifari.” **10** Sol a ko akar mam akirigha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, ni bizir kam damighti, me osimtizitam ni datighan kogham.” **11** Ezi amizim kamaghin Solin azai, “Aria, ki ni bagh tinan

dimam?” Sol ghaze, “Ni, na bagh Samuelin diagh.” **12** Ezi amizim Samuelin diagha garima an otozi, a tuaragha Sol migia ghaze, “Ni tizim bagha na gifari? Ni uabi Atrivim Sol.” **13** Ezi Atrivim Sol ghaze, “Marki, ni atiatingan marki. Ni tizimin gari?” Ezi amizim ghaze, “Ki duar mamin garima, a igharagha gara nguazimin anagav oto.” **14** Ezi Sol an azara, “Duam manmaghin gari?” Ezi amizim ghaze, “A gumazir asem, a uan korotiar ruarim arugha izi.” Ezi Sol fo, kar Samuelra. Egħa Sol uan tevimning apirigha guam nguazim mituagħa, Samuelin ziam fe. **15** Ezi Samuel kamagħin Sol migei, “Ni tizim bagħa na gagħura, egħa nan diazi ki dikavigha izi?” Ezi Sol Samuel ikaragħa ghaze, “God na ataghizi Filistiaba izi na misogħasa, kamagħ amizi ki osimtizir bar ekiam iti. God ua irebabar na migeir puvati. Egħa a uan akam inigha izir gumazibar akatoribar na migeir puvati. Ezi ki fogħasa, ki manmagħin damuam. Kamagħin amizi ki uabin mikimasa nin dia.” **16** Ezi Samuel an migia ghaze, “Ni oragh. Ikiavira Itir God akirim ragħa ni gasaragħa gifa, egħa nin apanimin oto. Ezi ni tizim bagħa nan dei? Ki nin akuragħan kogħam. **17** Ikiavira Itir God ni mikimasa, nan akatorimin mikemezi mogħin, bizir kam gami. An atrivir ingangarimin ni agivazi, ni ua Israelia gativagħan kogħam. Ingangarir kam, an a isa nin namakam Devit ganingi. **18** Ni uabi Ikiavira Itir Godin akam batoke. A fomira Amalekian atarava me gasighasighasa ni mikemezi, ni an akamin gin ghuzir puvati. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God bizir kamin ni gami. **19** Egħa bizir kamnaghira puvati, a ni ko Israelia isi Filistiabar agharim darigham.

Ni gurunzaraghan uan otariba ko aremegh izi, na ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Eghti Ikiavira Itir God Filistiabar amamangatighi, me Israelian midorozir gumaziba bar me abiragham.” 20 Ezi Sol akar kam baregha bar atiatigha, maghira irigha nguazim girighav ti. An aruer kam ko dimagarir kamin daghetam amezir puvatigha, gavgaviba bar puvati. 21 Ezi amizir kam ghua Solin garima, a bar atiatingi, ezi a kamaghin a migei, “Gumazir ekiam ni oragh, ki nin ingangarir amizim, ki nin akamin gin ghua, kamaghin uabi ginighnizir puvati, ki ovengam o ki angamira ikiam. Ki ni baregha bizir kam gami. 22 Datirighin ki kamaghin ifonge, ni nan akam baregh bizitam damuam. Ki dagher taba ni daningti ni dar amam. Ni damegh gavgavim inigh uamategh mangam.” 23 Ezi Sol ghaze, “Puvati. Ki damasa ifongezir puvati.” Ezi an ingangarir gumazimning ko amizim, me damasa bar a gakaghonezi, a nguazimin dikavigha dakozi gapera. 24 Ezi bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam, amizimin dipenimin iti. Ezi a zuamira a misuegha an tuziba tue. Egha plauan maba inigha da veregha, da poghpuegha yis puvatizir bretbar ingara da tue. 25 Dagheba isigha givazima, amizim dagher kaba inigha iza Sol ko an ingangarir gumazimning sara me ganingizima, me da api. Me amegha givagha, dimagarir kamra dikavigha amizir kam ategha ghue.

29 Ezi Filistiaba Afekin nguibar ekiamin uan midorozir gumaziba akufa. Ezi Israelia Jesrilin danganir zarimin, emimirir dipamin boroghin averpenibar ingarigha iti. 2 Ezi Filistiabar gumazir dapaniba uan midorozir

gumaziba abigha, okoruar aviribar da ariki. Men okoruar maba, 100plan gumaziba itima, okoruar maba 1,000plan gumaziba iti, egha me bar misoghamin danganimin zui. Filistiaba faragha zuima, Devit uan midorozir gumaziba ko me Atrivim Akis ko zui. **3** Ezi Filistiabar midorozir gumazibar dapaniba, me Devit uan gumaziba ko men apigha ghaze, “Hibrun kaba, tizim bagha kagh ti?” Ezi Akis me ikaragha ghaze, “Kar Devit, fomira a Israelian Atrivim Solin ingangarir gumazir mam. A bar dughiar ruarimin na ko iti, ezi dughiar a na ko itiba, ki an osimtizir tamin apizir puvati.” **4** Ezi gumazir dapanir kaba atara ghaze, “Ni anemadaghti a uamategh mangi nguibar ni a ganingizimin iki. Ni aneteghti an e ko mangi misoghan kogham. A midorozim bagh mangiva, uan nighnizim giragh, e misueghti e arighiregham. Devit kamaghin damighi, Atrivim Sol ua tuavir kamin a gakongiva a gifuegham. **5** E fo, Devitin kamra, amiziba a bagha ighiam gamua kamaghin onge: “Sol 1,000plan apanibav sosi. Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.” **6** Kamaghin amizi, Atrivim Akis Devitin diagha a migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira kamaghin ni migei, ni gumazir aghuim ezi ki ghaze, kamaghin ti deragham, ni na ko izi midorozir kamin en akuragh. Ni na bagha izezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki nin arazir kuratamin apizir puvati. Ezi atrivir igharaziba kamaghin migia ghaze, ni e ko mangan kogham. **7** Kamaghin amizi, ni navir amirizim sara uamategh nguibamin mangi deraghvira daperagh. Ni bizir Filistian atriviba ifongezir puvatizibar amuti, me ni basimam.” **8** Ezi Devit kamaghin

Atrivim Akis migei, “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki osimtizir manam gami? Dughiar ki iza nin ingangarim gamua ikia iza datirighin itimin, ki arazir kurar manam gami? Atrivim, bizir tizim bagh ki mangi nin akuragh nin apanibav soghan kogham?” **9** Ezi Akis kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni nan damazimin mati, Godin enselin mam, egha osimtiziba puvati. Ezi midorozir gumazibar dapaniba mikemegha gifa, ni e ko midorozim bagh mangan kogham. **10** Devit, ni oragh. Gurumzaraghan aminim magh titima, ni uan midorozir gumazir igharaziba ko, ia dikavigh biziba akir. Aminim angazangarti ia deragh ganiva, dikavigh uamategh nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.” **11** Kamaghin amizi Devit bar mizaraghara uan midorozir gumaziba ko me ua kantri Filistian ghuezi, Filistiaba me Jesrilin ghue.

30 Egha Devit uan midorozir gumaziba ko me 3plan dughiar arua ghua, uan nguibam Siklakin oto. Me garima, a ikuvigha gifa. Dughiar Devit Filistiabar midorozir gumaziba ko itimin, Amalekia iza Judan sautin amadaghan Negevin itir nguibar dozibar misoghasa izi. Me uaghan Siklakin nguibam misogha, uari bagh an biziba inigha nguibam gaborozima a isi. **2** Egha me Siklakin amiziba bar me inigha ghue, guivir igiabar ikegha ghua amizir ghuriba sara, Amalekia me misoghezir puvatigha pura me inigha ghue. **3** Ezi Devit gin uan midorozir gumaziba ko ghua Siklakin otogha garima, nguibam sigha gifa. Me kamaghin fo, Amalekia Devit ko an midorozir gumazibar amuiba ko boriba bar me inigha ghue. **4** Ezi Devit uan

midorozir gumaziba ko, me bar puvirama azia ghua men gavgaviba bar gifa. **5** Devitin amuimning, Ahinoam ko Abigel, Amalekia uaghan aning inigha ghu. Ahinoam, a Jesrilian amizim, ezi Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme. **6** Ezi Devitin gumaziba uan otariba ko guivibagh nighnigha, bar a basemegha dagiabar a ginivighti an aremeghasava amima, a bar osimtizir ekiam isi. Egha Devit uan God ko migei, ezi Ikiavira Itir God, gavgavim an nighnizim ganingi. **7** Ezi Devit Ahimelekin otarim Abiatarin migia ghaze, “Ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuir kam, ni a inigh iziti, e Ikiavira Itir Godin nighnizim gifoka.” Ezi Abiatar korotiar kam inigha izi. **8** Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki mangiva okimakiar gumazir kabar agiragham, o markiam? Ki mangi men apigham o?” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni mangi men agiragh. Ni mangi me batogh me misoghiva, uan amuiba ko boriba ua me inigh.” **9** Kamaghin amizi Devit uan 600plan gumaziba ko ghua Amalekian agira. Me ghua Besorin Fanemin otogha, men marazi daruan ibura. Men mikarziba men amirazi me dipam abighan iburagha maghira iti. Men dibobonim 200in boroghin tu. Ezi Devit 400plan gumaziba ko, Amalekian gin zui. **11** Ezi Devitin midorozir gumazir maba danganir kinir mam abigha ghua Isipin gumazir igiar mamın apigha, a inigha Devit bagha ghua, dagheba ko dipam a ganingi. **12** Egha me fighin ikizir muziarir apuzizir mam ko wainin ovizir apuzizir ikizir pumuning a ganingi. Ana aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba ko dipatam amezir

puvatigha, mitiriam bangin mikirigha, gavgaviba bar puvati. An amegha givagha ua gavgavim ini. **13** Ezi Devit kamaghin an azara, “Tina nin gumazir ekiam? Egha a nguibar manamin gumazim?” Ezi a ghaze, “Ki Isipian gumazim, egha ki Amalekian gumazimin ingangarir gumazir mam. Ki areima, nan gumazir ekiam kagh na atizi, ki kagh itima dughiar 3pla gifa. **14** E kantri Judan sautin amadaghan Negevin danganimin ghua, Judaba ko Keretia ko Kalepian misogha men biziba bar ada ini. Egha e Siklakin ghua men nguibar kam gaborozima a isi.” **15** Ezi Devit kamaghin an azara, “Ni na inigh okimakiar gumazir kaba bagh mangam, o?” Ezi a ghaze, “Are, ga mangam. Ezi ki kamaghsua, ni Godin ziamin akar gavgavim akirigh suam, ni na misueghti ki aremeghan kogham, egh uaghan na isi nan gumazir ekiamin dafarim darighan marki. Ni kamaghin damighti, ki ni inigh mangam.” Ezi Devit a ko akar gavgavim akiri. **16** Ezi Isipian gumazir kam Devit inigha Amalekia bagha ghu. Dughiar kamin, Amalekia bizir avirir Filistian kantri ko Judan nguazimin iniziba bagha isar ekiam gamua, dagheba ko dipar onganiba apava tintinibar nguazim gireghav iti. **17** Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko me Amalekia bararkia ghua aminim magh kuigha izima, me ghua midorozim fore. Egha Amalekian misogha ghua bar guaratizimin tu. Egha Amalekian aviribav soghezima me ariaghire. 400plan gumazibara uan kamelbagh apiagha are. Ezi igharaziba bar moghira ariaghire. **18** Ezi Devit uan amuimning ko amizir igharaziba ko boriba ko men bizir Amalekia iniziba bar uam ada ini. **19** Men bizir ekiaba ko bizir muziariba bar

iti, bizitam ikuvizir puvati. Egha an midorozir gumazibar
 otariba ko guiviba, ko bizir apaniba okemeziba bar,
 Devit bar moghira ua da ini. **20** Egha Devit Amalekian
 bulmakauba ko sipsipba bar ada ini. Ezi an midorozir
 gumaziba da inigha men faragha zui. Ezi gumazamiziba
 arazir kamin gara kamaghin dia ghaze, “Kar, Devitin
 asizibara, a midorozimin da ini.” **21** Egha me ghuava, men
 200plan gumaziba Besorin Fanemin me bato. Kar gumazir
 faragha mikarziba amiragha dipam abighan iburaziba,
 Devit me ataghizi, me a mizua kagh iti. Ezi gumazir kaba
 datirighin iza Devit ko an gumazamiziba bato, ezi Devit
 men boroghin ghua dughiar aghuim me ganingi. **22**
 Midorozir gumazir Devit ko ghuezi maba, me gumazir
 aghuiba puvati, me ghaze, “Gumazir e ko ghua misoghezir
 puvatizir kaba, me e misogha inizir biziba inian kogham.
 Me uan amuiba ko boribara inigh pura mangam.” **23**
 Ezi Devit ghaze, “Bar puvatigham. Nan aveghbuaba, ia
 migirigiar kabar amuan marki. Ia fo, Ikiavira Itir God
 uabi bizir kaba e ganingi. A uabi e geghuva en akurazi,
 e apanir en nguibam gasighasighiziba abinigha bizir
 kaba ini. **24** Tinara ian akaba baragham? Puvatigham.
 E deraghvira biziba abigh, gumaziba vaghvagh iniamin
 biziba voroghira me daningam. Gumazir en bizibagh
 eghuviba ko gumazir midorozim bagha ghueziba, me
 iniamin biziba bar voroghira mangi.” **25** Arazir kam, Devit
 arazir God ifongezim ko bizir a damuasa me mikemezimin
 min, Israelia bagha a gami. Ezi Israelia zurara akar
 kamin gin ghua, iza datirighin ikiavira iti. **26** Egha Devit
 uamategha Siklakin ghugha, midorozimin inizir bizir

maba isa uan namakar mabagh anidi, me Judan gumazir dapaniba. A kamaghin me migia ghaze, “Kar ian bizir aghuir Amalekia okemeziba, e Ikiavira Itir Godin apaniba da bizir aghuir aviriba ini, eghe maba ia ganidi.” 27 Devit bizir aghuir kaba isa nguibar ekar kabagh anidi: Betel, ko Rama, a Judan sautin amadaghan Negevin itir danganimin ko Jatir, 28 ko Aroer, Sipmot, Estemoa, 29 ko Rakal Jeramelia ko Kinian nguibaba, 30 ko Horma ko Borasan ko Atak, 31 ko Hebron. Bizir maba, Devit fomira uan midorozir gumaziba ko aruizir nguibaba, a bar moghira bizir aghuiba me ganingi.

31 Dughiar kamin, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan mighsiamin Israelian gumazir aviribav soghezima me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are. 2 Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragha ghua me misoghezi me ariaghire. Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua. 3 Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solin agira. Filistian maba an apigha barir pibar a gasima, barir maba an mitivizi, a bar amughamuki. 4 Kamaghin amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, “Ni uan midorozir sabam inigh izi na biraghtima ki aremeka. Puvatighti, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, izi na dipov mizazim na daningiva na misueghti ki aremegham.” Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghin amizi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme. 5 Ezi gumazir igiar kam gari Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragha

a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme. **6** Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko, an gumazir igiar an midorozir biziba aterim ko, Solin midorozir gumaziba sara, me bar moghira ariaghire. **7** Ezi Israelian Jordanin Fanemin vongin itiba, ko Jesrilin danganir zarimin vongin itiba kamaghin oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghin oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba iza nguibar kaba inigha dar iti. **8** Midorozim givazi, amimzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men biziba iniasa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti. **9** Ezi me Solin kuamin firim atugha, an midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akaba isa ghua Filistiabar nguazimin tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumazamizibav gei. **10** Egha me Solin midorozir korotiaba isa uan aser amizim Astarten dipenim gati. Egha me Sol ko an otaribar kuaba inigha ghua, Betsan nguibar ekiamin divazimin me gui. **11** Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin iti darasi, me Gileatin nguazimin aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanim baraki. **12** Kamaghin amizi, Jabesin midorozir gumazir gavgaviba dimangan dikavigha ghua Betsan oto. Me ghua nguibar ekiamin divazimin, Sol ko an otarir 3plan kuaba inigha iza Jabesin da tuezi da isi. **13** Egha me Sol ko an otaribar aghariba inigha, ghua Jabesin nguibar ekiamin temer povir mamin da isa mozim gati. Egha me bar moghira

me bagha aziava osemegha 7plan dughiabar me bagha
dagheba ataki.

2 Samuel

1 Dughiar kamin, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia ko misogha itima, Atrivim Sol danganir igharazimin Filistiaba ko misoghava areme. Devit midorozimin Amalekia abinigha givagha, me uamategha Siklakin nguibar ekiamin izegha aruer pumuningin iti. Dughiar kamin Atrivim Sol aremegha gifa, ezi Devit tong fozir puvati. **2** Ezi namba 3in aruemin, gumazir igiar mam iza Siklakin oto. A iza uan osimtizim akakaghasa uan korotiam abigha begheaziba uan dapanim gaghui. A Devit bagha ghugha uan tevimning apirigha guam nguazimin mituagha, ziar ekiam Devit ganidi. Gumazir kam Sol iti naghin ikegha ize. **3** Ezi Devit an azara, “Ni managhira ikegha izi?” Ezi gumazir igiam ghaze, “Apaniba Israelia gasighasizima, ki en midorozir gumaziba iti naghin, me ategha ara ni bagha izi.” **4** Ezi Devit an azara, “Ga uaning, ni midorozimin otivizir bizibar gun na geghan.” Ezi gumazir igiam a migia ghaze, “Israelian midorozir gumaziba midorozimin arezi, Filistiaba men gumazir avirim misoagharighizi me ariaghire, ezi Atrivim Sol uan otarim Jonatan ko, aning uaghan areme.” **5** Ezi Devit an azara, “Ni manmaghin Sol ko Jonatanin ovevem gifo?” **6** Ezi gumazir igiar kam ghaze, “Ki, Gilboan mighsiamin pin tughav ikia garima, Sol uan afuzim nguazim gasaragha gavgavim uabi ganiga tughav iti. Ki garima, apaniba Solin boroghin zui, kar karisba ko hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaziba. **7** Ezi Sol raghirigha nan gara nan dia. Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, ‘Gumazir ekiam, ki kagh iti.’ **8** A

kamaghin nan azara, 'Ni nguibar manamin gumazim?'
 Ezi ki ghaze, 'Ki Amalekian mav.' **9** Ezi a kamaghin na
 migei, 'Ni na bagh zuamira iziva bar na misueghti ki
 aremeka. Nan apaniba bar puvira na misoghezima, nan
 damaziba nan sirima, ki kiran oveghangin ovengam.' **10**
 Kamaghin amizima, ki an akam baregha an boroghin
 ghua a misoghezi an areme. Ki kamaghin fo, a bar gifa,
 a nguazim girigh bar aremegham. An aremegha givazi,
 ki an atrivibar dapanir asuam ko daveriam inigha, ni
 bagha izi. Nan gumazir ekiam, aningra kara." **11** Devit
 akar kam baregha bar osemegha uan korotiam abiki.
 Ezi an midorozir gumaziba uaghan kamaghiram ami. **12**
 Me fo, Sol ko Jonatan ko Ikiavira Itir Godin midorozir
 gumaziba ko Israelian gumazamizir igharaziba sara, me
 bar moghira midorozir sababar ariaghire. Kamaghin
 amizi, me bar men apangkuvigha osemegha azia, dagheba
 tagha ikia ghua guaratizimin tu. **13** Egha Devit gumazir
 igiar kam kamaghin an azara, "Ni nguibar manamin
 gumazim?" Ezi a ghaze, "Ki Amalekian mav, nan afeziam
 fomira Amalekian nguazim ategha iza Israelin kantrin
 nguazim gapera." **14** Ezi Devit uam an azara, "Manmaghin
 ami? Ni atrivimin misogha tong atiatir puvati? Kar
 atrivir Ikiavira Itir God misevezim." **15** Egha Devit uan
 midorozir gumazir mamin diazi, a izima a kamaghin
 a migei, "Ni gumazir kam misueghti an aremegh." Ezi
 Devitin midorozir gumazim, midorozir sabamin gumazir
 kam okezi an areme. **16** Ezi Devit, Amalekian gumazir
 kuar kamin gara ghaze, "Ni amizir osimtizim bangin
 ni areme. Ni uabi uabin gun migia ghaze, Ki Ikiavira

Itir God misevezir atrivim misoghezi, an areme.” **17** Egha Devit bar osemegha, Sol uan otarim Jonatan ko aning ginighnigha aghuimazir ighiam bange. **18** Devit akar gavgavim Judan gumazamizibagh aniga ghaze, me ighiar kam bangam. Ighiar kamin ziam, Barir Pimin Ighiam. Egha me a isa Jasarin Akinafarimin an osiri. Devit kamaghin ighiar kam bati: **19** “Gumazir en faragha zuiba, me Israelia en gumaziba, me mighsiabagh isin ariaghire. En midorozir gumazir gavgaviba ariaghiregha gifa. **20** Ia Getin nguibar ekiam ko Askelonin nguibar ekiamin tuavibar bizir kamin gun mikiman marki. Filistian amiziba oregh bar akuegham. Eghti God gifozir puvatizibar guiviba, me navir amirizim inigh bar akuegham. **21** “En midorozir gumazir gavgaviba Gilboan mighsiabar ariaghire. Ezi midorozir oraba pura mighsiar kabagh irav iti. Ezi Solin oram uaghan pura iti, ezi me boreu uam a gazuir puvati. Kamaghin amizi, ki kamaghsua, amozim ko dimagarimin ghuariam mighsiar kam uam a giran marki. Eghti dagher aghuiba ua nguazir kamin aghungan kogham. **22** “Jonatanin barir pim a paza zuir puvati. Ezi Solin midorozir sabam pura itir puvati. A midorozir gumazir gavgavibav soghezi me ariaghire, ezi apanibar ghuziba ko oviba bar a noke. **23** Gumazamiziba bar Sol ko Jonatan gifonge. Aning gumazir bar aghuimning. Aning zurara roroamningin min uaningin poroghav ikia, kamaghira ikia ghuava areme. Aning pamtemin uan apanibar agintisi, egha aning kuarazir isaba asizibar agintizir ivemarir arazim gafira. Egha aning gavgavir ekiam ikia laionin gavgavim gafira. **24** “Ia, Israelian

amiziba, ia Sol bagh azirakabar amuva an aghuimazimin iki. A korotiar agheviri aghuiba isa ia ganingizi ia uari asingi. Dar iveziba bar pin iti. A golin adiarir aghuir guar aviriba isa ia ganingi. **25** “Midorozir gumazir gavgaviba midorozimin ariaghire. Ezi Jonatan uaghan areme, ezi an kuam mighsiamin pin iti. **26** O Jonatan, nan roroam! Ki bar nin apangkuvigha osemi. Ki bar ni gifonge, ezi ni uaghan bar na gifonge. Ni na gifongezir arazim, a bar gavgavigha, bar ekefe, egha amiziba bar na gifongezir arazim, a bar men ifongiam gafira. **27** Midorozir gumazir gavgaviba midorozimin ariaghiregha gifa, ezi midorozim gamir biziba da bar ikuvigha gifa.”

2 Sol ko Jonatanin ovevemin gin, Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “Ki ti mangiva Judan nguibar ekiatam dapiam, o puvatigham?” Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni mangi.” Ezi Devit ua kamaghin an azara, “Ki mangi nguibar ekiar manam dapiam?” Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni mangiva Hebronin nguibar ekiamin daperagh.”

2 Kamaghin, Devit uan amuimning ko ghua Hebronin nguibar ekiamin aperi. An amuir mam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim, an ziam Ahinoam. An amuir igharazim, a Karmelin nguibar ekiamin amizim, an ziam Abigel. A fomira Nabalın amuim, Nabal aremezima Devit a inigha an iti. **3** Devit uan gumaziba ko, an gumazibar adarasi, me bar ghua Hebron ko Hebronin boroghin itir nguibar ekiabagh apia. **4** Ezi Judan adarazir gumaziba iza Hebronin otivigha, uari bagh atrivimin ikiasa Devit amiseveggha, olivin bore an dapanim ginge. Devit atrivimin otogha givagha kamaghin oraki, Jabesin nguibar ekiamin itir gumazamizir

maba Solin kuam afa. Jabes, a Gileatin nguazimin aven itir nguibam. **5** Kamaghin amizi, a gumazir maba amangizi, me ghua Jabesia migia ghaze, “Ia apangkuvim ikia arazir aghuimin Sol gamigha an kuam afa, a ian atrivim. Kamaghin, Ikiavira Itir God ian apangkuvigh deraghvira ia damu. **6** Ikiavira Itir God datirighin guizin apangkuvir arazimin ian akakaghiva, zurara deraghvira ia damu. Eghti ki uaghan ian arazir aghuir ia Sol gamizim ikarvagh deraghvira ia damuam. **7** Guizbangira, ian Atrivim Sol areme, ezi Judan adarazi uari bagh atrivimin ikiasa na misefe. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamin atiatingan marki.” **8** Filistiaba Sol misoghezi an aremezir dughiamin, Nerin otarim Apner, ghua Solin otarim Isboset inigha ghua, Jordanin Fanem abigha ghua Mahanaimin nguibar ekiamin oto. Apner Solin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim. **9** Me Mahanaimin ikiava, Apner Isboset gamizi, a nguazir kabar atrivimin oto: Gileat, Aser, Jesril, Efraim ko Benjamin, egh a uaghan Israelian nguibaba, bar dar atrivimin oto. **10** Solin otarim Isboset 40plan azeniba itima, me Israelian atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi an azenir pumuningra atrivir ingangarim gami. Ezi Judaba me Devitin gin zui, **11** ezi a Hebronin ikia azenir 7pla ko akuamin, men atrivir ingangarim gami. **12** Ezi Nerin otarim Apner ko Solin otarim Isboset, uan ingangarir gumaziba ko, me bar moghira Mahanaimin nguibar ekiam ategha ghua, Gibeonin nguibar ekiamin oto. **13** Ezi Seruian otarim Joap, ko Devitin ingangarir gumaziba, me bar moghira iza Gibeonin dipar akaremin boroghin me bato. Isbosetin

adarazi dipar akaremin vongin apiaghav itima, Devitin adarazi vongin apiaghav ti. **14** Ezi Apner kamaghin Joapin azara, “E midorozir gumazir igiar aghui taba inighti, me en damazibar ikararang uariv sogham.” Ezi Joap ghaze, “A dera, me mamaghira damuam.” **15** Ezi Benjaminin ikizimin gumazir 12pla, me Isbosetin midorozir gumaziba, me iza Devitin 12plan midorozir gumaziba ko uariv sosi. Ezi Devitin midorozir gumaziba vaghvagha, Isbosetin midorozir gumaziba vaghvagha me ko me uariv sosi. **16** Me vaghvagha midorozimin uari abinasava amua, egha me vaghvagha uan apanibar dapanibar suigha, midorozir sababar uan apanibar navibagh inifi. Egha 24plan gumazir kaba bar moghira iregha ariaghire. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kam dibora ghaze, “Midorozir Sababar Danganim.” **17** Ezi dughiar kamin, midorozir bar ekiam ikizir kamningin tongin oto. Ezi Devitin midorozir gumaziba me Apner ko, Israelian adarazi midorozimin me gafiragha me abini. **18** Seruian otarir 3plan ziabar kara: Joap, Abisai ko Asahel, me uaghan midorozir kamin iti. Asahel, an asizir atiabar min bar pamtemin ivemari. **19** Ezi Israelia tintinibar arima, Asahel dikavigha Apner bagha ivegha biaghatigha ghua an agira. **20** Ezi Apner ikigha girakirangin garima, Asahel an agintizima, Apner kamaghin an azai, “Asahel kar nirara?” Ezi Asahel ghaze, “Are, kirara.” **21** Egha Apner ghaze, “Ni nan agintighan marki. Ni agharir guvim o kiriamin mangi. Egh ni midorozir gumazir igiar igharazitamin agiragh an suiragh, egh an biziba inigh.” Ezi puvati. Asahel tong Apnerin akam barazi puvatigha, an agintighavira iti. **22**

Ezi Apner uam a migei, “Ni na atakigh. Ki ni misueghti ni aremeghasa, ni ti ifonge? Ki ni misueghti ni aremeghti, ki nin avebam Joapin damazimin bar aghumsigham.” **23** Ezi puvati, Asahel tong a barazir puvati. Kamagh amizi, Apner girakirangin moghin afuzir konimin Asahelin navim birazima, afuzim anemikiragha vongin an akirir agharimin oto. Ezi Asahel irighava areme. Ezi midorozir gumazir igharaziba iza garima, Asahelin kuam irighav iti, ezi me danganir kamin tuivighav ikia pura gari. **24** Ezi Joap ko Abisai, aning Apnerin agiragha ghua, aruem uaghirima aning Gian nguibamin boroghin Aman mighsiamin oto, kar Gibeonin gumazamiziba puvatizir danganim zuir tuavim. **25** Aning garima, Benjaminin gumaziba Apner ko mighsiar dozir mamin uari akuvagha, pura midorozim bagha uari arigha iti. **26** Ezi Apner aningin apigha, Joapin diagha ghaze, “Manmaghin ami? Midorozir kam givaghan kogham? Ni ti kamaghin fozir puvati, arazir kam osimtizir bar ekiam e daningam? E ikizir vamira. Ni dazoghin uan gumazibav kemeghti, me uam en agintighan kogham?” **27** Joap kamaghin oregha a ikara, “Ikiavira Itir Godin ziamin ki guizbangira ni migei, ni ti akar kamin na mikemezir puvatizi, nan gumaziba ian agintigha ghua gurum mizaraghan otoghan koghai.” **28** Joap akar kam mikemegha givagha, sigham givia Israelian agintighan uan midorozir gumazibar anogoroke. Ezi me ua Israelian agintighizir puvatigha midorozim agifa. **29** Ezi Apner uan adarazi ko me danganir kam ategha Jordanin danganir zarimin uaghiri. Egha me dimagarimin danganir zarir kamin ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghua,

amimzaraghan aruer arizimin Mahanaimin oto. **30** Apner uan midorozir gumaziba ko ghuegha givazima, Joap uan midorozir gumaziba akuvagha me medi. A me meneggha kamaghin fo, 19plan midorozir gumaziba ariaghire. Ezi Asahel uaghan areme. **31** Dughiar kamin, Devitin adarazi Benjaminin 360plan gumazibav soghezi me ariaghire, kar Apnerin adarasi. **32** Ezi Joap uan gumaziba ko, me Asahelin kuam inigha ghua Betlehemin nguibamin, an afeziam afazir danganimin anefa. Me anefagha dimagarimin uamategha ghua Hebronin otivima, aminim bar tira.

3 Dughiar kamin gin, midorozim dughiar bar ruarimin Devit ko Solin adarazir tongin iti. Devitin adarazi bar gavgavigha ghuavanaga Solin adarazigh amima, me bar amiragha uaghiri. **2** Devit Hebron aperagha 6plan otarir kaba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim. **3** Amnonin girara irim, Kileap, an amebam Abigel, a Karmelian amizim. Abigel faragha Nabaln ike, ezi Nabal aremezi, Devit a inigha an iti. Ezi otarir mikezim, Apsalom, an amebam Maka, Maka kantri Gesurin Atrivim Talmain guivim. **4** Namba 4in otarim, Adoniya, an amebam Hagit. Otarir namba 5in ziam, Sefatia, an amebam Abital. **5** Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam Ekla, a Devitin amuim. Devit Hebronin ikiava otarir kaba ini. **6** Solin adarazi ko Devitin adarazir midorozir gumaziba uariv sogha ghuavira itima, Apner a Solin adarazir gumazir ekiamin otivasava ami. **7** Ezi dughiar mamin, Isboset kamaghin akar mam Apner gasa ghaze, “Ni nan afeziam Solin amuir dozim koma akui. Amizir kamin ziam Rispa, a

Aian guivim. Ni tizim bagha kamaghin ami?" **8** Apner akar kam baregha atara bar osemegha ghaze, "Ni ghaze, ki ti nin afiar gumazim? Egha ni ghaze, ki ti Judabar akurvasi? Puvati. Ni nighnigh. Dughiar nin afeziam Sol atrivimin ikia iza datirighin, ki a ko an aveghbuaba ko an namakabar gin zui. Egha ki uaghan ni ataghizi, Devit ni inigha ni gasighasighizir puvati. Ezi ni datirighin amizir kam bagha akam na gasi, kar pura bizir kinim. **9** Ikiavira Itir God, Devit bagha Akar Gavgavir mam akirigha ghaze, Devit Solin adarazi batueghtima, me Israelian atrivibar ikian kogham. Ikiavira Itir God ghaze, a uabi Devit damighti a Israelia ko Judabar atrivimin ikiva, kantrin kam bar a gativagham. Eghti Devit kantrin kamin atrivimin iki, egh Danin anabamin nguazimin ikegh mangi nguibar ekiam Berseban tugham. God Devit bagha dikirizir Akar Gavgavir kam bagh, ki Devitin akuraghan koghti, God na misueghti ki aremegham." **11** Kamaghin, Isboset oregha bar Apnerin atiatigha, ua migeir puvati. **12** Ezi Apner zuamira Devit bagha akam amaga ghaze, "Tinara kantrin kam gativagham? Ki kamaghsua, ni na ko akar gavgavim akirighi, ki nin akuragh, Israelia damighti me bar nin gumazamizibara ikiam." **13** Ezi Devit kamaghin Apner bagha akam amada, "Nin akaba bar dera. Ki kamaghsua, ni faragh bizir kam na koma anekirigh. Bizir kam kamakin, ni Solin guivim Mikal, na bagh a inigh izi. Puvatighi, ki ua nin ganan kogham." **14** Egha Devit gin Isboset bagha akam amaga ghaze, "Ki kamaghin ifonge, ni nan amuim Mikal na bagh anemadaghti a uamategh izi. A guizbangira nan amuim.

Ki fomira 100plan Filistiabar mikarzir mogomebar inibar a givese.” **15** Ezi Isboset kamaghin oregha gumazir maba amangizima, me ghua Laisin otarim Paltiel, a Mikalin pam, me ada Mikal inigha Devit bagha ize. **16** Me Mikal inigha Devit bagha zuir dughiamin, Paltiel aziava Mikalin gin zui. Me ghua Bahurimin nguibar ekiamin otogha, Apner kamaghin Paltiel migei, “Ni uamategh uan dipenimin mangi.” Ezi Paltiel an akam baregha uamatenge. **17** Me tighar Devit bagh mangamin dughiamin, Apner Israelian gumazir dapaniba bagha ghugha me migia ghaze, “Ia oragh. Faragha zuir dughiar aviribar ia bar ifongegha ghaze, Devit en atrivimin ikiam. **18** Ia datirighin dikavigh mangi a damighti, an atrivimin otivam. Ia ikiavira Itir God amizir akar kam ginighnigh. A kamaghin mikeme, ‘Nan ingangarir gumazim Devit, ki ingangarim a danightima, a Filistiaba ko apanir igharazibar dafarimin, nan gumazamiziba Israelia, a ua me iniam.’” **19** Eggha Apner uaghan uabi ghua Benjaminin adaraziv keme. Eggha gin uamategha Hebronin ghugha, Benjaminia ko Israelia damuasa ifongezir bizibar gun Devit migei. **20** Apner uan gumazir 20pla ko me ghua Hebronin Devit batozir dughiamin, Devit me bagha isar ekiam gami. **21** Ezi Apner gin kamaghin Devit migei, “Ni na ateghti, ki mangiva Israelia bar me inigh iziti, me nin apengan ikisi ni ko akar gavgavim akiram. Eghti ni ifongezi moghin, ni kantrin kamin danganiba bar dar atrivimin ikiam.” Ezi Devit uan adaraziv gia ghaze, ia arazir kuratamin Apner damuan marki. Eggha a Apner amadazima, a navir amirizim sara uamategha ghu. **22** Apner Hebronin itir

dughiamin, Joap ko Devitin midorozir gumaziba itir puvati. Me ghua apanibav sosi. Ezi Devit Apner amadazi a ghuzima, an girara Joapin adarazi me uan apanibav suegha, me da inizir biziba inigha uam Hebronin otifi.

23 Ezi Joap ko an gin zuir midorozir gumaziba bar Hebron otivigha, Joap kamaghin oraki, Apner iza Atrivim Devitin gani, ezi Devit Apnerin misoghan gumazibar anogoregha anemadazima, a navir amirizim sara ghu. **24** Kamagh amizi, Joap ghua atrivimin gara an migia ghaze, “Me ghaze, Apner iza ni batozima ni anetaghizima, a uamategha navir amirizim sara ghu. **25** Ni ti Nerin otarim Apnerin arazibagh fozir puvati? A ni gifara nin ganasa izi. A nin akurvaghasa izir puvati. A nin danganir ni aruiba ko, ni amir biziba, a modogh bar dar gan da asavsuighasa ize, egh a uamategh izi ni ko misogham.” **26** Joap migirigiar kam gamigha uamategha ghu. A ua Apner inigh izasa gumaziba amadazi, me an gintigha an gin ghue. Gumazir kaba ghua Siran mozirpamin a batogha, uam a inigha izi. Dughiar kamin, Devit bizir Joap amir kam gifozir puvati.

27 Apner iza Hebronin otozir dughiamin, Joap a inigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin, a ko tugha nimira a ko mikimasa. Egha aning tughav itir dughiar kamin, Joap uan afuam inigha Apnerin navim birazima an areme. Joap uan dozim Asahelin ovevem ikarvagha, Apner birazi an areme. **28** Me gin bizir kamin gun Devitin mikemezi, a ghaze, “Ikiavira Itir God fo, ki Apnerin suiragha a misoghezi an aremezir puvati. Nan gumazamiziba uaghan osimtizitam an itir puvati. Joap uabira, kar an osimtizim.

29 Kamagh amizi, an ghuzim Joapin dapanim giriva, an

afeziamin dipenimin itir darazi sara bar me giram. Ki kamaghin ifonge, Joapin dipenimin aven itir gumaziba zurazurara, men tarazi gin lepan arimariam ikiti, men tarazi duar kurar midir puvatiziba ikiti, men tarazi amizibar ingangaribar amuam, eghti men tarazi apaniba midorozibar me misoghtima me arighiriti, men tarazi zurazurara daghebar otevegham.” **30** Arazir kamin, Apner faragha Gibeonin midorozimin aven Joap ko Abisain dozim, Asahel misoghezi an areme. Kamaghin amizi, Joap ko Abisai aning uan dozimin ovevem ikarvagha, Apnerin misoghezi an areme. **31** Ezi Devit kamaghin Joap uan midorozir gumaziba ko me migei, “Ia uan korotiaba abighiva, azirakar korotiabar aghuigh, egh ia Apner bagh azi.” Me Hebronin anefa. Dughiar me Apnerin kuam inigha gumazir kuaba afir danganimin zuima, Devit Apnerin akuriamin girara zui. Devit gumazamiziba ko me mozimin boroghin tuivighav ikia, bar moghira puviram azi. **33** Eggha Devit Apner bagha azirakar igiar kam bange: “Apner gumazir onganim puvati. A tizim bagha pura kamaghin areme? **34** Me an suemning ko dafarimning ikezir puvati, me a gifaragha a misoghezi an areme, me gumazir kurabagh ami moghin, me a gami.” Devit ighiar kam gamigha givazi, gumazamiziba uam Apner bagha azi. **35** Bizir kabar gin, gumazamiziba Devit migia ghaze, aruem ikiavira iti, ni daghetam ami. Ezi an aghuagha akar gavgavir mamin me migia ghaze, “Ki daghetam ameghan kogh iki mangi guaratizimin tugham. Aruem tighar magiriti ki daghetam ameghti, God na misueghti ki aremegham.” **36** Ezi gumazamiziba atrivimin

akar kam baregha, men naviba amirazi me bar akonge. Guizbangira, me atrivim amir biziba bar dar ganigha da bagha bar akonge. **37** Devitin adarazi ko Israelian gumamaziziba bar, Devit aruer kamin amizir bizibagh fo, Atrivim Devit, Apnerin misoghezi aremezir gumazim, an a ko navir vamira itir puvati. **38** Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia oragh. Datirighin, e Israelia en faragha zuir gumazir gavgavir mam aremegha gifa. **39** Guizbangira, Ikiavira Itir God na misevezi, ki atrivimin oto. Ezi ki uabi gavgaviba puvati. Ki Seruian otarimningin arazir kuram ikarvaghan ibura. Aning bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God uabi aning amizir arazir kurar kam ikarvaghsi, ivezir kuram aning daningam.”

4 Ezi Solin otarim Isboset kamaghin oraki, me Hebronin nguibar ekiamin Apner misoghezi an areme, ezi a digavir kuram gamigha bar osemi. Ezi Israelia bar atiatingi. **2** Ezi Isbosetin midorozir gumazir pumuning, aning midorozir gumazibar dapanimin ikia ghua apaniba ko misosi. Aning ziamning, Bana ko Rekap, aning Rimonin otarimning. Rimon, a Berotin nguibar ekiamin gumazir mam. Gumamaziziba Benjaminin adarazi bagha Berotin nguibar ekiam ginaba, kamaghin amizi, gumazir kamning aning Benjaminin anabamin adarazir aven iti. **3** Guizin Berotin gumamaziziba, me faragha aregha, datirighin pura nguibar igharazibar gumazibar min Gitaimin nguibamin iti. **4** Solin otarim Jonatan, an otarir vamira iti, an ziam Mefiboset. Mefiboset 5plan azeniba itima, Sol ko Jonatan areme. Dughiar kamin, Jesrilin nguibar ekiamin gumaziba, me Jonatanin adarazi bagha akam amaga

ghaze, Jonatanin apaniba a misoghezima an areme. Ezi an adarazi akar kam baraki, ezi amizir Mefibosetin garim a inigha arav ghu. Amizim pamtemin ivemarima, Mefiboset degiaghiri, egħa datirighin an dagarimning an ikufi. **5** Dughiar mamın, aveghbuamning Rekap ko Bana, aning Isboset bagħa ghua, aruer arizimin an dipenimin oto. Dughiar kamin, Isboset avughsava uan akuir misiamin irighav iti. **6** Aning Isboset misogħasa witba iniamin abazim gamua a gatin, an akuir danganimin aven ghua garima, a uan misiamin akui. Aning midorozir sabamin an navim birazima an areme. Ezi aning an firim atugħa garima, gumaziba puvatizi, aning an dapanim inigha ghu. Aning dimagarimin Jordanin Fanemin danganir zarimin ghua, **8** amimzaraghan Hebronin nguibar ekiamin oto. Egħa Isbosetin dapanim inigha ghua Devitin akagħa, kamagħin atrivim migei, “Atrivim, ni kagh gan. Nin apanim Sol, an otarim Isbosetin dapanim kara. Sol fomira ni misuegħti ni aremegħasa tuaviba buri, kamagħin amizi, Ikiavira Itir God nin akurvagħa Sol uan boriba ko men arazir kuraba ikarvasi.” **9** Ezi Devit kamagħin aningın akam ikaragħa ghaze, “Ikiavira Itir God zurara ikia, an arazir kurar kamagħin garibar aven ua na ini. Ezi an ziamin ki kamagħin guizbangira gua mikimam. **10** Dughiar ki Siklakin nguibamin itimin, gumazir mam iza na batogħa ghaze, Sol aremegħa gifa. A ghaze, ki ti an akam gakuegħam. Ezi puvati. Ki midorozir gumazibav kemezi me an suiragħa, a misoghezima an areme. Kar mati, akar kurar a na bagħa inigha izezimin ivezir kuram ki a ganingı. **11** Ezi gua datirighin pura gumazir

kinir uan dipenim gakuim misoghezima an areme. Gua gumazir bar kuramning. Gua ghaze, ki ti gua ateghtima gua ikiam? Bar puvati. Ki gua amizir arazir kurar kam ikarvaghsi gua gasighasighti, gua ua nguazir kamin ikian kogham.” **12** Egha Devit akar gavgavim uan midorozir gumazibagh aniga ghaze, me Rekap ko Bana aning misueghti aning aremegh. Ezi midorozir gumaziba aning misuegha, aningin sueroghofariba aghoregha da inigha ghua Hebronin dipar akarer mamin boroghin da agui. Egha Isbosetin dapanim, midorozir gumaziba a inigha ghua Hebronin kuaba afir danganimin, Apnerin mozir kamra anefa.

5 Ezi bizir kamin gin, Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara, kamaghin a migei, “Ni oragh. E bar inivafizir vamira ko ghuzir vamira. **2** Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagha en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God ni migia ghaze, ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min iki, en gumazamizibagh ativagham. Egh en atrivimin otogham.”

3 Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me boreme isa an dapanim ginga, maghiram anemisevezi a Israelian atrivimin oto.

4 Devit 30plan azeniba ikia atrivimin oto. Egha 40plan azenibar atrivimin iti. **5** Devit 7plan azeniba ko 6plan iakinibar, Hebronin Judabar atrivimin ike. Egha 33plan azenibar Jerusalem in nguibar ekiamin Israelia ko Judaba,

uaghara me gativagha men gari. **6** Dughiar mamin, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem a Jebusian nguibamra. Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham, egha me dibovir akabar a migia ghaze, “Ia bar en nguibar ekiamin aven izan kogham. Gumazir damazir okaviriziba ko suer amiraziba, me pura izi ia izamin tuavim apirigham.” **7** Ezi puvati, men akaba pura magh ire, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men nguibar ekier divazir gavgavim itim ini. Nguibar ekier kamin ziam Saion. Ezi gin gumazamiziba a dibora ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. **8** Dughiar Devit nguibar ekier kam inizimin, a kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, “E nguibar ekier kam inisiva, tuavir dirizir Jebusia dipam iniasa aruimin aven mangiva nguibar ekiamin otogham. Egh e damazir okaviriziba ko suer kuraba ko misogham. Gumazir kamagh gariba, me nan apanibar min iti.” Gumazamiziba datirighin Devitin akam ginighnighavira ikia kamaghin migia ghaze, “Damazir okaviriziba ko suer amiraziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham.” **9** Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekier gavgavir kam gapera. Egha a ziam a gatigha ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. Egha Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimin, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamin aven izi. **10** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim Devit ko itima, bizir kam bangin, Devit atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekeveghe ikia

mamaghira iti. **11** Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, a uan gavmanin ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitin dipenimin ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagiabar ingariba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivir dipenimin ingari. **12** Devit bizir kabar gari, da a bagha izima a kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira Israelian atrivimin ikiasa a ginaba. A uaghan kamaghin fo, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men akurvaghasa, kamaghin amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera. **13** Devit Hebron ategha iza Jerusalem gaperazir dughiamin, an amuir igharazir maba uam ada inigha dar iti, a uaghan amuir dozir maba uaghan dar iti. Ezi an amuir kaba, Jerusalem otariba ko guivir maba bate. **14** An otaribar ziabar kara: Samua, Sobap, Natan, Solomon, **15** Iphar, Elisua, Nefek, Jafia, **16** Elisama, Eliada ko Elifelet. **17** Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi me misogh Devitin suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimin uaghiri. **18** Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin otogha tintinibar ghuegha mongegha iti. **19** Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki mangiva Filistian kabav sogham o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarim datighti, ni midorozimin me abiragham.” **20** Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God mati aperiam otogha, pamtemin

ivemara nan damazimin nan apaniba abiagharigha me gasighasiki.” Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Ikiavira Itir God Aperiain Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi.” **21** Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko men marvir guar kaba inigha ghue. **22** Ezi Filistiaba gin ua izegha, Refaimin danganir zarimin tintinibar uari aghamsigha iti. **23** Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki manmaghin damuam?” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi mangiva, men guabar moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin, misoghsivira gan iki. **24** Ia oraghtima niginim mati, gumaziba temer kabar ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi me misogh.” **25** Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Israelia me misogha Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu.

6 Ezi Devit deraghavira misozir gumazir bar aghuiba uam me akufa. Israelian midorozir gumazir kaba, men dibobonim 30,000. **2** Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan nguazimin itir nguibam Balan zui. Me Boksar kam migia ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksar kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir

dabirabim. **3** Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otogha, mighsiar dozir mam a gisin Abinadapin dipenimin ghue. Egha me Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiam kam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kamin akua tuavimin zui. **4** Ezi Ahio karisin faragha zui. **5** Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua, ararer aghuim gamua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, tambarinba ko dibiarir ararer guar aviriba inigha dav sosi. **6** Me ghua gumazir mamin nguazir asizimin oto, gumazir kamin ziam Nakon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kamin bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamin suira. **7** Usa ghaze, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ti pura bizim, egha an suira. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvira Usan aningaghegha atara a misoghezi, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin miriam naghiram areme. **8** Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit bar God baseme. Egha me danganir kam dibora ghaze, God uan aningagharim Usa ginge, egha datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti. **9** Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, “Manmaghsu, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam izi na ko ikiam?” **10** Kamaghin amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin mangan aghuagha, a inigha Jerusalem

zuir tuavim ategha ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir
 mam, Obetidomin dipenimin aneti. **11** Ezi Boksiam
 3plan iakinibar Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar
 kamin, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko
 an adarazi gami. **12** Ezi Atrivim Devit gin kamaghin
 oraki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Obetidom ko
 itima, Ikiavira Itir God, Obetidom ko an adarazi ko an
 biziba bar, deraghavira me gami. Kamaghin amizi, Devit
 uamategha Obetidomin dipenimin ghugha, Godin Akar
 Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua Devitin Nguibar
 Ekiamin izasava ami. Bizir kam bagha gumazamiziba
 bar akonge. **13** Gumaziba dikavigha Boksiam inigha uan
 sueba 6plan dughiaabar da akura ghua tuifi, ezi Devit
 Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A bulmakaun apurir
 mam ko bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam inigha
 ofa gami. **14** Egha Devit ofa gamir gumazimin korotiar
 otevir azenan azuir dirir mam arugha, an sazimning
 uabi gike. Egha ziar ekiam Ikiavira Itir God ganiga,
 an damazimin ighiabagh amua pamtem uabi fa uabi
 akuri. **15** Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera
 Jerusalemin zuima, Devit Israelia ko me bar moghira
 arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin diava
 sighabagh ivi. **16** Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
 atera Devitin Nguibar Ekiamin aven izir dughiamin, Solin
 guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam
 Atrivim Devitin garima, a ighiabagh amuava Ikiavira
 Itir Godin damazimin tintinibar uabi fakurava, Ikiavira
 Itir Godin ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a
 gifongezir puvati, kamaghin amizi a navir kuram Devitin

ikia a baseme. **17** Ezi me Ikiavira Itir Godin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimin aven aneti. Egha Devit ofan bar isia mighiriba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. **18** Devit ofabagh amigha givagha, kamaghin gumazamizibav gei, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a uan ziamin deraghvira ia damu.” **19** Egha Devit dagheba isa bar gumazamizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvagha bret ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini. Me da inigha givagha, me uamategha uan nguibabar ghue. **20** Ezi Devit uamategha uan dipenimin ghugha, uan ikizim deragh me damuasa, Ikiavira Itir Godin azangasava ami. Ezi Solin guivim Mikal dipenim ategha azenan iza Devit migia ghaze, “Ame, Israelian atrivim uan ziar ekiam akakagha, bibiamra bar deraghavira uabi fakuri. Ezi an ingangarir gumazir dapanibar, ingangarir amizir kiniba bar an gani. Nin arazir kam, mati gumazir nighnizir aghuiba puvatizim amir arazim.” **21** Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki ziar ekiam isa Ikiavira Itir Godra daningasa an damazimin ighiam banga uabi fa uabi akuri. A uabi nin afeziamin ikizimin danganim inigh na daningasa na ginabazi, ki an gumazamizibar dapanimin ikiam, kar Israelia. Ezi ki an ziam fasa ighiabagh amuavira iti. **22** Ki uan ziam bar anebiragh, egh an damazimin pura bizir kinimin min ikiam. Eghti ingangarir amizir ni migeir kaba, me ziar ekiam na daningam.” **23** Ezi bizir kam bangin, Solin guivim Mikal, a borir tam batezir puvatigha ikia ghuava areme.

7 Dughiar maba givazima, Ikiavira Itir God, Atrivim Devit gamizi, apanir an okariziba ua izava a ko misozir puvati. Kamaghin amizi, a uan dipenimin bar deraviram aperaghav ikia avughsi. **2** Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim Natan migei, “Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizim gaperaghav iti. Ezi Godin Akar Dikizir Gavgavimin Boksiam, a purirpenimin iti. Bizir kam ti derazir puvati.” **3** Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi puram a damu.” **4** Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, **5** “Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan Dipenir ki aven ikiamimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati. **6** “Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Dughiar ki Isipin ua Israelia inizimin, ki tintinibar zuir dughia, ki Purirpenimin averara iti. **7** Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir dapanir ki misevezir tamin azarazir puvati, ‘Ni tizim bagha na bagha temer sidan dipenir tamin ingarizir puvati?’” **8** Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, “Ni kamaghin nan ingangarir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumamaziba Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe. **9** Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki. Nguazir kamin gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighti a bar ekevegham. **10** Ki uan gumamaziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighti,

me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam
 atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me
 gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba
 fomira nguazir kam inizir dughiamin ikegha, iza ki
 ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian
 apaniba ia gasighasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar
 tuaviba apirighiti, me ua me gasighasighan kogham.
 Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba
 batam. **12** “Ni aremeghti, me ni afaghamin dughiamin,
 ki nin boribar tongin otarir tam amiseveghti, an atrivir
 gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham. **13**
 Atrivir kamra, a na bagh Dipenimin ingaram. Eghti ki an
 ovavir boribar amighti, me gin atrivibar iki gavgavigh
 mamaghira ikiam. **14** Eghti ki uabi ia inigh, egh ian
 Afeziamin min ikiti, ia nan borimin min ikiam. Egh an
 arazir kuram damighti ki mizazim a gasegham. Mati
 afeziam uan borim mizazim a gasi moghin ki a damuam.
15 Egh ki zurara an apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi
 ni an danganim inizi moghin, ki akirim ragh an otarim
 gasaraghan kogham. **16** Eghti nin adarazi givaghan
 kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me
 atrivibar otiv mamaghira ikiam.” **17** Natan Ikiavira Itir
 Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba
 bar dar gun Devit mikeme. **18** Atrivim Devit, Ikiavira
 Itir Godin akam baregha givagha, an Purirpenimin aven
 ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, “O Ikiavira
 Itir God, nan Ekiam, ki tina, ni arazir aghuir aviribar
 na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi
 ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. **19** O

Ikiavira Itir God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba
 ti nin damazimin bizir muziariba, egha ni arazir igharazir
 mamın ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimin ovavir
 borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme.
 O Ikiavira Itir God ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir
 ekiabar amuasa dar nan akakasi. **20** Kamaghin amizi,
 Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmaghin ni mikimam?
 Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni na gifogha gifa. **21**
 Ni uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazim
 bagha bizir ekia kam gami. Egha ni uan akar dikirizir
 ekiaba nan akakasi. **22** O Ikiavira Itir God, en Ekiam, nin
 gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan
 inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin
 God. **23** E Israelia Isipin kalabusin itima ni uam e ini,
 egha ni e gamizi e nin gumazamizibar otifi. Kamaghin
 amizi, nguazir kamin gumazamizir igharaziba me, e nin
 gumazamizibar min garir puvati. E nin gumazamiziba
 kantrin kamin otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir
 ekia aviribar en akura. Ni gumazamizir igharaziba
 batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim
 ini. Kamaghin amizi kantriba bar dar gumazamiziba ziar
 ekiam ni ganidi. **24** O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi,
 e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni
 uabi en Godin ikiam. **25** “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim,
 ni uan ingangarir gumazim, ko an adarazi bagha amizir
 akar dikirizir kam, ki kamaghsua, ni a damighti a zurara
 kamaghira iki. **26** Eghti gumazamiziba bizir ni amir kabar
 ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me mikim suam,
 ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim a Israelian God.’

Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam. **27** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelia en God. Ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati. **28** “O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam a damuti, a guizbangiram otogh. **29** O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh nan ikizim deraghvira me damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam.”

8 Ezi gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua ua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abini, kamaghin amizi, Filistiaba ua Israelia gativazir puvati. **2** Egha gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abini. A men midorozir gumaziba gaghora me migeima, me 3plan bizir ruaribar nguazim gireghav iti. Egha a gumazir bizir faragha itiba ko bizir namba 2in itibav gia ghaze, me aremegham. Egha namba 3in gumazir bizim migia ghaze, me aremeghan kogham. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa a ganidi. **3** Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser, a Rehopin otarim. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam. Dughiar kamin Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin

adarazi me batogha, midorozimin me abini. **4** Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 1,700plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 100plan karisbagh etuir hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura. **5** Dughiar kamın Sirian Damaskusin nguibar ekiamın itiba, Me Atrivim Hadateserin akuragha misoghasa ghue. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire. **6** Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumazamiziba Devitin apengan ikiava dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri. **7** Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalemin ghu. **8** A uaghan, Hadateserin nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningin brasin aviriba ini. **9** Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit Hadateserin midorozir gumaziba abinigha gifa. **10** Dughiar aviribar Hadateser faragha Toin apanim gami. Kamaghin amizi, Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghin Toi, uan otarim Joram, Devit bagha anemada. Egha a migia ghaze, “Ni mangi nan dughiar aghuim a daningigh. Egh kamaghin a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser abiragha gifa. Kamaghin amizi, ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge.” Ezi Joram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasin ingariziba a ganidi. **11** Ezi Devit bizir aghuir kaba

inigha Ikiavira Itir Godin ziam fasa dagh inaba, eghti da God baghvira ikiam. A kantrin igharaziba bar dav sogha inizir golba ko silvaba, a kamaghira dagh ami. **12** Devit Idomia ko Moapia, Amonia, Filistia, Amalekia, ko Soban Atrivim Hadateser, a me da gol ko silvan kaba ini. **13** Devit gin uan midorozir gumaziba ko Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi gumazamiziba akar kam baregha ziar ekiam Devit ganingi. **14** Ezi Devit uan midorozir gumaziba kantri Idomin tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumazamiziba Devitin apengan ikiava, dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri. **15** Devit Israelia bar me gativagha, guizin arazibar deraghavira uan gumazamizibagh ami. **16** Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim. **17** Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupin otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarin otarim. Ezi Seraia, an atrivimin akinafariba osirir gumazim. **18** Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir midorozir gumazibar gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba me ofa gamir gumazibar min iti.

9 Dughiar mam Devit kamaghin gumazibar azara, “Solin adarazir gumazitaba ikiavira iti, o puvati? Tarazi ikitima, ki deragh me damuasa. Ki Jonatan na gamizir apanguvir arazim ikarvaghase.” **2** Dughiar kamin Solin adarazir ingangarir gumazir mam iti, an ziam Siba. Me atrivimin

ganasa an dia, ezi a ghua atrivim batozima atrivim kamaghin a migei, “Nin ziam Siba?” Ezi a ghaze, “Are, gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazimra.” 3 Ezi atrivim Siban azara, “Solin adarazir tarazi ua ikiavira iti o puvati? Tarazi ikiti, ki Godin apangkuvir arazim men akakaghasa.” Ezi Siba kamaghin Devit migei, “Jonatanin otarir vamira ikiavira ikia, egha an dagarimning uaghara ikufi.” 4 Ezi atrivim an azara, “A managh iti?” Ezi Siba a migia ghaze, “A Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin iti.” 5 Ezi atrivim kamaghin oregha, gumazir maba amadazi me ghua Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin otogha otarir kam inigha izi. 6 Otarir kamin ziam Mefiboset, a Jonatanin otarim egha Atrivim Solin igiavotarim. A izav otogha, uan tevimning apirigha aviragha guam nguazimin mitua, egha ziar ekiam Devit ganingi. Ezi Devit an migia ghaze, “Aruer aghuim, Mefiboset.” Ezi Mefiboset ghaze, “Kirara, ki nin ingangarir gumazir kinim.” 7 Ezi Devit a ikaragha ghaze, “Ki nin afeziam Jonatan ginighnighavira iti. Egha a bangin ki apangkuvir arazimin ni damuam. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Egh ni zurara nan dipenimin izi na ko nan dagher dakozimin damam.” 8 Ezi Mefiboset ua uan tevimning apirigha aviragha, uan guam nguazimin mituagha ghaze, “Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamin na damuasa? Ki pura bizir kinim. Ki mati afiar aremezir kuamin min iti.” 9 Egha Mefiboset ghugha givazi, Atrivim Devit, Solin ingangarir gumazim Siban diazi a izima, a kamaghin a migei, “Nin gumazir ekiam Sol uan adarazi ko, men nguaziba ko biziba bar, ki da isiva

Mefibosetîn dafarim darigham. A Solin igiavotarim. **10** Eghti nî uan otariba ko ingangarir gumaziba ko, ia nguazir kamin azenibar ingar. Egh ia dagher azenibar dagher mitighiziba asigh da inigh izi. Eghti arazir kamin, nîn gumazir ekiamin adarazi dagheba ikiam. Eghti Mefiboset uabi, zurara izi na ko nan dagher dakozimin damam.” Dughiar kamin, Siba 15plan otariba ikia 20plan ingangarir gumaziba iti. **11** Ezi Siba kamaghin Devit migei, “Atrivim, nîn nan gumazir ekiam, bizir nî damuasa na mikemeziba, ki bar dar amuam.” Bizir kamin gin, Mefiboset ghuava atrivim ko an dagher dakozimin api, egha mati atrivimin otarir mam. **12** Mefiboset otarir igiar mam iti, an ziam Mika. Dughiar kamin, Siban dipenimin itir adarazi ko an ingangarir gumazamiziba me bar, Mefiboset bagha ingangaribagh ami. **13** Ezi Mefiboset uabi Jerusalemin ikia, zurara Atrivim Devit ko an dagher dakozimin apa a ko iti. Mefibosetîn dagarimning uaghara ikufi.

10 Bizir kamin gin, Amonian atrivim aremezi, an otarim Hanun an danganim inigha atrivimin oto. **2** Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimin Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimin na gami.” Kamaghin amizi, Devit apangkuvir migirigiabar Hanunin mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamin, **3** kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, “Nî ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nîn afeziam daningasa ize? Bar puvati. A me amadazi me modogh en nguibar ekiam getiva an ganasa oda ize. Egh me gin uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasigham.” **4** Ezi Hanun

akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha, men ghuamasiziba vaghvagha dar vuebagh isegha vueba ataki. Egha uaghan men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha me amadazi me ghue. **5** Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghin abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givaghti ia Jerusalem izi.” **6** Ezi Amonia kamaghin fo, me Devitin gumazibagh amizir bizir kam bagh, a bar men aningaghegham. Kamaghin amizi, me nguibar avirir kabar midorozir gumaziba bagha akaba amangi. Egha me Sirian kantrin aven itir nguibar ekiamning, Betrehop ko Soban midorozir gumazitaba iniasa, me ko akam akirasa ghue. Ezi me Amonian akurvaghasa 20,000plan midorozir gumaziba amada. Ezi me ua Topin nguibar ekiamin midorozir gumazir 12,000pla ini. Egha me ua uarir akurvaghasa, 1,000plan midorozir gumaziba bagha Makan atrivim ko akam akiri. **7** Ezi Devit orazi, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui. **8** Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, divazimin tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi Siriaba ko Topia ko Makaba, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha iti. **9** Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir

gavgavir deragha misozir maba amisevegha me isa, dadar torimin itir apanir kabar arava bizimin me afe. Egha a uabi men dapanimin ikia faragha tu. **10** Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan midorozir gumaziba bizimin me afa zui. **11** Egha Joap kamaghin Abisai migei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragham. **12** Ia atiatingan marki! E uan gumazamiziba ko nguibar ekier God e ganingiziba bagh nighnigh pamtemin misogham. Eghti Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh.” **13** Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima, me ara tintinibar ghue. **14** Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimin ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha Jerusalemin ghu. **15** Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamaghin amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa. **16** Ezi Atrivim Hadateser gumazir maba amangizi, me ghua Yufretisin Fanemin vongin aruem anadi naghin otogha, Sirian midorozir gumaziba inigha ghua bar Helamin nguibar ekiamin me akufa. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti. **17** Ezi Devit orazi, Siriaba iza Helamin uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba

bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua Helamin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore. **18** Ezi Israelian midorozim bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 700plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobak misoghezima, a danganir kamrama areme. **19** Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir atrivir maba garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba uam Amonian akurvazir puvati.

11 Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba isa uan apaniba ko misoghasa zui. Ezi Devit Amonia misoghasa Joap ko, uan midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko Israelian midorozir gumaziba, a bar me amangi. Ezi me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiamin midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha Jerusalemra iti. **2** Egha guaratizir mamin aruem uaghira bar migorima, Devit uan misiamin dikavigha avughsa uan dipenimin pin itir danganim garui. Egha garima amizir mam uan dipenimin rua iti. Amizir kam, an ganganiba bar dera. **3** Ezi Devit foghasa, munar amizir manamra rue, egha gumazir mam amadazima a foghasa ghu. Ezi gumazim ghua an ganigha kamaghin fo, kar Batseba, Eliamin guivim. A Hitian adarazir gumazir

mam Uria, an amuim. **4** Ezi Devit gumazir maba amangizi me ghua Batseba inigha ize. Dughiar kamin, Batseba uan iakinibav suegha givagha, uan mikarzim zuasa bizibagh ami. Egha Batseba Devit bagha izezi, Devit a koma akuizi, Batseba gin uamategha uan dipenimin ghu. **5** Egha gin Batseba borimin duirava fo, a navim adai, egha Devit bagha akam amada. **6** Ezi Devit oregha Joap bagha akam amaga ghaze, “Ni Hitian gumazim Uria amadaghti a na bagh izegh.” Ezi Joap Devit bagha Uria amadazi, a ize. **7** Uria Devit bagha izezi, a kamaghin an azara, “Joap derazi an midorozir gumaziba uaghan dera? Ezi midorozim manmaghira zui? Me, en apaniba abinigham, o?” Ezi Uria midorozimin otivizir biziba bar a geghani. **8** Ezi Devit Urian migia ghaze, “Bar dera, ki oregha gifa. Ni datirighin uan dipenimin mangi dagarimning ruegh avughsi.” Ezi Uria Atrivim Devit ategha azenan ghuzi, Devit gin bizir aghuir maba Uria daningasa, da isa gumazir mam ganingizi an ada inigha a bagha zui. **9** Ezi Uria uan dipenimin ghuzir puvati. A uan gumazir ekiamin gumazir a geghuviba ko, me atrivimin dipenimin tiar akar miriamin akui. **10** Ezi Devit orazi, Uria uan dipenimin ghuzir puvatizi, Devit ghuava a migei, “Ni tizim bagha uan dipenimin ghuzir puvati? Ni dughiar ruarimin midorozimin ikia uan dipenimin ikezir puvati.” **11** Ezi Uria kamaghin Devit ikara, “Israelia ko Judabar midorzir gumaziba midorozir danganimra iti. Ezi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam me ko ikiavira iti. Ezi nan gumazir ekiam Joap, midorozir gumaziba ko pura danganir azentuzimin averpenibar ikiavira iti. Eghti ki

uabira mangi uan dipenimin deragh damiva, dipabar ami, egh uan amuim ko dakuti, kamaghin bar deraghan kogham. Ki bar guizbangira arazir katam damighan kogham.” 12 Ezi Devit a migia ghaze, “A dera, ni datirighin kagh ikeghti ki gurunzaraghan, ua ni amadaghti ni mangam.” Ezi aruer kamin Uria Jerusalemin iti. Ezi amimzaraghan guaratighin, 13 Devit Urian diazi a iza a ko apima, a dipar onganiba a ganingizi an ada amegha bar onгани. Egha dimagarir kamin, Uria dakuasa uan dipenimin iraghuzir puvati. A uan daguivsiam ghuaragha, gumazir atrivim geghuva itiba koma akui. 14 Egha amimzaraghan, Devit Joap bagha akinafarir mam osirigha, Uria ganingigha anemadazima a uamategha midorozir danganimin ghu. 15 Devit kamaghin akinafarim osiri, “Ni Uria isi midorozim bar gavgavizi naghin anetigh. Egh ia bar uari amikirvegh girakirangin izeghti, apaniba a misueghti an aremegh.” 16 Dughiar kamin Joap midorozir gumaziba ko me Raban nguibar ekiam iniasa misoghavira iti. Egha Joap akinafarim inigha givagha egha gari, Amonian midorozir gumazir gavgaviba bar pamten misozir danganim, a Uria isava danganir kamin aneti. 17 Ezi Amonian midorozir gumaziba uan nguibar ekiam avinasa azenan iza, Joapin midorozir gumaziba ko misosi. Ezi midorozir kamin aven, Devitin ingangarir gumazir dapanir maba ariaghire, ezi Uria uaghan me koma areme. 18 Joap gin Devit bagha akam amaga midorozir kamin otivizir bizibar gun migei. 19 Egha Joap gumazir akar kaba inigh mangamim migia ghaze, “Midorozir kamin aven otivizir biziba ni bar adar gun Devitin mikemegh. 20 Eghti

an atar kamaghin ni mikimam, 'Ia manmaghsua ghua nguibar ekiamin divazim bar an miriamra ghugha misosi? Ia kamaghin fozir puvati, apaniba divazim gisin tuivigh ikiva, barir pibar ia gasegham. **21** Ia ti fomira Gideonin otarim Abimelek batozir bizir kam bakinighinigha mati? Gideonin otarim Abimelek, a fomira Tebesin nguibar ekiamin boroghin divazir miriamin tughav itima, amizir mam divazim gisin ikia, dagiar wit mirmirir mam puegha a mikinzi an areme. Ezi ia manmaghsua bar divazir miriamin boroghin ghue?' Atrivim mikemegh givaghti, ni kamaghin a mikim, 'Nin Ingangarir Gumazim Uria, Hitian gumazim, a uaghan areme.'" **22** Ezi gumazir kam Joapin akaba inigha Devit bagha ize. **23** Egha kamaghin a migei, "Apaniba gavgavigha e adugha nguibar ekiamin azenan izegha tuzir torimin e misosi. Ezi e ua me adugha bar ghua nguibar ekiamin tiar akamin ghu. **24** Ezi Amonian midorozir gumazir maba divazir ekiamin pin ikia, barir pibar nin ingangaribar garir gumazir dapanir mabagh asezi me ariaghire. Ezi nin ingangarir gumazim Uria, a Hitian gumazim, a uaghan areme." **25** Ezi Devit a migia ghaze, "Ni uamategh mangi Joapin mikim suam, A midorozimin aven otivizir bizibagh nighnigh, egh da bagh pamtemin nighnighan marki. Gumazitam foghan kogham, tinara midorozimin aven ovegham. Kamaghin amizi, an Amonia misogh me abinigh, egh men nguibar ekiam bar a gasighasikigh." **26** Ezi Batseba gin uan pamin ovevem baregha, a bagh azia iti. **27** A uan pam gibua a bagha ikegha givazima, Devit gumazir mabav kemezi me Batseban akua a bagha atrivimin dipenimin ize. Ezi Devit

an itima, an otarir mam bate. Ezi Devit amizir arazir kam, Ikiavira Itir God bar a gifongezir puvati.

12 Egha Ikiavira Itir God, Devit bagha uan akam inigha izir gumazim Natan amada. Ezi Natan iza a batogha kamaghin Devit geghari, “Dughiar mam gumazir pumuning nguibar ekar mam in iti. Aningin mav bizir aviriba iti, ezi mav onganarazibagh amua bizir aviriba puvati. **2** Gumazir bizir aviriba itim, a bulmakauba ko sipsipin bar aviriba iti. **3** Ezi gumazir biziba puvatizim, sipsipin nguzir amebar vamira ua bagha a givezegha an akuaghapi, ezi an a ko iti. Egha a deraghavira sipsipin nguzir amebar kamin garima, an an boriba ko dipenimin ikia ghuava ekefe. A dagher muziarir a itiba, ana da abigha dar naba isa uan sipsip ganiga anetaghirazima, a an dipaba apir kavin dipar naba api. Egha an a isa uan evarim garigha a muagha akui. Ezi sipsipin kam mati an guivimin miraram oto. **4** Ezi dughiar mam in, gumazir mam iza gumazir bizir aviriba itimin dipenimin ize. Ezi a uan namakar a bagha izezim bagh uan sipsipin tam o bulmakaun tam misuegh a bagh isaman aghua. Egha a gumazir biziba puvatizimin sipsipin nguzim okemegha a misuegha uan namakar a bagha izezim bagha a isami.” **5** Ezi Devit kamaghin oregha, gumazir bizir aviriba itir kam bar a basemegha, kamaghin Natan migei, “Ki Ikiavira Itir God in ziamin guizbangira migei, gumazir arazir kurar kam gamizim, me a misueghti, an aremeghti deragham. **6** Guizbangira, a gumazir biziba puvatizimin apangkuvir puvatigha arazir bar kuram gami. Kamaghin amizi, a 4plan sipsipba isi, a inizir sipsipin

kam ikarvagham.” 7 Ezi Natan kamaghin Devit migia ghaze, “Nirara, gumazir ki egharir kamnang! Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin ni migia ghaze, ‘Ki nin akurazi, Sol ni gasighasighizir puvati. Ki borem isa ni gingegha ni amisevezi, ni Israelian atrivimin oto. 8 Nin gumazir aruam Sol, ki an dipenim ko an biziba ko an amuiba, ki bar da isa nin dafarim gati. Egha ki ni gamizi ni Israelia ko Judabar atrivimin oto. Bizir kaba nin damazimin oteveghti, ki bizitaba ua ni daningvira ikiam. 9 Ezi ni manmaghsua Ikiavira Itir Godin akam batuegha, an damazimin arazir kurar kam gami? Ni Hitian gumazim Uria misoghezi an areme. Ni midorozim bagha anemadazi, Amonia uan midorozir sabamin a misoghezi an areme, ezi ni an amuim ini. 10 Ezi ni deraghviram oragh. Ni nan akam batuegha Urian amuimin ikiasava a ini. Kamaghin amizi, dughiar gin izibar, gumaziba nin ovavir borir tabav soghti me arimighiram, eghti arazir kam ikivira ikiam.’ 11 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Ki nin adarazir gumazitabar amighti, me osimtizir ekiaba ni darigham. Egh nin damazimin, ki nin amuiba isi gumazir igharazibar aningam. Eghti me azenara arazir kurabar nin amuibar amuam. 12 Ni uan arazir kuram modogha a gami, ezi ki nin arazir kurar kam, azenara a ikarvaghti, Israelia bar an ganam.” 13 Ezi Devit kamaghin oregha ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami.” Ezi Natan a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, nin arazir kuraba gin amada, ezi ni aremeghan kogham. 14 Ezi nin arazir kurar kam bangin, apaniba akar kurabar Ikiavira Itir God migei. Kamaghin amizi,

nin otarir Batseba otezim aremegham.” **15** Natan Devitin arazir kurabar gun a mikemegha givagha, uamategha uan dipenimin ghu. Ezi gin, Devitin borim, Ikiavira Itir God a gamizi, a puviram arei. **16** Devitin otarim arei, ezi otarim ghuamaghasa, Devit dagheba tagha God ko migia a gaghori. A dimagaribar uan dipenimin ghua pura nguazim girav iti. **17** Ezi an ingangarir gumazir aruaba ghua an miriamin tuivigha egha dikavasa a migeima, a me barazir puvati. A uaghan me ko daman aghua. **18** Ezi 7plan dughiaaba givazima, an borim areme, ezi an ingangarir gumaziba an borimin ovevemin gun an mikiman bar atiatingi. Me kamaghin uarira uariv gei, “Borim tighar ovengamin dughiamin, e a migeima an e barazi puvati. Kamaghin e datirighin borimin ovevemin gun a mikemeghan kogham. A bizir kam baregh ti dikavigh uabi gasighasigham.” **19** Ezi Devit garima, an ingangarir gumaziba sighsirir akabar uarira uariv geima a fo, borim ti aremegha gifa. Ezi a men azara, “Borim aremez, o?” Ezi me ghaze, “Are, an areme.” **20** Egha Devit akar kam baregha, nguazimin dikavigha ghua rue. Egha boreu uan mikarzim gaghuigha, korotiar aghuiba aghuigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa an Dipenimin ghua, uan tevimning apirigha dapanim aviragha guam nguazim mitua. Egha Devit ua uan dipenimin izegha, dagheba isair gumazibav mikemezi, me a bagha dagher maba tuigha a ganingizi, ana da api. **21** Devit arazir kam gamizima, ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “Ni arazir manmaghin amizim gami? Nin borim aremezir puvatizir dughiamin, ni a bagha aziava dagheba ta. Ezi

borim aremezi, ni datirighin dikavigha dagheba api. Ni mingarir manam gatava arazir kam gami?” **22** Ezi Devit me ikaragha ghaze, “Ki ghaze, Ikiavira Itir God ti nan apangkuvigh nan borim damighti an aremeghan kogham. Kamaghin borim angamira ikiavira itima, ki aziava dagheba ta. **23** Ezi datirighin an aremegha givazi, ki tizim bagh dagheba tagham? Arazir kamin ki ua borim damighti a dikavigh angamira ikiam? Bar puvati. A zuir danganir kam ki gin uaghan an mangam. Egh a ua na bagh izeghan kogham.” **24** Egha gin Devit gavgavim uan amuim Batseba daningasa, akar aghuibar a migei. Egha Devit a koma akuizima, a navim asegha otarir igharazir mam bate. Ezi Devit ziam Solomon a gati. Ezi Ikiavira Itir God bar borir kam gifonge. **25** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi ziar kam Jedidia borim darighasa, uan akam inigha izir gumazim Natan amadazi a Devit bagha ghu. **26** Ezi dughiar kamin, Joap uan midorozir gumaziba ko, Raban nguibar ekiamin misogha ghuavira iti, kar Amonian atrivimin nguibar ekiam. Egha me nguibar ekiar kamin akuar mam ini. **27** Egha a Devit bagha akam amaga ghaze, “Ki Raban nguibam ko misogha men dipaba tuir danganim inigha gifa. **28** Eghti datirighin, ni zuamira Israelin midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagh, me amadaghti, me izi pamtemin Raban gumaziba ko misogh me abinighiva nguibar ekiam inigh. Puvatighti, nan adarazira misogh me abinighti, gumazamiziba nan ziam nguibar ekiar kam darigham.” **29** Ezi Devit akar kam inigha givagha, midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagha, me bar ghua Raban gumaziba ko misogha

me abinigha nguibar ekiam ini. **30** Egha Devit Amonian atrivimin dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtizim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar pin kozir mamin an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitin dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekia kamin ada ini. **31** Egha Devit Raban nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar me inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sobiar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainin afavibar ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh ami. Ezi marazi brighbar ingari. Arazir kamra, Devit kantri Amonin nguibar ekia igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalemin ghue.

13 Bizir kamin girara, arazir mam oto. Devitin otarim Apsalom, a buaramizir mam iti, an ziam Tamar. An ganganiba bar dera. Ezi Devitin otarir igharazir mam, an ziam Amnon, amebar igharazim a bate. A bar Tamar gifongegha, a bagha navim dikafi. **2** Tamar tong bar gumazitam koma akuigha fozir puvatizi, me bar deragha a geghuvima a iti. Kamaghin amizi, Amnon Tamarin boroghin mangamin tuaviba puvati, egha a zurara a ginighnigha arei moghin iti. **3** Egha Amnon namakar mam iti, an ziam Jonadap. A Devitin avebam Saman otarim, a bizibav kinti, dar dagheba guizbangirama otivamin fofozir ekiam iti. **4** Egha a Amnonin azara, “Atrivimin otarim, ni na mikim, manmaghin amizi ki zurara nin garima, ni osemegha arei moghin gari?” Ezi

Amnon a ikaragha ghaze, “Ki uan avebam Apsalomin buaramizim Tamar, bar a gifonge.” **5** Ezi Jonadap a ikaragha ghaze, “Ni ifar arei moghin damu, egh uan misiamin irighiv iki mamaghira iki. Eghti nin afeziam nin gansi aven iziti, ni kamaghin a mikim suam, ‘Ga uaning! Ni nan buaramizim Tamar amadaghti an aven izi, eghti ki ganti, a na bagh daghetam tuam. Egh a uabi daghem na daningti ki aneremam.” **6** Ezi Amnon, Jonadapin akam baregha, ghua uan misiamin ghugha ifara arei moghin amua uan misiam girighav iti. Ezi Atrivim Devit an arimariar akam baregha an ganasa an dipenimin ghu. Ezi Amnon a migia ghaze, “Ga uaning! Ki aria nin azangsisi, ni nan buaramizim Tamar amadaghti an aven izi, eghti ki ganti a na bagh kekin taba tu. Egh a uabi kekin kaba inigh na daningti ki dar amam.” **7** Dughiar kamin, Tamar atrivimin dipenimin itima, Devit a bagha akam amaga ghaze, “Ni mangi uan tuebam Amnonin dipenimin mangiva a bagh daghetam tuam.” **8** Ezi Tamar oregha uan tuebam Amnonin dipenimin ghugha garima, a uan misiam girighav iti. A irighav ikia garima, Tamar plauan maba inigha plaua giragha kekba tuer minemin da tue. **9** A kekba tuer minem isa kekba Amnonin damazimin da ingegha itarim gati. Ezi Amnon daman aghua. Egha a ghaze, “Ia ingarir gumaziba bar, ia azenan mangi.” Ezi gumazamiziba kamaghin oregha, me bar dipenim ategha azenan ghue. **10** Ezi Amnon Tamar migia ghaze, “Ni kekba inigh ki akui naghin izi, egh kekba isi na daningti ki dar amam.” Ezi Tamar kekin tuezir kaba inigha a irighav iti naghin a bagha zui. **11** Tamar

kekba inigha ghuava Amnon daningasa amima, a maghira an dafarim gitorogha a migia ghaze, “Nan buaramizim, ni izi nan misiamin na ko dakuasa ki ifonge.” **12** Ezi Tamar a migia ghaze, “Markiam, ni nan tuebam. Ni arazir kurar kam damusi na gaghonan marki. E Israelia arazir kurar kabagh amir puvati. Ni aghumsizir arazir mizirizir kam damuan marki. **13** Ni arazir kurar kam damighti, ki aghumsizir ekiam inigh, ua gumazamizibar damazimin daruan kogham. Eghti Israelia bar mikim suam, ni bar ikufi, egh me ni dipova bar pazivira ni mikimiva bar ni abiragham. Ga uaning! Ni arazir kam datirighin a damusi nighnighan marki. Ni nan ikisi ifuegh, ga uan afeziam Atrivim Devitin azaraka. Ni nan ikisi, a ti nin amamangatigham.” **14** Ezi Amnon Tamarin migirigiam baragham aghuagha, uan gavgavim sarama an suiragha, a gekuigha a gakaghora a koma akui. **15** Eggha datirighin a Tamarin aghua. A faragha bar Tamar gifonge, eggha datirighin bar a basemegha bar an aghua. An an aghuazir arazim bar ekeveggha, a faragha a gifongezir arazim gafira. Eggha a migia ghaze, “Ni dikavigh na gitagh mangi.” **16** Ezi Tamar a ikaragha ghaze, “Nan tuebam, ni na barakigh. Ni datirighin na batogha na gamir arazir kurar kam, a ni nan suiragha arazir kuramin na gamizir arazim bar a gafiragham.” Ezi Amnon bar tong Tamar barazir puvati. **17** Eggha uan ingangarir gumazir igiamin diagha a migia ghaze, “Ni izi amizir kam nan damazimin a batueghti an azenan mangiti, ni tiam asaragh.” **18** (Dughiar kamin, Tamar korotiar ruarir kurkazir bar aghuiba itiba arugha, Amnon bagha ghu. Kar atrivibar guivir tighar pamin

ikiamiba azuir korotiar aghuir ruariba.) Ezi Amnonin ingangarir gumazim a batoghezi an azenim girizi, a tiam asara. **19** Ezi Tamar uan navir osimtizim akakagha, averenim uan dapanim gaghuigha korotiar ruarir kam abiki. Egha dafarimning uan dapanim gatigha, pamten aziavira zui. **20** Ezi Apsalom uan buaramizim Tamarin garima, an aziavira izima, a an azara, “Manmaghin ami? Nin tuebam Amnon ni ko akua arazitamin ni gamizi ni azia izi? Amnon, a nin tuebam, kamaghin, ni azir akam ategh pura uabi amiragh mighigh bizir a ni gamizir kamin osiman marki. Egh nin tuebam Amnon ni gamizir arazir kurar kamin gun gumazitam mikiman marki.” Ezi Tamar Apsalomin dipenimin ghugha a ko iti, ezi osimtizir kam zurarama anebiravira iti. **21** Ezi Atrivim Devit eghaghanir kam baregha an muriam bar moghira ikufi. **22** Ezi Apsalom bizitamin bar Amnon migeir puvatigha bar aghumra iti. Amnon an buaramizim suiragha a gekuigha ghua arazir kuramin a gami, kamaghin amizi, Apsalom bar an aningaghegha an aghua. **23** Azenir pumuning givazima, Apsalom uan ingangarir gumaziba ko Balhasorin nguibamin sipsipin arizibagh isi, isam damuasa atrivibar otariba bagha bar akaba amangi. Nguibar kam a Efraimin nguibar ekiamin boroghin iti. **24** Egha Apsalom Atrivim Devit bagha ghua, kamaghin a migei, “Atrivim, ki nin ingangarir gumazim, ga uaning. Ki uan gumaziba ko sipsipin arizibagh isi isam damuasa. Egh ni uan ingangarir gumazir dapaniba ko, ia nan isamin izasa ki ian azangsisi.” **25** Ezi Atrivim Devit a ikaragha ghaze, “Nan otarim, ti puvatigham. E bar mangegh

uam osimtizim ni danigham.” Ezi Apsalom mangasa a gaghoravira iti. Ezi atrivim an gin mangan aghuagha ghaze, Apsalom ni mangi, nin biziba deragham. **26** Ezi Apsalom a migia ghaze, “Ia mamaghin izan aghuaghiva, nan aveghbuam Amnon amadaghti, an e bagh izi.” Ezi atrivim a ikaragha ghaze, “A bizir tizim baghvira nin gin mangam?” **27** Ezi Apsalom Amnon bagha Devitin azangsighavira iti, ezi an Amnon ko uan otarir igharaziba saram amamangatizi, me bar Apsalomin gin ghu. **28** Egha me ghua Balhasorin nguibamin otivigha, Apsalom uan ingangarir gumaziba pamten me abira me migia ghaze, “Ia isamin torimin ganti, Amnon dipar onganiba amegh onganighti, ki mikimvira ikiti, ia a misueghti a irigh aremegh. Ki uabi a misueghti an aremeghasa ia migia ia abira. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamin atiatingan marki.” **29** Ezi Apsalomin ingangarir gumaziba a mikemezi moghirama isamin aven Amnon gamizi, Atrivim Devitin otarir igharaziba kamaghin ganigha dikavigha vaghvagha uan donkibagh apiagha bar puv are. **30** Me tuavimin ghuavira itima, gumazir mam men faragha ghua, Devit migia ghaze, “Apsalom nin otariba bar me misoghezi me ariaghire, men tav itir puvati.” **31** Ezi atrivim kamaghin oregha dikavigha tugha uan korotiar ruarim abigha nguazim girighav ti. Ezi an ingangarir gumaziba uaghan tuivighavira ikia uan korotiar ruariba abiagharisi. **32** Ezi Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonadap kamaghin Devit migei, “Nan gumazir ekiam, ni nighnizir gavgavim akar kabar ikian marki. Me nin otariba bar me misoghezi me ariaghirezir puvati. Me

Amnonra misoghezi an areme. Bizir kamın mingarim kamakın, Amnon faragha arazir kurabar Apsalomin buaramizim Tamar gami. Ezi Apsalom zurara dughiabar bizir kam ginighnighavira ikia, Amnon misoghezi an areme. Ki Apsalomin guamın garima a mitarmangizi, ki an nighnizim gifo. **33** Atrivim, nan gumazir ekiam. Ni akar kaba isi uan navir averiam darighan marki, kar pura akar kiniba, nin otarir igharaziba ariaghirezir puvati. Amnon uabıram areme.” **34** Ezi Apsalom zuamıram arav ghu. Jonadap Devit ko miđiavira itima, nguıbar ekiam geghuva an garir midorozir gumazir igiar mam, munaghıra Horonaimın izir tuavmın garima, gumazir avirim miđhsiar miriamın otivigha izaghiri. Ezi an atrivim bagha ghua kamaghın a migei, “Ki gumazir mabar garima me Horonaimın izir tuavmın miđhsiamın miriamın otivigha izaghiri.” Ezi Jonadap Devit migia ghaze, “Ni gan! Ki ni mikemezi moghıra mar atrivimın otaribara izi.” Jonadap mikemegha gıvazıma, Devitin otariba aven izegha maghırama azi. Ezi Devit uan ingangarir gumazıba ko, me me ko puvırama azi. **37** Apsalom ara ghua kantri Gesurın ikia, Atrivim Talmai ko iti. Talmai, a Amihutın otarim. An azenir 3plan Gesurın iti. Ezi Atrivim Devit dughiar ruarimın Amnon gıbua a bagha ikegha gıvagha, ua Apsalomin apangkuvigha ghaze, a uamategh izi.

14 Seruian otarim Joap kamaghın fo, Atrivim Devitin navim bar Apsalom baghavıra iti. **2** Ezi Joap amizir nighnizir aghuıba itim bagha uan ingangarir gumazir mam amadazi, a ghua Tekoan nguıbamın a inigha ize. Ezi Joap kamaghın a migei, “Ni kamaghın damuasa ki

ifonge, ni ifar mati gumazim aremezi ni aghuimazimin iti moghin iki. Ni aghuimazir korotiabar aghuigh, egh boreu uan mikarzim daghuan marki. Ni mati gumazim aremezi ni dughiar ruarimin a gibua iti moghin iki. **3** Egh ni atrivim bagh mangiva akar ki ni ganidir kabar gun a mikim.” Egha Joap atrivim mikimamin akabar amizim migei. **4** Ezi Tekoan amizir kam atrivim bagha ghugha, atrivimin damazimin nguazim girigha uan guam nguazim mituagha, ziar ekiam a ganiga ghaze, “O atrivim, ni nan akuragh.” **5** Ezi atrivim an azara, “Ni osimtizir manam iti?” Ezi amizim ghaze, “Atrivim, guizbangira, nan pam aremezi ki odiaimin iti. **6** Ki nin ingangarir amizim. Ki faragha otarir pumuningra iti. Egha aning azenibar ikia uaningin atara uaning misozima, aningin tongin midorozim abighan gumaziba puvati. Ezi mav mavin misoghezi an areme. **7** Ezi datirighin nan pamin ikizimin adarazi bar dikavigha nan atara ghaze, otarir uan aveghbuam misoghezi an aremezim, ni a isi en dafarim datighti, e a misueghti an aremegh, uan aveghbuamin ovevem ikaragham. Ki men akamin gin mangiva, ki otariba puvatigham. Mati ki avivkiar mam iti, ezi me anemungasa. Me kamaghin damighti, nan pam ko an ikizimin ziam nguazir kamin ikian kogham.” **8** Ezi Atrivim Devit, amizimin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “A dera, ki nin osimtizim ni bagh anekiram. Ni uamategh uan dipenimin mangi.” **9** Ezi Tekoan amizim kamaghin atrivim migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, osimtizir kam na ko nan afeziamin adarazir izam. Eghti ni ko nin dipenimin itir darazi osimtiziba puvatigham.”

10 Ezi atrivim a mīgīa ghaze, “Gumazitam migirigiar kuratam ni mikemeghti, ni a inigh na bagh iziti, ki a mikemeghti a ua kamaghin ni damuan kogham.” **11** Ezi amizim ua kamaghin migei, “Ga uaning, atrivim, ki kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God, ni an ziamin mighvira a mikintima, me nan otarir igharazim misueghti an aremeghan marki. Bar markiam. Guizbangira, en arazim kamakin, gumazim uan aveghbuam misueghti an aremeghti, gumazir kamin anababara a misueghti an aremegham. Ezi ni arazir kamin gin mangan marki, eghti gumazitam nan otarim misueghti an aremeghan marki.” Ezi Devit ghaze, “Ki, Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, nin otarimin dapanir arizitam tong nguazim girighan kogham. An aremeghan kogham.” **12** Ezi amizim kamaghin migei, “Ga uaning, nan atrivir ekiam, ki nin ingangarir amizir kinim. Ni na ateghti ki tong ua mikemeka?” Ezi Devit ghaze, “A dera ni mikim.” **13** Ezi amizim kamaghin Devit migei, “Ni tizim bagha bizir kurar kamin Godin gumazamizibagh ami? Ni uabi uan otarim batuegha anetaghizi, a ua izezir puvati. Kamaghin amizi, akar ni datirighin na mikemezir kam, ni uabi uabi isa kotiam gati. **14** E fo, e bar moghira arighiregh ua angamira ikian kogham, mati gumazim dipam nguazim gingeghti, gumazitam uam a iniva avegham. God pura gumazibar ikirimiriba agevir puvati. Eghti gumazitam an saghon ikitima, a gumazir kam inigh uabin boroghin izisi, a bagh tuaviba buriam. **15** Atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba na gasighasighasa na migei. Kamaghin amizi, ki men atiatia, eggha datirighin ni mikimasa ni

bagha izi. Ki nin ingangarir amizim, ki kamaghin nighnisi, ki nin azaraghtima, ni nan akurvaghamin tuavitam batogham. **16** Ki kamaghin nighnisi, gumazir maba ki uan otarim ko, ga gasighasighava ami, eghti God ga ganingizir nguazir kam, ga an ikian kogham. Ki ghaze, ni ti nan akam baragh nan akuragh, gumazir kabar dafarim da ua ga iniam. **17** Kamaghin amizi, ki ghaze, ni na bagh akar gavgavitam akirighti ki deraghvira ikiam. Atrivim, nan gumazir ekiam, ni mati Godin enselin mam, eghe ni arazir kuraba ko arazir aghuibagh fo, manam dera, ezi manam ikufi. Ezi Ikiavira Itir God, nin God ni ko iki.” **18** Atrivim oregha kamaghin amizim ikara, “A dera, ki datirighin azangsizir mam nin ti. Ki kamaghsua, ni datirighin guizbangira na mikimiva bizitam nan mongan marki.” Ezi amizim ghaze, “A dera, atrivim, nan gumazir ekiam, ni nan azang.” **19** Ezi Devit kamaghin an azara, “Joap ti akar kabav kimsa ni amadaz, o?” Ezi amizim ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ziamin guizbangira ni migei, ki nin azangsizim gitaviraghan ibura, egh ki uaghan akatam nin modoghan kogham. Are, bar guizbangira, nin ingangarir gumazim Joap, an akar kabar na mikemegha, na amadazima ki dar gun ni migei. **20** Nin ingangarir gumazim Joap, a pura dav kemezir puvati. An Apsalomin osimtizir kam akirasa akar kabagh ami. Ezi gumazir ekiam, ni mati Godin enselin mam, ni fofoziba ko nighnizir aghuir aviriba iti, eghe ni nguazir kamin otivir biziba bar dagh fo.” **21** Ezi gin atrivim kamaghin Joap migei, “Bar dera, ki nin nighnizimin gin mangam. Eghti ni mangiva Apsalom inigh uamategh izi.”

22 Ezi Joap kamaghin oregha Atrivim Devitin damazimin nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam a ganiga ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, God deraghvira ni damu. Ni nan azangsizimin gin ghuzi, ki datirighin fo, ni na gifonge.” **23** Egha Joap dikavigha Gesurin ghugha, Apsalom inigha uamategha Jerusalem ize. **24** Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “Apsalom uan dipenimra iki, egh a nan damazimin izi nan ganan marki.” Kamaghin amizi, Apsalom uan dipenimra ikia egha atrivimin damazimin ghuzir puvati. **25** Apsalom gumazir bar dirim, egha duar kuritam bar an namnamin dagarimningin ikegha uanaga an dapanir siriamin itir puvati. Israelian gumazitam an min garir puvati, kamagh amizi, Israelia an ganasa bar akonge. **26** An dapanir arizim bar mitemegha, aghua ruarvagha a baseir dughiamin, an azeniba vaghvagha gevir dughiamin an anepiri. Egha me dapanir arizir a dipirizir kamin osimtizimin gari, an atrivimin skelin a kilogremen pumuningin tu. **27** Apsalom amuimin ikia otarir 3pla ikia egha guivir vamira iti, an ziam Tamar. A bar amizir dirim. **28** Ezi Apsalom azenir pumuningin Jerusalem ikia, egha tong bar atrivimin damazimin ghuzir puvati. **29** Egha Apsalom Joap bagha akam amadagha ghaze, Joap Apsalomin amamangatighti, an atrivim bagh mangi. Ezi Joap Apsalom bagh mangan aghua. Ezi a dughiar igharazimin uam Joap bagha akam amada, ezi Joap ua mangan aghua. **30** Kamaghin amizi, Apsalom uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Joapin balin azenim nan azenimin boroghin iti. Ia mangiva a daboroghtima a isigh.” Ezi me ghuava an balin

azenim gaborozima a isi. **31** Ezi Joap arazir Apsalomin ingangarir gumaziba amizir kam baregha, Apsalomin dipenimin ghugha an azara, “Nin ingangarir gumaziba bizir tizim bagha nan balin azenim gaboro?” **32** Ezi Apsalom kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki izi uabin ganasa ni bagha akaba amadima ni izan aghua. Ki kamaghsua, ni izegh nan akam inigh mangiva atrivimin azaragh, a tizim bagha Gesurin na inigha Jerusalemin ize? Ki ti munaghira ikia deraghai. Ki datirighin atrivimin guamin ganasa, eghti a nan arazir kuratamin apighiva, na misueghti ki aremegham.” **33** Ezi Joap ghugha Apsalomin akabar gun Atrivim Devit migei. Atrivim oregha givagha gumazir maba amadazima, me ghua Apsalom inigha izi. Ezi Apsalom nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam atrivim ganingi. Ezi atrivim an tore.

15 Ezi bizir kabar gin, Apsalom karisin mam ko, hoziar maba ko 50plan gumazir a geghuv an daroribar faragh mangamiba ini. **2** A dughiaba vaghvagha bar mizarazibar, dikava ghua nguibar ekiamin tiar akamin zuir tuavir miriamin tuivav iti. Eghti gumazir manam osimtizim ikiva anekirsi atrivim bagh iziti, Apsalom an diaggh kamaghin an azaragham, “Ni nguibar manamin gumazim?” Eghti gumazir kam kamaghin mikimam, “Ki nin ingangarir gumazim, ki Israelin anabar mamin gumazim.” **3** Ezi Apsalom gumazir kamin osimtizimin mingarim gifogha, kamaghin a migei, “Ni oragh, nin akaba bar guizbangira, eggha dera. Ezi noki, atrivim deravira nin akaba baraghamin gumazitam amisevezir puvati.” **4** Eggha Apsalom dughiabar zurara kamaghin gumazibav gei, “Tav

ti na misevezi ki jasin otogha deraghai. Egh ki gumazibar osimtiziba kotin da tuisigha deraghavira da akirai. Ki uabi jasin otivasa ifonge.” **5** Egh uaghan, gumazitam an ganigh a bagh izi ziar ekiam a daningisi uan teviba apirsi damuti, a zuamira uan dafarimning an amadagh a muigh an toram. **6** Gumazamizir uan osimtiziba inigha atrivim bagha zuiba, Apsalom arazir kamra me gami. An arazir kamin Israelian gumazamiziba, bar men nighnizibagh etui. **7** Azenir 4pla givazima, Apsalom ghua kamaghin Atrivim Devit migei, “Ga uaning, ni na teghtima ki uamategh Hebronin mangi, akar dikirizir ki Ikiavira Itir God gamizir mam damighti, an otoka. **8** Ki nin ingangarir gumazim, ki Sirian kantrin aven itir nguibam Gesurin ikia, egha Ikiavira Itir God bagha akam akira ghaze, a ua na inigh Jerusalem mangighti, ki Hebronin nguibamin an ziam fam.” **9** Ezi atrivim a migia ghaze, “Ni navir amirizim sara mangi.” Ezi Apsalom uamategha Hebronin ghu. **10** Apsalom uaghan Israelian anababa bar me mikimasa modogha gumaziba amangi. Ezi me kamaghin Israelia migei, “Ia sighar ararem baragh maghira, kamaghin dim mikim, Apsalom Hebronin ikia atrivimin otogha gifa.” **11** Apsalom Hebronin zuir dughiamin, a Jerusalem 200plan gumazibar diazi, me a ko zui. Gumazir kaba, bizir a damuasava nighnizim me a gifozir puvati, egha puram an gin zui. **12** Me ghua Hebronin otivigha, Apsalom ofabagh ami. An ofan kabagh amir dughiamin, a Gilon gumazir mam Ahitofel, a inigh izasa gumazir maba amangizi, me Gilon nguibar ekiamin ghue. Ahitofel, a gumazir nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidibar mav. A uan nguibam Gilo ategha Apsalom

bagha ize. Dughiar kamîn, Apsalomin nighnizir kurar an averara amiba ekiva zui. Ezi an gîn zuir gumazibar dibobonim ghuavanagavira iti. **13** Ezi abuir gumazir mam iza kamaghin Devit migei, “Datirighin Israelian gumazamizibar navir averiaba, bar moghira Apsalom baghavira iti.” **14** Ezi Devit kamaghin uan ingangarir gumazir dapanir Jerusalemîn itibav gia ghaze, “Aria, ia dikavigh e zuamiram Jerusalem ategh areka. Puvatighti, Apsalom e misueghti e bar arighiregham. E zuamiram areka, e suighsuightima, Apsalom uan adarazi ko izi en nguibar ekiam gasighasigh, en gumazamizibav sueghti me arighiregham.” **15** Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba a ikaragha ghaze, “Are, atrivim en gumazir ekiam, ni bizir tizim damuasa migei, e a damuam.” **16** Kamaghin amizi, atrivim uan dipenimin itir darazi ko an ingangarir gumazir dapaniba, me dikavigha Jerusalem ategha uan suebar zui. Egha atrivim uan amuir dozir 10pla ataghizi, me atrivimin dipenimin gara iti. **17** Atrivim uan adarazi ko me Jerusalem ategha ghua, nguibar ekiamin itir dipenir bar abuan dazighiamin itimin boroghin tuivighav iti. **18** Egha atrivim tughav ikia garima, an ingangarir gumazir dapaniba ko a geghuva an faragha zuir midorozir gumaziba, me a gitagha voroghira dika arua zui, ezi Keret ko, Peletian adarazi ko Getin nguibar ekiamin midorozir gumazir 600pla, me uaghan a ko zui. Fomira 600plan midorozir gumazir kaba me Devit ko Getin nguibar ekiamin ike, me uaghan an gîn ize. **19** Ezi atrivim kamaghin Getin midorozir gumazibar gumazir dapanim Itai migia ghaze, “Ni tizim bagha e ko mangasa?

Ni kantrin igharazimin gumazim, ni iza kagh iti, nin nguibam saghon iti. Kamaghin ni uamategh Jerusalem mangiva Atrivim Apsalom ko iki. **20** Ni dughiar otevimra kagh ike, kamaghin, ki ni damuti ni nguibar kam ategh pura e ko daruan kogham. E pura tintinibar iki daruam. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba inigh uamategh mangiti deragham. Ikiavira Itir Godin apangkuvim ko an arazir a ia baghavira itim, guizbangira ia ko zurara iki.”

21 Ezi Itai kamaghin Devitin akam ikaragha ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ki Ikiavira Itir Godin ziam, ko nin ziamin, ki guizbangira ni migei, ki zurara ni ko ikiam. Ni nguibar manamin mangiti, ki uaghan an mangam. Egh me ni misueghti ni aremegham, me uaghan na misueghti ki aremegham.”

22 Ezi Devit kamaghin a migei, “A dera, ia e ko mangam.” Kamaghin amizi, Itai uan midorozir gumaziba ko men amuiroghboriba ko, me faragha zuir darazir gin zui. **23** Devit uan adarazi ko me Jerusalem ataghirazir dughiamin, kantrin aven itir gumazamiziba bar moghira puviram azi. Ezi atrivim uan adarazi ko me Kidronin Fanem giregha gumazamiziba puvatizir danganimin amadaghan zui. **24** Devit tughav ikia garima, gumazamiziba arua zuima, ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar, ko Livaiba me uaghan me ko zui. Livaiba Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpuha iza nguazim gati, egha uam a gisaghpuzir puvatigha, ikia ghuava dughiar gumazamiziba bar Jerusalem ataghizimin oto. **25** Ezi atrivim kamaghin Sadok migei, “Ni Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh uamategh nguibar ekiamin mangi. Eghti Ikiavira Itir God na gifuegh, egh

nan amamangatighti ki ua izi, Akar Dikirizir Gavgavimin
 Boksiam ko Purirpenir a itimin ganam. **26** Ki pura iti.
 Eghti Ikiavira Itir God na gakueghan kogham, a dera, a
 bizir tizimin na damusi a puram a damu.” **27** Egħa Devit
 ua kamaghin ofa gamir gumazim Sadok migei, “Ni nan
 akam deragħa a gifos, o puvati? Ki kamaghin migei. Ni
 uan otarim Ahimas ko Abiatarin otarim Jonatan, aning
 inigh ia uamategħ navir amirizim sara nguibar ekiamin
 mangi. **28** Ni oragħ, ki mangiva gumazamiziba puvatizir
 danganimin otogħ, fanem gira zuir danganimin borogħin
 iki ia mizuamam. Egħti ia bizir Jerusalem otiviziba dar
 akam na bagħ anemadagħ.” **29** Ezi Sadok ko Abiatar Akar
 Dikirizir Gavgavir Boksiam inigha uamategħa Jerusalem
 ghugħa iti. **30** Ezi Atrivim Devit bar osemegħa uan dagarir
 asuamning suegħa uan dapanim avaragħa azia Olivin
 Mighsiamin ghuavanadi. Ezi an ġin zuir darasi, uagħan
 uan dapaniba avegħa azia ghuavanadi. **31** Ezi Devit
 kamaghin oraki, “Ahitofel Apsalom ko an ġin zuir darazir
 akurvagħasa għu.” Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir God
 ko migei, “O Ikiavira Itir God, ga uaning, ni Ahitofelin
 migirigħabagħ iragħti, da bar pazaviram mangi.” **32**
 Me ghua mighsiamin orazimin otifi, kar danganir me
 Ikiavira Itir Godin ziam fem. Ezi Devitin namakar mam
 iza a bato, an ziam Husai, an Arkan ikizimin gumazim.
 An apangkuvir ekiam Devitin ikia uan korotiam abigha
 nguazim uan dapanim gagħui. **33** Ezi Devit an ganigha
 kamaghin a migei, “Ni na ko iziti, ki nin akurvagħsi
 ingangarir ekiatam damigham. **34** Egh ni nan akurvagħsi,
 ni uamategħ nguibar ekiamin mangi, Apsalomin ganigh

kamaghin a mikim, 'O atrivim, ki fomira nighnizir aghuiba nin afeziam ganingi, egha datirighin ki nin ingangarir gumazimin otivasa.' Ni kamaghin damighti, nighnizir ni Apsalom ganidir kam, a Ahitofel Apsalom ganingizir nighnizim atugham. **35** Ni oragh. Ofa gamir gumazir pumuning, Sadok ko Abiatar, aning uaghan Jerusalem iti. Ni atrivimin dipenimin oraghizir biziba, bar adar gun aning mikemegh. **36** Sadokin otarim Ahimas, ko Abiatarin otarim Jonatan, aning uaghan uan afeziamning ko iti. Ni oraghizir migirigiaba aning mikemeghti aning izi na mikimam." **37** Ezi Devitin namakam Husai, an akamin gin ghua uamategha Jerusalem ghu. Husai ghua Jerusalem otozima, Apsalom uaghan iza nguibar ekiamin oto.

16 Devit Husai ko mikemegha givagha, a mighsiar orazim ategha mong sivagha ghu. Ezi Mefibosetin ingangarir gumazim Siba iza a bato. Siba 200plan bretba ko 100pla wainin ovizir me apuzizir ikiziba ko, 100plan temer fikin ovizibar ikiziba ko, memen inimin ingarizir misevir wainin dipam ruiziba a da inigha izi. A dagher kaba isa donkin pumuning gisin da arigha Devit bagha izi. **2** Ezi Devit kamaghin Siban azara, "Ni tizim bagha bizir kabar akua izi?" Ezi a kamaghin Devit ikara, "Donkin kamning, nin amuiba ko boriba aning daperagh mangam. Ezi bretba ko temer fighin oviziba, kar nin adarazi dar amam. Ezi wainin kam, kar nin adarazi gumazamiziba puvatizir danganimin daru mangiti, mikarziba men amiaghti, me aneremam." **3** Ezi atrivim ghaze, "Bar dera, ni na mikim, nin gumazir ekiam Sol, an igiam Mefiboset managh iti?"

Ezi Siba ghaze, “Israelia ti datirighin anemiseveghti, a uan inazim Atrivim Solin min Israelia gativagh men ganam. Kamaghin amizi, a Jerusalem in ikiavira iti.” **4** Ezi Atrivim Devit kamaghin oregha Siba migia ghaze, “A dera, ki datirighin Mefibosetin biziba bar ni daningam.” Ezi Siba kamaghin Devit ikara, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin damazimin tevimning apirigha ziar ekiam ni ganidi. Ki kamaghsua, bizir ki damuamiba ni damuti, ni na gifueghivira ekiam.” **5** Atrivim Devit Siba ko mikemegha givagha Bahurimin otogha givagha garima, Solin ikizimin mav, Geran otarim Sime, iza akar kurabav gia Devitin atara a bagha izi. **6** Devit uan ingangarir gumazir dapaniba ko itima, Sime dagiabar me ginifi. Devit uan midorozir gumazir aviribar torimin arua zuima, Sime tong men atiatir puvati. **7** Egħa Sime Devitin atara ghaze, “Ni kamatigh. Ni gumazibav sozima da ariagħhirir gumazim. Ni gumazir kuram, ni kamatigh. **8** Ni Sol batuegħa an danganim inigha atrivimin oto. Egħa ni Solin adarazir gumazir aviribav soghezima, me ariagħhire. Kamaghin, Ikiavira Itir God nin arazir kurar kam ikarvasi. Egħa Ikiavira Itir God nin danganim iniasa, nin otarim Apsalom amisevezi, a Israelian atrivimin oto. Ni gumazir gumazibav sozima me ariagħhirim, kamaghin, God datirikin ni gasighasisi.” **9** Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, gumazir kam manmaghsua akar kurabav gia nin atari? An afiar aremezir kuamin min gara iti. Ki ti mangiva an firim atugħam.” **10** Ezi atrivim kamaghin Seruian otarimning Abisai ko Joap, aning migia ghaze, “Kar guan

bizim puvati. Anetakigh. Ikiavira Itir God ti a mikemegha ghaze, 'Ni akar kurabav kim Devitin atar,' eghti a bizir kam bagh nan ataram, a dera. Eghti tinara kamaghin an azaragham, 'Ni tizim bagha Devitin atari?'" **11** Egha Devit kamaghin Abisai ko uan ingangarir gumazir dapanir igharazibav gia ghaze, "Nan otarir nan otozimra na misueghti ki aremeghasa, ezi ia tizim bagha Benjaminin anabamin gumazir kamin adaribar digavir kuram gami? Guizbangira, Ikiavira Itir God a mikemezima, a bizir kam gami. Kamaghin amizi, ia aneteghti an akar kabar amu. **12** Ikiavira Itir God nan arazir kurabar osimtizibagh fo, egh a ifongeghiva, a ti adarir kurar datirighin otivizir kaba bagh arazir aghuim na ikaragh, deraghvira na damuam." **13** Devit mikemegha givagha, uan gumaziba ko tuavimin zui. Tuavir me zuir kamnang, a mighsiamin boroghin zuir tuavim. Ezi Simei mighsiar vuemin miriabar me gisin ghuava, Devitin atarava dagiaba ko nguazir minezibar a giniva zui. **14** Ezi atrivim uan gumazamiziba ko ghua danganir me zuimin otifi. Me bar amiagha danganir kamin avughsa iti. **15** Ezi Apsalom ko Israelia bar ghua Jerusalem otifi. Ezi Ahitofel uaghan me ko ghu. **16** Ezi Devitin namakar aghuim Husai, a ghua Apsalom batogha an diagha kamaghin a migia ghaze, "Ni dughiar ruarimin atrivimin ikivira ikiam!" **17** Ezi Apsalom akar kam baregha kamaghin Husai migia ghaze, "Ni Devitin namakar bar aghuim, manmaghin amizi ni an gin ghuzir puvati? Kar namakar aghuibar arazir puvati. Ki nin ganigha dikavir kuram gami." **18** Ezi Husai kamaghin Apsalom migia ghaze, "Puvati. Ikiavira Itir God

ko, gumamazizir kaba ko, Israelian igharaziba, me bar atrivitam amiseveghtima, ki an apengan ikiva a ko ikiam.

19 Egh ki nin ingangarir gumazimin ikian kogh, egh ki mangi tinan ingangarir gumazimin ikiam? Puvatigham. Ki fomira nin afeziamin ingangaribagh ami. Ezi kamaghin, ni an otarim, ki datirighin nin ingangaribar amuam.” **20** Ezi Apsalom kamaghin Ahitofel migia ghaze, “Ni datirighin na mikim, ki bizir tizim damuam?” **21** Ezi Ahitofel ghaze, “Ni mangi uan afeziamin amuir doziba ko daku, a me ataghizima me atrivimin dipenimin gara iti. Ni kamaghin damighti, Israelian gumamaziziba bar fogh suam, Ni guizbangira uan afeziam gamizi a nin apanimin oto. Eghti gumamazizir datirighin nin gin zuiba, me nin gin mangisi bar gavgavigham.” **22** Ahitofel kamaghin mikemezima, me gumazir maba amadazima, me ghua atrivimin dipenir siriamin avughsir danganimin, purirpenir mamın ingari. Egħa gumamaziziba bar, men damazimin Apsalom an aven ghu. Ezi me vaghvagħa an afeziamin amuir doziba isa an aven zuima a me koma akui. **23** Dughiar kamin gumamaziziba kamaghin nighnisi, Ahitofel me migeir akar kaba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi da mati God uabi me ganidir akaba, ezi me guizbangira dar gin zui. Devit faragħa Ahitofelin akabar gin ghu, ezi datirighin Apsalom uaghan dar gin mangasa.

17 Ezi gin Ahitofel kamaghin Apsalom migia ghaze, “Ni na amadaghti ki 12,000plan gumaziba inigh datirighin dimangan me ko, e Devitin gintigham. **2** A datirighin bar amiragħa navim osemegħa iti mogħira, ki mangiva a ko misogħam. A digavir kuram damighti, an gumaziba

ari mangiti ki atrivimra misueghti an aremegham. **3** Egh ki an gumamaziziba bar me inigh ua ni bagh izam. Me mati amizim datirighira pamin ikegha a basemegha arav ghugha, gin a uamategha uan pam bagha ize. Ni kamaghin ifonge, ni Devit misueghti an aremeghti, gumamaziziba deravira ikiam.” **4** Apsalom ko Israelian gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin migia ghaze, mar nighnizir bar aghuimra. **5** Ezi Apsalom ghaze, “Ia Husain diaghti, a izi uan nighnizimin gun mikimti e a bareka.” **6** Ezi Husai izezima, Apsalom a migia ghaze, “Kar nighnizir Ahitofel e ganingizim, e an gin mangam o puvatigham? Puvatighiti, ni e mikim, e manmaghin damuam?” **7** Ezi Husai Apsalomin akam ikaragha ghaze, “Nighnizir Ahitofel datirighin ia ganingizim, a derazir puvati. **8** Ni fogh, nin afeziam Devit uan midorozir gumaziba ko, me misozir gumazir gavgaviba, eggha bar osemegha iti, me mati bean amebam gumazim an nguziba okemezima, an navim isia iti. Ni uan afeziamin midorozir arazibagh fo, a dimangan uan midorozir gumaziba ko dakuighan kogham. **9** Eggha a datirighin ti mighsiar tamin dagiar torir ekiatamin modoghav ikiama, a danganir igharazitamin ikiama. Eghti e datirighin mangi me misoghtima, me en midorozir gumazir tabav sueghti me arimighireghti, gumamaziziba akar kam baregh kamaghin mikim suam, ‘Apsalomin adarazi me bar ikufi.’ **10** Eghti nin midorozir gumazir igharaziba akar kam baregh bar atiatigham. Me uari mati midorozir gumazir gavgaviba, eggha laionbar min tuifi. Ezi Israelia bar fo, nin afeziam a midorozibar faraghavira zuir midorozir gumazim, ezi an

midorozir gumaziba bar puvira misosi. **11** “Nan nighnizim kamakin. Ni Israelian nguibabar itir gumamaziziba bar, notin amadaghan Danin anabamin nguibamin ikegh, bar mangi sautin amadaghan Berseban nguibamin otogh, dar gumamaziziba bar men diaghti, me izi uari akuvagham. Me ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemegham. Eghti ni datirighin uabi men faragh mangiva ia Devit ko misogh. **12** Egh e Devit buri mangi managh a batogh, e datirighin mizazim an adarazigh asam. Me bar en tivaghan kogham, mati dimagarimin ghuariam irima, gumazitam anepiran iburagham. Eghti Devit uan adarazi ko, e me misoghtima me bar arimighiregham. Eghti men tav bar ikian kogham. **13** Eghti an ari nguibar ekiatamin aven mangightima, Israelian midorozir gumaziba benir gavgaviba inigh izi nguibar ekiar kamin divaziba ikeghiva, nguibar ekiar kam gekuigh danganir zarimin anekunighti, a bar ikuvigham. Eghti nguibar ekiar kamin dagiar muziaritam bar ikeghan kogham. Bar puvatigham.”

14 Husai mikemegha givazima, Apsalom ko Israelian gumaziba bar kamaghin migei, “Husain migirigiaba bar dera, egha Ahitofelin migirigiabagh afira.” Guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Apsalom gasighasighasa nighniki. Kamaghin amizi, a uabi men nighniziba fezi, me Husain akabar gin zui. Guizbangira Ahitofelin migirigiaba da dera, ezi puvati, Ikiavira Itir God me gamizi, me akar kamin gin ghuzir puvati. **15** Ezi bizir kamin gin, Husai ghua akar an Apsalom ko Israelian gumazir dapanibav mikemezibar gun ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar migei. Egha a uaghan Ahitofelin akabar gun

aning mikeme. **16** Egha a ghaze, “Gua zuamira Devit bagh
 akam amadagh a mikim suam, Atrivim, ni datirighin
 dimangan Jordanin Fanem vongin kagh dakuan marki,
 Ni fanem girigh vongin mangi. Puvatightima, Apsalom
 uan adarazi ko iziva, ni ko nin adarazi sara bar ia
 misueghti ia arimighiregham.” **17** Ezi Jonatan ko Ahimas,
 aning ghua Jerusalem azenan Enrogelin Fanemin me
 mizua iti. Aning ofa gamir gumazimningin otarimning.
 Gumamaziba aning ganti aning nguibar ekiamin aven
 mangan aghuagha, egha aning azenan modoghav iti.
 Ingangarir amizir mam faragha nguibar ekiar kamin
 otivir bizibar gun aning migei. Ezi aning ghua Devit
 mikeme. **18** Ezi dughiar kamin, gumazir igiar mam aning
 ganigha ghua Apsalom mikeme. Kamaghin amizi, aning
 zuamira ghua Bahurimin nguibamin gumazir mamin
 dipenimin ghu. Ezi mozir dipar mam an dipenim boroghin
 iti, ezi Jonatan ko Ahimas mozir kam giraghugha modo.
19 Ezi gumazir kamin amuim inir mam inigha iza an
 onegha mozir dipar kamin akam avara. Egha a witin
 maba inigha tintinibar inir kam gisin da ariki. Eghti
 gumaziba foghan kogham, aning kagh modoghav iti.
20 Ezi gin Apsalomin gumazir maba aning gin iza
 kamaghin amizimin azai, “Ahimas ko Jonatan managh
 iti?” Ezi amizim ghaze, “Aning fanem girigha vongin
 ghu.” Ezi gumaziba ghua Ahimas ko Jonatan buriava
 aning apizir puvatigha uamategha Jerusalem ghu. **21**
 Apsalomin gumaziba ghuegha givazi, Ahimas ko Jonatan
 mozir kam ategha Atrivim Devit bagha ghugha kamaghin
 a migei, “Ni kagh ikian marki. Ni uan adarazi bar me

inigh zuamira fanem girigh vongin mangi.” Egha aning gin Ahitofel Devit gasighasighasa mikemezir migirigiaba bar a geghani. **22** Ezi Devit akar kaba baregha givagha, bemira uan adarazi inigha Jordanin Fanem girigha vongin ghu. Ezi aminim itima me vongin ghuegha gifa. Men tav ua danganir kamin itir puvati. **23** Ahitofel garima Apsalom an akabar gin zuir puvati, ezi a ghua uan donki gaperagha uamategha uan nguibar ekiamin ghu. A ghua uan biziba ko amuim ko boriba akirigha gin ghua uabi aguraghava areme. Ezi an amuim ko boriba an kuam inigha ghua, an afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. **24** Egha Apsalom ko Israelian midorozir gumaziba dikavigha Devitin gin zui. Ezi dughiar Apsalom ghua Jordanin Fanem girigha vongin zuimin, Devit uan adarazi ko ghua Mahanaimin nguibar ekiamin otogha gifa. **25** Apsalom faragha Amasa amisevezima, a Joapin danganim inigha an midorozir gumazibar gumazir dapanimin iti. Amasa Jeterin otarim, a Ismaelin ikizimin gumazir mam, egha a Nahasin guivim Abigelin iti. Ezi Joapin amebam Seruia, an Abigelin amezemebam. **26** Dughiar kamin, Apsalom Israelia ko ghua Gileatin Distrighin otivigha averpenibar ingari. **27** Ezi Devit ghua Mahanaimin otozir dughiamin, gumazir 3pla iza a bato. Men ziabar kara, Sobi a Nahasin otarim, a kantri Amonin nguibar ekiam Raban gumazim. Ezi Amielin otarim Makir, a Lodebarin nguibar ekiamin gumazim. Ezi Barsilai, a Gileatin Distrighin Rogelimin nguibar ekiamin gumazim. **28** Gumazir kaba itariba ko nguazir mineba, ko daguraguir misiaba isi Devit uan gumaziba ko me daningasa da inigha zui. Egha

me dagher maba sara inigha zui, kar wit ko bali, plaua ko witin me avimin tueziba, ko nguezir igharagha garir pumuning ko, hani ko, bulmakaun otem ko dagher sisin me bulmakaun oter eborimin ingarizim. Me uaghan sipsipin maba inigha ghue. Me kamaghin fo, Devit uan gumaziba ko iza gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin ize. Ezi mitiriam men azima kuariba men piri, ezi men mikarziba bar men amia. Kamaghin amizi, me dagher kaba inigha me bagha izi, eghti me dar amiva ua gavgavim iniam.

18 Ezi Atrivim Devit uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, dar 1,000plan midorozir gumazir okoruaba vaghvagha me bagha faragha zuir gumazir dapaniba amiseveghe, egha uaghan kamaghira 100plan midorozir gumaziba bagha gumazir dapanir maba amisefe. **2** Egha uan midorozir gumaziba 3plan okoruabar me abiki. Joap okoruar mam gativagha an garima, an aveghbuam Abisai mamin garima, Getin nguibar ekiamin gumazim Itai okoruar mamin gari. Egha Devit kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, “Ki uabi ia ko e misoghsi mangam.” **3** Ezi me kamaghin a migei, “Puvati. Ni e ko mangan kogham. E bar midorozimin areghti, me e ginighnighan kogham. Egh me en taraziv sueghti, e arimighireghti, me uaghan gumazir aremezibagh nighnighan kogham. Ezi ni e ko mangiti, me ni misueghti ni aremeghti, bizir kam mati me 10,000plan gumazibav soghezi me bar ariaghire. E ghaze, kamaghin ti deragham, ni nguibar ekiamin kaghira iki. Eghti e gumaziba o bizitabar oteveghti, ni e bagh da amangam.” **4** Ezi atrivim kamaghin men

akam ikaragha ghaze, “A dera, ki ian nighnizimin gin mangam.” Egha Devit divazir nguibar ekiam avinizimin tiar akar ekiamin miriamin tughav ikia garima, midorozir gumazibar sueba voroghira dika azenan zui. Midorozir gumaziba vaghvagha uan okoruabar aven iti, okoruar mamin dibobonim 1,000plan gumaziba iti, ezi okoruar mamin dibobonim 100plan gumaziba iti. Egha me bar uan okoruabar voroghira dika aven zui. **5** Devit akar gavgavimin Joap ko Abisai ko Itai migia ghaze, “Ia na bagh nighnigh, gumazir igiar kam Apsalomin apangkufigh.” Ezi midorozir gumaziba bar, akar gavgavir Devit uan midorozir gumazir dapanibagh aningiziba, me bar da baraki. **6** Egha Devitin midorozir gumaziba ghua Israelia bato, kar Apsalomin midorozir gumaziba. Egha me Efraimin anabamin ruarimin uariv sosi. **7** Me uariv sogha ghua, Devitin midorozir gumaziba bar Israelia abinigha bar me gasighasiki. Midorozim bar ekevegga bar distrighin danganiba bar a da ini. Gumazir bar avirim ruarimin aven tintinibar onganigha ariaghire. Kamagh amizi ruarimin aven ariaghirezibar dibobonim, a midorozimin ariaghirezir darazir dibobonim gafira. Midorozir gumazir dughiar kamran ariaghireziba bar dar dibobonim, 20,000in tu. **9** Ezi Apsalom donki gaperagha ghua, Devitin midorozir gumazir maba batogha ara zui, ezi an donki okin temer ekier mamin apengan zuima, an dapanir arizim temer aguar mamin guragha gavgafi. Ezi Apsalom guraghav itima, an donki ivemara ghuavira iti, ezi Apsalom overiam ko nguazimin tizimin guraghav iti. **10** Ezi midorozir gumazir kabar mav, Apsalomin ganigha

ghua Joap migia ghaze, “Ki datirighin Apsalomın garima, a temer okin aguamin guraghav iti.” **11** Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Bizir kam ti guizbangira, o? Ezi ni a misueghti an aremeghan aghua? Ni a misoghezi an aremezi, ki ti 10plan silvan dagiaba, ko midorozir gumazibar letin tam ni ganighai.” **12** Ezi gumazir kam kamaghin Joap ikaragha ghaze, “Ni silvan dagiar 1,000pla isi na daningighti, ki bizitamin atrivimin otarim damighan kogham. E bar ikiava orazima, atrivim akar gavgavir kam isa ni ko Abisai ko Itai, a ia mikeme. A kamaghin migei, ‘Ia gumazir igiar kam Apsalomın ganighiva, a gasighasighan marki.’ **13** Ki atrivimin akam batuegha Apsalom misoghezi an aremeghai, kamaghin atrivim bizir ki amizir kam bareghai. Guizbangira, atrivim zurara bizir otivibar akaba, a bar da barasi. Ezi ki amizir bizir kam, atrivim a baregh, kamaghin a na isi kotiam datighti, ki fo, ni kotiamin aven nan akuraghan kogham.” **14** Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Marki, ki ni ko mikiman aghua.” Egha Joap ghua afuzir 3pla inigha temer Apsalom guraghav itir kam bagha ghu. Ezi Apsalom angamira itima, Joap afuzibar an dighorim ginifi. **15** Ezi Apsalom aremeghasava amima, 10plan midorozir gumazir Joapın afuziba ko biziba ateriba, ivegha Apsalomın boroghın iza bar an kuam amighizi, an areme. **16** Apsalom aremegha givazima, Joap midorozim agivasa midorozir gumazir mam migia ghaze, ni sigham givitima, Devitin midorozir gumaziba oreghiva midorozim atakigh. Ezi Devitin adarazi sigham baregha Israelian agintizir arazim ategha uamategha ize. **17** Egha me ruarimin ghua Apsalomın kuam inigha mozir konir mamin anekunizi,

a iraghu. Egha dagiar aviriba isa an mozim mikirav itima, dagiar pozir bar ekiam anagava oto. Ezi Israelia uamategha ara uan nguibaba vaghvagha dar ghue. **18** Apsalom fomira angamira itir dughiamin, a dagiar ruarir ekier mam inigha Atrivimin Danganir Zarimin uan ziamin ababanim gamuava, anesara. Egha a kamaghin migei, “Ki otarir nan danganim iniamba puvati, eghti a Israelia damuti, me na ginighnigham.” A bizir kam bagha uan ziam isa dagiar kam gati. Ezi datirighin gumazamiziba uaghan dagiar kam dibora ghaze, “Apsalomin Dagiam.” **19** Apsalom aremegha givazima, Sadokin otarim Ahimas kamaghin Joap migei, “Ia na ateghti ki atrivim bagh ivegh mangiva eghaghanir aghuir Ikiavira Itir God an apanibar gavgavim abirazimin a geghanam.” **20** Ezi Joap a migia ghaze, “Puvati, ni datirikin atrivim bagh eghaghanir aghuim inigh mangan kogham. An otarim aremegha gifa, kamaghin amizi, ni dughiar igharazitamin mangiti deragham.” **21** Dughiar kam, Itiopian gumazir mam iti, an atrivimin ingangarir gumazim. Ezi Joap a migia ghaze, “Ni mangiva, bizir ni ganizibar gun atrivim geghan.” Ezi a Joapin damazimin uan tevimning apirigha, dikavigha Devit bagha ivemara zui. **22** Ezi Sadokin otarim Ahimas ua Joap gaghora ghaze, “Bizir tizir na bativamiba, ki dagh nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ni na ateghti ki uaghan Itiopian gumazir kamin gin mangiva atrivim geghanasa.” Ezi Joap kamaghin an azai, “Nan otarim, ni bizir tizim bagh mangasa? Ni mangi a mikemegh an bizir aghuitam inighan kogham.” **23** Ezi Ahimas ghaze, “Bizir tizim na bativam, ki mangam.” Ezi Joap ghaze, “Aria ni mangi.” Ezi

Ahimas ivegha Jordanin Fanem moghin ghua, Itiopian gumazir kam gitagha faragha ghu. **24** Dughiar kamin, Devit nguibar ekiamin aven itir divazimin tiar akam ko azenan itir divazimin tiar akamningin tizim gaperaghav iti. Nguibar ekiam geghuva an garir gumazir mam ghua, tiar akamin boroghin divazir gavgavim gisin tughav ikia garima, gumazir vamira ivegha izi. **25** Ezi gumazir kam iza atrivimin diagha ghaze, “Gumazir mam ivemara izi.” Ezi atrivim ghaze, “Gumazir vamira ivemar iziti, e suam mar gumazir eghaghanir aghuim inigha izim.” Ezi gumazim ivemara roghira izi. **26** Ezi nguibar ekiam geghuva an garir gumazim ua gari, gumazir igharazir mam uaghan ivegha izi. Ezi a gumazir tiar akamin gara itimin diagha ghaze, “Ni gan gumazir igharazir mam uaghan ivemara izi.” Ezi atrivim ghaze, “Gumazir igharazir mam uaghan eghaghanir aghuitam inigha izi.” **27** Ezi eghuvir gumazim ua kamaghin migei, “Ki garima, faragha ivegha izir gumazim, mati Sadokin otarim Ahimas ivemari.” Ezi atrivim ghaze, “A gumazir aghuim. A ti eghaghanir aghuitam sara izama.” **28** Ezi Ahimas roghira iza kamaghin atrivimin diagha ghaze, “E deraghavira iti.” Egha an atrivimin boroghin izava, nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ghaze, “Atrivim, ni nan ekiam, e Ikiavira Itir Godin ziam fam, a nin God. Gumazir ni batogha ni ko misoziba, a me isa en dafarim gatizi e me abini.” **29** Ezi atrivim kamaghin Ahimasin azara, “Nan borim Apsalom deragha iti, o puvati?” Ezi Ahimas kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, Joap dikavigha, ki nin ingangarir gumazim, ko nin Itiopian ingangarir

gumazim amadir dughiamin, ki garima, gumazir avirim pamtemin diav arai. Ezi ki deravira fozir puvati, me bizir tizim gami.” **30** Ezi atrivim a migia ghaze, “Ni sivagh mangi magh tugh.” Ezi a isivagha ghua munagh tughav iti. **31** Ezi Itiopian gumazir kam iza kamaghin atrivim migei, “Atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki eghaghanir aghuim ni daningasa izi. Gumazir ni ko misoghava ni batoziba, datirighin dughiar kamin, Ikiavira Itir God nin akurazi, me uam arazir kuratamin ni damuan kogham.” **32** Ezi atrivim oregha kamaghin migei, “Nan borim Apsalom, a deraghavira iti o puvati?” Ezi Itiopian gumazim kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki kamaghin ifonge, arazir datirighin gumazir igiar kam batozim, a gumazir nin apanim gamua ni ko misoziba bar me batifigh.” **33** Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar a baseme, ezi a dikavigha nguibamin tiar akamin boroghin itir dipenimin ghuriar pin itimin ghuanabogha azi. An aven ghugha kamaghin azia migei, “O nan otarim Apsalom, nan otarim, nan otarim Apsalom. Ki nin danganim inigha aremezi ti deraghai. O Apsalom, nan otarim, nan otarim!”

19 Ezi gumazir maba gin ghua kamaghin Joapin migia ghaze, “Devit bar Apsalomin apangkuvigha a bagha azia iti.” **2** Dughiar kamin Devitin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Devit uan otarim Apsalom bagh azia iti. Kamaghin amizi, me midorozim damu apaniba abinamin arazim bagha navir agorogem gamir puvati. Men naviba osemegha iti. **3** Egha midorozir gumaziba nimira nimira nguibar ekiamin iza, mati midorozir gumaziba midorozimin aregha aghumsizim sara izi. **4**

Dughiar kamin, atrivim uan guam avaragha pamtemin azia ghaze, “O Apsalom, nan otarim, noka. Apsalom, nan otarim, nan otarim!” 5 Ezi Joap atrivimin dipenimin ghugha kamaghin a migei, “Ni oragh. Ni datirighin uan midorozir gumazibagh amizi, me bar aghumsiki. Dughiar kamra, gumazir kaba nin akura. Ezi ni uan amuiba ko boriba ko amuir doziba, ia osimtizir tam inizir puvati. 6 Ezi gumazir ni gifongeziba, ni me gifongezir puvati. Ezi gumazir ni gifongezir puvatiziba ni me gifonge. Nin arazim bighavira kamaghin en akagha ghaze, nin ingangarir gumazir dapaniba ko midorozir gumaziba, me pura biziba. Ezi ki fo, Apsalom ti angamira itima e bar ariaghirezi, ni ti bar akongeghai. 7 “Ni oragh, ni dikavigh zuamira mangi midorozir gumaziba deravira me mikimiva, men navibar amighti da deraka. Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni kamaghin damighan koghti, datirighin dimangan me ni ateghti, ni bar osimtizir ekiam iniam. Eghti osimtizir kam osimtizir ni uan igiamra ikia iza datirighin tuzir osimtiziba, bar dagh afiragham.” 8 Joap mikemegha givazima, Devit dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin aperaghav iti. Ezi an midorozir gumaziba kamaghin oraki, atrivim nguibar ekiamin tiar akamin boroghin aperaghav iti. Kamaghin amizi, an midorozir gumaziba iza a ko iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba arava vaghvagha bar uan nguibabar ghue. 9 Israelian gumazamiziba bar, uari adoghodogha marazi ghaze, “Atrivim Devit en akurazima, Filistiaba ko apanir igharaziba e gasighasizir puvati. Egha a datirighin, Apsalomin atiatigha arav ghugha en kantri

ataki. **10** E Apsalom amisevezi a en atrivimin otozi, me midorozimin aven a misoghezi an areme. E Devit inigh iziti a en atrivimin ikiam. E bizir tizim mizuamam?” **11** Gumazir maba Israelian migirigiar kamin gun Atrivim Devit geghani, kamaghin amizi, a ofa gamir gumazimning, Sadok ko Abiatar bagha akam amaga ghaze, “Ki kamaghin ifonge, ia nan akam isi Judabar gumazir dapanibav mikim suam, ki kagh ikia Israelia migeir akaba baraki. Ia Judaba bizir tizim bagha Israelia ataghizi, me faraghavira nan azangsigha ghaze, ki ua uan dipenimin mangam? **12** E bar aveghbuaba egha anabar vimirara, egha ia tizim bagha gumazir igharaziba ataghizi me ian faragh mangi, uam na inigh izasa?” **13** Egha Devit uaghan Amasa migia ghaze, “Ga anabar vamera. Ki ni amiseveghtima, ni Joapin danganim inigh, nan midorozir gumazibar gumazir dapanimin ikiam. Ki kamaghin damighan koghti God na misueghti ki aremegham.” **14** Ezi Devitin akaba, Judan gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me nighnizir vimiram amigha kamaghin a bagha akam amadagha ghaze, “E ifonge, ni uan adarazi ko, ia bar uamategh Jerusalem inigh.” **15** Kamaghin amizi, Devit uan adarazi ko ghua Jordanin Fanemin otifi. Ezi Judan gumazamiziba kamaghsua, Devit izi Jordanin Fanem girighiti, me a bativigh a ko Jordanin vongin izam. Egha me ghua Jordanin Fanemin boroghin, Gilgalin nguibar ekiamin a mizuai iti. **16** Ezi Geran otarim Simei, a Benjaminin anabamin mav, an nguibam Bahurim, a zuamira Judaba ko iza Atrivim Devit bativasa izaghiri. **17** Ezi Benjaminin anabamin 1,000plan gumaziba Simei ko Devit bagha ize.

Ezi Siba, a Solin adarazir ingangarir gumazim, a 15plan otariba ko 20plan ingangarir gumaziba sara, zuamira ghua Jordanin Fanemin atrivim bato. **18** Me atrivimin adarazir akurvagha, me isa fanemin vongin me arisi. Egha atrivim ifongezir biziba, me bar dagh ami. **19** Atrivim dipam girasava amima, Simei iza an damazimin irigha kamaghin a migei, “Ga uaning, nan gumazir ekiam, ni nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge. Ni Jerusalem ataghizir dughiamin, osimtizir ki amizim, ni a ginighnighan marki, ni nan arazir kurar kam bar a gin amadagh. **20** Atrivim, ki fo, ki arazir kuram gami, kamaghin amizi ki notin amadaghan gumazir igharazibar faragha iza ni bato. Ki nin ingangarir gumazim.” **21** Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin a migei, “Simei akar kuramin Ikiavira Itir God misevezir atrivim mikeme, kamaghin an aremeghti, deragham!” **22** Ezi Devit kamaghin Abisai uan avebam Joap ko aning migia ghaze, “Kar guan bizim puvati, gua Seruian otarimning. Gua tizim bagha nan apanim damuasa? Ki datirighin kamaghin fo, ki Israelia bar men atrivim. Ezi dughiar kamin, e Israelian gumazitam misueghti an aremeghan kogham. Bar puvatigham.” **23** Egha atrivim akar dikirizim gamua pamtemin Simei migia ghaze, “Bar guizbangira, me ni misueghti, ni aremeghan kogham.” **24** Ezi Solin igiavotarim Mefiboset uaghan iza Devit bato. Dughiar Devit Jerusalem ataghizimin ikegha iza datirighin, atrivim uamategha deragha izezimin, Mefiboset uan dagariba ko korotiaba ruezir puvati, egha a uaghan uan ghuamasizim gisezir puvati. **25** Mefiboset datirighin Jerusalem ategha iza atrivim bato. Ezi atrivim

kamaghin an azara, “Mefiboset, ni manmaghin amigha na ko arav ghuzir puvati?” **26** Ezi Mefiboset kamaghin a ikaragha ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ni fo, nan dagarimning ikufi. Dughiar ni Jerusalem ataghirazimin, ki uan ingangarir gumazim migia ghaze, ‘Ni na bagh donkin tam inigh iziti, ki a daperagh atrivim ko mangam.’ Ezi nan ingangarir gumazim na gifara. **27** Egha a ni bagha ghua akar ifavaribar ni migia nan ziam abira. Ezi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ni mati lkiavira Itir Godin ensel. Ni bizir aghuir manamin na damusi ni a damu. **28** Ki fo, ni nan afeziamin adarazir gumazamiziba bar me misueghti me arighireghamin gavgavim iti. Ezi puvati, ni nan apangkuvigha na ataghizi, ki zurara nin dipenimin aven itir dagher dakozimin api. Kamaghin amizi, ki ua bizir igharaz tam uabi daningisi nin azangan kogham.” **29** Ezi atrivim kamaghin migei, “Nin migirigiar kam mamaghira tugh, ki nighnigha gifa. Ni Siba ko gua Solin nguazim tuiragh uaning daning, an akuar tam initima ni akuatam inigh.” **30** Ezi Mefiboset kamaghin atrivim migei, “Ni Siba ateghti, a bar ada ini. Ki dagh nighnzir puvati. Ki ni baghavira nighnzima, ni deraghavira ikegha ua ize.” **31** Ezi Gileatin Distrighin gumazim Barsilai, a Rogelimin nguibam ategha izaghira atrivim ko Jordanin Fanem girigh vongin mangasa a ko iti. **32** Barsilai datirighin 80plan azeniba ikia egha bar ghuri. A dagiar aviriba iti, ezi Devit uan adarazi ko Mahanaimin itir dughiamin, Barsilai dagheba ko bizir aviribar Devit uan adarazi ko me ganidi. **33** Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni nan gin Jerusalem iziti ki ni geghuv nin ganam.” **34**

Ezi Barsilai a ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam, ki kiran oveghangin aremegham, ezi ki tizim bagh nin gin Jerusalemin mangam? **35** Ni oragh, ki 80plan azeniba iti, eggha deragha bizir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. Ki dagheba ko dipabar amiva deragh dar isingtiziba baraghan kogham, manam derazi manam ikufi. Nan kuarimning uaghan ikufi, eghti gumazamiziba ighiabar amuti, ki me onger ighiaba baraghan kogham. Kamagh amizi, ki tizim bagh nin gin mangiva osimtizim ni daningam? Ti puvatigham. **36** Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamin na damuasa? Marki. Ki ni ko fanemin vongin tong sivagh mangigh, egh ki uamategham. **37** Ga uaning, ni na ateghti ki uamategh uan nguibamin mangiva, nguazir uan afeziam ko amebamin kuamning afazi naghin aremeka. Ezi nan otarim Kimham iti, a ni ko mangam. A nin ingangarir gumazim. Eghti ni bizitam a bagh a damusi ni puram a damu.” **38** Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze, “Kimham na ko mangam. Ezi ki bizir tizim a bagh a damusi ifongegh, ki puram a damuam. Egh ni bizir tizim damusi pura nan azaraghti, ki ni bagh puram a damuam.” **39** Eggha atrivim uan gumazamiziba ko, me bar Jordanin Fanem girigha vongin ghue. Eggha atrivim deragh Barsilai damuasa God ko migei. Eggha a Barsilain torezi, a uamategha uan nguibamin ghu. **40** Atrivim vongin ghua Gilgalin nguibar ekiamin zuima, Kimham a ko zui. Ezi Judabar midorozir gumaziba ko Israelian marasi, me bar atrivim ko vongin zui. **41** Devit Gilgalin nguibar ekiamin itima, Israelian gumaziba bar atrivim bagha iza, kamaghin a migei, “Gumazir ekiam,

bizir tizim bagha en aveghbuaba Judaba, en modogha ni ko nin amuiba ko boriba ko nin midorozir gumaziba inigha Jordanin Fanem abiki?” **42** Judan gumaziba bar akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim en ikizimin mav, kamaghin amizi e arazir kam gami. Ezi ia tizim bagha e baseme? Atrivim e bagha daghetam givezezir puvati, egha bizitam bar e ganingizir puvati.” **43** Ezi Israelian gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazitam atrivimin otoghiva a bar moghira en kantrin atrivimin ikiam. Ezi kantrin kamin aven, e Israelia 10plan anababa iti, ezi ia Judaba anabar vamirara iti. Guizbangira, Devit ian anabamin oto, egha a bar en atrivimin iti, ezi e 10plan anababa, e ia gafira. Ezi ia tizim bagha en aghuagha e gasighasighasava ami? E uari uam atrivim inigh izamin nighnizimin mingarim.” Ezi puvati, Judaba bar gavgavigha pantemin migia Israelia abini.

20 Dughiar kamin gumazir kurar mam iti, an ziam Seba. A Bikrin otarim, a Benjaminin anabamin gumazir mam. Egha Seba sigham givia dia ghaze, “Devit marki, e an anabamin gumazamiziba puvati. E Jesin otarimin adarazi puvati, e an gin mangan kogham. Aria, e Israelian gumazamiziba uamategh uan nguibabar mangam.” **2** Ezi Israelia akar kam baregha, bar Devit ategha Seba ko zui. Ezi Judan gumaziba Devitin gin ghua, Jordanin Fanem ategha tuavimin ghua Jerusalem otifi. **3** Me ghua Jerusalem otivigha givagha, Devit uan atrivir dipenimin aven ghugha, uan 10plan amuir dozir an atrivir dipenimin ganasa taghiziba, a me inigha dipenir igharazimin me arigha, men ganasa gumazir maba misefe. Egha marazi

amisevezima, me dagheba ko bizir igharaziba sara me ganidi. Egha a fomira me gami moghin, a ua ghua me ko akuir puvati. Me zurara pura dipenimin iti, mati amizir odariba. **4** Ezi atrivim gin kamaghin Amasa migei, “Ni mangi Judan gumazibar diagh me akufagh. Egh gurum mizaraghan o zuerimin ia bar izi na batogh. Egh ni uaghan me ko iki.” **5** Ezi Amasa men dimasa ghua, egha a zuamira men diazir puvati, ezi atrivim me izasa diborozir dughiam, a givazi me tighar izam. **6** Ezi atrivim kamaghin Abisai migei, “Apsalom osimtizir ekiam e ganingi, ezi datirighin Bikrin otarim Seba, osimtizir bar ekiam e daningam, eghti Seban osimtizim bar ekevegh Apsalomin osimtizim gafiragham. Kamaghin amizi, ni nan midorozir gumaziba inigh mangi an agiragh an suiragh. Puvatighi Seba uan adarazi ko mangi nguibar ekia divazir gavgaviba itibar ikiti, e an suighan iburagham.” **7** Ezi Abisai, ko Joapin midorozir gumaziba, ko atrivim geghuvir midorozir gumaziba, kar Keretia ko Peletian midorozir gumazir gavgaviba, me bar Jerusalem ategha, Bikrin otarim Seban agintighasa ghue. **8** Me ghua Gibeonin dagiar ekiamin otozi, Amasa iza me bato. Dughiar kamin, Joap midorozir korotiam arugha midorozir sabam inigha uan letiamin anemighiri. Midorozir sabar kam uan misevimin aven iti, ezi Joap Amasan boroghin zuir dughiamin midorozir sabam suiaghirigha nguazim giri. **9** Ezi Joap kamaghin Amasa migei, “Aruer arizim aveghbuam, ni deraz, o?” Egha uan agharir guvimin an ghuamasizimin suiragha, an torasa. **10** Joap midorozir sabar mam uan agharir kiriamin an suira, ezi Amasa midorozir sabar kamin ganizir puvati.

Joap Amasan navim birazima, an muriam suiaghirigha nguazim girizi, a maghiram areme. Ezi Joap uam a birazir puvati. Joap Amasa birazi an aremezi, a uan aveghbuam Abisai ko aning Bikrin otarim Seban agintighasa ghu.

11 Ezi Joapin midorozir gumazir mam Amasan kuamin boroghin tughav ikia dia ghaze, “Gumazir Devit ko Joap gifongeziba, me Joapin gin mangi.” **12** Ezi ghuzim bar Amasan kuam noghezi, an kuam tuavir torim girighav iti. Ezi midorozir gumaziba bar iza an kuamin ganigha ua zuir puvati. Ezi Joapin midorozir gumazir kam gari me zuir puvatizima, a an kuam gekuigha ghua tuavim ategha tuzir torimin anetigha inimin anevara. **13** Ezi Amasan kuam ua tuavimin itir puvatizima, midorozir gumaziba bar Joapin gin ghua Seba buri. **14** Ezi Seba ghua Israelian anababa bar men nguaziba abigha ghua, nguibar ekiam Abel Betmakan oto. Ezi Berin ikizimin gumaziba bar, a ko uari akuvagha a ko ghua nguibar ekiamin aven ghue. **15** Ezi Joapin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Seba nguibar ekiamin aven itima, me iza nguibam ekiaru. Egha me misoghasa nguibar ekiamin divazimin boroghin nguazim pozim mikira ghuavanadi. Egha me divazim akarighti a irasava, me temer ekiabar pamten ivivigha a ginivavira iti. **16** Ezi amizir nighnizir aghuim itim, nguibar ekiar kamin ikia kamaghin Joapin adarazir dia ghaze, “Oi, ia oragh! Ia Joap mikemeghti a izi. Ki akam an iti.” **17** Ezi Joap roghira izima, amizim an azara, “Ni Joapra?” Ezi Joap ghaze, “Are, kar kirara.” Ezi amizim a migia ghaze, “Ki nin ingangarir amizim, ki akar mam nin iti. Ki kamaghsua, ni bar deraghvira kuarim atigh na baragh.” Ezi Joap

ghaze, “A dera, ki nin akam baragham.” **18** Ezi amizim kamaghin Joap migei, “Me fomira ghaze, ni osimtizim ikiva, Abelin nguibar ekiamin mangi. Me Abelin zuima, a men osimtiziba akiri. **19** Ni oragh. En nguibar ekiam a Israelin kantrin aven nguibar ekiaba bar dar faraghavira iti. E tintinibar misozir puvatigha deravira apiagha, uan arazir aghuibar girara zui. Ezi ni datirighin nguibar ekiar kam gasighasighasa. Ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir God baghavira itir bizim gasighasighasava ami?” **20** Ezi Joap kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki nguibar kam gasighasigha a kuvarimasa puvati. **21** E gumazir vamira iniase ize, an ziam Seba, a Bikrin otarim. A Efraimin anabar mighsiabar itir gumazim. Gumazir kam, an Atrivim Devit abinasa nighnizim gumazibagh anidi. E kamaghsua, ia Seba e danighti, e ian nguibar ekiam ategh mangam.” Ezi amizim kamaghin Joap migei, “Bar guizbangira, e gumazir kam misueghti an aremeghti, e an dapanim fegh, divazimin vongin a kunighti, ia datirighiram an ganam.” **22** Kamaghin amizi, amizim nguibar ekiamin ghua uan nighnizir aghuim gumazamiziba bar me migei. Ezi me an nighnizimin gin ghua, Seban firim atugha an dapanim isa divazimin azenan, Joap bagh anakuni. Ezi Joap sigham givima an midorozir gumaziba nguibar ekiam ategha vaghvagha uamategha uan nguibabar zui. Ezi Joap Atrivim Devit bagha uamategha Jerusalem gh. **23** Joap datirighin Israelian midorozir gumazibar dapanir bar faragha zuim. Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazir atrivim geghuvibar gumazibar dapanim, kar Keretia ko Peletia. **24** Ezi Adoniram, a gumazir atrivim

uan ingangaribar amuasa inizibar gumazir dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim. **25** Ezi Seva, an Atrivim Devit amir eghaghanibar akinafariba osirir gumazim. Ezi Abiatar ko Sadok aning ofa gamir gumazimning. **26** Ezi Jairin adarazir gumazim Ira, a uaghan Devitin ofa gamir gumazir mam.

21 Devit atrivimin itir dughiamin, mitiriar ekiam oto, ezi 3plan azenibar dagheba bar puvati. Ezi Devit bizir kamin mingarim bagha ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Bizir kamin mingarim kamaghin ghu. Atrivim Sol Gibeonia misoghezi me ariaghire, ezi bizir kam bangin, osimtizim Solin ovavir boribar ikiavira iti.” **2** Kamaghin amizi, Devit Gibeonian diazi me ize. Gibeonia Israelian gumazamiziba puvati, me Amoria. Amorian marazi ariaghire, ezi varazira ikiavira iti. Bar fomira Israelia akar gavgavim akirigha ghaze, me Gibeonia gasighasighan kogham. Ezi Atrivim Sol, a Israelia ko Judabara Israelin nguazir kamin ikiasa gavgafi. Kamaghin amizi, Sol Gibeonia agivasa ingari. **3** Gibeonia datirighin iza Devit batozima, a kamaghin me migei, “Ki arazir kurar e ia gamizir kamin osimtizim anegivasava ami. Eghti ia deragh e damusi Ikiavira Itir Godin azangsigh. Ki osimtizir kam akirsi ia bagh bizir tizim damuam?” **4** Ezi Gibeonia kamaghin Devit ikara, “Osimtizir kam, a e ko Sol uan ikizim ko iti, ezi ni gol ko silvaba e danighti, bizir kam givaghan kogham. E uaghan Israelian gumazitam misoghsi nin azaraghan kogham.” Ezi Devit ghaze, “Ezi ki ia bagh bizir tizim damuasa ia ifonge?” **5** Ezi me kamaghin

atrivimîn akam ikaragha ghaze, “Sol bar e gasighasigh e agivasa nighnisi, eghti en gumazitam Israelin nguazimin ikian kogham. **6** E fo, Ikiavira Itir God atrivimîn ikiasa Sol amisefe. Solin nguibam Gibe. Kamaghin amizi, e kamaghin nin azai, Ni Solin ikizimin gumazir 7plan e daningigh. Eghti e Ikiavira Itir Godin damazimin me guighti, me arimighiregham.” Ezi Devit me migia ghaze, “A dera, ki me isi ia daningam.” **7** Devit faragha Ikiavira Itir Godin damazimin Solin otarim Jonatan bagha akar gavgavim akiri, eghe a datirighin a giniri. Kamaghin amizi, a Jonatanin otarim Mefiboset inizir puvati. Mefiboset a Solin igiavotarim, ezi an a isa Gibeonia ganingizir puvati. **8** Eghe Devit Armoni ko Mefibosetin igharazim ini. Aning Sol ko Rispan otarimning, Rispa a Aian guivim, eghe a Solin amuir dozir mam. Devit uaghan Solin guivim Merapin otarir 5pla ini. Merapin pam Adriel, Adriel a Barsilain otarim, a Meholan nguibamin gumazim, aning otarir kaba bate. **9** Devit gumazir kaba isa Gibeonia ganingizima, me me inigha mighsiamin ghuavanabogha, Ikiavira Itir Godin damazimin 7plan gumazir kaba guizi, me bar moghira ariaghire. Bizir kam, a balin azeniba anima me baliba faraghavira dar aghorasava amir dughiamin oto. **10** Ezi gumazir aremezir kabar pumuningin amebam Rispa, a azir inir ghurir maba inigha, mighsiar kamin ghuavanabo. A inir kabar purirpenir muziarir mam dagiar mam gisin an ingari. Eghe gumazir kabar kuaba iakinir mabar dar garavira ikia ghua amozim izir dughiam oto, ezi amozim arigha gumazir 7plan kabar aghariba rue. Rispa dimagariba

ko aruebar gumazir kuar kaba deraghavira dar gara iti, puvatighti, kuaraziba ko asizir atiaba izi dar amegham.

11 Ezi Devit gin Aian guivim Rispa amizir arazir kam baraki. **12** Egha Devit Gileatin Distrighin ghua, Jabesin nguibar ekiamin gumazamiziba bagha ghua, Sol ko an otarim Jonatanin aghariba ini. Filistiaba fomira Gilboan mighsiamin Sol ko Jonatanin misuegha, aningin kuamning inigha ghua Betsanin nguibar ekiamin tuavir akabar aning agura. Ezi Jabesia gin ghua aningin kuamning okemegha aning inigha ghu. **13** Ezi Devit uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Sol ko Jonatanin aghariba inigha ghue. Me uaghan gumazir 7plan Gibonia guizibar aghariba akufa. **14** Egha me Benjaminin anabamin nguazimin Selan nguibar ekiamin ghugha, Sol ko Jonatanin aghariba isa, Solin afeziam Kisin dagiar mozim gati. Atrivim mikemezi moghin me bizibagh ami. Ezi arazir kamin gin, me uan kantri deragh a damuasa God ko migeima, a men akaba barasi. **15** Ezi midorozim uam Israelia ko Filistiabar tongin oto. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghuaghira Filistiaba ko misosi. Me uariv sogha ghua Devitin gavgaviba bar givazima, a ua misoghan ibura. **16** Ezi Filistian gumazir mam an ziam Isbibenop, a gumazir dafabar mam, a Devit misueghti, an aremeghasa migei. An afuzir igiar mizer ruarir me brasin ingarizim iti, ezi an osimtizimin dibobonim, 3pla ko akuamin kilogremen tu. Egha uaghan midorozir sabar igiar mam iti. **17** Ezi Seruian otarim Abisai, Devit bagha iza an akuragha Filistian kam misoghezima an areme. Ezi midorozir gumaziba akar gavgavim Devit migia ghaze, “E mangi misoghamin

dughiamin ni e ko mangan kogham. Ni mati lamin angazangarir Israelia e ganidim, ni lamin kam damighti, a mungeghan marki.” **18** Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamin me Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir dafar mam misoghezi an areme, an ziam Sap. **19** Dughiar igharazir mamin, Israelia ua Filistiaba ko Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Betlehemin gumazim Jareoregim, an otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Goliatin igharazim misoghezima an areme. Goliatin afuzir misiam bar ekeveghe mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam. **20** Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafabar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba. **21** Gumazir kam dibovir akabar Israelia migiav iti, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme. **22** Filistian 4plan gumazir kaba, me gumazir bar dafar Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

22 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir God bagha ighiar kam bange. **2** Ighiar kamin migirigiaba kamakin: Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gavgavimin min iti. A nan dagiar ki an aven uabi modimin min ikia, nan akuragha nan apaniba

da ua na ini. Nan God, a dagiar ekiamin min iti, ezi ki uan apanibar ara ghua an modi. A nan oramin min ikia na avara, ezi ki an uabi modi. A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti, egha nan divazir bar gavgavimin min iti. **3** Nan God mati dagiar ekiam, ezi ki an ghuava an uan apanibar modi. A nan oramin min ikia na avara, ezi ki an uabi modi. A ua na isir gavgavim ikia egha na geghufi. Ki an deima, an nan akurazima, apaniba na gasighasighizir puvati. A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti, egha nan divazir bar gavgavimin min iti. O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir Gumazim. Ki an deima, a nan akurazima, apaniba na gasighasighizir puvati. **4** E Ikiavira Itir Godin ziam feka! Ki an deima, a nan akurazima, apaniba na gasighasighizir puvati. **5** Guizbangira, ki atam areme. Ovevem benir gavgavimin min na ikiagharigha gifa, mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami. **6** Ovevem bar na inizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirasava ami. Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti. (Sheol h7585) **7** Ki osimtizir ekiamin ikia, egha pamten Ikiavira Itir Godin dei. Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai. Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima, an an kuarir torim giraghu. **8** Kamaghin amizi, a nan apanibar atari. Egha mikimkizim gamizi an otogha, overiabagh inobaghnobasi. **9** Ikiavira Itir God, migharim an atinimin otivaghiri, ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi. Egha mizariaba ira tintinibar zui. **10** God overiam kuigha izaghiri, ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti. **11** A iza mati, a enselin bar gavgavim gaperazi, an a

inigha izi. Mati aminim avizimning ikia, God inigha bar atamra izi. **12** An aminirbirim gamizi an anevara. Mati a purirpenimin aven modoghav iti, amozimin miturir piziba anevara. **13** A ghuariar pizibagh amizi, an angazangarim bar da avarazi, onimarim ghuariar pizir kam abigha azenim giri. **14** Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, tiarim akara pamten dagarvasi. Godin Bar Pin Itim uan akam akara pamtem migei. **15** An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba an apanibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui. **16** O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam, mati aminir ekiam nin atinimin otogha me giva me munamadi. Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi, ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba, bar azenim gire. **17** Ikiavira Itir God pin ikia, uan agharim amadazi, a izaghira nan suiragha ua na gekui. An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati. **18** Dughiar kamin nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami. Ezi Ikiavira Itir God, men dafariba da ua na ini. **19** Ki dughiar kuramin itima, nan apaniba iza na ko misosi. Ezi Ikiavira Itir God, na geghuva nan gari. **20** A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti. A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghin a ua na ini. **21** Ki arazir aghuimin gin zui. Ezi bizir kam bagha, Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami. Ki Godin damazimin zue, ezi a ivezir aghuim isa na ganidi. **22** Ikiavira Itir God, a nan God. Ki akirim ragha a gasarazir puvati. Ki guizbangira an Akar Gavgavibar gin zui. **23** Ki zurara bizir God damuasa e mikemezibagh nighnisi. Egha ki an arazir a ifongeziba batoghezir puvati. **24** A fo, ki

an damazimin osımtıziba puvati. Ki guizbangira arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari. **25** Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegħa iti. Kamaghın amizi a nan arazir aghuir kamin ganigha, a ikaragħa arazir aghuimin na gami. **26** Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvatizim, ni uaghan an ataghirazir puvati. Gumazir nin damazimin derazim, ni uaghan arazir aghuim an akakasi. **27** Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh amim, ni uaghan uan arazir zueziba an akakasi. Egħti gumazir arazir kuramin gin zuim, ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi. **28** Gumazamizir uari abiriba, ni men akurvasi. Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri. **29** O Ikiavira Itir God, ni angazangarim na ganidi. Egħa mitarmem na dama a batosi. **30** Nin gavgavimin, ki uan apanibav sogħam. Ki uan Godin akurvazimin, apanibar divazim ikiavkinigh me abiragħam. **31** Godra, an araziba da bar guizbangira egħa bar aghungi. A bizitam damusi akam akirigh, egħ an a damuam. An oramin min iti, egħti gumazitam a bagħ izi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki, deraghvira ikiam. **32** Ikiavira Itir God, a bar uabira guizbangira God. A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e apasa. **33** Godra nan daroribar na akumakui, egħa gavgavim na ganiga deragħa nan garima, ki zui. **34** A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar min, mighsiabar pin mar deraviram arui. **35** A midorozir arazibar nan sure gamizi, nan agharimning barir pir me ainin ingarizim, gekuamin gavgavim iti. **36** O God, ni uan oram na ganingizima, ki an girakirangin modozi, ni nan apanibar dafaribar ua na ini. Ni uan gavgavimin nan akura. Ni nan dimdiam baregħa nan

akurazi, ki gumamazizibar damazimin ziar ekiam iti. **37** Ni bar tuavir aghuim na ganingizi, ki an ghua, apighsigha irizir puvati. **38** Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua, men suiragha me gasighasigha bar me agifa. **39** Ki me gasezi, me kuabara ira, nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avenge. **40** Nirara, midorozim damuasa gavgavim na ganingi, ezi ki me misogha me abinizi, me nan dagarimningin apengan iti. **41** Ni nan apanibagh amizi, me akiribagh ighegha, na gasegha uam are. Gumazir na gifongezir puvatiziba, ki bar me gasighasiki. **42** Gumazir kaba, uarir akurvaghasa diava arai, ezi men akurvaghamin gumaziba puvati. Me Ikiavira Itir Godin diava arai, ezi a men dimdiaba barazir puvati. **43** Ki bar me gasighasighizi, me mati aminim nguazir minemeniam giveragha ghu. Ki me dikabira me abini, mati ki tuavimin nguazir begheaziba dika zui. **44** Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura. Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dapanimin oto. Gumamazir ki fozir puvatiziba, ni men kantriba na ganingizi, ki dagh ativagha men gari. **45** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba kamaghin na baregha zuamira iza, nan guamin uan teviba apira nan akam barasi. **46** Men gavgaviba bar givazi, me nirizim ko agorogem sara na bagha izi. **47** Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti. A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi, kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam. God nan akurvazimin ikia ua na inizi, kamaghin, ki an ziam fam. **48** Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi. A Kantrin

Igharazibar Gumamaziziba isa nan apengan me ati. **49** A nan apaniba da ua na ini. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni nan apanibar damazibar ziar ekiam na ganingi. Ni nan akurazi, midorozir gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati. **50** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki nin ziam fi, onger akar nin ziam feba bangam. **51** Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na misefe. A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri. A zurara nan apanguva mamaghira iti. A nan gin otivamin ovavir boriba, a kamaghira me damu mangivira ikiam.

23 Kar Devitin akar abuananaba: Ki Jesin otarim Devit, kar ki migeir migirigiaba. Ki gumazir, Jekopin God atrivimin ikiasa na misevezim. God gumamazizibar damazimin ziar ekiam na ganingi. Ezi ki ighiar aghuir aviriba osirigha Israelia ganingi, ezi me bar dagh ifuegha da bange. **2** Ikiavira Itir Godin Duam ia mikimasa, akaba isa nan akam gati. Guizbangira, God uabi uan akaba isa na ganingizi, ki dar gun ia migei. **3** Israelia en God, a mati dagiar ekier e modim, a kamaghin na migei, “Atrivim Godin apengan ikiva, guizin araziba ko Godin atiatim sara gumamazizibagh eghuv men gan. **4** A kamaghin amua mati, aruem mizaraghara ghuariaba puvatizir overiamin anaga isira, mati amozir avirim grazibagh izezima, aruemin angazangarim dagh isirazi da taghtasi.” **5** God na ko akar dikirizir gavgavir mam akira ghaze, A nan ikizim damighti me iki gavgavigham, eghti a na ko dikirizir akar kam otevinighan kogham. Eghti akar dikirizir gavgavir kam, a zurara kamaghira ikiam. Bizir ki

ifongeziba, God nan akuraghti da deraghviram otivam. **6** Gumazir arazir kurabagh amiba, me mati benir dikonir ataghatariba, gumaziba da makuri. Eghti gumazamiziba uan dafaribar dar suighan kogham. **7** Gumazitam benir dikonir kaba batueghsi, an ainin otevitam o afuziv siatamin da itir danganimra da akuvagh dar apongti, da isi bar gifagh. **8** Devitin midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara. Men faraghavira itim, Josep Basebet, a Takemonin adarazir gumazim. A 3plan midorozir gumazir gavgavir kabar mav, eggha a men faragha zui. A dughiar mamin afuzimin suiragha 800plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire. **9** Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba 2in gumazim. A Ahohin adarazir gumazim. Dughiar mamin an Atrivim Devit ko Pasdamimin nguibamin itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamin, Israelia men atiatigha ua uari amikirivegha are. Danganir kamin balin azenir mam iti. **10** Ezi Eleasar uabira tugha gavgavigha, Filistiabav sozi me ariaghiri. Ezi an aghariba a girima, a midorozir sabamin suirazi an an ikia gavgavigha mamaghira iti. Ezi Ikiavira Itir God dughiar kamin bar Filistiaba agifa. Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha iza gari Eleasar uabira iti, ezi Filistian midorozir gumazibar kuabar, korotiaba suamin ingangarimra iti. **11** An girara itim, Agin otarim Sama, a Hararin nguibamin gumazim. A namba 3in midorozir gumazir ziam itim. Dughiar mamin Filistiaba iza Lehin nguibamin iza, ngezir azenir ekiamin boroghin uari akufa. Ezi Israelian midorozir gumazir igharazir

maba men ganigha are. **12** Ezi Sama atiatir puvatigha tugha gavgavigha, nguezir azenir kam geghuva, a bagha Filistiabav soghezi me ariaghire. Dughiar kamin Ikiavira Itir God bar Filistiaba abini. **13** Devitin midorozir gumazir dapanibar tongin, marazi men faragha zui. Gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamın, azenir igiabar dagheba asir dughiam izima, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha, Devit bagha ghua Adulamin dagiar torimin a bato. Ezi Filistiaba uaghan dughiar kamran iza Refaimın danganir zarımın uari bagha averpenibar ingarigha iti. **14** Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer danganir gavgavımın iti, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemın nguıbam inigha gifa. **15** Ezi Devit kuarim an pırıma, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tina mangi na bagh Betlehemın nguıbamin divazir tiar akamin boroghın itir mozir dipam, an tam, tuigh izi na danigham!” **16** Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghın oregha ghua, Filistiaba itir danganımın me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemın nguıbam avinizir divazımın itiar akamin boroghın ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan mın a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzımın a inge. **17** Egha Devit kamaghın mıgei, “O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghın amizi, ki anemeghan kogham.” Egha Devit dipam amezir puvati. Kar bizir mam midorozir gumazir 3plan kaba a gami. **18**

Ezi Abisai 30plan midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gumazim. An aveghbuam Joap, ezi aningin amebam Seruia. Dughiar mamın Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. **19** Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimın oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir kaba ko magh ghuzir puvati. **20** Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamın, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimın, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme. **21** Egha dughiar igharazir mamın, a Isipian gumazir ganganir aghuir mamın misoghezima an areme. Gumazir kam afuzimın suiraghav iti, ezi Benaia ter ararir osimtizir mam inigha an boroghin ghugha an a misuegha, an dafarimın an afuzim amikegha afuzir kamin a birazi, an areme. **22** Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekiar kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. **23** An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv uabin ganamin gumazibar dapanimın aneti. **24** Kar 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziaba: Asahel, a Joapin dozim, Betlehemın nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim, Sama, a Harotin nguibamin gumazim,

Elika, a Harotin nguibamin gumazim, Heles, a Peletian nguibar ekiamin gumazim, Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim, Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim, Mebunai, a Husan nguibamin gumazim, Salmon, a Ahohin adarazir gumazim, Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, Banan otarim Helep, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, Itai a Ribain otarim, a Gibeon nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim, Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, Hidai a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim, Abialbon a Araban nguibar ekiamin gumazim, Asmavet, a Bahurimin nguibamin gumazim, Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim, Jasen, a Gunin nguibamin gumazim, Saman otarim Jonatan, a Hararin nguibamin gumazim, Ahiam, a Sararin otarim, a Hararin nguibamin gumazim, Ahasbain otarim Elifelet, a kantri Makan gumazim, Ahitofelin otarim Eliam, a Gilon nguibamin gumazim, Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim, Parai a Arapin nguibamin gumazim, Natanin otarim Igal, a Soban nguibar ekiamin gumazim, Bani, a Gatin anabamin gumazim, Selek, a kantri Amonian gumazim, Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Seruian otarim Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim, Ira, a Itran ikizimin gumazim, Garep, a Itran ikizimin gumazim, Uria, a Hitian gumazim. Midorozir gumazir kabar dibobonim 37in tu.

24 Dughiar mamin, Ikiavira Itir God ua Israelian atara, osimtizim me daningasa nighnizim Devit ganingi. Egha a Devit migia ghaze, “Ni mangi Israelia ko Judabar

gumamaziziba menegh.” 2 Ezi Atrivim Devit kamaghin midorozir gumazibar dapanim Joap migei, “Ni midorozir gumazibar gumazir dapaniba inigh, ia mangi Israelian gumamaziziba bar me menegh. Ia Israelian anababa bar dar mangi, notin amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin otogh, ni gumamaziziba bar me menegh. Ki e uan gumamazizibar dibobonim gifoghasa.” 3 Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God, a gumamazizibar dibobonim damighti a bar ghuavanabogh, egh bar avirasemegham. Ki ghaze, bizir kam ti, dughiar ni ikiavira itimin otoghti, ni uabi uan damazimin an ganam. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumamaziziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami?” 4 Ezi atrivim kamaghsua gavgavigha ghaze, Joap uan midorozir gumazir dapaniba ko me an akamin gin mangam. Kamaghin amizi, me atrivim ategha ghua Israelian gumamaziziba mengasa ghue. 5 Me Jordanin Fanem giregha vongin ghuegha, Aroerin nguibar ekiamin boroghin sautin amadaghan ghu. Nguibar kam Gatin anabamin nguazimin danganir zarimin tizimin iti. Egha me nguibar kamin sautin amadaghan averpenibagh ami. Egha gin me Aroer ategha notin amadaghan ghua Jaserin nguibar ekiamin oto. 6 Me gin ua Jaser ategha ghua Gileatin Distrighin otifi. Egha ghua Tatimhotsin danganimin ghu. Me ua danganir kam ategha ghua Danin anabamin nguazimin itir nguibam Janin otogha,

vongin ghua aruem uaghiri naghin Saidonin nguibar ekiamin oto. **7** Egha me uamategha sautin amadaghan iza, Tairin nguibar ekiamin otifi, nguibar ekiar kam a divazir gavgavim iti. Egha gin me dikavigha Tair ategha ghua, Hivia ko Kenanian nguibar ekiaba bar dagh arui. Egha me abuan ghua Judan sautin amadaghan otogha, ghua Berseban nguibar ekiamin otogha ghua Negevin nguazimin otifi. **8** Egha me uan kantrin nguibaba bar dagh aruigha givagha uamategha Jerusalem ghu. Men darorir kamin ruarim, a 9plan iakiniba ko 20plan dughia bar ghu. **9** Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, "Israelia me 800,000in gumaziba iti, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 500,000in tu." **10** Devit bar me meneggha givagha, gin an amizir arazir kam bagha navim osemegha kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kamin osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh." **11** Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God, kamaghin Devitin akaba inigha izir gumazim Gat, a Devitin gin otivamin bizibar garir gumazim, a migia ghaze, "Ni mangi Devit mikemegh, 'Ki Ikiavira God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.'" Amimzaraghan mizaraghara Devit oseggha dikavigha givazi, **13** Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikeme. Egha kamaghin an azai, "Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin kantrin otivasa ifonge?

O, apaniba izi ia misogh ian agintighi, ia ari mangi danganir igharazibar 3plan iakinibar ikiam? O, arimariar kuratam nin kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godin mikimam.” **14** Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, “Ni na migeir akar kam, osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apangkuvir God. Kamaghin, a bizir manam damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumazamiziba e gasighasigham.” **15** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelia bagha arimariar kuram amadazi, arimariam mizarazir kamram otogha ghua a diborozir dughiamin tu. Ezi notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ikegha ghua sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin, 70,000plan gumazamiziba ariaghire. **16** Ezi dughiar kamin, enselin gumazamizibagh asighasighamim, a Jerusalemin izegha givagha, me gasighasighsava ami. Ezi Ikiavira Itir God, osimtizir kurar kam gumazamizibar aningan men apangkuvigha, uan nighnizim giragha enselin kamin migia ghaze, “Marki. Me atakigh.” Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin ensel danganir me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isimin boroghin iti. Ezi danganir kam, a Araunan nguazim, a Jebusian adarazir gumazim. **17** Ezi Devit enselin kamin ganigha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti. Ezi gumazamizir kaba, me sipsipin mirara iti, mevzika, me osimtizir manam gami? Bar puvati. Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh.” **18** Ezi dughiar kamra Godin akam inigha izir gumazim Gat ghua kamaghin Devit

migei, “Ni Jebusian gumazim Araunan danganir me witin ovizibar iniba kua, dar dagheba isimin mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozir tamin ingarigh.”

19 Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua me witin dagheba isir danganir kamin oto. **20** Ezi Arauna ingarir danganimin ikia vin garima, atrivim uan ingangarir gumazir dapaniba ko a bagha izi. Kamaghin amizi, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghin ghua nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mitua. **21** Egha kamaghin migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki manmaghin amizi ni nan ganasa izi?” Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki danganir ni datirighin witin iniba kua, dar dagheba isir kam, ki a givezasa izi. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin dakozimin ingaram. Eghti arimariar kurar kam gumazamiziba ategham.” **22** Ezi Arauna kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba, sara iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mighiribar amuasa, ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni uaghan, avim arighsi ter ararir witin iniba miseviba ko, temer ruarir ki bulmakauningin tuemning gatizim, aning uaning inigha ingangarim gamim, ni ofaba tusi a inigh. **23** Atrivim, ki bizir kaba bar da isa ni ganidi.” Egha Arauna ua kamaghin migei, “Ki kamaghsua, ni Ikiavira Itir God bagh damuamin ofaba, a dagh ifuegham.” **24** Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimin bizitam,

o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim damighan kogham. Kamaghin amizi, ki uan dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam.” Egha Devit nguazir otevir kam ko bulmakauba giveza, 50plan silvan dagiaba isa Arauna ganingi. **25** Egha Devit danganir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingarigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamibagh ami. Egha Devit nguazimin itir gumazamiziba bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangsiziba baraki. Egha God arimariar kam Israelin anegifa.

1 Atriviba

1 Atrivim Devit bar ghurizi, an mikarzim zurarama arugharusi. Ezi me inir mitiar avagha akuiba isava anevema, da tong fefem a ganidir puvati. **2** Kamaghin amizi, an ingangarir gumazir dapaniba a migia ghaze, “Atrivim, en gumazir ekiam, e ti ni bagh guivir igiatam inighti, a ni ko iki nin akurvagh deragh nin ganam. Egh a ni muigh daku egh nin mikarzim fefem a daningam.” **3** Kamaghin amizi, me kantri Israelin danganiba bar, dar amizir igiar bar diriba bagha ruiagha arui. Egha Sunemin nguibamin amizim, Abisak, an apigha, a inigha atrivim bagha ize. **4** Amizir bar igiar dirir kamin ganganiba bar dera, a bar deraghavira atrivimin akurvagha an gara a geghufi. Ezi Atrivim Devit tong poroghamiba uari ko akuava amir arazitamin a gamizir puvati. **5** Adoniya, a Devit ko Hagitin otarim. Hagit Apsalom bategha, an girara Adoniya bate. Adoniyanganganiba bar dera, ezi an afeziam bar fomira iza datirighin, dughiatamin tong an arazir kuratam bagha an azangsigha kamaghin a mikemezir puvati, “Ni manmaghsua arazir kabagh ami?” Egha datirighin Adoniya uabi, uabi fa ghaze, an atrivimin otivam. Kamaghin amizi, a midorozir karisba ko hoziaba ko 50plan gumazir a geghuv an faragh mangamiba ini. **7** Egha a ghua Seruian otarim Joap, ko ofa gamir gumazim Abiatar, aning ko mikemezima, aning an akuraghti an atrivimin otivasa aning ifonge. **8** Ezi ofa gamir gumazim Sadok, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko akam inigh izir gumazim Natan, ko Simei, ko Rei, ko atrivimin midorozir gumazir gavgaviba, me

Adoniya nighnizim ko itir puvati. **9** Dughiar mamin. Adoniya ofa damuasa danganir mamin ghu, danganir kam, me kamaghin a dibora ghaze, Kuruzibar Dagiam, a Enrogelin nguazimin aven anadir dipar atuimin boroghin iti. A sipsipba ko bulmakaun apuriba ko bulmakaun igiar mikarziba sara itibav suegha ofa gami. A izasa atrivimin otarir igharaziba, ko Judan atrivimin ingangarir gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangarir gumazir igharaziba me bagha akam amada. **10** Egha an akam inigha izir gumazim Natan, ko Benaia, ko atrivimin midorozir gumaziba, ko an aveghbuam Solomon, a me bagha akatam amadazir puvati. **11** Ezi akam inigha izir gumazim Natan, a Solomonin amebam Batseba bagha ghua kamaghin a migei, “Ni kamaghin oraghiz, o puvati, Hagitin otarim, Adoniya, Atrivim Devitin danganim inigh atrivimin otivasava ami. Ezi en gumazir ekiam Devit, bizir kam gifozir puvati. **12** Kamaghin, ni uan otarim Solomon ko, gua uaghara aremeghan koghsi, ki gua mikimamin akabar girara mangi dar amuam. **13** Ni bar zuamira Atrivim Devit bagh mangi kamaghin a mikim suam, ‘Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni na ko faragha akam akira kamaghin mikeme, nin otarim Solomon gin nan danganim inigh atrivimin otogh, nan atrivir dabirabim dapiam. Ezi manmaghin amizi, Adoniya datirighin atrivimin oto?’ **14** Dughiar ni mangi Atrivim Devit ko mikimvira ikiamimin, ki aven izi gavgavim nin akam daning, ni migei moghira mikimam.” **15** Ezi Batseba atrivimin ganasa atrivim akui naghin a gatın aven ghu. Atrivim Devit bar ghuri, ezi Sunemian

amizim Abisak, a geghuva deragha an gari. **16** Ezi Batseba atrivimin guamin uan tevimning apirigha guam avirazi, atrivim an azara, “Ni bizir tizim gifongegha na bagha izi?”

17 Ezi Batseba a ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni fomira akar mam Ikiavira Itir God, a nin God, an ziamin na koma anakira ghaze, nan otarim Solomon nin danganim inigh atrivimin otogh, nin atrivir dabirabim dapiam. **18** Ezi ni oragh! Atrivim, nan gumazir ekiam. Adoniya datirighin atrivimin oto. Ezi ni ti tong kamaghin fozir puvati. **19** A bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Egha nin ingangarir gumazim Solomon, an a bagh akatam amadazir puvati. **20** O atrivim, nan gumazir ekiam, Israelian gumazamiziba bar nirara gara ni mizua iti, ni uabi gumazir manatam amiseveghti, a nin danganim inigh atrivimin otogh, egh atrivir dabirabim dapiam. **21** Puvatighiti, ni aremegh mangi uan inazir afeziaba iti naghin me ko ikiti, gumazamiziba ki uan otarim Solomon ko kamaghin ga mikimam, ga gumazim ko amizir kuramning. Egh me ga misueghti ga aremegham.” **22** Egha Batseba migiavira itima, akam inigha izir gumazim Natan iza atrivimin dipenimin oto. **23** Ezi Atrivim Devitin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, “Akam inigha izir gumazim Natan izegha nin ganasa.” Ezi atrivim an amamangatizi, Natan atrivim akui naghin a gatin aven ghugha, uan tevimning apirigha dapanim avira. **24**

Egha Natan Devit migia ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ni ti kamaghin mikeme, Adoniya nan danganim inigh atrivimin ikiva nan atrivir dabirabim dapiam? 25 E orazi, a datirighin ofa damuasa ghua bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Me datirighin dagheba ko dipaba a koma ada apava an gun tiariba akara ghaze, ‘Adoniya datirighin dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.’ 26 Ezi a, na ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, Jehoiadan otarim Benaia ko, nin ingangarir gumazim Solomon, an e bagha akatam amadazir puvati. 27 Atrivim, nan Ekiam, manmaghram ami? Me amir bizir kam, ni an amamangatizi me a gami o? Ni ti, gumazir nin danganim inigh, atrivir dabirabim dapiamim, ni an gun uan ingangarir gumazibav kemezir puvati.” 28 Ezi Atrivim Devit ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia Batseban diaghti a ua izi.” Ezi Batseba ua iza atrivimin boroghin tu. 29 Ezi atrivim a ko akam akira ghaze, “Ikiavira Itir God zurara ikia, egha nan akuragha nan osimtizir guar aviribar aven ua na ini. 30 An ziamin, ki guizbangira ni migei, datirighin aruer kamra, ki fomira Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziamin, ni ko akar dikirizim gamizi moghin, ki a damighti, an otivam. Ki kamaghin akar dikirizim gamua ghaze, nin otarim Solomon, nan danganim inigh nan atrivir dabirabim dapiam.” 31 Ezi Batseba akar kam baregha, uan tevimning apirigha, aviragha kamaghin migei, “Atrivim, ni nan

gumazir ekiam. Ni zurara iki mamaghira ikiasa, ki ifonge.”

32 Ezi Atrivim Devit kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Ia mangiva, ofa gamir gumazim, Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, Jehoiadan otarim Benaia, me mikemeghti, me atrivimin guamin izi.” Ezi me aven ize.

33 Ezi atrivim kamaghin me migei, “Ia nan ingangarir gumaziba inigh mangi, nan otarim Solomon inigh a isi nan donki datighti, an a daperaghti, ia a inigh Gihonin Dipar Atuir Emimirimin mangi. **34** Egh danganir kamin, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, Solomon Israelian atrivimin otivsi, aning borem isi an dapanim gingegh. Ia kamaghin damigh givagh, sigham givi kamaghin araghasi suam, ‘Atrivim Solomon dughiar ruarimin atrivimin ikivira ekiam.’ **35** Egh ia an girara izitima, a ua nan dipenimin aven izi nan atrivir dabirabim dapiam. Ki Israelia ko Judabar atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi kamaghin, a nan danganim inigh atrivimin ekiam.”

36 Ezi Jehoiadan otarim Benaia, kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira. Atrivim, ni nan gumazir ekiam. E kamaghsua, Ikiavira Itir God, a nin God, a mikemezi moghin, a bizir kabar amighti da otivam. **37** Ikiavira Itir God ni gamizi moghin, a Solomon ko ikiva an akurvagham. Egh uaghan, Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.” **38** Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, me bar ghua Solomon inigha, Atrivim Devitin donki gafagha an akua Gihonin Dipar Atuir

Emimirimîn uaghiri. **39** Ofa gamir gumazim Sadok ghua lkiavira Itir Godin Purirpenimîn sipsipin komin borem aven itim ini. Me Gihonin itima, a komin kam inigha borer maba isa Solomonin dapanim ginga atrivimin otivasa anemisefe. Me sîghabagh ivima, gumazamiziba bar kamaghin araghasi, “Solomon a dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.” **40** Gumazamiziba bar, me bar akongegha diava, marvibagh iviava, Solomonin gin uamategha Jerusalemîn zui. Men dimdiam bar gavgavigha, nguazim gamima a ivazvasi. **41** Adoniya uan adarazi ko amegha givagha, niginir ekiam barasi. Ezi Joap sîghabar ararem baregha kamaghin migei, “Kar niginir ekier manam Jerusalemîn oto?” **42** Joap mîgiavira itir dughiamin, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Jonatan, iza me bato. Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Nî izi. Nî gumazir aghuim, nî ti akar aghuitam inigha e bagha izi.” **43** Ezi Jonatan kamaghin Adoniyân akam ikaragha ghaze, “Noki, en gumazir ekiam Atrivim Devit, a Solomon gamizima an atrivimin oto. Kamagh amizi, kî akar aghuitam inigha izir puvati. **44** Atrivim Devit, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan ko, Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, bar me amadazi, me Solomon ko zui. Me zuir dughiamin, me Solomon isa Atrivim Devitin donki gisin anefazi, an aperagha zui. **45** Me Gihonin Dîpar Atuir Emimirimîn ghua, ofa gamir gumazim Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, aning borem isa Solomonin dapanim gingegha, a gamizi an atrivimin oto. Ezi kamaghin me bar akongegha araghasa uamategha Jerusalemîn izi, ezi

datirighin Jerusalem̄n itir gumazamiziba bar dia niḡinir
 dafar kam gami. Niḡinir kamra ia datirighin a barasi. **46**
 Ezi Solomon datirighin atrivimin dabirabim gapera. **47**
 Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba ghua Atrivim
 Devit̄n gara, uan naviba a gan̄ga kamagh̄in a migei,
 ‘Ni datirighin bizir bar aghuim gami. Ikiavira Itir God
 Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuim̄n otoghti,
 an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.’ Ezi Atrivim
 Devit uan dakozim̄n ikia uan dapanim aviragha ziar ekiam
 God ganidi. **48** Egha a kamagh̄in migei, ‘God datirighin nan
 otaribar tonḡin mav amisevezi, a nan danganim inigha
 atrivimin iti. God na ataghizi, ki uabi bizir an amizir kamin
 gari. Kamagh̄in amizi, e Ikiavira Itir God, a Israelian God,
 e a bagh, bar akongegham.” **49** Gumazir Adoniya koma
 apiagha ameziba akar kam baregha, me bar atiatigha
 agoi. Kamagh̄in amizi, me dikavigha Adoniya ategha
 tintinibar ghue. **50** Ezi Adoniya, Solomon̄n atiatigha ara
 ghua, Ikiavira Itir God̄n Purirpenim̄n aven ghua, ofa
 gamir dakozim̄n m̄kebabar itir bulmakaun kombar m̄n
 garir bizibar suiragha gavgafi. **51** Ezi gumazir maba ghua
 Atrivim Solomon m̄gia ghaze, “Adoniya nin atiatigha
 ghua, Ikiavira Itir God̄n Purirpenim̄n aven ghua ovengan
 atiatigha, ofa gamir dakozim̄n m̄kebabar itir bulmakaun
 kombar m̄n garir bizibar suiki. Adoniya kamagh̄in migei,
 ‘Ki ofa gamir dakozim̄n suiraghvira iki mangiti, Atrivim
 Solomon, na misueghti ki aremeghan koghsi a Ikiavira Itir
 God̄n damazim̄n akar dikirizir gavgavitam damuam.”
52 Ezi Solomon kamagh̄in men akam ikaragha ghaze,
 “An arazir aghuim damighti, bizir kuratam a batoghan

kogham. Eghti an arazir kuram damighiva, an ovengam.”

53 Egha Atrivim Solomon gumaziba amadazima, me ghua ofa gamir dakozimin Adoniya inigha Solomon bagha ize. Ezi Adoniya atrivimin boroghin tevimning apirigha avirazi, Atrivim Solomon kamaghin a migei, “Ni uamategh uan dipenimin mangi.”

2 Devit fo, an ovengamin dughiam bar roghira ize, kamaghin amizi, an akar kaba uan otarim Solomon ganidi. 2 A kamaghin migei, “Ki kiran oveghangin aremegham. Ni guizin gumazimin min tugh gavgavigh, uan ingangarim damu. 3 Ni Ikiavira Itir God, nin God ni mikemezir biziba ni dar amu. Egh ni tuavir aghuir an e bagha inabazibar gin mangi, egh arazir a ifongeziba, ko an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko a migeir akaba, ni bar dar gin mangi. Kamaghin God nin akuraghti, danganir manam ni an iti, nin ingangarim bar deraghviram otivam. 4 Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamin na gamigha ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba zurara uan navir averiaba ko duabar, bar deravira nan damazimin daru mangiti, ki zurara nin adarazir gumazitam damighti, a Israelian atrivimin otivam.’ Kamaghin amizi, Solomon, ni guizbangira bar deraghvira an akabar gin mangi, eghti a na gamizir akar dikirizir kam abighan kogham. 5 “Ezi Solomon, ni oragh. Ni fogha gifa, Seruian otarim Joap, an arazir kurar kam, an osimtizir ekiam na ganingi. A Israelian midorozir gumazibar dapanir faragha zuimning misoghezi, aning areme. Kar, Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa. A midorozimin dughiamin aning misoghezi aning

aremezir puvati. Bar puvati. A pura gumazir kamning misoghezi aning areme, ezi aningın osımtızim an ikiavira iti. **6** Ni uan nıghnızir aghuimin ǵın mangıva, an arazir kuram uam a ikaragh. Ni aneteghti a pura iki ghurigh uabi aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiran marki. (Sheol h7585) **7** “Ni uaghan Barsilain otaribar apangkuvigh deraghvira me damu, kar Gileatin Distrighin gumazim, ni me ateghti me izi nin adarazi ko dapiagh dami iki. Ki fomira nin aveghbuam Apsalomin aravghuzir dughiamin, me arazir aghuimin na gami. **8** “Ezi Geran otarim Simeı, a Bahurimin nguıbar ekiamin gumazim, a Benjaminin anabamin mav, a uaghan iti. Ki tıghar Mahanaimin mangamin dughiamin, aruer kamra a bar akar kuraba na ǵanıǵa, eǵha na ǵasıǵhasıǵhasa Godin azangsisi. Eǵha a ua iza Jordanin Fanemin na batozima, ki Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, ki a misueghti an aremeghan kogham. **9** Ezi puvati, ni mızazitam a ǵaseǵh. Ni kamaghin nıghnıghan marki, a gumazir osımtızıba puvatızim. Ni nıghnızir aghuim iti. Ni tuavir manatamin mangıva, a misueghti an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.” (Sheol h7585) **10** Eǵha ǵın Devit uan inazir afeziabar min aremezima, me Jerusalemın anefa. Nguıbar ekiar kam, me kamaghin a dibori, “Devitin Nguıbar Ekiam.” **11** Devit kantri Israelin 40plan azenibar atrivimin ike. A faragha Hebronin nguıbar ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, eǵha 33plan azenibar Jerusalemın atrivimin ike. **12** Ezi Devitin otarim Solomon an danganım inıǵha atrivimin oto. Solomon atrivir ǵavgavimin otozi, bizitam

anebirazir pu. Bar puvati. **13** Dughiar mamîn, Hagitîn otarim Adoniya iza Solomonin amebam Batseba bato. Ezi Batseba an azara, “Ni akar aghuitam mikimasa izi, o?” Ezi Adoniya kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ki akar aghuimra mikimasa izi.” **14** Egha a kamaghin migei, “Ki akar bar muziarir mam iti.” Ezi Batseba a migia ghaze, “A dera, ni na mikim.” **15** Ezi Adoniya ghaze, “Ni fo, Israelian gumazamiziba bar kamaghin fo, ki atrivimin otivasava ami. Ezi puvati. Ikiavira Itir Godin ifongiamin nan aveghbuam atrivimin otozima, ki puvati. **16** Egha ki datirighin azangsizir vamira iti. Ki kamaghin ifonge, ni nan azangsizir kamin amamangatigh.” Ezi Batseba ghaze, “Ni mikimti ki oragham.” **17** Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Ga uaning, ki kamaghsua, ni mangi Atrivim Solomonin azaraghtima, a nan amamangati, ki Sunemin nguibamin amizir kam Abisak, ki an ikiasa. Ki fo, atrivim nin akam batueghan kogham.” **18** Ezi Batseba kamaghin Adoniya migei, “A dera, ki mangi ni bagh atrivimin azangsigham.” **19** Egha Batseba, Adoniya bagha Atrivim Solomon mikimasa zuir dughiamin, atrivim dikavigha, ziar ekiam uan amebam daningasava uan tevimning apirigha uan dapanim avira. Egha a ua uan atrivir dabirabim gaperagha, egha ingangarir gumazibav geima, me dabirabir mam inigha iza Atrivim Solomonin dabirabimin vongin an agharir guvimin anetizi, Batseba a gapera. **20** Egha Batseba kamaghin migei, “Ki azangsizir bar muziarir mam iti. Ki kamaghsua, ni an aghuaghan marki.” Ezi Solomon kamaghin a ikaragha ghaze, “Amebam, ni purama azaragh. Ni fo, ki

nin azangsizimin aghuaghan kogham.” **21** Ezi Batseba ghaze, “Ki kamaghsua, ni uan aveghbuam Adoniyan amamangatighi, a Sunemin amizim Abisakin ikiam.”

22 Ezi Atrivim Solomon azangsizir kam baregha atara kamaghin migei, “Ni tizim bagha Adoniya, Abisakin ikiasa nan azangsisi? Egh ni ti uaghan, a nan danganim inigh atrivimin ikisi ni nan azangsigham. A nan avebamra. Egh ni uaghan ofa gamir gumazim Abiatar ko Seruian otarim Joap bagh azangsiziba inigh izam.” **23** Egha Atrivim Solomon, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, “Adoniya amizir akar kam, an osimtizim iti. Kamaghin amizi, ki a misueghti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God na misueghti ki aremegham. **24** Ikiavira Itir God nan akuragha gavgavim na ganingi. Ezi kamaghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamin e gamua ghaze, gin Israelian atriviba nan ovavir boribar tongin aven otivigham. Kamaghin amizima, Ikiavira Itir Godin ziamin bar guizbangira, Adoniya datirighin aremegham.” **25** Egha Atrivim Solomon akar gavgavimin Benaia mikemezi, a ghua Adoniya misoghezima, an areme. **26** Atrivim Solomon kamaghin ofa gamir gumazim Abiatarin migia ghaze, “Ni uamategh uan nguibam Anatotin mangi uan nguazimin iki. Ni osimtizim iti, ezi ki ni misueghan koghti ni aremeghan kogham. Ki fo, ni fomira nan afeziam Devit ko ikegha, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghp. Ezi Devit osimtizir aviriba aterima, ni a ko ikia uaghan da ateri. Kamaghin amizi, ki ni misueghan

koghti, ni aremeghan kogham.” 27 Egha ofa gamir gumazim Abiatar, Solomon an ingangarimin anegifa. Kamaghira, Ikiavira Itir God fomira Silon nguibamin mikemezir akam, Solomon a gamizi an oto. Akar kam kamakin, ofa gamir gumazim Elin adarasi, men ofa gamir gumazibar ingangarim givagham. 28 Joap, fomira Apsalomin roroam gamizir puvati, an Adoniyan akurvasi. A datirighin Adoniyan ovevemin migirigiam baregha, atiatigha ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, uabin akurvaghasa ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba pamtemin dar suiragha iti. 29 Ezi gumazir maba ghua kamaghin Atrivim Solomon migei, “Joap ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ofa gamir dakozim pamtemin an suiragha iti.” Ezi Solomon Jehoiadan otarim Benaian migia ghaze, “Ni mangiva Joap misueghti an aremegh.” 30 Ezi Benaia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua kamaghin Joap migei, “Atrivim ghaze, ni danganir kam ategh azenan mangi.” Ezi Joap ghaze, “Puvati. Ki azenan mangighan kogham. Ni kaghira na misueghti, ki aremegham.” Ezi Benaia uamategha atrivim bagha ghua, Joapin akamin gun a migei. 31 Ezi atrivim kamaghin Benaian akam ikaragha ghaze, “A dera, ni an nighnizimin gin mangiva a misueghti, an aremegh. Egh an kuam inigh mangi anefagh. Joap gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misoagharighizi me ariaghire. Ezi an osimtizir kam, na ko nan afeziamin adarazir iti. Ni a misueghti, an aremeghti, an osimtizir kam uam en ikian kogham. 32 Ikiavira Itir God, Joap amizir arazir kurar kaba ikarvagh,

ivezir kuram a daningam. Joap Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa, a midorozir sabamin puram aning misoghezi aning areme. Aning an min gumazir kuramning puvati. Apner, a Israelian midorozir gumazibar dapanim, ezi Amasa, a Judabar midorozir gumazibar dapanim. Nan afeziam Devit fozir puvatizi, Joap arazir kam gami. **33** Ikiavira Itir God, Joap amizir osimtizir kam ginighnigh, zurara mizazim Joap ko an adarazir aningam. Egh Ikiavira Itir God, zurara dabirabir aghuim ko navir amirizim isi, Devit ko an ovavir boriba, ko an adarasi, ko an ikizimin otivamin atrivibar aningam.” **34** Ezi Jehoiadan otarim Benaia akar kaba baregha, uamategha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Joap misoghezima an areme. Me an kuam inigha ghua an dipenimin boroghin anefa, a gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin iti. **35** Ezi atrivim, Jehoiadan otarim Benaia amisevezima, a Joapin danganim inigha midorozir gumazibar dapanimin oto. Egha atrivim, Abiatarin danganim iniasa, ofa gamir gumazim Sadok amisefe. **36** Joap aremegha givazima, Atrivim Solomon Simein diagha kamaghin a migei, “Ni Jerusalem dipenitamin ingarigh, egh dipenir kamra iki. Egh ni bar Jerusalem ategh igharagh mangan marki. **37** Ni Kidronin Fanem girigh vongin Jerusalem nguibar ekiamin mitaghniamin ikiavkinighti, ki bar zuamira aruer kamra ni misueghti ni aremegham. Ni kamaghin fogh, ni uabi uan osimtizim bagh aremegham.” **38** Ezi Simei kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, nin akam bar dera, ezi ki ni mikemezi moghin damuam.” Kamaghin amizi, Simei dughiar ruarimin Jerusalem iti. **39** Ezi

azenir 3pla ghua givazi, Simein ingangarir gumazir kinir
 pumuning ara ghua, Getin nguibar ekiamin Atrivim Akis
 ko iti, a Makan otarim. Ezi gumazir maba kamaghin
 Simei migei, “Nin ingangarir gumazir kamning ghua
 Getin iti.” **40** Ezi Simei zuamira dikavigha uan donki
 gaperagha, uan ingangarir gumazimning buriasa Atrivim
 Akis bagha Getin ghu. An aningin apigha, aning inigha
 uamategha Jerusalem ize. **41** Ezi Solomon kamaghin
 oraki, Simei Jerusalem ategha Getin ghugha uamategha
 ize. **42** Kamaghin amizi a Simein diazima a izima, a
 kamaghin a migei, “Ki ni gamizima, ni Ikiavira Itir Godin
 damazimin akar dikirizim akirigha ghaze, Ni Jerusalem
 ategh tintinibar daruan kogham. Egha ki kamaghin
 pantemin ni migia ghaze, Ni nguibar ekiam ateghti,
 ki zuamira aruer kamra ni misueghti ni aremegham.
 Ezi ni kamaghin na ikara, A dera, ki nin akamin gin
 mangam. **43** Egha ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir Godin
 ziamin amizir akar dikirizim abigha, uaghan nan akam
 batoke?” **44** Egha atrivim ua kamaghin migei, “Arazir
 kurar ni nan afeziam Devit gamiziba, ni bar adagh fo. Ezi
 datirighin ni amizir arazir kurar kaba bagh, Ikiavira Itir
 God, mizazim ni gasam. **45** Egh Ikiavira Itir God deraghvira
 na damuva, egh zurara Devitin ovavir boribar amuti, me
 atrivibar otivam.” **46** Ezi Simei ghuzima, Atrivim Benaia a
 migia ghaze, “Ni mangiva Simei misueghti an aremegh.”
 Ezi Benaia atrivim ategha ghua Simei misoghezi an
 areme. Solomon datirighin atrivir bar gavgavimin otozi,
 gumazitam anebinan ibura.

3 Egħa Solomon, Isipian atrivimin guivir mamın ikia, egħa arazir kamin a Isipian atrivim ko akam akiri, egħti kantrining deraghvira iki, uaning misogħan kogħam. Solomon uan amuim inigha Devitin Nguibar Ekiam Jerusalemın ize. Amizim danganir kamin ikiavira itima, Solomon uan dipenim ko Ikiavira Itir Godın Dipenim ko divazir Jerusalem avinizimin ingari. **2** Israelia tighar Ikiavira Itir God bagħ Dipenir tamin ingaram. Kamaghın amizi, me tintinibar mighsiabar ghuavanaga an ziam fasa ofabagh ami. **3** Ezi Solomon Ikiavira Itir God gifuegħa, uan afeziam Devitin mın arazir God ifongezibar ġin zui. Egħa an arazir mam ikufi, an asiziba ko pauran mughuriar aghuim zuim isa Ikiavira Itir God bagħa mighsiabar dar ofabagh ami. **4** Nguibar ekiam Gibeon, a mighsiamın pın ikia egħa ofa gamir danganir ekiam iti, egħa ofa gamir danganir igharazibagh afira. Ezi me kagh ghuegħa Ikiavira Itir Godın ziam fe. Kamaghın amizi, dughiar kamin Solomon ofa damuasa Gibeonin għu. Solomon 1,000plan asiziba inigha ofan bar isia mighiriba tuasa Gibeonın ofan dakozir kamin ghua da tue. **5** Dimagarir mam, Solomon Gibeonın nguibamin ikia akua irebamin garima, Ikiavira Itir God uabi an akagħa a mighia ghaze, “Ni bizir tizim gifongegħ, nan azaragħti, ki ni daningam.” **6** Ezi Solomon kamaghın an akam ikaragħa ghaze, “Nan afeziam Devit, nın damazimin zurara guizin araziba bar deraghavira dar ġin ghua, egħa arazir aghuir voroghira itim gami. Ezi kamaghın amizi, ni zurara bar an apangkuvigha, bar deraviram a gami. Egħa datirighın ni uagħan kamaghın amuavira iti, ezi ki an otarim, ni

na ataghizi, ki an danganim inigha atrivimin iti. 7 O lkiavira Itir God, ni nan God. Ki nin ingangarir gumazim, ni na gamizi, ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin iti. Ki igiamra ikia ingangarir kam damuamin fofoziba puvati. 8 Nin ingangarir gumazim datirighin, ni ua baghvira misevezir gumamazibar tongin iti. Me bar avirasemezi, gumaziba me menga ibura. 9 Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ko fofozim na danighti, ki deraghvira nin gumamazibagh ativagh men ganam. Egh ki fogham, arazir manam a dera, manam ikufi. Puvatighti, ki manmaghira nin gumamazir avirir kam gativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati.” 10 Ezi Ekiam Solomonin azangsizir kam baregha, Solomon bagha an navim bar dera. 11 Egha God Solomon migia ghaze, “Ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiasa, nan azangsizir puvati, egha dagiar aviriba iniasa nan azai puvati, egha uan apanibagh asighasighasa nan azai puvati. Ni Israelia gativagh deraghvira men ganamin nighnizir aghuim ko fofozim iniasa nan azai. 12 Kamaghin amizi, ki guizbangira, bizir ni uabi daningasa nan azangsizim, ki a isi ni daningam. Ki datirighin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ni daningam. Gumazitam fomira fofozir kamagh garitam itir puvati, egh uaghan gin gumazitam fofozir kamagh garitam ikian kogham. 13 Guizbangira, ni ziar ekiam ko dagiar aviriba uabi daningasa nan azarazir puvati. Ezi ki bizir kaba bar ni daningam. Dughiar ni atrivimin ikiamim, atrivir igharazitam ni itir ziar ekiam kam itir puvati. 14 Egh ni uan afeziam Devitin min nan

tuaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangiti, ki ni damuti ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam.” **15** Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Solomon oseghe dikavigha fo, a irebamin gani. Egha gin a uamateghe Jerusalemin ghugha, Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiamin boroghin tu. Egha ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamim gami. Egha bizir kamin gin, a uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami. **16** Dughiar mamin, tuavimin amizimning uan osimtizim akirasa atrivim bagha ize. **17** Amizir mam kamaghin migei, “Nan gumazir ekiam, ga uaning, ni oragh. Ki amizir kam ko ga uaning inigha dipenir vamiran ikia, ki otarir mam bate. Egha ki borir kam batir dughiamin, amizir kam uaghan na ko dipenimin iti. **18** Aruer pumuning givazi, mikezim otozi, a uaghan otarir mam bate. Ga uaningra dipenimin iti. Ezi igharazitav ua ga ko dipenir kamin itir puvati. **19** Ezi dimangan, an akuav onganigha iragha iza uan borim gisin mitosi an areme. **20** Ezi dimangan ki akuavira itima, a nan borim inigha uan misiamin ghu, egha uan borir kuar kam inigha iza nan boroghin aneti. **21** Ki mizaraghara dikavigha otem uan borim daningasa amua garima, an aremegha gifa. Egha ki deraghavira an namnamin gara anesavsuigha ghaze. Kar borir ki otezim puvati.” **22** Amizir kam mikemegha givazi, amizir igharazim kamaghin migei, “Puvati. Borir aremezim, a nin borim. Ezi borir angamira itim, a nan borim.” Ezi amizir faragha mikemezim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bar puvati. Borir aremezim, a nin borimra. Ezi borir angamira itim, a nan borim.”

Aning atrivimın damazimın uaning adosi. **23** Ezi atrivim kamaghın aning migei, “Gua uaghara akar vamira bagha uaning adosi. Mav ghaze, ‘Otarir angamira itim a nan borim.’ Ezi igharazitav uaghan ghaze, ‘Bar puvati. A nan otarim.’” **24** Ezi atrivim kamaghın uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia midorozir sabatam inigh izi.” Ezi me ghua midorozir sabam inigha atrivim bagha ize. **25** Ezi a kamaghın me migei, “Ia otarir angamira itir mam, inigh izi tongiram anebigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh.” **26** Ezi guizin borir kamın amebam bar uan borimın apangkuvigha kamaghın atrivim migei, “Nan gumazir ekiam, marki. Ga uaning! Ni borim amizir munam daningigh. Ni a misueghti an aremeghan marki.” Ezi amizir igharazim ghaze, “Puvati. Ni gan tav daningan kogham. Ni pura tongiram anebikigh.” **27** Ezi atrivim kamaghın migei, “Ia borim misueghti an aremeghan marki. Ia borim isi amizir borir angamira ikiasa migeim daningigh. E fo, anarira guizin borir kamın amebam.” **28** Ezi gin Israelian gumazamiziba bar, Atrivim Solomon kotiamın aven amizimning gamizir nighnizir aghuir kam baregha, dikavir kuram gamigha ziar ekiam a ganidi. Egha me kamaghın fo, God uabira, guizin arazimın gin mangi osimtiziba akiramin fofozim ko nighnizir aghuim a ganingi.

4 Atrivim Solomon Israelian danganiba bar a dagh atifa. **2** Ezi an ingangarir gumazir dapanibar kara: Sadokın otarim Asaria, an ofa gamir gumazim. **3** Sisan otarir pumuning, Elihorep ko Ahiya, aning atrivimın akınafariba osirir

gumazimning. Ahilutin otarim Jehosafat, an atrivim amir biziba bar, a dar eghaghaniba osirir gumazim. **4** Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazibar dapanim. Sadok koma, Abiatar, aning ofa gamir gumazimning. **5** Natanin otarim Asaria, a distrighbar garir gumazir dapanibar dapanim. Natanin otarim Sabut, a ofa gamir gumazim, egha a gumazir guizin nighnizir aghuiba atrivim ganidim. **6** Ahisar an atrivimin dipenimin ingangaribar garir gumazir dapanim. Apdan otarim Adoniram, an atrivimin ingangarir gumazir kinibar dapanim. **7** Ezi Solomon uaghan 12plan gumazir dapanibav sefe. Eghti me Israelin distrighin 12pla gativagh dar dagheba iniva, egh atrivim ko gumazamizir a ko an dipenimin itiba bagh da amangiti, me dar amam. Azeniba bar zurara, 12plan iakinibar tongin, iakinir vamira, distrighin kaba vaghvagh men iakinimra, me dagheba isi atrivim ko an dipenimin itir adarasi, me daghebar men akurvagham. **8** Ingangarir gumazir dapanir distrighin kabar garibar ziabar kara: Benhur, a Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin garir gumazim. **9** Bendeker, a nguibar ekar kabar gari: Makas, Salbim, Betsemes ko Elon Bethanan. **10** Benheset, a nguibar ekar kabar gari: Arubot, Soko ko, Heferin nguibar ekiamin nguaziba. **11** Ben Abinadap, Dorin nguibar ekiam ko an boroghin itir mighsiabar itir danganim gari. A Solomonin guivir mamini iti, an ziam Tafat. **12** Ahilutin otarim Bana, a nguibar ekar kabar gari: Tanak, Megido, ko Betsanin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguazim. Nguazir kam a Saretanin nguibar ekiamin boroghin, Jesrilin nguibar ekiamin Sautin amadaghan iti. Distrighin

kamin mitaghniam, aruem anadi naghin Abel Meholan
 ikegha ghua, Jokmeamin nguibar ekiamin aruem uaghiri
 naghin tu. **13** Bengeber, a Gileatin Distrighin itir Ramotin
 nguibar ekiamin gara, egha uaghan gumazir kam Jair,
 an nguibabar gari, a Manasen anabamin gumazir mam.
 Nguibar kaba uaghan Gileatin nguazimin iti. A uaghan
 Argopin danganimin gari, a Distrik Basanin iti. Distrighin
 kam a 60plan nguibar ekiaba iti, da bar divazir gavgaviba
 ko tiar akar gavgaviba iti. Tiar akar kaba, me brasin
 ingarizir igugunir gavgavibar da asi. **14** Idon otarim
 Ahinadap, a Mahanaimin nguibar ekiamin gari. **15** Ahimas,
 a Naptalin anabamin nguazimin gari. A Solomonin guivir
 igharazim Basematin iti. **16** Husain otarim Bana, an
 Aserin anabamin nguazimin gara, egha uaghan Bealotin
 nguibar ekiamin gari. **17** Paruan otarim Jehosafat, a
 Isakarın anabamin nguazimin gari. **18** Elan otarim Simei,
 a Benjaminin anabamin nguazimin gari. **19** Urin otarim
 Geber, a Gileatin Distrighin gari. Fomira distrighin kam,
 Amorıan Atrivim Sihon ko Basanin Atrivim Ok, aning
 an ikia an gari. Ezi gumazir dapanir vamira, a Judan
 Distrighin ikia distrighin kabar gumazir dapanir kaba bar
 adar gari. **20** Juda ko Israelin gumazamiziba bar aviraseme,
 mati ongarir gigim. Me dagheba ko dipaba apava bar
 akonge. **21** Solomon kantrin kaba bar dar atrivimin iti, da
 Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin ikegha ghua,
 Filistiabar nguazimin aruem uaghiri naghin otogha ghua,
 sautin amadaghan, Isipin mitaghniamin tu. Kantrin kaba
 bar Solomonin apengan ikia, egha dughıabar uan takisba
 isa a bagha iza ghua, dughıar an aremezimin tu. **22**

Arueba bar vaghvagha Solomon kamaghin dagheba isi, 6,000 kilogrem plaua ko 3,000 kilogrem plauan aghuiba, **23** ko 20plan bulmakauba, ko 10plan bulmakaun me akuaghampir mikarziba sara itiba, ko 100plan sipsipba, ko dian ruarimin itiba, ko tuarir mikarziba sara itiba ini. **24** Solomon Israelin boroghin itir kantriba bar adar gara ghua, aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin tu. An nguazir mitaghniyam, Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibar ekiam Tipsan ikegha, bar ghua aruem ghuaghiri naghin itir nguibar ekiam Gasan tu. Danganir kabar itir atriviba bar an apengan iti, ezi kantrin igharazir an boroghin itiba, me an apanim gamir puvati. **25** Solomon atrivimin itir dughiamin, Juda ko Israelin nguaziba bar dar gumazamiziba, me Danin nguibar ekiamin ikegha ghua Berseban nguibar ekiamin tu, me bar deraghavira uan wainin azeniba ko fighin temebar boroghin apiav iti. Ezi bizir kuratam me batozir puvati. **26** Solomon hoziabar arighamin dipenir aviriba iti, kar hoziar midorozir karisba mikirvaziba. Ezi a 40,000plan hoziaba dipenir kabagh arisi. Solomon uaghan 12,000plan midorozir gumaziba iti, me hoziabagh apia misozir gumaziba. **27** Distrighin kaba vaghvagha dar 12plan gumazir dapaniba, me Atrivim Solomon bagha iakinir a me bagha inabazimin dagheba iniasa zui. Dagher kaba, da atrivim ko gumazamizir an dipenimin ikia a ko apibar dagheba. Gumazir dapanir kaba, me bar deraghavira uan ingangarim gami, ezi atrivim dughiar tamın daghebar otevezir puvati. **28** Iakinir atrivim inabazimin, me uaghan, hoziar karisbagh etuiba ko hoziar igharaziba bagha, baliba ko graziba isa izi.

Me hoziaba bagh dagher kaba inigh, vaghvagh danganir hoziaba iti naghin mangam. **29** God, nighniziba ko fofozir aghuir aviriba isa Solomon ganingi. A fofozir bar aghuiba iti, mati ongarimin gigim, ezi gumazitam da mengan iburagham. **30** An fofozim ko nighnizir aghuim, aruem anadi naghin itir fofozir gumaziba ko, Isipin itir fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira. **31** Solomonin fofozim, a nguazir kamin fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira. Solomonin fofozim, uaghan Etanin fofozim gafira. Etan a Esran adarazir fofozir gumazir mam. Solomonin fofozim uaghan Maholin otaribar fofozim gafira, Maholin otaribar izibar kara, Heman, Kalkol ko Darda. Kamaghin amizi, Israelin boroghin itir kantriba bar, dar gumazamiziba, an ziar ekiamin akam barasi. **32** Solomon, 3,000plan aghuzir akaba osirigha, egha uaghan 1,005plan ighiaba osiri. **33** An akaba, biziba bar dav gei, mati Lebanonin sidan temer ekiam ko, hisopin min garir temer dagiar divazir miriabar aghuibav gei. A uaghan asizir aviriba ko, kuaraziba ko ipeba ko, osiriba sara migei. **34** Kantriba bar dar atriviba, Solomon barazi, a nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itima, ezi me gumaziba amadima me iza an akar aghuiba barasi.

5 Fomira Hiram Tairin atrivimin ike, a fomira Atrivim Devitin namakar aghuim. Egha Hiram kamaghin oraki, Solomon, Devitin danganim inigha atrivimin oto, ezi a uan ingangarir gumazir dapaniba Solomonin ganasa me amada. **2** Ezi Solomon, Hiram bagha akam amaga ghaze, **3** “Ni fo, nan afeziam Devit atrivimin itir dughiamin, apaniba zurara izava a ko misosi. Kamaghin a Ikiavira

Itir God, uan Godin ziam famin Dipenimin ingaramin dughiaba puvati. A kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir God apanir kaba abinighti, ki uan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. **4** Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, nan God, kantrin igharazibagh amizima, me e ko deraghaviram apia. Kantrin kaba datirighin uam en apanim gamir puvatizi, arazir kuratam e batozir puvati. **5** Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, nan God, an ziam famin Dipenimin ingarasa ifonge. Ikiavira Itir God fomira nan afeziam ko akar kam akirigha ghaze, ‘Ki nin otaritam amiseveghti, a nin danganim inigh atrivimin ikiam. Egh a na bagh Dipenimin ingaram, eghti gumamaziba Dipenir kamin na bagh roghira izi nan ziam fam.’ Kamaghin amizi, ki datirighin a bagh Dipenimin ingaram. **6** Kamaghin amizi, ni uan ingangarir gumaziba, amadaghtima me sidan temeba okisi, Lebanonin Mighsiabar mangi, eghti ki dar Dipenir kamin ingaram. Ni fo, Saidonia temeba oka bar fo, ezi nan ingangarir gumaziba fozir puvati. Kamaghin amizi, ki uan ingangarir gumaziba amadaghtima, me puram men akurvaghsi izam. Eghti ni manmaghin dagiaba, uan ingangarir gumazibagh ivesi ifueghti, ki pura ni daningam.” **7** Ezi Hiram, Solomonin akar kam baregha, an navim bar dera, ezi a kamaghin migei, “E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, an otarir aghuim isa Devit ganingizima, an an danganim inigha, atrivimin otogha kantrin gavgavir kamin gari. Devitin otarir kam, a bar nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.” **8** Egha Hiram kamaghin Solomon bagha akam amaga ghaze, “Ki nin akam baregha givagha, an amamangati.

Ki ni bagh temer sidaba ko painin temeba amangam.

9 Nan ingangarir gumaziba Lebanonin temeba okegh, da inigh ongarir dadarimin mangam. Me da akuvagh, pamtemin da ikegh, dar ikiziba inigh ongarimin izi, ongarir dadarir ni misevezimin dar arigham. Danganir kamin, nan ingangarir gumaziba dar beniba firighti, nin ingangarir gumaziba da iniam. Bizir vamira ni na bagh a damuasa ki ifonge, ni na ko nan dipenimin iti darazi bagh dagheba amang.” **10** Kamaghin amizi. Hiram Solomon bagha temer sidaba ko painin temer aviriba oke, ezi da Solomon diborozir dibobonimin tu.

11 Ezi zurara azeniba vaghvagha Solomon 2,000 tan witba ko, 4,000 litan olivin borer aghuiba isa, Hiram uan adarazi ko damasa me bagha da amadi. **12** Ikiavira Itir God, akar dikirizir amizimin girara ghua fofozim ko nighnizir aghuiba Solomon ganingi. Ezi Hiram ko Solomon, namakar aghuimningin oto. Aning deraghavira ikiasa, akar dikirizir gavgavir mam gami. **13** Atrivim Solomon 30,000plan gumaziba, Israelian danganibar bar me inigha uan ingangarir kam damuasa me migei. **14** Eggha an okoruar 3plan me abiki, ezi okoruaba vaghvagha 10,000plan gumaziba iti. Eghti iakiniba vaghvagh, gumazir okoruar tam mangi Lebanon kantrin ingangaribar amu ua izam. Eghti iakinir igharazimin okoruar igharazim mangi ingaram. Ezi okoruar 3plan kaba kamaghin ami, tam mangi Lebanonin kantrin iakinir vamiran ingarigh, egh ua izi iakinir pumuningin nguibamin ikiti, igharazim mangam. Me kamaghin uarigh itavragha ingari. Ezi Adoniram a ingangarir gumazir kabar gari. **15** Ezi Solomon

uaghan 80,000plan dagiaba aghorir gumaziba ini, ezi me mighsiabar dagiabar ghorir. Egha dagiaba aterasa 70,000plan gumaziba ini. **16** Egha a uaghan ingangarir gumazir kabar ganasa gumazir dapanir 3,300plan maba amisefe. **17** Ezi ingangarir gumazir kaba Solomonin akamin gin ghua, danganir dagiar bar aghuiba iti naghin dagiabar ghora, dagiar dafar bar dirir pin koziba aghora, egha deravira dar kiri. Egha me da atera Jerusalem ghua da arisi, eghti gin me Godin Dipenimin ingarsi, dagh isin Dipenim asam. **18** Ezi dipenimin ingarir fofozir gumaziba uaghan Solomon ko Hiram in ingangarir gumazibar tongin iti. Egha me Gebalin nguibar ekiamin ingangarir gumaziba ko ingara, Godin Dipenimin ingaramin dagiaba akira temeba abisi.

6 Israelia Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, kar 480plan azeniba. Ezi azenir kam kar namba 4in azenir Solomon Israelian atrivimin itim. Ezi azenir kamin namba 2in iakinim, kar iakinir me kamaghin diborim Siv, Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. **2** Dipenir Atrivim Solomon Ikiavira Itir God bagha ingarizir kam, an ruarim 30 mitan tu, ezi an arozim 10 mitan tu, ezi an tuirivim, a 15 mita ko akuamin tu. **3** Ezi azuarir mam Dipenimin guamin iti. An ruarimin ababanim, mati Dipenimin arozimin ababanimin min 10 mitan tu. Ezi an ruarim 5 mitan tu. **4** Dipenir kamin biriba winduaba iti, ezi winduan kaba dipenimin aven ekeveghe, azenan bar sufi. Me winduan kaba, bizir torir muziarir aviriba itibar da ave, eghti angazangarim Dipenimin aven izam. **5** Ezi danganir muziarir aviriba, Dipenimin miriar 3pla, bar da

ekiarugha gavgavim Dipenimin biribagh anidi. **6** Danganir muziarir kaba, da uarigh isin ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba iti. Me ghuriar kabar ingarasa, ghuriar 3plan apengan iti akoribar arighasa, me Dipenimin biribar toribar amuan aghua. Kamaghin amizi, me ghuriar namba 2 bagha dipenir akoriba arighasa, an birim gekuigha mong aven ghu, eghti dipenir akorir kam arighamin danganim ikiam. Me kamaghira namba 3in ghuriam uaghan a gami. Kamaghin amizima, ghuriar namba 1, a suvizi an arozimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. Ezi an pin itir ghuriar namba 2, a mong ekevezi, an arozimin ababanim 2 mita ko 74 sentimitan tu. Ezi ghuriar namba 3, an ekevezi an arozimin ababanim 3 mita ko 20 sentimitan tu. **7** Me dagiaba inizir danganimin, me bar deraghavira dagiaba inizir danganimin dar ghora da avisi. Egh me gin ada inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Kamaghin amizi me dipenimin ingarir dughiamin, hamaba ko, sobiaba, ko ainbar ingarir bizir igharaziba, dar niginiba puvati. **8** Ghuriar pin itimningin ghuavanadir adiriziam iti, a Dipenimin sautin amadaghan iti. **9** Ezi Solomonin ingangarir gumaziba, me Dipenimin miriabar itir ghuriar kabar ingari, eggha sidan temer arariba inigha dipenir siriamin ingari. **10** Dipenim avinizir danganir kam, a ghuriar 3pla iti. Ezi ghuriar kabar tuirivimin ababaniba da bar 2 mita ko 28 sentimitan tu. Me sidan temeba inigha Dipenimin biribar poghezi, da dipenir akoribar min ikia ghuriar kaba gavgavim dagh anidi. **11** Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Solomon migei. **12** “Dipenir ni datirighin na bagha ingarir kam,

ki akam nin iti. Ni deraghvira arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Akar Gavgavibar gin mangitima, ki deraghvira ni damuam, mati ki fomira nin afeziam Devit bagha akam akirizi mokin. **13** Egh ia Israelia, ki ian tongin ikiam, ia nan gumazamiziba. Egh ki ia ateghan kogham. Bar puvati.” **14** Ezi Solomon uan ingangarir gumaziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha gifa. **15** Me Dipenimin aven itir biriba avasa sidan temer arariba inigha da ave, an ghuriar aruir danganimin ikegha, ghua an siriamin tu. Egha me painin temer arariba inigha an ghuriar vazimin itimin da ghuani. **16** Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven danganir ekiam mam abigha, birimin ingari. Danganir bar aven itim, me kamaghin a dibori, Danganir Bar Anogoroghezim, ezi an ruarimin ababanim 10 mitan tu. Ezi danganir igharazim, me kamaghin a dibori, Anogoroghezir Danganim, ezi an ruarimin ababanim 20 mitan tu. Birir aning abighizir kam, me temer sidan araribar an ingari. Ezi birir kam ghuavanaga dipenir siriamin tu. **18** Me sidan temer arariba inigha biriba bar da ave. Eghti gumaziba biribar dagiabar ganam kogham. Egha me seviba ko akimarir onezibar nedazir aghuariba ter ararir kabar dar ghore. **19** Me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven Bar Anogoroghezir Danganimin ingari. **20** Bar Anogoroghezir Danganimin ababaniba, bar voroghira ghue, an ruarim 10 mitan tuzi, an arozm uaghan 10 mitan tu, ezi an tuirivim uaghan 10 mitan tu. Me golin aghuiba inigha danganir kamin biriba ave. Danganir kamin tiar akamin boroghin, me

temer sidan ofa gamir dakozir mamin ingari. Egha me uaghan ofa gamir dakozir kam golin da ave. **21** Me golin aghuim inigha Anogoroghezir Danganimin aven an biriba bar a da ave. Me uaghan sen golin ingarigha Danganir Bar Anogoroghezimin tiar akamin da agui. Me danganir kamin biriba golin da ave. **22** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam ko ofa gamir dakozir Danganir Bar Anogoroghezimin aven itim, me golin aghuimin bar da ave. **23** Me olivin temeba inigha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari, egha aning isi Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asam. Aningin ruarimningin ababanim 5 mitan tu. Enselning bar uaghara gari. Aningin avizimning kuigha voroghira iti. Ezi aningin avizimningin ruarimin ababanim vaghvagha 2 mita ko 50 sentimitan tu. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir mamin avizimningin ruarimningin ababanim 5 mitan tu. **27** Me enselin bar gavgavir kamningin ingarigha givagha, aning isa Bar Anogoroghezir Danganimin aning asara. Enselin mam agharir guvimin tughav itima, an avizim agharir guvimin itir birimin poro. Ezi enselin igharazim, an agharir kiriamin tughav itima, an avizim agharir kiriamin itir birimin poroghav iti. Ezi aningin avizir igharazimning iza Bar Anogoroghezir Danganimin tongin, uaningin akuigha uaning bira. **28** Me uaghan golin enselin kamning avara. **29** Egha me Bar Anogoroghezir Danganim ko, Anogoroghezir Danganim, aningin biriba, enselin bar gavgavibar nedaziba, ko akimarir onezibar nedaziba, ko detin tememin nedaziba, dar kira dar ghoru. **30** Egha me gol inigha an ghuriar aruir danganimning

avara. **31** Egħa me Bar Anogoroghezir Danganim bagħa
 olivin temer arariba inigha, tiar akar pumuningin ingari.
 Egħa me tiam asir danganimin ter akinir 5plan mīkebaba
 itimningin aning agura. Egħa dughiar me tiam asim, tiar
 kamning iza uaghara uaning dukua. **32** Tiar akar kamning,
 me enselin bar gavgavibar nedaziba ko detin temebar
 nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningin dar kira
 dar ghore. Egħa me gol inigha tiar akamning ko, nedazir
 kaba saram avara. **33** Kamaghira, me Dipenimin Danganir
 Anogoroghezimin aven zuir tiar akamningin ingarasa,
 olivin temer ararimning inigha guarir akinimning tiar
 kamning arighamimin ingari. Ezi guarir akinir kamning,
 vaghvaghā 4plan mīriaba iti. **34** Egħa me painin temer
 ararir ruarir 4pla inigha tiar akar pumuningin ingari.
 Tiar akar kamning vaghvaghā akuar pumuning iti, ezi me
 ainsisbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning
 vongin iti. Da kuamin dughiamin da isivagh isivagh
 mangi uarigh puegham. Egħa me tiar akar kamning
 isa, tiar akamin danganimin aning asara, mati me Bar
 Anogoroghezir Danganimin tiar akam gamizi mokin.
35 Egħa me enselin bar gavgavibar nedaziba, ko detin
 temebar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningin
 dar kira dar ghore. Egħa me gol inigha tiar akamning ko,
 nedazir kaba saram avara. **36** Egħa me Dipenim borogħin
 itir danganir arozim avinizir divazimin ingarasa, dagiar
 deraghā dighoreghā dikiriziba inigha, 3plan bizibar da
 arisi, me da uarigh isin arisi. Egħa me sidan temer arariba
 dagiar kabagh isin arisi. Egħa me ua dagiar 3plan bizibar
 uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh

isin ati, me kamaghira amua ghua divazir kam agifa. **37** Solomon namba 4in azenimin atrivimin itir dughiamin, an iakinir namba 2in, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apengan itir mingarir gavgavim ati. Iakinir kam me kamaghin a dibori, Siv, iakinir kamin me dipenim asasa dagiaba isa bizibar da arisi. **38** Ingangarir gumaziba 7plan azenibar Dipenir kamin ingari, egha Solomon atrivimin itir azenir namba 11, an iakinir namba 8in aven, me Dipenimin ingangariba bar da agifa. Me iakinir kam kamaghin a dibori, Bul. Solomon mikemezi moghira, me ingangariba bar deraghavira dagh amizi, Dipenimin ingangariba bar deraghaviram oto.

7 Solomon ua bagha atrivimin dipeniba itir danganir mamin dipenimin ingari, ezi an ingangarir gumaziba ingara ghuavira itima, 13plan azeniba givazi, danganir kamin dipenir kaba gifa. **2** Solomonin ingangarir gumaziba, dipenir ekier mamin ingari, egha ziam a garigha ghaze, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim. Dipenir kamin ruarimin ababanim, 50 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir kamin, me temer sidan dipenir akiniba isa 4plan bizibar da ase. Egha me dipenimin tuirivimin pin, sidan ter ararir ruariba inigha akoribar min dipenir akinibagh isin da ariki. **3** Egha dipenimin arozimin gin ghua, me akoriba isa 3plan bizibar gin ghua dipenir akinibagh isin da tuamraki. Akorir kabar dibobonim, 45in tu, ezi biziba vaghvagha 15plan akoriba iti. Egha me sidan temer bighizibar arariba inigha an siriamin ingari. **4** Dipenimin birir vong ko vongin itiba

uaghara winduan bizir 3pla iti. Me winduaba deraghavira dar abaragha dar ingarizi, da birimningin vong ko vongin ikia, bar voroghira gara iti. 5 Dïpenir kamin tiar akaba, da 4plan miriaba iti. Egha tiar akar kaba, da bizibar aven itima, biziba vaghvagha tiar akar 3pla iti. 6 Egha me dïpenir mamïn ingarigha kamaghin a dïbora ghaze, Dïpenir Akinir Ekiar Aviriba Itir Dïpenim. Dïpenir kamin ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 15 mitan tu. Dïpenir kamin azuarimin akiniba, da azuarir kamin isiriam gisaghpu. 7 Egha me uaghan Atrivimin Dabirabimin Dïpenimin ingari. An ziar igharazir mam Dïpenir Kotiaba Barazim. Kar dïpenir Solomon gumazamizibar osimtiziba baraghamim. Me sidan temeba abigha dar arariba inigha, dïpenir kamin biriba apira, ghuriamin arui naghin ikegha, ghuavanaga an siriamin tu. 8 Egha me arazir kamin gin ghua Solomonin dïpenir a uabi ikiamim bagha, me divazir igharazimin aven, Dïpenir Kotiaba Barazimin girakirangin an ingaravira iti. Egha me uaghan dïpenir igharazibar min an ingari. Solomon uaghan dïpenir kamaghira garim uan amuim bagha an ingari. A Isipin atrivimin guivim. 9 Dïpenir kaba bar, me dagiar bar aghuibara inigha dïpenir kabar ingara, dar ghuriabar arui naghin ikegha ghua dar siriabar tu. Egha uaghan danganir uari akuvamim avinizir divazimin ingari. Dagiar kaba, me dar ghora, egha soba ko siselba isa deravira dar miriabar kiri. 10 Egha dïpenir kabar apengan itir mingariba bagha, me dagiar aghuir bar pin koziba ini. Dagiar kaba, da bar ekefe, dar mabar ababanim, 3 mita ko akuamin tu, ezi mabar ababanim

5 mitan tu. **11** Me dagiar ekia kaba arigha givagha, dagiar dirir me deragha dighora dikiriziba inigha, uaghan sidan temeba isa dipenibar ingari. **12** Egha dipenir kaba itir danganir kam, me anevinizir divazim bar an ingarava aneghui. Divazir kam, me an ingara, dagiar aghuir me deragha dighora dikiriziba inigha 3plan bizibar da arigha, uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh isin arisi, me kamaghiram amua zuima divazir kam gifa. Me faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin danganir uari akuvimin divazimin ingarizi moghira, divazir kamin ingara ghuavti a gifa. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir azuarimin min gari. **13** Tairin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Huram. Gumazir kam, brasin bizibar ingarir fofozir gumazir ekiam. An afeziam Tairin gumazim, a uaghan brasin bizibar ingarir fofozir gumazim, ezi an aremegha gifa. Huramin amebam, a Naptalin anabamin amizir mam. Solomon Huram bagha akam amadazi, a iza Solomon a mikemezi moghin, brasin biziba bar dar ingari. **15** Huram guarir akinir ekia ruarir pumuning brasin aningin ingari. Ezi aningin ruarimning virara 9 mitan tu, ezi aningin arozimning 6 mitan tu. **16** Egha uaghan a guarir akinir ruarir kamning gisin darighasa brasin dapanimningin ingari. Guarir akinir kamningin dapanimningin guarimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. **17** Egha a sen brasbar ingarigha ivemin min da ikegha guarir akinimningin dapanimning adia da agui. Guarir akinimning adiarir kabar, 7plan

ikiziba vaghvagha aningın iti. **18** Egha a bras inigha pomigranetin temer ovizir aviribar nedazibar ingarigha, da isa brasın guarir akinimningın dapanimning gisın arigha ghu. Guarir akinimning vaghvagha pomigranetin ovizibar nedazir bizir pumuning iti. **19** Guarir akinir dapanimning vaghvagha aningın ganganim mati akimarir dirim oneghirigha iti. Aningın ruarimın ababanim, 2 mitan tu. **20** Guarir akinir kamningın dapanimningın apengan, aning gighuizir mizimning iti. Ezi Huram ivemın min irighizir sen bras inigha, mizir kamning gisın da ike. Egha aning gisın a pomigranetin temer ovizibar nedaziba bizir pumuning dagh itui. Ezi dipenir akinimning vaghvagha 200plan pomigranetin ovizibar nedaziba iti. **21** Huram guarir akinimningın ingangariba agivagha, aning isa Ikiavira Itir Godın Dipenimın azuarimın tiar akamın boroghin aning asara. Egha guarir akinir sautin amadaghan tughav itim, kamaghın a dıbori, Jakin. Egha notın amadaghan tughav itim kamaghın a dıbori, Boas. **22** Guarir akinir kamningın dapanimning gisın, me akimarir dirir onezimın mirara ingarizir bizimning aningın iti. Ezi guarir akinir kamningın ingangariba bar gifa. **23** Ezi Huram brasın aviriba inigha da tuezi da isia amerezi, a bras tengin bar ekiamın ingarigha, a dıbora ghaze, Ongarim. Tengin kamın arozimın ababanim, 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimın ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu. **24** Egha a kerbezbar nedaziba tengin kamın dapanimın miriaba, bar bizir pumuningın da arigha a gighui. Ezi tengin kamın dapanim gighuizir

nedazibar tiziba, a 1 mita 1 mita, a kerbezbar nedazir 20pla iti. Egha a tengin ingarigha givagha nedazir kaba tengin azenan da poghezir puvati. Puvati, a tengin ingarava nedazir kaba sara ingari. **25** Egha Huram 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti. **26** Tengin kamin brasin mitiam, azenan ikegha ghua averiamin tuzim, a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimin dafarimin ababanim. Tengin kamin miriam mati kavin akam, egha akimarir aghuarir onezir mamin min oneghirigha iti. Tengin kam 40,000 litan dipam an aven ikiam. **27** Egha Huram itarir ekiabar afasa 10plan wilkarba brasin dar ingari. Wilkarin kabar 4plan miriabar ababanim magh ghuegha, 1 mita ko 82 sentimitan tu, ezi dar tuirivibar ababanim, 1 mita ko 37 sentimitan tu. **28** A kamaghin wilkarbar ingari. Wilkarba da boksiabar min, miriar 4pla iti. Huram faragha dar agharibar ingari. Egha gin a brasin maba inigha laionin nedaziba ko, bulmakaun apuribar nedaziba ko, enselin bar gavgavibar nedazibar ingari. A brasin nedazir kaba inigha wilkarin 4plan miriabar poke. Egha bar dar aghariba avezir puvati. Ezi wilkarin aghariba adiarir ababaniba iti, dagh aghuizir adiariba iti. Ezi adiarir kaba laionin nedazim ko bulmakaun nedazir itibar apengan ikia, egha uaghan dar pin iti. **30** Wilkarin kaba vaghvagha brasin

ingarizir wilin 4pla iti, egħa wilningin suizir ighuvir
brasin aghariba iti. Wilkarin kabar pin, da mīkebar 4pla
iti, ezi mīkebar kabar pin, brasin akinir 4pla iti, mati
dipenir akinir itarir ekiam aterim. Ezi akinir kabagh
agħuizir adiariba iti. **31** Brasin bizir mam, a ringin ekiamin
min gari, ezi 4plan akinir kaba ringin kamin suiragħa
ikia aneteri. Ezi itarir ekiam ringin kam gisin aperaghav
iti. Wilkarin kamin siriamin ikegħa pin ghuanaga ringin
apebamin ababanim, a 50 sentimitan tu. Ezi wilkarin
siriamin ikegħa pin ghuanaga ring gisin tuzir ababanim, a
68 sentimitan tu. Nedazir agħuiba ringin kam gighui. Ezi
wilkarin apebam, a ringin min gari puvati, a boksiamin
min ikia miriar 4pla iti. **32** Wilkarin kaba, da vaghvagħa
4plan wilba ikia nedaziba itir miriabar apengan iti. Ezi
wilkarin wilningin suizir ighuvir brasin agharir kamning,
Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati.
Agharir kamning, wilkarin poroghav ikia bizir vamiran
min oto. Ezi wilbar arozibar ababanim, da 68 sentimitan
tu. **33** Wilin kaba, mati midorozir karisbar wilba. Ezi
Huram bizir kaba bar brasin amerezimin dar ingari, kar
wilin suizir ighuvir aghariba ko, spokba ko, wilin suizir
bizir igħaraziba sara. **34** Ezi ringin kaba ko akinir teng
ateramiba, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir
pu. Puvati, da wilkarin poroghav ikia bizir vamiran min
oto. Ringin tuirivimin ababaniba, da 25 sentimitan tu.
36 Huram akinir kaba ko wilkarbar miriaba, a bar dar
enselin bar gavgaviba, ko laionba, ko detin temebar
nedazibar ghore. Danganir maba pura itima, ana da sara
gighuizir adiaribar ghora, nedazir igħarazir kabar dagħ

ighuagharui. **37** Kamaghira, Huram wilkarin 10plan kabar ingarizi, da bar voroghira ghue. Ezi dar ababaniba bar voroghira ghu. **38** Ezi Huram vaghvagha wilkarin kabar afasa 10plan itarir ekiabar ingari. Tengin dipar kabar arozibar ababaniba, vaghvagha 1 mita ko 80 sentimitan tu. Ezi itarir ekia kaba, 800 litan dipam dar aven ikiam. **39** Egħa Huram bizir kabar ingarigha givagħa, a wilkarin 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin boroghin da ati, egħa 5pla isa notin amadaghan Dipenimin boroghin da ati. Egħa a tengin dipar ekia kam isa Dipenimin mikebamin boroghin aruem anadi nagh ko sautin amadaghan aningın tizimin aneti. **40** Egħa Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egħa datirighin, Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba. **41** Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningın pin itir dapanimning ko, a sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningın dapanimningın asuamning asingi. **42** A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinir dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningın dapanimningın asuamning vaghvagħa pomigranetin ovizir bizir pumuning aningın iti. **43** A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egħa 10plan itarir ekia dagħ isin itibar ingari. **44** Egħa uaghan tengin dipar bar dafar kamin ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egħa uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. **45** Egħa a uaghan ruamin mineba,

ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a
 brasin bar dar ingari. Huraṃ, Solomonin akamin gin
 ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar
 ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar
 deraghavira da isa dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

46 Atrivim Solomon Saretan nguibar ekiam ko, Sukotin
 nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir
 zarimin, a bizir kabar amuasa Huraṃ mikeme. Danganir
 kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim
 iti. Huraṃ brasba inigha, da tuezi da isigha ameregha
 dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar
 nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari. **47**
 Solomon Huraṃ mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar
 ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim
 mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim
 gifozir puvati. **48** Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin
 bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me
 gol inigha, ofa gamir dakoziṃ ko, God ganidir bret
 arizir dakozimin ingari. **49** Egha me Anogoroghezir
 Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar
 aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari, 5pla
 birir agharir guvimin tughav itima, 5pla agharir kiriamin
 itir birimin tuivighav iti. Me uaghan golin bar aghuim
 inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir
 avimin suighamibar ingari. **50** Egha me golin bar aghuim
 inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba
 ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima
 migharir mughurir aghuim mangamiba, ko itarir avim
 ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar

Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari. **51** Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada agifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, an ada inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

8 Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalemin a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. **2** Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa, kar iakinir me kamaghin diborim, Etanim. Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. **3** Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. **4** Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin zui. **5** Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko me bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir aviribav soke. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav

soghezi, gumaziba da mengan ibura. **6** Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. **7** Enselin kamningin aviziba kuiaghirigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. **8** Boksiam aterir iter otevir kamning bar ruara. Ezi aningin ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningin otevir pumuning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningin ruaghatevimningin inim fighav itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kamin azenan ikiva, aningin ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti. **9** Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizir aviritaba itir puvati. Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksia kam garu. **10** Ezi ofa gamir gumaziba Bar Anogoroghezir Danganim ategha azenan izimrama, ghuariam Ikiavira Itir Godin Dipenim avara. **11** Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariam in aven isiragha, bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura. **12** Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar

mitarmemin aven ikiam. **13** Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mamin ingari, kar dipenir ni zurara ikivira ikiamim.” **14** Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumazamizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsis. **15** Egha a kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amir kam, deraviram an gin ghu. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitamin ingarighti, gumazamiziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghin iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ‘Ki Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha izir dughiamin iza datirighin, ki Israelia nan ziam fasa ua bagh Dipenitamin ingarasa, ki nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ni na bagh Dipenimin ingarasava amir nighnizir kam, a dera. **19** Egh ni uabi na bagh Dipenimin ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, gin na bagh Dipenimin ingaram, eghti gumazamiziba an mangiva nan ziam fam.’ **20** “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir mamin ingari, eghti Israelia an boroghin mangi an ziam fam. **21** Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven danganir mamin ingari. Boksar kamin aven, dagiar akuar pumuning iti, Akar Dikirizir Gavgavim aningin iti. Ikiavira Itir God fomira en inazir afeziaba inigha Isipin kantri ategha azenan

izezir dughiamin, a me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.” **22** Egħa Solomon Israelian gumamazizibar damazimin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin borogħin tugħa uan dafarimning fegha overiamin aka. **23** Egħa a kamagħin God ko miġei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, uan ingangarir gumamazizir uan navir averiabar aven ni bagħavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti. **24** Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto. **25** Kamagħin amizi, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igħarazim uagħan a ginighnigh. Ni a miġia ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amisevegħti, a Israelin kantrin atrivimin iki mamagħira ikiam.’ **26** O Israelian God, ki kamagħsua, ni nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighiti an dagħem guizin otogh. **27** “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamin ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikeamin danganiba ti puvatighama! Egħti dipenir ki ni bagħa ingarizir kam, a manmagħin nin tugħatigham? **28** O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangsizim barakigh. **29** Ni kamagħin miġia ghaze, ‘Dipenir kam kar nina, egħti gumamaziziba an aven iziva nin borogħin izam.’ Ki kamagħin ifonge, Ni

arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba baragh. **30** O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang. **31** “Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. **32** O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh. Egh ni deraghvira osimtiziba puvatizir gumazim damighti, gumazamiziba bizir kamin ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati. **33** “E Israelia, nin gumazamiziba e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighti me e abiragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam fi nin azangsighti, **34** ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumazamiziba en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimin mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh aningizimin e atigh. **35** “Eghti e nin gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimin anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kamin gan nin ziam fi, nin azangsighti, **36** ni uan Nguibamin iki,

e Israelia, nin ingangarir gumamaziziba, en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuibar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim giri. **37** “Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar kurar ekiatam otogham, o aminir avimin min isitam izi azenibagh asighasigham, o azenibar itir dagheba pura kuram, o odezir aviriba daghebar ami da agivam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arimariar igharagha garir aviriba e gasighasigham, **38** bizir kaba otivti, e Israelia nin gumamaziziba, en tav osimtizir kabar tamin mizazim baragh, uan aghariba fegh nin azangsighti, **39** Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin ikiva en azangsizim baregh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. Nirara gumamazizibar nighniziba bar dagh fo, kamaghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh ivezir kuram e daning. **40** Ni kamaghin damightima, e nin gumamaziziba zurara nin apengan iki, egh nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam. **41** “Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me nin adarazi Israelian aven itir puvati, egh me nin ziam bangin, uan nguibar saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangira, me nin ziar ekiam ko, ingangarir bar ekia ni en gumamazizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nin ziam fisi, nin Dipenir kamin boroghira izi, egh ni ko mikimam. **43** O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, egh ni men dimdiam baragh, egh bizir me damuasa nin azangsizibar amu. Kamaghin amizi, e Israelia, nin gumamaziziba, e ami moghin, nguazir

kamin gumamaziziba bar ni gifogh egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti an aven nguazir kamin gumamaziziba me nin boroghira izam. 44 “Egh danganir manamin ni uan gumamaziziba amadaghti, me mangi uan apanibav soghsi, nin nguibar ekier ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti, 45 Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh en apangkufigh. 46 “Gumamaziziba bar moghiram arazir kurabagh ami. Eghti e arazir kurabar amighti ni en atar en apanibar amamangatighti, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham. 47 Eghti e men kantrin kamin aven kalabuziar gumamazizibar min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekier ni ua baghavira inabazir kam ko, gumamaziziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, ‘E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.’ Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumamaziziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. 50 Egh e nin gumamaziziba, en nin akaba batozir arazim ko, en arazir kurar avirir e

amiba, ni da gin amadagh, egh en apanibar amighti me en kuarkufigh. **51** E Israelia guizin nin gumazamiziba. Ni Isipin kantrin e inigha azenan ize, kantrin kam avir fefer ekiair mamin min iti, ezi ni an e inigha ize. **52** “O Ikiavira Itir God, e nin gumazamiziba ko en atrivim, a nin ingangarir gumazim, e ni ko migeir migirigiaba ni zurara da baraghsi oragh iki. **53** Ni akam akirizim moghin, e Israelia, ni kantrin igharazibar tongin e amisevezi e nin gumazamizibar otifi. O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam, ni en inazir afeziaba Isipin me inigha izir dughiamin, ni uan ingangarir gumazim Moses, an akatorimin aven, ni akar dikirizir kam gami.” **54** Solomon Ikiavira Itir God ko mikimasa, ofa gamir dakozimin boroghin tevimning apirigha agharimning fuegha a ko migei. Egha an a ko mikemegha gifa. **55** Egha Solomon dikavigha tugha gumazamizibar damazimin tiarir ekiamin, God deragh Israelia damuasa a ko migei. **56** A ghaze, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a uan akar dikirizimin gin ghua, navir amirizim ko dabirabir aghuim isa Israelia ganingi. A uan ingangarir gumazim Moses ko dikirizir akatam, pura ghuzir puvati. **57** Ikiavira Itir God, a en God, a faragha en inazir afeziaba ko ikezi moghin, datirighin an e ko ikiam. An e ateghti, e pura uarira ikian kogham. **58** An e damuti en naviba a baghvira iki, egh an Akar Gavgaviba, ko an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa en inazir afeziabav kemeziba, e deravira dar gin mangam. **59** Ki God ko migeir migirigiaba, ko bizir ki damuasava an azangsiziba, an ada isi bar uan nighnizim darigham. A uaghan, Israelia uan atrivim ko, apangkuvim men iki

men akurvagh, dughiabar vaghvagh men akurvaghti, me dagheba ko bizibar oteveghan kogham. **60** Eghti nguazir kamin gumamaziziba bar fogh suam, Ikiavira Itir God, a God, ezi godin tam ua itir puvati. **61** Ia bar moghira uari isi Ikiavira Itir God, en God daning, egh an Akar Gavgaviba ko an arazir a ifongeziba, ia datirighin ami moghin deraghvira dar gin mangi.” **62** Egha Atrivim Solomon uan gumamaziziba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami. **63** Solomon God ko navir vamiran ikiasa 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumamaziziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto. **64** Aruer kamra atrivim nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha, danganir arozir gumamaziziba uari akuvir kamin ofabagh ami. **65** Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalem in iti. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikegħa, gin me ua 7plan arueba isafuragħa 14plan arueba me bar dar ike. Gumamazizir avirim nguazir kamin danganiba bar dar ikegħa ize. Notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikegħa, ghua sautin amadaghan kantri

Isipin nguazir mitaghniamin tu. **66** Aruer ekier kaba givazima, amimzaraghan Solomon gumazamiziba ua me amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Egha gumazamiziba atrivim me ganingizir biziba bagha a minabagha, God deragh atrivim damuasa me an azai. Me fo, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Devit ko, dikirizir akamin gin ghua, uan gumazamiziba Israelia deraghavira me gami. Egha me uamategha ghua, bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uan nguibabar zui.

9 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa. **2** Ezi gin, Ikiavira Itir God faragha Gibeonin nguibar ekiamin irebamin a batozi moghin, uam a bato. **3** Egha Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ki nin azangsiziba baregha gifa. Egha ni ingarizir Dipenir kam ua bagha a ginabagha gifa, eghti gumazamiziba zurara dughiabar Dipenir kamin aven iziva nan boroghin izam. Eghti ki zurara Dipenir kam damazim a gasi, egh uan navir averiamin aven a ginighnigham. **4** Eghti ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. **5** Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, ‘Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki

mangivira ikiam.’ 6 “Egh Solomon, ni uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia na ategh nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, 7 ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ian ziam gasighasigham. Ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki ua bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham. 8 Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamin izamiba me iziva an gan me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh, egh bar atiatigh, kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, egha Dipenir kam sarama asighasiki?’ 9 Eghti gumazitaba men akam ikaragh suam, ‘Bizir kamin mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguzir kamin ize. Ezi me God ategha, ragha uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizima a me bato.’” 10 Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, egha gin me Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. 11 Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, Solomon ifongezi moghin, sidan temeba ko painin temeba ko golin aviriba, ingangarir kabar amuasa Solomon ganingi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba bar givazi, Solomon 20plan nguibar ekiaba bizir aghuimin min da isa Hiram ganingi. Nguibar ekier kaba da Galilin Distrighin iti. 12 Ezi Hiram Tairin nguibar ekiam ategha

iza Solomon a ganingizir nguibar ekiaŕ kabar ganigha, dagh ifongezir puvati. **13** Egha a kamaghin Solomon migei, “Nan aveghbuam, kar manmagh garir nguibar ekiaba, ni da isa na ganingi?” Bizir kam bagha, datirighin gumazamiziba danganir kam ziar kam a garisi, “Kabul.” **14** Hiram faragha golin bar avirim isa Solomon ganingi, ezi dar osimtizim 4pla tanin tu. **15** Atrivim Solomon gumazir bar avirim inigha me migia ghaze, me an ingangaribar amuam. A me migeima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha uaghan an dipenim sara ingarigha, divazir ekiaŕ Jerusalem avinizimin ingari. Egha me mikemezi, me Jerusalem in guazibagh kua da isa Jerusalem danganir iraghuezibav kira da apeme. Egha me mikemezi, me nguibar ekiaŕ kaba uam adar kiri, Hasor, Megido ko Geser. **16** Geserin nguibar ekiam, a fomira Kenanian nguibar ekiam, ezi Isipian atrivim iza me misoghezi me ariaghirezi me a gaborozi a isi. Ezi Solomon Isipin atrivimin guivim inigha an itima, atrivim Geserin nguibar ekiaŕ kam bizir aghuimin min a isa uan guivim ganingi. **17** Ezi Solomon gin ua Geserin nguibar ekiaŕ kamin ingari. A gin Bethoronin nguibar ekiaŕ vin amadaghan itim ko, **18** Balat ko Tamarin nguibamningin ingari. Tamarin nguibar ekiam, Judan anabamin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. **19** Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hosiaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, bar adar ingari. **20** Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti.

Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. **21** Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti. **22** Ezi Israelia, Solomon me gamizi me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati, a me isa midorozir gumaziba ko, gavmanin ingangarim gamir gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisin tuiva ghua misozir ingangarim ko, gumazir hoziabagh apiagha ghua misozibar ingangarim me ganingi. **23** Solomonin ingangaribagh amir gumaziba, men garir gumazir dapanibar dibobonim, a 550in tu. **24** Solomonin amuim, a Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam, a Isipian atrivimin guivim. Egha gin, Solomon gumazibav mikemezi, me Jerusalemin itir danganir iraghueziba apeme. **25** Egha azeniba vaghvagha, Solomon 3plan dughiabar ingarizir ofan dakozir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa bagh ami. A ofan bar isia mighiriba ko, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba tue. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin ofan migharir mughurir aghuim zuibagh ami. Kamaghira, Solomon ofan kabagh amua Dipenir kamin ingangarim gamizi, a guizbangirama oto. **26** Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin kurir aviribar ingari. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. **27** Ezi Atrivim Hiram uan gumazir

aghuir kuribar aven ingara ongarimin aruir arazimin bar a gifoziba amadazi, me ghua Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. **28** Ezi kurir kaba kantri Ofirin ghua golin aviriba isa Solomon bagha izi. Golin kabar osimtizim 14plan tanbagh afira.

10 Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. **2** Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalem oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughurir aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsisi. **3** Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. **4** Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baraki, egha a uaghan atrivibar dipenir ekia a ingarizimin gani. **5** Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiaabar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura. **6** Egha

gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, “Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. 7 Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekevezi, nin dagiaba bar aviraseme. 8 Nin gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. 9 Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha, an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto.” 10 Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughurir aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Dughiar kamin gin, pauran avirir igharagha garitaba ua kantri Israelin aven izezir puvati. 11 Ezi Atrivim Hiram in ingangarir gumaziba, an kuriba ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuibar bighizir arariba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. 12 Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh adiriziar

aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha
 a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha
 gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira
 iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer
 kamagh garitabar garir puvati. **13** Ezi Atrivim Solomon,
 bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam
 agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir
 bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha
 inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim,
 uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin
 ghu. **14** Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. **15**
 Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da
 takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distrighbar
 garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi. **16** Solomon
 mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar
 orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar
 kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir
 golin osimtizim, a 7 kilogremen tu. **17** Egha 300plan ter
 araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha
 gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba
 vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremen tu.
 Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha
 dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin
 Ruarir Pizimin Dipenim. **18** Ezi Solomon mikemezi, me
 atrivir dabirabir ekiar mamim ingari. Egha me golin
 aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke. **19** Atrivimin
 dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a
 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin
 nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar

ighuvir kaba vaghvagha laionin nedazir pumuning iti,
 mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Ezi atrivimin dabirabir
 kamin girakirangin, vongin ghuavanabogha ikiragha ua
 vongin izaghiri. Atrivir dabirabir kam, an agharimning
 arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning
 arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin
 nedazir pumuningin ingarizi, aning vong ko vong sara iti.
 Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam
 tong kamaghin garir puvati. **21** Ezi ingangarir gumaziba
 gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari.
 Egħa Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir
 itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin
 dughiamin, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim,
 kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.
22 Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim
 Hiramın kuriba ko, ongarimin arui. Kurir kaba zurara
 azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin
 izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba,
 ko kuarazir bar diriba. **23** Atrivim Solomon, dagiar aviriba
 ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba
 ikia, egħa kantrin igharazibar atriviba bar me gafira.
24 Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God,
 Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko, fofozir aghuiba
 baragħasa Solomon bagħa izi. **25** Atrivir kaba azenibar
 vaghvagħa Solomon bagħa bizir aghuiba isa izava a ganidi.
 Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar
 aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagħa garir mugħuriar
 aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagħa da isa izi.
26 Solomon dughiaabar zurara midorozir karisba ko, uan

mīdorozir gumaziba bagha hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba da ikiasa a inabazir nguibar ekiabar ada ariki, ezi maba a ko Jerusalemīn iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000pla hoziaba iti. **27** Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalemīn ize. Ezi dughiar kamin silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti. **28** Solomon uan hoziaba, kantri Musri ko kantri Silisian da ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi. **29** Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Egha dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba isa ghua da amadima, Hitia ko Siriabar atriviba dagh ivesi.

11 Solomon kantrin igharazibar amizir avirim gifonge. A faragha Isipian atrivimin guivimin ikia, egha uaghan kantri Moapin amizibar ikia, egha kantri Amonin amiziba ko, kantri Idomin amiziba, ko Saidonin nguibar ekiamin amiziba, ko Hitian amizibar iti. **2** Nguibar kabar amiziba, Ikiavira Itir God faragha, men ikian Israelian anogoroke. Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, “Ia Israelin azenan itir amizir kabar ikian bar marki. Ia kamaghin damuti, guizbangira, me ia gekuti ia na ategh men asebar gin mangam.” Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa. Ezi puvati, Solomon amizir kabagh ifongeghavira iti.

3 Solomon amuir 700pla ikia, amuir dozir 300pla iti. Ezi amizir kaba an nighnizim girazi, an akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. **4** Solomon ghurizir dughiamin, amizir kaba an navir averiam girazi a men asebar gin zui. Kamaghin amizi, Solomon uan afeziam Devitin araziba ategha, eghe Ikiavira Itir God, an Godin gin zuir puvati. Bar puvati. **5** Solomon aser kam Astarten ziam fe, kar Saidonian aser amizim. Eghe a uaghan asem Molekin ziam fe, a Amonian asem, ezi an amizir arazim bar ikuvizi, Ikiavira Itir God bar an aghua. **6** Solomon kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. A uan afeziam Devitin arazir aghuiba ategha, Ikiavira Itir Godin arazim guizin an gin zuir puvati. **7** A uaghan, aser kam Kemosin ziam fasa danganir mamin ingari, kar Moapian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. A uaghan Molekin ziam fasa danganir mamin ingari, kar Amonian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. Danganir kamning, aning Jerusalemin aruem anadi naghin mighsiam gisin iti. **8** Eghe a uaghan uan amuir azenan itir kaba bagha danganir mabar ingari, eghti me dar mangiva ofan migharir mughurir aghuim zuim ko, ofan igharagha gariba uan aseba bagh dar amuam. **9** Ikiavira Itir God, a Israelian God, a faragha dughiar pumuningin Solomon batogha aser kabar ziaba fan an anogoroke. Ezi Solomon Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batueghe, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God adarim Solomonin ikia, **11** eghe kamaghin a migei, “Ni oragh! Ni uan ifongiamin gin ghua, arazir ki ifongeziba ko nan Akar Dikirizir Gavgavim

abigha, nan Akar Gavgavimîn gin zuir puvati. Kamaghin amizi, ki kamaghin nighnigha givagha ghaze, ni atrivir ingangarimîn givagh, ua kantrin kamîn ganan kogham. Ki nin ingangarir gumazitam amiseveghtima an atrivimîn otivam. **12** Ni aremeghti nin otarim atrivimîn ikitima, ki a batuegham. Ki nin afeziam Devit ginighnigha, datirighin ni batueghan kogham. **13** Egh ki atrivir ingangarimîn bar a batueghan kogham. Puvati. Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nguibar ekar ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin amizi, ki nin otarim ateghti a Israelian anaba tamin atrivimîn ikiam.” **14** Egha Ikiavira Itir God, gumazir mam gamizima, a Solomonin apanimîn oto. Gumazir kamîn ziam Hadat, a Idomian atrivimîn ikizimîn gumazir mam. **15** Atrivim Devit fomira Idomia ko misoke. Ezi Israelian midorozir gumazibar dapanim Joap, a Idomîn ghugha, midorozimîn ariaghirezir gumazibar kuaba afe. **16** Joap uan midorozir gumaziba ko me iakinir 6plan Idomîn kantrin ikia gumazibav sogha ghua bar me kuavareme. **17** Dughiar kamîn Hadat suvighavira ikia, egha Idomîn gumazir maba ko ara Isipin kantrin zui. Gumazir kaba, kar an afeziamîn ingangarir gumaziba. **18** Me Midianin nguazim ategha ghua Paranin gumazamiziba puvatizir danganimîn otifi. Egha Paranin gumaziba inigha, me bar moghira Isipin ghue. Me otivigha givagha, ghua Isipin atrivim batozima a nguazir asizir mam ko, dipenir mam Hadat ganigha, daghebar an akurvasi. **19** Isipian atrivim bar Hadat gifongegha anetaghizima, a Tapenesin afumimîn iti. Tapenes, a Isipin atrivimîn amuim. **20** Ezi Hadatin amuim otarir mam bate, ezi me ziam Genubat a

gati. Ezi Tapenes Genubat inigha Isipian atrivimin boriba sara atrivimin dipenimin men gari. **21** Ezi Hadat Isipin ikia orazi, Devit ko an midorozir gumazibar dapanim Joap, aning areme. A kamaghin oregha ghua Isipian atrivim migia ghaze, “Ni nan amamangatighi, ki uamategh uan kantrin mangam.” **22** Ezi atrivim an azara, “Ni manmaghsua uamategh uan kantrin mangasa? Ni na ko ikia bizitabar otevez ti.” Ezi Hadat a migia ghaze, “Ki bizitam gasazir puvati. Ki kamaghsua, ni pura na ateghti ki mangam.” **23** God gumazir igharazir mam uaghan a gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamin ziam Reson, a Eliadan otarim. Reson a kantri Soban Atrivim Hadateserin ingangarir gumazir mam. An Hadateser ategha arav ghu. **24** Eggha a gumazir maba akuvagha men faragha ghua, tintinibar puram arua, gumazamizibav sogha men biziba okei. Ezi Devit fomira Hadateserin midorozir gumazibav sogha me agivazi, bizir kamin gin, Reson uan adarazi ko me ghua Damaskusin nguibar ekiamin iti. Eggha an adarazi an akurazi, a Damaskusin atrivimin oto. **25** Ezi Solomon atrivimin itir dughiamin, Reson zurara Israelian apanim gami, Hadat amizi mokin. Eggha Reson kantri Sirian atrivimin ikia, Israelia bar men aghua. **26** Solomonin ingangarir gumazir dapanir mam uaghan akirim ragha a gasaragha an apanim gami. An ziam Jeroboam. An afeziamin ziam Nebat, ezi an amebamin ziam Serua. Ezi an afeziam Nebat areme. Jeroboam, a Seredan nguibamin gumazim. Kar Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiam. **27** Jeroboam Atrivim Solomon abinasa nighnisi. Bizir kamin

mingarim kamaghin ghu, Solomon Jerusalem danganir
 iraghueziba apeava, Devitin Nguibar Ekiam avinizir
 divazim akirir dughiamin, **28** Jeroboam bar deraghavira
 ingari. Solomon an ingangarir aghuir kabar ganigha
 anemisevezi a Josepin anabamin adarazir gativagha men
 gari. Ingangarir kaba, atrivim da isa me ganingi. **29**
 Dughiar mamin, Jeroboam Jerusalem ategha tuavir mamin
 zuima, Godin akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon
 gumazim, a iza tuavimin a bato. Aning uaningra itima,
 gumazitam uam aning ko itir puvati. Dughiar kamin,
 Ahiya korotiar igiar mam arugha egha ize. **30** Egha Ahiya
 korotiar igiar kam suegha, an suiragha 12plan akuabar
 anebiki. **31** Egha a Jeroboamin migia ghaze, “Ikiavira
 Itir God, Israelian God, kamaghin ni migei, ‘Ni gan! Ki
 Ikiavira Itir God, ki atrivir ingangarimin Solomon agivasa
 nighnigha gifa. Ki ni damighti ni Israelian anabar 10pla
 gativagh men ganam. Kamaghin amizi, ni korotiar akuar
 10pla ua bagh dar suikigh. **32** Ki uan ingangarir gumazim
 Devit ko, Israelin anababar tongin Jerusalem nguibar
 ekar ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi.
 Kamaghin, ki Solomon ateghti, an anabar vamiran ganam.
33 Israelia akirim ragha na gasaragha Saidonin aser
 amizim Astarten ko, Moapian asem Kemos, ko, Amonian
 asem Molek, me men ziaba fe. Me tuavir aghuir ki men
 akaziba dar gin zuir puvatigha, nan arazir ki ifongeziba
 ko, bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvati.
 Egha ki ifongezir puvatizir biziba me dagh ami. Me
 Solomonin afeziam Devitin arazir aghuiba bar ada ataki.
 Ezi bizir kam bangin ki arazir kam men akagham. **34** “Egh

ki atrivir ingangarimin Solomon da bar anegivaghan
 kogham. Ki uan ingangarir gumazir ki ua bagha misevezim
 Devit, a ginighnisi. A nan Akar Gavgaviba ko arazir ki
 ifongeziba bar dar gin zuir gumazim. Ki a ginighnigh,
 Solomon aneteghti an atrivimin iki mangi aremegham.
35 Solomon aremegh givaghti, an otarim an danganim
 inigh atrivimin ikiti, ki an dafarimin 10plan Israelian
 anababa inigh ni Jeroboam, nin dafarim darigham. **36**
 Egh ki Solomonin otarim ateghti, a Israelian anabar
 vamiran ganam. Eghti nan ingangarir gumazim Devitin
 lam mungueghan kogham. Bar puvatigham. An ovavir
 boriba atrivibar iki mangivira ikiam. Devitin ikizimin
 adarazir tongin gumazitam zurara Jerusalem atrivimin
 ikiam. Nguibar ekar kam, gumazamiziba an iziva nan
 boroghin izi nan ziam fasa ki a ginaba. **37** Jeroboam, ki
 ni damightima ni Israelian atrivimin otogh, nguazir ni
 ganasa ifongeziba, ni bar dagh ativagh dar ganam. **38**
 Ni nan Akar Gavgavir ki ni migeiba deragh da baragh,
 egh deragh tuavir ki nin akaghamibar gin mangi, egh
 nan damazimin arazir aghuibar amu, egh nan ingangarir
 gumazim Devit amizi moghin, ni nan Akar Gavgaviba
 ko arazir ki ifongezibar gin mangiti, ki ni ko ikiam.
 Egh ki nin ikizimin adarazir amuti, me atrivibar iki
 mangivira ikiam. Eghti ki Israelian anabar 10pla isi ni
 daningam. **39** Solomon arazir kuram gami, ezi bizir kam
 bangin ki ivezir kuram isi Devitin ovavir boribar aningam.
 Egh ki zurara mizazim me gasivira ikian kogham.” **40**
 Solomon gin kamaghin fo, Jeroboam anebinasa. Kamaghin
 amizi, Solomon Jeroboam misueghti an aremeghasa. Ezi

Jeroboam ara ghua Isipian Atrivim Sisak ko iti. Egha Isipin ikiavira itima Solomon areme. **41** Solomon amizir bizir igharaziba, ko an nighnizir aghuiba ko fofozim, me bar ada isa, Solomonin Eghaghaniba Itir Akinafarimin ada osiri. **42** Solomon 40plan azenibar Jerusalem atrivimin ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari. **43** Egha Solomon uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa, an afeziam Devitin Nguibar Ekiam Jerusalem, anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimin iti.

12 Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi Rehoboam me bagha ghu. **2** Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kamin akam baraki. **3** Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni uamategh Israelin izi.” Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, **4** “Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pantemin ingari. Kamaghin amizi ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighti, e datirighin nin apengan ikiam.” **5** Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, “Ia mangi, 3plan dughiaba givaghti ia ua iziti ki uan nighnizimin gun ia mikimam.” Ezi me anetegha uamategha ghue. **6** Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir

aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin
 men azara, “Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin
 gumazamizir kabav kimam?” 7 Ezi me kamaghin a migei,
 “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva men
 akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikintima,
 me zurara nin apengan ikiam.” 8 Ezi Rehoboam gumazir
 ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir
 igiabar azangsisi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me
 uagharam aghungi, egha datirighin me an ingangarir
 gumazibar otifi. 9 A kamaghin me migei, “Gumazamizir
 kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir
 kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi,
 ki akar manatamin me ikarvagham?” 10 Ezi ingangarir
 gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsizir
 nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni
 kamaghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia
 gami, a? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam,
 bar nan afeziamin gavgavim gafira. 11 Guizbangira nan
 afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekar bar
 aviriba ia daningam. Nan afeziam benimmin ia ifozoroke,
 ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian
 inivafiziba asighiram.” 12 Ezi dughiar 3pla givazima,
 Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha,
 Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. 13 Ezi
 atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha,
 a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin
 gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, “Guizbangira,
 afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekar aviriba
 ia darigham. Nan afeziam benimmin ia ifozoroke, ezi ki

benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.” **15** Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati. **16** Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, “E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamin adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegha, me tintinibar uan nguibabar ghue. **17** Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari. **18** Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, a fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Adoram. Dughiar Adoniram ghua Israelia batozimin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalem ghu. **19** Dughiar kamin ikegha iza datirighin, Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua. **20** Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin oraki, Jeroboam Isip ategha ize. Egha me uari ko iviriamin ikiasa a bagh akam amada. A izezima, me a gamizima

a Israelian ikiziba bar men atrivimin iti. Ezi Judan anabamin adarazira, me Devitin ikizimin otivizir atrivibar apengan iti. **21** Ezi Rehoboam ghua Jerusalemın otogha, Juda ko Benjaminin anabamningin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an apengan ikiam. **22** Ezi God kamaghin akam inigha izir gumazim Semaia migei, **23** “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminin anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me mikim, **24** ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ian bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh uan nguibabar mangi.” Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue. **25** Ezi Atrivim Jeroboam, Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itibagh isin nguibar ekiam Sekem avinizir divazim, gavgavim a ganiga an ingarigha, egha nguibar kam dughiar mabar an ike. Egha gin anetegha, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Penuel avinizir divazimin ingara, gavgavim a ganidi. **26** Jeroboam kamaghin nighnigha ghaze, “Nan gumazamiziba ti na tegh, ua Devitin adarazir apengan mangigham. **27** Me datirighin Jerusalemın itir Ikiavira Itir Godin Dipenim zurarama an ghua, a bagha ofabagh ami. Me ti uan nighnizibagh iragh, uamategh uan Ekiam Rehoboam, a Judabar atrivim, me an apengan ikiam. Egh me ti na misueghti ki aremeghti,

me uamategh Atrivim Rehoboam bagh mangam.” **28**

Jeroboam nighnizir kam deraghavirama a tuisigha givagha, kamaghin bulmakaun apurir pumuning marvir guamningin min, golin aningin ingari. Egha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze, “Ia dughiar aviribar Ikiavira Itir Godin ziam fasa Jerusalem zui. Ezi datirighin ia ua mangan kogham. Israelia, ia gan, ian godning kara. Aning Isipin ia inigha, ian akua kagh ize. Ia aningin ziam fi.” **29**

Egha a golin bulmakaun mam Betelin nguibar ekiamin anetigha, igharazim Danin nguibar ekiamin aneti. **30** Ezi gumazamiziba bulmakaun kamningin ziamning fe. Me kamaghin amua arazir kuram gami. Dan bar saghon iti, ezi gumazamiziba Danin itir bulmakaun kamin ziam fasa pura Danin zui. **31** Ezi Jeroboam uaghan asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabagh isin danganibar ingari. Egha dar ofa damuasa gumazir kinir maba pura adav sefe. Me Livain anabamin adarazi puvati. **32** Egha Jeroboam, gol bulmakauningin ziamning fasa dughiar ekier mam ginaba, a namba 8in iakinim an namba 15in aruem. Kar bulmakaun kamningin ziam fer dughiam, a Judaba Godin ziam fer dughiam ko ekeveghe magh ghu. Egha a bulmakaun ingarizimning bagha, asizibav sueghe ofa gamir dakozim gisin da tueghe ofa gami. A Betelin ofan kabagh ami. Egha a ofa gamir gumazir a uabi miseveziba bagha akam amadagha ghaze, Me Betelin izi danganir ofabagh amibar ingangarimin faragh mangi a damuam. **33** Egha namba 8in iakinim, an namba 15in aruer a uabi inabazim, kar Israelian dughiar ekier me marvir guabar ziaba famim. Ezi Jeroboam, Betelin nguibamin ingarizir

ofa gamir dakozimin ghugha, mughuriar aghuim zuir ofa gami.

13 Atrivim Jeroboam ofa gamir dakozimin tughav ikia ofa gami, ezi Godin akam inigha izir gumazir mam a bagha izi. Akam inigha izir gumazir kam a Judabar gumazim, ezi Ikiavira Itir God, Juda ategh Betelin mangasa a mikeme.

2 Ikiavira Itir God, an akam ofa gamir dakozir kamin ikia, egha akam inigha izir gumazim migia ghaze, Ni kamaghin ofa gamir dakozir kam mikim: “O ofa gamir dakozim, ki Ikiavira Itir God, ki akam nin iti. Otarir mam, an ziam Josaia, a Devitin ikizimin aven otivam. An atrivimin ikiamim dughiamin, a nin ofa gamir gumazir ni gisin ofa gamiba inigh, ni gisin me arigh me misueghti me arimighiregham. Egh a gumazir kabar aghariba ni gisin da tueghti, ni bar mizegham.”

3 Egha akam inigha izir gumazim akar kam kunigha ua kamaghin migei, “Ki datirighin bizitam ni mikimam, Ikiavira Itir God arazitam nin akaghti ni fogh suam, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin akamra. A kamakin: Ofa gamir dakozir kam dipirighirighi, an itir averenim tintinibar iregham.”

4 Jeroboam ofa gamir dakozimin boroghin mitighav ikia, akar kam baraki. Egha uan dafarim fuegha akam inigha izir gumazimin akuigha ghaze, “Gumazir mamin suiragh.” Ezi Jeroboamin dafarim maghira mineghirigha ikia mamaghira iti, ezi an anepirigh ua izan ibura.

5 Ezi ofa gamir dakozir kam, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazimin akamin aven mikemezi moghira, a dipirizi averenim tintinimin nguazim gire.

6 Ezi Atrivim Jeroboam kamaghin akam inigha izir gumazim migei,

“Nan ifongiam kamakin, ni na bagh uan Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikimti, a nan akuraghti nan dafarim ua deraka.” Ezi akam inigha izir gumazim Ikiavira Itir God ko migeima, an atrivimin dafarim gamizi, a ua deragha iraghu. **7** Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Ki kamaghin ifonge, ni nan dipenimin izi ga damam. Egh ki bizir aghuitam ni daningam.” **8** Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Ni uan dagiaba akuar pumuningin da abigh tam na daningisi damuti, ki nin dipenimin mangan kogham, egh Betelin nguibamin kagh ni ko dagheba ko dipabar aman kogham. **9** Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi an mangan kogham. Ki uamategh tuavir igharazitamin mangam.” **10** Ezi akam inigha izir gumazim tuavir a izezimin ghuzir puvati. A Betel ategha tuavir igharazimin ua ghu. **11** Dughiar kamin akam inigha izir gumazir ghurir mam Betelin nguibamin iti. Ezi an otariba iza, Judan akam inigha izir gumazim Betelin amizir bizibar gun a migei. Egha uaghan akam inigha izir gumazim, Atrivim Jeroboam mikemezir akabar gun a migei. **12** Ezi afeziar ghurim kamaghin otaribar azara, “Akam inigha izir gumazir kam, tuavir manamra a uamategha an ghu?” Otariba akam inigha izir gumazim ghuzir tuavimin gani, kamaghin amizi, me uan afeziam mikeme. **13** Ezi a kamaghin me migei, “Ia mangi satel inigh izi nan donki gisin datigh.” Ezi me amigha givazi, a donki gaperagha zui. **14** A Judan akam inigha izir gumazimin gin ghua an garima, a temer okin povimin aperaghav iti.

Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin an azara, “Ni akam inigha izir gumazir kam, ni Juda ategha ize?”

Ezi akam inigha izir gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kirara.” **15** Ezi gumazir ghurim kamaghin a migei, “Ni nan dipenimin izi na ko damasa ki ifonge.” **16** Ezi Judan akam inigha izir gumazim a migia ghaze, “Ki uamategh ni ko nin dipenimin mangan kogham. Egh ki danganir kamin daghetam ko dipatam ameghan kogham. **17** Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan ki tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi uam an mangan kogham. Ki tuavir igharazitamin uamategh mangam.” **18** Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin a migei, “Ki uaghan nin min akam inigha izir gumazir mam. Ezi Ikiavira Itir God uan ensel na bagha anemadagha ghaze, ki ni inigh uan dipenimin mangi dagheba ko dipam ni daningti, ni dar ami.” Egha gumazir ghurir kam a gifara. **19** Ezi Judan akam inigha izir gumazim, kamaghin oregha, gumazir ghurir kamin gin an dipenimin ghugha dagheba ko dipaba api. **20** Aning dagheba apir dakozimin aperaghav itima, Ikiavira Itir God, akar mam isa akam inigha izir gumazir ghurir kam ganingi. **21** Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam, Judan akam inigha izir gumazir kam pamtem a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God kamaghin migia ghaze, ni an Akar Gavgavim batuegha, egha a ni mikemezi moghin amizir puvati. Bar puvati. **22** Ni ua iza danganir a dagheba ko dipabar aman nin anogoroghezi, ni da ame. Kamaghin amizi, ni aremeghti me nin kuam isi nin inazir afeziabar mozimin ni afaghan kogham.”

23 Ezi Judan akam inigha izir gumazim amegha givazi, akam inigha izir gumazir ghurim, a bagha uan donki akirigha a ganingizi ana gaperagha zui. **24** A ghuavira itima laionin mam iza a batogha a misoghezi an areme. Ezi an kuam irighav itima donki an boroghin tughav itima, laion uaghan an kuamin boroghin tughav iti. **25** Ezi gin gumazir maba tuavir kamin ghua garima, an kuam tuavimin irighav itima, laion an boroghin tughav iti. Ezi me ghua Betelin nguibamin otivigha ganizir bizir kamin gun gumazamizibav gei. **26** Ezi akam inigha izir gumazir ghurim akar kam baregha ghaze, “Mar Judabar akam inigha izir gumazimin kuamra. A Ikiavira Itir Godin akam batoke. Ezi Ikiavira Itir God, mikemezi moghram amua laion amadazi, a iza a misoghezi an areme.” **27** Ezi a uan otaribav gia ghaze, “Ia satel isi nan donki gisin anetigh.” Ezi a mikemezi moghin me ami. **28** Ezi a tuavimin ghua garima akam inigha izir gumazimin kuam tuavimin irighav iti. Ezi donki ko laion an kuamin boroghin tughav iti. Laionin kam, an kuam apir puvatigha, bizitamin donki gamizir puvati. **29** Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam an kuam isa uan donki gati. Egha a inigha Betelin ghugha, an kuam bagha azia, a isa mozimin anefam. **30** Egha akam inigha izir gumazir ghurim an kuam isa uan dagiar torimram anefa. Egha uan otariba ko azia kamaghin migia ghaze, “O, en aveghbuam! O, en aveghbuam, noki!” **31** Me anefagha givagha, akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin uan otaribav gei, “Ki aremeghti ia nan kuam isi Godin akam inigha izir gumazir kamin kuam itir mozimin boroghin na afagh. **32**

Guizbangira, Ikiavira Itir God, akar an akam inigha izir gumazim mikemezibar amighti, da bar guizbangirama otivigham. Ikiavira Itir God, Betelin itir ofa gamir dakozim gasighsigh, egh Samarian Distrighin itir nguibabar itir asebar ziaba feir dipeniba bar dagh asighasigham.” **33** Jeroboam bizir kabar gari da otifi, ezi a uan arazir kuraba ataghiraghasa nighnizir puvati. Bar puvati. An ofa damuamin danganir a uabi ingarizibar ofa damuasa gumazir kinibav siva ghuavira iti. Gumazir manam ofa damuamin ingangarim bagha nighnisi, Jeroboam puram anemiseveghti, a ingaram. **34** Jeroboam uan adarazi ko me arazir kurar kabagh amua, men arazir kurar kaba me gamima me osimtizim iti. Arazir kam bangin, Ikiavira Itir God Jeroboamin adarazi bar me kuavareme.

14 Dughiar kamin, Atrivim Jeroboamin otarim Ahiya arimariam a ini. **2** Ezi Jeroboam kamaghin uan amuimin migia ghaze, “Ki kamaghin ifonge, ni igharagh kurkeghti, gumazamiziba suam, ni nan amuim puvati. Egh ni Silon mangi. Ni fo, Godin akam inigha izir gumazim Ahiya a nguibar kamin iti. Gumazir kam na migia ghaze, ki Israelian atrivimin otivam. **3** Ni 10plan bretin rubuziba ko, bisketin taba ko, hanin minetam inigh mangi a daningigh. Egh otarimin arimariam gifofoghsi an azaragh. Eghti a ni mikimam.” **4** Ezi Jeroboamin amuim a mikemezi moghin ghua Silon nguibamin Ahiyan dipenimin zui. Ahiya datirighin bar ghurigha damaziba okafi. **5** Jeroboamin amuim izavira itima, Ikiavira Itir God Ahiyan migia ghaze, “Jeroboamin amuim ni bagh izi, uan otarimin arimariam gifofoghsi nin azangsighasa izi, a deragham ti. A ifar

amizir igharazimin min gan ni bagh izam.” Egha Ikiavira Itir God, biziba bar dar gun Jeroboamin amuim mikimasa Ahiya mikeme. **6** Ezi Ahiya orazima, Jeroboamin amuimin dagariba tiar akamin azenan tingazima a kamaghin migei, “Jeroboamin amuim ni aven izi. Ni tizim bagh amizir igharazimin min uabi garigha na gifarasa? Ki migirigiar mam iti, ki ni mikemeghti nin navim bar ni basemegham. **7** Ni uamategh Jeroboam bagh mangi, kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin a mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Jeroboam, ki uan gumazamiziba Israelia, men tongin ni amisevezi ni men atrivimin oto. **8** Ki Devitin adarazi da atrivir ingangarim adeghe, a isa ni ganingi. Ezi ni nan ingangarir gumazim Devit amizir arazir aghuibar gin zuir puvati. Devit nan Akar Gavgaviba bar adar gin ghua, uan navir averiamin aven na baghavira ikia, egha arazir nan damazimin derazibaram ami. **9** Ni arazir kuram gamua ghuavira ikia, faragha ikezir darazir arazir kuraba bar dagh afira. Ni ua bagha godin igharaziba ko marvir guar ni ainin amerezibar dar ingari. Egha akirim ragha na gasaragha aser kabar ziaba fe. Ezi ki nin arazir kaba bagha, bar nin aningaghe. **10** Bar guizbangira! Ki nin adarazigh asighasigham. Egh Jeroboam, Israelian aven nin gumaziba gin otivti, ki bar moghira me agivagham, gumazir igiaba ko aruaba sara. Ki bar me agivagham, mati gumazim buariba bar da suegha da makunizi tam ua itir puvati. **11** Nin adarazir aven gumazitaba nguibar ekiamin arimighiregh men kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti isaba men kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

12 Egħa Ahiya ua Jeroboamin amuim miġia ghaze, “Ni uamategh uan nguibamin mangi. Ni nguibar ekiamin aven mangitimira nin otarim aremegham. **13** Egħti Israelia bar mogħira an aziva anefam. A uabira Jeroboamin adarazir tongin, Ikiavira Itir God, Israelian God, an garima, an arazir aghuibagh ami. An kuamra gumaziba a isi mozim darigham. Egħti Jeroboamin adarazir gumazir igharaziba, puvatigham. **14** Egħti Ikiavira Itir God, gumazitam amisevegħti an atrivimin ikiam, egh atrivir kam Jeroboamin adarazi bar me agivagham. Bizir kam, datirighin ikegh mangivira ikiam. **15** “Israelia, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba dar ziaba fe, men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningagħe. Kamagħin amizi, Ikiavira Itir God, mizazim me gasegħti, me atiatigh akongam, mati aperiam uaghira ighurunim amozorozi a ivazvasi. Egh Ikiavira Itir God, nguazir aghuir a Israelian inazir afeziabagh aningizir kamin me batuegham. Egh Yufretisin Fanemin vongin tintinibar me aghamsigh me akunigham. **16** Jeroboam uabi arazir kurar kam gamigha, bar Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Kamagħin amizi, Ikiavira Itir God Israelian arazir kurar kam ginighnigh, akirim ragħ me gasaragham.” **17** Ezi Jeroboamin amuim akar kaba baregha dikavigha uamategha Tirsan nguibar ekiamin zui. A ghua uan dipenimin aven zuima, an otarim areme. **18** Ezi Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim Ahiya mikemezi mogħira, Israelia bar mogħira otarimin azia, egħa a isa mozim gati. **19** Atrivim Jeroboam amizir araziba, da bar akinafarir mamin aven iti, akinafarir kam

me kamaghin a dıbori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kamin, a uan apanibav soghezir eghaghaniba ko, a kantri gativagha amizir bizibar eghaghaniba, an aven iti. **20** Jeroboam 22plan azenibar atrivimin ikegha uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa anefa. Ezi an otarim Nadap an danganim inigha atrivimin iti. **21** Solomonin otarim Rehoboam, a Judabar atrivimin iti. A 41plan azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha 17plan azenibar atrivimin ike. A Jerusalemın aperagha iti, nguibar ekıar kam İkiavıra Itir God, Israelian nguibar ekıar ıgharazıbar tongın, ua bagha a ginaba, eghti danganir kamin Israelia bar Godın boroghin iziva an ziam fam. Rehoboamin amebam, an ziam Nama, a kantri Amonian amizim. **22** Dughıar kamin Judabar gumazamizıba arazir kurar avırıba İkiavıra Itir Godın damazımın dagh ami. Ezi arazir kurar me amizir kaba, İkiavıra Itir Godın aningagharım gamızı, a ghua bar ekefe. Men inazir afeziaba faragha arazir kurabagh ami, ezi İkiavıra Itir Godın adarir datırıghın Judabar itim, a bar ekevegħa adarir fomira men inazir afeziabar ikezim bar a gafira. **23** Judaba datırıghın mıghsiaba ko temer ekiabar apebabar, dagıar guarır dıghorıba itıba ko temer guarır aser amizim Aseran nedazim itıba, isa danganir kabar da asava dar ziaba fe. **24** Ezi arazir bar kurar mam oto. Gumazir maba, me asebar ziaba fer danganir kabar poroghamıba uari isava akuir arazıbagħ ami. Judan gumazamizıba, me gumazamizir fomira nguazir kamin ikezibar min, arazir bar kurır ki aghuazıbagħ ami. Gumazamizir fomira ikezir kaba, İkiavıra Itir God me batuegħa, nguazir kam

isa Israelia ganingi. **25** Ezi Rehoboam atrivimin itima an namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. **26** Egha me Jerusalemia misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba, me bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. **27** Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi, me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. **28** Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham. **29** Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **30** Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi. **31** Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar kuaba afir danganimin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto. Rehoboamin amebam an ziam Nama, a kantri Amonin amizim.

15 Nebatin otarim Jeroboam, Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, gumazir ziam Abiya, an ziar igharazim Abijam, a Judan atrivimin oto. **2** A 3plan

azenibar Jerusalemın atriviminı iti. Ezi an amebamin
 ziam Maka, Apsalominı guivim. **3** Abiya arazir kurar
 an afeziam amizibar miraram ami. A uan inazim Devit
 amizi moghin, a bar uabi isa Ikiavira Itir God, an God
 ganidir puvatigha, a ko navir vamiran itir puvati. **4** Ezi
 Ikiavira Itir God Devit bangin, an otarir mam isa Abiya
 ganingi, an an danganim inigh Jerusalemın atriviminı
 ikiam. Eghti a Jerusalem damighti, a deraghvira iki
 gavgavigham. **5** Devit Ikiavira Itir Godın damazimin
 arazir aghuibagh ami, eggha zurara an Akar Gavgavibar
 gin zui. Dughiar bar vavira, Devit pazav Hitian gumazim
 Uria gami. **6** Abiya angamira itir dughiamin, Rehoboamin
 midorozir gumaziba, ko Jeroboamin midorozir gumaziba,
 zurara uariv soghavira iti. **7** Atrivim Abiya amizir arazir
 igharaziba, da akinafarir me kamaghin diboriminı aven
 iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **8** Abiya uan inazir
 afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven
 anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atriviminı
 iti. **9** Jeroboam Israelian atriviminı itima, an azenir
 namba 20in, Asa Judan atriviminı oto. **10** Asa 41plan
 azenibar Jerusalemın atriviminı iti. An inaghamim Maka,
 an Apsalominı guivim. **11** Asa uan inazim Devitin min
 arazir aghuir Ikiavira Itir Godın damaziminı derazibagh
 ami. **12** Eggha Asa asebar ziaba fer danganibar, gumazir
 poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba,
 a bar me batoke. Eggha an inazir afeziaba dighoregha
 asezir asebar marvir guaba, a bar da batoke. **13** Eggha
 uan inaghamim Maka, atrivir danganimin a batoke.
 Ikiavira Itir God bar aghuazir aser amizim Asera, Maka an

nedazimîn ingari, ezi atrivim an danganimîn a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin Fanemîn danganir zarimîn a gaborozi a isi. **14** Ezi asebar ziaba fer danganir bar pin itiba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha dughiabar zurara Asan navir averiam Ikiavira Itir God baghavira iti. **15** Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimîn ghu. **16** Egha Asa ko Basa atrivimningin ikia, zurara uaning misogha mamaghira iti. **17** Basa dughiar mamin uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimîn ingarigha anevini, eghti gumazamiziba Judan mangigh izegh damuan kogham. **18** Ezi Atrivim Asa silva ko golin nar Ikiavira Itir Godin Dipenimîn itiba ko atrivimîn dipenimîn itiba sara ini. Egha uan ingangarir gumazibagh aningi, eghti me da inigh nguibar ekiam Damaskusin mangi Sirian Atrivim Benhadat daningam. Benhadat, a Taprimonin otarim, egha Hesionin igiavotarim. Asa kamaghin Benhadat mikimasa uan ingangarir gumazibav keme, **19** “Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati nan afeziam ko nin afeziam amizi mokin. Ki ni bagha silva ko gol amadi. Eghti ni mangi Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavir mam abikigh, eghti a uan midorozir gumaziba inigh mangi nan nguazim atakigh.” **20** Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba

amangizi, me ghua midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kora, Ijonin nguibar ekiam isava, Dan ko Abel Betmaka ini. Egha uaghan Galilin Dipar Akaremin boroghin itir nguazim isava, Naptalin anabamin nguazim bar moghiram a ini. **21** Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, ua ghua Tirsan nguibar ekiamin iti. **22** Ezi gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa gavgavim divazim daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha zui, ezi Asa da isa, Mispan nguibam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim aning ganingi. Nguibar kamning, Benjaminin anabamin nguazimin iti. **23** Atrivim Asa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an Atrivim Asa nguibar ekiaba avinizir divaziba, gavgavim dagh aningizir ingangarir ekiaba ko ingangarir igharazir an amizibagh eghari. Ezi Asa ghurigha givazi, arimariar kurar mam an dagarimningin oto. **24** Egha Asa uan inazir afeziabar min aremezi me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba koma anefa. Ezi an otarim Jehosafat, an danganim inigha atrivimin oto. **25** Asa namba 2in azenimin Judabar atrivimin itima, Jeroboamin otarim Nadap, Israelian atrivimin oto. Egha an azenir pumuningra atrivimin ike. **26** Egha Nadap uan

afeziamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia getuima me uaghan arazir kurabagh ami. **27** Ezi Isakarin anabamin gumazim Ahiya, an otarim Basa, a Nadapin misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Ezi Nadap uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiaba ko misogha, Gibetonin nguibar ekiam ekiaruzir dughiamin, Basa, Nadap batogha a misoghezi an areme. **28** Ezi Asa uabi Israelian atrivimin iti. Asa Judan atrivimin itima, an namba 3in azenimin, bizir kam oto. **29** Ezi Basa zuamira Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. A men tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Ezi arazir kamin, akar Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazimin akamin aven mikemezim, a guizin oto. Akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon nguibamin gumazim. **30** Jeroboamin adarazir batozir bizimin mingarim kamakin, Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Jeroboamin arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, a bar aningaghe, kamaghin amizi a Jeroboamin adarazigh asighasiki. **31** Atrivim Nadapin arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **32** Asa namba 3in azenimin Judan atrivimin itima, Ahiyan otarim Basa, Israelian atrivimin oto. Egha a 24plan azenibar Tirsan nguibar ekiamin atrivimin ike. Dughiar Asa ko, Basa atrivimningin itim, aning uaning misoghavira iti. **34** Egha Basa uan afeziam Jeroboamin min, Ikiavira Itir

Godin damazimin arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia gekuizi, me arazir kurabagh ami.

16 Ezi Ikiavira Itir God, akam Basa daningasa, akam inigha izir gumazim Jehu mikeme, a Hananin otarim. Ikiavira Itir God ghaze, **2** “Basa, ni deraghviram oragh. Ni faragha gumazir kinim, ezi ki ni gamizi ni atrivimin otogha, nan gumazamiziba Israelia gativagha men gari. Egha ni Jeroboamin min arazir kurabagh amua, gumazamizibagh etuima, me arazir kurabagh ami. Ezi men arazir kuraba na gamima, ki men aningaghe. **3** Kamaghin amizi, ki Nebatin otarim Jeroboamin adarazi gasighasighizi moghin, ki ni ko nin adarasi, bar ia gasighasigham. **4** Nin adarazir aven gumazitaba, nguibar ekiamin arimighiregh men kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti, isaba men kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **5** Atrivim Basa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **6** Ezi Basa uan inazir afeziabar min aremezi, me Tirsan anefa. Ezi an otarim Ela an danganim inigha atrivimin oto. **7** Atrivim Basa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami, mati Atrivim Jeroboam fomiram amizi moghin, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima an aningaghe. Basa uaghan Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. Ezi Ikiavira Itir God, Basa ko an adarazigh asighasighasa akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingi. Jeroboamin adarazi kuavaremezi moghin Basan adarazi uaghan kuavaremegham. **8** Atrivim Asa namba 26in azenimin,

Judan atrivimin itima, Basan otarim Ela, Israelin atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiamin azenir pumuningra atrivimin ike. **9** Ezi Elan ingangarir gumazir mam, Simri, a Elan karisin mabar garir gumazibar dapanim, a Ela misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Dughiar mam, Ela a Tirsan nguibar ekiamin ikia, Arsan dipenimin dipar onganiba apava ongani. Arsa, an atrivimin dipenimin garir gumazim. **10** Ezi Simri dipenimin aven ghugha, Ela misoghezi an areme, ezi an an danganim inigha atrivimin oto. Asa Judan atrivimin itima, an namba 27in azenimin arazir kam oto. **11** Simri atrivimin otozi dughiamin, a zuamira Basan adarazir gumaziba, bar me misuaghariki. Egha uaghan an anababa ko namakaba bar me misuaghariki. A tav ataghizi a itir puvati. **12** Kamaghin amizi Simri, Basan adarazi bar me agifa. Arazir kamin, Ikiavira Itir God, uan akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingizim, a guizin oto. **13** Basa uan otarim Ela ko, Ikiavira Itir God, a Israelian God, an damazimin arazir kuram gamua asebar ziaba fe. Egha Israelia gekuizi, me uaghan arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God aningaghegha, bar Basan adarazigh asighasiki. **14** Atrivim Ela amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **15** Atrivim Asa namba 27in azenimin, Judan atrivimin itima, Simri Israelian atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiam 7plan aruebar atrivimin ike. Dughiar kamin Israelian midorozir gumaziba kantri Filistian, Gibetonin nguibar ekiam iniasa anekiarugha me ko misosi. **16** Me misogha ghua kamaghin oraki, Simri

arazir bar kuram gamigha atrivim misoghezi an areme. Ezi aruer kamra, midorozir gumaziba uan gumazir dapanim, an ziam Omri, me anemisevezi a Israelian atrivimin oto.

17 Ezi Omri uan midorozir gumaziba ko Gibeton ategha ghua, Tirsan iniassa an ekiarugha misosi. **18** Ezi Simri Tirsan nguibar ekiamin garima, Omrin midorozir gumaziba an adarazi abiragha, nguibar ekiam isi, ezi a ghua atrivim iti naghin, dipenir gavgavir mamin aven ghu. Egha an avim gaborogha atrivimin dipenibagh aboi. Egha a uabi avir kamin aven areme. **19** Bizir Simri batozimin mingarim kamakin: Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Ezi Simri, Jeroboamin arazibar gin ghua, arazir kuram gamigha, an ivezir kurar kam ini. **20** Atrivim Simri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Atrivim Ela abirazir eghaghanim, uaghan an aven iti.

21 Atrivim Simri aremezi, Israelian ikizim bigha, ikizir pumuningin oto. Israelian gumazamizir maba, Ginatin otarim Tipni amiseveghti, an atrivimin ikiasava ami, ezi igharaziba Omri baka. **22** Egha gin Omrin adarazi Tipnin adarazi abira. Ezi Tipni aremezi, Omri atrivimin oto.

23 Atrivim Asa namba 31in azenimin, Judan atrivimin itima, Omri Israelian atrivimin otogha 12plan azenibar atrivimin ike. An 6plan azenir faragha zuibar, a Tirsan nguibar ekiamin ike. **24** Egha gin Omri mighsiar muziarim itir nguazir mam givese. Egha mighsiar kamin divazir gavgavim avinizir nguibar ekiar mamin ingari. Gumazir

an a da nguazir kam givezezim, an ziam Semer, Omri 60,000 silva isa Semer ganingi. Egha Omri gumazim Semer ginighnigha ziar kam nguibar ekiam ganingi, Samaria.

25 Egha Omri arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar ekeveggha atrivir, faragha ikezibar arazir kurabagh afira. **26** Omri, a Nebatin otarim Jeroboamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi arazir kurabagh amua, uaghan Israelia getuima me arazir kurabagh ami, ezi me aseba fer arazim, Ikiavira Itir God, Israelin God gamizi, a puvira men atari. **27** Atrivim Omri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Omrin ingangarir gavgavibagh eghari. **28** Ezi Omri uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin an efa. Ezi an otarim Ahap, an danganim inigha atrivimin oto. **29** Atrivim Asa namba 38in azenimin, Judan atrivimin itima, Omrin otarim Ahap Israelian atrivimin oto. Egha a 22plan azenibar Samarian nguibar ekiamin ike. **30** Egha Ahap arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar ekeveggha atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira. **31** A Jeroboamin min arazir kurabagh amua, egha ghaze, pura bizim. Egha a Saidonian nguibamin Atrivim Etbalin guivim Jesebelin iti. Egha Saidonian asem Balin ziam fe. **32** Egha Ahap asem Bal bagha Samarian dipenir mamin ingarigha, ofa gamir dakozir mam dipenir kamin aven an ingari. **33** Egha a datirighin aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha, an ziam fe. An arazir kam, Ikiavira

Itir God, Israelian God, gamizi, a bar an aningaghe. An arazir kuraba bar ekeveghe, atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira. **34** Dughiar Ahap atrivimîn itimîn, Betelîn nguibar ekiamîn gumazim Hiel, a ua Jerikon nguibar ekiamîn ingari. Hiel nguibar ekiamîn avinamin divazir mingarim bagha dagiar ekiaba arizima, an otarir ivariam Abiram areme. Egha a nguibam avinazir divazimîn tiar akar ekiabar ingarima, an otarir abuananam Segup areme. Bizir kam Hiel bato, mati akar Ikiavira Itir God bar fomira Nunin otarim Josua mikemezimin min oto.

17 Akam inigha izir gumazir mam, Elaija, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Tisben gumazim. Dughiar mamin, a iza Atrivim Ahap batogha kamaghin a migia ghaze, “Ki Godin ingangarir gumazim. Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zurara itim, ki an ziamin, guizbangira ni migei: Amoziba ko dimagarimin ghuariam dipaba azenir tabar nguazim giran kogham. Egh kamaghira iki mangiti azenir taba givagham. Egh kamaghira iki mangiti, ki mikemeghti, amozim ua izam.” **2** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, **3** “Ni danganir kam ategh, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin mangi, Keritin Daghurimin boroghin uabi modogh iki. **4** Egh ni daghurir kamin dipabar ami. Ki kuarazir kotkotbav kemegha gifa, eghti me ni bagh dagheba inigh izam.” **5** Ezi Elaija Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin Keritin Daghurimin boroghin iti. **6** A dipar kam apa itima, kuarazir kotkotba mizaraziba ko guaratizibar, a bagha bretba ko asiziba isa izi, ezi a dapi. **7** Ezi dughiar mabar kantri Israelin amoziba

puvati, ezi daghurir dipar kam uaghan dake. **8** Keritin Daghurim dakegha givazi, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, **9** “Ni dikavigh Saidonin nguibar ekiamin boroghin itir nguibar mam Sarefatin mangi, egh kagh daperagh iki. Ni oragh, nguibar kamin, amizir mam iti, an pam areme. Ki, dagheba ni daningiva egh nin gan nin akurvaghasa, ki amizir kam amisevegha a mikeme.” **10** Ezi Elaija dikavigha Sarefatin nguibamin ghu. A ghua nguibar kamin divazimin tiar akamin otogha garima, amizir pam aremezir mam dazibagh eghufi. Ezi an amizimin diagha an azaragha ghaze, “Ga uaning, ki dipatam amasa. Ni na bagh dipatam minemin a tuigh a inigh izi.” **11** Ezi amizim Elaijan akam baregha dipam iniasa zuima, a uam an diagha ghaze, “Noki, ni na bagh bretin otevitam sara inigh izi.” **12** Ezi amizim a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, nin Godin ikia mamaghira itim, a nan gari. An ziamin, ki guizbangira migei, ki bretba puvati. Plauan bar muziarimra, a nguazir minemin iti, ezi olivin borer muziarim, uan misevimin iti. Ki datirighin plauan muziarim tuasa daziba akumakui, egh da inigh uan dipenimin mangigh a tuam. Ki uan otarim ko, ga aneramegh givaghti, dagheba ua puvatigham. Mar ga ovengsivira mizuam ikiam.” **13** Ezi Elaija a migia ghaze, “Ni mamaghin nighnigh atiatingan marki. Ni uan dipenimin mangi, ni mikemezi moghira damu. Egh, ni faragh plauan muziarir tam ko boremin inigh egh bretin muziarim tuagh a inigh izi na daningigh, egh ni gin uan otarim ko gua uaning bagh damu. **14** Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze:

Nin plauan muziarim ko borer muziarim ikivira ikiti, Ikiavira Itir God uam amozim amadaghti a ua nguazim gizam.” 15 Ezi a dipenimin ghugha Elaija a mikemezi moghiram ami. Egha amizir odjarir kam uan adarazi ko Elaija, me dughiabar damamin dagheba zurara izivagha mamaghira iti. 16 Ikiavira Itir God, akam Elaija ganingizi, a mikemezi moghin, an plauan minem ko borer misevimin itim givazir puvati. 17 Dughiar maba givazi, dipenir kamin ghuamizimin otarim arei. An arimariam ghua bar ekevezima an areme. 18 Ezi amizim Elaija migia ghaze, “Ni Godin ingangarir gumazim, ni manmaghsua arazir kamin na gami? Ni ti kagh izegha nan arazir kuraba isa Godin damazim gati, ezi bizir kam bangin nan otarim areme.” 19 Ezi Elaija a ikaragha ghaze, “Ni otarim inigh izi na daningigh.” Egha Elaija otarimin kuam amebamin dafarimningin a inigha, a firagha dipenimin pin itir ghuriamin ghuavanabogha uan dakozimin aneti. 20 Egha a pamten Ikiavira Itir Godin diagha ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God. Amizir odjarir kam uan dipenim nan taghizi, ki a ko iti. Ezi ni manmaghsua osimtizir ekar kam amizir kam gatigha, an otarim gamizi, an areme?” 21 Egha Elaija dughiar 3plan uabi aminegha otarim gisin irighav ikia, kamaghin Godin dia a migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni otarir kam damighti, a ua dikavigh angamira iki.” 22 Ezi Ikiavira Itir God, Elaijan dimdian baregha otarim gamizi a ua dikavigha angamira iti. 23 Ezi Elaija akui naghin pin, otarim fegha a firagha izaghira an amebam ganiga, kamaghin an amebam migei, “Ni gan. Nin otarim ua dikavigha angamira iti.” 24 Ezi amebam

a ikaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, ni Godin ingangarir gumazim. Ezi Ikiavira Itir Godin akar nin akatorimin otiviba, da bar guizbangira.”

18 Aruem dughiar ruarimin iti, ezi an dughiar namba 3in azenimin, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, “Ni mangi Atrivim Ahapin ganigh, eghti ki uam amozim amadaghti a izam.” **2** Ezi Elaija dikavigha Ahap bagha ghu. Dughiar kamin, Samariaba dagheba bar puvati. **3** Atrivim Ahap, faragha uabin ganasa Obadia bagh akam amada. Obadia a gumazir atrivimin dipenimin garim. Obadia Ikiavira Itir Godin ziam fa bar an apengan iti. **4** Dughiar Atrivir Amizim Jesebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghirimin, Obadia akam inigha izir gumazir 100pla inigha, me isa dagiar torir ekiabar me monge. A 50pla isa torir mamin me muegha, egha 50pla isa torir mamin me monge. Egha a dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. **5** Ezi Obadia Ahap bagha izezi, Ahap kamaghin a migei, “Ga kantrin danganiba bar dar mangiva, tintinibar danganir mozir dipaba faragha ikeziba ko, daghurir muziarir dipaba faragha ikeziba bar adar mangam. Egh ga ti danganir kamin dadaba buriam, eghti hoziaba ko donkiba dar amam. Dadaba ikiti, en hoziaba ko donkiba arimighiran kogham.” **6** Egha aning kantrin aven danganiba amisefe, Ahap tamin mangi dadaba buriti, Obadia tamin mangi dadaba buriam. Egha aning ghu. **7** Obadia zuima, Elaija iza tuavimin a bato. Ezi Obadia an ganigha fogha, uan guam isa nguazim gatigha Elaijan ziam fe. Egha a kamaghin an azara, “Elaija, nan gumazir ekiam, kar nirara?” **8**

Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Are, ki Elaija. Ni ua mangi Atrivim Ahap kamaghin a mikim suam, Elaija izegha gifa.” **9** Ezi Obadia kamaghin an azara, “Gumazir ekiam, ki bar arazir kurar manam gamizi, Atrivim Ahap na misueghti ki aremeghasa ni ifonge? **10** Ikiavira Itir God, nin Godin zurara itimin ziamin, ki bar guizbangira migei, atrivim ua nin ganasa bar ifongegha, nguazir kamin danganiba bar ni buria ni bagha gari. Eghti kantrin tamin gumazir dapanitam kamagh mikim suam, ni an kantrin itir puvati, eghe Ahap akar gavgavimin gumazir dapanibav gia ghaze, ni itir puvati. Eghti Ahap kamaghin guizbangira darigh mikim suam, ni itir puvati. **11** Ezi datirighin ni ifueghti, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua izegha gifa. Ki kamaghin damuan bar aghua. **12** Ki ni ateghti, Ikiavira Itir Godin Duam ti ni inigh danganir ki fozir puvatizimin mangan maraghe. Eghti Atrivim Ahap izi ni buri nin apighan kogh, nan atar na misueghti ki aremegham. Ni na amangan marki. Markiam. Guizbangira, ki igiamra ikia zurara Ikiavira Itir Godin apengan ikia, an ziam fa iza datirikin. Kamaghin amizi, ni nan apangkufigh. **13** Eghe Jesebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirir dughiamin, ki 100plan akam inigha izir gumaziba dagiar torir ekiabar me monge. Ki 50pla mozir igharazimin me mongegha, 50pla mozir igharazimin me monge. Eghe ki dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. Ni ti ingangarir aghuir ki amizir kam gifos, o? **14** Ezi datirighin ni kamaghin ifonge, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua izegha gifa. Egh ki ni mikemezi

moghin damighti, atrivim gin izi nin apighan kogh na
 misueghti ki aremegham.” 15 Ezi Elaija a ikaragha ghaze,
 “Ni atiatingan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
 Itimin ingangarir gumazim, a zurara ikia mamaghira itim.
 Ezi an ziamin ki ghaze, bar guizbangira, Ahap aruer kamin
 nan ganam.” 16 Ezi Obadia ghua, Atrivim Ahap bativasa
 ghua a batogha, kamaghin a migei, “Elaija ua izegha gifa.”
 Ezi Ahap dikavigha Elaija bativasa zui. 17 Egha Ahap an
 garavira a migia ghaze, “Datirighin, ki nin apigha gifa.
 Nin osimtizim bangin, Israelia osimtizir ekiam ini.” 18
 Ezi Elaija kamaghin Ahapin akam ikaragha ghaze, “Ni
 ifari. Ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batoke, egha
 aser Balbar ziaba fe. Kamaghin amizi, kar nin afeziamin
 adarazi ko ian osimtizim. Nan osimtizim puvati. 19 Ni
 datirighin Israelian gumazamiziba bagh akam amadaghti,
 me izi Karmelin Mighsiamin na bativam. Egh ni uaghan
 asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla, ko aser
 amizim Aseran akam inigha izir gumazir 400pla inigh izi.
 Kar Atrivir Amizim Jesebel akuaghapir akam inigha izir
 gumaziba.” 20 Ezi Ahap Israelian gumazamiziba ko akam
 inigha izir gumazir ifavariba bar moghira men diazi,
 me ghua Karmelin Mighsiamin uari akufa. 21 Ezi Elaija
 ghua gumazamizibar boroghin tughav ikia, kamaghin
 migei, “Ia gumazamizir nighnizir pumuning itiba, ia
 manadizoghin nighnizir vamira ikiam? Egh Ikiavira Itir
 God, a guizbangira God, ia anarira an ziam fam. Eghti
 Bal a guizbangira God, ia anarira an ziam fam.” Ezi
 gumazamiziba tong akatam ikarazir puvati. Bar puvati.
 22 Ezi Elaija me migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin akam

inigha izir gumazitam ua itir puvati. Ki uabira iti. Ezi
 asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla iti. **23** Ia
 bulmakaun apurir igiar pumuning inigh na bagh izi. Eghti
 Balin akam inigha izir gumaziba uari bagh bulmakaun
 kamningin tam inigh. Egh a misuegh an aghoregh ofa
 damusi, a isi ofa gamir dakozimin dazibagh isin anetigh.
 Egh avim a darighan marki. Eghti ki uaghan bulmakaun
 igharazim inigh ofa damuamin arazimin a damuam. Egh
 ki uaghan avim a datighan kogham. **24** Eghti ia uan asem
 Bal ko mikim an dim, eghti ki Ikiavira Itir God ko mikim
 an dimam. Eghti godin manam en azangsizim baregh
 avim amadaghti, a izighiri ofan kamin isighti, e bar fogh
 suam, a guizbangira God.” Ezi gumazamiziba akar kam
 baregha dia ghaze, “Bar dera! E mamaghira damuam.” **25**
 Ezi Elaija kamaghin Balin akam inigha izir gumazibav gia
 ghaze, “Ia aviraseme, kamaghin amizi ia faragh mangi,
 uan bulmakau amisevegh a misuegh aneghoregh, a isi
 ofa gamir dakozim darigh. Egh avim arighan marki. Egh
 ia uan asem ko mikim an diaghti an avim amadaghti, a
 izighiri ofan kamin isi.” **26** Ezi asem balin akam inigha
 izir gumaziba, bulmakaun gumazamiziba inigha izezir
 kamningin mam ini. Egha ofa damuasa bizibar kiri.
 Egha me mizaraghara asem Bal ko migia, an dia ghua
 aruer arizimin tu. Me kamaghin dia migia ghaze, “Bal,
 ni en dimdiam baraghasa e ifonge.” Ezi me dia migeir
 migirigiabar ikarvaziba pu. Bar puvati. Me onger akaba
 banga, igha uari akura ofa gamir dakozir gumaziba
 ingarizir kam gighuagha rui. **27** Egha aruer arizimin Elaija
 kamaghin me dipova ghaze, “Ia amirvaghan marki. Kar

ti godra. Ia tong mighigh a ko ua mikim. A ti bizitam ginighnigha iti, o a ti daviasa ghu, egha ian dimdiam baraghizir puvati. A bizir igharazibagh amuama, o a ti nguibar igharazitamin ghughama. O, a ti akuama, kamaghin amizi ia a gaghuragh.” **28** Ezi akam inigha izir gumaziba pamtemin dia, egha afuaba ko midorozir sababa inigha uan asemin ziam fer arazibar gin ghua, uari uan namnaba aghori. Ezi ghuziba men namnabar emira izaghiri. **29** Me mati gumazir onganibar min dia ghuavira itima, guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi men dimdiar ararebar ikarvaziba puvati, ezi bizitam bar otozir puvati. Bar puvati. **30** Ezi datirighin Elaija kamaghin gumazamizibav gei, “Ia nan boroghira izi.” Ezi me bar iza uari akuvagha an ekiaru. Ezi Elaija uam Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri, gumaziba fomiram a gasighasiki. **31** A ofa gamir dakozimin ingarasa 12plan dagiaba ini. Dagiar kaba, dar dibobonim, men inazir afeziam Jekopin otarir 12plan otivizir ababanim gami. Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Jekop mikeme, “Gumazamiziba ziar kam Israel ni darigham.” **32** Egha Elaija dagiar kaba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa damuamin dakozimin ingari. An ofa gamir dakozimin ingarigha givagha, egha afemozir mam gikua dakozim gighui. Afemozir kam, me 14 litan dipam a gingeghti a izivagham. **33** Egha Elaija daziba inigha ofa gamir dakozim gatigha, bulmakaun tuziba aghoregha da isa dazibagh isin ariki. **34** Egha a kamaghin gumazamizibav gei, “Ia 4plan minar dipar izeveziba inigh izi ofan asizir tuziba ko dazibagh isin dagh ingegh.” Me amigha givazi, a me mikemezi me uam

ami. Ezi me uam amigha givazi, a ua me mikemezi me uam ami. Ezi me kamaghin ami. **35** Ezi dipam ofa gamir dakozimin miriamin emira uaghira afemozir kam gizifa. **36** Egha bar guaratizimin, ofa damuamin dughiamra, akam inigha izir gumazim Elaija ofa gamir dakozim boroghin ghugha kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ni Abraham ko Aisak ko Israelin God, ki kamaghin ifonge, ni datirighin gumazamiziba kamaghin men akagh, ni uabira Israelian God. Egh ni uaghan kamaghin men akagh suam, ki nin ingangarir gumazim, egha nin akamra gin ghua bizir kaba bar dagh ami. **37** O Ikiavira Itir God, ni nan dimdiam baregh, egh ki nin azarazi moghin damu, eghti gumazamizir kaba fogh suam, nirara guizbangira Ikiavira Itir God, egh ni men navir averiabar amighti, me ua ni bagh izi.” **38** Ezi Ikiavira Itir God avim amadazi, a izaghira ofan bar isia mighirir kam bar an isia, daziba ko ofa gamir dakozimin dagiaba, ko nguazir minemeniar an miriamin itim sara isi. Ezi afemozimin itir dipam uaghan bar dake. **39** Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha, uari isa nguazimin uari akunigha kamaghin dia migei, “Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God! Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God!” **40** Ezi gin Elaija kamaghin me migei, “Ia dikavigh Balin akam inigha izir gumaziba bar moghira men suikigh. Ia men tav ateghti an arimangan marki!” Ezi me akam inigha izir gumazir ifavarir kabar suighizi, Elaija me inigha Kisonin Daghurimin miriamin uaghirigha me misoghezi, me ariaghire. **41** Me danganir kamin ikiavira ikiava, Elaija kamaghin Ahap migei, “Ni zuamira mangi egh dami. Ki amozir ekiam barazi, a iza

nidi.” **42** Ezi Ahap ghuava api. Ezi Elaija uan ingangarir gumazim ko Karmelin Mighsiar orazimin ghuavanabo. Egha Elaija uan guam aviragha uan tevimningin tizim gati. **43** Egha kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Ni munagh mangi ongarimin gan.” Ezi ingangarir gumazim ghua ganigha ua izegha ghaze, “Ki bizitamin ganizir puvati.” Ezi Elaija ingangarir gumazim uam a migei, “Ni mangi ua ganigh.” Ezi ingangarir gumazim kamaghirama ami. Ezi Elaija 7plan dughiaabar migirigiar kamram ami. **44** Egha namba 7in dughiamin ingangarir gumazim ua iza kamaghin migei, “Ki ghuariar muziarir mamin garima, an ongarim gisin oto. A suvigha gumazimin dafarimin min gari.” Ezi Elaija uan ingangarir gumazim migei, “Ni zuamira Atrivim Ahap bagh mangi a mikemeghti, a uan karis inigh zuamira magirigh. Amozim an tuavim apirigham.” **45** Ezi ghuariar piziba zuamira otivigha overiam bar anevara. Ezi aminim dikavizi amozir ekiam suaghiri. Ezi Ahap uan karisin ghuanabogha, Jesrilin zuir tuavimin zui. **46** Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim Elaijan ize. Ezi Elaija pamtemin uan inim ikegha Ahapin karisin faraghavira ivegha zui. A kamaghira ivemara ghua aning Jesrilin oto.

19 Atrivim Ahap Jesrilin otogha givagha, Elaija amizir biziba bar dar gun uan amuir Atrivir Amizim Jesebel mikeme. Egha uaghan Elaija asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezibar migirigiamin gun a migei. **2** Ezi Jesebel Elaija bagha akam amaga ghaze, “Ni asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me aremezi moghin, ki ni misueghti ni aremegham.

Ni gurunzaraghan dughiar kamra, ni aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, aseba narara misueghti ki aremegham.” **3** Elaija kamaghin oregha, atiatigha uabi inigha arav ghu. A uan ingangarir gumazim inigha aning ghua, kantri Judan itir nguibam Berseban oto. Egha Elaija uan ingangarir gumazim nguibar kamin anetaki. **4** Egha Elaija uabira gumazamiziba puvatizir danganimin aruer vamiran an zui. A ghua temer muziarir mam batogha, an povimin aperagha aremeghasa God ko migei. Egha ghaze, “O Ikiavira Itir God, osimtizir na bativir kaba da kamaghira tugh, ni na inighti ki ovegh mangam. Ki gumazir aghuim puvati, nan ovaviba ovengezi moghin, ki ovengam. Kamaghin ni datirighin na ateghti ki aremek.” **5** A God ko mikemegha givagha, temer kamin povimin irighava akui. Ezi enselin mam zuamiram otogha, an suiragha a migia ghaze, “Ni osegh dikavigh dami.” **6** Ezi Elaija osegha uan dapanvirin gari dagiabar tuezir bretin baravim ko dipar misevimin itim, aning iti. Ezi an apava dipam amegha, uamategha mitogha akui. **7** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua iza an suiragha a migia ghaze, “Ni dikavigh dami. Ni dameghan koghiva, tuavir ruarimin mangiva avegham.” **8** Ezi Elaija dikavigha uam apa egha dipam api. Ezi dagher kaba gavgavim a ganingizi, a 40plan arueba ko 40plan dimagaribar arua ghua, Godin mighsiam Horep o Sainain oto. **9** Ezi aminim pirizi, Elaija ghua dagiar torir mamin aven ghugha akui. Elaija torir kamin aven ikiavira itima, Ikiavira Itir God a batogha an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?” **10** Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa

gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti, ezi me uaghan na misueghti ki aremeghasa.” **11** Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki mighsiamin boroghira izi mangam, kamaghin amizi, ni azenan mangiva mighsiamin pin nan damazimin tugh.” Ezi Elaija garima, Ame! Ikiavira Itir God iza zui! Ezi aminir bar gavgavir mam, iva iza Ikiavira Itir Godin guamin mighsiaba ko dagiaba abiagharisi. Ezi Ikiavira Itir God aminir kamin aven itir puvati. Aminim iva iza ghugha givazi, mikimkizim oto. Ezi Ikiavira Itir God, mikimkizir kamin aven itir puvati. **12** Ezi mikimkizimin gin, avim oto. Ezi Ikiavira Itir God, avir kamin aven itir puvati. Ezi avimin gin, Elaija orazi, tiarir muziarir mam mati gumazim sighsirir akabav gei. **13** Ezi Elaija a baregha, korotiar ruarimin uan guam avaragha, azenan ghua torir akamin tughav iti. Ezi tiarir mam, kamaghin an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?” **14** Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti. Ezi me datirighin na misueghti ki aremeghasava ami.” **15** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Tuavir ni izezir kamra, ni uamategh an mangi, Damaskusin nguibar ekiamin boroghira itir gumazamiziba puvatizir danganimin otogh.

Egh gin ni nguibamin aven mangi, Hasaelin ganigh borem an dapanim gingegh, anemiseveghti a Sirian kantrin atrivimin otogh.” **16** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, “Ni uaghan, Nimsin adarazir gumazir mam Jehu batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a Israelian atrivimin ikiam. Egh ni uaghan nguibam Abel-Meholan itir gumazim Safatin otarim Elisa, batogh borem isi an dapanim gingegh anemiseveghti, a nin danganim inigh egh akam inigha izir gumazimin otivam. **17** Eghti Hasael atrivimin ikiamin dughiamin, a gumazamizir aviribav soghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Jehu me misueghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Elisa me misueghti me arighiregham. **18** Eghti ki Israelian tongin itir gumazamizir 7,000in varazira amamangatighi, me angamira ikiam. Me asem Bal bagha teviba apirizir puvati. Egha an nedazibar torava, an ziam fer puvati. Gumazamizir kaba na baghavira ikia nan gin zui.” **19** Ezi Elaija mighsiam ategha uamategha Israelin nguazimin ghua, Safatin otarim Elisan api. A 11plan gumazir igharaziba ko azenim gutui. Gumaziba vaghvagha bulmakaun pumuning ko ingari. Me bar moghira 24plan bulmakauba abirima da nguazim abizir biziba mikirvasi. Ezi 11plan gumazir kaba uan bulmakauba ko faragha zui, ezi Elisa uan bulmakaun pumuning ko, me gin izi. Ezi Elaija, Elisa bagha ghua, uan korotiar ruarim suegha Elisa garu. **20** Egha Elaija zuima, Elisa uan ingangarir bulmakauning ategha ivegha an gin ghua kamaghin Elaija migei, “Ni na ateghti, ki uamategh mangi uan amebam ko afeziamin toregh aningin agharibar suiragh,

egh izi nin gin mangam.” Ezi Elaija a migia ghaze, “A dera, ni mangi. Ki nin anogoreghan kogham.” **21** Ezi Elisa anetegha uamategha ghu. A ghua uan bulmakaun pumuning misoke. Egha bulmakauningin tuemning gatizi, aning uaning inigha ingangarim gamizir temer kam inigha, avim atigha bulmakaun asiziba tue. Egha da isa gumazamizibagh aningizi, me da api. A kamaghin amigha givagha, Elaijan gin ghua an ingangarir gumazimin oto.

20 Sirian Atrivim Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Israelia misoghasa zui. Ezi **32**plan atrivir igharaziba midorozir hoziaba ko karisba inigha iza an akura. Egha me bar ghua Samarian nguibar ekiam ekiarugha Israelia misosi. **2** Dughiar kamin, Atrivim Ahap Samarian itima, Benhadat gumaziba amangizi, **3** me ghua Ahapin migia ghaze, “Ni uan silvaba, ko golba, ko amizir diriba, ko nin otarir gavgaviba, ni bar da na daningigh.” **4** Ezi Atrivim Ahap, Benhadat bagha kamaghin akam amaga ghaze, “O Atrivim Benhadat, nan gumazir ekiam, ki ni mikemezi moghin damuam. Ki uan biziba ko, e bar nin bizibara.” **5** Ezi gin Benhadat ua gumazir igharazir maba, kamaghin Ahap mikimasa me amada, “Ki faragha silvaba ko golba, ko amuiba, ko boriba uabi daningasa ni mikeme. **6** Eghti gurunzaraghan dughiar kamra, ki uan gumazir dapaniba ameghti, me nin dipenim ko, nin gumazir dapanibar dipenibar izam. Egh me bizir aghuir ni bar ifongeziba inigh mangam.” **7** Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha, Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akuvazi, a kamaghin me migei, “Ia gan, gumazir kam osimtiziba buri. A faragha ghaze ni

uan amuiba ko boriba, ko silvaba ko golba na daningigh. Ezi ki an akamin amamangati. Ezi a uam akam gira, kar a ti e gasighasighasa.” ⁸ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar Atrivim Ahap migia ghaze, “Ni an akar kamin gin mangan marki. Egh arazir kam damuan marki.” ⁹ Ezi Atrivim Ahap kamaghin Benhadatin gumazibav gia ghaze, “Ia mangi Atrivim Benhadat kamaghin a mikemegh: Ki an akar a faragha mikemezim gifonge. Egha akar a gin migeim, ki an amamangatighan kogham. Bar puvatigham.” Ezi gumazir kaba ghua Ahapin akabar gun Benhadat mikeme. ¹⁰ Ezi Benhadat ua me amangizi, me iza akar igharazim Ahap ganiga ghaze, “Ki datirighin uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, me nin nguibar ekar kam gasighasigham. Me bar bizibagh asighasighti da pura minezibar min iregham. Ki kamaghin damighan koghti, nan aseba na misueghti ki aremegham.” ¹¹ Ezi Israelian atrivim a ikaragha kamaghin gumazir kabav gia ghaze, “Ia mangi Benhadat kamaghin a mikemegh. Gumazim a guizbangira midorozir gumazim, a misoghsi mangasa midorozir sabam ikegha dia ifaghata uan ziam fer puvati. A midorozim agivagh egh gin uan ziam fi bar akuegham.” ¹² Dughiar kamin, Atrivim Benhadat atrivir igharazir maba ko, uan averpenibar ikia dipar onganiba api. Ezi gumaziba Ahapin akam inigha iza a migei. Ezi an akar kam baregha uan midorozir gumazibav gia ghaze, e dikavigh mangi Samariaba ko misogham. Egha me uan averpeniba ategha zui. ¹³ Dughiar kamin, akam inigha izir gumazir mam Atrivim Ahap bagha ghua a migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Ni gan,

Benhadatin midorozir gumazir avirir kaba izasa. Eghti ki nin amamangatighi, ni datirighin me abinigham. Egh ni datirighin kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.” **14** Ezi Ahap kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Tinara me misogh me abinigham?” Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God ghaze, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiaba, me dikabinigham.” Ezi atrivim ua men azara, “Tinara midorozimin faragh mangi midorozim foram?” Ezi akam inigha izir gumazim ghaze, “Nirara.” **15** Ezi atrivim, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiar kabar diazi, me iza uari akufa. Men dibobonim 232in ghu. Ezi gin a Israelian midorozir gumazir igharazibar diazima, me iza uari akufa. Men dibobonim 7,000in ghu. **16** Egha me aruer arizimin nguibar ekiam ategha midorozim bagha ghue. Ezi Benhadat 32in atrivir maba ko, uan averpenibar ikia, puvira dipar onganiba apa, egha ongani. **17** Egha Benhadat midorozir gumazir maba amangizi, me moga Israelian ganasa ghue. Egha me Israelian midorozir gumazir igiar kabar garima me izi. Ezi me uamategha ghua Benhadat migia ghaze, “Gumazir maba Samarian nguibar ekiam ategha izi.” **18** Ezi Benhadat kamaghin uan midorozir gumazibav gei, “Ia mangi men suigh, egh me misoghirarighan marki. Me ti misoghasa izi o, me e ko navir vamiran ikiasa en azangsighasa izi, pura bizim. Ia me ateghti, me angamira iki.” **19** Ezi Israelin midorozir gumazir igiaba nguibam ategha faragha zuima, Israelian midorozir gumazir igharaziba

men girakirangin zui. **20** Egha midorozimin, Israelian midorozir gumaziba deravira misogha, vaghvagha Siriabar midorozir gumaziba inigha bar me misuaghariki. Ezi men marazir arima, Israelia men agintisi. Ezi Benhadat hoziam gaperagha midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba ko arav ghu. **21** Ezi Atrivim Ahap midorozir gumazir maba ko Samarian nguibar ekiam ategha ghua, Sirian midorozir gumazir hoziaba ko karisbar itiba ko misosi. Egha me Sirian midorozir gumazir avirim misuagharigha, bar me abini. **22** Ezi gin, akam inigha izir gumazim, Atrivim Ahap bagha ghugha ua kamaghin a migei, "Siriabar atrivim azenir munamin ua izi ia ko misogham. Kamaghin amizi, ni ua mangi uan midorozir gumaziba gavgavim me daning, egh Siriaba ko misoghsi deragh nighnigh iki." **23** Ezi gin Atrivim Benhadatin gumazir dapaniba kamaghin a migei, "Israelian aseba, da mighsiabar aseba. Kamaghin amizi, aser kaba Israelian akurazi, me e abira. E me ko danganir zaribar uariv sogh, egh guizbangira me abinigham. **24** Kamaghin amizi, ni kamaghin damu: Ni atrivir kaba faragh me batueghti, me ua nin midorozir gumazibar faragh mangan marki. Ni uan midorozir gumazibar faragh mangamin gumazir dapanitaba amisefegh. **25** Egh ni uaghan gumazir aviriba inighti, me nin midorozir gumazibar ikiti, nin midorozir gumaziba fomira avirasemezi moghin ikiam. Egh e mangi danganir zarimin Israelia misogh, me abinigham." Ezi Atrivim Benhadat akar kam baregha, me mikemezi moghirama ami. **26** Egha azenir gin izimin a uan midorozir gumaziba inigha, me Israelia misoghasa Afekin nguibamin

ghue. **27** Ezi Israelian atrivim uan midorozir gumazibar diazi, me iza uari akuvagha, midorozir bizibar kiri. Egha me ghua danganir Sirian midorozir gumaziba itimin boroghira ghugha, danganir pumuning aghuigha aningin iti. Israelian ikizim, a bar suvigha, mati memen okoruar bar muziarir pumuning. Ezi Sirian midorozir gumaziba bar avirasemegha tintinibar danganiba bar dar iti. **28** Ezi akam inigha izir gumazir kam ghua kamaghin Atrivim Ahap migei, “Ikiavira Itir God ghaze, ‘Sirian gumazamiziba ghaze ki mighsiabar asem, egha danganir zaribar itir puvati. Kamaghin amizi, ki ian amamangatighi, ia men midorozir gumazir avirir kam abiragham. Eghti ia Israelia kamaghin fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.” **29** Ezi Siriabar midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba uan averpenibara ikia ghua aruer namba 7in tu. Egha aruer namba 7in, me dikavigha uariv sosi. Egha aruer kamra Israelia, Sirian midorozir gumazir bar aviribav suaghariki, men dibobonim 100,000in tu. **30** Ezi Sirian midorozir gumazir maba bar ara Afekin nguibar ekiamin aven ghue. Ezi nguibar ekiam avinizir divazim akariaghirigha ira ua 27,000plan gumazibav suaghariki. Ezi Benhadat uaghan ara ghua nguibar ekiamin aven ghugha, dipenir mamin danganir bar aven itimin uabi modo. **31** Ezi an gumazir dapaniba ghua an ganigha kamaghin a migei, “E kamaghin akam baraki, Israelian atriviba, me apangkuvim itir gumaziba. Egha e kamaghin nighnisi, e azirakar korotiabar aghuigh, benibar uan firibar afegh Israelian atrivim bagh mangam. E kamaghin damighi, a ti nin apangkuvigham, egh ni misueghti ni

aremeghan kogham.” **32** Ezi Benhadat men azangsizimin amamangatizi, me azirakar korotiaba aghuigha, benim inigha uan firibagh ike. Egha me Atrivim Ahap bagha ghua kamaghin a migei, “Nin ingangarir gumazim, Benhadat ghaze, ni an apangkuvigh, a misueghti an aremeghan marki.” Ezi Ahap me migia ghaze, “An angamira iti, o? A dera. A mati nan aveghbuam.” **33** Ezi Benhadatin gumazir dapaniba deraghavira kuariba arigha Ahapin akaba baragha, zuamira nighnizir gavgavim an akar otevir kamin iti. Egha me zuamira kamaghin migei, “Bar guizbangira. Are, Benhadat nin aveghbuam.” Ezi Ahap me migia ghaze, “Ia mangi a inigh na bagh izi.” Ezi me ghua Benhadat mikemezi an Ahap bagha ghu. Ezi Ahap uan karis gaperagha Benhadatin gara a mikemezi, an an karisin ghuanabo. **34** Egha Benhadat kamaghin Ahap migei, “Ki nguibar ekar nan afeziam faragha nin afeziam ko misogha iniziba, da isi ua ni daningam. Egh ni uaghan dagiar ingangarir taba Damaskusin dar amu. Nan afeziam fomira Samarian nguibar ekiamin amizi moghin ni damu.” Ezi Ahap kamaghin a migei, “Ni mamaghin damusi, ki nin amamangatighti, ni mangam.” Egha Ahap Benhadat ko akar mam akirigha, an amamangatizi a ghu. **35** Ezi Atrivim Benhadat ghugha givazima, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazibar ikizimin tongin mavin nighnizim fezi, a kamaghin akam inigha izir gumazir igharazim migei, “Ni na misoghasa, ki ifonge.” Ezi akam inigha izir gumazir kam, a misoghan ifongezir puvati. **36** Ezi akam inigha izir gumazim, akam inigha izir gumazir igharazir kam migia ghaze, “Akar ki ni ganingizir kam,

kar Ikiavira Itir Godin akamra. Ezi ni Ikiavira Itir Godin akam batoke, kamaghin amizi ni na ategh mangiti, laion tam ni misueghti ni aremegham.” Ezi akam inigha izir gumazir igharazir kam zuima, laion otogha a misoghezi an areme. **37** Ezi gin akam inigha izir gumazir kam, gumazir igharazim bagha ghua, kamaghin a migei, “Ni na misoghasa ki ifonge.” Ezi gumazir kam a misogha, mizazir kuram a gasegha an mikarzim gasighasiki. **38** Ezi akam inigha izir gumazir kam, nir avizir mam isa uan guam avara, eghti gumazamiziba a gifoghan kogham. Egha an Atrivim Ahapin mizua tuavir miriamin tughav iti. **39** Ezi atrivim izima, akam inigha izir gumazim an diagha ghaze, “Atrivim, ki midorozir ekiamin aven itima, en midorozir gumazir mam, apanir mam inigha iza na migia ghaze, ‘Ni deraghvira gumazir kam in gan. An arimangighti, ki ni misueghti ni aremegham. Puvatightima, ki ni damuti, ni 30,000plan kina isi uan ikirimirim uam a givezam.’ Midorozir gumazir kam na mikemegha ghu. **40** Ezi Atrivim, ki ghua ingangarir avirir igharazibagh amua itima, gumazir kam arav ghu.” Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni uabi isa kotiam gatigha gifa. Egha ni uabi fo, ivezir kurar manam ni bativam.” **41** Ezi akam inigha izir gumazir kam, zuamira nir avizir uan guam avarazim adangizi, atrivim maghira a gifo, an akam inigha izir gumazim. **42** Ezi akam inigha izir gumazim atrivim migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: Ki faragha ia mikeme, ia midorozim gamir dughiamin, ia apaniba bar me misueghti me arimighiregh. Ezi ni Benhadat ataghizi an arav ghuzi, an midorozir gumaziba uaghan

are. Kamaghin amizi, ni an danganim inigh aremegham. Eghti nin midorozir gumaziba an midorozir gumazibar danganiba inigh bar ikuvigham.” **43** Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha givagha, atara navim ikuva, uamategha uan nguibar ekiam Samarian ghu.

21 Ezi gin, bizir igharazir mam kamaghin oto. Nabot, a Jesrilin nguibamin gumazir mam, an wainin azenim Jesrilin iti, a Samarian Atrivim Ahapin dipenir ekiamin boroghin iti. **2** Ezi Ahap Nabot migia ghaze, “Nin wainin azenim nan boroghin iti. Kamaghin, ni a isi na danighti, ki nguazir kam inigh, an ua bagh zuravariba oparam. Ni a isi na danighti, ki wainin azenir bar aghuir igharazitam ni danigham, eghti a bar deragh, ni datirighin itir wainin azenir kam bar a gafiragham. O ni ifongegh, maghsuegh dagiaba bagh anemangiti, ki ivezir aghuimin ni givezam.” **3** Ezi Nabot ghaze, “Fomira fomira, nan inazir afeziaba nguazir kamin ghuaviba ikiangi, ezi ki datirighin a gativagha an gari. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin ziamin, ki a isi ni danighan kogham.” **4** Nabot kamaghin Ahap mikemezi, an navim bar ikuvizi, an osemeghava atari. Eggha a uamategha uan dipenir nguibar ekiam Samarian itimin ghu, eggha dakuasava amua uan misiam girigha guam isa birim misuegha, daghebar aman aghua. **5** Ezi an amuim Jesebel a bagha ghua an azara, “Ni manmaghsua bar osemegha daghebar aman aghua?” **6** Ezi a uan amuim ikaragha ghaze, “Jesrilin gumazir kam Nabot, nan akam baraghizir puvati. Ki a migia ghaze, Ki an wainin azenim givezam. O maghsuegh, a dagiabar aghuaghti, ki wainin azenir igharazitam a

daningam. Ezi a na daningan aghua.” 7 Ezi Jesebel a migia ghaze, “Tinara kantri Israelin atrivim? Ni, o igharaz tav? Ni osiman marki! Ni dikavigh daghetam ami. Ki Nabotin wainin azenim isi ni daningam.” 8 Egha Jesebel akinafarir maba osirigha, Ahapin ziam dagh arigha, an ababanim sara dagh atigha, Jesrilin itir gumazir dapaniba ko gumazir aruaba bagha ada amangi. 9 Akinafarir kabar osiziriba kamaghin migei, “Ia dagheba ataghiraghamin dughiatam amisefegh. Egh dughiar kamin, ia Jesrilin gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akufagh. Egh faraghavira itir dabirabim Nabotin teghti an a daperagh. 10 Egh gumazir kuratamning an boroghin aning afaghti, aning daperagh akam a gasiva kamaghin a mikim, ‘Nabot, ni akar kurabar God ko atrivim mikeme.’ Ia Nabot inigh nguibar ekiamin azenan mangiva, dagiabar a ginivti an aremegh.” 11 Ezi Jesrilin gumazir dapaniba ko gumazir aruaba Jesebelin akinafariba inigha a mikemezi moghin ami. 12 Egha dagheba ataghiraghasa, dughiam amiseveggha gumazamizibar diazi, me iza uari akufa. Egha faraghavira itir dabirabir danganim, me a isa Nabot ganingizi an a gapera. 13 Ezi gumazir kurar pumuning iza Nabotin boroghin apera. Egha gumazamizibar damazibar akaba agasa a migia ghaze, “Nabot akar kurabar God ko atrivim mikeme.” Ezi gumazamiziba kamaghin oreggha, a inigha nguibar ekiamin azenan ghuggha, dagiabar a ginivizi an areme. 14 Ezi me Jesebel bagha akam amaga ghaze, “Me Nabot dagiabar a ginivizi an areme.” 15 Ezi Jesebel kamaghin oreggha zuamira ghua kamaghin Ahap migei, “Nabot aremeggha gifa. Kamaghin amizi, ni

datirighin dikavigh mangi, wainin azenir a faragha nin anogoroghezir kam ini.” **16** Ahap kamaghin oregha wainin azenir kam iniasa zui. **17** Ezi Ikiavira Itir God, Tisben nguibar ekiamin itir akam inigha izir gumazim, Elaija migia ghaze, **18** “Ni Israelin Atrivim Ahap bagh mangi egh a mikemegh. A Samaria ategha, Jesrilin nguibamin ghua Nabotin wainin azenimin iti. A ua bagh azenir kam iniasava ami. **19** Ni kamaghin a mikim suam: ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ni gumazir kam misoghezi an aremegha givazi, ni ua an wainin azenim sara iniasa, a? Ki guizbangira ni migei, Danganir afiaba Nabotin ghuzim ozighizimin, da uaghan nin ghuzim ozigham.”’ **20** Ezi Elaija Ahap bagha zuima, Ahap an apigha kamaghin migei, “O nan apanim, ni iza ua na bato, a?” Ezi Elaija ghaze, “Are, ki ni mikimasa izi. Nin nighniziba ko ifongiaba, Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kurabar amuasa bar gavgafi. **21** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ni gasighasigham. Egh nin adarazir gumazir igiaba ko aruaba sara bar me agivagham. **22** Ni Israelia getuima, me arazir kuram gamima, nin arazir kurar kam na gamima, ki bar aningaghe. Ki faragha Nebatin otarim, Atrivim Jeroboamin adarazi ko Ahiyan otarim Basan adarazigh amizi moghin, ki uaghan nin adarazir amuam.’ **23** Egha Ikiavira Itir God, uaghan akam Jesebelin iti. Egha kamaghin a migei: Jesebel aremeghti, afiaba Jesrilin nguibar ekiam avinizir divazimin boroghin, an kuam amam. **24** Eghti Ahap, nin tarazi nguibar ekiamin aven arimighireghti, afiaba men kuabar amam. Eghti nin tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti, kuarazir

isaba men kuabar amam.” **25** Bar guizbangira, fomira gumazitam Ahapin min Ikiavira Itir Godin damazimin, uabi isa arazir kurabagh aniga dagh amir puvati. An amuim Jesebel, anarira anebira a getuima, an a baragha arazir bar kurar kabagh ami. **26** Ahap asebar ziaba fava, Amorian gumazamizir fomira nguazir kamin ikeziba, a men arazir bar kuribar gin zui, kar arazir kurar God bar a aghuaziba. Ezi Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. **27** Ezi Ahap, Elaijan akam baregha givagha bar osemi. Egha uan korotiam abigha, azirakar korotiam arugha uan dakozim girighav ikia, dagheba ataki. A nighnizir aviribagh amua, egha deragha uan ingangaribagh amir puvati. **28** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam inigha izir gumazim Elaija migei, **29** “Datirighin Ahap nan damazimin uabi abira. Ni an arazir kamin gari, o puvati? An arazir kam gami, kamaghin amizi, dughiar an angamira itimin, ki an adarazigh asighasighan kogham. Puvatigham. An otarim atrivimin ikiamin dughiamin, ki an adarazigh asighasigham.”

22 Israelia ko Siriaba ua uariv sozir puvatigha, 3plan azenibar uari koma apiagha deravira iti. **2** Ezi namba 3in azenimin, Judan Atrivim Jehosafat, Israelin Atrivim Ahapin ganasa Israelin ghu. **3** Ezi Ahap uan gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia fo, Gileatin Distrighin aven itir nguibar ekiam Ramot, kar en nguibar ekiam. Ezi Siriaba a ini. Ezi manmaghsua e bizitam Sirian atrivim gamizir puvatigha, a dama uan nguibar ekiam Ramot inizir puvati?” **4** Egha Atrivim Ahap, Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni na ko izam ti? Ki kamaghsua, ga mangi

Ramotin nguibam bagh misuegh uam a iniam?” Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, “Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba ko, hoziaba ko karisba, nin akurvaghasa pura iti.” **5** Egha Atrivim Jehosafat uaghan kamaghin Israelin atrivim migei, “Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka.” **6** Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, “Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o puvatigham?” Ezi me ghaze, “A deragham, ni mangi. Ekiam nin akuraghti, ni me abiragham.” **7** Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham.” **8** Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiaba bar, a na gasighasighamin akar kuram na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.” Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.” **9** Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamin diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.” **10** Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningin atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghin itir nguazir zarir mamin aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba

aningın guamin tugha, gın otivamin bizibav gei. **11** Ezi
 Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha
 izir gumazir kabar mav. An ainın mam inigha, ua bagha
 bulmakaun komin min garir bizir mamın ingari. Egha uan
 dapanim garugha iza Ahap mığia ghaze, “İkiavira Itir God
 ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin
 kamin me gasivira ikiti me bar givagham.” **12** Ezi akam
 inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei.
 Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh,
 egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. İkiavira Itir
 God, nin akuraghti, ni me abiragham.” **13** Ezi, gumazir
 dapanir Ahap Mikaia iniasa amadazi ghuzim, an a inigha
 izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam
 Mikaia mığia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar
 moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham.
 Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar
 akueghamin tamin atrivim mikim.” **14** Ezi Mikaia ua a
 ikaragha ghaze, “İkiavira Itir Godin zurara itimin ziamin,
 ki guizbangira ni migei, akar manam İkiavira Itir God a
 mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.” **15**
 Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia,
 e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a
 iniam ti, puvati?” Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A
 dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini.
 İkiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.” **16** Ezi
 Atrivim Ahap a mığia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara
 ni mığia ghaze, ni İkiavira Itir Godin ziamin guizbangira
 na mikim. Ni manadizoghin nan akam baragham?” **17** Ezi
 Mikaia Ahap mığia ghaze, “Ki garima İsrailian midorozir

gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’” **18** Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migei.” **19** Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar an okarigha tuivigha iti. **20** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighti, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?’ Ezi enselba vaghvagha uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi. **21** “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tugha, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh a gekuigham.’ **22** “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’ “Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’ “Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim nin akamin ikiam.’” **23** Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.” **24** Ezi akam

inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamin Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin ghugha akar kam ni ganingi?”

25 Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba gin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitamin aven danganir mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun migei.”

26 Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamin garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. **27** Egh kamaghin aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim givaghti ki uamategham.’”

28 Ezi Mikaia ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam baragh!” Egha kamaghin Ahap migia ghaze, “Ni osimtizitam inighan kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki migeir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati.”

29 Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. **30** Midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighiti, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba

aghuigha aning midorozim bagha zui. **31** Dughiar kamra, Sirian atrivim uan 32plan midorozir gumazir karisin pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a misogh, egh gumazir igharazibav soghan marki.” **32** Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha atrivim misoghasa ghua tiarim akara deima, **33** me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki. **34** Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimîn Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim migia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.” **35** Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gari. Ezi an duar torim ghuzim puvira ivemara izaghira karis gizivagha, kamaghira itima, aruem gevima an areme. **36** Aruem ghuaghira migoroghasava amima, Israelia ko Judan midorozir gumaziba me bar dia kamaghin migei, “E bar moghira uamategh uan kantriba ko uan nguibabar mangam!” **37** Kamaghin amizi, Atrivim Ahap aremezi, me an kuam inigha ghua Samarian anefa. **38** Egha an karis, Samarian dipar akarar mamîn a rue. Ezi afiaba izava an ghuzim apima, tuavimin amiziba izava an ghuzim itir dipar akarem gure. Bizir kaba, Ikiavira Itir God mikemezi moghin otifi. **39** Atrivim Ahap amizir

araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven
 iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam,
 dipenir a ingarigha elefanin ataribar asingiziba ko, an
 nguibar ekiaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningizir
 ingangarir amizibagh eghari. **40** Ahap uan inazir afeziabar
 min aremezi, an otarim Ahasia an danganim inigha
 atrivimin oto. **41** Ahap Israelian atrivimin itima, an
 namba 4 azenimin aven Asan otarim Jehosafat Judan
 atrivimin oto. **42** Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin
 oto, egha 25plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An
 amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba. **43** Jehosafat
 uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira
 Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha bizir
 vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pin itir asebar
 ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin
 amizi, gumazamiziba danganir kabar ofabagh amua,
 egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue. **44** Jehosafat
 uaghan Israelian atrivim ko aning uan dafarimning
 suiragha, aning deraghavira aperaghav ikia, ua uaning
 misozir puvati. **45** Atrivim Jehosafat amizir araziba
 bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti,
 Judan Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a uan
 apanibav soghezir eghaghaniba ko, an gavgavir ekiabar
 eghaghaniba an aven iti. **46** Fomira Jehosafatin afeziam
 Asa, asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba
 uari bakia uari koma akuir arazim gamiba batoke. Ezi men
 marazi ikiavira itima, Jehosafat bar me agifa. **47** Dughiar
 kamin, Idomin kantri atriviba puvati. Ezi Judan atrivimra
 Idomin kantri gativagh, an ganasa gumaziba amisefi. **48**

Atrivim Jehosafat mikemezi, ingangarir gumaziba kantri Ofirin mangamin kuribar ingari, eghti da ongarimin mangi kantri Ofirin gol inigh izam. Ezi kurir kaba, da nguibar ekiam Esiongeberin ikuvigha, puram apiaghav iti. Kamaghin amizi, me Ofirin ghuzir puvati. **49** Ezi gin, Israelian Atrivim Ahasia kamaghin oraki, Jehosafatin kuriba ikufi, ezi a kamaghin Jehosafat migei, “Ni uan kuriba ua da amangighi, ki uan kurimin ingangarir gumaziba, nin ingangarir gumaziba ko me amadaghti me mangam.” Ezi Jehosafat an nighnizimin aghua. **50** Egħa gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto. **51** Jehosafat Judan atrivimin itima, an namba 17in azenimin aven, Ahapin otarim Ahasia Israelian atrivimin oto. Egħa azenir pumuningin Samarian atrivimin ike. **52** A uan afeziam ko amebamin min arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dar gin ghua, Nebatin otarim Jeroboamin min ami. Jeroboam faragħa Israelia gekuizi, me arazir kurar aviribagh ami. **53** Ahasia, asem Balin ziam fe. An arazir kam bangin, Ikiavira Itir God, Israelian God, an afeziam Ahapin aningaghezi mogħin, an aningaghe.

2 Atriviba

1 Israelian Atrivim Ahap aremezir dughiamin gin, Moapia, Israelia me gativagh men ganan me aghuagha me batoke. **2** Dughiar mamin, Israelian Atrivim Ahasia, uan dipenimin azuarim pin aperaghav iti. Azuarir kamin birim akariaghirizi, Ahasia nguazim girigha bar kufi. Kamaghin amizi, a gumazir maba amada, eghti me Filistian kantrin itir nguibar ekiam Ekronin mangi Ekronin asem Balsebup, an azangsigh fogh suam, a ua deragh otogham, o puvatigham. **3** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Tisben nguibar ekiamin itir Godin akam inigha izir gumazim Elaija migei, “Ni dikavigh mangi gumazir Samarian atrivim Ekronin nguibar ekiamin amadaziba batogh. Egh ni kamaghin me mikemegh, ‘Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangasa? Godin tam ti Israelin kantrin aven itir puvati, ezi ia mangasa? **4** Ia oragh. Ikiavira Itir God migirigiar kam Atrivim Ahasia gami: Ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.” Ezi Elaija akar kam baregha, dikavigha ghua gumazir kabav gei. **5** Ezi gumaziba Elaijan akam baregha givagha, uam atrivim bagha ghuzi, atrivim kamaghin men azara, “Ia tizimsua zuamira ua ize?” **6** Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir mam tuavimin e batogha ghaze, ‘Ia uamategh mangi, Ikiavira Itir Godin akar kamin gun atrivim mikemegh. Akar kam kamakin: Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangsighasa? Ia ti Godin tam Israelin kantrin aven itir puvati, egha ia mangasa? Bar guizbangira, ni ua deraghan kogham. Bar

puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.” 7 Atrivim akar kam baregha kamaghin men azara, “Gumazir akar kam ia ganingizim, a manmaghin garir gumazim?” 8 Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “A korotiar me asizir arizibar ingarizim aru, egha letin me asizir inimin ingarizimin uabi amighiri.” Atrivim oregha ghaze, “Mar, Tisben gumazim, Elaija.” 9 Egha atrivim, midorozir gumazibar dapanir mam ko an midorozir gumazir 50pla sara, me amangizi, me Elaija inigh izasa zui. Me ghua danganir Elaija itimin otivigha gumazir dapanir kam Elaijan garima, a mighsiar mam gisin aperaghav iti. Ezi gumazir dapanir kam kamaghin Elaija migei, “O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim ghaze: Ni izighiri mangi an ganigh.” 10 Ezi Elaija kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire. 11 Ezi gin atrivim, ua midorozir gumazibar dapanir igharazim ko an midorozir gumazir 50pla amadazi, me Elaija bagha ua ghue. Me ghua otivigha, gumazir dapanir kam kamaghin a migei, “O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim akar gavgavim ni ganiga ghaze: Ni zuamira izighiri, egh mangi an ganigh.” 12 Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko

an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire. **13** Ezi gin atrivim ua midorozir gumazibar dapanir igharazir mam ko an midorozir gumazir 50pla amangizi, me Elaija bagha ua ghu. Egha namba 3in gumazir dapanir kam ghua mighsiamin ghuavanaga, Elaijan boroghira tevimning apirigha, kamaghin an azara, “O Godin akam inigha izir gumazim, ga uaning, ni nan ikirimirim ko nan midorozir gumazibar ikirimiribar apangkuvighti, e nin damazimin bizir aghuimin min otoghti, ni e gasighasighan marki. **14** Ki fo, avim Godin Nguibamin ikegha izaghirigha gumazir dapanir faragha izezimningin isiava aningin midorozir gumaziba sara isi. Ezi ga uaning, ni nan apangkuvighasa ki ifonge, egh na gasighasighan marki.” **15** Gumazir dapanir kam mikemegha givazi, Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Elaija migei, “Ni dikavigh gumazir kam ko magiri. Ni an atiatingan marki.” Ezi Elaija dikavigha a ko atrivim bagha zui. **16** Elaija ghua otogha akar kamin gun atrivim migei, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Ni ghaze, Israelin kantrin aven Godba ti puvati, egha ni gumaziba amangizi, me Ekronin asem Balsebupin azangasa ghue. Kamaghin amizi, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv iki mangi aremegham.” **17** Ezi gin Ahasia areme, ezi bizir kam, Ikiavira Itir God, Elaijan akam garugha mikemezi moghin, an otogha gifa. Ahasia otariba puvati, ezi an aveghbuam, Joram, an danganim inigha, Israelian atrivimin oto. Dughiar kamin, Judan kantrin aven, Jehosafatin otarim Jehoram atrivimin iti. Jehoram atrivimin itir azenir namba 2in aven, Joram Israelian atrivimin oto. **18** Atrivim Ahasia amizir bizir

igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

2 Ikiavira Itir God aminir ighuagharuimin Elaija inigh uan Nguibamin mangasa nighnisi. Bizir kam otivasa roghira izezi, Elaija ko Elisa Gilgal ategha zui. **2** Egha Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God mangi Betelin otivasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki.” Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin ziamin, ki bar guizbangira migei, ki ni ko mangam.” Kamaghin amizi, aning virara Betelin nguibamin ghu. **3** Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar ekar mam Betelin iti. Egha me bar dikavigha nguibamin azenan iza aning batogha, kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God datirighin, nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni ti kamaghin foz, o puvati?” Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki fogha gifa. Ia ua bizir kamin mikiman marki.” **4** Ezi aning ikia, egha Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God Jerikon nguibamin mangasa na amada, kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki.” Ezi Elisa ghaze, “Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam.” Egha aning virara Jerikon nguibamin ghu. **5** Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar mam Jerikon iti. Egha me Elisa bagha iza kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God datirighin nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni kamaghin foz, o puvati?” Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki fogha gifa. Ia ua bizir kam mikiman marki.” **6** Ezi aning Jerikon ikiavira ikia Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God Jordanin Fanemin

mangasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki.” Ezi Elisa ghaze, “Ikiavira Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam.” Egha aning virara Jordanin Fanemin ghu. 7 Ezi Godin akam inigha izir gumazir okoruabar tongin, gumazir 50pla aningın gin ghu. Aning ghua Jordanin Fanemin otogha dipamin boroghın tughav iti. Ezi akam inigha izir gumazir 50pla, mong aningın saghon tuivighav iti. 8 Ezi Elaija uan korotiar ruarim suegha, a riga a isa Jordanin Fanemin dipam misoke. Ezi dipam biga akuar pumuningin irizi, nguazir tizimin itim misingi. Ezi aning nguazir misingizimin arua dipamin vongin ghu. 9 Aning ghua Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God na iniamin dughiam roghira ize, ezi ki ni ategham. Kamaghin amizi, ki faragh bizir tizimra, ni bagh a damu nin akuragham, ni bizir tizim gifonge?” Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki fo, ni Godin gavgavim inigha akam inigha izir ingangarim gami. Ga uaning, ni gavgavir kam na daningasa ki ifonge, mati afeziam bizir aviriba uan otarir ivariam ganidi. Egh ki nin danganim inigh, Godin akam inigha izir ingangarim damuam.” 10 Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir ni nan azarazir kam, a bizir ekiam, ki a damuan ibura. Eghti ni nan ganti Ikiavira Itir God na inigh mangiti, ni guizbangira gavgavir kam iniam. Ki zuir dughiamin, ni nan ganighan koghiva, ni gavgavir kam inighan kogham.” 11 Aning ghua migia zuima, Ame! Avir mam zuamira aningın torimin oto. Avir kamin aven, aning garima, hoziaba karisin mam kurvasi. Ezi aminir ighuagharuim Elaija inigha Godin Nguibamin

ghu. **12** Ezi Elisa Elaijan gari a zuima a kamaghin dia miaviara iti, “Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir karisba.” Ezi Elaija ghugha givazi, Elisa uam an gari puvati. Kamaghin amizi, Elisa bar osemi, egha uan korotiar ruarimin suiragha anebighizi, an akuar pumuningin iri, kar a uan osimtizim akakagha amizir arazim. **13** Elaija ghuavanadir dughiar kamin, an korotiar ruarim nguazim giri. Ezi Elisa a inigha uamategha Jordanin Fanemin ghua an miriamin tughav iti. **14** Egha a Elaijan korotiar ruarir kam inigha, Elaija faragha amizi moghin dipam misoke. Egha a dipam misozir dughiamin, a ghaze, “Ikiavira Itir God, a Elaijan God, a managh iti? A ti uaghan, na ko ikiam?” Ezi dipam zuamira bigha akuar pumuningin otozi, Elisa uamategha vongin ize. **15** Ezi 50plan Godin akam inigha izir gumaziba, danganir kamin ikiavira ikia, egha bizir kamin garima, Elisa a gami. Egha me ghaze, “Ia gan! God fomira Elaija ganingizir gavgavir kam, a datirighin Elisan iti.” Egha me iza a batogha, tevibar pirigha dapaniba avigha, ghuaghira nguazim giregha, ziar ekiam a daningasa. **16** Egha me kamaghin Elisa migei, “Ni gan. En adarazir aven, 50plan gumazir gavgaviba iti. Ezi me mangi nin gumazir ekiam bativasa e ifonge. Ikiavira Itir Godin Duam ti a inigha ghua mighsiatamin anetaki, o danganir zaritamin anetaki.” Ezi Elisa me migei, “Marki. Ia me amadaghti me mangi a burian marki.” **17** Ezi Godin akam inigha izir gumaziba bar gavgavigha, a gakaghora an azangsis. Kamaghin amizi, Elisa mong aghumsigha, men tivan aghuagha ghaze,

“A dera, ia me amadaghti me mangi.” Ezi me 50plan gumaziba amangizi me 3plan aruebar Elaija buriava, a batozir puvati. **18** Dughiar kamin, Elisa Jerikon ikiava me mizuaima, me ua izezi, a kamaghin me migei, “Ki manmaghin ia mikeme? Ezi ia gavgavigha nan akam baraghan aghua.” **19** Dughiar kamin, Elisa Jerikon ikiavira itima, nguibamin gumazamiziba iza kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, ni gan, nguibar kam bar dera. Ezi dipam ikufi. Amizir naviba adaiba, me dipar kam apava, me zuamira, borir ghuariba bati. Kamaghin amizi, boriba ariaghiri.” **20** Ezi Elisa kamaghin me migei, “Ia mangi itarir igiatam inigh, egh amangsizir tam a datigh, a inigh izi.” Ezi me Elisa mikemezi moghin ami. **21** Ezi Elisa a inigha ghua emimirir dipamin ghugha amangsizir kam a mikinigha ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ki ikiavira Itir God, ki dipar kam gamizi, a deragha oto. Eghti dipam ua gumazibar amuti, me arimighiran kogham. Egh ua amizibar amuti, men otirimirir dughiam zuamiram otoghan kogham.” **22** Ezi Elisa mikemezi moghin, dipar kam deragha kamaghira ikia iza datirighin iti. **23** Ezi gin Elisa Jeriko ategha Betelin ghu. Ezi nguibamin otarir igiar maba nguibamin azenan iza an gani, egha me kamaghin Elisa dipova ghaze, “O gumazir onarim misezim, ni kamatigh! Gumazir onarim misezim, ni danganir kam gitagh.” **24** Ezi Elisa ragha mighigha men gara ghaze, “Ki guizbangira migei, ikiavira Itir God ia gasighasigham.” Ezi asizir bean amebar pumuning zuamira ruarimin azenan iza, otarir kabar tongin otarir 42plan misogha, tintinibar men mikarziba abiaghariki. **25** Ezi Elisa danganir kam

ategha bar ghua Karmelin Mighsiamin ghu. Egha gin Karmel ategha uamategha Samarian nguibar ekiamin ghu.

3 Dughiar kamin, Jehosafat Judabar atrivimin iti, ezi an namba 18in azenimin, Ahapin otarim Joram, Israelian atrivimin oto. Egha a 12plan azenibar Samarian atrivimin ike. **2** Atrivim Joram arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Egha an arazir bar kurar aviribagh amizir puvati, mati an amebam ko afeziam amizi mokin. Joram asem Balin marvir guar an afeziam fomira ingarizir kam batoke. **3** Egha Nebatin otarim Atrivim Jeroboam, amizir arazir kurar kabara, Joram uam a dagh ami, arazir kurar kamagh gariba Jeroboam Israelia gekuizi me dagh ami. Joram arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati. **4** Dughiar kamin, kantri Moapin Atrivim Mesa sipsipin aviriba iti. A Israelian atrivimin apengan iti, egha azeniba bar takisin min uan 100,000plan sipsipin apurir igiaba isa Israelin atrivim ganidi. Egha uaghan 100,000plan sipsipin apuriba amisiva, dar arizibar ghora Israelian atrivim bagha da amadi. **5** Ezi gin Israelian Atrivim Ahap aremezi, Atrivim Mesa Israelian atrivir igiamin apengan ikian aghuagha, ua sipsipba takisin min a ganidir puvati. **6** Ezi Atrivim Joram zuamira dikavigha Samaria ategha, Israelian midorozir gumaziba bar me akufa. **7** Egha Joram, Judabar Atrivim Jehosafat bagha akam amaga ghaze, “Moapin Atrivim nan apengan ikian aghua. Ezi ki mangi a misogynasava ami. Ni na ko izam, o puvatigham?” Ezi Jehosafat kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ni ko mangam. Ki nin ifongiamin

gin mangasa iti. Ezi nan midorozir gumaziba ko hoziaba nin akurvaghasa iti. **8** Egh e tuavir manamin mangam?” Ezi Joram kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Idomin kantrin gumazamiziba puvatizir danganimin aven zuir tuavimin mangi otogham.” **9** Kamaghin, Israelian Atrivim Joram ko Judan Atrivim Jehosafat ko Idomin atrivim, me uan midorozir gumaziba inigha zui. Tuavir kam, a bar ruarazi, me 7plan aruebar arua zuima, men dipaba bar gifa. Ezi midorozir gumaziba ko asizir biziba ateriba, damamin dipaba puvati. **10** Ezi Atrivim Joram kamaghin migei, “Ki, e uarir apangkufi. Ikiavira Itir God e 3plan atriviba, an en diagha e isa Moapian atrivimin dafarim gati.” **11** Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Joramin azai, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam iti, o puvati? Tam ikiti, e a mikemeghti a Ikiavira Itir Godin azaragham, e manmaghin damuam.” Ezi Atrivim Joramin gumazir dapanir mam, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Safatin otarim Elisa, a iti. A fomira Godin akam inigha izir gumazim Elaijan ingangarir gumazimin ike.” **12** Ezi Atrivim Jehosafat oregha ghaze, “Elisa, a guizbangira Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim.” Ezi atrivir 3plan kaba Elisan ganasa ghue. **13** Ezi Elisa Israelian atrivimin ganigha ghaze, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia akam inigha izir gumazir nin ameboghfeziaba fomira ghua azangsighizir kaba, me bagh mangi.” Ezi Atrivim Joram kamaghin a ikaragha ghaze, “Puvati. Ikiavira Itir God uabi e 3plan atriviba en diagha e isa Moapin atrivimin dafarim gati. Ezi e ni bagha izi.” **14** Ezi Elisa kamaghin Joram migei, “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin

ingangarir gumazim. A zurara ikia mamaghira iti, egha gavgaviba bar iti. Ezi ki an ziamin ki guizbangira migei: Atrivim Jehosafat ti ia ko itir puvatizi, ki nin guamin ganighan koghai, o ni ko mikemeghan koghai. Ezi ki fo, Jehosafat a gumazir aghuim. Kamaghin amizi, ki a bangin nin akam baragham. **15** Eghti ia datirighin mangi, gumazir deragha gita misogha ighiabagh amitam inigh izi.” Ezi me gumazir gita misoghamim inigha ize. Ezi a gita misozir dughiamin, Ikiavira Itir Godin gavgavim Elisan iza anevara. **16** Ezi Elisa akam akura ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze: Ia daghurir dipar fomira emira, egha datirighin misingizir kamin, mozir dipar aviribagh kuigh. **17** Ia amozim ko aminimin ganighan kogham, eghti dipam uan danganir kam gizivagham. Kamaghin amizi, ian bulmakauba ko donkiba damamin dipar aviriba ikiam.” **18** Elisa ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ghaze, Dipam ia ganidir ingangarir kam, an damazimin a bizir ekiam puvati. A bizir bar muziarim. Ezi Ikiavira Itir God ua bizir igharazitam damuasa. Ia Moapian misoghamin dughiam, a ia ateghti, ia me abinigham. **19** Egh nguibar divazir gavgaviba itiba ko, nguibar ekia bar aghuiba vaghvagh da inigh. Egh ia men temer aghuiba oki, egh men mozir dipaba apemegh. Egh ia dagiaba isi azenibar ingaramin nguaziba bar dav kinigh, eghti me dagheba oparan kogham.” Elisa mikemegh givazi, atrivir 3pla anetegha ghu. **20** Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, kar mizarazir ofa damuamin dughiam, aruem anadima, dipam zuamira Idomin ikegha izaghira, nguazir otevir kam bar a gizifa. **21** Ezi Moapia kamaghin akam baraki,

3plan atriviba izi me misoghasa. Egha me bar gumazir midorozim damuamin gavgaviba itibar diazi, me iza uari akufa. Egha me gin iza kantri Moap ko kantri Idomin mitaghniamin tugha misoghasa danganiba isa mizua iti.

22 Egha aminzaraghan, Moapia dikavigha garima, Ikiavira Itir God Israelia bagha dipam amadagha gifa. Ezi aruer angazangarim dipam gisira, ezi Moapia dipamin garima, a ghuzimin min bar aghefe. Ezi Moapia saghuiamin tuivav ikia an gari. **23** Egha me kamaghin dei, "Ame! Ia gan. Kar ghuzimra. Apaniba ti uariv sogha, uarira uan aviribav soghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nguazimin iti. Aria, e mangi men danganimin men biziba iniam." **24** Egha me dikavigha Israelian danganimin ghue. Egha me ghua otivir dughiamin, Israelian midorozir gumaziba puv me misogha, men gintigha bar ghua Moapin kantrin ghu. Egha Israelia Moapian avirim misuagharigha, **25** men nguibabagh asighasiki. Israelia Moapian danganiba bar dagh arui. Me mangi azenibar ingaramin nguazir tam batoghamin dughiamin, midorozir gumaziba bar dagiaba inigha nguazir kam mikinzi dagiaba bar nguazim avara. Egha uaghan me mozir dipaba bar da apemegha, temer aghuiba bar ada oke. Me nguibar ekiaba bar dagh asighasigha, nguibar ekier vamira gasighasighizir puvati, kar Kirheres, Moapin nguibar ekiam. Ezi midorozir gumazir katapelin asiba, me nguibar ekier kam ekierugha dagiabar asavamadima, da nguibamin aven zui. **26** Ezi Moapin atrivim apanir kabar garima, me a gafisi, kamaghin amizi a 700plan midorozir gumazir midorozir sababar suigha misogha foziba ini, egha me Kirheresin

nguibar ekiam ategh ari Idomin atrivim bagh mangasa ua iburaghburaki. 27 Ezi Moapin atrivim uan otarir ivariam ini, otarir kam an danganim inigh atrivimin ikiam. Egha atrivim otarir kam misuegha an ofa gami, mati Moapian asemin ofan bar isia mighirim. A nguibar ekiam avinizir divazim gisin ofan kam gami. Israelia bizir kamin ganigha bar atiatingi. Egha me midorozim ategha, uamategha uan kantrin ghue.

4 Dughiar mamin Godin akam inigha izir gumazibar okoruamin mav, an amuim Elisa bagha ize. An pam aremezi an odiarimin iti. Egha a kamaghin Elisan diava arai, “O gumazir ekiam, nan pam areme. Ni fo, a zurara Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iti. Egha a faragha gumazir mam da pura dagiaba ini. Ezi datirighin ki da ikarvaghamin dagiaba puvati. Ezi gumazir kam nan otarimning iniasa izi, egh aning damuti aning an ingangarir gumazir kinimningin otogham.” 2 Elisa akar kam baregha kamaghin amizim migei, “Ki manmaghin nin akuragham? Bizir manam nin dipenimin iti?” Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki miner mam iti, olivin boremin an iti, anarira. Ki ua bizir igharaziba puvati.” 3 Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi namakabar azaraghti, me uan miner pura itiba ni daningigh. Ni miner aviriba inigh. 4 Egh ni miner kaba inigh uan dipenimin aven mangi, egh tiam asaragh. Datirighin ni uan otarimning ko borer nin miner kamin itim isi, miner kabagh ingegh. Ni minetam gingeghti a izivaghti, ni a inigh danganitam dafagh. Ni kamaghira damuvira mangiti, miner kaba bar izefegh.” 5 Ezi amizim akar kam

baregha givagha ghua, uan namakaba da mineba inigha,
 uan dipenimin ghu. Egha a uan otarimning ko dipenimin
 aven ghugha tiam asara. Ezi an otarimning mineba isa a
 bagha izima, a boremin kabagh ingavira iti. **6** Amizim
 boremin minebagh ingegha givagha, kamaghin uan otarir
 mam migei, “Ni miner igharazim inigh izi.” Ezi otarim
 ghaze, “Amebam, mineba bar izefe.” Egha dughiar kamra,
 boremin ua amizimin minemin otivir puvati. A kamaghira
 tu. **7** Ezi amizim ghua kamaghin Godin akam inigha izir
 gumazim Elisa migei, “Ki miner kaba bar boremin dagh
 ingegha gifa.” Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi borer
 kaba amadagh, egh dagiaba inigh. Egh ni uan pam inizir
 dagiaba ikaragham. Eghti dagiara naba ikiam, kar ni uan
 otarimning ko ia daghebagh ivezam.” **8** Dughiar mam
 Elisa Sunemin nguibamin ghu. Amizir mam nguibar kamin
 ikia, egha dagiara aviriba iti. Egha uan dipenimin daghetam
 amasa Elisan azangisi. Ezi Elisa zurara Sunemin izir
 dughiar an amizir kamin dipenimin apiaghirava api.
9 Egha dughiar mam amizir kam kamaghin uan pam
 migei, “Ni gan, gumazir kam zurara iza e koma api, ki fo,
 a Godin akam inigha izir gumazim, egha a God baghavira
 itir gumazimra. **10** Ga uaning, ga ti dipenir ghurir pin
 itimin daguraguir danganitam akirigham. Egh e akuir
 dakozitam ko, apir dakozitam ko, dabrabit tam ko, lamin
 tam, danganir kamin dar arigham. Eghti gumazir kam
 izamin dughiamin, a danganir kamin ikiam.” Egha aning
 a bagha danganir kam akiri. **11** Ezi dughiar mam Elisa
 ua Sunemin izegha, danganir kamin ghuavanabogha, uan
 akuir dakozim girighav ikiava avughsi. **12** An avughsa

ikia kamaghin uan ingangarir gumazim Gehasi migei,
 “Ni magiri na bagh Sunemin amizir kamin ganigh, egh a
 mikemeghti a izi.” Ezi Gehasi amizim mikemezi a iza an
 guamin tu. **13** Ezi Elisa Gehasi migia ghaze, “Ni kamaghin
 amizimin azaragh, ‘Bar guizbangira, ni ingangarir ekiam
 gamua gan akura. E bizir tizim damigh, nin akurvazir
 aghuim ikaragham? Elisa ti mangi atrivim o midorozir
 gumazibar dapanimin azaraghti, aning ni bagh bizir
 aghuitam damuam? Ni kamaghin ifongez, o?” Ezi Gehasi
 ghua amizir kamin azarazi, amizim kamaghin a migei, “Ki
 uan adarazir tongin iti, egha bizitamin otevezir puvati.”
14 Ezi Elisa kamaghin Gehasin azara, “E bizir aghuir
 manatamin amizir kamin arazir aghuim ikarvagham?”
 Ezi Gehasi ghaze, “Ki gari, bizir vamira iti, an pam bar
 ghurizi, a boriba puvati.” **15** Ezi Elisa Gehasi migia ghaze,
 “Ni amizim mikemeghti, a izi.” Ezi Gehasi ghua amizim
 mikemezi, a iza tiar akamin tughav iti. **16** Ezi Elisa
 amizim migia ghaze, “Azenir munamin dughiar kamra, ni
 otaritam uan agharimningin a firagham.” Ezi amizim
 a ikaragha ghaze, “Ga uaning, nan gumazir aruam, ni
 Godin akam akurir gumazim, ni na gifaran marki.” **17**
 Ezi gin, amizir kam navim asangi. Egha Elisa mikemezi
 moghira, azenir munamin, dughiar kamra an otarim bate.
18 Azenir mabar gin otarim ekeveghe, uan afeziam bagha
 azenibar ghu. Kar witbar ghorir dughiam, ezi afeziam
 ingangarir gumaziba ko witin azenimin iti. **19** Otarim
 ingangaribar gara ikia, egha kamaghin uan afeziamin
 diava arai, “Iiii afeziam! Nan dapanim puvira na gami.
 A na gamuavira iti! Iiii!” Ezi afeziam uan ingangarir

gumazir mam migia ghaze, “Ni otarir kam inigh an amebam bagh mangi.” **20** Ezi ingangarir gumazim otarim inigha an amebam bagha ghu. Ezi otarim amebamin apozim girighav ikia ghua, dughiar aruer arizimin tu, eggha an areme. **21** Ezi amebam otarimin kuam inigha dipenimin pin ghuanaga Elisan danganimin aven ghua dakozim aneti. Eggha amebam azenan ghuggha tiam asara. **22** Eggha a uan pamin diazi, a izima a kamagghin a migei, “Ni mangi ingangarir gumazitam mikemeghti, a na bagh donki inigh izi. Eghti ki zuamira mangi, Godin akam inigha izir gumazir kamin ganigh, egh uamategh izam.” **23** Ezi an pam ghaze, “Manmagh amizi ni datirighira mangasa? Ni Sabatin dughiam o iakinir igiamin dughiar ekiam mizuamam, o?” Ezi amizim ghaze, “Marki, ki datirighira mangasa. Ni nimira iki. Biziba deragham.” **24** Ezi ingangarir gumazim satel donki gatizi, amizim a gapera. Eggha amizim kamagghin ingangarir gumazim migei, “E mangamin dughiamin, ni donki damuti, a zuamira mangi. Ni na bangin aghumra mangan marki. Donki aghumra mangisi ki ifuegh, ni mikimam.” **25** Eggha amizim ingangarir gumazim ko, Godin akam inigha izir gumazim Elisan ganasa Karmelin Mighsiamin ghu. Aning saghon ikiavira itima, Elisa aningin gani. Eggha a uan ingangarir gumazim, Gehasi migei, “Ni munagh gan, Sunemin amizir kam izi. **26** Ni ivegh a bagh mangiva an azaragh fogh, a uan pam ko otarim me ti deragha iti, o puvati?” Ezi Gehasi ghua amizimin azarazi, amizim kamagghin an akam ikaragha ghaze, “E deraghavira iti.” **27** Amizim iza mighsiamin Elisa batogha, aviragha Elisan

dagarimningin suira. Ezi Gehasi amizimin garima, a kamaghin amima, an a tivamadaghti a tong saghon mangasa. Ezi Elisa kamaghin Gehasi migei, "Anetakigh. Ki fo, an osimtizir bar ekiam iti. Ezi Ikiavira Itir God an osimtizim nan modogha an gun na mikemezir puvati." **28** Ezi amizim ghaze, "Gumazir ekiam, kar nin migirigiamin God borir kam na ganingi. Ki nin azarazir puvati. Ezi ki ni migia ghaze, ni na gifaran marki." **29** Elisa akar kam baregha, kamaghin Gehasi migei, "Ni deraghvira uan inim ikegh, egh nan fidizir aghorim uan dafarimin an suiragh, egh zuamira Sunemin nguibamin mangi. Egh ni gumazitam batogh, dughiam a daningan marki. Eghti gumazitam dughiam ni daningti, ni an akam ikaraghan marki. Ni amizir kamin dipenimra mangi, egh fidizim otarir kamin guam gisin datigh." **30** Ezi otarimin amebam kamaghin garima, Elisa mangan ibura, ezi a kamaghin migei, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ategh uabira mangan kogham." Kamaghin amizi Elisa dikavigha amizir kam ko uamategha Sunemin ghu. **31** Ezi Gehasi faragha ghua Elisan fidizir aghorim isa otarimin guam gati, ezi a tong mozorogha amir puvati. Bar puvati. Egha Gehasi uamategha zui. A tuavimin aning batozir dughiamin, a kamaghin Elisa migei, "Ni mikemezi moghin ki ami, ezi otarim ua dikavizir puvati." **32** Egha me ghua dipenimin otivigha, Elisa uan danganimin tiar akamin ghugha, otarir kamin kuamin garima a dakozim girighav iti. **33** Egha an aven ghugha tiam asaragha, Ikiavira Itir God ko migei. **34** Egha a dakozim gisin ghuavanabogha otarimin kuam gisin fuagha, uan akam

isa otarimin kuamin akam gatigha, uan damazimning an damazimningin porogha, uan dafarimning isa an dafarimning gisin ati. Elisa kamaghin amuavira itima, otarimin mikarzim ua fei. **35** Ezi Elisa dakozim ategha mong uan danganimin aven arui. Egha ua ghua otarim gisin avira. Ezi otarim 7plan dughiabar asigha uan damazimning kui. **36** Ezi Elisa Gehasin diagha kamaghin a migei, “Ni mangi otarimin amebam mikemeghti a izi.” Ezi Gehasi kamaghin amizi, amizir kam anaga akuir danganimin aven ghu. Ezi Elisa a migei, “Ni uan otarim inigh.” **37** Egha amizim Elisan dagarimningin boroghira irigha, dapanim aviragha nguazim mituagha, ziar ekiam Elisa ganidi. Egha gin dikavigha uan otarim inigha ghu. **38** Dagheba puvatizir dughiar kurar mam, Israelin nguazim bato. Ezi dughiar kamin Elisa uamategha ghua Gilgalin nguibamin iti. Dughiar mamin, Godin akam inigha izir gumazibar okoruamin, gumazir maba iza a da nighniziba isi. Me apiagha an akaba barasi, egha Elisa uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, “Ni miner ekiam inigh iziva Godin akam inigha izir gumaziba bagh diparsizim damu.” **39** Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam diparsizir tam damuasa ghua, zuravariba buri. Egha a ruarimin itir sevibar min garir bizibar gara ghaze, ka ti dagher aghuiba. Kamaghin amizi, a sevir ovizir aviriba inigha, uan inim garighizi an inim bar izifa. Egha a da inigha iza dar ghoregha minem gaghui. Ezi gumaziba deragha sevir ovizibagh fozir puvati. **40** Diparsizim isigha givazi, Godin akam inigha izir gumaziba damasa me da isa itaribagh arisi. Ezi me apir dughiamin, diparsizim men akabav

sosi, ezi me kamaghin Elisan dei, “O Godin akam inigha izir gumazim, diparsizir kam bar puvira misosi. Ezi e daman ibura. E ti arimighiregham.” **41** Ezi Elisa plauan me witin ingarizir taba inigh izasa me migei. Me da inigha izezima, Elisa da minem mikinigha, kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Ni diparsizim uam a isi itaribar arikigh, eghti Godin akam inigha izir gumaziba damam.” Ezi me apima, diparsizim datirighin ua men akabav sozir puvati. **42** Ezi dughiar mamın gin, gumazir man Balsalisan nguibam ategha, Elisa bagha ize. Kar bali aghoramin dughiam. Gumazir kam uan azenimin, balin faragha aniba aghoregha, 20plan balin bretin rubuzir tueziba ko balin tuezir puvatizir maba sara inigha uan mitarim gaghuigha, da inigha Elisa bagha ize. Ezi Elisa uan ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni dagher kaba isi akam inigha izir gumazibar aningti, me dar ami.” **43** Ezi an ingangarir gumazim ghaze, “Dagher kaba avirasemezir puvati, Dagher kaba manmaghira 100plan akam inigha izir gumazir kabar tughatigham.” Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, me damiti, dagher naba ikivira ikiam. Kamaghin amizi, ni dagheba isi gumazibar anighti, me dar ami.” **44** Ezi ingangarir gumazim dagheba isa akam inigha izir gumazibagh aningizi, me da api. Egha Ikiavira Itir God mikemezi moghira, me amegha izivazi, dagher naba ikiavira iti.

5 Naman, a Sirian midorozir gumazibar gumazir dapanir ekiam. Namanin dafarimin, Ikiavira Itir God, Sirian midorozir gumazibar akurazi, me apaniba dikabini, kamaghin amizi, Sirian atrivim bar a gifuegha, a bagha

bar akonge. Naman a midorozir gumazir bar aghuim, egħa a lepan arimariam iti. **2** Dughiar mamin Sirian midorozir gumaziba ghua Israelia misogħa, guivir igiar mamin suiragħa a sara għu. Ezi guivir igiar kam, a Namanin amuimin ingangarir amizimin iti. **3** Dughiar mamin gin, Israelian guivir igiar kam kamaghin Namanin amuim migei, “Nin pam Godin akam inigha izir gumazir Samarian itir kam bagħ mangigh, ti deragħam. Godin akam inigha izir gumazir kam an arimariam akirighi, a ua deragħam.” **4** Naman akar kam baregħa, atrivim bagħa ghua, guivir igiar kamin akamin gun a mikeme. **5** Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni mangi! Ki Israelian atrivim bagħ akinafaritam osirigh, ni danighi ni a inigh mangi a daningigh.” Egħa atrivim akinafarim osirigha Naman ganingi. Ezi Naman 300,000 kina silvan dagiaba ko 60 kilogrem gol, ko 10plan korotiar kurkiamiba sara inigha, dikavigha Samarian għu. **6** Egħa Naman Sirian atrivim da akinafarir kam inigha ghua, Israelian atrivim ganingi. Akinafarir kam kamaghin migei: “Akinafarir kam, nan gumazir dapanim Naman ki a bagħ ni mikimasa. A lepan arimariam iti, ezi ni a damighi, a ua deragħasa ki ifonge.” **7** Ezi Israelian atrivim akinafarir kamin ganigha uan navir osimtizim akakagħa uan korotiam abiki. Egħa a kamaghin migei, “Amei! Sirian atrivim tizim bagħa kamaghin na bagħ akam amada, ki mangi gumazir kamin arimariam akirigham? A ti ghaze, ki God, ki gumazim damighi a deragħ ikiamin gavgavim iti, a? O ki gumazim damighi, an aremegħamin gavgavim iti, a? Ki fo, a na misogħasa tuaviba buri.” **8** Ezi Godin

akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghin oraki, atrivim navir osimtizim ikia, uan korotiam abiki. Kamaghin amizi, Elisa kamaghin atrivim bagha akam amaga ghaze, “Ni manmaghsua navim osemegha uan korotiam abiki? Ni gumazir kam amadaghti a na bagh izi, eghti ki kamaghin an akaghti a fogh suam, Godin akam inigha izir gumazir mam guizbangira Israelin iti.” **9** Kamaghin amizi, atrivim Naman mikemezi, a uan karisba ko hoziaba sara ghua Elisan dipenimin tiar akamin oto. **10** Ezi Elisa gumazir mam Naman bagha anemadazi, a dipenimin azenan ghua kamaghin Naman migia ghaze, “Ni mangi 7plan dughiabar Jordanin Fanemin dipamin rueghti, nin arimariam givaghti, nin mikarzim ua deraghti, ni deragham.” **11** Ezi Naman akar kam baregha puv atari, eggha Elisan dipenim ategha ghu. Naman ghaze, “Elisa ti azenan izegh nan ganigh, Ikiavira Itir God, uan God ko mikim, egh arimariam iti naghin isin uan dafarim ighuavamangam. Egh arazir kamin a na damighti, ki ua deragham. Ezi puvati. **12** A Jordanin Fanemin dipamin ruasa na migei. Ezi Damaskusin Fanemning Abana ko Farpar, aning bar Israelian dipabagh afira! Eghti dipatam nan arimariam agivsi, ki ti uan kantrin aven itir dipar kamning guruva ua deragham.” Naman kamaghin migia, eggha bar aningaghegha ghu. **13** Ezi an ingangarir gumaziba an boroghin ghua kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, Godin akam inigha izir gumazim bizir bar ekiatam damusi ni mikimti, e fo, ni a damuam. Ezi a kamaghin bizitam mikemezir puvati. A pura ruasa ni mikeme. Kamaghin amizi, ni an akamin gin mangi.” **14** Ezi Godin akam inigha

izir gumazim Elisa, a Naman mikemezi moghin Naman an
 akam baregha, ghua Jordanin Fanemin ghuaghira 7plan
 dughiabar uabi isa dipam gazui. Ezi an arimariam bar
 givazi an mikarzim ua bar zuegha, borir igiamin min
 oto. **15** Egha a uan ingangarir gumaziba ko, me ua Godin
 ingangarir gumazim bagha ghue. Egha Naman, Elisan
 guamin tugha a migia ghaze, “Ki datirighin fo, godin tam
 ua nguazir kamin nguibatamin itir puvati. Ia Israelia, ian
 God, a guizbangira God. Kamaghin amizi, ga uaning, ki
 nin ingangarir gumazim, ki bizir aghuim ni daningasa, ni
 na dama a inigh.” **16** Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze,
 “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin zurara itimin ingangarir
 gumazim. A nan garima, ki an ziamin guizbangira ni
 migei, ki bar ni da bizitam inighan kogham.” Ezi Naman
 bizir aghuitam Elisa daningasa bar gavgafi, ezi Elisa
 bar aghua. **17** Ezi Naman ghaze, “Ni nan bizir aghuim
 inian aghua, a marki. Ga uaning, ki nin ingangarir
 gumazim, ni nan amamangatighti, ki Israelian nguazir
 minemeniar aviritaba inigh uan donkinning datighti,
 aning da ater e uamategh uan nguibamin mangam. Egh
 nguazir minemeniar kabagh isin, ki Ikiavira Itir God
 bagh, ofa gamir dakozimin ingaram. Guizbangira, ki
 godin igharazitaba bagh ofan bar isia mighiriba, ko ofan
 igharazibar amuan kogham. Ki Ikiavira Itir God baghvira
 ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuam. **18**
 Ezi ni nan osimtizim gifoghasa ki ifonge, eghti Ikiavira
 Itir God nan arazir kuraba gin amadagham. Nan gumazir
 ekiam zurara ghua asem Rimonin ziam fe, ezi ki a ko
 iti. E Rimonin ziam fer dipenimin aven zuir dughiamin,

atrivim nan agharimin suisi. Egha a tevibar pira asem Rimon ziam fer dughiamin, a na getuima, ki uaghan aser kamin marvir guamin boroghin teviba apiri. Ki fo, ki uamategh mangiti, arazir kam gin uam otivam. Ezi Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge.” **19** Ezi Elisa ghaze, “Ni osiman marki. Ni navir amirizim inigh mangi.” Ezi Naman Elisa ategha ghu. Egh a tighar saghon mangamin dughiamin, **20** Elisan ingangarir gumazim, Gehasi, uabira kamaghin uabi migia ghaze, “Nan gumazir ekiam, Sirian gumazim Naman ataghizi, a pura zui. Manmaghsua a bizir Naman a daningamim inizir puvati? Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki Namanin gin ivegh mangi, egh a da bizitaba inigham.” **21** Egha dikavigha Namanin gin zui. Ezi Naman garima, gumazir mam an gin ivegha izi, ezi a uan karis ategha ghuaghira tuavimin tughav itima, Gehasi iza a bato. Ezi Naman kamaghin Gehasin azara, “Bizitam ia batoz, o?” **22** Ezi Gehasi ghaze, “Puvati. Nan gumazir ekiam kamaghin ni mikimasa na amada: Godin akam inigha izir gumazimning datirighira an dipenimin ize. Aning Efraimin mighsiaba itir Godin akam inigha izir gumazimning. Ga uaning, ni silvan beghium ko korotiar pumuning, Godin akam inigha izir gumazir kamning bagh dar aningigh.” **23** Ezi Naman kamaghin a ikaragha ghaze, “Beghiar vamira marki, ni pumuning inigh.” A mighighavira da iniasa Gehasi migei, ezi Gehasi da iniasa ifonge. Kamaghin amizi, Naman beghiar pumuning isa silvan aviriba aning gaghui, silvan kabar dibobonim, 60,000 kinan tu. Egha uaghan korotiar aghuir pumuning

ini, egha bizir kaba inigha uan ingangarir gumazimning ganingi, ezi aning da atera Gehasin faragha zui. **24** Me ghua Samarian mighsiamin otivigha, Gehasi bizir kaba inigha dipenimin aven da ati. Egha ingangarir gumazir kamning, ua Naman bagha aning amada. **25** Aning ghuzi, Gehasi ua dipenimin aven ghugha Elisan damazimin tu. Ezi Elisa kamaghin an azara, "Gehasi, ni managh ghugha izi?" Ezi Gehasi ghaze, "Gumazir ekiam, ki danganitamin ghuzir puvati." **26** Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni ifaran marki. Ni ti ghaze, ki nin ganizir puvati, a? Nan duam ni ko ikia garima, gumazir kam karis ategha ni bativasa izaghiri. Gehasi, kar dagiaba ko, korotiaba ko, olivin azeniba ko, wainin azeniba ko, sipsipba ko, bulmakauba ko, ingangarir gumazamizir kiniba iniamin dughiam puvati. Arazir kam derazir puvati. **27** Ni Naman da dagiaba ini. Kamaghin amizi, lepan arimariar faragha Namanin ikezir kam, a datirighin nin ikiam. Egh ni ko gin otivamin adarasi, ia zurara lepan arimariar kam iniam." Ezi Gehasi Elisa ataghizir dughiamin, Gehasi lepan arimariam ini. Ezi an mikarzim, ghuariar ghurghurimin min bar ghurghuri.

6 Dughiar kamin, Elisa Godin akam inigha izir gumazir okoruamin gara me geghufi. Ezi dughiar mam gumazir kaba kamaghin a migei, "En dipenim sufi, egha en tughatizir puvati. **2** Kamaghin amizi, ni e ateghti, e bar Jordanin Fanemin mangam. Egh e vaghvagh temer vamira vamiram okam. Egh e uari bagh dipenir igiatam, Jordanin Fanemin miriamin an ingaram." Ezi Elisa ghaze, "A dera, ia mamaghin damu." **3** Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam kamaghin a migei, "Ga uaning, gumazir

ekiam, ni e ko izasa e ifonge.” Ezi Elisa a ikara, “A dera, ki ia ko mangam.” **4** Egha a me ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, maghira temeba oti. **5** Me ingara itima, Godin akam inigha izir gumazir mamın sobiav zem asiaghirigha dipam giraghu. Ezi akam inigha izir gumazir kam uan sobiam inian iburagha kamaghin dei, “Ame! Gumazir ekiam, ki gumazir igharazimin sobiam inigha ize. Ezi a dipam giraghu.” **6** Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghin an azara, “Sobiam managhira iraghu?” Ezi akam inigha izir gumazim, sobiam iraghuzir danganimin Elisan aka. Ezi Elisa temer aguar dozir mam atugha, sobiam iraghuzi naghin dipam mikini, ezi sobiam uam anabo. **7** Ezi Elisa ghaze, “Ni datirighin sobiam inigh.” Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan dafarim amadagha sobiam ini. **8** Dughiar mamın, Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko izi Israelia misoghasa. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, uariv gia nighnizim batogha ghaze, me danganir me ikiamimin ingarigh, egh kagh ikegh dikavigh mangi Israelia misogham. **9** Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Sirian midorozir gumaziba ikiamin danganim gifo, egha Israelian atrivim bagha akam amada. A uaghan Israelian atrivim migia ghaze, Israelia danganir kamın boroghın mangan marki. Me an boroghın mangiti, Sirian midorozir gumaziba me gasighasigham. **10** Ezi atrivim akar kam baregha, midorozir gumaziba danganir Sirian midorozir gumaziba ikiamin naghin ikiasa me amada. Ezi Siriaba danganir kamın otivigha Israelian midorozir gumazibar garima, me fomira iti. Kamaghın amizi, me danganir kamın ikian

ibura. Arazir kam dughiar aviribar otifi. **11** Ezi Sirian atrivim bizir kam bangin nighnizir kurar bar aviribagh ami. Egha a uan gumazir dapanibar diazi, me izima a men atara pamtemin kamaghin me migei, “Ia na mikemegh, en gumazir manam Israelian atrivimin akurvasi?” **12** Ezi an midorozir gumazibar dapanir mam a ikaragha ghaze, “O atrivim, en gumazitam arazir katam gamizir puvati. Bar puvati. Kar Elisara, a Israelian Godin akam inigha izir gumazim. E damuasa amir biziba bar, a zurara Israelian atrivim migei. Ni migeir akaba Elisa bar a dagh fo. Ni akuir danganimin iki mikimti, Elisa fogham.” **13** Ezi atrivim kamaghin gumazir dapanibav gei, “Ia mangi fogh, Elisa danganir manamin iti. Egh ia midorozir gumaziba amadaghti, me mangi an suiragh.” Ezi me ghua kamaghin fo, Elisa Dotanin nguibar ekiamin iti. **14** Kamaghin amizi, atrivim midorozir gumazir avirim amisefe, egha me amangizi me hoziaba ko karisba inigha Dotanin ghue. Me ghua dimagarimin otivigha nguibam koro. **15** Ezi bar mizaraghara Elisan ingangarir gumazim dikavigha dipenimin azenan ghu. Egha a garima, Sirian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara nguibar ekiam ekiarugha gifa. Egha a ghua kamaghin Elisa migei, “Ame! Gumazir ekiam, Sirian midorozir gumaziba e ekiarugha gifa. E manmaghin damuam?” **16** Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni atiatingan marki. Me guizbangira midorozir gumazir avirim iti, ezi en akurvaghamin midorozir gumazir bar avirim iti, ezi en midorozir gumazibar dibobonim, men midorozir gumazibar dibobonim bar a gafira.” **17** Ezi Elisa kamaghin God ko migia ghaze,

“O Ikiavira Itir God, ni gumazir kamın damazimning kuighti, a ki migeir darazir ganika.” Ezi Ikiavira Itir God ingangarir gumazir kamın damazimning kuizi, a garima, hoziar aviriba ko karisin aviriba Elisa itir mighsiar kam bar a gizifa. Ezi karisba ko hoziar kaba, da avimin mirara gari. **18** Ezi Sirian midorozir gumaziba Elisan suighasa izavira itima, Elisa kamaghın God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ki kamaghsua, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba okavighti, me ganan kogham.” Ezi Ikiavira Itir God men damaziba okafi. **19** Ezi Elisa danganir Sirian midorozir gumaziba itimin ghugha kamaghın migei, “Ia ti ongani. Tuavir kam, ia inigh nguibar ekia ia mangasava amimin mangighan kogham. Ezi marki, ia nan gin iziti ki ian aku gumazir ia ruir kam bagh mangam.” Ezi me an gin zuima, a men akua Samarian nguibar ekiamin ghu. **20** Egha me nguibar ekiamin aven ghue. Ezi Elisa kamaghın God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba kuighti, me ua gan.” Ezi Ikiavira Itir God men damaziba kuizi, me ua gari. Egha me kamaghın gara fo, me Samarian nguibar ekiamin aven iti. **21** Ezi Israelian atrivim men ganigha kamaghın Elisan azara, “Gumazir ekiam, ki ti me misueghti me arighiregham, a?” **22** Ezi Elisa ghaze, “Puvati. Ni midorozimin aven apanibar suizir dughiamin, ni zurara me misozi me ariaghirir puvati. Kamaghın amizi, ni gumazir kabav soghan marki. Ni dagheba ko dipaba me daning, eghti me gin uan atrivim bagh uamategh mangam.” **23** Ezi Israelian atrivim Sirian midorozir gumaziba bagha isar ekiam gamigha me ganingi. Me amegha givazi, a ua me amangizi

me Sirian atrivim bagha ghue. Egħa dughiar kamin, Sirian midorozir gumaziba ua iza Israelia misozir puvati.

24 Azenir maba givazi, Sirian Atrivim, Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagħa, Samarian nguibar ekiam konasa zui, egh Samaria misogħasa. **25** Ezi dughiar kamin Samarian nguibar ekiam dagħeba bar puvati. Ezi Sirian midorozir gumaziba dughiar ruarimin nguibam ekiarugħa itima, Samarian gumazamiziba dagħeba bagħ mangi da inigh nguibar ekiamin aven izasa ibura. Kamagħin amizi, gumazitam donkin dapanim givesi, kamagħin a 80 kinan a givezam. Egħti gumazitam 250 gremin kuarazir bunbamin buaribagħ ivesi, a 5 kinan dagħ ivezam. **26** Dughiar mamin Israelian atrivim nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin arui, ezi amizir mam kamagħin an dei, “O nan atrivim, ni en akuragħ!” **27** Ezi atrivim kamagħin an akam ikaragħa ghaze, “Ni ti ghaze, ki wit ko wain iti, a? Ki ua manmagħin ian akuragħam? Puvati. Ikiavira Itir God ti nin akuragħam.” **28** Egħa atrivim an azara, “Ki manmagħin nin akuragħasa ni ifonge?” Ezi amizim kamagħin a ikaragħa ghaze, “Ga amizir kamning, kamagħin akam akiri, nan otarim ga faragħ anemam, egh dughiar igharazimin, ga an otarim amam. **29** Kamagħin amizi, ki uan otarim misuegħa ga aneme. Egħa amimzaragħan, ki an borim misogħasa a migei. Ezi puvati. A uan otarim modogħa gifa.” **30** Kamagħin amizi, atrivim akar kam baregħa bar osemegħa, uan korotiam abiki. A nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin aruavira itima, gumazamiziba datirighin an buaber korotiamin garima, atrivim uan korotiar azenan itimin

aven aneru. **31** Egħa atrivim ghaze, “Elisa en osimtizir kabar mingarim. Ezi ki datirighira an firim atugħti an aremegħam. Ki kamaghin damighan kogħti, God uabi na misuegħti ki aremegħam.” **32** Atrivim kamaghin migħia, Elisa misuegħti an aremegħasa gumazir mam amadazi, a għu. Ezi dugħiar kamin Elisa uan dipenimin itima, Samarian gumazir dapanir maba a ko iti. Gumazir kam atrivim anemadazi, a tighar izima, Elisa kamaghin gumazir dapanibav gei, “En atrivim, a gumazir gumazibav sozi me ariagħirim. Egħa a datirighin nan firim aghorasa gumazir mam a amada. Egħti gumazir kam izi otogħamin dugħiamin, ia pamtemin tiam asaragh anepirighiti, an aven izan kogħam. Ezi atrivim uabi gumazir kamin gin izi.” **33** Elisa migħiavira itima, gumazir kam atrivim ko oto. Egħa atrivim kamaghin Elisa migēi, “Ikiavira Itir God uabi dugħiar kurar kam gamizi an e bato. An en akurvagħsi bizitam damighan kogħam. E a mizuaman kogħam.”

7 Ezi Elisa kamaghin akam ikaragħa ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ghaze, aruem gurumin kamaghira ganti, gumazamiziba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogrem bali givezam.” **2** Ezi gumazir dapanir atrivim gegħuva a ko izezim, Elisan akam baregħa, kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagħer aviriba e gingegħam, ki ghaze, e zuamira ti dagħeba dagħiar muziarimin kamaghin dagħ ivezegħan kogħam.” Ezi Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migēi, “Bar guizbangira, ni bizir kamin ganti, an otogħam. Egh ni

dagher katam ameghan kogham.” 3 Ezi aruer kamin 4plan gumazir lepan arimariam itiba, me Samarian nguibar ekiamin, tiar akar ekiamin azenan iti. Egha me uarira uariv gia ghaze, “E tizimsua puram apiav ikia ovevem mizuai? 4 E mangi dagheba buriam. E Samarian nguibar ekiamin aven mangan kogham. Me dagheba puvati, kamaghin amizi, mitiriam puvira en aghegham. Egh uaghan, e danganir kamra dapiagh ikiva arighiregham. E ti Sirian midorozir gumaziba itir danganimin mangam. Eghti me e misueghti, e arimighiregham, a dera. Me uaghan e ateghti, e angamira ikiam, a uaghan deragham, pura bizim. E fo, e ovengasa iti.” 5 Egha me bar guaratizimin dikavigha Sirian midorozir gumaziba itir danganimin ghue. Egha me danganimin boroghira ghua garima, gumazitam itir puvati. 6 Bar guizbangira, Sirian midorozir gumaziba bar aregha gifa. Guaratizir kamin, Ekiam Sirian midorozir gumazibagh amima, me niginir ekiam barasi, mati midorozir gumazir avirim uan hoziaba ko karisba ko izi. Egha Sirian midorozir gumaziba ghaze, “Ia gan! Israelian atrivim ti Hitian atrivim ko Isipin atrivim givezezi, aning uan midorozir gumaziba inigha e misoghasa izi.” Sirian midorozir gumaziba kamaghin mikemegha, dikavigha zuamira danganim ategha arav ghue. Me uan averpeniba ko hoziaba, ko donkiba ataghizi da iti, egha me are. Me bizitam inigha ghuzir puvati. 8 Ezi 4plan lepan gumazir kaba men danganimin otivigha, ghua averpenir mamin aven ghuegha garima, Sirian midorozir gumazibar dagheba ko dipaba iti. Ezi me dagheba apa dipaba saram api. Me gin silva ko gol ko

korotiaba inigha ghua, danganir mamın da monge. Egha me ua iza averpenir igharazimin biziba uaghan da ini, egha me da isa ghua da modi. **9** Egha gın me uarira uariv gia ghaze, “E ti arazir aghuim gamir puvati. E bizir bar aghuim datirighin an gari, egh e mangi gumazamizibav kemeka. E uan akabar kumigh iki mangi amimzaraghan otogh, e ivezir kuram iniam. Aria, e mangi atrivimin gumazir dapanibav kemeka.” **10** Egha me dimagarimra ua Samarian ghugha nguibar ekiamin tiar akamin garir gumazibar dia ghaze, “E Sirian midorozir gumazibar danganimin ghuegha garima, gumazitam itir puvati. Egha uaghan gumazibar migirigiataba baraghizir puvati. Sirian midorozir gumaziba, me arav ghue, ezi men biziba bar men danganimin ikiavira iti. Me hoziaba ko donkibar beniba firizir puvati. Beniba men suighavira itima, men averpeniba ikiavira iti. Ezi dagheba ko biziba averpenibar ikiavira iti.” **11** Tiar akamin garir gumaziba akar kam baregha, akam inigh atrivimin dipenim mangasa gumazamizibar dei. **12** Ezi atrivim dimagarimin akar kam ini. Egha dikavigha uan gumazir dapanibav migia ghaze, “Ki Sirian midorozir gumazibar nighnizim gifo. Me kamaghin fo e daghebar otefe. Kamaghin amizi, me averpeniba ategha ghua, tuzir danganibar moga iti. Me ghaze, e nguibam ategh azenan mangiti, me en suigh en nguibar ekiam iniam.” **13** Ezi atrivimin gumazir dapanir mam kamaghin a migei, “E ti gumazitaba ameghti, me 5plan hoziar nguibamin ikiavira itiba inigh mangi fogham, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato. Eghti Siriaba, e amangizir gumazir kabagh asighasighti, a

dera, pura bizim. E fo, e bar nguibar ekiamin aven iti, e oveaghuezibar min arighiregham. Kamaghin amizi, e gumazitaba ateghti, me 5plan hoziar ikiavira itiba inigh mangam.” **14** Egha me gumazir mabav sefe. Ezi atrivim karisin pumuning ko hoziaba isa gumazir kabagh aningi, egha me amangizi me foghasa ghue, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato. **15** Egha gumazir kaba ghua kamaghin fo, Sirian midorozir gumaziba are. Ezi me men gin ghua Jordanin Fanemin otogha, me iniba ko misozir biziba ko men bizir igharazir tuavimin irezibar gani. Egha me uamategha iza atrivim mikeme. **16** Ezi Samarian gumazamiziba bizir kam baregha, me zuamira ivemara ghua, Sirian midorozir gumazibar averpenibar men bizir me taghiziba ini. Egha me plauan aviriba ko baliba ini. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim givesi, egha 1 kinara, 6 kilogrem bali givesi. **17** Atrivimin akurvazir gumazir dapanim, atrivim nguibar ekiamin tiar akar ekiamin garir midorozir gumazibar ganasa anemisefe. Ezi a tiar akamin boroghira tughav itima, gumazamiziba ivemara Sirian midorozir gumaziba faragha ikezir danganimin ghue. Gumazamizir avirim ivemara tiar akamin azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme. Atrivim faragha ghua Elisan gani, ezi Elisa Godin akar kam isa atrivim ganingi. Ezi a datirighin guizbangin oto. **18** Elisa faragha kamaghin atrivim mikeme, “Aruem gurumin kamaghira ganti, gumazamiziba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogrem plauan aghuir me witin ingarizim

givezam, egh 1 kinara, 6 kilogrem bali givezam.” **19** Egha gumazir dapanir datirighin aremezir kam, a kamaghin Elisan akam ikaragha ghaze, “Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham.” Egha Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migia ghaze, “Bar guizbangira, ni bizir kamin ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham.” **20** Ezi datirighin bizir kam Elisa mikemezi moghin oto. Gumazir dapanir kam nguibamin tiar akamin tughav iti. Ezi gumazamiziba dagheba iniasa ivemara azenan ghua, anakunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme.

8 Dughiar mam, Elisa ghua Sunemin nguibar ekiamin amizim mikeme, amizir kamra an borim faragha areme, ezi Elisa a gamizi, a ua dikafi. Elisa kamaghin amizim mikeme, “Ikiavira Itir God ghaze, mitiriar ekiamin dughiam en nguazimin otivam, eghti gumazamiziba 7plan azenibar dagheba puvatigham. Eghti ni uan pam ko borim inigh nguazir igharazimin mangi iki mangiti, dughiar kurar kam givagham.” **2** Ezi amizir kam Elisan akamin gin ghua, uan pam ko borim inigha ghua Filistian nguazimin ikiavira itima, 7plan azeniba gifa. **3** Egha gin 7plan azenir kaba givazi, a uan pam ko borim inigha ua Israelin ize. Egha a ua uan dipenim ko nguazim iniasa atrivimin azangasa ghu. **4** Amizim atrivim bagha zuima, atrivim Elisan ingangarir gumazim Gehasi migia ghaze, “Ga uaning, ni mirakelin ekia Elisa amizibar na geghanasa ki ifonge.” **5** Ezi Gehasi, Elisa fomira

otarir aremezim gamizi a ua dikavizir bizim geghari.
 Egha an egharavira itima, amizir kam ua uan biziba
 iniasa atrivimin azangsighasa izav oto. Ezi Gehasi amizir
 kamin ganigha, kamaghin atrivim migei, "Atrivim, ni
 gan! Kar amizir kamra. Ezi kar otarir aremezir kamra,
 Elisa a gamizi a ua dikafi." 6 Ezi atrivim Elisa amizir
 bizim bagha amizir kamin azai, ezi amizim a geghari.
 Egha gin atrivim uan gumazir dapanir mamin diazi a
 izima, a kamaghin a migei, "Ni amizir kamin akuraghti,
 a uan biziba uamategh bar ada inigh. Ni uaghan an
 akuraghti, a dagher azenibar otivizibar daghaba iniam, kar
 a 7plan azenibar kantrin igharazimin itima, an azenimin
 otivizir dagheba." 7 Dughiar mam, Elisa Sirian nguibar
 ekiam Damaskusin ghu. Ezi dughiar kamin Sirian Atrivim
 Benhadat, arimariam iti. Ezi me kamaghin atrivim migei,
 "Godin akam inigha izir gumazir kam Elisa, a datirighin
 Damaskusin iza kagh iti." 8 Ezi atrivim uan gumazir
 dapanir mam Hasael kamaghin a migei, "Ni dikavigh bizir
 aghuitam Godin akam inigha izir gumazim daningisi a
 inigh mangi an ganigh. Egh ni a mikemeghti, a kamaghin
 Ikiavira Itir Godin azaragh, nan arimariam givagham, o
 puvatigham." 9 Kamaghin amizi, Hasael bizir bar aghuir
 me Damaskusin ingariziba ini. Ezi 40plan kamelba da
 ateram. Egha ada isa kamelbagh arigha Elisa bagha ghu.
 A ghua otogha kamaghin Elisan migei, "Gumazir Ekiam,
 Sirian Atrivim Benhadat, a nin otarimin min iti, a uan
 arimariam bagh nin azangasa na amada, an arimariam
 givagham, o puvatigham?" 10 Ezi Elisa kamaghin an akam
 ikaragha ghaze, "Ni mangi kamaghin atrivim mikemegh,

an arimariam givagham. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nan aka, bar guizbangira an aremegham.” **11** Elisa akar kam gamigha givagha, dughiar ruarim puv Hasaelin gara ghuavira itima, Hasael aghumsigha nighnizir aviribagh ami. Ezi Elisa azi. **12** Ezi Hasael kamaghin an azai, “Nan gumazir ekiam, ni tizim bagh azi?” Ezi Elisa kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki fo, ni gin arazir kurar aviribar Israelian gumamazibar amuam. Ni uan midorozir gumaziba ko, men divazir gavgavibagh asighasigh, egh dar apongti da isiam. Egh ia Israelian gumazir igiabav soghti me arighiram. Egh ia borir muziariba, nguazimin me apisti me arighiram. Egh ia naviba adair amizibar garir dughiam, ia midorozir sababa inigh men naviba ofiram. Kamaghin amizi, ki azi.” **13** Ezi Hasael akar kam baregha, kamaghin Elisan akam ikaragha ghaze, “Ki pura gumazir kinim. Ki manmaghin bizir ekar kam damuam?” Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God kamaghin nan akagha gifa, ni Sirian atrivimin otivam.” **14** Aning mikemegha givagha, Hasael ua Atrivim Benhadat bagha ghu. Ezi atrivim an azara, “Elisa manmaghira ni mikeme?” Ezi Hasael ghaze, “Elisa ghaze, bar guizbangira nin arimariam givaghti, ni ua deragham.” **15** Egha amimzaraghan Hasael atrivim misueghti an aremeghasa nighnisi. Kamaghin amizi, a inim inigha, dipam garugha a inigha ghua, atrivimin guam avara. Egha mighigha an suirazi, atrivim aminim isava avegha, areme. Ezi gin Hasael an danganim inigha uabi Sirian atrivimin oto. **16** Ahapin otarim Joram, 5plan azenibar Israelian atrivimin iti, ezi Jehosafatin otarim Jehoram, a uan afeziamin

danganim inigha, Judabar atrivimin oto. **17** A 32plan azeniba ikiava atrivimin oto, egha a 8plan azenibar Jerusalem̄in atrivimin iti. **18** A Israelian Atrivim Ahapin guivimin iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. **19** Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamin angazangarim mungeghan kogham. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua. **20** Dughiar Jehoram Judan atrivimin itimin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uari bagha atrivir mam amisefe, ezi a me gativagha men gari. **21** Ezi Jehoram dikavigha uan midorozir gumazir karisbar tuiva misoziba inigha, me Idomia misoghasa Sairin nguibar ekiamin amadaghan ghue. Me ghua otivizi Idomian gumaziba iza Jehoram̄in midorozir gumaziba ekiarugha, me misoghasa. Ezi dimagarimin, Jehoram uan midorozir gumazir karisbar misoziba ko, me bar pamten misogha Idomian gumaziba adugha zui. Ezi Israelian midorozir gumazir igharaziba midorozim ategha, uamategha ara uan nguibabar ghue. **22** Kamaghin amizi, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Ezi dughiar kamin, Lipnan gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar

apengan itir puvati. **23** Atrivim Jehoram amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin diborim, Judan Atrivibar Eghaghaniba, an aven iti. **24** Ezi gin Atrivim Jehoram uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, an inazir afeziabar moziba itir danganimin anefa. Ezi an otarim Ahasia, an danganim inigha atrivimin oto. **25** Ahapin otarim Joram, a 12plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jehoramın otarim Ahasia, Judabar atrivimin oto. **26** Ahasia a 22plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran Jerusalemin atrivimin ike. An amebam, Atalia, a Israelian Atrivim Omrin, igiar guivim. **27** Ahasian amebam Ahapin ikizimin ize, kamaghin amizi, a Ahapin ikizimin arazir kurabar gin ghua, arazir kuraba ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Ahapin ikizim amizi mokin. **28** Dughiar mamın, Atrivim Ahasia, Israelian Atrivim Joramın porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasaelin misosi. Me Gileatin Distrighin, Ramotin nguibar ekiamin boroghira uariv sosi. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. **29** Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrilin nguibar ekiamin ikia, ua deraghasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima Atrivim Ahasia an ganasa ghu.

9 Atrivim Joram Jesrilin nguibar ekiamin itima, Godin akam inigha izir gumazim Elisa, akam inigha izir gumazibar okoruamin tongin, gumazir igiar mamın diazi a ize. Ezi a kamaghin a migei, “Ni deraghvira uan inim kegh, egh olivin borem itir misevir muziarim inigh dikavigh Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin mangi. **2** Egh ni Ramotin otogh, mangi Jehosafatin otarim

Jehu batogh, a Nimsin igiavotarim. Eghti a uan namakaba ko ikiti, ni a inigh danganir mogomer tamin aven mangi.

3 Egh borem itir misevir kam inigh borem an dapanim gingegh kamaghin a mikim, 'Ikiavira Itir God, Israelian atrivimin ikiasa ni amisefe.' Ni bizir kam damigh givagh, egh tiar akam kuigh zuamiram ari mangigh.” **4** Elisa mikemegha givazi, Godin akam inigha izir gumazir igiar kam dikavigha Ramotin nguibar ekiamin ghu. **5** Egha an otogha garima, Jehu aperaghav ikia midorozir gumazibar, gumazir dapanir igharaziba ko migei. Egha a Jehu migia ghaze, “Gumazir ekiam, ki akar mam nin iti.” Ezi Jehu an azara, “En tinara, ni akam an iti?” Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Nirara, ki akam nin iti.” **6** Ezi Jehu dikavigha dipenimin aven ghuzi, Godin akam inigha izir gumazim an gin ghua olivin borem inigha Jehun dapanim ginga kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migei, ‘Ki datirighin Israelian atrivimin ikiasa ni amisefe. Eghti ni nan gumazamiziba Israelia, me gativagh men ganam.

7 Egh ni Ahapin ikizim misoghirarikigh, kar atrivir ni fomira an ingangarir gumazir dapanimin ikezim. Eghti ki arazir kamin, Atrivir Amizim Jesebelin arazir bar kuraba ikarvagham. Kar fomira nan akam inigha izir gumaziba ko nan ingangarir gumazibav soghezi, me ariaghirezir amizim. **8** Eghti ki Ahapin adarazi bar me gasighasigham. Bar guizbangira, Israelian tongin otivir Ahapin ikizimin gumaziba, ki bar moghira me agivagham, gumazir igiaba ko aruaba sara. **9** Ki bar fomira Nebatin otarim Jeroboamin ikizim, ko Ahiyan otarim Atrivim

Basan ikizim gasighasiki. Egh kamaghira ki Ahapin ikizim bar me gasighasigham. **10** Eghti Atrivir Amizim Jesebel aremegham, eghti an kuam afamin gumaziba puvatigham. Puvati, afiaba Jesrilin nguibar ekiamin boroghram an kuam amam.” Ezi Godin akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin akar kamin gun mikemegha givagha, tiar akam kuigha arav ghu. **11** Ezi Jehu ua atrivimin gumazir dapanir igharaziba bagha ghuzi, men mav an azara, “Biziba bar deraghvira iti, o? Manmaghsua gumazir onganir kam iza nin gani?” Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ia gumazir kamaghin garibar arazibagh fo, me zurara pura tintinibar migirigiabagh ami.” **12** Ezi me kamaghin a migei, “Ni ifari. Ni deraghvira e mikim. Ni e gifar akam mongan marki.” Ezi Jehu bighavira kamaghin gumazir dapanibav gei, “Gumazir kam iza kamaghin na migei, ‘Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian atrivimin ikiasa na miseveghe gifa.” **13** Gumazir dapaniba akar kam bareghe, zuamira uan korotiar ruariba sueghe dipenimin adidiaba ave, ezi Jehu adidiamin tughav iti. Ezi me sighe givia kamaghin dei, “Jehu atrivimin otoghe gifa.” **14** Jehu, a Jehosafatin otarim, ege Nimsin igiavotarim. A datirighin nguibar ekiam Ramotin ikia, ege Atrivim Joram misueghti an aremeghti, an an danganim inigh atrivimin otivasa uan gumazir dapaniba ko akabar kiri. Ezi Atrivim Joram Jesrilin ikiavira iti. Faraghe Israelia, Sirian Atrivim Hasael ko misozir dughiamin, Atrivim Joram midorozimin aven osimtizir ekiam ini, ege a derazir puvati. Ezi datirighin Jehu uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia na ko navir vamira iki, ege ia

deraghvira gan, egh gumazitam ateghti, a Ramot ategh Jesrilin nguibar ekiamin gumazamiziba bagh mangi, bizir ki damuamin kabar gun mikiman marki.” **16** Egha Jehu uan karisin anabogha, midorozir gumazir maba ko me Ramot ategha Jesrilin ghue. Atrivim Joramin arimariam givazir puvati, egha a Jesrilin uan dakozi girighav iti. Ezi dughiar kamin, Judan Atrivim Ahasia, Joramin ganasa Jesrilin ghugha, aning uaghara Jesrilin iti. **17** Ezi ganganir gumazir mam, nguibar ekiam Jesril avinizir divazimin tauan tughav ikia garima, Jehu ko an midorozir gumaziba izi. Ezi a dia kamaghin gumazir nguibamin itibav gei, “Ki midorozir gumazir avirimin garima, me izi.” Ezi gumazir maba ghua, ganganir gumazir kamin akabar gun Atrivim Joram mikemezi, a kamaghin me migei, “Ia midorozir gumazitam mikemeghti, a hoziam inigh, ivegh mangi me batogh kamaghin me mikim, ‘Biziba bar ti ian deraz, o puvati?’” **18** Ezi midorozir gumazir mam hoziam gaperagha ivegha ghua kamaghin Jehu migei, “Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?” Ezi Jehu an akam ikaragha ghaze, “Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi.” Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garavira itima, a ua izezir puvati. Ezi a kamaghin atrivim bagha akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a ghua me bato, egha ua izezir puvati.” **19** Ezi atrivim midorozir gumazir igharazim amadazi, a ghu. Egha midorozir gumazir kam me batozir dughiamin, a uaghan kamaghin Jehu migia ghaze, “Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?” Ezi Jehu a migia ghaze, “Kar nin bizim

puvati. Ni pura en gin izi.” 20 Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garima, a izezir puvati, egħa a kamaghin atrivim bagħa akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a uaghan ua izezir puvati. Ezi ki gumazir karisin itimin garima, a Nimsin otarim Jehu ami mogħin, bar arazir onganim gami. An hoziabagh amima da bar puvira ivemara, karisba amikirvagħa izi.” 21 Ezi Atrivim Joram ghaze, “Ni na bagħ karis akir.” Ezi me anekirigha givazi, Israelian Atrivim Joram uan karisin anabo, ezi Judabar Atrivim Ahasia karisin igharazimin ghuavanabo. Egħa aning Jehu bativasa għu. Egħa aning ghua, Jesrilian gumazim Nabotin nguazimin borogħin a bato. 22 Joram, Jehu batozir dughiamin, a kamaghin Jehun azara, “Biziba bar ti nin deraz, o puvati?” Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Da manmagħin deragħam? Nin amebam Jesebel asebar gin ghuavira iti, egħa arazir kuraba ko imezibagh amuavira iti, mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba ko akui mogħin ami. Nin amebamin arazir kurar kaba bar ekiva zui.” 23 Joram, Jehun akar kam baregħa, zuamira uan karis giragħa arav għu. Egħa kamaghin Ahasian dei, “Ahasia, gumazir kam na abinasa ize!” 24 Egħa Jehu uan barir pim bar pantemin a gekuigha, Joramin akirim gase. Ezi barim an dighorim abighizi, a uan karisin averiam girigha areme. 25 Ezi Jehu, kamaghin gumazir dapanim Bitkar migei, “Ni Joramin kuam inigh Nabotin nguazimin anekunigh, kar Jesrilin gumazim. Ni Ikiavira Itir God fomira Joramin afeziam Atrivim Ahap mikemezir akar kam ginighnighvira iki. Dughiar kamin, ga uan karisning

inigha Ahapin gin zuima, Ikiavira Itir God kamaghin Ahap mikeme. **26** ‘Ki Ikiavira Itir God, ki boghimra gumazibar garima, me nin ifongiamin gin ghua, Nabot ko an otaribav soghezi, me ariaghire. Kamaghin amizi, guizbangira, ki Nabotin nguazimra nin arazir kurar kaba ikaragham.’” Egha Jehu ua kamaghin Bitkar migei, “Ikiavira Itir God fomira mikemezi moghin, ni Joramin kuam inigh mangi Nabotin nguazir kamin anakunigh.” **27** Ezi Judan Atrivim Ahasia, Atrivim Joramin garima, an aremegha givazi, a uan karisin ikia egha ara Bethaganin nguibar ekiamin ghu. Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko Ahasian agintisi, egha Jehu kamaghin midorozir gumazibav gia ghaze, “Ia uaghan a gasegh!” Ezi a uan karisin ghua Gurin mighsiamin ghuavanadima, me Ipleamin nguibamin boroghin a gase. Ezi Ahasia bar ara ghua Megidon nguibar ekiamin ghugha gin areme. **28** Ezi Ahasian gumazir dapaniba an kuam inigha, karisin mam gatigha uam a inigha Jerusalem ghu. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar mozibar danganimin anefa. **29** Joram azenir namba 11in Israelian atrivimin itima, Ahasia Judabar atrivimin oto. **30** Ezi Jehu uan adarazi ko me Ahasian agintigha givagha, ua Jesrilin ize. Atrivir Amizim Jesebel danganimin kamin ikiava, kamaghin akam baraki, Joram areme. Ezi Jesebel uan damaziba aghiva uan dapanir arizim adii, egha atrivimin dipenimin aven tughav ikia, winduan beragha tuavimin gari. **31** Egha Jehu nguibar ekiamin tiar akar ekiamin aven zuir dughiamin, Jesebel kamaghin an dia ghaze, “O Simri, ni uan gumazir ekiam misoghezi an aremezir gumazim, ni ti deragha

iti?” **32** Jehu oregha winduan pin gara egha kamaghin dei, “Tina nan adarazi bagh izasa ifonge? Tav iti, o?” Ezi ingangarir gumazir maba atrivimin dipenimin ikia, Jehun akam baregha, iza winduan beragh an gari. **33** Ezi Jehu kamaghin migei, “Ia amizir kam akunighti a izighiri.” Ezi me Jesebel akunizi a iraghu. Ezi an ghuzim tintinibar dipenir biriba ko hoziaba rue. Ezi Jehu uan hoziaba ko karisbagh amima, da Jesebelin kuam dikabiri. **34** Ezi gin Jehu atrivimin dipenimin aven ghughava api. A dagheba ko dipaba amegha givagha, kamaghin gumazibav gei, “God kamaghin mikemegha gifa, amizir kurar kam mar ikufigh. Guizbangira, amizir kam atrivir mamin guivim. Kamaghin amizi ia an kuam afagh.” **35** Ezi me an kuam inigha mozim darighasa azenan ghu. Egha me an kuam burima, a itir puvati. Me an dapanir agharim ko dagarimning ko dafarir beramningra gari. **36** Egha me ua ghuegha bizir kamin gun Jehu migeima, a ghaze, “Bizir otozir kam, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gumazim Elaija, a Tisben nguibamin gumazim, an akam garugha mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ‘Jesebel aremeghamin dughiam, afiaba izi Jesrilin nguibar ekiamin an kuam amam. **37** Eghti an mikarzir otevir mizumziariba tintinibar nguazim giregh ikiva, afiar buaribar min ganam. Eghti gumaziba dar ganiva, foghan kogham kar ti Jesebelin mikarzir otevir naba, o?”

10 Atrivim Ahapin otariba ko, an igiavotariba me Samarian nguibar ekiamin iti. Men dibobonim, 70in tu. Ezi Jehu akinafarir maba osirigha, Samarian gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko, gumazir Ahapin ovavir

borir otaribar gariba bagha da amaga kamaghin migia ghaze, 2 “Ahapin otariba, ia ko iti. Ezi ia midorozir karisba ko hoziaba ko afuziba, ko misoghamin bizir maba sara ikia, egha divazir gavgavim avinizir nguibar ekiamin iti. Kamaghin amizi, dughiar ia akinafarir kaba iniamimin, ia Ahapin ovavir boribar tongin, gumazir bar aghuitam atrivimin ikisi anemisefegh. Egh ia an akuragh a bagh misogh.” 4 Ezi gumazir dapaniba ko gumazir aruaba akar kam inigha, bar atiatigha ghaze, “Jehu atrivir pumuning abiragha gifa. Eghti e manmaghin anebiragham? E bar ibura.” 5 Kamaghin amizi, gumazir atrivimin dipenimin garim ko nguibar ekiamin gumazir dapanir faragha zuim, ko gumazir aruaba, ko gumazir Ahapin ovavir boribar gariba, me Jehu bagha kamaghin akam amada, “E nin ingangarir gumaziba, e nin ifongiamin gin mangasa. E gumazitam amiseveghti an atrivimin otoghan kogham. Bar puvatigham. Ni tizim damusi, ni puram a damu.” 6 Ezi Jehu uam akinafarir igharazim osirigha kamaghin gumazir kabav gei, “Ia nan gin mangi egh nan apengan ikisi, ia bar Ahapin ovavir borir otaribav sueghti, me arighireghasa ki ifonge. Egh gurumin kamaghira garir dughiamra, ia men dapaniba inigh Jesrilin izi.” Dughiar kabar, Ahapin ovavir borir otarir 70plan kaba, me gumazir aruaba ko Samarian nguibar ekiamin iti, ezi gumazir aruar kaba zurara men sure gami. 7 Egha gumazir aruar kaba Jehu da akinafarim inigha, Ahapin ovavir borir otarir 70plan kaba bar me misoghezi me ariaghire. Me men firibar ghoregha, men dapaniba isa akirabagh aghuigha Jehu bagha da amangi. 8 Ezi Jehu kamaghin

oraki, me Ahapin ovavir borir otaribar dapanibar akua izegha gifa, ezi a kamaghin me migei, “Ia dapanir kaba inigh, nguibar ekiamin tiar akar ekiamin, da isi pozir pumuning mikinigh, egh da ateghti, da mamaghira iki mangi gurum mizaraghan tugh.” **9** Egha amimzaraghan, Jehu dikavigha nguibar ekiamin tiar akamin ghugha dapanir kabar gari. Gumazamizir avirim danganir kamin iti, ezi Jehu tugha kamaghin me migei, “Ki uabi uan gumazir ekiam Atrivim Joram abiraghasa nighnisi. Egha ki a misoghezi an areme. Egha ki fo, ia gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. Ezi tinara gumazir kabav soghezi, me ariaghire? E fozir puvati. **10** Ezi bizir kam kamaghin en aka, akar Ikiavira Itir God fomira isa Ahapin ikizim ganingiziba, da bar guizin otivaghiri. Ezi datirighin Ikiavira Itir God, akar a uan ingangarir gumazim, Elaijan akam garugha mikemezim, an otogha gifa.” **11** Egha gin Jehu, Ahapin ikizir Jesrilin itir igharaziba, ko an gumazir dapaniba, ko an namakar aghuiba, ko an ofa gamir gumaziba, a bar me misoghezi me ariaghire. Jehu tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati. **12** Egha Jehu uan midorozir gumaziba ko Jesril ategha, Samarian mangasa. A tuavir kamin ghua danganir me kamaghin diborim, Sipsipbar Garir Gumaziba Uari Akuvir Danganimin oto. **13** Egha a gumazir maba bativigha, kamaghin men azara, “Ia managh ikegha ize?” Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Atrivim Ahasian adarasi. E Atrivim Joramin adarazi ko Atrivir Amizim Jesebelin ikizimin ganasa Jesrilin zui.” **14** Ezi Jehu akar kam baregha, kamaghin uan adaraziv gei, “Ia gumazir kabar suikigh.” Ezi me

gumazir kaba bar men suigha, me inigha ghua mozir bar ekiam itir danganimin zui. Egha me Ahasian adarazi bar me misoghezi me ariaghire, ezi tav itir puvati. Men dibobonim, 42in ghu. **15** Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko danganir kam ategha ghua, tuavimin Rekapin otarim Jonadap bato. Egha Jehu dughiam a ganigha, kamaghin a migei, “Ki nin nighnizim bar a gifonge. Ni manmaghin ami, ki amir biziba ni dagh akongez, o puvati?” Ezi Jonadap kamaghin Jehu migei, “Are, ki ni ko navir vamira iti.” Ezi Jehu kamaghin a migei, “A dera. Kamaghin ni uan dafarim na daningigh, ga uan dafarimningin suiraka.” Egha Jehu, Jonadapin dafarimin suiragha, a gekuigha karisin anabo. **16** Egha Jehu kamaghin a migei, “Ni na ko izi egh fogham, ki Ikiavira Itir Godin gin mangasa gavgafi.” Egha aning karisin aven aperagha Samarian ghu. **17** Me Samarian otivigha, Jehu Ahapin ikizimin gumazir igharazir maba bar me misoghezi me ariaghire. A bar me agifa, ezi akar kam, Ikivira Itir God fomira Elaija ganingizi moghira, a guizin oto. **18** Ezi gin Jehu Samarian gumazamizibar diazi, me iza uari akufa, ezi a kamaghin me migei, “Fomira, Atrivim Ahap asem Balin ziam fasa gavgafi. Eghti nan arazir ki asem Balin ziam famim, Ahapin arazir asem Balin ziam fem bar a gafiragham. **19** Eghti datirighin ia Balin akam inigha izir gumaziba ko, an ofa gamir gumaziba ko, asem balin ziam fer gumazamizibar diaghti, me bar izi uari akufagh. Ia tav ateghti, a pura ikian marki. Datirighin ki ofan bar ekiam asem Bal bagh a damuasa. Eghti tav otoghan kogh aremegham.” Jehu gumazamizir asem Balin ziam febav

sueghti me aremeghasa, a me gifara akar kam gami. 20 Egha a ua kamaghin migei, “E asem Balin ziam fisi dughiar ekiatam amiseveka.” Egha me dughiar mam amisefe. 21 Ezi Jehu akam bar Israelian nguibaba bagha anemadazi, gumazamizir asem Balin ziam feba me iza uari akufa. Tav ua nguibamin itir puvati. Egha me ghua asem Balin izam fer dipenimin aven ghuezi, dipenim bar izifa. 22 Me aven ghuegha givazi, Jehu, ofa gamir gumazir korotiar aghua asem Balin ziam febar garim, kamaghin a migei, “Ni korotiaba inigh, gumazamizir iza asem Balin ziam febar aningigh.” Ezi gumazir kam Jehu mikemezi moghin ami. 23 Ezi gin, Jehu ko Rekapin otarim, Jonadap aning Balin ziam fer dipenimin aven ghu. Egha Jehu kamaghin gumazamizibav gei, “Ia deraghvira uarir gan, egh uari asavsuigh, gumazamizir Ikiavira Itir Godin ziam fe tam ti e ko ikiama. E gumazamizir asem Balin ziam febara ikiam.” 24 A mikemegha givagha, Jonadap ko danganir ofa gamir dakozir itimin aven ghua, asem Bal bagha ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibagh ami. Gumazamiziba tighar izamin dughiamin, Jehu faragha 80plan midorozir gumazibav seveggha asem Balin ziam fer dipenimin azenan mizuam ikiasa me mikeme. Egha a kamaghin me mikeme, “Ia asem Balin ziam fer gumazamiziba bar me misueghti me arighiregh. Eghti midorozir gumazitam gumazamizir kabar tav ateghti an arimangigham, midorozir gumazir kam aremegham.” 25 Egha Jehu ofan bar isia mighirizim gamigha givagha, kamaghin uan midorozir gumaziba ko gumazir dapanibav gei, “Ia aven izi bar me misueghti me arighiregh. Ia tav ateghti an ari mangan marki.” Ezi me

aven ghua midorozir sabamin bar me misuaghariki. Egha
 me gin men kuaba inigha ghua nguibar ekiamin azenan da
 kuni. Egha me uamategha nguibar ekiamin itir Balin ziam
 fer dipenim bagha zui. **26** Me Balin ziam fer dipenimin
 aven ghuegha, guarir akinir asebar nedaziba itir gumaziba
 dar ziaba feba, inigha azenan iza avimin dagh aboro. **27**
 Egha me asem Balin marvir guam gasighasigha, an ziam
 fer dipenim gasighasiki. Egha me asem Balin ziam fer
 dipenir kam gamizi a buarir dipenimin oto, egha ikia
 iza datirighin tu. **28** Arazir kamin, Jehu asem Balin ziam
 fer arazim agifa, ezi Israelia uam an ziam fer puvati. **29**
 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jehu migei, "Ni nan navir
 averiamin ifongiamin gin ghua, egha ni bizir kaba Ahapin
 adarazigh ami, ezi nin arazir kam nan damazimin dera.
 Kamaghin amizi ki gin nin adarazir gumaziba ateghti,
 me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an
 otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham." Ezi gin
 Jehu Atrivim Jeroboamin arazir kurabar gin zui, gumazir
 kam a fomira Israelia gekuizi me arazir kuram gami.
 Jeroboam golin bulmakaun pumuningin ingarigha, mam
 inigha Betelin nguibamin aneti, egha mam inigha Danin
 nguibamin aneti. Ezi Jehu Israelia ataghizi, me bulmakaun
 kamningin ziam fe. **31** Ezi Jehu uaghan Ikiavira Itir
 God, a Israelian Godin Araziba uan navir averiamin aven
 bar deraghavira dar gin mangasa gavgavizir puvati. An
 akirim ragha Jeroboamin arazir kurabagh asarazir puvati.
 Jeroboam, a fomira Israelia gekuizi, me arazir kurabagh
 amizir atrivim. **32** Dughiar kamin Jehu atrivimin itima,
 Ikiavira Itir God kantrin igharaziba ataghirazi, me Israelia

gafigha men nguazir otevir maba isi. Sirian Atrivim Hasael Israelian nguazir otevir kam bar a iniasa me misosi. **33** A Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Hasael Israelia abiragha, men nguazir kaba ini, a sautin amadaghan Arnonin Fanemin boroghin itir, Aroerin nguibar ekiamin ikegha ghua, notin amadaghan ghua, Gileat ko Basanin Distrighningin tu. Kar Gatin anabam, ko Rubenin anabam, ko Manasen anabamin akuar mamin adarazir nguaziba. **34** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehu amiziba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari. **35** Eghagin Jehu uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin anefa. Ezi an otarim Jehoahas, an danganim inigha atrivimin oto. **36** Jehu Samarian ikia, 28plan azenibar Israelian atrivimin ike.

11 Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa, ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. **2** Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Joramin guivim Jehoseba ko Atrivim Ahasian buaramizim, moga Joas inigha amizir an ganamim, ko aning isa danganir me daguivsiaba arizimin aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. **3** Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamin Atalia Judan atrivir amizimin ikiavira iti. **4** Ezi namba 7in azenimin Atalia

amizir atrivimin itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, midorozir gumazir amizir atrivimin gariba ko, midorozir gumazir atrivimin dipenimin gariba, me bagha akam amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. Me izegha givazi, Jehoiada me ko akar dikirizir gavgavir mam gami. A me bagha akar mam akirizi, me bizir a damuasa me mikemeziba bagha, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizir gavgavim gami. Ezi a gin Ahasian otarim Joas inigha iza men aka. **5** Egha Jehoiada kamaghin me migei, “E Joas damighti an atrivimin otivasa ki ifonge. Kamaghin amizi, ki bizir ia damuamiba bagh ia mikimasa. Ki fo, midorozir gumazir okoruar pumuning Sabatin dughiamin, ingangarim agivagha avughsi, ezi igharaziba men danganiba isa ingangarim gami. Ezi Sabatin kam otivasa, ezi midorozir gumazir okoruar 3pla, ia bar Ikiavira Itir Godin Dipenim izasa ki ifonge. Midorozir gumazir Sabatin dughiamin ingangarim gamiba, kar atrivimin dipenimin gari darasi, ko Surin tiar akamin garir darasi, ko midorozir gumazir akirangin tuivigha ikia, divazimin tiar akamin gariba, me bar Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi Joas geghuv an ganam. Midorozir gumaziba bar midorozir sababar suighiva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganiba bar da tuivigh iki, egh deraghviram atrivim bagh gan. Eghti a danganitamin mangiti, midorozir gumaziba a ko mangi. Egh midorozir gumaziba gumazitam ateghti, an an boroghin izan marki. Eghti gumazitam roghira iziti, me gumazir kam misueghti an aremegh.” **9** Ezi midorozir gumazibar dapaniba, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamin gin ghua

Sabatın dughiamin, me midorozir gumazir ingangarim agivagha avughsasa amir kaba, ko midorozir gumazir men danganiba iniamiba, bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. **10** Dughiar kamin, Atrivim Devitin afuziba ko oraba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh aningi. **11** Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav ikia, egha midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti. **12** Midorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganingi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegha anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha dafaribav sogha, kamaghin dei, “Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam.” **13** Ezi Atrivir Amizim Atalia midorozir gumaziba ko gumazamizibar dimdiam baregha, uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akuva itimin ghu. **14** A ghua otogha garima atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghin tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighabagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighabagh ivi. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, “Ia gumazamizir

kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa.” **15** Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav gei, “Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh.” **16** Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme. **17** Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami. **18** Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. Ezi Jehoiada midorozir gumazir maba misevezi me Ikiavira Itir Godin Dipenimin gara a geghufi. **19** Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Midorozir Gumazibar Tiar Akam, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera. **20** Ezi gumazamiziba bar

akonge. Me fo, midorozir gumaziba atrivimin dipenimin boroghin Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalemın apiaghav iti. **21** Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto.

12 Jehu Israelian atrivimin itima, an namba 7in azenimin aven Joas Judan atrivimin oto. Egha Joas Jerusalemın ikia, 40plan azenibar atrivimin iti. Joasin amebam Sibia, a Berseban amizim. **2** Ezi Joas atrivimin itir dughiamin, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada an nighnizibar kira zui, kamaghin amizi, Joas arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. **3** Egha Joas, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer dipenibagh asighasighizir puvati, ezi gumazamiziba danganir kabar ghuavira ikia ofabagh amua, egha pauran mughurir aghuim zuiba tue. **4** Dughiar mamın, Joas ofa gamir gumazibar diazi me izima a me migia ghaze, “Ia ofa gamir gumazamiziba bar, dagiar me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin iziba ini, kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin takisin dagiaba, ko dagiar gumaziba uan akar dikirizibar gin mangi daningamiba, ko me uan ifongiabar God ganidir dagiaba. **5** Ia ofa gamir gumaziba vaghvagh, deraghvira dagiar gumazamiziba ia ganidibar gan. Egh ia ganti, Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganitam ikuvigham, eghti ia dagiar kabar taba inigh gumazibagh ivezeghti, me danganir ikuvizir kam akirigham.” **6** Ezi azenir mabar gin, kar Joasin namba 23plan azenibar an atrivimin iti, egha an ofa gamir gumazibar garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa bizitam gamir puvati. **7** Ezi a Jehoiada ko ofa gamir gumazir igharazibar diazi me izezi, a kamaghin

me migei, “Ia manmaghsua Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir ikuvigha itiba akiran aghua? Kamaghin, ia gumazamiziba da isir dagiabagh ativagh dar ganan marki. Ia dagiar kabar taba isi, gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenim ikuvizir bizibar kirsi ki misivamibar aningam.” **8** Ezi ofa gamir gumaziba Joasin akamin amamangati, egha me ua gumazamiziba da dagiaba inian koghasa akam akiri, egha uaghan me uari Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizir ikuvizibar akiramin ingangaribar ganan kogham. **9** Ezi gin ofa gamir gumazim Jehoiada boksar mam inigha, an asuamin torim gamigha, a isa ofa gamir dakozimin boroghin aneti. Ezi gumazamiziba iza Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven zuir dughiamin, me boksar kamin garima, an ofa gamir dakozimin agharir guivimin amadaghan iti. Ezi ofa gamir gumazir Dipenimin tiar akamin gariba, me gumazamiziba inigha izir dagiaba isa boksar kam gazui. **10** Egha ofa gamir gumaziba garima, boksiam izivasava amima, me gumazir atrivimin akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim bagha akam amada. Ezi aning iza dagiar kaba isa mitarim gaghua da inigha ghua da medi. **11** Me da meneggha givagha, da isa Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir gumazir dapanibagh anidi. Ezi gumazir kaba dagiaba isa gumazir dipenibar ingariba, ko gumazir dagiar dipenibar ingara foziba, ko dagiaba aghorir gumazibagh ivesi. Egha me uaghan temer arariba, ko ingaramin dagiabagh ivesi. Ezi ingangarir kamin akurvazir bizir manaba iti, me uaghan dagh ivesi. **13** Ezi silvan dagiar me Ikiavira Itir Godin Dipenimin iniziba, da ingangarir vamira iti, kar

Ikiavira Itir Godin Dipenim akiramin dagiaba. Kamaghin amizi, me dagiar kaba inigh, itarir ekiaba, ko itarir me silvan ingariziba, ko sighaba, ko bizir lam amungamiba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ingaramin bizir igharazir me gol ko silvan ingariziba, me dagh ivezan kogham. **15** Gumazir ingangarimin gariba me dagiaba okeir puvati. Ezi gumazir aruaba dagiar kaba bagha men azangsizir puvati, me manmaghira dagiar kabagh ami. **16** Ezi dagiar gumazamiziba osimtizim agevir ofa bagha anidiba, ko dagiar arazir kuraba gin amadir ofaba bagha anidiba, me da isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir boksiam gazuir puvati. Me da isa Godin ofa gamir gumazibagh anidi. **17** Atrivim Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa gumazibav seveggha gifa, ezi gin, Sirian Atrivim Hasael uan midorozir gumaziba ko, iza Getin nguibar ekiam koro. Me Getia abiragha givagha, eggha ragha Jerusalemia ko misoggha ghue. **18** Ezi Atrivim Joas, Atrivim Hasael izi Jerusalem misoggha aghuagha, bizir ekiar bar aghuim isa Hasael bagha anemada. Joasin inazir afeziaba, kar Atrivim Jehosafat ko, Atrivim Jehoram ko, Atrivim Ahasia, me bar Joasin ifongiamin gin ghua, bizir bar aghuiba isa Ikiavira Itir God ganingi. Ezi datirighin Joas bar a da ini. Eggha a uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenimin dagiaba modir danganimin itir golba bar ada ini. Eggha a bizir bar aghuir kaba Sirian Atrivim Hasael bagha da amada. Ezi Hasael da inigha givagha, Jerusalem ategha ghu. **19** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joas amiziba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

20 Dughiar mamin, Joasin ingangarir gumaziba Joas misueghti, an aremeghasa akam akiri. Ezi men mamning, Simeatin otarim Josakar, ko Somerin otarim Jehosabat, aning tuavimin itir dipenir mamin a misoghezi an areme, kar tuavir ghuaghira Silan nguibamin otozim. Dipenir kam, me fomira Jerusalem boroghin nguazibagh kua da isa Jerusalem danganir ira ghuezibav kira da apemezir danganimin iti. Kamaghira Joas aremezi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin ghua an inazir afeziaba ko anefa. Ezi an otarim Amasia, an danganim inigha atrivimin oto.

13 Ahasian otarim, Joas a 23plan azenibar Judabar atrivimin itima, Jehun otarim, Joahas a Israelian atrivimin oto. Egha a 17plan azenibar Samarian nguibar ekiamin atrivimin iti. **2** Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam arazir kuram gamizi moghin, Joahas arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh gami. Ezi Jeroboam amizir arazir kaba, Joahas datirighin arazir kamaghira garibagh ami, egha da ataghizir puvati. Bar puvati. **3** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God puvira Israelian atari, egha Sirian Atrivim Hasael ataghizi, a dughiar aviribar iza Israelia misogha me abiri. Ezi gin Hasaelin otarim Benhadat, Sirian atrivimin oto. Ezi Ikiavira Itir God anetaghizi, a uaghan Israelia dikabinasava ami. **4** Ezi Atrivim Joahas Ikiavira Itir God ko migei. Guizbangira, Ikiavira Itir God fogha gifa, Sirian atrivim bar pazavira Israelia gami. Kamaghin amizi, God Joahasin dimdiam baraki. **5** Egha Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa gumazir mam amisefe, ezi gumazir

kam Siriabar dafarim da ua me ini. Kamaghin amizi,
 Israelia fomira deragha ikezi moghin, datirighin men
 nguibabar dabirabim ua dera. **6** Egha me arazir kurar
 kam ataghizir puvati, kar arazir kurar Jeroboamin ikizim
 fomiram amiziba. Jeroboam uaghan Israelia gekuizi, me
 dagh ami. Me datirighin arazir kurar kabagh amuvaira
 iti. Egha me aser amizim Aseran marvir guar Samarian
 itim, me a batoghezir puvati. **7** Ezi Sirian midorozir
 gumaziba Israelian midorozir gumazir aviribav soghezi
 me ariaghire. Sirian midorozir gumaziba bar puvira me
 gamua, me dikabira me gamima me nguazir minemniamin
 min otifi. Kamaghin amizi, dughiar kamin, Joahas
 midorozir gumazir aviriba puvati. Israelia datirighin
 50plan midorozir gumazir hoziabagh apia misozibara iti.
 Egha me misoghamin 10plan karisba ikia, egha 10,000plan
 midorozir gumazir igharaziba iti. **8** Ezi bizir igharazibar
 eghaghanir Atrivim Joahas amiziba, da akinafarir kamin
 iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.
 Akinafarir kam, ingangarir gavgavir an amiziba bar
 dagh eghari. **9** Egha gin Joahas uan inazir afeziabar min
 aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin
 ghua anefa. Ezi an otarim Jehoas, an danganim inigha
 atrivimin oto. **10** Joas 37plan azenibar Judan atrivimin
 iti, ezi Joahasin otarim Jehoas, a Israelian atrivimin oto.
 Egha 16plan azenibar atrivim ikia, Samarian nguibar
 ekiamin iti. **11** Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam fomira
 arazir kuram gamizi moghin Atrivim Jehoas arazir kuram
 Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira
 Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir

kuram gami. Ezi datirighin Jehoas, Jeroboamin min arazir kurar kamaghira garibagh ami. Egha an arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati. **12** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misogynhezir dughiamin, amizir bizir gavgavibagh eghari. **13** Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi Jehoasin otarim Jeroboamin igharazim an danganim inigha atrivimin oto. **14** Ezi Jehoas atrivimin itir dughiamin, Elisa arimariar bar ekiam ini. A bar aremeghasava ami, ezi Atrivim Jehoas ghua an gari. Jehoas an apangkuvigha azia a migia ghaze, “Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir karisba.” **15** Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi barir pim inigh izi.” Ezi Jehoas ghua a inigha izi. **16** Egha Elisa a migia ghaze, “Ni barir pim inigh a gekuigh asisivira gan.” Ezi atrivim kamaghin amizi, Elisa uan dafarim isa atrivimin dafarim gisin ati. **17** Egha gin Elisa kamaghin atrivim migei, “Ni datirighin mangi dipenir winduan aruem anadi naghin itim kuigh.” Ezi Jehoas uan barir pim ategha ghua windua kui. Ezi Elisa ghaze, “Ni barir pim gekuigh barim gasivamadagh.” Ezi Jehoas kamaghin amizi, Elisa diagha ghaze, “Barir kam, kar Ikiavira Itir Godin barim, a Sirian midorozir gumaziba abiragham. Eghti ni Afeghin nguibamin Sirian midorozir gumaziba ko misogyn bar me agivagham.” **18**

Egha Elisa ua kamaghin atrivim migei, "Ni bariba inigh."

Ezi atrivim da inigha givazi, Elisa ghaze, "Ni barir kaba isi nguazim gapisigh." Ezi Jehoas bariba isa 3plan dughiabar nguazim gapisi. **19** Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa an ganigha atara kamaghin migei, "Ni 5pla o 6plan dughiabar nguazim gapizighan aghua? Ni kamaghin amigha ti, Sirian midorozir gumaziba agivaghai. Egh ni datirighin 3plan dughiabara, me abiragham." **20** Ezi gin Elisa aremezi, me an kuam inigha dagiar mozir me ingarizimin anefa. Azeniba zurara, Moapian gumazir okoruar maba iza paza Israelia gami. **21** Dughiar mamın Israelian gumaziba iza gumazir mamın kuam afasa. Egha me garima, Moapian marazi izima, me zuamira gumazir kamin kuam isa Elisan mozir an aghariba iti naghin anakunighava are. Ezi gumazir kamin kuam mozimin ghuaghira Elisan agharibagh isin iri, ezi zuamira, an angamira itir ikirimirim ua iza an kuamin anabozi a ua dikafi. **22** Ezi azeniba bar Jehoasin afeziam, Joahas Israelian atrivimin itima, Sirian Atrivim Hasael, Israelia misogha osimtizim me ganingi. **23** Ezi Ikiavira Itir God Israelian apangkuvigha bar me gifonge. A fomira Akar Dikirizir Gavgavir Abraham ko Aisak ko Jekop ko amizir kam ginirigha, a Israelian akuragha me gasighasighizir puvati. Egha a Israelia batueghti, me an damazimin saghon mangan an aghua. **24** Ezi gin Atrivim Hasael aremezi, an otarim Benhadat an danganim inigha Sirian atrivimin oto. **25** Ezi Israelian Atrivim Jehoas, uan midorozir gumaziba ko, Atrivim Benhadatin midorozir gumaziba ko me uariv sosi. Egha Jehoas, a Benhadat

abiragha, Jehoasin afeziam, Joahasin dughiamin, nguibar Sirian midorozir gumaziba Israelia da inizir kaba, a uam ada ini. Jehoas 3plan dughiaabar Benhadat abira.

14 Ezi Joahasin otarim, Jehoas azenir pumuningin Israelian atrivimin itima, Joasin otarim Amasia Judan atrivimin oto. **2** A 25plan azeniba ikia, egha atrivimin otogha, 29plan azenibar Jerusalemin atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalemin nguibar ekiamin amizir mam. **3** Amasian afeziam Joas fomira amizi moghin, an arazir aghuibara Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha a uaghan uan ovavim Atrivim Devit amizir arazir aghuibar gin zuir puvati. **4** Guizbangira, Amasia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganir kabagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue. **5** Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misogynhezir kamningin, misogynhezi aning areme. **6** Ezi a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarir kamın aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, “Gumazitamin borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningın arazir kuram ikarvaghsi, aningın boribav sueghti, me aremeghan kogham. Gumazim arazir kuram damighti,

ia anarira misueghti, an aremegh.” 7 Dughiar mamin, Amasia uan midorozir gumaziba ko me ghua Idomian midorozir gumazir 10,000pla, Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin me ko misosi. Egha me Idomia abiragha, Selan nguibar ekiam ini. Egha Amasia nguibar ekiam, ziam Joktel a gati. Ezi me dughiar kamin ikegha iza datirighin, ziar igiar kam a garisi. 8 Ezi gin Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, “Israelia, Atrivim Amasia ia misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi.” 9 Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, ‘Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.’ Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.” 10 Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Egh ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba bar, ia pazavira iregh bar ikuvigham.” 11 Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiam Judan kantrin itim Betsemesin ghugha,

Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba, ko misosi. **12** Me uariv sogha ghuavira itima, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. **13** Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin ikia, Judabar Atrivim Amasian suiragha a isa kalabus gati. Atrivim Joasin otarim Amasia, a Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalem in ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasiki, me Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200 mitan min ghu. **14** Ezi Jehoas Jerusalem in aven ghua, nguibar ekiamin itir golba ko silvaba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha uaghan Judan gumazir ekiar maba isa kalabus gatigha kamaghin Amasia migei, “Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham.” An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba ko gumazamizir maba ko bizir kaba sara inigha ua Samarian ghu. **15** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir eghaghanim, ko an amizir bizir gavgavir igharazibagh eghari. **16** Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua,

Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim, Jeroboamin igharazim, an danganim inigha atrivimin oto. **17** Israelian Atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme. **18** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Amasia amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **19** Atrivim Amasia Jerusalem itima, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi, an areme. **20** Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalem ize. Egha me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa. **21** Ezi gin Judan gumazamiziba bar Usia ini, an ziar igharazim Asaria. Egha me a gamizi, a uan afeziam Amasian danganim inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikia, atrivimin oto. **22** Egha mong gin, an atrivimin itir dughiamin, a ghua misogha apanibar dafarimin Elatin nguibam uam a ini. Egha nguibar kamin danganir ikuviziba a ua dar kiri. **23** Joasin otarim Amasia 15plan azenibar Judan atrivimin itima, Jehoasin otarim, Jeroboam Israelian atrivimin oto. Egha a 41plan azenibar atrivimin ikia, egha Samarian iti. **24** Egha Nebatin otarim Jeroboamin faragha itim, an amizi moghin a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Fomira Jeroboamin faragha itim, Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Jeroboamin kam arazir kurar kabara, Jeroboamin faragha itim amizi moghira, an adagh

ami. **25** Jeroboam tighar atrivimin otivamin dughiamin, apaniba Israelian nguazir otevir aviriba ini. Ezi datirighin Jeroboam misogha, ua nguazir kaba ini, a tuavir ghuaghira Hamatin nguibar notin amadaghan itimin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipar Akaremin, sautin amadaghan itimin tu. Ezi arazir kamin, Jeroboam Ikiavira Itir God, Israelian Godin akam gamizi, a guizbangiram oto. Akar kam, God faragha a isa Amitain otarim, Jona, a Godin akam inigha izir gumazim a ganingizi, an a gun mikeme. Godin akam inigha izir gumazir kam Jona, a Gatheferin nguibamin gumazir mam. **26** Ikiavira Itir God Israelian apanibar garima, me osimtizir ekiam me garighavira ikia, eggha me agivasava ami. Ezi gumazir vaghvaziba ikiavira iti. Eggha uaghan men akurvaghamin gumaziba puvati. **27** Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian ziam angarighiti, gumaziba ua me ginighnighan kogham, a kamaghin mikemezir puvati. Kamaghin amizi, a Jehoasin otarim, Atrivim Jeroboam apanibar dafarimin ua me iniasa anemisefe. **28** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jeroboam amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an ingangarir gavgavir an amiziba ko, a Damaskusin nguibar ekiam ko Hamatin nguibar ekiam, ua da iniasa misoghezir midorozibar eghaghanibagh eghari. Nguibar ekiam Hamat, Judaba faragha a gatifa. **29** Ezi gin Jeroboam uan inazir afeziar Israelian atriviba ikeziabar min areme. Ezi an otarim Sekaraia an danganim inigha atrivimin oto.

15 Jeroboam 27plan azenibar Israelian atrivimin itima, Amasian otarim, Usia Judan atrivimin oto. Usian ziar

igharazim, Asaria. **2** A 16plan azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha 52plan azenibar atrivimin ikia, egha Jerusalemin iti. An amebam Jekolia, Jerusalemin nguibar ekiamin amizim. **3** Ezi Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. **4** Egha Usia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue. **5** Dughiar mamin Ikiavira Itir God lepan arimariam gamizi, a Usian mikarzim bato, eghti arimariar kam givaghan kogham. Ezi an atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin iti, ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gami, egha atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha ikia ghuav itima, Atrivim Usia areme. **6** Ezi Atrivim Usia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba. **7** Ezi Atrivim Usia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto. **8** Usia 38plan azenibar Judan atrivimin itima, Jeroboamin igharazimin otarim, Sekaraia, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 6plan iakinibara atrivimin ike. **9** Egha Sekaraian ovaviba amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. An arazir Nebatin otarim Jeroboam amizir arazir kurar kaba ataghizir puvati. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi datirighin

Sekaraia uaghan arazir kabaram ami. **10** Ezi Jabesin otarim Salum, gumazir maba ko uari akuvagha, Sekaraia misueghti, an aremeghasa tuaviba buri. Egha gin Salum uabi, gumazamizibar damazimin, Sekaraia misoghezi an aremezi, Salum uabi atrivimin oto. **11** Ezi arazir kamin, a Ikiavira Itir God mikememizir akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto. Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Atrivim Jehu mikeme, “Ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham.” Ezi Sekaraia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **13** Usia 39plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Jabesin otarim Salum, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian ikia, iakinir vamiran atrivimin ike. **14** Ezi dughiar kamin, Gadin otarim Menahem, Tirsan nguibam ategha Samarian ghugha, Salum misoghezi an areme, ezi a uabi atrivimin oto. **15** Ezi Salum amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam uaghan Salum ko gumazir igharaziba me Atrivim Sekaraia misueghti an aremeghasa amizir arazibagh eghari. **16** Dughiar Menahem uan gumaziba ko, me Tirsa ategha Samaria bagha zuimin, me Tipsan nguibar ekiamin otifi. Ezi Tipsan gumaziba uan nguibamin aven mangasa Menahemin gumazibar amamangatizir puvati. Kamaghin amizi, Menahem midorozim foregha me uariv sogha, Menahem uan adarazi ko me bar pazavira, Tipsan nguibar ekiam gasighasiki. Egha me

Tipsan nguibamin gumazamiziba ko nguibar dozir an boroghin itibar gumazamizibav misoghezi me ariaghire. Egha me amizir naviba adaiba inigha men navibagh iniva da ofirima, me ariaghiri. **17** Usia 39plan azenibar Judan atrivimin itima, Gadin otarim Menahem Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia 10plan azenibar atrivimin iti. **18** Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Nebatin otarim Jeroboam, amizi mokin. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Menahem datirighin arazir kaba ataghirazir puvati, an adagh amuvira ikia ghuav areme. **19** Menahem atrivimin itir dughiamin, Tiklat Pileses, Asirian atrivimin ikia, egha iza Israelia ko misosi. Ezi Tiklat Pilesesin ziar igharazim, Pul. Ezi Menahem 3,000,000 kina silva inigha, Tiklat Pileses givezasa a ganingi, eghti a ua misoghan koghiva, egh Menahemin akuraghti, a Israelian kantrin atrivir gavgavimin ikiam. **20** Menahem manmaghin dagiar kaba ini, a gumazir dagiar aviriba itiba vaghvagha me gaghorima, me 50 silvan dagiaba a ganingizi, ana da isa Atrivim Tiklat Pileses ganingi. Ezi Tiklat Pileses Israelian kantri ategha ghu. **21** Menahem amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **22** Ezi Menahem uan inazir afeziabar min areme. Ezi an otarim Pekahia, an danganim inigha atrivimin oto. **23** Usia 50plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Menahemin otarim Pekahia, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian nguibamin ikia azenir pumuningra atrivimin ike. **24** An arazir kuraba

Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Fomira Nebatin otarim Jeroboam Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Pekahia datirighin arazir kurar kabaram amua da ataghizir puvati.

25 Ezi Pekahian midorozir gumazibar garir gumazir mam, an ziam Peka, a Remalian otarim. A Gileatin Distirighin 50plan gumaziba ko, Pekahia misueghti an aremeghasa akam akiri. Dughiar kamin, Pekahia Samarian ikia uan atrivir dipenimin aven itir danganir gavgavim itima, gumazir kaba danganir kamin aven ghua, a misoghezi, an areme. Egħa me uaghan Argop ko Arie misoghezi, aning areme. Ezi Peka, Atrivim Pekahian danganim inigha atrivimin oto. **26** Ezi Pekahia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **27** Atrivim Usia 52plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Remalian otarim Peka, Israelian atrivimin oto. Egħa a Samarian nguibar ekiamin ikia, 20plan azenibar atrivimin iti. **28** Egħa an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Nebatin otarim Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi Peka uaghan arazir kabaram amua da ataghizir puvati. **29** Peka Israelian atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim, Tiklat Pileser iza, Israelia misogħa, Ijonin nguibar ekiam, ko Abel Betmakan nguibar ekiam, Janoan nguibar ekiam, Kedesin nguibar ekiam, Hasorin nguibar ekiam, Gileatin Distrik, Galilin Distrik, ko Naptalin anabamin nguaziba bar ada ini. Egħa a danganir kabar gumazamiziba inigha, Asirian kantrin ghua me isa kalabuziabar min ingangarir

gumazamizir kinibar me ariki. **30** Ezi Usian otarim Jotam, a 20plan azenibar Judan atrivimin itima, Elan otarim, Hosia gumazir maba ko, Atrivim Peka misueghti, an aremeghasa tuavir mam bato. Egha gin Hosia, Peka misoghezi, an aremezi, Hosia uabi an danganim inigha Israelian atrivimin oto. **31** Ezi Atrivim Peka amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **32** Ezi Remalian otarim Peka azenir pumuningin Israelian atrivimin itima, Usian otarim Jotam, a Judan atrivimin oto. **33** A 25plan azeniba ikia, atrivimin otogha Jerusalem ikia, 16plan azenibar atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim. **34** Ezi Jotamin afeziam Usia amizi moghin, an arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. **35** Egha Jotam mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ghuavira ikia, aseba bagha ofabagh amua, pauran mughurir aghuim zuiba tue. Ezi Jotam mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimin Tiar Akar Pin Itimin ingari. **36** Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **37** Ezi Jotam atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Sirian Atrivim Resin ko Israelian Atrivim Peka, aningin midorozir gumaziba amangizi, me dughiar faragha zuimin, Judaba konasa ghue. **38** Ezi Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, an inazir afeziabar mozibar

boroghin anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

16 Remalian otarim Peka 17plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jotamin otarim, Ahas Judan atrivimin oto. **2** Egħa Ahas 20plan azeniba ikia, atrivimin otogħa, 16plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Ikiavira Itir God, an God, an an damazimin arazir aghuibagh amir puvati. **3** Puvati. A Israelian atriviba amizi mogħin, puram arazir kuram gami. Egħa uaghan a bar arazir igħarazim gami. A uan otarim misuegħa, aseba bagħa ofan bar isia mighirimin min a tua. Egħa a fomira nguazir kamin ikezir gumazamizibar arazir kurabar ġin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagħa me batuegħa, nguazir kam isa Israelia ganingi. **4** Ezi Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egħa an aseba bagħa ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue. **5** Dughiar kamin, Sirian Atrivim Resin, ko Israelian Atrivim Peka, a Remalian otarim, aning uan midorozir gumaziba inigha, Jerusalem konasa għu. Egħa me Jerusalemia ko misosi, me Atrivim Ahas ko an midorozir gumaziba dikabinasa amuava avenge. **6** Ezi dughiar kamin, Sirian Atrivim Resin, ua Elatin nguibam iniasa misosi. Egħa a ua Elatin nguibam inigha, Judan Elatin aven itiba batoke. Egħa a Idomia ataghizi, me ghua Elatin nguibamin iti. Egħa an ikia iza datirikin. **7** Ezi Atrivim Ahas gumazir maba amangizi, me Asirian Atrivim Tiklat Pilesar bagħa ghua kamagħin

a migei, “Ki Atrivim Ahas, ki nin ingangarir gumazim, egħa ki nin borimin min iti. Datirighin Sirian atrivim ko Israelian atrivim na ko misosi. Kamaghin amizi, ni izi me misoghti, me e gasighasighan kogham.” **8** Egħa Ahas Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir gol ko silvan dagiaba, ko atrivimin dipenimin itir dagiaba sara inigha Asirian atrivim givezeghti, a Judabar akurvaghosa da amada.

9 Ezi Atrivim Tiklat Pilesar, Ahasin akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua, Damaskusin nguibar ekiamin misogħa a ini. Egħa Tiklat Pilesar, Atrivim Resinin misogħezi, an areme. Egħa Damaskusin gumazamiziba, kalabuziar gumazamizibar min me inigha, Kirin nguibar ekiamin għu. **10** Ezi għin Atrivim Ahas, Asirian Atrivim Tiklat Pilesarin ganasa Damaskusin għu. A danganir kamin itir dughiamin, a Damaskusin itir asebar ziaba famin ofa gamir dakozimin gani. Egħa an nedazimin ingarigha, ofa gamir dakozir kamin ingarir araziba osiri. Egħa Jerusalem Godin ofa gamir gumazim Uria bagħa anemada, egħa a mikemezi, a kamaghira ofa gamir dakozir mamin ingari. **11** Ezi Uria akam baregha, kamaghira garir ofa gamir dakozir Damaskusin itimin ingari. Ahas tighar ua Jerusalem izamin dughiamin, Uria ofa gamir dakozir kam gamigha għfa. **12** Ahas ua izezir dughiamin, a ghua ofa gamir dakozimin gari. Egħa ofa damuasa ofa gamir dakozir ekar kamin boroghin ghua adiriziamin għuavanabo. **13** Egħa an ofan bar isia mighirim, ko wit tuer ofa, ko wain inger ofabagh ami. Egħa asizir ghuzim inigha, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagħa, ghuzim isa ofa gamir dakozimin a kavamadi. **14** Bar fomira iza dughiar kamin,

ofa gamir dakozir me fomira brasin ingarizim, a Ikiavira
 Itir Godin damazimin ikia an Dipenimin guamin tughav
 iti. Ezi Atrivim Ahas datirighin ofa gamir dakozir kam,
 an danganimin a inigha, a gisivagha notin amadaghan
 ofa gamir dakozir igiar kamin miriamin anesara. Godin
 ofa gamir dakozir kam, faragha ofa gamir dakozir igiar
 kam ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin, tizimin
 tughav ti. **15** Ezi Atrivim Ahas kamaghin Uria migei, “Ni
 zurara ofa damuamin dughiaba, ni ofa gamir dakozir igiar
 kamra mangi. Ni mizarazibar ofan bar isia mighiribar
 amuva, guaratizibar wit tuer ofabar amu. Egh ni atrivim
 bagh ofa damuva, egh uaghan gumazamiziba bar me
 bagh ofa bar amu. Kar ofan bar isia mighiriba ko wit
 tuer ofaba. Egh ni gumazamiziba bagh ofan igharazibar
 amu, kar wain inger ofaba. Egh ni asizibar ghuziba bar
 ada inigh ofa damu, egh da kavamangiti, da ofa gamir
 dakozir igiar kamra iri. Ezi brasin ingarizir ofa gamir
 dakozim, kar nan bizimra. Ki an ofabar amu egh Godin
 azangsighti, a na mikimti bizir ki damuasa nighniziba ki
 dar amuam.” **16** Ezi Uria atrivimin akar kaba baregha
 zurara dar gin ghua, egha kamaghin ami. **17** Ezi gin
 Atrivim Ahas ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira
 Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha,
 Solomonin ingangarir gumaziba fomira wilkarin brasin
 amizibar aghariba akaraghariki. Egha uaghan itarir ekier
 wilkar gisin itiba ini. Egha me bulmakaun brasin tengin
 dipar ekiamin apengan itiba ini. Me gin dagiaba inigha
 tengin ekier kam afasa dakozir igiamin ingari. **18** Egha
 Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghira, bizir mam mati

dipenir dozir mamın min iti, me Sabatın dughiamın uari bagha aruemin fefem avasa an ingari. Egha me datirighın a girazi, gumaziba an guamın ganan kogham. Ezi me, tiar akar atrivim Godın Dipenimin aven zuim, me uaghan an itir kurkazir aghuim girazi, gumaziba ua kurkazir kamin ganan kogham. Atrivim Ahas Asirian atrivimin ifongiamın gin ghua, arazir kabagh ami. **19** Ezi Atrivim Ahas amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akınafarir kamin iti, me kamaghın a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **20** Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamın ghua, a isa an inazir afeziabar mozibar boroghın anefa. Ezi an otarim Heskia an danganim inigha atrivimin oto.

17 Atrivim Ahas Judan atrivimin itima, an namba 12in azenimin aven, Elan otarim Hosia, a Israelian atrivimin oto. Egha 9plan azenibar atrivimin ikia Samarian nguibar ekiamın iti. **2** An arazir kuraba Ikiavira Itir Godın damazimin dagh ami. Egha a Israelian atrivir igharazir an faragha zuiba amizi moghin, an arazir kurar bar aviribagh amizir puvati. **3** An atrivimin itir dughiamın, Asirian Atrivim Salmaneser iza Israelia ko misosi. Egha Asirian midorozir gumaziba Israelia abira, ezi Hosia Salmaneserın akar dikirizimin a gamua ghaze, an an apengan ikiva, egh zurara azenibar a takisin min dagiaba a daningam. **4** Egha azenir mamın, Hosia gumazir maba amangizi, me Isipin Atrivim So bagha ghuegha an azai, eghti a Hosian akuragham. Egha uaghan azenir kamin, Hosia azenibar zurara ami moghin, a Salmaneser bagha takisin min dagiaba amadir puvati. Kamaghın

amizi, Salmaneser kamaghin fo, Hosia a gifaragha uan akar dikirizim abiki. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumaziba amangizi me ghua, Hosian suiragha kalabus gati. **5** Dughiar Asirian Atrivim Salmaneser, Hosia kalabus gatizimin gin, Salmaneser uan midorozir gumaziba inigha ghua Israelian nguazimin aven arua bar me misosi. Me ghua Samarian nguibar ekiamin otivigha, me korogha, 3plan azenibar me ko misosi. **6** Ezi namba 9in azenimin Hosia Israelian atrivimin itima, Asirian atrivim Samariaba dikabiragha, men nguibar ekiam ini. Egha a Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti. **7** Osimtizir Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men Godin damazimin arazir kuram gami. Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziaba Isipin atrivimin dafarimin ua me ini. Ezi me bizir kam ginighnizir pu. Bar puvati. Israelia asebar ziaba fe, **8** egha me uan atirivibar arazir kurar me faragha amizibar gin zui. Egha me ikizir igharazir fomira nguazir kamin ikezibar, arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ikizir kaba batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. **9** Ezi Israelia Ikiavira Itir God, men God akirim ragha a gasaragha moga, arazir kurar bar aviribagh ami. Kar, arazir Ikiavira Itir Godin damazimin derazir puvatiziba. Me mighsiabar pin itir asebar ziaba famin danganiba, uan nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar, dar boroghin, dar ingari. **10** Egha me mighsiabar oraziba ko temer ekiabar apebabar dughuazibar ghua,

uari bagha dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asava, egha dar ziaba fe. **11** Egha me danganir kabar ikia, asebar ziaba fer arazir ikizir igharaziba fomiram amizibagh ami, ikizir kaba, Ikiavira Itir God fomira nguazir kamin me batoke. Me pauran mughurir aghuim zuiba tua, aseba bagha ofa gami. Ezi Israelian arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, an aningaghe. **12** Fomira Ikiavira Itir God kamaghin me mikeme, “Ia asebar marvir guabar ziaba fan marki.” Ezi me an akam baraghan aghuagha marvir guar kabar ziaba fe. **13** Ezi Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumaziba amangizi, me vaghvagha Israel ko Judan ghuegha, kamaghin Akar Gavgavim me ganiga ghaze, “Ia nighnizibagh iragh, egh ia uan arazir kuraba ategh nan Akar Gavgaviba, ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Arazir kaba, ki ian inazir afeziabagh aningi. Ki akar kaba isa, uan ingangarir gumazibar akabagh atizi, me ia mikeme, kar nan akam inigha izir gumaziba.” **14** Ezi Israelian dapaniba gavgavigha Godin akam barazir puvati, egha an akam batuegha uan inazir afeziabar arazibar gin zui. Inazir afeziar kaba, me nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikian aghua, a men God. **15** Israelia akirim ragha arazir God ifongezibagh asava, Akar Dikirizir Gavgavir a men inazir afeziaba ko amizim, ko an ikiangsizir a me ganingiziba, me bar dar aghua. Me akaba batogha, egha ghua asebar ziaba fe. Aser kaba guizbangin godba puvati. Ezi Israelian gumamazibiba bizir ifavarir kinir kabar ziaba fe, me uari pura bizir ifavarir kinibar min otifi. Fomira Ikiavira Itir God me mikeme, me men boroghira itir

ikizibar arazibar gin mangan marki, ezi Israelia an akam
 batuegha, arazir kabar gin zui. **16** Egha me Ikiavira Itir
 God, men Godin Akar Gavgaviba bar da batuegha da
 abiki. Egha me gol inigha bulmakaun apurir pumuningin
 marvir guamningin ingarigha, aningin ziamning fe. Egha
 me aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha an
 ziam fe. Egha uaghan, overiamin itir mikoveziba bar
 dar ziaba fava, egha asem Balin ziam fe. **17** Egha me
 uan otariba ko guivibav sogha, avimin aven me tua
 aser kabar ofa gami. Egha me ganganir gumaziba ko
 gumazamizir aremezibar duaba ko migeiba bagha ghua,
 egha uarir akurvaghasa men azai. Egha me imezibagh
 amir arazibagh ami. Israelia ti nighnizir vamira iti, a
 kamakin, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram
 damuvira ikiasava ami. Ezi Ikiavira Itir God men arazir
 kurar kamin ganigha puvira men atari. **18** Ikiavira Itir
 God bar Israelian aningaghegha, men guabar ganan
 aghua. Kamaghin amizi, a men nguazimin me batoghezi,
 me ghua saghon itir kantrin ghu. Ezi Judan anabamin
 gumazamiziba uan nguazimin ikiavira iti. **19** Egha Judaba,
 me uaghan Ikiavira Itir God, men God, an Akar Gavgavibar
 gin zuir puvati. Israelia gin ghuezir arazir kurar kabara,
 Judan gumazamiziba uaghan dar gin zui. **20** Ezi Ikiavira
 Itir God akirim ragha bar Israelia gasara. Egha a puv me
 gamua, egha apaniba amangizi me iza me gasighasiki.
 Israelia arazir kuraba ataghizir puvati, ezi Ikiavira Itir
 God men aghuagha, me batoghezi me an damazimin
 saghon ghue. **21** Fomira Israelia ko Judaba uari inigha
 Atrivim Devitin adarazir apengan iti. Egha gin Ikiavira Itir

God Israelia gamizi, me Judan adarazi ko uari abiki. Egha Israelian adarazi dikavigha Nebatin otarim Jeroboam amisevezi, a men atrivimîn oto. Egha Jeroboam me gamima, me Ikiavira Itir God ategha, arazir kurar avirir bar ekiabagh ami. **22** Egha gîn Israelia uaghan, Jeroboam amizi moghîn, arazir kurar bar igharazibagh ami. Me arazir kaba ataghizir puvati. Bar puvati. **23** Ezi gîn Ikiavira Itir God bar men aghua, egha me batoghezi me uan kantrin saghon ghue. Ikiavira Itir Godin arazir kamin mingarim kamakin, God dughiar aviriba ikiangsizir akaba isa Israelia bagha uan akam inigha izir gumazibagh aningi. Kar an ingangarir gumaziba, ezi me arua Israelia mîgiavira iti, ezi me me baraghan aghua. Kamaghîn amizi, Asiriaba iza Israelia misogha me abiragha, me inigha uan kantrin ghue, ezi me kantrin kamin ikiavira iti. **24** Asirian atrivim ghua, Babilonîn nguibar ekiamin gumazamiziba, ko Kutan nguibar ekiam, Ivan nguibar ekiam, ko Hamatin nguibar ekiam, ko Sefarvaimin nguibar ekiamin gumazamiziba, a bar me inigha Samarian nguibar ekiabar ghuegha, Israelian nguibar ekiabar me ariki. Ezi gumazamizir kaba bar Israelian nguazim gapia. **25** Egha me iza kagh apiagha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati. Kamaghîn amizi, Ikiavira Itir God laionba amangizi, da iza men maraziv suaghariki. **26** Ezi gumazir maba ghua kamaghîn Asirian atrivim migei, “Gumazamizir nî inigha ghua Samarian nguibabagh arighiziba, me nguazir kamin asebar arazibagh fozir puvati. Kamaghîn amizi, aser kam laionba amangizi da iza gumazamizibav sozi me ariaghiri.” **27** Atrivim akar kam baregha uan

gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni mangi Israelian ofa gamir gumazir e inigha kagh izezir kabar tam inigh izi. Egh uam anemadaghti, a Samarian kantrin mangi iki, egh nguazir kamin asebar arazibar gumazamizibar sure damu.” **28** Ezi me Israelian ofa gamir gumazir mam inigha, ua Samarian anemada, ezi a ghua Betelin nguibamin ikiava, Ikiavira Itir Godin ziam fer arazibar gumazamizir kabar sure gami. **29** Ezi ikizir kabar gumazamiziba me uan arazibar gin ghuavira ikia, egha uari bagha asebar marvir guabar ingari. Egha me marvir guar kaba isa, Israelia fomira asebar ziaba fasa mighsiabar pin itir danganir ingarizir kabagh ariki. Egha ikizir vaghvaziba uari bagha marvir guabar ingara da isa nguibar me itibagh arisi. **30** Babilonin ikegha izezir gumazamiziba, uari bagha asem Sukotbenotin marvir guamin ingari, ezi Kutan gumazamiziba, asem Nergalin marvir guamin ingari, ezi Hamatia uari bagha asem Asiman, marvir guamin ingari, **31** ezi Ivan gumazamiziba asem Niphasin marvir guam ko asem Tartakin marvir guamin ingari. Ezi Sefarvaimia me uan boribav sogha da tua, ofan min asemning Adramelek ko Anamelek ganidi. **32** Egha gumazamizir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me uari uan adarazir gumazir maba misevima, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazibar otifi. Godin ofa gamir gumazir kaba me asebar ziam fer danganir mighsiabar itibar ikia, egha gumazamizir asizir me ofa bagha isa izibar ofa gami. **33** Egha arazir kamin me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan me uan nguibamin amir arazimin gin ghua uan asebar ziaba fe. **34** Egha datirighin

uaghan gumamazir kaba arazir kamin gin ghuavira iti. Me guizbangira Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati, egħa me arazir God ifongeziba ko, bizir a damuasa me mikemeziba ko, Araziba ko, Akar Gavgaviba, me dar gin zuir puvati, kar a Jekopin ovavir boribagh aningizir araziba. Jekop a gumazir kam, God ziar igharazir kam Israel a ganingi. **35** Ikiavira Itir God fomira Israelia ko akar dikirizir mam gami, egħa mighigha kamaghin me migia ghaze, “Ia asebar ziaba fan marki. Ia men apengan ikian marki, egħ me bagħ teviba apiran marki. Egħ me bagħ ofabar amuan marki. Bar marki. **36** Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, egħ nan apengan iki. Nan gavgavir ekiamin, ki Isipin ia inigha ize. Kamaghin amizi, ia na bagħ teviba apiriva, na baghvira ofabar amu. **37** Ia arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Araziba bar, ko nan Akar Gavgavir ki ia bagħa osirigha ia ganingiziba, ia bar dar gin mangi. Ia asebar ziaba fan marki. **38** Ia Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizir kam, gin amangan marki. Egħa ia mangi asebar ziaba fan marki. **39** Puvati. Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egħ ia nan apengara iki. Ia kamaghin damuti, ki ian akuraghti apaniba ia abinan kogham.” **40** Ezi gumamazir kaba an akam barazir puvatigha, uan arazir me fomira amizibar gin ghuavira iti. **41** Ikizir igharazibar gumamazir iza Samarian itir kaba, me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egħa uaghan uan asebar ziaba fe. Ezi datirighin men ovavir boriba uaghan, men arazir kabara gin ghuavira iti.

18 Elan otarim Hosia, an namba 3in azenimin, a Israelian atrivimin itima, Ahasin otarim Hesehia, Judan atrivimin oto. **2** Hesehia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Abiya, Sekaraian guivim. **3** Hesehia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin. **4** Egha Hesehia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir akiniba apirigha temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim okaghariki. Hesehia garima, Moses fomira ingarizir kuruzir brasin kam, me a dibora ghaze, “Nehustan,” egha gumazamiziba pauran mughurir aghuim zuiba tua, kuruzir kamin ziam fe. Kamaghin amizi, Hesehia datirighin kuruzir brasin kam inigha anebiaghariki. **5** Hesehia nighnizir bar gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a Israelian God. Judan atrivir igharazir tam, Hesekian min nighnizir gavgavim Godin itir puvati. An nighnizir gavgavim, atrivir faragh ikeziba ko an gin otivizir atriviba, bar men nighnizir gavgavibagh afira. **6** A bar Ikiavira Itir Godin porogha a baghavira iti, egha zurara Ikiavira Itir God ataghirazir pu. Bar puvati. A deraghavira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir, a Moses ganingizibar gin zui. **7** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Hesehia ko ikia egha an akurvazima, an amir biziba bar deraghaviram otifi. Asirian atrivim Judabagh ativagh men ganan Hesehia bar aghua, egha a ua atrivir kamin apengan itir puvati. **8** Egha Hesehia uaghan uan midorozir gumaziba ko Filistian kantrin ghuegha, egha Filistian kantrin ekiaba ko nguibar doziba sara misosi. Egha me Filistiaba abiragha ghua,

Gasan nguibar ekiam ko nguibar an boroghira itibar tu.

9 Hesehia azenir 4plan, Judan atrivimin itima, dughiar kamin Elan otarim Hosia, an namba 7in azenimin a Israelian atrivimin iti. Egha azenir kamin, Asirian Atrivim Salmaneser uan midorozir gumaziba ko iza Israelia ko misosi. Me Samarian nguibar ekiam iniasa anevinigha misosi. **10** Me nguibar ekiam korogha ghua, namba 3in azenim otozi, me Samaria dikabiragha a ini. Kar namba 6in azenim Hesehia atrivimin iti, ezi namba 9in azenimin Hosia atrivimin iti. **11** Ezi Asirian atrivim Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti. **12** Osimtizir Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men God, me an akam batosi, egha a me ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abigha, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir Akar Gavgaviba barazir puvatigha, an arazibar gin zuir puvati. **13** Hesehia 14plan azenibar atrivimin itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judaba ko misogha me abiragha, men nguibar divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me Jerusalem inizir puvati. **14** Atrivim Senakerip Lakisin nguibamin iti, ezi Hesehia kamaghin a bagha akam amada, “Ki nin akam batuegha, datirighin osimtizim iti. Ezi ki kamaghsua, ni na ko misoghan marki. Egh nan kantri ateghti, ki kamaghin damuam, ni bizir manam bagh azangsighti, ki ni daningam.” Ezi Senakerip 10,000 kilogrem silva ko 1,000 kilogrem

gol uabi daningasa Hesehia migei. **15** Kamaghin amizi, Hesehia Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir silvan dagiaba ko atrivimin dagiaba itir danganimin dagiaba inigha, Senakerip bagha bar da amada. **16** Egha Hesehia Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar itir golba ko guarir akinir tiar akabar miriamin itimningin golba bar da adangi. A uabi faragha ingangarir gumazibav kemezi, me golin kaba tiar akar kaba avava, egha guarir akinimning sara nomke. Egha datirighin a golin kaba inigha Atrivim Senakerip bagha da amangi. **17** Ezi Asirian atrivim gol ko silvan kaba inigha, uan midorozir gumazibar dapanir ekiar 3pla, ko midorozir gumazir bizir dafam amadazi, me Lakis ategha, Atrivim Hesehia bagha Jerusalem zui. Me ghua Jerusalem oto. Dughiar kamin, danganir mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim, dipam an ghuaghira Jerusalem oto. Daghurir kam, a tuavir ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghin oto. Asiriaba otivigha danganir kamin tuivighav iti. **18** Ezi Asirian gumaziba Atrivim Hesehia bagha akam amaga ghaze, a izi. Ezi a uan fofozir gumazibar dapanir 3pla amangizi, me Asirian gumazir kaba bativasa ghue. Kar, Hilkian otarim Eliakim, an atrivimin dipenimin garir gumazim, ko Sepna, atrivimin akinafariba osirir gumazim, ko Asapin otarim Joa, an atrivim amir bizibar eghaghaniba, bar ada osirir gumazim, me zui. **19** Egha gumazir dapanir 3plan kaba, Asiriaba bativizi, Asirian midorozir gumazibar dapanir ekiabar mav, akar gavgavimin me migia ghaze, "Ia mangi, Asirian atrivir ekiamin akar gavgavir kamin gun Hesehia mikemegh. A kamaghin migei, 'Hesehia, ni gavgavir

manam ikia, egha nan apengan ikian aghua? **20** Migirigiar kiniba ti midorozimin gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni na baraghan aghua. **21** Ki fo, kantri Isip nin akuragh misogynhasa ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei, Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa. Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh daruti, an ruaghatevim nin agharim mitigham. Isipin atrivimin arazim, abuar misiar kamin mirara ghu. Kamaghin amizi, misogynamin dughiamin a izi nin akuraghan kogham. **22** Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E fo, Heskia, ni uabi ghua mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam fam.’ **23** “Heskia, ni izi nan gumazir ekiam Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni danighti, me dar apiagh misogynham. Ki fo, ni uabi gumazir kamaghin garitaba itir puvati. **24** Egha ni kamaghin nighnisi, Isipian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara izi nin akuragh misogynham. Bar puvatigham, me izan kogham. Ni en midorozir gumazibar tongin gumazir dapanir ziaba puvatizitam abinamin gavgaviba puvatigham. **25** Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko misogynha a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi.” **26**

Eliakim ko Sepna ko Joa akar kam baregha, me Asirian midorozir gumazibar dapanir kam migia ghaze, “Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman marki. Puvatighti, gumazir nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham.” **27** Ezi Asirian atrivimin gumazir dapanir kam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan atrivim akar kam ia ko ian atrivimra, mikimasa na amadazir puvati. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem koroghti, dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva, uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam.” **28** Egha Asirian midorozir gumazibar dapanir kam, divazim gisin apiaghav itir gumazibar gara kamaghin pantemin Hibrun akamin men dia me migei, “Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh! **29** Atrivim kamaghin migei, Ia Heskia baraghti, a ia gifaran marki. Heskia ian akuraghti ia deragh ikian kogham. **30** Ia Heskian apezepirir akaba baragham marki, egh ia nighnizir gavgavim Heskian akamin iki egh suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalem nguibar ekiam inighan kogham. **31** Ia Heskian akam baragh ua na ko misoghsi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam. **32** Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin

igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti. Egha uaghan olivin temeba ko haniba iti. Hesehia ia gifaragha ghaze, 'Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!' **33** "Ia Hesehia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati. **34** E ghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam, Sefarvaim, Hena, Ivan ko misozima, men aseba managh ikia, men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati. **35** Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiraghan kogham? Bar puvatigham!" **36** Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, faraghavira Atrivim Hesehia Asiriabar akam ikarvagh bizitamin mikiman men anogoroke. Kamaghin amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati. **37** Ezi Asirian gumazir dapanir kamin migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar osemi. Ezi me uan korotiaba abiagharigha, ghua gumazir kamin migirigiaba bar dar gun Hesehia migei.

19 Ezi Judan Atrivim Hesehia Asirian atrivimin gumazir dapanimin akam baregha, uan korotiaba abiagharigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. **2** Egha atrivimin dipenimin garir gumazim Eliakim

ko, atrivimin akınafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi gumazir kaba, buaber korotiaba aghuigha zui. **3** Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia migei, “Atrivim Hesehia ghaze, Kar osimtizir ekiaba ko aghumsiziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar aviribar e gami. E amizir navim asangizimin min ami, a borim batamin dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati. **4** Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en Godin Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, eghti a gumazamizir dibovir akar kabagh amiziba, ivezir kuram isi me daningam. Kamaghin amizi, ni en akuragh God ko mikimti, e ikiavira itir varazira a en akuraghti, e ovengan kogham.” **5** Ezi Aisaia, Hesehian akam baregha, **6** kamaghin gumazir an akam inigha izezir kabav gei, “Ia uamategh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ni akar a nan tiraghtirazir kam mighigh, a ginighnigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivimin ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam gami. **7** Ia oragh. Ki uan Duamin gavgavimin, Asirian atrivim damighti an okam nighnigham. A migirigiar kinim baregh pura uamategh ari uan kantrin mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti, ki gumazitabar amighti, me a misueghti an aremegham.” **8** Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atrivim Senakerip Lakisin nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamin otogha garima, an atrivim Lipnan

nguibamîn ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato.

9 Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, “Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misoghasa.” Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghin amizi, an akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Heseikia bagha ghu. **10** Senakerip kamaghin akinafarim osiri, “Heseikia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki. **11** E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghin a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham. **12** Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam ko Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati. **13** Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managh iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire.” **14** Ezi Atrivim Heseikia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti. **15** Egha Heseikia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira.

Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari. **16** O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan. **17** O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki. **18** Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi. **19** O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh, Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar kamaghin ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God.” **20** Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesehia bagha kamaghin akam amada, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ua uari iniasa nan azangsiki. **21** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei: “Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim, a ni dipova aghumsizir akabar ni migei. Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi. **22** Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami? Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei? Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami? Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir

kabar na gamil! **23** Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi, me nin ziam fa nan ziamin tira. Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki. Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanaga, egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumaziba aven zuir puvatizimin, ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke. **24** Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir puvati. Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba, da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api. Egh ni mangi Isipin faner ekiabar aruti, nin sueba dipar kabar amuti da misingam. **25** “Senakerip, ni kamaghin fozir puvati, ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe. Ki nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi. Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha, mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti. **26** Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi. Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe. Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi da midii moghin misigha iti. Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza, grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da deragha aghuir puvati. **27** “Ezi ki bar moghira ni gifo, nin dabirabir araziba ko, digavir araziba ko, iza zuir araziba, ki bar dagh fo. Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo. **28** Nin aningagharir akar nan itiba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo. Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir

me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham. Egh ni amikirigh tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim, uam an mangigham.” **29** Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Heskia ganiga, kamaghin migei, “Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba oparan kogham. Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami, egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami, egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami. Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam. **30** Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira, me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham. **31** Eghti apaniba Jerusalemin gumazamiziba bar me gasighasighan kogham, men tarazi ikivira ikiam. Gumazamizir ikiavira itir varazira iki Saionin Mighsiamin mitivighvira ikiam. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti. **32** “Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, ‘Asiriabar atrivim uan midorozir gumaziba ko, Jerusalemin aven izan kogham. Egh me uan baritamin aseghti, a nguibar ekier kamin aven izeghan kogham. Egh midorozir gumaziba misoghsi, oratam inigh nguibar kamin aven izeghan kogham. Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamin divazir miriamin nguazim arighti, a ghuavanaboghan kogham. Bar puvatigham. **33** Ki Asiriabar atrivim uam a purighti, a izezir tuavim uam an mangam. Kamaghin amizi, a Jerusalemin aven izeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **34** Ki uan ingangarir gumazim Devit,

a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh, egh bizir kamning bangin, ki nguibar ekia kamin ganiva an akurvagham.” **35** Egħa dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganimin, men 185,000plan midorozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha midorozir gumazir kabar kuabar gari. **36** Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha uamategħa Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamin iti. **37** Egħa a dughiar mamın uan asem Nisrokin dipenimin ghugħa an ziam fe. Ezi an otarimning, aningın ziamning, Adramelek ko Sareser, aning midorozir sabam inigha aven ghugħa a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Araratin kantrin iti. Ezi an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamin danganim inigha, Asirian kantrin atrivimin iti.

20 Dughiar kamın, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Heseķia arimariam inigha atam areme. Ezi Emosin otarim Aisaia ghua an ganigha kamaghın migei, “Ikiavira Itir God kamaghın migei, ‘Nin arimariam givaghan kogham, a ikivira ikiti ni ovegham. Kamaghın amizi, ni gumazamizir nin dipenimin itiba, me mikemeghti, me nin ingangariba bar dar amu dar kirigh.” **2** Ezi Heseķia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimin averiamin birimin gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze, **3** “O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven ni baghavira ikia, nin ifongiamin gin ghua, bar guizbangira zurara nin ingangarim deravira a gamuavira iti. Kamaghın amizi, ki amizir ingangariba, ni dagħ nighnigh na

ateghti, ki ovengan kogham.” Egha Hesehia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, bar puviram azi. **4** Aisaia atrivimin dipenim ategha zui. Egha tighar dipenir avizim ataghirazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, **5** “Ni ua mangi Hesehian ganigh, a nan gumazamizibar atrivim, egh a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Devitin God, ki nin azangsizim baregha nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni ua ghuamaghegham. Guizbangira, ni gurumin nan Dipenimin mangigh nan ziam fi. **6** Egh kamaghin Hesehia mikim: Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ki ni ateghti, ni 15plan azenibar ua ikegh gin aremegham. Ki uaghan nin akuragh, egh Asiriabar atrivimin amamangatighan koghti, a ni abiraghan kogh Jerusalem inghan kogham. Bar puvatigham. Ki uan akar dikirizir ki fomira uan ingangarir gumazim Devit ko amizim ginighnigha kamaghin damuasa.” **7** Egha Aisaia kamaghin atrivimin ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia mangi fighin ovizir me apuzizitaba inigh, da dipavzuiarim darugh da mirmirigh da inigh izi, Hesehian duar bar gavgavim dukuaghti, a ua misigham.” Ezi me ghua da inigha iza Hesehian duar gavgavir kam gatizi, an duam misingi. **8** Hesehia tighar ghuamaghamin dughiamin, a faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, “Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki gurumin uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?” **9** Ezi Aisaia a migia ghaze, “Ikiavira Itir God nin akakaghamin ababanim kamakin. Ni, adiriziar e an gara aruebar auaba mega zuir kamin gari. Ezi ni

adiriziamin dughuazim, 10plan ighuviba ini zuamira mavanangasa ni ifonge, o a 10plan ighuviba ini zuamira uamategh tim izighirasa ni ifonge?” 10 Ezi Heskia ghaze, “An adiriziamin dughuazimin zuamira 10plan ighuvibar mavanangam, a pura bizim. Kamaghin amizi, a zuamira uamategh 10plan ighuvibar izighirasa ki ifonge.” 11 Ezi Aisaia pamtemin Ikiavira Itir Godin dei, ezi Ikiavira Itir God adiriziar dughuazim gamizi, a zuamira uamategha timra 10plan ighuvibar ghuaghiri. Adiriziar kam, Atrivim Ahas fomiram an ingari. 12 Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Heskia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Heskia bagha da inigha zui. 13 Ezi Heskia men akaba baregha givagha, bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko, bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba ko, golba, pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko, midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Heskia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka. 14 Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Heskian azara, “Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?” Ezi Heskia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize.” 15 Ezi Aisaia kamaghin Heskian azara, “Me bar bizir tizimra

nin dipenimin aven an gani?” Ezi Hesehia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitamin men modozir puvati.” **16** Ezi Aisaia kamaghin Hesehia migia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin akam ni mikimam. **17** Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham. **18** Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighi, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram.” **19** Ezi Hesehia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, “Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera.” Guizbangira, Hesehia kamaghin nighnigha ghaze, “Ki datirighin atrivimin itir dughiar kamin, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham.” **20** Atrivim Hesehia amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam Hesehia amizir ingangarir gavgavibagh eghari. Egha akinafarim uaghan bizir kabagh eghari, Hesehia dipamin suiraghti a ikiasa dipar akarer mam gikui. Egha dipam inigh Jerusalemin aven mangasa nguazimin averara torir ruarir mam gikui. **21** Atrivim Hesehia uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Manase, an danganim inigha atrivimin oto.

21 Manase azenir 12pla ikiava, Judabar atrivimin oto, egħa 55plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. An amebamin ziam, Hepsiba. **2** Manase arazir aghuimigin zuir pu. Bar puvati. A gumamazizir igħarazir fomira nguazir kamin ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zui, ezi Ikiavira Itir God me batuegħa nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir God bar aghuaziba. **3** Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiragħariki. Ezi datirighin Manase ua dar ingari. Egħa asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egħa a Israelian Atrivim Ahap, fomira amizi mogħin, an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egħa uagħan overiamin itir mikovezibar ziaba fe. **4** Egħa an aseba bagħa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamagħin mikeme, “Jerusalem itir Dipenir kam, an aven gumamaziziba nan ziamra fi ikiam.” **5** Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. **6** Egħa a uan otarim misogħezi an areme, ezi an ofan bar isia mighirimin min a tuazi a bar isia mighiri. Egħa a uabin akuragħasa ariagħirezir gumamazizibar duabar diava, egħa uagħan uabin akurvagħasa kukunir gumazibar azai, egħa akavsiar igħaragħa garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagħ ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira

Itir God gamizi, a bar aningaghe. **7** Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha, a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko an otarim Solomon mikeme, "Jerusalem in itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. **8** Egh ia nan gumazamiziba, nan Akar Gavgaviba ko nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba bar adar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi ia datirighin apiaghav itir kam, ki ia batueghan kogham." **9** Ezi Israelia nan akam baraghan aghuagha, an gin zuir puvati. Bar puvati. Ezi Atrivim Manase Judaba ko Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuvira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamin ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamin aven ize. **10** Ezi Ikiavira Itir God Atrivim Manasen arazir kurar kabar ganigha, egha an akar kam isa uan akam inigha izir gumazibagh aningi, kar an ingangarir gumaziba. Ikiavira Itir Godin akam kamakin: **11** "Atrivim Manase arazir bar kurar igharagha garir ki aghuazibagh ami, da Amoria fomira amizir arazir kurabagh afira. An asebar marvir guabar ingara men ziaba fe, egha arazir kamin a Judan gumazamizibagh ekua zuima, me uaghan arazir kuraba nan damazimin dagh ami. **12** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Ki bar Jerusalemian nguibar ekiam ko Judabar kantri gasighasigham. Eghti Kantrin

Igharazibar Gumamaziziba bizir kamin akam baregh, me digavir bar kuram damigh, egh nighnizir aviribar amuam. **13** Mati ki faragha Samarian nguibar ekiam ko Atrivim Ahap uan adarazi ko me gamizi moghin, ki arazir kamra Jerusalem damuam. Ki bar Jerusalem gasighasigh egh an gumamaziziba bar me gasighasigham. Eghti Jerusalem mati itarim, me a ruegha givazi, minezir muziarir taba an itir puvatizi moghin a pura ikiam. **14** Eghti varazira ikiti, ki men akuraghan kogham. Bar puvati. Ki me isi apanibar dafarim darigham. Eghti apaniba pazi me damuva, men biziba bar ada okemegham. **15** Nan arazir kamin mingarim kamakin: men ovaviba fomira Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, nan gumamaziziba nan damazimin arazir kurar kabagh amuvira iti. Ezi men arazir kam na gamizi, ki bar men aningaghe.” **16** Manase Judan gumamazizibagh amima, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Egha a uabi uaghan uan adarazi men apanim gami. Egha Jerusalem danganir mikababa bar, Manase gumamazizir aghuir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi me ariaghire. **17** Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an amizir arazir kurabagh eghari. **18** Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa an atrivimin dipenim avinizir divazimin ghua nguazir otevir mammin anefa, me a dibora ghaze, Usan Azenim. Ezi an otarim, Emon an danganim inigha atrivimin oto. **19** Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimin oto, egha a Jerusalem in ikia

azenir pumuningra atrivimin ike. An amebamin ziam,
 Mesulemet, a Harusin guivim, an nguibam Jotba. **20**
 Emonin afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan
 Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. **21**
 An afeziam fomira amizi moghin, a uan afeziam amizir
 arazir kurabara gin ghua asebar marvir guabar ziaba
 fe. **22** An akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, an inazir
 afeziabar God, egha a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar
 gin zuir puvati. **23** Ezi dughiar mamin, Emonin ingangarir
 gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an
 aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin
 atrivimin dipenimin aven a misoghezi an areme. **24** Ezi
 gin Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir
 Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi
 me ariaghire. Egha me Emonin otarim Josaia gamizi,
 a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto.
25 Atrivim Emon amizir bizir igharazibar eghaghaniba,
 da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar
 Atrivibar Eghaghaniba. **26** Ezi me Emonin kuam isa Usan
 Azenimin itir mozimin anefa. Ezi an otarim Josaia, an
 danganim inigha atrivimin oto.

22 Josaia 8plan azeniba ikia, egha Judan atrivimin oto,
 egha 31plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. An
 amebamin ziam Jedida, an Adaian guivim, a Boskatin
 nguibar ekiamin amizim. **2** Atrivim Josaia uan ovavim,
 Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin
 damazimin arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir
 Godin akaba bar dar gin mangasa bar gavgafi. **3** Atrivim
 Josaia 18plan azenibar atrivimin ikia, a uan gumazir an

akinafariba osirim Safan amadazi, an akam inigha Ikiavira
 Itir Godin Dipenimin ghu. Safan, an Asalian otarim,
 egha uaghan Mesulamin igiavotarim. Josaia kamaghin
 Safan migei, 4 “Ni mangi ofa gamir gumazibar dapanim
 Hilkian ganigh, egh a mikemeghti, a dagiar gumazamiziba
 isa ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin
 tiar akamin garibagh anidiba, a bar da menegh. 5
 Egh ni Hilkia mikemeghti, a dagiar kaba inigh Ikiavira
 Itir Godin Dipenim akirir ingangarim gamir gumazir
 kabar aningigh. Eghti me Dipenir kam akirir gumazibagh
 ives. 6 Egh me dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir
 dagiabar dipenibar ingara fozibagh ives. Egh uaghan
 me ter arariba ko dagiar me Ikiavira Itir Godin Dipenim
 akirasa dighoregha arighiziba sara ivesegh. 7 Ki fo,
 gumazir ingangaribar garir kaba, me gumazir ifarir
 puvatiziba, egha dagiaba oker puvati. Ezi ofa gamir
 gumazibar dapanim dagiar kaba bagh men azangan
 kogham, me manmaghin dagiar kabagh ami.” 8 Ezi
 Safan ghua atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Hilkia
 akam baregha, kamaghin Safan migei, “Ki akinafarir
 righizir mamin gari, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
 iti. Akinafarir kam Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba
 an iti.” Egha Hilkia akinafarir kam isa Safan ganingi,
 ezi an a dibori. 9 An a diponegha givagha, akinafarim
 inigha ghua Atrivim Josaia bagha ghugha kamaghin a
 migei, “Nin ingangarir gumaziba dagiaba bar ada inigha,
 Ikiavira Itir Godin Dipenimin gara anekirir ingangarir
 gumazibagh aningi.” 10 Egha Safan ua kamaghin migei,
 “Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia akinafarir

kam na ganingi.” Egha an akinafarim onegha atrivim bagh a dībori. **11** Ezi atrivim Godin Akinafarir kamin aven itir Arazibar Akaba baregha, bar osemegha uan korotiam abiki. **12** Egha an ofa gamir gumazim Hilkia, ko Safanin otarim Ahikam, ko Mikaian otarim Akbor, ko atrivim bagha akinafariba osirir gumazim Safan, ko atrivimin ingangarir gumazim Asaia, a bar men dia. Ezi me izegha givazi, a kamaghin me migei, **13** “Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighin inizir kam, a bizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongezibar gun e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e Godin Akinafarir kamin apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamagsua, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, e bizir manabar amuasa a ifonge.” **14** Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalem boroghin itimin ghu. Amizir kamin ziam, Hulda. Hulda a Salumin amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimin garim. Salum a Tikvan otarim, egha Harhasin igiavotarim. Hulda gumazir kabar akam baregha givagha, **15** kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh, **16** ‘Ki Ikiavira Itir God, ki atrivim garir Akinafarimin itir Akar kaba bar dar gin mangi, egh ki Jerusalem ko an itir gumazamiziba saram asighasigham. **17** Gumazamizir akirim ragha na

gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari. Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan kogham. **18** “Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian atrivim kamaghin a mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima, **19** ni bizir ki Jerusalem ko an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinimin ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan apaniba akar kurabar me mikimsi, kamaghin mikimam, “Ia Jerusalemia ikuvizi moghin ia ikufigh.” Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, azia nan dei. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki nin dimdiam baraki. **20** Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalem otivamin asighasizir kamin ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem gasighasigham.” Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha uam atrivim bagha uamategha ghue.

23 Ezi Atrivim Josaia Juda ko Jerusalem gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. **2** Egha atrivim ko ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamiziba ko Jerusalem itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin

apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha dar bori.

3 Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir akinimin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, akar a me ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamin aven itir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. Ezi gumazamiziba uaghan bar Akar Dikirizir Gavgavir kamin akabar gin mangasa kamaghira akar dikirizir mam gami.

4 Ezi gin Atrivim Josaia, ofa gamir gumazibar dapanim Hilikia ko, ofa gamir gumazir an apengan ingariba ko, ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin gariba, me inigha akar gavgavim me mikemegha ghaze, Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangi, asem Bal ko, aser amizim Asera ko overiamin itir bizibar ziaba fer biziba, me bar ada inigh azenan izi. Me bizir kaba bar ada inigha azenan izezi, atrivim bizir kaba bar ada inigha, nguibar ekiamin azenan ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da tue. Ezi biziba bar isigha givazi, me dar averenim inigha, Betelin nguibar ekiamin ghu.

5 Egha Atrivim Josaia, aseba bagha ofa gamir dakozibar ofabagh amir ofa gamir gumaziba batoke. Judabar atriviba, fomira ofa gamir gumazir kabav sevezi, me mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba febar ofabagh ami. Ezi asebar ziaba fer danganir kaba, da Judan nguibabar ikia egha Jerusalemin boroghin iti. Atrivim Josaia uaghan asem Bal ko, aruem ko, iakinim ko, mikoveziba ko overiamin itir

bizir igharaziba sara, dar ofa gamir gumaziba batoke. **6**
 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir aser amizim
 Aseran marvir guam batuegha, a inigha Jerusalem
 azenan ghua Kidronin Fanemin danganir konimin uaghira
 a tuazi a isi. Egha gin an averenim inigha a misozi a pauran
 miraram oto. Ezi me ghua pura tintinibar Jerusalem
 gumazamizir kinir oveaghuezibar mozibar danganibar a
 inge. **7** Ezi Josaia migeima, me ghua gumazir poroghamiba
 uari bakia uari koma akuir arazim gamibar danganiba,
 da Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin iti, egha me
 datirighin bar ada akaraghariki. Dipenir kaba, da nguazir
 otevir amiziba aser amizim Aseran marvir guam bagha
 inibar ingari naghin iti. **8** Ezi Atrivim Josaia, Judan kantrin
 aven itir mighsiar orazibar ghua, ofa gamir gumaziba ofa
 gamir danganiba bar dagh asighasiki. A notin amadaghan
 Geban nguibar ekiamin ikegha ghua, sautin amadaghan
 Berseban nguibar ekiamin tuziba, a bar dagh asighasiki.
 Atrivim Josaian arazir kam bangin, danganir asebar ziaba
 fer kaba, da datirighin gumazamizibar damazibar bar
 mize. Ezi Josaia nguibar kabar ofa gamir gumaziba bar me
 inigha Jerusalem ize. Egha uaghan ofa gamir dakozir
 Josuan tiar akamin boroghira itibagh asighasiki. Gumazir
 kam Josua, a Jerusalem gavmanin gumazir dapanir
 faragha zuim, a faragha Jerusalem nguibar ekiamin
 aven zuir tiar akar ekar agharir kiriamin itimin, ofa gamir
 dakozir kabar ingari. **9** Ezi mighsiabar pin ingarir ofa
 gamir gumazir kaba, kar ofa gamir gumazir atrivim inigha
 Jerusalem izeziba, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir
 dakozir Jerusalem aven itimin ofa damuan kogham. Bar

puvati. Me pura uan adarazi ko ikia yis puvatizir bret
 api. **10** Faragha zuir dughiamin, danganir asebar ziaba fer
 mam iti, me a dibora ghaze, Tofet, a Hinomin danganir
 zarimin iti. Ezi Josaia danganir kam gamizi a gumazibar
 damazibar bar mize. Kamaghin amizi, gumaziba faragha
 amizi moghin me ua danganir kamin mangan kogh, uan
 boriba isi asem Molek bagh ofan min ua da tuan kogham.
11 Fomira Judabar atrivir maba ghaze, aruem an aser
 mam. Egħa me an ziam fe. Me hoziabar nedazir maba ko
 midorozir karisba isa, aruem bagħa da amisevegha da
 isa nguazir otevir mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenim
 avinizir divazimin tiar akamin borogħin iti, me da ariki.
 Nguazir otevir kam a divazimin borogħin ikia, atrivimin
 ingangarir gumazim Natanmelekin dipenimin boroghira
 iti. Ezi Atrivim Josaia hoziar kaba ko karisin nedazir kaba
 tuezi, da bar isi. **12** Ezi atrivimin dipenim gisin danganir
 mam iti, me a dibora ghaze, Atrivim Ahasin Danganim.
 Fomira Judabar atrivir maba, ofa gamir dakozir maba
 danganir pin itir kamin dar ingari. Ezi uaghan Atrivim
 Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin
 aven uari akuvir danganir pumuningin, ofa gamir dakozir
 mabar ingari. Ezi datirighin Atrivim Josaia ofa gamir
 dakozir kaba bar dagħ asighasiki. Egħa gin me ofa gamir
 dakozir asighasighizir kabar mineziba ko dar oteviba
 inigha ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da
 makuni. **13** Josaia, Atrivim Solomon fomira ofa gamir
 dakozir Jerusalem amadaghan aruem anadi naghin,
 Olivin Mighsiamin sautin amadaghan itibagh asighasiki.
 Aser kaba, aser amizir kuram Astarte, ko Moapian aser

kuram Kemos, ko Amonian aser kuram Molek, Solomon dar ziaba fasa ofa gamir dakozir kabar ingari. Aser kaba, kar Ikiavira Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar aghuaziba. **14** Atrivim Josaia dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Egha a gumazir aremegha givazibar aghariba inigha, tintinibar asebar ziaba fer danganibar da kuni, egha kamaghira danganir kabagh amizi, da gumamazibar damazibar mize. **15** Bar fomira, Nebatin otarim Jeroboam, Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozir mam ko mighsiabar pin itir asebar ziaba fasa danganir mam in ingari. Jeroboam, an atrivir fomira Israelia gekuizi me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Atrivim Josaia, Betelin ghugha gumazibav kemezi, me asebar ziaba fer danganir kabagh asighasigha, ofa gamir dakoziba apiraghariki. Me asebar ziaba fer danganibagh aborozi da isi, egha gin me avimin averenim inigha a misogha zuima a pauran min oto. Egha me uaghan aser amizim Aseran marvir guam inigha avimin a tuazi a isi. **16** Ezi Atrivim Josaia mighsiar kamin tughav ikia egha a raghirigha, mozir mabar garima da iti. Ezi a gumazibav kemezi, me ghua gumazir ariaghirezibar aghariba asizi, ana da isa Jeroboamin ofa gamir dakozim gatigha avimin dagh aborozi da isi, ezi bizir kam ofa gamir dakozim gamima, a gumamazibar damazimin bar mize. Egha arazir kam a Ikiavira Itir Godin akar a fomira uan akam inigha izir gumazir mam in akam garugha mikemezim gamizi, a guizbangiram oto. **17** Josaia aghariba tuegha givagha,

gumazir kuaba afir danganir igharazir mamîn garima a iti. Ezi a men azara, “Kar tinan mozim?” Ezi Betelîn nguibar ekiamîn gumazamiziba Josaia ikaragha ghaze, “Kar Judan kantrin akam inigha izir gumazir kamîn mozim, a fomîra iza bizir nî datirighîn ofa gamir dakozir kam gamizir bizibar gun mikeme.” **18** Ezi Josaia kamaghîn me migei, “Ia bizitamîn a damuan marki. Ia an aghariba ateghti da mar an mozimîn iki.” Kamaghîn amizi, me an aghariba inizir puvati. Egha uaghan me Samarian Distrighîn akam inigha izir gumazir igharazir kamîn aghariba inizir puvati. **19** Fomîra Israelian atriviba, Samarian Distrighîn itir nguibar ekiabar asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itibar ingari. Ezi men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a men aningaghe. Josaia faragha Betelîn nguibar ekiamîn amizi moghîn, datirighîn a danganir kabagh asighasiki. **20** Egha an asebar ziaba fer danganir kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha, men ofa gamir dakozibagh isîn me misoghezi, me ariaghire. Egha a gumazir ariaghirezir igharazir mabar aghariba dakozir kabar da tuegha, ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalemin ghu. **21** Egha gîn Atrivim Josaia akam gumazamiziba bagha anemaga ghaze, “Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavim Itir Akînafarimîn mikemezi moghîn, E God Israelia Gitazir Dughiam Gînighnighamin Isam damuam.” Ezi gumazamiziba atrivim mikemezi moghîram ami. **22** Gumazamiziba bar deraghavira isar kam gami. Me fomîra gumazir dapanibar dughiamin tugha iza Israelia ko Judabar atrivibar dughiamin, gumazamiziba me Isar kam deragha a gamizir puvati. Egha datirighîn me bar deragha

a gami. **23** Dughiar kamin, Josaia 18 plan azenibar atrivimin itima, me Godin Akinafarimin Akaba deraghavira dar gin ghua, Ikiavira Itir God bagha Jerusalemın Isar kam deraghviram a gami. **24** Atrivim Josaia uaghan gumazir ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba ko, nedazir muziarir gumaziba uan dipenibagh ariziba ko, asebar marvir guar gumaziba ingarizir igharaziba sara batoke. Kar Jerusalem ko Judan nguibaba bar men asebar ziaba fer bizir kurar God bar aghuaziba, a bar da batoke. A kamaghsua, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Arazir Akinafarir kamin aven itiba bar dar gin mangasa a ifonge. Akinafarir kam, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia Ikiavira Itir Godin Dipenimin an api. **25** Josaia an atrivir bar aghuim. An navir averiam ko an duam ko an gavgavimin aven, a ifongiar vamira ko nighnizir vamirara iti, a Ikiavira Itir God baghavira ikia, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangasa. Fomira atrivitam Josaian min derazir puvati, egha gin atrivitam an min itir puvati. A bar me gafira. **26** Josaia guizbangira arazir aghuir aviribagh ami, ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Manase amizir arazir kurabagh nighnighavira iti, egha a Judaba bar men aningaghegha, an aningagharim givazir puvati. **27** Egha Ikiavira Itir God kamaghın migei, “Ki fomira Israelian kantri gamizi moghin, ki bar arazir magh garimin Judan kantri damigham. Ki Jerusalem akirim ragh a gasaragham, kar nguibar ekier ki ua bagha misevezim. Egh dipenir ki misevezi gumazamiziba an izi nan ziam famin kam, ki akirim ragh a gasaragham.” **28** Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghanir igharaziba, akinafarir kamin

iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba.

29 Josaia atrivimin itir dughiamin, Isipin Atrivim Neko, Isipin midorozir gumaziba inigha Asirian atrivim ko misoghasa Yufretisin Fanemin ghu. Atrivim Josaia bizir kamin akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua Isipia ko misosi. Me Megidon nguibar ekiamin boroghin misozima, Isipian Atrivim Josaia misoghezi, an areme. **30** Ezi Josaian apengan ingarir gumaziba an kuam inigha, midorozir karisin mam gatigha, a inigha uamategha Jerusalemin ghu. Egha me Josaian kuam inigha an mozimin anefa. Ezi Judaba, Josaian otarim Joahas inigha, boremin an dapanim gingegha anemisevezi, a men atrivimin oto. **31** Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha a Jerusalemin ikia iakinir 3plara atrivimin ike. An amebam, an ziam Hamutal, a Lipnan nguibamin gumazim Jeremaian guivim. **32** Joahas uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, egha arazir kuraba lkiavira Itir Godin damazimin dagh ami. **33** Isipin Atrivim Neko, Joahasin atrivir ingangarim agifa, egha a isa Riplan nguibar ekiamin kalabus gati, an Hamatin kantrin aven itir nguibam. Ezi Joahas Jerusalemin aven uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. **34** Ezi Atrivim Neko, Josaian otarir mam Eliakim ini, egha a Eliakim gamizi, a Josaian danganim inigha Judabar atrivimin oto. Ezi Atrivim Neko Eliakimin ziam adegha, ziam Jehoiakim a gati. Egha gin Atrivim Neko Joahas inigha Isipin kantrin ghu. Ezi Joahas Isipin ikia ghuava

areme. **35** Ezi Atrivim Jehoiakim, takisin min dagiaba isi Atrivim Neko daningasa, gumazamiziba bar me da silvaba ko golba ini. Jehoiakim me mikemeghti, me takisin dagiaba manmaghin tughti, me a daningam. Gumazir dagiar bar aviriba itiba, me dagiar aviriba anidi. Ezi gumazir dagiar aviriba puvatiziba, me dagiar muziaribara anidi. Ezi Atrivim Jehoiakim silvaba ko golba inigha, Atrivim Neko bagha da amada. **36** Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egħa a Jerusalem in ikia 11plan azenibar atrivimin ike. An amebamin ziam, Sebida, a Ruman nguibar ekiamin gumazim Pedaian guivim. **37** Jehoiakim uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir God in damazimin dagħ ami.

24 Ezi Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egħa a me abiragħa, Atrivim Jehoiakim gamizi, an an apengan iti. Ezi 3plan azeniba givazi, Atrivim Jehoiakim, Atrivim Nebukatnesar a gativagħan a bar aghua, egħa a uam an apengan itir puvati. **2** Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Babilonian gumazir bizir maba ko, Siriabar gumazir bizir maba ko, Moapian gumazir bizir maba ko, Amonian gumazir bizir maba, me izi, Jehoiakimin adarazi ko misogh Judan kantri gasighasighasa, a me amada. Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumaziba, kar an ingangarir gumaziba, uan akaba isa me ganingizi, me an gun mikeme. Ikiavira Itir God mikemezi mogħin, datirighin bizir kabagħ amizi, da guizbangiram otifi. **3** Bar guizbangira,

Ikiavira Itir God uabi nighnizir kam gumazir kabagh
 aningizi, me kamaghin ami. Ikiavira Itir God Atrivim
 Manase amizir arazir kurar kabagh nighnighavira iti. Bizir
 kam bangin, a Judabar atari, egh a me batueghti me an
 damazimin saghon mangasa, a ifonge. **4** Atrivim Manase
 uaghan, fomira Jerusalemın nguibar ekiamin aven itir
 gumazamizir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizir
 aviribav soghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God bizir
 kam ginighnighavira ikia, egha Atrivim Manasen arazir
 kuraba gin amangan aghua. **5** Atrivim Jehoiakim amizir
 bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti,
 me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.
6 Atrivim Jehoiakim uan inazir afeziabar min aremezi,
 an otarim, Jehoiakin an danganim inigha atrivimin
 oto. **7** Isipin atrivim fomira ativazir danganiba, Isipin
 kantrin mitaghniamin fanemin ikegha ghua Yufretisin
 Fanemin tu. Ezi dughiar kamin Babilonın atrivim dagh
 atifa. Kamaghin amizi, Isipin atrivim uan midorozir
 gumaziba ko ua ghua kantrin igharaziba ko misozir
 puvati. **8** Jehoiakin 18plan azeniba ikia, egha Judan
 atrivimin oto. Egha a Jerusalemın ikia 3plan iakinibara
 atrivimin ike. An amebamin ziam, Nehusta, a Jerusalemın
 gumazim Elnatanın guivim. **9** Jehoiakin uan afeziamin
 arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin
 arazir kurabagh ami. **10** Egha Jehoiakin atrivimin ikiavira
 itima, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir
 gumaziba inigha iza, Jerusalem korogha a iniasa misosi.
11 Babilonian midorozir gumaziba Jerusalem korogha
 iti, ezi Atrivim Nebukatnesar uabi iza uan midorozir

gumaziba ko iti. **12** Ezi Atrivim Jehoiakin garima, Nebukatnesar izegha givazi, a uabi uan amebam ko, an apengan ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko atrivimin dipenimin garir gumaziba, a bar me isa Atrivim Nebukatnesar daningasa, me bar nguibam ategha azenan ghua, Nebukatnesar batogha a migia ghaze, e ua misoghan kogham. Ezi Atrivim Nebukatnesar, Atrivim Jehoiakin isa kalabus gati. Bizir kam Nebukatnesar atrivimin itir azenir namba 8in aven oto. **13** Dughiar kamın, Atrivim Nebukatnesar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua, Atrivim Solomon fomira ingarizir bizir golba itiba, a bar ada inigha da biaghariki. Egħa a uaghan bizir bar aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko, bizir aghuir atrivimin dipenimin itiba, a bar da atera Babilonin ghu. Arazir kamın mingarim kamakın, Ikiavira Itir God fomira an gun mikeme, ezi a guizbangiram oto. **14** Ezi Atrivim Nebukatnesar Jerusalemın gumazamiziba bar ko, gumazir dapaniba bar ko, midorozir gumazir gavgaviba, a bar men suiragħa kalabuziar gumazamizibar mın me inigha ghu, men dibobonim 10,000in tu. Egħa a uaghan gumazir bizir igharagħa garibar ingaramin fofozim itiba ko, gumazir ainın bizibar ingaramin fofozim itiba sara bar me ini. A me inigha Jerusalem ategħa ghua Babilonın kantrin otozi, me kalabuziar gumazibar mın otifi. An onganarazibagħ amir gumazamizir varazira ataghizi, me Judan kantrin ikiavira iti. Gumazamizir igharaziba bar, me ua Judan kantrin aven itir puvati. **15** Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakin ko an amebam ko, an amuiba ko, an gumazir dapaniba ko, Judan gumazir aruaba, a bar me

inigha Jerusalem ategha kalabuziar gumazamizibär min Babilonin ghu. **16** Egha Atrivim Nebukatnesar midorozir gumazir gavgaviba bar me inigha ghu, men dibobonim 7,000. Egha a uaghan gumazir avirir bizir igharagha garibar ingarir fofozim itiba ko gumazir ainin bizibar ingariba sara ini, men dibobonim 1,000in tu. Gumazir kaba bar gumazir gavgaviba, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuan tughati. **17** Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakinin afeziar dozim Matania gamizi, a Jehoiakinin danganim inigha atrivimin oto. Nebukatnesar ziam Matania adeggha ziar kam, Sedekaia a gati. **18** Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian igharazimin guivim, a Lipnan nguibar ekiamin gumazir mam. **19** Sedekaia, Jehoiakimin arazibar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. **20** Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezi, me an guamin saghon ghue. Ezi gin Sedekaia, Babilonin atrivim a gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

25 Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, an namba 10in iakinimin, namba 10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibam iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba okegha iza nguibar ekiamin divazir gavgavimin boroghira dar pozim mikini. Egh me nguazim dav

kinighti, da figh ghuanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh, nguibar ekiam ko misogham. 2 Me azenir vamira ko akuamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimin iti, ezi an namba 4in iakinimin otogha ghua, namba 9in aruem otozi, men dagheba bar gifa. Kamaghin amizi, Jerusalem gumazamiziba mitiriam bar puv men azi. 4 Dughiar kamin Babilonia divazimin vuer mam akarigha Jerusalem aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalem midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimin suebar ghuava atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamin ghua, Jerusalem nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin danganir zarimin ghuaghirir tuavimin zui. 5 Ezi Babilonin midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua, Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin a bato. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue. 6 Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Ezi dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, an Hamatin nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam. 7 Ezi Babilonian midorozir gumaziba uaghan Sedekaian otariba ini, egha me inigha Riplan ize. Ezi nguibar kamin Nebukatnesar mikemezi, me Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu. Egha a isa Babilonin

kalabus gati. **8** Nebukatnesar Babilonin atrivimin itima, an namba 19in azenim otogha ghua an namba 5in iakinimin, an namba 7in aruem oto. Ezi dughiar kamin, Nebusaradan, an atrivimin garir midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonin atrivimin ingangarim gativagh an ganasa Jerusalemin ize.

9 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenim ko Judan atrivimin dipenim ko, Jerusalemin gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian dipeniba bar, a vaghvagh dagh aponge. **10** Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanin gin zuiba, me bar moghira Jerusalem avinizir divazim gasighasigha bar anekaraghariki. **11** Nebusaradan gumazamizir Jerusalemin ikiavira itiba inigha ghua, Babilonin kalabus gati. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikezibar akua, Babilonin kalabuziabar min me inigha ghue. **12** Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir marazi ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Egha a me migia ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir igharazibar gan iki. **13** Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha, brasin guarir akiniba ko, tengin doziba pin da afasa brasin ingarizir osazariba apiraghariki. Egha me uaghan tengin dipar ekar me brasin ingarizim abiki. Israelia fomira kamaghin a dibori, “Ongarim.” Egha me brasin kaba bar da inigha Babilonin ghue. **14** Babilonia uaghan averenim iniamin itariba ko, savolin muziariba ko, lamba munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar arighamiba ko, pauran mughurir aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin

aven ingarasa amizir brasin biziba sara me da ini. **15** Egħa Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba, kar itarir avim ateriba ko ofan ghuziba arizir itarir ekiaba, a uaghan ada ini. **16** Atrivim Solomon fomira bras inigha guarir akinir kamning ko, tengin ekiar me kamaghin diborim, "Ongarim," an adar ingari. Egħa wilkarin itarir ekiar dagħ isin darighamibar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin kabar osimtizim bar ekefe, egħti gumazitam dar osimtizim gifofogħsi, da isi skelin tam darighan iburagħam. **17** Gumaziba fomira ababanir vamiran brasin guarir akinir kamningin ingari. Aningin ruarimning 8 mitan tu. Ezi me brasin guarir akinimningin dapanimningin ingarizi, aning mong ekefe. Egħa aningin dapanimning ghuanaga 1 mita ko 30 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimin min ada ike. Egħa me guarir akinir kamningin dapanimning gighuigha, aning asingi. **18** Babilonian gumazir dapanir faragħa zuir kam Nebusaradan, an ofa gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Sefanaia, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazir 3plan igharaziba sara ini. **19** Egħa Jerusalem, a gumazir dapanir Jerusalem midorozir gumazibar garim ini. Egħa nighniziba Judan atrivim ganidir gumazir 5pla ini. Egħa a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanibar akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isima, me midorozir gumazibar otivim. Egħa a 60plan gumamazibar garima, me Jerusalem ikiavira iti, ezi a

uaghan me ini. **20** Egha Nebusaradan gumazamizir kaba, bar me inigha Babilonin atrivim bagha Riplan nguibamin ghu. **21** Kar Hamatin nguazim. Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire. Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonin kalabus gati. **22** Atrivim Nebukatnesar, a gumazamizir Babilonia ataghizi me Judan nguazimin itibagh ativagh men ganasa Gedalia amisefe. Gedalia a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. **23** Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantri Judan danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia, Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi gumazir kaba bar dikavigha Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael, Karean otarim Johanan, Tanhumetin otarim Seraia, a Netofan nguibamin gumazim, ko Makan nguazimin gumazim Jesania. **24** Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, “Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatingan marki. Puvati. Ia nguazir kamin ikiva, egh Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam.” **25** Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivibar ikizir mam. Ezi azenir kamin namba 7in iakinim, a 10plan gumaziba inigha me Mispan izegha Gedalia misoghezi an areme. Egha me uaghan Judan gumaziba ko Babilonian midorozir gumazir Gedalia ko Mispan itiba bar me misoghezi me ariaghire. **26** Bizir kamin gin, danganir kamin ikiavira itir Judaba, ko midorozir gumazibar gumazir dapanir

ikiavira itiba, me bar Babilonian atiatingi. Kamaghin amizi, me ara ghua Isipin iti. **27** Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonin 37plan azenibar kalabusin itima, Evil Merodak, Babilonin atrivimin oto. Egha azenir kamin aven, an namba 12in iakinim otogha ghua, namba 27in aruem otozi, Evil Merodak, Jehoiakinin apangkuvigha, kalabusin anegifa. **28** Evil Merodak arazir aghuimin a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganingi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonin kalabusin ikezibar dabirabim gafira. **29** Kamaghin amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughiabar Babilonin atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu. **30** Babilonin atrivim mikemezi, me dughiabar dagiaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamaghiram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.

1 Eghaghaniba

1 Adam Setin afeziam, ezi Set Enosin afeziam. **2** Ezi Enos Kenanin afeziam, ezi Kenan Mahalalelin afeziam, ezi Mahalalel Jaretin afeziam. **3** Ezi Jaret Enokin afeziam, ezi Enok Metuselan afeziam, ezi Metusela Lamekin afeziam. **4** Ezi Lamek Noan afeziam, ezi Noa otarir 3pla iti, Siem ko Ham ko Jafet. **5** Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. **6** Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. **7** Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprus, ko Rodes. **8** Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan. **9** Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. **10** Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamin bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim. **11** Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, **12** ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi. **13** Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, **14** Jebusia, Amoria, Girgasia ko, **15** Hivia, Arkaia, Sinia, **16** Arvatia, Semaria ko Hamatia. **17** Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lut ko Aram. Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mesek. **18** Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto. **19** Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimin itir gumazamiziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam, “Pelek,” a gati. Ziar kamin mingarim kamakin, “Bar

biaghire.” Ezi Pelekin dozimin ziam Joktan. **20** Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko, **21** Hadoram, Usal, Dikla, ko **22** Ebal, Abimael, Seba ko, **23** Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba. **24** Ezi Siem Arpaksatin afeziam, ezi Arpaksat Selan afeziam. **25** Ezi Sela Eberin afeziam, ezi Eber Pelekin afeziam, ezi Pelek Reun afeziam. **26** Ezi Reu Serukin afeziam, ezi Seruk Nahorin afeziam, ezi Nahor Teran afeziam. **27** Ezi Tera Abramın afeziam. Ezi Abramın ziar igiam kamaghın ghu, Abraham. **28** Abraham otarir pumuning iti, Aisak ko Ismael. **29** Ismaelin otarir ivariamin ziam Nebaiot. Ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, Mipsam ko, **30** Misma, Duma, Masa, Hadat, Tema ko, **31** Jetur, Nafis ko Kedema. **32** Abraham, amuir dozimin iti, an ziam Ketura. Keturan otivizir otaribar ziabar kara: Simran, Joksan, Medan, Midian, Isbak ko Sua. Joksan otarir pumuning iti, Seba ko Dedan. **33** Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba. **34** Abrahamın otarim Aisak, otarir pumuning iti, Iso ko Jekop. Jekopin ziar igharazim, Israel. **35** Ezi Ison otaribar ziabar kara: Elifas, Ruel, Jeus, Jalam, ko Kora. **36** Elifasin otaribar ziabar kara: Teman, Omar, Sefi, Gatam, Kenas, Timna ko Amalek. **37** Ruelin otaribar ziabar kara: Nahat, Sera, Sama ko Misa. **38** Seirin otaribar ziabar kara: Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan. **39** Ezi Lotanin otarimning, Hori ko Homam. Lotan buaramizim Timna. **40** Sobalin otaribar ziabar kara: Alvan, Manahat, Ebal, Sefi, ko Onam. Ezi Sibeonin otarir pumuning, Aia ko Ana. **41** Anan otarim Dison. Ezi Disonin

otaribar ziabar kara: Hamran, Esban, Itran, ko Keran. **42** Eserin otaribar ziabar kara: Bilhan, Savan ko Jakan. Ezi Disanin otarimningin ziamning kara: Us ko Aran. **43** Ezi Israelin nguibam atriviba puvatizi dughiamin, Idomin nguibam atrivir aviriba iti. Atrivir faragha otozim Bela, a Beorin otarim. A Dinhaban nguibar ekiamin atrivimin iti. **44** Egħa Bela aremezi, Bosran nguibar ekiamin gumazim Seran otarim Jobap, an danganim inigha atrivimin oto. **45** Egħa Jobap aremezi, Temanian nguazimin gumazim Husam, an danganim inigha atrivimin oto. **46** Egħa Husam aremezi, Bedatin otarim, Hadat an danganim inigha atrivimin iti. Hadat Moapin nguazimin ghua Midianin gumaziba ko misoghava midorozimin me abira. Egħa Hadat Avitin nguibar ekiamin atrivimin iti. **47** Egħa Hadat aremezi, Masrekan nguibamin gumazim, an ziam Samla, an danganim inigha atrivimin oto. **48** Egħa Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimin oto. Saul, a Rehobotian gumazir mam. Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamin itir nguibam. **49** Ezi Saul aremezi, Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto. **50** Egħa Balhanan aremezi, Hadat an danganim inigha atrivimin oto. Egħa Paun nguibamin atrivimin iti. Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim. Ezi Mehetabelin inazim Mesahap. **51** Ezi gin Hadat aremezi, gumazir dapaniba Idomian anababagh ativagha men gari. Me distrighin kabagh ativagha dar gari: Timna, Alva ko Jetet, **52** Oholibama, Ela, Pinon, **53** Kenas, Teman, Mipsar, **54** Makdiel ko Iram. Me bar, Idomian anababar gumazir dapanibar ziaba.

2 Israelin otaribar ziabar kara: Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, **2** Dan, Josep, Benjamin, Naptali, Gat ko Aser. **3** Judan otaribar ziabar kara: Er, Onan ko Sela. Otarir 3plan kabar amebam Batsua, a Kenanian amizim. Judan otarir ivariam, Er, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kuram gamizi, Ikiavira Itir God a misogynhezima an areme. **4** Ezi Judan otarir igharazimning iti, Peres ko Sera. Ezi aningin amebam Judan ivozir guivim, an ziam Tamar. Kamaghin amizi, Juda bar moghira otarir 5pla iti. **5** Peresin otaribar ziabar kara: Hesron ko Hamul. **6** Seran otaribar ziabar kara: Simri, Etan, Heman, Kalkol, ko Darda. Sera bar moghira 5plan otariba iti. **7** Karmin otarim Akan, a Seran adarazir mav. Anarira bizir Israelia God bagha inabaziba ini. Ezi bizir kam bangin God osimtizim isa Israelia ganingi. **8** Etan otarir vamira iti, an ziam Asaria. **9** Peresin otarim Hesron, a otarir 3pla iti, men ziabar kara: Jeramel, Ram ko Kalep. **10** Ezi Ram an Aminadapin afeziam, ezi Aminadap, a Nasonin afeziam. Nason, a Judan anabamin gumazir dapanir mam. **11** Ezi Nason, a Salmonin afeziam, ezi Salmon, a Boasin afeziam, **12** ezi Boas, a Obetin afeziam, ezi Obet Jesin afeziam. **13** Ezi Jesi otarir 7pla iti. An otarir ivariam Eliap, ezi an girara irim Abinadap, ezi an namba 3in otarim Simea. **14** Ezi an namba 4in otarim Netanel, ezi namba 5 Radai. **15** Ezi namba 6 Osem, ezi abuan namba 7 Devit. **16** Jesi uaghan guivir pumuning iti, Seruia ko Abigel. Ezi Seruia otarir 3pla iti, Abisai ko Joap ko Asahel. **17** Ezi Abigelin pam Jeter, a Ismaelin adarazir gumazir mam. Abigel otarir mam bate, an ziam Amasa. **18** Hesronin otarim Kalep,

an amuimin ziam Asuba. Ezi Asuba, guivir mam bate,
 an ziam Jeriot. Ezi Jeriotin otaribar ziabar kara: Jeser,
 Sobap, ko Ardon. **19** Ezi Asuba aremezi, Kalep Efrata
 inigha an itima, an otarir mam bate, an ziam Hur. **20** Ezi
 Hur, Urin afeziam, ezi Uri Besalelin afeziam. **21** Ezi gin,
 Hesron 60plan azeniba ikia, Makirin guivimin iti. Amizir
 kam, Gileatin afumim. Egha amizir kam otarir mam bate,
 an ziam, Segup. **22** Ezi Segup, a Jairin afeziam. Ezi Jair
 Gileatin Distrighin itir nguibar ekiar 23pla gativagha
 dar gari. **23** Ezi Gesur ko Sirian adarazi izava, Jair ko
 Kenatin adarazi ko misogha men nguibar ekiaba ko, men
 nguibar dozir men boroghin itir maba sara ini. Me 60plan
 nguibar ekiaba bar moghira da ini. Danganir kamin iti
 darasi, kar Gileatin afeziam Makirin ovavir boriba. **24** Ezi
 Hesronin amuim Abiya navim adair dughiamin, Hesron,
 Kalep Efratan nguibar ekiamin areme. Ezi Abiya otarim
 bategha, ziam Asur a gati. Ezi gin, Asur Tekoan nguibar
 ekiam aghuigha an ingari. **25** Ezi Hesronin otarir ivariam
 Jeramel, a 5plan otariba iti. Ram, an otarir ivariam. Ezi
 otarir igharazibar ziabar kara: Buna, Oren, Osem, ko
 Ahiya. **26** Ezi Ram otarir 3pla iti, men ziabar kara: Mas,
 Jamin, ko Eker. Ezi Jeramel uam amizir mam inigha an
 iti, an ziam Atara. Ezi Atara otarir vamira bate, an ziam
 Onam. **28** Ezi Onamin otarimningin ziamning kara: Samai
 ko Jada. Ezi Samai, an otarimningin ziamning kara: Nadap
 ko Abisur. **29** Ezi Abisur Abihail inigha an itima, an otarir
 pumuning bate, Aban ko Molit. **30** Nadapin otarimningin
 ziamning kara: Selet ko Apaim. Ezi Selet boritam inizir
 puvatigha areme. **31** Ezi Apaim otarir vamira iti, an ziam

Isi. Ezi Isi otarir vamira iti, an ziam Sesan. Ezi Sesan otarir
 vamira iti, an ziam, Alai. **32** Ezi Samain avebam Jada, an
 otarimningin ziamning kara: Jeter ko Jonatan. Ezi Jeter
 boritam inizir puvatigha areme. **33** Ezi Jonatan otarir
 pumuning iti, aningin ziamning, Pelet ko Sasa. Gumazir
 kaba, kar Jeramelin ovavir boriba. **34** Ezi Sesan otariba
 puvati, a guvibara iti. Ezi Isipian gumazir mam, Sesanin
 ingangarir gumazir kinimin iti. Ingangarir gumazir kinir
 kamin ziam, Jara. **35** Ezi Sesan uan guvir mam ataghizi,
 a ingangarir gumazir kinim Jaran iti. Egga otarir mam
 bate, an ziam Atai. **36** Ezi Atai, a Natanin afeziam, ezi
 Natan, Sabatin afeziam. **37** Ezi Sabat, Eplalin afeziam,
 ezi Eplal, a Obetin afeziam. **38** Ezi Obet, a Jehun afeziam,
 ezi Jehu, a Asarian afeziam. **39** Ezi Asaria, a Helesin
 afeziam, ezi Heles Eleasan afeziam. **40** Ezi Eleasa, a Sismain
 afeziam, ezi Sismai, a Salumin afeziam. **41** Ezi Salum,
 a Jekamian afeziam, ezi Jekamia, a Elisaman afeziam.
42 Ezi Jeramelin avebam Kalep, an otaribar ziabar kara.
 An otarir ivariam, Mesa. Ezi Mesa Sifin afeziam, ezi Sif
 Maresan afeziam, ezi Maresa Hebronin afeziam. **43** Ezi
 Hebronin otaribar ziabar kara: Kora, Tapua, Rekem ko
 Sema. **44** Ezi Sema, a Rahamin afeziam, ezi Raham, a
 Jorkeamin afeziam. Ezi Rekem, a Samain afeziam. **45** Ezi
 Samai, a Maonin afeziam, ezi Maon, a Betsurin afeziam.
46 Ezi Kalepin amuir dozir mam, an ziam Efa. Ezi Efan
 otaribar ziabar kara: Haran, Mosa, ko Gases. Ezi Haran,
 a Gasesin igharazimin afeziam. **47** Ezi Jadain otaribar
 ziabar kara: Regem, Jotam, Gesan, Pelet, Efa, ko Sap. **48**
 Ezi Kalepin amuir dozir igharazir mam, an ziam Maka.

Ezi Makan otaribar ziabar kara: Seber ko Tirhana, Sap ko Seva. Ezi Sap, Matmanan nguibar ekiamin ingari. Ezi Seva Makbena ko Gibeon nguibar ekiamningin ingari. Ezi Kalep guivir mam iti, an ziam Aksa. **50** Ezi Kalepin ovavir borir igharazir maba uaghan iti. Kalep ko Efrata, aningin otarir ivariam Hur. Ezi Hurin otaribar ziabar kara: Sobal, Salma, ko Harep. Ezi Sobal, Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ingari. Ezi Salma, Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Ezi Harep, Betgaderin nguibar ekiamin ingari. **52** Ezi Sobal, a Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ingarizir gumazim, a Haroen nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ko nguibar ekiam Menuhotin itir gumazamizir mabar inazir afeziam. **53** Egha a uaghan Kiriati Jearimin itir gumazamizibar inazir afeziam. Gumazamizir kaba, me Itra ko Put ko Sumat ko Misran ovavir boriba. Nguibar ekiam Sora ko nguibar ekiam Estaolin gumazamiziba, me uaghan men adarasi. **54** Ezi Salman ovavir boriba, me nguibar ekiam Betlehem, ko nguibar ekiam Netofa, ko nguibar ekiam Atrot Betjoapin gumazamiziba, ko nguibar ekiam Manahatin gumazamizir maba, me bar moghira Sorin nguibamin ikegha izezir gumazamiziba. **55** Ezi Jabesin nguibar ekiamin itir marasi, me akinafariba osira fozir ikiziba. Ikizir kabar ziabar kara: Tira, Simea ko Suka. Kar Kinin adarasi. Ezi men inazir afeziam Hamat. Hamat uaghan Rekapin nguibar ekiamin itir adarazir inazir afeziam.

3 Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughiamin, an otarir maba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin

amizim. Ezi an gın otozir otarim, Daniel. An amebam Abigel, a Karmelin nguibar ekiamin amizim. **2** Ezi otarir namba 3, Apsalom. An amebam Maka, ezi Makan afeziam Talmai, a kantri Gesurin atrivim. Ezi otarir namba 4 Adoniya. An amebam, Hagit. **3** Ezi otarir namba 5, Sefatia, an amebam Abital. Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam, Ekla. **4** Devit Hebronin nguibar ekiamin ikiava otarir kaba ini. A 7plan azeniba ko 6plan iakinibar Hebronin atrivimin ike. Egħa Jerusalemın ikia, 33plan azenibar atrivimin iti. **5** A kagh itima, an amuim Batseba otarir 4pla bate. Batseba an Amielin guivim. Ezi an otaribar ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, ko Solomon. **6** Devit ua gın, otarir 9pla ini. Men ziabar kara: Iphar, Elisama, Elifelet, **7** Noga, Nefek, Jafia, **8** Elisaman igharazim ko, Eliada ko Elifeletin igharazim. **9** Devit otarir kaba ini. A uaghan otarir igharazir maba ini, an amuir doziba me bate. Egħa a uaghan guivir mam iti, an ziam Tamar. **10** Kar Solomonın ovavir boribar ziaba. Solomon, a Rehoboamin afeziam, ezi Rehoboam, a Abiyan afeziam, ezi Abiya, a Asan afeziam, ezi Asa, a Jehosafatin afeziam, **11** ezi Jehosafat, a Jehoramin afeziam, ezi Jehoram, a Ahasian afeziam, ezi Ahasia, a Joasin afeziam, **12** ezi Joas, a Amasian afeziam, ezi Amasia, a Usian afeziam, an ziar igharazim Asaria. Ezi Usia, a Jotamin afeziam, **13** ezi Jotam, a Ahasın afeziam, ezi Ahas, a Hsekian afeziam, ezi Hsekia, a Manasen afeziam. **14** Ezi Manase, a Emonin afeziam, ezi Emon, a Josaian afeziam. **15** Ezi Josaia otarir 4pla iti. An otarir ivariam, Johanan, ezi an gırara irim Jehoiakim, ezi namba 3ın otarim Sedekaia, ezi namba

4in otarim Salum, an ziar igharazim Joahas. **16** Ezi Jehoiakim otarir pumuning iti, Jekonia ko Sedekaia. Jekonia, an ziar igharazim Jehoiakin. **17** Jehoiakin, an atrivir Babilonia suiragha kalabuziar gumazimin min, a inigha ghua uan kantrin atizim. An otaribar ziabar kara: Sealtiel, **18** ko Malkiram, Pedaia, Senasar, Jekamia, Hosama, ko Nedabia. **19** Pedaian otarimningin ziamning kara: Serubabel ko Simei. Ezi Serubabel otarir pumuning iti, aningin ziamning, Mesulam ko Hanania. A uaghan guivir mam iti, an ziam Selomit. **20** Ezi Pedaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hasuba, Ohel, Berekia, Hasadia, ko Jusap Heset. **21** Ezi Hananian otarimningin ziamning, Pelatia ko Jesaia. Ezi Jesaia, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Arnanin afeziam, ezi Arnan, a Obadian afeziam, ezi Obadia, a Sekanian afeziam. **22** Ezi Sekania otarir vamira iti, an ziam Semaia. Ezi Semaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hatus, Igal, Baria, Nearia ko Safat. **23** Ezi Nearia otarir 3pla iti, Elioenai, Hiskia ko Asrikam. **24** Ezi Elioenai otarir 7pla iti, men ziabar kara: Hodavia, Eliasip, Pelaia, Akup, Johanan, Delaia ko Anani.

4 Judan ovavir borir mabar ziabar kara: Peres, Hesron, Karmi, Hur ko Sobal. **2** Ezi Sobal, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Ahumai ko Lahatin afeziam. Gumazir kaba, Soran nguibar ekiamin itir ikizibar inazir afeziaba. **3** Ezi Kalepin amuim Efrata, an borir ivariar an otezimin ziam, Hur. Ezi gin Hur Betlehem in nguibar ekiamin ingari. Hurin otaribar ziabar kara: Jesril, Isma, Itbas, Penuel ko Eser. Ezi men buaramizim Haselelponi. Ezi gin Jesril, Isma ko Itbas, me Etamin

nguibar ekiamin ingari. Ezi Penuel Gedorin nguibar
 ekiamin ingari. Ezi Eser Husan nguibar ekiamin ingari. **5**
 Ezi Asur, a Tekoan nguibar ekiamin ingarizir gumazim, an
 amuir pumuning iti, aningin ziamning Hela ko Nara. **6** Ezi
 Nara otarir 4pla bate. Men ziabar kara: Ahusam, Hefer,
 Temeni, ko Hahastari. **7** Ezi Hela 3plan otariba bate,
 men ziabar kara: Seret, Ishar, ko Etnan. **8** Ezi Kos, Anup
 ko Sobeban afeziam. Egha Harumin otarim Aharhelin
 ikizibar inazir afeziamra. **9** Gumazir mam iti, an ziam
 Jabes. An araziba bar deragha uan aveghbuabar araziba
 bar dagh afira. Ezi gumazamiziba bar an ziam fe. Jabesin
 amebam a batir dughiamin, a bar mizazir ekiam ini.
 Kamaghin amizima, a ziam Jabes, a gati. **10** Ezi dughiar
 mamin Jabes kamaghin Israelian Godin dia ghaze, “O God,
 ki kamagsua, ni deravira na damuva nguazir aviriba
 na daningti, da nguazir ki datirighin itim gafiragham.
 Eghti nin gavgavim na ko ikiva nan akurvagh! Egh ni bar
 deravira na geghuvti, arazir kuraba mizaziba na daningan
 kogham.” Ezi God Jabesin azangsizim baregha Jabes an
 azarazi moghiram ami. **11** Ezi Suhan aveghbuam Kelup,
 a Mehirin afeziam, ezi Mehir, a Estonin afeziam. **12** Ezi
 Eston, a Betrafa ko Pasea ko Tehinan afeziam. Ezi Tehina,
 a Nahasin nguibar ekiamin ingari. Gumazir kaba Rekan
 danganimin iti. **13** Ezi Kenasin otarimningin ziamning,
 Otniel ko Seraia. Ezi Otniel, Hatat ko Meonotain afeziam.
14 Ezi Meonotai, a Ofran afeziam. Ezi Seraia, a Joapin
 afeziam. Ezi Joap, danganir zarir mamin itir ikizimin
 inazir afeziam. Danganir zarir kam, me kamaghin a dibora
 ghaze, “Fofozim Itir Ingangarir Gumazibar Danganir

Zarim.” Danganir kamin itir gumazamiziba, me bizir guar aviribar ingaramin fofoziba iti. Kamaghin amizi, me ziar kam a gati. **15** Jefunen otarim Kalep, otarir 3pla iti. Men ziabar kara: Iru, Ela ko Nam. Ezi Ela, Kenasin afeziam. **16** Jehalelelin otaribar ziabar kara: Sif, Sifa, Tiria ko Asarel. **17** Ezi Esran otaribar ziabar kara: Jeter, Meret, Efer ko Jalon. Ezi Meret, a Isipian atrivimin guivim Bitian iti. Aningin boribar ziabar kara: Miriam, Samai ko Isba. Gin Isba Estemoan nguibar ekiamin ingari. Meret uaghan Judan anabamin amizir mamin iti. Aningin boribar ziabar kara: Jeret ko Heber ko Jekutiel. Ezi gin, Jeret Gedorin nguibar ekiamin ingari. Ezi Heber Sokon nguibar ekiamin ingari. Ezi Jekutiel Sanoan nguibar ekiamin ingari. **19** Ezi Hodia, a Nahamin afumimin iti. Aningin ovavir borir maba, Gerem ko Makan ikizimningin iti. Ezi Geremin ikizim, me nguibar ekiam Keilan itima, Makan ikizim, me Estemoan nguibar ekiamin iti. **20** Simonin otaribar ziabar kara: Amnon, Rina, Benhanan, ko Tilon. Ezi Isi otarir pumuning iti: Sohet ko Bensohet. **21** Ezi Sela, a Judan otarir mam. Kar an ovavir borir mabar ziaba: Er, Lada, Jokim, Joas, Sarap, ko Koseban nguibar ekiamin iti darasi, ko Betasbean nguibar ekiamin iti darasi. Betasbean itir gumazamizir kaba, me inir bar aghuiba nuavir darasi. Ezi Er, a Lekan nguibar ekiamin ingari. Ezi Lada, a Maresan nguibar ekiamin ingari. Ezi Joas ko Sarap, aning Moapin nguazimin iti darazi ko Jasubi Lahemin nguibar ekiamin iti darazi gativagha men gari. Gumazir kaba, Netaim ko Gederan nguibar ekiamningin ikiava atrivibar ingangaribagh ami. Me nguazir minebar ingarir gumaziba. Migirigiar otevir

kam, gumaziba fomira an osiri. **24** Simeonin otaribar ziabar kara: Nemuel, Jamin, Jarip, Sera ko Saul. **25** Ezi Saul, a Salumin afeziam, ezi Salum, a Mipsamin afeziam, ezi Mipsam, a Misman afeziam. **26** Misman ovavir boribar ziabar kara: Misma, a Hamuelin afeziam, ezi Hamuel, a Sakurin afeziam, ezi Sakur, a Simein afeziam. **27** Ezi Simei otarir 16pla ko guivir 6pla iti. Ezi an aveghbuaba otarir aviriba puvati. Kamaghin amizi, Simeonin anabam, Judan anabamin min avirasemezir puvati. **28** Simeonin anabamin adarasi, me nguibar ekier kabar iti: Berseba, Molada, Hasarsual, **29** Bilha, Esem, Tolat, **30** ko Betuel, Horma, Siklak, **31** ko Bet, Markabot, Hasarsusim, Betbiri, ko Saraim. Simeonin anabamin gumazamiziba nguibar kabar ikia ghuavira itima, Atrivim Devitin dughiam oto. **32** Me uaghan 5plan nguibar ekier kabar iti: Etam, Ain, Rimon, Token ko Asan. **33** Egha me uaghan danganir dozir nguibar ekier kabar boroghin itibar ikia ghua Balatin nguibar ekiamin tu. Kar Simeonin anabamin nguibar ekiaba. Simeonin anabamin adarasi, me bar deraghavira uan ikiziba ko gumazamizibar ziaba osiri. **34** Kar men ikizibar faragha zuir gumazir dapanibar ziaba: Mesobap, Jamlek ko Amasian otarim Josa, ko Joel, Elioenai, Jakoba, Jesohaia, Asaia, Adiel, Jesimiel, Benaia, Jehu, ko Sisa. Jehu, a Josibian otarim, ezi Josibia, a Seraian otarim, ezi Seraia, a Asielin otarim. Ezi Sisa, a Sifin otarim, ezi Sifi, a Alonin otarim, ezi Alon, a Jedaian otarim, ezi Jedaia, a Simrin otarim, ezi Simri, a Semaian otarim. Gumazir dapanir kabar ikizibar gumazamiziba ghua bar aviraseme. **39** Egha me uan bulmakauba ko sipsipba

damamin grazir aghuiba buria ghua, Gedorin danganir aruem anadi naghin, danganir zarimin boroghin iti. **40** Me ghua danganir kamin garima danganir kamin graziba bar dera, ezi danganir zarir kam bar ekefe. Ezi me danganir kamin itima, osimtizitaba me bativir puvatizima, me deraghavira iti. Hamin adarazi bar fomira danganir kamin ike. **41** Judabar Atrivim Hesechia, an atrivimin itir dughiamin, Simeonin anabamin gumazir dapaniba garima, grazir bar aghuiba danganir kamin iti. Kamaghin amizi, me ghuava Ham ko Meunin adarazi ko misosi. Egħa me gumazamizir kabav sogħa men purirpenibagh asighasigha bar me kuavareme. Ezi men tav ua itir puvati. Egħa ġin Simeonin anabamin gumazamiziba danganir kam gapia. **42** Ezi Simeonin anabamin 500plan midorozir gumaziba dikavigha ghua, Seirin danganimin aven itir mighsiabar itir danganimin ghue, kar Idomian nguazim. Men gumazir dapaniba, me Isin otariba. Men ziabar kara: Pelatia, Nearia, Refaia, ko Usiel. **43** Amalekian adarazir marazi fomira Israelian ara ghua danganir kamin iti. Ezi Simeonin anabamin gumaziba ghuava, Amalekian ikiavira itir varazira misogħa me dikabiragħa men danganim inigha an ikia iza datirighin tu.

5 Jekop an ziar mam Israel, an otarir ivariam Ruben. Ruben uan afeziamin amuir dozir mam ko akui. Kamaghin amizi, an otarir ivariaba iniamin danganim, an a inizir puvati. Puvati. An dozim Josepin otarimning, an danganir kam ini. Kamaghin amizi, Israelin otaribar ziar me osiziribar tongin, Rubenin ziam faragħa itir puvati. **2** Guizbangira, Juda uan aveghbuabar tongin bar gavgavigha

ziar ekiam iti, ezi gın Israelian atriviba, Judan ovavir
 boribar tongin otifi. Ezi Josep, Israelin otarir ivariamin
 min danganir kam ini. **3** Kar Israelin otarir ivariam,
 Rubenin otaribar ziabar kara: Hanok, Palu, Hesron ko
 Karmi. **4** Ezi Rubenin ovavir boribar tongin, gumazir mam
 Joel, an ovavir boribar ziabar kara: Joel, a Semaian afeziam,
 ezi Semaia, a Gokin afeziam, ezi Gok, a Simein afeziam, **5**
 ezi Simei, a Maikan afeziam, ezi Maika, a Reaian afeziam,
 ezi Reaia, a Balin afeziam, **6** ezi Bal, a Beran afeziam.
 Bera, a Rubenin anabamin gumazir dapanimin itima,
 Asirian Atrivim Tiklat Pilesen an suiragha uan kantrin
 ghua kalabuziamin min aneti. **7** Ezi Rubenin anabamin
 adarazir gumazir dapanibar ziaba, me kamaghin dar bora
 da osira izaghiri: Jeiel a faragha zui, ezi Sekaraia, **8** ko
 Bela, aning an gın zui. Bela, a Asasin otarim, ezi Asas, a
 Seman otarim, ezi Sema, a Joelin otarim. Anabar kam itir
 danganim, Aroerin nguibar ekiamin notin amadaghan
 ikegha ghua Nebo ko Balmeonin nguibar ekiamningin
 tu. **9** Me Gileatin Distrighin danganir kamin itima,
 men bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme. Ezi men
 marazi ghua aruem anadi naghin, nguazir gumazamiziba
 puvatizir danganimin miriamin itim inigha an iti, nguazir
 kamin mitaghniam ghua Yufretisin Fanemin tu. **10** Ezi
 Sol atrivimin itir dughiamin, Rubenin adarazi Hagarin
 adaraziv soghezi me ariaghire. Ezi Rubenin anabamin
 adarasi, Hagarian nguazim inigha a gapia. Nguazir kam,
 Gileatin Distrighin amadaghan aruem anadi naghin iti.
11 Ezi Gatin anabamin adarasi, Basanin Distrighin ikia
 Rubenin anabamin adarazi iti naghin notin amadaghan

iti. Me itir nguazimin mitaghniyam ghua aruem anadi
 naghin Salekan nguibar ekiamin tu. **12** Gatin anabamin
 marazi Basanin Distrighin iti. Ezi Joelin ikizim men
 faragha zui, ezi Safamin ikizim men girara zui, ezi uaghan
 Janain ikizim ko Safatin ikizim me ko iti. **13** Ezi Gatin
 anabam, 7plan ikizir igharaziba uaghan iti. Men ziabar
 kara: Maikel, Mesulam, Seba, Jorai, Jakan, Sia ko Eber. **14**
 Men ovavim Abihail, a Hurin otarim. Ezi Huri, a Jaroan
 otarim, ezi Jaroa, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Maikelin
 otarim, ezi Maikel, a Jesisain otarim, ezi Jesisai, a Jadon
 otarim, ezi Jado, a Busin otarim. **15** Ezi ikizir kamin
 gumazir dapanim Ahi, an Apdielin otarim, egha Gunin
 igiavotarim. **16** Ezi 7plan ikizir kaba, Gileatin Distrik ko
 Basanin Distrighin ikia, egha uaghan aningin aven itir
 nguibar ekiaba ko dozibar iti. Egha uaghan me Saronin
 nguazimin iti. Nguazir aghuir kaba, men bulmakauba
 ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti. **17** Dughiar
 Jotam Judabar atrivimin itim, ko dughiar Jeroboam
 Israelian atrivimin itimin, akinafarim osirir gumaziba
 Gatin anabamin ikizibar gumazibar ziaba, bar da osiri.
18 Israelian Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir
 darasi, me Rubenin anabamin adarazi ko Gatin anabamin
 adarazi ko Manasen anabamin me tuirazimningin mamin
 adarasi, me bar moghira 44,760plan midorozir gumaziba
 iti. Gumazir kaba bar deravira oraba ko midorozir sababar
 suigha misogha, uaghan barir pibar asa bar fo. **19** Me ghua
 Hagarin adarazi ko, Jetur ko, Nafis ko, Nodapin adarazi
 ko misosi. **20** Ezi midorozimin dughiamin, Israelia uarir
 akurvaghasa Godin diagha an azai. Ezi God men akurazi me

uan apanir kaba abira. Me bar uarir akurvaghasa nighnizir
 gavgavir ekiam Godin itima, God men akura. **21** Ezi me
 uan apanibar asiziba uari bagha da ini. Me 50,000plan
 kamelba isava, 250,000plan sipsipba ko 2,000plan donkiba
 ini. Egha uaghan 100,000plan gumazamizibar suigha
 kalabuziabar min me inigha ize. **22** Bar guizbangira,
 God uabi midorozir kamin faragha zui, kamaghin amizi
 apanibar gumazir aviriba midorozir kamin ariaghire.
 Egha me gin uan apanibar nguazim inigha a gapia. Me an
 ikia ghua azenir aviribar gin, Israelian apanir igharaziba
 me inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabuziabar
 min me atizir dughiamin oto. **23** Manasen anabar me
 tuirazimningin ikizir mam bar aviraseme. Me Basanin
 Distrighin iti, ezi men nguazim Balhermonin nguibar
 ekiamin notin amadaghan ghua Senirin Mighsiamin
 tu, an ziar mam Hermonin Mighsiam. **24** Men ikizibar
 gumazir dapanibar ziabar kara: Efer ko Isi, Eliel, Asriel,
 Jeremaia, Hodavia, ko Jadiel. Gumazir kaba bar midorozir
 gumazir aghuiba, egha uaghan ziar ekiaba iti. **25** Ezi gin
 Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me
 tuirazimningin mamin adarasi, me uan inazir afeziabar
 Godin akam batuegha arazir bar kurabagh ami. Egha me
 gumazamizir faragha nguazir kamin ikezibar asebar ofa
 gami. Israelia ghua nguazir kamin otozir dughiamin, God
 me bagha nguazir kamin iti darazi batoke. Ezi datirighin
 Israelia ua akirim ragha uan God gasara, mati amizim
 uan pam ategha tuavir amizimin min pura tintinibar
 gumaziba ko akui moghin iti. **26** Kamaghin amizi, Israelian
 God, Asirian Atrivim Pul, an ziar igharazim Tiklat Pilesar,

a me misoghasa nighnizim a ganigha an nighnizim fe. Ezi Asiriaba izava Israelia misogha me abira. Egha Asiriaba Rubenin anabam, ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazi inigha ghua, Halan nguazim ko Haborin Fanem ko Gosenin Fanemin boroghin itir nguazim, ko Haran Distrighin otogha me isava kalabuziabar min me ati. Ezi me kagh ikia iza datirighin iti.

6 Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. **2** Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. **3** Ezi Amramin boribar ziabar kara: Aron ko Moses ko Miriam. Ezi Aronin otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. **4** Ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, an Abisuan afeziam, **5** ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, **6** ezi Usi, a Serahian afeziam, ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, **7** ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, **8** ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam, **9** ezi Ahimas, a Asarian afeziam, ezi Asaria, a Johananin afeziam, **10** ezi Johanan, a Asarian igharazimin afeziam. Atrivim Solomon Jerusalem Godin Dipenimin ingarizir dughiamin, Asarian igharazir kam ofa gamir gumazibar dapanimin iti. **11** Ezi Asarian kam, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, **12** ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Salumin afeziam, **13** ezi Salum, a Hilkian afeziam, ezi Hilkia, a Asarian afeziam, **14** ezi Asaria, a Seraian afeziam, ezi Seraia, a Jehosadakin afeziam. **15** Ezi Ikiavira Itir God nighnizim isava Atrivim Nebukatnesar ganingizima, Babilonia izava Judaba ko Jerusalemia inigha

kalabuziabar min me inigha ghue. Dughiar kamın me uaghan kalabuziar gumazimin min, Jehosadak inigha Babilonin ghu. **16** Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. **17** Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara: Lipni ko Simeı. **18** Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. **19** Ezi Merarin otarimningin ziamning: Mali ko Musi. Gumazir kaba, Livain anabamin ikizibar gumaziba. **20** Ezi Gersonin ikizimin ovavir boribar ziabar kara: Gerson, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Siman afeziam, **21** ezi Sima, a Joan afeziam, ezi Joa, a Idon afeziam, ezi Ido, a Seran afeziam, ezi Sera, a Jeaterain afeziam. **22** Ezi Kohatin ovavir boribar ziabar kara: Kohat, an Aminadapın afeziam, ezi Aminadap, a Koran afeziam, ezi Kora, a Asirin afeziam, **23** ezi Asir, a Elkanan afeziam, ezi Elkana, a Ebiasapın afeziam, ezi Ebiasap, a Asirin igharazimin afeziam, **24** ezi Asir, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a Urielin afeziam, ezi Uriel, a Usian afeziam, ezi Usia, a Saulın afeziam. **25** Ezi Elkanan ovavir boribar ziabar kara: Amasai, Ahimot, **26** ko Elkana. Ezi Elkanan igharazir kamın ovavir boribar kara: Elkana, a Sofain afeziam, ezi Sofai, a Nahatin afeziam, **27** ezi Nahat, a Eliapın afeziam, ezi Eliap, a Jerohamın afeziam, ezi Jeroham, a Elkanan afeziam. **28** Ezi Samuelin otarimningin ziamning kara: Joel an otarir ivariam, ezi an girara irim Abiya. **29** Ezi Merarin ikizimin ovavir boribar ziabar kara: Merari, a Malin afeziam, ezi Mali, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Simein afeziam, ezi Simeı, a Usan afeziam, **30** ezi Usa, a Simean afeziam, ezi Simea, a Hagian afeziam, ezi Hagia,

a Asaian afeziam. **31** Ezi Atrivim Devit Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha iza, Jerusalemin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven izegha anetigha givagha, Godin Dipenimin aven onger akabar ingangarimin faragh mangamin gumazir maba amisefe. **32** Ezi gumazamiziba bar uari akuvir dughiamin, gumazir kaba Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin ighiabagh ami. Me Godin Purirpenim boroghin kamaghiram amua ghua, Atrivim Solomon Jerusalemin itir Ikiavira Itir Godin Dipenir igiamin ingari. Gumazir kaba, bar deravira Godin Akinafarimin aven onger akabar amuamin arazibar gintisi. **33** Devit ighiabar amuamin gumazibar faragh mangamin gumazir 3pla amisefe. Eghti men boriba gin kamaghira ingangarir kam damuam. Kohatin ikizimin gumazim men fara, an ziam Heman. An onger akabar araziba bar adagh fo. Heman, a Joelin otarim, ezi Joel, a Samuelin otarim, **34** ezi Samuel, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Elielin otarim, ezi Eliel, a Toan otarim, **35** ezi Toa, a Sufin otarim, ezi Suf, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Mahatin otarim, ezi Mahat, a Amasain otarim, **36** ezi Amasai, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Joelin otarim, ezi Joel, a Asarian otarim, ezi Asaria, a Sefanaian otarim, **37** ezi Sefanaia, a Tahatin otarim, ezi Tahat, a Asirin otarim, ezi Asir, a Ebiasapin otarim, ezi Ebiasap, a Koran otarim, **38** ezi Kora, a Isharin otarim, ezi Ishar, a Kohatin otarim, ezi Kohat, a Livain otarim, ezi Livai, a Israelin otarim. **39** Devit misevezir gumazir namba 2, an ziam Asap. Asap, a Hemanin aveghbuam, eggha a ko ingangarir vamiram ami.

Egha onger akabagh amir dughiabar, Asap uan adarazi ko Hemanin agharir guvimin amadaghan tuifi. Asap, a Berekian otarim, ezi Berekia, a Simean otarim, **40** ezi Simea, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Basean otarim, ezi Basea, a Malkian otarim, **41** ezi Malkia, a Etnin otarim, ezi Etni, a Seran otarim, ezi Sera, a Adaian otarim, **42** ezi Adaia, a Etanin otarim, ezi Etan, a Siman otarim, ezi Sima, a Simein otarim, **43** ezi Simei, a Jahatin otarim, ezi Jahat, a Gersonin otarim, ezi Gerson, a Livain otarim. **44** Ezi namba 3in gumazir Devit misevezim, an ziam Etan, a Merarin ikizimin adarazi gativagha men gari. Onger akabagh amir dughiamin, Merarin adarazi Hemanin agharir kiriamin amadaghan tuifi. Etan, a Kisin otarim, ezi Kisi, an Apdin otarim, ezi Apdi, a Malukin otarim, **45** ezi Maluk, a Hasabian otarim, ezi Hasabia, a Amasian otarim, ezi Amasia, a Hilikian otarim, **46** ezi Hilkia, a Amsin otarim, ezi Amsi, a Banin otarim, ezi Bani, a Semerin otarim, **47** ezi Semer, a Malin otarim, ezi Mali, a Musin otarim, ezi Musi, a Merarin otarim, ezi Merari, a Livain otarim. **48** Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir igharaziba, gumazir aruaba dar amuasa Livain anabamin gumazir igharaziba amisefe. **49** Aron uan otariba ko, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin, ofa damuamin ingangarim iti. Egha me Bar Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribagh ami. Egha me uaghan Israelian arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Godin ingangarir gumazim Moses, an Aron mikemezir migirigiaba, me dar gintigha ingangarir kaba bar dagh ami. **50** Kar

Aronin ovavir boribar ziaba: Aron, a Eleasarin afeziam, ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, a Abisuan afeziam, **51** ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, ezi Usi, a Serahian afeziam, **52** ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, **53** ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam. **54** Kar danganir Israelia Aronin ovavir boriba bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba: Aron, a Kohatin ikizimin gumazim. Israelia fomira, nguibaba tuiragh Livain anabamin adarazir aningsi satu gikararava kamaghin fogh suam, men ikizimin aven terara faragh nguibam iniam. Ezi Aronin adarazir ziam faragha oto. **55** Kamaghin amizi, Israelia Hebronin nguibar ekia Judan anabamin nguazimin itim isava Aronin adarazigh aningi. Egha uaghan nguazir nguibar ekia kamin boroghin itiba isava me ganingi. Nguazir kam grazir bar aghuir bulmakauba ko sipsipba damamiba an iti. **56** Ezi azeniba ko nguibar dozir Hebronin boroghin itir kaba, me faragha da isava Jefunen otarim Kalep ganingigha gifa. Kamaghin amizi, Israelia da isava Aronin adarazigh aningizir puvati. **57** Israelia Hebronin nguibar ekiam ko Jatirin nguibar ekiam isa, Aronin adarazigh aningi. Hebron, a nguibar ekia gumazamiziba ari mangi mongamim. Egha me uaghan nguibar ekia igharazir maba sara Aronin adarazigh aningi. Nguibar ekia kabar ziabar kara: Lipna ko Estemoa ko, **58** Hilen ko Debir ko, **59** Asan ko Betsemes. Me uaghan nguibar ekia kabar boroghin itir nguazir maba sara me ganingi. Nguazir kaba bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba

iti. **60** Egha Israelia uaghan nguibar ekia Benjaminin
 anabamin nguazimin itir maba isa me ganingi. Nguibar
 ekia kabar ziabar kara: Geba, Alemet ko Anatot. Egha
 me dar boroghin nguazir grazir aghuiba itiba sara me
 ganingi. Me 13plan nguibar ekiaba isava Aronin adarazigh
 aningi. **61** Ezi Israelia ua satu gikararava nguibar ekia
 10pla isava Kohatin ikizimin igharaz darazigh aningi.
 Nguibar ekia kaba Manasen anabar tuirazimningin
 mam nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti. **62** Egha
 me Gersonin ikizimin ovavir boriba bagha 13plan nguibar
 ekiaba amisefe. Nguibar ekia kaba, Isakar in anabamin
 nguazim ko Aserin anabamin nguazim ko Naptalin
 anabamin nguazim ko Manasen anabar me tuirazimningin
 ikizir igharazimin nguazimin iti. Manasen anabar kamin
 nguazim, a Basanin Distrighin iti. **63** Egha me Merarin
 ikizimin ovavir boriba bagha, 12plan nguibar ekiaba
 amisefe. Nguibar ekia kaba, Ruben, Gat ko Sebulunin
 anababar nguazibar iti. **64** Egha arazir kamra me nguibar
 ekiaba ko dar nguazir grazir aghuiba itiba isava Livain
 anabamin ovavir boribagh aningi. **65** Nguibar ekia kabar
 maba, Juda ko Simeon ko Benjaminin anababar nguazibar
 iti. Ezi ni men ziabar ganigha gifa. Me satu gikararava me
 bagha nguibar ekia kaba amisefe. **66** Kohatin ikizimin
 ovavir boriba inizir nguibar ekia kabar maba, Efraimin
 anabamin nguazimin iti. **67** Sekem, a nguibar ekia kabar
 nguibar mam, an Efraimin anabamin mighsiaba itir
 danganimin iti. A nguibar ekia gumazamiziba ari mangi
 mong ikiasa Israelia misevezir mam. Ezi nguibar ekia
 igharazir kabar ziabar kara: Geser, **68** ko Jokmeam ko

Bethoron, **69** ko Aijalon ko Gatrimon. Egha me uaghan nguibar kabar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganingi. **70** Ezi Kohatin ikizimin igharaz darasi, nguibar ekia pumuning iti. Nguibar ekia kamningin ziamning kara, Aner ko Bileam. Aning Manasen anabar me tuirazimningin mam in nguazimin iti. Me uaghan aning in borogh in itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Kohatin ikizim ganingi. **71** Israelia nguibar ekia isa Gerson in ikizim ganingizimning, aning Manasen anabar tuirazimningin mam in nguazimin iti. Aning in ziamningra kara: Astarotin nguibar ekiam, ko Basan in Distrigh in itir nguibar ekiam Golan. Me uaghan aning in borogh in itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gerson in ikizim ganingi. **72** Ezi nguibar ekia kabar maba, Isakarin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Kedes ko Dabarat, **73** ko Ramot ko Anem. Me uaghan dar borogh in itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gerson in ikizim ganingi. **74** Ezi nguibar ekia kabar maba Aserin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Masal, Apdon, **75** Hukok ko Rehop. Me uaghan dar borogh in itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gerson in ikizim ganingi. **76** Nguibar kabar maba, Naptalin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Galilin Distrigh in itir nguibar ekiam Kedes, ko Hamon in nguibar ekiam, ko Kiriataimin nguibar ekiam. Me dar borogh in itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gerson in ikizim ganingi. **77** Egha Israelia nguibar kabar maba isava Merarin ikizimin ovavir borir igharazibagh aningi. Nguibar ekia kabar ziaba kara. Sebulun in anabamin nguazimin itir nguibamningin

ziamning kara: Rimono ko Tabor. Me uaghan aningîn boroghîn itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi. **78** Ezi Rubenîn anabamîn nguazimîn itir nguibar ekiabar ziabar kara: gumazamiziba puvatizir danganimîn itir nguibar ekiam Beser, ko Jasa ko Kedemot ko Mefat. Me dar boroghîn itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi. Rubenîn anabamîn nguazim, a Jordanîn Fanemîn aruem anadi naghîn itima, Jerikon nguibar ekiam, a Jordanîn Fanemîn vongin iti. **80** Ezi Gatin anabamîn nguazimîn itir nguibar ekiabar ziabar kara: Gileatin Distrighîn aven itir nguibar ekiam Ramot, Mahanaim, Hesbon ko Jaser. Me uaghan dar boroghîn itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi.

7 Isakar otarir 4pla iti. Men ziabar kara: Tola, Pua, Jasup ko Simron. **2** Tolan otaribar ziabar kara: Usi, Refaia, Jeriel, Jamai, Ipsam ko Samuel. Gumazir kaba, Tolan ovavir boribar ikizibar gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir bar gavgaviba. Ezi Devit atrivimîn itir dughiamîn, Tolan adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,600plan gumaziba. **3** Usi otarir vamira iti, an ziam Israhia. Ezi Israhia otarir 4pla iti, men ziabar kara: Maikel, Obadia, Joel ko Isia. Me bar moghira uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. **4** Gumazir kaba amuiroghborir aviriba iti. Kamaghîn amizi, men adarazi bar aviraseme, egha me uan adarazir ziaba osira izaghira me medima, men dibobonim, 36,000plan midorozir gumaziba iti. **5** Ezi Isakarîn anabamîn adarazir dibobonim bar moghira 87,000plan midorozir gumaziba iti. **6** Benjamin otarir 3pla iti, men ziabar kara: Bela, Beker ko Jediael. **7** Ezi

Bela 5pla otariba iti, men ziabar kara: Esbon, Usi, Usiel, Jerimot ko Iri. Me bar moghira uan adarazir gumazir dapanibar otifi, egħa me midorozir gumazir gavgaviba. Me vaghvagħa men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,034plan gumaziba. **8** Ezi Bekerin otaribar ziabar kara: Semira, Joas, Elieser, Elioenai, Omri, Jeremot, Abiya, Anatot ko Alemet. Gumazir kaba bar, me Bekerin otariba, me bar moghira uan adarazir gumazir dapaniba, egħa me midorozir gumazir gavgaviba. **9** Me vaghvagħa men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 20,200plan gumaziba. **10** Jediael otarir vamira iti, an ziam, Bilhan. Ezi kar Bilhanin otaribar ziaba: Jeus, Benjamin, Ehut, Kenana, Sitan, Tarsis ko Ahisahar. **11** Gumazir kaba bar, me Jediaelin ikizimin adarasi, me bar moghira gumazir dapaniba, egħa uaghan midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagħa men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 17,200plan gumaziba, egħa midoroziba bagħ mangamin gavgaviba iti. **12** Ezi Irim otarimningin ziamning kara: Supim ko Hupim. Ezi Husim, a Aherin otarim. **13** Naphtalin otaribar ziabar kara: Jasiel, Guni, Jeser ko Salum. Me Jekopin amuir dozim, Bilhan ovavir boriba. **14** Manasen otarimningin ziamning, Asriel ko Makir. Aningin amebam, Manasen amuir dozim, an Aramin ikizimin amizim. Ezi Makir, a Gileatin afeziam. **15** Makir amizir mam inigha Hupim ganingi, egħa mam inigha Supim ganingi. Makirin buaramizim Maka. Makirin otarir namba 2 a Selofehat. Ezi Selofehat guivibara iti. **16** Ezi Makan igħarazim, a Makirin amuim, a uam otarir

pumuning bate. Maka, otarir mam ziam Peres a gati, ezi igharazimin ziam Seres. Seres otarir pumuning iti, Ulam ko Rakem. **17** Ezi Ulam otarir vamira iti, an ziam Bedan. Gumazamizir kaba me Gileatin adarasi. Gileat a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim. **18** Ezi Gileatin buaramizim an ziam Hamoleket, a Ishot ko Abieser ko Mala bate. **19** Ezi Semidan otaribar ziabar kara: Ahian, Sekem, Likhi, ko Aniam. **20** Efraimin ovavir boribar ziabar kara: Efraim, a Sutelan afeziam, ezi Sutela, a Beretin afeziam, ezi Beret, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a Eleadan afeziam, **21** ezi Eleada, a Tahatin igharazimin afeziam, ezi Tahat, a Sabatin afeziam, ezi Sabat, a Sutelan igharazimin afeziam. Efraim ua otarir igharazir pumuning iti, Eser ko Eleat. Ezi aning Getin nguibar ekiamin adarazir bulmakaua okimasa uaghirizima, Getia aning misoghezima aning areme. **22** Ezi aningin afeziam Efraim, aning bagha puv aziava ara dughiar aviribar iti, ezi an aveghbuaba izava an navim damuti a navir amirizim iniasa, a ko iti. **23** Ezi gin, Efraimin amuim uam otarir mam bate. Ezi Efraim ghaze, dughiar bar kuram an ikizim bato. Kamaghin amizi, a ziar kam, Beria a gati. **24** Ezi Efraimin guivim Sera, uan adarazi ko me nguibar ekia 3plan kabar ingari, dar ziabar kara: Bethoronin Pin Itim, ko Bethoronin Vin Itim, ko Usensera. **25** Ezi Efraim, a Refan afeziam, ezi Refa, a Resepin afeziam, ezi Resep, a Telan afeziam, ezi Tela, a Tahanin afeziam, **26** ezi Tahan, a Ladanin afeziam, ezi Ladan, a Amihutin afeziam, ezi Amihut, a Elisaman afeziam, **27** ezi Elisama, a Nunin afeziam, ezi Nun, a Josuan afeziam. **28** Efraimin anabamin

nguaziba ko nguibar ekiabar kara: Betelin nguibar ekiam
 ko nguibar dozir an boroghin itiba, ko nguazir Naran
 nguibar ekiamin aruem anadi naghin ikegha, ghua
 Geserin nguibar ekiamin aruem uaghiri naghin otogha,
 ghua Geserin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar
 dozibar tu. Egha ghua Sekemin nguibar ekiam ko nguibar
 dozir an boroghin itim ko, Aian nguibar ekiam ko nguibar
 dozir an boroghin itibar tu. **29** Efraimin anabamin
 nguazimin mitaghniyam, a Manasen anabamin nguazimin
 mitaghniyam tu. Mitaghniyar kamin boroghin, Manasen
 adarasi, me nguibar ekiar kabagh ativagha dar gari, dar
 ziabar kara: Betsan, ko Tanak, ko Megido, ko Dor, ko dar
 boroghin itir nguibar doziba. Israelin otarim Josep, an
 ovavir boriba nguibar ekiar kabar iti. **30** Aserin otaribar
 ziabar kara: Imna, Isva, Isvi, ko Beria. Ezi Aserin guivim
 Sera. **31** Ezi Berian otarimningin ziamning kara: Heber ko
 Malkiel. Ezi Malkiel, a Birsaitin afeziam. **32** Ezi Heber, a
 Japlet ko Somer ko Hotamin afeziam. Ezi Heberin guivim
 Sua. **33** Ezi Japletin otaribar ziabar kara, Pasak ko Bimhal
 ko Asvat. **34** Ezi Japletin dozim Somerin otaribar ziabar
 kara: Ahi, Roga, Jehuba ko Aram. **35** Ezi Somerin dozim
 Helem, an ziar mam Hotam, an otaribar ziabar kara:
 Sofa, Imna, Seles ko Amal. **36** Ezi Sofan otaribar ziabar
 kara: Sua, Harnefer, Sual, Beri, Imra, **37** Beser, Hot, Sama,
 Silsa, Itran ko Bera. **38** Ezi Jeterin otaribar ziabar kara:
 Jefune, Pispa ko Ara. **39** Ezi Ulan otaribar ziabar kara: Ara,
 Haniel ko Risia. **40** Gumazir kaba, kar Aserin anabamin
 ovavir boriba, egha me uaghan uan ikizibar gumazir
 dapaniba. Gumazir aruar kaba, me gumazir bar aghuiba,

egha midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 26,000plan gumaziba.

8 Benjaminin otaribar ziabar kara: an otarir ivariam Bela, ezi an girara irim Asbel, ezi an otarir namba 3 Ahara, **2** ezi otarir namba 4 Noha, ezi otarir namba 5 Rafa. **3** Ezi Belan otaribar ziabar kara: Adar ko Gera ko Abihut, **4** Abisua ko Naman ko Ahoa, **5** ko Gera ko Sefufam ko Huram. **6** Ezi Ehutin otaribar ziabar kara: Naman ko Ahiya ko Gera. Me Geban nguibar ekiamin itir gumazamizibar gumazir dapaniba. Ezi Gera uan aveghbuaba batoghezima, me ghua nguibar ekiam Manahatin iti. Gera, a Usa ko Ahihutin afeziam. **8** Ezi Saharaim, a Moapin kantrin ikia uan amuir pumuning batoke, aningın ziamning, Husim ko Bara. Ezi gin an amuir igharazim Hodes, otariba bate. Men ziabar kara: Jobap, Sibia, Mesa, Malkam, **10** Jeus, Sakia ko Mirma. An otarir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. **11** Ezi Saharaim uam otarir pumuning iti, Abitup ko Elpal. An amuir a otoghezimningın mam, Husim, aning bate. **12** Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Eber, Misam ko Semet. Semet uan adarazi ko Onon nguibar ekiam ko, Lotin nguibar ekiam ko an boroghın itir nguibar dozibar ingari. **13** Ezi Beria ko Seman ikizimning, Aijalonin nguibar ekiamin iti. Aning gumazamizir kabar gumazir dapanimningın ikia, egha Getin nguibar ekiamin gumazamiziba batoke. **14** Ezi Berian otaribar ziabar kara: Ahio, Sasak, Jeremot, Sebadaia, Arat, Eder, Maikel, Ispa ko Joha. **17** Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Sebadaia, Mesulam, Hiski, Heber, Ismerai, Islia ko Jobap. **19** Ezi Simein otaribar ziabar kara:

Jakim, Sikri, Sapdi, Elienai, Siletai, Eliel, Adaia, Beraia ko Simrat. **22** Ezi Sasakin otaribar ziabar kara: Ispan, Eber, Eliel, Apdon, Sikri, Hanan, Hanania, Elam, Antotiya, Ipdea ko Penuel. **26** Ezi Jerohamin otaribar ziabar kara: Samserai, Seharía, Atalia, Jaresia, Elaija ko Sikri. **28** Gumazir kaba, me uan ikizibar gumazir dapaniba, egha me uaghan gumazir aruaba. Me Jerusalemín iti. **29** Ezi Jeiel, a gumazir Gibeonín nguibar ekiamín ingarizim, a uan amuim Maka ko Gibeonín nguibar ekiamín iti. **30** An otarir ivariam, Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Nadap, **31** Gedor, Ahio, Seker, **32** ko Miklot. Ezi Miklot, a Simean afeziam. Men ikizim, Benjaminín anabamin igharaz darazir boroghín Jerusalemín iti. **33** Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. **34** Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam. **35** Ezi Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas. **36** Ezi Ahas, a Jehoadan afeziam. Ezi Jehoadan otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. **37** Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Rafan afeziam, ezi Rafa, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam. **38** Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan. **39** Ezi Aselin dozim Esekín otaribar ziabar kara: An otarir ivariam, Ulam, ezi an girara irim, Jeus, ezi an gin irim, Elifelet. **40** Ezi Ulamin otariba, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me barir pibar asa bar fo. Me bar moghira borir aviriba ko igiar aviriba itima, men

dibobonim 150plan gumaziba. Gumazir kaba bar moghira Benjaminin anabamin adarasi.

9 Me Israelian ikizibar ziaba bar moghira da osira izaghira da menge, ezi ziaba itir akinafarir kam me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Judan gumazamiziba, uan kantrin ikia akirim ragha God gasara. Kamaghin amizima, God Babilonia ataghizima me iza me inigha ghua kalabuziabar min Babilonin kantri gati. **2** Ezi gin, Israelian marazi kalabusin min itir dughiam agivagha Babilon ategha uamategha ghua, uan nguibabar ghuegha uari uan nguazibagh apia. Ezi faragha izezir darazir tongin, ofa gamir gumaziba ko Livain adarazi ko Godin Dipenimin aven ingarir darasi. **3** Ezi Judan anabamin marazi ko Benjaminin anabamin marazi ko Efraimin anabamin marazi ko Manasen anabamin marasi, me Jerusalemin iti. **4** Judan anabamin gumazamizir izava Jerusalemin itibar dibobonim, a 690in tu. Men gumazir dapanir mamin ziam, Utai. Utai, a Amihutin otarim, ezi Amihut, a Omrin otarim, ezi Omri, a Imrin otarim, ezi Imri, a Banin otarim. Gumazir kaba, Judan otarim Peresin ovavir boriba. Ezi Selan adarazir tongin, an otarir ivariam Asaia, a Judabar gumazir dapanim. Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Juel, a Seran ovavir borim, ezi Sera, a Judan otarim. **7** Ezi Mesulamin otarim Salu, a Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapanir mam. Mesulam, a Hodavian otarim, ezi Hodavia, a Hasenuan otarim. **8** Ezi Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapanir igharazibar ziabar kara: Jerohamin otarim Ipnea, ko Usin otarim Ela, a Mikrin igiavotarim, ko Sefatian

otarim Mesulam. Sefatia, a Ruelin otarim, ezi Ruel, a
 Ipnian otarim. **9** Gumazir kaba, me Benjaminin anabamin
 adarazir gumazir dapaniba. Ikizir kabar gumazamizibar
 dibobonim bar moghira, 956in tu. **10** Ofa gamir gumazibar
 adarazir gumazir dapanibar ziabar kara: Jedaia, Jehoiarip,
 Jakin, **11** ko Asaria. Me Godin Dipenimin faragh mangasava
 Asaria amisefe. Asaria, a Hilkian otarim, ezi Hilkia, a
 Mesulamin otarim, ezi Mesulam, a Sadokin otarim, ezi
 Sadok, a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a Ahitupin otarim.
12 Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Adaia. Adaia,
 a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Pasurin otarim,
 ezi Pasur, a Malkian otarim. Ezi ua gumazir dapanir
 igharazir mam, Masai. Masai, a Adielin otarim, ezi Adiel,
 a Jaseran otarim, ezi Jasera, a Mesulamin otarim, ezi
 Mesulam, a Mesilemitin otarim, ezi Mesilemit, a Imerin
 otarim. **13** Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, men
 faragha zuir gumazir dapanibar dibobonim, a 1,760in
 tu. Gumazir kaba, me bar deravira Godin Dipenimin
 aven ingangaribagh amir fofoziba iti. **14** Livain marasi,
 Livain anabamin adarazir gumazir dapanibar iti. Gumazir
 dapanir mamin ziam Semaia, a Hasupin otarim. Ezi
 Hasup, a Asrikamin otarim ezi Asrikam, a Hasabian
 otarim. Gumazir kaba, me Merarin ikizimin gumaziba.
15 Ezi gumazir dapanir maba, ua iti, men ziabar kara:
 Bakbakar, Heres, Galal ko Matania. Ezi Matania, a Mikan
 otarim, ezi Mika, a Sikrin otarim, ezi Sikri, a Asapin
 otarim. **16** Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Obadia, a
 Semaian otarim. Ezi Semaia, a Galalin otarim, ezi Galal, a
 Jedutunin otarim. Ezi ua gumazir dapanir mam Berekia,

a Asan otarim, egha Elkanan igiavotarim. Berekian adarasi, Netofan nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar iti. **17** Ezi Jerusalemin nguibamin itir Godin Dipenimin itiar akabar mitiva, dar garir gumazibar ziabar kara: Salum, Akup, Talmon, Ahiman, ko me ko ingarir aveghbuaba. Ezi Salum, men gumazir dapanim. **18** Fomira Jerusalemin nguibam tighar ikuvighamin dughiamin, gumazir kabar ikizimin gumaziba, aruem anadi naghin Godin Dipenimin itiar akamin gari, itiar akar kam, me kamaghin a dibori, Atrivimin Itiar Akam. Gumazir kaba, men inazir afeziaba, bar fomira Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, me Livain anabamin adarazi bagha danganir me itim geghuva an gari. **19** Ezi dughiar kamin Koran adarasi, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko, an aven zuir itiar akabar gari. Ezi me amir ingangarir kam Eleasarin otarim Finias, men faragha ghua men gari. Ezi Ikiavira Itir God, Finias ko iti. Ezi Devitin dughiamin, Salumin igharazim uan aveghbuaba ko, me Koran ovavir boriba, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar garir ingangarim iti. Salumin igharazir kam, a Koren otarim, egha Ebiasapin igiavotarim. **21** Ezi Meselemian otarim Sekaraia, a God bativamin Purirpenimin itiar akabar garir gumazim. **22** Me ingangarir kam damuasa 212plan gumaziba amisefe. Me gumazir kabar ziaba ko men ikiziba, me itir nguibabar ziabar apengan vaghvagha ada osira izaghiri. Atrivim Devit ko Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ingangarir kam isa gumazir kabagh aningi. **23** Ezi gumazir kaba, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar gari.

Ezi men ovavir boriba gin uaghan kamaghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarir kam damuam. **24** Me Godin Dipenim avinizir divazimin miriar 4plan itir itiar akar 4plan kabar boroghin mitiva dar gari. Tiar akar mam, divazimin aruem anadi naghin itima, mam aruem uaghiri naghin itima, mam notin amadaghan itima, mam sautin amadaghan iti. **25** Ezi dughiar mabar men aveghbuaba, uan nguibaba ataghiragha iza men akurvagha ingangarir kam gami. Men aveghbuar kaba, 7plan aruebar ingara, ua uan nguibabar zui. **26** Ezi Livain anabamin gumazir 4pla, gumazir dapanibar ikia kamaghira iti. Me Godin Dipenim aven itir danganim ko bar pin kozir biziba arizir danganimin garir ingangarim iti. **27** Me Dipenim geghuva mizarazibar Dipenimin tiaba kuamin ingangarim gamua iti. Kamaghin amizi, me dimagaribar Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganibar akui. **28** Jerusalem tighar ikuvighamin dughiamin, Livain anabamin marasi, me Godin ingangaribar amuamin bizibar ganamin ingangarim iti, kar itariba ko mineba ko bizir maba sara. Ofa gamir gumaziba ofa damuasa da inigha zuir dughiaaba, ko ua ada inigha izir dughiaaba, gumazir kaba bar deravira da mengam. **29** Ezi Livain anabamin igharaz darasi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar ganamin ingangarim iti, kar dakoziba ko bizir igharazir God baghavira itiba. Me uaghan plauan aghuim ko wain ko olivin borem ko pauran mughuriar aghuim itim ko ua pauran igharazir maba sara me dar gari. **30** Ezi pauran igharagha gariba isa da ververir ingangarim, a ofa gamir gumazibar ingangarimra. **31**

Livain anabamin gumazir mam, an izam Matitia, a ofaba bagha plauan baraviba tuer ingangarim gami. Matitia, a Salumîn otarir ivariam, egha a Koran ikizimîn mav. **32** Ezi Kohatin ikizimîn marasi, me zurara Sabatin dughiabar, God daningamin bretin rubuziba tuer ingangarim iti. **33** Ezi Livain anabamin ikizibar gumazir dapanir maba, me onger akabar amuamin ingangarim iti. Gumazir kaba, me dimagariba ko aruebar ingangarir kam damuam. Me ua ingangarir igharaziba puvati. Kamaghin amizima, me Godin Dipenim avinizir divazimîn aven itir danganir mabar akui. **34** Kalabus ategha uamategha izezir gumazir kaba, me Livain anabamin adarazir gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba Jerusalemîn iti. **35** Gumazir Gibeonîn nguibar ekiamîn ingarizim Jeiel, a uan amuim Maka ko Gibeonîn nguibar ekiamîn iti. **36** An otarir ivariam Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Ner, Nadap, **37** Gedor, Ahio, Sekaraia, ko Miklot. **38** Ezi Miklot gin, Simean afeziamin oto. Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz darazir boroghin Jerusalemîn iti. **39** Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis, a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. **40** Ezi Jonatan, a Meribalîn afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam. **41** Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas. **42** Ezi Ahas, a Jaran afeziam. Ezi Jaran otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. **43** Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam. **44** Ezi

Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan.

10 Dughiar mamin, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan mighsiamin Israelian gumazir aviribav soghezima me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are. **2** Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragha ghua Solin otarir 3pla misoghezi me ariaghire. Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua. **3** Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solin agira. Filistian maba an apigha barir pibar a gasima, barir maba a mitivizi, a bar amughamuki. **4** Kamaghin amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, “Ni uan midorozir sabam inigh izi na biraghtima ki aremeka. Puvatighti, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, izi na dipov mizazim na daningiva na misueghti ki aremegham.” Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghin amizi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme. **5** Ezi gumazir igiar kam gari, Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme. **6** Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko an adarasi, me bar moghira ariaghire. **7** Ezi Israelian danganir zarimin itiba kamaghin oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghin oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba iza nguibar ekiar kaba inigha dar iti. **8** Midorozim givazi, amimzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men

biziba iniasa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti. **9** Ezi me Solin kuamin firim atugha, an dapanim ko midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akar aghuim inigha ghua Filistiabar nguazimin tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumazamiziba ko men asebar gei. **10** Egha me Solin midorozir korotiaba isa uan asebar ziaba fer dipenimin da ariki. Egha an dapanim inigha ghua asem Dagonin ziam fer dipenir birimin anegura. **11** Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin iti darasi, me Gileatin nguazimin aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanim baraki. **12** Kamaghin amizi, midorozir gumazir gavgaviba dikavigha ghua Sol ko an otaribar kuaba inigha Jabesin ize. Egha Solin kuam ko an otaribar kuaba inigha ghua Jabesin nguibar ekiamin temer Okin povimin me isa mozim gati. Egha me bar moghira me bagha aziava osemegha 7plan dughiabar me bagha dagheba ataki. **13** Sol Ikiavira Itir Godin akam baraghizir puvati. A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batoke. An oveaghuezibar duabar dia, nighnizim uabi daning tuavim uabin akakaghasa, dar azai. Kamaghin amizi, an areme. **14** A Ikiavira Itir Godin nighnizim inian aghua. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God a misoghezi an areme. Ezi God Jesin otarim Devit gamizi, an atrivimin oto.

11 Ezi bizir kamin gin, Israelia bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara, kamaghin a migei, “Ni oragh. E bar, ni ko inivafizir vamira ko ghuzir vamira. **2** Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagha

en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God, nin God, ni migia ghaze, ‘Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min iki, nan gumazamizibagh ativagham. Egh men atrivimin otogham.’” **3** Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ginga, maghram anemisevezi a Israelian atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazim Samuelin akam garugha mikemezi mokin. **4** Dughiar mamn, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem, a Jebusian nguibamra. **5** Ezi Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham. Ezi puvati, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men divazir gavgavim avinizir nguibar ekiam ini. Nguibar ekiam kamin ziam Saion. Ezi gin, gumazamiziba a dibora ghaze, “Devitin Nguibar Ekiam.” **6** Devit faragha nguibar ekiam kam ko misoghasa kamaghin uan midorozir gumazibav gei, “Gumazir manam bar faraghivira Jebusian gumazitam misueghti an aremegham, a nan midorozir gumazibar gumazir dapanimin ikiam.” Ezi Seruian otarim Joap, a faragha ghua midorozim fore. Kamaghin amizi, Devit anemisevezi, a midorozir gumazibar gumazir dapanimin oto. **7** Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekiam gavgavir kam gapera. Ezi gumazamiziba ziam a gatigha ghaze, “Devitin Nguibar Ekiam.” **8** Ezi Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me

danganir konir nguaziba akunizimin, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamin aven dar ingara izi. Ezi Joap ua nguibar ekiamin danganir igharazir mabar ingara ghuavira iti. **9** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Devit ko iti, bizir kam bangin, Devit atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekeveghe ikia mamaghira iti. **10** Kar Devitin midorozir gumazir bar gavgavibar gumazir dapanibar ziaba. God Israelin kantri ginighnigha Devit atrivimin ikiasa anemisefe. Midorozir gumazir kaba ko Israelian igharaz darasi, Devit atrivimin otivasa me bar an akurvagha pamtemin ingara ghuavira iti. Arazir kamin, Ikiavira Itir God uan akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto. **11** Devitin midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara: Jasobeam, a Hakmonin adarazir gumazim. A midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanir 3plan faragha zui. Dughiar mamın, a uan afuzimin suiragha 300plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire. **12** Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba 2in gumazim. A Ahohin adarazir gumazim. **13** Dughiar mamın, an Atrivim Devit ko Pasmamimin nguibamin itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamin, Israelia men atiatigha ua uari amikiriveghe are. Danganir kamin, balin azenir mam iti. **14** Ezi Devit Eleasar ko, azenir kamin tongira mitighav ikia, Filistiaba nguazir kam inian men aghuagha, pamten me ko uariv sosi. Egha aning Filistian kabav soghezima me ariaghire. Arazir kamin, Ikiavira Itir God bar Filistiaba abirazi, Israelia deravira iti. **15** Devitin midorozir gumazir dapanibar

tongin, marazi men faragha zui, ezi gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamin Devit Adulamın dagiar torimin aven itima, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha an ganasa ghu. Dughiar kamra, Filistiaba uaghan iza Refaimin danganir zarimin uari bagha averpenibar ingarigha iti. **16** Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer danganir gavgavimin iti, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemın nguibam inigha gifa. **17** Ezi Devit kuarim an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tina mangi na bagh Betlehemın nguibam avinizir divazimin tiar akamin boroghın itir mozir dipatam tuigh izi na danigham!” **18** Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghın oregha ghua, Filistiaba itir danganimin me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemın nguibam avinizir divazimin itiar akamin boroghın ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan mın a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguzimin a inge. **19** Egha Devit kamaghın migei, “O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghın amizi, ki anemeghan kogham.” Egha Devit dipam amezir puvati. Kar bizir mam, midorozir gumazir 3plan gavgavir kaba a gami. **20** Ezi Abisai 30plan midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gumazim. An aveghbuam Joap. Dughiar mamin, Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghın amizi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir

3plan kaba ko, ziar ekiam iti. **21** Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimin oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir gavgavir igharazir kaba ko magh ghuzir puvati. **22** Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamın, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimin, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme. **23** Egha dughiar igharazir mamın, a Isipian gumazir bar dafar mamın misoghezi an areme. Gumazir kamın tuirivim 2 mita gafira. Gumazir kam afuzimin suiraghav iti, ezi afuzir misiam bar ekevegga, mati iniba isair masinin ainin ruarimin min gari. Ezi Benaia ter otevir osimtizir mam inigha an boroghın ghugha a misogha, an dafarimin afuzim amikegga a birazi, an areme. **24** Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekia kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. **25** An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv, uabin ganamin gumazibar dapanimin aneti. **26** 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara: Asahel, a Joapin dozim, Betlehemın nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim, Sama, a Harorin nguibamin gumazim, Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim, Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim, Abieser, a

Anatotin nguibar ekiamin gumazim, Sibekai, a Husan nguibamin gumazim, Ilai, a Ahohin adarazir gumazim, Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, Banan otarim Helet, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, Itai a Ribain otarim, a Gibeon nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim, Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, Hurai, a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim, Abiel, a Araban nguibar ekiamin gumazim, Asmavet, a Baharumin nguibamin gumazim, Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim, Gisonin nguibamin gumazim Hasemin otariba, Jonatan, a Sagen otarim, a Hararin nguibamin gumazim, Ahiam, a Sakarin otarim, a Hararin nguibamin gumazim, Elifal, a Urin otarim, Hefer, a Mekeran nguibamin gumazim, Ahiya, a Pelonin nguibamin gumazim, Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim, Narai, a Esbain otarim, Joel, a Natanin aveghbuam, Miphar, a Hakrin otarim, Selek, a kantri Amonian gumazim, Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim, Ira, a Itran ikizimin gumazim, Garep, a Itran ikizimin gumazim, Uria, a Hitian gumazim, Sabat, a Alain otarim, Adina, a Sisan otarim, a Rubenin anabamin midorozir gumazir dapanir mam, egha Adinan ikizimin 30plan gumazibar dapanimin iti, Hanan, a Makan otarim, Josafat, a Mitanin nguibamin gumazim, Usia, an Astarotin nguibamin gumazim, Hotamin otarimning Sama ko Jeiel, aning Aroerin nguibamin gumazimning, Jediael ko Joha, aning Simrin otarimning, aning Tisin nguibamin gumazimning, Eliel, a Mahavan nguibamin

gumazim, Elnamin otarimning Jeribai ko Josavia, Itma, a Moapian kantrin gumazim, Ezi Mesoban nguibamin gumaziba, Eliel ko Obet ko Jasiel.

12 Kisin otarim Sol, a Devitin gintizir dughiamin, Devit an ara ghua Siklakin nguibar ekiamin iti. Devit Siklakin itima, midorozir gumazir gavgavir maba iza a ko iti. Egha me an akuragha misosi. **2** Me Benjaminin anabamin gumaziba, ezi Atrivim Sol men ikizimin mav. Gumazir kaba, barir pibar asa bar fozir gumaziba. Egha agharir kiriam o agharir guvimin barir piba ko katapelbar deraviram asi. **3** Men midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim, Ahieser. An dozim Joas, a men gumazir dapanir namba 2. Aning Gibeon nguibamin gumazim Seman otarimning. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara: Jesiel ko Pelet aning Asmavetin otarimning, Beraka, Anatotin nguibar ekiamin gumazim Jehu, **4** Gibeonin nguibar ekiamin gumazim Ismaia, a Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanim, egha bar deravira misosi. Jeremaia, Jahasiel, Johanan, ko Gederan nguibar ekiamin gumazim Josabat, **5** ko Elusai, Jerimot, Bealia, Semaria, ko Haripin nguibar ekiamin gumazim Sefatia, **6** ko Koran nguibar ekiamin gumaziba Elkana, Isia, Asarel, Joeser ko Jasobeam, **7** ko Gedorin nguibar ekiamin gumazim Jerohamin otarimning Joela ko Sebadaia. **8** Devit gumazamiziba puvatizir danganimin itir mogomer danganir gavgavir kamin itir dughiamin, Gatin anabamin midorozir gumazir gavgavir maba Sol ategha ghua Devit ko iti. Me orabar suigha afuzibar misogha bar fo. Me misozir dughiaabar, men guaba bar ikuvigha,

laionbar guabar min gari. Egha me mighsiabar itir asizir
 atiabar min bar puvira ivemari. **9** Men ziabar kara: Eser, a
 men dapanim, ezi namba 2 Obadia, namba 3 Eliap, namba
 4 Mismana, namba 5 Jeremaia, namba 6 Atai, namba
 7 Eliel, namba 8 Johanan, namba 9 Elsabat, namba 10
 Jeremaian igharazim, ezi namba 11 Makbanai. **14** Gatin
 anabamin gumazir kaba, me Devitin midorozir gumazibar
 gumazir dapaniba. Me bar midorozir gumazibar garir
 gumazir dapanir bar aghuiba. Egha me apaniba ko misozir
 dughiabar, marazi 100plan apanibav sogha me abiri, ezi
 marazi 1,000plan apanibav sogha me abiri. **15** Azenir
 mamin, an iakinir faragha zuimin, midorozir gumazir
 kabara, Jordanin Fanemin aperiar ekiam abigha vongin
 ghue. Dughiar kamin, me aruem anadi naghin ko aruem
 uaghiri naghin gumazamizir danganir zarimin boroghin
 itibav sogha men gintisi. Ezi gumazamiziba tintinibar are.
16 Dughiar mamin, Benjaminin anabamin gumazir maba
 ko Judan anabamin gumazir maba iza, Devit modogha itir
 danganir gavgavir kamin an ganasa ize. **17** Ezi Devit ghua
 me batogha kamaghin me migei, “Ia navir amirizimin
 nan akurvaghsi na bagh iziti deragham. Ki ia ko akam akir
 ian namakamin otivasa ifonge. Ki uabi osimtizitam ian
 itir puvatigha, tong ia gasighasighizir puvati. Kamaghin
 amizima, ia na isi nan apanibar agharim datighti, en
 inazir afeziabar God a ian ganiva ia tuisigham.” **18**
 Ezi men mav, Amasai, Godin Duam a gapazazima, a
 kamaghin Devit migei, “O Jesin otarim Devit, e ni ko
 ikiasa. E nin adarazir ikiasa. Bar guizbangira, nin God nin
 akurvasi. Kamaghin amizi, ni ko nin akurvazir gumaziba,

deravira iki navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam.”

Ezi, Devit me inigha uan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Ezi Amasai gin Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar gumazir dapanimin oto. **19** Ezi Devit Filistiaba ko ghua, Atrivim Sol ko misoghasa zuima, Manasen anabamin marazi Sol ategha Devit bagha ghue. Ezi Devit Filistiabar akurazir puvati. Bizir kam kamakin, Filistiabar atriviba faragha Devit ko an adarazi batoke. Me kamaghin fo, Devit fomira Solin akura. Kamaghin amizi, me atiatia ghaze, Devit ua midorozimin dughiamin, Solin adarazir akuragh Filistiabav soghti, me arighiregham. Kamaghin amizi, atriviba kamaghin migirigiam gamigha Devit amadazi, a zui. **20** Devit uamategha Siklakin zuir dughiamin, Manasen anabamin midorozir gumazir kaba a ko zui. Men ziabar kara: Atna, Josabat, Jediael, Maikel ko Josabatin igharazim ko Elihu ko Siletai. Manasen anabamin midorozir gumazir kaba, me vaghvagha 1,000plan midorozir gumazibar gumazir dapanibar iti. **21** Gumazir kaba, me bar midorozir gumazir bar aghuiba, ezi Devit me inigha uan midorozir gumazibar gumazir dapanibar me ariki. Egha Devit gumazir misoziba ko biziba okeba ko misozir dughiamin, gumazir dapanir kaba an akuragha me ko misosi. **22** Ezi arueba bar midorozir gumazir aviriba iza Devitin midorozir gumazibar otivasa mamaghira iti. Ezi an midorozir gumazibar dibobonim bar pin ghuavanabo, mati Godin midorozir gumazir okoruar bar dafamra. **23** Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, midorozir gumazir avirim

a damighti a Israelian atrivimin otogh Solin danganim iniasa, me a bagha ize. Me midorozir biziba saram atera izi. Men anababar dibobonibar kara. **24** Judan anabamin adarazir tongin, 6,800plan midorozir gumaziba, me uan oraba ko afuzir ruariba inigha da sara ize. **25** Ezi Simeonin anabamin adarazir tongin, 7,100plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba. **26** Ezi Livain anabamin adarazir tongin, 4,600plan midorozir gumaziba ize. **27** Ezi Jehoiada, a Aronin ovavir boribar gumazir dapanim, a 3,700plan midorozir gumaziba inigha ize. **28** Ezi Sadok, a midorozir gumazir igiar bar gavgavim, a uabi uan ikizimin 22plan midorozir gumazir dapaniba ko ize. **29** Ezi Benjaminin anabamin adarazir tongin, kar Atrivim Solin adarasi, men gumazir 3,000pla ize. Me faragha, men gumazir aviriba Sol ko ikia an gin zui, egha me datirighin Devit bagha ize. **30** Ezi Efraimin anabamin adarazir tongin, 20,800plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba, egha me uan ikizibar aven ziar ekiaba iti. **31** Ezi Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazir tongin, 18,000plan midorozir gumaziba ize. Men adarazi uari me amiseveghe me amadazi, me Devit damuti an atrivimin otivasa Hebronin ghu. **32** Ezi Isakarin anabamin adarazir tongin, 200plan gumazibar garir gumazir dapaniba ko midorozir gumazir men apengan ingariba, me bar ize. Gumazibar garir gumazir dapanir kaba, nighnizir aghuiba iti, egha me dughiar kamin bizir otiviziba ko Israelia damuamin bizibar mingariba, me bar dagh fo. **33** Ezi Sebulunin anabamin adarazir tongin,

50,000plan midorozir gumazir bar aghuiba ize. Me Devitin akurvaghamin nighnizir bar vamira iti. Egha misoghamin bizir guar aviriba sara ize. **34** Ezi Naphtalin anabamin adarazir tongin, 1,000plan midorozir gumazibar dapaniba ko 37,000pla midorozir gumaziba ize. Me uan oraba ko afuzir ruaribar suigha ize. **35** Ezi Danin anabamin adarazir tongin, 28,600plan midorozir gumaziba ize. Me zurara misoghasavira gara iti. **36** Ezi Aserin anabamin adarazir tongin, 40,000plan midorozir gumaziba ize. Me uaghan zurara misoghasavira gara iti. **37** Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir Manasen anabar me tuirazimningin igharazim, me Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti, men adarazir tongin, 120,000plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozim damuamin bizir aviriba sara ize. **38** Midorozir gumazir aghuir kaba bar, midorozir biziba atera iza Hebronin otifi. Me Devit damighti, a Israelian danganiba bar dar atrivimin otivasa, me bar nighnizir vamira iti. Ezi Israelian igharaz darasi, me uaghan nighnizir kamra iti. **39** Gumazir kaba, men namakaba me bagha inigha izezir dagheba, me da apava aruer pumuning ko mizezim Devit ko Hebronin iti. **40** Bar guizbangira, Israelian kantrin itir danganiba bar dar iti darasi, bar saghon itir Isakaran nguazim ko Sebulunin nguazim ko Naphtalin nguazir notin amadaghan iti darazi uaghan, me bar kamaghin oregha bar akuegha dagher igharagha garir avirim atera Hebronin izi. Me plauan avirim ko wainin ovizir me apuziziba ko fikin ovizir me apuziziba ko wainin dipar aviriba ko olivin boreba, me da atera ize. Me dagher kaba

isa donkiba ko kamelba ko bulmakaubagh isin da arigha da atera ize. Egha gumazamiziba damamin bulmakauba ko sipsipba, me uaghan da inigha ize.

13 Dughiar mamin, Devit uan gumazir dapanir 1,000plan gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan gumazibar gariba, ko uan gumazir dapanir igharaziba kamaghin me ko uariv gia men nighnizim bagha men azai. **2** Egha a bar moghira Israelian diagha kamaghin me migei, “Ki kamaghin nighnisi, e ti mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh iziti deragham. Guizbangira, Sol atrivimin itir dughiamin, e bar Boksia kam bakinighniki. Kamaghin amizi, ia nighnizir kam gifueghti, Ikiavira Itir God, en God, e Akar Dikirizir Gavgavimin Boksia kam inigh izisi ifueghti, e namakar Israelin kantrin itiba bagh akam amangam. Egh e uaghan ofa gamir gumaziba ko Livain uan nguibabar itiba sara me bagh akam amadagham. Eghti me bar moghira izi e ko uari akuvagham.” **4** Ezi gumazamiziba bar moghira iza uari akuvagha nighnizir kam gifongegha Devitin amamangati. **5** Kamaghin amizi, Devit Israelin kantrin iti darazi bagha bar akaba amangi, sautin amadaghan itir Isipin mitaghniamin boroghin Sihorin Fanemin ikeghe bar ghua, notin amadaghan itir Hamatin zuir tuavir akamin tu. Ezi me Kiriati Jearimin mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniase, bar iza uari akufa. **6** Ezi Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniase Judan nguazimin itir nguibam Balan zui, an ziar igharazim Kiriati Jearim. Me Boksia kam migia ghaze, Ikiavira Itir God, kar

an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksia kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim. **7** Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otivigha, ghua Abinadapin dipenimin oto. Egha me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kamin akua tuavimin zui. **8** Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, ko tambarinba ko dibiarir guar aviribav sogha sighabagh ivi. **9** Me ghua gumazir mamin nguazir asizimin oto, gumazir kamin ziam Kidon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kamin bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamin suira. **10** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvirama Usan aningaghegha atari. Ezi danganir kamra, Usa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin miriamin maghiram areme. **11** Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit atari. Ezi me danganir kam dibora ghaze, “God Uan Aningagharim Usa Ginge,” egha datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti. **12** Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, “Ki manmaghin, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh iziti a na ko ikiam?” **13** Kamagh amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin mangan aghuagha, a inigha

Jerusalem in zuir tuavim ategha ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir mam, Obetidomin dipenimin aneti.

14 Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazigh ami.

14 Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, a uan gavmanin ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitin dipenimin ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko dagiabar bizibar ingarir gumaziba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivimin dipenimin ingari. **2** Devit bizir kabargari, da a bagha izima a kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira Israelian atrivimin ikiasa a ginaba. A uaghan kamaghin fo, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men akurvaghasa, kamagh amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera. **3** Ezi Devit Jerusalem in ikia ua amuir igharazir maba inigha dar iti. Ezi an amuir kaba, otariba ko guivir maba bate. **4** A Jerusalem in ikiava otarir maba ini. Men ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, Solomon, **5** Iphar, Elisua, Elpelet, **6** Noga, Nefek, Jafia, **7** Elisama, Beliada ko Elifelet. **8** Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi me misuegh Devitin suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimin uaghiri. **9** Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin otogha gumazamizibav sogha men biziba okei. **10** Ezi Devit kamaghin Godin azara, “Ki mangiva Filistian kabav sogham, o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?” Ezi Ikiavira

Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarim datighti, ni midorozimin me abiragham.”

11 Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God mati aperm otogha, pamtemin ivemara nan dafarimin nan apaniba abiagharigha me gasighasiki.” Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Ekiam Aperm Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi.” **12** Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumazibav kemezi, me men marvir guabagh apongezi da isi. **13** Ezi Filistiaba gin ua danganir zarir kamin izegha gumazamizibav sogha men biziba okei. **14** Ezi Devit kamaghin Godin azara, “Ki manmaghin damuam?” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi mangiva, men guaba moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin misoghsivira gan iki. **15** Ia oraghtima niginim otogham, mati gumaziba temer kabar ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi me misogh.” **16** Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Me me misogha Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu. **17** Devit amizi bizir kam, kantribar gumazamiziba bar moghira a baregha ziar ekiam Devit ganidi. Ezi Ikiavira Itir God me gamizima, me bar Devitin atiatingi.

15 Devit ua bagha Jerusalemin dipenibar ingari, Jerusalem, a Devitin Nguibar Ekiam. Egha a uaghan Godin

Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa danganir mam akiri, egha me danganir kamin, Purirpenir mamin ingari. **2** Ezi Devit kamaghin migei, “Ikiavira Itir God uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasa, Livain anabamin adarazi ginaba. Eghti me zurara an ingangarim damuam. Kamaghin amizi, Livain anabamin adarazira, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpugh aneteram.” **3** Egha Devit, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangi danganir a bagha dikirizimin anerighasa Israelian diazima, me iza Jerusalemin nguibamin uari akufa. **4** Egha a Aronin ovavir boriba, ko Livain anabamin adarazi akufa. **5** Men ziabar kara: Kohatin ovavir boribar tongin 120plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Uriel. **6** Ezi Merarin ovavir boribar tongin 220plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Asaia. **7** Ezi Gersonin ovavir boribar tongin 130plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Joel. **8** Ezi Elisafanin ovavir boribar tongin 200plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Semaia. **9** Ezi Hebronin ovavir boribar tongin 80plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Eliel. **10** Ezi Usielin ovavir boribar tongin 112plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Aminadap. **11** Ezi Devit gumazir kabar dia. Kar ofa gamir gumazim Sadok, ko ofa gamir gumazir igharazim Abiatar, ko Livain anabamin gumazir dapanir kaba, Uriel, Asaia, Joel, Semaia, Eliel ko Aminadap. **12** Egha a kamaghin me migei, “Ia Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba, ia uan adarazi ko, arazir ia damuti ia Godin damazimin zueghamibar gin mangi. Arazir kamin

gin, ia mangi Ikiavira Itir God, Israelian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, danganir ki a bagha dikirizimin izam. **13** E faragha ghua a isir dughiamin, ia e ko ikezir puvati. E arazir aghuimin gin ghua faragha Godin azarazir puvati, e manmaghira damuam. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, bar pazaviram e gami.”

14 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, arazir me uari damigh Godin damazimin zueghamim gami, egh me mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam. **15** Egha Ikiavira Itir God, fomira Moses mikemezi moghin, Livaiba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasa, me Boksiam aterir arazim gamua, Boksiamin iter otevir pumuningin suiragha, a fegha uan dipizibagh atigha a gisaghpugha zui. **16** Ezi Devit Livain adarazir gumazir dapanibav kemezi, me uan tarazi amiseveghti, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh zamin dughiamin, me onger akar aghuibar amu. Egh me uan bar akongezir arazim akakaghsi, pamtemin ighiabar amu gitaba ko tambarinba ko buabav sogh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam. **17** Ezi Livain gumazir dapaniba gumazir kaba amisefe: Joelin otarim Heman, Hemanin adarazir mav Asap, a Berekian otarim, ko Kusaian otarim Etan, a Merarin ovavir boribar mav. Gumazir kaba, onger akaba bangi tambarinbav soghamin ingangarim iti. Ezi gumazir dapaniba, 3plan gumazir kabar akuraghasa ua Livain anabamin adarazir gumazir maba misefe. Livain adarazir gumazir kaba gitabav sozir ingangarim iti. Marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar pin ghuanabo. Gumazir

kabar ziabar kara: Sekaraia, Jesiel, Semiramot, Jehiel,
 Uni, Eliap, Masea, ko Benaia. Ezi marazi gitan igharagha
 garibav sosi, dar ararem bar iraghu. Gumazir kabar
 ziabar kara: Matitia, Elifelehu, Miknea, Obetidom, Jeiel ko
 Asasia. Obetidom ko Jeiel, aning Godin Dipenimin itiar
 akabar garir adarazir gumazimning. **22** Ezi Kenania, a
 ingangarir kabar amuan bar fo, kamaghin amizi, me Akar
 Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izamin ingangarir
 kabar ganasa Kenania amisefe. Kenania, a ighiam gamir
 gumazir kabar garir gumazim. **23** Egha me Akar Dikirizir
 Gavgavimin Boksiamin ganasa gumazir maba amisefe,
 men ziabar kara: Berekia, Elkana, Obetidom, ko Jehia. Egha
 me ofa gamir gumazir maba amisevezima, me sighabagh
 ivia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha zui.
 Ofa gamir gumazir kabar ziabar kara: Sebania, Josafat,
 Netanel, Amasai, Sekaraia, Benaia ko Elieser. **25** Egha
 me bar uari akuvagha givagha, Devit, Israelian gumazir
 dapaniba ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir
 dapaniba, me Obetidomin dipenimin ghugha, Ikiavira
 Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua
 Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Gumazamiziba bizir
 kam bagha bar akonge. **26** Ezi Livaiba Ikiavira Itir Godin
 Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir dughiamin, God
 men akura. Kamaghin amizi, me a bagha 7pla bulmakaun
 apuriba ko 7pla sipsipin apuribar ofa gami. **27** Ezi Devit,
 ofa gamir gumazimin korotiar ruarir dirir mam arugha, an
 sazimning uabi gike. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin
 Boksiam aterir Livaiba ko, gitabav sogha ighiabagh amiba
 ko, ingangaribar garir gumazim Kenania, me bar moghira

Devit kurkezi moghin kurke. Ezi Devit ikezi nir ruarir kam gisin, a uaghan ofa gamir gumazimin korotiar otevir azenan azuir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike. **28** Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Jerusalemin zuima, Devit Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin diava sighabagh ivia tambarinbav sogha gitan igharagha garir kabav sozima, dar ararem bar pin mar ghuavanabo. **29** Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Devitin Nguibar Ekiamin aven izir dughiamin, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim Devitin garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godin damazimin igharagha ighava uabi fa uabi ekurava, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvatigha, navir kuram Devitin ikia a baseme.

16 Ezi me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimin aven aneti. Egha me Godin damazimin ofan bar isia mighiriba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. **2** Devit ofabagh amigha givagha, Ikiavira Itir Godin ziamin, deraghvira gumazamizibar amuasa, an azai. **3** Egha Devit dagheba isa bar gumazamizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvagha bretin rubuzim ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini. **4** Egha Devit gin Godin ofa gamir gumazir maba amisefe, eghti me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziam fam. Me Godin dim a minabi an ziam fam. **5** Egha Devit Asap amisevezi, a gumazir kabar

faragha zui. Ezi Sekaraia Asapin namba 2in iti. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara: Jeiel, Semiramot, Jehiel, Matitia, Eliap, Benaia, Obetidom ko Jeielin igharazim. Gumazir kabar ingangarim, me gitabav sogham. Eghti Asap brasin itaribav sogham. **6** Egha Devit ofa gamir gumazimning Benaia ko Jahasiel, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi sighbagh iviamin ingangarim bagha aning amisefe. **7** Aruer kam, a faragha zuir dughiar Devit Ikiavira Itir God minabaghamin onger akabar amuamin ingangarim isa Asap ko an adarazigh aningizim. **8** Asapin adarazi ighiar kam bati: E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a minabaka. Egh ingangarir ekier an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar me mikimam. **9** E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh an ziam fam. Egh bizir aghuir an amizibar gun mikimam. **10** Gumazamizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, uan navir averiabar aven a bagh bar akongegh. E an ziar aghuim ginighnigh an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham. **11** E zurara Ikiavira Itir Godin boroghira mangi uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an azangsigham. **12** Ia Israelin ovavir boriba, Israel a Ekiamin ingangarir gumazim. Ia Jekopin boriba, ia Ikiavira Itir God ua baghavira inabazir gumazamiziba. Arazarazir ekiaba ko ingangarir gavgavir an amiziba ko akar a en apanibagh asighasigha mikemeziba, ia uam adagh nighnighvira iki. **14** Ikiavira Itir God, a en God. Egha nguazir kamin gumazamiziba bar me gativagha men gari. **15** Ikiavira Itir God e koma Akar Dikirizir Gavgavir mam gami, egh zurazurara Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigham. An

Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh mangivira ikiam. **16** An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gavgavir kam akiri. **17** An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop koma a gami, a Israelian ovavim, egha Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a ganingi, eghti a zurara iki mamaghira ikiam. **18** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ki Kenanin nguazim ni daningam, eghti nguazir kam nin ovavir boribar nguazimin ikiam.” **19** Fomira Israelia bar avirasemezir puvatigha, Kantrin Igharazibar Gumamazibar min pura Kenanin nguazimin iti. **20** Egha Kantrin Igharazibar Gumamazibar min pura tintinibar dagh aruavira iti. **21** Ezi God tarazi ataghizi, me me misogha me abinizir puvati. A men akurvagha me bagha atrivir maba akar gavgaviba me ganiga atriviba dikabira, **22** egha ghaze, “Ki ua bagha misevezir gumamaziziba, ia me gasighasighan marki! Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!” **23** Nguazir kamin gumamaziziba bar, ia Ikiavira Itir God bagh onger akabar amu. Dughiabar zurara ia an gun uariv mikim suam, Ikiavira Itir God zurara en akurvasi. **24** Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar gun kantriba bar dar gumamazizibav kim. **25** Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi. Ezi e an ziam fi mangivira ikiam. Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir puvati. E an apengara ikiva an atiatingam. **26** Nguazimin itir gumamazizibar aseba, da pura ifavarir godba. Ikiavira Itir God, an overiamin ingari. **27** Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia, egha uan Dipenimin iti. A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim. **28** Ia nguazimin itir

ikizibar gumamaziziba bar, ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim bagh bar akongegh. **29** Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima, ia an ziar ekiam fi. Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi. Ikiavira Itir Godin Araziba da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim. Ia gumamaziziba bar moghira an arazir kabagh nighnigh an ziam fi. Ia nguazimin gumamaziziba, ia an atiating egh akong. Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki mikim suam, "Ikiavira Itir God, an atrivimin iti. A nguazimin ingarigha a gamizi, a gavgavigh iki mamaghira ikiva sivaghsivaghan kogham." **31** Nguazim ko overiam, gua bar akongegh, ongarim, ni bar akuegh egh niginir dafam damu. Ia ongarimin aven itir biziba, ia uaghan bar akongegh. Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar moghira bar akongegh. Ia ruaribar temeba, ia uaghan ighiabar amu bar akongegh. Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimin ighiam damu. A izi nguazimin gumamaziziba bar men araziba tuisigham. **34** Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi a zurara en apanguva ikia mamaghira iti. Kamaghin amizi, e bizir kam bagh a minabagham! **35** O God, ni datirighin en akuragh! E gumamazir bar igharazibar torimin iti, ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimin izi. Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabagham. E nin ziam fisi bar akuegham. **36** E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a Israelian God. E datirighin ko, gin izamin dughiabar zurara an ziam feka. Asapin adarazi ighiar kam bangegha givazi, gumamaziziba kamaghin migei, "Bar guizbangira!" Egha me Ikiavira Itir Godin ziam

fa ghaze, “Aleluia!” **37** Devit Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghira ikiva, aruebar vaghvagh Godin ziam famin arazibar faragh mangasa Asap ko an adarazi amisefe. Me zurara ingangarir kam damu kamaghira ikiam. **38** Egha Devit uaghan Asapin adarazir akurvaghasa ingangarim isa Jedutunin otarim Obetidom ko an adarazir tongin 68plan gumazibagh aningi. Ezi Obetidom ko Hosa Purirpenimin tiar akabar garir ingangarim iti. **39** Devit Gibeonin nguibar ekiamin itir Purirpenmin ofa damuva an ganamin ofan ingangarim bagha Sadok ko ofa gamir gumazir igharaziba amisefe. **40** Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amuam. Ikiavira Itir God Israelia ganingizir ofa damuamin Arazir kaba, me dar gintigh. **41** Egha Devit Ikiavira Itir God minabiva ighiaba bangasa Heman ko Jedutun ko Livain marazi a misefe. Ighiar kaba kamaghin ghu, “Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti.” **42** Heman ko Jedutun, Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiaba bagh sighabagh ivi tambarinba ko buar guar aviribav soghamin ingangarim iti. Ezi Jedutunin otariba Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akabar ganamin ingangarim iti. **43** Devit ingangariba me ganigha givazi, gumazamiziba uamategha uan nguibabar zui. Ezi Devit, deragh uan adarazir amuasa Godin azangsighasa, uamategha uan dipenimin zui.

17 Dughiar maba givazima, Atrivim Devit uan dipenimin bar deraghavira ikia avughsi. Egha a kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Natan migei, “Ki dipenir aghuir

me sidan temebar ingarizimin bar deraghavira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a Purirpenimin iti. Bizir kam derazir puvati.” 2 Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin amizi, bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi ni puram a damu.” 3 Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, 4 “Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan dipenir ki aven ikiamimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati. 5 Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Ki fomira Isipin kantrin aven Israelia inigha azenan iza ghua datirighin tu, ki tintinibar danganir aviribar arua, Purirpenimin aven iti. 6 Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir dapanir ki misevezir tamin azarazir puvati, ‘Ni manmaghsua na bagha temer sidabar dipenitamin ingarizir puvati?’” 7 Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, “Ni kamaghin nan ingangarir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe. 8 Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki. Nguazir kamin gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighti a bar ekevegham. 9 Ki uan gumazamiziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam inizir dughiamin ikegha izi, ki ia

bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia gasighasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba apirighiti, me ua me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam.

11 “Ni aremeghti, me mozimin ni afaghti, ki nin boribar tongin otaritam amiseveghti, an atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham. **12** Atrivir kamra, a na bagh dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighiti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam. **13** Eghti kirara, an afeziamin min ikiti, a nan otarimin min ikiam. Egh ki zurara an apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganim inizi moghin, ki akirim ragh nin otarim gasaraghan kogham. **14** Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam.” **15** Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme. **16** Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purirpenimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. **17** O God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimin bizir muziariba, eggha ni arazir igharazir mamin ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimin ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme. O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi. **18** Kamaghin amizi, ki manmaghin ni mikimam? Ki nin ingangarir gumazim,

ezi ni na gifogha gifa. **19** O Ikiavira Itir God, ni uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekia kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi. **20** O Ikiavira Itir God, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God. **21** E Israelia, Isipin kalabusin itima, ni uam e ini, egha ni e gamizi, e nin gumazamizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazamizir igharaziba, me, e nin gumazamizibar min garir puvati. E nin gumazamiziba kantrin kamin otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekia aviribar en akura. Ni gumazamizir igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar, dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi. **22** O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam. **23** “O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarir gumazim ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamagsua, ni a damighti a zurara kamaghira iki. **24** Eghti gumazamiziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God.’ Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam. **25** O nan God, ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati. **26** “O Ikiavira Itir God, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua, biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam damuti, a guizbangiram otogh. **27** O

Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh deraghvira nan ikizim damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam.”

18 Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ua ghua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abinigha, Getin nguibar ekiam isava nguibar an boroghin itir maba sara ini. Ezi Filistiaba ua Israelia gativazir puvati. **2** Ezi gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abira. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa takisin min a ganidi. **3** Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam, egha a kantri Hamatin boroghin iti. Dughiar kamin Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozimin me abini. **4** Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 7,000plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 1,000plan karisba ini, egha 100plan hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura. **5** Dughiar kamin Sirian Damaskusin nguibar ekiamin itiba, me Atrivim Hadateserin akuragh misoghasa zui. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire. **6** Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumazamiziba

Devitin apengan ikiava dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri. **7** Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalem ghu. **8** A uaghan Hadateserin nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningin brasin aviriba ini. Solomon gin brasin kaba inigha Godin Dipenimin bizir kabar ingari, brasin tengin bar ekiam ko Godin Dipenimin guarir akinir ruarir pumuning ko brasin itariba ko bizir igharaziba sara. **9** Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit kantri Soban Atrivim Hadateserin midorozir gumaziba abiragha gifa. **10** Dughiar aviribar Hadateser faragha, Toin apanim gami. Kamaghin amizi, Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghin Toi, uan otarim Hadoram, an ziar igharazim Joram, Devit bagha anemada. Egha a migia ghaze, “Ni mangi nan dughiar aghuim a daningigh. Egh kamaghin a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser abiragha gifa. Kamaghin amizi, ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge.” Ezi Hadoram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasin ingariziba a ganidi. **11** Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin ziam fasa dagh inaba, eghti da God baghvira ikiam. A kantrin igharaziba bar me misogha inizir golba ko silvaba, a kamaghira dagh ami. Kar Idomia ko Moapia ko Amonia ko Filistiaba ko Amalekia. **12** Ezi Seruian otarim Abisai, Devitin midorozir gumaziba inigha uaghira Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav

soghezi me ariaghire. **13** Ezi Abisai, Idomian ganasa midorozir gumaziba kantri Idomin tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumazamiziba Devitin apengan ikiava, dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri. **14** Devit Israelia bar me gativagha, guizin arazibar deraghavira uan gumazamizibagh ami. **15** Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim. **16** Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupin otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarin otarim. Ezi Savsa, an atrivimin akinafariba osirir gumazim. **17** Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir midorozir gumazibar, gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba gavmanin gumazir dapanir ekiabar iti.

19 Bizir kamın gın, Amonian Atrivim Nahas aremezi, an otarim an danganim inigha atrivimin oto. **2** Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimin Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimin na gami.” Kamaghin amizi, Devit apangkuvir migirigiabar Hanunin mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamin, **3** kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nin afeziam daningasa ize? Bar puvati. A ti ifar mongiva en kantri getiva an ganasa oda me amadazi me ize. Egh me gin uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasigham.” **4** Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha men

ghuamasizibagh ise. Egha uaghan men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha a me amadazi me ghue. **5** Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghin abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givaghti ia Jerusalem in izi.” **6** Amonia kamaghin fo, me Devitin abuir gumazibagh amizir bizir kam, an a bagh bar men aningaghegham. Kamaghin amizi, Hanun uan adarazi ko, me midorozir karisba ko karisbagh isin apia misozir midorozir gumazibagh ivezasa Mesopotemian adarazi ko, Sirian gumazir kantri Makan itiba ko, kantri Soban itir darazi bagha akam amada. Egha Hanun kantrin kabar midorozir gumazibagh ivezasa silvan maba amada, dar osimtizim 35,000 kilogrem in tu. **7** Ezi me 32,000plan midorozir karisba isava Hanun ganingi. Ezi Makan atrivim uan midorozir gumaziba ko uaghan Hanunin akurvaghasa iza Medeban nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Amonin midorozir gumaziba uaghan uan nguibar ekiam ategha iza Israelia ko misoghasa uari akuvagha iti. **8** Ezi Devit kamaghin oraki, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui. **9** Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, nguibar ekiam avinizir divazir tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi atrivir men akurvaghasa izeziba uan adarazi ko, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha

misoghasa uari arigha iti. **10** Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevegħa me isa, dadar torimin itir apanir kabar arava bizimin me afe. Egħa a uabi men dapanimin ikia faragħa tu. **11** Egħa a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igħarazibar faragħa zui. Egħa Amonian midorozir gumazibar arava men borogħin uan midorozir gumaziba bizimin me afa zui. **12** Egħa Joap kamaghin Abisai migei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Egħti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragħam. **13** Ia atiatingan marki! E uan gumazamiziba ko nguibar ekia God e ganingiziba bagħ nighnigh pamtemin misogham. Egħti Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh.” **14** Egħa Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav sogħasa ghua garima, me ara tintinibar ghue. **15** Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uagħan Abisain adarazir damazimin ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategħa uan midorozir gumaziba inigha uamategħa Jerusalem in ghua. **16** Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamaghin amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa. Egħa me uarir akurvagħasa gumazir maba amangizi, me ghua Sirian adarazir Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin itir gumazir maba ini. Ezi Sirian gumazir kaba iza men akura. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir

gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti. **17** Ezi Devit orazi, Siriaba iza uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua danganir Siriaba itimin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore. **18** Ezi Israelia midorozimin bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 7,000plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobakin misoghezi, a danganir kamrama areme. **19** Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir adarazi garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba ua Amonian akurvazir puvati.

20 Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba inigha uan apanibav soghasa zui. Ezi azenir Devit Siriaba abirazimin gin, orangtizimin dughiam givasava amima, Joap midorozir gumaziba inigha Amonia misoghasa zui. Me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiam ekiarugha midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha, Jerusalemra iti. Joap Israelia ko pamten Amonia ko misogha ghua Raban nguibar ekiam ini. **2** Ezi Devit Amonian atrivimin dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtizim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar

dirir bar pîn kozibar an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar
 kam inigha Devitin dapanim garu. Devit uaghan dagiaba
 ko bizir aghuir aviriba nguibar ekia kamin ada ini. **3** Egha
 Devit Raban nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar me
 inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi
 sabar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainin afavibar
 ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh
 ami. Arazir kamra, Devit kantri Amonin nguibar ekia
 igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit
 uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalem
 ghue. **4** Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughia
 kamin me Geserin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav,
 a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian
 gumazir bar dafar ruarir mam misoghezi an areme,
 an ziam Sipai. **5** Dughia igharazir mam, Israelia ua
 Filistiaba ko uariv sosi. Ezi Jairin otarim Elhanan, a Getin
 nguibar ekiamin gumazim Lami misoghezima an areme,
 a Goliatin aveghbuam. Lamin afuzir misiam bar ekevegha
 mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir
 bar dafam. **6** Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin
 nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafar ruaribar ovavir
 borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi
 an dafarimning vaghvagh 6plan dafarir puziba iti, ezi an
 dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti.
 Da bar moghira 24plan puziba. **7** Gumazir kam dibovir
 akabar Israelia migiav itima, Devitin aveghbuam Sama, an
 otarim Jonatan a misoghezi, an areme. **8** Filistian gumazir
 kaba, me gumazir bar dafar ruarir Getin nguibar ekiamin

izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

21 Dughiar mamin, apanibagh amir gumazim Satan, osimtizim Israelia daningasa, egha gumazamiziba mengasa Devitin nighnizim fe. **2** Ezi Atrivim Devit Joap ko midorozir gumazibar gumazir dapanir igharazir mabav gia ghaze, “Ia mangi Israelian gumazamiziba bar me menegh. Ia kantrin danganiba bar adar mangi, notin amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin otogh, gumazamiziba bar me menegh. Ki e uan gumazamizibar dibobonim gifoghasa.” **3** Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, ikiavira Itir God, a gumazamizibar dibobonim damighti a bar ghuavanabogh, egh bar avirasemegham. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami? Arazir kam ti osimtizim Israelia danigham.” **4** Ezi atrivim gumazamiziba mengasa gavgavigha Joap abiraghbirasi. Kamaghin amizi, Joap uan midorozir gumazibar dapaniba ko atrivim ategha Israelian gumazamiziba mengasa ghue. Egha me gin uamategha Jerusalem ize. **5** Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, “Israelia bar moghira, men dibobonim 1,100,000plan gumazibar tu, me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 470,000plan tu.” **6** Ezi Joap ingangarir atrivim a ganingizir kam bar a gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Livain

anabam ko Benjaminin anabamin adarazi mengezir puvati. 7 Ezi me Israelian gumazamiziba medir arazir kam, God bar a gifongezir puvati. Kamaghin amizi, a mizazim Israelia gase. 8 Ezi Devit kamaghin God ko migei, “Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kamin osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh.” 9 Ezi Gat, a gumazir Devit bagha Godin akam inigha izim, Ikiavira Itir God kamaghin a migia ghaze, “Ni mangi Devit mikemegh, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.” 11 Ezi Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a migei, “Ikiavira Itir God tuavir 3plan kabar tam amisivasa ni bagha mikeme. 12 Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin kantrin otivasa, ni ifonge? O, apaniba izi ia misogh ian agintighi, ia ari mangi 3plan iakinibar danganir igharazibar ikiam? O, Ikiavira Itir God arimariar kuratam amadaghti an enselin dafarimin nin kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godin mikimam.” 13 Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, “Ni na migeir akar kam, osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apangkuvir God. Kamaghin, a bizir manam a damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumazamiziba e gasighasigham.” 14 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God arimariar kuram amadazi, Israelian 70,000plan gumazamiziba ariaghire. 15 Ezi God Jerusalem

gasighasighasa uan ensel amada. Egha Ikiavira Itir God garima, enselin kam Jerusalem gasighasighasa zui, ezi a osimtizir kurar kam gumamazibar aningan men apangkuvigha, uan nighnizim giragha ensel migia ghaze, “Marki. Me atakigh.” Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin ensel witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin boroghin iti. Ezi danganir kam, an Araunan nguazim, a Jebusian ikizimin gumazim, an ziar igharazim Ornan. **16** Ezi Devit Israelian gumazir dapaniba ko azirakar korotiaba aghuigha iti. Egha Devit kogha pin garima, Ikiavira Itir Godin ensel, midorozir sabam uan agharimin an suiragha overiam ko nguazimin tizimin tughav ikia Jerusalem gasighasighasa an akuighav iti. Ezi Devit uan gumazir dapaniba ko nguazim girigha uan guaba isa nguazim mitua. **17** Egha Devit enselin kamin ganigha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti. Ezi gumamazir kaba, me sipsipbar min iti, mevzika, me osimtizir manam gami? Bar puvati. Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh.” **18** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Devit mikimasa kamaghin Gat migei, “Ni Jebusian gumazim Araunan witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozitamin ingarigh.” **19** Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua me witin dagheba isir danganir kamin oto. **20** Dughiar kamin, Arauna uan otarir 4pla ko witin dagheba isa iti. Egha me enselin ganigha, otariba ara ghua monge. **21** Arauna garima, Devit a bagha izi. Kamaghin, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghin

ghua tevimning apirigha uan guam nguazim mitua. **22** Ezi Devit kamaghin Arauna migei, “Ki witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganir kam, ki a givezasa izi. Ni an ivezim manmaghin anerisi, ki bar a givezam. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin dakozimin ingaram. Eghti arimariar kurar kam gumazamiziba ategham.” **23** Ezi Arauna kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba sara, ni pura da iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mighiriba God daningisi, ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni uaghan avim arighsi, witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir ter ararir kaba daziba bagh ada inigh. Ni wit tuamin ofa damusi, witin kaba inigh. Atrivim, bizir kaba ki bar ada isa ni ganidi.” **24** Ezi Atrivim Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimin bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim damighan kogham. Kamaghin amizi, ki uan dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam.” **25** Egha Devit nguazir otevir kam giveza, 7 kilogrem gol isa Arauna ganingi. **26** Egha Devit danganir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingarigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamibagh ami. Egha Devit gumazamiziba bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangsiziba baregha, overiamin avim amadazi, a izaghira ofa gamir dakozimin itir ofabar isi. **27** Ezi Ikiavira Itir God mikemezi, ensel midorozir sabam uam a isa an danganim gati. **28** Dughiar kamin,

Devit Araunan nguazimin ikia garima, Ikiavira Itir God an migirigiaba barasi. Kamaghin amizi, Devit danganir kamin ikia Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami. **29** Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofaba bar isia mighirir ofa gamir dakozim, Gibeonin nguibar ekiamin uari akuvir danganimin iti. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Moses Purirpenir kamin ingari. **30** Ezi dughiar kamin Devit Ikiavira Itir Godin enselin midorozir sabamin atiatingi, kamaghin amizi, a Gibeonin mangi Godin ifongiam gifofoghan aghua.

22 Egha Devit Araunan nguazimra ikia kamaghin migei, “E kagh Ikiavira Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaram. Eghti ofan bar isia mighiribar amuamin ofa gamir dakozim uaghan kagh ikiam, eghti Israelia kagh iziva ofabar amuam.” **2** Kantrin igharazibar gumazamizir maba izegha Israelian nguazimin itima, Atrivim Devit men diagha me akuvagha ingangarim me ganingi. Marazi a dagiaba aghorasa me amisevegga me mikeme, eghti dagiar kaba me bar deravira da aghoram. Eghti me da inigh Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingaram. **3** Ezi Devit dikonibar ingarasa ainin bar aviriba inigha, ainin igharazibar itiar akaba gavgavim dar aningasa dar ingari. Egha a uaghan brasin bar aviriba inigha da akufa, ezi gumazitam dar osimtiziba tuisighan iburagham. **4** Ezi Tair ko Saidonin nguibar ekiamningin itir gumaziba, temer sidan aviriba inigha Devit bagha ize, ezi gumazitam dar dibobonim mengan iburagham. **5** Devit tighar ovengamin dughiamin, a kamaghin migei, “Nan otarim

Solomon, a bar otarir igiam, egha a dipenibar ingaramin arazibagh fozir puvati. Ezi ki kamaghsua, Solomon Ikiavira Itir God bagh Dipenir bar aghuitamin ingarighti, kantribar gumazamiziba bar moghira Dipenir kam bagh bar akuegh, egh ziar ekiam isi a daningam. Kamaghin amizi, ki uabi Solomon bagh biziba inigh da arighti, a Dipenimin ingaram.” 6 Egha Devit uan otarim Solomon mikemeghti a Ikiavira Itir God, Israelian God bagh Dipenimin ingarasa, Solomonin diazi a izi. 7 Egha David kamaghin Solomon migei, “Nan otarim, ki uabi Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenir tamin ingarasa nighnisi, eghti gumazamiziba Godin boroghin izi an ziam fam. 8 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ‘Devit, ni na bagh Dipenitamin ingaran kogham. Ni midorozir aviribagh amua gumazir aviribav suaghariki. Ki nin garima, ni bar gumazir aviribav soghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ni ingangarir kam damuan ki aghua. 9 Ki otarir tam ni daningasa, eghti an atrivimin otogh dabirabir aghuim ko avughsazim gumazamizibar aningam. Eghti ki kantrin igharazibar amuti, me an aningaghan kogham. Borir ki daningamin kam, ni ziam, “Solomon,” a datigh. Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin, ki dabirabir aghuim, ko navir amirizim, ko avughsazim Israelia daningam. 10 Atrivir kamra, Dipenir gumazamiziba nan boroghin izi nan ziam famimin ingaram. A nan otarimin otoghti, ki an afeziamin otogham. Eghti an ovavir boribar gumazibara ki me damuti, me zurara Israelian atrivibar otiv mamaghira ikiam.” 11 Egha Devit ua kamaghin Solomon migei, “Nan otarim, Ikiavira Itir God ni ko iki, egh nin akuraghti,

ni Ikiavira Itir God, en God uabi mikemezi moghira a bagh deravira Dipenimin ingar. **12** Ikiavira Itir God fofozir aghuim ko nighnizir aghuim ni daningasa ki ifonge, egh a ni amiseveghti ni Israelian atrivimin otoghamin dughiamin, ni deravira Ikiavira Itir God, en God, an Arazibar gin mangi. **13** Solomon, ni deravira uabi geghuv, egh Ikiavira Itir God Israelia e bagha Moses ganingizir arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa e mikemezibar gin mangiti, bizir ni damuamiba deraviram otivam. Ni mitigh bar gavgavigh, egh atiatingan marki. Ni bizitam ateghti, a ni damuti ni digavir kuram damigh puram onganan marki. **14** “Ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bar ingangarir dafam gamua 3,500 tan gol ko 35,000 tan silva akufa. Egha ki uaghan bras ko ainin aviriba akufa, eghti gumaziba dar osimtizim gifofoghsi iburagham. Egha ki uaghan temeaba ko dagiaba arighizi da iti. Eghti ni taba uam ada inigh. **15** Ni ingangarir gumazir aviriba iti. Kar dagiaba aghorir gumaziba, ko dagiabar dipenibar ingaramin fofoziba itir gumaziba, ko gumazir dipenibar ingariba ko gumazir bizir guar aviribar ingaramin fofozir gumaziba, **16** mati gol ko silva ko bras ko ainin ingarir gumaziba. Ni ingangarim damuti, Ikiavira Itir God ni ko ikiam.” **17** Egha Devit gin, Solomonin akurvaghasa Israelian gumazir dapanibav gei. **18** A kamaghin me migei, “Ia fo, Ikiavira Itir God, en God ia ko iti. A na ataghizima, ki fomira nguazir kamin itir gumazamizir avirim misogha me agifa. Ezi me datirighin a ko ian apengan iti. Ezi arazir kamin, a dabirabir aghuim ko navir amirizim ia ganingizi, ia deravira apiaghav itima, apaniba ua ia misozir puvati.

19 Kamaghin amizi, ia datirighin bar nighnizir vamira iki, egh ia bar gavgavigh Ikiavira Itir Godin Gavgavimin ifongiamin gintigh. Egh ia datirighin Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingarigh. Egh gin ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko itariba inigh, Dipenir kamin dar arikigh. Dipenir kamin, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin boroghin iziva an ziam fam.”

23 Devit ghurigha givazir dughiamin, a uan otarim Solomon amisevezi, a Israelian atrivimin oto. **2** Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba akufa. **3** A mikemezima, gumaziba Livain anabamin adarazi medima, Livaibar gumazir 30plan azeniba ikia dagh afiraziba, men dibobonim bar moghira 38,000plan gumaziba. **4** Ezi Devit kamaghin migei, “Gumazir kabar 24,000pla, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangaribar ganam. Eghti men 6,000pla, akinafariba osirir ingangariba ko kotiaba tuisighamin ingangaribar amuam. **5** Eghti men 4,000plan gumaziba, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akabar gan a geghuv iki. Eghti men 4,000pla, Ikiavira Itir Godin ziam fisi buaba ko gitabav soghamin ingangaribar amuam. Ki Godin ziam fasa sighaba ko dibiarir guar aviribar ingari. Eghti me bizir kaba inigh an ziam fi.” **6** Livain anabam 3plan ikiziba iti. Egha me Livain otarir 3plan kabar otifi: Gerson, Kohat ko Merari. Ezi Devit datirighin men gumaziba isa 3plan ikizir kabar me ariki, eghti me uan ingangaribar amuam. **7** Gerson otarir pumuning iti, Ladan ko Simei. **8** Ezi Ladan otarir 3pla iti. Otarir ivariam Jehiel, ezi an dozimning, Setam ko Joel. **9** Me bar moghira Ladanin

adarazir gumazir dapaniba. Ezi Simei otarir 3pla iti, kar
 Selomot ko Hasiel ko Haran. **10** Ezi Simei otarir 4pla iti:
 Jahat ko Sina ko Jeus ko Beria. Sinan ziar mam, Sisa. **11**
 Jahat, a Simein otarir ivariam, ezi Sisa, an girara irim.
 Ezi Jeus ko Beria otarir aviriba puvati, kamaghin amizi,
 aningin ovavir boriba uari isafuragha uan ziaba osirigha
 ikizir vamiran otogha iti. **12** Ezi Kohat otarir 4pla iti:
 Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. **13** Amramin otarimningin
 ziamning kara: Aron ko Moses. Ikiavira Itir God Aron ko
 an ovavir boriba amisefe, eghti me zurara gumazamiziba
 God ganidir bizibar ganam. Egh uari akuvamin dughiabar,
 me Ikiavira Itir Godin damazimin pauran mughuriar
 aghuim zuiba tuva mughuriar aghuim damuti an otivam.
 Me uaghan Ikiavira Itir Godin ingangarim damu, egh
 uaghan an azangsighti, a deravira gumazamizibar amuam.
14 Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, an ovavir
 boriba uaghan Livain anabamin gumazir igharazibar min
 otivigha iti. **15** Mosesin otarimningin ziamning kara:
 Gersom ko Elieser. **16** Ezi Gersomin otarir ivariam ziam:
 Sebucl. **17** Ezi Elieser otarir vavira iti, an ziam Rehabia.
 Ezi Rehabia ovavir borir bar avirim iti. **18** Ezi Kohatin
 otarim Ishar, ezi Ishar, an otarir ivariam Selomit. **19** Ezi
 Kohatin otarir igharazir mam Hebron, an otarir 4pla iti.
 An otarir ivariam Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi
 namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam. **20** Ezi Kohatin
 otarir igharazim Usiel, an otarir pumuning iti. An otarir
 ivariam Maika, ezi an girara irim Isia. **21** Ezi Livain otarir
 igharazim Merari, an otarimningin ziamning kara: Mali ko
 Musi. Ezi Malin otarimningin ziamning: Eleasar ko Kis. **22**

Ezi Eleasar otariba puvatigha areme, a guivibara iti. Ezi an guivir kaba me kaghira uan afeziar dozim Kisin otaribar iti. **23** Ezi Musi otarir 3pla iti: Mali ko Eder ko Jeremot. **24** Gumazir kaba bar moghira Livain ovavir boriba, egha me bar Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba. Me Livain anabamin adarazir ziaba osira izaghirir dughiamin, me men ziaba vaghvagha men adarazir ziabar apengan men ziaba osiri. Ezi Livain anabamin adarazir 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim gami. **25** Devit faragha kamaghin mikeme, “Ikiavira Itir God, Israelian God, avugh sazir bar aghuim uan gumazamizibagh aningi, egh a uabi Jerusalemin iki mamaghira ikiam. **26** Kamaghin amizi, datirighin Livaiba ua Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofabagh amir biziba ater daruan kogham.” **27** Ezi gumaziba gin Devitin akar abuananabar gin ghua, egha Livain anabamin gumazibar ziaba osira uaghiri. Ezi Livain anabamin 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarasa men ziaba isi. **28** Livaibar ingangarim kamakin. Me Aronin ovavir boribar akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingaramin ingangarim iti. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven me uari akuvir danganiba ko danganir an avinizir divazimin aven itibar ganamin ingangarim iti. Ikiavira Itir God bagha misevezir itarir ekiaba ko itarir doziba, da Ikiavira Itir Godin damazimin mizeghti, Livaiba bizir kabar amuti da ua zueghamin ingangarim iti. Egha Livaiba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamin ingangarir igharazir maba

uaghan iti. **29** Me God ganidir bretin rubuzibar pozir pumuningin ganamin ingangarim ikia, egha uaghan wit tuamin ofa bagh plauan aghuiba, ko yis puvatizir bisketba, ko bret tuamin ofaba, ko plauan me olivin borem sara veregha ingarizir bretba bar dar ganam. Me uaghan ofan kabar amuamin daghebar gan dar osimtiziba tuisighamin ingangarim iti. **30** Egha mizaraziba ko guaratiziba bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin izi a minabiva an ziam famin ingangarim iti. **31** Me uaghan Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, me Sabatin dughiaba ko iakinir igiaba otivir dughiabar isar ekiaba, ko uari akuvir dughiaba, me arazir kam damu mamaghira iki. Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin, me dar gin mangiva dughiar ekiabar vaghvagh ofan manaba ko ofaba manmaghin dar amuam. Livaiba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin an ziam famin ingangarim iti. **32** Livaiba Ikiavira Itir God Bativamin Purirpenim ko an Dipenimin ganamin ingangarim iti. Egh me uaghan uan adarasi, kar Aronin ovavir boriba, me men akurvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangaribar amuam.

24 Kar Aronin ovavir boribar ikiziba. Aronin otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. **2** Ezi Nadap ko Abihu, aningin afeziam ikiavira itir dughiamin, aning aremegha boriba puvati. Kamaghin amizi, Eleasar ko Itamar, aningra ofa gamir gumazimningin oto. **3** Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, a kamaghsua, ofa gamir gumazibar ingangariba deraviram otivam. Kamaghin amizi, a ofa gamir gumazibar ikiziba vaghvagha ingangarim bagha me amisefe. Ezi Sadok ko Ahimelek an

akuragha ingangariba isa ofa gamir gumazibagh anidi. Sadok, a Eleasarin ovavir boribar mav, ezi Ahimelek a Itamarin ovavir boribar mav. **4** Aning garima, Eleasarin ovavir boriba gumazir dapanir aviriba iti. Kamaghin amizi, aning me tuiragha me isa 16plan ikizibar me ariki. Ezi Itamarin ovavir boriba, gumazir dapanir aviriba puvati. Kamaghin amizi, aning me tuiragha me isa 8plan ikizibar me ariki. **5** Devit ofa gamir gumazibar ingangarim bagha gumaziba amisevir dughiamin, a Eleasarin ikizimin gumazibara amisevir puvati, o Itamarin ikizimra amisefe, puvati. A virara aningin ikizimningin gumaziba amisivam. Aningin ikizimning me uaghara Godin ingangarir kam damuamin gumaziba iti. Egħa me uaghara Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin gumaziba iti. Kamaghin amizi, me satu gikarara gumaziba amisefe. **6** Eleasar ko Itamarin ikizimningin ovavir boriba, uari gitavtagħa uaghara satu gikararava ofa gamir gumaziba amisefi. Me me amisevegħa givazi, akinafariba osirir gumazim Livain anabamin gumazim Netanelin otarim Semaia, a men ziaba osiri. Ezi Atrivim Devit uan ingangarir gumazibar garir gumaziba ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar mogħira Semaian garima, a ziaba osiri. **7** Me faraghavira satu gikararai dughiamin, me Jehoiaripin ikizim amisefe. Namba 2 Jedaian ikizim, **8** namba 3 Harimin ikizim, namba 4 Seorimin ikizim, **9** namba 5 Malkian ikizim, namba 6 Mijaminin ikizim, **10** namba 7 Hakosin ikizim, namba 8 Abiyan ikizim, **11** namba 9

Jesuan ikizim, namba 10 Sekanian ikizim, **12** egħa namba
 11 Eliasipin ikizim, namba 12 Jakimin ikizim, **13** namba 13
 Hupan ikizim, namba 14 Jesebeapin ikizim, **14** namba
 15 Bilgan ikizim, namba 16 Imerin ikizim, **15** namba 17
 Hesirin ikizim, namba 18 Hapisesin ikizim, **16** namba 19
 Petahian ikizim, namba 20 Jeheskelin ikizim, **17** namba
 21 Jakinin ikizim, namba 22 Gamulin ikizim, **18** namba
 23 Delaian ikizim, egħa namba 24 Masian ikizim. **19**
 Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi ingangaribar
 amuasa ofa gamir gumazibar ikizir kabav sefe. Men
 inazir afeziam Aron fomira ingarizi mogħin, me ingaram.
 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a fomira ingangarir
 kam damuasa Aron mikeme. **20** Kar Livain ovavir borir
 igħaraziba, me uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men
 ziabar kara: Sebuel, an ziar igħarazim Subael, a Amramin
 ovavir boribar mav. Ezi Jedeā, a Sebuēlin ovavir boribar
 mav. **21** Ezi Isia, a Rehabian ovavir boribar mav, a men
 gumazir dapanim. **22** Ezi Selomit, a Isharin ovavir boribar
 mav. Ezi Jahat, a Selomitin ovavir boribar mav. **23** Ezi
 Hebron otarir 4pla iti: an otarir ivariam Jeria, ezi an
 girara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4
 Jekameam. **24** Ezi Maika, a Usielin ovavir boribar mav.
 Ezi Samir, a Maikan ovavir boribar mav. **25** Ezi Isia, a
 Maikan dozim. Ezi Sekaraia, a Isian ovavir boribar mav. **26**
 Merarin ovavir borimningin ziamning kara: Mali ko Musi.
 Guizbangira, aning Merarin otarim Jasian otarimning.
 Merarin otarir igħarazibar ziabar kara: Soham, Sakur ko
 Ipri. **28** Malin otarimningin ziamning kara: Eleasar ko
 Kis. Eleasar otariba puvati. Ezi Jeramel, a Kisin ovavir

boribar mav. **30** Ezi Musin otaribar ziaba kara: Mali ko Eder ko Jeremot. Gumazir kaba, me Livain anabamin ikizibar gumaziba. **31** Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba uan doziba ko, ingangarir manam damusi satu gikararang Livain anabamin ikizibav kemeghti, me a damuam. Aronin ikizimin ofa gamir gumaziba, kar men aveghbuaba, me amizir arazibar mirara me dagh ami. Ezi Atrivim Devit, ko Sadok, ko Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar moghira men garima, me satu gikararai.

25 Devit uan midorozir gumazibar dapaniba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven an ziam famin ingangaribar amuasa gumazir maba amisefe. Men ziabar kara: Asapin ovavir boriba, ko Hemanin ovavir boriba, ko Jedutunin ovavir boriba. Me Ikiavira Itir Godin akam gumazamizibav mikinamin ingangarim ikia egha gitan guar aviriba ko tambarinbav sogh uaghan akam me mikinam. Men ziaba ko ingangarir me amibar kara: **2** Asapin otaribar tongin, me Sakur ko Josep ko Netania ko Asarela me amisefe. Asap uabi me gativagha men gari, egha atrivim me migeir dughiabar, me Godin akam akuri. **3** Me Jedutunin otaribar tongin, 6plan gumazir kaba amisefe: Gedalia, Seri, Jesaia, Simei, Hasabia ko Matitia. Ezi men afeziam Jedutun me gativagha men gari. Me Ikiavira Itir Godin akamin gun migiava a minabava, an ziam fava gitan igharagha garibav sogha ighiabagh ami. **4** Ezi Hemanin otaribar tongin, me gumazir kaba amisefe. Bukia, Matania, Usiel, Sebucl, Jerimot, Hanania, Hanani, Eliata, Gidalti, Romamtieser, Josbekasa, Maloti,

Hotir ko Mahasiot. **5** Heman, a Godin akam isi atrivimin mikimamin ingangarim iti. God faragha ziar ekiam isi Heman daningasa akam akiri. Kamaghin amizi, an otarir 14pla ko guivir 3pla a ganingi. **6** Ezi Heman uan otaribagh ativagha men garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, an ziam famin ingangariba iti. Me gitan igharagha gariba ko tambarinbav sogh an ziam fiva ighiaba bangam. Ezi Atrivim Devit Asap ko Jedutun ko Heman gativagha men gari. **7** Gumazir kaba ko Livain igharazir ighiabar amuamin foziba, men dibobonim 288. Me bar deravira ighiabagh amir fofozim ini, egha me bar deravira gitabav sogha fo. **8** Me bar moghira, satu gikararang foghasa, terara ingangarimin faragh mangam. Gumazir igiaba, o gumazir ghuriba, o gitabagh ikarara bar fogha givaziba, o tighar gitabagh ikararangamin fofozim iniamiba, me bar satu gikararai. Men ikiziba vaghvagha 12plan gumaziba iti. **9** Me faraghavira satu gikararava, Asapin ikizimin gumazim Josep ko an adarazi amisefe. Egha namba 2in dughiamin, Gedalia ko an otariba ko an adarazi amisefe. **10** Egha namba 3in dughiamin, me Sakur ko an otariba ko an adarazi amisefe. **11** Egha namba 4in dughiamin, me Seri, an ziar igharazim Isri, me an otariba ko an adarazi amisefe. **12** Egha namba 5in dughiamin, me Netania ko an otariba ko an adarazi amisefe. **13** Egha namba 6in dughiamin, me Bukia ko an otariba ko an adarazi amisefe. **14** Egha namba 7in dughiamin, me Asarela, an ziar igharazim Jesarela, me an otariba ko an adarazi amisefe. **15** Egha namba 8in dughiamin, me Jesaia ko an otariba ko an adarazi amisefe. **16** Egha namba 9in

dughiamin, me Matania ko an otariba ko an adarazi amisefe. **17** Egha me namba 10in dughiamin, Simeï ko an otariba ko an adarazi amisefe. **18** Egha me namba 11in dughiamin, Usiel, an ziar igharazim Asarel, me a ko an otariba ko an adarazi amisefe. **19** Egha me namba 12in dughiamin, Hasabia ko an otariba ko an adarazi amisefe. **20** Egha me namba 13in dughiamin, Sebuël, an ziar igharazim Subael, me an otariba ko an adarazi amisefe. **21** Egha namba 14in dughiamin, me Matitia ko an otariba ko an adarazi amisefe. **22** Egha namba 15in dughiamin, me Jerimot ko an otariba ko an adarazi amisefe. **23** Egha namba 16in dughiamin, me Hanania ko an otariba ko an adarazi amisefe. **24** Egha namba 17in dughiamin, me Josbekasa ko an otariba ko an adarazi amisefe. **25** Egha namba 18in dughiamin, me Hanani ko an otariba ko an adarazi amisefe. **26** Egha namba 19in dughiamin, me Maloti ko an otariba ko an adarazi amisefe. **27** Egha namba 20in dughiamin, me Eliata ko an otariba ko an adarazi amisefe. **28** Egha namba 21in dughiamin, me Hotir ko an otariba ko an adarazi amisefe. **29** Egha namba 22in dughiamin, me Gidalti ko an otariba ko an adarazi amisefe. **30** Egha namba 23in dughiamin, me Mahasiot ko an otariba ko an adarazi amisefe. **31** Egha namba 24in dughiamin, me Romamtieser ko an otariba ko an adarazi amisefe.

26 Livain anabamin gumazir maba, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabagh eghuva dar garir gumaziba. Men ziabar kara: Meselemia, a Koren otarim, a Asapin adarazir mav, egha a Koran ikizimin gumazim. **2** Ezi Meselemian

otaribar ziabar kara: An otarir ivariam Sekaraia, ezi namba 2 Jediael, ezi namba 3 Sebadaia, ezi namba 4 Jatniel, ezi namba 5 Elam, ezi namba 6 Jehohanan, ezi namba 7 Elioenai. **4** God deragha Obetidom gamima, an otarir aviriba iti. Men ziabar kara: An otarir ivariam Semaia, ezi namba 2 Jehosabat, ezi namba 3 Joa, ezi namba 4 Sakar, ezi namba 5 Netanel, ezi namba 6 Amiel, ezi namba 7 Isakar, ezi namba 8 Peuletai. **6** Ezi Obetidomin otarim Semaia, an otarir maba iti. Me gumazir bar aghuiba egha bar gavgafi, kamaghin amizi, me uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. **7** Semaian otaribar ziabar kara: Otni, Refael, Obet, Elsabat, Elihu ko Semakia. Elihu ko Semakia bizir aviribar ingaran bar fo. **8** Obetidomin ikizimin 62plan gumaziba, me bar gumazibar garir gumaziba, egha me bar gavgavigha uan ingangaribagh fogha dagh ami. **9** Ezi Meselemian ikizimin gumazir 18pla, me bar deravira uan ingangaribagh fogha dagh gami. **10** Hosa, a Merarin ikizimin gumazim. Hosan otaribar kara: An otarim Simri, a men dapanimin iti. (Simri, a guizbangira Hosan otarir ivariam puvati. An afeziam an amisevezi, a gumazir dapanimin oto.) Ezi namba 2 Hilkia, ezi namba 3 Tebalia, ezi namba 4 Sekaraia. Hosan ikizimin 13plan gumaziba, me tiar akabar garir ingangarim iti. **12** Itiar akabar garir gumazir dapanir kaba, me uan ikiziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akabar ikia dagh eghuva dar garir ingangarim gami, mati Livain gumazir igharaziba uan ingangaribagh ami moghin ami. **13** Ikizir kabar gumaziba bar moghira satu gikarang fofoghasa, me Ikiavira Itir Godin Dipenim itiar akar manamin gan a

geghuvam. Men ikizim aviraseme, o avirasemezir puvati, ikizir kabar gumaziba bar moghira ingangarim iniam.

14 Me satu gikarara kamaghin foghasa, terara aruem anadi naghin itir itiar akamin gan a geghuvam. Ezi satu Meselemia amisefe. Ezi gin me ua satu gikarara kamaghin foghasa, Sekaraia itiar akar manamin gan a geghuvam, ezi satu itiar akar notin itim amisefe. Sekaraia, a Meselemian otarim, egha nighnizir aghuiba anidir gumazim. **15** Ezi satu gin sautin amadaghan itir itiar akamin gan a geghuvasa Obetidom amisefe. Egha satu, danganir biziba arizibar ganamin ingangarim bagha an otariba amisefe. **16** Egha satu, aruem uaghiri naghin itir itiar akam ko itiar akar me kamaghin diborim Saleket, aningin ganasa, Supim ko Hosa amisefe. Saleketin itiar akam, a pin ghuavanadir tuavimin boroghin iti. Me itiar akar kabar ganamin ingangarim damuasa, me ikizir kaba amisefe, eghti ikizitam faragh ingarighti, gin ikizir igharazitam men danganim inigh ingaram. **17** Arueba bar zurara, Livain 6pla aruem anadi naghin itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla notin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla sautin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi. Ezi 4pla danganir me biziba arizibar gara a geghufi. Me gumazir pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati, egha ua pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati. **18** Ezi 6plan gumaziba, aruem uaghiri naghin itir itiar akamin gara a geghufi. Pumuning dipenimin gara a geghufi, ezi 4plan gumaziba tuavimin gari. **19** Gumazir itiar akabar garir kaba bar moghira Kora ko Merarin ikizimningin adarasi. **20** Livaibar

gumazir mam Ahiya, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazim. Egha a uaghan gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha anidir bizir aghuiba itir danganimin gari. **21** Ezi Gersonin otarim Ladan, an ikizimin gumazir mam, an ziam Jehiel. **22** Ezi Jehielin otarimning, Setam uan aveghbuam Joel ko, aning Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir ingarim iti. **23** Ezi Amram ko Ishar ko Hebron ko Usielin ikiziba, me bar ingangariba iti. Men ingangaribar kara: **24** Amramin ikizimin gumazim Sebucl, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazir dapanim. A Mosesin otarim Gersom, an ovavir boribar mav. **25** Sebuclin ikizimin gumazir mam iti, an ziam Selomit. A Gersomin aveghbuam Elieser, an ovavir boribar gumazim. Elieser, a Rehabian afeziam, ezi Rehabia, a Jesaian afeziam, ezi Jesaia, a Joramın afeziam, ezi Joram, a Sikrin afeziam, ezi Sikri, a Selomitin afeziam. **26** Gumazamiziba God bagha anidir bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, Selomit uan adarazi ko, me bizir aghuir kabar gara dagh eghufi. Atrivim Devit, ko ikizibar gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar gumazir dapaniba bizir aghuir kaba God bagha dagh inaba. **27** Me midorozibagh amir dughiabar, me uan apaniba abira men bizir aghuir aviriba ini. Egha me gin God bagha bizir kabar mabagh inabagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim damuasa da inigha ize. **28** Bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir kabar maba, Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ko Atrivim Sol, ko Nerin otarim Apner, ko Seruian otarim

Joap, me da isa God ganingi. Ezi Selomit uan adarazi ko bizir kaba bar dagh eghuva dar gari. **29** Ezi Isharin ovavir boribar tongin, me Kenania uan otariba ko, gavmanin ingangaribar amuasa me amisefe. Me akinafariba osirir ingangaribagh amua kotin aven Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi. **30** Ezi Hebronin ovavir boribar tongin, me Hasabia ko an adarazir 1,700plan gumaziba amisevezi, me gavmanin ingangarim gami. Me Israelin nguazir aruem uaghiri naghin ikegha ghua, Jordanin Fanemin otozimin, me gavmanin ingangariba bar dagh ativagha dagh ami. Gumazir kaba me gavmanin ingangariba bar dagh fo, egha me Ikiavira Itir God bagha amir ingangariba ko atrivimin ingangariba bar adagh ativagha dagh ami. **31** Ezi Jeria, a Hebronin ovavir boribar adarazir gumazir dapanim. Namba 40in azenimin Devit atrivimin itima, me Hebronin ovavir boriba buri. Egha me garima, gumazir kabar aviriba, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Jaserin iti. Jaserin itir gumazir kaba, me bizir bar aghuir igharagha garir aviribagh amir fofozir gumaziba. **32** Ezi Atrivim Devit, Israelian Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir danganir kabagh ativagh dar ganasa Jeria, ko an adarazi amisefe, men dibobonim 2,700in tu. Nguazir kaba, Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin faragha zuimin adarazir nguaziba. Ezi 2,700plan gumazir kaba me gumazir bar aghuiba, egha uan ikizibar gumazir dapaniba. Egha gumazamiziba God bagha amir ingangariba ko atrivimin ingangariba bar dagh ativagha dar gari.

27 Kar Israelian ikizibar gumazir dapanibar ziaba, ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar ziaba, ko 100plan midorozir gumazibar gari gumazir dapanibar ziaba, ko akinafariba osirir gumazibar ziaba. Gumazir dapanir kaba, 12plan ikizir ekiabar gumazir ingangaribagh amibagh ativagha men gari. Ikizir kabar ikizir vamira zurara azenibar iakinir tamin ingarighi, gin ikizir igharazim men danganim inigh iakinir igharazimin ingaram. Ikizir kaba vaghvagha 24,000plan gumaziba iti. Men ziabar kara: **2** Sapdielin otarim Jasobeam, a iakinir faragha zuimin ingangarim damuamin 24,000plan gumazibar garir gumazir dapanim. **3** Egħa a uaghan midorozir gumazibar gumazir dapanibar garir gumazir dapanim. A Peresian ikizimin gumazir mam. **4** Ezi Ahohin ikizimin gumazim Dodai, a namba 2 iakinimin ingangarim damuamin gumazir 24,000pla me geghuva men gari. Ezi Miklot an namba 2in ikia an akurvasi. **5** Ezi Benaia, a ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim, a namba 3in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. **6** Benaia, an Atrivim Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar mav, egħa midorozir gumazir kabar gumazir dapanim. Ezi an otarim Amisabat an namba 2in ikia an akurvasi. **7** Ezi Asahel, a Joapin dozim, a namba 4 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Ezi an otarim Sebadaia, gin an danganim ini. **8** Ezi Samhut, a Isharin ikizimin gumazim, a namba 5 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. **9** Ezi Ikesin otarim Ira, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim, a namba 6

iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. **10** Ezi Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 7in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heles, a Efraimin anabamin adarazir gumazim. **11** Ezi Sibekai, a Husan nguibar ekiamin gumazim, a namba 8in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Sibekai, a Seran ikizimin gumazim. **12** Ezi Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim, a namba 9 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Abieser, a Benjaminin anabamin adarazir gumazim. **13** Ezi Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 10in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Maharai, a Seran ikizimin gumazim. **14** Ezi Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 11in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Benaia, a Efraimin anabamin adarazir gumazim. **15** Ezi Heldai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 12in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heldai, a Otnielin ikizimin gumazim. **16** Israelian anababar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara: Elieser, a Sikrin otarim, a Rubenin anabamin adarazi gativagha men gari. Ezi Sefatia, a Makan otarim, a Simeonin anabamin adarazi gativagha men gari. **17** Ezi Hasabia, a Kemuelin otarim, a Livain anabamin adarazi gativagha men gari. Ezi Sadok, a Aronin ikizimin adarazi gativagha men gari. **18** Ezi Elihu, a Devitin avebar mam, a Judan anabamin adarazi

me gativagha men gari. Ezi Omri, a Maikelin otarim, a Isakarin anabamin adarazi gativagha men gari. **19** Ezi Ismaia, a Obadian otarim, a Sebulunin anabamin adarazi gativagha men gari. Ezi Jeremot, a Asrielin otarim, a Naptalin anabamin adarazi gativagha men gari. **20** Ezi Hosia, a Asasian otarim, a Efraimin anabamin adarazi gativagha men gari. Ezi Joel, a Pedaian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazi gativagha men gari. **21** Ezi Ido, a Sekaraian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimin adarazi gativagha men gari, me Gileatin Distrighin iti. Ezi Jasiel, a Apnerin otarim, a Benjaminin anabamin adarazi gativagha men gari. **22** Ezi Asarel, a Jerohamin otarim, a Danin anabamin adarazi gativagha men gari. Kar Israelian anababar garir gumazir dapaniba. **23** Ikiavira Itir God bar fomira akam akira ghaze, a Israelian gumazamizibar amighti, men dibobonim bar avirasemegh overiamin mikovezibar min otogham. Kamaghin amizi, Atrivim Devit gumazir igiar 20plan azenibar apengan itiba, a me mengezir puvati. **24** Seruian otarim Joap, a gumaziba medir dughiamin, a ingangarir kam agivazir puvati. God gumaziba medir arazir kam gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Israelia puv me gami. Ezi bizir kam bangin, me gumazibar dibobonim, Atrivim Devit Amizir Bizibar Eghaghaniba Akinafarir kamin da osirizir puvati. **25** Adielin otarim Asmavet, an atrivimin dagiaba ko bizir aghuibar garir gumazim. Ezi Usian otarim Jonatan, a dagher dipenir tintinibar kantrin itiba ko nguibar ekiabar aven itiba ko nguibar dozibar itiba ko midorozir danganibar itir

tauan bar gavgavibar gari. **26** Ezi Kelupin otarim Esri, an
 azenibar ingarir gumazibar garir gumazim. **27** Ezi Raman
 nguibar ekiamin gumazim Simej, an atrivimin wainin
 azenibar garir gumazim. Ezi Sefamin nguibar ekiamin
 gumazim Sapdi, a wainin dipaba arighamin danganibar
 garir gumazim. **28** Ezi Gederin nguibar ekiamin gumazim
 Balhanan, an aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibar
 itir olivin temeba ko fighin temebar garir gumazim. Ezi
 Joas, olivin boreba arizir danganibar garir gumazim. **29** Ezi
 Saronin danganir zarimin itir gumazim Sitrai, a Saronin
 danganir zarimin itir bulmakaubar garir gumazim. Ezi
 Atlain otarim Safat, a danganir zarir igharazibar itir
 bulmakaubar garir gumazim. **30** Ezi Ismaelin ikizimin
 gumazim Obil, an atrivimin kamelbar garir gumazim. Ezi
 Meronotin nguibar ekiamin gumazim Jedea, a donkibar
 garir gumazim. **31** Ezi Hagarin ikizimin gumazim Jasis, a
 sipsipba ko memebar garir gumazim. Gumazir kaba bar
 moghira, Atrivim Devitin bizibar garir gumazir dapaniba.
32 Jonatan, a Atrivim Devitin afeziar dozim, a nighnizir
 aghuiba isa Atrivim Devit ganidir gumazim. A fofozir
 ekiam ikia egga akinafariba osirir arazim bar a gifo. A
 Hakmonin otarim Jehiel ko, aning atrivimin otaribar sure
 gamir ingangarim iti. **33** Ezi Ahitofel uaghan nighnizir
 aghuiba atrivim ganidir gumazim. Ezi Arkan nguibar
 ekiamin gumazim Husai, an atrivimin roroar aghuim.
34 Ahitofel aremezir dughiamin gin, Abiatar ko Benaian
 otarim Jehoiada, aning Ahitofelin danganim ini. Ezi Joap
 atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha
 zuim.

28 Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba izi
 Jerusalemin uari akuvaghasa, me bagha akam amada.
 Kamaghin amizi, Israelian anababar gumazir dapaniba,
 ko atrivimin ingangaribagh amir gumazibar gumazir
 dapaniba ko, gumazir dapanir 1,000plan midorozir
 gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir
 gumazibar gariba, ko atrivim ko an otaribar biziba ko
 asizibar garir gumazibar gumazir dapaniba, ko atrivimin
 dipenimin ingangaribagh amir gumazibar dapaniba ko,
 midorozir gumazir gavgaviba ko, gumazir aruaba, me
 bar moghira iza Jerusalemin uari akufa. **2** Ezi Atrivim
 Devit dikavigha mitigha kamaghin me migei, “Ia nan
 aveghbuaba ko nan gumazamiziba, ki amir migirigiam ia
 a baragh. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin
 Boksiam arighasa a bagh Dipenir aghuitamin ingarasa
 uan navir averiamin pamten nighnisi. Eghti Boksar kam
 kagh avughsi, en Godin dagarimning arizir danganimin
 min ikiam. Ki Dipenir kamin ingarasa nighnigha, a bagha
 biziba bar da akuvagha gifa. **3** Ezi God kamaghin na
 migei, ‘Devit, ni midorozir gumazimra, egha gumazamizir
 avirimin misoghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nin
 iti. Kamaghin amizi, gumazamiziba na bagh izi nan
 ziam famin Dipenir kam, ni an ingaram kogham.’ **4**
 “Egha Ikiavira Itir God, Israelian God, Israelia gativagh
 men gan mamaghira ikiasa na ko nan ovavir boriba
 amisefe. A faragha Judan anabamin adarazi amisefe, eghti
 me Israelia gativagh men gan men gumazir dapanibar
 ikiam. Egha Judan anabamin gumazibar tongin, a nan
 afeziamin ikizim amisefe. Egha gin, a uan ifongiamin gin

ghua, nan aveghbuabar tongin na amisevegħa na gamizi, ki Israelia bar mogħira, men atrivimin oto. **5** Ikiavira Itir God otarir aviriba na ganingi. Egha men tongin a Solomon amisefe, egħti a nan danganim inigh Israelian kantrin ganam. Israelin kantri, a guizbangira Ikiavira Itir Godin kantri. **6** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, ‘Nin otarir kam, Solomon, anarira nan Dipenim ko an avinamin divazimin ingaram. Guizbangira, a nan otarimin ikiasa ki anemisefe. Egħti ki an afeziamin ikiam. **7** A datirighin ami mogħin, nan Akar Gavgaviba ko bizir ki damuasa mikemezibar gin mangiti, ki an ikizimin adarazir gumaziba amsivti, me zurara atrivibar iki mangi mamaghira ikiam.” **8** Egha Devit ua kamaghin gumazamizibav gei, “Ia Ikiavira Itir Godin gumazamizir datirighin kagh tuivighav itiba, ki e uan Godin damazim ko ian damazibar, ki guizbangira kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, ian God e ganingizir Akar Gavgavir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, nguazir aghuir kamın ikiam, egħti a ian nguazimra ikivira ikiam. Egħti ian ovavir borir gin otivamba uaghan zurara nguazir kamın iki mamaghira ikiam. **9** “Ezi nan otarim Solomon, ki ni migei, ni bar deraghvira uan afeziamin God gifogh an apengan ikisi, ni uan navir averiamin aven nighnizir bar vamira iki. Egh ni an ifongiamin gin mangisi bar gavgafigh. Ikiavira Itir God en nighniziba ko ifongiabagh fo, kamaghin amizi, ni kamaghin damu. Ni an ifongiam gifogħsi bar gavgavighi, a nin amamangatighi ni deravira a gifogħam. Egh ni akirim ragħ a gasaragħti, a ni batuegh akirim ragħ ni gasaragħti ni zurara an

saghon ikiam. **10** Egh ni datirighin kamaghin fogh, gumazamiziba izi Ikiavira Itir Godin ziam famin Dipenim, an an ingarasa ni amisefe. Kamaghin amizi, ni gavgavigh Dipenir kamin ingar.” **11** Devit mikemegha givagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin bizir osiziriba ko Dipenimin ingaramin nedazimin akinafarim isa Solomon ganingi. Nedazir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenir kamin danganiba, ko Dipenimin azuarir ekiam, ko danganir bizir aghuibar arighamiba, ko pin itir danganir doziba, ko aven itir danganir ekiaba, ko Danganir Bar Anogoroghezim, kar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighamin danganim. Boksia kamin asuam, kar God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir danganim. Danganir kabar nedaziba, da bar akinafarir kamin iti. **12** Godin Duam, Devitin akazir bizibar nedazibar kara: Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir uari akuvir danganim, ko me uari akuvir danganir ekiam okarizir danganir doziba, ko Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganiba, ko gumazamiziba Ikiavira Itir God ganidir bizir aghuiba arizir danganiba. **13** Akinafarir kam uaghan osizirir igharazir maba iti, dar kara: Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ingangarim damuamin araziba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingaramin araziba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangarim bagh itariba ko bizir igharaziba, me manmaghin dar ingaramin arazim, da uaghan akinafarir kamin aven iti. **14** Osizirir kam, uaghan ghaze, gol ko silvan kapba ko itariba ko bizir igharazibar ingarsi, me gol ko silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. **15** Egh lamba ko da arighamin

aghoriba bagh, me gol ko silvan osimtizir manmaghin
 itiba inigh dar ingaram. **16** Egh golin dakozibar ingarsi,
 me golin osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram,
 kar dakozir me bretba arigh da isi God daningamiba.
 Egh me silvan dakozibar ingarsi, me silvan osimtizir
 manmaghin itiba inigh dar ingaram. **17** Akinafarir kamin
 me bizir kaba uaghan da osira izaghiri: Me fokba ko
 itariba ko kapbar ingarsi me golin aghuir osimtizir
 manmaghin itiba inigh dar ingaram. Egh silvan itarir
 igharaziba bagh, me silvan osimtizir manmaghin itiba
 inigha, dar ingaram. **18** Ezi akinafarir kam uaghan bizir
 kabar gun migei: me golin aghuir osimtizir manmaghin
 itiba inigh, me pauran mughurir aghuim tuamin ofa
 gamir dakozimin ingaram. Egh me golin aghuir osimtizir
 manmaghin itiba inigh, enselin bar gavgavir pumuningin
 nedazimningin ingarighi, aningin avizimning oneghirigh
 Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam
 gisin ikiam. Enselin kamning, Ikiavira Itir Godin karisin
 ababanimin min ikiam. **19** Ezi Atrivim Devit kamaghin
 migei, "Akinafarir kamin itir nedaziba bar, Ikiavira Itir God
 uabi dar nedazibar nan akazi, ki da osiri." **20** Egha Atrivim
 Devit kamaghin uan otarim Solomon migei, "Ikiavira Itir
 Godin Gavgavim, a nan God, a ni ko iti, a nin akurvagham.
 Kamaghin amizi, ni mitigh bar gavgavigh ingangarir
 kam damu. Ni osimtizibar ganti, da ni abinan marki. Ni
 atiatingan marki. God ni ateghan kogham. Puvati. A ni ko
 iki mamaghira iki mangiti, ni an Dipenimin ingangarim
 agivagham. **21** E Godin Dipenimin ingangaribar amuasa
 Livain anabamin ikiziba ko ofa gamir gumazibar ikiziba

amisevegha gifa. Ezi ingangarir guar aviribar amuan bar foziba, nin akurvaghasa gara iti. Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar moghira, nin migirigiabar gintighasa pura niraram oragha iti.”

29 Ezi Atrivim Devit kamaghin gumazamiziba bar me migei, “God uabi, nan otarim Solomon, uan Dipenimin ingarasa a ginaba. Ezi e bar fo, a bar igiamra ikia ingangaribar amuan fofozir ekiaba puvati. Ikiavira Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaramin ingangarir kam, a ingangarir dozim puvati, mati me nguazir kamin gumazamizibar dipenimin ingarasa. Puvati. A ingangarir bar ekiam. **2** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa pamten ingara bizir aviribar kiri, kar gol, silva, bras, ain, temeaba, dagiar pizir aghuiba, dagiar gariba, ko dagiar bar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba uaghan, ki bar da inigha da ariki. **3** Ki uan Godin Dipenim bagha bar ifonge, kamaghin amizi, bizir ki akuvagha givazir kabagh isin, ki datirighin uabi uan gol ko silvaba aningi. **4** Kantri Ofirin golin bar aghuir ki aningizir kabar osimtizim, 100,000 kilogrem gafira. Ezi silvan aghuibar osimtizim 240,000 kilogrem in tu. Bizir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiamin an biribar miriaba asingamin biziba. **5** Fofozir gumaziba uaghan silva ko golin kaba iniva Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar nedazibar ingaram. Ezi ian tinara datirighin ofan min uan bizitaba ko uabi isi, Ikiavira Itir God daningasa ifonge?” **6** Ezi ikizibar gumazir dapaniba, ko anababar gumazir dapaniba, ko gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba,

ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivimin ingangaribar garir gumazir dapaniba, me Devitin migirigiar kam barazima a men navibagh inivima me uan ifongiamin gin ghua uan bizir aghuiba isa da anidi. **7** Me aningizir bizir kabar osimtiziba kamaghin ghu: gol 170,000 kilogrem gafira, ezi silva 340,000 kilogrem gafira, ezi bras 620,000 kilogrem tu, ezi ain 3,400,000 kilogrem gafira. **8** Ezi gumazir dagiar aghuir ivezir bar pin kozir igharagha gariba itiba, me da isa Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganimin da ariki. Gersonin ovavir boribar mav Jehiel, a dagiar kaba arizir dipenimin garir gumazim. **9** Gumamaziziba garima, men gumazir dapaniba uan bizir aghuir aviribar aningasa naviba dikafi, egha me nighnizir bar vamira ikia uan ifongiamin gin ghua bizir kaba isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi gumamaziziba bar akonge. Ezi Atrivim Devit uaghan bar akonge. **10** Egha Atrivim Devit gumamazizibar damazimin Ikiavira Itir Godin ziam fa kamaghin a minabi: “O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziam Israelin God, e nin gumamaziziba, e zurara nin ziam fi mamaghira ikiam. **11** Ni gavgavir bar ekiam ikia, ziar ekiam ikia, bar pin mar iti, ni bar faragha iti. Bar guizbangira, overiam ko nguazimin itir bizir kaba bar nin biziba. Kamaghin amizi, ni biziba bar dagh ativagha dar atrivir ekiam. **12** Nirara bar bizir aghuir aviriba e ganidi. Egha nirara biziba bar dagh atifa. Nirara gavgavir ekiam kamin mingarim. Nirara gumamazizibar amuti me gavgavigh ziar ekiaba iniam. **13** “En God, e datirighin ni minabava nin ziar bar ekiam fe. **14** “Ki uan gumamaziziba ko, e kamaghin mikiman

kogham, e ni ganidir bizir kabar ghuaviba. Puvati. E pura gumazir kiniba, e bizitamin ghuavim ikingizir puvati. Bizir kaba, kar bar nin bizibara. Ni faragha bizir kaba e ganingi, ezi e datirighin ua da isa ni ganidi. **15** E nin damazimin e iza pura guighav itir gumamaziziba ko azenan itir gumamaziziba, mati en inazir afeziaba. En ikirimirir nguazir kamin itim, a uaghan en suiraghan kogham. E otivigh dughiar otevimra ikegh arighiregham, mati nedazibar min, ghuariam aruem apazazi, da zuamira puvati. **16** O Ikiavira Itir God, en God, nirara ziar ekiam iniasa, e ni bagha Dipenimin ingarasa bizir kaba kagh ada akufa. Ezi bizir ni bagha inigha izir kaba, da bar nin bizibara. **17** “Nan God, ni gumamazizibar naviba tuisigha men garima, me arazir voroghira itibagh amima, ni navir amirizim isi. Ki bizir kam ginighnigha, uaghan nin ziar ekiam ginighnisi, ezi nan navim bizir kaba ni daningasa na dikavima, ki uan ifongiamin gin ghua da isa ni ganingi. Ezi arazir kamra, nin gumamazizir kaba uan biziba isa ni ganingi. Ezi ki men ganigha bar akonge. **18** O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziaba Abraham ko Aisak ko Jekopin God, ni uan gumamazizibar amuti, me ni bagh kamaghin garir nighnizim ko arazir aghuiba iki gavgavigh mamaghira ikiam. Egh ni uaghan men navir averiabar aven itir ifongiabar amighti, me nin porogh iki gavgafigh. **19** Ni nan otarim Solomonin nighnizim feghti, a nighnizir bar vamira iki nin Akar Gavgaviba, ko ni mikemezir akaba, ko arazir ni ifongezibar gin mangi, egh nin Dipenimin ingar. Dipenir kam, ki an ingarasa bizibar kiri.” **20** Egha Atrivim Devit kamaghin bar

gumamazizibav gei, “Ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fi.” Ezi gumamaziziba oregha Ikiavira Itir God ko Atrivim Devitin damazimin dapaniba avigha nguazim giregha fuaghav ikia, Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, ziar ekiam a ganidi. **21** Egħa gumamaziziba amimzaraghan 1,000plan bulmakaun apurir igiaba, ko 1,000plan sipsipin apuriba, ko 1,000plan sipsipin nguziba inigha ghua Ikiavira Itir God bagħa ofan bar isia mighiribagh ami. Egħa me uaghan wainin dipam ingamin ofabagh ami. Me uaghan Israelian gumamaziziba bagħa ofan igharazir avirir mabagh ami. **22** Egħa me dughiar kamin isar ekiam gamua ofan igharazir kabar wainin dipaba ko asizir tuziba apava Ikiavira Itir Godin damazimin bar akonge. Egħa dughiar kamra, me Ikiavira Itir Godin ziamin olivin borem isa ua namba 2in dughiamin Solomonin dapanim gingegħa, uam anemisevezi an atrivimin oto. Egħa me uaghan ofa gamir gumazimin otivasa Sadok amisefe. **23** Ezi Solomon datirighin uan afeziamin danganim inigha Ikiavira Itir Godin gumamazizibar atrivimin oto. An ingangarim bar derazi Israelian gumamaziziba bar an akabar girara zui. **24** Ezi gavmanin gumazir dapaniba, ko midorozir gumazir gavgaviba, ko Devitin otariba, me bar mogħira Atrivim Solomonin apengan ikiasa akam akiri. **25** Ezi Ikiavira Itir God Solomon gamizi, a Israelian gumamazizibar damazimin, a bar me gafiragħa bar pin iti. Ezi God Solomon gamizi, a bar ekevegħa ziar ekiam ikia Israelian atrivir faragħa ikezibagh afira. **26** Jesin otarim Devit, a Israelian kantrin danganiba bar, dar atrivim. **27** A kantri Israelin 40plan azenibar atrivimin

ike. A faragha Hebronin nguibar ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, egha 33plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. **28** A gumazamizibar damazimin bar ziar ekiam ikia, uaghan dagiar aviriba iti. A ikia ghua bar ghurigha givagha ovenge. Ezi an otarim Solomon gin, an danganim inigha atrivimin oto. **29** Atrivim Devit uan igiamin atrivimin ikia ghua ghurigha aremezi dughiamin amizi bizibar eghaghaniba, da akinafarir mabar iti. Akinafarir kaba, me kamaghin dar bori, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuelin Eghaghaniba, ko Godin Akam Inigha Izir Gumazim Natanin Eghaghaniba, ko Godin Akam Inigha Izir Gumazim Gatin Eghaghaniba. **30** Akinafarir kaba, Atrivim Devit amizir ingangarir ekiabagh eghara, uaghan a kantrin atrivimin ikia amizir bizibagh eghari. Egha da uaghan a bativizir bizir igharazibar eghaghanim gamua, egha Israelian gumazamiziba ko nguazir kamin itir kantrin igharazibar eghaghanibagh ami.

2 Eghaghaniba

1 Devitin otarim Solomon, atrivir bar gavgavimin oto. Ezi Ikiavira Itir God, an God, a ko ikiava gavgavim a ganiga a gamima, a guizbangira ziar ekia bar pin itim ini. **2** Solomon, 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko jasba, ko Israelian gumazir dapaniba bar moghira, ko men ikizibar gumazir dapaniba bar men dia. Ezi gumazir kaba iza Israelian gumazamiziba ko bar moghira uari akuvazi, Solomon Godin akamin gun me migei. **3** Egha Solomon ko gumazamiziba bar moghira dikavigha Godin ziam famin danganir Gibeonin nguibar ekiam itir mighsiamin ghue. Dughiar kamin, God bativamin Purirpenim, pin itir danganir kamin iti. Bar fomira, Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Purirpenir kamin ingari. **4** Dughiar kamin, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Jerusalemin itir purirpenir igharazir Devit ingarizimin iti. Atrivim Devit, faragha Kiriat Jearimin nguibar ekiamin ghua Boksar kam inigha, iza Jerusalemin itir purirpenir kamin aneti. **5** Ezi God bagha ofa gamir dakozir mam uaghan, Gibeonin itir Ikiavira Itir Godin Purirpenimin guamin boroghin iti. Kar brasin dakozir Besalel fomira ingarizim. Besalel, a Urin otarim, egha Hurin igiavotarim. Ezi Solomon gumazamiziba ko, me bar moghira ghua danganir kamin Ikiavira Itir God ko migia, an ziam fe. **6** Egha Solomon ghua God bativamin Purirpenimin otogha brasin ofa gamir dakozir kamin boroghin tugha, Ikiavira Itir Godin

damazimin ofa gamir dakozir kam gisin 1,000plan ofan bar isia mighiribagh ami. 7 Solomon ofa gamigha givazi, Ikiavira Itir God dimangan, uabi an akagha a migia ghaze, “Ni bizir tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam.”

8 Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni nan afeziam Devit, bar an apangkuvigha deragha a gami. Egha ni datirighin na gamizi, ki an danganim inigha atrivimin oto. 9 O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazamizir ni me gativasa na ganingizir kaba, me bar avirasemezi gumazitam me diponan iburagham, mati nguazir kamin minemniaba. Kamaghin, ni datirighin nan afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizbangira otivasa ki ifonge. 10 Ni datirighin nighnizir aghuim ko fofozim na daningasa ki ifonge, eghti ki deraghvira gumazamizir kabar ganam. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kabagh ativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati.” 11 Ezi God kamaghin Solomonin akam ikaragha ghaze, “Nin azangsizim a bar dera. Ni bizir aviriba ko dagiar aviriba ko ziar ekiam iniasa nan azarazir puvati. Ni uan apanibagh asighasighasa nan azarazir puvati. Ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiasa nan azarazir puvati. Ni gumazamizir ki ni ganingiziba deraviram men ganasa, nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagha nan azai. 12 Kamaghin, ki datirighin nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba ni daningam. Egh ki uaghan dagiar aviriba ni daningiva gumazamizibar amuti, me ziar ekiam ni daningam. Eghti bizir kamin, atrivir nin faragha ikeziba ko nin gin izamiba, ni bar

me gafiragham.” **13** Ezi Solomon Gibeonin Godin ziam fer danganimin itir God bativamin Purirpenim ategha, uamategha Jerusalemin ghu. Egha a Jerusalemin atrivimin ikia Israelian gari. **14** Solomon dughiabar zurara uan midorozir gumaziba bagha, midorozir karisba ko hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba ikiamin nguibar ekiabar da arisi, ezi maba a ko Jerusalemin iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000plan hoziaba iti. **15** Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba ko golin bar avirim inigha Jerusalemin ize. Ezi dughiar kamin silvaba bar avirasemegha dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati Israelin mighsiar muziaribar itir temeba. **16** Solomon, kantri Musri ko kantri Silisian, ua bagha hoziaba ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi. **17** Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Ezi dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba inigha ghua da amadima, Hitia ko Sirian atriviba dagh ivesi.

2 Solomon gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fasa, a Godin Dipenitamin ingarasa nighnisi. Egha a ua baghavira uaghan dipenitamin ingarasa nighnisi. **2** Egha a 80,000plan gumaziba mighsiaba itir danganimin mangi dagiaba aghorasa me amisevegha, 70,000plan gumazir dagiaba ko bizir igharaziba sara ateramiba amisevegha, 3,600plan ingangarir gumazibar ganamin

gumazir dapaniba amisefe. **3** Egha Solomon Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram bagha akam amaga ghaze: “Ni fomira nan afeziam Atrivim Devitin akura, egha ni an Dipenimin ingarasa temer sidaba a bagha da amangi. Ezi ki kamaghin ifonge, ni datirighin uaghan arazir kamra na damuam. **4** Ki datirighin Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenimin ingaram. Dipenir kam, a God baghvira ikiam, eghti ki uan gumazamiziba ko dipenir kamin mangi mughuriar aghuiba zuir pauran aghuiba tuam. Egh e zurara Godin damazimin Bretin rubuzir e ofan min a daningamibar arigham. Egh e bar isia mighirir ofabar amuam. Egh e zurara mizaraziba ko guaratiziba bar, ko Sabatin dughiaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiaba, ko Ikiavira Itir God, en Godin ziam famin dughiar ekier igharaziba, e a bagh ofan kabar amuam. A zurara arazir kam damuasa Israelia e mikeme. **5** “En God gavgavir bar ekiam ikiava godin igharaziba bar dagh afira. Kamaghin, ki bar Dipenir ekiamra ingaram. **6** Guizbangira, gumazitam God bagh dipenir tamin ingaran iburagham. E fo, overiar bar pin itim, en damazimin a bar ekefe, egha a uaghan Godin damazimin, bar sufi. Kamaghin, tinara a bagh dipenitamin ingaramin gavgavim iti? Ti puvatigham. Ki uaghan a bagh dipenimin ingaran iburaghburaki. Egha ki a bagh, paura tuti a isi migharir mughuriar bar aghuim damuamin danganimin min, Dipenimin ingarasa ifonge. **7** “Ki uabi, ki Juda ko Jerusalem gumazir maba iti, fomira nan afeziam Devit, Godin Dipenir kamin ingangaribar amuasa me amisefe. Me bizir igharagha garibar amuamin fofoziba iti. Ni gumazir bizir igharagha garibagh fozir

aghuitam amadaghti, a izi me ko ingar. Gumazir kam, gol ko silva ko bras ko ainin bizibar ingaramin fofozim iki. Egh nir pigbagheviba, ko nir agheviba ko nir bluplaba ko, dighdirir bar aghuibar ingaramin fofozir bar aghuim iki. A uaghan nedaziba aghoramin fofozim iki. **8** “Ki uaghan kamaghin fo, nin ingangarir gumazir maba Lebanonin mighsiabar itir danganibar itir temeba oka bar fo. Kamaghin, nin ingangarir gumaziba Lebanonin temer sidaba ko temer painba ko junipan temeba okegh na bagh da amadaghti da izasa ki ifonge. Ki Dipenir bar dafar dirimin ingaram. Kamaghin, ki uan ingangarir gumaziba amadaghti me mangi, nin ingangarir gumazibar akuragh temer pozir dafam mikanam. **10** “Ni oragh, ki daghetaba nin ingangarir gumazibar aningam. Ki witin me mirmirigha givazimin 2,000 tanba, ko balin 2,000 tanba, ko wainin dipar 400,000 litaba, ko olivin borer 400,000 litaba ia daningam.” **11** Tairin Atrivim Hiram, Solomonin akam baregha givagha, akinafarim osira, Solomonin akam ikarvagha kamaghin a migia ghaze: “Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar me gifonge, kamaghin a ni gamizi, ni men atrivimin oto. **12** E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. A uabi overiam ko nguazimin ingari. Egha otarir bar aghuir mam isa Atrivim Devitin danganim iniasava a ganingi. Devitin otarir kam a nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba iti. Egh a Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingariva, ua bagh tamin ingaram. **13** “Kamaghin, ki datirighin uan ingangarir gumazir faragha zuim Hiram nin akurvaghsi anemangam. A ingangarir guar aviribar

amueamin fofozim ikiava, nighnizir bar aghuim iti. **14** An amebam Danin anabamin adarazir amizim, ezi an afeziam Tairin nguibar ekiamin gumazim. Hura, a gol ko silva ko bras ko ain ko dagiaba ko temebar bizibar ingaramin fofozim iti. Egha a uaghan nir pighagheviba, ko nir bluplaba, ko nir agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba ko dighdirir bar aghuir bar diribar ingari. Egha a nedaziba aghorir fofozim iti. Egha gumaziba nedazir manmaghin garibar ingarsi a mikimti, an adar ingaram. A nin ingangarir gumaziba ko nin afeziam Atrivim Devitin ingangarir gumazibar akuragh ingaram.

15 “Ezi nan gumazir ekiam, ni datirighin mikemezi moghin, e bagh witba ko baliba ko wainin dipaba ko olivin boreba amangasa ki ifonge. **16** Nan ingangarir gumaziba Lebanonin mighsiabar ghuavanabogh temer ni ifongeziba okegh ada inigh, ongarir dadarim bagh magiram. Egh me ongarimin da uari akuvagh pamten da ikegh, da inigh ongarimin Jopan nguibar ekiamin magiram. Eghti nin ingangarir gumaziba Jopan izi temer kaba inigh Jerusalem mavanangam.” **17** Solomon mikemezi, me Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin aven itiba, bar me menge. Fomira Solomonin afeziam Atrivim Devit me menge, ezi Solomon datirighin ua me medi. Ezi men dibobonim 153,600in tu. **18** Egha a mighsiaba itir danganimin itir dagiaba aghorasa men 80,000plan gumaziba amisevegha, dagiaba ko biziba aterasa 70,000plan gumaziba amisefe, egh men ganti me deravira ingangarim damuasa 3,600plan gumazir dapaniba amisefe.

3 Atrivim Solomon Jerusalem aven, Morian Mighsiam gisin maghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. Mighsiam kamra, Ikiavira Itir God Solomonin afeziam Devit bato. Fomira Jebusian adarazir gumazir mam Arauna, a mighsiam kamin witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ikia ingangarir kam gami. Danganir kam, Devit Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa anemisefe. **2** Solomon atrivimin itir dughiamin, namba 4in azenimin, an namba 2in iakinimin an aruer namba 2in, a Dipenimin ingangarim maghiam a gami. **3** Godin Dipenimin biribar ababaniba, Atrivim Solomon uabi dar ingari, ezi da kamaghin ghu, an ruarim 27 mita, ezi an arozim 9 mitan tu. **4** Ezi azuarir mam Dipenimin itiar akamin amadaghan iti. An arozim 9 mitan tugha, Godin Dipenimin arozim ko voroghira ghu. Ezi an tuirivim, 54 mitan tu. Ezi me golin aghuim inigha, danganir kamin aven biriba bar dagh arigha da ave. **5** Egħa me temer painin arariba inigha Godin Dipenimin aven itir Anogoroghezir Danganimin biriba bar dagh afughafuki. Egħa me golin aghuim inigha ter ararir kabagh arigha bar da ave. Egħa golin kam gisin, me temer detin nedaziba ko senin digiriba aghore. **6** Atrivim golin kaba, kantri Parvaimin da ini. Egħa a dagiar bar dirir iveziba bar pin koziba inigha, Godin Dipenim asingi. **7** A gol inigh, Dipenimin danganiba bar dar pogħ da avasa gumazamizibav gei, kar dipenir otavaraziba ko afiaba, ko biriba, ko tiar akaba, ko ter ararir tiar akabar apengan itiba. Egħa me Dipenimin biribar enselin bar gavgavibar nedazibar ghore. **8** Egħa Solomon me mikemezi, me Bar Anogoroghezir Danganimin ingari.

An arozim 9 mita, egha Dipenimin arozim ko voroghira ghu. Ezi an ruarim uaghan 9 mitan tu. Egha me golin bar aghuim inigha Bar Anogoroghezir Danganimin biribar pogha bar da ave. Golin kamin osimtizim 20,000 kilogrem gafira. **9** Me 500 grem gol inigha dikonibar dapanibar pogha da ave. Egha me uaghan gol inigha ghurir pin itimin danganir dozibar biribar pogha da ave. **10** Egha atrivimin ingangarir gumaziba enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Egha me gol inigha bar moghira aning in pogha aning avara. Egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asara. **11** Aning uaghara Bar Anogoroghezir Danganimin amadaghan gari. Aningin avizimning kuiaghirigha voroghira iti. Ezi aning in avizibar ruariba vaghvagha, 2 mita ko 25 sentimitan tu. Enselin mam agharir guvimin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir guvimin birim biragha an poro. Ezi enselin igharazim agharir kiriamin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir kiriamin birim biragha an poro. Ezi aning in avizir igharazimning iza danganir kamin aven tongira uaning bira. Enselin kamning in avizibar ruariba bar moghira 9 mitan tu. **14** Egha Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam avasa, me inir bluplaba, ko pighagheviba, ko agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba sara inigha inir ekiam isami. Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba inir kamin da isamigha, tiar akamin anegura. **15** Atrivim migeima, me guarir akinir ruarir pumuningin ingarigha lkiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin azenara aning asara. Aning in ruarimning uaghara 16 mitan tu. Me

uaghan guarir akinir ruarimningin roghuar pumuning akirigha guarir akinir kamning gisin aning ati. Guarir akinir ruarir kamningin roghuamningin ruarim, 2 mita ko 20 sentimitan tu. **16** Me gin senbar ingarigha guarir akinir ruarir kamningin roghuamning garu. Egha me temer pomigranetin ovizibar nedazir 100plan ingarigha, senin kabagh isin da ike. **17** Ezi me guarir akinir ruarimningin ingangariba agivagha, aning inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghin aning asara. Egha guarir akinir ruarir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.

4 Atrivim Solomon mikemezi, me bras inigha ofa gamir dakozir mamın ingari. An ruarim 9 mitan tu, ezi an arozim uaghan 9 mitan tu, ezi an tuirivim 4 mita ko akuamin tu. **2** Egha me brasin aviriba inigha da tuezi da isia amerezi, me bras tengin bar ekiamin ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamin arozimin ababanim 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu. **3** Egha me bulmakaun apuribar nedazir bizir pumuning tengin kamin akamin miriabar da arigha a gighui. Ezi tengin kamin akam bulmakaun nedaziba bar a gighuigha iti. Egha bulmakaun 12plan nedaziba, 1 mita 1 mitan tizibar aven iti. Me nedazir kabar ingarigha da isa tengin poghezir pu. Puvati, me tengin ingaravira nedazir kaba sara ingari. **4** Egha me 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun

kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla
 aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan
 gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin
 dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti. **5** Tengin
 kamin brasin mitiar azenan ikegha ghua averiamin tuzim,
 a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati
 gumazimin dafarimin ababanim. Tengin kamin miriam
 mati kavin akam, egha akimarir aghuarir onezir mamin
 min kuiaghirigha iti. Tengin kam 60,000 litan dipam an
 aven ikiam. **6** Egha me uaghan tengin muziarir 10plan
 ingari. Egha me 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin
 miriamin ada afe, egha 5pla notin amadaghan ada afe. Ezi
 tengin kaba, me dar ofan bar isia mighiribar amuamin
 asizir tuziba ruam. Ezi tengin ekiam, ofa gamir gumaziba
 a guruam. **7** Egha me gol inigha lambar arighasa 10plan
 aghoribar ingari. Lamin aghoribar ingaramin arazimin
 Akar Gavgavim, a Moses Osirizir Arazibar akinafarimin
 iti, ezi me deraviram an gintigha, lambar aghariba arazir
 kamin dar ingari. Egha me uaghan 10plan dakozibar
 ingari. Egha lamin aghariba ko dakoziba isa, Godin
 Dipenimin aven, Anogoroghezir Danganimin aven da
 ariki. 5plan dakoziba ko 5plan lamin aghoriba notin
 amadaghan iti, ezi 5plan dakoziba ko 5plan lamin aghoriba
 sautin amadaghan iti. Egha me uaghan gol inigha 100plan
 itarir ekiabar ingari. **9** Me uari akuvamin danganir ekiam
 ko uari akuvamin danganir dozimin ingari. Danganir
 dozir kam, a ofa gamir gumazibar danganim. Egha uari
 akuvamin danganir ekiamin tiar akabar ingari. Egha
 me bras inigha tiar akar kabar pogha, bar ada ave. **10**

Egha me tengin ekiam inigh ghua Dīpenimin guamin mikebar sautin amadaghan itimin anefa. **11** Ezi Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dīpenimin ingangariba. **12** Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi. **13** A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinimning dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagha pomigranetin ovizir bizir pumuning aningin iti. **14** A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekia dagh isin itibar ingari. **15** Egha uaghan tengin dipar bar ekia kamin ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. **16** Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dīpenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isamigha dagh amizi, da bar deragha taghtasi. **17** Atrivim Solomon Seredan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim

iti. Huraṃ brasba inigha, da tuezɪ da isia ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari. **18** Solomon Huraṃ mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati. **19** Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. **20** Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari. Lambar ingaramin arazimin akam, a Moses Osirizir Arazibar aven iti, ezi me lamin aghoriba arazir kamin gin ghua dar ingari. **21** Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari. **22** Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuridar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

5 Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada gifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, ana da inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki. **2** Egha Atrivim

Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakoziabar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalemin a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. **3** Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa. Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. **4** Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, Livain gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. **5** Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin ghu. **6** Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da menga ibura. **7** Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. **8** Enselin kamningin aviziba kuiaghirigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. **9** Boksiam aterir iter otevir kamning, bar ruara. Ezi aningin ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningin ruaghatevimning mong fighav iti.

Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningın ruaghatevimning itir danganimningın ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kamın azenan ikiva, aningın ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighın ikia kamaghira iti. **10** Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizir aviriba itir puvati, Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningın iti, ezi Moses fomira aning isa Boksir kam garu. **11** Gumazamiziba tighar uari akuvagh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangamin dughiamin, Godin ofa gamir gumaziba Godin damazimin zueghamin arazim gami. Ezi gumazamiziba iza uari akuvagha givazir dughiamin, Asap, ko Heman ko Jedutun, ko men otariba ko men adarasi, me inir ghurghurir bar aghuiba ikegha, aruem anadi naghın ofa gamir dakoizimin boroghın tuivighav iti. Gumazir kaba, me Livaibar tongin gumazir ighiabagh amua gitabav soziba. Me gitan guar aviriba ko brasin itarir aviribar suighav iti, ezi 120plan ofa gamir gumaziba sighabar suigha me ko tuivighav iti. Gumazir kaba, me onger akaba banga bar fo, egha me uarir akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabir ighiabagh amir dughiamin, gumazir ighiabagh amiba ko sighabagh iviba, me bar tiarir vamiran ighiar bar aghuibagh ami. Ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven anetigha givagha, me azenimin izir dughiamin, ighiam gamir gumaziba

maghira dikavigha sighabagh iviava, brasin itariba ko gitabav sogha, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me kamaghin onge: “Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi a zurara en apanguva ikia mamaghira iti.” Me tuivighavira ikia ighiar kam gamir dughiamin, ghuariam zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam bar a gizifa. **14** Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariam aven isiragha bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura.

6 Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven ikiam. Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mamin ingari, kar dipenir ni zurara ikivira ikiamim.” **3** Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumazamizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsisi. **4** Egħa a kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagħa amizir kam, deraghaviram an ġin għu. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitamin ingarighti, gumazamiziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin borogħin iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ‘Ki Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha izir dughiamin ikegħa iza datirighin, Israelia nan ziam fasa, ki ua bagħ Dipenitamin ingarasa, nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egħa uagħan, uan gumazamizibar ganasa gumazitam amisevezir puvati. Egħa datirighin, ki nguibar ekiar kam Jerusalem amisefe, egħti gumazamiziba an iziva nan ziam fam. Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ki fo, ni na bagħ Dipenimin ingarasava amir

nighnizir kam, a dera. **9** Ni uabi na bagh Dipenimin ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, a gin na bagh Dipenimin ingarighi, gumazamiziba an mangiva nan ziam fam.’ **10** “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir kamin ingari, eghti Israelia an boroghin mangi an ziam fam. **11** Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven danganir mamin ingari. Boksar kamin aven, dagiar akuar pumuning iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavim aninghin iti. A fomira me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.” **12** Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin boroghin tu. A me brasin ingarizir ofa gamir dakozimin ghuavanabogha a gisin miti. Dakozir kam ofa gamir dakozimin boroghin, danganir me uari akuvimin iti. Dakozir kamin arozim, 2 mita ko 20 sentimitan tu, ezi an ruarim, uaghan 2 mita ko 20 sentimita, ezi an tuirivim, 1 mita ko 30 sentimitan tu. Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, uan dafarimning fegha overiamin aka. **14** Egha kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, uan ingangarir gumazamizir navir averiabar aven ni baghavira itiba, apanguvir ekiam men ikiavira iti. **15** Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a

gamizi a guizin oto. **16** Kamaghin, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, 'Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimin iki mamaghira ikiam.' **17** O Israelian God, ki kamaghsua, nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh. **18** "O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamin ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikeamin danganiba ti puvatighama! Ezi dipenir ki ni bagh ingaramin kam, a manmaghin nin tughatigham? **19** O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangsizim barakigh. **20** Ni kamaghin migia ghaze, 'Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva nin boroghin izam.' Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba baragham. **21** O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba, e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang. **22** "Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. Eghti nin damazimin bizir kam guizbangira puvatighti, ni osimtizir kam gin

amadagh. **23** O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, egh deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh. Egh ni osimtiziba puvatizir gumazim deraghvira a damighti, gumaziba bizir kamin ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati. **24** “E Israelia, nin gumazamiziba, e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighti me e abiragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam fi nin azangsighti, **25** ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumazamiziba en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimin mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh aningizimin e atigh. **26** “E nin gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimin anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kamin gan nin ziam fi, nin azangsighti, **27** ni uan Nguibamin iki, e Israelia, e nin ingangarir gumazamiziba, ni en azangsiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuibar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim gizi. **28** “Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar ekiatam otogham, o aminir avimin min isitam izi azenibagh asighasigham, o odezir aviriba daghebar ami da agivam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arimariar igharagha garir aviriba e gasighasigham, **29** bizir kaba otivti, e Israelia nin gumazamiziba, en tav osimtizir kabar tamin

mizazim baragh, uan aghariba fegh nin azangsighti, **30** ni
 Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin ikiva en azangsizim
 baregh en akuragh en arazir kuraba gin amadagh. Nirara
 gumamazibar nighniziba bar dagh fo, kamaghin, ni
 uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh ivezir
 kuram e daning. **31** Ni kamaghin damightima, e nin
 gumamaziziba zurara nin apengan iki, egh nguazir ni
 en inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam. **32** “Kantrin
 Igharazibar Gumamaziziba, me nin adarazi Israelian aven
 itir puvati, egh me nin ziam bangin, uan nguibar saghon
 itiba ategh kagh izam. Guizbangira, me nin ziar ekiam ko,
 ingangarir bar ekia ni en gumamazibar akurvaghasa
 amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nin ziam fisi, nin
 Dipenir kamin izi, egh ni ko mikimam. **33** O Ikiavira Itir
 God, ni uan Nguibamin iti, egh ni men dimdiam baragh,
 egh bizir me damuasa nin azangsizibar amu. Kamaghin, e
 Israelia, nin gumamaziziba, e ami moghin, nguazir kamin
 gumamaziziba bar ni gifogh, egh nin atiating nin apengan
 ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar
 nin Dipenimra, eghti nguazir kamin gumamaziziba an
 aven, me nin boroghira izam. **34** “Egh danganir manamin
 ni uan gumamaziziba amadaghti, me mangi uan apanibav
 soghsi, nin nguibar ekia ni ua bagha misevezir kam
 ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh
 ni ko mikimti, **35** Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin
 iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh
 en apangkuvigh en akuragh. **36** “Gumamaziziba bar
 moghiram arazir kurabagh ami. E arazir kurabar amighti,
 ni en atar en apanibar amamangatighti, me izi e ko misogh

e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham. 37 Eghti e men kantrin kamin aven kalabuziar gumazamizibar min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekar ni ua baghvira inabazir kam ko, gumazamiziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva, guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, 'E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.' Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. 40 "O nan God, e nin Dipenimin itir danganir kamin iki ni ko mikimti, ni zurara en ganiva uan kuarim atigh en dimdiaba baragh. 41 "O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni dikavigh, uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam sara izi uan avughsir danganimin iki. Akar Dikirizir Gavgavimin Boksia kam, a nin gavgavir bar ekiam aka. O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni zurara uan ofa gamir gumazibar akuragh, eghti nin arazir kam, a men kurkazir aghuimin min ikiam. Eghti nin gumazamizir ni baghvira itiba, nin arazir aghuiba bangin bar akongegham. 42 O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim Devit ginighnigh. Guizbangira, ni zurara an apangkufi. Kamaghira, ni uabi misevezir atrivim, akirim ragh a gasan marki."

7 Solomon God ko mikemegha givazi, God overiamin avim amadazi, a izaghira, ofan bar isia mighiriba ko ofan maba sara, bar adar isi. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim bar ekevegħa an Dipenir kam bar a gizifa.

2 Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiar kam Godin Dipenim gizifa, kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba an aven mangan ibura. **3** Israelia avir kamin garima, a izagħirima, me gari, angazangarir bar ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizivagħa an iti. Ezi me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin nguazimin arighizir dagiabagh isin, uan teviba apirigha dapaniba avigha, uan guaba isa nguazim mituagħa, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fa ghaze: “Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, egħa a zurara en apangkuva ikia mamaghira iti.”

4 Egħa Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar mogħira, Ikiavira Itir God bagħa ofabagh ami.

5 Atrivim Solomon God bagħa 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumazamiziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto. **6** Godin ofa gamir gumaziba vongin mitivizi, Livaiba vongin mitifi. Atrivim Devit igħiabar amuasa uan ingangarir gumazibav kemezi me ingarizir biziba, me da sara mitivighav iti. Devit fomira Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiamin, Livaiba gitaba ko bizir igħarazibav sogħa, Ikiavira Itir God minabir igħiabagh amua, bizir kabagh ikararai. Me igħiar kam gami, “Ikiavira Itir God, zurara en apangkuva ikia mamaghira iti.” Ezi gumazamiziba datirighin mitivighav itima, Livaiba igħiar kam batima, ofa gamir gumaziba

sighabagh ivi. **7** Aruer kamra Atrivim Solomon, nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamin ofabagh ami. **8** Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalem in iti. Gumazamizir avirim nguazir kamin danganiba bar dar ikegha ize. Me notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikegha, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tuzir darasi. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba bar me dar ike. Egha amimzaraghan me ua uari akufa. **10** Ezi namba 7in iakinim, an namba 23in aruemin, Solomon ua gumazamiziba amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Me fo, Ikiavira Itir God, deraghavira Atrivim Devit ko, Atrivim Solomon, ko uan gumazamiziba Israelia gami. Kamaghin amizi, me bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uamategha uan nguibabar zui. **11** Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa. **12** Ezi Ikiavira Itir God, dimangan a batogha, kamaghin a migei, “Ki nin azangsiziba baregha

gifa. Gumamaziziba izi nan ofa damuasa, ki dipenir kam amisefe. **13** Eghti ia nan akaba baraghan kogh, arazir kurabar amuam, ki amozimin tivaghti a izan kogham, o ki odeziba amadaghti da izi ian azenibar amam. O ia nan gumamaziziba, ki ia bagh arimariar bar kuratam amadagham. Eghti dughiar kamin, ia nan gumamazizir ki uan ziam fasa inabaziba, ia uari abiragh, na ko mikim, nan boroghin izi na baghvira iki, egh ia uan arazir kuraba bagh navibagh iraghti, ki uan Nguibamin iki ian dimdiaba baragh ian arazir kuraba gin amadagh, egh ian nguazim damighti, a ua deragham. **15** Ki Dipenir kam amisevezi a nan Dipenimin mirara ikiam, eghti gumamaziziba zurara Dipenir kamin nan boroghin izi, nan ziam fam. Kamaghin amizi, ki zurara Dipenir kamin ganiva, uan navimin aven a ginighnigham. Nan Dipenim itir danganir kam, ki zurara ian dimdiaba baraghsi, ia bagh gan ikiam. **17** Solomon, ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. **18** Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, 'Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.' **19** "Egh ia na ategh nan arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, **20** ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar

gumamazibiba dibovir akabar ia mikim ia gasighasigham. Eghti ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki uan ziam bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham. **21** Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamın izamiba me iziva an gan digavir kuram damigh bar atiatigh kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, Dipenir kam sarama asighasiki?’ **22** Eghti gumamazizitaba men akam ikaragh suam, ‘Bizir kamın mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguazir kamın ize. Ezi me akirim ragha God gasaragha, uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizi a me bato.’”

8 Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, gin Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amizir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. **2** Solomon dipenir kamningin ingangarim agivagha, Atrivim Hiram a ganingizir nguibar ekier ikuviziba uam adar ingari. Egha a Israelian marazi amangizi, me ghua nguibar ekier kabagh apia. **3** Ezi Solomon datirighin uan midorozir gumaziba inigha ghua, Hamat ko Soban nguibar ekiamning ko misogha, me abiragha nguibar ekier kamning ini. **4** Egha gin, a gumamazibiba puvatizir danganimin Tatmorin nguibar ekiam uam an ingari. A faragha Distrik Hamatin nguibar ekier mabar aven, dagheba ko bizir aghuiba arizir dipenir ekiabar ingari. Egha a datirighin ua deravira nguibar ekier kabar ingari. **5** Egha Solomon gin Bethoronin Pin

Itir nguibar ekiam, ko Bethoronin Vin Itir nguibar ekiam,
 uam aningin ingari. A divazir bar mitiar gavgavir ekiamin
 nguibar kamning avini. Egha a uaghan nguibar ekiar
 kamningin tiar akar ekiaba gavgavim dar aningasa, ainin
 ighuvibar ingari. **6** Egha a uaghan Balatin nguibamin
 ingari. Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko
 midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba
 arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko,
 nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a
 ingarasa ifongeziba, a bar adar ingari. **7** Ezi Israelin
 kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti.
 Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi
 Israelian tongin ikiavira iti. **8** Israelia fomira men aviribav
 soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi,
 men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin
 Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir
 kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti. **9**
 Ezi Solomon Israelia gamizi, me an ingangarir gumazir
 kinibar itir pu. Bar puvati. A me isa midorozir gumaziba
 ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me
 ariki. Egha marazi isa, karisbar tuiva misozir ingangarim
 ko, hoziabagh apiaghira misozir ingangarim me ganingi.
10 Solomonin ingangaribagh amir gumazibar gumazir
 dapanibar dibobonim, a 250in tu. **11** Solomonin amuim
 Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha
 ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam a Isipian
 atrivimin guivim. Fomira Akar Dikirizir Gavgavimin
 Boksiam danganir kamin iti. Kamaghin amizi, Solomon
 ghaze, “Nan amuir kam, Israelian Atrivim Devitin

dipenimin ikian kogham. Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ikezir danganiba, da bar zue, egħa God bagħavira iti.” Kamaghin amizi, Solomon uan amuim bagħa, nguibar ekiamin azenan itir dipenir igiamin ingarigha a inigha ghuzi, an an iti. **12** Solomon, Ikiavira Itir God bagħa ofa gamir dakozir ingarizim, a Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itima, a zurara dakozir kamin ghua Ikiavira Itir God bagħa ofan bar isia mighirizibagh ami. **13** Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, a dughiabar zurara ofabagh ami. A uaghan Sabatin dughiabar ofaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiabar ofaba, ko azeniba vaghvaghā, a 3plan dughiar ekiabar ofabagh ami. Dughiar ekar 3plan kabar kara: Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagħer Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dugħiar Ekiam. **14** Solomon uan afeziam Devitin arazibar gintigha, bizir a damuasa mikemeziba, a zurara Godin ofa gamir gumaziba a men ikizibar, ingangariba bagħa me tuiṛa. Egħa a Godin ofa gamir gumazibar akurvagh ingangarim damuasa Livaiba vaghvaghā me tuiṛa. Ezi men marazi uaghan igħiabar amu Godin ziam fam. Livaibar ingangarir a me bagħa inabaziba, me dughiabar vaghvaghā dagħ ami. Egħa Solomon uaghan garir gumaziba men ikiziba, a Godin Dipenimin tiar akabar ganasa vaghavaghā me tuiṛa. Arazir kaba, God bagħavira itir gumazim Devit, a me mikeme. **15** Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba bar deraghavira Atrivim Devitin akabar gintigha, ingangarir a damuasa me mikemeziba, me bar dagħ ami. Egħa

me uaghan dagiaba arizir danganibar ganamin akar a me ganingizimin gintisi. **16** Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa, ingangarir ekiam gami. An ingangarir gumaziba faraghavira Dipenim asasa dagiaba apengan da arigha ingangarir kabagh amua ghua Dipenim asarazir dughiamin tu. Ezi Dipenimin ingangariba bar givazi, Dipenir bar dirim oto. **17** Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin ghu. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. **18** Ezi Atrivim Hiramın kurir maba ko gumazir aghuir kurimin aven ingara ongarimin aruir araziba bar dagh foziba, a me amadazi, me Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. Egha me kantri Ofirin ghua golin aviriba inigha uamategha Atrivim Solomon bagha ize. Golin kabar osimtizim, 16 tanin boroghin tu.

9 Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalemın oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughurıar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsisi. **2** Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. **3** Seban kantrin atrivir

amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baregha, uaghan atrivibar dipenir ekia a ingarizimin gani. **4** Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiabar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura. **5** Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, “Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. **6** Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekefe. **7** Ezi nin gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. **8** Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto.” **9** Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran

mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Fomira pauran aghuir igharagha garitaba kantri Israelin aven itir puvati. **10** Ezi Atrivim Hiram in ingangarir gumaziba ko Solomon in ingangarir gumaziba, kuribar ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuir bighiziba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. **11** Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati. **12** Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu. **13** Atrivim Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. **14** Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da, takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi. **15** Ezi Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogrem in tu. **16** Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan

dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremi tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim. **17** Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekar mam in ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke. **18** Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, mam vongin itima, mam vongin iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam, tong kamaghin garir puvati. **20** Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati. **21** Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiram in ingangarir gumaziba ko, ongarim garui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba. **22** Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir

aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar
 atriviba bar me gafira. **23** Kantrin igharazibar atriviba bar,
 Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba
 ko fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi. **24**
 Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir
 aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko
 golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko,
 pauran igharagha garir mughuridar aghuiba zuiba ko,
 hoziaba ko, donkiba, a bagha da inigha izi. **25** Solomon,
 midoroziba bagha hoziaba ko karisba bagha danganir
 dozir bar aviribar ingari. Danganir da ikiamin kabar
 dibobonim, 4,000in tu. Ezi a uaghan 12,000in hoziar
 igharazir maba iti, ezi maba a ko Jerusalemin iti, ezi
 maba, a dar ganasa misevezir nguibar ekar igharazibar
 iti. **26** Atrivim Solomon kantriba bar me gativagha men
 gar, a Yufretisin Fanemin ikegha ghua kantri Filistian
 otogha ghua kantri Isipin tu. **27** Solomon atrivimin itir
 dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha
 Jerusalemin ize. Ezi dughiar kamin silvan aviriba ikia,
 dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha a uaghan
 temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar
 muziaribar izezibar min iti. **28** Solomon uan hoziaba
 kantri Musri ko kantrin igharazibar ada ini. **29** Solomon
 amizir bizir igharaziba, an atrivimin itir dughiamin
 ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, dar eghaghaniba
 bar akinafarir 3plan kabar iti: Godin Akam Inigha Izir
 Gumazim Natanin Akinafarim, ko Nguibar Ekiam Silon
 Akam Inigha Izir Gumazim Ahiyan Akinafarim, ko Akam
 Inigha Izir Gumazim Ido osirizir Bizir God an Akazibar

Akinafarim. Idon Akinafarim uaghan bizir Nebatin otarim Jeroboam batozibagh eghari. **30** Solomon 40plan azenibar Jerusalemın atriviminı ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari. **31** Egha a uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Jerusalemın, an afeziam Devitin Nguibar Ekiamın anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganım inigha atriviminı iti.

10 Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghın amizi, Rehoboam me bagha ghu. **2** Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonın ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kamin akam baraki. **3** Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni uamateghe Israelin izi.” Ezi a Isip ategha uamateghe izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghın Rehoboam migei, **4** “Nin afeziam Solomon osimtızir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtızir ekiam atera pamtemın ingari. Kamaghın amizi, ni en asughasugh en osimtızir taba agifagh. Ni kamaghın damighti, e datirighın nin apengan ikiam.” **5** Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghın me migei, “Ia mangi, 3plan dughiaba givaghti ia ua iziti, ki uan nighnizimin gun ia mikimam.” Ezi me anetegha uamateghe ghue. **6** Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghın men azara, “Ia manmaghın nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?” **7** Ezi me kamaghın a migei,

“Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva, men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.” **8** Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsisi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungigha, datirighin an ingangarir gumazibar otifi. **9** A kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvagham?” **10** Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. **11** Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekier bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.” **12** Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. **13** Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekier aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.” **15** Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin

akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati. **16** Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, “E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamin adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba, e bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegha, tintinibar uan nguibabar ghue. **17** Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari. **18** Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Hadoram. Adoniram ghua Israelia batozir Dughiamin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalem ghua. **19** Dughiar kamin ikegha iza datirighin, Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua.

11 Ezi Rehoboam ghua Jerusalem otogha, Juda ko Benjaminin anabamningin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadaghan itir anababav suegh,

me damighiti me ua izi an apengan ikiam. **2** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam inigha izir gumazim Semaia migei, **3** “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminin anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me mikim, **4** ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ia bighiaghiri. Kamaghin ia uamateghe uan nguibabar mangi.” Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikinisi, me uamateghe uan nguibabar ghue. **5** Rehoboam Jerusalemin ikiava, uan ingangarir gumazibav kemezi, me ghua kantri Judan nguibar ekier maba avinizir divazir bar mitiar gavgaviba, gavgavim dagh anidi. **6** Me nguibar ekier kaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningi: Betlehem, Etam, ko Tekoa, **7** ko Betsur, Soko, ko Adulam, **8** ko Get, Maresa ko Sif, **9** ko Adoraim, Lakis, ko Aseka, **10** ko Sora, Aijalon, ko Hebron. Nguibar ekier divazir gavgaviba avinizir kaba, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir nguazimin iti. **11** Me divazir kaba bar moghira gavgavim dagh aningi. Nguibar ekier kabar aven, Atrivim Rehoboam dar ganasa uan midorozir gumazibar dapanir maba ariki. Nguibar ekiaba vaghvagha, midorozir gumazibar dapaniba vaghvagha dar gari. Egha a uaghan nguibar ekier kabar midorozir dughiabagh nighnigha, bizir aviriba arighizi da iti. A dagher bar aviriba, ko olivin boreba, ko wainin dipaba, ko orar ekiaba, ko afuziba ariki. Egha an arazir kamin nguibar ekier kabagh amizi, da bar gavgafi. Egha a Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir atrivimin iti. **13** Kantri

Israelin danganiba bar adar itir ofa gamir gumaziba ko
 Livaiba uan nguibaba ategha iza Atrivim Rehoboam ko
 iti. **14** Atrivim Jeroboam ko an gin otivir atriviba, ofa
 gamir gumaziba ko Livaibar anogoregha me batoghezi,
 me Ikiavira Itir Godin ofa gamir ingangarim gamir puvati.
 Kamaghin amizi, me uan dipeniba ko nguaziba ategha
 ghua Jerusalem ko Judan nguazimin danganir mabar
 iti. **15** Atrivim Jeroboam me batuegha givagha, a uabi
 mighsiabar orazibar pin asebar ziaba fasa gumazir kinir
 maba amisevezi, me ofa gamir gumazibar otifi. Ofa
 gamir gumazir igiar kaba uaghan Jeroboam ingarizir
 bulmakaun apuribar nedaziba ko asebar marvir guabar
 ziaba fe. **16** Ezi Israelian anababa bar dar gumazamizir
 maba, Ikiavira Itir God, a Israelian God, egha men inazir
 afeziabar God, me a baghavira ikia an ziam fasa a bagha
 ofabar amuasava ami. Egha me kantri Israel ategha
 ofa gamir gumaziba ko Livaibar gin Jerusalem in izi. **17**
 Gumazamizir kaba, Judaba ko ikia, kantri Juda gamima,
 a bar gavgafi. Egha me azenir 3plan Atrivim Devit ko
 Atrivim Solomon amizi moghin arazir aghuibagh ami.
 Ezi bizir kam Atrivim Rehoboamin akurazi, an atrivir
 bar gavgavimin oto. **18** Atrivim Rehoboam, Jerimotin
 guivim Mahalatin iti. Jerimot, an Atrivim Devitin otaribar
 mav. Mahalatin amebam, a Abihail. Abihailin afeziam, a
 Eliap, ezi Eliap, a Jesin otarim. **19** Ezi Mahalat otarir 3pla
 bate. Men ziabar kara: Jeus ko Semaria ko Saham. **20** Ezi
 Rehoboam gin, Apsalomin guivim Makan iti. Ezi Maka
 4pla otariba bate. Men ziabar kara: Abiya, Atai, Sisa ko
 Selomit. **21** Rehoboam 18plan amuiba iti, egha uaghan

60plan amuir doziba iti. Ezi an amuir kaba, 28plan otariba ko 60plan guiviba bate. Rehoboam amuir aviribar iti, egha a guizbangira Maka bar a gifonge. **22** Kamaghin amizi, a gin ovengamin dughiamin, an atrivimin otivasa, Makan otarim Abiya amisefe. Egha an Abiya atizi, a uan aveghbuabar faragha zui. **23** Rehoboam nighnizir aghuim ikiava, uan otarir igharazir maba amisevezi, me ghua Judan Distrik ko Benjaminin Distrighin itir nguibar ekier divazir bar gavgaviba avinizibar gari. Egha a dagher aviriba me ganiga, me amuibar ikiasa, me bagha amizir bar aviriba ini.

12 Rehoboam atrivir bar gavgavimin otogha kantri Judan garir dughiamin, a uan gumazamiziba ko me bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir Godin Arazibagh asara. **2** Kamaghin amizi, Rehoboam atrivimin itima an namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. **3** Atrivim Sisak uan midorozir gumazir bar avirim ko ize, eghti gumaziba me menghan iburagham. Egha a uaghan misoghamin karisin 1,200pla ko 60,000in midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba iti. Midorozir gumazir kaba, me kantri Isip ko kantri Libia ko kantri Suki ko kantri Itiopian gumaziba. **4** Midorozir gumaziba misogha, kantri Judan nguibar ekier divazir bar gavgaviba aviniziba inigha, iza Jerusalemin boroghin otifi. **5** Ezi Judan kantrin gumazir dapaniba, Sisak uan midorozir gumaziba ko men ara iza Jerusalemin, Rehoboam ko iti. Ezi Godin akam inigha izir gumazim Semaia ghua me batogha, kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ia akirim ragha

a gasara, kamaghin amizi, a datirighin akirim ragha ia gasara, egh Sisak ateghti a ia abiragham.” 6 Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me akar kam baregha uari abiragha kamaghin migei, “Bar guizbangira, e arazir kuram gami. Ezi arazir Ikiavira Itir God amim, a guizin arazimra.” 7 Ezi Ikiavira Itir God men garima, me uari abirazi, an akar igharazir mam uam uan akam inigha izir gumazim Semaia ganiga ghaze, “Ki garima, me uari abira. Kamaghin amizi, ki me gasighasighan kogham. Sisak Jerusalem misoghamin dughiamin, ki an ateghti, a bar me gasighasighan kogham. Guizbangira, ki men aningaghe, egh ki Jerusalem nguibar ekiam isi Sisak danighti a bar a gasighasigham kogham. 8 Ki Sisak ateghti, a me abiraghti, me an apengan iki an ingangarir gumazamizir kinibar otivigham. Eghti arazir kamin, me ganigh fogh suam, nan ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a dera, ezi nguazir kamin atrivibar ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a ikufi.” 9 Ezi Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalemia ko misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. 10 Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. 11 Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiaabar, a

geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham. **12** Ikiavira Itir God Atrivim Rehoboamin garima, a bar uabi dikabiragha, an apengan iti. Kamaghin amizi, God ua Rehoboamin aningazir puvatigha, bar a kuavaremezir puvati. Ezi dughiar kamin, arazir aghuir maba kantri Judan aven ikiavira iti. **13** Rehoboam a Jerusalem in ikia atrivir bar gavgavimin oto. A 41plan azeniba ikiava, atrivimin oto, eggha 17plan azenibar atrivimin iti. A Jerusalem in iti, nguibar ekar kam, Ikiavira Itir God, Israel in kantrin nguibaba bar dar tongin an amisefe, eghti danganir kamin, Israelia bar an borogh in izi, an ziam fam. Rehoboamin amebam, a kantri Amonian amizim, an ziam Nama. **14** Rehoboam uan navir averiam in aven Ikiavira Itir God in ifongiam in gin mangan aghua, kamaghin amizi, a Ikiavira Itir God in damazim in arazir kurabagh ami. **15** Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, akinafarir kamning in iti: God in akam inigha izir gumazim Semaian Eghaghanibar Akinafarim, ko God in akam inigha izir gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim. Idon akinafarir kamin aven, atrivibar adarazir ziaba uaghan iti. Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimning in itir dughiam in, kantrin pumuning zurara uaning misosi. **16** Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devit in Nguibar Ekiam in anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto.

13 Jeroboam Israel in atrivimin itima, an namba 18 in azenimin, Abiya, a Judan atrivimin oto. **2** A 3plan

azenibar Jerusalemın atriviminı iti. Ezi an amebamin
 ziam Mikaia, a Urielin guvim. Uriel, a Gibeon nguibamin
 gumazim. Dughiar kamin, Atrivim Abiya ko Atrivim
 Jeroboam uaning misosi. **3** Atrivim Abiya uan midorozir
 gumazir gavgavir 400,000plan miseveziba inigha Israelia
 ko misoghasa zui. Ezi Jeroboam uan 800,000plan misevezir
 midorozir gumazir gavgaviba ini, me bar midorozir
 arazibagh fo, ezi a me inigha Judaba ko misoghasa
 izi. **4** Atrivir pumuning, uan midorozir gumaziba ko,
 Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin uari
 akuvagha misoghasa gara iti. Ezi Abiya ghua, Semaraimin
 Mighsiamin mitigha kamaghin dia migei, “Jeroboam, ni
 Israelia ko, ia deragh kuariba arigh nan akam baragh. **5**
 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a Devit ko an ovavir
 boriba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamigha ghaze,
 a zurara ikivira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam,
 an migirigiam kamaghin iti, Israelian atriviba zurara
 Devitin ovavir boribar otivam. Ia ti bizir kam gifoz, o
 puvati? **6** “Fomira Nebatin otarim, Jeroboam, an Atrivim
 Solomonin ingangarir gumazimin iti. Egha a uan atrivimin
 aningaghegha, a barazir puvatigha an apanim gami. **7** Ezi
 gumazir kurar arazir kurar igharagha garibagh amiba,
 Jeroboam ko roroabagh ami. Egha Solomonin otarim
 Rehoboam men ifongiamin arazibar gin mangasa, me
 bar gavgafi. Dughiar kamin Rehoboam gumazir igiamra
 ikia kantrin ganamin araziba deragha dagh fozir puvati.
 Egha a men akaba munasan ibura. **8** Egha ia datirighin
 midorozir gumazir avirim ko Jeroboam golin ingarizir
 bulmakaun nedazir pumuning sara izi, aning ian marvir

guamning. Egh ia misogh, Ikiavira Itir Godin kantri abinasava ami. Ikiavira Itir God uabi, kantrin kamin atrivibar otiv an ganasa Devitin ovavir boriba amisefe.

9 Ia uaghan Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba batoke, kar Aronin ovavir boriba. Egha Livain anabamin adarasi, ia uaghan me batoke. Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ami moghin, ia uari uari bagha ofa gamir gumazir igharaziba amisefi. Gumazir kinitam ia bagh bulmakaun apurir igiatam ko 7pla sipsipin apuriba inigh iziti, ia puram anemiseveghti, a ian ifavarir asebar ofa gamir gumazimin otogham. **10** “Ezi e Ikiavira Itir God, a en God, e an gin ghuavira ikia, akirim ragha a gasarazir puvati. Ezi Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumazibar ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gamima, Livaiba men akurvasi. **11** Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiriba ko pauran mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. Egha me God ganidir bretin rubuziba inigha, Godin damazimin zuezir dakozimin da arisi. Egha me zurara guaratizibar, lamin aghorir me golin ingarizibagh isin arighizir lambagh aboi. E Ikiavira Itir God, en God, e an akabar gintigha bizir kabagh ami, ezi ia puvati. Ia bar akirim ragha a gasara. **12** Ia oragh. God en faragha zuir gumazim, ezi an ofa gamir gumaziba e ko kagh ikiava, ia ko misoghasa midorozimin sighabagh iviasa gara iti. O Israelia, Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, ia a ko misoghan marki. Ia e dikabiraghan kogham. Bar puvatigham.” **13** Atrivim Abiya miaviavira itima, Atrivim Jeroboam uan midorozir gumazir maba amangizima, me ghua Abiyan

midorozir gumazibav misoghasa, men girakirangin moga ghua me ekiaru. **14** Ezi Abiyan midorozir gumaziba ragha Israelian midorzir gumazibar ganigha fo, Israelia midorozim foreghasa me ekiarugha gifa. Ezi me zuamira uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ezi Godin ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. **15** Ezi Judaba midorozim foreghasa pamten diava araghasi, egha me diava araghasir dughiamin, God Jeroboam ko an midorozir gumazibagh amizi, me bar atiatigha are. **16** Israelia, Judabar damazimin arima, God Judabar akurazi, me bar me gasighasiki. **17** Egha Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me bar Israelia abinigha, men midorozir gumazir gavgavir aghuir 500,000plan misuaghariki. **18** Dughiar kamin, Judaba kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a men inazir afeziabar God, a midorozimin men akurvagham. Me nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghin amizi, me Israelia gafiragha bar me abira. **19** Dughiar kamin, Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me Jeroboamin midorozir gumazibar agintigha ghua, Israelian nguibar ekier 3pla ini. Nguibar ekier kabar ziabar kara: Betel, ko Jesana ko Efron. Me uaghan nguibar ekier 3plan kabar boroghin itir nguibar dozir aviriba sara ini. **20** Egha Abiya atrivir bar gavgavimin oto. An amuir 14plan iti, ezi me otarir 22pla ko guivir 16pla bate. Ezi Abiya atrivimin ikia ghua aremezir dughiamin, Jeroboam uam atrivir gavgavimin ikezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God gin Jeroboam gasighasighizi, an areme. **22** Atrivim Abiya amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a

dibora ghaze, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Idon
Eghaghanibar Akinafarim.

14 Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin
Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an
danganim inigha atrivimin iti. Egha Asa kantri Judan
garir dughiamin, midorozitam otozir puvatigha ghua,
10plan azeniba gifa. **2** Ezi Asa Ikiavira Itir Godin
damazimin arazir aghuibagh ami. **3** Egha a gumaziba
ikizir igharazibar asebar ziaba fasa ingarizir ofa gamir
dakoziagh asighasiki. Egha a uaghan mighsiabar pin
itir aseba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir
dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim
Aseran nedazim itiba okaghariki. **4** Egha a Judaba
Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar Godin Araziba
ko Akar Gavgavibar gintighasa, me migei. **5** Egha
uaghan, Judan nguibar ekiaba itir aseba fer danganiba
ko pauran mughuriar aghuim zuim tuer ofa gamir
dakoziaba, a bar da batoke. Egha a deragha kantrin
garima, midoroziba puvatizi, gumazamiziba deraghavira
iti. **6** Egha Atrivim Asa kamaghin Judabav gei, “E uan
nguibar ekiataba avinsi, divazir mitiar ekier gavgavitabar
ingarigham. Egh midorozir gumaziba tuiv iki apanibar
gansi, tauan ruaritaba, divazir gavgavir kabagh isin dar
ingarigham. E uaghan tiar akar gavgavibar ingarigh,
ainin iguguniba kunigham. E Ikiavira Itir God, en Godin
ifongiamin gintighasa gavgafi, kamaghin amizi e bar
deravira uan kantrin iti. Ezi Ikiavira Itir God deravira
en kantrin garima, osimtizitam e batozir puvati.” Egha
Atrivim Asa ingangarir gumazir maba amangizi, me

ghua Judan nguibar ekia mabar, divazir mitiar bar gavgavibar da avini. Me ingangarir kam gamir dughiamin, Ikiavira Itir God me misoghasa apanibar amamangatizir puvati, kamaghin amizi, midorozir tam otozir puvati. Ezi ingangarir Judaba amir kaba, bar deraviram oto. **8** Ezi Atrivim Asa, Judan anabamin 300,000plan midorozir gumaziba ko Benjaminin anabamin 280,000plan midorozir gumaziba iti. Judan anabamin gumaziba, me afuziba ko oraba suisi, ezi Benjaminin anabamin gumaziba, me orar doziba ko piba ko baribar suisi. Gumazir kaba me bar gavgavigha misoghamin araziba bar adagh fo. **9** Asa, kantri Judan atrivimin itir dughiamin, Itiopian kantrin gumazir mam Sera, uan midorozir gumazir bizir dafam inigha Judabav soghasa izi. Seran midorozir gumazibar dibobonim 1,000,000in tu. Egha a 300plan midorozir karisba iti. Me iza Maresan nguibar ekiamin otifi. **10** Me izava otivima, Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko, me dikavigha me ko misoghasa zui. Judaba ghua Maresan nguibar ekiamin boroghin otivigha, Sefatan danganir zarimin Seran midorozir gumaziba batifi. Egha midorozir gumazir okoruar kamning uaning misoghasavira gara iti. **11** Ezi Asa kamaghin Ikiavira Itir God, uan Godin dia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni fo, nan midorozir gumaziba avirasemezir puvati, egha e gavgaviba puvati, ezi gumazir kam midorozir gumazir bar aviriba iti. E fo, nirara gumazir gavgaviba puvatizibar akurvazima, me gumazir gavgaviba itiba abiri. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, ni en akuragh! E ni baghavira gari. E nin ziar ekiam fasa apanir avirir kaba ko misoghasava ami. O

Ikiavira Itir God, nîrara, nî en Godra. Nî nguazir kamin gumazitamin amamangatighti, a nî abiraghan kogham.”

12 Asa God ko mikemegha givagha, Judan midorozir gumaziba ko me ghua Itiopiabav sosi. Ezi Ikiavira Itir God Itiopiaba abîrazi, me are. **13** Ezi Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko men agiragha ghua Gerarin nguibar ekiamin midorozir gumazir bar avîrim misoghezi, me ariaghire. Ezi Itiopian kantrin midorozir gumaziba ua misogynhan ibura. Ikiavira Itir God uan midorozir gumazibar akurazi, me bar Itiopiabagh asighasiki. Egha Judaba men bizir bar aviriba inigha ghue. **14** Ikiavira Itir God, Gerarin danganimin boroghin itir nguibar ekiabar gumazibagh amizi, me bar atiatingi, kamaghin amizi, Asa pura nguibar ekiar kaba bar ada ini. Bizir bar aviriba nguibar ekiar kabar iti, ezi Asan midorozir gumaziba bizir kaba inigha da atera ghue. **15** Egha Asan midorozir gumaziba uaghan danganir kamin sipsipbagh eghuvir gumazibav sogha, sipsipba ko kamelin aviriba inigha Jerusalemin ghue.

15 Dughiar mamin, Odetin otarim Asaria, Godin Duam a gapasa. **2** Ezi Asaria ghua Atrivim Asan gara kamaghin a migei, “Atrivim Asa, nî oragh. Nî ko, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarasi, ia oragh. Ia Ikiavira Itir Godin boroghira ikiti, a ia ko ikiam. Egh ia a buriva a baghvira ikiti, a ia ateghti, ia an boroghin ikiam. Egh ia akirim a gasaraghti, an akirim ia gasaragham. **3** Bar guizbangira, Israelia bar dughiar ruarimin, guizin God ko itir puvati, me akirim ragha a gasara. Egha me Godin akabar men sure damuamin ofa gamir gumazitaba itir puvati. Egha me uaghan an Arazibar gin zuir puvati.

4 Ezi osimtizir ekiaba Israelia bativir dughiabar, me uamategha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha me a baghavira ikia a burima, a me ataghizi, me an boroghin izi. **5** Fomira, gumazamiziba uan nguibaba ategha, nguibar igharazibar zuima, gumazir kuraba me misogha paza me gami. Osimtizir ekir aviriba nguazir kamin gumazamizibagh amima, me dabirabir aghuiba bar puvati. **6** God osimtizir igharagha garir aviriba me ganidi. Kamaghin amizi, me bar biaghiregha iti. Egha kantrin maba misogha kantrin igharaziba abiri. Ezi nguibar ekiaba uariv sosi. **7** Eghti iarara ingangarir aghuim damusi bar gavgafigh. Ia bar mitivigh gavgavighi, Ikiavira Itir God ian ingangarimin gan, deravira ia damuam.” **8** Atrivim Asa, Odetin otarim Asarian akaba baraghizi, akar kaba, gavgavim an nighnizim ganingi. Ezi a Judan anabam ko Benjaminin anabamin nguazibar itir marvir guar God bar aghuaziba bar da batoke. Egha a uaghan Efraimin anabamin nguazimin itir mighsiabar itir danganibar ghua, nguibar ekir a midorozimin inizibar marvir guaba saram otoke. Egha Asa ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itir ofa gamir dakozir kam bar deraghavira anekiri. **9** Efraimin anabam ko Manasen anabam ko Simeonin anabamin adarazir avirim, me kamaghin gari, Ikiavira Itir God, a Atrivim Asan God, a Asa ko iti. Ezi gumazamizir kaba, kantri Israel ategha iza, sautin amadaghan Asa ko Judan kantrin iti. Ezi Asa datirighin, gumazamizir kaba izi Judaba ko Benjaminin adarazi ko bar uari akuvaghasa, a men dia. **10** Asa atrivimin itir azenir namba 15in, an

namba 3in iakinimin, gumazamizir kaba iza Jerusalem uari akufa. **11** Egha dughiar kamin, me midorozimin aven inizir asizibar tongin, me 700plan bulmakauba ko 7,000plan sipsipba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami. **12** Egha me Akar Dikirizir Gavgavim, a koma a gamua ghaze, me Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God baghvira iki, bar uan nighniziba ko navir averiabar aven, uari isi a daning an gintigham. **13** Egha me kamaghin migia ghaze, gumazitam o, amizitam, a igiamra ikiam o, a ghurigham, a Ikiavira Itir God, Israelian God baghvira ikian aghuaghti, me a misueghti an aremegham. **14** Egha me Ikiavira Itir Godin ziamin, akar dikirizir kam gamigha, bar pamten dia, uan sighabagh ivi. **15** Judan gumazamiziba bar, uan navir averiabar aven, Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. Kamaghin amizi, me bar moghira akar dikirizir me amizir kam bagha bar akonge. Me Ikiavira Itir God buriava a baghavira ikiasa bar gavgafi, ezi Ikiavira Itir God me ataghizi, me an boroghin izi. Ezi a bar deraghavira men kantrin gara dabirabir aghuim me ganidima, osimtizitam me batozir puvati. **16** Ezi Atrivim Asa uan inaghamim Makan garima, Maka aser amizim Aseran nedazir Ikiavira Itir God bar aghuazimin ingari. Kamaghin amizi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin danganir zarimin a gaborozi a isi. **17** Ezi danganir bar pin itir me asebar ziaba feba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha Asan dughiaba bar, an navir averiam zurara Ikiavira Itir God baghavira iti. **18** Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God

bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. **19** Ezi dughiar kamin ikegha ghua namba 35in azenimin, Asa atrivimin itima, apanitam iza a ko misoghezir puvati.

16 Asa Judan atrivimin itir dughiamin, an namba 36in azenimin aven, Israelian Atrivim Basa dughiar mamin uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha uam anevini, eghti gumazamiziba Judan danganimin mangigh izegh damuan kogham. **2** Ezi Atrivim Asa silvaba ko golin Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itir maba sara inigha, Damaskusin nguibar ekiamin itir Sirian Atrivim Benhadat bagha da amada. Egha Asa kamaghin Atrivim Benhadat bagha akam amada, **3** “Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavitam damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati gan afeziamning amizi mokin. Ki ni bagha silvaba ko golin kaba amadi. Eghti ni Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavim abighi, a uan midorozir gumaziba inigh mangi egh nan nguazim atakigh.” **4** Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekier kaba kori: Ijon ko Dan ko Abel Betmaka. Egha uaghan Naptalin anabamin nguazim bar moghiram a ini, kar nguibar ekier me dagheba ko bizir igharaziba ariziba. **5** Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir

gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, divazim agivazir puvati.

6 Egha gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa divazim gavgavim a daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha izezima, Asa da inigha, Mispan nguibar ekiam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim, gavgavim aning ganingi. **7** Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Hanani ghua Atrivim Asan gara, kamaghin a migei, “Ni ti ghaze, Sirian atrivim nin akurvaghamin gavgaviba iti, egha ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha, uabin akurvaghasa an azangsighan aghua. Kamaghin amizi, ni uan apaniba ko Sirian Atrivimin midorozir gumaziba abiragham iburagham. **8** Ni kamaghin fo, Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaziba iza ni ko misoke. Me midorozir gumazir bar aviriba ko midorozir karisin bar aviriba ko midorozir gumazir bar avirir hoziabagh apiaghira misoziba iti. Ezi dughiar kamin, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiava, an azarazima, a nin akura. Ikiavira Itir God gavgavim ni ganingizi, ni me abira. **9** Gumazamizir uan navir averiabar aven Ikiavira Itir God baghavira itiba, me nguazir kamin danganir manamin iti, a zurara me buria deravira me bagha tintinibar gari. Egha a men akurvagha gavgavim me ganidi. Ezi ni uabin akurvaghasa Sirian atrivimin azarazir arazir kam, a derazir puvati. Kamaghin amizi, datirighin ni Judaba ko, ia deravira dapiagham kogham.

Apaniba zurara ia ko misogham.” **10** Godin akam inigha izir gumazim, Hananin migirigiar kaba Asa gamima, a bar puviram atari. Egha a mikemezi, me Hanani inigha kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. Egha dughiar kamra, Atrivim Asa uaghan arazir kurabar Judan gumazamizir mabagh ami. **11** Atrivim Asa amizir arazir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. **12** Asa atrivimin itima, an azenir namba 39in, arimariar bar kurar mam an dagarimningin oto. Ezi Asa uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizir puvati. A doktabara, men azangsis. **13** Ezi an atrivimin itir namba 41in azenimin, Atrivim Asa uan inazir afeziabar min areme. **14** Ezi me Devitin Nguibar Ekiamin a uabi gumazibav kemezi me a bagha okorezir dagiar torimin, anefa. Gumaziba paura ko borer mughuriar aghuim zuiba veregha, ada inigha torimin atizir dakozim gisin da inge. Egha me atrivimin kuam isa dakozir kam gisin aneti. Egha me an apangkuvigha an ziar ekiam ginighnigha avir dafam ati.

17 Ezi Jehosafat uan afeziamin danganim inigha, Judan kantrin atrivimin oto. Egha a uan midorozir gumaziba, gavgavim me ganingizi, me bar gavgafi, eghti Israelia izi me misoghan iburagham. **2** Egha uan midorozir gumaziba, Judan nguibar ekia divazir bar gavgavir avinizibar me arigha, uaghan Judan kantrin danganiba bar me ariki. Egha a Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar, midorozir gumazir maba ariki. Kar an afeziam Asa faragha midorozimin inizir nguibar ekiaba. **3** Jehosafat atrivimin

itir dughiamin, a uan inazir afeziam Devitin min arazir
 aghuibagh ami. An asem Balin ziam fer puvati, kamaghin,
 Ikiavira Itir God a ko ikiava, an akurvasi. **4** Jehosafat uan
 afeziamin Godin gintigha, egha uaghan Godin Araziba
 bar deragha dar gintisi. A Israelin kantrin itir atrivibar
 min arazir kurabagh amir puvati. **5** Ezi Ikiavira Itir God
 Jehosafat gamizi, an atrivir gavgavimin otogha, deravira
 Judan kantrin gari. Ezi Judan gumazamiziba bar bizir
 aghuiba inigha a bagha zui. Kamaghin, a dagiar aviriba
 ko bizir aviriba ikia, Judabar damazimin ziar ekiam
 iti. **6** A Ikiavira Itir Godin Arazibar gin mangasa bar
 gavgafi. Egha a kantri Judan danganiba bar dagh arua,
 mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba bar adagh
 asighasigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim
 itiba saram asighasiki. **7** Jehosafat atrivimin ikia, an
 namba 3in azenimin aven, a uan gumazir aruar maba
 ko, Livain maba ko ofa gamir gumazir pumuning amaga
 ghaze, me Ikiavira Itir Godin Araziba Itir Akinafarim
 inigh, Judan nguibar ekiaba bar dar mangi, arazir kabar
 gumazamizibar sure damu. Ezi, me Judan nguibaba bar
 dagh arui. Gumazir aruar kabar ziabar kara: Benhail,
 Obadia, Sekaraia, Netanel ko Mikaia. Ezi Livaibar ziabar
 kara: Semaia, Netania, Sebadaia, Asahel, Semiramot,
 Jehonatan, ko Adoniya ko Tobia ko Tobadonia. Ezi ofa
 gamir gumazimningin ziamningra kara: Elisama ko
 Jehoram. **10** Jehosafat atrivimin itir dughiamin, Ikiavira
 Itir God, Judan kantrin boroghin itir kantribar atriviba
 bar me gamizi, me bar Jehosafatin atiatingi. Kamaghin
 amizi, me izava a ko misozir puvati. **11** Ezi Filistian marazi

bizir aghuir maba inigha Jehosafat bagha ize, egha me
 uaghan takis givezasa, silvaba inigha ize. Ezi Arebian
 gumazamiziba uaghan 7,700plan sipsipin apuriba ko
 7,700plan memen apuriba inigha iza Jehosafat ganingi. **12**
 Ezi Jehosafat atrivir gavgavimin oto. Egha a gumaziba
 amangizi, me Judan nguibar ekiabar ghue. Egha me
 bizibar arighamin dipenibar ingarigha, dagheba ko biziba
 isa dagh ariki. Egha midorozir gumaziba iki apaniba bagh
 ganasa danganir bar gavgavibar ingari. **13** Egha Jehosafat
 biziba arighamin dipenir kabar aven bizir bar aviribar
 pozibav kini. Egha uan midorozir gumazir gavgaviba
 Jerusalem me ariki. **14** Midorozir gumazir kabanang,
 me uan ikiziba ko iti, ezi gumazir dapaniba vaghvaghera,
 1,000plan midorozir gumazibar gari. Judan anabamin
 adarazir gumazir bar gavgavibar garim, an ziam Atna, a
 300,000plan midorozir gumazibar gari. **15** An gumazir an
 girara irim, Jehohanan, a 280,000plan midorozir gumazir
 bar gavgavibar gari. **16** Gumazir dapanir aningin gin
 irim, an ziam, Amasia, a Sikrin otarim. A uabi isa Ikiavira
 Itir Godin ingangarim ganiga, 200,000plan midorozir
 gumazir gavgavibar gari. **17** Ezi Benjaminin anabamin
 adarazir midorozir gumazibar faragha zuir gumazir
 dapanimin ziam, Eliada. A midorozir gumazir bar gavgavir
 aghuim, a 200,000plan midorozir gumazibar garir gumazir
 dapanim. Me bar orabar suigha pibar asa bar fo. **18** Ezi
 gumazir dapanir Eliadan girara irim, an ziam, Jehosabat,
 a 180,000plan midorozir gumazibar gari. Me zurara uan
 midorozir bizibar suigha misoghasa gara iti. **19** Midorozir
 gumazir kaba bar moghira atrivimin ingangarim gamua,

Jerusalem in iti. Ezi Judan kantrin danganir igharaziba bar, dar itir nguibar ekia divazir bar gavgavir aviniziba, atrivim in midorozir gumaziba uaghan adar iti.

18 Judan Atrivim Jehosafat, dagiar aviriba ko bizir bar aviriba iti, ezi gumazamiziba an ziam fe. Egha a Israelian Atrivim Ahap ko akam akira ghaze, an otarim Ahap in guivim in ikiam, eghti kantrin pumuning uaning inigh deraghvira ikiam. **2** Azenir maba ghua givazi, Jehosafat dikavigha, Atrivim Ahap in ganasa Samarian nguibar ekiam in ghu. Kamagh in, Ahap uan ingangarir gumazibav kemezi, me Atrivim Jehosafat, a ko izezir darazi bagha bulmakauba ko sipsip in bar aviribav suegha, me bagha dagher dafam gami. Ahap Jehosafat in azaraghti, a mangi an akuragh Gileatin Distrigh in itir, Ramot in nguibar ekiam in misoghasa nighnizim iti. **3** Egha Ahap kamagh in Jehosafat migei, “Ni na ko izam, o? Ki kamaghsua, ga mangi Ramot in nguibar ekiam bagh misogh uam a iniam?” Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, “Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba, nin akurvaghasa pura iti. **4** Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir God in ifongiam gifoka.” **5** Ezi Atrivim Ahap 400 plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, “Ki mangi Ramot in nguibar ekiam uam a iniam, o ti puvatigham?” Ezi me ghaze, “A deragham, ni mangi. God nin akuraghti, ni me abiragham.” **6** Ezi Atrivim Jehosafat kamagh in Atrivim Ahap in azara, “Ikiavira Itir God, an akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir God in ifongiam gifogham.” **7**

Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, egha akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiabar zurara, a na gasighasighamin akar kurabar na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.” Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.” **8** Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamin diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.” **9** Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningın atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghın, itir nguazir zarir mamin aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningın guamin tugha, gin otivamin bizibav gei. **10** Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainın mam inigha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamin ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamin min me giniv mangi, bar me agivagham.” **11** Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekier kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.” **12** Ezi gumazir dapanir Ahap, Mikaia iniasa amadazim, a Mikaia inigha izi. Aning atrivim boroghın iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar

moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham.
 Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim
 bar akueghamin tamin atrivim mikim.” **13** Ezi Mikaia a
 ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin,
 ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a
 mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.” **14**
 Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia,
 e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a
 iniam, ti puvati?” Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A
 dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini.
 Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.” **15** Ezi
 Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara
 ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira
 na mikim. Ni manadizoghin nan akam baragham?”
16 Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima, Israelian
 midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar
 min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira
 Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh
 mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighi,
 me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.”
17 Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha, Atrivim
 Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa.
 Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun
 na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara
 gun na migei.” **18** Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni
 datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir
 God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira
 Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav
 iti, ezi an enselba bar, an agharir guvim ko agharir

ikiriamin tuivighav iti. **19** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighti, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?’ Ezi enselba vaghvagha uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi. **20** “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tugha, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh, a gekuigham.’ **21** “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’ “Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’ “Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim akam inigha izir gumazibar akamin ikiam.” **22** Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa, duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.” **23** Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamin Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin ghugha akar kam ni ganingi?” **24** Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba gin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitamin aven danganir mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun migei.” **25** Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamin garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. **26** Egh kamaghin aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir kam

isi kalabuziam datigh. Egh Bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim givaghti ki uamategham.”

27 Ezi Mikaia ua ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam baragh!” Egha Ahap migia ghaze, “Ni osimtizitam inighan kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki mikemezir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati.” **28** Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. **29** Ezi midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighi, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagha zui. **30** Dughiar kamra, Sirian atrivim uan midorozir gumazir karisbar pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a ko misogh, egh gumazir ziaba itir igharaziba o ziaba puvatiziba ko misoghan marki.” **31** Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha me a misoghasa zuima, a tiarim akara deima, ezi Ikiavira Itir God an akura. God midorozir gumazibagh ekuizi me anetaki. **32** Ezi me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki. **33** Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimin Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua

Ahapin mikarzir, midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim migia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.” **34** Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gara kamaghira itima, aruem gevima an areme.

19 Atrivim Ahap aremegha givazi, Atrivim Jehosafat bar deravira uamategha iza Jerusalemin uan atrivir dipenimin oto. **2** Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Jehu, a Hananin otarim, a ghua Atrivim Jehosafat batogha kamaghin a migei, “Ni ti ghaze, ni gumazir kurabar pogh men akurvaghamin arazim, ko gumazir Ikiavira Itir God gifongezir puvatizibagh ifongezir arazim ti dera? Ni arazir kamaghin garim gamizi, Ikiavira Itir God nin aningaghe. **3** Egha God fo, ni uaghan arazir aghuir mabagh ami. Ni uan kantrin aven, itir aser amizim Aseran nedaziba itir guarir akinibagh asighasigha, Godin ifongiamin gintighasa gavgafi.” **4** Atrivim Jehosafat Jerusalemin iti. Egha dughiar mabar, a dikava ghua uan gumazamizibar ganasa ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin ikegha ghua notin amadaghan Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin tuifi. Egha a Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God bagh uamategh iza me migei. Ezi me a baregha uamategha God bagha ize. **5** Ezi Jehosafat kotiaba tuisighamin jasba amisevegha, Judan nguibar ekia divazir bar gavgavim aviniziba bar me ariki. **6** Egha kotiaba tuisizir jasba, a kamaghin me

migei, “Ia gumamazibar ingangarim gamir puvati. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim gami, a uabi ia ko iti. Kamaghin amizi, ia kotiaba tuisighamin dughiabar, ia uari uan araziba bagh deravira gan. 7 Ikiavira Itir God, en God, kotiamin aven, guizin arazim giragh kotiaba baraghamin araziba, ko uan namakabar akabar akurvaghamin araziba ko, gumamaziba ia apezepir dagiaba ia daningamin araziba, arazir kaba God bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia gumazir kotiaba tuisiziba, ia Ikiavira Itir Godin atiatingiva bar an apengan iki, egh deraghvira uan arazibar gan.” 8 Jehosafat uan gumazir dapaniba ko uamategha Jerusalemin izezir dughiamin, Jehosafat Livain marazi ko ofa gamir gumazir maba ko ikizibar gumazir dapanir maba amisefe, eghti me gumamazir Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abiziba tuisighamin jasbar otivam, egh uaghan Jerusalemin nguibar ekiamin aven itir gumamaziba uari adoghodozir migirigiaba akirmigham. 9 Jehosafat kamaghin jasin kabav gei, “Ia ingangarir kam damuamin dughiamin, ia bar Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva, deraghvira an arazibar gin mangi. Ia ingangarir kam damuti, a deraghviram otivsi, ia uan navir averiabar aven bar ifongegh. 10 Eghti ian namakataba, nguibar ekier igharazibar ikegh izi uarir akurvagh kotiaba tuisighsi ian azangti, ia men akuragh kotiaba tuisighamin arazir aghuibar men sure damu. Gumazim, gumazir igharazimin misoghezi an aremezir kotiam ko, gumazim Godin Araziba, ko an Akar Gavgaviba abighizir kotiam, ko gumazim arazir God ifongeziba abighizimin kotiam ko arazir God damuasa ia mikemeziba

abighizir kotiam, ia men sure damuti, me Ikiavira Itir Godin damazimin osimtiziba puvatigham. Eghti ia ko ian adarasi, Godin damazimin osimtiziba puvatighi, God ian aningagheghan kogham. **11** Ia deraviram oragh. Gumazir pumuning ian faragh mangi kotiabar ingangaribar ganam. Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Amaria, ian kotiabar faragh mangam. Eghti gumazamiziba gavmanin araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Ismaelin otarim Sebadaia, a Judan gumazir dapanim, a ian kotiabar faragh mangam. Eghti kotiabar ingangaribar, Livaiba ian akurvagham. Ikiavira Itir God, gumazir arazir aghuibagh amiba ko iti, kamaghin amizi, ia atiatingan kogh tuivigh gavgavigh ingangarir kaba bar dar amu.”

20 Bizir kabar gin, Moapia ko Amonia ko Amonin kantrin itir igharaz darasi, me iza Judaba ko uariv sosi. **2** Ezi gumazir maba Atrivim Jehosafat bagha iza kamaghin a migei, “Idomian midorozir gumazir avirir dafam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin vongin itir nguazim ategha ni ko misoghasa izi. Egha me datirighin Hasason Tamarin iti.” Hasason Tamar, a Engedin nguibar ekiamin ziar mam. **3** Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin oregha bar atiatingi. Egha a Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa. Kamaghin, a Judan kantrin danganiba bar adar itir gumazamiziba bagha akam amaga ghaze, me bar dagheba tagh Ikiavira Itir God ko mikimam. **4** Ezi Judan danganiba bar adar itir gumazamiziba uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God ko mikimasa Jerusalem ize. **5** Egha me iza

Jerusalem in gumamaziziba ko me Ikiavira Itir God in
Dipenimin danganir igiar me uari akuvamin uari akufa.
Ezi Atrivim Jehosafat ghua men tongin tugha, kamaghin
God ko migei, **6** “O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziabar
God, ni uan Nguibamin ikiava, nguazimin ikiziba bar
me gativagha men gari. Ni gavgavir bar ekiam iti. Eghti
gumazitam ni misogh ni abiraghan kogham. **7** O en
God, ni fo, e Israelia nin roroam Abrahamin ovavir
boriba, e nin gumamazizibara. Ni gumamazizir fomira
nguazir kamin apiaziba, ni me batoghezi me are, eghti
nguazir kam, a en nguazimra iki mamaghira ikiasa ni e
ganingi. **8** Ezi e dughiar ruarimin nguazir kamin ikegha
gifa. En inazir afeziaba fomira nin boroghin mangi, nin
ziam fasa Dipenir kamin ingari. Egha me an ingarigha
givazir dughiamin, me kamaghin ni ko migia ghaze, **9**
‘Ikiavira Itir God, osimtizitam e batogham, o apaniba
izi e ko misogham, o arimariar kurar ekiatam otogham,
o dagheba otevir dughiar ruaritam e batoghti, e izi
Dipenir kamin guamin nin damazimin tugham. Dipenir
kam, a danganir e nin boroghin izi nin ziam famim.
Egh e osimtizir kam ginighnigh uarir akurvaghsi nin
azangsigham. Eghti ni en dimdiam baragh uam e iniam.”
10 Egha Atrivim Jehosafat ua kamaghin God ko migei,
“Ni Amonia ko Moapia ko Idomian ganigha gifa, me e
misoghasa ize. Bar fomira, en inazir afeziaba Isip ategha
iza ikizir kabar nguazimin otivir dughiamin, ni en inazir
afeziaba ataghizi, me me ko misoghezir puvati. Kamaghin
amizi, en inazir afeziaba me gitagha, me gasighasighizir
puvati. **11** Ezi me datirighin tong arazir aghuir en inazir

afeziaba me gamizibagh nighnizir pu. Puvati. Me bar arazir kuram gamua e ko misoghasa. Me nguazir ni uabi e ganingizir kamin e batueghasa izegha gifa. **12** O, en God, midorozir gumazir avirir kaba e misoghasava ami. Ezi e me ko misoghamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ni uabi bar puv me damigh. Bar guizbangira, e fozir puvati, e manmaghin damuam. Kamaghin amizi, e uarir akurvaghasa ni baghavira gara iti.” **13** Dughiar kamin, Judan gumaziba uan amuiroghboriba sara, me bar moghira, Ikiavira Itir Godin damazimin an Dipenimin boroghin tuivighav iti. **14** Ezi Livaibar mav, an ziam Jahasiel, a gumazamizir kabar tongin tughav iti. Jahasiel, a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia, a Benaian otarim, ezi Benaia, a Jeielin otarim, ezi Jeiel, a Matanian otarim. Gumazir kaba bar moghira, me Livain gumazim Asapin ovavir boriba. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam pamten iza Jahasiel gizivazima, **15** a kamaghin migei, “O Atrivim Jehosafat, ko ia Jerusalem itir gumazamiziba ko ia Judaba bar, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a kamaghin ia migei: Ia midorozir gumazir avirir kamin atiating naviba osiman marki. Midorozir kam, kar Ikiavira Itir Godin bizimra. A ian bizim puvati. **16** Apaniba gurum mizaraghan ia misoghsi Sisin mighsiamin ghuanadir tuavimin izam. Eghti ia mangi Jeruelin gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin, aruem anadi naghin danganir zarimin me batogham. **17** Ia uari midorozir kamin misoghan kogham. Puvati. Ia mangi misoghamin danganimin pura tuivigh iki gan, eghti Ikiavira Itir God ian akuragh midorozir kam damuam. Ia Jerusalem ko

Judan danganibar itir gumamaziziba, ia atiating naviba osiman marki. Ia gurum mizaraghan midorozim bagh mangi, eghti Ikiavira Itir God ia ko ikiam.” 18 Ezi me akar kam baraghizir dughiamin, Atrivim Jehosafat tevimning apirigha uan guam nguazim mitua. Ezi Judaba ko Jerusalemia bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin nguazim giregha an ziam fe. 19 Ezi Livain anabamin Kohat ko Koran adarazi dikavigha pamtemin dia Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziam fe. 20 Ezi bar mizaraghara, me dikavigha Tekoan nguibar ekiamin boroghin itir gumamaziziba puvatizir danganimin mangasava amua iti. Me tighar Jerusalem ataghiraghamin dughiamin, Atrivim Jehosafat kamaghin me migei, “Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin iki, egh tuivigh gavgafigh. Egh ia Godin akam inigha izir gumazibar akaba nighnizir gavgavim dar iki, egh ia uan apaniba abiragham.” 21 Egha atrivim uaghan gumamazizibar nighnizibagh foghasa men azangsis, egha gin, a midorozir gumazibar faragh mangi, ighiar kam bangasa me amisefe: Ezi me kamaghin ighiam bati. “Ikiavira Itir Godin Araziba bar zue, ezi arazir kam, mati an kurkazir aghuim. E bizir kabagh nighnigh, egh an ziam fi ighiaba bangam. Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti. Kamaghin amizi, e a minamam.” 22 Jehosafat uan midorozir gumaziba ko zuir dughiamin, gumazir ighiam batiba, me dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiabagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, Amonia ko Moapia ko Idomian midorozir gumazibagh amizima, me uarira uarir atara uariv sosi. Amonia ko

Moapia, faragha Idomia ko misogha, bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin Amonia ko Moapia uari uariv sogha bar uarigh asighasiki. **24** Ezi Judan midorozir gumaziba ghua gumazamiziba puvatizir danganimin itir tauan mamin oto, kar tauan midorozir gumaziba ikia apaniba bagha garim. Egha me apaniba bagha garava avenge. Me apanibar kuabar garima, da pura tintinibar nguazimin irav iti, ezi me digavir kuram gami. Men tav angamira itir puvati, me bar moghira ariaghire. **25** Ezi Atrivim Jehosafat uan adarazi ko, gumazir kuar kabar tongin ghua garima, bizir bar aviriba iti. Ezi me dagheba ko korotiaba ko bizir bar aghuir avirir maba ini. Biziba bar aviraseme, kamaghin amizi, me aruer pumuning ko mikezimin bizir kaba isavira iti. **26** Egha namba 4in aruemin, me iza danganir zarir mamin uari akuvagha, Ikiavira Itir God men akuragha amizir bizim ginighnigha, an ziam fe. Bizir kam bangin, dughiar kamin ikegha iza datirighin, me danganir kam kamaghin a dibori, Godin Ziam Fer Danganir Zarim. **27** Ikiavira Itir God men akuragha men apaniba abira, kamaghin amizi, Jehosafat faragha zuima Judaba ko Jerusalemian gumaziba an gin ikia, me bar akuegha uamategha Jerusalem zui. **28** Egha me gitabav sogha sighabagh iviava Jerusalem nguibar ekiamin aven zui, egha Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin ghua ziar ekiam a ganidi. **29** Ezi kantrin igharazibar atriviba ko gumazir dapaniba kamaghin oraki, Ikiavira Itir God Israelian akuragha men apanibav soghezi, me bar ariaghire. **30** Ikiavira Itir God bar deraghavira Jehosafatin kantrin gari, kamaghin

amizi, midorozitam uam otozir puvatizi, Jehosafat uan gumazamiziba ko avughsi. **31** Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin oto, egha 25plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba. **32** Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. **33** Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba uaghan deragha uan inazir afeziabar Godin gintigha tugha gavgavizir puvati. **34** Atrivim Jehosafat amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Hananin Otirim Jehun Eghaghaniba. Ezi akinafarir kam, akinafarir bar ekiamin aven iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. **35** Dughiar mam, Atrivim Jehosafat Israelian Atrivim Ahasia ko poro, ezi atrivir kam arazir bar kurar aviribagh ami. **36** Egha aning uaning inigh biziba ater kantri Tarsisin mangasa kurir ekiabar ingari. Ezi aningin ingangarir gumaziba Esiongeberin kurir ekia kabar ingari. **37** Ezi Dodavahun otarim Elieser, a Maresan nguibar ekiamin gumazim, a Godin akar bar gavgavimin kamaghin Jehosafat migei, “Ni atrivir kuram Ahasia ko roroam gami. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gua ingarizir kurir ekiabagh asighasigham.” Ezi kurir kaba ghua bar ikuvigha Tarsisin mangan ibura.

21 Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir

afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto. **2** Atrivim Jehoram dozir 6pla iti. Men ziabar kara: Asaria, Jehiel, Sekaraia, Asarian igharazim, Maikel ko Sefatia. Jehoram ko 6plan gumazir kaba, me bar Judan Atrivim Jehosafatin otariba. **3** Jehosafat gol ko silvan avirim ko bizir ivezir bar pin koziba isa uan borir kabagh aningi. Egha a uaghan Judan nguibar ekia divazir bar gavgavim avinizibar ganamin ingangariba me ganingi. Jehoram, a Jehosafatin otarir ivariam, kamaghin amizi, Jehosafat uan danganim inigh atrivimin ikiasa anemisefe. **4** Jehoram atrivimin otozir dughiamin, a uan kantri bagha gavgavigha, bar uan doziba ko Judan gumazir dapanir mabav soghezi me ariaghire. **5** Jehoram 32plan azeniba ikiava atrivimin oto, egha a 8plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. **6** A Israelian Atrivim Ahapin, guivimin iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. **7** Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamin angazangarim mungeghan kogham. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua. **8** Jehoram Judan atrivimin itir dughiamin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uarir ganasa atrivir mam amisefe. **9** Ezi Jehoram

uan midorozir gumazir dapaniba ko karis bar tuiva
 misozir gumaziba inigha, Idomia misogynhasa zui. Me
 ghua otivizi, Idomian gumaziba iza Jehoramın midorozir
 gumaziba ekia rugha me misogynhasa. Ezi dimagarimin
 Jehoram midorozir gumazir karisbar zuiba inigha, bar
 pamtem misogynhasa me adugha ghue. **10** Egha, Judaba
 Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba,
 uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Jehoram
 Ikiavira Itir God, uan inazir afeziabar God akirim ragha
 a gasara. Kamaghin amizi, dughiar kamin, Lipnan
 nguibamin gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua
 Judabar apengan itir puvati. **11** Ezi Jehoram uaghan Judan
 kantrin mighsiabar itir danganibar asebar ziaba fasa
 danganibar ingari. Egha a Juda ko Jerusalemin nguibar
 ekiamin gumazamizibagh ekuizi, me akirim ragha Ikiavira
 Itir God gasaragha, an damazimin arazir kurabagh ami.
12 Dughiar mam, Godin akam inigha izir gumazim Elaija,
 Atrivim Jehoram bagha akinafarir mam osirigha anemaga
 ghaze, “Ikiavira Itir God, a nin ovavim Devitin God, akam
 kamaghin nin iti: Ni uan afeziam Atrivim Jehosafat ko nin
 inazim Atrivim Asa, ni aningın arazir aghuibar gıntızir
 puvati. **13** Ni Israelian atrivir arazir kurabagh amibar
 gin ghua, Judaba ko Jerusalemia getuima, me akirim
 ragha God gasara. Ni Atrivim Ahap uan adarazi ko Israelia
 gamizi moghira ni a gami. Egha ni uan dozibav soghezi,
 me ariaghire. Me gumazir aghuiba, egha men araziba bar
 nin arazibagh afira. **14** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God
 nin gumazamiziba ko, nin amuiba ko boriba sara pazivira
 ia damuva, nin biziba bar dagh asighasigham. **15** Eghti ni

uabi, arimariar bar kuram nin muriar averiamin ikiam. Eghti dughiabar vaghvagh, arimariar kam bar ekeveghti, nin evenavim asighirigham.” 16 Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Filistiaba ko Arabian Itiopian nguazimin boroghin itibagh amizi, me Jehoramin aningaghe. 17 Egha me iza kantri Juda misogha, Atrivim Jehoramin dipenimin itir biziba bar ada inigha ghu. Egha me an amuiba ko an otariba inigha ghue. Egha an otarir abuananam inigha ghuzir puvati, an ziam Joahas, an ziar igharazim Ahasia. 18 Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram gamizi, an atrivimin muriamin oto. Arimariar kam a givaghan kogham. 19 Arimariar kam an itima, azenir pumuning gifa, ezi Jehoramin evenavim asiaghirizi, a mizazir bar kuram inigha areme. Ezi Judan gumazamiziba a ginighnighasa avir ekiatam arizir puvati, mati me an ovavibagh amizi mokin. 20 Jehoram azenir 32pla ikia atrivimin oto, egha 8plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. Ezi an aremezir dughiamin, gumazitam an apangkuvizir puvati. Me atriviba afir danganimin anefazir puvati, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa.

22 Jehoram atrivimin itir dughiamin, Arabian gumazir maba midorozir gumazir maba inigha Judan iza, an otarir ekiaba bar me misoghezi me ariaghire. Egha me Jehoramin otarir abuananam Ahasia misoghezir puvati. 2 Ezi Ahasia 42plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran Jerusalem atrivimin ike. An amebam Atalia, a Israelian Atrivim Omrin igiam. 3 An amebam nighnizir kurabar an sure gami, kamaghin amizi, an Ahapin ikizimin arazir kurabagh ami. 4 An afeziam

aremezir dughiamin gin, an Ahapin adarazi inizi, me nighniziba a ganidima, a men nighnizibar gin ghuzi, bizir kam bangin an araziba bar ikuvigha a gasighasisi. Ezi Atrivim Ahasia arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Ahapin ikizim amizi mokin. **5** Egħa Atrivim Ahasia gumazir kabar akam baregha ghua Israelian Atrivim Joramın porogħa a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasael misosi. Me Ramotin nguibar ekiamin boroghira uariv sosi, a Gileatin Distrighin itir nguibam. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. **6** Ezi Joram midorozim ategħa ghua, Jesrilin nguibar ekiamin ikia, ua deragħasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima, Atrivim Ahasia an ganasa għu. **7** Ezi God fogħa gifa, Atrivim Ahasia mangi Joramın gan ikiamin dughiar kamin, an a gasighasigham. Egħa dughiar kamin Ahasia ghua Joram ko ikia aning ghua Nimsin otarim Jehu bato. Ikiavira Itir God, Ahapin ikizim gasighasighasa, Jehu amisefe. **8** Ezi Jehu, Ahapin ikizim gasighasigha ghua Judabar gumazir dapanir maba ko Ahasian dozibar otariba bato. Gumazir kaba Ahasian ingangaribagh ami. Ezi Jehu bar me misoghezi, me ariaghire. **9** A me misoghezi me ariaghiregha givazi, an Atrivim Ahasia buri. Ezi Ahasia Samarian nguibamin modogħa iti. Ezi gumazir maba an ganigha a inigha Jehu bagħa izezi, an a misoghezi an areme. Ezi me Ahasian kuam purama anetaghizi a itir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, Ahasia, an Atrivim Jehosafatin igiam, Jehosafat bar uan navir averiamin aven Ikiavira Itir God bagħavira iti. Kamaghin amizi, me Ahasian kuam isa mozimin

anefa. Ezi dughiar kamin, Ahasian ikizimin aven, Judabar atrivimin ikiva men ganamin gumazitam ua itir puvati.

10 Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa. Ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. **11** Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Jehoramin guivim Jehoseba, an Atrivim Ahasian buaramizim, an ofa gamir gumazim Jehoiadan amuim, amizir kamra, a moga atrivimin otarir aremeghamibar tongin Joas inigha, amizir an ganamim ko, aning isa danganir me daguivsiaba arizimin aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. **12** Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamin, Atalia Judan atrivir amizimin ikiavira iti.

23 Atalia atrivir amizimin itima, an namba 7in azenimin, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada bizitam damuasa nighnizir gavgavim iti. Egha a 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko migeima, me an akuraghasa a ko akar dikirizir gavgavim gami. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Jerohamin otarim Asaria, ko Jehohananin otarim Ismael, ko Obetin otarim Asaria, ko Adaian otarim Masea, ko Sikrin otarim Elisafat. **2** Gumazir dapanir kaba Judan nguibar ekiaba bar dar ghua, Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba inigha Jerusalem ize. **3** Ezi gumazir kaba bar moghira Godin Dipenimin uari akuvagha, Atrivim Joasin apengan ikiasa

akar dikirizir gavgavim gami. Ezi Jehoiada kamaghin
 me migei, “Ikiavira Itir God akar dikirizim kamaghin
 a gamigha ghaze, dughiabar zurara atriviba Devitin
 ikizimin otivam. Kamaghin amizi, Ia izi Joasin ganigh.
 An Atrivim Ahasian otarim, an atrivimin otivam. **4** Ezi
 e datirighin kamaghin damuam. Ia Godin ofa gamir
 gumaziba ko Livaiba, Sabatin aruemin ingangarim damusi
 izi, 3plan okoruabar uari tuiragh. Okoruatam, Godin
 Dipenimin tiar akabar ganam. **5** Eghti okoruar namba 2,
 atrivimin dipenimin gan, eghti okoruar namba 3, tiar
 akar me kamaghin diborim, Jesot, me an gan. Eghti
 gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari
 akuvir danganir ekiamin iki. **6** Ofa gamir gumaziba ko
 Livain men akurvaziba, merara Godin damazimin zue,
 kamaghin amizi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
 mangam. Ia gumazamizir igharaziba ateghti, me aven
 mangan marki. Gumazamizir igharaziba, God mikemezi
 moghin azenan iki. **7** Livaiba uan midorozir sababar
 suigh atrivim Joas ekiarugh, bar deraghviram an gan.
 Eghti a danganir manamin mangiti, me a sara mangi.
 Eghti gumazitam Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iziti,
 Livaiba a misueghti an aremegh.” **8** Ezi Livaiba ko Judan
 gumazamiziba bar moghira, ofa gamir gumazim Jehoiadan
 akar kamin gin zui. Egha Sabatin dughiamin, gumazir
 dapaniba, gumazir ingangarim agivagha avughsasa amir
 kaba, ko gumazir men danganiba iniamiba, gumazir
 dapanir kaba bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir
 Godin Dipenimin izi. **9** Dughiar kamin, Atrivim Devitin
 afuziba ko orar ekiaba ko doziba, da Ikiavira Itir Godin

Dipenimîn iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh aningi. **10** Egha Jehoiada, Ikiavira Itir Godin Dipenimîn divazimîn danganiba bar dar mitivasa gumaziba amangi. Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimîn uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimîn boroghîn tuivighav ikia, midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti. **11** Midorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada uan otariba ko, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganingi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegha anemisevezi, an atrivimîn oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha kamaghîn dei, “Joas dughiar ruarimîn atrivimîn ikiam.” **12** Ezi Atrivir Amizim Atalia orazima nigînir dafam oto. Ezi midorozir gumaziba ko gumazamiziba bar akuegha dia ivemara arua atrivimîn ziam fe. Ezi atrivir amizim uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimîn danganir gumazamiziba uari akuva itimîn zui. **13** A ghua otogha garima, atrivir igiam, atriviba ami moghîn, Ikiavira Itir Godin Dipenimîn guamin itir guarir akinimîn boroghîn tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighabagh ivibar garima, me atrivir igiamîn boroghîn iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighabagh ivi. Ezi ighiabagh amir gumaziba uan gitaba ko buabav soghava ighiabagh amua men faragha zui. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha

dia ghaze, “Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram
 gamua na abinasa.” **14** Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin
 Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremeghan an
 aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav
 gei, “Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh
 a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin
 azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia
 gumazir kam misueghti an aremegh.” **15** Ezi me Atalian
 suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin
 dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin
 aven ghugha, a misoghezi an areme. **16** Godin ofa
 gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar
 akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim
 gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara
 ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi,
 me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami. **17**
 Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin
 ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba
 ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me ofa
 gamir dakozir kabar boroghin Balin ofa gamir gumazim
 Matan misoghezi an areme. **18** Ezi Jehoiada Ikiavira Itir
 Godin Dipenimin aven itir ingangaribar ganasa, Livain
 adarazir tongin, Godin ofa gamir gumazir maba ko Livain
 igharaziba sara me amisefe. Ikizir kamning, Atrivim
 Devit fomira ingarasa men ovavibav kemezi moghira me
 ingari. Egh me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin,
 Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu. Egh
 me Devit mikemezi moghin, ofa damuamin dughiamin,
 me buabav sogh ighiabagh amir gumazibav kimiti, me

ighiar bar akongezibar amu. **19** Egha Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akabar ganasa Livain maba amisefe. Eghti Livain kaba bar deraghvira tiar akabar ganti, Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatizir gumamaziziba aven mangan kogham. **20** Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumamaziziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Tiar Akar Pin Itim, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera. **21** Egha Judan gumamaziziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumamaziziba navir amirizim sara Jerusalemin iti.

24 Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha 40plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. Joasin amebamin ziam Sibia, a Berseban nguibar ekiamin amizim. **2** Godin ofa gamir gumazim Jehoiada ikiavira itir dughiamin, Joas Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. **3** Ezi Jehoiada, Atrivim Joas bagha amizir pumuning ginaba. Ezi Joas aningin itima, aning otariba ko guiviba bate. **4** Ezi dughiar maba ghuegha givazima, Joas uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa nighnisi. **5** Egha a ofa gamir gumaziba ko Livaiba akuvagha kamaghin me migei, “Ia mangi Judan nguibar ekiabar itir gumamaziziba bar me mikimti, me e uan Godin Dipenim akirsi dagiabar arigh. Ia azenibar zurara ingangarir kam

damu. Egh ia datirighin zuamira mangi dagiar kaba inigh.” Ezi Livaiba zuamira ingangarir kam gamizir puvati.

6 Egha Joas gin ofa gamir gumaziba ko Livaibar garir gumazir dapanim Jehoiadan diagha, kamaghin an azara, “Manmaghin amizi ni Livaibar aviraghti, me zuamira Judaba ko Jerusalemia da takisin dagiaba inian aghua? Ia fo, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Israelian gumazamiziba ko, akam akirigha ghaze, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingangaribar amusi takisin dagiaba iniam. Ezi Livaiba tizim bagh mangi takisin dagiaba inian aghua?” **7** Amizir kurar kam Atalia atrivimin itir dughiamin, an adarazi Ikiavira Itir Godin Dipenim akarigha aven ghuegha bizir mabagh asighasiki. Egha me uaghan gumaziba Ikiavira Itir God ganingizir biziba bar ada inigha, uan asem Balin ziam fasa ada inigha ghue. Kamaghin amizi Joas ingangarir kaba ua dar amuasa nighnisi. **8** Egha atrivim dagiabar arighasa Livaibav kemezi, me boksar mamın ingari, egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin aneti. **9** Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha takisin dagiaba inigh izasa, Jerusalemın gumazamiziba ko Judan kantrin danganiba bar dar itir darazi bagha akam amada. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin ingangarir gumazim Moses me mikemezi, me takis aningizi moghin, me datirighin ua takisbar aningam. **10** Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, akar kam baregha, me bar akonge. Egha me dagiaba inigha iza boksar kam gazuima, a bar izifa. **11** Ezi Livaiba dughiar zurara boksar kamin gari a izivavira

itima, me a isa atrivimin ingangarir gumaziba bagha zui.
 Eghti atrivimin gumazir akinafariba osirim ko Godin ofa
 gamir gumazibar dapanim, boksia kamin dagiaba bar
 da inigh, egh boksiam uam a isi an danganim datigham.
 Me kamaghira amuava, Ikiavira Itir Godin Dipenim
 akirasa, dagiar bar aviriba ini. **12** Ezi Atrivim Joas ko ofa
 gamir gumazibar dapanim Jehoiada, dagiar kaba inigha,
 Dipenim akirmighamin gumazibar gumazir dapanibagh
 aningi. Ezi gumazir dapanir kaba ghua ingangarir gumazir
 kabagh ivezasa me ini. Dipenibar ingarir gumaziba ko,
 gumazir deravira dagiabar dipenibar ingariba ko, gumazir
 deravira ain ko brasin bizibar ingariba, me me inizi.
 Eghti me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar an
 anekiram. **13** Ingangarir gumazir kaba bar puvira ingarava
 Godin Dipenim bar deravira anekirizi, a fomira ikezi
 moghin otogha bar deragha bar gavgafi. **14** Ingangarir
 gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivazi,
 gol ko silvan naba ikiavira iti. Ezi ingangarir gumazibar
 dapaniba silva ko golin kaba atrivim ko Jehoiada ganingi.
 Eghti aning ingangarir gumazir igharazibav kemeghti,
 me silva ko golin kaba inigh, ofa damuamin biziba,
 ko pauran mughuria aghuim zuim tuamin itariba, ko
 itarir igharaziba ko baghaba, ko Godin Dipenimin aven
 ingaramin bizir igharaziba sara ingaram. Ezi Jehoiada
 ikiavira itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin
 Dipenimin ghua ofan bar isia mighiribagh ami. **15** Ezi gin
 Jehoiada bar ghuri, ezi an azeniba 130plan tuzi, an areme.
16 Ezi gumazamiziba Jehoiadan ingangarir an amiziba ko
 arazir aghuir a Godin damazimin amizibagh nighnisi.

Kamaghin amizi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin itir atriviba afir danganimin anefa. **17** Jehoiada ovegha givazi, Judan gumazir dapaniba iza Atrivim Joasin ziam fava anepezeperima, a men akabar gin zui. **18** Atrivim Joas Juda ko Jerusalemın gumazamiziba ko, me akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, egha me ua Ikiavira Itir Godin Dıpenimin an ziam fer puvati. Me guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba, ko marvir guabar ingarigha, dar ziaba fe. Me osimtızir bar dafam Godin damazimin a gami, kamaghin God men aningaghe. **19** Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba uamategh a bagh izasa, an Akar Gavgavim uan akam inigha izir gumazibav kemezi, me ghua gumazamizibav geima, gumazamiziba men akaba baraghan aghua. **20** Ezi Godin Duam, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim Sekaraia gapasa. Ezi gumazamiziba Sekaraian ganasa, an azenim girigha ghua bar me gafiragha mitigha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ia an Akar Gavgaviba munasaragha gifa, kamaghin amizi, ia deraghvira ikian kogham. Ia tizim bagha arazir kam gami? Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha gifa, kamaghin amizi, an akirim ragha ia gasara.” **21** Ezi Atrivim Joas uan gumazir dapaniba ko me Sekaraian akar kabar aghuagha a misueghti, an aremeghasa akabav sosi. Egha atrivim mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dıpenim avınizir divazimin aven, gumazamiziba uari akuvir danganimin dagiabar a giniva ghuavira itima, an areme. **22** Atrivim Joas, a Sekaraian afeziam Jehoiada amizir arazir aghuibagh nighnizir puvati. A pura Sekaraia misoghezi an areme. Sekaraia

duam suer dughiamin, a kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia amir bizir kamin ganigh ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam.” **23** Azenir kam givazi azenir igiam otivasa amir dughiamin, Sirian kantrin midorozir gumaziba iza Atrivim Joas ko misosi. Me iza kantri Judan otivigha, Jerusalemin nguibar ekiamin misogha, Joasin midorozir gumaziba abini. Egha Siriaba men gumazir dapaniba bar me misoghezima me ariaghire. Egha me Judabar bizir bar aviriba inigha Damaskusin nguibar ekiamin ghua, Sirian atrivim ganingi. **24** Judaba akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, kamaghin amizi, bizir kaba otifi. Ezi Ikiavira Itir God Sirian midorozir gumazir bizir muziarim ataghizi, me iza Judan midorozir gumazir bar avirim misogha me abira. Ikiavira Itir God, arazir kamin Atrivim Joasin arazir kuram ikarvagh izevir kuram a ganingi. **25** Midorozir kamin, Joas duar bar aviriba ini. Ezi midorozim givazi, Siriaba uamategha uan nguibabar ghuezi, atrivimin gumazir dapanir maba, me Joas, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarimin misoghezi, an aremezir bizir kam ginighnisi. Egha me Joas amizir bizir kurar kam ikarvagh, a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi Joas gin uan dakozimin akuima, me an dakozimin a misoghezima an areme. Ezi an kuam, me atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam isa, Devitin Nguibar Ekiamin anefa. **26** Atrivim misoghezi an aremezir gumazimningin ziamning, Sabat ko Jehosabat. Sabatin amebam Simeat, an Amonian adarazir amizim. Ezi Jehosabatin amebam Simrit, a Moapian adarazir amizim. **27** Joasin otaribar eghaghaniba, ko Godin akam

inigha izir gumazimin migirigiar avirir a gasiba, ko a uamategha Godin Dipenim akirizir eghaghaniba, da bar moghira akinafarir me kamaghin diborimin iti, Atrivibar Eghaghanibar Akar Mingarir Maba. Joas aremegha givazi, an otarim Amasia an danganim inigha atrivimin oto.

25 Amasia 25plan azeniba ikia, egha atrivimin otogha, 29plan azenibar Jerusalemin atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalemin nguibar ekiamin amizir mam. **2** Amasia arazir aghuibara Ikiavira Itir Godin damazimin dagh amua, egha guizbangira uan navir averiamin dar gintizir puvati. **3** Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezi an aremezir kamning misoghezi aning areme. **4** Egha a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarir kamin aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, “Gumazitamin borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti, me arimighiran kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.” **5** Atrivim Amasia, Judaba ko Benjaminin adarazi bar men diazi, me iza uari akufa. Me iza uari akuvazi, a 20plan azeniba itir gumazir igiaba ko 20plan azenibagh afiraziba amiseveggha, me isa uan midorozir gumazibar

me ariki. Egha a 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba amisefe. Egha a ikiziba vaghvagha, men ganasa gumazir dapanir maba ariki. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 300,000in tu. Me bar moghira afuziba ko orabar suigha misoghan bar fo. **6** Egha a uaghan 100,000plan midorozir gumazir aghuiba kantri Israelin ada ini. A silvabar me givese, ezi silvan kabar osimtizim 3,000 kilogrem in tu. **7** Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam ghua kamaghin atrivim migei, "Israelin kantrin gumaziba, Ikiavira Itir Godin apengan itir puvati, ezi a me ko itir puvati. Kamaghin amizi, ni Israelian midorozir gumazir kaba inighti me midorozim bagh nin gin mangan marki. **8** Ni kamaghin fogh, God uabira gumazibar amuti, me uan apaniba abiragham, o men apaniba me abiragham. Kamaghin amizi, pura bizim, ni uan midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba inigh midorozim bagh mangi, egh atiatingan koghiva bar pamtem misogham. God nin apanibar amighti, me ni abiragham." **9** Ezi Amasia akar kam baregha kamaghin akam inigha izir gumazimin azara, "Ezi 3,000 kilogrem silvan ki Israelian midorozir gumazibagh ivezeziba, ki manmaghin dar amuam?" Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, "Ni nighnizir aviribar amuan marki. Silvan dagiar ni me ganingizir kaba, Ikiavira Itir God da ikarvagh bar aviriba ni daningam, eghti da silvan ni aningizir kaba bar dagh afiragham." **10** Ezi Amasia Israelian midorozir gumazir kaba amangizi, me uamategha uan nguibabar

ghue. Ezi me Judaba bagha naviba bar men ikufi. **11** Egha gin Amasia gavgavim uan nighnizim ganigha, uan midorozir gumaziba inigha Idomia misoghasa Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian midorozir gumazir 10,000pla misoghezi me ariaghire. **12** Egha me ua 10,000plan gumazir igharazibar suigha me inigha mighsiar mamin ghuavanabo. Egha me isava davarir bar konir mamin me akunizi, me bar misaraghire. **13** Amasia uan midorozir gumaziba ko ghua Idomia misozir dughiamin, Israelian midorozir gumazir Amasia uam amangiziba, me uamategha iza Judan nguibar ekiabav sosi, me Samarian nguibar ekiamin ikegha ghua, Bethoronin nguibar ekiamin tu. Egha me 3,000plan gumazamizibav soghezi me ariaghirezi, me nguibar ekia kabir itir bizir aghuir bar aviriba inigha ghue. **14** Atrivim Amasia Idomia misogha me abiragha givagha, men marvir guaba inigha uamategha Judan izegha, uan asebar min da atigha, dar ziaba fasa da bagha ofan min pauran mughurir aghuim zuiba tue. **15** Ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Amasian arazir kamin ganigha bar a baseme. Egha Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumazim amadazima, a ghua kamaghin Amasia migei, “Ni tizim bagha ikizir igharazimin asebar ziaba fe? Ni fo, aser kaba uan adarazir akuragha nin dafarimin ua me inizir puvati. Ezi, ni tizim bagha dar ziaba fe?” **16** Godin akam inigha izir gumazim migiavira itima, Amasia an migirigiaba atugha kamaghin migei, “Tina nighnizim na daningasa ni amisefe? Ni uan akam dukuagh. Puvatighti, ki uan midorozir gumazitam mikemeghti, a ni misueghti ni aremegham.” Ezi Godin

akam inigha izir gumazim uan akam dukumasa, egha ua kamaghin atrivim migei, “Ki datirighin fo, ni arazir kuram gamigha, datirighin nan akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, God datirighin ni gasighasigham.” **17** Ezi gin Judan Atrivim Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, “Atrivim Amasia, a Israelia, ia ko misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi.” **18** Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, ‘Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.’ Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.” **19** Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba, iregh bar ikuvigham.” **20** Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Bizir kamin mingarim kamakin, Judaba Idomian asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, God Judaba isi men apanibar dafarim darighasa nighnigha gifa. **21** Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekier Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim

Amasia ko an midorozir gumaziba ko misosi. **22** Me uariv sogha ghua, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue.

23 Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin Judabar Atrivim Amasian suira. Amasia, Atrivim Joasin otarim, egha Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalemin ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasigha, Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin Itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200 mitan tu. **24** Ezi Jehoas Jerusalemin aven ghua, golba ko silvan nguibar ekiamin itiba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha a uaghan Obetidom ko Judan gumazir ekiar maba isa kalabuziabar min me atigha kamaghin Amasia migei, "Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham." An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba ko gumazamizir maba ko bizir iniziba sara inigha ua Samarian ghu. **25** Ezi gin Israelian atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme. **26** Atrivim Amasia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. **27** Atrivim Amasia akirim ragha Ikiavira Itir God gasarazir

dughiamin, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi an areme. **28** Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalemin izegha, Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.

26 Atrivim Amasia uan inazir afeziabar min aremegha givazima, Judaba bar, an otarim Usia amisevezi, a uan afeziamin danganim inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikiava atrivimin oto. An atrivimin itima azenir maba givazi, a ghua misogha apanibar dafaribar, ua Elatin nguibar ekiam ini. Egha nguibar ekier kamin danganir ikuviziba, a uam adar kiri. **3** Usia 16plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 52plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Jekolia, a Jerusalemin nguibar ekiamin amizim. **4** Usia atrivimin itir dughiamin, gumazir mam Sekaraia, a Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiamin arazibar an sure gami. Sekaraia angamira itir dughiamin, Atrivim Usia God baghavira iti. Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha Usia Ikiavira Itir Godin ifongiamin gintighasa gavgavighavira itima, God an akurazi bizir an amiba bar deraghaviram otifi. **6** Egha Atrivim Usia dikavigha ghua Filistiaba ko misosi. Egha a me misogha me abiragha, Getin nguibar ekiam avinizir divazim ko, Japnen nguibar ekiam avinizir divazim ko, Asdotin nguibam avinizir divazim, a bar da akaraghariki. Egha a Asdotin nguazim ko Filistian nguazimin danganir igharazibar

nguibar ekiaŕ igiabar ingari. 7 God Usian akurazi, a Filistiaba ko Meunia ko Gurbalin nguibar ekiamin itir Arabian adarazi abini. 8 Usia atrivir bar gavgavimin otozi, kantrin mar itibar ikegha ghua Isipin mitaghniamin tuzir gumazamiziba bar an ziar ekiamin migirigiam barasi. Ezi Amonia takisin min dagiaba a ganiga, uari an akakagha ghaze, me an apengan iti. 9 Egha Usia Jerusalemin, nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim a ganidi. A tauan gavgaviba, Tiar Akar Mikebamin Itim, ko Danganir Zarimin Zuir Tiar Akam, ko Sighar Konimin min amizir divazim gisin tauabar ingari, eghti midorozir gumaziba dar iki apaniba bagh ganam. 10 Atrivim Usia a bulmakauba ko sipsipin bar aviriba, danganir zariba ko aruem uaghiri naghin mighsiar muziaribar iti. Kamaghin amizi, Usia gumazamiziba puvatizir danganimin apaniba bagha garir gumaziba bagha tauan ruarir mabar ingari. Egha a uaghan an asiziba damasa dipar mozir aviribagh kui. Usia azenibar ingarava da oparir ingangarim bar a gifonge. Kamaghin amizi, a gumazamizibav kemezi, me dagheba bar deragha otivir nguaziba ko mighsiar dozibar, azenibar ingarigha, wainin ikariziba ko dagher avirir igharazir maba saram oparigha deraghavira dar gari. 11 Atrivim Usia midorozir gumazir bar aviriba iti, ezi me misoghan bar fo. Ezi atrivimin akinafariba osirir gumazim Jeiel, ko midorozir gumazibar garir gumazim Masea, aning midorozir gumaziba mega vaghvagha okoruar me ikiamibar me ariki. Ezi atrivimin midorozir gumazibar garir gumazir faragha zuim Hanania, ingangarir kam damuasa aningin faragha ghua aningin gari. 12 Judan

ikizibar gumazir dapaniba, me Usian midorozir gumazir
 gavgavir kabar dapanibar iti, ezi men dibobonim 2,600in
 tu. **13** Midorozir gumazibar dibobonim 307,500in tu.
 Ezi me bar gavgavigha atrivimin akuragh apanibav
 sogh me abinamin fofoziba iti. **14** Ezi Atrivim Usia
 misoghamin bizir igharagha garir avirim arighizi, da iti.
 Bizir kaba: afuziba ko, oraba, dapanir asuaba, midorozir
 korotiaba, barir piba ko katapelin asamin dagiaba. **15**
 Egha a uaghan Jerusalemin fofozir gumazir maba iti, ezi
 me katapelin bar dafabar min masinbar ingarigha, da
 arighizi da iti. Eghti midorozim otivamin dughiamin, me
 katapelin min garir masinin kaba ater nguibar ekiam
 avinizir divazir mitiar gavgavimin ghuavanang, divazir
 mitiar sighar konim amadazir danganim gisin itir taua
 ko midorozir gumaziba apaniba bagha gara itir tauan
 gavgavibar dar arigham. Egh me masinin kabar afuziba
 ko dagiabagh asivamangiti, da apaniba bagh mangam.
 Ikiavira Itir God bar deraghaviram Usian akurvazima,
 a ingangarir bar aviribagh ami. Kamaghin amizi, Usia
 atrivir bar gavgavimin oto, ezi saghon itir nguibar
 ekiabar gumazamiziba an ziar ekiamin akaba barasi.
16 Atrivim Usia, bar gavgavigha uan ziam fa ifaghata
 ghaze, an atrivir bar gavgavim. Kamaghin amizi, a irigha
 ikufi. A Ikiavira Itir God, uan Godin akamin gintizir
 puvati. Dughiar mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin
 aven ghua pauran mughuriar aghuim tuer ofa gamir
 dakozimin ofa damuasa zui. **17** Ezi ofa gamir gumazim
 Asaria garima, Usia aven zuima, Asaria Ikiavira Itir
 Godin ofa gamir gumazir gavgavir 80pla inigha an gin

Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven zui. **18** Egha me an atara kamaghin a migei "Atrivim Usia, ni oragh. Kar nin ingangarim puvati, ni ofan mughuriar aghuim zuim Ikiavira Itir God bagh a damuan kogham. Ikiavira Itir God ofan kabar amuasa, Aronin ovavir boribara amisefe. Merara ofa gamir gumaziba, egha me God baghavira iti. Ni bar osimtizir ekiamin God gami, kamagh amizi, ni zuamira danganir kam atakigh. Ni ua Ikiavira Itir Godin Gavgavimin damazimin ziar aghuim ikian kogham." **19** Dughiar kamin, Usia, pauran mughuriar aghuim otivamin itarimin suiragha, ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. An akar kam baregha, ofa gamir gumazir kabar atari. Ezi lepan arimariam zuamiram an minedevim bato. Bizir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin boroghin, ofa gamir gumazibar damazimin oto. **20** Godin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, ko ofa gamir gumazir igharaziba garima, lepan arimariam atrivim Usian minedevimin itima, me digavir kuram gamigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin an avirazima, an azenan ghu. Ezi a fo, Ikiavira Itir God an aningaghegha, arimariar kam gamizi an a bato. Kamaghin amizi, a zuamira azenan ghu. **21** Atrivim Usian itir Lapan arimariar kam givaghan kogham. Kamaghin amizi, a uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham. Usia uaghan atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin uabira iti. Ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gamua, atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha an gara ghuavira itima, Atrivim Usia areme. **22** Ezi Atrivim

Usia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, da Emosin otarim Aisaia, a Godin akam inigha izir gumazim, an osirizir akinafarimin aven iti.

23 Atrivim Usia uan inazir afeziabar min areme. Ezi gumaziba fo, a lepan arimariam iti, kamaghin amizi me an kuam isa atriviba afir danganimin ghua mong saghon anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

27 Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim. **2** Jotam Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ami, mati an afeziam Usia amizi mokin. Jotamin afeziam faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghugha arazir kuram gami. Ezi Jotam arazir aghuim gamua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghuzir puvati. Ezi Judan gumamaziba arazir kurabagh amua ghuavira iti. **3** Ezi Jotam mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimin, Tiar Akar Pin Itimin ingari. Egha me Jerusalemin aven itir danganim Ofelin boroghin, gavgavim bar divazim ganiga ingangarir aviribagh ami. **4** Egha an ingangarir gumaziba, Judan anabamin mighsiaba itir danganibar, nguibar ekiabar ingari. Egha mighsiar temer aviriba itibar, me midorozir gumaziba mangi iki ganamin dipenir gavgaviba ko tauan gavgavibar ingari. **5** Ezi gin, Jotam uan midorozir gumaziba ko, me ghua kantri Amonian atrivim ko an midorozir gumazibav sosi, egha Jotamin midorozir gumaziba, bar me abira. Egha Jotam, Amonia migia ghaze,

ia takis na daningam. Ezi Amonia azenir kamra 3,400plan kilogrem silva ko 1,000 tan wit ko 1,000 tan baliba isa Jotam ganingi. Amonia kamaghira azenir namba 2 ko namba 3in biziba a ganingi. **6** Jotam Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin God ifongezir arazibagh ami. Kamaghin amizi, an atrivir bar gavgavimin oto. **7** Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan an amizir midoroziba ko arazibagh eghari. **8** Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. **9** Egha Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha ghua Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

28 Ahas 20pla azeniba ikia, atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Devitin min Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh amir pu. **2** Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin arazir kurabagh ami. A ingangarir gumazibav kemezi, me brasba inigha asem balin nedazimin ingari. **3** Egha a uaghan arazir bar igharazim gami. A Hinomin Danganir Zarimin uan otaribav suegha, aseba bagha ofan bar isia mighiribar min me tue. Egha a fomira nguazir kamin ikezir gumazamizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam inigha Israelia ganingi. **4** Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an

aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue. **5** Atrivim Ahas arazir kurar bar aviribagh ami, ezi Judan gumazamiziba uaghan Ikiavira Itir God, men ovavibar God, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, God Sirian atrivim ko an midorozir gumaziba amangizi, me iza Ahas ko an midorozir gumazibav sogha me abira. Egha Siriaba, Judan aviriba inigha ghuzi, me Damaskusin kalabuziabar min iti. Ezi gin Ikiavira Itir God, Israelian Atrivim, a Remalian otarim Peka amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza, Ahas uan midorozir gumaziba ko me misogha me abira. Egha men 120,000plan midorozir gumazir gavgaviba, aruer vamiran me misoghezi, me ariaghire. **7** Ezi Israelian midorozir gumazir gavgavir mam Sikri, a Judan gumazir aruar 3pla misoghezi, me ariaghire. Men ziabar kara: Atrivim Ahasin otarim Masea, ko atrivimin dipenimin garir gumazim Asrikam, ko atrivimin girara irir gumazir dapanim Elkana. **8** Israelia, Judabar namakaba, me tong men apangkuvizir puvati. Me Judan 200,000plan amiziba ko boriba kalabuziabar min me inigha, men bizir aghuir aviriba sara inigha Samarian nguibar ekiamin ghu. **9** Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mam iti, an ziam Odet. Israelian midorozir gumaziba uamategha izir dughiamin, Odet ghua me batogha kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God, en ovavibar God, Judabar atara, me isa ian dafaribagh ati. Ezi ia bar men aningaghegha, me misoghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God, ia amizir arazir kurar kamin ganigha gifa. **10** Egha ia uaghan datirighin Juda ko Jerusalem gumazamizibar amighti, me kalabuziabar

min ian ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir
 kinibar otivasa? Manmaghin ami, ia ti ghaze, ia Ikiavira
 Itir God, ian Godin damazimin deraghavira ikia, egha
 arazir kurar kamin uan namakabagh amigha osimtiziba
 iti. **11** Ia oragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God bar puv ian
 aningaghegh bar puv ia damigham. Kamaghin amizi, ia
 datirighin uan namakar ia kalabuzibar min arighiziba
 ateghti, me uamategh uan nguibabar mangi.” **12** Ezi
 Israelin 4plan gumazir aruaba, me Israelian midorozir
 gumaziba amizir arazir kam gifongezir puvati. Men
 ziabar kara: Johananin otarim Asaria, ko Mesilemotin
 otarim Berekia, ko Salumin otarim Jehiskia, ko Hatlain
 otarim Amasa. **13** Ezi 4plan gumazir aruar kaba kamaghin
 midorozir gumazibav gei, “Ia kalabuziar maba inigh
 kagh izan marki. E Ikiavira Itir Godin damazimin arazir
 kurabagh amizi dar osimtizim en iti. Ia arazir kurar kam
 uam a damighti, arazir kam en arazir kuraba isafuraghti,
 da Ikiavira Itir Godin damazimin mangi bar ekevegham.
 Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharir ekiam en ikiam.”
14 Midorozir gumaziba akar kam baregha, kalabuziaba
 ko bizir me Judan iniziba inigha, gumazir aruar kaba ko
 Israelian damazibar da atigha, me ghue. **15** Ezi 4plan
 gumazir aruar kaba, dikavigha kalabuziabar akurvasi.
 Me midorozir gumaziba midorozimin inizir korotiar
 maba isa, gumazamizir korotiaba puvatizibagh aningi.
 Egha me daghuasa dagarir asuaba me ganiga, dagheba
 ko dipaba me ganidi. Egha olivin boreme isa marasinin
 min men duabagh aghua da nosi. Egha me gumaziba ko
 amizir daruan gavgaviba puvatiziba inigha donkibagh

afegha, bar moghira men akua men adarazi bagha zui. Me ghua Jerikon nguibar ekiamin oto, nguibar ekiar kam, detin temer bar aviriba an iti. Egha Israelia me atigha uamategha Samarian ghu. **16** Israelia, Judabav sogha me abirazi bizir kabar gin, Idomia uamategha iza Judabav sogha me abira. Egha me gumazamizir maba kalabuziabar min men suigha, me inigha ghu. Kamaghin amizi, Atrivim Ahas gumaziba amangizi, me Asirian atrivim bagh mangi an azaraghti, a izi an akuragham. **18** Ezi Filistiaba uaghan iza aruem uaghiri naghin mighsiar muziariba ko sautin amadaghan itir Negevin danganimin itir Judan nguibar ekiabav sosi. Egha me Judaba abiragha, Betsemesin nguibar ekiam ko, Aijalonin nguibar ekiam ko, Gederotin nguibar ekiam ini. Egha me uaghan Sokon nguibar ekiam ko, Timna ko, Gimson nguibar ekiam, ko dar boroghin itir nguibar doziba sara ini. Filistiaba nguibar ekiar kaba inigha, dagh amizima da men nguibar ekiabar otifi. **19** Osimtizir Atrivim Ahas ko Judan gumazamiziba batozimin mingarim kamakin, Ahas arazir kurar bar aviribagh amua, da ataghiraghasa nighnizir puvatigha, akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kantri Juda abinasa, osimtizir kaba ataghizi da otifi. **20** Ezi gin Asirian Atrivim Tiklat Pileses Judan ize, egha Ahasin akurazir puvati. A uan midorozir gumaziba ko iza pazavira Ahas gami. **21** Ezi Ahas, Tiklat Pileses apezepersa, Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenim ko gumazir dapanibar dipenibar itir golba ko biziba inigha a ganingi. Ezi arazir kam tong Ahasin akurazir puvati. **22** Atrivim Ahas osimtizir aviriba isir

dughiamin, a Ikiavira Itir God ginighnizir puvati. A bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, arazir bar kurar aviribagh ami. **23** A kamaghin migei, “Siriaba faragha midorozimin na abira. Sirian atrivibar aseba ti Siriabar akura. Eghti ki da bagh ofa damuti, da ti uaghan nan akuragham.” Egha Ahas Sirian asebar ofa gami. An arazir kabagh amima, bizir kam bangin osimtizir ekiaba, a ko Israelian gumazamiziba batifi. **24** Atrivim Ahas uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir ekiaba inigha tintinibar da abiagharigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba ase. Egha an asebar ziaba fasa, Jerusalemin danganiba bar dar ofa gamir dakozibar ingari. **25** Judan nguibar ekiaba bar moghira, dar gumazamiziba mangi ofan mughuriar aghuim zuibar amu asebar ziaba fasava, Ahas mighsiabar pin itir danganibar ingari. Egha arazir kamin, Ahas Ikiavira Itir God, an ovavibar God gamizi, a bar Ahasin aningaghe. **26** Atrivim Ahas amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin itima, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. **27** Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me a inigha Israelian atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghugha anefa. Ezi an otarim Hesehia an danganim inigha atrivimin oto.

29 Hesehia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Abiya, a Sekaraian guivim. **2** Hesehia Ikiavira Itir Godin

damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin. **3** Hesekia atrivimin itima an azenir faragha zuimin, an iakinir faragha zuimin, a uam Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba kuigha, ada akirasa gumazir mabav keme. **4** Egha a Godin ofa gamir gumazir maba ko, Livain mabav kemezi, me iza aruem anadi naghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin, danganir gumazamiziba uari akuvimin uari akufa. **5** Ezi a kamaghin me migei, “Ia Livaiba, ia oragh! Ia bar uari isi Ikiavira Itir God, en ovavibar God daningigh. Bizir mizirizir maba Dipenir kam gamizi a Godin damazimin zuezir puvati, ezi ia bar da inigh azenan mangi da makunigh. Egh Dipenir kam damighti, a bar zuegh, God baghvira ikiam. **6** En ovaviba deragha, Ikiavira Itir God, en Godin akamin gintizir puvatigha an damazimin arazir kurabagh ami. Me Ikiavira Itir God ategha Dipenir a itim akirim ragha a gasara. **7** Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akaba asegha, lamin isiba amunge. Egha me pauran mughuriar aghuim zuim tuer puvatigha, Israelian God bagha ofa gamir dakozeimin, ofan bar isia mighiribagh amir puvati. **8** “Judaba ko, Jerusalemia arazir kurar kabagh amima, Ikiavira Itir God men aningaghegha me gasighasiki. An apaniba amadazi me iza, en inazir afeziabav soghezi me ariaghire. Egha me en amuiba ko, otariba ko, guiviba inigha ghua kalabuziabar min uan kantrin ghue. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, Ikiavira Itir God, en nguibar ekiabagh amizir biziba baregha, me digavir kuram gamua, bar atiatigha dibovir akabar e gami. Ezi e bizir kaba bar adagh fo. **10** “Kamaghin

amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, a Israelia en God ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa uan navir averiamin aven nighnisi, eghti a uam en aningaghan kogham. **11** Ia ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan ingangaribar amuasa ia amisefe. Kamaghin amizi, ia bar deravira ingangarir kam damu. Ia Ikiavira Itir Godin damazimin tugh an ingangarim damuva, tuavim gumazamizibar akakaghti, me guizin an ziam fam. Eghti ia ofan mughuriar aghuim zuibar amuam.” **12** Atrivimin akam baraghizir Livaibar ziabar kara: Amasain otarim Mahat ko, Asarian otarim Joel, aning Kohatin ikizimin gumazimning. Ezi Apdin otarim Kis, ko, Jehalelelin otarim Asaria, aning Merarin ikizimin gumazimning. Ezi Siman otarim Joa ko, Joan otarim Iden, aning Gersonin ikizimin gumazimning. **13** Ezi Simri ko Juel, aning Elisafanin ikizimin gumazimning. Ezi Sekaraia ko Matania, aning Asapin ikizimin gumazimning. **14** Ezi Jehuel ko Simei, aning Hemanin ikizimin gumazimning. Ezi Semaia ko Usiel, aning Jedutun ikizimin gumazimning. **15** Livain kaba dikavigha ghua uan adarazi batogha, me Ikiavira Itir Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. Me zuegha givagha Ikiavira Itir Godin akabar gintigha, atrivim me mikemezi moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi a ua zue. **16** Ezi ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim damuti, a zueghasa an aven ghuegha, bizir Godin damazimin zuezir puvatiziba, bar da inigha azenan ize. Me bizir kaba bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin boroghin, danganir ekiar me uari akuvimin ize. Ezi Livaiba bizir kaba atera

Jerusalem azenan ghua, Kidronin fanemin danganir zarim giraghugha da ariki. **17** Me iakinir faragha zuimin aruer farazimin, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir biziba bar zueghamin ingangarim maghiram a gami. Me ingara ghua namba 8in aruemin me Dipenimin azuarimin tiar akamin otifi. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin zueghasa, 8plan aruebar ua ingari. Iakinir kamin aruer namba 16in, me ingangarir kam agivazi, Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin ua zue. **18** Godin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ingangarim agivagha, ghua Atrivim Hese kian gara kamaghin a migei, “E Ikiavira Iti Godin Dipenimin itir biziba bar adagh amizi, da zuegha gifa. Ofan bar isia mighiribar amuamin dakozim ko, an ingangarir biziba bar moghira, egha dakozir me God ganidir bretba arizim ko, dakozimin ikiamin biziba, da bar moghira zue. **19** Atrivim Ahas fomira akirim ragha God gasara, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba itir danganibar da inigha, danganir igharazibar da arighizi, e uam a da inigha izegha dagh amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin ofa gamir dakozimin boroghin da ariki.” **20** Atrivim Heskia akar kam baregha givagha, bar mizaraghara Jerusalem gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Me bar moghira iza uari akuvazi, a me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha zui. **21** Egha me 7plan bulmakaun apuriba ko, 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguziba ko, 7plan memen apuriba inigha da sara zui. Egh 7plan memen apurir kaba, me

da Judan gumamazizibar arazir kuraba ko, atrivimin adarazir arazir kuraba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven amizir arazir kuraba, bar moghira dagh nighnigha, arazir kuraba gin amadir ofa damuam. Egha atrivim, asizir kabar Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dar ofa damuasa Aronin ovavir boribav keme. **22** Ezi me 7plan bulmakaun apuriba faragha dav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi. Ezi me gin 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguzibav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua uaghan ofa gamir dakozimin da kavamangi. **23** Ezi gin atrivim gumazir aviriba ko tughav itima, ofa gamir gumaziba ghua arazir kuraba gin amadir ofa bagha 7pla memen apuriba inigha izezi, atrivim ko gumazir kaba bar uan dafariba isa memen kabagh isin ariki. **24** Egha atrivim kamaghin migei, “E Israelian gumamaziziba bar, me e bagh arazir kuraba gin amadir ofaba ko, ofan bar isia mighiribar amuam.” Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba, Israelia bar men arazir kuraba gin amangamin ofaba bagha, 7plan memen kabav suegha, dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi. **25** Atrivim Heskia, Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumazimning, Gat ko, Natan ko, Atrivim Devit ganingizir Akar Gavgavimin gintigha, Livaibav kemezi, me gitaba ko, tambarinba ko, buaba inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven tuivighav iti. **26** Livain kaba, Atrivim Devit fomira ikiararangizir gitaba ko bizir igharazibar suigha tuivighav iti. Ezi ofa gamir gumaziba uan sighabar suigha me ko tuivighav

iti. **27** Ezi Hesehia ofan bar isia mighiribar amuasa, ofa
 gamir gumazibav kemezi, me maghira ofabagh amima,
 Livaiba, Ikiavira Itir Godin ziam fer onger akabagh ami.
 Ezi ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Livaiba Atrivim
 Devit atizir gitaba ko bizir igharazibagh ikarara ighiar
 aghuibagh ami. **28** Ezi gumazamiziba bar Ikiavira Itir
 Godin ziam fema, Livaiba onger akabagh amima, ofa
 gamir gumaziba sighabagh ivi. Me kamaghiram amua
 ghuavira itima, ofan bar isia mighiriba isigha bar gifa. **29**
 Ofan kaba givazima, Atrivim Hesehia ko, gumazamiziba
 bar moghira, teviba apirigha dapaniba avigha Ikiavira Itir
 Godin ziam fe. **30** Ezi Atrivim Hesehia gumazir dapaniba
 ko, me Atrivim Devit ko akam inigha izir gumazim Asap,
 aning fomira Ikiavira Itir Godin ziam fasa osirizir ighiaba
 bangasa Livaibav gei. Ezi Livaiba bar akuegha ighiabagh
 ami. Egha me gin teviba apirigha dapaniba avigha Godin
 ziam fe. **31** Ezi Hesehia gin kamaghin gumazamizibav
 gei, “Ia guizbangira bar uari isa Ikiavira Itir God ganingi.
 Kamaghin amizi, ia an boroghin izam. Ia Ikiavira Itir God
 ko navir vamiran ikiamin ofaba, ko a minabir ofaba inigh,
 Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi.” Ezi gumazamiziba
 bar moghira atrivimin akam baregha ofaba inigha izi.
 Ezi marazi uan navir averiabar aven, bar isia mighirir
 ofabar amuasa bar ifonge, **32** egha me 70plan bulmakaun
 apuriba ko, 100plan sipsipin apuriba ko, 200plan sipsipin
 nguziba inigha Ikiavira Itir God bagha bar isia mighirir
 ofan kabar amuasa izi. **33** Egha me uaghan 600plan
 bulmakaun apuriba ko, 3,000plan sipsipba ofabar min
 da inigha, Ikiavira Itir God daningasa izi. **34** Ofa gamir

gumazir Godin damazimin zueghamin arazim gamiziba avirasemezir puvati, ezi ofan bar isi mighiramiba bagh asizibav sogh, dar inibav sa da aghoramin ingangarim bar ekefe. Kamaghin amizi, ingangarim zuamira givaghasa, Livain maba dikavigha ofa gamir gumazibar akuragha asizibav soke. Bizir kamin mingarim kamakin, Livaiba faragha dikavigha, zuamira Godin damazimin zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Ezi ofa gamir gumazir aviriba zuamira arazir kam gamizir puvati. Egha gin ofa gamir gumaziba Godin damazimin uari zuezir arazim gamizi, Livaiba ua ingangarir kam gamir puvati. **35** Ofa gamir gumaziba bar, ofan bar isia mighirir aviribagh ami. Egha me ingangarir kamnaghiram amizir puvati. Me God ko navir vamiran ikiamin ofaba bagh asizibar oviba tuava, bar isia mighirir ofaba bagha gumazamiziba inigha izezir wainba isa ofan min da inge. Atrivim Hesehia uan gumazamiziba ko kamaghin fo, God men akurazi Dipenim akiraghasir ingangarir kaba zuamira gifa. Kamaghin amizi, me God pirafa bar akonge. Egha me kamaghira ua lkiavira Itir Godin Dipenimin aven ofabagh amua an ziam fe.

30 Atrivim Hesehia, a God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuasava Israel ko, Judan gumazamiziba bagha akam amada, eghti me izi Jerusalem Itir Godin Dipenimin uari akuvagham. Egha a uaghan Efraim ko, Manasen anabamningin gumazamiziba bagha akinafariba amangi. **2** Me iakinir faragha zuimin isar kam damuasa ifonge, mati me bar fomira ami mokin. Ezi ofa gamir gumazir aviriba Godin

damazimin zueghamin arazibagh amizir puvati, egha uaghan gumazamiziba iza Jerusalem uari akuvazir puvati. Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba, me iakinir namba 2in isam damuasa akam akiri. **4** Atrivim ko gumazamiziba bar nighnizir kam bagha navir vamira iti. **5** Kamaghin amizi, me bar Israelin itir danganiba bagha akaba amangi. Me Berseban nguibar ekier sautin amadaghan itimin ikegha ghua, Danin nguibar ekier notin amadaghan itimin tu. Egh gumazamizibav kemeghti, me Ikiavira Itir God, a Israelian God bagh izi, Jerusalem uari akuvagh God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelia bar moghira uari akuvagh isar kam damuam, ezi men varazira arazir kamin gintisi. **6** Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, akinafariba osirigha gumazir mabagh aniga kamaghin me migia ghaze, ia akinafarir kaba inigh bar moghira Israel ko Judan danganiba bar dar mangi. Akinafarir kabar itir akaba kamaghin migei, "Ia Israelian ikiavira itir varazira, Asirian atriviba ia gasighasighizir puvatiziba, ia oragh. Ia uamategh Ikiavira Itir God, a en ovaviba Abraham, Aisak ko, Jekopin God, a bagh izi. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God izi ia ko ikiam. **7** Ian inazir afeziaba ko, aveghbuaba amizi moghin, ia arazir kurabar amuan marki. Me Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, me akirim ragha a gasara, ezi God me ategha puv me gamua bar me gasighasiki. Ezi ia uari bizir kabar gani. **8** Ia uan ovavibar min akaba batoghan marki. Ia uari isi Ikiavira Itir God daningigh. Egh ia Jerusalem izi Ikiavira Itir God, en

God zurara ikiasa ua bagha misevezir dipenimin an ziam
 fi. Ia kamaghin damuti, a ua ian aningaghan kogham. **9**
 Ia fo, ian apaniba ian aveghbuaba ko, boriba inigha uan
 nguibabar ghuegha, me isa kalabuziabar min me ariki.
 Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh iziti, a ian apanibar
 amuti, me ian adarazir apangkuvigh, ua me amadaghti
 me uamategh ian nguazimin izam. Bar guizbangira,
 Ikiavira Itir God ian God, a Godin apangkuvim itim.
 Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, a bagh uamategh iziti,
 a ragh ua ian ganiva, ua ia iniam.” **10** Ezi gumazir kaba
 akinafarir kaba inigha ghua Efraimin anabam ko, Manasen
 anabamin nguazimningin itir nguibar ekiabar ikegha
 ghua, Sebulunin anabamin nguazir notin amadaghan
 itimin tu. Egha me atrivimin akabar gumazamizibav
 geima, gumazamiziba oraghan aghuagha, aka mikirvagha,
 dibovir akabar gumazir kabav gei. **11** Ezi Aser ko, Manase
 ko, Sebulunin anababar gumazir varazira akar kam
 baregha, Ikiavira Itir Godin damazimin uari abiragha
 Jerusalem in ghue. **12** Ezi God uabi Judabagh amima, me
 navir vamira inigha bar moghira atrivim ko, an gumazir
 dapanibar akamin gintigha iza Jerusalem uari akuvagha,
 Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin,
 isar kam gami. **13** Egha iakinir namba 2in, Yis Puvatizir
 Bretin Isam Damuamin Dughiamin, gumazamizir bar
 avirir dafam iza Jerusalem uari akufa. **14** Egha me ghua
 Jerusalem itir asebar ziaba fer ofa gamir dakoziba ko,
 ofan migharir mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba
 akaraghariki. Egha me ofa gamir dakozir kabar oteyiba
 inigha, ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin da

makuni. **15** Egha namba 2in iakinimin, an aruer namba 14in, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagha sipsipin nguzibav soke. Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin damazimin zueghamin arazibar gin ghua uari zuezir puvati, kamaghin me bar aghumsigha ghua uari zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Me uari zuegha givagha, ofan bar isi mighiramibar asiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zui. **16** Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin ingangarir gumazim Moses me ganingizir Arazibar gin ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazamizibar damazimin tuifi. Ezi Livaiba ofabar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa ofa gamir dakozimin da kavamadi. **17** Gumazamizir aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gamizir puvati, kamaghin me uari uan sipsipin nguzibav suegh dar ofa damuan kogham. Kamaghin amizi, Livaiba gumazamizir kabar sipsipin nguzibav soghezi da Ikiavira Itir Godin bizibaram otifi. **18** Ezi gumazamiziba bar moghira ofa gamizir sipsipin kabar tuziba ame. Egha me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, men bar avirim faragha Godin damazimin uari zuezir arazim gamizir puvati. Zuezir puvatizir gumazamizir avirir kabar maba, me Efraim ko, Manase ko Isakar ko, Sebulunin anababar adarazir ize. Atrivim Heseikia me ginighnigha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, en ovavibar God, ni fo, gumazamizir kaba nin Arazibar gin ghua uari zuezir puvatigha, nin Dipenimin ize. Me bar ifongiar ekiam nin ikia ni bagh izi nin ziam fasa. Ikiavira Itir God, ni bar dera, ni gumazamizir kabar

arazir kuraba ġin amadagh.” 20 Ezi Ikiavira Itir God Hesekian azangsizim baregha, gumazamizir kabar arazir kuraba ġin amadagha, me gasighasighizir puvati. 21 Ezi gumazamiziba, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bagha Jerusalem uari akuvagha 7plan aruebar ikia bar akonge. Ezi Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, dughia bar zurara Ikiavira Itir Godin Dipenimin pamtemin gitabav sogha Ikiavira Itir Godin ziam fe. 22 Isar kamin dughiamin, Livain maba Ikiavira Itir Godin ingangariba bar deraghavira dagh ami, kamaghin amizi, Atrivim Hesekia me minabagha gavgavim me ganidir akabar me migei. Dughiar kamin, gumazamiziba 7plan aruebar Ikiavira Itir Godin ziam fer isar ekiam gamua God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, egha Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin ziam fava a minabi. 23 Yis Puvatizir Bretin Isar Ekiamin Dughiamin aruer 7pla gifa, ezi gumazamiziba Godin ziam fasa 7plan arueba ua dagh isafuraghasa akam akiri. Kamaghin amizi, me ua 7plan aruebar Godin ziam fa bar akongegha iti. 24 Ezi Atrivim Hesekia 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 7,000plan sipsipba inigha ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi an gumazir dapaniba, 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 10,000plan sipsipba ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi dughiar kamin, ofa gamir gumazir bar aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. 25 Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, notin amadaghan Israelin nguazimin izeziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Juda ko Israelin itiba, me bar moghira Jerusalem ikia bar akonge.

Bar guizbangira, Devitın otarim Atrivim Solomonin dughiamin ikegha iza datirighin, bizir kamaghin garitam Jerusalemın otozir puvati. **27** Ezi gin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba dikavigha tuivigha deragh gumazamizibar amuasa, Godin azangsisi. Ezi God uan Nguibamin ikia, eggha uan ofa gamir gumazibar azangsizim barasi.

31 Godin ziam fer dughiar ekiar kaba givazima, gumazamizir iza Jerusalemın uari akuvaziba, me tintinibar Judan nguibar ekiabar ghua, dagiar guarir akiniba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Me uaghan Judan anabam ko, Benjaminin anabam ko, Manasen anabam ko, Efraimin anabamin nguazibar ghua, ofa gamir dakoziba ko, mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba saram asighasigha, bizitam ataghizir puvati. Eggha me gin uamategha uan nguibabar zui. **2** Atrivim Hesehia ofa gamir gumaziba ko, Livaiba tuiragha, men ikiziba vaghvagh damuamin ingangaribar me arigha, me migia ghaze, ia ofa gamir gumaziba ko, Livain ikiziba fomira ingarizi moghin ia ingangaribar amu. Ingangarir kaba: Me ofan bar isia mighiriba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fava, an Dipenimin ingangariba bar dagh ami. **3** Atrivim kamaghin migia ghaze, ofa gamir gumaziba, an divazimin aven an asizibar tongin asiziba iniva ofan bar isia mighiriba, zurara mizaraziba ko, guaratizibar dar amu. Egh me uaghan Sabatin dughia ko, iakinir igiaba ko, Godin ziam fer dughiar ekiaba sara, me an asiziba inigh ofa damu, mati Ikiavira Itir Godin Arazir Moses fomira osiriziba mikemezi mokin.

4 Egha atrivim kamaghin Jerusalem gumamazizibav
 gia ghaze, me uan daghebar tongin daghetaba inigh
 ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagh da inigh izi.
 Gumamaziziba kamaghin damuti, ofa gamir gumaziba ko,
 Livaiba deragh uan ingangarim damuam, mati Ikiavira
 Itir Godin Araziba mikemezi mokin. **5** Atrivimin akar kam,
 kantrin danganiba bar dar ghu, ezi gumamaziziba zuamira
 witin faragha otivizir bar aghuiba ko, wainin dipar bar
 aviriba ko, olivin boreba ko, haniba, ko, dagher guar
 avirir me azenibar iniziba inigha, ofa gamir gumaziba
 ko, Livaiba bagha da inigha izi. Me uaghan uan dagheba
 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira isa ofa gamir
 gumaziba ko, Livaibagh aningi. **6** Ezi Judan nguibar
 ekiabar itir gumamaziziba, me bar moghira vaghvagha
 uan bulmakauba ko, sipsipba 10plan okoruabar da arigha,
 egha dar okoruar mam inigha zui. Me uaghan uan biziba
 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira Ikiavira Itir God,
 men God bagha da ariki, egha me bizir kaba bar ada inigha
 iza pozir aviribav kini. **7** Gumamaziziba iakinir namba
 3in, bizibar pozibav kinigha, da atera zui. Me kamaghira
 amua ghua namba 7in iakinimin tu. **8** Ezi Atrivim
 Heskia ko, gumazir dapaniba ghua, gumamaziziba inigha
 izezir bizibar pozibar ganigha, Ikiavira Itir Godin ziam
 fa, Israelian gumamaziziba minabagha, me bagha bar
 akonge. **9** Egha atrivim kamaghin ofa gamir gumaziba
 ko, Livaibar azai, “Manmaghin amizi ia dagher pozir
 avirir kaba iti.” **10** Ezi ofa gamir gumazibar dapanim
 Asaria, a Sadokin adarazir mav, a kamaghin atrivimin
 akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God bar deraghavira

uan gumamazibagh amizi, me dagher bar avirim inigha an Dipenimin ize. E dagher kabar avirim ame, egha da agivan iburazi, dagher pozir bar aviriba ikiavira iti.” **11** Ezi atrivim mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, biziba arighasa danganiba akira dar ingari. **12** Egha me dagher kaba ko, bizir igharaziba ko, 10plan pozibar arighizir bizir kabar pozir mam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin biziba arighamin danganir kabagh ariki. Ezi Livain mamın ziam Konania, a ingangarir kamin garir gumazir dapanim, ezi an aveghbuam Simej, a ingangarir kamin garir gumazir namba 2. **13** Atrivim Heseia ko, Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, aning Konania ko, Simein akurvaghasa, ua Livain maba amisefe. Men ziabar kara: Jehiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabat, Eliel, Ismakia, Mahat ko Benaia. **14** Imnan otarim Kore, a Livain mav, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aruem anadi naghin itir tiar akamin garir gumazim. Atrivim ko, Asaria ingangarir kaba Kore ganingi: A gumamaziziba uan ifongiabar gin ghua, God ganidir ofaba iniam. Egh uaghan ofan igharazir gumamaziziba Ikiavira Itir God ganidiba inigh, ofan bar anogoroghezibar naba inigh, da tuiragh ofa gamir gumazibar aningam. **15** Ezi Livain maba Koren akurvagha ingangarir aghuim gamua, ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar aven ingara ofa gamir gumazibar ikiziba bagha dagheba tuiragha me ganidi. Livain kabar ziabar kara: Iden, Miniamin, Jesua, Semaia, Amaria ko Sekania. Me dagheba isa men ikiziba bar me ganidima, tav daghetamin otevezir puvati, me bar

moghira dagheba ini, gumazir igiaba ko, ghuriba sara. **16**
 Ofa gamir gumazibar otariba, 3plan azeniba ikiti, me men
 ziaba isiva ikizibar ziabar apengan da osiram. Egh me
 daghebar aningamin dughiamin, me ziar kabar ganiva,
 dagheba me daningam. Egh Godin ofa gamir gumazitamin
 ikizim mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin
 dughiam otoghti, me Jerusalem mangegh ingarti, me ua
 men nguibamin me bagh daghebar arighan kogham. **17**
 Me ofa gamir gumazibar ziaba osirir dughiamin, me men
 ikizibar ziabar apengan da osirighiti, me uari akuvagh,
 uaghara ingaram. Egh Livaibar ziaba osirir dughiamin,
 me 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me
 men ikiziba damuamin ingangaribar apengan men ziaba
 osiri. **18** Egha ofa gamir gumazibar ziabar apengan, me
 men amuiba ko, borir iririviba ko, otariba ko, guivir
 asebar ziaba saram osiri. Ezi ofa gamir gumazir kaba,
 zurazurara Ikiavira Itir Godin damazimin uari uari zuamin
 ingangarim iti. **19** Aronin adarazir ofa gamir gumazir
 maba, me ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar nguazir
 otevir mabar iti. Ezi gumazir maba nguibar ekiar kabar
 ikiava, dagheba ofa gamir gumazir kabagh anidi. Egha me
 uaghan dagheba isa Livain ziabar apengan itir Livaibagh
 anidi. **20** Heskia, Judan danganiba bar dar ofa gamir
 gumaziba ko, Livaibar akurvazir ingangarir aghuim gami.
 Egha a Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin, arazir
 aghuiba ko, guizin arazibagh ami. **21** Heskia uan navir
 averiamin aven God baghavira ikiasa bar gavgafi. Egha
 deraghavira ingara Godin Dipenim uam anekirigha Godin
 Akar Gavgaviba ko, an Arazibar gin zui. Kamaghin amizi,

Hesekia amizir ingangarir aviriba, da bar deraghaviram otifi.

32 Atrivim Hesekia guizbangira Ikiavira Itir Godin akabar gin ghua amizir ingangarir kabar gin, Asiriabar Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judabav sosi. Egha men nguibar ekia divazir bar gavgaviba aviniziba okarigha iti. Senakerip nguibar ekia kabagh ativagh dar ganasa nighnisi. **2** Ezi Hesekia kamaghin oraki, Senakerip uaghan Jerusalem ko misoghasa. **3** Ezi Hesekia uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, me nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirasa akam misoke. Ezi me bar an akura. **4** Dughiar kamin, me gumazir bizir ekiam akuvagha, kamaghin me migei, “E mangi nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirika. E kamaghin damighti, Asiriaba ua izi damamin dipar aviriba ikian kogham.” Egha me ghua faner men nguazim abigha zuim ko, emimirir dipar kaba bar ada apemegha da apiri. **5** Egha Hesekia zuamira Jerusalem avinizir divazim gavgavim a daningasa, uan ingangarir gumazibav gei. Ezi ingangarir gumaziba divazir akaraghirezir akuar mam uam anekirigha, me midorozir gumaziba isin iki apaniba bagh ganasa, tauan gavgavir ruariba divazim gisin dar ingari. Egha nguibar ekiam avinizir divazim, an azenan, me ua divazir gavgavir igharazir mam ingarizi, a bar nguibar ekiam ekiaru. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin itir danganir zarir me nguazibar apemezim, me ua gavgavim divazim ganidi. Egha me misoghasa afuziba ko, orar aviribar ingari. **6** Egha gin, Hesekia Jerusalemin gumazamizibar ganasa,

midorozir gumazibar garir gumazir dapanim amisefe. Egħa a nguibar ekiamin tiar akamin borogħin uari akuvir danganir ekiamin, bar gumazamiziba akufa. Egħa gavgavim men navibar aningasa, akar bar aghuibar me migei. A kamagħin me migei, **7** “Ia tugh gavgavigh, Asirian atrivim ko, an midorozir gumazir bizir kamin atiatingan marki. Me gavgavir bar ekiam ti, ezi e ko itir gumazir mam, an gavgavim bar ekevegħa men gavgavim bar a gafira. **8** Asirian atrivim, a gumaziba da uan gavgavim ini, ezi en gavgavim, a Ikiavira Itir God, en Godra. A e ko iki en akuragh, en midorozibar aven, an e bagħ en apaniba abinam.” Gumazamiziba atrivimin akaba barazima, akar kaba gavgavim men navibagħ aningħi. **9** Dughiar kamin Senakerip uan midorozir gumaziba ko, me Lakisin nguibar ekiamin misosi. Egħa a uan gumazir dapanir maba amangizi, me an akabar gun Heseķia ko, Judabav ķimasa Jerusalemın ghue. An akabar kara: **10** “Ki Asirian Atrivim Senakerip, ķi fogħasa, ia manmagħin garir gavgavim ikia ghaze, e ian nguibar ekiam inian iburagħam? Bar puvati. **11** Ki fo, Heseķia kamagħin ia migei, Ikiavira Itir God, a ian God, a ian akuragħti, e Asiriaba ia gasighasighan kogħam. Heseķia ia gifari, ia nighnizir gavgavim an akabar iki e ategħti, e ian nguibar ekiam inigham kogħti, ia uari bagħ ganigh. E ia ekiarugħti, ia damamin dagħeba ko, dipaba puvatigh arighiregham. **12** Ia fo, Heseķian kamra, mighsiabar pin itir danganir Godin ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagħ asighasiki. Egħa ghaze, ia Judaba ko Jerusalemia, ia mangi ofa gamir dakozir vamira,

mughuriar aghuim zuir ofabar amuva Godin ziam fam. **13**

“Ki uan ovaviba ko, e kantrin igharazibagh amizir biziba, ia ti dagh fozir puvati? Ia ghaze, igharaz darazir aseba men akurazi, ki ti men kantribagh asighasighizir pu? Bar puvati. **14** E kantrin aviriba ko misoke, ezi men aser aviriba iti. Ezi kantrin igharazitamin asetam men akurazi, me midorozir tamin e abirazir puvati. Ezi ia tizim bagha ghaze, ian God ian akuraghti ia midorozimin e abiragham? Ti puvatigham! **15** Ia Hesehia ateghti a ia gifaran marki, egh ia an akam baraghan marki. Bar guizbangira, kantrin igharazitamin asetam an akuragha gavgavim a ganingizi, a nan ovaviba ko misogha me abirazir puvati. Bar guizbangira, ian God uaghan ian akuragham kogham.”

16 Asirian atrivimin gumazir dapaniba, akar kurar bar aviribar Ikiavira Itir God ko, an ingangarir gumazim Hesehia gami. **17** Atrivim Senakerip uaghan akinafariba osira Ikiavira Itir God, Israelian God dipofi. Akinafarir kaba, migirigiar kaba iti, “Ki kantrin igharazibav sozima, men aseba men akurazi, me na abirazir puvati. Ezi kamaghira, Hesehian God uaghan nan dafarim da, uan gumazamizibar akuragham kogham. Bar puvatigham.” **18**

Asirian gumazir dapaniba pamtemin Hibrun akamin dim tiariba akar mikimti, Jerusalemın nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin itir gumazamiziba uan akam baregh, bar atiatigham. Eghti tuavir kamin, Asiriaba nguibar ekiam inian iburagham kogham. **19** Asiriaba kamaghın nighnigha ghaze, Jerusalemın God ti kantrin igharazibar asebar min gari. Aser kaba gumazamiziba uari uan dafaribar dar ingari, kamaghın amizi, me

dibovir akabar a gami. **20** Atrivim Hesehia, Asiriabar akar kaba baregha, akam inigha izir gumazim Aisaia ko, aning uaningin akurvaghasa God ko migia an dei. (Aisaia, a Emosin otarim.) **21** Ikiavira Itir God aningin dimdian baregha enselin mam amadazi, a Asirian atrivimin midorozir gumaziba itir danganimin ghua, gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, midorozir gumazibar garir gumazir dapanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, Atrivim Senakerip bar aghumsigha, uamategha uan kantrin ghu. Eggha gin, a uan asemn ziam fasa, an dipenimin aven ghuzi, an otarir maba iza midorozir sababar a misoghezi, an areme. **22** Arazir kamn, Ikiavira Itir God, Atrivim Hesehia ko, Jerusalemian akura, ezi Asirian Atrivim Senakerip me gasighasighizir puvati. Ikiavira Itir God uaghan, igharaz darazi ataghizi, me iza Judabagh asighasighizir puvati. Judaba amir biziba bar, Ikiavira Itir God men akurazi me navir amirizim sara deraghavira ikia avughsi. **23** Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim, Jerusalemn iza, Ikiavira Itir God bagha ofaba inigha izi. Me uaghan bizir aghuiba inigha iza Hesehia ganidi. Dughiar kamn ikegha zui, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ziar ekiam Judan Atrivim Hesehia ganiga ghuavira iti. **24** Asiriaba paza Judabagh amir dughiar kamn, Atrivim Hesehia arimariar bar ekiam inigha aremeghasava ami. Dughiar kamn, a Ikiavira Itir God ko migeima, Ikiavira Itir God an dimdian ikaragha, ababanir mam an akagha ghaze, an arimariam givagham. **25** Hesehian arimariam gin givazi, a Ikiavira Itir God, an akurazir bizir ekar kam ginighnizir puvati. A

uabi fava, Ikiavira Itir God minabazir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God an aningaghegha, a ko, Juda ko, Jerusalem gumazamizibagh asighasighasava ami. **26** Ezi Hesehia Jerusalemia ko, me uari fer arazim ategha uari abira. Kamaghin amizi, an atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God me gasighasighizir puvati. **27** Hesehia dagiar bar aviriba ikia, atrivir bar gavgavimin otogha ziar ekiam iti. A ingangarir gumazamizibav kemezi, me silvaba ko, gol ko, dagiar ivezir bar pin koziba ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, bizir igharazir ivezim bar pin kozibar arighamin dipenibar ingari. **28** Ezi an ingangarir gumaziba uaghan witba ko, wainin dipaba ko, olivin boreba arighamin dipenibar ingari. Egha me uaghan bulmakaun guar aviriba arighamin dipenir ekiabar ingarigha, sipsipbar arighasa divazibar ingari. **29** God bizir aghuir bar aviriba Hesehia ganingi, ezi Hesehia sipsipba ko, bulmakaun bar aviriba ini. Ezi an ingangarir gumaziba a bagha nguibar ekia aviribar ingari. **30** Atrivim Hesehia fomira Gilhonin Emimirir Dipam pin anepirigha, Devitin Nguibar Ekiamin aruem uaghiri naghin, dipam bagha nguazimin aven torir ruarim gikuizi, dipam an aven uaghiri. Atrivim Hesehia amizir biziba bar deraviram otifi. **31** Babilonin kantrin itir gumazir aruaba, God kantri Juda gamizir mirakelin kamin eghaghanim baregha, bizir kamin mingarim gifoghasa gumazir maba amangizi, me Hesehia bagha izi. God Hesehian araziba ko, navir averiam gifoghasa a badava, dughiar kamin Hesehia ataki. **32** Atrivim Hesehia amizir bizir igharaziba ko, an arazir aghuibar eghaghaniba bar, akinafarir me

kamaghin diborimin iti, Akam Inigha Izir Gumazim Aisaia, A Emosin Otarim, a Irebamin Min Garir Bizimin Ganizir Bizibar Eghaghaniba ko, akinafarir me kamaghin diborim, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. **33** Atrivim Hesekia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Atrivim Devitin ovavir boribar mozibar boroghin anefa. An mozim atrivir igharazir mabar mozibar mong mighsiamin pin iti. Ezi Juda ko, Jerusalemian gumazamiziba, an ziar ekiam ginighnigha bar an kuarkufi. Ezi an otarim Manase an danganim inigha atrivimin oto.

33 Manase azenir 12pla ikia, Judabar atrivimin otogha, 55plan azenibar Jerusalemian atrivimin ike. **2** Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Puvati. A gumazamizir igharazir fomira nguazir kam in ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zuima, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir Godin damazimin derazir puvatiziba. **3** Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datirighin, Manase ua dar ingari. Egha asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar ziaba fe. **4** Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, “Jerusalemian itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam.” **5** Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin

Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. **6** A Hinomin danganir zarimin iraghugha, uan otarir mabav soghezi me ariaghirezi, a ofan bar isia mighirimin min me tuezi me bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diava, uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe. **7** Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God, Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko, an otarim Solomon mikeme, "Jerusalem in nguibar ekiam ko an itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. **8** Ia nan gumazamiziba, ki mikemezi moghin, ia nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba ko, arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia bar dar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi, ia datirighin apiaghav itim, ki an ia batueghan kogham." **9** Ezi Atrivim Manase Judaba ko, Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuvira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamin ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamin aven ize. **10** Manase uan gumazamiziba ko, me amir arazir kuraba, Ikiavira

Itir God da ataghiraghasa me migeima, me an akam
 baragha an gin zuir puvati. **11** Kamaghin amizi, Ikiavira
 Itir God Asirian atrivimin midorozir gumazibar gumazir
 dapaniba ko, an midorozir gumaziba amangizi, me iza
 Judaba ko misogha me abira. Egha Asiriaba kalabuziamin
 min Manasen suiragha, akezim an atinim garugha, senin
 an dafarimning ikegha, a inigha Babilonin ghu. **12** Ezi
 a bar osemegha Ikiavira Itir God, an ovavibar Godin
 damazimin uabi abiragha, uamategha God bagha iza,
13 uabin akurvaghasa an azangsisi. Ezi God Manasen
 azangsizim baregha an akuragha anetaghizi, a uamategha
 Jerusalem ghugha, ua kantri gativagha an gari. Egha
 Manase datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a uabira
 guizbangira God. **14** Bizir kabar gin, Manase Jerusalem
 avinizir divazimin azenan itir divazir igiamin ingari. Me
 kamaghin danganir kam dibori, Devitin Nguibar Ekiam.
 Divazir kamin tuirivim bar pin iti. Divazim aruem uaghiri
 naghin, danganir zarir Gihonin Dipar Emimirimin ikegha
 ghua notin amadaghan tiar akar me kamaghin diborimin
 tu, Osiriba Amadir Tiar Akam. Divazim uaghan Ofelin
 mighsiam avini. Egha Manase uaghan, Judan Distrighin
 itir nguibar ekia divazir bar gavgaviba avinizibar ganasa,
 midorozir gumazibar gumazir dapaniba amisefe. **15** Egha
 a ikizir igharazibar marvir guaba ko a uabi Ikiavira Itir
 Godin Dipenimin aven atizir aser nedazim batoke. Egha a
 uaghan, Ikiavira Itir Godin Dipenim itir mighsiamin pin
 itir asebar ofa gamir dakoziba ko, Jerusalem danganir
 igharazibar itir ofa gamir dakoziba sara akaraghariki.
 Egha a bizir kaba inigha nguibar ekiamin azenan ghua

bar ada makuni. **16** Egha a gîn uamategha Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofaba ko, God minamamin ofaba bagha, asiziba inigha iza ofa gamir dakozimin dar ofa gami. Egha a kamaghin Judabav gei, “Ia Ikiavira Itir God, a Israelia en God, ia an ziam fi.” **17** Ezi gumazamiziba Atrivim Manasen akam baregha, ua asebar ziaba fer puvati. Me bar moghira Jerusalemin izir puvati. Me uan mighsiabar itir danganibara ghua Ikiavira Itir God, men Godin ziam fa, egha ofaba a ganidi. **18** Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Manase God ko mikemezir migirigiaba ko, akam inigha izir gumaziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziamin Manase mikemezir akar kaba, da uaghan akinafarir kamin iti. **19** Ezi Atrivim Manasen eghaghanir maba akinafarir me kamaghin diborimin iti, Godin Akam Inigha Izir Gumazibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Manasen arazir kurabagh eghara, an akirim ragha God gasarazir arazim geghara, an asebar ziaba fer danganir a ingarizibagh eghara, egha a ingarizir guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itibagh eghara, egha marvir guar a ingarigha dar ziaba febar eghaghanibagh eghari. Akinafarir kam uaghan, a navim giragha uabi abirazir arazim ko, a God ko migeima, God an dimdiam baraghizir bizibagh eghari. **20** Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me atrivimin dipenim avinizir divazimin aven anefa. Ezi an otarim Emon an danganim inigha atrivimin oto. **21** Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimin oto, egha

azenir pumuningra Jerusalemın atrivimın ike. **22** Emonın afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin damazimın arazir kurabagh ami. Amonın afeziam Manase fomira ingarizir marvir guaba, a da bagha ofabagh amua dar ziaba fe. **23** Emonın afeziam, Ikiavira Itir Godin damazimın uabi abiragha navim gira, ezi Emon kamaghin amizir puvati. An arazir kurabar osımtızim ghuavira iti. **24** Dughiar mamin, Emonın ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin atrivimın dipenimin aven a misoghezi an areme. **25** Ezi gin Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me Emonın otarim Josaia gamizi, a uan afeziamın danganım inigha men atrivimın oto.

34 Josaia 8plan azeniba ikia, Judan atrivimın oto, egha 31plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. **2** Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimın arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar a dar gin mangasa bar gavgafi. **3** Josaia 15plan azeniba ikia, egha a namba 8in azenir an atrivimın itir dughiar kamra, a uan ovavim Atrivim Devitin Godin ziam fa a baghavira iti. An namba 12in azenir an atrivimın itir dughiamın, a uan ingangarir gumaziba amangizi me Juda ko Jerusalemın danganiba bar dagh arua, asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itiba bar dagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, marvir guar me temeba ko, ainin ingariziba, bar dagh asighasiki. **4** A ghua garima,

ingangarir gumaziba asem Balin ofa gamir dakozi­bagh
 asighasigha, dar boroghin itir paura mughur­iar aghuimin
 ofabagh amir dakozi­bagh asighasiki. Egha me temer
 guarir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, teme­ba ko,
 ainin ingarizir aser mabar nedaziba sara asighasigha,
 dav sozima da misaraghira averenimin min oto. Egha
 me averenir kaba inigha ghua gumazamizir fomira aser
 kabar ofa gamizibar mozibagh isin da kavamangi. **5**
 Egha Josaia asebar ofa gamir gumazibar aghariba inigha,
 men ofa gamir dakozi­bagh isin da tuezi da isi. A bizir
 kabagh amigha givazi, Juda ko, Jerusalem Ikiavira Itir
 Godin damazimin ua zue. **6** Egha Josaia ghua Manasen
 anabamin nguazim ko, Efraimin anabam ko, Simeonin
 anabam ko, Naptalin anabamin nguazimin ghua bar
 notin amadaghan tu. An arazir kamra, apaniba faragha
 asighasighizir nguibar ekiabar itir asebar ofa gamir
 dakozi­ba, a bar adagh asighasiki. **7** A Israelin danganir
 kaba bar dagh arua, ofa gamir dakozi­bagh asighasigha,
 temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba
 ko, aser igharazibar nedaziba sara, a bar adav sogha da
 misaragharighizi da averenimin min oto. Egha a uaghan
 Israelin nguazimin aven, pauran mughur­iar aghuim gamir
 dakozi­ba bar dagh asighasiki. A ingangarir kam agivagha,
 uamategha Jerusalem in ghu. **8** Atrivim Josaia 18plan
 azenibar atrivimin ikia, egha asebagh asighasighizir
 ingangarim agivagha, a uan kantri ko, Ikiavira Itir Godin
 Dipenim gamizi, aning Godin damazimin zue. A gin
 gumazir 3pla amadazi, me Ikiavira Itir God, an Godin
 Dipenim uam anekirighasamin ingangarimin ganasa

ghue. Gumazir 3plan kabar ziabar kara: Asalian otarim Safan ko, Jerusalemin nguibar ekiamin garir gumazir dapanim Masea ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Joa, a Joahasin otarim. **9** Gumazir kaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akamin garir Livaiba bagha ghue. Livaiba faragha Godin Dipenimin ingangarimin akuraghasa, Manasen anabamin gumazamiziba ko, Efraimin anabamin adarazi ko, Israelian ikiavira itir varazira ko, Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi ko, Jerusalemin nguibar ekiamin itir adarazi da, dagiar maba ini. Egha gumazir 3plan kaba, dagiar kaba inigha ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia bagha ghu. **10** Egha me dagiar kaba Hilkia ganingizi, a Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir ingangarimin garir gumazibagh aningizi, me Dipenim akiramin ingangarir gumazibagh ivese. **11** Me, dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir dagiabar dipenibar ingara fozibagh ivese. Ezi me Godin Dipenim avinizir divazimin aven dipeniba uam adar ingarasa, dipenir inogoriba ko, birir aghariba ko, dagiar me dighoregha arighiziba, dagh ivese. Fomira Judan atriviba dipenir kaba deraviram dar garir puvatizi, da ikufi. **12** Gumazir dipenir kabar ingariziba, me bar ingangarir aghuim gami. Atrivimin gumazir dapaniba, gumazir kabar ganasa Livain marazi amisefe. Livain kabar ziabar kara: Merarin ikizimin gumazir kamning Jahat ko, Obadia ko, Kohatin ikizimin gumazir kamning, Sekaraia ko, Mesulam. Ezi Livain igharaziba, kar gitan guar aviribar misoghan bar foziba, **13** gumazir Dipenimin ingarasa biziba ateriba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim

avinizir divazimin aven ingangarir guar aviribagh amibar
 gari. Ezi Livain marazi akinafariba osirima, marazi
 Godin Dipenimin tiar akamin garima, marazi ingangarir
 igharazibagh ami. **14** Livaiba dagiar gumamaziba inigha
 Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuiba isavira itima, ofa
 gamir gumazibar dapanim, Hilkia, Godin Araziba Itir
 Akinafarir Righizimin api. Kar Ikiavira Itir God, Israelia
 bagha Moses ganingizir Araziba. **15** Ezi Hilkia kamaghin
 akinafariba osirir gumazim Safan migei, “Ki akinafarir
 righizir mamin api, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven
 iti. Akinafarir kam, Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba
 an iti.” Egha Hilkia akinafarir kam isa Safan ganingi. **16**
 Ezi Safan gin akinafarir kam inigha iza atrivim ganiga
 kamaghin a migei, “E ni mikemezi moghin biziba bar
 adagh ami. **17** E Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir dagiaba
 bar ada inigha dipenim akiraghasir ingangaribar garir
 gumaziba ko, ingangarir gumazibagh aningi.” **18** Egha
 Safan kamaghin migei, “Atrivim, ofa gamir gumazibar
 dapanim Hilkia, akinafarir kam na ganingi.” Egha an
 akinafarir righizir kam onegha atrivimin damazimin a
 dibori. **19** Ezi atrivim akinafarir kamin aven itir Godin
 Arazibar Akar kaba baregha, bar osemegha, uan korotiam
 abiki. **20** Egha an ofa gamir gumazim Hilkia ko, Safanin
 otarim Ahikam, ko, Maikan otarim, Apdon ko, atrivimin
 akinafariba osirir gumazim Safan ko, atrivimin ingangarir
 gumazim Asaia, a bar men diazi me izezi, a kamaghin
 me migei, **21** “Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki
 datirighin inizir kam, a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar
 gin mangasa e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir

Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin
 Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e
 Godin Akinafarir kamin apigha gifa. Kamaghin amizi, ki
 kamaghsua, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki
 Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, Israelin ikiavira
 itiba, e bizir manabar amuasa a ifonge.” **22** Gumazir kaba
 atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir amizir
 mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalem boroghin
 itimin ghu. Amizir kamin ziam, Hulda. Hulda a Salumin
 amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba
 itir danganimin garim. Salum a Tokhatin otarim, egha
 Hasran igiavotarim. Hulda gumazir kabar akam baregha
 givagha, **23** kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ikiavira
 Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia
 amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a
 mikemegh, **24** ‘Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:
 Me Judan atrivimin damazimin diponezir Akinafarimin
 itir Akaba, ki uabi bar dar gin mangi, Jerusalem ko, an
 itir gumazamiziba saram asighasigham. **25** Gumazamizir
 akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar
 ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki
 puviram atari. Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan
 aningagharir kam, a givaghan kogham. **26** “Ezi datirighin
 ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin Judan
 atrivim mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima,
27 ni bizir ki Jerusalem ko, an itir gumazamizibar amuasa
 mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem
 bar ikuvigh pura danganir kinim ikiam. Ezi atrivim, ni
 akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi

abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, aziava nan dei. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, kamaghin ni migei, ki nin dimdiam baraki. **28** Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalemin otivamin asighasizir kamin ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem ko, an itir darazigh asighasigham.”

Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha atrivim bagha uamategha ghue. **29** Ezi Atrivim Josaia Juda ko, Jerusalemin gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. **30** Ezi atrivim ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalemin itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha da dibori. **31** Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir akinimin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, arazir a me ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamin aven itir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. **32** Egha Benjaminin adarazi ko, Jerusalemin itir igharazi darasi, me Akar Dikirizir Gavgavir kamin akabar gintighasa, atrivim migirigiar bar gavgavim me ganingi. Egha gin Jerusalemin gumazamiziba, me uan ovavibar God ko

amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akabar gintisi. **33** Israelian danganiba bar asebar marvir guaba dar ikiavira iti, ezi bizir kaba Ikiavira Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar aghuaziba. Ezi Josaia marvir guar kaba bar adagh asighasiki, egha Israelia Ikiavira Itir God, uan Godin gintighasa, bar gavgafi. Ezi an atrivimin itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin gintighasa bar gavgafi, egha me anetaghizir puvati.

35 Atrivim Josaia mikemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Me iza Jerusalemin uari akuvagha, iakinir faragha zuimin, an aruer namba 14in, me dughiar ekar kam ginighnigha ofa damuasa sipsipin nguzir bar aviribav soke. **2** Ezi Josaia ofa gamir gumazibav gia ghaze, ia uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin uan ingangarim damu. Egha me deravira ingangarir kam damuasa, a uaghan gavgavim men nighnizibagh anidi. **3** Egha a uaghan akar mam Livaibagh aningi, me Ikiavira Itir Godin adarazira, me Ikiavira Itir Godin akamin Israelian sure damuamin ingangarim iti. An migirigiam kamakin, “Ia mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, uan dipizibar aneter mangi, Devitin otarim Solomon fomira ingarizir Dipenimin aven anetigh. Egh ia ua Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ater mangi izegh damuan kogham, mati ia fomira ami mokin. Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingangariba, ia deravira dar amu. Egh ia uaghan deravira Israelian akurvagh, kar Godin gumazamiziba. **4** Atrivim Devit ko, an otarim Atrivim Solomon akinafarim osirizi moghin, ia

ikiziba vaghvagh dar gumaziba vaghvagh mangi ikizir
 igharazibar gumaziba ko, ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin
 aven ingangarir vabaram amiba bagh uari akir. **5** Ian
 ikiziba vaghvagh Israelian anababar ikizibar akurvaghsi,
 uan danganibar tuivigh me mizuam iki. **6** Ia Godin
 damazimin uari zuamin arazimin gin mangi uari zuegh,
 God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh,
 ofa damusi sipsipin nguzibav sogh. Egh ia ofan kam
 damusi biziba akir, eghti Israelia ofan kamin araziba
 Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, deraghvira
 dar gin mangam.” **7** Gumamaziziba ofa damuasa Atrivim
 Josaia uabi sipsipin nguzir bar avirim ko, memen nguziba
 ko, bulmakaun apuriba inigha gumamazizibagh aningi.
 Sipsipin nguziba ko, memen nguzibar dibobonim, 30,000,
 ezi bulmakaun apuribar dibobonim 3,000. **8** Ezi atrivimin
 gumazir dapaniba, ofa damuasa uaghan asizir aviriba
 gumamaziziba ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh
 aningi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, Godin
 Dipenimin garir gumazir igharazimning Sekaraia ko
 Jehiel, me dughiar ekir kamin uaghan ofa damuasa,
 sipsipin nguzir bar aviriba ko, memen nguziba inigha
 ofa gamir gumazibagh aningi. Dar dibobonim, 2,600in
 tu. Egha me 300plan bulmakaun apuriba inigha, God
 bagh ofa damuasa, ofa gamir gumazibagh aningi. **9** Ezi
 Livaibar gumazir dapanir faragha zuir kaba, Konania uan
 dozimning Semaia ko, Netanel ko, Livain igharazir kaba:
 Hasabia ko, Jeiel Josabat, me sipsipin nguzir aviriba ko,
 memen nguzir bar aviriba ini, dar dibobonim 5,000in
 tu. Egha 500 bulmakaun apuriba sara ini, ezi asizir kaba

bar, me da isa Livaibagh aningi. Eghti me God, Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, Ikiavira Itir Godin ofa damuam. **10** Me ofa damuasa biziba bar da akirigha givagha, atrivim mikemezi moghin, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ghua ofa gamir dakozimin boroghin, uan danganibar tuifi. **11** Ezi Livaiba sipsipba ko, memebav suegha, dar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaziba ghuziba inigha, ofa gamir dakozimin da kavamadi. Ezi Livaiba asizir iniba amsi. **12** Moses Osirizir Arazibar Akinafarim mikemezi moghin, Livaiba asiziba aghoregha, Ikiavira Itir Godin ofa damuasa ofan bar isia mighiribar ofa gamir dakozimin tuamin asizir tuziba isa, vaghvagha ikizibar gumazamizibagh aningi. Livaiba arazir kamra misoghezir bulmakaubagh ami. **13** Ofan kamin bizir God damuasa me mikemezi moghin, Livaiba sipsipba ko, memebav tuziba inigha avimin da tue. Eggha me bulmakaun tuziba inigha, miner ruariba ko, miner epertizibar da avisi. Ezi asizir tuzir kaba bar isigha givazi, me zuamira da inigha ghua gumazamizibagh anidi. **14** Eggha gin Livaiba uari uari bagha asizir tuziba tua eggha ofa gamir gumaziba bagha uaghan maba tue, me Aronin ovavir boriba. Ofa gamir gumaziba ofan bar isia mighiriba bagha bar ingangarir ekiam gamua, dar ovibar ofa gamua zuima aminim piri. Kamaghin amizi, me uari uari bagha asizir tuzitaba tuezir puvati. **15** Ezi ighiaba banger gumaziba kar Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin uan danganibar tuivighav iti, mati Atrivim Devit ko, Asap ko, Heman ko, atrivimin akam inigha izir gumazim Jedutun, fomira me mikemezi

moghin ami. Ezi Livain maba Godin Dipenimin tiar akabar
 garir ingangarim gamua vaghvagha tiar akabar gara
 iti. Ezi Livain igharaziba me bagha asizir tuziba tue.
 Kamaghin amizi, tiar akabar garir gumazir kaba ingangarir
 danganiba ataghiraghsi nighnighan kogham. **16** Aruer
 kamin, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin
 Isam gami. Egha me ofan bar isia mighiriziba Ikiavira Itir
 Godin ofa gamir dakozimin dagh ami, mati Atrivim Josaia
 damuasa me mikemezi mokin. **17** Israelin gumazamizir
 Jerusalem in itiba, me dughiar kamin isar kam gami. Egha
 me 7plan aruebar kagh ikia ghuavira itima, Yis Puvatizir
 Bretin Isam Damuamin Dughiam ghua gifa. **18** Me God
 Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamizi, a
 bar deraghaviram oto. A God Israelia Gitazir Dughiam
 Ginighnighamin Isar Israelia fomira amizibagh afira, kar
 akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin ikegha,
 iza Atrivim Josaian dughiamin tu. Atrivir igharaziba
 isar kam gamizi, a deragha otozir puvati. Ezi datirighin
 Atrivim Josaia, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judaba
 ko, Israelia ko, Jerusalemia, me bar isar kam gamizi, a
 bar deraghaviram oto. **19** Dughiar kamin, Josaia 18plan
 azenibar atrivimin itima, me God Israelia Gitazir Dughiam
 Ginighnighamin Isar kam bar deraghviram a gami. **20**
 Atrivim Josaia Ikiavira Itir Godin Dipenim akirizir bizir
 kabar gin, Isipin Atrivim Neko, apaniba ko, misoghasa
 Isipin midorozir gumaziba inigha Yufretisin Fanemin
 boroghin itir Karkemisin nguibar ekiamin ghu. Josaia
 bizir kamin akam baregha uan midorozir gumaziba
 inigha Isipia ko, misoghasa zui. **21** Ezi Atrivim Neko

kamaghin Josaia bagha akam amaga ghaze, “O Judan atrivim, ki adariba nin puvati, egha ni ko misoghasa izir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagha na misoghasa? God na ko ikia, egha apanibav soghasa nan avira, ezi ki mangi merara misoghasa. Kamaghin amizi, ni Godin anogoroghan marki. Puvatightima, a ni gasighasigham.”

22 God migirigiar kam Atrivim Nekon akamin Josaia ganingizi an a baregha, midorozim bagha bar ifuegha bar otoke. Kamaghin amizi, Isipia deragh an gan a gifofoghan koghasa, an atrivir korotiam suegha, korotiar igharazim aru. Egha a uan midorozir gumaziba inigha misoghasa Megidon danganir zarim giraghugha, Isipia ko misosi.

23 Me misogha, Isipian midorozir gumaziba uan barir pibar Judabar amadaghan asavamaga, egha Josaia gase. Ezi a kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ki kuram inigha gifa. Ia na inigh midorozir danganim ategh mangi igharagh na atigh.” **24** Ezi me karisin a itimin a inigha karisin igharazim gatigha, a inigha Jerusalem ghu.

Ezi an aremezima, me an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi Judaba ko, Jerusalem gumazamiziba, me bar Atrivim Josaian kuarkuvigha, a bagha puv azi. **25** Ezi akam inigha izir gumazim Jeremaia, Atrivim Josaia bagha azirakar ighiar mam osiri. Ezi dughiar kamin iza datirighin, gumaziba ko amizir azir akabagh amiba, me Atrivim Josaia ginighnigha azirakar ighiar kam gamuavira iti. Ezi osimtizibar dughiaabar, Israelia zurara arazir kamin gin ghua azirakar kam gami. Azirakar ighiar kam, Azir Akabar Akinafarimin iti. **26** Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghaniba,

da dughiar an atrivir ingangarim faraghavira itimin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan, Josaia Ikiavira Itir Godin Akinafarimin Osirizir Arazibar gintigha amizir arazir aghuibagh eghari.

36 Josaian ovevemin gin, Judaba, an otarim Joahas inigha, borem an dapanim gingegha, anemisevezi a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto. **2** Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha iakinir 3plara Jerusalemin atrivimin ike. **3** Isipin Atrivim Neko Jerusalemin iza, atrivir ingangarimin Joahas agifa. Ezi Joahas uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. **4** Ezi Atrivim Neko, Joahasin dozim Eliakim inigha a gamizi, a Joahasin danganim inigha Juda ko, Jerusalemin atrivimin oto. Neko Eliakimin ziam adegha ziam Jehoiakim a gati. Egha gin, Neko Joahas inigha Isipin ghugha kalabuziar gumazimin min aneti. **5** Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. Jehoiakim Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. **6** Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha Nebukatnesar me abiragha Atrivim Jehoiakimin suiragha kalabuziar gumazimin min senbar a ikegha, a inigha Babilonin nguibar ekiamin ghu. **7** Egha Nebukatnesar uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin

aven itarir ekir maba ko, itarir dozir maba inigha
 Babilonin ghugha, uan atrivir dipenimin da ariki. **8**
 Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba,
 akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian
 Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam
 uaghan Jehoiakimin arazir kuraba ko, an amizir bizir
 bar kurar God bar aghuazibagh eghari. Ezi an otarim
 Jehoiakin, an danganim inigha atrivimin oto. **9** Jehoiakin
 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 3plan
 iakiniba ko, 10plan aruebara Jerusalem atrivimin ike.
 Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami.
10 Azenir kamin, orangtizimin dughiam givasava amima,
 Atrivim Nebukatnesar midorozir gumaziba amadazi,
 me ghua Jehoiakin isa kalabuziar gumazimin min, a
 inigha Babilonin ghu. Egha midorozir gumaziba uaghan
 Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir aghuiba
 inigha Babilonin ghu. Egha Nebukatnesar Jehoiakinin
 afeziar dozim Sedekaia gamizi, a Juda ko Jerusalem
 atrivimin oto. **11** Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan
 atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalem atrivimin
 ike. **12** Sedekaia Ikiavira Itir God, an Godin damazimin,
 arazir kurabagh ami. Ezi akam inigha izir gumazim,
 Jeremaia, Ikiavira Itir Godin akamin gun a migeima,
 a uabi abirava an akam barazir puvati. **13** Sedekaia
 bar akaba barazi puvatigha, navim giraghan aghuagha,
 Ikiavira Itir God, Israelian God bagh, uamategh izan
 aghua. Nebukatnesar faragha uabin gin mangasa Akar
 Gavgavimin Sedekaia gamizi, a pura Godin ziam dibora
 ghaze, a zurara Nebukatnesarin akamin gintigham.

Egha Sedekaia uaghan Atrivim Nebukatnesarin akaba barazir puvatigha, uam an apengan itir puvati. **14** Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, kantrin igharazibar arazir bar kurar God bar aghuazibagh amua ghuavira iti. Me kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalem in itir a ua baghavira inabazim gamima, an an damazimin mize. **15** Ezi men inazir afeziabar God, a uan Dipenim ko, uan gumazamizibar apangkuvigha, ivighvigha me mikimasa uan akam inigha izir gumaziba amangi. **16** Ezi gumazamiziba, akam inigha izir gumazibar akabar aghuagha dar abara me dipovavira iti, ezi Ikiavira Itir Godin aningagharim oto. Egha an aningagharir kam an gumazamizibar ikiavira iti, ezi me a gitaviraghan tuaviba puvati. **17** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Babilonin atrivim amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza midorozir sababar Judabagh asighasiki. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua gumazir igiabav soghezi me ariaghire. Atrivim gumazir igiaba ko, amizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba ko, amughamughiziba sara, bar tong men apangkuvizir puvati. Ikiavira Itir God bar Judaba isa Babilonin atrivimin dafarim gati. **18** Ezi Babilonin atrivim, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba ko, bizir bar aghuiba, ko, Judan atrivim ko, an gumazir dapanibar bizir bar aghuiba, a bar da inigha Babilonin ghu. **19** Ezi Babilonia Godin Dipenim gaborogha Jerusalem avinizir divaziba bar ada akaraghariki. Egha nguibamin aven atrivir dipenim ko, dipenir aghuir igharaziba bar dagh apongezi da isi. Egha

bizir iveziba bar pîn kozibagh asîghasîki. **20** Babilonîn atrivim gumazamizir mîdorozimîn ariaghîrezir puvatiziba inîgha ghua Babilonîn kalabuziar gumazamizibar mîn me ariki. Ezi me pura men ingangarir gumazamizir kinibar mîn ikia ghua, kantri Persia tugha gavgavigha, Babilon dikabirazir dughiam oto. **21** Israelia fomira uan nguazimîn ikia, egha 7plan azenibar vaghvagha dar aven azenir vamira avughsa zim nguazim ganingizir puvati. Kamaghîn amizi, Ikiavîra Itir God faragha Jeremaian akam garugha mikemezîr akam, guizbangîram otivasa, Israelia ghua 70plan azenibar Babilonîn kalabuziabar mîn iti. Ezi men nguazim puram avughsa iti. **22** Sairus kantri Persian atrivimîn itir dughiamîn, an azenir faraghavîra zuimîn, Ikiavîra Itir God, akam inîgha izir gumazim Jeremaia mikemezîr akam damighti, a guizin otivasa, a Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inîgha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam. **23** Kar Persian atrivim Sairusin migirigiam, “Ikiavîra Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimîn itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighîn aven Jerusalemin nguibar ekiamîn, uan Dipenimîn ingarasa na amîsefe. Ikiavîra Itir God, a Israelia ian God, ia an gumazamiziba, ezi a ia ko iti. Kamaghîn amizi, ia uamategh Jerusalemin nguibamin mavanangam.”

Esra

1 Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam. **2** Kar Persian Atrivim Sairusin migirigiam, “Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalemin nguibar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe. **3** Eghti gumazir manaba ian tongin iki, God me ko ikiti, me ateghti, me Jerusalemin mavanang Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar. A Israelian God, egha Jerusalemin itir God. **4** Eghti danganir manabar itir Israelian varazira, ia bar moghira men akuragh bizir aghuiba me daningti, me da inigh mangi. Ia silva ko gol, dagheba, asiziba, ingangarir biziba, ko bizir me Godin Dipenimin ofa damuamin taba, uan ifongiamin gin mangi da isi pura me daning. Kar Godin Dipenir Jerusalemin nguibamin ikiamim.” **5** Ezi Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapaniba, ko ofa gamir gumaziba ko Livain anabamin adarasi, me gumazamizir God men duaba fezi me uamategh Jerusalemin mangasa ifongeziba, bar dikavigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingarsi mangasava ami. **6** Ezi men boroghin itir darasi, men akurvagha silvan itarir ekiaba ko gol ko dagheba me ganingi. Egha uaghan bizir aghuir ivezim

bar pin koziba sara me ganingi. Egha Godin Dipenimin ofa damuamin asiziba sara pura me ganingi. Egha biziba aterir asiziba sara uaghan pura me ganingi. 7 Ezi Atrivim Sairus uaghan, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir aghuiba ko, itarir dipam apiba sara me ganingi. Itariba ko itarir dipam apiba, Atrivim Nebukatnesar fomira ghua Israelia ko misogha me abiragha Jerusalem da inigha izegha, da isa uan asebar dipenim gati. 8 Persian Atrivim Sairus datirighin bizir kaba isava Mitredat ganingi, an atrivimin dagiar dipenimin garir gumazim. Ezi Mitredat da mengegha da isa Sesbasar ganingi, a Judan anabamin gumazir dapanir bar ekiam. 9 Bizir kabar dibobonim a kamakin: 30plan golin itarir ofa damuamiba, ko 1,000plan silvan itarir ofa damuamiba, ko 29plan itarir igharaziba, ko 30plan golin itarir muziariba, ko 410plan silvan itarir muziariba, ko 1,000plan itariba ko dipaba apir itarir guar igharaziba. 11 Gol ko silvan itarir kaba, bar moghira dar dibobonim 5,400in tu. Ezi Sesbasar bizir kaba inigha, Israelian igharaziba ko Babilonin nguibar ekiam ategha Jerusalem zui.

2 Bar fomira, Nebukatnesar Babilonin atrivimin itir dughiamin, a ghua Judabav misogha men gumazamizir avirim inigha Babilonin kalabusin ikiasa me inigha ize. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti. 2 Judan anabamin gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Seraia, Relaia, Mordekai, Bilsan, Mispar, Bikvai, Rehum, Ko Bana. Israelian anababar adarazir kalabus ategh

uamategh Jerusalemin mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara: **3** Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu. Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372. Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 775. Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,812. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.) Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254. Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 945. Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760. Ezi Banin ovavir boribar gumaziba, 642. Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 623. Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 1,222. Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 666. Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,056. Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 454. Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam. Hesekia.) Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 323, Ezi Joran ovavir boribar gumaziba, 112. Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 223. Ezi Gibarin ovavir boribar gumaziba, 95. **21** Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar iti, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara: Betlehemin nguibamin gumaziba, 123. Ezi Netofan nguibamin gumaziba, 56. Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128. Ezi Asmavetin nguibamin gumaziba, 42. Ezi Kiriati Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743. Ezi Rama nguibam ko Geban nguibamin gumaziba, 621. Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122. Ezi Betel nguibam ko Ain nguibamin gumaziba, 223. Ezi Nebon nguibamin gumaziba, 52. Ezi Makbisin nguibamin gumaziba, 156.

Ezi Elamin nguibar igharazimin gumaziba, 1,254. Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320. Ezi Lotin nguibam ko Haditin nguibam ko Ono nguibamin gumaziba, 725. Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345. Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,630. **36** Kar ofa gamir gumazibar ikizir, uamategha Jerusalem ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara: Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an adarasi, 973. Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052. Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247. Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017. **40** Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara: Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.) Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 128. (Ikizir kam inazir afeziam, Asap.) Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 139. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.) **43** Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ikizibar ziabar kara: Siha ko Hasufa, Tabaot, Keros, Siaha, Padon ko, Lebana, Hagaba, Akup ko, Hagap, Samlai, Hanan ko, Gidel, Gahar, Reaia ko, Resin, Nekoda, Gasam ko, Usa, Pasea, Besai ko, Asna, Meunim, Nefisim ko, Bakbuk, Hakufa, Harhur ko, Baslut, Mehida, Harsa ko, Barkos, Sisera, Tema ko, Nesia ko Hatifa. **55** Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara: me uaghan uamategha Jerusalem ghue: Sotai ko Hasoferet, Peruda ko, Jala, Darkon, Gidel ko, Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim, ko

Ami. **58** Godin Dîpenimin ingangarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dîbobonim 392. **59** Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dîbobonim 652. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adan ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin, me deravira uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati. **61** Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara uarir tongin uan inazir afeziabar ziaba bagha ruia dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara: Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin guivimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziar tamin ziar tamin apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti. **63** Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me mizuam iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. **64** Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dîbobonim 42,360in tu. Ezi men ingangarir gumaziba ko amizibar dîbobonim 7,337. Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dîbobonim 200. Ezi hoziaba 736. Ezi kamelba 435. Ezi donkiba 6,720. Ezi donkin

apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arigha, 245plan mulba inigha ize. **68** Egha Israelia iza Jerusalemın itir Godın Dıpenımın otivigha, men gumazir dapanir maba, Godın Dıpenim uam an ingarasa uan biziba isa ofan mın puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godın Dıpenim faragha ikezimın an ingaram. **69** Gumazir bizir avırıba itiba, ko gumazir bizir muziarıba itiba, me itir biziba, me dar mirara ghua biziba isa da anıdi. Ezi golin osımtızim ghua 500 kilogremın tu. Ezi silvan osımtızim ghua 2,800 kilogremın tuzı, ofa gamir gumazıbar korotiaba, da 100pla. **70** Ezi ofa gamir gumazıba ko Livain adarasi, ko gumazamizir igharazir maba, me Jerusalemın aven ko an boroghın iti. Ezi Godın Dıpenımın onger akabar faragha zuir gumazamizıba, ko Godın Dıpenımın tiar akar ekiamın garir gumazıba, ko Godın Dıpenımın ingangarir gumazıba, me Jerusalemın boroghın itir nguıbabar apia. Ezi Israelian gumazamizir igharazıba uan nguıbar men inazir afeziaba fomira apiazıbara iti.

3 Israelia bar, deravira uan nguıbabar apiaghav itima, namba 7ın iakinim oto. Ezi me bar iza navir vamira ikia Jerusalemın uari akufa. **2** Ezi Jehosadakin otarım Josua, ko ofa gamir gumazir igharazıba, ko Sealtielın otarım Serubabel uan adarazi ko, me bar uamategha Israelian God bagha ofa gamir dakozımın ingari. Kar, asizıba tue da bar isia mighırir ofabagh amir dakozım. Fomira, Godın gumazım Moses Osirizir Arazım, me an gın ghua dakozir kamin ingari. **3** Me distrighın kamin itir gumazir igharazıbar atiatia, egha puvati, me ofa

gamir dakozir faragha ikezimîn danganim, a gisin uam an ingari. Egha me mizaraziba ko guaratizibar Ikiavira Itir God bagha asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. **4** Ezi Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otozi, me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin amua, bizir God damuasa me mikemeziba, me dughiaabar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. **5** Egha me uaghan dughiaabar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amuvira ikia, egha iakinir igiamin dughiar ekiaba bagha ofabagh amua, uaghan Ikiavira Itir God ua bagha inabazi moghin, me isar ekiaba bagha ofaba a ganidi. Egha me uaghan uan ifongiamin pura daningamin ofabagh ami. **6** Gumamaziba namba 7in iakinimin dughiar faragha zuir aruemin, me dughiar kamin ofan bar isia mighiriba Ikiavira Itir God ganiga iza ghua kamaghira iti. Egha me tighar maghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarsi dagiar ekia an apengan iki gavgavim a daningamiba, tighar dar arigham. **7** Persian Atrivim Sairus, Israelian amamangatizi, me Lebanonin nguazimin itir temer sidaba iniam. Kamaghin, gumamaziba dagheba ko temer olivin borem gumazir dapanibagh aningizi, me da isa Lebanonin kantrin nguibar ekiamning Tair ko Saidon, aningin gumamazibar amadagha temer kabagh ivese. Ezi Tair ko Saidonin gumaziba uan temer sidan kaba inigha ongarim moghin ghua, Jopan nguibar ekiamin da amadazi da ize. Ezi Israelia uaghan dagiaba isava dagiabar aghorir ingangarir gumaziba ko dipenibar ingarir gumazibagh aningi. **8** Ezi Israelia uamategha Jerusalemin izezir dughiamin, dughiar maba ghua azenir

pumuning oto. Egha ghua an iakinir pumuningin otozi, ingangarim guizbangira dikafi. Me datirighin Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingari. Gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim, ko ofa gamir gumaziba Josua, a Jehosadakin otarim, ko aningin adarazi bar, kar ofa gamir gumaziba ko Livaiba ko men marasi, bar kalabuziam ategha uamategha Jerusalem in izeziba, me ingangarir kam gami. Me Livain gumazir 20plan azenibar ikegha ghuavanadiba, me me isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarimin gumazir dapanibar me amisefe.

9 Kamaghin amizi, Jesua uan otariba ko an ikizim, kar Livain anabamin gumaziba, me Katmiel uan otariba ko, kar Judan anabamin adarasi, me uari inigha ingangarir kamin faragha zui. Ezi Henadatin ovavir boriba, me uaghan men akura. Me uaghan Livain adarasi. **10** Ezi dipenimin ingarir gumaziba, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Ezi dughiar kamra, ofa gamir gumaziba uan ofa gamir korotiaba aghuigha, sighaba sara iza faraghavira iza uan danganim ini. Ezi Livaiba, kar Asapin adarasi, me vaghvagha tambarinbar suigha izi. Egha me bar Ikiavira Itir Godin ziam fe, Israelian Atrivim Devit fomira mikemezi mokin. **11** Me bar akongegha uarira uari ikarvazir ighiabagh amua Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabi: “Ikiavira Itir God, a bar dera! Guizbangira, a zurara Israelian apangkuvigha mamaghira iti.” Me gara guizbangira fo, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin dagiar ekiar an apengan iki gavgavim a daningamiba, me da arighizi da iti. Kamaghin amizi, me bar uan gavgavibar pamtemin tiariba

akara Ikiavira Itir Godin ziam fe. **12** Ofa gamir gumazibar gumazir ghurir aviriba, ko Livain gumazir ghuriba ko men anababar gumazir dapanir ghuriba, fomira Ikiavira Itir Godin Dipenir faragha ikezim ginighnigha, egha ingangarir gumazir kabar garima, me ua Dipenimin ingarima, me puvirama azi. Ezi gumazir igharaziba bar akongegha tiariba akara dei. **13** Araghasizim ko azirakam bar ekevezi, saghon mar itir gumaziba men niginir dafar kam baragha egha fozir puvati, me araghasi, o me azi. Me men niginimram orasi.

4 Ezi Juda ko Benjaminin anabamin apaniba orazima, Israelia kalabus ategha uamategha iza Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari. A Israelian God. **2** Egha me ghua Serubabel ko anababar gumazir dapaniba batogha kamaghin me migei, “E ia ko Godin Dipenimin ingarasa. E uaghan ian Godin ziam fe. Bar fomira, Asirian Atrivim Esarhadon e amadazi e iza kantrin kamın iti. Egha e kagh izezir dughiamin ikegha iza datirighin, e ian God bagha ofabagh amuavira iti.” **3** Ezi Serubabel ko Josua ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia en akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaran e aghua. Persian Atrivim Sairus mikemezi moghin, e uari an ingaram.” **4** Fomira nguazir kamın izezir gumazir kaba me pazi me damuasava amua ghaze, men naviba ikuvigh egh atiatigh Godin Dipenimin ingangarim ategham. **5** Egha me dagiaba isa Persian gavmanin ingarir gumazir dapanibagh anigha Israelian ingangarim aghoriv kunasa me gaghori. Me kamaghin amua ghua gin Atrivim Dariusin dughiam oto. **6** Ezi dughiar maba givazi, Atrivim Darius aremezi, Atrivim

Serksis an danganim inigha Persian atrivimin oto. An faraghavira zuir dughiaba, Israelian apaniba akaba me gasir akinafarim osirigha a bagh anemada. **7** Ezi gin Serksis aremezi, Atrivim Artaserksis an danganim inigha Persian atrivimin oto. Ezi Bislam ko Mitredat koma Tabel, koma gumazir me ko ingariba akinafarim osirigha Persian Atrivim Artaserksis bagha anemada. Me Aramin akamin akinafarim osiri. Eghti gumazir a diponamim, Persian akamin a gigham. **8** Ezi gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum, ko Simsai provinsin kamin akinafariba osirir gumazimning, aning Jerusalem itir adarazir kotim gamua Atrivim Artaserksis bagha akinafarimin kamaghin an osiri. **9** “Dughiar aghuim Atrivim, ki Rehum nin gavmanin gumazir faraghavira itim, ko Simsai provinsin kamin akinafariba osirir gumazim. Ga, ko ingarir gumaziba, me jasba, ko gavmanbar garir gumaziba, men nguibabar kara: Erekin provins, ko Babilonin kantrin ekiam ko Susan nguibar ekiam, a Elamin nguazimin itir nguibam. E bar ni bagha akinafarir kam osiri. **10** Fomira atrivir bar ekiam Asurbanipal, gumazamizir maba nguibar igharazibar men suigha me isa Samarian nguibar ekiam ko Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin me afe, me uaghan e ko akinafarir kam osiri.” **11** Kar akinafarir me osirizim, me an mirara akinafarir igharazimin an osirigha anemada. “Atrivim Artaserksis, e nin ingangarir gumaziba, e Yufretisin Fanemin vongin ikia, migirigiar maba iti. Egħa e akinafarir kam ni bagħa anemadi. **12** O Atrivim, e kamaghsua, ni bizir kam gifogh. Judaba nin provinsin igharaziba ategħa uamategħa iza Jerusalem

nguibar ekia kurar kam uam an ingari. Fomira nguibar
 ekia kamin gumamaziziba, atrivimin akaba batozir
 gumamaziziba, egha me datirighin uan nguibamin dagiar
 ekia an apengan ikia gavgavim a ganidiba ko biriba ua
 dar ingaravira ikia, egha anegivasava ami. **13** O Atrivim, ni
 kamaghin fogh, gumamaziziba nguibar ekia kam uam an
 ingariva an biriba agivagh, egh me gavman daningamin
 dagiaba ko takisin igharaziba ko uam a daningan koghti,
 gin nin dagiar dipenimin dagiar aviriba puvatigham. **14**
 Ni en garava bizibar en akurvasi, kamaghin Judaba pazi ni
 damuva aghumsizim ni daningan e aghua. E kamaghsua,
 akinafarir kam ni oraghasa e ni bagha an osiri. **15** “E
 kamaghin ifonge, ni uan akinafariba osirir gumazibav
 mikemeghti, me mangi gavmanin akinafarir nin inazir
 afeziaba fomira osirizir osiziribar dipon. Jerusalem
 gumamaziziba, akaba barazir puvatizir darasi. Fomira
 inazir afeziabar dughiam, gumamazizir kaba, atriviba
 ko provinsbar gumazir dapaniba kamaghira osimtiziba
 me ganidi. Egha Jerusalem gumamaziziba, atrivibar
 akaba batosi, kamaghin amizi, atriviba nguibar ekia
 kam gasighasiki. **16** “Kamaghin, O Atrivim ni foghasa e
 kamaghin ni migia ghaze, me ua nguibar ekia kamin
 ingariva, an biriba agivaghti, ni ua Yufretisin Fanemin
 vongin provinsin kabagh ativaghan kogham.” **17** Ezi
 atrivim kamaghin men akinafarimin akam ikara: “Dughiar
 aghuim. Gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum,
 ko provinsin akinafariba osirir gumazim Simsai, ko
 gavmanbar garir gumazir igharaziba, ia Samaria ko
 nguazir igharazir Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin

itiba, akinafarir kam ia bagha zui. **18** “Akinafarir ia amadazim, me an gara Persian akamin ki oraghasa me a gigha a dibori. **19** Ezi ki akinafariba osirir gumazibav mikemezi, me akinafaribar gara egha fo, dughiar aviribar Jerusalemin gumazamiziba akaba barazi puvati, egha atrivibar akaba batosi. Ezi guizbangira gumazir kurar avirim nguibar ekar kam gizifa. **20** Fomira atrivir gavgaviba Jerusalemin gara ikiava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin kaba bar dagh ativagha dar gari. Egha me gavman daningasa gumazamiziba da dagiaba ko takisin igharagha garir aviriba isi. **21** “Kamaghin amizi, ia akar gavgavimra me bagh anemangi men anogoreghti, me ua nguibar ekar kamin ingaran marki. Egh me nararama oragh ikiti ki me mikimam. **22** Ia zuamira mangi bizir kam damigh. Ia a damighan koghti, men ingangarim en atrivimin araziba ko dagiaba iniamin tuavibagh asighasigham.” **23** Ezi me Atrivim Artaserksis da akinafarir kam inigha ghua Rehum ko Simsai ko gavmanbar garir gumazir igharaziba bagha ghua me oraghasa a dibori. Ezi me Judan gumazir Jerusalemin nguibamin itiba, akar bar gavgavimin nguibar ekar kam uam an ingaran men anogoroke. **24** Ezi Godin Dipenir Jerusalemin itim, an ingangarim pura tugha mamaghira iti. Egha kamaghira ikia ghua Darius Persian atrivimin otozir dughiam, an azenir pumuning oto.

5 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazimning, Hagai ko Sekaraia, Sekaraia a Idon ovavir borir mam. Aning gumazamizir Jerusalemin nguibam ko Judan nguazimin itiba bagha Godin akamin gun me migei.

Aning Israelian Godin ziamin gavgavimin migei. Godin kam bar pin ikia me gatifa. **2** Ezi Serubabel, Sealtielin otarim, a ko Josua, Jehosadakın otarim, aning Godin akam inigha izir gumazir kamningin akam baregha, gumaziba inigha ua Jerusalemın Godin Dipenimin ingari. Ezi Godin akam inigha izir gumazir kamning, men akurvasi. **3** Dughiar kamin, Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanin gumazir dapanim. A ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Israelia amir biziba baregha zuamira Jerusalemın ghu. Egha Godin Dipenimin ingarir gumaziba kamaghin men azara, “Tina ia mikemezi, ia dipenir kam uam an ingari.” **4** Egha me uaghan Dipenimin ingarir gumazibar ziaba bagha men azai. **5** Ezi Godin damazim Judabar gumazir dapanibar garavira iti. Ezi Persian gavmanin gumazir dapanir pumuning gumaziba ingangarim damuan men anogoroghezir puvatigha, ghua Persian gumazir kaba ua Judaba amir bizir kamin gun migia Darius bagh akinafarim osirigha, anemadagha mizua ghuav itima, an ikarvazimin akam ua ize. **6** Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanin gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me kamaghin Atrivim Darius bagha mighava osiri. “Atrivim Darius, navir amirizim ko dabirabir aghuim ni ko iki. **8** “Ni kamaghin fogh, e Judan Distrighin ghuegha gari, Judaba uan Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenim uam an ingari. Me dagiar dafar dighoreziba isa, palangin ighuvir me ighuvizibagh isin da afa zui. Egha ingangarim me deragh an gara a gamizi, a bar deragha zuamira ghuavira

iti. **9** “Ezi e men faragha zuir gumazibar diagha men azara, tinara ian amamangatizi, ia Godin Dipenim uam an ingara ingangarir kabagh ami? **10** Egha e uaghan men gumazir dapanir kabar ziaba bagha men azara, e ingangarir kamin faragha zuir darazir ziabagh fogh, da osirigh ni mikimam. **11** “Ezi Judaba kamaghin e ikara, ‘E overiam ko nguazim gativazir Godin ingangarir gumaziba. En atrivir gavgavir mam fomira Dipenir kamin ingarigha anegivazi, e datirighin uam an ingari. **12** Fomira en inazir afeziaba Godin uan Nguibamin Itim gamizi, an atarava Kaldian gumazim Nebukatnesar, Babilonin atrivimin amamangatizi, a Godin Dipenim apirigha bar a gasighasigha, gumazamiziba inigha ghua Babilonin kalabus gati. **13** Ezi gin Sairus Babilonin atrivimin itir dughiamin, an azenir faragha zuir kamin, an e mikemezi, e ua God Dipenimin ingari. **14** Fomira Jerusalemin itir Godin Dipenimin aven, me Godin ziam fasa, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir itarir aviriba iti. Ezi Atrivim Nebukatnesar bar da inigha ghua Babilonin uan asein dipenimin ada ariki. Ezi gin Atrivim Sairus itariba ko dipaba apir itarir kaba isa en gumazir mam Sesbasar ganingi. Gumazir kam, Atrivim Sairus anemisevezi, a Judan Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti. **15** Ezi Atrivim Sairus, Sesbasar migia ghaze, a ua bizir kaba inigh Jerusalemin mangi, danganir Godin Dipenim faragha ikezimra, uam an ingarigh bizir kaba an aven dar arikigh. **16** Kamaghin amizi, Sesbasar Jerusalemin izegha, Godin Dipenim bagha uam dagiar ekiaba isa, Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki.

Dughiar kam iza datirighin ingangarim ghua, egha givazir puvati.’ 17 “Atrivim e uari, ni uan akinafariba osirir gumazibav kemeghti, me Babilonin akinafaribar aven Atrivim Sairus mikemezir akar kam bagh deragh rui. Ni ti fogham, Atrivim Sairus a guizbangira Godin Dipenim uam an ingarasa me mikeme. Egh ni gin akam amadagh deragh e mikim suam, me dipenir kam uam an ingaram, o puvatigham.”

6 Ezi Atrivim Darius mikemezi, an akinafariba osirir gumaziba Babilonin ghugha akinafarir Atrivim Sairus osiriziba bagha, gavmanin akinafaribar aven da buri. 2 Egha me Babilonin dar apizir puvati. Me ghua Midianin Provinsin itir nguibar ekiam Ekbatanan tugha ruia akinafarir righizir mamin api. Ezi akinafarir kam kamaghin migei: 3 “Sairus atrivimin itir dughiamin, an azenir faragha zuimin, a ghaze, me ua Jerusalemin itir Godin Dipenimin ingaram. Egh danganir kam, me asiziba tue da isia mighirir ofabar amu egh ofan igharazir maba uaghan da inigh izam. Me Dipenim bagh dagiar ekiaba isi dipenimin apengan iki gavgavim a daningisi, dar arigham. Dipenir kamin siriam 27 mitan tughti, an arozim mangi 27 mitan tugh. 4 Egh me dipenir biribar ingarsi dagiar dafaba isi abiar 3pla uarigh isin dafi ghuavanang otogh, egh temer abiar ighuvir vamiram a gisin datigh, egh ua kamaghira an ingar ghuavanang otogh. Egh atrivimin dagiar dipenimin dagiataba inigh bizir kabagh iveziva, egh ingangarir gumazibar ivezim uaghan me daning. 5 Egh me uaghan Godin ziam fisi, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir itariba bar da

inigh, mangi Jerusalem in itir Godin Dipenir igiamin dar arikigh. Fomira Atrivim Nebukatnesar Jerusalem bizir kaba inigha Babilon in ize. Ezi ia datirigh in ua da inigh mangi dar danganibar arigh.” 6 Atrivim Darius, a Sairus fomira osirizir akinafarimin gara fogha, uan ingangarir gumazir dapanibar akinafarim ikaragha kamagh in osiri: “Dughiar aghuim, Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provins in gavman in gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir gua ko ingarir igharaziba, ki akar kam ia bagh anemadi. Ia pura Judabar gan, egh Godin Dipenimin ingangarim men anogoroghan marki. 7 Ia me ateghti, Judan Distirigh in gavman in gumazir faragha zuim ko men gumazir dapaniba Godin Dipenim faragha ikezi nagh in uam an ingar. 8 “Kamagh in amizi, ki akar gavgavimin kamagh ia migei, ia uaghan Judan gumazir dapanibar akuragh Dipenir kamin ingar. Me bizitam bagh mikimti, ia bemira me bagh a givesegh. Ki dagiar ia Yufretisin Fanemin vongin itir provins bar gumazamiziba dama takisin min isiba, ki dav gei, kar atrivimin dagiaba. Kamagh in ingangarimin suighsuighan kogham. 9 Dughiabar zurara, Judan ofa gamir gumaziba, Godin uan Nguibam Itim bagh asiziba tue da isia mighirir ofaba, ko ofan igharazir mabar amusi, bizir manam bagh ia mikimti, ia da isi me daning. Bulmakaun apurir igiaba, sipsip in apuriba, sipsip in nguziba o wit, amangsizim, wain in dipam, o olivin borem, ia dughiatam ataghiraghan marki, ia zurara dughiabar me daning. 10 Ia kamagh in damuti, me Godin uan Nguibamin Itim ifongezir ofabar amuva, a ko mikimti, a na ko nan otaribagh nighnigh

deragh e damuam. **11** “Ki akar gavgavim, ua kamaghin ia migei. Tina akam baraghan kogham, gumazitaba an dipenir birimin agharitam asigh, aneminegh, an namnam giniva anemikizagham. Egh me an dipenim gasighasigh a damuti, a mati me bizir bar miziriziba inigha tintinibar dar pozim mikini. **12** God, Jerusalem ginabagha ghaze, a kagh ikiam. Eghti ni tina, atrivitam o gumazir kinitam, ni akar kam batuegh Godin Dipenir Jerusalemin Itim gasighasighti, God pazivira ni damigham. Ki Atrivim Darius, akar gavgavir kam gami. Ia bar deraghvira an gin mangi.” **13** Ezi gavmanin gumazir dapanim Tatenai, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Atrivim Dariusin akar gavgavim baraki, egha bar a mikemezi moghiram ami. **14** Kamaghin amizi, Judan gumazir dapaniba ingangarim bar deraghavira a gamua ghuavira iti. Ezi Godin akam inigha izir gumazimning Hagai, ko Idon ovavir borim Sekaraia, aning gavgavim me ganiga me abiri. Ezi Israelian God mikemezi moghin, me ingaravira ikia ghua anegifa. Egha Persian atriviba Sairus ko Darius ko Atrivim Artaserksis, me bar mikemezi moghira, Judaba Godin Dipenimin ingari. **15** Egha Darius atrivimin itir dughiamin, me namba 6in azenimin, Adarin iakinimin, namba 3in aruemin, me Godin Dipenim agifa. **16** Egha Israelin gumazamiziba bar, ofa gamir gumaziba, Livaiba, ko gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir igharaziba, me bar Godin ziam famin isar ekiam gamua, Godin Dipenim isa an agharim garigha, bar akongegha ghaze, dipenir kam a Godin Dipenimra. **17** Me Godin Dipenim ginighnighamin ofabagh amua, 100plan

bulmakaun apuriba, 200plan sipsipin apuriba, 400plan sipsipin nguziba ko 12plan memen apuriba isa ofabagh ami. Me memen kaba, Israelin anababar 12pla vaghvagha, men arazir kuraba batoghasa dar ofa gami. **18** Egha uaghan me Jerusalem itir Godin Dipenimin arazibar gin mangasa, ofa gamir gumaziba ko Livaiba amisevegha, ingangariba ko ingangarir danganibar ua me arisi. Me Moses Akinafarimin Osirizi moghiram ami. **19** Gin izir azenimin, iakinir faraghavira zuimin, namba 14in aruem, gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir kaba, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigha isam gamua bar akonge. **20** Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ruegha uari akirigha Godin damazimin zue. Egha Livaiba, God Israelia gitazir ofabar amuasa sipsipin nguzibav soke. Tuavir kamin me Israelian kalabus ategha ua izeziba, ko ofa gamir gumaziba, ko me uari bagha ofabagh ami. **21** Ofan me amir asizir tuzir kaba, Israelian kalabus ategha ua izeziba, me bar uari inigha da ame. Ezi uaghan nguazir kamin itir gumazamizir igharaziba, me ikizir igharazibar arazir miziriziba ategha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa ifonge, a Israelian God, me bar uari inigha ofan kabar asizir tuziba ame. **22** Me aruer 7plan bar akuegha Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an isam gami. Me fo, Ikiavira Itir God, Asirian atrivim gamizi a me ko navir amirizim inigha, Israelia Godin Dipenimin ingangarimin men akura. Kamaghin amizi, me guizbangira bar akonge.

7 Azenir aviriba givazima gin, Artaserksis Persian atrivimin itima, gumazir mam Babilonin iti, an ziam Esra.

Esra an Aronin ovavir boribar mav. Esran inazir afeziabar ziabar kara: Esra, a Seraian otarim. Ezi Seraia, Asarian otarim. Ezi Asaria, Hilkian otarim. Ezi Hilkia, Salumin otarim. Ezi Salum, Sadokin otarim. Ezi Sadok, Ahitupin otarim. Ezi Ahitup, Amarian otarim. Ezi Amaria, Asarian otarim. Ezi Asaria, Meraiotin otarim. Ezi Meraiot, Serahian otarim. Ezi Serahia, Usin otarim. Ezi Usi, Bukin otarim. Ezi Buki, Abisuan otarim. Ezi Abisua, Finiasin otarim. Ezi Finias, Eleasarin otarim. Ezi Eleasar, Aron otarim. Ezi Aron, a ofa gamir gumazibar dapanim. **6** Bar fomira Ikiavira Itir God, Israelian God, uan Araziba isa Moses ganingi. Ezi Esra deravira Moses Osirizir Arazibagh fo. Ezi dughiabar zurara, God deraghavira Esra gami, kamaghin Esra bizir tiziba bagha Atrivim Artaserksisin azangsis, ana ganidi. Egha Artaserksis atrivimin itima, an namba 7in azenimin, Esra Israelian gumazamizir igharaziba ko Babilon ategha ua Jerusalem zui. Men aven ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ko onger akabar faragha zuir gumaziba, ko Godin Dipenimin garir gumaziba koma, Godin Dipenimin ingangarimin gamir gumaziba. **8** Esra me ko, iakinir faraghavira itimin, an aruer farazimin Babilon ategha Jerusalem zui. Ezi God men akurazi, me iakinir namba 5in, an aruer farazimin Jerusalem oto. **10** Esra, Ikiavira Itir Godin Arazibagh fogh deravira dar gin mangasa, pamtemin ingarir gumazim. Egha a uaghan arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, deravira Israelian sure damuti, me uaghan deravira dar gin mangam. **11** Ofa gamir gumazir kam Esra, a uaghan Godin Arazibagh fozir gumazibar mav, a Ikiavira Itir Godin

Akar Gavgaviba ko arazir God ifongeziba, a bar dagh fo. Ezi dughiar kamin, Atrivim Artaserksis akinafarir mam osirigha Esra ganingi. Ezi akinafarim kamaghin migei: **12** “Ki Atrivim Artaserksis, ki kantrin atrivibar atrivir ekiam. Dughiar aghuim Esra, ni ofa gamir gumazim, egha Godin Uan Nguibamin Itimin Araziba, ni bar adagh fo. **13** Ki akar gavgavimin uan ingangarir gumazibav kemegha ghaze, Israelian gumazamizir datirighin kagh itiba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, men nin gin Jerusalem mangisi ifuegh, egh me mangi. **14** “Ki 7plan gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba ko, e ni amadaghti, ni mangi Jerusalem ko Judan gumazamiziba itir danganiba bar dar gan, egh kamaghin me gifogham, me Godin Arazibar suiragha dar gintisi, o puvati. Godin Arazimin Akinafarir kam, a nin agharimin iti, ezi ni an suiraghav iti. **15** Ezi ki uan fofozir gumaziba ko, gol ko silva ko bizir aghuitaba inigh Israelian God daningasa. Eghti ni bizir aghuir kaba inigh mangi Godin Dipenir Jerusalem itimin dar arigh. **16** Egh uaghan, ni Babilonin Distrighin inizir gol ko silvaba inigh mangi. Egh uaghan, bizir Israelia ko ian ofa gamir gumaziba Jerusalem itir Godin Dipenimin ingarasa puram aningiziba, ni da inigh mangi. **17** “Ni deravira dagiabar amu. Ni bulmakaun apuriba ko, sipsipin apuriba ko sipsipin nguziba, ko wit ko wain, givezegh da inigh mangi Jerusalem itir Godin Dipenimin otogh ofa gamir dakozimin ofa damu. **18** Ia ofan kabagh ivezegh givaghti gol ko silvan naba ikivira ikiti, ni uan adarazi ko ia uan God ko mikimiva, an nighnizim gifogh, dagiar kaba isi bizir a ifongezibagh ives. Egh ia fogh givagh

bizir kabara, dagiar kabar dagh ivesegh. **19** Ia itariba ko dipaba apir itarir ia uan Godin Dipenimin an ziam fasa me ia ganingiziba, ia da inigh mangi bar da isi uan Godin Dipenimin ada arikigh. **20** Eghti bizir kaba oteveghti, ia nan dagiar dipenimin na da dagiataba inigh bizir otevezir igharaz tabagh ivesegh. **21** “Ki Atrivim Artaserksis, nan dagiar dipenimin ingangarir gumaziba, me Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin iti, ezi ki akar gavgavim me ganidi. Nan migirigiam kamakin, ofa gamir gumazir kam Esra, Godin uan Nguibamin Itimin Araziba, a bar deravira dagh fo. A Godin Dipenimin ingarsi, bizir tizim bagh ian azangam, eghti ia zuamiram a daningigh. **22** Eghti bizir ia a daningamiba, da dibononir kam gafighan marki, Silva 3,400 kilogamra iki, wit 500 beghiabara iki, wain 2,000 litara iki, eghti olivin borem 2,000 litara iki. Eghti amangsizim a ifongezi moghin ia a daning. **23** Ia Godin Uan Nguibamin Itim, uan Dipenim bagha ifongezir biziba, ia bar ada isi Ezra daning. Ki kamaghin ifonge, Godin adarim, na ko nan boriba ko nan ovavir borir gin otivamiba, bar en ikian kogham. **24** “Ia orakigh, ia ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, onger akabar faragha zuir gumaziba, Godin Dipenimin garir gumaziba, koma Godin Dipenimin ingangarim gamir gumaziba ko Godin Dipenimin ingarir gumazir igharaziba, ia takisin dagiaba me dam da inian marki. **25** “Ki fo, Esra, nin God fofozir bar avirim ni ganingi, kamaghin ni ingangaribar faragha zuir gumaziba ko jasba, amiseveghti, me gumazamizir Yufretisin Fanemin vongin ikia Godin Arazibar gin zuiba, deragh me gativagh me damu. Egh ian

gumamazitaba deragh Godin Arazibagh foghan koghti,
ni deragh men sure damuti, me fogh dar gin mangam.

26 Eghti gumazitaba nin Godin Arazibar gin mangan kogham, o ki Atrivim Artaserksis, nan akar gavgaviba dar gin mangan kogham, eghti ni bar zuamira ivezir kuram me daningam. Ni me misueghti me aremegh, o me amadaghti me mangi saghon itir kantrin igharazitamin mangi, o men biziba inigh, o me isi kalabus datigh.” **27** Ezi Esra ghaze, “Ikiavira Itir God, an en inazir afeziabar God, ki bar a minabagha an ziam fe! An Atrivim Artaserksisin nighnizim fezi, a Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalemin itim deragha a damuasa ifuegha tuavir kam ati. **28** God nan apangkuvighavira ikia, kamaghin an atrivim ko nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumaziba, ko an ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba nighnizim me ganingizi, me nan akurvaghasa bar akonge. Ezi Ikiavira Itir God, nan God, a nan akuragha gavgavim na ganingizi, ki Israelian anababar gumazir dapanir aviriba uabin gin Jerusalemin mangasa men azangsizima, me uaghan mangasa ifonge.”

8 Kar Israelian anababar gumazir dapanir Babilonin kalabus ategha, Esran gin uamategha Jerusalemin ghuziba, men ziabar kara. Dughiar kamin Artaserksis atrivimin iti. **2** Gersom, a Finiasin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi Daniel, Itamarin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi Hatus, a Sekanian otarim, egha Devitin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi Sekaraia, Parosin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 150plan gumaziba Sekaraia ko ghue. Men ikizimin adarazir, akinafarir men inazir afeziabar ziaba itir mam, me an suira. **4** Ezi Elioenai, a Serahian otarim

egha Pahatmoapin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 200plan gumaziba a ko ghue. **5** Ezi Sekania, a Jahasielin otarim, ezi an adarazir 300plan gumaziba a ko ghue. **6** Ezi Ebet a Jonatanin otarim, egha Adinin ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 50plan gumaziba a ko ghue. **7** Ezi Jesaia, Atalian otarim. Egha Elamin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 70plan gumaziba a ko ghue. **8** Ezi Sebadaia, a Maikelin otarim, egha Sefatian ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 80plan gumaziba a ko ghue. **9** Ezi Obadia, a Jehielin otarim, egha Joapin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 218plan gumaziba a ko ghue. **10** Ezi Selomit, a Josifian otarim. An adarazir 160plan gumaziba a ko ghue. **11** Ezi Sekaraia, a Bebain otarim, egha Bebain ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 28plan gumaziba a ko ghue. **12** Ezi Johanan, a Hakatanin otarim, egha Asgatin ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 110plan gumaziba a ko ghue. **13** Ezi Elifelet ko Juel ko Semaia, me Adonikamin ikizibar ovavir boriba. Egha Adonikamin adarazir 60plan gumaziba, gumazir kaba ko ghue. Egha me dughiar kamra me ko ghuzir puvati. Me gin dughiar igharazimin ize. **14** Ezi Utai ko Sakur, aning Bikvain ikizimin ovavir boribar gumazimning. Bikvain adarazir 70plan gumaziba aning ko ghu. **15** Ki Esra, ki me ko ghua Ahavan nguibar ekiamin Faner an amadaghan zuimin gumazamiziba akuvagha, me ko 3plan aruebar danganir kamin iti. Egha ki ofa gamir gumazibar marazir garima, me en tongin ti, ezi Livain tav itir puvati. **16** Kamaghin amizi, ki gumazir dapanir 9plan diazi me izi.

Gumazir kabar ziabar kara: Elieser, Ariel, Semaia, Elnatan, Jarip, Elnatanin igharazim ko Natan, Sekaraia koma Mesulam. Egha ki uaghan fofozir aghuim itir gumazir pumuningin dia. Aningin ziamning, Joiarip koma Elnatan.

17 Egha ki me amadazima, me Ido bagha ghue. Ido a Godin Dipenimin ingangarir gumazim. Egha nguibam Kasifian gumazir dapanim. Ki akam amaga ghaze, a koma, a ko ingarir gumazibar azaraghtima, a gumazitaba amadaghtima me izi, e ko Godin Dipenimin ingaram. **18** Godin apangkuvim e ko itima, a Livain gumazir mam e bagha anemada. An ziam Serebia, egha Malin adarazir mav. A deraghavira ingangaribagh ami. Ezi an otariba ko an adarasi, 18plan gumaziba a ko ize. **19** Ezi Ido uaghan Hasabia ko Jesaia amada. Aning Merarin adarazir gumazimning, egha uan ikizimin gumazir 20pla ko ize. **20** A uaghan 220plan gumazir Godin Dipenimin ingangarim damuamiba amangi. Fomira Atrivim Devit uan gumazir dapaniba ko, gumazir kabar inazir afeziabagh inabazi, me Livaibar akura. Ezi 220plan gumazir kabar ziaba, akinafarir mamin iti. **21** E Ahavan Fanemin boroghin ikiava, ki kamaghin gumamazibav gei, “E dagheba ateghiva uan Godin damazimin uari abinigham. Egh e Jerusalemin mangamin dughiamin, e uarir akuraghsi an azaraghti, an e ko en boriba ko en bizibar ganam.” **22** Ki kamaghin me migei, ki tizim baghavira atrivimin azangsighan aghua, eghti a tuavimin en apanibar e geghuvamin hoziabagh apiaghirir gumaziba ko midorozir gumaziba na ganighai. Ki atrivim ko itir dughiamin, ki kamaghin a mikeme, “En God a bar deraghavira gumamazizir an gin zuibagh ami.

A uaghan gumamazizir an akabar gin zuir puvatiziba, a men atara mizazim me gasi.” Ki kamaghin atrivim mikeme, kamaghin amizima, ki midorozir gumaziba bagh an azangsighan aghumsiki. **23** Egha e dagheba ategha uan God ko migeima, an en akam baragha, e geghuva deraghavira e gami. **24** Ki Serebia ko Hasabia ko 10plan faraghavira zuir ofa gamir gumazir igharaziba miseveghe, men diazi me ize. **25** Bar fomira atrivim ko nighnizir aghuiba a ganidir gumaziba, ko gavmanin ingarir gumazir dapaniba, ko Israelian gumamaziziba bar, me silvaba ko golba ko itariba isa Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa na ganingi. Ezi ki da inigha dar osimtizim meneghe, da isava ofa gamir gumazir kabagh aningi. **26** Bizir ki me ganingizir kaba, dar osimtiziba kamakin: Silvan osimtizim, 22,000 kilogrem, ezi golin osimtizim 3,400 kilogrem, ezi 100plan silvan itarir ekar kabar osimtizim, da vaghvagha 34 kilogrem. **27** Golin itarir ekar 20pla, dar osimtizim vaghvagha 8 kilogrem ko 400 grem. Brasin itarir ekar pumuning, me bar deraghavira aningin ingarizi aning taghtasi, ezi aningin ivezim mati golin itarir ekar pumuning. **28** Ezi ki 12plan ofa gamir gumazibagh aniga kamaghin me migei, “Ia oragh. Ia Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, a ua bagha ia amisevezi, ia an damazimin zuegh an ingangarim damuam. Ezi kamaghira, itariba ko dipaba apir itariba uaghan Godin damazimin zue, egha da an bizibara. Ezi silva ko gol, gumamaziziba uan ifongiamin gin ghua da isa pura ofan min Ikiavira Itir God ganingi. **29** Ia bizir kaba deravira dar gan mangi Jerusalem Godin Dipenimin

otogh. Egh ia munagh da isiva, Godin Dipenimin aven itir danganimin mangi ofa gamir gumazir ekiaba ko Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia men damazimin bizir kabar osimtiziba meng men agharim darigham.” 30 Ki mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba ko Livaiba, me e ko Jerusalemin mangasa, silva ko gol ko itariba isi. 31 Kar iakinir faragha zuimin, namba 12in aruemin, e Jerusalemin mangasa Ahavan Fanem ataki. Ezi en God e ko ikia, deravira en garima, bizir kuratam tuavimin e batozir puvati. Kamaghin apaniba iza e misoghezir puvatizi, okimakiar gumaziba tuavir miriamin mongegha uari fava en mikirava en biziba okemezir puvati. 32 E ghua Jerusalemin otivigha, 3plan aruebar avughsa pura iti. 33 Egha namba 4in aruemin, e Godin Dipenimin ghua silva ko gol ko itarir kabar osimtiziba meneggha, da isa ofa gamir gumazim Meremot ganingi. Meremot a Urian otarim. A ko Finiasin otarim, ofa gamir gumazim Eleasar, koma Livain gumazir pumuning, Josabat a Jesuan otarim, ko Noadia, a Binuin otarim ko me ganingi. 34 Me bar uari inigha bizir kaba deravira da meneggha da guragha dar osimtizim gifogha ghaze, biziba bar iti. Egha da isa akinafarimin aven vaghvagha da osiri. 35 Dughiar kamin, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba bar, asizir maba inigha iza Israelian God bagha asiziba tue da isia mighirir ofabar amuasa. Me Israelian anabar 12pla bagha bulmakaun apurir 12plan ofa gami. Egha uaghan sipsipin apurir 96pla, ko 77plan sipsipin nguziba isa ofa gami. Egha uaghan memen 12pla isa me uan arazir kuraba gin amangasa uaghan dar ofa gami. Asizir

kaba bar, me avimin tue da bar isia mighirir ofabar min
Ikiavira Itir God ganingi. **36** Egha uaghan me akinafarir
atrivim me ganingizim isava, Yufretisin Fanemin vongin
itir provinsin gumazir dapanim ko, a ko ingarir gumazir
igharazibagh aningizi me an ganigha, gin deravira Godin
gumazamizibagh amua, Godin Dipenimin ingangarimin
men akurvasi.

9 Bizir kaba bar givazima, gin Israelian gumazir dapaniba
iza kamaghin na migei, “Israelian gumazamiziba ko ofa
gamir gumazir maba ko Livaiba, God gifozir puvatizir
darazir saghuiamin itir puvatigha men arazibagh ami. Kar
arazir kurabagh amir ikiziba. Me Kenania ko Hitia, Peresia,
Jebusia, Amonia, Moapia, Isipia ko Amoria. **2** Judan
gumazir maba, uari ko uan otariba bagha men guivir
mabar ikiasa me ini. Kamaghin amizi, e God ua bagha
amisevezir darasi, e God gifozir puvatizir gumazamiziba ko
porogha men min ami. Gumazir dapaniba ko ingangarimin
garir gumaziba kamaghin amima, gumazir igharaziba
men gara uaghan men min ami.” **3** Ezi ki migirigiar
kam baregha, nan navim bar osemi. Ezi ki uan korotiam
abiagharigha uan dapanir arizim ko ghuamasizibar
suigha da asiaghariki. Ezi nan nighniziba bar otevezi
ki puram aperaghav iti. **4** Ki osemegha aperaghav ikia
ghuavti guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi
gumazamiziba nan gara men marazi kamaghin fo, kalabus
ategha ua izezir gumazamiziba, deravira Godin gin zuir
puvatigha arazir kurabagh ami. Egha me Israelian Godin
akabagh fogha an aningagharim ginighnigha bar atiatingi.
Egha men avirim iza ki aperaghav iti naghin tugha

nan gari. **5** Ezi guaratizimin ofa damuamin dughiam otozi, ki uan korotiar ruarim ko azenan itir korotiar ki abiaghariziba, da nan mikarzimn ikiavira itima, ki dikafi. Egha ki Ikiavira Itir God, a nan God, an damazimin uan tevimning apirigha uan agharimning fegha kamaghin God ko migei, **6** “O God, ni nan God. Ki uan guam fegh nin ganan bar aghumsiki, Ki fo, en arazir kuraba bar ekeveggha ghua en dapanibagh afiragha bar pin ghu. En osimtizim bar ekeveggha ghua overiamin min pin mar ghuavanabo. **7** Bar fomira, en inazir afeziabar dughiamin ikegha iza datirighin, en arazir kurabar osimtizim bar ekeveggha ikiavira iti. En arazir kurar kaba bangin, ni en atriviba ko en ofa gamir gumaziba ko e isa, atrivir igharazibar agharim gatizi, me iza en suigha e misozi e ariaghiri, me en biziba okia, egha kalabuziabar min e atera ghue. E guizbangira bar ikuvigha aghumsigha kamaghira iti. **8** “O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en apangkuvigha, en ikiavira itir varazira ataghizima, e kalabuziam ategha, deravira nin nguazir bar zuezir kamin aven iti. Guizbangira, ni en akurazima, e mati kalabusin aven ikiavira itima, ni gavgavim e ganingi. Egha ni en akuragha, en damazibagh amizi, e ua deravira gari. **9** Guizbangira, e mati kalabusin itima, en God e ataghizi, e kalabusra ikiavira itir puvati. Ni en apangkuvigha Persian atrivibar damazimin deraghavira e gamua, ikirimirir igiam e ganidi. Ezi me nin Dipenir akaraghirezim uam an ingarasa en amamangarisi. Egha en akurvazima, e kagh Juda ko Jerusalemin deravira iti. **10** “O en God, bizir kaba bar otivizi, e datirighin ua manmaghin mikimam?

Ni arazir aghuibar e gamima, e nin akar bar gavgaviba barazir puvati. **11** Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, me nin akar gavgavim isa kamaghin e migei, nguazir e aven mangi iniamim, a nin damazimin zuezir puvati. Ezi, guizbangira, gumamazir nguazir kamin itiba, men araziba bar mizegha bar ikufi. Ezi men arazir kurar kaba nguazim bar anevara. **12** Kamaghin amizi, ia uan guiviba men otaribar aningan marki. Egh uan otariba men guivibar aningan marki. Egh me deravira ikisi ia men akurvaghan marki. Egh me damuamin biziba, ia men akurvaghan marki. Ia deraghvira nan akam baregh, egh deravira dapiagh gavgavigham. Eghti ian ovavir boriba nguazir kamin deravira dapiagh gavgavigh, nguazir kamin dagher aghuibar ami mamaghira ikiam. **13** “Bar guizbangira, ni kamaghin e mikemezi, e nin akam baraghizir puvatigha, arazir kurar avirim gamua osimtizir ekiam en iti. Ezi puvati, ni e gasighasigha bar e agivazir puvati. Ni en marazi ataghizima varazira ikiavira ikia kati. **14** E bizir kabagh fo, egh e tizim bagh nin Akar Gavgaviba bareghan kogh, ua gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, e men ikiam? Kar bar arazir kuram. E fo, e kamaghin damightima, ni en aningagheghti, en ikiavira itir varazira me ua ikian kogham. **15** O Ikiavira Itir God, ni Israelian God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e arazir kurabagh amima, ni pazavira e gamima, en ikiavira itir varazira iti. Egha e fo, e nin boroghin mangasava, e gumamazir aghuiba puvati. E arazir kurabagh amir gumamaziziba, egha e osimtizim ikia, nin damazimin tuivan ibura.”

10 Egha Esra, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin ikia nguazir kamin guivibar ikiamin arazimin osemegha, God ko migia nguazimin uabi ekunigha irighav ikia azia arazir kurar kabar gun migiavira iti. Ezi Israelian gumaziba ko amiziba, ko borir bar avirim, bar izava anekiarugha uaghan puvirama aziava arai. **2** Ezi Sekania, a Jehielin otarim, egha Elamin ikizimin mav, a iza kamaghin Esra migei, “Bar guizbangira, e Godin akam batuegha God gifozir puvatizir amizibar iti. Ezi tuavir mam iti, eghti Israelian gumazamiziba tighar ua nighnizir gavgavim Godin ikiam. **3** E datirighin uan God ko akar gavgavim akirigh mikim suam, e uan amuir en gin zuir kaba ko men boriba, isi ua me amangighti, me ua uan nguibabar mangam. Ni ko gumazir Godin Akar Gavgavibar apengan itir igharaziba, ia e mikim. Eghti Godin Araziba manmaghin damusi e mikimti, e a damuam. **4** Ni dikavigh tugh, kar nin ingangarir ni damuamim. E ni ko navir vamira ikia nin girakirangin iti. Eghti ni gavgavigh a damu.” **5** Kamaghin amizi, Esra dikavigha ofa gamir gumazibar, gumazir dapaniba ko Livaiba ko Israelia mikeme, eghti me Sekania mikemezi moghin, akar dikirizim God ko a damuam. Egha me akar kam akiri. **6** Ezi Esra Godin Dipenimin tiar akam ategha Eliasipin otarim, Jehohanan itir danganimin ghugha, dimagarir kamin aziava, Israelian kalabus ategha ua izezibar arazir kurar kam ginighnigha, daghetam ko dipatam amezir puvati. **7** Ezi me akam amadagha ghaze, Juda ko Jerusalem in itir kalabus ategha ua izezir gumaziba, me bar izi Jerusalem uari akufagh. **8** Ezi gumazir dapaniba ko ingangaribar

garir gumaziba akar gavgavim me ganiga ghaze, dughiar
3pla tighar otogh givamimin, ia bar izi. Eghti gumazitam
izeghan koghti, e an biziba a dama da iniam. Egh
Israelian gumazamizibar tongin a batuegham. **9** Ezi
3plan dughiar kaba otogha gifa. Kar iakinir namba 9in,
an aruer namba 20, Judan anabamin gumazamiziba ko
Benjaminin anabamin gumazamiziba bar iza Jerusalem
otifi. Egha me Godin Dipenimin boroghin uari akuvamin
danganimin apia. Ezi maburan amozim ariki. Me osimtizir
kamin migirigiaba baraghasa nighnigha atiatia itima,
amozim iza mamaghira iti, ezi me arugharugha nisi. **10**
Ezi ofa gamir gumazim Esra dikavigha tugha kamaghin
me migei, “Ia nguazir kamin ikizibar amizir God gifozir
puvatizibar iti, ezi arazir kamin, ia Godin akam batoke.
Egha Israelian arazir kuram osimtizim gamima, a bar
ekefe. **11** Ia oragh. Ia datirighin, uan arazir kurabar gun
Ikiavira Itir Godin mikim, a ian inazir afeziabar God. Egh
a ifongezir arazibara ia dar amu. Egh en nguazimin itir
ikizibar gumazamiziba ko poghan marki. Egh uaghan
God gifozir puvatizir amizir ia itiba batokegh.” **12** Ezi
gumazamizir kaba bar pamtemin kamaghin migei, “Bar
guizbangira! E ni migei moghira damuam.” **13** Egha me
uaghan kamaghin migei, “En avirim bar ekefe. Ezi amozim
uaghan ekeveghe pamten izi, eghti e purama azenimin
kamagh mitivigh iki akam akiran kogham. Osimtizir
e amizir kam, e aruer vamira o aruer pumuningin
anekirighan koghan. En avirim, arazir kurar kam uaghan
an aven ti. Ezi e zuamira uari akirighan kogham. **14**
Ia en amamangatightima, en gumazir dapanibara ikiva

e bagh osimtizir kam akir. Ia dughiataba amiseveghti, gumazir amizir God gifozir puvatizibar itiba, vaghvagha iziti, nguibaba vaghvagh men gumazir dapaniba ko jasba, me ko bizir kam akiram. Eghti tuavir kamin en Godin aningagharir kuram e ataghiragham.” **15** Gumaziba bar migirigiar kamin amamangatizi, Asahelin otarim Jonatan, ko Tikvan otarim Jasea, aning aghua. Ezi Livain gumazim Sabetai koma Mesulam, aning uaghan aghuagha Jonatan koma Jasean nighnizim bagha gavgafi. **16** Ezi kalabus ategha izezir darasi, nighnizir kam gifonge. Ezi ofa gamir gumazim Esra, gumazir dapaniba amisevegga men ziaba osiri, me vaghvagha uan anababar ikizibar gumazir dapaniba. Ezi namba 10in iakinimin, an aruer faragha zuimin, me apiagha osimtizir kamin garava a tuisisi. **17** Ezi iakinir 3plan gin, gumazir ikizir igharazibar amizibar itiba, me men osimtizir kaba akirigga gifa. **18** Kar, ofa gamir gumazir God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara: Masea ko Elieser ko Jarip ko Gedalia. Me Josuan ikizim. Ezi Josua Jehosadakın otarim. **19** Me uan amuiba batueghasa, akar gavgavim akiri. Me kamaghin fo, me arazir kuramin osimtizim iti. Egha men osimtizim bangin me vaghvagha sipsipin apurir mam inigha Godin ofa gami, eghti God men arazir kuramin osimtizim gin amadagham. **20** Ezi Hanani ko Sebadaia, aning Imerin ikizimin ovavir otarimning. **21** Ezi Harimin ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Masea, Elaija, Semaia Jehiel koma Usia. **22** Ezi Pasurin ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Elioenai, Masea, Ismael, Netanel, Josabat koma Elasa. **23** Kar Livain gumazir amizir God gifozir

puvatizibar itibar ziaba: Josabat, Simeï, Kelaia, an ziar
 mam, Kelita, ko Petahia, Juda ko Elieser. **24** Ezi Godin
 Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazibar mav,
 a God gifozir puvatizir amizimin iti, a Eliasip, a uabira.
 Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba,
 God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara:
 Salum, Telem ko Uri. **25** Ezi Israelian gumazir igharaziba,
 me God gifozir puvatizir amizibar iti, men ziabar kara:
 Ramia, Isia, Malkia, Mijamin, ko Eleasar ezi mav Malkia
 ko Benaia, kar Parosin ikizimin ovavir boriba. **26** Ezi
 Matania, Sekaraia, Jehiel, Apdi, Jeremot ko Elaija. Kar
 Elamin ikizimin ovavir boriba. **27** Ezi Elioenai, Eliasip,
 Matania, Jeremot, Sabat, koma Asisa. Kar Satun ikizimin
 ovavir boriba. **28** Jehohanan, Hanania, Sabai, ko Atlai. Kar
 Be bain ikizimin ovavir boriba. **29** Mesulam, Maluk, Adaia,
 Jasup, Seal ko Jeremot. Kar Banin ikizimin ovavir boriba.
30 Atna, Kelal, Benaia, Masea, Matania, Besalel, Binui,
 ko Manase. Kar Pahatmoapin ikizimin ovavir boriba. **31**
 Elieser, Isiya, Malkia, Semaia, Simeon, Benjamin, Maluk, ko
 Semaria. Kar Harimin ikizimin ovavir boriba. **33** Matenai,
 Matata, Sabat, Elifelet, Jeremai, Manase, ko Simeï. Kar
 Hasumin ikizimin ovavir boriba. **34** Madai, Amram, Uel,
 Benaia, Bedea, Keluhi, Vania, Meremot, Eliasip, Matania,
 Matenai, Jasu, Bani, Binui, Simeï, Selemia, Natan, Adaia,
 Maknadebai, Sasai, Sarai, Asarel, ko Selemian. Semaria,
 Salum, Amaria, ko Josep. Kar Banin ikizimin ovavir boriba.
43 Jeiel, Matitia, Sabat, Sebina, Jadai, Joel, ko Benaia. Kar
 Nebon ikizimin ovavir boriba. **44** Gumazir kabanang, bar
 God gifozir puvatizir amiziba inigha dar iti, ezi amizir

kabar marazi boriba bategha gifa. Ezi Israelian gumazir
kaba uan amuiba ko borir kaba batoghezi, me uamategha
uan nguibabar ghue.

Nehemia

1 Eghaghanir kam, Hakalian otarim Nehemia an osiri. Bar fomira Artaserksis atrivimin itima, an azenir 20in aven, Kislevin iakinim oto. Ezi ki Nehemia ki Susan nguibar ekiamin iti, a gavmanin faragha zuir nguibar ekiam. **2** Ezi dughiar kamin Hanani nan aveghbuar mam ko gumazir bizir maba, Judan kantrin ategha iza Susan nguibar ekiamin otifi. Ezi ki me batogha fofoghasa kamaghin men azara, Judan gumazamizir Babilonin kalabuziam ategha ghueziba, me ti Jerusalemin nguibamin otivigha deragha iti, o puvati? Ezi Jerusalemin nguibam uaghan deragha iti, o puvati? **3** Ezi me kamaghin migei, “Puvati. Gumazamizir Babilonin kalabus ategha uan nguazimin ghuezir varazira, me osimtizir ekiam iti. Ezi Ekiam gifozir puvatigha Jerusalemin boroghin itiba, me paza me gamizi me aghumsizir ekiam iti. Ezi Jerusalem avinizir divazir bar mitiar gavgavim ikuvighavira iti. Ezi divazir tiar akar avim fomira isiziba, da uaghan kamaghira iti. Jerusalemia dar ingarizir puvati.” **4** Ezi ki akar kam baregha aperaghav ikia puv azi. Egha bar osemegha dughiar maba ki dagheba tagha, Godin Uan Nguibamin Itim ko migiavira iti. **5** Egha ki kamaghin God ko migei: “O Ikiavira Itir Godin Uan Nguibamin Itim, ni gavgavir ekiam itima, gumazamiziba nin atiatia nin apengan iti. Ni Akar Dikirizir Gavgavim e koma a gamua, an gin ghua, egh ni akar dikirizir kam ateghan kogham. Eghti gumazamizir ni gifongegha nin Akar Gavgavibar gin zuiba, ni zurara bar men apangkuvavira iti. **6** O God, ki nin ingangarir gumazim, arueba ko

dimagariba ki Israelian akurvaghasa nin azangsisi, me nin ingangarir gumamaziziba. Kamagh amizi ki kamaghin ifonge, ni kuarim atigh deravira nan azangsizim baragh. Ki guizbangira kamaghin nin damazimin migia ghaze, ki uan inazir afeziaba ko, arazir kuram gamigha gifa. Ezi erara pu. Puvati, Israelian gumamaziziba bar uaghan arazir kuram gami. **7** E nin damazimin arazir kuram gami. Fomira ni uan Akar Gavgaviba, ko arazir ni ifongeziba, ko bizir ni damuasa e mikemeziba, ni e bagha uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi e datirighin dar gin zuir puvati. **8** “Akar Gavgavir ni fomira isa Moses ganingizim, ni a ginighnigh, egh a gin amangan marki. Ni kamaghin migia ghaze, ‘Ia Israelian gumamaziziba akirim na gasaraghti, ki ia batueghti, ia tintinibar mangi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ikiam. Egh gin, dughiar ia saghon itir kantrin kamin, ia navibagh iragh ua na bagh izi nan akamin gin mangam. Eghti ki nguazir ua bagha misevezim, a nan ziam famin danganim, ki ian aku an mangam. Ia kantrin bar saghon itibar ikiti, ki ua ia inigh izam.’ E ua ni bagha ize, kamaghin ki nin azai, ni uan akar dikirizimin gin mangi en akurvagh. **10** “E Israelia nin ingangarir gumamazizibar min iti. Egha e nin gumamazizibara. Ni uan gavgavir ekiamin, ni apanibar agharibar uam e inizi e ariaghirezir puvati. **11** O Ekiam, e Israelia, e nin ingangarir gumamaziziba, e bar ni gifongegha egha nin ziam fe. Ki kamaghin ifonge, ni Israelian azangsiziba baragh. Egh ki uaghan, kamaghin ifonge, ni nan azangsizim baragh, ki nin ingangarir gumazim. Ki mangi atrivimin ganamin dughiamin, ni

atrivim damighti, a nan apangkuvigh egh nan akuragh.”
Ki atrivimin ingangarir gumazimin itir dughiamin, ki kamaghin God ko migei. Nan ingangarim kamakin, ki atrivimin wainin dipamin gara a bagha a inigha izima an anepi.

2 Ezi iakinir 4pla givazi, dughiar mam Atrivim Artaserksis apima, ki wainin dipam inigha a bagha izi. Dughiaba bar ki ingangarir kam gamua nan navim ko guam bar dera. Ezi dughiar kam nan navim bar osemi nan guam bar derazir puvati. **2** Ezi atrivim nan azara, “Manmagh amizi nin guam ikufi? Ni arei puvati, egha ni bizitam bagha navim ikufi?” Ame. Ki akar kam baregha digavir kuram gami. **3** Egha ki kamaghin atrivim migei, “O atrivim, ni dughiar ruarimin deravira ikiam. Guizbangira, nan navim bar osemi. Nguibar ekar me nan inazir afeziaba afazim, a bar ikuvighavira iti. Ezi divazir bar gavgavir kamin tiar akaba, avim fomira dar isizi, da uaghan kamaghira iti. Ki bizir kam ginighnigha bar osemi.” **4** Atrivim akar kam baregha kamaghin nan azara, “Ki datirighin ni bagh tizim damuasa ni ifonge?” Ezi ki zuamira uan navir averiamin aven uabin akurvaghasa Godin Uan Nguibamin Itimin azara. **5** Egha ki kamaghin atrivim migei, “O atrivim, ga uaning, nin navim nan deraghti, ki bizitam bagh nin azangam. Kamaghin, Ni ifuegh na amadaghti, ki Judan nguazimin mangi nguibar ekar uan inazir afeziabar mozibar itimin otogh, uan namakabar akuragh, ua uan nguibar ekiamin ingaram.” **6** Ki atrivim ko migeima, ezi atrivimin amuim an min aperaghav iti. Atrivim na baregha ghaze, “A dera, ni mangi. Ni dughiar ruarim o

otevimin Judan nguazimin ikiam o? Ni manadizoghin
ua izam?” Ezi ki uan nighnizimin gun a migei. **7** Ezi
ki atrivim akinafarim Yufretisin Fanemin vongin itir
provinsin, gavmanin gumazir dapaniba bagha osirizir
akinafarim bagha an azara. Eghti akinafarir kaba me
mikemeghti, me na ateghti ki men nguibar ekiamin
mangi, Judan Distrighin otogham. **8** Ezi uaghan ki Asap
bagh akinafaritam osirasa atrivimin azara, gumazir kam
Atrivimin ruaribar gari. Akinafarir kam a mikemeghti a
temer taba na danightima ki da abigham. Eghti ter ararir
kabar me Jerusalem divazimin tiar akabar ingariva,
uaghan dipenir divazir gavgavim itimin tiar akamin
ingarighti, midorozir gumaziba an iki Godin Dipenimin
ganam. Egh uaghan nan dipenim sara ingaram. Dughiar
kamin, God na ko ikia nan akurvasi. Kamaghin amizi,
atrivim bizir kabar nan amamangati. **9** Egha atrivim
midorozir gumazir dapanir maba, ko midorozir gumazir
hoziabagh apiazir maba, me amadazi, me iza na ko
tuavimin ghuavira iti. Egha e ghua Yufretisin Fanemin
vongin itir provinsin otifi. Egha atrivimin akinafarim isa
provinsin kamin gavmanin garir gumazibagh aningi. **10**
Ezi Bethoronin nguibamin gumazim Senbalat ko, Tobia
an Amonian ikizimin ingangarir gumazir ekier mam,
aning orazi, ki Israelian akurvaghasa izi. Ezi aning bar
na baseme. **11** Kamaghin amizi, ki Jerusalem otogha
3plan dughiar pura iti. **12** God fomira Jerusalem bagh
damuamin nighnizir kam nan navir averiamin aven na
ganingi. Ezi dughiar kamin, ki gumazitam mikemezir
puvati. Egha ki ikia ghua dimagarir arizimin dikavigha

gumazir maba ko, e apiazir danganir kam ategha nguibar
 ekiamin divazimin gari. Ki uabira uan donki gaperagha
 zui, ezi marazi uan suebar zui. **13** Dimagarim ikiavira
 itima, ki gumazir vabara ko, e nguibar ekiam ategha,
 Aruem Uaghiri Naghin Tiar Akamin azenan zui, kar me
 kamaghin diborim, Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha e
 ragha sautin amadaghan ghua mozir pam gita, Mozir
 par kam, me Kuruzir Ekiamin Mozir Pam, a gati. Egha e
 ghua Tiar Akar Bizir Bar Miziriziba Akurir Danganimin
 oto. E aruavira ikia izava, ki deravira divazir bar mitiar
 gavgavir me fomira dipirizim, ko tiar akar avimin isizibar
 gara da tuisisi. **14** Ezi gin e ragha ghua notin amadaghan
 ghua Mozir Pamin Tiar Akam ko Atrivimin Dipar Akarer
 Muziarimin oto. Ezi danganir kamin, tuavir kam kirizima,
 donkin ki aperazir kam mangan ibura. **15** Kamaghin amizi,
 dimagarir kamin, e Kidronin danganir zarim giraghue,
 egha ki deravira divazimin gari. Egha gin ua raghirigha
 tuavir e ghuezim, uam an izi. Egha iza tiar akar e ghuezim,
 e uam an oto. Kar Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha ua
 nguibar ekiamin aven zui. **16** Jerusalemin itir gumazir
 dapanir tam, bizir ki dimagarimin amizir katam gifozir
 puvati. Guizbangira, ki Judan tavin mikemezir puvati. Ki
 ofa gamir gumaziba, ko gumazir dapaniba ko gavmanin
 faragha zuir gumaziba, ko gumazir igharazibar ingangarir
 e Judaba bar damuamim, ki me mikemezir puvati. **17**
 Ezi datirighin ki me akuvagha ghaze, “Ia ganigha fo,
 Jerusalem bar ikuvizi, an tiar akaba uaghan bar ikufi.
 Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam ko aghumsizir dafam
 iti. Ezi datirighin e ua nguibar ekiamin divazimin ingaram,

arazir kamin e gumazir e dipova itibar akabar kuagham.”

18 Egħa ki uaghan God nan akurazir bizir aghuibar gun me mikeme. Egħa atrivimin akar aghuim uaghan me mikeme. Ezi me kamaghin akam ikaragħa ghaze, “Bar dera. E datirighin ingangarir kam damuam.” Me na mikemegħa givagħa, me ghua ingaramin bizibar kiri.

19 Ezi Senbalat ko Tobia, ko Arabian gumazim Gesem, me bizir e damuamin akam baregha, me iza e dipova en ingarava aka kamaghin migia ghaze, “Ia tizim damuasa? Ia ua nguibar ekiamin divazir bar mitiar gavgavimin ingarasa, a? Ia ti ghaze, ia kamaghin damuva atrivim ko misogh an akam batogħam.” **20** Ezi ki kamaghin men akam ikaragħa ghaze, “Godin Uan Nguibamin Itim, e an ingangarir gumaziba, an en akuragħti e ingangarir kam damigham. Ezi iarara, Jerusalem ian nguibar ekiam puvati. Fomira ian inazir afeziaba nguibar ekia kamin ikezir puvati. Kamaghin amizi, ingangarir kam ian bizim puvati.”

3 Ezi gumaziba ua Jerusalem avinizir divazimin ingari. Ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, ko ofa gamir gumazir igħaraziba, tiar akar ekia, me kamaghin diborim, Sipsipin Tiar Akam, me faragħa an ingari. Egħa me anegivagħa, magħira God bagħa inabazir danganimin Godin ziam fe. Egħa gin me agasasa, tiar akamningin ingarigha a gasara. Egħa me divazir ekiamin ingara ghua gumazir 100plan Apaniba Bagħa Gara itir Taua ko Hananelin Tauan tu. Me anegivagħa God bagħa inabazir danganimin, magħira Godin ziam fe. **2** Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, ofa gamir gumazibar borogħin

ingara divazir namin ingari. Ezi Sakur, a Imrin otarim, a gumazir maba ko ingara ghua, Jerikon gumaziba ingari naghin oto. **3** Ezi Hasenan adarazi tiar akar ekar kam, me kamaghin a dibori, Osiribar Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi. **4** Ezi Meremot gumazir maba ko divazir nar Osiribar Tiar Akam boroghin an ingara gavgavim a ganidi. Meremot a Urian otarim, egha Hakosin igavatarim. Ezi Mesulam gumazir maba ko, divazir nar igharazimin ingari, a Meremotin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Mesulam a Berekian otarim, egha Mesesabelin igavatarim. Ezi Sadok gumazir maba ko, divazir namin ingara ghua Mesulamin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Sadok a Banan otarim. **5** Ezi Tekoan nguibamin gumaziba an nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingara zui. Ezi Tekoan gumazir dapaniba, uari fava divazim faragha an garir gumazibar akaba baraghan aghua, kamaghin amizi, gumazir dapaniba uan dafaribar ingangaritam gamizir puvati. **6** Ezi Pasean otarim Joiada, ko Besodean otarim Mesulam, aning gumazir maba ko, ingara ghua divazir kamin tiar akar mamin ingari. Me Jesanan Tiar Akam a garisi. Egha ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi. **7** Ezi Gibeonin nguibamin gumazim Melatia, ko Meronotin nguibamin gumazim Jadon, ko Gibeonin nguibam ko Mispan nguibamin gumaziba, me divazir nam Joiada ko

Mesulamin adarazir boroghin an ingara, ghua Yufretisin Fanemin vongin itir, provinsin gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin dipenimin oto. **8** Ezi Harhaian otarim Usiel, ko gumazir maba, divazir nam, Melatia ko Jadonin adarazir boroghin an ingari. Usiel, gumazir golin bizibar ingarir mam. Ezi Hanania ko gumazir maba divazir nam Usielin adarazir boroghin an ingara ghua Divazir Nar Bar Ekiamin oto. Hanania, a borer mughuriar aghuibar ingarir gumazir mam. **9** Ezi Hurin otarim Refaia, gumazir maba ko, divazir nam Hananian adarazir boroghin an ingari. Refaia a Jerusalem itir distrighin akuar vuer mamin faragha zuir gumazir dapanim. **10** Ezi Harumapin otarim Jedaia, ko gumazir maba divazir namin ingara an dipenimin boroghin oto. Ezi Hasapnean otarim Hatus, divazir nam Jedaian adarazir boroghin an ingari. **11** Ezi Harimin otarim Malkia, ko Pahatmoapin otarim Hasup, gumazir maba ko divazir nam Hatusin adarazir boroghin an ingari. Egha me uaghan Tauan Bretba Tuer Danganimin divazimin ingari. **12** Ezi Halohezin otarim Salum, divazir nam Harimin adarazir boroghin an ingari. Ezi an guiviba an akuragha an ingari. Salum, a Jerusalem itir distrighin akuar igharazimin faragha zuir gumazir dapanim. **13** Ezi Hanun ko Sanoan nguibamin gumaziba, Danganir Zarimin Tiar Akamin ingari. Egha tiamning isa tiamin danganim garigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egha me ghua divazir nar ekiamin, ingaravira ghua Tiar Akar Bizir Bar Miziriziba Akurir Danganimin oto, divazir nar kamin ruarim a 440 mitan tu. **14** Ezi Rekapin otarim

Malkia, ko gumazir maba, Tiar Akar Bizir Miziriziba Akurir Danganim ua an ingari. Egħa tiamning isa tiamin danganim garigha, egħa tiam asamin logħin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Malkia, a Bet Hakeremin Distrighin gumazir dapanim. **15** Ezi Kolhosen otarim Salum, a Mispan Distrighin gumazir dapanim. A gumazir maba ko, ua Mozir Pamin Tiar Akam, an ingari. Egħa ter ararir naba inigha tiar akam avasa a gisin ivemin ingari. Egħa tiamning isa tiamin danganim garigha, egħa tiam asamin logħin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egħa me ghua divazir nam Selan Dipar Akarer Muziarim boroghin an ingara zui. Divazir nar kam atrivimin azenimin boroghin iti. Egħa me uam an ingara ghua Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin ghuavanadir dagiar adidiamin oto. **16** Ezi Asbukin otarim Nehemia, a Betsurin Distrighin akuar mamin gumazir dapanim, a gumazir maba ko, divazir nam Salumin adarazir boroghin an ingara zui. Me divazimin ingara ghua, Atrivim Devitin mozimin otogħa ghua, dipar akarer gumaziba ingarizim ko midorozir gumazir gavgaviba itir dipenimin boroghin oto. **17** Ezi Livain gumaziba divazir nar igharazibar ingari. Men ziabar kara: Banin otarim Rehum, ko Livain gumazir maba, divazir nam Nehemian adarazir boroghin an ingari. Ezi Hasabia, a Keilan Distrighin akuar mamin gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumazir maba, divazir nam Rehumin adarazir boroghin, uam an ingari. **18** Ezi Henadatın otarim Bavai, a Keilan Distrighin akuar igharazimin gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumaziba, divazir

nam Hasabian boroghin uam an ingara zui. **19** Ezi Jesuan otarim Eser, a Mispan nguibar ekiamin gumazir dapanim, a Livain adarazir marazi ko, divazir nam Bavain adarazir boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam ghua me midorozir biziba arizir dipenimin oto. Danganir kamin, divazim bar sigharkonim ati, ezi me Sigharkonim a garisi. **20** Ezi Sabain otarim Baruk, Livain igharaziba ko, divazir nam Eserin adarazir boroghin an ingari. Me bar gavgavigha pamtem an ingara Sigharkonimin ikegha ghua ofa gamir gumazibar dapanim Eliasipin dipenimin tiar akamin oto. **21** Ezi Urian otarim Meremot, an Hakosin igavatarim, a Livain maba ko, divazir namin ingara Eliasipin dipenimin tiar akamin ikegha, ingara ghua an dipenimin kuebamin tu. **22** Ezi ofa gamir gumazir maba, divazir nar mabar ingari. Jerusalemin boroghin itir ofa gamir gumaziba, divazir nam Meremotin adarazir boroghin an ingari. **23** Ezi ofa gamir gumazimning Benjamin ko Hasup, ko marazi ua divazir nar ofa gamir gumaziba ingarizimin ikegha, an ingara ghua aningin dipenimin miriamin oto. Ezi ofa gamir gumazim Asaria, a Masean otarim, egh an Ananian igiavotarim, a marazi ko, divazir nam uan dipenimin boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam, me Benjaminin adarazi ingarizir naghin suiragha, an ingara zui. **24** Ezi ofa gamir gumazim Binui, an Henadatin otarim, divazir nam uam an ingara Asarian dipenimin boroghin ikegha ghua Sigharkonimin tu. **25** Ezi ofa gamir gumazim Palal, a Usain otarim, marazir ko, divazir nam uam an ingara Sigharkonimin vongin ikegha ghua atrivimin dipenimin itir tauan tu. Tauan pin itir kam, a nguibar

ekiamin garir gumazibar dipenimin boroghin tu. Ezi Parosin otarim Pedaia, marazi ko, divazir nar igharazim Palalin adarazir danganimin boroghin uam an ingari. **26** Me divazimin ingara ghua, Dipaba Isir Tiar Akamin ko tauan gumaziba Godin Dipenim garimin tu. Tiar akar kam, aruem anadi naghin divazir nar kamin iti, ezi tauan kam aruem ghuaghiri naghin iti, ezi divazir me ingarizim, aningnin tizimin iti. Divazir nar kam Ofelin boroghin iti. Danganir kam, Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, an iti. **27** Ezi Tekoan nguibamin gumaziba, divazir nam Pedaian adarazir boroghin uam an ingari. Kar dughiar namba 2in, me ua divazimin ingari. Divazir nar kam, me tauan ekier Godin Dipenim boroghin itimin vongin ikegha ghua Ofelin divazimin tu. **28** Ezi ofa gamir gumazir maba divazir nam uam an ingari, a notin amadaghan itir Hoziba Zuir Tiar Akamin boroghin iti. Me vaghvagha divazir nar men dipenibar boroghin itibar ingari. **29** Ezi Imerin otarim Sadok, marazi ko, divazir nar ofa gamir gumazir kabar boroghin uam an ingari. Kar, an dipenim boroghin itir divazir nam. Ezi Sekanian otarim Semaia, marazi ko, divazir nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingari. Semaia, a Godin Dipenimin Aruem Anadi Naghin Tiar Akamin garir gumazim. **30** Ezi Selemian otarim Hanania, ko Salapin otarir namba 6 Hanun, aning gumazir maba ko, divazir nam Semaian adarazir boroghin an ingari. Aning divazir nam faragha an ingarigha, datirighin ua divazir igharazir mam uam an ingari. Ezi Berekian otarim Mesulam, marazi ko, me divazir nam Hanania ko Hanunin boroghin an ingari. Me Mesulam dipenimin

boroghin an ingari. **31** Ezi Malkia, a gumazir golin bizibar ingarim, a gumazir maba ko divazir nam Mesulamin boroghin uam an ingara ghua, Godin Dipenimin ingarir gumazibar dipenimin tu. Dipenir kam, Godin Dipenimin dagiabar ingarir gumaziba uaghan an aven iti. Dipenir kam Godin Dipenimin tiar akamin vongin iti, me ghaze kar Uari Akuvamin Tiar Akam. Egha a divazir mikebamin, bar pin itir ghuriamin boroghin iti. **32** Ezi golin bizibar ingarir gumaziba ko dagiabar ingarir gumaziba, divazimin ingara divazir mikebamin bar pin itir ghuriamin ikegha ghua Sipsipbar Tiar Akamin tu.

4 Ezi Senbalat kamaghin oraki, e Judaba divazir kamin ingari. Ezi a puv atara dibovir akabar e gami. **2** A uan roroaba ko Samarian midorozir gumazibar damazimin a kamaghin migei, “Judan gumazir amiraghmirazir kaba tizim damuasa? Me ti ghaze, me nguibar ekier kam uam anesaragham? Me ti ghaze, me uan God bagh ua ofabar amuam, a? Me ti ghaze, me Dipenir kamin ingarigh dughiar vamiran aven anegivagham? Me ti ghaze, me fomira isizir bizibar pozibar tongin, dagiaba inigh ua dar divazir aghuimin ingaram?” **3** Dughiar kam, Amonian gumazim Tobia, a Senbalatin boroghin tughav itima, a migirigiar kam gami. Ezi Tobia kamaghin migei, “Are, divazir me ingarir kam, a tugh gavgavighan kogham. Eghti afiar atiatam an ghuavanangti, divazim bar akarighiregham.” **4** Gumazir maba iza Senbalat ko Tobian migirigiabar gun na migei. Ezi ki God ko migia kamaghin an azai, “O en God, ni akar kurar apaniba e gamiba barasi. Me pazav e gami, ki kamaghsua, ni uabi me ikarvagh. Ni

me ateghtima okimakiar gumaziba men biziba okimiva,
me inigh nguibar saghuiabar itibar mangiva, me isi
kalabuziam datigh. **5** Ni men osimtizim avaragh men
arazir kuraba gin amangan marki. Guizbangira, me
divazimin ingarir gumazibar damazimin akar dibovir
kurabagh amua ni gamizi, nin aningagharim men iti.”

6 Ki God ko mikemegha gifa, egha dughiar otevimin
e bar navir averiamin aven navir vamira ikia, puvira
ingarima divazim ghuavanaga arighan ghu. Ezi an nar
kamaghira tuzim ikiavira itima, e gin bar anegivagham.

7 Ezi Senbalat, ko Tobia, Arabian gumaziba, ko Amonia
ko, Asdotia me kamaghin oraki, e Jerusalemin divazimin
ingangarir aghuim gamua divazir dipiraghireziba e bar
dar ingari. Ezi me puvira en atara ghuavira iti. **8** Egh
me uari inigh izi en ingangaribagh asighasigh e ko
misoghamin akar mam akiri. **9** Ezi e men nighnizim
baraki, egha uarir akurvaghasa Godin azavira iti. E arueba
ko dimagaribar uarir ganasa gumazir maba amisevegha,
ingangarim me ganiga ghaze, apaniba e gasighasighan
kogham. **10** E Judaba ingarir dughiam, e ighiar kam
gami: “Bizir e aterir kaba bar osemi. Ezi en aghariba bar
amira. Dagiar ikuviziba bar aviraseme. E manmagh divazir
kamin ingaram?” **11** Ezi en apaniba kamagh uariv gei,
“E mogomebar mangi Judaba batoghti, me en ganighan
kogham. Eghti e zuamira me misueghti, me arighiregham.
Eghti me uan ingangarim agivagham kogham.” **12** Apaniba
kamaghin migeima, en Judan marazi men boroghin ikia,
zurara iza bizir apaniba e gasighasighasa amir bizibar
gun e migei. **13** Kamaghin amizi, ki afuziba ko midorozir

sababa ko barir piba iniasa ingarir gumazibav gei, egh
 me uari inigh vaghvagh uan anababa ko iki. Egh mangi
 divazir nar me tighar ingaribar akirangin iki apaniba
 bagh mizuam iki. **14** Ki ghua gumazamiziba bar deravira
 men gara fo, me osemegha bar atiatingi. Kamaghin
 amizi ki dikavigha gumazir dapaniba ko, ingangaribar
 ganamin gumaziba ko, gumazamiziba bar, kamaghin me
 migei, “Ia apanibar atiatingan marki. Bizir ekiam kam,
 ia deragh a ginighnigh egh fogh, Ekiam bar gavgafi,
 ezi gumazamiziba bar an atiatingi. Kamaghin amizi,
 ia orakigh, ia uan namakaba ko amuiroghboriba ko
 dipeniba bagh deraghvira misogh gavgafigh.” **15** Ezi gin
 apaniba kamaghin oregha fo, me e damuamimin biziba
 e dagh fos. Egha me fo, God men tuavim apirizi me e
 gasighasighan kogham. Kamaghin amizi, e Judaba bar
 uamategha ghua, vaghvagha uan divazimin ingangarim
 bagha ghue. **16** Egha dughiar kamin e ingangarir arazim
 gira. Egha ki ingangarir gumazibav gia ghaze, tarazi
 divazimin ingarti, tarazi tugh apaniba bagh gan iki.
 Egh apanibar ganamin gumazir kaba, afuziba ko oraba
 ko barir pibar suiragh, midorozir korotiabar aghuigh.
 Ezi gumazir dapaniba deravira Judan gumazamizibar
 akurvasi. **17** Ezi gumazir divazimin ingariba, divazimin
 ingara zuir biziba dafarir mamin dar suigha, egha dafarir
 vuemin midorozir bizibar suiki. **18** Egha gumazir ingariba
 vaghvagha midorozir sababa uan oghiriabagh aghui.
 Ezi sigham givir gumazim, zurara uan sigham suigha
 apaniba bagha gara nan boroghin ikiavira iti. **19** Ezi ki
 gumazir dapaniba ko ingangarimin garir gumaziba ko

gumazamiziba bar, ki me migei, “Divazim bar en ruaragha ekefe. Ezi divazim bar ruarazi, e vaghvagha saghuiabar uari arigh ingaram. **20** Kamaghin amizi, ia sigham baregh, ia fogh suam, apaniba izi. Kamaghin, ia bar zuamira na bagh izi uari akufagh. Eghti en God e bagh apaniba ko misogham.” **21** Ki me mikemegha, e bar ua ingaravira ikia, arueba zurara dar mizarazibar ikia ghua aminim pirima, mikoveziba otivir dughiamin, marazi divazimin ingarima, marazi afuziba suigha apaniba bagha gari. **22** Dughiar kamin, ki kamaghin gumazamiziba ko men ingangarir gumazibav migei, “Ia guaratizibar ingangarim agivagh, Jerusalem ataghiraghan marki, ia kagh ikiv an gan. E aruebar ingariva, dimagaribar divazimin ganam.” **23** E bar moghira kamaghin ami, dimagaribar e uan ingangarir korotiaba suer puvati. Ki uan roroaba ko ingangarir gumaziba ko midorozir gumazir zurara nan gin zuiba, en korotiaba en mikarzibara itima e akui. Dughiaba bar e uan midorozir bizibar suighizi da en dafaribara iti.

5 Dughiar maba givazi, gumazir aviriba, uan amuiba sara, me uan namakar Judan itiba pamtem me gimobi. **2** Men marazi ghaze, “E borir aviriba itima, dagheba en otefe. E damamin dagheba puvatizi, e arimighiram.” **3** Ezi marazi kamaghin migei, “Kar dagheba puvatizir dughiam. Kamaghin amizi, e daghebagh ivezasa uan namakabar dagiar maba pura da ini. Ezi me ghaze, e da ikaraghan koghti, me en wainin azeniba ko dipeniba inighti, arazir kam, men bizir e iniziba ikarvagham.” **4** Ezi marazi kamaghin migei, “E atrivim bagh takisin dagiaba isi a daningasa, uan namakaba da dagiaba pura da ini. Ezi me

ghaze, e ti dagiar kaba ikaraghan koghti, me en dagher azeniba ko wainin azeniba inigh ivezir kam ikarvagham.

5 Me, en adarazira, me osimtizir kam e ganingi. En boriba uaghan men boriba ko magh ghue. Me ti ghaze, me e gafira? Puvati, e bar magh ghue. E ua tuaviba puvatizi, en boriba men ingangarir gumamazibar otifi. Ezi e men dagiaba ikarvaghamin bizim bangin, en guivir maba uaghan men ingangarir amizibar otifi. Me uaghan en nguaziba ko wainin azeniba ini. Datirighin e uan guiviba ua me iniamin tuaviba puvati.” 6 Ki gumamazizir kabar adarir akam baregha, nan navim bar osemi. 7 Ki osimtizir kam akirasa bar deravira nighnisi. Ki fo, gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba, osimtizir kam gami. Egha ki kamaghin me migia ghaze, “Ia aveghbuaba ia dagiaba ikarvazir dughiamin, ia me da dagiar ekiabara isi.” Kamaghin ki osimtizir kam akirasa gumamaziziba, bar men diazi me iza uari akufa. 8 Me uari akuvazi ki kamaghin me migei, “Ia bar fo, en gumamazizitaba, ikizir igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar ikitima, e ua me givezisi pamtem ingar, dagiar rurir dafabar amuam. Ezi datirighin, ia uan namakaba paza me gamua, me ataghizi, me pura ingangarir gumamazizir kinibar min iti, ezi me e givesi.” Ki kamaghin me migeima, gumazir dapaniba nimira ikia akatam ikarazir puvati. 9 Ki ghaze, “Arazir ia amizim, derazir puvati. Ia Godin atiating egh an apengan ikiva, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin damuti, en apaniba dibovir akabav kiman koghiva, en araziba dikabinan kogham. 10 Ki uan adarazi ko uan ingangarir gumaziba, e gumamazizir kaba ataghizi, me

pura e da dagiaba inigha, tuavir kamîn dagheba ko dagiaba ini. Kamaghin amizi, me ua da ikarvaghsi me mikîman kogham. **11** En dagiaba me ua da ikarvaghan marki. Me wit ko olivin borem ko wainin dipaba, kar me e da inizir biziba, me ua da ikarvaghan marki. Eghti, men nguaziba ko wainin azeniba ko olivin azeniba ko dipenir ia me da iniziba, ia ua me daning.” **12** Ezi gumazir dapaniba ghaze, “E ni mikemezi moghin damu men biziba me danigh, ua me da bizitam inian kogham.” Ezi ki ofa gamir gumazibar diazi, me izi. Ezi ki ghaze, “Ia gumazir dapaniba, ofa gamir gumazibar damazimin akar gavgavir kam akirigh, akar ia amizir kam deravira an gin mangi.” Ezi me akar gavgavim akiri. **13** Ezi ki uan ivariam gikezir inim firigha a guraguraghizi an itir biziba ire. Ezi ki ghaze, “Gumazitam uan akar dikirizimin gin mangan koghti, God an dipenimin biziba ko an ingangarimin dagheba sara, a da guragureghti, a inir kamîn min pura ikiam. Mati ki inir kam guraguraghizi a pura iti moghin, gumazir kam biziba puvatigh pura ikiam.” Ezi gumazamiziba bar kamaghin migei, “Bar guizbangira,” egha me Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin me akam akirizi moghin me deravira bizir kabagh ami. **14** Ki 12plan azenibar Judan gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin iti. Ezi dughiar kamîn, Atrivim Artaserksis 20plan azenibar atrivimin ikia ghua, 32plan azenibar oto. Ezi azenir kabar ki uan adarazi ko e dagiar atrivim daghebagh ivezasa aningiziba inizir puvati. **15** Gavmanin faragha zuir gumazir dapaniba, me nan faragha otogha gumazamiziba osimtiziba me ganidi. Me, dughiaba bar dagheba ko wainin dipaba ko

40plan silvan dagiaba, me dama da isi. Ezi uaghan men ingangarir gumaziba gumamaziziba dikabiri. Ezi, ki Godin atiatia an apengan iti, kamaghin amizi ki arazir kam damuan aghua. **16** Egha ki uan adarazi ko, nguazitam givezezir puvati. Ki uan gavgavibar da isa, ingangarir gumazibar akuragha, Jerusalem divazimin ingari. Ezi nan dipenimin ingarir gumaziba uaghan, ingangarir gumazibar akurvagha divazimin ingari. **17** Dughiaba bar 150plan gumaziba iza nan dipenimin dagheba api. Kar gumazir dapaniba ko Judabar gumamaziziba. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba men gara, uaghan iza nan dipenimin dagheba api. **18** Ezi ki isair gumazibav gia ghaze, Dughiaba vaghvagh ia bulmakaun vamira ko, 6plan sipsipin igiar aghuiba ko, tuarir aviriba ia dav sogh isam. Egh ia dughiar 10plan vaghvagh wainin dipar aviriba inigh izi. Ki fo, Judan gumamazizir aviriba osimtizir ekiam iti. Kamaghin amizi, gumazir dapanim na ganingizir dagheba givezamin dagiaba, ki me dama da inian aghua. Ki uabi uan dagiabar daghebagh ivesi. **19** O God, ki nin azangsis, ni arazir aghuir ki gumamazizir kabagh amizir kam ginighnigh deraghvira na damu.

6 Ezi Senbalat, Tobia, Arabian gumazim Gesem ko en apanir igharazir maba orazi, e divazim agivagha an tiar akaba tighar dar ingar, dar danganiba dar arigham. **2** Kamaghin amizi Senbalat ko Gesem me na bagha akam amaga ghaze, ni izi Onon Danganir Zarimin nguibar mamin ga bativam. Ezi ki fo, aning na gifaragh na gasighasighasa. **3** Egha ki aning bagha akam amaga ghaze, ki ingangarir bar ekier mam gami, kamaghin amizi, ki

izeghan kogham. Ki guan gansi pura ingangarim ateghti,
 ingangarir gumaziba ti ingangarim ategh egh ingarighan
 kogham. Bar puvatigham. **4** Ezi me migirigiar kamra
 4plan dughiabar na bagha anemada. Ezi ki uaghan amizir
 migirigiar kamra me bagha anemadi. **5** Ezi Senbalat
 namba 5in dughiamin ua na bagha akinafarim osirigha,
 uan ingangarir gumazim ganingizi an a inigha na bagha
 ize. Dughiar kamin, an akinafarir kam, bizitamin a
 noghezir puvati, a pura na bagh anemada. **6** Akinafarir
 kam kamaghin migei: “Ki Senbalat, ki Gesem barazima, a
 kamaghin migei, en boroghin itir gumazir maba migirigiar
 mam gamizi an oto. Migirigiar kam kamakin: Ni ko Judan
 gumazamiziba atrivimin apengan ikian aghuagha, uari
 baghvira gumazir dapanim amiseveghti a misoghasa. Bizir
 kam bagha ia divazimin ingari. Egh ni uabi uabi damigh
 atrivimin otoghasava ami. **7** E orazi, Ni Godin akam inigha
 izir gumazibav mikemezi me Jerusalem akam akun
 mikim suam, Judaba atrivir mam iti. Ki akavsiar kamin
 mingarim gifoghasa, kamagh ifonge. Ki foghti, atrivim
 uabi akar me ni mikemezir kam baregham. Kamaghin
 amizi, ga uaning akuvagh migirigiam akirigham.” **8**
 Ezi ki an akinafarim ikaragha ghaze, “Ni osirizir akaba
 guizbangin akaba puvati. Ni uan nighnizimin da osiri.” **9** Ki
 fo, me atiatim e daningti e ingangarim ategh anegivaghan
 koghasa, me akar kam gami. Egha ki Ikiavira Itir Godin
 azai, “Ki fo Nirara gavgavim na daningti, ki ingangarim
 damuam.” **10** Egha gin ki ghua Semaian gari, a Delaian
 otarim, Mehetabelin igavatarim, a uan dipenim ateghan
 kogham. Egha a kamaghin na migei, “Ga fo, apaniba

dimagarimin izi ni misueghti ni aremegham. Kamaghin,
 ga mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin Anogoroghezir
 Danganimin mangi modogh, tiar akaba aseka.” **11** Ezi ki
 an akam ikaragha ghaze, “Ki, atiatia ara modir gumazim
 puvati. Ki uabin akurvaghsi arimangi Ikiavira Itir Godin
 Dipenimin modoghan kogham. Bar puvati.” **12** Egha
 gin ki nighnigha ghua, egha kamaghin fo, Ikiavira Itir
 God akar kam Semaia ganingizir puvati. Guizbangira,
 Tobia ko Senbalat migirigiar kam damuasa a givese. **13**
 Aning nighnigha ghua ghaze, Semaia akam na daningti,
 ki mangi Dipenir kamin itir Anogoroghezir Danganimin
 mangi arazir kuram damuam. Guizbangira, me nan ziam
 gasighasigh aghumsizim na daningasa, a givese. **14**
 Dughiar kamin, ki God ko migia ghaze, “O God, ni nan
 God, ni Senbalat ko Tobia na gamizir arazim ginighnigh,
 ivezir kuram isi aning daningigh. Ezi uaghan akam
 inigha izir amizim Noadia ko akam inigha izir gumazir
 igharaziba, me atiatir nighnizibar na damuasava ami,
 kamaghin ni men arazim ginighnigh ivezir kuram isi
 me daningigh.” **15** E 52plan dughiabar ingara zuima,
 Elulin iakinimin an dughiar 25plan otozima, Jerusalem
 avinizir divazir mitiar gavgavimin ingangarim gifa. **16** Ezi
 kantrin en boroghin itiba ko en apaniba orazi, e divazimin
 ingangarim agifa. Egha me fo, en God en akurazi e
 ingangarir kam gami. Me uaghan fo, arazir kurar me
 e damuamiba bangin, men ziaba gumazir igharazibar
 damazimin irezima me aghumsigha atiati. **17** Dughiar
 kam, Judan gumazir dapanir Jerusalem itir maba, Tobia
 ko navir vamira iti. Tobia faragha Sekanian guivimin

iti, Sekania an Aran otarim. Ezi uaghan Tobian otarim Johanen, a faragha Mesulamin guivimin iti, Mesulam a Berekian otarim. Kamaghin amizi, dughiar e divazimin ingarimin, gumazir dapanir kaba Tobian akurvaghasa, a bagha akinafariba osirigha, a bagha da amadima, a me ikarvagha akinafariba me bagha da amadi. **19** Ezi dughiar maba gumazir dapanir kaba iza, Tobian arazir aghuimin gun na migei. Egha gin ki me migeir akaba inigha ghua Tobia migei. Ezi Tobia atiatim na daningasa akinafarir kaba osiravira iti.

7 Datirighin divazimin ingangarim givazima, e an tiar akaba dar danganibar da arigha, uaghan Jerusalemin tiar akabar ganamin gumaziba misefe. Egha e uaghan Livain gumaziba ko gumazamizir Godin ziam fiva, ighiabar amuamiba sara miseveggha, ingangarim isa me ganingi. **2** Egha ki Jerusalemin ganamin gumazir pumuning amisefe. Gumazir mam, a nan aveghbuam Hanani, ezi mav Hanania a midorozir gumazibar faragha zuir gumazim. Hanania gumazir bar aghuim, a guizbangira Godin atiatia an apengan itima, an araziba gumazir igharazibar arazibagh afira. **3** Ezi ki aning migia ghaze, “Gua Jerusalemin tiar akaba bar mizaraghara da kuan marki. Gua mizuam mangiti aruem anaboghti ia da kuigh. Eghti nguibamin garir gumaziba guaratizibar ingangarim givaghti, me tiar akaba pamtemin da asegh, egh ainin igugunir ruariba dav kinigh. Egh bizibar gansi uaghan Jerusalemin gumazitaba amisefegh. Egh ua gumazitaba amiseveghti, me uaghan uan dipenibar boroghin divazimin gan.” **4** Jerusalemin nguibam, a nguibar bar ekiam. Ezi gumazamizir aviriba

an itir puvati. Egha me uaghan an aven dipenir aviriba tighar dar ingaram. **5** Kamaghin amizi, God nighnizim na ganingizi, ki gumazir dapaniba ko gavmanin ingarir gumaziba ko gumazamiziba bar me akuvagh men ziaba akinafarimin da osirigham. Ki kamaghin damuasava amua faragha, Babilon ategha ua Judan izezibar ziabar ganasa, men ziaba itir akinafarim buri. Egha a batogha ziar kabar api: **6** Bar fomira Atrivim Nebukatnesar Israelian aviriba inigha Babilonin kalabus gati. Ezi me azenir aviribar kalabusin iti. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti. **7** Babilon ategha ua izezibar gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Asaria, Ramia, Nahamani, Mordekai, Bilsan, Misperet, Bikvai, Nehum, ko Bana. Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalem mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara. **8** Israelian anababar ikiziba, me Babilonin nguibam ategha uamategha uan nguibamin izeziba, men ziaba ko men dibobonibar kara: Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172 in tu. Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372. Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 652. Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,818. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.) Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254. Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 845. Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760. Ezi Binuin ovavir boribar gumaziba, 648. Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 628. Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 2,322. Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 667. Ezi Bikvain

ovavir boribar gumaziba, 2,067. Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 655. Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam, Hesekia.) Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 328. Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 324 Ezi Haripin ovavir boribar gumaziba, 112. Ezi Gibeonin ovavir boribar gumaziba, 95. **26** Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar ike, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha izegha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara: Betlehem ko Netofan nguibamningin gumaziba, 188. Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128. Ezi Bet Asmavetin nguibamin gumaziba, 42. Ezi Kiriati Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743. Ezi Rama ko Geban nguibamningin gumaziba, 621. Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122. Ezi Betel ko Ain nguibamningin gumaziba, 123. Ezi Nebon igharazimin nguibamin gumaziba, 52. Ezi Elamin igharazimin nguibamin gumaziba, 1,254. Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320. Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345. Ezi Lot ko Hadit ko Onon nguibabar gumaziba, 721. Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,930. **39** Kar ofa gamir gumazibar ikizir uamategha Jerusalem ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara: Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an gumaziba, 973. Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052. Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247. Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017. **43** Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara: Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74.

(Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.) Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 148. (Ikizir kamın inazir afeziam, Asap.) Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 138. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.) **46** Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalemın ghueziba, men ikizibar ziabar kara: Siha ko Hasufa, Tabaot, Keros, Sia, Padon ko, Lebana, Hagaba, Salmai ko, Hanan, Gidel, Gahar ko, Reaia, Resin, Nekoda ko, Gasam, Usa, Pasea ko, Besai, Meunim, Nefusesim ko, Bakbuk, Hakufa, Harhur ko, Baslut, Mehida Harsa ko, Barkos, Sisera, ko Tema ko, Nesia ko Hatifa. **57** Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara, me uaghan uamategha Jerusalemın ghue: Me Sotai ko Soferet ko Perida Jala, Darkon, Gidel ko, Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim ko Emon. **60** Godin Dipenimin ingarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim kara, 392. **61** Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim, 642. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adon ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, me deravira gumazir dapanibar uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati. **63** Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara, dar tongin uan inazir afeziabar ziaba buria dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara, Habaia, Hakos, ko

Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin
 Distrighin Barsilain ikizir igharazimin amizimin ike. Egha
 gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir
 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziatamin ziatamin
 apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir
 gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti. **65** Ezi
 Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir
 daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me pura iki
 mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam
 gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikarang
 egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.
66 Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira,
 men dibobonim 42,360in tu. Ezi men ingangarir gumaziba
 ko men ingangarir amizibar dibobonim, 7,337. Ezi men
 onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim,
 245. Ezi hoziaba, 736. Ezi kamelba, 435. Ezi donkiba, 6,720.
 Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir
 nguziba, me mul dagh arisi, egha me 245plan mulba
 inigha ize. **70** Egha Israelia iza Godin Dipenimin otivigha,
 men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an
 ingarasa uan biziba isa, ofan min puram akurvaghasa
 ada aningi. Me danganir Godin Dipenim fomira itimin an
 ingaram. Gavmanin faragha zuir gumazim gol aningi, an
 osimtizim 8 kilogrem in tu. Egha 50plan itarir golba, ko
 530plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi. Ezi ikiziba
 bar vaghvagha men gumazir dapaniba, 168 kilogrem
 gol, ko 1,250 kilogrem silva, da aningi. Ezi gumazamizir
 igharaziba, 168 kilogrem gol, ko 140 kilogrem silva ko
 67plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi. **73** Ezi ofa

gamir gumaziba ko, Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba ko, Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingarir gumaziba, ko Israelian gumazamizir igharaziba, me bar moghira uan nguibar men inazir afeziaba fomira inigha apiazibaram apiaghav iti. Ezi dughiar kamin, iakinir namba 7 oto.

8 Iakinir namba 7in an dughiar faragha zuimin, Israelian gumazamiziba bar Jerusalemın nguibamin iza, Dipaba Isir Tiar Akamin uari akuvir danganimin uari akufi. Egha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim inigh izasa ofa gamir gumazim Ezra, an azai. A Judan Arazibagh fozir gumazibar mav. Akar kam fomira Ikiavira Itir God Israelia bagha a isa Moses ganingizi, an an osirizi an akinafarimin iti. Dughiar kamin, gumazamiziba ko borir akaba baraghamin fofozim itiba, me bar foghasa iza uari akufa. Ezi Esra Akinafarir Kam inigha me uari akuvi naghin ghu. **3** Egha a bar mizaraghara, me Dipaba Isir Tiar Akamin boroghin tugha, gumaziba ko amiziba ko boriba bagha akar kam dibora ghua aruer arizimin tu. Ezi me kuariba arigha Moses Osirizir Akar Gavgavibar Akinafarir kam barasi. **4** Me faragha ter ararir maba inigha Esra tuiv akam diponasa osazarir mamın ingari. Kamaghın amizima Esra datirighın a gisin tugha akam diponasa. Dughiar kamin, gumazir maba an agharir guvimin tuivighav iti, men ziabar kara: Matitia, Sema, Anaia, Uria, Hilkia, ko Masea. Ezi igharazir maba an agharir kiriamin tuivighav iti, men ziabar kara: Pedaia, Misael, Malkia, Hasum, Hasbadana, Sekaraia, ko Mesulam. **5** Osazarir a tuzir kam, a mong pin

iti, eghti gumamaziziba deragh an ganti, an akar kam diponam. Me an garima, an Akinafarim tuima, me bar moghira dikavigha tuifi. **6** Ezi Esra ghaze, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam. A Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim.” Ezi me bar aghariba fegha ghaze, “Bar guizbangira! Bar guizbangira.” Egha me iteviba apirigha dapaniba avigha guaba nguazimin akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. **7** Egha me ua tuivima, Esra akar kam dibora an gun me migeima, Livaiba akar kamin mingarimin gun me geghari. Livaibar ziabar kara: Jesua, Bani, Serebia, Jamin, Akup, Sabetai, Hodia, Masea, Kelita, Asaria, Josabat, Hanan, ko Pelaia. **8** Ezi Esra Godin Akinafarir kam a dibori, ezi Livaiba aghumra akam gighi an mingarim abighi, gumamaziziba fogham. **9** Gumamazizir kaba Akinafarir kamin aven itir akam baregha, men naviba bighizi me aziava arai. Ezi gavmanin faragha zuir gumazim Nehemia ko, ofa gamir gumazim Esra ko, Livain anabamin gumazir men sure gamiba, me gumamazizibav gia ghaze, “Kar Ikiavira Itir God, ian God, a baghavira itir dughiar ekiam. Kamaghin amizi, ia naviba osemegh arangan marki.” **10** “Ia uan dipenibar mangi, isar ekiabar amu asizir aghuiba ko wainin isingtizim ami. Egh daghetaba ko wainin taba isi gumazir dagheba puvatizibar aning. Kar Ikiavira Itir Godin dughiar ekiam, kamaghin ian naviba osiman marki. Ikiavira Itir God bagha bar akongezir arazim, a gavgavim ia daningam.” **11** Ezi Livaiba gumamazizibar tongin aruava, me migia navir amirizim me ganidi. Me ghaze, “Kar Godin dughiar ekiam. Kamaghin, ia naviba osiman marki, egh nimira iki navir amirizim iki.” **12** Kamaghin

amizi, gumamaziziba uan dipenibar ghuegha, apava wainin dipaba apava, bar akuegha egha dagher naba isa gumazir dagheba puvatizibagh anidi. Me datirighin Godin Akamin mingarir kam gifo, egha me bizir kabagh ami. **13** Amimzaraghan, Israelian ikiziba bar dar gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba, me Godin Arazibar aven Akar Gavgavibar mingarim gifoghasa Esra bagha zui. **14** Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha uan Araziba isa Mosesin agharim gatizi, ana da osiri. Me datirighin Moses Osirizir Arazibar gari, akar mam an aven iti. Akar kam kamaghin, iakinir namba 7 otoghti, dughiar kam otoghti Israelia bar averpenibar aven iki, egh Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam damuam. **15** Kamaghin amizi, me Jerusalem ko nguibar igharazibar gumamaziziba bagha akam amaga ghaze, “Ia mighsiabar mangi olivin temebar aghariba ko dar dafariba ko ter guar avirir dafarir aviriba itiba inigh izi uari bagh averpenibar ingar. Ia Moses Osirizir Arazibar aven akar kamin gin mangi bizir kabar amu.” **16** Ezi gumamaziziba ghua ter dafariba inigha iza uan averpenibar ingari. Marazi uan dipenir siriar baravibagh isin dar ingari, ezi marazi uan dipeniba avinizir divazibar aven dar ingari, ezi marazi Godin Dipenim avinizir divazimin aven dar ingari, ezi marazi Dipaba Isir Tiar Akam ko Efraimin Tiar Akam boroghin uari akuva itir danganibar dar ingari. **17** Gumamazir Babilon ategha uan nguibamin izeziba, me bar uari bagh averpenibar ingara egha dar iti. Bar fomira Nunin otarim Josuan dughiamin, Israelia kamagh garir averpenibar ingarigha, dar aven ikia isar kam gami. Ezi

Josua aremezima, me gin arazir kam uam a gamir puvati. Israelia datirighin uam arazir kam gamua men naviba bar akonge. **18** Egha me 7plan dughiabar isar kam gami, an dughiar farazimin ikegha ghua dughiar abuananamin, Esra Godin Arazibar Akinafarimin aven akaba dibori. Ezi dughiar namba 8 otozi, me uari akuvagha dughiar kaba agivasa, Godin ziar ekiam fe, mati bizir a damuasa mikemezi mokin.

9 Ezi iakinir kamra, an dughiar 24in, Israelia uari akufi. Egha me kamaghin uari Godin akakaghasa, me guizbangira uan arazir kuraba bagha osemegha, dagheba ataki. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha, nguazir mineziba isa uan dapanibar da kavamadi, egha tuavir kamin, me Godin akaghasa, me bar osemi. **2** Israelian gumazamizir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko pozir arazim ategha gifa. Egha me tuiva uan arazir kuraba ko uan inazir afeziabar arazir kuraba sara gun migei. **3** Gumazir maba 3plan auan tuivigha Ikiavira Itir Godin Arazibar Akinafarimin akaba dibori, a men God. Ezi gumazamizir kaba kuariba arigha da barasi. Egha gin, me ua 3plan auan, uan arazir kurabar gun God migia, an ziam fe. A men Ikiavira Itir God. **4** Livaiba akam akurir dakoziimin ghuavanadir adidiamin tuivighav ikiava, akam akura pamtemin Ikiavira Itir God, men Godin dia an azangisi. Men ziabar kara: Jesua, Bani, Katmiel, Sebania, Buni, Serebia, ko Banin igharazim ko Kenani. **5** Livain marasi, men ziabar kara: Jesua, Katmiel, Bani, Hasapnea, Serebia, Hodia, Sebania, ko Petahia, me Ikiavira Itir God ko mikimasa gumazamizibav gia ghaze, “Ia dikavigh

Godin ziam fi, a ian Ikiavira Itir God, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam.” **6** Gumamaziziba kamaghin God ko migia ghaze: “Ni uabira ni Ikiavira Itir God. Ni overiam ko mikoveziba ko nguazim ko ongarim ko bizir bar adar itiba, ni bar dar ingari. Ni angamira itir ikirimirim bar dagh aningi. Nin Nguibamin itir enselba iteviba apira nin ziam fe. **7** “O God, ni Ikiavira Itir God, Abram Babilonin kantrin itir nguibam, Urin itima, nirara a inigha kagh ize. Egha ni ziar kam Abraham a gati. **8** Ni an navim ko nighnizimin ganigha fo, a ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni a ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Ni nguazir kam a daningam, kar Kenania ko Hitia ko Amoria ko Peresia ko Jebusia ko Girgasian nguazim. Ni ghaze, Nguazir kam, ni a bagha inabazir nguazim, eghti an ovavir boriba an ikiam. Nin araziba bar dera, eghti ni uan akar dikirizir kam abighan kogham. Kamaghin ni uan akar dikirizimin gin ghu. **9** “Ni fomira en inazir afeziaba Isipin kantrin itir dughiam, me osimtizir ekiabar aven itima, ni men gari. Ezi me Isip ategha Ongarir Aghevimin otozir dughiam, me uarir akurvaghasa nin arai, ezi ni men ararem baraki. **10** Ni fo, Isipia nin gumamaziziba abinigha paza me gami. Kamaghin, ni mirakelin gavgavibagh amua Isipian atrivim ko gavmanin ingangarir gumaziba ko an kantrin itir gumamaziziba, ni uan gavgavir ekiam men akakasi. Me dughiar kamin ziar ekiam ni ganiga iza datirighin oto. **11** Ni mikemezi, ongarim bigha akuar pumuningin irizi, nguazir midiarir tuavim otozi nin gumamaziziba ghua vongin oto. Ezi Isipin midorozir gumaziba nin gumamazizibar agiragha

zuima, ni ongarir bar konim gamizi, a me avarazi me dagiabar min iraghue. **12** Ezi aruebar ni ghuariar ruarir ekiamin ikia zuima, me nin gin zui. Ezi dimagaribar ni avimin aven ikia zuima, nin angazangarim tuavim men akakazima me zui. **13** “Me Sainain Mighsiamin otozi, ni uan Nguibamin ikegha me bagha izaghira me migei. Egha bizir ni damuasa mikemeziba ko, Guizin Araziba ko, arazir ni ifongeziba ko, Akar Gavgaviba me ganingi. **14** Ni men sure gamua ghaze, Sabat, kar nan dughiamra. Egha ni uan Akar Gavgaviba ko arazir ni ifongeziba ko, nin Araziba, ni da isa uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi a gumazamizibagh aningi. **15** “Ezi gin mitiriam men azima, ni uan Nguibamin daghem me ganidima, me anepi. Ezi kuarim men pirima, ni dagiamin otivir dipam me ganidima, me anepi. Ezi nguazir kam, ni fomira me daningasa akam akirizim, ni datirighin me migia ghaze, me an aven mangi nguazir kam inigh a gativagham. **16** “Ezi en inazir afeziaba, nin akaba baraghizir puvatigha, uari fa nin akam batogha, an gin zuir puvati. **17** Me nin akabar gin mangan aghua. Me mirakelin gavgavir ni men tongin amiziba, me bar da gin amada. Me uari fa puv akaba batogha, ua Isipin mangi ua kalabuziar ingangaribar amuasa, men faragha zuir gumazim, me uari bagha anemisefe. O God, ni nguazir kamin gumazamizibar arazir kuraba gin amadi. Ni en kuarkuvigha e gifuegha deragha e gami, egha bar nimira nimira en atari. Nin apanguvir arazim ekeveghe, ni en inazir afeziaba akirim me gasarazir puvati. **18** “Dughiar mam me golba inigha da tuezi da isigha ameregha dipam ara. Ezi me da isa

mozir me bulmakaun nguzimin nedazimin min, nguzir
 kuizim, a fugha bulmakaun nguzimin ingari. Egha me
 ghaze, kar en god, a Isipin kantrin e inigha ize. Arazir
 kamin, me puvira nin ziam gasighasisi. **19** “Me kamaghin
 ami, ezi ni bar men apangkufi, egha me ataghizi me
 gumazamizibar puvatizir danganir kamin pura itir puvati.
 Ni me da ghuariar ruarir ekar tuavim men akakazir kam
 inizir puvati. Egha uaghan ni me da, tuavim akakazir avir,
 dimagarimin angazangarim me dama a inizir puvati. **20**
 Ni, deragh ikiasa, uan Duar Aghuim isa me ganidima,
 a men sure gami. Egha uaghan men garima, mitiriam
 men azima, ni manan daghem me ganidi. Egha men
 garima, kuarim men pirima, ni dipam me ganidi. **21** Ezi
 40plan azenir kabar aven me gumazamiziba puvatizir
 danganimin ghuavira itima, ni bar deragha men gara bizir
 me otevíba, ni bar men akurvasi. Dughiar kamin, men
 korotiaba biaghirezir puvati, ezi uaghan men sueba bava
 me gamir puvati. **22** “Ni en inazir afeziabar amamangatizi,
 me kantri Hesbonin Atrivim Sihon ko, kantri Basanin
 Atrivim Ok, aning misogha, aning dikabiragha, aningin
 nguaziba ini. Ezi nguazir kam a men kantrin nguazir
 otevir mamin min oto. **23** Ezi ni ovavir borir bar aviriba
 me ganingi, mati overiamin mikovezibar dibobonim. Egha
 ni men amamangatigha, men inazir afeziaba daningasa
 akam akirizir nguazim, me uan apaniba abiragha a ini.
24 Me Kenanian adarazir misozir dughiam, ni Kenania
 abiragha inazir afeziaba ataghizi me nguazir kam ini.
 Ni me ataghizi me uan ifongiamin gin ghua Kenanian
 gumaziba ko atriviba abinigha men nguazim sara ini. **25**

En inazir afeziaba misogha nguibar divazir gavgavibar
aven itiba ko, nguazir dagheba deragha aghuiba ko,
dipenir bizir aviriba izivaziba ini. Egha mozir par gumazir
igharaziba kuizim isa, wainin azeniba ko, temer olivin
aviriba ko, temer avirir aghuir dagheba itiba sara ini.
Me nguibar kamin aperagha an dagher aghuir aviriba
apava mikarziba aghua bizir aghuir ni me ganingizir kam
bangin me bar akonge. **26** “Ezi puvati, nin gumazamiziba
ni baraghizir puvatigha, nin akaba batogha, akirim ragha
nin Arazibar Akinafarim gasara. Nin akam inigha izir
gumaziba akar aghuibar gun me migia ghaze, la bar uan
God bagh ua izi. Ezi me oraghizir puvatigha, me misoghezi
me ariaghire. Dughiar aviribar, me arazir kam gamua
nin ziam gasighasisi. **27** Kamaghin amizi, ni apanibar
amamangatizi, me iza me misogha me gafiragha paza
me gamua mizazim me ganingi. Ezi gin men osimtizimin
aven, inazir afeziar kaba uarir akurvaghasa nin diava
arai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam baragha,
men apangkuvigha akurvazir gumazir maba amadazi, me
apaniba batoke. **28** “Ezi gin, me avughsegha dabirabir
aghuimin dughiamin aven ikia, me uam arazir kurar
mabagh ami. Ezi ni ua apanibar amamangatizi, me uan
gavgavimin me abiragha me gatifa. Ezi gin me ua iza
navibagh iragha uarir akurvaghasa nin azai. Ezi ni uan
Nguibamin ikia men dimdiam barasi. Dughiar aviriba,
me arazir kurar kam gami. Ezi ni zurara men apankuva
apaniba da ua me isi. **29** “Ni uan Arazibar Akinafarimin
aven akabar gin mangasa ni me migei. Me fo, gumazitam
dar gin mangi, tuavir kamin a ikirimirir aghuim iniam. Ezi

me uari fa nin Akar Gavgaviba barazi puvatigha, akirim nin Arazir ni damuasa mikemezibagh asaragha, arazir kurabagh ami. Men dapaniba gavgavizi me uan navibar kumi, kamaghin me nin akamin gin mangan aghua.

30 Azenir aviriba ni amiraghatigha navibagh iraghasa me migei. Nin Duam akar kam isa nin akam inigha izir gumazibagh aningizi, me dar gun gumazamizibav gei. Ezi inazir afeziar kaba akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, ni me isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh ati. **31** Ezi nin apangkuvim bar ekefe, kamaghin ni akirim me gasarazir puvatigha, me ataghizi me bar ikuvizir puvati. O God, ni bar en apangkufi, eghe bar e gifongel **32** “Ni en God, ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam itir God. E bar nin atiatigha nin apengan iti. Dughiaba bar, ni uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, zurara en apangkufi. E datirighin osimtizir ekiam ateri, eghti ni e ginighnigh en akurvagh. Fomira Asirian atrivibar dughiamin ikegha iza datirighin, en atriviba ko gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba ko inazir afeziaba, me bar osimtizir kam atera iza datirighin tu. **33** E arazir kuram gami, ezi ni ivezir kuram e ganingi. E fo, nin arazir kam bar derazi, ni guizbangira zurara uan akamin gin ghua en akurvasi. **34** “Guizbangira, en inazir afeziaba ko, en atriviba ko, en gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba, me nin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zuir puvati. Me nin Akar Gavgaviba ko, Moses Osirizir Arazibar gin mangan aghua. **35** En atrivibar dughiamin, ni deragha en inazir afeziabagh amua, bizir bar aghuir aviriba

me ganidi. Me nguazir ekiam gapia, ezi nguazir kamin dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi me bizir kam ginighnizir puvati. Me arazir kuraba ategha navibagh iragha, ua ni bagha izir puvati. **36** “Datirighin, nguazir ni inazir afeziabagh aningizim, e an iti, ezi dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi e an aven ikia pura ingangarir gumazir kinibar iti. **37** E arazir kuram gamigha gifa, kamaghin ni kantrin igharazibar atrivibar amamangatizi, me en gara e gatifa. Egha me bizir aghuir aviriba en nguazimin otiviziba isi. Me gavgavir ekiam ikia, kamaghin me en mikarziba ko asizibagh ativazi, e men ifongiamin gin zui. Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam iti!” **38** “E Israelia, e kamaghin migia ghaze, e bar arazir kuram gamizi, kamaghin God kantrin igharazibar atrivibagh amizi, me e gativagha en bizir aviriba en nguazimin da isima, e osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, e Israelian gumazamiziba uari inigha navir amirizimin ikia, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua, an osiri. Ezi en gumazir dapaniba ko, Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, akar kam osirigha gavgavim a daningasa men ziaba ko ababaniba isa akar kam gisin da arisi.”

10 Israelia, God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua gavgavim a daningasa. Ezi gumazir faragha uan ziam osirizim, a gavmanin faragha zuir gumazim Nehemia, an Hakalian otarim. Ezi Nehemian gin, Sedekaia uan ziam osiri. **2** Ezi Sedekaian gin ofa gamir gumaziba iza uan ziaba osiri. Men ziabar kara: Seraia, Asaria ko Jeremaia, Pasur, Amaria, ko Malkia, Hatus, Sebania, ko Maluk, Harim, Meremot, ko Obadia, Daniel, Gineton, ko Baruk,

Mesulam, Abiya, ko Mijamin, Masia, Bilgai ko Semaia. **9** Ofa gamir gumazibar gin Livaiba uan ziaba osiri. Men ziabar kara: Asanian otarim Jesua, Binui, a Henadatin ikizimin gumazim, Katmiel ko Livain marasi, ko Sebania, ko Hodia, Kelita, Pelaia ko Hanan, Mika, Rehop, ko Hasabia, Sakur, Serebia, Sebanian igharazim, Hodia, Bani, ko Beninu. **14** Livaibar gin gumazir dapaniba uan ziaba osiri. Men ziabar kara: Paros ko Pahatmoap, Elam, Satu, ko Bani. Buni, Asgat, ko Bebai, Adoniya, Bikvai, ko Adin, Ater, Hesekia, ko Asur, Hodia, Hasum, ko Besai, Harip, Anatot, ko Nebai, Makpias, Mesulam, ko Hesir, Mesesabel, Sadok, ko Jadua, Pelatia, Hanan, ko Anaia, Hosea, Hanania, ko Hasup, Halohes, Pilha, ko Sobek, Rehum, Hasapna, ko Masea, Ahiya, Hananin igharazim, ko Anan, Maluk, Harim ko Bana. **28** “E Israelian gumazamiziba, Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua an osiri. E bar, ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko gumazamizir igharaziba bar, e bar Godin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zui. Egha ikizir igharazibar gumazamiziba ko poghezir puvati. E uan amuiba ko, borir akam baregh nighnizir gavgavim an ikiamiba ko izi. **29** E bar izava uan adarazi ko uan gumazir dapaniba ko uari akuvagha akar gavgavir mam gami. E Godin Arazibar Akinafarimin akabar gin mangasa. Akar kaba, God en inazir afeziabar aningasa uan ingangarir gumazim Moses ganingi. Ikiavira Itir God, en Ekiam ghaze, e an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e

mikemeziba, ko arazir a ifongeziba, e deraghvira dar gin mangi dar amuam. E an akam batueghti, Ikiavira Itir God e gasighasigham. **30** “E ghaze, e ikizir igharazibar gumazamizir en kantrin itiba, me ko poroghamibar amuan kogham. **31** “E ghaze, ikizir igharazibar gumazamizir en kantrin itiba, wit ko bizir igharaziba inigh Sabatin dughiam ko Godin ziam feir dughiar ekiabar da inigh iziti, e dagh ivezan kogham. “Ezi azenir namba 7in, e uan azenibar aven dagheba oparan kogham, en nguazim pura ikiam. “Egh gumazitam faragha zuir azenitamin bizitam purama inighti, azenir namba 7in, e kamaghin mikim suam, a bizir kam ikarvaghan markiam. **32** “Azeniba bar e vaghvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim bagh silvan dagiar akuar muziarir tabar aningam. **33** “Silvan kam, bizir kabagh ivezam: Godin damazimin me dakozim darighamin bret, ko dughiaaba bar me ofaba damuamin wit, ko dughiaabar zurara me asizir ofan bar isia mighiriba, ko bizir Sabatin dughiamin ofa damuamiba, ko iakinir igiamin isar ekiamin ofa damuamim biziba, ko dughiar ekier igharazimin ofa damuamim biziba, ko Israelian arazir kuraba gin amadir ofaba, ko ofan igharaziba ko bizir igharazir Godin Dipenimin aven ingariba sara. **34** “E gumazamiziba bar, ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba, e Godin Arazibar Akinafarimin gin mangi, satu gikararangiva, tarazi amiseveghti me dazibar kuegh, da inigh Godin Dipenimin iziti, ofa gamir gumaziba da isi, asizir gumazamiziba God bagha inigha iziba isi, ofa gamir dakozimin da tuam. Azeniba bar, me ikiziba vaghvagh daziba inigh mangasa, dughiar maba

me bagha da amisefe. Me ofan kaba Ikiavira Itir God, en God daningam. **35** “Azeniba bar e dagher faragha azenibar aniziba, ko ter ovizir faragha aniziba inigh Godin Dipenimin izam. **36** “Egh e uan otarir ivariaba inigh ofa gamir gumaziba bagh Godin Dipenimin mangi, me amisevegh suam, me Godin adarazira. E bulmakauba ko sipsipba ko memen apurir nguzir ivariaba inigh God baghvira da misevegham. God uan Arazibar Akinafarimin aven e mikemezi moghin, e damuam. **37** “Azeniba bar, e faragh iniamin wit, a mirmirighiti, plaua otoghti e a inigh izam. Egh wainin dipam ko olivin borem ko ter ovizir igharaziba inigh egh Godin Dipenimin izi ofa gamir gumazibar aningam. “Eghti Livaiba en nguibabar izamin dughiamin, e uan azenibar dagheba tuiraghti pozir 10plan otoghti, e pozitam isi Livain gumaziba me daningam. **38** Eghti Aronin ovavir boribar tongin, ofa gamir gumazitam, a Livaiba ko izi dagher kabar 10plan poziba iniam. Eghti Livaiba dagher kaba tuiragh, dar 10plan pozibar, pozitam inigh Godin Dipenimin mangi, dagheba arighamin danganimin dar arigham. **39** E Israelian gumaziba ko Livain ovavir boriba, en witin naba ko wainin dipar naba ko olivin boremin naba da inigh, Godin Dipenimin izi dagheba arighamin danganimin dar arigham, danganir kam, Godin Dipenimin itarir ekiaba uaghan an aven iti. Godin Dipenimin aven itir danganir kam uaghan, ofa gamir gumaziba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, uaghan me ikiamin danganim kagh iti. “Bar guizbangira, e Godin Dipenimin garir

ingangarir kam ateghan kogham. “Akar Dikirizir Gavgavir kamin akaba, kamaghira tu.”

11 Dughiar kamin, Israelian gumazir dapaniba Jerusalemin iti. Ezi gumazamizir nguibar igharazibar itiba me satu gikararai, egh tuavir kamin me ikiziba tuiraghti, 10plan okoruaba otoghti me gumazir okoruatam amiseveghti, gumazir kaba mangi Jerusalemin ikiam. Kar Godin nguibar ekiamra. Eghti 9plan gumazir okoruaba nguibar igharazibar ikiam. **2** Ezi gumazamizir maba uan ifongiamin gin ghua Jerusalemin iti. Kamaghin amizima Israelia me bagha bar akonge. **3** Ezi Israelian gumazamizir igharaziba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko Atrivim Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, me uan nguibaba ko uan nguazibara iti. Gumazir dapanir Judan provinsin ikegha iza Jerusalemin apiaziba, men ziabar kara. **4** Judan anabamin adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara: Me gumazir dapanir pumuning iti. Ataia ko Masea. Ataia a Usian otarim, egha a Sekaraian igavatarim. Ataian ovavir igharazibar ziabar kara: Sekaraia an Amarian otarim, ezi Amaria a Sefatian otarim, ezi Sefatia a Mahalalelin otarim. Me bar Peresin ovavir boriba, ezi Peres Judan otarim. **5** Ezi Judan adarazir gumazir dapanir igharazibar kara, Barukin otarim Masea, a Kolhosen igavatarim. Ezi Kolhose Hasaian otarim, ezi Hasaia Adaian otarim, ezi Adaia Joiaripin otarim, ezi Joiarip Sekaraian otarim. Me Selan ovavir boriba, egha Judan anabamin adarasi. **6** Egha Peresin ovavir borir Jerusalemin itiba, me bar gumazir gavgavibara. Me bar moghira, men dibobonim, 468in tu.

7 Benjaminin anabamin adarasi, men gumazir dapanibar
 ziabar kara: Salu ko Gabai, Salai, Joel ko Juda. Salu a
 Mesulamin otarim, ezi Mesulam Joetin otarim, ezi Joet
 Pedaian otarim, ezi Pedaia Kolaian otarim, ezi Kolaia
 Masean otarim, ezi Masea Itielin otarim, ezi Itiel Jesaian
 otarim. Jerusalem itir Benjaminin anabamin adarazi
 bar moghira, men dibobonim, 928in tu. Ezi Sikrin otarim
 Joel, Benjaminin adarazir faragha zuir gumazir dapanim.
 Ezi Hasenuan otarim Juda, a Benjaminin adarazir mav.
 A gumazir dapanir Joelin gin zuim, a an akuragha
 Jerusalem aven itir distrighin mamın gari. **10** Kar
 Jerusalem itir ofa gamir gumazibar gumazir, dapanibar
 ziaba: Joiaripin otarim Jedaia, ko gumazir dapanim Jakin,
11 ko gumazir dapanim Seraia, a Hilkian otarim, ezi Hilkia
 a Mesulamin otarim, ezi Mesulam a Sadokin otarim, ezi
 Sadok a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a Godin Dipenimin
 ofa gamir gumazibar dapanim Ahitupin otarim, a fomira
 Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanimin ike. **12**
 Me bar moghira 822plan gumaziba, me Godin Dipenimin
 ingangarim gami. Gumazir dapanim Adaia, a Jerohamin
 otarim, ezi Jeroham a Pelalian otarim, ezi Pelalia a Amsin
 otarim, ezi Amsi a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia a
 Pasurin otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. **13** Ikizir
 kam, men gumazir dapanibar dibobonim, 242in tu. Ezi
 uaghan, gumazir dapanim Amasai, a Asarelin otarim, ezi
 Asarel a Asain otarim, ezi Asai a Mesilemotin otarim,
 ezi Mesilemot a Imerin otarim. **14** Ikizir kamin adarazir
 aven, 128plan midorozir gumazir gavgaviba iti. Midorozir
 gumazir kabar dapanim, an Hagedolimin otarim Sapdiel.

15 Livaibar gumazir dapanir Jerusalemin itibar ziabar kara:
 Hasupin otarim Semaia, ezi Hasup a Asrikamin otarim,
 ezi Asrikam a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Bunin
 otarim. **16** Gumazir dapanimning Sabetai ko Josabat,
 aning Livain Godin Dipenimin azenan ingangaribar gari.
17 Gumazir dapanim Matania, a Mikan otarim. Ezi Mika, a
 Sapdin otarim, ezi Sapdi a Asapin otarim. Dughiar me
 Godin Dipenimin iza Godin ziam febar, Matania a gumazir
 God ko migia a minabir gumazir dapanimin iti. Ezi
 Bakkukia, a gumazir dapanir mam, a Matanian akurvagha
 ingangarir kam gami. Ezi uaghan, gumazir dapanim
 Apda, Samuan otarim, ezi Samua a Galalin otarim, ezi
 Galal a Jedutun otarim. **18** Livain Godin nguibar ekier
 Jerusalemin itiba, me bar moghira men dibobonim, 284in
 tu. **19** Jerusalemin itir Godin Dipenimin tiar akamin
 garir gumazibar, gumazir dapanimningin ziamning kara:
 Gumazir kamning, Akup ko Talmon. Aning uan adarazi
 ko, me Dipenimin tiar akabar gara itir gumaziba, men
 dibobonim 172. **20** Israelian marazi ko ofa gamir gumazir
 maba ko Livain maba, Judan nguibar igharazibar iti.
 Nguibar kaba men inazir afeziabar nguazibara iti. **21**
 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumaziba Ofelin iti. Ezi
 Siha ko Gispa men ingangaribar garir gumazimning. **22**
 Ezi Banin otarim Usi, a Livain Jerusalemin itibar gari.
 Ezi Bani a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Matanian
 otarim, ezi Matania a Mikan otarim, Asapin ovavir boribar
 adarasi. Ezi Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin
 aven onger akaba banger gumazibar gari. **23** Persian
 atrivim uabi, akar gavgavim me ganiga ghaze, tinara

dughiaba bar Godin Dipenimin aven ighiabar amuam. Egha atrivim, me bagha dughiabar damamin dagheba me bagha da akiri. **24** Ezi Petahia a Mesesabelin otarim, ezi Mesesabel a Seran ovavir borim, me Judan ovavir boriba. Petahia, a Persian kantrin ikiava, atrivimin boroghin ikia, an damazimin, Israelia bagha abuir gumazimin min iti. **25** Gumamazizir aviriba uan nguibar uan nguazimin boroghin itibar iti. Judan gumamazizir maba nguibar ekier pumuning ko mikezimin iti, Kiriath Arba ko an boroghin itir nguibaba, ko Dibon ko an boroghin itir nguibaba, ko Jekapsel ko an boroghin itir nguibaba. **26** Ezi marazi nguibar kabar aven iti, dar ziabar kara: Jesua, Molada, ko Betpelet, **27** Hasarsual, Berseba ko an boroghin itir nguibaba ko, **28** Siklak, Mekona ko an boroghin itir nguibaba ko, **29** Enrimon, Sora ko Jarmut ko, **30** Sanoa ko Adulam ko aningin boroghin itir nguibaba ko, Lakis ko an boroghin itir nguaziba, ko Aseka ko an boroghin itir nguibaba. Kamaghin Judaba sautin amadaghan itir nguibam Berseban ikia iza, nguibar danganir ekier kamin itibar ikia ghua, Hinomin danganir zarir notin amadaghan itimin otifi. **31** Ezi Benjaminin anabamin gumamazizir maba, nguibar ekier kaba, Geba ko Mikmas, Aija ko Betel ko dar boroghin itir nguibar doziba, **32** Anatot, Nop, Anania ko, **33** Hasor, Rama, Gitaim ko, **34** Hadit, Seboim, Nebalat ko, **35** Lot ko Ono, kar gumazir digirir ingangaribagh amiba, me danganir zarir kamin iti. **36** Gumazir dapaniba, Livain Judabar tongin itibav gia ghaze, men tarazi uan nguibaba ategh, Benjaminin anabamin adarazir nguibabar mangi men tongin ikiam.

12 Ofa gamir gumazir aviriba, ko Livaiba ghua, Sealtielin otarim Serubabel ko ofa gamir gumazibar dapanim Josua, aningın gın faragha Babilon ategha ua Jerusalemin ize. **2** Ofa gamir gumazibar ziabar kara: Seraia, Jeremaia, Esra, Amaria, Maluk, Hatus, Sekania, Rehum, Meremot, Ido, Gineto ko Abiya, Mijamin, Madia ko Bilga, Semaia, Joiarip ko Jedaia, Salu, Amok, Hilka ko Jedaia. Gumazir kaba, dughiar Josua ofa gamir gumazibar dapanimin itimin itir dughiamin, me ofa gamir gumazibar tongın ikia, men faragha zuir gumazibar iti. **8** Livain ua izezibar ziabar kara: Jesua, Binui, Katmiel, Serebia, Juda, Matania, Bakbukia, ko Uno. Matania uan adarazi ko, me gumazir God minabir ighiabagh amir gumaziba, ezi a men faragha zui. Gumazir kaba onger akar akuar mam bangezi me gın, Bakbukia ko Uno uan adarazi ko, me me ikarvagha ighiar akuar igharazim bange. **10** Josua a Joiakimin afeziam, ezi Joiakim a Eliasipin afeziam, ezi Eliasip a Joiadan afeziam, ezi Joiada a Jonatanin afeziam, ezi Jonatan a Jaturan afeziam. **12** Joiakim ofa gamir gumazibar dapanimin itir dughiamin, ofa gamir gumazir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara: Meraia, a Seraian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Hanania a Jeremaian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Mesulam a Esran ikizimin gumazir dapanim. Ezi Jehohanan an Amarian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Jonatan a Malukin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Josep a Sebanian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Atna a Harimin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Helkai a Meraiotin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Sekaraia a Idon ikizimin gumazir dapanim. Ezi Mesulam a Ginetonin ikizimin gumazir

dapanim. Ezi Sikri a Abiyan ikizimin gumazir dapanim. Ezi Piltai a Moadian ko Miniaminin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Samua a Bilgan ikizimin gumazir dapanim. Ezi Jehonatan a Semaian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Matenai a Joiaripin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Usi a Jedaian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Kalai a Salain ikizimin gumazir dapanim. Ezi Eber a Amokin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Hasabia a Hilkian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Netanel a Jedaian ikizimin gumazir dapanim. **22** Fomira Eliasip ko Joiada, Jonatan, ko Jaduan dughiamin, me ofa gamir gumazibar dapanibar itima, Israelia ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba akinafarir mam in da osiri. Arazir me amizir kam, me bar fomira a gamua iza Darius atrivimin itir dughiamin oto. Ezi Judan Atrivibar Eghaghanibar Akinafarimin aven, me uaghan Livain gumazir dapanibar ziaba osiri. Me fomira osira iza ofa gamir gumazibar dapanim Jonatan, a Eliasipin ovavir borim an dughiamin oto. Ezi dughiar kamin gin me arazir kam ataki. **24** Egha me Godin ziam fa a minabir dughiamin, Atrivim Devit mikemezi moghin Livaiba ami. Devit a gumazir Godin akam akurim. Ezi Livaiba gumazir bizir pumuningin iti, bizir mam ighiar otevir mam bange, ezi bizir mam me ikarvagha ighiar akuar igharazir mam bange. Ezi Hasabia ko Serebia ko Jesua Katmielin otarim, me ingangarir kam me ganingi. **25** Ezi Matania, Bakbukia, Obadia, Mesulam, Talmon ko Akup, me Godin Dipenimin aven biziba arizir danganibar gari. Danganir kaba Godin Dipenir avinizimin divazimin tiar akabar boroghin iti. **26** Livain kaba itir dughiamin, ofa gamir gumazibar

dapanim Joiakim, a Josuan otarim, egha a Jehosadakin igiavotarim. Ezi dughiar kam Nehemia gavmanin faragha zuir gumazim iti. Ezi ofa gamir gumazim Esra, a ikia bar Moses Osirizir Arazibagh fo. **27** Ezi Jerusalem divazim givazima, gumazamiziba iza uari akuvagha Godin ziam fava, divazim isa God ganidi. Dughiar kamin, me Livaiba bar men diazi me iza uari akuvagha, bar akuegha ighiaba banga Godin ziam fe. Me ighiabagh amir dughiamin, Livain marazi itarir kapabar suigha dav sozima, marazi gitan igharagha garibagh ikararai. **28** Kamaghin Livain Godin Dipenimin ighiabagh amiba, me Netofan nguibam ko Betgilgal, ko Geba, ko Asmavet ko me uari bagha ingarizir nguibar igharaziba, me dar ikegha iza uari akufa. Nguibar kaba Jerusalem boroghin iti. **30** Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba Godin damazimin zueghamin arazim uarigh ami. Me uaghan arazir kamra, Jerusalem gumazamiziba ko divazim ko tiar akabagh ami. **31** Ezi ki Nehemia, ki Judan gumazir dapaniba isa divazimin pin itir voroghira zuir danganimin ghuavanadi. Egha ki okoruar ekia pumuningin me tuiragha ghaze, me bizir ekiamningin mangi nguibar ekiamin divazimin pin a gighu daru, ighiabar amu God minabam. Ezi okoruar mam agharir guvimin arua ghua, Tiar Akar Bizir Miziriziba Akurir Danganimin oto. **32** Ezi men gin, Hosaia ko Judan gumazir dapanibar okoruar mam adarazi zui. **33** Ezi ofa gamir gumazir maba men gin ghua sighabagh ivi. Men ziabar kara: Asaria, Esra, Mesulam, Juda, Benjamin, Semaia, ko Jeremaia. Ezi Jonatanin otarim Sekaraia men gin zui. (Ezi Jonatan a Semaian otarim, ezi Semaia a

Matanian otarim, ezi Matania a Mikaian otarim, ezi Mikaia a Sakurin otarim, ezi Sakur a Asapin otarim.) **36** Ezi Sekaraian ikizimin marazi an gin zui. Men ziabar kara: Semaia, Asarel, Milalai, Gilalai, Mai, Netanel, Juda ko Hanani. Me bar moghira ighiabar amuamin gitaba ko marvir igharagha garir aviriba inigha, da sara ghua dagh ikararai. Atrivim Devit, fomira gitaba ko marvir kabanang, a dagh ikararangi. Ezi Godin Arazibagh fozir gumazim Esra, a gumazir kabar faragha zui. **37** Me arua ghua Mozir Pamin Tiar Akamin otogha adidiamin ghuavanaga Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin oto. Egha Atrivim Devitin dipenir ekiam gitagha ghua Dipaba Isir Tiar Akamin oto. Tiar akar kam, nguibar ekiamin aruem anadi naghin amadaghan iti. **38** Ezi Livain okoruar igharazim God minabaghasa, bizir ekiar igharazimin min ghua, agharir kiriamin amadaghan divazimin pin itir voroghira zuir danganim gisin arua zuima, ki men gin zui. Ezi gumazamizir bizir ekiar igharazim nan gin ghua, Tauan Bretba Tuer Danganim gitagha ghua, Divazir Nar Bar Ekiamin oto. **39** Egha e danganir kam ategha ghua, Efraimin Tiar Akam gitagha ghua, Jesanan Tiar Akam gitagha ghua, Osiribar Tiar Akam gitagha ghua, Hananelin Taua gitagha ghua, Gumazir 100pla ikia garir Taua gitagha ghua, Sipsipbar Tiar Akamin tu. Egha uam arua iza Godin Dipenimin aven zuir tiar akar kamin oto. Me tiar akar kam kamaghin a dibori, Uari Akuvamin Tiar Akam. **40** Kamaghin amizi, Livaibar okoruar ekiar pumuning ua Godin Dipenimin danganimin iza, Dipenim avinizir divazimin aven ghua, vaghvagha uan

danganibar tuivigha, ighiaba banga God minabi. Gumazir nan gin izezir kabar tongin, gumazir dapanir igharaziba uaghan iti. **41** Ofa gamir gumaziba ko gumazir igharazir kaba, sighabar suigha dagh ivi. Ofa gamir gumazibar ziabar kara: Eliakim, Masea, Miniamin, Mikaia, Elioenai, Sekaraia, ko Hanania. Gumazir igharazibar ziabar kara: Masea, Semaia, Eleasar, Usi, Jehohanan, Malkia, Elam ko Eser. Ezi Jesrahia gumazir ighiabagh amibar gara men faragha zuima, me bar pamtem deravira ighiabagh ami. **43** Dughiar kamin me ofan aviriba God bagha dagh amua bar akonge. Bar guizbangira. Me fo, God me gamizima, me bar akonge. Ezi amiziba ko boriba uaghan bar akonge. Ezi gumazamizir saghon itiba, me dimdiar niginim ko bar akongezir niginim barasi. **44** Dughiar kamra, me Godin Dipenimin aven bizibar arighamin danganimin ganasa gumazir mabagh inaba. Danganir kabar, gumazamiziba dagher faragha azenibar aniziba, ko temer ovizir faragha aniziba, ko men bizir igharazir maba, me da isi God daningam. Me uan azenibar dagheba tuiraghti, da pozir 10plan otoghti, me pozitam isi God daningam, mati Moses Osirizir Araziba mikemezi mokin. Eghti gumazir kaba ingangarir kam damuam: me gumazamizibar nguazibar mangi, dagheba inigh mangi, Godin Dipenim dar arigham. Guizbangira, Judaba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar amir ingangarim bagha bar akuegha, navir aghuim men iti. Kamaghin amizi, me ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvaghasa, gumazir kaba amisefe. **45** Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Godin Akinafarimin aven itir Arazibar gin ghua, an ziam famin arazibar ingangarim

gami. Egha uaghan gumamaziziba Godin damazimin zueghasa, Godin azangsighamin arazim gami. Ezi gumazir ighiabagh amiba ko Godin Dipenimin tiar akabar garir gumaziba, me uan ingangarim gami. Ingangarir kam fomira Atrivim Devit uan otarim, Atrivim Solomon ko, aning men inazir afeziabar ikizir pumuning ganingi. **46** Bar fomira, Atrivim Devit ko Asapin dughiamin, aning ighiaba batir gumazimning, gumazir onger akar kamin faragha zuiba ingara, ighiaba banga God bagha bar akuegha a minabi. Ezi datirighin men ovavir boriba, gumazir ighiabagh amibar otifi. **47** Serubabel ko Nehemia itir dughiamin, Israelia bar, me dughiaabar zurara uan dagheba isa gumazir Godin Dipenimin ighiabagh amiba ko Dipenimin tiar akamin garir gumaziba bagha iza me ganidi. Egha me bizir aghuiba isa Livaibagh anidir arazim, mati me ofaba isa God ganidi. Ezi ofan me Livaibagh aningiziba, me ofan akuar vuem isa Aronin ovavir boribagh anidi, mati Godin Akinafarim mikemezi mokin.

13 Dughiar kamin gumamaziziba uari akuvazi, Livaiba me bagha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim diborima, me a barasi. Ezi akinafarir kamin migirigiar mam kamaghin migei, Amonia ko Moapia Godin ziam fer gumamazizibar aven izan kogham. **2** Ezi Israelia akar akinafarir kamin aven itim baregha, gumamazizir men ameboghfeziaba God gifozir puvatiziba, me me batosi. Egha me ghaze, me ua Israelian gumamazizibar tongin ikian kogham. Akinafarir kamin mingarim kamaghin: Dughiar Israelia Isip ategha izimin, Amonia ko Moapia

dagheba ko dipataba me ganingizir puvati. Egħa gumazir kaba akam inigha izir gumazim Balam givese, egħti a God mikemegħti a Israelia gasighasigham. Ezi God Balamın akam girazi, a kamaghin mikemezir pu. Puvati. Balam ghaze, God deragh me damuam. **4** Ofa gamir gumazim Eliasip, me fomira en Godin Dipenimin biziba arighamin danganim akirir ingangarim a ganingi. Ezi Eliasip, a Tobian roroam. **5** Egħa Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekar mamin iti. Danganir kam, me fomira ghaze, witin ovizir me ofabar amuamiba, ko pauran mughurıar aghuim zuim anidim, ko Godin Dipenimin ingangarim damuamin biziba, ko ofan gumazamiziba God ganidiba, me da isi danganir kam darigham. Ofan kaba, gumazamiziba Godin Akar Gavgavibar gin ghua faragħa uan azenibar dagheba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam isa God ganidi. God bizir kaba isa Livaiba ko, gumazir ighiabagh amiba ko, tiar akabar garir gumaziba, ko ofa gamir gumaziba, a me bagħa dagħ inaba. Ezi Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekar kamin iti. **6** Ki Nehemia, ki Jerusalemın itir puvatizir dughiamın, bizir kaba otifi. Ki faragħa Atrivim Artaserksisin ganasa uamategħa Persian kantrin ghu. Dughiar kamin a 32plan azenibar Babilonın atrivim iti. Dughiar maba givazima, ki uamategħ Jerusalemın mangasa atrivimın azai. Ezi a nan amamangatizi ki uamategħa ize. **7** Dughiar ki ghua Jerusalemın otozimın, me kamaghin na migei, Eliasip Godin Dipenimin avinizir divazimın aven, danganir ekar mam isa Tobia ganingi. Arazir kurar an amizir kam a bar

ikufi. **8** Kamaghin amizi, ki puv atara, Tobian biziba bar da isa azenimin da kuni. **9** Egha ki akar gavgavim me ganingizi, me Godin Arazibar gin ghua danganir kam gamizi, a Godin damazimin ua zue. Ezi ki ua me mikemezi, me Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba ko, ofa damuamin witba ko, pauran mughuriar aghuim anidim, me bar da inigha dar danganibar da ariki. **10** Ki uaghan kamaghin oraki, gumazamiziba ua dagheba isa Livaibagh anidir puvati. Kamaghin amizi, Livaiba ko Godin Dipenimin ighiabagh amir gumaziba, me Jerusalem ategha dagher azenibar ingarasa uamategha uan nguazibar ghue. **11** Kamaghin amizi, ki gumazir aruabar atara egha men azara, “Manmagh amizi ia Godin Dipenim ataghizi a pura iti?” Egha ki Livaiba ko gumazir ighiabagh amibar diagha ua me inigha, Godin Dipenimin izezi, me uamategha uan ingangarim gami. **12** Ezi Judaba bar, ua uan witba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam inigha Godin Dipenimin iza, dar arighamin danganim gati. **13** Ezi ki ofa gamir gumazim Selemia ko, Godin Akinafarim gifozir gumazim Sadok, ko Livain gumazim Pedaia, me amisevegha ghaze, me Dipenir kamin aven itir danganir kabar kirigh an biziba mengam. Egha ki gumazir mam men akurvaghasa anemisefe. An ziam Hanan, a Sakurin otarim, egha Matanian igavotarim. Gumazamiziba ghaze, gumazir kaba arazir aghuibaram ami, ezi ki me amisefe. Ezi me uan namakaba bagh dagheba tuiragh da menegh da isi me daningam. **14** “O nan God, ni na ginighnigh. Guizbangira, ki nin Dipenimin ingangarim gamua nin ziam famin arazibar kiri. Nan

ingangarir aghuimin akar nin akinafarimin itim, ni
 a batuegh a gin amadaghan, ki aghua.” **15** Dughiar
 kam, ki Judan gumazamizir mabar gari, me Sabatin
 dughiaabar wainin oviziba dikava, da mirmira wainin
 dipaba isi. Ezi Judan igharaziba dagheba ko wainin dipaba,
 wainin oviziba, fighin oviziba, ko bizir igharazir maba
 sara donkibagh arigha, da inigha Jerusalem in izi. Ezi
 Sabatin dughiamin ki pamtemin me migia ghaze, “Sabatin
 dughiamin, gumazamiziba bar bizibagh ivezan markiam.
 Ki arazir kamin bar ian anogoroke.” **16** Tairian gumazir
 maba faragha uan nguibar ekiamin ikegha Jerusalem
 ize. Egha osiriba ko bizir igharazir aviriba sara inigha
 Sabatin dughiamin Jerusalem izima, en gumazamiziba
 dagh ivese. **17** Ezi ki Judabar gumazir aruabar atara
 ghaze, “Ia orakigh! Ia bar arazir kuram gami. Ia Sabatin
 dughiam gamizi, a dughiar kinimin oto. **18** Ia fo, en
 inazir afeziaba fomira arazir kam gamizi, God ivezir
 kuram isa me ganiga, nguibar ekia kam gasighasiki. Ezi
 datirighin ia Sabatin dughiam gasighasizir arazir kam
 gamuavira itima, Godin adarim ian ikiavira iti.” **19** Egha
 ki pamtem kamaghin migia ghaze, “Ia wighba bar Sabat
 otivamin dughiam, ia nguibar ekiamin divazimin tiar
 akaba bar dar kumigh. Sabatin dughiam otivsi, Fraide
 bar aruem ghuaghirir dughiamra, ia tiar akaba bar dar
 kumigh, iki mangi Sabat givaghamin dughiamin otogh.”
 Egha ki uan ingangarir gumazir mabav keme, eghti me
 deraghvira gan gumazibar anogoreghti, me biziba Sabatin
 dughiamin da inigh da ateriva nguibar ekiamin izan
 kogham. **20** Dughiar mabar, gumazir biziba amadiba ko

gumazir bizibagh ivezamiba, me Jerusalem izi nguibar ekiamin divazimin azenan daku e mizuamti, e tiar akaba kuam. **21** Ezi ki men gara ghua kamaghin men atara ghaze, “Ia tizim bagha divazimin azenan ikiava akui. Aria, ia mangi. Ia Sabatin dughiamin ua iziti, ki ivezir kuram ia daningam.” Me kamaghin oregha gin ua Sabatin dughiamin izir puvati. **22** Ezi ki gin Livaiba me migia ghaze, “Ia Godin Arazibar gin mangi uari akirigh Godin damazimin zuegh. Egh dughiar ia zueghamim, ia izi divazimin tiar akabar ganti, gumaziba Sabatin dughiamin Godin Akar Gavgavimin gin mangam. Kar, Godin dughiar kamra. Eghti gumazir igharaziba uaghan uan biziba inigh nguibar ekiamin izan marki.” “O nan God, ki nin azai, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi nan arazir aghuim ginighnigh, egh ni uaghan nan apangkufigh deravira na damu.” **23** Dughiar kamin, ki uaghan kamaghin gari, Judan gumazir maba Asdotia ko Amonia ko Moapian amizir mabar iti. **24** Ezi men borir maba Asdotian akam gifogha a migei. Ezi marazi nguibar igharazibar akabagh fogha dav gei. Egha me Judabar akam gifozir puvati. **25** Egha ki gumazir kabar atara me misogha marazir dapanir ariziba asiaghariki. Egha ki kamaghin me migei, “Ia arazir kurar kam gami, kamaghin God ia gasighasigham.” Egha ki gumazir kabagh amizi, me Godin ziamin akar gavgavim akirigha ghaze, Me uan guiviba isi azenan itir ikizir igharazibar otaribar aningan kogham. Egh uan otariba isi men guivibar aningan kogham. Egh ia uari, ikizir igharazibar amizibar ikian kogham. **26** Ki kamaghin me migei, “Ia ti fo, Israelian Atrivim Solomon, kantrin

igharazibar amizibar ikia, egha bizir kam bangin arazir
 bar kurabar iri. Guizbangira, God bar Solomon gifongegha
 a gamizi, an atrivimin oto. Egha kantrin igharazibar
 atriviba bar men tongin, an fofozim bar ekeveggha bar me
 gafira. Ezi, gumaka, a uabi, kantrin igharazibar amizibar
 iti, ezima me a getuima, an arazir kurabagh ami. **27** E
 ian arazir kurabar gin mangi ikizir igharazibar amizibar
 ikiam, egh e tuavir kamin Godin akam batogham. Ia ti, e
 kamaghin damuan ia ifonge?" **28** Dughiar kam ofa gamir
 gumazibar dapanim Eliasip, an otarim Joiada, an otaribar
 mav ikizir igharazir mamin amizimin iti. Amizir kam,
 an Horonian gumazim, Senbalatin guivim. Kamaghin
 amizi, ki Joiadan otarim batoghezi, an arav ghugha, ua
 Jerusalemin itir puvati. **29** "O nan God, ni ofa gamir
 gumazir kabagh amizir arazir kurar kam ginighnigh. Me
 ofa gamir gumazibar adarazigh amizi, me nin damazimin
 mize. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir ni ofa gamir
 gumaziba ko Livaibagh amizir kam gasighasiki." **30** Arazir
 kam bangin, ki ikizir igharazibar gumazamizir kurar en
 tongin itibar biziba batoke. Egha ofa gamir gumaziba ko
 Livaiba, vaghvagha me bagha, ki ingangariba me ganingi.
31 Ki gumazamizir maba ofa tuamin dazibar kuasa me
 a misefe. Egha uaghan me da inigh izamin dughiam
 amisefe. Egha uaghan dagher faragha azenibar aniziba,
 ko iter ovizir faragha aniziba, me ofan min da inigh izasa
 ki me mikeme. "O nan God, ki nin azai, ki amizir arazir
 kaba, ni dagh nighnigh deragh na damu."

Esta

1 Ezi Atrivim Serksisin dughiamin, a Persian kantrin atrivimin iti, egħa uan atrivir dabirabir Susan nguibamin itim gapiaghiri, Susa kar Persian nguibar ekiar gavgavim. Serksis 127plan provinsba uaghan dar gari, Indian kantrin ikegha ghua Itiopian kantrin tus. **3** An atrivimin azenir namba 3in dughiam, a uan ingangaribar faragħa zuir gumaziba ko, gavmanin gumazir ekiaba isar ekiam bagħa men dia. Ezi Persian kantri ko Midian kantrin midorozir gumazir dapaniba ko provinsbar garir gumaziba ko gumazir ekiaba me bar izegħa a ko iti. **4** Ezi isar ekiar kam iakinir 6plan iti, ezi Atrivim Serksis uan dagiaba ko dipenimin itir bizir aghuiba gumamazibar akakasi. Ezi me an bizir bar aghuir ganganir aghuibagh amibar gari. **5** Ezi iakinir 6plan kaba givazima, atrivim uan dipenimin divazimin aven a iti naghin isar ekiar igħarazim gami. Susan nguibar ekiar gavgavimin itir gumaziba bar, biziba itiba ko biziba puvatiziba, kar men isam. Me isar kam wan wighin an iti. **6** Me isam gamua itir danganir bar aghuim, gumaziba fomira dagiar agheviba ko ghurghuriba ko bluplaba ko, ongarimin itir zoghuaba ko, dagiar glasin mingariba inigha, nguazim dafegħa ghuriar kamin ingari. Egħa me isam gamir dughiamin me danganir kam inir ghurghurim ko pighaghevim għuaragħa benir aghuimin a ike. Egħa iniba ikezir benir kam, me dagiar akinimin a guragħa, silvan ringin aghuibar a gitui. Egħa me golin dabirabiba ko silvan dabirabiba tintinibar dagheba apir danganir kamin ada afe. **7** Atrivimin ingangarir gumaziba wain isa golin dikirizir kavin digirir igħaragħa

garibagh inge. Ezi atrivim uan bizir avirimîn amodoghîn, wain isa gumazir kabagh anigavira iti. **8** Egħa Atrivim Serksis kamaghîn an dipenimîn ingarir gumazibav gei, gumazir wain gifueghavira itiba, wain me daningvira iki. Anogoroziba puvati. **9** Ezi dugħiar kamin Kwin Vasti isar ekiam, amiziba bagħavira, uaghan atrivimîn dipenimîn a gami. **10** Ezi isar ekar kam ikia ghua namba 7in aruemin otozima, atrivim wain amegħa mong ongani. Egħa uan ingarir gumazir 7plan diazima me a bagħa izi. Men ziabar kara: Mehuman ko Bista, Harbona, Bikta, Abakta, Setar ko Karkas. **11** Atrivim Serksis me amaga me migia ghaze, ia mangi Kwin Vasti inigh izi. Kwin Vasti uan kwinin dapanir asuam arugh izi. Kwin Vastin ganganim bar dera, kamaghîn ki a isi uan nguibabar aven gumazir ekiaba ko, gumazir nan isamin izeziba bar men akakagħasa. **12** Ezi ingangarir gumaziba ghua Kwin Vasti an migirigiabar gun a migei. Ezi kwin izan aghua. Ezi atrivim kamaghîn oregħa an muriam Kwin Vasti bagħa bar mogħira an ikufi. **13** Kar atrivimîn arazim, a fofozir gumazibar azara, kar gumazir faragħa zuir dugħiabar arazibagh foziba. A men azaragħti, me gumazibar dabirabim ko arazir aghuiba a mikimti, a fogħam. Kamaghîn amizi, a fofozir gumazibar diazima me ize, egh me a mikimti a man arazitamra kwin damuam. **14** Ezi gumazir kaba bar atrivimîn boroghira ikia, men ziabar kara: Karsena ko Setar, Atmata, Tarsis, Meres, Marsena ko Memukan. 7plan gumazir kaba, me kantri Persia ko kantri Midian gumazir dapaniba, egħa gumazir ekar igħaraziba me uaghan me gafira. Ezi atrivim me baragħa men nighnizibar girara zui. **15** Egħa a kamaghîn

7plan gumazir kabav gei, “Ki Atrivim Serksis, ki uan ingarir gumaziba Kwin Vasti bagha me amada, ezi me ghua bizir ki a damuasa ifongeziba bagha a migeima, ezi a nan akam batoke. Ezi en arazim manmaghin bizir kam migei? E manmaghira kwin damuam?” **16** Ezi Memukan kamagh atrivim ko an gumazir dapanibav gei, “Atrivim ni orakigh, Kwin Vasti osimtizim nirarama atizir puvati. An osimtiziba isa bar nin gumazir dapaniba ko ni garir provinsbar gumazibagh ariki. **17** Guizbangira, ni garir nguibabar aven itir amiziba, me bar kwinin arazir kurar kam baragham. Egh amiziba kamagh mikimam, ‘Atrivim Serksis Kwin Vasti migia ghaze amang an ganam, ezi kwin aghuagha atrivimin akam batoke.’ Amiziba uaghan akaba batogh uan pabar akaba baraghan kogham. **18** Dughiar kamra Persian ko Midian gumazir dapanibar amuiba kwin amizir arazir kam baregh, egh uan paba arazir kamra an gun me mikimam, egh amiziba akar kurabav kimiva arazir kurar aviribar amuam. **19** “Ezi atrivim, ni akar ki migeim gifueghiva, ni akam gumazamiziba bagh anemadagh kamaghin mikim suam, ‘Vasti ua izi Atrivim Serksisin ganan kogham.’ Ni akinafarir Persia ko Midian araziba aven itim, ni a inigh arazir kam osirigh. Eghti arazir kam iki kamaghira ikiam. Egh ni amizir aghuir igharazitam inighti, a Kwin Vastin danganim inigh kwinin iki. **20** Eghti nin akam nguibar ni gariba bar dar mangighti, amiziba bar uan pabar akaba baragh men apengan ikiam, gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uaghara.” **21** Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me migirigiar kam gifonge, kamaghin atrivim Memukan mikemezi moghin

ami. **22** Egha atrivim akinafarim provinsin a gariba bagha anemada, egha gumazamiziba migeir men nguibamin akabar me osiri moghira me bagha ada osirigha, kamaghin migia ghaze, “Gumazimra uan dipenimin itir darazir ko biziba bar dar dapanimin ikiam.”

2 Dughiar maba givazima, Atrivim Serksisin adarim amirazima, a ua Vasti gamizir arazim giniri, a Kwin Vasti agivaghti a ua kwinin ikian kogham. **2** Ezi gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba a koma apiagha kamaghin a migei, “Ni ti ua bagh amizir igiar igharazitaba buriam. Me ganganir aghuiba iki egh uaghan araziba deragh. **3** Egh ni uan provinsin ni ativagha garibar gumazitaba miseveghti, me amizir igiar aghuiba inigh gavmanin nguibar ekier gavgavim Susan izi, egh me isi dipenir ni amiziba akuvi naghin me arikigh. Eghti Hegai, gumazir nin amizibar garim, a deragh men ganam. Eghti amiziba borem uan mikarzibar aghu egh uari asingiva, ganganir aghuibar amuam. **4** Eghti ni amizir kabar tav gifongegh, egh tav amiseveghti a Kwin Vastin danganim iniam.” Atrivim oregha bar akar kam gifonge, egha kamaghin damuasa. **5** Dughiar kam Susan nguibar ekier gavgavimin aven Judan gumazir mam iti, an ziam Mordekai. Mordekain afeziamin ziam, Jair. Jair a Simein ovavir borir mam, Kisin otarim. Mordekai, a Benjaminin adarazir mav. **6** Ezi faragha Babilonin Atrivim Nebukatnesar, Judan Atrivim Jehoiakim ko Judan marazi inizi me ghua Babilonin kalabusin ike. Egha Mordekai inizi a me ko uaghan ghu. **7** Mordekai guivir mam iti, an ziam Esta, ezi guizin Hibrun akamin an ziam Hadasa, ezi Esta Mordekain afeziar dozimin guivim.

Ezi an afeziar dozim uan amuim ko aning areme, ezi Mordekai Esta inigha uan borimin miraram a gami. Ezi Esta bar deragha ganganir aghuim gami. **8** Ezi Atrivim Serksis gumaziba ko amiziba bagha akam amaga ghaze, me amizir igiar aviriba inigh Susan nguibamin izi. Ezi me amizir igiaba inigha iza uaghan Esta inigha ize. Me Esta isa atrivimin dipenimin amiziba itir danganimin aneti. Ezi Hegai amizibagh ativagha men gari. **9** Hegai Estan garima a bar derazima a bar a gifonge. Kamaghin amizi, a mikarziba adir borem ko dagher bar aghuiba Esta ganingi. Egha amiziba itir dipenimin danganir faraghavira itim, an a isa Esta ganingi. Egha atrivimin dipenimin 7plan amizir igiaba amisevezima, me Esta ko ikia deragha a gami. **10** Mordekai faragha Esta migia ghaze, an atrivimin dipenimin mangi kamaghin mikiman kogham, a Judan amizim. **11** Dughiaba bar Mordekai amiziba itir dipenimin divazimin tiar akam garuavira iti. A Estan ikirimirim gifoghasa a manmaghiram amua iti. Egha a uaghan foghasa bizir tizimra Esta bativam. **12** Azenir vamiran aven, me amizibar mikarziba akiraghasezima men ganganiba bar dera. Iakinir 6plan me mean tememin apongezir boremin amizibar mikarziba aghefi. Egha iakinir 6plan igharazibar me borer mughurir aghuim zuimin me aghefi. Bizir kabar gin me guivir igiaba vaghvagha me isa ghua Atrivim Serksisin akakasi. **13** Egh dughiar amizim atrivimin dipenimin mangasava amim, uabi ifongezi moghin uabi asingigh atrivimin dipenimin mangi. **14** Amizir atrivim bagha zuim, a guaratizimin iki mangiti aminim dutugham. Eghti amimzaraghan me

a inigh mangi amizibar dipenir igharazimin Sasgasin dafarim datigham. Sasgas, an atrivimin amuir dozibar dipenimin garir gumazim. Amuir kam uam atrivim bagh mangan kogham. Atrivim a gifueghiva an ziam diborogh an diaghtima a mangam. Tuaviba ua puvati. **15** Ezi datirighin Esta mangi atrivimin ganamin dughiam oto. Esta Abihailin guivim, Abihail a Mordekain afeziar dozim. Mordekai ua bagha Esta inigha uan borimin mirarama a gami. Gumaziba bar Estan gara bar a gifonge. Esta ghua atrivimin garir dughiamin a uan ifongiamin gin ghua uabi asingizir pu, puvati. An amizibar garir gumazim Hegai, a mikemezi korotiabaram aghui. **16** Ezi dughiar kam Serksis atrivimin iti 7plan azeniba. Azenir kamin iakinir namba 10 me a dibora ghaze Tebet, me an Esta inigha atrivim bagha zui. **17** Ezi atrivim amizir igharazibar aghuagha Esta bar a gifonge. A Estan garima an amizir igharaziba bar me gafiragha, an ganganiba bar dera. Amizir igiar igharaziba Estan min atrivimin dighorim kuarizir pu. Kamaghin amizi, atrivim kwinin dapanir asuam an dapanim garu. Ezi Esta Kwin Vastin danganim inigha kwinin oto. **18** Egha Atrivim Serksis Esta kwinin otozir bizim bagha isar ekiam diboro. Egha uan gumazir dapaniba ko ingangarir gumazir dapanibar dia, eghti me isar ekiam kam bagh izam. A ghaze, "Nan kantrin itir gumazamiziba dughiar kamin avughsam." Egha atrivim uan bizir aviribar amodoghin, bizir aghuir aviriba isa gumazamizibagh aningi. **19** Ezi dughiar kam me amizir igiaba ua me akufa. Ezi dughiar kamra, atrivim Mordekai amisevezima an atrivimin dipenimin gumazir

dapanir mamin iti. **20** Mordekai faragha kamaghin Esta migia ghaze, ni gumazitam mikiman marki, egh suam, ni Judabar amizim. Ezi Esta an akamin mirara ghu, egha Mordekain akaba baragha dar gin zui, kar a zurarama amir arazim. **21** Mordekai, Atrivim Serksisin ingangarim gamir dughiamin, gumazir pumuning adarim atrivimin ikia a misueghti an aremeghasa akam misoke. Aningin ziamning, Biktana ko Teres. Gumazir kamning atrivim itir danganimin tiar akamin garir ingangarim gami. **22** Ezi Mordekai aningin migirigiar kam baregha ghua Kwin Esta mikeme. Ezi Esta kamaghin oregha migirigiar kam isa atrivim ganingigha, ghaze, kar Mordekain akurvazim ni bagha izi. Ezi atrivim fo, Mordekai akar kam baraki. **23** Me akar aning mikemezimin mingarim gifoghasa amuvira ikia, egha a gifo a guizbangira. Egha me tememin aning agurazima aning areme. Egha atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Bizir otozir kam, e uan gavmanin akinafarimin aven eghaghanimin min an osirigh.” Ezi me atrivimin damazimin a mikemezi moghirama ami.

3 Egha gin Atrivim Serksis gavmanin faragh mangasa gumazir mam amisefe, an ziam Haman, Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. **2** Egha atrivim ingangaribar faragha zuir gumazibav gia ghaze, me Haman bagh teviba apiriva an ziam fam. Me bar moghira atrivim mikemezi moghin ami, ezi Mordekai uabira puvati. Mordekai bar moghira Haman bagh teviba apiran aghua. **3** Ezi atrivimin ingangaribar faragha zuir gumazir igharaziba ganigha kamaghin an azara,

“Ni tizim bagha atrivimin migirigiabar gin mangan aghua?” 4 Dughiar aviribar me Mordekain arazir kam bagha a migei, ezi Mordekai men akaba baraghan aghua. Mordekai kamaghin me migia ghaze, “Ki Judan adarazir gumazir mam, kamaghin ki Haman bagh uan tevimning apirighan kogham.” Ezi ingangaribar faragha zuir gumaziba Mordekain migirigiar kamin gun Haman mikeme. Kamaghin me gan foghasa, Haman ti Mordekai ateghti a kamaghira damuam, o puvatigham. 5 Ezi Haman gari Mordekai a bagha teviba apiri puvatigha an ziam feir puvati, ezi an a bagha an muriam bar an ikufi. 6 Haman gin kamaghin fo, Mordekai a Judabar mav, kamaghin a Mordekai gasighasighasa akam misoke. Mordekai uabira puvati. Haman tuavitam ginighnigh egh Judan Persian kantrin itir darazi bar moghira me misueghti me arighireghasa nighnisi. 7 Dughiar kam Serksis atrivimin itima an namba 12 azenir kamin iakinir farazim Nisan, Haman ghaze, me satu gikararang egh iakinim ko dughiar aghuir Judabagh asighasighamim gifogham. Me ikararegha givagha kamaghin fo, namba 12 iakinim Adar, an dughiar namba 13in, Haman Judabagh asighasigham. 8 Egha Haman ghua kamaghin atrivim migei, “Gumazamizir igharazibar marazi nin kantrin nguibaba tintinibar dar aven iti. Egha kagh iti darazi amir araziba me ko dagh amir puvati. Me bar ighara, egha atrivimin arazibar gin zuir puvati. Kamaghin ni me ateghti me ikivira ikiti, bizir kam nin akuraghan koghti, nin kantri deragh mangan kogham. 9 Ore atrivim, ni ifuegh akam gumazamiziba bagh anemadaghti, me

bar gumamazizir kabav sueghti me arimighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni ifueghiva akam gumamaziziba bagh anemadaghti, me gumamazizir kabav sueghti me arighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni kamaghin damighiti ki 10 tausen silvan dagiaba isi nin dagiar dipenim datigham, eghti me dagiar kabar atrivimin ingangarir kam damuam.” **10** Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin mam iti, ringin kam atrivimin ziam ko nedazim an ikia eghe an arazir an amiba gavgavim dagh anidi. Ezi atrivim migirigiar kam baregha ringin kam suegha Judabar apanim gamir gumazim Haman ganingi. **11** Eghe atrivim a migia ghaze, ki ifonge dagiaba ateghti da iki. Bizir tizim ni gumamazizir kabar amusi, a dera ni puram a damu. **12** Ezi iakinir faragha zuimin dughiar namba 13in, Haman gumazir atrivimin akinafariba osiribar diazima me izi. Ezi a uan migirigiaba bar me mikemezi me a mikemezi biziba bar ada osiri. Me Atrivim Serksis garir nguibar kaba, me bar me bagha men nguibabar akabar me osirir arazimin min da osiri. An akinafariba gumazir dapanir ekiaba ko provinsbar garir gumazir dapaniba ko nguibabar garir gumazir ekiaba bagha da osiri. Ezi akinafariba bar Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin ababanim dar iti. Ringin ababanir kam kamaghin akagha ghaze, atrivim uabi akinafarir kaba osiri. **13** Ezi gumazir akinafarir kaba inigh mangamiba, me dikavigha atrivim garir nguibar kaba bar adar ghu. Akinafarir kaba bar kamaghin migia ghaze, “Adarin iakinimin namba 13in dughiamin ia Judan adarazi bar me misueghti me arimighiregh. Gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba ko, amiziba ko, boriba dughiar

kamra bar me kuavaremegh, egh men apangkuvan marki. Dughiar kamra bar me kuavaremegh egh bar men biziba inigh. **14** Eghti gumazir dapaniba provinsba bar dar aven itir gumazamiziba bagh akinafarir kam diponti, me bar moghirama a baragh. Eghti dughiar kam otivti, me maghirama Judabav soghti me arimighiram.” **15** Ezi gumazir akinafarir kam inigha zuiba, me zuamira ghua kantrin kamin nguibaba bar a adagh arui. Egha me Susan nguibar ekiamin uaghan akinafarimin akam akuni, ezi gumaziba bar oraki. Ezi atrivim ko Haman, uaningra ikia wain apava uaning mighiava eghari. Ezi Susan itir gumazamiziba migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha nighnighava avenge.

4 Mordekai kamaghin oregha bar atiatingi. Kamaghin a uan korotiaba abigha bar osemi. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim isa uan dapanir arizim gaghui, egha tuavir kamin men akaghasa, a bar osemi. Egha a nguibar ekiamin aven arua pamten azirakar ighiabagh ami. **2** A ghua atrivimin dipenimin tiar akamra tu, egha aven ghuzir puvati. A fo, gumazim aven mangisi, azirakar korotiar bibiziba aghuigh, aven mangan kogham. **3** Ezi dughiar kam atrivimin akinafarim kantrin kamin provinsba bar a dar ghuzi me oraki, ezi Judan gumazamizibar naviba bar osemi me pamten diava arava azir ighiabagh ami. Me arava daghetam apir puvati. Egha Judan gumazamizir aviriba azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim gakui. **4** Ezi Estan ingangarir amiziba ko an garir gumaziba a bagha ghua Mordekai amir arazibar gun a migei. Ezi Kwin Esta digavir kuram

gamigha osemegha nighnighava avenge. Egha a korotiar maba Mordekai bagha da amaga danganir uari akuvimin ghaze, an azirakar korotiar maba suegh egh korotiar aghuir kabar aghuigh. Ezi Mordekai ada inian aghua.

5 Kamaghin Esta Hatakin diazi an a bagha izi. Hatak ana amizibar garir gumazir mam, atrivim faragha Hatak amiseveghe ghaze, a Estan ingangarim damuam. Hatak izezima, Esta anemaga ghaze, ni mangi nguibar ekiamin tiar akamin Mordekai batogh. Egh an azaragh deragh fogh, a manmaghsua arazir kabagh ami? **6** Ezi Hatak nguibar ekiamin tongin atrivimin dipenimin tiar akamin ghua Mordekai bato. **7** Ezi Mordekai bizir Haman mikemeziba ko a gamiziba ko, Judaba ovengeghti, dagiar Haman mikemezir moghira gavmanin dipenim datighamba, bar dar gun Hatak mikeme. **8** Egha akinafarir me Susan nguibar ekiamin osirigha provinsba bar dar amadaziba, Mordekai dar mam inigha Hatak ganingi. Akinafarir kam Judan gumazamizibagh asighasighamin migirigiaba an iti. Egha Mordekai a migia ghaze, akinafarimin mingarim Esta gegharagh a mikemegh. Hatak Esta mikemeghti a mangi uan gumazamiziba bagh atrivim gaghoniva kamaghin an azaragham, a Estan adarazir apangkuvighiti me ovengan kogham. **9** Ezi Hatak uamategha ghua bizir Mordekai a mikemeziba, bar adar gun Esta mikeme. **10** Ezi Esta Mordekai bagha migirigiam uam Hatak ganingizi an a inigha ghua Mordekai ganingi. **11** A ghaze, "Atrivimin akar dikirizir gavgavim kamaghin iti, gumazamiziba bar a gifo. A ghaze, ni tina pura uan nighnizimin atrivimin gansi, tiar akar aven itimin mangighan kogham. Bar

puvati. Ni kamaghin damigh ni ovegham. A uabi nin diaghti ni mangiva an ganam. Tuavir vamira kamagh iti, ni aven mangiti atrivim nin ganigh uan golin atrivir fidizim feghti, ni oveghan kogham. Ezi datirighin, atrivim nan diazi ki an ganasa aven ghuzir puvatizi iakinir vamira gifa.” 12 Ezi Mordekai Estan migirigiam baregha, 13 a ikaragha nighnizim a ganiga kamaghin a migei, “Ni ghaze, ni atrivimin dipenimin iti, egha ghaze ni deraghvira ikiam. Ni Judaba en min uaghan mizazim iniam. 14 Ni aghumra kamaghin uabin asugh ikitima, akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham. Ni oveghti nin afeziamin adarazi uaghan givagham. Eghti tina fogham? Ni ti tizim bagha kantrin kamin kwinin oto? Ni kwinin otozir bizir kam, ka ti dughiar aghuir nin adarazi osimtizimin iti, ezi kar men akurvaghamin dughiar aghuim.” 15 Ezi Esta a bagha kamaghin akam uam anemada, 16 “Ni mangi Judan Susan nguibamin itiba bar me inigh me akuvagh, egh kamaghin damu. Ia aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba, ataghiragh na bagh nighnigh. Eghti ki uan ingangarir amiziba ko e uaghan kamaghira damuam. Eghti bizir kamin gin, ki atrivim bagh mangam. E fo, ki mangamin arazir kam, kar ki atrivimin akar dikirizir gavgavim abigham. Egh ki kamaghin damigh ovengsi ovegham, akaba pu, a dera.” 17 Ezi Mordekai atrivimin dipenimin tiar akam ategh ghua Esta a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami.

5 Ezi Esta 3plan dughiabar dagheba ta. Egha bizir kamin gin a uan kwinin korotiaba aghuigha ghua atrivim iti

naghin divazimin boroghin tughav ikia, atrivim apiaghiri naghin gari. Kar atrivim itir danganir ekiam. Ezi atrivim uan dabirabim gaperaghav ikia tiar akamin azenan gari. **2** Egħa a gari, Kwin Esta azenan tughav ikia egħa atrivimin nighnizim gekuigha uabi mikini, ezi a bar a gifonge. Egħa atrivim uan golin atrivir fidizim Estan akuigha anemadazima, Esta izava an ruaghatevimin suira. **3** Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “Kwin Esta, manmaghin amizi ni na bagħa izi? Ni bizitam gifuegh na bagħ izi egħ na mikim, egħti ki, ativagħa garir nguibamin biziba, ki tongira da abighiva egħ akuatam ni daningam.” **4** Ezi Esta an akam ikaragħa ghaze, “O atrivim, datirighin dimangan ki isar mam ni bagħ a damuam. Egħti ni ifueghiva, ni ko Haman isar ekar kam bagħ izasa ki nin azangsisi.” **5** Ezi atrivim akar kam gifuegha, Haman bagħa akam amaga ghaze, a zuamira izegħiva aning Estan isamin mangiva an azangsizir bizim damuam. Kamaghin amizi, atrivim Haman ko Estan isam bagħa għu. **6** Egħa isamin me wain apa ghua, atrivim ua Estan azara, “Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, na mikim. Egħti nguibar ki ativagħa garim ki tongira anebigh egħ akuatam ni daningam.” **7** Ezi Esta a ikaragħa ghaze, **8** “Atrivim, ki ti nin damazimin derazi ni na gifonge, egħ ni nan azangsizimin gin mangisi ifongegħti, Atrivim ki uam nin azangsisi, ki gurunzaragħan isar igħarazim ni ko Haman bagħ uam a damuam. Ki kamaghin ifonge, gua gurunzaragħan isar kamin ua izam. Dughiar kamin bizir ki ifongegħa ni mikimasava amim, ki ni mikimam.” **9** Ezi Haman dughiar kamin dagħer danganim ategħa bar

akuegha navir amirizimin zui. Egha a ghua Mordekain garima an atrivimin dipenimin aven zuir divazimin tiar akamin min aperaghav iti. Egha tong dikavigha Haman gifuegha dughiam a ganidir puvati. A tong an atiatir puvati. An ganganir kam Haman gamizi an nighnizim ikuvizi a bar a basemegha puviram atari. **10** Egha Haman pura uan osimtizim abiragha uan dipenimin ghu. Egha uan namakabar diazi me izi, ezi a uaghan uan amuim Seres mikemezima a uaghan me ko iti. **11** Ezi me otivigha givazima Haman men damazimin uabira uan ziam fe. Egha me migia ghaze, ki dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko, borir aviriba iti. Egha ghaze, atrivim na isa pin na atigha ingangarir ekiam na ganingi. Ezi ingangarir gumazir igharaziba bar nan apengan iti. **12** Egha Haman ua kamaghin migei, “Kwin Esta, uabi isar ekier mam gamigha gumazir igharazitamin diazir puvati. An atrivim ko narara inabazima ga ghu. Egha ghaze, guarara gurumzaraghan mangi a ko ua damam. **13** Egha ki Judabar adarazir gumazim Mordekain garima, an atrivimin dipenimin tiar akamin aperaghav iti. Ezi nan muriam a bagha bar ikufi. Ezi ki nighnizi, bizir aghuir ki mikemezi kaba pura biziba.” **14** Ezi Hamanin amuim Seres ko, an namakaba nighnizir mam batogha ghaze, “Ni nighnigh osiman marki. Ni gumazibav kemeghti, me temer ruaritam asaragh, eghti an ruarim 20 mitan tugh. Eghti ni gurum bar mizaraghara mangi atrivim mikemegh egh Mordekai inigh an firim dafagh an eguraghti an aremegh. Ni kamaghin damigh, navir amirizim inigh mangi damam.” Haman migirigiar

kam gifuegha gumazibav kemezi, me Mordekai guasa temer mam asara.

6 Ezi dimagarir kamra atrivim deravirama akuizir puvati. Egha akinafarimin aven eghaghanir bizir an kantrin otivizi me osiriziba bagha me migei, eghti me da inigh izi a bagh dar ponam. **2** Egha me Biktana ko Teresin eghaghanim dibori, aning atrivimin danganir a itimin garir gumazimning. Gumazir kamning atrivim misueghti an aremeghasa tuavir mam bato. Ezi gin Mordekai aningn nighnizim gifogha aningn gun mikeme. **3** Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “E bizir aghuir manamra Mordekai amizir ingangarir kam bagha a ikara?” Ezi gumaziba kamaghin migia ghaze, “E bizitam guizbangira a ganingizir puvati.” **4** Ezi atrivim kamaghin men azara, “Nan ingangarir gumazitaba dipenir kamin iti, o puvati?” Ezi bar datirighira Haman atrivimin dipenir tiar akamin azenan tughav iti. An atrivimin azaragh egh mangi Mordekai temer a kuazazimin an firim dafagh a guasa. Kamaghin Haman uabi atrivimin dipenimin divazimin aven izi. **5** Ezi ingangarir gumaziba an ganigha kamaghin atrivim migei, “Haman izegha givagha ni mizua kagh iti. A nin ganasa.” Ezi atrivim ghaze, a inigh aven izi. **6** Ezi Haman aven izima atrivim a migia ghaze, “Gumazir mam iti, ezi ki ziar ekiam a daningasa. Egha ki fozir pu, ki bizir aghuir manatam a daningam. Ezi nin nighnizim, ki manmaghiram a damuam?” Ezi Haman uabira uabi ginighnigha ghaze, “Atrivim tinara bizir aghuir kamin a damuam? Ua gumaziba puvati, kar kirara.” **7** Egha Haman kamaghin atrivimin akam ikara, “Ni mikimti,

me korotiar ni uabi azuim inigh mangi gumazir kam darugh. Egh ni uan hoziar mam inigh, atrivimin dapanir asuam isi hoziamin dapanim uaghan anesingigh. **9** Egh ni uan ingangarir gumazir faragh zuitam a miseveghti, a gumazir kam nin korotiamin anesingam. Eghti gumazir kam hoziam daperaghti, nin ingangarir gumazir kam a inigh nguibar ekiamin danganir uari akuvimin mangi. Egh aning mangamin dughiam ingangarir gumazim kamaghin dim mikim, ‘Ia bar gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a ganingi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimin gan!’”

10 Ezi atrivim akar kam baregha Haman migia ghaze, “Bar dera! Ni zuamira mangi korotiam ko hoziam inigh, egh ziar ekiam Judabar gumazim Mordekai daningigh, a gumazir nan dipenir tiar akamin ingarim. Egh bizir ni mikemeziba, ni bar dar amigh.” **11** Ezi Haman atrivimin korotiam inigha iza Mordekai garu. Ezi Mordekai hoziam gaperazi Haman a inigha ghua nguibar ekiamin uari akuvi naghin ghu. Aning ghuavira ikia Haman kamaghin gumazibar dia ghaze, “Ia bar gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a ganingi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimin gan!”

12 Aning kamaghin amigha givagha, gin Mordekai uamategha atrivimin ingangarim bagha ghu. Ezi Haman bar aghumsigha navim bar a basemezi, a uan guam avaragha ara uan dipenimin ghu. **13** Eggha a uan amuim ko namakaba bizir a bativizibar gun bar me mikeme. An amuim ko an namakar fofozir aviriba itiba, me kamaghin a migei, “Datirighin nin ziam ko gavgavim Mordekai ni dama a iniassa. A Judan gumazim, ni anebinsi damuva avegham. A ni dikabiragh ni agivagham. Eghti ni puram

an guraghav ikiam.” 14 Egha me uariv giavira itima, atrivimin dipenimin aven ingarir gumaziba otifi. Egh Haman inigh Estan isam bagh zuamira mangasa.

7 Ezi kar namba 2in dughiam atrivim ko Haman ghugha Esta koma api. Me wain apa egha daghemin tongin atrivim uam Estan azara, “Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, ni na mikim. Eghti, nguibar ki ativagha garim, ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam.” 3 Ezi Esta a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki nin azangsisi, nin ifongiam nan azangsizimin ikiti, ni nan azangsizim ikaragh. Ezi nan azangsizimra kara, ki ko nan adarasi, e ovengan ki aghua. E angamira ikiasa. 4 Ki kamaghin oraki, gumazir mam ki uan adarazi ko e misueghti e aremeghamin tuavim atigha gifa. Me bar e kuavaremeghasa. Egh me ki uan adarazi ko e isi, pura kalabuziar amiziba ko gumazibar min ikisi, e iniam, eghti ki ni mikimamin akaba puvatigham. Ki osimtizim ni daningan aghua. Ezi me bar e kuvarimasa, kamaghin ki bizir kamin gun migei.” 5 Ezi Atrivim Serksis kamaghin oregha Estan azara, “Tina atiatiba puvatigha, ni migeir bizir kabar amuti da otivasa. Ezi gumazir kam managh iti?” 6 Ezi Esta a ikaragha ghaze, “Ki Haman migei. A en apanim damu egh e gasighasighasa.” Ezi Haman, Atrivim Serksis ko Kwin Esta, aningin guamningin bar aguaghfagha bar atiatingi. 7 Ezi atrivim puvira atara dikavigha pura dagher dakozim ategha azenan ghua uan dipenimin divazimin aven itir plauan azenimin ghu. Guizbangira Hamanin ganganim, atrivim bizir kam bagh osimtizim a daningam. A ua bagh Kwin Esta mikimiva a

gaghorasa. A ghaze, an apangkuvim nan iki, egh atrivim na bagh mikimti, a na gasighasighan kogham. Kamaghin a dipenimin aven ikiavira iti. **8** Egha a bar osemegha dakozir Esta aperaghav itimin uabi ekunigha uabin akurvaghasa Esta gaghori. Ezi datirighira atrivim azenimin ikegha aven iza kamaghin ganigha, pamten tuaragha migei, “Gumazir kam ti nan dipenimin nan damazimin arazir kurabar kwin damuasa?” Atrivim mikemezi, an ingangarir gumaziba maghira iza, Hamanin guam avara, arazir kamin me gumaziba bar men akaghasa, atrivim Haman misueghti an aremegham. **9** Ezi atrivimin dipenimin ingangarir gumazir mam an ziam Harbona, a kamaghin migia ghaze, “Haman temer akinir mam uan dipenimin boroghin anesara. Ezi an ruarim 20 mitan tu. A Mordekai dafagh aneguasa ingarizir bizim, gumazir fomira atrivimin akurazima an ovengezir puvatizim.” Ezi atrivim akam amaga ghaze, “Ia mangi Haman isi temer akinir kamin an firim dafagh aneguraghti, an aremegh.” **10** Ezi me Haman inigha, a Mordekai aguasa asarazir tememram Haman agura. Me kamaghin amigha givazima atrivim navir amirizim isi.

8 Ezi Judabar apanim Haman ovengezir dughiamra, Atrivim Serksis an dipenim ko an biziba bar ada isa Kwin Esta ganingi. Ezi Esta atrivim migia ghaze, Mordekai na ko e ikizir vamira, a kamaghin atrivim mikemezi Mordekai iza atrivimin guamin tu. **2** Ezi atrivim uan dafarimin ring suegha a isa Mordekai ganingi. Ringin kam atrivimin ziamin ababanim an iti. Ringin kamra Haman faragha uan dafarim garisi, ezi atrivim a inigha, Mordekai ganingi.

Ezi datirighin Esta Mordekai a misevezima, a Hamanin dipenim ko an biziba bar dagh ativagha dar gari. **3** Egha gin Esta atrivim bagha ua ghugha, an dagarimningin boroghin iri, egha azia temeriba ira iti. Egha a gumazir arazir kurar kam gamiziba bagha atrivimin azangsis, eghti an apangkuvim iki me mikemeghti me uam arazir kurar Haman Judabar amuasa mikemezim damuan kogham. **4** Ezi atrivim uan golin atrivir fidizim isa Estan amadazima, a dikavigha ghaze, **5** “Atrivim, ki ua nin azangsis, nin ifongiam nan azangsizimin iki, egh ni na gifongegh, egh ni nan akam gifongeghti, ki nin damazimin deragham, kamaghin ni nan azangsizim ikaragh. Egh akinafarir gavgavitam osirigh egh uan nguibar ekiaba bagh ada amadagh. Eghti me fogham, Haman a Agakin adarazir mav, a Hamedatan otarim, a Judabagh asighasighamin nighnizir kam me anetegh a damuan marki. **6** Osimtizir kam nan adarazi bativan ki bar aghua. Egh me nan adarazi bar me gasighasighti, nan dabirabim manmaghin deragh ikivira ikiam?” **7** Ezi Atrivim Serksis kamaghin Kwin Esta ko Judabar gumazim Mordekai migei, “Gua fo, Haman Judabagh asighasighasava amima, kamaghin ki tememin anegurazima an areme. Ezi ki an biziba bar da isa Esta ganingi. **8** Ezi datirighin guarara uan ifongiamin gin mangi akatam osirigh uan adarazi Judaba, me bagh anemangisi anemang. Gua akinafarim osiriva nan ziamin gavgavim ko nan ringin itir nedazim isi akinafarimin porogh, eghti nin akaba gavgavim adar ikiam. Gumazamiziba bar fo, akinafarir nan ringin nedazim itim, tav anebighan gavgaviba bar puvatigham.” **9** Ezi Mordekai atrivimin

akinafariba osirir gumazibav keme. Ezi me akinafariba
 osirigha da isa Judaba ko, gumazir dapanir ekiaba ko,
 nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba ko, 127plan
 provinsbar garir gumazir ekiaba, provinsin kaba da
 Indian provinsin ikegha ghua Itiopian provinsin tu,
 me me bagha vaghvagha da amada. Mordekai osirir
 gumazibav gia ghaze, ia da osiriva men nguibabar akabar
 me osirir arazimin akaba vaghvagh me bagh da osirigh,
 egh uaghan Judaba migeir akamin me bagh osirigh.
 Mordekai amir bizir kam, a iakinir namba 3 an ziam
 Sivan, an 23 aruemin oto. **10** Egha Mordekai atrivimin
 ziamin akinafariba osirigha givagha, atrivimin ringin
 nedazimin dar poke. Egha gumazir akinafariba inigh
 mangamiba, me hoziar aghuir atrivimin ingangarimram
 amiba inigha, akinafarir kaba inigha zuamira nguibaba
 bar dar ghue. **11** Ezi akinafarir kabar osiziribar averiabar,
 atrivimin akar gavgavim dar iti. Da kamaghin migia ghaze,
 nguibar an ativagha garibar aven, Judaba ko misoghsi izi
 uari uari akiriva uari bagh gan, egh uarir akurvagham.
 Eghti atrivim garir nguibabar dar midorozir gumazir
 manaba, me iziva Judaba misoghsi iziti, atrivim Judabar
 amamangatigham. Eghti me uan ifongiamin gumaziba
 ko, amiziba ko, boriba ko misogh me agivagh men biziba
 bar ada iniam. **12** Egha Haman faragha Persian nguibar
 ekiamin akar kam akiri, iakinir namba 12, an ziam Adar, an
 aruer 13in, a Judabagh asighasighasa dughiar kam ati. Ezi
 bizim ua raghiri, ezi dughiar Haman atizir kamra, Judaba
 uan apanibav sogham. **13** Ezi akinafarir kam a atrivimin
 akar dikirizir gavgavim an iti, egh bar moghira nguibabar

mangam, eghti gumamaziziba bar oregh fogham. Eghti Judabar apaniba izi, me misoghamin dughiam, akar gavgavim uaghan men amamangatigha ghaze, Judaba uaghan men midorozim ikarvaghham. **14** Ezi atrivim migeima gumazir akinafariba inigha zuiba atrivimin hoziabagh apiagha ivemara bar zuamira ghue. Egha me akar gavgavir kam bar Susan nguibar ekiamin aven uaghan anakuri. **15** Ezi me Mordekai atrivimin korotiar ghurghurim ko blupla a garu. Egha inir pighegheviri ruarir mam uaghan a garu. Egha gin atrivimin dapanir asuar aghuim a garu. A uabi asingigha atrivimin dipenim ategha azenan zui. Ezi Susan gumamaziziba an ganigha bar akuegha pamten diava arai. **16** Ezi Judabar naviba derazima me amiragha iti. Me bar moghira bar akuegha fo, me uan apanim abiragha gifa. **17** Ezi nguibaba ko provinsba bar dar aven atrivimin akar gavgavim otozi Judaba bar a baraki. Egha Judaba bizir kam bagha, dughiar kamin isar ekiam gamigha avughsa ikia apa bar akuegha iti. Ezi Judabar azenan itir gumazir aviriba atiatigha iza men tongin ikia Judabar min otiva Judabar arazibar gin zui.

9 Adarin iakinimin, an aruer namba 13 oto. Dughiar kamra atrivim faragha akar gavgavim kamaghin anetigha ghaze, apaniba Judabagh asighasigh me abiraghasa. Ezi puvati, dughiar kam otozi Judaba ua raghirigha me gasighasigha me gafira. **2** Dughiar kamin atrivim garir provinsbar aven itir nguibaba, Judaba bar dar aven ikia uari akufa. Egha uan apanibar midoroziba ikarvaghasa uariv gia egha biziba akira iti. Ezi atrivim

garir nguibabar gumamaziziba bar Judabar atiatigha bizitam me damuan ibura. **3** Egħa provinsba garir gumazir dapaniba ko, gumazir aruaba ko, gavmanin gumazir dapaniba ko, atrivimin ingangaribar garir gumaziba, me bar Mordekain atiati. Kamaghin amizi, me bar Judabar akurvasi. **4** Kantrin kamin gumamaziziba bar fo, Mordekai datirighin atrivimin dipenimin aven gavgavir ekiam atrivimin apengan a ini. Ezi dughiar kamin an gavgavim ekiva ghuavanagavira iti. **5** Kamaghin amizi, Judaba uan ifongiamin gin ghua uan apaniba puvira me misuagharisi. Me midorozir sababar suigha me ko uariv sogħa me misozi me ariaghiri. **6** Egħa Susan nguibar ekiamra me gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. **7** Judaba uaghan Hamanin otarir 10pla bar me misoghezi me ariaghire. Haman a Judabar apanim gamir gumazim, a Hamedatan otarim. An otaribar ziabar kara: Parsandata ko, Dalfon, Aspata, Porata, Adalia, Aridata, Parmasta, Arisai, Aridai ko, Vaisata. Me ariaghirezima, Judaba men bizitam okemezir puvati. **11** Ezi dughiar kamra Susan nguibar ekiamin aven ariaghirezir gumazibar dibobonimin eghagħanim ghua atrivim bato. **12** Egħa gin atrivim kamaghin Kwin Esta migia ghaze, “Susan nguibamra Judaba gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. Ezi Hamanin 10plan otariba uaghan ariaghire. Ezi nguibar ekia iğharaziba e fozir puvati, ingangarim manmagħin ghuama!” Egħa atrivim ua kamaghin Estan azara, “Ni datirighin bizir tizim uam a gifonge? Ni ifongezir bizim bagħ na mikemegħ, egħti ki ni danigham.” **13** Ezi Esta atrivim ikaragħa ghaze, “Ni nan azangsizim gifuegh, egħ a ikaragħ. Egħ Judan

Susan itibar amamangatighti me datirighin amizi moghin gurumzaraghan ua kamaghira damu. Egh Hamanin otarir ariaghirezibar kuaba inigh temer Haman asarazimin men firibar afegh me aguigh.” 14 Ezi atrivim me kamaghin damuasa a ifonge. Egha an akar kam Susan itir Judan gumaziba bagha anemada. Ezi me dughiar kamin azenara gumazibar damazibar Hamanin otaribar kuaba tememin me agui. 15 Ezi Adarin iakinimin, an aruer namba 14in Judaba Susan nguibar ekiamin uari akufa. Egha 300plan gumaziba nguibar ekiamin me misoghezi me ariaghire. Me ariaghirezima Judaba men bizitaba okemezir puvati. 16 Ezi atrivim garir provinsin igharazibar itir Judaba, me uaghan uarira uari akuva deravira ikiasa mighigha misosi. Me uan apaniba ko uariv sogha uan midoroziba ikarvasi. Egha gavgavigha misogha egha 75,000plan gumazir men aghuazibav soghezima me ariaghire. Ezi me ariaghirezima me men bizitam okemezir puvati. 17 Me Adarin iakinimin namba 13in aruemin, me apanibav soghezi me ariaghire. Ezi aruer namba 14in midorozitam uam otozir puvati, ezi Judaba dughiar kamin avughsa bar akuegha isar ekiam gami. 18 Ezi Judan Susan nguibar ekiamin itiba, me Adarin iakinimin aruer namba 13 ko 14in uan apanibav sogha me agiva ghuavira iti. Egha Adarin iakinimin namba 15in aruemin me avughsa bar akuegha isar ekiam gami. 19 Bizir kam bagha, Judan gumazamizir nguibar dozibar itiba bar bizir kam ginighnigha, Adarin iakinimin aruer 14in avughsa bar akuegha isar ekiam gamir dughiam. Me dughiar kamin uaghan uan bizir aghuiba uari ikarvagha uari ganidi. 20 Ezi Mordekai bizir otivizir kaba bar

ada osirigha givagha, Persian nguibar Judaba itibar ada mangi. Nguibar roghira itiba ko saghon itiba uaghara. **21** Egha a me migia ghaze, Adarin iakinimin namba 14in aruem ko 15in aruem, kar ia zurara bar akuegh ikiamin dughiam. **22** Aruer kamningin Judaba uan apaniba agifa. Ezi iakinir kamra men osimtizim ko arareba gifa, ezi Judabar naviba derazi me bar akonge. Ezi Mordekai me migia ghaze, ia isar ekiabav kim dar amu egh dar iki. Egh dagher aghuiba uari ikarvagh uari daning, egh gumazir biziba puvatiziba ia uaghan biziba me daning. **23** Ezi Judaba Mordekai me mikemezi moghin ami. Ezi dughiar kamin azeniba vaghvagha me avughsa ikia isam gamuava apa, egha biziba uari ikarvagha uari ganidir arazir kam, a men arazir me zurara damuamimin min oto. **24** Me fo, fomira Judabar apanim gamir gumazim Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. A Judabar apanim gamua, egh me misueghti me arimighirasa fofoghasa ikararer mam gamua egha dughiar mam bato. Ezi Hibrun akam me fofoghasa ikararem gamimin mingarim kamakin, dughiar kam “Purim,” a garisi. Dughiar kam, Haman Judaba bar me gasighasighasa a diboro. **25** Ezi Esta atrivim bagha ghuzi atrivim akinafarir gavgavim osiri. Egha ghaze, “Fomira Haman Judaba bar me gasighasighasa akam ati, ezi datirighin osimtizir kamra uamategh izi a bativam.” Ezi me temer an asarazimram aneguragha, uaghan an otariba gui. **26** Egha me bizir me bativizir kabagh nighnigha kamaghin ami. Ezi Mordekai akinafarim amaga ghaze, me dughiar kamin avughsam. Ezi kamaghin, me avughsazir dughiar kamning

dibora ghaze, “Purimin Dughiar Ekiam.” Ezi ziar kam Purim, an mingarim kara, Satun Ikararem. **27** Ezi Judaba dughiar kam gamizima, a me azenibar zurara damuamin arazimin min iti, eghti men ovavir borir gin otivamiba ko gumazamizir igharazir Judabar aven izamiba uaghan arazir kamin gin mangam. Egh azeniba bar, dar dughiar pumuningin Judaba Mordekai me mikemezir dughiar kam ginighnigham. **28** Egha me ghaze, Judan adarazir aven dipeniba vaghvagh men ovavir borir gin otivamiba ko, gumazamizir provinsba bar dar itiba ko, nguibar bar ekiabar itiba bar, me Purimin dughiam ginighnigh egh azeniba bar me avughsam. **29** Egha Abihailin guivim Kwin Esta, ko Mordekai, aning akinafarir igharazir mam osiri. Ezi Purimin Avughsamimin migirigiam an iti. Ezi akinafarir kamin Kwin Esta migia, Mordekai faragha uabira osirizir akinafarim, gavgavim a ganidi. **30** Egha aning Judan 127plan provinsin Persian kantri aven itiba bagha akinafarir kaba amangi. Akinafariba kamaghin migia ghaze, “Ua midoroziba puvati, ezi ia bar guizbangira naviba amiragh dabirabir aghuimin iki. **31** Egh ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia Purimin Dughiar Ekiaba dar suighvira iki. Mati ia faragha arava naviba osiava dagheba ataghirazir arazimin gin mangi. Ki Mordekai ko Kwin Esta, ga akar gavgavir kam bar moghira ia ganingi.” **32** Ezi Estan akar a Purimin Dughiar Ekiam bagha mikememizim gavgavim Purim ganidi. Ezi me akinafarir mamin an osirigha anetizima a iti.

10 Ezi Atrivim Serksis ongarir dadarimin boroghin itir gumazamiziba ko, uan kantrin aven itir gumazamiziba

inigha, me gamizi, me a garir nguazibar ingara iti. 2
Ezi bizir ekiaba ko bizir aghuir atrivim amiziba ko,
mīgirīgīar arazir a Mordekai gamizi a gumazir ekiamin
otoziba, me bar da isa Persian atriviba ko Midian atrivibar
akinafaribar ada osiri. 3 Ezi Judan gumazim Mordekai a
uabi atrivimin apengan ikia ingari, ezi Atrivim Serksis
uabira an gumazir dapanimin iti. Ezi Judaba bar a gifuegha
an ziam fe. Ezi a ingangarim gamima Judabar dabirabim
bar dera. Kamaghira, me atiatingan kogham. Eghti men
ovavir borir bar gin otivamiba men dabirabim deraghvira
iki mangivira ikiam.

Jop

1 Bar fomira, Usin nguazimin itir gumazir mam, an ziam Jop. A gumazir bar aghuim, egha Godin damazimin arazir kuratam itir puvati. A Godin atiatia an apengan ikiava an ziam fava, zurara akirim arazir kurabagh asi. **2** An amuim a bagha otarir 7pla ko guivir 3pla bate. **3** A uaghan 7,000plan sipsipba ko, 3,000plan kamelba ko, 1,000plan bulmakauba ko 500plan donkin amebaba iti. Egha a ingangarir gumazir aviriba ko ingangarir amizir aviriba iti. Bizir kaba bagha gumazamiziba bar an ziam fe, ezi a kantrin aruem anadi naghin itibar gumazibagh afiragha ziar bar ekiam iti. **4** Ezi Jopin otariba zurara ghua dughiar me vaghvagha uari bagha misevezibar, uan dipenibar isar ekiabagh ami. Men tav isam damuamin dughiam, a uan aveghbuaba ko, uan amizir 3plan diaghti me izi a ko damam. **5** Isabar dughiar girara, Jop zurara akaba amadima, me an dipenimin izi. Egha me Godin damazimin zueghasa, a me bagha ofabagh ami. A bar mizaraghara dikavigh vaghvagh me bagha asiziba bar isia mighirir ofabagh ami. A zurara arazir kam gami. A kamaghin nighnisi, me ti uan navir averiabar aven ti arazir kuram gamua paza Godin mikemeghama. Egha nighnizir kam bangin, a me bagha ofabagh ami. **6** Dughiar mamin Godin Nguibamin itir enselba iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan uaghan iza men tongin iti. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an azara, “Ni managh ikegha izav oto?” Ezi Satan kamaghin a ikara, “Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegh gami.” **8** Ezi Ikiavira Itir

God Satanin azara, “Ni ti nan ingangarir gumazim, Jopin ganiz, o? Jop, a bar gumazir aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan atiativa nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar gumazitam an min itir puvati.” **9** Ezi Satan kamaghin Godin akam ikaragha ghaze, “Ni deravira Jop gami, kamaghin a ni baghavira iti. Ni ghaze, Jop nin dafarimin bizir aghuitam inighan kogh, egh ti nin apengan ikiam, o? Ki ghaze, ti puvatigham. **10** Ni zuraram a ko, an amuiroghboriba ko, an biziba deravira dar gari. Mati, gumazim divazir bar gavgavimin aven iti. Ni zurara deraviram a gamua bulmakauba ko asizir aviriba a ganingizi, da a itir nguazim bar a gizifa. **11** Kamaghin, ni uan agharim aminegh, a da bizir aghuir kabagh asighasigh da agivagh, egh ni ganti an akar bar kurabar ni mikimam.” **12** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “Ni gan! Ki bizir aghuir kaba bar da isa nin agharim gati. Ni an biziba manmaghin dar amusi, dar amu. Egh Jop uabi, ni paziva a damuan marki.” Ezi Satan Ikiavira Itir Godin akam baregha anetegha ghu. **13** Dughiar mamin, Jopin otariba ko guiviba, me uan avebamin dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api. **14** Ezi ingangarir gumazir mam ivegha Jop bagha izegha kamaghin a geghari, “E akunimin ingarima, bulmakauba nguazim abizima, donkiba men boroghira graziba api. **15** Ezi Sabea gumaziba zuamiram otivigha uan midorozir sababar ingangarir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi me bulmakauba ko donkiba inigha ghue, ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.” **16** Gumazir

kam miġiavira itima, ingangarir gumazir iġharazim
 otogħa iza kamagħin miġei, “Onimarir dafam, Godin
 avimin min overiamin ikegħa tagħtagħa izagħira, sipsipba
 ko dagħ eghuvir ingangarir gumaziba bar men isizi, me
 ariagħire. Ezi ki uabira osimtizir kamin miseveagħirigħa
 arav ghugħa ni mikimasa izi.” 17 Gumazir kam miġiavira
 itima, ingangarir gumazir iġharazir mam uam otogħa
 iza kamagħin miġei, “Kaldian 3plan gumazir okoruaba
 iza nin kamelba okemegħa, nin ingangarir gumazibav
 sogħezi me ariagħire. Ezi ki uabira ki miseveagħirigħa
 arav ghugħa ni mikimasa izi.” 18 Gumazir kam miġiavira
 itima, ingangarir gumazir iġharazir mam uam otogħa
 iza kamagħin miġei, “Nin otariba ko guiviba, nin otarir
 ivariam in dipenimin isar ekiam gamua dagħeba ko wainin
 dipaba api. 19 Ezi aminir dafam zuamira dikavigha
 gumazamiziba puvatizir danganimin ikegħa iza, me itir
 dipenimin 4plan mīkebabagħ ivarazi, a dipirigħa me
 misogħezi, me ariagħire. Ezi ki uabira miseveagħirigħa
 arav ghugħa ni mikimasa izi.” 20 Ezi Jop kamagħin oregha
 bar osemegħa, dikavigha uan korotiar ruarim abigha
 uan dapanim gise. Egha Godin damazimin tevimning
 apirigħa, uan guam nguazim mituagħa Godin ziam fe.
 21 Egha a kamagħin miġei, “Nan amebam na batezir
 dugħiamin, ki bizitam inigħa izezir puvati. Ki bibiamra
 ize. Egh kamagħira, ki aremegħ pura mangam. Ikiavira
 Itir God uabi bizir kaba na ganigħa, egha datirigħin ua da
 ini. Kamagħin, ki an ziam fe.” 22 Egha osimtizir kamin
 aven, Jop paza Godin mikemegħa arazir kuratam gamizir
 puvati. An akatam God gasir puvati.

2 Dughiar igharazir mam, enselba ua iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan iza uaghan men tongin ti. **2** Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni managh ikegha izav oto?” Ezi Satan kamaghin a ikara, “Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegh gami.” **3** Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni nan ingangarir gumazim Jopin ganiz, o puvati? A gumazir bar aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar, gumazitam an min itir puvati. Ezi ni na apezepera na abirazi, ki ni ataghizi ni puram osimtizim a gati. Ezi a na ataghizir puvati. A fomiram ami moghin nan gin ghua kamaghira iti. An arazir kuratam gamir puvati.” **4** Ezi Satan kamaghin a ikaragha ghaze, “Guisi? Ki ghaze, gumazitam deravira ikisi, uan biziba bar da ateghiva ua uan ikirimirim givezam. **5** Kamaghin, ki ghaze, ni uan agharim aminegh an namnam ko agharibagh asighasigh, egh ni ganti, an nin damazimin bar pazivira ni mikemegham.” **6** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “A dera, ki a isa nin agharim gati. Ni arazir manamin a damusi ifuegh, ni a damu. Egh ni a misueghti an aremeghan bar marki.” **7** Egha Satan Ikiavira Itir God ategha azenan ghua duar bar gavgaviba Jopin mikarzim gariki. Da an dagarimningin apengan ikegha ghua an dapanimin tu. **8** Ezi Jop dikavigha nguibar ekiamin azenan, uan osimtizim akaghasa danganir me bizir kuraba makurimin ghua, averenimin tongin aperaghav iti. Egha nguazir

mīner akuar mamin suiragha uabi isavira iti. **9** Ezi an amuim ghua an gara kamaghin a migei, “Manmaghin amizi ni Godin suiraghavira iti? Ni anetakigh, egh an ziam gasighasigh, egh aremegh.” **10** Ezi Jop kamaghin uan amuim ikara, “Bar puvatigham. Ni amizir onganir mamin min migei. E bizir aghuariba God dama da isi. Egh manmaghsu an osimtiziba uaghan e daningti, e da inian kogham?” Guizbangira, osimtizir kaba Jop bativizir dughiamin aven, an akar kuratam God mikemezir puvati. **11** Ezi Jopin namakar 3pla, osimtizir kurar a batozim baregha, a bagh mangi an ganasa akam misoke. Men ziabar kara: Elifas a Teman nguibar ekiamin gumazir mam, ezi Bildat a kantri Suhan gumazir mam, ezi Sofar a kantri Naman gumazir mam. Me dikavigha uan nguibaba ategha uari akuvagha Jopin apangkuva gavgavim a daningasa zui. **12** Me izavira ikia saghuiamin tuivigha an garima, an mikarzim bar ikuvizi, me deraviram a gifozir puvati, a guizbangira Jop o, gumazir igharazim. Egha me puvira pamten azia, uan korotiar ruariba abigha nguazir mineziba isa pin da akurima, da izaghiri men dapanibagh isin iri. **13** Egha me a ko 7plan arueba ko 7plan dimagaribar nguazimin apiaghav ikia garima, a mizazir dafam isi. Kamaghin amizi, me a ko migirigiar tam gamir puvati.

3 Egha 7plan dughiaabar gin, Jop bizibav gia amebam a batezir dughiam pazava a migei. **2** A kamaghin migei: **3** “Kamaghin deraghai, dimagarir nan afeziam ghua nan amebam koma akuizi, a nan navim asangizim, God dughiar kam bar a kuavaremeghai. Dughiar amebam na batezim,

a dughiar kam bar a gin amadaghai. **4** God dughiar kam gamizi a bar mitarmangizi deraghai. Pin Itir God, aruem ataghizi, a dughiar kam gisiraghan kozi deraghai. **5** A dughiar kam gamizi a bar mitarmegha, ghuariar piziba overiam avaraghiva aruemin angazangarim bar anepazazi, kamaghin deraghai. **6** Dimagarir ki borimin otozi amebam nan navim adaimin, mitarmer dafam anevazazi deraghai. God dimagarir kam kalendan dughiabar tongin anetizir puvatizi deraghai. Kamaghin, gumazamiziba iakinibar aruer igharazibar tongin a diborir puvatighai. **7** Gumazamiziba uarir ikiava bar akongezir arazim dimagarir kamin a gamizir puvatizi, deraghai. Dimagarir kamin amiziba boriba batezir puvatizi, kamaghin deraghai. **8** Ki ghaze, gumazamizir akavsiabar ongarimin itir bizibav geir gavgavim itiba, ko gumazir asem Leviatan fer gavgavim itiba, me akar kuraba dughiar kam ganingizi, ti deraghai. **9** Dimagarir kamin aminim pirigha mamaghira itima, aminim itir mikovezir anadiba isian koghai, ezi aminim itir angazangarir faragha otivim otoghan koghai, kamaghin deraghai. **10** Dimagarir kam, nan amebamin borir mitarim dukuazir puvatizi, ki datirighin osimtizir dafamin aven iti. Kamaghin, ki ghaze, dimagarir kam ikuvigha deraghai. **11** “Manmaghsua, ki uan amebamin navir averiamin itir dughiamin aremezir puvati? Manmaghsua, amebam na batir dughiamin, ki aremezir puvati? **12** Tizim bagha amebam na isa uan apozim gatigha otem na ganingi? **13** Ki ovegha datirighin ti navir amirizimin ikia, egha akuava avughsai. **14** Ki ti atriviba ko men fofozir gumazibar min aremegha

avughsa deravira ikiai. Me nguibar ekia ikuviziba uari bagha ua deraghavira dar ingarigha gifa. Egha me uaghan ariaghiregha, datirighin avughsa iti. **15** Gumazir aruar gol ko silvan uan dipenibagh arighizi, da bar izivaziba, me datirighin bar ovea ghue. Ki men min deravira dakuasa. **16** Kamaghin deraghai, ki amebamin navir averiamin aven aremegha, aruemin angazangarimin ganighan koghai. **17** “Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin, gumazir arazir kurabagh amiba datirighin arazir kabagh amir puvati. Ezi gumamazir amiraziba deraghaviram avughsi. **18** Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin, kalabuziaba datirighin amiraghirigha nimira iti. Me uan gumazir me dikabira men garibar dimdiaba barazi puvati. **19** Danganir kamin, gumamazir guar aviriba iti. Gumazir kiniba ko gumazir ziaba itiba, me bar moghira an iti. Danganir kamin, pura ingangarir gumazir kiniba, me ua uan gumazir men garibar apengan itir puvati. Me firiaghiregha gifa. **20** “Ki kamaghin azai, God gari, gumamaziba osimtiziba ko dughiar kurabar itima, a tizim bagha me ataghirazima me angamira iti? **21** Gumamazir kabanang aremeghasa bar ifonge, ezi ovevem me bativir puvati. Me ovevem buria puvira ingari, mati me nguazimin modozir bizir ivezir bar pin kozim bagha nguazim gutui. **22** Me ovevem batozir dughiamin, me matmatiamin gara bar akonge. **23** God gumazir kabar tuaviba bar ada piri, ezi me mangamin tuaviba monge. Ezi me fozir puvati, me manmaghin damuam. Ki kamaghin azai, Tizim bagha God me ataghizi ikirimirir angamira itimin angazangarim men iti. **24** “Nan navir averiam ara mamaghira iti,

ezi ki dagheba apir puvati. Ki pazavira uabi baragha, zurara diava arai. Ezi nan navir osimtizim, mati dipam afemozibagh izivagha emira zui. **25** Guizbangira, bizir ki atiatiba, da na bativigha gifa, egha na gasighasisi. **26** Kamaghin, ki navir amirizimin itir puvati. Egh nimira daperagh iki avughsan kogham. Bar puvati. Osimtizimra na gizifa.”

4 Ezi Elifas, Jopin migirigiam baregha kamaghin migei: **2** “Jop, ki tong mikemegham. Ki ni mikimti, ni nan ataram, o puvatigham? Ki pura ikian kogham. **3** Ni oragh. Ki fo, ni nighnizir aghuiba gumamazir avirim ganingi, egha gavgavim gumamazir osimtizibar aven itibagh aningi. **4** Gumamazir osimtizibar aven ikia ireziba, ni migirigiar aghuiba me ganiga, ua me ghufezi me tuivigha gavgafi. **5** Ezi noka, datirighin dughiar kuram ni batozi, ni digavir kuram gamigha atiatia nin nighniziba ikufi. **6** Ni nighnizir gavgavim Godin ikiava, an ziam fava, an atiatia an apengan iti. Ni zurara arazir aghuibagh amir gumazim. Kamaghin datirighin, ni nighnizir bar gavgavim an iki, egh a mizuamti a nin akuragham. **7** “Jop, ni nighnigh, gumazir arazir aghuibagh amua, egha osimtizitam gumazitam gatizir puvatizitam, osimtizitam batogha aremez, o? Ti Puvati. **8** Ki gari, gumazir arazir kurar aviribagh amiba, gin osimtizir aviriba ko dughiar kuraba me batifi. Egha mati, gumazim azenimin ingarigha dagher aghuim azenimin anekaragha dagher aghuim asi. Ezi gumazim dagher kuram akaragha, dagher kuram asi. **9** Gumazir arazir kurabagh amiba, God men aningagha me gasighasigha bar me a gefi, mati aminir gavgavim

ivaima, avim ruarimin itir temebar isia bar da gifa.

10 Gumazir kuraba gumazir igharazibagh asighasizir dughiabar me bar akonge, mati laionin gavgaviba, me asizim misoghezir dughiamin pamten tiarim akara dazeri. Ezi God gumazir kaba abira, egba puv me gasighasisi. Ezi me mati atariba dipiraghirezir laionba, me uam asizibav soghti da arimighiran gavgaviba puvati. **11** Kamaghin amizi, me mati laionin gavgaviba dagheba puvatigha ariaghiri, ezi dar nguziba tintinibar zui. Ezi kamaghira, gumazir arazir kurabagh amiba arazir kamra me bativam.”

12 Egba Elifas ua kamaghin migia ghaze: “Dughiar mam sighsirir akar mam mogomemin iza nan kuarim giraghu.

13 Gumazamiziba dimagarimin pamten akuir dughiamin, ki migirigiar kam ini. Ki akuava onganigha itima nighnizir avirim tintinimin nan dapanimin aven izi. **14** Dughiar kamin, atiatim na avarazi, nan mikarzim nighava agoi.

15 Ezi aminir muziarim iza nan guam seregha zui. Ezi ki puviram atiatima nan mikarzimin ariziba dikafi.

16 Ki bizir mamın garima, a nimira tughav iti. Ezi ki deragha fozir puvati, kar bizir tizim. A nimira tughav ikia niginiba puvati. Ezi tiarir dozim kamaghin migei, **17** ‘God gumazamizibar ingarizi me an apengan iti. Kamaghin, tav ti Godin damazimin deraghan kogham. A ti Godin mirara zueghan kogham. Bar puvati. **18** E fo, enselba God ko ikiava an ingangarim gami. Egba dughiar maba me deravira uan ingangarim gamir puvati. God men arazir mabar garima, da derazir puvati. **19** Ezi gumazamiziba, me nguazir kamin bizir kiniba. Ezi ni ti ghaze, me enselbagh afiragh Godin damazimin deravira ikiam? Puvatigham.

God nguazim inigha gumazibar inivafizibar ingari, ezi me zuamiram ariaghiri, mati gumaziba bughiraviaba dikabiri. **20** Gumazim mizarazimin deravira ikegh egh guaratizimin oveghti, gumazamizir igharaziba uam a ginighnighan kogham. **21** Gumazamiziba tighar nighnizir aghuim ko fozim iniamin dughiamin, ovevem zuamira me bativima, gumazir igharaziba men bizir aviriba isi, mati gumazim averpenim ikezir beniba firizi a zuamira degiaghiri.”

5 Egha Elifas ua kamaghin migia ghaze: “Jop, ni akurvazim bagh dim! Tina nin tiarim baregh izam? Ti puvatigham. Enselin tam ti nin akurvaghasa nighnisi o? **2** Gumazitam onganigh nighnizir aghuim puvatigh arazir aghuim damuan koghiva, zurara navim ikuv aningaghiti, an arazir kam a damuti an aremegham. **3** Ki gari, gumazir onganir arazir kurabagh amiba, me deraghavira uan danganibar iti, ezi ki zuamira me gasighasighasa Godin deima, a me gasighasiki. **4** Eghti men boriba deravira ikiamin tuaviba puvatigham. Eghti kotin aven gumazir kuraba me abinamin dughiamin, namakar kotin aven men akurvaghamiba puvatigham. **5** Gumazamizir dagheba puvatigha kuariba piriba, me izi gumazir kurar kabar azenibar dagheba iniam. Egh me uaghan benir ataghataribar aven itir dagheba sara iniam. Egh me uaghan men dagiaba ko bizir igharaziba sara inisi nighnigham. **6** E fo, arazir kuraba ko osimtiziba, daghebar min nguazimin anagav otivir puvati. Bar puvati. **7** E gumazamiziba, e uari osimtizir e bativibar mingariba. E uari osimtizibagh amima, da otifi, mati itam isia

afuaghira, avir muziaribagh asavamadi.” 8 Egha Elifas migia ghua ghaze: “Ki ti ni aragha, osimtizir ekiaba atera ikiai, ki da agivasa God gakaghora a ko migiai. 9 A digavir kuram gamir bizibagh amima e da tuisighan asa. Da bar en nighnizibagh afirazi, e deragha dagh fozir puvati. 10 An amozim amadima, a nguazim giza dipam isa azeniba ko bizibagh anidi. 11 A ziar ekiaba, ziaba puvatizir gumazamizibagh anidi. Egha azia naviba ikuvir gumazamizibar arareba agiva me gamima, me ua deragha bar akuegha iti. 12 “Ifavaribagh amir gumazamiziba, a men nighniziba onganim dagh anidi, ezi me damuasa ifongezir arazibagh amir puvati. 13 Gumazamizir maba pazi igharaz darazir amuasa, arazir kurar guar aviribagh nighnisi, ezi God men arazir kabagh amima da meraram asighasisi. Mati gumazim asizim bagha ivem atigha, egha a uabi ivemin aven ghu. Egha bizir me damuasa migeiba, da pura ghua gifa. 14 Men nighniziba bar davdavizi, me bizitam damighan kogham. Aminim tiraghti aruem bar anangti, me mitarmer ekiamin iti moghin, me tuavir zuimin ganan kogham. 15 Ezi God gumazamizir biziba puvatizibar akurvasi. Ezi gumazir ekia gavgaviba itir kaba, me pura biziba, me onganarazibagh amir gumazamizibagh asighasighan kogham. 16 Kamaghin, onganarazibagh amir gumazamiziba nighnizir gavgavim Godin ikia, uarir akurvaghasa a mizua iti. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba pazi me damuan kogham. 17 “Ni oragh. Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazitamin arazim akirmighti, gumazir kam, a bar akongegham. Kamaghin amizi, God ti ni akirmighasava ami, ezi ni an aghuzir

akaba baragh egh akirim ragh a gasan marki. **18** E fo, God osimtizim ko mizazim gumazitam danigh, egh a damighti, a gın ua ghuamaghegham. **19** Dughiar bar aviriba, a nın ganti, ni osimtizimin aven ikiti, a nın akuragham. Eghti bizir kuratam ni gasighasighan kogham. **20** Eghti mitiriar ekiamin dughiamin, a dagheba ni daningti, ni deraghvira ikiam. Egh midorozimin dughiamin a ni geghuvti, nın apaniba ni misueghti ni aremeghan kogham. **21** “Apaniba akar ifavaribar nın ziam gasighasighsi damuti, God nın akuraghti, men akaba ni abiraghan kogham. Eghti bizir kurar ni gasighasighamiba otivti, God ni geghuvti, ni atiatingan kogham. **22** Mitiriar ekiamin dughiam ko dughiar kuramin, God ni geghuvam, eghti ni navir aghuim iki bar akuegham. Egh ni nguazir kamin itir asizir atiabar atiatingan kogham. **23** Egh nın azenir ni ingarim, dagiatam an aven ikian kogham. Eghti asizir atiaba ni ko navir amirizimin iki deraghvira ni ko ikiam. **24** Eghti ni fogham, nın biziba bar deraghvira iti, egh ni navir amirizimin iki uan purirpenimin aven daperaghiv ikiam. Egh ni ganti, nın sipsipba bar ikiti, tam oveghan kogham. **25** Ni uaghan kamaghın fogham, nın boriba bar avirasemegham. Nın ovavir boriba avirasemegh, tintinibar nguazimin grazibar mın ikiam. **26** Egh ni gavgavigh iki mangi bar ghurighiva, ovegham, mati rais aghoramin dughiam otozi, gumamaziziba rais aghora an oviziba isi. **27** Jop, ni oragh. E deravira bizir kabagh nighnigha kamaghın fo, da bar guizbangira. Migirigiar kam, ki nın akurvaghasa a gami, ni deravira kuarim atigh migirigiam baregh, nighnizim inigh.”

6 Ezi Jop kamaghin Elifasin akam ikarvasi: **2** “O, ki uabin apangkufi. Ki ti uan navir osimtizim ko osimtizir na batoziba bar da isi, skel tam datigham! **3** Guizbangira, nan osimtizir kurar kaba, ongarir dadarimin itir gigimin osimtizim, bar a gafiragham. Kamaghin amizi, ki atarava migirigiar aviribagh ami. **4** Godin Gavgaviba Bar Itim, barir marasinin kuram itibar na gasi. Marasinin kurar kam nan namnamin aven ghuzi, nan nighnizim ikufi. God atiatim na daningamin bizir guar aviriba amadi. **5** “Donkin atiaba ko bulmakauba, damamin graziba ikiti, da diman kogham. Bar puvatigham. **6** Eghti dagher isingtiziba puvatiziba, e ti pura dar amam o? Puvati. E faragh amangsizim dar atigh, egh dar amam. Ezi tuarir aroriamin dipar kinim a isingiz o? Bar puvati. **7** Nan navir averiam dagher kamaghin garibagh ifongezir puvati. Da mati nan damazimin bar ikuvizir dagheba. **8** “Oio, ki kamaghsua, God nan azangsizim baregh, nan azangsizimin mirara bizir kam damuam. **9** Ki kamaghsua, God na dikabiragh pamten na misoghti ki aremeka. **10** Ki fo, ki akirim ragha Godin akam gasarazir puvati, a Godin Bar Zuezim. Kamaghin, ki mizazir ekiam isa aremeghamin dughiam, ki kamagh mikim suam, a dera, pura bizim, ki bar akuegh uabi fi uabi akunam. **11** Nan gavgaviba bar gifa, ezi bizir aghuir manatam uam na bativsi ki a mizuamam? Egh ki bizir tizim bagh ua iki navir amirizim ikiam? Nan ikirimirim givaghti, deragham. **12** Ni ghaze, nan gavgavim ti, bras ko dagiamin min iti, a? Bar puvati. **13** Bar guizbangira, nan gavgavim bar givazi, ki manmaghin uabi uabin akurvaghamin bizitam damuam? Bar puvati.

14 “Gumazim osimtizir ekiam itir dughiam, an namakar aghuiba a ko ikia bar an apangkufi. Arazir kam dera. Gumazamizir uan namakabagh ifongezir puvatiziba, me uaghan Godin Gavgaviba Bar Itimin atiatia an apengan itir puvati. **15** Ki garima, ia nan namakaba ia bar deraghavira na gifari. Ia mati amozim izi puvatizi daghuriba dake. **16** Amozir dughiamin daghuriba izeveghe pamtemin emiri. **17** Egha aruemin dughiamin daghurir kaba bar dakeghe dipaba puvati. **18** Dughiar maba gumaziba uan kamelin biziba ateriba ko, tuaviba ataghiragha tuavir igharazibar zui. Egh me dipaba puvatigh, tuavim ategh mangi daghurir kabar dipaba buriam. Eghti dipar kaba dakeghti, me pura gumazamiziba puvatizir danganimin daru mangi arimighiregham. **19** Teman nguibar ekiamin gumaziba ko Sabeen gumazir biziba amadiba, uaghan kamaghiram ami. Me ghaze, dipaba daghurir kabar ikiam, egh me uan kamelba inigh mangiti me dipabar amam. Ezi me daghuribar garima, da bar dakezi, me digavir kuram gami. Egha men nighniziba bar derazir puvatigha okam nighnisi. **21** Ia ti uaghan daghurir dakezir kabar min ami. Ki ghaze, ia ti nan akurvaghasa ize, ezi ia nan garima, ki ikuvigha itima, ia bar puviram atiati. **22** Manmaghin ami? Ki fomira bizir aghuitam uabi daningasa ti ian azara? O, ki ti dagiabar uabin akurvaghasa gumazir igharazibar azagsighasa, ia apezepere? **23** O, ki ti apanibar dafaribar uabi iniasa ian azara? O, ki atrivir kuramin dafarimin uabi givezasa ti ian azara? Bar puvati. **24** “Aria, ia nan sure damuti, ki arazir kurar amiziba deragh dagh fogham. Egh ki akam dukuagh iararam oragham. **25** E fo,

fofozir gumazim guizin akam mikimti, an migirigiaba gumazir igharazibar nighnizibar amuti, me nighnizir gavgavim dar ikiam. Ezi ia puram akam arai. Ian akaba deravira nan arazibar osimtizitamin gun migeir puvati. **26** Osimtizir kam bar na gasighasiki. Kamaghin, nan migirigiaba derazir puvati. Ezi ia ghaze, da aminimin min pura ivai. Egha ia ghaze, ia ti na akirigham? Bar puvati. **27** Ki ghaze, ia ti borir asaghasazibagh eghuvamin gumazim amisivisi, satu gikararangam. Egh ia dagiaba inisi, ti uan namakaba amangam. **28** “Aria, e uari, ia deravira gan na tuisigh. Ia fo, ki ia gifarir puvati. **29** Ia migirigiar kaba ko arazir derazir puvatiziba atakigh, egh ia arazir aghuimra gin mangi nan araziba tuisigh. Ki arazir kuratam gamizir puvati. Kamaghin amizi, ia pazi na ginighnighan marki. **30** Ia ti ghaze, nan migirigiam derazir puvati. Egha ia ti ghaze, ki fozir puvati arazir manam dera, o arazir manam ikufi. Bar puvati.”

7 Egha Jop ua kamaghin migia ghaze: “O God, e nguazir kamin itir ikirimirim a kamaghin iti, gumazamiziba bar puvira ingar ikiam, mati gumaziba ingangarim damuasa e amikirvagha zui. Egha mati gumazim uan ingangarir ivezim iniasa uabi abiragha, bar pamten ingaravira iti. **2** E mati ingangarir gumazir kinibar min, danganir dughuaziba itibar ikiasa ifonge. Egha e mati ingangarir gumazim ivezim iniasa ingarigha ivezim bagha mizua iti. **3** God nguazimin ikiasa na amiseveghe na gamizi, iakiniba iza zuima, nan ikirimirim mati pura bizir kinim, egha mingarir aghuim puvatigha kamaghira iti. Ezi zurara dimagaribar, nan navim osemegha ikia derazir

puvatigha kamaghira iti. **4** Ki misiamin akua egħa aminim
 zuamira tiasa ki ifonge. Ezi dimagarim bar ruarazi, ki
 misiamin uabi gighavkiravira itima, aminim tira. **5** Ezi
 apizir muziariba ko nguazir mineziba, korotiabar min,
 nan namnam bar a noke. Ezi duar akaziba zuamira nan
 duaba avezi, duabar ganganiba, misingizi mogħin gari.
 Ezi duaba zuamira ua biaghiregha, mitiziba uam otifi.
6 Ezi uaghan, mati amizim zuamira mitarim girighizi
 mogħin, nan dughiar ki nguazimin itiba, da iza zuamira
 zui. Ezi nan iķirimirim derazir puvatigha kamaghira iti.
 Ezi nan niġhnizim ghaze, ki ua deraghan kogħam.” **7**
 Egħa Jop ua kamaghin miġia ghaze, “O God, ni fo, mati
 gumazim għuariam sue mogħin, nan iķirimirim a bar
 otefe. Ezi nan damazim ua bizir aghuir na bativamibar
 ganan kogħam. **8** Gumamaziziba datirighin nan gari, me
 ġin ua nan ganan kogħam. Ni nan ganvira iķiti, ki pura
 puvatighti, ni ua nan ganan kogħam. **9** Gumazim aremegħ,
 Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin mangam, mati
 għuariam ua overiamin itir puvati, a uan danganim
 ategħa għu. Nguibar kamin itir gumazim a ua izegħan
 kogħam. **(Sheol h7585)** **10** A ua izi uan dipenimin mangan
 kogħam, egħti an adarazi a ġin amadagħam. **11** “Kamaghin
 amizi, ki bizir kam ġiniġhnighamin dughiamin, ki uan
 akam dukuagħan kogħam. Ki osimtizir bar ekiam aterima
 nan navir averiam bar puviram arai. Ki uan duamin aven
 bar oseme, kamaghin amizi, ki mikimam. **12** Manmagħin
 amizi, ni zurara kalabuziamin min na gegħufi? Ni ti
 ghaze, ki ongarimin itir kuruzir asem, egħ ki bizibagħ
 asighasigham. **13** Ki ghaze, ki ti dakuam, egħ kamaghin

ki uan mizazir kam gin amadagham. **14** Puvati, ki akuir dughiamin, ni atiatir irebar kuraba nan akakasi, ezi ki aser guar igharazibar gari. Arazir kamın, ni na gamizi ki bar atiatingi. **15** Ki kamaghın uabin apangkuvigha ghaze, me nan firim dafazi ki aremegha deraghai. Ki iki uan mikarzimın, uam osimtizir kaba ateran aghua. **16** Ki bar amira. Ki ua nguazir kamın ikian aghua. God, ni osimtizim ua na daningan marki. Nan dughiam bar otefe, kamaghın, ni na ateghti ki pura ikiam. **17** “E gumazamiziba, e bar bizir tiziba, ni zurara puviram e ginighnisi? Tizim bagha ni zurara en garavira iti? **18** Tizim bagha ni zurara mizarazibar en araziba tuisisi? Egha ni manmaghsua en garavira ikia avughsaziba puvati? **19** Ki kamaghsua, ni uan guam giragh tong dughiar otevimin nan ganan marki, eghti ki tong avughseka. **20** Nan arazir kuram ti ni gasighasighizi, ni osimtizim na daningasavira nighnisi? Ki mati asavamadir ababanimin min itima, ni zurara uan afuzibar na ginifi. Ni gumazir e geghuvim, mati gumazir kalabuziabar suigha, me geghuvim. Ezi ki ti osimtizir ekiam ni ganidi, o? **21** Ni manmaghsua nan arazir kuraba gin amangan aghua? Kiran oveghangin ki ovegh mozir torimin irighiv ikiam. Eghti ni na buriamin dughiamin, ni nan apighan kogham.”

8 Ezi Bildat, a Suhan kantrin gumazir mam, a kamaghın migei: **2** “Nin migirigiam a kamaghira iti, egha derazir puvatigha, mati aminir ekiam ivai. Ni dazoghin migirigiar kam ategham? **3** Ni ti ghaze, Godin Gavgaviba Bar Itim guizin uan arazim gigha e gamir akar dikirizibagh nighnizir puvati? Bar puvati. An arazir aghuiba, zurara

kamaghira iti. **4** Nin boriba ti arazir kuram Godin damazimin a gamizi, a men arazir kuramra uam me ikara. **5** Eghti ni uabi Godin Gavgaviba Bar Itim ko ikiva, a ko mikimiva uabin apanguvsi an azang. **6** Egh ni gumazir aghuir Godin damazimin derazimin otogh bar zueghti, God izi nin akuragham. A ni damighti ni fomira uan dipenimin ikezi moghin ikiam. **7** A bar bizir aviritaba ua ni daningti, da bizir avirir ni faragha ikezibagh afiragham. **8** Ni inazir afeziar fomira ikezibar nighnizir aghuibagh fogh, egh men fofozim deraghviram a tuisigh. **9** “E dughiar bar otevimra nguazimin iti, mati nedazim aruem a gamizi a tu, ezi ghuariam aruem apazazima a zuamira puvati. E boghimra otivigha fofozir muziarim iti. **10** Fomira ikezir gumazamiziba fofozir aghuiba ko nighnizir aghuariba iti. Kamaghin, men nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba nin sure damuam. **11** “Ighuruniba ko graziba ti dipaba puvatizir nguazimin deragha aghui? Bar puvati. Da danganir dipaba itibar deraviram aghui. **12** Ezi dipam dakezi, ighurunir kaba ko graziba deragha aghuir puvati. Gumazamiziba tighar da aghoramin dughiamin, da suvighavira ikia misingi. Grazir maba grazir kabar min zuamira midir puvati. **13** Gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, me mati grazir kaba. Me ikuvighamin tuavimin gin zui. Me kamaghin nighnighan marki, me deraghvira ikiam. Puvati. Me ovengam. **14** Men nighnizir gavgavim ghaze, e deravira ikiam. Ezi puvati, me bar tuavir aghuim ataki. Me mati gumazamizir onganiba boghoborirmen dipenimin suiragh an ghuavanangam. Eghti boghoborir dipenim zuamira

dutughti me pazavira iregham. **16** Gumamazir kaba fomira mati grazir gavgavibar min azenimin ike. Me deraviram aghuima men biba azenimin danganiba bar dar ghue. **17** Egħa dagiabar suigha bar gavgafi. **18** Egħti gumazitam grazir kaba asighti, gumamaziziba fogħan kogħam, fomira grazir gavgavir mam danganir kamin ike. **19** Guizbangira, gumamazir akirim ragħa God gasiba, me bar akongezir arazimin dughiam bar otefe. Egħ me arighiregħti, igħaraz darazi otivigh men danganim iniam. **20** “Egħti gumazim arazir aghuibar amu, egħ Godin damazimin arazir kuraba puvatighti, God akirim ragħ a gasan kogħam. Gumazir arazir kurabagh amim, God an akurvaghan kogħam. **21** Jop ni oragh, God nin arazibar ganti da deragħti, a ni damighti ni navir aghuim ikiam, egħti ni dimiva bar akuegham. **22** Egħ a ni gifongezir puvatizir gumamaziziba abiragħti, me bar aghumsigham. Egħti gumamazir arazir kurabagh amiba, me uan biziba sara bar ovegham.”

9 Egħa Jop kamaghin Bildatin migirigiam ikara: **2** “Guizbangira, ki fo nin migirigiam, a guizbangira. Gumazim Godin kotin otogħti, God manmagħin gumazir kamin arazimin ganiva a mikim suam, a nan damazimin derazir gumazim? **3** Gumazitam God ko akabar uaning misogħti, God 1,000in bizibar an azangsighti, gumazir kam azangsizir katam bar a ikaraghan kogħam. **4** God nighnizir aghuim ko fofozim ko gavgavir ekiam iti. Kamaghin, tinara a batuegh a gafiragħam? Gumaziba puvati. **5** Egħ an aningagheghamin dughiamin, a zuamira mighsiabagh isivaghsivazi, da zui, egħa bar mogħira dagħ

asighasisi. **6** A nguazim gavgavim a daningasa bizibagh nobaghnobazima, nguazim puvira ivazvasi. **7** A pura aruem mikemeghti, a isiraghan kogham. A mikovezibar angazangariba apazaghti e dar ganam kogham. **8** A uabi overiam pin aneti. Ezi ongarim dipirima, an a gisin arui. **9** God mikoveziba bar dar ingarizi, da vaghvaghia ziaba iti, mati Guezam ko lavibam ko sautin amadaghan itir mikovezir igharaziba. **10** A digavir kuram gamir bizir guar aviribagh ami, ezi da bar en fofozim gafira. Ezi digavir kuram gamir arazir an amiba, e da mengiva avegham. **11** “God nan boroghira izi na gitagh mangiti, ki an ganighan kogham. **12** A bizir tizim gifonge, a puram a iniam, gumazitam an anogoroghan kogham. Eghti tina an azangam, Ni tizim gami? **13** God uan aningagharimin suizi puvati. Rahap uan roroaba ko, a me gamizir arazim ni an gani. God apanir kaba dikabirazi, me an apengan iti. **14** Ki gavgaviba puvati, egh tong Godin akam ikaraghan kogham. Egh ki Godin kotin tugh, ki migirigiar manatamin a mikimam? Ki akaba puvatigham. **15** Ki gumazir arazir kurabagh amir puvatizim, egh ki Godin kotiamin aven, migirigiatamin a ikaraghan kogham. Godra gumazamiziba tuisizir gumazim, egh a na isi kot darigham. Ki fo, ki ua tuaviba puvati, egh ki an azaraghti a nan apangkuvigham. **16** Egh ki kotin akam akirsi an diaghti a izeghiva, ti kotiamin, nan akam bareghan kogham. **17** An aminir ekiam ko amozimin na abinasa aning amadi. Ezi ki kamaghin nighnisi, ki osimtiziba puvatizi, a na gasighasighavira iti. **18** “God tong na ataghirazir puvati, ezi ki avughsezir puvati, kamaghin

ki mizazim isavira iti. Ezi bizir a na gamir kaba, da na gamima, ki osiavira iti. **19** An gavgavimin ababanim, nan gavgavim bar a gafira. Egh ki kotin akam akirsi nighnighiti, tinara a inigh kotin izam? Puvatigham. **20** Ki arazir kuratam gamizir puvati, egha ki bizitamin osimtizir tam itir puvati, egh ki kotin mangi nan migirigiaba ikuvighiti, God nan akam giraghti, ki deraghvira kot damighan kogham. **21** Guizbangira, ki bizitam pazava a gamizir puvati. Egha ki nighnisi, ki pura bizir kinim, egha uan ikirimirir kam ki bar an aghua. **22** Ki fo, e bar magh ghue, gumazir kuraba ko gumazir aghuiba sara, God bar e agivam. **23** Eghti dughiar kuram gumazamizir aghuibagh asighasighiti, a men osimtizim dipova an ingiarva akam. **24** God gumazir kuraba ataghizi me nguazir kam gativagha an gari. Egha jasbar nighnizibagh amima, da onganigha deravira kotiabagh amir puvati. God ti bizir kabar amuti, da otivan koghti, tinara dar amuti da otivam? **25** “Nan dughiar ki angamira ikiamiba, da atamra ghua gefi. Da puvira ivemara gumazimin ivemarim gafira. Kamaghin amizi, ki ua dughiar aghuim bativan kogham. **26** Dughiar kaba atamra gefi, mati kurim ongarimin atamra ivemari, egha mati isam asizimin suighasa tuigha zuamira izaghiri. **27** Kamaghin deragham, ki uan navimin itir osimtizim gin amadagh, bar akongegh deravira ikiam. Ki kamaghin damuasava amua, egha osimtizir kam ko mizazir kam uam aningin atiati. Ki fo, God, ni nan gari, ki nin damazimin gumazir kuramin min iti, kamaghin ki atiati. **29** Kamaghin ki tizim su uabi mikim suam, ki gumazir aghuim? Nan migirigiaba pura biziba, ezi ki

bar amira. **30** Egh ki nin damazimin zueghsi, sopin bar aghuim inigh mangi, dipar dikiriamin uabi rueghti, **31** ni na isi mozir konir begheazim itimin na kunighti, nan mikarzim bar pughpurigham. Kamaghin, ki ti pura uabi ruegham. Eghti nan korotiaba suam, ki ti bizir bar kurar mam, egh nan mikarzimin aghuagham. **32** “God ti pura gumazir kinitam amuai, ga ti kotiabar ghua uan migirigiaba akirai. **33** Ezi gumazir gan osimtizim baragh a tuisighamiba puvati, a gan migirigiaba tuisigh gan adarim akiram, **34** egh Godin mikimti, a ua na misoghan kogh, egh puv na damuan kogham, egh an atiatim na daningisi, bizir kurabar amuan kogham. **35** Kamaghin damuamin gumazitam ikiti, ki ua Godin atiatingan kogham, egh a ko uan osimtizim deravira a mikimam. Guizbangira, ki kamaghin fo, ki bizitamin osimtizitam itir puvati.”

10 Jop ua kamaghin migei: “Ki angamira ikian bar aghua. Ki aremeghti deragham. Kamaghin ki uan navir averiamin aven itir osimtizir ekar kamin gun mikimvira ikiam. **2** Ki kamaghin Godin mikimam, ni pura kotin na tuisighan marki. Ni nan atariva, nan osimtizimin gurara na mikimasa ki ifonge. **3** “Gumazir ni uabi ingariziba, ni paza me gamir arazim ko arazir kurar ni me gamiba, ni manmaghin nighnisi, da deraz, o? Egha arazir kurar gumaziba damuasa nighniziba, ni da bagha ifongezir arazim, a deraz o? **4** Ni ti e gumaziba bizibar gari moghin, ni dar gari, ni arazir kabanang gami. **5** Ezi manmaghin ami, ni en min dughiar otevimra ikegh ovengam o? Ti puvatigham. **6** Ezi ni manmaghsua pamten nan arazir kuraba ko osimtiziba buriasa ingari? **7** Ni

fo, ki bizitamın osimtızitam itir puvati. Ezi ni mızazim na gasi. Egha ni fo, gumazitam nin dafarımın ua na inighan kogham. **8** “Ni uabi nan inivafızımın ingari, egha datırighin, ni ua na gasighasisi. **9** Ni nighnigh, ni gumazim nguazir minemın ingarizi moghin, ni nan ingari. Ezi datırighin mamaghin ami? Ni ti na damighti, ki ua nguazir minemeniam gavaghasa? **10** Ni nan afeziam gamizi, a navim nan amebam ganingizi, ki an borir mıtarımın aven otoghava aghui. **11** Ni aghariba ko agiriba nan inivafızim gatizi, nan mıkarzim gavgafi, ezi ni nan agiriba ko aghariba avasa, tuziba ko inim nan inivafızim gati. **12** Ni ikirimirir angamira itim na ganiga, bar nan apangkufi. Ni na geghuvima, ki angamira ikiavira iti. **13** Ezi ki fo, ni na geghuvir dughiamın, ni ua pazi na damuamin nighnızim iti. **14** Ni bar deravira nan garavira iti, eghti ki arazir kuratam damighti, ni nan arazir kuram gin amadaghan kogham. **15** Ki arazir kuratam damighti, guizbangira ni pazi na damigham. Egh ki arazir aghuim damigh, kamaghın nighnighan kogh suam, ki gumazir aghuim. Puvati. Osimtızir na bativiba bar na gasighasighizi, ki bar aghumsiki. **16** Egh ki bar akuegh suam, ki gumazir aghuim, eghti ni zuamira nan agiragham, mati laion asızımın agiragha a misoghezi an areme. Egh ni na abinsi, digavir kuram gamir arazir aviribar amuam. **17** Ni uan aningagharim akakaghı, ni osimtızir avirim amangam. Nin aningagharim ekiva mızazir ekiam na danıngam, mati midorozir gumazir bızir ekiam na misoghasa otivaghiravira iti. **18** “God, ni tızim bagha na ataghizi amebam na bate? Kamaghın deraghı,

ki uan amebamin navimin aven aremezi gumazitam o amizitam nan ganighan koghai. **19** Ki amebamin navir averiamin aremezi me maghira modogha na inigha ghua, matmatiamin mozimin na afaghai. Arazir kam, mati ki nguazir kamin otozir puvati. **20** Ezi God, ni fo, nan dughiam bar otefe, kamaghin ni uam osimtizim na daningan marki. Ni na ateghti, ki tong navir amirizimin ikegh ovengam. **21** “Egh gin ki nguazir kam ategh mangi nguibar bar mitarmangizimin ikiam, egh uamateghan kogham. **22** Nguibar kamin itir biziba, da deragha itir puvatigha bar ikufi. Egha angazangariba bar moghira puvati, kamaghin amizi, mitarmemra nguibar kam avara.”

11 Ezi Sofar Naman kantrin gumazim, a kamaghin Jop migei: **2** “Jop, ni migirigiar bar avirim gami, Ni ghaze, nin migirigiar kaba ti e damuti, e suam ni gumazir aghuim. Ni ti ghaze, nin migirigiar onganir kaba e damuti, e akabar kumigham. Ni nighnizir aghuir aviriba paza dav keme. Gumazir ni damuti, ni ti uan akar kabar aghumsizim iniamin tam itir puvati. Ki uan akam dukuaghan kogham. Ki ti nin migirigiaba ikaragham. **4** Ni ghaze, migirigiar ni amizir kaba, da bar migirigiar aghuiba. Egha ni uaghan arazir kuratam gamizir puvatigha, Godin damazimin dera. **5** Ki kamaghsua bar ifonge, God uabi nin migirigiar kaba ikarvaghti deragham. **6** Egh a nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin mingarimin gun ni mikimasa, ki ifonge. Bizir aviriba mogomemin iti, kamaghin gumazamiziba deragh dagh foghan kogham. Jop, ni kamaghin foghasa ki ifonge, God dughorir amirazim nin ikiava, arazir kurabar osimtiziba ko magh ghuezir osimtizir ekiatam ni

ganingizir puvati. 7 “Godin Gavgaviba Bar Itimin fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba, ni ti bar dagh fogha iti? Puvati. Egha ni ti an fofozimin mitaghniabar abaragha iti? Bar puvati. 8 Godin fofozimin ababanim, Godin Nguibamin min bar pin iti. Egha Gumamazir Oveaghuezibar Nguibam gafiragha bar vin mar iraghu. Godin fofozim bar ruaragha, nguazir kamin danganir mikebaba bar dagh afira. Egha bar ekeveggha ongarimin mitaghniaba bar dagh afira. Ni manmaghira Godin nighnizim ko fofozim gifogham? Ti puvatigham. (Sheol h7585) 10 God izi ni inigh kotin mangiva ni isi kalabus datighti, tinara a mikim suam, markiam? 11 God ifavarir arazibagh amir gumamazizibagh fo. A men ganti, me arazir kurabar amuti, a me tuisigham. 12 Ni ganti, donkin amebam gumazir boritam bateghan kogham. Kamaghira ni ganti gumazir nighnizir aghuim puvatizim, manmaghin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam? Bar puvatigham. 13 “Jop, ni navim giragh uan agharimning fegh God ko mikimiva an azangsighti, a nin apangkuvigh nin akuragham. 14 Ni arazir kuratam damigh, egh akirim ragh uan arazir kuram gasaragh. Egh arazir kuram ateghti, a ua izi nin purirpenimin aven ni ko ikian marki. 15 Ni kamaghin damigh uam osimtiziba puvatigh bar akuegham. Egh ni gavgavigh bizitamin atiatingan kogham. 16 Egh ni uan osimtizim ko mizazim gin amadagham. Egh ni uam aning ginighnighan kogham, mati aperiam ivemara ghua fanem giraghuzi, gumamaziziba a bakinighniki. 17 Nin ikirimirim igiamin otogham. Egh bar deragham, mati aruem pazaghar torimin ikia deraghavira siragha gari. Ezi osimtizir ni

batozir kaba mati dimagarimin mitarmer ekiam, da
 ua nin ikian kogham, mati aruer igiamin mizarazim.
18 Egh ni fogham, God bar deraghvira ni geghuvam.
 Eghti nin ikirimirim amiraghirighti, ni gavgavigh ikiam.
 Ni bizitamin atiatingan kogham, kamaghin amizi, ni
 dakuamin dughiam, ni bar deravira dakuam. Gumazir
 aviriba uarir akurvaghsi izi nin azangsigham. **20**
 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akurvazim
 bagh gan ikivira ikiam. Eghti puvatigham. Me Godin
 aningagharim gitaviraghsi tuavir aviriba buriam. Eghti
 bar puvatigham, me damuva avegham, ovevemra me
 bativsi me a mizuam ikiam.”

12 Jop kamaghin Sofarin akaba ikarvasi: **2** “Bar
 guizbangira, ia 3plan namakar kaba, ia nighnizir aghuim
 ko fofozir aghuim iti. Egh ia ti aremegh nighnizir aghuim
 ko fofozir aghuim sara, inigh mangi bar givagham. **3** Ti
 puvatigham. Kirara, ki uaghan fofozim iti. Ian fofozim nan
 fofozim gafirazir puvati. Ia migeir biziba, gumazamiziba
 ti bar dagh fogha gifa. **4** “Ezi datirighin ia nan namakaba,
 ia na dipofi. Ki arazir aghuibagh amua, Godin damazimin
 arazir kuratam gamizir puvati. Egha ki fomira ia ko migeir
 migirigiaba, a da barasi. Ezi ia datirighin iza na dipova
 nan ingaravati. **5** Gumazamizir deravira ikia osimtiziba
 me bativir puvatiziba, me gumazamizir onganarazibagh
 amua osimtiziba itibar ingaravati. Me mati gumazamiziba
 tuavimin gumazir mamın garima, a irasava amima,
 me bar a munamadazi, a degiaghiri. **6** Ezi okimakiar
 gumazamiziba ko Godin akaba batozir gumazamiziba, men
 ikirimirim a dera. Me uan fofozim ko gavgavimin garima,

bizir kamning me bagha iķirimir aghuim gamima, an
 otifi, ezi bizir kam mati men asemin min oto. **7** “Ia
 mangi asiziba ko kuaraziba ko osiribar azaraghti, me ian
 sure damu. Ia ifueghiva, uaghan mangi nguazir kamin
 azaraghti, a Godin Arazibar gun ian sure damu. **9** Ikiavira
 Itir God ingarizir bizir kaba bar, da an amir bizibagh
 fo. **10** Gumamazibar iķirimir ko bizir a ingarizir
 igharaziba sara, da bar an dafarimin iti. **11** “En akatoriba
 dagheba apa dar isingtizim barasi, daghem isingiz, o a
 ikufi. Kamaghira en kuariba, migirigiaba barazima, e bar
 deravira da tuisisi. **12** Guizbangira, gumamazir ghuriba
 nighnizir aghuiba ko fofoziba iti. **13** Ezi Godin nighnizir
 aghuim ko fofozim, gumamazir ghuribar fofozim bar a
 gafira. Egha uaghan gavgavir ekiam iti. **14** “God bizitam
 gasighasighti, gumazitam uam an ingarighan kogham.
 God gumazitam kalabus datighti, gumazitam ua a inighan
 kogham. **15** Egh God amozimin anogoreghti, aruer
 ekiam otoghti, nguazim bar misigh gavgavigham. Egh
 an amozir avirim amangti faneba bar aperiar ekiaba
 otivti, dipam nguazimin danganir aviriba avaragh dagh
 asighasigham. **16** God gavgavir ekiam iti. A bizir guar
 aviribar amuamin fofozir avirim iti. Gumamazir akar
 ifavaribav geiba ko gumamazir akar ifavaribar gin zuiba,
 me bar moghira Godin agharimin iti. **17** Gumazir nighnizir
 aghuiba atrivibagh anidiba, God men nighnizir aghuariba
 batozima, me onganigha bibiabaram arui. Egha a uaghan
 jasbagh amima, me ongani. **18** God atrivibar ingangaribar
 me agefi, ezi me ua atrivir korotiaba azuir puvati. Me
 pura ingangarir gumazir kinibar min inir kiniba iti. **19** A

ofa gamir gumazibagh amima, me onanigha bibiabaram arui. Egha a gumazir ekiaba abiri. **20** Nighnizir aghuiba isa gumazir dapanibagh anidiba, God men akatoribar kumi. Egha gumazamizir ghuribar nighnizir aghuim ko fofozim batosi. **21** A gumazir dapaniba abira paza me gami, egha gumazir gavgavibar gavgaviba agefi. **22** A bizir mogomebagh amima, da azenibagh iri. Egha an angazangarim gamima, a bar mitarmangizir danganibar otivima, danganir kaba bar angazangari. **23** A kantribagh amima, da gavgava ziaba iti. Egha a gin uam adagh asighasisi. A kantribagh amima, da otiva bar gavgafi, egha gin a dar gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazibar me kalabus garisi. **24** A kantribar gumazir dapanibar nighnizir aghuiba batoghezi, me onanigha puram arui, mati me danganir biziba puvatizimin puram arui. **25** Me mati gumazim danganir mitarmemin ikia tuavim buria pura suighsuisi. Egha a me gamima, me dipar onaniba apir gumazamizibar min purama aghuavtifi.”

13 “Guizbangira, ia migeir bizir kaba, ki fomira da baregha dar ganigha gifa. Ki bizir kabagh fogha gifa. **2** Bizir ia foziba ki uaghan dagh fo. Ian fofozim, nan fofozim gafirazir puvati. **3** Kamaghin, ki ia ko mikiman bar amira. Ki Godin Gavgaviba Bar Itim ko mikimasa. Ki uan osimtizir kam akirsi a ko ga migirigiabar uaning misoghasa, kamaghin ki ifonge. **4** Ezi iarara, migirigiar ifavarir aviribagh ami. Ia mati dokta gumazimin arimariam akiran fofozim puvati. **5** Kamaghin amizi, ia ua mikiman marki. Ia ti akabar kumigh nimira ikiti, gumazamiziba suam, ia nighnizir aghuim ko fofozir aghuim iti. **6** “Egh

ia deravira kuarim atigh nan migirigiaba baraghasa
 ki ifonge. **7** Ia akam ara migirigiar ifavaribagh ami,
 egha ia ti kamaghin nighnisi, migirigiar kaba Godin
 akuragham? **8** Ki kamaghin gari, ian nighniziba ti Godin
 akuragh na abinasa. **9** God ia tuisigh deravira ian araziba
 ko nighnizibar ganti ia deravira ikiam, o puvati? Ia
 ti gumazamizibagh ifari moghin God gifaram o? Bar
 puvatigham. **10** Ki fo, ia pura Godin akurvagh na abinsi
 navir averiamin na ginighnighti, God ian ataram. **11** Eghti
 ia an gavgavir bar ekiamin gan bar atiatigh akongam. **12**
 Aghuzir akar fomira ikeziba ia dav keme, da pura biziba,
 mati averenim. Ia kotin aven migeir akaba, da gavgaviba
 puvati, mati beghneazim.” **13** Jop ua kamaghin migia
 ghaze: “Ia akabar kumighti ki uabira mikimam. Bizir
 manam na bativsi, a mar na batif. Ki uan akam dukuaghan
 kogham. **14** Ki atiatir puvati, ki Godin mikimasaviram
 amua iti. Egh ki aremeghsi, a dera, pura bizim, ki
 aremegham. **15** A dera, God na misueghti ki aremeghasa
 ifonge, eghti ki a mizuamiva nighnizir gavgavim an iki
 mamaghira ikiam. A nan ganti, ki an damazimin an gun
 mikim suam, ki arazir kurabagh amir puvati. **16** Gumazir
 arazir kurabagh amitam Godin guamin izan kogham. Ki
 a mikimsi atiatingan koghti, a tuavir kamin na gifogh
 suam, ki gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim. Egh
 a nan apangkuvigh nan akurvaghti ki deravira ikiam. **17**
 Datirighin ia deravira kuaribar arigh na baragh. Eghti
 ki uan nighnizimin aven itir bizimin gun mikimasa. **18**
 Godin mikimamin migirigiaba, ki dagh foz da iti, ezi ki fo,
 Godin damazimin ki osimtiziba puvati. **19** Tinara na ko ga

migirigiabar uaning misoghiva, na mikim suam, ki arazir kuram gami? Tav ikiti, ki akam dukuagh, egh nimira iki aremegham. **20** “O God, bizir pumuningra ni aningın na damuasa, ki nin azangsisi. Ni nan azangsizir kamning gifueghti, ki nin atiating egh nin mongan kogham. **21** Nan azangsizimning kamakin. Ki kamaghın ifonge, ni uam osimtizim na darighan marki. Egh atiatim na ganidir bizir kurabar amuan marki. **22** Ni kamaghın damigh, egh nan diagh na mikimti, ki nin migirigiaba ikarvagh. O puvatighti, ki faragh ni mikimti, ni nan migirigiam ikaragh. **23** Ki arazir kurar manaba ko osimtizir manabagh ami? Ni bighivira na mikimasa ki ifonge. **24** Tizimsua, ni akirim ragha na gasara? Ni tizim bagha nan apanimın min na gami? **25** Ki mati raizin misevir kinim ko grazir midiarir muziarir mam, aminim a givav amadi. Kamaghın, ni tizimsua atiatim na ganiga nan agintisi? **26** Ki igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ni ti dagh nighnighavira iti, egha ni arazir kurar kaba ikarvagha osimtizir ekiam na garisi. **27** Ni senin nan suemning ikezi, ki daruan ibura. Ki daruti ni nan gin danganiba bar dar mangi, egh nan dagarir nozimning deravira aningın ganam. **28** E gumazamiziba mati temem, apiziba anemezi a mazigha gifa, egha mati korotiam barareba anepa toriba a gariki.”

14 “E gumazamiziba dughiar otevimra nguazir kamin iti, egha amebam e batezir dughiamra, osimtiziba e bativavira ikia, iza e aremezir dughiamın tu. **2** E mati, akimarim mizarazimın otogha, guaratizimın misingi. Egha uaghan e mati nedaziba, ghuariam aruem apazazi da zuamira puvarisi. **3** Kamaghın, ni manmaghsua en

araziba tuisisi? God, ki pura bizim, ezi manmaghsua ni na isa kot gati? **4** E gumamaziziba nin damazimin bar mize. Eghti tina e damighi e nin damazimin zuegham? Bar puvati. **5** Ni en ikirimirim ababanim atigha gifa, eghti e manmaghin dughiaba ko azenibar nguazir kamin ikiam? Gumazitam uan ikirimirim bagh ua dughiatam gisivaghan kogham. **6** Kamaghin, ni datirighin na ateghti, dughiar ki itimin, ki avughsi navim deragham, mati ingangarir gumazim an ingangarim guaratizimin givazi an navim dera. **7** “Ki fo, gumazitam temem okeghti, a ua ghuzim anangamin tuavim iti. **8** Tememin povim mising magiriti an biba kurigham, **9** eghti nguazim dipam ikiti, ghuzir igiam temer dakar me okezin otogham. Egh an aghung aguaba asi mati temer igiam. **10** Ezi e gumamaziziba kamaghin puvati, e ovengezir dughiam e bar givagham, eghti igharaz darazi uam en ganan kogham. **11** Dipar akareba ko dipar ekiaba dughiar mabar bar dakegham. **12** Kamaghira gumamaziziba ovea ua dikavir puvati, egh mangi overiam givamin dughiamin, me kamaghira ikiti bizitam me gaghuraghan kogham. **13** “Gumamazizir oveaghueziba, me ti ua ikirimirir igiam iniam? O God, kamaghin deragham, ni Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin na modogh mangi, nin aningagharim bar amiraghamin dughiamin tugh. Egh ni ua dughiatam, na ginighnighsi a ginabagh. Eghti ki pura ni mizuam iki mangiti, dughiar ni na ataghiraghasa misevezim otogham. (Sheol h7585) **15** Egh dughiar kamin, ni uabira uan ingangarim ginighnigham, kar kirara ni nan ingari. Egh ki ua nin boroghin ikisi ni bar ifuegham. Kamaghin amizi, ni

nan diaghti, ki nin akam ikaragham. **16** Eghti dughiabar zurara, ni nan daroriba bar deravira dagh eghuvam. Egh nan arazir kurabagh nighnighan marki. **17** Nan arazir kurar ki amiziba, ni bar da gin amadagh ua dagh nighnighan marki, mati me biziba mitarim gaghuigha, an akam ikegha dagh nighnizir puvati. **18** “Ezi bizir kaba ti otivan kogham. Ki biziba bar dar gari da ikufi. Mighsiar gavgaviba dipiraghira pura nguazir kinimin oto. Dagiar ekiaba sivaghsivagha uan danganir ikeziba ataghirasi. Dipamin gavgavim dagiar ekiabagh ami da ghua sufi, egha nguazim gikua anetera igharagha zui. Ezi kamaghira, ni gari e gumamaziziba ghaze, e deravira ikiam, ezi ni en nighnizir gavgavir kaba agivasa arazir guar aviribagh ami. **20** Ni uan gavgavimin me abiri me ariaghiri. Egha me ariaghirir dughiam, men guaba igharagha gari, ezi ni me amadima me Oveaghuezibar Nguibamin zui. **21** Eghti gin gumamaziziba ziar ekiam men otaribar aningam o, me men ziaba abin aghumsizim me daningam, eghti gumazir ovengeziba bizir kamin ganan kogh, egh uaghan a gifoghan koghan. **22** Me mati gumazir uan inivafizimra mizazim barazim, egha osimtizir a bativiziba bagha azi.”

15 Jop mikemegha givazi, Temanin nguibar ekiamin gumazim Elifas kamaghin a ikaragha ghaze: **2** “Jop, ki ghaze, ni gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim. Manmaghin amizi nin migirigiaba mati aminim, ezi ni puram akam arai? **3** Ni e adogha ghuavira iti, ezi nin migirigiaba deragha gumazitamin akurvazir pu. Puvati. **4** Migirigiar kamaghin amiba, gumamazizibagh amima, me Godin atiatiaa an apengan itir puvati, egha uam an

damazimin ikia a ginighnizir puvati. **5** Ni arazir kuram gami, ezi bizir kam ni gamima ni migirigiar kabagh ami, eghti da ni amizir arazir kuraba avegh da mongegham. Nin apezeperir migirigiaba bar dera, egba mati ifavaribagh amir gumazamiziba. **6** Ni tuisighamin arazim, a nan ingangarim puvati. Nin akatorimra ni tuisigh pazi ni damuti, ni fogh suam, ni arazir kuram gamigha gifa. **7** “Ezi manmaghin ami? Tav ti nin faragha nguazir kamin otozir puvati? Nin amebam ni batezir dughiamin, God ti tighar mighsiabar ingaram? Bar puvati. **8** Jop, God uan Nguibamin enselba akuvagha me ko migirigiabagh ami, ezi ni dughiar kamin uaghan ikia oraghiz, o? Ni ti uabira nguazimin itir gumazamizibar tongin, nighnizir aghuim ko fofozim iti? Bar puvati. **9** Nin fofozim en fofozim gafirazir puvati. Bizir tizim ni a gifo, e uaghan a gifo. **10** Gumazir ghurir ghurapaniba e ko iti. Ezi men azeniba nin afeziamin azeniba bar dagh afira. **11** “Jop, God nin mizazim amirvaghasav ami, eghti nin navim amiragh nimira ikiam. Ezi e nin asughasugha ni migiava, egba migirigiar aghuiba ni ganingi. Egba ni ti ghaze, bizir God damuamim, a pura bizim, egba ni aghua? **12** Ni digavir kuram gamigha navir averiamin aven Godin atara damazimning atiaghirigha gari, egba migirigiar kurar avirimin a gami. Tizim nin nighnizim gasighasiki, ezi ni arazir kam gami? **14** “Gumazamiziba Godin damazimin zuezir puvati. Gumazir amebam otezir tam, arazir aghuibaram amir puvati. **15** E gumazamiziba, enselba e gafira, ezi God men arazibar gari, da derazir puvati. Overiamin itir biziba da an damazimin uaghan zuezir puvati. **16** Ezi e nguazir

kamîn itir gumamaziziba, e tong bar derazir puvati. En araziba bar ikuvigha mughuasi. E arazir kuram damuasa bar ifonge, mati gumazim kuarim an pîrîma, a dipam bagha areme. **17** “Jop, nî deravîra kuarim atîgh nan mîgirîgiaba baragh. Bizir kî ganîgha fofozim iniziba, kî dar nîn sure damuasava ami. **18** Kî nîghnîzir aghuim ko fofozir aghuim itir gumamaziziba da fofozir kam ini. Me uari uan afeziaba da fofozir kam ini. Ezî dughîar me nan sure gamizim, me mîgirîgiatam modozir puvati. Me bar dar gun na mikeme. **19** Gumamazizir kaba uan nguazimra iti. Ezî nguibar îgharazibar gumazitam iza me ko ikia, eggha men nîghnîzibagh asîghasîghîzir puvati. **20** “Nan mîgirîgîam kamakî: Gumamazizir kuraba me kamaghîra mîzazim ini mangî ovegham. **21** Me nîgînîba barazir dughîabar, me bar puvîram atîati. Me ghaze, bizir kurar me gasîghasîghamîm izî. Egh me suam, osîmtîzîba puvati, dughîar kamîn apanîba izî, men bizîbagh asîghasîgh men bizîba okîmam. **22** Me fo, bizir kuraba otîv bar me avam, mati mîtarmem nguazim avara. Men nîghnîzîm ghaze, me osîmtîzîr kam gîtaghan kogham. Eggha me fo, apanîba mîdorozîr sabamîn me mîsoghtî, me arîmîghîram. **23** Me dagheba buriagh arui, ezî dagheba itir puvati. Ezî me fo, dughîar ovezîmîn, dughîar bar kuram me batîvam, mati mîtarmem nguazîr kam avara. **24** Men nîghnîzîba derazîr puvati, me pazavîra nîghnîgha bar atîatingî. Bizîr kam me abîraggha, men nîghnîzîbagh asîghasîsî, mati atrîvim uan apanîbagh asîghasîsî. **25** “Me îfaghata ghaze, me Godîn Gavgavîba Bar Îtîm bar a gafîra, eggha an akaba batoggha an gavgavîm îriaghîrîasî. Kamaghîn amîzî, dughîar kurar

kam, gumamazizir kurar kaba bativam. **26** Mati me midorozir korotiam arugha, midorozir oramin suiragha Godin misoghasavira zui. **27** Me datirighin deravira ikiava mikarziba bui, egħa bizir aghuir aviriba iti. **28** Ezi nguibar ekar me datirighin itiba ikuvigham, egħti men dipeniba dipirighiregh ikuvighi, me dar ikivira ikiam. **29** Egħti men dagiaba ko biziba bar gevegham. Egh gumazitam ua men ganighan kogham. **30** Me mitarmer osimtizir ekar kam gitaghan kogham. Mitarmem nguazim avarazi mogħin me avaragham. Godin aningagħarim me gasighasigham, mati avim tememin isima, aminim an dafariba ko bizibagh iva tintinibar zui. **31** Me ifavarir arazimin suiraghavira ikia ghaze, bizir kam ivezir aghuim me daningam. Ezi puvati. Me bizir aghuitam inighan kogham. Men ifavarir arazimra, mati men ivezir kurar me iniamim. **32** Egh me azenir aviribar ikeghan kogħ ovengam, mati temer igiam, gumaziba an oke. **33** Gumamazizir kaba ingangarir aviribagh ami, ezi da deraghaviram otivir puvati. Da mati wainin ikarizim wainin oviziba bati, egħa da tighar aniamin dughiam, da puram asiaghiri. Me mati olivin temem akimarir avirim a batifi, egħa bar suaghirezi, olivin oviziba tememin puvati. **34** Gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men adarazi pura ikiam. Me boriba puvatigham. Egħti gumaziba gumamazizibar azangsighi, me mong apezeperir dagiaba me givezegħ me gakaghonti, me me bagħ arazir kuram damigh, egh dagiar kaba inigh uari bagħ dipenibar ingaram. Egħti dipenir kaba, da bar mogħira isigham. **35** Ifavaribagh amir arazir guar aviribar nighnizim, men navir averiabar

otifi, mati borim amebamin navir averiamin otifi. Arazir kuram damuamin nighnizim men naviba ko nighnizibagh izifa, ezi me ifavarir avirim gami.”

16 Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikara: **2** “Ki zurara migirigiar kaba baragha ghua, ua da baraghan amira. Ia tong bar nan akurvazir puvati. **3** Ia ghaze, Jop, ni akam ara ghuavira iti. Ni dazoghin nimira ikiam? Ni nighnizir manam ikia, egha nimira itir puvatigha en migirigiaba baraghan aghua? Ni en migirigiaba ikarvaghavira iti. **4** Ezi ki kamaghin ia mikimasa, ia nan danganim inigh, ki paza iti moghin ikiti, ki ia deragha iti moghin ikiti, arazir ia datirighin na gamir kamra ia damuam. Ki uan apangkuvim ian akakaghsi puviram akam arangam. Egh ki ia bativizir bizir kurar kabar digavir kuram damigh dapanim rongam. **5** Nan akatorimin ki migirigiar gavgavir bar aviribar ia damuti, ian mizaziba amiragh magiram. **6** Egha ki uabi kamaghin nighnisi, ki mikimam, o ki akatorim dukuagham, a pura bizim, arazir kam nan akuragh nan mizazim a givaghan kogham. **7** “Bar guizbangira, God bar nan gavgaviba agifa. A na gamizi, ki bar agharim guragha gavgaviba nan puvati. Kamaghin nan namakaba nan gara bar atiatigha ghaze, ki ti arazir kuram gamizi, God nan arazir kuram ikarvagha mizazim na gasi. **9** God bar nan aghuagha nan apanim gami. A bar nan aningaghegha ataribagh ivia, na gasighasisi. **10** “Gumazamiziba tuivigha na okarigha, arazir kurabar na gami. Me na dipova nan ingaravaka egha nan koviam apese. **11** Gumazir akirim ragha God gasava arazir kurar aviribagh amiba, God na isa men agharim gati. **12** Fomira ki deraghvira ike, ezi

God otogha nan firimin suiragha bar na misaraghariki,
 egha puv na gamizi, ki bar ikufi. A na gamizi, ki an
 baribar asavamangamin ababanir mamın min oto. **13** Ezi
 an midorozir gumaziba na gasavamadi. Egha a nan navim
 atuzi, nan muriam suiaghırigha nguazim giri. God tong
 nan apangkuvir pu. Bar puvati. **14** A nan tuavim apirigha
 puvira na misosi, mati midorozir gumazir gavgavim
 apanibar nguibar ekiam iniasa pamtem misosi. **15** Fomira,
 ki ziar ekiam iti, ezi datırighın, ki onganarazibagh amua
 bar aghumsiki. Egha uan korotiaba suegha azir korotiam
 aru. **16** Ki aziavira itima nan damazimning begha nan
 mitarmangi. Ezi nan guam bar aghevegħa igharagħa gari.
17 Ki arazir kuraba puvati, ezi osimtızir kaba pura na
 batifi. Ki igharaz darazi paza me gamir puvati. Egha ki
 God ko migeir arazim ko nan daroriba, da bar Godın
 damazimin dera. **18** “O nguazim, ni oragh. Ki aremeghti
 nan ghuzim iregħti, ni ghuzir kam avan bar marki. Ni
 ghuzim ategħti, a puram azenimra iki, egh osimtızir kam
 akırsi Godın dımam. **19** Ki fo, na bagħa garir gumazir mam
 Godın Nguibamin iti. A fo, ki osimtızitam gamızir puvati.
 A nan akurvagh, kotın aven gavgavim nan migirigiabar
 aningam. **20** Nan namakaba na gifongezir puvatigha,
 pazavira na dipofi. Ezi ki Godın damazimin aziavira iti.
21 Ki kamagħsua, gumazim uan namakamin akuragħa
 gumazir igharazim ko akam akiri mogħın, akurvazir
 gumazitam nan akuragh na bagħ God ko mikimiva, a
 ko akam akiram. **22** Guizbangira, ki dugħiar otevimin
 angamira ikiam, ti azenir vamira, o azenir pumuningin,
 ki ovevemın tuavimin mangi ua izan kogħam.”

17 “Nan ikirimirim ikuvigha gifa, ezi dughiar ki ovengamim, a bar roghira ize. Ezi matmatiamra na mizua iti. **2** Gumazamiziba na okarigha tuivighav ikia dibovibar na migei, ezi ki men gari, me arazir kurar kamin na gami. **3** “O God, ni uabira nan akuragh nan kalabuziam givezeghti ki firighirigham. Gumazir kamaghin nan akurvaghamin tam itir puvati. **4** Ni nighnizir aghuim nan namakaba dama da batoke, ezi me na abinasavira nighnisi. Kamaghin, me nan akuraghan kogham. Kamaghin amizi, ni me damighti, me deragh otivighan kogh na gafighan marki. **5** O God, ni fomira itir aghuzir akam ginighnigh, ‘Gumazitam dagiaba o biziba inisi, uan namakam puram a isi kot datigh, egh a uan boriba ko, uan arazir kuram bagh ivezir kuram iniam.’ **6** “Datirighin gumazamiziba Godin garima, an osimtizir ekiam na ganingizi, me nan guam gipari. Danganiba bar me na dipova kamaghin migei, ‘Ia gan, Jop arazir bar kuram gamigha osimtizir ekiam kam ini.’ **7** Ki bar osemegha puviram azi, bizir kam na gamima nan damazimning bezi, ki deravira gari puvati. Egha ki bar agharim gura. **8** Gumazir aghuir osimtiziba puvatiziba, me gari, bizir kaba na bativima, me bar digavir kuram gami. Egha me gumazir kurabar gari, me deravira iti, ezi bizir kam bangin men naviba bar ikufi. **9** Ezi gumazamizir aghuiba uan arazir aghuibar suiragh mamaghira ikiam. Me arazir aghuibara damuam, mati men dafariba bar zuegha, gavgavigha mamaghira iti. **10** “Aria, ia ua mikim. Ki ian migirigiaba baragha fo, ian tav nighnizir aghuaritam ko fofozim itir puvati. **11** Ki angamira itir dughiam givasava ami. Bizir ki damuasa

bar ifongeziba, ki datirighin dar amuan kogham. **12** Ki mitarmemin ikiavira itima, nan namakaba ghaze, 'Puvati, ni angazangarimin iti.' Me ghaze, 'Ni osiman marki. Aminim tiasava ami.' Ezi ki gari mitarmer ekiam ikiavira iti. **13** Ki Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibam baghavira mizua iti, eghti a nan dipenimin min ikiam. Egh ki nguibar kamin dakuti mitarmem na avaragham. (Sheol h7585) **14** Ki matmatiam ginighnigh kamaghin a diponam, 'Nan afeziam.' Apizir nan mikarzim apiba, ki kamaghin dar ponam, 'Nan amizim,' ko 'Nan amebam.' **15** Ki suam, gin osimtizir kaba givaghti ki deravira ikiam, guizbangira, ki ti puram mizuam ikiam. Tinara na mikim suam, ki ua deragh ikiam? Ti puvatigham. **16** Ki aremegh Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin magirigh, egh ki ti ua deragh ikiamin tuavitam ikiam o? Ti puvati." (Sheol h7585)

18 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jopin migirigiam ikarvasi: **2** "Jop, ni dazoghin uan akam dukuagham? Ni deravira uan migirigiaba tuisighti, e ni ko mikimam. **3** Ni manmaghsua kamaghin nighnisi, e bulmakaubar min ikia fofoziba puvati? **4** Nin aningagharim nirara ni gasighasisi. A bar bizibar ingarigha dar danganibara da ariki, egh da batueghan kogham. A dagiar ekiabagh isivaghsivaghti, da mangiti nguazir kinim ikian kogham. Bar puvati. **5** Gumamazizir arazir kurabagh amiba, God me gasighasisi. A gumamazizir kaba agefi, mati gumazim lam amunge. **6** Eghti gumamaziziba ua lamin angazangarimin ganti, a ua arazir kurabagh amibar dipenibar ikian kogham. **7** Gumamazizir kaba deravira itir

dughiamin me pamten arui, ezi osimtizim me batozi, me dapaniba avigha nimiram arui. Me paza igharaz darazir amuasa nighnizir aviriba iti, ezi men nighniziba ghua meraram asighasisi. **8** Me mati asiziba aruima iver ekiam dar suisi, egha mati asiziba, gumaziba da bagha okorezir mozibar ghuaghiri. **9** Me mati asiziba azuazimin aven zui, **10** egha me mati asiziba benibar dui, benir gumaziba asizibar suighasa arighiziba. **11** Bizir atiatir ekiam me ganidiba, da danganir me aruibar otiva men agintisi. **12** “Arazir kurabagh amir gumazamiziba, me datirighin dagheba otevegha mitiriamra iti. Ezi dughiar bar kuram otogha me gasighasighasava ami. **13** Gumazamizir kurar kaba, arimariar bar kuratam men mikarzibar otiv, men soroghafariba ko bizibagh asighasigh me damuti me ovengam. **14** Me ghaze, men dipeniba ti men ikirimirim damuti, a bar deragham. Ezi puvati, me puviram atiating ovengam. **15** Me oveghti, gin men ikizimin aven tav ua iki, men dipenimin ikian kogham. Eghti ikizir igharazimin gumazamiziba izi, men dipenimin aven itir mughuriar kuram agivsi, pauran me salfan dagiamin ingarizim fufugham. Egh gin me uari dipenir kamin ikiam. **16** Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar givagham, mati temem, an biba ko an aguaba misingizi a bar misingi. **17** Eghti gumazamiziba bar me gin amadagham. Eghti me ua nguazir kamin ziaba puvatigham. **18** Me angamira itir dughiamin, me aruemin angazangarimin gari. Ezi ovevem iza me batoghezi, me nguibar bar mitarmangizimin ghue. **19** Men ikizim bar kuavaremegham, eghti me uari men boritaba, o men ovavir boritaba ikian kogham. Puvati. Me

bar ovengam. **20** Aruem anadi naghin itir gumazamiziba ko, aruem ghuaghiri naghin itir gumazamiziba, me bizir kurar gumazamizir kaba batozim bareghiva, digavir kuram damigh puviram atiatingam. **21** Osimtizir guar avirir kaba, gumazir kurar nighnizir gavgavim Godin itir puvatizibar amuiroghboriba ko, men dipenibar aven itir darazi sara, bar me bativam.”

19 Ezi Jop Bildat ikaragha ghaze: **2** “Ian migirigiaba mizazir ekiam na ganiga, puvira na abira na gasighasisi. Ia dazoghin migirigiar kaba ategham? **3** Dughiar aviribar ia na gasighasigha na abiri. Ia kamaghin amua tong bar aghumsizir puvati. **4** Ki guizbangira Godin damazimin arazir kuratam damigham, eghti bizir kam nan bizimra, a ian bizim puvati. **5** Ia ti ghaze, ia gumazir aghuiba, ezi ki gumazir kuram? Ia gari, bizir kurar kaba na bativizi ia akam na gasa ghaze, ki arazir kuram gami. **6** “Ezi ki arazir kuratam gamizir puvati. God uan ifongiamra bizir kabagh ami. A uan iver ekiamin nan suiragha na amighiri. **7** Ia gan! God puvira na misoghavira iti. Ezi a na ataghiraghasa ki pamten diava arai. Ezi a nan dimdiam ikarvazir puvati. Egħa a guizin arazimin na gamir puvati. **8** A nan tuavim apirizi ki mangan asa. Egħa mitarmem gamizi, a tuavir kam avarazi, ki tuavimin garir puvati. **9** A nan ziar aghuim gasighasighizi, gumazamiziba ghaze, ki gumazir kuram. **10** A na gasighasigha bar na akaraghariki, mati gumazim dipenim akaraghariki. Ki faragha ghaze, a nan akuraghti ki deravira ikiam. Ezi puvati, a nan nighnizir kaba bar da batoke. **11** God puvira nan atara egħa kamaghin nighnisi, ki mati an apanim. **12**

A uan midorozir gumaziba amangizi, me iza nan dipenim okarigha na ko misosi. **13** “God nan ikizim gamizi, me na ategha ua na ko itir puvati. Ezi na ko itir darazi ua na gifozir puvati. Men damazibar, ki nguibar igharazimin gumazimin min iti. **14** Ezi nan anababa uaghan na ataki. Ezi nan roroaba na bakinighinigha gifa. **15** Gumazir fomira iza nan dipenimin ikeziba, me na ginamadagha gifa. Ezi nan ingangarir amiziba, me ua na gifozir puvati. Ki men damazimin nguibar igharazimin gumazimin min oto. **16** Ki uan ingangarir gumazibar deima, me na bagha izir puvati. Ki uan akatorimin migirigiar aghuibar me mikinam, ezi puvati, me nan akaba ikarvazir puvati. **17** Ki mikimasava amima, nan akatorim puvira mughuasi, ezi nan amuim, nan boroghin ikian aghua. Ezi guizin nan aveghbuaba, me nan gari, ki mati bizir kuram. **18** Nguibamin boriba na dipova na gasighasisi. Egh ki men damazibar mangiti, me akar kurabar na mikinam. **19** Nan namakar bar aghuiba, me datirighin bar nan aghua. Ki bar ifongezir gumaziba, me uaghan akirim na gasaragha na abinasava ami. **20** Ki bar agharim gurazi, nan mikarzim bar suiaghirigha gavgaviba puvati. Ki bar ikuvigha, bar atam aremeghai. Egh ki fozir puvati, manmaghin amizi ki ovengezir puvati. **21** “God uan agharimin na misoghezi ki bar ikuvigha iti. Kamaghin, ia nan namakaba, e uari, ia nan kuarkuvigh deravira na damu. **22** Manmaghsua, God na gamizi moghira, ia pazavira na gami? Ia gari, ki paza itima, ia tizim bagha na abinasa migirigiar aviribagh ami? **23** “Oio! Ki kamaghsua, ki God ko migeir akar kaba, gumazitam bar ada isi akinafaritamın da osirighti, da

ikivira iki. **24** Kamaghin deragham, me ti nan akaba isi, dagiatamin dagiar tuizimin da aghoregh, egh taba ainin da osirighti, da iki mamaghira ikiam. **25** Ki fo, nan Akurvazir Gumazim, Godin Nguibamin iti, egh a gin nguazir kamin izi kotin aven tugh nan akurvagh na bagh mikimam. **26** Arimariar kuraba nan mikarzim gasighasighti, ki da sara ikivira iki Godin ganam. **27** Ki uabi uan damazibar an ganam, eghti a na bagh mikimam. Ki an ganti an nan roroamin min ikiam. Ki guizbangira Godin ganasa nan navim bar dikavigha iti. **28** “Ia ti ghaze, Osimtizir Jop bativir kamin mingarim, anarira iti. Kamaghin, e a isi kot darighamin arazim ataghiraghan kogham. **29** Ezi iarara, ia uari bagh ganigh. Ian migirigiar kabanagh Godin aningagharim damuti, a ivezir kuram ia daningiva mizazim ia gasegham. A kamaghin damighti, ia fogham, gumazir arazir kurabagh amiba Godin kotin otivam.”

20 Jop mikemegha givazi, kantrin Naman gumazim, Sofar kamaghin a ikarvasi: **2** “Jop, ni oragh. Nin migirigiam na gamizi, ki digavir kuram gamigha okam nighnisi. Ezi ki nin migirigiam zuamiram a ikaraghasa. **3** Ni na akirmighasa migeir migirigiam, ki a barazi, a bar aghumsizim na ganingi. Ezi ki bighivira nin akam ikarvaghasa. **4** Bar fomira God gumazamiziba nguazir kam gatizir dughiamin, tugha iza datirighin, **5** gumazamizir arazir kurabagh amiba, dughiar otevimra, bar akuegha navir aghuim isi. **6** Gumazamizir kabanang gumazamizibar damazimin gumazir ekiabar otiva ziar ekiaba isi. Me mati mighsiar mam, an ghuam pin mar ikia ghuariaba

ko voroghira zui. 7 Gumamazir kaba uan buaribar mirara ikuvigham. Egh me bar ovengam. Eghti gumazir fomira men gara me gifoziba, me kamaghin mikimam, gumazir kaba managh iti? 8 Gumazir kamaghin amiba, me irebamin min zuamira givaghti, gumaziba uam men ganan kogham. 9 Me ua uan nguibabar ikian kogham, eghti gumazitam ua men ganighan kogham. 10 Eghti men boriba uarir apangkuv, egh uarir akurvaghsi, gumamazir onganarazibar azangsigham. Gumazir kaba ikivira iki, onganarazibagh amiba da, okemezir bizir avirim uam ada ikarvagham. 11 Egh me igiabara uan gavgaviba sara iki, egh zuamira puram ovengam. 12 “Gumamazir kuraba, arazir kuram bar a gifonge, egha me anetaghiraghan aghua. Me mati gumazim dagher isingtizim gifuegha a isa uan mizemin apengan aneti, eghti daghemin isingtizim zuamira givaghan kogham. 14 Ezi men arazir kuram meraram asighasigham, mati daghem gumazimin navir averiamin ghuaghira, kuruzir imezimin min otogha, a gasighasisi. 15 Gumamazir kuraba uan okimakiar arazimin dagiar aviriba ko biziba akumakua, dar pozibav kiri. Eghti God bizir kaba batueghti da mangam, mati gumazim dagher aghuir aviriba amegha gin ua dar misi. 16 Gumamaziriba akumakuir biziba meraram asighasigham, mati kuruzim me givima, an imezim me misozima me ariaghiri. 17 Me bizir kaba pozibav kira ghaze, Bizir kaba me damuti me deravira dapiagh bar akongegham, mati faner ekiabar dipaba izevegha emiri. Ezi puvati, bizir aghuir kaba me bativan kogham. 18 Me bizir kaba pozibav kira ingangarir dafam gami. Eghti God igharaz

darazi ateghti me bizir kaba iniam. Kamaghin amizi, gumamazizir kurar kaba bizir kabar ivezimin suiraghan kogh, da bagh bar akueghan kogham. **19** Guizbangira, me gumamazizir onganarazibar apangkuvir pu. Puvati, me paza me gami. Me arazir ifavarir aviribagh amua gumamazizir igharazibar dipeniba isi. **20** Me zurara gumamazizir igharazibar bizibar gara dagh ifuegha da iniasa, egha tong avughsir puvati. Kamaghin God me ateghan koghti, me bizir me bar ifongezir kabar suiraghan kogham. **21** Bizir me gara ifongeziba, me pura da isi, mati gumazim dagher aghuim apava bar anegifa, ezi muziarir tam ua itir puvati. Egha me dabrabir aghuim itima, men biziba deraghaviram otifi. Eghti dughiar aghuir kam dughiar ovezimin ikegh ua givagham. **22** Me bizir aghuir avirir kaba ikiamin dughiamin, osimtizir ekiam me avaraghti bizir kuraba bar me abinam. **23** “Me bizir bar aghuir avirim iniam. Eghti Godin aningagharim bar men ekeveghti, an osimtizir avirim, amozir ekiamin min me gingam. **24** God apaniba amadaghti, me ainin ingarizir midorozir sababa ko brasin ingarizir afuziba sara izam. Eghti gumamazizir kuraba, apanibar midorozir sababar ariti, apaniba brasin ingarizir baribar me gasam. **25** Eghti bariba me amikiragh men namnabar vongin otivam. Eghti gumamazizir kurar kaba uarira uan ghuzibar ganti, da barir kabar ikiti, me bar atiatigham. **26** Daghaba ko bizir me akuvaziba bar ikuvigham, eghti mitarmem bar da avaragham. Eghti gumazir kurar kaba uan biziba sara, avir nguazimin gumazitam atizir puvatizimin aven, bar ovegham. **27** Godin Nguibam uabi, gumamazizir kabar

arazir kurabar gun mikimam, eghti nguazir kam uaghan me isi kotiam darigham. **28** God bar men aningaghe, egh a men arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, a men adarazi ko men dagiaba ko biziba bar moghira da kuavaremegham. Mati aperiar ekiam otogha iza men biziba bar da inigha ghuezi, bizitam itir puvati. **29** God osimtizir kaba, gumazamizir kurabar aningasa, a dagh inabagha gifa. Eghti me kamaghira gevegham.”

21 Egha Jop ghaze: **2** “Ki kamaghsua, ia deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ia kamaghin damu nan navim damuti, a deragham. **3** Ni teghti ki mikemeka. Ki mikemegh givaghti, ni dibovibar na mikim. **4** Ni oragh. Ki ti gumazibav gia me adoghodosi, o puvati? Bar puvati. Ki God ko migeima a nan akam ikarazir puvati, kamaghin amizi, ki an osemegha nimira itir puvati. **5** Ia deravira nan gan, ia bar digavir kuram damigh, egh mikiman akabagh asagham. **6** Ki bizir kurar na bativizibagh nighnigha, puv atiatia nisi. **7** “Tizim bagha God arazir kurabagh amir gumazamiziba ataghirazi me ikia bar ghuri? Egha tizim bagha a me ataghirazi me gumazir ekiabar otiva gavgaviba ikia bizir aviriba iti? **8** Gumazir kurar kaba boriba ko ovavir boriba iti. Egha me ikia borir kabar gari, me aghuava ekefe. **9** Gumazir kurar kabar amuiroghboriba deraghavira uan dipenibagh apigha, bizitamin atiatir puvati. Ezi God uaghan ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati. **10** Men bulmakaun apuriba navim bulmakaun amebabagh anidima, da deraviram ota nguzir gavgavibarama oti. **11** Gumazir kaba borir aviriba iti, Egha me borir kaba ataghirazi, me sipsipin nguzibar

min, bizimin arua ikarara ighiabagh amuava arui. **12**
 Gumazir maba gitaba ko buabav sogha marvibagh ivima,
 da ararer aghuibagh amima, borir kaba bar akongegha
 ighiabagh ami. **13** Dughiaba zurara gumazir kurar kaba,
 dabirabir aghuim isi. Me tighar ovegh, Gumazamizir
 Oveaghuezibar Nguibamin mangisi, me arimariaba ko
 mizaziba puvatigham. (Sheol h7585) **14** “Arazir kurabagh
 amir gumazamiziba kamaghin God migei, ‘Ni e ategh
 mangi. E nin akam baragh, egh an gin mangan aghua.’
15 Egha me uaghan kamaghin migei, ‘Godin Gavgaviba
 Bar Itim a tina, eghti e an apengan iki an ziam fam a?
 Egh e a ko mikim, bizir aghuir manatam iniam? Bar
 puvatigham.’ **16** Gumazir kaba dabirabir aghuim ikiava,
 bizir avirim isi. Ezi bizir kaba men gavgavibar otivir
 puvati. Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir kurar
 kabar migirigiaba baraghan aghua, egh men nighnizibar
 gin mangan kogham. **17** “Dughiar aviriba God ti gumazir
 kurabagh amima, me ariaghirir puvati. Egha uaghan
 dughiar aviriba God osimtizibagh ami, da otiva me
 gasighasizir puvati. A men aningazir dughiamin, a dughiar
 aviribar mizazim me gasir puvati. **18** God dughiar aviribar
 me batozir puvati, mati aminir ekiam dadar midiaribagh
 ivai. **19** Ia ti kamaghin mikeme, ‘God afeziabar arazir
 kuram ikarvagha, men boriba pazavira me gami.’ Ezi ki
 nighnisi, arazir kam derazir puvati. God gumazir kurabara
 mizazim me gasiti, me fogham, God men arazir kurabara
 ikarvasi. **20** Me uari uan damazibar, Godin Gavgaviba
 Bar Itimin aningagharim guizin an gan a gifogham. **21**
 Egh me mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin

ikiva, ua uan amuiroghboribar apangkuvan kogham, me manmaghira iti. **22** “E gumamaziziba, enselba e gafira, ezi God men araziba tuisisi. Kamaghin, tinara God e damuamin arazir aghuim bagh an sure damuam? Bar puvati. **23** Ki gumamazizir mabar gari, men dabirabimin ikirimirim, a bar dera. Me osimtiziba ko arimariaba puvatigh iki mangi, me ovengamin dughiam otogham. **25** Ezi gumamazizir maba dabirabir aghuarim puvati. Gumamazizir kaba men dabirabim deraz puvatizi, men navir averiaba bar osemi. Me tong akongezir arazir tam itir puvatigha ghua, dughiar me ovengezimin oto. **26** Ezi gumamaziziba ovia, mozimin itir dughiamin, arazir vamira me batifi. Apiziba men kuabagh izefi. **27** “Ki ian nighnizibagh fogha gifa. Ia ti pazi na damu na abinasavira nighnisi. **28** Ia kamaghin mikeme, ‘Bizir guar aviriba gumazir ekar arazir kurabagh amiba batifi, ezi men dipeniba ko biziba bar ikufi, ezi gumamaziziba ua men garir puvati.’ **29** Egha ia ti gumazir nguibar igharazibagh aruir gumazibar azangsizir puvati, egha ia ti God arazir kurar, gumazir kuraba ganidiba bagha men azangsizir puvati, a? **30** Me guizbangira kamaghin ia mikimam, ‘God aningaghegh bizir kuram damighti, an otogh danganir mamin gumamazizibagh asighasighiva, gumamazizir arazir kurabagh amibagh asighasighan kogham. Puvati. A me ataghirazi me deravira iti.’ **31** Kamaghin amizi, tinara gumamazizir kuraba kotin me tuisigham? Gumazitam me isi kotiam datighan kogham, egh gumazitam men arazir kuraba ikarvaghsi mizazim me danighan kogham. **32** Ezi gumamazizir kurar kaba over dughiamin, gumamazizir

avirim iza uari akuva, me afasa me inigha matmatiamin zui. Gumazir maba men matmatiaba deravira dar gara iti. Ezi men kuaba aghumra ireghav iti. **34** Kamaghin ki fo, ia pura akam ara na gifarir gumaziba. Ia ghaze, migirigiar kaba ti gavgavim na daningam? Ezi puvati, migirigiar kaba tong nan akurvazir puvati.”

22 Ezi Teman nguibamin gumazim Elifas, Jopin migirigiam ikarvasi: **2** “E gumazir kiniba, e ti Godin akurvaghsi, bizibar amuam o? Puvatigham. Fofozir gumaziba uaghan puvatigham. **3** Ni ti ghaze, ni Godin damazimin derazir arazim, Godin Gavgaviba Bar Itimin akuraghti, a uan ingangarim damuam o? Egh ni arazir aghuibara damuva, ni suam arazir kam deravira God damuam? Bar puvati. **4** Egh ni Godin apengan ikiva an ziam fiti, a nin atariva, ni isi kotiam darigham, o? Bar puvati. **5** Jop, ni arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizi, God nin arazir kurar kaba bagha ni tuisisi. **6** “Ni arazir kabagh ami. Nin akar gumaziba ni ko akam akirigh biziba inigh, ua da ikarvaghham. Dughiar kamin, me ua nin biziba ikarvaghamin ababanim bagha, ni men biziba isi. Egha ni bizir kabar suiragha gavgafi, egha ua me ganidir puvati. Marazi uan korotiaba ni ganingi, ezi ni ua da me ganingizir puvati, ezi me ua uan mikarzim avamin korotiaba puvati. **7** Kuariba pirir gumazamiziba, ni dipaba me ganidir puvati. Egha mitiriaba azir gumazamiziba ni dagheba me ganidir puvati. **8** Ni gumazir ekier ziam itim, kamaghin amizi ni ghaze, ni uan ifongiamin bizibar amuam. Egha ni gumazir igharazibar nguazir akuar maba ini. **9** Ezi amizir odarir paba ovengeziba, iza uarir

akurvaghasa nin azangsis, ezi ni men akurvazir pu. Puvati. Ni me batozima me zui. Egha ni borir asaghasazir afeziaba puvatiziba uaghan akurvazir aghuitam me ganingizir pu. Puvati. Ni me abiri. **10** Nin arazir kaba bangin, bizir nin suigha ni gasighasighiziba otivigha bar moghira ni ekiarugha, ni gamima, ni bar puviram atiati. **11** Mati mitarmer ekiam ni avarazi, ni bizitamin garir puvati, mati aperiar ekiam bar moghira ni avara. **12** “Jop, ni mikovezir bar pin itibar gan. Ezi Godin uan Nguibamin itim, a bar mikovezir kabagh afiragha pin mar iti. **13** Bizir kam nin nighnizim gamima, ni ti kamaghin migei, ‘God bizir tizim gifo? An overiam gisin aruima, ghuariar ekiam anevarazi mitarmer ekiam a modo, ezi an en ganan kogham. A manmaghin en araziba tuisigham?’ **15** “Jop, ni manmaghin ami? Ni ti tuavir ghurir kuramin mangasa gavgafi? Gumazir arazir kurabagh amiba, me tuavir kamin zui. **16** Me tighar ghuram, God zuamira me agefi. Me bar kufi, mati dipenim faner ekiamin apinimin ikia ikufi. Egha mati aperiar gavgavim fanemin otogha dipenim gasighasigha an ingarizir temeaba ko dagiaba atera ghue. **17** Gumazir kaba kamaghin God migei, ‘Ni e ategh mangi.’ Egha me uaghan kamaghin mikeme, ‘Godin Gavgaviba Bar Itim bizir manamra e damuam?’ **18** Egha me kamaghin fozir puvati God uabi me ataghizi me bizir aghuir aviriba isi. Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir kurabar migirigiaba baraghiva, men nighnizir avirimin gin mangan kogham. **19** Gumazamizir Godin damazimin deraziba gari, God ivezir kuram gumazir kurabagh anidima, me bar akonge. Ezi arazir kuraba

puvatizir gumamaziziba, me gumamazizir kurar kaba dibovir akabar me migei. **20** Me kamaghin migei, 'Bar dera. En apanir kaba ikuvigha gifa. Ezi avim men dagiaba ko bizir aghuibar isi.' **21** "Jop, ni oragh. Ni datirighin God ko akam akirigh, a ko navir vamira iki. Ni kamaghin damighti, a deravira ni damuam, eghti nin dabirabim ua deragham. **22** An aghuzir akar a ni daningamiba, ni bar ada inigh, egh deravira an migirigiaba isi uan navim datigh. **23** Ni uamateghe Godin Gavgaviba Bar Itim bagh iziti, a nin osimtiziba bar da givagh, dabirabir aghuim ua ni daningam. Egh ni akirim ragh uan arazir kurabagh asaragh dar saghon iki. **24** Kamaghin deragham, ni kantrin Ofirin inizir golin bar aghuiba isi, danganir kurabar da makunigh. **25** Egh ni Godin Gavgaviba Bar Itim ateghti, a nin golin aghuiba ko silvabar danganim inigh, egh nin bizir bar aghuimin min ikiam. **26** Ni kamaghin damigh, egh Godin Gavgaviba Bar Itim deravira ni gamizir bizim bagh bar akuegham. Egh ni Godin damazimin navir zuruzim iki an ganam. **27** Ni God ko mikimti, a ni baragh egh bizir ni an azangsiziba ni daningam. Egh ni God ko akam akirizir bizibar amusi bar akuegham. **28** Egh ni bizir manam damuasa nighnisi, God ni ateghti, ni bizir kam damuti, a deraghviram otogham. Eghti God nin dabirabim damuti, bar akongezir arazim a gizivagham, mati an angazangarim ni gisirazi, ni deravira gara tuavimin zui. **29** Ni fo, gumamazizir uan ziaba feba, God me abiri, egha uari abirir gumamaziziba, a men akurvazima, me deravira iti. **30** E fo, God gumamazizibar garima, me an damazimin bar zue, ezi a men akurvasi. Kamaghin amizi, ni arazir

kuramin osimtizitam ikian kogh, egh an damazimin
bar zueghti, a uaghan nin apangkuv nin akurvaghti, ni
ovengan kogham.”

23 Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikarvasi: **2** “Ni
oragh. Datirighin ki bar osemegha iti, egha bizir kurar
na gasighasizir kam bagha puvira Godin mikimasava
ami. Ki guizbangira uan ararem abinasava amua, egha
bar amuava avenge. **3** Oio! God itir danganim, ki a
gifogha deraghai, egha ki datirighira bighavira ghuav
an damazimin tughai. **4** Egha na batozir osimtizimin
gun deraviram a migiai, mati gumazim kotin aven
eghari. Ki uan kotiamin akurvaghsi, migirigiar aviribar
amuam. **5** Egh ki fogham, a ikarvazir manam nan
migirigiabar aningam, eghti ki an nighnizim gifogham. **6**
Ia ti ghaze, God nan apanim damuva, uan gavgavimin
na abiragham? Bar puvatigham. A bar deravira kuarim
atigh nan migirigiaba baragham. **7** Ki Godin damazimin
derazir gumazim, egh ki an guamin kotin tughti, a nan
migirigiaba tuisighiva, deraghvira nighnigh nan akam
akirigham. A nan migirigiam baregh bighivira kamaghin
mikumam, ki arazir kuratamin osimtizitam itir puvati.
Eghti nan kotiam bar givagham. **8** “Ame! Ki aruem
anadi naghin God buri, ezi a itir puvati. Egha ki ghua
aruem ghuaghiri naghin a buriava, an apizir puvati. **9**
God uan ingangarim not ko sautin amadaghan a gami.
Ezi ki danganir kabar ghua a buriava, an apizir puvati.
10 Ezi God nan daroriba bar dagh fo. Egh a bizitam
na damigh fogham, ki golin min bar dera. **11** Tuavir
God zuim, ki deraviram an zui. Ki tuavir kam ataghizir

puvatigha igharagha zuir puvati. **12** Ki an akam batoghezir puvati. A na ganingizir akaba, ki bar dar gin zui. Ki an akaba bar dagh ifongegha ghaze, da bar dera, egha dagher isingizibagh afira. **13** “Ezi God uabira, a bizitam damusi nighnighiti, tinara an nighnizim otevkiniham? Bar puvatigham. A iti moghira iti. Egh a bizitam damusi ifuegh, a puram a damuam. **14** Kamaghin amizi, bizir a na damuasa nighnizir manaba, an adar amuam. A nighnizir aviriba iti, ezi e dagh fozir puvati. **15** Kamaghin amizi, ki an guamin tughamin bizir kam ginighnigha, puviram an atiati. Ki an arazibagh nighnigha, nan aghariba puvira nisi. **16** Godin Gavgaviba Bar Itim nan gavgaviba bar da agivagha, na gamizi, ki puviram atiati. **17** Ki faragha kamaghin ikezir pu. Puvati. Godra mitarmer ekar kam amadazi a iza na avarazi, ki datirighin bar pazavira iti. Egha ki mitarmer kamin tongin ikia, an diava aravira iti.”

24 Jop ua kamaghin migia ghaze: “Godin Gavgaviba Bar Itim manmaghsua, gumazir kurabar araziba tuisighasa dughiatam ginabazir puvati? Manmaghsua nighnizir gavgavim Godin itir gumazamiziba, pura Godin kotiam bagha mizua iti? **2** Gumazir arazir kurabagh amiba igharaz darazir nguaziba okimasa, egha men nguaziba iniasa men nguazir mitaghniabar ababanibagh isivaghsivasi, egh me suam, ka ti men nguazimra. Me men sipsipba okia uan sipsipbar tongin da arisi. **3** Gumazir kurar kaba, arazir kurar kam gami, me borir afeziaba ovengezibar, donkiba okei. Egha me paba ovengezir amizibar amamangarizi, amizir kaba dagiaba pura da isi, egh da ikarvaghamin dughiar kamra, me ua men dagiar

me iniziba ikarvaghamin ababanimin min, men azenibar ingarir bulmakauba isi. Kamaghin amizi, amizir kaba uan azenibar ingaramin bulmakauba puvatigha, dagheba puvati. **4** Gumamazir dagiaba ko biziba puvatiziba, gumazir kurar kaba, me gamima me atiati, egh me uan ifongiamin bizitam damighan kogham. Nguazir kamin itir gumamazir onganarazibagh amiba, me gumazir kurabar atiatia men saghon ikia uari monge. **5** Onganarazibagh amir gumamazir kaba, mevzika, me mangi gumamaziziba puvatizir danganimin ikiam. Egh dagheba uan boribar aningsi donkin atiabar min pamten ingar dagheba buriam. **6** Me gumazir igharazibar nguazibar ghua dagher bar kurabara isi. Ezi gumazir kurabar ingangarir gumaziba men wainin azenibar wainin oviziba inigh givaghti, gumamazir kaba mevzigh mangi azenir kabar aru wainin ovizir nar itiba akumakumam. **7** Me dimagaribar, mikarzir kinibar akuava arugharusi. Me uan mikarziba avamin biziba puvati. **8** Me mighsiamin itir danganimin itima, amozim me gizima me kumkui. Me dipeniba puvatigha amozimin moga dagiar ekiabar apengan iti. **9** “Gumazir kurar kaba ghua, amizir paba ovengezibar, borir iririvir oteba apiba, me me da dagh etui. Me amizir kabar amamangarizima, me pura dagiaba isi. Dughiar kamra, me ua me ikarvaghamin ababanimin min, men borir kabar suirazi me iti. Egha gin borir kabagh amima, me pura men ingangarir gumazir kinibar otifi. **10** Gumamazir kaba, mevzika, me uan mikarziba avamin korotiaba puvati. Me ghua gumazir igharazibar azenibar ingara, men dagher dipenibar witbar pozibav

kiri. Egha me uari dagheba puvatigha mitiriam men azi.

11 Me olivin temebar tongin ikia dar oviziba mirmirir danganimin dagiamin da mirmiri, ezi olivin borem otifi. Ezi marazi wainin dipam iniasa wainin oviziba dikabirir danganimin da dikabiri, egha me uari wainin dipar kaba apir puvati, ezi kuarim puv men piri. **12** Nguibar ekiabar aven ovengasava amir gumamaziziba puviram arai. Me bar ikuvigha uarir akurvaghasa ara Godin dei. Ezi God men osimtizir kabagh nighnizir puvati. **13** “Gumamazizir maba God ifongezir arazibar tuavimin gin mangan aghua. Me arazir aghuibar apanim gamua da batosi, kar angazangarimin araziba. **14** Bar mizaraghara, aminim tighar tiam, gumazir kuraba dikavigh mangi biziba puvatizir gumamazizibav soghti me arimighirasa zui. Egha dimagaribar me biziba okimasava arui. **15** Poroghamiba uari bakeir arazim gamir gumaziba, me aruem bararti, a magirighi me mangi gumazir igharazibar amuiba ko dakuam. Me zuir dughiam, me uan guaba avegh suam, Tav nan gan na gifoghan kogham. **16** Dimagarimin okimakar gumaziba dipeniba akara aven ghua biziba okei. Aruem men dughiam puvati, kamaghin amizi, aruemin, me tiar akaba asegha dipenir averiabara iti. **17** Gumazir kaba aruer ekiamin daruan atiati, mati gumazir igharaziba dimagarimin daruan atiati. Ezi dimagarim me gamima, me bar akonge. **18** “Ia kamaghin migirigiar kabanang gami, ‘Gumamazizir arazir kurabagh amiba dughiar ruarimin ikian kogham. Puvatigham. Aperiar ekiam zuamira izi me inigh mangigham. Eghti God mikimti men nguazim ikuvigham. Eghti gumazitam mangi men wainin

azenimin ingaran kogham. **19** Aruem anaga isirazima ghuariar orangtizim ghua gefi. Kamaghira, Gumamazir Oveaghuezibar Nguibam gumamazir arazir kurabagh amiba isi, ezi me bar gefi. (Sheol h7585) **20** Eghti men mikarziba apizibar dagher isingtizimin min otogham. Eghti tav ua me ginighnighan kogham. Ezi men amebar me bateziba uaghan bar me gin amadagham. Eghti men arazir kuraba uaghan bar givagham.’ **21** “Gumazir kurar kaba paza furabaghatir amizibagh ami. Egha amizir odiarir paba ovengezibar akurvazir puvati. **22** Ezi God uan gavgavimin, gumazir gavgavibar akurvazima, me dughiar ruaribar iti. Egha dughiar me ghaze me ovengamim, God ua me fema me deravira iti. **23** God me gamima, me nimiram apiav ikia osimtiziba men puvati. Egha a zurara deravira men arazir me amibar gari. **24** Ezi me ziar ekiaba iti. Me dughiar otevirar ikia gumamazir igharazibar min zuamiram ovei. Me mati wit aghoramin dughiam otogha givazi, gumaziba aneghori. **25** Nan migirigiaba guizin migirigiaba puvatighti, tinara nan ifavarim azenim datigham? Tinara nan akagh suam, ki puram akam arai?”

25 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jop ikarvasi: **2** “God gavgavir ekiam ko biziba bar dagh ativaghamin fofozim ikia, biziba bar dagh amima, da an atiatia puviram agoa nisi. Egha a uan Nguibamin bizibagh amima, da nimira ikia dabirabir aghuim iti. **3** An midorozir gumaziba bar aviraseme, ezi tav me mengan iburagham. Ezi a uan angazangarim gamizi, a danganiba bar dagh isira. **4** Kamaghin amizi, e gumamaziziba manmaghin Godin damazimin deragham? Amebam otezir gumazir

manatam, Godin damazimin zuegham? Bar puvatigham.

5 Ia gan. Iakinim ko mikovezibar angazangarim e dar garima da bar ekefe, ezi Godin damazimin, da bar sufi.

6 Kamaghin amizi guizbangira, e nguazir kamin itir gumamaziziba, an damazimin zuezir puvati. E mati nguazimin aghuviziba. E pura bizir kiniba.”

26 Jop kamaghin Bildatin akam ikara: **2** “Ni ti ghaze, ni gumazir gavgaviba puvatizir kamin akurvasi. Egha nighnizir aghuiba ko gavgaviba puvatizir gumamazizibar akurvazir gumazim. Bar puvati. Ni tong nan akurvazir puvati. **3** Ni ghaze, ni nighnizir aghuim fofoziba puvatizir gumamazizibagh anidir gumazim. Egha ni ghaze, ni nighnizir aghuiba puvatizir gumamaziziba, ni men sure damuam. **4** Tinara nighnizim ni ganingizi, ni kamaghin bizibav gei? Tinan duam fofozir aghuim ni ganingizi, ni kamaghin bizibar gun migei? **5** “Gumamaziziba ovea ghua ongarimin apengan itir Oveaghuezibar Nguibamin iti, egha me Godin mongezir puvati. Me Godin damazimin azenara iti. A men garima, me atiatia nisi. (Sheol h7585) **7**

God overiamin ingarigha pura pin anetizi, a danganir bizitam faragha itir puvatizimin iti. Egha nguazim atizi a pura iti, bizitam an suirazir puvati. **8** God amozim isa uan ghuariabar anetizi, da amozimin suirazi, a iti. Dipar kam bar osemegha, an osimtizim ghuariaba abizir puvati. **9** God ghuariabagh amizi, da iza iakinir ekiam avaragha Godin atrivir dabirabim modo. **10** An ongarim gisin, gumazimin damazim gan mangi givaghamin mitaghniyam, iver agharimin min, a gighua an osiri. Mitaghniyar kam, aruem ko dimagarim abisi. **11** God atarir dughiamin,

mighsiaba ko overiam digavir kuram gamua agoa nisi. **12** God uan gavgavir ekiamin ongarim gamizi, a pura nimirati. A uan nighnizir aghuimin, ongarimin itir kuruzir aser ekiam Rahapin gavgavim dikabira. **13** God uabi aminir ekiam amadazi a iza ghuariabagh ivarazi, overiam uam angazangari. Egha a uan dafarimin kuruzir aser ekiam kam birazima, an areme. **14** Bizir an amizi otivizir kaba, da an gavgavir ekiamin pura bizir muziariba, e da baragha dar gari. Eghti God bar uan gavgavim en akaghti, e akatam bar a mikiman iburagham. Bar puvatigham. Godin gavgavim bar ekefe.”

27 Jop ua kamaghin migei: **2** “Godin gavgaviba Bar Itim arazir aghuimin na gamizir puvati, ezi ki datirighin paza iti. A kotin deravira na baragha na tuisighizir puvati, kamaghin amizi, a na gamizir arazibar ki adarim an iti. Egha Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei, **3** dughiaabar zurara God na ataghizi, ki angamira ikiavira iti, **4** egha ki akar kuratam ko akar ifavaritam uan akatorimin a damighan kogham. **5** “Kamaghin ia deraghvira na baragh. Amebam na batezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki kamaghin fo, nan nighnizim ko navir averiamin, ki Godin damazimin deravira iti. Ki pamten kamaghin mikimasa, ki arazir kuratam gamizir puvatigha osimtiziba nan puvati. Ki akar otevir kabara mikim mangi egh ovegh mangam. Kamaghin amizi, ki fo, akar ia na migeir kaba, da guizbangiram akaba puvati. **7** “Ki kamaghin ifonge, God ivezir kuram nan apanibar aningam. An arazir kurabagh amir gumazamizibar mirara me damu. **8** Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir

puvatigha, an gîn zuir puvatiziba, God men ikirimirim
 agivaghti, me bizir aghuir manam iniam? Bar puvatigham.
9 Osimtîzim me bativamin dughiamîn, me uarir akurvaghsi
 Godin dîmti a me baragham, o? Bar puvatigham. **10**
 Gumamazir kamaghin amiba, Godin Gavgaviba Bar Itim
 bagh bar akueghiva, zurara dughiaabar a ko mikimam, o?
 Bar puvati. **11** “Ki ian sure damighti ia Godin gavgavim
 deravira a gifogham. Egh bizir a damuasa nighniziba,
 ki dar gun ia mikimam, Kar Godin Gavgaviba Bar Itim.
12 Ia uari Godin arazir kabar ganigha gifa. Egha ia
 manmaghsua akar mingariba puvatizir kabav gei? **13**
 “Godin Gavgaviba Bar Itim, gumamazir kuraba ko paza
 igharaz darazigh amir gumamaziziba, a ivezir kuram me
 bagha an abaragha gifa. Egh mîzaziba ko osimtîzir kaba
 isi me daningam. **14** Gumazir kaba borir aviriba ikiti,
 apaniba borir kabav misoghti me arimighiram. Egh me
 zurara dagheba puvatigham. **15** Eghti gumazir kurar kaba
 arimighireghti, men ikiavira itir adarazi arimariam me
 damuti, me uaghan arimighiregham, eghti men amuir
 odiariba me bagh azian kogham. **16** Gumazir kuraba silvan
 dagiar avirim ko korotiar avirim akumakum, nguazir
 minemniabar min, uan dipenibar dar pozibav kinam.
17 Eghti gîn gumamazir Godin damazimîn deraziba
 izi, men korotiar aghuiba ko silvan dagiaba abigh uari
 daningam. **18** Gumazir kurar kaba dipenir aghuibar ingari,
 ezi dipenir kaba, dughiar ruarimin ikeghan kogham. Da
 mati boghoborir dipeniba ko averpenir azenibar itim. Da
 zuamira dipirighiregham. **19** Me dimagarimin dakuasava
 amua garima, men biziba bar avirasemegha deravira iti.

Egha mizarazimin me oseghe gara digavir kuram gami, Ame! Men bizir avirir kaba ua itir puvati. Ezi me bar bizibagh asa. **20** “Bizir kuraba aperiamin min, me aviti me puv atiatingam. Bizir kaba ua ikian kogham, mati aminir gavgavim dimagarimin otogha dagh ivaragha ghu. **21** Aruem anadi naghin izir aminim me asirafagha me inigha ghuzi, me ua uan danganimin itir puvati. **22** Aminir kam uan gavgavir ekiam sara me givai, ezi me ari mangasa pamtemin ingari. **23** Egha me aminir kam batoghan ibura. Aminim men ingarava aka dafaribav sogha, bar me batoke.”

28 “Gumaziba gol ko silva iniasa nguazimin aven mozir bar konibagh tui. Egha gol ko silva tuamin danganibar ingari, eghti avim dar minezibar isighti da bar zuegham. **2** Egha me ain buria nguazim gutui. Me nguazir torimin dagiaba isa da tuema kapa otifi. **3** Me nguazimin mozibagh tuima, dar toriba vin mar uaghiri, eghti me ain itir dagiaba buriam. Me lambagh abuava mozir kabagh tui, ezi angazangarim mozimin itir mitarmem batozima, dagiaba azenara otivima, me da isi. **4** Me nguazir torir kaba, saghon mar ada okori, danganir kaba, gumazir igharaziba dar zuir puvati. Me uarira ikia ingari. Me nguazir torir kabar beniba uari dafegha dar suigha, uaghira mangi izegh gamua ingangarim gami. **5** Gumazir igharaziba, nguazim gisin azenibar ingara dagheba ko biziba opari. Ezi gumazir nguazimin apengan ingarir kaba, me dagiaba abigha nguazim gikua a girazi, a mati avim danganir mam bar an isizi moghin iti. **6** Ezi gumazir kaba nguazimin aven itir dagiabar aven Sapaian dagiar

bluplan aghuariba isi. Egha nguazimin aven uaghan
 golin minemeniam isi. **7** Isaba ko bagaba, nguazimin
 aven mozir konir me ingarizibar aven garir puvati. **8**
 Laionba ko asizir gavgavir igharaziba sara torir kabar
 averiabagh aruir puvati. **9** “Gumaziba dagiar gavgaviba
 itir danganibagh kuava, mighsiaba abizi da bar iraghue. **10**
 Me dagiabar aven dipar tuavibar ingari moghin, dagiaba
 aghora averara zui. Egha me aven ghua garima, dagiar
 aghuir ivezir bar pin koziba iti. **11** Me mozibagh ku
 ganti, dipam danganir kamin otivti me anepirigham,
 eghti dipam nguazir torim gizivaghan kogham. Eghti
 bizir aghuir nguazimin aven mongeghav itiba, me da
 asigh azenim datigham. **12** “Ezi e managh mangi fofozir
 aghuarim ko nighnizir aghuarim iniam? Fofozir aghuim
 ko nighnizir aghuim iniamin nguibam managh iti? **13**
 Guizbangira fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim
 bizir bar ekiam, egha dagiar ekiaba ko bizir igharaziba
 bar dagh afira. Ezi gumazamiziba bizir kam deraviram a
 gifozir puvati. Ezi fofozim ko nighnizir aghuarim nguazir
 kamin gumazamizibar tongin itir puvati. **14** Ongarim ko
 an apengan itir danganir bar koniba kamaghin migei,
 ‘Fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim, aning kagh
 itir puvati.’ **15** Golin bar aghuim a pura bizim, ni a
 isi ua nighnizir aghuarim givezeghan kogham. Fofozir
 aghuarimin ivezim bar pin ko, eghti ni silvan aghuarimin
 a givezeghan kogham, silvan aghuarim, a pura bizim. **16**
 Ni kantri Ofirin golin bar aghuiba ko dagiar iveziba bar
 pin koziba, da isi aning givezeghan kogham. **17** Ni aning
 givesi, glasin dagiar ivezir bar pin kozim ko bizir aghuir

golin ingariziba inigham, noka, ni aning givezeghan kogham. Da uaghan pura biziba. **18** Aningin ivezim, bar pin ikia adiarir aghuarim ko dagiar ghurghurir gavgavir glasin min taghtazimin ivezim bar a gafira. Pelin ivezim bar pin ko, egha pelin ivezim uaghan fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim givezeghan kogham. **19** Topasin dagiar iangurir aghuarir me kantri Itiopian isiba ko avimin tuezir golin aghuiba, da uaghan fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim tong aning givezeghan kogham. Bar puvati. **20** “Ezi e managhira fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim batogham? Fofozim ko nighnizir aghuarim danganir manamra iti? **21** Fofozim ko nighnizir aghuarim, gumazamiziba ko angamira itir biziba sara bar men modo. Kuarazir pin mighagha aruiba, uaghan aningn garir puvati. **22** Ovengezibar Danganim ko Ovevem uabi, aning kamaghin migei, ‘Ga mong aningn sighsirir akaba baraki, egha aningn ganizir puvati.’ **23** “Ia oragh. God uabira nguazir kamin danganiba bar dar gara, egha overiamin apengan itir bizibar gari. Kamaghin, a uabira fofozim ko nighnizir aghuarim itir danganim gifo. Egha tuavir aning bagha zuim gifo. **25** Bar fomira, God nighnigha aminimin gavgavimin abara, egha uaghan nighnigha ongarir ekiam ikiasa, a dipabar ababanim ati. **26** Egha a uaghan amozim damuamin araziba ariki, egha onimarim taghtagh mangamin tuavim ati. **27** Bizir kabar gin God nighnizir aghuarimin gara an araziba bar da tuisisi. Egha nighnizir aghuarim gamizi a tugha gavgavizi a ghaze, a bizir bar aghuim. **28** Egha God kamaghin gumazamizibav gei, ‘Ki ian Ekiam. Gumazir nan atiatia nan apengan

ikiava arazir kurabar gin zuir puvatizim, gumazir kam nighnizir aghuarim ko fofozim iti.”

29 Jop ua kamaghin migei: **2** “Oio. Ki uabin apangkufi, ki fomira deragha ikezi moghin ikiasa ifonge. Fomira God bar deraghavira na geghufi. **3** A lamin min itima, an angazangarim na gisira. A dimagaribar angazangarimin min tuavim nan akakazima, ki zui. **4** Fomira, God nan roroamin min ikia, deravira nan purirpenimin aven itir ikizimin gari. Ki faragha gavgavigha ikezi moghin, ki datirighin ua kamaghira ikiasa ifonge. **5** Fomira, Godin Gavgaviba Bar Itim, na ko ikiavira itima, nan boriba uaghan na ko iti. **6** Ezi nan bulmakauba ko memeba oter eborir avirim na ganingi, ezi olivin oviziba mirmirir danganimin aven, nan olivin boreba bar izifa. **7** “Ki faragha nguibar ekiamin gumazir dapanir mamin ikia, egha ghua nguibar ekiamin tiar akamin gumazir dapaniba ko uari akuva ikia kotiaba barasi. **8** Gumazir igiaba nan gari ki izima, me uari amikirvagha ghua saghon iti. Ezi gumazir ghurapaniba, ziar ekiam na daningisi dikavigh tuivigham. **9** Ezi gumazir dapaniba uaghan uan akabar kumigh, pura nimira ikiam. **10** Ezi gumazir bar ekiaba uaghan nan akam baraghsi, uan akabar kumigh nimira ikiam. **11** “Onganarazibagh amir gumazamiziba uarir akurvaghasa nan deima, ki men akurvasi. Egha afeziaba puvatizir boriba, men akurvazir gumaziba puvatizi, ki men akurvasi. Kamaghin amizi, na barazi ki bizibav geir gumazamiziba, me nan ziam fe. Egha nan gari ki bizibagh ami darasi, me nan arazibar gara da bagha bar akonge. **13** Gumazamizir kiran oveghangin ovengamiba,

ki men akurvasi, ezi me na minabi, egha God deravira na damuasa me a ko migei. Ezi amuir odiariba, ki men akurvazima, me uan navir averiabar aven bar akonge.

14 Ki zurara Godin damazimin arazir aghuibagh amua, guizin araziba igharaz darazir akakasi, mati ki korotiar ruarir aghuim aru. **15** Ki mati damazir kurabar damazim, egha ki tuavim men akakasi, egha mati suer kurabar suem, ki men akurvazima, me deraviram arui. **16** Ki mati onganarazibagh amir gumazibar afeziam, egha men akurvasi. Gumazir ki fozir puvatiziba, ki kotin aven men akurvasi. Igharaz darazi kotin aven akabar me abiri, ezi ki men akaba isa me bagha migei. **17** Gumazir arazir kurabagh amiba, ki men gavgaviba agiva, egha men dafaribar gumazir kiniba ua me isi. Mati gumazim afiar atiamin atariba apirigha asizir a ivirazim uam a ini. **18** “Ki ghaze, ki ti dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam, egh deravira uan dipenimin iki mangi ovengam. **19** Ki ghaze, ki ti gavgavigh, temer dipar miriamin dikarazimin min, an biba dipar avirim isima, an dafariba dimagarimin ghuariam dagh irima, da bar derazi moghin ikiam. **20** Gumazamiziba nan ziar ekiam fivira ikiam. Eghti ki gavgavir igiam inivira ikiam, mati gumazim barir pir igiam dafa. **21** “Gumazamiziba damuamin araziba ki dar me migeima, me akabar kumigha nimira ikia na barasi. **22** Nan migirigiaba men navir averiabar ghuaghiri, mati amozir pam emira aghumra nguazir averiamin ghuaghiri. Ki mikemegh givaghti, me nan nighnizim ua migirigiar otevitam a isafuraghan kogham. Puvati. **23** Me kuariba arigha bar deravira nan akam barasi. Me akam bagha bar

akonge, mati aruem dughiar ruarimin ganizi amozim ua izasa me bar akonge. **24** Ki dughiar aghuim me ganiga me ko migeima, me igharagha nighnisi, Ame! Manmaghsua gumazir ekiar kam e ko migei? Ezi nan guamin ganganir aghuarim ko arazir ki me ko migiavira itim, gavgavim men navibagh anidi. **25** Ki men gumazir dapanimin min ikiava, arazir me damuamiba bagha, nighniziba me ganidi. Ki gumazamiziba ko iti, mati atrivim uan midorozir gumazibar tongin iti. Egha uaghan gavgavim men navibagh anidi, mati ovevemin dughiamin gumazir mam gavgavim isa azi darazigh anidi.”

30 Jop ua kamaghin migei: “Datirighin ziaba puvatizir gumazibar boriba, dibovir akabar na migei. Men afeziaba pura bizir kinibar min ikia, egha gumazamizibar damazimin onganarazibagh amua, bizir aghuitam gamizir puvati. Kamaghin garir gumaziba, ki me ataghizi me nan sipsipbagh eghevur afiabar tongin itir puvati. **2** Ki gari, me nan akurvaghamin gavgaviba puvati. Me bar amiraghamiraki, kamaghin amizi, ki ingarasa me migeir puvati. **3** Gumazir kaba, dagheba puvatigha aghariba gui, egha men navir averiaba daghem bagha arai. Me ara danganir misingizibar ghua pura dagher muziariba buri. **4** Egha tevsevir misoziba asia, dar biba ko dafariba api. **5** Egha me nguibamin boroghin izir dughiamin, gumazamiziba me dagarvagha me batosi, mati me okimakiar gumazibagh ami. **6** Kamaghin amizi, me ara ghua saghon itir mighsiabar avarir konir faner misingizibar danganibar ikia, dagiar torir ekiaba ko nguazir torir ekiabar ti. **7** Me gumazamiziba puvatizir

danganimin tevsevibar tongin arua donkibar min arai. Egha tevsevir kabar tongin uari akuva moga iti. **8** Nguibamin gumamaziziba me fozorogha, me misogha me batoke. Kar, onganarazibagh amua ziaba puvatir gumamaziziba. **9** “Ezi datirighin men boriba iza na dipova ighiabagh ami. Me ghaze, ki ti pura bizim, egha nan ziam dibora a gasighasisi. **10** Me ghaze, ki bizir bar kuram, egha bar nan aghua. Me na ategha saghon iti, egha me nan boroghin izir dughiamin, me nan guamin iparan atiatir puvati. **11** God bar na abiragha nan gavgaviba bar ada gifa, kamaghin amizi, me atiatir puvatigha bizir manam damuasa ifuegha, an na gamua arazir kurabar na gami. **12** Ki uan agharir guvimin garima, gumazir igiar kurar bizim dikavigha, na baghavira iza na misogha na batozima, ki aravira zui. Me na gasighasighasa arazir guar aviribagh ami. **13** Ki me gitaviraghasa amima, me nan tuavim apirizi ki aran ibura. Ki ikuvigha gifa, ezi me nan osimtizim damuti a bar ekivasa. Ezi men anogoroghamin gumazitam itir puvati, kamaghin me na gamizi, ki bar ikufi. **14** Me mati midorozir gumaziba nguibar ekiamin divazir gavgavim akarigha misoghasa ivemara nguibar ekiamin zui. Egha mati ongarim dipiraghira niga dadarimin izi moghin, me ivemara na bagha izi. **15** Bizir guar igharagha garir aviriba na bativa na gamima, ki puv atiati. Nan ziar ekiam gifa, mati terafarim aminim a givarazi a ghu. Nan dabirabir aghuim ko nan bizir aghuariba gifa, mati ghuariam ghugha ua itir puvatizi, overiar kinim iti. **16** “Ezi kiran oveghangin nan ikirimirim givagham, dughibaba bar ki osimtizim ko mizazim barasi. **17** Dimagaribar nan

agharapaniba mizazim isi, mati me afuzimin na ginifi.
 Mizazim na gasir bizir kam na ataghirazir puvati. A
 kamaghira iti. **18** God uan gavgavimin nan mikarzim
 gamizi a igharagha oto. Egħa pamtemin na amighiri, mati
 korotiam nan firagħarim amighiri. **19** God na kunizi ki
 begħneazim giragħu, egħa ki mati nguazir minemeniam
 ko averenimin min pura iti. **20** “O God, ki nin damazimin
 tugħa uabin akurvagħasa nin dei, ezi ni pura nan gari.
 Egħa kuarim atigha nan dimdiam barazi puvati. **21** Ni nan
 apangkuvir puvati. Ni uan gavgavimin paza na gamuavira
 iti. **22** Ni ter afarimin min pin na kunizi aminim na inigha
 zui. Ni aminim gamima, a tintinibar na akuri. **23** Ki fo,
 ki aremegħti ni na amadagħti, ki magiri danganir ni
 gumazamizir oveagħueziba bagħa inabazimin ikiam. **24**
 “Egħti gumazitam bar ikuvighsi damuva akurvazim bagħ
 dimti, gumazitam ti a misogh pazi a damuam o? Bar
 puvati. **25** Kirara, ki faragħa gumazir dugħiar kurabar
 itibar kuarkufi. Egħa biziba puvatizir gumazamizibar
 apangkufi. **26** Ki kamagħin nighniki, nan dabirabir aghuim
 zurara ikiam, ezi puvati, dugħiar bar kuram na bato.
 Ki ghaze ki angazangarimin aven ikiam. Ezi puvati,
 mitarmem bar na avara. **27** Nan navir averiam zuraram
 osei, ezi dugħiaba zurara mizazim ko osimtizim na batifi.
28 Ki paza itima nan mikarzim bar pigħa igharagħa
 gari. Ezi aruem na gapongezir pu. Puvati. Arimariam na
 gamima ki kamagħin oto. Ki gumazamizibar tongin ikia
 akurvazim bagħa men azangsis. Ezi me nan akurazir
 puvati. **29** Ki mizazir ekiam isa pazavira iti, egħa nan
 ararem mati afiar atiamin ararem ko ponemin araremin

min iti. **30** Nan mikarzim misigha pigha inge, ezi nan mikarzim inir muziariba tintinibar pura vuaghira iri. Ezi arimariar kurar kam nan mikarzim gamizi, a puvira fei. **31** Ki fomira deravira ikia uan gita misogha uan marvim givi, egha agoroger onger akabagh ami. Egha datirighin ki uan gita misogha azir akabagh ami, mati gumazim ovengezi me a gubai.”

31 Jop ua kamaghin migei: “Ki uan navir averiamin aven uabi akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, ki amizir igiatamin ganiva, nighnizir kuratamin iran kogham. **2** Godin Gavgaviba Bar Itim a manmaghin en arazir kuraba ikarvagham? **3** Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God dughiar kuram gamima, a me batifi, ezi bizir kam me gasighasigha bar me kuavarei. **4** God bar nan arazibagh fogha, nan daroribar gari. **5** “Ki arazir ifavaribagh amir puvatigha, tintinimin gumazamizibagh ifarir puvati. **6** God guizbangira deravira nan araziba tuisigh egh fogham, ki bizitamin osimtizitam itir puvati. **7** Ki tuavir aghuim ategh, egh nan navim bizir nan damazimning garibar gin mangi, arazir kuratam damigh, egh Godin damazimin mizegham. **8** Eghti God gumazir igharazimin amamangatighi, a ki oparizir daghebar ami, egh nan azenim bar a gasighasigham. **9** Nan namakamin amuim, ki a bagh navim dikav, egh mangi an dipenimin modogh iki an pam bagh oragham, a mangighi, ki mangi a ko dakuighi, **10** kamaghin, nan amuim uabi mangi gumazir igharazibar ingangarir amizim gavagh men wit mirmiram. Eghti gumazir igharaziba a ko dakuam. **11** Ki aghumsizir ekiam itir arazir kurar kam damighi me na

isi kot datighi, ki an ivezir kuram iniam. **12** Arazir kurar kam, mati avir fefer gavgavir gumazamizibar isim. Ki guizin kamaghin damighi, avir kam bar nan isiva nan biziba sara bar a da givaghti, ki mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. **13** “Fomira, nan ingangarir gumazim o amizim migirigiam nan ikia na bagha izima, ki deravira me baragha men osimtiziba akiran aghuaghti, **14** gin God nan arazir kuram tuisighamin dughiam iziti, ki manmaghin an akam ikarvagham? Bar puvatigham. **15** Guizbangira, God na gamizi ki amebamin navimin oto, egga anarira ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh amizi, me uan amebabar navibar otifi. Godin kamra bar e gamizi, e an damazimin magh gari. **16** “Ki zurara onganarazibagh amir gumazamizibar akurvagha bizir me puvatiziba me ganidi. Egga amuir odaribar gari, me pura itir puvati, ki uaghan men akurvasi. **17** Ki uan daghetamin anogoregga uabira anemezir pu. Puvati, ki borir asaghasaziba uaghan men akuaghapi. **18** Ki uan igiamin ikia iza datirighin, ki amuir odariba ko borir asaghasazibar akurvasi. Ki men afeziamin min men akurvagha me geghufi. **19** Ki gari, gumazitam korotiaba puvatigha puv arugharusi, ezi ki ti an akurazir pu? Puvati. **20** Ki korotiar aghuir me nan sipsipin arizibar ingarizim a ganingi. Korotiar kam fefem a ganidima, a nan ziam fa na minabi. **21** Ki ti borir asaghasaziba paza me gamuava, men biziba iniasa kot gifaraghai, ki fo, gumazir dapanir igharaziba nan akabar min ghughai. **22** Ki kamaghin amizi, God nan dipizimningin mitaghniamin agharimning asizi aning irighai. **23** Ki Godin gavgavir ekiam ginighnigha puv

atiati. A gumazir arazir kurabagh amibagh asighasighasa, bizir kuraba amadi. Kamaghin amizi, ki arazir aghuibaram ami. **24** “Ezi guizbangira, ki pamten ingara bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. Egha ki bar akuegha uabi uan ziam fer puvati. Egha ki nighnizir gavgavim kamaghin itir puvati, nan gol ko dagiaba ko biziba nan akuraghti ki deravira ikiam. Puvati. **26** Ki garima, aruem bar deravira isira, ezi iakinim uaghan angazangarir bar dirim iti. Ezi nan navir averiam, aser kamningin ziamning fasa na dikavir puvati. Ezi ki ziar ekiam aning daningasa uan dafarimningin torezir puvati. **28** Ki arazir kabar amu, egh ki Godin bar pin itim akirim ragh a gasaragham. Eghti arazir kam bangin, me uaghan na isi kot datighi, ki ivezir kuram iniam. **29** “Ki garima, dughiar kuram nan apaniba batifi, ezi men osimtiziba bangin, nan navim derazir puvatizi ki bar akongezir puvati. **30** Ki dughiatamin akam akarigha uan apanibagh asighasighasa Godin azangsighizir puvati, kamaghin amizi, ki arazir kuram gamizir puvati. **31** Nan ingangarir gumazamiziba kamaghin migei, ‘A dagheba gumazamiziba bar me ganingizi men naviba bar izifa. A gumazitam ataghizir puvati.’ **32** Nguibar igharazibar gumaziba dakuamin danganiba puvatizi, ki me ataghizi me pura nguibar ekiamin tuavibagh akuir puvati. Tuavibagh aruir gumaziba sara, ki me isa uan dipenimin zui. **33** Gumazamizir igharaziba arazir kurar mabagh amua ti da modi. Ki uaghan arazir kuratam gamigha ti a modoghai, kamaghin amizi, ki uan dipenimra modoghav ikia, gumazamizir igharaziba ko migeir puvatighai. Nan arazir kamin, me fogh suam, ki arazir kuram gamigha,

nguibamin gumazamizibar atiati. Eghti me na dipova nan ziam gasighasigham. Ezi puvati. Ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki mongamin arazir kuraba puvati. **35** “Oio, ki kamaghsua, tav iki kuarim atigh na baragh. Ki kamaghin mikimam, ki arazir kuratam gamizir puvati, ki datirighin ababanitam damighti, a gavgavim nan akam daningam. Ki kamaghin ifonge, Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin nan migirigiaba bar da ikarvagh. A gumazir na isi kotiam darighamim, ki kamaghin ifonge, a uan kotiamin migirigiaba da isi akinafaritamin da osirigh. **36** Eghti ki akinafarir kam bagh bar akongegh uan dipizimin azenara aneter, egh uaghan atrivimin dapanir asuamin min uan dapanim daghuam. **37** Egh ki atrivimin borimin min Godin damazimin tugh, egh ki amizir bizibar gun bar a mikimam. **38** “Eghti ki gumazitam pazi a damu, an nguazim okemegh, a givezeghan kogh dagheba oparighti, nguazir kam uabi nan atar pamten arangti, **40** wit ko balin ovizir ki opariziba, benir dikoniba ko oghe kuraba dar danganim inigh nguazir kamin aghungam.” Jopin migirigiaba iza kagh tu.

32 Jopin namakar 3pla orazi Jop ua bagha gavgafi, a gumazir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizim, kamaghin amizi, me uam an akatam ikarvazi puvati. **2** Ezi gumazir igiar mam, an ziam Elihu, a me ko ikia men migirigiaba barasi. An afeziam Barakel, a Busin adarazir mav, egha Ramin ikizimin aven iti. A kamaghin orazi Jop ghaze, an arazir aghuim gami, ezi God arazir kuram gami. Bizir kam bangin, Elihu puviram atara muriam Jop bagha bar ikufi. **3** Elihu garima, Jopin namakar

3pla fo, Jop arazir kuram gamizi, me akam a gasi. Me deraviram an migirigiatam ikarazir puvati. Kamaghin amizi, Elihu uaghan bar me baseme. **4** A gumazir igiam, ezi me ghurigha a gafira. Kamaghin amizi, a faragha nimira ikia gumazir ghuriba barazima, me migei. Me mikemegha givazi, datirighin a uan nighnizimin gun Jopin mikimasava ami. **5** Elihu uaghan orazima, gumazir 3plan kaba, migirigiaba puvatizi, a bar me baseme. **6** Elihu datirighin dikavigha kamaghin migei: "Ia gumazir aruaba, ki gumazir bar igiam, eghe ian apengan iti. Kamaghin ki faragh uan fofozimin ia mikiman bar atiatigha uaghan aghumsiki. **7** Ki kamaghin nighnisi, ia gumazir ghuriba mikimiva, egh fofozir aghuiba ko nighnizir aghuibar gun mikim. **8** Ezi azenir aviriba ti gumazim gamima, a fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti. Puvati, Godin Gavgaviba Bar Itimin Duam, iza nighnizir aghuim gumazamiziba e ganidi. Ezi gumazir ghuriba kamaghin tuisighan kogh suam, arazir manam Godin damazimin derazi manam ikufi. **10** Kamaghin ia na baraghti, ki uabi, uan fofozir nan itibav kimasa. **11** "Ia oragh. Ia Jop ko mikimasa fofozir aghuim ko nighnizir aghuarim itir migirigiaba bagha ruia puv ingari. Ki ia mizua bar deravira ian migirigiaba baragha da tuisisi. **12** Ki bar deravira kuarim atigha, ia migeir migirigiaba baraki. Ki orazi, ian migirigiatam Jopin migirigiaba ikaragha kamaghin migeir pu, a guizbangira migei puvati. **13** Ia kamaghin uarira uariv kiman kogham, e nighnizir aghuim buria eghe a inigha gifa. E God ateghti anarira Jopin migirigiaba ikarvagh. E gumazir kiniba a ikaragham kogham. **14** Jop uan migirigiaba na

gasir puvati, a ia migei. A na gasiti, ki a ikarvaghamin migirigiaba, ian migirigiabar mirara mangan kogham.

15 “Jop, ni gan. Nin namakabar nighniziba otefe. Me ua ni mikimamin migirigiabagh asagha nimira iti. **16** Me pura tuivighav ikia nimira iti, kamaghin amizi, ki me mizuaman kogham. Ki mikimasa. **17** Ki uan fofozimin gun ni mikim egh uaghan nin migirigiaba ikarvaghasa. **18** Nan navim migirigiaba bar a gizifa. Aminir ekiam ivai moghin, nan navir averiam pamtem nan ingari, ezi ki ni mikimam. **19** Migirigiar ki ni mikimamiba bar nan navim gizivagha iti, mati wainin misevir, me asizir memen inimin ingarizim, wainin igiam an itima a buigha bighasava ami. **20** Guizbangira ki mikemegh deragh uabi baragh, navir amirizim ikiam. **21** Ki tavin gin mangan kogham. Nan navimin itir bizim, ki guizbangira bighivira aneghurigh a mikimam. Ki gumazitam apezeper akar isingtizir tam a mikemeghan kogham. **22** Gumazamiziba akar isingtizibar me apezeperir arazim, ki a gifozir puvati. Ki kamaghin damighti, Godin nan ingarizim zuamira na gasighasigham.”

33 “Jop, ki datirighin ni mikimamin migirigiaba, ni deravira kuarim atigh bar deravira da baragh. **2** Ki bar datirighira migirigiar kabar gun ni mikimasava ami. **3** Ezi migirigiar ki ni mikimamin kabanang, ni da baragh kamaghin fogh, ki Godin damazimin derazir gumazim, egh nan navimin itir nighniziba, ki bighivira deravira dar gun ni mikimam. **4** “Godin Gavgaviba Bar Itimin duam nan ingari, egha uan ikirimirir angamira itim anidir aminim isa, na giveragha na gamizi, ki angamira iti. **5**

Jop, ki kamaghin ifonge, gan migirigiar uariv soghamiba, ni deraghvira dagh nighnigh. Ni nan damazimin tugh egh uan nighnizim mikim. **6** Godin damazimin ga magh gari. A nguazimin virara gan ingari. **7** Kamaghin amizi, ni nan atiatingan marki. Ki osimtizim ni daningan kogh, egh ni abinan kogham. **8** “Ki kamaghin nin migirigiaba baraki. Ni pamtem migia ghaze, ‘Ki arazir kuratam gamizir puvatigha, Godin damazimin zue, ezi bizitamin osimtizim nan itir puvati. **10** Ezi God uan apanimin min osimtiziba na darighasa tuaviba buri, mati a gumazir kurabagh ami mokin. **11** A senin nan dagarimning ike, a bar deravira nan daroriba ko ki amir bizibar gari.’ **12** “Jop, ni oragh. Migirigiar ni amizir kaba, da derazir puvati. Ezi datirighin ki kamaghin ni mikimasa. Godin fofozim ko gavgavim bar ekefe, egha bar gumazamizibar fofozim ko gavgavim gafira. **13** Ni tizimsua akam God gasa ghaze, a gumazamizibar migirigiaba ikarvazir puvati? **14** E fo, God tuavir aviribar uan akamin e migei. Ezi e gumazamiziba deragha an akam gifozir puvati. **15** “E dimagaribar uan misiabagh akuir dughiaabar, God irebar guar aviriba en akakasi. **16** Egha irebar kabar aven, e uan arazir kuraba akirasa, an akar modoghav itim isa azenim gatigha nighniziba e ganidi. Egha akar kam gamizi, a en nighnizibar ikia gavgafi. **17** Egh arazir kamin a gumazamizibar anogoreghti, me arazir kurabar amuan kogham. Egh uari fan kogham. **18** A kamaghin aghua, e arazir kurabar amuti, en apaniba e misoghti e arighiregh mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. **19** “Dughiar maba God gumazamizibar arazir kuraba akirasa

arimariaba me ganidi, ezi me misiabagh irav ikia men aghariba aven mizaziba isi. **20** Me daghebar aman bar aghua. Me bar ifongezir dagheba, me da isa me ganidi, ezi me dar gari da mati bizir bar kurabara. Ezi me dar aman ibura. **21** Me mikarziba suegha bar aghariba gui, ezi men aghariba azenim gire. **22** Men ikirimirim bar givasava ami, ezi ovevemin enselba bar me agivasa me mizuai. Ezi me Oveaghuezibar Nguibamin mangasava ami. **23** “Eghti Godin enselin bar avirimin tongin enselin tam izi, gumazir kamin akuragh, egh arazir aghuir a damuamimin gun a mikemegham. **24** Eghti enselin kam, gumazir kamin apangkuvigh kamaghin Godin azangam, ‘Ni gumazir kamin apangkuvigh, aneteghti an Oveaghuezibar Nguibamin mangan marki. Ki uam a givezamin tuavim batogha gifa.’ **25** Eghti gumazir kamin mikarzim ua gavgavigh igiamin otogham, mati a fomira igiamin ikezi mokin. **26** Gumazir kam datirighin God ko mikimti an a baragham. God an akurazi an ovengezir puvati, kamaghin amizi, a Godin damazimin izi an ziam fi bar akuegham. **27** Egh gumazir kam bar akuegh ighiam bangi gumazamizir igharazibav kim suam, ‘Ki arazir aghuibar tuavim ataki, kamaghin ki arazir kuram gami. Arazir kam bangin God ti ivezir bar kurar ekiatam na ikaragha na ganighai. Ezi puvati, a nan apangkuvigha kamaghin amizir puvati. **28** A ua nan ikirimirim giveze, ezi ki Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati. Ki angamira ikiavira iti, egha aruemin angazangarimin gara bar akonge.’ **29** “Guizbangira, dughiaba zurara God arazir kabar gumazamizibagh

ami. Dughiar pumuning, o pumuning ko mikezimín ghua dughiar aviriba, a kamaghín amuavira iti. **30** A ua men ikirmiribagh ivesi, ezi me Oveaghuezibar Nguibamin zuir puvati. Me angamira ikiavira iti, egha aruemin angazangarimin gara bar akonge. **31** “Jop ni datirighin oragh. Ki migirigiar maba iti, ki dar ni mikimasa. Kamaghin amizi, ni akam dukuagh, egh kuarim atigh deravira na baragh. **32** Ki kamaghsua bar ifonge, gumazamiziba fogh suam, ni gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim. Egh ni migirigia taba iki mikimti, ki ni baraghasa. **33** Ni migirigiaba puvatigh, egh nimira iki na baragh. Eghti ki nin sure damuti, ni fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam.”

34 Elihu ua kamaghin migia ghaze: **2** “Ia nighnizir bar aghuiba itir gumaziba, ia bar deravira kuaribar arigh, nan akaba baragh. Ia gumazir fofozir aghuiba itiba, ia na baragh. **3** Akatorim daghem apava a barasi, a bar isingiz o, a ikufi. Kamaghira, kuarim migirigiam baragha a tuisisi, a deraz o, a ikufi. **4** E uari bagh migirigiaba tuisigh fogham, manam dera, ezi manam ikufi. **5** “Jop kamaghin mikeme, ‘An arazir kuratamin osimtizitam itir puvati, ezi God arazir aghuimin a gamizir puvati. **6** A bizitamin osimtizim itir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati, ezi God ti ghaze, a ifavarir gumazim, egha bar a gasighasiki. Mati God uan barimin a gasezir duam, uam akumighan kogham.’ **7** “Gumazir manatamra Jopin arazim damuam? A puvira akaba God gasi, mati dipam ivemari. **8** Egha a uaghan gumazir kuraba koma arua, me amir arazir kurabagh ami. **9** A ghaze, e God

ifongezir arazibar amuti bizir aghuir manatam e bativam?
 Ti puvatigham. Kamaghin an arazir kurar kabagh ami.
10 “Kamaghin amizi, ia nighnizir aghuiba itir gumaziba
 ia na baragh. Godin Gavgaviba Bar Itim arazir kuratam
 damighan kogham. Bar puvatigham. **11** A deraviram
 en araziba tuisigha, en arazir e amibar miraram, e
 ikarvasi. **12** Bar guizbangira, Godin Gavgaviba Bar Itim
 pazi gumazitam damighan kogham, egh arazir kuratam
 damighan kogham. **13** Ezi tinara faraghavira nguazir kam
 gativagha gavgavim God ganingi? Bar puvati. **14** God uan
 navir averiamin aven uabi ginighnigh, egh uan Duam ko
 an aminir angamira itir ikirimirim anidim, a uam aning
 inighti, **15** biziba bar zuamiram arimighiregham, eghti
 gumazamiziba uamategh nguazim gavagham. **16** “Jop
 ni oragh. Ni nighnizir aghuim iki, egh kuarim atigh na
 baragh. **17** Ni manmaghin nighnisi, Godin Gavgavim Itim,
 a ti deravira nguazir kamin gumazamizibagh ativagh
 men ganan kogham o? Ezi manmaghsua, ni akam arazir
 aghuibagh amir God gasa ghaze, a ti arazir kuram
 gamigha guizin arazimin gin mangan aghua? **18** Gumazir
 kinitam kamaghin atrivitam mikemeghan kogh suam,
 ni atrivir bar kuram. Egh gumazir aruatam kamaghin
 a mikemeghan kogh suam, ni gumazir bar kuram. **19**
 God uabi gumazamizibar ingarizi, me an damazimin
 magh ghue. A gari, gumazamizir biziba itiba, ko biziba
 puvatizir gumazamiziba, me bar moghira magh ghue. **20**
 A gumazamiziba bar me gamima, me zuamiram ariaghiri,
 gumazamizir ziar ekiaba itiba o gavgavir ekiaba itir
 puvatiziba, me pura biziba. Dimagarir arizimin, a me

gami me digavir kuram gamima, a uabi uan gavgavimîn men ikirimiriba gefi. **21** “E managh zui, Godîn damazim en araziba bar dar gari. Dughiaba bar, an damazim deravira en daroribar garavira iti. **22** Dimagarir bar mitater pîzi tam ikiti, Godîn damazimîn arazir kurabagh amir gumazamiziba ti an aven modogham o? **23** God en arazir kurabagh fogha gifa, kamaghîn amizi, a da tuisighamin dughiatam amisivan marki. **24** Dughiar a gumazir dapaniba gevîm, a men arazibagh fofoghasa ingarir puvati. A men arazibagh fogha gifa, a pura me batogha, gumazir igharaziba men danganibagh arisi. **25** A men arazir kurabagh fogha, kamaghîn a dimagaribar me agiva me dikabiri. **26** A gumazir kaba amizir arazir kuraba bangin, gumazamizir igharaziba ganasa, a men damazibar me gasighasisi. **27** A fo, me akîrim ragha a gasaragha, an Akar Gavgavibar gin mangan aghua. Kamaghîn amizi, a me gasighasisi. **28** Me onganarazibagh amir gumazamiziba paza me gami, ezi me Godîn deima, a men ararem barasi. **29** God nîmîra iki bizitam damuan koghti, tinara suam God arazir kuram gami? Egh a uan guam modoghti, tina an boroghîn mangî an guamîn ganam? Bar puvati. God gumazamiziba ko kantribagh ativagha bar dar gari, eghti gumazir kuratam atrivimîn otoghan kogh, egh gumazamizibagh asighasighan kogham, mati gumazim asizimîn suighasa azuazimîn ingari. **31** “Îan tinara orazi Jop kamaghîn God mikeme, ‘God osimtiziba na garizima kî da ateri, egh kî uam arazir kuratam damighan kogham. **32** God bizir kî fozir puvatiziba, da nan akaghti, kî arazir kuratam damigh, egh bar moghira da ategham.’ **33** “Jop,

ni God amir bizibagh ifongezir puvati. Ni kamaghin nighnighan marki, ni uabi ifongezir biziba God dar amuam. Ni uabi uabi tuisigh, egh arazir manamin gin mangi a damusi, ni a damu. Kar nan ingangarim puvati. Arazir manam nin deraghti, ni datirighin fofozir aghuarir kamin gun e mikim. **34** “Ki gari, gumazir fofozir aghuim ko nighnizir aghuim itiba, me nan akar kam baregh suam, **35** ‘Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati. A deravira nighnizir puvatigha migei.’ **36** Jop gumazir arazir kurabagh amibar min bizibav gei. Ezi nan ifongiam kamakin, God kamaghira a damu mangivivra ikiti a fogh suam, a migirigiar kabar amuvira ikiam, o ti puvatigham. **37** Jop arazir kuram gamigha, arazir kam gisin Godin akaba batosi. A en tongin ikia en migirigiaba batogha, egha atara akaba God gasi.”

35 Elihu migiavira ua kamaghin migei: **2** “Jop ni ghaze, nin arazim dera, egha Godin arazim gafira. Nin migirigiar kam ti deraz o, puvati? **3** Ni uaghan ghaze, ki arazir kuratam damighan koghti, bizir kam manmaghin nan akuragham? Egh uaghan bizir aghuir manatam na bativam? **4** “Jop, ki datirighin ni ko nin namakabar akaba ikarvaghasa. **5** Ni kogh pin deraghvira overiamin itir ghuariabar gan. Da bar pin mar iti. Kamaghira, God bar pin iti. **6** Ni arazir kuratam damigh, egh ni a gasighasighan kogham. Ni arazir kurar avirim gami, ezi da pura bizim. **7** Egh ni zurara arazir aghuibar amuti, da manmaghin an akuragham? Ni arazir kuraba puvatigh, egh tuavir kamin, ni bizir aghuir manatam isi God daningam? Puvatigham. **8** Arazir kurar ni amiba,

da gumamaziziba eraram asighasisi. Ezi arazir aghuir ni amiba, da gumamazibaram akurvasi. **9** “Gumazir gavgaviba gumamaziziba dika me abiri. Ezi gumazir kaba uarir akurvaghasa bar pamten gumazir ekar aghuibar diava arai. **10** Ezi gumazitam kamaghin deir puvati, ‘Godin Nan Ingarizim, a managh iti? A dughiar kurabar gavgavim en navibagh anidima, e bar akuegha ighiabagh ami. **11** God fofozir aghuarim gumamazizibagh aningizi, me asizir atiaba ko kuarazibagh afira, egha akurvazim bagh, a bagh mangan aghua.’ **12** Guizbangira, gumamaziziba akurvazim bagha Godin diava arai. Ezi me gumazir uarira uari feba ko arazir kurabagh amiba, God men dimdiaba barazi puvati. **13** Men nighniziba derazir puvati, kamaghin amizi, me puram an diava arai. Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim, men dimdiaba baraghan kogham. **14** Jop, ni kamaghin migia ghaze, Ni Godin garir puvati. Ni uaghan ghaze, ni dughiar bar ruarimin a mizuaima, a kotin aven nin azangsizim akirizir puvati. Kamaghin amizi Jop, God ti nin dimdiam bareghan kogham. **15** Ni uaghan kamaghin migia ghaze, God ivezir kuram isa gumazir arazir kurabagh amibagh anidir puvati. Egha men arazir kurabagh nighnizir puvati. **16** “Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati. A deravira nighnizir puvatigha, pura bizibav gei.”

36 Elihu ua kamaghin migei: **2** “Jop, ki migirigiar maba gavgavim ua Godin akam daningamiba ikiavira iti. Kamaghin amizi, ni nimira ikiti, ki tong uam nin sure damika. **3** Fofozir aghuir aviriba nan navim gizifa. Ezi datirighin ki kamaghin nin akakaghasa, Godin Nan Ingarizim, a zurara voroghira itir arazibagh ami. **4** Bar

guizbangira, ki akar ifavaritam gamir puvati. Ki fofozir gumazimin min, ni ko iti, ezi nan fofozim gumazir igharazibar fofoziba bar dagh afira. **5** “Ni oragh! God gavgavir bar ekiam iti, egħa a uan fofozimin gavgavimin, a ifongezir biziba bar dagh ami. Egħa a gumamazizibar aghuazir puvati. **6** Arazir kurabagh amir gumamaziziba, a men ganiva men amamangatighti, me dugħiar ruarimin ikian kogħam. Egħa onganarazir gumamaziziba, a men akurvagħa men osimtiziba akiri. **7** God gumazir an damazimin deraziba, a deravira men gara me gegħufi, ezi gumamazizir kiniba ziar ekiam me ganidi, mati me atrivibagh ami. **8** Egħti dugħiar kuram otogħti, osimtizim gumamaziziba ikegham, mati me senba ko beniba gumazimin soroghafariba ike. God kamagħin men akagħa ghaze, Me uarira uan ziaba fava arazir kurar aviribagh ami. Kamagħin amizi, dugħiar kuram me batifi. **10** A me gamima, me deraviram akaba barasi. Egħa uam arazir kurabar amuan men anogorosi. **11** Me an akaba baragh an apengan iki, egħ dugħiabar zurara navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam. **12** Me oragħan aghuagħti, apaniba me misuegħti, me arimighiram. Egħ me uari fogħan kogħam, bizir tizim me bato. **13** “Gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, an osimtiziba me garizir dugħiabar, me Godin aningagħa, uarir akurvagħasa an azangsizir puvati. **14** Me aghumsizir arazibagh amir gumamazizibar tongin ikia, egħa igiabaram ovei. **15** God gumamazizibagh amima, me osimtiziba ko mizaziba isi. Arazir kamin, God arazir aghuibar amuasa gumamazizibar sure gami, egħa tuavir

kamin a ua me isi, ezi me deravira iti. **16** “Jop, ni gan, ni datirighin osimtizir ekiam atera atam ovenge. Ezi God ua ni iniasa bar ifonge, egh ni damighti, ni deravira daperagh firighirigham. Eghti a dagher bar aghuiba ko biziba ni daningam. **17** Ezi datirighin God nin gari, ni mati gumazir arazir kurabagh amim, egha ni isa kotiam gatigha osimtizim ni ganingi. Ezi ni manmaghin osimtizir kam gitagham? Ti puvatigham. **18** Kamaghin ni deraghvira ganigh, nin aningagharim ni damuti, ni God dipovan marki. Egh ni ua suam, ni uabi givezamin ivezim a bar ekefe, egh ni God ateghan marki. **19** Nin bizir aviriba ko nin gavgavim, datirighin nin osimtizir kam agivaghan kogham. **20** Ni dimagarim otivsi puvira nighnighan marki, kar gumazamiziba zuamira puvarighamin dughiam. **21** Ni faragha arazir kurabagh ami. Bizir kam bangin ni foghasa, God osimtiziba ni ganingi. Kamaghin ni ua bagh ganigh, ni uam arazir kuratam bar an aven mangan marki. **22** “Ni deraviram oragh. God gavgavir ekiam ikia bar pin ti. Egha a tisan bar aghuim. Tina ua an min en sure damuam? Bar puvati. **23** Tinara God damuamin bizibar a mikimti, a adar amuam? Egh tina kamaghin a mikim suam, ‘God, ni arazir kuram gami?’ Gumazitam kamaghin mikemeghan kogham. **24** Gumazamiziba God ingarizir bizibar gara, egha onger akabagh amua an ziam fe. Kamaghin amizi, ni uaghan an ziam fi. **25** Gumazamiziba bar God amizir bizibar gani, egha me saghon ikia deragha dagh fozir puvati.” **26** Elihu ua kamaghin migia ghaze, “E manmaghin God gifogham, a bar ekeveghe bar pin iti. E uaghan manmaghin an azenibagh fogham. Bar

puvatigham. **27** A nguazir kamin dipam isa ghuavanaga a gamima, an amozimin oto. **28** Egha amozir ofiziba ko ghuariar overiamin itiba, izaghira nguazim gizima, gumazamiziba dipar avirim isi. **29** E kamaghin fozir puvati, ghuariar manaba ekevegga overiam avara, mati Godin Purirpenim. E fozir puvati, arariba manmaghin ghuariabar apengan ikia tingazi. **30** God onimaribagh amima, da tintinimin danganiba bar dar taghtasi. Egha ongarir konim avarazi, a mitarmemin aven iti. **31** God ghuariaba ko amozibagh atifa, egha arazir kamra a gumazamiziba bar me gativagha deravira men gari. Egha amozim gami an azenibagh izima gumazamiziba dagher aviriba iti. **32** An uan dafarimningin onimarim korogha, afuzimin min, bizir a inivasa ifongezim ginifi. **33** Arariba tingazima, e fo, aminim ko amozim otogham. Ezi bulmakauba uaghan fogha arazir mabagh ami.”

37 “Arariba dagarvazima, ki nisi, ezi nan dighorim na ginifi. **2** Ia araribar dagarvaziba baragh. Mar Godra pamten dia migei. **3** An onimaribagh amima, da taghtagha overiamin danganiba bar dar zui. Egha nguazir kamin apinir mamin ikegga apinir mamin ghu. **4** Ezi e gin orazi, a pamten dia migei, ezi e an gavgavim barasi. God kamaghin amima onimarim taghtagha tintinibar zui. **5** “Godin tiarim, mati ararim dagarvasi, a bar igharagha ghugha an ararem bar dera. Egha an amir biziba bar, en nighnizibagh afira. **6** A migeima aisin amozim nguazim giri. A migeima, amozir bar ekiam nguazir gizi. **7** Arazir kamin, a gumazamizibar amuti me ingaran kogham. A kamaghin damuti, an amir biziba, gumazamiziba

deragh dagh fogham. **8** Dughiar kamin asizir atiaba, uan danganibar mangi mongegh ikiam. **9** Aminir gavgaviba uan danganibar ikegha izi. Egha aminir ekier kaba orangtizim inigha izi. **10** God uan akatorimin aminim giverazi ais otifi. Egha dipar ekiabagh amima, da aisin min otiva bar gavgafi. **11** A dipar avirim isa ghuariar ekiabar aven da akufi, ezi onimariba dar tongin ikia taghtagha tintinibar zui. **12** God uabi migeima, ghuariaba ighuagha arui. Da ghua gumazamiziba itir danganibar, God damuasa mikemezir bizibagh ami. **13** God kamaghsua amozim amadi, dughiar maba a gumazamizibar arazir kuraba akirasa, egha dughiar maba, a men apangkuva arazir aghuim me damuasa. **14** "Jop, ni kuarim atigh nimira iki puram oragh, egh God amir bizir ekier igharagha garibagh nighnigh. **15** God Akar Gavgavim ghuariabagh aningizi, onimariba dar aven ikia taghtagha tintinibar zui. Ni ti kamaghin foz, o? **16** God overiamin ghuariaba guizi, da pura guighav iti. A ghuariabagh amir arazir kam, ni ti a gifoz, o? God fofozir aviriba ikia, digavir kuram gamir arazimin, ingangarir aghuir kabagh ami. Ezi ni fofozir kamaghin garim puvati. **17** Ni korotiam aruzi, aminir fefer sautin amadaghan izim ni gamima, doriba nin azima, ni bar puvira sokosi. Ni manmaghin aminir fefer kamin tivagham. Bar puvatigham. **18** God overiamin ingarigha, a isa an danganimin anetizi, a ikia gavgafi. Ezi overiam mati guabar garir bizimin min iti, me brasin ganganir kamin ingari. Ezi ni ti Godin akuragh kamaghin bizitamin ingarigham? Bar puvatigham. **19** En nighniziba derazir puvati, mati e mitatemin aven

iti, ezi e manmaghin nighnigh egh God ko mikimam? Kamaghin amizi, ni migirigiar e God mikimamibar en sure damuam o puvati? Ti puvatigham! **20** God oraghti, ki migirigiam an ikiti, a ti kuarim atigh na baragham, o? A ti mighigh nan akabagh nighnighan kogham. Gumazitam ti bar onganigh, God a misueghti, an aremeghsi kamagh mikimam. Ti bar puvatigham. **21** “Aminim ghuariabagh ivarazi, overiam bar zuegha itima, aruem bar deravira isira, ezi e an angazangarimin ganan iburaghburaki. **22** Ni gan, Notin amadaghan angazangarir ekiam overiamin oto, an ganganim mati gol. Kar God uabin kurkegha, uan angazangarim ko gavgavim sara izi, ezi gumazamiziba an gara puviram atiati. **23** Godin Gavgaviba Bar Itim, a bar pin iti, eghti e an boroghin mangan kogham. A gavgavir ekiam iti, egha guizin araziba ko arazir aghuibara gin ghua, puram e abirir arazim gamir puvati. **24** Kamaghin amizi, gumazamiziba an atiati. Ezi gumazir uarira uari feba ghaze, me fofozir aviriba iti, God gumazir kaba barazi puvati.”

38 Ikiavira Itir God aminir ekiam ko amozimin aven ikia kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze: **2** “Jop, ni nighnizir aghuim ko fofozim puvati. Ni bar manmaghin garir gumazim, egha ni fofoziba puvatigha tintinibar migirigiar aviribagh ami? **3** Ni datirighin guizin gumazimin min tugh. Eghti ki azangsizibar ni damuti, ni nan azangsiziba ikarvagh. **4** “Jop, dughiar ki nguazir kamin ingara egha gavgavim an mingarim ganidimin, ni managh ike? Ni bizir kaba deragh dagh fogh na mikim. **5** Tinara, deraghvira nighnigha nguazir kamin mitaghniaba ariki?

Tinara benim inigha nguazir kam garigha, an ruariba ko arozibar ababanibagh amuagh arui? Ni ti bizir kabagh foz o? **6** Gavgavim nguazir kam daningamin guarir akiniba, managh mitivighav iti? Ezi tinara dagiar, nguazim isin iki, gavgavighamibar ingari? **7** Ingangarir kam otozir dughiamin, mikoveziba an ganigha bar akongegha ighiabagh amima, enselba dia bar akonge. **8** “Dughiar ongarim nguazim abigha azenan otogha anadimin, tinara an tiar akam asarazi, a itir danganimra iti, ezi aperiam otozir puvati? Kirara, ki bizir kam gami. **9** Dughiar ongarim igiamram otozimin, kirara ghuariaba isa, anevara, mati amebam inim isa uan borir iririvim gike. Ki migharir piziba isa ongarim avarazi, mitarmer bar ekiam anevara. **10** Kirara ongarimin mitaghniam atigha, an miriabar divazir gavgavibar min a da ase, eghti ongarim anebigh aven mangiva avegham. **11** Ki ongarim migia ghaze, ‘Ni ongarir ekiam, ni dikav bar pin mavanang dipir izi kaghira tugh. Ni mitaghnier kam fagh vongin mangan marki.’ **12** “Jop, ni ti pura migeima aminim tira? Ni ti dughiaabar vaghvagha mizarazibar dughiaabar bori? **13** Mitarmem mati inir mitiar ekiamin min dimagarimin nguazim ave, ezi gumazir kuraba mitarmemin aruava arazir kurabagh ami. Ni ti dughiatamin mizarazim mikemezi an otogha mitarmem batoke, ezi gumazir kuraba digavir kuram gamigha tintinibar are? **14** Mizarazimin, aruem angazangarim bizibagh anidima da bar azenara iti, ezi bizir dimagarimin mongeziba, e deravira dar gari. **15** Aruemin dughiam, gumazir kuraba mitatemin uan arazir kuraba amir puvatigha, gumazamizibagh asighasighamin

gavgavim puvati. **16** “Jop, ni ti ongarir di kinim giraghugha, an ganiz o? Egha dipaba an otivi danganibar ganiz o? **17** Oveaghuezibar Nguibar mitarmem in aven itim, ni ti ghua an tiar akam in ganiz o? Ti puvati. **18** Nguazir kam bar ekefe, ezi ni ti an mitaghniaba bar dagh fogha mati? Ni fogh na mikemegh. **19** “Jop, ni managh mangiva, angazangarim otivir danganim bativam? Egh ni managh mangiva, mitarmem otivir danganim bativam? **20** Ni angazangarim ko mitarmem mangamin tuavim, ko aning uamategh izamin tuavim, ni ti aning in akagham? **21** Jop, ki angazangarim ko mitarmem in ingaramin dughiam, nin amebam ti ni bategha gifa. Kamaghin ni aning in danganim gifo. **22** “Jop, ni ti ghua ais ko ais in amozim itir danganim in ganiz o? **23** Ki dar ingarizi, da pazi gumazir igharaz darazi damu, me misoghamin dughiam mizuai. **24** Tuavir onimarim taghtagha tintinibar zuim, ni ti a gifo, a managh iti? Egha ni ti fo, aminim aruem anadi nagh in managh ikegha iza tintinibar nguazim in zui? **25** Tinara amozir ekiam bagha tuavim atizi, a nguazim in izaghiri? Tinara ararir tingazir kaba bagha overiam in mangamin tuavim ati? **26** Tina amozibagh amima, da gumazamiziba puvatizir danganiba ko nguazir midiaribagh izi? **27** Nguazir kam faragha pura iti, ezi temeba ko graziba an puvati. Ezi datirigh in amozim a gamizi, grazir bar avirim nguazir kam in otifi. **28** “Jop, dimagarim in ghuariam ko amozim ti afeziatam iti, o puvati? **29** Ezi tina ais ko ais in amozim in amebar aning batezim? **30** Ais irir dughiam in dipaba gavgavigha dagiabar min iti. Egha ais bar ongarim avara. **31** “Jop, ni gavgavim iki mikovezir

taba akuvaghti, da overiamin itir danganir vamiran ikiam? Egh ni mikovezir bar avirir kam ikezir benim firigh me ateghti, me tintinibar mangam? Ti puvatigham. **32** Mikovezir bizir kaba, ni ti tuavim dar akakagh, egh azeniba vaghvagh dughiar manamra da otivasa, ni dav gei? **33** Ni ti overiamin bizir a damuasa mikemezibagh fogham o? Egh ni ti nguazimin itir bizibar amighti, da uaghan arazir kabar gin mangam? Ti puvatigham. **34** “Ni ti ghuariabar dimti, da ni baregh amozir ekiam amadaghti, a ni giri aperiamin min otogh ni avaragham o? **35** Egh ni managh mangisi onimarim amangti, a ti kamaghin ni mikimam, ‘Ki nin ingangarim damuasa pura iti.’ **36** Aperiam otivamin dughiam, tina fofozir aghuim kuarazibagh anidi? Tina fofozim tuaribagh anidima, aminim tiasava amir dughiamin, da ati? **37** Tina ghuariaba bar da mengamin fofozim iti? Ghuariaba mati nguazir mineba overiamin iti, ezi tina da fufughti amozim izighiram? **38** Eghti nguazimin minemeniam ua porogh gavgavigham.” **39** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Jop, laionba uan mogomer danganiba ko toribar ikia mizuai itima, ni ti asizibagh ami da roghira izima, laionba dav sogha da apa, uan mitiriaba agefi? **41** Ezi kuarazir kotkotba, dagheba puvatigha puram arua dagheba burir dughiaaba, ko men nguziba daghem bagha nan deir dughiaaba, tinara dagheba me ganidi? Kirara.”

39 “Ni ti fo, azenibar dughiar manamra, mighsiamin itir memen amebaba oti? Ni ti garima, asizir dian amebaba uan nguziba bati? **2** Ni ti foghama, iakinir manabara, memen nguziba ko dian nguziba amebabar navibar aven

iti? Egha ni ti fo, dughiar manamra memen amebaba
 uan teviba apira nguziba bati? 4 Meme ko dian nguzir
 kaba uan amebaba ko, tuziba ko ruaribar ikia ekevegħa
 gavgafi. Me ekevegħa givagħa, uan amebaba ategħa bar
 ghue. Egha ua izir puvati. 5 “Tina donkin atiabar beniba
 firizi, da uan ifongiabar gin ghua pura tintinibar zui? 6
 Ki danganir gumamaziziba ikia ingarir puvatizir isa me
 ganingi, kar danganir grazir aghuiba aghuir puvatizim,
 kar amangsizir avirim itir nguazir kuram. 7 Donkin
 atiaba fo, me nguibar ekiabar ikiti gumamaziziba benibar
 me ikiva, ingangarim damusi pamten me dagarvagħam.
 Kamaghin me akirim ragħa nguibar ekiamin niginim
 ko dagarvazibagh asara. 8 Egha me pura mighsiabagh
 arua, egha damasa terafariba ko graziba buri. 9 “Jop,
 bulmakaun atiaba ti ni bagħ ingangarim damuam o? Egh
 dimagarimin da ti izi nin bulmakaubar dipenim dakuam
 o? 10 Ni ti benim bulmakaun atiam dafagh a damuti, a
 bizir osimtizibagh ekuam o? O ni a damuti, a ter otevim
 kurvagh nguazim abigh nin azenimin ingaram? 11 Ni
 fo, bulmakaun atiam gavgavir ekiam iti, ezi ni ghaze,
 a nin akuragh nin ingangarir ekiabar amuam? 12 Ni
 ghaze, a mangi nin azenimin witin aniziba inigh izi, nin
 danganir witin misevibav sogħa da amisevimin izam o?
 13 “Poneba bar akongezir dughia, me uan aviziba onava
 dav sosi. Egha me kuarazir benibar min avizir ekiaba
 ko arizir aghuiba itir puvati. Ni ti men gara me gifo?
 14 Poneba uan aroriaba pura nguazimin dar atigh, egh
 da ategħ mangigham, ezi nguazim fefem dagħ anidi. 15
 Egha da tong kamaghin nighnizir puvati, gumazitam,

o asizitam da dikaragham. **16** Poneba deravira uan aroriabagh amir puvati, da mati poner igharazim otezir aroriabar min dagh ami. Da kamaghin nighnizir puvati, dar aroriaba ikuvighti, dar ingangarir ekar aroriaba batim pura mangigham. **17** Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim dagh aningizir puvati, kamaghin amizi, da arazir kabagh ami. **18** Ezi da dikavigha ivemarir dughiar, da bar puvira ivemara, uan aviziba pamten dav sogh, egh hos ko, gumazir a gaperazim gafiragham.” **19** “Jop, ni ti gavgavim hoziabagh anidi? Egha ni ti arizir ruariba, dar tuebagh arisi? **20** Nirara ti hoziabagh amima, da odezibar min bar pin uari akuri? Hoziaba bar puv avighagha pamten arai, ezi men arareba atiatim gumazamizibagh anidi. **21** Men gavgavir ekiam me gamima, me bar akongegha pin uari akura, egha sueroghofariba nguazim misosi. Egha midorozim bagha pamten ivemara zui. **22** Hoziaba atiatir puvatigha, nighnizir aviribagh amir puvati. Midorozir ekiam a pura bizim, da akirim a gasaraghan kogh, ari mangi modoghan kogham. **23** Da midorozir gumaziba atera ivemarima, men barir mitariba tingazi, ezi afuzir ruarir gumaziba suighiziba aruem dagh amima, da taghtasi. **24** Me sigham givir dughiam, hoziaba pura nimira itir puvati, dar naviba dikavima, da misoghasavira amua egha ivemara zui. **25** Me sigham givir dughiam, hoziaba arai. Da tighar midorozimin boroghin mangam, da saghon ikiavira ikia midorozimin mughuriam barasi. Egha hoziaba midorozir gumazibar dapaniba barazima, me pamten midorozir gumazibar dei, ezi midorozir gumaziba misoghasa pamten dia migei.

26 “Kuarazir isaba, ni ti fofozim ko nighnizim dagh aningizi, da overiamin mighagha arua, egha dikava uan aviziba onava migha sautin amadaghan zui? 27 Kuarazir bagaba ti ni mizuai, ni dav kemeghti, da mighsiabar mavanang pin uan mikonibar ingaram? 28 Da mighsiabar ghua dagiar ekiaba itir danganir kurabar, uan mikonibar ingari. Danganir kurar kaba, kar dar danganir mogomer gavgaviba. 29 Da uan danganir kabar ikia deravira saghon mar asizibar gari. 30 Ezi bagabar nguziba, asizir kabar ghuzibar amasa bar ifonge. Midorozimin dughiamin gumazir kuaba tintinimin nguazim girav itima, bagaba iza danganir kamin uari akufi.”

40 Ikiavira Itir God kamaghin Jopin azai: 2 “Jop, ki Godin Gavgaviba Bar Itim, nin migirigiaba na ko misosi? Egha ni akam na gasa ghaze, ki arazir kuram gami. Ezi datirighin ni nan azangsiziba ikarvaghasa ki ni mizuai.” 3 Jop kamaghin Ikiavira Itir God ikara: 4 “Ki pura bizir kinim. Ki manmaghin nin akaba ikarvagham? Ki akam dukuagh nimira ikiam. 5 Ki migirigiar bar avirim gami, kamaghin amizi, ki ua mikiman kogham.” 6 Ezi Ikiavira Itir God aminir ekiam ko amozimin aven ikia, kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze: 7 “Jop, ni guizin gumazimin min tugh, eghti ki bizibar nin azangsighti, ni nan akaba ikarvagh. 8 Ni migia ghaze, nin araziba derazi ni gavgafi. Egha ni tizimsua akam na gasa ghaze, ki arazir aghuim gamir puvati? 9 Nin gavgavim ko nan gavgavim ti magh ghu? Ki pamtem migia araribar min dagarvasi. Ezi ni ti uaghan nan min damuam? 10 “Ni kamaghin otivsi, nan danganim inigh, egh nan atrivimin kurkazir aghuiba

inigh dar aghuigh, egh ziar ekiam inigh gumamazizibagh
 ativagh, bar men pin iki. **11** Egh ni ganti gumamaziziba
 uan ziaba fiti, ni puv men aningaghi bar me abinigh. **12**
 Ni gumamazizir akaba batozibar gan me dikabin. Egh
 gumamazizir arazir kurabagh amiba, me itir danganibara,
 zuamira bar me diki me mirmirigh. **13** Egh Oveaghuezibar
 Nguibamin, kalabuziar danganimin me arikigh. Egh me
 isi nguazir torim datighi, gumamazizir igharaziba ua
 men ganan kogham. **14** Ni bizir kabar amighti, ki nin
 ziam fi suam, ni uan gavgavimin gumazir arazir kurabagh
 amiba, abiragha bar me agifa.” **15** Ikiavira Itir God ua
 kamaghin migia ghaze: “Jop, ni mangi asizir bar gavgavim
 hipopotamusin gan, da bar ekefe. Ki uabi dar ingarizi
 moghin uaghan nin ingari. Hipopotamusba bulmakaubar
 min graziba ko ter afariba api. **16** Dar namnaba bar
 ekeveghe bar gavgafi. Dar naviba ko akiriba uaghan bar
 gavgafi. **17** Dar ipeba tuivigha gavgafi, mati sidan temeba,
 ezi dar soroghafariba gavgavir ekiam iti. **18** Dar aghariba
 bar gavgafi, egha mati brasin gavgavimin ingarizir ainba.
 Dar soroghafariba bar gavgafi, mati ainin otebiba. **19**
 Ki God, ki ingarizir asizibar tongin, hipopotamusba
 bar me gafira. Ki dar ingari, egh kirara dar gavgaviba
 abinam. **20** “Hipopotamusba apir graziba, da mighsiabar
 iti. Danganir kaba, asizir atiaba uarigh ikararagha arui. **21**
 Hipopotamusba temer dikoniba itibar apebabar irav iti,
 egha danganir dakarabar, ighurunir povibar modi. **22**
 Egha da temer dipar miriabar itibar aguabar apengan
 mogava avughsi. **23** Aperiam otogh pamten ivemarti, da
 atiatingan kogham. Aperiam Jordanin Fanemin otogh,

bar izivagh dar akatoribar aven mangiti, da pura uarir asugh nimira ikiam. **24** Tinara dar suiragh da ikegham? Tinara azuazimin ingarigh, benibar dar atinibar afeghti, da kalabuziamin ikiam? Ti puvatigham.”

41 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze: “Jop, ni ti akezim akunigh ongarimin itir goar ekar kamin guragham? Ni ti an mizem benir gavgavimin a ikegham? **2** Ni ti an atinim benir gavgavim a dafagh a gekuigh mangigham? Egh ni ti uaghan akezim isi an aghozim dafagham? **3** Ni manmaghin nighnisi? Ni ti an suiragh a ikeghti, a uabin apangkuvighsi nin azangsighti, ni aneteghti a mangam o? Egh a ni apezeper akar isingtiziba nimira ni mikimam o? **4** A ti ni ko akar gavgavim akirigh, zurara ni bagh ingaram o? **5** Ni ti a ko ikararangam, mati ni kuarazim ko ikararangasa benimin a ike? O, ni ti benimin a ikeghti, nin ingangarir amiziba a kurvagh mangam? **6** Dagiaba bagha ingarir gumazamiziba ti, an ivezim bagh akabar uari adogham? Egh me ti an asiziba aghoregh, da inigh mangi danganir biziba amadi naghin da amangam? **7** Ni ti afuzir aviribar a ginifti, da an mikarzim ko dapanim gizivagham? **8** Aria, ni uan agharimning a gisin datigh, egh an gavgavimin ganigh, ua kamaghin damuan kogham. A puvira ni misueghti, ni an midorozir kam gin amadaghan kogham. **9** “Ni ongarimin itir goar ekar kamin ganigh, egh ni bar atiatigh nirizim nin agharapaniba asivkinti, nin gavgaviba bar givagham. Kamaghin amizi, ni ongarimin itir goar ekar kamin suighsi nighnighan marki. **10** Tinara an navim giniv, a ko misogh anebiragham? Gumazir

kamaghin amitam itir puvati. Ezi kamaghin tina na ko misogh na abiragham? Ti puvatigham. **11** Nguazir kamin biziba da bar nana, kamaghin amizi, tina faragh biziba na danighi, ki an biziba ikarvagham? Bar puvatigham. **12** “Ki datirighin ongarimin goar ekia kamin suebagh eghanam, da manmaghin gari, an namnam gavgavir aghuarim iti. Ezi ki bizir kam bangin mikimiva, uan akam dukuagham kogham. **13** Tinara an inimin itir naziar gavgaviba adegham? Tinan afuzim an inim ko naziar gavgavim viraram aning abizagh vongin otogham? **14** An atarir ekia aviriba itima gumazamiziba bar dar atiatingi. Kamaghin amizi, tina an akam akarigham? **15** An akiragharimin itir naziar gavgaviba, da bar uarir kumigha gavgavim an inim ganidi. **16** An naziaba bar deravira uarigh kumigha gavgavizi, aminim dar tongin mangighan kogham. **17** Da bar uari savsuiragha gavgavizi, bizitam da kuighan kogham. **18** “An asir dughiamin, avim an fetoribar otiva azenan iza tintinibar zui. Ezi an damazimning isia mati aruer ebariba mizarazimin siragha anaga aghefe. **19** Avir mizariaba an akatorimin otivaghira, biaghira tintinibar zui. **20** Ezi miturir an fetorimin otivim, mati minem avim gisin ikia siaghkua miturim otifi. **21** A uan akatorim akarir dughiamin, an aminim avim gamima, an otifi. Ezi avim an akatorimin ikiava otivaghiri. **22** “An firagharim bar gavgafi, ezi gumazamiziba an gara puviram atiati. **23** An inivafizimin itir tuziba bar uarigh asavkonegha, bar gavgavigha ighuam zuir puvati. Bar puvati. **24** An navir averiam bizitamin atiatir puvati. An navir averiam bar gavgafi, mati dagiar ekia raiziar

miseviba mirmirim. **25** “A dikavigh tughamin dughiam,
 atrivir gavgaviba uaghan puviram atiati. Me oraghti a
 dipam misogyn tingaghiti, men agharapaniba pura men
 amiraghti, me bizitam damuan iburagham. **26** Gumaziba
 midorozir sababar an okasava ami, o me afuzir ekiaba
 ko dozibar a ginivasava ami, da pura biziba. Bizir kaba a
 gasighasighan kogham. **27** A dar gari, da pura biziba. An
 ainin gari, a mati dadar midiarim, egha brasin gavgavimin
 gari, a mati ter kurum. **28** Gumaziba baribar a gasiti, an
 arimangighan kogham. Me katapelin dagiabar a gasiti,
 a da baraghti, mati ter afariba an namnam giri. **29** An
 aghorir ekiar misozibar gari, da mati grazir midiariba.
 An afuzir magameba baragha da dipova ghaze, da pura
 bizir kiniba. **30** “Goar ekiamin navimin itir naziaba bar
 ghumigha, mati nguazir minem misaraghirezi, an arariba
 ghumi. Egh a nguazir apengtizim daruti, an naziar kaba
 nguazim abigham. **31** An ongarimin aven aruir dughiam,
 ongarim isiaghtui, mati dipam minemin aven isiaghtui.
32 An ongarim garuir dughiam, an tuavir a zuim, pupuvir
 bar ghurghuriba an ikia taghtasi. **33** Goar ekiam bizitamin
 atiatir puvati. Asizir tam an min itir pu. Bar puvati. **34** A
 gari, asizir ekiar maba uaghan ziar ekiaba iti, ezi a ghaze,
 Da pura biziba. Asizir ekiaba pura uan ziaba fe, ezi a bar
 dar atrivimin iti.”

42 Ezi Jop kamaghin Ikiavira Itir Godin migirigiaba
 ikarvagha ghaze: **2** “Ki datirighin fo, nirara biziba bar
 dar amuamin gavgavim iti. Egha ni uan ifongiamin gin
 ghuava amir ingangariba, tav dar anogoreghan kogham.
3 Ni kamaghin nan azara, ‘Tina nighnizir aghuim ko

fofozim puvatigha tintinibar migirigiar aviribagh ami, egħa ki damuasa amir biziba posi?’ Ki fo, ki bizibar mingariba deravira dagħ fozir puvatigha, egħa migirigiar onganir aviribagh ami. Bizir igħaragħa garir aghuarir ki mikemeziba, da nan fofozim ko nighnizim gafira. **4** “Ezi ni kamagħin na mikeme, ‘Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragħ. Egħti ki bizir maba bagħ nin azangsighi, ni nan azangsiziba ikarvagħam.’ **5** Ikiavira Itir God, ki fomira pura gumazamizibar akaba baragħa, egħa ni gifo. Egħa datirighin ki uabi uan damazimin nin gari. **6** Kamagħin amizi, ki uan migirigiaba ko uabira uabin aghumsiki. Egħa datirighin nguazir minemeniam ko averenim gaperaghav iti, nan arazir kam kamagħin nin akagħam, ki navim giragħa gifa.” **7** Ikiavira Itir God Jop mikemegħa givagħa, kamagħin Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas migei, “Nan ingangarir gumazim Jop, a guizin akamin nan arazibar gun migei. Ezi ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamagħin amizi, ki ni ko nin namakamningin atari. **8** Bizir kam bagħ ia mangi 7plan bulmakaun apuriba ko sipsipin apurir 7pla inigh, nan ingangarir gumazim Jop bagħ mangi. Egħ dav suegh, bar isia mighirizir ofabar amu. Egħti nan ingangarir gumazim Jop, ia bagħ na ko mikim nan azangsighi, ki a baregh ian apangkuvigham. Nan ingangarir gumazim Jop, ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamagħin, ki a baregh, ian akar ifavariba bagħ ia gasighasighan kogħam.” **9** Ezi Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas ko, Suhan kantrin gumazim Bildat ko, Naman kantrin gumazim Sofar, me

ghua Ikiavira Itir God me mikemezi moghin ami. Ezi a Jopin azangsizim baregha men apangkufi. **10** Jop uan namakaba bagha God ko mikemezir dughiamin girara, Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim uam a ganingi. Egha a fomira itir bizibar dibobonim gisin dagh iviragha, ua bizir aviriba isa Jop ganingi. **11** Ezi Jopin aveghbuaba ko, an buaramiziba ko an namakar fomira itiba, iza an dipenimin a koma api. Egha osimtizir Ikiavira Itir God a ganingizibagh nighnigha, an apangkuva gavgavim a ganidi. Egha me vaghvagha silvan dagiar maba ko gol ringin mam a ganingi. **12** Dughiar kamin Ikiavira Itir God mong bar deraghavira Jop gami. Ezi an ikirimirir abuananamin azeniba, da an osimtizimin faragha zuir azenibagh afiragha bar dera. Ezi Jop 14,000plan sipsipba ko, 6,000plan kamelba ko, 2,000plan bulmakaua ko, 1,000plan donkin amebaba ini. **13** Egha Jop uam otarir 7pla ko guivir 3pla ini. **14** Guivir faragha zuim, a ziam Jemima a gati, Jemiman girara irim Kesia, ezi abuananamin ziam, Kerenhapuk. **15** Jopin guivir kaba men ganganiba bar dera, ezi nguazir kamin aven, amizitam kamaghin garir puvati. Ezi Jop uan otariba bagha nguazim ko biziba abizir dughiam, a uan guiviba bagha uaghan nguazim ko biziba abiki. **16** Egha osimtizir kamin gin, Jop uam 140plan azenibar ikegha, uan boriba ko igiaba ko ovavir boriba ko men boribar gani. **17** Egha a bar deravira ikia ghua bar ghurighava areme.

Onger Akaba

1 Gumamazizir kamaghin amiba, me bar akongegh: me gumamazizir arazir kurabagh amibar akaba baragha men gin aruir puvatigha, tuavir gumamazizir kuraba zuiba, me men gin zuir puvatigha, Godin akaba batogha da dipovir gumamaziziba ko, apiaghirir puvati. **2** Gumamazizir kaba, bar Ikiavira Itir Godin Arazibagh ifongegha, dimagariba ko aruebar dar gara pamtem dagh nighnighavira iti. **3** Me mati temem, me dipar miriamin anekara. A uan dughiamra bava, dafariba midir puvati. Kamaghira, bizir me amiba bar, da deraghavirama otifi. **4** Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, me kamaghin ikian kogham. Bar puvati. Aminim raizin misevibagh ivarazi da zui moghin, bizir me amiba deragh otivan kogh, dagheba dar puvatigh pura mangam. **5** Kamaghira, gumamazizir arazir kurabagh amiba, God uan kotiamin me batuegh ivezir kuram me daningti, me Godin damazimin derazir gumamazizibar saghon ikiam. **6** Guizbangira, gumamazizir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba, a me geghuv deragh men ganam. Eghti gumamazizir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigh ovegham.

2 Manmaghiram amizi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, akaba batozir arazim damuasa uariv gei? Manmaghiram amizi, ikizir igharazibar gumazir dapaniba, arazir kurabar amuasa uari ko akam misoke? Men akar kabar daghetam, otoghan kogham. **2** Nguazir kamin itir atriviba, midorozim bagha uari akufi. Ikiavira Itir God ko atrivir a ua bagha inabazim, gumazir dapaniba aning dikabinasa tuaviba buri. Me kamaghin migia ghaze,

3 “Aning e ikezir senba e da aghorarigham. Benir aning e ikezir gavgavir kaba, e da firigham.” **4** Ekiam uan Nguibamin atrivir dabirabim gaperaghav ikia, me dipova men ingaravati. **5** A me bagha navim bar an ikuvizi, an Akar Gavgavim me migei. Ezi an adarir ekar kam me gamima, me bar atiatima, a me migia ghaze, **6** “Ki uabi gumazir atrivimin ikiamin kam amiseveghe gifa. Ki uabi a isa Saionin Mighsiar ua bagha inabazimra anefazi, an aperaghav iti.” **7** Ezi atrivim kamaghin migei, “Ki datirighin Ikiavira Itir God na mikemezir bizibar gun mikimam. A ghaze, ‘Ni nan otarim, ezi datirighin ki nin afeziamin oto.’ **8** Ni nan azaraghti ki ikiziba bar ni daningam. Ni nguazir kamin itir kantriba bar me gativagh men ganam. **9** Ni uan agharir gavgavimin men suiragh men ganam. Ni me abighti, me nguazir mineba biaghiri moghin bighiregh, mizumzuiaribar iregham.” **10** Kamaghin amizi, ia atriviba, ia kuariba arigh oregh nighnizir aghuim iniam. Ia nguazimin gumazir dapaniba, ia akar kam baregh deravira uari bagh ganam. **11** Ia uari isi God danigh, egh an apengan iki. Egh agorogem sara bar atiatingigh. **12** Ia uari amiragh teviba apirigh magiri, an dagarimningin tor. Puvatighti, an adarim zuamirama otoghti ia arimighiregham. Guizbangira, an aningagheghti an aningagharim zuamirama otogham. Eghti gumazitam God bagh izi an aven modogh, nighnizir gavgavim an iki bar akuegham.

3 Devit uan otarim Apsalomin arav ghugha, dughiar kamin ighiar kam osiri. O Ikiavira Itir God, nan apaniba me bar aviraseme. Me nan apanim gamua egha pazavira na

gami. **2** Men aviriba na migia ghaze, “God nin akuraghan kogham.” **3** Ezi men akar me migeir kam a guizbangira puvati. Ikiavira Itir God, nirara nan midorozir oramin min iti, ezi ki nin uabi modi. Nirara nan akurvazima ki uan apaniba abiri. Ni nan osimtiziba agevima, ki tugha gavgavighavira iti. **4** Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ezi a uan mighsiar ua baghavira inabazimin ikia na baragha nan akurvasi. **5** Ki misiamin akuava onganigha, egha gin osegha bar deravira iti. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar deravira nan gari. **6** Nan apanir 10,000pla danganiba bar na ekiaru, ezi ki men atiatir puvati. **7** O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni dikavigh izi nan akuragh. Guizbangira, ni mati gumazim uan apanibar koviabav sozi moghin, ni nan apaniba aghumsizim me ganidi. Ni mati gumazim uan apanibar atariba apirizi moghin, ni gumazir kurar kaba abiri. **8** Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvagha uam e ini, ezi bizir katam bar e gasighasighizir puvati. Ni bar deraghavira uan gumazamizibagh ami.

4 Devit onger akar kam osiri. Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima, me gitabav sosi. O God, nan Akurvazir Gumazim, ni nan akuragha nan apaniba abira, ezi ki nin dei, ni nan akuragh. Fomira osimtizir bar ekiam nan itima, nan navim bar na baseme, ezi ni nan akurazi osimtizim datirighin gifa. Ni datirighin nan apangkuvigh nan dimdiam barakigh. **2** O gumaziba, dughiabar manmaghin, ia akar aghumsiziba na gasi nan ziam gasighasivira ikiam? Egh dughiabar manmaghin, ia nguazir kamin bizir kinibagh ifueghvira ikiam? Ia dughiabar manmaghin arazir ifavarim gifueghvira ikiam?

3 Ia akar kam bar deragh a gifogh. Gumamazizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, God ua baghavira me ginaba. Ezi ki an diazi, a nan azangsizim barasi. **4** Ia atar uari bagh gan, egh arazir kuratam damuan marki. Ia uan misiabagh ireghiv iki, migirigiar kam ginighnigh uan akabar kumigh. **5** Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva, ofan a ifongezibar amu. **6** Gumamazizir aviriba bizir aghuibar gan, bar akueghasa ifonge. O Ikiavira Itir God, nin guamin angazangarim e gisirazi moghin, ni bar e gifuegh en boroghira iki, egh en apangkuvigh en akurvagh. **7** Wit ko wainin oviziba azenibar aghua bar puvira bema, gumaziba da bagha bar akonge. Ezi ni na gamizi ki ni bagha bar akongezir arazim, nan navir averiam bar a gizivagha, wit ko wain gifongezir arazim guizbangira bar a gafira. **8** Ki misiamin ghua atiatir puvatighava akui. Ikiavira Itir God, nirara deragha na akumakua nan garima, ki deraghvira ikia atiatir puvati.

5 Devit onger akar kam osiri. Ezi gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav geima me itabagh ivi. O Ikiavira Itir God, ki ni ko migeir migirigiaba ni da baragh, egh kuarim atigh nan ararem baragh. **2** Ni nan atrivim ko nan God, ki ni ko migei, ni nan ararem baragh. **3** O Ikiavira Itir God, ki mizarazibar ni ko migeima, ni na barasi. Aruem anadir dughiabar ki ni ko migei. Kar mati nan ofa ki a isa ni ganidi, ezi ni datirighin na ikarvaghasa ki ni mizua iti. **4** Ni Godin arazir kurabagh ifongezir puvatizim. Kamaghin, gumamazizir arazir kurabagh amiba nin boroghin ikian kogham. **5** Gumamazizir uarira uari feba, me nin damazimin ikian

kogham. Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, ni bar me gifongezir puvati. **6** Gumamazizir ifavaribagh amiba, ni me gasighasisi. Egha gumamazizir gumazibav sozi me ariaghiriba ko ifavaribagh amiba, ni bar men aghua. **7** Ni zurara nan apangkufi, kamaghin, ki nin Dipenir miriamin aven mangam. Ki dipenir ni ua bagha inabazimin izi, nin atiatigh uan tevimning apirigh nin ziam fam. **8** O Ikiavira Itir God, nan apaniba bar avirasemegha na gasighasighasa. Kamaghin ni nan aku mangiti, ki nin guizin arazimin tuavimin gin mangam. **9** Nan apaniba, me guizin akam bar a gifozir puvati. Me gumazir igharaziba me gasighasighasavira nighnisi. Men akatoriba mati gumamazizibar moziba akaba akari; me migeima ovevem otifi. Gumamaziziba me baragh men gin mangisi, me ifavarir akar bar isingtizibav kimam. **10** O God, ni men arazir kuraba tuisigh ivezir kuram me daning. Ni men nighnizir kurar kabagh iraghti, me bar onganigh. Me arazir bar kurar aviribagh amua nin akam batosi, kamaghin ni me batueghti me nin saghon iki. **11** Egh gumamazizir ni bagha iza nin aven modiba, ni me ateghti me bar akongegh. Gumamazizir ni ativagha gariba, men naviba deraghti, me ighiabar amu bar akongegh. Gumamazizir bar ni gifongeziba, me bar akongegh nin ziam fi. **12** O Ikiavira Itir God, gumamazizir nin akamin gin zuiba, ni bar deraghavira me gami. Nin ifongiam oramin min me avaragha me modima, me bar deraghavira iti.

6 Devit onger akar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim, gita gikararang ongasa me mikeme. O Ikiavira Itir God, ni adarim iki pamten na mikiman marki.

Nin navim ikuvighi, ni izezir kuram na daningan marki.

2 O Ikiavira Itir God, ki bar osemegha ua gavgaviba puvati, ezi ni nan apangkufigh. Nan gavgaviba bar gifa, eghti ni gavgavir igiam na daningighi ki ua deragham. 3 O Ikiavira Itir God, nan navim osimtizir ekiam a itaragha ghuaghiri. Ezi dughiaba manmaghin, osimtizir ekiam kam nan navir averiamin ikivira ikiam? 4 O Ikiavira Itir God, ni iragh izi nan akuragh ua na inigh. Nin apangkuvim zurara ikia mamaghira iti, ni uan apangkuvim ginirigh nan akuraghti ki ovengan kogham. 5 Gumazamizir oveaghueziba, me ua ni ginighnizir puvati. Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, tina ua nin ziam fam? (Sheol h7585) 6 Ki dia ghuavti, nan gavgaviba bar gifa. Nan temeriba zurara dimagaribar nan misiam giri, ki ara ghuav itima, nan dapanir aghoghonim bar kumkumi. 7 Nan apanir aviriba iti, kamaghin amizi, ki dughiabar aziavira iti. Nan damazimning nan bezi, ki deragha bizibar garir puvati. 8 Ikiavira Itir God nan azirakam baregha gifa, kamaghin, ia gumazir arazir kurabagh amiba, na gitagh. 9 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir God ko migeima, a na baregha gifa. Ki a ko migeir migirigiaba, a da baregha gifa. 10 Nan apaniba osimtizir ekiam inigh, bar aghumsigh atiatigham. Me zuamira na ategh onganigh ari tintinibar mangegham.

7 Benjaminin adarazir gumazir mam an ziam Kus, an arazir mam gamizi, Devit a basemegha onger akar kam osiri. A God ko migia a bange. O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki ni bagha iza nin uabi apazagha uan apanibar modo. Ni nan akuraghti, nan apanir nan agintiziba na

misueghti, ki aremeghan kogham. **2** Puvatightima, laion
 gumazim gasighasizi moghin, me na gasighasigh nan
 mikarzim abighirarigham. Me na gekuigh mangighti,
 gumazir nan akuragh na iniamiba puvatigham. **3** O
 Ikiavira Itir God, ni nan God, ki arazir kuram damigham, o
 gumazir igharazitam gasighasigham, **4** o ki uan namakam
 gifaragh puram akatam a gasam, o ki arazir kuramin pura
 uan apanim damighti, **5** ni nan apanibar amamangatighti,
 me nan agiragh nan suiragh. Egh na dikabiragh magiri
 nan mikarzim bar a gasighasigh, anetighti a pura nguazim
 girighiv iki. **6** O Ikiavira Itir God, ni aningaghegh
 dikavighasa ki ifonge. Apaniba bar aningaghegha na
 misosi, ni izi nan akuragh. O nan God, ni gumazibar
 araziba tuisighamin dughiam amisefe, kamaghin ni
 dikavigh izi nan akuragh. **7** Ni bar ikiziba akuvaghti,
 me ni okarigh. Egh ni uan atrivir dabirabir pin itim
 daperagh bar me gativagh men gan. **8** O Ikiavira Itir
 God, ni gumamazibar araziba tuisisi. Ni fo, ki guizin
 arazir aghuibara ami. Kamaghin amizi, ni nan araziba
 tuisighamin dughiamin nan akuragh. **9** O God, ni bar Godin
 aghuimra. Ni gumamaziba bar men navir averiaba ko
 nighniziba tuisisi. Ni gumamazir kurabar arazir kuraba
 bar ada gifagh. Egh nin damazimin derazir gumamaziba,
 ni me damuti, me tugh gavgafigh. **10** God nan oramin
 min, na geghuva nan garir gumazim. Gumamazir an
 akam baragha an gin zuiba, a men akurvagha ua me isi.
11 God guizin arazimra gumamazibar araziba tuisisi.
 Gumamazir arazir kurabagh amiba, a zurara me dikabira
 ivezir kuram me ganidi. **12** Gumazim uan navim giraghan

koghti, God uan midorozir sabam aminam. Egh a uan barir pim dafagh midorozim bagh mizuam ikiam. **13** A gumazir kurar kabav sueghti me aremeghasa uan midorozir biziba akirigha gifa. An afuzir aviba itiba men akuighav iti. **14** E gari, gumazir kuram arazir kuram damuasa uan nighnizim akirigha gifa. A zurara ifarava, osimtizir kabagh amima da otivavira iti. **15** A gumazir igharaziba mozir torir kamin magirasa, me bagh a gikui. Egha a uabi mozir torir a kuizir kam giraghu. **16** Kamaghira, osimtizir an amizim, anariram avaragham. Akam adariba ko, midorozir a igharaz darazi damuasava amiba, da raghirigh anariram asighasigham. **17** Ikiavira Itir God a bar guizbangira dera, kamaghin ki bar a minabagham. Ki Godin Bar Pin Itimin ziam fiva, a bagh ighiaba bangam.

8 Devit onger akar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai. O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam. Nguazir kamin nguibaba bar dar gumazamiziba, nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi. Ezi nin ziar ekiam bar overiam gizifa. **2** Borir bar iririviba uaghan nin ziam fe. Nin apaniba ko, nin akam batozir darazi ni men tuavim apirasa, divazir bar gavgavim ati. **3** Ki kogha pin overiar ni uan dafarimin ingarizimin gara, egha uaghan iakinim ko mikovezir uan danganir ni me arighizibar gari, **4** ki kamaghin nighnigha ghaze, e gumazamiziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e ginighnisi? E pura biziba. Manmaghiram amizi, ni bar puvirama e ginighnisi? **5** Ni uabi en ingarigha, e isa uabin apengan e ati. Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi,

bizir ni ingariziba bar en apengan iti. **6** Bizir ni ingarizir kaba bar, ni dagh ativagh dar ganasa e amisefe. Biziba bar moghira ni da isa e gumazamiziba en suemningin apengan da ariki. **7** Bizir kaba bar moghira: Sipsipba, bulmakauba, asizir ruarimin itiba ko, overiamin itir kuaraziba, ongarimin osiriba ko ongarimin aven aruir biziba, da bar en apengan iti. **9** O Ikiavira Itir God, ni en God. Nguazir kamin nguibaba bar dar gumazamiziba, nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi.

9 Devit ighiar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim, a gumazamizibav kimti, me Almut Labenin tiarimin gin mangi ighiar kam bangam. O God, ki uan navir averiamin ni minabaghasa. Ki ni amir ingangarir aghuir kaba bagh gumazamizibav kimasa. **2** Ki ni ginighnigh ni bagh ongi bar akuegham. O Godin Bar Pin Itim, ki ni bagh ongi egh ziar ekiam ni daningam. **3** Nan apaniba nin ganigha ara ghua, nin damazimin daghiregha bar ariaghire. **4** Ni uan atrivir dabirabim gaperagha guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisisi. Egha nan araziba guizin arazimin da tuisigha ghaze, ki osimtiziba puvati. **5** Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar araziba tuisigha gifa. Gumazamizir kuraba, ni bar me gasighasigh men ziaba angarighti, gumazamiziba me ginighnighan kogham. **6** Ni bar apanibagh asighasigha gifa, eghti me ikuvigh iki mamaghira ikiam. Men nguibar ekiaba sara, ni bar dagh asighasigha gifa, eghti gumazitam ua me ginighnighan kogham. **7** Ezi Ikiavira Itir God zurara uan atrivir dabirabim daperaghav iki mamaghira ikiam. A guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisigham.

8 A uan guizin arazir kabar gin ghua gumamazizibar araziba tuisisi. A uan arazir aghuimin gumamazizibagh ativagha men gari. **9** Ikiavira Itir God osimtiziba itir gumamaziziba bagha dipenir gavgavir mamın min iti. Eghti apaniba osimtizibar aningamin dughiabar, me an aven mangekh muegham. **10** O Ikiavira Itir God, gumamazizir ni bagha iziba, ni akirim giragha me gasir puvati. Kamaghin gumamazizir ni gifoziba, me nighnizir gavgavim nin iti. **11** Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin ikia uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. E a bagh ongiva an ziam fam! E Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki, arazir an amizibar gun mikimiva an ziam fam. **12** Ikiavira Itir God, gumamazizir mizaziba isiba, a me ginighnisi. A me baragha uan kuarimning dukuir puvati. Gumamazizir arazir kurabar me gamiba, a men arazir kuraba ikarvasi. **13** O Ikiavira Itir God, ni nan apangkufigh! Apaniba na garizir osimtiziba ni dar gan. Ki bar ovengasava amir dughiabar, ni nan akurvagha ua na isima ki deraghavira iti. **14** Kamaghin amizi, ni na gamizir biziba, ki bar dagh eghan nin ziam fam. Ni ua na inizir bizim bagh, ki Saionin nguibamin tiar akamin tughiv iki, bar akuegh an gun mikimam. **15** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba en suighasa, nguazimin toribagh tui. Eggha me uari dagh iraghue. Me en suighasa azuaziba guizi, azuaziba merara suiki. **16** Ikiavira Itir God, guizin arazimin gumamaziziba tuisizir dughiamin, a uan arazir aghuim akakasi. Gumamazizir kuraba, igharaz darazigh asighasighasa amir biziba meraram asighasisi. (Ni akar kam ginighnigh kuarimin aven bar aghumra

ighiam damu.) **17** Gumamazir kuraba ko Kantrin Igharazibar Gumamazir akirim ragha God gasaraziba, me bar moghira mangi Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. (Sheol h7585) **18** Dughiabar zurara, God onganarazibagh amir gumamazibagh nighnighavira iti. Gumamazir osimtiziba itiba, me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, God men akurvagham. A me ateghti me puram a mizuam ikian kogham. **19** O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi. Ni nguazimin gumamaziba ateghti, me gavgavigh ni gafiraghan marki. Ni Kantrin Igharazibar Gumamazibar amighti, me nin kotin aven nin damazimin tuifigh. Egh ni guizin arazimin men araziba tuisigh. **20** O Ikiavira Itir God, ni me damighti me bar atiatingigh. Ni Kantrin Igharazibar Gumamaziba kamaghin me damighti, me bar fogh suam me gavgaviba puvati, me pura bizir kiniba.

10 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsuavira nan saghuiamin tughav iti? Ki osimtiziba itir dughiabar, ni manmaghsuavira nan modi? **2** Gumazir kuraba uari fa, eggha gumazir onganarazibagh amibagh asighasighasa men agintisi. Ni me damighti, me nguazir torir gumazir igharaziba magirasa kuiziba, me uari dar magiri. **3** Gumazir kuram uabi fa, uan navir averiamin aven itir arazir kurabagh ifonge. Gumazir bizir aviribagh ifongezim, an akar kurabar Ikiavira Itir God mighiava, akirim ragha a gasi. **4** Gumazir kuram ifaghata ghaze, ki bar bizibagh fo. A ghaze, ki nighnizir aghuir aviriba iti. Eggha God ginighnizir puvati. A ghaze, “God, arazir kurar ki amibar gari puvati. A nan arazir kaba ikaraghan kogham.” **5** Gumazir kam

amir biziba, da bar deraghavirama otifi. Egha a ifaghata, bar tong nin nighnizibagh fozir puvati, egha uan apaniba men apanim gami. **6** A uabira uabi ginighnigha ghaze, ki tugha gavgafi. Bizitam bar na munamadaghan koghti, ki osimtizitam batoghan kogham. **7** An atamra paza bizibav giava, gumazamizir igharazibagh asighasighasa migei. A gumazamizibar amuti me atiatingasa, bizibar me gifara atamra migei. An arazir kuraba ko osimtizibar amuti da otivasa atamra bizibav gei. **8** Gumazir kamaghin amim, nguibamin aven modoghav iti. A iki ganam, gumazir aghuim iziti an a misueghti an aremegham. A gumazir gavgaviba itir puvatiziba bagha modoghav ikia gari. **9** A laionin min uan torimin modogha gara iti. A modogh iki egh gumazir onganarazibagh amibar suighasa. A uan iver ekiamin men pigha men suigha me amikirvagha zui. **10** Gumazir kurar kam nimiram apiav ikia gara, gumazir gavgaviba puvatiziba, a uan gavgavir ekar kamin me abiri. **11** Gumazir kuram kamagh nighnigha ghaze, “God ti arazir kurar ki amir kaba, mighigha dagh nighnizir puvati. A uan damazimning dukuagha, nan garir puvati.” **12** O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi! Egh gumazir kurar kaba ivezir kuram isi me daningigh! Ni osimtiziba aterir gumazamiziba, me bakinighnighan marki! **13** Gumazir kuram akirim ragha ni gasaragha uan navir averiamin ghaze, “God ti, ki amizir arazir kurar kaba uam ada ikaraghan kogham.” **14** Gumazamizir kurabar arazir kuraba, ni dar ganigha gifa. Egha mizaziba ko, osimtizir me gumazamizir igharazibagh anidiba, ni dagh fogha gifa. Ni osimtiziba aterir gumazamizir kabar akurvaghasa mizua

iti. Ni zurara, borir afeziaba ariaghireziba, ko gumazir gavgaviba puvatigha uari isa ni ganidiba, ni men akurvasi. **15** Ni gumazir kurar kabar gavgavim bar anegifagh. Egh me amir arazir kurar kam uam an ganan kogham. **16** Ikiavira Itir God atrivimin iki mamaghira ikiam. Egh a uan nguazimin, Kantrin Igharazibar Gumazamizir kuraba batueghti, me bar moghira givagham. **17** O Ikiavira Itir God, gumazamizir osimtiziba atera nin apengan itiba, ni men dimdiam baragh gavgavim isi men navir averiabar aningigh. **18** Ni, borir afeziaba ariaghireziba ko, gumazir osimtiziba itiba, ni men arareba baragh men akuragh. Ni uan guizin arazimin men araziba tuisighti me iki. Eghti nguazimin gumazamiziba uam osimtizim me darighan kogham.

11 Devit onger akar kam osiri. An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha, onger akar kam osiri. Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia kamaghin fo, a na geghuva nan gari. Ni ti onganigh kamagh na mikim suam, “Ni kuarazimin min mighegh mighsiamin mavanang.” **2** Guizbangira, gumazir kuraba uan barir pibagh afegha gifa. Me aminirbirimin uan baribar gumazir aghuibagh asasava ami. **3** Gumazamiziba arazir aghuiba ateghti biziba bar ikuvighti, gumazir arazir aghuibar gin zuim manmaghira damuam? **4** Ikiavira Itir God uan Dipenimin aven ikiavira iti. A uan Nguibamin atrivimin ikiavira iti, egha gumazamiziba amir biziba a bar moghira dar gara da tuisisi. **5** Ikiavira Itir God, a gumazamizir aghuiba ko kuraba uaghara men araziba tuisigha men gari. Egha gumazir misoghasa ifongeziba, a uan navir

averiamin aven bar men aghua. **6** An avir bar puvira isia feim gumazir kurabagh inge. Kar a men ivezir kuram ikarvazima, men mikarziba bar puvira men feima me mizazir kuram isi. **7** Guizbangira, Ikiavira Itir God arazir aghuibagh ami. A uabi arazir aghuim bar a gifonge. Gumamaziziba an akam baragh an gin mangiva, an guamin ganam.

12 Devit onger akar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim, stringin 8pla itir gita gikararang ongasa me mikeme. O Ikiavira Itir God, ni en akuragh. Gumamazizir aghuiba bar puvati? Ni ua gumamazizir zurara nighnizir gavgavir nin ikiavira itibar ganam kogham. **2** Gumamaziziba bar, gumamazizir igharaziba ko ifavaribagh ami. Me asuir akaba uariv gia eghe uarira uarigh ifari. **3** Ikiavira Itir God, ni gumamazizir igharaz darazi apezeperiba ko gumamazizir uari fa migeiba, ni bar men akabar kumigh. **4** Me kamaghin migia ghaze, “E mikimsi ifongegh e mikimam. Gumazitam en anogoroghan kogham. Tinara e gativagh en ganam?” **5** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Gumamazizir onganarazibagh amiba, gumamazizir igharaziba paza me gamizi me mizaziba isa ara iti. Me nan akurvazim iniasa bar ifonge. Ki datirighin dikavigh izi men akurvagham.” **6** Godin akam bar guizbangira. An akam mati me avimin silva tuazima, a 7plan dughiabar isigha bar zue. **7** O Ikiavira Itir God, gumamazizir kuraba, me danganiba bar dar iti. Guizbangira, nguazimin itir gumamazizibar nighnizim, arazir kuram a bizir bar aghuim. Kamaghin amizi, ni bar

deravira e geghuv en gan. Eghti gumamazizir kurar kaba e gasighasighan kogham.

13 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ni manadizoghin ua na ginighnigham? Ni ti bar na gin amadagha ma? Ni manadizoghin uan guam nan akaghtima ki an ganigham? **2** Ni manadizoghin osimtizir ki isir kaba givagham? Dimagariba ko aruebar, mizazir kaba ti nan ikivira ikiam, o? Ni manadizoghin nan akuraghti, ki ua apanibar apengan ikian kogham? **3** O Ikiavira Itir God, ni nan God. Ni na ginighnigh ki ni ko migeir migirigiaba baragh. Egh gavgavim ua na danighti ki ovengan kogham. **4** Apaniba kamaghin mikiman marki suam, e anebiragha gifa. Ki irighamin arazir kam, me an ganigh a bagh bar akueghan marki. **5** Ki nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, ni nan apangkuvigha ikia kamaghira iti. Ni nan akurvaghasa ki bar ifonge. **6** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar deravira na gami. Kamaghin ki an ziamin onger akabar amuva, ziar ekiam a daningam.

14 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri. Gumamazizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze, “God itir puvati.” Gumamazizir kaba, me bar gumamazizir kurabara. Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati. **2** Ikiavira Itir God uan Nguibamin pin ikia, nguazimin itir gumamazizibar garima, men tav nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri, ti puvati. **3** Me bar tuavir aghuim ataki. Me bar moghira ikuvigha magh

gari. Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu. Bar puvati. **4** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Gumamazizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati. Me bret apa anegevi moghin, me nan gumamaziziba agefi. Egħa me tong na ko migeir puvati.” **5** God gumamazizir an akam baragħa an gin zuiba, a me ko iti. Kamaghin amizi, gumamazizir arazir kurabagh amir kaba, a me ginobagħti me nighiva akong bar atiatigham. **6** Gumamazizir onganarazibagh amiba, Ikiavira Itir God me akumakua deragħa men garima, me an aven modi. Kamaghin, gumazir arazir kurabagh amiba, me onganarazibagh amir gumamaziziba damuasa migeir bizibar ingaravati. **7** Ki kamaghin ifonge, Israelian akurvagħamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi. Ikiavira Itir God, uan gumamazizibar akuragħti me deravira ikiti, Jekopin ovaviba bar akuegham. Guizbangira, Israelian naviba deragħam.

15 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, tinara nin Dipenimin ikiam? Tinara mighsiar ni ua bagħa inabazim dapiam? **2** Gumazim, God ifongezi moghin biziba bar dar gin ghua, arazir aghuiba zurara dagħ amua, egħa zurara uan navir averiamin aven guizin akam ginighnigha guizbangira migei, a nin Dipenimin aven ikiam. **3** Gumazir kam, gumazir igharazibar ziabagh asighasizir puvati, egħa arazir kurabar uan namakabagh amir puvati, egħa akar kinibar pura uan roroabav geir puvati, gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam. **4** Gumazir kam, akirim ragħa God gasarazir gumamaziziba, a bar men aghua, egħa gumamazizir Godin apengan ikia

an atiatiba, a men ziaba fe, egha uan akar dikirizibar girara ghua bizibagh ami. Bizir kam osimtizir ekiam a daningti, a nighnigh suam, a pura bizim. A guizbangira uan akar dikirizir kamin gin mangam. Gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam. **5** Gumazir kam uan dagiaba amadima, gumazir igharaziba pura da ini, egha me ua da ikarvazir dughiamin, a dagh isin ua dagiataba isir puvati. Gumazir arazir kuratam gamizir puvatizitam kotin tughiv ikiti, gumazitam kotiam gifarisi anepezeper dagiaba a daningti, a dagiar kaba inian marki. Gumazir kamaghin amim, a tugh gavgavigh irighan kogham.

16 Devit onger akar kam osiri. Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi. O God, ni deragh na geghuv egh nan gan. Ki deraghvira ikiasa ni bagha iza nin aven modi. **2** Ki kamaghin Ikiavira Itir God migia ghaze, “Ni nan Ekiam. Bizir aghuir ki datirighin itiba, da nin agharimrama otifi.” **3** Godin gumazamizir nguazir kamin itiba, me bar gumazamizir aghuiba. Ki me ko ikiasa bar akonge. **4** Gumazamizir aseba bagha ivemara zuiba, me osimtizir aviriba ateram. Ki me ko uari akuv asebar ziaba fi, asizibav sogh me ko ofa damuan aghua. **5** Ikiavira Itir God, nirara nana, bizir igharaziba ua puvati. Bizir ki oteveziba, ni da na ganidi. Ezi nan ikirimirim nin dafarimin iti. **6** Ki bizir aghuiba nin dafarimin da ini. Bar guizbangira, bizir kaba da bar guizbangira dera. **7** Ikiavira Itir God nan sure gamima, kamaghin ki an ziam fe. Nan navir averiam dimagaribar nan sure gamima, ki datirighin deraghavira nighnigha bar bizibagh fo. **8** Ki fo, Ikiavira Itir God zurara nan boroghira iti. A bar roghira ikia gavgavim

na ganidima, ki atiatiaava agoir puvati. **9** Kamaghin nan navir averiam bar akonge. Ezi nan duam bar akonge. Ezi nan mikarzim bar bizitamin atiatir puvati. **10** Ki fo, ni na ateghti ki Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin magiran kogham. Ni gumazir ua baghavira inabazim ateghti, a mozir konimin iki kurighan kogham. (Sheol h7585) **11** Ni uabi ikirimirir aghuarim iniamin tuavim nan akagha gifa. Ki nin damazimin ikiti, nan navir averiam agorogem bar a gizivagham. Ki nin boroghira iki zurara bar akueghvira ikiam.

17 God ko migeir migirigiar kam, Devit an osiri. O lkiavira Itir God, ki nin damazimin dera, egga osimtizir me na gariziba bagha nin dia ghaze, ni na baragh nan akuragh. Ki guizbangira ni ko migei, ni nan akuragh. **2** Guizin arazir gumamaziziba tuisizim, ni a gifo. Kamaghin ni nan kotiamin nan akuragh. **3** Ni uabi nan navir averiam gifo. Ni dimangan na bagha iza nan araziba tuisigha gifa, egga nan arazir kuratamin apizir puvati. Gumamazizir igharaziba akar kurabav gei, ezi ki bar gavgavigha ghaze, ki akar kuratam mikiman kogham. Ki nin Akar Gavgavimin suiragha an gin gua, adariba ko midorozir arazibar gin zuir puvati. **5** Dughiabar zurara ni nan akakazir tuavimra, ki an gin zui. Ki tuavir kam ategha pura tintinibar zuir puvati. **6** O God, ki fo, ki ni ko migeir migirigiaba ni da barasi. Kamaghin amizi, ki nin dia ni ko migei. Ki ni ko migeir migirigiar kaba, ni kuarim atigh da baragh. **7** Ni uan apangkuvir arazir kam azenara anakagh, uan gavgavimin en akuragh. Eghti e ni ko iki nin aven modoghti, apaniba e gasighasighan kogham. **8** Ni uabi

uan damazir tuzim geghuva deragha an gari moghin, ni na geghuv deragh nan ganam. Mati tuarir amebam uan nguziba akumakua uan avizimningin apengan me modi moghin, ni na avaragh na modogh. **9** Kamaghin gumazir kurar kaba na gasighasighan kogham. Me datirighin bar nan apanim gamigha na okarigha gifa. **10** Me gumazamizir igharazibar apanguvir nighnizitam tong bar men itir puvati. Me akaba akara egh uarira uan ziaba fe. **11** Me datirighin nan diariba pegha iza bar na okarigha gifa. Me na abiraghti ki magirasa dafariba na gasegha gifa. **12** Me mati laion asizim misueghti an aremeghasa, na bagha modogha mizua iti. **13** O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi. Egh nan apanibav sogh bar me abinigh. Ni uan midorozir sabam inigh egh gumazir kurar kaba ko misogh, men dafaribar ua na inigh. **14** O Ikiavira Itir God, ni uan gavgavir ekiamin nan akuraghti, gumazir kaba nan ikirimirir kam agivaghan kogham. Nguazir kamin bizir gumaziba uari bagha akuviba, ni men dafaribar ua da inigh. Ki fo, gumazamizir ni bar ifongeziba, ni men mitiriaba agefi. Men boriba dagher aviriba iti. Ezi me uan ovavir borir gin otivamiba bagha bizir aghuiba arisi. **15** Eghti kirara, ki gumazir nin damazimin derazim, ki nin guamin ganam. Ki dakuigh osegh dikavigh fogh suam, ni na ko iti, egh ki bar akuegham.

18 Devit a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, an onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri. Dughiar kam Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir God bagha onger akar kam

gami. O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na ganidi, ezi ki ni bagha bar ifonge. **2** Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gavgavim min iti. A nan dagiar ki aven uabi modimin min ikia, nan akuragha nan apaniba da ua na ini. Nan God, a dagiar ekiamin min iti, ezi ki uan apanibar ara ghua an modi. A nan oramin min ikia na avara, ezi ki an uabi modi. A nan akuragh nan ganamin gavgavim ikia, eggha nan divazir bar gavgavimin min iti. **3** E Ikiavira Itir Godin ziam feka! Ki an deima a nan akurazima, apaniba na gasighasighizir puvati. **4** Guizbangira, ki atam areme. Ovevem benir gavgavimin min na ikiagharigha gifa, Mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami. **5** Ovevem bar na inizi ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirasava ami. Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti. (Sheol h7585) **6** Ki osimtizir ekiamin ikia eggha pamten Ikiavira Itir Godin dei. Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai. Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima, an an kuarir torim giraghu. **7** Kamaghin amizi, a nan apanibar atari. Eggha mikimkizim gamizi an otogha, mighsiabagh inobaghnobasi. **8** Migharim Ikiavira Itir Godin atinimin otivaghiri, ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi. Eggha mizariaba ira tintinibar zui. **9** God overiam kuigha izaghiri, ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti. **10** Mati a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi. Mati aminim avizimning ikia, God inigha bar atamra izi. **11** An aminirbirim gamizi an anevara. Mati a purirpenimin aven modoghav itima, amozimin miturir piziba anevara. **12** A ghuariar pizibagh amizi, angazangarim bar da avarazi, onimarim ko amozir

ofizir ekiar dagiabar min gariba, ghuariar pizir kam
 abigha azenim giri. **13** Ikiavira Itir God uan Nguibamin
 ikia tiarim akara pamten dagarvasi. Godin Bar Pin Itim
 uan akam akarizi, an akaba mati onimarim ko amozir
 ofizir ekiar dagiabar min gariba daghira izaghiri. **14** An
 onimaribagh amizi, da mati an barir aviba, an apanibagh
 asavamadi, ezi me tintinibar ara zui. **15** O Ikiavira Itir
 God, ni men atarir adarir kam, mati aminir ekiam nin
 atinimin otogha me giva me munamadi. Nin adarir
 kam ongarim gamizi, a bar misingi, ezi bizir nguazir
 mingarimin suiraziba bar azenim gire. **16** Ikiavira Itir God
 pin ikia uan agharim amadazi, a izaghira nan suiragha na
 gekui. An ongarir bar konimin uam na inigha azenim
 gati. **17** Dughiar kamin nan apaniba bar gavgavigha na
 abinasava ami. Ezi Ikiavira Itir God men dafaribar ua na
 ini. **18** Ki dughiar kuramin itima nan apaniba iza na ko
 misosi. Ezi Ikiavira Itir God na geghuva nan gari. **19** A
 deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin
 ikia deravira iti. A bar guizbangira na gifonge, egha
 kamaghin a ua na ini. **20** Ki arazir aghuimin gin zui. Ezi
 bizir kam bagha Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar
 na gami. Ki Godin damazimin zue, ezi a ivezir aghuim isa
 na ganidi. **21** Ikiavira Itir God, a nan God. Ki akirim ragha
 a gasarazir puvati. Ki guizbangira an Akar Gavgavibar
 gin zui. **22** Ki zurara bizir a damuasa e mikemezibagh
 nighnisi. Egha ki arazir a ifongeziba batoghezir puvati. **23**
 A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati. Ki guizbangira
 arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari. **24** Ki
 Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha iti. Kamaghin a nan

arazir aghuir kamin ganigha, a ikaragha arazir aghuimin
 na gami. **25** Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir
 puvatizim, ni uaghan an ataghirazir puvati. Gumazir
 nin damazimin derazim, ni uaghan arazir aghuim an
 akakasi. **26** Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh
 amim, ni uaghan uan arazir zuezibar an akakasi. Eghti
 gumazir arazir kuramin gin zuim, ni uaghan arazir
 kuramin a ikarvasi. **27** Gumazamizir uari abiriba, ni men
 akurvasi. Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri. **28** O
 Ikiavira Itir God, ni nan God, ni angazangarim na ganidi.
 Egha na da mitarmem batosi. **29** Ki nin gavgavimin uan
 apanibav sogham. Ki uan Godin akurvazimin, apanibar
 divazim ikiavkinigh me abiragham. **30** Godra, an araziba
 da guizbangira egha bar aghungi. A bizitam damusi
 akam akirigh, egh an a damuam. An oramin min iti,
 eghti gumazitam a bagh izi an aven modogh nighnizir
 gavgavim an iki, gumazir kam deraghvira ikiam. **31**
 Ikiavira Itir God, a bar guizbangira God. A bar uabira
 dagiar ekiamin min ikia e apasa. **32** Godra nan daroribar
 na akumakui, egha gavgavim na ganiga deragha nan
 garima, ki zui. **33** A nan suemning gamizi, ki asizir
 atiabar min, mighsiabar pin mar deraviram arui. **34** A
 midorozir arazibar nan sure gamizi, nan agharimning
 barir pir me ainin ingarizim, gekuamin gavgavim iti.
35 O God, ni uan oram na ganingizi, ki an girakirangin
 modozi, ni nan apanibar dafaribar ua na ini. Ni uan
 gavgavimin nan akura. Ni nan dimdiam baregha nan
 akurazi, ki gumazamizibar damazimin ziar ekiam iti. **36**
 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi ki an ghua, apighsigha

irizir puvati. 37 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua, men suiragha me gasighasigha bar me agifa. 38 Ki me gasezi me kuabara ira, nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avenge. 39 Nirara midorozim damuasa gavgavim na ganingi, ezi ki me misogha me abirazi, me nan dagarimningin apengan iti. 40 Ni nan apanibagh amizi, me akiribagh ighegha na gasegha uam are. Gumazir na gifongezir puvatiziba, ki bar me gasighasiki. 41 Gumazir kaba uarir akurvaghasa diava arai, ezi men akurvaghamin gumaziba puvati. Me Ikiavira Itir Godin diava arai, ezi a men dimdiaba barazir puvati. 42 Ki bar me gasighasighizi, me mati aminim nguazir minemeniam giveragha ghu. Ki me dikabira me abini, mati ki tuavimin nguazir begheaziba dika zui. 43 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura. Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dapanimin oto. Gumazamizir ki fozir puvatiziba, ni men kantriba na ganingizi, ki dagh ativagha dar gari. 44 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin na baregha zuamira iza, nan guamin uan teviba apirigha nan akam barasi. 45 Men gavgaviba bar givazi, me nirizim ko agorogem sara na bagha izi. 46 Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti. A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi, kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam. God nan akurvazimin ikia ua na inizi, kamaghin, ki an ziam fam. 47 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi. A Kantrin Igharazibar Gumazamiziba isa nan apengan me ati. 48 A nan apaniba da ua na ini. Bar guizbangira, Ikiavira Itir

God, ni nan apanibar damazibar ziar ekiam na ganingi. Ni nan akurazi, midorozir gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati. **49** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin iki nin ziam fi, onger akar nin ziam feba bangam. **50** Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na amisefe. A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri. A zurara nan apangkuva mamaghira iti. Nan gin otivamin ovavir boriba, a kamaghira me damu mangivira ikiam.

19 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri. Overiam Godin gavgavir ekiam ko ziar ekiam en akakasi. Bar guizbangira, bizir pin itiba, da an gun e geghara ghaze, a bar deragha dar ingari. **2** Arueba zurara sigha gara, bizir kamin gun migei. Ezi dimagariba uaghan bizir kamin en akakagha ghuavira iti. **3** Aruem ko dimagarim mikimamin akaba puvatigha migeir puvati. E aningin migirigiataba barazir puvati. **4** Ezi e aruem ko dimagarimin gara fofoziba isi. Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba, da ghua nguazir kamin nguibaba bar dar otozi, gumamaziziba bar, men kuariba da baraki. Overiamin pin, God aruem bagha purirpenir mamin ingari. **5** Aruem otogha anaga, mati gumazim amuimin ikiasa bar akuegha, a itir danganim ategha azenan izi. Aruem anaga, mati gumazir gavgavim itim pamtem ivemara bar akonge. **6** Aruem dikavigha overiamin miriamin anagava otogha ua vongin uaghiri. Ezi bizitam an fefer gavgavir kamin modoghan kogham. **7** Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar guizbangira, egha ikirimirir aghuim

e ganidi. E nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin akabar ikiam. Ezi fofoziba puvatizir darasi, a fofozir aghuim me ganidi. **8** Ikiavira Itir Godin akaba bar deravira en sure gami. An akar kaba en sure damuti, e uan navir averiabar da bagh bar akuegham. An Akar Gavgaviba angazangarim e ganidi, egha fofozir bar aghuim en nighnizibagh ariki. **9** Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, a bar deragha zuegha ikia mamaghira iti. Bizir Ikiavira Itir God damuasa mikemezibar arazim, a bar guizbangira deragha voroghira zui. **10** Godin akam bar deragha bar gol gafira. E fo, gumaziba gol tuema, a isigha golin aghuimram oto. Guizbangira, Godin akam, golin isigha bar derazir avirim gafira. Godin akam bar isingi, egha hani gafira. A guizbangira bar hanin isingizim gafira. **11** Ki nin ingangarir gumazim. Nin akaba fofozim na ganidi, ki dar gin zuima, nan dabirabim bar dera. **12** Tinara uabi uan osimtizir an itibagh fogham? O Ikiavira Itir God, arazir kurar ki amizir maba, ki dagh fozir puvati. Ni nan arazir kurar kaba batueghti, ki nin damazimin zuegham. **13** Ki nin ingangarir gumazim, ni bar deragh na geghuv nan ganti, ki uabi fer arazim ko akaba batozir arazir kuram, bar na gativaghan marki. Kamaghin ki arazir kuratam damuan koghiva, deravira ikiti osimtiziba nan puvatigham. **14** O Ikiavira Itir God, nan ifongiam kamakin, ni nan migirigiaba ko nan navir averiamin aven itir nighnizibagh fogh dagh ifuegham. O Ikiavira Itir God, ni nan dagiar ekiamin min itima, ki nin aven uabi modi. Ni nan Akurvazir Gumazimra!

20 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. Ni osimtizim ikiamin dughiamin, Ikiavira Itir God nin dimdiam ikaragh nin akurvagham. A en ovavim Jekopin God, a ni geghuv nin ganam. **2** A Saionin Mighsiamin ikia uan Dipenimin iti, egh a uan akurvazim ni bagh anemadagh gavgavim ni daningam. **3** Ofan ni a bagha amiba, a bar dagh nighnigh, egh nin ofan bar isia mighiribagh ifuegham. **4** Ni bizir tizim gifuegha navim a bagha ni dikafi, God a isi ni daningam. Bizir ni damuasa nighniziba, a dar amighti da bar otivigham. **5** Ni uan apanibav sogh me abiraghti, e bizir kam bagh bar akuegham. E bizir kam ginighnigh uan Godin ziam fam. E ghaze, ni Ikiavira Itir Godin azangsizir biziba, an ada ikaragh da isi ni daningam. **6** Ki datirighin fo, Ikiavira Itir God, uabi uan atrivir a ua baghavira misevezir kam, an an akurvasi. A uan Nguibar aghuimin ikia, an azangsiziba barasi. Egha uan gavgavimin an akurvazima, a midorozimin uan apaniba abiri. **7** Gumazir maba nighnizir gavgavim uan midorozir karisbar ikia ghaze, da men akurvagham. Ezi marazi nighnizir gavgavim uan hoziabar ikia ghaze, da men akurvagham. Ezi eia, e nighnizir gavgavim uan Ikiavira Itir Godin ziamin ikia kamaghin fo, a en akurvagham. **8** Gumazamizir kamaghin amiba, me asaghpora ira bar puvarisi. E puvati. E dikavigh tuivigh gavgavigham. **9** O Ikiavira Itir God, ni atrivimin akuraghti a uan apaniba abinigh. E nin deir dughiaabar, ni en dimdiam ikaragh en akuragh.

21 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. O Ikiavira Itir God, ni gavgavim isa atrivim ganingizi, a bizir kam bagha bar akonge. Ni a gamizi, a uan apanibav sogha me abira, bizir kam bagha a guizbangira bar akonge. **2** Bizir a uan navir averiamin ifongeziba ni a ganigha gifa. Bizir a iniasa nin azarazir kam, ni an anogoroghezir puvati. **3** Ni a bagha iza bizir aghuiba isa a ganiga, atrivimin dapanir asuar me golin aghuimin ingarizim isa, an dapanim garu. **4** A ikirimirir aghuim bagha nin azarazima, ni a isa a ganingi. Guizbangira, ikirimirir a ikiamin dughiaba, da bar ruaragh iki, mamaghira ikiam. **5** Ni an akurazima, a gavgavim ko ziar ekiam iti. Ni uabi gavgavir ekiam ko ziar ekiam kam a ganingi. **6** Bar guizbangira, ni bar deraghavirama a gami, egh ni deraviram a damu kamaghira ikiam. Ni an boroghira ikiti, a bizir kam bagh bar akuegham. **7** Atrivim nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti. Godin Bar Pin Itir kam, an apangkuvighavira iti, kamaghin atrivim tugh gavgavigh mamaghira ikiam. **8** Ni uan agharimin uan apanibar suigham. Ni uan agharir guvimin, ni gifongezir puvatizir darazir suigham. **9** An azenaram otogh izamin dughiamin, avim bizibar isia da gevi moghin, a me agivagham. Guizbangira, Ikiavira Itir God puv men ataram, mati gumazim bizim tuvaremezi a bar iraghuzi moghin, God me agivagham. An aningagharim avimin min men isi bar me gasighasigham. **10** Ni, men ovavir borir nguazir kamin gin otivamiba, ni bar me misueghti me arimighiregham. Eghti men boritam ua nguazir kamin ikian kogham. **11** Me arazir kuratabar

pazi ni damuasa, nighnigha akam akirigha gifa. Eghti men nighnizir kam, a dagheba puvatigham. **12** Guizbangira, ni uan bariba men guamin dagh asavamangiti, me raghiregh ari mangegham. **13** O Ikiavira Itir God, ni dikavigh uan gavgavim sara iziti, e ighiaba bangi nin gavgavir ekiam fam.

22 Devit ighiar kam osiri. Gumazir onger akabar faragha zuim gumazamizibav kemezi me tiarir kamin ighiam bange, “Mizarazimin asizir dian amebam.” O nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki? Ni manmaghsua saghon ikia nan ararem baragha nan akurvaghan aghua? **2** O nan God, ki aruebar nin deima, ni na barazir puvati. Ki dimagaribar nin azangsighavira ikia tong avughsir puvati. **3** Ezi nirara bar deragha zuegha, arazir aghuibaram amua, uan atrivir dabirabim gaperaghav itima, Israelia nin ziam fe. **4** Fomira en ovaviba nighnizir gavgavim nin iti. Me nighnizir gavgavim nin itima, ni men akurazi, men apaniba me abirazir puvati. **5** Me nin diava araima, ni men akuragha ua me ini. Ezi nighnizir gavgavir me nin itir kam, a pura ghuzir puvati. **6** Ezi kirara, ki gumazim puvati, ki pura apizir kuramin min iti. Gumazamiziba bar nan atara na dipova na dikabira, akiriba igha na gasi. **7** Gumazamiziba bar nan gara akaba na gasa, mizeba onga na garigha uan dapaniba roi. **8** Me ghaze, “Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti. A manmaghsua nin akuragha ua ni inizir puvati? God ni gifongegha ni bagha bar akonge, egha manmaghsua a nin akurazir puvati?” **9** O God, ni nan amebamin navir averiamin na inigha azenan na atizi, ki uan amebamin otem apavira itima, ni na geghuva

deragha nan gari. **10** Nan amebam na batezir dughiamin iza datirighin, ki nighnizir gavgavim nin iti. Nan amebam na batezir dughiamra, ni nan Godin iti. **11** Osimtizim bar nan boroghin izegha givazi, nan akurvaghamin gumaziba puvati. Kamaghin amizi, ni nan saghon ikian marki! **12** Nan apanir aviriba bulmakaun apuribar min na ekiarugha gifa. Me mati, Distrik Basanin bulmakaun gavgaviba. **13** Me, laion uan akam akara asizibav sogha dagh asighasizi moghin, me na gasighasighasava ami. **14** Nan gavgaviba bar gifa, mati me dipam nguazim gingezi a ghua pura gifa. Nan namnamin aghariba bar nan apunapuni. Kendel purama emira uaghiri moghin, nan navir averiam purama amiragha uaghiri. **15** Nan kuarmizim miner bighizir mammin min na misingi. Ezi nan mizem iza nan akatorimin aven pura itoroghav iti. Ni na ataghizi, ki nguazir minemeniamin min irighav ikia bar ovengasava ami. **16** Gumazir kuraba bar na ekiarugha gifa, mati afiaba bar asizim okarigha gifa. Me nan suemning ko dafarimning ginivaghasi. **17** Nan aghariba bar azenim girezi, gumazir kaba nan ganigha na dipova bar akonge. **18** Me nan korotiaba tuiragh uarira uari daningasa, da bagha satu gikararai. **19** O Ikiavira Itir God, ni nan saghon ikian marki. Ni nan Akurvazir Gumazim, ni zuamira izi nan akuragh. **20** Ni nan akuraghti men midorozir sabam na atughan kogham. Ni nan akuraghti, gumazir afiabar min itir kaba na misueghti ki aremeghan kogham. Ki angamira ikivira ikiam. **21** Laionba asizir atiabav sogha da api moghin, me na agivasa. Egha bulmakaun atiabar min uan kombar na ginivasa. Kamaghin amizi, ni nan akuragh

men dafariba da ua na inigh. **22** Ki uan adarazir tongin iki nin ziamin gun me mikimam. Gumamaziziba uari akuvamin danganimin, ki men tongin iki nin ziam fam. **23** Ki kamagh mikim suam, “Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti darasi, ia an ziam fi. Ia Jekopin ovavir boriba, ia ziar ekiam a daning. Ia Israelia, ia an damazimin tugh an ziam pirafi.” **24** Gumamazizir onganaraziba, a men osimtizar gara pura da ataghirazir puvati. A kamaghin migeir puvati, men osimtizar pura biziba. A men saghon itir puvati. A men azangsiziba barasi. **25** Gumamaziziba uari akuvagh nin ziam famin dughiamin, ki ni amizir biziba bagh nin ziamra fam. Egh gumamazizir nin atiatia nin apengan itibar damazimin, ki fomira nin ofa damuasa akam akirizir biziba, ki ni bagh dar damuam. **26** Gumamazizir onganaraziba, me damasa ifongezi moghin, dami bar izivagh ikiam. Gumamazizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, me an ziam pirafi. Men naviba amiragh deraghvira iki mamaghira ikiam. **27** Nguazimin itir ikiziba bar, me Ikiavira Itir God ginighnigh, a bagh izi an guamin teviba apirigh an ziam fam. **28** Me fogh suam, Ikiavira Itir God atrivimin ikia, kantriba bar dar gumamazizibagh gativagha men gari. **29** Bar guizbangira, gumamazizir uarira uari feba, an guamin teviba apirigh an ziam fam. Eghti gumamazizir ovengasava amiba, me bar Godin guamin teviba apirigh an ziam pirafam. **30** Gumamazizir gin otivamiba, Ekiamin ingangarim damuam. Gumamaziziba, uan ovavir borir gin otivamiba, me an akamin gun me mikimam. **31** Gumamazizir men amebaba tighar me batamiba, me gin otivighi, me me

mikim suam, “God uabi uan gumazamizibar akuragha ua me ini.”

23 Devit ighiar kam osiri. Ikiavira Itir God, a gumazir deragha uan sipsipbagh eghuva dar garimin min iti. Kamaghira, a deragha na geghuva nan gari. Kamaghin ki bizitamin otevezir puvati. **2** A na inigha ghua grazir aghuiba itir danganimin na atizi, ki dagh isin irav iti. A na inigha dipar aghuiba itir danganibar zuima, ki dar boroghin avughsa iti. **3** A gavgavir igiam na ganidi. A fomira uan ziar ekiam bangin mikemezi moghin, a na inigha tuavir aghuibara zui. **4** O God, ni na ko iti. Kamaghin, ki danganir zarimin mangiva ovevemin tuavir mitarmemin mangi, egh bizir kurabar atiatingan kogham. Ni uan asadivir aghorir sipsipbagh eghuvimin suirazi, ki an gara fo, ni na geghuv deragh nan ganam. Kamaghin, nan navim bar nan dera. **5** Ni na bagha daghem gamigha azenara na dafazi, nan apaniba bar nan gari. Ni nan diazi ki iza ni ko aperazi, ni borem isa nan dapanim ginge. Ezi nan itarim bar izivagha fasfagha iri. **6** Bar guizbangira, nin arazir aghuim ko apangkuvir arazim, dughiabar zurara na ko ikiam. Eghti ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin iki mamaghira ikiam.

24 Devit onger akar kam osiri. Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar Ikiavira Itir Godin bizibara. Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar uaghan an bizibara. **2** An ongarir konibar aven mati akinir guariba asegha, nguazimin ingarigha a isava dipar kabagh isin anefazi a bar gavgafi. **3** Tinara Ikiavira Itir Godin mighsiamin ghuavanangam? Tinara an Dipenimin aven mangam? **4**

Gumamazizir kamagh amiba, merara an aven mangam. Men navir averiaba ko, me amir araziba ko, nighniziba zue, egha asebar ziaba fer puvatigha, igharaz darazi ko akam akirigha egha gin me gifarir puvati. **5** Kamagh amir darasi, Ikiavira Itir God deragh me damu, ua me inigh men akuragh me dipon suam, me nan damazimin dera, egha osimtiziba puvati. **6** Gumamazizir kamagh amiba, kar me God buri. Me Jekopin Godin boroghira ghua a baghavira iti. **7** Ia tiar akaba, ia uari kuighiregh! Ia tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh. Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itim aven izam. **8** Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara? A Ikiavira Itir God uabi. A gavgavir bar ekiam ikia uan apanibav sogha me abiri. **9** Ia tiar akar ekiaba, ia uari kuighiregh! Ia, tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh. Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itim aven izam. **10** Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara? Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a guizbangira Atrivir Gavgavir Bar Ekiam!

25 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ki datirighin uan navir averiamin aven nin ziam fava nin azai. **2** Ni nan God, ezi ki nighnizir gavgavim nirara iti. O God, nan nighnizir gavgavir kam pura mangighti ki aghumsighan aghua. Ni nan akuraghti, nan apaniba na abiragh na dipovan kogham. **3** Gumamazizir nighnizir gavgavim nin itiba, apaniba me abin aghumsizim me daningan kogham. Gumamazizir pura nin akaba batoziba, merara aghumsizim iniam. **4** O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuiba nan akakagh. Egh tuavir ki mangamiba, ni dar nan sure damu. **5** Ni nan God, ni nan akuragha ua

na ini. Kamaghin, ni uan guizin akamin gin mangamin arazibar nan sure damuti, ki dughiabar zurara nighnizir gavgavim nin ikiam. **6** O Ikiavira Itir God, nin arazir aghuim ko apangkuvir arazir ni e gamiba, da fomira ikia iza datirighin iti. Ni datirighin ua dagh nighnighiva dar amu mangivira iki. **7** Ki uan igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ko nan arazir akaba batoziba, ni dagh nighnighan marki. O Ikiavira Itir God, ni deragha na gamua bar nan apangkufi, kamaghin amizi ni na ginighnigh. **8** Ikiavira Itir God bar dera, ezi an araziba bar guizbangira. Kamaghin amizi, a gumazamizir arazir kurabagh amiba, a uan arazibar gin mangasa men sure gami. **9** Gumazamizir uari abira an apengan itiba, a men faragha ghua tuavim men akakazima, me arazir aghuibaram ami. Egha arazir a ifongezibar men sure gami. **10** Gumazim Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim ko an Akar Gavgavibar gin zuima, an an apangkuvighavira iti. Egha a mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati. **11** O Ikiavira Itir God, nan arazir kuraba bar aviraseme. Kamaghin, ni uan ziam bagh uan akar dikirizimin gin mangi, nan arazir kuraba gin amadagh. **12** Gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim, Godra, a bagha atizir tuavir aghuim an akaghti, an an mangam. **13** Gumazir kam zurara dabirabir aghuim inivira ikiam. Eghti an ovavir boriba nguazir aghuir kam inighti, a men nguazim gavagh iki kamaghira ikiam. **14** Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba, a men namakam gami. Egha uan Akar Dikirizir Gavgavim azenara anakazi me a gifo. **15** Ki zurara uabin akurvaghasa Ikiavira

Itir Godin gara a mizuai, ezi a bizir na gasighasighasava amibar aven ua na isi. **16** O God, ki uabira ikia osimtizim aterima nan gavgaviba bar gifa. Kamaghin amizi ni nan kuarkuvigh na bagh izi. **17** Osimtiziba nan navimin aven ikia ekiva ghuavira iti. Ni nan akuraghti osimtizir kaba na abinan marki. **18** Ni nan osimtiziba ko mizazibar gan, egh nan arazir kuraba gin amadagh. **19** Ni ge, nan apaniba bar avirasemegha, bar nan aghuagha guizbangira nan apanim gami. **20** Ni nan akuragh deragh nan ganti, me na abinti ki aghumsighan kogham. Nirara nan akurvasi, ezi ki ni bagha iza nin aven modi. **21** Nin araziba dera, egha bar guizbangira. Ezi ki nighnizir gavgavim nin ikia ni mizua ghaze, ni zurara na geghuv deragh nan gan. **22** O God, ni uan gumamaziziba Israelia ua me inighti, osimtizir kaba ua me abinan kogham.

26 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim pamtem nin iti, egha nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati. Kamaghin, ni nan gun mikim suam, ki gumazir aghuim. **2** O Ikiavira Itir God, ni bar nan araziba ko, nan nighniziba ko, nan navim tuisigh ingangarim na danigh, deragh na gifogh. **3** Guizbangira, nin apangkuvim nan faragha ghua tuavim nan akakasi. Ni na mikemezi moghira deragha bizibagh amua zurara nan faragha zui, ezi ki zurara nin guizin arazimin gin zui. **4** Ki ifavaribagh amir gumamaziziba ko arua me ko apiav itir puvati. **5** Ki gumamazizir arazir kurabagh amibar gin daruan bar aghuagha me gitavirasi. **6** O Ikiavira Itir God, ki uan dafariba ruegha kamagh uabi akagha ghaze, ki osimtiziba puvati. Egha ki iza nin ofa gamir dakozir

miriamin arua nin ziam fe. **7** Ki ni minabava ni bagha onger akar mam banga nin ingangarir bar aghuir ni amizibar gun migei. **8** O Ikiavira Itir God, Dipenir ni itim ki bar a gifonge. Danganir kam, nin angazangarim ko gavgavir ekiam bar a gizivagha iti. **9** Ki fo, mati amizim uan dipenim bar anevia ghuzi moghin, ni gin gumazamizir arazir kurabagh amiba avigh mangi na sara inigh mangan marki. Egh uaghan gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba, ni me sara na gasighasighan ki aghua. **10** Gumazamizir kaba, me zurara arazir kurabar amuasavira ikia, egha dagiaba isa arazir kurabar amuasa gumazir igharazibagh ivesi. **11** Ezi ki uabi, ki nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati. Eghti ni nan kuarkuvigh ua na inigh. **12** Ki nguazir aghuimra tugha gavgafi. Bizitam na gasighasighsi damuva avegham. Ki gumazamizir aviribar tongin iki, egh Ikiavira Itir Godin ziam fam.

27 Devit onger akar kam osiri. Ikiavira Itir God, a nan angazangarim ko nan Akurvazir Gumazim. Ezi ki gumazitamin atiatingan kogham. Ikiavira Itir God, a dipenir gavgavimin min na modogha na geghuva nan garima, ki atiatir puvati. **2** Mati afiam asizimin tuzibar amasava ami moghin, nan apaniba na gasighasighsi iziva, bizibagh asaghpore iregham. **3** Midorozir gumazir aviriba bar na ekiarughamin dughiamin, ki atiatingan kogham. Nan apaniba na ko misoghsizamin dughiamin, ki nighnizir gavgavim Godin iki egh tugh gavgavigham. **4** Ki bizir vamira bagha Ikiavira Itir Godin azaragha gifa. Bizir ki bar ifongezimra kara: ki angamira itir dughiamin, ki an Dipenimrama aven ikiam. Ki an ganganir aghuimin

gan an boroghin iki bar akueghasa. Ki an Dipenimin iki a baghvira ikiva an nighnizim gifofoghsi an azangam. **5** Eghti osimtiziba otivamin dughiamin a uan Dipenimin bar deravira na modogham. A na isi uan Purirpenimin aven na modogham. A na isi dagiar gavgavimin pin mar na afagham. **6** Nan apanir na okarigha itiba, ki bar me abiragham. Egh bar akongegh dimiva arang an Purirpenimin a bagh ofa damuam. Egh onger akabar amu Ikiavira Itir Godin ziam fam. **7** O Ikiavira Itir God, ki nin deir dughiamin, ni nan kuarkuvigh nan migirigiaba baragh na ikarvagh. **8** O Ikiavira Itir God, ni kamagh na migia ghaze, “Ni bar na nan boroghira izi na baghavira iki na gifofoghsi nan azangsigh.” Eghti ki ni ko ikisi bar nin boroghira mangam. **9** Ni uabi nan mongan marki. Ki nin ingangarir gumazim, ni nan God, nan Akurvazir Gumazim. Ni dughiar aviribar nan akurvasi. Ni nan atar nan aghuagh, egh na ataghiraghan marki. **10** Dughiar mabar nan amebam ko afeziam akirim na gasaragha nan aghuaghuasi, ezi ni Ikiavira Itir God, ni na geghuva deragha nan gari. **11** O Ikiavira Itir God, ki damuasa ni ifongezir araziba, ni dar nan sure damu. Ki apanir aviriba iti, kamaghin ni tuavir aghuimra nan akaghti ki an mangam. **12** Ni na ateghti nan apaniba na inigh me ifongezi moghin na damuan marki. Me akar ifavaribagh amua egha atiatim na ganidi. **13** Nighnizir gavgavir kam nan ikiavira itima, ki kamaghin fo, ki nguazir kamin angamira iki ganti, God deraghvira uan gumamazizibar amuam. **14** Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin

iki a bagh mizuam. Nin navim osiman marki. Ni tugh gavgavigh mamaghira iki mangiti a izi nin akuragham.

28 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, nirara dagiar gavgavimin min na modozi, ki nin apazangin itima ni na geghufi. Ki uabin akurvaghshi nin dimamin dughiamin, ni gumazir kuarir onganimin min na baraghan koghan marki. Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baraghan koghti, ki ti ovegh mangi Oveaghuezibar Nguibamin mangigham. **2** Ni orakigh, ki uabin akurvaghshi uan dafarimning fegh nin Dipenimin akagh nin dimiva arangti, ni nan kuarkuvigh nan akuragh. **3** Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akar isingtiziba uan namakaba ko dav gia, egha men navir averiaba bar ikufi, ni gumazir kamaghin amiba sara na abiraghan marki. **4** Gumazamizir kamagh amiba, ni me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daning. Bizir kurar manam me a gami, ni anarira ikaragh uam a isi ivezimin min me daning. **5** Ikiavira Itir God me bagha amizir ingangarir ekiaba me dagh nighnizir puvatigha ghaze, a uan dafarimningin bizir ekiatam gamizir puvati. Kamaghin, a me gasighasigh bar me kuavaremegham. **6** Ki Ikiavira Itir Godin ziam fe. Guizbangira, ki uabin akurvaghasa a ko mikemezi a na baraki. **7** Ikiavira Itir God uabi gavgavim isa na ganiga, nan oramin min ikia na modi. Ezi ki nighnizir gavgavim an iti. A nan akurvagha na gamima, ki uan navir averiamin, a bagha bar akuegha onger akabagh amua a minabi. **8** Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a uabi men gavgavim. Egha atrivir a ua bagha inabazim, a uabi a geghuva deragha an akurvasi. **9** O Ikiavira Itir

God, ni uan gumamazizibar akuragh. Kar gumamazizir ni ua baghavira inabaziba, ni deraghvira me damu. Ni sipsipbar garir gumazimin min, me inigh me ater mangi, deragh men gan kamaghira iki.

29 Devit onger akar kam osiri. Ia Godin Nguibamin itir enselin gavgaviba, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ia an gavgavim ko an ziar ekiam bagh bar akongegh. **2** Ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiamin gun mikim. Egh an damazimin zuegh iki an ziam fi. **3** Ikiavira Itir Godin tiarim ongaribagh isin izima, da bar a barasi. Godin Gavgavir Bar Ekiam Itim, araribar min pamten dagarvasi. An akam ongarimin danganiba bar dagh isin pamten dagarvagha da avara. **4** Ikiavira Itir Godin dagarvaziba gavgaviba dar iti. A dagarvazima, gumamaziziba a baragha an atiatia an ziam fe. **5** Ikiavira Itir Godin dagarvazima, an tiarim Lebanonin kantrin itir temer sidaba apiragharisi. **6** A Lebanonin kantrin mighsiabagh amizi, da bulmakaun nguzibar min uari ekura uanaga izaghiri. A Hermonin Mighsiam gamizi, a bulmakaun apurir igiabar min uari ekura uanaga izaghiri. **7** Ikiavira Itir Godin tiarim otiva onimarim gamima a taghtasi. **8** Ikiavira Itir Godin tiarim, a gumamaziziba puvatizir danganim gamima, a nighava agoi. Guizbangira, a Kadesin gumamaziziba puvatizir danganim gamizi, a puvira nighava agoi. **9** Ikiavira Itir Godin tiarim pamtem asizir atiabagh amima, da agoa otamin dughiaba ataghiragha puram oti. Ezi ruarimin ter afarir angamtiziba purama asiaghira iri. Ezi Godin Dipenimin aven itir gumamaziziba bar pamtem dia ghaze, “God uabira gavgavim ko ziar ekiam iti!” **10** Ikiavira Itir

God uan atrivir dabirabim gaperagha ongarir konibagh ativagha dar gari. A en atrivimin ikia, egh mamaghira ikiam. **11** Ikiavira Itir God uan gumazamiziba gavgavim me ganiga, deragha me gamua dabirabir aghuim ko navir amirizim me ganidi!

30 Devit onger akar kam osiri. Me onger akar kam banga egha Godin Dipenim a baghavirama a ginaba. O Ikiavira Itir God, nan osimtiziba na abirazi, ni ua na fegha anabogha nan akura. Egha nan apaniba ataghizi me na dipovezir puvati. Kamaghin amizi, ki bizir kam bagha bar akuegha nin ziam fe. **2** O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki uabin akurvaghasa nin dei, ezi ni nan arimariam gamizi ki ua dera. **3** O Ikiavira Itir God, ki atam aremeghai, ezi ni na gamizi ki ua dikafi. Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghugha gifa. Ezi ikirimirir ki itir kam, ni ua na ganingi. **(Sheol h7585)** **4** Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia a bagh onger akabar amu an ziar bar zuezim fi. Egh bizir an amizibagh nighnigh a minabi. **5** Guizbangira, a en atarir adariba, da dughiar otevimra iti. Ezi dughiar e nguazir kamin itimin, a uan navim sara e gifongegha deragha e gami. Dimangan en temeriba iregham, egh amimzaraghan e deragh iki bar akuegham. **6** Ki deragha ikia ghaze, “Bizitam na munamadaghan kogham.” **7** O Ikiavira Itir God, ni uan navim sara na gifongegha deragha na gamizi, ki mati mighsiar mam tugha gavgafi. Ni nan modozir dughiamin, ki bar puvirama atiati. **8** O Ikiavira Itir God, ki ni ko migia pamten nin dia nin azai. Ekiam, ni nan akuragh. **9** Ki oveghti bizir aghuir tizitam otogham? Ki ti dagiar torimin magirighti, bizir

kam tinan akuragham? Gumamazir oveaghueziba me ti ua nin ziam fam? Me ti ua dikavigh mikim suam, ni me mikemezi moghira zurara ni me bagha deragha bizibagh ami? Bar puvatigham. **10** O Ikiavira Itir God, ni na baregh nan apangkufigh. O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir Gumazimin iki! **11** Ni nan navir osimtizim batoghezi ki bar akuegha ighiabagh ami. Ki faragha azirakar korotiaba aghui, ezi datirighin ni nan azirakar korotiaba suegha, nan azirakam oteghavkinizi nan navim derazi ki bar akonge. **12** Ikiavira Itir God, ki uan akam dukuaghan kogham. Ki uan navir averiamin onger akabar amu egh nin ziam fam. Egh zurara ni minabivira ikiam.

31 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri. O Ikiavira Itir God, ki nin aven modoghti ni na geghuv deragh nan ganasa, kamaghin ki ni bagha ize. Ni na ateghti nan apaniba na abinti, ki aghumsighan kogham. Ni zurara arazir aghuim gami. Egh ni uan arazir aghuir kamin gin mangi nan akuragh! **2** Ni nan dimdiam baregh zuamira nan akuragh! Ni dagiar ekiamin min na modogh. Ni divazir gavgavimin min iki na ekiarughti, nan apaniba na abinan kogham. **3** Guizbangira, ni uabi nan dagiar ekiamin min iti. Ni nan divazir bar gavgavimin min ikia deragha na geghufi. Ni uan ziar ekiam bangin, ni fomira mikemezi moghin, ki zui naghin, ni nan faragh mangi nan akua na geghuv. **4** Ni nan danganir mogomemin min iti. Nan apaniba modogha na bagha gurazir azuazir kam, ni nan akuraghti a nan suighan kogham. **5** O Ikiavira Itir God, ki uan duam nin dafarim garisi. Ni

guizin arazibagh amir God, ni nan akuragha ua na inigha gifa. **6** Marvir guar gavgaviba puvatizibar ziaba fer gumazamiziba, ni bar men aghua. Ezi ko, ki nighnizir gavgavim nin iti. **7** Ni zurara nan apangkufi, kamaghin ki ni bagha bar akonge. Guizbangira, bizir kurar na bativiba, ni bar dar gari. Egha nan navir averiamin aven itir osimtiziba, ni bar dagh fo. **8** Ni nan akurazi ki apanibar dafaribar itir puvati. Ni nan akurazi ki deragha iti. **9** O Ikiavira Itir God, ki osimtizir ekiam ikia, egha azia ghua nan damazimning bezi, nan gavgaviba bar gifa. Kamaghin, ni nan apangkufigh. **10** Osimtizir kam, na gamua nan ikirimirim otefe. Ki aziavira iti, egh kamaghin ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Osimtizir ekiam nan itima, ki gavgaviba puvati. Nan agharapaniba nan amiraghamirasi. **11** Nan apaniba na dipova na migei. Ezi nan namakaba nan aghuagha akar kurabar na migei. Ezi nan roroaba uaghan nan atiatia ghaze, God ivezir kuram a ganidi. Ki tuavimin zuir dughiar, gumaziba nan gara nan ari. **12** Gumazim aremezi gumazamiziba bar a gin amadazi moghin, me na gin amada. Ki mati, nguazir minem bighizi, me na makuni. **13** Ki orazi, apanir aviriba uari akuva girakirangin moghin aghumra uariv gei. Me atiatim na daningasa uari akuva na gasighasighasa akam misosi. Egh na misueghti ki aremeghasa uariv gei. **14** O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki nighnizir gavgavim nin iti. **15** Ki datirighin itir ikirimirir kam, ki a isa nin dafarim gati. Ni nan akuragh nan apanir nan agintizibar dafaribar ua na inigh. **16** Ki nin ingangarir gumazim, ni uan guam na mituazi an angazangarim na gisirazi

moghin, kamaghira ni bar na gifuegh nan boroghira
 iki. Ni zurara nan apangkuvighavira iti. Kamaghin, ni
 nan akurvagh! **17** O Ikiavira Itir God, ki nin azangsis,
 ni nan akuragham. Ni apanibar amamangatighti me na
 abiraghti ki aghumsizim inian marki. Gumazir kuraba mar
 ikuvighiva aghumsigh. Me mar oveng mangi Gumazamizir
 Oveaghuezibar Nguibamin magiri, egh akabar kumigh
 iki. (Sheol h7585) **18** Gumazir kaba uari fa akaba batogha,
 gumazir aghuiba dipova akar kurabar me migei. Egha
 ifavarir akabav gei. Ni me gasighasighti, me uam akaba
 akaran kogham. **19** Gumazir nin atiatia nin apengan
 itiba, ni men akurvaghasa bizir aghuir aviriba me bagha
 dagh ami. Gumazir nighnizir gavgavim nin ikia nin
 aven modiba, ni deravira me gami. Egha gumazamizibar
 damazibar ni zurara men akurvasi. **20** Men apaniba me
 gasighasighasa akabar kiri, eghti dughiar kamin, ni me
 avaragh deraghvira me geghuvti me me gasighasighan
 kogham. Me nin dafarimin apengan ikiti, apanibar akar
 kuraba me gasighasighan kogham. **21** Ikiavira Itir God
 bar nan apangkufi, ezi ki ghaze, ki an ziam fam! Nan
 apaniba na ekiarugha na gasighasighasava amima, God
 uan gavgavimin nan akurazi ki deravira iti. **22** Ki faragha
 bar atiatigha kamagh nighnisi, Ikiavira Itir God, ni na
 batoghezi ki ua nin boroghin itir pu Puvati, ni nan ararem
 baregha nan akura. **23** Ia gumazamizir God baghavira
 itiba, ia bar moghira a gifongegh! Gumazamizir zurara
 an gin zuiba, a bar deraghavira me geghuva men gari.
 Egha gumazir uari fa akaba batoziba, a izezir kuram me
 ganidi. **24** Ia gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir

Godin itiba, ia uan navibar aven atiatingan kogh, egh tugh gavgavigh mamaghira iki.

32 Devit onger akar kam osiri. Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil. Gumamazir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuraba gin amadagha da avara, eghti gumamazir kaba bar akuegham. **2** Gumamazir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuram mengvira ikian koghti, arazir ifavaritam an ikian kogham, eghti gumamazir kaba bar akuegham. **3** O God, ki uan arazir kurabar gun ni mikemezir puvatigha, dimagariba ko aruebar ara kamaghira ikia ghua nan aghariba bar nan amira. **4** Dimagariba ko arueba, ni ivezir kuram na ganingizi nan gavgaviba bar gifa. Mati aruer ekiam nguazim gaboima a bar misingi. **5** Datirighin ki uan arazir kuraba bar dar gun Ikiavira Itir God mikemezi, an ada gin amadagha gifa. Egha ki uan arazir kuratam modozir puvati, ki bar da aghurigha ni mikeme. **6** Kamaghin dera, nin gumamaziba osimtiziba bativ, egh zurara ni ko mikimti, osimtizim aperiar ekiamin min me avigh mangisi izi, me avigh mangighan kogham. **7** Nirara nan mogomer danganim, ki nin aven modima osimtiziba na abirir puvati. Ki osimtizibar aven itima, ni na ekiarugha nan akurvasi. Kamaghin ki pamten dia ighiabagh amua nin ziam fe. **8** Ikiavira Itir God ghaze, Tuavir ni mangamim, ki nin sure damu deragh ni gegharaghti, ni an mangam. Ki deravira nin sure damu egh nin gan ni geghuvam. **9** Ni hoziaba ko donkibar min onganan marki, mati me ain ko benir ruaribar men akabagh aghuigha me getuima me izi. Puvatighti me izeghan kogham. **10** Gumazir arazir

kurabagh amiba osimtizir aviriba bativam. Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me zurara an apangkuvir ekiamin aven deragh ikiam. **11** Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, Ikiavira Itir God ia bagh amizir biziba, ia da bagh naviba deragh bar akongegh. Ia Godin damazimin zuezir gumazamiziba, ia bar pamten dim mikim bar akongegh.

33 Ia gumazamizir aghuiba, ia Ikiavira Itir God ia bagha amizir bizir aghuim bagh bar akongegh. Arazir kam bar dera: ia an akam baragha an gin zui darasi, ia an ziam fi. **2** Ia kulele ko gitan stringin 10pla itim misogh, Ikiavira Itir God bagh ighiam damu an ziam fi. **3** Ia onger akar igiaba osirigh da bangi, egh deragh gita misoghti an ararem deraghti, ia bar akongegh pamten dim mikim. **4** E fo, Ikiavira Itir Godin akam a guizbangira iti. Ezi an akam mikemezi moghira, a zurara guizin arazibar gin ghua ingangariba bar dagh ami. **5** Ikiavira Itir God, a en arazir aghuiba ko guizin araziba bar dagh ifonge. An apangkuvir arazim, nguazimin itir gumazamiziba bar me ave. **6** Ikiavira Itir God fomira mikemezi, aruem ko iakinim ko mikoveziba, ko overiamin pin itir biziba bar otivigha iti. **7** Gumazim dipam isa itam guruizi moghin, an ongarim isa danganir vamiran anakufa. Egha ongarim gamizi a bar konegha nguazimin apengan itir danganimin vin mar iraghu. **8** Ia nguazimin itir gumazamiziba, ia Ikiavira Itir Godram atiating an apengan iki. **9** A mikemezi nguazir kam puram oto. An Akar Gavgavim mikemezi, biziba bar nguazir kamin otifi. **10** Kantrin Igharazibar Gumazamiziba damuasava nighnizir biziba,

Ikiavira Itir God dagh amima da ghua puvarisi. Ikizir
 igharaziba damuasa akabav sozir migirigiaba, an adar
 tuaviba apiri. **11** Ikiavira Itir God damuasava amir biziba,
 da gavgavigh mangivira ikiam. A uan navir averiamin
 aven itir nighnizim giraghan kogham. An nighnizim
 zurara ikivira ikiam. **12** Kantrin tam God baghavira ikiti,
 Ikiavira Itir God deravira a damuti a bar akongegham.
 Kantrin kamin gumazamiziba God ua baghavira me
 ginaba. **13** Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, nguazimin
 itir gumazamiziba bar men gari. **14** A uan Nguibamin ikia,
 eggha nguazimin bar deragha en gari. **15** A uabi nighniziba
 ko navir averiabar ingarigha da isa gumazamizibagh ariki,
 eggha bizir me amiba a bar dagh fo. **16** Atrivim midorozir
 gumazir aviriba ikiti, me an akuragh midorozim damu
 an apaniba abiraghan kogham. Ezi kamaghira midorozir
 gumazim uan gavgavimin apaniba abiraghan kogham. **17**
 Midorozir hoziam midorozir gumazimin akuraghti, a uan
 apaniba abiraghan kogham. Apaniba midorozir gumaziba
 abiraghti, men hoziaba men akuraghan kogham. **18**
 Ia oragh! Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an
 apengan itiba, an damazim men iti. Gumazamizir kaba,
 me nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iti. **19**
 A deragh gumazamizir kabar ganti me angamira ikiam.
 Mitiriam aghamin dughiam otoghti, a men akuraghti
 me daghem bagh ovengan kogham. **20** E Ikiavira Itir God
 baghvira mizuamiva, nighnizir gavgavim an ikiti an e
 geghuvam. A en oramin min iti, ezi e an aven modima a
 en akurvasi. **21** E nighnizir gavgavim an ziar bar zuezimin
 iti. Kamaghin, e uan navir averiabar aven a bagh bar

akongegham. **22** O Ikiavira Itir God, e nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia nin akurvazim bagha mizuai. Kamaghin amizi ni en apangkuvigh mamaghira iki.

34 Devit, Abimelek ko ikia ifarava onganizi moghin amima, Abimelek a batoke. Devit uamategha ghugha onger akar kam osiri. Ki zurara ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam. Ki an ziam fi mamaghira ikiam. **2** Ikiavira Itir God nan akurazir bizir kam bangin, ki a minabava a bagha bar akonge. Gumamazir osimtiziba ateriba me bizir kam uaghan a baragh, men naviba bar moghira deragham. **3** E bar moghira an ziar ekiamin gun mikimiva, egh an ziam fam! **4** Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizima, a nan azangsizim baraki. A nan atiatiba bar da batoghezi, ki datirighin navir amirizimin iti. **5** Gumamazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me bar akongegh. Men nighnizir gavgavir kam, a iki gavgavighti me aghumsighan kogham. **6** Gumamazir onganarazibagh amiba Ikiavira Itir God ko migeima, a me baragha men osimtizibar aven deragha men akurvasi. **7** Ikiavira Itir Godin ensel, gumamazir an atiatia an apengan itiba, a me apaza men akurvasi. Eghti osimtiziba me gasighasighan kogham. **8** Ia kamaghin ganigh fogh suam, Ikiavira Itir Godin araziba da bar moghira dera. Gumazim God bagh mangi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki, egh a deragh iki bar akuegham. **9** Ia Ikiavira Itir Godin gumamaziziba, ia an atiating an apengan iki. Gumamazir an atiatia an apengan itiba me bizitamin otevezir puvati. **10** Dughiar mabar laionin nguziba dagheba puvatizi, mitiriaba men azi. Ezi

gumamazizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God ikia
 an apengan itiba, me bizir aghuiba bagha asaghasazir
 puvati. **11** Nan boriba, ia izi na baraghti ki ian sure
 damuti, ia zurara Ikiavira Itir Godin atiating an apengan
 iki. **12** Nin dabilirabim deraghasa ni ifongez, o? Ni dughiar
 ruarimin iki bar akongeghasa ifonge? Are! **13** Ni kamaghin
 ikisi, akar kurabav kiman koghiva ifavarir akaba atakigh.
14 Ni akirim ragh arazir kurabagh asaragh, egh arazir
 aghuibara damu. Egh navir amirizimin gumamazizir
 igharaziba ko ikisi gavgavigh mamaghira iki. **15** Ikiavira
 Itir Godin damazimin derazir gumamaziziba, a deragha
 men gara, men arareba barasi. **16** Ikiavira Itir God
 gumamazizir arazir kurabagh amiba, a me batogha men
 aghua. Kamaghin, me oveghti gumamaziziba ua me
 ginighnighan kogham. **17** Ikiavira Itir Godin damazimin
 derazir gumamaziziba, me Godin deima a me barasi.
 A men akurvazima osimtiziba me abirir puvati. **18**
 Gumamazizir naviba osia itiba, Ikiavira Itir God bar
 men boroghira iti. Egha gumamazizir osimtizir ekier
 me abinasava amiba, a men akurvasi. **19** Osimtizir bar
 aviriba gumazir aghuiba batifi. Ezi Ikiavira Itir God men
 akurvazima osimtizir kaba me abirir puvati. **20** Ikiavira
 Itir God guizbangira men akurazima, men agharitam
 dipiriaghirizir puvati. **21** Gumamazizir kuraba, bizir kurar
 aviriba me damuti, me arimighiram. Godin damazimin
 derazir gumamaziziba, God men apanibagh asighasigham.
22 Ikiavira Itir Godin ingangarir gumamaziziba, a ua me
 iniam. Egh gumamazizir a bagha ghua an aven modiba, a
 deragh men ganti, me ovengan kogham.

35 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, gumazir nan atara na ko misoziba, ni men atar me ko misogh. **2** Ni dikavigh uan midorozir biziba inigh, uan oramin suiragh izi nan akuragh. **3** Ni uan afuzim ko ghuaram inigh izi gumazir nan agintiziba ko misogh. Ni na mikim suam, ki nin Akurvazir Gumazim! **4** Gumazir kaba na misueghti ki aremeghasava ami. Ni me abiraghti me aghumsikigh. Me na gasighasighasa akabav sosi. Ni men agintigh me damighti me okam nighnigh. **5** O Ikiavira Itir God, aminim pipiabagh ivai da migha zui moghin, nin ensel gumazir kurar kabar agintigh me batokegh. **6** Ikiavira Itir Godin ensel me batueghti me mangi. Tuavir me zuir kam, an a damighti aminim an pirighti a bar apighsigham. **7** Ki arazir kuratamin me gamizir puvati, ezi me nan suighasa modogha azuazim ati. Torir ki magiramim, me a gikuigha gifa. **8** Me foghan koghti, ni me damighti, dughiar bar kuram me batogham. Me na gasighasighasava atizir azuazir kam, a meraram asighasigham. **9** Ki kamagh fogh suam, Ikiavira Itir God nan akuragha ua na ini. Eghti ki uan navir averiamin aven bar akuegham. **10** Ki bar uan navir averiamin aven kamagh mikim suam, “O Ikiavira Itir God, gumazitam ua nin min itir puvati. Gumazamizir gavgaviba puvatiziba, ni deravira men akurvasi. Gumazamizir onganarazibagh amiba, ni deravira me geghufi. Ezi gumazamizir gavgavir bar ekiaba itiba me gasighasighasa amuava avenge.” **11** Gumazamizir ifariba, arazir kurar ki amir puvatiziba bagha pura kotin aven akam na gasa na migei. **12** Ki arazir aghuibara me gami, ezi me arazir kurabar na gami.

Kamaghin amizi, ki uabira ikia nan navim bar osemi. **13** Me arer dughia bar, ki men apangkuva azirakar korotiaba aghua uabi abiragha, me bagha dagheba ataghiragha pamtem God ko migei. **14** Ki me bagha God ko migia, mati ki uan aveghbuam o namakam ginighnigha a bagha God ko migei. Nan amebam aremezi ki an apangkuvigha a bagha aziagha rui moghin, ki me bagh azi. **15** Ki osimtizimin irizir dughiamin, me uari akuva na dipova na migia bar akonge. Gumazamizir ki fozir puvatiziba, me puram akaba na gasa na migia ghuavira iti. **16** Me arazir bar kurabar gin ghua, osimtizim na garigha dibovir akabar na migiavira iti. Me na gifongezir puvatigha nan gara uan atariba kuskusi. **17** O Ekiam, ni dughiar bar ruarimin me mizua itima me kamaghiram ami. Ni manadizoghin bizitam damuam? Ni nan akuragh ua na inighti, me ua na gasighasighan kogham. Me laionbar min amua na misosi, ni men dafaribar ua na inigh. **18** Ni kamaghin damighti, nin gumazamizir aviriba uari akuvamin dughiamin, ki men tongin ni minamam. Guizbangira, ki gumazamizir aviribar tongin nin ziam fam. **19** Gumazamizir maba pura nan apanim gami. Ni me ateghti me osimtiziba na darigh na abinan marki. Men na bagha naviba pura men ikufi. Kamaghin, ni me ateghti me osimtizir na gariziba bagh, damaziba ighighiri na dipov bar akueghan marki. **20** Me tong igharaz darazi ko dabirabir aghuimin ikiasa migeir puvati. Me gumazamizir nimira ikia deragha nguibamin apiaghav itiba, bagha uari akuva ikia, ifavarir akabagh amua me gasighasighasavira uariv gei. **21** Me pamten migia akaba na gasa ghaze, “Bar guizbangira, e nin gari

ni arazir kurabagh ami!” **22** O Ikiavira Itir God, gumazir kamaghin amiba ni uabi men ganigha gifa. Ekiam, ni uan akam dukuagh ikian marki. Ni nan saghon ikian marki. **23** O Ekiam, ni nan God, ni osegh dikavigh izi, gavgavim isi nan akabar aning, egh na bagh mikim. **24** O Ikiavira Itir God, ni nan God, nin araziba da bar dera. Ni uan arazir aghuibar gin mangi nan akuraghti nan apaniba ganigh fogh suam, ki arazir kuraba puvati. Ni me ateghti me nan osimtizimin gan bar akongeghan marki. **25** Ni men amamangatighti me kamagh mikiman marki, “Bar dera! Bizir e damuasa bar ifongezim, an otogha gifa! E bar a gasighasigha gifa.” **26** Gumazir osimtizim na gatigha bar akongezir kaba, ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsikigh. Me nan ziam abira uan ziaba fe. Ni men ziaba abin aghumsizim me daning. **27** Ezi gumazamizir maba kamaghin ifonge, ni na dipon suam ki nin damazimin dera. Gumazamizir kaba bar akuegh pamten dimiva kamaghin mikim suam, “Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti. God kamaghin ifonge, an ingangarir gumazim deraghvira ikiam. Bizir kam bagh a bar akongegh.” **28** Eghti ki nin arazir aghuibar gun mikim, egh dughiabar zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

36 Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Devit, an onger akar kam osiri. An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri. Arazir kuram, a gumazir kuramin navir averiamin ikia nighniziba a ganidi. Gumazir kabanang, me tong Godin atiatia an apengan itir puvati. Bar puvati. Me bar akirim ragha God gasara. **2** Guizbangira, me uari uan ziabagh nighnigha

uari uan ziaba fe. Me kamaghin fozir puvati, God me isi kot darigh egh me amizir arazir kuraba tuisigham. **3** Men akatoribar akaba ikuvizi, me zurara bizibagh ifari. Egha arazir aghuibara amuamin fofozir aghuitam itir puvati. **4** Me uan misiabagh irav ikia arazir kurabara damuasa nighnisi. Me zurara tuavir kuramin nighnizibar gin mangasavira nighnisi. Egha tong akirim ragha arazir kuratam gasarazir puvati. **5** O Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar ekeveghe uanaga overiamin suira. Ezi ni zurara guizin arazimin gin ghua uan nighnizim gighavkirir puvati, ezi nin arazir kam uaghan bar ekeveghe uanaga, overiamin itir ghuariabar suira. **6** Nin arazir aghuim bar ekeveghe mighsiar ekiabar min tughav iti. Nin kotin aven itir arazimin mingarim, e deragha a gifozir puvati. An ongarimin min bar koneghe vin mar iraghu. O Ikiavira Itir God, ni gumamaziziba ko asiziba virara deravira me geghuva men gari. **7** O God, nin apangkuvir arazim bar derazi e bar a gifonge. Gumamaziziba bar ghua nin aven modi. Mati tuarir nguziba uan amebamin avizimningin apengan ghua modi. **8** Nin Dipenimin dagher aviriba itima, nin gumamaziziba apa izivagha mamaghira iti. Mati ni uan faner aghuimin gumamazizibar amamangatizi, me anepi moghin, ni bizir aghuir bar aviriba e ganidi. **9** Biziba bar, ni dar ikirimirimin mingarim, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Kamaghin, nin angazangarimin amodoghin, e deravira bizibar gari. **10** Gumamazizir ni gifoziba, ni men apangkuvigh kamaghira iki. Gumamazizir nin damazimin deraziba, ni deragh me damu. **11** Ni gumazir uari fava akaba batoziba ateghti, me na dikabinan

marki. Egh gumazir arazir kurabagh amiba ateghti, me nan agiraghti ki aran kogham. 12 Ia gan. Gumazir arazir kurabagh amiba daghiregha nguazimin fueghav iti. Me ua dikavan kogham.

37 Devit onger akar kam osiri. Ni gumamazir kuraba amir araziba bagh nighnigh osiman marki. Egh me amir bizibar gan navim dikavan marki. 2 Guizbangira, me graziba midii moghin zuamira misigham. Egh ter afarir gariba imua midii moghin, zuamira misigh puvarigham. 3 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki, egh arazir aghuibar amu. Egh ni nguazir kamin iki deragh ikiam. 4 Ni Ikiavira Itir God bagh bar akueghti, a bizir nin uan navir averiam ifongeziba ni daningam. 5 Ni uabira uabi isi Ikiavira Itir God danigh, egh nighnizir gavgavim an ikiti, a nin akuragham. 6 A nin arazir aghuim damighti, nin arazir aghuir kam, aruem aruer arizimin isiragha gavgavizi moghin isiragham. 7 Ni Ikiavira Itir Godin damazimin uabin asugh a mizuamti, a nin akuragham. Gumamazir taba uan nighnizibar gin mangi bizir aghuir aviriba initi, ni men gan navim dikavan marki. Eghti gumamazir arazir kurabar amuti, ni dagh nighnigh osiman marki. 8 Ni atar egh osiman marki. Bizir kaba ni gekuighti ni arazir kuram damigham. 9 Gumamazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me uan nguazimin iki deraghvira ikiam. Eghti gumamazir kuraba bar ikuvigham. 10 Dughiar ruarim puvatighti, gumamazir arazir kurabagh amiba pura puvarigham. Ni men nguibabar me buriva men apighan kogham. 11 Gumamazir uari abira aghumra itiba, me deragh uan

nguazim dapiagh bizir aviriba inigh bar akuegh ikiam. **12**
 Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me gumamazizir
 aghuibagh asighasighasava amua, men atara atariba
 kuskusi. **13** Ekiam kamaghin fo, gumamazizir kuraba
 givaghamin dughiam a izi. Kamaghin a men ingaravati. **14**
 Gumazir kuraba uan midorozir sababa asia, egha beniba
 uan pibagh afi. Me gumamazizir onganarazibagh amiba
 ko, asaghasaziba ko, gumamazizir aghuibagh asasa. **15**
 Puvatigham. Men midorozir sababa raghiregh merara
 misueghti me arimighiregham. Eghti men piba, bar
 moghira dipirighiregham. **16** Gumazir aghuimin bizir
 muziarim, a gumamazizir kurabar bizir aviribagh afira.
17 E fo, Ikiavira Itir God gumazir kurabar gavgavim
 agivagham. Egh a gumamazizir aghuiba deragh me
 geghuv men ganam. **18** Ikiavira Itir God gumamazizir
 an akamin gin zuiba, a deravira me geghuva men gari.
 Ezi nguazir me itim, a bar moghira men nguazimin
 min iki mamaghira ikiam. **19** Me dughiar kurabar
 osimtiziba bativan kogham. Egh dagheba oteveghamin
 dughiamin, me dagheba oteveghan kogham, me dami
 mamaghira ikiam. **20** Eghti gumamazizir kuraba me bar
 ikuvigham. Ikiavira Itir Godin apaniba, me graziba ko
 akimarir aghuibar min bar iregham. Me migharimin
 min dughiar otevimin iki mangigh bar puvarigham.
21 Gumazir kuram, a pura gumazibar biziba isa da
 ikarvazir puvati. Gumazir aghuim, arazir aghuibagh
 amua pura biziba isa gumazir igharazibagh anidi. **22**
 Gumamazizir Ikiavira Itir God deragha amiba, me nguazir
 kam inigh deraghvira an ikiam. Eghti Ikiavira Itir

God asighasighamin gumamaziziba, me puvarigham. **23** Ikiavira Itir God ifongezi moghin, a gumamaziziba daruasa me bagha tuavim ati. A gumazitamin arazim bagh bar akongeghiva, an a geghuv gavgavim a daningti, a tugh gavgavigham. **24** Ikiavira Itir God uan dafarimin gumamazizir kabar suiragh men akuraghti, me ua dikavigh tuivigham. Kamaghin gumamazizir kaba irighsi damuamin dughiam, me bar ireghan kogham. **25** Ki uan igiamin ikia iza datirighin ki ghurigha gari, God akirim ragha gumazir aghuitam gasarazir puvati. Ki uaghan garima, men boriba dagheba puvarigha da bagh azangsighizir puvati. Bar puvati. **26** Gumamazizir aghuiba zurara apanguva biziba isa pura gumamazizibagh anidi. Ezi God bizir bar aghuiba isa me ganidi moghin, a boriba isa me ganidima me bar akonge. **27** Ni uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh, egh arazir aghuibara amu. Egh ni zurara deravira nguazir kamin ikivira ikiam. **28** Ikiavira Itir God, an arazir aghuibara ifonge. Kamaghin, a uan gumamaziziba me ataghirazir puvati. A dughiabar zurara me geghuva arazir aghuibara me gami. Egh a gumazir kurabar boribagh asighasigham. **29** Gumamazizir aghuiba, God me ganingizir nguazim inigh, a dapiagh iki mamaghira ikiam. **30** Gumamazizir aghuiba, migirigiar aghuibaram ami. Men migirigiaba bar moghira nighnizir aghuiba ikia guizin arazimin gumamazizibar akurvasi. **31** Me uan Godin Akar Gavgavim isa uan navir averiabagh atigha, deragha arui. **32** Gumazir kuram gumazir aghuim misueghti an aremeghasa, a bagha mizua gara iti. **33** Ikiavira Itir God gumamazizir aghuiba ataghirazima,

apaniba me misozi me ariaghirir puvati. Gumazir kuram gumazir aghuim isi kot datighti, Ikiavira Itir God gumazir aghuim ateghti, gumazir kuram kotin aven a gafiragh anebiragham kogham. **34** Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a mizuamiva an akabar gin mangi. Ni kamaghin damuti a ziar ekiam isi ni daningam. Eghti nguazir a ni ganingizir kam ni a iniam. Egh ni uabi ganti a nin apanibagh asighasigham. **35** Ki gumazir kuramin garima, a gavgavir ekiam iti. A Lebanon kantrin temer sidan min ekeveggha tughav ikia, temer igharaziba bar dagh afira. **36** Ki gin uamateggha zuima, gumazir kam ua itir puvati. Ki a bagha gara, bar an apizir puvati. Bar puvati. **37** Gumazamizir Godin damazimin deraziba, me osimtizitam itir puvati. Ni men gan fogham. Me navir amirizimin ikia deraviram apiazi, men ovavir boribar dabirabim deragha ikia mamaghira iti. **38** Gumazamizir kuraba me bar puvarigham. Eghti men ovavir boriba uaghan bar geveggham. **39** Ikiavira Itir God uabi, gumazamizir an damazimin derazibar akura. Me osimtizibar aven ikiava, a baghavira ghua an aven modima, a me geghuva deragha men gari. **40** Ikiavira Itir God men akuragha ua me ini. Me an boroghin ikia an aven modi. Ezi a gumazamizir kurabar dafaribar uam me inizi, me deraghavira iti.

38 Devit kamaghin ifonge, God an osimtizibar gan dagh nighnigham. Kamaghin an onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ni aningagharim iki, egh nan ataran marki. Ni adarim nan iki, egh ni ivezir kuram na daningan marki. **2** Ni uan baribar na gasegha, na abirazi ki iraghu. Ni uan agharimin na misoghezi, ki iraghu. **3** Ni adarim nan

itima, ki mizazir ekiam isi. Nan arazir kuram bangin, nan namnam arimariam bar anevara. **4** Nan arazir kuraba bar na avaragha gifa, ezi osimtizir kaba mati ki bizir avirir maba ateri ezi da bar osemi. Ezi kamaghin, ki da ateran iburaghburaki. **5** Ki arazir onganir bar kuram gami. Kamaghin amizi, nan mikarzim in itir duaba emimiziba ikia bar kuri. **6** Nan navir averiam osimtizir ekiam ikia, egħa bar mogħira na itaragħa għuaghiri, ezi ki nguazimin fuaghav iti. Ki dugħiabar zurara a ginighnigha aziavira iti. **7** Nan mikarzim fei, mati avim nan mikarzimin isima, arimariam bar na akuati. **8** Arimariam bar guizbangira na akuatizi, ki onganigha bizitam ginighnizir puvati. Mati bizir mam nan navir averiam in ikia na dikabiri. Nan navir averiam osimtizir ekiam an itima, ki mizazim isava arai. **9** O Ikiavira Itir God, ni nan ifongiar ekiam gifo. Nan navir arerer kam nin modozir puvati. **10** Nan digħorim bar pamten nan ingari. Nan gavgaviba givazi, nan damazimning nan pirizi ki ua deragħa garir puvati. **11** Ezi nan namakaba ko nan roroaba, me nan duabar ganan atiatigha, nan boroghin izan aghua. Nan adarazi uaghan nan sagħon iti. **12** Gumazir na misuegħti ki aremegħasava amiba, me na bagħa azuazim guragħa gifa. Gumazir na gasighasighasava amiba, me zurara pazavira na damuasavira migei. Egħa me dugħiabar zurara na gasighasighasavira akabav sosi. **13** Ki gumazir kuarim onganizimin min ikia, egħa me barazir puvati. Ki gumazir migeir puvatizimin min ikia, akam akarigha migeir puvati. **14** Guizbangira, ki gumazir kuarir onganimin min ikia, egħa men akaba baragħa da ikarvazir puvati. **15** O Ikiavira

Itir God, ki nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuai. O Ekiam, ni nan God, nirara uabi nan migirigiaba ikarvagham. **16** Ki nin azangsis, “Nan apaniba na abirazir bizir kam bagh bar akongeghsi, ni men amamangarighan marki. Ki irizir bizir kam, me a mikim na dipova bar akongeghan marki.” **17** Ni fo, mizazir ekiam kam nan ikia kamaghira iti, ezi kamaghin ki irasava ami. **18** Ki datirighin uan arazir kurabar gun ni migei, da bar osimtizir ekiam nan navim ganidi. **19** Nan apanibar mikarziba bar deragha gavgafi. Gumazir aviriba pura nan apanim gamua nan aghua. **20** Ki arazir aghuibar me gamima, me arazir kurabar na ikarvasi. Ki arazir aghuimin gin zui, ezi me bizir kam bagha nan apanim gami. **21** O Ikiavira Itir God, ni na ataghiragham marki. Ni nan God, ni nan saghon ikian marki. **22** O Ekiam, ni nan Akurvazir Gumazim. Ni zuamira na bagh izi nan akuragh.

39 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kamin faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha onger akar kam osiri. Ki uabira uabi migia ghaze, “Ki amir araziba bagh deravira uabin ganam. Ki uan mizem bagh deraghvira ganti, a na isi arazir kuratam datighan kogham. Gumazir kuraba na ko ikiti, ki mizer otuaritam mikiman kogham.” **2** Ki bar nimira ikia, egha bizir aghuitam bar a migeir puvati. Kamaghin, nan osimtizim bar ekeveghe ghuavanabo. **3** Ki bizir kam dughiabar zurarama a ginighnighavira ikia, nan navir averiam osimtizim a gizivavira iti. Ezi ki migia ghaze, **4** “O Ikiavira Itir God, ni nan ikirimirimin dughiamin ruarim nan akagh. Ki dughiar manamrama ovengam? Ni na mikemegh, ki nguazir kamin ikiamin ikirimirim a

ruara, o an otefe?” 5 Ni ti nan ikirimirimîn dughiabagh amizi da bar otefe. Nan ikirimirimîn dughiar kam nin damazimîn a pura bizimîn oto. Gumamaziziba bar, men ikirimirim mati gumazim akamin aminim giverazi a zui. 6 Gumamaziziba bar, men ikirimirim mati aruem temem gisirazi an nedazim otogha iti. Egha me bizir aviriba iniasa puvira ingari, ezi men ingangarir kaba pura zui. Gumamaziziba angamîra ikia bizir aviriba uari bagha da akuva, egha fozir puvati, men ovevemîn gîn tinara da iniam. 7 O Ekiam, ki datirighin ua tina mizuamam? Puvati. Nan niĝhnizir gavgavim nirara ikiti, ki zurara ni mizuamam. 8 Ni nan arazir kuraba gîn amadagh, egh uam na inigh. Ni gumazir kurar onganibar amamangatighi me na dipova nan ingarvakan marki. 9 Ni uabi osimtizir kam na ganingi. Ezi kamaghîn, ki akam akarigh bizitam mikiman kogham. Ki uan akam dukuagh pura ikiam. 10 Ni ivezir kuram isi na daningvira ikian marki. Ni mizazim na gasezi ki atam areme. 11 Ni gumazimîn arazir kuram ikarvagha osimtizim a ganidi. Egha bizir a ifongeziba, ni bar dagh asighasisi, mati barereba ko omebaba da apima da mazava akuaghiri. Bar guizbangira, gumazimîn ikirimirim mati aminim varagha ghu. 12 O Ikiavira Itir God, ni nan azangsiziba baragh. Egh nan ararem baregh nan akuragh. Nan temeriba irir dughiar kam, ni kuarim atigh na baragh. Ni fo, nan ovaviba dughiar otevimîn nguazir kamîn ikezi moghîn, ki uaghan dughiar otevimîn nguazir kamîn ikiam. 13 Ni ivezir kuram ua na daningan marki. Ni na ateghti ki uabira ikiti, nan navim tong deraka. Egh ki gîn ovegh nguazim bar anetaghiragham.

40 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri. Ki dughiar bar ruarimin Ikiavira Itir God mizua itima, a nan ararem baregha nan akura. **2** Ki mati gumazim torir konimin aven ikia oveghasava amima, Ikiavira Itir God nan suiragha na gekuigha anabo. Mati ki beghneazim bar a giraghugha an aven itima, a ua na asigha dagiar ekiam gisin na afazi, ki gavgavim inigha tu. **3** An onger akar igiar mam nan akam gati. Kar onger akar e uan Godin ziam famim. Gumamazizir avirim kamaghin ganigh atiatigh an apengan ikisi, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam. **4** Gumamazizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me bar akongegh. Gumamazizir kaba, me gumazir uari uan ziaba febar gin zuir puvatigha, uamategha asebar ziaba fer puvati. **5** O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni bizir aghuir bar aviriba e bagha dagh ami. Gumazitam nin min amir puvati, ni bar me gafira. Ni e bagha bizir aghuir aviribagh ami. Dar dibobonim bar ghuavanabozi, ki da menga ibura. **6** Asizir e misogha ni bagha ofa gamiba ko, bizir aghuir e ofan min isa ni ganidiba, ni dar aghua. Asizir e ni bagha avimin tuazi bar isigha mighiriziba ko, arazir kuraba gin amangamin ofaba, ni dar aghua. Nin ifongiamra kara, ni nan nighnizim kuighti, ki nin akaba baragh dagh fogh dar gin mangam. **7** Ki datirighin ghaze, “God, kira kara. Moses fomira nan gun Akinafarir righizimin aven osirizi moghin, ki datirighin izegha gifa. **8** O nan God, ki nin Akar Gavgaviba uan navimin aven ada arigha, nin ifongiamin gin mangasa bar ifonge.” **9** O Ikiavira Itir God, gumamaziziba uari

akuva nin ziam fer danganimin, ni en akurazir akar aghuir kam, ki an gun me mikemegha gifa. Ni fo, ki me mikim mangivira ikiam. **10** Ni en akuragha ua e inizir bizir aghuir kam, ki a modozi a narara itir puvati. Ki gumazamiziba uari akuvir danganibar kamaghin migia ghaze, Ni zurara en apangkufi, egha mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati. **11** O Ikiavira Itir God, ki fo, ni nan apangkuvir arazir kam, ni anegivaghan kogham. Ni zurara uan guizin akamin gin mangi, na gifongezir arazir kam bagh na geghuv nan akurvagham. **12** Guizbangira, arazir kurar bar avirim na okarigha itima, ki da mengan iburaghburaki. Nan arazir kuraba bar na abiragha givazi ki ua garir puvati. Dar dibobonim bar nan dapanir arizibar dibobonim gafirazi, nan navim bar nan amirazi ki gavgaviba puvati. **13** O Ikiavira Itir God, ni ifuegh zuamira izi nan akuragh! **14** Gumazamizir maba na misueghti ki aremeghasa. Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika. Osimtizir ki isiba, gumazamizir maba dar gara bar akonge. Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi. **15** Gumazir maba na migia ghaze, “A mara! Ni magh a baragh!” Ni me damighti me amir arazir kam bagh aghumsizir dafam inigh. **16** Gumazamizir ni bagha iziba, men naviba deraghti, me ni bagh bar akongegham. Gumazamizir nin akurvazim iniasa bar ifongeziba, me zurara ni minabiva kamaghin mikim suam, “Ikiavira Itir God, a bar ekeveghe bar pin iti!” **17** Kirara, ki gavgaviba puvatigha uabira uabin akurvaghan iburaghburaki. Ezi Ekiam na ginighnisi. O nan God, ni

uabi nan akuragha ua na ini. Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi nan akuragh!

41 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri. Gumazir onganarazibagh amir gumazamizibagh nighnigha men akurvazim, a bar akongegh. Guizbangira, an osimtizim ikiamin dughiamin Ikiavira Itir God an akurvagham. **2** Ikiavira Itir God deragh a geghuv an ganti, an angamira ikiam. A uan nguazimin ikiti, Ikiavira Itir God bar deragh a damuam. God aneteghti apaniba uan ifongiamin gin mangi anebiragham kogham. **3** Gumazir kam arimamin dughiamin, Ikiavira Itir God a ko iki gavgavim a daningam. Egh an arimariam damighti, a deragh ghuamaghegham. **4** Ezi ki uabi, nan migirigiam kamakin, “O Ikiavira Itir God, ki nin akam batuegha arazir kuram gami. Eghti ni nan apangkuvigh nan arimariam agifagh.” **5** Nan apanibar naviba nan ikuvigha na dipova kamaghin migei, “A zuamira aremeghti deragham, eghti e ua a ginighnighan kogham.” **6** Gumazir iza nan garir maba, me ifara pura migirigiar kinibar na migei. Me na mikim nan azang kamaghin foghasa, ki arimariar kuram iti. Egh azenan danganiba bar dar mangi nan arimariam gun me mikimam. **7** Apaniba bar na gifongezir puvati, egha nan arimariam gun aghumra uarira uari geghari. Me kamagh nighnisi, bizir kuram na gasighasigham. **8** Me kamaghin migia ghaze, “Bizir bar kuram a inigha gifa. A uan misiar irighav itim ategh dikavighan kogham.” **9** Nan roroar aghuim, ki nighnizir gavgavim an iti. Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimin oto. **10** O Ikiavira Itir

God, ni nan kuarkuvigh egh nan arimariam agifagh. Eghti ki gumazir kabar arazir kurar kam ikaraka. **11** Apaniba na abiraghan koghti, ki fogh suam, ni bar na gifonge. **12** Ni nan gari, nan daroriba nin damazimin dera. Kamaghin amizi, ni ua na inigh nan suiraghti ki nin boroghin iki mamaghira ikiam. **13** E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. Eghti gin otivamin ovaviba bar, me uaghan an ziam fam. Guizbangira! Bar guizbangira!

42 Kar Koran adarazir onger akam. A gumazir onger akar kamin faragha zuim ginighnigha onger akam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. Asizir atiam dipatam amasa ariaghira ivemara daghurir muziaribar uaghiri moghin, O God, ki nin boroghin ikiasa bar ifonge. **2** O God, ni Godin Angamira Itim, ki ni bagha kuarim bar puvira nan piri, mati gumazim kuarim an pirizi a dipatam amasa. God, dughiar manamra ki bar nin boroghira mangi egh nin ziam fam? **3** Ki zurara arueba ko dimagaribar aziavira iti, ezi nan temeriba mati nan dagher ki zurarama apim. Dughiabar zurara gumazamiziba nan azangsigha ghaze, “Nin God managh iti?” **4** Ki fomira gumazamizir avirimin faragha ghua me inigha Godin Dipenimin aven ghu. Ki me ko zuir dughiamin, gumazamizir avirir kam Godin ziam fa a minabava pamten tiariba akara onger akabagh ami. Ki bizir kabagh nighnigha egha nan navim bar moghira biaghiri. **5** Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar oseme? Ki osiman kogham. Kamaghin dera, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam. Nan God, a nan Akurvazir Gumazim. **6** Nan God, ki orazi osimtiziba aperiemin min

afora na bagha izi. Mati dipav sizim Jordanin Fanem ko Hermon ko Misan mighsiamningin ikegha afora niga izaghiri. Ongarir konim, ongarir bar konezimîn diava a migei. Ezi dipar dagiabar zaghiriba niginir dafam gami. Ni ongarim gamima, a dikava dipiraghira, ghua bar ongarir dadaribar ghuavanadi. Kamaghira, osimtizir ni na ganidir kaba, mati dipav siziba iza na misogha na ave.

8 Ki kamaghsua ifonge, Ikiavira Itir God aruemin nan apangkuvti, ki dimagaribar a bagh onger akabar amuva a ko mikimam. A Godin ikirimirir aghuim na ganidim.

9 God, a dagiar ekiamin min gavgavim na ganidi, ezi ki kamaghin a migei, “Ni manmaghsua na ginighnizir puvati? Ni manmaghsua nan apaniba ataghizi me na abirazi, nan navir averiam bar na baseme?”

10 Dughiabar zurara nan apaniba na dipova nan azangsigha ghaze, “Nin God a managhira iti?” Ezi men azangsizir kam afuzimin min nan mikarzim ginivima, ki aremeghasava ami.

11 Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar osemi? Ki osiman kogham. Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam. Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

43 O God, gumazamizir akirim ragha ni gasiba na abinasa. Ni nan akuragh gavgavim isi nan akabar aning, egh na bagh mikimti me kamaghin fogham, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ni gumazir ifara arazir kurabagh amibar dafaribar nan akuragh ua na inigh.

2 O God, ki ni baghavira zuima ni na modi. Ni manmaghsua nan aghuagha na batoke? Manmaghsua nan apaniba na abirazi, nan navim osemegha kamaghira iti?

3 Ni uan

guizin akam amadagh uan angazangarim akaghti, aning tuavim nan akagh uam na inigh Saionin Mighsiar ni ua bagha inabazimin, Dipenir ni uabi itimin mangam. **4** O God, ni nan God, nirara nan navim gamima a derazi ki bar akonge. Ki nin ofa gamir dakozimin mangi, egh uan gita misogh nin ziar ekiam fam. **5** Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar osemi? Ki osiman kogham. Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam. A nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

44 Kar Koran adarazir onger akam. A gumazir onger akar kamin faragha zuim ginighnigha an osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. O God, e uan kuarir toribar orazi, en inazir afeziaba bizir ekar ni men dughiamin fomira me bagha amizibar e geghani. **2** Ni uabi uan gavgavimin ikizir igharazibar gumazamizibar nguazimin me batuegha, uan gumazamiziba isa nguazir kamin me arighizi me gavgavigha iti. Ni ivezir kuram isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh aningi. Egha en inazir afeziabagh amizi, me deravira ikia borir bar aviriba bate. **3** En inazir afeziaba uan midorozir sababar midorozim gamua nguazir kam inizir puvati. Me uan agharibar misogha uan gavgavibar apaniba abirazir pu. Bar puvati. Ni uabi me gifongegha me ko itima, nin angazangarimin gavgavim me gisirazi, me nin gavgavimra, uan apaniba abini. **4** Ni nan atrivim ko nan God. Ni Akar Gavgavim aningizima, Jekopin adarazi uan apanibav sogha me abiri. **5** E nin gavgavimin amodoghin e uan apanibav sogha me abira. **6** Ki nighnizir gavgavim uan barir pim ko

baribar itir puvati. Da nan akuraghti ki uan apaniba abiraghan kogham. 7 Nirara en akurazi en apaniba e misogha e abirazir puvati. En aghuazir gumaziba, ni me abirazi me aghumsigha okam nighnisi. 8 O God, nirara e nin ziam fi, egh ni minabi mamaghira ikiam. 9 Ni datirighin manmaghsua akirim ragha e gasara? Kamaghin en apaniba uam e abirima, e aghumsisi. En midorozir gumaziba misoghasa zuima, ni ua me ko zuir puvati. 10 Ni kamaghin e gamizi, e uan apanibar atiatigha are. Ezi en apaniba uari bagha bar en biziba ini. 11 Ni e ataghizi, e sipsipin me misueghti aremeghamibar min iti. Ni en nguazimin e batuegha e amangizi, e tintinibar ghua Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin pura iti. 12 Ni uan gumazamiziba isa gumazir igharaziba pura ingangarir gumazir kinibar ikiasa me amangizi, gumazir kaba dagiar ekiatamin me givezezir puvati. 13 Ni kamaghin e gamizi, en boroghin itir darasi, dibovir akabar e migia en ingaravati. 14 Bizir ni e gamizir kamin eghaghanim otozi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba a baregha dapaniba roa aghumsizir akabar e migia en ingaravati. 15 Ki zurara orazima, gumaziba dibovir akabar na migia aghumsizim na ganiga bar akar kurabar na migei. Ki uaghan zurara garima, apaniba ko gumazir ivezir kuram na daningasava amiba mizazim na gasi. Kamaghin amizi ki zurara aghumsizir bar dafam isima a bar nan avara. 17 O God, en nighnizimin, e ni ataghizir puvati. Nin Akar Dikirizir Gavgavim, e anebighizir puvati. Ezi bizir kurar kaba e batifi. 18 E akirim ragha ni gasarazir puvati, egha nin tuavim ataghizir puvati. 19 Ni guizbangira e

abira, mati ni asizir atiaba itir danganimin e ataghizi, e akurvaziba puvatigha uarira iti. Ni mitarmer bar ekiamin e avarazi e an aven iti. **20** O en God, e nin ziam fan koghiva, godin ifavaribar ziaba fiti ni fogham. Ni guizbangira gumazibar navir averiabar itir nighnizir mogomeba, ni bar dagh fogha gifa. **22** E nin gin zui, ezi bizir kam bangin me zurara e misozima e ariaghirasava ami. Me kamaghin nighnigha ghaze, e mati sipsipin gumaziba misueghti aremeghasavirama amibar min, me e misoghasa. **23** O Ekiam, ni manmaghin amigha akuavira iti? Ni osegh dikafigh. Ni akirim ragh e gasaraghvira ikian marki. **24** Ni manmaghsua uan guam bar en modo? Egħa apaniba pazavira e gamir araziba ko mizazir e isir kabar garir puvati? Ni en osimtizim bakinighnighan marki! **25** E nguazim gisin daghirezi, en mikarziba mati gumaziba ariaghiregha nguazim gireghav iti. **26** O God, ni uan apangkuvir arazim ginighnigh dikavigh izi en akuragh, egh uam e inighti e arimighiran kogham.

45 Kar Koran adarazir onger akam. Kar, gumazim amizim gifongezir ighiam. Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gia ghaze, me Akimarir Aghuibar tiarimin gin mangi, ighiar kam bangi. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. Migirigiar aghuir avirir maba nan nighnizimin izi. Ki onger akar kam osirighti me atrivim bagħ a diponam. Nan mizem mati finfinim, a gumazir akinafariba osira fofozimin min ikia onger akar kam osiri. **2** O atrivim, ni gumazir ganganir aghuim gamim. Gumazir igharazitam nin min garir puvati. Migirigiar nin akamin otiviba bar deravira zui. Ezi God deragħa

ni gamua mamaghira iti. **3** Ni atrivir bar gavgavim. Ni adiarir bar aghuim gamizi nin ziam bar pin mar iti. Ni uan midorozir sabam inigh uan oghiriam gikegh misoghsi gan. **4** Ni atriviba bar dar faragha ghua ziar ekiam iti. Ni guizin akam ko arazir aghuim baghavira misoghasa, uan hoziam gaperagha ghua misogha uan apaniba abira. Eghti nin midorozir arazim gavgavim sara mangiti, gumazir kuraba bar nin atiatigham. **5** Nin bariba bar ghumigha, apanibar dighoriba okorava aven zui. Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibav sogha me abirima, me nin suemningin apengan iti. **6** Nin atrivir dabirabir God ni ganingizim, a zurara iki mamaghira ikiam. Eghti ni guizin arazimin uan gumazamizibagh ativagh men ganam. **7** Ni arazir aghuibara ifuegha, arazir kuraba bar dar aghua. Kamaghin amizi, God ni amiseveggha, ni ziar ekiam ikiasa a borem nin dapanim ginge. A kamaghin ni gamizi ni bar akonge, ezi ni bar akongezir bizir kam, atrivir igharaziba bar me gafira. **8** Mea ko kasia ko alo, dar mughurir aghuim, nin korotiar ruarimin ikia mughurir aghuim zui. Me elefanin ataribar digirir igharagha garibar ingarigha, atrivir dipenim asigha ni bar akueghasa me gitabagh iklararai. **9** Atrivibar guivir maba, me nin ziaba itir amizibar tongin ikia nin dipenimin aven iti. Ezi amizir igiar nin amuimin otoghamim, a nin agharir guvimin tughav iti. A Ofirin kantrin golin asingizir korotiar aghuim arugha tughav iti. **10** Amizir igiar atrivimin ikiasava amim, ki datirighin a mikimasa. O guvim, ni kuarim atigh deragh nan migirigiaba baragh. Ni uan nguibamin gumazamiziba ko, nin afeziamin dipenimin itir darazi gin

amadagh. **11** Ni kamaghin damuva atrivimin damazimin ganganir bar aghuim damuti, a nin gan ni gifuegham. A nin gumazir ekiam, ni an akaba baragh dar gin mangi. **12** Tairin kantrin gumazamiziba ni bagh bizir aghuiba inigh iziti, dagiar aviriba itir gumaziba, ni me ginighnighsi me uaghan dagiaba ni daningam. **13** Atrivimin amuir bar igiam, an akua itir danganimra ikia ganganiba bar dera. A korotiar me tret golin nuavigha kurkezim aru. **14** Korotiar an aruzir kam dirir bar aviriba iti, ezi me an akua atrivim bagha zui. A zuima an namakar amizir igiaba, me uaghan an akua zui. **15** Men naviba men derazi me bar akuegha ghua, atrivimin dipenimin aven zui. **16** O atrivim, ni datirighin otarir aviriba ikiti, me nin inazibar danganiba inigh atrivibar ikiam. Ni me damighti me ziar ekiam iki, nguazir kamin gumazamiziba bar me gativagh men ganam. **17** Ki nin ziar ekiamin gun mikimti, gumazamizir gin otivamiba ni ginighnighvira ikiam. Eghti dughiar gin izamiba, gumazamiziba zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

46 Kar Koran adarazir onger akam. Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazamizibav kemezi, me ighiar ziam “Amizir Igiaba,” an tiarimin a bange. God en danganir mogomemin min ikia, e akumakua deragha en gara, gavgavim zurarama e ganidi. Dughiar e osimtizir ekiabar aven itibar, a en akurvaghasa gara iti. **2** Mikimkiziba otivti, mighsiaba dipirighiri ongarir torimin magiriti, e atiatingan kogham. **3** Ongarim dikav pamten dipirighiri mangi mighsiabav soghti, da nuighnuigham, eghti e akongan kogham. **4** Godin Nguibam, a Godin Bar Pin Itim

ua bagh a ginaba, egha an aven iti. Ezi faner bar ekier mam an torimin ivemarima, gumamaziziba dipar kam bagha bar akonge. **5** God Nguibar kamin aven iti, ezi Nguibar kam ikuvighan kogham. Aminim tighar tisi damuti, God an akuragham. **6** Kantrin aviribar gumamaziziba digavir kuram damigh uarira uariv sogham. Eghti atriviba uan gumamaziziba ko bar iregham. Eghti Godin tiarim ararimin min dagaraghti, nguazim puram ameregh magiram. **7** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti. A Jekopin God, a en danganir mogomem. **8** Aria! Ia izi Ikiavira Itir God amizir bizibar ganigh. A nguazimin amizir biziba, ia dar gan digavir kurabar amuam. **9** A nguazimin oteyiba bar dar midoroziba agefi. Egha barir piba ko afuzibar suigha da apiragharigha, oraba aviba dagh arizi da isi. **10** A kamaghin migia ghaze, “Ia uarir asugh nimira iki. Egh deragh na gifogh, ki guizbangira God. Kantriba bar nan ziam fi. Nguazir kamin itir gumamaziziba bar kamaghin mikim suam, Kirara ki ekevegha bar pin iti.” **11** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti. A Jekopin God, a en danganir mogomem.

47 Kar Koran adarazir onger akam. Kar gumazir onger akar kamin faragha zuimin onger akam. Ia gumamaziziba bar, ia God bagh bar akongegh, egh uan dafaribav sogh pamtem dimiva onger akabar amuva an ziam fi. **2** Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim, an atrivir ekiamin ikia nguazir kam gativagha an gari. Kamaghin amizi, e bar an atiatiava an apengan iti. **3** God ikizir igharaziba bar me abirazi, e me gatifa. A Kantrin Igharazibar Gumamazizibagh amizi, me en apengan iti. **4** E Jekopin

ovavir boriba, ezi God bar e gifonge. God Kenanin nguazim e bagh a ginabagha, a isa e ganingi. **5** God uan Nguibamin ghuavanangamin dughiamin, gumamaziziba bar akuegha tiariba akari, ezi sighabagh ivir gumaziba dagh ivi. **6** E God bagh ongiva an ziam fam! A en atrivim, e a bagh ighiabar amuva ziar ekiam a daningam! **7** God, a nguazimin itir gumamaziziba bar men atrivim. E a bagh ongiva an ziam fam! **8** God uan atrivir dabirabim gaperagha, nguazir kamin itir kantriba bar dagh ativagha dar gari. **9** Gumamazizibar gumazir dapaniba, me Abrahamin Godin gin zuir gumamaziziba ko uari akuvagh ikiam. Nguazimin itir atriviba bar men midorozir gumazibar oraba, da bar Godin biziba. Eghti me bar an ziam fam!

48 Kar Koran adarazir onger akam. Kar Godin ziam fer onger akam. Ikiavira Itir God, ziar ekiam iti. E Godin mighsiamin ghuavanang, egh an nguibar ekiamin aven mangi an ziar ekiam pirafam. **2** Saionin Mighsiar kam, an ganganim bar deragha bar pin mar iti. A notin amadaghan iti, ezi atrivir ekiamin nguibam an iti. Ezi nguazimin gumamaziziba mighsiar kam bagha bar ifonge. **3** God nguibar kamin ikia, midorozibar dughiabar uan gumamazizibagh eghuva men akurvazima, me deravira iti. **4** Atriviba uan midorozir gumaziba ko uari akuva, Saionin nguibam ko misoghasa izi. **5** Me iza nguibamin gara atiatim men anadima, me agoava ara zui. **6** Me nguibamin gara nighava agoa mizazim isi, mati amizim borim batasa mizazim isi. **7** Aminir ekiam aruem anadi naghin ikegha iza, Tarsisin nguibamin kuribagh asighasizi moghin, ni me gasighasikigh. **8** God fomira amizir bizibar akaba, e

pura da baraki. E datirighin uan damazibar uan Godin Nguibamin ikia garima, a bizir kabagh ami. A Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin a uan nguibamin gara gavgavim isa a ganidima, a tugh gavgavigh, egh kamaghira ikiam. **9** O God, e nin Dipenimin aven ikia nin apangkuvir arazir kam ginighnighavira iti. **10** Nguazir kamin gumamaziziba bar fo, ni ziar ekiam iti. Egha me bar nin ziam pirafi. Ni arazir aghuim gamua gumamaziziba me gativagha men gari. **11** Saionin nguibamin aven itir gumamaziziba bar akongegh. Ni arazir aghuimra gin ghua gumaziba bar men araziba tuisisi. Kamaghin Judan aven itir nguibabar gumaziba, me bar akongegh. **12** Ia Israelia, ia bar izi Saionin nguibam avinizir divazimin azenan daruva, an dipenir ruarir gumaziba iki ganamiba meng. **13** Ia Saionin nguibam avinizir divazim deragh an ganigh nighnizim inighiva, deragh an itir dipenir gavgavibar ganigh. Egh ia gin, deraghvira gin otivamin ovavibagh eghanam. **14** Ia kamagh me mikim suam, "Godin kam a en God, a zurara ikia kamaghira iti. Egh a zurara en faragh mangi tuavim en akakagham."

49 Kar Koran adarazir onger akam. Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam. Ia bar moghira bizir kam baragh. Ia nguazir kamin itir gumamaziziba, ia bar kuariba arigh deragh nan akam baragh. **2** Ia gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba, dagiaba itir gumamaziziba, ko dagiaba puvatiziba, ia akar kam deragh a baragh. **3** Nan navir averiam nighnizir aghuir mam an dikafi. Ki nighnizir aghuir kam mikimti a fofozir aghuim ia daningam. **4** Ki faragh aghuzir akar tabav

kemegh, gita misogh aghuzir akar kamin mingarim bangi
 ia mikimam. **5** Gumazir kuraba na ekiaruzi, ki dughiar
 kurabar ikia, egha dughiar kurar kabar atiatir puvati. **6**
 Gumazir bizir aviriba itir kaba, me uan bizibagh nighnigha
 uari uan ziaba fa migirigiabagh ami. Ezi ki men atiatir
 puvati. **7** E fo, gumazitam uabi uan mikarzim givezeghan
 kogham. Egh a uabi uan ikirimirim givesi dagiatam God
 daningan kogham. Bar puvati. **8** Guizbangira, gumazimin
 ikirimirim givezamin ivezim, a bar pin ko. Gumazim
 angamira ikisi dagiaba God danighti, God aneteghti
 an angamira dughiar ruarimin ikeghan kogham. Bar
 puvatigham. **10** E fofozir gumazamizibar garima, me
 uaghan ariaghiri. Ezi gumazamizir kuraba ko gumazamizir
 onganiba, me uaghan ariaghiri. Gumazamizir kaba bar
 uan dagiaba ko bizir aghuiba ateghti, gumazamizir
 igharaziba da iniam. **11** Gumazamizir kaba faragha uari
 nguaziba iti. Datirighin matmatiaba men nguibar me
 zurara ikiamibar min ikiam. **12** Gumazimin ziar ekiam,
 an ovengamin tuavim apirighan kogham. Puvati. E bar
 asizibar mirarama arimighiram. **13** Arazir kamnang, a
 gumazamizir uarira uarigh nighnigha bizir aviriba itiba
 bativam. Gumazamizir kamaghin amiba me nighnizir
 aghuiba puvati, me bizir isir kaba bagh bar akuegh, uaghan
 kamaghiram ovengam. **14** God me amiseveghe ghaze,
 me sipsipbar min arighiri, Gumazamizir Oveaghuezibar
 Nguibamin mangam. Eghti ovevem me geghuv men garir
 gumazimin min ikiam. Me uan dipenir aghuiba ateghti,
 men mikarziba bar kurighireghti, me Gumazamizir
 Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Eghti amimzaraghan,

gumazamizir aghuiba gumazamizir kabagh ativagh men ganam. (Sheol h7585) 15 Eghti God nan akuragh ua nan ikirimirim givezeghti, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim ua nan suighan kogham. A ua bagh ua na iniam. (Sheol h7585) 16 Gumazitam dagiar aviriba inigh egh dipenir ekiatamin ingarigh ua bagh bizir bar aghuiba a darighti, ni bizir kam ginighnigh osiman marki. 17 Ni fogha gifa, a gin aremegh bizir katam sara mangighan kogham. An bizir aghuir kaba, a ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangighan kogham. 18 An angamira itir dughiam, a bizir kabar gara da bagha bar akonge. Egha bizir aviriba iniasa bar pamten ingarima, gumaziba a migia ghaze, "A gumazir bar aghuim." 19 An aremegh uan inazir afeziaba ko, nguibar uam aruer angazangarimin garir puvatizimin ikiam. 20 Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham. Puvati. E bar asizibar mirarama arighiram.

50 Asap onger akar kam osiri. Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ikiavira Itir God. An aruem anadi naghin ikegha ghua aruem uaghiri naghin itir gumazamiziba bar men dei. 2 God Saionin nguibamin ikia uan Dipenimin iti. Nguibar kam a bar deragha ganganir aghuim gami, Godin angazangarim Saionin otiva a gisiragha nguazir kam bar an ghu. 3 En God a izi, egha a nimira izir puvati. Avir ekiam bizir aviribar isia an faragha izima, amozim ko aminir ekiam a sara izi. 4 An overiam ko nguazimin diazi, aning izi uaghan iki ganti, a guizin arazimin gin mangi uan gumazamizibar araziba tuisigham. 5 God ghaze, "Ia nan gumazamiziba, ia na bagh izi. Ia na ko

Akar Dikirizir Gavgavim gamigha gavgavim a daningasa, asizibav sogha ofa gami.” 6 Overiam uabi ghaze, Godin Araziba bar moghira dera. Guizbangira, a uabi guizin arazimin gin ghua gumazamizibar araziba tuisisi. 7 God ghaze, “Nan gumazamiziba, ia oraghti ki mikimam. Ia Israelia, ki kotin aven tugh ia gasir akamin gun mikimam. Ki uabira God, ki guizbangira ian God. 8 Ki ofan ia amiba bagha ian atarir puvati. Ki ian garima, ia zurara nan damazimin ofa bagha amua avimin da tue da bar isia mighiri. 9 Ki ian divazibar aven ian bulmakaun apuriba ko memen apuriba inian aghua. 10 Guizbangira, ruarimin itir asizir atiaba bar nana. Mighsiaba bar dar itir bulmakauba, da bar vaghvagha nan asizibara. 11 Kuarazir mighsiabar itiba, ki vaghvagha dagh fo. Asiziba ko apizir tuzibar aven aruiba, da bar nana. 12 Mitiriam nan aghiti, ki dagheba bagh ian azaraghan kogham. Guizbangira, nguazim ko bizir an itiba, da bar nan biziba. 13 Ki ti bulmakaun tuziba api, o? Ki ti memen ghuzim api? Bar puvati. 14 “Kamaghin deragham, ia bar God minabagh. Kamaghin garir ofa ia a damu. Ki Godin Bar Pin Itim, bizir aghuir ia na daningasa mikemegha givaziba, ia da isi na daning. 15 Osimtizim ia bativamin dughiamin, ia nan dimti ki ian akuragham. Eghti ia nan ziam fam.” 16 God kamaghin gumazamizir arazir kurabagh amibav gia ghaze, “Ia tizim bagha nan arazir ki ifongeziba pura dar bori? Ian arazir kam tong ian akurazir puvati. Egha tizim baghavira nan Akar Dikirizir Gavgavim purama a migei? 17 Ki ia akir ia mikiman ia aghuagha, nan akaba girakirangin ada arisi. 18 Ia okimakiar gumazibar gara

me ko namakabagh ami. Egha ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir gumamaziziba koma arui. **19** “Ia zurara akar kurabav gia, ian mizeba ifavarim ataghirazir puvati. **20** Ia uan aveghbuaba girakirangin me migia, me isa kotiabagh arisi. **21** Ia bizir kabagh amima, ki akam akarigha bizitam migeir puvati. Ia ghaze, ki ti ia ko e magh ghue? Bar puvati. Ki datirighin ia isi kot datigh azenara ian guabar ian atariva akam ia gasam. **22** “Ia deraghviram oragh! Ia gumamazizir akirim ragha na gasaraziba. Ia kamaghin damuti, ki ia gasighasighti, gumazitam ian akuragh ua ia inighan kogham. **23** Gumazim a na minabi, mati a na bagha ofa gamua nan ziam fe. Gumamazizir nan akamin gin zuiba, ki men akuragh ua me iniam.”

51 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. Devit Batseba ko arazir kuram gamizi, Godin akam inigha izir gumazim Natan, iza akam a gasara. Ezi Devit uan arazir kuram ginighnigha ighiar kam osiri. O God, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi, egh nan apangkufigh. Ni apangkuvir ekar kam nan iki, egh nan arazir kuraba batokegh. **2** Gumamaziziba rua ua zue moghin, ni na rueghti nan arazir kuraba mangighti ki zueka. **3** Ki fo, ki arazir kuram gamigha gifa. Egha arazir kurar ki amizir kam, ki a ginighnighavira iti. **4** Ki bar nirara, nin damazimin arazir kuram gami. Ni uan arazir aghuimin gin ghua na isa kot gatigha, nan arazir kuraba bagha izevir kuram na ganingi. **5** Ki uan amebamin navir averiamin aven ikiavira itima, arazir kuraba nan iti. Arazir kurar kaba nan mikarzimin ikiavira itima nan amebam na bate. **6** Ki fo, ni kamaghin ifonge,

ki uan nighnizimin aven nin guizin akamin gin mangam.
 Kamaghin, ni uan nighnizir aghuim isi nan navir averiam
 datigh. **7** Ni hisopin ter aguar muziaritam inigh a isi
 dipam darugh, egh nan mikarzimin a kavamadaghti, ki
 nin damazimin zueka. Egh na rueghti ki bar zuegh nir
 ghurghurimin min bar ghurghurika. **8** Bar guizbangira, ni
 bar na dikabiragha egha nan arazir kuraba ikaragha gifa.
 Datirighin nan navir averiam deraghti ki bar akuegham.
9 Ni nan arazir kuraba ua dar ganam marki. Ni da batuegh
 ua adagh nighnighan marki. **10** O God, ni nan navir
 averiam damighiti a zuegh ua igiamin otogh. Eghti nin
 ifongiar aghuim nan aven iziti ki nirara ganam. **11** Nin
 Duam nan aven iti, ezi ni uabin boroghin na batuegh,
 na da uan duam inian marki. **12** Ni faraghavira ua na
 inizi ki ni bagha bar akonge. Ni datirighin bar akongezir
 arazir kam na daningigh. Ki nin akabar gin mangamin
 ifongiar kam, ni ua na daningigh. **13** Eghti ki gumazir
 arazir kurabagh amiba nin akamin me mikimam, eghti
 me ni bagh izam. **14** O God, ni nan Akurvazir Gumazim,
 kamaghin ni nan akuraghti, ki uan arazir kurar kam bagh
 ovengan kogham. Kamaghin amizi, ni nan akurazir bizir
 kam bagh, ki pamten ighiabar amuam. **15** O Ekiam, ni nan
 akuraghti, ki deragh eghaghanibagh fogh nin ziam fam.
16 Ki fo, ni kamaghin aghua, ki asizim inigh izi ni bagh an
 ofa damuam. Ki ofa damusi asizim misuegh a tuaghti,
 a bar isi mighiran ni aghua. **17** O God, ni kamaghin
 ifonge, ki ofan min bar uabi abiragh bar nin apengan
 ikiam. Gumamazir uari abira navibagh iziba, ni akirim
 ragha me gasir puvati. **18** O God, ni uan ifongiamin gin

mangi Saionin gumamazibar akuragh, egh Jerusalem
nguibamin divaziba uam adar ingarighti da tuifigh. **19**
Dughiar kamin me ofan aghuir nin damazimin deraziba
ko, asizim tuaghti a bar isi mighirighamin ofa, me da isi
ni daningam. Me uan bulmakaun apuriba inigh nin ofa
gamir dakozimin izi ni bagh dar ofa damuam.

52 Devit ighiar kam osiri. A gumazir onger akabar
faragha zuim ginighnigha an osiri. Idomian gumazim
Doek, Solin dipenimin ghugha ghaze, Devit Ahimelekin
dipenimin ghu. Dughiar kamin Devit ighiar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. O gumazir
ekiam, ni manmaghsua uabi fa, arazir kurar ni Godin
gumamazibagh amiziba bagha bar akonge? Godin
apangkuvim men ikia mamaghira iti. **2** Nin mizem resan
min bar ghumigha ifavaribagh ami da otifi. Dughiabar
zurara ni gumamazibagh asighasighasa migei. **3** Ni arazir
aghuim bar an aghuagha arazir kuram baghavira ifonge.
Ni guizin akam gifongezir puvatigha, ifarasa bar ifonge.
4 Ni ifarir gumazim! Ni uan akamin gumamazibagh
asighasighasa bar ifonge. **5** Ni orakigh, God bar ni
gasighasighti ni ikuvigh kamaghira ikiam. A nin dipenimin
nin suiragh ni batuegh bar ni agivaghti, ni ua nguazir
kamin ikian kogham. **6** Godin gumamaziziba kamaghin
nin ganigh atiatingam. Me nin ingariva aki kamaghin
mikimam, **7** “Ia gumazir kamin gan! Gumazir kam God a
geghuv egh deragh an gan an aghua. A uan dagiaba
ko bizir aviribagh nighnigha ghaze, an arazir kuraba
an akuraghti a deragh ikiam.” **8** Ezi ki, olivin tememin
min Godin Dipenimin aven tughav ikia deravirama

aghui. Ki nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iki mamaghira ikiam. 9 O God, ni nan akurazi ki zurara ni minabivira ikiam. Ki gumamazibar damazibar nin ziam fi kamagh mikim suam, “God arazir bar aghuimin na gami.”

53 Devit onger akar kam osiri. Kar onger akar kabar faragha zuir gumazimin onger akam. A gumamazibav kemezi me Mahalatin tiarimin ighiar kam bange. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. Gumamazizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze, “God itir puvati.” Gumamazizir kaba me bar gumamazizir kurabara. Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati. 2 God uan Nguibamin pin ikia nguazimin itir gumamazibar gari, men tav ti nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri, ti puvati. 3 Me bar tuavir aghuim ataki. Me bar moghira ikuvigha magh gari. Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu. Bar puvati. 4 God kamaghin migia ghaze, “Gumamazizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati. Me bret apava anegevi moghin, me nan gumamaziziba a gefi. Egha me tong na ko migeir puvati.” 5 Gumamazizir kamaghin amiba atiatir bar dafam me bativam. Fomira atiatir kamaghin garitam me batozir puvati. Guizbangira, God bar uan gumamazibar apanibar aghua. Me ariaghirezi, a men aghariba tintinibar da kavkinizi, da irezi, me bar aghumsiki. Kamaghin, a bar me gafiragha gifa. 6 Ki kamaghin ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi. God uan gumamazibar akuraghti me deravira

ikiti, Jekopin ovaviba bar akuegham. Guizbangira, Israelian naviba deragham.

54 Devit ighiar kam osiri. Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami. Sifia ghua Sol migia ghaze, Devit men tongin modoghav iti. Ezi Devit dughiar kamin ighiar kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. O God, ni uan ziar gavgavimin nan akuragh gumazir kurabar dafaribar ua na inigh. Ni uan gavgavir bar ekiamin nan akuraghti, ki firighirika. **2** O God, ki ni ko migei, ni na baragh. Ni kuarim atigh nan migirigiaba baragh. **3** Nguibar igharazibar gumaziba na misoghasa izegha gifa. Gumazir igharaz darazigh asighasiziba, me na misueghti ki aremeghasa. Gumazir kaba kamaghin nighnisi, God a pura bizim. **4** Bar guizbangira, God uabira nan akurvasi. Ekiam nan akurvazima, ki deravira ikia, angamira ikiavira iti. **5** Nan apaniba, God mar mizazim me gasi. Egh arazir kurar me na gamiba, a maghira da otevkiningh da isi me gasegh. Ni mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati. Egh kamaghira, ni bar nan apaniba agivagham. **6** O Ikiavira Itir God, ni bar derazi ki ni minaba. Ki uan ifongiamin ni bagh ofa damuasa bar ifonge. **7** Ni nan akurazima, osimtizir na bativiba, tam na abirazir puvati. Ki nin gari, ni nan apanibagh bar me gasighasiki.

55 Devit ighiar kam osiri. Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam. A gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam bange. Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil. O God, ki ni ko migei ni na baragh. Ni uan

kuarim dukuaghan marki. 2 Ki ni ko migeir migirigiaba, ni deragh da baregh, egh uamategh da ikaragh. Osimtizir kam bar na gasighasighasava ami. 3 Nan apaniba na gasighasighasa pamtem migei. Gumazir kurar kaba na abiri, ezi nan navir averiam derazir puvati. Me osimtizir aviriba na garigha puvira nan atara, bar nan apanim gami. 4 Bizir kam na gami, nan navim bar na baseme. Ezi ki bar atiatigha aremeghasava ami. 5 Atiatim bar puvira nan anadima ki agoa nizima, atiatim bar na avara. 6 Ezi ki ghaze, “Ki kuarazir bunbamin min aviziba ikiti deragham. Ki danganitamin mangi iki avughsis, mighegh an mangam. 7 Ki mighegh saghon mangi, gumamaziba puvatizir danganimin avughsi ikiam. 8 Ki zuamira mighegh mangi ua bagh danganitamin apigh, egh uabi modogh aminir ekiam ko amozim gitagham.” 9 O Ekiam, ki gari, gumamaziba nguibar ekiamin aven midoroziba fora dagh ami da otifi. Kamaghin ni nan apanir kabar mizebar amighti, da osemeghti me deragh bizibav kiman kogham. 10 Arueba ko dimagaribar me nguibar ekiamin divazir gavgavibagh isin arui. Nguibar ekiamin gumamaziba arazir kurar aviribagh amua osimtizibagh ami. 11 Nguibar ekia kamin aven an danganiba bar, gumamaziba tintinibar uari gasighasighasava amua, arazir igharazibagh ami da otifi. Tuavir miriaba ko biziba amaga dagh ivezir danganiba bar, gumaziba gumazir igharazibav gia me abira, ifara pura men biziba isi. 12 Nan apanitam akar kuram na mikemeghti, ki pura uabi abiragh purama an akamin osimtizim ateram. Gumazir ki fozitam akatam na gasi na mikimti ki uabi isiva an modogham.

13 Ezi nirara, ni bar nan namakamra. Nirara, ni nan roroamra, egha bar nan boroghira iti. Egha nirara ni arazir kurar kabar na gami. **14** Ga fomira uaning ko aruava bizibar uaning migia, gumazamizir igharaziba ko Godin Dipenimin zui. **15** Arazir kuram bar nan apanibar naviba ko dipenibagh izifa. Kamaghin amizi, me zuamirama arimighireghasa ki ifonge. Me angamira itir dughiamin, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangi. (Sheol h7585) **16** God nan akuraghasa ki an dei. Eghti Ikiavira Itir God, nan akuragh ua na iniam. **17** Mizaraziba ko aruer ariziba ko dimagaribar, ki uan osimtiziba bagh a ko mikimiva arangti a na baragham. **18** Gumazir aviriba na ko misosi, ezi ki osimtizir ekiatam uan mikarzim in a inizir puvati. God bar deraghavira nan gara uamategha na inigha izi. **19** Bar fomira, God atrivimin iti, egha datirighin atrivimin ikiavira iti. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.) Gumazir Godin atiatir puvatiziba, me uan arazir kurabagh ighan aghua. Kamaghin amizi, God uabi nan azangsizim baregh, egh midorozimin apaniba abiragham. **20** Nan namakam, a uan namakabara misosi. Egha me ko fomirama amizir akar dikirizim abiki. **21** A uan akamin, akar isingtizibar na migei, egha nan apanim gamuavira iti. A uan akamin na ko navir amirizimin ikiasa migei. Ezi mizer otevir a migeiba, da mati midorozir sabar ghumtizimin min na aghori. **22** Osimtizir ni aterir kaba bar, ni da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh, eghti an ada ater gavgavim ni daningam. Gumazir Godin damazimin deraziba, a me ateghti bizitam me gasighasighan kogham. **23** O God,

gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba ko, gumazir ifariba, me uan igiabara ikivira ikiti, ni me batueghti me mozir bar konimin magirigh bar ovengegh. Eghti ki uabi nighnizir gavgavim nin iki mamaghira ikiam.

56 Filistiaba Getin nguibamin Devitin suirazi, Devit ighiar kam osiri. Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garis. Gumazir onger akabar faragha zuim, a gumazamizibav gei me tiarir kamin gin ghua ighiam bange, “Kuarazim temer saghon itim gaperaghav iti.” O God, ni nan apangkufigh. Gumaziba zurara na misogha nan agintisi. Me dughiabar zurara arazir kurabar na gami. **2** Nan apanir kaba kamaghin ami, me mizaraghara na ko misogh mangi guaratighin givagham. Gumazir bar aviriba uari fa nan apanim gami. **3** O God, ki atiatir dughiabar, ki nighnizir gavgavim nin ikivira ikiam. **4** Ki Godin akam fa, egha nighnizir gavgavim Godin ikia atiatir puvati. Gumazir kinitam, arazir manatamin na damuam? Puvati. **5** Dughiaba bar, bizir ki amiba nan apaniba dagh asighasisi. Egha zurara na gasighasighasa tuaviba buri. **6** Me na misueghti ki aremeghasa uari akuva, nan tuaviba isa mogav ikia, nan daroribar nan akuvamadi. **7** O God, ni men arazir kurar me amir kaba bagh arazitam men akagh. Ni uan aningagharim akagh egh gumazir kaba bar me agifagh. **8** Ni na gifo, ki osimtiziba aterava ara iti. Ni nan temerir irir kaba, ni bar ada menegha uan akinafarimin ada osiri. **9** O God, ki kamaghin fo, ni na baghavira iti. Egh ki nin dimamin dughiamin, ni nan apanibar amighti me aregham. **10** Ki Godin akam ginighnigha a fe. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin migirigiaba pirafam. **11** Ki nighnizir

gavgavim Godin iti, kamaghin, ki bizitamin atiatir puvati. Gumazir kinitam arazir manatamin na damuam? Puvati. 12 O God, bizir ki fomira damuasa ni ko akam akirizim, ki a damuam. Ni nan akurazi ki ovengezir puvati. Ni nan akurazi ki asaghpora irizir puvati. Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara ni ko daru, nin angazangarimin aven daru mangivira iki ovegham. Egh bizir ni amizir kaba bagh ni minabiva ofa isi ni daningam.

57 Devit Solin aravghugha dagiar torir mamin ikia ighiar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kinti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.” Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi. O God, ni nan apangkuvigh nan akuragh. Ki nin boroghira ikia bar deragha iti, mati tuarir nguziba uan amebamin avizibar apengan modoghav ikia deraghavira iti. Ki kamaghira deravira iki mangiti, bizir na gasighasighamin kaba mangi givagham. 2 Godin Bar Pin Itim, a God, ki uabin akurvaghasa an dei. Bizir ki oteveziba, a bar ada isa na ganidi. 3 God uan Nguibamin iti, ezi ki a ko migeir migirigiaba, a da baregh nan akuragh ua na iniam. A gumazir na gasighasighamba abinigh egh ua na iniam. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.) God bar nan apangkuvigha mikemezi moghira, a zurara uan akamin gin ghua bizibagh ami. 4 Nan apaniba bar na okarizi ki men torimin akui. Me laionbar min gumazibar amasa men atariba baribar min bar ghumi. Ezi men mizeba sabar ghuntizir pumuning itimin min bar ghumi. 5 O God, ni overiamin uan gavgavim

akaghti, nguazimin gumamaziziba ganigh fogh suam, nin gavgavim bar ekevegha me gafiragha pin iti. **6** Nan apaniba nan suighasa na bagha ivem agura. Mati gumazim asizir atiamin suighasa azuazim agura. Ki magiramin mozim, me tuavir ki zuimin an okorezi osimtizir ekiam nan iti. Ezi puvati, me atamakuigha uari torir kam giraghue. **7** O God, ki uan navir averiamin nighnizir gavgavimra nin ikia, egha nighnizir igharaziba ua nan puvati. Ki gitabav sogh nin ziam famin ighiabar amuasa. **8** Ki daguim ategh dikavigh uan gita ko kulele misogynam. Eghti dar ararer aghuim otivti aruem bigh anangam. **9** O Ekiam, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ni minamam. Gumamaziziba bar moghira oraghti, ki nin ziam fi ighiam bangam. **10** Ki fo, ni en apangkuvir arazim, a bar ekefe, egha overiamin ababanimin tu. Ni zurara amir arazir aghuir kaba e da meng mangiti, da mangi overiamin ghuariabar suiragham. **11** O God, ni overiamin uan gavgavim akagh. Eghti nguazimin gumamaziziba ganigh fogh suam, nin gavgavim bar ekevegha me gafiragha pin iti.

58 Devit ighiar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim a gumamazizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.” Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi. Ia gumazir dapaniba, ia kotiabar deragha biziba baragha dav gei, o? Ia gumamazizibar migirigiaba deragha da baragha da tuisisi, o puvati? Ti puvati. **2** Ian nighniziba arazir kurabara damuasa dikafi. Ia nguazimin gumamazizibagh asighasighasaviram ami. **3** Gumazir arazir kurabagh

amiba, me mangamin tuavim ataki. Men amebaba me batezir dughiamin ikegha iza datirikin, me ifaravira iti. **4** Men migirigiaba mati, kuruzimin aven itir imezir kuram dagh izifa. Egha me kuruzimin min, uan kuarir toribav konegha biziba barazir puvati. **5** Kuruziba oraghti, gumazim marvim giviti, kuruzir kaba dikavigh ighiam. Gumazir kurar kaba, me kuruzir mariviba barazir puvatizibar min ami. Marvibagh ivir fofozir gumazim marvim giviti, kuruzim oreghan kogham. **6** O God, ni arazir kurabagh amir gumazir kabagh asighasikigh. Ikiavira Itir God, me laionin misozibar min ikia puvira misosi. Ni men ataribav sogh, bar da apirarigh da asigh. **7** Ni me damighti, me dipam nguazimin aven uaghiri moghin mangi pura puvatigh. Ni me dikabinti, me gumazim grazim dikabiri a uaghira midii moghin me misingigh. **8** Ni me damuti, me demdembar min arimighiregh puvatigh. Ni me damighti, me borim amebamin navir averiamrama aremezi moghin iki. Egh amebam gin a bateghti an aruemin ganighan kogham. **9** Gumazim temer muziarim voroghrama anetuzi moghin, God bar zuamira me gasighasigham. Me angamira ikiavira itima, God men aningaghegha bar moghira me agifa. **10** God, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asighasigham. Eghti gumazamizir aghuiba arazir kamin ganigh bar akuegh, gumazir kurabar ghuzibar uan dagariba ruam. **11** Gumazir igharaziba uaghan ganigh fogh suam, “Bar guizbangira, gumazir aghuiba me ivezir aghuim isi. Bar guizbangira, God ikia kotin aven nguazimin itir gumazamizibar araziba tuisisi.”

59 Devit ighiar kam osiri. Atrivim Sol, Devit misueghti an aremeghasa, gumazir maba amangizi me an dipenimin zui. Ezi dughiar kamın, Devit ighiar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kinti, me tiarir kamın gin mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.” Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi. O nan God, ni nan apanibar dafaribar ua na inigh. Egh deragh nan ganti, me na gasighasighan kogham. **2** Ni gumazir arazir kurabagh amibar dafarimin ua na inigh. Ni gumazir na gasighasigh na misueghti ki aremeghamibar dafaribar ua na inigh. **3** Ni gan, gumazir kurar misoziba na misueghti ki aremeghasa, uari akuvagha zuamira ghua uan danganibar mueghav ikia na bagha gari. O Ikiavira Itir God, ki arazir kuratam gamizir puvati. **4** Guizbangira, ki osimtiziba puvati. Ezi me na misoghasa ivemara ghua uan danganibar ikia, na bagha gara iti. Ni uan danganim ategh dikavigh izi nan gan nan akuragh. **5** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God. Ni dikavigh zuamira izi ivezir kuram isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar aning. Gumazir uan namakaba isa apanibar dafaribagh ariziba, ni men apangkuvan marki, ni bar me gasighasikigh. **6** Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha, afiabar min aroava nguibamin azenan arui. **7** Ni men akar otuariba baragh, men migirigiaba mati midorozir sabamin min bar ghumi. Me ghaze, “Tina e baregham.” **8** O Ikiavira Itir God, ni dibovir akabar gumazir kurar kabav kimiva, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men ingarvaki. **9** O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari. Nirara ni

nan danganir mogomem. Kamaghin, Ki ni baghavira gara
iti. **10** Nan God apangkuvim nan iti, a izi nan akuragham.
A nan apaniba abinamin dughiam, a nan amamangatighi,
ki iki men ganti, a me gasighasigham. **11** O God, ni me
misueghti me arimighiran marki. Ki kamaghin aghua,
nan gumazamiziba bizir ni amir kam bakinighnigham.
Ni uan gavgavimin me abinigh egh pura tintinibar me
aghamsikigh. Ekiam, ni en oramin min itima, e nin aven
modi. **12** Me zurara arazir kurabar amusi mikim uari fiti,
ni azuazim asizimin suirazi moghin men suiragh. Me nin
ziam akar kurabar a migia egha zurara ifari. **13** Kamaghin
amizi, ni uan aningagharim men akagh me misueghti
me arimighiregh. Ni men tav ateghti a ikian marki, ni
bar me kuavaremegh. Ni kamaghin damighti, nguazimin
gumazamiziba bar fogham, ni Jekopin ovavibar God.
Ni uaghan nguazimin gumazamiziba bar men atrivim.
14 Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha, afiabar
min aroava nguibamin azenan arui. **15** Me afiabar min,
damisi dagheba buri daru, egh damegh izivaghan kogh,
me puvira dapuriva arangam. **16** Osimtizir bar aviriba
faragha na bativizi, ni nan divazimin min iti. Ki nin
aven modogha itima ni bar deragha nan gari. Kamaghin,
ki mizarazibar vaghvagh nin gavgavim ko apangkuvir
arazim ginighnigh, ighiabar amu nin ziar ekiam fam. **17**
O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari.
Nirara ni nan danganir mogomemin min ikia, egha bar
nan apangkufi. Bizir kaba bagha, ki ighiam bangi nin
ziam fasa.

60 Devit ighiar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kinti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, “Akar Dikirizir Gavgavimin akimarir aghuim.” Ighiar kam kamagh en sure gami. Bar fomira Devit Sirian gumaziba ko misosi, kar Mesopotemian nguazim ko Soban kantrin adarasi. Ezi Joap uamategha izegha Idomin kantrin ghua Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ikia, me misogha men 12,000pla gumazibav soghezi me ariaghire. Dughiar kam Devit ighiar kam osiri. Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi. O God, ni akirim ragha e gasaragha uam en garir puvatizi, en apaniba e misogha e abira. Ni adarim en ikia kamaghin ami, ni datirighin uamategh izi en akuragh. **2** Ni Israelin nguazim gamizi mikimkizim a batozi a tongira bigha torir bar ekiam iti. Ni a gamizi a bigha akuar pumuning iti. Kamaghin, ni uam an akuamning inigh aning dukuaghti a ua gavgafigh. **3** E nin gumazamiziba, ni osimtizir aviriba e ganingi, mati ni wainin onganim e ganidima, e anepava ongani. **4** Ni nir avizitam fegh ghuavanaboghti, nin atiatia nin apengan iti darazi an ganigh fogham. Eghti men apaniba men agintighti, me ari izi nin nir avizim batogh an apengan deragh ikiam. **5** Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa, ni uan agharir guvir gavgavimin en suiragh en akuragh. Ni en azangsizim baragh! **6** God uan Dipenimra ikia ghaze, “Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa. Ki datirighin Sekemin nguibamin nguazim ko Sukotin danganir zarim abigh, egh uan gumazamizibar aningam. **7** Guizbangira, Gileatin nguazim ko Manasen nguazim, aning nana. Ezi Efraimin

nguazim a nan midorozir dapanir asuamin min iti. Ezi Judan nguazim mati nan atrivir fidizim. **8** Moapin kantri, a nan itarir dipar ki ruemin min iti. Idomin kantri, a nan danganir ki uan dagarir asuaba arizimin min iti. Ezi Filistiaba, ki midorozimin me abiragha bar akuegha pamten dei.” **9** O God, tinara na inigh gavgavim itir nguibar kamın aven mangam? Tina nan faragh mangiti, ki Idomin kantrin ekiamin aven mangam? **10** O God, ni akirim ragha e gasaras ti? Ni ti en midorozir gumazibar akurvaghan aghua? **11** O God, gumazibar gavgavibar akurvazim a pura bizim. Kamaghin amizi, ni en akuraghti e uan apaniba ko misogham. **12** E fo, Godin akurvazimra, e uan apanibav sogh me abinigham. A uabi en apanibav sogh me agivagham.

61 Devit ighiar kam osiri. Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kimti me ighiam bangam. O God, ni kuarim atigh nan dimdiam baragh, ki ni ko migeir migirigiaba ni deragh da baragh. **2** Ki uan nguibamin saghon iti, ezi nan navim bar osemi. Ni nan akurvaghasa ki nin dei. Ni na inigh mangi dagiar gavgavimin aven na modoghti, nan apaniba na gasighasighan kogham. **3** Nirara ni nan divazir bar gavgavimin iti, ezi ki an modima, nan apaniba na abinamin tuaviba puvati. Nirara dipenir ruarir gavgavimin min bar deragha nan gara na geghufi. **4** Nan ifongiam kamakin, ki zurara nin dipenimin iki mamaghira iki mangi ovegham. Ki, tuarir nguziba uan amebamin avizimin apengan ikia deragha iti moghin, ki nin apengan bar deravira ikiasa. **5** God, ki ni ko

akam akirigha mikemezir biziba ni da baregha gifa. Gumazamizir nin atiatia nin ziam feba, ni bizir aghuiba me ganidi. Arazir kamra ni uaghan bizir aghuiba na ganidi. **6** Ni atrivim ateghti, an azenir aviribar angamira ikivira iki. Ni aneteghti, a dughiar ruarimin nguazimin ikegh. **7** O God, ni aneteghti a nin damazimin dughiar ruarimin atrivimin iki. Ni bar a gifongegha mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati, kamaghira ni bar deragh a geghuv an gan. **8** Ni kamaghin damuti, ki dughiaabar zurara akar faragha ni ko dikirizibar gin mangi, zurara ighiaba bangi nin ziar ekiam fam.

62 Devit igiar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha, onger akar kam osiri. Godra, ki nighnizir gavgavim an ikia a baghavira mizua iti. Anarira, a nan akurvazima ki angamira ikiavira iti. **2** Godra, a nan dagiamra, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi. A nan divazir gavgavimin min iti, ezi ki akongan kogham. **3** Ia dughiaaba manmaghin, na gasighasighasa na bagha izi? Ia ghaze, ki divazir ghurimin min irigh bar dipirighiregh bar givagham. **4** Ki ziar ekiam iti, eghti ia na abiragh nan ziar ekiam kam gasighasighasa. Ia ifavarir arazim bar a gifonge. Ia uan akabar God deragh na damuasa ia a migei, ezi ian navir averiaba ghaze, “God a gasighasikigh.” **5** Ki nighnizir gavgavim Godra ikia a baghavira iti. Anarira deragha nan garima, ki angamira ikiavira iti. **6** Godra, a nan dagiam, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi. A nan divazir gavgavimin min iti, ezi ki akongan kogham. **7** God uabira nan akurvagha ziar ekiam na ganidi. A nan dagiamin min itima, ki an aven modi.

8 Nan adarasi, ia zurara nighnizir gavgavim Godin iki. Egh osimtizir ia itiba ko nighnizir ia itiba, ia bar da isi a daning. E ia a bagh mangi an aven mongegh deraghvira ikiam. 9 Gumazir kiniba mati, aminim pura akamin otiva zui. Gumazir ziaba itiba, me uaghan pura biziba. E men osimtiziba tuisigh fogham, me guizbangirama osemes ti. Men osimtiziba akamin otivir aminim ko magh ghue. 10 Ia midorozir arazim ko okimakiar arazim kamaghin aning ginighnighan marki, "Aning dera, aning e damighti e dagiar aviriba ikiam." Ian dagiaba ko ian biziba bar avirasemeghti, ia kamaghin mikiman marki, "Bizir kaba darara en gavgaviba." 11 Nan orarazim, God dughiar aviribar kamaghin migei, "Ki God, ki gavgavir ekiam iti. 12 Ki zurara gumazamizibar apangkufi. Ekiam, ni gumazamiziba amir ingangariba baghvira ivezim isi me daningam."

63 Devit ghua Judan Distrighin aven itir gumazamiziba puvatizir danganimin ikia, ighiar kam osiri. O God, ni nan God, ki nin ganasa ni baghavira mizua iti. Ki mati, dipaba puvatizir danganimin ikia dipam bagha ariaghiri moghin, nan duam ni ko ikiasa ifongezi, ki bar uabi isa ni ganingi. 2 Ki nin Dipenimin aven nin ganasa ifonge, ni uan gavgavim ko ziar ekiam nan akaghasa ki ifonge. 3 Nguazir kamin ikirimirim a dera, ezi nin apangkuvir arazim a gafiragha bar moghira dera. Kamaghin, ki nin ziam fe. 4 Ki angamira ikivira iki, ni minabiva nin ziam fivira ikiam. Ki uan dafariba fegh ghuanabogh ni ko mikimam. 5 Nan duam bar deraghavira ikia mati, gumazim dagher aghuiba amegha bar ikiri. Kamaghin, ki bar akuegha

nin ziam fa ighiabagh ami. **6** Ni dughiabar zurara nan akurvasi. Ezi ki dimagaribar uan misiam girighav ikia nirara nighnisi. Ki tuarir nguzim uan amebamin avizimin apengan iti moghin, ki bar nin boroghin ikia, bar akuegha ighiabagh ami. **8** Nan duam ni ko poroghav iti, ezi nin agharim deragha na avara. **9** Gumazir na misueghti ki aremeghasava amiba, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam. **10** Me midorozim damu an aven oveghti, afiar atiaba men mikarzibar amam. **11** Eghti Atrivim God bagh bar akuegham. Gumazir Godin ziam dibora a koma akam akiriziba, me an gin mangi bar akuegham. Gumazir ifariba, God men akabar kumighti me mikiman kogham.

64 Devit onger akar kam osiri. Kar gumazir onger akabar faragha zuimin ighiam. O God, gumazir kuraba na gasighasighasava ami, ezi ki osimtizir bar ekiamin aven iti. Ni nan migirigiam barakigh, eghti me na misueghti ki ovengan kogham. **2** Gumazir kuraba modogha uari akuvagha na misogh na gasighasighasa akabav sosi. Kamaghin, ni deragh na geghuv na modoghti me na gasighasighan kogham. **3** Me migeir migirigiaba bar ghumigha midorozir sabamin min nan mikarzim aghori. Men akar kuraba nan akuighav iti, mati gumazim igharazitav gasasava barir pim ana akuighav iti. **4** Me atiatir puvatigha mongeghav ikia, akaba gumazir aghuibagh asa me migei. Kamaghin me bar zuamirama asi. **5** Me gumaziba bagh azuazim aguaraghti a men suighasa me uariv gei. Me arazir kurar kam damuasa nimira uarira uariv gia, gavgavim uari ganiga ghaze,

“Tina e gifogham?” **6** Me arazir kurabar amuasa akam misuegha givagha ghaze, “E arazir kuram damuasa nighnizir aghuir mam batogha gifa. E damuasa amir bizir kam, gumazitam bar a gifozir puvati.” Guizbangira, e gumazibar nighniziba ko navir averiabagh fozir puvati, da bar modo. **7** Me kamaghin damuti God uan barimin me gaseghti, me zuamira duar ekiam inigham. **8** Me gumazir igharazibagh asighasighasa migei, kamaghin God meraram asighasigham. Eghti gumaziba men gan beniba aku men ingariva akam. **9** Gumamaziziba bar Godin atiatingam. Egh God amizir bizir kam mikim zurara a ginighnigham. **10** Gumamazizir arazir aghuibagh amiba, me Ikiavira Itir God bagh bar akongegh a bagh mangi bizir kurar kamin modogham. Gumamazizir navir aghuiba itiba, Ikiavira Itir Godin ziam fam.

65 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha onger akar kam osiri. O God, e Saionin nguibamin mangi nin ziam fam. Egh fomira ni ko akam akirizir bizir kabar amighti, da guizbangirama otivigham. **2** Ni guizbangira en migirigiaba barasi. Kamaghin, e gumamaziziba bar moghira ni bagh mangam. **3** E uan arazir kuraba bagh ni bagh mangam. En arazir kurabar osimtiziba e abirima e bar iraghue, ezi nirara en arazir kuraba gin amadi. **4** Gumamazizir ni uan Dipenimin ikiasa miseveghe inigha ghueziba, me bar akongegh. Nin Dipenir kam, bizir bar aghuir aviriba an iti. Kamaghin, e nin Dipenimin gumamaziziba uari akuvi naghin iki, navir amirizim ikiam. **5** O God, ni en akurvasi. Ni en azangsiziba baragha ingangarir

bar ekia aghuibagh ami. Gumamazizir nguazir kamin saghuiaimin itiba, me nighnizir gavgavim nin iti. Men marazi uaghan ongarir bar ekiamin vongin saghon ikia, nighnizir gavgavim nin iti. **6** Ni uan gavgavimin mighsiabagh amizi, da otivigha uan danganibara iti. Nin gavgavir kam bar moghiram ekefe. **7** Ongarim dikavima, nirarama a migeima, an aghumra irighav ikia dipiraghirir puvati. Ni gumamazizibar midorozibagh ami da gefi. **8** Gumamaziziba bizir kabar gara bar nin atiatingi. Me aruem anaga uaghiri naghin bizir ni amir kabar gara, ni bagha bar akongegha, pamten diava arai. **9** Ni nguazim damuti a deravira ikiasa, ni amozim amadima a izi. Ni nguazim gamima a deravira itima, dagheba a gisin deraghaviram aghui. God, nin Fanem dipaba bar a gizivazi, a ivemara ghua danganibar ghuaghira datir puvati. Arazir kamin, dagher aviriba nguazir kamin otifi. **10** Ni amozir aviriba amadima, da azenibagh izi, ezi dipam nguazimin aven ghuaghiri. Dipam nguazim gami an amiraghirizi dagheba deraghaviram aghui. **11** Ni danganir manamin iti, dagher aghuiba danganir kamin iki bar avirasemegham. Ni bar en deragha daghebagh amima, da otiva bar aviraseme. **12** Danganir dadaba itiba, bulmakauba ko sipsipba dagh izefi. Azenir aviriba mighsiabar ikiti, mighsiaba bar akongegh. **13** Danganir dadaba itiba, sipsipin bar aviriba iti. Danganir zarir mighsiabar tongin itiba, witba bar dagh izifa. Bizir kaba bar moghira gumazir God bagha bar akuegha an ziam febar min damuam.

66 Gumazir mam, gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha ighiar kam osiri. Ia nguazimin itir gumazamiziba bar, God bagh pamtem dimiva bar akongegh an ziam fi. **2** E ighiaba bangi an ziar ekiamin gun mikim, an ziar ekiam fiti, a bar pin iki. **3** E Godin mikim suam, “Bizir ni amiba da bar dera. Nin gavgavim bar moghiram ekefe, ezi nin apaniba bar atiatigha, nin damazimin uan teviba apiri.” **4** Nguazimin gumazamiziba bar nin ziam fava, ighiabagh amua ziar ekiam ni ganidi. **5** Ia izi God amizir bizibar ganigh. A gumazamizibar tongin bizir bar ekiabagh ami. **6** An ongarim gamizi a dakezi, nguazir midiarim otozi, en ovaviba puram a gisin arua dipam abigha ize. Me iza vongin otivigha, bizir an amizir kam bagha bar akonge. **7** A gavgavir bar ekiam ikia, atrivimin ikia mamaghira iti. A kantribar gumazamiziba amir ingangariba, a bar deragha dar gari. Gumazir akaba batoziba uari fan marki. **8** Ia bar moghira izi, e uan Godin ziam fam. E an ziam fiti gumazamiziba bar e baragham. **9** A bar deragha e geghuva en garima e angamira ikiavira itima, arazir kuram e abirazir puvati. **10** Gumazim avimin silva tuagha an kuraba isa da makuri da bar zuezi moghin, e osimtiziba ateri, God en gara e tuisigh foghasa, e gavgavis o puvati. Egha tuavir kamin an e gamizi, e zue. **11** Ni osimtizir ekiaba e gariki, mati ni e bagha azuaziba guizi e dar aven ghue. **12** Ni en apanibar amamangatizi, me e dikabiragha bar e righiriki. E mati avim ko dipam e avarazi, e aningin tongin arui. Ezi ni datirighin e inigha danganir aghuimin ize. **13** Osimtizim faragha na batozi, ki ni koma akam akira ghaze, ki asizir avimin

tue bar isia mighirizim isi, ofan min ni daningam. Ki datirighin akar dikirizir kamin gin mangi, nin Dipenimin mangi ofan kam damuam. **15** Ki asizir mikarziba sara itiba inigh izi, ofan min da isi ni daningiva, da tueghti da bar isi mighiram. Ki sipsipin apuriba tueghti, ofan kamin mughuriar aghuim nin mangam. Ki bulmakaun apuriba ko memeba inigh izi ni bagh ofa damuam. **16** Ia gumazamizir Godin atiatia an apengan itiba, ia izi nan akam baragh. God nan akurvaghasava amizir biziba, ki dar gun ia mikimam. **17** Ki faragha uabin akurvaghasa an dia, egha uaghan an ziam fasa onger akabagh ami. **18** Ki ti arazir kuram uan navir averiamin a gifongezi, Ekiam nan azangsizim bareghan koghai. **19** Puvati. A na baregha gifa. A guizbangira, ki a ko migeir migirigiaba ana da baregha gifa. **20** God nan azangsizim batoghezir puvati. Egha uan apangkuvir arazim na dam a inizir puvati. Kamaghin amizi, ki an ziam fam.

67 Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami. God, e kamaghin nin azai, ni deraghvira e damuva en apangkuv. Mati nin angazangarim e gisirazi moghin, ni ragh en gan en akurvagh. **2** Eghti nguazimin gumazamiziba ganigh nin arazibagh fogham. Me kamaghin fogham, ni gavgavir bar ekiam ikia men akurvasi. **3** O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar ni gifuegh nin ziam fi. Guizbangira, me nin ziar ekiam pirafam. **4** Ni guizbangira gumazamizibar araziba tuisigha, tuavir aghuim men akazi, me nin ifongiamin girara zui. Kamaghin amizi, gumazamizibar naviba bar akueghiva,

ighiaba bangi nin ziam fam. **5** O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar ni gifuegh nin ziam fi. Guizbangira, me nin ziar ekiam pīrafam. **6** God, ni en God, ni bar deragha e gami. Ezi dagher aghuir aviriba en nguazibar otifi. **7** Bar guizbangira, God deragha e gami. Nguazimin gumazamiziba bar an atiating an apengan iki.

68 Devit onger akar kam osiri. Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima me Godin ziam fa ighiam bange. Gumazamizir Godin apanim gamiba, a zuamira dikavigh izi tintinimin me batuegham. Gumazamizir Godin apanimin itiba, me a gitagh aregham. **2** Aminim migharim givai a ghua puvatizi moghin, God uan apaniba batuegham. Kandel isia an dipam suaghiri moghin, gumazamizir kuraba Godin damazimin ikuvigham. **3** Gumazamizir aghuiba, Godin damazimin naviba deragh bar akuegh iki mamaghira ikiam. **4** God ghuariabagh aperagha overiamin zui. Ia an tuavim akir. An ziam kara, Ikiavira Itir God. E an damazimin bar akuegh, ighiaba bangi ziar ekiam a daningam. **5** God uan Nguibamin ikia, borir ameboghfeziaba ariaghireziba deragha men gara, paba ariaghirezir amiziba deragha men gari. **6** Gumazamizir uarira itiba, a men adarazi isa me ko me akufi. Ezi me uari ko ikia deragha iti. A kalabusin itir gumazamiziba inigha azenan izegha, me gamizi me deragha iti. Ezi gumazamizir akaba batoziba, a me gamizi me nguazir dipaba puvatizibar iti. **7** O God, ni fomira uan gumazamiziba men faragha ghua, me inigha iza gumazamiziba puvatizir danganim garui. **8** Bar guizbangira, Israelian God, ni izegha gifa. Ni izegha

givazi, Sainain Mighsiam mikimkizim a gunabavira iti. Mikimkizim otozi amozir dafam ariki. **9** O God, ni amozir dafam amadazi, a nguazir kurar kam giza a gamizi a ua dera. **10** Nin gumazamiziba nguazir kamin nguibabar ingari. Ni bar dera, egha ni dagheba isa onganarazibagh amir gumazamizibagh anidi. **11** Ekiam uan akam isa amizir aviribagh aningizi, me a inigha ghua an gun migei. **12** Akar me kurir kam kamaghin migia ghaze, "Atriviba uan midorozir gumaziba ko, me bar moghira aregha gifa." Ezi amizir nguibamin itibara, gumaziba misogha inizir biziba uarigh anidi. **13** Men marazi sipsipba ko ikia atiatigha pura aghumra iti. Amizir kaba uaghan silva ko gol uarir kurkegha, kuarazir ozamin min ganganiba bar dera. Ozamin avizimning silvan min taghtasi, ezi an namnam golin min taghtasi. **14** Atrivir maba Salmonin Mighsiamin iti. Ezi Godin Gavgaviba Bar Itim men agirazi, me tintinimin are. Egha aisin amozim gamizi, a mighsiar kam gizi. **15** O Basanin Mighsiar ekiam, ni ruarir akirir aviriba iti. **16** Ni mighsiar ekar ruarir akirir aviriba itim, God ua baghavira mighsiar igharazim ginabagh a gisin dapiasa. Ezi ni manmaghsua, Godin mighsiar igharazimin gara nin navim osemi? Guizbangira, Ikiavira Itir God, mighsiar kamin daperagh iki mamaghira ikiam. **17** Ekiam Sainain Mighsiam ategha iza uan Dipenimin iti. An midorozir gumazir bar aviriba, karisin gavgavir bar aviribagh apiagha a ko izi. **18** God mighsiar kamin ikiasa bar pin ghuavanaga, kalabuziar gumazir avirim inizi, me a ko ghue. Gumazir an akam batoziba, a men bizir bar aghuiba, me dam a da ini. Kamaghin amizi, O Ikiavira

Itir Godin Gavgavim, ni kagh ikiam. **19** E Ekiamin ziam fam. A dughiabar vaghvagha en akurvagha en osimtiziba ateri. God uabi en Akurvazir Gumazim. **20** En God, a uabi God, an en akurvasi. Ikiavira Itir God, an en Ekiam, an en akurvazima, e ariaghiri puvati. **21** Bar guizbangira, God uan apanibar dapaniba abighirarigham. Gumazamizir kaba, me zurarama arazir kurabagh ami. **22** Ekiam kamaghin migia ghaze, “Ki Basanin ian apaniba inigh uamategh izam. Me ongarir konimin bar vin mar ikiam, pura bizim, ki ua me inigh azenan izegham. **23** Ia uan apaniba bar me agivagh, men ghuziba uan dagariba ruegh. Eghti ian afiaba, men ghuzibar ami mangi uan ifongiaba agivagham.” **24** O God, ni nan Atrivim. Gumazamiziba bar nin gari ni apanim ko misogha anebiragha, bar akuegha izi. Me bar moghira nin gari, ni ghua uan Dipenimin aven ghu. **25** Gumaziba onger akam gamua faragha zui. Ezi guivir igiaba tongira ikia tambarinbav sosi. Gumazir gitabav soziba abuan iti. **26** Me kamaghin onge, “E Godin gumazamiziba, e uari akuvagha gifa, e Godin ziam fam. E Israelia, e Godin adarasi, e Ikiavira Itir Godin ziam fam.” **27** Benjaminin ikizir muziarim men faragha zui. Men girara, Judan anabamin gumazir dapaniba uan adarazi ko zui. Ezi men girara, Sebulun anabam ko Naptalin anabamin gumazir dapaniba me zui. **28** O God, ni uan gavgavim en akagh. Gavgavir ni faragha en akazi kamra, ni datirighin en akagh. **29** Atriviba bizir aghuiba inigha iza, nin Dipenir Jerusalem itimin ni ganidi. **30** Ni Asizir atiar dakarabar itir kamin atari moghin, ni Isipin atar. Ni bulmakaun apuriba uan nguziba ko men atari moghin, ni

Kantrin Igharazibar Gumamazibar atar. Ni men atar mangiti, me ni bagh teviba apirigh uan silvaba ni daning. Gumazir midoroziba foriba, ni bar men agintighi me ari tintinibar mangegh. **31** Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba amadaghti, me Jerusalem mangi nin akam baragham. Eghti Itiopiaba ni ko mikimsi uan dafariba fam. **32** Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziba, ia onger akabar amu egh Godin ziam fi. **33** Overiar kam fomira iti, ezi God a gaperagha zui. Ia orakigh. God bar pamtemin dei. **34** Ia gumamaziba bar, Godin ziar ekiamin gun mikim. A Israelian atrivim. An gavgavir ekiam, e overiamin pin an ganam. **35** Israelian God uan Dipenimin iti, ezi e an atiatingam. A gavgavir ekiam isa uan gumamazibagh anidi. E Godin ziam fam!

69 Devit ighiar kam osiri. Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gia ghaze, “Me Akimarir Aghuibar tiarimin gin mangi, ighiar kam bangi.” O God, nan akuragh. Dipam na avaragha anaga nan firagharimin tu. **2** Ki beghneazim itir dipamin suegha uaghiri. Ki tugh gavgavighamin nguazir gavgaviba puvati. Ki dipar konimin arua zuima, dipam bar na avaraghasava ami. **3** O God, ki nin dia ghua nan dimdiaba bar moghira givagha taghizi, nan kuarim nan pirizi, nan gavgaviba gifa. Ki uabin akurvaghasa fomira ni bagha gara ikia ghua, nan damazimning na gami. **4** Gumazir bar avirim pura nan apanim gami. Men dibobonim bar nan dapanir arizibagh afira. Nan apaniba arazir kurabar na gami, ezi bizir me na gamir kaba mingariba puvati. Apanir kaba na gasighasighasa, akar ifavaribar na gami. Ki

men bizitam okemezir puvati, me pura uan akaba na gasa ghaze, ki bizitaba pura me daningam. **5** God, ni na gifo ki gumazir onganim. Nan arazir kurabar osimtiziba nin damazimin mongezir puvati. **6** O Ekiam, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni nan dimdiam baragh, ni na baraghan koghti, nighnizir gavgavim nin iti darasi aghumsizim iniam. O Israelian God, ni nan dimdiam baragh, puvatighti, gumamaziziba nin ziam fe darazi dipova, akar kurabar me mikimam. **7** Ni bangin, gumamaziziba dibovir akabar na migeima ki aghumsisi. **8** Nan aveghbuaba gumazir igharazimin gari moghin nan gari. Ezi nan adarazi nguibar igharazibar gumazimin gari moghin nan gari. **9** Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha a baghavira iti. Egha ki pamtemin Dipenir kamin ingara deragha an garima, a deraghavira iti. Gumamazizir maba akar kurabar ni migei, ezi men akaba nan izi. **10** Ki dagheba ataghiragha, arazir kamin ki nin damazimin uabira uabi abiri. Ezi gumamaziziba akar kurabar na migei. **11** Ki azirakar korotiaba azui, ezi gumamaziziba na dipovava akar kurabar na migiavira iti. **12** Gumaziba tuavir akabar uari akuva ikia, na geghara na migei. Gumaziba wainin dipaba apava onganigha, na dighora onger akabagh ami. **13** O Ikiavira Itir God, ki uabi bizir kabagh nighnizir puvati, ki ni ko mikimasa. Ni dughiatamin uan ifongiam ko apangkuvir ekiamin gin mangi nan azangsizim ikaragh. Ni na ko akam akirigha givagha an gin zui. Kamaghin, ni guizbangira nan akuragh. **14** Ni beghneazir kamin aven ua na inighti, ki an aven mangi ovengan kogham. Ni deragh na geghuv

nan ganti, nan apaniba na gasighasighan kogham. Eghti osimtizir kam, dipar konimin min na avaraghan kogham.

15 Ni na ateghti aperiarn na avan marki. Ni na ateghti ki mozimin magirighi, a na avan marki. Ni na ateghti dipar konim na avan marki. **16** O Ikiavira Itir God, ni zurara nan apangkuvir arazir kam bar dera, kamaghin ni zurara nan azangsiziba baragh. Nin apangkuvim zurara nan iti, kamaghin ni izi nan akuragh. **17** Ki nin ingangarir gumazim, kamaghin ni nan mongan marki. Osimtizir ekiam nan iti, kamaghin ni zuamira nan azangsiziba ikaragh. **18** Ni nan boroghin izi egh nan akuragh. Ni nan apanibar dafaribar ua na inigh. **19** Gumazamizir akar kurabar na migeiba, ni dagh fogha gifa. Egha ni fogha gifa, me na dipovava aghumsizim na ganingi. **20** Akar kurar kaba, nan nighnizim gasighasigha nan navim gamizi, a bar moghirama osemi. Ezi gavgaviba ua nan puvati. Ki ghaze, gumazitaba ti tong nan apangkuvam, ezi bar puvati. **21** Mitiriam nan azima, me aguiam daghem gatigha na ganingi. Ezi kuarim nan pirima, me pura wainin kuram amasa na ganingi. **22** Kamaghin deragham, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar, men isar ekiar kaba me damuti me iri, mati azuazim asizim misoke. **23** Ni men damazibar amighti aminim men pirighi, me ua ganan kogham. Ni men akiragharibar amighti, me tugh gavgavighsi damuva avegham. **24** Ni puvira men atar mizazim me gasi. Nin aningagharir kam me initi me oveng. **25** Eghti nguibar me itir kam pura ikiti, ni gumazitaba ateghti, me men purirpenibar ikian marki. **26** Gumazamizir maba, ni faragha men arazir

kuraba ikarvagha me gasighasiki, ezi gumazir kurar kaba paza me gamuavira iti. Gumamazir maba, ni men mikarzipagh asighasighizi me mizaziba inizi, gumazir kuraba osimtiziba me garigha dibovir akabar me migei. **27** Ni gumazir kurar kabar arazir kurabagh nighnighvira iki. Egh me ateghti me nin gumamazibar aven izan marki. **28** Ni gumamazir kabar ziaba, akinafarir zurara itimin aven da angarigh. Egh men ziaba, nin damazimin zuezir gumamazibar ziaba koma ada osiran marki. **29** O God, ki osimtizir ekiam atera mizazim isi. Nan akuragh ua na inighti ki ua deraka. **30** Ki Godin ziam fi egh onger akabar amuam. Egh a minabiva an ziar ekiamin gun mikimam. **31** Ikiavira Itir God, ki damuamin arazir kam, ni a bagh bar akongegham. Me bulmakauba tue da bar isia mighirir ofaba dera, eghti nan arazir kam Godin damazimin bar dagh afiragham. **32** Gumamazir osimtiziba ateriba, me God nan akurazir bizimin ganigh bar akuegham. Gumamazir Godin ziam feba, me ua gavgavir igiam iniam. **33** Ikiavira Itir God gumamazir biziba puvatizibar azangsiziba barasi, eghe uan gumamazir kalabusin itiba, a me gin amadir puvati. **34** Ia overiam ko, nguazim, ongarim ko osiriba ko, bizir bar ongarimin itiba, ia bar Godin ziam fi. **35** Guizbangira, God Saionin nguibamin gumamazibar akuragh, men apanibar dafaribar ua me inigh, Judan nguibaba ua dar ingaram. Godin ingangarir gumaziba nguibar kabar aven deraghvira ikiva, nguazir kaba bar ada iniam. **36** Eghti Godin ingangarir gumazibar ovavir boriba, nguazir kaba iniam. Gumamazir kaba bar God gifongegh, nguazir kamin iki mamaghira ikiam.

70 Devit, God an osimtizibar gan an akurvaghasa, an onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni ifuegh zuamira izi nan akuragh! **2** Gumamazir maba na misueghti ki aremeghasa. Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika. Osimtizir ki isiba, gumazir maba dar gara bar akonge. Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi. **3** Gumazir dibovir akabar na migeiba, ni bar aghumsizir ekiam me daningigh, eghti me uan arazir kurar me amir kam bagh, akongegh fogham. **4** Eghti gumamazir ni baghavira zuiba, men naviba deraghti, me bar akuegh iki. Gumamazir kaba, ni bar moghira ua me ini. Ni me bagha amizir ingangarir kam me bar a gifonge. Egh me zurara kamagh mikim suam, “God, a guizbangira bar dera.” **5** O God, ki gavgaviba puvatigha uabira uabin akurvaghan iburaghuburaki. Kamaghin, ni zuamira na bagh izegh. O Ikiavira Itir God, nirara nan akurvagha ua na isir gumazim. Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi nan akuragh!

71 O Ikiavira Itir God, ki ni ko ikiti ni na geghuv na avaragh nan ganti, gumazir kuraba na gasighasighti ki aghumsighan kogham. Ni me ateghti me na abinan marki. **2** Ni zurara arazir aghuim gami. Egh ni uan arazir aghuir kamin gin mangi nan akuragh! Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baregh ua na inigh. **3** Ni dagiar ekiamin min na modogh. Ni divazir gavgavimin min iki na ekiarughti, nan apaniba na abinan kogham. Ki nin aven modogh ikiam. Nirara deragh na geghuv nan ganti, ki deragh ikiam. **4** Nan God, ni gumazir kurabar

dafarimîn ua na ini. Me arazir kurabar amuasa bar gavgafi. **5** Ekiam, ki nighnizir gavgavim nin iti. Ki fomira uan igiamra ikia, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, nin ikia, iza datirighin ikia kamaghira iti. **6** Nan ikirimirir ki itir kam, a nin agharimra iti. Nan amebam na batezi dughiamra, ni na geghuva deragha nan gara iza datirikin. Kamaghin, ki nin ziam zuraram a fam. **7** Na bativizir biziba, gumazamizir aviriba dar ganigha fo, ni na geghuv nan ganasa gavgafi. **8** Dughiabar zurara, ki nin ziar ekiam fi, an gun gumazamizibav kimasa. **9** Ki ghurigha givagha gavgaviba puvati, ni na ategh akirim ragh na gasan marki. **10** Nan apaniba na misueghti ki aremeghasa uari akuvagha akabav sosi. **11** Me ghaze, “God anetegha givazi, gumazir an akurvaghamiba puvati. Aria, e an agiragh an suiraka.” **12** O God, ni na ategh nan saghon ikian marki. O nan God, ni zuamira izi nan akuragh. **13** Gumazir akaba na gasiba, ni me abinigh bar moghira me agifagh. Me na gasighasighasa, ni me gasighasigh men ziaba abinighti, me okam nighnigh bar aghumsigham. **14** Ni nan akurvaghsi, ki ni mizuam nighnizir gavgavim nin ikiam. Egh nin ziam fi mangivira ikiam. **15** Ki nin arazir aghuimin gun gumazamizibav kimam. Bizir aghuir ni amir kabar diboboniba, ki deragha dagh fozir puvati. Ni ua na inizir arazir kam, ki dughiabar zurara an gun me mikimam. **16** O Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ki nin gavgavir ekiam ginighnigh nin ziam fam. Egh kamaghin akam akun suam, “Ikiavira Itir God uabira dera.” **17** O God, ki igiamra ikia iza datirighin, ni nan sure gami. Ezi bizir aghuir ni amir kaba, ki dughiar kamin dar gun mikimvira ikiam. **18**

Ki datirighin ghurigha givagha bar ghurapani. God, ni na ataghiraghan marki. Ni na ko ikiti, ki nin gavgavir ekiamin gun gumazamizir gin otivamibav kimam. **19** God, nin arazir aghuim nguazir kamin danganiba bar dagh izivagha, uanaga overiamin tu, egha gumazamizibar damazibar azenara iti. Ni ingangarir bar ekiam gami. Ezi nguazir kamin gumazitam nin min garir pu. Bar puvati. Ni bar moghira me gafira. **20** Osimtizir kaba ni na bagha da amangizi da izi. Ezi ki fo, ni gavgavim ua na daningam. Ki mati aremegha nguazir torimin ikia fo, ni ua na inigh azenan izam. **21** Ni nan ziam damighti a bar ekevegh, egh na damighti ki navir amirizim ikiam. **22** Ki gita misoghti an ararer aghuim otivti, ki nin ziam fam. O nan God, nin akam a bar guizbangira, ezi ni na ataghirazir puvati. Kamaghin, ki nin ziam fam. Ni, Israelian Godin Bar Zuezim, ki buam misogh ighiam bangi ziar ekiam ni daningam. **23** Ki ighiam bangi bar akongegh dimam. Ki nin ighiaba bangi, egh uan akamra da bangan kogham. Puvati. Ni ua na inizir bizir kam bagh, ki uan navim ko, nighnizim sara nin ighiaba bangam. **24** Gumazamiziba na gasighasighasava amima, ni me abirazi me bar aghumsiki. Kamaghin amizi, ki dughiaabar zurara arazir aghuir ni amizir kamin gun gumazamizibav kimam.

72 Solomon ighiar kam osiri. O God, ni uan arazir aghuiba deravira atrivim geghan. Eghti a kotin aven deragh gumazamiziba tuisigham. Nin kotiar araziba, da bar guizbangira zui, egh ni atrivir kamin akuraghti an kotiar araziba guizbangira mangi. **2** Eghti a nin gumazamiziba ko gumazir onganarazibagh amiba, an

arazir aghuimra me gativagh, guizin arazimin gin mangi
 men araziba tuisigham. **3** Ni men ingangaribar aven
 bizir aghuir aviribar amuti, men dabirabim deragham. Ni
 gumamazibar amuti, me arazir aghuibar gin mangi.
4 Atrivim deragh onganarazibagh amir gumamazibar
 akurvagh men osimtiziba akiram. A biziba puvatizir
 gumamazibar akurvagham. Egh gumazir igharaz darazi
 gasighasighasava amiba, a me abinam. **5** O God, ki
 kamaghin nin azai. Aruem ko iakinim isiragh ikivira
 ikiti, nin gumamaziziba zurara nin ziam fam. **6** Ni
 atrivim damighti a gumazir aghuimin min ikiti, an arazir
 aghuiba, amozim azenibagh izi, dagheba dar aghui moghin
 ikiam. **7** A ikivira ikiamin dughiar kam, gumamaziziba
 arazir aghuimra gin mangam. Iakinim isiraghavira itir
 dughiamin, dabirabir aghuim otiv mangivira ikiam. **8**
 An atrivimin iki ongarimin roghira itir gumamaziziba
 ko saghon itiba, a me gativagh men ganam. Eghti
 an nguazir oteviba, Yufretisin Fanemin ikegh mangi
 nguazir kam bar an mangam. **9** Atrivir kamin apanir
 maba dipaba puvatizir danganimin iki a bagh teviba
 apiram. An apaniba an damazimin nguazim giregham.
10 Spenin kantrin atriviba ko arighatizibar atriviba, me
 bizir aghuiba a daningam. Egh uaghan, Seban kantri
 ko, Arabian kantrin atriviba, me a bagh takisba inigh
 izam. **11** Atriviba bar izi a bagh teviba apiram. Eghti
 kantriba bar, dar gumamaziziba an ingangaribar amuam.
12 Guizbangira, an onganarazibagh amir gumamazibar
 dimdiaba baragha men akurvasi. Gumazir onganarazibagh
 amua akurvaziba men puvatiziba, a uabi men akurvasi. **13**

Gumamazir onganarazibagh amua gavgaviba puvatiziba, a men apangkufi. Gumazir biziba puvatiziba a ua me isi. **14** Gumamazir arazir kurabagh amiba, me gasighasigh me abinsi damuti, a men akuragh ua me iniam. An ifongiam bar men ekevezi, an arazir kabar me gami. **15** Atrivimin ikirimirim a ruaragham. Eghti Arabian kantrin gumaziba gol a daningam. Gumamaziziba a bagh God ko mikimti, God zurara deravira a damu an akurvagham. **16** Dagher aviriba Lebanonin kantrin otivi moghin, gumamazizibar azenibar otiv. Eghti gumamaziziba bar avirasemegh nguibabar iki, egh grazibar min danganiba bar dar iki. **17** Gumamaziziba, atrivir kamin ziam ginamangan kogham. Dughiaba bar, aruem tighar maghin anangti, gumamaziziba ziar ekiam atrivir kam daningam. Egh gumamaziziba an ziam fam. God deragha atrivim gamir arazir kam bagh, me uaghan kamaghira deragh uari damusi Godin azangsigham. **18** E Israelian Ikiavira Itir Godin ziam fam. A bar uabira arazarazir aghuir kabagh amima da otifi. **19** E zurara an ziar aghuir kam fivira ikiam. Bar guizbangira. An ziar Ekiam nguazir kam bar a gizifagh. **20** Kar Jesin otarim Devit, an azangsiziba kamaghira tu.

73 Asap ighiar kam osiri. God bar guizbangira Israelian dera. Egha an damazimin zuezir gumamaziziba, a bar men dera. **2** Ki guizbangira arazir kuramin irasa bar gefi. Nan suemning mati apighsighizi, ki uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami. **3** Gumazir maba uari fa dagiar aviriba isi. Kamaghin amizi, ki gumazir kurar kabar bizibar gara, nan navim da bagha dikafi. **4** Men

mîkarziba mîzaziba puvatîzî me dera. Me gavgavigha
 mîkarziba deraghvîra ikia navîba fîkî. **5** Me gumazîr
 îgharazîba osîmtîzîba aterî moghîn, me osîmtîzîba aterîr
 puvatî. Gumazîr îgharazîba aterîr osîmtîzîr kaba bar me
 batîvir puvatî. **6** Kamaghîn amîzî, me uarî fer arazîr
 kam matî, me deragha uan mîkarzîbar kurtî. Me pura
 gumazîr îgharazîbav sogha me gasîghasîsî. Ezî arazîr
 kam me avara, matî me korotiaba îsa uan mîkarzîba
 ave. **7** Men nîghnîzîba ko navîbar aven, arazîr kurar
 avîrîr me damuasa îfongezîba otîvaghîrî. **8** Me dîbovir
 akabar gumazîr îgharazîbav gîa uarî fa, arazîr kurabar me
 damuasa nîghnîzîbagh amî. **9** Me mîzer otuarîbar Godîn
 uan Nguîbamîn îtimîn mîgeî. Me uarîra uan zîaba fe,
 gumazamîzîba men gîn mangasa me arazîr kam bagha bar
 gavgafî. **10** Me kamaghîn damutî, Godîn gumazamîzîba
 men akabagh îfuegh, nîghnîzîr gavgavîm dar îkîam. **11**
 Gumazîr kurar kaba ghaze, “E amîr bizîba God dagh
 foghan kogham. Godîn Bar Pin Îtim, en arazîr e amîba, a
 tam batîvîsî damuva avegham.” **12** Gumazîr kurar kabar
 arazîm kamakîn, men dabîrabîm derazî, me bizîr avîrîba
 ikîa, eggha ua înivîra îkîasa. **13** Kî uabî bar deravîra uan
 navîr averîam geghuvîma, a Godîn damazîmîn zuezi,
 kî arazîr kuratabagh amîzîr puvatî. Nan arazîr kam, a
 tî pura ghuz o? **14** O God, nî arueba ko dîmagarîbar
 mîzazîba na ganîgavîra îtî. Ezî osîmtîzîr kaba, mîzarazîbar
 fofozîba na ganîdî. **15** Kî gumazîr kurabav geî moghîn,
 nîn gumazamîzîba akar otevitam me mîkemeghtî, me
 okam nîghnîgham. Kî kamaghîn amîzîr puvatî. **16** Kî
 mîghîgha osîmtîzîr kabagh nîghnîgha, dar mîngarîbagh

foghfoghasa amuava avenge. 17 O God, ki kamaghin amua ghua amiragha nin Dipenimin aven ghu. Ki nin Dipenimin aven ikia nan nighnizim derazi, ki bizir gumazir kuraba bativamibagh fofosi. 18 Guizbangira, tuavir me aruiba ni dagh ami da bar apighsiki, egha me gami me ira bar moghira ikufi. 19 Me bar moghira ikuvamin arazir kam, a bar zuamira me batogham. Eghti me ovengamin arazir kam bar moghira men ikuvigham. 20 O Ekiam, me mati gumazim irebamin ganizi, an amimzaraghan pura gifa. A mizarazimin irebam ginighnizima, a uam an nighnizimin itir puvati. 21 Ki faragha bizir kabagh nighnigha nan navim bar oseme. Mati, ki bizir kurar mam amezi, nan navir averiam puvira na gami. 22 Nan nighnizim nan otevezi, ki deragha nin arazibagh fozir puvati. Ki asizir atiar nighniziba puvatizimin min, nin damazimin an arazibagh ami. 23 Bar guizbangira, ki ni ko zurara iti, ezi ni nan dafarimin suira. 24 Ni uan akar aghuimin, tuavir ki daruamibar nan akakasi. Ni gin na inigh mangiti, ki ni ko nin Nguibamin ikiam. 25 O God, tina ua nin Nguibamin iki deragh nan ganam? Ni bar uabira, ua gumaziba puvati. Ki bar ni gifonge. Ki nguazir kamin ua bizitam gifongezir puvati. 26 Nan nighnizim ko nan mikarzim ua gavgaviba puvatighi, God, ni uabi gavgavim nan navir averiam daning. Ki ua gumazir igharazitamin ganan kogham. Ni bar uabira ki nin ganam. 27 Bar guizbangira, gumazamizir akirim ragha ni gasaraziba, me bar moghira givagham. Gumazir faragha nin gin ghua datirighin ni ataghiziba, ni me gasighasigham. 28 O God, ki nin boroghira itir arazir kam, a bar dera. Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ni

guizbangira nan divazir gavgavim, ezi ki nin aven modi.
Bizir ni amiba, ki bar adar gun mikimam.

74 Asap onger akar kam osiri. Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil. O God, ni manmaghsua akirim ragha e gasara? E nin gumazamiziba, ni navim en ikuvigh en atar kamaghira ikiam, o? **2** Ni fomira ua bagha e ginaba, ni e ginighnigh. Ni e givezegha givazi, e nin adarazira. Ni faragha Saionin Mighsiamin ike, egh ni ua mighsiar kam ginirigh. **3** En apaniba nin Dipenim ko an itir biziba bar dagh asighasiki. Ni dikavigh izi bizir me fomira asighasighizir kabar ganigh. **4** Nin apaniba nin Dipenim inigha givagha, paza bizibagh amua dia ghaze, me God abiragha gifa. Me nin biziba inigha, uan bizir men ababaniba itiba isa dar danganibagh ariki. **5** Me mati gumazim ruarimin temeaba okava da aghorogharighizi moghin, me temer nin dipenimin ingariziba, bar ada okava da aghore. **6** Temer me fomira digirir aghuibagh amiziba, apaniba hamaba ko sobiabar dav sogha da akari. **7** Nin Dipenir ni uabi aven itir kam, me a gasighasigha, a gaborozi a isi. Me danganir gumazamiziba iki ni ziam famim bar a gasighasiki. **8** Me uan navir averiabar aven bar e abinigh guizbangira e gasighasighasa nighnigha, e God ko migeir dipenir en nguazimin itiba, bar dagh aponge. **9** E gan fofoghamin arazarazitaba bar itir puvati. Da bar moghira ghuegha gifa. Ezi Godin akam inigha izir gumazitam uam e ko itir puvati. Osimtizir kam givamin dughiam, en tav bar a gifozir puvati. **10** O God, dughibaba manmagh apaniba ni dipovam? Me nin ziam akar kurabar a mikimvira ikiam? **11** Ni manmaghsua en akurvaghan

aghuagha, agharimning girakirangin amadagha puram en
 gari? **12** Bar guizbangira, O God, ni fomirama en atrivimin
 ikia, dughiar aviribar en akurvazi, e midorozibagh amua
 uan apaniba abiri. **13** Ni uan gavgavimra ongarir ekiam
 tongiram anebiki. Egha maburan osirir ongarimin itibar
 dapaniba abighizi da ariaghire. **14** Ni guar bar ekiamin
 dapanim abighizi, ongarir miriamin itir gumazamiziba
 aneme. **15** Faneba ko daghuriba, ni dipaba dagh atizi
 da ivemara uaghiri. Ni faner ekiabagh ami da dati. **16**
 Ni angazangarim ko mitatemin ingari, egha aruem ko
 iakinimin ingarizi aning pin uan danganimningin iti. **17**
 Nguazim mangi tuivamin danganiba, ni dar ababaniba
 arigha gifa. Azenibar aven, aruem ganamin dughiaba ko
 amozim izamin dughiaba, ni da arigha gifa. **18** Ikiavira
 Itir God, ni okinighnighan marki. Nin apaniba gumazir
 onganibar min nighnigha ghaze, ni mati pura bizim
 egha ni dipova ni migei. **19** Nin gumazamiziba gavgaviba
 puvati. Asizir atiam kuarazir muziarim misuegha anemezi
 moghin, apanir kaba bar moghira me agivan marki.
 Kamaghin, ni me isi apanibar dafaribar arighan marki.
 E nin gumazamiziba, apaniba mizazim e gasi. Ezi e nin
 azai, ni e ginighnigh kamaghira iki. **20** En nguazibar
 danganiba bar, gumazir kuraba dar moga ikia tintinimin
 midorozibagh ami. Kamaghin amizi, ni e ko dikirizir akar
 kam, ni uam a ginighnigh. **21** Ni gumazir kuraba ateghti,
 me gumazir igharaziba dikaragh bar me abinan marki. Ni
 biziba otevezir gumazamizibar akurvaghti, me nin ziam
 fi. **22** O God, ni dikavigh izi pamten apanibav kim suam,
 iarara osimtizim gami, ki puvati. Egh gumazir akaba

batogha dibovir akabar ni migeiba, ni me ginighnigh bizitam damu. **23** Nin apaniba tiariba akara akar kurabar ni migei. Me akaba akara pamtem migiavira iti. Kamaghin amizi, ni men arazir kurar me amir kabagh nighnighvira iki.

75 Asap onger akar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kinti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.” O God, e zurara ni minaba egha nin ziam fe. E nin ziar ekiamin gun migia, bizir igharagha garir ni amibagh eghari. **2** God kamaghin migia ghaze, “Ki kotiamin dughiar mam amisevegha givazima a iti. Nan kotiam guizbangira zui. Egha ifarir puvati. **3** Nguazir kam, mikimkizim a batoghti, an itir gumazamiziba akongam. Nguazimin mingarir apengan itim, ki an suiraghti a iki gavgavigham. **4** Ki gumazamizir akaba batogha pura uan ziaba febav gia ghaze, ‘Ia uari fiva akaba batoghan marki.’ Ki gumazamizir kurabav gia ghaze, ‘Ia uarira uan gavgavibagh nighnigh uan ziaba fan marki. **5** Ia uan gavgavibagh nighnigh da bagh ifaghatan marki. Egh pamten akabagh iti, dibovir akabar na mikiman marki.” **6** Gumazamizibar araziba tuisighamin gumazitam, an aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin ko, not ko sautin amadaghan ikiva otoghan kogham. Puvatigham. **7** God uabira en araziba tuisisi. A gumazamizir maba fa, igharaziba abiri. **8** Ikiavira Itir Godin aningagharim kamaghin iti. A kavin mamin suira, ezi wainin igiar gavgavir ekiam itim a gizifa. An a ingezi gumazamizir kuraba anepa bar anegifa. Arazir kamra, gumazamizir kuraba Godin kotin otivigh, egh bar

gevegham. **9** Ki uabi zurara Jekopin God bagh ighiaba bangivira iki an ziam fam. Egh an akabar gun mikimam. **10** Eghti God gumazamizir kurabar gavgaviba bar ada givagham. Egh an damazimin derazir gumamaziziba, a gavgavim ua me daningam.

76 Asap onger akar kam osiri. Onger akar kam kar Godin ziam fer onger akam. Onger akar kamin faragha zuir gumazim, gumazibav gia ghaze, me gitabav sogh. Judan adarazi bar deravira God gifo. Israelia an ziar ekiam fe. **2** An Dipenim Jerusalemin nguibamin iti. Egha Saionin Mighsiamin ikia kamaghira iti. **3** A danganir kamin uan apanibar afuziba ko, oraba, ko midorozir sababa ko, midorozir bizir igharaziba sara apiraghariki. **4** God, ni atrivibar ekiam egha ziar ekiam iti. Nin ziam bar pin ikia, egha mighsiar ekiabar ziar ekiabagh afira. Ni mighsiabar uan apanibav sogha me abiragha uamategha ize. **5** Ni men midorozir gumazir gavgavibav sogha men bizir aghuiba bar ada ini. Ezi midorozir gumazir kaba datirighin ariaghirezi, gumazir iki misogh ua men biziba iniamba puvati. **6** O Jekopin God, ni men atarigha givazi, hoziaba ko gumazir hoziabagh apiaziba ariaghiregha nguazim gireghav iti. **7** O God, ni men ataran bighangin, tinara nin damazimin tuivam? Bar puvati. Gumamaziziba bar puvira nin atiati. **8** Ni uan Nguibamin ikia gumamaziziba isa uan kotiam gati. Ni dughiar kamin tugha kotiamin gun me migei. Egha ni iza gumazamizir igharaz darazi paza me gamiba, ni men akurvasi. Gumamaziziba bar atiatigha mikiman asa. Me pura uan akabar kumigha iti. **10** Gumaziba naviba men ikufi, ezi bizir kam gumazir

igharazibagh ami me nin ziam fe. Gumazir midorozim gamua deragha ikiavira itiba, me nin ziam fam. **11** Ikiavira Itir God a nin God, ni a ko Akar Gavgavim akirigh, egh guizbangira akar dikirizir kamin gin mangi. Egh ifaran marki. E Ikiavira Itir Godin atiatingam, kamaghin, gumazamiziba bar a bagh bizir aghuiba inigh mangi. **12** An atrivir akaba batoziba abiri. Egha nguazimin atrivibagh ami me bar an atiati.

77 Asap onger akar kam osiri. An onger akar kamin faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigh a bagha onger akar kam osiri. Ki osemegha uabin akurvaghasa arava God ko migei. A na baraghasa ki pamten an dei. **2** Osimtiziba na bativir dughiaba, ki Ekiam buriava an dei. Ki dimagaribar uan dafariba favira ikia a ko migia, navir amirizim inizir puvati. **3** Ki God ginighnigha nan navim arai. Ki God ginighnigha nan navim bar na basemezi damaziba nan siri. **4** God na gamima ki dimagaribar akuir puvati. Nan navim bar na basemezi ki mikiman asa. **5** Ki dughiar fomira ghueziba ko, azenir fomira ghuezibagh nighnisi. **6** Ki dimagaribar uan onger akar kam ginighnisi. Ki nighnigha ikia, egha uabira uabin azangsisi: **7** “Ekiam zurara akirim ragh na gasam o? Egh a ua na gifongeghan kogham o? **8** An apangkuvir arazim nan ikiavira iti, o puvati? A na ko dikirizir akar kam na ko ikiavira iti, o puvati? **9** God en akurvaghasa ua nighnisi o puvati? An en apangkuvir arazim, an adarim ti anepirighama?” **10** Ki nighnizir kam gamua nan navim na baseme. Ezi ki ghaze, “Godin Bar Pin Itim, datirighin nan akurvaghan aghua.” **11** O Ikiavira Itir God, ki digavir

kuram gamir araziba ko, ingangarir ekia ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham. **12** Ki guizbangira digavir kuram gamir araziba ko, ingangarir ekia ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham. **13** O God, arazir ni amiba, da bar deragha guizbangira zue. Ezi godin ifavaritamin gavgavim ni gafirazir puvati. **14** O God, nirara mirakelbagh amua, uan gavgavir ekiam Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar men aka. **15** Nin gavgavimra ni uan gumamazizibar akuragha me ini. Gumamazizir kaba, me Jekop ko Josepin ovavir boriba. **16** O God, fomira dipaba nin gara nin atiati. Ongarir konimin aven, mikimkiziba tintinibar otifi. **17** Ezi amozir ekiaba izaghirima, onimariba danganiba bar dar taghtasi, ezi arariba pamten dagarvasi. **18** Nin arariba aminir ekiamin tongin dagarvasi. Ezi onimariba taghtagha bar nguazim gisisi, ezi nguazim mozorogha sivaghsivasi. **19** Ni ongarir torimin arua zuima, tuavir aruim, ongarir konimin iti. Ezi nin diaritam tuavir kamin itima, gumazitam an ganizir puvati. **20** Ni sipsipbar garir gumazimin min, gumamazizibar faragha ghua me inigha zui. Egha ingangarim Moses ko Aron ganingizi, aning men faragha ghua men gari.

78 Asap nighnizir aghuim isi gumamazizibar aningasa onger akar kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. Nan gumamaziziba, ki ian sure damuamin migirigiaba ia deragh da baragh. Nan akamin otivir migirigiaba, ia deragh kuariba arigh da baragh. **2** Ki akar isin zuibar bizir mogomemin itibav kimam. Eghaghanir kaba fomira ikegha iza datirighin otifi. **3** Akar kaba

en inazir afeziaba fomira dav mikemegha gifa. Ezi e
 bizir kaba baregha dagh fo. **4** E akar kaba uan boribar
 ghuangsighan kogham. Borir igiar datirighin otivamiba, e
 kamagh me geghanam, Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam
 iti. A ingangarir ekiabagh amua, mirakelin arazarazir
 aviribagh ami. **5** God Akar Gavgaviba isa Israelian
 gumazamizibagh aningi. Jekopin ovavir boriba akar kabar
 gin mangasa, a da isa me ganingi. A fomira en inazir
 afeziaba kamaghin me mikeme, "Ia bar deraghvira nan
 Akar Gavgavibar uan boribar sure damu." **6** Eghti men
 borir gin otivamiba uaghan dagh fogh, egh me uaghan
 uan boribagh eghanam. **7** Me kamaghin damuva, nighnizir
 gavgavim Godin iki, egh bizir an amiziba gin amangan
 kogham. Me bar an Akar Gavgavibar gin mangam. **8** Me
 uan inazir afeziabar arazibar gin mangan marki. Men
 inazir afeziaba orazir puvatigha Godin akam batoke. Egha
 nighnizir gavgavim an itir puvatigha, an akaba zurara
 dar gin zuir puvati. **9** Fomira Efraimin adarazi piba ko
 bariba inigha misoghasa zuima, midorozim otozi me
 are. **10** Me Godin Akar Dikirizir Gavgavim batuegha,
 an akamin gin zuir puvati. God men apangkuvighavira
 iti. **11** A men damazibar amizir mirakelba ko, bizir an
 amiziba, me da gin amada. **12** God en inazir afeziabar
 damazibar Isipin kantrin aven, a Soanin nguibamin
 mirakelbagh ami. **13** God ongarim abighizi ongarim vong
 ko vongin tughav itima, a Israelian akua an torimra ghua
 vongin oto. **14** An aruebar ghuariamin tongin ikia men
 faragha zui. Egha dimagaribar avimin angazangarimin
 aven ikia men faragha zui. **15** A gumazamiziba puvatizir

danganimin dagiaba abizi, dipar nguazimin aven mar itiba otifi. Egha dipam uan gumazamizibagh anidima me da api. **16** A dipabagh amizi, da dagiamin azenan otiva, fanemin min ivemara ghuaghiri. **17** A kamaghin amima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia, akaba batoghavira ikia, Godin Bar Pin Itimin damazimin arazir kurabagh amuavira iti. **18** Me God isi ingangarim datigh an gan foghasa, egha dagher me bar ifongezir kam bagha bar puvira an diava arai. **19** Me God dipova ghaze, “Gumazamiziba puvatizir danganir kam, God ti dagher aviriba e daningam, o? **20** A guizbangira faragha dagiam misoghezi dipam azenan otogha afora uaghiri. Ezi a datirighin bret ko asizim e daningam, o?” **21** Ikiavira Itir God kamaghin me baregha an adarim bar ekevezi, an avim Jekopin adarazi bagha anemadazi a izaghiri. **22** Me kamaghin nighnizi puvati: A uan gavgavimin men akuraghti me deragh ikiam. Egha me nighnizir gavgavim an itir puvati. **23** An nighnizim men ikiavira itima, a pin overiam mikemezi a kuiaghiri. **24** Egha a uan Nguibamin manan daghem isa gumazamizibagh anidi. Gumazamiziba damasa, a me bagh manan daghem anemadazi a iri. **25** Enselba apir dagheba, God dar aviriba isa me ganingizi, me da amegha bar izefe. **26** God uan gavgavimin, aruem anadi naghin ko sautin amadaghan izir aminim amadazi a ivai. **27** A nguazir minemniaba ko, ongarir gigimin min, kuarazir aviriba amangizi da izaghiri. **28** God kuarazir kaba amangizi da danganir me itimin, bar men purirpenibar miriabara iri. **29** Dagher gumazamizir kaba iniasa ifongeziba, God da me ganingi. Ezi me da apa ghua

bar izefe. **30** Me apima dagheba men akatoribar ikiavira itima, God men atara Israelian gumazir igiar gavgavibav soghezi me ariaghire. **32** God bizir kabagh ami, ezi me arazir kurabagh amua ghuavira iti. A mirakelbagh ami, ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati. **33** A mati gumazim uan akamin aminim giverazi an otogha ghua pura givazi moghin, A bar zuamira me gasighasighizi me ariaghire. **34** God men maraziv soghezi me ariaghirezi, men marazi guizbangira navibagh iragha ua God bagha ize. **35** Me ua nirigha ghaze, e Godin Bar Pin Itimin aven moga egha deragha iti. Ezi a en akuragha uam e ini. **36** Migirigiar me amir kaba, da bar guizbangira puvati, me a gifarava a migei. **37** Me an akabar gin zuir puvati, egha a me ko Dikirizir Akar Gavgavim abiki. **38** Ezi a men apanguvighavira ikia, men arazir kuraba gin amadagha, me gasighasizir puvati. A dughiar aviribar uan adarim aminivagha men akazir puvati. **39** An nighnizim, me gumazibara, men ikirimirim dughiar ruarimin itir puvati. Men ikirimirim mati, aminim dughiar bar otevimra varagha ghugha gifa. **40** Me gumamaziba puvatizir danganimin, dughiar aviribar an akam batosi. Me dughiar aviribar a gami an navim osemi. **41** Me zurara Godin gavgavim gifofoghasa, a gavgavis ti o puvati? Egha arazir kabagh amua, Israelian Godin Bar Zuezim gamizi, an navim bar osemegha men atari. **42** God men akuragha men apanibar dafariba da ua me inizir gavgavir kam, me a ginighnizir puvati. **43** A mirakelin arazir kaba, Isipin kantrin aven, Soanin nguibamin dagh ami da otifi. **44** A Isipian fanebagh amizi ghuzim dar otozi, gumamaziba

damamin dipaba puvati. **45** A berezir aviriba ko, mitivir aviriba me bagha da amangizi, bereziba me givima, mitiviba men azenibagh asighasiki. **46** An apiziba ko, odeziba amangizi, da iza men azenibar aghuir dagheba ko zuravariba bar ada ame. **47** An amozir ofizir dagiabar min gariba amangizi, da men wainin ikarizibagh ira bar dagh asighasiki. An ais gamizi a men fighin temebagh ira bar dagh asighasiki. **48** An aisin amozir ofizir ekiaba amangizi da iza, men bulmakaubagh asighasiki. An onimaribagh amizi, da asizir igharazibagh asighasiki. **49** An adarir bar ekiam men ikia men aningaghegha, bar moghira me gasighasighasa enselin aviriba amangi. Ezi me iza me gasighasigha osimtizir bar ekiam me ganingi. **50** A men atara me ataghizi me itir puvati. An arimariar ekiam me ganingizi me aria bar ariaghire. **51** Isipian adarazir otarir ivariaba, a vaghvagha bar me misoghezi me ariaghire. **52** A sipsipbagh eghuvir gumazimin min, uan gumazamizibar faragha ghua, men akua gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. **53** A me ko zuima me atiatir puvatigha deraghavira ghuava otifi. Ezi men apaniba, ongarim bar moghira me avara. **54** A me inigha ghua uan nguazir a ua bagha inabazimra me ati. Nguazir mighsiar kam, a uan gavgavimin a ini. **55** Israelia izezi, a ikizir igharazibar gumazamiziba batuegha, nguazir kaba abigha da isa Israelian anababagh aningi. Ezi me pura, men dipeniba inigha deragha dagh apiaghav iti. **56** Me Godin gavgavim gifofoghasa, a gavgavis, ti puvati? Eggha me Godin Bar Pin Itimin akaba batogha ghaze, a gavgaviba puvati. Eggha an Akar Gavgavibar gin zuir puvati. **57**

Men inazir afeziaba faragha amizi moghin, me an akaba batogha nighnizir gavgavim dar itir puvati. Me mati barir pim ikirazi, gumazim asi bariba ikizirigha zui. **58** Me mighsiabar ghua asebar ofa gamir dakozibar ingarizi, God puvira men atari. Me marvir guabar ingarizi, Godin navim me bagha bar ikufi. **59** God bizir kabar gara adarir ekiam ikia, egha bar Israelian aghua. **60** A Dipenir Silon nguibamin itimin ikia, e ko iti. A datirighin Purirpenir kam ataki. **61** An apanibar amamangatizi me an Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam inigha ghu. Boksia kamin me an gavgavir ekiam ko, an guamin angazangarir ekiamin gari. **62** A uan gumazamizibar atara, me ataghizi men apaniba me misoghezi me ariaghire. **63** Men otarir igiaba midorozimin aven bar ariaghirezima, men amizir igiaba ikiamin gumaziba puvati. **64** Apaniba men ofa gamir gumazibav sozi me ariaghirima, men amuiba men apanguva men azian iburaghuburaki. **65** Ekiam akuavia osegha, mati gumazir igiam wainin dipam amegha gavgavigha tintinibar dia migei. **66** A uan apanibav sogha me abinigha men agintighizi me ghuegha, aghumsizir dafam isa kamaghira iti. **67** A Josepin adarazir ovavir boribar aghua. A Efraimin anabamin adarazi amisevezir puvati. **68** A Saionin Mighsiar a ifongegha uabi itim ko Judan anabam, a ua bagha a ginaba. **69** A Saionin Mighsiar kamin uan Dipenimin ingarizi, a gavgavigha overiamin min pin iti. A mati nguazir a ingarizir kamin min anetizi, a gavgavigha ikia mamaghira iti. **70** Godin ingangarir gumazim Devit, uan sipsipbar gara itima, God a inigha uan gumazamizibar ganasa anemisefe. **71** A sipsipbar

garir ingangarim an anogoregha, Israelian atrivimin
ikiasa anemisefe. A Godin gumazamiziba me geghuv
deragh men ganam. 72 Devit uan navir aghuimin gin
ghua deragha men gari. Egha uan fofozir aghuimin men
faragha ghua bizibagh ami.

79 Asap onger akar kam osiri. O God, Kantrin Igharazibar
Gumazamiziba nin nguazimin ize. Egha Dipenir ni ua
bagha inabagha itim gamizi, a bar moghira nin damazimin
mizegha ikufi. Egha me Jerusalem bar a gasighasiki. 2
Me nin gumazamizibav soghezi me ariaghirezi, me nin
ingangarir gumazir kabar kuaba isa kuaraziba ko asizir
atiabar daghebar min dagh aningizi, da da ame. 3 Me
nin gumazamizibav soghezi me ariaghirezi, men ghuziba
dipamin min Jerusalem nguibar averiam bar a gimiri. Ezi
gumazir men kuabar suigh me mozibar arighamitam ua
itir puvati. 4 Gumazamizir en boroghira itiba e dipova, en
ingaravaka, akar kurabar e migei. 5 O Ikiavira Itir God, ni en
ataravira iti o? Ni dughiar ruarimin en atar iki kamaghira
ikiam o? Ni navim en ikuvigh, nin aningagharim avimin
min isi kamaghira ikiam o? 6 Ni kantrin ni gifozir
puvatigha ni ko migeir puvatiziba, ni men atarti deragham.
7 Me kamaghin amua, Jekopin ovavir boriba bar me
misuagharigha, men nguazim bar a gasighasiki. 8 Ni en
inazir afeziaba amizir arazir kurabagh nighnighiva, paziva
e damuan marki. En nighnizir gavgaviba datirighin bar
iraghuegha gifa. Kamaghin, ni zuamira en apangkufigh. 9
O God, ni Godin En Akurvazim. Ni uan ziar ekiam bagh
nighnigh en akuragh uam e inigh, en arazir kuraba gin
amadagh. 10 O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba

manmaghsu kamagh e mikimam, “Ian God mana?” Ni uan gumamazizibar ghuziba ikarvagh, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba mizazim me gasiti e ganika. **11** Ni kalabusin itir gumamazizibar ararem baragh. Ni uan gavgavir ekiamin, gumazir apaniba misueghti aremeghasava amiba, uam men akuragh. **12** O Ekiam, apanir kaba akar kurabar ni mikeme. Kamaghin, ni men arazir kurar kaba ikaragh bar moghira me agifa. **13** Nin gumamazizir nin sipsipbar min itiba, zurazurara ni minamam. En ovavir borir gin otivamiba, me uaghan nin ziam fi kamaghira ikiam.

80 Asap onger akar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim, a gumamazizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam damuam, “Akar Dikirizir Gavgavimin akimarir aghuim.” O Israelia geghuvir gumazim, ni deravira e barakigh. Ni sipsipbar min Josepin ovavir boribagh egheva, deragha men gari. Ni uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia, enselin bar gavgavibar pin iti. Ni uan angazangarim e gisiragh. **2** Ni Ephraim ko, Benjamin ko, Manase, men anababar ovavir boriba, ni uabi men akagh. Ni uan gavgavim akagh izi en akuragh. **3** O God, ni uamategh e inigh iziti e ua dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam. Ni uan angazangarim e gisiragh, en apangkuvigh en akuraghti, e ovengan kogham. **4** O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ni dughiar bar ruarimin uan gumamazizibar atara, me ni ko migeir migirigiaba ni da barazir puvati. **5** Ni e gamizi, e bretin min uan temeriba apava, kavin temerir izivirizim, dipamin min uarir guri. **6** Ni gumazir en

boroghin itibar arirazi, me iza en nguazim iniasa uariv
 sosi. En apaniba e dipovava en ingaravati. 7 O Ikiavira Itir
 Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uamategh e inigh iziti, e ua
 dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam. Ni uan
 angazangarim e gisiragh, en apangkuvigh en akuraghti
 e ovengan kogham. 8 Ni uan gumamaziziba wainin
 ikarizimin min Isipin me asigha me inigha ize. Ni Kantrin
 Igharazibar Gumamaziziba batuegha, men nguazibar
 uan gumamaziziba, wainin ikarizimin min me arke. 9 Ni
 wainin ikarizir kam bagha nguazim azenegha anakara. Ezi
 an aghua an biba bar nguazim giraghuzi, an aghua ghua
 bar uabi aroke. 10 Wainin ikarizir kam aghua, ekiva an
 dughuazim mighsiaba bar ada aghuazi, an aghariba sidan
 temer ekiaba bar ada avara. 11 An aghariba aghua ghua
 Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugha, iza Yufretisin
 Fanemin tu. 12 Ni datirighin manmaghsua wainin azenim
 avinizir divazim bar anekaraghariki? Gumamaziziba
 datirighin tuavimin daru, an oviziba okimam. 13 Dar
 atiaba a dikabinti, asizir atiaba anemam. 14 O Godin
 Gavgaviba Bar Itim, ni uam e ginighnigh, uan Nguibamin
 pin iki vanginan wainin ikarizir kam deraghvira an gan.
 15 Ni uabi uan agharir guvimin wainin ikarizir kam akara.
 Ni wainin biar igiam akarazi an aghua gavgavigha gifa.
 16 En apaniba anetugha a isa avim mikinigha gifa. Ni
 uaghan me atugh me gasighasighti deragham. 17 Nin
 gumamazizir ni ua bagha inabaziba, ni me gamizi me
 ekeveghe bar gavgafi. Ni men akuragh deragh men gan.
 18 Ni kamagh damighti e uam akirim ragh ni gasan
 kogham. Ni en akuraghti e angamira deravira iki nin

ziam fam. **19** O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uamateghe e inigh iziti, e ua dikavigh tuivigh fomira ikezi moghin ua ikiam. Ni en boroghin ikiti, nin angazangarim e gisiraghti, ni deragh e damu. Egh en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham.

81 Asap ighiar kam osiri. Gumazir ighiar kamin faragha zuim, gumazibav kemeghti me Gatin nguibamin gitabav sogham. Godin e geghuva deragha en garim, e a bagh pamtem dimiva bar akuegham. E, ighiaba bangi Jekopin Godin ziam fam. **2** Ia faragh gitaba ko ukulelebagh ikarangiva, tambarinbav soghti dar arareba deravirama otiv. **3** En isar ekiam otivamin dughiamin, iakinir igiam otoghti ia sighabagh ivi. Egh iakinim izi pazaghar torimin tughti, ia ua sighabagh ivi. **4** Arazir God ifongezir kam, a Israelia e ganingi. Kar bizir Jekopin God damuasa e mikemeziba. **5** God Isipia ko misozir dughiam an akar kam, e Josepin ovavir boriba an e ganingi. Ki akar otevir kam baragha fozir puvati tina a migei. **6** Ki orazi a kamaghin migia ghaze, “Ian dipizibar itir osimtiziba, ki bar da adeghe gifa. Mitarir osimtizir ia ateriba, ki da isa nguazim dafegha gifa. **7** Ia osimtizir bar ekiam ikia nan deir dughiamin, ki ian akura. Ki overiamin pin, arariba dagarvazir naghin uan mogomer danganimin ikia, ian dimdiam bareghe a ikara. Ki Meriban mozir pamin ikia, ian nighnizir gavgavim gifofoghasa arazarazir mabagh ami. **8** “Nan gumazamiziba, ki Akar Gavgavim ia mikim ia akirasa. O Israelia, ia deraghvira nan akam baragh. **9** Ia marvir guabar ziaba fan marki. Ia kantrin igharazibar asebar ziaba fan marki. **10** Ki Ikiavira Itir God, ian God.

Ki Isipin ia inigha azenan ize. Ia nighnizir gavgavim na ikiti, ki bar deravira ia damuam. Mati kuarazir nguzim akam akarigha itima, an amebam biziba atera iza an akam mikiri. **11** “Nan gumamaziziba, me nan akaba baraghan aghua. Bar guizbangira, Israelia uari abinigha nan apengan itir puvati. **12** Kamaghin, ki me ataghizi me uan navibar kumigha uari uan arazir kurabar gin ghua, uan ifongiabar bizibagh ami. **13** Ki kamaghsua, nan gumamaziziba Israelia nan akaba baragh nan arazibar gin mangam. **14** “Me kamaghin damuti, ki zuamira uan gavgavir ekiamin men apanibav suegham. Ki men apaniba bar me abinigham. **15** Nan aghuazir gumamaziziba, me atiatir ekiam sara na bagha izi. Eghti ki men apanimin iki mamaghira ikiam. **16** Eghti ia, ki dagher bar aghuiba ko, ruarimin itir haniba ia daningti, ia dami bar izevegham.”

82 Asap ighiar kam osiri. Dughiar mamin aseba Godin Nguibamin uari akuvazi, God uan dabirabir danganim gaperagha men faragha ghua, akam me gasa kamaghin me migei. **2** A ghaze, “Ia paza kotiaba tuisigha, gumazir arazir kurabagh amiba bar me gifonge. **3** Ia deragh gumamazizir uarira uarir akurvaghan koghamiba ko, borir afeziaba ariaghirezibar akurvagh. Ia gumamazizir osimtiziba ateriba ko, onganarazibagh amir gumamaziziba, deragh me damu. **4** Gumamazizir gavgaviba puvatiziba ko, onganarazibagh amiba, ia gumazir kurabar dafariba da ua me inigh. **5** “Me nighnizir aghuitam men itir puvatizi, me bizitam gifozi puvati. Me mitatemin nguazir kam garua, arazir aghuitam gumamazizibar akurvaghasa a gamir puvati. **6** “Ki Godin Bar Pin Itim kamaghin migia

ghaze, Ia aser muziarir kaba, ia bar nan boriba. 7 Ia gumaziba ariaghiri moghin uaghan arimighiregham. Ia atrivir igharaziba iri moghin uaghan iregham.” 8 O God, ni dikavigh izi nguazimin gumazamiziba bar me gativagh men araziba tuisigh. Nguazimin itir gumazamiziba bar nin gumazamiziba.

83 Godin ziam fer ighiam, Asap an osiri. O God, ni akam dukuagh pura ganan marki. Ni pura uabin asugh nimira ikian marki. 2 Ni gan, nin apaniba me midoroziba fori da otifi. Ezi gumazir nin aghuaziba nin akaba batosi. 3 Me nin gumazamiziba paza me damuasa muegha me bagha gara iti. Gumazamizir nin apengan iti ni eghuvir kaba, gumazir kurar kaba me gasighasighasa. 4 Me ghaze, “Ia izi e Israelin kantri bar a gasighasighti, a ziaba puvatighti, me uam a ginighnighan kogham.” 5 Kantrin kaba Israel abinasa uari akuvagha, nighnizir vamiram amigha akam misoke. 6 Ikizir kabanang: Idomia, Ismaelia, Moapia, Hakria, ko Gebalia, Amonia, Amalekia, Filistia, ko Tairin nguibamin gumazamiziba. 8 Asirian kantri uaghan men aven ghugha Moapia ko, Amonian akura. Me Lotin ovavir borir bar gavgaviba. 9 O God, ni faragha Midiania gamizi moghin ni me damigh. Ni kamaghira Kisonin Fanemin Sisera ko, Jabin aning gasighasiki. 10 Ni dughiar kamin Endorin nguibamin aning gasighasighizi, aningin kuamning ikia kuri. 11 Ni faragha Orep ko, Sep gamizi moghin, ni men midorozir gumazir dapanibar amigh. Men gumazir dapaniba, ni faragha Seba ko, Salmuna gamizi moghin me damigh. 12 Gumazir kaba bar ghaze, “E Godin nguazir bar aghuir kam inigh an afeziam ikegham.”

13 O God, ni uan aminir gavgavimin me giveraghti, me minezibar min mighi tintinibar mangegh givagham. Ni me giveraghti, mati aminim raizin misevibagh iverazi, da migha ghuezi moghin, me mighi mangegh. 14 Avim ruariba ko mighsiabar isia akara zui moghin, ni men agintighi me aregh. 15 Kamaghira, ni amozir ekiam amadaghti a izi men agiraghti me aregh. Ni aminir ekiam amadaghti, a iziti me atiating. 16 O Ikiavira Itir God, Ni me damighi me okam nighnigh bar aghumsigh, ni baghvira ikiam. 17 Nan ifongiam, ni me abiraghti me bar atiatingigh aghumsigh kamaghira iki. Ni aghumsizim me danigh, me misueghti me arimighiregh. 18 Ni kamagh damighi me guizbangira ganigh fogh suam, “Ni bar uabira nin ziam, Ikiavira Itir God. Nirara Godin Bar Pin Itim, egha nguazir otevíba bar dagh ativagha dar gari.”

84 Kar Koran adarazir onger akam. Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai. O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Nin dipenim a bar moghira dera. 2 Nan navir averiamin, ki nin dipenimin, dughiabar zurara gumaziba uari akuvi naghin aven ikiasa. Nan ifongiam kamakin, ki bar nin Dipenim gifonge. Ni Godin angamira itim. Ki uan mikarzim ko nighnizim sara, ni bagh bar akuegh, ighiabar amuam. 3 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ni nan God ko nan atrivim. Kuarazir muziariba nin ofa gamir dakozimin boroghira uari bagha mikonibar ingara, ota uan nguzibar gari. 4 Nin Dipenimin aven itir darasi, men naviba deragha bar akonge, me zurara nin ziam fava ighiaba bati. 5 Gumazamizir nin

gavgavim iniasava amiba, ni bagha Saionin Mighsiamin mangasa ifongeziba, me bar akongegh. **6** Me dipar atuir dipaba puvatizibar zui. Danganir kamin ziam Temeriba Itir Danganir Zarim. Me mozir dipaba danganir kamin dagh amizi da otifi. Mizarazibar amoziba izima mozir dipar kaba izefi. **7** Me tuavimin ghua nin gavgavim isa ghuavira ikia gavgafi. Me mangi Saionin Mighsiamin otivigh Godin ganti a ikiam. Godin kam, a godba bar dar pin iti. **8** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Jekopin God. Ni nan azangsizim barakigh. **9** O God, ni en atrivimin gan deragh a damu. A uabi oramin min e moga deravira e geghufi. Ni uabi ua bagha a ginabazi, an atrivimin iti. Ni deraviram a damu. **10** Ki aruer vamiran nin dipenimin gumaziba uari akuvi naghin iti, a bar dera. Aruer kam, a 1,000plan aruer ki nguibar igharazimin itibagh afira. Ki uan Godin Dipenimin tiar akamin tughiv ikiasa bar akonge. Ki gumazir kurabar dipenibar ikian aghua. **11** Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an aruemin min tuavim en akakagha, oramin min e modi. A en apanguva eggha ziar ekiam e ganidi. A gumazir an damazimin deraziba, a uan bizir aghuiba men anogorozir puvati. **12** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba, me zurara bar akuegham.

85 Kar Koran anabam, men ighiam. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. O Ikiavira Itir God, ni deragha uan nguazim gamigha, Jekopin ovavir boriba ua men inizi me deragha, faragha ikezi moghin iti. **2** Ni uan gumazamizibar arazir kurar me amiziba, ni da gin amada. Ni men arazir kuraba batoghezi da ua

itir puvati. **3** Ni faragha men atara men aningazi. Ni
 arazir kam, datirighin uam a gamir puvati. **4** O God, ni en
 Akurvazir Gumazim. E nin azangsis, ni en ataran marki,
 ni uam e inigh ua bagh izi. **5** Manmaghin ami, ni en
 atar kamaghira ikiti, nin adarim givaghan kogham o?
6 Ni ua ikirimirir e itir kam damighti a igiamin otogh,
 gavgavim e daningti e tuivigh gavgavigham. Eghti e nin
 gumazamiziba, ni bagh bar akuegh nin ziam fam. **7** O
 Ikiavira Itir God, ni zurara bar en apangkuvir arazir kam
 en akagh, en akuragh uam e inighti e deragh ikiam. **8**
 Ki uan kuarim atigh Ikiavira Itir Godin Gavgavim Itim,
 an akam baragham. E an gumazamiziba arazir kurar e
 amibar gin mangan kogh, uan navir averiabar aven a
 baghvira ikiti, a mikimti e navir amirizim ikiam. **9** Bar
 guizbangira, an akurvazim, an gumazamizir an ziam
 fava an atiatia an apengan itiba, bar men boroghira iti.
 An angazangarim e gisiragha en akura, a uabi e ko en
 nguazir kamin iki mamaghira ikiam. **10** Dughiar kamin,
 gumazamiziba uarir apangkuvigh, guizin arazir aghuibar
 zurara uarir amuam. Me Godin damazimin deragh iki,
 navir amirizimin iki, deragh uari ko dapiagh ikiam. **11**
 Gumazamiziba nguazimin iki, bar guizbangira Ikiavira
 Itir Godin gin mangi nighnizir gavgavim an ikivira ikiam,
 eghti Godin uan Nguibamin Itim me damighti me an
 damazimin zuegham. **12** Guizbangira, Ikiavira Itir God
 en akuragh bizir aghuiba isi e daningam. Eghti nguazir
 en azeniba itiba, dagher bar aviriba dar aghungam. **13**
 Ikiavira Itir God, gumazamizibar amighti, me arazir an

damazimin derazimin gin mangam. Eghti arazir kamra,
God ua izamin tuavim atigham.

86 Devit God ko migeir migirigiaba osiri. O Ikiavira Itir God, ki uabira uabin akurvaghamin gavgaviba puvati. Kamaghin, ni na baragh. **2** Ki nin ingangarir gumazim, ki nighnizir gavgavim nin ikia, nin gin zui. Kamaghin amizi, ni ua nan akuragh na inighti, ki ovengan kogham. **3** O Ekiam, Ki dimagariba ko aruebar nin dei, kamaghin, ni nan apangkufigh. **4** Ekiam, ki nin ingangarir gumazim. Ki uan navir averiamin aven ni baghavira iti. Kamaghin, ni na damighti nan navim bar akongegh. **5** O Ekiam, ni bar dera, egha gumazibar arazir kuraba gin amadi. Egha ni ko migeir gumazamiziba, ni apanguvir ekiam men ikia, men azangsiziba barasi. **6** O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim deragh a baregh nan akuragh. **7** Ki fo, ni na baregh nan akurvagham. Kamaghin, ki osimtizim itir dughiam, ki uabin akurvaghasa nin dei. **8** O Ekiam, ni iti moghin ua godin tam itir puvati. Tav ni ingari moghin ingari puvati. **9** O Ekiam, ikizibar gumazamizir ni ingariziba bar izi, nin ziar ekiam bagh teviba apirigh, nin ziam fam. **10** Ni bar uabira mirakelin bar aghuibagh ami, Ni uabira God. **11** Ikiavira Itir God, arazir ki gin mangasa ni ifongeziba, ni deravira dar nan sure damigh. Eghti ki darara nighnigh, zurara dar gin mangi nin ziam fam. **12** O Ekiam, nan God, ki uan navimin aven ni minabiva, nin ziar ekiam zurarama a fasa. **13** Ni zurara bar nan apangkufi. Kamaghin, ni ua na inizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati. **(Sheol h7585)** **14** O God, akaba batozir gumazir maba datirighin iza na ko misoghasa. Gumazir kurar kaba nin

akabar gin zuir puvatigha, uari akuvagha na misueghti ki aremeghasa. **15** O Ekiam, apangkuvir arazim ko, akurvazir arazim bar ni gizivazi ni zuamirama atarir puvati. Ni bar en apangkuvigha, deravira uan akamin gin ghua egha nighnizim giraghirazir puvati. **16** Ni uamategh na bagh izi egh nan apangkufigh. Ki nin ingangarir gumazim, nan amebam uaghan nin ingangarir amizim, a na bate. Kamaghin, ni nan akuragh gavgavim na daning. **17** O Ikiavira Itir God, Ni bizitam damighti an otogh, nan akaghti ki fogh suam, ni bar na gifonge. Eghti nan apaniba uaghan ganigh fogham, ni nan akuragha gavgavim na ganingi. Kamaghin, me uan arazir kurar me amizir kam ginighnigh, bar aghumsigham.

87 Kar Koran ovavir boribar ighiam. Godin ziam fer ighiam. Ikiavira Itir God, uan Nguibam, uan mighsiamin an ingari. Kar Saionin Mighsiam. **2** Israelin nguazimin itir nguibaba bar, dar tongin, Ikiavira Itir God, Jerusalemra bar a gifonge. **3** Ia Godin Nguibamin aven itir gumazamiziba, ia deragh oragh, God ghaze, ni nguibar bar aghuim. **4** God ghaze, “Ki gumazamizir nan akam baragha an gin zuiba mengamin dughiamin, ki uaghan Isipin kantrin gumazamiziba ko, Babilonin kantrin gumazamiziba ko, Filistian ikizim ko, Tairin nguibamin gumazamiziba ko, Itiopian kantrin gumazamiziba, ki uaghan bar me mengam. Me uaghan Jerusalem in adarasi. **5** Ki kamaghin Jerusalem mikimam, ‘Kar gumazamiziba bar men nguibam.’” Godin Bar Pin Itim, uabi Jerusalem asaragh, a damighti a bar gavgavigham. **6** Ikiavira Itir God, uabi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ziaba osirigh,

men ziaba isi Jerusalemin gumamazizibar ziaba sara me akuvagham. 7 Jerusalemin itir gumamaziziba bar akuegh ighiaba bangam. Me suam, “O Jerusalem, bizir aghuir e itiba, ni bar dar mingarim.”

88 Kar Koran ovavir boribar ighiam. Esran ikizimin gumazir mam Heman, ighiar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim me mikemezi, me “Mahalat Leanotin,” tiarimin a bange. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. O Ikiavira Itir God, nan God, ni nan akuragha ua na ini. Ki uabin akurvaghasa aruebar nin diava, dimagaribar ni ko migei. 2 Ni kuarim atigh nan azangsiziba baragh. Egh deragh nan ararem baragh nan akuragh. 3 Osimtizir aviriba na bativima, ki Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin boroghin mangasava ami. (Sheol h7585) 4 Gumazir maba ariaghiregha ghua mozir konimin mangasava amima, ki uaghan men aven ikia, me ko zui. Ki guizbangira gavgaviba nan puvati. 5 Ki mati, me na ataghizi ki gumazir oveaghueziba ko men danganimin iti. Ki mati, gumazim me a misoghezi, an aremegha gumaziba ariaghira itir danganimin iti. Ki mati, gumazir ni bar gin amadagha akurvazi puvatizibar min iti. 6 Ni na isa mozir bar konir kam mikinizi, ki mozir bar konir kamin danganir bar mitatangizimin iti. 7 Nin aningagharim bar na avara, mati ongarir ekiam dipirigha na abirazi ki aven iraghu. 8 Ni kamaghin amizi, nan namakaba ganigha nan atiatigha bar nan saghon iti. Bizir kam na ikiagharighizi, ki azenan izan ibura. 9 Osimtizir kam nan iti, ki anetera ghuavti damaziba nan ikufi. O Ikiavira Itir God, ki aruebar vaghvagha zurara ni

ko migei, ni nan akuragh. **10** Gumazir oveaghueziba, ni ti me bagha mirakelbagh ami, o? Me ti ua dikavruuegh nin ziam fam, o? **11** Gumazir ovegha mozim gireghav itiba, me ti nin apangkuvir arazimin uariv gei, o? Me ti danganir bar kurar kamin kamaghin uariv gia ghaze, God mikemezi moghira e bagha deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir pu. Puvati, me kamaghin migeir puvati. **12** Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar mitater kamin itiba, ni amir arazir kabar gari, o? O me danganir bar mitater kurar kamin ikia, nin akurvazir arazimin gari, o? **13** O Ikiavira Itir God, ki mizarazibar uabin akurvaghasa, zurara ni ko migei. **14** O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua akirim ragha na gasara? Ni manmaghsua uan guam nan modo? **15** Ki uan igiamra ikia mizazir kamra isa iza datirighin atam areme. Ni mizazir ekiam na gasezi, nan agharapaniba bar nan amira. **16** Nin aningagharir ekiam bar na avarazi, ni na misogha bar na gasighasiki. **17** Ni kamaghin na gamizi, osimtiziba arueba ko dimagariba sara bar na ekiaru. Mati aperiam otogha ghua nguazir oteyiba bar da avara. **18** Ni nan roroar aghuiba ko namakabagh amizi, me bar na ataki. Ki aminirbirimra a ko, ga roroamning gami.

89 Esran ikizimin gumazir mam Etan, an onger akar kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. O Ikiavira Itir God, ki zurara nin apangkuvimin gun, gumazamizibav kimiva ongam. Ki uan akamin, pamten gin otivamin boribav kim suam, God mikemezi moghira, a zurara deraghavira e gami, eggha dughiatamin e ataghirazir puvati. **2** Ki fo, nin apangkuvim a ikia mamaghira iti. Ni

zurara deraghavira e gamua dughiatamin e ataghirazir puvatizir arazir kam, a bar ekevegħa overiamin min gavgavigha ikia mamaghira iti. **3** Ni kamaghin migia ghaze, “Ki gumazir mam ginabagħa a koma Akar Dikirizir Gavgavim gami. Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Akar Gavgavim gamigha gifa. **4** Ki kamaghin a migia ghaze, ‘Nin adarazira zurara atrivibar otivam. Nin adarazir aven atrivitam otogh, iki mamaghira ikiam.” **5** Ikiavira Itir God, nin Nguibamin itir enselba ni amir mirakelba bagħ, igħiaba bangi nin ziam fam. Me gara fo, ni zurara deraghavira e gami, egħa dughiatamin e ataghirazir puvati, egħ me arazir kam ginighnigh uari akuv nin ziam fam. **6** O Ikiavira Itir God, nin Nguibamin aven, tav nin min itir puvati. Nin nguibamin enseltam ni ko magħ ghuzir puvati. **7** Nin Nguibamin enselbar gumazir dapaniba, me uari akuva bizibav għa nin atiatia nin apengan iti. Enselin igħarazir ni okarigha itiba, me uagħan atiatia nirarama apengan iti. **8** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Gumazitam bar gavgavigha nin min itir puvati. O Ikiavira Itir God, ni zurara deraghavira e gami, egħa dughiatamin e ataghirazir puvati. **9** Ni ongarir ekar gavgavim gativagħa an gari. A pamten dikavima, ni a gami a pura amiragħa irighav iti. **10** Ni Isip, asizir atiar ekiamin min, an gavgavim abiragħa bar a gasighasiki. Ni uan gavgavir ekar kamin, uan apaniba bar me abinisi me tintinibar are. **11** Overiam ko nguazim, aning nina. Ni nguazimin ingarizima biziba bar an iti. **12** Ni nguazim bar, an notin amadagħan ikegħa ghua sautin amadagħan biziba virara dar ingari. Gumazamiziba

nin ziam fe moghin, Tabor ko Hermonin Mighsiamning, ni bagha bar akuegha ighiam banga nin ziam fe. **13** Ni gavgavir bar ekiam iti. Ezi nin gavgavir kam a bar ekefe. **14** Ni atrivimin ikia uan gumamazizibagh ativagha, men akurvagha deravira men gari. Nin kotiar araziba da bar dera. Ni gumamaziziba bar men apangkuvigha, zurara deraghavira me gami, egha dughiatamin me ataghirazir puvati. **15** O Ikiavira Itir God, gumamazizir ighiabagh amua nin ziam feba, me bar akongegh. Nin angazangarim me gisirazi moghin, ni bar me gifuegha men boroghira iti. **16** Ni bar deravira me gamima, me bar akuegha dimagariba ko aruebar nin ziam fa ighiabagh ami. **17** Nirara, ni gavgavim e ganidi, ezi e ni bagha bar akonge. Ni bar deragha e gamua en akurvazima, e uan apaniba ko misogha me abiri. **18** O Ikiavira Itir God, ni uabi e geghuv en ganamin gumazim, oramin min e ganingi. Ni Israelian Godin Bar Zuezim, ni arazir aghuimrama amuava, atrivim e ganingi. **19** Ni fomira irebamin min gari bizimin aven, uan ingangarir gumazir ni ifongezibav gia ghaze, “Ki midorozir gumazir bar aghuir mam amisevegha gifa. Ki gumamazizibar tongin anemisevegha, an atrivimin ikiasa ki atrivir dapanir asuam a garu. **20** Ki uan ingangarir gumazim Devit, an apigha anemisevegha uan borem a ginge. A ian atrivimin ikiam. **21** Nan gavgavim zurarama a ko iki, mamaghira ikiam. Nan gavgavim zurara a ko iki gavgavighvira ikiam. **22** An apaniba a misogh anebiragham kogham. Gumazir kuraba anebiraghti, a irighan kogham. **23** Ki uabi an apaniba abinigh, an aghuazibav sueghti, me arimighiregham. **24** Nan apangkuvim a ko ikiti, ki zurara

deraghvira a damu, egh dughiatamin aneteghan kogham. Ki uan gavgavim a danighti a bar gavgavigham. **25** Ki Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin itir nguaziba bar a daning mangi, Yufretisin Faner dadarimin tugham. Eghti an adagh ativagh dar ganam. **26** A kamagh na mikim suam, Ni nan God nan afeziam. Ni dagiamin min ikia na moga nan akurvasi. **27** Ki David amisevezi a nan otarir ivariamini iti. A nguazimin atriviba bar dagh afiragh, men atrivir dapanimin ikiam. **28** Ki zurara an apangkuv an akurvagh mamaghira ikiam. Ki a ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, a gavgavigh iki mamaghira ikiam. **29** Dughiabar zurara an ovavir boribar aven, men gumazitam atrivimin ikiam. Atrivir kaba me Israelia gativagh men gan iki mangiti, overiar kam givagham. **30** “An ovavir boriba nan akam batuegh, bizir ki damuasa mikemezibar gin mangan koghiva, akirim ragh arazir ki ifongezibagh asaragh, nan Akar Gavgavibar gin mangan koghti, ki men arazir kurar me amizir kam ginighnigh, mizazir kuram me daningam. **33** Ki uan ingangarir gumazim Devit bar an apangkuvigh, egh deraghvira uan akar dikirizimin gin mangi zurara deraghvira a damu egh dughiatamin aneteghan kogham. **34** Ki uan Akar Gavgavir a ko dikirizir kam abighan kogh, uan akatam uamategh a giraghan kogham. **35** “Ki Godin bar zuegha arazir aghuibara amim. Ki uan ziamin akam akira ghaze, Ki Devit gifaran kogham. **36** An ovavir boriba iki mamaghira ikiam. An adarazi gumamazibagh ativagh men ganam, mati aruem isiragha mamaghira iti. **37** Me iakinimin min isiragh mamaghira iki, kamagh gumamazibar akagham, nan

akam a bar guizbangira.” 38 Ni datirighin uan atrivir ni ua baghavira inabazim, ni an atara anetegha akirim ragha a gasara. 39 Ni a ko dikirizir akar gavgavir kam abigha gifa. Ni an atrivir dapanir asuam isa nguazimin anekunizi a mize. 40 Ni an nguibar ekiamin divaziba akaraghariki, ezi dipenir ekiaba bar ikufi. 41 Ezi gumazamizir anebigha aruiba an biziba okei. An boroghin itir gumaziba dibovir akabar a migei. 42 Ni an apanibagh amizi me anebiragha, bar akonge. 43 Ni an midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin gavgaviba puvati. Ezi me a misogha anebira. 44 Ni anebirazi a uam atrivimin itir puvatigha, ua gumazamizibagh ativagha men garir puvati. 45 Ni a gamizi a zuamira ghuri. Egha aghumsizir dafam a ganingi. 46 O Ikiavira Itir God, ni dughiar ruarimin en modogh iki kamaghira ikiam, o? Nin aningagharim ti avimin min isi kamaghira ikiam, o? 47 O Ikiavira Itir God, ni e ginirigh en ikirimirim otefeigh. Ni en ingarizi e iti, e ua bar moghirama ovegh pura gevegham. 48 Tinara angamira iki kamaghira iki, ovengan kogham? Tinara uabin gavgavighvira iki, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangan kogham? (Sheol h7585) 49 O Ekiam, ni en apangkuvighavira iti o? Ni Devit ko dikirizir akar kam, manmaghiram a damuam? 50 O Ekiam, ni na ginirigh, ki nin ingangarir gumazimin iti, gumaziba dibovir akabar na migei. Gumaziba bar moghira na dipova akar kurabar na migei. 51 O Ikiavira Itir God, ni atrivimin ikiasa na ginabazi, nan apaniba nan ingarava aka akar kurabar na migei. 52 E zurara Ikiavira Itir Godin ziam fi kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

90 Kar Moses God ko migeir onger akam. Moses a guizbangira God baghavira itir gumazim. O Ekiam, ni bar guizbangira en dipenir, e aven itimin min itima, en inazir afeziaba fomira nin aven ikia iza, datirighin e iti. **2** Ni tighar mighsiaba ko nguazir kamin ingaram, ni Godin ikia kamaghira iti. Ni uaghan gin iki kamaghira ikiam. **3** Ni nguazimin gumazamizibagh amima, me arimighira ua ghua nguazim gava. Ni ghaze, “Ia nguazimin gumazamiziba, ia arimighiri ua nguazim gavagh.” **4** Nin nighnizim 1,000plan azeniba, da mati aruer vamira. Dughiar kam, boghinaron aruemin min zuamira gifa. Mati dimagarim dughiar otevimin ghua gifa. **5** Ni aperiamin min otogha gumaziba inigha zuima, me bar ariaghiregha ireghav iti. Me irebamin min bar dughiar otevimin iti. Me mati dadar moniba, aruem anadi me aghua ruari. Ezi aruem uaghirima me midia uaghiri. **7** Ni adarim en ikia, e gasighasisi. Ni adarim en iti, ezi e bar nin atiatingi. **8** Ni en arazir kuraba bar adar gari. En arazir kurar e mogava amiba, ni bar ada isa azenim garigha gifa. **9** Nin adarim, e nguazimin itir ikirimirir kamin dughiam otefe. Bar guizbangira, e zuamira givagham, mati e ghuariaba sue moghin ami. **10** E 70plan azenibar iti, e gavgavigh 80plan azenibar ikiam. Azenir e itir kabar dughiaba, e zurara ingangarir ekiabagh amua osimtizibarama ateri. Azenir kaba zuamira geveghti, e uaghan mangegham. **11** Tinara nin adarir ekiamin gavgavim gifo? Ni atarima gumazamiziba nin atiati, tinara men atiatir kam gifo? **12** Ni deragh en sure damuti, e uan ikirimirimin dughiam gifogham, an otefe. E fofozir aghuim ikiva, dughiaba

vaghvagh deraghvira bizibar amuam. **13** O Ikiavira Itir God, nin aningagharir kam ti dughiar ruarimin ikivira ikiam, o? E nin ingangarir gumaziba, ni en apangkuv. **14** Ni zurarama en apangkufi. Nin apangkuvir kam mizarazibar e gizivira iki. E dughiaabar iki zurara onger akabar amuva, naviba deragh ikiam. **15** Ni faragha azenir aviribar osimtizim e ganingi. Ni osimtizir e ganingizir kabar arueba menegh, dar mirara datirighin e damighti e bar akuegham. **16** E nin ingangarir gumaziba, ni uan ingangarir gavgaviba en akagh. Ni uaghan en ovavir boriba, ni uan ingangarir gavgavir aghuiba men akagh. **17** O Ekiam, ni en God, e kamaghin ifonge, ni en apangkuvigh deraghvira e damu. Bizir e amiba mar deraghvirama otiv. Ni guizbangira bizir e amiba, ni gavgavim dar aningighti, da gavgavigh mamaghira iki.

91 Gumazim, Godin Bar Pin Itim, deragh an gansi an a bagh mangiti, God deragh an ganam. A Godin Gavgaviba Bar Itimin boroghin ikiti, God dughuazimin min anevaragham. **2** Gumazir kam Ikiavira Godin mikim suam, “Ni nan divazir gavgavimin min itima, ki nin aven uabi moga deravira iti. Ni nan God. Ki nighnizir gavgavim nirara iti.” **3** Bar guizbangira, God bar deragh ni geghuv nin ganti, Bizir kuratam azuazimin min modogh iki, nin suiragh ni gasighasighan kogham. Ni an dafarimin aven ikiti, arimariar kuratam ni inighti, ni aremeghan kogham. **4** A tuarir amebam uan nguziba ave moghin, uan avizimningin ni avaraghti ni aven ikiam. Kamaghira, ni Ikiavira Itir God, an apengan ikiti a deravira ni modogh ni geghuv nin ganam. A ifarir puvati. A zurara uan

akar a mikemezibar gın mangi, nın oramın mın iki,
 deravira nın ganam. **5** Dimagaribar aruir duar kuraba,
 ni dar atiatingan marki. Ni aruemin, bizir zuamira ni
 gasighasizi tamın atiatingan kogham. **6** Ni arimariar
 ekiar dimangan ni bativamiba, ko bizir kurar aruemin
 ni gasighasighamibar atiatingan kogham. **7** Gumazir
 1,000pla nın boroghın arımighireghti, 10,000pla nın
 agharir guvimin arighiregham, eghti ni deragham. Bizir
 kuratam nın boroghın izan kogham. **8** Ni ganti arazir
 kurar gumaziba ni gamiba, God uam ada ikarvagham. **9**
 Ni bizir kurabar atiatia Ikiavira Itir God bagha zui. Godın
 Bar Pin Itim, a nın divazimın mın ikia, guizbangira ni
 geghuva nın gari. **10** Kamaghın, bizir kuratam ni bagh
 izan kogham. Arimariar ekiatam nın dipenimin boroghın
 mangan kogham. **11** Ni daruamin dughiabar, Ikiavira Itir
 God, ni bagh uan enselba Akar Gavgavim me mikimtima,
 me deraghvira nın ganam. **12** Egh me uan dafaribar ni
 fueghti, ni uan dagarim dagiatamın aneseghan kogham.
13 Ni laionba ko, kuruziba ko, laionın igiaba ko, kuruzir
 kurar ekiaba dikabinam. **14** God kamaghın migia ghaze,
 “Gumazir nan ziam gifogha na gifongegha nan poroziba,
 ki ua me inigh, deragh me geghuv men ganam. **15** Eghti
 me na ko mikimti, ki me baragham. Egh osımtizim me
 batoghti ki me ko ikiva, ua me inigh ziar ekiam me
 daningam. **16** Egh ki men ikirimirim men ivezimın mın
 a damighti a mangi ruaragham, egh ki uamategh me
 inigh me ko ikiam. Egh ki ua me inigh men Akurvazir
 Gumazimın ikiam.”

92 Ighiar kam, a Godin ziam fer ighiam. Me Sabatin dughiabar ighiar kam gami. Ikiavira Itir God, ni Godin Bar Pin Itim, arazir ni minaba ighiabagh amua nin ziam fer kam, a dera. **2** Ni nan apangkuvir araziba, ki mizarazibar dar gun mikimam. Ki dimagaribar zurara, ni deraghavira na gamir arazir kamin gun mikimam. **3** Ki gita ko kulele ko boam misoghti da ararer aghuim damu nin ziam fam. **4** Ki nin ingangarir aghuim ginighnigha ighiam gamua bar akongezi, nan navim dera. **5** O Ikiavira Itir God, nin nighnizim bar ekevezi, ni ingangarir bar ekiabagh ami. **6** Gumazir nighnizir aghuiba puvatigha onganiziba, me bizir kabagh foghan kogham. **7** Gumazir kuraba dadabar min zuamiram otivam. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aviriba inigh deraghvira ikiti, ni bar me gasighasigham. **8** Kamaghin, Ikiavira Itir God, ni uabi atrivimin iki kamaghira iki. **9** E fo, gumazir nin apanimin itiba me arimighiregham. Gumazir arazir kurabagh amiba, ni me abinighti me tintinibar ari mangam. **10** Ni na amisevegha gavgavir ekiam na ganingizi, ki bar akonge. Gavgavir kam bulmakaun gavgavim ko magh ghu. **11** Ki uan apanibar gari me ikuvigha gifa, ezi ki gumazir kurabar ararem barasi. **12** Gumazir Godin damazimin deraziba, me deragh otivigham. Me mati iruem dagher aghuiba bata, egha uaghan Lebanonin kantrin itir sidan temer ekiabar min aghungi. **13** Me mati, temer me Ikiavira Itir Godin Dipenimin oparigha givaziba. Da en Godin Dipenimin aven aghua egha deragha gara iti. **14** Da ghurizir dughiamin, dar dagheba ikiavira iti. Dar dafaribagh arighavira itima, da gavgavigha midir puvati.

15 Da kamagh amua gumamazibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God a bar guizbangira, a ifarir puvati. A dagiamin min itima, ki an aven modima a nan akurvasi. Arazir kuratam an itir pu. Bar puvati.”

93 Ikiavira Itir God, an atrivimin ikia, ziar bar ekiam ikia, gavgavir ekiam iti. A nguazir kam gamizi, a uan danganimra ikia bar gavgavigha kamaghira iti. 2 O Ikiavira Itir God, biziba tighar otivam, ni fomira ikia kamaghira iti. Ni atrivimin ikia zurara ikia kamaghira iti. 3 Ikiavira Itir God, ongarir konim mighigha niga, bar pamten dipira tingazi. 4 O Ikiavira Itir God, nin gavgavir ekiamin, nin Nguibamin itir biziba, ni bar dagh ativagha dar gari. Ongarim dipira nidir niginim, a sufi. Nin gavgavim a gafiragha bar ekefe. 5 Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgaviba iki kamaghira ikiam. Nin Dipenim zurara zuegh kamaghira ikiam. Bar guizbangira!

94 Ikiavira Itir God, ni gumamazizir kurabar araziba ikarvazir God. Ni datirighin uan aningagharim men akagh. 2 Ni gumamazibar amighti me nin kotiamin tuivam. Ni datirighin gumazir akaba batozibar arazim ikarvagh, ivezir kuram me daning. 3 O Ikiavira Itir God, dughiaba manmaghin ikiavira iti, ezi gumamazizir kurar kaba uan arazir kuraba bagha bar akonge? 4 Gumamazizir kuraba akaba batogha, uan arazir kuraba bagha bar akonge. Me amir arazir kaba bagha uarira uari fe. 5 O Ikiavira Itir God, me osimtiziba nin gumamazizibagh arigha me abiri. 6 Me paba ariaghirezir amiziba ko, borir afeziaba ariaghireziba ko, Kantrin Igharazibar Gumamazizir en nguazimin itibav sozima, me ariaghire. 7 Me ghaze, “Ikiavira Itir God en

garir puvati. E amir bizir kaba, Jekopin God mighigha dagh nighnizir puvatigha dar garir puvati.” **8** Ia gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, ia oregh deragh fogh. Ia bar gumazir onganiba, ia manadizoghin fofozitam ikiam? **9** God en kuaribar ingari. God oragham ti, o puvatigham? God en damazibar ingari. God uabi ganam ti, o puvatigham? **10** A uabi kantriba bar dar gumazamizibagh ativagha men gara men sure gami. A me akiram o, puvatigham? **11** Ikiavira Itir God, a bar gumazamizibar nighnizibagh fo. Bizir me damuasa nighniziba, an a dagh fogha gifa. Da migharimin min zuamira mangigh, otivan kogham. **12** O Ikiavira Itir God, ni uan Akar Gavgavimin gumazitamin sure damighti, gumazir kam bar akuegham. **13** Ni kamaghin damigh avughsazim a danigham. Eghti osimtiziba a bativan kogh mangi, gumazamizir kuraba arimighiregh mozimin magiregham. **14** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba ateghan kogham. An akirim ragh me gasaraghan kogham. **15** Gin, gumazamiziba kotin dughiamin guizbangira mikimam. Eghti gumazamizir Godin damazimin deraziba, me kotiamin migirigiar aghuibar gin mangam. **16** Tinara nan akuragha gumazamizir kuraba dikabira? Tinara nan akuragha arazir kurabagh ami da otivir gumazamiziba batoke? **17** God zuamira nan akurazir puvatizi, ki ti fomira matmatiam giraghughai. **18** Ki kamagh nighnigha ghaze, “Nan dagarim apighsighizi, ki datirighin irigham.” Puvati. Ikiavira Itir God bar nan apangkuvigha nan suirazi, ki arazir kuramin irizir puvati. **19** Ki bizir aviribagh nighnigha nan navim osememizir dughiamin, ni nan navim

gamizi a bar akongegha amiragha iti. **20** Gumamazizir kurar kaba, gumamaziziba arazir kurabar amuasa, me bagha akar gavgaviba akiri. Ni gumazir kamaghin amiba ko ingarir puvati. **21** Me uari akuva gumazir aghuibav soghti me arimighirasa akabav sosi. Me gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba, pura me isa kotiabar arigh, me misoghti me arimighirasa. **22** Ikiavira Itir God, a nan akurvaghasa bar gavgafi. Nan God dagiamin min iti, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi. **23** Apaniba arazir kurar bar aviribagh ami, ezi a men arazir kurar kaba ikarvagh. Ikiavira Itir God, en God, a men arazir kurabagh nighnigh, me misoghti me arimighiregham.

95 Ia izi, e ighiaba bangi Ikiavira Itir Godin ziam fam. A en dagiamin min ikia e moga en akurvasi, e a ginighnigh onger akabar amuam. **2** E an boroghira mangi a minabiva, pamten dim ighiabar amu an ziam fi bar akuegham. **3** E fo, Ikiavira Itir God, a Godin Bar Gavgaviba Itim. An atrivir gavgaviba bar itim, egha godin ifavariba bar dagh afira. **4** A nguazimin aven itir danganir koniba, ko mighsiar bar pin itiba, a bar dagh atifa. **5** A uabi ongarim ko nguazimin ingari, ezi aning uaghan an bizimningra. **6** Ikiavira Itir God en ingari. Ia izi, e an boroghin mangi dapaniba avigh, teviba apirigh uari a danigh an ziam fam. **7** A uabira en God. E an gumamaziziba, E sipsipbar min amima a uabi e geghuva deragha en gari. Ia bar deragh an akam barakigh! **8** God kamagh ia migia ghaze, "Ian inazir afeziaba fomira gumamaziziba puvatizir danganimin ikia, Meriban danganimin otogha, nan akam batoke. Me gin Masan danganimin ikia, uam akam batoke. Ia

me amizir arazir kamin gin mangi uan navibar kuman marki. **9** Me guizbangira nan ingangarir gavgavibar gani. Egħa niġhnizir gavgavim nan itir puvatigha, nan gavgavim tuisigh fofogħasa nan azai. **10** Gumamazizir kabar naviba bar sagħon ikia nan gin zuir puvati. Tuavir ki me baġħ atizim, me zurara a gitavirasi. Kamagħin, ki 40plan azenibar gumamazizir kabar aningagħe. **11** Kamagħin amizi, ki aningagħegħa kamagħin me migia ghaze, ‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogħam. Bar puvati!’”

96 Ia bar mogħira onger akar igiatam, Ikiavira Itir God baġħ a baṅgi. Ia nguazimin gumamaziziba bar, a baġħ ighiabar amu. **2** Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a baġħ onger akabar amu. Dugħiabar zurara ia an gun uariv mikim suam, Ikiavira Itir God zurara en akurvasi. **3** Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar gun kantriba bar dar gumamazizibav kim. **4** Ikiavira Itir God a bar faragħavira ikia bar gavgafi. Ezi e an ziam fi mangivira ikiam. Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir puvati. E an apengara ikiva an atiatingam. **5** Nguazimin itir gumamazizibar aseba, da pura ifavarir godba. Ikiavira Itir God, an overiamin ingari. **6** Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia, egħa uan Dipenimin iti. A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim. **7** Ia nguazimin itir ikizibar gumamaziziba bar, ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim baġħ, bar akongegħ. **8** Ikiavira Itir God, a bar faragħavira itima, ia an ziar ekiam fi. Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi. **9** Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar deragħa bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim. Ia

gumamaziziba bar moghira an arazir kabagh nighnigh an ziam fi. Ia nguazimin gumamaziziba, an atiating egh akong. **10** Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki mikim suam, “Ikiavira Itir God, an atrivimin iti. A nguazimin ingarigha a gamizi a gavgavigh iki mamaghira ikiva sivaghsivaghan kogham. Ikiavira Itir God, gin uan kotin arazir aghuimin gin mangiva, gumamazizibar araziba bar da tuisigham.” **11** Nguazim ko overiam, gua bar akongegh, ongarim, ni bar akuegh egh niginir dafam damu. Ia ongarimin aven itir biziba, ia uaghan bar akongegh. **12** Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar moghira bar akongegh. Ia ruaribar temeaba, ia uaghan ighiabar amu bar akongegh. **13** Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimin ighiam damu. A izi nguazimin gumamaziziba bar me gativagh men ganam. Ikiavira Itir God, uan arazir aghuimin gin mangi, gumamaziziba bar me gativagh, uan guizin akamin men araziba tuisigham.

97 Ikiavira Itir God, an atrivimin iti. Nguazimin itir gumamaziziba, ia bar akueghti, arighatizibar itir gumamaziziba, ia dimiva bar akongegh. **2** Overiar migharir piziba an okarizi, an arazir aghuimin gumamazizibagh ativagha men gari. **3** Apanir a gasighasighasava amiba, avim an faragha ghua men isia me gasighasiki. **4** An onimaribar angazangaribagh ami, da nguazimin taghtazima, nguazim nighava agoi. **5** Ikiavira Itir God, a nguazir kamin God. A izima, mighsiaba pura amera uaghira dipabar min otifi. **6** Overiam uabi, kamaghin akam akura ghaze, “God arazir aghuibaram ami.” Ezi gumamaziziba bar an angazangarim ko gavgavimin gari.

7 Gumamazizir marvir guabar ziaba feba bar aghumsiki. Aseba teviba apirigh Ikiavira Itir Godin ziam fam. 8 Saionin nguibamin itir gumamaziziba, bizir kam barasi. Judan nguibabar itir gumamaziziba, nin kotiar arazir aghuir kam bagh bar akuegh, men naviba deragham. 9 O Ikiavira Itir God, Ni Godin Bar Pin Itim, ni nguazimin gumamaziziba bar me gativagha men gari. Ni ziar ekiam ikia, bar asebagh afira. 10 Arazir kurabar aghuazir gumamaziziba, Ikiavira Itir God bar me gifonge. Gumamazizir a baghavira itiba, a men apaniba da ua me inigha, me geghuva deragha men gari. 11 God angazangarim isa gumamazizir aghuibagh aniga, me gamizi men naviba bar akonge. 12 Gumamazizir aghuiba, ia bizir Ikiavira Itir God amiba bagh, bar akongegh. Ia bizir kabagh nighnigh a minabagh. Ia an ziar zuezir aghuim ginighnigh, a pirafi.

98 Kar Godin ziam fer onger akam. Ia onger akar igiatam Ikiavira Itir God bagh, a bangi. A uan agharimin bizir aghuir igharagha garibagh ami. A uan gavgavir ekiamin amodoghin, midorozir kam gamua apaniba abira. 2 Ikiavira Itir God, apaniba ko misogha me abirazir bizimin gun mikeme, a uan akurvazir arazim isa gumamazizibar akazi me bar an gari. 3 A Israelian apangkuvigha men akuraghasa dikirizir akar kam ginighnighavira ikia, me ataghizir puvati. Kantribar gumamaziziba Godin gari, an apaniba ko misogha me abiragha, uam e ini. 4 Nguazimin gumamaziziba, ia Ikiavira Itir God bagh bar akongezir ighiabar amu. Ia onger akaba pamten dar amuva bar akuegh an ziam fi. 5 Ia gitabav sogh, Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu. Ia boabav soghti, dar arareba bar

deragh. **6** Ia sighaba ko itabagh iviva, pamten dimiva Ikiavira Itir Godin ziam fi, a en atrivim. **7** Ni ongarim, ni ko nin itir osiriba, ko bizir nin aven itiba, ia bar pamten dim mikim. Ni nguazim, ni ko nin itir gumazamiziba ko bizir nin itiba, ia bar onger akabar amu. **8** Ia faner ekiaba, ia dafaribav sogh. Ia mighsiaba, ia ighiabar amuva bar akongegh. **9** Ikiavira Itir God izi nguazim gativagh an ganam. An atrivimin iki, guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ia a bagh bar akuegh onger akabar amu.

99 Ikiavira Itir God, an atrivimin iti. Kamaghin gumazamiziba an atiatiaava agoi. A uan atrivir dabirabim enselin bar gavgavibar torimin a gapera, kamaghin amizi, nguazim agoi. **2** Saionin nguibamin aven, Ikiavira Itir God bar ziar ekiam ikia, gumazamizibagh ativagha men gari. **3** Gumazamiziba bar anarira nighnigh, ana atrivim, egha gavgavim ko ziar ekiam itima, an ziam bar zue. Me an ziar ekiam fi. **4** Atrivir gavgavim, ni arazir aghuiba bagha ifonge. Ni arazir aghuimra Israelia e gamizi e an gin zui. Ni e gamizi, e kotin aven deragha gumazamizibar araziba tuisisi. **5** Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a en God. An arazir aghuiba, ko an damazimin zuezir arazibara amir God. Kamaghin, ia an boroghin mangi teviba apirigh, an ziam fi. **6** Moses ko Aron, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin iti. Samuel uaghan God ko migeir gumazir mam. Me bar Ikiavira Itir God ko migeima, a me baragha me ikarvasi. **7** God ghuariar ruarir ekiamin tongin ikia, Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba me ganingizi, me dar gin zui. **8** O Ikiavira Itir God, ni en God,

ni uan gumamazizibar azangsiziba barasi. Ni men arazir kuraba ikarvagha mizazim me gasi. Ni uabi men akazi me fogha ghaze, ni Godin men arazir kuraba gin amadim. **9** E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a en God, e an mighsiamin an ziam fam. Ikiavira Itir God, a en God, a Godin arazir aghuibaram amim.

100 Ia nguazimin itir gumamaziziba bar, ia Ikiavira Itir God bagh pamtem dimiva, bar akongegh an ziam fi. **2** Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim damu an ziam fi bar akongegh. Ia an boroghin iziva bar akongezir ighiaba bangi. **3** Ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God a guizbangira God. A uabi en ingarizima e an adarazira. E an gumamaziziba, egha an sipsipbar min iti. **4** E an Dipenimin aven mangi an ziam fiva a minamam. E a minabagh an ziar ekiam bar a pirafam. **5** E fo, Ikiavira Itir God arazir aghuibaram amua, egha zurara bar en apangkuvighavira iti. A damuasa mikemegha givazir biziba, a zurara dagh amua kamaghira iti.

101 Devit ighiar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ki arazir aghuim ko apangkuvir arazim ginighnighiva ighiam bangam. Bar guizbangira, ki ni baghvira ighiar kam bangam. **2** Ki nin damazimin deraghvira tuavir aghuimra mangiti gumazitam nan gan akatam na gasan kogham. O God, ni manadizoghin izi nan akuragham? Guizbangira, ki uan dipenimin aven iki gumamazizibagh ativagh men ganiva, uan navir averiamin aven deraghvira nighnigh biziba bar dar amuam. **3** Egh ki iti naghin, arazir kuratam bar ikian kogham. Gumamazizir akirim ragha ni gasiba ki men aghua. Ki me ko daruan kogham. **4** Ki ifavarir

arazimin gin mangan kogham. Egha ki arazir kurabagh nighnighan aghua. **5** Gumamazizir moga girakirangin igharaz daraziv geiba, ki bar me gasighasigham. Egh ki gumamazizir ifaghata uari uan ziaba feba ateghti me ikian kogham. **6** Ezi gumamazizir nighnizir gavgavim Godin ikiavira itiba, ki me gifonge. Merara na ko nan dipenimin ikiam. Eghti gumamazizir Godin damazimin deravira tuavir aghuimin zuiba, merara nan ingangaribar amuam. **7** Eghti gumazir akar ifavaribagh amitam nan dipenimin aven ikian kogham. Gumamazizir ifariba na ko ikian kogham. Bar puvatigham. **8** Eghti dughiaba vaghvagh, en kantrin aven itir gumamazizir kuraba, ki me asighasigham. Egh gumamazizir arazir kurabagh amiba, ki me batueghti, me ua Ikiavira Itir Godin nguibar ekiamin ikian kogham.

102 O Ikiavira Itir God, ki uabin akurvaghasa nin dei, ni nan dimdiam barakigh. **2** Ki osimtizim ikiti, ni nan modogh akirim ragh na gasan marki. Ki nin dimamin dughiam, ni zuamira na ikaragh nan akuragh! **3** Guizbangira, nan ikirimirim migharimin min dughiar otevimin ikegha ua ghugha gifa. Ezi nan mikarzim mati avir ekiam nan isi moghin puvira nan fei. **4** Ezi nan navir averiam mati, me dadar midiaribar min, na dikaragha na abirazi, ki iraghu. Ezi ki bar osemegha daghebar aghuagha damasa nighnizir puvati. **5** Ki mizazim baragha pamten arai. Ezi nan mikarzim ikuvizi, ki agharim gura. **6** Ki kuarazir bagabar min gumamaziziba puvatizir danganimin uabira iti. Egha kuarazir mighiamin min danganir kurar gumaziba ikian aghuazibar iti. **7** Ki

misiamin akuima, nan damazimning kuiaghirighavira
 iti. Ki uabin apangkufi. Ki kuarazir dipenir siriabagh
 apiavtimin min uabira iti. **8** Ezi dughia bar zurara, nan
 apaniba migirigiabagh amua na dipova na gasighasisi.
 Egħa me gumazamizir igħarazibagh asighasighasa nan
 ziam dibora ghaze, osimtizir ki inizibar min me uaghan
 da iniam. **9** Ni adarir ekiam ko aningagħarim nan iti,
 egħa ni na inigha mati gumazamiziba bizir miziriziba
 makurir danganimin da makuri mogħin ni na makuni.
 Kamagħin amizi, ki bar osemegħa dagħeba api mogħin
 api mogħin, avir sirim api ezi nan damazimningin teriba
 dipamin min itarim girima, ki anepi. **11** Nan ikirimirimin
 dughiam mati nedazim zuamira ghua guaratizimin gifa.
 Ezi ki angamira itir ikirimirimin dughiam bar otefe.
 Ki mati dadam aghua ghua misigha gifa. **12** O Ikiavira
 Itir God, nirara gumazamizibagh ativagh men ganvira
 ikiam. Egħti gumazamizir gin otivamiba nin ziar ekiam
 gifogħam. **13** Egħti ni dikavigh izi Saionin nguibamin
 apangkuvigham. Ezi datirighin dughiar apangkuvamin
 oto. Ni datirighin an uabin torogh, egħ an akurvagh. **14**
 Saionin nguibam ikufi. Ezi nin ingangarir gumazamiziba
 bar a gifonge. A datirighin ikuvigha mati nguazir
 minemniamin otozi, me bar an apangkufi. **15** Egħti
 Kantrin Igħarazibar Gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin
 ziar ekiam ko gavgavimin atiating, an apengan ikiam.
 Egħti nguazimin atriviba an gavgavim ko angazangarir
 gavgavimin atiatingam. **16** Ikiavira Itir God, gin ua Saionin
 nguibamin ingarigh, egħ uan gavgavim ko angazangarim
 sara gumazamizibar akagħam. **17** Egħ a uan gumazamizir

fomira pura taghiziba, a men azangsiziba baragham. Egh men azangsizibar aghuaghan kogham. **18** Bizir Ikiavira Itir God amir kam, tav akinafarimin an osirigh, eghti en ovavir borir gin otivamiba a gifogh, egh uaghan an ziam fam. **19** Gumazir osiramin kam kamaghin osiram: “Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, egha nguazir kamin vangingan gari. **20** A gara orazi, kalabuziar gumazamiziba uan osimtiziba aterava arai. A gari, me marazi isa kotiam garigha egha ghaze, me arighregham. God men akuraghasa ifonge, eghti me firighregh, egh ovengan kogham.” **21** Kamaghin amizi, ikizir aviribar gumazamiziba ko kantribar gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi, uari akuvagh Saionin nguibamin ikiva, an ziam pirafam. Guizbangira, me Jerusalem in nguibamin ikiva ziar ekiam a daningam. **23** Guizbangira, ki igiamra itima, God nan gavgavim gasighasiki. Egha na gamizi, nan ikirimirim in dughiam otefe. **24** Kamaghin, ki ghaze, O nan God, ni ikia mamaghira iti. Ki igiam in ikiavira iti, ki ghurizir puvati. Ni datirigh in na inigh mangan marki. **25** Ni bar faraghavira nguazir kamin ingari, ezi a gavgavigha ikiavira iti. Ni uan dafarimning in, overiam ko bizir pin itibar ingari. **26** Overiam ko nguazim bar ikuvigh givagham, eghti ni zurara ikiam. Guizbangira, aning bar ikuvigham, mati inim ghurigha bar biaghire. Ni aning damighti aning givagham, mati gumazim korotiar ghurim suegha a makuni. Eghti aning bar givagh ua ikian kogham. **27** Ezi ni ikia kamaghira iti, egha gevir puvati. Eghti nin azeniba givaghan kogham. **28** E nin ingangarir gumazamiziba. Ni deraghvira en boribar

ganti, me deraghvira ikiam. Egh ni men ovavir borir gin otivamibar akuraghti, me deraghvira ikiam.

103 Devit ighiar kam osiri. Ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ki uan duam ko, navir averiam ko, namnam sara Ikiavira Itir Godin ziar aghuim pirafam! **2** Ki Ikiavira Itir Godin ziam fiva, bizir aghuir a na gamiba da bakinighnighan kogham. **3** A nan arazir kuraba bar da gin amaga, nan arimariabagh amizi, da ua dera. **4** A nan akuragha ua na inizi, ki ovengezir puvati. A bar na gifongegha nan apangkufi. **5** Ki nguazimin itir dughiamin, God bar nan deragha bizir bar aghuir aviribar na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir igiamin min gavgavigha, kuarazir bagamin min igiamra iti. **6** Ikiavira Itir God ingangarir aghuim gumazamizibar akurvaghasava a gami. Men marazi faragha gumazir arazir kurabagh amibar apengan ikia gavgaviba puvati. Ezi a bar men akuragha deragha me gamizi me deravira iti. **7** Bar fomira, a uan araziba isa Mosesin aka. Egha Israelia, a ingangarir gavgavir kaba men tongin dagh amizi me dar gani. **8** Ikiavira Itir God en kuarkuva an apangkuvim en iti. A bar en apangkuvigha zuamiram en atarir puvati. **9** An atara ghuavira itir puvati. An atara egha adarimin suirazi, a dughiar ruarimin itir puvati. **10** E arazir kurar bar aviribagh ami, ezi an en arazir kuraba ikarvagh e daningamin bizim, an a gamir puvati. **11** Gumazamizir an atiatia an apengan itiba, a bar men apangkufi. A men apangkuvir ababanim, a bar ekefe, mati an overiamin pin ikegha izaghira nguazimin tu. **12** E fo, aruem anadi naghin ikegha ghua aruem uaghiri naghin, kar tizir bar ruarim.

Kamaghira, Ikiavira Itir God en arazir kuraba batoghezi, da bar en saghon mar iti. **13** E fo, afeziaba uan boribar apanguvi moghira, Ikiavira Itir God uan gumazamizir an atiatia an apengan itibar apangkufi. **14** A kamaghin fogha gifa, a uabi nguazim inigha en ingarizi, e mati pura nguazir minemniaba. **15** E gumazamiziba, en angamira itir ikirimirim grazibar min, dughiar ruarimin itir puvati. E dughiar bar otevimra ruarimin akimarimin min ikegha ariaghiri. **16** Ezi aminim akimarir kam giverazi a irizi, gumazamiziba uam an garir puvati. **17** Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatiba, a zurazurara men apangkufi. Egh men ovavir borir gin otivamiba, a uaghan deragh me damuvira ikiam. **18** Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin gin zui, eggha an Akar Gavgaviba barasi. **19** Ikiavira Itir God, uan Nguibamin ikia uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia, bizibagh ativagha bar adar gari. **20** Ia Ikiavira Itir Godin midorozir enselba, ia gavgaviba iti. Ia kuariba arigha an akaba baragha dar gin zui. Ia an ziam fam. **21** Ia Godin Nguibamin itir midorozir enselba, ia an ingangarir enselin an ifongiamin gin zuiba, ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fam. **22** Ia danganiba bar dar itir biziba, a ian ingarigha ia gativagha ian gari, ia bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fam. Eghti ki uabi uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fam!

104 Ki uan navir averiamin Ikiavira Itir Godin ziam fam!
 O Ikiavira Itir God, nan God, ni bar pin iti. Nin ziam bar pin ikia eggha ni atrivir bar ekiam. **2** Angazangarim ni avara, mati gumazim inim avara. Ni overiam atizima mikoveziba

bar iti, mati gumazim purirpenim asaragha benimın a ikezima a iti. **3** Ni uan dipenim dipar pin itibagh isin an ingari. Ezi overiamin mighariba, da mati nin karis, ezi aminim ni atera zui. **4** Ni aminim amadima, a nin akaba atera zui. Ezi ni overiamin onimariba ko avir mizariaba dagh amima, da nin ingangarir gumazibar iti. **5** Ni fomira nguazir kam atizi, a bar deraghavirama aperagha gavgafi. Egha bar mozorozir puvati. **6** Ni ongarim atizi a ikia inimın min nguazim avara. Ezi dipar kam mighsiaba bar ada avara. **7** Ni gin ongarim pamten a mikemezi an arav ghu. Nin tiarim ararimın min dagarvazima, ongarim a baragha a foregha ghugha gifa. **8** Ongarim mighsiaba bar da ategha afora danganir zaribar uaghire. Egha danganir ongarim ikiasa ni inabazir kamin, a datirighin an ikia kamaghira iti. **9** Ongarim ikiamin danganim, nirara an abaragha gifa, eghti ongarim ni atizir danganir kam gitaviraghan kogham. Gin ongarim ua nguazir kam bar an evaraghan kogham. **10** Ni nguazimın aven ivemarir dipabagh amima, da nguazir averiamin otivigha danganir zaribar afora, egha mighsiabar tongin ivemara uaghiri. **11** Asizir atiaba dipar kam api, ezi donkin atiaba dipar kamram api. Ezi kuariba ua men pirir puvati. **12** Overiamin pin mighagha aruir kuaraziba iza, temer dipar miriamin tuivighav itibar uan mikonibar ingari. Egha ter aguabar apiaghirava arai. **13** Ni uan Nguibamin ikia egha amozim amadi, a mighsiabagh isin izi. Ni ingangarir aghuim gamua nguazir kamin akurazi, bizir aghuiba nguazir kam bar a gizifa. **14** Ni bulmakauba apir dadabagh ami da otifi. Ezi e gumazamiziba oparir biziba, ni uaghan dagh

amizi da otivizi, e dar dagheba isi. **15** Ni en akurazima, e wainin ikariziba opara dar oviziba mirmira, dar dipaba apa en naviba bar akonge. Egha en guaba taghtaghasa, e olivin temebar borem isa uan guabagh azui. Egha e dagheba opara, da apava, en mikarziba gavgafi. **16** Amozim izima, Lebanonin temeba dipar avirim isi. Sidan temer kabanang, Ikiavira Itir God fomira da opari. Ezi kar an temeba. **17** Sidan temer kaba, kuaraziba iza dar uan mikonibar ingari. Ezi kuarazir firir ruariba temer painbar uan mikonibar ingari. **18** Memen atiaba mighsiaba itir danganibagh arui, ezi iriaba mighsiabar itir dagiar toribar modi. **19** Ni iakinimin ingarigha, azenir vamiran iakiniba vaghvagh dar dughiabar ada ariki. Ezi aruem magiramin dughiam gifo. **20** Ni mitatem gami, a dimagaribar otifi. Ezi dimagaribar asizir atiaba arui. **21** Laionba asiziba buria pamten dei. Egha asizir ni me ganidiba buri. **22** Aruem anadima me uamategha ghua, uan mogomer danganibar zui. **23** Gumaziba uan ingangaribagh amua ghua garima, aruem uaghiri me gefi. **24** O Ikiavira Itir God, ni bizir bar avirimin ingari! Ni bar fofozir ekiam ikia bizir avirir kaba bar dar ingari. Ezi bizir ni ingarizir kaba nguazim bar a gizifa. **25** Ongarim bar ekefe, ezi angamira itir bizir aviriba iti, osirir ekiaba ko doziba, ko bizir igharaziba an iti. Ezi e da menga ibura. **26** E gari, kuriba ongarim gisin ivemara zui, ezi maburan osirir ekia ni faragha ingariziba ongarimin ikarara uari akura uanaga izaghiri. **27** Angamira itir biziba bar nirara gari, mitiriam men azir dughiam ni dagheba me daningasa me nirara mizuai. **28** Ni dagheba me ganidima me api.

Nirara dagher aghuiba me ganidi, men naviba izevegħa tughati. **29** Guizbangira, ni akirim ragħa me gasarazi me atiati. Men angamira itir iķirimirim, ni me dama a inizi me ariaghire, egħa men mikarziba ua nguazir minemniamin oto. **30** Ni iķirimirir angamira itim anidir aminim me ganingizi, me angamira iti. Ni nguazimin bizir igiabagh amima da otifi. **31** E ghaze, Iķiavira Itir Godin gavgavim ko angazangarir ekiam zurara iķi mamaghira iķiam. Egħti Iķiavira Itir God, bizir a ingariziba bagħ bar akongegħam. **32** A nguazimin garima, mikimķizim puram a batifi. A dafarim mighsiabagh arizima, mighariba pura dar otifi. **33** Ki angamira itir dughiar kam ki Iķiavira Itir Godin ziam fam. Ki Iķiavira Itir God bagħ igħiabar amu, egħ an ziam pirafegħ gin ovengam. **34** A na gamima, ki bar akonge. Ki kamaghsua ifonge, a nan onger akabagh ifuegham. **35** Nan ifongiam kamakin, ni arazir kurabagh amir gumazamiziba bar me gasighasikigh. Gumazamizir kuraba bar mogħira gevegh ua iķian kogħam. Ki uan navir averiamin aven Iķiavira Itir Godin ziam fam! Aleluia! E Iķiavira Itir Godin ziam fam!

105 E bar Iķiavira Itir Godin ziam diponiva a minabaka. Egħ ingangarir ekiar an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar me mikimam. **2** E Iķiavira Itir God bagħ igħiaba bangi egħ an ziam fam. Egħ bizir aghuir an amizibar gun mikimam. **3** Gumazamizir Iķiavira Itir Godin borogħin zuiba, uan navir averiabar a bagħ bar akongegħ. E an ziar aghuim ginighnigh, an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham. **4** E zurara Iķiavira Itir Godin boroghira mangi uarir akurvaghsi an gavgavim bagħ an

azangsigham. **5** Ia Abrahamin ovavir boriba, Abraham
 an Ekiamin ingangarir gumazim. Ia Jekopin boriba, ia
 Ikiavira Itir God ua baghavira inabazir gumazamiziba, ia
 arazarazir ekiaba ko ingangarir gavgavir an amiziba ko
 akar a en apanibagh asighasigha mikemeziba, ia uam
 adagh nighnighvira iki. **7** Ikiavira Itir God, a en God. A
 nguazir kamin gumazamiziba bar me gativagha men gari.
8 Ikiavira Itir God e koma Akar Gavgavir mam gami, egh
 zurazurara Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigham.
 An Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh mangivira
 ikiam. **9** An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir kam
 gami. Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gavgavir kam akiri.
10 An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop koma a gami,
 a Israelian ovavim, egha Akar Dikirizir Gavgavir kam
 gavgavim a ganingi, eghti a zurara iki mamaghira ikiam.
11 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ki Kenanin
 nguazim ni daningam, eghti nguazir kam kar nin ovavir
 boribar nguazim.” **12** Fomira Israelia bar avirasemezir
 puvatigha, egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min
 pura Kenanin nguazimin iti. **13** Egha Kantrin Igharazibar
 Gumazamizibar min pura tintinibar dagh aruavira iti. **14**
 Ezi God tarazi ataghizi, me me misogha me abinizir puvati.
 A men akurvagha me bagha Akar Gavgaviba atrivibagh
 aniga me dikabira ghaze, **15** “Ki ua bagha misevezir
 gumazamiziba, ia me gasighasighan marki! Ia nan akam
 inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!” **16** Ikiavira
 Itir God mitiriar aghazir ekiam amadazi, a nguazimin
 oto. A men daghebagh amizi, da bar gifa. **17** E fo, a Josep
 amadazi a uan adarazir faragha ghua Isipin kantrin iti.

Me dagiaba bagha Josep amadazi, a Isipin kantrin aven
 ingangarir gumazir kinimin min iti. **18** Ezi Isipia paza a
 gamua senin gavgavimin an suemning gike. Egha ain ring
 an firim dafa. **19** Ezi Josep ikia ghuavira itima, bizir a
 mikemeziba guizbangiram otifi, Ikiavira Itir Godin akam
 kamaghin aka, Josepin akaba da guizbangira. **20** Ezi gin
 Isipin atrivim gumazir mam amadazi, a ghua kalabusin
 Josep inigha azenim gati. Guizbangira, gumazamizir
 aviribar garir atrivir kam Josep ataghizi, a firiaghiri. **21**
 Atrivir kam Josep inigha uan bizibar ganasa gumazir
 dapanimin aneti. Ezi Josep Isipin gavmanin gumazir
 dapanimin iti. **22** Josep atrivimin dipenimin ingarir
 gumaziba ko, gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba, a
 me gativagha men sure gami. **23** Jekop gin ghua Isipin
 kantrin otogha, nguibar igharazimin gumazimin min
 puram an guraghav ikia iti. **24** Ikiavira Itir God uan
 adarazir akurazi, me borir aviriba bate. A me gamizi, men
 dibobonim men apanibar dibobonim gafira. **25** God Isipia
 gamizi, me an gumazamizibar apanim gamua, egha pazi
 me damuasa tuaviba buri. **26** Gin, God uan ingangarir
 gumazim Moses ko Aron, a misevezir gumazim, an aning
 amada, ezi aning Isipin kantrin zui. **27** Aning Isipin
 kantrin ikia Godin mirakelba ko digavir kuram gamir
 arazarazibagh ami. **28** Isipia Godin akam batoghavira iti.
 Kamaghin amizi, God mitarmer bar ekiam gamizi, a men
 nguazim avara. **29** A men dipabagh amizi, da bar ghuzibar
 otivizi, men osiriba bar ariaghire. **30** Mitiviba otiva bar
 avirasemegha men nguaziba bar adagh izifa, egha uaghan
 atrivimin dipenir ekiam gizifa. **31** God mikemezi, bereziba

ko itiba otiva bar avirasemegha men nguazim bar a gizifa. **32** Amozimin danganimin, God amozir ofizir ekier dagiabar min gariba amadazi da nguazimin izaghiri. Ezi onimarim taghtagha nguazimin izaghira men nguazim gasava amadi. **33** God tuavir kamin men wainin ikariziba ko men fighin temebagh asighasiki, egha men nguazimin temeba bar ada apiraghariki. **34** A migeima, odeziba otifi. Ezi dar dibobonim bar ghuavanabozi, gumazitam dar ponan iburagham. **35** Odezir kaba, bizir dafariba itiba, bar ada ame. Dagher me opariziba, uaghan odezir kaba bar ada ame. **36** God Isipian adarazi bar, men otarir ivariaba bar me misoghezi me ariaghire. **37** A gin Israelia inigha Isipin kantri ategha azenan ghu. Me gol ko silvan aviriba inigha da sara ghue. Egha me bar moghira mikarziba deragha gavgavigha azenan izi. **38** Dughiar kamin Isipia Israelian atiatingi. Me zuima, datirighin Isipia bar akonge. **39** God ghuariar ekier mam isa overiamin pin anetizi, a me avara. Ezi a dimagaribar ghuariam gamizi an avimin min isia isiragha angazangarim me ganidi. **40** Me dagheba bagha an azangsis, ezi a kuaraziba amadazi da izi me da ame. Egha a uan Nguibamin bretba isa me bagha da amadazi, me da apa bar izefe. **41** A dagiam gamizi, a kuiaghirizima, dipam otogha ivemara ghua dipaba puvatizir danganimin Faner ekiamin min oto. **42** Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Abraham koma Akar Dikirizir Gavgavim gami, egha an a ginighnighavira ikia, bizir kabagh ami. **43** Kamaghin amizi, a uan gumazamiziba inigha zui. Gumazamizir kaba, a ua baghavira me amisefe, ezi me bar akuegha

ighiabagh amua zui. **44** A gumamazizir igharazibar nguaziba isa me ganingi. Egha uan adarazir amamangatizi, me gumamazizir kabar azeniba ko nguibaba ini. **45** God kamaghin ifonge, Israelia zurara an arazir a ifongeziba ko an Arazibar gin mangam. Kamaghin amizi, a me bagha bizir aghuir kabagh ami. Aleluia! E Ikiavira Itir Godin ziam pirafam!

106 E Ikiavira Itir Godin ziam fam! An araziba bar dera, ezi a zurara en apanguva ikia mamaghira iti. Kamaghin amizi, e bizir kam bagh a minabagham. **2** Tina an ingangarir ekia an amiziba bar, dagh eghanam? Tina an arazir aghuir an amiba bar da bagh an ziam fam? Gumamaziziba puvatigham. **3** Gumamazizir an Akar Gavgavimin gin ghua arazir aghuibagh amiba, me bar akongegh. **4** O Ikiavira Itir God, ni uan gumamazizibar akurvaghsi izi egh na ginirigh. Ni men akurvagh egh uaghan nan akuragh. **5** Ni ua bagha misevezir gumamaziziba ki men ganti, men dabirabim deraghti me bizir aghuiba iniam. Eghti ki uaghan me ko bar akuegham. E nin gumamazizibara, kamaghin e bar akuegham. **6** E, en ovaviba fomira arazir kuram gamizi moghin, arazir kuram gamigha gifa. E arazir mizirizir guar aviribagh ami. **7** Fomira, en ovaviba Isipin kantrin aven ikia, ni amizir bizir ekia kaba deragha dagh nighnizir puvati. Ni bar men apangkuvigha dughia aviribar men akurvasi, ezi me nin apangkuvir ekia kam bakinighnisi. Egha me ghua Ongarir Aghevimin otivigha, Godin Bar Pin Itimin akam batoke. **8** God uan ziar ekiam bangin, uan gavgavir ekiam akakaghasa ua men akura. **9** An Akar Gavgavim

Ongarir Aghevim ganingi, ezi a dakegha misingi. Ezi a gumazamiziba inigha ongarir torir kamin apengan itir nguazimin tuavir dakirtizimin zui. **10** A gumazamizir kabar apanibar dafaribar ua me ini. A men akuragha men apanibar gavgavim dikabira, ezi me me gasighasighizir puvati. **11** Ongarim bar men apaniba avezi, me bar ariaghire. Men tav uam angamira iti puvati. **12** Dughiar kamin Israelia an akam nighnizir gavgavim an ikia, an ziam fava ighiabagh ami. **13** Egha me bar zuamira an amizir bizir kam gin amada. Egha me uan nighnizibar gin ghua bizibar amuasa, egha faragha Godin akam bagha an azangsizir puvati. **14** Me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia daghem bagha naviba puvira dikava, God ko itir arazim ategha an araziba tuisigh foghasa an gavgavim bagha azai. **15** God, me an azangsizir bizimin ganigha a ikara, egha uam arimariar bar ekiam gamizi, a me bato. **16** Gin me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia, egha men marazi Moses ko Aron navim aningim ikufi, aning Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimning. **17** Ezi nguazim akam akarizi Datan ko Abiram uan adarazi ko me torir kam giraghuezi nguazim iza ua dukuagha me ave. **18** Ezi avim izaghira men gin zui darazir isia, egha gumazir kuraba bar men isi. **19** Me Horepin Mighsiamin ikia gol isa bulmakaun mamin ingarigha an ziam fe. **20** Me Godin ziar ekiam akirim ragha agasaragha, dadaba apir bulmakaun nedazimin ingarigha Godin danganimin aneti, egha an ziam pirafi. **21** Godra, Isipin kantrin ingangarir ekiabagh amigha, Israelia ua me ini. Egha a Isipin kantrin ingangarir bar ekiar aghuibagh ami,

egha Ongarir Aghevimin bizir igharagha garibagh ami,
 ezi gumamaziziba digavir kuram gami. Ezi Israelia ua
 Godin men akurazir kam a bakinighniki. **23** Kamaghin,
 God ghaze, a uan gumamazizibagh asighasigham. Ezi
 God inabazir ingangarir gumazim Moses dikavigha abuir
 gumazimin min Godin damazimin tu, egha Israelian
 akurazi Godin aningagharir kam iraghuzi, God me
 gasighasighizir puvati. **24** God akar dikirizim me ganiga
 ghaze, a nguazir aghuim me daningam. Ezi me akar
 kam nighnizir gavgavim an itir puvatigha, nguazir kam
 gifongezir puvatigha, an aven mangan aghua. **25** Egha me
 uan purirpenibar aven ikia atara migirigiar aviribar God
 gimoba ghuavira ikiava, egha Ikiavira Itir Godin akamin
 gin zuir puvati. **26** Kamaghin amizi, God akar dikirizim
 me daningasa, uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira,
 a me damuti, me gumamaziziba puvatizir danganimin
 ikiva arimighiram. **27** A men gin otivamin ovavir boribar
 amuti, me mangi gumamazizir igharazibar tongin ikiam,
 egh kantrin me itir kabar iki oveng mangam. **28** Me gin
 aser mam, an ziam Bal, me Peorin nguibamin an gin
 ghua a ko poroghav ikia, egha ofan me aser angamira
 itir puvatizir kabagh aningiziba ame. **29** Ezi me amizir
 arazir kurar kam bangin, Ikiavira Itir God atara, arimariar
 ekiam me bagh anemadazima a ize. **30** Finias dikavigha
 gumamazizibar arazir kurar kam ikara, ezi arimariar kam
 me ataki. **31** God bizir Finias amizir kam ginighnigha
 egha a dibora ghaze, a nan damazimin dera. A deragh
 iki mangivira ikiam. **32** Israelia gin Meriban dipamin
 ikia amir araziba God gamizi an atari, ezi Moses me

bangin osimtizir ekiam ini. **33** Guizbangira, men arazir kam Moses gamizi an atarava bar osemegha deragha nighnizir puvatigha paza mikeme. **34** Ikiavira Itir God ghaze, ia Kenanin gumamaziziba bar me misueghti me arimighiregh. Ezi me me misoghezi me ariaghirezir puvati. **35** Israelia kantrin igharaziba ko ikia men guiviba ko otariba uarir iti. Egha me amir arazir kuraba uaghan me ko dagh ami. **36** Me men asebar marvir guabar ziaba fe, ezi kamaghin men arazir kurar kam azuazimin min men suiragha me gasighasiki. **37** Me uari uan otariba ko guiviba isa aseba bagha me misozi me ariaghirima, me men ofa gami. **38** Me uari uan otariba ko guivibav sozi me ariaghiri. Men boriba osimtizitaba puvati, ezi me me isa pura me misozi me ariaghiri, ezi me me isa Kenanian aseba bagha ofa gami. Men arazir kamin, men boribar ghuziba ira egha men nguazim gamizi, a Godin damazim mize. **39** Me arazir kam gamua uari uari gami me Godin damazimin mize. Arazir kam Godin damazimin mati, gumamaziziba uari isa uari ko tintinibar akuir arazim. Me arazir kam gamua egh Godin akam deragha an gin zuir puvati. **40** Ikiavira Itir God uan gumamazizibar atara egha ua me gifongezir puvati. **41** Egha me isa Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dafaribagh ariki, ezi men apaniba me gativagha men gari. **42** Men apanir kaba me gativagha men gara me dikabiragha paza me gami, ezi me pura uan apanibar gavgavibar apengan iti. **43** Dughiar aviribar God uan gumamazizibar akurvasi, ezi me akam batogha uari uan nighnizibar gin zui. Me kamagh amua arazir kuram bar an aven ghugha gifa. **44** Me Ikiavira

Itir God ko migeir dughiabar, a men arareba barasi, egha men osimtizimin gara men apangkufi. **45** A ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ginirigha ua bar men apangkufi. Egha ua uan nighnizim gira. **46** A ua men apanir men suirazibar nighnizibagh irazi, me Israelian apangkufi. **47** O Ikiavira Itir God, en God, ni datirighin en akuragh! E gumazamizir bar igharazibar torimin iti, ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimin izi. Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabagham. E nin ziam fisi bar akuegham. **48** E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a Israelian God. E datirighin ko, gin izamin dughiabar zurara an ziam feka. Gumazamiziba bar mikim suam, “Bar guizbangira!” E Ikiavira Itir Godin ziam fam. Aleluia!

107 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera, a zurara en apanguva ikia mamaghira iti. Kamaghin amizi, e a minamam! **2** Ia, Ikiavira Itir God ua inizir gumazamiziba, ia bar a minabi. Guizbangira, a ian akuragha en apanibar dafariba da ia inis. **3** An aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin ko not ko sautin itir gumazamiziba, bar ia akuvagha ia inigha ize. **4** Ezi ian marazi gumazamiziba puvatizir danganimin ikia tintinibar arua deragha fozir puvati, me nguibatamin boroghin iti o puvati. **5** Ezi mitiriaba ko kuariba men pira men azi, ezi me ghaze, me givagham. **6** Me osimtizir kamin ikia, egha Ikiavira Itir Godin diava an azangsizima, a men osimtizir kamin aven men akura. **7** A me inigha biaghatigha ghua nguibar ekia me an aven dapiamin mamin me ati. **8** Kamaghin, Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagha, me a minabi. **9**

Guizbangira, a kuariba pirir adarasi, dipaba me ganidima, me apa bar izefi. Ezi mitiriaba azi darasi, a dagheba me ganidima, me apa bar izefi. **10** Ezi ian marazi Godin Bar Pin Itimin akam batuegha, egha an akam baraghizir puvati. Kamaghin, me kalabusin dipenimin ikia egha mitater kuramin iti. Men apaniba ainin senba isa me ikezima me osimtizir ekiamin aven iti. **12** Ezi God me dikabirazi, me asaghpora ira ingangarir ekiam gamua men gavgaviba bar gifa, ezi men akurvaghamin gumaziba puvati. **13** Me osimtizir kamin ikia, egha Ikiavira Itir Godin diava an azangsizima, a men osimtizir kamin aven men akura. **14** Ikiavira Itir God me inigha men senba firigha, danganir mitater kurar kamin me inigha azenan ize. **15** Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh, a minamam. **16** Me fo, a gumaziba brasin gavgavimin ingarizir tiaba abiagharigha, kalabuziar dipenimin ain baba akaragharisi. **17** Guizbangira, ian marazi bar arazir kurabagh ami. Egha arazir kurar me amir kaba bangin me arimariar kuraba ini. **18** Me dagheba inian aghuagha ovengasava ami. **19** Men ikirimirim ikuvizi me pazavira ikia, egha Ikiavira Itir Godin dei. Ezi a men akuragha men osimtizir kam agifa. **20** A uabi migeima, an akar kam men mikarzipagh amizi da ua dera. Ezi a matmatiamin ua me ini. **21** Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh, a minamam. **22** Me a minamamin ofabar amuva, an amizir bizir aghuibar gun gumazamizibav kimsi bar akongegh onger akabar amu. **23** Ezi ian marazi kuribar aven ingara

ongarir ekiaba bar dagh arua egha biziba amaga dagh ivesi. **24** Kurimin ingarir gumazir kaba, me Ikiavira Itir God amizir bizir kabar gani. An ongarir ekiamin bizir aghuir kabagh ami. **25** A mikemezi, aminir ekiam ongarir konimin oto, egha ongarim fema, a dikafi. **26** Ezi kuriba a gisin bar pin uavanaga egha bar vin mar uaghiri. Ezi kurimin ingarir gumaziba bar atiatingi, me fo me bar moghira bar ikuvigham. **27** Me gumazir dipar onganiba amegha onganigha purama aruibar min kurim gisin arui, egha kurimin akurvaghamin nighniziba bar puvati. **28** Me osimtizir kamin aven ikia, Ikiavira Itir Godin deima a men akuragha men osimtizim agifa. **29** An aminir ekiam gamizi an amira, ezi ongarim amiragha uaghirigha ua dikavir puvati. **30** Me ongarimin gari an amiragha irighav itima, me bar akonge. Ezi Ikiavira Itir God me inigha nguibar me mangi ikiamin ongarir mikebamin ghu. **31** Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara gumazamizibar apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh, a minamam. **32** Me gumaziba uari akuvir danganibar Godin gumazamiziba ko uari akuv, egh me an ziar ekiamin gun mikim. Me gumazir aruaba ko dapi bizibav kim, dughiar kamin me Ikiavira Itir Godin ziam fam. **33** Ikiavira Itir God faner ekiaba ko dipar atuibagh ami, da dati. **34** Egha nguazir dagheba deragha aghuim gamizi, a ragha otogha amangsizir nguazimin otozi bizitam bar an otogha aghuir puvati. Nguazir kamin itir gumazamiziba arazir kurabagh ami, kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir kaba me ganingi. **35** Egha gin Ikiavira Itir God, gumazamiziba puvatizir danganir midiariba, dipar akareba dagh arisi.

Egha nguazir dipaba puvatizibar, a faneba arighizima da afora ivemari. **36** Me nguazir kabar mitiriaba azir gumazamiziba ariki, ezi me nguibar ekiamin ingarigha an aven iti. **37** Ezi me dagheba opara, egha wainin beniba opari, egha dagher aviriba ikia, wainin ovizir aviriba iti. **38** Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar deragha me gami, ezi me borir aviriba bate. Ezi a bulmakaun aviriba me bagha dagh amizi da otifi. **39** Men apaniba me ko misogha, bar me dikabiragha osimtizir bar ekiam me ganingi. **40** Ezi Ikiavira Itir God men apanibar gumazir dapanibagh amizi, me pura bizir kinibar min iti. A me gamizi me tintinibar arua danganir misingizir tuaviba puvatiziba, pura dagh arui. **41** Gumazir biziba puvatiziba, osimtizir aviribar aven iti, ezi a men akurazi, me deragha iti. A men amizibagh amizi, me borir aviriba bati. Ezi men adarazi avirasemegha mati sipsipin bizibar min bar aviraseme. **42** Ezi gumazamizir Godin damazimin deraziba, bizir kamin ganigha men naviba bar men dera. Ezi gumazamizir kuraba mikiman asagha purama akabar kumigha nimira iti. **43** Eghti ia gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, ia deraghvira bizir kabagh bar dagh nighnigh. Egh kamagh akam akarigh suam, Ikiavira Itir God bar en apangkuvigha ikia mamaghira iti.

108 Godin ziam fer ighiar kam, Devit an osiri. O God, ki uan navir averiamin aven nighnizir gavgavimra nin ikia, egha ua nighnizir igharaziba nan puvati. Datirighin nan navim dikavti, ki gitabav sogh nin ziam famin ighiabar amuasa. **2** Aminim tiraghti, ki daguim ategh dikavigh uan gita ko kulele misogham. Ki dagh ikararangti, dar

ararer aghuim otivti aruem bigh anangam. **3** O Ikiavira
 Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin ni
 minamam. Gumamaziba bar moghira oraghti, ki nin
 ziam fi ighiam bangam. **4** Ki fo, ni en apangkuvir arazim,
 a bar ekefe, egha overiamin ababanimin tu. Ni zurara
 amir arazir aghuir kaba e da meng mangiti, da mangi
 overiamin ghuariabar suiragham. **5** O God, ni overiamin
 uan gavgavim akaghti, nguazimin gumamaziba ganigh
 fogh suam, nin gavgavim bar ekevegha me gafiragha
 pin iti. **6** Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa, ni
 uan agharir guvir gavgavimin en suiragh en akuragh. Ni
 nan azangsizim baragh! **7** God uan Dipenimra ikia ghaze,
 “Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa. Ki datirighin
 Sekemin nguibamin nguazim ko Sukotin danganir zarim
 abigh, egh uan gumamazibar aningam. **8** Guizbangira,
 Gileatin nguazim ko Manasen nguazim, aning nana. Ezi
 Efraimin nguazim a kon midorozir dapanir asuamin min
 iti. Ezi Judan nguazim, mati nan atrivir fidizim. **9** Moapin
 kantri, a nan itarir dipar ki ruemin min iti. Idomin kantri,
 a nan danganir ki uan dagarir asuaba arizimin min iti,
 egha nana. Ezi Filistiaba ki midorozimin me abiragha
 bar akuegha pamten dei.” **10** O God, tinara na inigh egh
 nguibar gavgavim itir kamin aven mangam? Tina nan
 faragh mangiti ki Idomin kantrin ekiamin aven mangam?
11 O God, ni akirim ragha e gasaras ti? Ni ti en midorozir
 gumazibar akurvaghan aghua? **12** Gumazibar gavgavibar
 akurvazim, a pura bizim. Kamaghin amizi, ni en akuraghti
 e uan apaniba ko misogham. **13** E fo, Godin akurvazimra,

e uan apanibav sogh me abinigham. A uabi en apanibav sogh me agivagham.

109 Godin ziam fer onger akar kam, Devit an osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. O God, ki nin ziam a pirafa. Ni nimira ikian marki.

2 Gumazamizir kuraba ko gumazamizir ifavariba na gasighasighasa. Me nan gara ifara akar kurabar na migia nan apanim gami. **3** Me na ekiarugha nan aghuazir akabar na migei. Guizbangira, me migeir migirigiaba, mingariba puvati. **4** Ki me gifuegha me bagha God ko migei. Ezi me nan atara akaba na gasi. **5** Ki arazir aghuibar me gami, ezi me arazir kuraba nan arazir aghuiba ikarvasi. Ki bar me gifonge, ezi me ki me gifongezir arazir kam ikarvagh na gifongezir puvatigha bar nan aghua. **6** Ki ghaze, ni jasin kuratam a miseveghti, a nan apanim kotiamin a baragh egh a tuisigh. An apanitamrama, an kotiam baragh. **7** Jasin kotiam barazir kam oraghti, migirigiaba mangiti, a mikim suam, gumazir kam guizbangira arazir kuram gami, a isi kalabus datigh. Nan apanim, God ko mikimti, jasin kurar kam an akar kam gifogh egh mikim suam, a God ko migeir arazir kam, an arazir kuram. **8** Nan ifongiam, a bar zuamiram aremegh, eghti gumazir igharazitam an danganim inigh. **9** An aremeghti an boriba afeziaba puvatighi, an amuim uaghan paba puvatigham. **10** An boriba dipeniba puvatigh egh onganarazibar amu ikiasa ki ifonge. Eghti gumaziba me itir dipenir kuramin me batuegham. **11** Nan apanir kam gumazitabar bizitaba inigh egh da ikaraghan koghti, ki kamaghsua, me izi uan biziba ikarvagh an nguazim inigh. Eghti nguibar igharazibar

gumaziba izi bizir a ingangarim gamua ivezeziba bar
 ada da inigham. **12** Ki kamaghsua, gumazitam bar an
 apangkuvan marki. Gumazitam kamaghin an boribagh
 nighnigh suam, me afeziaba puvati egh men apangkuvan
 marki. **13** Ki kamaghsua, an ovavir boriba uaghan bar
 arimighiregham, eghti gin otivamin adarazi ua gumazir
 kamin ziam ginighnigh a diponan kogham. **14** An
 inazir afeziaba amizir arazir kuraba, Ikiavira Itir God
 uabi adagh nighnigh. Egh an amebamin arazir kuraba
 gin amangan marki. **15** Ikiavira Itir God me amizir
 arazir kurar kam ginighnighvira iki, eghti gumazamiziba
 gumazir kamin adarazi nighnizitam ua men ikian bar
 marki. **16** Gumazir kam tong apangkuvir nighnizitam
 igharaz darazir itir puvati. A gumazir biziba oteveziba
 ko, biziba puvatiziba ko, naviba osemegha itiba, a paza
 me gamua ghua me misozi me ariaghire. **17** A faragha
 gumazamizibagh asighasighasa ifuegha akar kurabar me
 migei, egh a datirighin uabi bar moghira ikufigh! A God
 deragh gumazamizir igharazibar amuasa a me bagha
 Godin azangsighan aghua, eghti uaghan gumazitam God
 deragh a damusi an a bagh Godin azangsighan marki. **18**
 Dughiabar a migeir migirigiaba, a gumazir igharazibagh
 asighasighasa migei, ezi an migirigiar kam mati an adiarir
 a uan mikarzimmin kurkezim. Kamaghin dera, an akar
 kurar kam dipar an apimin min an namnamin aven
 iki. Egh boremin min an agharibar aven magiri. **19** An
 akar kurar kam, a korotiam aruzi moghin anevaragh,
 egh letiamin min uan ivariam gighuigh iki kamaghira
 iki. **20** Ikiavira Itir God mizazir kamra gumazir na isa

kot garizibar arighasa, ki ifonge. Guizbangira, gumazir
 kaba akar bar kuraba na migei. **21** O Ikiavira Itir God,
 nan Ekiam, ni uan ziar ekiam bangin, ni Akar Gavgavim
 akirizi moghin ni nan akuragh. Ni bar deragha egha
 zurara nan apangkufi, kamaghin ni nan akuragh. **22**
 Ki biziba bar puvatigha purama aperaghav ikia, uan
 navir averiamin aven mizazir kuram barasi. **23** Aruem
 anaga bizibagh isirazi dar nedaziba ghua guaratighin gevi
 moghin, ki mangigh givaghasa ami. Aminim odezibagh
 ivai da migha ghua gevi moghin, ki uaghan dar min
 mighegh mangigh givagham. **24** Ki dagheba ategha egha
 nan tevir akuriba gavgaviba puvati. Ki bar agharim
 gurazi, agharir suiaba bar nan amira. **25** Gumamaziziba
 nan gara egha na dipofi, egha me uan dapaniba roa
 egha nan ingaravati. **26** O Ikiavira Itir God, nan God, ni
 zurara bar nan apangkufi. Kamaghin, ni nan akuragh
 egh uam na inigh. **27** Ni nan apaniba kamagh men
 akaghti, me fogh suam, nirara nan akuragha egha uam
 nan ini. **28** Me, ni na gasighasighsi me ni mikimam. Eghti
 puvatigham. Ni deravira na damuvira ikiam. Gumazir na
 gasighasighasava amiba ni me abinasa ki ifonge. Eghti, ki
 nin ingangarir gumazim, nan navim nan deragham. **29**
 Nan apaniba aghumsizir dafam iniasa, ki ifonge, eghti
 gumamaziziba men aghumsizir arazir kam bar an ganam.
30 Gumamaziziba Godin ziam fasa uari akuvir dughiabar, ki
 an ziam fam. Egh akar ekiamin Ikiavira Itir God minamam.
31 Guizbangira, apaniba gumamazizir onganaraziba isi
 kot datigh kamagh mikim suam, me arimighiram. Ezi,
 God gumamazizir onganarazibar gara men akurvasi.

110 Kar Godin ziam fer onger akam. Devit an osiri. Ikiavira Itir God, nan Ekiam migia ghaze, “Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti me nin dagarimningin apengan ikiam.” 2 Ikiavira Itir God ni damighti, ni Saionin nguibamin iki gavgavir ekiam iki nguibar aviribagh ativagh dar ganam. God ghaze, ni uan apanibagh ativagham. 3 Ni uan apanibav soghamin dughiam, nin gumazamiziba uaghan ni ko mangi nin akurvagham, egh ia Godin mighsiamin ghuavanangam. E gari ghuariabar amariba dimagaribar ira azenibagh iri da aghua dagher aviriba iti. Kamaghira, ni dughiaabar zurara gavgavim ini mamaghira iki, egh gumazir igiamin min otogham. 4 Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ni koma anekirigha gifa, egh uan nighnizim giraghan kogham. A ghaze, “Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam. Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam.” 5 Ekiam gavgavim ni daningasa ni ko iti. Eghti an aningagharir dughiam otoghti an atriviba tintinimin me misogh me gasighasigham. 6 A nguazimin gumazamizibar arazir kuraba ikarvagh, egh midorozir danganibar a gumazir aviribav soghti me arimighiram. An atrivir aviriba ko misogh me abinam. 7 Atrivim tuavir miriamin ivemarir daghurir dipabar ami, egh a gavgavim inigh, uan apaniba dikabiragham.

111 E Ikiavira Itir Godin ziam fam. Gumazamizir God baghavira itiba, me uari akuvamin dughiam, ki men tongin ikiva, uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiva Ikiavira Itir God minamam. 2 Ikiavira Itir God amir biziba, da bar bizir bar aghuiba. Gumazamizir Ikiavira Itir

God, bar a gifofoghasa ifongeziba, me an ingangariba bar deragh dagh fogham. **3** Bizir an amiba, e dar gara an ziar ekiam fa egha fo, an atrivir gavgavir ekiam a bar dera. An arazir aghuir kam zurara ikivira iki mamaghira ikiam. **4** Ikiavira Itir God zurara gumamazizibar nighnizibagh amima, me zuraram an amir digavir kuram gamir arazibagh nighnighvira iti. Ikiavira Itir God en apangkuva en akurvasi. **5** A gumamazizir an atiatiba, a dagheba me ganidi. Egha a uan Akar Gavgavir a gumamaziziba ko dikirizir kam, a zuraram a ginighnisi. **6** A uan gavgavim uan gumamazizibar akagha Kantrin Igharazibar Gumamazizibar nguaziba isa uan gumamazizibagh aningi. **7** An araziba, da bar guizbangira egha bar dera. E an Akar Gavgavira nighnizir gavgavim adar iki egh dar gin mangam. **8** God Akar Gavgavir kaba e ganiga ghaze, da gavgavigh iki mamaghira ikiam. Guizbangira, God guizin arazir aghuimin gin ghua Akar Gavgavir kaba e ganingizi da bar dera. **9** A ua uan gumamazizibagh ivezegha ua me ini. Egha Akar Gavgavim me koma anakira ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. Ikiavira Itir God, an arazir aghuibaram amua bar derazir God, ezi gumamaziziba an ziar ekiam ginighnigha ghaze, a bar pin kozi, me an atiatia an apengan iti. **10** Gumazitam nighnizir aghuim inisi a faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. Gumamazizir an Akar Gavgavibar gin zuiba, me fofozir aghuiba ikiam. Eghti e an ziam fi iki mamaghira ikiam.

112 E Ikiavira Itir Godin ziam fam! Gumamazizir Ikiavira Itir Godin atiatia an Akar Gavgavimin gin mangasa bar

ifongeziba, me bar akongegh. **2** Gumazir aghuibar boriba, nguazir kamin iki ziar ekiaba ikiam. Men ovavir boriba, Ikiavira Itir God deravira me damuam. **3** Men adarazi dagiar aviriba initi, men biziba bar avirasemegham. Me deraghvira arazir aghuimin gin mangiva iki mamaghira ikiam. **4** E fo, mitarmem iti, ezi gumazir aghuim, gumazir aghuir igharazibar akurvaghasa angazangarimin min anagava otogha, men apangkuvigha, aminirbirim gisira. **5** Gumazir guizbangira migia pura uan biziba anidim, an ingangariba a guizbangira dagh amuti, an dagiaba isir tuaviba deravira mangiti, a bar akongegham. **6** Gumazir aghuim irighan kogh egh tugh gavgavigh mamaghira ikiam. Eghti gumamaziziba a ginighnighvira ikiam. **7** An osimtizir otivibar migirigiaba baragh atiatingan kogham. Puvatigham, a tugh gavgavigh nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam. **8** A nighnizir aviribagh amua atiatir puvati. A fo, God gin an apaniba dikabiragham. **9** A bizir bar aviriba gumazir onganarazibagh amibagh anidi. Ezi an arazir aghuir kam givaghan kogham, a ikivira ikiam. Egh a nguibamin aven ziar ekiam ikiti, gumamaziziba an ziam fam. **10** Gumazir kuraba, gumazir aghuimin dabirabimin ganiva puviram ataram. Egh men naviba men ikuvighi, men gavgavim me ateghti me puram amiragh magiri givagham. Guizbangira, bizir aghuir me iniasa mizua itiba, me da inighan kogham.

113 E Ikiavira Itir Godin ziam fam! O Ikiavira Itir Godin ingangarir gumamaziziba, ia Godin ziam fi. **2** E bar moghira an ziam datirighin ko, gin sara a fi mangivira ikiam. **3** E Godin gumamazizir aruem anadi naghin

ikegh ghua aruem uaghiri naghin itiba, e bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fam. **4** Ikiavira Itir God, kantribar gumazamiziba bar me gativagha men garima, me an ziam fe. An gavgavim ko ziar ekiam bar ekeveggha overiam gafiragha bar pin mar iti. **5** Ikiavira Itir God, a en God, gumazitam an miraram amir puvati. An atrivir bar ekiamin ikia bar pin iti. Eggha bar pin ikia overiam ko nguazim virara vin beragha aninghin gari. **7** A gumazamizir onganarazir nguazir minemniabar tonghin itiba, men akura. A gumazamizir biziba puvatigha averenimin tonghin itir kaba, a iza me fe. **8** A gumazamizir kaba isa uan gumazamizibar gumazir dapaniba ko me atizi, me me ko apiaghav iti. **9** An amizir boriba batir puvatiziba deragha me akirizi, me borir aviriba bata bar akonge. E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

114 Israelia me Jekopin ovavir boriba, me Isipin kantri ateggha azenan ize. Kar akar igharazibav geir gumazamiziba, men kantri. **2** Dughiar kam, Judaba, Ikiavira Itir God baghavira itir gumazamizibar min iti. Guizbangira, Israelia God me gativagha men gari, ezi me an gumazamizibar min iti. **3** Dughiar kam, Ongarir Aghevim Godin gavgavimin garava eggha arav ghu. Ezi Jordanin Fanem pura mitighav ikia ua ivemarir puvati. **4** Ezi mighsiar ekiaba memebar min uari akuri. Ezi mighsiar muziariba sipsipin nguzibar min uari akuri. **5** O Ongarim, ni manmaghsuava arav ghu? O Jordanin Fanem, ni manmaghsua ua ivemari puvati? **6** O mighsiar ekiaba, ia manmaghsua memebar min uari akuri? O mighsiar doziba ia manmaghsua sipsipin nguzibar min uari akuri?

7 O nguazim, datirighin Ekiam a izi, ni nighiva akong. A Jekopin God a izegha gifa, ezi ni an damazimin nighiva akong. 8 Godin kam, a dagiam gamizi, a mozir dipamin min oto. Guizbangira, a mighsiar gavgavim gamizi, a dipar nguazimin aven afora azenan izimin min oto.

115 O Ikiavira Itir God, ni zurara bar en apangkuvigha mamaghira ikia, egha e ataghirazir puvati. Kamaghin amizi, e zurara nin ziamra fam. E uari uan ziaba fan kogham. 2 Manmaghirama amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin en azangsigha ghaze, “Ian God managh iti?” 3 Me kamagh fozir puvati, en God uan Nguibamin iti, egha a bizir tizim uan ifongiamin a damusi ifuegh, ana damuam. 4 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, silva ko gol isa uan marvir guabar ingari. Me uari uan dafaribar dar ingari. 5 Ezi marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha migeir puvati, Da damaziba ikia bizibar garir puvati. 6 Da kuariba ikia, egha orazir puvati, egha atiniba ikia bizibav ghuriabagh amir puvati. 7 Da dafariba ikia, bizibar suizir pu. Da sueba ikia, egha aruir puvati. Da akaba akarti tiariba puvatigham. 8 Guizbangira, gumazir marvir guar kabar ingariba, me uari marvir guar me ingarir kabar min iti. Gumazir nighnizir gavgavim marvir guabar itiba, me uaghan dar min iti. 9 O ia Israelian gumazamiziba, ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki. A deragha ia gamua egha ian akurvasi. 10 O ia Aronin adarasi, ia ofa gamir gumaziba, ia Ikiavira Itir God nighnizir gavgavim an iki. A deragha ia gamua ian akurvasi. 11 O ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba, ia nighnizir gavgavim an iki.

A uabira deragha ia gamua ian akurvasi. **12** Ikiavira Itir God zurara e ginighnigha mamaghira iti. Egh a deravira e damuam. A, e Israelia deravira e damuam. Egh uaghan Aronin adarasi, me ofa gamir gumaziba, a deravira me damuam. **13** Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba, a deragh me damuam, gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uaghara, a deragh me damuam. **14** Ki ghaze, Ikiavira Itir God borir bar aviriba, ia ko ian gin otivamin ovavir boribar aningam. **15** Guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim, a bar deravira ia damu. **16** Nguibar bar pin itim, kar Ikiavira Godin bizimra. A nguazir kam isa gumazamizibagh aningi. **17** E fo, gumazamizir ariaghiriba me uan nguibamin iraghue. Egha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati. **18** Ezi e datirighin angamira itir gumazamiziba, e Ikiavira Itir Godin ziam minabi mamaghira ikiam. Aleluia! E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

116 Ikiavira Itir God nan dimdiaba ko azangsiziba barasi. Kamaghin ki bar a gifonge. **2** Dughiaba bar a nan azangsiziba baraghavira iti, kamaghin dughiar ki angamira itir kam, ki a ko mikimvira ikiam. **3** Ki faragha aremeghasava amima, ovevem benimin min na ikezi ki iti. Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ginighnigha atiatia egha navim bar osemeghavira iti. **(Sheol h7585)** **4** Ki Ikiavira Itir Godin ziam dibora a migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ki ni gaghori, ni nan akuragh ua na inigh, puvatighti ki ovegham!” **5** Guizbangira, Ikiavira Itir God zuraram en kuarkuva en akurvasi, egha a bar dera. En God, an apangkuvim itir God. **6** Gumazamizir

uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvatiziba, Ikiavira
 Itir God men akurvasi. Kamaghira ki faragha gavgaviba
 bar puvatizi, osimtiziba na gasighasighasava amima, a
 nan akura. **7** Ki fo, Ikiavira Itir God bar deragha na gami.
 Kamaghin, ki datirighin navir amirizimin ikiye avughsi
 ikiam. **8** O Ikiavira Itir God, ni nan akurazi, ki aremezir
 puvati. Ni nan temeriba adisi. Egha na geghuvima ki irizir
 puvati. **9** Ki angamira itir dughiamin, ki zurara Ikiavira
 Itir God ko daruam. **10** Ki faragha ghaze, “Osimtizir ekiam
 na avaragha na dikabiraghasava ami.” Ezi dughiar kamin
 ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiavira ikia
 kamaghin migei. **11** Ki dughiar kamin puv atiatia bar
 osemegha ghaze, “Ki nighnizir gavgavim gumazitamin
 ikian kogham. Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godra
 ikiam.” **12** Ikiavira Itir God bar deravira na gami. Eghti ki
 ua bizir tizimrama a daningam? **13** Ki ti wainin kavin
 tam a danigham, eghti ofan kam kamaghin akagh suam,
 Ikiavira Itir God ua na ini. A ua na inizir bizir kam bagh
 ki an ziamin dimiva a minamam. **14** An gumazamiziba izi
 uari akuvamin dughiam, ki a koma amizir Akar Dikirizir
 Gavgavir kam, ki a damuam. **15** Ikiavira Itir God ua bagha
 inabagha bar ifongezir gumazitam aremegham, eghti an
 damazimin gumazir kamin ovevem, bar bizir ekiamin min
 ikiam. **16** O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim.
 Nan amebam faragha nin ingangarir amizimin ike, ezi
 datirighin ki nin ingangarir gumazimin ikia egha nin
 ingangarim gami. Ezi ni benir na ikeziba firizi ki datirighin
 firiaghiri. **17** Ki ni minabisi ni bagh ofa damuam, egh nin
 ziamin dimiva a fam. **18** Ki faragha ni koma akar dikirizim

gami. Ki datirighin Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi nin gumazamizibar damazibar anakagham. **19** O Ikiavira Itir God, ki Jerusalemin nguibamin mangi, nin Dipenimin aven ofa damuam. Aleluia! E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

117 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ia ikiziba bar, an ziamin onger akabar amu. **2** Guizbangira, an apangkuvim e bagha zurara ekeveghavira iti. Egha a zurara uan akamin gin ghua e ataghirazir puvati. Aleluia! E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

118 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera, egha a zurara en apangkuvigha mamaghira iti. Kamaghin amizi, e a minamam! **2** E Israelian gumazamiziba, e kamaghin mikim suam, "A zurara en apangkuvigha mamaghira iti." **3** Aronin adarazi uaghan kamaghin mikim suam, "A zurara en apangkuvigha mamaghira iti." **4** Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba e bar moghira uaghan kamaghin mikim suam, "A zurara en apangkuvigha mamaghira iti." **5** Ki faragha bar osimtizir ekiam ikia Ikiavira Itir God ko migia an deima, a na baregha nan osimtizir kam agifa. **6** Ikiavira Itir God na ko itima ki atiatir puvati. Ki fo, gumazamiziba arazitamin na damighan kogham. **7** Ikiavira Itir God uabi nan akurvasi. Ki Ekiamra ganti, a nan apaniba abinigh me gasighasigham. **8** Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti, an e geghuv e avaragh en ganti, gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham. Eghti e nighnizir gavgavim gumazamizibar ikian kogham. **9** Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti, an e geghuv e avaragh en

ganti, gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham. Eghti e nighnizir gavgavim gumazir dapaniba ko atrivibar ikian kogham. **10** Apanir aviriba faragha na ekiaru, ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me dikabira. **11** Guizbangira, me danganiba bar na ekiaruzi ki tongira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki bar me agifa. **12** Me aparibar min bar na ekiaru. Egha me dadabar avimin min zuamira isigha munge. Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me gasighasiki! **13** Nan apaniba faragha na ko midorozim pamten a gamua na abinasava ami. Ezi Ikiavira Itir God nan akura. **14** Ikiavira Itir God uabi na gamizima, ki gavgavigha onger akam bangava an ziam fe. A zurara ua na ini, ezi ki an ziam fasa. **15** Ia oragh! Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan purirpenibar aven ikia bar akongegha dia kamaghin migei, “Ikiavira Itir Godin gavgavimra, e uan apaniba dikabira. **16** Ikiavira Itir Godin gavgavimra en akura. Ikiavira Itir Godin gavgavimra, e uan apaniba dikabira.” **17** Ki fo, ki aremeghan kogham. Puvati. Ki angamira iki, egh bizir Ikiavira Itir God amizibagh eghanam. **18** Ki fo, Ikiavira Itir God nan arazir kuraba akirasa mizazir ekiam na gase, egha na ataghizi ki aremezir puvati. **19** Ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin na bagh tiar akaba kuighti, ki aven mangi egh a minamam. **20** Kar Ikiavira Itir Godin tiar akam, eghti gumazamizir an damazimin derazibara an aven mangam. **21** O Ikiavira Itir God, ni ki ni ko mikemezir migirigiam baraki, egha nan akurazi, ki deragha iti. Kamaghin ki ni minabi. **22** Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim

aterir guarim gava. **23** Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizima an oto. Ezi e an garima, a bar dera. **24** Ikiavira Itir God uabi, dughiar aghuir kam e ganingi. Kamaghin en naviba deraghti, e bar akuegham. **25** O Ikiavira Itir God, ni en akurvaghasa e nin azangsis. Ni en akuraghti, bizir e amiba, da bar deragham. **26** E ghaze, gumazir Ikiavira Itir Godin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu! E Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia, gumazir kamin ziam fe. **27** Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God. A bar deraviram e gamua an angazangarim e gisira. Kamaghin, e bar akongegh temer aguabar suigh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh ighuraruam. **28** O God, ni nan God, ezi ki ni minabaghasa. Ni nan God, ki ziar ekiam ni daningam. **29** Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera, egha a zurara en apangkuvigha ikia mamaghira iti. Kamaghin amizi e a minamam!

119 Gumazamizir, men daroriba Ikiavira Itir Godin damazimin osimtiziba puvatiziba, Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, me bar akongegham! **2** Gumazamizir kaba uan navir averiabar aven nighnizir vamiran ikiava, an akabar gin ghua bar akonge. **3** Bar guizbangira, gumazir kaba arazir kurabar gin zuir puvati. Me Ikiavira Itir Godin Arazibara gin zui. **4** Ni uan akaba e ganigha givagha ghaze, e deraghvira dar gin mangam. **5** Ki kamaghsua ifonge, ki nin arazir ni ifongezibar gin mangisi bar gavgavigham. **6** Ki nin Akar Gavgavibagh nighnighvira ikiam. Kamaghin ki aghumsighan kogham. **7** Ki deragh bizir ni damuasa e mikemeziba bagh nighnighiva, bar uan

navim sara nin ziam fam. **8** Arazir ni ifongeziba, ki dar gin mangasa. Ni na ataghiraghan marki! **9** Gumazir igiam, a tuavir manamin Godin damazimin zuegham? A nin akamin suiragh gavgavigh an gin mangi, egh zuegham. **10** Ki uan navir averiamin aven nighnizir vamiran ikiva, nin ingangarim damuasa. Ni nan akuraghti ki nin Akar Gavgaviba ataghiraghan kogham. **11** Ki nin akam uan navim ko nighnizimin aning gati. Kamaghin, ki arazir kuratam nin damazimin a damighan kogham. **12** O, lkiavira Itir God ki nin ziam fe. Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu. **13** Bizir ni damuasa e mikemeziba, ki dar gun gumazamizibav gei. **14** Dagiar aviriba ko bizir aviriba, ki dagh ifonge, ezi God gifongezir arazim, bar bizir kabagh afira. Ezi ki nin akaba bagha bar akonge. **15** Nin akaba, ki deravira dagh nighnigha dagh ami. Egha deragha dar gara da tuisisi. **16** Ni ifongezir araziba, ki dar gin mangasa bar akonge. Egh da gin amangan kogham. **17** Nan ifongiamra kara, ki angamira iki, egh nin akamin gin mangam. Kamaghin ki nin ingangarir gumazim, ni bar deraghvira na damu. **18** Ni nan damaziba kuighti ki bizir bar aghuiba, nin Arazibar aven dar ganam. **19** Ki dughiar ruarimin nguazir kamin ikeghan kogham. Ni uan Akar Gavgaviba nan mongan marki. **20** Nan navir averiam bizir God damuasa mikemezibar gin mangasa, dughiar zurara na dikafi. **21** Gumazamizir nin Akar Gavgaviba batogha akirim ragha nin akabagh asiba, ni men atariva me gasighasigham. **22** Ezi kirara, ki nin akabar gin zui, ezi gumazamizir kaba akar kurabar na migia na dipofi. Me uam akar kabar na mikiman ki aghua. Ni men

anogorokegh. **23** Gumazir dapaniba uari akuvagha, na misoghasa akam misosi. Ezi ki nin ingangarir gumazim, ki zurara nin akabar suiragh dagh nighnigham. **24** Nin akaba bar deravira nan sure gamizima, ki da bagha bar akonge. Da deravira nan akurvazi, ki deraviram arui. **25** Ki aremeghasava amua nguazir minemeniabagh iraghu. Eghti nin akam mikemezi moghin, ni na fegh gavgavim ua na daningigh. **26** Ki uan araziba bar dar gun ni mikemezi, ni nan akam ikara. Ni uan arazir ni ifongezibar nan sure damu. **27** Ni nan akuraghti ki nin akabar aven itir akar mingaribagh fogham. Ki nin akar aghuiba zurara dar gan dagh nighnigham. **28** Nan navim bar na basemezi nan temeriba iri. Nin akam mikemezi moghin, ni gavgavim nan navim daningigh. **29** Ni nan akuraghti ki ifavarir tuavim ategham. Ni ifongezir arazir aghuimin na damu, egh uan Arazibar nan sure damu. **30** Ki nin gin mangasa akam akirigha, egha bizir ni damuasa na mikemezibagh nighnisi. **31** O, Ikiavira Itir God, ki akar ni na ganingizimin suiragha an gin zui. Ni na ateghti aghumsizir arazitam na bativan marki. **32** Ni fofozir arazir aghuir aviriba na daningti, ki nin Akar Gavgaviba atamra dar gin mangisi nighnigham. **33** O, Ikiavira Itir God, ni uan arazir ifongeziba zurara nan sure damu, eghti ki dughiaba bar adar gin mangam. **34** Ni uan Arazibar mingaribar amighti da azenara ikiti, ki bar moghira uan navimin dar gin mangam. **35** Ki nin akar kam bagha bar akonge. Tuavir ki mangamim ni nan akaghti, ki nin Akar Gavgavibar gin mangam. **36** Ni nan navim damighti a nin akabar gin mangisivira

dikav. Nan navim bizir igharaziba bagh dikavan ki aghua.

37 Nan akuraghti ki mingariba puvatizir arazir kuraba akirim ragh dagh asaragham. Nin akam mikemezi moghin ni deraghvira na damu. **38** Gumazir nin atiatiava nin apengan itiba, ni gavgavim me ganidi. Kamaghira, ki nin ingangarir gumazim, ni uan akar dikirizir kamin gin mangi deragh na damu. **39** Ki aghumsizir akaba baraghan aghua, ni nan akuraghti akar kaba na abinan kogham. Guizbangira, bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera.

40 Ki nin akabar gin mangasa bar ifonge. Nin Araziba da bar dera, kamaghin ni ikiavira itir ikirimirim na daning.

41 O Ikiavira Itir God, ni faragha akar dikirizim gamizi moghin, ni uan apangkuvim, azenara nan akagh egh ua na inigh. **42** Ki nin akam nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin, ni nan akuraghti akar kurar gumazamiziba na migeiba, ki da ikarvagham. **43** Bizir ni damuasa na mikemeziba, ki nighnizir gavgavim dar iti. Kamaghin, ni gavgavim na danighti, ki nin guizin akam dughiabar anekunvira ikiam. **44** Ki nin Arazibar suiragh dar gin mangivira ikiam. **45** Ki nin akabar gin mangasa ifonge. Kamaghin, arazir kuratam nan mikarzim in itir puvatizi ki firiaghiri. **46** Ki aghumsighan kogh nin akabar gun atrivibav kimam. **47** Ki nin Akar Gavgavir kaba guizbangira bar dagh ifonge. Kamaghin ki da bagha bar akonge. **48** Ki nin Akar Gavgavibagh nighnizi da derazi, ki bar dagh ifuegha ni minabi. Ki zurara nin arazir ni ifongezir kabagh nighnigham. **49** Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha na koma akam akirizir bizim ginighnigh. Nin akar kam na gamizi ki nighnizir gavgavim nin iti. **50** Nin akar dikirizim

ikirimirir aghuim na ganidi. Kamaghin amizi, osimtiziba na bativir dughiamin, ki navir amirizimin iti. **51** Gumazir akaba batoziba dibovir akabar na migei, ezi ki nin Araziba ataghirazir puvati. **52** O, Ikiavira Itir God, bizir ni damuasa e mikemeziba, ni fomira e ganingizi ki dagh nighnisi, ezi da gavgavim na ganidi. **53** Gumazir kuraba nin Araziba abigha arazir kurabagh ami, ezi nan navim bar men ikuvigha men atari. **54** Ki uan nguibam ategha saghon itir danganibar ikia, nin arazir ni ifongezibar ighiabagh ami. **55** O, Ikiavira Itir God, ki dimagaribar nin ziam ginighnigha, egha nin Arazibar gin zui. **56** Nan arazir ekiamra kara, ki dughia bar zurara nin akabar gin zui. **57** O, Ikiavira Itir God, ki ni koma akar dikirizim gamigha ghaze, ki nin akamra gin mangam. Nan nighnizim ua bizitamin itir puvati. Ni bar uabira ki nin ganam. **58** Ni faragha na ko akam akirizi moghin, ki datirighin uan navir averiamin pamten nin azangsigha ghaze, ni nan apangkufigh. **59** Ki uan daroribagh nighnigha givagha, nin akabar gin mangasa ni koma akam akiri. **60** Nin Akar Gavgavir kaba ki zuamira dar gin mangasa, ki suighsuighan aghua. **61** Gumazir kuraba na gekuigh na inigh uan arazir kuraba bagh mangasava ami. Ezi puvati, ki nin Arazibagh nighnighavira iti. **62** Ki dimagarir arizibar dikava apiav ikia, bizir ni damuasa e mikemeziba bagha nin ziam fe. **63** Gumazamizir nin akabar gin ghua nin atiatia nin apengan ikia ingangarim gamiba, ki men namakam. **64** O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim nguazir kamin gumazamiziba bar me gizifa. Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu. **65** O, Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim, ni uan

akamin mikemezi moghin arazir aghuimin na gami. 66 Ki nighnizir gavgavim nin Akar Gavgavibar iti. Kamaghin, ni nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba na daning. 67 Ki fomira tighar mizaziba iniamin dughiam, ki nin gin zuir tuavim ataki. Ki datirighin nin akaba baragha dar gin zui. 68 Ni bar deragha nin apangkuvim bar ekefe. Kamaghin, ni uan arazir ifongezibar nan sure damu. 69 Gumazir uari feba ifavarir akar aviribar na mikeme. Ezi ki uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikia, nin akabar gin zui. 70 Gumazir kaba uan navibar kumigha nighnizir aghuiba men puvati. Ezi ki nin Araziba bar dagh ifonge. 71 Ni bar deragha mizazim na gase. Ni mizazim na gasezir bizir kamin, ni arazir ni ifongeziba nan aka. 72 Ki dagiar aviriba ikiva bar akueghan kogham. Nin Arazimra ki bar a gifonge. A dagiaba bar dagh afira. 73 Ni uabi nan ingarigha deragha nan gari. Ni datirighin nighnizir aghuiba na daning, uan Akar Gavgavibar nan sure damu. 74 Ki nighnizir gavgavim nin akamin iti. Kamaghin, gumazamizir nin atiatiba me nan gan egh bar akueghan. 75 O, Ikiavira Itir God, ki fo bizir ni damuasa mikemeziba da bar guizbangira. Ni bar na gifuegha, nan araziba akirmighasa osimtizim na ganingi. 76 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha akar dikirizimin gin mangi, nan apangkuvigh gavgavim nan navim daning. 77 Ki nin Araziba bar a dagh ifonge. Kamaghin amizi, ni nan apangkuvighi, ki ikirimirir aghuim iniam. 78 Gumazir uari feba akar ifavaribar na migia, pura na isi kotiam darighasa. Ki ghaze, gumazir kamagh amiba ni aghumsizim me daningigh. Eghti ko, ki nin akaba

zurara dagh nighnighvira ikiam. **79** Nin atiatia, egha nin akabar gin zuir gumazamiziba, me na bagh izi na ko ikiam. **80** Nan akuraghti ki bar uan navir averiamin arazir ni ifongezibar gin mangam. Egh arazir kamin ki aghumsighan kogham. **81** Ki fomira uabin akurvaghasa, ni mizua ghuava amira. Ezi nan gavgavim bar gifa. Ki nighnizir gavgavim nin akamin ikiavira iti. **82** Ni faragha akam akirizi moghin ki nin ganasa, ikia ghua nan gavgaviba bar givazi, ki amira. Ki kamaghin migia ghaze, “Ni manadizoghin nan akuragham?” **83** Ki memen nir me dipaba tuasa isamizir ghurimin min ikuvizi, me a makuni. Ezi arazir ni ifongeziba, ki dar suiraghavira iti. **84** Ki nin ingangarir gumazim, manmaghin dughiabar ki zurara ni mizuam ikiam? Ni man dughiamin nan apaniba mizazim me gasam? **85** Gumazir uari feba nin Arazibar gin zuir puvatigha, nan suighasa na bagha modogha azuazim agura. **86** Ki nin Akar Gavgaviba nighnizir gavgavim dar iti. Ezi gumazir kuraba uan akar ifavaribagh amua arazir kurabar na gami, kamaghin amizi, ni nan akuragh. **87** Gumazir kurar kaba bar atam na misoghezi ki aremeghai. Ki kamaghin aghuagha nin akaba ataghirazir puvati. **88** Ni zurara nan apangkuf, egh deragh nan akurvagh. Kamaghin, ki nin akabar gin mangivira ikiam. **89** O, Ikiavira Itir God, nin akam ikivira ikiam. A nin Nguibamin iki mamaghira ikiam. **90** Nin akam mikemezi moghin ni zuraram an gin zui. Ni nguazim an danganimram anetizima a ua mozorozir puvati. **91** Biziba bar nin ingangarim gami. Kamaghin amizi, ni uabi mikemezi, biziba uan danganibara ikia,

iza datirighin ikia kamaghira iti. **92** Ki nin Arazibagh ifongezir puvatizi, ni mizazim na gasegha na misoghezi ki aremeghai. **93** Ki nin akabar gin ghua eghe angamira iti, kamaghin, ki da ataghiraghan kogham. **94** Ki zurara nin akabar gin zui, eghe ki ni baghavira itir gumazim. Ni nan akuragh. **95** Gumazir kuraba na misueghti ki aremeghasa na bagha mizua mueghav iti. Ezi ki uabi, ki zurara nin akabagh nighnighavira iti. **96** Ki kamaghin fo, biziba bar givamin oteyiba iti. Ezi nin Akar Gavgavim bar dera, egh dughiabar vaghvagh zurara ikivira ikiam. **97** Ki nin Arazim bagha bar ifonge. Eghe arueba ko dimagaribar a ginighnighavira iti. **98** Nin Akar Gavgavir kam na ko zurara ikia, eghe fofozir aghuim na ganidi. Akar Gavgavir kam, nan fofozim gamizi a nan apanibar fofozibagh afira. **99** Ki zurara nin guizin akabagh nighnisi. Kamaghin ki fofozir aghuim ikia uan tisabagh afira. **100** Ki nin akabar gin zui. Kamaghin, nan fofozim gumazir aruabar fofozibagh afira. **101** Ki nin akamin gin mangasa ifonge. Kamaghin, ki arazir kuramin gin mangan aghua. **102** Ni uabi uan akabar nan sure gami, kamaghin bizir ni damuasa e mikemeziba, ki dar suiraghavira iti. **103** Nin akaba da bar isingi. Nin akar kabar isingtizim bar hanin isingtizim gafira. **104** Nin akaba nighnizir bar aghuim na ganingi, kamaghin ki arazir kuraba bar dar aghua. **105** Nin akam a lamin angazangarimin min, tuavim nan akaghagha angazangarim na ganidima ki zui. **106** Ki ni ko akam akira ghaze, ki guizbangira bizir ni damuasa e mikemezibar gin mangam. **107** O, Ikiavira Itir God, osimtizir bar ekiam na avara. Nin akam mikemezi moghin, nan akuraghti

ki angamira ikivira ikiam. **108** O, Ikiavira Itir God, ki
 ni ko migia egħa ni minabi. Ki ni minabir migirigiar
 kaba mati, ki uan ifongiamin ġin zuir ofan min da ni
 ganidi. Ni da inigh, egħ bizir ni damuasa e mikemeziba, ni
 deraghvira nan sure damu. **109** Ki uabi zurara atam ovia
 tagħirasi. Ezi nin Arazim, ki a bakinighnighan kogham.
110 Gumazir kuraba mati azuazim asizimin suighasa, na
 bagħa mongegħa ikia azuaziba ġui. Ezi ki nin akaba
 atagħirazir puvati. **111** Nin akaba, ki dar suirazi da nan ikia
 kamaghira iti. Akar kaba nan navim gami a bar akonge.
112 Ki mikemegħa gifa, ki nin arazir ni ifongezibar suiragh,
 dar ġin mangivira iki mangi ovegham. **113** Gumazir maba
 nighnizir vamira itir puvati, men nighniziba biaghire.
 Gumazir kamaghin amiba ki bar men aghua. Ki uabi,
 nin Araziba bar dagħ ifonge. **114** Nirara nan mogomer
 danganim, egħa oramin min na apazagħa na modozi ki
 deravira iti. Ezi ki nin akam nighnizir gavgavim an iti.
115 Ia gumazamizir arazir kurabagħ amiba ia na gitagħ.
 Egħti ki uan Godin Akar Gavgavibar ġin mangam. **116**
 Ni gavgavim na daningasa na koma akam akirigha gifa,
 egħti ki angamira ikivira ikiam. Nin akar dikirizir kam, ki
 nighnizir gavgavim an iti. Ki akar kam bagħ aghumsighan
 aghua. Kamaghin, ni uan akar dikirizimin ġin mangi
 gavgavim na daning. **117** Ni nan suiragħti ki deraghvira
 ikiam. Egħti, ki zurara nin arazir ni ifongeziba baragħ dar
 ġin mangam. **118** Gumazamizir nin arazir ni ifongezibar
 aghuaziba, ni akirim gigha me gasi. Men ifavarir akabar
 dagħetam otogħan kogham. **119** Ni kamaghin nighnisi,
 nguazir kamin itir gumazamizir kuraba bar, mati bizir

kurar gumamaziziba makunasava amiba. Kamaghin amizi,
 ki bar nin akabagh ifonge. **120** Ki bizir ni damuasa
 e mikemezibagh nighnisi. Egha kamaghin, ki bar nin
 atiatima, nan mikarzim nighava agoi. **121** Arazir aghuir
 ki ni ko gumamazizibagh amiba, da nin damazimin
 bar dera. Ni na ateghti nan apaniba arazir kuramin na
 damuan marki. **122** Ki nin ingangarir gumazim, ni nan
 akurvaghsi na ko akam akiram. Egh gumazir uari febar
 amamangatighi me osimtizim na daningan kogham.
123 Ki nin akurvazim bagha mizua ghuava amira. Nin
 akar dikirizir aghuim, ki a iniasa dughiar bar ruarimin
 mizua ghuava amira. **124** Ki nin ingangarir gumazim, ni
 uan apangkuvir arazimin gin mangi deravira na damu.
 Egh deraghvira uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.
125 Ki nin ingangarir gumazim, kamaghin ni nighnizir
 aghuim na danighi, ki nin akabagh fogham. **126** O,
 Ikiavira Itir God, gumamaziziba nin Araziba zurara da
 abisi. Ni datirighin mizazim me gasi. **127** Kamaghin amizi,
 ki nin Akar Gavgaviba bar adagh ifonge. Ki nin akam
 gifongezir arazir kam, a gol gifongezir arazim bar a gafira.
128 Kamaghin amizi, Ki nin akaba bar dar gin zui. Egha
 tuavir kurar igharaziba, ki bar dar aghua. **129** Nin akaba
 bar moghira dera, kamaghin, ki uan navir averiamin
 aven bar dar gin zui. **130** Gumazim igharazitavin akuragh
 nin akabar mingaribar an sure damighi, nin akamin
 angazangarim an navir averiamin ikiam. Akar kam
 nighnizir aghuiba puvatizir gumamazizibar amuti, me
 nighnizir aghuiba ikiam. **131** Ki nin Akar Gavgaviba uan
 navir averiamin dagh ifonge. Mati gumazim dipam bagha

kuarim an pîrima, a dipam apima an an kuarmizimîn uaghiri. **132** Nî gumazamizir nîn ziam gifongeziba, nî me gifongezi moghin, nî na bagh izî nan apangkufigh. **133** Nî faragha na ko akar dikirizim gamizî moghin deragh na gativagh nan gan. Eghti arazir kuram na damighti kî irighan kogham. **134** Nî uam na inighti, gumazir akaba na gasiba na gasighasighan kogham. Eghti kî nîn akabar gin mangam. **135** Kî nîn ingangarir gumazim, nî nan boroghin ikiti, nîn angazangarim na gisiraghti, nî deragh na damu. Egh arazir nî ifongezibar nan sure damu. **136** Gumazamiziba nîn Arazibar gin zuir puvati. Kamaghin kî puviram azima nan temeriba dipamin min ivemari. **137** O, Ikiavira Itir God, nî guizbangira bar dera. Ezi bizir nî damuasa mikemeziba da bar dera. **138** Akar nî e ganingiziba, da bar deragha bar guizbangira. **139** Nan apaniba nîn akabagh nighnizir puvati. Kamaghin amizi, nan navim avimin min nan isi. **140** Kî nîn ingangarir gumazim, kî nîn akar dikirizimîn ganigha a tuisigha fo, a bar guizbangira. Egha akar dikirizir kam kî bar a gifonge. **141** Kî gumazir kinim ezi gumazamiziba na dipofi, ezi kî nîn akabagh nighnighavira iti. **142** Nîn arazir aghuim a zurara ikiavira iti, ezi nîn Araziba da bar guizbangira. **143** Osimtizir ekiaba na batifi, ezi kî nîn Akar Gavgaviba bagha bar akonge. **144** Nîn akaba da bar deragh iki mamaghira ikiam. Nî nighnizir aghuim na danighti kî angamira iki mamaghira ikiam. **145** O, Ikiavira Itir God, kî uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiava nî ko mikimasa. Nî nan migirigiam barakigh. Kî nîn arazir nî ifongezibar gin mangam. **146** Kî datirighin nîn

dia ghaze, ni ua na inighti ki nin akabar gin mangam. **147**
 Aminim tiasava amima ni nan akurvaghasa ki nin dei. Ki
 nin akaba nighnizir gavgavim dar iti. **148** Ki dimagaribar
 akuir puvati. Ki nin akar dikirizim ginighnighavira iti. **149**
 O, Ikiavira Itir God, ni bar nan apangkufi, kamaghin ni
 nan migirigiaba barakigh. Ni bar moghira dera, kamaghin
 ni na akumakum nan ganti, ki deraghvira ikiam. **150**
 Gumazir nighnizir kuraba nan itiba, na gasighasighasa
 nan boroghira izi. Gumazir kaba nin Arazibar saghon
 ikia, dar gin zuir puvati. **151** Ezi Ikiavira Itir God, nin Akar
 Gavgaviba da bar guizbangira. Ezi ni uabi, ni bar nan
 boroghira iti. **152** Bar fomira ki nin akabagh fo. Ni uan
 akar kam gamizi a ikia mamaghira iti. **153** Ki nin Araziba
 bakinighnizir puvati. Kamaghin, ni nan osimtizar gan
 nan akuragh. **154** Ni faragha na ko akam akirizi moghin,
 ni nan akuragh ua na inigh ikirimirir aghuim na daning.
155 Gumazir kuraba arazir ni ifongezibar gin zuir puvati,
 ezi ni ua me inian kogham. **156** O, Ikiavira Itir God, nin
 apangkuvim bar ekefe. Ni faragha mikemezi moghin, ni
 nan akuraghti ki angamira ikiam. **157** Gumazir aviriba
 arazir kurabar na gamua egba na gasighasighasa, ezi ki
 nin akaba ataghizir puvati. **158** Gumazir akaba batoziba,
 me nin Akar Gavgavibar gin zuir puvati. Gumazir kaba, ki
 men gara nan navim bar ikuvizi, ki bar men amira. **159**
 O, Ikiavira Itir God, ni nan gari, ki nin akaba bar dagh
 ifonge. Ezi ni bar nan apangkufi, kamaghin ni uam na
 inighti ki angamira ikiam. **160** Nin akar kam a guizin
 akamra. Bizir ni damuasa mikemeziba da zurara ikia
 mamaghira iti. **161** Gumazir dapaniba arazir kurabar na

gami, ezi men arazir kurar kaba, mingarir aghuitam itir puvati. Ezi ki zurara nin akabagh nighnighavira iti. **162** Ki nin akaba bagha bar akonge. Mati gumazim dagiar aviribar apigha da isa bar akonge. **163** Ki guizbangira ifavarir arazim bar an aghua, egha nin Araziba ki bar dagh ifonge. **164** Dughiaba bar, a dar 7plan dughiabar, ki bizir aghuir ni damuasa mikemezibagh nighnigha nin ziam fe. **165** Gumazamizir nin Arazibagh ifongeziba, me navir amirizimin ikia bar deraghavira iti. Eghti bizitam me damighti me asaghporegh ireghan kogham. **166** O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim bagha ni mizua, nin Akar Gavgavibar gin zui. **167** Ki nin akaba bar uan navir averiamin dagh ifonge. Egha zurara dar gin zui. **168** Ki nin akaba, ko nin arazir aghuiba bar dar gin zui. Ezi ni bar nan arazibagh fogha gifa. **169** O, Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh nan akuragh. Ni faragha mikemezi moghin, nan akuragh fofozir aghuim na daningigh. **170** Ni faragha na mikemezi moghin, nan azangsizim baragh nan akuragh. **171** Arazir ni ifongeziba, ni zurara nan sure gami. Kamaghin ki zurara nin ziam fam. **172** Nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira, kamaghin ki dagh nighnigh, egh ighiabar amuam. **173** Ki nin akaba zurara dar gin zui. Kamaghin, ni zurara nan akurvaghsi gan iki. **174** O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim bagha ara ni mizuai. Ezi nin Araziba na gami ki bar akonge. **175** Ni na damighti ki angamira iki, egh nin ziam fam. Eghti bizir ni damuasa e mikemeziba en akuragham. **176** Ki nin ingangarir gumazim. Ki sipsipin ovengezimin min tuavir

aghuim ataki. Ki nin Akar Gavgaviba gin amadir puvati, kamaghin amizi, ni na bagh izi na buri.

120 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ki osimtizim itir dughiamin, ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava araima, a nan dimdiam barasi. **2** Ki ghaze, “O Ikiavira Itir God, gumazir ifariba na gasighasighasava ami. Ni men akar ifavaribar ua nan akuragh, men dafaribar ua na inigh.” **3** Ia gumazir ifariba, God mizazir manmaghira garim ia daningam? Egh a manmaghira garir arazim ian arazir kuraba ikaragham? **4** God ti afuzir ghuntizim inigh ia ginivam. A ti avir bar puvira isim inigh ia dapongam. **5** Maia! Ki uabin apangkufi! Ki Mesekia ko Kedarian tongin pazava aperazi moghin, ian tongin datirighin pazava apera. **6** Gumazir igharaziba ko deragh dapian aghuaziba, ki dughiar ruarimin ian tongin ikegha, bar amira. **7** Ki uabi dabirabir aghuim baghavira migei, ezi me midorozim baghavira migei!

121 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ki uan akurvazim bagha mighsiaba kozorogha dar gari. Eghti gumazir nan akurvaghamim managhira ikegh otogh izam. **2** Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim, a bar uabira nan akurvasi. **3** A Godin akuir puvatizim. A ni akumakum deragh nin ganti, ni irighan kogham. **4** A Israelia akumakua deragha men gari, egha dughiatamin bar akuizir puvati. **5** Ikiavira Itir God, nin boroghira ikia, mati dughuazim ni avara. Egha ni geghuva deragha nin gari. **6** Aruem isiragh ni dapongeghan kogham, eghti dimangan iakinim ni gasighasighan kogham. **7** Ikiavira Itir God ni geghuv deragh nin ganti, bizir kuratam ni

gasighasighan kogham. **8** Ni uan dipenim ataghiraghamin dughiam, a ni geghuv deragh nin ganam. Egh ni ua izamin dughiam, a kamaghira damuam, a datirighin ko, dughiar gin izamibar, kamaghira damuam.

122 Devit ighiar kam osiri. Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ki orazi, me kamagh na migia ghaze, “Ia dikavigh e mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangam.” Ki kamaghin oregha bar akonge. **2** E datirighin otivigha givagha, Jerusalemın nguibam avinizer divazimin aven tuivighav iti. **3** Me Jerusalemın nguibamin ingarizi, a gavgavigha ganganim datirighin bar dera. **4** God faragh Israelian anababav kemezi me iza kagh Ikiavira Itir God minabazi moghin, me datirighin izava ami. **5** Danganir kam, atrivim kotiaba barazir dipenim iti. Kar Atrivim Devitin ovavir boriba kotiaba baragha da tuisizir danganim. **6** Ia Jerusalem bagh Ikiavira Itir God ko mikim. Eghti a navir amirizim Jerusalemın iti darazir anighti, me navir amirizimin ikiva deragh ikiam. **7** Gumazamizir Jerusalemın divazimin aven itiba deragh ikiva, ua midorozim damuan kogham. **8** Ki uan adarazi ko, uan namakabagh nighnigha, kamaghin Jerusalem migia ghaze, “Ni amiragh nimira ikiti midoroziba nin aven otivan marki.” **9** Ki, Ikiavira Itir God, en God, an Dipenim ginighnisi. Egha Jerusalem bar deraghvira ikiasa ki a bagha God ko migei.

123 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. O, Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin atrivimin itima, ki kogha nin akurvazim bagha gari. **2** Ingararir gumazim, a uan gumazir dapanimin ganti, an an akurvagham.

Ingangarir amizim, a uan amizir dapanimin ganti, an an akurvagham. Kamaghira, e Ikiavira Itir Godin ganvira iki mangiti, a uan apangkuvim en akakagham. **3** O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba arazir kurabar e gami, kamagh ni en apangkufigh. **4** Dughiar bar ruarimin dagiaba itir gumazamiziba dibovir akabar e migia, uari fa pazava e gami. Ezi e bar amira.

124 Ighiar kam, Devit an osiri. Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ikiavira Itir God en akuraghan koghti, e manmaghira damuam? Ia Israelia azangsizir kam ikaragh mikim suam: **2** En apaniba faragha naviba en ikuvigha e misoke. Ikiavira Itir God en akurazir puvatizi, apaniba pazavira en atara bar e gasighasighai. **4** Puvatizi apaniba aperiamin min e inigha ghuzi dipam e avarazi moghin e oveghai. **5** Mati aperiar ekiam bar e adugha ghueghai. **6** E datirighin Ikiavira Itir God minabagham. A itima en apaniba asizir atiamin min e givir puvati. **7** Mati gumazim kuarazimin suighasa azuazim gura, e kuarazimin min mighegha a gitagha ghu. Me gurazir azuazir kam dutuaghiri, ezi e a gitagha ghu. **8** Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim, a uabira en akurvasi.

125 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me Saionin Mighsiamin min iti. Mighsiar kam bar gavgavigha mozoroziba puvati, a iki kamaghira ikiam. **2** Kamaghira, mighsiaba Jerusalem in nguibam ekiaruzi moghin, datirighin ko gin Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba ekiarugh men ganam. **3** Gumazir

arazir kurabagh amiba, Godin gumamazizibar nguazim gativagh zurara men ganan kogham. Me kamagh damuti, Godin gumamaziziba uaghan arazir kurabar amuam. **4** O, Ikiavira Itir God, gumamazir ni baghavira ikia nin akamin gin zuiba, ni deraghvira me damu. **5** Ni gumazir kurabagh asighasigh, egh gumazir ifara uan nighnizibar gin zuiba sarama asighasikigh. Eghti Israelia deraghvira ikiam.

126 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ikiavira Itir God uam e inigha Saionin nguibamin ize, ezi dughiar kam e ghaze, e mati irebamin gari. **2** Kamaghin, e akava ighiabagh amuavira iti. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba e migia ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa maburan ingangarimram ami.” **3** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God en akurvaghasa bar ingangarir ekiam gami, kamaghin e datirighin naviba deragha bar akonge. **4** O Ikiavira Itir God, ni ua deraghvira e damuam. E mati dipaba puvatizir danganimin itir faneba dipaba dake, ni amozim damighti a ua iziti da izevegham. Kamaghira, ni e damuti e izivagham. **5** Gumazir aravira dagheba opariba, me dar dagheba iniva bar akuegh dimiva arangam. **6** Guizbangira, gumazir aravira dagher oviziba atera ghua da opariba, me dar dagheba inigh uamategh ighiabar amu da ater izam.

127 Ighiar kam, Solomon an osiri. Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ikiavira Itir God uabi dipenimin ingar. Puvatightima, dipenir kamin ingarir gumaziba pura an ingarigham. Ikiavira Itir God uabi nguibamin gan. Puvatightima, nguibar kamin garir

gumaziba pura ingarigham. **2** E dagheba ko dagiaba bagha bar mizarazibara dikava ingara zui aminiba piri. E pura ingangarir kabagh ami. Ikiavira Itir God uabi gumazamizir a ifongeziba biziba me ganidima, me pura ikia avughsi. **3** Boriba, kar bizir aghuir Ikiavira Itir God anidiba, da bar dera. **4** Gumazir igiamin boriba, mati afuziba midorozir gumazir mamin dafarimin iti. **5** Gumazir borir aviriba itim a bar akongegh. A uan apaniba ko kotiam damuamim dughiamin, me kotiar danganimin an akurvagham. Eghti an kotiam deragh mangam.

128 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan ikia, an akaba baragha dar gin zuiba, me bar akongegh. **2** Ingangarir ni amibara ni dar dagiaba inigh bizir ni ifongezibagh ivezam. Eghti bizir ni amiba bar deraghti ni bar akuegham. **3** Nin amuim, wainin ikarizimin min ava ovizir aviriba iti moghin, a borir aviriba batam. Nin boriba bar avirasemegh nin avir miriam, olivin temer igiabar min bar an okarigham. **4** Bar guizbangira, gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim, a kamaghirama otogham. **5** Ikiavira Itir God, uan Dipenimin aven Saionin Nguibamin iti, a deragh ni damu. Ni zurara nguazimin itir dughiam, ni Jerusalemin nguibamin itir bizibar ganti da deraghvirama otiv. **6** Ki kamaghsua, ni dughiar ruarimin iki uan igiar boribar gan. Eghti Israelia deraghvira iki.

129 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Israel, ni uan igiamin ikegha iza, datirighin nin apaniba ni gamizir arazir kuraba, ni dagh eghan. **2** Ni kamaghin mikim suam, “Ki uan igiamin ikia iza datirighin, nan

apaniba arazir kurabar na gami. Me kamaghin na gamua egħa na abirazir puvati. **3** Me nan akirim ifozorozima a duar ruariba iti. Ezi duar kaba mati me azenir ekiam oparasa an nguazim abiagħariki. **4** Ezi Ikiavira Itir God an araziba dera, a ikia kalabuziar kamin ua nan akurazi ki firiagħhiri.” **5** Ki ghaze, Saionin Nguibamin apanimin itir darasi, e men agintighi me uam ari uan nguibabar mangegħ bar aghumsika. **6** Me dipenir siriabagħ isin aghuir grazibar min aghungam. Da aghung ua zuamira misigham. **7** Gumaziba grazir kabar ikiziba ikia, egħa da atera zuir puvati. **8** Gumazamiziba gumazamizir kabar borogħin mangi kamaghin mikiman marki, “Ikiavira Itir God deragħ ia damu! Ikiavira Itir Godin ziamin ia deragħvira iki.”

130 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. O, Ikiavira Itir God, nan navir averiam bar osemi ki nin dei, ni nan akuragħ. **2** O Ekiam, ni na barakigh. Ki ni migeir migirigiaba ko nan arareba ni da baregħ nan akuragħ. **3** O, Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba mengegħ dar suiragħ ikiti, Ekiam, en tinara nin damazimin tugh gavgavigham? **4** Nirara arazir kuraba gin amadi, kamaghin amizi, e nirarama atiating nin apengan ikiam. **5** Ki uabin akurvagħasa ifongegħa, Ikiavira Itir God, a mizua iti. Egħa nighnizir gavgavim an akamin iti. **6** Ki uan navir averiamin aven, Ekiamin akurvazim bagħa a mizua ti. Ezi nan arazir kam a gumazir dimagarimin bizibar gara itima aminim men itirazir arazim, a bar a gafira. **7** E Israelia, Ikiavira Itir God zurara bar en apangkufi, egħa e ikuvighan kogħasa an en akurvasi. Kamaghin amizi, ia

nighnizir gavgavim an iki. **8** A uan gumamaziziba Israelia men akuragha ua me ini, egh men arazir kuraba gin amangam.

131 Ighiar kam, Devit an osiri. Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. O Ikiavira Itir God, ki akaba batogh uabi uan ziam fan aghua. Ki bizir ekiaba ko bizir ki damuan iburaziba dagh nighnizir puvati. **2** Ki datirighin deragha aperagha navir amirizim iti, mati borim uan amebamin otem ategha a ko aghumram aperaghav iti. Kamaghira, nan navim purama amiragha irighav iti. **3** O Israelia, ia datirighin nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God iki, kamaghira iki mangivira iki.

132 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. O Ikiavira Itir God, Devit uabi ko, a inizir osimtizir ekier kaba, ni dagh nighnighvira iki. **2** O Ikiavira Itir God, Ni Jekopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim. Devit ni ko dikirizir akaba ni dagh nighnighvira iki. **3** Devit ghaze, “Ki uan dipenimin ghuavanaboghan kogh, uan misiam mitoghan kogham. **4** Ki dakusi uabi abinan kogham. Eghti nan damazimning komeghan kogham. **5** Ki kamaghira deragh dakuan kogh mangi, ki Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingarsi danganitam batoghvira givagham. A Jekopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim.” **6** E Betlehemin nguibamin ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin akam baraki. Eghe ghua Kiriati Jearimin nguazimin an apigha a inigha ize. **7** E ghaze, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, egh an atrivir dabirabimin guamin teviba apirigh an ziam fam. **8** O, Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi uan avughsir danganimin

iki. Ni uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam sara izi.
 Boksia kam, a nin gavgavir bar ekiam aka. **9** Nin ofa
 gamir gumaziba me zurara arazir aghuibara damuam.
 Arazir aghuir kaba men kurkazir aghuimin min ikiam.
 Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba, bar akuegh
 pamten kamagh dimiva arang mikimam. **10** O, Ikiavira
 Itir God, ni faragha uan ingangarir gumazim Devit koma
 akam akirizi moghin, ni datirighin uan Atrivir ni ua
 bagha inabazim, akirim ragh a gasan marki. **11** Ni Devit ko
 akam akirigha gifa, egh uan nighnizim gighan marki. Ni
 kamaghin migia ghaze, “Ki nin gin otivamin adarazir aven
 otaritam damighti an Atrivimin otogham, eghti nin gin,
 ana Atrivimin ikiam. **12** Nin otariba, ki men sure gamir
 akaba baregh nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangiti,
 nin ovavibar otariba, uaghan Atrivibar iki mamaghira
 ikiam.” **13** Ikiavira Itir God, Saion Nguibam ua bagh a
 ginaba. A nguibar kam bar a gifuegha, zurarama an ikiasa
 a ginaba. **14** A ghaze, “Ki nguibar kam bar a gifonge.
 A nan avughsizir danganim, ki an aven iki mamaghira
 ikiam. **15** Ki Saion deragh a damu bizir bar aviriba isiva
 a daningam. Eghti an itir gumazamizir onganaraziba,
 ki dagheba me daningam. **16** Ki Saionin itir ofa gamir
 gumaziba ingangarim me danighti, me ki nguazimin
 gumazamizibar akurvagh ua me iniamin akam, me me
 mikimam. Eghti Saionin gumazamiziba bar akuegh tiariba
 akaram. **17** “Ki Devitin adarazir aven gumazitam damighti
 an otogh Atrivir bar gavgavimin ikiam. Ki an miseveghti,
 a mati lamin angazangarimin min isiragh gavgavigh iki
 mangivira ikiam. **18** An apaniba, ki me damighti me

aghumsizir bar ekiam inigham. Eghti an ativaghamin gumazamiziba, men kantri gavgavigh iki mamaghira ikiam.”

133 Devit ighiar kam osiri. Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ia oragh, kamaghin bar dera, e Godin adarazi bar navir vamiran ikiva, uari ko dapiagh aveghbuabar min ikiam. **2** Arazir kam mati olivin tememin borer aghuim, me a isa Aronin dapanim ginge. Ezi an emira uaghira an ghuamasizimin uaghira, egha uaghira an evarimin itir korotiamin tu. **3** Arazir kam uaghan mati, ghuariar dipam Hermonin Mighsiamin ira, izaghira Saionin Nguibam gisin itir mighsiabagh iri. Danganir kamin, Ikiavira Itir God, gumazamizir navir vamiran itiba bar deragha me gami. A ikirimirir zurazurara itim me ganidi me iki mamaghira ikiam.

134 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaziba, ia iziva an ziam fi. Ia dimagaribar an Dipenimin tuivav ikia an ingangarim gami, ia an ziam fi. **2** Ia Godin Dipenimin aven dafariba fi a ko mikim egh an ziam fi. **3** Ikiavira Itir God, a Godin overiam ko nguazimin ingarizim, a Saionin nguibamin iki, egh bar deragh ia damu.

135 Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi! Ia ziar ekiam a daning! Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaziba, ia an ziam fi. **2** Ia gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tuivighav itiba, ia an ziam fi. **3** Ikiavira Itir God a bar dera, kamaghin ia an ziam fi. An apangkuvim bar en ekefe, kamaghin ia an ziam fi ighiabar amu. **4** Ikiavira Itir God ua baghvira Jekop ginaba, kamaghin Israelia kar bar Godin

adarazira. **5** Ki kamaghin fo, Ikiavira Itir God gavgavir ekiam iti, egha aseba bar dagh afira. **6** An overiam ko, nguazim ko, ongarim, ko ongarir konimin bizim damuasa, an a gami. **7** Ana amozimin migharir pizibagh ami, da nguazir otevíba bar dar zui, ana onimaribagh ami, da taghtagha amozim sara izi. An aminim gami, a dikava ivava danganiba bar dar zui. **8** A Isipian otarir ivariaba ko, men asizir apurir faragha otivizir aviribav soghezi, da ariaghire. **9** A Isipin atrivim ko, an ingangarir gumaziba, me damighti me foghasa, a mirakelba ko digavir kuram gamir arazibagh ami. **10** Ikiavira Itir God, kantrin aviribagh asighasigha, atrivir gavgavir aviribav soghezi, me ariaghire. **11** An atrivir gavgavir kabar maraziv soghezi me ariaghire, Sihon Amorian atrivim, ko Ok a Basanian atrivim, ko Kenanian atriviba, bar moghira. **12** An Atrivir kabar nguaziba, isa uan gumazamiziba Israelia ganingi. Eghti da men nguazibara min ikiam. **13** O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba zurara kamagh ni mikim suam, ni uabi guizbangira God. Gumazamizir gin otivamin kaba me ni gifogham. **14** Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar araziba tuisigh, egh suam, me osimtiziba puvati. Egh a uan ingangarir gumazibar kuarkuvam. **15** E fo, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me silva ko golba isa, uan dafaribara marvir guaba kiri. **16** Marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha migeir puvati. Da damaziba ikia bizibar garir puvati. **17** Da kuariba ikia, egha orazir puvati. Me ikirimirir e datirighin ikiava angamira itir kam puvati. **18** Guizbangira, gumazir marvir guar kabar ingariba, me uari marvir guar me ingarir kabar min iti.

Gumazir nighnizir gavgavim marvir guabar itiba, me uari dar min iti. **19** Ia Israelia, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ia Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba, ia an ziam fi. **20** Ia Livain adarasi, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba, ia an ziam fi. **21** Saion, an ziar mam Jerusalem, a Ikiavira Itir Godin nguibam. Ia an itir gumazamiziba, an ziam fi. Aleluia! Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.

136 Ikiavira Itir God, bar arazir aghuibar e gami, kamaghin e a minabagham. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **2** Ikiavira Itir God, godin ifavaribagh afiragha bar ekefe. Kamaghin e a minamam. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **3** Ekiam nguazir kamin gumazir ekiaba bar dagh afira. Kamaghin e a minamam. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **4** A uabira mirakelin ekiabagh ami. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **5** A uan nighnizir aghuimin overiamin ingari. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **6** A nguazim isa dipabagh isin an ingarizi an aperaghav iti. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **7** An aruem ko iakinimin ingari. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **8** An aruem atizima an aruemin isiragha gari. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **9** A iakinim ko mikoveziba atizima me dimagarimin isira. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **10** A Isipian otarir ivariabagh soghezi me ariaghire. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **11** A Israelian gumazamiziba inigha Isipin kantri ategha azenan ize. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **12** A uan gavgavir ekiamin,

ua me inigha ize. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

13 An Ongarir Aghevīm gamizi a tongira biaghiri. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **14** A uan gumazamizibar faragha ghua, ongarir kam biaghirizi naghin, an an tongira me inigha azenan ize. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **15** A Isipin atrivim ko an midorozir gumaziba avigha Ongarir Aghevīm in me makunizi me dipam amegha ariaghire. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **16** A uan gumazamizibar faragha ghua me inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghuava otifi. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **17** An atrivir bar gavgavibav soghezi me ariaghire. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **18** An atrivir ziaba itibav soghezi me ariaghire. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **19** An Amorian Atrivim Sihon, a misoghezi an areme. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **20** A Basanian Atrivim Ok, a misoghezi an areme. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **21** An atrivir kabar nguazim isa uan gumazamizibagh aningi. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **22** A nguazir kam isa uan ingangarir gumazim Israel ganingizi, nguazir kam men nguazimra min iti. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **23** En apaniba e abirima an e ginighnighavira iti. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **24** A en apanibar dafaribar uam e ini. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **25** A dagheba isa gumazamiziba ko asiziba bar me ganidi. A zurara en apangkuvigha mamaghira iti. **26** Bizir kabanang bagh, e Godin uan Nguibamin itim minamam!

Bar guizbangira, a zurara en apangkuvigha mamaghira itil!

137 E Babilonin Faner miriabar apiaghav ikiava, Saionin nguibam ginighnigha a bagha azia iti. **2** E uan gitabav sozir puvati, e purama da isa en boroghin itir temer aguabar da gui. **3** Gumazir e isa kalabus garighiziba ghaze, “Ia ighiabar amu en navibar amuti da deraghti e bar akuegham. Ia Saionin nguibamin ziam dighor e bagh ighiabar amu.” **4** E manmagh suvira kantrin igharazimin iki, egh Ikiavira Itir Godin onger akabar amuam? Kar en kantri puvati, e kamaghin damuan kogham. **5** O Jerusalem Nguibam, ki ni gin amadagh, gita inigh uan agharir guvimin uam a misoghan kogham. **6** O Jerusalem, ki ni isa faraghavira uan dighorim gamigha ni bagha bar akonge. Ki ua ni bakinighnigh ni isi uan nighnizim datighan koghti, nan tiarim ikuvighi ki ighiabar amuan kogham. **7** O Ikiavira Itir God, ni dughiar gumaziba Jerusalem gasighasizi, Idomia e gamizir arazim ginighnigh. Me ivivigha ghaze, Jerusalem dipeniba bar dipirighiregh nguazim giregh. **8** O Babilonia, ia orakigh. Ia bar ikuvigham! Ian arazir kurar ia e gamizir kam, gumazir uam a ikarvaghaim, a bar akongegh. **9** Gumazir kam nin borir iririviba inigh, dagiabav kinighi me bar ikuvigham. Kamaghin, gumazir kam bar akuegham.

138 Ighiar kam, Devit an osiri. O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven bar ni minaba. Egha asebar damazibar, ki ighiar nin ziam febagh ami. **2** Ni zurara bar na apangkuvigha bar deragha nan gari. Nin akam ko nin ziam kamaghin en akagha ghaze, ni bar ekevegga

bizir igharaziba bar dagh afira. Kamaghin, ki nin Dipenim uan guam a misuegh, teviba apirigh egh nin ziam fam. **3** Ki nin deima, ni dughiar kamin nan dimdiaba barasi. Egha uan gavgavim na ganigavira iti. **4** Ni migei, nguazir kamin atriviba uari nin akam baraki, kamaghin me nin ziam fam. **5** Me nin ziar ekiam ko gavgavim ginighnigh, ni amizir biziba bagh ighiabar amuam. **6** O Ikiavira Itir God, ni bar faraghavira ikia egha bar pin iti. Gumazir uari abira nin apengan itiba, ni me ginighnisi. Egh gumazir uari feba, me nin damazimin uari mongiva avegham. **7** Osimtizir aviriba na batifi, ezi ni nan gari ki deragha iti. Nan apaniba nan atari, ezi ni me ko misogha uan gavgavimrama ua na ini. **8** Ikiavira Itir God, ni na ko dikirizir akamin gin mangi biziba bar dar amu. Ni nan apanguvigha ikia mamaghira iti. Ingangarir ni damuasa nighnizim, ni a damu bar anegifagh.

139 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. O Ikiavira Itir God, ni nan navim tuisigha givagha na gifo. **2** Ni nan saghon ikia nan nighniziba ko, ki amir biziba ko, ki apia dikavir araziba, ni bar dagh fo. **3** Ni nan gari ki ingari, o ki akui, ki amir araziba, ni bar dagh fo. **4** O Ikiavira Itir God, ki tighar mikimamin dughiam, ni fogha gifa ki tizim mikimam. **5** Ni danganibar bar nan miriaba ekiarugha, uan gavgavir ekiamin bar deragha nan gari. **6** Nin fofozir kam bar pin ikia, egha nan nighnizim bar a gafira. **7** Ki managhira mangigh, nin duam ategham? Ki managhira mangigh nin modogham? Bar puvati. **8** Ki nin Nguibamin mangam, ni uaghan iti. Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin

ikiam, ni uaghan ti. (Sheol h7585) **9** Ki nguibar aruem
 anadi naghin ititamin ikiam, o aruem uaghiri naghin itir
 nguibar saghuiamin ikiam, **10** ni kagh iki tuavim nan
 akakagh nan akurvagham. **11** Ki suam, “Aminir birim ni
 na avaraghti, aruer angazangarim ni iragh mitatemin
 otogh.” Nin nighnizim mitater kam a guizin mitatem
 puvati. Dimagarim, a uaghan aruem mirara isiragha
 gari. Nin damazimin, aruem ko dimagarim magh gari.
13 Guizbangira, ni nan mikarzim ingarir dughiam, ni
 nan amebamin navir averiamin aven bar nan ingarizi,
 nan mikarzim bar moghira iti. **14** Ni nan mikarzim
 ingari, ezi nan mikarzim bar deragha igharagha gari.
 Kamaghin ki nin ziam fe. Bizir ni ingariziba, da bar dera,
 ezi ki guizbangira uan navir averiamin aven bizir kabagh
 nighnigha dagh fo. **15** Ki uan amebamin navir averiamin
 aven modoghav ikia nimiram irivima, ni nan agharibar
 garima da ekiva uari isavsui. **16** Nan amebam tighar
 na batamin dughiam, ni faragha nan ganigha gifa. Bar
 fomira, ki tighar nguazimin otivam, ki nguazir kamin
 ikiasa ni ifongezi moghin dughia ni da osirigha gifa.
17 O God, ki manmaghira nin nighnizibagh fofogham?
 Nin nighniziba bar avirasemegha bar pin iti, ezi ki dagh
 foghamin tuaviba puvati. **18** Ki nin nighniziba mengti,
 dar megemem mangi ongarimin gigibagh afiragham. Ki
 akuigha uam osezir dughiamin, ni na ko ikiavira iti. **19** O
 God, ni gumazir kurabav sueghti me arimighireghasa
 ki ifonge. Gumazir misoziba na atakigh. **20** Gumazir
 kaba, nin ziam akar kurabar a migei. Egha pura nin ziam
 diborava, a gasighasisi. **21** O Ikiavira Itir God, gumazir ni

gifongezir puvatiziba, ki bar men aghua. Gumazir uari fa ni gasighasighasava amiba, nan navim me bagha bar ikufi. **22** Ki bar guizbangira me gifongezir puvati. Ki garima me nin apanibar min iti. **23** O God, ni nan navir averiam tuisigh egh deragh nan nighnizim gifogh. **24** Ni bar deragh na tuisigh egh deragh na gifogh, ifavarir arazitam ti nan nighnizimin ikiama. Nan akuragh nan aku, ikirimirir zurara itimin tuavimin mangi.

140 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. O Ikiavira Itir God, ni nan akuraghti, gumazir kuraba ko midorozibagh amir gumaziba, na gasighasighan kogham. **2** Me zurara uan navir averiabar aven arazir kurabagh nighnigha, zurara gumazamizibar tongin adaribagh amima, da otifi. **3** Men mizebar otivir akaba, kuruzir ataribar min bar ghumi. Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba, men akatoribar ikia mati kuruzim imezir kuram an aven iti. **4** O Ikiavira Itir God, ni deragh nan ganti, gumazir kurabar gavgavim na abiragham kogham. Ni uan dafarimin na avaraghti gumazir misoziba na gasighasighan kogham. **5** Gumazir uari uan ziaba feba, nan suighasa na bagh azuazim benir gavgavibar an ingarigha a gura. Me asizimin min nan suighasa a isa nan tuavim gati. **6** Ki Ikiavira Itir God migia ghaze, Ni nan God. O Ikiavira Itir God, nan ararem baregh nan akuragh. **7** O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ni gumazir bar gavgavir ekiam itim, ni nan akuragh ua na inigh. Ki faragha apaniba ko misozi, ni na modozi ki deraghavira iti. **8** O Ikiavira Itir God, gumazir kuraba iniasa migeir biziba, ni da me daningan marki. Egh arazir

kurar me damuasa akabav sogheziba, ni dar damighti da guizin otivan marki. **9** Apanir na ekiaruzir kaba uari fe. Ni me damighti me na abinan kogham. Bizir me na damuasava amiba, ni da otevkiniighti da meraram otiv. **10** Ni dagiar isibar avim amadaghti a me giri men isi. Tarazi ni me isi torir konimin me kunighti me uam anangan tuaviba puvatigham. **11** Gumazir akaba igharaz darazi gasiba, men akatam guizbangiram otoghan kogham. Kamaghin dera, gumazir misoziba, bizir bar kuratam me batogh bar me agifagh. **12** O Ikiavira Itir God, ki fo, gumazamizir onganaraziba ni men akurvasi. Egha osimtiziba itir gumazamiziba, ni deragha men osimtizibar gara me akirmisi. **13** Guizbangira, gumazamizir aghuiba nin ziam fi, zurara ni ko iki kamaghira ikiam.

141 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ki datirighin nin azangsisi, ni zuamira nan akuragh. Ki uabin akurvaghasa ni ko migei, ni nan azangsizim barakigh. **2** Ki guaratizibar ofa gami, ni migharir mughuridar aghuim zuim barazi moghin, ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baragh da iniasa ki ifonge. **3** O Ikiavira Itir God, ni deragh nan akatorimin gan, egh ki migeir migirigiaba ni ifongezi moghin ki me mikimam. **4** Ni na ateghti nan navim arazir kuraba bagh dikavan marki. Ki gumazir kuraba ko uari akuva arazir kuratam damuan kogham. Ni na ateghti, ki me ko men isar kurabar ikian kogham. **5** Gumazir aghuim nan apangkuvigh, arazir aghuim damusi nan atar fofozim na daningti, kamaghin a dera. Kamaghin, ki gumazir kuraba ko namakabar amuan kogham. Ki zurara God ko migia ghaze, a men arazir kuraba uam ada

ikarvaghham. **6** Gumazitaba gumazir kurar kaba inigh me gasighasighti, me fogh suam, nan akam a bar guizbangira. **7** Me gumazir kurar kabar aghariba inigh, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mozir torim mikinigham, mati gumazim temer akuam abiagharighizi an muziariba tintinimin ire. (Sheol h7585) **8** O Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia, egha nin aven modi. Ni deravira nan ganti ki ovengan kogham. **9** Ni deragh nan ganti, gumazir kuraba na bagha modogha guizir azuazir katam na suiraghan kogham. **10** Ni gumazir kurabar amighti, me uari uan azuazibar guighiv iki. Eghti ki puvatigham. Ki bar deravira daruti, bizitam na gasighasighan kogham.

142 Devit dagiar torimin aven ikia, ighiar kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ki an apangkuvim bagha pamten a gaghorava a migei. **2** Na bativir araziba ko osimtiziba ki bar dar gun a migei. **3** Tuavir ki mangamim, nan apaniba nan suighasa azuazir mam gura, ezi nan navim osemezi, ki ghaze, ki ikuvigham. Nirara, ki mangamin tuavim ni a gifo. **4** Ki uabin boroghin gari, gumazir nan akurvaghamiba puvati. Ezi gumazir nan gan na geghuvamiba puvati. Ki mongamin danganiba puvati. **5** O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki nin dei. Nirara ni nan eg huvir gumazim. Ki kamaghin ifonge, ki angamira ikiavira itir dughiam, nirara na ko ikiam. **6** Gumaziba arazir kurabar na gamua egha bar gavgafi, ezi ki me abinasava amuava avenge. Nan navim bar oseme. Kamaghin, ki uabin akurvaghasa nin dei, ni na barakigh.

7 Nì osimtìzir kamin aven uam na inighti, kì an firighirigh egh deravira ikiam. Nì bar deravira na gami. Kamaghìn, gumazamiziba uari akuvagh ikiti, kì men tongìn nìn ziam fam.

143 Devit ighiar kam osiri. O Ikiavira Itir God, kì nì ko migeir migirigiaba nì da baragh. Nì arazir aghuibaram amua, bar guizbangira migia ifarir puvati. Kì nì ko migeir migirigiaba nì kuarim atigh da baragh. 2 Gumazitam bar zuegha nìn damazimìn itir puvati. Kamaghìn, nì uan ingangarir gumazim isi kotiam datigh a tuisighan marki. 3 Nan apaniba nan agintigha bar na abira. Egha na isa kalabuziar danganir mitatemin na atizi, kì fomirama oveaghuezibar min iti. 4 Kamaghìn nan nighnizim ikuvizi, nan navim osemegha mamaghira iti. 5 Kì fomiram otivizir biziba uam a dagh niri. Egha nì fomira ingarizir bizir aghuiba, kì uam adagh nighnisi. 6 Kuarim na misingizi, kì dipatamara amasa bar ifongezi moghin, nan duam nì ko mikimasa bar ifonge. 7 O Ikiavira Itir God, nan nighnizir gavgavim iraghu. Nì nan dimdiam baragh. Nì uabi nan mongan marki, kì ti ovegh mangi oveaghuezibar nguibamin mangigham. 8 Kì nighnizir gavgavim nìn iti, nì mizaraziba vaghvagh apangkuvir ekia nan itir kam bagh, na mikimvira iki. Kì uan navir averiamin aven nì baghavira iti. Kamaghìn kì mangamin tuavim nì nan sure damu. 9 O Ikiavira Itir God, nì nan akurvaghasa kì nì bagha zui, nì na modogh. Nì nan apanibar dafaribar uam na inigh. 10 Nì nan God, kì kamaghsua, nì deravira nan sure damuti, kì nìn ifongiamra gin mangam. Nìn duam deravira na damuti, kì tuavir aghuimin mangam.

11 O Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam bangin, ni akam akirizi moghin ni uam na inigh. Ni arazir aghuibaram ami. Kamaghin, ni nan osimtizir na bativibar aven uam na inigh. 12 Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni bar nan apangkufi. Kamaghin amizi, gumazir nan apanim gamiba ko na gasighasighasava amiba, ni me misueghti me bar arimighiregh.

144 Ighiar kam, Devit an osiri. Ikiavira Itir God, ni dagiar ekiamin min itima ki an aven modozi ni deragha nan gari. Kamaghin ki nin ziam fe. A midorozir arazibar nan aka. 2 A dagiar ekiamin min itima, ki an aven modi. Egha dipenir gavgavimin min itima, ki an aven iti. Egha a nguibar gavgavimin min ikia nan akurvasi. Egha nan oramin min itima, ki an uabi apazagha deragha iti. Ki nighnizir gavgavim an itima, a na ko ikia nan akurvazi ki deravira iti. A gumazamizir igharazibagh amizi me nan apengan iti. 3 O Ikiavira Itir God, e gumazamizir kiniba. Manmagh amizi, ni e ginighnigha deragha en gari? E pura bizir kinibar min iti, ezi ni manmaghsua mighigha e ginighnisi? 4 E mati gumazim, uan akatorimin dughiar vamiran aminim givera. E dughiar bar otevimra ikiam, mati aruem isirazi nin nedazim dughiar otevimra ikegha ua zuamira puvati. 5 O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh izighiri. Egh uan agharim mighsiabar amadaghti dar miturir ekiaba otiv. 6 Ni uan onimarim damighti a taghtagh, apanibar agiraghti me tintinibar aregh. Ni uan baribar me gasiti me aregh. 7 Ni uan dafarim amadaghti a izighiri, na gekuighti ki dipar konir kaba ategh uam anaboka. Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba

da uam na inigh. **8** Gumamazizir kaba guizbangira migeir puvati, me akar ifavaribagh ami. Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze, me guizbangira migei. **9** O God, ki nin ziam fi egh ighiar igiatam bangam. Ki gita misogh ni bagh onger akam damuam. **10** Ni atrivibar akurvazi me misogha uan apaniba abiri. Ki nin ingangarir gumazim Devit, ni nan akuragha nan apaniba da uam na ini. **11** Ni nan apanir pazavira na gamibar dafaribar, nan akuragh ua na inigh. Ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dafariba da uam na inigh. Gumamazizir kaba guizbangira migeir puvati, me akar ifavaribagh ami. Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze, me guizbangira migei. **12** E kamaghin ifonge, en otarir igiaba aghung mangi ekevegh, temebar min gavgavigham. Eghti en guivibar ganganiba bar deragham, mati Atrivimin dipenir ekiamin aven itir dipenir akinibar itir nedazir bar aghuiba. **13** E uaghan kamaghin ifonge, en azenibar dagheba bar mighighvira otiti, en dagher peniba izivagham. Eghti en sipsipba nguzir aviriba bati, mangi mamaghira ikiam. **14** En bulmakauba oti mamaghira ikiam. Eghti dar nguzitam ikuvighan kogh, egh tam aremeghan kogham. E kamaghin aghua, e oraghti gumazitam o amizitam, osimtiziba ater tuangiva arangam. **15** Gumamazizir God kamaghin deragha me gamiba, me bar akongegh. Gumamazizir Ikiavira Itir God inizi, a men Godin min iti, me bar akongegh.

145 Ighiar kam, Devit an osiri. Atrivim, ni nan God, ki nin ziar ekiam fam. Ki nin ziar ekiam pirafi mangivira ikiam. **2** Bar guizbangira, dughiaba vaghvagh bar, ki

zurara ni minamam. Egh ki zurazurara nin ziam pirafi mamaghira ikiam. **3** Dughiaba bar, Ikiavira Itir God bar ziar ekiam iti, e an ziar ekiam fi mamaghira ikiam. E an gavgavim gifoghsi damuva avegham. En nighniziba otefe. **4** Ekiam, gumazamizir datirighin itiba, me gumazamizir gin otivamiba bizir ni amibar gun me mikimiva, nin ziam fam. Me arazarazir bar ekia ni amiziba, me dagh eghanam. **5** Faraghavira Itir Atrivir Ekiam, ki nin gavgavim ko, nin atrivir araziba ko, ingangarir ekiabagh nighnigham. **6** Guizbangira, ki nin ziar ekiam itir bizibar gun mikimam. Gumazamiziba nin ingangarir gavgavir ekia ni amizibagh egharavira ikia, **7** ghua nin arazir aghuim ko, nin apangkuvir arazim, geghara onger akam bange. **8** Ikiavira Itir God bar en kuarkuva e gifueghavira iti. A bar en apangkuvigha zuamiram en atarir puvati. Kar bar bizir ekiam. **9** Ikiavira Itir God gumazamiziba bar men deragha, bizir a ingariziba sarama apangkufi. Bar guizbangira. **10** Kamaghin, Ikiavira Itir God, bizir angamira itir ni ingariziba bar moghira nin ziam fam. Eghti ni baghavira itir gumazamiziba ni minamam. **11** Me nin gavgavimin gun mikim suam, ni biziba bar dagh ativagha dar gari, da bar dera. Ezi nin ziam bar pin iti. **12** Nin ingangarir ekia ni amiziba ko, ni biziba bar dagh ativaghamin arazim, me dar gumazamizibav kinti me fogh suam, ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti. **13** Nguazimin itir gumazamiziba ko, biziba bar, ni dagh ativagh dar gan mamaghira ikiam. Ni bizibagh ativaghamin arazir kam, givaghan kogham. God uan akar dikirizimin gin ghua biziba bar dagh ami. Arazir an amir

kaba, a bar en apangkufi. **14** Osimtiziba itir gumazamiziba, Ikiavira Itir God men akurvasi. Gumazamizir, men apaniba me abiniziba, Ikiavira Itir God ua me fava gavgavim me ganidi. **15** Pin garir angamira itir biziba, me nirara gari. Ezi mitiriaba men azir dughiaba, ni men akurvagha dagheba me ganidi. **16** Ruarimin itir biziba ko, nguibamin itir biziba bar, ni dagheba me ganidi me apa izivagha kuatigha iti. **17** Sin itir arazir aghuibara, Ikiavira Itir God, dar girara ghua bizibagh ami. Arazir an amir kaba, a bar en apangkufi. **18** Te navir averiaba zuegha Ikiavira Itir Godin dei, a bar men boroghira ikiam. **19** Uaghan, gumazamizir an atiatia an apengan itiba, a bizir me ifongeziba bar da isi me daningam. A uaghan men arareba baragh men akurvagh ua me iniam. **20** Vezir kuram, Ikiavira Itir God a isi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me daningiva, bar me gasighasigham. Egh gumazamizir bar a gifongeziba, a bar me akumakum deragh men ganam. **21** Zurazurara, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Eghti bizir angamira itir a ingariziba, me an ziam fi iki mamaghira ikiam.

146 E bar Ikiavira Itir Godin ziam feka! Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam! **2** Nan dughiar ki nguazimin ikiamimin, ki an ziam fam. Ki ighiaba bangi an ziam fi kamaghira iki, mangi uan ovevem batogham. **3** Ia uarir akurvaghsi nguazir kamin atriviba ko, gumazir dapaniba, me ginighnighan marki. Me pura gumazir kiniba, me ian akuraghan kogham. **4** Me arimighiregh pura ua nguazim gavagh, bizir me damuasa mikemeziba, me dar amighan

kogham. **5** Gumazitam nighnizir gavgavim Jekopin Godin iki suam, Ikiavira Itir God nan akuragham, gumazir kam bar akongegh. **6** God, overiam ko nguazim, ko ongarimin ingarigha, dar itir biziba bar dar ingari. God dughiabar zurara bizir a gun mikemegha givazibar gin ghua dagh ami. **7** A gumazamizir gavgaviba puvatiziba, deragha me gamizi, me dera. A mitiriaba aziba, dagheba isa me ganidi. A kalabuziar gumazamiziba firi, me kalabus ataghiragha azenibar izi. **8** A gumazamizir damazir okavrizibagh amima, me datirighin ua gari. Gumazamizir, men apaniba me abiniziba, a ua me fava gavgavim me ganidi. Ikiavira Itir God, an damazimin derazi adarasi, a bar me gifonge. **9** Kantrin Igharazibar Gumazamizir en nguazimin itiba, Ikiavira Itir God deragha men gari. Amizir paba ariaghireziba ko, borir afeziaba ariaghireziba, a me fava men akurvasi. A gumazamizir arazir kurabagh amiba, a men tuaviba apaghapaki. **10** Ikiavira Itir God, Atrivimin iki mamaghira ikiam. Ia Saionin gumazamiziba, ian God, a Atrivimin iki, zurara ikivira ikiam. Aleluia! E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

147 E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam! E ighiabagh amua uan Godin ziam fer arazim dera. An ziam fer arazir kam a guizbangirama bar dera. **2** Ikiavira Itir God ua Jerusalemin nguibam akirigha, Israelian gumazamizir Babilonin kalabus itiba, ua me inigha ize. **3** An osimtiziba aterir gumazamizibagh ami me ua dera. Egha men duaba nogha dagh ami da uam agui. **4** A mikovezibar ingarir dughiam, a vaghvagha da menegha ziaba dagh arigha dagh fo. **5** En Ekiam, a bar gavgavigha, ziar bar ekiam iti,

an fofozim bar pin iti, ezi e an fofozim bativsi damuva avegham. **6** A gumamazizir uarira uan naviba abira itiba, a men dafaribar suigha me fe me dikafi. Egha arazir kurabagh amir gumamaziziba, a me dikabiri me nguazim giri. **7** Ia Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh a minamang. E uan God bagh gitabav soghti, dar ararer aghuiba a bagh mangi. **8** An overiamin ghuariaba arighizi, amozim nguazimin izaghirava, mighsiabagh izima graziba dar otifi. **9** A dagheba isa asiziba bar me ganidi, ezi kuarazir nguziba daghem bagha arai, a men akuaghapi. **10** A hoziabar gavgavim ko, midorozir gumazibar gavgavim bagha bar akongezir puvati. **11** A gumamazizir an atiatiaa, nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin itiba, a me baghavira bar akonge. **12** O Jerusalemia, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi! O Saionia, ia uan Godin ziam fi! **13** A nin divazimin tiar akabagh amizi da gavgafi, egha nin gumamaziziba arazir aghuimin me gami. **14** A nin nguazir mitaghniabar aven, dabirabir aghuim gumamaziziba bar me ganiga, navir amirizim me ganidi. Egha ian azenibar daghebagh ami da deragha aghui. **15** Ikiavira Itir God, nguazimin Akar Gavgavitam amadaghti, bizir a mikemezir kam zuamira nguazimin otogham. **16** A ghuariaba amadazi da iza avivkiabar min izaghira, nguazim avara. **17** An aisin amozir ofizir dagiabar min gariba amadazi, da izaghira ongarimin gigibar min nguazim giri. Eghti gumazitam an amadazir orangtizir kamin ikiva avegham. **18** A gin ua mikemezi aisin kam dipamin oto. Ezi an aminim amadazi a dipam givaima a ivemari. **19** A uan arazir a ifongeziba ko, bizir a

damuasa e mikemeziba isa Israelia ganingi. **20** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba an Akar Gavgavir kabagh fozir puvati, kamaghin bizir kam, a me bagh a gamizir puvati. Aleluia! E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

148 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi! Ia Godin Nguibamin bar pin iti darasi, ia an ziam fi. **2** Ia enselba, ia bar moghirama an ziam fi! Godin Nguibamin itir midorozir enselba uaghan an ziam fi. **3** Aruem ko iakinim, gua uaghan an ziam fi! Mikovezir angazangarir gavgaviba itiba, ia uaghan an ziam fi. **4** Godin Nguibar bar pin itim, ni uaghan an ziam fi! Dipar overiamin pin itiba, ia uaghan an ziam fi. **5** Ikiavira Itir God mikemezi bizir kaba otifi! Kamaghin me bar an ziam fi. **6** A uabi mikemezi me uan danganibarama, otivigha iti. Me dar iki kamaghira ikiva, an akabar gin mangam. **7** Ia nguazimin itir biziba bar, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ia bizir kabanang. Ongarir konimin aven itir kuruzir ekiaba ko osiriba ko **8** onimariba ko dagiabar min garir amozir ofizir ekiaba ko amoziba ko migharir piziba ko aminir ekiar an Akar Gavgavibar gin zuiba, ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi. **9** Ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba, ko temer oviziba itiba ko sidan temeba ko, **10** ruarim ko nguibamin asiziba bar moghira ko goaba ko kuaraziba, ia bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fi. **11** Ia nguazir kamin itir atriviba, ko kantriba ko gavmanin gumaziba ko gumazir dapaniba ko **12** gumazir igiaba ko amizir igiaba ko gumazir ghuriba ko boriba, ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi. **13** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, an ziam bar ekevegga gumamazizibar ziaba bar dagh afira, egha an ziar ekiam bar pin ikia

nguazim ko overiam gafira. Kamaghin amizi, biziba bar moghira an ziam fi. **14** A bar Israelia gifonge. Me bar an gumazamizibara. Me bar an boroghira itima, a me gamima me gavgavighavira iti. Egha me bar an ziam fe. Aleluia! Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.

149 Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi! Ia ighiar igiam, a bagh a bangi. Ia gumazamizir a baghavira itiba, ia an ziam fasa misevezir dughiaba, ia uari akuv ziar ekiam a daning. **2** Ia Israelia, God ian ingari, ezi ia an bizir kam bagh bar akongegh. Ia Saionin nguibamin gumazamiziba, ia uan atrivim bagh bar akongegh. **3** Ia ighiabar amuva an ziam fiva ighi. Ia gitaba ko, tambarinbav sogh an ziam fi. **4** Ikiavira Itir God uan gumazamizibagh ifonge. Gumazir uari abira igharaz darazir apengan itiba, a men ziaba fava, me gami me midorozim gamua uan apaniba abiri. **5** Godin gumazamiziba uan apaniba ko, midorozim gamigha me abiragha gifa. Me datirighin bar akongegh. Me dimagariba sara uari akuvir dughiabar, me God bagh bar akongezir ighiabar amu. **6** Me pamtem dimiva Godin ziam fi. Me midorozir sabar ghuntiziba uan dafaribar da suikigh. **7** Egh kantrin igharaziba akirsi misogh, mizazim me gasi me abinigh. **8** Apanibar gumazir dapaniba ko atriviba, me senin ainin ingarizibar me ikegham. **9** Me God osirizi moghira me damuam. Godin gumazamiziba arazir kamnaghira damu, uan apaniba akiram. God baghavira itir gumazamizir kaba, arazir kamra damu, uan apaniba abinigh ziar ekiam iniam. Aleluia! Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!

150 God uan Dipenimin itima, e an ziam fam. A gavgavir
bar ekiam ikia uan Nguibamin itima, e an ziam pirafam.
2 A bar bizir ekiabagh ami. E ziar ekiam a daningam. A
bar faraghavira ikia, an ziar ekiam bar pin mar iti. E an
ziam fam. **3** E sighbagh iviva, dibiariha ko gitabav sogh,
Ikiavira Itir Godin ziam pirafam. **4** E tambarinbav soghiva,
ighi an ziam fam. E gitan avirir igharagha garibav soghiva,
itabagh iviva ziar ekiam a daningam. **5** E brasin itaribav
soghti da bar puvirama arangti, e Ikiavira Itir Godin ziam
fam. **6** E bizir bar angamira itiba, e bar Ikiavira Itir Godin
ziam fam. E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam! Aleluia!

Aghuzir Akaba

1 Akinafarir kam a Solomonin aghuzir akar otevir aghuiba an iti, a Devitin otarim, a Israelian atrivim. **2** Egh akar kaba, nighnizir aghuim e daningiva, egh uaghan en sure damuam. Eghti e mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham. **3** Egh akinafarir kamin itir akaba, dabirabir aghuimin tuavim, en sure damuam. Eghti e arazir aghuimin gin mangiva, egh gumazamiziba bar deragh me damuva, arazir magh garimin bar me damuam. **4** Eghti gumazir fofozir muziariba itiba, akar kam men akurvaghti me nighnizir aghuiba iniva, egh fofozir aghuim gumazamizir igiabar aningti, me deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam. **5** Eghti akinafarir kam gumazir fofoziba itiba bar men akurvaghti, me fofozim inivira ikiam. Egh gumazir nighnizir aghuiba itibar sure damuti, me tuavir aghuimin gin mangisi nighnigham. **6** Egh akar kam men akurvaghti, me aghuzir akaba ko akar isin zuibagh fofoghiva, egh gumazir fofozibar akar aghuiba ko akar mogomebagh fofogham. **7** Eghti ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin apengan iki an atiating. Ezima gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fofozir aghuiba ko suren akaba inian aghua. **8** Nan borim, ni uan amebam ko afeziamin aghuzir akaba baragh egh aningin akaba batoghan marki. **9** Eghti aningin akaba ni damuti nin dabirabimin ganganim deragham, mati ni adisir aghuim gami, ezi nin ganganim dera. **10** Nan borim, arazir kurabagh amir gumazamiziba arazir kuram damusi ni gaghonti, ni men akam baraghan marki. **11** Eghti kamagh

garir gumaziba kamaghin mikimam, “Ni izi, e mangi tuavir miriamin muegh ganam. Eghti gumazir manaba iziti, e me misueghti me arimighiregham. Gumazir manaba iza uarir akurvaghamin tuaviba puvati, e uan ifongiamin gin mangi pura me misueghti me arimighiregham. **12** Me angamira ikivira iki iziti, e zuamiram otivighiva me misoghti me arimighiregham, mati ovevem gumazamiziba bativi me ariaghira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuaghiri. (Sheol h7585) **13** Egh e gumazir kabar bizir aviriba initi da bar en dipenibagh izivagham. **14** Ni izi en akuragh, egh e koma bizir aviriba iniam.” **15** Nan borim, kamagh garir gumaziba ko daruan marki, men saghuiamin ikiva egh men gin mangan marki. **16** Kamagh garir gumaziba zurara arazir kurabar amuasa bar ifonge. Egha zurara gumazibav soghti me arighirasava ami. **17** E fo, kuaraziba nighnizir aghuiba ikia garima, gumazim da bagha ivem arisi, ezi da kamaghin garava ara zui. Ezi kamaghin amir gumaziba nighnizir aghuiba puvati, me ivezir kuramin arimangamin nighniziba puvati. **18** Ezi kamagh garir gumaziba uari uari bagha azuaziba adui, da me misoghti me arimighiram. **19** Ezi gumazir misogha okeba, me arazir kamin gin zui, me arimighiram. Bizir me okeba, da me gasighasigham. **20** Nighnizir aghuim, a mati amizim tuavibar biziba amaga dagh ivezir danganibar tuivav ikia gumazamizibar dei. **21** Egha a gumaziba danganir uari akuvim ko, gumazamizir aviriba itir danganibar tuivav ikia, egha kamaghin dei, **22** “Ia gumazamizir nighniziba puvatiziba, ia zurara kamaghira ikiasa, a? Ia gumazamizir onganiba! Ia fofozir aghuim inian aghuagha

egha dibovibar a migei. Ia manadizoghin arazir kam
 ataghiragham? **23** Ia oragh! Ki akar gavgavimra ia migei,
 ia uan arazir kuraba atakigh. Ki ian sure damuva egh
 nighnizir aghuiba ia daningam, eghti ia nan akamin gin
 mangi. **24** Ia na bagh izasa ki uan agharim amadagha
 ian dei. Ezi ia aghuagha izezir puvati. **25** Ki ia akirasa
 migei, ezi ia aghua. Egha ia bar moghira akirim ragha
 nan akam gasara. **26** Eghti osimtizir ekiam ia batoghti ia
 ikuvighamin dughiamin, ki uaghan bar puviram akiva,
 dibovir akabar ia mikimam. **27** Dughiar kuram zuamiram
 otogham, mati aminir gavgavir kuram bizibagh asighasisi.
 Eghti osimtiziba ko mizaziba ia batogh ia gasighasigham,
 mati aminir bar ekiam oto. **28** “Dughiar kamin ia uarir
 akurvaghsi nan dimti, ki oreghan kogham. Ia na buriva,
 egh ia nan apighan kogham. **29** Guizbangira, ia fofozir
 aghuim batoke. Egha Ikiavira Itir Godin apengan iki an
 atiatingan aghua. **30** Dughiar ki ia akirasava amim, ia
 akirim ragha na gasara. Egha nan akar aghuim batoke.
31 Kamaghin amizi, ia datirighin uan arazir kurar ia
 amiba bagh ivezir bar kuram iniam, mati gumazim
 dagher kuram amegha puviram arei. **32** Ezi gumazamizir
 nighnizir aghuiba puvatiziba, zurara akiribagh igha na
 gasi, ezi men arazir kam me misozima, me ariaghiri. Me
 ghaze, me bar bizibagh fogha gifa, egha me mati gumazir
 onganiba. Ezi men nighnizir kam meraram asighasigham.
33 Ezi gumazamizir deraghavira nan akam baraziba,
 me deraghvira ikiam. Egh osimtiziba men puvatighti,
 me atiatingan kogh, egh me fogham, bizir kuratam me
 batoghan kogham.”

2 Nan borim, ni nan akam baragh, egh deraghviram nan akar gavgaviba isi uan navim datigh. Nan akar kaba bar pin ko. **2** Egh nighnizir aghuim anidir akaba baragh. Egh ni fofozir aghuim inisi pamten ingar. **3** Egh ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagh azangsighti aning ni bagh izam, mati ni uabin akurvaghasa gumazir mamin dei. **4** Egh ni nighnizir aghuim bativsi pamtemin ingar, mati gumazim silvan nguazimin aven itim a buri, egha mati gumazim bizir aghuir mongeziba, a da buri. **5** Egh ni bizir kabar amuva, egh ni Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatir arazim bar a gifoghiva, egh ni bar deraghvira God gifogham. **6** Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim e ganidi. Egha a fofozim ko deragha nighnizir arazimin mingarim. **7** Egha a gumamazir arazir aghuibar gin zuiba, nighnizir aghuiba me ganidi. Gumamazir deraghaviram aruiba, a bar deraghvira men garima me osimtiziba puvati. **8** God gumamazibar gari, me gumamazir igharaziba deragha arazir magh gariba me gami, ezi a deravira men gara men akura. Egha gumamazir an tuavimin gin zuiba, a deravira me geghufi. **9** Nan borim, ni nan akam bareghiva, egh nighnizir aghuimin gin mangiva, egh tuavir aghuir ni mangamim a gifogham. Egh ni arazir aghuim gifoghiva, egh uaghan arazir magh garimin gumamazibar amuamin arazim gifogham. **10** Egh ni nighnizir aghuir aviriba iniva, ni uan fofozim bagh bar akuegham. **11** Ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam. Eghti arazir kam, deravira nin ganam, mati ni divazimin aven deravira

iti. Eghti fofozir aghuim ni geghuvam. **12** Eghti nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni gumazir arazir kurabagh amiba ko akar kurabav geibar gin mangan kogham. **13** Gumazir kaba tuavir aghuim ategha tuavir mitatemin zui. **14** Egħa me arazir kurabar amuasa bar akonge. Egħa arazir me amizir kam, me a bagħa bar ifonge. **15** Gumazir kaba ifarava, men araziba bar ikufi. **16** Egħti gumazir igħarazimin amuim ni ko dakusi apezeperir akabar ni mikimam, egħti nighnizir aghuim nin akuraghti ni an akam baraghan kogham. **17** Kamagh garir amizim, fomira uan igiamra pamin ike, egħa datirighin a gin amadagħa anetaki. A fomira Godin damazimin dikirizir akam datirighin a bakinighniki. **18** Ni amizir kamin gin an dipenimin ghua, kar ni ovever tuavimin zui. **19** Gumazir a bagħa zuiba, me ua izir puvati. Me ikirimirir aghuim bagħa zuir tuavim ataki, egħ ua izegħan kogham. **20** Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ikiva, egħ ni gumazir aghuibar tuavimin mangi, egħ arazir aghuibar gin mangi. **21** Egħti gumazir aghuiba en nguazimin ikiam. Egħti arazir kuraba puvatizir gumaziba kagh iki mamaghira ikiam. **22** Egħti gumazim uan azenimin ogħeba asi mogħin, God gumazir arazir kurabagh amiba asigh me batuegham.

3 Nan borim, ki nin sure damuamin akar gavgavir kam ni a bakinighnighan marki. Ni zurara a ginighnigh a damu. **2** Ni akar kamin gin mangiva, egħ ni dugħiar ruarimin nguazimin ikiva, bar deraghvira daperagħam. **3** Egħ ni gumazir igħarazibagh ifongezir arazim ko, igħaraziba ko poroghav itir arazim ataghiraghan marki. Egħ ni

arazir kamîn gîn mangîti, a mati kurukazir aghuimîn
 min nin firimin ikiam. Egh ni deraghvira arazir kam
 isi uan navim datigh. **4** Egh ni kamaghîn damigh, God
 ko gumazamizibar damazimîn ziar ekiam iniam, eghti
 me ni gifongegham. **5** Ni nighnizir gavgavim Ikiavira
 Itir Godin iki. Egh kamaghîn nighnighan marki, nan
 fofozimra nan akurvagham. **6** Bizir ni bar amiba, ni
 Ikiavira Itir Godra nighnigh egh dar amu, eghti a tuavir
 aghuir ni mangamimra nin akagham. **7** Ni suam, nan
 fofozimra a guizbangin bizim. Puvati. Ni Ikiavira Itir
 Godin apengan ikiva an atiating, egh arazir kuraba akirim
 ragh dagh asaragh. **8** Ni kamaghîn damuti, arazir kam bar
 deraghvira nin akuragham, mati marasin nin mikarzimîn
 akurvazima, ni deraghavira iti. **9** Egh ni uan azenimin
 faragha mitighizir dagheba inigh ofan min da isi Ikiavira
 Itir God daningigh, egh uaghan biziba ko dagiaba abigh
 God daning, egh bizir kamîn ziar ekiam God daningam.
10 Egh ni kamaghîn damuti, Ikiavira Itir God nin azenibar
 daghebar amuti da otiv, dagher aviriba ikiam. Eghti ni uan
 dagher dipenibar aghuti da izivaghti, nin wainin mineba
 wainin dipam bar izivagh egh fasfagham. **11** Nan borim,
 Ikiavira Itir God arazir kurar manam bagh ni akirti, ni
 osimiva egh ataran marki. **12** Guizbangira, gumazamizir
 Ikiavira Itir God ifongeziba a me akirmisi, mati afeziam
 uan otarir a bar ifongezim akiri. **13** Gumazim nighnizir
 aghuim ko fofozim ini, a bar akongegh. **14** Guizbangira,
 nighnizir aghuim bar deragha silva ko gol gafira. **15**
 Nighnizir aghuim, dagiar aghuir bar pin koziba bar
 dagh afira. Eggha uaghan bizir igharazir ni bar ifongeziba

bar dagh afira. **16** Nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni
 dughiar ruarimin nguazimin ikiam. Egh ziar ekiam ni
 daningiva egh bizir aviriba ni daningam. **17** Nighnizir
 aghuim zurara nin navim damuti an amiragh ikiam.
 Egh nin dabirabim damuti a deraghviram otogham. **18**
 Nighnizir aghuim, mati temer ikirimirir aghuim anidimin
 min iti. Kamaghin, gumazir nighnizir aghuimin suiraziba,
 me ikirimirir aghuimin ikia egha bar akonge. **19** Ikiavira
 Itir God nighnizir aghuimin nguazir kamin ingari, egha
 a fofozir aghuimin overiamin ingari. **20** Egha nighnizir
 aghuimin dipar ekia nguazir averiamin itim gamizi an
 akariaghirigha anabo. Egha ghuariabagh amima, da uari
 akuvima amozim izi. **21** Nan borim, ni bar deragh gan, egh
 uan nighnizir aghuim ko tuaviba tuisizir arazimin suiragh
 gavgavigh, egh tuavir aghuimin gin mangi. Ni aning
 ataghiraghan marki. **22** Nighnizir aghuim ko fofozim
 ikirimirir ruarim ni daningiva, egh kurukazir aghuimin
 min nin firimin ikiam. **23** Eghti ni deraghvira tuavimin
 mangiti, bizitam nin dagarim mitighti ni irighan kogham.
24 Egh ni akuir dughiamin ni atiatingan kogham. Ni bar
 deraghvira dakuam. **25** Eghti dughiar kuram zuamiram
 otogh gumazir kurabagh asighasighti, ni atiatingan marki.
 Dughiar kamagh gariba izam, mati amozir dafaba ko
 aminir gavgaviba izi, eghti ni nighnizir aviribar amuan
 marki. **26** Ni fo, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
 iki, eghti a ni ekiaugh egh nin ganam, eghti apaniba
 uan ivebar ni inighan kogham. **27** Eghti gumazitam
 bizitam puvatigh egh uabi daningisi nin azangsighti,
 ni kamaghin mikiman marki, "Puvati." Ni a damuamin

tuavim ikiti, ni a daningigh. 28 Eghti ni uan namakamin akurvaghamin tuavitam ikiva, ni datirighin an akurvagh. Ni kamaghin a mikiman marki, “Ni tong orarkegh. Ni gurumzaraghan iziti, ki ni daningam.” 29 Nin namakar nin boroghira itiba, ni pazi me damusi nighnighan marki. Me kamaghin nighnisi, ni men namakar aghuim. 30 Ni gumazir arazir kuratam ni gamizir puvatizir tam, ni puram an atar akabar a gasan marki. 31 Ni igharaz darazigh asighasisir gumazamizibar ganiva men biziba bagh navim dikavan marki. Egh ni men tuavimin gin mangan marki. 32 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi gumazir arazir kurabagh amibagh ifongezir puvati. Egha gumazir aghuiba, a me gifuegha egha men boroghira izi. 33 Ikiavira Itir God ghaze, gumazir kuraba uan amuiroghboriba sara bar arighiregham. Egha a gumazir aghuiba uan amuiroghboriba ko deraghavira me gamua, egha men gari. 34 Gumazir uari fava dibovir akabar igharaz daraziv geiba, God dibovir akaba me mikim me ikarvagham. Egha gumazir uan ziaba dikabiriba God bar deravira me gami. 35 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, ziar ekiaba iniam. Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uari uan ziabagh asighasigh aghumsigham.

4 Nan boriba, ki ian afeziam, ia bar deraghvira nan aghuzir akam baragh, egh ia mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham. 2 Aghuzir akar ki ia ganidir kam, a bar dera, eghti ia an suiragh gavgafigh. 3 Nan amebam borir igharazir tam batezir puvati, a nararam ote, egha a bar na gifonge. Ezi ki aghirimra itir dughiamin

uan afeziamin dipenimin itima, a nan sure gamigha kamaghin na migei, “Nan akam deraghvira a inigh uan navim datigh, egh an gin mangi, egh ni bar deraghvira ikiam. 5 Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuiba inigh. Egh ni nan akam batogh a bakinighnighan marki. 6 Ni nighnizir aghuim ataghiraghan marki. Ni bar a gifongegh, eghti a bar deraghvira ni geghuvam. 7 Nighnizir aghuim, a bar bizibar faraghavira iti. Guizbangira, ni gin bizir igharazir aviriba iniam, ezi nighnizir aghuim a bar dagh afira, ezi ni a inisi pamtem ingar. 8 Ni nighnizir aghuim gifuegh pamtemin an suiragh, eghti a ziar ekiam ni daningam. 9 A kurukazir aghuimin min nin dapanimin iki, egh a mati atrivimin dapanir asuamin min ikiam.” 10 Nan borim, ni bar deraghvira nan akam baragh, egh ni dughiar bar ruarimin ikiam. 11 Ki nighnizir aghuimin nin sure gami, eghe nin akua tuavir aghuimin zui. 12 Ni tuavir kamin mangiti, bizitam nin tuavim apirighi ni irighan kogham. 13 Aghuzir akar aghuim, a nin ikirimirimin mingarim. Kamaghin ni zurara an suiragh deraviram a geghuv, egh anetaghiraghan marki. 14 Ni gumazir kurabar tuavimin mangan marki, egh men arazibar gin mangan marki. 15 Egh ni bar moghira tuavir kam gitagh, akirim a gasaragh mangi bar an saghon iki. 16 Gumazir kuraba arazir kuratam damusi nighnigh egh dakuighan kogham. Me arazir kuratam gumazir igharazitam damighvira, egh me deraghvira dakuam. 17 Arazir kuram ko arazir gumazir igharaziba paza me gamim, aning mati men daghem ko dipar me apimning. 18 Gumazir kurabar tuavim mitarmer bar ekiamin min iti. Gumazir kaba

tuavir kamin ghua irava fozir puvati, bizir manam men dagaribav tifi. Ezi gumazir aghuibar tuavim mati aruem anaga isiragha, angazangarim bar ekeveggha ghua aruer arizimin tu. **20** Nan borim, ni deraghvira kuarim atigh nan akam baragh. **21** Ni akar kam deraghviram an suiragh. Egh a isi uan navim datigh. **22** Ni nan akam inigh, eghti akar kam ikirimirir aghuim ni daningti nin mikarzim ghumagheghti, ni bar deraghvira ikiam. **23** Ezi nighnizir aghuir nin ikirimirim akakazim, a nin nighnizimin otifi. Kamaghin amizi ni zurara uan nighnizim deraghviram an gan. **24** Ni akar ifavariba ko akar kurabav mikiman marki. **25** Ni tuavir ni mangamimra deraghviram an gan. Egh ni tintinimin ganan marki. **26** Ni faragh deragh nighnigh, egh gin mangi bizibar amu. Eghti nin araziba bar deraghviram otivam. **27** Ni zuir tuavir aghuim, ni anetaghiraghan marki. Egh ni agharir guvim ko ikiriamin gin mangi arazir kuratam bar a damuan marki.

5 Nan borim, ni deraghvira kuarim atigh nan akam baragh. Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ni daningasa. **2** Eghti ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam. Eghti nin migirigiaba mati gumazim fofozir aghuim ikia migei. **3** Ni fogh, amizitam uan pam ategh, ni gakueghsi, a ni apezeperiva akar aviribar ni mikimiva egh ni gekuigham. Eghti an akaba zuimin min bar isingigham. **4** Eghti ni an migirigiabar gin mangighiva, gin an akabagh nighnighti da bar nin ikuvigham. Amizir kamin akaba mati ni marasinin misozim ame. Eggha a uaghan mati midorozir sabamin min ni ginifi. **5** Ezi amizir kamaghin amim, a

nin akua Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin zui. Kar ovever tuavimra. (Sheol h7585) 6 A ikirimirir aghuimin zuir tuavimin mangasa nighnizir puvati. A kamaghin fozir puvati, a tuavir kuramin ghua pura zui. 7 Nan boriba, deraghvira kuariba arighiva nan akam baragh, ia akar kam bakinighnighan marki. 8 Ni bar amizir kamaghin amimin saghon iki. Egh ni an dipenimin tiar akamin boroghin mangan marki. 9 Ni a bagh mangigh, egh uan ziar aghuim gasighasigham. Eghti an pam nin apangkuvighan kogham. A ni misueghti ni uan igiamram ovegham. 10 Bizir aghuir ni pamtem ingara iniziba, da gumazir igharazibar dafaribar mangigham. 11 Eghti arimariam ni inighti ni bar agharim guragham. Egh ni ovengamin dughiam, ni dakozimin irighiv iki mizazim iniva arangam. 12 Egh ni kamaghin mikimam, “Ki bar onгани. Ki manmaghsua otuegha aghuzir akabar aghua. Me na akirasa migeir akaba, ki da baraghan aghua. 13 Gumaziba aghuzir akabar na migei, ezi ki men akaba barazir puvati. 14 Ki datirighin bar moghira ikufi, egha gumamazibar damazibar aghumsiki.” 15 Ki ua ni migei, ni gumazir igharazimin mozir dipam aneman marki. Ni uan amuimra ko iki, egh anarira ko daku, mati gumazim uan mozir dipamram api. 16 Ni amizir igharaziba ko dakuti, me boriba bateghti, borir kaba gin nin akuraghan kogham. Nin amuimra ni bagh boriba bati. 17 Ni amizir igharaziba ko dakuti, nin boriba nin akurvaghan kogham. Me gumazir ni fozir puvatizibar akurvagham. Arazir kam ikufi, nin boribara, ni ko iki. 18 God nin amuim deraghviram a damuti, a mati nin mozir dipam, eghti

ni a bagh bar akuegham. **19** An ganganim bar derazi an araziba bar aghungi. Egha a bar ni gifonge, kamaghin amizi ni zurara a ginighnighiva, egh bar a gifongegh. Egh ni zurara an otemning bagh bar akongegh. **20** Nan borim, ni manmaghsua gumazir igharazimin amuim ginighnighvira ikia a gifuegha, an otemningin suighasa? Arazir kam bar ikufi. **21** Ni fogh, Ikiavira Itir God ni amir biziba a bar dar gari, egha bar deraghavira nin arazibar gara dagh fo. **22** Gumazimin arazir kuram, ivemin mirara an suira, egha mati benimin min a ikiaghariki. **23** Kamagh amir gumazim, a uan ifongiam dikabirir puvatigha arazir bar onganim gami, eghti an arazir kamning a misueghti an aremegham.

6 Nan borim, gumazitam gumazir igharazitam da puram an bizim ini, egh tighar uam a ikarvagham, ezi ni a ko akam akirigha givagha ghaze, “Ni a ikarvaghan iburaghti, ki ni bagh a ikarvagham.” Nin arazir kam bar derazir puvati. **2** Nin akar dikirizir kam nirara ikiaghariki, mati ni uabi ivem agurazi a nin suira. **3** Nan borim, ni gumazir kamin apengan itima, a ni ikiaghariki. Kamaghin ni iver kam zuamiram an azenim girigh. Ni ua mangi a mikemegh, gua akar dikirizir kam ua anekirigh ni firighirigham. Arazir kam nin ziam abirazi ni aghumsisi. Pura bizim. Ni mangiva anekirigh. **4** Ni avughsi dakusi nighnighan marki, ni zuamira mangi. **5** Ni iver kam firigh, mati asizim o kuarazim ivemin uabi firigha arav ghu. **6** Ia gumazir amiraziba, ki kamaghin ia mikimasa. Ia mangiva sibabar araziba deraghvira dar ganigh, egh nighnizir aghuim inigh. **7** Sibaba, da gumazir dapaniba ko

gumazir men faragha zuiba ko gumazir me gativagh men
 ganamiba, bar puvati. **8** Ezi dagher aviriba itir dughiamin,
 sibaba dagheba akufi, egha dagheba otevir dughiam
 bagha da arisi. **9** Ni gumazir amirazim, ni dughiar
 ruarimin akui. Ni manadizoghin uan misiam ategh
 dikavam? **10** Ezi ni ghaze, “A dera, ki tong dakuigham.
 Ki dughiar ovezinin tong avughsegh iki mangi egh gin
 ua dikavigham.” **11** Ni kamaghin damuti, nin biziba ko
 dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh
 amim min otogham. Mati okimakiar gumazim nin biziba
 bar da okeme. **12** Gumazir kuraba puram arua ifavaribagh
 ami. **13** Egha me deraghavira uan akabar bighavira migeir
 puvati. Me uan namakabagh ifarasa arazir igharagha
 garibagh amua, uan damaziba ko dafariba, ko suebar
 araziba akakasi. **14** Egha me zurara navimin aven ifavarir
 nighnizibagh amua arazir kurabar amuasa nighnisi, egha
 gumazibagh amima me gumazir igharazibar aningazi.
15 Eghti osimtizir ekiam zuamira me batogham, egh
 me gasighasigham. Eghti me ua deraghamin tuaviba
 puvatigham. **16** Ikiavira Itir God 7plan arazir kurar
 kabar amuan anogoregha bar dar aghua: **17** Gumazir
 uabi uabi fem, gumazir igharazibar gara ghaze, me pura
 biziba. Gumazir akar ifavaribav geim. Gumazir pura
 gumazir igharazibav sozi me ariaghirim. **18** Gumazir
 arazir kuram damuasa nighnizim. Gumazir zuraram
 arazir kuram damuasa ivemarim. **19** Gumazir kotiamin
 aven ifavarir akabav geim. Gumazir aveghbuabagh ami
 me uarir aningazim. **20** Nan borim, ni uan afeziam ko
 amebamin akar gavgaviba baragh, egh da bakinighnighan

marki. **21** Ni aningin akaba inigh uan navim datigh, egh zurara dar gin mangi, eghti da nin firimin kurukazir aghuimin min ikivira ikiam. **22** Ni daruamin dughiamin, akar kam tuavim nin akakagham. Egh ni dakuamin dughiamin, akar kam nin ganam. Egh ni dikavamin dughiam, akar kam nighnizir aghuim ni daningam. **23** Akar Gavgavir kaba, mati lamin angazangarim, tuavim nin akakagham. Aningin akaba nin dabirabir aghuim bagha ni migei, egha ni akiri. **24** Aningin akaba nin akurvaghti, ni gumazir igharazimin amuimin apezeperir akam baraghan kogham. **25** Ni amizir munamin mikarzir ganganir aghuimin ganiva a gakongan marki. A nin ganiva ni gekuighti ni a bagh mangan marki. **26** Gumazitam tuavimin amizim koma akua arazir kuram gami, a ivezir ekiam damuan kogham, mati dagher muziarimin ivezim. Ezi gumazitam, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar ivezir ekiam damuam. Egh a uaghan aremegham. **27** Ni avim uan evarim boroghin an suiraghti, nin korotiam ti isigham, o? **28** Ni avim gisin daruti, avim ti nin suemin isigham, o? **29** Kamaghira, ni gumazir igharazimin amuim ko dakuighti, me bar pazavira ni damighti ni bar ikuvigh ivezir kuram gitaviraghan iburagham. **30** Gumazitam mitiriam an aghiti a daghetam okemeghti, me mighigh an ataran kogham. **31** Me bizir an amizir kamin apighiva a isi kotiam datighi, a bizir kaba bar da ikarvagh, an dipenimin itir biziba bar ada da inigham. **32** Ezi gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar derazir puvatigha egha bar ongani. Gumazir kam, a uabi uabi gasighasisi. **33** Gumazamiziba a misoghiva akar kurabar a

mikimiva an ziam gasighasigham, eghti aghumsizim an iki mamaghira ikiam. **34** E fo, gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, an osimtizir ekiam gami. Kamaghira, amizir kamin pam bar puvira aningaghegh bar pazavira gumazir kam damigh ivezir kuram a daningiva, egh an apangkuvighan kogham. Bar puvatigham. **35** An arazir kurar kam ikarvaghamin dagiatam inian aghuagham. An aningagharir ekia kam givaghan kogh kamaghira ikiam.

7 Nan borim, akar kam bar pin ko, ni pamtem nan akamin suiraghti a nin nighnizimin iki. **2** Ni nan akam deraghviram an gin mangi, ni deraghvira ikiam. Egh deraghvira nan akamin gan, mati ni uabi uan damazim geghufi. **3** Ni nan akam inigh uan navim datighti a iki mamaghira ikiam, mati ring zurara nin dafarimin iti. **4** Nighnizir aghuim, ni ko mamaghira ikia, mati nin buaramizim ni ko iti. Fofozim, a mati nin roroar aghuim. **5** Eghti gumazir igharazimin amuim uabi ko dakusi apezeperir akabar ni mikim ni gaghonti, nighnizir aghuimra ni mikemeghti, ni an akamin gin mangan kogham. **6** Dughiar mamin ki uan dipenimin aven winduan boroghin tughav ikia egha tuavimin gari. **7** Egha ki gumazir igiabar garima me tuavimin mangigh zegh gami. Egha me nighnizir aghuiba ko fofoziba puvati. Egha mav bar paza ghu. **8** Egha gumazir igiar kam, amizir kurar mamin dipenimin boroghin arui. **9** Ezi aruem iraghugha givazi, aminim bar pirasava ami. **10** Ezi amizir kam tuavimin amizimin min kurukegha, gumazir kam gekuigh uabi mikinasa. Egha amizim ghuava a bato. **11** Amizir kam, an aghumsizir puvatigha puv ifaghati, egha

deragha dipenimin apiaghirir puvati. **12** Egha a zurara gumaziba buria tuaviba ko biziba amadir danganiba ko uari akuvir danganiba bar dagh arui. **13** Ezi ki garima, amizir kam gumazir igiar kam muigha an tori. Egha an damazimningra gara egha kamaghin a migei, **14** “Ki datirighin ofan mam gami, ezi ofan kamin asizir nar mam nan dipenimin iti. **15** Kamaghin amizi, ki uan dipenim ategha egha ni buriasa izi. Egha ki ni bato. **16** Ki uaghan misiar aghuim uan dipenimin anakiri. Egha ki Isipin kantrin inir avaver dirir aghuiba itiba isa, misiar kamin da ghuan. **17** Egha ki pauran mughurir bar aghuim zuiba, misiar kam ginge. **18** Ni na ko izi! Ga uaning gikarangiva daku mamaghira ikiti aminim tiragham. **19** Ni nan pamin atiatingan marki. A dipenimin itir puvati. A saghon ghugha maghira iti. **20** A dagiar aviriba inigha da sara ghu. Egh zuamira izeghan kogham. Wighin pumuning givaghti a ua izam.” **21** Egha amizir kam, gumazir kamin navim damuti a dikavasa, akar isingtizir aghuiba ko apezeperir akabar a gifarava a gakaghora an navim ginifi. **22** Ezi gumazir kam amizir kamin akam baregha zuamira amizir kamin gin dipenimin ghu, mati bulmakau me a misueghti an aremeghasa a inigha zui. Egha mati asizir mam azuazimin aven ghu. **23** Ezi gumazir kam kamaghin fozir puvati, afuzitam an dighorim mitivam. A mati kuarazir mam mighegha ivem itir danganimin zui. Egha a fozir puvati, ivem an suiraghti an aremegham. **24** O nan boriba, ia oragh, ia deraghvira nan akam baragh. **25** Ia uan naviba ateghti da amizir kamaghin amimin gin mangan marki. **26** Guizbangira, gumazir bar aviriba amizir

kamaghin amimin agharimin ariaghire. **27** An bighan
zuir tuavim mati ni ovevem bagha firim mikinigha ghu.
Ia tuavir kamin mangam, ia Gumazamizir Oveaghuezibar
Nguibamin zuir tuavimin ghugha gifa. (Sheol h7585)

8 Nighnizir aghuim, mati amizir mam tughav ikia egha
en dei. **2** Egha a tuavimin boroghira itir danganir pin
tibar tuivav ikia egha uaghan tuavir akabar tuivav iti. **3**
Egha a nguibar ekiamin danganir uari akuvimin tughav
ikia, kamaghin dei, **4** “Ki gumazamiziba bar ian dei.
5 Ia gumazir fofoziba puvatiziba, ia izi fofozim ini. Ia
gumazir nighniziba puvatiziba ia nighnizir aghuim ini. **6**
Ia deraghvira na baragh, ki akar bar aghuim ia mikimasa.
Nan akam guizin araziba ian akagham. **7** Ki zurara
guizbangin akamin gun ia migei. Ki akar kurar maba
bar adar aghua. **8** Nan akaba da guizbangira. Ki akar
ifavarir tam mikemeghan kogham. **9** Gumazir nighnizir
aghui ko fofozim itiba, me bar nan akam gifogha ghaze,
akar kam bar guizbangira. **10** Nan aghuzir akaba ko
fofozim, aning bar deragha silva ko golin aghuim gafira.
Kamaghin ia silva ko gol bagh nighnighan marki. Ia
pamtem nan akaba inisi nighnigh. **11** “Ki uabi ki nighnizir
aghui, egha ki dagiar igharagha gari bar pin koziba ko
bizir ia bar ifongezibagh afira. **12** Ki dabirabir aghuimin
arazim gifo. Egha ki fofoziba bar iti, egha ki biziba bar
da tuisighamin fofozim iti. **13** Ezi gumazir Ikiavira Itir
Godin apengan ikia an atiatiba, me arazir kurabar aghua.
Ki, akaba batozir arazim ko, gumazamiziba uarira uan
ziaba fer arazim ko, bizir kurabagh amir arazim ko, akar
ifavaribav geir arazim, ki bar dar aghua. **14** Ki nighnizir

aghuim gumamazibar aningiva, egh men akurvaghti
 me ingangarir aghuibar amuam. Ki nighnizir aghuim ko
 gavgavir ekiam iti. **15** Ki atriviba ko gavmanin gumazir
 dapanibar akurvazima me uan kantribagh ativagha bar
 deraghavira men gara, egha arazir aghuiba arisi, eghti
 men kantribar gumamaziziba arazir aghuibar gintigham.
17 Ezi gumamazizir manaba gavgavigha na buri, me nan
 ganam. Ezi gumamazizir manaba na gifonge, ki uaghan
 bar me gifuegham. **18** Ki ziar ekiam ko dagiar aviriba isi
 gumamazibar aningasa. Ki men akurvaghti me arazir
 aghuimin gin mangiva, bizir bar aghuiba iniam. **19** Ezi
 bizir ki me ganidiba, bar guizin gol ko guizin silva gafira.
20 Ki zurara arazir aghuimin gintisi. Ki dughiaaba bar
 guizin arazibar gin zui. **21** Ki bizir aghuir aviriba gumazir
 na gifongezibar dipenibagh arisi. Ezi men dipeniba bar
 izefi. **22** “Bar fomira fomira, Ikiavira Itir God tighar
 bizibar ingaramin dughiam, a faragha nan ingari. Egha
 a gin bizir igharazibar ingari. **23** Bar fomira, a tighar
 nguazimin ingaram, a nan ingarizi ki iti. **24** A tighar
 ongarim ko dipabar ingaram, ki faragha oto. **25** A tighar
 mighsiar ekiaba ko dozibar ingaram, ki faragha oto. **26**
 A nguazir asizir zariba ko nguazir mineminiar tamin
 ingarizir puvatizi, ki faragha oto. **27** Ki Ikiavira Itir God
 ko itima, an overiam gamizima, an oto. Ki itima, an
 overiam ko ongarim uaning mitivi naghin mitaghniyam
 ati. **28** Ki itima, a ghuriabagh amizima da overiamin iti.
 Ki itima, a dipabagh amizima da nguazim abigha anaga
 nguazim bar agizivazi ongarir ekiam oto. **29** Ezi an Akar
 Gavgavimin ongarim migia ghaze, Ongarim, ni izivagh

mangi mitaghniar ki atizimin tugh, egh an ikiavkinan marki. Ki itima, God nguazim ikiamin danganimin abara.

30 Ikiavira Itir God ingangarir kabagh amir dughiamin, ki a ko itima a na misevezi, ki mati fofozir gumazim ingangarimin gari. Dughiaba zurara ki a ko itima, a na bagha bar akonge. Ezi ki uaghan a ko ikiasa bar akonge.

31 Dughiaba bar ki nguazimin itir bizir a ingarizibar gara bar akonge. Egha ki gumazamiziba bagha bar akonge. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin damazimin bar akuegha ikia mamaghira iti.” **32** Ezi nighnizir aghuim ua kamaghin migei, “Nan boriba, ia deraghvira nan akam baragh egh nan arazibar gin mangi. Ia kamaghin damuva, ia bar akuegham. **33** Ki ian sure damuti, ia nighnizir aghuim ko fofozim iniam. Egh ia akirim ragh nighnizir kam gasan marki. **34** Gumazamizir deraghvira nan akam baraziba, me bar akongegh. Me zurara dughiabar iza nan dipenimin tiar akamin boroghira tuivav ikia egha na mizuai, ezi ki akam me ganidi. **35** Na inizir gumazamiziba, me ikirimirir aghuim isi. Ezi Ikiavira Itir God bar me gakonge. **36** Ezi gumazamizir na inizir puvatiziba, me uarira uarigh asighasisi. Ezi gumazamizir bar na gifongezir puvatiziba, me mati gumazamizir ovevem gifongeziba.”

9 Nighnizir aghuim, amizimin min, uan dipenimin ingari. Egha a gavgavim dipenim daningiva egh anesingasa, 7plan guarir akinibar dighoribagh amigha da kuni. **2** Egha an asizim misuegha dagheba isai, egha wain sara vereverezi, a isingi. Egha a dagher dakozim akirigha gifa. **3** Egha uan ingangarir amiziba amangizi me ghua nguibamin tongin danganir mighsiamin tuivighav ikia

kamaghin dia migei, **4** “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba, ia nighnizir aghuimin dipenimin izi. **5** Nighnizir aghuim ia migia ghaze, Ia izi nan daghebar amiva, egh wainin dipar ki ia bagha veregha givazimra ami. **6** Ia uan arazir onganiba atakigh, egh izi ikirimirir aghuim ini. Egh ia nighnizir aghuimin tuavimin mangi.” **7** Ni gumazir uabi fa dibovir akabav geim akiram, an akar kuram ni ikaragham. Eghti ni gumazir kuram akiram, a ni misuegh nin mikarzim gasighasigham. **8** Kamaghin, ni akaba batozir gumazim akiran marki. A bar nin aghuagh nin apanim damuvira ikiam. Eghti ni gumazir nighnizir aghuim itim akirighti, a ni gifuegham. **9** Ni gumazir nighnizir aghuim itim, akam a daningam, eghti nighnizir aghuiba a giziv mangivira ikiam. Egh ni gumazir aghuimin sure damuti, an fofozim ekiv mangivira ikiam. **10** Ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. God a bar deragha arazir kuratam an itir puvati. Ni fofozir aghuim inisi, ni faragh deraghviram a gifogh. **11** Nighnizir aghuim ni damuti ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva, ni azenir aviribar ikiam. **12** Ni nighnizir aghuim inigh, egh ni uabin akurvagham. Egh ni uabi fi dibovir akabav kimiva, egh ni uabira uabi gasighasigham. **13** Ezi arazir onganim mati amizir mam pura ifaghata tintinibar tiarim akari. Egha arazir aghuim gifozir puvati. **14** Ezi an dipenim nguibamin tongira danganir pin itimin iti. Ezi a tiar akamin boroghin aperaghav iti. **15** Egha gumazamizibar gari, me uan ingangariba bagha zui, ezi a uabin bighan izasa men dei. A kamaghin migei, **16** “Ia gumazir nighnizir aghuiba

puvatiziba ko gumazir onganiba, ia nan dipenimin aven izi! 17 Dipar ni okemeghamim, a bar isingigham. Eghti dagher ni modogh damamim, a uaghan bar isingigham.”

18 Ezi gumazir an akam baraziba, me fozir puvati, an dipenim mati oveaghuezibar dipenim. Me fozir puvati, gumazir a bagha ghueziba, me datirighin Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin iti. (Sheol h7585)

10 Kar Atrivim Solomonin aghuzir akar otevíba, da dabirabir aghuimin arazimin gun migei: Borim nighnizir aghuim ko fofozim ikiam, eghti an afeziam bar akuegham. Eghti borim arazir onganimin gintighti, an amebam bar osemegham. 2 Ni arazir kuramin gin mangiva egh dagiaba bar izivaghti, nin dagiaba ni damuti ni deraghvira ikian kogham. Eghti ni arazir aghuimin gintighti, God nin akurvaghti ni dughiar ruarimin ikiam. 3 Ikiavira Itir God gumazir aghuiba ataghrazi me mitiriaba sara itir puvati. A gumazir kuraba ataghirazi, me bizir me ifongeziba isir puvati. 4 Ni ingarir puvati, ni biziba puvatigham. Egh ni bar puvira ingariva, egh ni bizir aviriba ikiam. 5 Gumazir nighnizir aghuim itim, a dagheba asir dughiamin a da isa da akufi. Ezi dughiar kamin gumazir akua ingarir puvatizim, an adarazi a bangin bar aghumsigham. 6 God gumazir aghuiba deraghavira me gami. Ezi gumazir kuram, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnigha, nighnizir kurar kaba modi. 7 Gumazir aghuitam aremegham, gumazamiziba a ginighnigh egh bar akuegham. Ezi gumazir kuraba ariaghiri, gumazamiziba zuamiram me bakinighnisi. 8 Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibar akar aghuiba barasi. Ezi gumazir onganigha

puram akam araim, a bar ikuvigham. **9** Gumazir aghuiba
 deraghvira ikiam. Ezi gumazir arazir kurabagh amim,
 a uan arazir kuraba mongiva avegham, God adagh
 fogham. **10** Gumazir guizin akam avaragha a modim, an
 osimtizibagh ami da otifi. Gumazir pura guizin akaba bigha
 migeim, a gumazamizibagh amizi, me navir amirizimin
 ikia deraviram apia. **11** Gumazamizir aghuibar akaba,
 mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi gumazamizir
 kuraba me gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi,
 ezi men akaba men nighnizir kurar kaba modi. **12** Navir
 kuramin arazim osimtiziba fema da otifi. Ezi igharaz
 darazigh ifongezir arazim, an arazir kuraba bar da ave. **13**
 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zurara uan nighnizir
 aghuimin gun migei. Ezi gumazir nighnizir aghuiba
 puvatiziba, me fidizimin an akiragharim misuegham.
14 Gumazir nighnizir aghuim itim zurara fofozir avirir
 igharaziba isa egba zuamira dar gun migeir puvati. Eghti
 gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a pura tintinibar
 akabav kim mangiti, osimtizim zuamiram otogham. **15**
 Gumazamizir dagiar aviriba itiba, men dagiar aviriba me
 geghuva men garima, me deraghvira iti, mati nguibamin
 divazir gavgavim anekiaruzi an gumazamiziba deravira
 iti. Ezi onganarazibagh amir gumazamiziba biziba puvati,
 kamaghin me ikuvigham. **16** Gumazir aghuim ikirimirir
 aghuim iniam, mati gumazim uan ivezir aghuim isi. Ezi
 gumazir kuraba arazir kurar aviribagh amima da otifi. **17**
 Gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anerkiram, eghti
 a ikirimirir aghuimin tuavimin ikiam. Eghti gumazim,
 me anerkirasav amima ana aghua, a tuavir kam gitagha

gifa. **18** Gumazim igharaztavin aghuagha navir kuram an ikia, egha bizir kam mongasava ami, kamaghin a zurara akar ifavaribav gei. Ezi gumazim igharaztavin girakirangin a migei, a mati gumazir bar onganim. **19** Gumazir akar aviribav geim, an akar kabar arazir kuraba otifi. Ezi gumazim akar aviribav geir puvati, a nighnizir aghuim iti. **20** Gumazir aghuimin akaba mati guizin silva. Ezi gumazir kuramin nighniziba pura biziba, egha da bar derazir puvati. **21** Gumazir aghuimin akaba zurara gumazamizir aviribar akurvasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, men nighniziba bar paza zui, kamaghin me arimighiram. **22** Ikiavira Itir God uabi bizir aghuiba e ganidi, egha an osimtiziba e ganidir puvati. **23** Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kurar igharazibar amuasa bar akonge. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, me arazir aghuibar amuasa bar akonge. **24** Gumazamizir kuraba bizir aviribar atiati, eghti bizir kaba me bativigham. Eghti gumazamizir aghuiba bizir aghuir me bar ifongeziba iniam. **25** Dughiar kuram gumazamizir kuraba batogham, bizir kam bar me agivagham, mati amozir ekiam izima aperiam me avigha ghu. Ezi gumazamizir aghuiba zurara gavgavigha egha deraghvira iti. **26** Ni gumazir amirazim inighti a nin ingangarim damuan marki. Guizbangira, ni bar an aghuagham, mati ni dagher avivizim amezi a nin akam misosi, egha mati avir migharim nin damazimningin zui. **27** Ni Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva egh ni dughiar ruarimin nguazimin ikiam. Ezi gumazamizir kuraba dughiar otevimin ikegh, egh me

aremegham. **28** Gumamazizir aghuiba Ikiavira Itir God mizuamti, a dughiar aghuim me daningam, eghti me bar akuegham. Eghti gumamazizir kuraba pura mizuamiva, dughiar aghuimin ganighan kogham. **29** Ikiavira Itir God bar deraghavira gumamazizir aghuibar gari. Egha a gumamazizir arazir kurabagh amiba gasighasisi. **30** Gumamazizir aghuiba deraghavira uan nguibamin ikivira ikiam. Eghti gumamazizir kuraba kamaghin ikeghan kogham. **31** Gumamazizir aghuiba nighnizir aghuir aviriba ikia, egha me dar gun gumamazizibav gei. Ezi gumazir akar kuram migeim, me an migirigiam atugham. **32** Gumazir aghuim bar fo, akar manaba gumamazizibar akurvasi. Ezi gumazir kurabar akaba gumamazizibar navibagh amima me osei.

11 Gumazir biziba amadiba, ko gumazir bizibagh iveziba, me gumamazizibagh ifara pura biziba me dama da isima, Ikiavira Itir God men arazir kam bar an aghua. Egha a gumazir biziba deraghavira da amaga egha dagh iveziba, a bar me gakonge. **2** Gumazir uarira uan ziaba feba bar aghumsizir ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, me uari dikabiri. **3** Gumazir aghuir Godin gin zuiba, me arazir aghuibara gin zui. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me uan ifavariba bangin bar ikuvigham. **4** Ikiavira Itir God nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, nin dagiar aviriba nin akuraghan kogham. Eghti ni arazir aghuimin gin mangam, nin arazir kam nin akuraghti ni zuamiram aremeghan kogham. **5** Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba men akurvaghti, me tuavir aghuimin mangam. Ezi gumazir kuraba, men arazir kurabara, me

gamima me iri. **6** Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba, men akurvazi me deraghavira iti. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me bizibagh ifuer arazimra, me ikiaghariki. **7** Gumazir kuraba ghaze, me uari uan gavgavibar bizir aghuir aviriba iniam. Egh me aremeghamin dughiamin, me bizir kaba inighan kogham. **8** Osimtizim gumazir aghuim batoghti, Ikiavira Itir God an akurvagham, eghti osimtizir kamra gumazir arazir kurabagh amibar otivti, tina men akurvagham. **9** Gumazir kuraba mikimti, men migirigiaba gumazamizir igharazibagh asighasigham. Ezi gumazir aghuibar nighnizir aghuiba, men akurvaghti, me deraghvira ikiam. **10** Gumazir aghuibar dabirabim deraghaviram otoghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham. Eghti gumazir zurara arazir kuram gamuavira itim aremeghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham. **11** Gumazir aghuiba zurara arazir aghuiba uan nguibar averiamin dagh ami, ezi da nguibam gamima a dera. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me akar kurar igharazibav gei, ezi bizir kam nguibam gasighasisi. **12** Gumazim akar kurabar gumazir igharazibav giava me gasighasisi, a mati gumazir onganim. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a uan akam dukuagha egga puram akar kabav geir puvati. **13** Gumazir migirigiar aviribagh amim, a uan guizin roroamin akar mogomebar gun migei. Ezi gumazir uan roroam baghavira itim, a uan guizin roroamin mogomer akabar gun migeir puvati. **14** Gavmanin gumazir dapaniba nighnizir aghuiba baraghan kogh, egh deraghvira gumazamizibar ganiva egh tuavir aghuimin men akakaghan koghti, kantri ikuvigham.

Eghti gumazir aviriba nighnizir aghuiba isi gavmanin gumazir dapanibar aningti, kantri deraghvira ikiam. **15** Gumazir mam pura bizir mam inigha, a ikarvaghasa ni koma akam akiri, egha a uabi a ikarvaghan ibura, kamaghin ni gin osimtizir ekiam ikiam. Ni deraghvira ikisi, arazir kam akirim ragh a gasaragh. **16** Amizir apanguvir arazibagh amim, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Ezi gumazir apanguvir puvatiziba, me dagiar aviriba ko biziba iniasa ifonge. **17** Ni gumazir munamin apanguvigha deraghaviram a gami, egha arazir kamin ni deragha uabi uabi gami. Egha ni gumazir igharazim deragha a gamir puvati, kamaghin ni pazavira uabi uabi damuam. **18** Gumazir kuraba inizir biziba, me ghaze da men akuragham, da bar men akuraghan kogham. Da mati pura bizir kiniba. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me guizin ivezir bar aghuim iniam. **19** Gumazir arazir aghuim pamten an gin zuiba, me ikirimirir aghuim iniam. Ezi gumazir arazir kurabar amuasa bar gavgaviba, me arimighiram. **20** Ikiavira Itir God, gumazir nighnizir kuraba itiba, bar men aghua. Egha a gumazir deraghviram aruiba, bar me gakonge. **21** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amiba tuisigh, egh pazivira me damuam. Eghti gumazir arazir aghuibagh amiba, me kotiamin miseveghirigham. **22** Amizir ganganir aghuim gamir mam, a zurara deragha nighnigha bizibagh amir puvati, a mati dam me bar deraghaviram anesigha, golin ringin aghuim an atinim garu. **23** Ikiavira Itir God bar gumazamizibar nighniziba ko men ifongiabagh fo. Ezi gumazamizir aghuiba me nighnizir aghuiba iti. Kamaghin

amizi, a bizir aghuiba me ganidi. Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir kuraba iti, kamaghin amizi, a men arazir kuraba ikarvasi. **24** Gumazir maba uan dagiaba ko biziba isa gumazir igharazibagh aniga eghe men akurvasi. Eghe me gin uari uan ingangaribar dagiar aviriba isi. Ezi gumazir maba ghaze, me gumazir igharazibar akurvaghasa iti, eghe me aghuagha uan dagiabar suira, eghe gin me uari bar dagiaba puvati. **25** Gumamazizir biziba isa gumazir igharazibar akurvazim, a uabi bizir aviriba isi. Egh ni gumazir igharazibar akurvaghti, me uaghan nin akurvagham. **26** Gumazim, me an daghebagh ivezasava amima a uan daghebar anogoroke, eghti me akar kurabar a mikimam. Eghti gumazim uan dagheba ateghti gumamaziziba dagh ivezegham, me bar a gaguegham. **27** Gumazir arazir aghuim bagha ingarava an gin zuim, gumamaziziba bar a gifuegham. Eghti gumazir arazir kuram gamuavira itim, dughiar kuram a bativam. **28** Gumazim suam, nan dagiabara nan akurvaghti ki deraghvira ikiam, puvati, a mati temer dafarir midiarim iri. Eghti gumazir aghuiba me bar deraghvira ikiam, mati temem dafarir igiaba an iti. **29** Gumazim uan adarazir osimtiziba me darigh mangiti, gin an afeziam aremeghti, a bizitam bar a inian kogham. Eghti kamaghira gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me biziba bar ada ategham, egh me pura gumazir nighnizir aghuiba itibar ingangarir gumazir kinibar min ikiam. **30** Arazir aghuimin daghem, a mati ikirimirir aghuim anidir temem. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibagh amima me iziva a

ko ikiasa ifonge. **31** E fo, gumazir aghuiba me nguazir kamin ikia uan araziba bagha izezir aghuim isi. Ezi e bar fo, gumazir arazir kurabagh amiba me uan izezir kuram gitaghan kogham. Ikiavira Itir God guizbangira me daningam.

12 Gumazir fofozim gifongezim, a gumazir igharazim an arazir kuraba bagha anekirasa, a bar akonge. Ezi gumazim, a igharazitav an arazir kuraba akirasava amima an aghua, a mati bar gumazir onganim. **2** Gumamaziziba arazir aghuimin gin zui, Ikiavira Itir God bar me gifuegha an navim bar men dera. Eggha gumazir arazir kurabar igharaz darazir amuasa nighniziba, Ikiavira Itir God ghaze, a me gasighasigham. **3** Gumazim arazir kuram gami, bizir kam an akuraghti a deraghvira daperagh egh gavgavighan kogham. Ezi gumazim arazir aghuimin gin zui, a mati temem biba ikia bar iraghu, eghti gumaziba anesiv avegham. **4** Gumazir tamin amuim arazir aghuim gami, ezi bizir kam ziar ekiam an pam ganidi. Ezi amizim arazir kurar aviribagh amizi, an pam aghumsisi, ezi amizir kam mati arimariar kuram an pamin agharibagh amua, eggha an pam gasighasisi. **5** Gumamazizir aghuiba zurara arazir aghuir magh garibar bar gumamazizibar amuasa nighnisi. Ezi gumamazizir kuraba zurara gumamazizibagh ifarir arazibagh nighnisi. **6** Gumamazizir kurabar akaba, osimtiziba gumamazizibagh aniga me gasighasisi. Ezi gumamazizir aghuibar akaba, gumamazizir osimtiziba itibar akurvasi. Ezi gumamazizir kaba me deraghvira ikiam. **7** Gumazim arazir kuram damigh, a bar ikuvighiti an adarazi uaghan bar givagham. Eghti gumazir aghuimin

adarasi, me deraghvira iki mamaghira ikiam. **8** Gumazim nighnizir aghuim ikiam, eghti gumazamiziba an ziam fam. Eghti gumazim nighnizim ikuvigham, eghti me an ziam dikabiragham. **9** Ingangarir gumazir kinim uan dagheba bagha puvira ingara, eghe an dabirabim dera. Eghe an dabirabim, gumazir ifara uan ziam fa dagheba otevimin dabirabim gafira. **10** Gumazir aghuiba uan asizibar apangkuva eghe deraghavira men gari. Ezi gumazir kuraba bar pazaviram uan asizibagh ami. **11** Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a ingangarir aviriba pura dagh ami, da an akuraghan kogham. **12** Gumazir kuraba gari, gumazir maba arazir kurabagh amua bizir aviriba isi, ezi me men bizir kaba bar dagh ifonge. Ezi gumazir aghuiba me uan arazir aghuibar biziba isi. **13** Gumazir kurabar akaba, men suiki. Eghti osimtizim gumazir aghuiba batoghti, me an misiviregham. **14** Nin migirigiaba ko araziba da deraghti, bizir kaba nin akuraghti ni ivezir aghuim iniam. **15** Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me ghaze, men arazibara dera. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazir igharaziba ataghirazi me nighniziba me ganidi. **16** Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me zuamira gumazir bizibar me gamibar aningagham. Eghti gumazitam, gumazir nighnizir aghuim itim akar kuramin a mikemeghti, an akar kam gin amadagham. **17** Gumazir guizbangira migeim, a kotin aven ikia guizbangin akamin gun migei. Egh a gumazir ifarim, kamaghin a kotin aven akabagh ifari. **18** Gumazim deraghvira nighnizir puvatigha migei, an akaba gumazir

igharazimin navim gasighasigham, mati midorozir sabam
 a miti. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a mati
 marasinin aghuim gumamazizibar akurvasi. **19** Ifavarir
 akam, a dughiar otevimra ikiam, eghti gumamaziziba a
 bakinighnigham. Ezi guizbangin akam, a dughiar ruarimin
 iki mamaghira ikiam. **20** Gumamazizir arazir kurabar
 amuasa nighniziba, me uarira uarigh ifari. Ezi gumazir
 gumamazizibar akurvaghti me navir amirizimin ikiasa
 nighnizim, a uabi bar akongegham. **21** Gumamazizir
 aghuiba osimtiziba bativir puvati. Ezi gumamazizir arazir
 kurabagh amiba, osimtizir aviriba batifi. **22** Ikiavira Itir
 God bar moghira gumamazizir akar ifavaribav geiba, bar
 men aningagha men apanim gami. Egha a gumamazizir
 guizbangin arazimin gin zuiba, me bagha bar akonge.
23 Gumazim bizibar amuamin nighnizir aghuim gifo,
 a zuamira uan nighnizir aghuimin gun migeir puvati.
 Ezi gumazim nighnizir aghuiba puvati, a puram akam
 arai. Ezi gumamaziziba an akaba baragha egha me fo, a
 mati gumazir akam araim. **24** Gumazir puvira ingarim,
 an atrivimin min otogham. Ezi gumazir amiraziba, me
 pura ingangarir gumazir kinibar min otivagham. **25**
 Gumazir zurara nighnizir aviribagh amim, an navir
 averiam bar a basemeghti, an nighniziba ikuvigham.
 Eghti gumazitam gumazir kam akar aghuimin a mikimti,
 an navim deragham. **26** Gumazir aghuiba tuavir aghuimin
 uan namakabar akakasi. Ezi gumazir arazir kurabagh
 amiba tuavir aghuim ategha tuavir kinimin ghu. **27**
 Gumazir amiraziba asizitam misoghsi mangi, a misuegh a
 inighan kogham. Ezi gumazir puvira ingariba, me uan

ingangariba a gefi. **28** Gumazir arazir aghuimîn gîn zuim, a ikirimirir aghuarim iniam. Egh gumazir tuavir aghuir kamîn gîn zuim, an ovevemîn tuavimîn gîn zuir puvati.

13 Borim nighnizir aghuim ikiva, a uan afeziamîn akam baragham. Ezi akaba batozir gumazim, a gumazir igharaziba anekiran an aghua. **2** Gumazim akar aghuibar gumazamizibav gia, bizir aghuiba isi. Ezi gumazir ifariba, me gumazir igharazibagh asighasizir araziba bagha bar ifonge. **3** Gumazim faragh deraghvira nighnigh egh gîn bizibav kim, egh a deragh ikiva ikuvighan kogham. Ezi gumazir pura akar aviribav geiba, me ikuvigham. **4** Gumazir amirazim bizir aviriba iniasa bar ifonge, egh da inighan kogham. Ezi gumazir bar puvira ingariba, bizir aviriba uan ifongiabar ada iniam. **5** Gumazir aghuiba akar ifavariba bar dar aghua. Ezi gumazir kuraba aghumsizir arazibagh ami. **6** Gumazir arazir aghuim gamim, an arazir kamra a geghuvima a deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, men arazir kurabara me gasighasisi. **7** Gumazir maba biziba puvatigha ifara ghaze, “E dagiar aviriba ko bizir aviriba iti.” Ezi gumazir dagiar aviriba itir maba, mati gumazir dagiaba puvatiziba moghin iti. **8** Gumazir kuraba dagiaba itir gumazim paziva a damusi mikimam, eghti a uabi uan dagiabar me givezegh, deragh ikiam. Eghti gumazir biziba puvatiziba, me nighnizir aviribar amuan kogham. Me dagiar aviriba itir puvati, ezi gumazir kuraba pazi me damighan kogham. **9** Gumazir aghuim, mati lam isia angazangarir ekiam anidi. Ezi gumazir kuraba, mati lam mungeghasava ami. **10** Akaba batogha uabi fer arazim, adaribagh amima da otifi. Egh

gumazim gumazir igharaziba ateghti me nighnizim a
 daningam, gumazir kam nighnizir aghuim iti. **11** Gumazim
 ingarir puvatigha zuamira pura dagiaba isi, an dagiaba
 zuamira pura givagham. Ezi gumazim ingara nimira
 nimira dagiar muziariba akufi, eghti an dagiaba bar
 avirasemeghiva anangam. **12** Gumazim bizitam iniasa
 nighnigha dughiar ruarimin pura mizua iti, egh an
 navim bar osemeghvira ikiam. Egh a bizir kam inigh,
 egh nighnigh suam, nan ikirimirim bar dera, egha a
 bar akonge. **13** Gumazim gumazir igharaziba nighnizir
 aghuim a daningasava amima, an aghua, kamaghin a
 uabira uabi gasighasigham. Eghti gumazim, gumazir
 igharaziba nighnizir aghuim a daningti, a bar akar
 kabar gin mangi, egh a deraghvira ikiam. **14** Gumazir
 nighnizir aghuiba itibar akaba, da mati dipar ikirimirir
 aghuim anidim. Ezi akar kam nin akuraghti, bizir ni
 gasighasighamim ni a miseveghirigham. **15** Gumazim
 nighnizir aghuim ikiam, gumazamiziba a gifuegham. Ezi
 gumazir ifariba, me tuavir kuramin zui. **16** Gumazamizir
 nighnizir aghuiba itiba, faragha bar deragha nighnigha
 egha gin bizibagh ami. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba
 puvatiziba, me uan arazir onganiba azenara da akakasi.
17 Gumazim akar ifavarim inigha iza egha akam gira,
 ana osimtizim iniam. Ezi gumazim akam inigha iza akar
 kam deragha anebigha a migei, egh a gumazamizibar
 akuraghti me deraghvira ikiam. **18** Gumazim, gumazir
 igharaziba anakiran an aghua, a biziba puvatigh egh
 bar aghumsigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba
 ateghti me anakirigham, eghti gumazamiziba ziar ekiam

a daningam. **19** Gumazim bizitam iniasa a ginighnigha, egħa a ġin a ini, an navim bar deragħti a bar akuegham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kuraba akirim ragħa dagħ asan aghua. **20** Gumazim, gumazir nighnizir aghuim itim ko porogħa a koma arui, a uagħan nighnizir aghuim iniam. Ezi gumazim, gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko poroghiva, an osimtizim bativam. **21** Osimtiziba zurara gumazir arazir kurabagħ amiba, me buria me batifi. Ezi gumazir aghuiba, me bizir aghuiba iniam. Mati men ivezim. **22** Gumazir aghuim aremezi, an igiaba an bizir aviriba isi. Egħti gumazir arazir kuram gamim, uan dagiaba akuvam, egħti gumazir aghuiba ġin an biziba iniam. **23** Dagħer aviriba gumazir onganarazibagħ amibar azenibar otifi, ezi gumazir aruar kuraba pazava amua, me dikabira men dagħeba isa zui. **24** Afeziam uan borim arazir kuram bagħa a misogħezir puvati, kamagħin a borim gifongezir puvati. Ezi afeziam borim gifonge, ana misogħa egħa anakiri. **25** Gumazir aghuiba dagħer aviriba iti, ezi gumazir arazir kurabagħ amiba zurara mitiriaba sara iti.

14 Amizir nighnizir aghuim itim, a bar deragħavira uan dipenimin averiam akira deragħa an ġari, ezi an adarazi a ko deravira ikia gavgafi. Ezi amizir nighnizir aghuiba puvatizim, a uabi uan dipenim ko uan adarazi gasighasisi. **2** Gumazir arazir aghuimin ġin zuim, a Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti. Ezi gumazir arazir ifavarimin ġin zuim, “A ghaze, Ikiavira Itir God pura bizim.” **3** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin migirigiaba osimtiziba a ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an migirigiaba

an akurvazi, a deraghvira iti. **4** Ni bulmakaun nguazim gituitam ikian kogham, an dagher itarim pura misevir kinim ikiam. Eghti ni bulmakaun tam ikiti, dagher aviriba nin azenimin ikiam. **5** Gumazim guizbangira arazimin ganigha migei, a kotiamin guizbangira mikimam. Eghti gumazir ifarim, an migirigiaba deragh mangan kogham. **6** Gumazir nighnizir aghuiba dibovir akabar dav gei, an ada inisi iburagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozir aghuim inisi deravira a iniam. **7** Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizibar saghon iki. Me nighnizir aghuitam ni danighan kogham. **8** Gumazir nighnizir aghuim itim, deraghvira uan darorim ginighnisi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uarira uari gifara, men nighniziba derazir pu. **9** Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir kurabagh amua dipova ghaze, da dera. Ezi gumazir aghuiba arazir aghuibagh amizi, God bar me gifonge. **10** Gumazim uabi uan navim gifo, an osimtizim ko a bar akongezir arazim, a uabi dagh fo. Ezi gumazir igharazitam an navimin aven itir bizitam gifoghan kogham. **11** Gumazir kuramin adarazi ikuvigh, egh bar moghira givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me bar moghira deraghvira iki gavgavigh mangivira ikiam. **12** Gumazir maba ghaze, men araziba derazi, me tuavir aghuimin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham. **13** E akiti, navir osimtizim e ateghan kogham. Eghti nin bar akongezir arazim mangi givaghti, navir osimtizim a ikivira ikiam. **14** Gumazir kuraba uan arazir kurar me amiba bagha ivezir kuram ini. Ezi gumazir aghuiba uarira uan arazir aghuiba

bagha ivezir aghuim ini. **15** Gumazir fofozir muziarim itiba, pura akar igharaziba nighnizir gavgavim dar ti. Eghti gumazir nighnizir aghuim itim, a faragh deraghavira nighnigh egh gin bizim damuam. **16** Gumazir nighnizir aghuim itim, a deraghavira gara egha osimtizibagh itaghvirasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a deravira nighnizir puvatigha ifaghatava pura bizibagh ami. **17** Gumazir zuamiram aningaziba, arazironganibagh ami. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a pura nimira iti. **18** Gumazir fofozir muziariba itiba, men araziba mati gumazironganibar araziba. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba fofozir aghuim inigha, mati me ivezir aghuim ini. **19** Gumazir arazir kurabagh amiba, me gumazir aghuibar apengan ikiam, egh apangkuvim bagh azangsighti me men akurvagham. **20** Gumazamizir biziba puvatiziba, gumazamiziba ko men namakaba sara bar men aghua. Ezi dagiaba itir gumazamiziba, me namakar aviriba iti. **21** Gumazim, uan nighnizimin aven gumazir igharazim gasighasisi, an arazir kuram gami. Ezi gumazim, gumazamizir biziba puvatizibar apangkufi, a bar akongegh. **22** Gumazamizir arazir kurabar amuasa nighniziba, men nighniziba bar pazivira mangam. Ezi gumazir arazir aghuim damuasa nighnizim, gumazir igharaziba a gifuegha navim an iti. **23** Ni mighigh ingar, egh ni ivezir aghuim iniam. Egh ni pura daperagh ikiva migirigiamra damuam, ni biziba puvatigham. **24** Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, dagiaba uan ivezir aghuimin min da iniam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, gumazamiziba bar fo, me onгани.

25 Gumazim arazir mamin ganigha, kotin guizbangira
 an gun mikimti, me gumazir arazir kuram gamizir
 puvatizim misueghti, an aremeghan kogham. Eghti
 gumazir osimtiziba puvatiziba puram aremegham. **26**
 Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki,
 a tugh gavgavigh, egh bizitamin atiatighan kogham,
 eghti an boriba uaghan deraghvira ikiam. **27** Ikiavira Itir
 Godin atiatia an apengan itir arazim, mati dipar ikirimirir
 aghuim anidim. Ezi arazir kam a gumazimin akuraghti,
 bizir a gasighasighamim, an a miseveghirigham. **28**
 Atrivim gumazamizir avirim gativaghti, gumazamiziba
 ziar ekiam a daningam. Eghti atrivim gumazamizir
 vabaram ativagham, egh a gumazir kinimin min ikiam.
29 Gumazir zuamiram aningazir puvatizim, a nighnizir
 aghuim iti. Ezi gumazim zuamira aningazi, a uabi isa
 igharaz darazir akagha ghaze, an onгани. **30** Gumazim
 navir amirizimin iti, an mikarzim deraghvira ikiam. Ezi
 gumazim biziba bagha zurara navim igharaz darazir
 ikufi, arazir kam mati arimariar kuram an agharibagh
 asighasisi. **31** God gumazamiziba bar men ingari, ezi
 gumazim gumazir onganarazibagh amiba dikabiri, a
 mati God dikabiri. Ezi gumazim onganarazibagh amir
 gumazibar apanguva deragha me gami, arazir kam
 ziar ekiam God ganidi. **32** Gumazamizir kuraba uan
 arazir kurabar uari, uari gasighasisi. Ezi gumazamizir
 aghuiba me bizitam bagh nighnighan kogham. Men
 ovevem dughiam otoghti, men nighnizir gavgavim men
 akuraghti me suam ovevem a pura bizim. **33** Gumazir
 nighnizir aghuiba puvatiziba, me fo, nighnizir aghuim ko

fofozir me iniamba iti. Ezi nighnizir aghuim ko fofozim zurazurara gumazir nighnizir aghuiba itiba ko iti. **34** Gumazamiziba arazir aghuimin gin mangiti, men kantri ziar ekiam iniam. Eghti me arazir kuram damuvira ikiti, men kantri aghumsizim inivira ikiam. **35** Atrivimin ingangarir gumaziba ingangarir aghuim gamima, atrivim bar akonge. Eghti ingangarir gumaziba ingangarir kuram damigh, egh aghumsizim atrivim danighti a bar men aningaghegham.

15 Gumazim nin aningagham, ni nimiram an akam ikarvaghti, an aningagharim amiragham. Egh ni uan akabar gumazir igharazim pazav a mikemegh, a damighti a bar puvira nin aningaghegham. **2** Gumazim nighnizir aghuim ikia akam akuri, a gumazamizibagh amima me nighnizir aghuim ko fofozim baka. Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akam akuri, a puram akam arava pura migei. **3** Ikiavira Itir God bar bizibar garima da bar nguazimin otifi, egha a uaghan gumazir aghuiba ko gumazir kurabar gari. **4** Gumazim ghuamagheghamin akamin gun gumazamizibav gei, eghti akar kam mati temer ikirimirir angamira itim anidimin min gumazamizibar amuti, me deraghvira ikiam. Ezi gumazim akar kuramin gumazamizibav keme, a men nighnizibagh asighasisi. **5** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a uan afeziamin akam batoke. Ezi gumazim gumazir igharaziba ataghizi me anekiri, a nighnizir aghuim iti. **6** Gumazir aghuiba, bizir aviriba iti. Ezi gumazir kurabar dagiaba, osimtizim meraram anidi. **7** Gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazamiziba nighnizir aghuiba me ganidi.

Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me kamaghin amir puvati. **8** Ikiavira Itir God, gumazir arazir bar kurabagh amiba, God men ofaba bar dar aghua. Egha God ko migeir gumazir aghuariba, a bar me gakonge. **9** Ikiavira Itir God gumazir arazir bar kurabagh amiba a bar men aghua. Egha gumazir arazir aghuibar gin zuiba, a bar me gifonge. **10** Gumazir tuavir aghuim ataghizim, a ivezir kuram iniam. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anekiran aghua, an aremegham. **11** Ikiavira Itir God gumazir ovengezibar gara, egha Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam sara gari. Egha a uaghan e nguazimin gumazamiziba, en nighniziba ko ifongiabagh fo. (Sheol h7585) **12** Akaba dipovir gumazim, a igharazitav anekiran an aghua, egha gumazir nighnizir aghuim itimin azaraghti, a nighnizim a daningan aghua. **13** Gumazimin navim bar akonge, an guam deragham. Eghti gumazimin navim osemeghti, an nighniziba ikuvigham. **14** Gumazir nighnizir aghuim itim, bizir igharazibagh fofoghasa bar puvira ingari. Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara pazavira migei. **15** Gumazir biziba puvatizim, pazavira ikia egha osimtizir ekiam iti. Gumazir navir aghuim ikia bar akongezim, an dughiaba bar mati isabagh amir dughiam. **16** Ni bizir aviriba puvatigha, Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iti, nin ikirimirim, gumazir dagiar aviriba ko osimtizir avirim itim, an ikirimirim gafira. **17** Gumazamizibagh ifongezir arazim, kar bizir ekiam. Ni uan namakaba ko ikia, ia zuravaribaram api, a bar dera. Ezi arazir kam, gumazir ni ifongezir puvatizim ko ikia bulmakaun asizim apim, bar a gafira. **18** Gumazir

zuamiram aningazim, a gumazir igharazibagh amima, me
 atari. Ezi gumazir navir amirizim gumazamizibar adariba
 dikabiri, me ua navir vamira iti. **19** Gumazir amirazim
 ghaze, nan ikirimirim ikufi, egħa uan ikirimirimın tuavim
 akiran amira. Ezi an ikirimirim mati, a pura ruarim
 akara zui. Ezi gumazir aghuim fo, an ikirimirim bar
 dera, mati a tuavir ekiam garui. **20** Otarir nighnizir
 aghuim ko fofozim itim, an afeziam ko amebam bar
 akonge. Borir arazir onganımın gın zuim, a uan afeziam
 ko amebam gakongezir puvati. **21** Gumazir nighnizir
 aghuiba puvatiziba, arazir onganiba bagħa bar akonge. Ezi
 gumazir nighnizir aghuim itiba, zurara arazir aghuımın
 gın zui. **22** Ni ingangarir tabar amuasa ifonge, ni faragh
 gumazir avirir igharazibar nighnizir aghuiba iniam, egħti
 nın ingangarim deraghvıram otogħam. Ni kamaghın
 damighan kogħ, ni pura ingarigham. **23** Gumaziba migia
 ghuavira iti, ezi nın dughiamın ni migirigiar aghuir
 mamin me damigh, ni arazir kam bagħ bar akuegham. **24**
 Gumazim nighnizir aghuim ikia tuavir ısın zuımın ghua,
 an ikirimirim iki mangivira ikiam. Kamaghın a uamategh
 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın magirighan
 kogħam. (Sheol h7585) **25** Ikiavira Itir God, gumazir uabira
 uan ziam femın dipenim gasighasigham. Egħ an amizir
 pam aremezim, an akuragħam, egħti gumazir igharaziba
 amizir kamın nguazim inian kogħam. **26** Ikiavira Itir
 God, gumazamizir kurabar nighnizir kuraba, a bar dar
 aghua. Ezi Godın damazımın zuezir gumazamizibar
 akar aghuiba, God da bagħa bar akonge. **27** Gumazim
 dagıabar gara navim dikava egħa arazir igharagħa garir

kurabar amuasa, kamaghin a uan adarazi osimtizim me ganingi. Ezi gumazitam, gumazir igharaziba arazir kurabar amuasa anepezepera dagiaba a daningasa, ezi gumazir kam ghaze, “Puvati, ki ian dagiar kaba inian aghua,” kamaghin gumazir kam deraghvira ikivira ikiam. **28** Gumazir aghuim, a faragh deragh nighnighiva, egh gin gumazir igharazibar akaba ikarvagh. Ezi gumazir kuram zuraram akar kurabara migei. **29** Ikiavira Itir God gumazamizir arazir kurabagh amibar saghuiamin iti. Egha a gumazamizir aghuir a ko migeiba, a men azangsiziba barasi. **30** Ni gumazimin guamin garima a bar akuegha iti, eghti nin navim deragham. Egh ni akar aghuim bareghti, bizir kam gavgavim nin mikarzim daningam. **31** Gumazim deraghavira kuarim atighti, gumazir igharazim anekir an akurvaghti, a deraghvira ikiam. Egh gumazir kam nighnizir aghuim ko fofozimin itir gumazibar tongin ikiam. **32** Gumazim, gumazir anekiramimin akam batuegham, kamaghin a uabira uabi gasighasisi. Eghti gumazim, gumazir anekiramibar akam baraki, an nighnizim ko fofozim deragh otogham. **33** Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, a tuavir nighnizir aghuim ko fofozim iniamim. Eghti ni uabi dikabiraghan koghiva, ni ziar ekiam inighan kogham.

16 E bizibar amuasa nighnisi, Ikiavira Itir God faragh amamangatighti, e akatam mikimam. **2** E kamaghin nighnigha ghaze, “en araziba bar Godin damazimin bar zue.” Ezi Ikiavira Itir God, en nighniziba bar ada tuisigha, en arazir e amibar mingariba a bar dagh fo. **3** Ni biziba bar dar amusi, ni faragh da isi Ikiavira Itir Godin

dafarim datigh. Eghti a bizibar amuti da deraghviram
 otivam. **4** Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi da
 ingangariba iti. Ezi kamaghira, Ikiavira Itir God, gumazir
 arazir kurabagh amibar ingarigha, dughiar abuananamin
 ovengasa me amisefe. **5** Ikiavira Itir God, gumazir ifaghata
 uari uan ziaba feba bar men aghua. Ezi e kamaghin fo,
 Ikiavira Itir God, me ateghti me pura mangeghan kogham.
 Puvati. A ivezir kuram me daningam. **6** Gumazim Ikiavira
 Itir God bar a gifuegha, bar an poro, Ikiavira Itir God
 an arazir kuraba gin amangam. Gumazim Ikiavira Itir
 Godin atiating an apengan iki, egh an arazir kurabagh
 itagham. **7** Gumazim Ikiavira Itir God, ifongezir arazir
 kamagh garibar amuti, Ikiavira Itir God an akurvaghti, a
 gumazamiziba bar deraghvira me ko ikiva, uaghan uan
 apaniba deraghvira me ko ikiam. **8** Ni bizir muziariba ikia,
 eghe ni Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, kamaghin
 nin ikirimirim dera. Eghe nin ikirimirim, gumazir tuavir
 kurabar dagiaba isa uaghan arazir kurabagh amimin,
 ikirimirim gafira. **9** E zurara bizibar amuasa nighnisi.
 Ezi Ikiavira Itir God tuavir e daruamibar en akakasi.
10 Atrivim akam gumazamizibagh anidi, mati Ikiavira
 Itir God a ganingizir akabar gun migei. Eghe kotin
 gumazamiziba tuisizir dughiam, a bar deravira me tuisisi.
11 Gumazamiziba biziba tuisighasa bizibar abaraghti,
 da mangi mitemra tugham, eghti Ikiavira Itir God men
 arazim gifuegham. Biziba tuisighamin arazim, kar Godin
 bizimra. A gan fogh suam, e gumazamizibagh ifaragham ti,
 puvatigham. **12** Atrivim, arazir bar kuram gami kar arazir
 kuram. Guizbangira, gavman arazir aghuitam damighti,

a iki gavgavigham. **13** Gumazim guizin akam akunasa atrivim ifonge. **14** Atrivim gumazir mamin aningaghe, an a misueghti an aremegham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an atrivim damuti a ua navir amirizimin ikiam. **15** Atrivim navir aghuim iki egh gumazitam gakuegham, a deraghvira gumazir kam damuti, gumazim deraghvira ikiam. Ezi atrivimin arazir kam, mati ghuariam amozimin akua iza, daghebagh amima da ani. **16** Ni nighnizir aghuim ko fofozim ini, ezi bizir kam bar gol ko silva gafira. **17** Gumazamizir aghuiba arazir kuramin gin zuir tuavim gitavirasi. Gumazim uan darorim deragha an asavsuisi, a deraghvira ikiam. **18** Ifaghatir arazim ko uabira uan ziam fer arazim, aning ni damighti ni irigh bar ikuvigham. **19** Gumazir onganarazibagh amim uabira uabi dikabiri, ezi arazir kam deragha, gumazir uari uan ziaba fa, igharaz darazir biziba okia uarigh anidim, a bar a gafira. **20** Gumazim deraghviram an sure gamir gumazibar akam baregh, dabirabir aghuim ikiam. Gumazim bar nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva, a bar akuegham. **21** Gumazamiziba fo, gumazir nighnizir aghuim itim, a deragh araziba ko, nighnizir igharagha gariba tuisigham. Egh a gumazir migirigiar aghuibagh amim, gumazamiziba an suren akaba baraghsi bar ifueghiva dar gin mangam. **22** Gumazir nighnizir aghuim itim, a mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me onganizir arazibagh ami, ezi bizir kam me gasighasisi. **23** Gumazir nighnizir aghuim itim, a faragha deraghavira nighnigha, gin migirigiar aghuim gami. Ezi bizir kam

gumamazizibagh amima me an migirigiaba baraghasa
 bar ifonge. **24** Migirigiar aghuim mati hani, a bar
 isingigha, gumamazizibar mikarziba gavgavim me ganidi.
25 Gumamazizir maba ghaze, men araziba derazi me
 tuavir aghuimin gin zui. Ezi puvati. Me damu mangi
 mangi gin arimighiregham. **26** Ingangarir gumamaziziba
 fo, me puvira ingarighan kogh, dagheba puvatigham.
 Egħa bizir kam me gamima, me puvira ingari. **27** Gumazir
 bar kuram, a gumamaziziba pazi me damuasa tuavir
 igharaziba buri. Egħa an migirigiaba mati avir dafam
 me gasighasisi. **28** Gumamazizir arazir kurabagh amiba,
 gumamazizibagh amima me uarir tongin akabar uarira
 uariv sosi. Ezi gumazir girakirangin migeim, a gumazim
 gamima a namakamin atari. **29** Gumazir misozim, uan
 anav apezepera, a inigha tuavir kuramin zui. **30** Ni gari,
 gumazim uan damaziba pira gumazir igharazim mikinti,
 ni fogħ, gumazir kam arazir kuram damuasa nighnisi. Ni
 gari, gumazim pamten uan akam dukua, ni fo, an arazir
 kuram gami. **31** Gumamaziziba, gumazir ghuribar dapanir
 arizir ghurghuribar gari, me fo, gumazir ghuriba me
 arazir aghuibar gin ghua, dughiar ruarimin nguazimin iti.
 Kamaghin, me ziar ekiam me ganidi. **32** Gumazim zuamira
 aningazir puvati, an arazir aghuim gami. Ezi arazir kam,
 midorozir gumazimin arazim gafira. Ezi gumazim uabi
 gativagħa uabin gari, a gumazir pamten misogħa nguibar
 mam inizim, ana gafira. **33** Gumazir satu gikarareba, me
 fogħasa, bizir manam me a damuam. Ezi Ikiavira Itir God,
 uabira satu gamima a men azangsiziba ikarvasi.

17 Gumazim uan amuiroghboriba ko deraghavira ikia, dagher kurar abuananaba iti, arazir kam deragha, gumazir uari ko atariba ko, isar ekiam gamir arazim, bar a gafira. **2** Ingangarir gumazim nighnizir aghuim ikia, uan ingangarim gami, a uan gumazir a gativazimin borimin min otogham. Eghti gumazir a gativazimin borir kuram, ingangarir gumazir kamin apebamin ikiam. Eghti gumazir a gativazir kam aremeghti, me an dagiaba ko biziba tuiragh an boribar aningiva, egh uaghan ingangarir gumazir kam sara daningam. **3** Ikiavira Itir God kamaghin fofoghasa, e gumazir aghuiba o gumazir kuraba, egha en naviba badagh foghasa, mati me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifofoghasa, ka guizbangin bizim, ti puvati. **4** Arazir kurabagh amir gumazamiziba, akar kuraba bagha orasi. Ezi ifavaribagh amir gumazamiziba, akar ifaraviba bagha orasi. **5** God bar gumazamizibar ingari, egh gumazitam gumazir onganarazibagh amir gumazim akar asuibar a migei, a God gasighasisi. Ezi gumazim, gumazir igharazibar gari, me osimtiziba isima a bar akonge, a ivezir kuram iniam. **6** Gumazim ghurigha egha igiar boriba iti, a me bagha bar akonge. Kamaghin amizi, bizir kam gumazamizibagh amima me ziar ekiam a ganidi. Ezi boriba uan amebaba ko afeziaba bagha bar akonge. **7** Akar aghuim migeir arazim, kar gumazir nighnizir aghuim puvatizir arazim puvati. Ezi bar guizbangira, arazir ifavarim, kar gumazir aruamin arazim puvati. **8** Gumazim arazir kuram damuasa igharazir tav apezepera dagiaba isa me ganidi, a kamaghin nighnisi, dagiar kaba mati akavsiam an akurvaghti a uabi uan ifongiamin gin

mangi bizibar amuam. **9** Gumazim, namakaba a gifongegh deraghvira a ko ikisi, a me a gamir arazir kuraba gin amang. Ni fogh, ni uan namakam amizir arazibar gun mikim mangivira ikiti, an atar gua uaning abigham. **10** Ni gumazir nighnizir aghuim itim akirsi, ni dughiar vamiran a mikemeghti, a fofozir ekiam inigham. Egh ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim akirsi, ni 100plan dughiaabar a ifozoreghti, a uan araziba oteghiv kinighan kogham. **11** Gumazir arazir kurabagh amim, a midoroziba forima da otifi. Eghti me gumazir kuratam amadaghti a izi puv a damigham. **12** Ni asizir bean amebamin nguzitam okemegh, tuavimin bean amebar kam batoghti, a puvira nin atarighti, ni bar kuramra inigham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, arazir kurabagh amuavira iti, ni a batoghiva, ni bar ikuvigham. Eghti adarir arazir kam, a bean amebamin adarir arazim gafiragham. **13** Me gumazir mam arazir aghuimin a gami, ezi gumazir kam arazir kuramin me ikara, eghti an amuiroghboriba zurara dughiar kuramin ikiam. **14** Gumazim akam adarir mam gamizi an oto, a mati gumazim dipam apirizir divazir ekiam torim a gati. Kamaghin an arazir kam ateghti, adarir ekiaba otivan kogham. **15** Ikiavira Itir God, kotin arazir kamning bar aningin aghua: pura gumazimin arazir kuraba ataghirazir arazim ko, gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba, pura me gasighasizir arazim. **16** Gumazim nighnizir aghuiba puvati, a fofozir kam givesi damuva avegham. **17** Namakar aghuiba zurara e gifongegha mamaghira iti. Ezi osimtizibar dughiaabar aveghbuaba en akurvaghasa amua iti. **18** Gumazitam pura bizitam inigh,

egh a ikarvaghan ibura, egh a ikarvaghsi ni mikim suam,
 ni na ko bizir kam ikarvaghamin akam akirigh. Ni a ko
 akam akiran marki. Ni akam akirigha, kar ni onganigha
 gumazir nighniziba puvatizimin min iti. **19** Gumazir
 arazir kuram gifongezim, a uaghan midoroziba forasava
 ami. Ezi gumazir uabi uan ziam fem, an osimtizimin aven
 mangasava ami. **20** Gumazim nighnizir kuraba ko ifavarir
 akaba zurara dav gei, a deraghvira ikian kogham. Puvati.
 An osimtizibara ruiam. **21** Otirim nighnizir aghuiba
 puvatighi, an afeziam bar osemegham. **22** Navir aghuimin
 arazim, a mati marasin aghuim gumazim damuti a
 deraghvira ikiam. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham,
 bizir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.
23 Gumazir arazir kuram gamim kotin iti, gumazamiziba
 kotiam gasighasighasa anepezepera dagiaba moga a
 ganidi, eghti a bar akuegh dagiar kaba inigh egh kotiam
 gasighasigham. **24** Gumazir fofozim itim, a nighnizir
 aghuim iniasa bar puvira ingari. Ezi gumazir nighnizir
 aghuim puvatizim, an onganigha tintinibar gara bizir
 igharagha gariba iniasa bar puvira ingari. **25** Borim arazir
 onganimin gin zui, an amebam ko afeziam navimning
 ikuvigh egh bar osemegham. **26** Kot mikimti, gumazir
 arazir kuram gamizir puvatizim a kotiam givezam, ezi
 kotiar arazir kam bar ikufi. Egh kot mikimti me, arazir
 aghuim gamir gumazir aruaba isi, pura mizaziba me
 daningam, eghti kotiar arazir kam uaghan bar ikuvigham.
27 Gumazir fofozir aviriba itim, a mighigha migeir puvati.
 Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira aningazir
 puvati. **28** Kamaghin amizi, gumazir nighnizir aghuim

puvatizim, a uan akam dukua, eghti gumamaziziba suam,
a nighnizir aghuim ko fofozim iti.

18 Gumazir bar uabira itim, a uabira uabi ginighnisi.
Egha gumazir igharazir nighnizir aghuiba itiba, a men
nighnizibagh ifongezir puvati. **2** Gumazir nighnizir
aghuiha puvatizim, a nighnizir aghuim ko fofozim iniasa
bar akongezir puvati. A pura uabi fava egha uan nighniziba
aghurasa ifonge. **3** Gumazir arazir kurabagh amim,
a ghaze, “Gumazir igharaziba me pura biziba.” Egha
men ziabagh asighasigha me gamima me aghumsisi.
4 Gumazim nighnizir aghuim ikia migei, an akaba bar
guizbangin akaba, ezi nighnizir aghuir avirim an akar
kabagh izifa, mati dipam mozir pam gizivagha emira ira
zui. **5** Gumazim arazir kuram gamigha kotin tu, ni an
akurvaghan marki. Ni kamaghin damu, gumazir arazir
kuratam gamizir puvatizimin tuavim apirighti, kotiam
an osimtizim akirighan kogham. **6** Gumazir nighnizir
aghuiha puvatizim, a igharaz darazi ko akabar uariv
sosi. Ezi me an akaba baregha, a misoghasa. **7** Gumazir
nighnizir aghuiha puvatizim, akabav gei, egha a uabi paza
uabi gami. A mati, ivemin uabi ikezima, ivem an suiragha
a gasighasiki. **8** Gumamazizir maba zurara, gumazir
igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar
ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me
zuamira da api. **9** Gumazir amirazim a gumazir bizibagh
asighsizimin aveghbuamin min ami. **10** Ikiavira Itir Godin
ziam mati dipenir gavgavim. Eghti gumazir aghuiha,
ivemariva an mangiva deraghvira ikiam. **11** Dagiaba
itir gumamaziziba ghaze, “Men dagiaba divazimin min

me avini, eghti me deraghvira ikiam, mati nguibam divazir gavgavim anevini.” 12 Gumazir ifaghata egħa uan ziam fem, a ġin ikuvigham. Ni ziar ekiam inisi, ni faragh uabi dikabiragh. 13 Ni faragh oregh, egħ ġin akam ikaragh. Ni kamaghin damighan kogh, ni arazir onganim damigh, aghumsigham. 14 Gumazim ariava an nighnizim gavgavigha ikiavira iti, kamaghin an arimariar kam dikabiragh. Egħti gumazimin nighnizim ikuvigham, a manmagħin ua deragħam? 15 Gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozim iniasa puvira ingari, egħa bizir aviribagh fofosi. Egħa deravira gumazir an sure damuamiba barasi. 16 Ni gumazir aruatam ko mikimsi, a baġħ izi bizir aghuitam inigh iziti, a ni ategħti ni an ganam. 17 Gumazir kotin tughav ikia faragħa migeim, ni an akam baregh mikim suam, akar kam ti guizbangira. Egħti gumazir iġharazim an akar kam akirsi an azangsigham, egħti ni an akar kam baregh fogħan kogħam, tinan akaba ti bar guizbangira. 18 Kotiam gumazir aruamningin tongin aning akirighan kogħ, egħ kotiam satu gikararangiva gumazim amisevegħti kotiam givagħam. 19 Ni uan aveghbuam damuti an navim nin ikuvigham, egħti a uan nighnizim suiragh ni ġifuegħan kogħam. A mati gumazamiziba nguibamin divazimin tiam asarazi, gumaziba aven mangan ibura. Ezi gumazir pumuning akabar uaning misogħa dafarimningin suirazir puvati, bizir kam aningn tuavim apirighi aning navir vamiran ikian kogħam, mati tiar akar gavgavim gumazimin tuavim apirizi, a dipenimin aven mangan ibura. 20 Nin miġirigiaba deragħti, nin navim bar akuegħam. 21 Nin

migirigiaba, da gavgaviba iti. Da gumazim damuti a deraghvira angamira ikiam, o da uaghan gumazim damuti a ikuvigham. Kamaghin amizi, ni migirigiar aghuibav kimamin arazim gifongegh, ni deraghvira ikiam. **22** Ni amuimin iti, bizir kam bar dera. Bizir kam kamaghin nin aka, God ni bagha bar akuegha eggha an navim bar nin dera. **23** Onganarazibagh amir gumazim aghumra dagiaba itir gumazim migia, uabin akurvaghasa an azangisi. Ezi dagiaba itir gumazim pamten an akam ikara. **24** Gumazim namakar aviriba itima, me an akurvazir puvati. Ezi gumazir maba, guizin namakaba iti. Namakar kamning deragha uaningin porogha navir vamiran iti. Eggha aningin arazim, aveghbuar pumuningin tongin itir arazim gafira.

19 Gumazim biziba puvatigha, a gumazir aghuim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatigha ifavaribagh amim, bar a gafira. **2** Gumazim bizitamin ingarasa gavgafi, eggha bizir a damuasa ifongezir kam a deragha a gifozir puvati, ezi arazir kam derazir pu. Eggha gumazim zuamira ingangarir tam damuasa, a ingangarim damuti a deraghviram otoghan kogham. **3** Gumazamizir maba arazir onganibagh amua eggha uarira uari gasighasigha, eggha gin osimtizim isa Ikiavira Itir God garigha an atari. **4** Gumazir dagiar aviriba itim, a namakar aviriba ikiam. Eghti gumazir dagiar aviriba itir puvatizim, an namakaba aneteghti a ua namakaba puvatigham. **5** Gumazim kotiam gifaragh, a ivezir kuram iniam. Me aneteghti a pura mangighan kogham. **6** Gumazir aviriba, gumazir ziaba itiba me gifueghsi, me me mikimiva me apezeperam. Eghti gumazir bizir aghuiba anidim, gumazir aviriba a

ko namakam damuam. 7 Gumazir biziba puvatizim, an aveghbuaba an aghuagham. Ezi kamaghira an namakaba uaghan akirim ragha a gasara. A me migia me apezepiri, ezi an akaba pura biziba. 8 Gumazim uabira uabin akurvaghasa, puvira ingara nighnizir aghuim ko fofozim isi. Egh gumazim deravira fofozir kam uan nighnizimin an suiragham, kamaghin a dabirabir aghuim ikiam. 9 Gumazir kotiam gifarazim, a ivezir kuram iniam. Me kamagh garir gumazir ifarim misueghti an aremegham. 10 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a dagiar aviriba iti, bizir kam derazir puvati. Ezi ingangarir gumazir kinim gumazir dapanimin otoghiva gumazir aruabagh ativagh men ganam, bizir kam a bar ikufi. 11 Gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira adarim damighan kogham. An arazir faraghavira amimra kara, a gumazir igharaziba a gamir arazir kurabagh nighnizir puvati. 12 Atrivim atariva aningagham, a mati laion pamten tiarim akara dazeri. Ezi an navim deragha, gumazamizibar akurvaghasa ifonge, a mati amozim daghebagh izima da deraghaviram otifi. 13 Otarir nighnizir aghuiba puvatizim, an osimtizir bar ekiam uan afeziam ganidi. Ezi gumazimin amuim, an atara migia migirigiar aviribagh ami, a mati amozim dipenir isiriamin torimin izaghira, zurara muziaribar iravira iti. 14 Nin afeziam ko amebam dipenim ko dagiaba ko biziba ni daningam. Eghti God uabira amuir nighnizir aghuim itim ni daningam. 15 Gumazir amiraziba zurara akuavira iti. Gumazir puram apiav itim, a dagheba puvatigh egh mitiriabara ikiam. 16 Gumazir Godin Arazibar gin zuim, a deraghvira iki ikuvighan kogham. Ni Godin

Araziba akirim ragh dagh asaragh, ni aremegham. **17** Ni onganarazibagh amir gumazimin apangkuvigha bizim a ganingi, mati ni Ikiavira Itir God bizim puram a ganidi, eghti Ikiavira Itir God gin bizir kam ikarvaghham. **18** Nin borim akam batosi, ni anekirighti, ana arazir aghuimin gin mangam. Ni aneteghti ana arazir kuramin gin mangam, mati ni ovengasa an amamangati. **19** Gumazir zuamiram adaribagh amim, a uan arazir kurabar osimtiziba ateram. Eghti ni an akuragh an osimtizim agivaghham, kamaghira ni gin uam an akuraghham. **20** Ni gumazim ateghti a nin sure damuva nighnizir aghuim ni daningti, ni gin nighnizir aghuim ko fofozim ikiam. **21** Gumamaziba bizir aviribar amuasa nighnisi. Ezi bizir Ikiavira Itir God damuasa nighnizim, bizir kamram otivam. **22** Gumazim akar a uabi amiziba, gavgavigha dar gin zui, gumaziba a gifonge. Guizbangira, kamaghin derazir puvati, gumazim onganarazibagh amir gumazim min ikiam, kamaghin derazir puvati. Eggha onganarazibagh amir gumazimin, a gumazir aghuim, a gumazir ifarim bar a gafira. **23** Ni Ikiavira Itir Godin atiati an apengan ikiam, arazir kam ikirimirir aghuim ni daningam. Eghti ni avughsi deraghvira iki mamaghira ikiti, bizir kuratam ni gasighasighan kogham. **24** Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua. **25** Ni gumazir akaba dipovim misueghti, gumazir nighniziba puvatizim ganigh fogham, a uabi arazir aghuimin gin mangam. Eghti ni gumazir nighnizir aghuiba itiba akirti, men fofozim bar deraviram otogham. **26** Borir tam uan

afeziam paziva a damuva, uan amebam dipenimin a batuegham, kamaghin a uan adarazi damuti me bar aghumsigham. **27** Nan borim, ni ua nighnizir aghuimin sure damuan aghuagh, ni gumazir nighniziba puvatizibar arazibar gin mangam. **28** Arazir kuram gamir gumazim kotin otogh, bar akuegh kot gifaragh anegivagham. Ezi arazir kuram, a bar kamagh amir gumaziba, men dagher isingtizimra. **29** Gumazir akar kuraba ko akar asuibav geiba ivezir kuraba iniam. Eghti gumaziba, gumazir nighniziba puvatiziba, men akiriba fozoregham.

20 Gumazir dipar onganir aviriba apim, an akar asuiba ko akar kurabav mikimiva egh pura misogham. Guizbangira, gumazim dipar onganim ataghizi an a gatifa, a nighnizir aghuiba puvati. **2** Atrivimin adarim ko aningagharim, atiatim gumazamizibagh anidi, mati laionin ararem. Ni atrivim damuti an aningaghegham, ni ovegham. **3** Gumazir akirim ragha midorozir arazim gasarazim, a ziar ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara akamadaribagh amima da otifi. **4** Gumazir amirazim dagheba oparir dughiamin a uan dagher azenimin ingarir puvati. Egh dagheba iniamin dughiamin, a mangi pura uan azenimin dagheba buriam. **5** Gumazimin nighnizim mati mozir dipam, bar kone, ezi gumazir fofozir aghuim itim, a nighnizir kam gekuigh azenim datigham. **6** Gumazamizir aviriba ghaze, me uan namakaba bar me gifonge. Ezi gumazamizir vaghvazibara guizbangira gumazamizir igharaziba ko namakabagh ami. **7** Afeziatam, a gumazir aghuim, egha arazir aghuimin gin zui, eghti an gin zamin boriba bar akongegham. **8** Atrivim

kotiaba barazir dughiam, a deraghavira kotiaba bagha izir gumazamizibar migirigiaba tuisigha dagh fo, bizir manam dera, manam ikufi. **9** Tinara kamaghin mikim suam, “Ki Godin damazim uabi uabi gamigha bar zue. Ezi datirighin arazir kuratamin osimtizitam nan itir puvati.” Ti puvati. **10** Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifongezi, gumazamizir biziba amadiba me paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua. **11** E gumazir mamin arazibar ganiva fogh suam, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. Ezi arazir kamra e uaghan boribagh fogham, me deraghaviram ami, o me pazava ami. **12** Ikiavira Itir God, bizibar ganamin damaziba e ganingi, egha biziba baraghamin kuariba e ganingi. **13** Ni gumazir zuraram akuim, ni dagiaba puvatigh ni onganarazibagh amir gumazimin min otogham. Ni dikavigh ingariva, egh ni dagher aviriba ikiam. **14** Gumazim bizitam givezasa amima, bizir kamin ivezim bar pin kozi, a migiavira ikia ghaze, bizir kam guizbangira derazir puvati, kamaghin me bizimin ivezim isivaghti a izighiri. A gin bizir kam givezegha ghua uan ziam fa uan namakabav gia ghaze, an ivezim bar izaghirizi, a dagiar bar muziarimin a giveze. **15** Gumazimin akam nighnizir aghuim gumazamizibagh anidi, arazir kam bar guizin bizim, egha gol ko dagiar igharagha gara bar pin kozibagh afira. **16** Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh. **17** Bizir ni ifavarir

arazim gamua pura inizim, ni suam, a mati dagher
 aghuim isingi. Eghti a gin iragh bar bizir kuramin min
 otoghiva, mati gigimin min nin akam gizivagham. **18** Ni
 faragh nighnizir aghuim igharazitav dam a inighti, nin
 ingangarim mangam. Kamaghira, ni apanim misoghsi, ni
 faragh deraghvira igharazitav da nighnizim inigh fogham,
 ni manmaghin misogham. **19** Gumazir puv girakirangin
 migeim, ni modogh a mikeghti, a mangi akar kamin
 gun igharazitav mikemegham. Kamaghin, ni gumazir
 tintinibav geim ko poghan marki. **20** Gumazim uan
 afeziam ko amebam akar kurabar aning mikemegham, an
 aremegham, mati lam dimagarimin munge. **21** Gumazim,
 an amebam ko afeziam ikiavira iti, a zuamira aning
 danganim inigh biziba inighti, bizir kaba deraghvira ikian
 kogham. **22** Ni gumazir igharazim ni gamizir arazir kuraba
 ikarvaghsi nighnighan marki. Ni nighnizir gavgavim
 Ikiavira Itir Godin iki, a mizuamti a nin akuragham. Egh
 nin osimtizir kam agivagham. **23** Gumazamiziba bizibagh
 ivezasa ifonge, ezi gumazir biziba amadiba paza biziba
 amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar
 an aghua. **24** E nguazir kamin itir dughiamin, Ikiavira
 Itir God e bagha tuaviba bar adagh inabazi da iti. Ezi
 e manmaghin tuavir kabagh fogham, da managh zui?
 Bar puvati. **25** Ni faragh deraghvira nighnigh, egh ofa
 isi God daningisi akar dikirizir gavgavim damigham.
 Ni akar dikirizir gavgavim zuamiram a damigh, ni gin
 akar kam puviram a ginighnigham. Egh ni kamaghin
 damuva, uabi gasighasigham. **26** Atrivir nighnizir aghuim
 itim, kotiabagh amuava, deraviram arazir kurabagh amir

gumamaziziba tuisigha fogha, men apangkuvir puvatigha, ivezir kuram me ganidi. **27** En navir averiaba, mati lamba, Ikiavira Itir God e ganingi. Da en nighniziba ko arazibar ganiva, deragh da tuisigham. **28** Atrivim arazir aghuimra uan gumamazizibagh amuava, men apankuva, men akurvasi, kamaghin a deraghvira ikiva dughiar ruarimin Atrivimin ikiam. **29** Gumazir igiaba me gavgaviba iti, ezi bizir kam gumamazizibagh amima, me me bagha bar akonge. Ezi gumazir ghuriba dapanir arizir ghurghuriba iti, ezi gumamaziziba bizir kam ginighnigha ziar ekiam me ganidi. **30** Ni gumazir arazir kuram gamizim misueghti, bizir kam a damuti a uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaraghiva, gumazir aghuimin otogham.

21 Ikiavira Itir God nighniziba atrivim ganidima, atrivim an ifongiamin gin zui, mati dipam daghurimin ivemari. **2** E ghaze, e amir araziba, da dera. Ezi puvati. Ikiavira Itir God en araziba ko navir averiaba tuisigha, en arazir kabar mingariba deravira dagh fo. **3** E arazir aghuiba ko, Godin damazim derazir arazibar gin mangam. Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kam e ofaba God ganidir arazim bar a gafira. **4** Gumazir arazir kurabagh amiba, zurara ifaghata uari uan ziaba fe. Kamaghin amizi, arazir kuram bar me gizifa. **5** Gumazir puvira ingariba, me zurara deraghavira nighnigha ingangaribagh ami. Ezi men ingangariba deraviram otivima, me bizir aviriba iti. Kamaghira gumazir atamatam ingariba, men ingangarim deragh otoghan koghti, me biziba izivaghan kogham. **6** Gumazim migirigiar ifavaribagh amuava dagiar aviriba ko biziba isi, an ovever tuavimin iti.

Guizbangira, gumazir kamin dagiaba ko biziba mati
 ghuariam dughiar bar otevimin ikegh, bar givagham. **7**
 Gumazir arazir kurabagh amiba, arazir aghuibar amuan
 aghua. Me gumazir igharaziba paza me gami. Eghti men
 arazir kamra me agivagham. **8** Gumazir arazir kuram
 gamim, a ifavarir tuavimin zui. Ezi gumazir osimtiziba
 puvatiziba, me arazir aghuibagh ami. **9** Gumazim uan
 dipenimin siriamin uabira aperaghav iti, a dera. Arazir
 kam, an amizir atara puv migeim ko dipenimin aven itir
 arazim, a bar a gafira. **10** Gumazir arazir kurabagh amiba,
 me arazir kurabar amuasa mitiriaba men azi. Egh me
 gumazir men boroghin ititamin apangkuvighan kogham.
11 Me, gumazir akaba dibova akabav geim ivezir kuram
 a danighti, gumazir nighniziba puvatizim ganighiva,
 nighnizir aghuim ko fofozim iniam. Eghti me gumazir
 nighnizir aghuim itimin sure damighti, an fofozim bar
 deraghviram otogham. **12** Godin arazim a bar dera, egha
 arazir gumazir kuraba uan dipenibar aven amiba, a bar
 dagh fo. Egh a gumazir kaba me gasighasigham. **13**
 Ni uan kuarimning migoroghti, onganarazibagh amir
 gumazamiziba uarir akurvaghsi nin dimtima ni me
 baraghan kogham, eghti gin gumazamiziba ni dindiam
 bareghan kogham. **14** Gumazitam nin atarighti, ni bizim
 mogomemin a daningighti, an adarim amiragham. **15**
 Gumazamiziba kotin deragha araziba tuisisi, gumazamizir
 aghuiba me bar akuegham. Eghti gumazir arazir kurabagh
 amiba men navir averiaba bar moghira ikuvigham. **16**
 Gumazir nighnizir aghuimin tuavim ataghizim, an ovegh
 mangi gumazir ariaghireziba ko ikiam. **17** Gumazir dagher

aghuim ko wainin dipaba apava bar akongezim, an dagiaba
 givaghti, a biziba puvatigham. **18** Osimtizim gumamazizir
 aghuiba batoghti, gumamazizir arazir kurabagh amiba,
 men danganiba inigh osimtizir kaba ateram. **19** Gumazim,
 gumamaziziba puvatizir danganimin uabira iti, a dera.
 Arazir kam, an amizir zurara atara puvira migeim ko
 itir arazim, a bar a gafira. **20** Gumazir nighnizir aghuim
 itim, a bizir igharagha garir aghuir aviriba uan dipenimin
 ada akufi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me
 uan biziba agefi. **21** Gumazir arazir aghuim ko igharaz
 darazir apangkuvir arazimin gin zuim, a dughiar ruarimin
 deraghvira ikiti, me arazir aghuimin a damuva, ziar
 ekiam a daningam. **22** Gumazir nighnizir aghuim itim,
 a nguibam inisi tuavir aghuim midorozir gumazibar
 akagham. Eghti gumaziba kamagh mikimam, nguibamin
 divazim bar gavgavizi, apaniba anekaran iburagham.
 Eghti midorozir gumaziba mangi misoghiva, nguibamin
 midorozir gumazir gavgaviba dikabiraghiva, nguibam
 iniva divazir kam gasighasigham. **23** Gumazir faragh
 deragh nighnigh bizibav kimamim, a uabin akurvaghti
 osimtiziba a bativan kogham. **24** Gumazir akaba batozim,
 a ifaghata akar asuibar gumazir igharazibav gei. Egha
 zurara uabi uan ziam fasa gavgafi. **25** Gumazir amirazim
 biziba iniasa ifonge, egha a ingangaribagh amir puvati.
 Eghti an ifongiar kam a damighti, an aremegham. **26**
 Gumazir amirazim, bizir igharagha gariba iniasa zurara
 nighnisi. Ezi gumazir aghuim bizir avirim gumazir
 igharazibagh aniga da bagha nighnizir puvati. **27** Ekiam
 gumazir arazir kurabagh amibar ofa bar aghua. Ezi

gumazim arazir ifavarimin gin ghua ofabagh ami, ezi Ekiam ghaze, arazir kam bar ikufi. **28** Gumazim kotiam gifaragh, egh aremegham. Eghti gumazir deraghavira akaba baragha da tuisizim, a mikimti, gumazamiziba deraghaviram an akam baragham. **29** Arazir kurabagh amir gumazim kamaghin amua ifara ghaze, ki gumazir aghuim. Eghti gumazir aghuim zurara deraghvira uan darorim ginighnigh, bizibar amuam. **30** Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ko bizibar amuamin fofozim iki, egh ni Ikiavira Itir Godin apanimin ikiti, nin fofozir aghuir kam nin akuraghan kogham. **31** Midorozir gumaziba uan hoziaba midorozim bagha dar kiri. Eghti Ikiavira Itir God uabira me damuti me apaniba dikabiragham.

22 Gumazamiziba ghaze, ni gumazir aghuim, ezi me ziar ekiam ni ganidima, arazir kam bar dera. Guizbangira, ziar ekiam iniamin arazim, a dagiar aviriba iniamin arazim, bar a gafira. **2** Ikiavira Itir God gumazamiziba bar adar ingari, gumazamizir dagiaba izivaziba ko gumazamizir onganarazibagh amiba. **3** Gumazir nighnizir aghuim itim, a gara fo, osimtizim a bativasava amima, a uabi modogha a gita. Ezi gumazir nighniziba puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin itima, a ghua a batogha, osimtizim ateri. **4** Ni uabi dikabiraghiva Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iki, dagiar aviriba ikiva, ziar ekiam ini, deraghvira ikiam. **5** Bizir gumazamizibagh amima me daighira ikuvim, da gumazamizir arazir kurabagh amibar tuavimin iti. Eghti gumazim deragh ikisi, a deraghvira uan darorimin ganiva, bizir kurar kabagh itaviragh. **6** Ni arazir aghuimin gin mangisi uan borimin sure damuti, a tuavir

kamin mangivira iki mangi a bar ghurigham. **7** Gumazir dagiaba izivaziba gumazir biziba otevezibagh atifa. Ezi gumazir pura biziba inigha tighar da ikarvaghambiba, me gumazir pura biziba me ganidiba, men ingangarir gumazir kinibar min iti. **8** Gumazir arazir kuram gamizim, dughiar kuram a bativam, eghti a ua gumazir igharaziba pazi me damuan kogham. **9** Gumazir biziba isa gumazir igharazi bagha anidiba, me dagheba isa onganarazibagh amibagh anidi. Kamaghin, Ekiam me bagha bar akongegha deravira me gami. **10** Ia gumazir akaba dibovir akabav dav geiba, batueghti, akamadariba ko akar kuraba givaghamb. **11** Gumazim Godin damazimin zurara zuegh iki, akaba deraghti, atrivim an roroamin otogham. **12** Ikiavira Itir God deraghavira gumazir fofozir aghuim akakazimin gara, gumazir ifavaribar akaba, da dikabiri. **13** Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin ki tuavimin azenan mangighi, laion na misueghti ki aremegham!" **14** Amizir akar asuibar gumazibav gia me isava me ko akuim, an akam mati mozir mam bar kone. Eghti Ikiavira Itir God gumazitamin arazir kuraba ikarvaghiva, an an teghti a mozir kamin magirigham. **15** Boriba onganigha arazir igharagha garibagh ami. Ezi kamaghin ni me akirsi me misueghti, me arazir kam ategham. **16** Gumazim arazir kuramin onganarazibagh amir gumazamizibagh amuava, men biziba isi, ko gumazir dagiaba izivazir gumazim bizir aghuim isa a ganidim, gumazir kamaghin amimning, uaning gumazir onganarazibagh amimningin min ikiam. **17** Ki datirighin gumazir nighnizir aghuiba ko

fofozim itibar akabar nın sure damuasa. Nı deraghvıram akar kam baragh, egh a ginighnigh. **18** Nighnızir kam nın navir averiamın ikiti, ni an gun gumazir igharazim mikimti, nın navim deragham. **19** Ki datirighin akar kamin gun mikımasa, eghti ni uabi a baraghıva, guizbangira nighnızir gavgavim Ikiavıra Itir Godın ikiam. **20** Ki 30plan akar aghuıba osiri, da deragh nın sure damuva nighnızir aghuim ko fofozim ni daningam. **21** Kamaghın ni guizin akamin mingarım gifogham. Egh gumazıba ni amadaghti ni mangi fogh, akar manam guizbangira, ni foghıva deraghvıra me geghanam. **22** Nı kamaghın nighnighan kogh suam, onganarazıbagh amir gumazamizıba me pura gumazir kınıba, ezi ni pura men bizıba isi. Eghti kamaghın me kotiamın otoghti, ni kotiamın me dikabınan markı. **23** Guizbangıra, Ikiavıra Itir God me bagh ganıva egh men akurvagham. Eghti gumazıtam pazi gumazir onganarazıbagh amıba me damighti, Ikiavıra Itir God pazi gumazir kam damigham. **24** Nı gumazir zuamıram atara puram aningazıba, me ko roroabar amuan markı. **25** Nı kamaghın damu, ni men arazım inighti, gın bizir kuraba azuazımın mın ni misuegh ni gasighasigham. **26** Gumazım igharazitav dam pura bizim inighti, ni a ikarvaghsı puram akam akıran markı. **27** Nı bizir kaba ikaraghan koghti me nın bizıba bar da inigh, nın dakoziım uaghan a inigham. **28** Egh nın ovavıba bar fomıra nın nguazımın mitaghnıam gatizir ababanim gisıvagh mangan markı. **29** Eghti gumazir ingangarır aghuım gamım, an Atrivımın ingangarır gumazımın otogham. Kamaghın

amir gumazim, a gumazir ziaba puvatizimin ingangarir gumazimin otivan kogham.

23 Ni aperagha ikia gumazir aruar mam koma api, egh ni dagher me ni daningamimra nighnigh, dagheba apir arazir aghuimin gin mangi. **2** Egha ni puv apir gumazim, ni uan ifongiam abiragh. **3** Egh ni gumazir aruar kamin dagher aghuiba bagh puv ivizivighan marki. Da ni gifaraghti, ni arazir a ifongezir puvatizim damigham. **4** Ni dagiaba bar izivazir gumazimin min otivsi pamten ingaran marki. Ni nighnizir aghuim ikiva, egh kamaghin damuan kogham. **5** Ni dagiar aviriba inighti, da zuamira givagham. Dagiaba givaghamin arazim, mati kuarazir isam aviziba ikia mighegha bar isin mar ghu. **6** Ni gumazir uan bizibar suighavghira dar anogorozim ko daman marki. Egh ni an dagher aghuim bagh ivizivighan marki. **7** Ni a ko damiti a kamaghin ni mikimam, “Ni izi, uan ifongiamin gin mangi taba ua dar ami.” Egha a guizbangira migeir puvati. A uan nighnizimin aven ni damamin dagheba an ada amisefe. **8** Eghti ni gumazir kamin arazim gifogh, egh dagher amezir kabar mighsi damuam. Eghti nin asuir akar ni a mikemeziba, da pura givagham. **9** Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim ko mikiman marki. Ni nighnizir aghuim a daningam, a bar aghuagham. **10** Bar fomira me nguazibar mitaghiniaba ariki, ezi ni mitaghniar kabagh isivaghan marki. Egh ni ameboghfeziar oveaghuezibar boribar nguaziba inian marki. **11** Ezi Ikiavira Itir God uabi mati borir kabar anabar gumazimin min, men akurvaghamin ingangarim iti. Egh a kotiar aven men akurvaghsi bar gavgavigh ikiam.

12 Me nîn sure damuti, ni bar deraghvira suren akar aghuibar suiragh. Egh ni deraghvira fofozir aghuim itir akaba baragh. **13** Ni borim akirsi, a misoghsi atiatingan marki. Ni aghorimin a misogh, an aremeghan kogham. **14** Guizbangira, bizir kam an akuraghti, a Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin mangighan kogham. (Sheol h7585) **15** Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim bar deragham. **16** Eghti ni guizin akam mikimti, nan navir averiam bar akuegham. **17** Ni gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh ifongeghan marki. Ni zurara gavgavigh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. **18** Ni kamaghin damuva, egh ni gin dughiar aghuim bativam, egh ni zuamiram oveghan kogham. **19** Nan borim, ni nan akam baragh, nighnizir aghuim iniam. Egh uan daroriba deraghvira dagh nighnigh. **20** Egh ni puv wainin dipaba apir gumamaziziba ko puv apir gumamaziziba ko poghan marki. **21** Guizbangira, wainin dipaba apa onganizir gumamaziziba ko puv apir gumamaziziba, me bar onganarazibagh amir gumamazizibar otivigham. Ezi gumazir apava puram akuim, a dughiar otevimra korotiar biaghireziba uan mikarzim avam. **22** Ni uan afeziar ni gamizi ni datirighin itim, ni an akam baragh. Egh nîn amebam ghurighti, ni a bakinighnigh an aghuaghan marki. **23** Egh ni guizin arazim ko, nighnizir aghuim ko, suren akaba ko, fofozir igharazir maba bagh gavgavigh da inigh. Egh ni arazir kaba makunan marki. **24** Guizbangira, gumazim nighnizir aghuim ikia arazir aghuimin gin zui, ezi an afeziam bizir kam bagha bar akonge. **25** Ni arazir aghuir kabar gin mangiti, nîn afeziam ko ameban ni

batezim, aningın navimning bar deragh bar akuegham. **26** Nan borim, ni deraghvira nan akam baragh nan arazibar gansi bar akongegh. **27** Guizbangira, tuavimın amizim ko, amizir pam ikia gumaziba isava akuim, aning mati mozir bar konezim. **28** Ezi amizir kamaghın amim, okımakiar amizimin min gumaziba bagha mizua gara iti. Egha a gumazir aviribagh etuima me uan amuiba ataghırasi. **29** Gumazir manaba osimtızir ekiaba ikia, egha uari uarir apangkufi? Ezi gumazir manaba puvira mığia midoroziba forima da otifi? Ezi gumazir manabar mikarziba duaba puram otiva isi? Ezi gumazir manabar damaziba zuraram men aghefi? **30** Kar gumazir wainın dipar aviriba ko dipar onganir maba saram apiba, kar merara. **31** Guizbangira, wain ganganir aghuim gamua, kavin aven angazangarim ikia, nin kuarighmizimin dera. Egh ni wain ateghti a ni gekuan marki. **32** Ni anemegh, gin kamaghın uabi baragham, a mati kuruzim ni givizima an imezim nin mikarzimın aven ghu. **33** Eghti nin nighnizim ikuvighti, ni suam, ni bizir igharagha garibar gari. Egh ni pura bizir onganir igharazibav kimam. **34** Egh ni dakusi, ni uabi baragh, mati ni kurimin dipenim gisin itima ana ongarimin ghua ni isa vong ko vongin ni akuri. **35** Egh ni kamaghın mikimam, “Me na misozi, ki orazir puvati. Manmagh amizi ki dikavizir puvati? Ki dikavigh ua dipar onganitam ramasa.”

24 Ni gumazamizir arazir kurabagh amibar arazibagh ifueghan marki. Egh men poghsi nighnighan marki. **2** Guizbangira, me gumazamizibagh asighasighasa nighnigha, zurara osimtızibar amuti da otivamin arazibav

gei. **3** Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a dipenir aghuimin ikiti, an amuiroghboriba gavgavigh ikiam. **4** Kamagh garir gumazim, a bizir aghuir avirir bar pin kozibagh ivezegh uan dipenimin dar arigham. **5** Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a gumazir gavgaviba itim. Nighnizir aghuim bar deragha gumazir gavgavimin arazim gafira. **6** Guizbangira, atrivim nguibar igharazim ko misoghsi, a faragh gumazir midorozimin arazibagh fozim da nighnizim inigham. Atrivim, gumazir nighnizir aghuiba a daningamin aviriba ikiti, a midorozim gafiragham. **7** Nighnizir aghuim bar pin kogha, gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin nighnizim a gafira. Gumamaziziba apiaghav ikia bizir ekiaba bagh akabav sosi, ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, puram akam dukuagha aperaghav iti. **8** Gumazir arazir kuram damuasa nighnizir aviribagh amim, me a dipon suam, osimtizibagh amir gumazim. **9** Gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir derazir puvatizibar amuasa nighnisi, ezi arazir kaba bar arazir kuraba. Ezi gumamaziziba, dibovir akabav geir gumazimin gara ghaze, a gumazir kuram, e bar an aghua. **10** Dughiar kuram ni batoghti, nin agharir suiaba amiraghti, ni guizbangira gavgaviba puvatigham. **11** Kot pazi mikim suam, me gumazim misueghti an aremegham, ni uamategh mangi gumazir kam uam a inigh an akurvagham. **12** Ni kamaghin mikiman kogh suam, “Ki bizir kam gifozir puvati. Kar nan bizim puvati.” Puvatigham. Ikiavira Itir God deraviram nin gara, bar deraviram nin nighniziba tuisisi. Egha a nin akar kamin mingarim gifo. Egh a gumamaziziba amizir araziba bagh

vaghvagh me ikarvagh ivezim me daningam. **13** Nan borim, ni hanibar ami. A bar nin akamin isingi. **14** Ezi ni kamaghin foghasa ki ifonge, nighnizir aghuim a uaghan deragha bar isingi. Eghti ni a inigh, gin dughiar aghuim batogh, egh zuamiram aremeghan kogham. **15** Ni gumazir kuramin min modogh, gumazir aghuimin dipenimin ganiva, an dipenim akarigh an biziba okiman marki. **16** Guizbangira, gumazir aghuim dughiar aviribar daighiri, eggha zurara ua dikafi. Eghti dughiar kuram gumazir arazir kurabagh amiba batoghti, me bar ikuvigham. **17** Ni uan apanimin ganti, dughiar kuram a batoghti, ni bar akueghan marki. A uan dagarim bizitam gasegh irisi damuti, ni an ingarvakan marki. **18** Ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin gantima ni bar akueghti, a navir kuram nin ikiva egh nin apanir kamin ataran kogham. **19** Ni mighigh gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh nighnighan marki. Egh uaghan men arazibagh ifueghan marki. **20** Guizbangira, gumazir kaba me dughiar aghuim bativan kogham. Me lamin avim mungezi moghin, arighiregham. **21** Nan borim, ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva atrivimin apengan iki. Egh ni gumazamizir Ikiavira Itir God ko atrivim, aningin akaba batoziba, men saghon iki. **22** Guizbangira, gumazamizir kamagh gariba, me zuamira ikuvigham. Ezi e fozir puvati, Ikiavira Itir God ko atrivim, osimtizir manam me daningam. **23** Gumazir nighnizir aghuiba itiba, akar kamin gun mikeme. Gumaziba kotin izima, kotiaba tuisizir gumazim akurvazim marazi daning egh marazi dikabinam, arazir kam bar ikufi. **24** Ezi gumazir arazir kuram gamizim,

me a kot datighi, jas aneteghti a pura mangiti, kantrin gumamaziba bar jasin kam gifueghan koghiva, akar kurabar a mikimam. **25** Eghti jas gumazir arazir kuram gamizim ivezir kuram a danigham, jas deraghvira iki bizir avirir aghuiba iniam. **26** Gumazitam, guizbangin akam ni ikara, a guizbangira nin namakam. **27** Ni faragh uan azenibar ingarigh dagheba oparigh, egh gin dipenimin ingar. **28** Ni kotin guizbangira mikim, egh gumazir arazir kuram gamizir puvatizim gifaragh puram a mikimiva a dikabinan marki. **29** Egh ni kamaghin mikiman marki, “Ki datirighin arazir kuramin a ikaragham. Egh a na gamizir arazir kamra ki a damuam.” **30** Dughiar mam, ki arua ghua gumazir mamin dagher azenim ko wainin azenimin gari. Gumazir kam a nighnizir aghuiba puvati, egha gumazir amirazim. **31** Ezi oghe kuram ko dikonir beniba dagher azenir kamin ave. Ezi dagiar divazir azenir kam avinizim, a dipiriaghirigha iri. **32** Ezi ki dagher azenir kamin ganigha, nighnizir aviribagh amua, fofozir aghuim ini. **33** Guizbangira, gumamazir amiraziba ghaze, “A dera, ki tong dakuigham. Ki dughiar ovezinin tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham.” **34** Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh amimin min otogham. Mati okimakiar gumazim nin biziba bar da okeme.

25 Kar Solomonin aghuzir akar otevir maba, a uabi dar gun migei. Ezi Heskia, Judan atrivim, an osizirir gumaziba, me akar kaba osiri. **2** God bizir aviriba uan nighnizimin ada monge. Kamaghin amizi e ziar ekiam a ganidi. Atrivim bizir avirir en mongezibar mingariba

buriavira iti. Kamaghin amizi, e ziar ekiam a ganidi. **3**
 Bizir overiamin itiba, da bar pin iti, ezi bizir ongarimin
 itiba, da bar vin iti, eghti e dagh foghfoghsı iburagham.
 Kamaghira, atrivimin nighniziba bar, gumazir kinitam
 deragh dagh foghan kogham. **4** Me silva isi avimin a
 tuaghti an poghezir dagiar minezir kuraba asighireghti,
 silvara otogham. Eghti gumazim an itarir aghuimin
 ingarigham. **5** Ezi kamaghira, me gumazir arazir kurabagh
 amiba batueghti, me ua atrivim ko ikian kogham, eghti
 atrivim bar arazir aghuim damuti, nguibam gavgavigh
 ikiam. **6** Ni atrivim ko ikiva, kamaghin nighnighan marki,
 ni gumazir ekiam, ni gumazir aruabar danganim inian
 marki. **7** Kamaghin, ni gumazir aruar tamin danganim
 inighti, atrivim gin otoghti me ni batuegham. Arazir
 kam dera, ni pura gumazir kiniba ko ikiti, me gin ni
 mikemeghti ni mangi gumazir aruaba ko iki. Egh ni
 gumazitamin gantima an arazitam damighti, **8** ni suam,
 an arazir kuram gami, egh zuamira mangiva akam a
 gasiva a kotiam datigham. Arazir kam ikufi. Gumazir
 igharazim bizir kam guizbangin a gifogh, a gin nin
 akaba dikabiraghti, ni aghumsigham. **9** Ni bizitam bagha
 migirigiatam uan tavin iti, ni mangi gumazir kam ko
 akam akirigh. Egh ni bizir kamin mogomer akatam
 baraki, ni akar kamin gun a mikiman marki. **10** Ni
 kamaghin damuti, gumaziba gin oregh suam, ni akar
 modim aghuri, egh me aghumsizim ni danigham. Egh
 me nighnzir kurabar ni damuvira ikiam. **11** Gumazim
 akar mam bar deraghavira a migei, an akam mati nedazir
 aghuim me golin an ingarigha silvan anesingi. **12** Gumazir

nighnizir aghuim itim, uan anav akiri, ezi gumazir kam oregha ghaze, akar kam bar guizbangira. Egha ghaze, nan namakar kamin akam mati golin kurukazir bar aghuim. **13** Gumazir akam inigha izim, iza deraghvira gumazir aruar anemadazibar akamin gun migei, a me gamima me bar akonge, mati gumaziba me azenibar ingarigha dagheba isa, dipar orangtiziba apa bar akonge. **14** Gumazamiziba bizir aghuim aningasa akam akirigha egha aneningizir puvati, me mati aminim ko ghuariam izi, ezi amoziba puvati. **15** Ni nimira migiava zuamiram atarir puvati, ni gumazir nin akam baraghan aghuazibar amuti, me navibagh iragham. Egh ni uaghan gumazir dapanibar nighnizibagh iragham. **16** Ni hanin garima a tememin iti, ni damisi puningra dami. Ni aviribar amegh, nin navim bar izivaghti ni migham. **17** Egh ni zurara uan anavin dipenimin mangan marki. A nin aghuagh ua ni gifueghan kogham. **18** Gumazim akar ifavarim kotin uan anav gasara, a mati midorozir sabam, o afuzim, o temer otevimin a bira. **19** Ni fo, gumazir mam a gumazir ifarim, ezi ni ghaze, a dughiar kuramin nin akuragham, ni mati atarir kuraba ikia damasa, o mati suer kuram ikia egha daruasa. **20** Ni ghua gumazimin garima a bar osemezi, ni agoroger ighiabagh amua, gumazir kamin akurvazir pu. Bar puvati. Ni mati gumazim aminir orangtizimin dughiamin uan korotiam sue, o mati gumazim wainin dipam isa an duam ginge. **21** Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning. **22** Nin arazir aghuir kamin a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham. Eghti Ikiavira Itir God,

nin arazir kam bagh bar deraghviram ni damuam. **23** Girakirangin migeir akaba gumazim gamima an guam misingi, mati aminim amozim inigha izi. **24** Gumazim uan dipenimin siriamin uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv migeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafira. **25** Gumazim nguibar saghuiaimin izezir akar aghuim baraki, a bar akuegham, mati gumazim kuarim bar an pirizi, a dipar orangtizim api. **26** Gumazir kuram arazir kuram damusi gumazir kuram gekuigham, a mati mozir par aghuim negenem an oto. **27** Ni hanin aviribar aman marki. Egh ni uaghan ziar ekiam uabi daningisi pamtem ingaran marki. Arazir kamning derazir puvati. **28** Gumazim uan aningagharim tivan iburaghti, gumazir igharaziba a dikabiragham. Kamagh garir gumazim mati nguibar mam divaziba an puvati, eghti apaniba aven mangi a gasighasigham.

26 Gumazamiziba ziar ekiam isi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim daningasa, ezi arazir kam derazir puvati. A mati, aisin amozim aruem garir dughiamin izi, o mati amozim daghebagh izi dughiamin izi. **2** Gumazim arazir kuram damighan koghtima, gumazamiziba paziva a damusi God mikimti akar kam a guizin otoghan kogham. Men akaba mati kuaraziba zurara mighagha arua, danganitam gaperazir puvati. **3** Gumaziba hoziaba aghoribar dav sogham. Egh ainin donkibar akabar aghu, me damuti da men ifongiabar gin mangam. Egh gumazir arazir onganibagh amiba, fidizibar men akiragharibav suegham. **4** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, an akar onganimin ni mikimti, ni an akam

ikaraghan marki. Ni a ikaragh, an min otogham. **5** Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akar onganim ni mikinti, ni an akam ikaragh. Kamaghin a fogh suam, an fofozim ekevezir puvati. **6** Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim amadaghti, a gumazir igharazim bagh akam inigh mangigham, kamaghin arazir kamin ni uabira uabi gasighasisi, mati ni uabi uan suem atugha a makunigha mizazir ekiam isi. **7** Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a pura aghuzir akar otevir aghuitam mikimsi iburagham, mati gumazim suer kuram ikia daruan ibura. **8** Gumazim ziar ekiam isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizim ganidi, arazir kam mati a katapelin asasa, dagiam isa katapel garugha pamtemin a ikezi dagiam zuir puvati. **9** Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an aghuzir akar otevir aghuitam mikimasa, a mati, gumazim dipar onganim amegha onganigha benir dikoniba itimin suirazi, dikoniba an dafarim mitifi. **10** Gumazir ekiam ingangarim isa gumazir nighnizir aghuim puvatizim ganigha, uaghan gumazir pura tintinibar aruibagh aningi, a mati gumazim pim dafagha pura tintinibar asavamaga, eggha gumazir avirim gasighasisi. **11** Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, arazir onganir a fomiram amizim a uam a gamuavira iti, a mati afiam migha eggha ghua ua uan mimiziba api. **12** Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e fofozir aghuimin an akuraghan kogham. Gumazim ghaze, a bar bizibagh fo, eghti e guizbangira bar an akuraghan iburagham. **13** Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, “Laionin tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin amizi, ki azenan mangan

kogham.” **14** Gumazir amirazim uan dakozim girighav ikia zurara uabi gighavkiravira iti. A mati tiar akamin itir ainsisin min mangi izegh gami. **15** Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua. **16** Gumazir amirazim ghaze, “Nan fofozim, 7plan gumazir deraghavira nighnizir aghuimin gun migeibar fofozim gafira.” **17** Gumazir pumuning uaningin atari, gumazir mam ghua aningin mavin akuraghasa migei, gumazir kam mati gumazim afiar atiamin garima an arua zuima, a ghua an kuarimningin suira. **18** Gumazim uan namakam gifaragha, gin kamaghin migei, “Ki pura dibovibav gei,” a mati gumazir onganim, an afuziba isa tintinibar iniva, aviba itir aghoriba pura tintinibar da makuri. **20** Me dazibar avim atighan koghti, avim mungegham. Eghti gumazamiziba girakirangin mikiman koghti, akam adariba bar givagham. **21** Daziba avibagh amima avim deravira isi. Ezi adaribagh amir gumazim, gumazibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi. **22** Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api. **23** Gumazim arazir aghuim damuasa mighighavira migia, an nighnizimin, ana arazir kuram damuasa, a mati nguazir minem, me silvan a nomkezima, an ganganim bar dera. **24** Gumazir igharazibar aghuazir gumazim, a pura me apezepera me migeima, me ghaze, a me gifonge. Ezi an nighnizimin aven a pura me gifari. **25** Gumazir kamaghin amimin akaba nin kuarimningin isingigham.

Eghti ni an akabar nighnizir gavgavim dar ikian marki. Bar guizbangira, nighnizir kuraba an navim gizifa. **26** A uan nighnizir kam modogham, eghti gumazamiziba an arazir kuram gifogham. **27** Gumazim igharazitav magirasa a bagha mozim gikuigha, a uabi mozir kam giraghu. Egha mati gumazim dagiam popoegha mighsiamin ghuavanadi, dagiam ua puegha izaghira a gisin ghu. **28** Gumazim akar ifavaribar gumazir igharazibav geim, bizir kam kamaghin en aka, a me gifongezir puvatigha me gasighasighasa. Ezi gumazim zurara apezeperir migirigiabagh ami, bizir kam gumazamizibagh amima me derazir puvati.

27 Ni gurumin bizitam damusi ifaghati pura mikiman marki. Ni guizbangira fozir puvati bizir manam gurumzaraghan otivam. **2** Gumazir igharaziba nin ziam feir arazim, a dera. Eghti ni uabi arazir kam damuan marki. **3** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazir onganiba, da osimtizir ekiaba e ganidi. Osimtizir kaba da gigimin osimtizim ko dagiar ekiamin osimtizim gafira. **4** Gumazir atarim ko aningazim, mizazim isa gumazir igharazibagh aniga, bar paza me gami. Navimin aven atara navim ikuvizir arazim, a bar ikuvigha, adarir arazim ko aningazir arazim gafira. **5** Ni azenara gumazimin arazir kuram bagh a migei, a dera. Arazir kam a ni modogha gumazim gifongezim arazim gafira. **6** Guizin roroaba nin akurvaghasa mizaziba ni ganidi. Ezi apaniba pura ni gifara, arazir aghuir avirim ni gami. **7** Gumazim amezima an navim bar izivazi, a ghaze, hanin isingizim ko dagheba bar, da derazir puvati, Ezi mitiriam gumazimin aghezi a ghaze, dagheba bar moghira dera. Dagher misoziba, da

uaghan an akamin isingi. **8** Gumazim uan nguibam ategha tintinibar arui, a mati kuarazir mam uan mikonim ategha egha pura tintinibar mighagha arui. **9** Sanda ko borer mughuriar aghuim zuiba, da e gamima e bar akonge. Ezi namakaba en akurvaghasa nighnigha, migirigiar aghuiba e ganidi. Me kamaghin e gamima, e guizbangira bar akonge. **10** Ni akirim ragh uan namakaba ko nin afeziamin namakabagh asan marki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni mangi uan aveghbuam batogh, egh uabin akurvaghsi an azangan marki. Guizbangira, gumazir nin boroghira itim, a nin aveghbuar saghuiamin itim gafira. **11** Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim deragham. Eghti gumazitam akatam na gasiti, ki an akam ikaragham. **12** Gumazir nighnizir aghuim itim, a kamaghin fogh, osimtizim a bativam, eghti a uabi modogh a gitagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin iti, ezi a ghuava a batogha aneteri. **13** Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh. **14** Ni bar mizarazimra tiarim akarigh dughiam isi uan namakam danigham, a mati ni akar kuram isa a ganidi. **15** Gumazitamin amuim, zurara atarava migirigiar aviribagh amuavira iti, a mati amozim dipenir inogorimin torim izaghira, zurara nimira nimira iravira iti. **16** Ezi an pam a damuti an arazir kam ateghan kogham, mati gumazir mam aminimin tivaghasava ami, o a borem uan

dafarimîn an suigha amuava avenge. 17 Nî sabamning inigh uaningra uaning avisti, aning bar ghumigham. Kamaghîra, gumazir pumuning nighniziba uaningra uaning ganiga, aningîn nighniziba ghuavanabogha bar ghumi. 18 Gumazim uan tememîn ovizim amisi, a deraghvira temer kamîn gan. Eghti gumazim uan gumazir dapanim deraghaviram a geghuvti a deraghvira ikiti, gumazir an garim an ziam fam. 19 Gumazim dipamîn aven gari, a uabi uan guamîn gari. Ezi gumazim deravira uan nighniziba ko arazibagh nighnisi, a fo, a manmaghin garir gumazim. 20 Gumazamizir bar aviriba ovegha gifa. Ezi Oveaghuezibar Nguibam, gumazamiziba a gizivaghan kogham. Gumazamiziba ovengivira ikiam. Kamaghîra, gumazamiziba bizibagh ifueghamin arazim izivaghan kogh, kamaghîra ikivira ikiam. (Sheol h7585) 21 Me avimîn gol ko silva tuaghiva aningîn gifofoghasa, ka guizbangîn bizim, ti puvati. Kamaghîra, gumazamiziba, gumazimîn ziam fa, an gara anesavsuigha fo, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. 22 Nî gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puv a misogh, a dikabiraghti ana aremeghsi damu, egh a uan arazir onganîm ateghan kogham. 23 Nîn dagiaba zurara ikivira ikian kogham. Eghti atrivim kantri gativir dughiam, a uaghan zurara ikivira ikian kogham. Kamaghîn, nî uan sipsipba ko memeba deraghvira dar gan. 25 Nî dadabar ganti da nîn nguazimîn otiv ruarti, nî uan asiziba bagh da aghoriva da akuvaghti me dar amam. Eghti dadar igiaba uam otivam. Eghti nî gîn memeba amangiva, dagiaba inigh nguazim givesegh. Egh nî sipsipîn ariziba iniva, ua bagh korotiaba isamam. 27

Egh ni uan memebar oter eboriba ua bagh da inigh, uan amuiroghboriba ko ia dar ami. Egh ingangarir amiziba uaghan me daning.

28 Gumazir arazir kurabagh amiba puram atiatia aragharui. Ezi gumazir aghuiba laionbar min tuiva gavgavigha atiatir puvati. **2** Kantrin gumazamiziba gavman akirasa uarira uariv sozima, gumazir dapanir igiar aviriba zuraram otivasava ami. Eghti gumazir dapanir nighnizir aghuim itim, a kantri damuti a gavgavigh deraghvira ikiam. **3** Gumazir biziba puvatizim, dikavigh onganarazibagh amir gumazamiziba dikabiragh, a mati amozir ekiam azenibar daghebagh asighasisi. **4** Gumazamiziba akirim ragha Godin Akar Gavgavibagh asara, me gumazir arazir kurabagh amibar ziaba fe. Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me gumazir kuraba pamten me dikabiri. **5** Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me arazir aghuiba deragha da tuisigha fozir puvati. Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuim tuisigha bar a gifo. **6** Gumazir biziba puvatigha arazir aghuimin gin zuim, a deragha, dagiaba izivagha arazir kurabagh amir gumazim, bar a gafira. **7** Gumazir igiam Godin Akar Gavgavibar gintisi, a nighnizir aghuim iti. Egh a gumazir arazir kurabagh amiba ko porogh, uan afeziam damuti a bar aghumsigham. **8** Gumazitam gumazamiziba ateghti me a da pura biziba inigh tighar a ikaragham, a me da uan dagiabagh isin ua dagiataba iniva, dagiar kabar suiraghan kogham. Puvati. Dagiar kaba, gumazamizir onganarazibagh amibar apangkuvigh men akurvaghamin

gumazimin dafarimin mangam. **9** Gumazim Godin akamin araziba akirim ragha dagh asaragh, God ko mikimti God a bareghan kogham. Ezi a God ko migeir arazir kam, God an gara bar an aghua. **10** Gumazim gumazir aghuibagh ifaraghti, me arazir kuram damighti, an arazir kurar kamra a gasighasigham. Ezi gumazir bizir kuratam gamizir puvatizim, Godin dafarimin bizir aghuiba iniam. **11** Dagiar aviriba izivazir gumazamiziba ghaze, me fofozir aviriba iti. Ezi onganarazibagh amir gumaziba nighnizir aghuiba ikiam, me men araziba bar dagh fo. **12** Gumazir aghuiba, me kantri gativagha an garima, gumazamizibar naviba derazima me bar akonge. Ezi gumazir kuraba, kantri gativir gumazibar otivizi, gumazamiziba men modi. **13** Gumazim uan arazir kuram modogh, an amir ingangaritam deragh otoghan kogham. Ezi gumazim uan arazir kuraba bar da ghurigh, akirim ragh arazir kurar kabagh asaraghti, God an apangkuvigham. **14** Gumazim zurara Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti, a bar akuegham. Ezi gumazim Ikiavira Itir Godin akaba batogha navim gavgafi, a dughiar kuram iniam. **15** Kantrin gumazir dapanim, a gumazir arazir kurabagh amim, egha gumazir onganarazibagh amiba dikabira, laionin min pamtemin tiarim akara, asizim bean min amua daghem buriagha arui. **16** Kantrin gumazir dapanim, nighnizir aghuiba puvatigham, a puv gumazamiziba dikabinam. Ezi gumazir dapanim, gumazamizibar bizibagh etuir arazimin aghua, a dughiar ruarimin deraghvira ikiam. **17** Gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, a bar paza uabi baragham. Eghti gumazamiziba an akuraghan

kogham. Eghti a deravira daperaghan koghiva, mangi an aremeghamin dughiamin otogham. **18** Gumazim arazir aghuimin gin zui, a deragh ikiam. Ezi gumazir arazir kuram gamim, a zuamira ikuvigham. **19** Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazim pura ikia uan ifongiabar arua ingangaribagh amir puvati, a bar onganarazibagh amir gumazimin min ikiam. **20** Gumazim arazir aghuimin gin zui, God bar deraghviram a damuam. Ezi gumazir zuamira dagiar gumazimin otivasa bar puvira ingarim, God aneteghti a pura mangighan kogham. Puvati. God ivezir kuram a danigham. **21** Gumazim pazi gumazitamin kotin an akuraghiva, igharazitav dikabiragham, arazir kam derazir puvati. Ezi gumazir arazir kurabar amuasava amiba iti, gumazitam me apezeperegh dagiar muziarir taba me daningti, me kotiam gasighasigham. **22** Gumazir uan bizibar anogorozim, a zuamira dagiar gumazimin min otivasa puvira ingari. Eghe a kamaghin fozir puvati, an onganarazibagh amir gumazimin otogham. **23** Ni gumazimin araziba akirti, a gin bar ni gakuegham. Ezi arazir kam, an apezeperir akaba, bar dagh afira. **24** Gumazim uan afeziam ko amebamin biziba okemegha ghaze, “Ki arazir kuram gamizir puvati,” a mati gumazir bizibagh asighasizimin miraram ami. **25** Gumazim bizir avirim iniasa puvira nighnisi, an arazim gumazir aviribar amuti me ataram. Ezi gumazir pamten nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiva egh bizir aviriba ikiam. **26** Gumazim ghaze, an fofozimra an akuraghti a biziba bar dar amuam, kamaghin a nighnizir aghuiba

puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuimin arazimin gintisi, a deraghvira ikiam. **27** Gumazir, onganarazibagh amir gumazamiziba biziba me ganidim, a bizitamın oteveghan kogham. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar gara men akurvaghasa ifongezir puvati, gumazamiziba akar kurabar a mikimam. **28** Gumazir kuraba kantrin gumazir dapanibar itima, gumazamiziba men modi. Egh me arighireghti gumazir aghuibar adarazi gumazir dapanibar iki deravira ikiam.

29 Me dughiar aviribar gumazir mam akirti, an akaba batoghvira ikiam, kamaghin a zuamira ikuvigham. Eghti an akurvaghamin tuaviba ua puvatigham. **2** Gumazir aghuiba kantri gativagha an gari, gumazamiziba bar akonge. Ezi gumazir arazir kurabagh amim kantri gativagha an garima, gumazamiziba bar osemegha ararer kuram gami. **3** Gumazir nighnizir aghuim iniasa bar ifongezim, a uan afeziam gamima a bar akonge. Ezi gumazim, tuavimin amizibar gintisi, a bar uan dagiaba ko biziba makuri. **4** Atrivim arazir aghuimin kantri gativagh an ganti, kantri iki gavgavigham. Ezi atrivim gumazamizibar dagiaba iniasa pura nighnisi, a uan kantri bar a dikabiragh a gasighasigham. **5** Gumazim uan namakabagh ifariva me apezeperam, a mati namakamin suighasa ivem agura. **6** Gumazim arazir kuram damigham, a mati uabira uabin suighasa ivem agura. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me bar akuegha ighiabagh ami. **7** Gumazamizir aghuiba me onganarazibagh amir gumazamizibar osimtiziba bagha nighnigha, men akurvagha osimtizir kaba kiri.

Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, arazir kamin mingarim gifozir puvati. **8** Gumamazizir dibovir akabav geiba nguibamin itir gumamazizibagh amima men naviba isia aningagha, adarir kurabar uarira uari ganidi. Ezi gumamazizir nighnizir aghuiba itiba, me gumamaziziba aminivima, me ua navir amirizim isi. **9** Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizir mam kot gati, ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizir kam, akar dikabiriba ko dibovir akabav giavira ikia akam ara, nimira itir puvati. **10** Gumazir igharaz daraziv sozi me ariaghirim, a gumazir aghuibagh ifongezir puvati. Ezi gumazir aghuim, gumazir igharaziba deraghavira ikiasa a ifonge. **11** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim a uan aningagharim azenim gati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim a uan aningagharim dikabiragha an suirazi a iti. **12** Kantrin gumazir dapaniba, akar ifavariba baraghti, gumazir arazir kurabagh amiba, merara an gumazir dapanibar ikiam. **13** Ikiavira Itir God bar gumamazizibar damazibar ingarizi, me bizibar gari. A uaghan onganarazibagh amir gumamaziziba ko, me dikabirir gumamaziziba uaghara men damazibar ingari. **14** Atrivim deragh gumazir onganarazibagh amibar kotiam tuisighti, gin izamin dughiaba an adarazir atrivimin ikivira ikiam. **15** Ni uan borim akirsi a misoghti, a nighnizir aghuim iniam. Eghti borim zurara uan ifongiamin gin mangiva, uan amebam damuti an aghumsigham. **16** Gumazir arazir kurabagh amiba, kantri gativaghti, arazir kuram mangivira ikiam. Guizbangira gumazir kaba dughiar ruarimin ikeghan kogham. Eghti gumazir aghuiba men ganti, me irigh

ikuvigham. **17** Ni uan borim akirighiti, an arazir aghuim damuti, ni navir amirizim iki bar akuegham. **18** Ikiavira Itir God, akam gumamazizibagh aningizir puvatizi, me tintinibar arazir igharazir avirim gamighai. Ezi gumazir Godin Akar Gavgavibar gin zuim, a bar akongegham. **19** Ni pura uan ingangarir gumazim akabaram a mikim, an araziba akirighan kogham. A nin akar kam bareghiva, an gin mangan kogham. **20** Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e an akuraghti a fofozim iniam. Ezi gumazir faraghavira nighnizir puvatigha bizibav geim, e an akurvaghan iburagham. **21** Nin ingangarir gumazim suvighavira itir dughiam, ni dughia bar biziba isa a ganidi, a gin bar nin otarimin mirara ikiam. **22** Gumazir zuamiram aningazim, gumazir igharazibagh amima me atari, a uabi arazir kurar aviribagh ami. **23** Gumazim ifaghata uabira uan ziam fe, me an ziam dikabiragham. Eghti gumazim uabi uan ziam dikabiraghti, me an ziam fam. **24** Gumazim okimakiar gumazimin akuragha, a uabi uabin apanim gami. Egh aning amizir arazir kam aghurighirighiti, me a isi kotiam datigham. A kotin aven akam modoghti, God a gasighasigham. **25** Gumazitam gumazir igharazibar atiatingti, an atiatim, mati a ivem agurazi, ivem an suira. Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiam. **26** Gumazir avirim, kantrin gumazir dapanim me gifueghasa me akabar anepezeperi. Ezi Ikiavira Itir God uabira en akaba deravira da tuisigha en akurvasi. **27** Gumamazizir aghuiba, gumamazizir arazir kurabagh amiba bar dar aghua. Ezi gumamazizir kuraba, gumamazizir arazir aghuibar gin zuiba bar dar aghua.

30 Kar Agurin akaba, a Jaken otarim, an akar kaba dar gun Itiel ko Ukal aning migei. **2** Agur kamaghin mikeme: Ki gumazimin min itir puvati. Guizbangira, ki gumazimin min nighnizir puvati. Nan nighnizim bar ikufi. **3** Ki nighnizir aghuim ko fofozim inizir puvati. God a bar derazi, ki a gifozir puvati. **4** Tinara Godin Nguibamin ghuavanabogha an ganigha ua izaghira bizir a ganizibar gun migei? Ezi tinara uan dafarimningin aminimin suira? Ezi tinara dipam isa overiamin itir ghuariabar aneti, mati gumazim bizim inigha inim gatigha, a nomke? Ezi tinara nguazibar mitaghniaba akira da arighizi da iti? Gumazir kamin ziam tina? Ezi an otarimin ziam tina? Ni na mikim! Ni ti foz, o? Puvati. **5** Godin akam, a bar guizbangira. Ezi bizir a damuasa migeiba, da bar guizin otifi. Egha a bar deraghavira gumazamizir a bagha zuiba, divazimin min me avinigha men gari, mati oram, midorozir gumaziba modorozimin ghua an suigha uarir pisi. **6** Eghti ni Godin akam gisin, uabi uan akam isafuragh an gun mikimam, egh suam, kar Godin akamra. Ni kamaghin damuti, a nin atar ni akirighiti, gin gumazamiziba fogh suam, ni gumazir ifarim. **7** O God, ki bizir pumuning bagha nin azangasa, eghti ni na daningasa ki ifonge. Ki nguazimin ikiamin dughiamin, **8** ni nan akuraghti, ki akirim ragh ifavarir arazibagh asaragham. Eghti ni na ateghti, ki dagiaba izivazir gumazimin min otivan kogh, egh uaghan onganarazibagh amir gumazimin min otivan kogham. Ni dughiar vamiran vaghvagh daghebara na daning. **9** Guizbangira, ki dagher aviriba ikiva, akirim ragh ni gasaragh egh mikim suam, “Ikiavira Itir God, a

tinara?” Egh ki onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, ti okimiva uan Godin ziam dikabiragham.

10 Ni gumazir dapanim bagh mangi girakirangin an ingangarir gumazitam mikiman marki. Ni kamaghin damuti, ingangarir gumazim God ko mikimti, a pazi ni damighti, ni osimtizim inigham. **11** Gumazamizir maba ghaze, “God pazivira men amebaba ko afeziabar amuam.” **12** Ezi gumazamizir maba ghaze, “Me arazir kuratam gamizir puvati.” Ezi puvati, men arazir kuramin osimtizim ikiavira iti, ezi me Godin damazimin bar mize.

13 Ezi gumazamizir maba uan ziaba fa ghaze, e bar derazi, gumazir igharaziba me pura biziba. **14** Ezi gumazamizir maba bar pazavira onganarazibagh amir gumazamizibagh ami. Men atariba mati sababa ko afuaba men akabagh izivazima, me onganarazibagh amir gumazamizibagh amua bar me agivasa. **15** Ghuziba apir mikinbam a guivir pumuning iti, ezi aning kamaghin arai, “Na Daning, na Daning.” Guizbangira, 4plan bizir kaba men ifongiaba givaghan kogham: **16** Kar, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam, ko amizir furabar itim, ko nguazim dipam isa, egh tighar izivam, ko avim isia mamaghira iti. (Sheol h7585) **17** Gumazitam uan amebam ko afeziamin akam batuegh, dibovir akabar aning mikim, egh aremeghamin dughiamin, me an kuam afaghan kogham. Eghti kuarazir kotkotba an damazimning asighti, kuarazir isaba an mikarzim amegham. **18** Kar, 4plan bizir bar igharagha gariba, ki adagh fozir puvati: **19** Kar, kuarazir isam pin mighagha aruir arazim, ko kuruzim dagiam gisin rozir arazim, ko kurim ongarim gisin aruir arazim, ko gumazim

amizir igiam gifongezir arazim. **20** Pamin itir amizim, gumazir igharaziba koma akua, egħa kamaghin ami: a dagheba amegħa akam ruegha ghaze, “Ki arazir kuratam gamizir puvati.” **21** Arazir 4pla da nguazimin otifi. Kar arazir bar kuraba, nguazim uabi arazir kabar aghuagħa, bar puvira ivazvasi. **22** Arazir kaba kamakin: Ingangarir gumazir k̄nim atrivimin otogħa amir arazim, ko gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puvira apir arazim, **23** ko amizir fomira gumaziba a gifongezir puvatizim, a datirighin pamin iti, an arazim, ko ingangarir amizim uan amizir dapanimin danganim inizir arazim. **24** Ezi nguazir kamin 4plan asiziba ko apizir muziariba ikia, nighnizir bar aghuiba iti: **25** Sibaba gavgaviba puvatigha, me dagheba otevir dughiam bagħa, dagheba akuva ada arisi. **26** Ezi iriaba uagħan gavgaviba puvatigha dagiar ekiabar tizibar mikonibar ingari. **27** Ezi odeziba atriviba puvatigha me bar uari inigha okoruamin arui. **28** Ezi miziviar muziariba, e uan dafarimin dar suigham. Ezi da atrivimin dipenimin iti. **29** Ezi 4plan biziba bar ganganir aghuim gamuava arui: **30** Laionba bar gavgavigha, bar asizir mabagh afira. Egħa da arua bizitamin atiatir puvati. **31** Ezi tuarir apuriba, uan dapaniba fava arui, ezi memen apuriba arui, ezi atrivim a bar gavgavigha arua fo, apanitam a gafiragħan kogħam. **32** Ni arazir onganim gamua ifaghata uabira uan ziam fava, arazir kurabar amuasa nighnisi. Ni uan akam dukuagħ, arazir kam atakigh. **33** Ni fo, ni bulmakaun oter eborim inigh a gighiti, bata otogħam. Egħ ni gumazir igharazimin atinim misuegħti, ghuzim

otogham. Kamaghira, ni gumamazizibar amuti me atarti, midorozim otogham.

31 Kar atrivim Lemuelin akaba. An amebam nighnizir aghuim a daningasa akar kamin a geghani. **2** Nan otarim, ki Godin azarazi, a ni isa na ganingi. Ezi ki uabi ni bategha, bar ni gifonge. Kamaghin ni deraghvira nan akam baragh. **3** Ni amiziba ko ikararang me ko daku uan gavgavim me daningan marki. Guizbangira, kamagh garir amiziba atrivibagh amima me ikufi. **4** O Lemuel, ni oragh! Ni atriviba, wainin dipabar aman marki, egh dipar onganir igharagha gariba sara damisi navim dikavan marki. **5** Me dipar onganibar amiva kantrin araziba gin amadagh, uaghan onganarazibagh amir gumamaziziba pazi me damuam. **6** Dipar onganim ko wain, kar gumamazizir ovengasava amiba ko osimtizir ekiaba itir gumamazizibar bizimning. **7** Me ifuegh damiva, uam onganarazibagh amir dabirabiba ko osimtizir bar ekiaba dagh nighnighan kogham. **8** Ni, gumamazizir uan osimtizibar gun mikiman koghamibagh nighnigh, kotin aven men akuragh mikim. Egh ni kotin aven mikim gavgavightima, kot arazir aghuibar onganarazibagh amir gumamaziziba me damu. **9** Egh ni uabi kotiam baragh, arazir aghuimra damu. Egh onganarazibagh amir gumamaziziba ko biziba puvatizir gumamazizibar akurvagh. **10** Guizbangira, gumazim ti amizir arazir bar aghuiba itimin ikisi, a bar pamtem da buriam. Kamaghin garir amizim, a bar deragha pin ikia dagiar iveziba bar pin koziba bar dagh afira. **11** Amizir kamagh amim, an pam uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim an ikia deraghvira a gifo, a zuraram

arazir aghuibar gin zui. Eghti an amuim an akuraghti, a bizir aviriba ikiam. **12** Amizir kam dughiaba vaghvagha arazir aghuibara, uan pam gami. **13** Egħa a tretin aghuir me sipsipin arizibar ingariziba, ko tretin aghuir igharagħa gariba inigha, korotiaba isamasa bar akonge. **14** Egħa a mati kurir ekiaba ami mogħin, sagħon ghua dagheba isi, kamagħin amizi an adarazi me dagher aviriba iti. **15** Amizir kamagħ amim, aminim tighar bar tiragħam, an osegha dikavigha uan pam ko boriba bagħa dagheba tue. Egħa uan ingangarir amiziba bagħa ingangariba abigha me ganidi. **16** Amizir kamagħ amim, a faragħa nguazir mamin ganigha deravira nighnigha, a givese. Egħa gin a uan dagiar a faragħa iniziba inigha, wainin ikizimin ovizibagħ ivezegħa, da opari. **17** Amizir kam, dughiatamin amirazir puvati. An amizir gavgavir bar puvira ingarim. **18** Egħa an lam munger puvatigha isiavira itima, a ingara ghua dimagarir arizimin tu. Egħa uan bizibagħ amaga dagħ ivezir ingangarimin garima, a deraghvira zui. **19** Kamagħ amir amizim, uabi ua bagħ tretbagħ irigha, inibar ingari. **20** Egħa a gumazamizibar gari, me biziba otevegħa onganarazibagħ amima, a biziba isa me ganidi. **21** Egħa a uan pam ko boriba bagħa korotiar bar aghuiba isamigha givazi da bar deragħa iti. Eghti amozir orangtizir dughiam iziti, a ua korotiaba me bagħ dagħ nighnighan kogħam. **22** Egħa a uabi uan dipenimin itir dakoziba aver inibar ingari. Egħa a inir ghurghurir aghuiba ko inir pigħaghevīr aghuiba inigha ua bagħa korotiaba isai. **23** Ezi nguibamin gumazir dapaniba ziar ekiam an pam ganidi. Ezi an pam men tongin uagħan men gumazir dapanir mam. **24**

Ezi dughiar aviribar amizir kam korotiar aghuiba isava, letiabar ingarima, biziba amadir gumamaziziba izava dagh ivesi. **25** Amizir kam, ziar ekiam ko gavgavim itima, aning mati korotiamin min anevara. Egha a bizir gin otivambar atiatir puvati. **26** A gumamazizibagh ifuegha men sure gamua, deragha bighavira me migei. Egha an migirigiaba, da nighnizir aghuiba ko fofozir aghuim iti. **27** Egha a uan dipenimin biziba deravira dar gara dagh iporporir puvati. A puvira ingara ingangarir aghuim gami. **28** Ezi an boriba dikavigha uan amebamin ziam fava a dibora ghaze, “Kar en amebar bar aghuimra.” Ezi an pam uaghan an ziam favira ikia ghaze, **29** “En nguibamin aven amizir aviriba arazir bar aghuibagh ami, ezi ni bar deragha, bar me gafira.” **30** Amizitam akar isingtiziba e daningti, e foghan kogham, a guizbangira migei o, a ti ifari. Ezi e fo, amizir ganganir aghuim gamim, a kamaghira ikivira ikian kogham. Ezi amizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatim, e amizir kamin ziam fam. **31** Bar guizbangira, e amizir kamin arazim ko ingangarir aghuir an amizim ginighnighiva, ziar ekiam a daningam. Eghti gumamaziziba bar an ziam fam.

Fofozir Gumazim

1 Kar gumazir bar fofozir mamin akaba, a Devitin otarim, a Jerusalemin nguibamin ikia atrivimin iti: **2** Bar fofozir gumazir kam kamaghin migia ghaze, “Biziba bar, dar mingariba bar mongezi, bar guizbangira, e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi.” **3** E bar, overiamin apengan itir dughiamin e ingangarir mitiabagh amua, eggha da ikivira ikiamin ivezir aghuir manabara isi? Puvati. Da tong bar en akurvazir puvati. **4** Gumazamiziba ovia zui ezi igiaba otiva men danganiba isima, nguazir kam kamaghira iti. **5** E garima, aruem anaga uaghira zuamira ivemara uamateggha an anadir danganimin zui. **6** E gari, aminim sautin amadaghan ivava anaga notin amadaghan vua uaghiri. Eggha a kamaghiram amua ghuavira iti. **7** E gari, faneba bar emira ongarimra uaghiri, ezi ongarim izevir puvati. Eggha gin dipaba uamateggha ghua dipar suiabar ghuegha uamateggha emira ua izaghiri. **8** Nguazir kamin biziba bar zurara ghuavira itima e dar gara dagh nighnigha bar dar amira. Guizbangira, e bizir kabar amirvagha dar gun mikimamin migirigiabagh asa. E bizir kabar garir ifongiam a gevir puvati, e pura dar gara kamaghira iti. E bizir kaba barazir ifongiam a gevir puvati, e da baraghavira iti. **9** Bizir fomiram otiviziba, da gin uam otivam. Bizir God fomiram amiziba, a ua dar amuam. Bizir igiatam, overiamin apengan itir puvati. **10** Dughiar mabar gumazamiziba kamaghin migei, “Ia gan, kar bizir igiar mam.” Ezi puvati. Bizir kaba bar, fomira e nguazir kamin tighar otivamin dughiamin, da iti. **11** Fomiram en inazibar dughiamin otivizir biziba, gumazitam dagh

inirighan kogham. Eghti gumazamizir en gîn otivamiba, me e ginirighan kogham. **12** Ki fofozir gumazim, ki Israelian atrivim ikia, Jerusalemîn nguibamîn ike. **13** Ki overiamin apengan otivir bizibar fofozim iniassa dagh nighnisi, egh ki deraghvira dagh nighnigh dar mingarim gifoghasa. Guizbangira, ingangarir God e gumazamiziba en boribagh aningizir kam, a bar osemi. **14** Overiamin apengan otivir biziba bar, ki deraghavira dar ganigha egha ki kamaghin fo, bar guizbangira, gumazamiziba amir biziba bar, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura. **15** Bizir ikizirigha givaziba, e da aminan iburagham. Ezi bizir puvatiziba, e da menga kogham. **16** Ki uabi kamaghin nighnigha ghaze, ki fofozir bar dafam iti, nan fofozim fomira Jerusalemîn nguibamîn atrivimin ikezir atrivibar fofozibagh afira. Ki fofozir aghuim inigha givagha, nighnizir aghuir aviribagh fo. **17** Ki nighnizir aghuim pamtemin a buria ingara, uaghan onganizir arazimin mingarim buria ghuava amira. Ki puram ingangarir dafam gamigha datirighin fogha givagha ghaze, arazir nighnizir aghuim iniamim, a mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua an suighan ibura. **18** Bar guizbangira, gumazir fofozir aviriba itim, a nighnizir aviriba aterima da anebiri. Ezi an fofozim ghua bar ekevegha, uaghan osimtizir aviriba a ganidi.

2 Ezi ki uabira uabi migia ghaze, Ki agoroger arazim deraghvira a tuisigh ganigh fogh suam, a ti guizbangira dera o puvati? Egha ki inivafizimin agoroger arazibar uan ifongiam agivasa dagh nighnisi. Egha ki datirighin fo, a

uaghan an mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha
 okam nighnisi. **2** Ki kamaghin fo, akazir arazim, an arazir
 onganim. Ezi agoroger arazim tong en akurvazir puvati. **3**
 Ki nighnizir aghuir kamin mingarim gifoghasa ingaravira
 iti. Kamaghin, ki inivafizir agoroger arazim bagha wainin
 dipaba apir arazim gamua a tuisisi. Ki kamaghin foghasa,
 gumazamiziba dughiar otevimin overiamin apengan ikiti,
 bizir manamra men akuragham? **4** Ki ingangarir avirir
 dafabagh amizi gumazamiziba da bagha ziar ekiam na
 ganidi. Ezi ki ua bagha dipenir bar dafabagh amuava,
 wainin azenibar ingari. **5** Ki azenibar ingara da opari, ezi
 dar aven temer dagher aghuiba batiba iti. **6** Egha ki uan
 temer avirir kaba ruasa ua bagha mozir dipar ekiabagh
 kui. **7** Ki ua bagh pura ingangarir gumazir kiniba ko amizir
 kinibagh ivese. Ezi men boriba, nan dipenimin aven nan
 ingangarir gumazamizibar min iti. Ezi ki bulmakauba
 ko sipsipin aviriba iti. Gumazir fomira Jerusalem
 nguibamin itiba, nan min bulmakauba ko sipsipin aviriba
 itir puvati. **8** Ki ua bagha gol ko silvan dagiar aviriba isi.
 Ezi kantrin igharazibar atriviba ko provinsin igharazibar
 gumazir dapaniba, me uan dagiaba isa na bagha da
 amadi. Ezi ki ighiabagh amir gumazamiziba, me na bagha
 ighiabagh ami. Egha ki amuir dozir aviriba iti, ezi me
 na damuti nan navim bar deragham. Gumaziba bar,
 arazir kam bagh bar akongegham. **9** Ki bizir kaba bar
 da inizi, da na gamima nan ziam bar ekefe. Ezi fomira
 Jerusalem nguibamin itir gumazitam nan min bizir
 aghuir aviritaba itir puvati. Nan fofozir aghuiba uaghan,
 na ataghirazir puvati, da na ko ikiavira iti. **10** Ki tong

uan ifongiam dikabirazir pu. Bar puvati. Ki bizir manam gifonge, ki puram a iniam. Egha ki amizir ingangarir kaba bagha bar akonge. Ezi agoroger kam, a kamakin, a nan ingangarimin ivezim. **11** Egha gin ki uan dafarimningin ingarizir bizir kaba bar dar gara, da tuisigha deraghavira dagh nighnigha ghaze, bizir kaba, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura. Ia oragh, e bar, overiamin apengan itir dughiamin e ingangarir mitiabagh ami, eghti da pura mangi dar dagher aghuiba puvatigham. Da tong en akuraghan kogham. **12** Ki bizir kabagh amigha gifa, eghti gin gumazir igharazitam nan danganim inigh atrivimin otogh, a bizir igharazir manatam damuam? Bar puvati. Kamaghin amizi, ki nighnizir aghuimin mingariba ko arazir onganibar mingaribagh nighnighavira iti. **13** Ki nighnigha givagha, kamaghin fo, nighnizir aghuim, an arazir onganiba bar dagh afira, mati aruemin angazangarim mitarmem gafira. **14** Fofozir gumazamiziba me deragha tuavimin garava an zui. Ezi gumazamizir onganiba, mati gumaziba mitarmemin tuavimin zui. Bizir kam a guizbangira, ezi ki nighnigha ghua nighnizir ekier mam na bato. A kamakin, aning uaghara ovevem aning bativam. **15** Ezi ki uabira uabi ginighnigha ghaze, bizir gumazir onganiba batozim, uaghan na bativam. Kamaghin, nan fofozir avirir kaba, manmaghin nan akuragham? Bar puvatigham. Egha ki uan navir averiamin aven kamaghin nighnisi, fofozir aghuim uaghan, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **16** Ki fo, gumazamizir

gin izamiba, me bar e gin amadagham. Guizbangira,
gumazir onganiba ko gumazir fofoziba itiba, me uam
e ginirighan kogham. Ezi ovevemîn dughiam, fofozir
gumazim, gumazir onganim gafiragham kogham. Puvati.
E bar moghîram ovengam! **17** Ezi bizir overiamîn apengan
otivir kaba bar moghîram osimtîzim nan navim ganidi.
Kamaghîn, ki uan ikîrimîrim bar an aghua. Bizir kaba bar,
dar mîngariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam
nighnîsi. Da mati gumazim aminimîn suighasa ivegha
ghuava, an suighan ibura. **18** Ki overiamîn apengan ikia
zurara puvira ingari. Egha ki fogha gifa, ingangarir mitiar
ki amizir kaba, gumazir igharazim izi nan danganim
inigh dar ganam. Kamaghîn, ki ingangarir kaba bar dar
aghua. **19** Eghti gumazir nan danganim iniamim, ki a
gifozir pu, a ti gumazir fofozim itim, o gumazir onganim.
Egh a izi, ki uan fofozir aghuimîn overiamîn apengan
amizir ingangarir mitiar kabar ganigh dar ghuavimîn
ikegham. Ezi arazir kam, uaghan an mîngarim modozi,
e a gifozir puvatigha okam nighnîsi. **20** Kamaghîn, ki
overiamîn apengan ikia ingangarir mitiar amizir kabagh
nighnîgha nan navim ikuvigha bar osemi. **21** E garima,
gumazir maba, fofoziba ko nighnîzir aghuim ikia egha
uan fofozir kam ko nighnîzir aghuir kam sara ingara
biziba deragha dagh amua, bizir bar aviriba isi. Egha me
gin ariaghîrezi, gumazir igharaziba pura men biziba isi,
me men mîn fofozir kamagh gariba itir puvati. Arazir
kam a derazir puvati, egha uaghan an mîngarim aven
modozi e a gifozir puvatigha okam nighnîsi. **22** E zurara
overiamîn apengan ikia puv ingarava bizir aviriba uaghan

dagħ nighnisi, ezi bizir kam ikivira ikiamin ivezir aghuir manatam e ikaragħam? Bar puvati. **23** Dughiar e nguzimin itir kaba, mizaziba e batifi, ezi en ingangariba osimtiziba e ganidi. Ezi e uaghan dimagaribar dakuasa amua, dagħ nighnighavira ikia avughsaiziba en puvati. Ezi arazir kam uaghan, an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi. **24** Arazir mam bar dera, egha arazir igharazibagh afira. A kamakin: E pamtem ingarigh egh uan ingangaribar dagheba ini dar amiva, dagħ ifongegħ bar akuegham. Ki arazir kamin gara egha fo, bizir aghuir kaba en biziba pu. Bar puvati, God uabi bizir kabar afeziam, egha a da isa e ganidi. **25** Guizbangira, God puvatighi, e manmagħin dami, bar akueghiva arazir kabar amuam? Bar puvatigham. **26** Guizbangira, God ifongezir gumamaziziba, a nighnizir aghuim ko fofozim ko, bar akuegha itir arazim me ganidi. Ezi arazir kurabagh ami darasi, a me gamima, me ingara dagheba ko biziba isa da akumakua da isa God ifongezi darazigh anidi. Arazir kam, uaghan an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

3 Overiamin apengan otivir biziba vaghvaghera, da uan dughiabaram otifi: **2** Amiziba otamin dughiaaba iti, ezi e bar arimighiramin dughiaaba iti. Egha e dagheba oparamin dughiaaba iti, egh e dagheba asiamin dughiaaba iti. **3** Egha e gumazibav soghti me arimighiramin dughiaaba iti, egh e me damuti me ghuamagħamin dughiaaba iti. Egha e biziba angararighamin dughiaaba iti, egh e bizibar ingaramin dughiaaba iti. **4** Egha e aziamin dughiaaba iti, egh e akamin

dughiaba iti. Egha e bizibagh nighnigh navim ikuvamin dughiaba iti, egh e bar akongegh ighiabar amuamin dughiaba iti. **5** Ezi paba uan amuiba ko dakuamin dughiaba iti, egh aning uaning ko dakuan koghamin dughiaba iti. Egha paba uan amuibar suighamin dughiaba iti, egh an suighan koghamin dughiaba iti. **6** Egha e bizir ovengeziba buriamin dughiaba iti, egh da buri mangi da ateghamin dughiaba iti. Egha e biziba deraghvira dar arighamin dughiaba iti, egh e pura da makunamin dughiaba iti. **7** Egha e korotiaba abighrarighamin dughiaba iti, egh e da isamamin dughiaba iti. Egha e mikiman kogh nimira ikiamin dughiaba iti, egh e mikimamin dughiam iti. **8** Egha e igharaz darazi bar me gifongeghamin dughiaba iti, egh e men aghuaghamin dughiaba iti. Egha e igharaz daraziv soghamin dughiaba iti, egh me ko deravira dapiamin dughiaba iti. **9** Gumazamizir ingangaribagh amiba, me bar ikivira ikiamin ivezir aghuir manabar uan ingangarir me amiba bagha da isi? **10** God e ganingizir ingangaribar osimtiziba, ki deraghavira dar ganigha dagh fogha gifa. **11** God, biziba bar otivamin dughiabar akiri, egha dagh amizi da uan dughiar aghuimin otivigha bar deragha ganganir aghuibagh ami. Ezi God uaghan en nighnizibagh amizi, e uan navibar aven nighnigha, bar fomira itir bizir otiviziba ko bar gin otivamibagh fofoghasa nighnisi. Egh God fomiram amizir biziba ko gin damuamin biziba, e deraghvira dagh foghan kogham. **12** Ki bizir kabagh nighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam, arazir igharazibagh afira. Arazir kam, a kamakin, e nguazir kamin itir dughiamin, e arazir aghuibar amu bar akuegh

ikiam. **13** Egh e uan ingangarir e amizibar ivezim ini
 daghebar ami bar akuegh ikiam. Bizir kaba, God e ganidir
 bizir aghuiba. **14** Ki fo, Godin Araziba ikivira iki, egh
 givaghan kogham. Puvati. Da kamaghira iki mamaghira
 ikiam. Gumazitam uan arazitam Godin arazitam gisin
 datighan kogham. Egh gumazitam ua Godin arazitam
 batueghan kogham. God gumamaziziba an atiating an
 apengan ikiasa, a kamaghin ami. **15** Bizir datirighin
 otiviba, da fomiram otifis. Ezi bizir gin otivamiba, da
 uaghan fomiram otivigha gifa. God fomiram otivizir biziba
 ataghizi, da bar ghuezir puvati. A bizir kabagh ami da uam
 otifi. **16** Ezi ki arazir mamın garima a uaghan overiamin
 apengan iti. E fo, jasba kotiamin aven arazir aghuibar
 gintigh deraghvira gumamazizibar osimtiziba tuisigham.
 Ezi puvati, me arazir aghuibar gintizir pu. Bar puvati.
 Me dughiar maba arazir bar kurabar gintisi. **17** Ezi ki ua
 kamaghin nighnisi, God gumamaziziba kotiam darighamin
 dughiamin, a gumamazizir an damazimin deraziba ko
 gumamazizir kuraba, a me bagh dughiam atigh, men
 araziba tuisigham. **18** Egħa ki uaghan kamaghin nighnisi,
 God gumamazizibar araziba tuisighti, me kamaghin
 fogh suam, e gumamaziziba, en araziba uaghan asizibar
 arazibar min iti. **19** Ki ghaze, E gumamaziziba uaghan
 asizibar min ovengam. Asiziba owei, ezi e gumamaziziba
 uaghan owei. Gumamaziziba ko asiziba uagharam ikirimirir
 angamira itim anidir aminim ikia, arua bizibagh ami,
 egħa aning uaghara ikirimirir kamin iti. Kamaghin,
 gumamazizibar ikirimirim asizibar ikirimirim gafirazir
 puvati. Aningın ikirimirimın mingarim uaghara aningın

modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **20** Gumazamiziba ko asiziba uaghara, ovia ghua nguazimin zui. E fo, God nguazir minemeniam inigha, gumazimin inivafizimim ingari. Kamaghin, an aremegh, uamategh nguazir minemeniam gavagham. **21** Ezi, gumazir maba kamaghin migia ghaze, gumazim aremezi an duam Godin Nguibamin ghuavanadima, asizimin duam nguazimin ghuaghiri. Ezi tinara bizir kamin ganigh a gifogham? **22** Ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam arazir igharazibagh afira. Arazir kam a kamakin. Ingangarir e amiba, e dar gan dagh ifongegh bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir aghuir God e bagha misevezimra. Ezi tinara, e arimighiregh givaghti en gin otivamin biziba en akagham?

4 Overiamin apengan itir bizir gumazamiziba amiba, ki ua dagh nighnigha fo, da derazir puvati. Gumazir kuraba gumazamiziba dikabira osimtiziba me garizima, me bar puviram arai. Ezi men akurvaghan gumaziba puvati. Ki gari, gavmanin gavgavim, gumazir kurabaram akurvasi. Kamaghin, gavman uaghan men akurvazir puvati. **2** Ezi ki kamaghin nighnisi, gumazamizir ovengeziba, me bar dera, me nguazimin itir gumazamizibar min osimtiziba aterir puvati. Oveaghuezibar dabirabim, an angamira itir gumazamizibar dabirabim gafira. **3** Ezi gumazamizir tighar nguazimin otivamiba, me arazir kurar gumazamiziba overiamin apengan amibar ganizir pu. Kamaghin me bar dera, egha gumazamizir nguazimin itibagh afira. **4** Egha ki uaghan arazir mamin gari, gumazamiziba ingangarir mitiabagh amua, bizir aghuibagh ami. Ezi

bizir kamın mīngarim kamakın, me uan namakabar
 garima, me bizir aviriba ikia ziar ekiaba isima, me uaghan
 men mīn otivasa ingangarir aviribagh ami. Ezi ki ghaze,
 arazir kam uaghan an mīngariba mongezi e dagh fozir
 puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimīn
 suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. **5** Marazi ghaze,
 gumazir ingangaribar amuan amiragha pura nguibamīn
 itim, a gumazir onganim. Egh an gavgavim givaghti
 an aremegham. **6** Ezi ki kamaghīn nighnisi, kamaghīn
 dera, e bizir muziariba iki, navir amīrizim sara ikiam.
 Gumazir maba bizir aviriba bagha nighnigha pamtem
 ingara osimtizir aviriba sara iti, ezi arazir kam ikufi, mati
 gumazim aminimīn suighasa ivegha ghuava an suighan
 ibura. **7** Ezi ki ua garima, arazir igharazir mam overiamīn
 apengan iti, a uaghan an mīngarim modozi e dagh
 fozir puvatigha okam nighnisi. **8** A kamakın, gumazir
 mam a uabira iti, egha boriba ko aveghbuaba puvatigha
 ingaravira ikia avugh saziba an puvati. Egha a bizir bar
 aviriba ikia kamaghīn nighnisi, bizir kaba tighar nan
 ifongiam agivagham. Ki mangi zurara ingarvira ikiam. A
 kamagh uabi uabi migeir puvati, “Ki tizim bagha pura
 ingangarir mītiar kabagh amua dar daghetam isa pura
 ikia bar akongezir puvati? Ki oveghti tinara bizir kaba
 iniam? Puvatigham.” Gumazir kamaghīn amimīn araziba,
 da bar kufi. Ezi ki datirighīn fo, arazir kam uaghan, an
 mīngarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.
9 Uabira itir arazim, a derazir puvati. Gumazir pumuning
 uaning inigh ikiti, deragham. Eghti gumazir pumuning
 uaning inigh ingarti, aningīn ingangarim deragham.

10 Eghti tav irighti, tav an agharimin suiragh uam a fegham. Ezi uabira itir gumazim, gumaka, a irighti tina an akuragh a fegham? Bar puvatigham. 11 Gumazir pumuning arugharugh, egh uaning inigh dakuva, aningin mikarzimning fengam. Eghti tav uabira dakuva, an arugharugham. 12 Gumazir vamira, an apaniba a misogh bar anegivagham. Ezi gumazir pumuning, me aning misoghan iburagham. Guizbangira gumazitam, benir pumuning ko mikezim inigh da ruivigh ikarizim girighti da zuamira dighoreghan kogham. 13 Gumazir igiar biziba puvatizitam o kalabuziar gumazir tam, aningin tav kantrin atrivimin ikiti deragham. Ezi atrivir igharazir mam bar ghuri, egha a fofozir gumazibar nighnizir aghuiba baraghan aghua, ezi an arazim bar ikuvigha onгани. Guizbangira, atrivir igiar biziba puvatizir kam, a nighnizir aghuimin ikia, atrivir ghurir kam gafira. 15 Ki garima, atrivir ghurir kam gin aremezi, gumazir igiam an danganim ini, ezi overiamin apengan tir gumazamiziba bar atrivir igiar kamin gin zui. 16 Ezi gumazir bar avirir me men dibobonim diponan iburaziba, me bar an apengan itima a me gatifa. Ezi gin an aremezi, gin otivir gumazamiziba, me an amizir bizir ekar kabagh nighnizir puvati. Egha ki datirighin fo, uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

5 Ni deraghvira uan arazibagh nighnighiva, Godin Dipenimin aven mangi. Puram aven mangan marki. Ni fofozim iniasava aven zui. Egh gumazir mabar min puram ofabar amuan marki, mati gumazim fofoziba puvatighava

dagh ami. Kamaghin amir gumazamiziba, me deragha
 fozir pu, bizir manam Godin damazimin dera. 2 Ni faragh
 navir averiamin aven deravira nighnigh, gin dikavigh
 uan akatorimin mikim. Egh ni God ko migeir dughiamin
 migirigiar aviribar amuan marki. God a gavgavir ekiam
 ikia uan Nguibamin iti, ezi e gumazir kiniba nguazir
 kamin iti. Kamaghin, ni an damazimin migirigiar aviribar
 a damuan marki. 3 E fo, ni osemegha bizir aviriba bagha
 navim isia dagh nighnigh, irebabar ganam. Kamaghira
 ni puvira migeir gumazim, ni mati gumazir onganim
 puvira bizibav gei. 4 Egh ni akar dikirizi tamin God
 damighiva, zuamiram an gin mangi a damigh. Egh ni
 uan akar dikirizimin gin mangi damighan kogh, ni mati
 gumazir onganim. God kamaghin amir gumazamizibagh
 ifongezir puvati. Kamaghin ni akar dikirizim gami, egh
 ni an gin mangi a damigh. 5 Egha ni akar dikirizimin
 God gamigha an gintizir pu, kar arazir aghuim puvati,
 arazir bar kuram. Egh ni nighnigh fogh suam, ni uan akar
 dikirizim gintighan kogham, egh ni akar dikirizir kam
 damuan marki. 6 Egh ni puram akar dikirizim damighiva,
 an gin mangan kogh, ni arazir kuram gami. Egh ni akar
 dikirizir tam damigh, egh gin Godin ofa gamir gumazim
 mikiman marki suam, "Ki deragha nighnizir puvatigha,
 akar dikirizir kam gami." Ni tizim bagh God damighti
 an aningagharim nin ikiam? Ni kamaghin damuti, a nin
 aningaghegham. Egh ni ingangarir mitiabagh amua inizir
 bizibagh asighasigham. 7 Ni gumazir zurara irebabar
 garim, o ni gumazir pura migeim, arazir kaba uaghan
 pura biziba. Arazir kabar mingariba mongezi e dagh fozir

puvatigha okam nighnisi. Kamaghin, ni zurara Godin
 atiating an apengan iki. **8** Ni gavmanin ganti, a gumazir
 onganarazibagh amiba osimtiziba me darighiva, men
 kotiaba deragh da akiran kogh, me ateghti me deragh
 dapian koghti, ia digavir kuram damuan marki. Arazir
 kamin mingarim kamakin. Ingangarir gumazir dapaniba
 arazir kabagh amima, men garir gumazir ekiar maba,
 men ingangaribar gara osimtiziba me garisi. Ezi gumazir
 men garir kaba, me uaghan gumazir ekiar maba ikia
 men gara osimtiziba me garisi, me arazir kamra me
 gami. **9** Egha me arazir kam gamima, gumazamiziba uan
 nguazibar azenibar ingara dagheba amaga dar iveziba
 isima me bar men dagiaba tuiragha uarira uarigh anidi.
 Ezi atrivim uaghan men dagiar nar maba isi. **10** Gumazim
 dagiar aviriba iniasa puviram nighnizima, dagiar muziarir
 a isiba, an ifongiam agivaghan kogham. Ezi gumazim,
 dagiar aviriba itir gumazimin min otivsi nighnighiva, bizir
 a isir kaba, an ifongiam agivaghan kogham. Kamaghin,
 dagiam bagha bar ifongezir arazim ko bizibagh ifongezir
 arazim, da uaghan dar mingariba mongezi, e dagh fozir
 puvatigha okam nighnisi. **11** Egh gumazimin ivezim
 mavanangti, an ikizir gumazir avirim iziva an dipenim
 gizivagh an daghebar amam. Kamaghin, gumazim uan
 dagiaba ko bizibar garava, a uabi ua bagh bizitam givezan
 kogham. **12** Ingangarir gumaziba, me dagher aviriba iti, o
 dagher muziariba iti, me dimangan deravira dakuam.
 Ezi dagiar aviriba itir gumazim, a zurara uan bizir avirir
 kabagh nighnighava, deraghav akuir puvati. **13** Ki gara
 overiamin apengan itir arazibar garima, arazir bar kurar

mam iti. Gumazir mam, gin izamin osimtizimin atiatigha
 pura tintinibar bizibagh ivezamin ifongiam dikabiragha,
 uan dagiaba atigha deraghaviram dar gara iti. **14** Egha
 gin an dagiar ingangarim akuiaghirizi, an dagiaba bar
 givazima, a uan borim daningamin biziba pu. **15** E fo, en
 amebam e batezir dughiamin, a bizitam saram e batezir
 puvati, e puram bibiabara iti. Kamaghira, e ovengamin
 dughiamin, e pura bibiabara mangam. E guizbangira
 bizir aviriba iniassa ingangarir mitiabagh ami, egh e
 aremeghamin dughiamin, e bizir katam sara Gumazamizir
 Oveaghuezibar Nguibamin mangan kogham. **16** Ezi kar
 uaghan bar osimtizir kurar mam, e pura dafarir kinibar
 nguazir kamin ize, ezi kamaghira, e dafarir kinibar
 uamategh mangam. Egha e nguazir kamin tir dughiamin,
 e pura ingangarir mitiabagh ami, mati gumazim aminimin
 suighasa ivegha ghuav an suighan ibura. **17** Nguazir
 kamin tir dabirabim, a derazir pu, mati e zurara osimtizim
 ikia ovevemim mitarmemin aven apia dagheba api. E
 zurara navir kuram isava, atarava, arimariaba isi. **18**
 Guizbangira, ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo,
 arazir mam bar deragha arazir kam gafira. Arazir kam,
 a kamakin, God e ganingizir dughiar otevir overiamin
 apengan ikiamimin, e uan ingangarir e amizibar ivezim
 inigh daghebar ami bar akuegh ikiam. Bar akongezir
 arazir kam, a ivezir God e bagha misevezimra. **19** Eghti
 God dagiaba ko bizitaba gumazitam danightima, a fogh
 suam, da ivezir God a bagha inabaziba. Egh an adar
 gan bar akuegh, egh uan ingangariba ko dabirabimin
 gan egh navir amirizim inigh ikiti, kamaghin deragham.

Bizir kaba, kar God aningizi bizir aghuiba. **20** Egħa God gumazir kam ataghizi a uan dabirabir aghuimin gara, bar akuegha mamaghira ikia, kamaghin nighnizir pu, ki dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.

6 Ki overiamin apengan ikia osimtizir kurar mamin garima, gumazamiziba aneterava ingangarir dafam gami. **2** God gumazir mam dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko ziar ekiam, da a ganingi, ezi a ifongezir bizitamin otevezir puvati. Ezi gumazir kam, God a ganingizi bizir aghuir kaba, an adar amu bar akuegh ikian firin, God gumazir igharazim bizir kaba anetaghizi an ada inigha dagh amua bar akuegha iti. Arazir kam, a bar ikuvigha, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **3** Egħti gumazitam borir 100pla ikiva, nguazir kamin azenir aviribar iki, egh gumazir kam uan bizir aghuir kaba bagħ bar akuegh ikian kogh, egh gin aremegħti, me deragh a bagħ mozim gikuigh anefaghan kogħti, arazir kam, a bar derazir puvati. Ki guizbangira migei, borir amebamin navimin aven aremezim, a gumazir azenir aviribar nguazir kamin itim gafira. **4** Kamagh amir borim, mati pura bizim, a ziaba puvatizi, me mitarmemin anefazir dughiamin, me a ginamadagħa gifa. **5** Egħa borir kam, an aruer angazangarimin ganizir puvatigha, bizitam bar a gifozir puvati. Egħa borir kam datirighin avughsazir aghuim gamua iti. Kamaghin, borir kamin dabirabim, gumazir bizir aviriba itir kamin dabirabim gafira. **6** Gumazir kam uan bizir kabar gara, dagħ agoir puvati. Gumazir kam 1,000in azeniba o 2,000in azenibar nguazir kamin ikiti, an dabirabim, borir kamin dabirabim

gafiraghan kogham. Guizbangira, e bar moghiram oveng
 nguibar vamiran mangam. **7** E dagheba iniasa, kamaghin,
 e zurara ingari. Ezi dagher e isiba, da en ifongiam agevir
 puvati. **8** Manmaghin amizi, fofozir gumazim fofoziba
 puvatizir gumazim gafira? Bar puvati. Eghti gumazir biziba
 puvatizim, arazir aghuimin gumazamizibar damazimin a
 damighti, bizir kam manmaghin an akuraghti, a ikivira
 ikiamin ivezir aghuir manam iniam? **9** Gumazir maba
 ghaze, e bizir guar aviriba inisi nighnighan kogham.
 Arazir kam uaghan an mingariba aven mongezi e dagh
 fozir puvatigha okam nighnisi, mati gumazim aminimin
 suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. Kamaghin dera,
 bizir tizir e inigha givaziba, e dagh ifuegh dar suiragh
 ikiam. **10** Bizir otivir kaba, da puram otivir puvati. Bar
 fomira God da otivasa mikemezi, da datirighin otivaghiri.
 Eggha God en arazibagh fogha gifa. Kamaghin e a ko uari
 batoghan kogham. Guizbangira, an gavgavim en gavgavim
 gafira. **11** E fo, e migirigiar adoghodozir aviribav kintima,
 da manmaghin en akurvagham? Bar puvati. Puvira migeir
 arazim, a tong en akuraghan kogham, e pura migei. **12** E
 dughiar bar otevimin nguazir kamin iti, ezi en ikirimirim,
 a dagheba puvatigha uaghan an mingariba mongezi e
 dagh fozir puvatigha okam nighnisi. En ikirimirim, mati
 ghuarim aruem apazazima, temer dughuazim zuamiram
 arav ghu. Ezi tina kamaghin fo, e arazir aghuir manamin
 gintigham? Ezi tina kamaghin fo, e ovegh givaghti, bizir
 manaba overiamin apengan otivam?

7 Gumazamiziba kamaghin nighnigh suam, ni gumazir
 bar aghuim, nighnizir kam a dera. Eggha a borer aghuir

ivezim bar pin itim gafira. Eghti dughiar ni ovengamim, a dughiar nin amebam ni batezim gafiragham. **2** Gumazim aremeghti, me a bagha azir dipenir mamın ikitima, ni a bagh mangi. Arazir kam, a me dipenim ikia isar ekiabagh amir arazim gafira. Guizbangira, e bar moghira ovengam. Kamaghin, e nguazir kamin iki bar deravira ovevemin arazim ginighnigham. **3** E bizitam bagh navim ikuvigh osemegh ikiti, arazir kam akazir arazim gafira. Guizbangira, navir osimtiziba, e gamima en guaba ikufi, arazir kam e gami e arazir aghuim gifofogha egga akonge. **4** Egga gumazir nighnizir aghuiba itim, an aremezir gumazim bagha azia itir darazi ko ikiam. Ezi gumamazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me inivafizir agoroger arazir aviribagh amir gumamaziziba ko ikiasa. **5** Gumamazir nighnizir aghuiba itiba, nin atar, ni akirmigham, ni me baregh men gin mangiti arazir kam a dera. Arazir kam, gumazir onganım ziar ekiam isa ni ganıdir arazim, gafiragham. **6** Egh gumamazir nighnizir aghuiba puvatiziba akiti, men akazibar mingariba puvatigham. Mati benir ataghatarım avimin ikia isia tingazi, egga a minem gamima a isir puvati. Arazir kam uaghan pura bizim, an mingariba puvati. **7** Gumazir nighnizir aghuim ikiava gumazir igharazibar biziba ko dagiaba, pura dagh ekua da isi, a mati gumazir onganım. Eghti gumazim apezeperir dagiaba initi, an arazir kamin, a uabi uan nighnizir aghuim gasighasisi. **8** Eghti gumazitam ingangarım foregh a damuasava ami, kar arazir aghuim. Egga an an ingarava anegifa, arazir kam bar deragha arazir ingangarım damuasava amim, gafira. Ezi gumazir

navim amiragha uabin asugha nimira itim, a dera. An
arazim, gumazir uabira uabi femin arazim, bar a gafira.
9 Ni zuamira gumazir munamin aningagheghan marki.
Aningagharim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin
arazim. **10** Ni kamaghin mikiman marki, “Manmaghin
amizima, dughiar fomira ikezim, datirighin tir dughiam
gafira?” Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a kamaghin
azangsigham. **11** Gumazamiziba bar overiamin apengan
iki nighnizir aghuim ikiva, men akurvagh ikivira ikiamin
ivezir aghuimin min ikiam. Bizir kam, a bar dera, mati
afeziam aremeghasava amua uan bizir aghuiba isa uan
boribagh aningi. **12** Nighnizir aghuim ko dagiam, aning
uaghara dughiar kurabar en akurvasi. Egha nighnizir
aghui ko fofozim, dagiam gafira, egha deraviram en
akurvazima, e deravira iki mamaghira ikiam. **13** God
amizir biziba, ia bar deraghvira, dagh nighnigh. Egh God
bizitam damighti a ikizirighti, tinara uam aneminegham?
14 Nin ikirimirim biziba bar deraviram otivti, ni bar
akuegh iki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni kamaghin
fogh suam, God dughiar aghuiba ko dughiar kuraba e
bagha da amadi. Kamaghin, e fozir pu, bizir manam gin
otivam. **15** Ki nguazir kamin ikia arazir aviraviribar gara
ghaze, nan ikirimirim, an mingariba mongezi ki dagh
fozir puvatigha okam nighnisi. Egha ki gumazir mabar
garima, me arazir aghuibar gintigha, egha ariaghire. Ezi
ki gumazir mabar gari, me arazir kurabagh amua, egha
dughiar ruarimin nguazir kamin iti. **16** Kamaghin e uan
damazimin uari fi, arazir aghuim ko nighnizir aghuimin
gintighsi, bar pamten ingaran kogham. E ti, uarira uarigh

asighasigham. **17** Egh e uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar gintighsi bar pamten ingaran kogham. E ti God ovengasa e bagha inabazir dughiamin aviragham. **18** Ni uabi tuavir aghuimin gin mangi, egh arazir aghuimin suiragh, egh arazir kuramin suighan marki. Gumazim Godin atiatia an apengan iti, a bizir manam damuti, a bar deraviram otogham. **19** Eghti gumazir dapanir ekar 10pla, nguibar ekar mamin akuragh a damuti, a tugh gavgavigham. Ezi nighnizir aghuim, a gumazitamin akuraghti, a bar gavgavigh nguibar ekar kamin gavgavim gafiragham. **20** Godin damazimin derazir gumazitam, zurara arazir aghuitam gamir pu. A dughiar mabar uaghan arazir kurabagh ami. **21** Ni gumazamizibar akaba bar, da baraghan marki. Egh ni kuarim atigh deragh me baraghti, nin ingangarir gumazim ti akar kuram ni daningam. **22** Guizbangira, ni kamaghin fogh, ni uabi dughiar aviribar akar kurabar gumazir igharazibav migei. **23** Ki bar fofozir gumazimin otivasa, kamaghin ki bizir kabar mingariba bativasa bar deravira da tuisigha dagh nighniki. Ezi nan nighnizim otefe. **24** Bizir otivir kabanangin mingaribagh foghamin ingangarim, bar aven ko. Mati bizim bar saghon itima e a buri, o bar vin mar iti. Kamaghin, tinara bizir kabar mingaribagh fogham? Bar puvati. **25** Ki nighnizir aghuiba ko fofozir aghuibar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Egha uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar mingaribagh foghasa ingangarir dafam gami. **26** Ki ingara ghua kamaghin fo, amizir maba osimtizir bar ekiaba e ganidi, ezi da ovevemin osimtizim gafira. Amizir kabanang mati, gumaziba en

suighamin iveba. Ezi men dafariba mati sen e ikirarigham.
God gumazitam gifueghti, gumazir kam amizibar ivem
gitagh arimangigham. Eghti ivem, arazir kurabagh amir
gumazimin suiraghti, an a gitaghan kogham. Bar puvati.
27 Ezi fofozir gumazim kamaghin migei, Bar guizbangira,
ki bizir kabar mingariba bativasa bar nimira nimira
ingara ghua datirighin bizir mabar arazim gifo. **28** Ki
ghua amiziba buriagha aruava amizir aghuitam bativasa
ingara ghua tam batozir puvati. Ezi tausenin gumazibar
tongin, ki gari, gumazir aghuir vabara iti. Egħa ki amizir
aghuitamin garir puvati. **29** Egħa ki nighnizir ekar mam
bato, a kamakin, God gumazamizibar ingarigha ghaze,
me an damazimin dera. Ezi me uari nighnizir aviriba ko
tuavir guar aviribar gin zui.

8 Fofozir gumazamizibara bar bizibar mingaribagh fos.
Kamaghin tina men fofozim gafiragħam? Guizbangira,
gumazimin navim ikuvighi an guam misigham, eghti
nighnizir aghuim ko fofozir aghuim a damuti an guam
angazangarigh, bar akongegham. **2** Ki kamaghin migei, ni
atrivimin akamin gin mangi. Ni God ko dikirizir akam
ginighnigh, egħ atrivimin akaba batogħan marki. **3** Egħ
ni atrivim ko iki zuamiram anetaghiragħan marki. Egħ
nin akaba ko atrivimin akaba uariv soghti, ni akaba
gavgavan marki. Ni kamaghin fogħ, atrivim ni baregħan
kogħam, a uan ifongiamin gin mangam. **4** E bar fo, atrivim
mikimtima, gumazamiziba bar an akamin gin mangi.
Egħti gumazitam kamaghin an azangsighan kogħam,
“Ni tizim bagħa kamaghin ami?” **5** Gumazir atrivimin
akaba bar dar gintizim, a deravira ikiam. Egħti nighnizir

aghuim itir gumazim, a bizibar amuamin tuavim ko
 dughiam gifogham. **6** E fo, e gumazamiziba en osimtiziba
 bar ekevezi e da ateri. Ezi da akiramin tuavir aghuim
 ko da akiramin dughiar aghuim iti. **7** E fozir pu, bizir
 manam gin otivam. Ezi bizir kabar gun e mikimamin
 gumaziba puvati. **8** Gumazim ovengamin dughiamin,
 an duam an inivafizim ataghiragham. Eghti gumazitam
 an anogoreghan kogham, gavgavir kaba bar puvati.
 Gumazitam ovevemin dughiam gisivaghan kogham. E
 fo, midorozimin dughiamin, midorozir gumazir dapanir
 ekiaba, midorozir gumaziba ateghti me uamategh uan
 nguibabar mangan kogham. Egga gumazim arazir kuramin
 gintisi, an arazir kam bar an porogh, anetaghiragham
 iburagham. **9** Ki bizir kabar garava, gumazamizir
 overiamin apengan ikiava amir bizibagh nighnighavira
 iti. Egga dughiar kamin ki garima, gumazir ekir maba
 gumazamizir mabagh ativagha me dikabira paza me gami.
10 Egga dughiar mabar ki garima, gumazir kurar mam
 aremezi, me mozimin anefa. Gumazamiziba anefagha
 uamategha gumazir kurar arazir kurabagh amim, aven
 itir nguibar ekiamin ghue. Egga me izir dughiar kamin,
 me gumazir kurar kamin ziam fe. Arazir kam uaghan,
 an mingariba mongezi, e dar gari puvatigha okam
 nighnisi. **11** Dughiar mabar, gumazamiziba uan arazir
 kurabar ivezir kuram zuamiram a isir puvati. Kamaghin
 bizir kam gumazamizibar nighniziba fema, me arazir
 kurabar amuasa gavgavighavira iti. **12** Dughiar mabar,
 gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurar aviribagh
 amuavira iti, egga me dughiar bar ruarimin nguazir

kamin ikiava, me zuamiram oveir puvati. Ki fo, marazi kamaghin migia ghaze, “Gumazim Godin atiatigh an apengan iki, deravira ikiam. **13** Egh arazir kurabagh amir gumazim, a deragh ikian kogham. A Godin atiatia an apengan itir puvati, kamaghin a bar dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.” **14** A guizbangira, me onganigha kamaghin migei, ezi ki arazir mamın garima, a me migeir moghin otozir puvati. Ezi arazir kam, a bar onganigha bar ikufi. Dughiar mabar, gumazamizir Godin damazimin deraziba, izezir kurar gumazamizir kuraba iniamim isi. Ezi gumazamizir kuraba, Godin damazimin derazir gumazamizibar ivezim isi. Ezi arazir kam, ki ghaze, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **15** Ezi ki kamaghin nighnisi, e bar akueghamin arazimin gin mangiti, a deragham. Ua tuavir aghuir e gintighamba puvati. Kamaghin e overiamin apengan iki dagheba ko dipabar amiva bar akuegh ikiam. E fo, e ingangarir mitiabagh ami, egh dughiar God e ataghizi e overiamin apengan itimin, e bar akongezir arazim damu ikiam. **16** Ki gumazamizibar ingangarir arazibar gara deravira fofozim ko nighnizir aghuim iniasa arueba ko dimagaribar ingangarir bar dafam gamua akuir puvati. **17** Guizbangira God biziba bar dar ingari, ezi ki dar ganigha fo, e nguazimin otivizir bizir kabar mingariba buriva avegham. Egh e dagh foghsi, ingar mangi amiragham. Eghti fofozir gumazamiziba suam, e dar mingaribagh fogha gifa, me guizbangira migeir puvati. Me dagh foghan kogham.

9 Ki bizir kaba bagha deravira nighnigha ghua kamaghin fos, Godin damazimin derazir gumamaziziba ko, gumamazizir nighnizir aghuiba itiba ko, me amir biziba, da bar Godin agharimin iti. God uabi, gumamazizibagh ifongezir arazim ko gumamazizibagh ifongezir puvatizir arazim gamizi da otifi. Guizbangira, e gumamaziziba fozir pu, bizir tiziba gin otivam. **2** Ezi bar e bativamin bizir mam iti, e gumamazizir Godin damazimin deraziba, gumazir arazir kurabagh amiba, ko gumazir aghuiba, ko gumazir kuraba, Godin damazimin zuezir darasi, ko Godin damazimin mizezir darasi, gumazir ofa gamiba, ko ofa gamir puvatiziba uaghara, bizir kamra bar me batogham. Bizir kamra, gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba bativam. Bizir kamra, gumazir God ko akar dikirizim gamiziba ko, gumazir God ko akar dikirizim damuasa atiatingiziba, a bar me batogham. **3** Egh e overiamin apengan itir gumamaziziba bar, bizir kurar kamra bar e batifi, a kamakin: ovevem. Gumamaziziba nguazimin itir dughiamin, me fo, me aremegham, egha dughiaa bar ovevem arazim bagha nighnigha navim osemegha bar onganigha a bagha mizuai. Egha gin me uaghan ariaghiri. **4** Afia angamira itim, laionin aremezim gafira. Ezi kamaghira, gumamazizir angamira itiba, gumamazizir ariaghirezibagh afira. Me fo, bizitam me bativti, me ovengam. Ezi gumazir ovengeziba, me bizitam gifozir puvati, egh me bizir aghuitam inian kogham. Ezi gumaziba me ginamadagha gifa. **6** Gumamaziziba ariaghirezir dughiamin, men ifongiam ko adariba ko gumazir igharazimin bizibagh ifongezir arazim, da bar

gifa. Ezi gumazamizir kaba, me ua overiamin apengan iki bizitam damuan kogham. 7 Aria, ni mangi dami bar akongegh. Egh ni wainin dipam ami navir amirizim inigh. God arazir kamin amamangati. 8 Ni zurara korotiar aghuibar aghu bar deragh kuriki dapanariziba batogh bar akuegh iki. 9 En ikirimirim mati pura bizimin min itima an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi. Eghti, God ni ganingizir ikirimirir kam, ni overiamin apengan a misevezir dughiabar, a ko bar akuegh iki. God a isa ivezir aghuimin min ni bagha anemiseveghe ni ganingi. Kamaghin ni overiamin apengan iki, uan ingangaribar amuva, God ni ganingizir ikirimirim amuir aghuimin min a ko iki bar akongegham. 10 Egh ni ingangaritam damusi, bar uan gavgavim sara a damu. Ni fo, Oveaghuezibar Nguibar ni mangamim, ni ingangarir tam ko nighnizitam damuan kogham. Danganir kamin, ni nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam inian kogham. (Sheol h7585) 11 Ki uamategha overiamin apengan bizir mammin gari. Gumazir bar puvira atamra ivemariba, me dughiar mabar gumazir igharazibagh afirazir pu. Ezi midorozir gumazir gavgaviba, dughiar mabar uan apanibagh afirazir puvati. Gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko fofozir ekiaba itiba, me dughiar mabar dagiaba ko bizir aviriba isir puvati. Ezi ingangarir guar aviribagh amir fozir gumaziba, me dughiar mabar ingangarir ekiaba isir puvati. E fo, dughiar kuram dughiatabar bar e bativam. 12 E fozir pu, e dughiar manam osimtizim e bativam. Ezi dughiar kuram zuamiram e batifi, mati kuarazim o osirim ivemin aven ghuzi an an suiragha iti. 13 Ki

overiamin apengan ikia ua bizir mamın garima an oto. Ezi ki kamaghın nighnisi, kar ti, gumazir nighnizir aghuim itimın nedazir bar aghuim. Bizir ki garim kamakin. **14** Dughiar mam nguibar muziarir mam iti, ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Ezi atrivir bar gavgavir mam uan midorozir gumaziba inigha a ko misogh a dikabinasa ize. Egha midorozir gumaziba nguibar kam bar anekiarugha, an divazir gavgavim akarasa bizibar akiri. **15** Ezi nguibar kamin, biziba puvatizir gumazir mam iti. Gumazir kam, nighnizir aghuim ko fofozim iti. Egha an nighnizir aghuimin, a nguibar kam uan apaniba dam a iniasa tuaviba burizi, me deraviram oto. Egha gin gumaziba ua biziba puvatizir gumazir kam, me a ginamada. **16** Ezi ki kamaghın mikimasa, nighnizir aghuim, gavgavir ekiam gafira. Ezi gumazamiziba kamaghın nighnisi, gumazir biziba puvatizim, an nighnizir aghuim pura bizir kinimin min iti. Kamaghın me an akaba barazir puvati. **17** Gumazir nighnizir aghuiba itim uan akabar asughasugh nimira mikimti, e da baraghti, deragham. Kamaghın amir gumazimin akaba, da nighnizir aghuiba puvatizir gumazibar atrivim, an tiarir arozim gafira. **18** Nighnizir aghuim, a midorozimin bizibagh afira. Eghti gumazitam arazir kurar tam damighi, an arazir aghuir avirim gasighasigham.

10 E fo, bereziba mughuriar aghuim zuir boremin sivafarimin aven magiri arighireghti, borer kam bar puvira mughagham. Kamaghira arazir onganir muziarim, gumazimin nighnizir aghuim ko ziar ekiam dikabiragham. **2** Gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itim, an

arazir aghuibagh ami. Ezi gumazir uan navimin aven
 nighnizir aghuim itir puvatizim, an onganigha arazir
 kurabagh ami. **3** Egh gumazir kam pura tuavimin daruti,
 an arazibara gumazir mabar akakagh suam, a nighnizir
 aghuiba puvati. **4** Eghti nin gumazir dapanim nin atarti,
 ni uan ingangarim ataghiraghan marki. A fogh suam,
 ni osimtizim iti. Egh ni nimira ikiti, a nin arazir kuram
 ginamadagham. **5** Ki overiamin apengan ikia ua garima,
 gumazir maba osimtizir bar dafar mam gami. Ezi osimtizir
 kurar kam, a gumazir dapanibar osimtizimra. **6** Gumazir
 dapaniba, dughiar mabar ingangarir ekiaba isa gumazir
 nighnizir aghuiba puvatizibagh anidi. Eggha dughiar mabar
 ingangarir mong derazir puvatiziba isa dagiar aviriba
 itir gumazamizibagh anidi. **7** Ezi ki garima, ingangarir
 gumazir kiniba, hoziabagh isin apiagha zuima, gumazir
 ekiaba mati ingangarir gumazir kinibar min suebar zui. **8**
 Gumazir tam mozir ekiam gikuigh a ti uabi an magirigham.
 Eghti gumazitam me dagiabar ingarizir divazir gavgavim
 abighiti, kuruzim ti a givigham. **9** Eghti gumazitam
 mighsiamin dagiar dafaba abighirarighiti, dagiaba ti a
 misuegham. Eghti gumazitam temem abighiti, temem
 ti a misueghti a mizazim iniam. **10** Eghti gumazimin
 sobiam ghumighan koghti, an anemineghan kogh, a
 temem okisi ingangarir dafam damigham. Eghti gumazim
 nighnizir aghuim ikiva, a ingangarir aghuim damuti, an
 ingangarimin dagher aghuim otogham. **11** Eghti gumazim
 kuruzim damighiti a nimira ikiamin arazim gifogh, a
 deragham. Egh a kuruzim ateghti, an a givighiti, an fofozim
 manmaghin an akuragham? Bar puvati. **12** Gumazir

nighnizir aghuim itimin akaba, da ziar ekiam anariram anidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizimin akaba, da a dikabiri. **13** Egh gumazir kam dikavigh mikimiva, a pazi bizir onganibav mikimam. Eghti an migirigiaba givamin dughiamin, an migirigiaba bar ikuvigham, mati gumazir bar onganimin migirigiaba. **14** Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me migia mamaghira iti. E fozir puvati, bizir manam gin otivam. Egha e fozir puvati, bizir manam e aremegh givaghti, a gin nguazimin otivam. **15** Gumazir nighnizir aghuiba bar puvatizim uan dipenimin mangasa tuaviba buriava avenge. Kamaghin amir gumazim, a pura ingangarir mitiabagh amua, an gavgavim pura gefi. **16** O gumazamizir ian kantrin atrivim aghirimra itim, lavzika! Ian gumazir faragha zuiba ti mizarazibara dikava pura isabara amuvira ikiam. Eghti osimtizir ekiabara ian kantrin kam bativam. **17** Eghti ian kantrin atrivim, a gumazir ziam itir tamin borim, eghti ian gumazir faragha zuiba, me dagheba ko wainin dipaba apir dughiamin da ami gavgavim uari daningam, egh dipar onganir aviriba apir arazibar amuan kogham, eghti kantrin kam, a bar deravira ikiam. **18** Eghti gumazim amiragh uan dipenir inogorim akiran aghuaghti, dipenir inogorim angarighireghti, amozim aven iri dipenim gasighasigham. **19** Daghem a gumazim gamima, a bar akonge, ezi wainin dipam gumazim gamima, an navim bar nuira. Ezi dagiaba da ingangarir guar avirim damuamin bizir aghuim. **20** Ni uan akuir danganimin aven modoghiv iki, adarir kurabar atrivim ko dagiaba itir gumazim, aning damuan marki. Egh ni uaghan migirigiar kurabar me

damuan marki. Ni kamaghin damuti, kuarazitam ti nin migirigiaba inigh mangi me danigham.

11 Ni danganir aviribar ingangaribar amu, egh ni gin ivezir aghuim iniam. **2** Ni fozir pu, dughiar kurar manam nguazir kamin otivam. Kamaghin, ni uan dagiaba isi 7pla o 8plan dagiar ingangaribar arikigh. **3** E fo, dipam overiamin pin itir ghuariabagh izivazima, amozim nguazim giri. Temem ira sautin amadaghan irighav iti, o notin amadaghan irighav iti, a danganir irizimin, a irighiv ikiam. **4** Eghti ni aminim ko amozimin dughiam bagh aning mizuam mangi azenitamin ingarigh an oparighan kogh, ni daghetam inian kogham. **5** God biziba bar dar ingari, ezi e kamaghin fozir pu, manmagh amizi, borir igiam, amebamin navimin aven iti, ezi an duam iza an aven ghuzima an angamira iti. Kamaghira God amir biziba, e dagh foghan kogham. **6** Ni daghetaba mizarazimin da opariva, taba guaratizimin da opar, ni kamaghin fozir puvati, dagher ni mizarazimin opariziba o ni guaratizimin opariziba deraviram otivigham, o da uaghara deraviram otivam. **7** Angazangarim a bizir aghuim, ezi e aruemin angazangarimin gara, bar akonge. **8** Ni nguazir kamin itir azenibar, ni bar akuegh iki. Egh e azenir aviribar iki, bizir kaba bakinighnighan kogham, e bar azenir aviribar, mitarmemin iki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Ezi bizir gin otivamiba, dar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **9** Ia gumazamizir igiaba, ia igiamra itir dughiamin, ia bar akongegh iki. Ia uan nighniziba ko ifongiamin gintigh. Kamaghin ia uari bagh gan, God uan kotiamin dughiam, a ian araziba

tuisigham. **10** Ia igiamra itir dughiam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, bizir osimtiziba ia ganidiba, ia puv dagh nighnighan marki. Egh ia, bizir mizazir ian mikarzibagh anidibar gintighan marki. Ki datirighin fo, ia igiamin itir ikirimirim uaghan, mati an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

12 God bar en ingari, kamaghin, ia igiamra itir dughiamin, ia a ginighnigh. Ia kamaghin a gin amadagh gin ghurighiti, dughiar kuram ia batoghti, ia vaghvagh kamaghin mikimam, “Ki uan ikirimirim gakongezir puvati.” **2** Eghti dughiar kamin ian damaziba ikuvightima, ia kamaghin nighnigh suam, aruem ko iakinim ko mikoveziba deragha isir puvati. Ezi amozir ghuariam ua iza danganir vamiran iti. **3** Eghti dughiar kamin, ian dafariba gavgaviba puvatigh inigham. Eghti ian sueba gavgaviba puvatigh ikizirigham. Eghti ian atariba bar asighiregh vaghvaziba ikiti, ia dagher gavgavibar aman kogham. Egh ian damaziba ikuvighti, ia deravira bizibar ganan kogham. **4** Egh ian kuarir toribar bar pirighiti, ia dipenimin azenan otivir niginiba baraghan kogham, mati me wit mirmirir dagiamin tingagharim, ko marvir ararer aviriba. Eghti ia dakuamin dughiamin, kuarazibar araremira ia gaghunam. **5** Eghti ia danganir pin itibar atiatingiva, tuavibar aruan buraghburegham. Ian dapanariziba ghurghurighiti, ia daruan asaghasegham. Eghti biziba ia damuti, ian naviba da bagh dikavan kogham. Eghti ia aremegh mangi nguibar ia zurara ikiamimin ikiam. Eghti ian nguibamin iti darasi, me arang azir akabar amu ikiam. **6** Ia tighar aremeghamin

dughiamin, ia God ginighnigh. Guizbangira, ia kamaghin ovengam, mati lamin silvan sen dutuaghirizi, an golin itarim irigha ikuvizi, an avir angazangarim munge. Egha mati, me mozir dipamin minem dafagha dipam tua a gekuava anadir benim dutuaghirizi, nguazir miner dipam tuim, irigha bar misaraghire. 7 E fo, God fomira nguazir minemeniam isa gumazimin ingari. Eghti gin ia aremeghti ian mikarziba ua nguazir minemeniam gavagham. Eghti ian duar God ia ganingiziba, uamategh God bagh mangam. 8 Fofozir gumazim kamaghin migei, Biziba bar, dar mingariba bar mongezi e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi. 9 Fofozir gumazir kam bar nighnizir aghuim iti, kamaghin a gumamazizibar sure gami. An akar aghuiba ko aghuzir akar aviriba bar deravira dagh nighnigha da tuisisi. Egh an akar manam ginighnighi, a guizbangira mikimti, an akinafarimin an osiram. 10 Egha an akar aghuiba buria akar gumamazizibar kuaribar isingiziba bagha ingangarir dafam gami. Egha bar deravira guizin akar kaba osiri. 11 Fofozir gumazimin akaba mati aghorim, me aneminezi a ghumi. Aghorir kam, mati sipsipbar garir gumazim an suiragha sipsipbagh eghuva tuavim dar akakasi. Egha fofozir gumazim akar aghuiba akumakua akinafarimin aven da osiri, eghti akar kaba bar dughiar ruarimin ikiam, mati dikoniba me palang gafuzi da gavgafi. God bar en garir gumazim, egha akar kaba e ganingi. 12 Nan borim, ki akar abuananam ua ni mikimasa. Ni nan akam baragh. Gumamaziziba akinafarir aviriba osiri, ezi ingangarir kamaghin amim a gevir puvati. Ni zurara akinafaribar ganti, nin mikarzim bar amiragham.

Kamaghin ni bizir kam bagh deravira gan. **13** Ki, nighnizir kaba bar dar gun ni mikemegha givagha, egha nighnizir abuananam ni mikimasa. Egh akar kaba bar ada givasa, ki kamaghin migei, e gumazamiziba en ikirimirimin faragha zuir bizim, a kamakin. E Godin atiating an apengan iki, an akabar gintigham. **14** Guizbangira, God e amizir araziba bagh uan kotin aven e tuisigham. Arazir aghuiba, ko arazir kuraba, ko mogava amir araziba sara da bagh e tuisigham.

Solomon

1 Onger akar kam a bar dera, egha onger akaba bar dagh afira. Me Solomon ginighnigha a baghavira ighiar kam osiri. **2** Dughiar aviribar ni nan tori, ki kamaghsua, ni zurara kamaghira damuvira iki. Guizbangira, ni na gifuegha, na baghavira iti. Ni na gifongezir arazir kam, a bar isingi, egha wainin aghuimin isingtizim gafira. **3** Nin mikarzim mughurir bar aghuim iti. Ki nin ziam baregha bar akonge, mati ki sandan aghuim bagha bar akonge. Kamaghin, amizir igiaba bar ni gifonge. **4** Ni na inigh ga zuamira ari mangam. Ni mati nan atrivim, egh ni na inigh mangi uan danganir akuimin mangi. Egh ga uaghara bar akongegham. Ni bar na gifonge, kamagh amizi ga bar akonge. Gan agoroger kam, a bar wainba apir gumazibar agorogebagh afira. Ni bar deragha bar igharagha gari. Kamaghin amizi, amizir igiaba bar ni bagha pura iri. **5** O Jerusalem itir amizir igiaba, ia oragh. Nan mikarzim piki, Ezi ki ganganir aghuim gami. Nan mikarzim pigha, mati Kedarin purirpenim. Ezi nan ganganim bar dera, mati inir aghuir Solomonin dipenimin guighav itiba. **6** Guizbangira, nan mikarzim piki, ezi ia kamaghin nighnighan marki, ki ti pura ingangarir amizir kinim. Puvati. Aruem na gapongezi, nan mikarzim kamaghin oto. Nan tuebaba nan atara na gamizi, ki ghua wainin azenibar gari. Kamaghin amizi, ki deragha uan mikarzim geghuvir puvati. **7** O nan roroar bar aghuim, ki bar ni gifonge. Ni na mikemegh, ni uan memen okoruam inigh managh mangam? Da danganir manamin mangigh grazir aghuiba bativ dar amam? Egh aruer ekiamin, da

mangi managh muegh avughsam? Ni na mikemeghti, ki
 ni buriamin ingangarir ekiam damuan kogham. Ni na
 mikemeghan koghti ki ti initam inigh uan guam avaragh,
 egh memebagh eghuvir gumazir igharazibar memen
 okoruabar tongin ni buriam. **8** O nan amizir dirim, nin
 ganganim bar deragha amizir igharazibar ganganiba
 bar dagh afira. Ni nan gansi, ni memebar diarir nozibar
 gin mangi. Ni dar gin mangi, egh ni grazir aghuibar
 apigham, eghti nin memeba dar amam. Grazir kaba
 sipsipbagh eghuvir gumazibar averpenibar boroghin iti.
9 O nan dighorim, nin kurkaziba bar derazi nin ganganim
 bar dera, mati hoziaba kurkegha Isipin atrivimin karis
 getui. **10** Kurkazir nin dapanir arizimin guighav itiba, nin
 koviamning gamima, a dafo. Ezi nin manmaniar aghuiba
 nin firimin itima, nin firim bar dafo. **11** Eghti e golin
 kurkazir tabar ingarigh, silvan kurkazir igharaziba sara
 ingarigh, egh ki da isi ni daningam. **12** Nan atrivim uan
 dakoziim gakuu, egha borer aghuir ki uabi gaghuizimin
 mughuriam isi. **13** Nan roroar ki bar ifongezim, a mati
 pauran anezir mughuriar aghuim itim, nan evarim gisin
 irighav ikiava akui. **14** Nan roroar ki bar ifongezim, a mati
 akimarir mughuriar aghuim zuim, a Engedin nguibamin
 wainin azenibar otifi. **15** Ame! Ni amizir bar dirim ezi ki
 bar ni gifonge. Ezi ni uaghan na gifonge, ezi nin damazim
 bar dera mati kuarazir bunbamin damazim. **16** Ame!
 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni bar dera. Nin
 ganganiba bar dera, ezi ki bar ni gakonge. Gan misiam
 mati, grazir garir aghuim. **17** Temer sidan aguar kaba,

mati gan dipenir akoriba. Ezi painin temeba mati gan dipenir ariaba.

2 Ki mati ruarimin akimarir dirim, a pura Saronin danganir zarimin oto. Egha ki mati akimarir aghuarim, a mighsiabar tongin itir danganir zarimin ti. **2** Ki garima, nan dughorir amizim, an amizir igiar igharazibar tongin ikia mati akimarir dirim dikoniba itir ikarizibar tongin iti. **3** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a gumazir igiar igharazibar tongin ikia, mati temer dagher aghuiba itim, a ruarimin ikia temer igharazibar tongin ti. Aruer ekiamin dughiam ki an dughuazimin aven ikiasa bar ifonge. Temer kamin oviziba bar deragha nan akatorimin bar isingi. **4** A na inigha isar ekiam bagha uan dipenir ekiamin ghu. A bar na gifonge, ezi ki a bagha bar akonge, mati nir aghuir me isa gan dagher dipenimin ga avarazim, ki a bagha bar akonge. **5** Nan roroam, ki bar ni gifonge, ezi nan damaziba nan sirizi, nan agharapaniba bar nan amira. Ga uaning, ni ter oviziba ko wainin ovizir me apuzizir taba na danighti, ki dar amegh ua gavgavim iniam. **6** Ki ghaze, Nan roroam uan agharir kiriam, nan dapanimin aghorogham. Eghti an agharir guvim, a nan namnam muigham. **7** O Jerusalemin amiziba, ki kamaghin ian azai, ia dian asizir atiar aghuibagh nighnigh, egh na ko akam akirigh suam, Ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim apiran marki, egh iki mangiti gan ifongiam givagham. **8** Ki oragha fo, nan roroar gumazir ki bar ifongezim na bagha izi! Ki garima, a mighsiabagh isin uabi akura ivemara izi. **9** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a pamten ivemari, mati dian asizir apurir gavgavir mam.

Ame! A izegha givagha en dipenimin divazim azenan
 tughav ikia winduan aven gari. **10** Nan roroar gumazir ki
 bar ifongezim kamaghin na migei: “O nan amizir ki bar
 ifongezim, ni nan amizir dirim, ni dikavigh azenan izi,
 egh na ko, ga ari mangam. **11** Ni amozimin atiatingan
 marki, amozir dughiam a gifa. **12** Ezi akimariba nguazir
 kamin danganiba bar a da avara, ezi kar onger akabar
 dughiam. Aruer kuaraziba tintinimin ruaribar onger
 akabagh ami. **13** Ezi fighin temeba be. Ezi ruarimin beniba
 akimariba otifi, ezi dar akimariba mughuriar aghuiba
 zui. O nan amizir ki bar ifongezim, nan amizir dirim,
 ni dikavigh azenan izi, egh ga ari mangam.” **14** Ni uan
 dipenimin aven ikia, mati kuarazir bunbam saghon itir
 mighsiamin dagiar torir muziarimin modoghav iti. Ni
 azenan iziti, ki nin guar dirimin ganiva, egh nin tiarir
 isingtizim baragham. **15** Gan wainin ikarizibar, akimariba
 otifi. E fo, afiar atiar muziariba aruava tintinibar wainin
 azenibagh asighasighasava ami. Kamaghin amizi, ni afiar
 atiar muziarir kabar suikigh, eghti da gan azenimin aven
 izegh gan wainin ikarizibagh asighasighan kogham. **16**
 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuim, ezi a
 nan pam, mati a uan memeba inigha akimarir aghuibar
 tongin ghuzi, da graziba api moghin, a na ko ikiasa bar
 akonge. **17** A dagh eghuv dar gan mangiti aminim tiraghti,
 mitarmem ari mangigham. O nan roroar gumazir ki bar
 ifongezim, ni zuamira raghirigh ari mangi, mati asizir
 dian apurir aghuir mam ivemara mighsiar ekiabagh isin
 ara zui.

3 Ki dimagaribar zurara akuava, irebabar gumazir ki ifongezir kamin gari. Egha irebamin aven ki pamtemin a ginighnigha danganiba bar a buriavira ikia ghua, egha an apizir puvati. **2** Ki irebamin aven dikavigha, nguibar ekiamin aven a buriagh arui. Ki nguibar ekiamin tuaviba ko, gumazamiziba uari akuvir danganiba ko danganiba bar dagh arui. Egha ki bar ifongezir gumazir kam buria, egha ki a batozir puvati. **3** Ezi nguibar ekiam geghuvir gumaziba arua iza na bato. Ezi ki men azara, “Gumazir ki ifongezir kam, ia ti an ganiz, o puvati?” **4** Egha ki me ategha ghua maghira gumazir ki ifongezir kamin api. Ki a bagha ghua a muki, egha ki an ataghiraghan aghua. Egha ki a inigha uan amebamin dipenimin ghu, egha ga amebar na batezimin danganir akuimin aven ghu. **5** O Jerusalem amiziba, ki kamaghin ian azai, ia dian asizir atiar aghuibagh nighnigh, egh na ko akam akirigh suam, ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim apiran marki, egh iki mangiti gan ifongiam givagham. **6** Bizir tizim gumazamiziba puvatizir danganim ategha izi? Bizir kam, mati migharim me sanda ko pauran anezir, me iter balsan eborimin ingarizim tuema an migharim ofifi. Ezi an mughuriam, mati pauran aghuir dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadim. **7** Ia gan! Me akuriar aghuim inigha a gupugha izi. Ezi Atrivim Solomon uabi a gaperaghav iti. Ezi 60plan midorozir gumaziba a ko izi. Me Israelian midorozir gumazibar tongin itir midorozir gumazir gavgaviba. **8** Me fomira dughiar aviribar misoke. Egha me midorozir sababar misogha bar fo. Me bar moghira vaghvagha uan midorozir

sababa suiki. Me fo, apaniba dimagaribar iza me misosi, kamaghin amizi, me deravira uari bagha gara iti. **9** Atrivim Solomon uan gumazibav kemezi, me kantri Lebanonin temer aghuiba inigha a bagha akuriar aghuimin ingari, mati dipenir muziarir mam. **10** Akuriar aghuir kamin sueba, me silvan dar ingari, ezi an dabirabir danganim me golin an ingari. Ezi me akuriar aghuir kamin danganir apiaghirimin pilo, atrivimin inir pighaghevimin anevara. Jerusalem amiziba deravira dabirabir kam asingi. Me atrivim bagha ingangarir kam damuasa bar ifonge. **11** O Jerusalem amiziba, ia azenan izi Atrivim Solomonin ganigh. Atrivimin dapanir asuam an dapanimin iti. Atrivim Solomon amuimin itir dughiamin, an amebam dapanir asuar kam isa an dapanim garu. Ezi dughiar kamin a bar akonge.

4 O amizir ki ifongezim, nin ganganim bar dera. Bar guizbangira, ni amizir dirim. Ni uan guam mongasa nir avizim uan dapanim gike. Ezi ki nin damazimningin gari, aning kuarazir bunbamin damazimningin min dikiravira gara bar dera. Nin dapanir arizim girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar dera, mati memen pizir okoruam bar akuegha, uari fa kura Gileatin Mighsiamin ghuaghiri. **2** Nin atariba bar ghurghuri, mati sipsipin mikarzir ghurghuriba, me dar arizibagh isegha datirighira da rue. Nin ataritam asiaghirizir pu, Puvati. Da bar deravira iti. **3** Nin iriviba bar agheveghe, mati benir aghevim. Nin akatorim bar aghungigha, bar dera. Inim nin guam avara, ezi ki nin koviamningin gari, aning dafo, mati pomigranetin ovizir agheviri akuam. **4** Nin firagharim

bar ruaragha bar dera, mati Atrivim Devitin tauan ruarir
 aghuim. Ezi nin firagharimin itir manmaniar aghuiba,
 mati midorozir gumazir aviribar oraba taghtagha tauan
 ruarir kamin guighav iti. **5** Nin otemning mati dian asizir
 aghuarir pumuning, akimaribar tongin graziba api. **6**
 Aning mati mighsiar mamning, mughuriar aghuiba itir
 biziba bar aning gizifa, mam sandan anezim, ezi mam
 pauran balsamin temer eborimin ingarizim. Ki mangi
 mighsiar kamningin iki mangiti aminim tiraghti, aruem
 oviram. **7** Nan amizir ki bar ifongezim, nin ganganim bar
 dera. Nin mikarzim duar kuritam an itir puvati. **8** Nan
 amuim, ni na ko izi, egh ga Lebanonin Mighsiaba ategh
 mangam. Ni Amanan Mighsiam ko Senirin Mighsiam
 ko Hermonin Mighsiar orazim ategh izighiri. Ni fo,
 laionba ko asizir atiar igharaziba mighsiar kabar iti.
9 Ni nan amuim, egha ni guizin nan dighorim asi. Ni
 dughiar vamiran pura damazir ofizimningin nan gara,
 egha nan dighorim asi. Ki nin firimin itir manmaniamin
 gara bar ni gifonge. **10** Ni nan amuim, egha ni guizin
 nan dighorim, ni bar na gifonge, ezi ki bar akonge.
 Nin ifongiar kam, a bar isingi, egha wainin isingtizim
 gafira. Sandan mughuriar ni uabi gazuir kam, a pauran
 mabar mughuriaba bar dagh afira. **11** O nan amuim, nin
 migirigiaba, nan kuarimin aven bar isingi. Nin akamin
 torir araziba, nan akamin bar isingi, mati hani akatorimin
 isingi. Ni nan torezi, ki bar akonge, mati ki bulmakaun
 oter eborim ko ani api. Nin korotiaba mughuriar aghuim
 iti, mati Lebanonin Mighsiabar mughuriar aghuim. **12**
 O nan amuim, ni bar nan dighorim. Ni mati azenir

divazim itim, eghti gumazitam an mangan kogham. Ni
 mati mozir dipar mam, egha azenir kamin aven iti, eghti
 gumazitam aven mangan kogham. **13** Ni mati azenir
 aghuim, temer bar aghuiba an iti. Temer maba dagher
 aghuiba iti, ezi maba mughuriar aghuim zuir boreba iti.
 Maba me dar sandan aghuibar dar ingari, egha maba,
 daghebagh amima, da isingi. Temer kaba, dar oviziba bar
 isingigha, nguazir kamin ter oviziba bar dagh afira. Dar
 eboriba bar isingigha, nguazir kamin ter eboriba bar dagh
 afira. **15** Ni mati mozir dipam izivagha fasfagha ivemara
 ghua, ikirimirir zurara itim anidim azenir kam ganidi. Ni
 mati daghurir suiar dipaba Lebanonin Mighsiabar otiva
 ivemara izaghira azenir kamin izim. **16** O notin aminim,
 ni osegh dikafigh. O sautin aminim, ni dikavigh izi. Gua
 dikavigh izi nan azenim givang, egh danganiba bar dar
 amuti, da azenir kamin mughuriar aghuim ikiam. Eghti
 nan roroar gumazir ki bar ifongezim, uan azenimin iziva,
 egh an ter ovizir bar aghuibar amam.

5 O nan amuim, ni bar nan dighorimra, ki uan azenimin
 izegha gifa. Egha nan sanda ko temer eborir mughuriar
 aghuiba itiba, ki da akufa. Ki uan hanin aghuim amegha,
 uan bulmakaun oter eborim ko wainin dipam amegha
 gifa. Gua namakar aghuimning, gua deravira uaning
 gifongegh, mati gua dagheba ko dipaba apa, ghua bar
 izifa. **2** Ki dimagarimin akuima, nan nighnizim ingaravira
 iti. Egha ki irebamin aven uan roroar gumazir ki bar
 ifongezimin garima, a nan tiar akam gafughafusi. O nan
 amuim, ni guizin bar nan dighorim, ni kuarazir bunbamin
 min ikia guizbangira bar dera. Ni tiam kuighti ki aven

izam. Dimagarimîn ghuariam izaghira nan dapanim
 rue. Ezi nan dapanarizim kumkumi. **3** Ki uan korotiar
 ruarim suegha gifa. Ki tizim bagh uam aneghuam? Ki uan
 dagariba ruegha gifa. Egh dikavigh daruan aghua. Tizim
 bagh nan dagariba ua mizegham? **4** Ki orazi, nan roroar
 gumazir ki bar ifongezim, tiam kuighasa uan dafarim
 isa aven tiar torimîn amadagha tiar akamîn igugunimîn
 suirazi, nan mikarzim na dikafi, ezi ki a baghavira ikia
 bar akonge. **5** Ki uan roroar ki bar ifongezim bagha tiam
 kuasa dikafi. Ki uan dafarim isa tiar akamîn gugunim
 darighasava amima, ezi sandan nan dafarimîn itim, ira
 tiar akamîn igugunimîn poro. **6** Ki uan roroar gumazir
 ki bar ifongezim bagha tiam kui. Ki gari, ezi puvati, a
 zuamira ua ragha ghugha gifa. Ezi ki an garir puvati. Ki an
 migirigiabagh nighnigha nan navim a bagha bar ikufi. Ki
 a buriagharua, an apizir puvati. Ki an deima, a na ikarazir
 puvati. **7** Ezi nguibar ekiamîn divazim geghuvir gumaziba
 na batogha, na misogha na mikarzim gasighasigha, egha
 ki azenan azuir korotiam ini. **8** O Jerusalemîn amiziba, ki
 akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia nan roroar gumazir
 ki bar ifongezir kam, ia a batoghiva, a mikim suam, ki
 bar a gifonge. Bizir kam bagha nan agharapaniba nan
 amirazi, nan damazimning nan siri. **9** O amizir dirim, nîn
 ganganim bar deragha amizir igharazibar ganganiba bar
 dagh afira. Ni ifongezir roroar gumazir kam, a gumazir
 manmaghin garim? A ti e amizir igharaziba en paba
 bar dagh afira, kamaghin amizi ni ghaze, e ni ko akar
 kam akiram. **10** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a
 bar gavgavigha, an guam bar derazi, an damazimning

dafozi, an mikarzim̄in ganganim bar dera, egħa gumazir tausen plan aviribar ganganim gafira. **11** An dapanim bar deragħa golin min dafo. An dapanarizim pigħa bar dera, mati kuarazir pizimin arizim. **12** An damazimning bar dafogħa, mati kuarazir bunbamning ruegħa givagħa, dipar miriamin aperagħav iti. **13** An koviamningin bar deragħa mati temer eborir mugħuriar aghuim itiba azenim gizifa. An iriviba, mati akimarir aghuim. An migirigiaba bar dera, mati sandan mugħuriar aghuim. **14** An agharimning bar dera. Egh uan dafarimningin kurka ringin ivezir pin koziba aghui. An navir asizim bar ghurghurigha, bar dafo. Ezi an letiam me dagiar bluplan ivezir pin kozibar anesingizi, a uan ivariam gike. **15** An suemning mati guarir akinir pumuning, me dagiar ghurghurir aghuibar aningin ingari. Ezi aning golin taghtazir pumuning gisin tughav iti. An ganganim bar deragħa, mati sidan temer diriba, egħa mati Lebanonin kantrin mighsiar ekiaba. **16** A nan torima, ki an isingtizim isi. An mikarzim bar mogħira na gamima, ki bar a gifonge. O ia Jerusalem̄in amiziba, ki ifongezir gumazir kam, a nan roroar aghuim, an ganganim kamagħin gari.

6 O ni amizir dirim, ni bar amizir igharazibagħ afira. Nin roroar gumazir ni bar ifongezim managh ghu? Ni e mikemegħti, e nin akuragh a buriam. A tuavir manamin ghu? **2** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, uan azenim giragħu. Azenir kam, bizir mugħuriar aghuiba itiba, a gizifa. An memen okoruam azenimin graziba api, ezi an akimarir aghuiba akumakua da arisi. **3** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuim, ezi a nan pam, mati a

uan memeba inigha akimarir aghuibar tongin ghuzi,
 da graziba api. **4** O ki ifongezir amizim, nin ganganim
 bar dera, mati Tirsan nguibar ekiam, ko Jerusalem
 nguibar ekiam. Nin ganganim nan damazimin, ni amizir
 bar dirim, mati gumazir mam gari, midorozir gumaziba
 uan ababanir inir avizibar suigha izi, ezi ki digavir kuram
 gamigha mikiman asa. **5** Ni nan ganani ki aghua. Ni
 nan gara nan muriam aghorima, ki okam nighnisi. Nin
 dapanarizir girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha
 bar dera, mati memen pizir okoruam bar akuegha, uari
 fa kura Gileatin Mighsiamin ghuaghiri. **6** Nin atariba
 bar ghurghuri, mati sipsipin ghurghurimin ariziba me
 datirighira da rue. Nin ataritam asiaghirizir pu. Puvati.
 Da bar deraghavira iti. **7** Inim nin guam avara, ezi ki nin
 koviamningin gari, aning dafogha, mati pomigranetin
 ovizir agheviri akuam. **8** Atrivim amuir aviriba iti. 60plan
 kwinba, ko 80plan amuir doziba. Egha amizir igiar avirir
 maba uaghan iti, ezi gumazitam men dibobonim gifozir
 puvati. **9** Ezi ko, ki amizir ifongezir vamira iti. A bar
 amizibagh afira, ezi ki bar a gifonge. An amebam, uan
 guivibar tongin, bar a gifuegha, a bagha bar akonge.
 Amizir igiaba bar an garava, an ziam fe. Atrivimin amuir
 ekiaba ko, amuir doziba, a bagha bar akuegha ighiabagh
 ami. **10** Muna tinara nan gari? An guam mati aminim
 tirazi, aruer ekiam isiragha dafo. An guam bar angarigha,
 mati iakinir aruemi isira. An ganganim nan damazimin
 bar amizir dirim, mati gumazir mam garima, midorozir
 gumaziba uan ababanir inir avizibar suigha izi, ezi ki
 digavir kuram gamigha mikiman asa. **11** Ki izaghirigha

givagha azenimin aven itir temer aghuir oviziba itibar tongin iti. Ki temeba ko dar akimarir otivibar ganasa danganir zarimin ize. Ki wainin ikarizir mumuriba, ko temer dagher aghuiba itibar akimaribar ganasa ize. **12** O nan amizim, ki nin gara, egha agorogem na misosi. Ki kamaghin nighnisi, ki mati gumazir aruar mamın karisin aven iti. **13** O Sulamin ikizimin amizim, ni uamatengegh, ni uamatengegh. Ni uamategh iziti, e nin ganika! Ki Sulamin ikizimin amizim, ia tizim bagh nan ganti, ki midorozir gumazir okoruar pumuningin tongin igham gighiam?

7 O ki ifongezir amizim, ni bar amizir igharazibagh afira, egha mati atrivimin guivim. Ni dagarir asuaba aghuizi, nin dagarimning bar aghungi. Nin oghiriamningin ganganimning, bar dera, mati nedazir mamning, fofozir gumazim dagiar aghuimin aning aghore. **2** Nin overapanim, mati itarir mam, me wainin dipam ko pauran isingtizim verezi, an a gizifa. Nin navim bar dera, mati witin pozir mam, me akimarir aghuaribar an kuruke. **3** Nin otemning bar dera, mati asizir dian atiar aghuarir pumuning. **4** Nin firagharim bar dera, mati tauan ruarir ghurghurim. Nin damazimning bar dera, mati dipar akarar muziarir Hesbonin nguibar ekiamin tiar akamin boroghin itimning. Nin atinim bar dera, mati Lebanon geghuvir gumazibar tauan ruarim. Me an ikiava, Damaskusin nguibar ekiam geghufi. **5** Nin dapanim nin namnam gisin ikia bar dera, mati atrivimin dapanir asuam, egha mati Karmelin Mighsiar orazim. Nin dapanir arizir girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha

bar deragha taghtasi, mati atrivimin inir aghuim. Egh
nin dapanarizir kam, atrivim damuti, a ni gakuegh, nin
kalabuziar gumazimin min otogham. **6** O nan amizir ki
ifongezim, ni amizir bar dirim. Ki bar ni gifonge, ezi nin
biziba bar na gamima, ki bar akonge. **7** Nin ruarim bar
dera, mati iruem voroghira tughav iti. Ezi nin otemning,
mati iruer foroziamning. **8** Ki ghaze, ki iruer kamin
mavanang, egh an dagheba iniam. Ki nin otemningin gari,
aning mati wainin orozaghar ovizir aviriba itimning. Ezi
nin akamin otivir mughuriam, mati ter ovizir mughuriam
aghuim itim. **9** Ni nan torima bar dera, mati wainin bar
aghuim, nan amizimin akatorimin amiraghavira emiri. Ni
nan tora, mati ga uaning inigha akua wainin isingtizim
api. **10** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuim,
ezi a bar na gifonge. **11** O nan roroar gumazir ki bar
ifongezim, ni na ko izi. Ga dimagarimin ruarimin mangi,
egh nguibar dozibar iki dakuam. **12** Egh mizaraghara
dikavigh mangi wainin ikarizir azenibar ganam. Dar atiba
ko akimariba ti oneghama? Egh uaghan pomigranetin
ovizir aghuiba ber temebar ganam, dar akimariba ti onez,
o puvati? Ga wainin azenir kamin iki, egh ki uabi isi ni
daning kamaghin nin akagham, ki bar ni gifonge. **13** O nan
roroar gumazir ki bar ifongezim, ki temer ovizir aghuiba
ini, ter ovizir kaba e dav gia ghaze, amiziba an oviziba
isa akavsiar arazim gamua da apima, dar mughuriam
gumazim damuti, an amuim ko daku, egh boriba batam,
ki da isa tiar akamin boroghin da ati, eghti ni dar amam.
Ki fomira maba ini, egha maba ki datirighira da ini. Ki uan

ifongiam isa ni baghavira aneti. Egh ga ter ovizir kamin mughuriam ini ga uan ifongiam damuti, a dikavam.

8 Nan amebam ti ni bategha, otem ni ganingizi, kamaghin deraghai. Kamaghin, ki tuavir ekiamin ni batogh, nin torti gumazitam pazi ga ginighnighan kogham. **2** Egha ki ni inigha ga uan amebamin dipenimin ghuzi, ni deravira nan sure gamighai. Ezi ki, wain ko pauran isingtizim sara verezim, a isa ni ganighai. Egha ki uan pomigranetin ovizibar dipaba ni ganingizi, ni da ameghai. **3** Ki ghaze, nan roroam uan agharir kiriam nan dapanimin aghorogham. Eghti an agharir guvim, a nan namnam muigham. **4** O Jerusalemin amiziba, ki kamaghin ian azai, ia na ko akam akirigh suam, ga uaning gifongezir arazim, ia an tuavim apiran marki, egh iki mangiti gan ifongiam givagham. **5** Ia gan. Munar amizir manam gumazamiziba puvatizir danganim ategha izi, egha uan roroar gumazir a ifongezim dukuagha aning izi? Ga temer ovizir aghuiba itimin povimin ikiava, ki nin ifongiam gamizi, a dikafi. Nin amebam temer kamin apebamin ni bate. **6** Ni uan navir averiamin aven, narara ifongegh, egh uam amizitam gifueghan marki. Ni amizir igharazitam uan dafarimin an suighan marki. Kirara, ni nan dafarimin suigh. Nan ifongiam ni bagha bar gavgafi, mati Ovevem ni iniasa gavgafi. Kamaghira, nan ifongiam ni bagha puvira dikafi, mati avim isia pamten dikafi. **(Sheol h7585)** **7** Ifongiar arazim, an avir mizariamini min isi, kamaghin ongarir ekiaba anemungan iburagham, eghti aperiar ekiaba iziva anegivaghan kogham. Gumazitam nan ifongiam givesi nighnigh, uan dagiaba ko biziba isi na daningti, tam

tughatighan kogham. Ki dagh ifueghan kogham. Ki pura ni gifuegham. **8** En buaramizim suvighavira iti ezi an otemning tighari. An amizir ekiamin otoghti, gumazitam an ikisi damuti, e manmaghin a bagh damuam? **9** En buaramizim nguibar ekiamin divazimin min deravira ikiti, e divazir kam gisin a bagh silvan tauan a geghuvamimin ingaram. Eghti a nguibar ekiamin tiar akamin min ikiti, e temer sidan ararir gavgavibar anepirigham. **10** Ki mati nguibar ekiam ekiaruzir divazim, ezi nan otemning mati tauan ruarir pumuning. Ki ifongezir gumazim nan gari, ki aghuigha amizir ekiamin oto. Egha ki an damazimin bar dera. **11** Atrivim Solomonin wainin azenim Balhamonin nguibamin iti. Gumaziba azenir kamin ingarsi, me vaghvagh 1,000 silvan dagiaba isi Atrivim Solomon daning. **12** Solomon mar uan 1,000 silvan dagiaba ini. Ezi gumazir azenimin ingariba, me mar uan 200 silvan dagiaba ini. Ezi ki bizir kabagh nighnizir puvati, ki uabi, nan wainin azenim iti. Ki uabi wainin azenir kamin gari. **13** O amizir ki ifongezim, ni azenimin aven iki mikimti, ki nin tiarim baragham. Nan namakaba uaghan nin tiarim baraghasa. **14** O nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni uamategh atamra izasa ki ifonge, mati dian asizir atiar aghuim mighsiabagh isin ivemara izi, mighsiar kaba, bizir mughuriar aghuir aviriba dar iti.

Aisaia

1 Akinafarir kam, Emosin otarim Aisaia, an akaba an iti. Ezi a irebamin min garir bizibar garima, Ikiavira Itir God uan akam isa a ganingi, eghti a Judan nguazimin gumazamiziba ko Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiziba akam me mikinam. Ezi Usia, ko Jotam, Ahas, ko Hesechia, me Judan kantrin atrivibar itir dughiabar Aisaia akar kam akuni. **2** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “O overiam, ni kuarim atigh, eghti nguazim, ni uaghan oragh. Borir ki garima ekeveziba, me datirighin nan akaba batosi. **3** Bulmakauba uan ghuavibagh fo. Ezi donkiba men ghuaviba dagheba me ganidi me apir danganibagh fo. Ezi nan gumazamiziba, Israelia, me kamaghin na gifozir puvati, ki me geghufi. Ezi bulmakauba ko donkiba, dar fofozim bar men fofozim gafira.” **4** Iavzika! Ia gumazamizir bar kuraba, ian araziba uaghan ikufi. Ia zurara arazir kurabagh amuavira itima, ian arazir kuram ia gekua ghuaghiri. Ia Israelia, ia uan Ikiavira Itir God ategha gifa. Guizbangira, ia akirim ragha Israelian Godin Bar Zuezim gasara. **5** Egha manmaghsua ia Godin akam batoghavira iti? Ia ti zurara mizaziba inian aghua, a? Israelia, ia mati gumazir me bar puv misoghezim, ezi an mikarzim ikufi, egha gavgaviba puvati. Ezi duaba bar an dapanim gizifa. **6** Duaba an dapanim bar anegirigha uaghira an suemningin tu, ezi an mikarzitam pura itir puvati. Duar igharagha garir aviriba an mikarzim in iti, ezi an mikarzim pura fifiki. Me an duaba ruezir puvatigha da nomkezir puvati. Egha me tong marasin tam dagh aghuizir puvati. **7** Ian apaniba ian kantri gasighasigha givagha, ian nguibabagh

apongezi da isi. Egha ia garavira itima, me ian azenibar
 ian dagheba isi. Nguibar igharazimin gumaziba iza ian
 kantrin biziba bar dagh asighasighizi, nguazir kinim
 oto. **8** Saionin nguibam, me gumagh ataki. A uabira iti,
 egha gavgaviba puvati. A mati, averpenim gumaziba
 wainin azenibar tongin an ingari. A mati, averpenir
 muziarir kurar mam, me melonin azenir ekiamin tongin
 an ingarizi a uabira mitighav iti. A mati, nguibam an
 apaniba, anerugha gifa. **9** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
 Bar Itim, en tarazi ataghizir puvatizi, e itir puvatighai.
 Ezi bar guizbangira, e bar geveggha givaghai, mati bar
 fomira Sodom ko Gomoran nguibamning, bar ikufi. **10**
 Ia Jerusalem gumazir dapaniba ko, gumazamiziba, ia
 mati fomira Sodom ko Gomoran ikezir gumazir kurabar
 min iti. Egh ia datirighin bar deravira kuariba arigh
 Ikiavira Itir Godin akam baragh, a en God. A, ian sure
 damuamin akam, ia deraviram a baragh. **11** Ikiavira
 Itir God kamaghin migei, “Ia ti kamaghin nighnisi, ia
 na gamir ofan guar avirir kaba, ki dagh ifonge, a? Bar
 puvati. Ki ia sipsipba inigh izi da tueghti, da bar isi
 mighirighamin ofaba, ki bar dar aghua. Egh ian asizir
 deragh aghungizir asizibar oviba, ki uaghan dar aghua.
 Ki uaghan bulmakaun apuriba ko, sipsipin nguziba ko,
 memen apuribar ghuziba, ki bar dar aghua gifa. **12** “Ia
 nan ziam fasa izir dughiamin, ia nimira iza nan Dipenim
 avinizir divazimin aven izir puvati. Bar puvati. Ia pura iza
 aruava niginir dafam gami. **13** Ia na bagh ofaba inigh izisi
 pura ingangarir dafabar amuan marki. Guizbangira, ki
 ian ofaba bar dar aghua. Egha ia tuer pauran mughuriar

aghuiba, dar mughuriar kurabara nan atinimin zui. Ki iakinir igiabar ia nan ziam fer dughiaba ko, Sabatba ko, nan ziam fer arazir igharazir ia amibar ganan bar aghua. Ia izi uari akuvagh arazir kurabar amuasa izi. Kamaghin amizi, ki bar arazir kabar aghua. **14** Ki, iakinir igiabar ia nan ziam fer araziba ko, ia mizevezir isar ekier igharaziba, ki uan navir averiamin aven bar dagh ifongezir puvati. Bizir kaba bar osimtizim na ganidi, ezi ki da ateran porporegha bar dar amira. **15** “Egh ia uan dafariba fegh na ko mikimti, ki ian ganan kogham. Egh ia dughiar aviribar na ko mikimti, ki uan kuarimning migorogham. Guizbangira, gumazir ia misoghezir ariaghireziba, men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti. **16** Ki ian garima, ia amir araziba bar ikufi. Ia mangi ruva, uari zuegh uan arazir kurar ian pogheziba bar da adangigh. Egh uam arazir kurabar amuan marki. **17** Ia arazir aghuim ko, guizin arazimin fofozim inigh. Egh arazir aghuir kam bagh ingar bar gavgavigh iki. Egh gumazir igharaz darazi dikabiriba, men arazir kuram akirighiva nighnizir aghuiba me daning. Egh ia borir ameboghfeziaba oveaghueziba ko, amizir paba oveaghueziba, deravira me damu. Egh uaghan gumazamiziba pazi me damuti, ia men akurvagh. **18** “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia migia ghaze, Ia izi, e uari akuvagh deraghvira nighnigh akam akirigham. Ki garima, ia arazir kurar aviriba iti, egha ia mati nir ghurghurim, me nguazir aghevim a gasighasigha givazi moghin iti. Eghti ki ia zuegh ia damuti, ia ua buruvir ovizimin min bar ghurghurigham. Guizbangira, ian arazir kuraba, mati ter ovizir aghevir ighiabagh amimin

min gari. Eghti ki ian arazir kuraba gin amadaghti, ia
 arinir ghurghurimin min bar ghurghurigham. **19** Egh
 ia ifueghiva nan akabar gin iziti, ian dabirabim bar
 deragham, eghti bizir aghuiba ian azenibar otivti, ia
 dar amam. **20** Egh ia aghuagh nan akam batueghti, ian
 apaniba izi ia misoghti, ia arighiregham. Ki Ikiavira Itir
 God, ki mikemegha gifa.” **21** O Jerusalemın nguibar ekiam,
 ni fomira deravira nan akamin gintisi, egha ni datirighin
 tuavibar amizimin min oto. Fomira, gumazamizir arazir
 aghuibagh amiba ko, gumazir kotiamin aven guizin
 arazibar gintiziba, ni gizifa, egha datirighin, gumazir
 gumazamizibav sozi me ariaghiriba, ni gizifa. **22** Ni fomira
 silvan aghuimin min gari, egha ni datirighin mati kapa
 akuaghiregha gifa. Ni fomira mati wain, a bar singi,
 egha ni datirighin, mati wain me dipam sara a iverezi a
 isingtiziba puvati. **23** O Jerusalem, nin gumazir dapaniba,
 me gumazir akaba batoziba, egha me uaghan okimakiar
 gumazibar namakaba. Me zurara kotiabar dughiamin, me
 gumazir arazir kurabagh amibar amamangatizi, me uarir
 akurvaghasa me givizivigha, dagiaba ko biziba me ganidi,
 ezi me men akurvasi. Egha me kotiaba barazir dughiamin,
 me borir ameboghfeziaba oveaghuezibar akurvazir puvati,
 Egha me uaghan deragha kuariba arigha oragha, amizir
 paba oveaghuezibar osimtiziba akirir puvati. **24** Ki Ekiam,
 ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki Israelian
 Atrivir Bar Gavgavim, egha ki kamaghin migei, “O
 Jerusalem, ni datirighin nan akaba baragh. Ki uan apaniba,
 ivezir kuram me ikarvagham, eghti me uam osimtizim na
 darighan kogham. **25** O Jerusalem, ki ingangarir gavgavim

foregha, nin arazir kuram akirmigham, mati gumaziba silvan itir mineziba amisivasa da tue moghin, ki bar avir pamtemin isimin ni tuam. Kamaghira, ki ian arazir miziriziba adangasa. **26** Egh ki uamategh ian jasba ko ian gumazir dapanir aghuibar arighiva, deraghavira kotiaba baraziba arigham, mati fomira nin ikezir darazi. Eghti gumazamiziba kamaghin ni dipon suam, Nguibar Ekiar Godin Damazimin Derazim, ko Nguibar Ekiar Deravira Godin Akamin Gintizim.” **27** Ikiavira Itir God, kotiamin aven uan guizin arazimin gin mangi Jerusalemin araziba bar deraviram da tuisigh, egh gin uam a iniam. Arazir aghuir kamra, a ua Jerusalemin gumazamiziba iniam. Kar gumazamizir navibagh iragha uan arazir kuraba ataghiziba. **28** Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin akam batoziba, ko gumazamizir arazir kurabagh amiba, a me gasighasigham. Gumazamizir akirim ragha God gasiba, a bar me agivagham. **29** Ia faragha temer okin ekiabar tongin, asebar ziaba fava temer kaba bagha bar akonge, egh gin ia amizir arazir kurar kaba bagh aghumsigham. Ia faragha aseba fasa azenibar ingarigha, dar anogoregha ghaze, da asebar ziaba famin danganiba aghegha pura iti. Egh gin ia navibagh iragh, egh arazir ia faragha amizibagh nighnigh bar aghumsigham. **30** Ia temer okin ekiam misigha aremezi moghin, ia arimighiregham. Egh ia mati azenim dipaba puvatigha kuvizi moghin, ia ikuvigham. **31** E fo, ogher misigha givaziba zuamira isi, ezi arazir kamra gumazamizir gavgaviba ko bizir me amiziba bativam. Avir kuram, uaghara zuamiram men

sigham, eghti dughiar kamin gumazitam men akurvaghsi avim amungan iburagham.

2 God, Judan kantri ko Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiziba mikimasa, irebamin min garir bizimin aven uan akam isa Emosin otarim, Aisaian aka. **2** A ghaze: Gin otivamin dughiar tamin, mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim, ziar bar ekiam iniam. Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afiragham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar izi an uari akuvagh ikiam. **3** Kantrin aviribar gumazamiziba izi suam, “Ia izi e Saionin Mighsiamin mavanangam, a Ikiavira Itir Godin mighsiam. Kar Jekopin Godin Dipenim. E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam. Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangam.” Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin ikegh mangiti gumazamiziba a iniam. Guizbangira, Jerusalemin nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi uan gumazamizibar aningamim, eghti me azenan mangi an akam akunam. **4** A jasin min iki kantriba bar dar gumazamizibar araziba tuisigh, men osimtiziba deragh da akirti, me uari inigh deragh ikiam. Egh me uan midorozir sababa inigh, dav soghti, da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham. Egh me uan afuzibav soghti, da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham. Egh danganiba bar dar itir gumazamiziba, uam uariv soghan kogh ikiva, ua midorozir arazibar sure damuan kogham. **5** O Jekopin ovavir boriba, ia izi. Ikiavira Itir God uan Akar Gavgaviba isa uan angazangarimin min e ganidi. Da angazangarim min tuavim en akakasi, egha an Akar Gavgaviba, deravira

tuavim en aka. Eghti e Akar Gavgavir kabar gin mangam.

6 Asebar gin zuir arazir guar aviriba, Jekopin ovavir boribagh izifa, ezi me mati Filistian gumamaziziba. Ezi kukunir gumazibar arazir kuraba, me aruem anadi naghin itir kantriba dama da ini. Ezi me datirighin Kantrin Igharazibar Gumamazizibar arazibar gintisi. Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, nin gumamaziziba, Jekopin ovavir boriba, ni akirim ragha me gasara. **7** Silva ko gol, Israelin nguazim bar a gizifa, ezi me uan bizir aghuiba menga ibura. Me hosin bar aviriba iti, egha me uan karisba, bar da menga iburagham. **8** Ezi men marvir guaba, men nguazim gizifa. Ezi me uari uan dafaribar ingarizir godin ifavaribar nedaziba dar ziaba fa teviba apiri. **9** O God, ni gumamaziziba bar me dikabiraghti me bar aghumsigham. Egh ni gumamazizir kaba, men arazir kuraba gin amadagh ua me fan marki. **10** Ia gumamaziziba, ia ari mangi dagiar toribar mongegh. Ia nguazibar moziba okoregh dar aven mongegh. Guizbangira, ia Ikiavira Itir Godin ganti, an atrivimin min uan angazangarir ekiam ko gavgavim sara iziti, ia akong bar atiatigham. **11** Ikiavira Itir God otivamin dughiamin, a gumamazizir uarira uari feba bar me abiragham, eghti me bar aghumsigham. Eghti a uabira dughiar kam in ziar ekiam iniam. **12** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim uabi gumamazizir uarira uan ziaba feba abinasa dughiar kam amisefe. Egh dughiar kamra, bizir ekia gumamaziziba gara bar akuegha uan ziaba feba, a bar dagh asighasigham. **13** A Lebanonin kantrin itir temer sidan ruarir diriba ko, Basanin Distrighin itir temer okin gavgaviba saram

asighasigham. **14** Egh a mighsiar ekiabagh asighasigh, egh tauan ruariba ko nguibar ekiamin divazir mitiar bar gavgaviba saram asighasigham. **16** A Tarsisin nguibar ekiamin kurir aghuiba, ko kurir ekar bar dirir igharaziba, bar dagh asighasigham. **17** Ikiavira Itir God otivamin dughiamin, a gumazamizir uarira uari feba bar me abiragham, eghti me bar aghumsigham. Eghti marvir guaba uaghan bar givagham. Eghti Ikiavira Itir God uabira dughiar kamin ziar ekiam iniam. **19** Egh gin izamin dughiamin, Ikiavira Itir God dikavigh nguazir kamin gumazamiziba ivezir kuram me daningisi izam. Gumazamiziba bar an ganti, an atrivimin min uan angazangarir ekiam ko gavgavim sara iziti, me bar puviram atiating, ari mangi dagiar toribar mongegh ikiam. Tarazi nguazibar moziba okoregh dar aven mongam. **20** Dughiar kamin gumazamiziba marvir guar me gol ko silvan ingarigha dar ziaba feba, me da inigh mangi, kuarziba ko aghunababa itir danganibar da makunam. **21** Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, uan aningagharim ko angazangarir gavgavim sara gumazamizibar araziba tuisighsi izam. Eghti gumazamiziba atiatigh ivezir kuram gitaghsi, ari mighsiar ekiabar ghuavanegh mozir torir kuiziba ko dagiar toribar aven mongegh ikiam. **22** Ia gumazir kiniba kamagh me ginighnighan marki, egh suam, me ian akurvagham. Puvati. Me dughiar otevimra ikegh arimighiregham. Mati gumazim abuan duam suasa uabi gekuigha gifa.

3 Ia oragh! Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kiran oveghangin Jerusalem ko Judan gumazamiziba,

me da, men akurvaziba ko biziba bar da batuegham, kar bizir me gamima men dabirabim deraziba. A men dagheba ko dipaba bar da agivagham. **2** A men midorozir gumazir gavgaviba ko midorozir gumazir igharaziba sara batuegham, egh kotiaba barazir gumaziba ko, Godin akam inigha izar gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba batuegham. **3** Egh a uaghan midorozir gumazibar gumazir ekiaba ko, gavmanin gumazir ekiaba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, a bar me batuegham. Egh gumazir bizir igharagha garir aviribar ingariba ko, gumazir imezibagh amiba batuegham. **4** Egh ki pura otarir igiaba ateghti, me Jerusalem ko Judan gumazir dapanibar otivigham. Egh me uan ifongiar onganibar kantrin ganiva, arazir guar aviribar amuam. **5** Egh gumazamiziba uarigh afighfighsi, igharaz darazi dikabinam. Namakaba uaghan uari dikabinam. Eghti gumazamizir igiaba, me uan gumazamizir ghuribar akaba munasi, me batogham. Eghti gumazamizir nighnizir kuraba itiba, me gumazamizir nighnizir aghuiba itibar akaba batogham. **6** Eghti dughiar kamin, gumazim uan aveghbuamra bagh mangi kamaghin a mikim suam, “E gari, ni daghuamin korotiar ruarir mam iti. Ni en gumazir dapanimin otoghiva, danganir kurar me bizir kuraba makunir kam gativagham.” **7** Eghti a kamaghin men akam ikaragham, “Ki ian akurvaghamin tuaviba puvati. Ki uaghan dagheba ko iniba nan dipenimin puvati. Ia na miseveghti, ki ian gumazir dapanimin otivan marki.” **8** Jerusalem ko Juda, men migirigiaba ko ingangariba, Ikiavira Itir God dikabirava, an ziar ekiam

gasighasisi. Egha me arazir kurar kaba an damazimin dagh ami. Kamaghin amizi, dughiar kuram me batozima, me akuiaghirigha uaghiri. **9** Egha me kotiaba barazir dughiabar, me ifongezir gumazamizibaram akurvagha igharaz darazi dikabiri. Ezi men arazir kamra, me isa kotiam garisi. Sodomia fomiram amizi moghira, me gumazamizir igharazibar damazibar arazir kuram damuan aghumsizir puvati. Mevzika! Me ikuvigham. Me uari arazir kuram gamigha an osimtizim ateri. Kamaghin amizi, me uan arazir kuramin ivezim ateram. **10** Gumazir Godin damazimin deraziba, ia me mikemegh, Me uan ingangaribar ivezir aghuim iniam, kamaghin, me bar akongegh. **11** Ezi gumazamizir kuraba, mevzika! Me bar ikuvigham! Me uan dafaribar amizir arazir kuraba, gumazir igharaziba me ikarvagh arazir kurar me amizir kabara, me daningam. **12** O nan gumazamiziba, iavzika! Ian gumazir dapaniba ia gifara ia gamizi, ia men gin tuavir kurabar ghue. Ezi borir igiaba ko amiziba ia gativagha, ia dikabira paza ia gami. **13** Ezi Ikiavira Itir God gumazamiziba bar men kotiaba baragha, me tuisighasav ami. **14** Egha Ikiavira Itir God uan gumazamizibar gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko kotiam gamua kamaghin me migei, “Nan gumazamiziba mati, nan wainin azenim, ezi iarara azenir kam gasighasigha, an itir biziba bar da okeme. Ia gumazamizir biziba otevezibar apangkuvir puvati. Bar puvati. Men bizir muziariba, ia me da da isava uan dipenibar da pozibav kiri. **15** Tina ia mikemezima, ia nan gumazamizibagh asighasisi, a? Ia gumazir biziba puvatiziba paza me gami, mati me gumazim isa, nguazim

mikinigha an dapanim dikaragha nguazim gisin a righirisi.
 Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki
 guizbangira ia migei, ia bar arazir kuram gami.” 16 Egha
 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia Saionin itir amizibar
 gan. Me ghaze, me bar pin mar iti. Me aruir dughiabar,
 gumazamiziba men ganasas me uan suer kurkazibar amuti
 da tingaghasa, me pura darorir afangtizir kabagh ami.
 Me arua uan dapaniba fezi, men firiba bar ruara, ezi men
 damaziba pura tintinibar gumazibar gari.” 17 Kamaghin
 amizi, Ekiam amizir kaba ivezir kuram me danigham.
 Ikiavira Itir God Saionin amizibar amuti, duaba men
 dapanibagh izivagham, eghti me men dapanibar ariziba
 bar dagh iseghti, me bar aghumsizir dafam iniam. 18
 Eghti dughiar kamin, Ekiam Saionin amizibar kurkaziba,
 bar me da ada adegham. Kar men kurkaziba: suer
 averiaba ko, segiaba ko, boavtariba ko, kuarir kurkaziba
 ko, dafarivteba ko, dapaniba aver nir aviziba ko, 20
 dapaniba kurkamin soriba ko, men daveriaba ko, miteba
 ko, forivtarir muziarir borer mughuriar aghuim zuim
 azuiba ko, bizir me suigha akavsiar arazibagh amiba ko,
 21 ziaba itir ringin aghuiba ko, ngueba ko, 22 korotiar
 bar aghuiba ko, azenan azuir korotiar ruariba ko, saketin
 aghuiba ko, dagiaba azuir forivtariba ko, guabar garir
 ganganiba ko, korotiar me nir ghurghurir aghuibar
 isamiziba ko, dapanir asuaba ko, inir aghuiba. Ekiam
 bar me dama da adegham. 24 Eghti dughiar kamin,
 Saionin amiziba, fomira deragha kurti moghin ua kurukan
 kogham. Me borer mughuriar aghuim zuiba puvatigham,
 eghti men mikarziba bar puvira mughagham. Me ua

miteba uan ivariaba amighinan kogham, egh uan ivariaba pura benir kinibar uari amighinan. Me ua deraghvira uan dapanir arizibar akirigh da asingan kogham, eghti men apaniba izi, men dapanir ariziba bar dagh iseghtima, me onariba misegh ikiam. Me korotiar bar diriba ua da aghuan kogham, egh me korotiar bibizir kurabar aghuam. Eghti men guar bar aghuiba, men apaniba kalabuziabar dighoribar min me aghor me tuegham. Eghti me bar aghumsigham. **25** O Jerusalem, nin apaniba, nin midorozir gumazir gavgaviba ko nin gumazir igharaziba misoghti, me arighiregham. **26** Egh me nin biziba bar da inigham. Ni mati amizim, me bar an korotiaba suezi, a pura bibiamra nguazim gaperaghav iti moghin ikiam. Eghti nin gumazamiziba nin ganti, bizir kaba ni bativti, men naviba bighiti me bar puv aziam.

4 Dughiar kamin, 7plan amiziba gumazitamin suiragh a muigh, kamaghin pamtem a gakaghonam, “E dagheba ko korotiaba uari uarir akurvagh ikiam. E paba puvatigha bar aghumsiki. Kamaghin amizi, e uari, ni en pam gavagh.” **2** Dughiatam gin otoghti, Ikiavira Itir God Ter Aguam damighti, a ua ghuzir igiam otogham. Eghti a nguazim damuti dagher aghuiba otivam. Eghti Israelian ikiavira itir varazira, me bizir kabar ganti, da bar deraghti, me bar akuegham. **3** Jerusalemin ikiavira itir gumazamizir kaba, me Saionin ikiavira itir varazira, God angamira ikiasa me amisevegha gifa, egha uan akinafarimin men ziaba osiri. Egh a datirighin me dipon suam, me an gumazamizibara. **4** Ekiam Jerusalemin nguibam damighti, a ua deragh zueghasa. A uan gavgavir

ekiamin, avimin min izi gumamazibar araziba tuisigh, egh Saionin amizibar arazir miziriziba bar da ruva da gin amadagham. Egh uaghan Jerusalem gumaziba, gumazir igharaziba misozi men ghuziba irezir araziba ruegham. Dughiar kamin Jerusalem zuegh givagham. **5** Gumamaziziba Saionin Mighsiamin pin Godin ziam fisi uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ghuariatam damighti, an otogh Saionin Mighsiam avaragham. Aruebar, ghuariam a gisin ikiam, egh dimagaribar, a migharim ko avir mizariar angazangarimin min isi ikiam. Ghuariar kam, averpenimin min an mighsiam gisin guraghiv iki, an ziar ekiam ko angazangarir ekiamin aven itir bizir aghuiba, an a da avaragham. **6** Averpenir kam mati, Godin gavgavim ko angazangarimin ababanim, a Jerusalem aviva, aruer bar gavgavim apazagham, egh uaghan amozir ekiabar dughiamin, a Jerusalem damuti, a deravira ikiam.

5 Ia oraghti, ki uan namakar ki ifongezim bagh onger akar kam bangam. Nan onger akar kam, ki uan namakamin wainin azenim geghari. Nan namakam, mighsiam gisin itir nguazir mam iti, dagheba an deragha aghui, ezi a nguazir kamin wainin azenimin ingari. **2** A nguazim abiagharigha, dagiaba amiseveghe, wainin ikarizir agharir bar aghuiba amiseveghe da isa da opari. Eghe wainin azenir kamin torimin, a dipenir bar pin itimin ingari, an an aven ikiva wainin azenimin ganam. A dipenir kamin aven, wainin oviziba diki da righirighasa, dagiar mozir mam gikui. Ingangariba bar givazima, a datirighin wainin ovizibar ganasa mizua ghaze, “Da ti deraviram otivighi dar daghem isingigham.” Ezi puvati. Ikariziba deragha

ber puvatigha, oviziba bar suvigha akam misosi. **3** Ezi nan namakam kamaghin migia ghaze: “Ia Judan kantrin itir gumazamiziba ko Jerusalemia, ia datirighin na ko nan wainin azenim tuisigh ga mikim, Tina osimtizim iti? Nan osimtizim, o nan wainin azenimin osimtizim? **4** Ki fo, wainin azenim deraghvira biva ovizir aghuiba ikiasa, ki ingangarir aghuim gami. Ezi manmaghin amizi wainin oviziba bar suvigha akam misosi? Bizir ki ua damuamin tam ti iti, ezi ki a gamizir puvati? **5** Ki datirighin uan wainin azenim damuamin arazimin gun ia mikimam. Ki azenim avinizir divazim akarigh a gasighasigham. Egh ki wainin azenim avinizir divazim akarighti a irigham. Eghti asizir atiaba wainin azenimin aven mangi azenim dikabin wainin ikarizibar amiva, dagh asighasigham. **6** Ki nguazim damighti ruarim a batoghti dikoniba itir ikariziba azenir kamin avegham. Ki wainin azenimin oghe kuraba asian kogh, egh ikarizibar aghariba aghoran kogham. Ki uaghan ghuariabav kemeghti, da amozimin tivaghti a wainin azenir kam gizan kogham.” **7** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin wainin azenim, a Israelian gumazamiziba. Bar guizbangira, Judan gumazamiziba, an oparizir wainin agharir aghuir a bar ifongeziba. Me guizin arazir aghuibara damu ikiasa a ifonge, ezi puvati. Me gumazibav sozi me ariaghiri. Me arazir aghuibar igharaz darazir amuasa a ifonge, ezi puvati. Ararer kuram men danganibar otiva ghuavira iti. **8** Iavzika, ia dipenir aviriba ko nguazibagh iveza egha uari baghavira dar poziba mikiri darasi, ia bar ikuvigham. Kiran oveghangin ia nguaziba ko biziba bar da inighti, igharaz darazi dapiamin

danganibagh asagham. Eghti ia uarira nguazir kamin ikiam. **9** Ki orazi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei: “Bar guizbangira, dipenir bar dirir dafar kabanagh, da ikuvigham, eghti gumazitaba dar ikian kogham. **10** Me wainin azenir ekiam oparigham, eghti wainin ikariziba wainin ovizir aviriba dar ituighan kogham, egh da wainin dipar bar muziarimra otogham. Egh me **10**plan witin oviziba itir mitariba oparigh, eggha dagh eghuvamin dughiamin, me mitarir vamira daghuigham.” **11** Iavzika! Ia gumazir bar mizarazibara dikavava wain ko, dipar onganir igharagha garir avirir gavgaviba apiba, ia bar ikuvigham! Ia da apava onganigha ikia ghua dimagariba aghori. Ia bar ikuvigham. **12** Ia isabagh amua, wain apava, gitaba ko buabav sogha, marvibagh ivia, ighiar guar aviribagh ami. Eggha ia arazir kaba bar dagh fo. Eggha Ikiavira Itir God amir biziba, ia fofozim dar itir puvati. **13** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, “Bar guizbangira nan gumazamiziba, ia na gifoghan aghua, kamaghin ian apaniba ia inigh mangi nguibar igharazimin ia isi kalabuziam darigham. Ian gumazir aruaba ko gumazamiziba, me dipaba ko dagheba puvatigham, egh me bar ikuvigham. **14** Jerusalemin itir darasi, ia datirighin isabagh amua bar akuegha iti, ezi bar guizbangira, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, uan akam bar anekarigha, gumazir aruaba ko gumazamiziba tuasa me mizua iti. Iavzika, ia bar ikuvigham.” (Sheol h7585) **15** Gumazamiziba bar, me bar aghumsigham. Gumazamizir uarira uan ziaba feba, God me dikabiragham, eghti me ua ziaba puvatigham. **16** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba

Bar Itim uan arazir aghuimîn gumamaziziba akir men akagham, egh a uabi ziar ekiam iniam. Egh a uabi gumamazizibar akagh suam, a Godin arazir aghuiba ko arazir zuruzibaram amim. **17** Nguibar ekiaba bar ikuvighti, ogheba aghung bar nguibaba avaragham. Eghti sipsipin nguziba ko memeba izi danganir kamin oghebar amam. **18** Iavzika, ia gumazir igharazibagh ifarasa bar ifuegha arazir kurabagh amiba, ia bar ikuvigham. Ian arazir kurar kaba ian poghezi, ia da ataghiraghan iburagham. **19** Ia kamaghin migia ghaze, “E kamaghin orasi, Israelian Godin Bar Zuezim, a bizitamîn e damusi egh a zuamiram a damuam. Egh e kamaghin ganigh, an nighnizim gifogham.” **20** Iavzika, ia bar ikuvigham. Ia ghaze, arazir kuram a dera, ezi arazir aghuim a ikufi. Egha ia ghaze, mitarmem an angazangarim, ezi angazangarim a mitarmem. Egha ia ghaze bizir akatorimin ikia misozim a isingi, ezi bizir akatorimin ikia isingizim, a misosi. Ia bar ikuvigham. **21** Iavzika, ia ghaze, ia nighnizir bar aghuiba ikiava ian fofozim, igharaz darazir fofozibagh afira. Ezi puvati. Ia bar ikuvigham. **22** Iavzika! Ia gumazir dipar onganin apava, egha bizir kam bagha ia ziar ekiam isi. Ezi ia bar ikuvigham. Ian gavgaviba ko fofoziba, da dipar onganin ververamin fofozimra iti. Iavzika! Ia bar ikuvigham. **23** Iavzika! Ia kotin aven akaba tuisighamin dughiamin, gumazir arazir kurabagh amiba uan osimtiziba akirasa, ia apezepera dagiaba ia ganidima, ia me ataghirazima me zui. Egha ia gumazir osimtiziba puvatizibar akaba deragha da tuisizir puvati. **24** Ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akaba baraghan

aghua. Ia akirim ragha Israelian Godin Bar Zuezimin Akar
 Gavgavibagh asaragha gifa. Kamaghin amizi, ia dadar
 misingizibar min ikuvigham, mati dar biba kurigha givazi,
 dar akimariba asiaghira nguazim gira, minezibar min
 migha ghue. Osimtizir kam bar zuamiram ia batogham,
 mati avim isia ghua dadar misingizibagh irigha zuamira
 isigha gifa. **25** Ikiavira Itir God uan gumazamizibar
 aningaghe. Egha datirighin uan agharim ghufegha me
 gasighasighasa gara iti. A dughiar vamiran agharim
 akunighti, mikimkizim otoghti, mighsiaba ivazvaghti,
 gumazamizir bar avirim arighiregham. Eghti men kuaba
 nguibar ekiamin tuavibar buarir pozibar min pura
 tintinibar ireghiv ikiam. Ikiavira Itir God kamaghin
 damuam, eghti bizir kam an aningagharim agivaghan
 kogham. Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam. **26**
 Egh Ikiavira Itir God kantrin bar saghon itimin midorozir
 gumaziba bagh dimdiar ababanitam damighti, me izi
 an gumazamizibagh asighasigham. Ia gan! Midorozir
 gumazir kaba bar puvira ivemar akizirigh izam. **27**
 Midorozir gumazir kaba, me bar gumazir gavgavibara.
 Men tav, an suem a gamima, a irasa amir puvati. Men
 tav, an damazim akuir puvati. Men tav, uan mitem bar
 deraviram an amighinisi a firiaghirizir puvati. Men tav,
 dagarir asuar bar gavgavimning aruzi aningin beniba
 dighoraghirezir puvati. **28** Men bariba bar ghumizi, me
 pibar afegha, egha asasavira gara iti. Men hoziaba bar
 gavgafi, ezi men hoziabar dagarir puziba mati dagiar bar
 gavgaviba egh bighiran kogham. Men karisba bar puviram
 akizirisi, ezi dar wilba aminir ekiamin min ivemari. **29**

Midorozir gumazibar dimdiar ararem, mati laion asizimin gintigha ghuav an suiragha, a dazeri moghin me diava arai. Midorozir gumaziba mati laion uan asizim misuegħa a inigha zui moghin, me uan apanibar suigha me atera zui. Egħti gumazitam uam me inian iburagħam. **30** Egħti dugħiar kamin, midorozir gumaziba izi Judan kantri gasighasigham, egh me bar pamtemin dim niginir dafam damuam, mati ongarim dipira iza ongarir dadarim gira tingazi. Egħti gumazitam ian kantrin kamin ganti, a bar ikuvighi, għuariat piziba aruemin angazangarim apazagħti, kantrin kamin danganiba bar mitarmegħam.

6 Atrivim Usia aremezir azenimin, ki irebamin min bizimin gari moghin Ekiamin garima, a uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi dabirabir kam bar na gafiragħa pin iti. Ezi an aruzir korotiam a bar ruaragħa an Dipenir averiam bar a ini. **2** Ezi enselin bar gavgaviba an okarigha iti. Egha enselba bar vaghvagħa 6plan aviziba iti. Me uan avizir mamning isa uan guaba ava, egha avizir mamningin uan mikarziba nogħa, egha avizir mamningin migha zui. **3** Egha me dia ongava uarira uariv għa ghaze: “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an arazir kurabar sagħon ikiava Bar Zue, a Bar Zue, a Bar Zue! An angazangarim ko gavgavim ko ziar ekiam, bar nguazim avara.” **4** Ezi ki ikiava orazima, enselba dia ongema, Dipenimin akinir tiar akamin itiba ivazvagħa nisi. Ezi ki garima, migharim Dipenim gizifa. **5** Ezi ki atiatigha ghaze, “Maia, ki ikuvigha għa. Nan mizem zurara akar kurabav giavira iti, ezi ki gumazamizir mizer akar kurabav geiba ko iti. Ki arazir kurabagh amir gumazim, egha

datirighin ki Atrivimin ganigha gifa, a Ikiavira Itir Godin
 Gavgaviba Bar Itim. Ki uan damazimningin an ganigha
 gifa, kamaghin amizi, ki aremegham.” 6 Ezi enselin
 kabar mav, ghua akamimin min garir bizim isa ofa gamir
 dakozimin itir avir mikiamin suiragha, mighegha na
 bagha izi. 7 Egha avir mikiar kam nan akam gatigha uam
 a ini, egha kamaghin na migei, “Ni oragh. Ki avir mikiar
 kam nin akam gati, ezi God datirighin nin arazir kuraba
 gin amadagha, nin osimtizim adangi, ezi ni zue.” 8 Ezi ki
 orazima, Ekiam kamaghin enselbar azangisi, “Ki tinaram
 amangam? Tina e bagh akam inigh mangi gumazamizibav
 kimam?” Ezi ki ghaze, “Ni na amadaghti, ki mangam.” 9
 Ezi Ekiam akar kam Israelian gumazamizibar aningasa
 na mikemegha na amada: “Ia zurara ganiva, egh deragh
 bizitamin ganighan kogham. Ia uaghan zurara oraghiva,
 egh ia deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham.” 10
 Egha a uaghan kamaghin mikeme: “Ni gumazamizir kabav
 kimiva, men nighnizibar amighti, da pirigh, egh men
 kuaribar amighti, me akam baraghan aghuagh, egh men
 damazibar amighti, me ganan iburagham. Puvatightima,
 me ua bizitamin ganigh akam baregh an mingarim
 gifogham. Egh me navibagh iragh egh na bagh iziti, ki
 men arazir kuraba gin amadaghti, me ua deragham.” 11
 Egha ki kamaghin an azara, “O Ekiam, ki ingangarir kam
 damu mangi man dughiamin tugham?” Ezi a kamaghin
 nan akam ikaragha ghaze: “Ni ingangarir kam damu,
 mamaghira iki mangiti nguibar ekiaba bar ikuvigham,
 eghti nguazim ikuvighti, dipeniba pura misevir kinibar
 ikiam, eghti gumazamizitaba uam a dar ikian kogham. 12

Ki Ikiavira Itir God, ki gumamaziziba bar men agiraghti, me bar uan nguibam ategh saghon mangegham, eghti men kantri gumamazitaba uam an ikian kogham. **13** Eghti gumamazir vaghvazir taba nguazir kamin ikivira iki, me uaghan gevegham. Eghti kantrin gumamaziziba bar kuavaremegham, eghti gin nan gumamazir bizir igiam otivigham, mati temem me an okegha a gaborozi a isigha givazi, ghuzir igiaba an otoghav aghui.”

7 Dughiar kam, Usian otarim Jotam, ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Jerusalemin aven, Judan atrivimin itima, midorozim oto. Resin, a Sirian atrivim, ezi Remalian otarim Peka, a Israelian atrivim, aning ghua Jerusalema ko misosi. Eggha aning a inian iburaghuburaki. Ezi midorozim tighar Jerusalemin otivam, **2** Judan Atrivim Ahas, a Devitin ovavir borim, a kamaghin oraki, “Siriabar midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazibar akuraghasa Israelin nguazimin izegha gifa.” Ezi atrivim uan gumamaziziba ko, me bar puviram atiatia bar puv nisi, mati aminim temebagh ivai. **3** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia migei, “Ni uan otarim Searjasup inigh gua mangi Atrivim Ahas batoghsi, Mozir Dipar Pin Itimin daghurimin mavanang, dipar kam a uaghira Jerusalemin otifi. Egh gua mangi tuavir ekier ghua iniba ruer danganimin boroghin iki, atrivim batogham. **4** Ni kamaghin atrivim mikim suam, A gavgavigh iki, egh a pura tintinimin migirigiaba baraghti da an navim abinan marki. An aghumra iki, egh Atrivim Resin uan adarazi ko Remalian otarim Israelian atrivir kamin atiatingan marki. Atrivir kamningin aningagharim mati avim kiran

oveghangin mungeghasava ami, ezi migharimram otifi. **5** Guizbangira, Siriaba, ko Efraimin adarasi, ko Israelian atrivim, a Remalian otarim, me Judan Atrivim Ahas abinasa akam akiri. **6** Me kamaghin migia ghaze, me izi kantri Judan gumazamiziba ko misogh atiatim an gumazamizibar aning, ua bagh kantri inigh, egh Tabelin otarim amiseveghti an atrivimin ikiam. **7** “Ezi ki Ekiam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa: “Bizir kam otoghan kogham. Bar puvatigham. **8** Ia fo, Sirian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, an ziam Damaskus. Ezi Atrivim Resin, a Damaskusin nguibam gativagha an gari. Ia ganti, 65plan azeniba givaghti, Israelian kantri, bighiregh egh bar givagham. **9** E fo, Israelian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, a Samaria. Ezi Remalian otarim Peka, a Samarian nguibamin atrivimin ikia a gativagha an gari. Kamaghin amizi, Ahas, ni oragh. Ia nighnizir gavgavim Godin ikian kogh, egh ia uaghan tugh gavgavighan kogham.” **10** Egħa Ikiavira Itir God, uam akar igharazim isa Ahas ganingi. **11** A kamaghin Ahas mikimasa Aisaia mikeme, “Ni Ikiavira Itir God, nin God, an azaraghti, an ababanir arazitam akagh. Ni ababanir manatamin gansi ifongegh an azaragh. Egh ni, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ababanir tamin ganasa, o ababanir overiamin ikegha izir ababanir tam, o danganir ni ifongezir manam, ni puram azaraghti God nin akagham.” (Sheol h7585) **12** Ezi Ahas ghaze, “Ki mirakelin tamin gansi azangsighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim ko araziba, dar gan da tuisighan aghua.” **13** Ezi Aisaia an akam ikaragha ghaze, “Ia Atrivim Devitin

ovavir boriba, ia bar deraghvıram oragh! Ian araziba gumazamizibagh amima me bar ian amira. Ia uaghan nan God, kamaghıram a damuti a ti ian amiragham, o?

14 Kamaghın, Ekiam uabi ababanir tam nin akagham. Ababanir kam kamakin. Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darigham.” **15** “Eghti an aghung mangi egh biziba tuisighamin nighnizim iki suam, bizir manam a dera an a damuam, ezi bizir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh dughiar kamin, a hani ko sis amam, daghem sis, me bulmakau ko sipsipin oter eborimin dar ingari. **16** “O Atrivim Ahas, ni datirighın atrivir kamningin atiati. Eghti aningın kantrining bar ikuvigham, eghti aningın nguazimning pura ikiam. Dughiar kamin borir kam, arazir manam a dera an a damuam, ezi arazir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh a tıghar dagh foghamin dughiamın bizir kaba otivam. **17** Eghti Ikiavira Itir God ni ko nin gumazamiziba ko nin adarazi bagh dughiar bar kuram amadaghti a izam. Dughiar Judaba ko Israelia uari abigha ikia iza datirighın, osimtızir tam me batozir puvati. Ezi datirighın osimtızir bar kuram me bativam. Osimtızir kam a kamakin: Ikiavira Itir God, Asirian atrivimin amamangatıghti, a Judaba bagh izam. **18** “Eghti dughiar kamin Ikiavira Itir God bobemin Isipian diaghtima, midorozir gumazir bar avirim, saghon mar Isipin Faneba bar dar suiabar ikegh, berezir bizir bar avirimin min izam. Egh an Asiriaba bobemin men diaghti me aparir okoruabar min izam. **19** Egh me kantri Judan danganiba bar dagh izivagham. Me danganir moziba bar

dagh izivagh, dagiar toriba ko ogheba aghuir danganiba ko benir dikoniba itiba bar dagh izivagham. **20** “Dughiar kamin, Ekiam Yufretisin Fanemin vongin Asirian atrivim inigham. An Ekiamin resan min otogh, egh ia Judaba, a ian dapanarizibagh isam. A ian ghuamasizibagh isiva, ian dapaniba ko mikarzir ariziba sara isam. **21** “Eghti dughiar kamin, apaniba izi ian bulmakauba ko sipsipbav sogham. Eghti gumazitam bulmakaun vamira ko sipsipin pumuningra ikiti, **22** da oter eborir aviribar amuti da otivam. Eghti an oter eborir kam inigh damamin sisin ingaram. Eghti gumazamizir ikiavira itir varazira, me haniba ko sisbar amam. **23** “Dughiar kamin ian azeniba bar moghira ikuvigham. Datirighin wainin azeniba da wainin ikarizir 1,000pla iti, ezi azeniba vaghvagha dar ivezim 1,000 kina. Eghti gin temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh azenir kaba avegham. Eghti gumaziba danganir kabar asiziba burisi, me uan barir piba sara mangam. **25** Datirighin gumazamiziba mighsiar dozibar dagheba opari. Eghti gin temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh mighsiar dozir kaba bar, da avegham. Gumazamiziba dikonibar atiating egh me uam mangi azenibar ingaran kogham. Puvati. Me pura bulmakauba ko sipsipba ateghti, darara danganir kabar daru dagheba buriam.”

8 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Ni osirsi bizir ekiatam inigh, egh a gisin en akamin letan kinir kabar, ziar kam osirigh, ‘Me Zuamiram Okemegh Zuamiram a Inigh Mangi.’ Ni bar deraviram an osirigh, eghti gumazamiziba deraviram an ganiva a diponam. **2** Egh akar ni osiramin

kam gavgavim a daningisi, ni gumazir aghuir kamning
 inigh, ofa gamir gumazim Uria ko Jeberekian otarim
 Sekaraia, aning ganti, ni an osir.” 3 Ezi ki gin ghua uan
 amuim, a Godin akam inigha izir amizir mam, a koma
 akui. Ezi a navim asegha otarim bate. Ezi Ikiavira Itir
 God kamaghin na migia ghaze, “Ni ziar kam a datigh,
 ‘Me Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh Mangi.’ 4
 Borir kam tighar kamaghin fogh suam, kar nan amebam
 ko nan Afeziam, ezi dughiar kamra, Asirian kantrin
 midorozir gumaziba izi Damaskusin nguibar ekiam
 ko Samarian nguibar ekiamin bizir aghuiba okemegh,
 mangi uan atrivim daningam. Ezi borir kamin ziamin
 mingarim kamakin, Zuamiram Okemegh Zuamiram A
 Inigh Mangi.” 5 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na
 migei: 6 “Ki Ekiam, ki Jerusalemin boroghin itir dipam
 Siloan min iti, egha zurara aghumra ivemari. Ezi Judan
 gumazamiziba kamaghin nighnisi, Ki ti gavgaviba puvati.
 Egha me Atrivim Resinin gavgavim ko Israelin atrivir
 kamin gavgavim ginighnigha, atiatir bar ekiam men
 itima, agorogem me misozima aghariba men amira. 7
 Kamaghin amizi, ki Ekiam, ki Yufretisin Fanem damighti,
 an aperiam bar ekevegh danganiba bar da avaragham.
 Dipam nguibaba bar da avaragh, Yufretisin Fanemin
 miriamin ikegh izi kantri Judan otogham, egh dipam
 bar buigh iziv anang gumazimin firagharimin tugham.
 Yufretisin Fanem, an Asirian kantrin atrivir gavgavim
 uan midorozir gumaziba ko men nedazim. Ezi e fo, God e
 ko iti! Egha deravira e geghuvam, mati kuarazir avizir
 bar ekiamning itim, an aning onegha migha ghua en

nguazim bar, deravira an gari.” **9** Ia deraviram oragh, ia kantrin roghira itiba ko saghon itibar gumazamiziba. Ia uari akuvagh misoghsi gan iki. Eghti ian gavgavim bighirighti, ia digavir kuram damigh puram onganim damuam. **10** God e ko iti. Kamaghin amizi, bizir ia damuasa nighnizim, ia a damuti, ian tuavim pirighti, bizir kam otoghan kogham. Ia bizir aviribav mikimam, eghti dar dagheba puvatigham. **11** Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim barazima, a nan anadima, a kamaghin na migei, “Ni gumazamizir kabar nighniziba ko arazibar gin mangan marki. **12** Gumazamiziba kamaghin mikim suam, gumazir maba kantri Juda gasighasighasa akam akiri, eghti ni uan adarazi ko kamaghin nighnighan marki, akar kam a guizbangira. Bar puvati. Egh gumazamiziba puviram atiating nighamin dughiamin, ia men min puvirama atiatingan marki. **13** Ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar Itim, a Godin Bar Zuezim, egha arazir aghuibara ami. Ia anariram atiatingiva an apengan iki. **14** A gumazamizibar mogomer danganir bar gavgavimin min iti. Egha a dagiamin min Israelia ko Judan gumazamiziba aruir tuavimin iti. Eghti men aviriba uan dagariba asi daghiri ikuvigham. Ezi Jerusalemin gumazamiziba, an azuazimin min men suighasa iti. Eghti men aviriba azuazir kamın guam. Jerusalemin gumazamiziba, ki guizbangira azuazimin min men suighasa iti.” **16** Nan suren gumazibar damazimin, Ikiavira Itir God na ganingizir akar kaba, ki da osirigh, da righiva da ikegh kandelin grisin anemighirigh, uan ababanim isi kandelin gris datighti, da deraghvira ikiam. **17** Egh ki datirighin, Ikiavira Itir God damuasa

mikemezir biziba, ki puram a mizuam da bagh gan
 ikiam. Ki fo, an akirim ragha Israelian gumazamizibagh
 asagha gifa, egh a ua ragh men ganan kogham. Eghti ki
 nighnizir gavgavim an ikivira ikiam. **18** Ia gan. Ikiavira
 Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Saionin Mighsiamin ikiava,
 borir kaba na ganingi. Ezi ki uan boriba ko an e atizi
 e Israelian gumazamiziba bagha, ababanimin min iti.
 Eghti me en ganiva, Godin Arazibagh nighnigham. **19**
 Eghti gumazamiziba ia mikimti, ia mangi gumazamizir
 oveaghuezibar duaba ko mikim, me da nighniziba iniam.
 Egha me kuarazibar min imoba, sighsirir akabar migei. Ezi
 gumazamizir oveaghueziba, me nighniziba gumazamizir
 angamira itibar aningan iburagham. Kamaghin amizi,
 e tizim bagh aseba ko gumazamizir oveaghueziba da
 nighniziba iniasa ivemara me bagha zui? Puvati. Arazir
 kam ikufi. Me uan God bagh mangi. **20** Me Godin Araziba
 ko an Akar Gavgaviba ko, an nighnizim gifogh. Egh me
 kamaghin damighan kogh, me mitarmemin averara ikiti,
 aminim me bagh tiraghan kogham, eghti me dughiar
 aghuitamin ganighan kogham. **21** Puvati. Me bar dughiar
 kuram iniam. Me navir osimtizir dafaba ikiti, mitiriaba
 men aghiti, me pura tintinibar kantrin aven daruam.
 Mitiriam me damuti me atar, akar kurabar uan aseba
 ko atrivim mikimam. Me kogh overiamin ganiva, **22** vin
 nguazimin gan, egh me bar bizir aghuitamin ganighan
 kogham. Bar puvati. Me osimtiziba ko dughiar kuramra
 danganiba bar da gan ikiam, mati aminirbirim bar me
 avara. Egh me osimtizim gitaviragh arimangamin tuaviba
 puvatigham.

9 Eghti gin, osimtiziba aterir darasi, me uam osemeghan kogham. Ia fo, Ikiavira Itir God, fomira Naptali ko Sebulunin anababar nguibaba bar dagh asighasighizi, me bar aghumsiki. Eghti gin dughiatam iziti, tuavir ongarimin zuimin boroghira itir danganim, ko Jordanin Fanemin dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim, danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven iti, nguibar kaba uaghan bar moghira, men dughiar kuraba da givaghti, me ziar ekiam iniam. **2** Gumazamizir arazir kurabar mitatemin aven aruiba, me datirighin angazangarir ekiamin gari. Me danganir mitatemin apiaghav ikiava aremeghasava ami, ezi datirighin aminim tirazi angazangarim me gisira. **3** Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh amizima, me bar aviraseme, Ni me gamizi, me bar akonge. Me nin damazimin bar akongezir arazir kam, mati me azenibar dagheba asia da bagha bar akonge. Egha mati midorozir gumaziba midorozim gamigha givagha, bizir me iniziba da tuiragha uari ganiga bar akonge. **4** Gumazamiziba bar akongezir bizim, a kamakin: Ni fomira Midianin kantrin gavgaviba apiragharighizi moghin, datirighin men apanibar gavgaviba apiragharigha gifa. Guizbangira, apaniba faragha nin gumazamizibagh ativagha, me gamima, me mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim isa an tuem gatigha, ingangarim zuamiram a damuasa, a gaghora a misosi. Ezi ni apanibar aghoriba ko ter arariba apiragharighizi, me ua nin gumazamiziba paza me gamir puvati. **5** Guizbangira, midorozir gumaziba midorozir korotiar aghua ghua misoziba, avim bar dar

isigham. Men dagarir asuaba ko men korotiar gumazibar ghuziba itiba, avim bar adar isigham. Eghti osimtiziba bar givaghtima, dughiar aghuim otogham. **6** Bar guizbangira, otarir mam amebam e bagha a bate, a borir God e ganingizir mam. Eghti an e gativagh en ganamin arazir kam, mati gumazim dipenir akinir dafam uan dipizim gatigha aneteri. Kar an ziaba, Gumazir Nighnizir Bar Aghuiba Anidim, ko Godin Gavgaviba Bar Itim, ko Afeziar Zurara Ikiavira Itim, ko Atrivir Dabirabir Aghuim ko Navir Amirizim Anidim. **7** Eghti atrivir kam, Atrivim Devitin danganim inigh, Devitin atrivir dabirabim daperagh gumazamizibar ganam. Eghti a gumazamizibagh ativagh men ganamin gavgavir kam, an ekiv mangivira ikiam. Kamaghin midoroziba ua puvatighi, gumazamiziba navir amirizimin ikia, deraghvira dapiagh iki mamaghira ikiam. Atrivir kam, guizin arazimin gin ghua biziba deragha da tuisigha, Godin arazir aghuibara amuasavira iti. A kamaghin damuti, an atrivir ingangarim datirighin ikegh gavgavigh mangivira ikiam. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gumazamiziba guizbangira bar me gifonge, kamaghin amizi, a bizir kam damighi an otogham. **8** Ekiam mikemegha givagha ghaze, a kantri Israel gasighasigham, kar Jekopin ovavir boriba. Eghti dughiar kurar kam me batoghti, **9** Samarian nguibar ekiamin itir gumazamiziba ko, Efraimin adarasi, me bar kamaghin fogh suam, Ekiamra bizir kamin me gami. Egha me datirighin ghaze, me bar pin mar iti, egha uarira uan ziaba fe. Me kamaghin migei, **10** “Apaniba en brighin dipeniba akaragharigha, en temer fikba okaghariki. Ezi

e da bagha naviba ikuvir pu, da pura biziba. Puvati. E dagiaba aghoregh dipenir bar gavgavibar ingaram. Egh temer fikbar danganibar, temer sidan bar aghuiba oparam.” **11** Ezi Ikiavira Itir God Israelian aningaghe, kamaghin amizi, a men apanibar naviba fegha gifa, eghti me izi me misogham. An aruem anadi naghin Siriabar naviba fe, me Atrivim Resinin adarasi. Egha a uaghan aruem uaghiri naghin Filistiabar naviba fe. Egha a uaghan Israelia misogh, me dikabinasa Atrivim Resinin apanibar naviba fe. Ekiam kamaghin amigha gifa, ezi bizir kam an aningagharim agivaghan kogham. Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam. **13** Ezi Israelian gumazamiziba navibagh irazir puvati. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ivezir bar kuram me ganingi, ezi me uamategha a baghavira izir puvati. **14** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, kantri Israel gasighasiki. Guizbangira, an aruer vamiran Israelin dapanim ko puem atu. A dughiar vamira, a iruer dafarim ko ighurunim gighizazi aning iri. **15** Dapanim, a gumazir aruaba ko gumazir ziar ekiaba itibar ababanim. Ezi puem, a gumazir akam inigha iziba, me akar ifavaribar gumazamizibagh anidiba, men ababanim. **16** Gumazir dapaniba tuavir aghuim ko arazir aghuim men akazir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba okam nighnigha pura tintinibar ghue. **17** Gumazamizir kaba bar moghira God ategha arazir kurabagh ami. Me bar akar kurabav gei. Kamaghin amizi, Ekiam bar moghira me gasighasigham. A gumazir igiatam ateghtima a ikian kogham. Egh an amizir paba oveaghueziba ko borir ameboghfeziaba oveaghuezibar apangkuvighan kogham. Ekiam kamaghin

damuam, eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham. Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

18 Gumamazibar arazir kurabara me gasighasisi. Mati avim benir ataghatariba ko ogher kurabar isia ghua, temer dafaribagh irigha ghua, ruarir ekiam girizi a isi. Ezi maburan migharim dikavigha ghuavanadi. **19** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bar aningaghegha, nguazir kamin ruaghatevibar itir gumamazimba bar me gasighasiki. A mati avim ruarir ekiamin isia bar a gasighasighizi moghin, bar me gasighasiki. Gumamazimba uaghan vaghvagha men nighnizibar gin ghua, igharaz darazi dikabinasava ami. **20** Me gumamazizir igharazibar biziba, tintinibar da okimasa. Eghti bizir kaba men ifongiaba agivan kogham. Me mati gumazim dagher aviriba apavira ikiava izivazir puvati. Eggha me uaghan arazir kamra, uan ikizibagh amua me gasighasisi. **21** Manasen anabamin adarasi, Efraimin anabamin adarazi abinasa, ezi Efraimia Manaseba abinasa. Eggha aning uaghan Judaba abinasa. Kamaghin amizi, Ekiam me ateghti me uarira uarigh asighasigham, eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham. Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

10 Iavzika! Ia gumamazizir kamagh amiba, ia bar ikuvigham. Ia gumazir onganarazibagh amibagh ifar men biziba iniasa arazir igiar igharagha garir aviriba arigha, da osirigha me gasighasisi. Ia arazir kurar kaba arigha dar gin zuima, nan gumamazizir onganaraziba kotin aven, uan biziba bagha mikimasa izima, ia guizin araziba ateggha arazir kurar ia arizir kabar, me dikabirima, me

bizir me iniamba isir puvati. Egha arazir kamra, ia amizir
 paba oveaghuezibar biziba okiava, borir ameboghfeziaba
 oveaghuezibar biziba saram okei. **3** God ian arazir kurar
 ia amir kaba ikarvagh, ia gasighasighti, ia manmaghin
 damuam? Dughiar kam, a kantrin saghon itimin gumaziba
 inigh iziti, me aminir gavgavimin min izi ian bizibagh
 asighasighti, ia manmaghin damuam? Ia ti ivegh mangi
 tina dama akurvazim iniam? Ian ziar ekiam ko bizir avirir
 ia iniziba, ia ti managh dar arighti, da deraghvira ikiam?
 Bar puvatigham! **4** Ia bizitam damuva avegham. Bar
 puvatigham. Ian tarazi midorozimin arimighiregham.
 Me ian tarazir suigh mangiti, ia kalabuziabar tongin bar
 atiatigh teviba apirigh mamaghira ikiam. Ia osimtizir
 bar kurar kam gitaghan kogham. Ikiavira Itir God
 bizir kabar amuti, da ia bativam, eghti bizir kam an
 aningagharim agivagham kogham. Puvati. A tighar ivezir
 kuram isi me daningvira ikiam. **5** Egha Ikiavira Itir God
 kamaghin migei: Asirian kantrin gumazamiziba, mevzika!
 Me bar ikuvigham. Ki uan gumazamiziba puvira men
 atari. Kamaghin ki datirighin ingangarim isi Asirian
 kantrin gumazamizibar aningti, me nan aghorimin min
 otoghti, gumazamizir nan navim gamima a ikuviziba,
 me ivezir kuram me daningvira me gasighasigham. **6**
 Nan gumazamizir kaba na ategha uamategha nguazir
 kamin bizibagh amua, na gamizi ki bar men aningaghe.
 Kamaghin amizi, ki Asiriaba amadaghti, me mangi
 gumazamizir ki aningaghavira itir kabagh asighasigh,
 egh me dikiti me mati gumazim tuavir beghneazim diti
 moghin me magiram. Egh me uan ifongiabar gin mangi

men bizir aghuiba me dama da mikegh, da inigh uan kantrin mangam. **7** Ezi Asirian atrivimin nighnizim, nan nighnizim ko voroghira ghuzir puvati. A ghaze, a kantrin avirir igharaziba uaghan bar dagh asighasigh, da agivasa nighnisi. **8** A uabi fa kamaghin migia ghaze, “Ki ghaze, ki kantrin aviribar atriviba abinigha men nguibar ekiaba ini. Ezi atrivir ki abiraziba, me nan midorozir gumazibar, gumazir dapanibar iti. **9** Ki misogha nguibar ekiar kaba ini: Kalno, Karkemis, Hamat, Arpat, Samaria, ko Damaskus. **10** Ki kantrin aviriba abiragha fo, men asebar marvir guar aviriba men iti. Ezi men aser kaba, da tong men akurvazir puvati. Ki ghaze, marvir guar kaba, Jerusalem ko Samarian marvir guabagh afira. **11** Ki Samaria ko an aseba ko marvir guabagh asighasigha gifa. Egh arazir kamra, ki Jerusalem ko an aseba ko marvir guabar amuam.” **12** Asirian atrivim ghaze, a bar pin mar ikia bar gavgafi, egha a uabira uan ziam fe. Eghti gin nan Ekiam, a faragha mikemezi moghin, a Saionin Mighsiamin iki, a Jerusalem nguibar ekiam, a uan ingangariba bar dar amigh givaghti, a gin uamategh mangi izevir kuram Asirian atrivim daningam. **13** Ekiam orasi, Asirian atrivim uabira uabi fa, kamaghin migei: “Ki bizibar amuamin nighnizir bar aghuim iti. Kamaghin amizi, nan gavgavim ko fofozimin, ki bizir kabagh ami. Ki kantribar mitaghniaba akaragharigha gifa, ezi da bar nan apengan iti. Egha bizir bar aghuir me akumakua arighiziba, ki da ini. Ki bar gumazir gavgavim, kamaghin ki kantrin kabar atrivibagh afiragha, me dikabini, mati bulmakaun apurir ekiam misosi. **14** Nguazir kamın itir

kantriba bar, mati kuarazir mikonir mam, ki, men bizir aghuiba, mati kuarazir mikonimin, gumazim kuarazir aroriaba isi moghin, nimira bar da ini. Kuarazir amebaba ikia, nan gari puvati. Mevzika! Kuarazir amebatam uan aroriaba bagha ara nan agintighizir puvati. Ki pura men biziba okemegha da inigha ghu.” **15** Atrivim uabi uan ziam fe, ezi Ekiam kamaghin azaragha ghaze, Sobiatham ti uabi fi kamaghin mikim suam, a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suirazimin gavgavim gafira, a? Puvati, nighnizir kam ongani. Eghti son tam ti uabi fi suam, a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suiragha temem pungizim gafira, a? Puvati, nighnizir kam ongani. Eghti itazitam ti uabi fi suam, a uabi gumazitamin suiragh, a inigh misoghsi mangam, a? Puvati. Nighnizir kaba, bar ongani. **16** Ezi Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti. Egh a datirighin arimariar bar kuratam amadaghti, an Asiriabar midorozir gumazibar amu, men gavgavir ekiam agivagham. Egh a uaghan avim damighi, a dikavigh isi mangi men biziba bar da agivagham. **17** Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim, a Israelian gumazamizibar angazangarimin min iti. Egh Asiriaba, an avir bar dafamin min otogh, men kantri daboroghti, a isigham. Egh dughiar vamiran, a Asirian oghevsevir kurabar apueghti, da bar isigham. **18** Egh afiragh mangi temer ekiaba ko nguazir aghuir azenibar ingaramim sara daboroghti, da bar isigham. Ikiavira Itir God, Asiriabagh asighasigh, bar men duaba ko mikarziba agivagham, mati arimariam gumazim puv a gamizi, an gavgavim

bar magiri ameregh givagham. **19** Eghti Asirian kantrin
 temer vaghvazibara mitivighiv ikiti, borir iririvitam
 uaghan da mengan fogham. **20** Jekopin ovavir boriba,
 datirighin uan apanibar atrivir me misogha itim, me an
 atiatighava, an apengan ikia uarir akurvaghasa an dia.
 Eghti gin izamin dughiam otoghti, Israelian ikiavira itir
 varazira, apanir kam bagh gan uarir akurvaghsi nighnizir
 gavgavim an ikian kogham. Puvati. Dughiar izamimin,
 me Ikiavira Itir God baghvira iki nighnizir gavgavim an
 ikiam. A Israelian Godin Bar Zuezim, eghti me guizin an
 akamin gin mangi uarir akurvaghsi, anarira mizuamam.
21 Gin, Jekopin ovavir boribar gumazamizir ikiavira itir
 varazira, me uamategh Godin Gavgavir Ekiam Itim bagh
 izam. **22** Fomira, Israelian gumazamiziba, mati ongarimin
 itir gigimin min, bar aviraseme. Ezi God ghaze, me bar
 ikuvigham. God uan arazir aghuimin gin mangiva ivezir
 kurar kam me daningam. Eghti gin men gumazamizir
 ikiavira itir varazira uamategh uan nguibabar izam. **23**
 Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a nguazir
 kamin kantriba bar, a ivezir kuram isi me daningasa
 mikemegha gifa, egh a bar me gasighasigham. **24** Nan
 Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin
 migei, "Ia nan gumazamizir Saionin nguibar ekiamin
 itiba, ia Asiriabar atiatingan marki. Me, Isipia fomira
 uan itaziba isa ia misogha, paza ia gamizi moghin, me ia
 damuam, eghti ia men atiatingan marki. **25** Nan navim ia
 bagha ikuvighavira iti, kamaghin, ki Asiriaba ataghizi me
 ia gasighasisi. Eghti ki, kiran oveghangin, uan adarir ian
 itim agivagh, egh raghirigh Asiriabagh asighasigham.

26 Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki me
 misogham, mati ki fomira Midiania, Orepin Dagiamin
 boroghin benim isa me fozorogha me misoke. Egha mati,
 ki fomiram Isipin kantrin, uan asadivir aghorim ghufegha
 ongarim gisin amadazi, apaniba ongarir torimin bar
 ikufi. **27** Asiriaba datirighin ia gativagha ia gasighasisi,
 mati gumazim ter otevim, bulmakaun firim gatigha,
 an abirima, a ingangarim gami. Datirighin Asiriaba bar
 deraghaviram apiazi, ia paza iti. Ezi men arazir kam na
 gamima, nan navim puvira nan isi. Kamaghin, ki gin
 izamin dughiar kamin, ki Asiriabar gavgavim agivaghti,
 me uam osimtiziba ia daningan kogham.” **28** Apaniba
 Ain nguibar ekiam boroghin iza a gitagha, Mikronin
 nguibar ekiamin otivigha gifa. Me uan dagheba ko
 biziba isa Mikmasin nguibar ekiamin da ariki. **29** Me
 uaghira daghurir dipamin faghafiagha, binigha ghuanaga,
 dimangan Geban nguibar ekiamin akui. Raman nguibar
 ekiamin itir gumazamiziba bar atiatingi. Ezi, Gibeane
 nguibar ekiamin itir gumazamiziba, kar Atrivim Solin
 nguibar ekiam, me anetegha are. **30** O Galimin nguibar
 ekiamin itir gumazamiziba, ia pamtemin dim. Ia Laisan
 nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia kuariba arighiva
 oragh. Ia Anatotin nguibar ekiamin itir gumazamiziba,
 iavzika! Ia ti akabagh asa. **31** Matmenan nguibam ko
 Gebimin nguibamin itir gumazamiziba, me uari mongasa
 danganiba buriava, aregha gifa. **32** Apaniba datirighin
 Nopin nguibar ekiamin otivigha gifa. Egha Saionin
 Mighsiamin amadaghan gara, uan dafariba apira, uan
 gavgaviba akakagha ghaze, me Jerusalem nguibar ekiam

gasighasighasa uari baraki. **33** Ia oragh! Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a gumazir ziar ekiam ko gavgavim itiba dikabiragham. Me datirighin temer ekia ruaribar min iti, eghti a me okiti me iregham. **34** Me mati Lebanonin temer aghuibar min mitivigha gavgavigha iti, eghti a me dafar ruarir bar ruarir pizimin itibar min iti. Egh a me gasighasigham, mati gumazim sobiam inigha temer ekia kaba okiti da iregham.

11 Jesin ovavir boriba, mati temer povim me an okegha givazi, an dakam ikiavira iti. Eghti gumazir mam otogham, mati temer ghuzir igiam temer dakar kamin otogh mavanangam. **2** Eghti Ikiavira Itir Godin Duam izi gumazir kam gizivagh a ko iki, egh fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a daningam. Eghti an atrivir gavgavimin ikiva, deraghvira ingangarim damuamin fofozim ikiam. Egh a deraghvira Ikiavira Itir God gifogh, an atiatingiva zurara an apengan ikiam. **3** Eghti Ikiavira Itir Godin atiatir arazir kam a damuti, a bar akuegh mamaghira ikiam. Egh kotiaba baraghamin dughiam, a pura gumazimin ganganimin ganiva, a tuisighan kogham. Egh a gumazamizir tintinimin migeir akaba, a pura da baragh da tuisighan kogham. Bar puvatigham. **4** A kotin aven guizin arazir aghuimin gin mangi, onganarazibar migirigiaba baragh, deraghvira me tuisigham. A nguazir kamin itir gumazir uari abira aghumra itiba, a men osimtiziba baragh, me tuisigh men akurvagham. An akam me daningti, nguazir kamin gumazir kuraba, ivezir kuram iniam. A mikimti, gumazir kurar akaba batoziba arimighiram. **5** An arazir aghuim mati gumazim letin

uabi amighiri, an an ikiti, a gumamazizibar ganam. Eghti
 an nighnizir gavgavir arazir aghuim gamim, mati inim
 gumazimin evarim avara, an an ikiti, a uan ingangarim
 damuvira ikiam. **6** Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba
 uari inigh deraghvira ikiam, eghti lepatba, da kaziar
 ekiabar min gari, da memen nguziba ko dakuam. Eghti
 bulmakaun nguziba ko laionin igiaba daru egh uari inigh
 damam, eghti borir dozir mam men gan men aku men
 faragh mangam. **7** Eghti bulmakauba ko beaba uari inigh
 damiti, men nguziba uari inigh dakuam. Eghti laionba
 bulmakaubar min dadabar amam. **8** Eghti borir dozir
 oteba apavira itiba, me kuruzir imeziba itibar mozibar
 boroghira ikararangam. Eghti borir oteba ataghiziba, uan
 dafariba isi kuruzir kuraba itir mozibar aven dar arigh,
 egh deraghvira ikiam. **9** Dughiar kamin, nguazimin itir
 gumamaziziba bar deraghvira Ikiavira Itir God gifogham.
 Eghti fofozir kam, nguazimin oteviba bar dagh izivagham,
 mati ongarim bar ghua uan danganimra tu. Kamaghin
 amizi, God baghavira itir mighsiamin itir gumamaziziba
 ko, gumamazizir igharaziba bar moghira uari inigh
 deraghvira ikiva, tav pazi tav damuan kogh, egh me
 gasighasighan kogham. **10** Eghti dughiar kamin, atrivir
 igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh, mati temer
 ghuzir igiam, temer dakar kamin oto. Eghti gumamaziziba
 bar an ganti, a me bagh ababanimin min ikiam. Eghti
 gumazir kamra, kantribar gumamaziziba a bagh izi a
 baghvira ikiam. Eghti an Dipenir an avughsi ikiamim,
 bar gavgavigh ziar bar ekiam ikiti, an angazangarim bar
 me gisiragham. **11** Egh gin ua izamin dughiamin, Ekiam

uamategh uan agharim ghufegh uan gavgavim akagh,
uan gumazamiziba inigh uamategh izi, men nguibabar me
arigham. Kar gumazamizir ikiavira itir varazira, me kantri
Asiria ko, Isip ko, Itiopia ko, Elam ko, Babilonian kantri ko,
Hamat ko, Mediterenianin Ongarir Ekiamin arighatizibar
ikiavira itiba. **12** Kantriba bar dar gumazamiziba gansi,
Ekiam nir avizim ghufegh ababanimin min anesaragham,
egh a Israelia ko, Judan gumazamizir apaniba inigha
ghua kalabuz gatiziba, a ua me akuvagham. Me datirighin
tintinibar ikia nguazir ruaghateviba bar dar iti, eghti
Ekiam ua me inigh izam. **13** Eghti gin kantri Israel ua
navir kuram kantri Judan ikian kogham. Eghti kantri
Juda, uam kantri Israelin aningagheghan kogham. Puvati.
Aning uaning inigh deraghvira dapiam. **14** Aning uaning
inigh mangi aruem uaghiri naghin itir Filistiaba ko
misogham. Egh aning misoghiva aruem anadi naghin itir
gumazamizibar bizir aghuiba iniam. Aning kantri Idom
ko Moap ko, Amonin gumazamiziba dikabiragh, kantrin
kaba gativaghti, me men apengan ikiam. **15** Ikiavira Itir
God, Ongarir Aghevim damighti a bar dakegham. Egh
aminir fefer bar puvira ivaim damighti a izam, eghti
aminir kam, Yufretisin Fanem damighti a daki mangi
suvigham. Egh a 7plan dipar eghuravibar emir mangam.
Kamaghin amizi, dughiar kamin tuavim, tuavir ekiamin
min bar ekevegh aruegham, eghti gumazamiziba Asiria
ategh daru iziti, men dagarir asuaba tong kumkumighan
kogham. Tuavim Israelia bagha kuiaghirizi me Isip ategha
izezi moghin, bizir kam uaghan kamaghiram otivam.

12 Eghti gîn izamin Dughiam otoghti, ia Israelia kamaghîn igham damuam: “O Ikiavira Itir God, ki nîn ziam fe. Nî nan anîngaghe, ezi nîn anîngagharim gîfa, ezi nî bar deraghavira nan asughasugha gavgavim na ganidi. Ezi datîrîghîn nan navim deraghavira iti. **2** “Ia oragh! God nan akuragha ua na ini. Eghti ki nîghnîzir gavgavim an ikîva atiatingan kogham. Ikiavira Itir God, a Godra, a na gamima, ki gavgavîgha iti. Guîzbangira, a nan Akurvazir Gumazim, ezi ki an ziam fava onger akam gami.” **3** Mozir dîpam, gumazir kuarîba pîrîba, anepa bar akonge. Ezi kamaghîra, God uan gumazamîzîbar akuragh ua me inîghtî, me bar akuegham. **4** Dughîar kamîn ia kamagh mîkîmam: “E Ikiavira Itir God, an ziam dîpon, egh a mînabîva, uarîr akurvaghsî an dîmam. Egh îngangarîr êkîar an amîzîbar gun kantrîbar gumazamîzîba bar moghîra me mîkîmîva, an zîar êkîamîn gun mîkîm. **5** Ia Ikiavira Itir Godîn îngangarîr bar êkîar an amîzîba bangîn, a bagh onger akabar amu an ziam fam! Ia nguazîr kamîn gumazamîzîba bar me mîkîm suam, God îngangarîr êkîabagh amî.” **6** O Saionîn Mîghsîamîn îtir gumazamîzîba, ia fo, Israelian Godîn Bar Zuezîm, a îan tongîn îkîa îngangarîr êkîabagh amua, zîar bar êkîam iti. Kamaghîn amîzî, ia pamten dîmîva arang bar akuegh onger akabar amu.

13 God kantrî Babilon gasîghasîghasa, kamaghîn, a îrebamîn mîn garîr bizîmîn aven, akam îsa Emosîn otarîm, Aîsaîa ganîngî. **2** A kamaghîn mîgeî: “Nî nan nîr avîzîr pîn îtîm îsî ababanimîn mîn temeba puvatîzîr mîghsîar mamîn a kuasagh, eghti mîdorozîr gumazîba an ganîgh îzî

uari akuvagh ikiam. Ni pamtemin men dimti, me zuamira izi. Eghti ni uan dafarim ghufegh, Babilonin itir gumazir aruar uan ziaba feba, tiar akar ekiabar amadaghan men akagh, egh me amadaghti, me mangi me ko misogh. **3** Ki Babilon bagha nan navim bar nan ikufi, egha ki uabi uan midorozir gumazir aghuir bar gavgaviba amisevegha, men diazi, me ize. Egha ki Akar Gavgavim me mikeme, eghti me mangi Babilonia ivezir kuram me daningam. Midorozir gumazir kaba, ziar ekiaba iti, egha Babilon misoghasa bar akonge.” **4** Ia mighsiabagh isin niginir dafar kam baragh, kar gumazir bar aviribar niginim. Kantrin aviribar midorozir gumaziba iza uari akufa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, misoghasa uan midorozir gumaziba akufa. **5** Me kantrin bar saghon itimin ikegha ize, egha me mati Ikiavira Itir Godin piba ko bariba. A bar aningaghegha, me akuvagh me damuti, me nguazir kamin itir kantribagh asighasigh, bar me agivagham. **6** Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa. Kamaghin amizi, ia bar puviram aziva arang. Dughiar kamin, Godin Gavgavim Bar Itim, dughiar bar kuram amadaghti a izam. **7** Bizir kam bangin, gumazamizibar aghariba bar men amiraghti, men gavgaviba bar givaghti, me uan navibar aven bar atiatingam. **8** Me nigh bar atiatighiva, mizazir bar ekiaba baragham, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, me mizazim iniam. Me digavir kuram damuti, men guabara uarir akakagh suam, me mizazir bar ekiam isi. Egh me uarira uan guabar ganamin dughiamin, me bar atiatigham. **9** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God Izamin

Dughiar Ekiam, a izi, kar Ikiavira Itir God uan aningagharir ekiam sara izasa misevezir dughiam, egh nguazir kamin itir ruaghaveviba bar dagh asighasighiva, gumamazizir arazir kurabagh amiba me bar me agivagham. **10** Dughiar kamin, mikoveziba bar dar angazangarim mungegham. Egh aruem otoghti, an angazangarim mitarmegham, eghti iakinimin angazangarim puvatigham. **11** Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Gumamazizibar arazir kuraba nguazir kam gizifa, kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh, puv me damigham. Gumamazizir uarira uan ziaba feba, ki me dikabiragham. Gumamazizir igharaz darazi paza me gamua uari feba, ki pazi me damigh men ifaghatir arazim agivagham. **12** Gumamazizir bar avirim arighiregham, eghti ki vaghvaziba ateghti, me ikiam. Egh ni kantri Ofirin golin bar aghuim burian asaghasaghizi moghin, ni me burian asaghasegham. **13** Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan aningagharir bar dafam sara izam. Egh ki overiam ko nguazim damighti, aning nigham, eghti nguazim isivagh uan danganim ategham." **14** Dughiar kamin, gumamaziziba bar puviram atiatingiva aregham, mati asizir atiam, gumazim ruarimin ghua a gasasava amima, an arav ghuzi moghin, me arimangegham. Egh mati sipsipbar garir gumaziba puvatizi, me onganigh pura tintinibar zui moghin, me tintinibar ari uamategh pura uan nguibabar mangam. **15** Eghti gumazir manam, apaniba an suira, me uan midorozir sababar a biraghti, an aremegham. **16** Eghti apaniba, borir iririviba, men amebabar aghariba da me amikiva, eghti amebaba ko

afeziaba ganvira ikiti, me boriba isi dagiaba itir nguazim gapizti, me arimighiram. Eghti apaniba men dipenibagh asighasigh, men biziba okimiva, men amuibar suigh, me abin arazir kurabar me damuam. **17** Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ki, Midbar navibagh inivima, me Babilonia misoghasa izi. Me Babilonian silva ko gol bagha nighnigha misoghasa izir puvati. **18** Me bar Babilonia agivasa nighnizim bar gavgafi. Me gumazir igiaba uan pibar me gasiti, me arighiregham. Eghti borir ekiaba ko muziariba, me men apangkuvighan kogham.” **19** E fo, Babilonin nguibar ekiam, a bar deragha nguibar ekiar mabagh afira. Babilonian gumazamiziba, me uan nguibar ekiamin ziar aghuim bagha bar akonge. Eghti God Sodom ko Gomora gasighasighizi moghin, a Babilon gasighasigham. **20** Gumazitam ua nguibar kamin ikian kogham. Eghti uaghan Arabian gumaziba izi uan averpenitam danganir kamin anesaragham kogham. Eghti sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba inigh iziti, da danganir kamin iriv iki avughsan kogham. **21** Nguibar kam pura danganir kamin gavaghti, asizir atiaba iziva an ikiam. Eghti dimagarimin, kuaraziba dipenibar ikiam. Eghti poneba uaghan ikiti, memen atiaba uari akun nguibar ekiamin mangi izegh damuam. **22** Eghti, atrivibar dipeniba ko gumazir ekiabar dipeniba, afiar atiaba izi dar iki, pura dapur ikiam. Bar guizbangira, Babilon ikuvighamin dughiam, a roghira izegha gifa.

14 Eghti Ikiavira Itir God uamategh Jekopin ovavir boribar apangkuvigham. A ua bagh Israelia misevegham. Egh a men aku uamategh men nguazimra mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi me ko

iki, men gumamazibagh avagham. **2** Guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumamaziba, Israelia inigh men aku uamategh Israelian nguazimin izam, kar Ikiavira Itir Godin nguazim. Eghti Israelia, gumamazizir kabar amuti, me pura Israelian ingangarir gumamazizir kinibar otivigham. Fomira Israelia kalabus gatzir darasi, me datirighin, Israelian kalabuziabar aven ikiam. Me fomira Israelia dikabiragha paza me gami, me datirighin Israelian apengan ikiti, me me gativagham. **3** Ia Israelia, Ikiavira Itir God ian mizazim ko dughiar kuram agivaghti, ia deravira ikiam. Igharaz darazi ia abirima, ia men ingangarir mitiabagh ami, eghti osimtizir kam, datirighin givagham. **4** Eghti Ikiavira Itir God kamaghin damighti, ia Babilonin atrivim ginighnigh ighiar dibovir akar kam damuam. Ighiar kam kamakin: “Maia! Ia ganigh, atrivir gavgavim irigha gifa. Manmaghin amizi, atrivir puvira atara uan ziam fer kaba iri? Ikiavira Itir Godra, paza gumazibagh amir gumazir kurar kabar gavgavim agifa. **6** Atrivir kaba pura gumamazibar aningaghegha paza me gami. Eggha me arazir kurabar kantrin igharazibagh amua, me gasighasighan avughsir puvati. Me dughiba bar, kantrin igharazibar atara osimtizir kuraba me ganiga me gatifa. **7** “Ezi datirighin nguazir kamin ruaghateviba bar, avughsa navir amirizimin iti. Dar gumamaziba bar akuegha ighiabagh ami. **8** “Ezi Lebanonin kantrin ruarimin itir temer painba ko, temer sidaba, oreggha fo, Babilonin atrivim aremeggha gifa. Kamaghin amizi, me uaghan bar akonge. Me ti ghaze, ‘Gumazitam ua iziva e okan kogham. Bar dera!’ **9** “Gumamazizir Oveaghuezibar

Nguibamin, me ni iniasa bar akuegha biziba akira iti. Danganir kam ti kamaghin migia ghaze, Ia gumazir aruaba, dikav. Ezi ia atriviba, ia uan atrivir dabirabiba ataghiragh. Ia bar izi gumazir izir kam batogh. (Sheol h7585) 10 Me bar moghira ni dipov migirigiar kamin ni damuam, 'Maia, e kamaghin nighnisi, nin gavgavim ti bar en gavgavim gafira. Ezi nin gavgavim datirighin bar givazi ni en min iti. Ni gavgaviba puvati.' 11 "Ni fomira kurkazir aghuibar uabin kurtima, gumazamiziba gitaba misogha, ighiabagh amua, nin ziar ekiam fe. Ezi datirighin, ni Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itima, nguazimin apiziba nin dakozim gavagham. Eghti ni me gisin dakuam. Eghti kuruzir muziariba blanketin inimin min ni avaragham. (Sheol h7585) 12 "Ni fomira ziar bar ekiam ike. Gumazamizibar damazimin, ni mati mizarazibar anadir mikovezir overiamin ikia isimin min iti. Ezi noka, ni datirighin irigha gifa. Ni fomira midorozir gumazir gavgavim itim. Ni kantrin aviriba agevir gumazim. 13 Ni ti kamaghin nighnisi, 'Ki mikovezibagh afiragh, bar pin mar overiamin mavanabogham. Egh ki uan atrivir dabirabim isi, Godin mikovezibagh isin bar pin mar anefagham. Egh ki uaghan izi, notin amadaghan itir mighsiar aseba iza uari akuvi naghin, a gisin bar pin mar daperaghiv ikiam. 14 Ki ghuariabagh isin bar pin mar ghuanabogh, Godin Bar Pin Itimin min ikiam.' 15 "Ezi noka, ni irigha gifa, ni bar vin mar magiri Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin iki, egh ni bar apengan ikiam. (Sheol h7585) 16 Egh nguibar kamin, oveaghuezir gumazamiziba nin apigh bar digavir kuram damigham. Egh me dikiravira nin

gan kamaghin azaragham, ‘Gumazir kamra ti, nguazim gamizi a ivazvazima, kantrin igharazibar itir atriviba atiatia nisi, guisi? 17 Gumazir kamra ti, nguibar ekiabagh asighasighava, nguazim gamima, a nguazir kinimin oto? Gumazir kamra ti, kalabuziam gatizir gumazamizibar apangkuvizir puvatigha, me ataghizi, me uamategha uan nguibabar ghuzir puvati? Are, gumazir kamra!’ 18 “Atrivir igharaziba over dughiamin, gumazamiziba bar deravira men kuabagh amua, mozir bar aghuibar me afi. 19 Ezi ni puvati. Nin kuam mati, gumazim temer aguam kurasa an anetugha anekunizi moghin, me nin kuam akunizima a mozim giraghu. Nin kuam tuavimin gumazir igharazir midorozimin ovengezibar kuabar pozimin apengan iti. Ezi gumazamiziba a dika ivemara mangi izegh gami. Men duaba bar moghira, gumazir ovegha givazibar mozimin, bar vin mar magiram. 20 Ni uan kantri gasighasigha, uan gumazamiziba misoghezi, me ariaghire. Kamaghin amizi, me atrivir igharazibar min deravira nin kuam akirigh, anefaghan kogham. Atrivir kurar kamin boriba, nguazir kamin bar givaghti, bar deragham. 21 Kamaghin, an boriba, ia bar da inigh izi, egh men inazir afeziabar arazir kuraba ikarvaghsi, me misoghti me arighiregh. Eghti men tav ua ikian kogh, atrivimin otogh, ua kantribar ganan kogham. Egh ua nguazir kamin danganiba bar dar mangi nguibar ekiabar ingaran kogham.” 22 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei: “Ki Ikiavira Itir God, ki uabi dikavigh mangi Babilonia misoghiva, me gasighasigh bar me agivagham. Ki men tav ateghtima a ikian kogham. Bar puvati. Gumaziba ko, amiziba ko,

boriba, bar givagham. **23** Ki mati amizim uan bizimin mineziba avi moghin, ki uan bizim isi Babilon bar anevigh anegivagham. Ki Babilon damighti, mughurir kuram itir begheazim bar anevargham. Eghti asizir atiaba an ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.” **24** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin akar dikirizir mam gami: “Bar guizbangira, bizir ki damuasa nighnigha givazim, ki a damuam. **25** Asiriaba nan nguazimin iza, nan gumazamizibagh amizi, me osimtizir bar ekiam ateri. Asiriaba pamtemin Israelia abirima, me puvira ingari, mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim an tuem gatigha, anebirima, a ingari. Eghti Asiriaba, Israelian nguazir mighsiabar ikivira ikiti, ki me dikabin bar me righirigham. Egh osimtizir ekir Israelia aterir kam, ki bar anegivagham.” **26** Nguazir kamin itir kantrin gavgaviba, Ikiavira Itir God arazir kamra me damuasa nighnigha gifa. Kamaghin amizi, a me gasighasighasa uan agharim ghufegha gara iti. **27** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin damuasa nighnigha gifa, ezi tina an anogoregham? A uan agharim ghufegha gifa, eghti tav an agharim medagh magiran iburagham. **28** Atrivim Ahas aremezi azenimin, Ikiavira Itir God akar mam aningi. Akar kam kamakin: **29** “Ia Filistian gumazamiziba, ia oragh. Aghorir ian misoghezir kam, a dipiriaghirigha gifa, eghti ia bizir kam bagh bar akongan marki. Gin kuruzitam oveghti, kuruzir kuratam an danganim iniam. Egh kuruzir kam, a kuruzir bar kuram bateghti, an aviziba iki, egh mighi mangi izegh damuam. **30** Gumazamizir onganarazibagh amiba, me

deravira ikiam. Gumamazir biziba puvatiziba, me navir amirizim iniam. Eghti ia Filistiaba, ki mitiriba azir dughiar bar ruarim amadaghti, a izam. Eghti mitiriar azir kam, ian ikiavira itir varazira damuti, me bar mitiriam bangin arighiri bar gevegham. **31** “Ia Filistian nguibar ekiaba ko, gumamazir men itiba, ia bar moghiram atiatingiva, nighiva akong puv aziva, pamtemin dim gan, midorozir gumazir bar bizir dafam, notin amadaghan ikegha izi. Me izima, mati avir miturim men girakirangin otifi. Midorozir gumazir kaba, me midorozir gumazir bar gavgaviba, ezi, men tav uabira gin izir puvati, me bar moghira uari inigha izi.” **32** E Israelia, e ganti, Filistian abuir gumaziba izi uarir akurvaghsi en azangsighti, e manmaghin men akam ikarvagham? E kamaghin men akam ikarvagham, “Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin ingarigha a gamizi a tugha gavgafi. Ezi an gumamaziziba osimtizir ekiaba me bativir dughiaabar, me a bagh mangi an aven modogh deravira ikiam.”

15 Ikiavira Itir God kantri Moap ginighnigha akar kam aningi: Apaniba dimagarimin iza kantri Moapin otogha, Arin nguibar ekiam gasighasisi. Me ghua Kirin nguibar ekiam gasighasighizi, Moapin kantri datirighin bar ikufi. **2** Kamaghin amizi, Dibonin nguibar ekiamin itir gumamaziziba, mighsiabar ghuavanabogha, asebar ziaba fer danganibar aziava ara iti. Moapia bar fo, Nebon nguibar ekiam ko, Medeban nguibar ekiam bar ikuvizima, kamaghin me aningin apangkuvigha azi. Me bar aning bagha osemegha, uan dapanir ariziba ko, ghuamasizir arizibagh ise. **3** Egha azir korotiaba

aghuigha, nguibar ekiabar tuavibagh arui. Marazi uan
 dipenibar avughsamin danganibar iti, ezi marazi uari
 akuva itir danganibar iti, Me bar puv azima, temeriba
 men damazibar izaghira, egha uaghira nguazim giri. **4**
 Hesbonin nguibar ekiam ko, Elealen nguibar ekiamin
 itir gumazamiziba, me uaghan bar puviram azi, ezi
 Jahasin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, men azir
 akaba barasi. Ezi midorozir gumazir gavgaviba uaghan
 osemegha ara dei. Guizbangira, Moapian gavgavim bar
 gifa. **5** Mevzika! Ki uaghan Moapian apangkuvigha,
 me bagha azi. Ki garima, me uan nguibam ategha, ara
 ivemara Soarin nguibar ekiam ko, Eklat Selisian nguibar
 ekiamin zui. Me aziavira ghua Luhitin nguibar ekiamin
 tuavimin ghuavanadi. Egha me uan osimtizir ekiam
 ginighnigha pamtem aziava ara Horonaimin nguibar
 ekiamin tuavimin zui. Ezi men ararem bar ekefe. **6**
 Me fo, Nimrimin dipam bar misingizi, an apinimin
 itir oghevseviba uaghan misingi. Me ghaze, Danganir
 kam, oghevseviba ko, temeba ti uam an aghungan
 kogham. **7** Ezi Moapia uan nguibamin ikiava, uari bagh
 akumakumizir bizir aghuiba, me da saram ari. Me kantri
 Moap ategha, Temeba Itir Danganir Zarir tuavimin zui.
8 Bar guizbangira, me uarir akurvaghamin ararem bar
 ekeveggha men kantrin danganiba bar dar ghu. Eklaimin
 nguibar ekiam ko, Berelimin nguibar ekiam ko, kantri
 Moapin itir nguibar ekiar aviribar gumazamiziba, men
 ararem baraki. Guizbangira, Moapian ghuzim Dimonin
 dipam gizifa. Ezi ikiavira Itir God kamaghin migei, A
 uam puv Moapia damigham. Moapian arav ghueziba ko,

kantri Moapin ikiavira itir varazira, a laionin bar kuram mikemeghti, a izi bar me gasighasigham.

16 O Moapin atrivim, e Moapian gumazamiziba ara iza Idomin nguibar ekiam Selan iti. Eghti atrivim, ni sipsipin nguziba isi da amadaghti, da Saionin Mighsiamin mangam. Sipsipin kaba, Saionin Mighsiamin gumazamiziba dar ganigh fogh suam, e uam dagiaba takisin min me daningam. Gumazir sipsipin kaba inigha zuiba, me gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin mangi, Jerusalemin otivigham. Jerusalem, Saionin guivimin ababanim gami. **2** Egh me kamaghin Judan gumazamizibav mikim, Apaniba en nguibabar en agirazi, e ara ghua Arnonin Fanemin miriamin ikia, deragha itir puvati. E mati kuarazir nguziba uan mikonimin suaghiregha pura tintinibar ruarimin aven arui moghin, e ara pura tintinibar arui. **3** Ezi, e kamaghsua, ia en akaba tuisighiva, kotin aven guizin arazimin gin mangi en akuragh. E kamaghin ifonge, ia en danganir mogomemin min otogh. E mati gumaziba temer ekiamin apengan mangi aruer dafamin mizazimin uari muegh, an orangtizimin ikiam moghin, e izi ian kantri uari mongam. En apaniba en nguibabar en agirazima, e datirighin pura guighav iti. Kamaghin, ia ua e isi, apanibar agharim datighti, me izi pazi e damuan marki. **4** E uari, e Moapian gumazamizir aragharuiba, ia e ateghti, e izi ian tongin ian nguazimin ikiam. Eghti ia en ganiva e mueghiti, en apaniba e gasighasighan kogham! “E fo, osimtizir datirighin e bativir kaba givaghti, en apaniba en kantri ategh mangi ua pazi e damuan kogh, **5** eghti danganir kamin, atrivir mam otogham. A Devitin ovavir

boribar gumazir mam. Egh a uan gumazamiziba bar men apangkuvigh, egh zurara guizin arazimin gin mangi men ganam. A uan gumazamizibar osimtiziba baragh, egh zuamira me tuisigh me akirmigham. Egh a zurara arazir aghuibar amusi gavgavigham.” 6 Ezi Judaba Moapian akar kam baregha, me kamaghin uarira uariv gei, “E Moapian arazir uari febar eghaghaniba baregha gifa. Me puv ifaghata uarira uan ziaba fa, migirigiar guar aviribagh ami. Me ghaze, me uarira ikia, gumazamizir igharazibagh afiragha, me dipofi. E fo, Moapia me gumazamizir ifariba. E nighnizir gavgavim men akabar ikian kogham. 7 “Kamaghin amizi, e Moapian gumazamiziba ateghti, me uan kantrin osimtizim ko mizazim bagh aziva arangam. Me fomira Kirheresin nguibar ekiamin ikia, wainin ovizir midiarir me apuzizir aghuiba api. Men bizir aghuiba, da bar moghira ikuvigha gifa, kamaghin amizi, me datirighin dagher aghuir kabagh nighnigha, bar uarir apangkuvighav arai. Mevzika! Gumazamiziba bar men apangkuvigh me bagh aziam. 8 Me uaghan uan wainin azenir aghuir Hesbonin nguibar ekiam ko, Sipman nguibar ekiamin boroghira itibagh nighnigha, dar apangkuvavira iti. Kantrin igharazibar atriviba fomira, wainin azenir kabar wainin dipabar amasa bar ifonge. Ezi wainin dipar kaba me gamima, me bar onгани. Ezi wainin azenir kaba datirighin, bar misigha ikuvigha gifa. Moapia fomira wainin azenir bar aviriba ike, da Hesbon ko Sipman nguibar ekiamningin ikegha, ghua notin amadaghan Jaserin nguibar ekiamin ghua, aruem anadi naghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin tu. Egha maghira

ghua Amangsizim Itir Dīpar Akarem girigha ghua vongin aruem uaghiri naghin tu. **9** “Kī Jaserin nguibar ekiam ko, Sipman wainin azeniba bagha azi. Ezi nan damazir temeriba uaghan Hesbon ko, Elealen nguibar ekiamning gisin iri. Kī fo, ia bar ikuvigha gifa, kamaghin amizi, ian gumazamiziba wainin azenibar mangi, wainin ovizir andiziba kuarsi bar akuegh dīm ivemar mangigh izegh damuan kogham. **10** Wainin azenir kaba, da fomira bar puvira be, ezi gumazamiziba da kuarir dughiamin, me bar akonge. Ezi datirighin bar akongezir arazir dīmdiar kam gifa, ezi gumazamiziba ua bar akongeghamin ighiabagh amir puvati. Ezi gumazamiziba uam wainin itarir ekiamin, wainin oviziba mīrmīrir puvati. Ikiavira Itir God men akaba dukuagha, me bar akongezir arazir dīmdiar kam agifa. **11** Kamaghin amizi, kī Moapia ko, Kirheresin nguibar ekiamin gumazamiziba bagha nan navim bar osemi. Gumazimin navim bar osemegha gita misogha ighiar amirizibagh ami moghin, nan navim bar osemi. **12** Moapian gumazamiziba uan asebar ziaba fasa mighsiabar ghuavanega, dar dipenibar aven dar dei. Me arazir kabagh amua pura uan gavgaviba agefi. Ezi men arazir kam tong men akurvazir puvati.” **13** Moapia ikuvighamin mīgirīgiar kaba, Ikiavira Itir God bar fomiram dagh amigha gifa. **14** Egha Ikiavira Itir God datirighin ua kamaghin migei, “Moapia uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir 3plara iti. 3plan azenir kabanang, dar arueba kī vaghvagha, bar deraghavira da medi. Ezi namba 3in azenimin, kī mikemezi moghin kī bizir kabar amuam. Moapin ziam datirighin bar pin iti, egh a

gin bar givagham. Gumamazizir bar avirim datirighin kantri Moapin iti, eghti men kantri ikuvamin dughiamin, gumamazizir varazira an ikiva gavgaviba puvatigham.”

17 Ikiavira Itir God Damaskusin nguibar ekiam ikuvighasa akar kam aningi. A kamaghin migei: “Ia oragh! Apaniba Sirian kantrin nguibar ekiam Damaskus gasighasigham, eghti a bizir kuraba akurir danganir pozimin otogham. **2** Gumamazitaba uam Aroerin Distirighin nguibabar ikian kogham. Eghti an nguibaba, pura sipsipbar danganibagh avagham. Eghti a ua dar amuti, da atiatingamin gumaziba puvatigham, kamaghin amizi, sipsipin kaba deravira ikiam. **3** Apaniba, kantri Israelin nguibar gavgavibagh asighasigh, egh uaghan Damaskusin gumamazibagh gativagham. Datirighin kantri Israel ko Siria, aning ziar ekiamning itima, gumamazizir avirim aningin iti. Eghti kantrin kamning bar ikuvighti, gumamazizir varazira ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.” **4** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Dughiar kamin, Jekopin ovavir boribar ziar ekiam givagham. Men bizir aghuir bar aviriba ko, gumamazizir bar avirim givagham, eghti men kantri biziba bar puvatigh pura ikiam. Egha mati arimariam gumazir gavgavir dafam batozi, a bar agharim gura. **5** Israelia datirighin bar avirasemegha, mati witba Refaimin danganir zarimin bar puviram otifi. Eghti apaniba me gasighasigh givaghamin dughiamin, me bar avirasemeghan kogham, mati me azenimin witba akoregha givazi, witin vaghvaziba mitivighav iti. **6** Egha me mati, temer oliv, gumazim aghorim inigha a misogha

olivin ovizir aviriba ini, ezi datirighin olivin ovizir
 puningra an ghuamin itima, ovizir vaghvaziba an aguabar
 iti. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki mikemegha
 gifa.” 7 Dughiar kamin, gumazamiziba navibagh iragh,
 Israelin Godin ziam fi nighnizir gavgavim an ikiam, a
 Godin men ingarizim, a Israelian Godin Bar Zuezim. 8
 Egh me uamategh uari ingarizir ofa gamir dakoziba bagh
 mangan kogh, egh ua aser amizim Aseran ziam fan kogh,
 egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba,
 dar ziaba fan kogham. Egh pauran mughuriar aghuim
 zuim isi aser amizim Asera bagh me ofa gamir dakozibar
 uam a tuan kogham. Me uari uan dafaribar ingarigha
 asebar ziaba fer bizir kaba, me bar da agivagham. 9 God
 Israel gasighasighamin dughiar kamin, men nguibar ekia
 gavgaviba, bar ikuvigh pura ikiam, da mati nguazir kamin
 fomira ikezir darazir nguibabar min ganam. Israelia
 fomira misoghasa izima, me uan nguibaba ategha are, ezi
 nguibar ekia kaba pura mighsiabagh isin itima, ruarim
 ada avara. 10 O Israelia, God ian akurvazir bizir kam,
 ia a ginighnizir puvati. Dughiar kurabar, a mati dagiar
 bar ekiam, ia ghua an aven uari moga deravira iti. Ezi
 bar guizbangira, ia a gin amadagha bar a ginighnizir
 puvati. Ia igharaz darazir asebar ziaba fava, ia ghaze, aser
 kaba ian akuraghti, ia deravira ikiam. Egh ia mizaziba
 ko arimariaba iki bar ikuvigh deragh ikian kogh, egh
 uamategh deraghamin tuaviba puvatigham. Mati ia
 wainin azenim oparigha, wainin ikarizibar dafaribar gari,
 da zuamiram akimariba otivima, ia bar akonge. Ezi ia dar
 dagheba inighan kogham. Puvati. Wainin ikarizir kaba

misighti, azenim bar ikuvigham. **12** Ia niginir ekia kam baragh! Kar kantrin aviribar midorozir gumaziba uari akuvir niginim. Men niginim mati, ongarim pamtem iza dadarimin dipiraghira tingazi. **13** Apaniba mati, aperiar dafam aforegha izi. Eghti God men atariva pamtem me mikemeghti, me uamategh ari uan nguibabar mangam. God men agiraghti, me pura mangam, mati aminim mighsiabar dikavigha, raizin misevibagh varazi, da pura tintinibar zui, egha mati aminir dafam pamtem iza, nguazir mineziba avizi da tintinibar ghuavanadi. **14** Guaratizibar, apaniba iza nguibam korima, gumazamiziba bar atiatingi. Egha mizarazibar me itir puvati. God, arazir kamin, en apanibar tuaviba apirima, me iza pazav e gamua, en biziba okeir puvati.

18 Itiopian kantrin dipabar vongin itir gumazamiziba, mezvika! Nguazir kamin apizir aviriba an ikia, migha mangin izegh gami. **2** Me uan abuir gumaziba amadima, me ighuruniba inigha, da ikegha botbar ingarigha, dagh apiagha Nailin Fanemin uaghiri. Ia Itiopiabar abuir gumaziba, ia zuamira zuir gumaziba, ia uamategh uan kantrin gavgavimin mangi, kantrin dipar aviriba itim. Kantrin kamin itir gumazamiziba, me bar ruarigha, mikarziba bar dera. Ezi ian kantrin kam, midorozimin ziar ekiam iti, ezi kantrin igharaziba bar an atiatingi. **3** Ia gumazamizir nguazir kamin ruaghatevim bar an itiba, ia bar oragh. Ia ganti, me ababanitam mighsiabar a kuazaghti, ia deraviram an gan. Egh ia oraghti me sighatam giviti, ia kuariba arigh deragh a baragh. **4** Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, “Ki uan Nguibamin

ikiava, gumamazizibar arazibar gara, puram aghumra
 ikia men gari. Egha ki me gasighasighasa navim dikavir
 puvati. Ki me mizua pura nimira iti, mati aruem nguazim
 gisirazima, an fefem ghuavanadi. Egha ki mati dagheba
 iniamin dughiam roghira izima, ghuariaba dimagaribar
 iza azenibagh iri moghin, ki nimira ikia me mizuavira
 iti.” 5 Guizbangira, kantrin kam bar gavgafi, mati
 wainin ikarizim deraviram otogha, an akimariba otivigha
 irezi, wainin oviziba kiran oveghangin aniam. Gumazim
 aningaghegha wainin ovizir ghuariba itir aguam atuzi a
 irizi moghin, God kantrin kam gasighasigham. 6 Ikiavira
 Itir God apaniba amadaghti, me izi kantrin kam bar a
 gasighasigham, eghti kantrin kamin midorozir gumazibar
 kuaba pura tintinibar nguazim gireghiv ikiam. Eghti
 kuarazir isaba ko, ruarimin itir asizir atiaba izi men
 kuabar amam. Aruemin dughiamin, isaba izi dar amiti,
 orangtizimin dughiamin, ruarimin itir asizir atiaba izi
 kuar kabar amam. 7 Dughiar kamin, Itiopian kantrin
 gumamaziziba bizir bar aghuiba inigh mangi Ikiavira Itir
 Godin Gavgaviba Bar Itim daningam. A kantrin gavgavim.
 A kantrin dipar bar aviriba itim. Kantrin kamin itir
 gumamaziziba bar ruarigha, mikarziba bar dera. Egha
 kantrin kam, midorozimin ziar ekiam iti, ezi kantrin
 igharaziba bar an atiatingi. Eghti me uan bizir aghuiba
 inigh izi Saionin Mighsiamin izam. Ikiavira Itir God, ua
 bagha danganir kam amisefe, eghti gumamaziziba an izi,
 an ziam fam.

19 Isipia bar ikuvighasa, Ikiavira Itir God akar kam me
 bagha an aningi. “Ia gan! Ikiavira Itir God ghuariam

gisin aperaghav ikia, ivegha akigha Isipin kantrin izi. A izi otoghamin dughiamin, Isipian aseba, bar puvira nighti, Isipian gumazamiziba bar puviram atiatingiva, gavgaviba amiragh magirigh bar givagham.” 2 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki Isipian navibagh inivti, me uarira uariv sogham. Aveghbuaba uarira uariv soghtima, namakaba uarira uariv sogham. Isipian nguibar ekiaba uarira uariv soghtima, provinsba uaghan uarira uariv sogham. 3 Ki Isipia damighti men gavgavim givaghti, me okam nighnighiva, bizir me damuasa nighniziba, me dar amuan kogham. Egh me uan asebar azangti, da ti men akurvagham. Egh me mangi, gumazir oveaghuezibar duabar azangsigham, me bizir manam damuam. Me imezibagh amir gumaziba ko kukunir gumazibar nighnizibagh foghsi men azangsigham. 4 Ki Isipia isiva, atrivir kuratamin agharim datighti, a men ganam. A gumazir bar aningaghezim, a men gan, deragh me damuan kogham. Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.” 5 Eghti Nailin Fanem bar dakegh magiriti, nguazim otogh bar misingigham. 6 Daghurir dipar izava Nailin Fanem giniviziba, aghumra daka uaghirima, mughuriar kuram otifi. Eghtima ogheba ko ighurunir dipamin itiba bar misingigham. 7 Eghti me fanemin miriam ko an akamin boroghin oparizir dagheba misingti, aminim vang bar da inigh mangigham. 8 Eghti gumazir Nailin Fanemin osiriba isiba, uam osiribar guan kogh, uan iver ekiaba akuniva osiriba inian kogham. Kamaghin amizi, men naviba bar osemeghti, me aziva arangam. 9 Eghti korotiabar ingarir

biziba uam otivan kogham. Eghti gumazir iniba nuaviba
 ko amizir korotiaba isaiba, me bar amiragh, bar osemegh
 puviram aziam. **10** Eghti Isipian gumazir dapaniba
 bar ikuvighi, dagiaba bagha ingarir gumazamiziba,
 men navir averiaba bar me basemegham. **11** Soanin
 nguibamin gumazir ekiaba, me gumazir onganiba. Ezi
 gumazir nighnizir aghuiba Isipin atrivim ganidiba,
 me migirigiar kuraba a ganidi. Fofozir gumazir kaba
 vaghvagha atiatir puvatigha kamaghin Isipian atrivim
 gifara uari fa migia ghaze, “Ki fofozir gumazibar gin
 zuir suren gumazibar mav. Ki fomira itir atrivibar ovavir
 borimra!” **12** Egħa me managh uan fofoziba moegħa,
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Isipia damuamin
 bizibar gun ni mikemezir puvati? Bar puvati. **13** Soanin
 nguibam ko, Memfisın nguibar ekiam, aningın gumazir
 ekiaba, me gumazir onganiba. Ezi Isipian gumazamizibar
 gumazir dapanir ekiaba, me uaghan deragħa kantrin
 garir puvati. **14** Guizbangira, Ikiavira Itir God, Isipian
 nighnizim gasighasigha gifa. Bizir kam bangin, Isipia
 amir biziba, bar ikuvigha ghua, mati wainin dipar
 onganim amezir gumazim uan mimizim dikaragħa, atam
 irighai. **15** Gumazitam kantri Isipin akuraghti, a deragh
 ikian kogham. Gumazir ekiam o pura gumazir kinim,
 a bizitam damuan kogham. **16** Gin izamin dughiamin,
 Isipia kamaghin osimtiziba ateriva, me Ikiavira Itir Godin
 Gavgaviba Bar Itimin ganti, a me misogħsi uan agharim
 ghufeghti, me amizibar min bar atiatigh nigham. **17**
 Egh dughiar kamin, Isipian gumazamiziba oraghti, me
 kantri Judan ziam diboroghti, me Ikiavira Itir Godin

Gavgaviba Bar Itim ko a damuamin bizibagh nighnigh, bar moghiram an atiating nigham. **18** Dughiar kamin, Isipian gumazamizir an 5plan nguibar ekiabar itiba, me Hibrun akam mikimam. Egh nguibar ekia kabar itir gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim baghvira iki an apengan ikiam. Nguibar ekia kabar mam, me ziar kam a darigham, “Aruemin Nguibar Ekiam.” **19** Eghti dughiar kamin, Isipin kantrin tongin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir tam ikiam. Eghti me uaghan Isipin kantrin mitaghniamin, Ikiavira Itir God baghvira itir dagiar dipenir akinir mam asaraghti, a tughiv ikiam. **20** Dagiar dipenir akinir kam ko, ofa gamir dakozir kam, Isipin nguazimin ikiti, gumazamiziba aningin gan, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ginighnigham. Eghti apaniba izi pazi me damuamin dughiamin, me Ikiavira Itir Godin dimti, an Akurvazir Gumazitam amadaghti, a izi men akuragh ua me iniam. **21** Eghti Ikiavira Itir God uabi isi Isipian akaghti, me a gifogh suam, a uabi Ikiavira Itir God. A kamaghin damighti, Isipia bar deragh a gifogh, an ziam fi, uan asiziba tuer ofaba ko witin oviziba tuamin ofaba, da inigh a bagh mangam. Egh me akar dikirizibar a damuva, egh me damuasa mikemezir bizibar amuam. **22** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ivezir kuram Isipia daningam. Arazir an amir kamin, a men arazir kuraba akirmighasa. Eghti gin me navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God bagh mangiti, a men azangsiziba baragh, me damuti, me ghuamaghegh deravira ikiam. **23** Dughiar kamin, tuavir ekia mam Isipin kantri ko Asirian kantrin tongin ikiam. Eghti

Asiriaba daru Isipin kantrin mangiti, Isipia daru Asirian kantrin mangam. Eghti kantrin kamningin gumazamiziba Ekiamin ziamra fam. **24** Eghti dughiar kamın, kantri Israel, Isipin kantri ko Asirian kantri, me roroabar otogh uari inigh deraghvira ikiam. Eghti God me bangin, nguazimin itir kantriba bar, dar gumazamiziba bar deragh me damuam. **25** Egh Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir aghuiba me daning kamaghin mikimam, “Isipia, ki deravira ia damuam, ia nan gumazamiziba. Egh ia Asiriaba, ki deravira ia damuam, ia gumazamizir ki uabi ingariziba. Egh ia Israelia, ki deravira ia damuam, ia gumazamizir ki ua bagha miseveziba.”

20 Asirian Atrivim Sargon migeima, an midorozir gumazir dapanir ekiam, Asirian midorozir gumaziba inigha ghua Filistian kantrin aven, Asdotin nguibar ekiamin misosi. Ezi azenir kamra, God akar kam Aisaia ganingi. **2** Ikiavira Itir God fomiram Emosin otarim Aisaia, arazir kam damuasa a migia ghaze, Aisaia azir korotiar an aghuiziba adegh bibiamra iki, egh uan dagarimin, dagarir asuaba suegh pura suer kinibar daru. Ezi Aisaia Ikiavira Itir Godin akam baregha, a mikemezi moghin ami. **3** Ezi gin, Ikiavira Itir God kamaghin migei, “3plan azenir kaba bar moghira, nan ingangarir gumazim Aisaia, korotiar tam ko dagarir asua tam aruzir puvatigha, puram arui. Ezi an arazir an amizir kam, a bizir bar kurar Isipin kantri ko, Itiopian kantri bativamin ababanim. **4** Eghti Asirian atrivim mangi, kantri Isip ko kantri Itiopia misogham. Egh a kantrin kamningin gumazamizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba inigh mangi kantrin igharazir

tamin me kalabuziam darigham. Egh me mangamin dughiamin, me korotiaba ko dagarir asuataba aghuighan kogham, me pura daruam. Me pura bibiabara iki, bar aghumsigham. **5** Gumamaziziba kantri Itiopia ko kantri Isipin gara men ziamning fa ghaze, Aning ti en apanibav soghsi en akurvagham, egh me guizbangira digavir kuram damigh, bar aghumsigh, naviba bar ikuvigham. **6** Dughiar kamin, Filistian gumamazizir ongarir miriamin itiba, me kamaghin uarira uariv kimam, 'Maia! E kantrin gavgavir kamning, en akurvaghasa, e aningin azaragha ghaze, me en akuraghtima, Asiriaba ua izi e gasighasighan kogham. Ezi ia gan, kantrin kamningra datirighin ikufi. Ezi e Asirian midorozir afuziba gitaviraghan tuaviba ua puvati.'"

21 Ikiavira Itir God, Babilon ikuvighamin akar kam aningi, an ongarimin boroghin gumamaziziba puvatizir danganimin iti. Ia oragh, osimtizir bar dafam ko, bizibagh asighasizir arazim me batogham. Apaniba izi mati, aminir bar gavgavim, Negevin danganim, a sautin amadaghan itir gumamaziziba puvatizir danganimin ikegha, pamtem ivegha iza bizimin min nguazim avigha izi. Gumamaziziba puvatizir danganir kam, gumamazizibagh amima me bar atiati. **2** Ezi God bizir bar kurar mam nan aka, ki irebamin min garir bizimin, an gani. Ki orazi, Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Babilonia, me gumamazizibagh ifara paza me gami darasi. Egha me arazir kam gamima a ghua bar ekefe. Kamaghin amizi, ia kantri Elamin itir midorozir gumaziba, ia izi Babilonia misogh. Eghti ia Midian kantrin midorozir gumaziba, ia izi nguibar ekier

kam an ekiarugh. Ki osimtizir Babilonia gumazamizir igharazibagh anidiba agivagham.” 3 Irebar kam na gamima, ki bar atiatigha aguaghfagha, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, ki mizazir bar dafam isi. Ki bar atiatigha nan nighnizim bar ikufi, egha ki bizitamin ganan bar aghuagha, akatam baraghan bar aghua. 4 Nan dapanim onganizi, nan mikarzim atiatim bangin nisi. Aruem iraghugha givazi, aminirbirim nguibam avarazi dughiaba, ki zurara guaratiziba bagha bar ifonge. Ezi datirighin puvati, aminirbirim otozi irebam na gamima, ki bar atiatingi. 5 Ki irebar kamin garima, gumazamiziba isar dafam damuasa biziba akiri. Egha me inir dafaba nguazimin da ghuanizi gumaziba dagh apiagha dagheba ko dipaba api. Ezi gumazir mam zuamira iza kamaghin dei, “Ia gumazir aruaba, apaniba izegha gifa. Ia dikavigh uan midorozir oraba asigh misoghsi gan.” 6 Ezi Ekiam kamaghin na migia ghaze: “Ni apaniba bagh ganamin gumazitam amiseveghti, a tugh gavgavigh gan iki. Egh a bizir manamin ganigh, ni mikimam. 7 Egh a ganti, gumazim karis daperaghti, hoziar pumuning a geku izi mangiti, maba kamaghira aning tiv izam. A gumazibar ganti, me donkiba ko, kamelbar apiagh izam, eghti, a bar deravira ganiva, kuarimning atigh oragham, bizir tizimram otivam.” 8 Ezi apaniba bagha garir gumazir kam, laionin min tiarir dafam akara, pamten kamaghin dei, “Ekiam, ki arueba ko dimagariba bar, apaniba bagh ganamin danganir kamin tughav ikia bar deravira me bagha gara iti. 9 Egha ki datirighin gumazibar garima, gumazim karis gaperazi hoziar pumuning a gekuigha izi,

ezi maba kamaghira aning tiva izi.” Egha gumazir kam ua kamaghin migei: “Babilon ikuvigha gifa, a ikuvigha gifa. Ezi men asebar marvir guaba nguazim giregha bar misaraghire.” **10** Ezi ki ghaze: “O ia nan gumazamiziba, ian apaniba ia misoke, mati gumaziba witin ovizibav sosi. Ezi ki datirighin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim na ganingizir akam, ki ia mikemegha gifa, kar Israelian God.” **11** Ikiavira Itir God, Duman nguibar ekiamin otivamin bizibar gun migei. Idomian kantrin itir gumaziba dia kamaghin azangsisi, “O apaniba bagha garir gumazim, dimagarim manadizoghin givagham? A bar guizbangira, dughiar manamin givagham?” **12** Ezi ki apaniba bagha garir gumazim, ki kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Aminim tiragh izam, ezi datirighin dimagarim ikiavira iti. Eghti ia uam azangsighsi, ia uamategh iziv azang.” **13** Arebia bar ikuvighasa, Ekiam akar kam aningi. Ia Dedanian gumaziba, ia kamelin bizibagh apiagha, danganir dipaba puvatizibagh aruava, bizibagh iveza da amadi. Egh ia ari mangi Arabian ruarimin danganir dipaba puvatizimin muegham. **14** O ia Teman nguazimin itir gumazamiziba, ia dikavigh mangi, gumazamizir kuariba bar puv me pirir kaba, ia dipaba inigh me bagh mangi. Ia Teman gumazamiziba, gumazamizir ruarimin arav ghuezir kaba, ia dagheba inigh me bagh mangi. **15** Men apaniba midorozir sababa ko, piba inigha iza puv me misosi, kamaghin amizi, me are. **16** Ezi Ekiam kamaghin na mikeme, “Kedarin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir bar vamira iti. Ki bar deravira azenir kamin dughiaaba vaghvagha

da medi, egh azenir kam givamin aruer kamra, ki me damuasa mikemezir bizibar me damuam. 17 Kedaria, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me pibar misoghan bar fo. Egh me bar givaghti, midorozir gumazir buangningra ikiam. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki mikemegha gifa.”

22 Ikiavira Itir God, Irebamin Min Garir Biziba Otivamin Danganir Zarim bagh akar kam aningi. Ia Jerusalemin itir gumazamiziba, ia bar manmaghira nighnigha, dia niginir dafam gamua, egha bar akonge? Ia uan dipenir inogoribar ghuavanega pamtem deima, ian niginim nguibar ekiamin ruaghateviba bar dar ghu. Ian gumazir ariaghireziba, me midorozir gumazir gavgavibar min misoghava ariaghirezir puvati. 3 Ia fo, ian midorozir gumazir dapaniba ara bar saghon ghue. Ian gumaziba uan apanibar midorozim ikarvaghan piba ko biziba puvati. Kamaghin amizi, apaniba men apigha zuamira bar moghira men suiki. 4 Kamaghin ki ia migei, Ia nan navim damuti, a nimira ikisi damuan marki. Nan navim bar ikuvizi ki azia iti, kamaghin amizi, ia na ateghti ki uabira ikiam. Nan gumazamiziba bar ikufi, ezi ki me ginighnighav arai. 5 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam, an osimtizir guar aviriba ia bativamin dughiam amisevegga gifa. Osimtizir kaba, Irebamin min Garir Bizibar Garir Danganir Zarimin ia bativam. Dughiar kamin, apanir bar avirim iziva pamtemin dimiva ivemar mangi izegh damuti, ia digavir kuram damigh onganigham. Egh me nguibar ekiamin divazir gavgavim akarti, ia atiatingti, ian dimdiam bar saghon mangi mighsiabar tugham. 6 Elamin

kantrin midorozir gumaziba, me piba ko baribar suiki, egha me misoghasa hoziaba ko karisba sara izi. Ezi Kirin nguibar ekiamin midorozir gumaziba, me misoghasa uan oraba sara izi. **7** Misoghamin karisba ian danganir zarir bar aghuiba bar dagh izefe. Ezi midorozir gumaziba hoziaba mikirvazir karisbagh apiagha, men nguibar ekiamin tiar akabar otivigha givagha misoghasa gara iti. **8** Ia fo, Ikiavira Itir God, ua kantri Juda geghuva an garir puvati. Ia fomira kamaghin fo, ia misoghamin bizir aviriba isa dipenir me kamaghin diborim gati, Lebanonin Ruarir Pizimin Temebar Ingarizir Dipenim. Ezi ia ti datirighin ghaze, apaniba izi ia ko misoghti, ia misoghamin bizir kaba ian akuraghti, ia deraghvira ikiam. **9** Egha ia kamaghin gari, Jerusalem dagiabar ingarizir divazir bar mitiar gavgavim, an danganir aviriba akuaghiregha ikuvigha iti. Egha ia Atrivim Devitin nguibar ekiam Jerusalem, ia an dipeniba bar da menge. Egha ia dipenir maba akaragharigha dar dagiaba inigha nguibar ekiamin divazim akirmiki. Egha ia dipam, Mozir Dipar Vin Itimin magirasa, ia afemozibagh gikui. **11** Egha ia mozir dipar mam, nguibar ekiam avinizir divazimningin tongiram a gikui. Eghti mozir dipar ghurir nguibar ekiamin azenan itim, a ivemar izi nguibar ekiamin aven itir mozir dipar igiamin magiram. Ia bizir kabagh amua, egha tong God ginighnizir puvati. Bizir ia bativamin kaba, a fomira ia bagha da amisefe. Egha bizir kabar ingarizi, da otifi. **12** Egha bizir kaba otivir dughiamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam, a kamaghin ifonge, Ia aziv arang kuarkuv, egh uan dapaniba bar dagh isegh, egh

azir korotiabar aghuigh. **13** Egh ia gan! Ia azir arazibagh
 amir puvati. Ia akazim gamua bar akuegha iti. Egha ia
 sipsipba ko bulmakaubav sogha, isar dafam gamua, egha
 wainin dipaba api. Egha ia kamaghin migei, “E fo, e
 gurumin ovengam, kamaghin amizi, ia izi e dami wainin
 dipabar amam.” **14** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 a uabi na batogha migirigiar kam nan kuarim gati, “Ki
 ian arazir kurar kam gin amadaghan kogh, mamaghira
 iki mangi ia aremeghtimra givagham.” Kar Ikiavira Itir
 God, Godin Gavgaviba Bar Itim, a nan Ekiam, an akam. **15**
 Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a migia
 ghaze: Ni mangi Sepnan ganigh, gumazir kam atrivimin
 dipenimin biziba bar dar gari. Egh ni akar kamin a
 mikim, **16** “Sepna, ni nguaziba ko ikiziba kagh itir puvati.
 Tinara nin amamangatizi, ni uabi fa pin itir mighsiamin
 ghua, ua bagha dagiam abigha torim okore, eghti dagiar
 torir kam, ni bagh mozir bar aghuimin otogham? **17**
 “Ni ti ghaze, ni gumazir gavgavim, a? Bar puvati! Ni
 kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, bar pamtemin nin
 suiragh, ni munumigh ni righti, ni balin muziarimin min
 otogham. Egh a ni akunighti, ni akigh mangi bar saghon
 itir nguazir ekiatamin irigham. Egh ni danganir kamin
 aremegham. Egh ni karisin bar dirir ni bar ifongezir kaba
 ategham. Ni datirighin atrivimin ingangarim gami. Egh
 ni gin aghumsizim atrivimin adarazir ganidir gumazimin
 otogham. **19** “Ikiavira Itir God ingangarimin ni agivagh ni
 batueghti, ni pura ikiva ua ziaba puvatigham. **20** Bizir kam
 otoghti, ki uan ingangarir gumazim Eliakimin diaghti a
 izam. A Hilkian otarim. **21** Eghti ki korotiar ruarir kam isi

Eliakim darugh, miter atrivimin ingangarir gumazim uan ivariam gitim a gikegh, ni amir ingangarimin gavgavim inigh an dafarim datigham. Eghti an afeziamin min otogh bar moghira Jerusalem nguibamin gumazamiziba, ko Judian nguibaba bar me gativagh men ganam. **22** Eghti ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Devitin dipenimin kiba isi, an dafarim datigham. Eghti a tiam kuighi tav a dukuaghan kogham. A tiam dukuaghti tav a kuighan kogham. **23** Ki a damighi, a ingangarir kam bagh bar gavgavigham, mati purirpenibar suizir afughafuziba, da purirpenimin suirazi a danganir vamira ikia gavgafi. Eghti an adarazi bar moghira ingangarir an amir kam bangin ziar ekiam iniam. **24** “Eghti an adarazi ko an boriba ko namakaba, me bar moghira an guighiv iki, uarir akurvaghsi an azangsiham. Me, mineba ko mitariba akezir mamin guraghav iti moghin, me an guighiv ikiam.” **25** Eghe Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ua kamaghin migei, “Dughiar kamin akezir kam, a faragha gavgavigha iti, egh a datirighin asighirigh irigham. Eghti bizir an guighav ikia osimtizim a ganidiba, me bar ikuvigham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

23 Bizir Tairin nguibar ekiamin otivamiba, Ikiavira Itir God, dar akam anidi: O ia gumazir kurir ekiabar ongarim garuiba, iavzika! Ian nguibar ekiam Tair, a bar ikuvigha gifa, ezi tam uam an itir puvati. Ia Tarsisin nguazimin ikegha, uamategha iza Saiprusin Arighatizim ategha, uan nguibam bagha izi, eghe dughiar kamin ia asighasighizir arazir kam baraki. Kamaghin amizi, ia naviba ikuvigh

aziv arang. **2** Ia ongarir miriamin itir darasi, ia Saidonin nguibar ekiamin itir dagiaba bagha ingarir gumaziba, ian naviba osemegh, uan akaba dukuagh. Ia Saidonin nguibar ekiamin gumaziba, kuriba bizir aviriba ia bagha da inigha izi. **3** Egha ia ongarir bar konim gisin arua, kantrin aviribar ghua biziba amaga, dagh ivezagha arua, egha ia ziar ekiam isi. Ian kuriba Isipin kantrin ghua, Nailin Fanemin ghua, Sihorin Danganir Zarimin amadaghan ghua, witin oviziba ko, biziba inigha ia bagha izi. Ezi ia dar dagiabar ingangaribagh amua, dar dagiaba isi. **4** Ia Saidonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ian nguibar ekia bar gavgavir ongarir miriamin itim, a bar ikuvigha gifa. Ongarim ti ian nguibam ginighnigha ghaze, “Iavzika! Nan boriba bar moghiram ovegha gifa. Ezi ki mati, amizim borim batasa, mizazim barazir puvatizi moghin iti. Egha ki mati, amizir gumazamizir igiar bar aghuiba bata, egha deragha dar gari puvatizim.” Kamaghin amizi, ia bar aghumsigh! **5** Eghti Isipia, Tairin nguibar ekiamin otivizir bizir kaba baregh, bar atiating, egh men gavgaviba bar givagham. **6** Ia gumazamizir ongarir miriamin itiba, ia naviba ikuvigh, aziv arangiva, ari bar saghon Tarsisin nguazimin amadaghan mangi. **7** Tair nguibar ekia bar gavgavir fomira itim, a nguibar ekia ia a bagha bar akongezim. Fomira nguibar ekiamin itir gumazamiziba uan marazi amangizi, me nguazir saghon itibar ghua, nguibar ekia igiabar ingara da aghui. Ezi tizim bagha, nguibar ekia kam uabi ikuvigha iti? **8** Tinara miagiava arazir kurar kam gamizima, a Tairin oto, nguibar ekia kam atriviba amisevezi, me nguibar ekia igharazibagh

ativagha dar gari? Ezi a dagiaba bagha, biziba amaga dagh ivezir ingarir gumaziba, atrivibar otaribar min itima, nguazir kamın itir gumazamiziba bar, ziar ekiam me ganidi. **9** Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migeima, arazir kam oto. Gumazir uan gavgaviba ko, uan ziar ekiaba fa bar akongeziba, Ikiavira Itir God me dikabinasa. Egha a uaghan gumazir ziar ekiaba itibar ziaba dikabinasa, bizir kam gami. **10** Ia Tarsisin nguazimın itir gumazamiziba, ia uan ifongiamin bizibar amu, mati Nailin Fanemin aperiar dafam otogha afora pura tintinibar zui. Ia fo, Tairin nguibar ekiamın itir gumazamiziba ua ikian kogh, ian ifongiamin tuaviba apiran kogham. **11** Ikiavira Itir God uan agharim ghufegha gifa, an ongarim gisin an amadagha, kantrin ongarir miriamin itir kabagh asighasighasava ami. Kamaghin amizi, kantrin kabar itir gumazamiziba atiatiava agoi. A Kenanin nguazimın nguibar ekier gavgavir kabagh asighasighasa akam anigha gifa. **12** A kamaghin migei: “O Saidonin nguibar ekier dirim, gumaka! Ni uabin akurvaghan kogham. Nin bar akongezir arazim givagh ua ikian kogham. Ni bar ikuvigh, egh deravira ikian kogham. Kamaghin amizi, ia Saidonian gumazamiziba, ia dikavigh ari Saiprusin Arighatizimın mangi. Egh ia uaghan avughsamin danganiba puvatigham.” **13** Ia Kaldian nguazim deraghviram an gan. Men kantri bar givazi, gumazitam uam an itir puvati. Ia fo, Asiriaba men kantri gasighasiki, egha men nguazim gamima, a ruarimin itir asizir atiabar nguibam gava. Asiriaba dakoziabar ingarizima, da Kaldiabar nguibar ekiamın

divazir gavgavim bar anevinizi, nguibar ekiam an aven
iti. Egha me dakozir kabagh isin tuivigha me misosi. Me
nguibar ekiam kamin divazir gavgavir kam akaraghariki,
egha bar nguibar ekiabagh asighasiki. **14** O ia gumazir kurir
ekiabar ongarim garuiba, iavzika! Ia Tarsisin nguibamin
ikegha iza garima, ian nguibar ekiam gavgavim, a bar
ikuvigha gifa. Kamaghin amizi, ia naviba ikuvigh aziva
arang. **15** Bizir kaba otivamin dughiamin, gumazamiziba
70plan azenibar, Tairin nguibar ekiam ginamadagham.
Kar atrivim ikiamin azenibar dibobonim. 70plan azenir
kaba givaghti, Tair tuavimin amizimin min ikiti, gumaziba
a dighor ighiam damuam. Ighiar kamin migirigiaba
kamakin: **16** O tuavimin amizim, me ni ginamadagha
gifa. Kamaghin ni gita inigh nguibar ekiam daru. Egh
ni ighiabar amuva, onger akar bar aghuibar amu, eghti
gumaziba ua ni ginighnigham. **17** Eghti 70plan azeniba
givaghti, Ikiavira Itir God, Tairin nguibar ekiam damighti,
a uamategh nguibar gumazamiziba iza biziba amaga dagh
ivezimin min otogham. Egh Tairin nguibar ekiam, nguazir
kamin itir kantrin igharaziba, bar me apezeperti, me izi a
ko dagiar ingangaribar amuam, mati tuavimin amizim, a
gumaziba apezeperima, me a bagha izi. **18** Egh dagiaba
ko, bizir tizir Tair isiba, a ua baghvira da isi, dar pozim
mikanan kogham. Puvati. Da Ikiavira Itir Godin bizibar
min ikiam. Eghti Tair inigha pozim mikinizir bizir kaba,
Ikiavira Itir Godin damazimin ikiamin gumazamiziba bar
da inigham, egh me damamin dagher bar aviriba ko,
korotiar aghuir daghuamin bar aviriba ikiam.

24 Ia deraviram oragh! Ikiavira Itir God nguazim bar a gasighasighti, a bar nguazir kinimin otoghti gumazamiziba puvatigham. A nguazim dikaragh a righirigham. Egh a gumazamizibar amighti, me ari tintinibar mangegham. **2** Gumamazir dabirabir igharagha garibar itiba, me bar moghiram osimtizir vamira bativam. Godin ofa gamir gumaziba ko, gumamazir kiniba, gumazir dapaniba ko, ingarir gumaziba, amizir dapaniba ko, amizir kiniba, biziba amadir gumaziba ko, bizibagh ivezir gumaziba ko, gumazir munam ko, akam akirigh dagiaba a danighti a gin uam ada ikarvaghamin arazim gamir gumaziba ko, gumazir munamin dagiaba iniasa a ko akam akirir arazim gamir gumaziba, gumazir dagiaba itiba ko, gumazir biziba puvatiziba, me bar moghira dughiar kuram bativam. **3** Nguazim bar moghira ikuvigh pura ikiam. Bizir kaba otivasa Ikiavira Itir God mikemegha gifa. **4** Nguazir bar misingigha, an gavgavim gifa, ezi an azirakar amirizibagh ami. Ezi gumamazir ziaba itiba, men gavgaviba uaghan gifa. **5** Gumamazizibar arazir kuraba bangin, nguazim Godin damazimin bar ikufi. Me akirim ragha Godin Arazibagh asara. Me arazir God ifongeziba munasa amuavira iti. Me God ko Akar Dikirizir Gavgavir iki mamaghira ikiamim abiki. **6** God men arazir kurabar osimtizim bangin mikemezi, dughiar bar kuram nguazimin otozi, gumamazir bar avirim, avir ekiam men isigha gifa, ezi bar varazira iti. A kamaghin damighti, gumazamiziba uan arazir kurabar osimtiziba ateram. **7** Egha me garima, wainin ovizir igiaba midiima,

wainin ikariziba uaghan midii. Ezi gumamazizir wainin
 dipaba apa bar akongeziba, me datirighin naviba bar
 osemegha iti. **8** Me ua bar akuegha, dia uan tambarinbav
 misozir puvati. Ezi me bar akongezir arazir isam gamim
 a uam otozir puvati. Ezi ighiar me gitan guar aviribav
 soghava amim, a bar gifa. **9** Me wainin dipaba apir
 dughiamin, me ua ighiabagh amir puvati. Men osimtiziba
 me gamima, dipar onganim ua men akatoribar isingizir
 puvati. **10** Nguibar ekiamin itir biziba bar moghira ikufi.
 Ezi dipenibar tiar akaba bar pirigha itima, gumazitam dar
 aven mangan iburagham. **11** Ezi gumamaziziba damamin
 wainin dipaba puvati, kamaghin amizi, me nguibar
 ekiabar tuavibar mitivighav ikia wainin dipaba bagha
 dei. Gumamaziziba bar akongezir arazim gifa, ezi navir
 kuram ko navir osimtizimra nguazimin ruaghateviba
 bar, dar ghu. **12** Nguibar ekiam bar ikufi, ezi an divazir
 gavgavimin itir tiar akar ekiam irigha bar akaraghire.
13 Arazir kamra, nguazir kamin itir gumamaziziba bar
 me bativam, eghti gumamazizir varazira ikiam, mati
 gumaziba olivin oviziba kuarigha da inigha givazi,
 ovizir vabara olivin tememin guighav iti. Egha mati
 me wainin oviziba inigha givazi, vaghvazibara wainin
 azenimin iti. **14** Ezi ikiavira iti varazira, me bar akuegh
 ighiabar amuam. Gumamazizir aruem uaghiri naghin
 itiba, me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko, gavgavim
 bagh bar akuegham. **15** Kamaghin amizi, ia aruem anadi
 naghin itir gumamaziziba, Ikiavira Itir Godin ziam fi.
 Ia ongarimin arighatizibar itir gumamaziziba, ia bar
 moghira ziar ekiam a daning, a Israelian God, Ikiavira

Itir God. **16** Ia oragh! Nguazir kamin ruaghatevir bar saghon itibar gumazamiziba, me bar akongezir ighiabagh ami. Ezi men ighiam kamakin, “Ikiavira Itir God, arazir aghuibagh ami. Kamaghin amizi, e bar ziar ekiam a ganidi.” Ezi ki kamaghin migei, “Iavzika! Ki bar akueghan kogham. Nan navim bar osimtizir dafam iti, ezi nan ikirimirim pura givasava ami. Ki garima, gumazir arazir kurabagh amiba ko akar ifavaribagh amiba, igharaz darazigh ifara paza me gami. **17** Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, iavzika! Dughiar kuram ko, torir ekiam ko, iver ia avaragh ian suighamba, me ia mizua iti. **18** Eghti gumazitam dughiar kurar kamin migirigiam bareghiva arimangam, a torir ekiamin magirigham. Egh a uamategh anabogh ari mangisi, ivem gasagham. Guizbangira, overiam kuighirighi, amozir ekiam nguazim giram. Eghti nguazimin mingarim nigham. **19** Nguazim bar puvira nigh bighiri, akaba akarighiregh ikiam. **20** Nguazim ivazvagh, mati gumazim wainin dipam apava onganigha mangin izegh gami. Egh mati averpenir muziarimin min, aminir gavgavim a givaima, a mangin izegh damuam. Gumazamizibar arazir kuramin osimtizim, bar osemezi nguazim an ateran ibura. Kamaghin amizi, nguazim irigh, ua dikavighan iburagham.” **21** Eghti Ikiavira Itir God uabi misevezir dughiamin, a Godin Nguibamin itir midorozir gumaziba ko, nguazir kam gativir atriviba, ivezir kuram isi me daningam. **22** God me akuvagh me isi kalabus datigham, mati me kalabuziar gumazamiziba inigha torir mam gati. Egh a me dukuaghti, me dughiar ruarimin kalabuziamin ikiam, egh a gin ivezir kuram me daningam.

23 Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, uan angazangarir ekiam ko, uan gavgavim sara izi, Jerusalemin itir Saionin Mighsiamin iki, gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti an gumazamizibar gumazir faragha zuiba an ganam. Eghti an angazangarim pamtem me gisiraghti, aruem ko iakinimin angazangarim pura bizir kinimin min otogham.

25 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ezi ki nin ziam fasa. Ni nan akurvaghasa bizir aghuir igharagha garibagh ami. Ni fomira damuasa mikemezir biziba, ni guizbangira dagh amigha gifa. Kamaghin amizi, ki ziar ekiam ni ganidi. **2** Ni nguibar ekiabagh amizi, da minezir pozibar otifi. Nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba, bar ikufi. Ezi apanibar nguibar ekiar kabar gavgaviba bar gifa, ezi me ua dikavan ibura. **3** Kantrin gavgavibar gumazamiziba, ziar ekiam ni daningam. Eghti kantrin kurabar nguibar ekiaba, me nin atiatingam. **4** Gumazamizir biziba puvatiziba, ni deravira me geghuva men gari. Gumazamizir onganarazibagh amiba, osimtizibar dughiamin itima, ni men mogomer danganir bar gavgavimin min iti. Atrivir kurabar adariba ko aningaghariba, mati aminir gavgavim iza dipenir birim ginifi. Ezi ni mati averpenim me avarazi, aminir gavgavim iziva me ginobaghan kogham. Ezi gumazir kurabar adariba, mati aruemin fefem dipaba puvatizir danganimin ikegha pamtem me gisira. Ezi ni mati, me tememin dughuazimin apengan ikia, aruemin fefemin uari apasi. Ezi aminim ko amozimin dughiamin, ni biziba puvatizir gumazamiziba avarazi me deravira iti, ezi aruer gavgavim me gapongezir puvati, mati overiamin ghuariaba aruemin

fefeim avarazi, nguibam bar orange. Ni ifaghatir apanibar
 akaba dukumizi, atrivir kurabar dimdiaba pura gefi. **6**
 Egh Saionin Mighsiam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
 Bar Itim, isar bar ekiam kantribar gumazamiziba bar
 me bagh a damuam. Eghti isar kam bar deragham, egh
 asizir bar aghuir oviba itiba ko, damamin wainin dipar
 bar aghuiba an ikiam. **7** Datirighin gumazamizir naviba
 osemegha itiba, me mati gumazim aremezi, me a bagha
 osemegha korotiar piziba aghui. Eghti Ikiavira Itir God,
 Saionin Mighsiamin iki, gumazamiziba bar men over
 osimtiziba agivam, mati me gumazir kuam avarazir
 niravizir kam, a me dama anedegham. **8** Egh God ovevem
 dikabiragh, a gasighasigh, bar a gafiragham. Ikiavira
 Itir God, en Ekiam, men ararem agivagham, egh bar
 gumazamizibar damazibar teriba bar da adizam. Egh a
 uan gumazamizir aghumsigha itiba, a men aghumsiziba
 bar da givagham. Kar, Ikiavira Itir God kamaghin damuasa
 mikemezir akam. **9** Ezi bizir kaba otivamin dughiamin,
 gumazamiziba kamaghin mikimam, "Ikiavira Itir God,
 en God. E nighnizir gavgavim an iki, a mizuam ikiti,
 anarira izi en akuragh uam e iniam. A uabira Ikiavira
 Itir God, eggha an en akura. Kamaghin amizi, a uam
 e inizir bizir kam bagh, e bar akuegham." **10** Eghti
 Ikiavira Itir God bar deravira Saionin Mighsiamin ganti, a
 deraghvira ikiam. Egh a Moapian gumazamiziba fofozim
 me daning. Egh apanibar amamangatighti, me izi me
 gasighasigh me abinigham, mati bulmakaua uari uan
 buariba dikabiri, da dadabar aven zui. **11** Egh Moapia, mati
 gumazim ongarir torir ekiamin ikiava, ovengan atiatia

ongarir dadarimin mangasa nighnigha, uan dafarimningin pamtemin ongarim misogha afozofogha zui moghin, me osimtizir kam gitaviraghsi arazir bar igharazibar amuam. Eghti Ikiavira Itir God uan dafarimin me abiraghti, me fogh suam, bizir me uari fasa amir kaba, da men akuraghan kogham. **12** Eghti God Moapian nguibar ekiabar divazir gavgaviba akararigham. Divazir kaba datirighin pin mar iti. Ezi an adar amuti, da bar daghiri nguazim giregham. Da bar iregh nguazir minemniabar tongin irighiv ikiam.

26 Dughiatam gin otoghti, Judan nguazimin itir gumamaziziba ighiar kam damuam: En nguibar ekiaba bar gavgafi! Ikiavira Itir God, a uabi en divazir bar mitiar gavgavimin min iti. An en akurvazima, e uan apaniba dikabiri. **2** Ia nguibar ekiamin tiar akar ekiaba kuigh, eghti Godin damazimin derazir gumamaziziba aven izam. Gumamazizir kaba zurara Ikiavira Itir Godin apengan ikia, nighnizir gavgavim an iti. **3** O Ikiavira Itir God, gumamazizir nin apengan itiba, me zurara ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni me gamima, navir amirizimin arazim me gizifa. **4** Ikiavira Itir God, en God, a en mogomer danganir gavgavim, mati dagiar gavgavir ekiam. Egh a zurara kamaghira ikiam. Kamaghin e guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva, zuraram an apengan ikiam. **5** Gumamazizir ziar ekia bar pin itiba, Ikiavira Itir God me dikabiri. Egha a nguibar ekia gavgaviba akaragharighizima, da bar nguazim gire. **6** Nguibar nguazim girezir kaba, gumazir onganaraziba ko gumamazizir gavgaviba puvatiziba,

datirighin iza uan suebar me dikabira me gisin arui.

7 O God, gumamazizir nin damazimin deraziba, ni me zuir tuavim akirizi, a voroghira iti. Ikiavira Itir God, nin damazimin derazir gumamaziziba, ni me bagha tuavim akirizi a dera. **8** O Ikiavira Itir God, e nin Akar Gavgavibar gin zui, egha e ni baghavira gara, nirara mizua iti. Egha uan navir averiabar aven nin ziar ekiam bar a gifongegha ghaze, gumamaziziba bar ni gifogh zurara ni ginighnigham. **9** Dimagaribar mitiriam nan azi moghin, nan nighnizim nirara iti. Egha mizarazibar, ki uan navir averiamin aven ni ko ikiasa bar ifonge. Ki fo, ni nguazir kamin itir gumamazizibar araziba tuisisi, eghti me ganiva guizin nin araziba deraghvira dagh fogham.

10 Eghti ni gumamazizibar araziba tuisigh gumamazizir kurabar apangkuvighi, me ti nin arazir derazibar fofozim inighan kogham. Egh me gumamazizir nin damazimin derazibar nguazimin ikiva, me arazir kurar kabar amu mamaghira ikiam. Egh me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim ginighnighan koghiva, an apengan ikian kogham. **11** O Ikiavira Itir God, ni gumamazizir kurabagh asighasighasa uan agharim ghufegha gifa. Ezi me an ganizir puvati. Egh ni me ateghti, me an gan fogh suam, ni uan gumamazizibar akurvaghasa bar ifonge. Eghti gumazir kurar kaba bar aghumsigham. Eghti ni uan apaniba bagha atizir avir kam, bar me dapongti me isigh. **12** O Ikiavira Itir God, ni en ingangariba akirmigha dagh amizi, da deraviram otifi. Kamaghin amizi, ni dabirabir aghuim ko navir amirizim isi e daningigh. **13** O Ikiavira Itir God, en God, gumazir ekar igharaziba

fomira e gativaghava en gari. Ezi e ziar ekiam niraram anidi. **14** Gumazir ekier kaba datirighin ariaghiregha gifa. Me ua itir puvati, egh me ua dikavan kogham. Ni men gavgavim dikabiragha, me gasighasighizima, me bar ikuvigha gifa. Ezi gumazamiziba ua men ziabagh nighnizir puvati. **15** O Ikiavira Itir God, ni en kantri gamima, a bar ekefe. Ni en kantrin gumazamizibagh amizi, men dibobonim bar ghuavanabo. Ni en nguazimin mitaghniaba aruegha bar dagh isifa. Ezi bizir kam bangin, nin ziar ekiam ghua bar ekefe. **16** O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba puv me gamima, men gavgaviba gifa. Egha me osimtizibar tongin ikia ni bagha iza osimtizir dafam sara sighsirir akabar ni ko migei. **17** O Ikiavira Itir God, e mati amizim borim batasa mizazim isa pantemin arai moghin, e nin damazimin mizazim isi. **18** E, mati amizim borim batasa, osimtizir dafam atera, egha mizazir dafam isa nighnigha ghaze, bizir aghuitam ti otivam. Ezi puvati. E bizitam gamizi an otozir puvati. E mati, amizim boritam batezir puvati, a pura aminir kinim bate. Guizbangira, e uan nguazimin itir apaniba dikabinamin gavgaviba puvati, egha uan nguazimin dabirabir aghuitam gamizir puvati. Egha e nguazir kamin ikiasa borir aviritaba batezir puvati. **19** O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizir oveaghuezibar amuti, me ua dikavigham. Ni uan gumazamizir ovengezibar kuabar amuti, me gin ua angamira ikiam. Ia mozimin itir kuaba, ia ua osegh dimiva bar akuegh ighiabar amuam! O Ikiavira Itir God, ni mati dimagarimin ghuariam nguazir misingizim girima, oghevsevir igiaba a bativi moghin, ni

gumamazir oveaghuezibar amuti, me nguazim ategh
ua dikavam. **20** Ia nan gumamaziba, ia uan dipenibar
aven mangi uan tiaba asegh. Ia dughiar otevimra muegh
ikiti, Ekiamin aningagharim givaka. **21** Ia gan! Ikiavira Itir
God uan Nguibam ategha izaghiri, egh nguazir kamin itir
gumamazibar arazir kurabar ikarvaghamin ivezim me
daningam. Eghti gumazir igharazir darazi me misoghezi
me ariaghireziba, nguazim uabi ovengezir gumazir
kabar ghuziba mongan iburagham. Bar puvatigham. A
gumamaziba amizir arazir kurar kaba bar da azenim
datigham.

27 Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir
bar ekiam akakagham. A izi ongarimin itir kuruzir aser
dagar kam Leviatan, ivezir kuram isi a daningiva a
gasighasigham. A uan midorozir sabar ekar gavgavir bar
ghumizim inigh, kuruzir bar puvira daghdagha tintinibar
aragharuir kam atughti an aremegham. **2** Dughiar kamin,
Ikiavira Itir God ighiatam kamaghin a bangam: “E wainin
azenir aghuimin ighiam damuam. Ki, Ikiavira Itir God,
ki bar deraviram azenir kamin gari. Egha ki zurara
dipam a ganidi. Gumazitaba ti iziv a gasighasigham,
kamaghin amizi, ki dimagariba ko aruebar deraviram
an gari. **4** Ki datirighin uan wainin azenir kamin atarir
puvati. Egh ki ganti, ogher ataghatariba itiba ko, ogher
kurataba a bativighi, ki, mati midorozir gumazim uan
apanibav sozi moghin, ki dagh asighasigham. Ki avim
daborogh, ogher kaba bar dar aboroghti da isigham. **5** Egh
apanir kaba, ki men gansi, me na bagh izi na ko deragh
ikisi, me akar dikirizir tam damigham.” **6** Gin izamin

dughiamin, Israelia, Jekopin ovavir boriba, me wainin
 ikarizir akimariba itimin min mitigh gavgavigh, egh
 borir aviriba batam, mati wainin ikariziba ovizir aviriba
 ituigham. Eghti men otivir dagheba, bar avirasemegh,
 mangi nguazimin danganiba bar dagh izivagham. **7**
 Ikiavira Itir God, Israelian apaniba puv me gamizi moghin,
 Israelia gamizir puvati. Guizbangira, a igharaz darazigh
 amizi moghin, Israelian gumazamizir aviribav soghezi, me
 ariaghirezir puvati. **8** Ikiavira Itir God uan gumazamiziba
 amadazi, me kalabuziamin zuir dughiamin, a puv me gami.
 A men aningaghegha uan aminir gavgavim amadazima, a
 iza me avigha ghu, mati aminir gavgavim aruem anadi
 naghin ikegha iza, men biziba avigha ghu. **9** Egh Israelia
 guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God men arazir
 kurabar osimtiziba agivam, eghti me uan asebar ofa
 gamir dakoziba apirighiva, dar dagiaba amsariraghiti
 da nguazir minemniamin min otogham. Egh me temer
 guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okirarigh. Egh
 paura tuema a mughuriar aghuim zuir dakoziba, bar
 dagh asighasikigh. Tuavir kamin, Ikiavira Itir God men
 arazir kuraba gin amadagham. **10** Nguibar ekar kam
 fomira divazir bar gavgavim iti, egha datirighin a bar
 ikuvigha iti. A datirighin pura nguibar dadar kinim min
 itima, gumazitaba uam an itir puvati. Egha bulmakaubar
 nguibamin min otozi, da iza uari akuva ikia, dadaba ko
 tevsevibar dafariba apava, kagh avughsa iti. **11** Ezi temer
 kabar aguaba misigha givazi, dar aguaba dipiraghira
 nguazim girima, amiziba avibar arighasa iza dagh eghufi.
 Nguibar ekar kamin itir gumazamiziba, me bar onganigha

akaba baraghan aghua, kamaghin, arazir kam me batifi. Kamaghin amizi, God, a Godin men ingarizim, a men apangkuvir puvatigha deragha me gamir puvati. **12** Egh Ikiavira Itir God bizir kabar amuamin dughiamin, a uan gumazamizir tintinibar kantribar itiba iniam, Yufretisin Fanemin ikegh mangi Isipin kantrin tugham. A vaghvagh me iniam, mati gumazim witin oviziba righirigha dar miseviba ategha, witin ovizir aghuibara isa itarim garisi. **13** Eghti dughiar kamin sighamın ararem bar ekevegham. A Israelian dimam, men apaniba fomira me batoghezima, me ghua kantri Asiria ko, kantri Isipin ovegha ikiavira iti. Eghti me uamategh Jerusalemin izi, Ikiavira Itir Godin mighsiamram an ziam fam.

28 O Efraimin anabamin adarasi, iavzika! Ian nguibar ekier bar aghuim Samaria bar ikuvigham. Ian gumazir aruaba wain apava onganigha, Samarian ziam bar puviram a fa kamaghin migia ghaze, a nguibar ekier bar gavgavim. A mighsiar bar muziarim gisin iti, a nguazir bar aghuir dagheba oparamimin tongin iti, egha a bar deragha gari, mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arizir akimaribar min, bar dera. Egh ian nguibar ekiam dughiar ruarimin ikeghan kogh, mati akimarim misigha ikuvizi moghin, ikuvigham. **2** Bar guizbangira, Ekiam ia dikabinasa ikizir bar gavgavir mam amisevegha gifa. Eghti me aminir gavgavimin min iziva, amozim ko aisin amozimin min bar pamtemin ia giriva, ia amisararigh, ia fi nguazim mikinigham. **3** Egh me ia dikabin ia gisin daruam, ia Efraimin anabamin adarasi, ian gumazir aruaba wainin dipaba apava onganigha, ian nguibamin ziam bar pin

mar a fe. 4 A mighsiar bar muziarim gisin iti, a nguazir bar aghuir dagheba oparamimin tongin iti, mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arizir akimaribar min bar dera. Egh ian nguibar ekia kam dughiar ruarimin ikeghan kogham, mati akimarim misigha ikuvizi moghin, ikuvigham. Egh a zuamira givagham, mati temer fighin mamin ovizim, mabagh afiragha faragha anizi, gumazir mam zuamira a inigha aneme. 5 Eghti dughiar kamin, gumazamizir ikiavira itir vabara, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bagh bar akuegham. A uabi atrivimin dapanir asuar aghuimin min ikiam, egh mati akimarir bizim me uan dapanibagh aghui. 6 Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim isi kotiaba barazir gumazir aruabar anighti, me guizin arazimin gin mangi deraghvira kotiaba tuisigham. Eghti a gavgavim isi nguibar ekiamin tiar akabar itir midorozir gumazibar aningam, eghti me apaniba ateghti, me aven izi gumazamizibav soghan kogham. 7 Godin ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba, uaghan wainin dipaba ko dipar onganiba puv da apava onganigha, asaghporaghira nuighnuigha men daroriba derazir puvati. Godin akam inigha izir gumaziba, me irebamin min garir bizibar ganasa, God men akakazir biziba, me deragha dar garir puvati. Ezi Godin ofa gamir gumaziba, men nighniziba derazir puvatigha, gumazamizibar osimtiziba deragha da tuisizir puvati. 8 Dakozir me apiaghav ikia dipar onganiba apiba, men mimiziba bar dagh izifa, ezi dar danganiba bar mizegha iti. 9 Gumazir aruar kaba, nan akam barazir dughiamin, me kamaghin migia ghaze, "Gumazir kam

bar tinara sure damuasa? E biziba bar dagh fogha gifa,
 ezi a tinan sure damuasa? E borir aghegheviba puvati,
 egha datirighiram amebamin otem ataki. **10** A zuraram
 akar kabaram ami, mati borir iririviba azava ghaze, ta ta
 da da ni ni na na. Migirigiar kaba mingariba puvati.” **11**
 Bar guizbangira, gumazamizir kaba, nan akaba baraghan
 bar aghua, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan akam
 nguibar igharazimin gumazim danighti, a uan nguibamin
 akamin mikim gumazamizir kabav kimam. **12** God uabi
 uan gumazamiziba nguazir otevir kamin me ariki, egha
 kamaghin me mikeme, “Ia danganir kamin avughsi navir
 amirizim inigh iki. Ia gumazamizir osimtiziba aterava
 amiraziba, ia nguazir kamin avughsi nimira iki.” Ezi me
 an akam baraghan aghua. **13** Kamaghin amizi, Ikiavira
 Itir God uabi men sure damuam, eghti me aghuagh
 kamaghin mikim suam, Godin akam mingariba puvati,
 mati borir iririviba azafi. Egh me bar onganigh dughiar
 kuram initima, men apaniba, mati azuazim asizimin
 suirazi moghin, me inigh mangi kalabus darigham. **14** Ia
 gumazir aruar Jerusalem in itir gumazamizibar gariba,
 ia deraghvira Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ia na
 dipova ghaze, nan akam a pura bizim. **15** Egha ia ti
 kamaghin migei, “E Ovevem ko akar gavgavim akirigha
 gifa. E Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ko, akar
 gavgavim akirigha gifa, kamaghin, e ikuvighan kogham.
 Dughiar kurar manam aperiamin min e bativam, e
 a gitagham. En nighnizir gavgavim kamaghin iti, en
 ifavarir akaba ko ifavarir arazir guar igharagha garir
 aviriba, en akurazima, e deravira iti.” (Sheol h7585) **16** Ezi

Ikiavira Itir God, nan Ekiam, kamaghin migei, "Ia gan! Ki datirighin dagiar mam isa, Saionin Mighsiamin anerisi. Ezi a dipenim aterir dagiamin min oto. Ki deravira a tuisigha ghaze, a dagiar aghuir bar gavgavim, egha an ivezim bar pin ko. Gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me zuamiram atiating nighan kogham. **17** Ki Godin guizin arazim damighti, a mati gumazir mam bizimin ruarimin ababanim tuisighsi, benim amikirivagh bizimin ruarimin dibobonim gifogham, egh men araziba tuisigham. Eghti arazir aghuim, mati gumazir mam bizibar osimtiziba gan dagh foghsi, a skelin min otogh ian akaba tuisigham. Ia ti ghaze, ian arazir ifavariba ian akuraghti, ia deravira ikiam. Ezi puvati. Ki bar dughiar kuram damighti a ia batogham. Egha ia, mati aperiar dafam otogha gumazamizibagh asighasighizi moghin, ia bar ikuvigh mangi mongamin danganiba puvatigham. **18** Egh ki ia Ovevem ko amizir akar dikirizir gavgavim uaghan anetughiva, ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ko, akar dikirizir gavgavim agivagham. Eghti dughiar bar kuraba ia bativtima, ia bar moghira ikuvigham. (Sheol h7585) **19** Dughiar kurar kaba ia ateghan kogham. Puvati. Da dimagariba ko aruebar zurara ia bativ mamaghira ikiam, mati amizim bizimin uan dipenim zurara aneviavira iti." Egh ia guizbangira Godin akar kabar mingaribagh foghiva, puv atiating nigham. **20** E fo, gumazim dakozim dakuasava amima, dakozim bar otevezi an suemning pura guraghav iti, ezi a dakuan ibura. Egha gumazim dakuasava amima, an nir avavem bar suvizi a uan mikarzim deragh anevaragham kogh, egh dakuan iburagham. Kamaghira,

ia bar osemegham, eghti ian akurvaghamin tuaviba bar puvatigham. **21** Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira Perasimin Mighsiam ko Gibeonin danganir zarim gamizi moghin, dikavigh uan gavgavim ko aningagharim sara izam. Egh ingangarir a nighnizim, an a damuam. Egh ia ingangarir kamin ganti, a bar igharagh otogham. **22** Kamaghin amizi, ia Godin akaba batogha da dipovir arazir kam atakigh. Puvatighti, ian kalabuziamin aven itir arazir kam, a bar ekevegh mamaghira ikiam. Ki kamaghin oraki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam, mikimti ian kantrin kam bar moghira ikuvigham. **23** Ia kuariba arigh, deragh nan akaba baragh. **24** Gumazitam dagher oviziba oparasa, zurara dughiabar akunimin ingaravira iti, o? Puvati. A ti dughiabar pura nguazim gikuavira iti? Puvati. **25** A nguazim gikuigha, anekirasegha givagha, zuravariba opari. A witin oviziba, bar voroghiram da oparava, balin oviziba igharagha da opari. Egha, a uaghan azenir kamin miriamin, raizin guar avirir igharaziba opari. **26** An God uabi, azenimin ingaramin arazir aghuim, bar deraviram an sure gami. **27** Egha zuravarir muziaribar oviziba iniamim dughiamin, gumazir kam, ter ararir bar dafam isa pamtem zuravaribav sozir puvati. Egha a wilbaro tiva ghua zuravaribagh isin da mira zuir pu. Bar puvati. A ter agharir bar muziarim inighiva, zuravarir muziarir kabar oviziba inisi, bar aghumra dav sogha da kuari. **28** A witin oviziba dikabinamin arazim bar a gifo, egha an adar bretbar ingaram. Egha a witin oviziba, ko witin miseviba, da amisivasa hos ko wilkar isa witin ovizibagh isin ghua da mirmira zui. Egha a deravira

aghumra ghua dar gara ghaze, A witin oviziba amisar
dagħ asighasighan kogham. **29** Ingangarir kabar fofozim
ko nighnizir aghuim, bar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
Bar Itimin ize. A uabira fofozir aghuir guar aviriba ko
nighnizir aghuim bar a gizifa.

29 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, “O Ariel,
Ariel, ni nguibar ekia Atrivim Devit fomira ikezim,
Jerusalem, noka! Ni bar ikuvigham. Ni datirighin nan
ofa gamir dakozimin min iti. Ki garima, azeniba zurara
iza zuima, ni uan isar ekiabar arazibar gin ghuavira
iti. Egh ni gin bar ikuvigham. **2** Ki osimtizim inigh
iziti a ni bativam. Eghti ni bar osemegh tiarim akariva
arangam. Ni nan ofa gamir dakozimin min iti, eghti
ghuzim bar ni ruegh ni avaragham, mati gumaziba ofa
gamir dakozim gisin asizibav sozi, dar ghuziba ofa gamir
dakozim avarazi moghin ni avaragham. **3** Ki nin apaniba
inigh iziti, me ni ekiarugham. Egh me ni misoghsi,
nguaziba inigh nin divazir gavgavimin miriamin uarigh
isin darigh divazim bar an okarigham, egh nguazir kam
gin dakozibar ingarigh, mitivigh ni misogham. **4** Eghti
ni bar moghira degeghirighi, nguazim ni avaragham.
Eghti ni bar nimira, nimira mikimam, mati ariaghirezir
gumazamizibar duaba nguazimin aven ikia migei. Egha
mati, tiarir mam nguazimin minemniabar tongin ikia,
aghumra sighsirakabav geima, tiarir bar muziarim an
ikegha azenan izi.” **5** Ezi apanir iza ni misozir kaba,
me nguazir minemniamin min bar aviraseme. Men
gumazir ekia kuraba bar avirasemegham, mati me
witin ovizibar amasa, dav sozima, dar miseviba pura

tintinibar mizi moghin, me bar avirasemegham. Ezi bar zuamira, **6** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim otoghiva, arariba ko mikimkizim, ko niginir bar dafam, ko aminir bar gavgavim, amozir bar dafam ko, avir mizariar bar kurar biziba bar da tueghamim sara izam. **7** Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir avirir Ariel ko misogha paza a gamiziba, da uam ikian kogham. Ezi me nguibar ekiam iniasa ingarizir dakoziba, da pura givagham, mati Jerusalemia irebar kuramin men ganizi mokin. Egh mati irebamin min garir bizim dimangan otogha zuamira pura zui moghin, an apaniba zuamira bar givagham. **8** Ezi kantrin aviribar midorozir gumazir avirir kaba, Saionin Mighsiam ko misoghasa ize, egh me bar a dikabiraghan kogham. Bar puvatigham. Mati mitiriam azir gumazim irebamin garava, an aven api, eggha an osezir dughiamin, a uabi barazi, mitiriam an aghavira iti. Eggha mati gumazim dipam amasa kuarim bar a misingi, eggha a irebamin aven gari, a dipam api. Eggha, a dikavizir dughiamin, a uabi barazi, kuarim an piravira iti. **9** Ia Juda ko Jerusalem gumazamiziba, ia okam nighnigh onganighvira iki damazir okavirizibar min daru. Ia gumazim wainin dipam ko dipar onganim apava deragha aruir puvatizi moghin arui. Eggha guizbangira, ia wain ko dipar onganiba apa onganim gamir puvati. **10** Ikiavira Itir God ian damazibagh amizi pariam puv ian azi. Ia mati gumazim akuav aremezi moghin akui. Ezi God uaghan uan akam inigha izir gumazibar damaziba okafi, ezi me ganamin bizibar garir puvati. Eggha God uaghan an akam inigha izir gumazibar damaziba avara,

ezi me God amir bizibar garir puvati. **11** Kamaghin amizi, God irebamin min garir bizimin aven nin akakaghamin biziba, ni dar mingaribagh foghan kogham. Mati me akaba aven itir akinafarim riga, kendelin gris a gatigha, pamtemin a dukuazi a gavgavizi, me a diponasa ni ganingi. Egh ni ti gumazir akinafariba dibora fozitam, akar akinafarimin itir kaba diponsi a mikimti, a suam, “Akinafarir bar dukuagha gavgavizir kam, ki a diponan iburaghburaki.” **12** Eghti ni ti gumazir akinafariba dibora fozir puvatizitam, akinafarimin itir akar osiziriba diponsi a mikimti, a kamaghin mikimam, “Ki akinafariba dibora fozir puvati.” **13** Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze: “Gumazamizir kaba uan akatoribara nan ziam fe, ezi men naviba ko nighniziba bar nan saghon iti. Me guizbangira nan ziam fer puvati. Me gumaziba pura uari amizir otivizir arazibar gintisi. Me arazir kabar men sure gamizi, me pura uan akatoribara dar bori, ezi da men navir averiabar aven zuir puvati. **14** Kamaghin amizi, ki uamategh bizir bar igharagha garitabar amuti, da gumazamizir kaba bativam. Eghti me bar digavir kuram damigham. Eghti ki gumazamizir nighnizir aghuiba me ganidibar fofoziba adegham, egh ki men fofozir gumazamizibar fofoziba bar da agivagham.” **15** Gumazamizir uan nighnizir kuraba ko uan arazir kuraba Ikiavira Itir Godin da mongasava amiba, mevzika! Me bar ikuvigham! Me arazir kurar kaba, mogomer danganiba ko dimagaribar dagh amua kamaghin migia ghaze, “Tinara en ganigh e gifogham?” **16** Me biziba otavkira bar da adafi. Egha me kamaghin migei, “Gumazir nguazir minemin ingarim, a nguazimin

min gari.” Manmaghin ami? Pura bizir kinitam ti gumazir
 an ingarizim kamaghin a mikim suam, “Ni nan ingarizir
 puvati,” migirigiar kam ti deraz, o? Egh pura bizir
 kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghin a mikim suam,
 “Ni bizitam gifozir puvati,” migirigiar kam ti deraz, o?
 Bar puvati. **17** Kiran oveghangin biziba bar igharagh
 otivigham. Lebanonin kantrin ruarir pizim, bar nguazir
 aghuir azenibar ingaramim gavagham. Eghti azenir bar
 aghuiba ruarir pizim gavagham. **18** Eghti dughiar kamin
 kuarir orazir puvatiziba, akinafarir me osirizimin akaba
 baragham. Eghti damazir kurar bar mitarmemin aven
 itiba, ua ganam. **19** Eghti gumazamizir uari abiriba, me
 Ikiavira Itir God bagh bar akuegham. Eghti gumazamizir
 biziba puvatiziba, me uaghan Israelian Godin Bar Zuezim
 bagh bar akuegham. **20** Eghti gumazir ekar kuraba, men
 gavgaviba givagham. Eghti gumazir Godin akam batogha
 a dipoviba, me puvarigham. Eghti gumazir arazir kurabar
 amuasa bar ifongeziba, me bar moghira bar ikuvigham.
21 Egh arazir kamra uaghan, gumazir pura ifara igharaz
 darazi isa kot gariziba, ko gumazir osimtizibagh amibar
 akurvagha akar ifavaribagh amiba, ko gumazir kotiam
 adavadavighi, eghti gumazir Godin damazimin deraziba
 kotiamin me gafiraghan kogham, gumazir kaba, me bar
 moghira bar ikuvigham. **22** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir
 God, kar Godin fomira Abrahamin akurazim, a datirighin
 kamaghin Israelian gumazamizibav gei: “Ia Jekopin ovavir
 boriba ia uam aghumsighan kogh, egh ian guaba uam
 pighatomegh ganam kogham. **23** Ia ingangarir ki ian
 tongin amizibar gan, egh guizbangira kamaghin fogh

suam, ki Israelian God, ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar Zuezim. Eghti ia nan ziam fiva nan apengan ikiam. **24** Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba itir puvatiziba, datirighin nighnizir aghuiba iniam. Ezi gumazamizir imoba puv akaba batoziba, me nan akaba baraghsi bar ifuegham.”

30 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Judan adarasi, me nan boriba me bar ikuvigham, me bar orazir puvatizir darazi. Me nan nighnizimin gintizir puvati. Me uan nighnizibar gintigha ghua kantrin igharazim ko roroam gami. Egha tuavir kamin, me arazir kurar bar avirim, uan arazir kurar faragha amizibagh siriabagh arisi. Mevzika. Kamaghin amizi, me bar ikuvigham. **2** Me Isipia ko akam akirasa nan nighnizim bagha nan azarazir puvati, eghti Isipian atrivim men akuragh men ganti, apaniba me gasighasighan kogham. **3** Eghti men nighnizim deragh ingaran koghti me bar aghumsigham. Osimtizir me bativamin kam, Isipin atrivim men akuragh me apazaghan kogham. **4** E fo, Judan atrivim Soanin nguibar ekiam ko Hanesin nguibar ekiamin, Isipin abuir gumaziba batoghasa, uan abuir gumaziba ko ingangarir gumazir faragha zuiba amadazi, me ghua otivigha gifa. **5** Eghti Isipia men akurvaghshi bizitam damighan kogham. Bar puvatigham. Kamaghin amizi, Judaba aghumsigh bar uarir apangkuvigham. Me aghumsizir bar ekiamra Judabar aningam.” **6** Ekiam, a Negevin danganimin, sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganimin itir asizir atiaba, akar kam me ganingi. A kamaghin migei: “Judan gumazir

aruaba sautin amadaghan itir gumamaziziba puvatizir
 danganir kam garui. Kar gumamaziziba osimtiziba
 bativamin danganir kurar mam. Laionin amebaba ko
 apuriba ko, kuruzir gumamazizibagh iviba ko, kuruzir
 kurar mighegha zuiba ko, asizir atiar kuraba danganir
 kamin iti. Ezi gumazir aruar kaba ingangarir dafam
 gamua, bizir bar aghuir ivezim bar pin koziba isa,
 donkiba ko kamelbagh isin arigha ghua, kantrin men
 akurvaghan koghamiba bagha da atera zui. **7** Isipin
 kantri, kantrin igharazibar akurvaghassa migiava, a men
 akurvazir puvati. Kamaghin amizi, ki datirighin ziar igiar
 kam a gati, 'Maburan Kuruzir Aser Puram Aperaghav
 Itim.'" **8** Ikiavira Itir God gumamazizibar damazimin,
 me amir arazibar eghaghanibar akaba, dagiamin da
 osirigh da aghorasa na mikeme. Egh uaghan eghaghanir
 kam akinafarir righizimin da osirigh. Eghti migirigiar
 kam zurara iki gumamazizibar akakagh suam, **9** me
 gumamazizir bar puviram akaba barazir puvatiziba. Me
 zurara Ikiavira Itir Godin akaba batosi, a men Afeziam.
 Egha me zurara ifarava, an suren akaba baraghan aghua.
10 Egha me kamaghin Godin ganganir gumaziba ko an
 irebamin min garir bizibar garir gumazibav gei, "Ia
 ua irebamin min garir bizibar ganan marki. Egh ia
 uan akabar kumigh. Ia uam arazir aghuiba ko arazir
 zuezibar gin mangisi e mikiman marki. E oraghassa
 ifongezir akar e apezepiribaram e mikim, kar bizir aghuir
 otivan koghamiba. **11** Ia ingangarir kam atakigh, egh
 bar saghon ikiva, en tuavim apiran marki. E Israelian
 Godin Bar Zuezimin akaba baraghan aghua." **12** Ezi

Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei, "Ia nan Akar Gavgavim munasava akirim ragha na gasara. Egha ia kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze, Ifavarir arazim ko igharaz darazi dikabirir araziba ian akuragham. **13** Kamaghin amizi, ia arazir kuram gamigha gifa, ezi arazir kurar kam bar ia gasighasigham, mati bibizir muziarim divazir ruarimin ghuamin ikia bar ekefi, egha kiran oveghangin dipirasava ami. Egh divazim dipirigh zuamira irigham. **14** Bar guizbangira, ia bar ikuvigham, mati nguazir minem bigha akuar bar mizumzuiaribar ire, ezi akuar ekiam itir puvati, me akua tam isi avim isir danganimin mangi avir mikiam tuighan kogham. O akua tam inigh mangi mozir dipamin an dipaba tuan iburagham." **15** Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei, "Tuavir ia deravira ikiamim, a kamakin. Ia uamategh na bagh izi, egh avughsi ikiti, ki ian akurvagham. Eghti ia navir amirizimin iki nighnizir gavgavim narara ikiva, ia gavgavigh ikiam." God kamaghin mikeme, ezi ia an akar kamin gin mangan bar aghua. **16** Egha ia ghaze, "Puvati! E hoziabar apiagh puv ari mangam." Ezi God ghaze, "Guizbangira, ia ari mangi!" Ia ghaze, "En hoziaba puvira ivemaram." Ezi God ghaze, "Ian apanibar hoziaba bar puvira ivemar ian gintigham." **17** Ian apanibar midorozir gumazir vamira izi misoghsi dimti, ian 1,000plan midorozir gumaziba puv aregham. Egh men midorozir gumazir 5plara izi ian dimti, ia bar moghira dikavigh nguibar ekiam ategh aregham, eghti gumazitam ua ikian kogham. Eghti ian gumazir ikiavira itir varazira bar uarira ikiam, mati me

inir avizim guasa temer vamira mighsiar itimin a kuasa.

18 Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Godin guizin arazibagh amim. Kamaghin amizi, a ian apangkuvighasa ifongiar bar ekiam iti. A uan apangkuvim ian akakaghasa ia mizua iti. Gumazamizir nighnizir gavgavim an ikiava, uarir akurvaghasa a mizua itiba, me bar akuegham. **19** Ia Jerusalema, ia Saionin Mighsiamin iti, ia ua kuarkuv aziv arangan kogham. Ezi Ikiavira Itir God datirighin ian apangkuvigha, deravira ia damuasa gara iti. Egh ia uari bagh an azangsigh an dimti, a zuamira ian dimdiam baregh ian akuragham. **20** Guizbangira, Ekiam ia gamizi, ia osimtizir dafam ateri, egha ia mati gumazim daghebar otevezi moghin iti. Ezi a ia ko ikia ian sure gami. Eghti gin ia uam a burian kogham. Ia uari uan damazibar an ganam. **21** Egh ia daruamin dughiamin tuavimin atamakuigh, ia ti tuavir agharir guvimin amadaghan itimin mangam, o agharir kiriamin amadaghan itimin mangam, eghti a ian gin iki ia mangamin tuavim ia mikimam. **22** Egh ia uan asebar marvir guaba, ia fomira dar ingarigha silva ko golin da noke. Egh ia marvir guar kaba batogh dar ganti da mati bizir kuriba, egh ia kamaghin me mikimam, “Ia kamatigh. E ua ia gifongezir puvati.” **23** Eghti Ekiam ia oparizi dagher oviziba bagh amozim amadaghti, a izighiri da ruam, eghti da deravira nguazir kamin otivam. Eghti ia dagher aviriba ikiam. Eghti ian bulmakauba uaghan damamin grazir aviriba ikiam. **24** Egh ia uaghan uan azenibar dagher aghuiba inigh izi, egh bar deravira da akuvagh, uan bulmakauba ko donkin ian nguazim abigha ingariziba bagh, fogh ko sped isi dagh iniv da aghamsigh

me daningam. **25** Dughiar Ekiam misevezimin, dughiar bar kuram ian apaniba batoghtima, me pura tintinibar arimighiregham, eghti men divazir gavgavir kaba bar ikuvigham. Eghti dughiar kamin, dipaba mighsiaba bar dar otiv ivemar izighiriti, ia dipatamin oteveghan kogham. **26** Eghti dughiar kamin, iakinimin angazangarim aruemin angazangarimin min siragham. Eghti aruem isiragh gavgavighi an angazangarim bar ekevegh, a fomira garir angazangarim gafiragham. Mati ni 7plan aruebar aruer angazangariba inigha aruer vamira gisafura. Ikiavira Itir God uamategh uan gumazamiziba deravira me damu men mizaziba ko osimtiziba adeghti me ghuamagheghamin dughiamin, bizir kaba otivam. **27** Ia gan! Ikiavira Itir God nguibar saghon itimin ikia dikavigha uan gavgavir ekiam sara izi. A bar puvirama atarima, avim ko avir miturim an aningagharim akakasi. A migeir dughiamin, avir biziba bar da isiamim an akatorimin otifi. **28** An aningagharim biziba bar dagh asighasisi, mati aperiam otogha ivemara biziba bar da ava ghua, gumazimin firagharimin tu. Ikiavira Itir God kantriba bar uan agharimin men suigha, me ikuvasa a pura tintinibar me kavkiri. Egha a men nighnizibagh amima, da deragha ingari puvatizi, a me inigha danganir me mangan ifongezir puvatizibar zui, mati gumazim hoziamin daroribar an aku mangasa, ainin otevim an akam garu. **29** Eghti ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia bizir kabar ganti da otivti, ia Godin ziam fer arazim bagha isar ekiaba dimagaribar dagh ami moghin, ia bar akongezir ighiabar amuam. Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin mighsiamin mavanang bar akuegh

uan itabagh ivi ighiabar amuam, kamaghira ia men min bar akuegham. Ikiavira Itir God a mati dagiar gavgavim, egha a uabi Israelian mogomer danganim. **30** Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an dimdiar gavgavim baragham, egh me an aningagharimin mizazim baragham. An avir gavgavir biziba bar da isiamim sara izam, egh uaghan aminir gavgavim ko amozim ko maburan amozir ofizir dagiabar min gariba, sara izam. Eghti arariba dagarvaghti, gumazamiziba an aningagharimin ganam. **31** Ikiavira Itir Godin dimdian kantri Asiria damuti, a bar atiatigham. Eghti a uan aghorimin suiragh Asiriaba misogh mamaghira ikiam. **32** Ikiavira Itir God, Asiriabav sozir dughiamin, Godin gumazamiziba bar akueghiva, gitaba ko buar guar aviriba misoghiva, Ekiam me misozir aghorimin tingagharim girara mangam. **33** Me Asirian atrivimin kuam tuasa avim arighasa mozir mam gikuigha gifa. Egha me mozir kam gituima a bar vin mar iraghugha bar aroke, ezi me dazir aviribar kuegha dar pozim mikini. Eghti Ikiavira Itir God, an aningagharim pamtem otogh, mati aminim pamtemin avim giveraghti, a bar puvira isigham.

31 Ia abuir gumaziba, ia kantri Isipin ghuava uarir akurvaghasa, men azangsis, iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia Isipian hoziaba ko men karisin aviriba ko karisin suizir gumazir bar gavgaviba, ia nighnizir gavgavim dar iti. Ia ti ghaze, Isipia ian akuragham. Egha ia Israelian Godin Bar Zuezim, nighnizir gavgavim an itir puvati. Egha ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizir puvati. Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham. Iavzika! **2**

Ikiavira Itir God, fofozir aghuim iti. A dughiar kuram gumazamizir kurabar aningsi, me daningam. Egha a zurara uan akabar gin zui. A dikavigh gumazir kuraba ko, gumazir arazir kurabagh amibar akurvazir gumaziba ko misogham. **3** Isipia, me aseba puvati, me pura gumazir kiniba. Men hoziaba uaghan en hoziabar min gari, da aseba puvati. Eghti Ikiavira Itir God uan gavgavim akagh ivezir kuram me daningamin dughiam, kantrin gavgavir kam irighi kantrin an akurazim uaghan irigham. Egh aning uaghara bar ikuvigham. **4** Guizbangira, Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Ia fo, laionin tam, sipsipin a misoghezim amisi dazer iki, egh sipsipin kam ategh arimangighan kogham. Eghti sipsipbar gari gumazir avirim izi a dagarvaghti, a men atiatigh ari mangighan kogham. Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki dikavigh Saionin Mighsiamin apanibav soghsi izighiram, eghti bizitam nan tuavim apirighan kogham. **5** E fo, kuaraziba pin migha, egha deraghvira uan mikonibar itir nguzibagh eghufi. Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki deragh Jerusalem geghuv deragh an ganam. Ki zurarama an boroghin iki mangin izegh damu a getiva deragh an ganiva an akurvagham.” **6** Ia Israelia, ia Ikiavira Itir God, deragha a barazir puvatigha an akaba batosi. Egh ia uan navibagh iragh uamategh a bagh izi. **7** Ikiavira Itir God izamin dughiamin, ia asebar marvir guaba makunigham. Kar nedazir ia uari uan dafaribar silva ko gol isa dar ingariziba. Ia kamaghin amigha arazir kuram gami. **8** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Midorozir sabar tam Asirian

kantri misogh egh bar me agivagham. Midorozir sabar kam, a gumazibar sabam puvati, ki uabi anemadaghti a mangam. Asiriaba midorozir sabar kam gitaviraghsi aregham, eghti men midorozir gumazir igiaba kalabusin mangi pura ingangarir gumazir kinibar min otivigham. **9** Atiatir bar ekiam, Asiriaba batoghti, men nguibar ekier gavgavim irigham. Men midorozir gumazibar dapaniba, bar atiatigh uan midorozir inir avizir asaraghav itim ategh onganigh puviram aregham.” Kar Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim. A Saionin Mighsiamin ikia, avimin min iti. A Jerusalem in nguibar ekiamin ikia, danganir ekier avir pamtemin isimin min iti.

32 Ia oragh! Atrivitam otivam! Atrivir kam, arazir aghuimin gin mangi, kantrin kam gativagham. Eghti kantrin gumazir dapaniba, me guizin arazimin gin mangi, gumazamizibagh ativagh men ganam. **2** Gumazamiziba akurvazim bagh iziti, gumazir dapanir kaba deravira vaghvagh bar deravira men akurvagham. Gumazir dapanir kaba, gumazamizibar danganir mogomemin min ikiam, eghti dughiar amozir ekiaba ko aminir ekiaba iziti, me mangi men uari mongam. Eghti me mati dipaba puvatizir danganimin, dipam ivemara an zui moghin iki, egh mati dagiar ekiam aruem apazagha, danganir orantizimin min iti. Aruem bar gavgavighi, gumazamiziba mangi an apazangin dapiagh iki avughsam. **3** Gumazamizir bizibar gariba, men damaziba okavighan koghti, me deravira bizibar ganam. Eghti gumazamizir kuariba deraziba, men kuariba deraghvira ikiti, me deravira biziba baragham. **4** Eghti gumazamizir faragha deragha nighnigha bizibagh

amir puvatiziba, me datirighin biziba deragh dagh
 nighnigh dar amuam. Eghti gumazamizir mikimasa
 mizeba osemeziba, me deravira bizibav kimam. **5** Eghti
 arazir ziar ekiam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko,
 gumazir onganibagh amibagh anidim, a bar givagham.
6 Guizbangira, gumazir arazir onganibagh amiba, me
 migirigiar onganibagh ami, egha me zurara bizir kurabar
 amuasa nighnisi. Me arazir Ikiavira Itir God aghuazibagh
 amuava, egha akar ifavarir aviriba Ikiavira Itir God
 gasi. Egha me mitiriaba azir gumazamiziba, dagheba
 me ganidir puvati. Egha kuariba pirir gumazamiziba,
 dipaba me ganidir puvati. **7** Ezi ifavarir gumazamiziba,
 nighnizir kurar bar aviriba men dapanibagh izifa. Me
 gumazamizir biziba puvatiziba, dikabinasa men kotiaba
 adafi. Me, onganarazibagh amir gumazir arazir kurabagh
 amir puvatiziba, me kotin aven ifavarir arazir igharazibar
 migirigiabar me gami. **8** Ezi gumazamizir aghuiba me
 ziar ekiaba iti, me zurara arazir zuezibagh ami. Egha me
 arazir aghuibar amuasavira iti. **9** Ia Jerusalemian amiziba,
 ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam. Egh ia
 deravira kuariba arigh nan akam baragh. **10** Ia datirighin
 navir amirizimin iti. Egh ia oragh, azenir vamira givaghti,
 ia bar atiating nigham. Ia ganti, ian wainin azeniba
 ko, dagher igharazibar azeniba, da ua ban kogham. **11**
 Datirighin ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira
 ikiam. Egh ia atiating nighiva akong uan korotiar aghuiba
 suva, azirakar korotiabar aghuam. **12** Ia uan azenir obarir
 aghuiba ko wainin azenir aghuiba bagh uan osimtiziba
 akakaghsi, ia uan evaribav misogh azirakabar amu. **13**

Benir ataghatariba ko oghevsevir kuraba nguazir kam avaragham, kamaghin ia nan gumamaziziba nguazim bagh azirakabar amu. Guizbangira, ia dipenir bar dirir ia bar ifongeziba, ia fomira dagh nighnigha da bagha bar akonge, egh datirighin ia da bagh azirakabar amu. Ia fomira uan nguibar ekiamin ikia bar akonge, egh gin, ia a bagh osemegham. **14** Bar guizbangira, atrivim uan dipenim ategham. Eghti gumamaziziba bar moghira nguibar ekia kam ateghti gumamazizibar niginir me ingara mangin izegh gamir kam, ua ikian kogham. Eghti midorozir gumazibar divazir gavgavim ko, dipenir suer ruarir midorozir gumaziba ikia apaniba bagha gariba, da bar moghira pura iki bar ikuvigham. Eghti afiar atiaba dughiar bar ruarimin danganir kamin ikiam. Eghti donkin atiaba an aven darusi bar akuegham, eghti sipsipba ko bulmakauba izi oghevsevibar amam. **15** Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia uan Duam, uam e bagh anemangam. Eghti dughiar kamin, gumamaziziba puvatizir danganim, azenir bar aghuim otogham, eghti bizir bar igharagha gariba a bativam. Eghti azeniba, dagher aviribar amuti da otivam, mati temeba pura ruarir pizimin aghui. **16** Dughiar kamin, gumamaziziba nguazir kamin ruaghateviba bar dar iki, arazir aghuiba ko guizin arazibara damuam. **17** Gumamaziziba arazir aghuim damuti, tuavir kamin dabirabir aghuim otogham. Eghti gumamaziziba uam atiatingan kogh, nimira iki nighnizir gavgavimin aven tugh gavgavigh kamaghira ikiam. **18** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, Nan gumamaziziba, me dabirabir aghuim ikiam, egh me deravira iki avughsi, uan nguibabar aven navir

amirizimin iki, egh bizitamin atiatingan kogham. **19** Eghti aisin amozim mar iri ruarir ekiamin itir temeaba bar dagh asighasigh, egh uaghan nguibar ekiamin dipenibagh iriti, da bar nguazim giregham, eghti ia Ekiamin gumazamiziba bar deravira ikiam. Egh ia uan dagher oviziba nguazir dipam iti naghin da oparam, egh ia uan bulmakauba ko donkiba ateghti, da uan ifongiabar daru oghevsevibar ami ikiam.

33 Ia kantrin igharazibagh asighasizi darasi, iavzika! Ia bar ikuvigham. Bar guizbangira, ia datirighin ikuvizir puvati. Ezi ia kantrin igharazibagh asighasighamin dughiam, a gifa, eghti ia uari ikuvigham. Ia igharaz darazigh ifarava, uan akar dikiriziba abigha me isa apanibar agharim garisi. Bar guizbangira, tarazi datirighin ia gifarazir puvati. Eghti ia igharaz darazigh ifaramin dughiam, a givagham. Eghti igharaz darazi ia gifar, ia isi apanibar dafarim darigham. **2** O Ikiavira Itir God, en nighnizim nirara iti. Ni en apangkuvigh zurara dughiarug e ekiarugh uan gavgavimin deragh en gan. Egh osimtizar dughiamin en akurvagh e damuti, e uan apaniba dikabiraka. **3** Gumazamiziba nin dindiam barasi, mati arariba dagarvazima me ari. Kantrin bar gavgaviba nin garima, ni dikavigha uan gavgavim men akazi, me atiatia tintinibar ari. **4** Ezi bizir me ara taghiziba, Israelian gumaziba izi zuamiram da iniam. Mati odezir bizir avirim mighegha iza azenibagh apiagha, men dagheba apa bar ada gifa. Ezi kamaghira, gumaziba zuamira izi men biziba ater mangam. **5** Ikiavira Itir God, ziar ekiam ikiava, bar pin uan Nguibamin iti. Egh a uan guizin arazim ko arazir

aghuim amadaghti, a izi Jerusalem̄in m̄ikebaba bar da
 avaragham. **6** Egh ia Ikiavira Itir God̄in gumazamiziba,
 a zurara deragh ian gan̄iva, ia damuti ian dabirabim
 deragh gavgavigh ikiam. Egh a bizir aghuiba ia daningti
 ia deraghvira ikiam. A nighnizir aghuiba ko, fofozir
 aviriba ko, arazir an atiatiaa an apengan itiba, da bizir
 bar aghuibar m̄in, an ada isa ia gan̄idi. **7** Ia munagh
 ganigh! Midorozir gumazir gavgaviba tintinibar tuavibar
 mitivighav ikia akurvazim bagha diava arai. Ezi abuir
 gumaziba midorozim agivasa ingangarir mitiam gami,
 ezi midorozim givazir puvati. Kamaghin amizi, abuir
 gumaziba datirighin bar puviram azi. **8** Tuavir ekiaba pura
 itima, gumazamiziba ua dar mangi izegh gamir puvati.
 Gumazamiziba akar dikirizir me amiziba, me da abiki. Ezi
 gumazim uan damazim̄in bizim̄in ganigha, kotin aven
 guizbangiram an gun migeima, me nighnizir gavgavim
 an akamin ikian aghua. Egha me gumazir igharazibar
 gara ghaze, me mati pura biziba. **9** Ezi nguazim uabi
 bar osemegha azirakabagh amima, an gavgavim gifa.
 Lebanon̄in ruaribar temeba midii, egha bar aghumsiki. Ezi
 Saron̄in Danganir Zarim bar misingigha dipaba puvatizir
 danganim gava. Ezi Basan̄in Distirighin temeba ko,
 Karmel̄in Mighsiam̄in temebar dafariba da midia suaghiri.
10 Ikiavira Itir God̄ kamaghin migei, “Ki datirighin
 dikavigh ingangarim damuam, eghti gumazamiziba
 ganigh nan ziar ekiam fam. **11** Ia nan apanim gami
 darasi, ia pura bizir dagheba puvatiziba bagha nighnigha
 ingangarir mitiabagh ami. Ia mati, gumazim uan azenimin
 ingangarir dafam gami, ezi puvati, dadar misingiziba

ko oghevsever kiniba puram an otifi. Ian ingangarir mitiar kam avimin min otogh bar ia agivagham. **12** Egh ia mati me gumazibar aghariba tuezi, da arinimin otozi moghin, ia otivigham. Egha mati me benir ataghatarim tuazima an averenimin otozi moghin, ia otivigham. **13** Ia gumamazizir roghira itiba, ko nguibar saghon itiba, ia ingangarir gavgavir ki amizibar migirigiaba baragh egh ia nan ziar ekiam ko gavgavimin gun mikim!” **14** Saionin itir gumamazizir arazir kurabagh amua Godin damazimin mizeziba, me bar atiatighava agoi. Egha me kamaghin migei, “Ikiavira Itir Godin aningagharim, an avir bar gavgavimin min isiava, biziba bar da gefi. An ofa gamir dakozimin itir avim zurara isia mamaghira iti. Ezi en tongin tinara a ko ikiam?” **15** Gumamazizir kabanang Ikiavira Itir God ko ikiam: Gumamazizir arazir aghuibagh amiba, ko gumamazizir guizbangira migeiba, ko gumamazizir ua baghavira biziba iniasa igharaz darazi dikabirir puvatiziba, ko gumamazizir gumaziba apezeperir dagiaba isi me daningti, me a bagh arazir kuram damuamin aghuaziba, ko gumamazizir gumazir mam gumazir igharazitam misueghti an aremeghan me oraghan aghuaziba, ko gumamazizir arazir kurabar ganam aghuaziba. **16** Gumamazizir kamaghin amiba, me bar deravira ikiam. Me mati gumazim mighsiam gisin mogomer danganir bar gavgavimin modoghav iti moghin deravira ikiam. Eghti bizitam me dikabiraghan kogham. Eghti me zurara damamin dagheba ko dipaba ikiam. **17** Ia uan atrivir dirim uam an ganti, a uan atrivir korotiar bar aghuibar aghuigh, kantri deraviram an ganam. Egh

ia uan kantrin ganti, a bar aruegh bar ekevegham. **18** Egh ia uamategh dughiar kurar ia batozir kam ginirigh, egh kamaghin azangsigham, “Apanibar gumazir dapanim izava en dagiaba ko biziba inigha dar osimtizibagh foghasa da tuisigha, da mega atrivir kuram ganingiziba, me managh iti? Apanibar gumazir dapanim izava en tauan ruariba mengeziba, me managh iti? Ti puvati.” **19** Akaba barazir puvatigha uarira uan ziaba fer gumazir kaba, ia ua men guatamin apighan kogham. Egh ia ua me uan akabar migeir migirigiaba baraghan kogham, akar me mikimamim, gumazitam deragh an mingarim gifoghan kogham. **20** Ia Saionin gan, an ziar mam Jerusalem, a nguibar ekiar e zurara Ekiamin ziam fer dughiar ekiabar uari akuva itim. Danganir e avughsa deravira itim. A purirpenir gavgavimin min mitigh gavgavigham, eghti gumaziba an afughafuziba asigh, an beniba aghoregh, a inigh mangan kogham. **21** Ikiavira Itir God uan gavgavim ko ziar ekiam Jerusalemin aven e bagh anakogham. Egh a Jerusalem damighti, a bar kantrin dirimin min ikiam, an aven faner ekiaba ko daghurir dipar muziarir aviraviriba ikiam. Eghti midorozimin kurir me pul gamua zuiba ko kurir ekiaba, dipar kabar izan kogham. **22** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi, jasin min iki, egh en atrivimin iki, en gumazir deravira en ganamim min iki, egh en Akurvazir Gumazimin ikiam. **23** Apaniba Jerusalem inisi bar iburaghburegham. Me mati kurimin ingangarir gumaziba kurimin ikiti a ivemaran kogham. Mati kurimin mas mitigha gavgavizir puvati. Ezi an beniba firiaghirezi, an sel kuiaghirizir puvati. Kamaghin amizi, apaniba ari

mangi bizir aviriba ateghti da ikiti, Jerusalemia ivemar izi bizir kaba iniam. Gumazir suer kuraba uaghan izi men gin otivigh, uaghan bizir avirir tabar ganti, da ikivira ikiti, me uari bagh da inigh mangam. **24** Eghti dughiar kamin, Jerusalem in itir gumazitam kamaghin mikiman kogham, “Ki arimariam iti.” Eghti Ikiavira Itir God Jerusalem in itir gumazamizibar arazir kuraba ginamangam.

34 Ia nguazir kamin itir kantriba bar dar gumazamiziba, ia izi. Ia ikiziba bar izi uari akuvagh akar kam baragh. Nguazim ko an itir biziba bar moghira, ia uaghan kuariba arigh deraghviram oragh. **2** Ikiavira Itir God, kantriba bar me ko midorozir gumaziba, bar men aningaghegha me bagha navim isi, egha me aremeghasa, a mikemegha gifa. **3** Eghti men kuaba, gumaziba mozibar da afeghan kogham. Puvati. Da pura iki kur mughuriam mangam. Eghti men ghuziba mighsiaba avaragh daghuribar emir magiram. **4** Aruem ko, iakinim ko mikoveziba bar moghira kuarigh iregh givagham. Eghti overiam mati akinafarim me a irigha a nomke. Mikoveziba ko bizir overiam in ikia isiba, mati wain in ikarizibar dafarir midiariba ko figh in temebar ovizir midiariba, misigha ira nguazim girezi moghin nguazim giram. **5** Ikiavira Itir God kamagh in migei: “Nan aningagharim, a midorozir sabam in min iti, egh midorozir sabar kam pin ikegh, iveriz kuram aningamin ingangarim agivagh, egh overiam ategh magari, Idomia bagh izi iveriz kuram me daningiva me misoghti me arimighiram. Kar ki asighasighasa mikemegha givazir darasi.” **6** Eghti Idomian ghuzim ko ovim, Ikiavira Itir God in midorozir sabam bar anegiragirigham, mati sipsip

ko memen ghuzim ko ovim, gumaziba ofa damuasa dav
 sozi men ghuziba ko ovim men dafariba agiragiri. Ikiavira
 Itir God kantri Idomin aven Bosran nguibar ekiamin,
 gumazamizir bar avirim misueghti me arimighiregham.
 Mati a uabi Bosran iki ofan bar dafam damuam. **7** Egh
 Ikiavira Itir God, uaghan bulmakaun atiaba ko bulmakaun
 igiaba ko bulmakaun apurir bar gavgaviba, dav soghti da
 arimighiriti, dar ghuziba ko oviba Idomin kantrin nguazim
 giregh anevaragham. **8** Ikiavira Itir Godin nguibar ekiam
 Saion, apaniba a dikabiravira iti. Kamaghin amizi, a
 me ikarvaghamin azenir mam amisevegha gifa. Eghti
 dughiar kam otoghti, a izezir kuram isi me daningam. **9**
 Idomin kantrin faneba, koltan min isia amera zui moghin
 otogham. Eghti nguazimin mineziba dagiar avir isibar
 min otivam. Eghti Idomin nguazim kolta isi moghin
 isiam. **10** Avir kam mungeghan kogham. Puvati. An
 arueba ko dimagaribar isi gavgavigh mamaghira ikiti,
 an migharim zuraram otivam. Eghti Idomin nguazim
 pura iki mangiti men ovavir borir gin otivamiba, men
 danganiba inigh mangi dughiaabar iki mamaghira ikiam.
 Eghti gumazitam ua danganir kamin mangan kogham. **11**
 Eghti a, isaba ko, taragiaba ko, anebaba ko, mighiaba dar
 danganim gavagham. Ikiavira Itir God Idomian biziba
 bar da agivagham, egh Idomin nguazim damighti a pura
 ikiam, mati nguazim fomirama otogha pura ikezi moghin
 ikiam. **12** Men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba ua
 ikian kogham. Eghti atrivitam ua kantrin kamin ganan
 kogham. **13** Beniba ko oghevsevir dikoniba itiba atrivimin
 dipenim ko dipenir igharazibar avi da avegham. Eghti

afiar atiaba izi iki arangti, poneba izi dipenir kabar dakuam. **14** Eghti asizir atiar guar aviriba izi danganir kamin uari akuvagh ikiam. Eghti memen atiaba uaghan izi iki dimti, amizir aser dimagaribar aruim uaghan izi dakusi, danganir kamin daguir danganiba buriam. **15** Eghti mighiaba izi uan aroriabar arighsi, danganir kamin izi mikonibar ingarsi danganiba buriam, egh da aroriaba arighti, da afueghti da uan aviziba kuigh uan nguzibar gan ikiam. Eghti isar apuriba ko isar amebaba, me uaghan izi ikiam. **16** Ia Ikiavira Itir Godin akinafarir righizimin aven ganiva, ia bizir kabar migirigiabar ganti, da ikiam. Asiziba, o kuaraziba, o bizir tiziba, akinafarim dar gun migei, da bar izi kantri Idomin nguazimin ikiam. Egh da vaghvagh asizir amebaba ko apuriba ikiam. Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi da izasa dav keme. An Duam da akuvagh, da inigh izam. **17** Ikiavira Itir God uabi Idomin nguazim abigha, asizir kaba bagha da tuiragha dagh aningi, eghti da zurara danganir kamin iki mangiti dar ovavir borir gin otivamiba, dar danganiba inigh mangi dughiabar iki mamaghira ikiam. Nguazir kam, Ikiavira Itir God da bagha aneti.

35 Gumazamiziba puvatizir danganiba, ko nguazir misingiziba, da bar akuegham. Akimarir aghuiba otivigh gumazamiziba puvatizir danganiba avaraghti, da bar akongegham. **2** Egh nguazir midiarir kam, akimarir aviriba an otogh oneghti, an ganganim bar deraghti, a bar akuegh pamten dimiva arangam. Ikiavira Itir God dirir aghuim isi nguazir midiarir kam daningti, an ganganim bar deragham, egh Lebanonin ruarir ekiam ko, Karmelin

Mighsiam ko, Saronin Danganir Zarimin ganganir
 aghuimin mirara ganam. Eghti gumazamiziba Ikiavira
 Itir Godin angazangarim ko gavgavimin ganiva, egh
 uaghan en Godin ziar ekiamin ganti, an atrivimin kurkazir
 aghuimin min ikiam. **3** Ia atiatim itir gumazamizibar
 amuti, me atiatingan kogh tuivigh gavgavigh iki. Egh
 gavgaviba puvatizir gumazamiziba gavgavim me daning.
4 Ia gumazamizir atiatiba me mikim suam, "Ia tuivigh
 gavgavigh, egh atiatingan marki. Ian God izi ian akuragh,
 egh ivezir kuram isi ian apanibar aningiva bar me
 gasighasigham." **5** Dughiar kamin, gumazir damazir
 okaviriziba ua ganti, gumazir biziba barazir puvatiziba,
 uam oragham. **6** Eghti gumazir suer kuraba, uari akun
 mavanang izighiram, mati ruarimin itir asizir mam, me
 dia a garisi. Eghti gumazir migeir puvatiziba, me pamten
 dim, egh bar akuegham. Eghti dipaba otiv gumazamiziba
 puvatizir danganibar mangi, egh nguazir misingizibar
 itir fanebar ivemar magiram. **7** Egh gigir misingizim,
 dipar akaremin min otogham. Nguazir dipaba faragha
 puvatiziba, nguazimin aven ivemarir dipar atuiba, dar
 otivigh ivemar izighiram. Afiar atiabara ikezir danganir
 misingizir kam, dadar aviriba ko ighuruniba an otivam. **8**
 Eghti tuavir ekiam kagh ikiti, me kamaghin a dipon suam,
 kar "God Ua Baghavira Inabazir Tuavim." Eghti Godin
 damazimin arazir kurabagh amir gumazitam an daruan
 kogham, kar Godin gumazamizibar tuavimra. Eghti
 gumazamizir nighnizir aghuiba itiba ko gumazamizir
 nighnizir aghuiba oteveziba, me an atam akuighan
 kogham, me a gifogh an mangam. **9** Laionin tam ko,

asizir kurar misozitam tuavir kamin mangan kogham.
Asizir aningazir taba tuavir ekar kam daruan kogham.
Gumamazir Ikiavira Itir God akuragha ua inizibara,
tuavir kamin daruam. **10** Gumamazir Ikiavira Itir God
men akuragha ua iniziba, me ua izi, Saionin Mighsiamin
bagh iziva, bar akongegh ongi, tiariba akariva tuavir
kamin izam. Egh me dabirabir bar aghuim ikiti, bar
akongezir arazir kam a men iki me gizivagh kamaghira
ikiam. Eghti mizaziba ko osimtiziba me ategh, ua men
ikian kogham.

36 Hesehia 14plan azenibar an atrivimin itima, ezi
Asirian Atrivim Senakerip, uan midorozir gumaziba
ko iza Judaba ko misogha, me abiragha men nguibar
ekar divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me
Jerusalem inizir puvati. **2** Senakerip, Lakisin nguibar
ekiamin ikia uan abuir gumazim ko midorozir gumazir
bizir dafam amadazi, me Lakis ategha, Atrivim Hesehia
bagha Jerusalem zui. Me an boroghin ghua otifi.
Dughiar kamin, danganir mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin
daghurim, dipam an ghuaghira Jerusalem otifi. Daghurir
kam, a tuavir ekar ghua iniba ruer danganimin boroghin
iti. Asiriaba otivigha danganir kamin tuivighav iti. **3** Ezi
Israelin gumazir dapanir 3pla ghuav a bato. Kar, Hilkian
otarim Eliakim, an atrivimin dipenimin garir gumazim, ko
Sepna, atrivimin akinafariba osirir gumazim, ko Asapin
otarim Joa, an atrivim amir bizibar eghaghaniba bar a da
osirir gumazim, me zui. **4** Ezi 3plan gumazir kaba ghuava
Asirian abuir gumazir kam batozi, an akar gavgavimin
me migia ghaze, “Ia mangi, Asirian atrivir ekiamin akar

gavgavir kam Hesehia mikemegh. A kamaghin migei, 'Hesehia, ni gavgavir manam ikia egha nan apengan ikian aghua? 5 Migirigiar kiniba ti midorozimin gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni na baraghan aghua. 6 Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa, ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei, Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa. Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh daruti, an ruaghatevim nin agharim mitigham. Isipin atrivimin arazim abuar misiar kamin mirara ghu. Kamaghin amizi, misoghamin dughiamin a izi nin akuraghan kogham. 7 Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E fo, Hesehia, ni uabi ghua, mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam fam.' 8 "Hesehia, ni izi nan gumazir ekiam, Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir kamaghin garitaba itir puvati. 9 Egha ni kamaghin nighnisi, Isipian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara izi nin akuragh misogham. Bar puvatigham, me izan kogham. Ni en midorozir gumazibar tongin gumazir dapanir ziaba puvatizitam abinamin gavgaviba puvatigham. 10 Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko

misogha, a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi.” **11** Ezi Eliakim ko, Sepna ko Joa akar kam baregha, kamaghin Asiriabar abuir gumazim migia ghaze, “Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman marki. Puvatightima, gumazir nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham.” **12** Ezi abuir gumazir kam kamaghin akam ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam pura akar kamin ia ko ian gumazir ekiam, a iarara mikimasa na amadazir pu. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem ekiarugham, eghti dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam.” **13** Ezi Asirian abuir gumazim, divazim gisin apiaghav itir gumazamizibar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me migei, “Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh! **14** Atrivim kamaghin migei, Ia Hsekia baraghti, a ia gifaran marki. Hsekia ian akuraghti, ia deragh ikian kogham. **15** Ia Hsekian apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim iki suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalemin nguibar ekiam inighan kogham. **16** Ia Hsekian akam baragh ua na ko misoghsi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, egh ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian

nguibar ekiam iniam. **17** Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egħa a bret damuamin witin azenir aviriba iti. **18** “Hesekia ia gifaragħa ghaze, ‘Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragħam!’ Ia Hesekia ategħtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogħa e abira, a? Bar puvati. **19** E ghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam ko Sefarvaim ko misozima, men aseba managh ikia, egħa men akurazir puvati? Egħa e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragħa e dikabiraz, o? Bar puvati. **20** Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogħa e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuragħti, e ia misogh ia abiragħan kogħam? Bar puvatigham!” **21** Asirian gumazir dapanir kam me mikemegħa givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, men Atrivim Hesekia faragħa an akam ikarvagħ bizitamin mikiman men anogoroke. Kamagħin amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati. **22** Ezi Asirian abuir gumazim mikemezir migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar oseme. Ezi me uan korotiaba abiagħarigha ghua abuir gumazimin migirigiaba bar dar gun Hesekia migei.

37 Ezi Judan Atrivim Hesekia Asirian atrivimin abuir gumazimin akam baregha, uan korotiaba abiagħarigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. **2** Egħa atrivimin dipenimin garir gumazim Eliakim

ko, atrivimin akınafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi, me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi gumazir kaba, azirakar korotiaba aghuigha zui. **3** Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia migei, “Atrivim Hesehia ghaze, Kar osimtizir ekiaba ko aghumsiziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar aviribar e gami. E amizir navim asangizimin min ami, a borim batamin dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati. **4** Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en Godin Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, egh gumazir kamaghin amizim, God ivezir kuram a daningam. Kamaghin amizi, ni en akuragh God ko mikimti, Ikiavira Itir God, e varazira en akuraghti, e ovengan kogham.” **5** Ezi Aisaia Hesehian akam baregha, kamaghin gumazir an akam inigha izir kabav gei, “Ia uamategh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ni akar a nan tiraghtirazir kam, mighigh a ginighnigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivimin ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam gami. **7** Ia oragh. Ki uan Duamin gavgavimin, Asirian atrivim damighti an okam nighnigham. Egh a migirigiar kinim baregh pura uamategh ari uan kantrin mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti, ki gumazitabar amighti, me a misueghti an aremegham.” **8** Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atrivim Senakerip Lakisin nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamin otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamin

ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato. **9** Asiriaba
 misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia
 ghaze, “Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba
 ko iza ni ko misoghasa.” Ezi Senakerip Jerusalem iniasa
 nighnisi, kamaghin amizi, an akinafarir mam osirizi, an
 abuir gumaziba a inigha Hesehia bagha ghu. **10** Senakerip
 kamaghin akinafarim osiri, “Hesehia, ki fo, Godin ni
 nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh
 ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni
 bar an akam baraghan marki. **11** E Asirian atriviba, ni
 uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko
 misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri
 kamaghiram a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira
 e gitaghan kogham. **12** Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin
 nguibam, Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin
 gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar
 kabagh asighasiki. Ezi men aseba men akurazir puvati,
 ezi me deragha ikezir puvati. **13** Ezi nguibar kaba, Hamat,
 Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin
 managhira iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi
 me ariaghire.” **14** Ezi Atrivim Hesehia akinafarir kam,
 abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an
 ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu.
 Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti.
15 Egha Hesehia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei,
 “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian
 God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha bar pin uan
 atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin
 bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira

God, ni nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari. **17** O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, egh deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan. **18** O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki. **19** Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi. **20** O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar kamagh ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God.”

21 Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesehia bagha kamaghin akam amada, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ia ua uari iniasa nan azangsiki. **22** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei: “Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim, a ni dipova aghumsizir akabar ni migei. Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi. **23** Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami? Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei? Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami? Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir

kabar na gamil! **24** Ni uan ingangarir gumazir dapanibav
 kemezi, me nin ziam fa nan ziamin tira. Ezi ki men
 akatoribar migirigiar kaba baraki. Ki fo, ni kamaghin
 migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin
 Mighsiabar orazibar ghuavanega, egha bar Lebanonin
 ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumazamiziba
 aven zuir puvatizimin, ni temer sidan bar ruariba ko
 temer painin bar aghuiba oke. **25** Egha ni pura tintinibar
 aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir puvati.
 Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba, da
 bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api. Egh ni mangi
 Isipin Faner ekiabar aruti, nin sueba dipar kabar amuti
 da misingam. **26** “Senakerip, ni kamaghin fozir puvati,
 ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe. Ki, nguibar
 gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa,
 gavgavim ni ganingi. Ezi ni nan nighnizimra gin ghua
 nguibar kaba akaragharighizi da iregha, mati me dagiaba
 pozibav kinizi, da iti. **27** Ezi gumazamizir nguibar kabar
 itiba bar atiatingi. Me okam nighnigha men gavgaviba
 bar moghira gefe. Me mati, aruer dughiamin, aminir
 fefem iza grazibar isi da midii moghin misigha iti. Aminir
 fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza, grazir dipenir
 siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da
 deragha aghuir puvati. **28** “Ezi ki bar moghira ni gifo,
 nin dabirabir araziba ko dikavir araziba, ko iza zuir
 araziba, ki bar dagh fo. Egha nin aningagharir nan itim,
 ki uaghan bar a gifo. **29** Nin aningagharir nan itir akaba
 ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo. Ezi ki
 datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir

me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham. Egh ni amikirigh, tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim uam an mangigham.” 30 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Heskia ganiga kamaghin migei: “Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba oparan kogham. Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami, egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami, egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami. Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam. 31 “Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira, me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham. 32 Eghti apaniba Jerusalemin gumazamiziba bar me gasighasighan kogham, men tarazi ikivira ikiam. Gumazamizir ikiavira itir varazira, iki Saionin Mighsiamin mitivighvira ikiam. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnzir gavgavim iti. 33 “Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, ‘Asiriabar atrivim, uan midorozir gumaziba ko, Jerusalemin aven izan kogham. Egh me uan baritamin aseghti, a nguibar ekiam kamin aven izeghan kogham. Egh midorozir gumaziba misoghsi, oratam inigh nguibar kamin aven izeghan kogham. Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamin divazir miriamin nguazim arighti, a ghuavanaboghan kogham. Bar puvatigham. 34 Ki Asiriabar atrivim uam a purighti, a izezir tuavim uam an mangam. Kamaghin amizi, a Jerusalemin aven izeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. 35 Ki uan ingangarir gumazim Devit,

a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh, egh bizir kamning bangin, ki nguibar ekar kamin ganiva an akurvagham.” **36** Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganimin, men 185,000plan midorozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha midorozir gumazir kabar kuabar gari. **37** Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamin iti. **38** Egha a dughiar mam in uan asem Nisrokin dipenimin ghugha an ziam fe. Ezi an otarimning, aningin ziamning, Adramelek ko Sareser, aning midorozir sabam inigha aven ghugha a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Araratin kantrin iti. Ezi an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamin danganim inigha, Asirian kantrin atrivimin iti.

38 Dughiar kamin, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Heskia arimariam inigha atam areme. Ezi Emosin otarim Aisaia ghuava an ganigha kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Nin arimariam givaghan kogham, a ikivira ikiti ni ovegham. Kamaghin amizi, ni gumazamizir nin dipenimin itibav kemeghti, me nin ingangariba bar dar amu dar kirigh.” **2** Ezi Heskia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimin averiamin birimin gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze, **3** “O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven ni baghavira ikia nin ifongiamin gin ghua, bar guizbangira zurara nin ingangarim deravira a gamuavira iti. Kamaghin amizi, ki amizir ingangariba, ni dagh nighnigh na ateghti,

ki ovengan kogham.” Egha Hesehia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, bar puviram azi. **4** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Aisaia migei, **5** “Ni mangi kamaghin Hesehia mikemegh, ‘Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Devitin God, ki nin azangsizim baregha nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni ateghti, ni ua 15plan azenibar ikegh gin ovengam. **6** Egh ki nin akuragh, Asiriabar atrivimin amamangatighi, a ni abiragh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham. **7** “‘Ki Ikiavira Itir God, ki ababanitam ni danighi, ni kamagh fogh suam, ki damuasa akam akirigha givazir bizim, ki a damuam. **8** Ni gan! Ababanir kam kamakin, Atrivim Ahas fomira ingarigha asarazir adiriziam, ia an dughuazibar gara aruemin auaba medi. Aruem datirighin ghuaghiri, eghti ki a damighi, a timira uamategh overiamin mangiti, an angazangarimin dughuazim adiriziamin 10plan ighuvibar pin uamategh ghuavanabogham.” Ezi aruem uaghira adiriziamin dughuazim gamima, a zuamira timira uamategha pin ghua adiriziar ighuvir 10in pin itimin tu, a datirighin 10plan auan a faragha ikezi moghin iti. **9** Ezi Hesehia ua ghuamaghegha akar kam osira ghaze: **10** Ki kamaghin uabi ginighnigha ghaze, ki ti uan igiamram aremegh nguazir kam ategham. Egh mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. (Sheol h7585) **11** Ki ghaze, ki gumazamizir angamira itibar tongin iki ua Ikiavira Itir Godin ganighan kogham. Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangi, egh ua nguazir kamin itir gumazamizir angamira itibar ganighan kogham. **12** Nan angamira itir ikirimirir kam, mati averpenim, gumaziba anepirigha a

inigha ghu. Ki ghaze, nan iķirimirim, mītarir ruarimin min ruaragham, egha ki mītarimin min a ġirighavira iti. Ezi puvati. Nan iķirimirir ki datirighin itir kam, mati amizim mītarim ġirizi moghin, me zuamiram anetughti, an otevegham. God, nan iķirimirir angamira itim ni zuamira anegifagh. **13** Ki dimagaribar nighnigha ghua mīzarazibar tu, egha ghaze, Ni laionin min nan aghariba apiri. Ni dughiaaba bar na gamima, nan iķirimirir kam ġivasava ami. **14** Ki mīzazim isa ara deima, nan arareba gavgaviba puvati, mati kuarazir nguzimin ararem. Nan arareba, da kuarazir bunbamin ararebar min bar nimiram arai. Ki dughiar bar ruarimin akurvazim iniasa, kogha overiamin garava araima, nan damazimning teriba ira na gamizi, ki bar amira. O Ekiam, ki osimtizir bar ekiam iti, ezi ni iziva nan akuragh. **15** Egh ki manmaghira mikimam? Ikiavira Itir God, nan akurvaghasa akam akirigha ġifa, egha a datirighin bizir kabagh amizi da otifi. Kamaghin amizi, ki uan navir averiamin aven osimtizir ekier na batozir kam ġinighnisi, egh pura uabi abiragh nimir a iki mangi ovengamin dughiam otogham. **16** O Ekiam, ni iķirimirim isi gumazamizibar aningti, me angamira ikiam. Ezi bizir na bativizir kaba, da iķirimirir igiam nan duam ganingi. Ni nan arimariam agivagha na gamizi, ki ua dikavigha ghuamaghe. **17** Ezi osimtizir ekier na bativiba, ki dar gara fo, da nan akurvaghasa otifi. Ezi datirighin, ni bar moghira nan arazir kuraba ġin amadagha ġifa. Ni bar moghira na ġifuegha nan amamangatizir puvatizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ġhuzir puvati. **18** Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba, me

nin ziam fan kogham. Egh ni uan gumazamiziba bagha zurara amir bizir aghuiba, me dar ganam kogham. (Sheol h7585) **19** Gumazamizir angamira ikiavira itiba, guizbangira merara, ki datirighin nin ziam fe moghin, me nin ziam fa ni minabi. Amebaba ko afeziaba, ni zurara amir bizir aghuiba, me dar gun uan boribav gei. **20** Ikiavira Itir God nan akuragha na gamizi ki ua ghuamaghe. Eghti dughiaba bar, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, gitabav sogh, ighiaba bangi an ziam fam. E datirighin angamira itir dughiar kam, e kamaghira zurara a ziam fivira ikiam. **21** Aisaia faragha kamaghin migia ghaze, "Atrivimin ingangarir gumaziba, fighin ovizir me apuzizi taba inigh, da mirmirigh dipatam darugh da munumigh da inigh izi, Heseкия okar gavgavim dukuaghti, a ua deragham." **22** Ezi Heseкия faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, "Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?"

39 Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Heseкия arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Heseкия bagha da inigha zui. **2** Ezi Heseкия men akaba baregha givagha bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba, ko golba, ko pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Heseкия bizitam modozir puvati. An atrivimin

dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka. **3** Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Hese kian azara, “Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?” Ezi Hese kia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuia min ikegha ize.” **4** Ezi Aisaia kamaghin Hese kian azara, “Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?” Ezi Hese kia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitamin men modozir puvati.” **5** Ezi Aisaia kamaghin Hese kia migia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam ni mikimam. **6** Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham. **7** Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighi, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram.” **8** Ezi Hese kia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, “Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera.” Guizbangira, Hese kia kamaghin nighnigha ghaze, “Ki datirighin atrivimin itir dughiar kamin, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham.”

40 Ian God ghaze: “Ia gavgavim isi nan gumamazizibar aningti, me navir amirizimin iki. **2** Ia apangkuvim itir akar aghuir kam isi, Jerusalemın nguibamin gumamaziziba me mikim gavgavim me daning. Egh kamaghın nan gun me mikim suam, ki Ikiavira Itir God, ki uan dafarimin men arazir kuraba ikaragha bar dughiar ruarimin me ataghizi me kalabusın ike. Ezi datirighın ki men mizaziba ko ingangarir ekiam agivagha men arazir kuraba gin amadazi, me firiaghire.” **3** Ezi gumazir tiarir mam kamaghın dia ghaze, “Ia gumamaziziba puvatizir danganimin, Ikiavira Itir God baghıva tuavıba azenıva dar kir. **4** Egh danganir zarıba apemıva, mighsiaba ko akirıbagh kuti da magiri. Egh tuavir ikiziriziba, ia dar ingarighti, da voroghıra mineghirigh. Egh tuavir kuraba, ia deraghvıra da akir. **5** Eghti Ikiavira Itir Godın angazangarir gavgavim ko ziar ekiam azenim girighti, nguazir kamin gumamaziziba bar moghıram an ganam.” Kar Ikiavira Itir Godın, akatorimin otozir mighirigiam. **6** Ezi tiarir mam kamaghın migia ghaze, “Ni akam akun.” Ezi ki ghaze, “Ki akar manam akunam.” Ezi tiarir kam na ikaragha ghaze, “Ni kamaghın mikim suam, Gumamaziziba nguazir kamin ikivıra ikian kogham, me oghevsevıba midii moghıra misigham. Me ruarimin itir akımarıba suaghiri moghın, dughiar ruaribar itir puvati. **7** Ikiavira Itir God aminir fefeim amadima, oghevsevıba midiiıma, akımarıba midia suaghiri. Bar guizbangıra, gumamaziziba oghevsevıbar min, bar moghıra gevegham. **8** E fo, oghevsevıba midii, ezi akımarıba suaghiri. Ezi en Godın akam, a zurara ikia kamaghıra iti.” **9** O Saionın gumamaziziba, ia mighsiar ekiamın mavanangıva, akar

aghuim akun. O Jerusalem gumamaziziba, ia pamtemin dimiva akar aghuim akun. Ni atiatingan kogh, akam akun Judan nguibabav kim suam, “Ia gan, ian God a izi!”

10 Ia gan. Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a uan gavgavir ekiam sara izi. A uan apaniba dikabiragha gifa. Egha a uan gumamaziziba, ua me inigha izi, mati bizir aghuir a midorozimin me dikabiragha inizir biziba. **11** A sipsipbagh eghevur gumazimin min, uan gumamaziziba deragha me geghuva men gari. A zurara uan agharimningin sipsipin nguziba akumakua, me isa uan evarim garigha, me ateragha arui. A sipsipin amebar nguzir bar muziariba itiba, a men asughasugha, me isa tuaviba men akakagha, men akua zui. **12** Gumazitam ongarim tuisighasa uan dafarimin bar a tuigha an suirazir puvati. Gumazitam overiamin arozim gifoghasa uan dafarim onegha an suiragha an abarazir puvati. Gumazitam nguazir minezim tuisighasa uan itarim inigha bar moghram a tuizir puvati. Gumazitam, mighsiar ekiaba ko dozibar osimtizar dibobonim gifoghasa, uan skel inigha da medir puvati.

13 Gumazitam bizibar amuamin fofozim, Ikiavira Itir Godin sure damuan kogham. Gumazitam an faragh mangi nighniziba a daningan kogham. **14** Ikiavira Itir God fofozim bagha gumazitamin azarazi, a ti guizin arazimin tuavimin an sure gami? Bar puvati. Gumazitam nighnizir aghuiba ko fofozir aghuir a itir kabar Godin sure gamizir puvati. Bar puvati. **15** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, kantribar garima, me mati pura biziba. Me mati dipar muziarir ofizir vamira ira miner ekiam giri. Egha mati gumazim nguazir minezir muziarir bar

vamiran osimtizim gifoghsi a inigh skel datighi, an
 osimtiziba puvatigham. Kantriba bar, Godin damazimin
 guizbangira bar sufi. A saghuiamin itir arighatizibar
 garima, men osimtiziba mati nguazir minezir kinim. **16**
 Egh gumamaziziba asiziba bar dav suegh, Lebanonin
 ruarimin temeba okegh, da inigh izi avir ekiam atigh,
 asizir kaba bar da tueghiti, da bar isi mighirighamin
 ofa damuam. Eghti men ofan kam Godin damazimin
 pura bizimin min otogham. **17** Nguazir kamin kantriba
 bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin pura biziba. Me
 pura bizir kiniba. **18** Kamaghin amizi, tinara Godin min
 gari? Guizbangira, bizitam a ko magh garir puvati. **19**
 Ezi, asebar marvir guaba, gumazir digiribagh amiba, me
 da aghora dar ingari. Ezi golin ingarir gumaziba me
 golin da nomke, egha da ikiasa silvan senbar ingari. **20**
 Gumamazir onganarazibagh amiba, me temer aghuir
 bar gavgavir zuamira kurighan koghamiba amisefi. Egha
 gumazir digiriba deragha dagh amiba me migei. Ezi me
 me bagha asebar marvir guaba temebar dar aghori.
 Gumazir kam bar deravira marvir guar kam tememin
 aneghoreghti, a tugh gavgavigh iki irighan kogham. **21** Ia
 ti fozir puvati? Egha ia ti oraghizir puvati? Gumazitam
 ti ia mikemezir puvati, ezi ia bar fomira iza datirighin
 bizir kam gifozir puvati? **22** Godin overiamin pin uan
 atrivir dabirabim gaperaghav itim, a bizir kaba bar
 dar ingari. Egha an overiam, inimin min an onegha,
 averpenimin min a kuasa. Ezi an damazimin, nguazir
 kamin gumamaziziba bar suvigha, odezibar min iti. **23**
 An atriviba ko gumazir ziaba itiba abirima, me ua ziaba

puvati. **24** Atriviba mati, akimarir igiaba gumazamiziba
 datirighira da opari, ezi dar biba tighar nguazimin
 magiram. Eghti Ekiam aminir fefem amadaghti, a izamin
 dughiamin, me zuamira misingam. Eghti aminim minezir
 muziarimin min, me giveragh mangigham. **25** Ezi Godin
 Bar Zuezim azaragha ghaze, “Tinara nan min gari?
 Guizbangira, gumazitam na ko magh gari puvati.” **26** Ia
 pin overiamin gan! Tinara mikoveziba ko overiamin itir
 bizibar ingarizi, da otifi? Bizir kaba, Godin midorozir
 gumazibar min iti. A ziaba dagh arigha dar pone. An
 adar dibobonim gifogha, vaghvagha dar ziabagh fo. A
 gavgaviba bar iti, kamaghin amizi, bizir pin itir katam
 ovengan kogham. **27** Ia Israelia, ia Jekopin anabamin
 adarasi, ia manmaghsua puvira imoba kamaghin migei,
 “Ikiavira Itir God, en osimtizar garir puvati. E dughiar
 kuraba bativima, en God en akurvaghan aghua.” **28**
 Ia ti kamaghin oregha fozir puvati, Ikiavira Itir God,
 a Godin zurara ikia mamaghira itim. A nguazir kam
 ko an itir biziba bar moghira dar ingari. An amiragha
 amirazir puvati. Egha an gavgavim gevir puvati. Eghti
 gumazitam an nighnizim gifofoghsi damuva avegham.
29 A gavgaviba puvatizir gumazamiziba gavgaviba me
 ganidi. Ezi men gavgaviba amiragha uaghirima, a me
 gamizi, me uamategha gavgaviba isi. **30** Dughiar mabar,
 gumazir igiabar gavgaviba gefi. Ezi me amirvagha pura
 iri. **31** Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira
 Itir Godin ikia, an gavgavim bagha a mizua itiba, a
 gavgavir igiam me daningti, me zurara gavgavighvira
 ikiam. Me dikavigh deraghvira mangam, mati kuarazir

bagaba overiamin mighagha arui. Me ivemar mangi, egh avighaghan kogham, me daru mangi, egh amirvaghan kogham.

41 God kamaghin migei: Ia kantrin roghira itimin gumazamiziba ko, saghon itir arighatizibar gumazamiziba, ia uan akaba dukumigh nan akam baragh. Ia bar deravira nighnigh kotin izi uan akaba tuisighamin dughiamin dav kim. E uari akuvagh akaba tuisigh dar gan egh fogh suam, tinan akam a guizbangira. **2** Tinara aruem anadi naghin atrivim garugha a fezi, a kantriba ko misogha ghua egha bar moghira me abini. Godra kantriba an agharim gatigha, a gamima, an atrivir igharaziba abiri. An midorozir sabam ko pim bar me agefi, ezi me mati nguazir mineziba ko raizin afezibar min otozi, aminim me giva zui. **3** A zuamira me bativa, me gasighasigha me gitaviragha zui, ezi me bizitamin a damuan ibura, mati aminim uabi a inigha zuima, a tong nguazim dikarazir puvati. **4** Tinara bizir kabagh amizi da otifi? Ki Ikiavira Itir Godra, ki dagh ami. Ki nguazim gamizi an otozir dughiamin, ki zurara bizibagh amima, da nan ifongiamin nguazir kamin otifi. Ki Ikiavira Itir God, ki bar faraghavira iti. Egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamin, uaghan ikiam. **5** Saghuiamin itir arighatiziba bar men gumazamiziba, ko nguazimin oteyiba bar dar itir gumazamiziba, me ki amizi bizibar ganigha, puv atiatia nisi. Egha me iza uari akuvagha, **6** me uan naviba gavgavim dar aningasa, uarira uariv gei. **7** Egha me asebar marvir guabar ingari. Gumazir digiribagh amiba, golin bizibar ingarir gumazibav gia ghaze, Ia ingangarir bar aghuimram ami.

Ezi golin misogha anekiri gumaziba, kamaghin ainin bizibar ingarir gumazibav gei, Aia, ia bar deraviram ada isavsuike. Egha me gin da iran atiatigha, dikonibar dagh afughafuki. **8** Ezi ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ki ia amisevezi, ia nan ingangarir gumazamizibar iti. Ia nan roroam Abrahamin ovavir boriba. **9** Ki nguazir kamin ruaghatevimin itir nguibar bar saghon itimin ia inigha ize. Egha ki kamaghin ia mikeme, ia nan ingangarir gumazamizibar iki. Ki ua bagha ia ginaba, egha ki ian aghuagha akirim ragha ia gasarazir puvati. **10** Ki ian God, egha ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia atiatingan marki. Ki ia damuti ia gavgavighti, ki ian akurvagham. Ki bar deravira ian ganiva, uan gavgavir ekiamin ian apaniba abinam. **11** Ia gan! Ian aningagha ia isa kot bagha zui darasi, me ia dikabinan iburagh bar aghumsigham. Gumazir ia misoghasa amiba, me pura bizir kinimin min otogh bar givagham. **12** Ia misogha ia gasighasighava amir gumazir kaba, ia me buri men apighan kogham. Me pura nguazir kam ategh bar puvarigham. **13** Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian boroghira ikia, gavgavim isa ian agharir guvim ganiga kamaghin ia migia ghaze, ia atiatingan marki. Kirara, ki ian akurvagham. **14** Ikiavira Itir God ghaze: “O Israelia, ia avirasemezir puvatigha gavgaviba puvati. Ki ian akurvagham. Ki Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim. **15** Ia gan! Ki ia damighti, ia wit dikava a mirmiri ter ararir bar dafar me ainin dikonibar afughafughizimin min otogham. Kar ter ararir igiam, ezi an dikonibar atariba bar ghumi. Egh bizir ian tuaviba apira osimtiziba ia ganidiba, ia da

dikabinigham. Mati ia mighsiaba abiagharizi da uaghira nguazir minemniamin otifi. **16** Ia osimtizir kaba isi pin da akunam, mati gumazim nguazir minezim ruegha pin anekunizi, aminim a givaragha ghu. Egh ia Ikiavira Itir God bagh bar akuegham. Egh ia Israelian Godin Bar Zuezin ziam fam. **17** “Gumazamizir onganarazibagh amiba dipaba puvatigha, men kuariba bar men pirizi, me dipaba buri. Me nan deima, ki Ikiavira Itir God, ki men migirigiaba barasi. Ki Israelian God, ki me ginamadaghan kogham. **18** Ki fanebar amuti, dipaba mighsiar temeba aghuir puvatizibar otiv afor dar izighiram. Egh ki dipar emimiribar amuti, da danganir zaribar otiv monmoniba anangam. Egh ki dipar akarebar amuti, da danganir dakirtizibar otivam. Egh ki dipaba puvatizir daghuribar amuti, dipaba dar otiv dagh izivam. **19** Egh ki sidan temeba ko, pain ko, oliv ko, saipres ko, temer guar igharagha garibar amighti, da dipaba puvatizir danganimin otivigh aghungam. **20** Ki kamaghsua, gumazamiziba ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan gavgavir ekiamin bizir kabagh ami. Ki bizir kaba bar dar ingarizi, da otifi.” **21** Ikiavira Itir God, a Jekopin anabamin atrivim, a kamaghin migia ghaze, “Ia kantrin igharazibar aseba, ia uan akar otevir ia mikimamiba deragh da akirigh, uan akaba gavgavim dar aningsi kotin iziti, kot deragh ian migirigiaba tuisigh da baragham. **22** “Ia faragha, bizir gin otivamibar gun mikeme. Egh datirighin akar kaba kot geghan, egh bizir kabar mingariba abigh e mikimti, e deraghvira da tuisigh dagh fofogh suam, da guizbangira otoz, ti puvati.

Egh ia gîn otivamin bizibar gun mikim. **23** Egh ia gîn izamin arazibar gun e mikim, eghti bizir kaba otivamin dughiamin, e kamaghin fogh suam, ia guizin godba, o puvati. Ia bizir aghuitam, o bizir kuratam damuti, e ian gavgaviba deraghvira dar ganam. **24** E fo, ia pura bizir kiniba, kamaghin amizi, ia bizitam damighan kogham. Ezi gumazamizir ian ziaba feba, me uaghan bizir kurabar min otivizi, ki bar men aghua. **25** “Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam amisefe. Gumazir kam ziar ekiam na ganidi. Ezi ki datirighin notin amadaghan a inigha izi. Ezi a mati, gumazir nguazir minebar ingarim, a minemin ingarasa nguazim dikabiri moghin, an atriviba dikabira me abiri. **26** Ia kantrin igharazibar aseba, ian tongin tina ghaze, bizir kaba otivam? Puvati. Ian tongin tinara migirigiar tam damighti, e kamaghin mikimam, a guizbangira migei. Ian tav kamaghin mikemezir puvati, bizir kaba otivam. Guizbangira, gumazitam ian tav barazima, a migirigiatam gamizir puvati. **27** Ki uabi faraghavira, bizir kaba otivasa ki dar gun Saion mikeme. Ezi datirighin ia garima, ada otivigha gifa. Ki datirighin Jerusalemin akar aghuim akunasa abuir gumazir mam amadagha gifa. **28** “Ki aser kabar garir dughiamin, me migirigiatam gamizir puvati. Egh me nighnizir aghuitam damuan kogham. Egh men tav nan azangsiziba ikaraghan kogham. **29** Ia gan! Aser kaba da pura bizir kiniba. Dar nedaziba mati aminim pura ivai. Da bizitam damuamin gavgaviba puvati.”

42 Ikiavira Itir God ghaze: Ia gan! Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe, eghe ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge. Eghe uan Duam isa a gati.

Eghti a nguazir kamin kantribar gumamaziziba guizin arazimin gin mangisi me tuisigham. **2** A mikimamin dughiamin, a pamten akam akarigh mikiman kogham. A tuavibar tuiv aghurighvira pamten mikiman kogham. **3** Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar anepirighan kogham, egh lamin pamtem isir puvatizim, a anemungeghan kogham. Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumamazizibar asughasugh deravira me damuam. A kamaghira damu mangi, guizin arazim damighti a iki gavgavigham. **4** Eghti osimtizitam a dikabiraghan kogham. A pamten ingar mangiva, dughiar a guizin arazimin gin mangi gumamaziziba tuisighamim otogham. Egh an otogh gavgavigh nguazir kam bar an ikiam. Ezi saghon itir arighatizibar gumamaziziba, me arazir God uarir sure damuamibav mizua iti. **5** Ikiavira Itir God, an overiamin ingarigha a isa inimin min an onegha aneti. Egha nguazir kamin ingarigha, an itir biziba bar dar ingarigha dagh amizi, da otivigha aghui. Egha angamira ikiamin aminim ko gavgavim isa nguazir kamin gumamazizibagh aningi. Godin kamra, uan ingangarir gumazim migia ghaze, **6** “Ki Ikiavira Itir God, ni nan arazir aghuimin bizibar amuasa ki nin dia. Egh nin agharimin suiragh, deragh ni geghuv nin ganam. Egh ni bangin, ki Akar Dikirizir Gavgavim nguazir kamin gumamaziziba ko a damuam. Egh ni damuti, ni kantribar gumamaziziba, bar men angazangarimin min ikiam. **7** Ni ingangarir kam damuam: Ni damazir okavirizibar amuti, me ua ganam. Egh kalabusin itir gumamazizir danganir mitarmemin apiaghav itiba, ni

me damighti me firighiregham. 8 “Kırara, ki Ikiavıra Itir God, kar nan ziam. Ezi ki uabira, ia nan ziar ekiamra fi. Ia gumaziba ingarizir marvir guatamin ziam fan bar marki. 9 Ia ganigh! Bizir ki fomıra otivasa mikemeziba, da datirighin otivigha gıfa. Ki bizir igharazir tighar otivamibar gun ia mikimam. Eghti ia dagh foghvıra ikiti, da gın otivam.” 10 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar, ia ighiar igiam bangi, Ikiavıra Itir Godin ziam fi! Ia gumazir kuribagh aruiba ko ongarimin osiriba, ia an ziam fi. Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba, ia ighiar igiaba bangi. 11 Ia dakıghtizir danganimin itir nguibabar gumazamiziba ko, Kedarian adarasi, ia tiariba akar an ziam fi. Ia Selan nguibamin gumazamiziba, ia mighsiabar mavanegh dim mikim bar akongegh. 12 Ia gumazamizir roghıra itiba, ziar ekiam Ikiavıra Itir God daning. Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba, ia bar moghıra an ziam fi. 13 Ikiavıra Itir God mati, midorozir gumazir gavgavim, egħa a datirighin misogħasa zui. A tiarim akara diava mati, gumaziba midorozim foreghasa misogħamin arazibagh amua, misogħasa gara iti. Egħa a gavgavim ikia, uan apaniba ko misogħasa atiatir puvatigha, bar me abini. 14 Ikiavıra Itir God ghaze, “Ki dughiar ruarimin uabin asugħa aghumra ikia, bizitam gamizir puvati. Datirighin, ki amizim navim asegha otasa mızazim isa arai mogħin, ki pamten diava arai. Egħa bar avighaghegha, nan akam ko nan atinim pamten aminim gekua aven ghua azenan izi. 15 Ki mighsiaba bar dagħ asighasigh, egħ temeba ko grazibar amighti, da misigham. Egħ ki faner ekiaba ko dipar akarebar amighti, da bar

dakegham. **16** Ki uan gumamaziziba inigh tuavir me fomirama aruizir puvatizimin me atighti, me an mangam. Me datirighin mati damaziba okavigha aminirbirimin iti. Eghti ki aminirbirim me dam anedegh, angazangarim me daningam. Tuavir fightizir kurar me fomiram aruiziba, ki da akozeghti, me tuavir voroghira ireghav itibar aruam. Ki guizbangira, me gin amadaghan kogham. Bizir ki damuasa mikemezir kaba, ki tam ateghan kogham. Ki guizin dar amighti, da otivam. **17** Gumamaziziba marvir guabar ziaba fa nighnizir gavgavim dar ikia ghaze, da men guizin godba. Ezi ki bar gumamazizir kaba batuegh me damuti, me bar aghumsigh uan nighnizibagh iragham.” **18** Ikiavira Itir God ghaze: “O Israelia, ian damaziba pirizi, ian kuariba bar ongani. Ia uan damaziba kuigh ganiva, egh kuariba arigh oragh! **19** Ia nan ingangarir gumamaziziba, ki ua bagha ia amisefe, eghti ia na baghvira iki, nan abuir gumazibar min iki nan akam inigh mangam. Egha ia gumazir damazir okaviriziba ko, kuarir onganibar min iti, egha bar damazir ikuviziba ko kuarir onganiba, bar me gafira. **20** Bizir bar aviriba, ia dar ganigha dar akaba baraki. Egha bizir kaba, ia deragha dar gari puvati, egha deragha kuariba arigha, akar kam baraghizir puvati.” **21** Ikiavira Itir God, arazir aghuibaram ami. Kamaghin amizi, a uan Akar Gavgaviba isa ia ganingi. Eghti gumamazizir igharaziba dar ganigh kamaghin fogh suam, Akar Gavgavir kaba, bar deragha bar pin iti. **22** O Israelia, ia datirighin bar paza iti. Apaniba ia gasighasigha ian biziba okemegha da inigha ghue. Me uaghan pamtem ian suigha ia inigha ghua kalabuziar dipeniba ko toribar aven ia ariki. Ia mati

pura bizir kiniba, apaniba ia okemegha ia inigha ghue, ezi ian akurvagh ua ia iniamin gumaziba puvati. **23** Ezi datirighin ikegh mangi, ian te deragh kuariba arigh nan akam baragham? **24** Tinara mikemezi, apaniba iza, e Jekopin anabamin gumamazibagh asighasiki? E Israelia, tinara e isa en apanibar agharim gatizi, me izegha en biziba okeme? Ikiavira Itir God uabi arazir kam gami. E akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha arazir kurabagh amua, an Akar Gavgaviba batogha, a ifongezi moghin zuir puvati. Kamaghin amizi, a uabi bizir kam gamizi, an oto. **25** A en apanibar amamangatizi, me iza e ko misosi. Ezi tuavir kamin, a uan aningagharim isa e Israelia, e gingezi, an e avara. An aningagharim avimin min bar en isi. E arazir kamin gara, egha deragha fozir puvatigha, bizitam gamir puvati.

43 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, Ikiavira Itir God ian ingarigha ia gamizi, ia gumamazir ikizir vamiran otozi, a kamaghin ia migei: “Ki ian akuragha givagha, ian ziaba ia gariki, ki ua baghavira ia amisefe. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki. **2** Ia dipar konibagh iri mangiti, ki ia ko mangam. Ia faneba abigh vongin mangiti, da ia avan kogham. Eghti ia avir ekier puvira isimin aven mangiti, a ian isian kogham. **3** Ki Ikiavira Itir God, ian God, Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim. Ia apanibar dafarimin itir dughiamin, ki Isipia ko, Itiopiaba ko, Sebaba, me isi ian danganim inisi apanibar agharim datigh ia givezeghti, ia firighirigham. **4** Ki ia isa uabin dighorim gamigha, bar moghira ia gifongegha, ziar ekiam ia daningasa. Kamaghin amizi,

ki gumamazizir igharazitaba inigh ian danganimin inisi
 apaniba bagh me amadagham. Guizbangira, kantrin
 igharaziba ian danganim iniam. **5** Ki ia ko iti, kamaghin ia
 atiatingan marki. Ian adarazi me aruem anadi naghin ko
 aruem uaghiri naghin iti, eghti ki me akuvagh uamategh
 men aku izam. **6** Ki not ko sautin itir gumamazizibav
 kemeghti, me ia ateghti, ia uamategh izam. Ki kantrin bar
 saghuiaimin itiba, me mikimti, me nan otariba amadaghti,
 me uamategh uan nguibamin izam. Ki gumamazizir
 nguazir kamin oteyiba bar dar itiba, me mikimti, me nan
 guiviba amadaghti, me uamategh uan nguibamin izam.
7 Ia nan gumamazizibara, ki vaghvaghera ian ingari. Ki
 uan ziar ekiam ko gavgavir ekiam bagha, ian ikizimin
 ingarigha ghaze, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian
 ganiva nan ziam fam.” **8** Ikiavira Itir God ghaze, “Ia
 gumamazizibar diaghti me izi uari akufagh. Guizbangira,
 me damazir okaviriziba ko orazi puvatizibar min ikia, egha
 me ganamin damaziba ko akam baraghamin kuarir toriba
 itil! **9** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uari akuvaghera iza
 kotin damazimin tuivigha gifa. Men tinara gin otivamin
 bizibar gun mikimam? Ezi men tongin gumazir manam
 faragha bizibar gun mikemezi, da datirighin otifi? Tinara
 kotin aven tugh suam, an aser mam barazima, a bizir gin
 otivamibar gun mikeme, ezi da datirighin guizbangiram
 otifi? Bar puvati.” **10** Ikiavira Itir God ghaze, “Israelia, ia
 na ko ikia uan damazibar nan gara na gifo, egh ia kotin
 aven nan gun mikim. Ia nan ingangarir gumamazizibar
 otivasa, ki ua baghavira ia amisefe. Ki ghaze, ia na gifogh
 nighnizir gavgavim nan iki, deragh na gifogh suam, ki

bar uabira ki guizbangira God. Fomira godin tam nan faragha ikezir puvati, egh godin tam uam otogh nan danganim inighan kogham. **11** Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, egha ian Akurvazir Gumazim, ezi ian akurvazir gumazitam ua itir puvati. **12** Ki uabira, ki Ikiavira Itir God. Kirara, ki bizir damuamimin gun mikeme. Egha ki mikemezi moghin, ian akuragha gifa. Egha ki ian akurvazir bizimin gun akam akuri. Ezi ian akurvazir godin igharazitam ua itir puvati. Ki uabira. Ezi ia uan damazibar bizir kaba bar dar ganigha fo. Egh kotin aven, ia nan gun mikim. **13** Datirighin ko dughiabar zurara, ki guizin Godin ikiam. Ki gumazamizitabar suiraghti me nan agharimin ikiti, tina nan gavgavim iriagh, nan agharimin me batuegham? Bar puvatigham. Egh ki ingangaritam damuti, gumazitam nan ingangarim tivaghan kogham.”

14 Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim, a ghaze, “Ki ian akurvaghsi midorozir gumaziba amadaghti, me izi Babilonia ko misogham. Eghti Babilonia ari mangi, uan kurir me bar akongezibar mavanegh, uan nguibam ategh bar ari mangegham. **15** Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim. Ki ian ingarigha ia gamizi, ia gumazamizir ikizir vamiran iti, ezi ki ian atrivimin iti.” **16** Ikiavira Itir God ghaze, “Ki fomira ongarir bar ekiam tongiram anebigha tuavim ati. **17** Egha ki midorozir gumazir aviribagh amizi, me uan karisba ko hoziaba sara tuavir kamin ghue, egha me bar ikuvigha ua dikavizir puvati. Me mati gumazim lam giverazi a zuamira munge. **18** Ezi datirighin ki ghaze, Ia bizir ki fomiram amizibara, nighnighan marki. **19**

Ia gan! Ki bizir igiam damuasava ami. Ezi bizir kam a datirighin otifi, ezi ia ti an ganiz, o puvati? Ki danganir misingizibar tuavibar ingariva, egh ki dipabar amuti, da gumazamiziba puvatizir danganir kamin ivemaram. **20** Nan gumazamizir ki ua bagha miseveziba, me dipabar ami, ki dipam damighti, a danganir misingizimin otoghti, bizir kam bangin asizir atiaba, ko afiar atiaba, ko poneba ziar ekiam na daningam. **21** Gumazamizir kaba, bar akuegh nan ziar ekiamin gun mikimasa, ki ua bagha men ingarigha me gamizi, me nan adarazir otifi.” **22** Egħa Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze: O Israelia, ia Jekopin adarasi, ia nan ziam dibora, a fer puvati. Manmaghin amizi ia amiragħa nan aghua? **23** Egħa ia asiziba tue da bar isia mighirir ofaba bagħa sipsipba na daningasa, da inigha izezir puvati. Egħa ia uan navir averiabar aven, ia nan ziam fa na ginighnizir puvatigha ofabagh ami. Guizbangira, ki ia na daningamin ofan guar bar aviriba ko, pauran me temer balsamin eborimin ingarizimin ofabagh nighnigha, osimtizir bar aviriba ia gisin arizir puvati. **24** Ezi ia ofa damuasa uan dagiaba isa, na bagħa ighurunir mughuriar aghuim zuibagh ivezezir puvati. Egħa ia ofaba bagħa sipsipba na daningasa, ia dar ovir aghuir aviriba sara na ganingizir puvati. Kamaghin amizi, ian arazir kuraba na gamima, ki osimtizim ateri. Ezi bizir kam na gamizi, ki ian arazir kurabar aghua. **25** Kirara, ki God, ki uan ziar ekiam bagħavira nighnisi, kamaghin ki ian arazir kuraba bar da gin amada. Egh ki ua ian arazir kurar kabagh nighnighan kogham. **26** Ia ti ghaze, ia arazir kurar tabagh amizir puvati. Egh ia kotin

aven deraghvira mikim uan nighniziba azenim darigh
oteviba akakagham, eghti e nighnizir vamira damu akam
akir mikim suam, ian nighniziba ti dera. **27** Ezi bar puvati!
Ian inazir afeziar bar faraghavira ikezim, arazir kuram
gami, ezi ian gumazir dapaniba uaghan nan akam batoke.
28 Kamaghin amizi, ian ofa gamir gumazibar dapaniba, ki
me gamizi, me nan damazimin mizegha bar aghumsiki. Ia
Jekopin anabamin adarasi, ia bar moghira ikuvighasa ki
ian amamangatis. Gumazamizir igharaziba ia dipov ian
ingarav akasa, ki men amamangati.

44 Ikiavira Itir God ghaze, “Ia Israelia, ia Jekopin
anabamin adarasi, ia oragh! Ki uabi ia amisevezi, ia nan
ingangarir gumazamizibar iti. **2** Ki Ikiavira Itir God, ki
fomira ian ingarigha ia gamizi, ia ikizir vamiran oto.
Ia uan amebabar navir averiabar ikezi, me tighar ia
batamin dughiam, ki ian ingarigha deravira ian gari.
O Jesurun, ia nan gumazamizibar ikiasa ki fomira ia
ginabagha gifa. O Jekopin anabamin gumazamiziba, ia
nan ingangarir gumazir aghuibar min iti. Kamaghin
amizi, ia atiatingan marki. **3** Ki mati gumazim dipam isi
nguazir dipaba puvatizibagh ingiva, egh dipam damighti,
a nguazir midiaribar ivemaram. Kamaghira, ki uan Duam
isi ian boribagh ingiva, ian ovavir boriba deragh me
damuam. **4** Eghti me deraghvira aghungam, mati grazir
garir dipaba itibar min ganganiba deragham. Egh mati,
temer faner miriabar aghuibar min ganam. **5** Eghti
Kanttrin Igharazibar Gumazamiziba, men tarazi nighnizir
gavgavim nan ikiam. Men tarazi kamagh mikim suam, ‘E
Ikiavira Itir Godin adarasi.’ Men tarazi suam, ‘E Jekopin

anabamin adarasi.' Eghti tarazi uan agharibar kamaghin osiram, 'E Ikiavira Itir God baghavira iti darasi.' Men tarazi suam, 'E Israelian adarasi.'” **6** Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim, a men Akurvazir Gumazim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, A kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God, kirara ki bar faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ezi godin tam ua itir puvati. Kirara, ki God. **7** Tinara, nan min gari? Godin tam ikiva, a uabi nan damazimin uan eghaghanimin gun e mikim. Egh uabi abigh uan otevirar en akagh. Kirara bar fomira gumamazibar ingarigha nguazir kam gati. Eghti godin tam ti guizbangira ikiva, a bar fomira otozir biziba ko bizir gin izamibar gun e mikimti, e bar moghira bizir kabagh fofogham. **8** Nan gumamaziba, ia nigh akongiva atiatingan marki. Bizir otivamin kaba, ki fomira dar gun ia mikemegha gifa. Ezi ia uan damazibar dar ganigha na gifo, egh kotin aven ia nan gun mikim. Godin tam ua itir puvati! Bar puvati. Ki uabira ki ian dagiar ekiamin min itima, ia nan aven uari modi. Ki bizir kam bar a gifo, a bar guizbangira! **9** “Gumazir marvir guabar ingariba, men ingangariba dagheba puvatigham. Ezi nedazir me gara da bagha bar akongezir kaba, da pura bizir kinibar min iti. Ezi aser kabar ziaba fer gumamaziba, me mitatemin aven iti moghin, bizitamin ganigh a gifoghan kogham, kamaghin kotin aven me uan asebar akuragh deraghvira da bagh mikiman kogham. Kamaghin amizi, me onganigh aghumsigham. **10** Me manmaghin nighnigha, aser kabar marvir guabar ingari? Nedazir kinir kaba, tong bar men akuraghan kogham. **11** Ia

gan! Gumamazir digiribagh amir kaba, me pura nguazir kamin itir gumazir kinibara, egha marvir guabar ingari. Kamaghin amizi, gumamazir marvir guabar ziaba feba, me bar aghumsigham. Ki ghaze, me bar izi nan damazimin kotin tuifigh. Bar guizbangira, ki me damighti, me bar atiatigh bar aghumsigham. **12** “Gumazir ainbar bizibar ingara foziba, me ainba isa avim garigha aser kabar marvir guabar ingari. Me uan gavgavibar haman suigha ain misogha, nedazir kabar ingari. Egha me dar ingarir dughia-bar, mitiriam men aghiti me dipaba ko daghebar aman koghti, men gavgaviba bar moghira gevegham. **13** “Ezi gumazir teme-bar nedazibar ingara foziba, me temem inigh marvir guam akirsi, an abaragh bar deraghviram anekirigham. Egh finfinimin marvir guar kamin nedazim tememin bar deravira an apan an osiram. Egh gin tuizim inigh osizirimin girara mangi, aneghoreghti, gumazir igiar bar dritamin nedazim bar deravirama otogh gan ikiam. Eghti me marvir guar dighorezir kam inigh, a isi uan aseba feir dipenimin anetigham. **14** Me temer sidaba isa ingangarir kam gami. Me faraghavira ruarir ekiabar ghua okin temer igiar aghuibar gara dagh ifefi, egha me uaghan amozimin dughiam mizua iti. Eghti amozim iziti, da aghung mangi ekeveghti, me mangi da okegh izi ingangarir kam damuam. **15** Temer kabar maba me dar daziba isava aviba arigha dar fii. Egha maba me da arizi da isima, me dar bretba tue. Egha me temer otevir igharazimin marvir guamin ingari, egha an damazimin tevimning apirigha an ziam fe. **16** Me temer kam isa arazir kabar a gami. Me anebigha a isa uan dagheba ko

asiziba tuava, apa uan kuvibav gori da ghua bar izefi. Egħa uaghan, me avimin fingsa aviba arisi. Me avimin fia ghaze, ‘Avim bar deragħa nan mikarzimn izima, ki bar deragħa uabi barasi.’ **17** Egħa temer kabara, me uari uan marvir guabar ingari. Egħa me teviba apira dar ziaba fe. Egħa me kamagħn dia migei, ‘Ni nan god, kamagħn amizi, ni nan akuragh.’ **18** “Gumamazir kamagħn amiba, me bar guizbangiram ongani. Bizitam ti men damazibagh amizi, me damazir okaviriziba ikia bizibar gari puvati. Bizitam ti men nighnizibagh amizi, me ghua bar ongani. **19** Gumazim nighnizir aghuim iki, arazir kam tuisigh egh kamagħn mikimam, ‘Ki temer otevir kabar mabar avim ati, egħa uaghan bretba ko asiziba tuegħa da ame. Egh tizim bagħ ki an otevir kam inigh, bizir bar kurar kamn marvir guamin ingarigh, uan tevimning apirigh an ziam fam?’ Guizbangira, gumamazir onganir kaba, me nighnizir aghuiba puvatigh migirigiar katam damuan kogħam. **20** Men nighniziba bar ikuvizi, me bar arazir kuram gami. Egħa mati gumazim averenim ame. Gumamazir kaba deragh ikiamin tuavitam itir puvati. Egħa me kamagħn fozir puvati, bizir me suizir kaba, da pura temer kiniba, da guizin godba puvati.” **21** Egħa Ikiavira Itir God kamagħn migei, “Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia nan ingangarir gumamazibar min iti, egh ia bizir kabagh inirigh. Ki ian ingara ia gamizi, ia gumamazir ikizir vamiran otogħa, nan ingangarir gumamazibar min iti. Egħti ki ia gin amangan kogħam. **22** Ian arazir kuraba, ki da adegħa da isa pin da akunizi, aminim da inigha għu. Nin arazir kuraba givagħam, mati

ghuariaba aruem mizaraghara anadi, da a sara ghuegha gifa. Ki ian akurvagha deravira ian gari, kamaghin amizi, ia uamategh na bagh izi.” **23** Ikiavira Itir God uan ziar ekiam ko gavgavim akagha Israelian akuragha ua me ini. Kamaghin amizi, O overiam, ni ighiabar amu bar akongegh. Nguazimin aven itir biziba bar, ia uaghan tiariba akar. O mighsiaba ko temer ruarimin itiba, ia uaghan tiariba akar. **24** “Ki Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim, ia uan amebamin navir averiamin ikezi a tighar ia batamin dughiamin, ki uabi, uan adarazir otivasa ian ingari. Ki kamaghin ia mikimasa: Ki uabira bizibagh amizi da otifi. Ki uabira overiam ko nguazimin ingarigha, aning isa aningn danganimin aning ati. **25** Bizir gin otivamibar gun migeir gumaziba, ki me gamizi, me okam nighnigha, men migirigiaba paza zui. Ezi kukunir gumaziba, ki men nighnizibagh amima, me okam nighnisi. Ezi fofozir gumaziba, ki me gamizi, me ongani. **26** Nan ingangarir gumazim nan akam akuniva, bizir gin otivamiba, ki a mikimti, a mangi gumazamizibav kim, eghti ki a migeir akar kabar amuti, da guizbangiram otivam. Ki kamaghin migia ghaze, gumazamiziba ua Jerusalemin ikiam. Egh Judan nguibar ekiaba me uamategh dar ingaram. Nguibar apaniba asighasighiziba, ki uamategh da feghti, da dikavigh tuivigham. **27** Ki kamagh mikim suam, ongarim ni dakegh, eghti a dakegham. Egh ki uaghan faner uaghira ongarim ginivizibar amighti, da misigham. **28** Ki ghaze, kirara atrivimin ikiasa Sairus amisefe. Eghti a nan gumazamiziba deraghvira men ganam, mati sipsipbagh eghevur gumazim uan sipsipba

deravira me geghufi. Eghti a ingangarir ki ifongezibar amuam. A mikimti, me Jerusalem uam an ingariva, nan Dipenim uam anesam.”

45 Ikiavira Itir God, a Sairus atrivimin ikiasa anemisevegha givagha, gavgavim a ganingi. Eghti a kantrin igharazibav sogh, men atrivibar gavgaviba agivaghti, me aghumsigham. Eghti ki pura Sairus bagh men nguibabar divazibar tiar akaba kuti, gumazitam ua da dukuman koghti, Sairus aven mangi, uan apaniba dikabinam. Egha Ikiavira Itir God kamaghin Sairus migia ghaze: **2** “Ki nin faragh mangi danganir fightizibar amighti, da magiri voroghira ikiam. Egh divazir gavgavimin tiar akar ekar me brasin ingariziba akararigham. Egh ainin igugunir ekar me tiar akaba gavgavim dar aningasa atiziba dar ghoregham. **3** Ki dagiaba ko bizir aghuir nguibar kamin gumazamiziba danganir mogomebar atiziba, inigh ni daningam. Eghti ni kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki uabi nin ziam diborogha, ua bagha nin dia. **4** “Nan ingangarir gumazim Jekop, an adarazi Israelia, me gumazamizir ki ua baghavira miseveziba, ki men akurvaghasa nin diazi ni ize. Ni guizbangira na gifozir puvati, ezi ki nin ziam diborogha nin diagha ziar ekiam ni ganingi. **5** Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ezi ua godin igharazir tam itir puvati. Ki uabira iti, ezi ua godba bar puvati. Ni na gifozir puvati, ezi kirara ki gavgavim ni ganidi. **6** Ki kamaghsua, nguazir kamin gumazamiziba, me aruem anadir naghin ikia ghua aruem ghuaghiri naghin tu, me bar moghira fogh suam, kirara ki Ikiavira

Itir God, ezi ua godin tam itir puvati. Kamaghin amizi, ki
 bizir kabagh ami. 7 Kirara, ki mikemezi, angazangarim ko
 mitarmem oto. Egha kirara gumazamizibagh amima, me
 deravira iti. Ki me gamima, me osimtizir ekiaba batifi. Ki
 Ikiavira Itir God, kirara bizir kabagh amima da otivaghiri.
 8 “O overiam ko ghuariaba, ia nan akurvazim ko dughiar
 aghuim, gumazamizibagh ingi, mati amozim nguazim
 giri. O nguazim, ni mati, ni uan akam akarigh, nan
 akurvazim inighti an aghungiva arazir aghuim damighti,
 a gumazamizibar navibar aven iki gavgavigham. Ki,
 Ikiavira Itir God, ki uabi uan gumazamizibar akurvaghasa
 bizir kabar ingarizi da otifi.” 9 E gumazamiziba, God en
 ingari, e mati pura bizir kiniba. Kamaghin gumazir Godin
 atara a migeim, a bar onгани. Gumaka, a bar ikuvigham.
 God mati gumazir nguazir minebar ingarimin min iti.
 Ezi e nguazir minebar min, biaghiregha pura tintinibar
 nguazim gireghav iti. Ia bizir kam ginighnigh. Nguazir
 mam ti dikavigh mangi gumazir a inigha minemin
 ingarizim, kamaghin an azaragham, “Manmaghin ami?
 Ni na inigha bizir tizimin ingari?” Eghti nguazim ti
 kamaghin atar mikimam, “Ni tizim bagha bizir ni ingarizir
 kam, an suighamin agharimningin ingarizir puvati?”
 10 Eghti gumazitam ti borir bar agheghevitamin gan
 kamagh an amebam ko afeziamin azaragham, “Kar bizir
 tizim gua a gamizi, an oto?” Gumazir kam, guizbangira
 bar gumazir onganim. Gumaka, a bar ikuvigham. 11
 Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar Zuezim. Egha a
 Godin men ingarizim, a me gamizi me ikizir vamiran
 gumazamizibar oto, a kamaghin migia ghaze, “Ia gin

otivamin biziba bagh nan azangam. Egh arazir manam ki an gin mangi uan boribar ganiva, egh arazir manam ki an gin mangi uan dafarimningin ingangarim damuam, ia dar amusi, bar na mikiman marki. Bar markiam. Kar nan bizir ki damuamibara. **12** Kirara, ki nguazimin ingarigha, nguazir kamin itir gumazamizibar ingarizi, me an iti. Ki uan gavgavimin overiamin ingarigha pin anetizi, a iti. Kirara, ki aruem ko iakinim ko mikovezibagh ativagha dar gari. **13** Kirara Atrivim Sairus gamizi, a nan ingangarir aghuibagh ami. Tuavir a mangamiba, ki dar kirighti, a nan nguibam Jerusalem uam an ingaram. Egh a nan gumazamiziba kalabusin ua me firigh, me ateghti me mangam. Gumazir a givezamiba puvatigham, a pura ingaram. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.” **14** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Kantri Isip ko Itiopian dagiaba ko biziba, da Israelia ian biziba. Eghti apaniba kantri Sabeian itir gumazir ruariba kalabus datigh, ia bagh me amadaghti me izi, pura ian ingangarir gumazir kinibar min ikiam. Egh me ian guabar uan teviba apirigh kamaghin mikim suam, ‘Bar guizbangira, God ia ko iti. A uabira bar guizbangira God, ezi godin tam ua itir puvati!’” **15** Ni Israelian God, ni men Akurvazir Gumazim, egha gumazamizir igharaziba, ni uabin me modi. **16** Asebar marvir guabar ingarir gumaziba bar guizbangira okam nighnigh bar aghumsigham. **17** Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akuragha gifa. Egh a me damighti, me zurara deraghvira iki mamaghira ikiam. Egh okam nighnighan kogh, aghumsighan kogham. **18** Ikiavira Itir God, anarira God. A nguazim ko overiamin

ingarizi, aning gavgavighavira iti. Nguazim pura ikiasa God an ingarizir puvati. Biziba ko gumamaziziba bar moghira nguazimin ikiasa, an an ingari. Egha a ghaze, “Kirara, ki Ikiavira Itir God, ezi ua godin tam ua itir puvati. **19** Ki saghon ghugha mitatemin modogha uan akam akurir puvati. Ki uan gumamaziziba, Jekopin ovavir boriba, ki kamaghin me mikemezir puvati, ‘Ia pura mangi gumamaziziba puvatizir danganibar na buri.’ Kamaghin puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki guizin akam akuri, ezi nan akaba da guizbangira zui.” **20** Ikiavira Itir God ghaze, “Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizir ikiavira itir varazira, ia izi uari akufagh! Ia gumamazizir midorozimin aven deravira ikia, ikiavira itiba, ia bar moghira kot bagh izi! Me uan marvir guar me pura ter otevir kinibar ingariziba, da inigha tintinibar dar atera izi. Ki men gara ghaze, Me guizbangira nighnizir aghuiba bar puvati. Me uarir akurvaghasa asebar dei, ezi da gumazitamin akuraghamin gavgaviba puvati. **21** Ia gumamaziziba bar moghira izi kotin aven uari bagh mikim. Ia fofoghsi uarira uarir azangsigh suam, godin manamra a fomira bizir datirighin otivasa mikemeziba, da datirighin guizbangirama otifi? Kirara, ki God, ki bizir kabav kemezi, da datirighin otifi. Ezi ua godba puvati. Ki Godin arazir aghuibaram amim, egha ki ian Akurvazir Gumazim. Ezi ua godba puvati, kirara ki God. **22** “Ia nguazir kamin saghon itir danganibar gumamaziziba, ia bar na bagh izi. Kirara ki God, ezi godin tam ua itir puvati. Kamaghin amizi, ia na bagh iziti, ki ian akurvaghti, ia deravira ikiam. **23** Ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan ziamin pin akakagha mikeme, egh ki

uan akam akirigha mikemezir bizir kam, ki a giraghan kogham. Nan migirigiam kamakin, gumamaziziba bar moghira nan guamin teviba apirigh nan ziam fam. Egh me akam akirigh suam, e uari Godin apengan ikiam. **24** Egh me kamagh mikim suam, Godra arazir aghuimin en akurvagha gavgavim e ganidi. Eghti gumamazizir an aningagheziba, bar moghira an damazimin izi, egh aghumsizir ekiam inigham. **25** Eghti Israelian ovavir boriba, Ikiavira Itir God me damuti, me uan apaniba abiragha ziar ekiam inizir bizir kam bagh bar akuegham.”

46 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia Babilonia, ian aser kamning, Bel ko Nebo, ia aningin ziamning fava, egha aningin marvir guamning atera, aningin ziamning famin dughiar ekiabagh arui. Eghti aningin ziar ekiamning givaghti, ia aningin ganti, aning uaningin akurvaghamin gavgaviba puvatigham. Egh apaniba izi Babilonin nguibar ekiam gasighasighti, ia donkibar aning ikegham. Eghti donkiba, mevzika, da ingangarir dafam damu, aning ater mangi ia ko kantrin igharazimin kalabusin ikiam. **3** “Ia Israelin ikiavira itir varazira ia oragh, ia Jekopin anabamin adarasi, ian amebaba ia batezir dughiamin, ian gumamazizir ikizir igiamin otivizir dughiamin ikegha iza datirighin, ki ia inigha ia atera, bar deravira ian gari. **4** Ki ian God, ki ian ganvira iki mangi, ia bar ghurigh dapanir arizir ghurghuriba otivighamin dughiam otogham. Ki fomira uabi ian ingara ia gamizi, ia gumamazizir ikizir vamiran oto, egh ki zurara ia ateriva, ian gan ian akurvagham. **5** “Tinara nan min gari? Puvati. Ki gumazir manamra ko magh gari? Bar puvati. Ia nan araziba, bar

tinara ko da tuisigham? Bar puvatigham. Gumazitam ki amir araziba uaghan dagh amua kagh iti, o puvati? Bar puvati. **6** Gumazir maba marvir guabar ingarasa gol ko silvan bar aviribar pozim mikira, dar osimtiziba tuisisi. Egh me gol ko silvan bizibar ingarir fofozir gumazim givezeghti, a me bagh marvir guabar ingaram. Eghti me teviba apiriva, an ziam fam. **7** Egh me marvir guar kam uan dipizibar afeqh, aneter mangi, danganir me anesasa dikirizimin anesaraghti, a mitighiv ikiam. Marvir guar kam uabi daru danganir igharazimin mangan kogham. Kamaghin amizi, a danganir me anetizir kamra iti. Egh gumazir an deibar dimdiaba ikarvaghan koghiva, egh dughiar kurabar men akurvaghan kogham. Bar puvati. **8** “Ia gumazir arazir kurabagh amiba, ia akar ki akurir kam, ia bar deraviram a ginighnigh. **9** Eghe ki fomiram amizir biziba, ia ua dagh nighnigh. Ki uabira ki God, ezi ua godin tam ua itir puvati. Ki uabira ki God, ezi ua godin tam nan min itir puvati. **10** Bizir tam tighar otivamin dughiamin, an otogh manmaghin givagham, ki bizir kamin gun migei. Ki bar fomira bizir otivambar gun mikeme, ezi gin bizir kaba ki mikemezi moghiram otifi. Egh ki bizir manatam damusi ifongegh, ki puram a damuam. Eghti ki damuasa ifongezir bizir kam, bizitam nan tuavim apirighan kogham. **11** Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam izasa an diagha gifa, eghti a isamin min mighegh izi ki damuasa nighnizir bizibar amuam. Ki damuasa mikemezir bizir kaba, ki mikemezir moghira an adar amuam. Bizir ki damuasa miseveziba, ki dar amuam. **12** “Ia gumazir akaba barazir puvatiziba, ia nan akam

baragh. Ia ti ghaze, dughiar ki uamategh ian akuragh ia iniasa misevezim, a saghon ikiavira iti, a? **13** Bar puvati. Nan akurvazim, a bar roghira izegha gifa. Eghti ki ua mizuaman kogham. Israelia, ki zuamira izi ian akurvagh apanir ia abiriba, ki bar puv me damighti, ia ua deravira ikiam. Egh ki uaghan Saionin nguibar ekiamin akurvaghti, a deravira ikiam. Ki uan ziar ekiam ko gavgavim damighti, aning Israelia ian tongin azenim girigham.”

47 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian nguibar ekiam migei, “O Babilon, ni fomira mati atrivir amizim uan atrivir dabirabim gaperaghav iti moghin, ziar ekiam iti. Ni nguibar bar aghuimin min itima, kantrin igharazitamin midorozir gumaziba ni dikabirazir puvati, kamaghin amizi, ni mati amizir bar igiar patamin itir puvatizim min, bar deravira iti. Ezi datirighin puvati. Nin gavgavim givaghti, ni uan atrivir dabirabim ategh nguazir kinim dapiam. Nin mikarzim fomira deragha iti moghin, ua ikian kogham. Egh gumaziba ua nin ganti, ni deragh kurkegh daruan kogham. Bar puvati. **2** Ni ingangarir amizir kinimin min ingaram. Ni uan dapanim avarazir nir avizim adegh, uan korotiar dirir otighin aruzim sueghti, nin dagariba azenara ikiti, ni wit mirmirir dagiaba poghpogham. Egh uan inim fegh mavanabogh faneba abigh mangam! **3** Gumaziba nin korotiaba sueghti, ni bibiamra iki bar aghumsigham. Ki nin arazir kuram ikarvaghsi ivezir bar kuram isi ni daningti, gumazitam nan anogoreghan kogham.” **4** Israelian Godin Bar Zuezim, a en Akurvazir Gumazim. An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. **5** Ikiavira Itir God kamaghin Babilonia

migei, “Babilon, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua
 kamaghin ni diponan kogh suam, ‘Kantriba bar men
 atrivir amizim.’ Kamaghin amizi, ni uan akam dukuagh
 mangi mitarmemin daperagh nimira iki. **6** Ki bar puvira
 uan gumazamizibar atari, eggha ki ua uan gumazamizibar
 min me ginighnizir puvati. Eggha ki ni ataghizi, ni iza
 paza me gamua, eggha ni tong men apangkuvizir pu. Bar
 puvati. Ni bar pazavira me gamua osimtizir bar dafam me
 ganingi. Eggha ni uaghan gumazamizir ghuribagh amima
 me osimtizir dafam ateri. **7** Ni ghaze, ni atrivir amizimin
 iki mamaghira ikiam, kamaghin amizi, bizir kaba ko bizir
 gin ni bativamiba, ni deragha dagh nighnizir puvati. **8**
 “Ni dughiar aghuim baghavira nighnizir amizim, ni akar
 kam baragh! Ni ti ghaze, ni deravira ikiti, bizir kuratam
 ni batoghan kogham. Eggha ni kamaghin uabi migia ghaze,
 ‘Ki uabira ki gavgaviba bar iti, ezi tav nan min itir puvati.
 Ki amizir pam ko boriba ariaghirezimin min otoghan
 kogham.’ **9** Ezi noka, arazir kamning zuamira ni bativam.
 Dughiar kamra nin pam aremegham, eghti nin boriba
 uaghan bar moghiram arighiregham. Ni ti kamaghin
 nighnisi, ni imeziba ko akavsiar gavgavir aviriba iti, ezi
 bizir kaba nin akuraghan kogham. Bar puvatigham. Ni bar
 dughiar kuram batogham. **10** “Ni ti kamaghin nighnisi,
 Nin arazir kuraba ni damuti, ni mitigh gavgavigham. Eggha
 ni kamaghin nighnisi, Ni amir bizir kaba, gumazitam dar
 garir puvati. Nin fofozir bizir guar aviribar ingariba, nin
 nighnizim adavizima, ni kamaghin uabin migia ghaze, ‘Ki
 uabira, ki gavgavim iti, ezi tav nan min itir puvati.’ **11**
 Dughiar bar kuram ni batogham, eghti ni akavsiamin

gavgavimîn a gitaviraghan kogham. Osimtîzir dafam zuamîra nî batogham, eghti nî an tuavim apiramin bizitam damuan kogham. Bizir bar kurar nî nighnîzi da nî bativan koghamiba, da nî batogh bar nî gasighasigham. **12** “Kamaghîn ti dera, nî igiamra ikia imeziba ko akavsiar gavgavibar fofoziba inigha dagh amua fozî moghîn, nî pamtem dar amu ganigh. Da ti nîn akuragham. Da ti nîn apanibar amutî, me atiatigh aregham. **13** Fofozir gumazir aviriba nighnîzim nî ganîdima, nîn nighnîzim deravira ingarir puvatî. Eggha nî mikovezibar garir akavsiabagh amir gumaziba bagh akam amada. Gumazir kaba, me overiam ko mikovezibar gara zurara iakinibar nî bagha iza, bizir nî bativamibar gun nî mîgei. Ezi me ti nîn akuragham. **14** “Ezi puvatî, me matî ogheba misigha itî, ezi avir mam gumazir kabar isî me gasighasigham. Eghti me uarira uarir akurvaghan kogham. Bar guizbangira, me kamaghîn mikîman marki, ‘Kî mangî avir miriamîn daperagh uan mikarzim fefem a danîngam.’ Puvatî. Avir kam bar men isigham. **15** Bar guizbangira, nî igiamra itima gumazir nighnîzim nî ganîga nîn akurvaziba, me bar onganigh, men tav nîn akuraghan kogham.”

48 Ia Jekopin anabamin adarasi, ia gumazamizir Israelin ziam itiba, ia Judan ovavir boriba, ia oragh! Ia gavgavim uan akam danîngasa, Ikiavira Itir Godîn ziam dibora akaba akiri. Eggha ia ghaze, ia Israelian Godîn ziam fe. Eggha ia ifara guizbangira an apengan ikiava, guizin akaba ko arazir aghuibar gîn zuir puvatî. **2** Eggha ia uarira uan ziaba fa ghaze, ia God baghavira itir nguibar ekîar kamin gumazamiziba. Eggha ia Israelian Godîn akurvazim inîasa

a mizua iti. An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. **3** A kamaghin ia migei, “Bar fomira, ki gin otivamin bizibar akam akuni. Egħa ki zuamira dagħ amizi, da otifi. **4** Ki kamaghin bar fo, ian dapaniba mati dagiaba ko ain, ezi ia nan akabar gintizir puvati. Kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar akar kam akuni, egħa ki zuamira dagħ amizi, da otifi. **5** Ki kamaghin aghua, ia ti mikim suam, ian marvir guar ia temeċa ko ainbar ingarizir nedazir kaba, me bizir kabagh amizi, da otifi. Ki bar aghua, kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar gun ia mikemegħa gifa. **6** “Bizir ki fomiram otivasa mikemeziba, da otivigha givazi ia dar gani. Ezi ia datirighin kamaghin mikim suam, ‘Ekiam, a guizbangira migei.’ Egh ki datirighin bizir igiar otivamibar gun ia mikimam, kar bizir mueghav itir ki fomira ia mikemezir puvatiziba, ia tighar da baragħam. **7** “Bizir kaba, ki datirighin dar ingari, ki fomira dar ingarizir puvati. Ia faragħa zuir dughiamin, ia da baragħa dagħ fozir puvati. Ki datirighin mikimti, bizir bar igiaba otivam, bizir fomiram otivizir puvatiziba. Egħti ia kamaghin mikiman kogħam, ‘E bizir kabagh fogħa gifa.’ Guizbangira, ia fomira bizir kaba bar dagħ fozir puvati. **8** Ki kamaghin fo, ki ian ingara ia gamizi, ia gumazamizir ikizir vamiran otozir dughiamin ikegha, iza datirighin, ia akaba munasa da barazir puvatizir adarasi. Egħa ki fo, ia ifavarir gumazamiziba. Kamaghin amizi, ki bizir kabar gun ia mikemezir puvatizi, ia dagħ fozir puvati. **9** “Ki bar ia basemegħa bar ia agivasava ami. Egħa ki zurara uan ziar ekiam ginighnigha, ia bagħa uan aningagħarim dikabiri. Kamaghin amizi, ki ia

gasighasighan kogham. Eghti gumamazizir igharaziba nan ziam fam. **10** Ki ia damighi ia zueghasa nighnisi, egha ki avimin ia tuezir puvati, mati gumazim silvan mineziba adangasa avimin da tue. Ia uan arazir kuraba ataghiraghasa, ki osimtizir guar aviriba ataghizi, da ia batifi. Ki tuavir kamin ian nighniziba ko araziba tuisisi. **11** Ki uan ziar ekiam ginighnigha arazir kamin ia gami. Gumamaziziba nan ziam gasighasigh a dikabin, ziar ekiam igharaz darazir aningan ki aghua. Bar guizbangira, me ziar ekiam narara daningam.” **12** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia Israelia, ia gumamazizir ki diaziba, ia Jekopin anabamin adarasi, ia nan akam baragh! Ki uabira ki God. Kirara, ki bar faraghavira iti, egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamin uaghan ikiam. **13** Ki uan dafarimningin nguazim gamigha gavgavim an povim ganingizi a gavgafi, egha ki overiam isa an danganimin aneti. Egha ki overiam ko nguazimin diazir dughiamin, aning zuamira ivegha iza nan damazimin tu. **14** “Ia bar moghira, ia izi uari akuvagh, nan akam baragh! Asetam fomira kamaghin akatam ia mikemezir puvati, ‘Gumazir Ikiavira Itir God bar ifongezim, Godin ingangarim damusi, a izi Babilonia ko misogham. Ikiavira Itir Godin gavgavimin, a Babilon dikabiragham.’ Aseba kamaghin mikemezir puvati. **15** Gumazir kam izasa, ki uabi ia mikeme. Ki uabi izasa an dia. Ezi ki uabi a inigha iza a gamima, a deravira ingara an ingarimin daghem oto. **16** “Ia nan boroghira izi nan akam baragh! Fomira iza datirighin, ki mogomer danganitamin ikia otivamin bizibar gun migeir puvati. Bar puvati. Bizir kaba tighar

otivamin dughiamin, ki faragha ikia dar garima da otifi.”

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, uan Duam na ganiga na amadazima, ki an Duamin gavgavim sara izi. **17** Ezi Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki zurara ian sure gamua, arazir zuruzir ia gintigh deravira ikiamiba ian akakasi. **18** Ia ti nan Akar Gavgaviba baraghizi, ki ian akurazi ia datirighin deravira ikiai, ezi ia dabirabir aghuimin ikiai, mati fanemin dipaba zurara iziva gevir puvati. Egh arazir aghuim ti ian ikia gavgavigha mamaghira ikiai, mati ongarim, ongarir dadarimin dipiraghira kamaghira iti. **19** Egha ian boriba otiva, mati ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemeghai. Ezi men ziaba nan damazimin givaghan koghai.” **20** Ia kantri Babilon ategh, nguibar kamin gumamazizibar arimangigh. Egh ia bar akuegh pamtemin tiariba akar, egh kamaghin akam amadaghtima a nguazir kamin ruaghatevibar mangi, “Ikiavira Itir God uamategha uan ingangarir gumazim Jekop, uam a ini.” **21** Fomira Ikiavira Itir God uan gumamazizibar akua, me inigha danganir dipaba puvatizimin ize, ezi me dipam bangin ariaghirezir puvati. A dipam gamizima, a dagiamin oto. A dagiam kuizi, dipam iri me anepi. **22** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me dabirabir aghuim batoghan kogham.”

49 Ia saghon itir arighatizibar gumamaziziba ko, saghon itir kantriba, ia nan akam baragh. Nan amebam tighar na batamin dughiamin, Ikiavira Itir God, na amisevegha

gìvaghà ziam na gati. **2** Egha a nan akatorim gamizi, nan migirigiaba deraviram otiva, mati midorozir sabar bar ghumtizim, gumazamizibar navibagh inifi. Ezi a uan agharim isa deravira na avaragha na geghuvima, ki an aven modo. A barir aghuir ghumtizimin min na akirigha, na isa danganir uan barir ghumtiziba arizimin na modozi, ki an ingangarim damuasa mizua iti. **3** Egha a kamaghin na migei, “Israel, ni nan ingangarir gumazim, ni bangin, ki uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumazamiziba bar men akagham.” **4** Ezi ki kamaghin uabira uabi migia ghaze, “Ki bar puvira ingangaribagh ami, ezi nan gavgaviba pura gefi. Ezi ingangarir ki amir kabar daghetam otozir puvati. Ezi ki pura ingangarir kabagh amir puvati, ki Ikiavira Itir God bagha dagh ami. Ingangarir ki amir kabar ivezim, nan God a isi na daningam.” **5** Nan amebam tighar na batamin dughiamin, Ikiavira Itir God Jekopin adarasi Israelia, a men aku ua bagh izasa, na amisefe. Kamaghin amizi, nan God, ziar ekiam na ganiga, gavgavim na ganingi. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **6** “Ki faragha ingangarir kam ni ganiga ghaze, Ni Jekopin adarasi, Israelian ikiavira iti darasi, ni gavgavim me daning ua me inigh izi. Kar ingangarir ekiam puvati. Ezi ki datirighin ingangarir ekiam ni daning, egh ni damighti, ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh angazangarimin min ikiam. Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragh ua me iniam.” **7** Ikiavira Itir God, Israelian Akurvazir Gumazim, men Godin Bar Zuezim, a ghaze, Gumazir kam, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gara ifongezir puvatizim. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba

an gara ghaze, a bizir bar kuram. Egha kantribar atriviba a gamizi, a men ingangarir gumazir kinimin min iti. Egha Ikiavira Itir God datirighin kamaghin gumazir kam migei, “Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan ingangarim damuasa ni amisefe. Egha ki uan akar dikiriziba abizir puvati. Kamaghin amizi, atriviba nin gan, egh mitivigh nin ziam fam. Eghti gumazir aruaba nguazim girigh fuaghiva, ziar ekiam, ni daningam.” **8**

Egha Ikiavira Itir God kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Ki uabi ua ni inigh, deragh ni damuasa dughiam amisefe. Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam, an otozi, ki nin ararem baregha nin akura. Egha ki bar deravira ni geghufi. Egh ni bangin, ki nguazimin itir gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavim damuam. Egh ki Israelin nguazim damighti, a ua deragh otogham. Eghti Israelian adarazi uamateghti, ni me bagh men nguazir datirighin pura itim tuiragh, ua me daningti, me a dapiam.

9 Ki faragh kamaghin kalabusin itir gumazamizibav kimam, ‘Ia azenan izi!’ Ki kamaghin mitarmemin itir gumazamizibav kimam, ‘Ia angazangarimin izi!’ “Eghti me kalabuziam ategh uamategh uan nguazimin izam. Egh me tuavibar mangi, damamin dagheba ikiam, mati sipsipba mighsiar graziba puvatizibar ghua, dagher aviriba batifi. **10** Gumazir men apangkuvim bar deravira men ganam, mati gumazir sipsipbar garim, sipsipba inigha ogher aviriba itir danganim ko dipar aghuiba itir danganim bagha me inigha zui. Kamaghin me dipam ko daghebar oteveghan kogham, eghti aminir fefem ko aruer dafam men mikarzibar apongan kogham. **11**

Ki ingarizir mighsiaba akirmigh, tuaviba aghorti da mighsiabagh isin mangi vongin otivam. Ki uan tuavir ekiam damighti, a deraghvira otogham. **12** Ia gan! Nan gumazamiziba nguibar bar saghon itibar ikegh izam. Marazi not ko aruem uaghiri naghin ikegh izam. Marazi uaghan Aswanin nguibamin amadaghan ikegh izam.” **13** O overiam, ni bar akongezir ighiabar amu. O nguazim, ni bar akuegh tiarim akar. O ia mighsiaba, ia bar akongezir ighiabar amu. Ia ganigha fo, Ikiavira Itir God, gavgavim isa uan gumazamizibagh aningizi, me navir amirizimin iti. Me osimtizir aviriba ateri, ezi datirikin Ikiavira Itir God, men apangkuvigha deraghvira me gami. **14** Ezi Saionin nguibamin gumazamiziba kamaghin migia ghaze, “Ikiavira Itir God, en Ekiam, ti e bakinighinigha akirim ragha e gasaraghama.” **15** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Amebatam ti otezir borir iririvimin apangkuvigh otem a danighan kogham o? Amebatam ti kamaghin damuam, ezi ko, ki ia bakinighnighan kogham. Bar puvatigham. **16** “Ki ni gin amadaghan kogham. Ni gan! Ki nin nedazimin ingarigha nin ziam uan dafarimningin an osira, aneghorezi a iti. Egha ki zuraram an gara ni ginighnisi. **17** Nin boriba zuamira uamategha izi, ni gasighasighizir darasi, me ni ategh bar aregham. **18** Ni uan dapanim fegh pura tintinibar gan! Nin boriba uari akuvagh ni bagh izam. Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikivira ikiam, kamaghin amizi, ki guizbangira ia migei, ‘Ni, mati amizim pamin ikiasa bar akuegha kurkazir aghuibar uabin kurti moghin, ni ua me inigh me bagh bar akuegham.’ **19** “Guizbangira,

ni bar moghira ikuvigha bar pura iti. Ezi gin nin boriba uamategh izi bar ni gizivaghti, ni me arighamin danganiba puvatigham. Eghti ni gasighasighizir darasi, me bar nin saghon ikiam. **20** Dughiar kamin, nin borir amebaba kalabusin ikia me bateziba, me kamaghin ni mikimam, 'Nguazir kam a bar sufi. E nguazir asizir ekiatamin ikiasa.'

21 Eghti ni kamaghin uabira uabi mikimam, "Tinara borir kaba bar na ganingi? Nan boriba ovengezi, ki ua boriba batan kogham. Apaniba na kalabus darighasa na inigha ghu. Tinara borir kaba bategha dar gari da ghuava ekefe? Ki fo, ki uabira iti, ezi borir kaba bar managhira ize?"

22 Ikiavira Itir God, en Ekiam, kamaghin Jerusalemin gumazamizibav gei, "Ki uan inir avizim asaraghti, an ababanimin min ikiam, eghti ki uan dafarim, ababanimin min uaghan a ghufegham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh nin boriba uam ada inigh izam. Me nin otariba uan evaribar arigh me inigh izam. Me nin guiviba isi uan dipizibar afegh me inigh izam. **23** Atriviba ko atrivir amiziba uan boribar gari moghin, nin boribar ganam. Me nin ziam fisi, nin suemningin boroghin uan teviba apirigh, dapaniba avigh nguazim ginivigham. Eghti ni fogh suam, ki uabira, ki Ikiavira Itir God. Gumazamizir nighnizir gavgavim nan ikia, nan akurvazim bagha mizua itiba, me na mizuam iki aghumsighan kogham." **24** Eghti apaniba izi misogh midorozir gumazir gavgavir tamin adarazi kalabuziam datigh an bizir aghuiba inighti, a ti dikavigh uamategh uan adarazi ko men biziba inigham o? Bar puvatigham. **25** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalem migei, "Ki guizbangira nin adarazi ko nin bizir

aghuiba, apanir gavgaviba ko atrivir kuraba dam ada iniam. Ni misozir gumaziba, ki ni bagh men midoroziba ikarvagh, egh nin boribar akuragh ua me inigham. **26** Egh ki nin apanibar amuti, me uarira uariv sogh uarigh asighasigham, mati gumazim uan namakabar tuzibar amam. Me pamtem uarira uariv sogham, mati gumazim uan namakabar ghuziba apa bar ongani. Eghti nguazir kamin gumamaziba bar bizir ki amizir kamin ganigh, me kamaghin fogh suam, Ki uabira, ki Ikiavira Itir God. Ki gumazir uamategha uan gumamaziba isim. Ki ian Akurvazir Gumazim. Ki Jekopin adarazir Godin Gavgaviba Bar Itim.”

50 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Israelian gumamazibav gei: “Jerusalem in nguibar ekiam, mati ian amebam. Ia ti ghaze, gumazim uan amuim batuegha bar anemadazi a ghuzi moghin, ki akirim ragha bar a gasara, a? Egh ia mamaghin nighnighti, akinafarir poroghamiba uari ataghirazimin akam, a managh iti? Egha ki uaghan gumazitamin bizitam inizir puvatigha, uam a ikarazir puvati. Ezi ia tizim bagha kamaghin nighnigha ghaze, ia nan boriba, ki uan ikarvazim akirmighsi, dagiaba bagh pura ingangarir gumazir kinibar min gumazir igharazibar ingarsi, ia amadagham? Kamaghin puvati. Ian arazir kurar aviribara na gamima, ki ian aningaghegha, akirim ragha Jerusalem gasaragha, a isa gumazir igharazibar agharim gati. **2** “Egha ki iza ia bagha rui gari, ezi manmaghin amizi gumazitam itir puvati? Egha ki ian deir dughiamin, ia tizim bagha nan dimdiam ikarvaghan aghua? Ia ti ghaze, ki ua ia inian gavgaviba puvati. Ia ghaze, ki ian

akurvaghamin gavgaviba puvati. Ki mikimti, ongarim bar dakegham. Ki mikintima, faner ekiaba bar dakegh gigir kinibar otivigham. Eghti dar osiriba arimighiregh kuram. **3** Egh ki uaghan overiam damighti a bar pigham, mati gumazim ovengezi, ana bagha azirakar korotiam aru.” **4** Ikiavira Itir God, en Ekiam, nan sure gamigha, uan akabar igharaz darazir sure damuamin fofozir aghuim na ganingi. Ezi ki an akam inigha, gumazamizir amiagha pura itiba, deraghvira men sure damuva gavgavim me daningam. Egha zurara mizarazibar, a na gaghurima, ki dikava suren gumazimin min, an migirigiaba baraghasa bar ifonge. **5** Ikiavira Itir God, en Ekiam, uan akam baraghasa nan kuarimning kuizi, ki an akam batoghezir puvati. Egha ki akirim ragha a gasarazir puvati. **6** Ki pura uabi isa apanibar taghizi, me aghorimin nan akiragharim misogha, nan ghuamasiziba asi. Me akar kurabar na migei, ki men gari me nan guam giparima, ki uan guam men modozir puvati. **7** Guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nan gara nan akurvasi, kamaghin amizi, men akar kurar katam na abirazir puvati. Ki fo, ki amir ingangarir kam bagh aghumsizim inian kogham, kamaghin amizi, ki gavgavim uabi ganiga uan ingangarim gami. **8** God bar nan boroghira ikia ghaze, arazir kuratam nan itir puvati. Eghti apanir tuivighav itir kabar tav na isi kot datigh, akatam na gasi na mikemeghan kogham. Bar puvatigham. **9** Ia gan! Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a uabira nan akurvasi. Ezi ua tina na mikim suam, ki arazir kuram iti? Puvati. Akaba na gasi darasi, me mati korotiaba barareba da api, da okozokoregha bar ikuvizi moghin,

me bar moghira ikuvigham. **10** Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan ikia, an ingangarir gumazimin akabar gintiziba, ia atiatingan marki. Ia angazangarim puvatigha mitarmemin arui darasi, ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva a mizuam iki. **11** Ia gan! Ia nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati, ia mati gumazamiziba tuavir mitarmebar mangasa, uari uan adenir avibagh aboi, ia uan arazir kamin gin mangi, e ganika. Ia mangi ikiamin danganim, Ekiam an amisevegha gifa, a mizazir bar kuram iniamin danganim.

51 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ia arazir aghuimin gintighasa a bagha pamten ingara, Ikiavira Itir Godin ifongiam buria a baghavira itir darasi, ia nan akam baragh! Ia uan inazir afeziam Abraham ko amebam Sara ginighnigh. Aning mati dagiam, ki aning abigha ia ini. Ki Abrahamin diazir dughiamin, a boriba puvati. Ezi ki deragha aning gamizima, aningin ovavir borir bar avirim otifi. **3** “Ki Ikiavira Itir God, nguibar datirighin ikuvigha itir kam Saionin, ki bar an apangkufi. Egh ki an osimtiziba, bar dar amighti da givagham. A datirighin mati gigir kinimin min iti, eghti, ki bizir avirir bar aghuibar amuti da a bativighti, an azenir ki Idenin ingarizimin min gan bar deragh gan ikiam. Eghti bar akongezir arazim bar a gizivaghti, an itir gumazamiziba zurara ighiar na minabibar amu ikiam. **4** “Ia nan gumazamiziba, ia deraghvira nan akam baragh. Ki dabirabir aghuimin arazim bagh gumazamiziba bar men sure damuam, eghti nan guizin arazim, angazangarimin min kantriba bar dar ikiam. **5** Ki men akuragh ua me iniamin dughiam, a roghira

izegha gifa. Ki arazir aghuimîn gîn mangî, uan gavgavimra
 kantriba bar dar ganam. Saghon itir arighatizibar
 gumazamiziba, nighnizir gavgavim nan gavgavimîn iki,
 egh uarir akurvaghsi, na mizuam ikiam. **6** Ia kogh pin
 overiamîn ganiva, egh vîn nguazimîn gan! Overiar kam,
 migharimin min mangigh givagham, eghti nguazim,
 inimîn min bighiregh givagham. Eghti gumazamiziba,
 itibar min pura tintinibar bar arighiregham. Ezi nan
 arazir gumazamizibar akurvagha ua me isim, a zurara iki
 givaghan kogham. **7** “Ia arazir aghuim deragha a gifogha
 uan navir averiabar aven nan akamin suiragha gavgavizir
 darasi, ia gumazir ian atarava akar kurabar ia gamua, ia
 gasighasizibar atiatingan marki. **8** Barareba inim apa bar
 anegivazi moghin, me bar givagham. Eghti nan arazir
 gumazamizibar akurvagha ua me isim, givaghan kogham.
 Bar puvati. A zurara iki mamaghira ikiam.” **9** O Ikiavira
 Itir God, ni osegh dikafigh! Ni fomiram amizi moghin,
 dikavigh uan gavgavir ekiam sara izi en akuragh. Nirara,
 ni Rahap a bîra, ongarimîn itir kuruzir aser dafar kam,
 egha ni bar aneghoragharighizi, a bar mizumzuiaribar ire.
10 Egha nirara, gumazamiziba firighirigh daru mangasa
 ongarir konim gamizima, a misingizi tuavim oto. **11**
 Kamaghira, gumazamizir Ikiavira Itir God akuragha ua
 iniziba, me uamateghe izi, Saionin Mighsiamîn boroghin
 iziva, bar akongegh tiariba akariva tuavir kamîn iziva
 ongam. Egh me dabirabir bar aghuim ikiti, bar akongezir
 arazir kam, a men iki me gizivagh kamaghira ikiam. Eghti
 mizaziba ko osimtiziba me ategh ua men ikian kogham.
12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gumazamiziba

migei, “Ki uabi, ki gavgavim ian navibagh aniga, ian osimtizibagh ami da gefi. Kamaghin amizi, ia tizim bagha gumazamizir igharazibar atiati? Me gavgaviba puvati. Gumazamiziba bar zuamira arimighiregh, mati ogheba zuamira misingi. **13** Ki Ikiavira Itir God, ia ti na bakinighinigha gifa. Kirara, ki ian ingari. Ki overiam an danganimram anetigha, nguazimin ingarigha, gavgavim an mingarim ganingi. Ezi ia tizim bagha gumazir kurar ia dikabin ia gasighasighamibar atiati? Gumazir kaba bizitamin ia damighan kogham. Men aningazir kuram pura givagham. **14** Kalabusin ikia osimtiziba aterir darasi, me mozimin aven kalabusin iki arimighireghan kogham. Puvati. Me zuamira kalabus ategh azenan izegh pura ikiam. Egh me damamin dagher aviriba ikiam. **15** “Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam. Ki ongarim gamima, ongarim dipira iza niginir dafam gami. Nan ziamra kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. **16** Ki uan akaba ia ganingi, eghti ia nan akaba bar deraghvira da akunam. Egha ki bar deravira uan agharimin ia monge. Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim isa aningin danganibaram arighizi, aning bar gavgavighavira iti. Ezi ia Saionin gumazamiziba, ki kamaghin ia mikeme, ‘Ia nan gumazamizibara.’” **17** O Jerusalemia, ia dikafigh. Ia dikavigh uamategh tugh gavgafigh. Ikiavira Itir Godin aningagharim, mati wainin kap a ia ganingi, egha a ia gamizi, ia bar anepava anegivagha, bar ongani. **18** Jerusalemin nguibar ekiam, nin borir tuavim nin akakagh, nin dafarimin suiragh mangamiba puvati. Boritam nin dafarimin suiragh, ni damuti, ni deragh daruan kogham. **19** Ni bar osimtizir

dafam ateri, ezi tina nin apangkuvigh nin navim damighti, a ua deragham? Apaniba iza ni abigha, ni gasighasiki. Egha me uaghan nin gumazamizir avirim, midorozir sababar me misozima, me ariaghire. Ezi mitiriaba azir dughiar ekiam ni bato. Ezi ni ghaze, ki nin navir osimtizim agivsi, bizitamin nin akuragham? Bar puvati. **20** Nin gumazamiziba gavgaviba puvatigha, men damaziba men siri, me tuavir miriabar pura tintinibar irav iti. Me mati asiziba, azuaziba dar suighizi, da tintinibar ira iti. Egh me bizitam damuan iburagham. Ikiavira Itir God, ian God, uan aningagharim ko ivezir kuram me gingezi, me bar ikuvigha iti. **21** Kamaghin amizi, Jerusalemia, ia oragh! Ia osimtizir bar aviriba atera, mati amizim bar puv ongananganigha iti. Ni wainin dipam ameghaonganizir pu. Puvati. Ekiamin aningagharimra ni gamima, ni bar onгани. **22** Ezi Ikiavira Itir God, nin God, a nin Ekiam, a gumazir kotin aven nin akurvazima ni uan apaniba dikabirim, a kamaghin migei, “Ni ganigh! Nan aningagharimin aven itir itarir nin agharimin itir kam, ki anedangi, kar itarir ni an apava onganigha pura tintinibar ingarizim. Eghti ni gin ua kavin kamin wainin dipam aman kogham. **23** Eghti ki itarir kam isi gumazir paza ni gamibar agharim datigham. Me fomira akar gavgavim ni ganiga ghaze, ni nguazim girighiv ikiti, me ni diki, nin akiragharim gisin daru, mati me nguazir kinim gisin arui.”

52 O Saion, ni dikavigh tugh gavgavigh! O Jerusalem, ni God baghavira itir nguibar ekiam! Ni kurkazir bar aghuiba uabin kurkegh ganganir bar aghuim damuam.

Guizbangira, Ekiam gifozir puvatiziba, me gumazir uan
 mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba, ko Godin
 damazimin zuezir puvatiziba, me uam nin aven izan
 kogham. **2** O Jerusalem, noka! Ni datirighin kalabuziamin
 iti, egh ni dikavigh uan mikarzimn nguaziba apisigh. O
 Saion, senin nin firim gikeziba, ni da adangigh mangi,
 uan atrivir dabirabim daperagh. **3** Ezi Ikiavira Itir God
 kamaghin migei, "Gumazitam na givezezir puvatigha,
 nan gumazamiziba inigha ghuzi, me an ingangarir
 gumazamizir kinibar otifi. Puvati. Kamaghin amizi, ki
 ua me inisi, me givezan kogham. Puvati. Ki pura ua me
 iniam. **4** Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam, ki kamaghin migei,
 Fomira nan gumazamiziba ghua Isipin itir dughiamin,
 me mati gumazamizir pura guighav itibar min ghua
 pura kantrin kamin iti. Ezi gin, Asiriaba iza ingangarir
 gumazamizir kinibar min me inigha ghu. Asiriaba na
 givezezir puvatigha pura me inigha ghu. **5** Ezi ki garima,
 Babilonia uaghan arazir kamram ami. Me pura nan
 gumazamiziba inigha ghua kalabuziam gati, egha nan
 adarazir gumazir dapanibagh amizi, me bar puviram
 azi. Ezi ki bizitam inizir puvati. Gumazamiziba zurara
 na dipovava, nan ziam gasighasisi. **6** Kamaghin amizi, ki
 uabi misevezir dughiamin, ki uabi uan gumazamiziba
 ua me iniam, eghti me deravira nan ziam gifogham.
 Egh me kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir
 God, ki uabira biziba bar dar gun migei." **7** Godin
 akar aghuim inigha izir gumazamizibar darorim, a bar
 dera. Me mighsiabar pin ikegha akar aghuim inigha
 iza Saionin aven iza kamaghin migei, "Ia dabirabir

aghuim ko navir amirizimin iki! Bizir bar aghuiba ia
 bativam, God ian akurvaghti ia deravira ikiam. Eghti ia
 Saionin gumamaziziba, ian God, an atrivimin ikiam.”
 Eghti gumamaziziba akam inigha izir gumamazizibar
 gansi bar akuegham. **8** Ia oragh. Ian gumazir nguibar
 ekiamin bizibar gariba, uari uan damazibar ganti, Ikiavira
 Itir God uamategh Saionin nguibamin izam, eghti me
 bar akuegh pamten dimiva, arangiva onger akabar
 amu. **9** Ia Jerusalemin nguibar apaniba asighasighizimin
 gumamaziziba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan
 gumamazizibar osimtiziba agivagha gavgavim isa me
 ganingi. A Jerusalemin nguibamin itir gumamaziziba ua
 me ini. Kamaghin amizi, ia bar akuegh pamten dimiva
 onger akabar amu. **10** Ikiavira Itir God uan gavgavim,
 kantribar gumamaziziba an ganasa, anakagha gifa. Eghti a
 uan gumamazizibar akuragha ua me inizir gavgavir ekiam,
 nguazir kamin gumamaziziba bar an ganam. **11** Ia bar
 moghira Babilon atakigh! Ia dikavigh zuamiram azenan
 izi! Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir Godin
 damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki.
 Egha ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin itariba ateri darasi,
 ia uari Godin damazimin zueghamin arazimin gin mangi.
 Ia bar moghira uari zuegh izi. **12** Ia fomira Isip ategha
 zuamiram aravghuzi moghin, ia Babilon ategh zuamira
 ari izan kogham. Puvati. Ia bar aghumra daru izam. Eghti
 Ikiavira Itir God, a ian faragh mangam. Egh uaghan ian
 gin izam, egh a bar deragh ian gan, ia geghuv ian aku
 izam. **13** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia oragh,
 bizir nan ingangarir gumazim amiziba, da bar moghira

deraghvıram otivigham. Eghti gumamaziziba ziar ekiam a daningiva, an ziam bar a pırafam. **14** Me faragha an mıkarzim ko guam gasıghasıghizi, gumamaziziba an garima, a nguazir kamin gumazimin min garir puvati. Gumamaziziba dıgavir kuram gamua an ganan atiatingi. **15** Eghti gin kantrin aviribar gumamaziziba ko men atriviba, me bizir fomira nıghnigha ganizir puvatizibar gan dagh fofogham. Gumamazir eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighın da baragham. Kamaghın amizi, me dıgavir kuram damigh, pura ganiva uan akabar kumigh, bizitam mıkıman asagham.”

53 Ezi gumamaziziba akam ikaragha ghaze, “Tinara datirighın, e orazir akaba nıghnizir gavgavim adar iti? Terara, İkiavira İtir God, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi, me dar gani? **2** Guızbangıra, Ekiam uan ingangarir gumazim ataghizi, a mati temer mam nguazir misingizimin oto. İngangarir gumazir kam, an ganganim tong en damazibar derazir puvati, kamaghın amizi, a ziaba puvati. Ezi bizir aghuitam an itir puvati, eghti e an ganiva a gakongam. **3** Ezi gumamaziziba akirim ragha a gasaragha, pazavıra a gamua bar a gifongezir puvati. Ezi mızaziba ko osimtızir aviriba a gizifa. Gumamaziziba an ganan aghuagha, uan guaba monge. Egha akirim ragha bar a gasara. Ezi e an gara ghaze, a pura gumazir kinim. **4** “E nıghnigha ghaze, God ti ıvezir kuram a ganiga, a misogha osimtızir kabagh amizi, da a batifi. Ezi puvati. İngangarir gumazir kam, e bagha en osimtıziba ko mızaziba isa da aterı. **5** Ezi en akaba batozir arazim bagha, me an ekianim bira. Arazir kurar e amiba bangın,

me a dikabiragha a gasighasiki. Egha me puv a misozima an mikarzim tintinibar biaghire, mizazir a inizir kam e gamizi, e ghuamaghegha ua deragha bar deravira iti. **6** Guizbangira, e bar moghira sipsipbar min tintinibar arua, vaghvagha uan ifongiabar gin arui. Ezi Ikiavira Itir God, en arazir kuraba ikarvaghsi pazaviram e damuan firin, a kamaghin amizir puvati. A uan ingangarir gumazim gamizi, a en danganim inizi, e iniamin mizaziba, an ada isa a ganingi.” **7** Gumaziba ingangarir gumazir kam pazav a gami, ezi a uabi dikabira mizazir kuram ini. Egha migirigiar tam gamizir puvati. A mati sipsipin nguzim uan akam dukuazi, me a misueghti an aremeghasa a inigha zui. Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima, a bizitam migeir puvati. **8** Ezi me guizin arazim oteghavkinigha, puram a isa kalabus gatigha, a inigha kotin ghu, ezi kot a migia ghaze, an aremegham. Ezi me a misoghezi an areme. Egha an adarazir tav kamaghin nighnigha fozir puvati, a men danganim inigha mizazir me uari iniamin an a ini, egha en arazir kuraba gin amangasa areme. **9** Ezi me an kuam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, dagiar aviriba itir gumaziba ko anefa. Ezi e fo, a uabi arazir kuratam gamizir puvati, egha a uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati. **10** Ezi Ikiavira Itir God, uabi uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazir kam dikabiragha a gamizi, a mizazim isi. A fo, ingangarir gumazim gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, osimtiziba agivamin ofan min uan mikarzim anighti, an ikirimirim bar ruaraghti, a uan ovavir boribar ganam. Egh ingangarir an amim, Ikiavira Itir God ingarasa

ifongezir araziba, a dar amuam. Egh a bizir kabar amuti, da deraghviram otivam. **11** Ezi osimtizir ekiar an aterezir kamîn gîn, a bizir bar aghuibar ganti da otivam, eghti a bar akuegham. Ezi Ikiavira Itir God kamaghîn migei, “Nan ingangarir gumazir nan damazimîn derazir kam, a deraghavira na gifo. Egha a gumazamizir aviribar arazir kuraba ateri, egh arazir kamîn a me damuti, me nan damazimîn derazir gumazamizibar otivigham. **12** “Kamaghîn amizi, gumazamiziba an gari, a mati gumazir kuram. Egha a gumazamizir avirimîn arazir kurabar osimtiziba atera, uabi isa me bagha areme. Egha a gumazamizir arazir kurabagh amibar akurvaghasa God ko migei. Kamaghîn amizi, ki gumazir gavgavir bar ekiaba itibar tongin, ziar ekiam a daningam. Egh mati midorozir gumazir gavgaviba, uan apaniba dikabiragha men bizir aghuariba inigha, da tuisigha uan adarazigh aningizi moghîn, ki bizir aghuiba isi a daningam.”

54 Ikiavira Itir God kamaghîn migei, “O Jerusalem, noka! Ni mati amizir furabaghatim. Ni boritam batezir puvati. Ni mati amizir borim batasa an mizazim inizir puvatizim. Ni mati amizir nin pam ni ataghizim. Egh ni gîn borir bar aviriba inighti, nin boribar dibobonim, amizir uan pam ko itimîn boribar dibobonim gafiragham. Kamaghîn amizi, ni bar akuegh dimiva ighiabar amu. **2** “Egh ni uan averpenim asamimîn danganir mitaghniam a gisifagh, egh uan averpenir ekiam asaragh. Egh ni uan averpenim bar an arokegh, egh an beniba ateghti da tong ruaragh, egh averpenim gavgavim a daningamin afughafuziba isi pamtemin nguazimîn dagh afughafughti,

da magireghti, ni beniba pamtemin afughafuzir kabagh ikegh. 3 Guizbangira, nin nguazim aruegh bar ekevegh, agharir guvimin tugh mangi agharir kiriamin tugham. Eghti nin ovavir boriba Kantrin Igharazibar Gumamaziba dikabinam. Egh nguibar apaniba asighasighizir pura itiba, me ua da inigh, dar apiagh ikiam. 4 “O Jerusalem, ni uam aghumsighan kogham. Ni osimiva atiatingan marki. Gumamaziba ua dibovir akabar ni mikiman kogham. Ni fomira aghumsizim ikezir dughiaba ginamadagham. Ni fomira uabira ikia, mati amizimin pam ovengezi, a uabira ikia, bar aghumsigha osemi. Kamaghin amizi, ni dughiar faragha ghuzir kam uam a ginighnighan kogham. 5 “Gumazir nin ingarizim, a nin pamin min iti. An ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian Godin Bar Zuezim, a nin Akurvazir Gumazim, a nguaziba bar dagh ativagha dar garir God. 6 “Guizbangira Ikiavira Itir God ghaze, ki nin diaghti ni uam na bagh izam. Ni mati amizir igiam uan pamin ikezi, an pam gin anetaghizi, an navim bigha bar osemi. Kamaghin amizi, ki ghaze, ni ua izi. 7 “Ki Ikiavira Itir God, nin Akurvazir Gumazim, ki ghaze, ki dughiar bar otevimin ni ategha, datirighin ki apangkuvir ekiam nin iti. Kamaghin amizi, ki ua ni inigh izam. Ki dughiar otevimin bar puvira nin atara, uan guam modo. Ki datirighin nin apangkuv ni gifuegh, zurara deraghvira ni damuam. 9 “Ki fomira Noa ko akam akira ghaze, ki nguazim gasighasighsi uam aperiam damighti, an otivan kogham. Kamaghira, ki guizbangira ni migia ghaze, ki fomira Noa ko akam akirizi moghin, ki uam ni ko akam akira ghaze, ki nin

aningaghegh, ni batueghan kogham. **10** Ki Ikiavira Itir Godin bar ia gifongezim, ki ghaze, mighsiaba ko akiriba ti sivaghsivagh mangi bar givagham, eghti nan apangkuvir arazir ian itim, a gavgavigh iki mamaghira ikiam. Ki fomira ia ko Akar Dikirizir Gavgavim, e uari inigh deragh ikiasa a gamigha gifa. Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham.” **11** Ikiavira Itir God ghaze, “O Jerusalemin nguibam, noki, gumazitam nin apangkuvizir puvati, egha osimtizir aviriba ni garigha ni apirizi ni iri. Eghti ki dagiar bar aghuiba inigh ua nin ingarighi, ni nguibar bar aghuim otogham. Ki dagiar aghuir ivezim bar pin koziba inigh nguazimin dar afegh, adagh isin ni afagham. Egh divazir gavgavim ni gighuigh an ingarigh, egh ki dagiar igharagha gara taghtazir aghuiba inigh, divazimin tiar akabar ingarigh, uaghan divazimin min, dipenir bar pin itibar ingarigham. **13** Ki Ikiavira Itir God, ki uabi nin boriba bar men sure damuam, eghti me dabirabir bar aghuim ikiam. **14** Ki uan arazir aghuimin gin mangi ni damighi, ni gavgavigham. Eghti gumazir ni dikabiraghamin tam ua nin boroghin ikian kogham. Eghti ni bizitam uam an atiatingan kogham. Atiatir arazim nin saghon ikiam. **15** Eghti gumazitaba ni ko misoghsi iziti, ni kamaghin fogh suam, ki me amadazir puvati. Me uan ifongiamin izi. Kamaghin amizi, tina ni misoghasa izi, a uabi kuram iniam. **16** “Ki uabi gumazir ainin bizibar ingaribar ingarigha, fofozim me ganingi. Egha me avim atigha, a givima a dafogha pamtem isima, a ain isava avim gatizi, avim an isima a bar puvira isi. Ezi me ain inigha a misozima a baravizima, me

misoghamin bizir guar aviribar ingari. Egha kirara, ki uaghan midorozir gumazibar ingarizi, me bizir kaba isa misogha kantrin igharazibagh asighasisi. **17** Eghti misoghamin bizir katam ni gasighasighan kogham. Eghti ni mitigh gavgavigh gumazir pura migirigiaba ni gasibar migirigiaba ikarvagham, eghti men migirigiaba gavgaviba bar puvatigham. Ezi arazir kamra ki deravira uan ingangarir gumazamizibar garava, me gamizi, me uan apaniba dikabiri. Nan arazir kam, a ivezir aghuimin min, ki a isa uan ingangarir gumazamizibagh anidi. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

55 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “O gumazamizir dipam bagha kuariba piriba, ia na bagh izi dipabar ami. Ia gumazir dagiaba puvatiziba, ia na bagh izi, dagheba inigh dar ami. Ia izi wainin dipaba ko oter eborim inigh, dar iveziba puvati. **2** Manmagh amizi, ia ingangarir dafam gamua uan dagiaba isa pura bizir ian akurvazir puvatiziba bagha da agefi, ezi mitiriaba ian aghavira iti? Ia kuariba arigh deravira nan akam baragh, ki mikemezi moghin damu, egh dagher guar aghuir avirir ki ia ganingiziba izivagham. Dagher kaba bar isingigh gavgavim ia daningam. **3** Ia nan gumazamiziba, ia izi kuariba arigh na baragh, ian ikirimirim deragham. Eghti ki Atrivim Devit ganingizir apangkuvir arazim ia daningisi, Akar Dikirizir Gavgavim ia ko a damigham, eghti a gavgavigh ikivira ikiam. **4** Ia oragh, ki Devit gamizi, a gumazir ekiamin otogha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh ativagha men gari. Anarira, nan gavgavim isa gumazamizibar aka. **5** Ia fomira kantrin igharazir maba, ia me gifozer

puvati, ezi me uaghan ia gifozir puvati. Eghti ia men
 dimam. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian Godin Bar
 Zuezim, ki datirighin ziar ekiam isa ia ganingigha gifa.
 Kamaghin amizi, ia kantrin kabar amighti, me zuamira
 ivegh ia bagh izegham.” **6** “Ikiavira Itir God bar ian
 boroghira ikia ia mizua iti. Kamaghin, ia datirighin a
 buri izi an dimiva, a baghvira iki. **7** Eghti gumazamizir
 arazir kurabagh amiba uan arazir kuraba ategh, uam adar
 amusi nighnighan kogham. Egh me uamategh Ikiavira
 Itir God, en God, a bagh iziti, a men apangkuvigh men
 arazir kuraba gin amangam.” **8** Ikiavira Itir God ghaze,
 “Ia gumazamiziba ian nighniziba, nan nighnizibar min
 zuir puvati. Ezi nan araziba, ian arazibar min itir puvati.
9 Overiam bar nguazim gafiragha pin mar iti moghin, nan
 araziba ko nighniziba, da ian araziba ko nighniziba bar
 dagh afira. **10** E fo, amozim overiamin ikia izaghira, pura
 uamategha ghuavanadir puvati. A dipam nguazim ganiga,
 daghebagh amima da azenibar aghuima, gumazamiziba
 da isa dar maba apava, maba opari. **11** Ezi kamaghira, nan
 akam uaghan, pura uamategh na bagh izeghan kogham.
 Puvati. A ki mikemezi moghira bizibar amuti da otivam.
 Eghti ingangarir ki damuasa ifongeziba, a adar amuti
 dar dagheba otivam. **12** “Ia kalabus ategh bar akuegh
 mangam, eghti ki ia inigh iziti, ia navir amirizim ikiti,
 bizir ia damuti ia atiatingamin tam, ia damuan kogham.
 Mighsiaba, ian damazibar ighiabar amu bar akuegham,
 eghti temeba bar akuegh dafaribav sogh ighiabar amuam.
13 Temer kurar dikoniba itir danganim, datirighin temer
 painba a bativ an aghungam. Eghti temer muziarir

bar aghuiba datirighin benir ataghatariba ikezi naghin ikiam. Egh temer aghuir kaba zurara danganir kamin otivam, eghti bizir kam ababanimin min ikiam. Eghti gumamaziziba zurazurara bizir kamin gan, Ikiavira Itir God amizir ingangarir gavgavibagh nighnigham.”

56 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: “Ia nan gumamaziziba, ki ian akurvaghamin dughiam, a bar roghira ize. Gumamaziziba ganti, ki ua ia iniam. Kamaghin amizi, nan gumamaziziba, ia nan guizin arazibar gin mangi arazir aghuibar amu. **2** “Gumamaziziba arazir aghuibar gin mangasa gavgavigha, Sabatin araziba deraviram dar gin ghua, egha arazir kurabagh amir puvati, me bar akongegh. Ki deraghvira me damuam.” **3** Kantrin igharazibar gumamazizir Ikiavira Itir Godin gumamaziziba ko itiba, me kamaghin uarira uariv kiman marki, “Ikiavira Itir God e ateghti, e uam an gumamaziziba ko ikian kogham.” Puvati. Ezi gumazir me an mikarzir mogomemin ovizim amisevegha givazim, a kamaghin nighnigham kogham, “Ki boriba puvatigh, egh ziam puvatigham. Ki mati temer mam misigha gifa.” Puvatigham. **4** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Gumazir kamaghin amiziba, me Sabatin arazibar gin mangi, egh arazir ki ifongezibar gin mangi, egh ki uan gumamaziziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akabar gin mangiti, **5** ki men ziam itir ababanitam uan Dipenimin aven anetigham. Eghti gumamaziziba zuraram an gan me ginighnigham. Eghti men ziar ekiam, gumazir boriba itibar ziabagh afiragham. Ki men ziam damighti a givaghan kogham.” **6** Ikiavira Itir God ghaze, Kantrin Igharazibar Gumamazizir maba, me

Ikiavira Itir Godin gumamaziziba ko ikiasa ifonge. Egha na
 bagha ingara bar na gifuegha, nan gin iza nan ziam fa, nan
 apengan ikia, Sabatin dughiaba deravira dar gin zui. Egha
 ki Akar Dikirizir Gavgavir uan gumamaziziba ko amizim,
 me deravira an suiragha an gin zui. **7** Ezi gumamazizir
 kaba, ki me inigh uan Mighsiamin mavanangam. Me
 nan Dipenir na ko migeimin ikiti, ki me damuti me
 bar akuegham. Me nan ofa gamir dakozim izi, asizim
 tuaghti a bar isi mighirighamin ofa ko, ofan igharaziba
 na daningti, ki da iniam. Guizbangira, nan Dipenimin
 ingangarimin mingarim kamakin, kar Nguaziba Bar Men
 Gumamaziziba na ko Migeir Dipenim. **8** Ki Ikiavira Itir
 God, ian Ekiam ghaze, Ki Israelian gumamazizir apaniba
 inigha kalabus gatiziba, ki uamategh me inigh izam.
 Egh gumamazizir ki kalabusin inigha iza akuvaziba, ki
 ua gumamazizir igharazir taba inigh me gifuragham.
9 Israelian gumazir dapaniba, deragha gumamazizibar
 garir puvatizi, God akar kam gami, "Apaniba ia datirighin
 izi. Ia ruariba ko mighsiabar asizir atiabar min izi. Ia
 izi Israelian gumazir dapanibagh asighasigh. Gumazir
 dapanir kaba, bizir kurar izi kantri gasighasighamibar
 gun gumamazizibav kimamin ingangarim iti. Egha me
 deragha uan ingangarim gamir pu. Puvati. Me mati
 gumazir damazir okaviriziba, apaniba bagha gara ikia
 bizitamin garir puvati. Egha me mati afiar dapurir
 puvatiziba, me okimakiar gumazimin ganigh, a dapuran
 kogham. Fofozir muziaritam men dapanimin itir puvati.
 Me dakuasavira gara, irebar igharagha garibar ganasa bar
 ifonge. **11** Me afiabar min daghem bagha bar ikufi, egha

tong izivazir puvati. Me mati sipsipbar garir gumazim uan ingangarim gifozir puvati. Me vaghvagha uan ifongiabar gintisi. Me uarira uarigh nighnigha bizibagh amua uarira uarir akurvasi. **12** Me uari akuvazir dughiamin, me vaghvagha kamaghin uariv gia ghaze, ‘Aria, ia izi, ki wainin dipam inigh, e anemi mangi e uan ifongiaba agivaka. Egh e, gurunzaraghan uam uari akuvagh bar an dafam damuam.”

57 Gumamazizir aghuiba ariaghirir dughiamin, gumamaziziba men gara men apangkuvir puvati. Egha me kamaghin nighnizir puvati, Ekiam gumamazizir kaba ataghizi, me ovea zui, me gin izamin dughiar kurabagh itaviragham. **2** Gumamazizir arazir aghuibagh amiba, me ovengamin dughiamin, me uan mozibar akua, avughsazir bar aghuim ini ikiam, eghti dughiar kuratam me bativan kogham. **3** Ekiam kamaghin migei, “Ia gumamazizir arazir kurar guar aviribagh amiba, ia kukunir amizibar boriba, ia gumamazizir poroghamiba uari bakiava uari isava akuir arazim gamir gumamazizibar boriba, ia tuavimin amizibar boriba, ia kagh izi. **4** Ia gumazir akaba barazir puvatiziba ko ifavarir gumamazizibar boriba, ia dibovir akar kuramin tina migei? Ia akaba ikizirigha, mizeba onga tina garisi? Ki fo, ia arazir kurar kaba nararam ami. **5** “Ia asebar ziaba fasa, ian inivafizibar ifongiamin agorogem dikavima, ia ghua temer ekiabar apengan uan godin ifavaribar ziaba fer danganibar, poroghamiba uari isava akuir arazim gami. Egha ia uan boribav sozi da ariaghirima, ia da isa danganir zarimin dagiar ekiabar tongin aseba bagha ofan min da tue. **6** Egha ia danganir

kamin dagiabar gara ghaze, ian aseba dar aven iti. Ezi da ian godba. Ia asebar ziabagh nighnigha, wain inger ofa ko witin ofaba me ganidi. Ia arazir kabagh amua ghaze, ki uan nighnizim giragh ian apangkuvam? Bar puvatigham. **7** Ia mighsiabar ghuavanaga aseba fer danganibar ofa gamua, poroghamiba uari isava akuir arazim gami. **8** Ia bar akirim ragha na gasara. Ia uan asebar nedaziba uan dipenibar aven tiar akabar boroghin da gui. Ia dar ziaba fasa, tintinibar tuavir amiziba ko tuavimin gumaziba isa me ko dakuasa, uan dakozir ekiabar ingari, egba dar misiaba adangizi, da pura mizua iti. Ia dakozir ekiar kabagh nighnigha bar ifonge. Egba ia dagiaba me ganidima, me izima, ia men bibiamra itir mikarzipar gara bar akonge. Egba ia me ko dakozir ekiar kabagh isin poroghamiba uari isav akuir arazim gami. **9** Ia paura ko sandan mughuriar bar isingtizim zuim uari gaghua, asem Melekin ziam fasa zui. Egba ia asebar ziaba fasa, abuir gumaziba amadima, me aseba buria nguibar bar saghon tibar zui. Egba ia uaghan me amadima, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghua, dar duaba buri, eghti ia dar ziaba fisi damuam. **(Sheol h7585)** **10** Ia aseba buria ingangarir dafam uari ganingi, ezi ian gavgaviba gifa. Egba ia bizir kam barazir puvatigha ghaze, 'E pura uan gavgaviba agefi. E ti arazir kam ateka.' Puvati. Ian inivafizimin ifongiar kurar kam gavgavigha ia getuima, ia ghuavira iti. **11** "Ia bar tinaram atiatia, na gifara akirim ragha na gasaragha bar na bakinighniki? Ki ti bar dughiar ruarimin ian atarizir puvati, kamaghin amizi, ia ua nan atiatir puvati. **12** Ia ti ghaze, ia arazir aghuibaram ami. Ian

arazir ia amiba, ki da azenim datigham. Eghti da tong ian
 akuraghan kogham. Bar puvatigham. **13** Egh osimtizim
 ia bativamin dughiamin, ia ti marvir guar ia akuvazir
 kabar dimti, me izi ian akuraghan, o? Bar puvatigham.
 Da gavgaviba puvati, aminir bar muziarim me givaragh
 mangigham. Ezi gumamazizir na bagha iza nighnizir
 gavgavim nan ikia nan aven modoghav itiba, me nguazir
 kam iniam. Me uaghan mighsiar ki ua bagha inabazir
 kam inigh an ikiam.” **14** Ikiavira Itir God kamaghin migia
 ghaze, “Nan gumamaziziba ua na bagh izi. Kamaghin
 amizi, ia me bagh deraghvira tuaviba akir, egh tuavim
 apirizi biziba isi da makun. Puvatighi, bizir katam men
 suetam mitightima me daghiregham. **15** “Kirara, ki
 God, ki ziar bar pin itim ikia, egha zurara iti. Ezi nan
 ziam bar zue. Ki bar pin ikia uan Nguibar Zuezimra iti.
 Egha ki uaghan gumamazizir uari dikabira, uan arazir
 kuraba ataghiragha navibagh iraziba, ki me ko iti. Egha ki
 gavgavim men navibagh aniga, men ikirimirim gamima,
 a ua deraghaviram oto. **16** Ki uan gumamaziziba zurara
 akam me gasi men ataran kogham. Ki men atar me
 damuti, men ikirimirim ikuvigh bar givagham, men
 ikirimirir kam, ki uabi me ganingi. **17** Me faragha bizir
 aviriba iniasa, arazir kurar guar aviribagh ami, kamaghin
 amizi, nan aningagharim men ikia, puv me gamua, egha
 uan guam men modo. Ezi me akaba barazir puvatigha,
 uan ifongiabar gintisi. **18** “Me amir arazir kuraba, ki dar
 ganigha gifa, egh ki me gasighasighan kogham. Puvati. Ki
 men arazir kuraba adeghti, me ua ghuamaghegham. Egh
 gumamazizir osimtiziba ikiava araiba, ki men aku tuavim

men akagh me damuti, me osimtizir arazim ataghiragh,
na minabi bar akueghamin ighiabar amuam. Ki Ikiavira
Itir God, ki kamaghin migei, Bar guizbangira, nan navir
amirizim ko dabirabir aghuim, gumazamizir roghira itiba
ko nguibar saghon itiba baghavira iti. Ki me damighti
me ua deraghti, ki dughiar aghuim me daningam. **20**
Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me uan arazir
kuram ateghan kogham. Me mati ongarim zurara dipira
iza, minezir guar avirim atera iza ongarir dadarimin da
akuri.” **21** Nan God kamaghin migei, “Gumazamizir arazir
kurabagh amiba, me navir amirizim ko dabirabir aghuim
batoghan kogham.”

58 Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia migei, “Ni
bar pamtemin dim! Egh aghumra diman marki! Ni
tiarir arozim akar, mati sigham arang kamaghin nan
gumazamiziba mikim, me nan Akar Gavgavibar gintizir
puvati. Ni Jekopin ovavir boribar arazir kurabar gun me
mikim. **2** Guizbangira, me nan ifongiam gifoghasa ifuegha,
bizir ki damuasa mikemezibar aghuazir puvatigha,
dughiabar zurara nan ziam fer arazibagh ami. Me ifara
ghaze, me nan boroghira ikiasa bar akonge. Me ifara,
arazir aghuibar deragh uari damuasa nan azangsisu.
Bar puvati, gumazamizir kaba bar moghira ifari. Me
guizbangira akirim ragha nan akabagh asaragha arazir
kurabagh ami. **3** Me kamaghin na migei, ‘Ikiavira Itir
God, ni en gari, e dagheba ataghiragha uari abiri, ezi ni
tizim bagha en akurvaghamin bizitam gamir puvati?’
“Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin men akam ikaragha
ghaze, Ia oragh! Ia dagheba ataghiraghamim dughiar ia

inabazimin, ia uarira uan bizibagh nighnigha, paza uan ingangarir gumazamizibagh ami. 4 Ia oragh! Ia ti ghaze, ia dagheba tagh na ko mikimam. Ezi ian araziba guizbangira bar igharagha ghu. Ia atara misogha, dafariba apira gumazir igharaziba me misoghavira iti. Egh ia dagheba ataghiraghamin dughiamin arazir kurar kabar amuti, ki bar ian dimdiatam bareghan kogham. 5 Ia ti ghaze, ia dagheba ataghirazir araziba, ki da miseveggha dagh ifonge, a? Ia azirakar korotiaba aghuigha uan dapaniba avigha uaghira, mati ighurunim aminim a givarazi, a nguazim girighav iti, eggha ia avernim gisin akua uaghan uari abinasa arazir maba saram ami. Eggha ia ti ghaze, arazir kaba ti na damuti, ki navir aghuim ian ikiam, a? Bar puvati. 6 “Ia dagheba ataghirazir arazir kamaghin garim, ki an aghua. Ezi nan ifongiam kamakin, ia arazir kuraba ko gumazamizir igharaziba dikabira paza me gamir araziba, bar ada atakigh. Gumazamizir kaba, mevzigh mati ia kalabuziabar min beniba ko senbar me ike, Eggha mati ia bulmakauba ter ararim men firibagh ike, egh me damuti me ian ingangarim damuam. Ian arazir kam bar ikufi. Ki ghaze, Ia arazir aghuimin me damuva men senba aghoregh, me ateghti me mangi.” 7 God kamaghin migei, “Arazir ki ifongezim a kamakin: Ia dagheba isi mitiriaba azir gumazamizibar aning. Ia gumazir onganarazibar ganti, me dakuamin dipeniba puvatighiti, ia me inigh uan dipenibar mangi. Ia gumazimin ganti, a uan mikarzim avamin iniba puvatighiti, ia iniba a daning. Ia uan adarazir ganti me osimtiziba initi, ia men akurvagh. 8 “Eghti ia arazir ki ifongezir kabar amuti, ki zuamira

ian osimtiziba agivagham, mati aruemin angazangarim
 isiragha mitatem agifa. Egh ki ian mikarzibar amuti, ia
 zuamira ua deragham. Ki arazir aghuim gamir Ikiavira
 Itir God, ki ian faragh mangam. Egh ki angazangarim ko
 gavgavim sara ian gin iziva, egh deraviram ian ganam.
9 Egh ia na ko migia nan deir dughiam, ki Ikiavira Itir
 God, ki ian dimdiam baragham. Eghti dughiar ia uarir
 akurvaghsi na bagh arangamimin, ia fogh suam, ki ia ko
 iti. “Eghti ia guizbangira igharaz darazi dikabirir arazim
 ko paza me gamir arazim ategh, dafariba me gasa, akar
 kuraba migeir arazim atakigh. **10** Egh ia gumazamizibar
 ganti me bizibar otevegh dagheba puvatighi, ia uari
 baghvira nighnighan marki, ia men apangkuvigh bizir
 me oteveziba isi me daning. Egh gumazamizir osimtiziba
 ateribar gan, men akurvagh. Ia kamaghin damuti, ki bar
 deravira ia damuam. Nan dughiar aghuim ia batogham,
 mati aruer angazangarir bar gavgavim isiragha mitarmem
 agifa. **11** “Ezi ki Ikiavira Itir God, ki zurara deravira ian
 gara ia mangamin tuavim ian akakagh, bizir ian ifongiaba
 agivamba ia daningam. Ia datirighin mati nguazir dipaba
 puvatizim, a bar ikuvighav iti, eghti ki ia damighi ia
 bar deragh gumazamizir bar gavgavibar otivigham. Egh
 ia bar deravira ikiam, mati azenir dipar avirim itim,
 eggha mati mozir dipam datir puvati. **12** Egh ia nguibar
 ikuviziba ua dar ingaram. Ia dipenir ghurir fomira ikezir
 danganiba, ua dar dipenibar ingaram. Eghti me kamaghin
 ziar kamning ia darigham, ‘Nguibar Ekiamin Divazir
 Gavgavir akuaghireziba ua Dar Ingarir Gumazamiziba’
 ko, ‘Nguibamin Aven Itir Tuaviba ua Deraviram da Akiri

Darasi.” **13** Ikiavira Itir God kamaghin miği, “Ia Sabatin dughiamin araziba abighan marki, kar dughiar ki ua bagha misevezim. Egh ia dughiar kamin uari uan bizibar amusi nighnighan marki. Ki Ikiavira Itir God, ia nan dughiar kam bar a gifongegh kamaghin a ginighnigh, kar nan dughiar bar ekiam. Egh ia pura tintinibar mangi uan ingangaribar amuava, uan migirigiar guar aviribar amuan marki. **14** Egh ia Sabatin dughiamin arazibar gintigh, ki Ikiavira Itir God, ia na bagh bar akuegham. Egh ki ia damuti, ia uan apaniba dikabiraghti, ki ian aku mangi mighsiar bar pin itibar mavanangvira ikiam. Egh ki fomira ian inazir afeziam Jekop ko an adarazi ganingizir nguazim ia daningti, ia dagher bar aviriba iki, egh bizir bar aviriba iki bizitamin oteveghan kogham.” Akar kam Ikiavira Itir Godin akatorimin ize.

59 Ia oragh! Ia kamaghin nighnighan marki, Ikiavira Itir God ian akurvaghamin gavgaviba puvati. Egh ia kamaghin nighnighan kogham, an kuariba pirizi, e an deir dimdiaba, an ada barazir puvati. **2** Ian arazir kurabaram amima, God uan guam ian modogha, ian dimdiaba barazir puvati. Ian arazir kuraba mati, davarir konim ia ko ian God abighizi, ia an saghon iti. **3** Egha ian dafariba gumaziba misozi me ariaghirima, men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti. Ian dafariba arazir kurabagh ami. Ian akaba, akar ifavarir guar aviribagh ami. Akar kurabar ian mizebar otivaghiri. **4** Ia deravira kotiabagh amir pu. Puvati. Ia akar ifavaribagh amua, pura gumazir igharazibagh ekua kotiam bagha zui. Egha ia migirigiar ifavarir guar aviribagh ami, eghti me iararam oragh igharaz darazi dikabinam. Ian nighniziba

ko naviba, arazir kurabar amuamin araziba dagh gizifa,
ezi ia arazir kurar guar aviribagh amima da otifi. **5** Ian
nighnizir kuraba, mati kuruzir divimin aroriaba. Eghti
gumazitam kuruzir divimin aroriaba abigh dar amegh, an
aremegham. Eghti aroriar kabar aven kuruzir nguziba
otivigham. Kamaghira, ian nighnizir kuraba osimtizir guar
aviribagh ami da otiva, gumazir igharazibar ikirmiribagh
asighasisi. E garima, boghoboriba uan dipenibar ingari,
eghti apizir muziariba mighi izi dar poghti, me dar
amam. E fo, gumazitaba boghoboribar dipeniba inigh,
dar inibar ingarigh, korotiabar min dar aghuan kogham.
Ia boghoboribar min ikia igharaz darazigh ifarasa men
suigha, paza me gamua men ikirmiribagh asighasisi.
Guizbangira, ian ingangarir kurar ia amiba, da ian
modoghan kogham. Puvati. Ian arazir kuraba azenim
giram. **7** Ia zuraram arazir kuram damuasa bar ifonge.
Egha ia zurara atamra ghua gumazamizir arazir kurabagh
amir puvatizibav sozi, me ariaghiri. Ia bizir kurabara
damuasa nighnisi. Egha ia gumazamizibar ikirimirim
gasighasighasava arua bizibagh ami. **8** Ia navir amirizimin
tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha
apiaghiri puvati. Ian ikirimirim, guizin arazim an itir
puvati, ia mati tuavir ikizirizimin zui. Ian araziba bar
derazir puvati, eghti gumazitam ian gin tuavir ia zuimin
mangi, navir amirizim ko dabirabir aghuim batoghan
kogham. **9** Ezi gumazamiziba kamaghin migei: “O God,
e datirighin fo, e arazir kurar kam gami, ezi bizir kam
bagha ni uan guizin arazim en akazir puvati. Ezi nin
arazir aghuim, e batozir puvati. E mati, gumazamiziba

mitarmemin iti moghin iti. Egha e dughiar aghuim
 e bativasa, e bar ifuegha a mizua iti, mati aruemin
 angazangarim anang e gisiragham. Ezi puvati. E mitarmer
 dafamin tongin arua, egha osimtizir igharagha garir
 aviriba batifi. **10** Osimtizir kaba e gamima, e mati
 gumazir damazir okavirizibar min tuavim buriagh arui.
 Egha pura arua ghua dipenir birimin suighasava amuav
 avenge. Egha e aruer arizimin arua mati gumazamiziba
 mitarmemin arua, uan sueba isa dagiabagh asa daghiri.
 E ghaze, e ti bar gavgavigha deravira iti, puvati. E
 gumazamiziba ariaghirezi moghin iti. **11** Osimtizir kaba
 e gamima, e bar osemegha arai, mati afiar atiaba aroi.
 E dughiabar aghumra ikia aziavira iti, mati kuarazir
 bunbaba aghumram arai. E Godin guizin arazim bagha
 mizua iti. Bar puvati. E Godin akurvazim bagh an gara
 iti. Ezi a bar en saghon iti. **12** “O Ikiavira Itir God, en
 arazir kuraba nin damazimin bar aviraseme. Egha da e
 isa kot gati. Ezi akaba batozir arazimin osimtizim, en
 poroghavira iti. Ezi e uari uan arazir kurar e amibagh
 fo. **13** Ikiavira Itir God, en God, e arazir kuramin ni
 gamigha, akirim ragha ni gasaragha ni barazir puvati. E
 igharaz darazi dikabiragha, akaba barazir puvatizir arazir
 guar aviribagh ami. E igharaz darazigh ifarasa tuavir bar
 aviribagh nighnigha, dar gun migei. **14** E arazir kabagh
 amima, en arazir kam guizin nin arazim ko arazir aghuim
 gamima, aning en saghon iti, kamaghin amizi, ni en
 akuragha, uam e inizir puvati. E arazir zuruzim ko guizin
 migeir arazim ataghizi, aning en itir puvati. Egha e uari
 akuvir dughiabar, arazir kamning uaghan itir puvati. **15**

Guizin arazitam en itir puvati. Eghti gumazitam uan arazir kuraba ateghti, igharaz darazi pazav a damusi tuaviba buriam.” Ikiavira Itir God garima, gumazamiziba guizin arazim gamir puvati, ezi a navir aghuim men itir puvati.

16 A garima, gumazamiziba paza gumazir igharazibagh amima, men akuraghamin gumazitam itir puvati. Ezi a kamaghin ganigha digavir kuram gami. Egha uabi uan gavgavim ko uan arazir aghuimin, a ua me inigha, me gamizi me deravira iti. **17** An arazir aghuir a zuraram amiba, evarimin pizir korotiamin min aneru. Egha a gumazamizibar akurvaghamin gavgavim ginighnigha, an nighnizir kam mati a dapanir asuar gavgavimin min aneruzi, an an dapanim ave. Egha gumazir kuraba ivezir kuram me ikarvaghamin gavgavim, uan midorozir korotiamin min aneru. Egha uan aningagharir ekiam, korotiar ruarimin min aneru. **18** Egh Ikiavira Itir Godin aningagharimin, a uan apanibar arazir kuraba ikarvagh, puv me damigham. Egh a uaghan gumazamizir kantrin roghira itiba ko, saghon itir arighatizibar gumazamiziba, puvira me damu ivezir kuram me daningam. **19** Ikiavira Itir God puv ingara, mati aminim iza dipam giverazi, dipam bar puvira ivemari moghin, Ikiavira Itir God izam. Eghti nguazir kamin ruaghateviba bar dar itir gumazamiziba, aruem anadi naghin tugha ghua aruem uaghiri naghin, me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim gifogh, an ziamin atiating an apengan ikiam.

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki men Akurvazir Gumazimin min Saionin izam. Ki Jekopin ovavir borir uan arazir kuraba ataghiziba, ki ua bar me iniam.” **21** Egha

Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migei, ‘Ki uan Duam ko uan Akaba ia ganingizi, da ia ko iti. Akar kaba, ia ko ikiavira ikiti, ia dar gun mikimam. Eghti gin ian boriba ko ian ovavir boriba, me uaghan zurara nan akam akunam. Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.’ Ki Ikiavira Itir God, kar nan akamra!”

60 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, nan gavgavir ekiam otogha angazangarimin min ni gisira. Nan ziar ekiam otogha, mati aminim tirazi aruem anadi. Kamaghin amizi, ni dikavigh aruemin min isiragh. **2** Ni gan, ghuariar piziba nguazir kamin danganiba bar da avara. Mitater kuram, kantriba bar da modi. Eghti Ikiavira Itir God otoghti, an angazangarir gavgavim ni bagh izi, ni gisiraghti gumazamiziba an ganam. **3** Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin angazangarir kamin ganigh, ni bagh izam. Eghti atriviba uaghan nin angazangarir ekar kamin ganigh, dikavigh ni bagh izam. **4** “Ni kogh pin tintinibar ganti, nin gumazamiziba uari akuvagh ni bagh izam. Nin otariba nguibar saghuiabar ikegh me ko daru izam. Nin guivibar ameboghfeziaba, me guribagh afegha izi moghin, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin guiviba isi uan guribar afegh izam. **5** Eghti ni bizir kamin ganigh, nin guam angazangarimin min taghtaghti, nin navir averiam bar akuegham. Guizbangira, kurir ekiaba, bizir aghuir aviriba inigh ongarim abigh ni bagh izam, eghti ni dagiaba ko bizir aghuiba nguazir kamin kantriba dam ada iniam. **6** Midianin kantri ko Efan kantri, aningin

gumamaziziba, uan kamelin aviriba inighti, da bizir aghuir aviriba ater ni bagh izam. Egh uaghan Seban kantri gol ko pauran me iter balsamin eborimin ingariziba inigh ni bagh izam. Ki Ikiavira Itir God, me tuavimin izi nan ziar ekiam fam. 7 “Eghti Kedaria ko Nebaiotia uan sipsipba ni bagh da inigh izam. Eghti ki uan gumamazizibar ganti, me uan sipsipba inigh nan ofa damusi nan ofa gamir dakozimin iziti, ki men gan bar akuegham. Eghti ki uan Dipenir dirim damighti, a ziar ekiam inigh bar pin ikiam. 8 “Munar bizir ghurghurir tiziba ghuarimin min garima, aminim ada inigha ongarim gisin izi, egha mati kuarazim migha uamategha uan mikonim bagha izi? 9 Kar, Tarsisin nguibar bar saghon itimin kuriba. Bar guizbangira, saghon itir arighatizibar gumamaziziba uarir akurvaghasa na mizua iti. Egh me nin boriba inigh uamategh ni bagh me amangisi, kurir ekia kaba amangiti, me izam. Egh gumamazizir kaba uaghan gol ko silvan avirim isi kurir kabar da ameghti, da izam. Me garima, ki bar deravira ni gamizi, ni ziar ekiam iti, kamaghin amizi, me arazir kam gami. Me fo, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian Godin Bar Zuezim, egha me ziar ekiam na daningasa kamaghin ami. 10 “O Jerusalem, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba izi ua nin divazir gavgavibar ingaram. Eghti men atriviba nin ingangarim damuam. Ki faragha bar puv nin atara ni gasighasiki. Egha datirighin, nan navim nin itima, ki nin apangkufi. 11 Kamaghin nin divazir gavgavibar tiar akaba, arueba ko dimagaribar kuighiregh ikiti, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan dagiaba ko biziba ni bagh ada inigh izam. Egh me uaghan

uan atriviba inigh iziti, me nin ingangarir gumazir kinibar otivam. **12** Ezi kantrin nin apengan ikia nin ingangaribar amuan aghuaziba, me bar moghira ikuvigh bar givagham. **13** “Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Lebanonin kantrin ruarir ekiamin ghuavanegh, temer painin bar ruariba ko, saipresba ko temer ruarir igharaziba saram okegh da inigh ni bagh izam. Eghti gumaziba izi temer kaba inigh, nan Dipenimin ingarigh anesaraghti, an ganganim bar deragham. Dipenir kam, ki an aven ikia uan dagarimning arizir danganim. Egh ki a damighti, a bar pin iki, ziar ekiam ikiam. **14** Egha fomira paza ni gamua bar ni gifongezir puvatizir darasi, men ovavir boriba uan dapaniba avigh ni bagh izi, nin apengan ikiam. Egh me nin suemin boroghin, uan teviba apirigh, nin ziam fam. Egh me kamaghin ni diponam, ‘Ikiavira Itir Godin Nguibar Ekiam’ ko, ‘Saion, Israelin Godin Bar Zuezimin Nguibar Ekiam.’ **15** “O Jerusalem, ni bar ikuvigha pura itima, gumazitam nin tuavibar mangi izegh gamir puvati. Ni mati amizim, an pam an aghuagha anetegha arav ghuzi moghin iti. Eghti, ki ni damighti, ni bar deragh pin ikiti, gumamaziziba ni bagh bar akuegham. Eghti ni zurazurara kamaghira ikiam. **16** Ni kantrin igharazibar bizir bar aghuibara initi, atriviba uan bizir aghuiba ni daningam, mati amizim otem uan borim ganidi. Eghti ni kamagh fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. Ki uan gumamaziziba ua me isir God, ki nin Akurvazir Gumazim, ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar Gavgavim. **17** “Ki nin brasba inigh, da ikarvagh golba isi ni daningam. Ki nin ainba inigh, da ikarvagh silvaba ni daningam. Ki nin temer arariba inigh, da ikarvagh brasba

ni daningam, egh nin dagiaba inigh, da ikarvagh ainba ni daningam. Eghti atrivitam ua nin gan, pazi ni damuan kogham. Ki nin atrivibar amuti, me navir amirizim ko arazir aghuimin gin mangi deraghvira nin ganam. **18** Egh nguazir kamin ruaghatevir ni gariba, gumazamiziba ua tintinibar uariv soghan koghti, ni bizir asighasizir niginitam bareghan kogham. Eghti nin divazir gavgavimin ziam kamaghin ikiam, 'Ekiam Gumazamizibar Akurvasi.' Eghti nin divazir gavgavimin tiar akar ekiamin ziam kamaghin ikiam, 'E Ekiamin Ziam Fam.' **19** "Aruem ua ni bagh angazangarimin min ikian kogham, eghti dimangan, iakinim uam angazangarim ni daningan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki uabi aruem ko iakinimin min, angazangarim ni daning mamaghira ikiam. Ki nin God, ki gavgavim ko angazangarir ekiamin min ni gisiraghti, ni ganganir bar aghuarim damuam. **20** Ki Ikiavira Itir God, ki zurara nin angazangarimin min ikiti, nin osimtizibar dughiam givagham. Eghti ni ua aruem uaghirir arazimin ganan kogham. Egh ni ua, iakinim uaghirir arazimin ganan kogham. **21** Nin gumazamiziba bar moghira arazir aghuibara damu, egh ki me bagha misevezir nguazim me a inigh, a dapiagh zurara ikiam. Guizbangira, nan dafarimin, ki men ingarigha me gamizi me ikizir vamiran gumazamizibar otogha, mati ki temer oviziba oparizi, da biar aviriba otifi. Ki kamaghsua, ki kamaghin damighti, ikizir igharazibar gumazamiziba ganiva, ziar ekiam na daningam. **22** O Jerusalem, gumazir nin ikia ziam puvatizim, a gumazamizir ikizir dafamin afeziamin otogham. Ezi ikizir muziariba, me bar avirasemegham,

mati kantrin bar ekar gavgavibar gumazamizibar min otivigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha misevezir dughiam, ki bizir kabar amuti, da zuamiram otivigham.”

61 Ikiavira Itir God, akar aghuim gumazamizibav kinasa na misevegħa, borem nan dapanim ginge, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Duam, a nan iti. Egha uaghan akam akunasa na amada, egħti ki kamaghin me mikim suam, gumazir osimtizibar apengan itiba, men osimtiziba givagħam, egħti kalabusin itir gumazamiziba, me bagħ kalabusin tiar akam kuighi, me kalabus ategħ firighiregħ mangam. **2** A kamaghin akam akunasa na mikemegħa na amada: Ikiavira Itir God gumazamizibagħ ifongezir dughiam, an otogħa gifa. Dughiar kamin, God ivezir kuram isi men apanibar aningam. Egha, a gumazamizir osemegħa aziba, gavgavim men navibar aningasa na amada. **3** Gumazamizir Saionin nguibamin aven ikiava aziba, ki bar akongezir arazim ko navir amirizim me daningti, me gavgavigham. Egh ki averenir me uan dapanibagħ atiziba adegh, kurkazir aghuiba men kurkegham. Ki borem me daghuighi, me bar akuegh, men osimtizir ararem givagħam. Egh me ua uan gavgavim inigh, gumazim korotiar aghuim aruzi mogħin, Ikiavira Itir God bagħ bar akongegħ onger akar aghuibar amuam. Egh me temer Okin, Ikiavira Itir God, uabi oparizibar min, tuivigh iki deraghvira Ikiavira Itir Godin gin mangi an ziar ekiam fam. **4** Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia fomira ikuvizir nguibar ekiaba ua da akir, egh bizir ikuvigha givagħa azenir aviribar ikegha givaziba akiram. **5** Kantrin Igharazibar Gumazamiziba

izi ian ingangaribar amuam. Me ian sipsipba ko bizibar
 ganiva, ian akunibar ingarigh dagheba oparam. Egh
 me uaghan ian wainin azenibar ganam. **6** Eghti ia uari
 Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazibar min ikiti, me
 ziar kam Godin ingangarir gumaziba ia darigham. Eghti
 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ia bagh bizir aviriba
 inigh iziti, ia bizir bar aviriba ikiam. Eghti ia bizir avirir
 me ia daningamiba bagh, bar akuegham. **7** Ia faragha bar
 aghumsizir dafam inigha uan guaba monge. Egh gin ia
 uari uan nguazim inigh a dapiagh bizir bar avirim initi, da
 bizir ia faragha inizibagh afiragham. Eghti ia bar akongegh
 iki kamaghira ikiam. **8** Ki Ikiavira Itir God kamaghin migia
 ghaze, Ki guizin araziba baghavira iti. Egha okimakiar
 arazim ko paza igharaz darazigh amir arazibagh ifongezir
 puvati. Nan gumamaziziba osimtizir aviriba ateri, ezi
 datirighin ki bar guizbangira bizir aghuiba me daningam.
 Egh ki me koma Akar Dikirizir Gavgavitam damighti
 a iki mamaghira ikiam. **9** Eghti nan gumamazizibar
 ovavir boriba, Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin
 iki ziar ekiam ikiam. Eghti gumamaziziba men ganigh
 fogh suam, gumamazizir kaba me nan adarasi, ezi ki
 Ikiavira Itir God, ki uabi deravira me gami. **10** Godin
 ingangarir gumazim ghaze: Ki uan Ikiavira Itir God
 bagh bar akongegham. Guizbangira, a nan akurazi, an
 arazir aghuim mati korotiar ruarim na avara, egha mati
 gumazim amuimin ikiasa deragha kurke, egha mati
 amizim pamin ikiasa deragha kurke. Kamaghin amizi, an
 navir averiamin aven itir bar akongezir arazim bar na
 gizifa. **11** Ki fo, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, uan arazir

aghuim ko uan akurvazir arazim nan akagham, mati nguazim dagher oviziba an aven ikia biaba otiva anaga azenim giri. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Ekiamin arazir kamin ganigh an ziam fam.

62 Ki Saionin nguibam bagh zurazurara Ekiam mikimvira ikiti, a deravira a damuam. Guizbangira, ki Jerusalemin nguibam ginighnighvira iki, kamaghin ki uan akam dukuaghan kogham. Bar puvatigham. Egh ki Ekiamin dimvira iki mangiti, arazir aghuimin dughiam Jerusalemin gumazamiziba batogham, mati aruemin angazangarim mizarazimin otifi. Egh ki Ekiamin dimvira iki mangiti, an akurvazir arazimin dughiam Jerusalemin gumazamiziba batogham, mati adenir angazangarim dimagarimin otifi.

2 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ganti, God Jerusalemin akurvagh suam, ni nan damazimin dera. Eghti atriviba ganti, God gavgavim ko ziar ekiam isi ni daningam. Egh me ziar igiam ni darigham, kar ziar Ikiavira Itir God uabi ni daningamim. **3** Jerusalem, ni atrivimin dapanir asuar kurkazir aghuiba itimin min ikiam. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, dapanir asuar aghuir kam uan dafarimningin an suiragham. **4** Eghti gumazamiziba ua kamaghin ni diponan kogh suam, “Ekiam ni ategha gifa.” Eghti nin nguazim gumazamiziba ua kamaghin a diponan kogham, “Nguazir kam, gumaki, a bar ikuvigha pura iti.” Puvati. Kamaghin amizi, me kamaghin fogham, Ikiavira Itir God navir aghuim nin ikiava, ni bagha bar akonge. Egh me ziar igiam kamaghin ni dipon suam, “God bar a gakonge.” Ezi nin nguazim mati amizim, an pam uam a inigha, a bagha bar akonge.

Eghti nin nguazim me kamaghin a diponam, “An amizir pamin itimin min iti.” 5 Eghti nin otariba ni inigh, ni ko deraghvira ikiam, mati gumazir igiam amizir igiamin ikia, aning uaning ko deravira iti. Guizbangira, nin God bar ni gakuegham, mati gumazim igiamra amuimin ikia uan amuim gakonge. 6 O Jerusalem, nin divazir mitiar gavgavibar pin, ki apaniba bagha garir gumaziba afe, eghti ganganir gumazir kaba, arueba ko dimagaribar uan akabar kumighan kogham. Ki kamaghin me mikeme, “Ia Ikiavira Itir Godin deir gumazamiziba, ia avughsan marki. 7 Ia an dimvira iki mangiti, a Jerusalem damightima, a uamategh tugh gavgavighamin dughiam otogham. Eghti dughiar kamin, Jerusalem nguazir kamin gumazamizibar damazimin, bar pin ikiam.” 8 Ikiavira Itir God akar dikirizim gami, ezi an gavgavir ekiamin, an akar dikirigha mikemezim, guizbangiram otogham. Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalem migei, “Ki uamategh apaniba ateghtima me izi, nin gumazamizibar witba ko bizir me ingangarir dafam gamuava opariziba inian kogham. Ki ua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ateghti, me izi nin gumazamiziba ingarizir wainin dipaba inian kogham. Puvatigham. 9 Nin gumazamizibara witin anigha givaziba inigh bretbar ingarigh dar amam. Egh me ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam. Eghti nin gumazamiziba wainin ovizir andiziba inigh wainin dipabar ingaram. Egh me da inigh nan Dipenimin divazimin aven izi, dar amiva bar akuegham.” 10 Ia datirighin Jerusalem itir darasi, ia zuamira bar moghira nguibar ekiam atakigh. Ia nguibam ategh azenan mangi, ia gumazamizir uamategha iziba

bagh deravira tuavim akir. Ia me bagh deravira tuaviba azeniva, tuavim apirizir dagiaba isi da makun. Egh Kantrin Igharazibar Gumamaziziba gansi, ia inir avizir ababanim asaragh. **11** Ia oragh! Ikiavira Itir God, kamaghin nguazir kamin gumamaziziba bar me mikemegha ghaze: “Ia Saionin nguibamin gumamaziziba bagh mangi kamaghin me mikim suam, ‘Ia gan, ian Akurvazir Gumazim, a izi! A faragha midorozim gamua apanibagh afiragha, gumamaziziba bizir aghuibar min me inizi, me a ko izi.’ **12** Me gumamazizir kaba kamaghin me diponam, ‘God Baghavira Itir Gumamaziziba’ ko, ‘Ikiavira Itir God, ua Inizir Gumamaziziba.’ Egh me kamaghin ian nguibam diponam, ‘Nguibar God Bar Ifongezim’ ko, ‘Nguibar Ekiar God ua Izegha Itim.’”

63 Ia gan! Mar gumazir manam atrivimin min bar deravira kurkegha Idomin kantrin aven, Bosran nguibam ategha azenan izi? Mar gumazir manam uan dapanim aviragha uan gavgavir ekiam sara izi? Ezi an korotiam bar aghevezi moghin gari. “Kar ki Ekiamra. Ki gumamazizibar akurvazir gavgavim iti, egha ki kamaghin mikimasa, nan arazir aghuimin, ki men apaniba abiragha gifal!” **2** Nin korotiaba tizim bagha bar aghefe? Da mati gumazim wainin dipabar ingarasa, wainin oviziba mirmiramin dagiar miner bar ekiamin aven ghugha, wainin oviziba dikabirima, wainin dipar aghevir avirim otozi moghin aghefe. **3** “Ki uabira, ki wainin oviziba dikabira da mirmiri moghin, kantriba dikabiri, ezi kantrin tamin gumazitam nan akurazir puvati. Ki men atara bar men aningaghe, egha bar pamtemin me dikarazi, men ghuziba pura

tintinibar asavamaga, nan korotiabagh ira dar poke. **4** Ki uan navir averiamin aven uan gumazamizibar apaniba ikarvagh, me gasighasighamin dughiam ginighnighavira iti. Ezi datirighin dughiar ki ua gumazamiziba iniamim otogha gifa. **5** Ki garima, nan akurvaghamin gumaziba puvati, kamaghin amizi, ki digavir kuram gami. Ezi nan gavgavim ko nan aningagharimra na gamima, ki uan gumazamizibar apaniba abira. **6** Nan aningagharir bar ekiam na gamima, ki ikizir aviribar gumazamiziba dikabini. Ki puv me gamua uan aningagharim men akazi, me a baraki, mati me nan aningagharim itir itarimin wainin dipam ame, egħa bar ongani. Ezi ki me misogħa men ghuziba isa nguazim ginge.” **7** Ki Ikiavira Itir Godin apangkuvir ekiamin gun mikimasa. Egh an arazir aghuim bagħ an ziam fam. E Israelia, God en akurvagħa bizir aghuir bar aviriba isa e ganidi. Egha bar deravira e gamizi, e an ziam fe. Guizbangira, a bar e gifuegha apangkuvir ekiam en iti. **8** E fo, Ikiavira Itir God kamaghin mikemegħa gifa, “Gumazamizir kaba, me nan gumazamizibara. Egh me nan akaba batogh, na gifaran kogħam.” Kamaghin amizi, a men osimtizibar tongin men Akurvazir Gumazimin oto. **9** Egha me mizaziba ko osimtiziba aterir dughiamin, Ekiam uaghan me ko mizaziba ko osimtiziba ateri. God uabi, ensel o abuir gumazimin min otogħa ua me ini. Bar fomira an ifongiam ko apangkuvim men ikiavira iti, kamaghin amizi, a dughiar bar ruarimin me atera bar deravira men gari. Bizir kam bagħa, a men akurvasi. **10** Guizbangira, me a barazir puvatighava, an Duam gamima a bar osemi. Kamaghin amizi, God uabi men apanimin min otogħa,

me ko misosi. **11** Egha me gin God fomiram amizir bizibagh nighnisi. Men nighnizim uamategha Moses ko an gumamazibar ghua kamaghin migei: “Ikiavira Itir God managh iti? A fomira uan gumamaziba ko, men gumazir dapaniba inigha izima, me iza ongarim abigha vongin oto. Ikiavira Itir God managh iti? A fomiram uan Duam amadazi, a men tongin iti. **12** A uan gavgavir bar ekiam isa Moses ganingi. Ezi an ongarim tongiram an abighizi, an akuar pumuningin otozi, an gumamaziba vongin ghue. Ezi arazir kamin, a zurara ikiamin ziar ekiam ini. **13** A men faragha zuima, me tuavir ongarir bar konimin itimin aruava an gin zui. Egha me ghua dipaba puvatizir danganimin itir, hoziar atiabar min pamtemin dika ghua daghirezir puvati. **14** Ikiavira Itir Godin Duam uabi, an gumamaziba avughsaizim isa me ganingi, mati bulmakauba ghua danganir zarimin ikia ogheba apava, avughsa iti.” Ikiavira Itir God, ni kamaghin ifonge, gumamaziba bar nin gavgavim ko ziar ekiam gifogham. Kamaghin amizi, ni uan gumamazibar akua zui. **15** O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, nguibar kam nin gavgavim ko angazangarim a gizifa. Eghti ni pin iki vazimin en gan. Ni tizim bagh dikavigh uan arazir e baghavira itim ko gavgavir ekiam en akakaghan aghua? Ni ti uamategh uan apangkuvim ko ifongiar uan navir averiamin aven itim, en akakaghan aghua. Ni ti uam e gifongezir puvatiz, o? **16** O Ikiavira Itir God, ni bar guizbangira en Afeziam. En inazir afeziamning, Abraham ko Jokop, aning ua e ko itir puvati, egha e gifozir puvati. Ezi nirara, ni fomiram en Akurvazir Gumazimin

ikia, e geghuva deragha en gara iza datirighin tu. **17** O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua e gamizi, e tintinibar ghua nin akabar gin zuir puvati? Egħa manmaghsua, ni en naviba ko nighnizibagh amizi, e nin atiatia nin apengan itir puvati? E nin ingangarir gumazir ni ua baghavira inabaziba, e nin anabamra, egħa ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni uamategh e ko iki. **18** E nin gumazamizibara. Ezi Dipenir ni ua baghavira inabazim, a bar dugħiar otevimin en agharimin iti. Ezi gin en apaniba iza nin Dipenim gasighasiki. **19** Ezi e datirighin mati gumazamizir ni fomira me gativazir puvatiziba. Egħa mati gumazamizir ni uan ziam me gatzir puvatizibar min iti.

64 O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh kagh izighiri! Ni kamaghin damuti, mighsiaba nin damazimin atiating bar puviram akongam. **2** Ni gumazim dazir suzibar avim atizi, dipam isiaghtui mogħin, ni uan ziar ekiam isi uan apanibar akagħam. Egħti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin damazimin atiating bar puviram akongam. **3** Ni fomira izaghira bizir igħaragħa garir e ganizir puvatizibagh amizi da otivima, e dar gara digavir kuram gami. Ni izaghirir dugħiar kamin, ni mighsiabagh amizi da nin damazimin bar puviram agoi. **4** Bar fomira iza datirighin, gumazitam uan damazimin gara uan kuarim atigha orazi, godin nin min iti tam, ua itir pu. Bar puvati. Ni uabira, gumazamizir nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuaiba, ni me bagħa pamtem ingara men akura. **5** Gumazir arazir aghuibara damuasa ifuegħa nin tuavim ginighnigha an gin zuiba, nirara me bativa me gifonge. E

fo, ni faragha en ataravira itima, e tong uan arazir kuraba ataghirazir puvati. E dughiar bar ruarimin arazir kurabar amuasa bar gavgavighavira iti. Ezi marki, ni uan gavgavir ekiam sara izi uam e inigh. **6** E nin damazimin arazir kurabagh amigha, bar mize. E amir arazir kaba e ghaze, da ti derazi e dagh ami, arazir kaba nin damazimin bar ikuvigha, mati inir avizir bar pughpurizim. En arazir kurar kabara e gamima, e aminim ter afarir midiaribagh ivarazi da ghuezi moghin, e bar misigha atam ariaghire. **7** Gumazitam nin ziam dibora ni ko migeir puvatigha, akurvazim bagha nin boroghin zuir puvati. E ghaze, en arazir kuraba bangin, ni bar uan guam en modogha e ataghizi, en arazir kuraba e gasighasighizi, e bar ikuvigha iti. **8** O Ikiavira Itir God, ni en Afeziam, ni mati minebar ingarir gumazim. Ezi e mati, gumazim nguazim isa uan dafarimningin nguazir minebar ingari. Ezi ni uan dafarimningin en ingari. **9** O Ikiavira Itir God, ni zuraram en arazir kurar e amibagh nighnigh puv en aningaghan marki. Ni kamaghin nighnigh, e bar nin gumazamiziba, ni tong en apangkufigh. **10** Nin nguibar ekiaba, danganir kinibar min iti, ezi Saion, a gumazamiziba puvatizir danganimin min oto. Guizbangira, Jerusalem bar moghira ikuvizi, gumazitam an itir puvati. **11** Ezi nin Dipenir e an mangi nin ziam famim, a uaghan avim an isizi, a bar moghira ikufi. Fomira Dipenir kam bar dipenir dirim, ezi en inazir afeziaba an ghua nin ziam fe. Egha datirighin a ikuvizi, bizir aghuir e ifongeziba, da uaghan bar ikuvigha iti. **12** O Ikiavira Itir God, ni bizir kabar gara, en akuragh bizitam damuasa nin navim ni dikafi, o puvati? Ni ti

kamaghsua, e osimtizir aviriba ater mangivira ikiam, o?
Ni en migirigiaba baragha da ikarvaghan aghua, o? E
ghaze, ni ti en akuragham.

65 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Gumazamizir
na bagha azai puvatiziba, ki men dimdiaba baragh,
men akurvaghasa me mizua iti. Gumazamizir na burir
puvatiziba, na bagh izasa ki me mizua iti. Ki fo, me bar
nan saghon ikia nan ziamin nan diman aghua. Ezi ki
kamaghin men dia ghaze, ‘Kirara kagh iti. Ki kagh iti.’ **2**
Ki zurara dughiabar gumazamizir nan akaba batoziba ua
me iniasa me baghavira ikia uan dafarim amadagha men
azangsighavira iti. Kar gumazamizir uan arazir kurabar
tuavibar gin mangasa bar ifongeziba. Me uan ifongiabar
gintisi. **3** Egha me zurara nan damazimin arazir na
damuti, ki men aningagheghambagh ami. Me azeniba
itir danganibar uari akuva ikia aseba bagha ofabagh
amua, asebar ofa gamir brighin dakoziabar ghua, pauran
migharim otivim tuti, a mughuriar aghuim mangasa me
a tue. **4** Egha me ghua gumazir oveaghuezibar mozibar
boroghin apiaghav ikia, men migirigiaba iniasa men
azangsigha iti. Egha dimagaribar me danganir kabar
ikia asebar ziaba fe. Egha me dabar tuziba apava, asizir
guar igharagha garir nan damazimin zuezir puvatizibar
siariba api. **5** Egha me kamaghin igharaz darazi migia
ghaze, ‘E uari isa asebagh aniga da baghavira itima, dar
gavgaviba en iti, kamaghin amizi, ia bar en saghon iki. Ia
en poghan marki.’ Gumazamizir kaba amir araziba, ki
bar dar aghua. Me na gamima, ki bar men aningaghezi,
nan aningagharimin migharim nan atinimin otifi. Mati

avim isia bar gavgavizi moghin, nan aningagharir men itim givaghan kogham. **6** “Ia oragh! Ia gumazamizir kuraba, ki Ikiavira Itir God, ian arazir kuraba uan akinafarimin da osiri. Egh nimira ikian kogham. Puvati. Ki bar ia gasighasigh, ian arazir kurabar ivezimra ia ikarvaghham. **7** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki ia damuti, ia uan arazir kurabar osimtiziba ko uan inazir afeziabar osimtiziba saram ateram. Ian inazir afeziaba mighsiabar ghuavanega, asebar ziaba fer danganibar, ofan migharir mughurir aghuiba zuibagh ami. Egha me mighsiabar pin ikia arazir kurar aviriba nan damazimin dagh amua, egha arazir kamin na dipova aghumsizim na ganidi. Kamaghin amizi, ki men arazir kurar me amizibar ivezimra me daningam.” **8** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Gumazitam wainin ikarizir ovizir kurar aviriba itiba makunsi damuti, gumazir igharazim suam, ‘Ni tong orarkegh. Ki wainin ovizir aghuir mabar garima, da an iti. E da inigh wainin aghui tabar amigh, dar ami bar akongegham.’ Kamaghira, ki Ikiavira Itir God, ki fo, Israelia nan ingangarir gumazamiziba, ezi ki me baghavira ikia, bar moghira me gasighasighan kogham. **9** Judan anabamin adarasi, me Jekopin ovavir boriba, ki bar deraghvira me damuam. Ki me damuti, me bar gumazamizir bar aviribar otivigh, nan mighsiabar dapiagham. Gumazamizir kaba, ki me amisevezi me nguazir kamin nan ingangarir gumazamizibar min iti. Egh me nguazir kamin ikiam. **10** Eghti men sipsipba ko bulmakauba nguazir kam gizivaghham. Da Saronin danganir zarir aruem uaghiri naghin tugh mangi, Akorin

danganir zarir aruem anadi naghin tughti, men sipsipba ko bulmakauba bar avirasemegham. Egh grazir aviriba ikiti, me dar ami avughsi ikiam. Gumazamizir na gifuegha na buria na baghavira itiba, ki bizir kabar me damuam. **11** “Ia akiriba igha Ikiavira Itir God gasiba, ia nan mighsiam Saionin, nan ziam fer arazim ataki, kamaghin amizi, ia bar dughiar kuram iniam. Ia Gat ko Menin ziamning fasa, aning bagh isar ekiabagh amua wainin dipabar ofabagh ami. Aser kamning, ia ghaze, aning ia gami ia uan apaniba dikabira, egha ia dughiar aghuim isi. **12** Ezi ki ia bagha dughiar igharagha garim amiseveggha gifa. Ian apaniba izi, uan midorozir sababar ia misoghti, ia arimighiregham. Ia uan teviba apirigh, avigh dapaniba nguazimin ganti, apaniba ian firiba aghoram. Ia fo, ki ian deima, ia nan dimdiam ikarazir puvati. Ki uaghan uan akam ia mikeme, ezi ia an gin zuir puvati. Ia nan akaba batogha, arazir kurar ki bar aghuaziba nan damazimin dagh ami. Kamaghin amizi, dughiar kurar kam ia bativam. **13** Kamaghin ki, Ikiavira Itir God, ian Ekiam, ki kamaghin migei, Bar guizbangira, nan ingangarir gumazamiziba guizbangira dipaba ko dagher aviriba ikiam, eghti akirim ragha na gasi darasi, ia mitiriamra iki, damamin dipaba ko dagheba puvatigham. Bar guizbangira, nan ingangarir gumazamiziba, me bar akuegh ikiam, eghti ia bar aghumsigham. **14** Nan ingangarir gumazamiziba, men navir averiaba guizbangira bar akongezir arazim me gizivaghti, me bar akongezir ighiabar amuam. Eghti ian naviba osimtizir ekiam dagh izivaghti, ian nighniziba deragh ingaran koghti, ia bar puviram aziv arangam.

15 Eghti nan adarazi me akar kuramin igharaz darazir aningsi, me kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, en Ekiam, gumazir kurar kabagh asighasighizi moghin, ia gasighasigham.' Kamaghin amizi, gumazamiziba ian zia bagh nighnigh suam, da bizir kuraba. Eghti God ziar aghuir igiam isi uan ingangarir gumazamizibar aningam. **16** Eghti me uam osimtizir fomiram amiziba bar da bakinighnigham. Eghti ki Ikiavira Itir God, me fomiram amizir osimtiziba ua dar ganan kogh, bar ada ginamadagham. Ki Godin bar guizbangira bizibav migeim, kamaghin migei: Nguazir kamin ruaghateviba bar adar itir gumazamiziba, deragh uari damusi nan azangsigh, egh gavgavim uan migirigiabar aningsi, kamaghin mikimam: Bar guizbangira, Godin ziar bar pin itim, a uabira nan gara fo, nan akam a guizbangira."

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia ganigh! Ki overiar igiam ko nguazir igiamin ingarasava ami. Eghti gumazamiziba ua fomiram otivizir bizibagh nighnighan kogham. Guizbangira, ia bar da bakinighnigham. **18** Ia bizir igiar ki datirighin ingarizim bagh naviba deragh zurara bar akuegh iki. Ia gan! Jerusalemin igiar ki ingaramin kam, a nguibar gumazamiziba bar ifuegh bar akueghamim, eghti an gumazamiziba navir aghuimin ikiam. **19** Ki uaghan Jerusalem bagh bar akuegh uan gumazamiziba bagh navir aghuim ikiam. Eghti Jerusalemin igiamin aven, gumazamiziba mizazim isava arair niginiba ua puvatighi, gumazamizibar, azirakaba puvatigham. **20** Eghti borir muziariba uaghan igiabara iki ovengan kogham. Eghti gumazamiziba dughiar bar ruarimin iki

mangi bar ghurigham. Tarazi 100plan azeniba ikiti, gumazir igharaziba men ganiva mikim suam, me ti bar gumazamizir igiabara iti. Eghti men tarazi 100plan azeniba agivaghan kogh aremeghti, igharaz darazi suam, Ekiam ti uabi me gamizi me ariaghire. **21** “Nan gumazamiziba dipenibar ingariva dar ikiam. Egh me wainin azeniba opariva, dar ingar dar wainin ovizibar amam. **22** Apaniba ua izi nan gumazamiziba batogh men dipenibar dapiaghan kogham. Egh men wainin azeniba inigh, wainin ingar dar aman kogham. Nan gumazamiziba, temer bar gavgavibar min, dughiar bar ruarimin ikiam. Gumazamizir ki ua bagha miseveziba, me uari ingarizir bizibar ganiva, dughiar bar ruarimin bar akuegham. **23** Ingangarir me amiba puram mangighan kogham. Dar dagheba otivam. Eghti dughiar kuratam men boriba batoghan kogham. Guizbangira, kar gumazamizir ki deravira damuamibar boriba. Ki Ikiavira Itir God, ki bar deravira me damu men gin otivamin boriba sara damuam. **24** Egh me ifongezir biziba bagh nan azangsighti, ki men azangsiziba ikarvagham. Me na ko mikimvira ikiti, ki me baregh men akurvagham. **25** Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba uari inigh damam. Eghti laionba, bulmakaubar min oghebar amam. Eghti kuruziba nguazimin minezibar amam. Egh da nan mighsiamin ikiva, bar moghira bar deravira uari inigh ikiva, egh pazi uarir amuan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

66 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Overiam, a nan atrivir dabirabim, ezi nguazim ki uan dagarimning arizir danganim. Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?

Eghti danganir manamra nan avughsazir danganimin min ikiam? Bar puvatigham. **2** Ki uabi, uan dafarimningin overiam ko nguazim ko biziba bar dar ingarizi, da otivigha iti. Nan navim kamaghin amir gumamazibar iti: Gumamazir uari abirava, uan arazir kuraba bagha osemegha, nan akam baregha nan atiatia nigha, nan apengan itiba, ki men gara bar me gifonge. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa. **3** “Gumamazir maba uan ifongiar kuramin gintigha arazir kurabar amuasa bar ifonge. Egħa me uari kamaghin nighnigha ghaze, me guizbangira nan ziam fe. Egħa me amir ofan kaba, ki bar dar aghua. Ki garima, me bulmakaubav sogħa na bagħa ofabagh amua, merara uaghan gumazir maba isa, me misuegha uan aseba bagħa ofabagh ami. Me na bagħa sipsipin nguzibar ofabagh amua, me uaghan afiaba isa dav suegha, aseba bagħa dar ofabagh ami. Me witba isa na bagħa ofabagh amua, me uaghan uan aseba bagħa dabar ghuzibar ofabagh ami. Me na bagħa pauran me iter balsamin eborimin ingarizimin ofabagh amua, egħa uaghan asebar marvir guaba bagħa ofabagh ami. **4** Egħti kirara, ki me amir arazir kam baghvira osimtizim amisevegħti me aneteram, kar osimtizir me ateran bar atiatingizim. Guizbangira, ki men dei, ezi me nan dimdiam ikarvaghan aghua. Ki uaghan uan akam me mikiri, ezi me an gintighan aghua. Puvati. Me nan akaba munasi. Egħa arazir kurabara nan damazimin dagħ ami, kar arazir kurar ki bar aghuaziba. **5** “Ia Ikiavira Itir Godin akam baragh an apengan ikia, an akamin atiatia agoi darasi, ia akar ki datirighin ia mikinamim

baragh! Ia an gintighasa bar gavgafi, kamaghin amizi,
 ian adarazi bar ia gifongezir puvatigha, akirim ragha
 ia gasaragha ghaze, ia men tongin ikian kogham. Egha
 me dibovir akabar ia migia, kamaghin migei, 'Ikiavira
 Itir God uan gavgavir ekiam ko izi ia damuti, ia bar
 akongeghti, e ganika.' Ezi ki kamaghin ia migei, Ia men
 ganti, me bar aghumsigham. **6** Ia nguibar ekiamin aven
 otivir dimdiar ekiam munam baragh! Egh nan Dipenimin
 aven otivir niginir dafar kam baragh! Ki Ikiavira Itir
 God, mar nan dimdian ko niginimra. Ki uan apanibar
 arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me daningasa an
 gun migei. **7** "Nan nguibar ekiam mati, amizim borim
 zuamiram a bate. A borim batasa mizazim baraghizir
 puvatigha, a bate. **8** Gumazitam fomira bizir kamin
 ganigha, a baraghizir puvati! Kantrin tam ti dughiar
 vamiram otozir puvati! Bar guizbangira, ikizir ekiatam
 dughiar vamiran, zuamiram otozir puvati. Bar puvati!
 Eghti Saion borim batisi mizazim baragh, a bar zuamiram
 uan boriba bategham. **9** Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki
 ian azai, Ki ti amizim gamima a borim batasa mizazim
 isi, egh manmaghsua, ki an navim apirighi, an borim
 otoghan kogham? Bar puvatigham. **10** "Ia Jerusalem
 gifongezir darasi, ia a ko bar akongegh. Ia gumazamizir a
 bagh azia itiba, ia datirighin a bagh bar akongegh. **11**
 A datirighin deravira ikiti, ia an aven itir bizir aghuir
 avirim inisi bar akuegham. A mati amebat otem boribagh
 anidir mam. Eghti ia mati, an boriba an otem ami bar
 izivagh navir amirizimin ikiam." **12** Egha Ikiavira Itir
 God kamaghin migia ghaze, "Ia oragh! Ki Jerusalemin

nguibar ekiam damighti, a zurara bar deravira ikiam. A kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba iniam. Mati faner zurara emira ivemara gevir puvatizi moghin, bizitamin oteveghan kogham. Ia bizir kaba iniva bar akuegham, mati borim amebamin otem apava bar akongezi, amebam a ifiragha aruima a bar akonge. Eggha amebam a isa uan apozim gatigha a gikararaima, a bar akonge. **13** Ia Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiziba, amebam deravira uan borimin gara akar aghuimin a migeima, a navir amirizim iti moghin, ki bar deraghvira ian gan navir amirizim isi ia daningti, ia deraghvira ikiam. **14** Ki ia gamizir bizir kam, ia an ganigh ian naviba bar akueghti, ian mikarziba bar gavgavighti ia deravira ikiam. Eghti gumazamiziba kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uan gavgavimin uan ingangarir gumazamizibar akura. Eggha apanibara, a men atarima, me an aningagharimin mizazim barasi.” **15** Ia gan! Ikiavira Itir God avim sara izam, mati a uan karis daperagh aminir bar gavgavimin min bar puw akigh izam. Eghti an aningagharimin avivzariaba, an apanibar isiti, a ivezir kuram me daning, bar me agivagham. **16** Guizbangira, Ikiavira Itir God, avim isi, ivezir kuram gumazamizibar aningam. Eghti an midorozir sabam, gumazamizir bar avirimin arazir kuraba ikarvagh me misoghti, me arimighiregham. **17** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Gumazamizir maba, asebar ziaba fasa uari zueghamin arazibar gin ghua, eggha uan azenibar itir marvir guabar ziaba fer danganibar ghua, men tongin itir gumazir dapanimin gin zui. Eggha me dabar tuziba ko kuarziba ko bizir igharazir nan

damazimin zuezir puvatiziba saram api. Egh me bar moghira ikuvigh bar givagham.” **18** Ikiavira Itir God ghaze, “Ki gumamazizibar nighniziba ko arazibar ganigha fo, kar dughiar ki gumamaziziba bar me akuvamim. Kantriba bar dar itir gumamaziziba ko akar igharazibav migeir gumamaziziba, me bar moghira izam. Me izi uari akuvaghamin dughiamin, me nan angazangarir ekiam ko gavgavimin ganam. **19** Eghti ki men tongin ababanitam asaragh men akagham. Egh ki gumamazizir ikiavira itir varazira amangiti, me saghon itir arighatizibar gumamazizir igharaziba bagh mangam. Egh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun gumamazizir tong oraghizir puvatizibav kimam. Ki kantrin kaba bagh me amangiti, me mangam, Tarsisin kantri ko, Pulin kantri ko, Lidian kantri, me barir pibar asir fofozir aghuim itir gumaziba. Egh Tubalin kantri, ko Grikin kantri, ko nguibar arighatizir ongarir torir saghon itiba, me bagh mangam. Gumamazizir ikiavira itir varaziran kabanang, kantrin kaba bagh mangagh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun me mikimam. **20** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, gumamazizir kaba mangi, ian namakar kantrin kabar aven itiba, me me isi Ikiavira Itir Godin ofan min me inigh na bagh izam. Egh me isi hoziaba ko, karisba ko, dabirabir akuriaba ko, donkiba ko, kamelbar afegh, men aku na bagh nan mighsiamin itir nguibar ekiam Jerusalemin izam. Israelia zurara witin oviziba ofabar min, da isa itarir nan damazimin zuezibagh arigha, da atera na bagha nan Dipenim izi moghin, me men aku na bagh izam. **21** Eghti ki men tarazi amiseveghti me ofa gamir gumazibar otivti, tarazi

Livaibar adarazir otivam.” Kar Ikiavira Itir God mikemezir akaba. **22** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Overiar igiam ko nguazir igiar ki ingarasava amir kamning, aning nan damazimin iki gavgavigh mamaghira ikiam. Eghti kamaghira ian ovavir boriba iki gavgavigh mamaghira ikiti, ian ziam zurara ikivira ikiam. **23** Eghti iakinir igiar otivamba ko Sabatin dughiar ekier nan ziam famiba, nguazir kamin itir ruaghateviba bar dar itir gumazamiziba izi nan damazimin teviba apirigh, bar moghira izi nan ziam fam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa. **24** “Me nan Dipenim ategha zuir dughiamin, me gumazir nan akaba munasa na barazir puvatizibar kuabar ganti, me ireghiv ikiam. Me ariaghiregha givagha pura tintinibar nguazim gireghav iti. Ezi apizir muziariba men kuaba amivira iki mangi da givaghan kogham. Eghti avir men kuabar isim uaghan mungeghan kogham. Men kuaba bar bizir kuribar min ganti, gumazamiziba bar dar aghuagham.”

Jeremaia

1 Akinafarir kam, Jeremaia mikemezir migirigiaba an iti. Jeremaia, a Hilkian otarim, a ofa gamir gumazir mam, a Benjaminin anabamin gumazim, egha Anatotin nguibamin iti. **2** Ezi Emonin otarim Josaia, a Judan kantrin atrivimin itima, an 13plan azenibar dughiamin Ikiavira Itir God, akar kaba isa Jeremaia ganingi. **3** Ezi gin Josaian otarim Jehoiakim atrivimin itima, Ikiavira Itir God, ua akar aviriba isa Jeremaia ganigavira ikia ghua Josaian otarim Sedekaia atrivimin itir dughiamin, an namba 11plan azenimin tu. Ezi azenir kamin namba 5 iakinimin, apaniba Jerusalemin gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazimin kalabusin me ariki. **4** Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze: **5** “Ki tighar nin amebamin navir averiamin aven nin ingaramin dughiam, ki ni gifogha, ni ginabagha gifa. Nin amebam tighar ni batamin dughiamin, ki kantribar tongin akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa ni amisefe, ni na baghavira ikiamin gumazimin ikiasa, ki ni amisevegha gifa.” **6** Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kam baregha, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ti puvatigham. Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki gumazir bar igiam, egha ki akam akunamin arazibagh fozir puvati.” **7** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei: “Ni kamaghin mikiman marki suam, ki gumazir bar igiam. Egh ki gumazamizir manaba me bagh ni amangam, ni me bagh pura mangi. Egh akar ki bar ni mikemeziba, ni dar gun me mikim. **8** Ki ni ko iki egh nin akurvagham. Kamaghin, ni men atiatingan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki ni

mikemegha gifa.” **9** Egha Ikiavira Itir God, uan dafarim isa nan akam gatigha, kamaghin migei: “Ni oragh. Ki datirighin uan akaba isa nin akam garisi, eghti ni dar gun mikimam. **10** Ezi datirighin dughiar kamin, ki kantrin igharazir aviribar gumazamizibav kimamin gavgavim ni ganidi. Eghti ni biziba asiamin gavgavim, ko biziba apirarighamin gavgavim, ko bizibagh asighasighamin gavgavim, ko biziba dikabinamin gavgavim, ko bizibar ingaramin gavgavim, ko biziba oparamin gavgavim, ki bar da isa ni ganidi.” **11** Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin nan azara, “Jeremaia, ni tizimin gari?” Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki amonin temer aguamin gari.” **12** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Ni deragha migei. Kamaghin, ki uabi uan akam deraviram an gari. Eghti, ki mikimamin biziba guizbangiram otivam.” **13** Egha Ikiavira Itir God bizir igharazim nan akagha nan azara, “Jeremaia, ni tizimin gari?” Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki notin amadaghan gari minem isiaghkua ikia, en amadaghan fuaghanadaghsava ami.” **14** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Bizir kam a kamakin: Bizir bar kurar mam notin amadaghan ikegh izi, en nguazir kamin gumazamiziba bar me gasighasigham. **15** Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki datirighin ni migei, ni deraghviram oragh. Ki datirighin notin itir kantribar atrivibar diaghti, me uan midorozir gumaziba ko izam. Eghti atrivir kaba izi uan atrivir dabirabiba Jerusalem tiar akabar boroghin dar afegham. Egh me nguibar ekiam aghuizir divazir gavgaviba akararigham. Egh me uaghan Judan nguibar igharaziba kamaghira dar amuam. **16** Nan

gumamaziziba akirim ragha na gasaragha, uari bagha marvir guabar ingarigha, dar damazimin dapaniba avia da bagha ofan mughuriar aghuiba zuibagh amua dar ziaba fe. Me kamaghin amua, bar arazir kuram gami. Kamaghin, ki me isi kot datigham. **17** “Ezi Jeremaia, ni uabira uabi akirigh dikavigh mangi akar ki ni mikemeziba ni dar gun me mikim. Ni men atiatingan marki, ni atiatingti ki ni damighti, ni men damazibar bar atiatigham. **18** Jeremaia, ni orakigh. Ki datirighin ni gamizi ni nguibam avinizir divazir gavgavimin min gavgavigha, mati ainin dipenir akinir guarim, ko divazir me brasin ingarizimin min gavgafi. Eghti Judan atriviba ko, atrivimin ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, nguazir kamin itir gumamazir bar gavgaviba, me ni dikabiragh ni abiraghan kogham. **19** Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa, Ki uabi ni ko iki nin akurvagham. Eghti gumazir kaba nin apanimin ikiva, ni dikabiragh ni abinsi damuva avegham.”

2 Ikiavira Itir God na migia ghaze: **2** “Ni Jerusalemia bagh mangi nan akamin gun kamagh me mikim: Ikiavira Itir God ghaze, ia bar faraghavira nan gumamazibar otivizir dughiamin, ia mati amizim igiamra pamin ikia uan pam gifongezi moghin, ia uari isa na ganigha na gifueghavira iti. Egha ia na baghavira ikia gumamaziziba puvatizir danganimin nan gin zui, kar nguazir gumazitam dagheba oparizir puvatizim. **3** Egha dughiar kamin ia Israelia, ia nan gumamazibara ikia, mati nan azenimin itir dagher faragha aniziba. Ezi nan dagher kabar maba isir gumamaziziba, osimtizim me batozi ki me gasighasiki.

Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.” 4 Ia Jekopin ovavir boriba, ia bar Israelian ikiziba, ia bar Ikiavira Itir Godin akam baragh. 5 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: “Ian inazir afeziaba arazir kurar manamin gari, ki a gamizi, me na ategha bar nan saghon ghue? Egha marvir guar kinibar ziaba fema, da tong men akurvazir puvati. 6 Me na ginighnizir puvati. Egha me bizir ki men akurvaghasava amiziba dagh nighnizir puvati. Kirara Isipin kantrin me inigha men akua ize. Ezi me pura danganir dipaba puvatizir ekiam abiki. Danganir kam, pura gigir kinim an iti, egha mozir konir kuraba tintinibar an iti. A gumazamiziba puvatizir danganim ko amoziba izir puvatizim. Danganir kam, mitater kuram anevara. Gumazamiziba uaghan danganir kam garuir puvatigha, uaghan an itir puvati. 7 Ki ian inazir afeziaba inigha nguazir aghuir dagheba deraviram aghuir kamin me ariki. Ezi ia an ikia dagher aghuiba ko ter ovizir aghuiba apa bar akonge. Egha dughiar ia nan nguazimin itim, ia an ikia arazir kurar bar kuribagh ami, egha ia nguazir ki ia ganingizir kam gamizi, a nan damazimin bizir bar mizezimin min oto. 8 Ezi nan ofa gamir gumaziba uaghan na ginighnizir puvati. Ezi Moses Osirizir Arazibagh fozir gumaziba, me uaghan na gifozir puvati. Ezi ian atriviba, me akirim ragha na gasara. Ezi ian akam inigha izir gumazamiziba me asem, Bal, an ziamin gun migei. Me bar moghira bizir kinir men akurvaghan koghamibar ziaba fe.” 9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: “Ia amizir arazir kurar kaba bagh, ki ia isi kot datigham. Egh ki uaghan ian boriba, ko ian ovavir borir gin otivamiba, ki

me isi kot datigh me tuisigham. **10** Ia kurim inigh mangi Saiprusin Arighatizimin mangi, an aruem ghuaghiri naghin iti. Egh ia Saiprusian arazibar ganigh. Egh ia uaghan gumaziba amadaghti, me aruem anadi naghin amadaghan Arabian nguazimin mangi, egh bar deraghvira men arazibar ganigh. Ia ganti arazir ia amir kaba, men tarazir dar amuam ti? Bar puvatigham. **11** Ezi kantrin igharazibar aseba, da guizbangira godba puvati. Ezi gumazamizir kaba uan aseba ataghiragha godin igiabar gin ghua dar ziaba fer puvati. Ki God, ki gavgavim ikia, ziar ekiam ti. Ezi ia nan gumazamiziba, ia na ategha godin kurar ian akurvazir puvatizibar gin ghua dar ziaba fe. **12** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, ‘O overiam, ni Israelian arazir kurar kamin ganiva digavir kuram damu. Egh ni atiating navim ikuvigh mamaghira iki. **13** Nan gumazamiziba arazir kurar pumuning gami. Ki mati, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim me bagha fasfagha iri. Ezi me akirim ragha na gasara. Me uari bagha dipabar suighasa dagiaba okora toribagh ami. Ezi me okorezir dagiar mozir dipar kaba tintinibar bighireghti, dipaba dar aven ikian kogham.” **14** Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migia ghaze: “Israelia, ia pura ingangarir gumazir kinibar min itir puvati, ia firiaghirezir gumazamiziba. Ian amebaba ti ingangarir amizir kinibar ikia ia batezi, kamaghin ia ti firiaghireghe azenan izeghan koghai. Bar puvati. Ia firighiregh ikiti, manmaghsu apaniba asizibar min ian gintigh ia misoghinarigham? **15** Apanir kaba Israelia abiragha mati laionbar min pamtemin me dazera tiariba akara iti. Egha me Israelian

nguazim gamizi a danganir kinir mamin min iti. Egha ian nguibabagh apongezi da isigha, nguibar sueriabar otifi. **16** Ia Israelian gumazamiziba, Isipin nguibar ekier kamning, Memfis ko Tapanesin midorozir gumaziba, me izi ian dapanir tuaribagh isegham. **17** Israelia, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia inigh tuavir aghuimin izasa, ezi ia aghuagha akirim ragha na gasara. Ia uari kamaghin amizi, osimtizir kam ia bato. **18** Ia bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Isipin mangi, men akurvazim bagh men azangam, mati ia Nailin Fanemin dipam amasa? Egh bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Asirian mangi, men akurvazim bagh men azangam, mati ia Yufretisin Fanemra masa? Arazir kam tong ian akuraghan kogham. Bar puvatigham. **19** Ian arazir kuramra puv ia damigham. Ia akirim ragha na gasara, ezi ian arazir kam bangin ia bar ikuvigham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ia na ataki, egha ua nan apengan itir puvati. Kamaghin amizi, ia deraghvira nighnigh, egh kamaghin fogham, ian arazir kaba bar kufi, egha mizaziba ia ganidi. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.” **20** Ikiavira Itir God, a ua kamaghin migia ghaze: “Israelia, ia oragh. Fomira ia uari nan akabar gin mangi nan apengan ikian aghuagha, ingangarir ki ia ganingizim ategha ghaze, ‘Ingangarir e damuasa ni e ganingizim, e a damuan kogham.’ Egha ia mighsiabar ghuanaga ruarir ghuribar temer ekiabar apengan, marvir guabar ziaba fe. Ia mati, tuavimin amizimin min ghua gumazir aviriba ko tintinibar akui moghin ami. **21** Ki nguazir kamin ia ati, mati gumazim uan azenimin wainin ikarizir

aghuir mam ginabagha anakara, eghti a gin biva ovizir
 bar aghuiba ikiam. Ezi manmaghin amizi ia datirighin
 iragha ruarimin wainin ikarizir atiamin min oto? **22**
 Ian mikarziba arazir miziriziba dar puegħa gavgafi, Ia ti
 ghaze, ia osimtizir kaba rusi sopin gavgavibagh ivezegħ,
 da ruti da givagħam. Bar puvati. Ian arazir mizirizir
 ian mikarzipar pogheziba, nan damazimin ikiavira iti.
 Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam. **23** Ia uarir ghuangsigh
 kamaghin mikiman kogħam, E asem Balin ziam fezir
 puvati. Ia arazir kurar ia Hinomin danganir zarimin
 ikiava amizim ginighnigh. Ia asizir kamelin amebat
 igiamin min apuriba buria ivemara danganiba bar dagħ
 arui mogħin, ia asebat ziaba fasa ivemaragħa arui. **24**
 Egha ia uagħan mati, donkin amebat atiamin min, an
 iakinir a donkin apuriba buriam otozi, an ada buria
 gumazamiziba puvatizir danganibagh arui. A kamaghin
 damuti tav an ifongiar kam abiniva avegham. Egh uagħan
 donkin apuriba a bativsi iburagħburagħan kogħam. Me
 an dughiamrama a bativam. **25** Israelia, ia asebat ziaba
 fisi ivemar dar gin mangan marki. Ia kamaghin damuva,
 ian dagarir asuaba ti dighoragħhiregħti, ian kuariba bar
 ia misigham. Ezi ia ghaze, En ifongiam aser kabar iti,
 ezi e dar gin mangivira ikiam. E nin akam baragħan
 aghua.” **26** Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei: “Me
 okimakiar gumazimin suirazi an aghumsighizi mogħin,
 kamagħira ia Israelia bar aghumsigham. Ian atriviba,
 ko gumazir dapaniba, Godin ofa gamir gumaziba, akam
 inigha izir gumazamiziba, ko Israelian gumazamiziba
 bar, ia uagħan aghumsizim iniam. **27** Ia dagħaba ko

temebar dikirizir marvir guabar ziaba fa ghaze, Da en ingarigha ikirimirim e ganingi. Da en afeziabara. Egha ia akirim ragha na gasara. Egha osimtiziba isir dughiabar, ia uarir akurvaghasa nan dei. **28** Ezi marvir guar ia uari ingariziba, dar dibobonim Judan nguazimin itir nguibabar dibobonim gafira. Kamaghin amizi, ia osimtizim itir dughiam, ia men dimti, da ian akurvaghamin tuavitam iki, ian akurvagh. Ti puvatigham!” **29** Ikiavira Itir God, ua kamaghin Israelia migia ghaze: “Ia uari nan akam batoke, egha manmaghsua akam na gasa na migei? **30** Ian marazi ki ivezir kuram me ganiga, me misoghezi me ariaghire, ezi ian aviriba ki ia gamizir bizir kamin ganigha, me uan arazir kuraba ataghizir pu. Bar puvati. Ia mati laionba asiziba zuamira dar suigha dav sozi da ariaghiri moghin, ia nan akam inigha izir gumaziba, midorozir sabamin me misoghezi me ariaghire. **31** Ia Israelian datirighin iti darasi, ki Ikiavira Itir God, ki ia mikimasa. Ia deraghvira kuariba arigh, nan akam baragh. Ia ti ghaze, ki bizir kuram, egha mati danganir dakightizim? Ki mati danganir bar mitatem, a? Bar puvati. Egha manmaghsua ia nan gumazamiziba ghaze, Datirighin e uari uan ifongiabar gin mangi tintinibar daruam. E ua ni bagh izan kogham. **32** Egha ia ti ghaze, guivir igiaba me uan kurkazir aghuiba ategham, o puvatigham? Eghti amizir igiar pamin ikiamim, uan kurkazir korotiar aghuiba bakinighnigh dar aghuan kogham, o? Puvatigham. Ezi ia nan gumazamiziba, fomira iza datirighin ia na ginighnizir puvati. Gumazitam ti, dughiar ia na bakinighnighavira itibar dibobonim, mengiva avegham. **33** “Israelia, ia gumazamiziba uari

isava akuir arazim deragha a gifogha a buriagha arui. Ezi ian arazir kurar kaba, tuavimin amizibar arazir kurabagh afira. Ia kamaghin amir arazim bar a gifo, ia ti tuavimin amizibar sure damuam. **34** Gumazir onganaraziba ian dipeniba akarigha okimasa dar aven ghuzir puvati. Bar puvati. Ezi ia pura me misoghezi me ariaghire. Men ghuziba ian korotiabar puegha ikiavira iti. Ian arazir kurar kabanang bagh, ki osimtizim ia daningam. **35** Ia ti ghaze, ia osimtiziba puvati. Egħa ghaze, ki ua ian ataran kogham. Ia uan arazir kurabar ghuangsighti, ki ia isi kot datigh ia tuisigh, ivezir kuram ia daningam. **36** Ezi ia manmaghin amigha tuavir mamin gin ghua anetegha zuamira ghua tuavir igharazimin gin zui? Isipia tong ian akuraghan kogham, egħti ia bar aghumsigham, mati Asiria ian akurazir puvatizi ia aghumsighizi mokin. **37** Ki ikiavira Itir God, gumazir ia nighnizir gavgavim men itiba, ki akirim ragha me gasaragha gifa. Egħti me bizitam ian akuragh, ia bagh bar a damighan kogham. Kamaghin, ia uaghan Isipia ategham, egħ dughiar kamin ia aghumsigh naviba bar osemegham.”

3 Ikiavira Itir God ua Israelia migia ghaze: “Gumazim uan amuim batuegħti a mangi gumazir igharazimin ikegh, egħ uamategh uan par faragħa ikezim bagħ izegħti, an par faragħa ikezim uam a inian kogham. A kamaghin damighiti, kantrin kamin nguazim nan damazimin bar mizegham. Israelia, ia tintinibar gumazir aviriba isa me koma akuigha gifa. Egħa datirikin ia uamategh na bagħ izasa, a? **2** Ia kogħ mighsiabar ganiva deraghvira nighnigh. Ia mighsiar kabanangin, ti dar tam gisin gumaziba ko

amiziba uari isava akuir arazim gamizi moghin, asebar ziaba fez, o? Puvati, ia mighsiabar vaghvagha arazir kam gami. Ia aseba baghavira iti, mati tuavimin amizim, tuavir miriabar apiav ikia gumaziba bagha gari. Egha uaghan mati Arebiabar min gumazamiziba puvatizir danganibar mogav ikia gumazibar biziba okimasa me mizua iti. Ia mati amizim gumaziba isa me koma akuir arazir kuram gami moghin, uan nguazim gamizi, a nan damazimin bar mize. **3** Ezi bizir kam bangin, ki amozimin tivazima, a tong ian nguazim gizezir puvati. Ezi ia tuavimin amizimin mirarama amua, akam baraghan aghuagha, aghumsizir puvati. **4** Ia datirighin na migia ghaze, 'Ikiavira Itir God, ni en afeziam, egha igiamra e gifongegha iza datirikin. **5** Ia kamaghin na migia ghaze, ni ti zurara en aningaghi egh zurara en ataran kogham.' Ia kamaghin migia, egha uan ifongiamin gin ghua arazir kurar aviribagh amua ghuavira iti." **6** Dughiar kamin Josaia atrivimin itima, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, "Jeremaia, Israelia me nighnizir gavgavir nan itir arazim, me anetegha gifa. Me tuavimin amizim ami moghin, me mighsiabar ghua dar ghuanaga dar itir temer ekiabar apebabar asebar ziaba fe. Ni bizir kamin ganiz, o? **7** Ki kamaghin nighnigha iti, me uan arazir kurar kabar amigh givagh, gin ua na bagh izam. Ezi puvati, me ua izezir pu. An buaramizim Juda, amizir par ikizibagh asighasizir kam, a Israelian arazimin gani. **8** Juda garima, Israelia nighnizir gavgavim nan itir puvatigha, gumaziba isa da koma akuir arazim gami. Ezi ki par ikizimin anegivasa akinafarim osirigha a ganingi. Ezi an buaramizim Juda arazir kamin ganigha,

atiatir puvatigha nighnizir gavgavir nan itir arazim ataki.
 A uaghan ghua asebar ziaba fe, mati tuavimin amizim
 arazir gumaziba okia me isava akuim gami. **9** A ghaze, an
 arazir tuavimin amiziba gumaziba okia me isava akuir
 kam, a pura bizim. Egha a dagiaba ko temebar marvir
 guabar ziaba fe. A kamaghin amua, nguazir kam gamizi, a
 nan damazimin bar mize. **10** Israelin buaramizim Juda,
 nighnizir gavgavir nan itir arazim ategha, arazir kurabagh
 ami, egha guizbangira uan navim girazir puvatigha ua
 na bagha ize. Bar puvati. A ifara navim gira. Ki Ikiavira
 Itir God, ki mikemegha gifa.” **11** Ikiavira Itir God migia
 ghuavira ikia ghua kamaghin migei: “Israelia ko Judaba,
 aning na ataghiragha ghua arazir kurabagh ami. Egha
 Judabar arazir kuraba bar Israelian arazir kurabagh
 afira. **12** Kamaghin amizi, Jeremaia, ni dikavigh notin
 amadaghan mangi dimiva nan akamin gun kamaghin me
 mikim, Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia, ia nighnizir
 gavgavir nan itir arazim ataki, mati amizim uan pam
 ategha par igharazimin iti. Nan apangkuvir arazim a
 bar ekefe. Kamaghin ia uamategh na bagh izi. Ki ua
 navir kuram ian iki zurara ian aningaghan kogham. **13** Ki
 Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia, ia bighivira kamaghin
 mikim, ‘E osimtizim gamigha givagha uan Ikiavira Itir
 God, en God, akirim ragha a gasaragha gifa. Egha uaghan,
 e nin akabar gin zuir puvati. E temer ekiabar apebabar
 ghua arazir kuram gamua asebar ziaba fe.’ **14** “Ki Ikiavira
 Itir God, ki kamaghin migia ghaze, ia gumazamizir akirim
 ragha na gasaraziba, kirara ian Ekiam, ezi ia nan boribara.
 Ki vaghvagh ian nguibaba ko ikizibar aven, ian tarazi

inigh ua uan mighsiam Saionin izam. Kamaghin amizi,
 ia uamategh na bagh izi. **15** Eghti gumazamizir zurara
 nan arazibara gin zuiba ki me amiseveghti, me fofozim
 ko nighnizir aghuim sara ian gan ia geghuv ian faragh
 mangam. **16** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze,
 Dughiar gin zamin kamin, ian dibobonim ian nguazimin
 bar avirasemegham. Eghti gumazamiziba ua nan Akar
 Dikirizir Gavgavimin Boksiam mikiman kogham. Egh ia
 Boksar kam gin amadagh uam a ginighnighan kogham.
 Egh ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksar igiatam, uam an
 ingarighan kogham. **17** Eghti dughiam iziti gumazamiziba
 kamaghin mikimam, Jerusalem uabi, a Ikiavira Itir Godin
 atrivir dabirabimin min iki. Eghti kantriba bar dar
 gumazamiziba izi an uari akuv, Ikiavira Itir Godin ziar
 ekiam fam. Egh me uan navir averiabar aven damuasa
 ifongezir arazir kuraba ko men arazir akam batoziba,
 me ua dar gin mangan kogham. **18** Eghti dughiar kamin
 Judaba ko Israelia, uari inigh notin amadaghan itir
 nguazir me itim ategh izi uari akuvagham. Egh me izi
 nguazir ki ian inazir afeziabagh aningizimin ikiti, nguazir
 kam men adarazir nguazimin min iki, kamaghira ikiam.”
19 Ki Ikiavira God, ki ua kamaghin migei, “Israelia, ki
 fomira ia damighti ia guizbangira nan boribar otivasa
 nighnisi. Egha nguazir bar aghuir kam ia daningasa bar
 akonge. Nguazir dirir kam, gumazamizir igharazibar
 nguaziba bar dagh afira. Eghti ia an iki mamaghira ikiam.
 Ki kamaghin ia ginighnigha ghaze, ia na dipon suam, Ni
 en Afeziam. Egh ia zurara nan gin izi, uamategh mangan
 marki. **20** Ezi puvati. Ia Israelia, ia na tegha givagha, mati

amizim pamin ikiava anetegha par igharazimin iti. Ki ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **21** Gumamaziziba orazi, niginir dafam mighsiabagh isin otifi. Kar Israelian gumamazizir arazir kurabagh amiba puviram arava azia ikia, uarir apangkuvighasa azangsighavira iti. Me fo, me ikiavira Itir God, men God, me anetegha tuavir kurar igharazimin ghue. Kamaghin me pamtem azi. **22** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ia akirim gigha Ikiavira Itir God gasa zuir boriba, ia uamategh a bagh izi. Eghti a ian arazir kuraba batueghti, ia ua ghuamaghegham.” Ezi gumamaziziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni en Ikiavira Itir God, en God, kamaghin e uamategha ni bagha ize. **23** E fo, e mighsiabar pin ikia asebar ziaba fa niginir dafam gamir arazir kam, tong bar guizbangirama en akuraghan kogham. Ikiavira Itir God, en God, a uabira Israelia en akuragham. **24** E aser aghumsizim itim, Bal, e an ziam fer dughiamin, e uan sipsipba ko, bulmakauba ko, otariba ko, guiviba ko bizir aghuir en inazir afeziaba ingara iniziba, e bar ada gifa. E uan igiabara arazir kurar kam gamuavira ikia iza datirighin tu. **25** O Ikiavira Itir God, en God, e uan inazir afeziaba ko, uan mugabara ikia arazir aghumsizir kurabar ni gamua iza datirikin tu. E nin akabar gin zuir puvati. Kamaghin amizi, e bar aghumsigh guaba avigh nguazim mituagham. Egh teghti, en aghumsizir kam inimin min e avaraghti, e a sara ikiam.”

4 Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ia Israelia, ia na bagh izisi, egh na baghvira izi. Ia pura tintinibar tuavir igharazibar mangan marki. Bar marki, ia nighnizir

gavgavim narara iki. Egh marvir guar ki bar aghuaziba nan damazimin da batokegh. **2** Egh ia gavgavim uan akabar aningsi, kamaghin mikim suam, E Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, e guizbangira migei. Egh dughiar kamin ia guizin akam ko, arazir aghuim ko, arazir voroghira zuimin gin mangi akar kam damuam. Egh ia kamaghin damuti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba deragh uari damusi nan azangti, ki deragh me damuam, mati ki deravira ia gami mokin. Eghti me ziar ekiam na daningam.” **3** Ikiavira Itir God, kamaghin Judaba ko Jerusalemia migia ghaze: “Ia akaba barazir puvatigha, naviba bar gavgafi. Ia tong uan navibar amighti da amiragh, mati nguazir ararir gavgavim me anebigha anemisarizi moghin iki. Ian arazir kuraba ian dabirabibagh asighasisi. Ia uan arazir kuraba adeghe da makunigh, mati gumazim akunimin ingarigha, an tongin aghuir ikarizir dikoniba itiba asizi, dagheba deraviram aghui. **4** Ia Judaba ko Jerusalemia, ia na bagha uan mikarzir mogomebar inibar ghoregha na ko akam akirizi moghin, kamaghira ia na baghvira iki uari isi na daning. Ia kamaghin damighan koghti, nan aningagharim avir ekiamin min otogh, ia amizir arazir kuram bagh ian isiti, gumazitam anemungueghan kogham.” **5** Ikiavira Itir God, Judaba ko Jerusalemia akam me mikinasa kamaghin na mikeme. An akam kamakin: “Ia kantrin danganiba bar dar mangi sigham givi. Egh gumazamizibar dim me mikim suam, ‘Ia izi bar moghira uari akuvagh, egh mangi divazir gavgaviba itir nguibabar aven mangi uari mongegh.’ **6** Egh ia nir avizir gumazamiziba ganigh foghfoghamim, ia a feghti

me an ganigh ari Saionin mangam. Ki apanibagh amizi me bar pazavira ia gasighasighasa notin itir nguazim ategha izi. Kamaghin amizi, ia sughsughan marki, ia ivemar mangi mongegh. 7 Apanir kaba uan nguibam ategha mati laion uan mogomer danganir itim ataki. Apanir kaba nguibar aviribagh asighasigha izi. Me izi Judan kantri bar a gasighasighti a bar ikuvighti, gumazamiziba ua nguibar kabar ikian kogham.” 8 Ikiavira Itir Godin aningagharir ian itim givazir puvati, an aningagharim ikiavira iti. Kamaghin amizi, ia azirakar korotiabar aghuigh aziva, azirakar ighiar amirizibar amu. 9 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, “Dughiar kamin, atrivim uan gumazir dapaniba ko bar atiatigham. Eghti ofa gamir gumaziba, ko akam inigha izir gumaziba, digavir kuram damigham.” 10 Ezi ki kamaghin migei: “Ame! Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni Judaba ko Jerusalemia gifara ghaze, Kar me deraghvira ikiamin dughiam. Ezi puvati, datirighin apaniba izi, uan midorozir sababar me misoghti me arimighiram.” 11 Eghti apaniba izamin dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim suam, “Aminir fefem nguazir mighsiar gumazamiziba puvatizibar ikegh dikavigh, nan gumazamiziba iti naghin vang izam. Aminir kam nimira izi arazir kuraba batoghasa puvati, mati aminim nimira iza witin ovizibar misevibagh ivavamadi mokin. Puvati. 12 Aminir kam bar gavgavigh izi, bar me gasighasigham. Ki uabi gumazamizir kaba isa kot gatigha gifa, eghe ki ivezir kuram me daningasava ami. Kamaghin amizi, ki uabi mikemezi apaniba izi, mati aminir kuram izi.” 13 Ezi ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir

Godin akamin, kamaghin gumamazimizibav gei, “Ia gan! Apaniba ghuariar pizimin min pighatome, men midorozir gumazibar karisba, mati aminir bizibagh asighasizim pamten iza tingagha nidi, ezi men hoziaba mati kuarazir bagabar min akizirigha bar puvira izi. Evzika! E datirighin bar ikuvigha gifa. **14** O Jerusalemia, ia manadizoghin uan navir averiamin aven itir nighnizir kuraba batuegham? Ia bar uan arazir kuraba batuegh zueghti, Ikiavira Itir God, ian akuragham. **15** Ia gan, gumaziba Danin nguibar ekiam ko Efraimin mighsiaba ategha iza, osimtizir kamin akam akura izi. **16** Ikiavira Itir God, gumazir kabav gia ghaze, Ia Kantrin Igharazibar Gumamazimizibav kemegh, ‘Apaniba Judan otivigha gifa.’ Egh ia Jerusalemia kamaghin me mikemegh, ‘Apaniba nguibar saghon itiba ategha iza, Judan nguibaba ko misosi. Me nguibar kaba avinigh, pamten tiariba akar, egh akar ekiamin gumamazimizibav kimam.’ **17** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Ia Jerusalemia nan akam batoke. Kamaghin, apaniba Jerusalem avinigham, mati gumaziba dagher azenim divazimin min an okari. **18** Ia uari osimtizir kabagh amigha, tuavir kuramin ghu. Ezi bizir kam bagha ia bar osimtizir ekiam ini. Ian arazir kurabara ia gamima, ia mizazir kam isima, ian naviba biaghire.” **19** Jeremaia kamaghin migei: “Ki tizim bagha mizazir dafar kurar kam isi? Ki mizazir kurar kam isima, nan navir averiam bar na basemezi, nan dighorim bar pamten na ginivima, ki bar mikirighasava ami. Mizazir kam bar na abirazi nan nighnizim uaghan bar nan ikufi. Ki midorozir gumaziba barazi, me midorozim bagha pamtemin sighabagh ivi.

Kamaghin amizi, ki uan akam dukuagh, nimira ikian kogham. **20** Ki garima, me kantrin aven itir danganiba bar dar gumazamiziba paza me gamua me gasighasizima, biziba bar moghira ikufi. Ki garima, me zuamira en purirpenibagh asighasiki. **21** Eghti dughiar manatamra apaniba e ategh ua uan nguibabar mangam. Egh me manadizoghin sigham givia, nir avizim ghufer arazim ategham? Ki arazir kamra ikia ghua bar amiral!” **22** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze, “Nan gumazamiziba fofozir aghuiba puvati, egha na gifozir puvati. Me boribar min fofoziba puvatigha bar onгани. Egha arazir kuram gamir arazim me bar a gifogha, arazir aghuibar amuamin arazim me bar a gifozir puvati.” **23** Ki Jeremiah ki garima, nguazim bar ikuvigha pura itima, bizir aghuitam a gisin itir puvati. Ezi ki overiamin gari, angazangaritam an itir puvati. **24** Ezi ki mighsiabar garima, mikimkizim adagh nuabima, dar ghuaba mangigh zeghi gami. **25** Ezi ki tintinibar gara gumazitamin apizir puvati. Ezi kuaraziba migha tintinibar bar ghue. **26** Ezi ki ua garima, fomira nguazir otevir biziba bar deravirama aghuiba, da datirighin dipaba puvatizir danganir kinibar otifi. Ezi nguibar ekar nguazir kamin itiba bar ikufi. Kar Ikiavira Itir Godin aningagharim bar ekevegga, bizir kabagh amizi da otifi. **27** Egha Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, “Ki bizir kabar amighti da otivasa uan nighnizim gamigha gifa. Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham. Nguazir kam, ki a damighti a mangi bar danganir kinimin otogham. Egh ki bar a gasighasighan kogham. Eghti bizir mingarir kam bagh, nguazim azirakar

onger akabar amuti, overiam pin pighatomegham.” **29** Ki Jeremaia, ki garima, midorozir gumazir maba hoziabagh apiazi, gumazir maba uan pibar suigha midorozim bagha izi. Ezi gumazamizir danganir kabar itiba, me baregha, bar moghira uan nguibaba ataghiraghava are. Men marazi ara ghua ruaribar aven monge, ezi marazi ghua dagiar toribar aven monge. Ezi nguibaba bar moghira pura misevir kinibar itima, gumazamiziba puvati. **30** O Jerusalem, ni ikuvighamin dughiamin, ni manmaghin damuam? Nin gumazir fomira bar ni gifongegha ni ko akuir kaba, me datirighin nin aghuagha, ni misueghti ni aremeghasava ami. Kamaghin amizi, ni pura korotiar aghevir aghuibar aghuan marki, egh me golin ingarizir kurkazibar uabin kurkian marki, egh uan damazimning aghivan marki. Kurkazir kaba tong nin akuraghan kogham. **31** Ki ararem barazi, mati amizim otasava amir ararem. Egha uaghan mati amizim datirighiram otirimirir igiam gami, egha mizazir ekiam isi. Kar Saionin nguibar ekiamin ararem. A bar avighaghegha, uan aghariba kavkira, kamaghin migei, “E uarir apangkufi! E ikuvigha gifa. Apaniba e misueghti e arimighiram.”

5 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: “Ia Jerusalemin gumazamiziba, ia uan tuaviba bar dar aru, uan biziba amadir danganibar ganigh fogh suam, gumazamizir aghuitam iti, o puvati. Egh ia ganti, gumazamizir arazir aghuim ko guizin arazimin gin zuitam ikiti, ki nguibar ekier kamin arazir kuraba gin amadagham. **2** Egha ia gavgavim uan migirigiabar aningasa Ikiavira Itir Godin ziam dibora pin arigha migei, kar ia ifara pura migei.”

3 Ezi ki Ikiavira Itir God ikaragha ghaze: “Ki fo, ni gumazamizir deravira guizin arazimin gin zuiba, ni bar me gifonge. Egha ni gumazamizir kabav soghezi, me mizazim baraghizir puvati. Ni me akirasa me gasighasighizir bizir kam, me an ganigha fofozim inian aghua. Men dapaniba dagiabar min gavgafi, ezi me uan navibagh iraghan aghua. **4** Ezi ki ghaze, Gumazamizir kaba, pura onganarazibagh amir gumazamizibar min ikia, egha fofoziba bar men puvati. Egha me Ikiavira Itir God, men God, a me damuasa ifongezir araziba, me deravira dagh fozir puvati. Kamaghin, me arazir onganibagh ami. **5** Kamaghin amizi, ki mangi gumazir dapanibar gan, me ko mikimam. Me ti Ikiavira Itir God, men God, a me damuasa ifongezir arazibagh fo. Ezi ki fo, gumazir dapanir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin akaba batuegha, an ifongiamin gin mangan aghua. **6** Gumazamizir kaba arazir kurar aviribagh amua, egha dughiar aviribar Ikiavira Itir God, akirim ragha a gasara. Bizir kam bagh, men apaniba, laionin ruarir ghuribar itiba azenan izi me misoghti me arimighiram. Apanir kaba, afiar atiar danganir kinibar itibar min izi me gasighasigham. Apanir kaba, kaziar atiar ekiabar min izi, Judan nguibar ekiabar boroghin mongegh iki ganam, eghti gumazim o amizitam nguibam ategh azenan iziti, apaniba kaziar ekia kabar min uari fi me mikin, men mikarziba abighirarigham.” **7** Ikiavira Itir God akar kam Jerusalemin nguibamin itir gumazamizibav gia ghaze, “Bizir me ifongeziba, ki bar ada isa me ganingi, ezi me ua na ategha aser kabar gin zui, mati gumazim uan amuim ategha, tuavimin amizibar

gin ghu. Kamaghin, ki manmaghsuvira ian arazir kuraba gin amangam? Bar puvatigham. **8** Gumazir kabar naviba, gumazir igharazibar amuiba bagha dikafi, mati afiar apurir gavgaviba, afiar amebaba bagha naviba dikafi. **9** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Gumazamizir kaba nan ziar ekiam gasighasisi. Kamaghin, ki guizbangira gumazamizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva, bar me gasighasigham. **10** “Ia Israelian apaniba, ia mangi men wainin azenibar aruva dagh asighasigh. Egh bar dagh asighasighan marki. Purama adar aghariba aghoregh. Wainin ikarizir agharir kaba, da nan biziba puvati. Kamaghin amizi, ia dar aghariba aghoregh. **11** Guizbangira, Israelia ko Judabar gumazamiziba, me akirim ragha bar na gasaragha gifa. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **12** Israelia Ikiavira Itir God, an gin mangan aghuagha ifara ghaze: “Ikiavira Itir God, arazir kuratam damighti an e batoghan kogham. Apaniba iziva e misoghan kogham, eghti mitiriar ekiatam otoghan kogham. **13** Guizbangira, akam inigha izir gumaziba akar kabar e migei. Ezi men akar kabar mingariba puvati, da mati aminim ivai. Ikiavira Itir God, akatam me ganingizir puvati. Kamaghin, bizir manam me a migei, bizir kamra ua ragh maghira me gasighasigham.” **14** Gumazamizir kaba akar kamagh garir mabav keme, kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migia ghaze, “Jeremaia, migirigiar ki ni ganidiba ni darara Israelia mikim. Migirigiar nin aka torimin otivamin kaba, da avimin min otiv mangi. Eghti gumazamizir kaba dazibar min ikiti, nan akam me giri, mati avim men isi moghin, bar men isigham.” **15** Ki

Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia ia migia ghaze, Ia Israelia, ia oragh! Ki saghon itir nguibar mamin midorozir gumaziba inigh iziti, me ia ko misogham. Me fomira uan kantrin ikia iza datirikin, egha me gumazamizir bar gavgaviba. Egh ia men akar me migeim mikiman iburagham. Egh uaghan a gifoghsi damuva avegham.

16 Men midorozir gumaziba bar moghira, midorozir gumazir bar gavgaviba. Egha me barir pibar asa bar fogha, gumazamizibagh asi me ariaghiri. **17** Ia ti ghaze, ian nguibaba divazir gavgaviba dar iti, eghti ia deravira dar aven ikiam. Bar puvatigham. Apanir kaba izi ian nguibar kabagh asighasigham. Egh ian azenibar itir dagheba ko dipenibar itiba sara, dar ami da agivagham. Egh ian otariba ko guivibav soghirarigh, ian sipsipba, bulmakauba, bar a dav soghirarighi da arighiregham. Egh me ian wainin ikariziba, ko fighin temebagh asighasigham. **18** Egha Ikiavira Itir God, dughiar kamin ua kamaghin na migei, "Apaniba dughiar kamin izi, egh Israelia bar me gasighasighan kogham. **19** Eghti gumazamizir itiba kamaghin nin azangsigham, 'Manmaghsua Ikiavira Itir God, en God, akirim ragha e gasarazi, bizir kurar kam e bato?' Eghti Jeremaia, ni me mikim suam, 'Ia akirim ragha na gasara, ia uan nguazimin ikia kantrin igharazibar asebar apengan ikia dar ziaba fe. Kamaghin, ia datirighin gumazamizir igharazibar kantrin mangi an iki, pura men ingangarir gumazir kinibar min iki, men ingangarim damu men apengan ikiam.'" **20** Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, Ni akar kam isi Jekopin ovavir boriba ko Judan nguazimin itiba me daningigh: **21** Ia gumazamizir

nighnizir aghuiba ko foziba puvatiziba. Ia damaziba ikia, bizibar garir puvati. Egħa ia kuariba ikia, biziba barazir puvati. Ia datirighin kuariba arigh deraghvira nan akaba baragh. **22** Ikiavira Itir God kamaghin ia migia ghaze, Ia manmaghsua nan damazimin atiatiava agoir puvati? Ki ongarim dipir izi mitivasa danganimin abaragħa gifa, ezi ongarir dadarim an ongarim dipir izi tuivamin divazimin min iki mamaghira ikiam. Egħti ongarir ekiam pamten dipir izi, egħ divazir kam azovagh mangighan kogham. **23** Ezi ia gumazamiziba bar igħaraghava ami. Egħa bar puvira nan akaba batogħa uan nighniziba bar dar kumi. Egħa akirim ragħa na gasaragħa tintinibar ghue. **24** Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ezi ia nan apengan ikian aghua. Egħa ia kamaghin nighnizir puvati, ki uabi azeniba oparir dughiam ko dagħeba asir dughiamin, amozim amadi, a izi. Egħa ki uabi dagħebagh amima da uan dughiamram otivima, ia azenibar, vaghvagħa zurara da isi. **25** Ezi ian arazir kurar kabara bizir aghuir kabar tuavim apirizi ia da isir puvati. **26** “Nan gumazamizibar tongin marasi, arazir kurabagh amir adarasi. Me gumazamizir igħaraziba arazir kurabar me damuasa mizua iti. Mati gumazim kuarazim izi ivemin aven mangasa aneguragħa a mizua iti. **27** Me ifavarir arazibagh amua gumazir igħarazibar bizir aviriba puram ada isi. Mati gumazim ivem aguragħa kuarazir aviriba inizi an akiram izifa. Egħa arazir kamin me gavgavigha ikia, dagħeba ko bizir aviriba iti. **28** Egħa me bar puvirama apava naviba ifiki. Me arazir kurabar amuasava atiatir puvatigha dagħ ami. Me kotin aven guizin arazibar gin zuir puvatigha, arazir

kamin borir afeziaba ariaghireziba, arazir kurabar me gami. Ezi onganarazibagh amir gumamaziziba osimtiziba itima, me men akurvazir puvatigha, men osimtizir kaba agevir puvati. **29** “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira migei, Ki gumazir kabar arazir kuraba bagh pazivira me damigham. Bar guizbangira, ki gumamazizir kabanang ikarvagh ivezir kuram me daningam. **30** Guizbangira, bizir bar kurar atiatim anidim nguazir kamin oto. **31** Ki garima, akam inigha izir gumaziba, uari uan akaba akuri, eggha gumamazizibagh ifari. Ezi ofa gamir gumaziba, gumamazizibagh ativagha akam inigha izir gumazibar akar ifavarir kabar gin zui. Ezi nan gumamaziziba arazir kam bar a gifonge. Ki mizazir kuram ia gaseghti ian arazir kurar kam givagham. Eghti dughiar kamin men tinara ian akuragham?”

6 Ia Benjaminin anabamin adarasi, ia Jerusalem ategh ari mangi. Puvatighi, ia bar ikuvigham. Ia Tekoan nguibamin aven sighabagh ivi mangi, Bet Hakeremin nguibamin avim atighi an migharim mavanangam, eghti gumamaziziba an ganigh fogh ari mangam. Bizir kurar ia gasighasighamim notin amadaghan dikavigha, bar roghira izi. **2** Saionin nguibar ekiam, mati guivir bar dirir mam, a nguibar ekier bar aghuim. Ezi Ikiavira Itir God nguibar ekier kam bar moghirama, a gasighasigh anegivagham. **3** Atriviba uan midorozir gumaziba ko Jerusalem misoghsi izam, mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba ko izam. Me azenan nguibam ekierugh, vaghvagh nguazir akuar nguibam boroghin itiba, uan averpenibar ingaram. Egh midorozir gumazir kaba sipsipin okoruar dafabar

min bar avirasemegham. 4 Eghti gumazir men faragha
 zuiba kamaghin mikimam, "Aria, e misoghsivira gan
 ikiam. E aruer arizimin dikavigh mangi me korogh, me
 misogham." Egh me gin kamaghin mikimam, "Amei, e
 tighar midorozir bizibar akiram, aminim piri. 5 Kamaghin
 amizi, marki, e dimagarimin midorozim foregh, men
 divazir gavgavibagh asighasigham." 6 Ikiavira Itir Godin
 Gavgaviba Bar Itim, bar deravira nguibar ekar kamin
 averiamin gani. Egha kamaghin midorozir gumazibav
 gei, "Nguibar ekar kamin gumazamiziba, uan namakaba
 bar arazir kurabar me gamua me abiri. Kamaghin amizi,
 nguibar ekar kam osimtizir bar ekiam iniam. Ia mangi
 temeba okegh izi divazir gavgavimin miriamin dar pozim
 mikinigh nguazim adav kinighti, a figh uanaboghti, ia
 mangi a gisin mitivigh nguibar ekiam ko misogham. 7
 Ki orazi, arazir kuram, mati dipaba mozir pamin ikia
 zuraram otivavira iti moghin, zurara Jerusalem otifi.
 Me zurara nguibar ekiamin aven bizibagh asighasigha,
 gumazamizir igharazibav sosi. Ki men gari, men aviriba
 duaba ikia egha arimariaba iti. 8 O Jerusalemia, ia
 nan akam barakigh. Puvatighti, ki zuamira akirim ragh
 ia gasaragham. Egh ki ia damighti ia nguibar soriam
 gavaghti, gumazamiziba puvatigham." 9 Ki Jeremaia,
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migei,
 "Apaniba Israelian gumazamizir vaghvazir ikiavira itiba
 ateghti, me ikian kogham, me bar me gasighasigham. Mati
 gumaziba ghua wainin azenimin wainin oviziba bar da
 kuarizi tam itir puvati. Kamaghin ti deragham, ni faragh
 mangi Jerusalem aven akam akunigh. Mati gumazim

ghua wainin azenimin averiam getiagha arua gari, wainin ovizir vaghvazir maba iti. Kamaghira, gumazamizir vaghvaziba ti nin akam baregham.” **10** Ezi ki Ikiavira Itir Godin akam ikaragha ghaze: “Ki ikiangsizim me daning me mikimti, tina men tongin na baregham? Me kuarir toriba puvati. Men naviba gavgavizi me nin akam baraghan aghua. Me nin akam migia ghaze, a bizir kuram, egha a gifongezir puvati. **11** Ezi Ikiavira Itir God, nin aningagharir ni men itir kam uaghan na gizifa. Ezi ki an suiraghti a dughiar ruarimin nan ikian ki aghua. Ki bar amira.” Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze: “Ni nan aningagharir kam isi, borir pura tintinibar tuavibar ikarara itiba ko, gumazamizir igiar uari akuva itiba me gingegh. Egh uaghan poroghamiba ko gumazamizir bar ghuriba, uaghan me gingegh. **12** Ki Ikiavira Itir God, ki kantrin kamin itir gumazamiziba uan gavgavir ekiamin bar me gasighasigham. Egh igharaz darazir amamangatighti, me izi men dipeniba ko nguaziba ko men amuiba iniam. **13** Men gumazamizir ziaba puvatizibar ikegha ghua, gumazamizir ziaba itibar tuziba, me bar moghira ifara uari baghavira nighnigha, arazir kurar aviribagh amua dagiaba ko biziba isi. Ezi gumazir ofa gamiba, ko akam inigha izir gumaziba, me uaghan arazir kurar kamin gin ghua ifavaribagh ami. **14** Nan gumazamiziba, duar dafaba isia iti, ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari, da pura biziba, egha deraghvira da akira da nozir puvati. Egha me akar aghuimin gumazamizibav gia ghaze, ‘Biziba en derazi e deraghvira iti.’ Me kamaghin migei, ezi

guizbangira bizitam deragha itir puvati. **15** Me ti arazir kurar me amizibar aghumsighama? Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati. Kamaghin, ki men igharaz darazigh asighasighizi moghin, ki gumazamizir kaba mizazim me daning me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **16** Ikiavira Itir God uan gumazamizibav gia ghaze: “Ia tuavir akamin mitigh nighnigh, ia tuavir manam mangisi ifuegh, an mangi. Ia tuavir aghuir ian inazir afeziaba faragha ghuezim bagh gan an apigh an mangi. Ia tuavir kamin mangiti, bizitam osimtizim ia daningan koghti, ian naviba purama amiraghirigh nimira ikiam.” Ezi Israelia a ikaragha ghaze, “Ti puvatigham, E tuavir mamın gin mangan aghua.” **17** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ian faragh mangi ikiangsizim ia daningamin gumaziba amiseveghe gifa. Eghe ki kamaghin ia migei, ‘Osimtizim otivamin dughiamin me sigham giviti, ia deravira me baragh.’” Ezi me ghaze, “Ti puvatigham. E gumazir kabar akaba bareghan kogham.” **18** Ezi Ikiavira Itir God, nguazimin itir kantriba bar me migia ghaze: “Ia izi bar uari akuvagh uan damazibar gan oraghti, ki Israelia damuamin bizibar gun ia mikimam. Ia uan damazibar bizir kabar ganam. **19** O nguazim, ni oragh! Nan gumazamiziba na ginamadagha, Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvati. Kamaghin, ki men arazir kurar kaba ikarvagh, uan gumazamizir kabagh asighasigham. **20** Me ofa gamua nan ziam fasa Seban adarazi da pauran mughuriar aghuim zuim ko, saghon itir gumaziba da borer aghuim givese. Eghe ghaze, bizir kaba nan damazimin deragham. Bar puvati. Ki ofan me tue bar isia mighiriba ko ofan igharazir

me na bagha amiba, ki bar adagh ifongezir puvati. Ki da inighan kogham. **21** Ki Ikiavira Itir God ki ghaze, Ki gumazamizir kabar amighti me asaghpor iregham. Egh ameboghfeziaba, ko boriba, gumazamiziba ko men namakar men boroghin itiba sara arimighiregham.” **22** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia gan! Midorozir gumaziba notin amadaghan ikegha izasava ami. Me bar gavgavigha, bar saghon ti. Egha me misoghasa midorozir biziba akira iti. **23** O Saion, ni mati guivir dirim! Ezi apanir kaba, me apangkuviba puvatizir gumaziba. Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge. Me barir piba ko barir afuziba suisi. Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam otivam. Mati ongarim gigim gira tingazi. Egh me uari darigh mitivigh iki, egh Babilon ko misoghsivira gan ikiam.” **24** Ezi Jerusalema kamaghin migei: “E apanir kam, an eghaghanim baregha gifa. Egha e men atiatia agharapaniba bar en amia. E nighnighava avenge, en ararem mati, amizim borim batasa mizazir ekiam isava arai. **25** Apaniba me bar gumazir kuraba, egha danganiba bar adar iti. Egha misoghasavira gara itima e atiatingi. Kamaghin amizi, e tuaviba ko azenibar aruan kogham.” **26** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin migei: “O, nan gumazamizir ki bar ifongeziba, ia azir korotiabar aghuigh averenim gipoghpogh. Ia fo, apanir izi ia gasighasighamim pura kaghiram otoghti, ia atam mangeghti me ia gasighasigham. Kamaghin, ia puvirama aziva, azir onger akaba bangi. Mati poroghamimning borir bar vamirara iti, an aremezi, aning a bagh azia an kuarkufi.” **27** Ikiavira Itir God, kamaghin na migia

ghaze, “Jeremaia, ki ni isa uan gumamazizibar tongin ni ati. Eghti ni gumamaziziba tuisigh, mati gumaziba silva tuava a gifofozi moghin, me tuva me gifofogham, men araziba guizbangira dera, o ti puvati.” **28** Ezi ki an akam ikaragha ghaze: “Gumamazizir kaba me akaba batogha, akaba uarigh asa girakirangin uarira uariv gei. Me ifavaribagh amua men araziba bar ikufi. Egha men naviba ain ko brasin min bar gavgavigha, arazir kurabar amuasa bar gavgafi. **29** Nan gumamaziziba mati silvan mineziba itiba, ni masinin avim giviti a puvira isi minezir dar itir kabar isigh da batueghan kogham. Ingangarir gumaziba pura ingangarir kam damigham. Kamaghira, nan gumamaziziba arazir kurabagh ami, egh arazir kurar kaba me da ateghan kogham. **30** O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha uan gumamazizibagh asaragha gifa. Kamaghin amizi, me silvan kurar me otoghezibar min iti.”

7 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “Ni mangi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin tugh, kamaghin mikim: Ia Judan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua an ziam fe darasi, ia kuaribar arigh an akam baragh. **3** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelia ian God, ki ghaze, ia uan daroriba ko arazibar kirigh deraviram otoghti, ki ia teghti ia deraghvira uan nguazimin ikiam. **4** Ia kamaghin migei, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim.’ Egha ia kamaghin migia uarira uarigh ifari. Dipenir kam tong ian akuragh ia damuti, ia Godin damazimin deraghvira ikian kogham. **5**

Ian daroriba ko arazir ia datirighin amiba, ia da ategh
 tuavir aghuimin gin mangi. Egh arazir aghuibara uari
 damu iki. **6** Ia Kantrin Igharazibar Gumamazir ia ko
 itiba, pas me damuan marki. Egh borir ameboghfeziaba
 ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba ia paza
 me damuan marki. Egh ia uan nguazir kamin aven,
 gumamazir osimtiziba itir puvatiziba pura me misoghti
 me arighiram marki. Egh ia asebar ziaba fan marki. Ian
 arazir kam ia gasighasigham. **7** Ia nan akar kaba bar dar
 gin mangiti, ki ia teghti ia nguazir ki fomira ian inazir
 afeziabagh aningizir kam, ia an iki deravira iki mamaghira
 ikiam. **8** “Ia uarir gan. Ia akar ifavarir kaba nighnizir
 gavgavimin dar iti. Ada tong ian akuraghan kogham. **9** Ia
 gumazir igharazibar biziba okiava, egha gumazibav sozi
 da ariaghiri. Egha poroghamiba uari isava akuir arazim
 gamuavira iti. Egha uan akaba gavgavim dar aningasa
 akam akiri, egha ia guizbangira akar ifavaribagh ami. Egha
 ia asem Bal, a bagha ofan mughurir aghuim zuibagh
 ami. Egha ia aser ia faragha fozir puvatizibar ziaba fe. **10**
 Ia arazir kabagh amigha nan Dipenir ki uan ziam fasa
 inabazimin aven izegha nan ziam fa ghaze, E deraghavira
 iti. Ia gin nan Dipenim ategha azenan ghuegha arazir
 kurar ki ifongezir puvatizibagh amuvira iti. Ia ghaze, Kar
 ti arazir aghuim, a? **11** Ia Dipenir kamin nan ziam fasa ki
 a ginaba. Ezi ia ghaze, kar okimakiar gumaziba modir
 danganim, a? Ki Ikiavira Itir God uabi guizbangira migei,
 arazir ia amiba, ki bar adar ganigha gifa. **12** “Kamaghin, ia
 mangi Silon nguibar ki uan ziam fasa faragha inabazimin,
 ki amizir bizibar ganigh. Nan gumamaziziba Israelia,

me arazir kuram gami, kamaghin amizi, ki nguibar kam bar a gasighasiki. **13** Ezi ia uaghan arazir kurar kabagh amuavira ikia zuima, ki dughiar aviribar ia arazir kurar kaba ataghiragh navim giraghasa ia mikemezi, ia oraghan aghua. Ki ian deima, ia nan dimdiam ikarazir puvati. **14** Ia guizbangira kamaghin nighnighan marki egh suam, nan Dipenir kam ian akuraghti, ia deravira ikiam. Ki fomira ian inazir afeziaba, me mikemezi, me nan ziam fasa kagh an ingari. Datirighin ki Silon nguibam gasighasighizi moghin, a gasighasigham. **15** Egh ia Judaba, ki Efraimin anabamin adarazi batoghezi moghin, ia batuegh ua ian ganan kogham.” **16** Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, “Jeremaia, ni ua gumazamizir kaba bagh nan azangsigh nan dimiva arangan marki. Ki nin azangsizitam bareghan kogham, kamaghin ni men akurvaghsi nan azangan marki. **17** Ni uabi Judan gumazamizibar garima, me uan nguibabar aven arazibagh amua, egha Jerusalem nguibamin tuavir toribar arazibagh ami. **18** Men boriba dazibagh eghuva izima, afeziaba aviba arisi, ezi amebaba bisketba tuasa plaua gami, kar aser amizir kam, Astarten me a bagha ofa gami, me a dibora ghaze, Overiamin Garir Atrivir Amizim. Egha me uaghan aser igharagha gariba bagha wain isa me bagha ofa gami. Me kamaghin amua paza na damuasava ami. **19** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Me kamaghin amua paza nararam amir pu. Bar puvati. Me paza uarira uarigh amua aghumsizim uarira uarigh aningi. **20** Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, men Ekiam, ki uan aningagharim bar a isi nguibar ekier kamin gumazamiziba, ko asiziba, ko temeba, ko dagheba,

ki bar me gingegham. Nan aningagharim avir ekiamin min iriti tav anemungeghan kogham.” **21** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gei, “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia mikimasa. Ia fo, ofan maba, ia asiziba inigh dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham, egh dar tuziba aman kogham. Ezi ofan maba, ia dar tuziba, ki amamangati, ia dar amam. Ezi ki ghaze, Marki! Ia bar ada inigh dar ami, da pura bizim. **22** Ia bizir kam ginighnigh: ian inazir afeziaba, ki Isipin me inigha izir dughiamin, me ofan tuezi bar isia mighiriziba ko ofan igharaziba, ki tam damuasa me mikemezir puvati. **23** Ki kamaghin me mikeme, ‘Ia nan Akar Gavgavir ki ia migeiba baragh deraghvira dar gin mangiti, ki ian Godin ikiti, ia nan gumazamizibar min ikiam. Eghti biziba bar ian deragham.’ **24** Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Men naviba arazir kurabar amuasavira nighnigha, uan ifongiabar gin ghua akirim ragha na gasaragha, uamategha bar saghon ghuavira iti. **25** Ian inazir afeziaba Isip ategha izezir dughiamin iza datirighin, ki uan akam inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ian inazir afeziaba akam me daningasa ivivigha me amagavira iti. **26** Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Egha akaba batogha men faragha zuir ovavibagh afiragha arazir kurabagh ami. **27** “Jeremaia, ni Israelian gumazamiziba akar kabar me mikimti, me da bareghan kogham. Ni men dimti, me nin dimdiam ikaraghan kogham. **28** Eghti ni kamaghin me mikim suam, ‘Kanttrin kamin gumazamiziba, Ikiavira Itir God, men Godin akamin gin ghuzir puvati. Egh God

ateghti a me akirmighasa me nighnizir puvati. Egha
 guizin akamin gin zuir tuavir kam, me bar anetaki.” **29**
 Jerusalemia, ia uan azirakar arazim akakagh uan dapanir
 arizibagh isegh da makunigh. Nin gumamaziziba Ikiavira
 Itir God gamizi, a bar aningagharir ekiam iti. Egha a
 gumamazizir kabar aghuagha akirim ragha me gasara.
 Kamaghin, ia mighsiabar ghuavanegh azirakar ighiaba
 bangi. **30** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Judaba
 nan damazimin arazir kurar aviribagh ami. Me marvir
 guar ki ifongezir puvatizir kaba isa, nan Dipenir ki uan
 ziam fasa inabazir kamin aven da ariki. Egha kamaghin
 nan Dipenim gamima, a nan damazimin bar mize. **31**
 Egha me Hinomin danganir zarimin ghua ofa gamir
 dakoziar ingara da dibora ghaze, Tofet. Egh me uari
 uan otariba ko guiviba inigh ofan min avimin ada tuam.
 Arazir me amir kamin nighnizitam nan navir averiamin
 itir pu. Bar puvati. Ki kamaghin damuasa akatam me
 mikemezir puvati. **32** Ki Ikiavira Itir God, ki ikiangsizim
 me ganiga ghaze, Gin gumamaziziba ua danganir kam,
 Tofet o Hinomin danganir zarim a darighan kogham.
 Apaniba dughiar kamin Judan gumamazizir aviribav
 sueghti, me arimighiram. Eghti Tofetin danganim, a
 Judabar matmatiar danganimin min ikiti, men kuaba bar a
 gizivaghti, men kuaba afamin danganiba ua puvatigham.
 Eghti me danganir kam kamagh a diponam, Danganir
 Gumazibav Sozi Me Ariaghirim. **33** Eghti gumazir kuar
 aviriba pura nguazimin ireghiv ikiti, kuaraziba ko asizir
 atiaba izi dar tuzibar amam. Eghti gumazir kuaraziba
 ko asizir atiaba batoghamiba puvatigham. **34** Eghti

gumazamiziba ua Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar ikian kogham. Ki bizir kaba bar dar amighti, da otivam, eghti navir aghuimin arazim ko, agoroger arazim ko, poroghamir igiabar isar ekiaba, da bar givagham. Eghti kantrin kamin danganiba ikuvigh ikiam.”

8 “Ki Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei. Dughiar kamin ian apaniba, matmatiabar mangi, Judabar atriviba ko, gumazir dapanir, ofa gamir gumaziba, akam inigha izir gumazir dapaniba, ko Jerusalem aven itir gumazamizir igharaziba sara bar men agharibagh kuigham. **2** E fo, Judaba bar aruem ko iakinim ko mikovezibagh ifonge. Egha me bizir kaba bagha iteviba apira dar ziaba fava, da ko migia, egha uarir akurvaghasa dar azangisi. Kamaghin amizi, dughiar gin izamim, men apaniba Judabar aghariba inigh tintinibar buarir aviribar min nguazimin ada akunigham. Eghti, aruem, ko iakinim, ko mikoveziba, men agharibagh isiragham. Eghti men aghariba inigh da oparamin gumaziba puvatigham. **3** Eghti Judan gumazamizir kurar kantrin kamin aven ikiavira itiba, ki men amangighti, me kantrin igharazibar tintinibar mangegham. Egh gumazamizir ikiavira itir varazira, me angamira ikisi nighnighan kogham, me ovengsivira ifuegham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin mikemegha gifa.” **4** Ikiavira Itir God, kamaghin gumazamizibav kimasa na migei: “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei. Ia fo, gumazamiziba daghira, egha me ua dikavrosi. Egha ia fo, me tuavim ataghiragha ghua, egha me ua tuavimin izi. **5** Ezi Jerusalem gumazamizir kaba na ategha, ua izir puvati. Me zurara akiribagh igha na

gasi. Me ifavarir arazimin gin mangasa bar gavgavigha, ua na bagh izan aghua. **6** Ki kuarim atigha me barazi, me deragha guizin akatam na migeir puvati. Egha men tav uan arazir kuraba gin amangasa migeir puvati. Egha nan azangsigha ghaze, ki arazir kurar manamrama ami? Me vaghvagha uan ifongiabar girara ghua, mati hoziaba midorozim bagha ghuaba arigha ivemara ghuavira iti. **7** E fo, kuarazir ekiaba ko doziba mighegh mangi ikegh, ua izamin dughiam me a gifo. Ezi nan gumazamiziba, me bizir ki damuasa mikemeziba me dar gin zuir puvati. **8** “Manmaghin amizima ia Judaba ghaze, ‘E nighnizir aghuim ko fofozim iti. Ikiavira Itir God uan Araziba e ganingi.’ Bar guizbangira, nan Arazibagh fozir gumaziba bar adagh iragha akar ifavariba osiri. Kamaghin amizi, ia kamaghin mikiman marki. **9** Ki Ikiavira Itir God, ian fofozir gumaziba nan akabar aghuagha akirim ragha dagh asara. Manmaghsua me ghaze, me datirighin fofoziba iti? Puvati. Me datirighin azuazim asizimin suizi moghin, dughiar kuram men suiraghti me bar aghumsigham. Eghti men nighniziba bar ikuvigham. **10** “Men gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba sara arazir kurar kam gami. Ezi men ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba uaghan gumazamizibagh ifari. Kamaghin, ki men azeniba ko amuiba isi azenan itir gumazir igharazibar anigam. **11** Nan gumazamiziba, mati duar dafaba isia iti, ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari, da pura biziba, egha deraghvira da akira da nozir puvati. Egha me akar aghuimin gumazamizibav gia ghaze, ‘Biziba en derazi e deraghavira iti.’ Me kamaghin migei, ezi

guizbangira bizitam deragha itir puvati. **12** “Me ti arazir kurar me amizibar aghumsighama? Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati. Kamaghin, ki men igharaz darazigh asighasighizi moghin, ki gumazamizir kaba mizazim me daning, me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa. **13** “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki bar me agivagham. Me mati wainin ikariziba ko fighin temeba, da ua ber puvati, ezi dar dafariba misingi. Ezi kamaghin ki apaniba amadaghti me izi me dikabiragham.” **14** Eghti Judaba kamaghin mikimam: “Manmaghin amizi e puram apia? E uari akuvagh mangi nguibar ekir divazir gavgaviba itibar aven mongam. Egh e nguibar kabar aven arighiram. E arazir kuramin Ikiavira Itir God gami, a en God. Ezi a ghaze, e ovengam. A ivezir kuram e daningam, mati gumazir mam marasinin kurar gumazibagh asighasizim me daningti me aneremam. **15** E ghaze, e deravira dapiam, egha e deragha apiazir puvati. Egha e ghaze, ua deraghamin dughiam iti, ezi apaniba iza e gamima, e bar atiatingi. **16** Ezi apaniba notin amadagham, Danin anabamin adarazir nguazimin otivigha gifa, ezi e hoziaba barazi me bar puv avighagha pamtemin arai. Ezi hoziar kaba araima, en nguazir oteyiba ivazvazima, e bar puvirama atiati. E fo, apaniba Jerusalem in nguibam ko an tir gumazamiziba ko, bar en nguazimin itir biziba bar dagh gasighasighasa izi.” **17** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ia oragh. Ki apaniba amadaghti, da mati kuruzir kurabar min ia bagh izi ia giviam. Ia me damuti me nimira iki, me ia ateghamin tuaviba puvati. Bar puvati.” **18** Ki Jeremaia, ki kamaghin

migei: “Nan apangkuvir ekiam ko navim bar osemi, ezi nan nighniziba bar ikufi. Nan osimtizim agivamin tuaviba puvati. **19** Mevzika, nan adarazi nguazir oteviba bar adar ikia egha ara kamaghin dei, ‘Ikiavira Itir God ua Saionin nguibamin atrivimin itir puvatighama, a? Egha a manmaghsua en akurazir puvati?’” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam ikaragha ghaze: “Manmaghsua ia nan gumazamiziba kantrin igharazibar asebar nedazibar ingara egha dar ziaba fe? Ian arazir kam na gamima, ki bar ian aningaghe.” **20** Ezi gumazamiziba kamaghin diava ara migei: “Aruem garir dughiam gifa, ezi me azenibar aven itir dagheba bar ada asigha gifa. Ezi God ua e iniasa nighnizir puvati.” **21** Ki Jeremaia, ki uan gumazamizir ki bar ifongezibar garima, me dighoraghire, ezi nan nighniziba ikufi. Ki bar osemegha aziava aravira iti. **22** Ki orasi, Gileatin nguazim ti marasinin aghuiba uam an iti. Egha me ti uaghan doktan maba iti. Ezi manmagh amizi, nan gumazamiziba ghuamaghezir puvati?

9 Ki ghaze, Kamaghin deragham, nan dapanim dipamin min ikiti, nan damazimning mozir dipar zurara anaga ivemarimin min iki. Eghti ki arueba ko dimagaribar nan gumazamizir ki bar ifongeziba, apaniba misogynhezi ariaghireziba, me bagh aziva arangvira ikiam. **2** Kamaghin deragham, ki ti gumazamiziba puvatizir danganitamin mangi tuavir miriamin averpenir gumaziba daru dakuamin tamin ingarigh, an aven ikiam. Nan gumazamiziba bar, Godin itir nighnizir gavgavimin arazim anetegha, asebar gin ghua arazir mizirizibagh ami. Kamaghin amizi, ki ti me ategh mangi saghon ikiam.

3 Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze: “Mati gumazim
 pir baribar asiva amangasa ami moghin, ifavarim nan
 gumazamizibar akatoribar otiv mangasava ami. Egha men
 ifavarir arazim, men kantrin bar ekefe. Ezi nan gin zuir
 guizin arazim a itir puvati. Akar ifavarim bar ekefe. Ezi me
 nighnizir gavgavim nan itir puvati.” **4** “Ia gumazamiziba
 kamaghin fogh, ian namakaba ko aveghbuaba ifara, mati
 ia uan inazir afeziam Jekopin min ifari. Kamaghin amizi,
 ia bar me bagh deraghvira gan, nighnizir gavgavim men
 akabar ikian marki. **5** Gumazamiziba bar moghira uan
 adarazigh ifara, egha guizin bizitam migeir puvati. Men
 mizeba ifavarir arazim bar a gifozi, me arazir kurar kam
 gamua ghuavira iti. Me uarigh ifarir arazir kam, uarira
 uarir akakasi. Egha me uan navibagh iraghan aghua. **6**
 Me uarira uari abirir arazim gamua ghuavira ikia, egha
 ifavarir arazibagh amuavira iti. Me nighnizir gavgavim
 nan iki, nan gin mangan aghua. Ki Ikiavira Itir God,
 ki kamaghin mikemegha gifa.” **7** Kamaghin, Ikiavira
 Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migia ghaze: “Ki uan
 gumazamizibar araziba tuisigh, mizazim me daningiva
 men gan me gifofogham, mati gumazim silva isa avimin a
 tua, an mineziba misiva da batozi mokin. Ki gumazamizir
 kabar arazir kuraba bagh damuamin tuavitam ua itir
 puvati. Bar puvati. **8** Men mizeba, mati barir gumazibagh
 asi me ariaghiriba. Me ifavarir gumazamiziba. Me uan
 namakaba akar aghuibar me migia, egha men navir
 averiaba, me me gasighasighasa nighnisi, mati gumazim
 asizimin suighasa azuazim agura. **9** Bar guizbangira,
 ki gumazamizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva, bar

me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **10** Ki Jeremaia, ki garima, Mighsiaba ko tuziba itir danganiba, me bar adagh apongegha dagh asighasighizi gumazamiziba ua dagh aruir puvati. Ezi bulmakauar arareba puvatizi, kuarazibar arareba ua dar otivir puvati. Kamaghin ki dagh nighnigha puvirama azi. Ki da bagha osemegha azir akam bange. **11** Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Ki Jerusalem gasighasighti a irigh dagiar pozim mitigham. Egh afiar atiabar danganimin otogham. Eghti ki Judan nguibar igharazibagh asighasighti, nguibaba pura ikiti gumazamiziba dar ikian kogham.” **12** Ezi ki Jeremaia kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Nguazir kam tizim bagha ikuvigha gifa, egha gumazamiziba puvatizir danganimin min iti? Gumazir manatam Ikiavira Itir God nighnizim a danighti, a bizir kamin mingarimin gumazamizibav kimam?” **13** Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze: “Bizir kamin mingarim kamakin. Gumazamizir kaba nan Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvatigha, nan akam batuegha, tuavir ki men akazimin gin zuir puvati. **14** Men navir averiaba gavgavigha uan ifongiamin gin ghua men inazir afeziaba men sure gamizi moghin, me aser Balbar ziaba fe. **15** Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ghaze, Ia gan, ki gumazir kabar amighti me osimtizir ekiaba iniam, mati me dagher akabav sozibar amam. Me bar ivezir kuram iniam, mati me imeziba itir dipabar amam. **16** Ki me batuegh me amadaghti, me mangi tintinibar kantrin fomira men inazir afeziaba ko me fozir puvatizibar tongin me ko ikiam. Eghti ki apanibar amamangatighti, me men

gintigh mangi dughiar ki me gasighasighamim otogham.”

17 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei: “Bizir ia bativir kaba, ia deravira dar gan. Egh azir akabagh amir amizibar diagh! Ia amizir gumazir kuaba bagha igiar amirizibagh amua fozibar diagh me inigh iziti, me azirakar amirizibar amu.” **18** Ezi gumazamiziba kamaghin migei: “Are, me zuamira iziva e bagh azirakar ighiabar amu. Me pamtem azi mamaghira iki mangiti, e aziti temeriba en damazibar iziv otiv iram. **19** Guizbangira, Saionin nguibar ekiamin aven, gumazamiziba kamaghin ara egha azirakar ighiabagh amua ghaze, ‘Aio! E bar ikufi! Apaniba en dipenibagh asighasigha gifa. Ezi e uan nguazim ategham. Kamaghin e bar aghumsiki.” **20** Ezi ki ghaze: Ia Jerusalemin amiziba, ia kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ia uan guiviba azirakar ighiabar men sure damu. Egh vaghvagh namakaba azirakar kamin men sure damu, **21** “Ovevem e batogha gifa. A en dipenir gavgaviba ko danganir mogomoebar aven izegha gifa. Boriba ikarara tuavibar itima ovevem me batifi. Egha uari akuvir danganibar gumazir igiaba batifi.” **22** Ikiavira Itir God mikimasa na migia ghaze, “Ariaghirir gumazamizibar kuaba pura tintinibar nguazimin ikiam, mati afiar buariba, ko witin ikiziba pura tintinibar irav iti. Ezi gumazir dagh eghuvamiba puvati.” **23** Ikiavira Itir God ghaze: “Fofozir gumazim uan fofozim bagh bar akuegh uabi fan marki. Eghti gumazir gavgavim uan gavgavim bagh bar akuegh uabi fan marki. Eghti dagiaba izivazir gumazim uan dagiaba bagh bar akuegh uabi fan marki. **24** Gumazim bar akueghsi, a bizir bar vamira

bagh bar akongegham. Bizir kam kamakin: Ki Ikiavira Itir God, a na gifozir bizim bagh bar akongegh. Ki zurara nguazimin gumazamiziba bar men apangkufi. Egga ki zurara guizin arazimin gin ghua arazir aghuibar me gami. Ki arazir kam damuasa bar akonge. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.” 25 “Ikiavira Itir God ghaze, Gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir kaba, men araziba azenan paza zui, egga me nan akamin gin zuir puvati. Gumazir kaba, dughiam iziti ki puv me damigham. 26 Ia nguibar kabar gumaziba, kar Isipia, Judaba, Idomia, Amonia, Moapia ko gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganimin ikia uan dapanir dakurir arizibagh isezi da oteveziba, gumazamizir kaba me gumazir God gifozir puvatiziba. Ezi Israelia uaghan men arazibar gin zui. Israelian gumaziba uan mikarzir mogomer iniba aghoregga, uan navir averiabagh irazir puvati. Egga me mati gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba.”

10 O Israelia, ia deraghvira Ikiavira Itir Godin akam baragh. 2 A kamaghin migia ghaze: “Ia kantrin igharaziba amir arazibar gin mangan marki. Me overiamin igharagha garir otivir bizibar gara bar atiatingi. Ezi ia dar ganiva, atiatingan marki. 3 Ezi gumazir kabar arazir men aseba feba, da guizin araziba puvati. Me temer mam ruarimin an okegga, digiribagh amir gumazibagh aningizi, me temer kamin asemin marvir guam akiri. 4 Egga gumaziba gol ko silvan marvir guar kam asigha, hama ko dikoniba inigha, a iran aghuagga a gafu. 5 Ezi marvir guar kaba biziba dar puvati, da nedazir kiniba. Kuaraziba izi

gumazibar azenibar zuravariba ko daghebar amisi, dar gan atiatingasa me dar ingarigha da ase. Men marvir guar kaba migeir puvati. Egha da aruir puvatizi, gumaziba da ateragha arui. Me ian tav gasighasighan kogham, kamaghin ia dar atiatingan marki. Me uaghan bizir aghuitam damighti an otoghan kogham.” 6 Ikiavira Itir God gavgavir bar ekiam iti, ezi ua godin tam nin min itir puvati. Nin ziam gavgavir ekiam iti. Egha ni bizir igharagha garibagh amima da nin gavgavim aka. 7 Ni kantriba bar dar gumazamiziba bar me gativagha men gari, ezi me bar nin atiating nin apengan iki nin ziamra fam. Ezi nguazir kamin fofozir aghuiba itir gumaziba ko atriviba, men tav nin min amir puvati. 8 Gumazir kaba bar fofoziba puvatigha bar onгани. Marvir guar me temebar dikirigha arighizir kaba, pura biziba, da fofozir aghuir manatam me daningam? Bar puvati. 9 Aser marvir guar kaba, me dar kurkiasa, Tarsisin nguibamin ghua silva isa, egha ghua Ufasin nguibamin gol ini. Egha iza gol ko silvan ingarir darazigh anidi, eghti me uan marvir guaba avam. Egha me inir blupla ko pighagheviba isamigha asebar marvir guar kabar kurti. Kurkazir marvir guar kabar itiba, kar digiribagh amir fofozir gumaziba ingangarir kaba bar dagh ami. 10 Ezi Ikiavira Itir God, a guizbangira God. A Godin zurara ikia mamaghira itim, egh atrivimin iki mamaghira ikiam. Ezi an aningagharim nguazim gamima, a ivazvasi, eghti gumazamiziba deraghvira ikian kogham. 11 “Israelia, ia kamaghin nighnizir gavgavim Godin itir puvatizir gumazamizibav kim, ‘Ian aseba overiam ko nguazimin ingarizir puvatizi, da ua nguazim ategh an

ikian kogham, egh overiamin apengan ikian kogham.” **12** Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir kamin ingari. A uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra anetizi, a gavgafi. A uan fofozimin overiamin ingara an onegha gifa. **13** A tiarim akarigha migeima, overiam bar pantemin tingazi. Ezi ghuariar piziba nguazir otevirar migha iza, egha uari akufa. God onimaribagh amima, da taghtazima amozim izaghiri. Egha aminim asirafima, a a uan danganim ataghiragha izi. **14** Ezi gumazamiziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati. Gumazir marvir guaba golin dar ingariba, me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham. Kar guizin godba puvati. Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati. **15** Kar me dibovir akabav kimasa pura ingarigha arighizir bizir kiniba. Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin dughiam iziti me bar ikuvigham. **16** Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, a uabi biziba bar adar ingari. Egha bizir kabar min garir puvati. A Israelia amisevezi me an adarazira iti. An ziamra kara: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. **17** O Jerusalemia, apaniba ia ekiarugha gifa. Ezi ia uan biziba bar ada akuvagh da inigh mangi. **18** Ikiavira Itir God, kamaghin ia migia ghaze, “Dughiar kamin ki nguazir kamin itir gumazamiziba batueghti me mangegham. Ki osimtizir ekiam me danighti, me mizazir ekiam baragham.” **19** Eghti Jerusalemia kamaghin mikimam: “Maia, e ikuvigha gifa. Osimtizir ekiam e batogha duamin min bar ekevegha misingizir puvati. Ezi marki, osimtizir kam e batogha givazi e aneteram.” **20** Jerusalem ikuvigha gifa, egha

pura iti, mati purirpenir mam dipirigha iri. A mati en purirpenibar benir dar suighiziba dighoraghirezi da dipiraghiregha ire. Ezi gumamaziziba bar Jerusalem ategha ghuegha gifa, mati en boriba bar ariaghiregha tav ua itir puvati. Kamaghin amizi, ua Jerusalem ingaramin gumazitam ua itir puvati. **21** Ezi kantrin gumazir dapaniba onganigha fofoziba puvati, egha nighnizir aghuim bagha Ikiavira Itir Godin azangsizir puvatigha ire. Kamaghin me deragha ingangarir aghuim gamizir puvati, ezi apaniba iza gumamaziziba batoghezi me tintinibar ghuegha kantrin igharazibar iti, mati sipsipbar garir gumazim deragha dar garir puvatizi, afiar atiaba sipsipba batoke. **22** Ia oragh! Niginir ekiar mam notin amadaghan oto. Kar apanibar midorozir gumazibar mighsizir niginir dafar kuram, me niga akizirigha izi. Me uan nguibam ategha Judan nguibaba ko misoghasa izi. Me Judan nguibaba bar ada agivaghti, da afiar atiabar nguibamin otogham. **23** O Ikiavira Itir God, ki fo, e gumamaziziba uari uan daroriba gativaghan kogham. E mangamin tuaviba, e deragha dar garir puvati. **24** O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuimin e akirmigh, pura en aningaghan marki. Ni en aningagheghti e bar moghira ikuvigham. **25** Egh Kantrin Igharazibar Gumamazizir nin ziam dibora a fer puvatiziba, ni men aningaghi me gasighasigh. Gumamazizir kaba, e Jekopin adarasi, me en maraziv soghezi me ariaghire. Me bar e agivagha en nguaziba ko dipeniba sara bar dagh asighasiki. Kamaghin amizi, ni me gasighasigh.

11 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, **2** “Ni deraghvira nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baregh

mangi Judaba ko Jerusalem in gumamazimizibav kemegh: **3** Ni mangi me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ia migia ghaze, Gumazir manam nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangan koghti, ki a damighti a bar ikuvigham. **4** Ki fomira ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza Akar Dikirizir Gavgavir kam me koma a gamizi, a gavgavigha kamaghira iti. Dughiar me Isip ataghizim, danganir kam bar puv fei, mati avim men isi, ezi ki me inigha iza kamaghin me migei, 'Ia nan Akar Gavgaviba bar adar gin mangi, egh ia nan gumamazimizibar ikiti, ki ian Godin ikiam. **5** Ki ian inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha nguazir aghuim isi me daningasa, kar nguazir bar aghuir biziba an ikia deraviram aghuim. Ia nan Akar Gavgavimin gin mangiti, ki a isi ia daningam.' Nguazir kam ia datirighin an iti." Ezi ki Jeremaia Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, "Bar guizbangira! Bizir kam otogham." **6** Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, "Ni nan migirigiar kaba isi Judan nguibaba ko Jerusalem tuavir aguabar mangi, dar gun ivivigh me mikim: Ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baragh, dar gin mangi! **7** Ki ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza datirighin, ia ikiangsigha ivivigha ia migia ghaze, ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi. **8** Ezi ian inazir afeziaba nan akam barazir puvatigha an gin zuir pu. Puvati. Me akaba batogha uan ifongiabara gintigha arazir kurabara damuasavira nighnisi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavim mikemezi moghira, ki ivezir kuraba me ganidi." **9** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, "Judaba ko Jerusalemia, nan akamin gin mangan aghuagha, akiribagh

iragh na gasasa akam misoke. **10** Me uamategha men ovaviba amizir arazir kurabar gin zui. Men ovaviba fomiram amizi moghin me nan akam baraghan aghua. Israelian kantri ko Judabar kantri, aning uaghara asebar gin ghua men ziaba fe, egha Akar Dikirizir Gavgavir ki men ovaviba ko amizim abigha gifa. **11** Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki zuamira bar me gasighasighti, me itavraghamin tuaviba puvatigham. Egh me akurvazim bagh nan dimiva arangti, ki me bareghan kogham. **12** Eghti Judaba ko Jerusalemia, aser me ofan mughurar aghuim zuiba anidiba bagh mangam. Egh me aser kabar dimti, da dughiar kurar kamin aven men akuraghan kogham. **13** “Judaba, ian aser ia ziaba febar dibobonim, ian nguibar ekiabar dibobonim ko magh ghu. Egha ia aghumsizim itir asem Bal bagha, ofan migharir mughurar aghuim zuim damuasa dakozi aviribar ingari. Ezi dakozi kabar dibobonim da Jerusalem in nguibar ekiamin tuavir aguabar dibobonim ko magh ghu. **14** Jeremaia, gumazamizir kaba dughiar kuram bativamin dughiamin, ni me bagh na ko mikiman marki. Ni me bagh pamten nan diman marki. Ni men akurvaghsi nan azangsighan marki. Guizbangira, me uarir akurvaghsi nan dimti ki me bareghan kogham.” **15** Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gia ghaze: “Ia gumazamizir ki bar ifongeziba, ia arazir bar kurar aviribagh ami, kamaghin, ia nan ofa gamir Dipenimin aven mangan kogham. Ki ian amamangatighi, ia aven mangam. Ia uaghan uari bagha ofa damuasa asiziba na bagha da inigha iza ghaze, ofan kaba ian akurvaghti ia ikuvighan kogham. Bar

puvatigham. Ki ia gasighasighamin dughiamin, ia bar biziba puvatigh bar akongeghan kogham. **16** Ki faragha ia dībora ghaze, Israelia ia mati olivin temer aghuir mam bava ovizir aghuiba iti. Eghti ki datirighin olivin temer kam avim a datighti, avim ararimin min pamten dagarvagh, temer kam gaseghti, a isiva aguaba bar dipirighiregh bar givagham. **17** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki tememin min nguazir kamin ia akara, egħa datirighin ia gasighasighasa migei. Ki garima, ia Israelin kantri ko Judan kantrin gumazamiziba, ia ofan mughurīar aghuim zuiba isa asem Bal bagħa, dagħ ami. Ezi ian arazir kurar kam na gamizi, ki bar ian aningagħe.” **18** Ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir God ko migia ghaze: “Ikiavira Itir God, gumazamizir maba paza na damuasa migei. Ezi me damuasa amir bizir kam, ni an gun nan akazi, ki fo. **19** Ki faragħa fozir puvati, me paza na damuasa na bagħa akam misosi. Ki mati sipsipin nguzim gumaziba a misuegħti an aremegħasa an akua zui. Ezi gumazir kaba akam misuegħa ghaze, ‘Aria, e datirighiram a misuegħti an aremegħam, mati gumazim temem bema, me an dughiamrama an oti mokin. E bar a kuavaremegħti, gumazamiziba uam an ginighnighan kogham.’ **20** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni arazir aghuimin gin ghua gumazamizibar araziba tuisisi. Ni deravira men nighniziba ko naviba tuisisi. Ki osimtizir kam isa nin dafarim gati. Ki fo, Ni gumazamizir kaba ivezir kuram me daningiva bar me gasighasigham.” **21** Ki orazi Anatotin nguibamin gumazir maba na misuegħti, ki aremegħasa kamaghin na

migia ghaze, “Ni Ikiavira Itir Godin ziamin uam akatam mikiman marki. Ni ua tam mikimti, e ni misueghti ni aremegham.” Ezi Ikiavira Itir God, nan dimdiam baregha kamaghin na migei, **22** “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangira migei: Ki Anatotin gumazamiziba pazivira me damighiva, ivezir kuram me daningam. Ki me misoghsi apaniba amadaghti me izi men gumazir igiabav sueghti me arimighiregham. Eghti dughiar kamin, Anatotin gumazamiziba dagheba puvatighti, men otariba ko guiviba arimighiram. **23** Anatotin gumazamizir paza ni damuasava amiba, ki me ikarvagh me gasighasighamin dughiam, ki a ginabagha gifa. Men tarazi miseveghirighan kogham. Me bar moghira ikuvigham.”

12 O Ikiavira Itir God, ni kotiaba tuisizir arazim a bar dera, ezi ki zurara uan osimtizim akirsi akamadarim ni ko a damuan kogham. Ezi arazir ki fozir puvatizir maba iti, ezi guizin nin arazir kotiaba tuisizim, ki a bagh nin azangsighasa. Manmaghiram amizi gumazamizir arazir kurabagh amiba me zurara deragha iti? Ezi manmagh amizi, ifavaribagh amir gumaziba deraghavira ikia ghuavira iti? **2** Ni me isa nguazir kam garighizi, me deraghviram otiva, mati gumazim temem akarazi, an biba nguazim giraghuezi, temem aghuigha bava oviziba iti. Me zurara nin ziam diborava, men nighniziba nin saghuiamin iti. **3** O Ikiavira Itir God, ni bar na gifogha, ki amir araziba sara fo. Egha na tuisigha bar deravira na gifo. Ni na bagh apanir kaba batueghasa, ki ifonge. Mati gumaziba sipsipbav sueghti da aremeghasa, da inigha zui. Ki nin azai, ni inabazir dughiamin, ni me misueghti

me arighiregham. **4** Gumamazizir kaba arazir kurabagh
ami. Egha uaghan me ghaze, “Bizir e bativamin kaba,
Jeremaia bar dar ganighan kogham.” Kamaghin amizi,
ni gumamazizibar arazir kurabar osimtiziba ikarvagh
nguazim gamizi, an aghazagharizi, graziba bar misingi. Ezi
asiziba ko kuaraziba tintinibar ariaghiri. Ezi ki nin azai,
Ni dazoghin bizir kam agivaghti, nguazim ua deragham?

5 Ezi Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze: “Jeremaia,
osimtizir ni datirighin isir kam, a gin otivamin osimtizim
min garir puvati. Ni gumaziba ko ia tuavimin ivemar, ni
me gitaviraghsi damuva avegham, ni avighaghegham,
egh ni manmaghin hoziaba ko ivemaram? Ni nimira
uan kantrin aven danganir azentuzimra deragh iki,
ni manmaghin mangi Jordanin Fanemin boroghin itir
ruarir averiamin ikiam? **6** Ezi nin aveghbuaba ko nin
adarazi akirim ni gasaragha, osimtizim ni darigh pazi ni
damuasa akam misoke. Egha uari akuvagha ni ekiarugha
givagha, bar nin suighasa roghira izi. Kamaghin amizi,
me izi akar aghuibar ni mikimti, me baraghan marki.”

7 Ikiavira Itir God ghaze, “Israelian gumamazizir ki ua
baghavira miseveziba, ki akirim ragha me gasaragha
gifa. Gumamazizir ki bar gifongezir kaba, ki datirighin
apanibar amamangatighi, me me dikabiragham. **8** Nan
gumamazizir kaba, nan apanim gamigha, na dikabinasa
pamten diava arai, mati laionin mam ruarimin ikia
pamten aroi. Kamaghin, ki me gifongezir puvati. **9** Nan
gumamazizir ki ua baghavira inabaziba, me mati kuarazir
mam, kuarazir isaba iza anekiarugha a gasighasisi. Ki
kantrin igharazibar diaghti me izi nan gumamazizir ki

ua baghavira inabazibagh asighasigham, Mati gumazim asizir atiabar diaghti, me uaghan izi kuarazir kam amam.

10 “Kanttrin Igharazibar Gumamazibar gumazir dapanir aviriba iza, nan wainin azenir dirim gasighasiki. Me azenir dirir kam dikezi, a danganir midiarimin min iti. Ezi gumamaziziba uam an itir puvati. **11** Eghti nguazir kam pura ikiti, gumamaziziba an puvatigham. A dipaba puvatizir danganimin min otogham. Eghti nguazim ikiva aziti, ki a baragham. Eghti nguazir kamin itir gumaziba, ua a ginighnighan kogham. **12** Eghti apanir aviriba otivigh, gumamaziziba puvatizir danganir mighsiabar tuavimin izi, biziba bar dagh asighasigham. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki apanibar amuti, me ian kantrin otevir mamin ikegh, mangi otevir igharazimin gumamaziziba bar me gasighasigham. Eghti gumazitam ua deragh ikian kogham. **13** Ia Israelia witin oviziba oparigh, da iniamim dughiamin, ia benir dikonibar ganti darara ikiam. Ia pura ingangarir mitiabagh amua bizir muziaribara isi. Ki Ikiavira Itir God, nan aningagharim ian ikiavira iti, kamaghin ia witin ovizir muziariba bangin aghumsigham.” **14** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki Israelian boroghira itir kantriba akam men iti. Me arazir kurabagh amua, egha nguazir ki uan gumamazizibagh aningizir kam pazav a gami. Ni oragh! Ki apanir kaba men nguazimra me batuegham. Judaba uaghan apanibar tongin uan nguazir ki me ganingizimra iti, eghti ki uaghan me batuegham. **15** Ki bar moghira me batuegh givagh, gin ua men apangkuvigh, men aku men nguazibara mangam. **16** Eghti nan gumamaziziba nan ziam fer araziba, me dughiar

kamin dar gan dagh fofogham. Fomira gumazir kaba nan gumazamiziba, me aser Balin ziamin guizbangira mikimasa pin arigha migei, egha nan gumazamizibar sure gami. Me datirighin uari nan ziamin pin darigh guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God, a zurara iki mamaghira ikiam. Me arazir kabar gin mangi, uaghan nan gumazamizibar otivigham. **17** Eghti kantrin tamin gumazamiziba nan akam bareghan aghuaghti, ki me batuegh bar me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.”

13 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Ni mangi inir aghuitam givezegh, a ikegh. Egh inir kam isi dipam daghuan marki.” **2** Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, ki ghua inir mam givezegha a ike. **3** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **4** “Inir ni ivezegha uan ivariam gikezir kam, a inigh dikavigh Peratin Fanemin mangi, egh inir kam isi dagiar torimin aven a modogh.” **5** Ezi ki Ikiavira Itir God mikemezi moghin amua, inir kam Peratin Fanemin a modo. **6** Ezi aruer aviriba ghua givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, “Ni dikavigh uamategh Peratin Fanemin mangi, egh ki ni mikemezi ni modozir nir kam uam a inigh.” **7** Ezi ki Peratin ghugha, inim modozir danganim gutui. Egha ki inim inigha an garima, a ikuvigha givagha, ua ingangariba an puvati. **8** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **9** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Judaba ko Jerusalemia uari uan ziaba feir arazim abiraghti, me inir ikuvizir kamin min ikuvighi, men ziar ekiam givagham. **10** Gumazamizir arazir kurabagh amir kaba, me uan kuaribav konegha

nan akaba baraghan aghua. Men naviba gavgavizi, me uan nighnizibar gin zui. Egha asebar gin ghua men ziaba fe. Egh gin gumazamizir kaba ikuvigham, mati inir kam ikuvigha ingangariba an puvati. **11** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki faragha Israelin kantrin gumazamiziba ko Judan kantrin gumazamiziba bar me gamizi, me nan porogha gavgavizi moghin, mati gumazim inim isa uan ivariam gikegha, anemighirizi a gavgafi. Ki kamaghsua, me nan gumazamizibara iki, egh nan ziam fi na bagh bar akuegh ziar ekiam na daningam. Ezi me na baragh nan gin mangan aghua.” **12** Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Jeremaia, ni mangi kamaghin Israelia mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Gumazamiziba wainin dipam isa nguazir minebagh fufuzi da izefe.’ Eghti Jerusalemia ti oregh ni mikim suam, ‘Ni ghaze, e ti bizir kam gifozir puvati, a?’ **13** Eghti ni kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ki uabi nguazir kamin itir gumazamiziba wainin dipam men gunasava ami, eghti me bar onganigham. Devitin ikizimin atriviba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Jerusalemin gumazamiziba bar, mati wainin dipam nguazir minem gizivazi moghin, wainin dipam me gizivagham. **14** Ki gumazamizir kaba bar me gasighasigham, mati gumazim nguazir mineba isa uariv sosi da biaghiri moghin. Men ameboghfeziaba ko, boriba sara ki me ginighnigh men apangkuvighan kogham. Bizitam bar nan tuavim apirighan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **15** Ia Judaba, Ikiavira Itir God, ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar

arigh nan akam baragh. Egh ia ifaghati uari fan marki. **16** Ia datirighin Godin akurvazimin angazangarim bagha garavira iti. Eghti gin Ikiavira Itir God, angazangarir kam giraghti, a mitarmer bar ekiamin otogham. Guizbangira, dughiar kuram otogham, mati Ikiavira Itir God ian nguibaba mitarmem dar anighti, ia mighsiabar pin daruva asaghpor tintinibar iregham. Kamaghin, arazir kam faragha otivamin dughiamin, ia zuamira ziar ekiam isi Ikiavira Itir God, ian God, a daning. **17** Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia mati an sipsipin bizim, a deravira ia geghufi. Ia nan akam baragham aghuaghavira ikiti, apaniba izi, ia inigh mangi, kantrin igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar min ia arigham. Eghti, ki uabira modogh ikiva ian ifaghatir arazim ginighnigh, ia bagh pamtem aziti, temeriba nan damazimning gizivagh izighiram. **18** Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze: “Ni mangi akar kam isi atrivim uan amebam ko aningin mikim suam, Gua gin ua kantri gativaghan kogham. Guan atrivir dapanir asuar dirimning, pura bizir kinimningin min otogham. Kamaghin amizi, gua atrivir dabirabimning atakigh. **19** Apaniba izi Judan sautin amadaghan itir Distrik Negev, an itir nguibaba ekiarugh dar divazibar tiar akaba asegham. Me Judaba bar me inigha nguibar igharazimin, pura ingangarir gumazir kinibar min me arighsi, me inigh mangegham. Kamaghin amizi, Judan gumazitam ua nguibabar tiar akaba kuigh mangi izegh damuan kogham. **20** “O Jerusalem nguibar ekiam, ni kogh notin amadaghan izir midorozir gumazibar ganti, me ni bagh izam. Gumazamizir ni bar ifuegha deragha me

geghuva men gariba, me mati sipsipin dirir ni me bagha
 bar akongeziba, me managh iti? **21** Eghti gumazir ni
 namakabagh amigha akurvaghiziba, me izi ni dikabiragh
 ni gativam. Eghti ni manmaghin me mikimam? Ni amizim
 otasa mizazim isi moghin, ni ti mizazir bar kuram
 baragham. **22** Egh ni ti uan navir averiamin aven uabi
 uabin azangsigham, manmaghin amizi, bizir kurar kaba
 na batifi? Ni kamaghin fogh, Nin arazir kuram bar ekefe.
 Kamaghin amizi, gumaziba nin korotiaba suegha arazir
 kurabar ni gami. **23** Eghti Itiopian kantrin gumazamiziba,
 men mikarzir piziba, mikarzir ghurghuribar otivam, ti
 puvati. Eghti kaziar atiam, me a dibora ghaze, lepat,
 a ti uan mikarzir dighdiriba itiba giragham, a? Bar
 puvati. Kamaghira, arazir kurar kam, nin arazimra, ezi ni
 aneteghan kogham. **24** O Jerusalem, ki nin arazir kurar
 kam bangin aminim gumazamiziba puvatizir danganimin
 ikegha iza, witin afezibagh ivai da zui moghin, ki nin
 gumazamiziba batuegham. **25** Ki Ikiavira Itir God, ki
 ghaze, ni na bakinighinigha ifavarir aseba nighnizir
 gavgavim dar iti. Kamaghin amizi, bizir ni bativir kaba, ki
 deraghavira fogha da miseveggha gifa, eghti da ni bativam.
26 Ki uabi nin korotiam fegh uanaboghti, gumazamiziba
 nin mikarzir mogomemin ganti, ni bar aghumsigham. **27**
 Ki uabi gari, ni arazir bar kurar ki ifongezir puvatizibagh
 ami. Ni asebar gin mangasa pamtemin ingara, mighsiaba
 ko danganir tuziba itibar dar ziaba fe. Ni mati gumazim
 uan roroamin amuim ko dakuasa an giriabagh suagha
 arui, eggha mati hoziar apurim pamten hoziar amebamin
 gin ghuava aroi. O Jerusalem, nin araziba bar mize, egh

ni kamaghira iki mangi manadizoghin ua zuegham? Bar puvatigham. Noka! Ni bar ikuvigham.”

14 Dughiar kamin Judan kantri amoziba izi puvatizima, Ikiavira Itir God, an gun migia akar kam isa Jeremaia ganingi: **2** Judan kantrin gumazamiziba bar osimtizir ekiamin ikia azi. An nguibabar aven itir gumazamiziba bar pazavira iti. An gumazamiziba tintinibar nguazim girav ikia puviram azima, men azirakam Jerusalemin nguibamin ikegha, nan kuarim bagha ghuavanadi. **3** Men gumazir dapaniba dipaba tuasa ingangarir gumaziba amangizi, me mozir dipabar ghuegha gari mozir paba dakegha gifa. Ezi me miner miseviba ua da inigha nguibar ekiamin ghue. Egha me paza uari baragha aghumsigha, osemegha uan guaba monge. **4** Amoziba Judan kantri gizir puvatizi, nguazim bar misingi. Kamaghin amizi, gumazir azeniba opariba, bar osemegha aghumsigha uan guaba monge. **5** Ezi asizir atiaba nguziba batima, da damamin graziba puvati. Kamaghin, me uan nguziba ataghirazi, da pura iti. **6** Ezi donkin atiaba mighsiabar tuivav ikia, afiar atiar min avighagha pamtemin aminim isi. Da pamtem damamin graziba bagha ruia gari. Ezi graziba bar puvati, kamaghin men damaziba bar mikirvagha iraghue. **7** Ezi nan gumazamiziba kamaghin na ko migia dia ghaze, “Bar guizbangira, e akirim ragha ni gasaragha givagha, arazir kurar avirim gami. Ezi en arazir kurar kaba e isa kotiam gati. Ezi Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam ginighnigh, en apangkufigh. **8** E Israelia zurara uarir akurvaghasa nirara nighnigha ni mizua iti. Egha osimtizibar dughia bar ni uam e isi. Ezi manmagh amizi, ni datirighin e gifozir puvatizi

moghin iti? Manmagh amizi, ni nguibar igharazimin
 gumazir guraghav itimin min iza dimagarir vamiran e
 ko ikegha ghu? **9** Manmagh amizi, ni gumazir okam
 nighnizimin min, en akurvaghamin gavgaviba puvati?
 Manmagh amizi, ni mati, midorozir gumazim uan apaniba
 abinamin gavgaviba puvati? Ikiavira Itir God, e bar fo, ni
 kamaghin amir puvati. E fo, ni en tongin itima, e nin
 gumazamizibara iti. Kamaghin, ni e ataghiraghan marki.”
10 Ezi Ikiavira Itir God, gumazamizibagh nighnigha ghaze:
 “Me pura tintinibar daruasa bar ifuegha, deragha uan
 daroribar garir puvatigha akirim na gasara. Ezi ki Ikiavira
 Itir God, ki arazir kam bagha bar me gakongezir puvati. Ki
 datirighin men arazir kurar kabagh nighnigh, me ikaragh
 ivezir kuram me daningam.” **11** Egha Ikiavira Itir God,
 kamaghin na migia ghaze: “Jeremaia, gumazamizir kaba,
 ki deragh me damusi, ni me bagh nan azangsighan marki.
12 Eghti me ti na bagh dagheba ataghiragh nan akurvazim
 bagh na ko mikimti, ki me bareghan kogham. Eghti me ti,
 ofan na bagh tueghti bar isi mighiramiba ko, witin ofan
 tuamiba, na daningti, ki dagh ifuegh da inighan kogham.
 Puvati. Ki apaniba amadaghti, me izi me misueghti me
 arimighiregham. Egh ki me damuti, me dagheba puvatigh
 arimighiregham. Egh ki arimariar ekiabar amuti, da
 me bativti me arimighiregham.” **13** Ezi ki an akam
 ikaragha ghaze, “Oio, Ikiavira Itir God, en Ekiam, ni
 oragh. Nin akam inigha izir gumazir maba akar igharagha
 garibar gumazamizibav gei. Me kamaghin nin akam akura
 ghaze, Apaniba ia misueghti ia arimighireghan kogham.
 Egh ia dagheba oteveghe arimighireghan kogham. Egh

Ikiavira Itir God deragh ia damighti, ia nguazir kam bar deraghvirama an ikiam.” **14** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei: “Akam inigha izir gumazir kaba nan ziamin ia migia, ifavarir akabar ia migei. Ki me amangizir puvati, eggha uaghan akatam me ganingizir puvati. Akam inigha izir gumazir kaba, me uari uan nighnizibar migei. Me ghaze, me irebamin min garir bizibar gara migei. Puvati, me ifari. Eggha bizir otivamiba me dav gia, pura migei. **15** Ki Ikiavira Itir God, ki gumazir iza nan ziamin akam akunizir kaba, ki men gun ni migia ghaze, Ki me amangizir puvati. Me ifara pura iza nan ziamin ghaze, ‘Midoroziba ko dagheba puvatighamin dughiam kantrin kamin otivan kogham.’ Ezi ki ia migei, Midoroziba ko mitiriar arazimra, Godin akam inigha izir gumazir kabara bativ bar me kuavaremegh. **16** Eghti gumazamizir akam inigha izir gumazir kabar akaba baraghiziba, me midorozim ko dagheba puvatizir bizim bagh arimighiriti, me men kuaba isi Jerusalemin nguibar ekiamin tuavir toribav kinighti, gumazir men kuaba isi mozibar afamiba bar puvatigham. Eghti men amuiroghboriba uaghan, arazir kamra men kuaba bativigham. Ki garima, Jerusalema arazir kuram gami, kamaghin ki bar me gasighasigham.” **17** “Jeremaia, ni gumazamizibar apangkuvamin akamin me mikim. Ni kamaghin mikim, ‘Ki Jeremaia, ki arueba ko dimagaribar azivira ikiti, nan damazimning temeriba dagh izivagh mamaghira ikiam. Nan gumazamiziba, guivir ki bar ifongezimin min, ki bar deravira men gari. Ezi apaniba nan gumazamiziba puvira me misoagharighizi, me bar moghira ikufi, mati me duar dafar kuraba iti.

18 Ki nguibar ekiamin azenan ghua gari, midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba irav iti. Egha nguibar ekiamin tuavibar aven arua gumazir dagheba otevezibar gari, me ariava men mikarziba ikuvigha aghariba guni. Ki arua garima, akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba purama arua bizitam gifozir puvati.” **19** Ezi ki kamaghin Ikiavira Itir Godin azangsisi, “O Ikiavira Itir God, ni bar akirim ragha Judan kantri gasara, o? Ni Saionin nguibar ekiamin gumazamiziba bar me gifongezir puvati, a? Egha ni manmaghsua, bar e gasighasighizi, e ua deraghan kogham? E ghaze, e ti deraghvira dapiam. Ezi puvati, e deragha apiazir puvati. E ghaze, e ti osimtiziba ategh, avughsi deravira ikiam. Ezi puvati, apaniba iza e gamima e bar atiatingi. **20** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, e fo, e uan inazir afeziaba ko, arazir kurar aviribagh amua, nin damazimin e dar osimtiziba iti. **21** Ni uan ziar ekiam bagh akirim ragh e gasan marki. Nin Dipenim, a mati nin atrivir dabirabir aghuim, ni a ginighnigh, apaniba ateghti me Dipenir kam paza a damuan marki. Egh ni e ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh anebighan marki. **22** Kantrin igharazitamin aser kuratam amozim damighti an arigham ti? Puvati. O overiam uabi amozim e danigham ti? Bar puvati. Ikiavira Itir God, en God, nirara ni bizir kamagh garibagh ami da otifi. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim nin iti.”

15 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Jeremaia ni oragh. Moses ko Samuel nan boroghin iziva, gumazamizir kabar akurvaghsi izi nan damazimin tugh na ko mikim nan azangam, eghti ki apangkuvitam

men ikian kogham. Ni gumamazizir kaba batueghti me mangi! Nan mukuragh! Ki ua kagh men ganan aghua. **2** Eghti me ti kamaghin azangam, 'E managhira mangam?' Eghti ni me mikim suam: "Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei: Men gumamazizir ki arimariar kuramin arimighirasa amiseveziba, me arimariar kuraba iniam. Eghti gumamazizir ki midorozir sabamin ovengasa amiseveziba, me mangi misogh arimighiram. Eghti gumamazizir dagheba otevegh arimighiran ki miseveziba, me dagheba puvatighiva arimighiram. Eghti gumamazizir mangi nguibar igharazimin kalabusin ikiasa ki miseveziba, me mangi nguibar igharazibar kalabusin ikiam. **3** "Ki Ikiavira Itir God, ki bizir gumamaziziba bar me agivamin 4plan kaba amangi: Apaniba me misoghti me arimighireghti, afiaba men kuaba kurvagh mangiti, da dighorti kuarazir pin mighagha aruiba izighiri dar tuzibar amiti, asizir atiaba izi dar naba bar ada ami da agivagham. **4** Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, bizir ki Judabagh amizir kam baregh atiatigh digavir kuram damigham. Ki garima, Hese kian otarim Manase, a Judan atrivimin ikia, Jerusalem in aven arazir bar kurabagh ami. Ezi bizir ki amir kam, a Manasen arazir kuram ikarvasi." **5** Ikiavira Itir God kamaghin diagha ghaze: "O Jerusalem gumamaziziba, tina ian apangkuvigham? Eghti tina ia bagh aziam? Eghti tina ian kuarkuv ia gifofogham, ia deragha iti o puvati? Gumaziba puvati. **6** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ia akirim na gasaragha bar nan saghon iti. Ezi ki uabi uan agharimin ian misogh, ia gasighasighasava ami. Ki dughiar aviribar ian apankuva

ghua, datirighin ki aghua. 7 “Judan gumamaziziba uan arazir kurabagh irazir puvati. Kamaghin amizi, ki Judan nguibaba vaghvagha dar gumamaziziba bar me inigha, me givaragha me batoghezi me ghuezi moghin, mati aminim witin afezibagh ivarazi da ghue. Ki uan gumamaziziba bar me gasighasigha men boribav soghezi me ariaghire.

8 Eghti men midorozir gumazir ariaghirezibar amuir odiaribar dibobonim nan damazimin bar ghuanabogh, ongarir gigimin dibobonim gafiragham. Ki aruer arizimin apaniba amadazi, me iza, men midorozir gumazir igiabav soghezi me ariaghire. Ezi bizir kam gumazir igiar kabar amebabagh amizi, me digavir kuram gamigha, osimtizir ekiamin ikia bar atiatingi. 9 Ezi amizir borir 7pla batezim, an boriba bar arimighireghti, amebar kamin navir averiam bar ikuvigh, mati minemin min isikuam, eghti an kuarmizim mati asizir agharim an guraghti, an angam aremeghsi damuam. Amebar kamin dughiar aghuim, ua dughiar bar kuramin otoghti, a bar aghumsigham. Mati an aruer arizimin itima, aruem zuamira iraghugha gifa. Kamaghira, Judan ikiavira itir varazira, ki apaniba amangighti, me izi me misueghti me arimighiregham. Ki ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” 10 Ki kamaghin migei: “Ki bar uabin apangkuvigha osemegha kamaghin uabira uabin migei, O nan amebam, ni ti tizim baghavira na batezi ki nguazir kamin ize? Gumamazizir nguazir kamin itiba nan akaba ikarvazima, ki akamadariba me koma adagh ami. Ki gumazitam amamangatizi, a pura nan bizitam inizir puvati. Ki gumazitam pura na da bizitam inizir puvati. Ezi gumaziba bar moghira nan atara

ghaze, ki ikuvigham.” **11** Ezi Ikiavira Itir God, ghaze: “Ni osiman marki. Ki nin akuraghti ni deraghvira ikiam. Eghti ki apanibar amighti, me osimtizim ko dughiar kuramin aven ikiva, uarir akurvaghsi ni bagh izi nin azangsigham.” **12** Egha Ikiavira Itir God, gumazamizibav gia ghaze: “Gumazitam ain ko bras apiramin gavgaviba puvati. Ezi apanir notin amadaghan iziba, me bras ko ainin min bar gavgafi. **13** Ia nguibar kamin ikia arazir kurar bar aviribagh ami. Eghti ki bizir kam ikarvaghamin ivezimin min, ian dagiaba ko bizir aghuiba isi, pura apanir kabar aningam. **14** Egh ki ian apanibar amighti me ia inighti ia pura men ingangarir gumazir kinibar iki, nguazir ia fozir puvatizimin mangam. Nan aningagharir ian itim, ki a damighti an avim min bar puvira ian isi iki kamaghira ikiam.” **15** Ezi ki Jeremaia ki kamaghin migei: “O Ikiavira Itir God, ni biziba bar dagh fo, egha gumazir paza na gamiba, ni bar me gifo. Kamaghin, ni gumazir nin ziam bagha dibovir osimtiziba na garizibar ganiva, na ginighnigh nan akuragh. Egh gumazir na gasighasizir kaba, ni ivezir kuram me ikaragh. Ni ti men sughsughti, me na misueghti ki aremegham. **16** O Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim, ni uan ziam na garizima, ki ni nan anavira. Ezi nin akam na batogha, mati nan daghemra min iti, mati dagher mam, gumazim, a isa anepava gavgavim namnam ko duam ganidi. Ezi nin akam na gamima, ki uan navir averiamin aven bar akongegha nan navim dera. **17** Ki gumazir dughiar aghuiba baghavira itiba ko apiavkia bizibav gia atir puvati. Bar puvati. Gumazamizir arazir kurar me amiba bangin, aningazim

na gizifa. Kamaghin, ki uabi abiragha bar nin apengan ikia uabira iti. **18** Manmagh amizi mizazir kam nan ikiavira iti? Egha manmagh amizi, me osimtizim na ganigavira iti, mati duaba nan mikarzimn ikiavira ikia midir puvati? Ki garima, ni nan akurazir puvati, mati gumazim mozir pam bagha ghua garima, a dakezi a tam amezir puvati.”

19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na ikaragha ghaze: “Ni akar kabanang ategh navim giragh ua na bagh iziti, ki ua ni inighti, ni ua nan ingangarim damuam. Egh ni akar kuraba akurir arazim ategh, akar aghuimram akunam, egh ni nan akatorimn min iki nan akamin gun mikimam. Eghti gumazamiziba nin akaba baragh nin gin mangam. Ni men akaba baragh men gin mangan marki. **20** Ki gumazamizir kabar damazimn ni damighti, ni brasin divazimn min tugh gavgavigham. Ki datirighin nin akuragha, ni ko iti. Eghti gumazamizir kaba nin apanim damuva ni dikabiraghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. **21** Ki gumazir arazir kurabagh amiba ko apangkuviba puvatizir gumaziba, men agharim da ua ni inighti, me ua ni gasighasighan kogham.”

16 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **2** “Ni nguazir kamin amizitamn ikian marki, egh ni boriba puvatigh. **3** Ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin itir boriba ko, men amebaba ko afeziar me batamiba, ki me bativamin bizibar gun ni mikimasa. **4** Me bar arighiregham. Tarazi arimariar kuraba iniva arimighiram. Eghti apaniba izi taraziv soghti me arighiram. Eghti men tarazi dagheba puvatighiva, arimighiram. Eghti

gumazir men kuabar apangkuv aziva, me isi mozibar afamiba puvatigham. Eghti men kuaba pura tintinibar afiar buaribar min nguazim giriv ikiam. Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko asizir atiaba men kuabar amam.

5 “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei: Ni gumazir ovevem gibua itibar pizir isam bagh, men dipenimin mangan marki. Gumazamizir kaba, ki ua deragh men apangkuv me damu navir amirizim me ko a inian aghua. Kamaghin, ni me bagh azirakar ighiabar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. **6** Ki ghaze, nguazir kamin gumazamizir ziaba itiba, ko ziaba puvatiziba sarama arighiregham. Eghti gumazir men kuaba mozibar afamiba puvatigham. Eghti gumazir me bagh aziva uan apangkuvim akakagh mikarzim aghoriva, dapanir arizim gisamiba puvatigham. **7** Eghti gumazitaba gumazir aremeziba bagh azi ikiti, gumazir me bagh dagheba ko dipaba ater izi men navibar amuti, me navir amirizimin iki nimira ikiamiba puvatigham. Eghti men amebaba ko afeziaba aremeghti, gumazir izi gumazir kabagh ibua itiba bagh dagheba ko, dipaba ater izi me daning, me ko ikiva gavgavim me daning me ko ikiamiba puvatigham. **8** “Ni gumazamizir isar ekiabagh amibar dipenibar mangi, me ko iki dagheba ko dipabar aman marki. **9** Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei, gumazamiziba ua nguazir kamin ikian kogham. Eghti bar akongezir arazim ko navim deragha itir arazim ko poroghamiba uarir itir arazim, ki bar moghira da agivagham. Eghti gumazamizir datirighin itiba, uari uan damazibar bizir kamin ganti, an

otivam. **10** “Jeremaia, ni kamaghin me mikimti, me ti kamaghin ni mikimam, ‘Manmaghin amizi, Ikiavira Itir God bizer kurar kabar amuti da e bativasa migei? En arazir manam ikufi? E uan God, Ikiavira Itir God, arazir kurar manamin a gami?’ **11** Eghti ni kamaghin me mikim suam, ‘Ian inazir afeziaba nan akam batuegha, na ategha ghua asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki arazir kabar ia damuasa. **12** Ezi ian arazir kuraba bar ian inazir afeziaba amizir arazir kurabagh afira. Ia vaghvagha nan akam batogha, uari uan nighnizir kurabar gin zui. **13** Kamaghin amizi, ki nguazir kamin ia batueghti, ia mangi, nguazir igharazir ia ko ian inazir afeziaba fomira fozir puvatizimin ikiam. Ki ian apangkuvighan kogham, kamaghin amizi, ia nguibar kamin arueba ko dimagaribar ia asebar ziaba fam.” **14** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, “Ki gumazamizir kaba batuegh, gin ua men aku nguazir ki men inazir afeziabagh aningizimin izam. Me datirighin uan akam gavgavim a daningisi mikim suam, ‘Bar Guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itim, a Isipin e inigha en akua ize, e an ziamin gun migei.’ Egh ki ua men aku izamin dughiam, me arazir kam giragh kamaghin mikim suam, ‘Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, notin amadaghan itir kantri ko kantrin igharazir an e amadazi e ghua ikeziba, a ua e inigha en akua en nguazimin ize, ezi e an ziamin gun migei.” **16** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ki apaniba amadaghti, me iziva Judan gumazamizibar suigh me iniam, mati gumazim uan ivem akunigha osirir aviriba ini. Eghti gin ki uam apanir igharaziba ameghti,

me mangi gumazamizir mighsiabar mongeziba, ko dagiar toribar mongeziba, buri men suigham, mati gumazim ruarimin asiziba buria dar suisi. **17** Me amir biziba bar nan modozir puvati. Da bar nan damazimin azenara iti. Me uan arazir kuraba mongiva avegham. **18** Me nguazir ki me ganingizir kam, marvir guar kurar kaba isa nan nguazim garighizi, da nan damazimin mize. Kamaghin ki me amizir arazir kuramin ivezim giviragh, ua a ikaragham.” **19** O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na ganiga, nan danganir mogomemin min ikia, egha osimtizar dughiabar ni nan akurvasi. Nguazir kamin otevíba bar dar gumazamiziba bar, ni bagh izi kamaghin mikimam: En inazir afeziabar aseba, da pura bizir kiniba, da e gifara, en akuraghan kogham. **20** Gumaziba uari baghvira godin tabar ingaram ti? Puvati. Marvir guar gumaziba ingariba, da guizbangira godba puvati. **21** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ni oragh! Ki gumazamizir arazir kurabagh amiba dughiar vamirara men sure damigham. Dughiar kamin ki men sure damuti, me nan gavgavir ekiam gifogham. Egh me fogh suam, Nan ziam, Ikiavira Itir God.”

17 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Judaba, arazir kurar ia amiba kar ian arazir ia zurarama amiba da zurara ian ikivira ikiam. Mati gumazim tuizimin akar otevíba aghorezi moghin, ia dar uan navir averiar gavgavibar da osirigha, da isa ofa gamir dakoziabar 4plan mikebabar, bulmakaun komba aghoregha da osiri. **2** Ian gumazamiziba zurara asebar ofa gamir dakoziaba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itibagh nighnisi. Ia marvir guar kaba isa azenara temer ekiaba

bar dar apengan da asava, maba mighsiar pin itibar ada
 asezi da tuivighav iti, ezi ia dar ziaba fe. **3** Ia mighsiar
 kaba ko azenan itir tuzibar ghua dar ziaba fe. Kamaghin
 amizi, ki ian dagiaba ko ian bizir bar aghuiba isi apanibar
 aningam. Ia uan kantrin aven arazir kurar avirim gami.
 Kamaghin, ian arazir kuraba bangin, ki apanir kaba
 ateghti, me ia ofa gamir dakoziba iniam. **4** Ian arazir
 kurar ia amir kaba bangin, ki ia damighti ia nguazir ki
 aningizir kam ategham. Egh ki ia damighti ia nguazir ia
 fozir puvatizimin pura uan apanibar ingangarir gumazir
 kinibar otivigham. Guizbangira, nan aningagharim mati
 avir mam isia iti. Ia uari avir kam uam a gamizi a dikafi.
 Eghti avir kam isi mamaghira ikiam.” **5** Ikiavira Itir
 God kamaghin migia ghaze, “Gumazim akirim ragha
 na gasaragha, nighnizir gavgavim gumazir kinimin ikia
 ghaze, ki uan gavgavimin uabin akurvagh deravira
 ikiam, gumazir kam a bar ikuvigham. **6** A mati temer
 muziarim dipaba puvatizir danganimin ikiava aghui.
 Danganir kam gumaziba puvatizi, nguazim amangsizim
 a gizifa. Gumazir kamaghin garim, dabirabir aghuiba
 puvatigham. **7** “Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim
 nan itiba, ki bar deraghvira me damuam. **8** Me mati
 temem me dipar miriamin anekara. Ezi temer kamin
 biba nguazim giraghuegha dipam isi. Ezi aruem garir
 dughiam, an atiatir puvati. An dafariba angamira ikiavira
 iti. Eggha amoziba izir puvatizir dughiaabar, a nighnizir
 aviribagh amir puvati. A bar ikia mamaghira ti.” **9** Ikiavira
 Itir God, kamaghin migia ghaze, “Gumazamizibar navir
 averiaba arazir kurabara damuasavira me dikafi. Eggha

men nighniziba bar kufi. Ezi tina arazir kamin mingarim gifogham? Bar puvati. **10** Ki Ikiavira Itir God, kirara, ki gumamazizibar navir averiaba ko men nighniziba aven men gari. Egha vaghvagha gumamazizibar araziba tuisigha, me amir arazaraziba bar da ikarvagha ivezim me ganidi.” **11** Gumazim ifariva bizir aviriba iki, a mati kuarazir mam, kuarazir igharazimin aroriaba okemegha dagh isin itima da afoaghirezi, an adar nguziba ini. Ezi gumazir kamin dagiaba ko biziba, da gumazir kam tighar ghurighamin dughiam da ovengam. Eghti gin, gumamaziziba fogham, a mati gumazir onganim. **12** En Godin Dipenim, a mati Godin atrivimin dabirabir bar aghuim. A fomira ziar ekiam ikia, iza kamaghira iti. **13** Ikiavira Itir God, e Israelia zurara nighnizir gavgavim nin ikia, ni en akurvaghasa e ni bagha mizuai iti. Gumamazizir akirim ragha ni gasaraziba, me bar aghumsigham. Men ziaba, gumamaziziba zuamira me bakinighnigham, mati gumazim uan ziam nguazimin an osirizima a zuamira angaraghire. Ezi gumazir kaba ni ataki. Ikiavira Itir God, ni mati emimirir pam, dipar ikirimirim e ganidimin min iti. **14** O Ikiavira Itir God, ni nan arimariam akirighiti, ki bar guizbangira ghuamagheka. Ni nan akuraghti, ki guizbangira deraghvira ikiam. Ki ziar ekiam niraram anidi. **15** Israelia kamaghin na dipova migia ghaze, “E manadizoghin ganti, Ikiavira Itir God, bizir kurar a damuasava mikemezir kabar amuti, da otivam? A datirighin guizbangira dar amuti, da otivti, e dar ganika!” **16** Ikiavira Itir God, ni uan gumamazizibagh eghuvir ingangarir kam na ganingi, mati gumazir sipsipbagh

eghuvim. Ezi ki ingangarir kam ataghizir puvati. Ezi ni fo, ki dughiar kuram gumamazizir kaba bativasa me bagha ni mikemezir puvati. Bar puvati. Ki nin damazimin mikemezir akaba, ni bar deraghvira dagh fo. **17** Ni na damuti ki bar puviram atiatingan marki. Puvati. Ni dughiar kurabar aven, nan mogomer danganir aghuimin min iti. **18** Egh datirighin ni paza na gamir gumaziba, aghumsizim me daningighti, me digavir kuram damighti, ki digavir kuram damigh aghumsighan kogham. Ni men arazir kuram bangin dughiar kuram damighti, a me batogh bar me gasighasikigh. **19** Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Ni mangi nguibar ekiamin divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Gumamazizibar Tiarakam, ni an boroghin tughiv iki. Kar Judan atrivibar nguibar ekiamin aven mangigh izegh gamir tiar akam. Egh ni gin anetegh mangi Jerusalem tiar akar igharaziba uaghan bar dar boroghin tughiv iki. **20** Egh ni gumamaziziba kamaghin me mikim suam, ‘Ia Judan atriviba, ko Judan gumamaziziba, ko Jerusalemian tiar akar kamin mangigh izegh gamiba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh. **21** Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: Ia deraghvira uan ikirimirim bagh nighnigh. Egh Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalem aven mangisi, tiar akar kabar aven mangan marki. **22** Egh ia uaghan Sabatin dughiamin, uan dipenibar itir biziba ater daruan marki. Egh ingangaribar amuan marki. Ki ian inazir afeziabav kemezi moghin, ia Sabatin dughiam amiseveghti, a na baghvira iki. **23** Ezi ian ovaviba nan akam batuegha, nan gin zuir puvatigha, nan suren akar aghuiba baraghan

aghua. **24** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Ia nan akam
 barakigh! Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalemin
 aven izan marki. Ia Sabatin dughiam amiseveghti a
 nan dughiamra ikiti, ia an ingangaritam bar a damuan
 marki. Ia nan akamin gin mangi, **25** eghti atriviba zurara
 Devitin ikizimin otivam, egh me Devitin ikizimin atrivir
 dabirabim dapiam. Eghti atriviba uan gumazir aruaba
 ko, hoziabar apiagh, karisbar tuivigh Jerusalemin tiar
 akabar aven mangi izegh damuam. Eghti Judaba ko
 Jerusalemin tiar akar kabar mangi izegh damuam. Egh
 dughiaabar zurara gumazamiziba Jerusalemin ikiam. **26**
 Eghti gumazamiziba Judan kantrin danganiba bar da
 ategh, uan ofaba inigh nan Dipenimin izam. Me Judan
 nguibar ekiaba ko, Jerusalemin boroghin itir nguibaba
 ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, mighsiar dozir
 aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir
 igharaziba ko, sautin amadaghan Negev iti naghin, me
 danganir kaba bar da ategh, Jerusalemin izam. Me izi,
 asizir tue bar isia mighirir ofaba ko, asizir igharazibar
 ofaba ko, witba tuer ofaba ko, mughuriar aghuim zuir
 ofaba ko, na minabir ofaba, me da inigh na bagh Ikiavira
 Itir Godin Dipenimin izam. **27** Egh ia nan akamin gin
 mangan aghuagh, Sabatin dughiam amiseveghti a nan
 dughiamra ikian kogh, ia biziba inigh Sabatin dughiamin
 Jerusalemin tiar akabar aven mangigh izegh damuti, ki
 tiar akar kaba avim dar atighti da isiam. Eghti Jerusalemin
 itir dipenir ekiaba bar isigham. Eghti tav avir kam
 amungeghan kogham.”

18 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, na mīgia ghaze, **2** “Ni dikavigh gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin magiritima ki ua ni mikimam.” **3** Ikiavira Itir God, na mikemegha givazi, ki gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin ghua garima, a minebar ingarir wilin boroghin aperaghav ikia minemin ingara a gighavkiri. **4** A garima, dughiar mabar nguazir miner a uan dafarimin ingarir kam, an damazimin mong derazir puvati. Egha a ua miner kamin nguazir kamra inigha an suiragha, ua an ingara uan ifongiamin gin ghua nguazir miner igharagha garimin ingari. **5** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei. **6** “Ki Ikiavira Itir God, ki akar mam Israelia ian iti. Ki ti gumazir nguazir minemin ingarizi moghin bizibar ia damuan kogham, a? Puvati, ki uan ifongiamin gin mangam. Mati gumazim minemin ingarasa nguazimin suirazi an an dafarimin iti moghin, ia Israelia nan dafarimin iti. **7** Egh ki kamaghin mikim suam, gumazamizitaba o kantrin tam, ki me abinigh me batuegh, me gasighasighsi me damuam. **8** Eghti kantrin kamin gumazamiziba navibagh iraghti, ki uan nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogham. **9** Egha dughiar mabar ki kantrin maba gavgavim me daning, men akurvaghti me deravira ikiasa migei. **10** Eghti me nan damazimin arazir kuram damuti, ki uan nighnizim giragh, me damuasa mikemezi moghin me damuan kogham. **11** “Jeremaia, ni kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia oragh! Bizir kurar ki ia damuamim, ki anekirigha gifa. Ki ivezir kuram ia daningasava ami. Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kuraba ategh,

uan dabirabiba akirigh arazir aghuibara gin mangi.’ **12** Eghti gumamaziziba kamaghin nin akam ikaragham, ‘Marki e aghua. E uari uan nighnizibar gin mangasa ifonge. E bar moghira nin akam baragham aghua, e uan navir averiar kurabar gin mangasa.’” **13** Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze: “Ni mangi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar azaragh fogh, me tong kamaghin oraghiz, o? Israelia amizir arazir kurar kaba, kantrin igharazir taba uagham, Israelian min arazir kurabagh amiz, o? Puvati. Israel, mati nan guivir igiar ki bar ifongezimin min iti. Ezi an arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizim gami. **14** Lebanonin kantrin dagiar mighsiaba, ti dughiar tabar ais dar amera ira uaghiri o? Ti puvati. Mighsiar kabar dipar orangtiziba ti dati, o? Bar puvati. **15** Ezi nan gumamaziziba bar na gin amada. Eghe me aseba bagha ofan migharir mughurir aghuim zuibagh ami. Me kamaghin amua ireghe, tuavir men afeziba fomira gin zuim ateghe, datirighin tuavir aguar kurar kabar zui. **16** Kamaghin, men nguazim ikuvigha pura danganir kinimin min iti. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba danganir kamin izi an ganigh, dapaniba rongiva dibovir akabar me damuva misoribar aningiva, digavir kuram damigh bar atiatigham. **17** Eghti ki uan gumamaziziba akirim me gasaragh men akuragham koghti, apaniba izi men agiraghti me aregham. Mati aminim aruem anadi naghin ikeghe pamtemin iza tintinimin bizibagh ivaima, da zui.” **18** Gumamaziziba kamaghin migia ghaze, “Jeremaia guizbangira akatamin migeir puvati. Kamaghin, e Jeremaia misoghsi tuaviba buriam. E ghaze, Ofa gamir

gumaziba suren akam akurir ingangarim ataghiraghan
 kogham. Eghti gumazir nighnizir aghuim ko fofozir
 aghuiba itiba, me uan nighnizim ko fofozir aghuim
 ateghan kogham. Eghti akam inigha izir gumaziba Godin
 akam e mikimvira ikiam. Kamaghin amizi, e Jeremaia
 baraghan kogham. E a isi kotiam darigham.” **19** Ezi
 ki Jeremaia, ki kamaghin God ko migei, “Ikiavira Itir
 God, nan dimdiam barakigh. Ni nan apaniba mikemezir
 akam ginighnigh. **20** Gumazitam arazir aghuim damuti,
 gumaziba ti a ikaragh arazir kuram a daningam, o?
 Puvati. Eghti gumazir kaba na gasighasigham, me mati
 gumazim mozim gutui, eghti asizim atamakuigh an
 magirigham. Ni, arazir ki fomira amizim ginighnigh. Ki
 nin boroghira iza me bagha nin azangsigha ghaze, ni uan
 aningagharim agivagh, gumazamizir kaba deraghvira
 me damu. **21** Ezi datirikin, ni men boribar amuti, me
 dagheba puvatigh arighiregham. Egh apaniba ateghti, me
 izi gumazitabav sueghti me arighiregh. Eghti gumazitaba
 arimariar kurataba ini arighiri. Eghti gumazir igiaba
 midorozimin arighiri. Kamaghin, men amuiba boriba
 ko paba puvatigham. **22** Nan apaniba nan suiragh na
 gasighasighasa, mati asizim mozimin magirasa mozim
 gutui, egha mati gumazim asizimin suighasa azuazim
 aguragha a mizua iti. Kamaghin amizi, ni zuamira gumazir
 kuraba ameghti me izi gumazir kaba ko misogh, me
 gasighasikigh, eghti me bar puviram atiatingiva, uan
 dipenibar aven mongegh bar puviram arangam. **23**
 Ikiavira Itir God, ni fo, me na misueghti ki aremeghasava
 ami. Eghti ni men arazir kuraba gin amangan marki. Men

osimtiziba agivan marki. Ni men aningaghvira ikiva, men apanibar amuti, me izi nin damazimin me dikabiragh.”

19 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Jeremaia, ni mangiva nguazir minebar ingarir gumazim da nguazir minetam givesegh. Egh miner kam inigh mangi gumazamizibar gumazir dapanir taba ko ofa gamir gumazibar dapanir taba inighti, me ni ko mangi. **2** Egh ia mangi Jerusalemin divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Mineba Biaghirezir Tiarakam, an boroghin mangi Hinomin Danganir Zarimin otogh. Egh ni kagh tugh nan akam akun suam, **3** ‘Ia Judan atriviba ko Jerusalemin gumazamiziba, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei. Ki bizir bar kuram damighti, a danganir kamin otivam. Eghti gumazamizir bizir otivamin kamin akaba bareghamiba, me bar digavir kuram damigham. **4** Ki kamaghin damuamin bizimin mingarim, a kamakin, gumazamizir kaba akirim ragha na gasaragha, aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Gumazamizir kaba, ko men ovaviba, ko Judan atriviba, me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi datirighin, me aser kabar ziaba fe, egha arazir kamin me danganir kam gamima a nan damazimin bar mize. Me uaghan pura gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi, me ariaghirezi men ghuziba danganir kam gire. **5** Egha me Jerusalemin asem Balin ziam fasa danganibar ingarigha, uari uan boriba isa ofan bar isia mighiribar min, avimin da tua asem Bal bagha ofa gami. Arazir ia amizir kam a nan

arazim puvati. Ki kamaghin arazir kam damuasa me
 mikemezir puvati. Bar puvati. Egha uaghan arazir kamagh
 garir tam ki me daningasa nighnizir puvati. **6** Egha
 Ikiavira Itir God ghaze, me gin ua danganir kamin ziam,
 Tofet o Hinomin Danganir Zarim a darighan kogham.
 Puvati. Me kamaghin danganir kam diponam, Danganir
 Zarir Gumazir Aviribav Sozi Me Ariaghirim! **7** “Judaba
 ko Jerusalemia danganir kamin bizir aviribar amuasa
 nighnisi, ezi ki men tuavim apirighti me dar amighan
 kogham. Eghti ki apaniba ameghti, me izi me misueghti
 me arimighiregham. Eghti ki kuaraziba ko asizir atiaba
 ameghti, da izi men kuabar amegham. **8** Eghti Jerusalem
 ikuvigham, eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
 danganir kamin izi, bizir kurabar ganti, da an ikiam.
 Eghti me, me dipov aki misoribar aning, digavir kuram
 damigh atiatingam. **9** Apaniba Jerusalemia misoghsi,
 izi men nguibar ekiam avinigham. Eghti bizir kam an
 osimtizir bar ekiam Jerusalemia danighti, dagheba bar
 men puvatigham. Eghti gumazamiziba uari uan boribav
 sogh dar amiva, egh uari uan namakabav sogh me amam.’
10 “Jeremaia, ni akam akunti gumazamiziba ni baragh nin
 ganti, ni nguazir miner ni suirazim ni anemisararikigh.
11 Egh kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
 Bar Itim kamaghin migia ghaze: Ki Judan kantrin
 gumazamiziba ko Jerusalem gumazamiziba bar, nguazir
 minem amisaragharighizi moghin me misararigham.
 Eghti gumazitam uam anekirighan kogham. Eghti Tofetin
 danganim, Judabar matmatin min otoghti, men kuaba
 danganir kam bar a gizivagham. **12** Ki Ikiavira Itir God,

ki ua kamaghin migia ghaze, ki nguibar ekia kam ko, an itir gumazamiziba arazir kamin me damigham. Ki Tofetin danganim gamizi moghin, Jerusalem nguibar ekiam damigham. **13** Ia Jerusalem nguibar ekiamin itir dipeniba ko Judabar atrivibar dipenir siriabagh isin ghua mikoveziba bagha mughuriar aghuim zuir ofabagh amua, aseba bagha wain inger ofabagh ami. Eghti Jerusalem itir dipenir kaba bar moghira Tofetin danganimin min otoghti, gumazamizibar kuaba dar aven iki Godin damazimin bar mizegham.” **14** Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki Tofetin danganimin ghugha an akam akuri. Egha gin, ki Tofet ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua, Dipenir miriamin uari akuvir danganimin tugha, kamaghin gumazamizibar dia me migei. **15** “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei, ‘Ia deraviram oragh! Ia akaba batogha, nan akam baraghan aghua. Ezi kamaghin bizir kurar ki ia damuasa mikemeziba, ki dar amighti, da bar ian nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar otivam.”

20 Jeremaia akar kam akurir dughiamin, Imerin otarim Pasur, an ofa gamir gumazir mam. A Ikiavira Itir Godin Dipenim geghuvir gumazibar, gumazir dapanim, a ikiava orazi, Jeremaia akam akuri. **2** Ezi Pasur midorozir gumazibav kemezi, me Jeremaian suiragha, a misuegha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin itir Benjaminin Tiarakar Pin Itimin ghugha, a isa kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. **3** Egha amimzaraghan, Pasur kalabusin Jeremaia isa azenim

gatizi, Jeremaia kamaghin a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ziam Pasur ni gatigha, ni diborir puvati. A ziar igharazir kam ni gatigha ni dibora ghaze: Atiatim Danganiba Bar Dar Ikiam. **4** Egha Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti, ‘Ki bizir kuram damighti a ni ko nin roroabar amighti ia bar atiatingam. Egh ni ganti apaniba midorozir sabamin nin roroabav soghti me bar arimighiram. Egh ki Judaba bar me isi Babilonin atrivimin agharim datighti, a taraziv sueghti me arimighireghti, a tarazi me inigh mangi Babilonin pura ingangarir gumazir kinibar min me arigham. **5** Eghti ki apaniba ateghti me izi midorozir gavgavim Jerusalem a damu dagiaba bar ada iniva, gumazamizibar bizir aghuiba ko Judan atrivibar dagiaba ko, biziba bar ada akumakumigh Babilonin mangigham. **6** Pasur, ni oragh. Ni ko nin dipenimin itir darasi, ia bar Babilonin mangi kalabusin ikiam. Ni akar ifavaribar uan roroabav keme. Kamaghin, ni uan roroar kaba ko ia Babilonin aremegham. Eghti me nguibar ekar kamin ia afegham.” **7** O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarim damuasa na apezeperezi, ki nin apezeperir akar kam baraki. Ni bar gavgavizi, nin akam bar na gafirazi, ki pura nin apengan ghu. Ezi datirighin gumazamiziba na dipovan ingaravati. **8** Ki zurara nin akam akurima, ni na gamima ki tiarim akara kamaghin dia migei, “Midorozim otoghti, ia ikuvigham!” Ezi gumazamiziba akar kam baragha, zurara aghumsizim na ganiga akar kurabar na migei. **9** Ki kamaghin uabira uabi mikimam, ki ti ni gin amadagh ua nin ziamin nin akamin gun me mikiman kogh, egh ki kamaghin nin akam ginighnigh suam, nin

akam mati avim nan navir averimin ikia, nan agharibar isia iti. Ki ua nin akam mikiman koghasava amuava avenge. Bar puvati. **10** Ki orazi, gumazamiziba bar nimira uarira uariv gia ghaze, Jeremaia, a ghaze, bizir kurar kam bar danganibar iti, an e damuti e atiatingam. Kamaghin e a isi kotiam datika. E datirighirama a isi gumazir ekiabar damazimin kotiam darigham. Nan namakaba kamaghsua ifonge, bizir kurar na bativir kaba na dikabiragham. Me ghaze, “E ti a gifaragh a dikabiraghiva, an arazir kuram ikarvagham.” **11** Ezi Ikiavira Itir God, mati midorozir gumazir bar gavgavir mam, a nan akurvaghasa nan boroghin tughav iti. Eghti gumazir izi pazi na damuamin kaba, bizir kuram me batoghti me daghiregham. Egh me bar aghumsighti, men aghumsizir kam iki mamaghira iki givaghan kogham. **12** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni gumazamizibar nighniziba ko navir averiaba tuisigha dagh fo, ezi nin kotiam a bar guizin arazimra gin ghua bar dera. Ezi ki uan osimtizir kam isa nin dafarim garisi. Kamaghin amizi, ki ghaze, ni nan apaniba ivezir kuram me daningti, ki ganika. **13** E fo, Ikiavira Itir God, gumazamizir onganarazibagh amiba, a bar men akuragha gumazir kurabar dafarim da ua me ini. Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God bagh ongiva, an ziam fam. **14** Nan amebam na batir dughiar kam, God a gasighasighizi deraghai. Egha God bizir aghuitam dughiar kamin a gamizi, a an otozir puvatizi deraghai. **15** Ezi dughiar kamin gumazir mam akam inigha nan afeziam bagha ghua, kamaghin a migei, “Nin amuim otarim bate.” Ezi nan afeziam oregha bar akonge. Ezi God gumazir

akam inigha afeziam bagha ghuzim paza a damuasa ki ifonge. **16** Ikiavira Itir God, nguibar ekiabagh asighasighizi moghin, gumazir kam ikuvighasa ki ifonge. Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kabar apangkuvizir puvati. Ezi bar mizaraghara, gumazamiziba apanibar ganigha bar puviram azi. Egha aruer arizimin apaniba nguibamin aven zegha misoghasa pamten dei. Gumazir kam, arazir kamra, God a gasighasighasa ki ifonge. **17** Gumazir kam, nan amebamin navir averiamin na misoghezi ki aremeghai. A kamaghin amizi, nan amebamin navir averiam na afazi mozimin min otoghai. Ezi puvati. Gumaka! **18** Manmaghsua ki amebamin navimin ikegha otogha osimtizir kamagh garibar ikia, egha zurara bar puviram aghumsisi? Ki bar uabin apangkufi.

21 Atrivim Sedekaia, gumazir pumuning Jeremaia bagha aning amada. Aningin ziamning, Malkian otarim Pasur, ko Masean otarim Sefanaia, an ofa gamir gumazir mam. Aning Jeremaia migia ghaze, “Babilonin Atrivim Nebukatnesar, e ko misosi. Ezi ni e bagh Ikiavira Itir Godin azaraghti, an en akuraghasa e ifonge. A ti e bagh mirakelin tam damigham, a fomira en adarazi bagha amizi mokin. Eghti a mirakelin kam Atrivim Nebukatnesar damighti anetegh mangam.” Me migeima, Ikiavira Itir God, migirigiam isa Jeremaia ganidi. **3** Ezi Jeremaia aningin akam ikaragha ghaze, “Gua mangi Sedekaia mikim suam, **4** Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migia ghaze, ‘Datirighin Babilonin atrivim, Kaldiabar midorozir gumaziba ko iza Jerusalem divazim ekiaru. Ezi Israelian midorozir gumaziba midorozir

bizibar suigha divazimîn azenan gara Babilonia ko misosi. Eghti ki ian midorozir bizir kabagh iraghti, da nguibar ekiamîn tongira ikiti, ki kagh bar moghira da akuvagh pozir ekiam mikinigham. **5** Ki uabi bar ian aningaghegh ian atariva uan gavgavim sara ia misogh bar ia gasighasigham. **6** Egh ki nguibar ekiar kamin aven itir gumazamiziba ko asizitaba arimariar kuraba me danighti, me arimighiregham. **7** Ki Ikiavira Itir God ki ua kamaghin migei. Gumazamizir avirim, arimariar kaba ko, midorozir kam ko, dagheba puvatighamin dughiam bangin arighiram. Egh gin ki Atrivim Nebukatnesar ko an midorozir gumaziba ateghti, me Atrivim Sedekaia uan gumazir ekiaba ko gumazamizir ikiavira itiba inigh mangam. Apanir kaba Israelia ia misoghti ia aremeghasa bar ifonge. Nebukatnesar kuarkuvim ko, ifongiam ko, apangkuvir arazim tong ian ikeghan kogham. Egh ian tav ateghti, a ikian kogham.” **8** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Jeremaia, ni kamaghin gumazamizibav kim suam, ‘Ia oragh! Ikiavira Itir God tuavir pumuning ian aka. Tuavir mam, an angamira itir ikirimirimîn zuir tuavim, ezi tuavir igharazim, an ovevemîn zuir tuavim. **9** Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamin aven itiba, me arimighiregham. Apaniba izi me misogham, eghti tarazi dagheba men puvatighti me arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram me gasighasighti, me arimighiregham. Eghti gumazamizir angamira ikiasa ifongeziba, me nguibar ekiar kam ategh mangi pura uari isi, Babilonian divazimîn azenan ikia misoghasa garir darazi pura uari isi me danigh, men gin mangi, angamira iki mati apaniba midorozim

gafiragha suirazir pura ingangarir gumazamizibar kinibar min ikiam. **10** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migia ghaze, Ki Jerusalemin nguibar ekiam gasighasighasa nighnigha gifa. Ki ua deraghvira a damuan aghua. Ki Babilonin atrivimin amamangatighi, a nguibar ekiam kam inigh uan midorozir gumazibav kemeghti, me a daboroghti, a bar moghira isigh ikuvigh puvatigham.”

11 Ikiavira Itir God, ua ia mikimasa kamaghin na migia ghaze: “Ia Judan Atrivim Devitin anabamin ikizim, ia nan akam baragh! Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei, Ia zurara mizarazibar kotin gumazamiziba tuisizir arazim a deraghvira mangi. Egh gumazim gumazir igharazitamin bizim okemegh osimtizim a danighi, ia gumazir osimtizim itir kamin akuragh an osimtizim akirigh. Ia kamaghin damighan koghti, ki ian arazir kurar kam bagh, nan aningagharim avimin min bar ekeveghti, ki pazavira ia damigham. Eghti gumazitam anemungiva avegham. **13** “O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira ni migei. Ni oragh! Ni bar pin mar aperaghav ikia danganir zarir vin itibar gari. Ni mati dagiar bar pin itim. Ni ghaze, ‘Tina izi e misogham? Tinara iziva en nguibar e aven modimin aven izam?’ Ezi puvati. **14** Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh pazavira ia damigham. Ki avim damighi a Jerusalemin nguibar ekiamin otogham, mati avim ruarir arizimin dikavigha isi, egh avir kam atrivimin dipenimin isiti, Jerusalemin dipeniba uaghan bar moghira isigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

22 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Jeremaia ni Judan atrivimin dipenimin magiriva, egh akar kam akun. **2** Ni kamaghin mikim: O Judan atrivim, ni Atrivim Devitin atrivir dabirabim gapiaghiri, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ni uan gumazir dapaniba ko nin gumazamizir atrivimin dipenimin tiar akar kabar mangi izegh gamiba, ia bar moghira akam baragh. **3** Ikiavira Itir God kamaghin migei, ia arazir aghuibara damu. Eghti gumazitam gumazir igharazimin bizim okemegha osimtizim a ganingi, ia gumazir osimtizim itir kamin akuragh an osimtizim agifagh. Ia borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ovengeziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia ko itiba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan nguazir kamin aven, gumazamizir osimtiziba itir puvatiziba, pura me misoghti me arighiram marki. **4** Egh ia nan akamin gin mangiti, atriviba zurara Atrivim Devitin ikizimin otivam. Egh atriviba hoziaba ko karisbar apiagh, egh atrivimin dipenimin divazimin tiar akamin mangi zegh damuam. Eghti gumazir dapaniba ko gumazamiziba, me uan atrivim ko daruam. **5** Egh ia nan akamin gin mangan koghti, ki Ikiavira Itir God, ki bar guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, dipenir kam ki a gasighasigham. **6** Ki Ikiavira Itir God, ki Judan atrivimin dipenim migirigiar kam an iti: “O atrivimin dipenim, ki nin garima, ni bar dera, nin ganganim bar deragha mati Distrik Gileatin ruarir ekiam, egha mati kantri Lebanonin mighsiar ekiaba. Eghti ki ni damighti, ni pura nguazir kinimin min ikiam, mati danganir misingiziba ko nguibar gumazamiziba itir puvatiziba. **7** Ki apaniba ameghti, me izi ni gasighasigham.

Me uan sobiaba ko midorozir biziba inigh izi, nin dipenir akinir me sidan temebar ingariziba okegh da abigh, dar ararir kaba inigh avim mikinigham. **8** “Eghti gin, kantrin igharazir aviribar gumazamiziba danganir kam daruam. Egh me Jerusalem faragha itir danganimin ganiva, kamaghin uarira uarir azangsigham, ‘Ikiavira Itir God manmaghsua arazir kamin nguibar ekar kam gami?’ **9** Egh me uari kamaghin uari ikarvagham, ‘Bizir kamin mingarim kamakin. Gumazamizir kaba, me Ikiavira Itir God, men God, me an Akar Dikirizir Gavgavim akirim ragha a gasara. Egha me asebar ziaba fa dar apengan iti.” **10** Ia Judaba, ian Atrivim Josaia aremegha gifa, ezi ian apangkuv a bagh azian marki. Ezi Atrivim Josaian otarim Joahas e ategha gifa. A uamategh uan nguibamin izeghan kogham. Kamaghin amizi, ia Joahas bagh puv azi. **11** Joahas, an ziar mam Salum, a uan afeziam Josaian danganim inigha, Judabar atrivimin oto. Egha Joahas Jerusalem ategha gifa. Ikiavira Itir God Joahas ginighnigha kamaghin mikeme, “Gumazir kam ua izeghan kogham. **12** Apaniba a inigha nguibar igharazimin ghu. Ezi a uan nguazir kamin ganighan kogham. Puvati. A kantrin igharazimin aremegham.” **13** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Gumazim ua bagha ingarizir dipenim ginighnigha, an arazir kurabar gin ghua dipenir kamin ingarir gumaziba paza me gami. An akar gumaziba ingangarir kam gamua, an dipenimin ghuriar pin itibar ingarizi, a guizin arazim ategha me givezir puvati. Me pura ingari. Gumaka Gumazir kam bar ikuvigham. **14** Gumazir kam ti kamaghin migei, ‘Ki ua baghavira dipenir

ekiamra ingaram. Eghti an ghuriamin pin danganir ekiaba ikiam. A dipenir kamin winduan ekiabar ingari. Egha temer Sidan ararir aghuibar dar ingarigha Egha ter araribar uan dipenimin biribagh afughafuki. Egha penin aghevimin dipenim asingi.’ **15** “O atrivim, ni sidan temer ararir aviriba iti, egha ti ghaze, da ni gamima ni atrivir aghuimin oto, a? Nin afeziam, gumazir igharazibar min dagheba ko dipaba apava bar akonge. Egha a guizbangira arazir aghuibar gumazamizibagh ami. Ezi dabirabir aghuim iti. **16** Dughiar onganarazibagh amir gumazamiziba ko, biziba puvatizir gumazamiziba, me kotiamin otivima, nin afeziam men akaba arazir aghuimra gin ghua me tuisisi. Ezi gumazamiziba bar moghira dabirabir aghuim iti. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, arazir kamaghin amizim, kar guizbangin na gifozir gumazamizibar arazim. **17** Ezi ni uabira uabi ginighnigha, egha zurara bizir igharagha gariba iniasa puv a dagh ifuegha, ifavarir arazim gamuava bizir kaba isi. Egha ni pura gumazir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi me ariaghiri. Egha ni gumazamiziba dikabira paza me gami.” **18** Ezi bizir kam bangin, Ikiavira Itir God Jehoiakim ginighnisi, a Josaian otarim, Judabar atrivim. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Jehoiakim aremeghamin dughiamin, gumazamiziba an apangkuv, egh a bagh azian koghiva kamaghin mikimam. ‘O noki, nan aveghbuam,’ ‘O noki, nan amizim.’ Egh me kamaghin mikiman kogham, ‘O noki, en gumazir aruam,’ ezi ‘Noki, en atrivim.’ Puvati, me bar kamaghin mikemeghan kogham. **19** Me an kuam donkin kuamin min a batoke. Egh me an

kuam amikirigh, a inigh mangi, Jerusalem divazimin azenan a makunigham.” **20** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Jerusalem, gumazir ni me gifuegha me ko arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigha gifa. Kamaghin amizi, ni mangi, Lebanon mighsiar ekiaba ko Basan mighsiam ko Abarimin Mighsiamin ghuavanabogh, pamtemin dimiva azi. **21** Ni deragha itir dughiaabar ni bizir aviriba itima, ki akam ni ganingi. Ezi ni kamaghin migei, ‘Ki nin akam baraghan aghua.’ Ni zurara nan akam batosi. Ni kamaghin amir arazir kam, ni uan igiamra itir dughiamin a gamua iza datirighin tu. **22** Kamaghin amizi, apaniba aminir gavgavimin min iziva, nin gumazir dapaniba inigh mangam. Apaniba izi nin gumazir ni ifuegha me ko arazir kurabagh amiba inigh mangiti, me kantrin igharazimin kalabusin ikiam. Egh dughiar kamin ni uan arazir kurar ni amiziba bagh, bar aghumsigham. **23** Me faragha Lebanonin temer sidan temer ararir aghuibar nin dipenimin ingari, ezi ni dabirabir aghuim iti. Ezi noka, ni mizazir ekiam iniam, mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin, ni bar puviram arangam. **24** “Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira iti, ezi ni Jehoiakin, Judan atrivim ki guizbangira ni migei. Ni nan atrivimin ziar ekiam ko gavgaviba akakaghamin ringin min nan dafarir guvimin ikiam, ki bar ni gifueghan koghiva, ni batuegham. **25** Egh ki ni isi ni gasighasighamin gumazibar anigam, kar ni atiatir gumaziba. Ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan Kaldian midorozir gumaziba ko me migei. **26** Ni uan amebam ko, ki gua inigh, gua isi kantrin igharazim mikinigham. Kar guizbangira guan

kantrin guan amebamning gua batezir puvatizim, eghti gua an iki mangiva an aremegham. 27 Ia uamategh uan nguazimin izisi ifuegh, egh uam an izeghan kogham.” 28 Ezi Jeremaia kamaghin migei: “Manmagh ami? Gumazir kam Jehoiakin, a mati nguazir miner kurar mam bighizi gumazamiziba an aghuaz, o? Manmaghsua Ikiavira Itir God an boriba sara nguazir me fozir puvatizimin me akunasa? 29 O Israelian nguazim, Israelian nguazim, Israelian nguazim, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh!” 30 Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ni kamaghin gumazir kamin eghaghanim osirigh. Gumazir kam, mati gumazim boriba puvatizi moghin, bizir an amiba bar deragh otivan kogham. Bizir kam bangin, an boritam an danganim inigh, Devitin atrivir dabirabim daperagh, Judan nguazim gativaghan kogham.”

23 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ia gumazir dapaniba, lavzika! Ia bar ikuvigham. Ia nan gumazamiziba paza me gami. Ia sipsipbar gari gumazir kuraba, ia men agintigha me gasighasizima me tintinibar zui. 2 Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki bighavira gumazir dapanir nan gumazamizibagh ativiba me migia ghaze, Ia nan sipsipba batogha men agintizi me tintinibar ara ghue. Ia deragha men gara me geghuvir puvati. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia amizir arazir kurar kam, ki deraghvira an gan egh a ikarvaghham. 3 Gumazamizir ki amangizi ghua kantrin igharazibar itiba, ki ua men ikiavira itir varazira aku izi me isi men divazimin aven me arigham. Eghti me borir aviriba bativa bar avirasemegham. 4 Ki Ikiavira Itir God, ki

ghaze, Ki gumazir dapanir igiaba amiseveghti, me deraghvira gumazamizir kaba sipsipbar min me geghuv men ganam. Eghti gumazamiziba bizitamın atiatingan koghiva, osimtizitaba puvatigh, egh men tav ovengeghan kogham. 5 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın mığia ghaze, Dughiam iziti, ki Atrivim Devitin adarazir tongin, gumazir aghui tam amisevegham. Eghti a Temer Ghuzir Igiam temer dakamin otogha aghui moghin ikiam. Gumazir kam atrivimin iki, nighnizir aghuim iki, ingangarim damuam. Egh guizin arazimin gin mangi nguazir kamin gumazamiziba arazir aghuibar me damuam. 6 Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin, Israelin nguibamin itir darasi, me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam, ‘Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin Mingarim.’ 7 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın migei. Ki gumazamizir kaba batoke, eghe ki ua men aku men nguazimra izasa dughiar mam ginaba, eghti me deraghviram an ikiam. Me datirighin gavgavim akam ganidir arazim kamakin: Me kamaghın migei, ‘Ikiavira Itir Godin zurara ikia mamaghira itim, a Isipin kantrin e inigha ize, e an ziam dibora guizbangira migei.’ Ezi dughiar ki me inigha izezimin, me arazir kam giraghti, akar igharazitam an danganim iniam. Eghti me kamaghın mikim suam, ‘Ikiavira Itir Godin zurara ikia mamaghira itim, a kantrin notin amadaghan itim ko kantrin igharazir e amangiziba, adar uam Israelia e inigha en akua en nguazimra ize, e an ziam diborogha guizbangira migei.’” 9 Ezi Jeremaia

Godin akam inigha izir gumazibagh nighnigha kamaghin
 migei: “Ki Ikiavira Itir God gifo, egħa an akar bar zueziba
 sara fo. Egħa ki garima, Godin akam inigha izir gumaziba
 arazir kurabagh amua, Godin akabar ġin zuir puvati. Ezi
 bizir kam bangin nan nighnizim bar ikufi. Ezi ki atiatia
 nan aghariba bar puvira nisi. Ki mati gumazim wainin
 dipar onganir aviriba amegħa givagħa bar ongani. **10**
 Nguibar kamin gumazamizir avirim Ikiavira Itir God
 ataki, egħa amiziba ko gumaziba uan paba ko amuiba
 atagħiragħa, tintinibar uari isava akui. Gumazamiziba
 zurara tuavir kurabar ġin zui, egħa me uan gavgaviba
 isa puv arazir kuramra aniga, gumazamizir igħaraziba
 paza me gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, uan
 akamin ġin ghua nguazir kam gasighasiki. Ezi graziba
 bar misiga gifa, ezi nguazim azi. Ki Ikiavira Itir God,
 ki mikemegħa gifa.” **11** “Ki Ikiavira Itir God, ki ua
 kamaghin migei, Godin akam inigha izir gumaziba ko
 ofa gamir gumaziba uagħan Godin akaba batosi. Egħa
 me nan Dipenimin aven ingara, arazir kurabar amuasa
 atiatir puvati. **12** Kamaghin amizi, tuavir me zuir kam,
 ki a damighti a bar apighsigham, egħti mitatem bar
 me avaragħam. Egħti ki bar mighighvira me abinti me
 iregham. Ki me gasighasighasa dughiam ġinabagħa gifa,
 egħti dughiar kamin ki bar puv me gasighasigham. Ki
 Ikiavira Itir God, ki mikemegħa gifa.” **13** “Ki fomira
 Samarian Godin akam inigha izir gumazibar garima,
 me kamaghira arazir kurar ki bar aghuazim gami. Me
 asem Balin ziamin, akam akuri, egħa nan gumazamizibar
 akua tuavir kuramin zui. **14** Ezi ki datirighin Jerusalem

gumazir Godin akam inigha izibar gari, me arazir bar mizirizibagh ami. Ezi men arazir kuraba bar kurigha, Samarian akam inigha izir gumazibar arazibagh afira. Me amuir ikiziba ko, par ikiziba abizir arazim gamua, eggha uaghan ifavarimin arazim gami. Me gumazir arazir kurabagh amiba gavgavim me ganidi. Kamaghin amizi, gumazitam akirim ragha arazir kabanang gasarazir puvati. Ki Jerusalemian garima, me bar gumazamizir kuraba, mati Sodom ko Gomora. **15** “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki Godin akam inigha izir gumazir kabagh nighnigha kamaghin migei, Jerusalemian itir akam inigha izir gumaziba, nan akaba barazir puvati, ezi arazir kam bar moghira nguazir kam bar anevara. Kamaghin amizi, ki mizazir bar ekiam me daningam. Ki mati marasinin misozim me ganiga, me gamima me anepi, eggha mati, ki me gamima me gumazamizibagh asighasizir imezir dipam ame.” **16** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin Jerusalemia migei, “Ia Godin akam inigha izir gumaziba migeir akaba baraghan marki. Me ia gifara ghaze ia deraghvira ikiam. Me uan nighnizibar aven irebabar min garir bizibar gara ia migei. Ki akar kaba me ganidi puvati. **17** Gumazamizir nan akam baraghan aghuaziba, akam inigha izir gumazir kaba kamaghin me migei, ‘Ia dabirabir aghuim ikiam.’ Eggha gumazamizir akaba batogha, uan nighnizibar gin zuiba, akam inigha izir gumazir kaba, kamaghin me migei, ‘Bizir kuram, ia bativan kogham.’” **18** Ezi Jeremaia kamaghin migei: “Godin akam inigha izir gumazir katam, bar Ikiavira Itir Godin Nguibamin ikia uari akuvir dughiamin ikegha, Godin

akatam ko an nighnizir aghuitam inizir puvati. Gumazir
 kaba deraghavira kuarim atigha Godin akam baragha fozir
 puvati. **19** Ia gan! Ikiavira Itir Godin aningagharim aminir
 gavgavim ko amozimin min gumazir kuraba bativam, mati
 aminir bar gavgavir kuram, men dapaniba dikabinam. **20**
 Ikiavira Itir Godin aningagharim ikivira iki mangi, bizir
 a damuasa nighniziba bar ada givagham. Egh dughiar
 abuananamin, ia gumazamiziba bizir kaba deraghviram
 adagh fogham.” **21** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki
 akam inigha izir gumazir kaba amadazir puvati. Me uan
 avivizibar ghua uan akaba akuri. Ki akatam me ganingizir
 puvati, ezi me akam inigha izir gumazimin min akam
 akuri. **22** Me ti na ko nan Nguibamin ikia uari akuvir
 dughiamin ikegha, nan nighnizitam inigha, egha me
 ghua guizbangira nan akabar gun nan gumazamizibav
 kemeghai. Ezi akar kam gumazamizibagh amizi, me arazir
 kurar me amiba ategha, uamategha na bagha izeghai.
23 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ian azangsis: Ia ti
 ghaze, ki ti roghira kagh itir danganir kamin Godra, a?
 Puvati. Ki danganiba bar dar God. Ki roghira ikia, egha
 uaghan saghon iti. **24** Eghti gumazitam mangi igharagh
 modogham, eghti ki Ikiavira Itir God, ki ti an ganighan
 kogham? Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki bar overiam
 ko nguazimin iti. Kamaghin amizi, ki gumazir kamin
 gari. **25** “Ki akam inigha izir gumaziba nan ziamin gun
 migeir akar ifavariba baregha gifa. Me kamaghin migei,
 ‘Ki irebamin gani. Ki irebamin gani.’ **26** Akam inigha izir
 gumazir kaba, manadizoghin navibagh iragh uan akar
 ifavarir gumazamizibav geir kaba ataghiragham? Bar

puvatigham. **27** Me uari uan irebabar gun uarira uariv
gei, egħa me ghaze bizir kam gumamazizibar amuti, me
na ġin amadagħam, mati men inazir afeziaba fomira na
ġin amadagħa, asem Bal bagħa tevibar pira an ziam fe. **28**
Ki Ikiavira Itir God, ki ġuizbangira migei, akam inigha izir
gumazitam irebar kinitamin ganigh, uan irebar kinim
geghanam. Egħti ki akam isi gumazitam danighi, a nan
akar kam deraghviram anakunigh. Nan akam mati witi
dagħer aghuim, ezi akam inigha izir gumazir kabar akaba,
da pura biziba, mati witi miseviba. **29** Ki Ikiavira Itir
God, ki ġuizbangira migei, nan akam mati avim. Egħa
mati hamam ekiam, a dagħaba biġħa dagħ amima, da
mineminar kiniba iri. **30** “Kamagħin amizi, ia oragħ. Ki
Ikiavira Itir God, ki ġuizbangira akam inigha izir gumazir
kabar apanim gami. Me uarira uan akaba okiava ifara
ghaze, me na dama akaba ini. **31** Bar ġuizbangira, ki
Ikiavira Itir God, ki akam inigha izir gumazibar garima,
me pura mizebav ġia kamagħin miġia ghaze, ‘Kar Ikiavira
Itir Godin akam.’ Kamagħin amizi, ki men apanim gami.
32 Ia gan! Ki Ikiavira Itir God, ki garima, akam inigha
izir gumazir kaba, uan ifavarir irebabar gara dar gun
gumamazizibav gei. Egħa me ġifara ghaze, ki da isa me
ganidi. Me akar ifavarir iġħaragħa garir aviriba akuri, ezi
bizir kam gumamazizibagħ etuima me nan sagħon iti.
Ki me amadazir puvatiġħa, ingangarim me ganingizir
puvati. Kamagħin amizi, me gumamazizibar akurvazir
puvati. Bar puvati. Kamagħin amizi, ki men apanim gami.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegħa ġifa.” **33** Ikiavira Itir
God kamagħin Jeremaia mikeme, “Gumamaziziba o, Godin

akam inigha izir gumaziba o, ofa gamir gumazitam, me ti izi kamaghin nin azangsigham, 'Ikiavira Itir God, akar osimtizim ititam iti, o puvati?' Eghti ni a ikaragh nan akar kamin gun mikim suam, 'Ki Ikiavira Itir God, ki akam ian iti. Iarara osimtizim na gati. Kamaghin amizi, ki ia batuegham.' **34** Eghti akam inigha izir gumazitam o, ofa gamir gumazitam o, gumazir kinitam, ti kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir Godin akam, bar osemi.' Eghti ki gumazir kam ikarvagh osimtizim a daningiva, an adarazi sara osimtizim me daningam. **35** Ia uan namakaba ko aveghbuabav geir dughiamin, ia kamaghin mikim, 'Ikiavira Itir God, manmaghin akam ikara?' o 'Ikiavira Itir God, akar manam mikeme?' **36** Eghti ia ua kamaghin mikiman marki, 'Ikiavira Itir Godin akam, a bar osemi.' Puvati. Ian akabara, osimtizim ia ganidi. Ezi ia uari nan akam adavadafi. Ki Godin zurara ikia mamaghira itim. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ian God. **37** Eghti gumazitam akam inigha izir gumazitamin azangsighsi, a kamaghin mikim, 'Ikiavira Itir God akar manamin ni ikara?' o 'Ikiavira Itir God manmaghira mikeme?' **38** Eghti ia kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir Godin akam bar osemi,' ki Ikiavira Itir God, ki deraghavira ia migei. Ki akar kamin mikiman ian anogoroke, ezi ia nan akam batuegha ua migei, 'Ikiavira Itir Godin akam bar osemi.' **39** Ezi guizbangira, ki ia inigh ia asirafagh, ia akunighti ia nan saghuiamin mangigham. Ki kamaghira ia damuva, ia ko ian ovavibagh aningizir nguibar ekar kam, ki uaghan a makunigham. **40** Ki ia damighti, gumazir igharaziba dibovir akaba ia gasiti, ia bar aghumsigham.

Eghti aghumsizir kam iki mamaghira ikiam, eghti ia a gin amadaghan kogham.”

24 Babilonin Atrivim Nebukatnesar, Jerusalem abiragha givagha, Judaba inigha ua Babilonin ghu. A uaghan Atrivim Jehoiakimin otarim ini, otarir kamin ziar mam Jehoiakin, an ziar igharazim Jekonia. Egha a uaghan Judan gumazir ekiaba ko fofozir gumazir, bizir aghuibar ingariba ko ainin bizibar ingarir gumaziba sara inigha Jerusalem ataki. Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God bizir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka, ezi an aven ki akirar pumuningin garima, fighin oviziba akirar kamningin iti. Akirar kamning, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin iti. **2** Fighin ovizir faragha azenibar ania iti moghin, akirar mam fighin ovizir bar aghuiba an iti. Ezi akirar igharazim fighin ovizir bar kuraba an iti, ezi gumazamiziba dar aman iburagham. **3** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Jeremaia, ni bizir tizimin gari?” Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki fighin ovizibar gari. Fighin aghuiba da bar dera, ezi fighin kuraba, da bar ikufi, gumaziba dar aman iburagham.” **4** Ezi Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam kamakin: **5** “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Judan gumazamizir ki me batoghezi, me ghua Kaldian nguazimin ghueziba, ki men garima, me mati fighin ovizir aghuiba. **6** Ezi ki bar deraghvira men ganiva, deraghvira me geghuvam. Egh ua me inigh nguazir kamin izam. Ki gavgavim me daning me abinan kogham. Ki me akaragh me asian kogham. **7** Egh ki men navir averiabar aven nighnizir aghuiba me daningti, me kamaghin fogh suam,

Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Eghti me ua na bagha iziva, na ko navir vamiran ikiam. Egh nan gumamazizibar otivighi, ki men Godin ikiam. **8** “Ki, Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Atrivim Sedekaia uan gumazir dapaniba ko, Jerusalemian gumamazizir uan nguazimin ikiavira itir varazira, ko gumamazizir Isipin ghueziba, ki gumamazizir kaba pazi me damigham, mati gumazim paza fighin ovizir kurar gumaziba daman iburazibagh ami. **9** Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ki Judan amizir biziba baregh, digavir kuram damigh, egh bar atiatigham. Guizbangira, ki apaniba ameghti me izi Judan gumamazizir ikiavira itibav sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti arimariar kuram tarazigh asighasighti me arimighiram. Ki me batueghti me tintinibar mangegham. Eghti arazir kamin, ki nguazir ia ko ian ovavibagh aningizir kamin aven, ki bar ia agivagham. Eghti kantrin igharazir kabar gumamaziziba, ki Judaba batoghezi me dar ghueziba, me pazivira me damuva me dipovam. Egh gumamazizir kaba uan apanibar atar akar kurabar me mikim suam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’”

25 Ikiavira Itir God Judabav kimamin akam iti, egha akar kam isa Jeremaia ganingi. Dughiar kamin Josaian otarim Jehoiakim, a Judabar atrivimin itima, an namba 4in azenim oto. Ezi Nebukatnesar Babilonin atrivim itima an namba 1in azenim oto. **2** Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akar kam Judaba ko Jerusalemia mikiri. A kamaghin me mikeme: **3** Emonin otarim Josaia, a Judabar atrivimin itima, an namba 13in azenimin, ki

Jeremaia Ikiavira Itir God na ganingizir akam akuravira ikia iza namba 23in azenim gifa. Ezi ia a baraghan aghua.

4 Ikiavira Itir God, ia bagha dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, kar an ingangarir gumaziba. Ezi ia uan kuariba apirigha men akaba baraghan aghua.

5 Godin akam inigha izir gumazir kaba ghaze, “Ia bar vaghvagh navibagh iragh, tuavir kurar ia gin zuim atakigh, egh arazir kurar ia amiba atakigh. Egh arazir kaba ateghti, Ikiavira Itir God ia ateghti, ia nguazir a ia ko ian ovavibagh aningizir nguazimin deraghvira iki mamaghira ikiam. **6** Ia asebar gin mangi egh dar ziaba fiva dar ingangaribar amuan marki. Egh ia aser kabar marvir guabar ingariva, Ikiavira Itir God damuti, a ian aningaghan marki. Ia Ikiavira Itir Godin akamin gin mangiti, a pazi ia damighan kogham.” **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nan akam inigha izir gumazim nan akar kamin gun mikemezi, ia nan akam baraghan aghua. Puvati. Ia asebar marvir guabar ingara, na gamima, ki aningaghe. Ezi arazir kam bangin, ia paza uarira uarigh ami. **8** “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ia nan akam baraghan aghua. **9** Kamaghin amizi, ia oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki notin amadaghan itir ikizibar diaghiva, egh uaghan Babilonin Atrivim Nebukatnesar, an diagham, a nan ingangarir gumazimin min ami. Egh ki me inigh iziti, me nguazir kam ko an boroghin itir kantriba dagh asighasigham. Eghti me ikuvigh mamaghira ikiam. Eghti gumazamizir igharaziba men ganigh, akirim ragh me gasi dibovir akabar me mikimiva, egh digavir kuram

damuva, egh puviram atiatingam. Eghti nguazir kamin gumamaziziba aghumsizim iki mamaghira ikiam. **10** Egh ki men navir aghuimin agoroger arazim ko, bar akongezir arazim ko, gumaziba amubar ikiamin arazim, ki bar ada givagham. Eghti witin oviziba mirmiramin gumaziba puvatigham, kamaghin wit mirmiramin dagiaba ua tingaghan kogham. Eghti lamin angazangariba ua danganir kamin puvatigham. **11** Eghti nguazir kam bar ikuvigh danganir kinim otogham. Eghti 70plan azenibar, nan gumamazizir kaba, Babilonin atrivimin ingangarir gumazir kinibar ikiam. **12** “Eghti 70plan azeniba givaghtima, ki Babilonin atrivim ko an gumamaziziba, ki men arazir kurar me amiba ikarvagh puv me damigham. Egh Babilonin kantri gasighasigham, an ziar mam Kaldia. Eghti Babilonin nguazim pura iki mamaghira ikiam. **13** Ki Babilon gasighasighasa mikemezir biziba, Jeremaia bar adav keme. Ki bizir kaba bar dar amuti, da otivigham. Jeremaia osirizir akinafarir kam, ki kantriba bar dagh asighasighasa mikemezir akaba bar an iti. **14** Ki ivezir kuram isi Babilonin gumamaziziba, men arazir kurar me amiziba bagh me daningam. Eghti kantrin igharazir aviribar atrivir gavgaviba me dikabin me damuti, me pura ingangarir gumamazizir kinibar min ingangarim damuam.” **15** Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin na migei, “Jeremaia, wainin kavin ki suirazir kam, kar nan aningagharimin ababanim. Ni kavin kam inighti, ki ni amadaghti, ni gumamazizir aviriba bagh mangigh, me damighti, me wainin kavin kamin itim ami. **16** Eghti ki apaniba ameghti, me, me misogyniva, me gasighasigham,

kamaghin me mati, me wainin dipar kabar amegh givagh, gumazir onganibar min otivigh, bar pazivira daruam.”

17 Ezi ki Ikiavira Itir Godin dafarimin wainin kavin kam inigha, gumazamizir kaba bagha ghugha, me gamizima me aneme. **18** Ki faragha ghua Jerusalem ko Judan nguibar igharaziba, ko atriviba, ko Judan gumazir dapaniba, ki me gamizi, me wainin dipar kam ame. Egha Judan atrivim ko gumazir dapaniba bar ikuvizi, nguazir kam pura nguazir kinimin oto. Ezi gumazamizir igharaziba Judan kantrin gara, akirim ragha me gasa dibovir akabar me migia, bar digavir kuram gamua, puviram atiati. Egha gumazamizir kaba akar kurabar uari uan apanibav kimasa, kamaghin me migei, “Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.” Bizir kaba datirighin bar moghira otivigha gifa. **19** Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Isipin atrivim ko, an ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba ko, **20** gumazamizir igharazir Isipin tongin itiba sara bar me ganingi. Egha ki ghua Usin nguazimin atriviba ko, Filistian nguazimin atriviba sara, ki bar me ganingi. Filistia nguibar kaba iti: Askelon, Gasa ko, Ekron ko Asdotin nguibamin ikiavira itir varazira. **21** Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Idomin kantri ko, Moapin kantri ko, Amonia ko, **22** Tairin atriviba ko, Saidonin atriviba ko, ongarimin vongin itir nguibabar atriviba sara, ki bar me ganingi. **23** Egha ki ghua Dedanin gumazamiziba ko, Teman gumazamiziba ko, Busin gumazamiziba ko, gumazamizir uan dapanir minedevir arizibar pira da oteviba, sara bar me ganingi. **24** Egha ki ghua Arabian atriviba ko, gumazamiziba puvatizir danganimin itir

ikizir igharagha gariba, men atrivibagh aningi. **25** Egħa ghua Simrin atriviba ko, Elamin kantrin atriviba ko, Midian kantrin atriviba ko, **26** nguazir notin amadaghan itibar atriviba, men marazi sagħon itima, marazi roghira iti, ki vaghvagħa bar me ganingi. Ki nguazir kamin kantriba bar dar atriviba, ki bar me ganingi, ezi me aneme. Ezi bar abuan Babilonin atrivim abuananam ame. **27** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, “Jeremaia, ni akar kam gumamazizir kabav kemegħ. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin migei, ‘Ki apaniba amadagħti, me izi ia misogh ia gasighasigham, egħti ia wainin dipar kam ami mangivira iki wainin dipar bar aviribar amiva, ia bar onganigh, mighiva nguazim giregh ua dikavan kogham.’ **28** Jeremaia, me ti nin dafarimin kavin kam inian aghuagħti, ni kamaghin me mikim, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ia a inigh aneremi! **29** Ia oragh! Ki nguazir kamin gumamaziziba bar pazivira me damigham. Ki Jerusalem bizir kam faragh a damuam, kar nan nguibamra, ki uan ziam fasa a ginaba. Ezi ia ti ghaze, ki ia gitagħam, a? Bar puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ki apaniba ategħti me mangi nguazir kamin gumamaziziba bar me misoghām.’ **30** “Jeremaia, ki ni ganingizir akaba, ni bar adar gun mikemegħ. Ni gumamazizir kaba kamaghin me mikemegħ: “Ikiavira Itir God uan Nguibamin overiamin ikiva, pamtemin tiarim akarigh uan gumamazizibav kimam. A pamtemin nguazir kamin uan gumamazizibar diagħam, mati gumaziba wainin dipaba otivasa wainin

oviziba dika dei moghin dimam. **31** An dimdiar kamin niginim, bar nguazim avaragham. Ezi dimdiar kamin mingarim kamakin. Ikiavira Itir God nguazir kamin gumamaziziba bar me tuisigham. A kantriba bar dar gumamaziziba isi kot darigham. Egh ana apaniba ameghti me mangiva, gumamazizir arazir kurabagh amibav soghti, me arimighiram. Ikiavira Itir God, a kamaghin mikeme. **32** “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme: Ia oragh. Kantriba bar ikuvigham. Bizir kam, faragh kantrin tamin otogham, egh mangi bar kantribar otivam. Ezi asighasizir kam, mati aminir ekiam bar saghon dikavigha iva iza nguazim bar a garui.” **33** Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God gumamazizibav misoghti me arighiriti, men kuaba tintinibar nguibaba bar dar ikiam. Eghti men apangkuv aziva, men kuaba akuva, me afamin gumaziba puvatigham. Men kuaba afiar buaribar min tintinibar nguazimin iriv ikiam. **34** Ia gumamazizibar gumazir dapaniba ko me geghuva men gariba, mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipbagh eghufi, ia bar puvirama azi. Apaniba izi ia misoghti ia arimighiramin dughiam otogha gifa. Eghti gin me gumamazizir ikiavira itiba batuegham. Kamaghin amizi, ia nguazim giregh a gipoghpogh. Ia nguazir minner aghuim irigha biaghirezi moghin, ia iregh bar ikuvigham. **35** Sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia ari mangi bizir kurar kam gitaghamin mogomer danganiba puvati. **36** Ikiavira Itir God danganir men sipsipba apir grazibagh asighasiki. Kamaghin amizi, ia oragh! Datirighin sipsipbagh eghuvir gumaziba bar puv aziava arai. **37** Ikiavira Itir God bar puviram ian

aningaghe. Kamaghin amizi, a mati sipsipba avughsa
nimira itir danganir grazir aghuiba itibagh asighasiki.
38 Ikiavira Itir God dikavigha, laionin min uan danganir
mogomem ataki. Ikiavira Itir God bar aningaghegha
apaniba amangizi, me iza Judabav sosi. Ezi men nguazim
bar ikuvigha, danganir kinim gava.

26 Josaian otarim Jehoiakim, a Judan atrivimin otivir
dughiamin, Ikiavira Itir God, kamaghin Jeremaia migei, **2**
“Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ni mangi Ikiavira
Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven mangi, me
uari akuvir Danganimin tughiv ikiva, Judan itir nguibabar
gumazamiziba akam bar me mikim. Kar gumazamizir
nan Dipenimin aven iza nan ziam feba. Eghti akar ki ni
ganingiziba, ni me mikemegh. Ni akatam ataghiraghan
marki. **3** Egh dughiar ni nan akaba bar ada akunam,
eghti gumazamiziba nin akam baragh, egh navibagh
iragh, egh arazir kurar me amiba ategham. Eghti ki
nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar
amuan kogham. **4** Ni akar kamin me mikemegh, ‘Ikiavira
Itir God kamaghin ia mikimasa: Ia nan akam baragh,
ki ia ganingizir Arazibar gin mangi. **5** Egh nan akam
inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ia
ganingizir akaba, ia bar dar gin mangi. Dughiar aviribar
ki akam inigha izir gumaziba amadima, me iza akam ia
mikiri, ezi ia men akabar gin zuir puvati. **6** Egh ia nan
akam batueghti, ki Dipenir kam gasighasigham. Mati ki
fomira uan dipenim Silon nguibamin a gamizi mokin.
Eghti nguibar igharazibar gumazamiziba gin uan apaniba
akar kurabar me mikimsi, me kamaghin me mikimam,

“Ia Jerusalema ikuvizi moghin ia ikuvigham.”” 7 Ezi
 Jeremaia dikavigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugha,
 Ikiavira Itir God a mikemezir akar kaba bar dar gun
 gumamaziziba bar me mikeme. Ezi ofa gamir gumaziba
 ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumamaziziba bar
 akam baraki. Ezi Jeremaia mikemegha givazima, ofa
 gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko,
 gumamaziziba bar an suigha ghaze, “Na aremegh. 9
 Manmaghsua ni Ikiavira Itir Godin ziamin, akar kurar
 kam akuri? Ni kamaghin mikiman marki, Dipenir kam Silo
 ikuvizi moghin a ikuvigham. Egh ni kamaghin mikiman
 marki, nguibar kam ikuvigham, eghti gumamaziziba
 uam an ikian kogham.” Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenim
 avinizir divazimin aven itir gumamaziziba, me bar iza
 Jeremaia ekiaru. 10 Ezi dughiar kamin Judan gumazir
 dapaniba atrivimin dipenimin ikia, egha bizir kabar
 akaba barasi. Egha me dikavigha ghuavanaga, Ikiavira Itir
 Godin Dipenim avinizir tiar akamin otifi. Egha me uan
 dabirabibagh apia. Men dabirabiba Ikiavira Itir Godin
 Dipenimin avinizir divazimin aven mangamin tiar akam
 boroghin iti, tiar akar me kamaghin diborim, Tiarakar
 Igiam. 11 Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir
 gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumamaziziba bar
 moghira me migei, “Gumazir kam kamaghin mikeme,
 nguibar ekiar kam ikuvigham. Ia uari an akar kam baraki.
 Kamaghin amizi, bizir kam bangin, an aremegham.” 12
 Ezi gumazir dapaniba ko, gumamaziziba bar moghira,
 Jeremaia kamaghin men akaba ikara, “Ikiavira Itir God
 uabi na amadazi, ki akam inigha izir gumazimin akar ia

oraghizir kam, an gun mikeme. A uabi ghaze, Dipenir
 kam ko nguibar ekar kam ikuvigham. **13** Eghti datirighin
 ia uan daroriba ko arazibar kirigh. Egh ia Ikiavira Itir God,
 en Godin akamin gin mangi. Egh ia kamaghin damighti,
 Ikiavira Itir God uan nighnizim giraghiva, bizir a ia
 gasighasighasa mikemezibar amighan kogham. **14** Ezi
 ko, ki ian agharimin iti. Ia bizitamin na damusi, egh ia
 a ginighnigh suam, ian arazir kam deragh voroghira
 mangiti, ia a damu. **15** Ezi ki kamaghsua, ia deraghavira
 kamaghin fogh. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi
 na amadazi, ki iza akar ki ia mikemezir kabav gei. Eghti
 ia na misueghti ki aremegham, ia kamaghin fogh, ia
 gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim puram a
 misueghti an aremeghti, ia an osimtizim iniam. Eghti
 osimtizir kam a nguibar ekar kamin ikiva, uaghan
 bar moghira nguibar kamin gumazamiziba sara ikiam.”
16 Jeremaia mikemegha givazima, gumazir dapaniba
 ko gumazamiziba bar moghira dikavigha ofa gamir
 gumaziba ko, akam inigha izir gumazibav gia ghaze,
 “Gumazir kam, Ikiavira Itir God, en God, an ziamin
 akam akuri. An osimtiziba puvati, kamaghin amizi, e a
 misueghti ana aremeghan kogham.” **17** Ezi Judan gumazir
 aruar maba dikavigha kamaghin uari akuvagha itir
 gumazamizibav gei, **18** “Fomira, Heseia Judan atrivimin
 itir dughiamin, Moresetin nguibamin itir Godin akam
 inigha izir gumazim Maika, akam Judabav kira ghaze,
 ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Jerusalemin
 biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham. Egh
 Saion nguazir kinimin min ikiti, gumazamiziba an dagher

azenibar ingaram. Eghti Ikiavira Itir Godin Dîpenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.’ **19** Maika kamaghin migei, Hesehia ko Judaba bar moghîra ti a misoghezi an areme, a? Bar puvati. Hesehia Ikiavira Itir Godin apengan ikia, egha uan gumazamiziba bagha an azangsisî. Ezi Ikiavira Itir God nighnizim giragha, bizir kurar a me damuasa mikemezibagh amizir puvati. Ezi erara, arazir e Jeremaia damuasa mikemezim, an osimtizir ekiam inigh izi e datigham!” **20** (Ezi gin gumazir mam, an ziam Uria, a Godin akam inigha izir gumazir mam, a Ikiavira Itir Godin ziamin akam akuri. Uria a Semaian otarim, egha Kiriât Jearimin nguibamin gumazim. A Jeremaia mikemezi moghin, Jerusalemîn nguibar ekiam ko Judan nguazim ikuvighasa a mikeme. **21** Ezi Atrivim Jehoiakim uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba ko, me Urian akar kam baraki. Egha atrivim a misoghasa amima, Uria atiatigha ara Isipin ghu. **22** Egha Atrivim Jehoiakim, Akborin otarim Elnatan amadazi a gumazir maba ko me Isipin ghue. **23** Me ghua Uria inigha atrivim bagha ize. Ezi atrivim gumazibav kemezi me midorozir sababar a misoghezi an aremezi, me an kuam isa gumazir kinibar matmatiam mikini.) **24** Ezi gumaziba iza Jeremaia misueghti an aremeghasa amima, Safanin otarim Ahikam Jeremaian akurazi, me paza a gamizir puvati.

27 Josaian otarim Sedekaia, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, **2** “Ni ter ararir ruarir taba inigh, benir ruarir dar afamiba inigh, mati gumazim ingangarim damuasa bizir kamning isa bulmakaun tuem garizi moghin, da isi uan tuem

datigh. 3 Egh ni tuebagh arizir ter araribar ingarigh, vaghvagh Idomin atrivim ko, Moapin atrivim ko, Amonin atrivim ko, Tairin atrivim ko, Saidonin atrivim, me bagh ada amadagh. Ni fo, atrivir kabar gumazir dapaniba, en atrivim Sedekaia ko mikimasa Jerusalem ize. Kamaghin amizi, ni tuebagh arizir ter ararir kaba isi me daningigh, eghti me da inigh uan atriviba bagh mangi. 4 Ni kamaghin men atrivibav mikimsi gumazir kabav kemegh: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin akam ian atrivibar iti: 5 Ki uabi uan gavgavir ekiamin nguazir kamin ingari, egha ki uaghan gumazamiziba ko, asizibar ingarizi da nguazir kamin iti. Ki uabi uan ifongiamin gin ghua, nguaziba abigha gumazamizibagh anidi. 6 Ki datirighin ian kantriba isa, Babilonin Atrivim Nebukatnesar ganidi, a nan ingangarir gumazim. Egha uaghan ki asizir atiaba isa bar a ganingi, eghti gin me an apengan ikiam. 7 Kantriba bar an apengan iki, egh uaghan an otarim ko, an igiav otarir gin otivamim sara men apengan ikiam. Me Babilonin apengan iki mangi, ki Babilon gasighasighamin dughiar ki misevezimin tugham. Dughiar kamin, kantrin aviriba ko atrivir gavgaviba Babilonin dikabiragh, me damuti me pura men ingangarir gumazir kinibar otivigham. 8 “Egh kantrin igharaz tamin gumazamiziba Atrivim Nebukatnesar ateghti, a me gativagh men ganan aghuagham, mati gumazim ingangarim damuasa ter ararim isa bulmakaubar tuebagh ariki, eghti ki kantrin kam paziva a damigham. Egh ki Ikiavira Itir God, ki apaniba amadaghti me izi me misogham. Eghti me dagheba otevegh arimariar kuraba

iniam. Eghti arazir kabar, ki Atrivim Nebukatnesar ateghti, a kantrin kamin gumamaziziba bar me agivagham.

9 Kamaghin amizi, ia atriviba, ian akam inigha izir gumaziba ko, ian kukunir gumaziba ko, ian irebabar mingaribar gun migeiba ko, ian imezibagh amir gumaziba ko, ian akavsiabagh amir gumaziba, ia kuaribar arigh me baraghan marki. Gumazir kaba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. **10** Me ia gifari. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti ia uan nguaziba ategh saghon mangegham. Egh ia bar ikuvigham. **11** Eghti kantrin tamin gumamaziziba Babilonin atrivim ateghti, a me gativagh men ganam, kar mati bulmakau pura uabi isa gumazimin taghizi a ter ararim isa an tuem gatigha, eggha ingarasa a getui. Eghti ki gumamazizir kaba ateghti, me deraghvira uan nguazimin ikiva, uari bagh dagher azenibar ingaram. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **12** Ezi ki Jeremaia, ki akar kamra Judan Atrivim Sedekaia ganingi. Ki kamaghin a mikeme, “Ia Judaba, ia uan tueba isi Nebukatnesarin ter araribar apengan ada amangigh, aneteghti a uan gumamaziziba ko, me ia gativagh ian ganam. Ia kamaghin damu, ia deraghvira ikiam. **13** Ikiavira Itir God mikemegha gifa: Ni uan gumamaziziba ko Babilonin apengan ikian aghuaghti, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram inigh arimighiregham. Ni uan gumamaziziba ko, onganigh akaba batoghti, bizir kaba ia gasighasigham. **14** Ia fo, akam inigha izir ifavarir gumaziba ghaze, ia Babilonin atrivimin

apengan ikian kogham. Puvati, me pura ia gifari. Ia men akaba baraghan marki. **15** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki me amadazir puvati. Me nan ziamin akar ifavarim akuri. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti, ia uan nguibam ategh bar ikuvigham. Ezi akam inigha izir ifavarir gumazir akaba ia mikiriba, me uaghan bar ikuvigham.” **16** Ki ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar me bagha kamaghin akam akura ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ia akam inigha izir gumazir ifavarir kabar akaba baraghan marki. Me ghaze, ‘Me kiran oveghangin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir Babilonin itiba, me bar ada inigh ua Jerusalemizam.’ Godin akam inigha izir gumazir ifavarir kaba pura ia gifari. **17** Ia men akam baraghan marki. Ia Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam. Puvatightima, nguibar kaba ikuvigham. **18** Gumazir kaba, me guizbangira akam inigha izir gumaziba, egh me guizbangira Ikiavira Itir God, dama akam inigh izisi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin azaraghti, an apaniba ateghti me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba, ko atrivimin dipenimin itir bizir aghuiba ko, Jerusalem danganir igharaziba bar moghira, dar itir bizir naba inigh Babilonin mangan kogham. **19** “Atrivim Nebukatnesar Jerusalem izegha, Judan Atrivim Jehoiakin ini, a Jehoiakimin otarim. Egha uaghan Juda ko Jerusalemian gumazir dapaniba ini. Egha men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha a bizir aghuir maba ataghizi da Jerusalem iti. A brasin dipenir akiniba ko, tengin ekiar

me brasin ingarizim ko, me brasin ingarizir bizir me tengin doziba isin afamiba, me bizir kaba inizir puvati. Egha uaghan ingarizir bizir aghuir nan Dipenimin itir maba ko, atrivimin dipenimin itiba ko, bizir igharazir Jerusalemin itir maba inizir puvati. Ezi ki God, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin ia migei, **22** ‘Apaniba bizir kaba bar ada inigh Babilonin mangam. Eghti bizir kaba Babilonin iki mangi dughiar ki inabazimin, ki uam adagh inirigham. Eghti dughiar kamin ki ua me inighti, me ua Jerusalemin ikiam.”

28 Azenir kamin, Sedekaia Judan atrivim igiamra an otogha atrivimin ikia zuima an namba 4in azenim. Egha azenir kamin namba 5in iakinimin, Gibeonin nguibamin gumazir mam, a Godin akam inigha izir gumazim Hanania, Asurin otarim, a iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iza ofa gamir gumaziba ko gumazamiziba bar moghira, men damazimin akar mam Jeremaia ganidi. A kamaghin migei, **2** “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin mikeme, ‘Babilonin atrivim ia gativagha, mati gumazim ter ararim isa bulmakaun tuem gatigha a gatifa. Ezi ki ter ararir ian tuebagh atiziba, ki dar pirigha gifa, ezi da ua ia gativagh ian ganan kogham. **3** Azenir pumuning ikivira ikiti, ki ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir kaba bar ada inigham, kar bizir Nebukatnesar inigha Babilonin ghuziba, ezi ki ua da inigh Jerusalemin izam. **4** Egh ki uaghan Judan Atrivim Jehoiakin, a Jehoiakimin otarim, a inigh egh Babilonin kalabusin itir marazi sara ua men aku Judan nguazimin izam. Guizbangira, ki Babilonin atrivim

ian tuebagh arighizir ter arariba, ki kaba apirigham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” 5 Ezi Godin
 akam inigha izir gumazim Jeremaia datirighin dikavigha
 ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir Ikiavira Itir Godin
 Dipenimin boroghin tuivighav itibar damazimin, Godin
 akam inigha izir gumazim Hananian akam ikarvasi. 6
 Jeremaia kamaghin migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir
 God, ni mikemezi moghin damuasa ki ifonge. Ikiavira Itir
 God nin akam inigha izir gumazimin akar kabar amuti, da
 guizbangiram otivigham. Egh a uan Dipenimin biziba uam
 ada iniam. Egh Babilonin itir gumazamizir kaba, a ua me
 inigh Jerusalem in izam. 7 Ezi datirighin gumazamiziba ko
 ia bar moghira oraghti, ki akar igharazim mikimasa. 8 Bar
 fomira iza datirikin, Godin akam inigha izir gumaziba en
 faragha otifi. Me kamaghin migia ghaze, Midorozir ekiaba
 ko, mitiriar ekiaba ko, arimariar kuraba, da kantrin aviriba
 bativ, uaghan nguibar ekiabar otivam. 9 Eghti akam inigha
 izir gumazibar tav kamaghin mikim suam, Gumazamiziba
 dabirabir aghuim ikiam, e foghan kogham, akar kam
 a guizbangira, o puvati. Eghti gin, akam guizbangiram
 otoghti, e datirighin fogham, Bar guizbangira, Ikiavira Itir
 God akar kam isa, akam inigha izir gumazim ganingigha
 anemadazi a ize.” 10 Jeremaia akar kam mikemegha givazi,
 Hanania ter ararim Jeremaia uabi uan tuem gatizir kam
 ini. Egha Hanania ter ararir kam bar anepiraghariki. 11
 Egha a gumazamizibar damazimin tugha ghaze, “Ikiavira
 Itir God kamaghin mikeme. Ezi arazir kamra, ki ter
 ararir Nebukatnesar tintinibar kantribar gumazamizibar
 tuebagh ariziba apirarigham. Azenir pumuning givaghan

koghtima, ki kamaghin damigham.” Jeremaia akar kam baregha ghu. **12** Godin akam inigha izir gumazim Hanania, a Godin akam inigha izir gumazim Jeremaian firimin itir ter ararir kam apiriaghati, ezi dughiar maba givazima, gin Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migia ghaze, **13** “Ni mangi akar kamin gun Hanania mikemegh. Me tememin ingarizir ter ararir kam ni anepirigha gifa. Ezi ni ainin igiatamin ingarigh, egh ter ararir ni dipirizir kamin danganim datigh. **14** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ki uabi ainin me ingarizim inigha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar moghira men tuebagh ariki, ezi me pura Babilonin Atrivim Nebukatnesarin ingangarir gumazamizibar iti. Egha ki asizir atiaba sara a ganingizi, da uaghan an apengan iti.” **15** Jeremaia akar kam mikemegha givagha, ua kamaghin Hanania migei, “Hanania, ni oragh. Ikiavira Itir God ni amadazi ni izezir puvati. Ezi ni gumazamizibagh ifarazi, me nin akar ifavariba nighnzir gavgavimin dar iti. **16** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migei: Nin akaba gumazamizibagh ekuizi, me nan akaba barazir puvati. Kamaghin, ki nguazir kamin ni agivagham. Ni azenir kamnaghiram aremegham.” **17** Ezi azenir kamra an namba 7in iakinim ikiavira itima, Godin akam inigha izir gumazim Hanania aremegha gifa.

29 Jeremaia Jerusalem in ikiava, akinafarim osirigha gumazamizir kaba bagha anemada: Gumazir dapanir ikiavira itiba ko, ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamizir Babilonin itiba. Gumazamizir kaba bar moghira, Atrivim Nebukatnesar

faragha Jerusalem in me inigha, Babilonin kalabus
 darighasa men akua ghue. 2 Babilonia faragha iza
 Jerusalem izegha, Atrivim Jehoiakin ko gumazamizir
 avirim inigha men akua Babilonin ghuegha gifa, ezi
 gin Jeremaia akinafarir kam osiri. Me atrivim ko an
 amebam, ko atrivimin dipenimin ingarir gumazir ekiaba
 ko, Judaba ko Jerusalemian gumazir dapaniba ko, fofozir
 gumazir bizir aghuibar ingariba ko, ainin bizibar ingarir
 gumaziba, me bar moghira ghue. 3 Dughiar kamin Judabar
 Atrivim Sedekaia, a Safanin otarim Elasa ko, Hilkian
 otarim Gemaria, aning amadazi aning Babilonian Atrivim
 Nebukatnesar bagha zui. Ezi Jeremaia Judan Babilonin
 itiba bagha akinafarir kam isa aning ganingizi aning
 a inigha zui. Akinafarir kam kamaghin mikeme, 4 “Ki
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki
 kamaghin mikeme. Ia Judaba, ia oragh. Ki Jerusalem ia
 batuegha ia amadazi ia Babilonin ghue. 5 Egh ia uari bagh
 dipenibar ingariva, dagher azeniba opariva, azenir kabar
 dagheba ini. 6 Egh ia gumaziba amuibar ikiva boriba bati.
 Eghti ian otariba gin amuibar ikiva uari, uari bagh boriba
 bati. Egh ia ikizir avirir ekiam ikiam. Ia uari uari damuti,
 ian dibobonim magiran marki. 7 Ki ian akua nguibar
 ekier ia datirighin itir kamin ghu. Eghti ia nguibar ekier
 kam bagh pamten ingar deragh a damuti an amiraghirigh
 deraghvira ikiam. Eghti ia a bagh Ikiavira Itir God ko
 mikimti, a nguibar ekier kam deraghvira a damuam.
 Guizbangira, nguibar kam amiraghirigh deraghvira ikiti,
 ia uaghan amiraghirigh deraghvira ikiam. 8 Ki Ikiavira Itir
 Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira ia

migei, ia akam inigha izir ifavarir gumaziba ko kukunir
 gumaziba, ia me ateghti me ia gifaran marki. Egha ia
 garir irebar aghuiba, gumazir dar mingariba abigha ia
 migeiba, ia me baraghan marki. **9** Akam inigha izir
 gumaziba nan ziamin gun migeir akar kaba, da pura
 ifavarir akaba. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
 Ki akatam me ganingizir puvati. **10** “Ki Ikiavira Itir God,
 ki kamaghin migei: Akar kamin mingarim a kamakin.
 Babilon ia gativagh ian ganasa, ki 70plan azenibagh inaba.
 Eghti azenir kaba givaghtima Babilon ikuvigham. Eghti
 dughiar kamin ki ia ginirigh, ua ian aku Jerusalemin
 izam, kar ki uan akar dikirizimin gin mangiva a damuam.
11 Ki Ikiavira Itir God, ki bizir ian akurvaghsi damuamiba,
 ki adagh nighnigha dagh fogha gifa. Ki deraghvira ia
 damuti ia navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiasa ki
 ifonge. Ki pazi ia damuan aghua. Ia bizir ki damuamin
 kabagh nighnigh, dughiar kam mizuam ikiti, an otogham.
12 Egh dughiar kamin ia nan boroghin iziva, egh nan
 dimiva, egh na ko mikimti, ki ian dimdiam baragham. **13**
 Eghti dughiar kamin ia uan ifongiaba ko navir averiabar
 na buri nan gansi bar pamtemin ingaram. Ia kamaghin
 damu nan apigh nan boroghira izam. **14** Ki Ikiavira Itir
 God, ki guizbangira migei, ki ia ateghti ia nan boroghira
 izam. Eghti ki ua ia damuti ia deraghvira ikiam. Eghti ki
 kantriba ko danganir ki ia batoghezi ia ghueziba, ki me
 da bar moghira ia akuvagh ia iniam. Egh ki ua ian aku
 danganir ia fomira ikezimin mangam. **15** “Ia ti ghaze,
 ia Babilonin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, uan akam
 inigha izir gumaziba, ia ganingi. **16** Ezi Ikiavira Itir God,

atrivir datirighin Judan kantri gativagha Devitin atrivir dabrabim gaperaghav itir kam ginighnigha, egha ian akar gumazir ia ko kalabusin ikezir puvatizibagh nighnigha, kamaghin migei: **17** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ki apaniba amadaghti me izi gumazamizir Judan ikiavira itir daraziv sogham. Eghti ki me damuti me dagheba puvatigh, arimariar kuram iniam. Me bar fighin kurabar min otivigham, eghti gumazamiziba dar aman iburagham. **18** Egh ki kamaghira damuvira mangi midorozir ekiaba ko, dagheba puvatighamin dughiaba ko arimariar kurabar amuti, da me bativira ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir kurar ki Judaba me damuasa mikemezibar akam baregh, bar digavir kuram damigh atiatingam. Egh ki Judaba batueghti me tintinibar mangegham. Eghti kantrin igharazir kabar gumazamiziba pazi me damuva, dibovir akabar me mikimam. Egh gumazamizir kaba uari uan apaniba akar kurabar me mikimsiva, kamaghin me mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.' **19** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, me nan akam batoghezi, kamaghin ki bizir kabar me damuam. Ki dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, me nan ingangarir gumaziba. Ezi me ia bagha izima, ia men akaba baraghan aghua. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegh gifa. **20** "Ia gumazamizir ki Jerusalemin bar ia batuegha, ia amadazi ia Babilonin ghueziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deraghviram abaragh. **21** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki akam inigha izir gumazir ifavarir pumuning ginighnisi. Kar, Kolaian otarim, Ahap

ko, Masean otarim, Sedekaia. Egha ki kamaghin migei, Aning nan ziam gifara akam akuri. Kamaghin amizi, ki aning isi Babilonin Atrivim Nebukatnesarin agharim datigham. Eghti a kamaghin mikimam, me ian damazibar aning misueghti aning aremegham. **22** Ezi ia Judan Babilonin itiba, ia namakatam akar kuramin a mikimamin dughiamin, ia kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God ni gasighasigham, mati a Sedekaia ko Ahap gamizi, Babilonin atrivim avimin aning gaponge.' **23** Aning Israelian tongin bar arazir kuram gami, egha aning namakabar amuiba koma akuava, nan ziam gifara akam akuri. Ki akar kam me ganingizir puvati. Kirara, ki aning gara aning gifogha givagha aningin gun migei. Kamaghin amizi, ki aning gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa." **24** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, "Jeremaia, ni Nehelamin nguibamin gumazim Semaia akar kam a mikemegh. **25** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme, Semaia, ni uan nighnizimin gin ghua, Masean otarim Sefanaia, a ofa gamir gumazir mam, a ko ofa gamir gumazir igharaziba bar, ko gumazamizir Jerusalem itiba bar moghira, ni uan ziamin akinafarim osirigha me bagha anemada. Nin akinafarim kamaghin mikeme: **26** Sefanaia, Ikiavira Itir God ni amisefe, eghti ni ofa gamir gumazimin iki, ni Jehoiadan danganim inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ganam. Eghti gumazitam ifaragh onganigh akam inigha izir gumazimin min akam akunti, kar nin ingangarir ni damuamim: Ni a isi kalabus datigh, an sueba ko dafariba ikegh, ainin an firim dafagh. **27** Egha ni manmaghsua

Anatotin nguibamin gumazim Jeremaia akiran aghua? Kar gumazir ian tongin akam inigha izir gumazimin min akam akurir gumazim. **28** E Babilonin kagh itir gumazamiziba, an e bagha akam amadagha ghaze, ‘Ia dughiar ruarimin kalabusin ikiam. Kamaghin amizi, ia uari bagh dipenibar ingariva, azenibar dagheba opariva, azenir kabar dagheba ini.’” **29** Ofa gamir gumazim Sefanaia, Semaian akinafarim inigha Jeremaia bagha ghugha, a bagha akinafarir kam dibori. **30** An a diponegha givazima, Ikiavira Itir God kamaghin akam isa Jeremaia ganingi, **31** “Jeremaia, ni akam isi bar Judan Babilonin kalabusin itir adarazi bagh anemadagh, kamaghin me mikim suam: Ikiavira Itir God, Nehelamin nguibamin gumazim Semaia ginighnigha ghaze, ki ia bagha Semaia amadazir puvati. Ezi an akam inigha izir gumazimin min akamin gun ia mikeme, egha ia gamizima, ia akar ifavarir kam nighnizir gavgavim an iti. **32** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nehelamin nguibamin gumazim Semaia, gumazamizibagh etuima me nan akaba batosi. Kamaghin amizi, ki a ko an adarazi puv me damigham. Egh bizir aghuir ki uan gumazamiziba bagh damuti da otivighamiba, an adarazir gumazitam, bizir kabar gansi ikeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

30 Ikiavira Itir God kamaghin akam Jeremaia ganiga ghaze, **2** “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ni akinafaritam inigh, egh ki ni ganingizir akaba bar ada osirigh. **3** Ki Ikiavira Itir God, nan gumazamiziba Israelia ko Judaba, me ua deraghvira ikiasa, ki me bagha dughiam amiseveghe gifa. Ki ua men aku nguazir ki men

ovavibagh aningizimin izam, eghti a ua men nguazimra otogham.” 4 Ikiavira Itir God Israelia ko Judabagh nighnigha ghaze: 5 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: E orazima, gumazamiziba navir amirizimin itir puvatigha, bar atiatia digavir kuram gamua bar puviram azi. 6 Manmaghin ami? Gumaziba ti boriba bati, a? Puvatigham. Ezi manmaghsua, ki gumazibar garima, me vaghvagha dafariba isa uan navibagh ariki, mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin arai. Manmaghsua, men guaba igharagha otivigha gari, mati gumazim bar puviram atiati. 7 Iavzika! Dughiar bar kurar mam otivasava ami. Egha dughiar kam bar dughiar kurar maba bar adagh afira. Nan gumazamiziba, Israelia, me dughiar kamin osimtizir bar ekiam iniam. Eghti ki ua me iniam.” 8 “Egh dughiar kamin apaniba Israelian tuebagh atizir ter ararir kaba ki da apirigh, men kalabuziam agivagham. Eghti me ua pura igharaz darazir ingangarir gumazir kinibar min ikian kogham. Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme. 9 Ki Ikiavira Itir God, men God, me nan apengan ikiam. Eghti ki me bagh Atrivim Devitin ovavir boribar tav amiseveghti, a me gativagh men ganam. Eghti me an apengan ikiam.” 10 Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba, ia nan ingangarir gumazamiziba, ia atiatingiva digavir kuram damuan marki. Bar guizbangira, ia kantrin saghon itir kamin kalabusin iti. Eghti ki ua ia inighti, ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira dapiagham. Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan kogham. 11 Ki Ikiavira Itir

God, ki ia ko iki ian akurvagham. Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar tongin itiba, ki bar me agivagham. Egh ki ia agivaghan kogham. Guizbangira, ki puv ia damigham, ki arazir voroghira itim ginighnigha ia akiri.”

12 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Ia Israelia, me puv ia misoke, eghti ian mizazim ikivira ikiti, ian duar ekiaba akumighan kogham. **13** Ki ian akurvaghsi, ia bagh na ko mikimamin gumaziba puvati. Egha uaghan ian mikarziba akirighiti, da ua deraghamin marasinba puvati. **14** Ia arazir kurar aviribagh amigha osimtizir ekiam iti. Kamaghin amizi, ki ia gasighasiki, mati gumazim uan apanimin apangkuvir puvatigha, a gasighasiki. Kamaghin amizi, iavzika, gumazir fomira ian namakabagh amiziba, me ia gin amadagha gifa, egha me ua ia ginighnizir puvati. **15** Ia uan duar kaba bagh azirakar aviribar amuan marki. Duar kaba akumighan kogham. Ia arazir kurar aviribagh ami, egha osimtizir ekiam iti. Kamaghin ki arazir kamin ia gami. **16** Guizbangira, ia gasighasizir adarasi, me uari ikuvigham. Ian apaniba mangi saghon itir nguibabar kalabusin ikiam. Gumazir paza ia gamigha ian biziba okemeziba, apaniba pazi me damuva, men biziba okimam. **17** Ian apaniba kamaghin migei: ‘Saion mati bizir kinim, egha bar ikufi. Ezi gumazitam an apangkuvir puvati. Ki uabi ian mikarzibar amighti, da ua deragham, egh ian duabar amighti, da misigham.’ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.” **18** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ki Jekopin adarazir apangkuvigh, egh men akuragham. Eghti me uari bagh dipenibar ingar, egh deraghvira ua uan nguazimin ikiam. Egh Jerusalem

fomira ikezi moghin, me uam an ingaram. Egh atrivimin dipenim me an danganimra an ingaram. **19** Eghti Israelia na minabir ighiabar amuam. Egh me ighiabar amuva, egh bar akongegham. Eghti ki me damighti me bar avirasemegham, egh me ua varazira ikian kogham. Eghti ki gumazamizir igharazibar amighti, me men ziaba dikabiraghan kogham, me ziar ekiam me daningam. **20** Israelia fomira gavgavizi moghin ikiam. Eghti ki men akuraghti me deraghvira uan nguazim dapiagham. Eghti gumazir pazi me damuamiba, ki puv me damigham. **21** Eghti men gumazitam uabi men gumazir dapanir ekiamin otogh, me gativagh men ganam. Ki uabi gumazir kamin aku uabin boroghira izam. Guizbangira, gumaziba uan ifongiabar gin ghua nan boroghira izir puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. **22** Eghti ia Israelia, ia nan gumazamizibaram otoghti, ki ian Godin ikiam.” **23** Ia gan! Ikiavira Itir Godin aningagharim gumazir kuraba bativasava ami, mati aminir gavgavim ko amozir ekiam me bato, egha mati aminir ighuagha aruim men dapaniba abini. **24** Ikiavira Itir Godin aningagharim iki mangivira ikiti, bizir a damuasa nighniziba, a bar moghira dar amu da givagham. Eghti ia dughiar abuananamin, bizir kabagh fogham.

31 Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Dughiar ki inabazimin, ki Israelian ikiziba bar men Godin ikiam, eghti me nan gumazamizibaram otogham. **2** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Apaniba Israelia misozima, men ikiavira itir varazira apanibagh itagha ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Ezi ki me

gifuegha, arazir aghuibar me gamima, me ghua avughsazir danganimin ghue.” 3 Ikiavira Itir God, danganir saghuiamin ikegha, e bagha izegha kamaghin migei, “Ia Israelia, ki ia damighti ia na gifuegh nan boroghira izasa, kamaghin ki zurara ia gifonge, ezi nan ifongiamin arazir kam iki mamaghira ikiam. Guizbangira, nan apangkuvim ian itima, ki ia baghvira iti. 4 Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar ifongezim, ki ia damighti ia ua kantrin gavgavimin ikiam. Egh ia akuegh, mati amizir igiaba buabav sogha, egha ighiam gizir marazi ko akueghiva ighavamang iki. 5 Egh ia uam uari, uari bagh Samarian mighsiabar wainin azenir igiabar ingar. Egh ia wainin azenir kaba oparizir darasi, ia uari uan wainin ikarizir kabar oviziba iniva bar akuegham. 6 Eghti dughiar kamin, Efraimin anabamin adarazir gumazir eghuvir mighsiabar itiba, me kamaghin dimam, ‘Ia bar moghira dikavigh izi, e Saionin Mighsiamin mavanangam. E Ikiavira Itir God bagh mangam, en God.’” 7 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia, Jekopin adarazi bagh bar akongegh ighiabar amu, gumazamizir kaba gumazir igharazibagh afira. Ia pamtem, ziar ekiam na daningamin ighiabar amu, egh kamaghin mikim, ‘Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba ua me inigh, kar Israelian ikiavira itir varazira.’ 8 Bar guizbangira, ki notin amadaghan itir nguibar kam ko nguazir otevíba bar uan gumazamiziba inigh, ua men aku izam. Damazir kuraba itir gumaziba, ko suer kuraba itir gumaziba ko, amizir navir adaseba ko, amizir boriba batasava amiba, me uaghan izam. Eghti gumazamizir avirim uamategh nguibar kamin izam. 9

Ki men aku izamin dughiamin, me uan arazir kurar me amiziba gin amangisi, na ko mikim azi, na ko tuavimin izam. Ki me inigh men faragh mangi dipar aghuim itir danganimin otogh, men aku tuavir aghuibar mangiti, me ireghan kogham. Guizbangira, ki Israelian afeziamin min itima, Efraim nan otarir ivariam in min iti. **10** “Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia deraghvira kuaribar arigh nan akam baragh, ki Ikiavira Itir God. Egh ia nan akar kamin gun bar gumamazizir ongarimin vongin saghon arighatizibar itibav kin. Ia kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir God Israelia batoghezi me tintinibar ghue, ezi a ua me inigh izam. Egh a ua deraghvira men ganam, mati gumazim uan sipsipbar gara me geghufi.’ **11** Ki Ikiavira Itir God, ki apanir gavgavibar agharimin, ua Jekopin gumamaziziba, inigham. **12** Eghti me izi Saionin Mighsiamin tugh bar akuegh, egh bar pantemin araghasi dim ighiabar amuam. Egh bizir bar aghuir Ikiavira Itir God me ganingiziba bagh bar akuegham. Egh me wit ko, wain ko, olivin boreba ko, sipsipba ko, bulmakaun ki me ganingiziba, me da bagh bar akuegham. Egh me bar deraghviram otivigham, mati dagher azenim dipamin otevezir puvati. Egh me ua pazi ikian kogham. **13** Eghti dughiar kamin guivir igiaba bar akuegh kumatizibagh ighiam, eghti gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba uaghan bar akuegh kumatizibagh ighiam. Ki men azir akaba agivagh, me damuti men naviba bar deragham. Ki men navibar itir osimtizibar amuti, da amiragh ikiti, me bar akuegham. **14** Ki gumamazizibar amuti, me ofan aviriba inigh na bagh izam. Eghti kamaghira, ofa gamir gumaziba

dagher aghuir aviriba ikiam. Eghti ki bizir bar aghuiba uan gumazamizibar aningti, me bizitamin oteveghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **15** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azir akam ko tuatem. Reselin boriba ua itir puvati. Kamaghira, a uan ovengezir boriba bagha azi. A navir amirizim inian aghua. **16** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Resel, ni uam azian marki. Ni uan damazimin teriba adisigh. Nin azir akam pura zuir puvati. Nin boriba apanibar kantri ategh ua ni bagh izam. **17** Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei: ni bizir otivamin kam ginighnigh. Nin boriba uamategh uan nguibamin izamimin dughiam ni a mizuam. **18** “Ki Efraimin adarazir azir akam baregha gifa. Me azia kamaghin migei: ‘Ikiavira Itir God, ni e akirasa, mizazim e ganingi, mati gumazim bulmakaun igiar orazir puvatigha akaba batozim misosi. Ikiavira Itir God, nirara en God, kamaghin ni ua e ateghti, e uamategh ni bagh izam. **19** E ni ategha givagha, datirighin e ua uan nighnizibagh iragha gifa. Egha e uan osimtizim gifozir dughiamin, e osemegha bar aghumsiki, egha dapaniba avingi. Faragha en adarazi gumazamizir igiabar min ike, egha me arazir kurar aviribagh ami. Egha datirighin e uan arazir kuraba, bar dar aghumsiki.’ **20** Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme: Ki bar Efraim gifonge, a nan otarim. Ki zurara an ziamin dia, egha puv a ginighnisi. Dughiar mabar ki an atari. Ezi guizbangira ki a ginighnigh an apangkuvigham. **21** “Ia Israelia, ia uan nguibam ategha ghuzir tuavir kam, ia deragh a ginighnigh, egh ia ua izisi, ababanir taba uari bagh ada asegh. Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki

bar ifongezim, ia datirighin uamategh uan nguibabar
 izi. **22** Ia mati nan guivim, egha ia akirim na gasara. Ia
 manadizoghin navir pumuning itir arazim ategham, egh
 ua na bagh izam? Ki Ikiavira Itir God, ki arazir igiam atizi
 a nguazir kamin oto. Arazir kam kamakin: Mati amizim
 ua uan pam gifuegha, an ikiasa an azangsisu.” **23** Ikiavira
 Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin
 mikeme: “Ki gin Judan nguazim damighti, a deraghvira
 ikiam. Eghti Judaba uan nguazim ko nguibar ekiabar
 ikiam. Egh me fomira mikemezi moghin ua mikim suam,
 ‘Ni Ikiavira Itir Godin mighsiam, Ikiavira Itir God nin ikia,
 bar arazir aghuibagh ami! Ikiavira Itir God bar deraghvira
 ni damul’ **24** Gumazir azenibar ingariba ko, gumazir
 sipsipbagh eghuva, egha dar gariba sara uaghan, me Judan
 nguaziba ko nguibar ekiabar ikiam. **25** Eghti gumazitamin
 mikarzim amiragham, ki ua gavgavim a daningam. Eghti
 gumazitam amiragh damaziba an siram, ki gavgavir igiam
 a daningam.” **26** Ezi ki oseghe dikavigha tintinibar gari,
 egha ghaze, ki deragha akui. **27** “Ki Ikiavira Itir God, ki
 ghaze, Ki dughiar mam amisefe, egh ki gumazamiziba
 ko asizibar amighti, da Judaba ko Israelian nguazimin
 otiv bar avirasemegham. Mati gumazim dagher azenimin
 ingarigha, dagher aviribagh amizi da otifi. **28** Ki fomira
 da asiasa dar gara, da abigha, egha dagh asighasigha paza
 dagh ami. Egha datirighin, ki dar ganiva, dar ingariva
 da oparti da deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki
 kamaghin mikeme. **29** Eghti dughiar kamin gumazamiziba
 ua kamaghin akar isin zuir kamin mikiman kogham:
 Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api. Ezi

wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha boribar akabav sozi men atariba me giri. **30** Puvati. Dughiar kamin, gumazitam arazir kuratam damigham, a uabi aremegham. Mati gumazim wainin ovizir anizir puvatiziba amezi, da an akam misozi an atariba a giri.” **31** Egha Ikiavira Itir God migia ghua kamaghin migia ghaze, “Dughiam a iziti, ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam. **32** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, an an min mangan kogham. Fomira itir dughiam, ki uan dafarimin men suigha me inigha Isipin kantri ategha azenan ize, egha ki men pamin min itima me nan amuimin min iti. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki. **33** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei, Gin izamin dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, a kamaghin mangam: Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egh da isiva men navir averiabar da osiram. Egh ki men Godin ikitima me nan gumazamizibar ikiam. **34** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, dughiar kamin gumazamiziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam, ‘Ia Ikiavira Itir God gifogh.’ Puvati. Me bar moghira na gifogham, gumazamizir kiniba ko ziaba itir gumazamiziba. Eghti ki men arazir kuraba gin amadaghiva ua dagh nighnighan kogham.” **35** Ikiavira Itir God angazangarim aningasa aruemin ingari, egha a iakinim ko mikoveziba dimagaribar angazangarim aningasa dar ingarigha, dar danganibar da ariki. Egha an ongarim fezi, ongarir ekiaba dikava

pamtemin dipiraghira tingazi. An ziam kamakin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. A kamaghin mikeme:

36 “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Israelian adarasi, me zurara iki mamaghira ikiam, mati aruem ko iakinim ko mikoveziba. Eghti aruem ko iakinim ko mikoveziba, me uan ingangarir ki me ganingizim damuan kogham, eghti dughiar kamra Israelian adarazi givagham.

37 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Gumazitam ti overiamin danganibar ababaniba bar da inigh, egh gumazir kam ti nguazimin dikinimin magirigh, nguazimin oteviba bar dar ganigh deraghvira dagh foghti, eghti dughiar kamra ki Israelian gumazamiziba akirim ragh bar me gasaraghiva, men arazir kurar me amiziba ikarvagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

38 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki dughiar mam amisefe, eghti me ua Jerusalem ingaram, nan nguibar ekiar kam. Jerusalem divazir notin amadaghan ghuzimin ababanim, an Hananelin Tauan ikegh mangi divazimin Mikebamin Tiar Akamin tugham.

39 Eghti an mitaghniyam mangi Garepin mighsiar dozimin, aruem ghuaghiri naghin tugham, egh ua ragh mangi Goan nguibamin tugham.

40 Egh nguibamin mitaghniyam mangi sautin amadaghan mangi Kidronin danganir zarimin miriam gighuigham. Nguibamin mitaghniyam aven nguazir kam, matmatiam ko danganir avereniba akurim iti. Eghti aruem anadi naghin nguazir zarimin ruaghatevibar itir danganir kaba, bar moghira uaghan nguibar kamin mitaghniyam aven ikiam. Eghti mitaghniyam aruem anadi naghin mangi Hosiaba Zuir Tiar Akamin tugham. Eghti nguazir nguibar

ekiar kamin aven itiba, kar bar nan nguibabara, ki Ikiavira Itir God. Eghti apaniba izi nguibar kam gasighasigh, uam an biziba akararighan kogham. Puvatigham. Nguibar kam a deraghvira iki mamaghira ikiam.”

32 Ezi namba 10in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Kar Atrivim Nebukatnesar Babilonin atrivimin iti a namba 18in azenim. **2** Ezi dughiar kamin Babilonin atrivimin midorozir gumaziba, Jerusalem in nguibamin divazim azui, ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia Judan atrivimin dipenimin boroghin itir danganimin kalabusin aven iti. **3** Jeremaia faragha kamaghin Godin akam inigha izir gumazimin min akam akuri, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Bar guizbangira, ki Babilonin atrivim ateghti a nguibar ekier kam iniam. Eghti Sedekaia Babilonian arimangighan kogham, kar Kaldiaba. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki Babilonin atrivim ateghti an an suiragham, eghti Sedekaia, Nebukatnesarin guamin tugh, gua uaghara uaningin gan, egh ni an azangsiziba deraghviram ada ikarvagham. Nebukatnesar Sedekaia inigh Babilonin mangighi, a nguibar ekier kamin iki mangi dughiar ki uam a ginighnighamimin tugham. Kamaghin amizi, ia Babilonia misoghsi damuva, ia me dikabiragham kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” Ezi Atrivim Sedekaia akar kam baregha, kamaghin Jeremaian atara ghaze, “Tinara ni mikemezi, ni Godin akam inigha izir gumazimin min akar kam akuri?” Egha Sedekaia maghira Jeremaia inigha kalabus gati. **6** Kar Jeremaian akamra. Ki Jeremaia, ki kalabusin itir

dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme: 7 “Ni oragh. Nin aveghbuam, Hanamel, a nin afeziar dozim Salumin otarim, a ni bagh izam. Egh a nguazir Anatotin itim givesi nin azangam. Ni fo, ni an aveghbuar bar an boroghira itim, ezi ni nguazir kam givezamin faragh mangamin gumazim.” 8 Ezi Hanamel gin iza danganir midorozir gumaziba iti naghin kalabusin nan gani, Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Ezi Hanamel kamaghin na mikeme, “Ni Anatotin nan nguazim givesegh, a Benjaminin anabamin nguazibar nguazir otevir mam. Ni fo, ni nan aveghbuar roghira itim, ni nguazir kamin faragh mangi a givezamin gumazim. Ni ua bagh a givezeghti, nguazir kam nin nguazimra ikiam.” Egha Hanamel uabi mikemegha givazi, ki fo, kar Ikiavira Itir Godin akamra, eghti ki Ikiavira Itir God ifongezi moghira damuam. 9 Egha ki nguazir kam givese. Ki nguazim givezasa akam akirigha an osirigha, gumazir mabar damazibar, uan ababanim a gati. Egha ki nguazir otevimin ivezim bagha 200 silvan dagiaba menegha, da isa Hanamel ganingi. 11 Egha ki nguazim givezasa akar dikirizir akinafarir pumuning osiri, ezi akinafarir kamning bizir ga damuasa akam akirizir akaba aningin iti. Ezi akinafarir mam ki a dukua, ezi igharazim ki a dukuazir puvati. 12 Egha ki akinafarir otevir kamning inigha Baruk ganingi, a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. Ezi gumazir aviriba nan garima, ki nguazim givezasa bizir kabagh ami. Nan aveghbuam Hanamel ko, gumazir akinafarimin men ziaba osiriziba, ko Judan gumazir danganir kamin aperaghav itiba, me bar moghira bizir kabar garima, ki dagh ami. 13

Gumazir kaba garavira itima, ki kamaghin Baruk migei, **14** “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin migei, ‘Baruk, ni akar dikirizimin akinafarir kamning inigh, dukuazir puvatizim ko dukuazim. Egh aning isi nguazir minetam darugh, eghti aning deraghvira dughiar ruarimin ikiam.” **15** Guizbangira, arazir kamin mingarim kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, a ghaze, Gin gumamaziziba ua dipeniba ko, nguaziba ko, wainin azeniba nguibar kamin a dagh ivezam. **16** Nerian otarim Baruk, akar dikirizir gavgavim itir akinafarim inigha givazi, ki kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, **17** “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nin gavgavir ekiamin, ni overiam ko nguazimin ingari. Ni bizitam damusi iburaghan kogham. **18** Ni zurara tausenin gumamazizir aviribar apangkufi. Eghti gumazitam arazir kuratam damigham, ni ivezir kuram a daningiva, uaghan an boriba ko an arazir kuraba ikarvagh. God ni bar gavgafi, ezi nin gavgavim bar en gavgavim gafira. Ezi nin ziam kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim. **19** Ni bizir aghuibar amuasa nighnisi. Ni gavgavim ikia, egha ni ingangarir ekiabagh ami. Ni gumamaziziba amir biziba ni bar adar gari. Egha ni vaghvagha gumamaziziba amir araziba tuisigha, arazir me amibar ivezimra ikarvagh me ganidi. **20** “Ni fomira Isipin kantrin mirakelin ekiabagh ami. Egha ni Israelia ko gumamazizir igharaziba bar, men tongin arazir kamagh garibagh amuavira iti. Kamaghin amizi, gumamaziziba bar ziar ekiam ni ganidi. **21** Nin gavgavir ekiamin, ni mirakel bagh amua, egha bizir ekia igharagha garir aviribagh ami, egh Isipia damuti me bar

atiatigham. Ezi arazir kamin ni uan gumazamiziba Israelia,
 ua Isipin me inigha azenan ize. **22** Egha ni men ovaviba ko
 akam akirizi moghin, ni nguazir kam me ganingi. Nguazir
 kam bar dera, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram
 aghui. **23** Me nguazir kam inigha an ikia, egha nin akaba
 ko Arazir Ni Me Ganingiziba, me dar gin zuir puvati. Me
 nin akam batuegha nin Arazibar ikiavkini. Kamaghin
 amizi, ni bizir kurar kabagh amizi, da me batifi. **24** “Ni gan.
 Datirighin Babilonia me misoghasava amua, Jerusalem
 ekiarugha gifa. Me nguibar ekiamin divazim boroghira
 mitivigh misoghasa nguazim akuvagha divazim boroghira
 dar pozir ekiabav kini, egha nguibam iniasa. Apanir kaba
 me misozima, me dagheba puvatigha, arimariar kuraba
 me batifi. Kamaghin Kaldiaba Jerusalem iniam. Bizir
 ni mikemeziba, da otivigha gifa, ezi ni datirighin dar
 gari. **25** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
 ni uabi nguazir kam givezasa kamaghin na mikeme,
 ‘Ni gumazamiziba inigh iziti, me uan ziaba akinafarir
 dikirizir kamin ada osiram.’ Ezi Kaldiaba me nguibar
 ekiar kam iniasava ami.” **26** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin
 Jeremaia migei, **27** “Ni gan! Ki uabi ki Ikiavira Itir God,
 ki nguazir kamin gumazamiziba bar moghira men God.
 Ki bizitam damuan iburaghan kogham. **28** Kamaghin
 amizi, ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar ko Kaldiabar
 midorozir gumaziba, ki me ateghti me nguibar ekiam
 iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **29** Me izi
 nguibar ekiar kam daboroghti a isigham. Eghti avir kam
 dipeniba bar dar isigham, dipenir kaba gumazamiziba
 faragha dagh isin ghuavanaga, ofan migharir mughuriar

aghuim zuiba aser Bal bagha dagh amua, wainin ofaba
 aser igharaziba bagha da inge. Ezi gumamaziziba amir
 arazir kaba na gamima ki bar aningaghe. **30** “Israelia ko
 Judaba, me igiamra ikia iza datirikin, me nan damazimin
 arazir kurabaram ami. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira
 migei, Me arazir kurar kamin na gamima, ki aningaghe.
31 Me Jerusalem ingarir dughiamin ikegha iza datirikin,
 Jerusalemia na gamima ki bar aningaghe. Kamaghin
 amizi, ki nguibar ekar kam uam an ganan aghuagha a
 gasighasighasa. **32** Israelia ko Judaba na damuti ki bar men
 aningaghivira ikiasa, me arazir kurar igharagha garibagh
 amuvira iti. Gumamazizir kiniba ko, atriviba ko, gumazir
 dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir
 gumaziba ko, Judan gumamaziziba ko, Jerusalem itir
 gumamaziziba, me bar moghira arazir kurabagh ami. **33**
 Me akirim ragha na gasaragha, nan boroghin izir puvati.
 Ki dughiar aviribar men arazir kuraba bagha men sure
 gami, ezi me nan akam baraghan aghua, egha dar gin
 zuir puvati. **34** Ki uan ziam fasa inabazir dipenir kam,
 me asebar marvir guaba aven da asezi, da bar kuri. Egha
 arazir kamin me dipenim gamima, a nan damazimin bar
 mize. **35** Egha me Hinomin danganir zarimin asem Balin
 ziam fasa danganim akiri. Egha me uari uan boriba isi
 asem Molekin ofa damuasa. Ki kamaghin damuasa me
 mikemezir puvati. Ezi ki uaghan arazir kam me daningasa
 nighnizir pu. Bar puvati. Me arazir bar kurar kurizir
 kam damuan ki ifongezir puvati. Me kamaghiram amua
 Judabar naviba fezi, me arazir kurar kamin osimtizim iti.”
36 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei,

“Gumamaziziba kamaghin migei, ‘Apaniba e misozima, e dagheba puvatizi, arimariar kuram e gasighasisi. Eghti arazir kamin Ikiavira Itir God, Babilonin atrivim ateghti a en nguibar ekar kam iniam.’ Ezi ki nguibar ekar kam ginighnigha, egha akar igharazim iti. **37** Bar guizbangira, ki aningaghegha atara gumamaziziba batoghezi me ghuezir kantriba, ki kantrin kaba da ua me iniam. Egh men aku ua nguazir kamin izeghti, me deraghvira ikiam. **38** Egh me nan gumamazizibar ikiti, ki men Godin ikiam. **39** Ki men navir averiabar aven navir vamira me danighiti, me tuavir vamiran gin mangam. Egh me zurara nan atiating nan apengan ikiti, ki me ko men boriba sara deraghvira me damuam. **40** Egh ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiar damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam. Ki kamaghin akam akirigh suam, Ki deragh me damuamin arazim ateghan kogham. Egh ki nighnizir aghuim me daningam, eghti me nan atiating nan apengan ikiam, egh me ua na ateghan kogham. **41** Egh ki uaghan uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiam, kar ki me gakuegh deraghvira me damuam, egh me ateghti me deraghvira nguazir kamin ikiam. **42** “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei, Ki faragha bizir kurar mabagh amizi da otiva, me gasighasiki. Ezi, kamaghira, ki me bagh akam akirizi moghira, ki datirighin bizir aghuir avirim damuti da me bativti, me dabrabor aghuim ikiam, **43** Gumamaziziba ghaze, ‘Ikiavira Itir God nguazir kam isa Kaldiaba ganingi. Kamaghin amizi, nguazir kam a ikuvigha gifa, ezi gumamaziziba ko asiziba an itir puvati.’ Ezi kirara, ki ghaze, gin

Judaba ua uan nguazim dapiagh, egh me nguazim uam a givezegh anemangam. **44** “Gumazamiziba nguazim givesi akar dikirizibar akinafariba da osiram. Egh men damazibar gumazamizir maba me akar dikirizim damuva, uan ababanibar arighiva akinafarir kabar kumam. Da nguazir otevir kaba: Benjaminin anabamin nguaziba ko, Jerusalem boroghin itir danganiba ko, Judan nguibar ekar igharaziba ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negevin danganim sara. Eghti dughiar kamin, ki Judan kantri damighti, a ua deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

33 Jeremaia, atrivimin divazimin aven itir midorozir gumazibar danganimin kalabusin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar igharazim a ganiga ghaze, **2** “Ki Ikiavira Itir God, ki bizitam damusi a ginighnighiva, ki bizir kam damighti an otogham. Ki Ikiavira Itir God, kar nan ziamra. Ezi ki kamaghin migei: **3** Ni nan dimti, ki nin dimdiam ikaragham. Egh bizir ekar modogha itir ni fozir puvatiziba, ki dar gun ni mikimam. **4** “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki Jerusalem dipeniba ko, Judan atrivimin dipenibagh nighnisi. Apaniba iza Jerusalem avinigha, an divazim boroghira mitivigh misoghasa nguazim akuvagha, divazim boroghira dar pozir ekiabav kini, egha nguibar ekiam iniasava ami. Ezi Jerusalemia uari uan dipeniba apirigha, divazim gavgavim a daningasa dagiaba ko, ter ararir oteviba inigha ghua divazimin boroghira da ariki. **5** Egha me dikavigha Kaldiabav soghasava ami. Ezi ki Jerusalemian arazir kuraba bagha ataravira ikia,

bar puviram me aningaghegha, men akuraghan aghua.
 Kamaghin, apaniba me misoghti me arighiram, eghti
 men kuaba men nguibar ekiamin dipenibagh izivagham.
6 “Eghti ki gin nguibar ekiar kamin akuragham, eghti
 nguibam ko an gumamaziziba ua deragh otivigham. Eghti
 ki dughiar bar aghuim me danighti, me deragh dapiaghti,
 apaniba me misoghan kogham. **7** Ki dughiar kamin
 Judaba ko Israelia damighti me ua deraghvira ikiam.
 Egh me damighti me uan gumamazizir fomira ikeziba,
 ikezi moghin gavgavigh ikiam. **8** Me na batuegha, arazir
 kuram gami. Ezi ki men arazir kuraba ginamadagham,
 egh men arazir kurabar osimtizim agivagh me damighti,
 me nan damazimin zuegham. **9** Eghti nguazir kamin
 gumamaziziba bar bizir avirir aghuir ki Jerusalemia
 gamizibar ganigham. Egh gumamazizir kaba bar akuegh
 navir amirizim nan ikiva, ziar ekiam na daningam. Egh
 gumamazizir kaba Jerusalemian dabirabir aghuimin
 ganiva, bizir aghuir ki Jerusalem ganingizibar ganiva,
 atiating nighiva akong digavir kuram damigham.” **10**
 Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Datirighin
 gumamaziziba ghaze, ‘Nguibar ekiar kam ikuvigha gifa,
 ezi gumamaziziba ko asiziba an tir puvati. Judan nguibaba
 ko Jerusalem tuaviba pura iti, ezi gumamaziziba ko
 asiziba dagh aruir puvati.’ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze:
 Gumamaziziba gin ua nguibar ekiar kamin ikiam. **11** Egh
 me navir aghuimin ikiva, bar akuegh poroghamiba uarir
 ikiamin isabar amuam. Egh gumamaziziba na minabir
 ofaba inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin izam. Egh me
 ofaba inigh izi, kamaghin ighiaba bangam: “Ikiavira Itir

Godin Gavgaviba Bar Itim bar deravira e gami. A zurara
 bar en apangkufi. Kamaghin, e a minamam. “Dughiar
 kamin, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kam damighti
 a fomira ikezi moghin ua deraviram otogham. 12 “Ki
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin
 mikeme: Datirighin nguazir kam ko an itir nguibaba
 ikuvigha iti, ezi gumazamiziba ko asiziba dar itir puvati.
 Ezi gin, gumazamiziba ua nguibar kabar ikiam. Eghti
 grazir aghuiba dar aghungam, eghti sipsipbagh eghuvir
 gumaziba kantrin kamin nguazir otevíba bar, ua uan
 ingangarim damuam. Me graziba itir danganir aghuibar
 sipsipbar aku mangiti me aghuvsam. 13 Egh me uan
 sipsipba mengam. Ingangarir kam, me uan mighsiar
 dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir
 danganir igharaziba ko, Negevin sautin amadaghan iti
 naghin ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, Jerusalemin
 boroghin itir nguibaba ko, Judan nguibar ekiaba bar, me
 ingangarir kam damuam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
 mikeme.” 14 Egha Ikiavira Itir God ghaze: Dughiar ki
 misevezim iziti, ki faragha Israelia ko Judaba, me ko
 dikirizir akam, a guizbangiram otivam. 15 Ki dughiar
 kamin, Devitin adarazir aven gumazir bar aghuitam a
 damighti an otogham, mati Temer Ghuzir Igiam temer
 aguamin otogham. Gumazir kam atrivimin iki arazir
 aghuimin gin mangi, guizin arazimin nguazir kamin
 itir gumazamizibagh ativagh men ganam. 16 Eghti
 dughiar kamin Jerusalemin nguibar ekiamin itir darasi,
 me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti
 Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh

deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam, “Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin Mingarim.” **17** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Devitin ikizimin, Israelia zurara atrivibar otiv ikiam. **18** Eghti uaghan Livain anabamin ikiziba, me ofa gamir gumazibar ikiam, egh me zurara nan damazimin na bagh ofan igharagha garibar amuam, kar ofan bar isia mighiriziba ko, witin ofaba ko, ofan igharaziba. **19** Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, **20** “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki aruem ko, dimagarim ko, akam akirigha gifa, eghti aning zurara dughiar ki aning bagha inabazimin otivam. Ezi gumazitam nan akar dikirizir gavgavir kam giraghan kogham. **21** Ezi kamaghira, gumazitam nan Akar Gavgavir ki Devit ko dikirizir kam abighan kogham, Devit nan ingangarir gumazim. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghin ghaze, Devitin ikizimin, atriviba zurara otivira ikiam. Ezi uaghan, ki Livain anabamin ofa gamir gumaziba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Livain ofa gamir gumaziba, me zurara nan ingangarir gumazibar ikiam. Eghti gumazitam Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham. **22** Gumaziba mikoveziba ko, ongarimin gigiba mengiva avegham. Eghti kamaghira ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nan ingangarir gumaziba, Livaiba, me damighti, men ovavir boriba bar avirasemeghti, gumazamiziba me mengan iburagham.” **23** Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaian migei, **24** “Gumazamiziba ghaze: ‘Fomira Ikiavira Itir God Israelia ko Judaba me amisevezi, me a baghavira ikizir pumuningin iti. Ezi datirighin an akirim ragha me

gasaragha gifa.’ Gumamazizir kaba akar kamagh garibav
 gia, egha me nan gumamazizibagh ifongezir puvatigha,
 ghaze, men ganganimin, nan gumamazizibar kantri
 ovegha gifa. **25** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:
 Ki aruem ko, dimagarim ko Akar Gavgavim akirigha,
 overiam ko nguazim bagha bizir ki damuasa mikemeziba
 bar da ariki, **26** ezi bar guizbangira, ki Jekopin ovavir
 boriba ko nan ingangarir gumazim Devitin ikizim, akirim
 ragh me gasaraghan kogham. Puvati. Ki Abraham ko,
 Aisak ko, Jekopin ovavir boriba gativsi, Devitin ovavir
 boribar tongin atrivibar amuti me otivam. Guizbangira, ki
 kuarkuvim men iki me damuti, me ua deraghvira ikiam.”

34 Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir
 gumaziba ko, iza Jerusalemia ko, Judan nguibar ekiaba ko
 misozir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia
 ganingi. Nebukatnesarin apengan itir kantriba bar dar
 ikizibar midorozir gumaziba, me bar Nebukatnesarin
 gin ghua Jerusalem misosi. Dughiar kam, Ikiavira Itir
 God kamaghin Jeremaia migei, **2** “Ki Ikiavira Itir God, ki
 Israelian God, ki ghaze, ni Judan Atrivim Sedekaia bagh
 mangigh kamaghin a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God,
 ki nguibar ekiar kam isi Babilonin atrivim daningam,
 eghti an a daboroghti a isigham. **3** Sedekaia, ni an
 arimangan marki. Puvati. Ni ikiti me nin suiragh ni inigh
 a bagh mangam. Ni an guamin tugh, egh gua uaghara
 uaningin gan, egh ni an azangsiziba deraghviram ada
 ikarvagh. Eghti me nin aku Babilonin mangam. **4** O
 Judan Atrivim Sedekaia, ki Ikiavira Itir God, ki akar
 igharazir kam nin iti. Ni deraghvira nan akar kam

barakigh: Me ni misueghti ni aremeghan kogham. **5**
 Puvati. Ni deraghvira iki mangi, egh aremegham. Eghti ni
 aremeghamin dughiamin, me pauran mughuriar aghuim
 itim tuegh, ziar ekiam ni daningam, mati me nin Judan
 atrivibar itir ovaviba bagha amizi mokin. Egh me azi
 mikim suam, 'O noki, en gumazir aruam.' Ki Ikiavira
 Itir God, ki akam akirigha egha mikemezi moghin bizir
 kam otivam." **6** Atrivim Sedekaia Jerusalemin itima, ezi
 Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghua akar
 kaba bar a mikeme. **7** Ezi dughiar kamin, Babilonin
 atrivimin midorozir gumaziba Jerusalemia ko, Lakin
 nguibam ko, Asekan nguibam ko misosi. Apaniba faragha
 Judan nguibar divazir gavgaviba itir maba bar ada ini, ezi
 nguibar 3plan kabara ikiavira iti. **8** Atrivim Sedekaia ko
 Jerusalemin gumazamiziba ko, akar gavgavim akirigha
 ghaze, Men ingangarir gumazamizir kiniba, me me
 damighi me firighiregham. Ezi dughiar kamin, Ikiavira
 Itir God akam isa Jeremaia ganingi. **9** Me kamaghin akam
 misoke. Israelian gumazitam o amizitam, namakar tamin
 ingangarir gumazir kinimin ikiti, a gativazir gumazim
 aneteghti a firighirigh iki. Kamaghira, Judaba namakabar
 suiraghti me men ingangarir gumazamizir kinibar ikian
 kogham. **10** Gumazir dapanir aviriba ko gumazamizir
 avirir maba akar dikirizir gavgavir kam gifonge, egha
 me bar akam misuegha ghaze, me pura men ingarir
 gumazamizir kinibar suighan kogham. Me akam misuegha
 gifa, egha me ingangarir gumaziba ko, ingangarir amiziba
 ataghizi me firiaghire. **11** Egha me gin nighnizim giragha,
 egha gumazir kaba ko amizir kaba inigha, me gamizima

me ua ingangarir gumazamizir kinibar otifi. **12** Kamaghin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingigha ghaze, **13** “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Me Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki kalabuziar danganimin me inigha azenan ize. Egha gin ki me ko Akar Gavgavim akiri. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghin migei: **14** ‘Ia zurara azenir namba 7in vaghavagh, uan ingangarir gumazamizir kinibar amuti me firighiregham. Ian namakaba me ian uari amangiti, ia me inighti me ian ingangarir gumazamizir kinibar otivigh, ian ingangaribar amuam. Egh me ingar mangivira iki 6plan azeniba givagham. Eghti azenir an girara irimra, ia me ateghti me pura mangi.’ Ian ovaviba akar kam gifo, egha me nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati. **15** “Ia faragha akar kam bar an gin zuir puvati. Egha bar boghimra, ia navibagh iragha guizin araziba nan damazimin dagh ami. Ia vaghvagh namakar ingangarir gumazamizir kinibar mikimti, me ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibar ikian marki. Egh uaghan ia nan Dipenimin tuivigh, Akar Dikirizir Gavgavim nan damazimin a damuva mikim suam, Ia uan namakaba ateghti, me pura mangi. **16** Egha datirighin ia ua nighnizibagh iragh, gumazamizir ia me ataghizi me uan ifongiamin pura ghueziba, ia ua me inigha, me gamizi me ua ian ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Ezi arazir kamin ia nan ziar ekiam dikabira. **17** “Ezi bizir kam bagha, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ia nan akamin gin zuir puvati, egha ia aveghbuar kaba ko namakaba, ia ategh mangasa, ia me mikemezir

puvati. Egh ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
 mikeme: ki ia ateghti ia uari pura mangam. Guizbangira,
 ia pura mangi aremegham. Apaniba ian taraziv sueghti
 ia arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuraba iniva
 arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram. Ezi
 Kantrin Igharazibar Gumamaziba bizir ki ia gamizibar
 akam baregh, atiating digavir kuram damigham. **18** Ian
 ovaviba fomira nan damazimin Akar Dikirizir Gavgavir
 kam gamua, akam akiramin arazimin gin ghua, bulmakaun
 nguzim misuegha, akuar pumuningin anebiki. Egha ia
 bulmakaun akuar kamningin tizimningin arui. Ezi gin ian
 gumamazir aviriba Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki.
 Kamaghin amizi, ki ia damighti ia bulmakaun nguzir
 ian ovaviba misoghezir kamin miraram otogham. **19**
 Gumamazir bulmakaun akuamningin tizimin aruiziba,
 me akar dikirizim abighti, ki kamaghin bar moghira me
 damuam. Kar Judaba ko, Jerusalem gumazir dapaniba
 ko, atrivimin gumazir dapanir ekiaba ko, ofa gamir
 gumaziba ko, gumamazir igharaziba bar. **20** Ki me
 isi apanibar dafarim datighti, apaniba me misueghti
 me arimighiregham, eghti kuaraziba ko asiziba izi men
 kuabar amam. **21** Egh uaghan, ki Atrivim Sedekaia
 uan gumazir aruaba ko me isi apanir me misoghti me
 arimighirisi damuamin kabar dafarim datigham. Kar
 Babilonin atrivimin midorozir gumaziba. Guizbangira,
 Babilonia ia ategha ghue. **22** Eghti ki Ikiavira Itir God,
 ki mikemeghti, me ua izi Jerusalem ko misogh egh
 nguibar ekiar kam iniam. Egh men nguibar ekiaba, avimin
 dar apongegham. Eghti ki Judan nguibaba bar dagh

asighasigham, eghti nguibar kiniba ikiti, gumazamiziba dar puvatigham.”

35 Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, **2** “Ni mangi Rekapin adarazir gumazamizibar ganiva, egh me ko mikimiva men aku nan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir mam bagh izi. Egh ni wain isi me danighti me aneremam.” **3** Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki ghua Rekapian mav ini, an ziam Jasanias. A Jeremaian otarim, egha Habasinian igiavotarim. Ki an aveghbuaba ko, an otariba ko, Rekapin adarazir gumazir igharaziba bar me inigha, **4** men akua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha ki men akua Ikdalian otarim Hananin adarazir danganimin ghu. Hanan a Godin akamin gin zuir gumazir mam. Danganir kam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazir ekiabar danganimin boroghin iti. Egha a Masean danganim gisin iti, a Salumin otarim. Masea, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazir ekia faragha itim, egha a Dipenibar Tiar Akabar gari gumazim. **5** Ezi ki wainin miner izivirizim ko kavin dipaba apiba inigha Rekapin adarazi ganiga, kamaghin me migei, “Aria, ia dami.” **6** Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze, “Noki, e wainin dipam aman kogham. En ovavim Jonadap, Rekapin otarim, a ikiangsizir mam e ganiga, e ko en ovavir boriba wainin dipabar aman en anogoroke. Bizir kam bangin, e wainin dipaba apir puvati. **7** Jonadap uaghan e migia ghaze: Ia dipenibar ingaran marki, egh azeniba oparan marki, egh wainin azenibar ingaran kogh, uaghan wainin azenitam ikian marki. Puvati. E zurara averpenibar

ikiam. Egh akar kabar gın mangam, egh e zuamiram
 oveghan kogham. E dughiar ruarimin nguazir kamin
 ikiam. **8** En ovavim, Rekapin otarim Jonadap, e ganingizir
 akar kaba e zurara bar dar gın zui. E uan amuiba ko boriba
 sara wainin dipaba apir puvati. **9** E dipenibar ingarir
 puvatigha, egha e wainin azeniba ko azenir igharaziba
 puvati. **10** E purirpenibar iti, ezi arazir kamin, e Jonadap e
 ganingizir akaba bar adar gın zui. **11** Ezi dughiar Babilonin
 Atrivim Nebukatnesar iza nguibar ekar kam ko misozima,
 e Kaldia ko Sirian midorozir gumazibar atiatingi, egha
 e Jerusalemın ikiasa akam misoke. Kamaghin amizi, e
 datirighin Jerusalemın ikiavira iti.” **12** Me mikemegha
 givazima, ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei,
13 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God,
 ki kamaghin mikeme: Ni mangi Judaba ko Jerusalemia
 kamaghin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, ia nan
 akamin gın mangamin arazimin, ki ian sure damuasa.
14 Fomira Rekapin otarim Jonadap, uan adaraziv gia
 ghaze, me wainin dipabar aman kogham. Ezi fomira
 ikegha iza datirighin tugha zui, Rekapia uan ovavimin
 akaba deraviram dar gın ghua, egha wainin dipaba apir
 puvati. Ezi ki dughiar aviribar akaba ia ganidi, ezi ia nan
 akam barazir puvati. **15** Nan akam inigha izir gumaziba,
 ki dughiar aviribar me amadima, me ia bagha izi, me
 nan ingangarir gumaziba. Me kamaghin migia ghaze: Ia
 vaghvagh uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ategh,
 uan araziba akirigh. Egh ia asebar gın mangiva, dar ziaba
 fan marki. Ia nan akar kamin gın mangiva, nguazir ki ian
 ovaviba ko ia ganingizir kam, deraghviram an ikiam. Nan

akam inigha izir gumaziba akar kamin gun ia mikeme, ezi ia nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati. **16** Rekapin otarim, Jonadapin adarasi, deravira uan ovavimin akabar gin zui. Ezi ia gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati. **17** Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ki fomira akam ia mikini, ezi ia kuariba arigha akar kam barazir puvati. Ki ian diazi, ia nan dimdiam ikarazir puvati. Bizir kam bangin, ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kuraba bar adar amuti da ia bativam.” **18** Eggha gin, Jeremaia kamaghin Rekapia migei, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a ghaze: Ia uan ovavim Jonadapin akaba baragha, egh an akaba bar dar gin ghua, a damuasa ia mikemezir biziba ia bar adagh ami. **19** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, ki ian migei, ia Rekapin otarim Jonadapin adarasi, ian ovavir boriba zurara nan ingangarim damuamin gumazamizibar ikiam.”

36 Ezi azenir namba 4, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganiga ghaze, **2** “Ni akinafarir tam inigh bizir Israel ko, Juda ko, kantrin igharazibar otivamin akaba bar ada osirigh. Ni akar kaba bar ada osirigh, ki Atrivim Josaian dughiamin faragha ni ganingizir akabar ikegh izi, datirighin otoziba sara, ni bar ada osirigh. **3** Eghti Judaba bizir kurar ki me damuamibar akar kaba baregh, uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ateghti, ki men arazir kuraba ko osimtiziba gin amadagham.” **4** Ezi Jeremaia

dikavigha Nerian otarim, Barukin diazi, a ize. Ezi Jeremaia akar Ikiavira Itir God a ganingiziba bar dar gun a mikeme, ezi Baruk akar kaba akinafarir mamin bar ada osiri.

5 Ezi gin Jeremaia kamaghin Baruk migei, “Ki uabi ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangighan kogham. **6** Kamaghin amizi, ki osirasa ni mikemezir akinafarir kam, ni a iniasa ki ifonge. Ni dagheba ataghirazir dughiar ekiatam bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangiva, Godin akar kaba Judan nguibabar gumazamiziba bagh adar pon. Dughiar kamin me bar moghira uari akuvagh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiva, uaghan akar kam baragham.

7 Ikiavira Itir God atara bar gumazamizir kaba bar men aningaghe, egha bizir kuratamin me damuasa migei. Eghti gumazamiziba ti uan arazir kurar me amiba ategh, Ikiavira Itir God ko mikimti, a men dimdiam baragham.” **8** Ezi namba 5in azenimin, an namba 9in iakinimin, Jehoiakim Judan atrivimin itir dughiamin, gumazamiziba uarir akurvaghasa, Ikiavira Itir Godin azangsighasa, dagheba ataghiraghasa dughiar mam amisefe. Ezi Jerusalemin itir gumazamiziba ko Judan nguibabar gumazamiziba bar iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Ezi dughiar kamin Baruk bizir Jeremaia a mikemeziba bar adagh ami. A Ikiavira Itir Godin akaba itir akinafarim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. **10** Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin aven tughav ikia, Jeremaian akar akinafarir kamin itiba bar ada dipone, ezi gumazamiziba bar da baraki. Baruk danganir mamin tiar akamin tughav ikia akinafarir kam dibori. Danganir kam, a Safanin otarim Gemarian danganim. A

fomira Safanin atrivimin akinafariba osirir gumazimin iti. Danganir kam, a danganir me uari akuvimin pin ikia, egħa Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghira iti. Me ziam, Tiarakar Igiām a garisi. **11** Mikaia, a Gemarian otarim, egħa Safanin igiavotarim. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia, Baruk barazima, a Ikiavira Itir Godin Akar Akinafarir kamin itiba dibori. **12** Egħa an atrivimin dipenimin iragħu. Egħa atrivimin akinafariba osirir ingangarir gumazimin danganimin aven ghua garima, gumazir dapanir aviriba apiaghav iti. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Akinafariba osirir ingangarir gumazim Elisama ko, Semaian otarim Delaia, ko Akborin otarim Elnatan, ko Safanin otarim Gemaria, ko Hananian otarim Sedekaia. Ezi gumazir ekiar maba uaghan iti. **13** Baruk gumazamiziba bagħa diponezir akar akaba, Mikaia faragħa da baregha, bar dar gun gumazir dapanir kaba me gegħani. **14** Gumazir dapanir kaba, me Mikaian akam baregha, Baruk iniasa gumazir mam amada. Gumazir kamin ziam, Jehudi, a Netanian otarim, egħa Selemian igiavotarim, ezi Selemia, a Kusin otarim. Ezi Jehudi ghua kamagħin Baruk miġei, “Ni akinafarir gumazamiziba bagħa diponezir kam inigh, egh ni izi.” Ezi Baruk akinafarir kam inigha, gumazir dapaniba bagħa ize. **15** An otogħa ġivazima, gumazir dapaniba a miġei, “Ni daperagħ egh akinafarir kam diponti e a baragħam.” Ezi Baruk akinafarir kam me bagħa a dibori. **16** Me akinafarir kamin akaba bar ada baragħa, atiatigha diġavir kuram gami, egħa uarira uarir gari. Egħa me kamagħin Baruk miġei, “Bar ġuizbangira, e mangi bizir kabar gun atrivim

mikemeka.” 17 Egha me kamaghin Barukin azara, “Ni e mikemegh. Ni manmaghsua akar kaba osiri? Jeremaia ti migeima ni da osiri, a?” 18 Ezi Baruk me ikaragha ghaze, “Bar guizbangira. Jeremaia akar kaba bar na ganingi, ezi ki finfinim inigha, an akaba akinafarir kamin bar ada osiri.” 19 Ezi gumazir dapaniba kamaghin Baruk migei, “Ni mangi Jeremaia inigh gua mangi modogh. Ni gumazitam ateghti a gua modir danganim gifoghan marki.” 20 Ezi gumazir dapaniba Barukin dafarimin da akinafarim inigha, a isa Elisaman danganimin aneti, an atrivimin akinafariba osirir gumazim. Egha me dikavigha atrivimin ganasa uari akuvir danganimin ghugha, bizir otivizir kabar gun a migei. 21 Atrivim akar kaba baregha, akinafarir kam iniasa Jehudi amada. Ezi Jehudi ghua Elisaman danganimin akinafarim inigha atrivim bagha ize. Egha an atriviba ko gumazir ekar atrivimin boroghira tuivigha itiba, me bagha a dibori. 22 Kar bizir namba 9in iakinimin otiviziba, kar orangtizimin dughiam. Dughiar kam, atrivim uan dipenir a zurara orangtizimin dughiamin itimin ikiava, avimin boroghira aperaghav ikia, uan mikarzim fefem a ganidi. 23 Ezi Jehudi akinafarim dibora iti, egha osizirir mabar ponegha givazima, atrivim afuar dozir mam inigha, Jehudi diponezir akar otevir akinafarimin itir kam atugha a isa avim mikini. Jehudi akinafarim dibora ghuavira itima, atrivim kamaghira amuavira ghua, akinafarir otevir maba bar da tue. 24 Atrivim uan gumazir dapaniba ko me bar akar kaba baraki. Egha me tong atiatia digavir kuram gamizir puvatigha, uan arazir kurabagh nighnigha, egha osemegha uan korotiaba abighizir puvati. 25 Ezi

Elnatan ko, Delaia ko, Gemaria, me atrivim akinafarim tuan me bar aghuagha gavgavigha a gakaghorì. Ezi atrivim men akam baraghan aghua. **26** Egha atrivim uan otarim Jeramel ko, Asrielin otarim Seraia, ko Apdelin otarim Selemia, akar gavgavimra me ganiga ghaze, la mangi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ko akinafariba osirir gumazim Baruk, aningìn suiragh. Ezi Ikiavira Itir God aning modozi, me aningìn apizir puvati. **27** Atrivim, Baruk osirizir akinafarir kam tuazi a isizi, an gin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, **28** “Ni akinafarir igharazim inigh, Atrivim Jehoiakim tuazi isizir akinafarir kamin itir akabar mirarama ada osirigh. **29** Egh ni uaghan, atrivim bagh kamaghin akam osir suam: “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Atrivim Jehoiakim, ni akinafarir kam tuagha kamaghin mikeme, ‘Tizim bagha Jeremaia akar kam osirigha ghaze, Babilonin atrivim izi nguazir kam gasighasigh, gumazamiziba ko asiziba bar me misueghti, me arighiregham?’ **30** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Jehoiakim ginighnigha kamaghin migei, an adarazir gumazitam atrivimin otogh, Devitin atrivir dabirabim daperaghan kogham. Eghti Jehoiakim aremeghamin dughiam, me an kuam isi nguazimin anakunighi, aruem a dapongti, dimagarimin ghuariam a giram. **31** Eghti ki an arazir kuraba ikarvaghsi, a ko, an boriba ko, an ingangarir gumazir ekiaba sara bar pazivira me damigham. Egh ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kurabar amuti da Jerusalemia ko Judaba bativam. Ki akar kam me ganingizi, me a baraghan aghua.” **32** Ezi Jeremaia akinafarir igiam inigha, egha

akinafariba osirir gumazim Nerian otarim, Baruk ganingi. Egha Atrivim Jehoiakim tuazi akar akinafarir kabar itiba, Jeremaia bar adar gun mikeme. Egha uaghan kamaghira ghuzir akar igiar maba sara mikeme. Ezi Baruk akar kaba bar da isa akinafarir igiamin ada osiri.

37 Babilonin Atrivim Nebukatnesar, faragha Josaian otarim, Sedekaia amisevezi, a Judan atrivimin oto. An Atrivim Jehoiakinin danganim ini. Jehoiakin, an ziar mam Konia, egha a Jehoiakimin otarim. **2** Dughiar kamin, Jeremaia Ikiavira Itir God, a ganidir akabav gei, ezi Sedekaia uan gumazir dapaniba ko gumazamiziba ko me bar moghira deragha kuariba arigha, akar kam barazir puvati. **3** Egha dughiar mamin, Sedekaia, Selemian otarim Jehukal ko, ofa gamir gumazim Sefanaia, a Masean otarim, aning amadazi, aning Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghua kamaghin a migei, "Atrivim ghaze, Ni e bagh Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim." **4** Dughiar kamin Jeremaia tighar kalabusin mangam. A zurara gumazamizibar tongin uan ifongiamin mangi izegh gami. **5** Ezi uaghan dughiar kamin, Kaldiabar midorozir gumazir Jerusalem misoghasava amiba orazima, Isipin atrivimin midorozir gumaziba, Isip ategha Jerusalemin izi. Kamaghin, Kaldiaba Jerusalem ataki. **6** Ezi Ikiavira Itir God akam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi, ezi an akam isa Jehukal ko Sefanaia mikiri. Ikiavira Itir Godin akam kamakin, **7** "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Judan atrivim nan azangsigh na gifoghasa gua amada, egh fogh suam, ki ian akuragham, ti puvatigham? Eghti ni kamaghin atrivim

mikim, Isipin midorozir gumaziba ian akurvaghasa Isip
 ategha izi. Ezi me izi ia batoghan kogham. Puvati. Me
 tuavimin uamategh ua uan kantrin mangam. **8** Eghti
 Babilonia uamategh izi Jerusalemia misoghiva, nguibar
 ekar kam iniam. Egh me nguibam daboroghti a isigham.
9 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira Akar
 Gavgavimin ia migei, Ia uarira uarigh ifar suam, 'Kaldiaba
 uamategh Jerusalem izeghan kogham.' Akar kamaghin
 garim, a guizin akam puvati. Me ua izam. **10** Ia ti Kaldiaba
 me misogha, men midorozir gumazir aviriba bar me
 abirazi deraghai. Men midorozir gumazir ikivira ikiamin
 varazira ti duar ekar aviriba ko midorozimin osimtiziba
 iki uan averpenibar ikegh, me guizbangira ua dikavigh
 izi nguibar kam daboroghti a isigham." **11** Kaldiabar
 midorozir gumaziba orazi, Isipin atrivimin midorozir
 gumaziba Jerusalem bagha izi. Ezi Kaldiaba Jerusalem
 ategha ghue. **12** Ezi dughiar kamin Jeremaia Jerusalem
 ategha Benjaminin anabamin nguazimin mangasa, egh
 uan namakabar tongin men nguazir otevir mam iniasa.
13 A ghua Jerusalem divazimin tiar akar kamin oto, me
 kamaghin a dibori, Benjaminin Tiarakam. Ezi midorozir
 gumazibar gumazir dapanir mam, tiar akar kamin tugha
 gumazamizibagh eghuva, men gari me mangi izegh gami.
 Gumazir dapanir kamin ziam, a Iriya, a Selemian otarim,
 eggha Hananian igiavotarim. Ezi Iriya Jeremaian suiragha
 ghaze, "Ki fo, ni ari mangi Kaldiaba ko ikiasava ami."
14 Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni
 ifari. Ki Kaldiaba bagha zuir puvati." Ezi Iriya nighnizir
 gavgavimin Jeremaian akabar itir puvati. Kamaghin, a

Jeremaian suiragha a inigha, gumazir dapaniba bagha ghu. **15** Gumazir dapaniba Iriyan akam baregha, puvira Jeremaian atari. Egha me benimin a misuegha a isa atrivimin akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin kalabus gati. Me faragha Jonatanin dipenim kalabusin min a gami. **16** Dipenir kam, an kalabuziar danganim nguazimin aven iti. Me Jeremaia danganir kamin a kalabus gati, ezi a dughiar ruarimin iti. **17** Ezi gin, Sedekaia Jeremaian aku atrivimin dipenimin izasa me mikeme. Ezi Sedekaia amizir bizir kam, gumazir igharaziba a gifozir puvati. Ezi aning uaningra ikia egha Sedekaia kamaghin Jeremaian azara, “Ikiavira Itir God akatam ni ganingi, o puvati?” Ezi Jeremaia ghaze, “Are, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam a kamakin. Me ni isi Babilonin atrivim dafarim darigham.” **18** Egha Jeremaia kamaghin Sedekaian azara, “Ki arazir kurar manamin ni gami, o nin gumazir dapanitam, o nin gumazamizibagh amizi, ia na isa kalabus gati? **19** Nin akam inigha izir gumazir maba kamaghin akam akunigha ghaze, ‘Babilonin atrivim izi ni ko kantrin kamin misoghan kogham.’ Egha datirighin akam inigha izir gumazir kaba managh iti. **20** Ezi uaghan, ga uaning, gumazir ekiam, ki bizir mam bagh nin azangsighasa. Ni nan apangkuvigh, ua na amadaghti, ki akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin mangan marki. Puvatightima, ki an dipenimin iki mangiva aremegham.” **21** Jeremaia mikemegha givazima, Atrivim Sedekaia migeima, me Jeremaia isa atrivimin divazimin aven midorozir gumazibar danganir mamin, Jeremaia isa kalabus gati. Egha atrivim me mikemezi, me dughiaba

bar bretba tuer dipenimin, bretba vaghvagha da isa iza Jeremaia ganidi. Me arazir kam gamuavira ikia, ghua nguibar ekiamin bretba bar givazir dughiam otozi, me ua kamaghin amir puvati. Dughiar kabar, Jeremaia kamaghira midorozir gumazibar danganimin kalabusin ikiavira iti.

38 Jeremaia kamaghin akam gumazamizibav mikiri, “Ikiavira Itir God ghaze: Gumazamizir nguibar ekiar kamin itiba, me arighiram. Apaniba taraziv sueghti me arimighiregham, tarazi dagheba puvatigh arighiram, tarazi arimariar kuram pazi me damighti me arimighiregham. Kamaghin amizi, me angamira ikisi, me nguibar ekiam ategh Babilonin midorozir gumaziba bagh mangi. Egh me Babilonia ateghti me men suiraghti, me arimighireghan kogham. Ikiavira Itir God uaghan kamaghin migei, ‘Ki Babilonin atrivimin midorozir gumaziba ateghti me nguibar ekiar kam iniam.’” Ezi atrivimin gumazir dapanir maba, Jeremaian akar kam baraki. Men ziabar kara: Matan otarim Sefatia ko, Pasurin otarim Gedalia ko, Selemian otarim Jehukal ko, Malkian otarim Pasur. **4** Ezi gumazir dapanir kaba ghua kamaghin atrivim migei, “Gumazir kam Jeremaia, a migeir akaba, nguibar ekiar kamin ikiavira itir midorozir gumaziba ko, gumazamizibar navir averiaba ko, nighniziba ko gavgavim dikabiri. Gumazir kam, men akuraghti me deragh ikian aghua. Puvati. A me ikuvighasa a ifonge. Kamaghin amizi, ni a misueghti, an aremegh.” **5** Ezi Atrivim Sedekaia kamaghin men akam ikaragha ghaze, “A ian dafarimin iti. Ki ian anogoreghan kogham.” **6** Ezi gumazir kaba Jeremaia

inigha mozir dipar mamın ghu. Egha me benimin an
 agharimning ikegha, aghumra anetaghirazima a mozimin
 uaghira, mozir kamın dıkinimin tu. Mozir kam a dipatam
 an itir puvati. Nguazir begheazimra an iti. Ezi Jeremaia
 mozir dıkinimin tuzi an suemning nguazir begheazir
 kam giraghu. Kar atrivimin otarim Malkian mozim, a
 midorozir gumazibar danganimin ikia atrivimin dipenim
 avinizi divazimin aven iti. **7** Ebetmelek a Itiopian kantrin
 gumazir mam, an atrivimin dipenimin gumazir dapanir
 mam, a kamaghın akam baraki, me Jeremaia isa mozir kam
 gati. Ezi dughiar kamın, atrivim Benjaminin Tiarakamin
 boroghıram aperaghav ikia, gumazamizibar kotiam barasi.
8 Ezi Ebetmelek atrivimin dipenim ategha, atrivim bagha
 ghua, kamaghın a migia ghaze, **9** “Ga uaning, gumazir
 aruam, gumazir kaba arazir bar kuramin, akam inigha
 izir gumazim Jeremaia gami. Me a isa mozir mam mıkini.
 Eghti a mozir kamın ikıva, dagheba puvatigh aremegham.
 Ni fo, dagheba nguibar ekıar kamın bar puvati.” **10** Ezi
 atrivim akar kam baregha, kamaghın Itiopian gumazim
 Ebetmelek migei, “Ni mangi, na ko itir gumazibar tongin
 gumazir 30pla inigh, egh ia mangi mozir kamın Jeremaia
 gekuigh anang. Eghti an aremeghan kogham.” **11** Ezi
 Ebetmelek gumazir kaba inigha atrivimin dagiaba itir
 dipenimin apengan itir danganir mamın ghu. Egha
 me inir ghuriba inigha Jeremaia itir mozir kamın ghu.
 Egha Ebetmelek inir ghurir kaba isa benir gavgavim
 gikegha, Jeremaia bagha da kunizi da ghuaghiri. **12** Egha
 a kamaghın Jeremaia migei, “Inir kaba uan reziarnıng
 datigh, egh benir gavgavim inigh izi dagh ısın uabi

gikegh. Eghti e ni gekuamin dughiamin, benim ni aghoran kogham.” Ezi Jeremaia Ebetmelek mikemezi moghiram ami. **13** Ezi me Jeremaia gekuizi a mozimin anabo. Egha me ua Jeremaia isa midorozir gumazibar danganim gatizi a ikiavira iti. **14** Ezi gin, Atrivim Sedekaia gumaziba amangizi, me Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia iniasa ghue, egha me an akua iza Ikiavira Itir Godin Dipenir tiar akar namba 3in atrivim bato. Aning uaningra ikiava, atrivim kamaghin Jeremaia migei, “Ki bizitam bagh nin azangasa. Eghti ni deraghviram a ikaragh. Ni akam nan mongan marki.” **15** Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki akamin gun ni mikemeghti, bar guizbangira, ni na misueghti ki aremegham. Ki ti nighnizir aghuim ni daningti, ni nan akam baraghan kogham.” **16** Ezi Atrivim Sedekaia akar dikirizir mam Jeremaia bagha a gamigha ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin bar pin itim, a Godin ikirimirir angamira itim isa gumazamizibagh anidim, ki an ziamin ni migei, ki ni misueghti ni aremeghan kogham. Egh ki ni isi gumazir ni gasighasighamibar dafarim datighan kogham. Bar puvatigham.” **17** Ezi Jeremaia kamaghin Sedekaia migei, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a ghaze, Ni midorozim ategh, egh Babilonin atrivimin gumazir dapaniba ateghti me ni inigh, ni misueghti ni aremeghan koghti, me nguibar kam daboroghti a isighan kogham. Eghti ni uan amuiroghboriba ko ia deraghvira ikiam. **18** Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan kogham, eghti ki me ateghti me nguibar kam inigham, egh me a daboroghti a isigham. Eghti ni uabi men arimangighan

kogham.” **19** Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaia migei, “Ki Judan ara ghua Babilonia ko itir darazir marazir atiatingi. Kamaghin Babilonia ti na isi Judan kabar dafarim datighti, me pazivira na damigham.” **20** Ezi Jeremaia ghaze, “Me ni isi Judabar dafarim datighan kogham. Puvati. Ni Ikiavira Itir God nan akam garugha ni ganingizir akaba bar adar gin mangi, egh ni deraghvira ikiti, me ni misueghti ni aremeghan kogham. **21** Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan koghti, bizir kurataba ni bativigham. Ikiavira Itir God irebamin min garir bizir mamin aven, bizir kam nan aka. **22** Ezi irebar kamin ki Babilonian garima, me amizir nin dipenimin ikiavira itiba, me inigha men akua Babilonin atrivimin gumazir dapaniba bagha ghue. Ezi ki amizir kaba barazi me kamaghin migei: “O Atrivim Sedekaia, ni namakabar akam baraki, me ni gifaragha ni dikabira. Datirighin dughiar kuram ni bato, mati nin dagarimning nguazir begheazim giraghu. Ezi namakaba anetaki.’ **23** “Ki irebar kamin gani, egha ki fo, bar guizbangira, Babilonia nin amuiroghboriba iniam. Ezi ni uaghan men ariv avegham. Puvati. Babilonin atrivim nin suiragham. Egha ni akam batoghezir arazim bangin, Babilonia nguibar ekar kam daboroghti a isigham.” **24** Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze, “Ni, ga uan akamin gun gumazir igharazitam mikiman marki. Ni mikemeghiva, aremegham. **25** Gumazir dapaniba kamaghin oregh suam, ga uaning mikeme, egh me ti izi kamaghin nin azangsigham, ‘Ni manmaghin atrivim mikeme? Ezi atrivim akar manam ni mikeme? Ni e mikemegh. Ni akar kam mongan marki. Puvatighti, e ni

misueghti ni aremegham.' Me akar kamagh garitam ni mikemeghti, **26** ni kamaghin men akam ikaragh, 'Puvati. Ki atrivim ko migia, egha an azangsis, a ua na amadaghti ki Jonatanin dipenimin kalabusin ikian kogham. Puvatighi, ki dipenir kamin iki mangi aremegham.'" **27** Egha gin gumazir dapanir kaba bar Jeremaia bagha izegha, an azangsis. Ezi ana atrivim a mikemezi moghin, kamaghin men akaba ikara. Ezi gumazitam atrivim ko Jeremaian akatam baraghizir puvati. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ua an azangsighan iburagha, Jeremaia ategha ghu. **28** Ezi Jeremaia midorozir gumazibar danganimin ikiavira ikia ghua, apaniba Jerusalem inizir dughiamin tu.

39 Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, namba 10in iakinimin otogha ghua an namba 10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar me inigha iza, Jerusalem nguibar ekiam korogha a iniasa misosi. **2** Me misogha ikiavira itima iakinir 6pla gifa, ezi Sedekaia atrivimin itir azenir namba 11 otozi, azenir kamin namba 4in iakinim oto, egha an namba 9in dughiamin, me divazimin vuer mam akarigha, Jerusalem aven ghue. **3** Egha dughiar kam, Babilonin atrivimin gumazir dapaniba bar nguibar ekiamin aven ghue. Gumazir dapanibar ziabar kara: Nergal Sareser ko, Samgar Nebo ko, gumazir ekiam faragha zuim Sarsekim ko, midorozir gumazibar dapanim Nergal Sareser. Me ghua nguibar ekiamin divazir kamin Arighan Itir Tiarakamin ghuegha, nguibar ekiam gativaghasa a gapiagha iti. **4** Judan Atrivim Sedekaia

uan midorozir gumaziba ko me bar moghira garima,
Babilonia izima, me are. Me dimagarimin suebar ghuava
atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganir
divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamin
ghua, nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin
Fanemin danganir zarimin ghua tuavimin zui. **5** Ezi
Babilonin midorozir gumaziba men agirazi, me ghua
Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin
otozi, me Sedekaian suira. Egha me a inigha Atrivim
Nebukatnesar bagha ghu. Ezi dughiar kamin Atrivim
Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, Hamatin nguazimin
aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven
Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an
amizimin ivezim iniam. **6** Ezi Babilonian atrivim Riplan
nguibamin ikia Sedekaian otariba inigha, Sedekaian
damazimin bar me misuaghariki. Egha a uaghan Judan
gumazir dapaniba me misuaghariki. **7** Egha atrivim
mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an
suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha
Babilonin ghu. **8** Ezi Kaldiabar midorozir gumaziba
Jerusalem in ikia atrivimin dipenim ko gumazamizibar
dipenibagh apongezi da isi. Egha Jerusalem avinizir
divaziba bar da akaraghariki. **9** Ezi Nebusaradan, a
Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim, a Jerusalem
iti, a Jerusalem gumazamizir ikiavira itiba bar me
inigha, men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha
uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua, an gara
a ko ikezibar akua, me inigha Babilonin kalabus bagha
ghu. **10** Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh

amir maba ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Gumazamizir kaba nguaziba ko biziba puvati. Ezi a dughiar kamin wainin azeniba ko, azenir igharaziba sara me ganingi. **11** Atrivim Nebukatnesar Jeremaia ginighnigha, egħa Jerusalemın Nebusaradan bagħa anemada, Babilonın gumazir dapanibar faragħa zuim. Nebukatnesarin akam kamakin, **12** “Ni mangi Jeremaia inigh deraghvıram an gan. Ni pazi a damuan marki. Ni an ifongiamin gin mangıva, bizir manam ana damuasa nin azai, ni a damu.” **13** Ezi Babilonın gumazir dapanibar faragħa zuim Nebusaradan, a ko an gumazir ekıar an apengan ikıa faragħa itimning, Nebusasban ko Nergal Sareser, aning ko Babilonın gumazir ekıar igharazıba, me bar dikavıgha, **14** gumazıba amangizi, me midorozir gumazıba itir danganimın ghua Jeremaia ini. Egħa me Jeremaia isa, Gedalian dafarim gati. Gedalia, a Ahikamin otarım, egħa Safanın igıavotarım. Me, Jeremaia inigh an dipenimin mangasa Gedalia migei. Kamaghın, Jeremaia ua uan nguıbamin ghua uan namakaba ko Judan nguazimin ikiavira iti. **15** Jeremaia faragħa midorozir gumazıbar danganimın ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghın akam isa a ganıga ghaze, **16** “Ni Itiopian gumazim Ebetmelek bagħ mangi, kamaghın a mikim suam: Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghın mikeme, Ki fomıra nguıbar ekıar kam gasıghasıghasa, ezi datırighın nan akamin dagħem otogħam. Ki nguıbar ekıar kam deraghvıra a damuan kogħam. Ezi ni uabi bizir ki damuasa mikemezıbar ganam. **17** Ki Ikiavira Itir God, ki mikemes, Ki bizir kam damuamin dughıam, ki nin

akuraghti, me ni isi gumazir ni atiatibar dafaribar atighan kogham. **18** Ki deraghvira nin akurvagh nin ganam, eghti me ni misueghti ni aremeghan kogham. Ni nighnizir gavgavim nan iti, kamaghin ni aremeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

40 Nebusaradan Jeremaia ataghizi a firiaghirigha zuir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Babilonia Jeremaia ko, Judaba ko, Jerusalemia inigha senbar me ike, egh men aku kalabus bagh Babilonin mangam. Egha me Raman nguibamin otivir dughiamin, gumazir dapanir faragha zuim Nebusaradan, Jeremaian garima a me ko iti, ezi a anetaghizi a firiaghirigha ghu. **2** Ezi dughiar kamin Nebusaradan kamaghin Jeremaia migei, “Ikiavira Itir God, nin God, bizir kurar kantrin kamin otivamimin gun mikeme. **3** Egha datirighin Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizir kabagh amima da otifi, Ia Israelia Ikiavira Itir Godin akaba batuegha, an damazimin arazir kuram gami. Ezi bizir mingarir kam bagha, bizir kaba ia batifi. **4** Ni oragh. Datirighin ki senin nin dafarimning ikezir kam firi, ezi ni datirighin firighirigh iki. Egh ni na ko Babilonin izisi, kamaghin ni izi, eghti ki deraghvira nin ganam. Ni aghuagh marki, a dera ni iki. Ezi kantrin kamin danganir manaba ni dar mangasa ifonge, ni pura mangi.” **5** Jeremaia akar kam baregha, Nebusaradan ataghizir puvati. Kamaghin amizi, Nebusaradan Jeremaia migia ghua ghaze, “Puvatighti, ni Gedalia bagh mangi, an Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. Babilonin atrivim Judan nguibabagh ativagh dar ganasa anemisefe. A gumazamizir maba ko kagh ikiti,

ni a ko iki. Ni aghuaghiva, managh mangasa ifonge, ni mangi.” Egha Nebusaradan bizir aghuir mam ko dagher maba sara Jeremaia ganigha anetaghizi, a ghu. 6 Ezi Jeremaia ghua Gedalia bagha nguibam Mispan ghu. Jeremaia a gumazamizir Judan nguazimin ikiavira itibar tongin me ko iti. 7 Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantrin danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi a onganarazibagh amir gumazamiziba ko borir Babilonia inigha Babilonin kalabusin ghuezir puvatizir kabar ganamin ingangarim iti. 8 Ezi gumazir dapanir kaba uan midorozir gumaziba inigha, me Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael ko, Karean otarimning Johanan ko Jonatan, ko Tanhumetin otarim Seraia ko, Netofan nguibamin gumazim Efain otariba ko, Makan nguazimin gumazim Jesania. 9 Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, “Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatingan marki. Puvati. Ia nguazir kamin ikiva, Babilonin atrivimin apengan iki deraghvira ikiam. 10 Ki uabi, ki Mispan kagh ikiam. Babilonia izi en ganamin dughiam, ki Judaba e uan abuir gumazimin ikiam. Iarara, ia uamategh nguibar ia inizir kabar mangi, wainin ikarizir oviziba ko ovizir igharazir aghuiba inigh, wain ko borebar ingar, egh gin izamin dughiam bagh ada isi minebar arigh.” 11 Ezi dughiar kamin Judan marazi Moap ko, Amon ko, Idom ko kantrin igharazibar iti. Me kamaghin akam

baraki, Babilonin atrivim gumazamizir varazira ataghizi me Judan nguazimin itima, ezi atrivim me gativagh men ganasa, Gedalia amisefe, a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. **12** Ezi Judan gumazamizir apaniba me batoghezi me ghuezir nguibar kaba, me da ategha uamategha Judan nguazimin ize. Egha me Gedalian ganasa Mispan ghue. Egha gin, wainin ikarizir oviziba ko, ovizir igharazir aghuiba azenibar da isava, me wainin aviriba ko dagher aghuiba iti. **13** Ezi dughiar mamin, Karean otarim Johanan ko, Judan midorozir gumazibar, gumazir dapaniba, me kantrin danganir mabar ikegha Gedalia bagha Mispan ize. **14** Egha me kamaghin a migei, “Amonin kantrin Atrivim Balis, ni misueghti ni aremeghasa, Netanian otarim Ismael amadazi, a ize. Ni bizir kam gifo, o puvati?” Ezi Gedalia men akam nighnizir gavgavim an itir puvati. **15** Ezi Johanan ko Gedalia uaningra itir dughiamin, Johanan nimira kamaghin Gedalian migei, “Ga uaning. Ni na ateghti ki mangi Ismael misueghti ana aremeka. Gumazitam bizir kam gifoghan kogham. Ni aneteghti a ni misueghti, ni aremeghti, Judan datirighin iza ni akuvagha itiba, me tintinibar mangegham. Eghti en gumazamizir ikiavira itir varazira, e bar ikuvigham.” **16** Ezi Ahikamin otarim Gedalia kamaghin Karean otarim Johanan akam ikaragha ghaze, “Ni arazir kam damuan marki. Ki fo, ni Ismaelin gun migeir akar kam, a guizin akam puvati. Ni ifari.”

41 Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivimin ikizir mam. An atrivimin gumazir dapanir faragha zuir mamin

ike. Babilonin atrivim Judan gavmanin faragha zuir gumazimin ikiasa Gedalia amisefe, ezi azenir kamin, an namba 7in iakinim otozi, Ismael 10plan gumaziba inigha, Gedalian ganasa Mispan ize. Egha me Gedalia ko apiagha apir dughiamin, Ismael 10plan gumaziba ko me dikavigha, uan midorozir sababa inigha Gedalia misoghezi an areme. **3** Ezi Ismael uaghan Judan Gedalia ko Mispan itiba sara misuegha, Kaldiabar midorozir gumazir dughiar kamin Mispan itiba sara misoghezi, me ariaghire. **4** Ezi amimzaraghan, gumaziba fozir puvati, Gedalia aremegha gifa, **5** ezi Sekemin nguibam ko, Silon nguibam ko, Samarian nguibamin gumazir 80pla arua iza Mispan boroghira izi. Me wit ko pauran mughuriar aghuim zuim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha Jerusalem mangi ofa damuasa zui. Gumazir kaba uan ghuamasizibagh isava, uan korotiaba abigha, tintinibar uan mikarzibar ghora uan apangkuvim ko osimtizim akakaghasa. **6** Dughiar kam, Netanian otarim Ismael men gari, me izima, a Mispa ategha, me gifara aziava me bagha tuavimin zui. A ghaze, an azirakam ti gumazibar amuti, me suam, a me ko apangkuvir kam iti. Egha a ghua me batogha kamaghin me migei, “Ia izi, Ahikamin otarim Gedalia, ia an ganasa ai ifonge.” **7** Me nguibar ekiamin aven ghuezi, Ismael uan adarazi ko me gumazir avirir kabav suegha, men kuaba akunizi me mozir dipar ekiam mam giraghue. **8** Ezi gumazir kabar tongin itir 10plan gumaziba kamaghin migei, “Ni en misueghti e aremeghan marki. E tuzimin dagher bar aviriba mongezi da iti, witba ko, baliba ko, olivin boreba ko, haniba. E da ni

daningam.” Ezi Ismael men akam baregha, 10plan gumazir
 kabav soghezi me ariaghirezir puvati. **9** Mozir dipar
 kam, Judan Atrivim Asa, fomira ghaze, Israelian Atrivim
 Basa izi Mispan misoghiva, nguibar ekiam avinighti,
 Mispan gumazamiziba dipamin oteveghan kogham. A
 Mispan gumazamiziba dipamin oteveghan aghuagha an a
 gikui. Mozir dipar kamra, datirighin Ismaelin adarazi me
 Gedalia misoghezi an aremezir dughiamin, me gumazir
 kuar kaba inigha mozir kam gaghuizi, mozir kam izifa.
10 Ezi gin, Ismael Mispan itir gumazamizir igharaziba
 inigha, Mispa ategha, men akua Amonin kantrin zui.
 Babilonin midorozir gumazibar dapanim Nebusaradan,
 a faragha gumazamizir kaba, Mispan nguibamin me
 ataghizi me itima, a men ganasa Gedalia amisefe. Ezi
 Judan atrivimin guiviba uaghan men tongin iti. **11** Ezi
 Karean otarim Johanan, ko Judan midorozir gumazibar
 dapanir maba, me Netanian otarim Ismael amizir arazir
 kuraba bar da baraki. **12** Kamaghin amizi, me dikavigha
 uan midorozir gumaziba inigha, Ismael misoghasa an
 gintigha zui. Me an gintigha ghua Gibeonin nguibamin
 itir dipar akarer ekiamin boroghram a bato. **13** Ezi Ismael
 Mispan inigha a ko izezir gumazamiziba, me Karean
 otarim Johanan ko gumazir dapanir mabar ganigha,
 bar akonge. **14** Egha me bar Ismael ategha, ivemara
 Karean otarim Johanan bagha ghue. **15** Ezi Johanan
 adarazi Ismaelin suighasa amima, a uan gumazir 8pla
 ko, me ara ghua Amonin kantrin ghue. **16** Ezi Karean
 otarim Johanan, ko gumazir dapanir an gin zuiba, me
 Ismaelin dafarimin ada ua Mispan gumazamiziba ini.

Midorozir gumazir igharaziba ko, men amuiroghboriba, ko atrivimin ingangarir gumaziba, me ikizir kamin tongin iti. Gumazamizir kabara, Netanian otarim Ismael faragha Gedalia misuegħa givagħa, egha kalabuziabar min bar me inigha Mispa ategħa Gibeonin għu. Ezi datirighin me bar Gibeon ategħa ghue. **17** Johanan men aku Isipin mangasava ami. Ezi me fo, Ismael Gedalia misogħezi an areme, gumazir kam Babilonin atrivim Judan nguazim gativagh an ganasa anemisefe. Egha me atiatia nighnisi, Kaldiaba ti men otivizir biziba baregham, egh izi me gasighasigham. Kamaghin amizi, me Isipin mangasa ifonge. Egha me Betlehemin nguibamin boroghira, Gerut Kimhamin nguibamin otivigha iti.

42 Egha gin, Karean otarim Johanan ko, Hosaian otarim Jesania ko, midorozir gumazir maba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, me bar dikavigha, **2** Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagħa ghue. Egha me kamaghin a migei, “E uari, ni Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikim, egh an azaraghti, a en gumazamizir ikiavira itir varazira an en akuragħam. E fomira aviraseme, ezi datirighin ni garima, e bar ikizir muziariba iti. **3** E kamaghsua, Ikiavira Itir God, nin God, tuavir manamin e mangam, ko bizir tizir e damuamim, an e mikemegħ.” **4** Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia kamaghin migei, “A dera. Ki ian akamin amamangati. Ezi ia nan azarazi mogħin, ki Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimam. Egħti Ikiavira Itir God akar manamin na ikaragħti, ki an gun ia mikimam. Ki akatam ian modogħan kogħam.” **5** Ezi gumazamiziba

kamaghin Jeremaia migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nin God, e an akaba bar adar gin mangam. Ikiavira Itir God guizin araziba ko, voroghira zuir araziba zurara adagh ami. Eghti e an akar, an e bagha ni ganingizibar gin mangan koghti, a uan kotin aven e tuisigham. **6** Ikiavira Itir God e bagha en azangsiziba ikarvaghera ni ganidir akar kaba, da pazi e damuam o, da deragh e damuam, e pura dar gin mangam. Bar guizbangira, e Ikiavira Itir Godin akabar gin mangam, an en God, ezi e deraghvira ikiam.” **7** Ezi Jeremaia Ikiavira Itir God ko migeima, 10plan dughiabar gin, an akam a ganingi. **8** Ezi Jeremaia dikavigha, Karean otarim Johanan ko midorozir gumazibar dapanir a ko itiba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, a men diazi me a bagha ize. **9** Ezi a kamaghin me migei, “Ia Ikiavira Itir God ko mikimasa nan azangsiki. Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin migei: **10** Ia Judan nguazimin kagh ikiti, ki gavgavim ia daningigh, egh ia dikabiraghan kogham. Guizbangira, bizir kurar ki ia gamizir kam, a na gamima ki bar osemi. Kamaghin ki ia akaragh, ua ia asighan kogham. **11** Ia Babilonin atrivimin atiati, ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ia ko iti. Egh ki ian akuragh an dafarimin ua ia inigham. Kamaghin, ia uam an atiatingan marki. **12** Ki ian apangkuvigh, egh a damuti, a uaghan ian apangkuvigham. Egh ia ateghti, ia uamategh uan nguazimin mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa. **13** “Ezi ia nan akaba batoghan marki, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia kamaghin mikiman marki, ‘E Judan nguzimin ikian aghua. **14** Puvati. E Isipin

mangam. E Isipra ikiti, apaniba e misueghan kogham. Eghti gumazamiziba misoghsi sighabagh iviva, en diman kogham. Eghti e daghebar oteveghan kogham. E pura Isipin ikiam.’ **15** O Judan ikiavira itir varazira, ia oragh! Ia akar kamaghin amizim mikemeghti, ki Ikiavira Itir God, ki akam ian ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia migei, Ia ti gavgavigh mangi Isipin ikiti, **16** bizir ia atiatiba, da Isipin ia bativam. Apaniba ia misoghti ia arighiram, egh ia dagheba puvatigh arighiram. **17** Gumazamizir otuegh gavgavigh, mangi Isipin ikiamiba, me bar arighiregham. Apaniba taraziv sueghti me arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiram. Ki bizir kurar kabar amuti, da me bativti, men adarazi bar givaghti, men ikiavira itir varazira, ua ikian kogham. **18** “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei: Ki faragha puvira Jerusalemian aningagha, bar pazavira me gasighasiki. Eghti kamaghira, ia Isipin mangighti, ki bar puvira ian aningaghegh, bar pazivira ia gasighasigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki ia gamiziba bareghiva, atiating, digavir kuram damigham. Egh me pazi ia damuva, egh dibovir akabar ia mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apaniba mikimsi, me kamaghin mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’ Egh ia ua uan nguazir kamin ganighan kogham.” **19** Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam akunigha givagha, kamaghin migei, “O ia Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, ia oragh! Ikiavira Itir God, Isipin mangan ian anogoregha

mikeme. Ezi ia akar ikiangsizir ki datirighin ia ganingizir kam deraghviram a ginighnigh. **20** Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimasa nan azangsigha, kamaghin migei, 'Jeremaia, ni mangi Ikiavira Itir God, en God, ni a ko mikim, egh an azaraghti, an akam e daningigh. Eghti akar manam a ni danighti, ni e mikemeghti, e an gin mangam.' Ezi ia datirighin arazir igharazim damuasava ami. Ian arazir kam, a bar derazir puvati. A ia damuti, ia ikuvigham. **21** Ikiavira Itir God, ian God, a ia daningasa na ganingizir akam, ki datirighin ia ganingi. Ezi ia akar kamin gin zuir puvati. **22** Kamaghin, ia deraghvira fogh, danganir ia mangi ikiasa amir kam, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiregham."

43 Akar Ikiavira Itir God, men God, gumazamizibav kimasa Jeremaia mikemeziba, Jeremaia dar gun gumazamizibav kemegha givazima, **2** Hosaiian otarim Asaria, ko Karean otarim Johanan, ko gumazir akaba batozir maba, me kamaghin Jeremaia migei, "Ni ifari. Ikiavira Itir God, en God, e mangi Isipin ikiasa en anogorogha, e mikimasa ni amadazir puvati. Bar puvati. **3** Kar Nerian otarim Baruk, anarira e dikabinasa nin nighnizimin fe. Ni Kaldiaba e inigh e misueghti e aremeghasa, o en aku kalabus bagh Babilonin mangasa ni ifonge." **4** Egha me akar kam mikemezi, ezi Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir maba, ko gumazamiziba bar moghira Ikiavira Itir Godin akam batogha, Judan nguazimin ikian aghua. **5** Karean otarim Johanan uan

gumazir dapaniba ko, me dikavigha, Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, bar moghira me inigha zui. Gumazir kaba, ko amiziba ko boriba, apaniba fomira me batoghezi me kantrin igharazibar ghueziba, me fomira uamategha Judan nguazimin ize. Ezi datirighin Johanan uaghan, Judan atrivimin guiviba ko gumazamizir igharaziba ini. Kar Nebusaradan, Babilonin midorozir gumazibar gumazir faragha zuim, me gativagh men ganasa Gedalia amisefe. Ezi datirighin Johanan ko gumazir dapaniba, Judan gumazamizir kaba ko, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ko Nerian otarim Baruk, bar me inigha zui. 7 Egha me men akua bar Isipin ghu. Egha arazir kamin me Ikiavira Itir Godin akam batoke. Egha me ghua nguibam Tapanesin otifi, kar Isipin kantrin nguibar mam. 8 Me Tapanesin itima, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, 9 “Ni mangi dagiar ekia taba inigh mangi Isipin atrivimin dipenir nguibar kamin itimin tiar akamin apengan, nguazim gikuigh an aven dar afegh. Judan marazi nguibar kamin iti, me nin ganti, ni a damu. 10 Egh Judan kaba kamaghin me mikemegh: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme: Ki Ikiavira Itir God, ki uan ingangarir gumazim Babilonin Atrivim Nebukatnesarin diagham. Eghti a danganir kamin izam. Egh dagiar ki mozim gikuigha dafezir kabagh isin, uan atrivir dabirabim afagham. Egh a uaghan uan purirpenim asaragh, nguazir otevir dagiar kaba itir kam avaragham. 11 A izi Isipin kantri gasighasigham. Ki gumazir maba me arimariar kuram inigh arighirasa me amisefe, eghti dughiar kamin me

arimariar kuram iniam. Ezi gumazir maba me mangi kantrin igharazimin kalabusin ikiasa, ki me amisefe, eghti dughiar kamin me kalabusin mangam. Ezi ki gumazir maba me mangi misogh arighirasa, me amisefe, eghti dughiar kamin me mangi misoghiva arighiram. **12** Egh ki Isipin asebar ziaba fer dipenibar apongegham. Dipenir kaba, da Isipin asebar marvir guaba dar iti. Eghti Nebukatnesar marvir guar katabar apongiva, taba inigh uan kantrin mangam. Egh a Isipin kantrin biziba bar ada batuegham, mati sipsipbagh eghevur gumazim, uan korotiamin piba batosi. A Isipba bar me gafiragham. Egh a kantrin kam ategh deraghvira mangam. **13** A Isipin ikiamin dughiamin, a dagiar dipenir akinir ruarir dipenir kamin itiba apirigham, gumazamiziba zurara dipenimin ghua, aruemin ziam fe, mati men asem. Egh a bar Isipian asebar ziaba fer dipeniba, bar dar apongti da isigham.”

44 Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itir daraziv kinasa Jeremaia ganingi. Me Mikdolin nguibam ko Tapanesin nguibam ko, Memfisn nguibam ko, Isipin sautin amadaghan itiba. Ezi Jeremaia kamaghin me migei, **2** “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei: Ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalem ko Judan nguibar ekiabagh amizir bizir kuraba, ia bar a dar gani. Ia gan, da datirighin bar ikuvigha iti. Ezi gumazamiziba uam adar itir puvati. **3** Judan kaba me arazir kurar aviribagh ami, ezi bizir kam na gamima ki men aningaghe. Me asebar ziaba fe, eggha ofan migharir mughuriar aghuim zuiba me ganidi. Me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi ia Judan kagh itiba, ko ian inazir

afeziaba uaghan, ia bar moghira aser kabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, ki Judan gumazamizibagh asighasiki.

4 Ki faragha dughiar aviribar uan ingangarir gumaziba amangi, me Godin akam inigha izir gumaziba, me Judaba ia bagha ize. Egha me kamaghin nan akam akura ia gakaghor, 'Ia arazir kurir ki aghuazir kabar amuan marki.'

5 Ezi Judan kaba kuariba arigha akar kam barazir puvati, egha an gin zuir puvati. Me uan arazir kuram ataghizir puvati, egha me asebar ofa gamir arazim ataghizir puvati.

6 Kamaghin amizi, ki bar men aningaghegha, Judan nguibaba ko Jerusalem tuaviba bar pazavira dagh amua dagh asighasiki. Ezi me ikuvigha kamaghira iti. **7** "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelin God, ki datirighin kamaghin migei: Ia manmaghsua uarira uari gasighasighasava ami? Ia arazir kam damuti, ian Judabar tongin itir gumaziba ko amiziba ko boriba, bar moghira ikuvigham. Egh ian ikiavira itir varazira ua ikian kogham.

8 Ia datirighin Isipin ikia, egha ia uan dafaribar asebar marvir guabar ingara, ofan migharir mughurir aghuim zuiba, aser igharagha garibagh anidi. Ezi ian arazir kam na gamima, ki bar puviram aningaghe. Eghti kamaghin ia ikuvigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar ia dipova, akar asuir kurabar ia mikimam. Egh me uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.' **9**

Ian inazir afeziaba ko atriviba, ko atrivibar amuiba, arazir kuram gami. Egha ia uaghan uan amuiba ko arazir kuram gami. Ia bar moghira arazir kam Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar arazir kam gami. Ia ti bizir

kurar kaba ginamadagha gifa, a? **10** Fomira ikegha iza datirighin, ia arazir kurar kabar aghumsizir puvati. Egha ia nan atiatia nan apengan itir puvatigha, nan Araziba ko arazir ki ifongeziba, ki da isa ia ko ian ovavibagh aningi, ia dar gin zuir puvati. **11** “Kamaghin ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki mikeme: Ia Judaba, ki ia gasighasighasa nighnigha gifa. Ezi ian tav ikian kogham. **12** Ia Judan ikiavira itir varazira, ia izi Isipin ikiasa gavgafi. Iarara, ki bar ia gevegham. Egh ia Isipin ikiamin dughiamin, ia arighiram. Apaniba izi ian taraziv soghti ia arighiram, ian tarazi dagheba puvatighiva arighiram, gumazir aruaba ko gumazir kiniba sara. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir ki ia gamizir kaba baregh, me atiating, digavir bar kuram damigham. Egh me ia dipov, ia gasighasigh akar kurar asuibar ia mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apanibav mikimsi, me kamaghin mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.’ **13** Ia Isipin itir darasi, ki Jerusalem amizir arazir kamra, ki ia damigham. Apaniba taraziv sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti tarazi arimariar kuram iniva arighiram. **14** Ia Judan datirighin Isipin ikiavira itir varazira, ia Judan nguazimin mangasa bar ifonge. Ezi ian tav asighasizir kam gitaghan kogham, egh uamategh uan nguazimin mangighan kogham. Ia bar moghira ikuvigham. Eghti gumazir bar vaghvazibara uamategh ari mangi uan nguazimin mangam.” **15** Dughiar kamin, Judan avirir ekiam iza uari akuvagha itima, Jeremaia akar kam akuri. Judan Isipin sautin amadaghan itiba, me

uaghan iti. Gumaziba bar uari akuvagha ikia, kamaghin fo,
 men amuiba ofan mughuriar aghuim zuiba aseba bagha
 dagh ami. Egha gumazir kaba uan amuiba ko kamaghin
 Jeremaian akam ikaragha ghaze, **16** “Ni Ikiavira Itir Godin
 ziamin akaba e mikiri. Ezi e akar kam bareghan kogham.
 Puvati. E aghua. **17** E bizir e damuasa akam akiriziba, e dar
 amuam. E ofan mughuriar aghuim zuiba, aser amizir kam
 bagh dar amuam, me kamaghin a dibori Overiamin Kwin.
 Egh e wainin ofaba a gingam. Mati e fomira, en ovaviba
 ko atriviba, ko en gumazir dapaniba, e bar moghira
 Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amizi moghin dagh
 ami. E ofan kaba Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar
 dagh ami. E dagh amir dughiabar, e dagher aviriba ikia
 deraghavira iti, ezi bizir kuratam e batozir puvati. **18** E
 fomira ikegha iza datirighin Overiamin Kwin baghava
 wainin ofaba ko, ofan igharazir avirir amir kaba ategha, e
 biziba bar puvati. Apaniba iza en marazi misoghezi me
 ariaghire, ezi marazi dagheba puvatigha ariaghire.” **19** Ezi
 amiziba ua kamaghin migei, “E guizbangira, Overiamin
 Kwin bagha ofan kabagh amua, bisketba tua dagh amima
 da an nedazim min otifi. Egha e wainin ofaba a ginge. Ezi
 ni ti ghaze, en paba ti arazir kamin aghua, a? Puvati, me
 arazir kaba bar dagh fogha, da bagha bar akonge.” **20**
 Jeremaia akar kam baregha, egha gumaziba ko amiziba
 virara, kamaghin men akam ikaragha ghaze, **21** “Fomira
 ia ko, ian ovaviba, ko atriviba, ko gumazir dapaniba,
 ko gumazamizir igharaziba bar, ia Judan nguibaba ko
 Jerusalem tuavibar ikia, aseba bagha ofan migharir
 mughuriar aghuim zuibagh ami. Ezi ia ti ghaze, Ikiavira

Itir God, ti ian arazir kabagh nighnizir puvati, a? Puvati.
 A deraghviram dagh fogha dagh nighnisi. **22** Ia arazir
 bar kuribagh ami, ezi gin Ikiavira Itir God ian arazir
 kurar kam bar a giporpore. Bizir kam bangin, a ian
 nguazim gamizi, a ikuvigha nguazir kinimin oto. Ezi
 gumazitam an itir puvatigha iza datirighin tu. Kamaghin
 amizi, Kantrin Igharazibar Gumamaziba akar kurabar
 uan apanibav kimasa kamaghin migei, 'Ia Juda ikuvizi
 moghin, ia ikuvigham.' **23** Ia aseba bagha ofan migharir
 mughuriar aghuim zuibagh amua, egha arazir kuraba,
 Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha ia an
 Araziba ko an arazir a ifongeziba batuegha, an akabar gin
 zuir puvati. Kamaghin amizi, dughiar kurar ia batozim
 ikiavira iti." **24** Egha Jeremaia uam akar maba bar Judabav
 keme. An akam amizibagh asa, kamaghin migei, "Ia bar
 Judan Isipin itiba, deragh kuaribar arigh, Ikiavira Itir
 Godin akam baragh. **25** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
 Bar Itim, Israelian God, a ghaze: Ia uan amuiba ko, uan
 akar dikirizimin bizibar amuti da otivasa. Ia kamaghin
 akam akirigha mikeme, 'E ofan migharir mughuriar
 aghuim zuim tuegh, Overiamin Kwin bagh wainin ofaba
 ingasa akam akiri. Ezi bar guizbangira, e akar dikirizir
 kam damuti an otivam.' Aria, ia bizir ia damuasa akam
 akiriziba, ia mangi dar amuti da otiv. **26** "Ia Judan Isipin
 iti darazi bar, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir
 Godin akam baragh. Ikiavira Itir God kamaghin migei:
 Ki uan ziar ekiam bagha pin arigha guizbangira migei:
 Ia Judan tav Isipin kantrin ikivira ikiva, akar dikirizir
 tam uan ziamin a damighan kogham. Ia ua kamaghin

mikemeghan kogham, ‘Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin pin ikiavira itimin ziam, e uan akam gavgavim a ganiga migei.’ Bar puvati. **27** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki deraghvira ia damuan kogham. Puvati. Ki paza ia damuasa ian gari. Ia Judan Isipin iti darasi, ki apaniba amadaghti, me izi ian taraziv soghirarigham. Eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham. Egh ia bar gevegham. **28** Ian vaghvazibara midorozimin ikuvighan koghiva, Isip ategh ua Judan nguazimin mangam. Ia Judan ikiavira ikia iza Isipin ikezir varazira, ia dughiar kamin deraghvira fogham, tinan akam bar gavgafi, nan akam, o ian akam? **29** “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ian akakaghsi bizitam kamaghin a damigham. Ia kantrin kamin ikiamin dughiamin, ki ia gasighasigham. Ia bizir kamin ganigh, egh ia fogham, nan akam pura mangighan kogham. Puvati. **30** Bizir ki ia damuamim a kamakin, Isipin Atrivim Hofra, ki a isi apanir a misueghti ana aremeghamimin dafarim darigham. Arazir kamra, ki faragha Judan Atrivim Sedekaia gami. Babilonin Atrivim Nebukatnesar Sedekaian apanim gami, egh a misueghti an aremeghasa, ki a isa Nebukatnesar ganingi.”

45 Namba 4in azenimin, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akam isa Nerian otarim Baruk ganingi. Jeremaia Ikiavira Itir God a ganingizir akaba, bar adar gun mikeme. Ezi Baruk akinafarir mamin ada osiri. Eggha aning ingangarir kam gamir dughiamin, Jeremaia kamaghin Baruk mikeme, **2** “Baruk, ni oragh. Ni kamaghin mikeme, ‘Aio! Ki osimtizir aviriba ko mizazir aviriba iti, ezi Ikiavira

Itir God ua nan osimtizibagh isivagha ghu. Ki ikiavira ikia, ghua bar iporpore. Nan osimtiziba da gevir puvati. Da kamaghira itima, ki bar amiragha avughsaziba puvati.’ Ezi Baruk, ni oragh. Ikiavira Itir God, Israelian God, ni mikimasa kamaghin na mikeme, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei. Ki datirighin bizir ki ingariziba abisi. Ezi ki oparizir biziba, ki da asiam. Bizir ki bighiva asiamin kaba, da bar nguazir kamin gumazamiziba bar me bativam. **5** Ezi manmaghin amizi, bizir aghuibara ni bativasa ni ifonge? Ni nighnizir kam atakigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumazamiziba bar pazavira me damigham. Egh ki nin akuragham, eghti ni danganir manamin mangam, me ni misueghti ni aremeghan kogham.”

46 Ikiavira Itir God, kantrin maba bagha akam ikia, eggha akar kam isa Jeremaia ganingi. **2** Akar mam, Isipia bagha ghu. Akar kam, a Isipin atrivim Nekon midorozir gumaziba bagha ghu. Midorozir gumazir kaba Yufretisin Fanemin boroghin, Karkemisin nguibamin otifi. Ezi namba 4in azenimin, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itima, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Isipia misogha me dikabira. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God Babilonia ginighnigha akar kam isa Isipia ganiga ghaze: **3** “Ia Isipia, ia oraba inigh, mangi misoghsi uari arigh gan iki. **4** Ia hoziabar kir. Eghti ia midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba, ia uan hoziabar apiagh. Ia uan midorozir dapanir asuabar aghuigh, tuivigh misoghsi gan iki. Ia uan afuziba akiriva, egh ia vaghvagh uan midorozir korotiabar aghuigh. **5** Ezi

datirighin manmaghin ami? Ki Ikiavira Itir God, ki Isipian
 garima, me bar puviram atiatigha ara uamategha ize.
 Apaniba men midorozir gumazir gavgaviba dikabira, ezi
 Isipia midorozim ategha zuamira ua ize. Me atiatir biziba
 da tintinibar iti. Kamaghin me ua ikigha girakirangin garir
 puvati. **6** Egha gumazir puv ivemariba ko misozir gumazir
 gavgaviba, me apanibar ariv avegham. Puvati. Me notin
 amadaghan ikia, tintinibar onganigha Yufretisin Fanemin
 boroghira ire. **7** “Ikizir manaba, Isipin kantrin itir Nailin
 Fanemin min ekefe? Me gavgavigha, mati faner ekiam
 aperiar gavgavim an otogha zui. **8** Kar Isipin adarazira.
 Me Nailin Fanemin min ekevegha otivigha, mati faner
 ekiam aperiam an oto. Isipin gumazamiziba kamaghin
 mikeme: ‘Ki bar ekevegh otogh nguazimin danganiba bar
 ada avaragham. Egh ki nguibabagh asighasighiva, dar itir
 gumazamiziba saram asighasigham. **9** Ia nan hoziaba, ia
 ivemar mangi. Ia nan karisba, ia bar puvira ivemar. Ia
 nan midorozir gumazir gavgaviba, ia Itiopia ko Libian
 kantrining, ia aningin midorozir gumaziba, ia oraba suizir
 gumaziba, ia Lidian kantrin pibar asir gumaziba, ia bar
 moghira mangi misogh.’ **10** “Isipia kamaghin mikemegha
 gifa. Ezi midorozir kam, kar Godin Gavgaviba Bar Itimin
 bizim. A en Ekiam. Egha dughiar kam in a uan apaniba
 ivezir kuram me ikarvasi. Midorozim bar gavgavizi,
 gumaziba pura tintinibar ariaghiri. Mati midorozir sabam
 mitiriam puv an azima, a gumazibar mikarziba ko ghuziba
 apava, bar izifa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 gumazamizir kabav soghezi me ariaghire. Egha mati, a
 uabi notin amadaghan, Yufretisin Fanemin boroghin ofa

gami.” **11** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Kantri Isip, ni mati guvir igiar mam duaba nin mikarzim otifi. Ni Gileatin mangigh danganir kamin marasinin aghuiba buri. Egh ni marasinin igharagha gariba bagh, bar puvira ingar da inighan kogham. Marasinin tam nin duabar amuti, da akumighan kogham. **12** Nin midorozir gumaziba tintinibar are, egha me uarira uarigh ivezegha, uari inigha ire. Ni midorozimin irigha bar aghumsiki, ezi kantrin igharaziba nin aghumsizir akam baraki. Nin ararem bar nguazir kamin danganiba bar adagh izifa.” **13** Babilonin Atrivim Nebukatnesar izi Isipin kantri ko misoghamin dughiamin, Ikiavira Itir God akar mam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Akar kam kamakin: **14** “Ia Mikdol ko Memfis, ko Tapanes ko, Isipin itir nguibar maba sara akam akun. Egh kamaghin me mikim, ‘Apaniba otivigh puv ia misoghirarigh, egh ian kantrin aven bizir aviribagh asighasigham. Kamaghin amizi, ia Isipia, uan midorozir biziba akirigh tuivigh misoghsi iki. **15** Manmaghsua Apis, an aser ia bulmakaun apurir ingarizim, an arav ghu, egha tugha gavgavizir puvati? An mingarim kamakin, Ikiavira Itir God uabi anakunizi a iraghu. **16** Ezi Ikiavira Itir God, Isipian avirim gamizi, ia tintinibar ire. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uariv gia ghaze: Aria, e ti Isip ategh uamategh uan gumazamiziba bagh mangam. Apaniba kantrin kam gasighasisi, kamaghin amizi, e uamategh uan nguibamra mangam.’ **17** Ia ziar igiam kamaghin Isipin atrivim daningigh, Gumazim Puram Akam Arava Tintinibar Ifaghata Uan Dughiamin Atam Ghuzi A Gifa.” **18** Ezi atrivimin ziar bar guizbangiram

atrivimin itim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. A kamaghin mikeme, “Ki zurara angamira iti, ki guizbangira migei: Gumazitam izam. Eghti an gavgavim bar gumazir igharazibar gavgavim gafiragham, mati Taborin Mighsiam bar ruaragha, mighsiar mabagh afira. Egha mati Karmelin Mighsiam ongarir dadarimin ikia, bar pin mar iti. **19** Ia Isipia, ia mangi kantrin igharazibar kalabusin ikiam, kamaghin amizi, ia uan bizibar kir. Apaniba Memfis gasighasigham, eghti nguibar kam pura ikiam, eghti gumazamiziba ua an ikian kogham.” **20** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Isipin kantri, mati bulmakaun amebat igiar bar dirim. Ezi difuar bar kurar mam notin amadaghan ikegha iza a givi. **21** Ezi igharaz darazir gumaziba, Isipia uan midorozir gumazibar ikiasa me givese. Egha Isipia bar deraghavira men gari, ezi me bar deraghavira iti, mati bulmakaun mikarzim saram aghungiziba. Egha apaniba otivizir dughiamin, gumazir kaba midorozim ategha are. Ezi Isipin midorozir gumaziba uaghan kamaghin ami. Ezi midorozimin aven, dughiar bar kuram me batozi, me bar ikufi. Kamaghin amizi, me midorozim bagha tuivigha gavgavizir puvati. Ezi dughiar kamin me arazir kurar me amiziba bagha izezir kuram isi. **22** “Apaniba bizir ekiamin arua izima, Isipia bar atiatigha nimira kuruzimin min uari amikirivegha are, egha me niginir tam gamizir puvati. Apaniba sobiabar me misoghasa izi, mati gumazim sobiam suiragha temeba okasa izi. **23** Isipia me aviraseme, egha me bar gavgavigha, mati ruarir ekiamin temeba bar uari anighafiri, ezi gumaziba aven mangan asaghasaki. Ezi apanibar midorozir gumazibar dibobonim

bar ghuavanabo, egha odezibar dibobonim gafira,
 eghti gumazitam men dibobonim mengan iburagham.
 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, apaniba
 bar Isipia agivagham, mati gumaziba ruarir ekiamin
 temeaba bar ada oke. **24** Ki Isipia isa notin amadaghan
 itir gumazibar dafarim gatizi, me bar aghumsiki.” **25**
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God,
 kamaghin migei, “Ia oragh. Tebesin nguibamin asem
 Emon, ko Isipin atrivim ko, men aser igharaziba ko, Isipin
 kantrin aven itir biziba bar ko, an atrivim ko, gavmanin
 gumazir dapaniba ko, gumazamizir nighnizir gavgavim
 uan atrivimin itiba, me bar moghira, ki ivezir kuram isi
 me daningam. **26** Atrivim Nebukatnesar uan gumazir
 dapaniba ko Isipia misueghti me arighireghasa. Ki Isipia
 isi Babilonian dafarim darigham. Eghti gin, gumazamiziba
 fomira Isipin apiagha ikezi moghin, gumazamiziba ua
 Isipin nguazimin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha
 gifa.” **27** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ia Israelia, ia
 Jekopin ovavir boriba, ia nan ingangarir gumazamiziba, ia
 atiatingiva digavir kuram damuan marki. Bar guizbangira,
 ia kantrin saghon itir kamin kalabusin iti. Eghti ki ua ia
 inighti, ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira dapiagham.
 Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan kogham. **28** Ki
 Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki ia ko iki ian
 akurvagham. Kamaghin amizi, Ia Israelia, ia nan adarasi,
 ia nan ingangarir gumazamiziba, ia atiatingan marki. Ki
 ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar tongin iti. Eghti
 ki kantrin kaba bar me agevegham. Egh ki ia agivagham

kogham. Guizbangira, ki puv ia damigham, ki arazir voroghira itim ginighnigha ia akiri.”

47 Ikiavira Itir God akam Filistian kantrin adarazir iti. Dughiar kamin Isipian atrivim tighar Gasam misogham, kar Filistian nguibar ekiar mam. Ezi God akam isa an akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. **2** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ia gan! Apaniba notin ikia uari akuvasava ami, mati notin amadaghan itir dipaba bar ekefe. Egħa da bar puvira ivemara, dar aperiaba bar gavgafi. Apaniba nguazir kam avaragham, mati aperiam nguazim ko an itir biziba bar ada avegham. A nguibaba ko dar itir gumazamiziba saram avaragham. Kamaghin nguibar kabar gumazamiziba bar atiatingiva, pamtemin dimiva, bar puviram arangam. **3** Egħti hoziaba ivemar iziti, dar suer puziba puvira nguazim misogh tingaghiti, me da baragham. Egħti me karisbar niginim baragħti da puvira ivemarti, dar wilba pamtemin tingagham. Egħti gumazamiziba bar puviram atiatingiva, aregham. Egħti ameboghfeziaba onganigh uan boribagh nighnighan kogħiva, me mizuamighan kogham. **4** “Filistiaba gasighasighamin dughiam a izegħa gifa. Ki men tuavim apirigham, egħti me ua Tair ko Saidonin akuragħan kogham. Fomira Filistian ovaviba Kritin Arighatizim ategħa iza Filistian nguibar ekiabar iti. Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir God, ki nguibar ekiamin itir Filistian varazira gasighasighasava ami. **5** Gasaba, men naviba bar osemi, ezi me uan dapanir ariziba apiri. Ezi Askelonin nguibam bar ikufi. Ia danganir zarir kamin ikiavira itir varazira, ian apangkuvim manadizoghin givagħti, ia tintinibar

uan inivafiziba aghorir arazim ategham? **6** Ia kamaghin dia ghaze, 'O Ikiavira Itir Godin midorozir sabam, ni manadizoghin e gasighasizir ingangarir kam ategham? O midorozir sabam, ni uamategh uan asuamin aven magiri. Ni ingangarir kam ategh avughsi.' **7** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ingangarir kam isa uan midorozir sabam ganingi. Ki Askelonia ko ongarir dadarimin itir gumazamizir igharaziba sara misoghasa midorozir sabar kam amada. Kamaghin, a nimira iki avughsan kogham."

48 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a Moapin kantri ginighnigha kamaghin mikeme: "Iavzika, Nguibar ekiam Nebon gumazamiziba. Apaniba Nebo bar a gasighasigham. Me Kiriataim dikabiragham, a nguibar divazir gavgavim itim. Me a gasighasigham. Eghti nguibar kamin gumazamiziba bar aghumsigham. **2** Moapin ziar ekiam a iraghugha gifa. Apaniba Hesbonin nguibamin otifi, egha me Moapia gasighasighamin arazimin akam misosi. Me kamaghin migei, 'Aria, e mangi gumazamizir kaba bar me agivaka, eghti Moapin kantri ua ikian kogham.' Ia Matmenia, apaniba bar ia gasighasighti, ia matmatin mangam. **3** "Ia dimdiar ararer ekier Horonaimin nguibamin otozim baragh. Me kamaghin dei: Biziba bar ikufi. **4** Moap ikuvigham, eghti men boribar ararem bar ekevegham. **5** Moapia, me aregham. Me bar puv arava, Luhitin tuavimin ghuavanaga, Horonaimin nguibamin ghuaghiri. Ezi men ararem ghuavira ikiava bar ekefe. **6** Me kamaghin migei: Ia zuamiram aregh. Puvatighti ia ikuvigham. Ia asizir atiabar min mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mongegh. **7** "Moap,

ni ingarizir biziba ko, dagiaba bagha pamtemin nighnigha ghaze: Bizir kaba nin akuraghti ni deraghvira ikiam. Ezi nin nighnizir kam derazir puvati. Kamaghin amizi, nin apaniba midorozimin ni dikabiragham. Egh me nin aser kam Kemos inigh mangi kantrin igharazimin kalabus datigham. Egh me uaghan Kemosin ofa gamir gumaziba ko, an ingangarir gumazibar dapaniba sara iniam. **8** Apaniba izi nguibaba bar dagh asighasigham, eghti nguibatam deragh ikian kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin, me danganir zariba ko, danganir mighsiabar itibagh asighasigham. **9** “Moap, ki amangsizim nin nguazim datigham. Eghti nin nguibaba bar ikuvigh pura ikiam. Eghti gumazitaba dar ikeghan kogham.” **10** Gumamaziziba Ikiavira Itir God me ganingizir ingangarim damuan aghuaghti, a me gasighasigham. Egh a gumazir igharaziba midorozir sabamin me misueghti me arimighirisi gumazitam mikemeghti, gumazim a damighan koghti, Ikiavira Itir God a gasighasigham. **11** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Moapin kantri fomira igiamra ikegha iza datirighin dughiar kamin tu, apanitam iza a gasighasighizir puvati, eggha gumamaziziba inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabus gatizir puvati. Moap mati wainin aghuim, gumaziba an ingarigha, anetaghizi a iti. Me dipar misevir tabar a ruizir puvati. Ezi an isingtizim kamaghira ikia, eggha an mughuriam dera. **12** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin ki gumazitaba amadaghti me izi Moapia gasighasigham, mati gumaziba iza wainin kam nguazir kamin a ingegha, wain ruir mineba

abiaghariki. **13** Eghti dughiar kamin Israelia asem Betel bangin aghumsighizi moghin, Moapia asem Kemos bangin bar aghumsigham. Me ghaze, aser kam, a men akuragham. **14** Ia Moapia, manmaghsua ghaze, ia midorozir gumazir gavgaviba, egha ia bar midorozibar misogha fo? **15** “Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, a kamaghin migei: Apaniba izi Moap gasighasigh, an nguibaba iniam. Me Moapian gumazir igiar diribav soghirarigham. **16** Moap ikuvighamin dughiam a roghira izegha gifa. Asighasizir kam a bar zuamiram otogham. **17** Ia Moapian boroghira itir darazi ko, gumazir an ziar ekiam gifoziba, ia an apangkuvigh kamaghin azi mikim, ‘Iavzika, ian nguibar kamin ziar ekiam ko gavgavim a irigha gifa.’ **18** “Gumazir Moap gasighasighamin ingangarim itim, a ia batogh ian divazir gavgavibagh asighasigham. Kamaghin amizi, ia Dibonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ia mati atrivimin guivir dirim uan ziam fe, egh ia uan ziar ekiaba gin amadagh, gumazir kinibar min nguazir midiarim dapiagh. **19** Ia Aroerin nguibar ekiamin gumazamiziba, ia mangi tuavir miriamin tuivigh ganti, gumazamiziba me ari izam. Eghti ia men azaragh, ‘Bizir tizim otozi ia ari?’ **20** Eghti me kamaghin akam ikaragham, ‘Moapin kantri a ikuvigha gifa, egha datirighin a bar aghumsiki. Kamaghin amizi, ia apangkuv, bar pamtemin azi. Ia Arnonin Fanemin mangiva, kamaghin gumazamizibav kemegh, Moap ikuvigha gifa.’ **21** “Mighsiabar pin danganir voroghira itibar nguibar ekiaba, me uan ivezir kuram isi. Nguibar ekiar kaba kara: Holon, Jasa, Mefat, **22** ko Dibon, Nebo, ko Bet Diplataim, **23** ko Kiriataim, ko Betgamul,

ko Betmeon, **24** Keriot ko Bosra. Moapin nguibar ekial roghira itiba ko, saghon itiba, me bar moghira ivezir kuram ini. **25** Apaniba Moapin gavgavim dikabira. Ezi Moap uabin akuraghasa bizitam gamizir puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **26** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Moap na batoke, kamaghin amizi, apaniba a dikabinasa ki ifonge. Egh a damighti a mati gumazim dipar onganimezi moghin otogham. A uan mimizibagh isin daku, egh tintinibar poghpogham, eghti gumazamiziba an ingariva akam. **27** Moap, ni fomira akar asuibar Israelia migia, men ingarav ake. Manmaghin ami? Ni ti ghaze, Israelia okimakiar gumazimin min iti, ezi ni men ziam dikabira, egha zurara me geghara dapaniba roi, a? **28** “Ia Moapia, ia uan nguibaba ategh mangi dagiabar tongin mongegh. Ia kuaraziba danganir kurabagh isin mikonibar ingari moghin damu. **29** “E bar Moapian akaba batozir arazim gifo. A uabi uan ziam fe, egha puv ifaghata, egha ghaze, a bar dera. **30** Ki Ikiavira Itir God, ki an akaba batozir arazim gifo. A ifaghata puram akam arai, ezi an amir biziba, tam otivir puvati. **31** Kamaghin amizi, ki Moapia bar moghira me bagh azir akabar amuam. Ki Kirheresin gumazamizibar apangkuvam. **32** Jaserin nguibam ikuvizir dughiamin, ki azi. Eghti Sipman nguibam, ni ikuvighti, ki ni bagh azivira ikiam. Sipma, nin wainin azeniba, da bar avirasemegha ghua, Amangsizim Itir Dipar Akaremin miriamin tugha ghua, Jaserin dipar akaremin tu. Apaniba izi wainin ikarizir ovizir aghuiba, ko nin temer taba saram asighasigham. **33** Moapian nguazim dagher aviribagh amima da otifi, ezi gumazamiziba da isa

bar akonge. Eghti, agoroger arazir kam ko akazim, da bar givagham. Ki a me damighti, me ua wainin oviziba dika da mirmirir miner ekiabar aven, wain damuan kogham. Egh me bar akongiva dimiva arang wainin oviziba dikabinan kogham. Guizbangira, me dimiva araghasi, egh me agoroger araghasizibar amuan kogham.

34 “Moapia bar puviram arangiva, Hesbonin nguibamin ikegh mangi, Elealen nguibar ekiam ko notin amadaghan, Jahasin nguibamin tugham. Egh Soarin nguibamin ikegh mangi Horonaimin nguibam ko sautin amadaghan Eklat Selisian nguibamin tugham. Guizbangira, men kantrin nguibaba bar ikuvigham. Eghti Nimrimin Fanem uaghan bar dakegham. **35** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Moapian adarazir ghua mighsiabar pin itir danganibar ghua, ofan mughuriar aghuim zuiba ko ofan igharazir maba sara uan aseba bagha dagh amiba, ki bar me agivagham. **36** Guizbangira, Moapia inizir bizir aghuiba, da bar ovegham. Kamaghin amizi, Kirheresin nguibamin gumazamiziba ko Moapia bar moghira, ki uan navimin aven bar men apangkufi. Ki mati gumazim apangkuvir ekiam ikia, egha marvim givia azirakar onger akabagh amua iti. **37** “Moapia bar uan dapanir ariziba ko ghuamasiziba apir bar adar apangkuvigham. Egh me tintinibar uan dafaribar ghoriva, apangkuvir korotiabar aghuigham. **38** Ki Ikiavira Itir God, ki Moapin kantri gasighasigham, mati nguazir miner ingangariba puvatiziba, gumazim ada abiaghariki. Kamaghin amizi, Moapin kantri ararer bar ekiam otogham. Eghti me pin dipenibar azuaribar ikiam, o danganir me iviriabagh

amua uari akuva itibar ikiva, bar puviram aziam. **39** Bar guizbangira, Moap bar bighiregham, eghti gumazamiziba bar puv arangam. Moap, a aghumsizir gumazimin min otoghiva, uan guam modogham. Moapin boroghira itir kantribar gumazamiziba bizir kamin ganti, a Moapin otivti, me bar atiatigh dibovir akar Moapin mikimam.”

40 Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ia gan. Apaniba Moap gasighasighasa bar puvira izi, mati kuarazir isam asizim iniasa, uan avizimning onegha tuigha iraghu. **41** Apaniba nguibaba iniva, egh danganir misozir gavgaviba sara iniam. Eghti dughiar kamin, Moapian midorozir gumaziba atiatigh, okam nighnigham, mati amiziba boriba batasa mizazim isi. **42** Ki Ikiavira Itir God, Moapia uari fa na batoke. Kamaghin amizi, Moap bar ikuvigham. Gin kantri Moap ua ikian kogham. **43** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, atiatim gumazamizibagh anidir biziba ko, mozir ekiaba ko azuaziba, da Moapian gumazamizibagh asighasighasa me mizua iti. **44** Eghti gumazitam atiatim gumazamizibagh anidir bizibar, ari mangam, a mozir ekiamin magiram. Egh a mozim ategh anangiva otoghti, ivem an suiragham. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki Moapia gasighasighasa dughiar kam amisefe, ezi ki me gasighasighasava ami. **45** “Moapian gumazamiziba apanibar atiatigha, ari mangi Hesbonin nguibamin mongasa. Ezi Puvati. Mati Hesbonin nguibam fomira Atrivim Sihonin dughiamin isizi moghin, me an garima a ua isia iti. Kamaghin amizi, me nguibamin aven mangeghan kogham. Me bizitam damuamin gavgaviba puvati. Avir kam kantrin kamin biziba bar adagh apongezi

da isi. Kantrin kamin mitaghniamin boroghin iti darasi, ko kantri kamin aven itir mighsiabar pin iti darasi, midorozim bagha bar ikuvigha puv misozir gumazir kaba, me bar moghira isigham. **46** “Ia Moapia, iavzika. Ia asem Kemosin gumazamiziba, ia ovegha gifa. Apaniba ian otariba ko guivibar suigh, me inigh mangi, kantrin igharazimin me isi kalabus darigham. **47** “Eghti dughiar abuananamin, ki Moapian dabirabim damighti a ua deragham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” Ikiavira Itir God, Moapia kot darighasa mikemezir akar kaba, da datirighin gifa.

49 Ikiavira Itir God, akam Amonian gumazamizibar iti. A kamaghin mikeme: “Manmaghin ami? Israelia ti otariba puvati, me uan afeziabar nguaziba iniam, a? Ezi men tarazi ti uan nguazir kabar iti, o? Manmaghsua aser Milkomin ziam fer adarasi, Gatin anabamin adarazir nguazim ini? Manmaghsua Amonia ghua Israelian nguibabar iti? **2** Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme: Bar guizbangira ki dughiar mam amisefe, egh dughiar kamin ki apaniba ameghti me izi, Raban nguibam misogham, kar Amonin kantrin nguibar ekiam. Me nguibar kam gasighasigham, eghti a pura minezir akuvazibar min ikiam. Eghti apaniba nguibar ekiamin boroghira itir nguibabar apongam. Eghti, Israelia gin ua Amonia inizir nguazir kam iniam. Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam. **3** “Ain nguibar ekiam ikuvigha gifa, kamagh amizi, Hesbonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ia pantemin azi. Ia Raban gumazamiziba, ia uaghan azi. Apaniba izi asem Milkom a inigh, mangi kantrin igharazimin kalabus datigham, egh an ofa gamir

gumaziba ko Amonian gumazir dapaniba sara iniam.
 Kamaghin amizi, ia azirakar korotiar pizibar aghuigh,
 apangkuvir onger akaba bangi. Egh ari mangi uan dagher
 azenibar mongegh. 4 “O Amon, ni fo, nin danganir
 zariba bar dera, ezi ni zurara uabi fa, dagher danganir
 kamin otiviba bagha migia, egha bar akonge. Ni akaba
 batozir guivimin min iti, ni manmaghsua akar kabav
 gei? Ni uan dagiaba ko bizibagh nighnigha, ghaze, ‘Tina
 izi na misogham?’ 5 Ia oragh. Ki Ikiavira Itir Godin
 Gavgaviba Bar itim, ki ian Ekiam, ki guizbangira migei,
 ki nin boroghin itir darazi bar me feghti, me izi ni
 damuti, ni bar atiatigham. Eghti me ia batueghti, ia ari
 tintinibar danganibar mangegham. Eghti ua ia geghuv ia
 akuvamin gumaziba puvatigham. 6 “Eghti gin izamin
 dughiam, ki ua ian dabirabim damuti, a ua deragham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” 7 Ikiavira
 Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Idomian gumazamiziba
 akam men iti. A kamaghin migei: “Manmaghin ami?
 Temanin Distrighin gumazamiziba ti nighnizir aghuiba ko
 fofoziba puvati, a? Ezi fofozir gumaziba ti akar aghuibav
 geir arazim ataki, a? Men nighnizir aghuim ko fofozim
 ovegha gifa, a? 8 Dughiar ki arazir kurar ia amiziba bagh
 ivezir kuramin ia ikarvaghamim, ki anemiseveghe gifa.
 Egh ki dughiar bar kuram damighti, a Idomia bativam.
 Ia Ison ovavir boriba, ia bar ikuvigham. Kamaghin, ia
 Dedanin gumazamiziba, ia nguibam ategh ari mangi
 deraghvira mongegh. 9 “Gumaziba iza wainin ikarizir
 ovizir andiziba isir dughiamin, me ti bar ada isir puvati.
 Me maba ataghirasi. Okimakiar gumaziba dimagaribar

izir dughiamin, me ti bizir me ifongezibara isi. **10** Eghti
 ki ua Ison ovavir boribagh asighasighamin dughiamin,
 ki ian biziba bar adagh asighasigham. Ki ian mogomer
 danganiba bar adagh asighasighi, ia ua mongan kogham.
 Ian boriba ko, ian namakaba ko, ian boroghira itir darasi,
 ia bar moghira ikuvigham. Egh Idomian adarazi bar
 gevegham. **11** Ia Idomia, ia uan boriba bagh nighnighan
 marki. Ian afeziaba arighireghti, ki uabi ian boribar
 ganam. Eghti ian amuiba uari, uari isi nan dafarim
 darigham.” **12** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki
 gumazamizir avirim ivezir kuram me daningam. Osimtizir
 ekiaba puvatizir darasi, ki uaghan me gasighasigham.
 Ezi Idom, ni ghaze ki ni gitagham, a? Bar puvati. Ki ni
 gitaghan kogham. Ki uaghan ni gasighasigham. **13** Ki
 Ikiavira Itir God, ki guizbangira uabi uan ziamin pin
 arigha, kamaghin migia ghaze, ki Bosran nguibam bar
 pazaviram a gasighasigham, eghti a danganir kinimin
 otogham. Eghti igharaz darazir gumazamiziba bizir ki
 Bosran amizir kaba baregh, me atiatingiva, digavir kuram
 damigham. Egh me dipov akar asuibar Bosran mikimam.
 Ezi gumazamizir kaba uari akar kurabar uan apanibav
 kimamin dughiamin, me kamaghin mikimam, ‘Ia Bosra
 ikuvizi moghin ia ikuvigham.’ Ki Idomian nguibabara bar
 dagh asighasigham, eghti da ikuvigh mamaghira ikiam.”
14 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin na migei:
 “Ki gumazir mam amadazi a ghua akam kantriba bar
 dar gumazamizibav kinigha ghaze: Ia bar uari akuvagh
 dikavigh mangi Idomia misogh. Ia me misoghsi uari
 akirighasi iki.” **15** Ikiavira Itir God kamaghin Idomin

kantri migei: “Idom, ni oragh. Ki ian gavgaviba abighti, kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh afiragham. Eghti gumazamiziba bar ian aghuagh dibovir akabar ia mikim egh akirim ragh ia gasaragham. **16** Ni ifaghata ghaze, ni kantrin igharazibagh amima me puviram atiati. Egha ni ti ghaze, ni bar dera. Puvati, ni uabi fer nighnizimra ni gifari. Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, divazimin min avinizima, ia mighsiamin bar pin mar iti. Ni uan nguibam kuarazir isaba uan mikonibar ingarir danganibar an ingari. Eghti ki ni gekuighti ni izighiram. Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam.” **17** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Idomia ikuvigham, eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Idomin nguazimin izi, bizir kurabar ganti, da an ikiam. Eghti me, me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh atiatingam. **18** Ki fomira Sodom in nguibam ko Gomoran nguibam ko, nguibar aningin boroghira itiba saram asighasiki. Ezi da nguibar kinibar otifi. Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme: Bizir kamra Idomin otogham, eghti gumazitam an ikeghan kogham. **19** Ki zuamira Idomian nguazimin me batuegham, mati laionba sipsipbagh ami mokin. Laion Jordan in Fanemin borogh in itir ruarir pizimin ikegha otogha ghua, sipsipba graziba apa itir danganir aghuimin men gintiki. Ezi ki gumazitam amiseveghti, a nguazir kam gativagh an ganam. Ki kamagh in damuamin dughiamin, gumazir manam na ko ga akamin uaning misogham? Ezi tina nan min gavgavir kam iti? Eghti gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam? Bar puvatigham. **20** “Ki gumazamiziba ko boriba uaghan

bar me batuegham, mati laion sipsipba bar me misuegha,
 egha men kuaba amikirvagha zui. Eghti Idomin kantri
 uabi, ki damuamin bizim bagh digavir kuram damigham.
 Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar arigh oragh,
 egh bizir Ikiavira Itir God Temanin nguibar ekiam ko
 Idomin kantri sara damuasa nighniziba baragh. **21** Idomin
 kantri irighamin dughiamin, mikimkizim nguazimin
 otoghti niginir ekiam otogham. Eghti Idomian ararem
 otogh ekevegh mangi, Ongarir Aghevimin tugham. **22** Ia
 gan! Apaniba Bosran nguibam gasighasighasa puvira izi,
 mati isam mighhegha pin ghuavanabogha, tuigha izaghira
 asizim iniasa aviziba one. Eghti dughiar kamin, Idomin
 midorozir gumaziba atiatigh okam nighnigham, mati
 amiziba boriba batasa mizaziba barasi.” **23** Ikiavira Itir God
 akam Damaskusin nguibar ekiamin gumazamizibar iti. A
 kamaghin migei: “Hamat ko Arpatin nguibar ekiamningin
 gumazamiziba, me bativamin bizir kuraba me da baregha,
 digavir kuram gami. Me atiatia, nirizir agorogem sara ikia
 deragha apiazir puvati. Me mati ongarir ekiam dipiraghira
 puv ingara amiraghirigha itir puvati. **24** Damaskusin
 gumazamiziba ua gavgaviba puvati. Me mati amizir mam
 arasa atiatim a gamima an aran ibura. Me mizazir ekiam
 ko osimtizim iti, mati amizim borim batasa mizazim
 isi. **25** “Nguibar ekiam kam ziar ekiam itima, ki bar a
 gifonge. Ezi ki datirighin ikiangsizim ia ganidi: Ia nguibar
 kamin itir gumazamiziba ari mangi. Apaniba otivigha
 izi. Ia ikian marki! **26** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
 Bar Itim, ki guizbangira migei: Dughiar kamin apaniba
 Damaskusin gumazir igiabav sueghti, me arighiriva,

tintinibar uari akuvir danganibar iriv ikiam. Eghti apaniba bar moghira Damaskusin midorozir gumazibav sueghti, me arighiregham. **27** Ki Damaskusin nguibam avinizir divazim avim a datighiti, avir kam uaghan Atrivim Benhadatin dipenir gavgavim uaghan an isigham.” **28** Ikiavira Itir God, Kedarin ikizim ko Hasorin nguazimin aven itir distrighbar adarazi akam men iti. Babilonin Atrivim Nebukatnesar me misogha me dikabiragha gifa. God datirighin kamaghin Kedarian apanibav gei: “Ia dikavigh mangi Kedarian misogh. Ia aruem anadi naghin itir gumazamizir kaba bar me agifagh. **29** Egh men purirpeniba ko sipsipba ko, purirpenibar iniba ko, men bizir maba saram ater mangi. Egh uaghan men kamelba inigh mangi. Egh kamaghin men dim: Bizir ia damuti ia atiatingamim, a bar danganibar iti.” **30** Ikiavira Itir God, kamaghin Hasorin gumazamizibav migei, “Babilonin Atrivim Nebukatnesar, a ia gasighasighasa nighnigha gifa. Kamaghin amizi, ia ivemar saghon mangegh, deraghvira mongegh.” **31** Ikiavira Itir God kamaghin Babilonia migei: “Ia dikavigh mangi, gumazamizir deraghavira ikia bizitam bagha nighnizir puvatizibav sogh. Men nguibam divaziba puvati. Kantrin gavgavir tam men boroghin itir puvati. Me uarira iti. **32** Ia men kamelba ko men bulmakauba ko sipsipba inigh. Gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganimin ikia, egha uan dapanir dakurir arizibagh isiba, ki me batueghti me tintinibar mangegham. Ki Ikiavira Itir God, ki apaniba ia damighti, ia tintinibar danganiba bar dar otivighti, Hasor bar dughiar kuram batogham. **33** Eghti Hasor afiar atiabar danganimin min

otogham, egh a ikuvigh mamaghira ikiam. Eghti nguibar kam pura ikiam. Gumamaziziba ua an puvatigham.” **34** Ikiavira Itir God, akam Elamin kantrin gumamazizibar iti. Ezi Sedekaia Judan atrivimin otozir dughiamra, God akar kam maghira a isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi: **35** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, a kamaghin migei: “Barir pim, a mati Elamin kantrin agharim, ezi me apaniba dikabinasa bar gavgafi. Eghti ki men barir piba apirarigham. **36** Ki nguazir kamin danganiba bar apanibar afeghti, me tintinibar izi Elamia misogham, mati aminir gavgaviba iza me gasighasiki. Ezi ki me batueghti, me tintinibar danganiba bar dar mangi, eghti Elamin gumamaziziba tintinibar kantriba vaghvagh dar ikiam. **37** Apaniba izi Elamia misoghti me arighiramin dughiam, ki me damighti me foghiva, bar puviram atiatigham. Ki Ikiavira Itir God, ki uan aningagharim akakaghsi, bizir bar kuram damighti, an Elam batogham. Egh ki midorozir gumazibar amighti, me, me misogh men agintigh mangiti, me bar arighireghamin dughiamin tugham. **38** Ki Ikiavira Itir God, ki uan atrivir dabirabim Elam datigh, me gativagham. Egh ki men atrivim ko an gumazir dapaniba sara misoghirarigham. **39** “Egh dughiar abuananamin, ki Elamian dabirabim akirighti, a ua deragh otogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

50 Babilonin nguibar ekia Kaldian nguazim itim, Ikiavira Itir God akam an gumamazizibar iti. An akar kam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Ezi Jeremaia kamaghin akar kam akuri: **2** “Ni Kantrin Igharazibar

Gumamaziziba bagh mangi, akam me mikin. Ni nir avizim feqh ghuanang, eghti gumamaziziba an ganigh, izi akam baragh. Egh akam mongan marki. Ni mangi kamaghin me mikemegh, 'Apaniba Babilonin nguibam inigha gifa. Babilonin aser kam, Bel, a bar aghumsiki. Ezi asem Marduk digavir kuram gami. Ezi Babilonin asebar marvir guaba bar aghumsiki, ezi dar nedazir kuriba digavir kuram gami.'"

3 Gumamaziziba not ategh izi Babilonia misogham. Egh apanir kaba bar Babilonin nguibam gasighasigham, eghti a pura danganir kinimin otogham, eghti gumamaziziba an ikian kogham. Gumamaziziba ko asiziba bar anetegh aregham. **4** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: "Bizir kaba otivamin dughiamin, Israelian gumamaziziba ko Judaba uari akuvagh ua uan nguazimin izam. Me iziva navibagh iragh aziva, uamategh na baghvira izam. Ki Ikiavira Itir God, men God. **5** Me Saionin Mighsiamin mangisi, tuavir an mangamim bagha azangsisi. Me kamaghin mikim suam, 'Aria, e mangi Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim damika, egh an gumamazizibar ikiam.' Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam. Eghti gumazitam a ginamadaghan kogham. **6** "Nan gumamaziziba sipsipbar min ovegha iti. Me geghuvir gumaziba me gamima me tuavir aghuim ataki, egha tintinibar mighsiamin arui. Me tintinibar mighsiamin arua, egha uan avughsir danganir divazim itim gin amada. **7** Ezi gumazir maba men gara me misosi. Ezi men apanir kaba kamaghin migei: 'Gumamazir kaba, uari arazir kuramin Ikiavira Itir God gami. Ikiavira Itir God, danganir aghuimin min iti, me an mangi deraghvira ikiam. Men

ovaviba niĝnizir gavgavim an ikia, a men akuraghasa
 me a mizua iti. Ezi Ikiavira Itir Godin kam, me anetegha
 arazir kuram gami. Kamaghin ami, e me gasighasigh egh,
 osimtiziba puvatigham.” **8** Ikiavira Itir God kamaghin
 mikeme: “Ia Israelia ko Judaba, ia Babilon ategh ari
 mangi. Mati memen apurim memen mabar faragha zui
 moghin, ia kalabuziar gumazamizibar faragh mangi. **9** Ki
 notin gumazamizir gavgavizir aviriba feghiva, Babilonin
 misoghsi men aku izam. Me tuivigh uarir akuigh, egh
 Babilonia ko misogh me dikabiragham. Apanir kaba barir
 pibar asa bar fo, egha me asavamadir dughiamin, me ni
 gitagham kogham. Kamaghin, ia Babilon atakigh. **10** Eghti
 me Babilonin bizir aghuiba iniam. Gumazir vaghvaziba
 bizir aviriba iniva, egh uan ifongiaba agivagham. Ki
 Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **11** Ikiavira Itir
 God kamaghin mikeme: “Ia Babilonia, ia nan kantri
 gasighasiki, egha nan gumazamizibar biziba ini. Mati
 bulmakaun nguzim raizin miseviba dikabira uabi fa uabi
 ekura, egha bar akongezi moghin, ia bar akongegh. Egha
 ia hoziar apuribar min tiariba akara bar akonge. **12** Ezi
 ian kantri Babilon bar aghumsigham, eghti an ziar ekiam
 bar moghira irigham. Eghti a bar kantrin kuramin min
 ikiva, kantrin igharazibar tongin ziaba puvatigham. Egh a
 danganir misingizim ko danganir kinimin min ikiam. **13**
 Ki Ikiavira Itir God, ki puvira ian aningazi, ki ia damuti
 ian kantri bar moghira ikuvigham, eghti gumazamiziba
 an ikian kogham. Ezi gumazir igharaziba danganir kamin
 mangamin dughiamin, me Babilonia ia bativizir bizir
 kurabar ganiva, dibovir akabar ia damuva misoribar

aningiva, digavir kuram damigh bar atiatigham.” 14 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme: “Ia barir pibar asavamadir darasi, ia Babilonin nguibam ekiarugh, egh tuivigh misogh. Ia uan barir afuzibar bar a gasegh! Ia tam ataghiraghan marki. Babilonia me arazir kuramin Ikiavira Itir God gami, kamaghin amizi, ia nguibar kam bar a gasighasikigh. 15 Ia an divazir gavgaviba ko an tauaba apirarighti da daighireghti, a ua misoghan iburagh, ia teghti ia a inigh, dughiar kamin ia danganiba bar, adar dimiva tiariba akar. Egh a faragha igharaz darazigh asighasighizi moghin, ia datirighin bar a gasighasikigh. Ki Ikiavira Itir God, ki ivezir kuram a daning, a gasighasighasava ami, kamaghin amizi, ia bar puv a damigh. 16 Ia bar Babilonia agifagh, eghti gumazir dagheba oparitam ko, gumazir dagheba iniamiba puvatigham. Eghti kantrin igharazir Babilonin itiba, ia Babilonia gasighasizir gumaziba, me ian atiatingam. Egh me zuamira Babilon ategh uamategh uan kantribar mangegh, uari uan gumazamizibara me ko ikiam.” 17 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Israelia mati sipsipin mam, ezi nguibar maba mati laionba, me a gasighasighasa an agintisi. Asirian atrivim faragha an suiragha aneme. Egha gin Babilonin Atrivim Nebukatnesar an aghariba ame. 18 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki mikeme. Ki fomira Asirian atrivim gasighasighizi moghin, ki Babilonin atrivim ko an kantri gasighasigham. 19 Ki Israelia inigh, sipsipbar min men aku ua men danganimin izam, eghti me Karmelin Mighsiam ko, Basanin Distrik ko, Efraimin Mighsiam

ko, Gileatin Distrighin, dar grazibar amam. Me puvira dar ami mangi naviba bar izevegham. **20** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Dughiar kamin ki Israelia ko Judan ikiavira itir varazira, kar ki taghizi deravira itiba, ki men arazir kuraba gin amadagham. Eghti arazir kuratam ko osimtizir tam men ikian kogham. Eghti gumazitam akatam me gasisi damuva avegham.” **21** Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian apanibav gei: “Ia mangi Babilonia misogh. Ia Merataimin nguazimin gumazamiziba ko, Pekotin nguazimin itir adarazi ko misogh. Egh puv me misuegh men bizibagh asighasigh. Ia nan akaba bar adar gin mangi. **22** Midorozimin niginim, Babilonian nguazimin aven otogh bar ekevegham, eghti kantrin kam bar ikuvigham. **23** Babilon mati hamam, tintinibar nguazir kamin kantriba bar da misaraghariki. Ezi datirighin ia Babilonin apaniba, kantrin kam apirigh, a gasighasikigh, datirighin hamam kam bar misarighiregham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh, bar digavir kuram damigh, bar moghiram atiatigham.” **24** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Babilon, ki nin suighasa azuazir mam ati, ezi ni a gifozi puvati, a managh iti. Ki Ikiavira Itir God, ni nan apanim gami, kamaghin amizi, azuazir kam nin suiragham.” **25** Ikiavira Itir God Babilonin aningaghe, egha uan midorozir biziba aven itir dipenimin tiar akam kuigha, midorozir biziba inigha azenan ize. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an Ekiam, a ingangarir ekiam mam ua iti, a Babilonin kantri damuasa. **26** Ia apanir saghon danganiba bar adar itiba, ia bar

izi Babilonia misogh. Ia dagheba arizir dipeniba bar
 adagh asighasikigh. Egh Babilonin biziba bar ada inigh,
 tintinibar dar pozibav kinigh, mati gumaziba raiziaba
 aghora dar pozibav kini. Ia bizitam ko gumazitam ateghti
 a ikian marki. **27** Mati gumaziba bulmakaubav sozi
 moghin, ia Babilonin midorozir gumazir gavgaviba bar
 me misoghirarikigh. Ikiavira Itir God me gasighasighamin
 dughiam an otivasa, kamaghin amizi, me bar moghira
 ikuvigham. **28** Ia bar oragh! Israelia ko Judan marasi, me
 Babilon ategha ara uamategha Saionin izi. Me kamaghin
 mikimasa izi, "Ikiavira Itir God, en God, a ivezir kuram isa
 gumazir an Dipenim gasighasiziba ikarvasi." **29** Ikiavira
 Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme: "Babilon
 bar puvira ifaghata na batoke, ki Israelian Godin Bar
 Zuezim. Kamaghin amizi, ia gumazir barir pibar asa
 foziba, ia izi Babilon misogh. Ia Babilon korogh deragh
 anevinigh. Egh ia Babilonin tav ateghti an ari mangan
 marki. Me igharaz darazigh asighasighizi moghin, ia pazi
 me damuva, bar me gasighasikigh. **30** Ki Ikiavira Itir
 God, ki guizbangira migei, Dughiar kamin ia apaniba,
 Babilonian gumazir igiavav soghirarigham, eghti me
 danganir uari akuvibar tintinibar iriv ikiam. Egh ia
 Babilonin midorozir gumazibav soghti me arighiram.
31 "Babilon, ni oragh! Ni ifaghata uabi fer gumazimin
 min ami. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki nin
 Ekiam, ki guizbangira migei, Ki nin apanim gami. Ki ni
 gasighasighamin dughiam otogha gifa, ki ivezir kuram ni
 daningam. **32** Babilon, ni kantrin akaba batozim, ni irigh
 bar ikuvighi, gumazir ua ni gifueghamiba puvatigham. Ki

avim nin nguibabar atighti, eghti avir kam nin biziba bar dar isigham.” **33** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin mikeme: “Apaniba faragha Israelia ko Judaba bar me abira. Egha apniba me isa kalabus gati, egh me ateghti me mangan me aghua.” **34** Ezi men Akurvazir Gumazim, a gavgavir ekiam iti, ezi an ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. A men akuragh men apniba abiragham. Egh a dabirabir aghuim isi nguazir kamin gumazamiziba bar me daningam. Eghti Babilonia puvatigham. A me damighti me pazivira ikiam. **35** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Babilonin kantri ikuvigham. Eghti Babilonin gumazamiziba ko gumazir dapaniba ko, fofozir gumaziba sara ikuvigham. **36** Babilonin akam inigha izir gumazir ifavariba ikuvigh, gumazir onganibar min otivigham. Babilonin midorozir gumaziba ikuvigham, egh me bar atiatigham. **37** Babilonin hoziaba ko karisba bar ikuvigham. Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir Babilonin akurvaziba, me bar ikuvigham. Me amizibar min otivigh gavgaviba puvatigham. Babilonian bizir bar aghuiba ikuvigham. Apaniba izi bizir kaba inigh, ada ater mangegham. **38** Asebar marvir guaba da nguibar kam gizifa. Ezi Babilonia aser kabar gin ghua, dar atiatia gumazir onganibar min otifi. Kamaghin amizi, aruem dughiar ruarimin Babilonian gan me inigh mangiti, men faneba ko daghuriba bar misigham. **39** Eghti kamaghira, gin izamin dughiabar gumazitam ua Babilonin ikian kogham. Eghti kaziar atiaba ko afiar atiaba ko poneba, darara ikiam. **40** Ki fomira Sodom in nguibam ko Gomoran nguibam ko, nguibar aningin

boroghira itiba saram asighasiki. Ezi da nguibar kinibar otifi. Ki ikiavira Itir God, ki mikeme: Bizir kamra Idomin otogham, eghti gumazitam an ikeghan kogham. **41** “Ia gan! Midorozir gumaziba notin amadaghan ikegha izasava ami. Me bar gavgavigha atrivir aviriba ikia, egha bar saghon ti. Egha me misoghasa midorozir biziba akira iti. **42** O Babilon, ni mati guivir dirim. Ezi apanir kaba, me apangkuviba puvatizir gumaziba. Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge. Me barir piba ko barir afuziba suisi. Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam otivam. Mati ongarim gigim gira tingazi. Egh me uari darigh mitivigh iki, egh Babilon ko misoghsivira ikiam. O Babilon, ni mati guivir dirim. **43** Babilonin atrivim apanir kabar eghaghanim baraghti me iziti, an atiatigh egh agharapaniba bar an amiragham. An atiatigh nighnighiva avegh, egh an ararem mati, amizim borim batasa mizazir ekiam isava arai. **44** “Mati laionba sipsipbagh ami moghin, ki zuamira Babilonia men nguazimra me batuegham. Laion Jordanin Fanemin boroghin itir ruarir pizimin ikegha, otogha ghua sipsipba graziba apa itir danganir aghuimin men agintisi. Ezi ki gumazitam amiseveghti, a nguazir kam gativagh an ganam. Ki kamaghin damuamin dughiamin, gumazir manam na ko ga akamin uaning misogham? Ezi tina nan min gavgavir kam iti? Eghti gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam? Bar puvatigham. **45** Ia deraghvira kuaribar arigh, bizir ki Babilonin kantri damuasa nighniziba baragh! Ki uaghan gumazamiziba ko boriba sara bar me batuegham, mati laion sipsipba, bar me misuegha, dar kuaba amikivagha

zui. Ezi Babilonin kantri uabi, ki damuamin bizim bagh digavir kuram damigham. **46** Apaniba Babilon iniamin dughiamin, mikimkizim nguazimin otoghti niginir ekiam otogham. Eghti Babilonian ararem otogh ekevegh mangiti, Kantrin Igharazibar Gumamaziba bar a baragham.”

51 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ki tarazir nighniziba feghti me bizir aviribagh asighasigham, egh me mati aminir gavgavimin min izi, Babilonin kantri ko an itir gumamaziba sara misogham. **2** Ki gumazitaba ameghti me izi aminim raiziabar misevibagh ivarazi da ghuezi moghin Babilonia giveragham. Me aminimin min an nguazimin a giveragh an biziba bar da batuegham. Me a gasighasighamin dughiam, me tintinibar danganibar bar otivigh izi a gasighasigham. **3** Ia Babilonin apaniba, ki kamaghin ia migei, Ia zuamira Babilonin midorozir gumazibav sogh. Me tighar uan midorozir korotiabar aghuva, egha tighar uan pibar afam, ia Babilonin gumazir igiaba ko midorozir gumaziba bar me gasirarikigh. Ia men tav ateghti a ikian marki. Bar markiam. Ia bar moghira me agifagh. **4** Ia uan barir afuzibar Babilonia gasiti, me arighiri kuaba tintinibar Babilonin kantrin tuavibar iregham.” **5** Israelia ko Judaba faragha uan nguazimin itir dughiamin, me Israelian Godin Bar Zuezimin damazimin arazir kurar aviribagh ami. Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an akirim ragha me gasarazir puvati, egha me ataghizi me mati amizir paba ovengezibar min pura itir puvati. **6** Ia Israelia ko Judaba, ia arimangegh deraghvira ikiam. Puvatighiti, ia Babilonian tongin iki, men osimtizim bangin me ko ikuvigham. Datirighin Ikiavira Itir God,

Babilonin arazir kuraba bagh ivezir kuram a daningamin dughiam. Kamaghin amizi, ia zuamira Babilon ategh mangi. **7** Ikiavira Itir God fomira nguazir kamin kantriba, ivezir kuram isi bar adar aningasa, ezi Babilonin kantri an ingangarir kam gami. Babilon golin kavin mamin min Ikiavira Itir Godin dafarimin iti. Egha kantrin igharazibagh amima, me kavin kamin wain ame. Egha me datirighin tintinibar ongani. **8** Eghti Babilon uabi zuamira irigh ikuvigham. Kamaghin amizi, ia a bagh aziva an apangkuv. Ia mangi a bagh marasinba inigh, an duabar aghuighi da akumigham. Eghti a ti ua deragham. **9** Eghti Israelia ko Judaba an aven iki kamaghin mikimam, “E kalabuziar gumazamiziba pura Babilon damuti, a ua deraghasa, ezi a ua deragha otozir puvati.” Egh me gin kamaghin mikimam, “Marki. E fo, Babilonin osimtizim a bar ekefe, egha overiamin pin ghuavanabo. Eghti Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon damuam. Kamaghin, e Babilon ategh uamategh vaghvagh uan nguibabar mangam. **10** Ikiavira Itir God Babilon gasighasiki, ezi arazir kamin a en gumazamizibar arazir aghuiba azenim gati. Aria, e Saionin mangiva, Ikiavira Itir God, en God amizir bizibar gun mikimam.” **11** Ia Babilonin apaniba, ia midorozim bagh mangisi uan afuziba aminiva, oraba ini. Ikiavira Itir God ghaze, Babilonia an Dipenim gasighasiki, ezi a ivezir kuramin me ikarvaghasa. Egh a Midian atrivibar nighniziba feghti, me Babilonia misogham. A tuavir kamra, bar Babilon gasighasigham. **12** Ia apaniba, ia nir avizir ababanim ghufeghti, midorozir gumaziba mighvira misogh, Babilonin nguibar ekiamin divazim

akarika. Ia midorozir gumaziba arighti, me nguibar ekiam
 bagh arav iki, egh uan ingangarim deragh a damu. Ia
 midorozir gumazibav kemeghti me mangi mongegh,
 Babilonia misoghsi damu iki. Ikiavira Itir God, Babilonin
 gumazamizibagh asighasighasa mikemegha gifa, egha
 datirighin a bizir kam damuasa. **13** O Babilon, ni dipar
 aviriba ko bizir aghuir bar aviriba nin nguibamin iti. Ezi
 ni ikuvamin dughiam a roghira izegha gifa. Nin ikirimirim
 mati tretin mam, me datirighin aneghorasava ami. **14**
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a guizbangira
 uan ziamin pin arigha mikeme. A kamaghin mikeme:
 “O Babilon, ki apanibar gumazir okoruar avirim inigh
 iziti, me ni misogh, ni dikabiragham. Me nin nguazim
 gizivagham, mati odezir okoruam. Egh me ni gafiragh ni
 abinamin dughiamin, me bar akuegh pamtemin dimam.”
15 Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir kamin ingari. A
 uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra
 anetizi, a gavgafi. A uan fofozimin overiamin ingara an
 onegha gifa. **16** A tiarim akarigha migeima, overiam bar
 pamtemin tingazi. Ezi ghuariar piziba nguazir otevirar
 migha iza, egha uari akufa. God onimaribagh amima, da
 taghtazima amozim izaghiri. Egha aminim asirafima, a
 uan danganim ataghiragha izi. **17** Ezi gumazamiziba, me
 bar onganigha bizitam gifozir puvati. Gumazir marvir
 guaba golin dar ingariba, me bizir me ingarizir kaba
 bagh bar aghumsigham. Kar guizin godba puvati. Marvir
 guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir
 kam puvati. **18** Kar me dibovir akabav kimasa pura
 ingarigha arighizir bizir kiniba. Eghti Ikiavira Itir God,

me tuisighamin dughiam iziti, me bar ikuvigham. **19** Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, a uabi biziba bar dar ingari. Egha bizir kabar min garir puvati. A Israelia amisevezi me an adarazira iti. An ziamra kara: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. **20** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Babilon, ni mati ki misoghasa inizir bizir mam, ni nan ifanim min iti. Ki ni inigha, kantrin aviriba misaragharigha, egha nguibar gavgavir aviribagh asighasiki. **21** Ki ni inigha midorozir hoziaba, ko gumazir hoziabagh apiaziba amisaraghariki. Ki ni inigha, midorozimin karisba ko, gumazir karisbar suiziba saram asighasiki. **22** Ki ni inigha, bar gumaziba ko amiziba amisaraghariki. Egha gumazir igiaba ko gumazir ghuriba, ki bar me amisaraghariki. Egha gumazir igiaba ko amizir igiaba, ki bar me amisaraghariki. **23** Ki ni inigha sipsipba ko me geghuva men garir gumaziba sara misaraghariki. Ki ni inigha bulmakaun ainba mikirvagha nguaziba abiziba ko, dar ghuaviba sara misaraghariki. Egha ki ni inigha gavmanin gumaziba ko, gumazir dapaniba amisaraghariki. **24** “Egha ki Ikiavira Itir God, ki mikeme, Babilonian arazir kurar me Saionin amiziba bar, ki ada ikarvagh ivezir kuram me daningam. Eghti ia Israelia ko Judaba, ia bizir ki damuamin kabar ganam. **25** “Babilon, ni oragh. Nin gavgavim bar ekeveghe mati mighsiar ekiam, egha nguazir kamin danganiba bar adagh asighasiki. Ezi bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki nin apanim gami, ki uan gavgavim itir dafarimningin nin suiragh, ni isi davarir konimin ni akunighti, ni poghpogh magiri nguazimin otoghti, avim bar ni agivagham. **26** Eghti gumazitam

dipenimin mikebamin asisi, nin aven dagiatam inighan kogham. Gumazitam uan dipenimin ingarsi, dipenim aterir dagiatam, nin aven a inighan kogham. Puvati. Ni bar ikuvigh kamaghira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **27** Ia kantrin aviribar tongin akaba amang, egh nguaziba bar dar gumazamizibar tongin sigham givi, eghti me Babilonia misoghsi biziba akir. Ia Araratba ko, Miniba ko, Askenasba, men diaghti me izi. Egh midorozim bagh gumazir ekar tam amisefegh. Midorozir gumaziba uan hoziabar apiagh, egh odezir okoruamin min izam. **28** Egh uaghan Midian atriviba ko, gumazir dapaniba ko, gumazamizir Midian gavman gativagha an gariba, ia men diagh. Ia kantrin avirir me gativibar gumazibar amuti, me bar izi Babilon misoghsi biziba akir. **29** Ikiavira Itir God Babilon gasighasighasa mikemegha gifa, egh a damighti a danganir kinimin otogham, eghti gumazitam ua an ikian kogham. Eghti Ikiavira Itir God ingangarir kam damuamin dughiamin, mikimkizir dafam nguazim bativira ikiam, mati gumazim mizazir bar kuram isima mikarzim a gasi. **30** Babilonin midorozir gumaziba midorozim ategh, midorozir dipenir gavgavimin aven ikiam. Egh me amizibar min ikiva, gavgaviba puvatigham. Apaniba Babilonian dipenibar apongiva, egh nguibabar divazibar tiar akaba akaram. **31** Gumazir akaba inigha izir aviriba, ivemar mangi ivivigh Babilonin atrivim mikimam, Abuir gumazir kaba izi a mikim suam, Apaniba nin nguibar ekiamin danganiba bar ada inigha gifa. **32** Apaniba dipabagh iregh vongin mangamin tuaviba inigh, tintinibar dakarabar itir ighurunibar apuegham. Eghti

Babilonin midorozir gumaziba bar puviram atiatigh, egh tintinibar onganigham. **33** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme: “Babilon, a guivir dirimin min iti. Eghti mati gumaziba raizin daghem iniasa a dikabiri moghin, apaniba a dikabinigham. Ezi ingangarir kam damuamin dughiam, a roghira izegha gifa.” **34** Ezi Jerusalemın nguibar ekiam kamaghin migei: “Babilonin Atrivim Nebukatnesar puvira na misoke, mati a na apava bar na agifa. A mati aser mam bar na tuavareme. Egha nan bizir aghuibar uan navim gazuima a izifa. Ezi ki mati itarir mam, an amegha givazi, dagher nataba an itir puvati. Egha gin a bar na disi. Babilonia bar nan mikarzim gasighasiki, ezi nan ghuzim ire. Kamaghin amizi, me osimtizim iti, ezi Ikiavira Itir God men osimtizir kam ikarvagham.” **35** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Jerusalem, ni oragh! Bar guizbangira, ki nin akuragh Babilonia ni gamizir osimtizim ikaragh. Ki Babilonian faneba ko dipavsiziba bar dar amighti, da dakegham. **37** Ki Babilon gasighasighti, an dagiar pozibara ikiam. Eghti an afiar atiar danganimin otoghti, gumazamiziba an puvatigham. Eghti gumazir igharaziba ian ganigh, akirim ragh ia gasi, dibovir akabar ia mikimiva, bar digavir kuram damigh puviram atiatingam. **38** Eghti Babilonia laionbar min tiariba akar dimdiar kuram damuam. Me laionin nguziba asizibar amasa puvira aroi moghin damuam. **39** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Men naviba arazir kurabar amusi dikavamin dughiamin, ki isar ekiatam me bagh a damighti, me dipar onganir aviribar amiva, bar ikuvigham. Egh me gin dakuv onganigh, egh

ua dikavighan kogham. **40** Mati gumaziba sipsipin nguziba ko, sipsipin apuriba ko, memen apuribagh ami moghin, ki men aku danganir me misoghti me arimighiramimin mangam.” **41** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ia bar gan! Nguazir kamin gumazamiziba bar ziar ekiam isa Babilonia ganidi, ezi apaniba izi a misogh, a iniam. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh, digavir kuram damigham. **42** Apaniba Babilonia avaragham, mati ongarim dipiraghira iza bar gigim avara. **43** An nguibar ekiaba bar ikuvigham. Eghti kantrin kam danganir dakightizir kinimin min ikiam. Eghti gumazamiziba an ikian koghiva, a daruan kogham. **44** Ki mizazim Bel gasegham, a Babilonin asem. Ki a damighti bizir a tuavaremeziba, uam a dar migham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uam an izan kogham. Eghti Babilonin divazir ekiam bar akarighirigham. **45** “Ia nan gumazamiziba, ia Babilon ategh aregh. Ia vaghvagh aregh deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki puv Babilonian aningaghe. Kamaghin, ki ti ia ko me saram asighasigham. Kamaghin, ia zuamira ari mangegh. **46** Ia tintinibar akar nguazir kamin otiviba baragh, ian naviba digavir kuram damuti ia atiatingan marki. Ia orazima, azenir mamın akar mam oto, ezi azenir igharazimin akar igharazim oto. Me midorozir ekiaba otivir akabav gei, ezi atrivir mam atrivir igharazim misosi. **47** Ki dughiar mam amisefe, egh dughiar kamin, ki Babilonin nguibamin asebar marvir guabagh asighasigham. Eghti Babilonin nguibam bar aghumsigham. Eghti apaniba izi Babilonin gumazir aviribav soghirarighti, men kuaba

tintinibar Babilonin nguazim giregh ikiam. **48** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Bizir aviribagh asighasizir gumazir maba, me not ategha Babilonia misoghasa izi. Kamaghin, overiam ko nguazim, ko aningin itir biziba, da Babilon iramin dughiamin bar akongegham. **49** Babilonin arazir kamra, Israelia gamizi moghira, a ikuvigham. Ezi kantrin aviriba Babilonin agharimin ariaghire.” **50** Eghti ia Israelia, Babilonia ia gasighasighizir puvatizir darasi, ia zuamira Babilon ategh ari mangegh. Guizbangira, ia uan nguibamin saghon iki, egh ia Ikiavira Itir God ginighnigh. Egh ia Jerusalem bakinighnighan marki. **51** Egha datirighin ia kamaghin migei: “E bar aghumsiki. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin anogoroghezir danganimin aven ghue. Egha me akar kurabar e mikeme. Kamaghin amizi, e bar aghumsiki.” **52** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin, ki Babilonian kantrin asebar marvir guabagh asighasigham. Egh Babilonin danganiba bar, gumazir aviriba midorozimin mizaziba iniva, puram arangam. **53** Eghti Babilon ti overiamin ghuanabogh, egh misoghamin danganir gavgavimin ingarighti, ki gumaziba ameghti, me izi a gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **54** Ararer ekiam Babilonin otogham. Apaniba bar pazivira Babilonin kantri gasighasigham. Eghti niginir ekiam otogham. **55** Eghti apanir aviriba izi Babilonia misogh, niginir ekiam damuam, mati ongarimin niginim. Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon gasighasighasa, egha an akar arozim dukumasava ami. **56** Gumazir bizibagh asighasiziba, me izi Babilon misogh me

dikabiragham. Egh me Babilonin midorozir gumaziba kalabus darigh, men piba apirarigham. Ikiavira Itir God, a Godin guizbangin iveziba ikarvazim. Egh guizbangira a Babilonian arazir kuraba bagh ivezim me daningam. **57** Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme: “Ki Babilonin gumazir dapanibar amighti, me wainin dipabar ameghiva onganigham. Kar fofozir gumaziba ko, gumazir ekiaba ko, gavmanba ko, midorozir gumaziba. Me daku onganigh, ua dikavighan kogham. **58** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze: Apaniba Babilonin kantrin ekiam avinizir divazir gavgavim tintinibar an akararighti, an divazir otevitam ikian marki. Egh an tiar akar ekiabar apongegham. Bizir kam kamakin. Kantriba bar dar gumazamiziba pura ingari. Eghti bizir me ingariziba, da bar isigham.” **59** Ezi namba 4in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Jeremaia akar mam Babilonin anemada. Ezi dughiar kamin, Atrivim Sedekaia Babilonin mangasava amima, Seraia a ko mangasa. Seraia a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. An atrivimin ingangarir gumazim. Jeremaia akar kam isa a ganingi. **60** Jeremaia bizir kurar bar Babilonin otivamiba bagha akam akinafarimin an osiri, kar akar Ikiavira Itir God a ganingiziba. **61** Ezi Jeremaia kamaghin Seraia migei, “Ni mangi Babilonin otoghamin dughiam, ni akar kaba bar adar ponegh. **62** Egh ni kamaghin God ko mikim, ‘O Ikiavira Itir God, ni nguibar kam gasighasighasa mikemegha gifa, eghti gumazitam ko asizitam an ikian kogham. Eghti dughia bar zurara danganir kam pura ikiam.’ **63** Seraia, ni akinafarir

kam diponegh God ko mikemegh, dagiatam akinafarir kamin a righiva anekunighti, a Yufretisin Fanemin magirigh. **64** Egh ni kamaghin Ikiavira Itir Godin akam akun, 'Ki Ikiavira Itir God, ki bar Babilon gasighasigham. Babilon akinafarir kamin min magiram, egh uam otoghan kogham.'" Jeremaian akam iza kagh tu.

52 Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian igharazimin guivim, a Lipnan nguibar ekiamin gumazir mam. **2** Sedekaia, Jehoiakimin arazibar gin ghua, egha Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. **3** Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezi, me an guamin saghon ghue. Ezi gin Sedekaia, Babilonin atrivim, a gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati. **4** Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, namba 10in iakinimin otogha ghua namba 10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibam iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba okegha iza nguibar ekiamin divazir gavgavimin boroghira dar pozim mikini. Egh me nguazim adav kinighti, da figh ghuavanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh nguibar ekiam ko misogham. **5** Me azenir vamira ko akuamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimin iti, **6** ezi an namba 4in iakinimin otogha ghua, namba 9in aruem otozi, men dagheba

bar gifa. Kamaghin amizi, Jerusalem gumamaziba
 mitiriam bar puv men azi. **7** Dughiar kamin Babilonia
 divazimin vuer mam akarigha Jerusalem aven ghue. Ezi
 Atrivim Sedekaia Jerusalem midorozir gumaziba koma
 are. Me dimagarimin suebar ghuava atrivimin dagher
 azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning
 uaning isasuiragha itir tiar akar kamin ghua, Jerusalem
 nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin
 danganir zarimin ghuaghirir tuavimin zui. **8** Ezi Babilonin
 midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua
 Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin a
 bato. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara
 tintinibar ghue. **9** Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a
 inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Ezi dughiar kamin
 Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, an Hamatin
 nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan
 kotin aven Sedekaian gara egha ghaze, Sedekaia uan
 arazir kurar an amizimin ivezim iniam. **10** Ezi Babilonian
 atrivim Riplan nguibamin ikia Sedekaian otariba inigha,
 Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha a
 uaghan Judan gumazir dapaniba me misuaghariki. **11**
 Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi,
 egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha,
 a inigha Babilonin ghu. Egha a isa kalabus gatizi a
 ikia ghua areme. **12** Nebukatnesar Babilonin atrivimin
 itima, ezi an namba 19in azenim otogha ghua an
 namba 5in iakinimin, an namba 10in dughiam oto. Ezi
 dughiar kamin, Nebusaradan, an atrivimin garir midorozir
 gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha

Babilonin atrivimin ingangarim gativagh an ganasa
Jerusalem in ize. **13** Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenim
ko Judan atrivimin dipenim ko, Jerusalem gumazir
aruabar dipeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian
dipeniba bar, a vaghvagh dagh aponge. **14** Babilonian
midorozir gumazir Nebusaradanin gin zuiba, me bar
moghira Jerusalem avinizir divazim gasighasigha bar
anekaraghariki. **15** Nebusaradan gumamazir Jerusalem
ikiavira itiba inigha ghua, Babilonin kalabus gati. Men
marasi, onganarazibagh amir gumamaziziba. Egha a
uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara,
a ko ikezibar akua, me inigha Babilonin kalabus bagha
ghue. Egha fofozir gumazir bizir igharagha garir aviriba
akiribar akua, Babilonin kalabuziabar min me inigha ghue.
16 Egha Nebusaradan, gumamazir onganarazibagh amir
marazi ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Egha
a me migia ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir igharazibar
gan iki. **17** Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin
Dipenimin ghuegha, brasin guarir akiniba ko, tengin
doziba pin da afasa brasin ingarizir osazariba apiraghariki.
Egha me uaghan tengin dipar ekar me brasin ingarizim
abiki. Israelia fomira kamaghin a dibori, "Ongarim." Egha
me brasin kaba bar da inigha Babilonin ghue. **18** Babilonia
uaghan averenim iniamin itariba ko, savolin muziariba ko,
lamba munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar arighamiba
ko, pauran mughuriar aghuim zuiba tuer itariba ko,
Judaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ingarasa
amizir brasin biziba sara me da ini. **19** Egha Nebusaradan
uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba ini, kar

itarir muziariba ko, itarir avim ateriba ko, ofan ghuziba arizir itarir ekiaba ko, mineba ko, lamin aghoriba ko, itarir pauran mughurir aghuim zuir tuezir itariba ko, wainin ofabar arighamin itarir ekiaba sara ini. **20** Atrivim Solomon fomira bras inigha guarir akinir kamning ko, tengin ekir me kamaghin diborim “Ongarim,” adar ingari. Egha uaghan a bras inigha bulmakaun 12plan nedaziba tengin ekir kamin apengan itimin ingara, egha wilkarin itarir ekir dagh isin darighamibar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin kabar osimtizim bar ekefe, eghti gumazitam dar osimtizim gifofoghsi, da isi skel tam darighan iburagham. **21** Gumaziba fomira ababanir vamiran brasin guarir akinir kamningin ingari. Aningin ruarimning 8 mitan tu, ezi aningin arozimning 5 mita ko 30 sentimitan tu. Me dipenir akinir pumuning paip brasin ekiamningin min aningin ingari, ezi bras mitemegha an mitiam, 7 sentimita ko akuamin tu. Egha guarir akinimning dapanimning, me brasin aningin ingari, ezi dipenir akinir kamning mong ekefe. Ezi dapanir pin ghuavanadim 2 mita ko 20 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin min anesingi, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimin min da ike. Egha me guarir akinir kamningin dapanimning gighuigha, aning asingi. **23** Guarir akinimning vaghvagha 100plan pomigranetin oviziba aningin dapanimningin iti. Egha 96plan pomigranetba aningin 4plan miriaba iti. **24** Nebusaradan, Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam, an ofan gamir

gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir
 gumazim Sefanaia, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir
 gumazir 3plan igharaziba sara ini. **25** Egha Jerusalem,
 gumazir dapanir Jerusalem midorozir gumazibar garim
 ini. Egha nighniziba Judan atrivim ganidir gumazir 7pla
 ini. Egha a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanibar
 akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba
 isima, me midorozir gumazibar otivim. Egha a 60plan
 gumazamizibar garima me Jerusalem ikiavira iti, ezi
 a uaghan me ini. **26** Egha Nebusaradan gumazamizir
 kaba bar me inigha Babilonin atrivim bagha Riplan
 nguibamin ghu. **27** Kar Hamatin nguazim. Ezi atrivim
 mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire.
 Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba
 inigha ghua Babilonin kalabus gati. **28** Nebukatnesar
 inigha ghua kalabus gatizir gumazamizibar dibobonim, a
 kamakin: Namba 7in azenimin an atrivimin itir dughiam,
 a Judan 3,023plan gumazamiziba ini. **29** Egha a namba
 18in azenimin atrivimin itir dughiamin, a 832plan
 Jerusalemian gumazamiziba ini. **30** Ezi a namba 23in
 azenimin atrivimin itir dughiamin, gumazir dapanir
 faragha zuim, Nebusaradan, Judan gumazamizir 745pla
 inigha kalabus gati. Me bar moghira men dibobonim,
 4,600plan gumazamiziba. **31** Judan Atrivim Jehoiakin,
 Babilonin 37plan azenibar kalabusin itima, Evil Merodak,
 Babilonin atrivimin oto. Egha azenir kamin aven an
 namba 12in iakinim otogha ghua, namba 25in aruemin
 otozi, Evil Merodak Jehoiakinin apangkuvigha, kalabusin
 anegifa. **32** Evil Merodak arazir aghuimin a gamua, ziar

ekiam ko dabirabir aghuim a ganingi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonin kalabusin ikezibar dabirabim gafira. **33** Kamaghin amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughiabar Babilonin atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu. **34** Babilonin atrivim mikemezi, me dughiabar dagiaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamaghiram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.

Azir Akam

1 Aio! Jerusalem, gumaka! A fomira gumazamizir avirim iti, ezi gumaka, a datirighin bar puvati. A fomira kantrin igharazibar tongin ziar ekiam iti, ezi datirighin an osimtizir dafam iti, mati amizim, an pam areme. A fomira, mati atrivimin amuimin ikia, egba nguibaba bar dagh atifa, ezi datirighin apaniba bar an abirazima a mati ingangarir amizir kinimin min iti. Gumaki! **2** Bar fomira nguibar igharaziba an namakar aghuibar ike, egba datirighin nguibatam osimtizir kamin aven an akuragha gavgavim a ganidir puvati. An namakar kaba a gifaragha datirighin an apanibar otifi. Kamaghin amizi, Jerusalem datirighin dimagaribar puvirama azima, an temeriba ira mamaghira iti. **3** Datirighin apaniba bar pazavira Judabagh amuava, me inigha ghua kantrin igharazimin me isava kalabus gati. Me pura ingangarir gumazamizir kinibar min me gamima me iti. Apaniba an agintizima, ana aran iburazi me an suirazi a iti. Judaba datirighin kantrin igharazibar tongin ikiava, deragh daperagh avughsamin danganir aghuiba puvati. Bar puvati. **4** Ezi tuavir ekiar Saionin nguibar ekiamin zuim pura ikiava azia iti, gumazamiziba uam a garui puvati. Me Godin ziam famin isar ekiaba bagha uari akuvamin dughiaba bagha a garuir puvati. Kamaghin amizi, Saionin zuir tuaviba pura ikiava azia iti. Nguibar ekiamin itiar akaba pura iti. Ezi ofa gamir gumaziba bar puviram aziava naviba bar osemi, mati gumazim mizazim barasi. Ezi Saionin amizir igiaba bar osimtizir ekiam barasi. Ezi Saionin nguibar ekiam uabi bar pazavira uabi barasi. **5** Faragha Jerusalem

apaniba a gatifa. Egha apanir kaba nimira apiaghav ikia
 an apangkuvir puvati. Me kamaghin fo, Jerusalemia
 osimtizitam me danighan kogham. Me fo, Jerusalemia bar
 arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizima Ikiavira
 Itir God mizazir ekiar kam me ganingi. Ezi an apaniba
 Jerusalem boriba inigha ghua, bar saghon me isava
 kalabus gati. **6** Guizbangira datirighin Saionin ziar ekiam
 irigha gifa, mati atrivimin guivim uan diriba sue. An
 gumazir dapaniba mitiriam men azima, men gavgaviba
 bar gifa, mati asizir dian atiaba mitiriam men azima,
 me grazibar amasa da buriava avenge. Egha me bar
 amiagha gavgaviba puvati. Apaniba men agintizima, men
 agharapaniba bar men amirazi, me apanibar aran ibura. **7**
 Ghuezir dughiabar bizir aghuir faragha Jerusalem ikezir
 kabanang, da datirighin bar ikuvigha itima, gumazamiziba
 anetegha tintinibar ghue. Egha me datirighin bizir aghuir
 a fomira ikeziba bagha nighnisi. Dughiar Jerusalem
 apaniba an gumazamiziba isimin, igharaz darazi an
 akurazir puvati. Egha apanir kaba an garima, a bar
 pazavira iri, ezi me bar a dipova puvirama an ingaravati.
8 Igharazi darazi fomira Jerusalem ziam fe. Ezi an
 gumazamiziba bar arazir kurabagh ami, egha bar mizegha,
 mati bizir kurir mamin min mughuasi. Kamaghin amizi,
 igharaz darazi datirighin an garima a bibiamra itima,
 me aghumsizir ekiam a ganidi. Egha me bar an aghua.
 Ezi Jerusalem mizazir dafam isava, egha aghumsigha
 pamtem aziava uan guam modo. Fomira an arazir kuraba
 bar azenimra iti, mati amizimin korotiam bar mize. Ezi
 a kamaghin nighnizir puvati, a ikuvigham. Kamaghin

amizi, a datirighin ikuvizi, gumazitam datirighin bar an apangkuvizir puvati. Ezi a kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni nan osimtizir kamin gan. Apaniba bar na abiragha gifa, ezi ki bar ikufi.” **10** Kamaghin amizi, noka! Jerusalem, nin bizir bar aghuariba, apaniba bar ada okeme. Ikiavira Itir God faragha Akar Gavgavim aniga ghaze, Kantrin Igharazibar Gumamazizir kaba, me Godin Dipenimin aven mangan kogham. Kar Godin gumamaziziba uari akuvamin danganim. Ezi men midorozir gumaziba datirighin aven izezi, Jerusalemia bizir kurar kamin garima an oto. **11** Mitiriam Jerusalemian gumamazizibar azima, me bar pamten dagheba bagha rui. Egha bar puvirama azi. Me bar uan bizir aghuibara dagiaba bagha da amagava, daghebagh ivezava apava mong deragha iti. Ezi Jerusalem kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni kagh gan. Me bar pazavira na gami. **12** “Nan gumamaziziba fomira kamaghin mizazitam inizir puvati, ezi marazi ghaze, kar pura bizim. Jerusalem, gumamazizir an boroghin tuavimin aruibar dia ghaze, ‘Ia kagh gan, ki bar mizazir dafam ateri. Ikiavira Itir God nan aningaghegha mizazir dafam na ganingi.’ **13** “Nguibar kam, ki Jerusalem, Ikiavira Itir God avim amadazima a izaghirava, nan agharibar isiava nan gavgavim gamizi ki amira. A iver mam gamigha pamten nan suira. Egha na akunizima ki ghua akiribar moghin iri. Egha a na taghizima, ki zurara bar pazavira uabi baragha damaziba nan siri. **14** “Osimtizir kaba, Ekiam bar da isafuragha da ikeghava nan firim gike. Nan arazir kurabar osimtizir kaba bar osemegha nan gavgaviba bar ada gifa. Ezi Ekiam na isava apanibar agharim gatizi, ki

me ko misoghan kogham. **15** “Puvatigham. Ekiam bar nan midorozir gumazir gavgaviba akirim ragha me gasara. An apanibar midorozir gumazibar diazima, me izava na ko misoghava nan gumazir igiaba bar pazavira me gami. Ekiam Judan kantrin gumazamiziba bar me dikava me righiriki, mati gumazim wainin oviziba mirmiramin dagiar miner bar ekiamin, wainin oviziba dikava da righiriki. **16** “Righirighizir bizir kam na gamizima nan temeriba iri. Ezi na ko osimtizir kamin ikiva gavgavim na daningamin gumaziba ua puvati. Apaniba bar na abiragha givazi nan boriba bar pazavira iti.” **17** Saion uabin akurvaghasa uan agharim amadima, tav gavgavim a ganidir puvati. Ezi Ikiavira Itir God an namakabar diazima, me an apanibar otivigha tintinibar moghin izava a ko misosi. Me an garima, a mati bizir mizirizir mam. **18** Tuighsizir arazim, Ikiavira Itir God uabi na tuisiki. Ki Jerusalem, ki kamaghin migei, ki uabi Ikiavira Itir Godin akaba batoke, kamaghin amizi, arazir na batozir kam, a dera. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia deravira nan akar kam baragh. Ia gari, ki mizazir ekiar kam isi. Apaniba nan gumazir igiaba ko amizir igiaba inigha ghua nguibar bar saghon itimin me isava kalabus gati. **19** Ua tav nan akuraghan kogham. Ki uabin akurvaghasa uan namakabar dei. Ezi puvati, me na gifara nan apanim gami. Nan ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba, mitiriam bar puvira men azima, me damiva deragh ikiamin dagheba buria, bar ingangarir dafam gami. Ezi dagheba puvatizima gumazir kaba bar moghira ariaghire. **20** Vanginan kagh nan gan, O Ikiavira Itir God!

Ki bar osimtizir dafam ikiava bar pazavira iti. Ki uabi ni baraghizir puvatigha nin akaba bar da batoke, kamagh amizi nan nighniziba bar ikufi. Apaniba nan tuavibar nan gumazamizibav soghezi me ariaghire. Ezi dipenibar itir gumazamiziba uaghan ariaghire. **21** Zurara igharaz darazi nan mizazir kamin azir akam barasi. Egha tav tong gavgavim na ganidir puvati. Nan apaniba uaghan ni na ganingizir osimtizir kam baraki. Egha me bizir ni na gamizir kam bagha bar akonge. Ni fomira fofozim na daningasava dughiar kam ginaba, ezi datirighin dughiar kam oto. Ezi ki kamaghsua, ni na gamizi moghira nan apanibar amigh. Zurara ki mizazim isava arai. Ni nan arazir kurabagh nighnigha izezir kuram na ganingi. Ezi datirighin, ni nan arazir kurabagh nighnigha, bar pazavira na gamizi moghira, ni dagh nighnigh nan apaniba kamaghira men araziba ikaragh. Ki mati amizim mizazim isava arai moghin arai, ezi nan navim bar ikuvigha, mati amizim arimariar bar ekiam iti.

2 Ame! Saionin nguibar ekiam aghuir kam, noka! Ekiam nin aningaghegha mamaghira iti, ezi an aningagharim mati overiar pizim nguazim avarazi mitatem oto. Fomira kantri Israelin, Jerusalemin nguibar ekiam, an ganganim bar deragha an ziam bar pin iti, ezi datirighin Ekiam anekunigha anebirazima, nguibar ekiam kam bar ikuvigha iti. Ezi Ekiam Jerusalem gasighasizir dughiam, a uan Dipenir nguibar ekiamin itim ginighnizir pu. Puvati. A nguibar ekiam bar a gasighasiki. **2** Bar guizbangira, Ekiam Jekopin ovavir boribar apangkuvizir puvatigha, bar men dipenibagh asighasiki. A bar men aningaghegha

men nguibar ekiaŕ gavgavir aghuarir Judan kantrin
aven itiba, a tintinibar bar ada apiraghariki. A kantri ko
an itir gumazir dapaniba sara a bar me abirazima me
bar aghumsiki. **3** Datirighin Ekiam bar aningaghegha
Israelian gavgavim gasighasighizi me bar amira. Ezi
apaniba Israelia misoghasa izima a men akurazir puvati.
Bar puvati. A bar Jekopin ovavir borir kabar nguazim
gasighasiki, mati avir bar ekiam isia biziba bar ada agifa.
4 Egħa a Saionin nguibar ekiamin apanim gamigha, an itir
gumazamiziba, uan barir pimin me gasasa men akuighav
iti. A uabi uan gavgavimin Jerusalemın gumazamizir e
bar ifongeziba, a bar me misuaghariki. An aningagharim
mati avir fefem Jerusalemın nguibar ekiamin isi. **5**
Faragħa Ekiam Israelian apanim gamigha men kantri bar a
gasighasiki. A men nguibar ekiaŕ gavgavibagh asighasigha
egħa uaghan men atrivibar dipenir diriba tintinibar da
apiraghariki. Egħa Judan adarasi, an osimtizir ekiaba me
ganidima me naviba bar osemegħa azia mamaghira iti.
6 Gumazim uan azenimin itir averpenim apiriagħatizi
mogħin, Ikiavira Itir God uan Dipenir me a bagħa ghua an
ziam fem a gasighasiki. Egħa arazir kamin, Ekiam, me an
ziam fer isar ekiabar dugħiaba ko, Sabatin dugħiaba sara
a bar da gifa. Kamaghira, Jerusalemın itir gumazamiziba
ua isar ekiaba ko Sabatin dugħiabar an ziam fer puvati.
Ekiam bar atriviba ko ofa gamir gumazibar aningaghegha,
men ingangaribar me agifa. **7** Ghua tintinibar Godin
Dipenimin aven itir apanir kaba, Ekiam uan Dipenim ko
ofa gamir dakozim isa men taki. Egħa apaniba ataghizi,
me Jerusalem ko an itir atrivibar dipenir gavgaviba

ini. Egha me an Dipenimin ikia niginir ekiam gami, mati Israelia fomira an Dipenimin ikia isar ekiabagh amua an ziam fe mokin. Kamaghira, Ekiam uabi, bar uan ofa gamir dakozim ko an Dipenim, a bar akirim ragha aning gasaragha gifa. **8** Ikiavira Itir God Saionin nguibar ekia aghuimin divazir gavgavim akarasa nighnisi. A bar deravira an divazimin gara anesavsuisi, egha mati dipenimin ababanim damuasa benim inigha an ababanim gamigha givagha, bar a gasighasiki. A ingangarir kam damuasa iburaghuburazir puvati. A bar divazir gavgavim akara a gasighasiki, ezi da bar ikuvigha gifa. Divazir kaba mati gumazamiziba bar ikuvigha azia mamaghira iti. **9** Kar divazimin itiar akaba, God tintinibar da akarizi, da vazim gireghav iti. Egha itiar akaba asir tiar iguguniba an ada apiraghariki. Ezi da mizumzuiaribar otifi. Egha da nguazimin irezima nguazir mineziba ada avara. Ezi apaniba men atriviba ko gumazir dapaniba inigha kantrin igharazibar ghua kalabus gariki. Ezi ofa gamir gumaziba ua deravira Godin Akar Gavgaviba gumazamizibagh eghari puvati. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba ua irebabar min garir bizibar garir puvatigha, ua Ikiavira Itir God da migirigiaba isir puvati. **10** Merara, Saionin gumazir aruaba, me pura nguazim gapiaghav ikia akabar kumigha nimira iti. Me osemegha nguazir mineziba uan dapanibagh aghuigha azir akar korotiar piziba aghui. Ezi Jerusalem amizir igiaba bar osemegha dapaniba avigha pura nguazimin gari. **11** Nan navim bar osemezi, ki bizir bar kurar Jerusalem otivizibagh nighnigha azia, kamaghira ikia ghua nan damazimning na gami. Ki uan

gumamazibar gari, me bar ikuvigha onganarazibagh
 amua itima, ki bar pazavira uabi barasi. Ki garima,
 borir iririviba ko borir igiaba pura nguibar ekiamin
 tintinibar tuavir arizibar ariaghira irav iti, kamaghin
 amizi, nan dighorim bar biki. **12** Nguibar kamin itir borir
 kaba, mitiriam ko dipam bagha mikirvagha arava uan
 amebabar gari. Me ghaze, Mamo, dagheba, dagheba,
 mitiriam en azi. Me pura tuavir arizibar ariaghira irav iti,
 mati midorozir gumaziba midorozimin aven ariaghira
 irav iti. Ezi men amebaba men suigha itima me men
 dafaribar ariaghire. **13** O, nan guivim Jerusalem, ki bar
 nin apangkufi. Osimtizir ni inizir kam, nguibar ekiatam
 a inizir puvati. Ezi ki manmaghin garir migirigia tam
 damuva gavgavim nin navim daningam? Nin osimtizim,
 mati ni duar ekiam ati, egha ongarimin min bar kone.
 Ezi tinara ua ni damighti ni ua ghuamaghegham? **14**
 Pura ni gifarir gumazir Godin akam inigha iziba, me
 ni gifara ghaze, me irebamin min garir bizibar gani.
 Puvati, me bar ni gifara. Me nin akuraghti ni deragh
 ikiasa, nin arazir kurabar gun ni mikemezir puvati. Me
 Godin akamin gun migeir ingangarimin abazim gami,
 ezi men akaba ni gamizi, ni bar navim girazir puvati. **15**
 Raghiraigha uan dapaniba roava ni dipovava, atiniba muno
 kura iparav amaga sighsirir akabar uariv gei darasi, kar
 Jerusalemian gumamazizir nguibar ekiam kam garuiba, me
 nin gari. Egha me ifara digavir kuram gamua dafariba nin
 akakagha arui. Egha me kamaghin ni migia ghaze, "Kar ti
 nguibar ekiam bar aghuir me migiava ghufir kamnang,
 a? Nguazir kamin itir gumamaziziba bar, me ti bar a

gifonge, a? Ti bar puvati!” **16** Saghuiaba ko roghira itir nin apaniba bar, nin aghuagha akar bar kurabar ni migia ni gasighasighasa. Egha atariba kuskugha iriviba tagharigha nin ingaravaka kamaghin migei, “Bar guizbangira e Jerusalem gasighasigha gifa. Dughiar e migia mizua itir kam a datirighin otogha gifa.” **17** Tiziba Ikiavira Itir God fomira damuasa nighnighizi moghin a datirighin a gami. A fomira kamaghin migia ghaze, Israelia an akam batueghti, a bar me gasighasigham. O Jerusalem, a datirighin nin apangkuvir puvati. A nin apanibagh amizi me bar gavgavigha ni abiragha gifa. Ezi ni ikuvizi bizim bangin me bar akonge. A me gamizi me gavgavir bar ekiam iti. **18** Uarir akurvaghsi uan navir averiabar Ekiamin dimiva an azangsigh. O Saion, noka! Nin divazir mitiar gavgaviba uaghan, arueba ko dimagaribar puviram aziam, eghti nin teriba iri mamaghira iki, mati aperiam otogha ivemari. Ni avughsan marki, ni azi mamaghira iki. **19** Virara dafarimning feghiva, dimagaribar dughiar aviribar Ekiamin dim. Ni pamtemin a ko mikimiva an damazimin uan navir averiamin aven itir osimtizim ko nighnizimin gun an mikim. Nin boriba mitiriam bangin ariaghira tintinibar nin tuavibagh irav iti. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin boribar apangkuvighsi, ni uabin gun a mikim. **20** Zurara Jerusalemia kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni bizir kurar ni uan adarazi gamizir kamin gan. Amizir bar uan boribagh ifongeziba, me datirighin uan boribar kuaba api. Ezi apaniba nin Dipenimin aven ghuegha, ofa gamir gumaziba ko nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire. Apaniba

uaghan nan amizir igiaba ko nan gumazir igiaba afuzibar bar me ginivizi, me ariaghire. O Ikiavira Itir God, ni bar nan gumazamizir kabar aningaghe, eghe ni tong men apangkuvir puvati. Bar puvati. Ni bar me misoghezi me ariaghire. Zurara, ni bar nan aningagheghe tintinibar apanibar diazi, me izava bar pazavira na gami. Apanir bar aviriba ize, mati gumazamizir bar avirim isar ekiam gamir dughiamin otivi moghin, otivigha dughiar kamin uari akufa. Eghe apaniba nan gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire, ezi tav ua itir puvati. Ki bar uan gumazamizibagh ifongeghe deravira me geghufi. Ezi nan apaniba izava bar me agifa.”

3 Aio! Ikiavira Itir God nan aningagheghe fofozim na ganingi, ezi ki bar osimtizir ekiam ateri. A na gamima ki bar tuavir mitatemin zui. Ki bar angazangaritam itir puvatigha puram arui. A dughiar zurara mizaziba nararam anidi. A gumazir igharaziba kamaghin arazitamin me gamizir puvati. A na misogha, nan aghariba apiragharighizi, nan inivafizim bar amiragha gavgaviba puvati. An osimtizir igharagha gariba na ganingizi da na okarigha mizazim na gasi mati ki kalabusin iti. A na gamizi ki bar mitater ekiamin aven iti, mati gumazamiziba fomira ariaghireghe iti. **7** Bar guizbangira, a bar na okarizi, ki azenim giran ibura. Mati me senin osimtizibar na ikezi ki kalabuziamin iti. Ki zurara uabin akurvaghasa Ekiamin dei. Ezi a tong bar kuarim atigha nan dindiam barazir puvati. Ezi ki mangasava amir danganiba, ana da piri. Mati me dagiar dafaba nan tuavim apiri. **10** Datirighin Ekiam na gasighasighasa, a mati asizir atiam asizir tam misuegh

anemasava a bagha modogha gara iti. Ekiam na gamizi ki uan tuavim ataghizi a na gasighasiki, mati asizir atiam asizir mamın agiragha ghua a misuegha, a kurugha ghua bar an aneghoragh sue, ezi ki datirighin bar ikufi. Ekiam uan barir pim dafagha na gasasa nan akuighav iti. **13** Egħa a uan barir afuzibar nan navim gase, ezi an barir afuziba nan navim okoregha nan ovizimning miti. Ezi nan gumamaziba bar datirighin na dipovava dughiaba bar nan ingarav ati. A bar osımtızir kurar aviriba na ganingizi ki bar izifa. Mati gumazim na gagħora dipar puvira misozim na ganingizi, ki a tuavareme. **16** Faragħa a bar pazavira na gami. A mati nan guam isava nguazim gasezi dagiaba nan atariba apiragħariki. Egħa a mati ki bar aghumsigha atiatigha guagħa uaghira averenimin modo. Ki uam navir amirizim ko agoroger arazimin itir puvati. Egħa dabirabir aghuimin arazim gin amada. Kamagħin amizi, ki ghaze, Ikiavira Itir God bizitam na daningan kogħam, egħti ki dugħiar ruarimin nguazir kamın ikeghan kogħam. **19** Ganganir ki uabin gara uabi ginighnizim, mati ki pura guraghav ikiava arui. Egħa ki uan osımtızir ekiabagh nighnisi. Ezi bizir kam mizazir ekiam na ganingi, mati ki marasinin kuram ame. Ki dugħiabar zurara bizir kabagh nighnigha, nan navim bar oseme. Egħa ki bizir igħarazim ginighnisi, ezi bizir kam na gamima ki gavgavigha Ikiavira Itir God mızua iti, a nan akuragħam. Bizir kam a kamakin. **22** Għuariaba zurara mizarazibar iri mogħira, Ikiavira Itir God, nin apanguvir arazir kam, zurara e ko iti. Ikiavira Itir God zurara en apanguva, uan navim isa bar e ganigavira iti. Ezi an

arazir kam a givaghan kogham. Kamaghin amizi, e fo, e bar ikuvizir puvati. Ezi an apangkuvir kam, dughia bar zurara otivavira iti. O God, nin arazir kam, a bar deragha mamaghira iti. Ki ghaze, ki bizir igharazibagh nighnighan kogham. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabira, a nan Akurvazim. Ezi a nan akuraghasa ki gavgavigha a mizua iti. **25** Ia gumazamizir Ikiavira Itir God buria, eggha uarir akuraghasa a mizua itiba, a deraghavira ia gami. Kamaghin ti deragham, gumazamiziba nimira ikiva Ikiavira Itir God mizuamti, a ua me iniam. Egh uaghan kamaghin ti dera, gumazamiziba uan igiabara osimtiziba ater, egh nimira iki. **28** Kamaghin amizi, Ekiam osimtizitam gumazitam daningighti, gumazir kam danganitamin mangi uabira nimira iki. Gumazitam uabi abiragh nimira iki ganti, Ekiam ua an akuragham. Eghti gumaziba a misoghiva dibovir akaba ko adarir kurabar a damuti, a pura uabi isiva men teghti, me mar a damu. **31** Marki, Ekiam zurara akirim ragh e gasan kogham. A osimtiziba isava gumazamizibagh anigava, eggha a gin ua men apangkufi. Guizbangira, a Godin puvira gumazamizibar apangkuvim. A uaghan mizaziba ko osimtiziba me daningasa ifongezir puvati. **34** Ni ge! Ekiam bar arazir kurar kabar aghua: Arazir gumaziba pazava kalabuziar gumazibagh amua me dikabiriba, ko arazir gumaziba kotiamin gumazibagh ifara me dikabiriba, ko Godin Bar Pin Itimin damazimin, gumazir maba guizin arazibar amuan men anogorosi. Guizin arazir kaba, kar God damuasava e mikemezir araziba. **37** Nguazimin gumazir manamra mikemeghti, biziba

otivam? Ua gumaziba puvati, Ekiam uabira nighnigh mikemeghti, biziba otivam. Godin Bar Pin Itim migeima, bizir aghuiba ko bizir kuraba otifi. Eghti gumazitam tizim bagh, uan arazir kuram bangin izezir kurar a inizim bagh imomam? **40** Oraghiva arazir aghuibar amuva, e bar deravira uan araziba ko uan daroriba tuisigham. Egh e uan arazir kuraba ateghiva uamategh Ikiavira Itir God bagh izam. Egh e Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimsi, e pura aghariba fan kogham. E bar guizbangira uan navibar God ko mikimiva kamaghin mikimam, “E ni barazi puvatigha arazir kuram gami, ezi ni en arazir kuraba gin amadazir puvati.” **43** Puvati. Ni en agiragha en misoghezi e ariaghire. Nin aningagharim e avara, egha ni bar en apangkuvir puvati. Ni en aningaghegha uan kuarimning migoro. Mati ni overiamin itir ghuariar bar pizir mitiamin uabi avarazi, en migirigiaba mavanang ni bativan ibura. Ni bar e abirazima, igharaz darazi ghaze e bar mizegha, mati pura dagariba adizir bizim. **46** Roghira itir apaniba bar, en aghuagha akar bar kurabar e migia e gasighasighasa. Ezi bizir otivir kaba bar e gamizima, e mati mozim giraghuezi moghin atiatigha iti. E bar ikuvigha iti. Ki uan gumazamizibar garima, me bar onganir arazibagh amua itima, ki me bagha azia teriba ira, mati faner ekiam ivemari moghin, ivemara kamaghira iti. **49** Saghon mar ikegha izi, ki uan azir akam agivaghan kogham. Kamaghin amizi, nan temeriba iri kamaghira ikiam. Ki azi kamaghira iki mangi, Ikiavira Itir Godin Uan Nguibamin Itim beragh vanginan deraghvira nan ganiva na ginighnigham. Ki uan nguibar ekiamin itir

amizir igiabar garima, me bar dughiar kuram isima, nan navim bar osemi. **52** Tav tong bizir mingarir tam nan itir puvati. Me pura nan apanim gamua na buria na misueghti ki aremeghasa. Egha mati gumazim kuarazimin agintizi moghin nan agintisi. Egha mati me angamira na fegha mozim mikini, egh dagiaba na mikinighti ki aremeghasa. Ezi mati dipar dafam na avarazi, ki ghaze, ki aremegham.

55 Uan kuarimning dukuman marki! O Ikiavira Itir God, ga uaning! Ni nan azir akam baragh, ki mati gumazim mozir bar konimin iti moghin ikia nin ziamin dei. Egha bar pazavira ikiava uabin akurvaghasa nin dei. O Ekiam! Ki kamaghin nin dei, ezi ni nan dimdiar kam baraki. Ki nin deir dughiamin, ni nan boroghin izava kamaghin na migei, “Ni atiatingan marki.” **58** Vezir bar kuram, ki a ini. O Ekiam, ni nan akuragha apaniba abira. Ni ua na inizi ki deragha iti. O Ikiavira Itir God, ni jasin min nan garima, gumazir kaba arazir kurar aviribar na gami. Ga uaning! Ni tong nan akuragh arazir aghuibar na damu. Ekiam, ni fo, me nan apanim gamua na dipova kamaghira iti. Me arazir kurabar na damuasa nighnigha migirigiar kurabar na gami. Me zurara dughiabar sighsizir akaba ko imobir akabar na gamua, egha na misoghasa na bagha tuaviba buria akabav sosi. Ni ganam, me managh dapiaghiv ikiam, o me dikavigh managh mangam, me dughiabar zurara na dighora dibovir onger akabagh ami. **64** Zuamira! O Ikiavira Itir God, ni men arazir kabagh nighnighiva, me ikaragh arazir kabara ua me daning. Ni osimtizir kurabar men navibar aning, onganim men nighnizibar aningigh. Ni ivezir kuram men daningiva bar me gasighasikigh.

Ni men aningaghegh asizibar min men agintigh bar me misogh me agifagh, eghti men tav tong Ikiavira Itir Godin overiamin apengan itir nguazir kam uam an ikian bar marki.

4 Aio! Saionin gumamaziziba, mevzika, me bar ikuvigha iti. Me fomira mati golin dagiar bar pin kozimin min taghtagha bar dera. Ezi me datirighin bar mighovegha, ua dagiar bar pin kozimin min taghtazir puvati. Fomira Ekiamin gumamazizir kaba mati, Godin Dipenimin itir dagiar bar pin kozir bar aghuibar min iti. Me datirighin bar tegha, mati dagiaba misaraghira tintinibar nguibar ekiamin tuavibagh ire. Gumamazizir igiar kaba datirighin ua ziaba puvati. Me datirighin mati nguazir miner ghurir, gumaziba ingarizibar min gari. **3** Boribara, nan gumamaziziba deravira uan boribar garir puvati. E gari, afiar atiar amebaba oteba uan nguzibagh arisi. E fo, afiar atiaba derazir puvati. Ezi nan gumamaziziba afiar atiabar min arazir aghuim gamir pu. Puvati. Me mati, ponebar min danganir dakirtizimin arazir kurabagh amua iti. Me deragha uan boribagh amir pu. Puvati. Me bar akirim ragha me gasara. **4** Daghem bagha pura tintinibar aruava, gumamazizibar azangsizir boriba, tav daghetam me ganingizir puvati. Ezi borir aghegheviba otem bagha kuariba men piri. **5** Ezi fomira dagher bar aghuir aviriba iti darasi, me datirighin dagheba puvatigha daghem bangin ariaghiri. Ezi men kuaba pura nguibar ekiamin tuavibar irav iti. Me fomira bar bizir aviriba ikia dar kurka iti. Me datirighin bar biziba puvatigha onganarazibagh amua ikia, eghe bizir kuraba makurir danganibar damasa dagheba

buri. **6** Faraghavira, Ekiam Sodom gasighasizir dughiamin,
 a bar zuamira a gasighasiki. Ezi nan adarazi Jerusalemia,
 men arazir kuraba bar Sodomın gumazamizibar arazir
 kurabagh afira. Kamaghın amizima, Ekiam bar pazavira
 Jerusalemia gami. Ezi apaniba bar pazavira Jerusalemia
 gamizi moghin, pazavira Sodomia gamizir puvati. **7**
 Gumazir dapaniba fomira bar deravira ikia men mikarziba
 bar dera. Me bar gumazir gavgaviba, mikarziba bar
 zuegha dafogha, mati dagiar pin kozibar min taghtasi. **8**
 Ghuezir dughiaabar men mikarziba bar dera, ezi datirighin
 men mikarziba pighatomegha bar ikuvigha mighofe. Egha
 me tuavibar aruir dughiaabar, gumazamiziba deragha men
 gara me gifozir puvati. Me bar aghariba gunigha men
 mikarziba bar misingi. **9** Ia gumazir faragha midorozimin
 aven oveaghuezibagh fo, me bar dera, me angavsighin
 faragha ovegha ghue. Ezi gin ariaghirezir darazi dughiar
 ruarimin daghem bagha amua, mitiriar mizazir ekiaba isa
 ghua, bar aghariba guigha gin ariaghire. **10** Kar borir
 ariaghiribar kuaba, mevzika. Men amebaba fomira bar
 uan boribar apangkufi. Ezi boriba ariaghirezi, amebaba
 uari uan boribar kuaba avigha da api. Apaniba iza nan
 gumazamizibav sozir dughiamin, arazir kam oto. **11**
 Maia! Ikiavira Itir God bar Saionin aningaghe, egha uan
 aningagharim a ginge. A Saionin nguibar ekiam avimin
 a gaborozi, a bar isi. **12** Nighnizir atriviba ko nguibar
 igharazibar gumazamizibar itim, me ghaze, apaniba ti
 Jerusalem abiragh an tiar akaba akarigh, nguibar ekiamin
 aven mangeghan kogham. **13** Nguibar ekiamin itir ofa
 gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba uari

arazir kuram gamua, Jerusalem̄ gumamazizir aghuibav
 soghezi, me ariaghire. Kamaghin̄ amizi, God apaniba
 ataghizima, me bar Jerusalem̄ gasighasiki. **14** Ofa gamir
 gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, gumamazizir
 ariaghirezir kabar ghuziba men korotiabar puegha, bar
 Godin̄ damazimin̄ mize. Ezi me bar osimtizir dafam iti.
 Kamaghin̄ amizi, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir
 gumaziba, datirighin̄onganigha pura tintinibar tuavibagh
 arui. Ezi gumamaziziba men boroghin̄ mangan aghua. **15**
 Pamtemin̄, gumamaziziba kamaghin̄ men dia ghaze, “Ia e
 gitagh. Ia Godin̄ damazimin̄ mize, ia en boroghin̄ ikian
 marki. Ia kamatigh, en kantrin̄ ikian marki.” Kamaghin̄
 amizi, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba,
 ara ghua tintinibar kantrin̄ igharazibar aghunababar min
 guav iti. Ezi Kantrin̄ Igharazibar Gumamaziziba uaghan
 me batogha ghaze, ia bar e gitagh. **16** Roghira kagh me
 ikian kogham, Ikiavira Itir God uabi me amadazima,
 me tintinibar mar ghuezi, a ua me ginighnizir puvati.
 Guizbangira, ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba,
 ua gumamazizibar damazimin̄ ua ziaba puvati. **17** Saghon
 mar, e pura gumazir izi uamategh en akurvaghamiba
 bagha gara iti. E pura tuavir akabar gara ghua damaziba
 e gami. Egha e pura gara me mizua itima, me tong
 izir puvati. Kantrin̄ igharazitam tong en akuraghan
 kogham. **18** Tuaviba bar, apaniba e gasighasighasa en
 daroribar aravima, e ua daruan atiatingi. E bar givamin̄
 dughiam roghira ize. Me en dughiba dibori, en dughiar
 abuananam izegha gifa. **19** Uaghan e ara zuima, en
 apaniba en agintisi. Me bar zuamira ivegha izava e ekiaru,

mati kuarazir bagam overiamin ikegha izaghira asizimin suighasa. Me mighsiabar en agintigha zui. Men marazi danganir dakirtizimin, e bagha mongegha gara ikia en suiki. **20** Vaghvagh kamaghin fogh, atrivir Ikiavira Itir God inabazir kam, a en ganti e an apengan ikiva, en dabirabim deraghti e kantrin igharazibar min deravira ikiam. A uaghan e ko ikia e geghuva en akurvagha, en gara itir gumazim. Ezi puvati. Me uan mozir azuazimin an suira. **21** Zuamira! Idomin gumamazir Usin nguazimin itiba, ia datirighin dibovir akabar amu bar akongegh suam, Saionin nguibar ekiam datirighin bar ikufi. Ia ganti, Ekiamin aningagharim mati wainin dipar onganimin kap, an a isiva Saionin gumamazibar aningti me anemam. A uaghan a isi ia daningam, eghti ia uaghan onganigh puvira mizebav kimam. Mati ia uan mikarzibar korotiaba suegh bar aghumsigham. Zurara, ia Saionin gumamaziziba, ia arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Ekiam ian arazir kuraba ikarvagha mizazim ia gasegha gifa. Kamaghin amizi, kalabuziar ian gumamaziziba ikezim, datirighin gifa, eghti ia deraghvira ikiam. Ezi Idom, Ekiam nin arazir kuraba aghurigh azenim datigh, mizazim ni daningighti ni fogham, kar nin arazir kurabar ivezim.

5 Aio! Ikiavira Itir God, bizir e bativiziba ni adagh nighnigh, en apangkufigh. Ni kagh en gan. E bar pazavira ikia egha gumamazir igharazibar damazimin bar aghumsiki. **2** Bar guizbangira, en nguazim kantrin igharazimin gumamazibar dafarimin iti. Ezi me en dipenibar iti. **3** Dughiar e itir kam, e mati afeziaba puvatigha borir asaghasazibar min iti. Egha e bar pura iti,

mati amizir odjarir paba ariaghireziba. **4** E fomira daziba
 ko dipaba pura da isi, ezi datirighin e dagiar ekiabar
 iveza, daziba ko dipaba isi. **5** Faragha iza datirighin,
 apaniba bar e abiragha mamaghira itima, e bar amira.
 Me tong e ataghizima, e avughsir puvati. **6** Gatirighin
 e dagheba puvatigha, Isipia ko Asiriabar apengan ikia
 men azangsizima, me dagheba amadima e dagh ivesi.
7 Ghuezir inazir afeziar kaba arazir kuram gamigha,
 oveaghue. Ezi e datirighin men osimtizimin ivezir kuram
 isi. **8** Ia Babilonian ingangarir gumazir kiniba e gativagha
 en gari, ezi gumazir me dama e iniamba puvati. **9** Kar
 gumazir e gasighasighamiba tintinibar en kantrin iti.
 E dagheba burir dughiabar, okimakiar gumazir kaba,
 e misoghti e arimighirasa me en tuaviba asia iti. **10**
 Mitiriar avir mizazir igharaziba en azi. Ezi en mikarziba
 fei, mati avim isi. **11** Nan apaniba en amuiba ko guivir
 igiar Saion ko Judan nguibar ekiamin itiba, pura men
 suighava arazir kurabar me gami. **12** Nguibar kamin
 gumazir dapaniba, apaniba me inigha benibar men firiba
 dafegha me gui. Egha en gumazir aruaba, me arazir
 aghuitamin me gamir puvati. **13** Otarir igiaba me puvira
 me abirima me pura witin oviziba mirmira, dazir ikizir
 osimtizir bar dafaba ateragha arui. **14** Puvati. Gumazir
 aseba datirighin ua nguibar ekiamin tiar akamin apiav itir
 puvati. Ezi gumazir igiaba ua marvibagh ivia dibiaribav
 sozi puvati. **15** Roghira roghira, en agoroger en navibar
 itiba gifa. E ighiabagh amir arazir kam e ataghizi, e
 datirighin azir akamrama amua iti. **16** Saion, en ziar
 ekiam iraghugha gifa. E uari arazir kuram gamigha, arazir

kurar kam bangin, e datirighin bar tegha gifa. Evzika!
17 Tina en akuragham, e ghaze Saionin Mighsiam bar
ikuvigha givagha, afiar atiabar nguibamin min oto. Ezi
e a bagha arei moghin uari baragha aziavira itima, en
damaziba e gami. **19** Uaghan ni, Ikiavira Itir God, ni
Atrivir ikia mamaghira itim. En ovavir boriba uaghan
zurara nin apengan iki, mamaghira ikiam. **20** Vanginan
kagh en gan, ni tizim bagha zurara e bakinighinigha
akirim ragha e gasara? **21** Zurara ni ko ikiamin arazim,
ni ua e damuti e an gin mangam. O Ikiavira Itir God, ni
akirim ragha bar e gasaragha bar en aningaghe. Ni ti
bar e gin amadagham, o? E ua ni bagh izasa. E ghaze, ni
faragha deragha e gamizima, e deragha ikezi moghin, ni
kamaghira ua e damu.

Esekiel

1 Ki Esekiel, ki Judabar tongin Babilon Kantrin aven Kebarin Fanemin boroghin iti. Babilonia faragha e inigha iza kalabus gatizi, e danganir kamin iti. Ezi azenir namba 30, an iakinir namba 4, egha an aruer namba 5, ki irebamin min garir bizimin garima, overiam kuiaghirizi, ki Godin gari. **2** Babilonia atrivim Jehoiakin Jerusalemin a inigha Babilon kantrin ghuzi, azenir 5pla givazi, gin, bizir kaba otifi. **3** Ki Esekiel, Godin ofa gamir gumazim Busin otarim. Ki kantri Babilonin Kebarin Faner miriamin ikia, Ikiavira Itir God barazi, a na migeima an gavgavim iza na avara. **4** Ezi ki kogha, notin amadaghan pin garima, Ame! Aminir ekiam miturir ekier mitiam sara izi. Ezi onimariba miturir mitiar kamin aven taghtazima, an angazangarim avimin min bariba sigha ghuavira iti. Ezi avir kamin tongin bizir mam brasin min angazangarigha taghtasi. **5** Ezi miturir mitiar ekier kamin tongin ki gari, bizir angamira itir 4pla iti. Dar namnaba, gumazimin namnamin min gari. **6** Egha da vaghvagha 4plan guaba ikiava 4plan aviziba iti. **7** Dar sueba gumazamizibar suebar min minaghire, ezi dar dagarir oniba mati bulmakaun dagarir beraba. Dar dagariba ko dagarir beraba, mati me bras dagh aghuizi, da taghtasi. **8** Ezi dar namnabar miriar 4pla vaghvagh aviziba iti. Egha 4plan avizibar apengan da vaghvagha gumazamizibar dafaribar min dafariba iti. Ezi dar aviziba ko guaba kamaghin iti. **9** Ezi bizir angamira itir 4plan kaba, vaghvagha uan aviziba kuizi dar avizir suiaba uarir suigha, mati boksiam 4plan ruaghateviba iti. Egha da zuir dughiabar, da kamaghira ikia uari inigha

zui, egha namnaba gighavkira tintinibar zuir puvati.
10 Egha bizir angamira itir 4plan kaba, da vaghvagh
 4plan guaba iti. Gumazir guam faragha iti, ezi laionin
 guam agharir guvimin itima, bulmakaun guam agharir
 kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam, girakirangin iti.
11 Bizir angamira itir kaba uan aviziba kuizima dar avizir
 suiaba uarigh inifi, ezi dar avizir igharaziba, me dar uan
 namnaba ave. **12** Ezi bizir angamira itir kaba vaghvagha
 Godin Duamin gin bighatighavira zui. Egha uan namnaba
 ighaghira tintinibar zuir puvati. **13** Ki bizir angamira
 itibar tongin gari, mati adenir avim isia, bizir angamira
 itir kabar tongin ghua ua izi. Ezi avimin angazangarim
 bar gavgavigha onimarimin min taghtagha tintinibar
 zui. **14** Ezi bizir angamira itir kaba, mati onimarim
 taghtasi, ezi da mangi zegh gami. **15** Ki bizir angamira
 itir kabar gari, da vaghvagha dar boroghin, wilin mam
 nguazim gisirara iti. Egha da vaghvagha wilin vamira
 vamira iti. **16** Ezi wilin kaba magh gari, da vaghvagha
 dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi. Egha uaghan da
 vaghvagha dar aven wilin igharazir mam ua vaghvagha
 wilin kabar aven dagh ighuvagha iti. **17** Ezi wilin kaba
 managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran
 kogham. **18** Wilin kabar rimba ekevezi dar tuiriviba pin
 iti, ezi ganamin damaziba bar wilin kaba noegha iti. Ezi
 ki dar gara bar atiatingi. **19** Bizir angamira itir kaba
 sivaghsivagh mangiti, wilin kaba uaghan mangam. Eghti
 bizir kaba nguazim ategh pin ghuavanangti, wilin kaba
 uaghan ghuavanangam. **20** Godin Duam managh zui,
 ezi bizir angamira itir kaba uaghan zuima, wilin kaba

uaghan da ko zui. Bizir angamira itir kabar duam, wilin kabagh apazagha iti, kamaghin amizi, da bar uari inigha virara zui. **21** Bizir angamira itir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, bizir angamira itir kaba mangiti wilba uaghan mangam. Eghti da tuivighi, wilba tuivigham. Eghti bizir angamira itir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh ghuavanangam. **22** Ezi ki bizir angamira itir kabar dapanibagh isin gari, bizir mam mati itarir bar dafam fuaghav iti. Egha a glasin aghuir mam in min bizir angamira itir kabar dapanibagh isin onegha taghtasi. **23** Bizir angamira itir kaba itarir dafamin min garir bizir kamin apengan ikia, uan aviziba kua uarir amangizi, dar suiaba uarir suisi. Ezi dar avizir igharazir pumuning vaghvagha dar namnaba ave. **24** Egha da migha zuima, ki dar avizibar niginim barazima, mati ongarim dipira tingazi, egha mati midorozir gumazir okuruar gavgavir mam misoghasa zui, egha mati Godin Gavgaviba Bar Itimin tiarim, ararimin min dagarvasi. Egha da mighegha ghua tuivigha, uan avizibar kumi. **25** Ki orazima, gumazimin tiarim, bizir angamira itir kabar dapanibagh isin itir itarir ekar fuaghav itimin ikegha izi. Ezi bizir angamira itir kaba tuivigha uan avizibar kumi. **26** Ezi itarir ekar kam gisin mati atrivir dabirabir me dagiar bar gavgavir bluplan ingarizim, ezi atrivir dabirabim gisin, mati gumazim a gaperaghav iti. **27** Ezi ki gumazir kamin gari, an ivariamin ikegha uanadi, a brasin min angazangarigha taghtasi. Ezi an angazangarim avimin min bar ekefe. Egha an ivariamin ikegha uaghiri, ki gari, mati avim isia bar ekeveghe bar an okari. **28** Ezi

angazangarir kam, ekianimin min overiamin ikia dirir aghuiba an iti. Angazangarir ki gari kam, kar Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim a izi. Ezi ki an ganigha, irigha uan guam isa nguazim gatigha orazima, migirigiam kamaghin na bagha izi.

2 Ezi tiarir kam kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni dikavigh tughti, ki ni mikimasa.” **2** God na migiavira itima, an Duam na bagha iza nan aven ghua, na fezi ki dikavigha tu. Egha ki God barazima, a ua kamaghin na migia ghaze. **3** “O nguazir kamin gumazim, ki datirighin Israelia bagha ni amadi. Me gumazamizir akaba barazir puvatiziba, me nan akam batoke. Me uan inazir afeziabar min akaba batogha, akiribagh igha na gasi, mati men inazir afeziaba fomira amizi mokin. **4** Men naviba gavgavizi me nan akam barazir puvati. Ezi ki ni amadaghti, ni me bagh mangi kamaghin me mikim suam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia bagha akar kam amada.’ **5** Eghti e pura ganam, gumazamizir kaba ti nin akam baregham, o an aghuagham. Bar guizbangira, kar gumazamizir akaba barazir puvatiziba. Egh me kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazir mam me ko iti. **6** “Ezi nguazir kamin gumazim, ni men migirigiar me ni gamibar atiatingan marki. Me nin akaba dikabiragh ni abinam, mati ni benir ataghataribar torimin iti moghin ikiam. Egh uaghan mati ni tuighakabagh isin aperaghav iti. Eghti ni gavgafigh. Me akaba batozir adarasi. Kamaghin amizi, ni men akabar atiatingan marki. **7** Ni fo, kar akaba batozir adarasi. Me ni baragham, o ti puvatigham, ni pura nan akabar me mikim mangivira iki. **8** “Nguazir

kamin gumazim, nirara, akar ki ni migeiba, ni deragh da baragh. Egh gumazamizir akaba batozir kabar min akaba batoghan marki. Ni uan akam akarigh bizir ki ni daningamim ami.” 9 Ezi ki garima, Ame! Dafarir mam miniaghirigha na bagha izi, ezi akinafarir righizim an iti. 10 Ezi God akinafarir righizir kam nan damazimin an onezi, ki garima, tuater arareba ko, azirakar ighiaba ko, gumazamiziba osimtiziba itir akaba, me da osirizi, da vong ko vong sara iti.

3 Ezi God kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni akinafarir righizir kam amegh givagh, egh mangi Israelian adaraziv kim.” 2 Ezi ki uan akam akarizima, an akinafarir righizir kam amasa a isa nan akam garu. 3 Egha a kamaghin na migei, “Nguazir kamin gumazim, ni akinafarir righizir kam amiti, nin navim bar izifagh.” Ezi ki anepima, a nan akamin ikia, hanin min isingi. 4 Ezi God kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni Israelian adarazi bagh mangiva, ki ni mikemezir akabar me mikim. 5 Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir akar igharazibav geiba bagha ni amadir puvati. Ki Israelian adarazi baghavira ni amadi. 6 Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirir, uan akabav kinti ni foghan koghamiba bagha ni amadir puvati. Ezi kamaghin ti deragham, ki kantrin igharazir kaba bagh ni amadaghti, me nin akaba baragh dar gin mangam. 7 Israelian adarasi, me oragham aghuagham. Me bar moghira akaba barazir puvatigha naviba bar gavgafi. Kamaghin amizi, men tav tong bar ni migeir akatam bareghan kogham. 8 “Ni oragh! Men nighniziba gavgavizi

moghin, ki nin nighnizim damighti a gavgavigham.
 Ezi men naviba gavgavizi moghin, ki datirighin nin
 navim damighti a men damazibar gavgavigham. **9** Ki
 nin nighnizim damighti ni daimonin dagiamin min
 gavgavigham. Eghti ni men ganganibar ganiva digavir
 kuram damu men atiatingan marki. Me bar akaba batozir
 adarasi.” **10** Egħa God ua kamagh na migia ghaze, “Nguazir
 kamin gumazim, ni deraviram migirigiar ki ni mikimamin
 kaba uan kuarir torimningin da baregh, da isi uan navim
 datigh dagh nighnighvira iki. **11** Nin gumazamiziba iza
 Babilonin kalabusin iti, ni me bagħ mangi me mikim
 suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa na mikemezi
 biziba ki ia migei. Eghti me uari, me ni baragħam, o
 puvatigham.” **12** Ezi Godin Duam na fezi, Ikiavira Itir
 Godin angazangarir gavgavim uan danganimin ikegha
 izima, ki uabin girakirangin niginir dafam barasi. **13**
 Ezi niginir dafar izir kam, kar 4plan angamira itir bizir
 kaba uan aviziba kuizi dar avizir suiaba uarir suigha
 uanaga izaghiri, ki dar niginim barasi. Ezi wilin kaba
 dar borogħin ikia uagħan niginir ekiam gami, mati
 mikimkizir ekiam izi. **14** Ezi Godin Duam na fegħa na
 inigha zuima, ki paza uabi baragħa atara nan navim bar
 osemi. Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. **15**
 Ezi ki iza Israelia kalabusin itir nguibam, Telabipin oto.
 Nguibar kam Kebarin Fanemin miriamin iti. Ki danganir
 kamin ikia, 7plan aruebar bizitam damuamin gavgaviba
 puvatigha, puram aperaghav ikia bizir ganizir kabagħ
 nighnigha bar osemegħa iti. **16** Ezi 7plan arueba givazima,
 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **17** “Nguazir

kamin gumazim, ki Israelia geghuv men ganasa ni amisefe. Egh ki me mikimsi akatam mikemeghti, ni oregh, ikiangsizim me daning me mikim. **18** Eghti gumazitam arazir kurabar amighti, ki aremeghsi a mikimam, eghti ni ikiangsizir akamin a mikim suam, a navim giragh uan arazir kuraba ategh, angamira ikiam. Ni a mikemeghti, a uan arazir kurabagh iraghan kogh, ovegham. Ni a mikemeghan koghti, an arazir kuraba ikivira ikiti an oveghti, an ovevemin osimtizim nin ikiam. **19** Egh ni uabi, ni arazir kurabagh amir gumazir kam mikemeghti an arazir kuraba ataghiraghan aghuagh aremegham. A uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. Eghti ni an ovevemin osimtizim ateran kogham. Egh arazir kamin, ni uabi uan ikirimirimin akuragh, ovengan kogham. **20** “Eghti gumazir aghuitam uan arazir aghuim ategh arazir kuram damighti, ki an tuavim apirighti, an aremegham. Ni dughiar kamin ikiangsizir akam a mikemeghan koghti, a uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. A faragha amizir arazir aghuiba, ki dagh nighnighan kogham. Puvati. An aremegham. Eghti an ovevemin osimtizim nin ikiam. **21** Eghti ni gumazir aghuitam arazir kurabar anogorogh ikiangsizir akamin a mikemeghti, a nin akam baregh arazir kurabar amuan koghiva, aremeghan kogham. Eghti arazir kamin, ni uabi uan ikirimirimin akuragh ovengan kogham.” **22** Ki danganir kamra ikiavira itima, Ikiavira Itir Godin gavgavim na bagha iza na avara. Ezi ki orazima, a kamaghin na migei, “Ni dikavigh danganir zarimin magiriti, ki munagh ni ko mikimam.” **23** Ezi ki dikavigha danganir zarimin zuima, Ikiavira Itir Godin angazangarir

gavgavim munagh tughav iti. A mati ki faragha Kebarin Fanemin miriamin ikia ganizir angazangarir gavgavimin mirara gari. Ezi ki uan tevimning apirigha guam isa nguazim gati. **24** Ezi Godin Duam nan aven iza na gamizi ki dikavigha tu. Egha na ko migia ghaze, “Ni mangiva uan dipenimin aven mangi uan tiar akam asaragh. **25** Nguazir kamin gumazim, ni oragh! Me benir gavgavibar ni ikeghti, ni ua gumazamizibar tongin daruan kogham. **26** Eghti ki nin mizem damighti, an anang nin akar averiam apirighi, ni mikiman asagham. Eghti ni uam akaba batozir ikizir kam, ni me akirsi me mikiman kogham. **27** Eghti gin ni nan akam gumazamizibav kinsi ifongeghti, ki nin mizem damighti, ni ua mikimam. Egh ni me mikim suam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa mikemezir akaba.’ Eghti tarazi ni baraghsi ifuegham, a dera, me mar ni baragh. Eghti tarazi oraghan aghuagham, marki, me mar aghuagh. E fo, me gumazamizir akaba batoziba.”

4 Egha God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi brighin tam inigh nguazim datigh, egh Jerusalemin nguibar ekiamin nedazim brighin kam osirizi moghin an aghoregh. **2** Egh brighin kamin boroghin, ni mati midorozir gumaziba nguibar ekiam mam avinigh a misogh a iniamin arazibar ababaniba, ni bar dar arikigh. Egh daghurimin ababanim damighti a nguibar ekiam kam bar anevinigh, egh nguazibagh kuva nguibar ekiam kamin divazimin boroghin dar pozibav kinigh. Eghti da danganir aghuir midorozir gumaziba isin ghuavanang tuiv iki misoghamibar min ikiam. Egh midorozir gumaziba iki misoghamin averpeniba nguibar ekiamin boroghin dar

ababaniba arikigh. Egh nguibar ekiamin divazim ginivti
 an akarighirisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar
 arigh, egh dagh afughafuzir ababanibar moghin, ni bar
 moghira dar ababanim nguazimin dar amu. 3 Egh ni dar
 ababaniba arigh givagh, ainin itaritam inigh anekirigh
 a isi ni uabi ko nguibar ekiamin tongin anesaragh, egh
 ni uan guam nguibar ekiam mituagh, egh nguibar ekiam
 kam bagh misogh a iniamin ababanim damu. Eghti
 Israelian gumazamiziba bizir kamin gan fogham, gin
 midorozir gumazitaba izi Jerusalem nguibar ekiam
 gasighasigham.” 4 “Ni kamaghin damigh givagh, egh ragh
 uan agharir kiriam moghin mitogh, 390plan dughiaabar
 irighiv iki arazir kurar Israelia amizibar osimtizar ivezir
 kuram ateram. Ki 390plan dughiaaba ni ganingi, ezi dughiar
 kaba Israelin ikizim osimtizar me ini ikiamin, a 390plan
 azenibar dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi,
 ni bar dughiar ruarir kamin me amizir arazir kurabar
 osimtizim iniam. 6 Ni kamaghin damigh givagh, namba
 2in dughiamin ua mitogh. Egh ni uan agharir guvim
 moghin mitogh egh irighiv iki, egh Judan gumazamiziba
 amizir arazir kurabar osimtizimin ivezir kuram ateram.
 Ki 40plan dughiaaba ni ganingi, ezi dughiar kaba Judabar
 ikizimin osimtizar me ini ikiamin azenibar dibobonim
 ko magh ghu. 7 “Ni irighiv ikiva, apaniba Jerusalem
 iniasava amir ababanir nedazir itibar gan. Egh ni mati
 midorozim damuasava ami moghin damu, egh nan akam
 isi kamaghin pamtem an gun mikim, ‘Nguibar ekiam kam
 ikuvigham.’ 8 Ni orakigh, ki benir gavgavimin ni ikeghti
 ni uabi gighivkinisi damuva avegham. Ni kamaghira

iki mangi, dughiar ki ni ganingizir kaba, da mangi bar givagham. **9** “Ni datirighin, witin igharagha gari taba ko, balin taba ko, nguezir igharagha garir taba inighiva bar moghira da isi itarir ekiatam datigh, dagh asegh da veregh ua bagh bretin tabar ingarigh da tuegh. Ni 390plan dughiar kabar uan agharir kiriamin ofizibara irighvira ikiva darara dami iki. **10** Egh dagher aruer vamiran ni damamin osimtizim, 200pla gremra tu, a tong ua sivazir puvati. **11** Egh uaghan dipar ni aruer vamira damamim a 1 litara tugh, a tong uam afiraghan marki. **12** Egh ni bret tusi gumazir buariba inigh dar arikigh. Buariba misingighti, ni da inigh dar avim atigh bretba tu. Ni gumazamizibar damazimin bizir kabar amuti, me ni amir bizir kabar ganam.” **13** Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, “Arazir ni amir kaba, kar Israelia damuamin arazibar ababaniba. Ki gin apanibar amamangatighti, me mangi Israelia ko misoghiva me inigh kantrin igharazimin mangigham. Eghti me kantrin igharazimin iki dagher nan damazimin zuezir puvatizibar amam.” **14** Ezi ki an akam ikaragha ghaze, O Ikiavira Itir Godin Ekiam, “Ni orakigh! Ki kamaghin damighan kogham. Bar puvati. Ki uan igiamin ikegha iza datirighin, nin damazimin mizezir puvati. Egha asizir atiaba misozir asiziba ko, uari ariaghirir asizibar tuziba, ki uan akamin tam amezir puvati. Egha dagher nin damazimin zuezir puvatiziba, ki uan akamin tam amezir puvati.” **15** Ezi a nan akam ikaragha ghaze, “Mamaghin, ki nin amamangarisi, ni gumazir buariba ategh egh bulmakaun buaribara inigh avim atigh bretba tu.” **16** Egha a ua kamaghin na migei,

“O nguazir kamin gumazim, ni oragh! Ki Jerusalemin daghebar amighti da bar otevegham. Eghti gumazamiziba atiatim sara, aruer vamirara men tughatighamin damamin daghebara ikiam. Eghti gumazamizibar dipabar daghem, ki anetughti, me arueba vaghvagh dughiar vamiran dipam ami bar osemegham. 17 Eghti dagheba ko dipaba bar men oteveghti, me osimtizir ekiamin iki uarira uarir ganam. Me gumazamizir arazir kurabagh amiba, kamaghin amizi, ki ivezir kuram me daning men dagheba ko dipabar amighti, da bar oteveghti, me bar aghariba gunigham.”

5 God ua kamaghin migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi midorozir sabar bar ghumtizir tam inigh resan min an suiragh uan ghuamasizim ko dapanir ariziba bar adagh isegh. Egh arizir kaba bar da isi skel datigh dar osimtizim gifogh, egh 3plan pozibar da tuiragh da arikigh. 2 Egh 390plan aruebar gin ivezir kurar kam givaghti ni dikafigh. Eghti arazir kam kamaghin Israelian akagham, apaniba Jerusalem inigha gifa. Ni dikavigh uan arizir pozir faragha itim inigh, Jerusalemin akazir ababanim gamir brighin kam gisin datigh, a daboroghti a isi. Egh arizir pozir namba 2 inigh, brighin kamin miriam daruva da akun, uan midorozir sabamin tintinibar ada aghor mangi. Egh arizir pozir namba 3 inigh da akunighti, aminim da ater tintinibar mangi. Eghti ki uan midorozir sabam inigh arizir kabar gintigh mangam. 3 Egh ni arizir vabara ateghti da ikiti, ni da inigh uan azenan itir korotiamin miriam gitorogh da isamigh. 4 Egh arizibar tongin, ni ua taba inigh avim mikinighti da isi. Eghti dar avim isi mangi Israelin ikizim girigh, bar

moghira men isigham.” 5 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam,
 kamaghin na migei, “Ni Jerusalemin nguibar ekiamin gan,
 ki a isa kantrin igharazibar nguibabar tongiram aneti.
 Ezi me bar an okarigha iti. 6 Ezi Jerusalema, bizir ki
 damuasa me mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin zuir
 puvatigha, me amir arazir kuraba, Kantrin Igharazibar
 Gumazamiziba amir arazir kuraba bar dagh afira. Me
 bar akirim ragha bizir ki damuasa me mikemezibagh
 asaragha, nan arazir ki ifongezibar gin zuir puvati. 7 Bizir
 kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
 migei: Jerusalema, ia oragh! Ia arazir ki ifongeziba
 batuegha bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir
 puvatigha, kantrin ian boroghin itiba men arazibagha
 ami. Ezi arazir kurar ia amiba, kantrin igharaziba amir
 bizir ki damuasa mikemezibar arazir kuraba bar dagh
 afira. 8 Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
 ghaze, nan agorogetam tong ian itir pu. Bar puvati. Ki ian
 apanimin min iti. Egh kantrin igharazibar damazibar, ki
 ian araziba tuisighti gumazamiziba bar ian ganam. 9 Ia
 arazir ki ifongezir puvatizir bar aviribagh amigha gifa. Ezi
 ki ivezir kuram ia daningiva arazir fomira amizir puvatizir
 kaba, datirighin ia damuam. Egh ki ua gin kamaghin
 ia damighan kogham. 10 Eghti arazir kurar ia amizibar
 ivezir kuram, ia ameboghfeziaba uan boribav soghiva dar
 tuzibar amiti, boriba uan ameboghfeziabav sogh men
 tuzibar amam. Ki pazivira ia damuam, eghti ariaghrezir
 puvatizir darasi, ki me aghamsighti me tintinimin nguazir
 kamin danganir igharazibar mangegham. 11 “Ki Ikiavira
 Itir Godin Ekiam, ki zurara ikia uan ziamin guizbangira

migei. Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba, nan
 Dipenimin aven dagh amizi nan Dipenim nan damazimin
 bar mize. Eghti ki ian apangkuv ian asughasuighan
 kogham. Ia mati gumazim uan dapanir arizim bar a
 gise. Kamaghira, ki guizbangira bar ia gasighasigham.
12 Ki ia isi 3plan okoruabar ia arigham. Eghti namba
 1in okoruam, mitiriar ekiam ian aghiti arimariaba ia
 damuti ia nguibar ekiamin aven arighiregham. Eghti
 namba 2in okoruam, apaniba izi nguibar ekiamin azenan
 midorozir sababar me misoghti me arighiregham. Eghti
 namba 3in okoruam, ki me aghamsigh tintinimin me
 amangighti me nguazimin danganiba bar dar mangeghti,
 ki apanibar amamangatighti me uan midorozir sababa
 inigh men agintigh mangi me misoghirarigham. **13** “Egh
 ki kamaghin damighti nan adarir ekiam ko aningagharim
 givagham. Bizir kaba otivti, ia nan akam ginighnigh
 fogham, ki Ikiavira Itir God, ki asetamin amamangatighti,
 a nan danganim inighan kogham. **14** Ki ia gasighasighti,
 kantrin igharazir ian boroghin itibar gumazamiziba izi
 ian gan kamaghin mikimam, ‘Mevzika! Me bar moghira
 ikufi. Ikiavira Itir God, men arazir kuraba ikarvagha me
 gasighasiki.’ **15** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia
 ghaze, nan aningagharim ia bagha bar nan ekefe, ezi
 ki bar pazavira ia damu ia gasighasigham. Eghti arazir
 kam kantrin igharazir ian boroghin itibar gumazamizibar
 damazimin ikiangsizir arazimin min otogham. Eghti me
 ian ganigh atiatigh nighnizir aviribar amuam. Egh me
 dibovir akabar ia mikimti ia bar aghumsigham. **16** Egh
 ki ian dagher damamibar amighti, da bar oteveghti,

mitiriaba puv ian agham. Eghti mitiriar aghazir kam, mati me baribar ia gasima, ia mizazir ekiaba isi moghin uari baragham. 17 Egh ki mitiriar aghazir ekiam ia bagh anemadagh, asizir atiabar amamangatighti, da ian boribav soghirarigham. Egh ki arimariar bar kurabar amamangatighti da ia bagh izam. Egh ki apaniba amadaghti, me izi bar ia misoghirarigh ia agivagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

6 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, 2 “O nguazir kamin gumazim, ni Israelin kantrin mighsiabar amadaghan ganiva nan akamin gun dav kim, 3 egh suam, ia Israelin kantrin mighsiaba ia Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan akam isa ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba, ko daghurir ekiaba, ko danganir zariba, ia ganidi! A ghaze: Ki apanibar amamangatighti me izi, gumazamiziba asebar ziaba fer danganir pin itiba bar dagh asighasigham. 4 Egh apaniba, ian ofa gamir dakoziba, ko ian ofan migharir mughurir aghuim zuim gamibar dakoziba bar da apirarigham. Egh ki apanibar amuti, me Israelian gumazamiziba bar me misoghirarigh, men kuaba ian marvir guabar damazibar da akunighti, da ireghiv ikiam. Eghti ki apanibar amamangatighti, me men aghariba ian ofa gamir dakozir kabar miriabar tintinibar da aghamsighti da ireghiv ikiam. 6 Egh apaniba, Israelin nguibar ekiaba bar dagh asighasighti da ikuvigham. Eghti men mighsiabar pin itir danganir ia asebar ziaba feba ko, men ofa gamir dakoziba ikuvigh pura ikiam. Eghti ian asebar marvir guaba me bar dagh asighasigham.

Egh mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakozi^a bar da akararigh^ti, Israelia amir arazir kurar kaba bar moghira givagham. 7 Eghti apaniba Israelin kantrin averiam bar a daru, egh gumazamizibav soghirarigham, eghti ariaghirezir puvatigha angamira itiba ganigh kamaghin fogh suam, ki ikiavira Itir God. 8 “Ki tarazi ateghti, me ikivira ikiam. Eghti tarazi midorozimin tintinibar aregh mangi kantrin igharazibar ikiam. 9 Me saghon itir kantrin igharazir kabar kalabusin iki, na ginighnigh kamaghin fogh suam, me uan navir averiabar aven akirim ragha na gasara, ezi arazir kam bar na abira. Me uan damazir kurabar aseba bagha pamtem garava, bar dagh ifonge, ezi arazir kam na gamima, ki bar me baseme. Me fo, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami. Eghti me uan arazir kurar mizirizir amiziba bagh bar aghumsigham. 10 Egh me kamaghin fogh suam, Kirara ki ikiavira Itir God. Egh me fogham, Akar Gavgavir ki amizim, a purama akar kinim puvati.” 11 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ia uan dafaribav sogh, pamtemin dagaribar nguazim dikiva, osemezi moghin kamagh mikim, ‘Mevzika! Israelin ikizim, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.’ Kamaghin amizi, apaniba iziva men tarazi, bar me misoghirarigham. Eghti men tarazi, mitiriaba ko arimariaba me damuti, me arighiregham. 12 Men tarazi saghon iki arimariaba bangin arimighiram. Eghti tarazi roghira ikiti apaniba izi me misoghti me arimighiram. Eghti angamira ikiavira iti darasi, mitiriar ekiam men aghiti me arimighiregham. Kamaghira, ki men aningaghegh bar ivezir kuram me

daningam. **13** Eghti apaniba, Israelian gumamazizibar marvir guabar ofa gamir dakoziba, ko mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba, ko temer ekiabar azebaba, ko me aseba bagha ofan migharir mughurir aghuim gamir danganibar Israelian tabav soghirarighi, men kuaba pura tintinibar ireghiv ikiam. Eghti dughiar kamin, Israelia arazir kamin gan fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. **14** Ki uan agharim men nguazimin anemadaghti a bar moghira ikuvigham. Ki notin amadaghan Diplan nguibamin ikegh mangi gumamaziziba puvatizir danganir sautin itimin otogh, men nguaziba bar dar amighi, da gumamaziziba puvatizir danganibar min ikiam. Ki men nguibatam ateghti a ikian kogham. Da danganir kinibar min ikiam. Eghti gumamaziziba deravira na gifogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.”

7 Ikiavira Itir God kamagh na migei: **2** O nguazir kamin gumazim, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Israelin nguazibar itir gumamazizibav gia ghaze: Kar dughiar abuananam! Dughiar abuananam a nguazir otebiba bar dar otivasava ami. **3** Ia Israelia, ian dughiar abuananam otogha gifa. Eghti ki datirighin uan aningagharim ia bagh anemadagh, ia amizir araziba tuisigham. Egh arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba ikarvagh ivezir kuram ia daningam. **4** Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham. Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami. Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam. Eghti ia bizir kamin ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **5** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze: Ia gan! Bizir kurar ia gasighasighamin kaba, uari tivaghtivagh izivira iki bar

moghira ia agivagham. **6** Ia gan! Ian dughiar abuananam
 datirighin roghira izegha gifa, egha ia agivasava ami. **7** O
 Israelin nguazimin itir gumazamiziba, ia bar moghira, ian
 dughiam roghira izegha gifa. Eghti ia ua mighsiabar uari
 akuv bar akueghan kogham. Ia datirighin atiatim sara
 uari akuv akong ikiam. **8** Ki ian arazir kurar ia amizir
 kaba bagh ia tuisigh, zuamira ian arazir kurar avirir ki
 ifongezir puvatizir kaba ikarvagh ivezir kuram ia daning,
 egh uan aningagharim ia gingeghti, ia osimtizir ekiaba
 iniam. **9** Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham. Ia
 arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami. Arazir
 kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam. Eghti ia
 bizir kamin ganigh, fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki bizir
 kurar kaba amada. **10** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin
 na migei: Ia gan! Dughiam otogha gifa! Ezi asighasizir
 ekiam otivasa. Israelia zurara uan namakabar ikuvava,
 arazir aghuibar me gamir puvati. Me zurara uari pirafir
 arazim gami. **11** Men arazir kurar kaba ghuavira ikia
 datirighin ekeveghe gifa. Kamaghin amizi, ki men bizir
 aghuir aviriba bar dagh asighasigham. Egh men ziam
 abiraghti, me uam arazir kurabar amuan kogham. **12**
 Osimtizim otivamin dughiam a roghira izegha gifa. Eghti
 dughiar kamin gumazamiziba bizibagh ivesi akongan
 marki. Eghti gumazamizir biziba amangasa amiba naviba
 osiman marki. Dughiar kamin ki gumazamiziba bar
 me gasighasigham. **13** Eghti gumazitam uan biziba
 amangiti tav adagh ivesi ifuegh, aning dughiar kamin
 angamira ikivira iki, ua uan biziba amang dagh ivezamin
 arazim damuan kogham. Gumazamiziba bar moghira

arazir kuram gami, kamaghin men tav ikian kogham,
 me bar moghira givagham. Nan akam a gavgafi, egh a
 guizbangiram otivam. **14** Nan aningagharim gumazamizir
 kaba bar men iti. Kamaghin amizi, me midorozim
 damusi sigham givi biziba akiriva, men gumazitam
 midorozim bagh mangan kogham. **15** Ikiavira Itir God ua
 kamaghin migei: Apaniba Jerusalem anekiarugha gifa.
 Eghti gumazamizir nguibar ekiamin azenan itiba, apaniba
 me misoghti me arimighiram. Eghti gumazamizir nguibar
 ekiamin aven itiba, dagheba men oteveghti, arimariar
 igharagha garir aviriba me damuti, me arimighiram. **16**
 Eghti midorozimin ariaghirezir puvatizir darasi, me ari
 mighsiabar mangam. Egh uan arazir kurar me amizibagh
 nighnigh naviba bar osemegh puvirama aziam. Eghti men
 azirakam, mati danganir zaribar itir kuarazibar ararebar
 min mangam. **17** Eghti men aghariba men amiragh
 gavgaviba puvatighti, men teviba me ginuighnuigham. **18**
 Eghti me azirakar korotiabar aghuigh, puvirama atiating
 akongiva, bar aghumsigh, uan dapanir ariziba bar dagh
 isegh dapanir tuziba ikiam. **19** Me faragha silva ko gol
 mighigha aning gagoima, aning me gamizi, me arazir
 kurar aviribagh ami. Egha me fo, Ikiavira Itir God, uan
 aningagharim men akaghamin dughiamin, men gol ko
 silva men akuraghan kogham. Guizbangira, men gol
 ko silva, men mitiriar aghazir ekar kam agivaghan
 kogham. Kamaghin amizi, me pura uan gol ko silva isi
 bizir kurabar min, tintinibar tuavir toribar da akunti, da
 Godin damazimin bizir mizirizibar min otogham. **20** Me
 gol ko silva itir dughiamin, me kurukazir bar aghuibar

ingara uarir kuruka, egha da bagha bar akongegha da isa aser aviribar marvir guabar ingari. Marvir guar kaba ki dagh ifongezir puvatigha, bar a dar aghua. Kamaghin amizi, ki bizir kabar amighti da men damazibar bar bizir mizirizibar otivigham. **21** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze: Ki gumazir kurar azenan itibar amamangatighi me uan kantri ategh izi, Israelian bizir kaba bar ada okemegh mangi, egh dar arazir kurar bar aviribar amuam. **22** Egh ki men amamangatighi me nan Dipenir aghuimin aven mangi a damighi, a nan damazimin mizegham. Eghti ki men anogoreghan kogham. Bar puvati. **23** Israelin nguazimin itir danganiba bar, gumazamiziba arazir kurar aviribar uari gamua, egha men nguibar ekiamin aven me uan avirim misozi me ariaghira ghuavira iti. Kamaghin amizi, datirighin senbar ingarigh me ikirarighamin dughiam oto. **24** Ki kantrin bar kurar igharazibar gumazibar amamangatighi me izi Israelian dipenibar me batoghti, me ari mangiti, me men dipeniba iniam. Egh Israelia asebar ziaba fer danganiba me bar ada akararigham. Eghti men gumazir gavgavir uan ziaba feba, atiatigh, ua uari pirafan kogham. **25** Eghti dughiar bar kuram Israelia bagh iziti, me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikisi bar damuva avegham. Bar puvatigham. **26** Eghti osimtizir ekiaba uari tivaghtivagh me bagh izam, eghti bizir kurar otivir aviribar akaba uari tivaghtivagh me bagh iziti, me da baragham. Egh bar atiatingiva nan nighnizibagh fofoghsi, akam inigha izir gumazibar azangsighti, ki akaba me daningan kogham. Eghti ofa gamir gumaziba men sure

damuamin akaba puvatighti, men gumazir dapaniba me daningamin nighnizir aghuiba puvatigham. **27** Eghti men atrivimin navim bar a basemeghti, an nighniziba bar an ikuvigham. Eghti nguazir kamin gumazamiziba atiatingiva akongam. Ki men arazir kurar me amiziba bar da bagh ivezir kuram me daningam. Me faragha gumazir igharaziba isa kot gatigha me tuisizi moghin, ki datirighin arazir kurar me amiziba bagh me tuisigham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

8 E kantri Babilonin kalabusin itir dughiamin, azenir namba 6in, an iakinir namba 6in, an aruer namba 5 otozi, ki uan dipenimin aperaghav itima, Judan gumazir dapaniba iza na ko e apiaghav iti. E apiaghav itima, Ikiavira Itir Godin Duam na bagha iza na avara. **2** Ezi ki kogha pin gara irebamin min garir bizimin garima, bizir mam mati, gumazimin nedazim avimin min isi. Ezi gumazir kamin mikarzim ko, ivariam in ikegha uaghiri, ki an gari, a mati avim isi. Ezi an ivariam in ikegha ghuanaga ki garima, a isia bar puvira taghtasi. **3** Ezi ki garima, gumazir kam mati, uan dafarim aneminegha nan dapanir arizimin suira. Ezi irebamin min garir bizir kamin aven, Godin Duam na ghufegha nguazim ko overiamin tizimin ghua na inigha Jerusalem ghua Godin Dipenimin otogha ghua, notin amadaghan itir divazimin tiar akamin tu. Danganir kamin, Israelia faragha aser mamin marvir guam atizi a iti. Ezi God bizir kam bagha bar aningaghe. **4** O Israelia, ki e uan Godin angazangarir gavgavimin gari. Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia ganizir angazangarim. **5** Ezi a kamagh na migei, “O nguazir kamin

gumazim, ni kogh notin amadaghan gan.” Ezi ki garima, aser mamın marvir guam tiar akamin boroghira ofa gamir dakozimın boroghın asaraghav iti. Ezi God bizir kurar kam bagha bar aningaghe. **6** Egha a kamaghın na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni Israelin ikizimın arazir kurar me amibar gari? Me amir arazir kaba, ki bar dar aghua. Da bar ikuvigha, nan Dipenimın na batosi, egha na gamima ki bar men saghon iti. Ni gin me damuamin arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizibar ganam, da ni datirighın garir arazir kurar kabagh afiragham.” **7** Egha a nan akua ghua divazir Godin Dipenimın avinizimın aven zuir tiar akamin otozi, ki garima, torir mam divazimın iti. **8** Egha God kamaghın na migei, “Nguazir kamin gumazim, ni divazimın torir kam akarigh a damighti an arokegh.” Ezi ki divazimın torim asigha garima, tiar akar mam iti. **9** Ezi a kamagh na migei, “Ni aven mangiva arazir bar kurar mizirizir ki ifongezir puvatizir me amibar ganigh.” **10** Ezi ki aven ghua garima, God ifongezir puvatizir asizir mizirizibar nedaziba ko kuruziba, danganir kamin divaziba bar a dagh izifa. Israelin ikizim fer marvir guaba uaghan iti. **11** Ezi ki garima, Israelian gumazir dapanir 70pla danganir kamin aven iti, ezi Safanin otarim Jasanıa, a uaghan me ko iti. Me bar moghıra vaghvagha itarir pauran mughurıar aghuim zuibar suighav itima, mighariba dar dikava ghuavanadi. **12** Ezi Ikiavıra Itir God, kamaghın na migei, “Nguazir kamin gumazim, Ni gan! Israelian gumazir dapaniba mitarmemın mueghav ikia arazir kurar kabagh ami. Me vaghvagha uan marvir guaba bagha ofa gamir dakoziba iti. Me ghaze, Ikiavıra Itir God ti

men garir puvati. Ikiavira Itir God ti akirim ragha nguazir kam gasara.” **13** Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, “Ni men ganti, me arazir kurar ekar ki ifongezir puvatizir aviribar amu mangivira ikiam. Ezi arazir kurar me amir kaba, me faragha amizir arazir kurabagh afira.” **14** Egha a na inigha ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazir notin amadaghan itir tiar akamin otogha na migia ghaze, “Ni gan! Amizir munaba ghaze, men asem Tamus areme, ezi me an apanguva a bagha azia iti.” **15** Egha a ua kamaghin na migei, “Nguazir kamin gumazim, ni bizir kamin ganiz, o? Ni arazir bar kurar mabar ganigha gifa, ni datirighin ua arazir bar kurar ki aghuazir igharagha garibar ganam, da arazir ni faragha ganigha givaziba bar dagh afira.” **16** Egha a ua nan akua ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin bar aven ghua an Dipenimin tiar akamin boroghin oto. Ezi ki garima, Dipenimin tiar akam ko ofa gamir dakozimin tizimin 25plan gumaziba iti. Me akiriba ighegha Ikiavira Itir Godin Dipenim gasaragha guaba aruem anadi naghin gara tevibar pirigha avighav iti. **17** Egha a ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni bizir kamin ganiz, o? Judan ikizim, arazir bar kurar ki aghuazibagh amuava, Israelin nguazim bar an gumazamizir igharaziba bar men apanim gami. Men arazir kurar kamin, me ghaze, ki ti pura bizim, egha na dipova arazir bar mizirizibar na gami. Ezi ni oragh! Me amir arazir kurar kaba na gamizi ki bar men aningaghe. **18** Kamaghin amizi, ki bar pazivira me damigham. Egh uan aningagharim anegivagham. Ki tong

men apangkuv men asughasughan kogham. Me pamtem nan dimiva arangam, eghti ki bar me bareghan kogham.”

9 God na mikemegha givagha, tiarim akarigha pamtemin dia migei, “Ia, gumazir nguibar ekiamin itir gumazamizibav soghti me arighiramiba, ia vaghvagh midorozir sababar suigh kagh izi.” **2** Ezi ki gari, gumazir 6pla divazimin notin amadaghan itir itiar akamin boroghin ikegha izi. Me bar vaghvagha gumazibav soghamin midorozir sababar suiki. Ezi gumazir igharazir mam me ko izi. A korotiar ghurghurir bar aghuir mam aruzi, osizirir biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin mitem gitoroghav iti. Me bar izegha ofa gamir brasin dakozimin miriamin boroghin mitifi. **3** Ezi Israelian Godin angazangarir gavgavir ekiam, enselin bar gavgavim a gisin ikia avughsegha, anetegha uanaga Godin Dipenimin tiar akamin boroghin zui. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim aruzir kamin dia, **4** egha kamaghin a migei, “Ni dikavigh Jerusalemin nguibar ekiam bar an averiam daruva gumazamizir men namakaba amir arazir kurar God aghuazibar osemegha itiba, ni me bativ, men guaba osizirir ababanim me darigh.” **5** Ezi ki orazi God kamaghin gumazibav soghamin midorozir sababar suighizir gumazir 6plan kabav gei, “Ia dikavigh an gin mangi nguibar ekiamin aven gumazamizibav soghti, me arimighiregh. Egh men tavin apangkuvigh aneteghti an angamira ikian marki. **6** Ia gumazir dapanir akirim ragha Godin Dipenim gasaraziba faragh me misoghirarigh, egh mangi gumazir ghuriba, ko guiviba ko otarir igiaba, ko amiziba ko boriba, bar me misoghirarikigh. Egh osizirir

ababanim guabar itir gumazamiziba, ia me misueghti
 me arimighiran marki.” Ezi me dikavigha ghua gumazir
 dapanibav soghezi me ariaghire. 7 Egha God kamaghin
 6plan gumazir kabav gei, “Ia nan dipenim avinizir
 divazimin aven iti darazi bar me misoghinarighti men
 kuaba nan Dipenim gizifagh. Eghti bizir kam bangin
 nan Dipenim nan damazimin bar mizegham. Aria! Ia
 dikavigh mangi.” Ezi me nguibar ekiamin danganiba
 bar dagh arua ghua gumazamiziba bar me misuagharisi.
 8 Me gumazamizibav soagharizir dughiamin, ki uabira
 ikia Godin Dipenimin aven iti. Egha ki nguazim girigha
 fuagha, uan guam nguazim mituagha diava ara ghaze,
 “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uan aningagharim isi
 Jerusalemia gingamin dughiamin, ni Israelian ikiavira itir
 varazira bar me gasighasigham, o?” 9 Ezi a na ikaragha
 ghaze, “Israelin ikizim ko Judan ikizim arazir kurar bar
 avirim gami, ezi osimtizir bar ekiam iti. Nguazir kamin,
 arazir gumaziba uariv soghava ariaghirim bar ekefe. Ezi
 nguibar ekiam kamin gumazamiziba uarir ikizirizir arazim
 bar izifa. Me ghaze, Ikiavira Itir God ti nguazir kam akirim
 ragha a gasara. Egha en garir puvati. 10 Ezi ki men ganiva
 tong men apangkuv men asughasughan kogham. Ki arazir
 me igharaz darazigh amizibara, uam da ikarvagh dar
 me damuam.” 11 Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki
 garima, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim aruzim,
 osizirir biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin mitem
 gitoroghav iti, a uamategha iza kamaghin Ikiavira Itir
 God migei, “Ni na mikemezi moghin ki amigha gifa.”

10 Ki garima, bizir mam mati itarir bar dafam, enselin bar gavgavir kabar dapanibagh isin pin iti. Ezi itarir bar dafar kam gisin, bizir mam mati atrivir dabirabim me dagiar bluplan aghuimin an ingarizi a iti. **2** Ezi Ikiavira Itir God, gumazir inir ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, “Ni mangi ganigh, 4plan wilba, da enselin bar gavgavir kabar apengan iti. Ni wilbar tongin mangiva dafarim amadagh, avivkiataba inighiva nguibar ekiam gisin tintinibar da kavamadagh.” Ezi ki garima, a zui. **3** Ezi a Dipenimin aven zuima, enselin bar gavgavir kaba, Dipenimin aven sautin amadaghan tuivighav iti. Dughiar kamin, ghuariam Dipenim avinizir divazir averiam, bar a koro. **4** Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim, enselin bar gavgavir kaba ategha pin ghuava, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin tu. Ezi ghuariam ghua Godin Dipenim bar a koro. Ezi Godin angazangarir bar ekiam Dipenim avinizir divazim gisirazi a taghtasi. **5** Ezi enselin bar gavgavir kabar aviziba tingazir niginim, me divazir ekiar azenan itimin aven uaghan da baragham. Dar avizibar niginim, mati Gavgaviba Bar Itir Godin tiarim. **6** God gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, Ni enselin bar gavgavir kaba boroghin mangi, wilbar tongin avivkiataba inigh. Ezi an aven ghua wilin mam boroghin miti. **7** Ezi enselin bar gavgavir kabar mav uan dafarim amadagha avir men tongin itimin, avivkiar mam inigha a isava gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzimin dafarim gatizi, ana inigha zui. **8** Ki garima, enselin bar gavgavir kaba, mati gumazibar dafaribar min dafariba ikia, dafariba

vaghvagha dar avizibar apengan iti. **9** Ki ua garima, 4plan wilba vaghvagha enselin bar gavgavir kabar boroghin iti. Wilin kaba mati dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi. **10** Ezi wilin 4plan kabar ganganiba da magh gari, egha da vaghvagha dar aven wilin igharazir vamira vaghvagha dar tongira iti. **11** Wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. Wilin faragha itim guam danganir manam misuegh mangiti, wilin igharaziba uaghan an girara mangi pura bighiratigh mangam. **12** Enselin bar gavgavir kabar namnaba, ko men akiraghariba ko, dafariba ko, aviziba ko, men wilin 4pla, ganamin damaziba bar dagh izifa. **13** Ezi ki orazi, tiarir mam wilin kaba ziam me garigha ghaze, “Wilin Ivemariba.” **14** Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha 4plan guaba iti. Enselin bar gavgavimin guam faragha iti, ezi gumazimin guam agharir guvimin itima, laionin guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam girakirangin iti. **15** Enselin bar gavgavir kaba, da bizir angamira itir 4plan kabar min magh gari, ki faragha Kebarin Fanemin ikia irebamin min garir bizimin aven dar gani. Egha datirighin ua irebamin min garir bizir kamin ua men gari. Ezi me dikavigha mighegha ghuavanadi. **16** Enselin bar gavgavir kaba mangiti, wilin kaba dar miriamin iki uaghan mangam. Eghti enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigh mighegh ghuavanangti, wilin kaba uaghan nguazim ategh bighiratigh ghuavanangam. Enselin bar gavgavir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir kaba tuivighiti, wilba tuivigham. Eghti enselin gavgavir kaba nguazim ategh ghuavanangti,

wilba nguazim ategh ghuavanangam. **18** Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim Godin Dipenimin tiar akam ategha ghua enselin bar gavgavir kabagh isin iti. **19** Ezi ki garima enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha mighegha nguazim ataghiragha ghuanadi, ezi wilin kaba dar miriabar ikia uaghan ghuanadi. Da ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizi divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin tuifi. Ezi Israelian Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim me gisin iti. **20** Ezi ki fo, enselin bar gavgavir kaba, kar bizir 4plan angamira itir kabara, ki faragha Kebarin Faner miriamin boroghin dar garima, da Israelian Godin gavgavimin apengan iti. **21** Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha 4plan guaba ko 4plan aviziba iti. Egha men avizibar apengan me vaghvagha gumazibar dafaribar min, dafariba iti. **22** Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia 4plan angamira itir bizibar guabar ganizi moghin, ki datirighin ua dar guabar gari. Enselin bar gavgavir kabar guaba danganir manamin mituagh mangisi pura bighiratigh mangam. Me uan namnaba gighaghira tintinibar zuir puvati.

11 Bizir kabar gin, Godin Duam na ghufegha na inigha ghua, Godin Dipenim avinizir divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin na ati. Ezi ki itiar akamin boroghin 25pla gumazibar gari me iti. Ezi ki men tongin Asurin otarim Jasia ko Benaian otarim Pelatian garima, aning iti. Aning gumazamizibar faragha zuir gumazir dapanimning. **2** Ezi God kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, gumazir kaba nighnizir kuraba ikia, arazir kuram damuamin tuavim buri. Egha uan nighnizir kurar

kaba Jerusalemın gumamaziziba me ganidi. **3** Me ghaze, 'E datirighın dipenibar ingaramin dughiam puvati. E dera. En nguibar ekiam mati isaghapir minem, ezi e asizir tuzibar min an aven iti.' **4** Kamaghın amizi, nguazir kamin gumazim, ni akam inigha izir gumazimin min, bizir gin otivambar gun akam me gasi me mikim." **5** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam nan aven izegha akar kam na migia ghaze, "O Israelin ikizim, kar nin nighnizim. Ezi nin nighnizimin averiam, ki bar moghirama a gifo. **6** Ia nguibar ekiam kamin averiamin gumamazizir aviribav sozi me ariaghirezima, men kuaba nguibar ekiamin tuaviba bar adagh izefe. **7** "Kamaghın amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın ia migia ghaze, Jerusalemın nguibar ekiam kam mati isaghapir minem, ezi ariaghiregha ireghav itir kuar kaba asizir tuzibar min an aven iti. Kamaghın ti puvatigham, ki Jerusalemın nguibar ekiamin ia batueghti ia mangi azenan ikiam. **8** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın migei, Ki fo ia midorozir sababar atiatia iti. Ki gumazir midorozir sababav soziba amangighti, me ia misoghsi izam. **9** Ki nguibar ekiamin aven ia inigh Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dafaribar arigham. Egh arazir kamin, ki ian arazir kuraba ikarvagh izevir kuram ia daningam. **10** Ki ian arazir kuraba ikarvagh izevir kuram ia daningti, apaniba Israelin kantrin mitaghniamra, midorozir sababar ia misoghti ia arimighiram. Eghti arazir kamin ia kamaghın fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **11** Nguibar ekiam kam a nin isaghapir minemin min ikian kogham. Egh ia minemin min asizir tuziba an averiamin ikian kogham. Ki ian arazir kuraba

ikarvagh Israelin kantrin mitaghniamra, bar pazavira
 ia damigham. **12** Eghti ia kamaghin fogham, ki Ikiavira
 Itir God, ia arazir ki ifongezibar gin zuir puvatigha bizir
 ki damuasa ia mikemeziba abisi. Egha kantrin igharazir
 ian boroghin itibar gin ghua men arazibagh ami.” **13** Ki
 Godin akamin me migiavira itima, Benaian otarim Pelatia
 irigha maghirama areme. Ezi ki tevimning apirigha
 guam nguazim girigha pamten kamaghin dia migei, “O
 Ikiavira Itir Godin Ekiam, manmaghin ami? Ni ti Israelian
 gumazamizir ikiavira itir varazira ni bar me kuvarimasa
 o?” **14** Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei: **15** “O nguazir
 kamin gumazim, ni ko nin aveghbuaba, nin namakaba, ni
 ko kalabusin itiba, me Israelin ikizim, ia bar moghira,
 Jerusalem itir gumazamiziba ia ginighnigha ghaze,
 ‘Ikiavira Itir God, me batoghezi me ghua bar nguibar
 saghuiamin itimin iti. Guizbangira, a nguazir kam isa
 e ganingizi, a guizbangira en nguazimra.’ **16** Eghti ni
 uan namakar Babilonin kalabusin itiba kamaghin me
 mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kirara ki ia
 aghamsigha ia amangizi, ia tintinibar kantrin saghon
 itibar ghue. Ia datirighin iki nan ziam famin dipeniba
 puvati. Eghti ki dughiar ovezim danganir ia ghua itir
 manaba ki uabi ia ko ikiti, ia nan ziam fivira ikiam.’
17 “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
 kamaghin migia ghaze: Kantrin igharazir ki faragha ia
 amangizi ia ghua itir kabar, ki ua ia inigh izi ia akuvagh,
 Israelin nguazim isi ua ia daningam. **18** Egh me uamategh
 Israelin nguazimin izeghiva asebar marvir guar ki bar
 aghuaziba, bar da batokegh. **19** Eghti ki me damuti,

me navir vamiran ikiam. Ki duar igiam isi men navir averiabar atigham. Faragha men navir averiaba dagiabar min bar gavgafi. Eghti ki men navir averiabar amuti, da amiraghamiregh na gifuegh na baghvira ikiam. **20** Egh me arazir ki ifongeziba guizbangira dar suiraghiva, deravira bizir ki damuasa me mikemezibar gin mangam. Egh me nan gumazamizibar min ikiti, ki men Godin ikiam. **21** Egh gumazamizir asebar marvir guar ki bar aghuazibar ziaba feba, ki me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.” **22** Egha gin, enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha migheghasava amua, wilin kaba dar miriabar ikia uaghan uanangasa. Dughiar kamin, Israelin Godin angazangarir gavgavim me gisin iti. **23** Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim nguibar ekiam ategha ghuana aruem anadi naghin itir mighsiam gisin iti. **24** Ezi Godin Duam irebamin min garir bizimin aven na fegha uamategha na inigha Israelian kalabuziaba itir naghin kantri Babilonin ize. Ezi irebamin min garir bizir kam gifa. **25** Ezi ki Ikiavira Itir God nan akazir biziba bar dar gun kalabusin itir gumazamizibav gei.

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ikizir ni datirighin men tongin itir kam, me akaba batozir darasi. Me damaziba ikia gari puvati. Egha me kuariba ikia biziba barazir puvati. Me akaba batogha orazir puvatizir ikizim. **3** “Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ni datirighin uan biziba inigh, mati gumazim kalabus bagha nguibar saghuiamin itimin mangasa. Egh aminim tighar pirsi damuti, ni mangiti

me bar nin ganigh. Ki kamaghin ifonge, me ni amir bizir kamin mingarim deragh a gifogh. Me gumazamizir akaba batoziba, egh me ti an mingarim deragh a gifoghan kogham. **4** Aruem pazaghar torimin ikivira ikiti me nin ganvira ikiti, ni kalabus bagh mangisi uan biziba ini. Egh aruem magiriti, me ganvira ikiti ni ifar mati kalabusin mangasa ami moghin mangi. **5** Me ganvira ikiti ni divazimin toritam asigh, uan biziba ater torir kamin aven mangi vongin otogh. **6** Egh me ganvira ikiti ni uan biziba dipizim datigh mitarmemin mangi. Ni mangi uan guam avaragh, egh foghan kogham, ni nguazir manamin zui. Ni amir arazir kam, ababanir arazim Israelin ikizimin akagham.” **7** Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ki ami. Aruer kamin ki gumazim kalabuziam bagh mangasa biziba isi moghin ami. Egha aminim pirima, ki uan dafarimin divazimin torim gamigha azenan ghu. Me bar garima ki biziba uan dipizim gatigha mitarmemin zui. **8** Ezi amimzaraghan, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **9** “Nguazir kamin gumazim, Israelian akaba batoziba kamaghin nin azaragham, ni tizim gami? **10** Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki me migia ghaze, kar atrivir Jerusalem gativagha an garim, ko Israelin ikizir Jerusalem munagh itibar migirigiam. **11** Ni me mikim suam, bizir ni amizir kam, a Jerusalemia bativamin bizimin ababanim. Eghti apaniba kalabuziabar min me inigh mangi, kantrin igharazimin me isi kalabus darigham. **12** Atrivir men tongin itim, uan biziba dipizim datigh mangi uan dafarimin divazimin toritam damigh, uan biziba ater torir kamin aven mangi vongin otoghiva

mitarmemin mangam. A mangi uan guam avaragh uan damazimningin nguazimin ganan kogham. **13** Eghti ki uan ivem aguraghti an an suiragham. Egh a inigh Babilonin nguibar ekiamin mangigham, kar Kaldiabar nguazim. Eghti a nguazir kamin ganighan kogham. Egh a nguazir kamin iki mangi aremegham. **14** An dipenimin itir darasi, ki bar me kavkinigham, eghti an ingangaribagh amir gumaziba ko an midorozir gumaziba, ki me damighti me tintinibar mangegham, eghti gumaziba me misoghsi me buriam.” **15** “Ki me aghamsighti me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. **16** Ki men varazira ateghti me iki, midorozim ko, dagheba otevir dughiam ko, arimariar kurabar arimighireghan kogham. Egh kantrin igharazibar tongin iki, me amizir arazir kurar ki bar aghuaziba me uari dar gun mikimam. Eghti me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.” **17** Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **18** “O nguazir kamin gumazim, ni nighvira uan daghem ami, egh atiating akongiva dipam ami. **19** Egh ni nguazir kamin itir gumazamiziba bar moghira me mikim suam, kar Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam, a Jerusalemin gumazamizir Israelin nguazimin itiba bagha izi. Nguazir kamin itir darasi, me dughiaaba bar uan namakaba pazavira me gamua arazir kurar aviribagh ami. Bizir kam bangin, apaniba izi men biziba bar da avigh mangegham. Kamaghin amizi, me atiatingvira daghebar amiva, atiatingvira dipabar ami. **20** Nguibar ekia datirighin gumazamiziba izivaziba ikuvigham. Eghti kantri pura danganir kinimin min ikiam. Eghti Israelia

kamaghin fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.” 21 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, 22 “O nguazir kamin gumazim, bizir tizim bagha Israelian gumazamiziba zurara akar otevir kam gami? Me ghaze, ‘Akam inigha izir gumaziba bizir gin izamibav gia ghaze, da otivam. Ezi azenir aviriba iza zui, irebabar min garir bizir kabar aven otivir akaba guizbangira otivir puvatigha pura zui.’ Ezi ki Israelian aghuzir akar kamin aghua. 23 Ni datirighin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikimasa. Aghuzir akar me zurara migeir kam ki datirighin anegivagham. Me Israelin kantrin aven uam a mikiman kogham. Ni kamagh me mikim suam, ‘Dughiam otogha gifa. Eghti irebamin min garir bizibar akaba, da vaghvagh guizbangira otivam!’ 24 “Ezi datirighin, akam inigha izir gumazir maba Israelin gumazamizibar tongin ikia irebamin min garir bizibar gara, akar ifavariba ko apezeperir akavsiabar gun me migei. Eghti ki Israelin ikizimin aven bar arazir kam agivagham. 25 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi Israelia me ko mikimam. Eghti bizir ki mikemeziba, da zuamiram otivam. Ia akaba batozir ikizim, ia oragh! Ia aremeghan kogh ikivira ikiti, ki mikemezi moghin damuam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” 26 Ikiavira Itir God ua kamagh na migei, 27 “Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim ghaze, ‘Esekiel, irebamin min garir bizibar gara, egha gin otivamin bizibar migirigiabar gun migei. Ezi bizir a migeir kaba datirighin otivan kogham. Puvati, da bar gin otivam.’ 28 Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam me ikaragha ghaze, Ki sughsughan kogham.

Bizir ki mikemeziba, da datirighin otivam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa!”

13 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni mangi Israelin akam inigha izir gumazibav kim. Men marazi uan nighnizibar gin ghua, gin otivamin bizibar gun migei. Ni pamtemin men atar me mikim. Ni kamaghin me mikim, ‘Ia Ikiavira Itir Godin akam barakigh.’ **3** “Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Akam inigha izir gumazir onganir kaba, Mevzika! Me bar ikuvigham! Me irebabar min garir bizibar garir puvati. Me uari uan navir averiabar aven itir bizibar gin ghua, uan nighnizibar dav gei. **4** O Israelian gumazamiziba, ian akam inigha izir gumaziba, mati afiar atiaba nguibar ekar ikuvizir mam puram a garui. **5** Me nguibar ekiam avinizir divazir akaraghirezir danganibar gara ua dar ingarir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin midorozim otoghti, ia Israelia tuivigh gavgavighan kogh apanibav soghan iburagham. **6** Akam inigha izir gumazir ifavarir kaba, me irebabar min garir bizibar aven itir biziba, da bizir ifavariba. Me gin otivamin bizibar migirigiabav gei, ezi da guizbangira puvati. Me ghaze, me Ikiavira Itir Godin akabav gei. Ezi puvati, Ikiavira Itir God me amadazir puvati. Egha me ti manmaghin nighnigha ghaze, men migirigiabar dagheba otivam? Bar puvatigham. **7** “Ki ia mikimasa, ia irebamin min amizir bizir ia gariba, da guizbangira puvati. Ezi gin otivamin bizir ia migeiba, da akar ifavariba. Ia ghaze, kar Ikiavira Itir Godin migirigiaba. Ezi puvati. Ki akatam ia mikemezir puvati! **8** Kamaghin amizi, ki

Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin me migia ghaze, ian
 migirigiaba guizbangira puvati. Ezi ia irebamin min garir
 biziba, da gumazamizibagh ifari. Kamaghin amizi, ki ia
 ko itir puvatigha, navim ia bagha bar ikufi. **9** Ia akam
 inigha izir gumazir ifavariba irebamin min garir bizibar
 gara akar ifavaribagh amua, egha gin otivamin biziba
 deraghavira gumazamizibagh eghari puvati. Kamaghin
 amizi, ki pazivira ia damigham. Nan gumazamiziba uari
 akuvagh ikiti, ia men tongin ikeghan kogham. Eghti
 ian ziaba uaghan Israelin ikizimin osirizir ziabar aven
 ikian kogham. Eghti ia ua Israelin nguazimin izeghan
 kogham. Egh ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir
 Godin Ekiam. **10** “Ia akam inigha izir gumazir ifavariba,
 ia ifara nan gumazamizibav gia ghaze, men dabirabim
 bar dera. Ezi guizbangira men dabirabim bar derazir
 puvati! Nan gumazamizibar dabirabim mati, gumazim
 divazimin ingarizi a guizbangira deragha gavgavizir
 puvati. Ezi ia akam inigha izir gumazir ifavariba izava,
 divazir kurar kam penin ghurghurim a gaghui. Ezi
 datirighin divazir kamin azenan itir ganganim bar dera.
 Ezi puvati. A guizbangira irigh ikuvigham. **11** Ni mangi
 gumazir penin ghurghurimin aghuizir gumazir kabav
 kim suam, men divazim akarighirigham. Ki amozir izi
 mamaghira ikiamim amadagham. Eghti amozir ofizir
 ekar dagiabar min gariba a gisin iram, eghti aminir
 gavgavim a givangam. **12** Eghti divazim irightima, me bar
 ian azangsigham, ‘Divazir kam bar gavgavizir puvati! Ian
 penin ghurghurim tong divazimin akurazir puvati. Ia e
 gifari.’” **13** “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam

kamaghin migia ghaze, nan aningagharimin, ki amozir
 izi mamaghira ikiamim, ko amozir ofizir ekar dagiabar
 min gariba, ko aminir gavgavim amadaghti, da divazir
 kam gasighasigham. **14** Divazir ia penin ghurghurimin
 aghuizir kam, ki anekararigh, an divazir mingarimin
 aven itir dagiaba aghamsighti da pura tintinibar ikiam. A
 degeghirigh bar ia misoghitarigham. Eghti ia bar fogh
 suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. **15** “Kamaghira, divazir
 kam ko gumazir divazim penin ghurghurim aghuzir kaba,
 me nan aningagharimin gavgavim baragham. Eghti ki ia
 mikim suam, divazim a itir puvati, kamaghira, te penin
 ghurghurim a gaghui, me uaghan ikian kogham. **16** Akam
 inigha izir gumazir ifavarir manaba, irebabar min garir
 bizibar gara, Jerusalem migia ghaze, an dabirabim bar
 dera, ezi guizbangira an dabirabim bar derazir puvati.
 Kamaghin amizi, ki adagh asighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin
 Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.” **17** Ikiavira Itir
 God kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni
 Israelian amizir imezibagh amibar atar, me zurara gin
 otivamim bizibar gun migeir kabav gei. Akar me migeir
 kaba me uan nighnizibar dagh ami. Ni nan akam inigh
 mangi me mikim. **18** Ni me mikim suam: Ikiavira Itir
 Godin Ekiam kamaghin ia migia ghaze, ‘Iavzika! Ia amizir
 kuraba, ia gifa! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar
 ingara da isava gumazamizibar agharibagh azui. Egha
 akavsiabar amuamin iniba isamigha da isa men dapaniba
 ave. Gumazamizir oteyiba ko ruariba, ia kamaghira bar
 moghira me gami. Eghti me bizir kaba uari darigh
 gavgavim inigh gumazamizir igharazibagh ativaghasa.

Ia amizir kaba uarira uarigh nighnigha, gumamazizir maba paza me gamua marazi deragha me gami. Ia ghaze, arazir ia amir kam ti dera? Bar puvati. **19** Ia nan gumamazizibagh ifara ghaze, ia ziar ekiam na ganidi. Ezi puvati, ia nan ziam abiravira iti. Ia akuzir arazim gamua gumamazizir mabav sozi me ariaghiri, egha marazir akurvasi. Gumazir ki ovengan ifongezir puvatiziba, ia me misozi me ariaghiri, egha ki ovengasa ifongezir gumamaziziba ia deragha me gami. Ezi gumamaziziba ian arazir kam bagha bar ifongegha bretin otevíba ko balin muziaribar ia givezima, ia arazir kurar kabagh ami. **20** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, Ia oragh! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumamazizibagh ativaghasa men agharibagh azui. Mati gumazim ruarimin kuaraziba buri moghin ia gumamazizibagh ami. Ezi ki daveriar kaba bar dagh ifongezir puvati. Ia agharibagh aghuizir daveriar kaba, ki bar da aghoreghti, ia uam akavsiabar amuan kogham. Eghti gumamazizir ia ativazir kaba ua ian apengan ikian kogham. **21** Egh ki uaghan akavsiabar amuamin inir ia gumamazizibar dapaniba aveziba adegham, eghti nan gumamaziziba firighiregh ua ian apengan ikian kogham. Eghti ia kamaghin mikim suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. **22** “Ia akar ifavarir bar aviribagh amua, gumamazizir aghuibar nighnizibagh asighasiki. Ezi ki uabi me gamizi, me osememizir puvati. Ia gumamazizir arazir kurabagh amibav gia, gavgavim me ganidima me uan navibagh ighasa nighnizir puvati, kamaghin amizi, me zurara itir ikirimirim inighan kogham. **23** Kamaghin amizi, ia ua

irebabar min garir bizir ifavaribar ganan kogham. Eghti gin otivamin bizibar apezeperir akar ia amiba, da bar givagham. Eghti ki uan gumamazibar akuragh ua ia da me inighti, ia ua me gativagh men ganan kogham. Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.”

14 Dughiar mam Israelian gumazir dapanir maba, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi. **2** Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, **3** “O nguazir kamin gumazim, gumazir kaba uan naviba isa asebagh aningizi, arazir kam bangin men arazir kuraba ghua bar ekefe. Me bar uan asebagh ifongegha da ataghiraghan aghua. Me datirighin pura iza nighniziba bagha nan azangsis. Eghti ki guizbangira men azangsizim ikarvaghan aghua.” **4** Datirighin ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, Israelin ikizimin tongin gumazitam uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin an arazir kuraba mangi bar ekeveghti, a uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, a pura izi nighniziba bagh Godin akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, nan ikarvazim kamakin, ki fo, a ziar ekiaba aser aviribagh anidi. **5** Aser kaba Israelin ikizim gamizi, me akirim ragha na gasara. Ezi nan ifongiam kamakin, ki ua men navir averiaba iniasa nighnisi, eghti me na baghvira ikiam. **6** “Ezi datirighin, ni Israelin ikizimin mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, ia navibagh iragh, uan aseba akirim ragh dagh asaragh, arazir kurar ki bar aghuaziba da atakigh. **7** “Eghti Israelin ikizimin gumaziba o amiziba, o Kantrin Igharazibar Gumamazir uan kantri ategha iza Israelia

ko itiba, akirim ragh na gasaragh uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin men arazir kuraba mangi bar ekeveghti, me uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, egh me pura izi nighniziba bagh nan akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi men ikarvazim me daningam. **8** Ki men apanim damu, egh uan gumamazizibar tongin me batuegham. Eghti ia Israelia bizir ki me gamizir kamin ganigh, egh kamaghin mikim suam, 'Ikiavira Itir God, gumamazizir akirim iragha a gasiba, arazir kamin me gami.' Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. **9** "Eghti gumazir kamagh garitam izi nan akam inigha izir gumazitam apezeper a damuti, an akatam a danigham, bizir kamin mingarim mati, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nan akam inigha izir gumazim gifarazi an akar kam a ganingi. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a daningiva Israelian gumamazizibar tongin a batuegham. **10** Eghti nan akam inigha izir gumazim ko, gumazir nan ifongiam gifofoghasa ghuava an azarazim, aning uaghara ivezir kurar magh garim iniam. **11** Ki kamaghin damigh, Israelin ikizimin tuavim apirighi me uam akirim ragh na gasan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogh nan damazimin mizeghan kogham. Eghti me nan gumamazizibara ikiti, ki men Godin ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa." **12** Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **13** "Nguazimin gumazim, kantrin tamin gumamaziziba arazir kuram damighiva nighnizir gavgavim nan ikiam koghti, ki uan gavgavim men akagh men daghebar amighti da mangi

bar otevegham. Ki mitiriam azir dughiam me bagh anemadaghti, gumamaziziba ko asiziba virara daghem bangin arighiram. **14** Gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamin ikiai, ki 3plan gumazir kabagh nighnigh egh gumamazizir arazir kurabagh amibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **15** “Ki maghsuegh, asizir atiaba amadaghti da izi gumamazizibav soghirarigham, egh nguazim damighti atiatim bar anevaraghti, gumazitam a daruan kogham. **16** Ezi gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamin ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deraghvira ikiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham. Eghti nguazim ruarir kinimin otogham. **17** “Egh ki maghsuegh, midorozir sababar suighizi apaniba kantrin kam bagh me amadaghti, me izi gumamaziziba ko asiziba uaghan bar me kuavaremegham. **18** Ezi gumazir aghuir 3plan kaba kantrin kamin ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh, men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham. **19** “Egh ki maghsuegh, arimariar kuratam amadaghti a bar

atamra kantrin kam gimirighi, ki uan aningagharimin gumamaziba ko asizibav soghirarigham. **20** Ezi gumazir 3plan kaba, Noa, Daniel ko Jop, kagh ikiai. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabagh nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumamazir igharaziba arimighiregham. **21** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei, ki uan ivezir kurar 4plan kaba isi Jerusalemin da amangam, kar midoroziba, ko mitiriam azir dughiam, ko asizir atiaba, ko arimariar kuram. Eghti da gumamaziba ko asiziba uaghara me misoghinarigham. **22** Eghti varazira ikivira ikiam, kar Israelian otariba ko guiviba. Ki gin men aku azenan izam, eghti me ia bagh iziti, ia me amir arazibar gan. Men araziba bar ikufi. Eghti ni uan navir averiamin fogh suam, ivezir kurar ki Jerusalem bagha amadazim, a voroghira ghu. **23** Eghti ia kamaghin fogham, ki amizir biziba da mingarir aghuiba itima, ki dagh ami. Ni men arazir kurabar ganigha fo, ki me ikarvaghamin arazim bagh navir amirizim inigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

15 Ikiavira Itir God kamaghin na migei: **2** “O nguazir kamin gumazim, ni manmaghin nighnisi, wainin ikarizim, a ti derazir puvati. Wainin ikarizimin agharim, ruarir arizimin temebar agharibar tongin manmaghin deragh aghung, dagh afiragham? Ti puvati. **3** Ni a isi bizitamin ingarigham, o? Egh ni wainin ikarizir otevitam inigh, biziba guamin akezibar ingarigham, o? Ti puvatigham. **4**

An avim damuamin bizim a bar dera. An ruaghatevimning isighti an arizim ganadam tong isighti, ni a isi an bizitamin ingarigham, o? Ti puvatigham. **5** Avim tighar an isiam, ingangariba an puvati. Ezi datirighin avim tong an isighti, a guizbangira ingangariba bar an puvatigham.” **6** Egħa Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Kamaghira, mati wainin ikarizir ruarir arizimin temebar tongin itim, a derazir puvati. Kamaghin, ki dazimin min anemisevezima, me a gaborozi a isi. Kamaghira, ki Jerusalemin itir gumazamiziba inigh pazavira me damigham, me mati avim arighamin daziba. **7** Ki men apanim damuva ivezir kuram me daningam. Me ti avim gitaviragħsi damuva avegh bar isigham. Ki pazavira me damightima, me fogħ suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. **8** Me nighnizir gavgavim nan itir puvati. Kamaghin amizi, ki nguazir kam damighti a danganir kinimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegħa gifa.”

16 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni akam Jerusalema gasi me mikim suam, me bar arazir kurar ki bar aghuazibagh ami. **3** Ni Jerusalem mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Jerusalem, ni amizir mamin min iti. Nin afeziam ko amebam gumazamizir arazir kurabagh amibar tongin ikegha ize. Nin afeziam Amorian adarazir gumazim. Ezi nin amebam Hitian adarazir amizim. Ezi nin amebam Kenanin nguazimin ni bate. **4** Amebam ni batezima, tav nin overapanir sazim atugħa ni ruezir puvati. Me amangsizim ni gaghuizir puvati, egħa inir avizibar ni nomkezir puvati. **5** Tav bar nin apangkuvigha bizir katam

ni gamizir puvati. Amebam ni batezir dughiamin, tav ni gifongezir puvati. Me pura ni isa danganir arozir kinimin ni akunizi, ni pura irighav iti. **6** “Ezi ki arua iza nin garima, ni uan ghuzim gipoghposi. Ghuzim ni avara, ezi ki ni ateghti ni aremeghan aghua. Egha ki ghaze, ‘Ni angamira ikiam. **7** Egh aghung ghuavanang, mati akimarir bar aghuim azenimin iti.’ Kamaghira, ni aghua gavgavigha ruaragha amizir igiamin oto. Nin otemning otozi, nin mikarzim ariziba otivigha gifa. Ezi ni bibiamra ikiavira iti. **8** “Ki ua iza nin garima, ni gumazimin ikiamin dughiam otogha gifa. Ezi ki uan azenan azuir korotiam inigha an onegha nin mikarzim avara. Egha ki nin ikiasa ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi ni konanamra. Ki ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gifa. **9** “Egha ki dipam inigha nin mikarzim ruava, nin ghuzim adiza olivin mughurir aghuim zuir boremin mikarzim gaghui. **10** Egha ki korotiar bar aghuir me tretin digirir bar aghuibar isamizim ni garu. Egha dagarir asuar bar aghuiba ni ganigha, inir bar aghuim nin dapanim gike. Egha azenan azuir korotiar bar aghuim ni garu. **11** Egha ki kurkazir bizir aghuiba ni ganingi. Ki daveriaba nin agharimning gaghuigha, senin aghuim isa nin firimin da. **12** Egha ni uan atinim daghuasa ki ring ni ganingi. Egha ni uan kuarimning daghuasa ringning ni ganingi. Egha ki dapanir asuar bar dirim isa nin dapanim garu. **13** Ezi ni uabin kurkamin silva ko golin bar avirim iti. Egha ni zurara, korotiar aghuir me tretin digirir aghuibar isamizir aghuiba azui. Ki bretin me plauan bar aghuimin ingarizim ko hani ko olivin boremin isa ni ganingizi ni

da api. Nin ganganiba bar deraviram oto. Ezi ni atrivir amizimin oto. **14** Nin ganganiba deraviram otozi, Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirim, nin eghaghanim gifo. Ki uabi ni asingizi ni ganganir bar aghuim gamua taghtasi. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **15** “Ezi ni nighnizir gavgavim uabin ikia ghaze, ni amizir bar dirim, egha tuavimin amizimin min oto. Ni uan ganganir aghuim bangin, gumazir aviriba mangigh zegh gamima, ni me gekua me koma akui. Ezi nin ganganir aghuim, gumaziba bar men bizir aghuimin min oto. **16** Ni uan korotiar maba isa asebar ziaba fer danganiba asingi. Ni danganir kabar tuavimin amizimin min amua pura uabi isava gumazibagh anidi. Nin arazir kurar kam, a bar ikufi. **17** Ni gol ko silvan ni uan mikarzimmin kurkiasa ki ni ganingiziba da inigha gumazibar nedazibar ingari. Egha nedazir kaba ko poroghamiba uari bakiava akuir arazim gami. **18** Ki ni ganingizir korotiar aghuir me tretin digirir bar aghuibar isamiziba, ni da isa nedazir kabagh aghui. Egha ki ni ganingizir olivin boreba ko pauran mughurir aghuim itiba, ni da isa nedazir kaba bagha mughurir aghuim zuir ofabagh ami. **19** Ki dagher bar aghuiba ni ganingi, mati plauan bar aghuim ko olivin boreba, ko haniba, ezi ni aser kabar naviba iniasava me baghavira nighnigha, ofan min dar men ofa gami. Bar guizbangira, ni arazir kabar dagh ami, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei. **20** “Ni na bagha otezir otariba ko guiviba, ni me misuegha asizibar min me isa marvir guaba damasa ofabagh ami. Ni fo, nin arazir tuavibar amiziba amir arazir kam, a derazir puvati. Ezi ni ti ghaze, ni amir arazir

kuram ti pura bizim, ezi ni arazir kurar avirim damu
 mangivira ikiasa. **21** Ni kamaghin ifuegha, ni nan boribav
 suegha me isa marvir guaba bagha ofabagh ami. **22** Ni uan
 arazir kurar ki bar aghuaziba ko, nin arazir ni tuavimin
 amizimin min amibar gin ghua, tong uan aghirimra ikezir
 dughiam ginighnizir puvati. Dughiar kamin ni bibiamra
 ikiava uan ghuzim gipoghposi.” **23** Ikiavira Itir Godin
 Ekiam ua kamaghin migia ghaze, “Iavzika! Ia bar moghira
 ikuvigham. Iavzika! **24** Ia tuaviba bar, dar gumazamiziba
 uari akuvir danganibar ghua asebar ziaba fer arazim ko
 tuavimin amizibar arazim, aning damuasa danganibar
 ingari. **25** Ni ghaze, ni bar amizir ganganir bar aghuim
 gamim, egha gumaziba tuavibar izima, ni me gekua uan
 mikarzim isa pura gumazir kinibagh anidi. Egha nin
 arazir tuavimin amiziba amir arazir kam, ekiva ghuavira
 iti. **26** Ezi Isipian nin boroghin itir darasi, kar gumazir
 mikarziba puvira dikaviba, ni men amamangatizi, me
 iza ni ko misiabagh akui. Ezi nin arazir tuavibar amiziba
 amir arazim ekiva ghuavira ikia na gamima, nan navim
 ikuvizi ki nin atari. **27** “Ni oragh! Ki uan aningagharim
 ni gingegha uan gavgavimin pazavira ni gamigha, ni
 ganingizir biziba, ki ua ni dama da ini. Ki ni isava
 Filistiabar agharim gatizi me uan ifongiabar gin ghua
 pazavira ni gami. Me bar nin arazir kurar mizirizir kabar
 aghuagha dar aghumsisi. **28** “Gumazir igharazir kaba
 iza ni ko akua nin ifongiam agivazir puvati. Kamaghin
 amizi, ni Asirian gumazibar gin ghua mati tuavimin
 amizim tintinimin gumaziba bagha ruiagha arui. Me ni
 koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti.

29 Egha ni uaghan Babilonian, dagiaba bagha ingarir gumaziba, ni men gin arua mati tuavimin amizimin min, ni me koma akui. Me ni koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti. **30** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Ni uan ifongiamin gin ghua, aghumsizir puvatigha tuavimin amizimin min ami. Mati, nin navir averiamin aven, arimariar ekiam an iti. **31** Tuaviba bar, gumaziba uari akuvir danganibar ni asebar marvir guabar ziaba fasa danganibar ingarava tintinimin gumaziba koma akuir arazim gami. Egha ni tuavimin amizir igharazibar min amir pu. Bar puvati. Me dagiaba iniasa arazir kam gami. Ezi ni arazir kam gamua dagiaba inian aghua. Ni uan ifongiam agivasa pura me koma akui. **32** “Ni mati amuir uan pam ataghirazim. Egha gumazir ni fozir puvatiziba ko, poroghamiba uari bakeir arazim me koma a gami. **33** Tuavimin amiziba bar, dagiaba isi. Ezi ni puvati. Ni bizir aghuiba isa gumazir ni ifongeziba bar me ganidi. Egha tuavir kamin ni me apezepera me getuima, me tintinibar ikia iza ni ko dakuasava ami. **34** Ni tuavimin amizir igharazibar min amir puvati. Tav kamaghin tuavir amizimin min otivasa ni migia ni gaghonzir puvati. Ni dagiaba isir puvati. Ni dagiaba isa me givesi! Guizbangira, ni bar amizir igharaghav amim.” **35** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “O Jerusalem. Ni tuavimin amizim, ni nan akam barakigh! Ki Ikiavira Itir God. **36** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ni uan ifongiar ekiamin gin ghua uan korotiaba suegha bibiamra ikia, tuavir amizimin min uabi isava gumazir ni ifongeziba pura uabi me ganidi. Egha ni uan marvir guar ki bar aghuaziba

baghavira ikia, uan boribav sogha da isa asebar ofa gami.

37 Nin arazir kaba bangin, ni gifongezir gumaziba, ki bar me akuvagham. Gumazir ni ifongeziba, ko ni aghuaziba sara, ki men aku iziti, me bar ni okarigh tuivighti, ki nin korotiaba sueghti, me bar nin ganti, ni bibiabara ikiam. **38** Nin arazir poroghamiba uari bakeir arazim ko gumazibav soagharizir arazim bangin, ki ivezir kuram ni daningam. Egh gumazibar ghuziba irezir bizir kurar kam ikarvagh, uan aningagharim akagh pazavira ni damighti, ni ovengam. **39** Ki ni isi gumazir kabar agharim datighti, me nin danganir ni gumaziba koma akua, egha asebar ziaba feba, me bar da akararigh dagh asighasigham. Me nin korotiaba ko kurkazir aghuiba bar da inigh mangi ni ateghti ni bibiabara ikiam. **40** “Gumazir kaba gumazir igharazibar diaghti, me izi dagiabar ni ginivigh, uan midorozir sababar ni aghorarigh bar ni nguemsirigham. **41** Egh gumazir kaba nin dipenibar apongiva amizir aviribar damazimin ivezir kuram ni daningam. Tuavir kamin, ki nin arazir tuavimin amizimin arazir kam agivagham. Egh ki uaghan ni damighti, gumazir ni gifongeziba, ni ua pura bizir aghuiba isi me daningiva me apezeper me gekuan kogham. **42** Eghti nan aningagharim givaghti ki amiragham. Egh navim ua ni bagh ikuvan kogham. Egh ki navir amirizim iki, ua nin ataran kogham. **43** “Ni aghirimra itima, ki bar deravira ni gami, ezi ni bizir kam bakinighinigha egha arazir kurar kabagh ami. Ni guizbangira arazir kurar avirir ki aghuazibagh ami. Egha ni manmaghsua, tuavimin amizimin arazir kam gami. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kaba ikarvagh egh

ivezir kuram ni daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.” 44 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, “O Jerusalem, gin gumazamiziba nin gan aghuzir akar otevir kamin ni mikimam, ‘Guivim uan amebamin araziba bar ada ini.’ 45 Guizbangira, nin araziba bar nin amebam ko nin avenemebabar arazibar mirara ghu. Me uan paba ko boribagh ifongezir puvati. Nin amebam Hitian amizim, ezi nin afeziam Amorian gumazim. 46 “Nguibar ekiam Samaria, a notin amadaghan iti, a mati nin avenemebam. Ezi nguibar ekiam Sodom, a fomira sautin amadaghan ike, a mati nin afumim. Ezi nguibar dozir an boroghin itiba, da mati an guiviba. 47 Amizir kamning faragha arazir bar kurar ki bar aghuazibagh ami. Ezi ni aningin dagarir noziba dikiva aningin min arazir mizirizibar amuasava ami. Ezi dughiar otevimin nin arazir bar kurar ni amiba bar aning amir arazir kurabagh afira. 48 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Nin afumim Sodom ko nguibar dozir an boroghin itiba, me ni ko nin nguibar dozir nin boroghin itibar mirara, arazir bar kurar katabagh amizir puvati. 49 “Ni oragh. Nin afumim Sodom uan guiviba ko, me gavgavigha uari fava, dagher avirim ikia navir amirizimin ikia nimira iti. Ezi men osimtizim kamakin, me onganarazibagh amir gumazamizibar akurvaghan aghua. 50 Me ifaghata uari fava, eggha nan damazimin ki aghuazir arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, ki men arazir kurabar ganigha me batoke. 51 “Samaritan arazir kuraba avirasemezir puvatizi, dar dibobonim mong

nin arazir kurabar dibobonimin apengan iti. Nin arazir kuraba an arazir kurabagh afiragha bar mize. Ia 3plan amiziba, ki ian arazir kurabar gari, nin arazir kurabara bar ikufi. Ezi amizir igharazimningin arazir kuraba, ki dar gari, da mati pura biziba. **52** Kamaghin amizi, ni datirighin uan arazir mizirizibar aghumsizim iniam. Ki ian gara bar ian araziba tuisigha ghaze, nin arazir kuraba bar ikuvizi ki bar dar aghua. Ezi amizir igharazimning, nan damazimin amizir aghuimningin min oto. Bizir kam bangin, ni datirighin uan aghumsizir ekiam iniva navim bar ikuvigham.” **53** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O Jerusalem, datirighin Sodom ko, Samaria uan guiviba ko, me bar ikuvighavira iti. Eghti ki me damighti, men dabirabim ua deragham. Ki garima, ni aningin tongin ikia bar ikuvighavira iti. Eghti ki uaghan ni damighti, nin dabirabim ua deragham. **54** Ni uan arazir kuraba bangin uabin aghumsigham. Eghti amizir igharazimning, nin aghumsizimin gan, fogh suam, aning deravira zui. **55** Eghti amizir igharazimning ki aningin akuragham, Sodom uan guiviba ko, Samaria uan guiviba ko, men dabirabim mati me faragha ikezi moghin ua deragham. Eghti ki uaghan ni ko nin guivibar akuraghti ian dabirabim mati ia faragha iti moghin ua deragham. **56** Dughiar ki tighar ni gasighasighamimin, ni gavgavigha ifaghata uabi fa, eggha Sodom dipova ghaze, Sodom bar ikufi. **57** Ezi nin arazir kurar ni faragha amiziba datirighin azenim gire. Ezi gumamazizir igharazir nin boroghin itiba, me ni gifongezir puvati. Nin dibovir arazim a ua iza nirara iti. Ezi Idom ko, an boroghin itir darazi ko, Filistia ko,

an boroghin itir darasi, me bar ni dipova nin aghua.

58 Ni datirighin uan arazir miziriziba ko, arazir kurar avirir ki aghuaziba bagh ivezir kuraba iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.” **59** Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migia ghaze: “Ni fomira na ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha akam akirigha ghaze, ni an gin mangam. Egha ni uan akar dikirizimin aghuagha Akar Dikirizir Gavgavim abiki. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kamra, a ikarvagham. **60** Ezi kirara, ki dughiar ni uan igiamra itimin, ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, egh gin ki a ginighnighvira ikiam. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. **61** Nin avenemebam ko nin afumim gin ua ni bagh izeghti, ki aning ateghti, aning nin guivimningin min ikiam. Arazir kam, a nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ni ko amizimin aven itir puvati. Ki uan ifongiamin gin mangi a damuam. Eghti dughiar kamin, ni amizir arazir kuraba, ni dagh nighnigh aghumsigham. **62** Ki uan Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ni ko a damuam. Eghti ni fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. **63** Ni amizir arazir kuraba, ki bar ada gin amadagham, eghti ni dagh nighnigh bar aghumsigh mikiman akabagh asagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

17 Ikiavira Itir God kamaghin na migei: **2** “O nguazir kamin gumazim, ki kamaghsua, ni akar isin zuitam Israelia mikim, eghaghanir otevir kamin aven, mingarir mam modoghav iti. **3** Ni kamaghin Israelia mikim suam: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Bar maburan kuarazir bagar mam iti, an aviziba

bar ekevegħa ariziba bar ruarigha dirir aghuiba ikia
 ganganir bar aghuim gami. A mighegħa Lebanonin
 Mighsiabar ghua temer sidan mamin ghuam apiri. **4**
 Egha an suiam apirigha a inigha mighegħa ghua dagiaba
 bagħa ingangaribagh amir nguazir mamin ghugħa, a
 isa biziba amaga dagħ ivezir gumazamizibar nguibar
 ekiamin anekara. **5** Egha a dikavigha mighegħa Israelin
 nguazimin ghua wainin ikarizir mamin biam asigha,
 azenir mamin nguazir bar aghuimin an opari. Nguazir
 kam, a dipar miriamin ikia bar dera, egħti ġin wainin
 ikarizir kam an iki aghung mangi bar ekevegham. **6**
 Ezi wainin ikarizimin biar kam aghua vazimra aghariba
 asava wainin ikarizimram oto. An aghariba aghua iragħa
 kuarazir bagam iti naghin gari, ezi an biba diza bar vin
 mar uaghiri. Ezi wainin ikarizimin aghariba ko an dafariba
 bar aviraseme. **7** “Ezi kuarazir bagar ekar igħarazir mam
 uaghan iti. An aviziba bar ekevegħa arizir aviriba iti. Ezi
 wainin ikarizir kam nguazir a itir kamin aghua, egha
 a uan biba ko agharibagh iragħa kuarazir bagar kam
 itir danganimin da amangi. Wainin ikarazim nighnisi,
 kuarazir bagar igħarazim tir nguazim ti dipar aghuim a
 daningam. **8** Ezi nguazir wainin ikarizir kam faragħa itim,
 a guizbangira nguazir bar aghuim. A dipar bar aviriba
 ikiava, ikarizim damuti, an aghung dafariba muriva,
 biva oviziba ikiva bar deragħam. **9** “Kamaghin amizi,
 ki ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin nin azai, Wainin
 kam deravira ikiva aghungam? Ti puvatigham. Kuarazir
 bagar faragħa izim ti izi biba sarama anesigh an oviziba
 adegh, an aghariba apirigh da ategħti da misingigham.

Gavgaviba puvatizir gumazim o gumazir kinir puningra, me ti wainin ikarizir kam asighirafagham. **10** Ni oragh! Me wainin ikarizir kam nguazir aghuimin an opari. Eghti a deraghvira ikiva aghungam, o? Ti puvatigham. Aruem anadi naghin ikezir aminim izi a givangti, a imuigham. A danganir a faragha aghuimra, iki bar misigham.” **11** Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **12** “Ni mangi Israelin ikizir akaba batozimin azaragh, me ti akar isin zuir kamin mingarim gifos, ti puvati? Akar isin zuir kamin mingarim kamaghin ghu. Babilonian atrivim, Jerusalemiz izegha atrivim ko an gumazir dapaniba ua bagha me inigha Babilonin ghu. **13** Babilonin atrivim, Judan kantrin ikiavira ikiava, Judan kantrin atrivimin adarazir mav inigha a ko akar dikirizir gavgavim gami. A ghaze, gumazir kam, a Judan kantrin atrivir igiamin otogham. Eggha ghaze, atrivir igiam an apengara ikiasa. Eggha a Judan kantri ateghasa amua gumazir ziaba itiba, a me inigha kalabusin ghu. **14** Babilonin atrivim ghaze, atrivir igiam akar dikirizir gavgavir kamin gin mangan aghuagh, a uan kantri damuti a ua gavgavigh dikavigh Babilon misoghsi damuam, eghti Babilonin atrivim ua izi bar Judan kantri gasighasigham. **15** Ezi Judan atrivir igiar kam Babilonin atrivimin akam batueggha, Isipin atrivim bagha akam amadagha ghaze, a hoziaba ko midorozir gumazir aviritaba amadaghti me an akurvaghshi izam. Ni manmaghin nighnisi, atrivir igiar kam deravira ikiam, o? Puvatigham. A Babilonin atrivimin akar dikirizir gavgavim abiki. Kamaghin amizi, Babilonin atrivim izi pazaviram a damigham. **16** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara

angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin guizbangira kamaghin migei: Judan atrivim mangi Babilonin kantrin kalabusin iki mangi aremegham. Bizir kamin mingarim kamakin, Babilonin atrivim anemisevezi, an atrivir igiamin iti. Egha a Babilonin atrivim ko akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, an an apengan ikiva bizibar amuam. Egha a uabi akar dikirizir gavgavimin aghuagha anebiki. **17** Eghti Babilonia izi, Jerusalemin nguibar ekiam ekiarugh nguazim giku divazim boroghin dar pozibav mikinigham. Egh me nguazir pozir kabagh isin tuivigh iki midorozim damuam. Me kamagh nighnigha ghaze, gumazir avirim arighiregham. Eghti Isipin atrivimin midorozir gumazir avirir bar gavgavim, midorozimin dughiamin izi men akuraghan kogham. **18** Ia oragh! Judan atrivir igiam, akar dikirizir gavgavimin aghuagha anebiki. Egha a bizir kaba bar dagh ami. A datirighin arimangighan kogham. **19** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin guizbangira kamaghin migei: Ki atrivir kam ikaragh pazavira a damigham. A guizbangira nan ziamin akar dikirizir gavgavim gami, egha anebiki. **20** Ki an suiragham, mati gumazim asizibar suizir ivem onegha a mikinizi an an suira. Ki a inigh Babilonin mangi munagh an arazir akirim ragha na gasarazim tuisigh, egh ivezir kuram a daningam. **21** An midorozir gumazir gavgavir aghuiba, me bar arighiregham. Eghti midorozir gumazir ikiavira itir varazira, me tintinimin suaraghirigham, mati aminim iza ivaima biziba tintinibar ghue. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

22 Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: “Ki uabi, ki sidan temer ruarim an aguar muziarir bar pin ititam atugham. Egh a inigh mangi Israelin mighsiar igharazir bar dagh afirazimin an anekaragham. Eghti temer kam aghuigh ekevegh aguar ruariba iki biva, oviziba ikiam. Egh a sidan temer bar dirimin otogh, sidan temer mabagh afiragham. Eghti kuarazir guar aviriba izi an aguabar dapighiri aruemin uari apazam. Egh me an aguar kabar mikonibar ingaram. **24** Eghti nguazir kamin itir temeaba, me bar kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. Ki temer ruariba otima, da uaghiri, egha temer igiabagh amima, da aghua ghuavanadi. Ki temer dafarir angamtizibagh amima, da midii. Egha temer dafarir midiaribagh amima, dar dafariba angamira iti. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa, egh ki mikemezi moghin, ki biziba bar dar amuam.”

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, **2** “Ia manmaghsua zurara Israelian nguazim ginighnigha aghuzir akar kamin a migei? “Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api. Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha boribar akabav sozi men atariba me giri.’ **3** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, Israelia ia uarira uarir tongin aghuzir akar kam mikiman kogham! **4** Ia oragh! Gumazamiziba bar men ikirimirim, nan bizim, afeziam ko amebamin ikirimirim ko borimin ikirimirim, nan bizim. Eghti gumazir arazir kuram gamizim, anarira aremegham. **5** “Gumazitam ti bar deragh, arazir kuraba an puvatighti, gumazir

kam deraghvira ikiam. **6** Gumazir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar zuir puvatigha me bagha ofa gamua dar dagheba apir puvatigha, Israelin asebar marvir guabar ziaba fer puvati, egha gumazir igharazibar amuiba koma akuir puvati, egha uaghan amizir uan iakinibav sozim koma akuir puvati. **7** Egha a igharaz darazi abira arazir kurabar me gamir puvati. Egha gumazir igharazibar biziba okeir puvati. Egha a uan namakamin amamangatizi, a pura ada dagiar kaba ini, ezi namakam ua da ikarvaghamin ababanimin min a uan biziba isa a ganingi. Egha gin namakar kam iza uan dagiar kaba ikarvaghasa, ezi gumazir aghuir kam ua namakamin bizim a ganidi. Egha gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isa me ganidi. Egha korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isa me ganidi. **8** Egha an namakam an dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghasa, an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba isir puvati. Egha gumazamiziba kotiaba bagha izi, a guizin arazimin gin ghua men kotiaba tuisisi. Egha an arazir kurabar amuan aghua. **9** Gumazir kamaghin amim, an arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba baragha deravira dar gin ghua dagh ami. Gumazir kam, nan damazimin dera, kamaghin amizi, an angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **10** “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighiram, kar otarimin osimtizimra. **11** An afeziam arazir kabagh amir puvati, otarim uabira arazir kabagh ami. A mighsiabar pin itir aseba famin danganibar ghua da bagha ofa gamir dagheba api. Egha

gumazir igharazibar amuiba koma akui. Egha dagher me aser marvir guaba bagha ofa gamiziba apava gumazir igharazibar amiba ko arazir kurar ki aghuazibagh ami. **12** Egha a gumazamizir onganaraziba abira arazir kurabar me gami. Egha gumazir igharazibar biziba okei. Eghti namakatam an dagiar a iniziba ikarvaghsi iziti, gumazir kurar kam ua namakamin ababanir bizim a danighan kogham, a pura ua bagha a ini. Egha marvir guabar ziaba fe. Egha arazir kurar ki aghuazir igharazibagh ami. **13** Egh an namakam an dagiaba inigh, ua da ikarvaghsi, an dagiar an aningizim gisin, a ua dagiar igharaziba isi. Gumazir kam ti angamira ikiam ti? Puvatigham. A ikian kogham. An arazir kurar ki aghuazir kabagh ami, kamaghin amizi, an ovengam. A uabi uan osimtizim bangin ovengam. **14** “Eghti gumazir kurar kamın otarim, uaghan otaritam ikiti, otarir kam uan afeziamin ganti, an arazir kurabar amuam. Eghti a uan afeziamin min arazir kurabar amuan aghuagham. **15** Egh otarir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar mangan kogh, da bagh ofabar amu, dar daghebar aman kogham. Egh gumazir igharazibar amuiba ko dakuan kogham. **16** Egh a igharaz darazi arazir kurabar me damuan aghuagham. Egh gumazir igharazibar biziba okiman aghuagham. Egh a uan namakamin amamangatizi, a pura ada dagiar taba inigh, eghti namakam ua da ikarvaghamin ababanim inian aghuagham. Egh gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isi me daningam. Egh korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isi me daningam. **17** Egh an namakam an dagiaba pura da inigh, egh ua da ikarvaghsi, an dagiar an aningizim gisin

ababanim inighan kogham. Egh an arazir kurabar amuan
 aghuagham. A bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir
 ki ifongeziba baragh deravira dar gin mangi dar amuam.
 Otarir kam, uan afeziamin arazir kurabar osimtiziba inigh,
 da bangin aremeghan kogham. Puvatigham. An angamira
 ikiam. **18** An afeziam bar arazir igharagha garibagh
 ami. A ifara biziba okiava zurara arazir kurabar igharaz
 darazigh ami. Kamaghin amizi, a uabi uan arazir kurar
 an amizibagh ipurigh aremegham. **19** “Ezi ia kamaghin
 azai, ‘Tizim bagha, otarim afeziamin arazir kurabar ivezir
 kuram inian kogham?’ Ezi ian azangsizimin ikarvazim
 kamakin. An otarim nan arazir aghuiba ko arazir ki
 ifongezibar suiragha deravira dar gin zui, kamaghin
 amizi, an aremeghan kogh deravira ikiam. **20** Gumazim
 an arazir kuram gami, anariram aremegham. Otarim
 afeziamin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham.
 Eghti afeziam, otarimin arazir kurabar ivezir kuram inian
 kogham. Gumazir arazir aghuim gamizim, an an ivezir
 aghuim iniam. Eghti gumazir arazir kurabagh amim, a da
 bangin ivezir kuram iniam. **21** “Gumazir arazir kurabagh
 amitam arazir kuraba ategh arazir ki ifongezibar suiragh
 arazir aghuibar amuam, an aremeghan kogham, an
 angamira ikiam. **22** A datirighin arazir aghuibagh ami.
 Egha a faragha amizir arazir kuraba ki da gin amada,
 egh ua dagh nighnighan kogham. Kamaghin amizi, an
 angamira ikiam. **23** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
 kamaghin ia migei. Gumazir arazir kurabagh amiba
 ariaghiri, ki bizir kam bagha bar akongezir pu. Puvati.
 Ki kamaghsua, me navibagh iragh angamira ikiasa ki

ifonge. **24** “Eghti gumazir aghuitam arazir aghuiba ategh, arazir miziriziba ko arazir kurar ki aghuazibar amu, egh an angamira ikian kogham. A faragha amizir arazir aghuitam, ki tam ginirighan kogham. An akirim ragha na gasara, kamaghin amizi, a uan arazir kuraba bangin ovengam. **25** “O Israelin ikizim, ia zurara kamaghin migei, ‘Ekiam amir arazir kaba, da derazir puvati.’ Israelia, ia deravira nan akam baragh. Ia ghaze, nan araziba ti ikufi. Bar puvati. Iarara ian arazibara bar ikufi! **26** Gumazir aghuitam, arazir aghuim ategh arazir kuram damigh an osimtizim ikiam. Egh a uan osimtizir kam bagh an ovengam. **27** Eghti gumazir kuratam, arazir kuram ategh arazir aghuim damu, an aremeghan kogham. A deraghvira ikiam. **28** An arazir kurar amizir kam gifogha givagha, anetegha arazir aghuimin gin zui. Bizir kam bangin, an aremeghan kogham. An angamira iki deraghvira ikiam. **29** Ezi ia Israelin ikizim, ia ghaze, Ekiam amir araziba, derazir puvati. Ezi puvati. Ian arazibara bar ikufi. **30** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, O Israelin ikizimin gumazamiziba, ki vaghvagh bar ian araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, ia amir arazir kuraba ategh, akirim ragh dagh asaragh. Eghti ian arazir kuraba ia gasighasighan kogham. **31** Arazir kurar ia amiba, ia bar ada atakigh. Egh nighnizir igiam ko navir igiam inigh. O Israelin ikizim, ia manmaghsuava ovengasava ami? **32** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Ian tav aremeghan ki bar aghua. Kamaghin amizi, ia uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh, egh ia angamira ikiam.”

19 Ikiavira Itir God Israelian atrivir pumuning bagha azirakar ighiar kam bangasa na mikeme: **2** Nin amebam bar laionin amebam aghuim. A laionin apurir ekiabar tongin ikia uan nguzibar akuaghapi. A uan nguzibar gara dagh eghuvima, da aghuava ekefe. **3** A uan nguzir mam deragha a geghuva an garima, an aghuigha bar dera. An asiziba burir arazimin an akakasi, ezi gin a gumamazizibav sogha me api. **4** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, bar laionin kamin eghaghanim baregha, a bagha azuazimin min mozim gikuizi laion iza mozir kam giraghu. Ezi me akezim an koviamin guragha anemikirigha Isipin kantrin ghu. **5** Amebam a bagha dughiar ruarimin a mizua itima, a izezir puvati. Ezi a tagha ua nguzir igharazir mam inizi an an danganim ini, ezi an an gara a geghuvima, a bar mikarzim saram aghungigha, laionin igiar aghuimin oto. **6** A bar ekeveggha givagha laionin igharaziba koma arui. A uaghan asiziba buri dav sogh, egh dar amamin arazimin fofoziba ini. Egha uaghan gumamazizibav sogha me api. **7** A men dipenir gavgaviba akaragharigha, men nguibar ekiabagh asighasisi. A tiarim akara dazerima, nguazir kamin gumamaziziba bar puvirama atiati. **8** Kantriba ko provinsin an boroghin itiba bar dar gumaziba, a misoghasa tintinibar uan nguibabar iza uari akufa. Egha me mozimin aven laionbar suizir iveba onegha an suira. **9** Me akezim an guragha a inigha boksier mam garugha a inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Egha a isa kalabus gati. A uam ari mangi Israelin mighsiabar mangan kogham. Eghti gumamaziziba uam an dazezerir tiarim baraghan kogham. **10** Nin amebam mati wainin ikarizir

me dipar miriamin dikarazim. Egha a dipar aviriba iti, kamaghin amizi, an agharir aviriba ikia puvira be. **11** Wainin ikarizir kamin aghariba bar gavgafi, ezi me da isa dar atrivibar asativibar ingari. Wainin ikarazir kam aghua agharir aviriba ko dafarir bar aviriba ikia, bar ruaragha overiamin suighasava ami. Ezi gumazamiziba bar saghon mar ikia an gari, a bar ruaragha aghariba ko dafarir aviriba iti. **12** Ezi gumazir an aningagheziba biba saram anesigha a isa nguazim mikini. Ezi aminir bar puvira ivaim aruem anadi naghin ikegha iza an ovizibagh ivarazi, da kuaraghiregha misingi. Ezi an agharir gavgavim misingizi, me a gaborozi a isi. **13** Me datirighin a inigha dipaba puvatizir danganimin ghua, nguazir dakightizimin anakara. **14** Ezi avim ikarizir kamin agharir gavgavimin otogha vaghvagha an aghariba ko ovizibar isizi, a ua agharir gavgaviba puvati. Egh da ua atrivimin asativimin min otoghan kogham. Kar azirakar ighiar dughiar aviribar ongezim.

20 E Babilonin kalabusin min itima, azenir namba 7in, an iakinir namba 5, an aruer namba 10 otozi, Israelian gumazir dapaniba na bagha iza, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan damazimin apiaghav iti. **2** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **3** “O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun gumazir dapanir kabav kim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migei. Ia manmaghsua nan ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi? Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ia pura ize. Ki bizitamin ian azangsizitam ikaraghan kogham.

Bar puvatigham. 4 “O nguazir kamin gumazim, ni men arazir kurar me amiziba bagh akam me gasi me tuisigham. Ni me isi azenara me atigh me tuisigh. Ni men inazir afeziaba amizir arazir bar kurar ki aghuazibar gun me mikim. 5 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam mikemezi moghin, ni me mikim. Ki Israelia ginabazir dughiamin, ki Jekopin ikizimin ovavir boriba ko Akar Gavgavim akirigha uabi isa men aka. Dughiar kamin, me Isipin nguazimin itima, ki uabin gun me migia ghaze, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. 6 Dughiar kamin ki akar dikirizim gamua ghaze, ki Isipin nguazimin me inigh nguazir ki me bagha inabazimin mangam. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi dagheba an ikia, bar deraghaviram aghui. 7 Ezi ki kamaghin me migei, ia bar moghira vaghvagh Isipian marvir guar mizirizir ia bar ifongeziba makunigh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki me mikeme, bizir ia damuti ia nan damazimin zueghan koghamiba, ia dar ziaba fan marki. 8 Ezi me akaba batogha, oraghan aghua. Men tav uan marvir guar mizirizir me bar ifongezitam a makunizir puvati. Egha me Isipian aseba ataghirazir puvati. Me Isipin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mizazir kuram me daningam. 9 Ezi puvati, ki kamagh amizir puvati. Ki kamaghin damighiva, uabi uan ziam abiri moghin damuam. Dughiar kamin, Israelia Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin itima, ki men damazibar uabi isa Israelian akagha Akar Dikirizir Gavgavim Israelia koma a gamigha ghaze, ki Isipin kantrin aven me inigh azenan mangam. Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan ziar

ekiam bangin, mizazir kuram Israelia ganingizir puvati. **10** “Egha ki me inigha Isip ategha gumazamiziba puvatizir danganimin ize. **11** Ki uan arazir ki ifongeziba, ki da isa me ganiga, bizir ki damuasa me mikemeziba, men sure gami. Men tina Akar Gavgaviba baragha dar gintisi, me deravira ikiam. **12** Egha ki Sabatin dughiam isa me ganiga, na ko men tongin ababanimin min aneti. Me dughiar kamin avughsiva kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, ki me gamima me nan damazimin zue. **13** Egha Israelin ikizim gumazamiziba puvatizir danganimin ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha bizir ki damuasa me mikemeziba, me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Kar Akar Gavgaviba, men tina dar gintigh, egh deraghvira ikiam. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Me gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mizazir kuram me daningam. **14** Ezi puvati, ki kamaghin amizir puvati. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin, mizazir kuram Israelia ganingizir puvati. **15** Egha ki gumazamiziba puvatizir danganimin akar dikirizim gamua me migia ghaze, ki me inigh nguazir ki me bagha inabazimin mangan kogham. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. **16** Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongeziba, me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara.

Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan navir averiabar aven asebar ziaba fasa. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua. **17** “Egha ki men apangkuvigha, gumazamiziba puvatizir danganimin me gasighasizir puvati. **18** Ki men boriba gumazamiziba puvatizir danganimin me migia ghaze, ia uan ameboghfeziaba amizir araziba, ia dar suighan marki. Ia bizir me damuasa ia mikemezibar gintighan marki. Egh men asebar ziaba fi uari damu nan damazimin mizeghan marki. **19** Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh dar amu. **20** Ia nan Sabatin dughiam damighti, a nan damazimin zuegh iki. Eghti a na ko ian tongin ababanimin min ikiam. Eghti ia kamaghin nighnigh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God. **21** “Ezi dughiar kamin otivizir borir kaba, gumazamiziba puvatizir danganimin ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha arazir ki damuasa me mikemeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Kar Akar Gavgavir men tina dar gintigh, egh deragh ikiamiba. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Me gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mizazir kuram me daningam. **22** Ezi puvati, ki kamaghin amizir puvati. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin, mizazir

kuram Israelia ganingizir puvati. **23** Me gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki Akar Gavgavir mam me ganiga ghaze, ki me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. **24** Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan inazir afeziabar asebar ziaba fasa zurara da bagha gari. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua. Kamaghin amizi, ki ghaze, ki me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. **25** “Ki uaghan arazir ki ifongezir igharazir maba ko, bizir ki damuasa mikemeziba me ganingi. **26** Ki men amamangatizi, me uari uan aseba bagha ofabagh amua nan damazimin bar mize. Egha ki men amamangatizi me uan otarir ivariaba isa aseba bagha me misogha ofabagh ami. Nan nighnizim kamakin, me ti arazir kurar kabar amuva, bar digavir kuram damigh uan arazir kaba bar da ategham. Egh me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.” **27** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ki Israelia migeir akaba, ni me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, Ian inazir afeziaba, arazir igharazir mam gamigha, nan ziam abiragha akirim ragha na gasara. **28** Nguazir ki me bagha inabazir kam, ki me inigha nguazir kamin ize. Ezi gin me temer ekiaba ko mighsiabar gara kamaghin nighnisi, kar danganir aghuir asebar ziaba famiba. Egha me zurara danganir kabar ofabar amuasa iza, asiziba inigha ghua dar ofa

gamua dar mughuriar aghuim isa aseba bagha pin da amadi. Egha me wainba inigha iza dagh ingegha aseba bagha ofa gami. Me kamaghin amuava na gamima, ki bar men aningaghe. **29** Egha ki men azangsis, 'Ia manmaghsua ghua mighsiar kabar ghuavanaga asebar ofa gami?' Kamaghin amizi, Israelia, fomira iza datirighin danganir ofa gamir kaba kamaghin dar bori, 'Pin Itir Danganiba.' **30** "Kamaghin amizi, ni mangi Israelin ikizim mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ia manmaghsua uan inazir afeziabar arazir kurabar gin zui? Ia me amizir arazir kurar ki aghuazir kabagh amuava men asebar gin ghua nan damazimin mize. **31** Ia tuavimin amizimin min aser ki bar aghuaziba bagha ofa gamuavira ikia, uan boribav sogha me isa da bagha ofabagh ami. Bar fomira iza datirighin, ia arazir kam gamua, nan damazimin bar mize. Egha ia Israelia bar tong aghumsizir puvatigha, na bagha izava nan ifongiam gifofoghasa nan azangsis. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki ian amamangatighan koghti, ia nan ifongiam bagh azangsihan kogham. **32** "Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min ikiva men min temeba ko dagiabar ziaba fasa. Eghti ki ti ian amamangatighi ia kamaghin otogham. Bar puvatigham. **33** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki uan gavgavimin uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingam, egh ian atrivimin ikiam. **34** Ia tintinimin kantrin igharazibar

kalabusin itima, ezi ki datirighin ia itir kantrin kabar ia inigh izi danganir vamiran ia akuvagham. Egh ki datirighin uan gavgavimin, uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingegh uan gavgavim ian akaghti, ia a gifogham. **35** Ki ia inighiva, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Puvatizir Danganimin mangighiva, egh ki munagh ikiva ian damazibar ian arazir kuraba bagh ia tuisigham. **36** Ki arazir kamra, ian inazir afeziaba Isipin kantrin boroghin gumamaziziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki men arazir kuraba tuisiki. Eghti kamaghira, ki gin uaghan ia tuisigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **37** “Ki datirighin danganir kamin mati, sipsipbagh eghevur gumazim uan sipsipbagh eghuva asativim suirazi sipsipba an apengan iti an ada medi moghin, ki ia gativagh ia damighti, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim baragham. Eghti ki bar deraghvira vaghvagh ian araziba bagh ia tuisigham. **38** Ian tongin itir akaba batogha arazir kurabagh amir gumamaziziba, ki me batueghti, me ua ian tongin ikian kogham. Me datirighin kantrin igharazibar nguazibar ikia kalabuziamin iti, eghti ki dar me inigh azenan izam. Eghti me ua Israelin nguazimin aven mangan kogham. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **39** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki datirikin kamaghin migei, O Israelin ikizim, ia ti na baraghan aghuagh, egh ia vaghvagh datirighin pura iki mangi, uan ifongiabar gin mangi uan asebar ziaba fi. Egh ia asebar ofa damuti, ian ofan arazir kam ua nan ziar zuruzim abinan kogham. **40** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, kotiar kam givaghtima, ia nan

gumamaziziba bar uamategh Israelin nguazimin mangi
 nan mighsiar ruarir bar pin ghuavanabozir kamin mangi
 nan ziam fam, eghti ki bar ia gakuegham. Ia uan ofaba
 ko, ian bizir ia ifongegha faragha atiziba ko, ian bizir
 bar aghuir na baghavira itiba, ia na bagh ada inigh izi
 na daningti ki bar akuegham. **41** Ia tintinimin kantrin
 igharazibar ghuegha dar aven itiba, ki ia inigh azenan izi,
 egh ki mughuriar aghuim zuir ofaba bagha bar akongezi
 moghin, ki ia bagh navim deragh bar akuegham. Eghti
 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, bizir ki ia gamir kabar
 ganigh kamaghin fogh suam, nan araziba bar zue. **42** Ki ia
 inigh Israelin nguazimin izam, kar nguazir ki ian inazir
 afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim. Eghti dughiar
 kamin, ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **43**
 Eghti ia uan arazir kurar ia amiziba ko, arazir ia uari uari
 gamua nan damazimin zuezir puvatizibagh inirigham. Ia
 amizir arazir mizirizir kaba bangin, ia bar uarir ikuragh
 suam, e bar ikufi. **44** O Israelin ikizim, ki uan ziar aghuim
 bangin deragha ia gami. Ki ian arazir kurabar ivezir
 kuram isa ia ganingizir puvati. Eghti ia kamaghin fogh
 suam, ki Ikiavira Itir God. “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
 mikemegha gifa.” **45** Ikiavira Itir God na migia ghaze,
46 “O nguazir kamin gumazim, ni sautin amadaghan
 ganiva pazavira sautin mikimiva, Negevin danganimin
 itir gumamaziziba puvatizir danganir arozin atariva
 akam a gasi. **47** Ni Negevin danganim mikim suam, ni
 Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin
 Ekiam, ki kamaghin ni migei, ki avitam atighti, a nin aven
 itir temer angamtiziba ko misingiziba bar, a dar isigham.

Eghti bizitam avir ekiam amungeghan kogham. A sautin amadaghan ikegh mangi notin amadaghan otogham. Eghti gumamaziziba bar, men mikarziba an mizariabar fefem bar men isigham. **48** Eghti gumamaziziba bar ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki avir kam ati, eghti gumazitam anemungeghan kogham.” **49** Ikiavira Itir God mikemegha givazima, ki kamaghin an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki manmaghira akar kam akunam. Gumamaziziba zurara ki migeir akar isin zuir kaba baragha ghua na giporpore.”

21 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni munagh Jerusalem ganiva kamaghin Israelin nguazimin itir gumamaziziba akam me gasi me mikim suam, me arazir kurabagh amir ikizim. Gumamaziziba asebar ziaba fer danganiba, ki uaghan dagh ifongezir puvati. **3** Ni nan Akar Gavgavim isi kamaghin Israelin nguazimin itir gumamazizibav kim suam, ki Ikiavira Itir God ghaze, ki ian apanim damuva, uan midorozir sabamin bar ia misoghirarigham, ian gumamazizir aghuiba ko kuraba sara. **4** Guizbangira, ki ian gumamazizir aghuiba ko kuraba uaghara me misoghsi sautin amadaghan ikegh uan midorozir sabamin me misogh mangi notin amadaghan tugham. **5** Eghti gumamaziziba bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God uabi uan midorozir sabam an misevimin anesigha gifa, egh ki uam a isi anerugham kogham. Puvati. Ki bar puvira ia damigham.” **6** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi gumamazizir kabar kuabatighin azenara tugh tiarim akar arang, mati

nin dighorim bighasava ami. 7 Eghti me ti nin azaragham, ni tizim bagha tiarim akarava arai? Eghti ni kamaghin me mikim suam, ia bativamin bizimin migirigiam izegha gifa. Dughiar kurar kam, izi otoghti, atiatim ian navibagh izivaghti, ian agharapaniba ian amiraghti ia gavgaviba puvatighi, ian sueba inighiva akongam. Ia deraghviram oragh, dughiar kuram otivasav ami. Ki ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikeme.” 8 Egha ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, 9 “O nguazir kamin gumazim, ni gin izamin bizimin gun gumazamizibav kim suam: “Ekiam kamaghin migei: Midorozir sabar mam iti, midorozir sabar kam me aneminezi a bar ghumigha iti. Me uaghan borem a gaghuizi a bar zuegha taghtasi. 10 Me misoghasavira aneminezi a iti. Me uaghan borem a gaghuizi a zuegha onimarimin min taghtasi. Ezi ia nan gumazamiziba, ia ti ghaze, ia deravira iki bar akuegh ikiam? Bar puvati. Ki migirigiar gavgaviba ia gamua mizazim ia gasima, ia tong nan akam barazi puvatigha da batoke. 11 Midorozir sabar kam, me datirighira borem a gaghuizi a bar zuegha iti. A ingangarim damuasa me anakiri. Me aneminegha borem a gaghuigha a isa gumazir gumazibav soghti me arimighiramimin dafarim garisi. 12 O nguazir kamin gumazim, ni pamtemin tiarim akar puv azi. Midorozir sabar kam, me a inigh nan gumazamizibav sogham. Egh uaghan Israelian gumazir dapanibav sogham. Eghti me bar arighiram. Aia! Nin navir averiam bar bighti, ni uan evarim misoghiva azi. 13 “Ki datirighin uan gumazamiziba osimtizim me danigh men ganigham, me navibagh iraghan koghti, bizir kaba

me bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa. **14** “Nguazir kamin gumazim, ni datirighin, gin izamin bizim mikim uan dafaribav sogh. Eghti midorozir sabam okivira iki mangi gumazamizir aviriba okiti me arimighiregham. Kar midorozir sabar kuar aviriba kurim. **15** Midorozir sabar kam, nan gumazamizibagh amima, me gavgaviba puvatigha daghiri. Midorozir sabar kam, onimarimin min taghtagha nguibar ekiamin tiar akamin ikia kuaba akunasavira gara iti. **16** O midorozir sabam, ni agharir guvimin amadaghan dughor kuniva, agharir kiriamin dughor kun. Ni midorozir sabar ghumtizim! Ni manmaghin uabi ighavkirir dughiabar, ni danganiba bar gumazamizibav sogh. **17** Ki uaghan uan dafaribav sogh mamaghira iki mangiti, nan aningagharim givagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **18** Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **19** “O nguazir kamin gumazim, Babilonian atrivim uan midorozir sabam suiragh izamin tuavir pumuning amisefe. Tuavir kamning uaghara kantrin vamiran ikegh izam. Ni tuavir akar kamningin bizitam osirigh anesaragh. Eghti atrivim izi an ganigh fogham, tuavir mam Amonian nguibar ekiam Raban zui. Tuavir akar igharazim, a kantri Judan nguibar ekiam Jerusalem zui. **21** Eghti Babilonin atrivim iziva tuavir akamningin ni osirigha asarazir bizimin miriamin mitigham. Egh a tuavir manamra mangisi fofoghsi, faragh uan barir pibar midorozir akavsiabar amu, uan afuzir mizebagh ivivamang dagh inobagh inobagham. Egh a uan afuzitam Raban akagh, egh tam Jerusalem akakagham. Eghti atrivim afuzir vamira iniam. A uaghan

asebar azangsighsi, ofa gamizir asizir dighorimin ganiva anesavsuigham. **22** Ezi afuzir atrivim uan agharir guvimin suirazim, barir pimin afuzim Jerusalemin akaghti, a fogh me mikim suam, me mangi Jerusalemin midorozim damuam. Egh me Jerusalemin itiar akabar aven mangisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, dagh afughafugham. Egh midorozir gumaziba tiariba akariva, temer bar ekia kaba inigh mangi nguibar ekiamin itiar akaba akaram. Egh Jerusalem konsi, nguazibagh kuva nguibar ekia kamin divazimin boroghin dar pozibav kinam. Eghti da danganir aghuir midorozir gumaziba isin ghuavanang tuivigh iki misoghamibar min ikiam. **23** “Jerusalemin gumazamiziba kamaghin nighnigh suam, bizir kam a guizbangira puvati. Me fo, me fomira Babilonian atrivim ko akar dikirizibagh amua ghaze, me an apengan ikiam. Kamaghin amizi, me ghaze, midorozitam me bativan kogham. Ezi puvati. Babilonin atrivim, men arazir kuraba bangin akam me gasi, men suigh me isi kalabus darigham. **24** “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Israelia ian mikimasa, ian arazir kuraba aghua ghua bar ekefe. Ki ian arazir kurar kaba gin amadaghan kogham. Ia arazir kurar kaba azenara dagh ami, ezi gumazamiziba ian arazir kurabagh fo. Osimtizir ekiam ian iti. Kamaghin amizi, ki ia isi ian apanibar agharim darigham. **25** “Ni Israelin atrivim, ni nan akaba batogha arazir kurabaram amir gumazim, ki nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiam, a izegha gifa. **26** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ni uan atrivir dapanir asuam ko inir ni dapanim ikezim

suegh. Biziba kamaghira ikian kogham, da ighighiregham. Ki onganarazibagh amir gumazamizibar amighti, me gavgaviba ikiam! Eghti ziaba itir adarasi, ki me abiragham! 27 Asighasigham, asighasigham! Guizbangira, ki nguibar ekiam gasighasighti a bar ikuvigham. Asighasizir arazir katam fomira nguazimin otozi, gumazitam an ganizir puvati. Nguibar kam pura iki mangi gumazir ki inabazimin dughiamin otogham. Eghti ki nguibar ekiam isiva an dafarim darigham.” 28 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni gin otivamin bizimin gun Amonian mikim. Gumazir kaba akar kurabar Israelia migia akaba me gasi. Eghti ni me mikim suam: “Midorozir sabar mam, me an misevimin anesizi a gumazibagh asighasighasava ami. Me gumazamiziba misoghinarighasa borem a gaghuizi a zuegha onimarimin min taghtasi. 29 Ia Amonia irebamin min garir bizir ifavariba ia dar gari, egha gin otivamin bizir ia migeiba, da guizbangira puvati. Ia ghaze, ia uari midorozir sabar kamin suiragh, egh gumazir nan akaba batogha arazir kurabagh amibav soghirarigham. Ezi irebar kam, guizbangira puvati. Bar guizbangira, ian arazir kuraba ikarvaghamin dughiam izegha gifa, ezi ia a damighan kogham. 30 “Ia midorozir sabar kam isi uam an misevim darugh! Ian amebam ia batezir nguazim, a ian nguibamra, ki ian arazir kuraba isi azenim datigh ia tuisigham. 31 Ki uan aningagharim ia gingegh ia gasighasigham, mati avir mizariaba mighi ia bagh mangam. Egh ki ia isi bar puvira aningazir gumazibar agharibar arigham, kar bizibagh asighasizir fofozim itir gumaziba. 32 Avim ia

gasighasigham, eghti ian ghuziba ian nguazimra iram. Eghti tav ua ia ginighnighan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

22 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, Jerusalem in nguibar ekiamin gumazamiziba, gumazamizir avirimin misoghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ni me isi kotiam datigh me tuisigham, o? Ni bighivira me amir arazir mizirizir ki aghuazibar gun me mikemeghti, me fogham. **3** Egh ni nguibar ekiam kam mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki ghaze, ia Jerusalemia uari uan gumazamizir avirim misuaghariki. Egha ia uari bagha marvir guabar ingara dar ziaba fava, egha ia uari kamaghin amigha nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ia gasighasighamin dughiam roghira ize. **4** Ia gumazamizibar ghuzibagh amizi, da ire, egha marvir guabar ingarigha nan damazimin mize, ezi arazir kurar kabar osimtizim ian iti. Kamaghin amizi, ian dughiam izegh gifa! Arazir kam bangin, ki kantrin igharaziba bar men amamangatighi, me ian aghumsizimin ganiva ia dipov ian ingaravakam. **5** Kantrin ian boroghin itiba ko kantrin saghon mar itiba ian gara fo, ia arazir bar kurabagh amir gumazamiziba. Kamaghin amizi, me ian ingaravati. **6** “Ia oragh! Ian tongin itir Israelian gumazir dapaniba bar uari uan gavgaviba fava igharaz daraziv suagharisi. **7** Ian aven itir gumazitam tong deravira uan ameboghfeziabar akaba baragha men apengan itir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ian tongin itiba ia me abiri. Egha ian tongin itir amizir odarir paba ovengeziba, ko ameboghfeziaba ariaghirezir boriba,

ia men biziba isa pazavira me gami. **8** Ia ghaze, nan ziam
 fer biziba, da pura biziba. Egħa ia Sabatin arazimin ġin
 zuir puvatiġha anebiragħha ghaze, a pura dugħiar kinim. **9**
 “Ia ġumazamizir maba, akar ifavaribar iġharaz darazigh
 amua me misoġħirarighasava ami. Ezi ian marasi, asebar
 ofa ġamir dagħeba api. Ezi marasi, zurara uan inivafizir
 agoroġebar arazimin ġin ġhua aġħumsizir arazibagħ ami.
10 Ezi ian marasi, uan afeziabar amuiba koma akui. Ezi
 marasi, amizir uan iakinibav sozir dugħiabar me ko arazir
 kurabar amuasa me ġakagħori. **11** Ezi marazi poroġħamiba
 uari baķeir arazim ġami. Ezi iġharaziba uan otaribar
 amuiba koma akui. Ezi marasi, uan afeziabar ġuiviba
 koma akui. **12** Ezi ian ġumazamizir maba, iveziba isa ġhua
 iġharaz daraziv suagħarisi. Ezi marasi, uan namakabar
 dagiaba pura da inigha ua da iķarvagħsi an dagiar an
 aningizim ġisin ua dagiaba ini. Ezi marasi, uan namakar
 ġumazibagħ ifara me ġami me atiatima, me me da dagiaba
 isa bizir aviriba iti. Ia bar na ġin amadagħha na ġinighnizir
 puvati. Ki iķiavira Itir Ġođin Ekiam, ki kamagħin miķeme.
13 “Ia ġan! Ia okimakiabagħ ami darasi, ko iġharaz daraziv
 suagħarizi darasi, ki ian aningagħe, kamagħin amizi,
 ki ivezir kuram ia daning uan dafaribav soġħam. **14**
 Dugħiar ki pazavira ia damuamin kamın, ia uan navir
 averiabar aven osimtizir kam ateriva puvira atiatingam.
 Ki iķiavira Itir Ġođ, ki miķemezi moġħin, ki damuam. **15**
 Ki ian ġumazamiziba inigh tintinimin kantrin iġharazibar
 me aġħamsiġħam, egħti arazir kuraba dutuġħ mangi
 ġivagħam. **16** Egħti kantrin iġharaziba ian ġaniva ian
 aġħuagħ miķim suam, ia pura bizir kinim. Egħti ia uari

fogh suam, ki Ikiavira Itir God.” 17 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, 18 “O nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim, ki bar men amira. Me mati gumaziba silva iniasa dagiaba avir ekiamin minemin aven da tuema, da amera egha emira dar muziarir kurar ingangariba puvatiziba iri. Ezi me da isa da makuni. 19 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, ia nan ikiangsizir akam deravira a baragh. Ia silvabar min amir puvati, ia mati dar muziarir kurar ingangariba puvatizir kaba. Kamaghin amizi, ki bar moghira ia akuvagh ia inigh mangi Jerusalem nguibar torimra mizazim ia gasam. 20 Nan adarim ko aningagharim mati avir ekiam. Gumaziba silva iniasa avir ekiamin dagiaba minemin da tue moghin, ki ia tuam. Me dagiaba akuvagha avim givima a pamten isima, dagiaba amera dipamin min emira iri moghin, ki ia akuvagh ian atar ian aningagham. 21 Ki ia inigh ia akuvagh mizazim ia gasegham. Guizbangira ki bar ian aningaghe. Kamaghin amizi, nan aningagharim avir ekiamin min bar ian isigham. Eghti ia ameregham. 22 Egh ia mati silva minemin aven avir ekiamin isia ameri moghin, ia datirighin nan gavgavim ganiva deravira na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan aningagharim ia gingegha mizazim ia gase.” 23 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei. 24 “O nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, me arazir kurar aviribagh amizi, men nguazim nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi, ki bar men aningaghe, egh mizazim me gasisi amozim amadaghan kogham. 25 Gumazir dapanir ian tongin itiba mati, laionba asizim misuegha an kuamin miriam

dazera an tuziba asiagharigha da api. Me gumamazizibar dagiaba ko men bizir aghuiba isi. Egha uan namakabav soghezi me ariaghire. Men arazir kamin, amuir avirim paba puvatigha odaribar iti. **26** Men ofa gamir gumaziba, nan Akar Gavgavibar gin zuir puvatigha da abiki. Egha ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha me fozir puvati, bizir tizim bar zue, ezi bizir manam nan damazimin pura bizim. Egha nan damazimin zuezir biziba ko bizir mizirizibar gun gumamazizibar sure gamir puvati. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvati. Egha me uarir uan tongin nan ziam abiragha ghaze, nan ziar ekiam a pura bizir kinim. **27** “Ian gumazir aruaba, mati afiar atiaba asizim misuegha uarir tongin an kuam getuima, a dighoraghire. Me bizir aviriba ikiasa gumazibav suagharigha, egha ifara pura men biziba isi. **28** Akam inigha izir gumazir ifavariba, me gumazibar arazir kurar kaba moga mati gumaziba birim, penin ghurghurim a gaghui. Egh irebamin min garir bizir ifavaribar garava, gin otivamin bizir ifavaribav gei. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akatam me mikemezir puvati. Ezi me ifara ghaze, me Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam migei. **29** Nguazir kamin itir gumamaziziba, uan namakabagh ifara biziba okei. Egha zurara arazir kurabar onganarazibagh amir gumamazizibagh amua pazavira me gami. Egha Kantrin Igharazibar Gumamazizir men tongin itiba abira men biziba okei, egha me guizin arazim ategha kotiamin aven men tuavim apiri. **30** “Ki gumazir men tongin itir kamaghin garitam, a bagha ruia an apizir puvati. Tinara nguazir kamin gumamaziziba bagh nan damazimin

tughiva, nguibar ekiam avinizir divazir akaraghireziba akiram. Eghti ki nguibar kam gasighasighan kogham. Ki kamaghin damuamin gumazitamin apizir puvati. **31** Kamaghin amizi, men arazir kurar me amiziba bangin, ki uan aningagharim avimin min a isa me gingegeha me gasighasiki. Ki ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

23 Ikiavira Itir God kamaghin na migei. **2** “O nguazir kamin gumazim, guivir pumuning iti. Amebar vamira aning bate. **3** Guivir kamning uan igiamra ikia Isipin kantrin ikia, deravira itir arazim ategha tuavibar amizimin arazimin gin ghua pura tintinimin gumaziba ko ikarara uan mikarzimning isa me ganidi. **4** Avenemebam, an ziam Ohola, a Samarian nguibar ekiamin ababanim gami. Ezi an afumimin ziam Oholiba, a Jerusalemin nguibar ekiamin ababanim gami. Ki uaghara aningin iti, ezi aning nan boriba bati. **5** “Ohola, a nan amuimra, eghe a pura tintinimin gumaziba koma akuir arazir kam bagha bar ikuvigha, Asirian midorozir gumaziba, a bar me gifongegha zurara me bagha an mikarzim dikava me baghavira iti. **6** Asirian midorozir gumazir kaba, me gumazir aruar ziaba itiba, ko midorozir gumazir dapaniba, eghe me korotiar bar aghuir bluplaba azui. Midorozir gumazir igiar kaba hoziabagh isin apiav ikia misosi. Ohola gumazir igiar kabar marvir guaba sara gari me an damazimin bar derazi, an navim me bagha dikavizi, a me ko arazir kuram gami. **7** An Asirian kantrin faragha zuir gumazir igiaba, men tuavir amizimin min otozi, an agoroger kam a gamima, me a ko arazir mizirizibagh ami.

Egha an Asirian marvir guabar ziaba bar da fava, egha uan arazir kam bangin a mize. **8** A uan igiamra Isipin ikia tuavimin amizimin arazir kam, a gamuavira iti. Dughiar kamin, gumaziba a koma akua a ko ikararaima, a uan mikarzim isa me ganiga ghuavira iti. **9** Kamaghin amizi, ki a isa, Asirian gumazir a bar ifongegha, me baghavira itibar agharim gati. **10** Ezi me an korotiam suezima, a bibiabara iti. Egha me midorozir sabamin Ohola misoghezi ana aremezi, me an guiviba ko otariba bar me ini. Ezi amizir tintinibar itiba, Ohola batozir arazir kamin eghaghanim baregha sighsirir akabar nimira, kamaghin uariv gei, 'A uan arazir kurabar ivezim ini.' **11** "An afumim Oholiba garima, arazir kam Ohola batozi, a bizir kam ginighnizi pu. Bar puvati. An arazir pura tintinibar gumaziba koma akuir kam gamuavira iti, an arazir kuraba bar Ohola amizir arazir kurabagh afira. **12** A uaghan Asirian gumazir dapaniba ko, ziaba itiba ko, midorozir gumazibar midorozir korotiar aghuiba azuiba ko, gumazir hoziabagh isin apiav ikia misoziba, a me baghavira ikia bar me gifonge. Gumazir kaba bar, me gumazir igiar bar diriba. **13** Ki kamaghin an arazir kamin garima, a bar ikuvigha, uan avenemebamin mirara ghu. Aningin araziba bar mize. **14** "Oholiba arazir kurar kabagh amua ghuavira iti. A Babilonian gumazir aruabar nedazibar gari, me birimin penin aghevimin men nedazibar ingarigha da aghefe. **15** Egha dar ivariabar letiabar da amighini, egha iniba isa uan dapanibagh ikezi dar otevir muziariba guighav iti. Oholiba Babilonian gumazir aruar kabar nedazibar gari da bar an damazimin derazi, **16** an navim dikavizi, a

maghira Babilonian gumazir kaba bagha akam amadagha
ghaze, Kaldian kantrin gumaziba iziva a ko dakuam. **17**
Ezi Babilonia izava a ko poroghamiba uari koma akuava
amir arazir kurabagh ami. Men agorogem me gami me an
gin ghua arazir kurar igharazibar a gamizi a bar mize,
ezi a men aghuagha akirim ragha bar me gasara. **18**
Oholiba bibiamra ikia azenara arazir kurabagh ami, ezi
gumaziba bar a gifo, an amizir bar kuram. Ezi ki an
avenemebamin aghuazi moghin, ki an aghuagha akirim
ragha a gasara. **19** Ezi a tintinimin gumaziba koma akuir
arazir kam gami an ekiva ghuavanagavira iti, mati a
faragha Isipin igiamra ikia tuavimin amizimin arazir
kam gami. **20** An navim arazir kurar kam bagha puv a
dikafi. Guizbangira, gumazir kabar mikarzir mogomeba
bar ekevegha mati donkin aminasiziba, ezi a da baka.
Men aminasizibar dipaba mati hoziabar aminasizibar
dipaba. **21** “Oholiba, ni Isipin guivir igiamra ikiava amizir
arazir kaba bagha bar ifonge. Dughiar kamin gumaziba
nin otemning gikararava ni koma akui.” **22** Ezi Ikiavira
Itir God ua kamaghin migei, “O Oholiba, ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki fo, ni ifongezir gumaziba, ni bar men
aghuagham. Eghti ki me damighti me adarim nin iki,
egh tintinibar ikegh izi pazi ni damu ni gasighasigham.
23 Ki Babilonia ko Kaldian gumaziba bar, ko Pekotia ko,
Soaba ko, Koaba ko, Asirian gumaziba bar, me akuvagh
me inigh izam. Me gumazir igiar diriba, ko gumazir ziaba
itiba, ko gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba, me
bar hoziabagh isin dapiaghti ki me inigh izam. **24** Me
midorozir gumazir avirir ekiam ko karisba ko biziba aterir

dakoziba sara notin amadaghan ia misoghsi izam. Me orar ekiaba ko orar doziba ko midorozir dapanir asuaba inigh uarir pigh izi bar ni ekiarugham. Ki ni isi men agharim datighti, me uan arazibar gin mangi bizir me ni damuasa mikemezibar gintigh ivezir kuram ni daningam. **25** Ki nin atara ni bagha nan muriam bar kufi, kamaghin amizi, ki me ateghti, me uari uan aningagharimin ni damuam. Me nin atinim ko kuarimning atugh, egh nin ikivira ikiamin adarasi, me midorozir sabamin me misoghirarigham. Bar guizbangira, me ni da nin otariba ko guivibar suighti, gumazamizitaba ikivira ikiti me angamira me dapongti me isiam. **26** Me nin korotiaba bar da surarigh nin bisba ko ringin diriba inigham. **27** Ni tuavimin amizimin araziba ko arazir mizirizir ni fomira Isipin nguazimin ikia iza datirighin amiziba, ki bar ada agivagham. Eghti ni uam asebar ziaba fan kogh, egh ua Isipia ginighnighan kogham.” **28** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ni gan! Ki ni isi gumazir ni ifongezir puvatizibar agharim datighti, me izi pazi ni damigham. **29** Gumazir kaba, bar nin aghua, kamaghin amizi, me nin bizir ni ingara iniziba bar da inighiva, ni ateghti, ni bibiamra ikiam. Mati ni fomira arazir mizirizibagh amua tuavimin amizimin min bibiamra ike. **30** Ni kantrin igharazibar arua men asebar ziaba fava tuavimin amizimin min amua, uabi uabi gamigha nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni osimtizir kaba iniam. **31** Ni uan avenemebamin diarir nozibar gin zui. Kamaghin amizi, ki a ganingizir ivezir kurar kavin izivazir kam, ki a isi ni daningighti ni anemam. **32** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin

mīgia ghaze: “Ki bar pazavira ni damigham, ki paza nin
 avenemebam, gamizi moghin pazi ni damigham. Ki ni
 damighti ni ivezir kuram iniam, mati ivezir kuram itir
 kavin bar izivazir mam ni aneremam. Eghti gumazamiziba
 bar nin gan ni dipov nin ingaravakam. **33** Kavin kam,
 mati ki nin avenemebam Samaria, ganingizir kap. Ni
 anemegh onganigh bar osemegh atiatigham. **34** Ni wainin
 kam ami bar an agivagham, egh kavin kam abigh an
 akuar misaraghirezibar amisi damuam. Egh an akuar
 misaraghireziba isi uan otemning abighirarigham. Ki
 Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”
35 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ni na
 gin amadagha akirim na gasara. Kamaghin amizi, ni
 uan inivafizir agorogem ko tuavimin amizimin arazim
 bagh mizazim iniam.” **36** Ikiavira Itir God kamaghin
 na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni Ohola ko
 Oholiba akam aning gasi aning tuisigh, aning amizir
 arazir kurar ki aghuazibar gun aning mikim. **37** Aning
 amizir poroghamiba uari bakeir arazim gamimning, egha
 gumazibav sozi me ariaghiri. Aning uaghan poroghamiba
 uari bakeir arazim, uan marvir guaba ko dagh ami. Aning
 na bagha boriba bate, egha me misuegha me isa aseba
 bagha ofa gami. **38** Aning arazir kamnangram amizir
 puvati. Aning nan dipenim gamizi a bar mize. Aning bar
 moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha
 ghaze, a pura dughiar kinim. **39** Aning uan boribav
 suagharigha da isa asebar ofa gamizir dughiar kamra, ua
 nan Dipenimin ghugha a gamizi a nan damazimin bar
 mize. Aning nan Dipenimin arazir bar mizirizibagh ami.”

40 “Aning zurara saghuia min itir gumaziba bagha akaba amadima me izi. Ezi aning ghua ruava uan damaziba aghiva bisin aghuibar uaningin kurti. 41 Egha dabirabir bar aghuim gapera, ezi aningin guamningin, me bizir aghuiba dakozimin da avara. Bizir aghuir me avezir kabar tongin, nan migharir mughurir aghuim zuim koma olivin borer ki me ganingizim uaghan iti. 42 Ezi aning orazi, gumazir avirimin niginim oto. Gumazir igharagha garir aviriba izi. Me marasi, wainin dipaba apa onganizir gumazir kuraba, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha ize. Ezi amizir kamning, daveriaba uan agharibagh aghuigha atrivir dapanir asuar bar aghuimning uan dapanimning garu. 43 Ezi ki uabi uabi migia ghaze, ‘Amizir kamning ti poroghamiba uari bakeir arazim gamua bar amiraghama. Ezi puvati, gumazir kaba ghua aning ko arazir mizirizibagh amuavira iti. 44 Me zurara amizir kamning bagha ghua tuavimin amizimin arazimin min aning gami. Ohola ko Oholiba, kar amizir arazir mizirizibagh amimning. 45 Aning arazir kurar poroghamiba uari bakeir arazim ko igharaz daraziv soagharizir arazim gami. Kamaghin amizi, jasin arazir aghuibagh amiba, kotiamin aven aningin arazir kaba bagh aning ikuvighsi aningin mikimam. Me fo, aning arazir kurar kabagh amima aningin dafariba ghuziba dar iti.’ 46 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir gumazir okoruatamin aku iziti, me pazavira aning damuti aning atiatighti me aningin biziba okemegham. 47 Me dagiabar aning giniv, midorozir sababar aning okiva, aningin boribav soghirarigh, aningin

dipenibar apongegham. **48** Eghti nguazir kamin aven, ki arazir mizirizir kam batuegham. Eghti amiziba arazir kamin ganigh fogham, me aningın min arazir mizirizir kabar amuan kogham. **49** Gumamazir kaba, guan arazir miziriziba ko asebar ziaba fer arazir kurar kaba bangin gua ikaragh, mizazim gua daningam. Eghti gua kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

24 E namba 9in azenimin Babilonin kalabuzin itima, an namba 10in iakinimin, an namba 10in aruem otozi, Ikiavira Itir God kamagh na migei. **2** “O nguazir kamin gumazim, ni datirighin aruer kamin dughiam osirigh. Datirighin, dughiar kamra, Babilonian atrivim ghua, Jerusalem ekiarughasava ami. **3** Ni ikizir akaba batozir kam, ki me bagha ni ganidir akar isin zuir kam isi, me mikemegh: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin me migei, Ni minem isi avim dafagh, egh dipam a gingehti a izifagh. **4** Egh sipsipbar tongin, sipsipin bar aghuir mikarzim sara ititam inigh a misuegh aneghoregh, an gurir tuzir bar aghuim ko an sueba, ko an agharir aghuiba inigh minem daghuigh. Egh agharir igharaziba isi asizibar apengan da amangigh, egh asizir aghariba ko tuziba avikigh. **6** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Gumaka! Jerusalemın nguibar ekiar kam, a bar ikuvigham. A gumamazir aviribav suaghariki. A mati miner mam, an averiam bizir miziriziba an iti, me tong a rueghan kogham. Ni asizir tuzir kaba ko aghariba vaghvagh da inigh azenim darigh, eghti tam ua minemin aven ikian marki. Guizbangira, Jerusalemia bar ikuvigham. **7** Guizbangira, men arazir kuram azenimra iti. Me mati,

gumazim, misoghezi an aremezi, an ghuzim dagiam gire. Gumazir kamin ghuzim nguazim girezi nguazir mineziba anevaragha a modozir puvati. A dagiar azenan itim gisin ire. Kamaghira, me azenara gumazamizibar damazimin kamaghin amima, me bar men gari. **8** Kirara, ki ghuzim gamizi a dagiar azenan itim gisin ikia mamaghira itima, ki an gari. Eghti me modoghan kogham. Kamaghin amizi, ki men arazir kuram ginighnigh, puviram atariva a ikarvaghham. **9** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Gumaka! Jerusalemin nguibar ekar kam, a bar ikuvigham. A gumazamizir aviribav suaghariki. Ki uabi dazibar pozim mikinam. **10** Ni dazir aviriba inigh izi! Egh avim atigh a givi! Egh asiziba amangsizim ko iriziba sara da vereghti, da isi. Eghti asizir tuziba isi mangiti dipam dakeghti, asizir aghariba bar isigh mighirigh. **11** Ni datirighin minevsevim isi avivkiabagh isin anefaghti, a isi mangi bar aghefegh. Miner kam, a bar mize, eghti minemin itir mineziba isi mangi bar givaghti, minem ua bar zuegham. **12** Ezi ki fo, avim miner kamin minezibar isi da agivaghan kogham. Nan ingangarim pura ghu, ezi ki bar amira. **13** O Jerusalem, miner kamin itir mineziba, da nin arazir mizirizibar ababanim gami. Ki zueghasa ni gamima, ni mizeghvira iti. Ni zueghan kogh iki mangi dughiar nan aningagharim givaghamimin tugham. **14** Ki Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ki ia gasighasighamin dughiam izi. Ki a damu, egh ian arazir kuraba ateghan kogham. Egh ian apangkuvighan kogham. Ki ia amizir arazir kuraba tuisigh, da bagh ivezir kuram ia daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.” **15**

Ikiavira Itir God kamaghin na migei. **16** “O nguazir kamin gumazim, ki fo ni uan amuim bar faraghvira anerigha bar a gifonge. Ki zuamira ni dam amizir kam inighti ni pura ikiam. Eghti ni a bagh azian kogh temeriba iran marki. **17** Eghti tav nin ararem baraghan marki. Ni nimira iki uan navir averiamin aven osemegh. Ni zurara ami moghin uan inim isi uan dapanim gikeghiva uan dagarir asuabar aghuigh, egh gumazim aremezi me a bagh aziava amir araziba, ni dar amuan marki. Ni uan guam avan marki. Egh ni azia itir darazi ni daningamin daghebar aman marki.” **18** Dughiar kamin, bar mizaraghara ki gumazamiziba ko migia iti. Ezi guaratighin nan amuim areme. Ezi amimzaraghan ki Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ami. **19** Ezi gumazamiziba kamaghin nan azai, “Ni manmaghsua kamaghin ami? Ni bizir kamin mingarimin gun e mikim.” **20** Ezi ki kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God na migia ghaze: **21** Ni Israelin ikizimin mangi akar kam me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia nan Dipenim bagha bar akongegha ghaze, a bar deragha gavgafi. Ia Dipenir kam bar faraghvira anerigha bar a gifonge. Ia uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Ia bizir kam gifogh, ki a gasighasighti a bizir kinimin min otogham. Eghti ian borir Jerusalem inikiavira itiba, me midorozimin aven arimighiregham. **22** Eghti dughiar kamin, ia ki amizi moghin damu. Egh uan akaba avan marki. Egh ia, azia itir darazi ia daningamin daghebar aman marki. **23** Ia zurara ami moghin, iniba isi uan dapaniba ikeghiva dagarir asuabar aghuigh. Egh ia aziva arangan marki. Ia uan arazir kurabagh nighnigh

aghariba guigh, uari uan navir averiabar aven osemegh azi. **24** Esekiel ia bagha ababanim gami, ezi ia an amizi moghira damu. Bizir kaba otoghamin dughiamin ia fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.” **25** Ikiavira Itir God ua migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, nan Dipenim men tongin itima me an gavgavim ko dirimin gara, ziar ekiam isa naviba bar akonge, egha me bar faraghvirama anerigha zurara bar a gifonge. Me uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Eghti ki me da a batuegham. Egh uaghan men boriba me dama da inigham. **26** Ki kamaghin damuamin dughiamin, tav dughiar kurar kamin Jerusalemin miseveghirigh ni bagh izi ni mikimam. **27** Eghti dughiar kamra, ni ua bizibav kimam. Eghti ni gumazir kam ko mikim, egh ua nimira ikian kogham. Arazir kamin, ni mati ababanimin min ikiva fofozim gumazamizibar aningam, eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

25 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Amonian nguazimin gan akam me gasi me mikim suam, me ikuvigham. **3** Ni kamaghin me mikim: O Amonia, ia Ikiavira Itir Godin Ekiam migeir migirigiaba, deragh da baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Ia nan Dipenimin garima, a ikuvigha ikia bizir kinimin oto. Ezi Israelin nguazim, apaniba izegha a gasighasiki. Ezi apanir igharaziba Judan ikizim inigha kalabuziabar min me inigha kantrin saghuiamin itimin ghua me isa kalabus gati. Ezi ia men gara men ingaravaka ghaze, ‘A dera!’ **4** Kamaghin amizi, ki aruem anadi naghin itir gumazibar amamangatighti,

me izi ia abinigh ian nguazim inigham. Egh me ian kantrin aven, ian tongin uari bagh uan averpenibar ingariva dar ikiam. Egh ia damamin azenibar itir dagheba ko ian bulmakaun oter eboriba, me dar amam. **5** Ki Raban nguibar ekiam gasighasigh a damighti, a kamelbar arighamin danganimin otoghti, da iki grazibar amam. Eghti ki Amonin nguazim damighti a sipsipbar arighamin danganimin otoghti, da an aven iki avughsam. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God. **6** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelin nguazim bar an aghuagha, uan dafaribav sogha bar akuegha uari fa uari akuri. **7** Kamaghin amizi, ia oragh! Ki uan gavgavim itir agharim amadagh, ia isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar agharim datighti, me bar ia gasighasigh ia kuavaremeghti, ia ua kantrin tamin min ikian kogham. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God.” **8** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, “Ia Moapia ko Seiria ghaze, Ia gan! Judan ikizim, me mati kantrin igharazibar mirara iti. **9** Kamaghin amizi, ki apanibar amamangatighti, me izi Moapin kantrin mitaghniamin boroghin itir nguibar ekier gavgavibagh asighasigham. Egh me men nguibar ekier dirir kaba, Bet Jesimot, Balmeon, ko Kiriataim, bar dagh asighasigham. **10** Eghti apaniba aruem anadi naghin ikegh iziti, ki Moapia ko Amonia isi apanibar agharim datighti, me me abinigh men nguazim inigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uam Amonin kantri ginighnighan kogham. **11** Guizbangira, Ki Moapia amizir araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki

Ikiavira Itir God.” **12** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Idomia ikarvazir arazim gamua, egha bar arazir kurabar Judan ikizim gamizi, arazir kurar kam bar ekefe. Me osimtizir ekiam uari gati. **13** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ki datirighin uan agharir gavgavim isi Idomin kantrin amadagh, a gasighasigham. Egh Temanin nguibamin ikegh midorozir sabamin gumazamiziba ko asizibav soghirarigh mangi Dedanin nguibamin tugham. Eghti Idomin kantri pura ikiam. **14** Ki Idomian arazir kuraba ikarvagh. Kamaghin amizi, ki uan gumazamiziba, Israelia, me amadaghti me mangi me misogham. Eghti Idomia nan adarim ko aningagharir ekar kam iniam. Egh Idomia uari nan ikarvaghamin arazim gifogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

15 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Filistiaba fomira ikegha iza datirighin, me uan navir averiabar aven Judabar apanim gamua, apangkuvir arazim men puvatigha ikarvazir arazim me gamua, arazir kurabar me gamua me gasighasigha ghuavira iti. **16** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki uan agharir gavgavim amadagh Filistiaba bar me abiragham. Men ziar mam Keretia, kar ongarir dadarimin ikiavira itir darasi, ki bar me gasighasigham. **17** Ki adarir ekiam men iti. Ki me amizir arazir kuraba ikarvagh, pazavira me damu me gasighasigh me akuatigham. Eghti me nan mizazim inigh, egh me kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

26 E kalabusin itima, namba 11in azenim, an iakinir mamin aruer faragha zuim otozi, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba bar akuegha tiariba akara kamaghin migei: “Bar dera, Jerusalemin nguibar ekiam, a ikuvigha gifa, ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua an mangi dagiar ingangaribar amuan kogham. Me datirighin e baghvira izi dagiar ingangarim damuti e bizir bar aviriba ikiam. **3** “Kamaghin amizi, datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze: “O Tairia, ia oragh, ki ian apanim. Ki kantrin aviribar gumazibar aku ia misoghsi izam, eghti me ongarim dikava izi moghin izam. **4** Me ian nguibar ekiam avinizir divaziba akararigham. Eghti ki bar dar tauaba avigh da makunigham. Egh ki nguibar kamin nguaziba bar dar aning da adeghti, dagiar kinimra ikivira ikiam. **5** Egh dagiar kam ongarimin tongin ikiti, osiriba isir gumaziba, uan iveba a gisin da onegh aruemin dar arigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi ia inigh pazavira ia damuam. **6** Me uan midorozir sababar ian kantrin aven itir nguibar dozibar gumazamizibav soghirarigham. Eghti Tairia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **7** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Babilonin kantri gativir atrivir bar gavgavim Nebukatnesar, ki an aku iziti, a Tairia ia ko misogham. A notin amadaghan ikegh izi, uan hoziaba ko, karisba ko, hoziabagh isin dapiamin gumaziba ko, midorozir gumazir bar avirim sara izam. **8** “A izi, nin kantrin aven itir nguibar dozibar gumazamiziba, midorozimin aven me misoghti

me arighiregham. Apaniba izi nguibar ekiam ekiarugh
nguazim giku divazim boroghin da pozibav kinigham.
Egh me nguazir pozir kabagh isin tuivigh iki midorozim
damuam, egh uari mongsi birir gavgavibar amuam. **9** Egh
me temer bar ekiaba inigh mangi nguibar ekiamin divaziba
akararigh, egh uan sobiar bar gavgavibar divazimin
tauaba akurarigham. **10** An hoziaba bar avirasemegh
ivemar izi nguazim dikiti, nguazir mineziba dikav bar
ia avaragham. Eghti men midorozir gumazir hoziabagh
apiaziba ko, dar wilba, ko dar karisba, pamtem ivemar
izi, nguibar ekiamin tiar akabar mangigh zegh damuam.
Eghti hoziar kaba niginir bar ekiam damuti ian divaziba
vazvagham. **11** Men midorozir gumazibar hoziaba, ian
tuavir dozibar akizirigh izi ia dikabiragham. Eghti apaniba
midorozir sababar ian gumazamizibav soghirarigham.
Eghti ian dagiar dipenir akinir gavgavir ekiaba magari
nguazim giregham. **12** Ian apaniba ian dagiaba okimiva, ia
dagiaba bagha amadir biziba tintinimin da iniam. Me ian
divaziba akurarighi da iriti, me ian dipenir bar aghuiba
akararigh bar adagh asighasigham. Egh me ian dagiaba
ko temeba ko nguaziba isi ongarimin da makunigham. **13**
Eghti ki ian onger akaba ko, gitabav sozir arazim bar ada
agivagham. **14** Ki ian nguibam damighi, dagiar kinimra
an ikivira ekiam. Eghti dagiar kamin, osiriba isir gumaziba,
uan iveba a gisin da onegh da aruem darigham. Ki Ikiavira
Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme, gumazitam ua ian
nguibar ekiamin ingarighan kogham. **15** “Ki Ikiavira Itir
Godin Ekiam, ki Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba
kamaghin me migei: Ian nguibar ekiam akarighiregh

irighiti, gumamazizir ongarir miriamin itiba, me nguibam akaraghirezir niginim baragh, egh gumamaziziba mizazir ekiam isir niginim baragh, uarir tongin gumamazizibav sozi me ariaghirir niginim baragh, digavir kuram damigh akongam. **16** Kantrin ongarir miriamin itibar atriviba, uan atrivir dabirabiba ategh, uan atrivir korotiaba ko tretin diribar isamizir korotiar azenan azuiba suegh, pura nguazim dapiagh atiatingiva inighiva akong mamaghira ikiam, eghti men nirizir agorogem givaghan koghan. **17** Me ni bagh azirakar ighiar kam damuam: “Ziar ekiam itir nguibar ekiam, ni bar ikufi! Gumamazizir nguibar ekiam kamin itiba, fomira ongarimin ize, Egha kurir aviriba ikia ongarim bar a gativagha, ongarimin ingangarir kaba me faragha dagh ami. Egha ongarir dadaribar boroghin nguibabar itir darazigh amizi, me atiatia okam nighnigha digavir kuram gami. Ezi datirighin ni ua ongarimin itir puvati. Noki! **18** Datirighin dughiar kamra, ni irigha gifa. Ezi ongarimin boroghin itir darasi, inighava agoi, ezi arighatizibar gumamaziziba atiatia, pazava otozir arazir kamin aguaghfa. **19** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Tair, ki ni damighti ni pura ikiam, mati nguibar ekiam akaraghirezimin min, nin gumamaziziba puvatigham. Ki ongarir konir gavgavimin ni avaragham. **20** Ki nin amadaghti, ni Oveaghuezibar Nguibamin magiri gumamazizir bar fomira ikeziba ko ikiam. Ki ni damighti, ni nguazimin apengan magiri nguibar ekiam ki asighasighiziba ko zurara ikiam. Bizir kam bangin, gumazitam ua nin danganimin ikiam kogham. Eghti ni ua nguazir kamin nguibar aghuitamin min

otogham kogham. **21** Ki ni gasighasigh ni damighti, ni mati bizir kuramin min otogh gumazamizibar amuti me atiatingam. Gumazamiziba ni buriva, nin apighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

27 Ikiavira Itir God kamagh na migei. **2** “O nguazir kamin gumazim, Tairin nguibar ekiam ikuvigham, kamaghin amizi, ni a bagh azirakar ighiam bangi. **3** Nguibar ekiam kam, ongarir dadarimin boroghin ikiava, gumazamizir ongarir miriabar itiba ko dagiaba bagha bizibagh iveza da amadir ingangaribagh ami. Ni a mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: “O Tair, ni uabi uan ganganir bar dirim migia a pirafi. **4** Nin ingarizir gumaziba, kurir dirimin min nin ingari, ezi ongarir torim, a nin nguibar mitaghniamin min iti. **5** Me Hermonin Mighsiamin ghua painin temer aghuiba inigha kurir kamin ingari. Me Lebanonin ruarimin ghua sidan temer aghuim inigha, kurimin tughav itir guarir akinim asara. **6** Egha me Basanin nguazimin ghua temer okin aghuiba inigha an pulbar ingari. Egha Saiprusin Arighatizimin ghua temer aghuiba inigha, kurimin ghuriamin ingari. Egha elefanin atariba inigha an ghuriam asingi. **7** Egha me Isipin kantrin ghua inir bar aghuir mam inigha kurimin duir inimin ingari. Inir kam me digirir bar aghuiba tretin da isami. Eghti kurim saghon mar iziti, gumazamiziba bar deragh an ganam. Egha me Saiprusin Arighatizimin ghua bluplan nir aghuiba ko, inir pighaghevir maba inigha kurimin da gui. Eghti kurimin ingangarir gumaziba dar apengan dapiv ikiam. **8** Me Saidonin nguibar ekiam ko

Arvatın nguibar ekiamin ghua, pul damuamin gumaziba ini. O Tair, nın ingangarir gumazir fofoziba itiba, me nın kurimın suizir gumaziba. **9** Gebalın nguibamin gumazir aruaba, me kurimın ingarir fofozir gumaziba, me nı ko arua, kurimın toriba apirir ingangarim gami. Tairın nguibar ekiam, kurir kam a nın ababanim gami, ezi nın fofoziba itir gumaziba, kurimın suizir gumazibar mın ami. Kantrin igharazibar kuriba bar nı bagha ize, egha dar ingarir gumaziba, nın nguibar ekiamin aven ghua nın biziba amadir dipenibar, dagiaba bagha ingangarir bizibagh ami. **10** Persian kantri ko Lidia ko Libia, men marasi, nın midorozir gumaziba. Me uan oraba ko dapanir asuaba nın divazibar da gui. Gumazir kaba nın akuragha misogynhezi, nı ziar ekiam ini. **11** Arvatın nguibamin midorozir gumaziba nın divazir gavgavir mitiabagh isin, tuivav ikia apaniba bagha gari. Ezi Gamatın midorozir gumaziba nın tauan ruaribagh isin ikia, apaniba bagha gara iti. Gumazir kaba uan oraba nın divazibar da guigha nı gamima, nın ganganim bar dera. **12** “Nı kantri Spen ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gami. Ezi me nı da bizir bar aviriba iniasa, silva ko ain ko bizir igharazir maba sara isa ivezimin mın nı ganidi. **13** Nı kantri Grik ko, kantri Tubal ko, kantri Mesek ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gamua, dar ikarvazim bagh ingangarir gumazir kiniba ko bizir avirir me brasın ingariba isi. **14** Nı Togarman nguibar ekiamin gumazamiziba ko dagiaba bagha ingangaribagh ami. Egha uan biziba uari ikarvagha uari ganiga, me dama ingangarim damuamin hoziaba, ko hoziar mangi misogynhamiba ko donkiba isi. **15** Dedanin

gumamaziziba ni ko ikarvazir arazim gami, ezi ongarimin miriabar itir gumamaziziba, ni ko ikarvazir arazim gamua, elefanin atariba ko ebonin temer piziba ni ganiga ni da bizibagh ivesi. **16** Sirian gumamaziziba, ni ko biziba uari ikarvasi. Me dagiar bluplan ivezim bar pin koziba ko, inir pighagheviri aghuiba ko, inir me tretin diribar isamaziba ko, ongarimin dagiar bar aghuir pin koziba, ni ganiga, nin bizir me ifongezibagh ivesi. **17** Juda ko Israelia ni ko biziba uari ikarvasi. Me Minitin nguazimin itir azenibar aghuir wit ko, hani ko, olivin borem ko, marasin ko, bizir igharaziba ni ganiga, nin bizir me ifongezibagh ivesi. **18** Ezi Damaskusin gumamaziziba ni ko dagiaba bagha ingangarim gamua, egha wainin dipar me Helbonin nguibar ekiamin iniziba ko, sipsipbar arizir me Saharin danganimin iniziba, isa ni ganidi. **19** Wedanin adarazi ko Grikba ko Usalian adarazi dagiaba bagha ingangarim ni koma a gami. Egha me ain ko, borer me temer igharagha garir mammin ingarizim ko, ighurunir mughuriar aghuim zuiba, me da isa, bizir avirir me ni da iniamibagh ivezasa bizir kaba inigha ize. **20** Ezi Dedanin gumamaziziba hoziabar satelin apengan arizir nir mitiaba isa, nin biziba bagha, ni ko ikarvazir arazim gami. **21** Ezi Arabian gumamaziziba ko kantri Kedarin gumazir dapaniba, ni ko dagiaba bagha ingara, uan sipsipin nguziba ko sipsipin apuriba ko memeba, nin biziba bagha, da isa ni ko ikarvazir arazim gami. **22** Ezi kantri Seba ko Raman nguibar ekiamin dagiaba bagh ingangaribagh amir gumaziba, ni ko ikarvazir arazim gami. Me uan gol ko pauran mughuriar aghuim zuiba

ko, ivezim bar pin kozi dagiaba isa, ni ganigha, ni da bizibagh ivezasa. **23** Ezi Haranin nguibar ekiam ko, Kane ko Idenin gumaziba, ko kantri Seba ko, Asur ko Kilmatin kantri, men gumazir dagiaba bagha ingangaribagh amiba, ni ko ikarvazir arazim gami. **24** Me ikarvazir arazim gamua, korotiar bar aghuiba ko, korotiar pighagheviba ko, korotiar me tretin diribar isamiziba ko, blanketin mitiar me ghuriabar ghuaribar, nedazir aghuariba itiba, me da riga benibar da ikegha ni bagha da inigha ize. Me bizir kaba ni daningigh, bizir ni da iniamibagh, ivezam. **25** Ezi kurir bar ekiaba, nin bizir avirir kaba, kantrin igharaziba bagha da ateragharui. Ni uabi, mati kurir bar ekia mam, ongarir torimin bizir bar avirim ateri. **26** “Ezi nin pul gamir gumaziba ni inigha ongarir torimin zuima, aruem anadi naghin aminim iza ni givarazi, ni bar saghon mar ghua uabi gasighasiki. **27** Ezi nin dagiaba ko, dagiaba bagha amadir bizir aghuiba ko, kurkazir biziba ko, kurimin suirazir gumaziba ko, nin ingangarir gumaziba ko, nin kurimin ingarir gumaziba ko, nin biziba amadir gumaziba ko, nin midorozir gumaziba ko, kurimin aruir gumaziba, me bar kurimin itima, kurim ikuvizima, me bar ongarir torimin ovenge. **28** Ezi kurimin suizir gumaziba, pamtem tuavara deima men tuater ararem otozi, gumazamizir ongarir dadarimin itiba a baragha nighava agoi. **29** “Ezi kurir igharaziba, ongarim ategha dadarimin ghue. Ezi kuribar suizir gumaziba, ko gumazir pul gamiba, kuribar faghafiagha nguazimin tuifi. **30** Egha me bar puvira ni bagh aziava arai. Egha me uan osimtizim akakagha, nguazir mineziba isa uan dapanibav

kira averenim gipoghposi. **31** Me ni bagha uan dapanir arizibar suigha da asiagharigha, azirakar korotiar bibiziba aghui. Me ni bagha arava men navir averiaba bar ikufi. **32** Me ni bagha azirakar ighiam gamua ghaze, ‘O Tair, nguibar ekier igharazitam ni ikuvizi moghin garir puvati. Tair datirighin ongarir torimin aven nimira iti.’ **33** Ni dagiaba bagha ongarir torimin azenan amadir biziba, da kantriba bar dar ifongiaba agifa. Atriviba, nin bizir ni amadiba bangin, biziba bar izifa. **34** Datirighin ni ikuvigha ongarir torir konimin aven iraghu. Nin biziba ko gumazir nin ingariba, me bar ni ko ongarim giraghuegha givagha puvati. **35** Ongarir dadarimin itir gumazamiziba bar, nin biarim baregha digavir kuram gami. Men atriviba uaghan agoava atiatu, ezi atiatim me gami men guaba igharagha gari. **36** Ni bar ikuvigha gifa, egh ua ikian kogham. Ezi nguazir kamin dagiaba bagha ingarir gumazamiziba bar, akongiva atiating ghuariaba su suam, nguibar kam batozir bizim, uaghan ti e batogham.”

28 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Tairin atrivim mikim suam: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin a migei: Ni puvira uabi fa, uabi migia ghaze, ni godin mam. Ni ghaze, ni godin mamin min atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi ongarim ni ekiaru. Ni ghaze, nin nighnizim godin mamin nighnizim ko magh ghu. Ezi puvati! Ni pura nguazir kamin gumazir kinim! Ni god puvati. **3** Ni ghaze, nin fofozim bar ekeveghe, Danielin fofozim gafira, eghti bizitam nin modoghan kogham. **4** Nin fofozim ko ingangaribar amuamin fofozim ni gamima, nin gol

ko silva bar aviraseme. **5** Nî fofozir bar aghuir dagiar ingangaribagh amiba ikia, egha dagiar aviriba uam ada isi. Egha uan dagiar avirir kaba bagha uabi fa, uan navir averiamin aven puvira ifaghati. **6** “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni migei: Nî ghaze, ni godin mamin min fofozim iti. **7** Kamaghin amizima, ki apanir bar kurabar aku ni gasighasighsi izam. Eghti ni fofozir ekiamin amodoghin amua inizir bizir aghuiba ko ziar ekiam ni ganidir bizir diriba, me bar adagh asighasigham. **8** Me bar ni gasighasigh ongarir torimra ni misueghti ni aremegh, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. **9** Me izi ni misoghamin dughiamin, ni ti kamaghin me mikim suam, ki godin mam. Nî misoghamin adarazi iziti, ni men guamin gumazir kinimin otogh aremegh uam angamira ikian kogham. Dughiar kamin ni fogh suam, ni pura nguazir kamin gumazir kinim! Nî god puvati. **10** Apanir azenan izezir kaba ni misueghti, nin ovevem bar ikuvigh, egh mati gumazir mizirizir kinimin min otogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Akar Gavgavir kam anigha gifa.” **11** Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei: **12** “O nguazir kamin gumazim, ni mangi Tairin atrivim bagh azirakam damu, a mikim suam: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ni migei: Nî faragha gumazamiziba bar me gafiragha gumazir aghuimin oto. Ezi nin fofozim bar ekeveghe ni gamizi nin ganganiba bar dera. **13** Nî mati Idenin azenimin iti, kar Godin azenir aghuim. Egha ni dagiar guar avirir igharagha garir bar pin koziba uabin kurti. Me golin diriba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari. Dagiar kabar

kara, rubi, topas, daimon, beril, kanilian, jasper, sapaia, emerald koma ganet. Ni nguazimin otozir dughiamin, ki ni bagha dagiar kaba bar dar ingari. **14** Ki kagh enselin bar gavgavim, isa ni geghuvasav aneti. Ni nan mighsiamin ikia dagiar aghuir taghtazir kabagh isin arui. **15** Ki nin ingarizi, ni otozir dughiamin, nin araziba bar dera. Egha iza datirikin, ni arazir kurabagh amua nan damazimin osimtizim iti. **16** Ni zurara bizibagh iveza da amadi. Ezi bizir kam ni gamima, ni akamadariba ko arazir kurabagh ami. Ezi ki uan Mighsiamin, bizir mizirizir kinimin min ni batosi. Ezi enselin bar gavgavir ki ni geghuvasava atizim dikavigha, dagiar aghuir taghtazir kabar tongin ni inigha da ategha mar ghu. **17** Ni ganganir bar aghuim gamua, uabi uabi fe. Egha fofozir aghuim ikia ghaze, fofozir kam ziar ekiam ko gavgavim ni daningam. Kamaghin amizi, ki ni kavkinizi ni nguazim giri. Ki ni isi azenara atrivir igharazibar damazim datighti, me nin iririm deragh an ganam. **18** “Ni bizibagh iveza da amaga, arazir kurar aviribagh amua, nan ziam fer danganibagh amizi, da bar mize. Kamaghin amizi, ki nin nguibar ekiam avim a gatizi, a isia ghua nguazir kinim oto. Ezi gumamazir nin gariba, ni men damazimin averenimin oto. **19** Ezi ni bar ikuvigha gifa. Egh ua nguazir kamin ikian kogham. Gumamaziba bar moghira, ni batozir arazir kamin biarim baregha, puvira aguava atiatia digavir kuram gami.” **20** Ikiavira Itir God kamaghin na migei: **21** “O nguazir kamin gumazim, ni Saidonin nguibar ekiamin ganiva, a ikuvighsi a mikim: **22** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei. O Saidonia, ki ian apanim gami. Ki ian tongin uan

gavgavim ian akagham, eghti gumamaziziba nan ziar ekiam fam. Ki ian arazir kuraba tuisigh izezir kuram ia daningam. Egh uan ziar bar zuezim ian akagham. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **23** Ki arimariar kuraba ia bagh da amangam. Egh apanibar amangighi me bar tintinimin izi ia ekiarugh, egh ian gumamazizibav soghirarigham. Egh ghuzim damighi, a ian tuavibar emiram. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.” **24** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Israelin ikizimin boroghin itir kantrin igharaziba, men apanim gamua dibovir akar kurabar me migei, mati benir atariba ko dikoniba gumazimin mikarzim mitifi. Egh me gin uam arazir kam damuan kogham. Eghti dughiar kamin, Israelia deragh na gifogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam. **25** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ki Israelin ikizir ki aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar amangizibar tongin ua me inigh, me akuvagh me inigh izam. Eghti kantriba bar Israelian ganti, ki uan zuezir arazim isi men akagham. Eghti Israelin gumamaziziba ua uan nguazimra ikiam. Kar nguazir ki uan ingangarir gumazim Jekop ganingizim. **26** Me nguazir kamin deravira iki, egh dipenibar ingariva wainin azeniba oparam. Men boroghin itir gumamazizir men apanim gamua dibovir akar kurabar me migeiba, ki izezir kuram me daningam. Eghti Israelia, deravira ikiam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, men God.”

29 ^E kalabuziabar min itima, azenir namba 10in, an iakinir namba 10in, an namba 12in aruemin, Ikiavira Itir

God kamaghin na migei: **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Isipin atrivimin ganiva, a ko Isipia bar ikuvighsi a mikim. **3** Ni kamaghin a mikim suam: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Isipin atrivimin migia ghaze, Ki nin apanim gami. Ni mati, goar bar dafar Isipin dipabar itim. Ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra. **4** Ki akezir taba isi nin aghozimningin guraghiva, osirir dipamin itibar amighti, da nin naziabar puegham. Egh ni ko osirir nin naziabar pueghav itiba saram ekuigh, azenim mikinigham. **5** Ki ni ko osirir kaba isi dipaba puvatizir nguazim mikinigham. Eghti nin kuam, me nguazim gikuigh anefaghan kogham, a pura nguazim girighiv ikiam. Ki daghemin min a isi kuaraziba ko asizir atiabar aningighti, da nin kuam amam. **6** Eghti Isipin gumazamiziba bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God. Ni fo, Israelia akurvazim bagha Isipia ian gari. Israelia ghaze, ni mati, men asadivir aghorir gavgavim. Ezi puvati. **7** Me daruasa nin suirazi, ni dipirigha, men dipizibagh amizi da mizazir kuram ini. Me nin suirazi, ni mati ighurunir kinimin min dipirizi, men sueba amirazi, me ira uan ogaba amiki. **8** “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki apaniba inighti me midorozir sababa inigh iziva ia ekiarugh nin gumazamiziba ko asiziba bar me misoghirarigham. **9** Eghti Isipin kantri, a ikuvigh nguazir kinir biziba puvatizimin min ikiam. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God. “Atrivim, ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra. **10** Kamaghin amizi, ki ni ko nin Nailin Fanemin apanim damuam.

Ki Isipin nguazim bar a damighti a nguazir kinimin ikiam. Ki notin amadaghan Mikdolin nguibar ekiamin ikegh mangi sautin amadaghan Aswanin nguibar ekiamin mangi Itiopian nguazir mitaghniamin tugham. **11** Eghti 40plan azenibar, gumazitam o asizitam an ikiva, a daruan kogham. **12** Ki Kantri Isip gasighasighti, a bar ikuvigh nguazir kamin kantrin ikuviziba, bar dagh afiragham. Eghti 40plan azenibar, Isipin nguibar ekiaba bar ikuvigh, nguibar ekar igharazir ikuvizibagh afiragham. Ki Isipia damighti, me mati nguaziba puvatizi moghin mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam. **13** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: 40plan azeniba givaghti, Isipian aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar itiba, ki ua me inigh izam. **14** Egh me ateghti me Isipin kantrin sautin amadagham ikiam, kar guizin men ovavibar danganimra. Me kagh ikiti, men kantri gavgaviba puvatigham. **15** Eghti men kantri pura bizir kinimin min otogham. Eghti me uam kantrin igharazibagh ativan kogham. Ki me damighti me ziaba puvatigh, fomira kantrin igharazibagh ativazi moghin gavgaviba puvatigham. **16** Eghti Israelin ikizim uam akurvazim bagh Isipian azangsighan kogham. Isip ikuvizir eghaghanim Israelia damuti, me fogh suam, me arazir kuram gami. Egh Israelia ua kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.” **17** E kalabusin itima, azenir namba 27in, an iakinir faraghavira itimin, an aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God na migia ghaze, **18** “O nguazir kamin gumazim, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Tairin nguibar ekiam misoghavira iti. A

uan midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin bizir osimtiziba ateri. Egha bizir kam bangin men dapanariziba asiaghirezi men dipizir iniba bar dizaghire. Ezi atrivim ko an midorozir gumaziba pura mizaziba inigha, uari bagha Tairian bizitam inizir puvati. **19** Ezi datirikin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ki Isipin nguazim isi Atrivim Nebukatnesar daningam. Eghti a Isip gasighasigh, an dagiaba ko bizir aghuiba bar da isi uan midorozir gumaziba uan ivezimin min da inigh mangigham. **20** Ki an ingangaribar ivezimin min Isipin nguazim isi a daningam. Guizbangira, an midorozir gumaziba na bagha ingari. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **21** “Bizir kam otoghamin dughiamin, ki Israelin ikizim damighti me ua gavgavigham. Eghti Esekiel, ki nin amamangatighti ni men tongin mikimti, me bar ni baragham. Egh me kamaghin bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

30 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni nan akaba inigh dar gun mikim: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Iavzika! Dughiar kuram a izi. **3** Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira ize. Kar dughiar God gumazamizibagh asighasighamim. Dughiar kamin, overiamin ghuariar ekiaba otivighti, God kantribar araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam. **4** Dughiar kamin apaniba izi Isipia misogham. Eghti Itiopiaba osimtizir ekiam iniam. Eghti Isipin gumazamizir avirim arighiram. Apaniba bar a gasighasigh anekararighti a ikuvigh ikiti, me an itir bizir aghuiba bar da inigh mangegham. **5** “Midorozimin aven, Itiopian gumazamiziba ko, Putin gumazamiziba ko,

Lidian gumamaziziba ko, Libian gumamaziziba ko, nan
 gumamaziziba uaghan arimighiregham. **6** “Ki Ikiavira
 Itir God ki kamaghin migei: Gumazir manaba Isipian
 akurvagha me bagha misosi, me bar arimighiregham.
 Egh notin amadaghan Mikdolin nguibamin ikegh mangi,
 Sautin amadaghan Aswanin nguibamin tugham. Eghti
 Isipin midorozir gumazir gavgavir ikia uari feba, me
 bar arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
 kamaghin mikeme. **7** Isipin nguazim bar ikuvighiva,
 kantrin igharazibar nguazir ikuviziba bar dagh afiragham.
 Eghti an nguibar ekiaba bar akarighiregh iki, kantrin
 igharazibar nguibar ekar ikuviziba bar dagh afiragham.
8 Ki avim Isip datighti a isiti, gumazir an akuragha a
 bagha misoziba arighiregham. Eghti Isipia kamaghin fogh
 suam, ki Ikiavira Itir God. **9** “Dughiar kamin, Itiopiaba
 deraviram apiagha ghaze, bizir kuratam me bativan
 kogham. Eghti Isip ikuvightima, ki gumazitaba amadaghti
 me kuriba inigh mangi Itiopiabav kim suam, Isip bar
 ikuvigha gifa. Eghti Itiopiaba bar atiatigh digavir kuram
 damigham. Ia ikiangsizir akam baragh! Dughiar kurar
 kam, bar roghira izi! **10** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki
 kamaghin migei: Ki Babilonian Atrivim Nebukatnesar
 amamangatighti, a Isipin gumamazizir aviriba agivagham.
11 A uan midorozir gumazir bar kuraba ko iziva Isipin
 nguazim bar a gasighasigham. Me izi uan midorozir
 sababar Isipia misoghirarighti, Isipin nguazim gumazir
 kuaba bar a gizivagham. **12** Ki Nailin Fanem damighti a
 dakegham. Egh Isip isi gumazir arazir bar kurabagh amibar
 dafarim datigham. Egh ki azenan izezir gumamazizibar

amamangatighi, me izi nguazim ko a gisin itir biziba bar dagh asighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **13** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki Isipin kantrin nguibar ekiam Memfis, an marvir guaba ko aseba bar adagh asighasigham. Eghti tam ua Isipin atrivimin ikian kogham. Egh ki gumazamiziba bar me damighti me bar atiatigham. **14** Ki Isipin sautin amadaghan itir nguibar ekiam Patros damighti, biziba bar an puvatigham. Egh notin amadaghan nguibar ekiam Soan, avim a datighi a isigham. Egh ki nguibar ekiam Tebes, an gumazamiziba tuisigh ivezir kuram a daningam. **15** Pelusiumin nguibar ekiam, a Isipin nguibar ekiar bar gavgavim, ki uan aningagharim a gingegh a damighti, an gumazamiziba osimtiziba ini maburan mizaziba ateram. Egh Tebesin nguibar ekiam, ki an gumazamizir avirim bar me gasighasigham. **16** Ki Isip avim a datigham. Eghti nguibar ekiam Pelusium, maburan osimtiziba ko mizaziba iniam. Eghti apaniba Tebesin nguibar ekiamin divaziba akararigham. Eghti Memfisin nguibar ekiam, apaniba dughiabar zuraram an izivira ikiti, an nguibar ekiam aperiam a batogham. **17** Eghti Heliopolisin nguibar ekiam, ko Bubastisin nguibar ekiam, aningin gumazir igiaba midorozimin arighiregham, eghti aningin gumazamizir igharaziba, apaniba me inigh mangi kantrin igharazimin me kalabuziabar min me arigham. **18** Isipia faragha uan gavgaviba bagha bar akongegha uari fe. Eghti ki bar Isipin gavgaviba abiragham. Eghti mitarmer kuram, Tapanesin nguibar ekiam avaragham. Overiamin ghuariar pizir tam Isip avaraghti, apaniba an gumazamiziba bar me inigh

kalabuziabar min me arigham. **19** Ki Isipian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram isi me daningighti, me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.” **20** E kalabuziabar min itima, namba 11in azenimin, an faragha zuir iakinimin, namba 7in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **21** “O nguazir kamin gumazim, ki Isipin atrivimin gavgavim abira, mati ki an agharim misogha anepiri. Ezi tav an agharim noghezir puvati, eghti a ua deragh gavgavighti, a ua midorozir sabamin suigham. **22** Datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki Isipin atrivimin apanim gami. Egh ki an agharimning uaghara aning misogh aning apirigham. Eghti an agharir aghuim ko agharir dipiriaghirizim suirazir midorozir sabam ateghti a irigham. **23** Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. **24** Eghti ki Babilonian atrivimin agharimning damighti aning gavgavigham. Ki uan midorozir sabam an dafarim datigham. Ki Isipin atrivimin agharimning apirighti, a mizazir bar ekiam iniam. Egh Babilonian atrivimin damazimin mati gumazim aremeghasava amua bar puvira tuava arai. **25** Guizbangira, ki Isipin atrivim damighti a gavgaviba puvatigham. Egh ki Babilonian atrivim damighti a gavgavigham. Ki uan midorozir sabam isi a danighti, a Isipian akaghti me bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **26** Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

31 E kalabuzibar min itima, azenir namba 11in, an iakinir namba 3in, an aruer bar faraghavira zuimin, Ikiavira Itir

God kamaghin na migei, 2 “O nguazir kamin gumazim,
 ni Isipian atrivim ko an gumamazir aviriba me mikim
 suam: “Ia Isipia gavgavir bar ekiam iti. Bizir manamra,
 ia an min gavgafi? 3 Ia Asirian kantri ginighnigh, a
 fomira tugha bar gavgavigha iti, mati Lebanonin kantrin
 itir temer sida ruaragha tughav ikia, aguar diriba ikia
 dughuazir aghuim isa ruarim ganidi. Egha bar ruaragha
 ghuanaga overiamin ghuariabar suiragha iti. 4 Dipar
 aviriba nguazimin aven ikia temer kam gamizi an aghua
 ruara. Ezi dipar emimirir mam nguazimin aven ikia,
 dipam temer sida ganidima an aghua bar ekefe. Ezi dipar
 isin emirim ivemara ghua temer kamin povim boroghin
 ghua, uaghan ruarimin itir temer igharazir tintinibar
 itiba bar dar zui. 5 Dipar emimirir zurara itir kam bangin,
 temer kam deraghaviram aghua bar ruaragha ruarimin
 temer igharaziba bar dagh afira. Ezi an aguaba aghua
 bar ekevegha ruari. 6 Ezi kuarazir guar igharagha garir
 avirim an aguabar mikonibagh ami. Ezi asizir atiaba iza
 an apebamin oti. Ezi kantrin gavgavibar gumamaziziba,
 temer gavgavir kamin dughuazimin apengan avughsa
 iti. 7 Temer kam, aguar bar ruariba ikiava, an ruarimin
 ganganim bar dera. Ezi an biba nguazimin aven bar
 iraghuezi a dipar aviriba isi. 8 Godin azenim Idenin
 aven, temer sidan tam a ko magh garir puvati. An
 ganganim bar dera. Ezi temer guar igharaziba, an min
 aguar ruariba itir puvati. 9 Ki Ikiavira Itir God, ki temer
 kam gamizi, an ganganim bar deragha aguar bar aviriba
 iti. Ezi Idenin azenimin itir temeaba, da an gara an
 min otivasa. 10 “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin

Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam bar ruaragha ghuariabar suiragha, uabi fa ghaze, bizir tizitam na batogham? **11** Kamaghin amizi, ki an aghuagha, a isa kantrin igharazibar atrivimin agharim gati. Ezi atrivir kam temer kamin arazir kuram bangin ivezir kuram a ganingi. Ezi ki uabi a makunigha gifa. **12** Kantrin kurar igharazibar adarazi iza, an okegha anetaghazi, a irighav iti. Ezi an aguaba tintinibar mighsiaba ko danganir zaribar ire. Kantrin igharazibar gumazamizir an aguabar dughuazibar apengan itiba, anetegha igharagha ghue. **13** Eghti kuaraziba izi temer irizir kam gisin dapiam, eghti asizir atiaba izi an aguabagh isin daruam. **14** Kamaghin amizi, datirighin ikegh mangiva temer deravira dipam isava aghuir ruaribagh amiba, ua puvatigham. Temeba bar arighiram, mati gumazamiziba ariaghira ghua Oveaghuezibar Nguibamin iti. **15** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam, Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir dughiamin, ki nguazimin apengan itir dipabagh amizi, da azir akam gamua bar anevara. Ki dipabar anogoroghezi, da uam emirir puvati. Ki mitarmem gamizi, a Lebanonin Mighsiaba avarazi, da temer kam bagha azi. Ezi ki ruarir ekiamin temeba bar dagh amizi, da misingi. (Sheol h7585) **16** Ki temer kam, mozim magiramin temer igharaziba sara, da isi Oveaghuezibar Nguibamin me akunamin dughiamin, dar iririmin tingagharim, kantriba bar a bareghiva akongam. Eghti Idenin azenimin temeba ko Lebanonin temer bar aghuiba ko, temer igharazir deravira dipam isiba, me an iririm baregh bar akongegham. (Sheol h7585) **17** Gumazamizir an dughuazimin

apengan ikeziba, kar kantrin an akurvaghiziba, me a ko Oveaghuezibar Nguibamin mangi apaniba faragha midorozir sabamin misoghezir gumaziba ko ikiam. (Sheol

h7585) **18** “Isipin atrivim, ni ko nin gumazamizir avirim, ia mati temer kam, nguazir kamin ikia bar ruaragha gavgafi. Ezi Idenin azenimin aven temetam nin min ruaragha gavgavizir puvati. Ezi datirighin, me ni okeghti ni iri, mati Idenin ikezi temeba bar ariaghire. Ni Oveaghuezibar Nguibamin mangi, God gifozir puvatiziba ko midorozimin aven ariaghirezir darazi ko ikiam. Arazir kaba, da Isipin atrivim ko an gumazamizir avirim bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

32 E kalabuziabar min itima, namba 12in azenim otozi, an iakinir namba 12in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei: **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Isipin atrivim bagh azirakar ighiar kam bangiva a mikim suam: “Atrivim, ni uabi migia ghaze, ni mati laionin mam kantribar tongin iti. Ezi puvati, ni goar ekar mamin min ongarim abighava arui. Ni fanebagh aruima nin dagariba dipaba ditima da kovakova nedi. **3** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Ki ikizir igharazibar gumazamizir aviriba inigh izi me akuvagh men damazimin, ki uan iver ekiam ni mikinigh ni gekuigh azenim mikinigham. **4** Egh ki ni isi nguazimin azenara ni akunigham. Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko nguazir kamin asizir atiaba izi, ni ami bar izevegham. **5** Ki nin asizir nataba mighsiabav kinigh, egh nin asizir nar ikuviba isi, danganir zaribav kinighti, danganir zariba bar izevegham. **6** Ki nin ghuzim ingeghti, a danganiba bar dar

emir mangam. Egh fanebagh izevegh mighsiaba avegham.

7 Ki ni gasighasighamin dughiamin, ki overiam avaragh mikovezibar angazangariba amungegham. Egh overiamin ghuariabar amighti da aruer angazangarim apazaghti a isiraghan kogham. Eghti iakinim uaghan isiraghan kogham. 8 Guizbangira, ki overiamin angazangariba bar ada mungegham. Eghti nin kantri bar mitarmegham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. 9 “Ki ia amadaghti ia kantrin ia fozir puvatizibar mangi dar aven kalabuziabar min ikiam. Eghti ikizir igharazibar gumazamizir avirim, ki ni gasighasighizir biarir kam baregh bar atiatigham. 10 Ki ni gamizir bizir kam, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti, me digavir kuram damigham. Men atriviba ian biarim baregh atiatigham. Ki uan midorozir sabamin ni gasighasighti, atriviba ko men gumazamiziba bizir kamin ganigh, puvira atiatingiva nighiva akongam. Egh me vaghvagh uarigh nighnigh kamaghin mikim suam, God ti arazir kamra uaghan e damigham. 11 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Isipin atrivim migia ghaze: Babilonin atrivim uan midorozir sabamin ni misoghsi izam. 12 Ki kantrin kurar kabar midorozir gumazir bar gavgaviba amangighti, me izi uan midorozir sababar nin gumazamizir avirim bar me misoghirarigham. Egh me bizir aghuir, ia Isipia da bagha uan ziaba fa bar akongeziba, me bar dagh asighasigham. 13 Eghti nin bulmakaun dipar aviriba itir danganibar ikiava apiba, ki bar adav soghirarigham. Eghti bulmakauba ko gumazamiziba ua iki dipaba dikan kogham. Egh dar amuti da nengan kogham. 14 Ki ian dipabar

amighti da dikirigh, olivin boremin min amiraghvira emir mangam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki mikemes.

15 Ki Isipin nguazim gasighasighti a ikuvigh nguazir kinimin min ikiam. Egh ki uaghan gumazamiziba ko bizir an aven itibagh asighasigham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **16** Eghti kantrin igharazibar amiziba, Isipin kantri ko an itir gumazamizir avirim bagh azirakar ighiar kam bangam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Ki mikemegha gifa.” **17** E kalabuziabar min itima, azenir namba 12in, an akinir faragha zuimin, aruer namba 15in, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei: **18** “O nguazir kamin gumazim, ni Isipin gumazamizir avirir kam bagh azi. Egh ni me amadaghti, me mangi kantrin gavgavir igharazibar gumazamiziba ko, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiri. **19** Ni kamaghin Isipian mikim suam, ia ghaze, ia ti bar deragha gumazamizir igharazibagh afira? Bar puvati. Ia magiri gumazir Oveaghuezibar Nguibamin, God gifozir puvatizir gumazamiziba, me ko ikiva avughsi. **20** “Isipia gumazamizir midorozir sabamin ariaghirezibar tongin, me arimighiram. Ki me isa apanibar dafarim gati, ezi me Isipin gumazamizir avirim misoghasava ami. **21** Eghti Oveaghuezibar Nguibamin aven, gumazir faragha midorozimin ziar ekiaba ikeziba, Isipia ko Isipin akuragha misoghezir darazi mikim suam: kar Gumazir God gifozir puvatiziba, me midorozir sabamin ariaghiregha izaghira Oveaghuezibar Nguibam gireghav iti. (Sheol h7585) **22** “Asirian kantri uaghan Nguibar kamin iti, ezi an midorozir gumazibar moziba uaghan iti. Apaniba midorozimin

aven bar moghira me misuaghariki. **23** Ezi men kuaba afir moziba, Oveaghuezibar Nguibamin saghuiamin itir danganim iti. Ezi Asirian kantrin mozim uabi, an midorozir gumazibar moziba an okarizi, a men torimin iti. Asiriaba faragha angamira itir dughiamin, me gumazamizibagh amizi, me puvirama aguava atiati. **24** “Kantri Elam, ko an midorozir gumaziba bar moghira midorozimin ariaghire. Ezi an midorozir gumazibar moziba bar an mozim okarizi, a tongira iti. Elamia God gifozir puvatigha, me angamira ikiavira ikia gumazamizir avirim gamizi, me aguava atiati. Me datirighin uaghira Oveaghuezibar Nguibamin ikia, gumazir aremezibar tongin ireghav ikia bar aghumsiki. **26** “Kantri Mesek ko kantri Tubal, ko aningin midorozir gumazir avirim uaghan danganir kamin iti. Ezi aningin midorozir gumazibar moziba bar aningin mozimning okarizi, aning tongira iti. Kantrin kamningin gumaziba God gifozir puvatigha, midorozimin aven bar ariaghire. Aning angamira ikiavira itir dughiamin, aning kantrin aviribar gumazamizibagh amizi me aguava atiati. **27** Me nguibar kamningin midorozir gumazir kaba, mozibagh arigha gumazir onganarazibagh amibar min pura me afi. Me fomira midorozir gumaziba mozibagh arizir arazibar gin ghua me afir puvati. Me men arazir kurar me fomiram amizibar gin ghua, men midorozir sababa men dapanibar aghonegha, men oraba men agharibagh isin ariki, ezi me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuaghiri. Mesek ko Tubal angamira itir dughiamin, aning gumazamizir bar avirim atiatim me ganingi. Kamaghin amizi, aningin arazir kurabar osimtizim aningin ikiavira itima aning

areme. (Sheol h7585) 28 “Eghti kantri Isip uaghan ikuvigh mangi, apaniba midorozimin misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba, me God gifozir puvati. 29 “Ezi kantri Idom uaghan Oveaghuezibar Nguibamin iti. A uan atriviba ko gumazir dapaniba ko iti. Fomira Idomia midorozir gumazir bar gavgavibar min ike. Egha datirighin, me ariaghiregha ghua apaniba midorozimin misoagharighizi gumaziba ko iti. Gumazir kaba God gifozir puvati. 30 “Ezi notin amadaghan itir atriviba uaghan bar danganir kamin iti. Ezi Saidonia me ko iti. Idomia fomira bar gavgavigha gumazamizir aviriba atiatim me ganidi. Egha datirighin me ariaghiregha, ghua gumazir igharazir apaniba midorozimin aven misoagharighiziba ko iti. Gumazamizir kaba God gifozir puvati. Egha me gumazamizir faragha Oveaghuezibar Nguibamin itiba ko, virara ivezir kurar magh garim inigha, men min bar aghumsiki. 31 “Isipin atrivim, danganir kamin izegh gantima, gumazir igharazir aremeziba danganir kamin ikiam. Eghti a navim deragham, egh uan midorozir gumazir avirir ovengeziba bagh bar aghumsighan kogham. Kar an midorozir gumazir apaniba misogheziba. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. 32 Ki uabi Isipin atrivim gamizi, a uan midorozir gumaziba ko gumazamizir avirim atiatim me ganingi. Ezi datirighin, apaniba midorozimin an midorozir gumazir avirim misoghirarighiti, me mangi Oveaghuezibar Nguibamin iki apaniba midorozimin misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba me God gifozir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

33 Ikiavira Itir God na migia ghaze: **2** “O nguazir kamin gumazim, ni uan gumazamizibav kim suam: Ki apaniba amadaghti, me kantrin tamin mangiti, kantrin kamin gumazamiziba ti uan tav amiseveghti, a men nguazir mitaghniyam geghuv an ganamin gumazimin otogham. **3** A ganti, apaniba iziti, a gumazamiziba fofoghsi sigham giviam. **4** Eghti gumazitam sigham in ikiangsizir ararem bareghiva, ari mangi uabi mongan aghuaghti, apaniba iziva a misueghti an aremegham. Eghti an ovevemin osimtizim, a uabi a iniam. **5** Eghti gumazir kam sigham in ikiangsizim baregh aran aghuaghti, apaniba mar a misueghti an aremegh, kar an osimtizimin an areme. Guizbangira, a ti oregha ara ghua modogha, ti osimtizim batoghan koghai. **6** Eghti eghevur gumazitam apanibar ganti me iziti, a ikiangsizim damu sigham giveraghan koghti, apaniba izi gumazibav soghti me arighiregham. Eghti gumazamizir uan arazir kuraba akirizir puvatigha ariaghire, kar men osimtizim puvati. Kar eghevur gumazir kamin osimtizim, a ikiangsizim me ganingizir puvati. **7** “Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ki Israelin ikizim geghuvasa ni amisefe. Ikiangsizir akar ki ni daningamiba, ni oragh me mikim. **8** Ki gumazitamin ganti an arazir kuratam damuti, ki suam, an aremegham. Eghti ni ikiangsizim a daning a mikim suam, a uan navim giragh arazir kurar kaba atakigh. Ni a mikiman aghuaghti, an arazir kuraba kamaghira ikiti an aremegham. Eghti nan damazimin, an osimtizimin ghuzim nin dafarimin ikiam. **9** Eghti ni ikiangsizir akam arazir kuram gamir gumazim mikemeghti, a uan arazir kuraba ataghiraghan

aghuaghti, an arazir kurar kam an iki a gasighasighti an aremegham. Eghti ni bizir kamin osimtizim puvatigham, egh ni ovengan kogham.” **10** Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun Israelin ikizim mikim suam: Ia ghaze, e akiriba God gasaragha arazir kurar aviribagh amigha bar osemi, egha da bagha aghariba guni. E manmaghin angamira ikiam? **11** Ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira ikia, egha ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Arazir kurabagh amir gumazamiziba ariaghirima, nan navim derazir puvati. Ki kamaghsua, me arazir kuraba ategh angamira ikiasa ki ifonge. O Israelin ikizim, ia oragh! Arazir kurar ia amiba, ia da atakigh, egh ua na bagh izi. Ia tizim bagha ovengasa? **12** “Ezi datirighin, nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, gumazir aghuim arazir kuram gami, an arazir aghuir a faragha amiziba an akuraghan kogham. Eghti arazir kurabagh amir gumazim uan arazir kuraba ateghti, ki a gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuitam arazir kurabar amuam, egh an arazir aghuir a faragha amizibagh nighnigh, da bangin nan damazimin deraghvira ikian kogham. Bar puvati. **13** Ki gumazir aghuibav gia ghaze, me deraghvira ikiam. Eghti gumazitam nighnigh suam, an arazir aghuir an amiziba an akuraghti a deravira ikiam, egh arazir aghuiba ategh arazir kurabar amuam, eghti ki an arazir aghuir a fomirama amizibagh nighnighan kogham. Bar puvati. A datirighin uan arazir kuraba bangin an aremegham. **14** Egh ki gumazir kuraba me mikim suam, ia aremegham. Eghti gumazir arazir kuram

gamim, an akirim ragh uan arazir kurabagh asaragh, egh arazir aghuibar amuam, **15** an aremeghan kogham. Egh a uan namakam da ikarvaghamin ababanimin min inizir bizim, a uam a daningam. Egh an okemezir biziba a ua dar aningam. Egh an arazir ki ifongezir ikirimirir aghuim anidibar gintigh aremeghan kogham, an angamira ikiam. **16** An arazir aghuibar gintighi, kamaghin ki an arazir kuraba gin amadaghti an angamira ikiam. **17** “Ezi nin gumamaziba ghaze, arazir Ekiam amizir kam derazir puvati. Bar puvati. Men arazir me amibara derazir puvati. **18** Eghti arazir aghuibagh amir gumazim, uan arazir aghuiba ategh arazir kurabar amu, egh da bangin ovegham. **19** Eghti arazir kurabagh amir gumazim arazir kuraba ategh arazir aghuibar amu, egh da bangin angamira ikiam. **20** Ezi Israelin ikizim, ia ghaze, arazir Ekiam amir kam a derazir puvati. Ki gin ia amir arazibara, da bagh vaghvagh ia tuisigham.” **21** E kalabuziabar min itima, azenir namba 12 otozi, an iakinir namba 10in aven, an aruer namba 5in, Jerusalem in ikezir gumazir mam ara na bagha iza na migia ghaze, “Jerusalem in nguibar ekiam, apaniba a inigha bar a gasighasiki.” **22** Gumazir kam tighar izamin guaratizir faragha zuimin, Ikiavira Itir God in gavgavim, aminimin min nan mikarzim in izi. Ezi gumazir kam amimzaraghan mizaragharam oto. Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God ua mikimamin gavgavim na ganingi. **23** Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **24** O nguazir kam in gumazim, Israelin nguazimin itir danganir ikuvizibar ikiavira itir gumamaziba ghaze, Abraham a gumazir vamira, ezi nguazir kam bar moghira an anam.

Ezi e bar avirasemegha ghaze, ti guizbangira, God nguazir kam e ganingi. **25** Kamaghin amizi, ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migia ghaze: Ia ghuziba itir asiziba apavira iti. Egha ia asebar ziaba fava gumamaziziba sozi me ariaghiri. Ia tizimsua ghaze, nguazir kam a ian nguazim? **26** Ia zurara midorozibagh ami da otifi. Egha ia arazir kurar ki aghuazibagh ami. Ia bar moghira poroghamiba uari bakeir arazibagh ami. Egha manmaghsua ia ghaze nguazir kam a iananam? Bar puvati, ia a inighan kogham. **27** “Ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Danganir ikuvizibar ikiavira itir gumamaziziba, apaniba izi me misoghirarigham. Ezi nguibabar azenan itir gumamaziziba, ki asizir atiabar amuti, da izi me misogh me amam. Eghti mogomer danganiba ko dagiar toribar moga iti darasi, arimariar kuraba me damuti me arighiram. **28** Ki nguazir kam damighti a ikuvighti gumamaziziba ko biziba an puvatigham. Egh ki me damighti, me uari fava amir ifaghatir arazim, a bar givagham. Eghti Israelin mighsiaba bar ruaribagh avagh, mitemeghti me dar aruan aghuagham. **29** Gumamazizir arazir kurar ki aghuazibagh amiba, ki pazavira me damighti, nguazim ikuvighti gumamaziziba ko biziba an puvatigham. Eghti me kamaghin ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.” **30** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Nguazir kamin gumazim, nin gumamaziziba nguibar ekiamin divazimin boroghin ikia, uan dipenibar tiar akabar uari akuva ikia ni ginighnigha, kamaghin uariv

gia ghaze, 'Ia izi. E mangi Ikiavira Itir God datirighin e mikimamin akaba baragham.' 31 "Nan gumazamiziba ni mikimamin migirigiaba baraghasa, nin damazimin uari akuvagha apiaghav ti. Egha arazir ni damuasa me migeiba, me dagh amir puvati. Me gumazamiziba uari isava akuava amir arazibagha amua, egha dagiaba iniasavira nighnigha iti. 32 Ni kamaghin fogh, me nin akaba barazima, da mati gumazim amizim gifuegha uan gita misogha, uan tiarir aghuimin ighiar aghuibagh ami. Ezi me pura da baragha, dar gin mangan aghua. 33 Eghti gin, nin migirigiaba guizbangin otivti, me kamaghin fogh suam, Godin akam inigha izir gumazir mam men tongin iti."

34 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, 2 "O nguazir kamin gumazim, ni Israelian gumazir dapanibar atar ikuvighsi me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Iavzika! Ia izezir kuram iniam. Israelia mati sipsipin bizim, ezi ia mati sipsipbagh eghevur gumaziba. Ia uarira uarir akuaghapi. Egha ia uan sipsipbar akuaghapi puvati. 3 Ia sipsipin aghuir mikarziba sara itibav sogha da apava, dar arizibar ingarizir korotiabar uarir kurti. Egha ia dar akuaghapi puvati. 4 Ia sipsipin gavgaviba puvatiziba, deragha men garir puvati. Egha arimariaba itiba, ia men arimariaba agevima, me ua ghuamazir puvati. Egha duaba itiba, ia men duaba nozir puvati. Egha tintinibar zuiba, ia ua me isa izir puvati. Egha ovengeziba, ia me burir pu. Puvati. Ia uan gavgavimin dagh ativagha bar pazavira dagh ami. 5 Nan sipsipbagh eghevur gumaziba puvati, kamaghin amizi, da pura tintinibar zui, ezi asizir atiaba dav sogha da api.

6 Nan sipsipba tintinibar arua mighsiabar ghuavanadi. Egha pura tintinibar nguazir kamin danganiba bar dar zui. Ezi tav me bagha gara me burir puvati. **7** “Kamaghin amizi, datirighin ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh: **8** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati. Kamaghin amizi, asizir atiaba dav sogha da api. Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba tong nan sipsipba burir puvati. Me deraghasa uarira uarir akuaghapi, egha sipsipbar akuaghapi puvati. **9** Kamaghin amizi, ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deragh a baragh: **10** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, ki ian apanim gami. Ki uan sipsipba ian dafariba dam ua da inigham, egh ia ateghti ia ua sipsipbagh eghuvir gumazibar min ikian kogham. Egh ia ua uarira uarir akuraman kogham. Ki uan sipsipba ian akatoriba da ua da inighti, ia uam damamin sipsipba puvatigham.” **11** Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei, “Ia oragh. Ki uabi uan sipsipba buriva ua me inigh izi deraghvira men ganam. **12** Nan sipsipba tintinibar ghuegha, mitarmer ekiamin aven iti. Ezi ki gumazir dagh eghuvimin min da akumakum da inigh izam. **13** Ki kantrin igharazibar mangi ua da inigh Israelin kantrin izam, kar dar nguazimra. Eghti da mighsiaba ko faneba ko gumaziba itir danganibar boroghin iki, grazibar ami deraghvira ikiam. **14** Egh da Israelin mighsiabar ikiva grazir aghuibar amam. Da nguazir aghuimin iki avughsi deraghvira ikiam. **15** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,

ki ghaze, ki uabi uan sipsipbagh eghuv dar ganam. Egh ki uabi men aku aghuvsazir danganir aghuimin mangam.

16 Eghti nan sipsipin taba oveghti, ki mangi da buri da bativ ua da inigh izam. Egh sipsipin tintinibar ghueziba, ki ua dar aku izam. Eghti taba ikuvigh duaba ikiti, ki dar duaba akir da nogham. Eghti taba arimariaba ikiti, ki da akirighi da ua ghuamaghegham. Egh sipsipin mikarziba sara itiba ko sipsipin gavgaviba, ki dagh asighasigham. Guizbangira, ki guizin arazim damu, egh sipsipbagh eghuv dar ganam.

17 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki vaghvagh ian araziba tuisigham, egh ki sipsipba vongin dar arigh, memeba vongin dar arigham.

18 “Ian marazi grazir aghuiba apava, naviba izefi, egha grazir ikiavira itiba, ia pura da dika da mirmiri. Ia dipar dikiriaba amegha givagha, gin ia da dikabira dagh amima, da nedi.

19 Ezi nan sipsipin igharaziba, grazir ia dika mirmiriziba apava, dipar ia dikabiri negariba api. Ian arazir kam, a bar ikufi.

20 “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Ia oragh! Ki vaghvagh ian araziba tuisigh ia tuiragham. Egh ia sipsipin gavgavir mikarziba sara itiba ki vongin ia arigh, egh vongin sipsipin gavgaviba puvatizibar arigham.

21 Ia sipsipin gavgaviba itiba, ia zurara sipsipin gavgaviba puvatiziba uan komba ko, uan dapaniba ko, uan namnabar da munamadima, da tintinibar zui.

22 Kamaghin amizi, ki uan sipsipba ia da da inighi, ia ua pazavira dar amuan kogham. Ki vaghvagh uan sipsipba tuisighiva sipsipin aghuiba vongin dar arigh, egh sipsipin kuraba vongin dar arigham.

23 “Ki uan ingangarir gumazim Devit, an

ikizimin gumazitam amiseveghti, a sipsipbagh eghuvir
 gumazimin ikiam. Egh a deravira dar ganam. **24** Eghti ki
 Ikiavira Itir God, ki men Godin ikiam. Eghti atrivitam,
 mati nan ingangarir gumazim Devitin min me gativagh
 men ganam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **25**
 Me navir amirizimin iki deragh dapiagh ikisi, ki me ko
 Akar Dikirizir Gavgavim damuam. Me misoghinarighamin
 asizir atiaba, ki bar ada givagham, eghti da ua men
 nguazimin ikian kogham. Guizbangira, nan sipsipba
 deravira ikiva ruarir ekiabar dakuam. **26** “Ki deravira
 uan gumazamiziba ko nguazir nan mighsiam avinizibar
 amuam. Egh amozir dughiamin, ki amozir aviribar amuti
 da nguazim giri a damighti a bar deragham. **27** Eghti
 men azenibar itir temeaba oviziba ikiam. Eghti azenibar
 dagheba otivam. Ki kantrin apanir nan gumazamiziba isa
 kalabuziabar min me atizim, ki kantrin kamin dafarimin
 ua me inigh izam. Eghti me bar moghira uan nguazibar
 deravira dapiagh ikiam. Egh dughiar kamin me fogh
 suam, ki Ikiavira Itir God. **28** Eghti Kantrin Igharazibar
 Gumazamiziba ua me abinan kogham. Eghti asizir atiaba
 ua me misoghinarigh me aman kogham. Me deravira ikiti,
 tav ua me damuti me atiatingan kogham. **29** “Ki men
 nguazim damuti, dagheba bar deraviram an aghungam.
 Eghti mitiriaba gumazamizibar azir arazim, a givagham.
 Eghti kantrin igharaziba ua me dipovan kogham. **30**
 Eghti Israelia bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God
 men God, egha me ko iti. Ezi me nan gumazamiziba, me
 Israelin ikizim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
 migei. **31** “Ia nan gumazamiziba, ia nan sipsipbar min

ikia, nan nguazimra iti. Ezi ki daghebar ian akuaghapa, ia geghuva, egha ian Godin iti. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

35 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Seirin Mighsiamin ganiva, Idomin kantri ikuvighsi akam a gasiva a mikim. **3** Egh gumazamizibav kim suam: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze: Ni oragh! Seirin Mighsiam, ki nin apanim gami. Ki uan agharim nin nguazimin amadagh ni damighti ni ikuvighti, gumazamiziba ko biziba nin puvatighti, ni pura ikiam. **4** Ki nin nguibar ekiabar amighti da ikuvighti, gumazamiziba ko biziba dar puvatighti, da pura ikiam. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **5** “Ia Idomia fomira Israelian apanim gami, egha ki ivezir kuram me ganidir dughiamin, apaniba iza me misozima, ia apanibar akuragha Israelia misoghezi me ariaghire. **6** Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamira itim, ki guizbangira ghaze, apaniba ian agintigh ia misoghtima ia arimighiram. Ia fomira gumazamizibav sozi me ariaghirir arazimin atiatingizir puvati, kamaghin amizi, datirighin apaniba ia misueghti ia arimighiram. **7** Ki Seirin Mighsiam damighti, a danganir kinimin otoghti, gumazamiziba ko biziba bar an puvatigham. Eghti gumazamizir an mangigh zegh gamiba, ki bar me kuavaremeghti, me ua ikian kogham. **8** Ki nin gumazamizibar kuabar amuti, da mighsiabar pura tintinibar iriv ikiam, egh uaghan danganir zariba ko daghurir dakeziba bar, men kuaba dagh izevegham. **9** Ki nin nguazim ko nguibar ekiabar amighti, da pura

ikiti, gumamaziziba ko biziba ua dar aven ikian kogh kamaghira ikiam. Eghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **10** “Ia kamaghin migia ghaze, Juda ko Israelin kantrin nguazimning, ian nguazimning, eghti ia aning gativagham. Ezi puvati, ki Ikiavira Itir God, ki men God, ki nguazir kamningin iti. **11** Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamira itim, ki uan ziamin guizbangira migei, ki ian arazir kuraba ikarvagham. Ia Israelian aghuagha men atara navir kuram men ikia pazavira me gami. Kamaghin amizi, ki arazir kurar kabara ikarvagh, dar ivezir kuram isi ia daningam. Ki tuavir kamin uabi isi Israelia akakaghti, me nan arazir ki ia gasighasighamimin ganiva, deravira na gifogham. **12** Eghti ia Idomia kamaghin deravira fogh suam, ki Ikiavira God, ki orazima, ia Israelian mighsiaba dipova akar kurabar kamaghin dav keme, ‘Israelian mighsiaba ikuvigha bar gifa. Eghti e datirighin kantrin kam inigh a gativagham.’ **13** Ia Idomia puv ifaghata uari fa akar kurabar na migei. Ki ian migirigiar kaba baregha gifa. **14** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki bar moghira ia gasighasighti, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba kamaghin ganigh bar akongegham. **15** Nan gumamaziziba, Israelin ikizim, ikuvigha itir dughiamin ia bar akonge. Kamaghira, ia Idomia, ki datirighin me batozir osimtizimin mirara bar moghira ia gasighasigham. Eghti Seirin Mighsiam ko ian kantrin danganiba, da danganir bar ikuvizibar min otogham. Eghti Israelia kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.”

36 Ikiavira Itir God kamaghin na migei: O nguazir kamin gumazim, ni Israelin mighsiaba kamaghin me mikim: “O Israelian mighsiaba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh. **2** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Nin apaniba akam ni gasi suam, ‘Bar dera! Mighsiar ekia kaba datirighin e dar ghuaviba ikegham!’ **3** “Kamaghin amizi, ni ikuvighsi dav kim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei: Israelin boroghin itir kantriba iza, ia ekia rugha ia abinigha, ia gasighasigha ia inigha kantrin igharazibagh aningi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ia dipova akar kurabar ia gasa ia migei. **4** Kamaghin amizi, O Israelin mighsiaba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia mikimasa. Ian mighsiaba ko, daghuriba ko, danganir zariba ko, danganir asighasighiziba ko nguibar ekia akaraghiregha biziba bar puvatiziba, kantrin igharazir Israelin boroghin itiba, ian biziba okiava ia dipova akar kurabar ia migei. **5** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Ki aningagharir ekiam avimin min, kantri Idom ko kantrin igharazibar ikia, pamtem ia migei. Ia zurara navir averiar kuraba ikia bar akongegha ghaze, ki pura bizim, egha nan nguazim ini. Egha nguazir kamin aven itir tuziba ko ruaribagh ifongegha uari bagh an biziba okemegha, dar ghuaviba ikiangi. **6** “Kamaghin amizi, ni Israelin nguazim ginighnigh a mikim suam: Ia mighsiaba ko daghuriba ko danganir zariba, Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Kantrin igharaziba ia dipova akar kurabar ia migei, kamaghin amizi, ki uan aningagharir ekiam sara kamaghin ia mikimasava ami. **7** Ki Ikiavira Itir Godin

Ekiam akam akirigha guizbangira migia ghaze, Israelin boroghin itir kantriba, me uaghan igharaz darazi dipov akar kurabar me mikimam. **8** “Eghti Israelin mighsiaba, ia gisin temeba ua muriva Israelin ikizim bagh uam oviziba ituam. Me bar kiran oveghangin uamategh uan nguibabar izam. **9** O mighsiaba, ki ia baghavira iti. Kamaghin amizi, ki deraghvira ian ganti, Israelia ian dagher azenibar ingaram. **10** Ki Israelin ikizim bar moghira me damighti, me bar avirasemegh ian ikiam. Eghti me ua nguibar ekiaba ko danganir men apaniba asighasighizibar ingaram. **11** Ki ian itir gumamaziziba ko asiziba bar dar amighti, dar dibobonim mavanangam. Ian dibobonim bar ghuavanaboghti, gumamaziziba bar avirasemegham. Ki ia damighti, gumamaziziba ian danganir mikebaba bar dar ikiam, mati ia fomira ikezi moghin ikiam. Eghti ian dabirabim bar deragham, egh ia fomira ikezi dabirabim bar a gafiragham. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **12** Egh Israelia, nan gumamaziziba, ki men aku mangiti me ia dapiagh, deravira ikiam. Egh me ian ghuaviba ikegham. Eghti ia men nguazibar min ikiam. Egh ia ua men boribagh asighsighan kogham. **13** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Gumamazizir maba ghaze, ‘En nguazir kam, a gumamaziziba api, egha a guizbangira en boribagh asighasisi.’ **14** Ezi datirighin ikegh mangam, ia ua gumamazizibar aman kogham, egh ia uan boribagh asighasighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **15** Eghti kantrin igharaziba, Israelin mighsiaba dipova akar kurabar ua ia mikiman kogham. Ia mighsiaba datirighin, ua men

aghumsizir akaba baraghan kogham. Egh ia ua uan kantrin gumamazibar amuti, me arazir kuram bangin irighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” **16** Egha Ikiavira Itir God uan akam isa na ganiga ghaze, **17** “Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim uan nguazimin itir dughiamin, me arazir bar mizirizibagh amua, nguazir kam gasighasiki. Me mati, amizim uan iakinir arimariabagh amua nan damazimin mize. **18** Me gumazir avirim misoghezi me ariaghire. Egha me marvir guabar ziaba fe, egha uan nguazim gamizima, a nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi, ki uan aningagharim me gingegha, ivezir kuram isa bar me ganingi. **19** Ki men arazir kurar me amizir kaba tuisigha da ikarvagha me batoghezi, me tintinibar kantrin igharazibar ghue. **20** Me tintinibar ghuezi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba men garima, me nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ghaze, ‘Kar Ikiavira Itir Godin adarasi. A me gamizi, me an nguazim ategha gifa.’ **21** Ezi ki fo, Israelia ghuezir danganiba bar, kantrin kabar gumamazibar tongin nan ziar bar zuezim dipovava a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi ki uan ziam bagha osemi. **22** “Kamaghin amizi, ni akar kam Israelin ikizim daningigh: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze: Ia kantribar gumamazizir igharazibar tongin itima, me ian gara nan ziar bar zuezim dipova a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Bizir gavgavir ki damuamin kaba, ia Israelin ikizim, ki ia ginighnigha dagh amir pu. Bar puvati. Ki uan ziar ekiam

baghavira nighnigha dar amuasa. **23** Ki uabi Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, Ia Israelia, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin, nan ziar ekiam gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti, me ganigh fogh suam, ki uabi Ikiavira Itir God, ezi nan arazir ki ia gamiba, da bar moghira zue. Eghti me ziar ekiam na daningam. **24** “Bizir ki ia damuamin kam a kamakin, ki kantrin ia datirighin itibar, bar ia inigh izi ua ian nguazimra ia arigham. **25** Egh dipar dikiriam inigh, ian dapanibagh isin a kavamang ian arazir kuraba batueghti, ia nan damazimin bar zuegham. Egh ian arazir kurar ia marvir guaba fem bagh, ia rueghti ia zuegham. **26** Egh ki ian navir averiabar amighti da ua igiabar otivigham. Egh duar igiam ia datigham. Ian naviba faragha dagiabar min gavgafi. Ki datirighin ian navir kuraba batuegh nighnizir igiam isi ian navir averiabar arigham. **27** Egh ki uan duam isi ia daningam, eghti a ian navir averiabar ikiam. Egh ia fiti, ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezibar gin mangam. **28** Egh ia nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam. Egh ia nan gumazamizibaram otoghti, ki ian Godin ikiam. **29** “Ki ian akuragh ia damuti, ia ua nan damazimin arazir mizirizibar amuan kogham. Ki ian dagher azenibar amighti, da dagher aviriba ikiam. Eghti dagheba otevir dughiaba ua ia bativan kogham. **30** Ki ian temer bebar amighti, da ovizir bar aviriba iki bar avirasemegham. Eghti dagheba otevir dughiaba ua ia bativan kogham. Eghti ia Kantrin Igharazibar

Gumamazibar damazimin uam aghumsighan kogham.

31 Egh ia uan arazir kurar ia amiziba ko arazir mizirizir ki aghuazibagh nighnigham. Egh arazir kurar kaba bangin, ia uari dar aghuaghiva bar aghumsigham. **32** “O Israelin ikizim, ia kamaghin fogh, ki ian akurvaghasa arazir kabagh amir pu. Puvati, ki uan ziar ekiam ginighnigha dagh ami. Ki kamaghsua, ki arazir kabar amuti, ia uan arazir kurabagh nighnigh bar osemegh aghumsigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” **33**

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki ian arazir kuraba batueghti ia zueghamin dughiamin, ki ia ateghti ia ua uan nguibar ekiabar ikiva, ua danganir ian apaniba asighasighizibar ingaram. **34** Gumamaziba faragha ian nguazir ikuvizibagh arua dar garima, da pura ikia bar mitemegha ruarir ekiabar min gari. Eghti ki dar amighti, ia ua dar ingariva oparam. **35** Eghti me bar suam, manmagh amizi, nguazir kam faragha pura ikia ruarir ekia mitiamin min gari, egha datirighin, a deraviram oto, mati Idenin azenim. Manmagh amizi, nguibar ekia me akara asighasighizir bar ikuviziba, Israelia datirighin ua dar ingarigha, vaghvagha da avinigha divazir gavgavibar ingari. Ezi gumamazir bar avirim vaghvagha uam adar aven iti. **36** Eghti kantrin ian boroghin ikiavira itiba fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nguibar ekia ikuviziba, ki ua dar ingari. Egha nguazir pura itiba, kirara uam ada opari. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam. **37** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki Israelin ikizim ua men amamangatighi, me uarir akurvaghsi ua nan

azangsigham. Eghti ki me damighti, men gumazamiziba sipsipin okoruar mamin min, bar avirasemegham. **38** Me Jerusalemin ofa damuasa inigha izir sipsipbar min, me bar avirasemegham. Eghti Israelia ua ingaramin nguibar ekiar kabagh izivagham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

37 Ikiavira Itir Godin gavgavim nan izezi, an Duam na inigha ghua danganir zarir mamin na ati. Danganir kam, gumazamizibar agharir aviriba an iti. **2** Egħa a na inigha, ga ghua danganir zarir kam garua, agharir pozir bar avirimin garima, agharir kaba bar misigha ireghav iti. **3** Ezi a kamaghin nan azara, “Nguazir kamin gumazim, ni manmaghin nighnisi, agharir kaba, da ua gumazamizibar min otivigh angamira ikiam, o puvatigham?” Ezi ki a migia ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uabira fo, ki fozir puvati.” **4** Ezi a kamaghin na migei, “Ni nan akar kam agharir kabav kim suam: Ia agharir midiariba, ki Ikiavira Itir God, ia nan akam baragh. **5** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin agharir kabav gei: Ki aminim ia daningam, eghti ia ua gumazamizibar min otivigh angamira ikiam. **6** Ki agiriba ko tuziba ia darigh, egh mikarzir inimin ian agiriba ko tuzir kaba avegham. Egh ki ia damighti ia gumazamizibar min otivighti, ki aminim ia danighti ia angamira ikiam. Eghti ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.” **7** Ezi ki a mikemezi moghin amua, akam akuravira ikia orazima, Maia! Niginir dafar kuram oto. Ki oraghavira itima, aghariba tingazi. Egħa ki garima, aghariba uamategha uan danganibara ghua uariv tifi. **8** Egħa gin ki agiriba ko tuzibar garima, da

uam agharibar poke, ezi dar mikarziba otivigha da avara.
 Ezi me gumamazizibar min otifi, ezi aminim men aven
 ghuzir puvati. **9** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,
 “Nguazir kamin gumazim, ni kamaghin aminim mikim
 suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavim
 aminim ganiga ghaze: Ni nguazir kamin otevir 4pla bar
 dar ikegh izi mikarzir kinir kabar aven mangiti, me
 uamategh angamira ikiam.” **10** Ezi ki an akar kam akurima,
 aminim mikarzir kuar kabar aven zuima, me angamira
 itir ikirimirim inigha, bar moghira tuifi. Me gumamazir
 bar avirim oto. Ezi men dibobonim bar ghuavanabo.
11 Ezi a kamaghin na migei, “Nguazir kamin gumazim,
 Israelin ikizim, mati agharir misingizibar min aremezi
 moghin iti. Egha me zurara ghaze: En aghariba misigha
 gifa. E ua deraghvira ikian kogham. Egh e bar givagham.
12 Kamaghin amizi, ni nan akam me mikinasa ki ifonge,
 egh kamaghin me mikim suam: O nan gumamaziziba, ki
 Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ian gumazir kuaba afezir
 mozibagh kuigh, ia inigh azenan izegh, egh ia inigh ua
 Israelian nguazimin mangam, kar ian nguazim. **13** O
 nan gumamaziziba, dughiar ki ian mozibagh kuigh ia
 feghamimin, ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira
 Itir God. **14** Egh ki uan Duam ia danighti, ia angamira
 ikiam. Eghti ki ua ian aku ian nguazimra mangam, eghti
 ia an iki deraghvira ikiam. Eghti ki kamaghin damuamin
 dughiamin, ia deraghvira fogh suam, ki Ikiavira Itir God,
 ki kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira,
 ki dar amuam.” **15** Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, **16**
 “O nguazir kamin gumazim, ni ter araritam inigh akar

kamin an osirigh: 'Kar Judan adarazi ko Israelian igharazir me ko itiba, men ter ararim.' Egh ni ter ararir igharazitam inigh akar kamin an osirigh, 'Kar Josepin adarasi, me Efraimin anabamin gumazamiziba ko Israelian me ko iti adarazir ter ararim.' **17** "Egh ni ter ararir kamningin ruaghatevimning uaghara uan dafarimin aningın suiragh, egh aning isafuraghti, aning ter ararir vamiran min iki. **18** Eghti nin gumazamiziba nin azaragham, bizir kamin mingarim manmakin? **19** Eghti ni kamaghin mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia gan! Ter ararir kam, a Josepin adarazir ababanim gami, me Efraimin anabamin gumazamizir Israelia ko itiba, men ter ararim, ki a inigh, Judabar ter ararim sara isafuragham. Egh aning damighti aning nan dafarimin ter ararir vamiran min ikiam. **20** "Ni uan dafarimin osizirim itir ter ararimning uaghara aningın suiraghti, gumazamiziba aningın ganam. **21** Eghti ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Israelia ghua kantrin igharazibar tongin itibar aven, ki me akuvagh, me inigh ua men nguazimin izam. **22** Ki me damighti me kantrin vamiran otogh uan nguazimin ikiam. Eghti Israelin mighsiabar pin, atrivir vamirara me gativagh men ganam, eghti me bighan kogh ua kantrin pumuningin ikian kogham. **23** Me ua aseba ko bizir ki aghuazibar ziaba fan kogh, nan damazimin mizeghan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogham. Ki men akuragh arazir kurar me amibar me firighti, me ua uarigh asighasighan kogham. Ki me damighti me nan damazimin zuegham. Dughiar kamin, me nan gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam.

24 Eghti nan ingangarir gumazim Devit, an ikizimin tongin gumazitam men atrivimin ikiam. Me bar uari inigh atrivir vamiran apengan ikiti, a uabira me geghuvam, mati sipsipba geghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi. Dughiar kamin, me deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa me mikemezibar gin mangam. 25 Me nguazir ki uan ingangarir gumazim Jekop ganingizimin aven ikiam. Kar nguazir men inazir afeziaba ikezim. Me uan boriba ko men gin otivamin ovavir boriba, me zurara nguazir kamin iki mamaghira ikiam. Nan ingangarir gumazim, Atrivim Devit, an ikizimin gumazitam me gativagh men gan mamaghira ikiam. 26 Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti a iki mamaghira ikiam. Me Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam. Eghti ki deravira me damuam. Ki me damighti, me ekiva bar avirasemegham. Egh ki uan Dipenim men tongin anetighti, a iki mamaghira ikiam. 27 Nan Dipenim men tongin ikiti, ki men Godin ikiti, me nan gumazamizibar ikiam. 28 Nan Dipenim zurara men tongin ikiam, eghti kantriba bar kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki Israelia ginaba, eghti me na baghvira ikiam.”

38 Ikiavira Itir God kamagh na migia ghaze, 2 “O nguazir kamin gumazim, ni Atrivim Gok mikim. Gok, a Magokin nguazimin gumazim. A Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir faragha zuim. Ni ikuvighsi a mikim. 3 Ni kamaghin a mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir faragha zuim. Ki nin apanim gami. 4 Ki ni damighti ni ighighiregham, eghti ni ko

nin midorozir gumaziba bar, ki akezibar ian aghozibar
 aghuigh, ia gekuigh ia inigh mangigham. Nin hoziaba, ko
 hoziabagh isin apiaghiri gumaziba, ko midorozir gumazir
 uan midorozir biziba ateriba, ko midorozir gumazir oraba
 ko midorozir sabar itir bar avirim, ki bar ia gekuigh ia
 inigh mangam. **5** Ezi Persian kantri ko Itiopian kantri ko
 Libian kantrin midorozir gumaziba bar ia ko iti. Egha
 me bar oraba ko midorozimin dapanir asuaba iti. **6**
 Ezi kantri Gomerin midorozir gumaziba ko, kantri Bet
 Togarman notin amadaghan itir midorozir gumaziba, me
 uaghan ia ko iti. Ezi ikizir igharazir aviriba uaghan ia ko
 iti. **7** Atrivim Gok, ni midorozim bagh biziba akir. Egh
 midorozir gumazir ni ativaziba, me uari akuvagh uaghan
 midorozim bagh uari akir. Eghti ni deraghvira me geghuv.
8 Ni dughiar ruarimin mizuam mangiti, gin dughiar
 abuananamin ki nin diagh ni amadaghti, ni kantri Israel
 bagh mangam. Kantrin kam bar fomira midorozimin
 aven ikuvigha dughiar ruarimin gumazamiziba puvatizir
 danganimin min iti. Ezi ki an gumazamiziba kantrin
 igharazibar tongin me akuvagha me inigha uamategha
 men nguazimin izezi, me datirighin navir amirizimin
 uan nguazir mighsiabar iti. Gin izamin dughiam otoghti,
 ni mangi kantrin kam misogham. **9** Ni uan midorozir
 gumaziba ko, kantrin igharazibar midorozir gumaziba, ia
 nguazir kamin gumazamizir kabav soghsi mangam. Ia
 amozir ekiam ko ghuariam mitarmegha izi moghin, men
 nguazim avaragham. **10** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam,
 ki kamaghin Gok migei: Dughiar kam otoghti, nighnizir
 taba ni bativti ni arazir kuratabar amusi nighnigh, dar

amuamin tuaviba buriam. **11** Ni suam: Kantrin kamin
 gumazamiziba navir amirizimin ikiava deravira iti. Men
 nguibar ekiaba bar, divazir gavgavir da aviniziba ko tiar
 akar gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ki pura aven
 mangi me korogham. **12** Men nguibar ekiaba faragha
 ikuvizi, me kantrin igharazibar ikegha uari akuvagha uan
 nguazimin ize. Egha me datirighin, bulmakauba ko biziba
 ikiava nguazir kamin kantribar tongira iti. Eghti ni mangi
 me gasighasigh men biziba okemegh da inigh mangi.
13 Eghti kantri Seba ko kantri Dedanin gumazamiziba,
 ko kantri Spenin dagiaba bagha ingarir darazi ko, an
 midorozir gumazir igiaba bar, me izi kamaghin ni
 mikimam: Ni ti biziba okimasa ize. Ni ti uan midorozir
 gumazir aviriba akuvagh izi, egh me korogh men bizibagh
 asighasigh men silva ko gol ater, men bulmakauba ko men
 bizir aghuir aviriba inigh mangasa. **14** “Nguazir kamin
 gumazim, ni nan akam an gun Atrivim Gok mikim suam,
 ‘Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ni ganti,
 nan gumazamiziba Israelia deravira dapiagh ikiam. Eghti
 ni dughiar kamra dikavigh me bagh mangi. **15** Ni saghon
 notin amadaghan ikegh, uan midorozir gumazir gavgavir
 avirir dafam inigh Israelia misoghsa izam. Midorozir
 gumazir avirir kaba, me kantrin igharazir aviribar tongin
 ikegh izi, egh me bar hoziabar apiagh ni ko izam. **16**
 Ni nan gumazamiziba Israelian apanim damusi izam,
 mati amozir ekiamin ghuariar pizim me avara. Dughiar
 abuananam otoghti, ki ni isi uan nguazim misoghsa ni
 amadagham. O Gok, ki kamaghsua, ni damighamin arazir
 kamin, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar

akagham, eghti me na gifogh suam, ki Godin bar zuezim. **17** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Fomira nan ingangarir gumaziba, kar nan akam inigha izir gumaziba, ki me mikemezi, me ikiangsizir akaba Israelia ganiga ghaze: Ki gin izamin dughiatamin apaniba amadaghti me Israelia gasighasigham. Ezi Gok, ni apanir kam, ezi dughiar kam izi.” **18** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim Gok Israelin nguazim misoghamin dughiamin, nan aningagharim puvira dikavigham. **19** Ki atariva navir kuram iki, nan aningagharim avimin min na dikavti, ki kamaghin mikim suam: Ki mikimkizir ekiam amadaghti, a Israelin nguazimin otogh a ginobaghnobagham. **20** Ongarimin itir osiriba, ko overiamin itir kuaraziba, ko nguazimin itir asizir ekiaba ko doziba, ko gumazamizir nguazir kamin itiba, da bar nan damazimin puvira akongiva atiatingam. Mighsiaba iriti danganir kuraba bighiram, eghti nguibar ekiaba avinizir divaziba akarighiram. **21** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir ekiam damighiti, a nan mighsiabar tongin Atrivim Gok gasighasigham. Eghti an midorozir gumaziba uan midorozir sababar uari uariv soghirarigham. **22** Ki Atrivim Gokin araziba tuisigh pazavira a damighiti arimariar kuraba a giram. Eghti midorozimin aven an midorozir gumazir ovengezibar ghuziba emir ivemaram. Eghti ki amozir dafar kuraba, ko amozir ofizir ekier dagiabar min gariba, ko avim, ko salfan dagiar avir bar puvira isim amadaghti, da a ko an midorozir gumaziba, ko gumazamizir an akurazibagh isin iram. **23** Arazir kamin,

ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumamazibar akaghti me fogham, ki Godin bar zuezim, egha ki ziar ekiam iti. Eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

39 “O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun Atrivim Gok mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir faragha zuim, ni oragh! Ki nin apanim gami. **2** Ki ni giraghti ni bar saghon mar notin amadagham ikegh izi, Israelin mighsiabar otoghiva Israelia misoghsi izam. **3** Eghti ki nin agharir kiriamin suirazir barir pim ko, nin agharir guvimin itir baribav sueghti da iregham. **4** Eghti Gok, ni uan midorozir gumaziba ko nin akurazir darasi, ia Israelin mighsiabar arighiregham. Eghti ian kuaba, kuarazir guar aviriba, ko asizir atiaba dar amam. **5** Ia arimighiregh azenara nguazim gireghiv ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **6** “Ki Magokin nguazim ko ongarir dadaribar deravira apiaghav itir gumamaziziba avim me datigham. Eghti me bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **7** “Ki kamaghin damightima, nan gumamaziziba Israelia, nan ziar bar zuezim gifogham. Ki ua uan ziar bar zuezim damighti, me uam aghumsizim na daningan kogh, egh kamaghin mikiman kogham, a pura bizim. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zuezim. **8** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze: Dughiar ki mikemezim, a kiran oveghangin otogham. Bar guizbangira, dughiar kam zuamiram otoghti, ki bizir kabar amuam. **9** Gumamazizir Israelin nguibar ekiabar

aven itiba, me uan nguibaba ategh mangi midorozir
 bizir apaniba pura taghizi itiba iniam. Kar men oraba
 ko, barir piba ko, barir afuziba ko, afuzir ruariba ko,
 midorozir ifaniba. Me dazibar min dar avibar arigh mangi
 7plan azenibar tugham. **10** Egh me ua 7plan azenir
 kabar ua ruariba ko, tuzibar dazibar kuan kogham. Me
 avibar arighsi midorozir bizir kabar ikiziba ater mangi
 dar avibar arigham. Gumazir men biziba okemeziba,
 Israelia kamaghira, me ikaragh men biziba okemegham.
 Apanir men bizibagh asighasighiziba, Israelia uaghan
 me ikaragh men bizibagh asighasigham. Ki Ikiavira Itir
 Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” **11** Ikiavira Itir God
 kamaghin migei, “Bizir kaba bar otivightima, ki Israelin
 nguazimin Gok afisi nguazim a danigham. Danganir kam,
 Amangsizim Itir Dipar Akaremin aruem anadi naghin
 danganir zarimin ikiam, egh gumamazir mangigh izegh
 gamibar tuavim apirigham. Me gin Gok uan midorozir
 gumaziba ko, danganir zarir kamin bar me afam. Egh
 me ziar kam a darigham, ‘Gokin Midorozir Gumazibar
 Danganir Zarim.’ **12** Israelin ikizim, 7plan iakinibar
 gumazir kuaba afir ingangarim damu mangi givaghti,
 nguazim ua deragh zuegham. **13** Israelin nguazimin
 itir gumamaziziba bar, gumazir kuar kabar afamin
 ingangarim damuam. Dughiar kamin, ki uan ziar ekiam
 ko gavgavim men akaghti me nan ziam fam. Egh me
 uaghan, uan kuabar afamin ingangarir kam bangin ziar
 ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin
 mikeme. **14** Me gumaziba amiseveghti, me mangi nguazim
 daru gumazir kuar nguazimin ikiavira itiba buri, da

isi mozibar afam. Me kamaghin damighti, nguazim ua zuegham. Me 7plan iakinibar kamaghin kuaba buriamin ingangarim damuam. **15** Me Israelian nguazimin averiam zurara mavanaboghin izighirigh damuva agharitarabar apigh, egh ifevim damigh ababanimin min dar boroghin anesaragham. Eghti gumazir kuaba afiba izi, agharir kaba inigh mangi Gokin Midorozir Gumazibar Danganir Zarimin dar afam. **16** Eghti nguibar ekier tam danganir kamin boroghin ikiam. Eghti me ziar kam a darigham, ‘Midorozir Gumazir Bizir Ekiam.’ Me kamaghin ingangarir kam damighti nguazim ua deragh zuegham. **17** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: O nguazir kamin gumazim, ki kamaghsua, ni kuarazir guar aviriba ko, asizir atiar tintinibar itiba bar dar diaghti, me izi uari akuvagh ofan ki me bagh damuamin kam ami. Kar Israelin mighsiabar isar bar ekiam. Da iziva gumazir kuar kabar tuzibar amiva dar ghuzim dozam. **18** Ia iziva midorozir gumazir bar gavgavir kabar tuziba amiva, men ghuziba dozam, mati me Basanin Distrighin itir sipsipba ko, memebe ko, bulmakaun mikarziba sara itiba ofan min ada api. **19** Ki ofa damuasa ami moghin gumazir kabav soghirarighti, kuaraziba ko asiziba izi dar tuzibar amiva naviba bar izevegham, egh men ghuzibar ami mangi mati, me dipar onganiba apava onгани. **20** Me izi nan dagher dakozimin hoziaba ko, dagh apiaghirir gumaziba ko, midorozir gumazibar tuzibar ami mangi bar izevegham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” **21** Ikiavira Itir God ua migia ghaze, “Ki gumazamizibar arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram

me daningam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba dughiar kamin nan gavgavir ekiamin ganigh fogham, egh ziar ekiam na daningam. **22** Egh dughiar kamin ikegh mangi dughia bar, Israelin ikizim kamaghin deragh fogham, Ki Ikiavira Itir God, ki men God. **23** Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelin ikizim gamizir bizir mingarim gifogham. Dughiar kamin Israelia nan akam batuegha arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, me kantrin igharazimin kalabuziabar min ghue. Ezi ki akirim ragha me gasaragha me ataghizima, apaniba me abira midorozibar me misoghariki. **24** Me arazir mizirizir bar kurabagh ami. Ezi ki akirim ragha me gasarazi, me uan arazir kurar kabar ivezim ini. **25** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Jekopin ovavir borir kantrin igharazibar kalabuziabar min itiba, ki datirighin men apangkuvigh ua me inigh, men ikizim damighi me ua deragham. Egh ki uan ziar zuruzim deragh an ganti, gumazitam anebiraghan kogham. **26** Israelia ua deraghvira uan nguazimin ikiti, gumazitam ua me damuti, me atiatingan kogham. Egha me faragha akirim ragha na gasaragha amizir arazir kurabagh nighnigh, aghumsizir ekiam iniam. **27** Ki apanibar kantribar tongin ua uan gumazamiziba inigh izam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelia gamizir bizir kamin ganigh fogh suam, nan araziba bar zuegha dera. **28** Eghti Israelia ki me gamizir bizibagh nighnigham. Ki me amadazi me ghua kantrin igharazibar kalabusin min itima, ki ua me akuvagha me inigha men nguazimin ize. Ki men tav ateghti, a kantrin kabar aven ikivira ikian kogham. Eghti

me kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, men God. **29** Ki uan Duam isi Israelin ikizim gingeegham, egh uam akirim ragh me gasaraghan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

40 E kalabuziabar min itima, azenir namba 25 otozi, an iakinir faragha zuimin, an dughiar namba 10in, Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. Kar apaniba Jerusalem in guibar ekiam inigha givazi, an azenir namba 14in gin otozi dughiam. Dughiar kamra Ikiavira Itir God uan Duamin aven na inigha Jerusalem ghu. **2** Ezi ki irebamin min garir bizim garima, God na isa Israelin nguazimin ghua mighsiar mamin bar pin na ati. Ezi ki garima bizir mam sautin amadaghan mighsiar kamin ikia, mati nguibar ekiamin min gari. **3** A na inigha bar roghira ghuzi, ki garima gumazir mam brasin min taghtasi. A divazimin tiar akar mamin miriamin tughav ikia bizibar abarir aghorim ko, bizibar abarir benim, uan dafarimin aningin suiraghav iti. **4** Egha gumazir kam kamaghin na migia ghaze, “Nguazir kamin gumazim, ni gan! Deraghvira kuarim atigh! Akar ki ni migeiba baragh! God bizir kam bagha ni inigha ize, kamaghin amizi, ni deraghvira bizir ki nin akakaghamibar gan. Egh ni gin mangi bizir kabar gun Israelian ikizim mikemegh.” **5** Ki ganizir bizir kam, a Godin Dipenim, ezi divazir mam anevini. Gumazir kam uan bizibar abarir aghorim inigha divazimin abari. Aghorir kamin ruarim 3 mitan tu. Ezi divazir kamin tuirivimin ababanim a 3 mitan tu, ezi a mitemezir ababanim 3 mitan tu. **6** Egha a tiar akar aruem anadi naghin itimin ghu. A dagiar adiriziar itariba dika

ghuanaga aven zuir danganimin tiar akamin gara an abari. Ezi aven zuir tuavimin ruarimin ababanim 3 mitan tu. **7** An aven ghua garima, gumazir divazimin garibar danganir mizuariba vong ko vongin sara iti. Egha dar aroziba ko ruariba bar moghira, 3 mita, 3 mitan tu. Ezi danganir kaba abighizir birim, an arozimin ababanim, 2 mita ko akuamin tu. Danganir kabagh itagh sivagh mangi, aven zuir tuavim iti, an tiar akam Godin Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam danganir muziarir bar aven zuimin ruarimin abari, ezi an ababanim 3 mitan tu. **8** Ezi an aven zuir tuavir kamin azuarir dozimin abarima, an arozimin ababanim 4 mitan tu. Azuarir dozimin miriamningin birimning vong ko vongin ikia, aningin arozim 3 mitan tu. Azuarir dozimin vongin, tiar akar Godin Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam ghua tiar akar kamin miriamin vong ko vongin itir guarir akinimningin arozimningin abarima, aningin ababanim uaghara 1 mitan tu. **10** Gumazir divazimin garibar danganir muziarir 6pla, da aven zuir tuavimin miriamningin iti. Ezi danganir kabar ababaniba vaghvagha magh ghue. 3pla vongin itima, 3pla vongin iti. Ezi guarir akinir dar tongira itibar ababaniba, uaghan uaghara ghu. **11** Egha gumazir kam gin uamategha ghua tiar akar aven mangamimin abari. Ezi tiar akamin arozim uabi 6 mita ko akuamin tu. Eghti me tiam kuamin dughiamin, an arozimin ababanim 5 mitan tu. **12** Ezi divazimin garir gumazibar danganir muziariba, da birir oteyiba iti. Dar tuiriviba 50 sentimita, ezi dar aroziba uaghan 50 sentimita. Ezi danganir kabar

ruariba ko aroziba uaghara magh ghuegha, 3 mitan tu. **13** Gumazir kam, divazimin garir gumazibar danganir mamin aven girakirangin ikegha, an abaragha ghua vongin itir danganir mamin akirangin tu. Ababanir kam 12 mita ko akuamin tu. Ababanir kam, a dipenir siriamin, otevir mamin ikegha ghua vongin otevir mamin tuzimin ababanim, an mirara ghu. **14** Egħa gumazir kam gin ghua azuarir dozimin abari. An tuirivim 10 mitan tu. Ezi tiar akar vongin azuarir dozimin itim, an miriamningin guarir akinir pumuning iti, egħa a bar ghua Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, uari akuvir danganim oto. **15** Ezi Dipenim avinizir divazimin azenan itir tiar akamin ikegha, bar aven ghua azuarir dozimin vongin otozimin ruarim, 25 mitan tu. **16** Ghuriar kaba bar mogħira, winduan doziba iti. Ezi gumazir divazimin garibar danganibar biriba, da bar winduaba iti. Egħa dar guarir akiniba, misizibar min garir temem detin nedaziba iti. **17** Egħa gumazir kam na inigha ga danganir kaba ategħa, Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua 30plan danganir muziarir igħarazibar garima, da divazir ekiar kamin pueghav iti. Me fomira dagiar aviriba isa nguazim gatigha daruamin danganimin ingari. Daruamin danganir kam, danganir muziarir kabar guamin ikia divazir ekiar kamin averiam bar an avini. **18** Egħa daruamin danganir kam bar ghua Dipenim avinizir divazir tiar akaba itibar tu. Daruamin danganir kamin ruarimin ababanim, tiar akabar arozibar ababaniba ko magh ghue. Ezi uari akuvir danganir ekiar kam vazimin itima, Godin Dipenim pin iti. **19** Danganir uari akuvir ekiar kam, bar

moghira divazir namba 2 anevini. Divazir namba 2in kam,
 Godin Dipenim an aven iti. Divazir namba 2in kamin aven,
 uari akuvir danganir igharazim ikia, egħa a mong pin iti.
 Ezi namba 2in divazir kamin aruem anadi naghin, tiar
 akar mam iti. Ezi gumazir kam nguazir divazir kamningin
 tizimin itimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar
 akamin ikegha ghua, aven itir divazir namba 2in tiar
 kamin tu. Ezi nguazir kamin ababanim, 50 mitan tu.
20 Ezi gumazir kam divazir ekar notin amadaghan itir
 tiar akamin abanasa zui. Egħa tiar akamin ruarim ko
 arozimin abari. **21** Ezi notin amadaghan itir tiar akam,
 an danganir muziarir 6pla iti, 3pla vongin itima 3pla
 vongin iti. Tiar akar kam ko, an danganir muziariba ko,
 biriba ko, azuarir dozim ko, winduan doziba ko, temer
 aghuibar nedaziba, dar ababaniba aruem anadi naghin
 itir tiar akamin danganiba ko magħ ghue. Tiar akamin
 danganibar arozimin ababanim 12 mita ko akuamin tu.
 Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu. Ezi tiar akar
 kamin adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti,
 egħti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven
 mangam. **23** Ezi notin amadaghan itir divazir ekiamin
 tiar akam, an vongin, namba 2in divazimin tiar akar mam
 iti. Aning aruem anadi naghin itir tiar akamning ko magħ
 ghu. Ezi gumazir kam tiar akar kamningin tizimningin
 itir nguazimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar
 akamin ikegha ghua aven itir divazir namba 2in tiar
 kamin tu. Ezi nguazir kamin ababanim, 50 mitan tu. **24**
 Ezi gumazir kam na inigha sautin amadaghan ghu, egħa
 ga ghua divazir ekiamin tiar akamin oto. Egħa tiar akar

kamin danganiba ko guarir akiniba ko azuarir dozim, dar ruarim ko arozimin abari. Ezi tiar akar kamin aven itir danganiba ko azuarir dozim, da winduan doziba ikia, da tiar akar igharazimning itir biziba ko bar moghira magh ghue. Ezi danganir kamin ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozim 12 mita ko akuamin tu. Ezi tiar akar kamin adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. Eggha adiriziamin boroghin itir guarir akinimning, vong ko vongin itima, aning misizimin min garir detin temer nedaziba iti. **27** Ezi sautin amadaghan, namba 2in divazim, uaghan tiar akar mam iti. Gumazir kam ghua nguazir divazimningin tiar akar kamningin tizimin itimin abari, mati a faragha aruem anadi naghin ababanim gamizi mokin. Nguazir kamin ababanim uaghan 50 mitan tu. **28** Ezi gumazir kam na inigha ga namba 2in divazimin tiar akamin aven ghua, danganir me uari akuvir igharazir Godin Dipenimin guamin itimin oto. Ezi gumazir kam sautin amadaghan itir tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba, tiar akar igharazibar ababaniba ko uaghara ghu. **29** An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir kam ko an azuarir dozim, uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu. **30** Danganir kam, azuarir ekiaba an vong ko vong sara iti. Azuarir kabar ruarim 12 mita ko akuamin tu, ezi dar aroziba 2 mita ko akuamin tu. **31** Azuarir kaba, me azenan uari akuvir danganir ekiam guam amisuegha

iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin
 min garir detin temer nedaziba iti. Ezi an adiriziam,
 ighuvir 8pla iti. **32** Ezi gumazir kam na inigha ga aruem
 anadi naghin itir tiar akamin aven ghua, me uari akuvir
 danganir igharazir mamin oto. Egha aven mangamin
 tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba tiar akar
 igharaziba ko magh ghu. An danganir muziariba, ko an
 guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir
 a faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir kam ko an
 azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi
 an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin
 ababanim, 12 mita ko akuamin tu. An azuarim, me azenan
 uari akuvir danganir ekiamin guam misuegha iti. Ezi
 azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir
 detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir
 8pla iti. **35** Ezi gumazir kam na inigha ga ghua notin
 amadaghan itir namba 2in divazimin tiar akamin oto.
 Egha aven mangamin tiar akamin danganibar abarima,
 an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghu. An
 danganir muziariba, ko an guarir akiniba ko, azuarir
 dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko
 magh ghu. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan
 winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25
 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin
 tu. An azuarir dozim, an azenan uari akuvir danganir
 ekiamin guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir
 akinimning, misizimin min garir detin temer nedazir
 aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti. **38** Ezi
 divazir namba 2in notin amadaghan itir tiar akamin

azuarimin boroghin, danganir mam uaghan iti. Danganir kamin tiar akam, azuarimin boroghin iti. Me ofan bar isia mighiriba bagh asiziba inigh izi, danganir kamin aven da ruam. **39** Tiar akar kamin boroghin itir azuarir kam, an aven, 4plan dakoziba iti, pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Ezi me ofa damuamin asiziba isa dagh arigha dav sosi. Ofan kabanang, ofan avim bar isia mighiriziba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba. **40** Ezi notin amadaghan itir tiar akamin boroghin itir azuarir kam, an azenan, 4plan dakozir igharaziba ua iti. Da azuarir kamin ghuavanadir adiriziamin boroghin iti. Dakozir pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. **41** Ezi datirighin ofa damuamin asizibav soghamin dakozir 8pla iti. 4plan dakoziba, azuarimin azenan itima, 4plan dakoziba, azuarimin aven iti. **42** Ezi dakozir 4plan igharaziba, ua iti, me dagiabar adar ingari. Dakozir kabar turivibar ababanim 50 sentimita, ezi dar ruariba ko arozibar ababanim 75 sentimitan tu. Me dakozir kabagh isin, afuaba ko bizir igharaziba arisi, kar asizibav sogh, ofan bar isi mighiramibar amuamin biziba. **43** Ezi asiziba aguamin akeziba, me azuarir kamin aven itir biribar da dui. Akezir kabar ruaribar ababaniba, 7 sentimita ko akuamin tu. Ezi me ofa damuamin asizir tuziba dakozir kabar da arisi. **44** Ezi gumazir kam na inigha namba 2in divazimin aven ghua, uari akuvir danganimin aven otogha garima, God bagha ighiabagh amir gumazibar danganimning iti. Danganir mam, notin itir tiar akamin boroghin ikia guam sautin misoke. Ezi danganir igharazim, sautin amadaghan

itir tiar akamin boroghin ikia, guam notin misoke. **45** Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Danganir guam sautin misoghezim, kar ofa gamir gumazir Godin Dipenimin ingangaribar garibar danganim. **46** Ezi danganir guam notin misoghezim, kar ofa gamir gumazir ofan dakozibar ingangaribagh amiba, men danganim. Me Livain anabamin ovavir boribar aven otivigha Sadokin ovavir boribar adarazira. Merara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi an ingangarim damuam." **47** Ezi gumazir kam Godin Dipenimin uari akuvir danganimin abarima, an ruarim 50 mita, ezi an arozim uaghan 50 mita, egha aning uaghara ghu. Ezi ofa gamir dakozim, Godin Dipenimin faragha iti. **48** Ezi gumazir kam ua na inigha ghua Godin Dipenimin otogha an azuarir mam nan aka. Egha an tiar akamin boroghin itir guarir akinir vong ko vongin itimningin abari, aningin ababanim uaghara ghugha, 2 mita ko akuamin tu. Ezi Godin Dipenimin tiar akamin arozimin ababanim, 7 mitan tu. Ezi birir otevir tiar akamin miriamningin itimning, aning uaghara ghugha 1 mita ko akuamin tu. **49** Ezi azuarir kamin ruarimin ababanim 10 mitan tu. Ezi an arozimin ababanim 5 mita ko akuamin tu. Egha adiriziam, danganir me uari akuvimin ikegha azuarir kamin anabo. Ezi guarir akinir dafar pumuning azuarir kamin tiar akamin miriamningin mitighav iti.

41 Ezi gumazir kam na inigha Godin Dipenimin aven ghu. Ga garima, Anogoroghezir Danganim iti. Egha a tiar akamin boroghin itir guarir akinimning vong ko vong itimin abarima, aningin arozim 3 mitan tu. **2** Ezi

a tiar akamin arozimin abarima, an ababanim 5 mitan tu. Ezi tiar akamin miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghira ghu. Aningin arozimin ababanim 2 mita ko akuamin tu. Egħa gumazir kam Anogoroghezir Danganir kamin abarima, an ruarimin ababanim, 20 mita, ezi an arozimin ababanim 10 mitan tu.

3 Egħa a bar aven ghua Danganir Bar Anogoroghezimin oto. Egħa a tiar akamin borogħin itir guarir akinir vong ko vong itimningin abarima, aningin arozimning, 1 mitan tu. Ezi tiar akamin arozimin ababanim, 3 mitan tu. Ezi tiar akamin miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghira ghu. Aningin arozimningin ababanim 3 mita ko akuamin tu.

4 Egħa a Danganir Bar Anogoroghezir kamin abarima, an ruarim ko arozim, aning uaghara ghua 10 mitan tu. Egħa a kamagħin na migei, “Danganir kam, a Danganir Bar Anogoroghezim.”

5 Ezi gumazir kam Godin Dipenimin birir mitiamin abari, ezi an ababanim 3 mitan tu. Godin Dipenim azenan danganir muziarir aviriba anevinigha iti. Egħa danganir kabar arozimin ababanim, 2 mitan tu.

6 Danganir muziarir kaba, da uari gisin ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba iti, ezi 3plan ghuriar kaba, vaghvagħa 30plan danganir muziarir kaba iti. Me dar ingarir dughiamin, me dipenir akiniba asegha akoriba dagħ isin da arigha 3plan ghuriar danganir muziariba itiba, pin dar ingari. Egħti dar otevilla izi Godin Dipenimin birim biragħan kogħam.

7 Danganir muziarir Godin Dipenimin avinizir kaba, dar ghuriar dar itiba kamagħin iti: Danganir vanginan itiba, dar arozim 2 mitan tu. Ezi dar pin danganir muziarir ghuriar

namba 2in itiba, dar ababaniba mong ekevegħa dar
 apengan itir danganibar ababanibagh afira. Ezi dar pin
 danganir muziarir ghuriar namba 3in itiba, dar ababaniba
 mong ekevegħa dar apengan itir danganibar ababanibagh
 afira. Ezi adiriziar mam, ghuriar vanginan itimin ikegħa
 pin ghua namba 2in ghuriamin ghua bar pin namba
 3in ghuriamin oto. **8** Ki gari, Godin Dipenim ghuriar
 vazimin itim biragħa azenan ghuzir daruamin tuavim, a
 ghuriar kabar apengan dar mingarimin min ikia, Dipenir
 miriaba bar da avini, egħa a ghuriar pin itibar mingariba
 gavgaviba dagħ anidi. Mingarir kam, nguazimin ikegħa
 pin ghua daruamin tuavimin tu, an tuirivimin ababanim 3
 mitan tu. **9** Danganir muziarir kabar azenan itir divazimin
 mitiamin ababanim, a 3 mita ko akuamin tu. Ezi vanginan
 itir nguazir pura itim, a Godin Dipenim avinizir danganir
 mizuaribar ikegħa ghua, **10** Godin Dipenim avinizir
 dipenir igħarazir mabar oto. Danganir aruir kam, Dipenim
 bar anevinigħa gumaziba daruamin tuavimin min iti,
 ezi an arozimin ababanim 10 mitan tu. **11** Ezi danganir
 mizuarir kabar aven mangamin tiar akar pumuning iti,
 egħa aningın azenan aruir tuavim guam a misuegħa iti.
 Egħa tiar akar mam a Godin Dipenimin sautin amadagħan
 itima, mam notin amadagħan iti. Ezi ki ua garima, pin
 itir tuavim, kar danganir muziariba avinizir tuavim, an
 arozimin ababanim, 2 mita ko akuamin tu. **12** Godin
 Dipenimin akirangin aruem uaghiri nagħin, dipenir ekar
 mam iti. Egħa Godin Dipenim avinizir nguazir pura itim,
 guam a misuegħa iti. Dipenir kamin arozimin ababanim,
 a 35 mitan tu, ezi an ruarim 45 mitan tu. Dipenir kamin

birir azenan ghuzim, an mitiamin ababanim a 2 mita ko
 akuamin tu. **13** Egħa gumazim Godin Dipenimin ruarimin
 abarima, a 50 mitan tu. Egħa a ġin nguazir Godin Dipenim
 avinizim ko aruem uaghiri naghin itir dipenibar abari.
 A Godin Dipenimin tiamin mikebamin ikegħa an abara
 ghua dipenir igħarazir kamin ġirakirangin oto. Ezi an
 ababanim 50 mitan tu. **14** Egħa a Godin Dipenimin guam
 ko nguazir kinir vong ko vong sara itimin ruaribar abari,
 dar ababanim bar mogħira uaghan 50 mitan tu. **15**
 Egħa a ghua, Godin Dipenimin akirangin itir dipenimin
 abari, dipenir kam Godin Dipenim avinizir nguazir kinim
 guam a misuegħa iti. A dipenir kam ko an dipenir ruarir
 vuem ko vuemin itimning, dar ruaribar abarima, dar
 ababanim uaghan 50 mitan tu. **16** Godin Dipenimin aven
 zuir danganim, ko an azuarir faragħa itimin birim ko
 Anogoroghezir Danganimin birim, ko winduan ruariba ko,
 3plan birir tiar akamin borogħin itiba, me temer arariba
 isa, ghuriamin ikegħa ghua winduabar otogħa, birir kabar
 pogħa da ariki. Egħa uaghan temer arariba winduaba
 aven dagħ ase. **17** Me Godin Dipenimin Anogoroghezir
 Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganimin biriba ko,
 tiar akam gisin danganir pin itimin biriba ko, Dipenimin
 aven zuir danganimin biriba nedazibar diġiribar ġin
 ghua da aghore. **18** Diġirir kam kamakin: temer aghuir
 mamin nedazim iti, ezi an ġin enselin bar gavgavir
 mamin nedazim iti, ezi an ġin detin tememin nedazim
 iti, egħa ghua dar nedaziba kamaghira uari aghoravkira
 ghua, danganir kam bar a ini. Enselin bar gavgavir
 kaba vaghvagħa guar pumuning iti. **19** Mam gumazir

guam iti, ezi igharazim laionin guam iti. Egha aningin guamning detin tememin gari, detin temer roghira itir vong ko vongin itimningin gari. Digirir kamaghira gariba, bar Dipenimin biribagh izifa. **20** Egha da vanginan itir ghuriamin ikegha uanaga tiar akabagh afiragha isin tu. **21** Anogoroghezir Danganimin guarir akinimning, 4plan miriaba iti. Egha aning magh gari. **22** Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamin tiar akamin boroghin, bizir mam iti, a ofa gamir dakozir mamin min gari. Ofa gamir dakozir kam, me temer araribar an ingari. An tuirivimin ababanim, 1 mita ko akuamin tu, ezi an arozimin ababanim, 1 mitan tu, ezi an ruarim 1 mitan tu. An mikebaba, ko an dikanim, ko an miriaba, me temer araribar dar ingari. Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “Ofa gamir dakozir kam, a zurara Ikiavira Itir Godin damazimin tughav iti.” **23** Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar akam, tiar pumuning iti. Tiar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezi me hinsbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiam, da sivagh sivagh mangi uarigh puegham. Ezi kamaghira Danganir Bar Anogoroghezim uaghan tiar pumuning iti. **25** Ezi me Anogoroghezir Danganimin tiamningin, detin temeba ko enselin bar gavgavibar nedazibar ghore, mati nedazir me Dipenimin aven itir biribar ghore. Ezi tiar akar azuarimin aven mangamimningin azenan, me temer araribar dipenir ivem, tiar akam gisin an ingari. **26** Ezi aven mangamin azuarimin birimningin, vong ko vong, winduan ruariba ko detin temebar nedaziba iti. Ezi Dipenimin miriaba

avinizir danganir muziariba, dar biriba uaghan nedazir kabanang dar iti.

42 Egha gumazir kam na inigha azenan itir danganir me uari akuvimin aven otogha, Godin Dipenimin notin amadaghan dipenir ruarir mamn gari. Dipenir kam, daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin vongin iti, egha an mikebar mam Godin Dipenimin girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti. **2** Dipenir kamin ruarim, 50 mitan tu, ezi an arozim, 25 mitan tu. **3** Dipenir kamin kuebam daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizim bira, egha azenan itir danganir me uari akuvir ekiamin guam a misuegh iti. Me ghuridar 3pla dipenir kamin dar ingara ghuanabo. **4** Dipenir kamningin tizimin, daru aven mangamin tuavim iti. An arozimin ababanim, 5 mitan tu. Ezi an aven zuir danganim notin amadaghan iti, an arozim, 50 sentimitan tu. **5** Dipenir kamningin namba 3in ghuriamin danganir muziariba, da namba 2in ghuriam ko namba 1in itir ghuriamin danganir muziariba mong dar sufi. Me namba 3in ghuriamin ingarir dughiam, me mong anesuvagha an ingarizi, an danganir muziariba sufi. **6** Dipenir kamningin ghuriaba me dipenir akinibagh isin da arighizir puvati, mati me uari akuvir danganimin boroghin itir dipenir igharazibar ingari. Puvati. Namba 1in ghuriam, a nguazim gaperagha namba 2in ghuriam ko namba 3in ghuriam gavgavim aning ganidi. Kamaghin amizi, pin itir ghuriamin danganir muziariba mong sufi. **7** Dipenir namba 2in ruarimin ababanim, a 25 mitan tu. Ezi dipenir ruarir faragha itimin ruarimin ababanim, a 50 mitan tu. Dipenir ruarir faragha itim, me

an guamin vongin divazir mamin ingari, ezi an ruarim, mati dipenir ruarir namba 2in ruarimin min ikia, 25 mitan tu. Divazir kam, a danganir uari akuvamin azenan itimin miriamin iti. **9** Divazir kam, ko dipenir ruarir faragha itir kam, aningin tizimin daruamin tuavim iti. Gumazitam dipenir kamin aven mangisi, azenan ikia uari akuvir danganim ategh divazimin mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh mangi, daruamin tuavir kamin aven mangam. Ezi dipenir igharazir pumuning, aning uaghan Godin Dipenimin vongin, danganir uari akuvimin boroghin sautin amadaghan iti. Egha daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin vongin iti. Egha aningin mikebamning Godin Dipenimin girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti. **11** Dipenir kamningin ababaniba, dar aroziba ko ruariba ko tiar akaba, da bar moghira notin amadaghan itir dipenimningin ababaniba ko magh ghue. Ezi dipenir kamningin tizimin, daruamin tuavir aven mangamim, aningin tiamningin iti. **12** Gumazitam sautin itir dipenimningin aven mangisi, divazimin mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh izi, daruamin tuavir kamin aven izam. Tuavir kam, a notin amadaghan itir tuavimin mirara gari. **13** Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “Notin itir dipenir kamning ko sautin itir dipenir kamning, Godin Dipenim avinizir nguazir kinimin vongin ikia, egha uaghan Godin danganibara, egha bar zue. Ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, me dar aven ikia ofan bar zueziba api. Ki dipenir kabagh amizi da zue. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ofan bar zueziba kagh dar

arigham. Kar witba tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba. **14** Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin aven ikegh, me azenan uari akuvir danganim mangisi, me korotiar zueziba suegh dipenir kabar danganir mizuarir kabar aven dar arigham. Korotiar zuezir kaba me Ikiavira Itir Godin ingangarim damuasa da azui. Egh korotiar igharaziba aghuigh azenan itir danganir gumazamiziba uari akuvimin mangam.”

15 Gumazir kam Godin Dipenimin aven tir danganibar abaragha givagha, na inigha ga ghua aruem anadi naghin itir tiar akamin azenan otogha, a Godin Dipenimin avinizir divazir ekiamin abari. **16** A bizibar abarir aghorim inigha aruem anadi naghin divazimin ababanim gamima, a 250 mitan tu. **17** Egha a ghua notin amadaghan ko, sautin amadaghan ko, aruem uaghiri naghin divazir kamin abarima, dar ababanibar ruariba vaghvagha 250 mitan tu. **20** Godin Dipenim avinizir divazir kam, a 4plan miriaba iti, ezi dar ababaniba bar 250 mitan tu. Divazir kam, Godin bizir zueziba, ko nguazir kamin gumazamizibar bizir kiniba, tongira da abigha iti.

43 Gumazir kam na inigha divazir tiar akar aruem anadi naghin garimin amadaghan ghu. **2** Ezi ki garima, Israelian Godin angazangarir ekiam ko gavgavim aruem anadi naghin ikegha izi. Ezi angazangarir ekiam ko gavgavim izir dughiamin, ki niginir ekiam barazima, a mati ongarir ekiaba dipira tingazi. Ezi Godin angazangarim nguazim gamima a bar dafogha taghtasi. **3** Irebamin min garir bizir kam mati ki faragha irebamin min garir bizimningin min ghu. Irebamin min garir bizir mamin aven, God

Jerusalem gasighasighasa ami. Ezi irebamin min garir bizir igharazim, ki Kebarin Fanemin miriamin ikia an gani. Irebar ki datirikin garir kam, aning ko magh ghu. Kamaghin amizi, ki uabi fegha nguazim mikinigha guam nguazim gati. **4** Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam ko gavgavim iza aruem anadi naghin amadaghan tiar akamin aven iza Godin Dipenimin aven ghu. **5** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam na fegha na inigha bar aven itir danganir me uari akuvimin ghu. Ezi ki kagh garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Godin Dipenim gizifa. **6** Ezi gumazir kam nan boroghin tughav ikiavira iti, ezi ki orazima, gumazir mamin tiarim Godin Dipenimin aven ikia na migei. **7** A kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, dipenir kam kar nan atrivir dabirabimin danganim. Egha a uaghan nan dagarir onimning ikiamin danganim. Ki Israelin ikizim zurara men tongin kagh ikiva, me gativagh men gan iki mamaghira ikiam. Israelin ikizim ko men atriviba, me faragha nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Egh gin izamin dughiamin, me ua kamaghin damuan kogham. Me faragha asebar ziaba fa arazir bar kurabagh amua mati amizim tuavir amizibar arazibar gin zui. Egh gin me ua kamaghin damuan kogham. Eghti men atrivibar kuaba, ua danganir kamin ikian kogham. **8** Men atriviba faragha uan dipeniba nan Dipenimin boroghin dar ingari. Ezi men dipenir tiar akaba nan Dipenimin tiar akam boroghira iti. Ezi divazir vamira me dipeniba ko na dipenim abigha iti. Ezi me arazir bar kurar ki aghuaziba me dagh ami. Ezi bizir kamin, me nan ziar zuruzim gamizi, a nan damazimin

bar mize. Bizir kam bangin, ki bar men aningaghegha me gasighasiki. **9** Me datirighin ua asebar ziaba fan marki, mati tuavir amizimin arazir an amiba. Egh me uan atrivibar kuaba nan saghon da arikigh. Me kamaghin damighti, ki zurara men tongin iki mamaghira ikiam.” **10** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni Dipenimin ganganir gin ikiamimin gun Israelin ikizim mikim me geghan. Eghti me uan arazir kurar me amiziba bagh aghumsigham. **11** Me uan arazir kurar me amizibar aghumsigh givaghti, ni Godin Dipenimin digiriba ko ganganimin gun me mikim. An ababaniba, ko tiar akar aven ghua azenan iziba ko, an averiamin itir biziba ko, an aven ingaramin araziba ko, an bizir ki damuasa mikemeziba, ni bizir kaba men damazibar bar ada osirighti, me bar nan akabar gan dar gin mangi dar amu. **12** “Kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim: Mighsiar orazir Godin Dipenim aperaghav itim, an danganiba bar anevinigha itir danganiba, da bar moghira zuegh na baghvira ikiam. Guizbangira, kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim.” **13** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Kar ofa gamir dakozimin ababanim. Ofa gamir dakozir kamin mingarimin povir nguazim gaperaghav itim, an tuirivimin ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi an povimin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Divazir dozir mam, an mingarir povir kamin miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, 25 sentimitan tu. **14** Ofa gamir dakozir kam a 3plan miteba iti. An povim gisin aperaghav itir miter namba 1, an tuirivimin ababanim

1 mitan tu. Ezi miter kamin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisin itir namba 2in mitem, an tuirivimin ababanim, a 2 mitan tu. Ezi miter kamin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisin itir namba 3in mitem, an tuirivimin ababanim 2 mitan tu. Miter bar pin itir kam, kar ofaba tuer danganim. Ezi ofaba tuer danganim, bulmakaun kombar min garir biziba, an mikebar 4pla gaseghav iti. **16** “Ofa gamir dakozimin ofaba tuer danganir kamin siriam, an ruarimning ko, arozimningin ababaniba uaghara ghuegha 6 mitan tu. **17** Ofaba tuer danganir kam, an apengan itir miter namba 2, an ruarimning ko arozimningin ababaniba magh ghugha 7 mitan tu. Ezi miter namba 2in miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi divazir dozir mam, a miter kamin miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, a 50 sentimitan tu. Ezi adiriziar mam, ofa gamir dakozim gasaraghav ikia, guam aruem anadi naghin misuegha iti.” **18** Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, “Nguazir kamin gumazim, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Kar bizir ki damuasa mikemeziba, me ofa gamir dakozim gisin asiziba tue da mighirir ofabar amuva, ofan bar isi mighiramim damuamin asizir ghuziba, a gisin da kavamangsi, ofa gamir dakozimin ingarigh givaghti, dughiar kamra, ni arazir kabar gin mangi dar amu. **19** Ni bulmakaun apuritam inigh Livain anabamin ofa gamir gumaziba, me Sadokin ovavir boribar maba, me daningigh.

Merara izi nan boroghin nan ingangarim damuam. Egh ofa gamir gumazir kaba bulmakaun apuritam misuegh gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin ofa damu. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavir kam gami. **20** Egh ni bulmakaun kamin ghuzitaba inighiva ofa gamir dakozimin, mikebabar komin 4plan kabar aghuigh. Egh gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikebabar aghuva, an divazir dozir bar anevinizim a daghuigh. Ni kamaghin damighti, ofa gamir dakozim nan damazimin zueghiva, na baghavira itir bizimin min ikiam. **21** Ia bulmakaun apurim inigh, Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir God inabazimra mangi, arazir kuraba gin amangamin ofan min, a misuegh an ofa damu. Danganir kam, a Anogoroghezir Danganimin azenan iti. **22** Egh amimzaraghan, ia memen apurir duaba puvatizitam inigh, egh arazir kuraba gin amangamin ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti, a zuegham. Mati ia faragha bulmakaun apurimin ghuzim gamizi mokin. **23** Ia kamaghin ofa gamir dakozim damighti a zuegh givaghti, ia bulmakaun apurir duaba puvatizi tam inighiva, sipsipin okoruamin tongin sipsipin apurir duaba puvatizitam inigh, **24** Ikiavira Itir Godin damazimin izi. Eghti ofa gamir gumaziba amangsizim isi aning gisuagsuegh, ofan bar isia mighirizimin min, aning isi Ikiavira Itir God bagh ofa damu. **25** Ia 7plan aruebar, ia vaghvagh aruer vamiran memen tam inigh izi arazir kuraba gin amangamin ofan min a misuegh ofa damu. Egh uaghan bulmakaun apuritam ko sipsipin

okoruamin tongin sipsipin apuritam inigh izi. Eghti asizir kaba, duatam dar mikarzibar ikian marki. **26** Ofa gamir gumaziba aruer 7plan ofa gamir dakozim damighti a zueghsi, ofan kabar amuam. Me kamaghin ofa gamir dakozim damighti, a nan bizimra an min ikiam. **27** Eghti 7plan aruer kaba givaghti, namba 8in aruemin ikegh mangi, ofa gamir gumaziba, Israelia ia bagh ofa damuam. Me ofan tue bar isia mighiriziba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam. Me kamaghin damighti, ki ofan kaba bagh bar akongegh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

44 Ezi gumazir kam na inigha, ga ua Godin Dipenimin aruem anadi naghin amadaghan itir divazimin ghua ki gari, an tiam dukuaghavira iti. **2** Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Tiar kam dukuaghvira iki kuighirighan kogham. Gumazitam an aven mangan kogham. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, kirara ki an aven ize. Kamaghin amizi, a kuighirighan kogh kamaghira ikiam. **3** Atrivimin otarimra, Ikiavira Itir Godin damazimin daghebar amisi tiar akamin aven izi Dipenimin aven dapiam. A tiar akamin aven iziva, Dipenimin aven mangamin azuarimin aven izam, egh gin a mangisi a kamaghira tuavir kamra azenan mangam.” **4** Egha gumazir kam na inigha ga notin amadaghan itir tiar akamin aven ghua, Godin Dipenimin tiamin oto. Ezi ki garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam, Ikiavira Itir Godin Dipenim bar a gizifa. Kamaghin amizi, ki degiaghirigha uan guam nguazim gati. **5** Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni deravira ganigh. Bizir

ni garava orazir kaba, ni deravira dagh nighnigh. Ki bizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamiba ko Akar Gavgaviba ni mikimasa. Eghti ni deravira fogham, tinara Godin Dipenimin aven mangigh uam azenan izam, eghti tina puvatigham. **6** “Ni Israelin ikizir akaba batozir kamin mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Israelin ikizim, ia amir arazir kurar ki bar aghuaziba, Ia da atakigh! **7** Ia na bagha ofabagh amua asizir aghuiba ko, oviba ko, ghuziba na ganidir dughiabar, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatizi me nan Dipenimin aven ize. Me uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati, egha uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me nan Dipenimin aven ize, ezi tuavir kamin ia nan Dipenim gamizi, a nan damazimin mize. Ia arazir kurar ki bar aghuazir aviribagh ami. Kamaghin amizi, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abiki. **8** Ia nan bizir bar zuruziba deravira dar garir puvati. Egha ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arizima, me ian danganim inigha nan Dipenimin ingangarir kabagh ami. **9** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin ikizimin tongin ititam, a uan mikarzir mogomemin inim atughan kogh, egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim nan ikian kogh, gumazir kam, nan Dipenimin aven izan kogham. Bar puvatigham.” **10** Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Israelin ikizim akirim na gasaragha bar nan saghon zuima, Livain anabamin adarazi uaghan, nan aghuagha asebar ziaba fa nan saghon ghu. Kamaghin amizi, ki men arazir kuraba

ikarvagh pazavira me damigham. **11** Ki kamaghsua, me nan Dipenimin aven ingangaribar amuam, egh nan Dipenimin tiar akaba deraghvira dar ganam. Egh gumazamizibar akurvagh, ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba bagh asizibav soghiva, ofabar amuva gumazamizibar damazimin tuiv, me bagh Godin ingangarim damuam. **12** Ezi puvati, me ua Israelin ikizimin faragha ghua, asebar ziaba fe, egha me gamizi me asaghpora ira arazir kuramin aven zui. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki akar dikirizim gamua guizbangira kamaghin me migei, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham. **13** Eghti me nan boroghin izi ofa gamir gumazibar iki nan ingangarim damuan kogham. Me nan damazimin ofan zueziba ko anogoroghezir bizitamin boroghin mangan kogham. Me uan arazir kurabagh nighnigh bar aghumsigham. Egh arazir kurar ki bar aghuazir me amiziba bagh, ivezir kuram iniam. **14** Eghti ki me amiseveghti, me nan Dipenimin ganiva an aven damuamin ingangariba bar dar amuam.” **15** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ofa gamir gumazir Livain anabamin itiba, me Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba deravira dar garava, nan ingangarim bagha gavgafi. Kamaghin amizi, merara nan ingangarim damusi nan boroghin izi, na bagh ofabar amusi asizibar oviba ko ghuziba isi ofabar min na daningam. **16** Merara nan Dipenimin aven izam. Merara nan ingangarim damusi nan dakozim boroghira izam. Merara nan bizibar ganam. **17** “Ofa gamir gumaziba,

namba 2in divazir nan Dîpenim avinizimin tiar akamin
 aven mangî uari akuvir danganimin otivsi, me ofa gamir
 gumazibar korotiar me inir ghurghuribar ingarizibar
 aghuigh. Me nan Dîpenimin boroghin uari akuvir danganir
 kamin aven iki, nan ingangarim damuamin dughiamin,
 me sipsipin arizibar ingarizir korotiabar aghuan marki.
18 Me inir ghurghurir avizir ruarir taba dapanir asuabar
 min uan dapanibagh ighuigh. Egh trausiziar oteviba isi
 uan korotiar ruaribar apengan dar aghuigh. Egh doriba
 men aghan koghsi me inir ruariba ikiva, miter gavgavibar
 uan ivariaba amighinan marki. **19** Me azenan ikia uari
 akuvir danganimin gumazamiziba bagh mangisi, me
 Godin Dîpenimin aven ingangarim damuasa aghuizir
 korotiaba suegh danganir muziarir zuezibar dar arikigh.
 Egh me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangi.
 Puvatightima, gumazamizir kiniba men korotiar bar
 zuegha anogoroghezibar suigh, egh me arimighiregham.
 Kamaghin amizi, me korotiar igharazitabar aghuigh
 azenan mangam. **20** “Ofa gamir gumaziba uan dapanir
 ariziba apir, bar adagh isiti da dapanir tuziba ikian marki.
 Egh me uan dapanir ariziba ateghti da mangî ruarighan
 marki. **21** Ofa gamir gumaziba, aven ikia uari akuvir
 danganimin aven mangisi, wainin tam aman marki. **22** Ofa
 gamir gumazitam, amizir pam taghizir tamin ikian marki.
 A Israelin ikizimin amizir igiar gumazitam koma akuizir
 puvatizitamin ikiti deragham. Egh a uaghan ofa gamir
 gumazir aremezimin amuir odiarimin ikiti deragham.
 A gumazir kinir ovengezitamin amuir odiarimin ikian
 marki. **23** “Ofa gamir gumaziba, bizir na baghavira itiba

ko nguazir kamin bizir kiniba, nan gumazamizibar sure damu. Egh bizir manam, nan damazimin zue, ezi bizim manam nan damazimin mize, ni dar men sure damuam.

24 Akam adaritam otoghti, ofa gamir gumaziba nan Akar Gavgavibagh isin tugh men adarim tuisigh. Me isar ekiabar Arazibar suigh, dagh nighnigh dar gin mangi, arazir ki ifongezibar amuva, egh Sabatin dughiamin arazimin gin mangiti, a na baghvira itir dughiamin min ikiam. **25** “Ofa gamir gumazitam, ovengezir gumazir kuamin boroghin mangi an suiragh, nan damazimin mizeghan marki. Egh an tavira, mati an afeziam o amebam, o an borir tam, o an aveghbuatam, o an amizir patamin itir puvatizim aremeghti, a men kuabar suigh dar afeigh, egh a nan damazimin mizegham. **26** Egh gin a ua nan damazimin zueghamin arazibar gin mangi ua nan damazimin zuegh givaghiva, gin a 7plan aruer igharazibar ua pura iki mizuamam. **27** Aruer kaba givaghti, a gin Godin Dipenim avinigha uari akuvir danganimin mangi, ua bagh arazir kuram gin amangamin ofa damu. Egh a kamaghin, ua Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganimin aven mangi ua ingaram. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa. **28** “Ofa gamir gumaziba, Israelin nguazimin aven nguazitam inian kogham. Me nan ingangarir kam ini, a mati men bizir aghuir ki me ganingizim. Kirara, ki bizir aghuir me inigh zurazurara suiragh ikiamin kam. **29** Ofa gamir gumaziba, me wit tuamin ofa, ko arazir kuraba gin amangamin ofa ko, osimtiziba agivamin ofaba, dagher kaba kar ofa gamir gumazibar dagheba. Egh Israelin nguazimin aven, bizir

gumamaziziba na bagha arighizi da na baghvira itiba bar, ofa gamir gumaziba da iniam. **30** Gumamaziziba faragha anizir dagheba asighiva, dar tongin dagher bar aghuir faraghavira itiba inigh ofa gamir gumazibar aningam. Egh bizir igharazir gumamaziziba isa nan ingangarim bagha anidiba, ofa gamir gumaziba uaghan da iniam. Gumamaziziba dughiabar zurara bretba tuva, faraghivira tuamin bretba, me ofan min da isi ofa gamir gumazibar aningigh. Egh gumamaziziba kamaghin damuti, nan bizir aghuiba men dipeniba ko ikizibagh izivagham. **31** “Ofa gamir gumaziba, kuarazim o, asizir uabi aremezir tam aman marki. Egh asizir igharazim misuegha atizir asizim uaghan, me aneman marki.”

45 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Ia uamategh uan kantrin mangegh, Israelia uan nguazim abigh, uan ikiziba vaghvagha me daningiva, ki Ikiavira Itir God, na bagh nguazir ekiatam atigh. Eghti an ruarim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozim 10 kilomitan tugham. Eghti danganir kam bar moghira zueghiva na baghvira ikiam. **2** Nguazir kamin aven, ia Godin Dipenimin ingarsi danganitam ginabagh. Nguazir kamin 4plan miriabar ababaniba bar moghira 250 mitan tugham. Egh ia ua nguazir otevir igharazitam amiseveghti, a Godin Dipenim ikiamin nguazir otevir kam avinighi, an arozim 25 mitan tughti, a pura ikiam. **3** Eghti ia nan nguazir ekiar kam, akuar pumuningin anebighi, akuar pumuning aning ababanir vamiran iki. Nguazir kamningin ababanimin ruarimning uaghara 12 kilomita ko akuamin tugh, eghti aningin arozim, 5 kilomitan tugh. Nguazir kamningin

tam, ki ofa gamir gumaziba bagh a ginabagham, kar
 nguazir nan Dipenim itir kam. Ofa gamir gumazir nan
 Dipenimin aven ingangaribar amuasa nan boroghin
 iziba, me nguazir ki me bagha inabazir kamin uari
 bagh dipenibar ingaram. Ezi nguazir kam a danganir
 bar zuruzim, egha a nan bizimra, nan Dipenim uaghan
 danganir kamin aven ikiam. Eghti ki uan nguazir kamin
 otevir igharazim isi Livain adarazir aningam. Livaiba
 nan Dipenimin ingangarir igharazibagh ami. Egh me
 nguazir kamin uan nguibar ekiabar ingaram. 6 “Danganir
 zuruzir kamin miriam, danganir igharazir mam an
 boroghin ikiam. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko
 akuamin tughti an arozimin ababanim, 2 kilomita ko
 akuamin tugham. Nguazir kam a Israelin gumazamiziba
 bar men nguazim, eghti me an uan nguibar ekiamin
 ingaram.” 7 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia
 nguazir otevir pumuning atrivim bagh aning ginabagh.
 Nguazir otevir faragha zuim, an aruem anadi naghin
 amadaghan nan nguazimin miriam ko nguazir ian nguibar
 ekiam itimin miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin
 amadaghan Israelin kantrin nguazibar mitaghniamin
 tugh. Eghti namba 2in nguazir otevim, aruem uaghiri
 naghin amadaghan nan nguazim ko nguibar ekiam itir
 nguazimin miriamin ikegh, mangi aruem uaghiri naghin
 Israelin kantrin nguazir mitaghniamin tugh. Kamaghin
 amizi, nan nguazim ko nguibar ekiam itir nguazim,
 ko atrivimin nguazir otevimning, da Israelin kantrin
 danganir kam bar a iniam. Nguazir kam, aruem anadi
 naghin itir mitaghniamin ikegh, mangi aruem uaghiri

naghin itir mitaghniamin tugham. Eghti nguazir kamin
 ekiamin ababanim, Israelian anababa vaghvagha ghuaviba
 ikiangizir nguazibar ababaniba ko magh mangigh. **8**
 Israelin nguazimin aven, atrivim ua baghvira nguazim
 ikiam. Eghti gin atriviba, nan gumazamiziba abin ua
 men nguaziba inian kogham, mati atriviba faragha amizi
 mokin. Atriviba gin Israelin ikizimin anababa, vaghvagh
 men nguaziba me daningam. **9** “Ki Ikiavira Itir Godin
 Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelian atriviba, ia bar
 dughiar ruarimin arazir kurabagh ami! Ia kuaba kurir
 arazim ko igharaz darazi abirir arazim atakigh. Bizir
 manam dera ia damu. Ia uamategh nan gumazamiziba,
 men nguazim me dama a inisi, me batoghan marki. Ki
 Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei.” **10** Ia bar
 guizin arazimin gintigh, bizibar osimtiziba ko ababanibar
 amu. **11** Efa, a bizir midiariba tuisigh dar osimtizimin
 ganamin bizim. Ezi bat, a bizir dipamin itibar ababanim
 damuamin bizim. Aningin bizibar abarir ababaniba
 uaghara magh ghu. Kamaghin amizi, efan 10pla, a homan
 vamira ko magh ghu. Ezi batin 10pla, homan vamira,
 o korin vamira ko magh ghu. Bizir guar aviriba bar,
 me homan ababanimin gin ghua, dar osimtiziba ko
 ababanibar adagh ami. **12** Bizibar osimtizibar ababanim
 kamakin: 20plan gera, sekelin vamira. Ezi 60plan sekel,
 minan vamira. **13** “Ia Israelia dagher biziba ofan min
 da inigha na bagha izi, ia kamaghin dar ababanibar
 amu. Ia witin 60plan efa iki, egh dar tongin efan vamira
 isi ofa damu. Egh balin 60plan efa iki, dar tongin efan
 vamira isi ofa damu. **14** Egh ia uan temer olivin borer

100plan batba iki, ia dar tongin batin vamiran isi ofa damu. **15** Egh sipsipin Israelin nguazimin dadaba apir 200pla iki, ia dar tongin sipsipin vamira isi ofa damu. Ia bizir kaba inigh izi, wit tuamin ofaba, ko ofan bar isia mighiriba, ko na ko navir vamira ikiamin ofaba, ia dar amu. Ia ofan kabar amutima, ki ian arazir kuraba gin amadagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **16** “Kantrin kamin gumazamiziba bar, bizir kaba inigh Israelian atrivim bagh mangiva ofabar amuam. **17** Kar atrivimin ingangarir a damuamim: ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wain ko olivin borem inger ofaba ko, dughiar ekiabar isaba ko, iakinir igiabar dabirabiba ko, Sabatin dughia ko, Israelin ikizimin dughiar ekar igharazir God inabaziba. Atrivim, Israelin ikizimin arazir kuraba agivsi, ofan kabar amuam. Ofan kabanang: arazir kuraba gin amadir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, ofan isia bar mighiriba ko, God gumazamiziba ko navir vamiran ikiamin ofaba.” **18** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Azeniba vaghvagha dar iakinir faragha itimin, an aruer farazimin, ia Godin Dipenim damighti a zueghsi, bulmakaun apurir igiar duaba puvatizitam inigh an ofa damu. **19** Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amangamin ofan kamin ghuzitaba inigh, Godin Dipenimin guarir akinir tiar akamin boroghin itibar aghuva, ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikebar 4pla daghuva, aven itir danganir me uari akuvimin tiar akabar boroghin itir guarir akinibar aghu. **20** Iakinir kamin, an namba 7in aruemin, tina deraghvira fozir puvatigha atamakuigha arazir kurar

manam gami, ia a bagh ofan kabar amu. Egh tuavir kamin, ia Godin Dipenim damuti a zuegham. **21** “Iakinir faragha zuimin, an namba 14in aruemin, ia God Israelia Gitazir Dughiam bagh Isar Ekiam damu. Egh aruer 7plan, ia yis puvatizir bret amam. **22** Isar ekiamin dughiar faragha zuimin, atrivim uan arazir kuraba ko kantrin kamin itir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, arazir kuram gin amangamin ofa damusi bulmakaun apurir igiatam isi ofa gamir gumazibar anighti, me an ofa damu. **23** Isar kamin arueba vaghvagh, atrivim Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, gumazamiziba inigha izir bulmakaun apurir igiar 7pla, ko 7plan sipsipin apurir duaba puvatiziba isi ofabar amu. Egh 7plan dughiar kabar vaghvagh a uaghan memen apurim isi arazir kuraba gin amangamin ofabar amuam. **24** “Egh atrivim bulmakaun apurir kaba ko sipsipin apurir kaba iniva vaghvagh 14 kilogrem wit ko 3 lita olivin borem sara inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba, bulmakauba ko sipsipin kaba isi ofa damuva, wit ko olivin borem sara ofa damuam. **25** “Eghti iakinir namba 7in, an aruer namba 15in, Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam ko Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam otogh mangi 7plan aruebar tugham. Eghti atrivim 7plan aruer kabar vaghvagh da inigh izi ofa gamir gumazibar aningam. Ofan kaba, arazir kuraba gin amangamin ofaba ko, avimin bar isia mighirir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, olivin boremin ofaba. Asizir kaba ko, witba ko, olivin borebar dibobonim, da God Israelia Gitazir Dughiamin ofabar dibobonim ko magh ghu.”

46 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Aven itir danganir me uari akuvimin tiar akar aruem anadi naghin itim, wighba vaghvagh, dar 6plan ingangarir aruebar, tiam dukuagh iki mamaghira iki. Egh Sabatin dughiam ko iakinir igiamin isar ekiamin dughiamin, tiam kuighirigham. **2** Godin ziam famin dughiam otoghti, atrivim azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamimin mangi namba 2in divazimin aven otogh, an tiar akamin guarir akinimin boroghin tughiv ikiam. A ganti, ofa gamir gumaziba izi, an ofan bar isi mighiramim ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar amigh givaghti, atrivim tiar akamin boroghira ikiva tevimning apirigh, dapanim aviragh, Godin ziam fam. Egh gin uamategh azenan mangam. Eghti me tiar akam asaraghan kogh iki mangi guaratizimin tugham. **3** Sabatin dughiaba ko iakinir igiabar isaba bar, kantrin kamin gumazamiziba uaghan tiar akar kamin azenan Ikiavira Itir Godin damazimin iki, an ziam fi teviba apirigh dapaniba avigham. **4** “Sabatin dughiaba bar, atrivim izi Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, 6plan sipsipin nguzir duaba puvatiziba ko sipsipin apurir duaba puvatizir tam inigh izi. **5** A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izam. A sipsipin nguziba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izam. A witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, a 3 litan olivin borem sara inigh izi. **6** “Egh atrivim iakinir igiamin isam bagh, a bulmakaun apurir igiatam ko

6plan sipsipin igiaba, ko sipsipin apurir ekiar vamira, duaba dar mikarzipar puvatiziba, ana da inigh izam. 7 A bulmakaun apurir kam iniva 14 kilogrem wit sara inigh izi. A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogrem plaua sara inigh izi. A sipsipin igiaba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, a 3plan litan olivin borem sara inigh izi. 8 Atrivim nan ziam fisi, an azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamimin mangi namba 2in divazimin tiar akamin aven otogham. Egh a nan izam fegh givagh ua mangisi, a izezi moghin ua mangi azenan itir me uari akuvir danganimin otogham. 9 “Isar ekiabar dughiabar, kantrin kamin gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi izi, tina notin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a uamategh mangisi, a sautin amadaghan itir tiar akamin azenan mangi. Eghti tina sautin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a uamategh azenan mangisi notin itir tiar akamin azenan mangi. Tav aven izezir tiar akam moghin uam azenan mangan kogham, a vongin itir tiar akamin otogh azenan mangi. 10 Gumazamiziba aven izisi, atrivim uaghan me ko aven izam. Eghti me azenan mangisi, atrivim uaghan me ko azenan mangam. 11 Isar ekiabar dughiaba ko ofa gamir dughiar ekiabar, gumazitam ofa damusi a bulmakaun apurir tam iniva, 14 kilogrem wit sara inigh izi. A sipsipin apurir ekiar tam iniva, 14 kilogrem plaua sara inigh izi. A sipsipin igiataba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba

sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogrem wit iniva, 3plan litan olivin borem sara inigh izi. **12** “Atrivim uabi, Ikiavira Itir God bagha, uan ifongiamin gin mangamin ofa a daningam, kar ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba, a da isi a uan ifongiamin gin mangamin ofabar min, da inigh izi. Dughiar kamin, me a bagh namba 2in divazimin aruem anadi naghin itir tiar akam kuighti, an aven mangigham. Egh a uan ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam, mati a zurara Sabatin dughiaabar ofa gami moghira, an ofabar amuam. Egh a uam azenan mangiti, me tiam dukuagh.” **13** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Mizarazibar zurara, ia sipsipin igiar azenir vamira ikia duaba puvatizitam inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirimin min ofa damu. Ofan kamaghin amizim, ia dughiaabar zurara a damu. **14** Egh uaghan mizarazibar zurara, ia ofan bar isia mighiramim damusi asizim iniva, witin aghuir kilogremmin pumuning ko olivin borer litan tam sara inigh izi aning veregh. Kar wit tuamin ofa. Arazir mizarazibar Ikiavira Itir God bagh ofa damuamin kam, a iki mamaghira ikiam. **15** Ia kamaghira sipsipin igiam ko wit ko olivin borem inigh izi, mizarazibar zurazurara Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu mamaghira iki.” **16** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim nguazir otevir tam isi, bizir aghuimin min uan otarim danigham, eghti nguazir kam, an an ghuavim ikegham. Nguazir kam zurara an otarimin adarazir

nguazimra. **17** Eghti atrivim uan nguazir otevir mam isi,
 uan ingangarir gumazir mam danighti, azenir namba
 50 otoghti, a nguazir inizir kam uam atrivim daningam.
 50plan azenibar zurara, Judaba ua biziba ikarvaghamin
 arazir kam damuam. Dughiar kam otoghti, nguazir kam
 uam atrivimin nguazim gavagham. Kar an bizimra, ezi a
 uan otariba ko uan ovavir boriba, me zurara an ghuavim
 ikegham. **18** “Eghti atrivim gumazamizibar nguazitam me
 dama a inian kogham. A nguazir manam isi uan otaritam
 daningisi, a uan nguazimra isi a daningam. Eghti nguazir
 kam an otarimin bizimra. A gumazamiziba abiniva men
 nguaziba me dama da inian kogham. Kamaghin amizi, nan
 gumazamiziba uan nguazibar iki deraghvira dapiagham.
 Me aghamsigh tintinibar nguazir igharazibar mangan
 kogham.” **19** Gumazir kam na inigha, namba 2in divazimin
 tiar akamin aven ghua, daruamin nguazir kinir Godin
 Dipenim avinizimin otogha notin itir dipenimin oto.
 Dipenir kamin danganir doziba, da Godin danganibara,
 egha da bar zue. Dar aven, ofa gamir gumazir Ikiavira
 Itir Godin boroghin zuiba dar iti. Ezi gumazir kam
 aruem uaghiri naghin itir danganim nan aka. **20** Egha
 kamaghin na migei, “Danganir kamin aven, ofa gamir
 gumaziba, osimtiziba agivamin ofaba ko arazir kuraba gin
 amangamin ofabar asizir tuziba inigh izi da avigham.
 Egh me uaghan wit tuamin ofaba inigh izi danganir
 kamra da tuam. Ofa gamir gumaziba bizir zuezi taba
 inigh, azenan gumaziba uari akuvir danganimin mangan
 kogham. Puvatightima, gumazir kiniba bizir bar zuegha
 anogoroghezir kabar suighiva me ovengam. Kamaghin

amizi, bizir zuezir kaba bar men saghon ikiam.” **21** Egha gumazir kam na inigha azenan ghua, me uari akuvir danganimin otogha an mikebar 4pla nan akakasi. Ki garima, an mikebar 4pla vaghvagha ua danganir muziarir maba iti. **22** Danganir muziarir kaba, dar ababaniba magh ghu. Dar ruaribar ababanim, 20 mitan tu, ezi dar arozibar ababanim, 15 mitan tu. **23** Da vaghvagha birir dagiabar ingarizir mam iti. Ezi avim arighamin danganim dar biribar poroghav iti. **24** Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “Kar ofan dagheba tuamin danganim. Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, gumazamiziba ofa damuasa inigha izir asiziba inigh, me kagh adar tuziba avigham.”

47 Egha Esekiel ghaze, gumazir kam ua na inigha Godin Dipenimin tiar akamin ize. E fo, Godin Dipenim aruem anadi naghin gari. Dughiar kamin, ki garima, Ame! Dipam tiar akar aruem anadi naghin itimin apengan otogha emira ghuaghiri. Ezi sautin amadaghan itir tiar akam uaghan dipam an otogha sautin amadaghan itir ofa gamir dakozimin boroghin emira ghuaghira, ofa gamir dakozim gita. **2** Ezi a na inigha ghua tiar akar notin amadaghan itimin azenan ghugha, ga divazir ekar Godin Dipenim avinizimin azenan ghu. Egha ga arua divazimin miriamin azenan ghua tiar akar aruem anadi naghin itimin oto. Egha ki dipamin garima, a sautin amadaghan itir divazimin tiar akamin apengan otogha emira zui. **3** Ezi gumazir kam uan ababanir benim inigha dipamin miriamin ghua an ruarimin abari, a aruem anadi naghin ghuaghira 500 mitan tu. Ezi a na migia ghaze: Ga dipam

girigh mangam. Ezi ki an gin ghua dipam girigha vongin zuima, dipam nan duiamningin tu. **4** Ezi a ua dipamin miriamin sivagha ghua an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan itevimningin tu. Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a ua nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan ivariamın tu. **5** Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Dipam kagh faner ekiamin otogha bar kone. Ezi ki an aven daru vongin mangan ibura. Gumazir uabi afozofogh damuan fozitam, a ti tong an aven mangam. Kar faner ekier gumazitam vongin mangan koghamim. **6** Ezi gumazir kam kamaghın na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni ti bizir kaba deravira dar gari?” Egha gumazir kam ua na inigha faner dadarimin miriamin ghu. **7** Ki kagh otozir dughiamin, ki garima temer bar avirim, faner miriamningin uaghara bar izivagha iti. **8** Ezi a kamaghın na migei, “Dipar aruem anadi naghin ikegha ivemarim, a Jordanin Fanemin ghua Araban danganir zarimin ghuaghiri, egha bar ghua Amangsizim Itir Dipamin tu. E fo, ongarir kam, amangsizim bar a gizifa. Eghti faner kam a damuti, a dipar aghuimin otogh amangsizim puvatigham. **9** Eghti faner kam zuir danganiba, asizir igharagha gariba izi an boroghın ikiam. Eghti osirir aviriba an ikiam. Guizbangira, faner kam Amangsizim Itir Dipam damuti a deragham. Egh faner kam ivemara ghuaghirir naghin, biziba bar angamira ikiam. **10** Eghti osiriba isir gumaziba, Amangsizim Itir Dipamin miriamin boroghın tughiv iki, Engedin dipam emirava otivi naghin

ikegh, bar mangi Eneklamîn dipam emirava otivi naghîn tugh, osiriba buriam. Egh me danganir kamin uan iveba aruemîn da onegh da kirkîram. Eghti Mediterenianîn Ongarir Ekiamîn itir osirir guar aviriba iti moghîn, da kagh ikiam. **11** Eghti danganir kamin boroghîn itir dipar muziarir beghneazim izivaziba, dar dipaba deraghvîram otivan kogham. Puvatigham, amangsizim dagh izivagham. **12** Ezi Godîn Dipenimîn otozir faner kamin miriamningîn, temer igharagha garir aghuiba otiv bivîra ikiam. Temer kabar dafariba da misingan kogham. Temer kaba, dipar iza Godîn Dipenimîn otozimîn boroghîn iti, kamaghîn amizi, da iakinibar zurara bivîra ikiam. Eghti gumazamiziba temer kabar ovîzibar amîva, dar dafariba iniva uan duaba ko arimariaba akîram.” **13** Ikiavîra Itir Godîn Ekiam kamaghîn mîgei, “Kî bar fomîra akar dikîrizim ian inazir afeziaba bagha a gamua ghaze, kî Israelin nguazir kam isi ia danighti, a zurara ian nguazimra ikiam. Kamaghîn amizi, ia nguazir kam deraghvîra a tuisigh bar uari romeigh Israelian anabar 12pla bagh anebîgh me daning. Anababa bar, da vaghvagh nguazir otevir tam iniam, eghti Josepîn anabam, a nguazir otevir pumuning iniam. Nguazir kamin mitaghniabar, kara. **15** “Nguazir kamin mitaghniyam, a Notîn amadaghan Mediterenianîn Ongarir Ekiamîn miriamîn ikegh, mangi aruem anadi naghîn mangi nguibar ekiam Hetlonîn otogh mangi, nguibar ekiam Hamatîn mangamin tuavir akar ekiamîn otogh mangi, nguibar ekiam Sedatîn mangi, Berota ko Sibraimîn nguibar ekiamningîn otogham. Sibraim, a nguibar ekiam Damaskus ko nguibar ekiam Hamat,

aningîn mitaghniamin tizimîn iti. Eghti ian mitaghniâm
 bar mangî nguibar ekiam Tikonin tugham. Tikon, a
 Hauranin Distrighîn mitaghniamin iti. **17** Kamaghîn
 amizi, Israelin nguazimîn mitaghniar notin itim, a
 Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh, bar vongin mangî
 aruem anadi naghîn amadaghan mangî, nguibar ekiam
 Enonin otogham. Nguibar kam, Damaskusin nguazim ko
 Hamatin nguazimîn mitaghniamin iti. Kar Israelin nguazir
 notin amadaghan itir mitaghniâm. **18** “Eghti aruem anadi
 naghîn nguazir mitaghniâm, a nguibar ekiam Damaskus
 ko Hauran Distrighîn tizimîn ikegh mangî, Jordanin
 Fanemin magiri sautin amadaghan mangî, Gileatin Distrik
 ko Israelin nguazimîn tizim abighiva bar sautin mangî,
 Amangsizim Itir Dipamin tugham. Kar Israelin nguazir
 aruem anadi naghîn amadaghan itir mitaghniâm. **19**
 “Eghti sautin itir nguazir mitaghniâm, a nguibar ekiam
 Tamarin ikegh mangî, aruem uaghiri naghîn amadaghan
 bar mangî, dipam itir danganim, Kades Meriban otogham.
 Egh mangî Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin
 magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar
 Israelin nguazir sautin amadaghan itir mitaghniâm. **20**
 “Eghti aruem ghuaghiri naghîn itir nguazir mitaghniâm, a
 Mediterenianin Ongarir Ekiam. A sautin ikegh ongarimîn
 dadarimîn mangî, bar notin amadaghan mangî nguibar
 ekiam Hamatin otogham. Kar Israelin nguazir aruem
 ghuaghiri naghîn amadaghan itir mitaghniâm. **21** “Ia
 arazir kamîn gin mangî nguazir kam, uari bagh uan
 anababa ko, anebigh vaghvagh uari daningam. **22** Nguazir
 kam, a zurara ia ko ian ovavir boribar bizimra mîn ikiam.

Kantrin igharazibar gumamazizir ian tongin itiba, ko tina ian tongin ikia boriba isi, ia nguazir kam abigha uari ganidir dughiam, ia uaghan nguazir asizitaba me bagh da abigh me daningigh. Me mati bar Israelian gumamazizibar min, ia arazir aghuibar me damu. Eghti me uaghan Israelian anababar tongin, nguazir oteviba ia ko da inighti, da zurara me ko men ovavir boribar nguazibara ikiam. **23** Kantrin igharazibar gumamazizir iza ia ko ian gumamazizibar tongin apiaziba, me uaghan uari bagh danganir me itibar nguazir otevitaba iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

48 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Israelian anababar ziabar kara: “Kantri Israelin nguazir mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh mangi, aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otogham, kar nguibar ekiam Hamatin zuir tuavir akam. Egh an mitaghniam mangi nguibar ekiam Enonin otogh mangi, nguibar ekiamning Damaskus ko Hamatin mitaghniamin tugham. Eghti Danin anabamin adarasi, notin amadaghan itir nguazir kamin, nguazir otevir kam iniam. Men nguazimin mitaghniam, kantrin kamin aruem anadi naghin itir mitaghniam ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. **2** “Ezi Aserin anabamin nguazim Danin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Naptalin anabamin nguazim, Aserin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Manasen anabamin nguazim, Naptalin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Efraimin anabamin nguazim, Manasen anabamin nguazir otevimin

akuighav iti. Ezi Rubenin anabamin nguazim, Efraimin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Judan anabamin nguazim, Rubenin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha, ghua aruem uaghiri naghin tu.” **8** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Judan anabamin nguazimin mitaghniamin, sautin amadaghan nguazir otevir ekiam mam ikiam. Ia an ingangarir bar igharazim bagh anebigh igharaghvira anetigh. An arozimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, kar arozir notin ikegh mangi sautin otoghamim. Eghti nguazir otevir kam, aruem anadi naghin ikegh mangi aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham, an ruarimin ababanim mati Israelin anababar nguazibar ruarimin ababanim. Eghti Godin Dipenim nguazir otevir kamin tongira ikiam.

9 “Nguazir kamin tongira, ia nguazir otevir tam isi Ikiavira Itir God bagh anetigh. An mitaghniar notin itim ko mitaghniar sautin itim, aningin ababanimning uaghara mangi, 12 kilomita ko akuamin tugham. Eghti an mitaghniar aruem anadi naghin itim ko mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itim, aningin ababanimning uaghara mangi, 5 kilomitam tugham. Nguazir otevir kam, a ofa gamir gumazibar nguazimra. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim, nguazir otevir kamin tongira ikiam.

11 Nguazir kam bar zuegh na baghvira iki. Egh ofa gamir gumazibar tongin, Sadokin ovavir boriba, me na baghvira ikiamin gumaziba, a men nguazimra. Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba

deravira dar garava nan ingangarim bagha gavgafi. Mati Livain anabamin adarazir marazi amizi moghin, me amizir puvati. Kamaghin amizi, na baghvira ikiamin nguazir kam, ia me baghvira anetigh. **12** Kamaghin amizima, ki nguazir otevir kam isi me daningam. A bar moghira anogoregh, bar zuezir nguazimin ikiam. Nguazir kamin mitaghniyam, a Livain anabamin nguazir mitaghniyam ko poroghiv ikiam. **13** “Eghti Livain anabamin adarasi, men nguazim, ofa gamir gumazir kabar nguazimin miriamin mitaghniyam ko poroghiv ikiam. Eghti an ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozimin ababanim, 5 kilomitan tugham. **14** Nguazir me bigha Ikiavira Itir God baghvira ikiamim, a nguazir bar aghuir nguazir igharaziba bar dagh afiraghamim. Eghti ofa gamir gumaziba an akua tam isi dagiaba bagh anemangan kogham. Me bizir igharaziba bagh a ikarvaghan kogham. Me gumazir igharazitamin amamangatighti, an a inian kogham. Bar guizbangira, a Ikiavira Itir Godin nguazimra, egh bar anogoregham. **15** “Nguazir zuruzir kamin akuigha itir danganir igharazim, a pura nguazir kinim. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughti, an arozimin ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kamin, nguibar ekiam mam an tongin iki, eghti nguibar ekiamin gumazamiziba, an uan dipenibar ingaram. Eghti an danganir maba pura ikiam. **16** Eghti nguibar ekiam kam avinizir divazimin miriar 4pla, dar ababaniba uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. **17** Nguibar ekiam avinizir nguazir azenan itim, a pura ikiam. Eghti an arozimin ababanim, 125 mitan tugham. **18** Men nguibar

ekiam, gumamazibar nguazimin tongin an ingarigh givaghti, nguibar ekiam nguazim abighiti nguazir otevir pumuning otogh, vong ko vong iki pura ikiam. Nguazir otevir tam, aruem anadi naghin ikiti, nguazir otevir igharazim aruem ghuaghiri naghin ikiam. Eghti aningin ruarimningin ababanimning uaghara 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kamning, gumamazir nguibar ekiamin aven ingar ikiamiba, aningin ingariva opar aningin daghebar amam. **19** Israelin gumamaziziba nguibar ekiam kamin aven ikia ingariba, me nguazir kamningin azenibar ingariva oparam. **20** “Eghti nguazir ekiam otevir kam, an aven, nguazir me God bagh datighamim ko ofa gamir gumazibar nguazim, ko Livain anabamin adarazir nguazim, ko gumamazir nguibar ekiamin itibar nguazim, da bar nguazir ekiam kamin ikiam. Eghti an ruarimning ko arozimningin ababaniba, uaghara mangi 12 kilomita ko akuamin tugham. **21** “Nguazir na baghvira ikiamin kam, ko gumamaziziba itir nguibar ekiamin nguazir kam, aning nguazir bar ekiamin tongira iti. Eghti ki nguazir bar ekiam isi, ingangarir igharazim bagh anetigham. Nguazir an vong ko vongin itimning, aning atrivimin nguazimningra. Nguazir otevir mam, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem anadi naghin Jordanin Fanemin tugham. Eghti nguazir otevir igharazim, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Eghti nguazir otevir nan Dipenim an torimin ikiamim, ko gumamazibar nguazir men nguibar ekiam ikiamim ko Livaibar nguazim, da bar atrivimin

nguazimîn torimra ikiam. Egh mangî notîn amadaghan
 Judan anabamîn nguazir mitaghniamin otogham. Egh
 mangî sautîn amadaghan, Benjaminin anabamîn nguazir
 mitaghniamin tugham.” **23** Ikiavira Itir God ua kamaghin
 mîgei, “Israelin anabar igharazibar nguaziba, ia me bagh
 nguazir otevir kaba isi me daningam: “Nguazir me bigha
 God bagh datighamimîn mitaghniâm, sautîn amadaghan
 itir nguazim, a Benjaminin anabamîn adarazir nguazir
 otevim. Men nguazimîn mitaghniâm, kantrin kamin
 aruem anadi naghin itir mitaghniamin ikegh, ua izi
 aruem uaghiri naghin amadaghan mangî, Mediterenianin
 Ongarir Ekiamin tugham. “Ezi Simeonin anabamîn
 nguazim, a Benjaminin nguazir otevimîn akuighav iti. Ezi
 Isakaran anabamîn nguazim, a Simeonin nguazir otevimîn
 akuighav iti. Ezi Sebulunin anabamîn nguazim, a Isakaran
 nguazir otevimîn akuighav iti. Ezi Gatin anabamîn
 nguazim, a Sebulunin nguazir otevimîn akuighav iti.
 Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha
 ghua, aruem uaghiri naghin tu. **28** “Nguazir me bigh Gatin
 anabamîn adarazi daningamim, kantrin kamin sautîn itir
 nguazir mitaghniamin iti. A nguibar ekiam Tamarin ikegh
 mangî aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangî,
 dipaba itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh
 mangî Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri
 bar mangî Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar
 Israelin kantrin sautîn amadaghan itir mitaghniâm. **29** Ia
 arazir kamin gin mangî nguazim abigh Israelin anababar
 aningighti, me dar iki uari bagh da iniam. Ki Ikiavira Itir
 Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gîfa.” **30** Ikiavira

Itir God ua kamaghin migei, “Gin otivamin nguibar ekiam avinamin divazim, an azenan mangamin tiar akar 12pla iki. Eghti divazir kamin 4plan miriaba vaghvagh dar ababaniba, uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. Egh divazimin miriar 4plan kaba vaghvagh, 3plan tiar akaba iki. Tiar akaba, Israelin anababar ziaba vaghvagh dar iki. Tiar akar notin amadaghan ikiamibar ziabar kara: Ruben, Juda, ko Livai. Ezi tiar akar aruem anadi naghin ikiamibar ziabar kara: Josep, Benjamin, ko Dan. Ezi tiar akar sautin ikiamibar ziabar kara: Simeon, Isakar, ko Sebulun. Ezi tiar akar aruem uaghiri naghin ikiamibar ziabar kara: Gat, Aser, ko Naptali. **35** Kamaghin amizi, nguibar ekiam avinizir divazimin 4plan miriaba, dar ababanim bar moghira 9,000 mitan tugham. Eghti dughiar kamin ikegh mangi zurazurara ikiamin dughiamin, me nguibar ekia kamin ziam dipon suam, ‘Ikiavira Itir God Kagh Iti.’”

Daniel

1 Fomira Jehoiakim Judabar atrivimin itima, azenir pumuning ko mikezim givazima, Babilonin kantrin Atrivim Nebukatnesar, a izi Jerusalemin nguibar ekiam ko misoghasa, egha an midorozir gumaziba nguibam bar an ekiaru. **2** Ezi Ekiam Nebukatnesar amamangatizima, an Atrivim Jehoiakim inigha Judan gumazamizir avirim inigha Godin Dipenimin kavin aghuiba ko itariba ini. Egha da inigha Babilonin kantrin ghua uan asebar dipenimin ghu. Egha bizir aghuir kaba isa dipenir kamin aven itir danganir mogomemin da ati. **3** Ezi Atrivim Nebukatnesar Judabar tongin gumazir igiar maba iniasa, uan dipenimin ingarir gumazibar faragha zuir gumazim, Aspenas migei. A ghaze, ni Atrivim Jehoiakimin anabamra ganiva gumazir igiabara iniva egh uaghan gumazir ekiabar adarazir otaritaba sara inigh. **4** Egh a kamaghin garir gumazir igiaba iniam: me guar aghuiba ikiva, namnar aghuiba ikiva, egh tav mikarzir tam ikuvighan kogh, egh fofozir aviriba ikiva, suren aghuibar amuva, uaghan zuamira fofozim inigham. Eghti me atrivimin dipenimin ingaramin fofozim ikiam. Egh Aspenas uabi men sure damuti me Babilonin akam osiriva egh a diponam. **5** Egha atrivim uaghan kamaghin migei, dughiaba bar dagher me apiba ko wainin dipar me apiba, me atrivimin dipenimin itir gumazibar min dar amam. Egh me azenir pumuning ko mikezimin sure damighiva gin me atrivimin ingangarir gumazibar otivam. **6** Men tongin misevezir gumazibar ziabar kara: Daniel, ko Hanania, ko Misael, ko Asaria, me bar Judan anabamin gumazir igiaba. **7**

Egha Aspenas ziar igiaba me gariki. Daniel a Beltesasar a gati, egha Hanania a Satrak a gati, egha Misael a Mesak a gati, egha Asaria an Abetnego a gati. **8** Ezi Daniel dagheba ko wainin dipaba ko bizir me atrivimin dipenimin isa me ganidiba, ana dar aman aghua. A pamten kamaghin nighnisi, a dagheba ko wainin dipam amegh, Godin damazimin mizegham. Kamaghin amizi, a uabin akurvaghasa Aspenasin azangsis, eghti me dagher igharazitam a daningam. **9** Ezi God Aspenas gamima a Danielin apangkuvigha an akurvaghasa. **10** Egha Aspenas kamaghin Daniel migei, “Ki uan ekiamin atiatingi. Ki fo, a ia bagha dagheba ko dipaba amiseveghe gifa. Eghti ia mikarziba suegh aghariba guigh, egh ia, ia ko izezir gumazibar min ganan koghtima, a na misueghti ki aremegham.” **11** Aspenas faragha Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men ganasa gumazir mam amisefe. Ezi Daniel ghua gumazir men garim kamaghin a migei, **12** “Ni kamaghin e damu ganigh, ni azenibar oparir dagheba ko dipamra, da e daning mangi 10plan dughiabar tugh. **13** Egh 10plan dughiar kabar gin, ni gumazir igiar atrivimin dagheba apibar ganiva, egh ni en gan. Egh ni fogham, en mikarziba men mikarzibar min deraviram oto, o puvati? Egh ni gin bizir tizimin e damusi, ni puram e damu.” **14** Ezi gumazir men garim, a Danielin akamin gin ghua Daniel mikemezi moghin ami. **15** Ezi 10plan dughiabar gin, men ganganim bar deragha, men mikarziba saram aghua gavgavigha, gumazir igiar atrivimin dipenimin amezibagh afira. **16** Ezi gumazir men garim, an atrivimin dipenimin dagheba ko wainin dipaba isa zurara munagh

da arisi. Egha azenibar oparir daghebara me ganigavira iti. **17** Ezi 4plan gumazir igiar kaba, God biziba bar dar amuamin fofozim ko, akinafaribar gara dagh fozir fofozir aghuim, ko nighnizir aghuim me ganingi. Egha God Daniel fofozim a ganingizima, a irebaba ko irebamin min garir bizibar mingaribar gun mikimamin fofozim ti. **18** Ezi Judan gumazir igiar kaba bar, me azenir pumuning ko mizekimin sure agifa, dughiar Atrivim Nebukatnesar inabazim. Ezi Aspenas me inigha atrivim bagha ghu. **19** Ezi atrivim me ko migiava kamaghin gari, Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men fofozim gumazir igiar mabar fofozibagh afira. Kamaghin amizi, a me inizima me an ingangarir gumazibar otifi. **20** Egha atrivim bizir aviribar men azangsigha, me ko migia gari, men fofozim Babilonin fofozir gumazibar fofoziba, bar moghira me gafira. Atrivimin irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba bar, me Judan gumazir 4plan kabagh afiraghan kogham. Bar puvati. **21** Egha Daniel dughiar ruarimin atrivimin ingangarim gami. Egha a ingara ikiavira itima, Sairus Babilonin atrivimin oto.

2 Nebukatnesar azenir pumuning uan kantrin garava an atrivimin iti. Egha dimagarir mam, a irebamin gani. Ezi irebar kam a gamima a bar osemegha akuava avenge. **2** Kamaghin amizi, irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, me bagha akam amada. Eghti me izi an irebamin mingarimin gun mikimam. Egha me iza atrivimin guamin

tuivizi, 3 a kamaghin me migei, “Ki irebamin ganizi, irebar kam na gamima nan navim bar osemi. Kamaghin amizi, ki irebamin mingarim gifoghasa.” 4 Egha me kamaghin Aramin akamin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Atrivim, ni bar deraghvira iki mamaghira iki. E ghaze, ni faragh uan irebamin e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam.” 5 Ezi atrivim kamaghin gumazir kabav gia ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan kogh, egh uaghan an mingarimin gun mikemeghan koghti, ki midorozir gumazibav kemeghti, me ian sueba ko aghariba asighti, ia aremegham. Egh me ian dipenibagh asighasighiva, dar amuti da bar ikuvigham. 6 Egh ia virara irebam ko an mingarim sara na mikemeghti, ki bizir avirim ia daning, egh ia damuti ia ziar ekiam iniam. Kamaghin datirighin, ia irebam ko an mingarimin gun na mikim.” 7 Egha me uam atrivim migei, “Ni irebar kamin gun e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam.” 8 Ezi atrivim kamaghin migei, “Ki ian ifavaribagh fogha gifa. Ia dughiar ruarim mizuamasa, kamaghin ia ghaze, ki akam otavkiri. Ezi bar puvati. 9 Guizbangira, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan koghiva, ia bar osimtizir magh gariba iniam. Ki fo, ia bar navir vamira inigha ghaze, ia na gifar mangiti ki uan nighnizim otevkiniham. Kamaghin, ia irebar kamin gun na mikim, eghti ki fogham, ia uaghan an mingarim sara na mikemegh.” 10 Ezi fofozir gumazir kaba atrivimin akam baregha, kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, nguazir kamin gumazitam bizir ni damuasa e mikemezim damighan

kogham. Bar puvati. Atrivim, atrivir gavgavir ekiatam, uan irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko akavsiar ifavaribagh amir gumazitam, an azangsizir katamin a gamizir puvati. **11** Atrivim, bizir ni en azangsiziba, e dav kiman ibura. Ezi gumazitam dar amighan kogham. Aseba dar amuam. Egha aser kaba da gumaziba ko itir puvati.” **12** Ezi atrivim akar kam baregha bar puviram atari. Kamaghin amizi, a midorozir gumaziba bagha akam amadagha ghaze, me Babilonin fofozir gumaziba bar me misueghtima me aremegham. **13** Ezi midorozir gumaziba ghua, Daniel uan namakaba ko me misueghti me aremeghasa me buriagha arui. **14** Ezi atrivimin midorozir gumazibar garir gumazim Ariok, dikavigha Babilonin fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa zui. Ezi Daniel a mikimasa deravira nighnigha, **15** kamaghin Ariokin azara, “Manmaghsua, atrivim fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa migirigiar gavgavir kam gami?” Ezi Ariok bizir otivizir kabar gun a migei. **16** Ezi Daniel fofozir gumaziba aremeghan aghuagha, zuamira ghua atrivimin migia ghaze, “Ni tong dughiam na danighti ki irebamin mingarimin gun mikimam.” **17** Ezi atrivim akar kam amamangatizi, Daniel uamategha uan dipenimin ghugha uan namakaba, Hanania, Misael, ko Asaria, bizir otiviziba bar dar gun me mikeme. **18** Egha apangkuvim bagha Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimasa me migei. Egh uaghan irebar mogomemin itim bagh azangsighti, an an mingarim en akagham. Eghti e Babilonin fofozir gumazir igharaziba ko aremeghan kogham. **19** Ezi dimagarir kamra God, atrivimin irebamin

mingarim Danielin aka. Ezi Daniel Godin Uan Nguibamin
 Itimin ziam fa, **20** egba kamaghin migei: “God, ki nin ziam
 fi mamaghira ikiam. Guizbangira, fofoziba ko gavgaviba
 bar nina. **21** Ni amozim ko aruemin dughiam gatifa,
 egba ni uabi gumazibagh inabi, da atrivibar otifi, egba
 ni men ingangaribar me a gefi. Egba fofozir aghuiba
 ko nighnizir aghuiba gumazibagh anidi. **22** Egba God
 ni bizir aven modoghav itir me fozir puvatiziba men
 akakasi. Ezi zurara angazangarim nin iti, ezi ni mitatemin
 itir biziba, ni dagh fogha gifa. **23** Nan ovavibar God, ni
 fofozim ko gavgavim na ganingi egba ni nan dimdian
 baraki, egba bizir e nin azangsighizir kam, en aka. Egba
 ni atrivimin irebamin mingarim, en aka. Ki bizir kam
 bagha ni minabagha, bar nin ziam fe.” **24** Egba Daniel
 Ariok bagha ghu, gumazir kam atrivim Babilonin fofozir
 gumazibav sueghti me aremeghasa anemisefe. Ezi Daniel
 kamaghin a migei, “Ni fofozir gumazibav sueghti me
 aremeghan marki. Ni na inigh atrivim bagh mangi,
 eghti ki irebamin a geghaniva irebamin mingarimin
 gun a mikimam.” **25** Ezi zuamira Ariok Daniel inigha
 atrivim bagha ghugha, kamaghin atrivim migei, “Ki Judan
 adarazir mav inigha izi, me fomira kalabuziar gumazir
 mamin min an kantrin a inigha kagh ize. Ezi a irebamin
 mingarimin gun ni mikimam.” **26** Ezi Daniel, an ziar mam
 Beltesasar, atrivim kamaghin an azara, “Ni nan irebam
 ko an mingarim mikimamin fofozim iti?” **27** Ezi Daniel
 kamaghin atrivim migei, “Atrivim, fofozir gumazitam,
 ko kukunir gumazitam, ko imezibagh amir gumazitam,
 ko akuzibagh amir gumazitam, me bar modoghav tir

bizir kamın mingarim abighiva avegham. **28** Ezi Godin
 Uan Nguibamin Itim, a iti, a bizir mogomebar mingariba
 azenim garisi. Atrivim, God bizir gin otivamibar nin
 akaghasa irebar kam ni ganingi. Ezi ki datirighin irebar
 ni uan dakozimin akua ganizimin, gun ni mikimam. **29**
 “Atrivim, ni akuima God irebamin bizir gin otivamiba
 nin aka. Ezi Godin kam, a bizir mogomeba azenim garisi.
 Egħa bizir gin otivamiba nin aka. **30** Egħa Godin kam bizir
 modoghav itim nan aka. Kirara fofozir ekiam ikia egħa
 fofozir gumazir igħarazibagh afirazir pu. Puvati. God
 bizir kam nan aka, egħti ni uan irebamin mingarim ko
 nighnizibagh gifogham. **31** “Atrivim, ni irebamin garima
 marvir guar dafam iti. Ezi bizir kam a gavgavigha bar
 puvira taghtasi. Ezi ni an ganigha bar atiatingi. **32** Me
 golin puvira taghtazimin an dapanimin ingari. Egħa an
 evarim ko agharimning, me silvan aningin ingari, egħa
 an ivariam me brasin dar ingari. **33** Egħa an suemning
 me ainin aningin ingarigha, an dagarimningin vin, me
 uaghara ain ko nguazim veregha aningin ingari. **34** Ezi
 dugħiar ni marvir guar kamın garavira itimin, dagiam a
 uabi mighsiamin kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati.
 A uabi izaghira marvir guar kam misogħa an dagarir me
 nguazim ko ainin ingarizimning misoke. Ezi aning bar
 misaragħhire. **35** Ezi ainba, ko nguazim, ko bras, ko silva,
 ko gol, da bar biagħhiregha mati raizin miseviba, ni da isa
 da makuri. Ezi aminim dagħ ivavamadi, ezi minezir taba
 ua itir puvati. Ezi dagħiar marvir guar kam misogħezim,
 an aghua mighsiar ekiamin otoghava nguazir kam bar
 anevara. **36** “Kar irebar ni ganizim. Ezi datirighin ki

irebamîn mîngarimîn gun nî mikîmam. **37** Atrivim, nî faraghavira ikia, eggha atrivir maba bar dagh afira. Ezi Godin Uan Nguibamîn Itim, a nîn amamangatîzî nî atrivimîn iti. Ezi a gavgavim nî ganîga eggha ziar ekiam nî ganîngî. **38** Eggha nî gamîma, gumazamîzîba bar, ko asîzîba, ko kuarazîba bar, nî me gatîfa. Ezi nî dapanîr me golin ingarîzimîn mîn iti. **39** “Egghî atrivir mam nîn gîn otivam, eggha a nîn mîn gavgavighan kogham. Eggha gîn atrivir mîkezîm otoghîva, nguazîr otevíba bar dagh atívagham. Ezi atrivir kam matî bras. **40** Egghî ua gîn namba 4în atrivim otivam. An ainîn mîn gavgavigham. E fo, ain bizîbav sozîma da bîgha mînemniaba irî. Ezi kamaghîra atrivir kam kantrîn fomîra ikezîbar gavgavîba bar dagh afiragh ada gîvagham. **41** Ezi nî irebamîn kamaghîn gârî, bizîr kamîn dagarîmning ko dagarîr puzîba, me ain ko nguazîm uanîng veregha dar ingârî. Ezi bizîr kamîn mîngarîm kamakîn. Gumazamîzîr atrivir kam atívagîba, me uarîra uarî abîgh, men tarazî gavgavîgh ikîvîra ikîam. Ain ko nguazîm vîrara dagarîr pumunîngîn iti, a kamaghîn nîn aka, dar gavgavîm ainîn mîn gavgavîgh eggha bar gavgavighan kogham. **42** Ezi dagarîr puzîr me ain ko nguazîmîn ingarîzim, a kamakîn, kantrîn otevír mam ainîn mîn gavgavigham. Egghî an otevír mam nguazîm mîn gavgavighan kogham. **43** Ezi me, nguazîm ko ain anîng veregha marvír guar kamîn dagarîmîn ingârî. Ezi bizîr kamîn mîngarîm kamakîn. Atrivim gumazamîzîr biaghîrezîba, ua me akuvasa nîghnîsî. Egghî me atrivir îgharazîbar guivîbar ikî, eggha me deragh uarî ko poroghan kogham. Kamaghîra ain deragha

nguazim ko pozir puvati. **44** “Ezi dughiar atrivir kaba ikiavira itimin, Godin Uan Nguibamin Itim, a Dughiar a Gumamazizibagh Ativaghamin Tam a damighti, an otivam. Eghti a iki mamaghira ikiam. Eghti atrivir maba da God Gumamazizibagh Ativaghamin Dughiar Kam dikabiraghan kogham. Eghti God Gumamazizibagh Ativaghamin Dughiam, an atrivir igharazibagh asighasigham. Eghti an atrivir dughiar kam a iki mamaghira ikivira ikiam. **45** Ni dagiamin gari, a uabi mighsiamin pura kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. Dagiar kam ira, marvir guar me ain ko bras ko nguazim ko silva ko golin ingarizim a misoghezi, a bar misaraghire. Dagiar kam, a God gumamazizibagh ativaghamin dughiamin ababanim. “Godin ziar ekiam itim, a bizir gin otivamiba nin aka. Guizbangira, bizir ni irebamin ganiziba, da ki ni mikemezi moghiram otivam.” **46** Atrivim Nebukatnesar Danielin akam baregha, egha Danielin boroghira tevimning apirigha irigha uan guam isa nguazim gatigha ghaze, me Danielin ofa damu borer mughuriar aghuim zuim tuva an ziam fi. **47** Ezi atrivim kamaghin Daniel migei, “Ni irebar modozir kamin gun mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghin fo, nin God a godin igharazibagh afira. Ana atriviba bar dar ekiam, egha bizir mogomeba azenim garisi.” **48** Ezi atrivim Babilonin provinsin gavmanin dapanimin ikiasa Daniel amisefe. Egh a gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidibar gumazir dapanimin iti. Ezi atrivim uaghan Daniel bizir avirir aghuiba a ganingi. Ezi Daniel ziar ekiam iti. **49** Egha Daniel Babilonin provins gatifa. Egha a ingangaribar ganasa nighnighava, Satrak

ko Mesak ko Abetnego, me amisivasa atrivimin azangsis. Ezi atrivim an azangsizir kamin amamangatizi, me dar gari. Egha Daniel uabi atrivimin dipenimin iti.

3 Atrivim Nebukatnesar migeima me gol inigha marvir guar mamin ingari. Ezi marvir guar kamin ruarim a 27 mitan tuzi, an baravim 3 mitan tu. Ezi me marvir guar kam isa Babilonin provinsin Duran nguazir zarimin aneti. **2** Ezi me anetigha givazima, atrivim uan gavman gumazir dapaniba bar me migia ghaze, me izi uari akufagh. Eghti gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir ekiar faragh zuiba ko, nguibamin gavmanin garir gumaziba ko, dagiabar garir gumaziba ko, jasba ko, nguibabar gavmanin gumaziba me izi uari akufagh. Me izi, marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam bagh, dughiar faragha zuimin an ziam fisi izam. **3** Ezi gavmanin gumazir ekiar kaba iza bar marvir guam itir naghin dughiar namba wanin an ziam fasa bar uari akufa. **4** Egha gavmanin gumazir akam akurir mam pamten kamaghin diagha migei, “Ia nguibaba bar dar gumazamiziba, kantriba bar dar gumazamiziba, nguibabar akaba bar ia bar atrivimin akam baragh! **5** Ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghti da arangam. Egh ia ighiar kam baragh, uan teviba pirigh avigh marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fi. **6** Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh, marvir guamin ziam fan koghti, e zuamira a inigh danganir ekiar avir bar pamten isimin aven anekunigham.” **7** Kamaghin me ighiam baragha, nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba

ko nguibabar akaba bar, maghira teviba apirigha aviragha marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fe. **8** Ezi dughiar kamin Babilonin gumazir maba iza Judan gumazamizibar ziabagh asighasighasa men gun atrivim mikeme. **9** Egha me kamaghin Atrivim Nebukatnesarin migei, “Gumazir ekiam, ni iki mamaghira ikiam! **10** Atrivim, ni gumazamiziba bar kamaghin me migia ghaze, me sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, gumazamiziba bar teviba apirigh avigh, golin marvir guar ni ingarigha asarazir kamin ziam fam. **11** Eghti gumazitam tevinning apirigh aviragh marvir guamin ziam fan koghti, ni zuamira a inigh danganir ekir avir bar pamten isimin aven anekunigham. **12** Ezi Judan gumazir pumuning ko mikezir kaba, Satrak, Mesak, ko Abetnego, kar ni Babilonin provins gativagh an ganasa me amisefe, ezi me nin akam batoke. Egha me nin asebar ziaba fer puvati, egha uaghan teviba apirigha aviragha golin marvir guar ni asarazir kamin ziam fer puvati.” **13** Ezi Atrivim Nebukatnesar akar kam baregha bar puviram atara egha ghaze, ia 3plan gumazir kaba inigh na bagh izi. **14** Me izegha givazima a kamaghin men azai, “Satrak ko Mesak ko Abetnego, me ghaze ia nan aseba ko godin marvir guar ki asarazir kam ia uaghan teviba apira aviragha an ziam fer puvati. Guizbangira, o? **15** Ezi datirighin, ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, teviba pirighiva avigh marvir guar kamin ziam fi. Ia kamaghin damuan koghti, ki datirighira gumazibav kemeghti me ia isi danganir ekir avir bar pamten isimin aven ia kunigham. Eghti godin

manam ian akuragh nan gavgavim da ua ia inigham?” **16** Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego atrivim ikara, “Atrivim Nebukatnesar, bizir ni e damuasa ifongezir kam, e akaba an puvati. **17** E guizin Godin ziam fe. Ni mikemezi moghin e damigh, eghti en Godin gavgavim itim, an en akuraghti, nin gavgavim ko danganir ekar avir bar pamten isim, e a gitagham. God en akuragham. **18** Eghti an en akuragham koghti, ni bizir kam gifogh, e nin asebar ziaba fan koghiva, egh uaghan teviba pirighiva aviragh golin marvir guar ni asarazir kamin ziam fan kogham.” **19** Nebukatnesar akar kam baregha egha bar Satrak, Mesak ko Abetnego men aningaghegha, an damazimning bar aghefe. Egha a uan ingangarir gumazibav kemeghti me avim atighti a puvira isiam. Avim faragha kamaghin isizir puvati. **20** Egha a uan midorozir gumazir gavgavibav gia ghaze, me Satrak, Mesak ko Abetnego, ikegh me isiva danganir ekar avir bar pamten isimin me kunigh. **21** Kamaghin, me 3pla uaghara men korotiar ruariba ko siotba ko dapanir asuaba sara me ikeghava, me isa danganir ekar avir bar pamten isimin, me akuni. **22** Dughiar kam atrivim faragha migeima me avim gamima a bar pamtemin isia mizariaba zui. Kamaghin, midorozir gumazir me inigha avir danganir ekiamin ghueziba, avir mizariaba bar men isizi me ariaghire. **23** Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego, me avimin torim giraghue. Ezi me ikezir beniba kamaghira iti. **24** Ezi Atrivim Nebukatnesar men ganigha digavir kuram gamigha zuamira dikavigha tu. Egha kamaghin gumazir nighnizir aghuiba a ganidibar azara, “E 3plan gumaziba ikegha me isa avim mikini, o puvati?” Ezi me

a ikara, “Are, atrivim, e manmaghīram ami.” 25 Ezi a ghaze, “Manmaghīn amizi ki 4plan gumazibar garima me avimin torimin arui? Egha benir e me ikeziba, ua men namnabar itir puvati. Egha avim uaghan men isir puvati. Ezi namba 4in gumazim asebar borimin min gari.” 26 Ezi Nebukatnesar danganir ekīar avir bar pamten isimin tiar akamin boroghira ghugha kamaghīn dei, “Satrak! Mesak! Abetnego! Ia Godin Bar Pin Itimin ingangarir gumaziba! Ia azenan izi!” Ezi me avim ategha azenan ize. 27 Ezi gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir aruar faragh zuiba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, me iza Judan gumazir 3plan kabar ganasa uari akufa. Me gara fo, me isizir puvati. Egha avim men dapanir ariziba ko korotiabar isizir puvati, egha me mikarzitam isigha mughazir puvati, egha avir mughuriar tam zuir puvati. 28 Ezi atrivim kamaghīn migei, “E bar Satrak, Mesak, ko Abetnego, men Godin ziam fam. God uan ensel amadazi a 3plan gumazir an ziam fa egha nighnizir gavgavim an itibar akura. Me nan akam batuegha ovengan atiatingizir puvati. Egha godin igharazitam tevimning apirigha an ziam feir puvati. Me uan Godin ziamra fe. 29 Ezi ki fo, Satrak, Mesak ko Abetnego, men God men akurazi moghin, godin igharaz tam uan gumazamizibar akuraghan kogham. Kamaghīn amizi, ki migirigiar kam damuasa, ia gumazamiziba bar Godin kam a dipova, akar kuratamin a mikiman kogham. Egh nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me arazir kam damuti, ki midorozir gumazibav kemeghti me men

sueba ko aghariba asighti, me aremegham. Egh me men dipeniba akararigh bar dagh asighasigham.” 30 Ezi atrivim mikemegha givagha, egha Satrak, Mesak ko Abetnego ingangarir igiam Babilonin provinsin me ganingi, ingangarir kam ingangarir me faragha amizim gafira.

4 Atrivim Nebukatnesar nguazimin nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bagha akam amada. An akam kamakin: Ia bar deraghvira iki! 2 Datirighin ki arazaraziba ko mirakelin bar ekiaba, Godin Bar Pin Itim na bagha dagh amizibar gun ia mikimasa. 3 God arazarazir bar ekiabar en aka! Egha bar gavgavigha mirakel bagh ami! God iki mamaghira ikiam; an atrivimin dughiaza zurara ikivira ikiam. 4 Ki Nebukatnesar, nimira uan dipenimin aperaghav ikia uan ingangaribar garima, da bar deragha oto. Egha ki bizir avirim ikia, egha bar akuegħa iti. 5 Ezi dimagarir mamin ki irebamin ganigha bar puviram atiatingi. Ki irebamin aven ganizir biziba na gamizi ki digavir kuram gami. 6 Egha ki Babilonin fofozir gumaziba bagħa akam amada, egħti me izi irebamin mingarimin gun na mikimam. 7 Ezi irebar mingaribagh fogħa dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiabagh amir gumaziba, me bar ize. Ki irebamin gun me migeima, me irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. 8 Ezi gin Daniel izi. (An ziar mam Beltesasar, ziar kam nan asemin ziam. Guizbangira, aser bar gavgavibar duaba nighnizim Daniel ganingi.) Ezi ki uan irebamin gun a migei. Ki kamaghin a

migei: **9** “Beltesasar, fofozir gumazibar gumazir dapanim,
 ki fo, aser bar gavgavibar duaba, nighnizim ni ganingizi,
 ezi bizitam nin pin kogh, nin modoghan kogham. Ezi ni
 datirighin nan irebam baragh, egh an mingarimin gun na
 mikim. **10** “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garima,
 temer bar dafam nguazim bar moghira an tongira tughav
 iti. **11** Egha an aghua bar ekiva ghuanaga overiamin
 suira, nguazimin itir gumazamiziba bar an gari. **12** Ezi
 temer kam dafarir bar aghuiba iti, egha ovizir aviriba iti,
 nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham.
 Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh amima, nguazimin
 asizir atiaba iza an apengan avughsi, egha da bar an
 oviziba api. **13** “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin
 garavira itima enselin mam Godin Nguibamin ikegha
 izaghiri, an enselin maba ko me bizibar garir enselba. **14**
 Egha pamtemin dia ghaze: Ni temem okeghti a irigh. Egh
 an aguaba aghoregh, an dafariba aghor da makunigh,
 an oviziba tintinibar da kunigh. Egh asizir an azebamin
 itiba batokegh, egh kuarazir an aguabar itiba batokegh.
15 Egh temer dakam biba saram aneteghti a nguazimin
 grazibar tongin iki, eghti ainin kuakar ekiatam ko bras
 inigh an povim gighuigh. Egh gumazir kam ateghti
 amariba dimagaribar a giram. Eghti an asizibar min
 dadabar ami ikiam. **16** Egh gumazir kam, a 7plan azenibar
 gumazamiziba nighnizi moghin nighnighan kogham,
 ana asizibar min nighnigh ikiam. **17** Ezi bizibar garir
 enselba bizir kaba otivasa me mikeme, eghti angamira
 itir gumazamiziba bar kamaghin fogham, Godin Bar
 Pin Itim bar gumazamizibagh ativagha men gari. Egha

a uabi uan ifongiamin gin ghua, gumazir ziar ekiaba itiba ko gumazir kiniba, atrivimin ikiasa me amisevima me otifi.” **18** Egha ki ua kamaghin Daniel migei, ki uan irebam ni mikemegha gifa. Nan fofozir gumaziba irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. Kamaghin amizi, Beltesasar, ni datirighin an mingarimin gun na mikimam. Ki fo, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, kamaghin nirara na mikimam. **19** Ezi Daniel irebamin mingarim gifogha gifa, kamaghin amizima a bar osemegha digavir kuram gamigha, atrivimin mikiman atiati. Ezi atrivim kamaghin a migei, “Beltesasar, irebar kam ko an mingarim ni damuti ni osimiva atiatingan marki.” Ezi Beltesasar a ikara, “Atrivim, ki irebar kam mikemezir biziba ni bativan ki ifongezir puvati. Da nin apanibara otivasa ki ifonge! **20** Ni temer ekar mamn gani, a bar ruaragha ghuanaga overiamin suira, ezi nguazir kamin gumazamiziba bar an gari. **21** A dafarir bar aghuiba ko ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi asizir atiaba an apengan avughsi, ezi kuaraziba an aguabar mikonibar ingari. **22** “Atrivim, nirara temer kam, ruaragha bar gavgafi. Ezi nin gavgavim bar ekeveghe pin ti, ezi nin gavgavim nguazimin itir gumazamiziba bar dar gari. **23** “Ezi ni garima, enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghira ghaze, ‘Ni temer kam okegh a gasighasikigh, egh an dakam ateghti a nguazimin iki. Egh ainin kokam ko bras inigh an povim gighuigh. Eghti ghuariar dipaba dimangan gumazir kam giram, egh aneteghti a 7plan azenibar asizir atiaba ko ikiam.’ **24** “Atrivim, irebar kamin mingarim kamakin, kar

Godin Bar Pin Itim mikemezir bizim, ni bativam. **25** Ni gumazamizibar nguibam ategh, mangiva asizir atiaba ko ikiam. Ni bulmakaubar min dadabar ami, egh puram azenan dakuam. Eghti dimagarimin ghuariar dipaba 7plan azenibar ni giram. Ni kamaghira iki, mangi kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. Ezi a uabi uan ifongiamin, gumaziba misevima me atrivibar otifi. **26** Ni ensel barazi, a temer dakam ateghti a nguazimin aven ikiasa mikeme. Bizir kamin mingarim kamakin, ni bar kamaghin fogh mikim, God Uabira Nguazimin Biziba Bar Dagħ Atifa. Ni fogha gifa, egħa gin ni uam atrivimin otivam. **27** Kamaghin amizi, atrivim, ni datirighin ki ni mikimamin akamin gin mangam: Ni arazir kurabar amuan kogħiva, arazir aghuibar amu, egh gumazamizir onanarazibar apangkuf. Ni kamaghin damuva, egh ni ti deraghvira ikiti, bizir ni amiba bar deraviram otivam.” **28** Ezi Daniel mikemezi mogħira, bizir kaba bar Atrivim Nebukatnesar batifi. **29** Ezi 12plan iakiniba givazi, atrivim dughiar mamın uan dipenir Babilonin itimin azuarim garui. **30** Egħa kamaghin migei, “Ia gan, Babilon a nguibar bar ekiam egħa bar dera. Nan gavgavimin ki uabi an ingari, ki nguibar kam gamizi an otogħa, uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumazamizibar akakagħasa.” **31** A migiavira ikiava egħa orazima, tiarir mam Godin Nguibamin ikegħa izi. Tiarir kam kamaghin migei, “Atrivim Nebukatnesar, ni nan akam barakigh. Kantrin ni ativazir kam, ki datirighin ni dam a inigham. **32** Egħti ki ni batuegħti ni ua gumazamiziba ko ikian kogħam. Ni mangi asizir atiaba ko ikiam. Egħ ni 7plan

azenibar, bulmakaubar min dadabar amam. Ni kamaghira
 iki mangi dughiar ni fogh suam, Godin Bar Pin Itim bar
 gumazamizibagh atifa. A uabi uan ifongiamin, gumazibagh
 amima me atrivibar otifi.” **33** Ezi bizir ensel mikemeziba,
 da zuamira Nebukatnesar batifi. Me gumazamizibar
 tongin a batoghezi, a bulmakaubar min dadaba api.
 Egha dimagarimin ghuariar dipaba an namnam giri.
 Egha an dapanir arizim bar ruaragha taragiar arizibar
 min gari. Egha an dafarir puziba bar ruaragha mati
 kuarazir puzibar min gari. **34** Gin 7plan azeniba givazi, ki
 Nebukatnesar, ki kogha Godin nguibamin gara, egha nan
 nighniziba ua dera. Egha ki Godin Bar Pin Itim bagha
 bar akonge. A Godin ikia mamaghira itim, kamaghin, ki
 an ziam fam. Egha ki kamaghin migei: God atrivimin
 iki mamaghira ikiam. Eghti an atrivir kam dughiaubar
 ikivira ikiam. **35** A gari, nguazimin itir gumazamiziba
 mati pura biziba. An Nguibamin itir enselba ko nguazimin
 itir gumazamiziba an apengan iti, a bar me gatifa. Egh
 a bizitam damusi an a damuam, eghti gumazitam an
 anogoreghan kogham. Guizbangira, gumazitam kamaghin
 an azangsighan kogham, Ni bizir tizim gami. Bar puvati.
36 Ezi ki migirigiar kam gamir dughiamin, nan nighnizim
 ua dera, ezi ki ua uan ziar ekiam ini. Egha datirighin ki
 kantrin faragha ativazim, ki uam a gativagh an ganamin
 gavgavim ini. Ezi gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba,
 ko nan gumazir ekiaba, me ua iza na ko iti. Ezi ki uam
 atrivimin ikia, egha ziar bar ekiam iti, a ziar ekia ki
 faragha inizim gafira. **37** Egha datirighin ki Nebukatnesar,
 ki Atrivir Uan Nguibamin Itim bagha bar akonge, egha an

ziam fa ziar ekiam a ganidi. Ki fo, bizir ana amiba bar voroghira ikia bar dera. Egha a gumazir uan ziaba feba da dikabiri.

5 Ezi datirighin Belsasar atrivir igiamin otogha, dimagarir mamin a isar ekier mam gamua, egha uan gumazir ekier tausen plan diazi me isar kamin izegha, a ko wainin dipam api. **2** Egha me wainin dipam apavira itima, Belsasar, gol kapba ko silvan kapba inigh izasa uan ingangarir gumazibav migei. Kavin kaba, an afeziam Nebukatnesar Jerusalemin nguibamin itir Godin Dipenimin ghugha da inigha Babilonin nguibamin ize. Atrivim ghaze, a uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko an amuir doziba ko, me bar kavin kabar wainin dipabar amam. **3** Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba golin kapba inigha ize. Ezi gumazamiziba bar kavin kabar wainin dipaba api. **4** Egha me wainin dipaba apa ikiava, aser me gol, ko silva, ko bras, ko ain, ko temem, ko dagiamin, ingarizir marvir guabar ziaba fe. **5** Me kamaghin amima, gumazimin dafarim zuamira birimin otogha birim gisin osiri. Danganir kamin lam isia an angazangarim bar ekefe, ezi atrivim bar deraghavira dafarir kamin garima, an osiri. **6** Egha a bar atiatigha, an atiatir guam asaragha, an gavgavim givazi, an soroghafariba a ginisi. **7** Ezi a kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, tav a bagh me inigh izasa a pamten dei. Me izegha givazima, atrivim kamaghin me migei, “Gumazitam akar kam diponegh an mingarimin gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim a danighti aneghuam. Egh ki golin sen an firimin daghti, a ziar

ekiam iniam. Eghti ki a damighti a namba 3in gavmanin gumazimin ikiam.” 8 Ezi fofozir gumaziba aven izegha givazi, atrivim akar kam bar me mikemez, men tav akar kam diponan ibura. Egħa men tav akar kamin mingarimin gun atrivim mikemezir puvati. 9 Kamaghin amizi, Atrivim Belsasar bar atiatingi. Egħa an atiatir guam asaragħa an gavgavim givazima, an soroghafariba a ginisi. Ezi an gumazir ekiaba nighnighava avenge, kamaghin amizi, me bizitam damuan ibura. 10 Dughiar kam atrivimin amebam niginir kam baraki, niginir atrivim uan gumazir ekiaba ko me amizim. Egħa a isar ekiam itir danganimin aven ghugħa ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki. Ni bizir kam ateghti an osimtizim ni daningan marki. 11 Ni oragh, gumazir mam nin kantrin iti, ezi aser bar gavgavibar duaba nighnizim a ganingi. Ezi dughiar nin afeziam atrivimin itimin, nin afeziam gumazir kamin garima, a fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. Egħa an fofozim bar ekevegħa aser gavgavibar fofozimin min għu. Ezi nin afeziam Atrivim Nebukatnesar, gumazir kam isa, irebabar mingaribar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, bar men gumazir dapanimin ikiasa anemisefe. Nin afeziam kamaghin ami. 12 A fo, gumazir kam bar fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba iti, egħa irebabar mingariba ko akar isin zuiba, ko bizir mogomebar mingaribar gun migei. Kamaghin amizi, ni Daniel bagħ akam amadagh. Atrivim Nebukatnesar ziam Beltesasar a gati. Ni a mikemeghti a izi akar birimin itimin mingarimin gun ni mikimam.” 13 Egħa me Daniel inigha

aven ghuzima, an atrivimin boroghin tughav iti. Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni Daniel, ni ti Judan gumazir mam? Ni ti Judan adarazir mav, fomira nan afeziam, Atrivim Nebukatnesar, ni inigha ize? **14** Ki kamaghin oraki, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, ezi ni fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. **15** Ki fofozir gumaziba ko kukunir gumazibar dia, eghti me izi akar birimin itim diponiva, an mingarim gun na mikimasa. Ezi puvati, me mikiman ibura. **16** Ezi ki kamaghin oraki, ni bizir mogomeba ko akar isin zuibar gun migei. Egh ni osizirir kam diponiva an mingarim gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim ni da arugh, egh gol sen nin firimin datighti ni ziar ekiam iniam. Eghti ni nan gavmanin gumazir namba 3in otogham.” **17** Ezi Daniel an akam ikaragha ghaze, “Marki, ki ni da bizir aghuitam inighan kogham. Ni ifueghiva, gumazir igharazir tam daningigh. Ezi Atrivim, ki datirighin osizirir kam diponiva an mingarimin gun ni mikimam. **18** “Ni oragh. Godin Bar Pin Itim, a nin afeziam Nebukatnesar gamizi, a bar atrivir ekiamin otogha bar gavgafi, eggha ziar ekiam ikia bar pin ti. **19** A gavgavir bar ekiam iti, kamaghin amizi, nguibaba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, nguibabar akaba bar, me an atiatigha eggha nisi. Eghti a gumazitam misueghti an aremeghsi an aremegham. Eghti a gumazitam ateghti a ikisi, a ikiam. Eggha a kamaghin ami, a gumazitamin ziam fisi, a fam. Eghti a gumazitam dikabiragh a gasighasighsi, ana damuam. **20** Eggha a uan ziam fava, akaba batogha, arazir igharazibagh amima, Godin Ikiavira Itim, atrivimin ikian a

batoke, ezi an ziar ekiam iraghuzi, a uan danganim ataki.

21 Ezi Godin Ikiavira Itim gumazamizibar nguibamin a batoke, ezi an nighnizim, gumaziba nighnizi moghin nighnizir puvati, an asizibar min nighnisi. Egha a ghua donkiba ko ikia, bulmakaubar min dadaba apava, puram azenan akui. Ezi dimagarimin ghuariar dipaba a giri. Ezi a kamaghin amua ghua gin a kamaghin fo, Godin Bar Pin Itim gumazamiziba bar me gativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gumaziba misevima me atrivibar otifi. **22** “Ni Nebukatnesarin otarim, ni bizir kabagh fogha gifa. Egha ni uabi dikabirazir puvati. **23** Ni uabi uan ziam fasa nighnigha, Ekiar Uan Nguibamin Itim, ni nan ziam dikabira. Egha uan ingangarir gumazibav kemezi me kavin nin afeziam Godin Dipenimin iniziba inigha ize. Egha ni uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko nin amuir doziba ko, ia bar kavin kabar wainin dipaba api. Egha ia marvir guar me gol ko, silva ko, bras ko, ain ko, temeba ko, dagiamin ingarizibar ziaba fe. Ezi marvir guar kaba me garir puvatigha migirigiaba barazir puvatigha bizitam gifozir puvati. God uabira nin ikirimirim ko ni amir biziba bar dar gara dagh atifa. Ezi ni an ziam fer puvati.

24 Kamaghin amizi, God dafarir kam amadazi an akar kaba osiri. **25** Akar kam kamakin: ‘Dipon, dipon, tuisigh, abikigh.’ **26** “Akar kamin mingarim, ‘Dipon,’ a kamakin, God ni atrivimin ikiamin dughia diponsi. Datirighin nin dughiar abuananam. **27** Ezi akar kamin mingarim, ‘Tuisigh,’ a kamakin, God nin araziba tuisigha gifa, ezi an ababanim kamaghin nin aka, ni arazir aghuibagh amir puvati. **28** Ezi akar kamin mingarim, ‘Abikigh,’ a kamakin,

God nın kantri abighizi, an vuer mam Midian kantrin ghu, ezi an vuer mam Persian kantrin ghu.” **29** Ezi Atrivim Belsasar zuamira uan ingangarir gumazibav geima, me korotiar aghevim Daniel garugha egħa golin sen an firimin da. Egħa Daniel gamizi a Belsasarın gavmanın namba 3ın gumazir dapanir ekiamin oto. **30** Ezi dimagarir kamra, Midian kantrin gumaziba iza Babilonın Atrivim Belsasarın misoghezi ana areme. **31** Ezi Darius, a Midian gumazim, a 62plan azeniba ikiava, datirighın Babilonın atrivimin oto, egħa kantrin kam gativagħa an gari.

6 Dughiar kam Darius atrivimin otogħa gıvagħa, egħa 120plan gavmanın faragħa zuir gumaziba amisevegħti me kantrin aven tir nguıbabagħ atıvagħ dar ganam. **2** Ezi atrivim, Daniel ko gumazir ıgharazir pumuning a me amisevezi, me gavmanın faragħa zuir gumazir kabagħ atıvagħ, atrivimin ingangaribar ganam. Egħti atrivimin ingangaribar tongın bizitam ovengan kogħam. **3** Ezi atrivim, Danielın ingangarimin garima a bar dera, egħa gavmanın faragħa zuir gumaziba ko a ko ingarir gumazimning a men ingangarıbagħ afira. Kamagħın amizi, atrivimin nıghnızim a Daniel amisevegħti a kantrin gumazir dapanimin ikiam. **4** Ezi gavmanın faragħa zuir gumazir kaba ko, Daniel ko ingangarir vamıram amimning, me nıghnızir kam gifongezir puvati. Egħa me Danielın ingangarimin aven gari, a bizitam pazıva a damıgħti, me a kot darıgham. Me garima, Daniel a gumazir bar aghuim, egħa an ingangarim bar dera. A ifarir puvatıgha arazir kuratam gamızir puvati, kamagħın amizi, me an arazir kuratamin apızir puvati. **5** Egħa

me uarira uariv gei, “E Danielin ingangarimin aven arazir kuratam batoghan kogh egh, a kot darighiva avegham. Egh arazir a uan Godin gin ghua amibar ganiva, tuavitam batoghiva a kot darigham.” **6** Egha me atrivimin ganasa ghugha kamaghin a migei, “Atrivim Darius, ni deraghvira iki mamaghira ikiam! **7** Ezi e bar, nin gumazir ekiar nin kantri gativamiba, e gavmanin gumazir dapaniba, ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko distrighin faragha zuir gumaziba, e bar, ni akar bar gavgavitam damuasa, e akam akirigha gifa. En ifongiam kamakin, ni gumazamiziba bar me mikim, eghti 30plan dughiaba me bizitam bagh ase tam o gumazitam ko mikiman marki. Me nirara ni ko mikim. Eghti gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anakunighti a laionba itir mozimin magiri. **8** Ezi atrivim, ni gumazibav kemeghti me akar gavgavir kam akinafarimin an osirighti, ni uan ziam osirighti an akar gavgavir kam a damuti a gavgavigham. Eghti gumazamiziba bar an gin mangam. Akar kam e Midia ko Persia, a en akar gavgavim, an e bagh iki mamaghira ikiam. Gumazitam anebighan kogham.” **9** Ezi Atrivim Darius gumazibav geima me akar kam osirizi, a uan ziam akinafarir kamin an osiri. **10** Egha Daniel atrivimin akam baregha fo, Atrivim uan ziam osiri. Egha zurarama ami moghin, a dikavigha uan dipenimin ghu. Egha a bar ghuriamin pin itir danganimin ghugha, winduan Jerusalem amadaghan itimin bar an boroghira tevimning apirigha, God ko migia egha an ziam fe. A dughiar vamira, 3plan dughiabar God ko migei. **11** Ezi Danielin apaniba bar moghira uari inigha, an

dipenimin ghua an garima, a uan God ko migei. **12** Egha me uamategha atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, “Atrivim, guizbangira ni ghaze, gumazamiziba 30plan dughiaabar nirara mikimam. Egh me asetam o gumazitam ko mikiman kogham. Gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anekunighti a laionba itir mozimin agiram.” Ezi atrivim ghaze, “Are. Akar gavgavir kam tugha bar gavgafi, kar Midia ko Persian akar gavgavim, a ikivira ikiam.” **13** Egha me atrivim migei, “Daniel, gumazir kam Judan adarazir mav, me fomira kalabuziar gumazir mamin min an kantrin a inigha kagh ize, a nin akaba batogha, ni atizir akar gavgavimin gin zuir puvati. A zurara 3plan dughiar vamiran, dughiar 3plan dughiaabar dughiar vamiran uan God ko migei.” **14** Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar osemi, egha Danielin akurvaghasa tuaviba buria ghuavira itima aminim piri. **15** Ezi Danielin apaniba uamategha atrivim bagha izegha kamaghin pamten a migei, “Atrivim, ni e Midia ko Persian arazim gifo. A kamakin, atrivim akar gavgavitam damighti, akar gavgavir kam iki mamaghira ikiam.” **16** Ezi atrivim gumazibav geima, me Daniel inigha laionbar mozimin anekunizi a iraghu. Ezi a kamaghin Daniel migei, “Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia egha zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragh.” **17** Ezi me Daniel akunigha givagha, dagiar ekar mam inigha mozir akam apiri. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, me uan ringin dafaribagh aghuizir ababaniba isa dagiar kam gati. Egha bizitam Daniel damuan gumazamizibar anogoroke. **18** Egha gin atrivim uamategha uan dipenimin

ghu. Egha dimagarir kamin daghetam amezir puvatigha, gumazamizibar diazi me iza a koma aperazir puvati. Egha a uaghan akuava avenge. Bar puvati. **19** Ezi aminim tirazima bar mizaraghara atrivim dikavigha zuamira ghua mozimin ghu. **20** Ana otogha givagha, bar osemegha kamaghin dei, “Daniel, ni Godin Iki Mamaghira Itimin ingangarir gumazim! Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragha laionbar akabar kuazi, da ni amezi o puvati?” **21** Ezi Daniel mozimin aven ikia kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki! **22** God uan ensel amadazi a iza laionbar akabar kuazi da na gasighasighizir puvati. A fo ki deraghvira ikia, egha arazir kuratam ni gamizir puvati. Kamaghin, a nan akura.” **23** Ezi atrivim bar akuegha laionbar mozimin Daniel gekuigh azenim darighasa gumazibav gei. Me mozimin a gekuigha azenim gatigha givagha, an garima, Daniel guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, kamaghin amizi, laionba duatam a gatizir puvati. **24** Ezi atrivim migeima me gumazir Daniel isa kot gatizir kaba ko, men amuiba ko boriba inigha laionbar mozim mikini. Ezi me tighar nguazim giram, laionba pirara men suigha men mikarziba aghoraghsua men aghariba orovoregha me tuvareme. **25** Ezi Atrivim Darius, nguazir kamin itir nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar me bagha akinafarim osira ghaze: “Ia bar navir amirizimin iki! **26** Ki kamaghin ia migei, ia nan kantrin gumazamizir ki ativaziba, ia ziar ekiam Danielin God daning, egh Godin

kamin atiating an apengan iki. “Kar Godin Ikia Mamaghira Itim, egh an atrivimin iki mamaghira ikiam. An Dughiar an Atrivimin Ikiamim ko an gavgavim givaghan kogham. 27 A gumamazibar akurvagha ua me isi; an arazaraziba ko mirakelba overiam ko nguazimin dagh ami. Bar guizbangira, a Danielin akurazi laionba a gasighasighizir puvati.” 28 Ezi Darius atrivimin ikia ghua gin Persian Atrivim Sairus uaghan atrivimin itima, Daniel dughiar ruarimin gumazir dapanimin iti. Egha uaghan gumazir bar ekiamin iti.

7 Dughiar Belsasar Babilonin kantrin atrivim itima, an azenir farazimin, ki Daniel, ki dimagarir mamin dakozim girighav ikia irebamin min bizimin gani. Egha ki irebar kamin eghaghanim akinafarir mamin an osiri. 2 Kar bizir ki dimagarimin irebamin ganiziba. Aminim danganiba bar dar iza ongarim gamima a dikafi, egha dipira tintinibar zui. 3 Ezi 4plan asizir dafar vaghvagha igharagha gariba, ongarim ategha azenan izi. 4 Ezi farazim laionin min gara, avizimning ikia taragiar ekiamin min gari. Ki garavira itima me an avizimning asigha an suemning asarazi a gumazim min tughav iti. Ezi me gumazibar nighnizim a ganingi. 5 Ezi ki garima naba 2in asizim, a bean mirara gara uan suemningin tu. Egha an asizir mamin iviragharir 3pla uan akamin da isaghvira, ezi tiarir mam a migia ghaze, “Aria, ni asizir tuzir aviribar ami!” 6 Egha ki garavira itima asizir atiar kaziamin min gari, ezi me a dibora ghaze lepat, an oto. An akiragharim avizir 4pla an iti. Da kuarazir avizibar min gara, dapanir 4pla iti. Egha me bizibagh ativagh dar ganamin gavgavim a

ganingi. **7** Egha ki garavira itima, namba 4in asizir bar dafam oto. An guam bar igharagha gari, egha gavgavir ekiam iti. Ezi ki bar puviram an atiatingi. An ainin atarir bar ekiaba ikiava, biziba bar da apava da orovorogha dagh asighasisi. Egha gin minezir ireziba dikava da misaragharisi. Asizir kam 10plan komba an dapanimin iti. Kamaghin amizi, a 3plan asizir faragha otivizibar min garir puvati. **8** Egha ki mighigha 10plan kom kabar gara, komin dozir mamın garima a mabar tongin oto. Ezi komin igiar kam 3plan komin faragha itiba asi. Ezi komin igiar kam gumazimin damazimning ko akam iti. Egha bar akongegha, uabi uan ziam fe. **9** Ezi ki irebamin garima me atrivir dabirabiba inigha iza dar afi. Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir mam iza atrivir dabirabir mam gaperaghav iti. Egha an korotiaba ghuariamın min bar ghurghurizi, an dapanir ariziba sipsipin arizibar min bar ghurghuri. Ezi atrivir dabirabir kam, wilba iti, egha dabirabim ko an wilba, avir mizariaba dar ikiava anekiarugha anevara. **10** Ezi avivzariaba dabirabimin otivaghira bar ekevegga dipamin min buigha izaghira tintinibar zui. Ezi tausen tausenın gumazamiziba Gumazir Kam bagha ingari, ezi milionın gumazamiziba an damazimin tuivighav iti. Egha marazi kotiabar amuasa akınafariba tui. **11** Ezi ki garavira ikia orazima, namba 4in asizimin komin dozir kam uabi uan ziam favira iti. Egha ki garima me namba 4in asizir kam misuegga an kuam inigha ghua avim mikinizi a bar isi. **12** Ezi 3plan asizir ikiavira itir kaba, me dar gavgaviba agifa, eghti da ua bizibagh ativagh dar ganan kogham. Egha me zuamira dav soghezi da

ariaghirezir puvati. Me da ataghizima da dughiar bar otevimin ike. **13** Ezi nan irebar ki dimagarimin ganizir kam, ki gumazir mam, a Gumamazizibar Otaramin min ki an gani. A ghuariamin tongin ikegha nan boroghin izi. Ezi me a inigha ghua Fomira Fomira Itir Gumazir Kam ganingi. **14** Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir Kam uabi a gamizi an atrivimin otozi, a gavgavim ko ziar ekiam a ganingi. Eghti ana atrivimin ikiti, an gavgavim mamaghira ikiam. Eghti an atrivir ingangarim givaghan kogham. Eghti nguibaba bar dar gumamaziziba, ko kantriba bar dar gumamaziziba ko nguibabar akaba bar, me bar an apengan iki a bagh ingaram. **15** Ezi ki Daniel, ki bizir kaba irebamin dar ganigha digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh ami. **16** Egħa ki gumazir kabar mav bagħa għu, an atrivir dabirabimin boroghira tughav iti, ezi ki uan irebamin gun mikimasa an azangsis. Ezi an an mingarimin gun na migei. **17** A ghaze, "Asizir 4plan ekia kaba, da kantrin gavgavir 4plan ababanim, da nguazir kam otivam. **18** Egħti għin Godin Bar Pin Itimin gumamaziziba, me gavgavim inighiva, biziba bar dagħ ativagh, iki mamaghira ikiam." **19** Ezi ki akar kam baregha givagħa, namba 4in asizir kam bar a gifogħasa. A mabar min garir puvati, ezi ki bar ana atiatingi. A bizir aviriba uan brasin dagarir puzibar da isa, da apava ainin ataribar da orovorogħa dagħ asighasisi. Egħa għin minezir ireziba dikava da misaragħarisi. **20** Ezi ki uaghan, 10plan komin an dapanimin itiba ko komin dozir għin otozim, ki dagħ fogħasa. Egħa komin dozir kam a 3plan komin faragħa itiba asizi da ire. Ezi a damazimning ikia, akam ikia, egħa

akam arava uabi uan ziam fe. Egha ki komin dozir kamin gara, ki bar atiatingi. Ki komba bar dar atiatiava, egha dozir kam ki bar an atiatingi. **21** Ezi irebar kam ki an garima, komin kam Godin gumazamiziba ko misogha ikia, me dikabira ghuavti Fomira Fomira Itir Gumazim oto. Egha a komin kam isa kotiam gatigha kamaghin migei, Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba, me kotiamin aven komin kam gafira. Ezi dughiam otozima Godin gumazamiziba, me biziba bar dagh ativamin gavgavim ini. **23** Ezi gumazir ki azarazir kam, a kamaghin na mikeme, “Irebar kamin mingarim kamakin, namba 4in asizir kam, a namba 4in kantrin ababanim gami. Egh a kantrin igharazibar min ganan kogham. A kantrin igharaziba bar dagh asighasigh da dikabiragh egh da givagham. **24** Ezi 10plan komin kaba, da 10plan atrivibar ababanim, me kantrin kamin otivam. Eghti gin atrivir igharazitam otogham, egh an atrivir faragha itibar min ganan kogham. An atrivir 3pla batuegham. **25** Eghti an akar kurabar Godin Bar Pin Itim mikimiva, egh an gumazamiziba dikabinam. Egh me Arazir God Me Ganingiziba ko, dughiar ekia Godin ziam feba, da batoghsi damuam. Egh an azenir pumuning ko mikezim ko akuamin Godin gumazamizibagh ativagh men ganam. **26** “Eghti an dughiar kam givaghti, Godin kotiam otivam, eghti ana atrivir kamin gavgavim agiva, egh bar a gasighasigham. **27** Egh Godin Bar Pin Itim, a nguazimin atriviba bar dar gavgaviba isi uan gumazamizibar aningam. Eghti me atrivibar iki mamaghira ikiam. Eghti kantriba bar Godin gumazamizibar apengan ikiva, egh ingariva men akaba

baragham.” **28** Kar irebar ki ganizimin eghaghanim, a kamaghira tu. Ezi ki Daniel, ki bar atiatingi, egha atiatir guam asara, egha ki bizir kaba puviram a dagh nighnisi.

8 Ezi 3plan azeniba Belsasar atrivimin itima, ki bizir igharazir mam irebamin min an gani. **2** Ki irebamin uabin garima, ki zuamira ghua Elamin provinsin oto. Egha Susan nguibar ekiamin tughav iti. Ulain Fanemin boroghin. **3** Egha ki garima sipsipin apurir mam fanemin boroghin tughav iti. Egha komin pumuning iti. Ezi an komning ruara, ezi komin mam farazimin gin otogha bar ruara. **4** Ezi ki sipsipin apurir kamin garima, ana aviragha ivegha ghua aruem uaghiri naghin, ko not ko sautin ghu. Eghti asizitam an tivaghan kogham. Eghti tav an gavgavimin arimangighan kogham. A biziba uan ifongiamin dagh amua egha bar gavgavigha uan ziam fe. **5** Ezi ki bizir kamin mingarim nighnizir aviribar a gamuavira ikia, egha memen apurir mamin garima, an aruem ghuaghiri danganim ategha izi. A bar puvira ivemara an sueba nguazim ditir puvati. Ezi komin bar ekar vamira an damazimningin tizimin tughav iti. **6** Ezi komin pumuning itir sipsipin Fanemin boroghira tughav itir ki ganizim, memen kam an ganigha puv ivegha ataravira sipsipin kam bagha ghu. **7** Egha ki an garima a sipsip misosi. Ezi memen kam bar aningaghegha, gavgavim uabin akuigha ivegha ghua, sipsipin apurim uabi a gasegha an komning apiriaghati. Sipsipin apurim a munasan gavgaviba puvati, ezi meme anekunizi a nguazim giraghuzi, ana dikabini. Ezi sipsipin kamin akurvaghamin bizitam itir puvati. **8** Egha memen kam bar puvira ifaghata, uan gavgavim

akakasi. Egha an gavgavim bar ekevezir dughiamin, an komin ekiam dipiri. Ezi an danganimin 4plan komin igharaziba otifi. Egha da bar ekefe. Ezi komin 4plan kaba nguazimin 4plan ruaghateviba bar dar gari. **9** Ezi komin dozir igiar mam, 4plan komin kabar mam gisin aghui. Egha komin igiar kamin gavgavim bar ekefegha ghuavira ikia gumazamizir sautin amadaghan itiba ko, aruem anadi naghin itiba ko, God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamin me dikabira. **10** Ezi komin kam bar gavgavigha mikovezibav sosi. Mikoveziba Godin Nguibamin itir midorozir enselbar min misosi. Ezi komin kam mikovezir maba kunizi da nguazim giraghue, ezi a me dikabini. **11** Egha komin kam uaghan Godin Nguibamin midorozir gumazibar atrivim dikabinasa. An atrivim bagha zurara ofa gamir arazim agivagha, Godin Dipenim gasighasigha a gamima a bar mize. **12** Gumazamiziba arazir kurabagh ami, kamaghin komin kam gavgavim inigha Godin Nguibamin midorozir gumaziba me dikabinasa, egh dughiaabar zurara ofa gamir arazim agivasa. Ezi Godin akaba bar guizbangira, ezi komin kam Godin guizin akam gasighasiki. Ezi gumazamiziba uam an gin zuir puvati. Ezi biziba bar komin kam dar amuasa, a pura dagh ami. **13** Egha ki enselin mam barazima a migeima enselin igharazir mam kamaghin an azai, “Bizir kurar e irebamin garir kaba, da dazoghin givagham? Gumazamiziba dazoghin ua Godin ofa damuam. God bar aghuazir bizim an Dipenimin iti, kamaghin a uan Dipenim ataki, eghti dughiar manamin arazir kurar kam givagham? Eghti dughiar manamin komin kamin gavgavim givagham?

Eghti a ua Godin Dipenim gasighasighan koghiva, Godin Nguibamin midorozir gumaziba uan suemningin me dikabanan kogham?” **14** Ezi ki orazima enselin igharazim a ikaragha, kamaghin migei, “Fomira me mizaraziba ko guaratizibar ofa God ganidi. Eghti bizir kurar kam itir dughiamin, me 2,300plan ofaba God daningan kogham. Dughiar kam givaghti, me Godin Dipenim akiriva, ua Godin ofa damuam.” **15** Ezi ki Daniel, ki irebar kamin garavira ikia, egħa ki an mingarim gifogħasa puvira nighnisi. Egħa ki garima gumazir mam zuamira nan boroghin tughav iti. **16** Ezi ki gumazir mamin tiarim barazi a Ulain Fanemin ikia dia egħa kamaghin migei, “Ensel Gabriel, ni bizir Daniel ganizir kamin mingarimin gun mikim.” **17** Ezi Gabriel iza nan boroghin tuzi, ki bar atiatigħa, nguazim girigha fuaghav iti. Ezi Gabriel kamaghin na migei, “Ni pura nguazimin gumazim, ezi ki kamaghsua, ni irebar kamin mingarim gifogh. Irebar kam, nguazim givagħamin bizibar migirigiam an ti.” **18** A miġiavira itima, nan damaziba nan sirizi, ki ira mitogħa akuava onġani. Ezi a nan suiragħa na fezi ki tu. **19** Ezi a migei, “Ki Godin aningagħarim givagħamim dughiamin, ni mikimasa. Kar God inabazir dughiar abuananam. Bizir kaba ni irebamin ganizi mogħin otivam. **20** “Sipsipin apurir komin pumuning itir ni ganizim, a kantri Midia ko kantri Persian ababanim. **21** Ezi memen apurir ni ganizim, a kantri Grikin ababanim. Egħa an damazimningin tongin tughav tir komin ekar kam, a kantri Grikin faragħa itir atrivimin ababanim. **22** Ezi ni ganizir komin ekar dipirizir kam, 4pla komin maba an danganim otifi. Bizir kamin

mingarim kamakin. Kantri Grik bigh kantrin igiar 4pla ikiam. Egh me gavgaviba puvatigham, mati fomira kantri bighizir puvatizi mokin. **23** “Ezi kantrin kabar gavgavim gevir dughiamin, gumamazizibar arazir kuraba bar pazav otoghti, dughiar kamra, atrivir tam otogham. A bar gumazir kuram. Egh an akaba batoghiva, navim gavgavigh ifavaribar amuam. **24** An otogh gavgavigh ikiam, ezi kar guizbangira an gavgavim puvati. Eghti a bizir avirim gasighasighiva, biziba bar dar amusi nighnigh, a pura dar amuam. A gumazir gavgaviba itibagh asighasigh, egh Godin gumamazizibagh asighasigham. **25** Egh a gumamazizibagh ifaramin fofozir aghuim ikiva, egh an ifavarir arazir kamin an afiragh bar pin ikiam. Egh a uan navir averiamin nighnigh suam a bar ekefe. Eghti gumamaziziba suam me deravira iti. Puvati, a zuamira dikavighiva men aviribagh asighasigham. Egh a dikavigh Atrivir Atriviba Bar Dagh Afirazir Kam misoghsi damuam. Eghti dughiar kamin gumazitam a gasighasighan kogham, a uabi kuram iniam.” **26** Ki guaratiziba ko mizarazibar ofabagh amir arazim, ki an irebar mingarimin gun ni mikeme. Ezi bizir ni ganiziba da otivam. Egh bizir kaba zuamiram otivighan kogham, kamaghin ni irebar kamin akar mogomer kamin gun gumamazizibav kiman marki. **27** Ezi ki akar kam baregha givagha, bar osemi, egha dughiar mabar ki arei. Ezi arimariam givazima, ki dikavigha ua ingangarir Atrivim Belsasar na ganingizim bagha ghu. Egha ki irebar kam puv a ginighnigha, nighnizir aviribagh amua deragha an mingarim gifozir puvati.

9 Darius, Serksisın otarim, a kantri Midian gumazim, egħa a kantri Babilonin atrivimin iti. **2** An azenir farazim, ana atrivimin itima, ki Daniel, ki Godin akinafariba gara da dıbori. Egħa, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia, Ikiavira Itir God a ganingizir akam, ki a ginighnisi. A ghaze, Jerusalem 70plan azenibar ikuvighvira ikiam. **3** Ezi ki Ikiavira Itir God ko mıgei, Ekiam. Osımtızim nan navimin itima, ki daghetam apir puvatigha, azir akamin korotiaba aghuigha, averenim isa uan mikarzim gaghui. Ki kamaghın ikia, egħa pamtem God ko mıgei. **4** Ezi ki Israelian gumazamizibar arazir kurabar gun uan Ikiavira Itir Godin gavgavim mıgei. Ki kamaghın mıgei, “O Godin Ekiam, ni gavgavir ekiam iti, ezi e nin ziam fe. Egħa ni zurara e koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin girara zui. Egħa ni zurara gumazamizir ni gifuegha, nin akamin gin zuiba, ni bar men apangkufi. **5** “E gumazamizir derazir puvatiziba. E arazir kuram gami, egħa nin gin zuir tuavim ataki. E nin akam batuegha, Akar Gavgaviba ko, bizir ni damuasa e mikemeziba e dagħ amir puvati. **6** Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, e men akam barazir puvati. Me nin ziamin, akam en atrivibav kira, en gumazir dapanibav kira, egħa en ovaviba ko en kantrin itir gumazamiziba bar me mikini. **7** “Ekiam, ni arazir aghuibagh amima, ezi en arazir kuraba aghumsızir ekiam e ganingi. Ezi kar bar guizbangira, e Judan nguibamin iti, o e Jerusalemın iti, o Israelian gumazamizir kantrin roghıra itiba ko sagħon itiba bar. Guizbangira, e nin akam batogħezi, kamaghın ni e amadazi e tintinibar ghue, ezi aghumsızir kam en

mikarzibar ikiavira iti. **8** “O Ikiavira Itir God, e ko, en atriviba ko en gumazir dapaniba ko en ovaviba, arazir kuraba ni gamigha aghumsizir ekiam e ganingi. **9** E nin akaba batosi, ezi ni Ekiam en God, en apangkuvigha en arazir kuraba gin amadi. **10** En Ikiavira Itir Godin Gavgavim, e nin akam barazir puvati. Akar Gavgavir kam, nin akam inigha izir gumaziba ni e mikimasa me mikeme, ezi e an gin zuir puvati. **11** Ezi e Israelia bar nin Akar Gavgaviba abigha, nin akam barazir puvati. Egha akirim ragha nin akam gasara. E arazir kuram ni gami. Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba tuisigha gifa. Egha Akar Gavgavir kam ni Moses ganingizi an an osiri. Ni ivezir kuram gumazamizir akirim ragha nin akam gasaraziba me daningam. Ni ivezir kurar kam e gingegha gifa. **12** Egha ni en gumazir dapaniba ko e damuasa mikemezi moghin, ni bizir kam gami. Egha ni Jerusalem puv a gamigha, bar pazaviram a gasighasiki. Jerusalem gasighasizir arazir kam, a nguazimin itir nguibar igharazibagh asighasizir arazim bar a gafira. **13** Ezi ni Moses osirizir akabar aven mikemezi moghin e osimtiziba isi. Ezi datirighin e uaghan arazir kuram gamir arazim ataghizir puvati, egha ni Ikiavira Itir God, en God, ni e gakongasa e bizitam gamizir puvati. Egha e nin guizin akam barazir puvati. **14** Ezi Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba ikarvaghassa iti. Ezi datirighin ni a gamigha gifa. Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e nin akam barazir puvati. **15** “O Ekiam, en God, ni uan gavgavim akaghava uan gumazamiziba Isipin kalabusin me inigha ize. Ezi

datirighin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ingangarir
 ni amizir kamin gavgavim ginighnighavira iti. Egha me
 ziar ekiam ni ganidi. Bar guizbangira, e arazir kurar
 avirim gamigha nin akam batoke. **16** O Ekiam, ni en arazir
 kuraba ko en ovavibar arazir kurabar ganigha, egha puv
 e gamigha, Jerusalem inguibar ekiam gasighasiki. Ezi
 Jerusalem boroghira itir kantribar gumazamiziba, me bar
 dibovir akabar Jerusalem migiava, e nin gumazamiziba
 sara migei. E kamaghsua, ni uam Jerusalem ataran
 marki. Bar guizbangira, kar nin nguibam a nin mighsiam
 gisin ti. Ni fomira an ingangarir aghuir avirim e bagha
 dagh ami, ezi ni ua kamaghin e bagh damuasa e ifonge.
17 “O en God, nan dimdiam ko azangsizim barakigh.
 Ki kamaghsua, ni uan ziar ekiam ginighnigh, ua uan
 Dipenir me asighasighizir kam akirigh, eghti me bar
 fogh suam, ni Ekiam. **18** O nan God, en ararem baregh,
 en gan. Ni osimtizir kamin gari an en ti, ezi osimtizim
 nin nguibar ekiamin ti. E gumazir aghuibar min nin
 azangsighan kogham. E fo nin apangkuvim iti, kamaghin
 e nin azangsisi. **19** O Ekiam, en dimdiam baragh! O Ekiam
 en arazir kuraba gin amadagh! O Ekiam, e baragh egh en
 akuragh! Jerusalem inguibar kam ko an gumazamiziba
 sara, e nin adarazira. Kamaghin amizi, ni suighsuighan
 marki. O nan God, ni uan ziar ekiam ginighnigh egh
 zuamira en akuragh!” **20** Ki Daniel, ki God ko migiavira iti,
 egha uan arazir kuraba ko Israelia, me nan gumazamiziba,
 men arazir kuraba sara, ki dar gun migei. Egha Ikiavira
 Itir God, nan God ki an azangsisi, eghti a uan Dipenim ua
 mighsiar kam gisin an ingarighi a tugham. **21** Ezi ki God

ko miġiavira itima, enselin kam Gabriel, ki uan irebar farazimin an gani, ezi a datirighin miġhegha izaghira danganir ki itimin ize. Ezi dughiar kam, bar guaratizimin ofa gamir dughiam. **22** Egha a iza kamaghin na migei, “Daniel, ki nin nighnizim akirasa ize. Eghti ni fofozir aghuir aviriba ikiam. **23** Daniel, ni God ko migeir dughiar kamra, a nin azangsizim ikaragha gifa. God bar ni gifonge, kamaghin amizi, ki a nin azangsizimin ikarvazir akam inigha ni daningasa izi. Ezi ni datirighin deraghviam oraghti ki akar ni diponezir kamin mingarimin gun ni mikimam. **24** “Ni 70plan dughiaabar, 7plan azeniba akuvagh kamaghira damu mangi 490in azenibar otogham. Kar dughiar God inabazim, a nin gumazamiziba ko nin nguibam Jerusalem, a uamategh men arazir kuraba akirigh da avegham. A gumazamizibar arazir kuraba bar ada agivaghti, me arazir aghuim damu mamaghira ikiam. Eghti Godin Dipenim uam a baghvira ikiam. Eghti a bizir kabar amuti, akam inigha izir gumazibar akaba ko irebaba guizbangiram otivam. **25** “Ni oreghiva, kamaghin fogh: Dughiar Jerusalem uam an ingaramin miġirigiam otogh mangi 49plan azeniba givaghtima, gumazir God en akurvaghasa misevezim, an otogham. Eghti me ua Jerusalem ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, afemozir ekiam gekuighi a nguibar ekiamin divazir gavgavim gighuigham. Eghti Jerusalem 434plan azenibar kamaghira ikiam, eghti azenir kaba, kar osimtiziba ikiamin azeniba. **26** Egh 434plan azeniba givaghti, me gumazir God en akurvaghasa misevezim misueghti an aremegham. Eghti an bizitam ikian kogham.

Eghti atrivir gavgavir mamın midorozir gumazir bızir ekiam iziva Jerusalem ko Godin Dıpenim gasıghasıgham. Eghti dughıar abuananamın, mati aperiam faner ekiamın otogha, biziba atera zui. Eghti midorozir ekiam iki mangiti, God mikemezi moghın, dughıar abuananam otogham. **27** Eghti atrivir kam gumazamizir avirim ko akar dıkirizir gavgavim damuam, eghti me an akam baragham. Eghti akar dıkirizir gavgavir kam 7plan azenibar ikiam. Egh mangi azenir 3pla ko akuamın gıvaghti, an arazir Godin ofa gamim agıvagham. Eghti me bızir kurar God bar aghuazim isi Godin Dıpenim gısın anetigham, kamaghın a uan Dıpenim ategham. Eghti gumazir bizibagh asıghasızim dıpenir kamın iki mangi, God a gasıghasıghasa inabazir dughiam otogham.”

10 Ezi Sairus 3plan azenibar kantri Persian atrivim itima, God akam aghurigha Daniel ganingi. Danielin ziar mam Beltesasar. Ezi akar kam bar guızbangira, egha mong bar pin kozi, an osemegha ghaze, a manmaghın a gifogham? Ezi God irebamin an gun migei. **2** Ezi dughıar kabar ki, Daniel, ki 3plan wikbar osemi. **3** Egha dagher isingtızitam amezir puvatigha, asızitam ko wainin dipatam nan akatorim giraghuzir puvati. Egha boretam uabi gaghua egha uan dapanir arızim akirizir pu, bar puvati, ezi wıghın pumuning ko mikezim gıfa. **4** Ezi ki iakinir faragha zuimin, an dughıar namba 24ın, Taıgrısın Faner ekiamın mıriamin tughav iti. **5** Egha uan guam fegha garima, gumazir mam korotiar bar ghurghurim arugha, letiar golin aghuimin ingarızim ike. **6** Egha an mikarzim dagiar angazangarim itimin min taghtasi. Ezi

an guam mati onimarim taghtasi. Ezi an damazimning avimin min dafogha isi. Ezi an aghariba ko sueba da brasin min ghurghurizi, an tiarim mati gumazir aviriba migei. **7** Ezi ki, Daniel, ki uabira irebar kamin gani. Ezi na ko itir darasi, me bizitamın ganizir puvatigha men mikarziba pura me dikafi. Ezi me atiatiava ara ghua monge. **8** Ezi ki bar uabira ikia digavir kuram gamir irebar kamin gani. Egħa ki ua gavgaviba puvatizi, nan guam ovever guam asaragħa bar ikufi. **9** Egħa ki an tiarim baregha, egħa nguazim girigha akuava onganigha, uan guam nguazim tua. **10** Ezi gumazir mam uan dafarimin nan suira. Egħa na ghufezi ki uan dafarimning ko tevir akirimningin tu. Egħa ki nuighnuigha irasa amuavira iti. **11** Ezi ensel kamaghin na migei, “Daniel, God ni gifonge. Egħti ni dikavigh bar deraghvira na baragħti, ki bizir ni mikimamim ni mikimam. God uabi na amadazi ki ize.” Egħa a mikemegħa givazima ki dikafi, egħa tugħa aguavira iti. **12** Ezi a ua kamaghin migei, “Daniel, ni atiatingan marki. Dughiar farazimra ni uabi dikabiragħa egħa an fofozim iniasava ami. Ezi dughiar kamra, God nin dimdiam baraki. Egħa datirighin na amadazi, ki nin azangsizim bangin ize. **13** Ki zuamira izasa, ezi puvati. Aser kurar Persian nguibar ekiam gativazim, 21plan dughiaabar nan tivazi ki ike. Ezi ki uabira Persian atriviba ko itima gumazir nan akurvagħamiba puvati. Kamaghin amizi, enselbar faragħa zuir enselin mam, an ziam Maikel, a nan akuragħasa ize. **14** Ezi ki bizir gin nin gumazamiziba bativamim mikimti ni fogħasa ize. Ni irebamin min ganizir bizir kam, a bizir gin izamibar egħagħanim nin aka.” **15** Egħa a kamaghin

migeima, ki uan guam nguazim mituagha migirigiaba
 nan puvati. **16** Ezi enselin kam nguazimin gumazamiziba
 en min gari, egħa uan dafarim isa nan akam gati. Ezi ki
 akam akarigha kamaghin a migei, “Ekiam, ki irebar kamin
 ganigha bar atiatigha, puvira nigha gavgaviba gifa. **17**
 Kamaghin amizi, ki migirigiar manatam ni mikimam? Ki
 mati ingangarir gumazir uan gumazir ekiamin damazimin
 tughav itim. Egħa ki gavgaviba puvatigha avighazi.” **18**
 Ezi enselin kam ua nan suirazi, ki ua gavgafi. **19** Egħa
 a kamaghin na migei, “God bar ni gifonge, ezi ni navir
 amirizimin ikiva, atiatingan marki. Ni tugh gavgafigh.”
 Egħa a mikemegħa givazima, ki bar gavgavigha egħa
 kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, ni gavgavim na
 ganigha gifa, kamaghin, ni datirighin bizir kabar gun
 na mikim.” **20** Ezi a kamaghin na migei, “Ni fo, ki tizim
 bagħa ni bagħa ize? Ki Guizin Akar Akinafarimin aven
 osirizir, akar mabar gun deraghvira ni mikimasa ize.
 Egħ ki dughiar ruarimin ikeghan kogħam. Ki zuamira
 uamategh mangiva, aser kurar Persian kantrin garim ko
 misogħam. Egħti midorozir kam givagħti, Grighin kantrin
 garir aser kuram otogħam. Tav nan akurazir puvati. Ensel
 Maikel, a Israelia ian gari, egħa a uabira nan akura.”

11 Ezi, azenir faragħa zuimin Midian kantrin gumazim
 Darius Babilonin kantrin atrivimin itima, ki ensel Maikelin
 akura. **2** Ezi enselin kam ua kamaghin na migei, “Daniel,
 ni oragħ. Bizir ki ni mikimamin kaba, da bar guizbangiram
 otivam. Egħti atrivir 3pla otoghiva Persian kantri gativagħ
 an ganam. Egħti gin atrivitam uam otogħam. Egħ namba
 4in atrivir kam dagiar aviriba ko bizir aviriba ikiva,

kantri Persian atrivir maba bar dagh afiragham. Eghti an gavgavim bar ekeveghti, a bizir avirim ikiam, egh a kantriba bar dar amuti men naviba bar ikuvighi me kantri Grik ko misoghsi damuam. 3 Eghti gin atrivir gavgavitam otogh, egh kantrin aviriba ko gumazamizir aviribagh ativagham. Egh bizir manam ana damusi, ana damuam. 4 Eghti an gavgavim ikivira ikiti, an kantri bigh, 4plan kantribar otivighi, an boribara kantrin kabagh ativagh dar ganan kogham. Puvati. Gumazir igharaziba dagh ativagham, eghti dar gavgavim atrivir kamin gavgavimin min gavgavighan kogham. 5 “Eghti dughiar kamin, Isipin atrivim, gavgavim ikiam. Eghti an gumazir dapanir mam kantrin igharazimin atrivimin ikiam. Egh an gavgavim bar ekeveghti, a Isipin atrivimin gavgavim gafiragham. Eghti kantrin a ganamin kam, a bar ekevegh kantrin igharazibagh afiragham. 6 Eghti azenir mabar gin Isipin atrivim uan borir guivim amadaghti a mangi Sirian kantrin atrivimin amuimin ikiam. Arazir kam kantrining damighi aning uaning inigh deraghvira ikiam. Eghti amizir kamin gavgavim dughiar ruarimin ikeghan koghti, an pamin gavgavim givagham. Eghti me amizir kam ko, an borim ko, a ko ghuezir darazi ko, an pam, me me misueghti me aremegham. 7 “Eghti gin amizir kamin anabatam Isipin atrivimin otogham. Egh atrivir kam Sirian atrivimin midorozir gumaziba ko misogh, egh nguibar ekiamin divazir gavgavimin aven mangi, misoghiva me kuavaremegham. 8 Egh a men asebar marvir guaba, ko men aseba baghavira itir bizir aghuir me silva ko golin ingariziba, ko bizir aghuir

igharaziba sara, inigh Isipin mangam. Eghti bizir kabargin azenir tabar midoroziba puvatigham. **9** Eghti gin Sirian atrivim Isipin mangi egh Isip ko misogham. Egh midorozim ategh, ua uan kantrin mangam. **10** “Sirian atrivimin otariba, midorozir gumazir aviriba inigh me akuvagh midorozim bagh ikiam. Eghti atrivimin otaritam, midorozir gumazir kaba inigh zuamira mangi aperiamin min men nguibaba avaragham. Egh me nguibar divazir gavgavim itim ko misogham, kar nguibar Isipin atrivim ativazim. **11** “Eghti Isipin atrivim adarir ekiam iki mangi Sirian atrivim ko misogh, egh an midorozir gumazir avirim dikabiragh kalabus datigham. **12** Egh a midorozir kam dikabiragh, egh kamaghin a bar akuegh uan ziam fam. A tausenplan midorozir gumazir avirim misueghti me arighiregham, eghti an gavgavim dughiar ruarimin ikian kogham. **13** “Egh Sirian atrivim uamategh uan kantri bagh mangiva midorozir gumazir avirim akuvaghti, men dibobonim fomira misoghezir midorozir gumazibar dibobonim gafiragham. Eghti azenir gin izamim, a uamategh izi midorozir gumazir gavgavir avirim inigh mangi Isipin atrivim ko misogham. Egh me dagher aviriba ko bizir aviriba sara inigh mangam. **14** “Eghti dughiar kamin gumazir avirim Isipin atrivimin apanimin ikiam. Ezi Daniel nin adarazir marasi, me aningagharir arazim iki, irebamin ganigh, bizir kam bagh dikavigh misoghsi damuam. Egh me Isip ko misogh, egh me iregham. **15** Eghti Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko, me izi nguibar gavgavir mam divazimin min anerugh nguibam inisi misogh, egh a dikabiragham. Eghti Isipin midorozir

gumaziba ua misoghan kogham. Eghti men midorozir gumazir gavgavir aghuiba, uaghan misoghamin gavgaviba puvatigham. **16** Eghti, Sirian atrivim uan ifongiamin bizibar me damuam. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham. Egh a nguazir aghuir God uan gumazamizibagh aningizir kam inigh, egh nguazir kam gasighasighamin gavgavim an dafarimin ikiam. **17** “Egh gin Sirian atrivim uam uan midorozir gumaziba bar me inigh, Isipin kantri ko misoghsi mangisi nighnigham. Egh kantrining uaning inigh deragh ikiasa, a uan guivim amadaghti a mangi Isipin atrivimin amuimin ikiam. A ghaze, tuavir kamin a Isipin nguibam dikabiragham. Eghti an nighnizir kam guizin otoghan koghti, a bizitam inighan kogham. **18** Eghti gin a mangi nguibar ongarimin miriamin itiba ko misogh, egh nguibar aviriba dikabiragham. Eghti kantrin igharazimin gumazir dapanim, a Sirian atrivim uabi fer arazir kuram dikabiragh, egh an arazir kurar kamra a ikaragh, bar a dikabiragham. **19** Eghti Sirian atrivim uamategh uan nguibamin mangigh, nguibar ekiamin divazimin ikiam. Egh a irigh bar givaghti, me uam an ganighan kogham. **20** “Eghti atrivir igharazitam an danganim inigh, kantrin an ativaziba bizir aghuiba ua bagh da inisi nighnigh, egh gumazitam amadaghti, a nguibar bar aghuir kamin mangi me abin men dagiaba iniam. Egh atrivir kam midorozimin aremeghan kogham. Egh uaghan gumazitam an atar a misueghti an aremeghan kogham. Eghti atrivir kam bar dughiar otevimin ikegh ovengam.” **21** Ezi ensel ghua kamaghin Daniel migei, “Eghti gin atrivir tam Sirian kantrin otogh, egh an araziba

bar ikuvigham. Gumazir kam, Sirian gumazamizibar ifongiamin atrivimin otoghan kogham, a uan nighnizimin atrivimin otogham. Egh a zuamira otogh akar asuibav kimiva akar ifavaribar amu, egh Sirian atrivimin ikiam.

22 Eghti midorozir gumazir avirim a misoghsi iziti, a me dikabiragh bar me a gevegham. Egh uaghan, a Godin Ofa Gamir Gumazibar Dapanir Ekiam dikabiragh. **23** An kantri suvizi, eghti a kantrin taba ko, akar dikirizir gavgavir ifavarir tabar amigham, egh mikim suam a me ko deraghvira ikiam. Egh a zuamira kantrin a misoghasa nighnizir puvatiziba ko misogham. Eghti arazir kamin an gavgavim bar ekevegham. **24** Eghti kantrin maba navir amirizimin iki misoghsi nighnighan koghti, a zuamira dikavigh pura me ko misogham. Ezi kantrin kaba, kar kantrin dagiar aviriba itiba. Egh a bizir aghuir a misogha iniziba, a uan roroaba ko da tuiragh me da iniam. Kar an ovaviba fomiram amizir puvatizir arazim. Egh a nguibar divazir gavgaviba itiba inisi, ua misoghsi nighnigh, egh a men tarazi iniam. Egh a bizir kaba dughiar bar otevimra dar amuam. **25** “Egh atrivir kam Isipin atrivimin atiatighan kogham. Egh, a midorozir gumazir avirir ekiam akuvagh Isip ko misogham. Eghti Isipin atrivim midorozir gumazir gavgavir taba ua bagh da inigh, egh uaghan Sirian atrivim ko misogham. Eghti gumazitaba Isipin atrivim gifariva a damuti a bar foghan kogh, egh kamaghin, a irigham. **26** Isipin atrivimin gumazir dapanibara pazavira a damigham. Eghti Sirian midorozir gumaziba an midorozir gumazibav sueghti me bar arighiregham. **27** Egh gin atrivir kamning uaning

inigh daperagh damam. Egh aningın nighniziba bar
 ikuvighi, aning akam gitiva, akar ifavarir aviribar uaning
 mikimam. Egh bizir aning damuasa ifongeziba, aning
 dar amighan kogham. God bizir kabar amuasa inabazim
 dughiam a tighar otivam. **28** Egh Sirian atrivim, bizir a
 midorozimin iniziba, bar da inigh izam, egh a ua uan
 nguibamin mangam. Egh gumamaziziba Godin ziam fer
 arazim gasighasighsi nighnizir tam damuam. Ezi bizir
 a damuasa ifongeziba, a pura dar amuam. Egh gin a
 uamategh uan nguibamin mangam. **29** “Eghti dughiar
 God inabazimin, Sirian atrivim Isipin mangighiva ua
 Isip ko misogham, egh a dughiar kamin a faragha me
 misogha me abinizi moghin, ua kamaghin damighan
 kogham. **30** Eghti Romin gumamaziziba kuribar iziva
 a misogham, eghti a bar atiatigham. Egh a bar puv
 atariva uamategh mangi, gumamazizir Godin ziam fer
 arazim gasighasighsi damuam. Egh a gumamazizir akirim
 ragha God gasaraziba men migirigiaba ko nighnizibar
 gin mangam. **31** “Eghti an midorozir gumaziba otivigh
 Godin Dipenim damuti a Godin damazimin mizegham.
 Egh me Israelian tivaghti, me zurara ofa gamir arazim
 damuan kogham, egh bizir bar kuratam Godin Dipenimin
 a damighti a tugham, kamaghin a uan Dipenim ategham.
32 Egh atrivim gumamazizir akirim ragha God gasaraziba,
 akar bar isingtizir aghuibar me mikimtima, me an
 gin mangam. Eghti gumazir Godin apengan itiba, me
 tuivigh gavgavigh an akaba batogham. **33** “Eghti Israelin
 gumazir dapanir fofozir aghuiba itiba, me gumamazizibar
 akurvagh nighnizir aghuiba me daningam. Eghti men

tarazi, apaniba midorozir sababar me misoghti me
 arimighiram, egh tarazi me me dapongti me arimighiram.
 Egh me gumazir dapanir tabar bizitaba okimiva me isi
 kalabus darigham. Egh me arazir kam dughiar ruarimin a
 damighan kogham. **34** Eghti dughiar me Godin gumazir
 dapanibav soghti me arimighiramim, gumazitaba men
 akurvagham. Eghti men aviriba uari uarir akurvaghsi
 nighnighiva, men akurvagham. **35** Eghti apaniba gumazir
 dapanir tabav soghti me arighiram. Eghti men osimtizir
 kam gavgavim gumazamizir mabar aningam. Me arazir
 aghuibar amuva, Godin damazimin bar zuegham. Eghti
 arazir kam givaghan kogham. A kamaghira iki mangi God
 inabazir dughiar abuananamin tugham. **36** “Eghti Sirian
 atrivir kam uan ifongiamin bizibar amuam. Egh a uabi
 uan ziam fiva kamaghin mikim suam, ki aseba bar dagh
 afira. Egh an akar dibovibav kimiva, Godin Bar Pin Itimin
 ziam dikabinam. A kamaghira damu mangivira iki mangiti
 Godin aningagharimin dughiam otogham. Guizbangira,
 God uan nighnizimin gin mangi, biziba bar dar amuam. **37**
 Eghti atrivir kam uan ovavibar aseba bar men aghuaghiva,
 uaghan amiziba gin zuir asemin aghuagham. Egha, a uabi
 migia ghaze, ki uabira faraghavira ikia dagh afira, egh
 kamaghin, a bar aseba akirim ragh dagh asaragham. **38**
 Egh an aser vamira ziar ekiam a daningam. Aser kam,
 a nguibar ekiar divaziba itibar gari. Ezi atrivir kamin
 ovaviba aser kamin ziam fomiram a feir puvati. Eghti
 atrivim gol ko silva ko dagiar bar aghuiba, ko bizir
 aghuir maba sara aser kam bagh dar aningam. **39** Eghti
 a nguibar divazir gavgaviba itibav soghsi mangi, egh a

uabin akurvaghsi men aser kamin azangsigham. Egh a gumazir a gifongeziba, a men atrivimin iki, egh a ziar ekiam me daning, egh a me damuti me gumazir dapanibar otivti, a nguaziba bizir aghuibar min me daningam, egh akurvazir me a gamizim ikarvagham. **40** “Eghti dughiar abuananam roghira iziti, Isipin atrivim izi a ko aning uaning misogham. Eghti Sirian atrivim karisba ko hoziaba ko kuriba inigh, zuamira mangi Isipin atrivim ko pamtem misogham. Egh kantrin aviriba aperiar dafamin min otogh me arigham. **41** Eghti midorozir gumazir kaba izi God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamin otogham. Egh me tausen tausenin gumazamizibav soghirarigham. Egh midorozir gumazir kaba kantri Idom ko Moap ko kantri Amonin nguazir otevir ekiam inighan kogham. **42** Eghti atrivir kam nguibar avirim dikabiragh, egh uaghan Isip ateghti a deraghvira ikian kogham. Puvati. **43** Egh a Isipin ivezir ekiaba itir bizir aghuir maba ko gol ko silvan avirim inigham. Egh kantri Libia ko Itiopia dikabiraghti, aning an apengan ikiam. **44** Eghti gin gumaziba aruem anadi naghin ko notin ikegh iziva akar tam a mikemeghti, akar kam a damighti a digavir kuram damigh bar aningaghegham. Egh a navim bar an ikuvighti, a pamtem misogh gumazamizir avirim kuavaremegham. **45** Egh a ua bagh averpenir ekiaba, nguazir otevir mamin dar ingaram, nguazir kam a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriam ko Godin Dipenim itir mighsiamin tizimin iti. Mighsiar kam bar zuegha bar deragha taghtasi, kar Godin mighsiam. Eghti atrivir kam bar givagham, eghti tav an akuraghan kogham.”

12 Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, kamaghin migei, “Dughiar kam otivam, enselin bar ekiam Maikel, kar Israelin gumazamizibar garir ensel, an otogham. Eghti dughiar kamin osimtizir bar ekiam otivam. Egha fomira osimtizir kamaghin garitam nguazir kamin nguibatamin otozir puvati. Ezi dughiar osimtizir kam otivamim, Israelian gumazamizir men ziaba Godin akinafarimin aven itiba God ua me iniam. **2** Eghti God gumazamizir avirir ovengeziba ua me fiti me ua dikavam. Men marazi zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Eghti men tarazi bar aghumsighiva kamaghira ikivira ikiam. **3** Eghti gumazir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itiba, me mikoveziba isi moghin isi taghtagham. Eghti gumazir gumazamizir avirim arazir aghuibar gin mangasa men sure gamiba, me zurara mikovezibar min isi taghtagh mamaghira ikiam. **4** Ezi datirighin a na migia ghaze, ‘Ni Daniel, ni akaba itir akinafarir kam dukuagh, egh kendel gris a datighiti, an akaba modogh ikiam. Egh akinafarir kam dukuagh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. Eghti gumazamizir avirim pamtem akar kamin mingarim gifoghsi damuva avegham.” **5** Ezi ki Daniel, ki gin garima, gumazir pumuning fanemin miriamningin tughav iti. Mam vongin itima, ezi mam vongin iti. **6** Ezi aningin mav, enselin korotiar ghurghurim arugha mong fanemin pin itim kamaghin an azangsigha ghaze, “Dughiar manamra bizir me ganiva atiatingamiba givagham?” **7** Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, a uan agharimning viraram aning ghufegha Godin Nguibamin akui. Egha kamaghin migei, “Ki Godin Mamaghira Itimin ziamin, bar

guizbangira migei. Bizir ni ganiva atiatingamiba, azenir pumuning ko mikezim ko akuamin mangiva givagham. Eghti me Godin gumazamizibar gavgavim dikabiraghti, eghti me bar ikuvigha, dughiar kamra bizir kaba uaghan givagham.” 8 Ezi a migeima, ki a baregha, akamin mingarim gifozir puvati. Egha ki kamaghin an azai, “Gumazir ekiam, bizir kaba manmaghin givagham?” 9 Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze, “Daniel, ni mangi. Guizbangira, akinafarim ni a dukuagha gifa. Eghti akar kamin mingarim modogh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. 10 Eghti bizir kaba otiv gumazamizibar amuti me arazir aghuibar amuam. Egh me Godin damazimin zuegham. Egh gumazamizir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itir kaba, merara bizir kamin mingarim gifogham. Eghti gumazamizir kuraba me bizir kamin mingarim gifoghan kogham. Egh me arazir kurar avirim damuam. 11 “Eghti gin apaniba Israelian tivaghti me zurara ofa gamir arazim damuan kogham. Eghti bizir bar kuratam me Godin Dipenimin aven anesaraghti, kamaghin a uan Dipenim ategham, kar God bar aghuazir bizim. Dughiar kam iki mangi, 1,290plan dughuiba givaghtima, bizir kurar kam givagham. 12 Eghti gumazamizir God bagha tuivigha gavgavigha itiba, a mizuam mangiti 1,335plan dughuiba givaghti, me bar akuegh ikiam. 13 “Eghti ni, Daniel, ni datirighin tugh gavgavigh mangiti dughiar abuananam otogham. Eghti ni aremegham, egh ni gin ua dikavigham, egh dughiar abuananamin God ni bagha inabazir biziba, ni da iniam.”

Hosea

1 Akar kaba, Ikiavira Itir God, Hosea ganidi, a Berin otarim. Dughiar kamin aven, Usia atrivimin ike, ezi an gin Jotam atrivimin ikezi, an gin Ahas atrivimin ike, ezi an gin Hesechia, me bar kantri Judan atrivibar itima, Jehoasin otarim Jeroboam, a kantri Israelin atrivimin iti.

2 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, Hosean dughiar bar faragha zuimin, akam isa a ganiga kamaghin a migei, “Nan gumazamiziba ua na gifongezir puvati, egha asebar ziaba fe, mati tuavimin amizir tintinimin gumaziba koma akuim. Ni kamaghin men akakagham, ni mangi tuavir amizitam inigh an ikiti, a poroghamiba tintinibar uari bakeir arazim damuvira ikiam. Eghti an boriba, tuavimin amizim oteghamin boribar min ikiam.” **3** Ezi Hosea ghua Diplaimin guivim Gomer inigha an ti. Ezi gin Gomer navim asegha otarim bate. **4** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni otarim, ziar kam, ‘Jesril,’ a datigh. Ni fo, Israelian atrivibar inazir afeziam Jehu, a faragha atrivibar nguibam Jesrilin ikia, atrivir pumuning misoghezi aning areme. Kamaghin amizi, kiran oveghangin, ki an arazir kuram ikarvagh Israelian atrivir datirighin itim ivezir kuram a daningam. Egh ki Jehun ikizimin aven gumazitam ateghti, tav uam Israelian atrivimin ikian kogham. Kar ziam Jesrilin mingarim. Gumazamiziba otarir kamin ziam baraghiva Jehu amizir arazir kuram ginighnigham. **5** Egh dughiar kamin, ki Israelian midorozir gumazibar gavgavim Jesrilin danganir zarimin a gasighasigham.” **6** Ezi gin Hosean amuim Gomer ua navim asegha borir guivim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Hosea migei,

“Ni ziam, ‘Loruama,’ a datigh. Ziar kamin mingarimra
 kara, ki ua Israelia me gifongeghan kogh, men arazir
 kuraba gin amadaghan kogham. **7** Ki Judan gumazamiziba,
 bar me gifongeghavira iti. Ki Ikiavira Itir God, men God, ki
 uan gavgavimin men akurvagham. Ki midorozir sabam ko,
 barir pim inigh me bagh misogh men akuraghan kogham.
 Ki men akurvaghsi midorozir gumaziba ko hoziaba
 amadaghan kogham. Puvati, ki tuavir igharazim iti.” **8** Ezi
 gin Hosean guivim, Loruama, otem ataghizi, Gomer ua
 navim asegha otarir igharazim bate. **9** Ezi Ikiavira Itir God
 Hosea migia ghaze, “Ni ziar kam a datigh, ‘Loami.’ Ziar
 kamin mingarimra kara, Ia Israelia, ia nan gumazamiziba
 puvati. Eghti ki ian Godin ikian kogham.” **10** Israelia ua
 bar avirasemegham, mati ongarir dadarimin gigim, eghti
 me me menga iburagham. Datirighin God kamaghin me
 migei, “Ia nan gumazamiziba puvati.” Egh gin dughiatam
 iziti, a kamaghin me mikim suam, “Ia Godin Zurazurara
 Angamira Itimin boriba.” **11** Eghti ikizir kamning, Juda
 ko Israel ua uaning akuvagh, kantrin vamiran otogham.
 Me gumazir men faragh mangamin vamira amiseveghti,
 men kantri, ua kantrin bar gavgavimin otogham, eghti
 me damuamin biziba, da bar deraviram otivam. Me mati
 God ingarizir azenimin min otogham, mati Jesrilin azenir
 aghuim. Bar guizbangira, God ingangarir kam damuamin
 dughiam, a bar dughiar ekiam.

2 Datirighin, ia Israelia, uan adarazigh nighnigh, ziar
 kamning me darigh, “Ia Godin Gumazamizibara,” ko
 “God Bar Ia Gifonge.” **2** Ezi God akar isin zuim uan
 gumazamizibagh amua ghaze: “O nan boriba, ian amebam

ua nan amuimin min itir puvati, ezi ki uam an pamin min itir puvati. Ia pamten, a mikim a gakaghonti, a uan arazir tintinimin gumaziba ko akuim atakigh. A ua tuavimin amizimin arazim damuan marki. **3** An arazir kam ateghan koghti, ki an korotiaba sueghti, a bibiamra iki bar aghumsigham. Ki a damighti, a nguazir bar kuramin min otogham. Nguazir kam, bar misingizi temeaba ko biziba an aghuir puvati, egha dipar apiba an puvati. Arazir kamin ki a gasighasigham. **4** An boriba, me tuavimin amizim otezir boribar min iti. Kamaghin amizi, ki an boribar apanguvan kogham. **5** Men amebat kam uan pam ategha, tintinibar gumazir igharaziba ko akua navim asegha aghumsiziba puvati, egha kamaghin migei, 'Ki gumazir ki ifongezibar gin mangam. Me dipaba ko, dagheba ko, korotiaba ko, olivin borem ko, wainin dipaba ko, bizir maba sara na ganidi.' **6** "Kamaghin amizi, ki temer dikoniba itiba inigh an tuavim apirigham. Ki divazimin min an tuavim avinigham, eghti a gumazir kaba bagh mangan kogham. **7** A ifongezir gumazibar gin ivegh mangi, egh me batoghan kogham. A me burisi mangiva, egh men apighan kogham. Egh a kamaghin mikimam, 'Ki faragha deraghavira iti, ezi datirighin puvati. Kamaghin amizi, ki ti uamategh uan par faragha ikezim bagh mangam.' **8** "A kamaghin foghan aghua, ki uabi dagheba ko, wainin dipam ko, olivin borem ko, silva ko, gol ko, bizir maba sara bar a ganingi. Ezi puvati, a bizir bar aghuir kaba inigha ghua asem Balin ziam fe. **9** Kamaghin amizi, dagheba asiamin dughiam otoghti, ki dagheba ko wainin a ganingiziba, ki ua da inigham. Egh korotiaba ko bizir

aghuir a ganingiziba, ki ua da inigham. **10** Egh a ifongezir gumazibar damazimin, ki an korotiaba suegham. Eghti gumazitam nan dafarimin uam a inighan kogham. **11** Dughiar ekiar a bar akongeziba, ki bar da agivagham. Dughiar ekiar kaba kamakin. Kar, dughiar ekiar zurara azeniba bar dar otiviba, ko, iakinir igiaba, ko, Sabatin dughia, ko, Godin ziam fer dughiar igharaziba sara. **12** Ki an wainin ikariziba ko fighin temeba ki bar dagh asighasigham. A ghaze, a gifongezir gumaziba temer kaba isa an ivezimin min a ganingi. Eghti asizir atiaba izi wainin azeniba ko fighin temebagh asighasigham. Eghti wain ko fighin azenir kaba ruarir kinibar otivigham. **13** A dughiar ruarimin na ginamada, egha ghua migharir mughurir aghuim zuir ofaba isa asem Bal bagha ofabagh ami. Egha kurkazir aghuaribagh amua gumazir a ifongezibar gin arui. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a danigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.” **14** Egha Ikiavira Itir God uam akar isin zuimin kamaghin migei: “Ki akar aghuimin amizir kam mikimiva, egh uam a gekuigh gumazamiziba puvatizir danganimin mangigham. Egh an asughasugh anepezeperiva, kamaghin a mikimam, ‘Ki bar ni gifonge.’ **15** Egh ki wainin azeniba isi ua a daningam. Egh danganir zarir kam me kamaghin a dibori, ‘Osimtizibar Danganir Zarim,’ ki a giragham, eghti a bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamamin danganimin otogham. Eghti nan amuim danganir kamin aven iki nan akamin gin mangam, mati a fomira igiamra itir dughiamin, Isip ategha izava amizi mokin.” **16** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Israelia migei: “Ia dughiar

kamin, nan amuimin min iki kamaghin na dipon suam, 'Ni nan pam.' Egh ia ua kamaghin na ginighnighan kogh suam, 'Ni aser kam Bal, ni nan Ekiam.' Puvati. **17** Ki ia ateghti, ia amizir kamin min uam asem Balin ziam diponan kogham. Bar puvatigham. **18** "Dughiar kamin, ki asizir atiaba ko, kuruziba ko, kuaraziba koma akar dikirizir gavgavim damigham. Eghti da nan gumazamizibagh asighasighan kogham. Egh midorozim gamir biziba, mati barir piba ko, afuziba, ki bar ada apirarigham. Eghti nan gumazamiziba navir amirizimin iki nguazir kamin ikiam, egh uam atiatingan kogham. **19** "Israel, ki ni damighti ni nan amuimin min otogham, egh ni kamaghira iki mamaghira ikiam. Ki arazir aghuim ko guizin arazimin ni damuam, egh ni ateghan kogham. Egh ni gifuegh mamaghira ikiam, egh nin apangkuvira ikiam. **20** Ki uan akar dikirizimin gintigham, eghti ni nan amuimin min iki mamaghira ikiam. Egh ni fogh suam, kirara, ki nin Ikiavira Itir God. **21** Ki Ikiavira Itir God, ki dughiar kamin uan gumazamiziba Israelian azangsiziba baragham. Egh amozim amadaghti, a nguazim gizam. Eghti men azenibar dagheba ko, wainba ko, olivin temer me borem isiba, biva avirasemegham, mati Jesrilin azenir aghuim. **23** Egh ki uan gumazamiziba nguazir kamin me arighti, me aghung azenir aghuir ki ingarizimin min ikiam. Ki faragha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze, 'Ki Ia Gifongezir Puvati.' Egh gin ki bar me gifuegham. Ki faragha kamaghin me migei, 'Ia Nan Gumazamiziba Puvati.' Egh gin ki kamaghin me mikim suam, 'Ia nan gumazamizibara.' Eghti me kamaghin nan akam ikaragham, 'Ni en God.'"

3 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “Ni ua mangi uan amuim gifongegh. Ni faragha uan amuim gifonge, ezi a ghua poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ni bar a gifongegh, mati ki uan gumazamiziba Israelia bar me gifonge. Guizbangira, me na ategha aseba bagha ghue, egha wainin ovizir me apuziziba isa asebar ofa gami. Me kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God me gifueghavira iti.” **2** Kamaghin amizi, ki dikavigha ghua 150 kina ko, 6plan balin beghiaba uan amuim uam a givese. **3** Egha ki kamaghin a migei, “Guizbangira, ni nan amuimra, ezi datirighin ki ni ko dakuighan kogham. Ni faragh dughiar ruarimin pura ikegh, dughiar kamin, ni tuavimin amizimin min ikian marki. Ki ni baghvira mizuamam.” **4** Kamaghira, Israelia dughiar ruarimin tong pura ikegham. Egh me atriviba ko gumazir dapaniba puvatigham. Me aseba bagh ofabar amuan kogham. Egh dagiar guariba, ko nedazir me dar gara bizir gin otivamibagh fofoziba, ko marvir guaba, me bar da ategham. **5** Dughiar kam givaghti, Israelia uamategh Ikiavira Itir God, men God bagh izi, akongiva atiatingvira an ziamra fam. Egh me Atrivim Devitin ovavir borir mamin gin mangam. Egh me Ikiavira Itir Godin akamin apengan ikiti, gin izamin dughiamin a bizir aghuariba me daningam.

4 Kantrin kamin itir gumazamiziba, Ikiavira Itir God mati kotin aven kamaghin migirigiam me gasi: “O Israelia, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh! A kamaghin ia migei, ‘Kantrin kamin gumazamiziba guizin arazibar gin zuir puvati. Egha gumazamizir igharazibagh ifongezir puvati. Me kamaghin nighnizir puvati, ki men God. **2**

Me akar kurabar gumamazizibav gei. Me uarigh ifarava, gumamazizibav sozi me ariaghiri, egha igharazibar biziba okiava, egha poroghamiba uari bakeir arazim gami. Me arazir kurar avirim saram ami, egha gumamazizibav suagharigha ghuavira iti. Ezi arazir kam bar ekeveggha ghuavira iti. **3** Kamaghin amizi, nguazir kam osimtizim ikia misigham. Ezi nguazimin itir gumamaziziba, ko an itir biziba bar, kar asiziba ko, kuaraziba, ko, osiriba, da bar arimighiregham.” **4** Egha Ikiavira Itir God mati kotin aven ua kamaghin migei: “Gumazitam akam gumamazizibagh asan kogham. Markiam. Ia ofa gamir gumaziba, arazir kurar kamin mingarim a ian iti. Ezi gumamaziziba migirigiam ian iti. **5** Ia zurara ingangarim gamua, deraghavira ingarir puvatigha asaghporavira iti. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan kamaghiram ami. Kamaghin amizi, ki Israel gasighasigham, a mati ian amebam. **6** Nan gumamaziziba nan akamin gin zuir puvati. Kamaghin amizi, me ikuvigham. Ia ofa gamir gumaziba uaghan, nan gin zuir puvati, egha nan fofozim batuegha gifa. Kamaghin amizi, ki ia batuegham. Egh ian otariba ateghti, me nan ofa gamir gumazibar ikian kogham. **7** “Ia ofa gamir gumaziba bar aviraseme, egha kamaghin ia arazir kurar avirim gami. Ia datirighin ziar ekiaba iti. Eghti ki ia abiraghti, ia bar aghumsigham. **8** Nan gumamazizibar arazir kuraba mati ian daghem. Kamaghin amizi, me arazir kurabar amuvira ikiasa ia bar ifonge. **9** Ki pazi gumamazizibar amighti, me ikuvigham. Eghti ia ofa gamir gumaziba, men mirara ikuvigham. Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh pazi ia damuam. **10**

Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha pura asebar gin zui. Kamaghin amizi, ia dagher aghuibar amiva, egh izivaghan kogham. Ia borir aviriba inisi, asebar ziaba fiva, poroghamiba uari bakeir arazim damuva, egh ia boriba puvatigh kamaghira ikiam.” **11** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Wainin dipaba apir arazim ko, tuavir amiziba ko, akuir araziba, nan gumazamizibar nighnizibagh amizi, me onganigha, deraghavira nighnizir puvati. **12** Egha me akar mogomeba azenim darighasa, pura ter otevir ingarizir marvir guabar azangsis. Me ghaze, ter otevir kaba, bizir me foghasa ifongezibar gun me mikimam. Me na ategha gifa, egha asebar gin zui, mati amizir mam tintinimin gumaziba koma akui. **13** Me mighsiabar orazibar ghuavanaga ofabagh ami. Pin itir temer kabar apengan dughuazir orangtizim iti. Kamaghin amizi, me temer ekiabar apengan ikia ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Kamaghin amizi, ian guiviba tuavimin amizibar min tintinimin gumaziba koma akui. Ezi ian otaribar amuiba poroghamiba uari bakeir arazim gami. **14** “Ia uari uaghan asebar ziaba fer dipenibar itir, tuavimin amizibar gin arui. Egha ia me ko ikiava me ko asebar ofa gami. Ezi kamaghin ki ian guiviba ko, ian otaribar amuibar arazir kuraba ikaraghan kogham. Egha ki bighavira kamaghin ia migei, ‘Ia gumazamizir nighnizir aghuariba puvatiziba, ia ikuvigham.’ **15** “Ia Israelian gumazamiziba mati amizim tintinimin gumaziba koma akui, egha ia na ategha gifa. Ia deraghvira ganigh, ia Judan gumazamizibar amamangatighti, me ian min arazir kamra damigh uaghan osimtizim ikiam. Ia Gilgal ko,

Betelin mangi ofabar amuan marki. Ia aningın mangiti, aning uaghan nguibar kuramningın min otogham. Egh ia nguibar kamningın iki, ki Ikiavira Itir Godın Zurara Itimin akakagh nan ziamin akar dikirizibar amuan marki. **16** Israelian dapaniba bar gavgafi, mati bulmakaun amebat igiar akaba batoziba. Me ghaze, Ikiavira Itir God me geghuvam, mati sipsipbagh eghevur gumazim uan sipsipin nguzibagh eghufi. Ki garima, me puv akaba batosi, eghti ki manmaghin me geghuvam? Ti puvatigham! **17** Efraimia bar uari isa asebagh anigha dar gin zui. Marki, ia me ateghti me mar uan ifongiabar gin mangi. **18** Men gumazir aruaba aghumsizir arazim bar a gifonge. Kamaghin amizi, me wainin aviriba apava onгани, egha gin me poroghamiba uari bakeir arazim tintinimin a gami. **19** Ia oragh! Ki aminir gavgavim bizibagh ivai da zui moghin, ki me inigh mangiti me ikuvigham. Eghti me ofan asebagh amizibagh nighnigh, bar aghumsigham.”

5 “O ofa gamir gumaziba, ia akar kam baragh. Ia Israelia, deravira kuaribar arigh nan akam baragh. Ia atrivimin adarasi, ia oragh. Ia kotin aven tughti, ki deravira ian osimtiziba tuisigham. Ki fo, ia ofa gamir gumaziba azuazimin min gumazamizibagh ifarava me gekua, Mispan nguibam ko Taborin Mighsiamin asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, ia gumazamizir aviribar nighnizibar suirazi, me okam nighnisi. Ia mati asizir atiabar suizir mozibar min iti. Kamaghin amizi, ki izezir kuram isi bar ia daningam. **3** Ia Efraimia ko Israelia, ki ian arazibagh fo. Ia manmaghin nan modogham? Ia nan gin zuir puvati, egha ia bar nan damazimin mize, mati

amizir tintinimin gumaziba koma akuim.” **4** Israelia uan God ategha asebar ziaba fema, men arazir kam tuavir amizimin arazibar min iti. Arazir kam me gativagha, pamten men nighniziba ikiagharisi, eghti me uamategh uan God bagh izeghan kogham. **5** Israelian arazir uari fem, a me isa kot gati. Israelia ko Efraimian arazir kuramra me gamima me asaghporaghire. Ezi Judaba uaghan me ko ire. **6** Ikiavira Itir God me ategha gifa. Kamaghin amizi, me sipsipba ko bulmakaua inigha a bagha iza, an ofa damuasava ami. Mevzika, me uam a batoghan kogham. **7** Bar guizbangira, me Ikiavira Itir God ategha gifa, mati amizim uan pam ataki, egha tintinimin gumaziba koma akua men boriba bate. Ezi men boriba kamaghin fozir puvati, Godra guizin men afeziam. Kiran oveghangin iakinir igiamin dughiamin, apaniba izi, me gasighasigh men nguazim saram asighasigham. **8** Ia Gibeon gumaziba, ko Raman gumaziba, ko Betelin gumaziba ko Benjaminin anabamin gumaziba, ia bar sighabagh ivi. Ia pamten dimiva ivemar mangi midorozim damu. **9** Dughiar kamra ia Efraimia bar ikuvigham. Ki ia migei, guizbangira, bizir kam ki mikemezi moghin, a Israelin anababar tongin otogham. **10** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ia oragh. Judan gumazir dapaniba, mati gumaziba gumazir igharazimin nguazir otevim okimasa nguazir mitaghniabagh sivaghsivasi. Ki men arazir kurar kam bangin men aningaghegh me gasighasigham, mati aperiam otogha bizibagh asighasisi. **11** Efraimia uan atrivimin akar gavgavimin gin ghua marvir guar kinibar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki kotin aven me tuisigh ivezir

kuram me daningiva me dikabinam. **12** Kamaghira, ki Efraimia ko Judaba virara me gasighasigham, mati apizir bizibagh asighasizim. **13** “Efraimia uarir gara fo, me puv arei. Ezi Judaba uari uan duar ekiabar gari. Egha me dikavigha kantri Asirian ghua uarir akurvaghasa atrivir ekiam gakaghora an azangsis. Ezi Asirian atrivim men arimariabagh amima, me ghuamazir puvati. A men duabagh amima, da ua aguir puvati. **14** Ki datirighin bar gavgavigh laionin gavgavimin min otogh Efraimia ko Judabav sogham. Ki uabi tintinimin me abighirarigh me kurvagh mangiti, gumazitam men akuraghan kogham. **15** “Ki uan gumazamiziba ategh uamategh uan nguibamin mangam. Eghti me uarira iki uan arazir kurabar ivezir kuram ini mangiti, mizazir kam givaghamin dughiam otogham. Me uan arazir kurabar ikarvazim bagh ivezir kuram ko mizazim iniam, egh gin me uamategh na bagh izi na buriam. Me pazi uari baregh, egh gin me ua na baghvira izam.”

6 Ezi gumazamiziba kamaghin migei: “Aria, e uamategh Ikiavira Itir God bagh mangam. An e abiagharigha gifa, egh a ti e damuti, e ua deraviram otogham. An e misoghezi duaba e batifi, egh a duar kaba ua da ikegham. **2** Dughiar pumuning o pumuning ko mikezim mangi givaghti, an e damuti e ghuamaghegham. A ti uam e feghti, e an damazimin deravira ikiam. **3** E Ikiavira Itir God gifoghsi, bar puvira ingaram. E fo, mizarazibar, aruem zuraram anadi. E fo, aruem garir dughiaaba givaghti, amozir dughiaabar, amoziba nguazim giri. Kamaghira, e fo, Ikiavira Itir God iziva deravira e damuam.” **4**

Ezi Ikiavira Itir God men akam ikaragha ghaze: “Ia Israelia ko Judaba, ki manmaghin ia damuam? Ia na gifongezir arazim, a zuamira gifa. Mati mizarazimin ghuariam a zuamirama asigha ghuavanabogha puvati. Egħa uaghan mati ghuariar dipam dadabagh irezi, aruem anadi da zuamira misigha gifa. **5** Kamaghin amizi, ki uan akam akunasa, akam inigha izir gumaziba amangi. Egħti me akam ia mikinti, akar kaba ian arazir kuraba tuisigh osimtizir ekiam ia daningam. Bizir ia damuasa ki ifongezim, ia a baregha a gifogħa gifa. Bizir kam, azenimra ikia kamaghin iti: **6** Guizbangira, Ki apanguvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati. Ia zurara ofan bar isia mighiribagh ami, ezi ki dar aghua. Ki bizir kam bagħa bar ifonge, a kamakin, ia deraghvira na gifogh nan akamin gin mangi. **7** “Gumazamizir kaba, bar faraghavira otozir gumazim Adamin min ikia, Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki. Me zuamira akirim ragħa na gasara. **8** Arazir kurabagh amir gumazamiziba ko gumazibav sozi me ariagħhirir gumazamiziba, me Gileatin nguibar ekiam gizifa. **9** Ofa gamir gumazibar okoruaba mati okimakiar gumaziba tuavir miriabar uari akuva, moga gumazibagh asighasigha, men biziba okei. Egħa tuavir Sekemin nguibar ekiamin zuimin, me gumazamizir Godin ziam fasa zuibav sozi, me ariagħhiri. Me gumazir bar kuraba. **10** Ki arazir bar kurar mamın garima, a Israelin otifi. Nan gumazamiziba asebar ziaba fava egħa nan damazimin bar mize. Efraimian arazir kam mati, gumazir ghua tuavir amiziba ko akuim. **11** “O Judaba, ia uakan, ki ia amizir araziba bagħ ian aningagħamin dughiam

ginabagha gifa, eghti ia ivezir kuram iniam, mati gumazim uan azenimin dagheba asi. Egh gin, ki uan gumamazibar amuti, me ua deraghvira ikiam.”

7 “Ki Israelia damuti me ua deraghasa ifonge. Ezi puvati. Ki Efraimian arazir kurabar garima, da azenara otifi. Ki Samarian nguibar ekiamin gumamazibar bizir kurar me amibar gari. Me uari uarigh ifara dipeniba akara biziba okei. Ezi men okoruar kurar maba nguibar ekiamin tuavibar gumamazibar biziba pura da isi. **2** Ki men arazir kuraba gin amadaghan kogham. Puvatigham. Ezi me bizir kam ginighnizir puvati. Men arazir kuram me avara, ezi ki zurara men arazir kurar kamra gari.” **3** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Gumamazir maba tintinimin arazir kurabar amuasa akam akiri, egha atrivim ko an gumazir dapaniba apezepera me gifari. **4** Me bar poroghamiba tintinibar uari bakia uari koma akuir gumamaziba. Men navir averiaba arazir kam bagha isi, mati bret tuamin danganimin min iti. Bretba tuer gumazim avim atizi a isi, egh aneteghti a ikiti bret buigham. Bret buigh givaghti, an avim giveraghti a dafogh isi bar ekevegham. Men arazim a kamaghin zui. **5** Atrivim isar ekiam gamir dughiamin, a uan gumazir dapaniba ko, me wainin dipar bar aviriba ame. Egha me bar onganigha arazir onganibagh amua, dibovir gumaziba ko arazir kuram damuamin akam misosi. **6** Men nighnizir me bizir kuram damuasa amim, mati bret tuer danganimin min fei. Ezi dimagarimin gumazir danganir kamin bretba tuem, an akui, egha me mati avivkiabar min isi, ezi migharimram otifi. Egha mizarazimin da bar puvira isi. **7**

“Me bret tuamin danganimin min puvira aningaghegha,
 gumazir dapaniba ko atriviba vaghvagha me misoghezi
 me ariaghire. Men arazir kurar kam men kantrin aven
 itima, ezi gumazitam nan dia na ko migeir puvati.” **8**
 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Efraimia Kantrin
 Igharazibar Gumamaziba ko porogha men arazibar gin
 zui, mati amizim bretin ingarasa plaua ko olivin borem
 isa da verevere. Kamaghin amizi, men araziba derazir
 puvati, mati bret deragha isizir puvati. **9** Israelia kantrin
 igharaziba ko pozir arazir kam, a men gavgavim abiragha
 gifa, ezi me bizir kam gifozir puvati. Me mati gumazir
 ghurir apanim, ua gavgaviba puvati, egha me uaghan
 bizir kam gifozir puvati. **10** Israelian arazir akaba batozim
 me isa kot gati. Ezi me navim girazir puvati, egha Ikiavira
 Itir God, men God, me uam a bagha izir puvati. Bizir
 kurar aviriba me batozi, me God baghavira ikian aghua.
11 Efraimia, mati kuarazir onganir mam, egha tintinimin
 uari akuri. Faragha me akurvazim bagha Isipin azara,
 egha gin me akurvazim bagha uaghan ivemara Asiriaba
 bagha ghue. **12** Egh dughiar me mighi mangamimin,
 ki uan iver ekiam pin aneguragh men suigham. Me
 arazir kuram damusi uari akuvti, ki zuamira ivezir kuram
 me daningam. **13** “Mevzika! Me bar ikuvigham. Me na
 ategha gifa, egha nan akam batosi. Kamaghin amizi, ki me
 gasighasigham. Ki faragha men akurvaghasava amima,
 me nan moga na gifari. **14** Me ifara na ko migei, egha
 gumazir na gifozir puvatizibar min uan misiabar irav
 ikia puv arai. Me dagheba ko wainin dipaba iniasa uan
 asebar deir dughiabar, me tintinimin uan mikarzibar

ghori, mati na gifozir puvatizir gumazamiziba. Me akirim na gasa puvira nan akaba batosi. **15** Guizbangira, kirara men akurazi, me ekeveghe gavgafi. Eghe me arazir kuramin na damuasa akam akiri. **16** Osimtizibar dughiabar, me uarir akurvaghasa na bagh izir pu. Puvati, me aser gavgaviba puvatiziba baghavira zui. Me paza zuir tuavir kam, a mati barir pir kuram. Men gumazir dapaniba uari fa ghaze, me gavgavim ikia uari uan apaniba midorozimin me abinigham. Ezi puvati. Me midorozimin aven arimighiregham, eghti Isipia puvira men ingaravakam.”

8 Eghe ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ia midorozim damusi sigham givi. Apaniba atamra izi nan Dipenim misoghasava ami, mati kuarazir isam asizim iniasa zuamira mighegha nguazimin izaghiri. Guizbangira, nan gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki, eghe nan akam batoke. **2** Israelia nan dia ghaze, ‘Ni en God, e ni gifo!’ **3** Ezi puvati, me arazir aghuim ataki. Kamaghin amizi, apaniba men agintigham. **4** “Nan gumazamiziba gumazir dapaniba amisevima, ki men amamangarizir puvati. Me uan silva ko golba isa uari bagha marvir guabar ingari. Kamaghin amizi, ki gumazamizir kabagh asighasigham. **5** O Samariaba, ki ian golin bulmakaun marvir guar kam bar an aghua. Kamaghin, ki bar ian aningaghe. Ki kamaghin ifonge, me uan arazir kurar kam zuamiram anetakigh. Ezi ti puvatigham. **6** Israelian ingangarir gumazir mam marvir guar kamin ingari. Bizir kam, a God puvati, a pura nedazir kinim. Bar guizbangira, ki bulmakaun kam

abighirarighti, a pura minezir kinimin otogham. **7** Men arazir kuram, mati pura aminir muziarim, eghti arazir kurar kamra, gumazamizibagh asighasigham, mati aminir ekiam iza gumazamizibagh asighasisi. Egħa mati witin azenir dagheba misevir puvatizim, ezi bretbar ingaramin witba puvati. Egħti witin kurar kam dagher bar muziariba misevegħti, kantrin igharazimin gumazamizibara izi dar amam. **8** Israelia ua derazir puvati. Me kantrin igharazibar miraram oto. Datirighin me mati nguazir minem biki, egħ me ua nan ingangarim damuan kogħam. **9** Me donkin atiabar min puvira akaba batosi, egħa uan ifongiabar gin zui. Egħa uarir akurvagħasa Asiriaba bagħa ghua men azangsisi. Egħa me uarir akurvagħasa kantrin igharazibar atrivibagh iveza me apezepiri. **10** Ezi datirighin ki bar me akuvagh pazi me damuam. Dughiar ovezin, Asirian atrivim bar me abinigh, egħ osimtizir ekia bar kuram me darigham. Egħti gin me avirasemegħan kogħam. **11** “Efraimia arazir kuraba gin amadir ofa damuasa, ofa gamir dakozir aviribar ingari. Ezi ofan kaba derazir puvati. Kamaghin amizi, me arazir kurar avirim gamuavira iti. **12** Ki men sure damuasa uan arazir aviriba osiri. Ezi me arazir kabar garima, da mati ikizir igharazibar arazir igharagħa gariba. Egħa me dar gin zuir puvati. **13** Me ofan aviribagh amua ofa gamir asizibar tuziba api. Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ofan kabagh ifongezir puvati. Kamaghin amizi, ki datirighin men arazir kurabagh inirigh, ivezir kuram isi me daningam. Ki me amadagħti, me mangi ua Isipin kantrin otogh kalabuziabar min ikiam. **14** “Israelia ghaze, atriviba ti men

akurvaghamin gavgaviba itima, me atrivibar dipenibar ingari. Bar guizbangira, ki God, ki gumamazibar ingari. Ezi me bizir kam gin amada. Judaba uaghan osimtizir kamra iti, me divazir gavgaviba itir nguibar ekiabar ingari. Egha ghaze, me deravira ikiam. Ezi puvati, ki avim amadaghti, a izi nguibar ekia kaba ko atrivibar dipenibar isigham.”

9 O Israelia, ia God gifozir puvatizir gumamazibar min ikia, isar ekiaba ko nan ziam fer dughiabar bar akongezir arazim gami. Ia arazir kam atakigh. Ia akirim ragha uan God gasaragha gifa, egha an gin zuir puvati. Ia danganiba bar, asem Balin ziam fe, mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akui. Egha ghaze, Bal ian azenibagh amima, dagher aviriba otifi, mati tuavimin amizimin ivezim. **2** Ezi kiran oveghangin ia dagheba, ko wainin dipaba puvatigham. **3** Egh ia Efraimia, ia uam Ikiavira Itir Godin nguazimin ikian kogham. Eghti ian tarazi uamategh mangi Isipin kalabuziabar min ikiam. Eghti ian tarazi uaghan Asirian kantrin mangi kalabuziabar min ikiam. Ia kantrin kamningin iki dagher God anogoroghezibar amam. **4** Ia ikizir igharazibar kantrin ikiamin dughiamin, ia asiziba ko wainin dipaba ofan min Ikiavira Itir God daningan kogham. Ian dagheba ia damighti, ia Godin damazimin mizegham, mati dagher me gumazir kuamin azia, egha apim, ezi dagher kam me gamizi, me mize. Dagher kaba, ia pura naviba izivsi da iniam. Ia dagher nar katam inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi an ofa damighan kogham. **5** Eghti Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiam iziti, ia manmaghin damuam? Ia

ofa damuamin tuaviba bar puvatigham. **6** Ia oragh! Gin osimtizir ekiam otoghti, ia tintinibar ari mangegham. Eghti Isipia izi ia batogh ia inigh mangiti, ia Isipin kantrin otivigh kalabuziabar min ikiam. Egh ia iki mangi arighireghti, me uan nguibar ekiam Memfisın ian kuabar afegham. Ia uamategh uan nguibamin izeghan kogham. Puvatigham. Eghti ian silvan dagiaba ko dipeniba ko ian bizir aghuiba pura ikiti, ruarim aghung bar da avaragham. **7** God pazi ia damuamin dughiam otogha gifa. Eghti ia uan arazir kurar amizibar ivezir kuram iniam. Arazir kam otoghamin dughiamin, ia Israelia fogham, kar dughiar God ia ikarvaghamim. Ia kamaghin na migei, “Akam inigha izir gumazir kam ongani. Gumazir Godin Duam itir kam, a nighnizir aghuiba puvati.” Ia gumazamiziba, ian arazir kuram bar ekefe, kamaghin amizi, ia bar na gifongezir puvati. **8** God uabi Akar Gavgavim uan gumazamizibar aningasa, akam inigha izir gumazimin min na amada. Ezi danganir ki aruiba bar, ia nan suighasava ami, mati gumazim kuaraziba guasa ivem adui. Egha Godin Dipenimin uaghan nan apanim gami. **9** Ia arazir kuram gamuavira iti, mati ian inazir afeziaba fomira Gibeian nguibar ekiamin amizi mokin. Kamaghin amizi, God ian arazir kurabagh nighnigh, ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam. **10** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ki faraghavira ian apizir dughiamin, ia bar dera, mati wainin ikarizim nguazir midiarimin otogha deraghavira be. Ezi ian inazir afeziaba, mati temer fikin ovizir faraghaviram aniba. Egha gin me Peorin Mighsiamin otivigha, egha faraghavira asem Balin ziam fava aghumsizir araziba

baghavira iti. Me bar aser kam gifonge, egha an mirara bar ikufi. **11** Efraimian gavgavim mangi givagham, mati kuarazim mighegha ghu. Eghti men amiziba naviba asang boriba batan kogham. **12** Tarazi boriba batiti, ki me misueghti, me arimighiregham. Ki tav ateghti a ikian kogham. Ki gumazamiziba ateghamin dughiamin, bizir kuraba tintinimin me bativam. Mevzika!” **13** Egha Hosea kamaghin migei: “O Ikiavira Itir God, Efraimia faragha, mati Tairin nguibar ekiamin min bar deravira iti. Ezi ki garima, apaniba izava Tair gasighasiki. Eghti arazir kam uaghan Efraimian otivam. Apaniba izi men boribav soghti me arimighiram. **14** O Ikiavira Itir God, ni ti ivezir manam me daningam? Ni men amizibar amuti me naviba asangan kogham. Ni amizir borir iririviba itiba men oter eboribar amighti da misingigh, eghti me oteba boribar aningan kogham.” **15** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Efraimia fomira Gilgalin ikia egha faraghavira arazir kurar kabagh ami. Ezi dughiar kamra, ki uaghan men aningagha men atari. Gumazamiziba arazir kurar avirim gamima, men gumazir dapaniba uaghan nan akaba batosi. Kamaghin amizi, ki uan dipenimin me batuegham. Egh ua me gifueghan kogham. **16** Efraimia boriba batan kogham, mati temem an biba misigha gifa, egh ua ban kogham. Eghti tarazi boriba batiti, ki borir me bar ifongezir kabav soghti, me arimighiregham.” **17** Gumazamizir kaba nan Godin akaba batogha an akamin gin zuir puvati. Kamaghin amizi, an akirim ragh uan gumazamizibagh asaragham. Eghti me kantrin igharazibar tongin pura guighav itir gumazamizibar min ikiam.

10 Israelia bizir avirim ikia, mati wainin ikarizir aghuim puvira be. Men bizir aghuiba bar avirasemegha iti. Kamaghin amizi, me asem bagha ofa gamir dakoziba ko dagiar guarir akinir aviribar ingara, egga bar deravira dagiar guarir akinir kabar kurti. **2** Me ifarir gumazamiziba. Kamaghin amizi, me uan osimtizar ivezir kuram iniam. Ikiavira Itir God men ofa gamir dakoziba, ko dagiar guarir akiniba apirarigham. **3** Kiran oveghangin, Israelia kamaghin mikimam, “E Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God en atrivim batoke. Egh e atrivim ikiti, a manmaghin en akurvagham? Ti puvatigham. **4** Atriviba en akurvaghasa pura migirigiar kinibagh ami. Me puram akar gavgaviba akira, egga kantrin igharazibar atriviba ko puram akabav sosi.” Israelia arazir aghuim ategha, arazir kuram gamuavira iti. Ezi arazir kurar kam, mati imezim itir ogger kurar gumazamizibagh asighasizim. **5** Golin bulmakaun nedazir Betelin itir kam, Samarian nguibar ekiamin itir gumazamiziba, me a bagh akongiva arangam. Guizbangira, apaniba an kurkaziba adegham. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko an gumazamiziba bar, me an apangkuv egh aziam. **6** Eghti Asiriaba golin bulmakaun nedazir kam inigh mangi, mati me takis gavman ganidi moghin, me uan atrivir ekiam daningam. Israelia fofozir gumazibar akabar gin zui, ezi fofozir gumazibar akaba dagheba puvati. Kamaghin amizi, apaniba Israelia abiraghti, me bar aghumsigham. **7** Israelian atrivim, apaniba a inigh mangigham, mati dazir suzim, aperiam a inigha ghu. **8** Asebar ziaba fer

danganiba, da mighsiabar pin iti, ezi Israelia kagh men ziaba fa arazir kurabagh ami. Eghti God danganir kabagh asighasigham, eghti ogheba ko benir dikoniba aghung ofa gamir danganir kaba avegham. Eghti gumazamiziba apanibar mongsi, kamaghin mighsiabav kimam, “Ia e gisin iriva e mongegh.” **9** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Fomira Israelia Gibeon nguibar ekiamin ikia arazir kuramin na gami, egha arazir kurar kam ataghizir puvati. Kamaghin amizi, apaniba izi gumazamizir kurar kabav sogh, egh mangi Gibeon tugham. **10** Kamaghira, ki gumazamizir arazir kurabagh amir kabav soghasa akam misuegha gifa. Egh ki pazavira me damigham. Me arazir kurar avirim gami. Kamaghin amizi, ki kantrin igharazibar amuti, me izi uari akuvagh me misogham, egh me inigh ingangarir gumazamizir kinibar min me ikirarigh me inigh mangam. **11** “Fomira Efraim mati bulmakaun amebar igiar mam, a rais dikabinasa deravira sure gami, eghti gumazamiziba raizin daghem iniam. Egha a ingangarir kam bar a gifonge. Ingangarim faragha bar an dera, ezi datirighin ki a damighti, an ingangarim bar osemegham. Datirighin ki Israel ko Juda damighti, aning bulmakaun min, gumazim temem an firim gikeghti, a nguazim abizir bizim gekuam. A ingangarir dafam damuva, bizir kam gekuti, temem an firim aghoram. **12** Ki kamaghin Israelia ko Judabav gei, ‘Ia arazir kurar kam ategh, arazir aghuibar amu, egh guizbangira nan ziam fi, mati gumazim azenir igiamin nguazim abigha dagheba oparima, da deraviram aghua dagher aviriba bati. Datirighin ia ua Ikiavira Itir God bagh izi. Ia ua

na bagh iziti, ki bar deravira ia damuam.’ **13** Ezi ia kamaghin amir pu. Puvati, ia mati gumazim azenimin ingari, ezi ian azenibar, ia arazir kuram ko ifavarir arazim opari. Kamaghin amizi, ian azeniba, dagher kuraba dar aghui, ezi ia da api. “Ia ti ghaze, ian midorozir gumazir avirim ian akuragham. Ia ghaze, ia deravira ikiamin tuavim gifogha gifa. Ezi puvati. **14** Kamaghin amizi, ian apaniba izi ia misogham, egh ian nguibar ekar divazir gavgaviba itibagh asighasigham. Osimtizir kam, mati Atrivim Salman fomiram amizir arazim, a Betarbelin nguibar ekiam ko misogha bar a gasighasiki. An adarazi men boriba ko amiziba isa nguazimin me apizima, me tintinibar ariaghiri. **15** Ia Betelia, ia arazir kurar avirim gami, kamaghin amizi, bizir kurar kamaghira garitam ia bativam. Aruem anangti, me Israelian atrivim misueghti, an aremegham.”

11 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Israel borir aghirimin min itima, ki bar a gifonge. Ezi nan borir kam Isipin kantrin itima, ki an diazima an azenan ize. **2** Ezi dughiar aviribar gin, nan akam inigha izir gumaziba nan gin mangasa Israelian gumazamizir kabar dei. Ezi akam inigha izir gumaziba men deima, me dughiabar zurara akiribagh igha me gasi. Nan gumazamiziba asem Bal bagha ofabagh ami. Me mughurar aghuim zuir ofaba marvir guaba bagha dagh ami. **3** Ki uabi, ki Efraimia geghara me afi, mati borim daruasa, afeziam a geghara anefi. Egha ki uaghan uan agharimningin men suigha me ateri. Ki deraghavira men gari, ezi me kamaghin fozir puvati, kirara ki me gamizi, me ghuamaghe. **4** Ki bar me

gifongegha men apangkuvigha deragha me gamua men
 asughasugha, me inigha uabi da izegha, men osimtizir
 me ateriba adangi. Egha ki aviragha men akurvagha
 dagheba me ganidi. **5** “Ezi me ua na bagh izan aghua.
 Kamaghin amizi, me ua Isipin mangi, o Asiriaba me
 gativagh men ganam. **6** Midorozir ekiam otoghti, apaniba
 nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akar ekiam akarigh,
 ivemar nguibar ekiamin aven mangi me ko misogynam.
 Nan gumazamiziba uan ifongiamin gin zui, kamaghin
 amizi, midorozir kam me agivagham. **7** Me zurara akirim
 na gasi, kamaghin ivezir kurar ki me daningamim, me a
 gitaghan kogham. Me uarir akurvaghsi asebar dimam.
 Eghti aser kinir kaba men akuraghan kogham. **8** “O
 Efraimia, ki ia ateghan kogham, egh ian ari mangighan
 kogham. Egh ki bar ia kuavaremeghan kogham, mati ki
 Atma ko Seboimin nguibar ekiamning bar moghira aning
 kuavareme. Ki bar ia gifonge, kamaghin amizi, ki bar ia
 gasighasighan kogham. **9** Nan aningagharim ian ti. Eghti
 ki pazi ia damuan kogham. Egh ki ua ia gasighasighan
 kogham. Nan araziba gumazamizibar arazibar min zuir
 puvati. Ki Godin Bar Zuezim, ezi nan araziba bar deragha
 bar zue, egha ki ia ko iti. Ki atar izi bar ia gasighasighan
 kogham. **10** “Ki uan gumazamizibar apaniba atiatim me
 daningisi, pamtemin dimam, mati laion tiarim akara
 dazeri. Eghti nan gumazamiziba atiating akongiva, aruem
 ghuaghirir danganim ategh zuamira izi nan gin mangam.
11 Me puviram atiating nighiva akong zuamira Isip ko
 Asiria ategh izam, mati kuaraziba migha zui. Eghti ki men
 aku uamategh men nguibar me itimin izam. Ki Ikiavira

Itir God, ki mikemegha gifa.” **12** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Efraimian gumazamiziba bar dughiar aviribar na gifari. Ki Godin Bar Zuezim, ki zurara uan akar dikirizimin gin zui. Ezi Judaba nan apengan ikia gavgafi.”

12 Bizir Efraimia arueba ko dimagaribar amiba, da bar moghira ikuvigha meraram asighasisi. Ifavarir arazim ko midorozir arazim men tongin bar ekefe. Me kantri Asiria ko ingarasa akam akiri. Egha me olivin borebar dagiar ingangarim gamua da isa Isipin da amadi, ezi Isipia dagh ivesi. **2** Ikiavira Itir God Judaba tuisighamin migirigiam iti. Egh a Israelia amizir arazir kuram ikarvagh ivezir kuram me daningam. **3** Men inazir afeziam, Jekop, a uan aveghbuam ko, aning uan amebamin navir averiamin ikia, uaning misosi. Gin Jekop ekevegha givagha God ko misosi. **4** Dughiar kamin, a Godin ensel ko misogha a gafira. Egha Jekop uabin apanguvasa puvira Godin ingarava ara, an azangsisi. Dughiar igharazimin, God Betelin nguibamin Jekop bato, egha a ko migei. **5** Jekop ko migeir Godin kam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. E kamaghin an ziam diponam, Ikiavira Itir God. **6** Kamaghin amizi, ia nighnizir gavgavim uan Godin ikiva uam a bagh izi. Egh ia apanguvir arazim ko guizin arazimin gin mangi. Egh a ian akurvaghsi ia a mizuam. **7** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Efraimia, Kenanian gumazir dagiaba bagha ingaribar min dagiar ingangaribagh amua, egha arazir aghuim sara dagh amir puvati. Me gumazir iza men bizibagh ivezibagh ifarasa bar ifonge. Me amadir biziba, me guizin ivezibar mirara da amadir puvati. **8** Egha me kamaghin migei: ‘E dagiaba itir gumazibar otivigha gifa.

E bizir aviriba iti. Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham, e okimakiar arazim gamua dagiar gumazibar otifi. E arazir kuratam gamizir puvati.’ 9 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ian ifavarim gifogha gifa. Ki fomira kantri Isipin ia inigha ian akua azenan ize. Egh ki ia damuti, ia uan dipenir aghuiba ategh ua purirpenibar dakuam, mati ki ia ko gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ia amizi mokin. 10 “Ki uan akam inigha izir gumaziba ko migei, egha irebamin min garir bizir aviribar me mikeme. Egha akam inigha izir gumazibar akatoribar, ki akar isin zuibar Israelia migei. 11 Ezi me orazir puvati. Me Gilgalin nguibar ekiamin arazir kurar aviribagh ami. Kamaghin amizi, me guizbangira bizir kinibar min otogham. Me Gilgalin nguibar ekiamin ikia bulmakaun apuriba isa uan ofa gamir dakozir kurabar ofabagh ami. Eghti ki ofa gamir dakozir kaba apirighti, da dagiar pozir kinibar min azenara ikiam.” 12 Bar fomira en inazir afeziam Jekop, ara Mesopotemian kantrin ghu. Egha an amizimin ikiasa, gumazir igharazimin sipsipbagh eghufi. Egha tuavir kamin a gumazir kamin guivim givese. 13 Israelia Isipin itir dughiamin, Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumazir mam amada, ezi a me inigha Isip ataki. Egha akam inigha izir gumazir kam deravira me geghufi. 14 Guizbangira, Efraimia arazir kurar avirim gamima, men Ekiam men aningaghe. Kamaghin amizi, me osimtizir kam bangin arighiram. Me Ekiamin ziam dikabiri, kamaghin amizi, a pazi me damigham.

13 Fomira Efraimin anabamin adarazi migeima, anabar igharazibar gumazamiziba atiativ agoi, egha orasi.

Efraimia uari Israelian anababar tongin uan ziam fe. Egha Efraimin adarazi ua asem Balin ziam fava arazir kamin arazir kuram gamigha gifa. Kamaghin amizi, me arighiregham. **2** Egha datirighin me arazir kuram gamua ghuavira iti. Me uari bagha marvir guaba silvan dar ingara egha dar ziaba fe. Gumazir maba uari dagh nighnigha, egha uan dafaribar dar ingari. Egh nedazir kaba bagh ofa damuasa gumaziba amisefe. Me bulmakaun nedazir kabar tori. Amei! Kar gumazamizir anabar bar kuraba. **3** Kamaghin amizi, gumazamizir kaba mizarazimin ghuariamın min pura givagham. Me dimagarimin ghuariamın min iti, eghti aruem anangti, ghuariam zuamira misingigham. Me raizin misevibar min aminim dagh ivangti, da pura tintinibar mangam. Egh me avir migharimin min pin ghuavanang pura givagham. **4** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin ia inigha ian akua azenan ize. Ki uabira, ki ian God. Ua godin igharaziba puvati. Kirara ki ian Akurvazir Gumazimra! **5** Ia gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki deravira ia geghufi. Danganir kam, aminir fefem itima, dipaba an puvati. **6** Ezi gin ia nguazir aghuimin otogha dagher aviriba ikia, egha biziba bar iti. Ia bizir kaba inigha givagha egha ifaghata uari fa ghaze, ia uari uan gavgavibar da ini. Egha kamaghin ia na ginamada. **7** Kamaghin amizi, ki ian tuavibar mongiva ia mizuamam, mati laion ko kaziar atiar igharaziba ami moghin, ia misoghti ia arimighiram. **8** Ki uabi fegh ia mikinigh, egh ian evariba abigham, mati bean amebam, an nguzim ovengezi an a bagh atari. Egh

ki ia abighirarigh egh zuamira ia tuigham, mati laion ko asizir atiar igharaziba ami mokin. **9** “O Israelian gumazamiziba, ki uabira ian Akurvazir Gumazim. Ezi ia aghua, kamaghin ia ikuvigham. Iavzika! **10** Ia atrivim ko gumazir dapaniba uari daningasa nan azara. Eghti me manmaghin ian akurvagham? Me bar ian akuraghan kogham. **11** Ezi ki aningaghegha atriviba ia ganingi. Ezi datirighin ki bar puvira ian aningagha, ian atriviba batuegha gifa. **12** “Ki Efraimian arazir kuraba bar, uan akinafarimin aven da osirigha givagha, deravira da atizi da iti. **13** Israelia deravira ikian firin, me onanigha egha aghua. Men arazir kam, mati borim amebamin navimin itima, amebam a batasava amima, an azenan otivan aghua. **14** Ki ti Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim da ua me inigham, a? Puvatigham. O ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti? O ovevem, ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti? Apanguvir arazim ti nan damazimin modogham. (Sheol h7585) **15** “Efraimia bar avirasemegha Israelian anabar igharazibagh afira. Ezi ki aruem anadi naghin aminir fefem amadagham, eghti a men mozir dipabar amuti da dakegham. Egh men bizir aghuiba bar da inigh mangigham. **16** Samariaba bar nan akaba barazir puvati, kamaghin amizi, me izevir kuram iniam. Apaniba izi me misoghti me arimighiram. Egh borir doziba isi nguazimin me apisti, me uaghan arimighiram. Egh amizir navir adasebar naviba abigham.”

14 O Israelia, ian arazir kuraba ia gamizi, ia asaghpore ire. Kamaghin amizi, ia uamategh Ikiavira Itir God, ian

God bagh izi. **2** Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh izi, ofan min kamaghin a ko mikim: “O God, ni bar moghira en arazir kuraba gin amadagh, egh e ni daningamin bizir aghuiba inigh. Datirighin e bulmakaun apuriba misogh nin ofa damuan kogham. Puvatigham. Arazir aghuir e fomira damuasa ni ko akam akiriziba, e dar amuam. **3** Asiriaba en akuraghan kogham. Eghti midorozir hoziaba en akuraghan kogham. E uan dafaribar marvir guabar ingari, egh gin e kamaghin ua dav mikiman kogh suam, ‘Kar en aseba.’ E fo, e mati asaghasazir borir e geghuvamin amebaba ko afeziaba puvati, ezi nirara, zurara en apangkufi.” **4** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ki gumazamizir na ataghizir kaba ua me iniam. Ki uan navir averiamin bar me gifuegh, uam men ataran kogham. **5** Ki Israelia deravira me damuam, mati amozim danganir misingizim gizi. Ki me damuti, me akimarir aghuiba ko Lebanonin temer ekiabar min otivam. Temer kabar biba bar nguazir averiamin ghuaghiri. **6** Me deraghvira otogham, mati tememin ghuzir igiaba otifi. Men ganganim bar deragham, mati olivin temer dirimin min bar dera. Eghti gumazamiziba bar me bagh bar akuegham, mati me kantri Lebanonin temer sidabar mughuriar aghuariba bagha agoi. **7** Me ua izi na ko ikiti, ki me geghuvam, mati me nan orangtizir dughuazimin apengan iti. Eghti men azeniba dagher aviriba ikiam. Egh borir aviriba batam, mati wainin azenimin itir wainin ikariziba deraghavira oviziba bati. Egh me ziar ekiaba ikiam, mati Lebanonin kantrin wainin dipar bar aghuir faraghavira itim. **8** “O Efraimia, ia ua marvir guabar

ziaba fan kogham. Ki uabira, ian azangsiziba baragham.
Egh deraghvira ia geghuvam. Eghti ia nan apengan
ikiam, mati gumazim aruemin dughiamin, temer ekiamin
dughuazimin apengan aperaghav iti. Ia isir bizir aghuiba
bar, kirara dar mingarim.” 9 Gumazir nighnizir aghuarim
itiba, me akinafarir kamin aven tir migirigiaba, me dar
fofozir aghuim iniam. Ezi ki kamaghsua, me akar kam
ginighnigh, egh an gin mangam. Ikiavira Itir Godin
Araziba bar dera, ezi gumazamizir aghuariba dar gin zui.
Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar gin zuir
puvati. Kamaghin amizi, me asaghpora iri.

Joel

1 Kar Ikiavira Itir Godin akam, a Petuelin otarim Joel bagha ize. **2** Ia gumamazizir aruaba, ia oragh. Ia Judan nguazimin itir gumamaziziba bar, kuariba arikigh. Ki datirighin otivir biziba bagh ian azangsighasa. Fomira bizir kamaghin garitam ti ian dughiam ko ian inazir afeziabar dughiamin otoz, o puvati? **3** Ia bizir kamin gun uan boribav kim. Eghti ian boriba uan boribav kinti, men boriba gin otivamin adaraziv kim. **4** Odezir guar igharagha garir 4pla otivigha, bizir nguazimin aghuibar dafariba bar ada gifa. Faragha zuir odeziba da kun odeziba, da bizir dafarir maba api. Ezi dar girara, odezir bizir avirir mighagha aruiba, iza bizir maba api. Ezi dar girara, odezir febaba uari fa kura iza bizir dafarir maba api. Ezi dar girara, odezir akiraba, kar odezir bar ekar bizibagh asighasiziba, da izir dughiamin bizitam itir puvati, da bar da agifa. **5** Ia gan, odezir kaba bar ian wainin ovizibagh asighasiki. Kamaghin amizi, ia gumazir mighigha wainin dipam apava onganiziba, ia osegh dikavigh azi! Ia gumamazizir wainin dipaba apiba, ia uaghan uan wainin dipar isingtiziba bagh azi. **6** Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazir bizir ekiam en kantri bar a noke. Da bar gavgavigha bar aviraseme, ezi e da diponan ibura. Ezi dar atariba bar ghumi, mati laionin atariba. Egha mati laionin amebam uan atarir afuzibar asizibav sogha da aghoragharisi. **7** Da en wainin ikarizibagh asighasigha, en fighin temeba apima da midia dipiraghire. Da temer iniba bar da amezi, dar aguaba ghurghurigha misigha iti. **8** Ia gumamaziziba, ia azi,

mati guivir igiam gumazir igiamin ikiasa a ginabazi an
 areme, ezi a uan pam bagha puv azia, azirakar korotiar
 piziba aghui. **9** Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven,
 ofa damuamin dagheba ko wainin dipaba puvati. Ofa
 gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin ofa damuamin
 biziba puvati. Kamaghin amizi, me azi. **10** Azeniba pura
 ikia dagheba puvati. Azenimin itir dagheba bar ikufi,
 kamaghin amizi, nguazim pura ikia misingi. Ezi wainin
 oviziba bar misigha gifa. Ezi olivin borer igiam givasava
 ami. **11** Witba ko, baliba ko, dagheba ko, bizir maba sara
 bar ikufi. Kamaghin amizi, ia gumazir azenimin ingariba
 ko, gumazir wainin azenimin ingariba, ia naviba osemegh
 azi. **12** Wainin ikariziba ko fighin temeaba bar misingi. Ezi
 temer igharazir ovizir aghuiba itiba, da uaghan misingi.
 Kamaghin amizima, gumazamizibar arazir bar akongezim,
 a bar gifa. **13** E uan Godin Dipenimin ofa damuamin
 dagheba ko wainba puvati. Kamaghin amizi, ia ofa gamir
 gumazir ofa gamir dakozimin ingangarim gamiba, ia
 azirakar korotiar piziba aghuigh egh azi. Ia dimagarimin
 azirakar korotiar piziba aghuigh, Godin Dipenimin aven
 mangegh iki mangiti aminim tiragh. **14** Ia gumazamiziba
 bar me mikemeghti, me dagheba atakigh. Egh Judan
 nguazimin itir gumazamiziba bar men diaghti, me izi
 Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin uari akuvagh, an
 dimiva arang. **15** Bar guizbangira, dughiar kuram kiran
 oveghangin otivam, kar Ikiavira Itir God Izamin Dughiar
 Ekiam. Kar Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gavgavimin
 ivezir kuram gumazamizibar aningamin dughiam. Evzika!
 E uarira uarir apangkufi, dughiar kam, a bar moghira

ikuvigham. **16** En dagheba en damazimin bar ikuvigha gifa, e manmaghira damuam? E uan Godin Dipenimin mangi, bar akuegh ighiabar amuan kogham. **17** Nguazimin aven dipaba puvati, ezi dagher oviziba nguazimin aven ariaghire, ezi dagheba otivir puvati. Kamaghin amizi, ruar dipenir dagheba ariziba, da pura ikia ikufi. **18** Graziba puvatizi, bulmakaun okoruaba mitiriam puvira men azi, kamaghin amizi, me arai, eghe dar okoruaba pura tintinibar aruava onгани. Ezi sipsipin okoruaba uaghan mitiriam men azi, ezi me aghariba gunigha bar amira. **19** Temeba ko graziba bar misingi, mati avivzariam dar isi. Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, ki pamten ni ko migia nin dei. **20** Faneba ko, daghuriba ko, dipar atuiba bar misingigha gifa, ezi graziba mati avim bar adar isi. Kamaghin amizi, asizir atiaba uaghan nin dei.

2 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a bar roghira izi. Kamaghin amizi, Saionin nguibam, a Godin mighsiamra, ia a gisin iki, sighabagh iviva dibiariabar tong. Eghti Judan nguazimin itir gumazamiziba bar nighiva akong. **2** Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiam, a bar mitarmegham, eghti ghuariar pizir aviriba overiam apazagham. Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazibar bizir bar ekiam, zuamira mighsiabar otifi, mati aminim tiasava amua bar mitarmangi. Bizir kamaghin garitam fomiram otozir puvatigha iza datirighin, egh bizir kamaghin garitam gin uam otivan kogham. **3** Da mati, avim dadabar isi moghin dagheba ko, graziba, ko, bizir igharaziba sara bar ada agifa. Danganir da tighar mangamiba, da bar deragha, mati Idenin Azenim. Ezi danganir me ter afariba ko, graziba

amegha givaziba, da mati danganir misingizim. Da bizitam ataghizi, a itir puvati. Bar puvati. Da biziba bar ada gifa. **4** Odezir kaba, mati midorozir hoziabar min, ivemara izi. **5** Da mighsiar orazibar uari akura ghuavanadir dughiamin, dar niginim mati, karisba dagiabagh isin ghua tingazi, eggha mati tuzim isia mizariaba dikava tingazi. Eggha mati midorozir gumazir bizir bar ekiam, midorozim damuasava ami. **6** Da roghira izir dughiamin, gumazamiziba bar atiatigha, men guaba ighegha igharagha gari, eggha me bar dukome. **7** Odezir kaba, midorozir gumazibar min ivemara izi. Eggha nguibar ekiamin divazir gavgavimin bira ghuavanadi. Eggha mati midorozir gumaziba bizimin voroghira zui. Eggha me ragha tuavir igharazitamin zuir puvati. Me vaghvagha uan bizim ataghirazir puvati. **8** Me ghua gumazir igharazitabar tuaviba apirir puvati. Me vaghvagha bigha ghuavira iti. Me ghua men afuziba ko barir pibar atiatir puvati, eghti bizitam men tivaghan kogham. **9** Me ivemara nguibar ekiabar zui. Me divazir gavgavibar ghuavanaga ghuaghira nguibar ekiabar aven zui. Eggha dipenibar biribar ghuavanaga winduabar aven ghuaghiri, mati okimakiar gumaziba. **10** Me zuima nguazim mati mikimkizim a ginobazi a ivazvasi, ezi overiam mati God a ginobazi a nidi. Ezi aruem ko iakinim mitarmangizi, mikoveziba ua isir puvati. **11** Ikiavira Itir God uan midorozir gumaziba Akar Gavgavim me ganidi, ezi an migirigiaba mati ararim dagarvasi. An midorozir gumaziba bar aviraseme, eghti gumazitam me diponiva avegham. Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, gumazamizibar amuti, me bar atiatigham. Eghti

tinara dughiar kamin aven mangi ikuvighan kogh, deravira ikiam? Ti puvatigham. **12** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Guizbangira, bizir kurar kaba bar otivam, eghti ia datirighira uan navibagh iragh ua na bagh izi. Egh dagheba ategh uan navir averiaba sara azi ua na bagh izi. **13** Ia pura uan korotiaba abighiva azir arazim damuan marki. Ian navir averiaba aven bighiregh, ian ararem akagham. Ia fo, Ikiavira Itir God gumamaziziba bar me gifongegha bar men kuarkufi. Egha zuamirama atarir pu. Puvati. An apangkuvim bar moghira men ekefe. Egha a zurara uan nighnizim gighasa ifongeghavira ikia, egha gumamazizibar arazir kuraba ikarvazir puvati. Kamaghin amizi, ia ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izi. **14** Ia ua Ikiavira Itir God, ian God, ia a bagh iziti, a ti uan nighnizim giragh, deraghvira ia damuam, egh dagher aviriba ia daningam. Eghti ia a bagh ofa damuamin dagheba ko wainba ikiam. **15** Ia Saionin Mighsiamin iki sigham givi. Egh uari akuvagh dagheba ateghamin dughiam ginabagham. Egh gumamaziziba bar me akuvagh, me mikimti, me nan ziam fisi, uan bizir kuraba ko arazir kuraba ategh, nan damazimin bar zuegh. Men gumamazizir ghuriba ko, borir ekiaba ko otem apir borir iririviba, me bar moghira, ni me inigh izi. Poroghamir igiaba, me uan dipeniba ategh uaghan izi. **17** Nan ofa gamir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, ni me mikemeghti, me Godin Dipenimin azuarim ko, ofa gamir dakozimin tongin tugh aziva arang kamaghin mikim, ‘O Ikiavira Itir God, e nin gumamazizibara. Ni uan gumamazizibar apangkufigh. Puvatighti, kantriba

bar, akirim ragh e gasaragh dibovir akabar e mikimam. E nin azai, ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ateghan koghti, me e dipova kamaghin mikiman kogham, Ian God managh iti?” **18** Ezi gin, Ikiavira Itir God, bar puvira uan nguazim ginighnigha, uan gumazamizibar apangkufi. **19** Egha Ikiavira Itir God uan gumazamiziba ikaragha kamaghin me migei: “Ia gan! Datirighin ki dagheba ko wain dipaba, ko olivin borem ia danighti, ian dagheba avirasemegham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, dibovir akabar ia damuan kogham. **20** Eghti ki notin amadaghan itir odeziba batueghti, da ian saghon mangam. Da danganir misingizir gumazamiziba itir puvatizimin mangam. Dar okoruar faragha zuim, ki da batueghti, da Amangsizim Itir Dipar Akaremin magiram. Eghti dar okoruar igharazim, ki da batueghti, da Mediterenianin Ongarir Ekiamin magiram. Dar kuaba kurigh mughuria bar aninganir kuram otivam. Bar guizbangira, ki arazir gavgavir bar ekiam damuam. **21** “Ki Ikiavira Itir God, ki arazir bar gavgavir ekiaba ni bagha dagh ami. Kamaghin amizi, O nan nguazim, ni atiatingan marki. Ni bar akongegh navim deragh. **22** Graziba uam gumazamiziba puvatizir danganibar otifi. Ezi teme ba ua be. Ezi fikin teme ba ko wainin ikariziba dagher aviriba iti. Kamaghin amizi, ia asizir atiaba, ia atiatingan marki! **23** “Ia nan damazimin deraghasa, ki ian akurvagha amozir aviriba ia ganidi. Amozir dughiabar iakinir faragha zuiba, ki amoziba ia ganiga, egha uaghan amozir dughiabar gin izir iakiniba, ki amoziba ia ganidi. Kamaghin amizi, ia Saionin gumazamiziba, ia bar akongegh. Ki Ikiavira

Itir God, ian God, ki ian akurvaghasa amizir biziba, ia da bagh bar akongegh. **24** Witin iniba kua dar dagheba isir danganiba, bar izevegham. Eghti wain ditir danganiba ko olivin oviziba mirmirir danganiba, wainin dipaba ko, olivin boreba bar dagh izivagh fasfagham. **25** Ki uabi, midorozir gumazibar min, odezir okoruar kaba ia bagha da amangi. Maba, odezir bizir avirir mighagharuiba, maba, odezir febaba, maba, odezir bar ekar bizibagh asighasiziba, maba, da kunodezir biziba aghoriba, da bar izegha ian dagheba ame. Kamaghin amizi, ki ua da ikaragh deraghvira ia damuam. **26** Ia dagher aviribar ami, egh bar izevegham. Ki digavir kuram gamir arazir aghuir aviriba ia bagha dagh ami. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba, me nan gumazamizibar amuti, me uam aghumsighan kogham. Eghti kamaghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fam. **27** Kamaghin amizi, ia Israelia, ia fogh suam, Ki ian tongin iti. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ezi godin igharazitam nan min itir puvati. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba, me ia damuti, ia uam aghumsighan kogham.” **28** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: “Dughiar gin izamimin ki uan Duam gumazamiziba bar me gingegham. Eghti ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazibar min mikintima, ian gumazir ghuriba irebabar gantima, ian gumazir igiaba irebabar min amizir bizibar ganam. **29** Egh dughiar kabar ki uaghan uan Duam isi, uan ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh ingegham.” **30** Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei: “Ki pin overiamin digavir kuram gamir araziba akakagh, uaghan nguazimin

digavir kuram gamir arazibar amuam. Eghti ghuzim ko, avim ko, migharir pizir ekiaba otivam. **31** Eghti aruem mitarmeghti, iakinim ghuzimin min otogham. Bizir kaba faragh otivighti, gin Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam otogham. Dughiar ekar kam otoghti, gumamaziziba bar atiatigham. **32** Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin ziamin diaghamin adarasi, a men akurvagham. Eghti Ikiavira Itir God mikemezi moghin, gumamazizir Saionin Mighsiam ko Jerusalem in nguibamin itiba, men tarazi oveghan kogham. Gumamazizir Ikiavira Itir God ua bagha inabaziba, me men tongin iki deraghvira ikiam.”

3 Egha Ikiavira Itir God ghaze: “Ia oragh! Gin izamin dughiamin, ki Jerusalem ko Judan gumamazizibar amighti, me ua deragh otivigham. **2** Eghti ki kantriba bar dar gumamaziziba bar me inigh izi, danganir zarir mamin otogham. Me danganir zarir kam kamaghin a dibori, God Gumamaziziba Tuisisi. Ki kagh me akuvagh, arazir me nan gumamazizibagh amiziba bagh akam me gasam. Gumamazizir kaba, me nan gumamazizir ki ua bagha inabazibara. Kantrin kabar gumamaziziba, nan nguazim inigha anebigha uarigh aningi, egha Israelia inigha tintinimin kantrin igharazibar ghue. **3** Egha me nan gumamaziziba bagha satu gikarara uari uari amiseveghe gari, terara vaghvagh me iniam. Egha me Israelian otariba amaga, dar ikarvazimin, uari bagha tuavimin amiziba isi. Egha me Israelian guivir doziba amaga, uari bagha dagiaba isa wainin dipabagh ivesi. **4** “Ia Tair ko, Saidonin nguibamningin adarazi ko, Filistian

kantrin danganiba bar, ia manmaghin na damuasa? Ia ti ghaze, Ki arazir kuram gamizi, ia na ikarvaghasa a? Ia kamaghin nighnighti, ki zuamira ian arazir kuram ikaragham. **5** Ki fo, ia nan gol ko, silvan biziba ko, bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba sara, inigha ghua uan asebar ziaba fer dipenibar da ariki. **6** Ia Tair ko, Saidon ko, Filistiaba, ia Jerusalem ko, Judan danganir igharazibar gumazamiziba inigha, bar saghon ghua me amada, ezi Grikba me givezezi, me pura men ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar otifi. **7** Ezi datirighin ki ua me inighti, me ua danganir ia me amangiziba ategham. Eghti ia me gamizir arazimra, ki a ikarvagh ia damuam. **8** Ki Judabar amamangatighi, me ian otariba ko guivibagh ivezam. Egh me inigh Sabean kantrin ikizir saghon itimin me amadagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **9** Egha God akar kam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin mangi a mikimasa Joel mikeme, “Ia God ko midorozim damusi biziba akir iki, egh midorozir gumaziba bar men diaghti, me izi uari akuvagh, egh misoghsi mangam. **10** Ia uan nguazibagh tuir ainbav soghti, da midorozir sababar min otifigh. Egh uan sabar ikizirizir azenibar ingaribav soghti, da afuzibar min otifigh. Eghti gumazir gavgaviba puvatiziba, uaghan midorozir gumazibar otivam. **11** Ia kantrin roghira itibar gumazamiziba, ia bar moghira zuamira izi, danganir zarir kamin uari akufagh.” O Ikiavira Itir God, ni uan midorozir gumazir gavgaviba amadaghti, me izi apanir kaba ko misogh. **12** Ezi God kamaghin migei: “Kantribar gumazamiziba bar, dikavigh danganir

zarir kamin izi. Me danganir zarir kam kamaghin a dïbori, God Gumamaziziba Tuisisi. Ki danganir kam daperagh, Israelin boroghin itir kantribar gumamaziziba bar men arazir kuraba tuisigham. **13** Ikizir kaba, me bar gumamazizir kuraba! Kamaghin amizi, ia sabar ikiziriziba inigh me aghor, mati daghem anigha gifa. Egh pamten me dikabin, mati gumazim wainin oviziba dikabiri danganimin da diti. Ezi wainin dipaba bar izivagha fassasi. Eghti, gumamazizir kaba kamaghira bar ikuvigham.” **14** Gumamazizir bar avirim, bar avirasemegh kotiam bagh danganir zarir kamin uari akuvagham. Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, bar dughiar ovezimïn danganir zarir kamin otivam. Danganir zarir kamin ziar igharazim, God Ivezir Kuram Gumamazizibar Aningasa Mikeme. **15** Eghti aruem ko iakinim mitarmeghti, mikoveziba ua isian kogham. **16** Ikiavira Itir God, Jerusalemïn aven Saionin Mighsiamin pamtemin deima, an dimdiam mati ararim dagarvasi, ezi overiam ko nguazim nisi. Ezi God uan gumamazizibagh eghufi, eghti me ikuvighan kogham. A Israelian mogomer danganimin min iti. **17** A kamaghin migei, “Dughiar kamin ia Israelia fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ian God. Saion, nan mighsiamra, ki danganir kamin iti. Ki Jerusalem damighti, a nan nguibar ekiamra ikiam, eghti azenan itir darazi uam an aven mangan kogham. **18** Dughiar kamin, wainin azenir aviriba otivigh mighsiaba avegham, eghti mighsiar muziariba bar, bulmakaun aviriba dar ikiam. Eghti gin Judan nguazimin itir daghurir dakeziba, dipar aviriba zurara dagh izivagh ivemaram. Eghti dipatam Ikiavira Itir

Godin Dipenimin ikegh azenan izi, emir ivemar Akasin Temeba Itir Danganir Zarimin mangam. **19** Isipin kantri ko Idomin kantri, aningın midorozir gumaziba iza, Judaba ko misogha, pura gumazamizir osimtiziba puvatiziba, me misoghezi me ariaghire. Kamaghın amizi, Isipin nguazim danganir midiarimin min otogham, eghti Idomin nguazim danganir kinimin min otoghti, gumazitam uam an ikian kogham. **20** Eghti gumazir, gumazamizir kabav soghezi me ariaghireziba, ki men arazir kurar kamra ua me ikarvagham. Osimtizim itir gumazir kaba, ki men tav ateghti a ikian kogham. Eghti nan gumazamizir Jerusalem ko Judan danganir igharazibar itiba, me zurara iki mamaghira ikiam. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki Saionin Mighsiamin ikiam.”

Amos

1 Ki Amos, ki Tekoan nguibar ekiamin gumazim, egha ki sipsipbar garir gumazim. Ki irebamin min garir bizimin garima, God akar kam na ganingi. Dughiar kamin, Usia Judan kantrin atrivimin itima, Joasin otarim Jeroboam, Israelin kantrin atrivimin iti. Ki bizir kam irebamin min an ganigha givazi, azenir pumuning givazima, mikimkizim oto. **2** Amos kamaghin migei: “Ikiavira Itir God, Jerusalemın nguibar ekiamin Saionin Mighsiamin iti. Egha an azenan iza pamtemin dia dagarvasi. Ezi grazir aghuariba ko, Karmelin Mighsiamin orazimin itir terafariba bar misingi.” **3** Amos kamaghin migei: “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Sirian kantrin aven itir nguibar ekiam Damaskus, an gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me Gileatin Distrighin itir gumazamiziba bar me dikabiragha me abini. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam. **4** Kamaghin amizi, ki avim isi Atrivim Hasaelin dipenim mikinighti, avim Atrivim Benhadatin nguibar ekiar gavgaviba bar dar isigham. Nguibar kaba, divazir bar gavgaviba da avinizi da gavgavigha iti. **5** Ki nguibar ekiar kam Damaskus, an ainin tiar akabar divazir gavgaviba bar ada akararigham. Egh ki Avenin Danganir Zarimin itir gumazamiziba batuegh, uaghan Beteden kantrin atrivim batuegham. Eghti kantri Sirian itir gumazamiziba mangi aruem anadi naghin itir nguazim Kirin, aven kalabusin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!” **6** “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga

ghaze, Filistian kantrin aven itir nguibar ekiam Gasa, an gumamaziziba arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me ikizir mabar gumamaziziba inigha ghua Idomin kantrin kalabusin min me ati. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki izezir kuram me daningam. **7** Kamaghin amizi, ki avim isi Gasan nguibar ekiamin itir divazim mikinighti, avim an dipenir gavgaviba bar dar isigham. **8** Egh ki Asdotin nguibamin itir gumamaziziba bar me batuegh, uaghan Askelonin atrivim batuegham. Egh uan gavgavimin Ekronin nguibar ekiam gasighsigh, Filistian ikiavira itir varazira, ki me misueghti, me arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme!” **9** “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Tairin nguibar ekiamin gumamaziziba, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me ikizir mabar gumamaziziba bar me isa Idomin kantrin me amadazi, Idomia me isa kalabusin min me ati. Me fomira ikizir kaba ko deragh dapiasa akam akiri, ezi puvati, me datirighin uan akar dikirizim abiki. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki izezir kuram me daningam. **10** Ki avim isi Tairin divazim mikinighiva, an aven itir dipenir gavgaviba bar dar apongegham.” **11** “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Idomin kantrin aven itir darasi, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me uan adarazira Israelia, men agintigha, men marazi midorozir sababar me misozi me ariaghirima, me tong men apangkuvir pu. Bar puvati. Men aningagharir arazir kam men tongin ikiavira iti. Kamaghin amizi,

nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam. **12** Kamaghin amizi, ki Temanin Distrighin avim akunighti a magiram. Eghti ki Bosran nguibar ekiamin itir dipenir gavgavibar apongti da isiam.” **13** “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Amonian kantrin gumazamiziba, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me ua nguazitaba iniasa misosi, egha Gileatin Distrighin itir amizir naviba adaiba, me men naviba abizi da biaghiri. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam. **14** Kamaghin amizi, ki avim isi Raban nguibar ekiamin divazibav kinighti, men dipenir ekiaba bar isigham. Eghti midorozir gumaziba misoghiva pamtemin dagarvagh dimam, eghti midorozim bar gavgavigham, mati aminir ekiam dughiar kuramin oto. **15** Eghti Amonin atrivim uan midorozir gumaziba ko me mangi kantrin igharazimin kalabusin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!”

2 “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Moapia arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me Idomin kantrin atrivim inigha a misoghezi an areme. Ezi me gin uam an aghariba inigha avimin da tuezi da isigha arinimin min oto. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira Moapia bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam. **2** Kamaghin amizi, ki avim isi Moapin kantrin anakunighti, Keriotin nguibamin dipenir gavgaviba bar isigham. Eghti midorozir bar ekiam otoghti, midorozir gumaziba pamten dimiva sighabagh iviam. Eghti Moapia midorozir kamin tongin arimighiregham.

3 Eghti ki Moapin atrivim ko an ingangarir gumaziba bar me misueghti, me arimighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!” **4** “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Judaba arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me nan Araziba batogha, arazir ki ifongezibar gin zuir puvati. Egha me uan inazir afeziaba faragha gin ghuezir aser ifavariba, uaghan dar gin zui. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, eghti ki izevir kuram me daningam. **5** Kamaghin amizi, ki avim isi Judan nguibabav kinighti, Jerusalem dipenir gavgaviba bar isigham.” **6** “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Israelia arazir kurabagh amua ghuavira iti. Israelia uan namakabar amamangatizi, me pura men biziba inigha, ua da ikarvaghan iburaghuburaki. Ezi Israelia pura uan bizir namakabagh aningizibagh nighnigha, gumazir kaba biziba amadi moghin me amadi, ezi gumazir ekiaba me givese. Ezi me pura gumazir ekar kabar ingangarir gumazir kinibar ikiam. Ezi Israelia gumazir ekar kaba da dagiaba inigha, gumazir pura men bizir me da inizibar biziba ikarvasi. Gumazir men biziba pura da iniziba, mezvika, me osimtiziba puvati, ezi bizir me Israelia da pura iniziba dar ivezim ekevezir puvati. Dar ivezimin dibobonim, dagarir asuamning givezamin dagiabar ko magh ghue. Egha Israelia tong men apangkuvir puvati. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe. Eghti ki izevir kuram me daningam. **7** Me gumazir gavgaviba puvatiziba dikabira, onganarazibagh amir gumamaziziba batosi. Egha afeziar maba uan otariba

ko me amizir vamira ko akua arazir kurabar a gami.
 Me kamaghin amua nan ziar aghuim gasighasisi. **8**
 Danganir me Godin ziam feba, me pura namakaba da
 inizir iniba ghuara dagh isin akui. Inir kaba kamaghin
 akagha ghaze, gumazir pura dagiaba inizir kaba, me ua
 da ikarvagham. Egha me inir kaba ua me ganidir puvati.
 Egha me uan namakar men biziba iniziba isa kot garigha
 wainin dipabagh ivezasa me da dagiaba isi. Egha me Godin
 Dipenimin aven wainin dipar kaba api. **9** “Israelia nan
 gumazamiziba, ki ia bangin Amoria gasighasiki. Gumazir
 kaba temer sidabar min ruarigha, egha okin temebar min
 gavgafi. Ezi Amoria ki bar moghira me gasighasiki. **10**
 Ki Isipin nguazimin aven ia inigha azenan ize. Egha ia
 inigha Amorian nguazimin ia arighasa, 40plan azenibar
 gumazamiziba puvatizir danganimin ki ian faragha ghua
 ian akua ize. **11** Ki ian otarir maba, akam inigha izir
 gumazibar min me amisefe. Ezi me nan akam akunan
 aghuagha men anogoroke. Egha ki ian gumazir igiar
 maba, Nasan gumazibar min otivigh nan ingangarim
 damuasa me amisefe. Ezi ia me gakaghonezi me wainin
 dipaba ame. Israelia ia fo, kar bar guizbangira! Ki Ikiavira
 Itir God, ki mikemegha gifa! **13** “Ia oragh! Ki datirighin ia
 dikabiraghti ia magiregham. Osimtizir ia iniamim mati
 gumazim bizir osimtizim ateri an akiragharim a gami
 moghin, ia mizazir ekiam baragham. **14** Gumazir puvira
 ivemariba, me ari mangi mongan iburagham. Gumazir
 gavgaviba, me ua gavgaviba puvatigham. Midorozir
 gumaziba deragh ikisi uarir akurvaghsi damuva avegham.
15 Gumazir barir pibar misoziba, me tuivigh gavgavigh

misoghiva avegham. Gumazir puvira ivemariba, me deragh ikisi uarir akurvaghsi ivemaran iburagham. Eghti gumazir hoziabagh apiagha misoziba me uaghan ari mangan iburagham. Men apaniba me misoghti me bar moghiram arimighiregham. **16** Dughiar kamin, midorozir gumazir atiatir puvatigha misoziba, me bar moghira uan midorozir biziba ategh puram ari mangegham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!”

3 O Israelin gumazamiziba, ia oragh! Ikiavira Itir God Isipin kantrin aven ia inigha azenan ize, ia bar moghira deragh an akar a ia gasim baragh. **2** A kamaghin migei: “Ikizir aviriba nguazir kamin iti. Ezi ki men tongin iarara inabazi, ia nan gumazamizibara iti, ezi ki bar deravira ia geghufi. Kamaghin amizi, ki ian ganti, ia arazir kurabar amuti, ki bar ada ikarvagh ivezir kuram isi ia daningam.” **3** Gumazir pumuning uaning ko darusi, faragh akam akirighan kogh, mamaghin uaning inigh daruam? Puvatigham. **4** Laion asizitam ruarimin a inighan kogh, manmaghsu dazeram? Eghti laionin igiam dagiar torimin iki asizitam ameghan kogh, manmaghsu dimiva arangam? Puvatigham. **5** Eghti ivetam, asizir otevir kuarazibagh ifaramim an ikian koghti, kuaraziba manmaghin puram an aven mangam? Eghti asizitam azuazimin aven mangigham koghti, azuazim manmaghsu pura irigham. Bar puvatigham. **6** Eghti midorozim nguibatamin aven otivsi, gumazamiziba fofoghsi me sigham giviam. Ezi ia manmaghin nighnisi, gumazamiziba atiatingam, o? Ezi kamaghira, nguibar ekiatam asighasizim a batogham. Ezi ia manmaghin nighnisi, Ikiavira Itir

God ti asighasizir kam amadaz, o? **7** Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin Ekiam damuasava amir biziba, a faragh uan ingangarir gumazibav kemegham, kar an akam inigha izir gumaziba, egh gin a mikemezi moghira dar amuam. **8** Gumazim laion baraghti, a pamten dazerti, a ti atiatingam, o? Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam uan akam gumazitam danighti, an anekunan kogham o? Puvati, an an gun mikimam. **9** Ia mangi, gumazir Asdotin nguibar ekiamin dipenir gavgavibar itiba, ko Isipin kantrin dipenir gavgavibar itiba, men diagh, akar kamin gun me mikemegh, “Ia bar mangi Samarian mighsiabar uari akuvagh iki, egh Samarian gumazamizibar gan, me bar onganigha atiatim uarira uarigh anidi. Egh men igharaz darazi dikabirir arazir kurar me amiba ia dar ganigh.” **10** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Samarian gumazamiziba okimakiar arazim ko midorozir arazim gamua, pura bizir aviriba isa ghua uan dipenir gavgavibagh arizi, da bar izefe. Me guizbangin arazir aghuibar amuan fofoziba bar puvati.” **11** Ezi Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, “Apanitaba izi men kantri ekiarugh an aven daru, egh men nguibar ekiamin divazir gavgaviba akarigh, men bizir aghuir men dipenir gavgavibar itiba iniam.” **12** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Laion sipsipin tam misuegh anemeghti, sipsipbagh eghuvir gumazim uam a inisi, mangi ganti, an midiarir muziaribara ikiam, mati an suer agharimning ko kuarir nam. Eghti arazir kamra, God Samarian itir gumazamizibar amuam. Samaria, a Israelin kantrin aven itir nguibar ekiam. Gumazamizir kaba deragha apiagha

bar akongegha iti, me datirighin bar ikuvigham. Men tongin itir ikizir bar muziarim deragh ikivira ikiam, mati nguibar ekiamin itir bizir aghuiba bar ikuvizi, dakozir suemin otevimra irigh mamaghira ikiam.” **13** Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migei: “Ni deragh kuarimning atigh oregh, Jekopin ovavir boriba ikiangsizir akar kam me daningigh: **14** Dughiar ki Israelian arazir kuraba ikarvaghaim, ki Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozibagh asighasigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba, ki bar da apirarighi da nguazim giregham. **15** Egh ki dipenir aghuir gumaziba dughiar orangtiziba bagha ingarizibagh asighasigh, dipenir aghuir me aruem garir dughiamin avughsi ikiamibagh asighasigham. Egh dipenir me elefanin ataribar kurkeziba, ki bar da apirarighi da minezir kinibar otivigham. Eghti dipenir ekiaba bar moghira ikuvigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!”

4 Ia Samarian amiziba, ia akar kam baragh: Ia mati bulmakaun aghuibar min grazir avirim apava ian mikarziba bar dera. Gumazamizir gavgaviba puvatziba, ia bar pazavira me gami. Egha ia osimtiziba isa onganarazibagh amir gumazamizibagh aniga, tong men apangkuvir puvati. Egha ia uaghan uan pabar dia uari bagh wainin dipaba inigh izasa me migia ghaze, “Ia wainin dipar aviriba inigh iziti, e dar ami onganam.” **2** Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin bar zuezim, a uan ziar zuruzim akagha, akam akirigha givagha ghaze, “Bar guizbangira, dughiatam iziti, apaniba akezimin ian guigh ia mikirivagh

mangegham. Ia bar moghira, mati gumazim dipamin akezin osiribar guava azenan izi moghin, me akezibar ian guigh danganir igharazimin mangam. **3** Apaniba ia inigh nguibar ekiamin divazim akaraghirezi naghin mangi azenan otogham, egh ia isi Harmonin danganir bizir kuraba akurimin, ia akunighti, ia magiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.” **4** Ikiavira Itir God, a God, a kamaghin migia ghaze: “Ia Israelia, ia dikavigh mangi Betelin nguibar ekiamin arazir kurabar amuva nan akam batogh. Egh ia Gilgalin nguibar ekiamin mangi akirim ragh na gasi mamaghira iki. Ia mizarazibar zurara ofa damusi asiziba inigh izi. Egh dughiar mikezin, ia uan azenibar dagheba ko, biziba tuiragh pozir 10pla mikinigh, egh ia pozitam isi na daningam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **5** Aria, ia pura mangi na minabaghsi, bretin ia tueziba inigh, na bagh ofa damu. Egh ia uan ifongiamin gin mangi bizir aviriba inigh izi nan ofa damuva, tuavir kamin gumazamizibar damazimin uarira uan ziaba fi. Ki fo, ia Israelia, ia arazir kabar amuasa bar ifonge. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” **6** “Kirara, ki mitiriar ekiam gamizi, a ian nguibaba bar da batozi, dagheba puvati. Ezi ia tong uan navibagh irazir pu. Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.” **7** “Dughiar kamin, ian azenibar dagheba tighar aghungamin iakinir 3pla ikiavira iti, ezi ki amozimin anogoroke. Ki amozim gamizi, a nguibar mabar ize, eggha nguibar mabar puvati. Ki amozim gamizi, an azenir mabagh ize, ezi azenir maba amoziba puvatigha bar misingi. **8** Ezi nguibar mabar gumazamiziba dipam

bagha aremeghasava amua, nguibar igharazibar ghua
 dipam burigha arui. Ezi dipam bar men oteveghavira
 iti. Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa
 nighnizir pu. Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
 mikeme.” 9 “Ki aminir bar puvira feir mam ko, arimariar
 kurar mam amadazi, aning iza ian azenibagh asighasiki.
 Ezi odeziba iza ian dagher azeniba ko, wainin azeniba ko,
 fighin temeaba ko, olivin temeaba, da apa bar ada agifa.
 Ki bizir kabagh ami, ezi ia tong uan navibagh iraghasa
 nighnizir pu. Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin
 mikeme.” 10 “Ki faragha Isipia bagha arimariar mam
 amadazi moghin, ki datirighin ian marazigh asighasighasa
 arimariar mam ia bagh anemada. Midorozir dughiamin,
 ki apanibar amamangatizi, me ian gumazir igiabav
 soghezi me ariaghire. Ki ian apanibar amamangatizi,
 me ian hoziaba okeme. Gumazir ariaghirezibar kuaba,
 ki dagh amizi, dar mughuriar kuraba ian fetoribar
 aven zui. Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh
 iraghasa nighnizir pu. Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God,
 ki kamaghin mikeme.” 11 “Ian marasi, ki Sodom ko
 Gomoran nguibamning gasighasighizi moghin, ki me
 gasighasiki. Ezi ia ikiavira iti darasi, mati dazir otevim
 avim gasaraghav ikia isima, gumazir mam a gekuizima, a
 isizir puvati. Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh
 iraghasa nighnizir pu. Bar puvati. Kamaghin amizi,
 Israelia, ki mizazim ia gasam. Ki kamaghin damighti, ia
 fogh uan Godin kotiamin tuivsi uari akirmigh ikiam. Ki
 Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” 13 Ia oragh! Godin
 mighsiabar ingarizim, an aminibagh amima, da otiva ivai.

Egha a uan nighniziba isa gumazamizibar akakazima, me dagh fo. Anarira aminirbirim damighti an angazangarim otoghamin gavgavim iti. A mighsiabagh isin arua nguazir kamin danganiba bar dagh ativagha dar gari. An ziam, Ikiavira Itir God, a Godin Gavgaviba Bar Itim.

5 O Israelia, ia oragh! Ia mati gumazim aremezi moghin iti. Kamaghin amizi, ki azirakar ighiar mam ia bagh a bangiti, ia a baragham. **2** Azirakar kam kamaghin ghu: “Kantri Israel mati amizir igiar kam, a irigha givagha, ua dikavan kogham. A datirighin uan nguazim girighav iti, ezi an akurvagh, uam a famin gumaziba puvati.” **3** Ikiavira Itir Godin Ekiam, a kamaghin migei: “Israelin kantrin aven an nguibar mam 1,000plan midorozir gumaziba midorozim bagha me amadazi, 100plan midorozir gumazibara uamategha ize. Ezi nguibar igharazir mam 100plan midorozir gumaziba amadazi, midorozir gumazir 10plara uamategha ize.” **4** Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migei: “Ia ua izi na baghvira iki, egh dabirabir aghuim iniam. **5** Egh Ia Berseban nguibamin mangi nan ziam fan marki. Ia Betelin nguibamin mangi, tong na burian marki, Betelin nguibam bar moghira ikuvigham. Ia Gilgalin nguibamin mangi nan ziam fan marki, Gilgalin gumazamiziba mangi kantrin igharazimin kalabuziabar min ikiam. **6** “Ia uamategh izi Ikiavira Itir God baghvira iki, egh dabirabir aghuim iniam. Puvatightima, a ian atariva avir mizariamın min isi izighiri, ia Josepin ovavir boriba bar ian isigham. Avir kamra Betelin nguibam bar an isigham. Eghti avir mizariar isir kam amungamin gumaziba puvatigham.” **7** Iavzika, ia gumazir kotiabagh

ifariba ko gumazir arazir aghuiba dikabiriba, ia bar ikuvigham! **8** God mikovezir kamning Guezam ko, Iavibamin ingarigha, egha uaghan mikovezir pin ikia angazangarim anidiba sara ingari. A mitarmer bar pizim girazi, angazangarim oto. Egha angazangarim girazi mitatem oto. Egha ongarimin deima, a izima, an a isa nguazim ginge. A gumazir gavgaviba ko men dipenir gavgaviba sarama asighasisi. God bar bizir kabagh ami, ezi an ziam, Ikiavira Itir God. **10** Gumazir aghuiba, kotiamin otiva guizbangira migia, egha gumazir arazir kurabagh amibar atari, ezi ia gumazir aghuir kabar aghua. **11** Ia onganarazibagh amir gumazamiziba dikabira men biziba pura dagh ekuava, men dagheba okei. Ia dagliar gavgavibar dipenir aghuibar ingari, egh ia dipenir katamin ikeghan kogham. Ia wainin azenir aghuiba opari, egh ia azenir kabar wainin dipatabar ameghan kogham. **12** Ia amir arazir kuraba, ki bar dagh fo. Ki fo ia osimtizir bar aviribagh ami. Ia gumazamizir aghuiba paza me gami. Gumazir kuraba ia apezepera moga dagiaba ia ganidima, ia dagiaba isa, gumazir onganarazibagh amibar, kotiabar me gifara me abiri. **13** Gumazamiziba arazir kurar kabar amuam, eghti ia gumazamizir fofozir aghuiba itiba, ia akabar kumigh bizitamin me mikiman marki. Bar guizbangira, kar arazir kuraba otivir dughiamra. **14** Ia arazir aghuibara damu, arazir kurabar amuan marki. Egh kamaghin, ia ikirimirir angamira itim inigh, ian ikirimirim deragham. Ia kamaghin migia ghaze, Ikiavira Itir God, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a ia ko iti. Ezi ia arazir aghuir kabar amuti, God guizbangira ia ko ikiam. **15**

Ia arazir kuraba ategh, arazir aghuibara ifongegh dar gin mangi. Ia kotiamin tugh guizbangira mikim. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, a Godin Gavgaviba Bar Itim, ia Josepin ovavir borir ikiavira itir varazira, a ti ian apangkuvam. **16** Ia arazir kurar kabagh ami, kamaghin nan Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migia ghaze: “Ki ian tongin izi ivezir kuram isi bar ia daningam. Eghti ia nguibar ekiamin aven itir tuaviba ko biziba amadir danganibar pamten azi suam, ‘Evezika! Evzika!’ Eghti ia gumazir azenibar ingaribar diaghti, me uaghan aziam. Eghti gumazamizir gumazir aremeziba bagha azia foziba, me uaghan izi ian akuragh aziam. Eghti gumazamizir wainin azenimin aven itiba, me uaghan izi ian akuragh azirakabar amuam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **18** Ia bar moghira kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a bar zuamirama otogham. Iavzika! Ia bizir aghuir manamra dughiar kamin an ganti an otivam? Ia ti ghaze, dughiar kamin aminim ti ian tiragham. Bar puvati. Aminir birim a iki kamaghira ikiam. **19** Dughiar kam kamaghin otivam, mati gumazim laionin ara ghua bea batozi, bea a misuegha aneme. Dughiar kam uaghan kamaghin otogham, mati gumazir mam uan dipenimin aven ghua dipenir birimin suirazi, kuruzim birimin ikiava a givi. **20** Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin, aminim bar mitategham. Eghti angazangarim an ikian kogham. Bar puvatigham. **21** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ian isar ekiabar dughia, ki bar dar aghua, Guizbangira, ki bar dagh ifongezir puvati. Ia nan ziam fer dughiar ekiaba,

da nan atinimin kurigha mughasi. **22** Ian ofan bar isia mighiriziba ko, ofa damuasa inigha izir witba, ki bar tam inighan kogham. Ia bulmakaun aghuir mikarziba sara itiba, inigh izi gumazamiziba na ko navir vamiran ikiasava amir ofabar amuti, ki ofan kabar ganighan kogham. Bar puvatigham. **23** Ia ua ighabar amuan marki. Ia ua gitaba ko buabav soghan marki, da nan kuarir torimin pura niginir kinim gami. Ezi ki da baraghan aghua. **24** Ki kamaghin ifonge, ia guizin arazibara damu, eghti arazir aghuiba zurara iki mati faner ekar mam zurara, emira ivemara uaghira datir puvati. **25** “O Israelia, ki 40plan azenibar ian akua, gumazamiziba puvatizir danganimin iza, ofan kamagh garitam ua bagh a damuasa ian azarazir puvati. **26** Ezi ia datirighin na ategha givagha uari bagh aser pumuningin marvir guamningin ingari. Marvir guar mam, ia atrivimin ziam Sakut a gatigha, marvir guar igharazim, ia mikovezimin ziam Kaiwan a gati. Kamaghin amizi, ki Damaskusin vongin amadaghan itir kantrin mamin kalabusin min ikisi ia amadaghti, ia ti marvir guar kamning inigh aning sara mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei. Nan ziamra kara, Godin Gavgaviba Bar Itim.”

6 Egha God ghaze: Iavzika, ia Saionin nguibamin gumazamizir deravira itiba, ko ia Samarian nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika, ia kamaghin nighnigha ghaze, bizitam e gasighasighan kogham. Iavzika! Ia Israelin kantrin faragha zuir gumazir dapaniba, ia ghaze, e ziar ekiaba ikia, egha kantrin igharaziba bar me gafira. Ezi gumazamiziba akurvazim bagha ia bagha izi. Iavzika,

ia bar moghira ikuvigham! **2** Ia mangi Kalnen nguibar
 ekiamin ganighiva, egh gin mangi Hamatin nguibar bar
 ekiamin ganighiva, egh ua mangi Filistian kantrin aven
 itir nguibam Getin ganigh, kar kantrin gavgaviba. Ia men
 gan nighnigh, ian gavgaviba men gavgavibagh afirazir
 puvati. Men nguaziba ti, guan nguazim gafirazir puvati. **3**
 Ia ghaze, dughiar kurar kam ti ia bativan kogham. Iavzika,
 ia uari, ian arazir kurar ia amiba, dughiar kurar kam
 inigha bar roghira ize. **4** Ia gumazir dagiar aviriba ikia,
 dakozir bar aghuibagh irav ikia, bulmakau ko, sipsipin
 asizir aghuiba apiba, Iavzika, ia uari bagh deravira gan.
 Dughiar kuram ia batogham! **5** Ia Devit ami moghin, ighiar
 igiaba osira, da bangasa gitabav sosi. **6** Ia itarir ekiaba itir
 wainin dipaba apa mamaghira ikia, egha tong avughsir
 puvati. Egha ia borer bar aghuiba isa uan mikarzibagh
 azui. Egha ia Josepin ovavir boriba ikuvighamin bizir kam,
 ia an kuarkuva a ginighnizir puvati. **7** Kamaghin amizi,
 iarara faragh mangi kantrin igharazitamin kalabusin min
 ikiam. Egh ua isar ekiabar amuan kogham. **8** Ikiavira Itir
 Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a uan ziamin
 Akar Gavgavim akira ghaze, Jekopin ovavir boriba uari
 fava amir arazir kam, ki bar an aghua. Egha uaghan men
 nguibar ekiamin aven itir dipenir gavgaviba, ki bar dagh
 ifongezir puvati. Kamaghin amizi, ki nguibar kam ko bizir
 bar an aven itiba isi apanibar dafaribar arigham. **9** Eghti
 10plan gumazamizibara dipenir tamin aven iki, me bar
 moghiram arimighiregham. **10** Gumazitam aremeghti, an
 ikizimin tav izi an kuam inigh mangi a tusi, dipenimin
 aven izi, egh dipenimin aven modogha itir gumazir

kamin diagh a mikim suam, “Gumazir igharaziba uaghan aven ikiavira iti, o puvati?” Eghti gumazir modozir kam kamaghin a ikaragh suam, “Puvati.” Eghti gumazir kuam iniamim, a kamaghin a ikaragham, “Ni aghumra iki. Egh Ikiavira Itir Godin ziam diponan marki.” **11** Ia oragh! Ikiavira Itir God mikimti, dipenir ekiaba ko, doziba sara bar dipirighiri akuar muziaribar otivigham. **12** Ia ti ghaze, hoziaba dagiar ekiabagh isin ivemaram? Egha ia ghaze, gumazim bulmakau inigh mangi, ti dagiabagh isin mangi nguazim abigham? Ti Puvatigham. Arazir kaba da bar guizbangira puvatigham. Ia guizin arazibagh irazi, da ghua imezimin min oto. Egha ia arazir aghuim girazi, a ghua bizir kuramin min oto. **13** Ia midorozim gamua Lodebarin nguibam ini, egha bizir kam bagha bar akongegha uari fa iti. Egha ia uaghan ghaze, Ia uan gavgavimin Karnaimin nguibam ini. **14** Ezi Ikiavira Itir God, a Godin Bar Gavgaviba Itim kamaghin migei, “Israelia, ki kantrin igharazibar midorozir gumazitaba amadaghti, me izi ia ko misogham. Egh me notin amadaghan itir nguibam Hamatin ikegh ia gasighasigh, mangi sautin amadaghan Araban Fanemin tugham.”

7 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a irebamin min garir bizir mam nan aka. Ame! Ki Ikiavira Itir Godin garima, an odezir okoruar bar dafamin ingarizi da otifi. Dughiar kamin atrivimin ingangarir gumaziba an nguazimin grazibagh ighizigha gifa. Ezi grazir kabar dafarir igiaba uam otivir dughiamra, odezir kaba otifi. **2** Ki garima, odeziba nguazir kamin graziba ko biziba bar da apa ada agifa. Ezi ki kamaghin migei: “O Ikiavira Itir Godin Ekiam,

ga uaning, ki nin azai, ni Jekopin ovavir boribar arazir kuraba gin amadagh. Men ikizim avirasemezir puvatizi, me uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvati. Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti, me ua manmaghira damuam?” 3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan nighnizim giragha kamaghin migei, “Bizir ni garir kam, an otoghan kogham.” 4 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua irebamin min garir bizimin aven bizir igharazim nan aka. Ki irebamin min garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ivezir kuram uan gumazamizibar aningasa avim gamizi a izaghiri. Ezi gin avir kam ongarir ekiar bar konimin isigha, gin nguazimin isia ghuavira iti. 5 Ezi ki kamaghin migei: “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nin azai, ni Jekopin ovavir boribagh nighnigh, bizir kam damuan marki. Men ikizim avirasemezir puvatizi, me uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvati. Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti, me manmaghin uarir akurvagham, me gavgaviba puvati?” 6 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan nighnizim giragha kamaghin migei, “Bizir ni garir kam, a uaghan otoghan kogham.” 7 Ekiam, bizir igharazir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka. Ki Ekiamin garima, a dipenir mamin divazir miriamin boroghira tughav iti. Gumazir dipenir kamin ingariziba, me ainin muziarir guraghav itimin suiragha dipenir kamin biribar abaragha fo, an biriba pura voroghira tuivighav iti. Ki gari Ekiam benir kamin suiraghav iti. 8 Egħa a kamaghin nan azara, “Amos, ni bizir tizimin gari?” Ezi ki kamaghin migei, “Ki ainin muziarir benimın guraghav itimin gari.” Ezi a

kamaghin na migei: “Ni oragh! Ki ainin benir muziarir
 guraghav itimin suiragha, Israelian gumazamizibar aban
 men arazibar ganiva da tuisighasa. Ki men gari, me mati
 dipenir divazibar min voroghira tuivighav itir puvati.
 Ki men arazir kuraba ua da ikarvaghasa, egh ki ua uan
 nighnizim giraghan kogham. **9** Israelin nguibar kaba,
 kar Aisakin ovavir boribar danganir pin itir me asebar
 ziaba feba, da bar ikuvigham. Guizbangira, ki dikavigh
 atrivim Jeroboamin adarazi bar me agivagham.” **10**
 Dughiar kamin, Amasia, a Betelin nguibamin itir ofa gamir
 gumazir mam. A Israelian atrivim Jeroboam bagha akam
 amaga kamaghin migia ghaze, “Israelian gumazamiziba
 nin apanimin ikiasa Amos men navibagh inifi. Ni purama
 an ganti a ikiti, an migirigiar kaba kantrin kam bar a
 gasighasigham. **11** Amos kamaghin migei: “Jeroboam
 midorozir ekiatamin mangi aremeghti, Israelia uan kantri
 ategh mangi, kantrin saghuiamin itimin kalabusin min
 ikiam.” **12** Ezi Amasia ghua kamaghin Amosin migia
 ghaze, “O ifavarir gumazim, ni Betel ategh ari uamategh
 Judan nguazimin mangi. Ni mangi Judaba akam me
 mikimti, me ivezim ni daning. **13** Ni akam inigha izir
 gumazibar akatam ua kagh Betelin nguibamin en mikiman
 marki. Guizbangira, atrivim nguibar kamin Godin ziam
 fe. Godin Dipenir kagh itim, a Israelia bar men dipenim.”
14 Ezi Amos kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, “Ki
 akam inigha izir gumazir igharazibar min amir puvati.
 Egha uan ivezim bagha azangsizir puvati. Ki pura sipsipbar
 gara dagh eghuvir gumazir kinim, egha fighin temebar
 garir ingangarim gami. **15** Ki uan ingangaribagh amua

itima, Ikiavira Itir God na inigha kamaghin na migei, 'Ni mangi nan gumazamiziba Israelia, nan akamin me mikim.' Kamaghin amizi, ki izi. **16** Ni datirighin, Ikiavira Itir Godin akam baragh. God adarim Israelian ti, ezi ni Godin akam inigha izir gumazimin akaba, Israelia mikiman nan anogoroke. **17** Amasia, ni akar kam na gasi. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti. "Nin amuim, nguibar ekar kamin aven tuavimin amizimin min gumaziba isi me ko dakuam, eghti apaniba izi misogh nin boribav sueghti me arimighiregham. Egh me nin nguazim inigh anebighirarigh gumazir igharazibar aningam. Egh apaniba ni inigh, gumazamizir God gifozir puvatizibar kantrin mangighti, ni kantrin kamin aremegham. Eghti apaniba Israelia inigh mangi kantrin saghuiaimin itir igharazir kamin, me isi kalabuziamin min me arigham."

8 Ki irebamin min garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin Ekiam, dagher aghuir anigha givazir abuananaba itir akiram nan aka. **2** Egha a nan azara, "Amos, ni bizir tizimin gari?" Ezi ki a ikaragha ghaze, "Ki dagher aghuir anigha givazir abuananabar gari, da akirar mam gizivagha iti." Ezi Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei: "Dughiar abuananam otogha gifa, kar dughiar ki ivezir kuram isi uan gumazamiziba Israelia daningamim, mati gumazamiziba dagher aghuir anigha givazir abuananaba asiamin dughiam otogha gifa. Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham. Ki bar me gasighasigham. **3** Dughiar kamin, gumazamizir atrivimin dipenimin itiba, me uam ighiabar amuan kogham. Me azivira ikiam. Eghti gumazamizir ariaghirezibar kuaba, tintinibar danganibar

iriv ikiam. Me gumazir kuaba azenan da akunti, gumaziba mikiman iburagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” 4 Ezi Ikiavira Itir God ghaze, Israelia, Ia oragh. Ia Israelia, ia gumazamizir biziba oteveziba dikabira, egha gumazamizir onganarazir ian kantrin itiba ia me gasighasisi. 5 Ia kamaghin uariv gia ghaze, Godin ziam fer isar ekar kaba zuamira givaghti, e uan daghetaba inigh mangi dagiaba bagh da amangam. Dughiar manamra Sabat givagham? Eghti e uan dagheba inigh da amadir danganimin mangi dar iveziba pin dar arigham. Egh ababanir ifavaribar amu, egh skel guva me gifarti, me bizir kabagh ivezam. 6 E witin kurabar dagiaba pin dar arigh, egh dar dagiar ekiaba iniam. E gumazir onganarazim inighti, an e da inizir biziba, dagiar muziarimin da ikarvagham. Eghti dagiar kam pura dagarir asuamning givezamin dagiamin ababanimin min ikiam. Egh e an suiragh anemadaghti, a gumazir igharazimin ingangarir gumazir kinimin min otogham. Eghti gumazir igharazir kam, dagiaba isi, onganarazir gumazir kam danighti, a uan osimtizir kam ikarvaghsi dagiaba e daningam. 7 Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, an akam akirigha ghaze, Ia Israelia, ia amir arazir kurar kaba, ki da bakinighnighan kogham. 8 Kamaghin amizi, ki nguazim damighti, mikimkizim a ginobaghti, nguazir kamin itir gumazamiziba atiatingiva arangam. Eghti nguazir kamin danganiba bar akongam. Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin, aperiam otogha buigha ua mikirizi moghin, nguazir kam bar buigh ghuvanabogh ua izighiram. 9 Dughiar kam otoghti, ki aruem damightima, ana aruer

arizimin mitategham, Aminir birim aruer arizimin, nguazir kamin itir gumamaziziba batogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **10** Ia isar ekiabagh amua bar akongezir dughiaaba, ki dagh iraghti, da mati gumazim ovengezi, ia an aghuimazimin iti moghin ikiam. Ki ian onger akabagh iraghti, da azir onger akabar min otivigham. Ki ia damuti ia azirakar korotiabar aghuigh, egh uan osimtizim akakaghsi, bar moghira uan dapanir arizibagh isegham. Ki ia damuti ia mati poroghamimning borir vamirara itima, an areme, ezi aning a bagha osemezi moghin, ia azi bar osemegham. Dughiar kurar kamin osimtizim, mati ia dagher misozim amezi a ia misozi moghin, a mangivira iki mangi givagham. **11** Ikiavira Itir Godin Ekiam, ua kamaghin migia ghaze: “Ki mitiriar ekiam damighti a ian kantrin otivam. Eghti gumamaziziba mitiriam bar puvira men agham, eghti me daghem bagh mitiriam men aghan kogham. Puvati. Kuarim puvira men piram, eghti me dipam bagh kuarim men piran kogham. Puvati. Me Ikiavira Itir Godin akam baraghsi mitiriam men agham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **12** Gumamazizir kaba bar, Ikiavira Itir Godin akam baraghsi ifueghiva, a inisi ongarir vuemin ikegh vuemin mangi, aruem anadi naghin ikegh aruem uaghiri naghin mangi Godin akam bagh mangigh zegh damu a buriva a batoghan kogham. **13** “Dughiar kamin amizir igiar diriba ko gumazir igiaba, nan akam inisi damu, damaziba men sirighti me iregham, mati gumamaziziba dipam bagha ariaghire. **14** Ezi gumamazizir maba Samarian asebar ziabar gavgavim uan akabagh aniga, kamaghin

migei, 'E aser Danin nguibar ekiamin itimin ziamin, e guizbangira migei.' Egha 'E aser Berseban nguibar ekiamin itimin ziamin, e guizbangira migei.' Kamaghin amizi, gumazamizir kaba guizbangira osimtiziba iki arighiregham, egh ua dikavan kogham."

9 Ki Ekiamin garima, a uan Dipenim avinizir divazimin aven itir ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. Egha kamaghin migei: "Ia nan Dipenimin guarir akinir ruaribar dapanibav soghti, dipenimin azuarimin danganiba bar ivazvagh. Eghti Dipenir akinir guariba dipirighiri, gumazamizibar dapanibav soghti me arimighiram. Eghti ariaghirezir puvatiziba ikivira ikiti, ki apanibar amamangatighiti me izi me misoghti, me arimighiregham. Men tarazi aregh deraghvira ikian kogham. Bar puvatigham. **2** "Egh me nan ari mangisi, uari bagh mozibagh ku magiri Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam, eghti ki uaghan magiri men suigham. Me pin overiamin ghuavanaboghti, ki uamategh me gekuigh izighiram. (Sheol h7585) **3** Me Karmelin Mighsiamin orazimin mangi uari mongeghti, ki me buri men apigham. Me magiri ongarimin dikinimin mongeghti, ki ongarimin itir kuruzir aser dafam mikemeghti, a me misuegh me amegham. **4** Apaniba me inigh saghon mangi kalabusin min me atighiti, ki apanibav kemeghti, me me misueghti me arighiregham. Ki men akurvaghan aghua, ki bar moghira me gasighasighasa." **5** Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ekiam, a uan dafarimin nguazimin suirazi, mikimkizim a ginobaghnobasi. Eghti nguazimin itir gumazamiziba, men naviba osemeghti me arangam.

Eghti nguazir kamin danganiba bar akongam. Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin aperiam otogha buigha ua mikirizi moghin, nguazir kam bar buigh ghuanabogh izighiram. **6** Ikiavira Itir God, uan Dipenim uan Nguibar bar pin itimin an ingarigha, eggha overiam gamizi, a bar pin ikia nguazim avara, mati dipenimin siriam anevara. Eggha an ongarimin diazi, a dikavigha izima, ana isa nguazim gisin a inge. God uabira bizir kabagh ami, ezi an ziam kamakin, Ikiavira Itir God. **7** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: “O Israelia, ki Itiopian gumazamiziba deragha men gari moghin, ki uaghan deragha ian gari. Ki Kritin nguibamin Filistiaba inigha ize, eggha kantri Kirin, ki Sirian gumazamiziba inigha ize, eggha kamaghira, ki Isipin kantrin ia inigha ize. **8** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki gara fo, arazir kuram bar ia gizifa. Eggha ki uan damazimin bar deravira Israelia, ian arazibar gari. Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ia agivagham. Eghti Jekopin ovavir boribar tongin ikiavira itir varazira, ki me gasighasighan kogham, me ikivira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **9** “Ia oragh! Ki pura mikimtima, Israelia nighiva akongam, mati gumazim rais misogha, da amisivasa dagh ivazvasi. Eghti Israelian gumazamizir kuraba raizin afezibar min, kantrin igharazibar tongin nguazim giregham. **10** Gumazir arazir kurabagh amir kaba kamaghin migei, ‘God bizitamın e damigh e gasighasighan kogham.’ Puvatigham. Ki apanibar amamangatighi, me me misueghti me arimighiregham.” **11** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Dughiatam otoghti, ki Atrivim Devitin ikizimin aven atrivitam damighi, a tugham.

Dipenir kam ki gin uam anekirigh, an divaziba ua da aseghti, dipenir kam fomira ikezi moghin ua ganam. **12** Eghti Israelia Idomin kantrin nguazir ikiavira itiba bar ada inigh, egh kantrin igharazir ki ua bagha inabaziba uaghan da iniam. Kar Ikiavira Itir God, bizir kabar amuti da otivasa migei.” **13** Eghti Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Dughiatam otoghti, nguazim bar deraghti dagheba zuamiram aghuigh bar avirasemegham. Eghti, gumazir dagheba opariba ko dagheba isibar ingangarim uari tivaghtivagham. Eghti wainin ikariziba zuamirama aghuigh ovizir bar aviriba ikiam, eghti gumazir wainin dipabar ingariba, da agivsi damuva avegham. Eghti gumazamiziba wainin dipar isingtizir bar avirim ikiam, mati dipaba mighsiabar izeveghe ivemara uaghiri. **14** Ki uan gumazamiziba Israelia inigh, uamategh men nguibamin mangam. Eghti me uan nguibar ekar ikuviziba akirigh, ua dar apiam. Eghti me ua wainin ikariziba opar wainin dipabar amiva dar amam. Egh me uam azenibar ingar dar dagheba iniva dar amam. **15** Ki uan gumazamizibar amamangatighi, me nguazir ki me ganingizir kam deragh a dapiagh ikiam. Eghti gumazitam uam me batueghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

Obadia

1 Ikiavira Itir Godin Ekiam akar kaba isa Obadia ganingi, God arazitam Idomia damuamin akaba. Ikiavira Itir God akam inigha izir gumazir mam amadazima, a kantriba bar adar ghu. Ezi e an akam baregha gifa. A kamaghin migia ghaze, “Ia uarira uarir ariragh, egh dikavigh e mangi Idomia misogynam.” **2** Ezi Ekiam kamaghin Idomia migei: “Ki ian gavgaviba abighti, kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh afiragham. Eghti gumazamiziba bar ian aghuagh dibovir akabar ia mikim, egh akirim ragh ia gasaragham. **3** Ia uari fer nighnizimra ia gifari. Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, divazimin min anevinizima, ia mighsiamin bar pin mar iti. Ezi ia kamaghin migia ghaze, ‘Tina e gekuigh izighiramin gavgavim iti? Bar puvati.’ **4** Ezi ki God, ki ia migei, ‘Ia kuarazir isabar min migha bar pin ghuavanaga, egha uan dipeniba bar pin mikovezibar tongin dar ingari, ezi ki ia gekuighti ia bar izighiregham.’” **5** Egħa Ekiam ghaze: “Okimakiar gumaziba dimagaribar iza, egha bizir ifongeziba isa egha bizir me ifongezir puvatiziba ataghirasi. Ezi gumaziba wainin azenimin iza wainin oviziba isa, egha igharaziba ataghirazi da iti. Ezi ia, ian apaniba guizbangira bar ia agivagham. **6** Ezi ia Idomia, ia Ison ovaviba, apaniba guizbangira ian bizir aghuir mongeghav itiba okemegh, bar ada inigh mangigham. **7** Egħti kantrin ia ko uari isa bizibagh amiba, me ia gifaram. Me ia batueghtima, ia uan kantrin ategh mangam. Egħti kantrin deragħa ia ko apiav itiba, me midorozim ia ko a damuva ia abinam. Egħti ian namakar aghuir ia koma

apiba, me itarim giragh asizibar suizir azuazimin min ia bagh aneguraghti a ian suiragham, eghti me suam, 'Idomian fofozim managh iti.'" **8** Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze: "Ki ia gasighasighamin dughiam, ki Idomian fofozir gumazibagh asighasigham, egh mighsiabar pin itir Ison ovavibar fofozir aghuiba itir gumaziba, ki me da bar da batuegham. **9** Ia Temanin nguibamin gumazir midorozir fofozim itiba, ia bar atiatigham. Eghti mighsiabar pin itir Ison ovaviba, ki bar me misueghti me arimighiregham." **10** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: "Ia Idomia, ia uan aveghbuaba, me Jekopin ovavir boriba, ia me misoghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ian ziabar amighti, da magireghti ia aghumsigham. **11** Dughiar kamin Judan apaniba Jerusalem divazimin tiar akaba akari, egha Judabar dagiaba ko bizir aghuiba okemegha, uan nguibamin arazimin ikarara da tuisigha uari ganidi. Ezi ia pura tuivighav ikia, egha Judabar akurazir puvati. Kamaghin amizi, ia uaghan okimakiar gumazir kabar min iti. **12** Egha arazir avirir ia Judabagh amiziba da derazir puvati, kar ian aveghbuaba. Me osimtizim isir dughiamin, ia bar akuegha naviba ian dera. Me osimtizim isir dughiamin, ia me dipova me abiri. Me osimtizim isir dughiamin, nan gumazamiziba bar ikuvizima, ia men nguibar ekiabar aven ghua men osimtizir kaba bagha bar akuegha, men bizir aghuariba ini. Me osimtizim isir dughiamin, ia tuavir akabar tuivighav ikia Judaba bagha gari, me ariti ia men suigh me isi men apanibar aningam. Arazir ia amir kaba, da bar derazir puvati." **15** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: "Ikiavira Itir God Izamin

Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa. Kar dughiar ki kantriba bar men gumamazibar araziba tuisighamim. Ia Idomia amizir arazir kuraba, ki dar ia damuam. Osimtizir ia iniamim, kar arazir kurar ia amizibar ivezim.” **16** Egħa Ikiavira Itir God Judan gumamazibav gei: “Ia nan Dipenimin itir mighsiamin ikia, misozir dipam ame. Kamaghira, ki kantriba bar men gumamaziba fofozim me daningam, mati ki dipar misozim me ganingi. Egħti me bar mogħira me agivagħam.” **17** Egħa Ikiavira Itir God ua kamagħin migia ghaze: “Gumamazizir Saionin Mighsiamin itiba, me ikuvighan kogħam, egħti Saionin Mighsiam Nan Nguibamin min zuegh ikiam. Egħti Jekopin ovavir boriba, ki me ganingizir nguazir kam, me uam a iniam. **18** Egħ Jekopin ovavir boriba, me avimin min otivigham. Guizbangira, Josepin ovavir boriba, me avir mizariam min otivigham, egħ Ison ovavir boriba avim dadam girigha an isi mogħin men isigham. Egħti Ison ovavir boritam ua ikian kogħam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegħa gifa.” **19** Ikiavira Itir God Israel migia ghaze: “Gumamazizir Negevin Distrighin aven itir nguibabar itiba, me Ison ovavir boribar mighsiaba inigh dar ikiam. Egħti ian gumamazizir mighsiar muziaribar itiba, me Filistian nguaziba iniam. Egħti Israelin igħaraz darazi Efraimin nguazim ko Samaria nguazim iniam, egħti Benjaminin adarazi Jordanin Fanem girigh, vongin aruem anadi nagħin Gileatin danganim iniam. **20** Israelin notin itir midorozir gumaziba, me faragħa kantrin igħarazimin kalabusin ikezima, men kalabuziam givazima me ua ize. Gumazir kaba mangi Fonisian nguazim

inigh, mangi notin amadaghan Sarefatin nguibamin
tugham. Ezi Jerusalemın itir midorozir gumazir kalabusin
ikegha uamategha izeziba, me Sarefatin nguibamin
ikia, Negevin Distrighin aven itir nguibaba iniam. **21**
Eghti midorozim gamua apaniba abiniziba, me Saionin
Mighsiamin ghuavanangam. Kamaghin amizi, me Ison
ovavir boribar mighsiabagh ativagh dar ganam. Eghti ki
Ikiavira Itir God, ki uabi atrivimin ikiam.”

Jona

1 Dughiar mam Ekiam akam isa Amitain otarim Jona ganiga ghaze, **2** “Niniven nguibar bar ekiam, an arazir kuram nan damazimin otogha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighira mangi, akam akuniva a gasiva a mikim.” **3** Ezi puvati Jona Ikiavira Itir Godin ari, nguibar ekiam Tarsisin mangasa nighnisi. Egha Jopan nguibar ekiamin uaghira kuriba itir danganimin gari, ezi Tarsisin mangamin kurir mam iti. Ezi a uan kurir ivezim akirigha givagha kurimin ingarir gumaziba ko kurimin biragha Ekiamin arava Tarsisin zui. **4** Ezi Ekiam aminir bar dafam amadazima an ongarim gisin ivai, ezi osimtizir dafam ongarim batozima kurim bighirighasava ami. **5** Ezi kurimin suighava an ingarir gumaziba atiatia aguava, vaghvagha akurvazim bagha uan asebar diava arai. Egha me kurim mighivghighasa, kurimin itir bizir maba isa ongarimin ada akuri. Dughiar kamnaghin, Jona kurimin dikinim giraghu, egha akuava ongani. **6** Ezi kurimin suizir gumazir ekiam a bagha ghuava a migia ghaze, “Ni manmaghsuava akui? Ni osegh dikavigh uan asemn dim! Eghti aser kam ti en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham.” **7** Ezi kurimin ingarir gumaziba uariv gia ghaze, “Ia izi e arazitam damigh fogham, tinara amizima osimtizir kam e bato.” Egha me foghasa uan nguibamin arazir mam gikarara zuima Jonan ziam oto. **8** Ezi me an azara, “Ni, osimtizir e bativir kaba inigha izir gumazim, ni dar gun e mikemegh. Ni tizim kagh a gami? Ni ten gumazim, egha managhira ikegha izi? Ni nguibar manam ko, ikizir manamra gumazim?” **9** Ezi a men akam ikaragha ghaze,

“Ki Hibruian gumazir mam, egħa ki Godin ziam fer gumazim. A Godin uan Nguibamin itim, an ongarim ko nguazimin ingari.” **10** Ezi Jona me geghanizi me kamaghin fo, a Ikiavira Itir Godin ari. Ezi me bar atiatigha aguava an azara, “Ni manmaghiram ami?” **11** Dughiar kamnaghira ongarim bar moghira ikuva zui. Ezi me an azara, “E manmaghira ni damightima, ongarim e bagħ amiragh magiram?” **12** Ezi a ghaze, “Nan suiragh na isi ongarir torimin na akunigh, egħti ongarim amiragh magiram. Ki fo, na bangin aminim ko ongarim osimtizir ekiam ia ganingi.” **13** Ezi puvati, kurimin ingarir gumaziba kurim inigha azenan nguazimin mangasava pul gami. Datirighin ongarim bua bar ekevegha ghuanabogħa, faragħa ingarizi mogħin bar a gafira. Kamaghin me għuava avenge. **14** Egħa me Ikiavira Itir God diava arai, “O Jonan Ekiam, e nin dei! E gumazir kam ongarim mikinighi, ni an ovevem ikaragħti e ovengan kogħam. Ni gumazir osimtiziba puvatizir kamin ovevem e gasan marki. O Ikiavira Itir God, ni uabi ifongezi bizir kaba otifi, ni uabi dar amu.” **15** Egħa me Jona inigha anakunizi, a iragħuzi, ongarir mighigha ingarir kam magħira amiragħa uaghiri. **16** Bizir kamin kurimin ingarir gumaziba bar Ikiavira Itir Godin atiatigha, ġin an ofa gamua akam akirigha, an ziam fe. **17** Ezi Ikiavira Itir God osirir dafar mam amadazi, a iza Jona tuizi, an an navir averiam giragħu. Jona osirir kamin navir averiam aruer 3pla ko dimagarir 3plan an aven iti.

2 Egħa Jona osirimin navimin aven ikia uan Ikiavira Itir God ko migei. **2** A ghaze, “O Ikiavira Itir God, ki osimtizim ikia nin dei, ezi ni nan akuragh, nan dimdiam barakigh.

Ki Gumamazir Oveaghuezipar Nguibar kuramin ikia, nin diava arai. Ezi ni nan ararem baraki. (Sheol h7585) **3** Ni na akunizi ki ongarir dikanim giraghu. Ki guizbangira bar ongarir dikanimin iti. Ezi ongarim bar na avara. Ongarim na gisin dipiraghira zui. **4** Ki kamaghin migia ghaze, 'Ni na batoghezi, ki ni ko ikian kogham. Ki ti ua nin Dipenimin ganan kogham.' **5** Ki ongarimin aven iraghu, egha ki avighazi. Ezi ongarim bar na avara. Ongarimin aghuir tevsevisa bar nan dapanim agiragiri. **6** Ki ongarimin itir mighsiaba bar dar apengan iraghu. Danganir kurar kam bar nan suiragha bar na ikiaghariki. Ezi Ikiavira Itir God, ni nan God, ni uam na ini. Ezi ki danganir kuram ategha angamira ni ko iti. **7** Ekiam, ki ovengamin moghin uabi ginighnigha, egha ni ginighnisi. Ki ni ko migeir migirigiar kam nin Dipenir ekar zuezimin ni batozi, ni na baraki. **8** Gumazir maba gavgaviba puvatizir marvir guabar ziaba fe. Gumazir kaba arazir nin gin zuim ataki. **9** Ezi ki uabi, ighiam bangiva nin ziam fiva asizitam misuegh ofa isi ni daningasa. Bizir ki ni ko akam akirigha givaziba, ki dar amuam. O Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvazima, e angamira ni ko iti." **10** Ezi Ikiavira Itir God osirim mikemezima, a ghua dadarimin Jonan miki.

3 Ezi Ikiavira Itir God, uam akam Jona ganiga ghaze, **2** "Ni dikavigh, Niniven nguibar bar ekiamin mangi. Akar ki ni ganidim, ni a isi gumamazir nguibar kamin itiba, an gun me mikim." **3** Ezi Jona Ikiavira Itir Godin akam baregha, dikavigha Niniven zui. Ninive a nguibar bar ekiam. Ni nguibar kam fagh vongin otivsi, aruer 3plan anebigh mangam. **4** Ezi Jona dikavigha nguibar ekar

kamin averiamin ghuava, aruer vamiran darorim gamua, kamaghin pamtemin gumazamizibar dia ghaze, “40plan dughiaba givaghtima, Ninive bar moghira ikuvigham.”

5 Ezi Niniven gumazamiziba Godin akar kam nighnizir gavgavim an ikia, egha kamaghin migia ghaze, “E dagheba ategham. E bar moghira, gumazir dapaniba ko gumazir kiniba uaghara, e azir korotiabar aghuigh, egh uan azirakar kam akaghti, God fogh suam, e guizbangira navibagh iragha gifa.” Egha me mikemezi moghin, ami. **6**

Ezi migirigiar kam Niniven atrivim batozi, an oregha uan Atrivir dabirabim ataki. Egha a uan atrivimin korotiar aghuiba suegha, ada arigha azirakar korotiaba aghui, egha averenim gisin aperaghav iti, egha kamaghin uabi Godin akagha ghaze, a uan navim gira. **7** Egha atrivim Niniven gumazamiziba bar me bagha akaba amangi. Egha kamaghin migei, “Kar ki, uan gumazir dapaniba ko en akam. Ia bar moghira dagheba atakigh. Ia gumazamiziba, ko, uan bulmakauba ko, sipsipba ko, ia dipatam ko, daghetam aman bar marki. **8** Ia bar moghira azirakar korotiabar aghuigh, egh uan bulmakauba ko sipsipba azirakar korotiaba uaghan me gikegh. Egh ia mighighvira God ko mikim, egh ia amir arazir bar kuraba ko pura uariv sogha ariaghirir arazim, ia bar moghira da atakigh. **9** E kamaghin damightima, God ti ua uan nighnizim giragh, egh uam ataran koghti, e ovengan kogham.” **10** Egha me uan arazir kuraba ataki, ezi God me amizir arazir kamin gani. Egha uan nighnizim giragha, bizir kurar a Niniven gumazamizibar amuasa mikemezim, an a gamizir puvati.

4 Jona, Ikiavira Itir God, Niniven gumazamizibar apangkuvizir arazir kamîn osemegha, navim an ikufi.

2 Egha a kamaghîn Ikiavira Itir God ko miġia ghaze, “Ekiam, nî nan akam barakigh. Kî tighar nguibam ataghiraghamin dughiamîn, kî fo, arazir nî amizir kam nî a damuam. Kamaghîn amizi, kî ari mangasa, egha ara Tarsisîn zui. Kî fo, nî gumazamiziba bar me gifongegha, bar men apangkufi. Egha nî zuamirama atarir pu. Puvatî. Nîn apangkuvim bar moghîram en ekefe. Egha nî zurara uan nighnizim ġighasa ifongeghavira ikia, egha gumazamizibar arazir kuraba ikarvazir puvatî. **3** Aria, Ikiavira Itir God, nî ikirîmirir kî datirighîn itim agifagh. Kî oveġhti, kamaghîn deragham. Kî oveghan koghti, kamaghîn ti deraghan kogham.” **4** Ezi Ikiavira Itir God an akam kamaghîn a ikaragha ghaze, “Jona, adarir arazir nî amir kam a deras, o? Bar puvatî!” **5** Ezi Jona nguibar ekiam ategha ghua aruem anadi naghîn apera. Egha a purirpenir mamîn ingarigha an aven aperaghav iti. Egh an an iki nguibar ekiamîn ganasa, bizir tizimram a bativam. **6** Ezi Ikiavira Itir Godîn Gavgavim, kamaghîn Jona ġinighnisi, aruem an mikarzim dapongan koghtima a deravira ikiam. Kamaghîn, a ruarimîn ikarizir mam gamizima an aghua, Jonan purirpenimîn ava Jona avara. Ezi Jona ikarizir kam bagha bar akonge. **7** Ezi aminim tirazi amîmzaragham mîzaraghara, God apizir kurar mam amadazima, a ikarizir kam bagha izegha anemezi, ikarizim mîsingi. **8** Ezi ġin aruem anadima, God aminir bar puvira feim amadazima, an aruem anadi naghîn izi. Ezi aruem Jonan dapanim gaboi, an damaziba

an sirima a irasava ami. Ezi Jona kamaghin nighnigha God migei, “Ki aremeka. Ki aremeghti, kamaghin deragham. Ki aremeghan koghti, kamaghin deraghan kogham.” **9** Ezi God kamaghin Jona migei, “Ikarizir kam misigha givazima, ni atari. Nin adarim ti arazir aghuim, o? Bar puvati.” Kamaghin amizi, Jona bar God basemegha ghaze, “Guizbangira, nan adarim arazir aghuim. Nan adarim bar ekefe, a na damighti, ki aremeghti deragham.” **10** Ezi Ekiam kamaghin a migei, “Ikarizir kam dimagarir vamiran aghuava ekefe, egha dimagarir igharazimin a misingi. Ni tong an ingarizir puvati, egha ni a gamizi an ekevezir puvati. Egha bar bizir muziarir kam, ni an apangkufi. **11** Ki uaghan apangkuvir ekiam Niniven nguibar bar ekiamin iti. An aven, arazir kuratam gamizir puvatizir borir aviriba iti, men dibobonim 120 tausen gafira. Egha uaghan bulmakaun bar aviriba iti.”

Maika

1 Fomira Atrivim Jotam ko, Atrivim Ahas ko, Atrivim Hesekia me vaghvagha Judan gumazamizibagh ativagha men atrivibar ikezir dughiabar, Ikiavira Itir God migirigiar kam isa Maika ganingi, Maika a Moresetin nguibamin gumazir mam. Ikiavira Itir God Samarian nguibar ekiam ko, Jerusalemın nguibar ekiamın otivamin bizibar gun Maika migei. **2** Ia kantriba bar dar gumazamiziba, ia deraghvira akar kam baragh! Ia nguazimın itir gumazamiziba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a ia isa kot gatigha gifa. Ezi ia deraviram oragh. Ekiam uan Dipenimin ikia migirigiar kam gami. **3** Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibar Aghuim ategh izasa. A izighiri mighsiabagh isin daruam. **4** Eghti mighsiaba an suemningin apengan dipabar min otivigham, mati kendel isia amera izaghira dipamin min emiri. Mighsiar kaba, iri danganir zaribar otivigham, eghti dagiaba poghpogh izighiri, mati dipam mighsiabar ikegha ivemara izaghiri. **5** Israelia, me Godin akam batuegha arazir kuram gami, kamaghin amizi, bizir kaba bar me bativam. Israelia akam batozir arazir kam, kar ten osimtizim? Samariaba, kar ian osimtizim. Ezi Judaba asebar ziaba feir arazir kam, kar ten osimtizim? Jerusalemia, kar ian osimtizim. **6** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, “Ki Samarian nguibar ekiam gasighasigh, an mizumzuiriba azenan dar pozim mikinigham. Eghti a wainin biar igiaba oparamin danganimin min otogham. Ki an dipeniba bar da apirarighti, da dagiar muziaribar otivigh ikiam. Eghti dagiar muziarir kaba iri poghpogh

danganir zarimin magiri, dipenibar danganir faragha ikeziba avaraghan kogham. **7** Eghti ki asebar marvir guaba abighirarigh, da isi avimin da kunigham. Eghti marvir guar kaba bizir mizumzuiarir pozim mikinizibar min otivigham. Samariaba akirim ragha God gasaragha aser kabar ziaba fe, mati amizim uan pam ategha gumazir igharaziba ko tintinibar akui. Bizir kam bangin, igharaz darazi izi Samariaba abinigh, bizir me arazir kuram gamua iniziba, me me da, bar ada inigham. Bizir kaba me da inigh kantrin igharazibar mangegh da isi uan asebar aningam.”

8 Ezi Maika kamaghin migei: “Bizir kaba otivam, eghti nan navim bighti ki aziam. Ki uan osimtizir kam akakaghsi dagarir asuabar aghuan kogham, ki pura inir kurar bibiziba ikiam. Egh ki afiar atiabar min arongam. Egh ki ponemin min arangam. **9** Eghti Samarian gumazamizibar osimtizim, mati midir puvatizir duaba. Eghti Judaba, uaghan kamaghira mizazim iniam. Jerusalem, kar nan gumazamizibar nguibam, a mizazim iniamin dughiam uaghan bar roghira izi.” **10** Getin nguibamin itir gumazamiziba, me en apaniba, ezi ia kamaghin me mikiman marki, God e gasighasiki, me ian ganti, ia azenara azian marki. Ia Bet Leafran adarasi, ian naviba osemeghti ia azi, nguazim gipoghpogh, an mineziba uan mikarzibar aghu. **11** Ia Safirin nguibamin gumazamiziba, ia bibiabara ikiva aghumsigh, kalabuziar gumazamizibar min kantrin igharazimin mangi. Ia Sananin nguibamin gumazamizibar atiatigh, nguibam ategh azenan izan kogham. Ia oraghti, Beteselin nguibamin adarazi arangti ia fogh, mongamin danganitam kagh itir puvati. **12**

Ikiavira Itir God Jerusalem gasighasighamin dughiam bar roghira ize, kamaghin amizi, Marotin nguibamin adarazir naviba bar osemegha, uarir akurvaghasa gumazamiziba bagha pura mizua iti. **13** Ia Lakisin nguibamin adarasi, ia Israelian arazir kurabar gin ghua, Jerusalemia gamizi, me arazir kuram gami. Kamaghin amizi, ia karisba inigh hoziar bar puvira ivemaribagh ikegh aregh. **14** Ia Judaba, ia Moreset Getin nguibamin apangkufigh. Ia ganti, igharaz darazi a inighti, a ua ian nguibam gavaghan kogham. Eghti Aksipin nguibamin adarasi, Israelian atrivibar akuraghan kogham. **15** Ezi ia Maresan nguibamin adarasi, Ikiavira Itir God, ia isi ian apanibar dafarim datighti, me ian nguibam inigham. Eghti Israelian gumazir dapaniba ari mangi, Adulamin dagiar toribar aven muegham. **16** Egh apanir kaba ian borir ia bar ifongeziba inigh mangegham. Kamaghin amizi, ia me bagh nighnigh azi, egh uan dapanir arizibagh isegh dapanir tuziba ikiam.

2 Ia gumazir dimagaribar akui puvatigha, arazir kurabar amuasa nighnigha itiba, aminim tirazi arazir kurar kam damuamin tuavim otozi, ia zuamirama a gami. Ia kamaghin amir gumazamiziba iavzika! Ia bar ikuvigham. **2** Ia gumazamizibar azenibar gara dagh ifuegha purama da isi darasi. Egha ia men dipenibar gara dagh aguava pura da isi. Ia ifavaribagh amuva, gumazamizibar nguaziba ko, biziba ko, dipenibar okei darasi. **3** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ia oragh! Ki ia gasighasighasa nighnisi, eghti ia ari mangamin tuaviba puvatigham. Dughiar kurar kam ia batoghti ia ganigh fogham, egh ia ua gin, uan ziaba fisi kamaghin

damuan kogham. 4 Ia bativamin bizir kaba otivti, gumazamiziba ia geghan akam ia gasi ia mikimam. Egh me kamaghin azirakar ighiar amirizibar amuam: ‘E bar moghira bar ikufi. Ikiavira Itir God, en nguazim inigha en apanir igharazibagh aningi. Gumazir kaba e inigha ghua nguazir igharazimin e isa kalabus gati. Maia! A datirighin manmaghin en nguazir, e da inizim ikarvagh e damuam?’”

5 Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia gin ua izi uari akuvagh, nguazim abigh uari daningisi, a bagh satu gikarangamin dughiam, ia gumazir arazir kurabagh amiba, ian ovavir boriba nguazir otevir katam inighan kogham. 6 Ezi gumazamiziba kamaghin na migia ghaze, “Ni kamaghin garir akabar gun e mikiman marki. E nin akaba baraghan aghua. God e gasighasighan koghti, e aghumsighan kogham.” 7 Ia Jekopin ovavir boriba, ia ghaze, Ikiavira Itir Godin apangkuvim ia ko ikivira ikiam, a? Egh bizir kuratamin ia damighan kogham, a? Puvati. Ikiavira Itir God ghaze, gumazir nan damazimin arazir aghuibagh amiba, ki nimira me migei.

8 Ikiavira Itir God kamaghin gumazir kabav gia ghaze, nan gumazamiziba, ia apanibar min me gami. Men marazi midorozim gamigha uamategha uan dipenibar izegha ghaze, e deragha uamategha izegha avughsi. Ezi puvati, ia ghua me azenan azuir korotiaba men akiragharibar da adangi. 9 Egha ia nan gumazamizibar tongin itir amizir odiariba, ia men dipenir me ifongeziba bagha me batosi. Egha ki men boriba, gin me daningamin bizir aghuiba, ia men tuavim apirigha da okemegha gifa. 10 Ia gumazir arazir kurabagh amua nan damazimin zuezir

puvatiziba, ia kagh deravira ikiamin danganir aghuiba puvatigham. Ki bar pazavira ia gasighasigham. Kamaghin amizi, ia dikavigh mangi. **11** Eghti akam akurir gumazitam ti gumazir kurar kaba bagh izi, wainin dipar onganiba ko dipar onganir igharazibar akar ifavaribar mikim suam, “Ki guizin kamaghin migei, ia wain ko dipar onganir aviriba ikiam,” gumazir kurar kaba, ti gumazir akam inigha izir kam bar a gifuegham. **12** Ikiavira Itir God ua kamaghin Jekopin ovavir boribav gia ghaze, “Ki uamategh Israelian gumazamizir itir varazira ua me akuvagham. Egh mati gumazim sipsipba inigha iza divazimin aven me akuvi moghin, ki ua me akuvagham. Eghti me kalabusin dipenibar tiar akabar uari akuvam. Eghti gumazamiziba ua ian nguazim bar a gizivagham, mati sipsipin avirim grazir aghuir aviribar tongin ikia ada api.” **13** Ikiavira Itir God uan gumazamiziba kalabusin me firigh, me inigh azenimin izam. Eghti me kalabuziar divazibar tiar akaba akar azenan iziti, men Atrivim a Ikiavira Itir God, a uabi men faragh mangam.

3 Ki ghaze: “Ia oragh, ia Jekopin ovavir boribar gumazir dapaniba, ia Israelian gumazir aruaba, ia arazir aghuibagh nighnigh da bagh ingar. **2** Ia arazir aghuir kamin aghuagha arazir kuram bagha bar ifonge. Ian arazir kaba mati, ia nan gumazamizir angamira itibar iniba aghora da misi. Egha men agharibar itir tuziba aghora da misefi. **3** Ian arazir kaba mati ia nan gumazamizibar iniba misa men aghariba apiragharigha dagh asegha, men tuziba aghoraghsua da api. Ia mati, me minem daghuasa asizir tuzir agharibar itiba aghoraghsuegha da minem gaghui.

4 Eghti dughiatam gin iziti, ia akurvazim bagh Ikiavira Itir
 Godin arangti, a ia bareghan kogham. Ia arazir kurabagh
 ami, kamaghin amizi, a ian azangsiziba bareghan kogham,
 mati a uan guam ian modo.” 5 Godin akam inigha
 izir gumazir maba, deragha nan gumazamizibagh amir
 puvati. Eghti tav dagheba me daningti, me a ko akaba akir
 suam, a dughiar aghuibar ikiam. Puvati, kar me a gifari.
 Eghti gumazamiziba dagheba me danighan kogham, eghti
 me akar atiatibav kim ifar suam, men apaniba izi me
 gasighasigham. Ezi Ikiavira Itir God, akam inigha izir
 gumazir kabav gia ghaze, 6 “Ia nan gumazamizibagh ifari,
 kamaghin amizi, ki ian anogoreghti, ia ua irebamin min
 gari bizibar ganam kogham, egh dar mingariba abighan
 kogh, egh ia gin otivamin bizibagh foghan kogh, dav
 kiman kogham. Ia aruem iraghugha givagha aminim
 pirizi moghin, ian dughiaba givagham.” 7 Eghti akam
 inigha izir gumazir gin otivamin bizibar gara dav geir
 kaba, me aghumsigh naviba men ikuvigham. Men arazir
 kurar kam bangin, God men azangsiziba baraghan kogh,
 bizir me ganamin kabar amuti, da otivan kogham. 8
 Ezi ko, Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim na ganingi,
 eghe guizin arazim damuasa nighnizim isa na ganingi.
 Eghe Israelian arazir kuraba bar dar gun me mikimasa
 gavgavim na ganingi. Eghti ki Jekopin ovavir boribar
 arazir akaba batozimin gun me mikimam. 9 Ia Jekopin
 ovavir boribar gumazir dapaniba deragh na baragh, ia
 guizin arazibar aghua. Ia Israelian gumazir aruaba, ia
 arazir aghuibagh irazi, da ghua arazir kurabar min otifi.
 10 Ia uari bagha Saionin nguibamin dipenir aghuir aviriba

ingarasa, gumamazizibav sozi me ariaghiri. Ia guizin arazimin aghuagha, onganarazibagh amir gumamaziziba abiragha men ghuzim ingegha ghaze, kar Ikiavira Itir Godin nguibam Jerusalem, e anesarazi a tugha gavgafi.

11 Ezi Jerusalemin gumazir dapaniba kotin dughiamin, gumamazizibar amamangatizi, me modogha dagiaba me givezegha me gakaghorima, me paza kotiaba tuisisi. Ezi ofa gamir gumaziba, gumazibar amamangatighti me dagiaba me daningti, me Godin Akar Gavgavibar mingariba abigh me mikimam. Ezi akam inigha izir gumaziba uaghan ghaze, me dagiaba inighiva, akar mogomebar mingariba deragh da abigham. Jerusalemin gumazir ekar kaba bar, me kamaghin amua ghaze, “Ikiavira Itir God e ko iti. Ezi bizitam e gasighasighan kogham.” **12** Kamaghin amizi, ia gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, ia amizir osimtizir kaba bangin, God Jerusalem gasighasigham. Eghti Jerusalemin biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham. Eghti Saion nguazir kinimin min ikiti, gumaziba an dagher azenibar ingaram. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.

4 Gin otivamin dughia tamin, mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim, ziar bar ekiam iniam. Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afiragham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar izi an uari akuvagh ikiam.

2 Kantrin aviribar gumamaziziba izi suam, “Ia izi, e Saionin Mighsiamin mavanangam, a Ikiavira Itir Godin mighsiam. Kar Jekopin Godin Dipenim. E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam. Egh a uabi misevezir

tuavim, e an gın mangam.” E fo, Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin ikegh mangiti gumamaziziba a iniam. Guizbangira, Jerusalemin nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi, uan gumamazizibar aningamim, eghti me azenan mangi an akam akunam. **3** Eghti Ikiavira Itir God, jasin min iki kantriba bar dar gumamazizibar araziba tuisigh, men osimtiziba deragh da akirti, me uari inigh deragh ikiam. Egh me uan midorozir sababa inigh dav soghti, da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham. Egh me uan afuzibav soghti, da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham. Egh danganiba bar dar itir gumamaziziba, uam uariv soghan kogh ikiva, ua midorozir arazibar sure damuan kogham. **4** Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akam akirigha ghaze, gumamaziziba vaghvagh deraghvira uari uan wainin ikariziba ko fighin temebar boroghin dapiam. Egh me deragh ikiti, tav ua izi atiatim me daningan kogham. **5** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan asebar ziaba fi, men akabar gın mangam. Eghti e Israelia, Ikiavira Itir God, en God, e zuraram an ziam fi mamaghira ikiam. **6** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Gin otivamin dughiamin, gumamazizir ki faragha ivezir kuram me ganiga, kalabuziar gumamazizibar min kantrin igharazimin amadaziba ko, suer kurar daruan iburaziba, ki ua me akuvam. **7** Ezi gumamazizir ikiavira itir varazira, me uan nguibamin saghon ikia, egha daruan iburaghburaki, me gumamazizir suer kurar pazava aruiba. Ezi datirighin itir varazira ki ua me damighti, me kantrin bar gavgavimin min otogham. Eghti datirighin ikegh mangi, ki Ikiavira

Itir God, ki Saionin Mighsiamin iki, men atrivimin iki, me gativagh mamaghira ikiam.” 8 Ezi ni Jerusalem, God nin ikia uan gumazamizibar gari, mati sipsipbar gari gumazim uan sipsipbar garir dipenir divazimin aven iti. Ni faragha me geghuvi moghin, ni bar ekevegh uan kantrin nguibaba bar da gativagh, dagh eghuvam. 9 Jerusalem, ni manmaghsua pamten arai? Ni tizim bagha amizim borim batasa mizazim isi moghin uabi barasi? Ni ti atriviba puvati, a? Ezi nin fofozir gumaziba ti ariaghire, a? 10 Ia Jerusalemia, ia dimiva arang, mati amizim borim batasa mizazim baragha, uabi gighavkiravira iti. Ia datirighin nguibam ategh graziba itir danganimin mangi. Eghti me ia inigh Babilonin mangam. Eghti gin Ikiavira Itir God, ian apaniba da ua ia inigham. 11 Ezi kantrin aviriba ia gasighasighasa uari akufa. Egha me ghaze, “Aria, e Jerusalem in nguibar ekiam bar a gasighasigh, an ganti a bar ikuvigh ikiam.” 12 Egha kantrin kabar gumazamiziba Ikiavira Itir Godin nighnizim gifozir puvati, a manmaghin nighnisi. Me kamaghin fozir puvati, a me akuvagh me gasighasigham. Mati gumazim witba akuvagh da mirmirighi, da witin daghebar min otivigham. 13 Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Jerusalemia, ia dikavigh mangi uan apanibagh asighasigh. Ki ia damighi, ia gavgavigh ikiam, mati bulmakaun mam ainin komba ko, brasin sueba ikia bar gavgafi. Kamaghin amizi, ia kantrin aviriba diki me abinigham. Egh apaniba faragha ia misogha inizir biziba, ia uam ada inigh na daningam, ki nguazir kam bar a gativazir Ikiavira Itir God.”

5 Ia Jerusalemia, ian midorozir gumaziba uari akuvagh, arang uan mikarziba aghor. Apaniba ia ekiarugha gifa. Me Israelian gumazir dapanim misogh aghumsizim a daningasa, mati apanim aghorim inigha gumazimin koviam misoke. **2** Ikiavira Itir God ghaze, "O Betlehem, ni Efratan Distrighin itir nguibam, ni Judan anababar nguibabar tongin, ni nguibar bar dozim, ezi nin aven gumazitam na bagh gumazir dapanimin otogh Israelia gativagh men ganam. Ezi bar fomira, an ovavir bar faraghavira itim, an otogha ike, ezi an adarazi datirighin ikia ghuavira iti." **3** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan adarazi ateghti, me uan apanibar dafaribar ikivira iki mangiti, amizir God inabazim, an otarim bategham. Eghti dughiar kamin Israelian kantrin igharazibar ikeziba, uamategh izi uan adarazi ko uam uari akuvagham. **4** Eghti gumazir dapanir kam otogh, uabi uan gumazamiziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin men ganam, mati sipsipbagh eghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi. Guizbangira, a Ikiavira Itir God, an God, an an ziar ekiamin me gativagham. Eghti gumazamizir kantrin igharazibar itiba an gavgavim gifogham. Eghti an gumazamiziba deragh ikiam. **5** Eghti a navir amirizim ko, dabirabir aghuim isi uan gumazamizibar aningam. Eghti Asirian midorozir gumaziba izi, en nguibar ekier gavgavibar divaziba akarti, e uan midorozir gumazir faragha zuir gavgaviba amiseveghhti, me mangi me ko misogham. **6** Me Asirian kantri ko misogh me abinigh, men kantri iniam, an ziam Nimrot, me me dama a inigham. Eghti arazir kamin, gumazir dapanir kam, Asirian e

gasighasighasa iziba, a men dafarimin en akuragh, uam e inigham. **7** Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir varazira, me kantrin igharazir aviribar gumazamizibar tongin iki, men akurvaghamin gumazibar min ikiam. Mati dimagaribar grazibagh irir ghuariaba, ko, temebagh izir amoziba, Ikiavira Itir God da amadagha dagh amizi, da deraghaviram otifi. Bizir kaba me Godin gavgavimra dar amuam, men gavgaviba puvati. **8** Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir varazira, me kantrin igharazir aviribar gumazamizibar tongin iki, mati laion ruarimin itir asiziba ko, sipsipin divazimin aven itibar amasa gari. A sipsipbar tongin mangi, uabi fi sipsipbar kin me givi me aghoram. Eghti gumazir men akurvaghamiba puvatigham. **9** Eghti tuavir kamin Israelia uan apaniba abinigh bar me agivagham. **10** Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migia ghaze: “Gin otivamin dughiamin, ki midorozir bizibagh asighasigham. Egh ian hoziabagh asighasigh ian karisba apirarigham. **11** Egh ki ian nguibar ekiaba ko dar divazir gavgaviba bar ada akarighti, ia uam adar mongiva avegham. **12** Egh ki ian meziba ko akavsiaba batuegh, ian kukunir gumaziba agivaghti, me ua ikian kogham. **13** Egh ki ian marvir guaba ko, asebar nedaziba bar da batuegham. Ia uari uan dafaribar ingarizir bizibar ziaba fan marki. **14** Egh ki temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba apirarigh, ian nguibamin bar da batuegham. Egh ian nguibar ekiaba bar adagh asighasigham. **15** Ki arazir kam bagha nan navim bar osemegha atari. Egh kantribar gumazamizir nan akaba batozir arazir kam, ki a ikarvagham.”

6 Ia oragh! Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati. O Israelia, ia dikavigh izi kotiamin, ia uan osimtizimin gun mikim. Eghti mighsiaba jasin min iki, ia baragh ian akaba tuisigham. **2** Eghti ia mighsiaba ko, dagiar bar gavgavir nguazimin apengan ikia, an suirazi a gavgavigha ikia mamaghira itiba, ia Ikiavira Itir Godin kotiam baragh. Eghti Ikiavira Itir God, kotin aven uan gumazamiziba ko uari adoghodoghiva, egh an akam me gasam. **3** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “O nan gumazamiziba, ki arazir kurar manamra ia gami? Ki ian azai, ki bizir tizim gamigha osimtizim ia ganingi? Ia na mikim! **4** Guizbangira, kirara dughiar ia Isipin kalabusin itimin ia inigha azenan ize. Ki tuavim ian akaghasa, Moses ko, Aron ko, Miriam, me amadazi, me ian faragha ghua ia inigha ize. **5** O nan gumazamiziba, ia Moapian Atrivim Balak faragha ia gamizir arazir kuram ginighnigh. Beorin otarim Balam, ia Balak mikemezir akam ginighnigh. Egha ia Sitimin nguibam ategha ghua Gilgalin zuir dughiamin, ki amizir bizir ekiabagh nighnigh. Ia bizir kabagh nighnigh fogh suam, ki ian akurvaghasava bizir aghuibagh ami.” **6** Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim, ki an damazimin izi tevimning apirigh an ziam fisi, bizir tizimra inigh izam? Ki ti bulmakaun igiar mikarziba sara itir aghuiba inigh izi, a daningisi ofan bar isia mighirizim min bar da tueghti da isi mighirigham, a? **7** Ki ti sipsipin apurir 1,000pla o, 10,000plan olivin borer mineba inigh izam, eghti Ikiavira Itir God bizir kaba bagh bar akuegham, o? Ki ti uan arazir kuramin ivezim bagh uan otarir ivariam ofa damusi a misueghti an aremegham, o? Bar puvatigham.

8 Ia nguazir kamin itir gumamaziziba, Ikiavira Itir God
 arazir aghuibar ia mikemegha gifa, eghti ia arazir aghuir
 a ifongezir kabara dar amu: Ia guizin arazibara damuam,
 egh igharaz darazir apangkuvir arazim gifongegh, egh ia
 uari abin uan Godin apengan iki, anarira gin mangam. **9**
 Ia fofozir aghuim gifueghiva, Ikiavira Itir Godin atiating
 an apengan ikiam. Ia oragh! Ikiavira Itir God Jerusalem
 nguibar ekiamin diagha ghaze, "O nguazir kamin itir
 gumamazizir iza nguibar kamin uari akuviba, ia oragh! **10**
 Ia gumazir arazir kurabagh amiba, ia bizir aghuiba uan
 dipenibar aven da mongezi da ikiavira iti, ezi bizir ia
 itir kaba, kar ia arazir kuram gamua inizir biziba. Ia uan
 biziba gumazir igharaziba bagha da amadir dughiam,
 ia ifara deragha dar osimtiziba tuisigha dar ivezibar
 abarir puvati. Ki arazir kurar kam bar an aghua. **11** Ki
 garima, ian gumazir maba igharaz darazigh ifara men
 bizir amadiba, deragha dar osimtizibar iveziba me ganidi
 puvati. Ki men arazir kuraba gin amadir puvati. Ki aghua.
12 Ezi nguibar ekiamin itir gumazir dagiar aviriba itiba,
 me onganarazibagh amir gumamazizibagh ifara men
 biziba pura dagh ekua, egha paza me gami. Nguibar ekiar
 kamin gumamaziziba, me bar ifavarir gumamazizibara.
13 Kamaghin amizi, ian arazir kurar kaba bangin, ki ia
 gasighasigham. **14** Ia daghebar ami, izivaghan kogham,
 eghti mitiriaba ian aghivira ikiam. Egh ia biziba inigh
 dipenimin ada akuvam, eghti da deravira ikian kogham.
 Eghti ia bizir manaba iti, ki apaniba amadaghti, me izi
 ia misogh dagh asighasigham. **15** Ia azeniba opariva,
 dar daghetam inighan kogham. Egh ia olivin oviziba

dikabin da mirmir, egh olivin borer tam uan mikarzim daghuighan kogham. Egh ia wainin oviziba dikabin da mirmir, egh wainin dipatam ameghan kogham. **16** Atrivim Omri ko an otarim, Atrivim Ahap, ia aningin arazir kurabar gin ghuezir gumamaziziba, aning faragha amizir araziba, ia datirighin aningin gin ghua dagh ami, kamaghin amizi, ki ia gasighasighti, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, akirim ragh ia gasi dibovir akabar ia mikimam. Eghti ia nan gumamazizir nguibar ekiar kamin itiba bar moghiram aghumsigham.”

7 Maia! Ki uabin apangkufi. Ki ti ovengam. Gumamaziziba mitiriaba men azi moghin, mitiriam nan azi, ezi ki temer ovizitam amasa da bagha tememin garima, da puvati. Temer fighin oviziba ko, wainin oviziba, me bar ada inigha gifa. **2** Gumazir aghuitam nan kantrin aven itir puvati. Gumazitam guizbangira Godin gin zuir puvati. Bar puvati. Dughiabar zurara gumamaziziba uarira uarir apanibagh amua uarigh asighasighasa uari bagha tuaviba buri, mati gumazim asizibav soghasa, azuazim agura. **3** Gumamazizir bar arazir kurabagh fogha dagh amiba, me zuraram arazir kurabagh ami. Gavmanin ingarir gumaziba ko, jasba kotin dughiamin, me gumamazizibar azangsizima, me moga dagiabar me giveza me gakaghorima, me paza kotiaba barasi. Gumazir ziar ekiaba itiba pura uan ifongiabar jasbav geima, jasba guizin arazim ategha pura gumazir kurar kabar ifongiabar gin zui. **4** Ezi gumazir igharaziba ghaze me deragha arazir aghuibagh ami, ezi God men gari, me ikuvigha mati grazir ataghatariba ko, benir dikoniba itiba. Dughiam otogha gifa, ezi God uan

gumamazibagh asighasighasa, mati an akam inigha
izir gumazim mikemezi mokin. God kamaghin damuti,
an gumamaziba okam nighnigh onganigh tintinibar
nighnigham. **5** Eghti dughiar kamin otariba dibovir
akabar uan afeziabav kinti, guiviba uan amebabar akaba
batogham. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba
ko akabar uari adogham. Gumamazibar anababa uari,
men apanim ikiva, men ikuvigham. Kamaghin amizi, ni
uan namakam ko roroamin akaba, nighnizir gavgavim
dar ikian marki. Egh ni uaghan uan amuim o uan
pam mikimsi deraghvira nighnigh a mikim. **7** Ezi
ki uabi, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a
mizuamam. Eghti a ki a ko migeir azir akaba baregh,
izi nan akuragh na inighti, ki deraghvira ikiam. **8** Eghti
en apaniba aghumsizir akabar e damuan kogham. E
guizbangira iregha gifa, egh e ua dikavigh tuivigham. E
datirighin aminirbirimin iti, eghti Ikiavira Itir God uam
angazangarim e daningam. **9** E datirighin Ikiavira Itir
Godin damazimin arazir kuram gami. Eghti Ikiavira Itir
God bar dughiar otevimra uan aningagharim akagh, e
gasighasigham. Egh a gin ua en akuragh guizin arazimin
gin mangiva, pazavira e gamir darazir arazir kuraba
ikarvaghham. Egh a mitatemin e inigh angazangarimin e
atighti, e angamira iki an ganti, an en apanibar dafaribar
uam e iniam. **10** Apaniba faragha kamaghin e migia
ghaze, “Ikiavira Itir God, ian God managh iti?” Egh
me gin ganti Ikiavira Itir God en akuraghti, me bar
aghumsigham. E ganti Ikiavira Itir God me dikiti, mati
gumamaziba tuavimin beghneazim diti moghin, a me

dikabinigham. **11** Ia Jerusalem̄in gumazamiziba, ia gin
nguibar ekiamin divaziba uam adar ingaramin. Egh
nguazimin mitaghniabagh isivaghti da mangi ekevegham.
12 Dughiar kamin nin gumazamizir kantrin igharazibar
kalabusin itiba, me uamategh tintinibar izam. Tarazi
Yufretisin Fanemin amadaghan ikegh izam, eghti tarazi
aruem anadi naghin kantri Asirian ikegh izam, eghti
tarazi sautin amadaghan kantri Isip ategh izam. Israelia
bar moghira kantrin saghon itibar mighsiaba ko, ongarir
dadarimin itibar ikegh izam. **13** Ezi kantrin kabar
gumazamiziba bar arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi,
da danganir bar kurabar min ikiam. **14** O Ikiavira
Itir God, ni gumazamizir ua bagha miseveziba, ni me
eghuvir gumazimin min iki, mati sipsipbagh eghuvir
gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi. Me ruarir
arizibar mighsiabar ikia, nguazir aghuiba puvati. Ezi
azenibar ingaramin nguazir aghuiba vin iti. Me faragha
amizi moghin, ni men amamangatighi, me mangi Basan
Distrik ko Gileatin Distrighin nguazir aghuibar azenibar
ingaram, mati sipsipba grazir aghuiba itir nguazim
garua grazir aviriba api. **15** Ikiavira Itir God akam
ikaragha ghaze: “Ki faragha Isipin ia inigh azenan izasa
digavir kuram gamir araziba, ki datirighin uam ada ian
akagham. **16** Eghti kantrin igharazir gavgaviba itiba,
me datirighin nan gavgavimin ganighiva digavir kuram
damigh aghumsigham. Egh me atiatigh uan kuariba ko,
akabar kumigham. **17** Egh me fogh suam, me gavgaviba
bar puvati, mati kuruziba uan navibar nguazim davaram.
Egh akongiva atiatigh uan danganir mogomeba ategh,

Ikiavira Itir God bagh izam, a en God.” **18** O Ikiavira Itir God, ua godin igharazitam nin min itir puvati. Nin gumazamizir ikiavira itir varazira, ni men arazir kuraba gin amadi. Nin adariba dughiar ruaribar itir puvati. Ni zurara en apangkuvigha, arazir aghuibar e damuasa bar akonge. **19** Ni uam en apangkufigh. Egh uan suemin biziba dika da abiri moghin, en arazir kuraba diki da abinigh, da akunighti da ongarir konim bar an aven magirigh. **20** Egh ni uan akaba bar dar gin mangiva, zurara Israelia en apangkufigh. E Abraham ko Jekopin ovavir boriba, e nin gumazamizibara. Ni fomira en inazir afeziaba koma akar dikirizim gamua ghaze, ni en apangkuvigham, egh ni uan akar dikirizir kam damuti, a guizbangiram otogham.

Nahum

1 Godin akam inigha izir gumazim Nahum, a irebamin min garir bizir mamin garima, God akar kam a ganingizi, an akinafarir kam osiri. Akar kam, a Niniven nguibar ekiamin akam. Godin akam inigha izir gumazim Nahum, an nguibam Elkos. **2** Ikiavira Itir God uabira God, a gumazamiziba ateghti, me asebar ziaba fan kogham. An akam batozir gumazamiziba, a mizazim me ganidi. Ikiavira Itir God, a uan apanibar aningagha, men arazir kuraba ikarvagha izezir kuram me ganidi. **3** Ikiavira Itir God a zuamiram atarir puvati. A Godin Gavgavir Ekiaba Itim, egha a zurara arazir kurabagh amir gumazamiziba mizazim me gasi. Ikiavira Itir God, danganir manamin mangiti, aminir ekiam ko amozim otivam, eghti ghuariaba mati an dagarimning nguazim ditima, nguazim mineziba mizi. **4** An ongarim dagarvagh an atarti, ongarim dakegham. Egha uaghan fanebagh ami da dati. Egh a suam, biziba ikuvigham, eghti azeniba ko, grazir aghuariba misingigh arimighiregham. Basanin nguazir aghuimin itir azeniba ko, Karmelin Mighsiamin itir temeaba ko, Lebanonin kantrin itir akimariba, da bar midiava ariaghiri. **5** God uan gavgavim akazi, mighsiaba agoa nigha, dipabar min otifi. A uan gavgavim akazi, mikimkizim nguazim ginobagha a gamima a nisi, ezi gumazamiziba uaghan agoa nisi. **6** An aningazir dughiam, tina deravira iki ikuvighan kogham. Bar puvatigham. A gumazamizibar aningagha, an damazimning mati avim isiava aghefe, An aningagharim, dagiaba misaragharisi. **7** Ikiavira Itir God, an arazir aghuibar e gami. Osimtizibar dughiaabar a uan

gumamazizibar mogomer danganimin min ikia, egha gumamazizir a bagha zuiba, a men akurvasi. **8** An aperiar ekiamin min, Niniven nguibar ekiam bar a gasighasigham. Egha gumazir an akam batoziba, a me misozi me ariaghiri. **9** Ia apaniba, ia arazir manam Ikiavira Itir God damuasava a migei? Ia ganigh, a bar ia kuavaremegham. Guizbangira, apanitam dughiar pumuning akirim ragh a gasaraghan kogham. **10** Ia mati gumazim dipar onganim amegha bar ongani, eghti a bar ia agivagham, mati avim benir dikoniba ko, grazir bar misingizibar isi. **11** Ia Niniven adarasi, ian mav nighnizir kuram iti, egha a pazi Ikiavira Itir God damuasa akam akiri. **12** Ezi Ikiavira Itir God uan gumamaziziba Israelia, a kamaghin me migei, "Asiriaba me bar avirasemegha gumazir gavgaviba iti, ezi ki me gasighasighti, me bar givagham. Nan gumamaziziba, ki osimtizir ekiam ia gati, egh ki ua kamaghin damuan kogham. Bar puvatigham. **13** Asiriaba faragha ia gativagha ike, ezi datirighin ki men gavgavim abiragham, eghti me ua ia gativagh, ian ganan kogham. Eghti ia ua men kalabusin aven ikian kogham." **14** Egha Ikiavira Itir God Akar Gavgavimin kamaghin Asiriabav gei, "Ian ovavir boriba uam otivan kogham. Ian dipenir asebar ziaba feba, ki dar aven marvir guaba bar dagh asighasigham. Egh me ian kuaba afamin moziba, ki ia bagh dar akiram. Ia gumamazizir kiniba, kamaghin amizi, ia ua ikian kogham." **15** Ia gan, gumazir mam mighsiamin itir tuavimin izi, egha akar aghuim inigha izi. Kamaghin amizi, ia Judan gumamaziziba, ia izi uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fisi isam damuam. Egh bizir ia God daningasa akam

akirigha givaziba, ia da isi a daning. Eghti gumamazizir kuraba ua ian nguazim inian kogham. Guizbangira, God me gasighasigha gifa.

2 Apaniba faragha Israelia gasighasigha, men biziba bar da inigha ghue. Ezi datirighin Ikiavira Itir God, Israelin ziar ekiam damuti, a faragha ikezi moghin uam otivam. O Niniven adarasi, apaniba datirighin ia misosi. Ia gasighasighamin gumazim izegha gifa. Ia midorozir gumaziba arighti me ian nguibar ekiamin okarigham. Ia bar deravira tuavibar gan. Ia misoghsi tuivigh gavgavigh gan. **3** Ian apaniba orar aghevibar suigha, midorozir korotiar agheviba aghuigha, ia misoghasa izi. Me misoghasa ivemara izima, men karisba taghtasi, mati avim isi. Ezi men afuzir ruarir me painin temebar ingariziba, da misoghasa amua dar koniba igha izi. **4** Men karisba bar pamten ivemara nguibar ekiamin aven izi, eghe gumamaziziba uari akuvir danganibar me dar mangi izegh gami. Me adenir avibar min isia, tintinibar ghua mati onimarim taghtasi. **5** Men faragha zuir gumazim, midorozir gumazir dapanibar diazi, me ivemara asaghpora irasava amua divazim bagha zui. Me zuamira ivemara ghua averpenimin aven zui, me averpenimin apengan, divazim ginivti, anakaramin temer otevir mam iti. **6** Me temer otevir kam, tiar akar fanemin boroghin itim ginivima, tiar akam akariaghiri. Ezi dipam bar puvira ivemara, atrivimin dipenimin aven izima, aperiar ekiam otozi, gumamazizir atrivimin dipenimin itiba bar atiatingi. **7** Apaniba Asirian atrivim gamizi, a tughav itima, me an amuimin korotiaba suegha, a inigha

kalabusin ghu. Ezi an ingangarir amizibar naviba bar ikuvizi me aziava, bar an apangkuvigha uan evaribav sosi.

8 Dughiar bar ruarimin Niniven nguibar ekiam nimira iti, mati dipar akarem. Ezi datirighin an gumazamiziba ara nguibar ekiam ategha azenan zui, mati dipam apirizir divazim akariaghirizi, dipam puvira ivemari. Men marazi pamten dia ghaze, “Ia mitifigh, ia mitifigh. Ia ari mangan marki.” Ezi tav mitigha uamategha zuir puvati. Bar puvati.

9 An apaniba kamaghin uan adaraziv gei, “Aria, ia men gol ko silvaba okemegh bar da inigh. Bizir aghuir bar aviriba, men nguibar ekiam gizifa.” **10** Ninive bar ikuvigha, pura danganir kinir gumazamiziba puvatizimin min iti. Gumazamiziba nguibar ekiam ategha tintinibar are. Me puviram aguava bar atiatigha, men sueroghofariba nisi. Men gavgaviba bar givazima, men naviba me gighaghirima, men damaziba atiaghiregha guaba bar ghuari. **11** Nguibar ekiam kam faragha bar gavgafi, mati laionba itir danganim, ezi datirighin puvati. Ninive fomira mati laionin igiaba ikia apir danganim, ezi laionin apuriba ko, amebaba ko, men nguziba an moga deravira itima, apaniba me misozir puvati. Laionin apurim asizibav sogh da nguemsirighi, amebam ko, nguziba deravira damam. Eggha asizir naba isa dipenim garizima a izifa. Ezi datirighin laionin dipenim a managh iti? A ikuvigha gifa. **13** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin Ninivebav gei, “Kirara ian apanim. Ki ian karisba dapongti da bar isigham. Eggha ian midorozir gumaziba, laionin igiabar min midorozimin aven arimighiregham. Eggha bizir ia igharaz darazi da iniziba, ki bar uam ada inigham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ua ian abuir gumaziba baraghan kogham.”

3 O Ninive! Men gumamaziziba puvira ifara gumamazizibav sozi me ariaghiri. Egha bizir avirim okemegha, nguibar ekiam garizima a bar izifa. Kamaghin amizi, God gumamazizir kaba bar me gasighasigham. Mevzika! **2** Ia oragh, benir hoziabar akiriba ifozorozim ikia tingazi, ezi hoziabar sueba ko, karisin wilba tuavimin tingazi. Ezi karisba tuavimin dagiabagh isin ghua nidi. **3** Midorozir gumaziba hoziabagh apiagha ivemara izi, ezi men midorozir sababa glasin min taghtasi. Egha gumazir avirim misozima, men kuaba tintinibar uarigh isin irav iti, ezi ni da diponan iburagham. Ezi gumamaziziba aruava gumazir kuaba dika, me gasaghporaghiri. **4** O Ninive, ni mati tuavimin amizim, kamaghin amizi, God ivezir kuram ni ganidi. Nin ganganim bar derazi, ni kantrin igharazibagh etui, mati tuavimin amizim akavsiaba ko, imezibagh amua gumazibagh etui. Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ni bagha ghua tuavimin amizimin min ni ko, arazir kurabagh ami. Egha me nin kalabuziar gumamazizibar min iti. **5** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “O Ninive, ki ni gasighasigham. Ni tuavimin amizimin min itima, ki datirighin nin korotiaba sueghti ni bibiamra ikiam. Ni korotiaba puvatighti, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nin ganti, ni bar aghumsigham. **6** Ki pazi ni damuva, bizir mughuriar kuraba zuibar ni avaragham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nin ganiva bar atiatigham. **7** Me nin ganiva nin ari miriabar mangam. Me kamaghin

mikim suam, 'Ia gan. Ninive ikuvigha gifa. Gumazitam an
 apangkuvighan kogham. Migirigiar aghuaritam a damuva
 an akurvaghamin gumaziba puvati.'” **8** O Ninive, ni ti
 ghaze, nin gavgavim Tebes gafira, a? Kar Isipin nguibar
 ekiam mam. A uaghan Nailin Faner Ekiamin boroghin iti,
 ezi Nail mati an divazim. **9** Ia ti fo, Tebes, kantri Isip ko,
 kantri Itiopian ruaghatevir mam gativagha aningin gari.
 Ezi kantrin tam an gavgavim abirazir puvati. Ezi kantri
 Put ko, kantri Libia a ko, porogha midorozibagh ami. **10**
 Ezi a pura bizim, apaniba Tebesia gafiragha, kalabusin
 ingangarim bagha me inigha ghue. Me men boriba, tuavir
 akar uari bativibar me misozi me ariaghiri. Egha Tebesin
 gumazir aruaba me senbar me ikegha vaghvagha me
 inigha ghue, ezi me men ingangarir gumazir kinibar
 min ingari. **11** Ia Niniveba, ia uaghan Tebesbar min
 otivam. Ia dipar onganibar ami gumazir onganibar min
 otivam. Ian nighniziba onganighti ia daighiram, egh
 apanibar atiating ari mangi mongsi danganiba buriam. **12**
 Eghti apaniba ian nguibar ekiam inisi pamten ingaran
 kogham. Puvatigham. Ian nguibar ekiam gavgaviba mati
 fighin temer oviziba faragha anigha gifa. Eghti apaniba
 zuamiram a inigham, mati gumazim temer figh ginobazi,
 an oviziba ira gumazimin akatorimra iraghu. **13** Ian
 midorozir gumaziba mati amiziba, kamaghin amizi, me
 apanibav sogh, me batueghan kogham. Ian nguibar
 ekiamin tiar akar ekiam, gavgaviba apazir igugunir
 gavgaviba, avim dar isigham. Eghti nguibar ekiamin tiar
 akam bar kuighirighti, apaniba puram an aven izegham.
14 Niniven gumazamiziba, apaniba ian nguibar ekiam

korogham, kamaghin amizi, ia dipaba tuigh, da inigh
 nguibar ekiamin aven izi. Egh ia nguazir aghevim inigh a
 dikiti an amereghti, ia brighbar ingarir boksiabar arigh.
 Egh brighba inigh mangi gavgavim isi nguibar ekiamin
 divazim daning. **15** Ia dar amuti da uaghan bar ian
 akuraghan kogham. Avim izi ia ko ian nguibar ekiamin
 isiti, ia isigh arighiregh bar givagham, mati odeziba bar
 dagheba agifa. Ia faragha odezibar min bar aviraseme.
16 Egha ian gumazir dagiar ingangaribagh amiba bar
 avirasemegha, overiamin mikovezibar dibobonim gafira.
 Ezi datirighin me bar ghuegha gifa, mati odeziba
 zuravariba amegha givagha, uan aviziba kuigha mighegha
 ghue. **17** Ian gumazir dapaniba mati odezir okoruam,
 orangtizimin dughiam, da divazibagh isin iti. Ezi aruem
 anadima da migha ghue. Ezi gumazamiziba fozir puvati,
 da managh ghue? **18** O Asirian atrivim, ni oragh. Nin
 gumazir dapaniba ko, gumazir ziaba itiba, me ariaghirezi
 men kuaba ireghav iti. Ezi apaniba nin gumazamizibagh
 amizi, me tintinibar mighsiabar ghue. Ezi ua men akuva,
 me inigh nguibamin izamin gumaziba puvati. **19** Ni
 mati gumazir duar ogorim iti. Ezi nin duam damighti
 an akumamin marasinba puvati. Nin duam akumighan
 kogham. Bar puvati. Ni fomira paza gumazir aviribagh
 ami, ezi gumazitam arazir bar kurar ni me gamitamin ari
 mangighan kogham. Kamaghin amizi, gumazamiziba nin
 osimtizim bareghiva, dafaribav sogh bar akuegham.

Habakuk

1 Kar Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, a irebamin min garir bizimin aven akar kam baraki. **2** O Ikiavira Itir God, dughiar bar ruarim ki nin diava ara iti. Ezi ni dazoghin nan dimdiam baregh, en akuragham, eghti bizir bar kurar e bativiba, e gasighasighan kogham? **3** Ki osimtizir bar aviribar gari da gumamaziziba batifi. Ni manmaghsua osimtizir kaba ataghizi, da otifi? Manmaghin amizi ni bizir kurar kabar garima, da gumamaziziba bativima, ni bizitam gamir puvati? Ki danganiba bar a dar gari, gumazir kuraba, gumamaziziba ko, men biziba saram asighasisi. Ezi gumamaziziba atara pura tintinibar misosi. **4** Gumamaziziba Moses Osirizir Arazibar gintizir puvatigha ghaze, nin Arazir kaba pura biziba. Ezi jasba zurara kotin aven nin guizin Arazibar gin zuir puvati. Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me gumazir arazir aghuibagh amiziba dikabira, egha zurara nin guizin araziba adavadafi. **5** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gumamazizibav migei, “Ia bar deraghvira kantrin igharazimin gumamazizibar gan! Maia! Ia nguazir kamin itir dughiamin, ki bar bizir igharagha garim ian tongin a damigham. Eghti ia bizir kam bareghamin dughiamin, ia ti nighnizir gavgavim an ikian kogham! Kamaghin amizi, ia bar digavir kuram damigham! **6** Ia oragh! Ki Babilonia damighti me gumamazizir bar gavgavibar otivigham. Gumamazizir kaba, me gumamazizir bar kuraba, me uaghan misozir gumamaziziba. Egha me datirighin pura tintinibar kantribar ghua, gumamazizir igharazibar dipeniba isa, me dikabiri. **7** Me gumamazizibagh amima,

me bar atiatigha puvira nisi. Gumazir kurar kaba, me guizin arazir tamin gintizir puvati. Me uari fa, uan ifongiabar gintisi. **8** “Men hoziaba bar puvira ivemari, eggha me asizir atiar ruarimin ikia puvira ivemaribagh afira. Eggha hoziar kaba bar puvira misosi, ezi me misozir arazim, afiar atiabar midorozir arazim gafira. Hoziar kaba uari fa, uari akuri, ezi misoghamin gumaziba, me hoziar kabagh apiagha, nguibar bar saghon itibar ikegha, midorozim foreghasa izi. Me bar puviram akigh izam, mati kuarazir isam nguazim gisin uan asizimin apigha a misuegh anemasa, pura tuigha iraghu. **9** Men midorozir gumaziba, kantrin me inabazimra mangasa nighnisi. Me izima, gumazamiziba me baregha, puvira atiatia nisi. Eggha me bar apangkuviba puvatigha puvira kantri gasighasigh, gumazamiziba inigh mangi kalabuziam datighti me pura ingaram. Kalabuziar gumazir me inizir kabar dibobonim bar avirasemegha mati ongarir gigim. **10** Me atriviba ko, nguibar ekiabar gumazir dapanibar ingaravaka, dibovibar me gami. Eggha me nguibar ekiamin garima, a divazir gavgavim iti, ezi me puv an ingaravati. Eggha me divazir miriamin nguazir pozim mikinigh, egh an mavanang divazimin uari akunigh, nguibar ekiamin aven mangi an biziba bar ada inigham. **11** Me midorozim zuamiram anegivagha, ivegha zuamira danganir igharazimin ghue, mati aminim va iza zui. Gumazir kaba, me godin tamin gintizir puvati. Me uari fa uan ifongiam ko, gavgavimin gintisi, eggha me bar osimtizir dafam iti.” **12** O Ikiavira Itir God, ni fomira ikia iza datirighin, ni ikiavira iti. Nan God, ni nan Godin Bar Zuezim. Ni zurara iki mangi aremeghan

kogham. O Ikiavira Itir God, ni mati dagiar bar gavgavim, ezi e nin girakirangin uari modi. E fo, ni en arazir kuraba ikarvagh, puv e damuasa, Ni Babilonia amisevegga gavgavim me ganingi. **13** Babilonia me gumazamizir ifariba, egga me arazir kurar aviribagh ami. Ezi bar manmaghiam amizi, ni me ataghizi, me nin ingangarim gami? Ki fo, ni bar moghira zue, egga ni gumazir arazir kurabagh amibar araziba tuisigh, egh men arazir kuraba bagh, ivezir kuram me ikarvagh. Ezi gumazamizir kurar kaba, me gumazamizir mong derazibagh asighasisi. Ezi ni puram aperaghav ikia men gari. Ni bar tizim bagha kamaghin ami? **14** Ni gumazamizibagh amizi, me ongarimin itir osiribar min iti. Ni me gamizi, me sivar davaragh aruivar min ikia, men ganamin gumazir dapaniba puvati? **15** Ezi Babilonia gumazamiziba isa kalabuziam garis, mati amiziba ivebar osiriba isi. O mati, gumaziba akezibar osiribar dui. Egga Babilonia me isa kalabuziam gatigha givagha, bar akuegga diava arai. **16** Egga arazir kamra, me dagher aviriba ko, bizir aghuir avirim uari bagha da akumakua, dar pozim mikiri. Egga me uan asebar ziaba fava, bizir mughuriar aghuiba zuiba tuava, mughuriar aghuiba me ganiga, me bagha ofabagh ami. **17** Babilonia uan apanibar apanguvir puvati. Eghti ni me ateghti, me zurara kamaghira kantrin igharazibav misogh me gasighasigham, o?

2 Ki uan osimtizimin gun Ikiavira Itir God mikemegga gifa, egga a na daningamin migirigiam mizua iti, eghti ki uam an migirigiam ikarvagh. Mati midorozir gumaziba nguibam avinizir divazir mitiar gavgavimin pin

ghuavanega, tuivigha apaniba bagha gara iti moghin, ki a bagha gara mizua iti. **2** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin nan akam ikaragha ghaze, “Ki uan akam, ni irebamin min bizimin gari moghin, ki a isi nin akagham. Eghti ni akar kam deravira dagiatamin an osirigh, eghti gumazir a diponamim deraghviram an gan zuamira a diponam.

3 Bizir kam otivamim dughiam, a tighar maghin izi guizin otivam. Kamaghin amizi, bizir ki nin akaghamin kaba, ni da osirighi da iki. Bizir ki nin akakaghamiba, da bar guizbangira kiran oveghangin otivigham. Ni ti ghaze, da zuamira otoghan kogham, puvati, ni pura mizuam iki, bizir kam bar aghumra iziva otogham.

4 Akar kam kamakin, ‘Gumazamizir kurar uan navir averiabar aven, uarira uari fa akaba batoziba, me iregham. Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, me zurara ikivira ikiam.” **5**

Gumazir bizir aviriba iniasa naviba isiba, men arazir kam, zurara me gifari. Gumazir uari fa akaba barazir puvatiziba, me deragh dapiagh dughiar ruarimin ikian kogham. Me zurara kantrin avirim dikabin, me inigh me gativaghasa. Kamaghira, me zurara bizir bar aviriba iniasa ifonge, Mati ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam zurara gumazamizir aviriba iniasa, egha izevir puvati. (Sheol h7585) **6** Eghti gumazamizir men apengan itiba, me dibovir akabar men garir gumazibav kimam. Me kamaghin me mikim suam, “Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir biziba okeiba, ia bar ikuvigham. Ia manadizoghin arazir gumaziba pura ian biziba inizi, ia men avighi me zuamira uam ada ikarvaghamin arazir kam ataghiragham?” **7**

Ia gumazir igharaz darazi abiniziba, ia uari gumazir munamin bizim inigh, egh uam a ikarvaghamin osimtizir ekiaba ikiam. Eghti igharaz darazi zuamira ia bagh izi, ia mikim suam, arazir gumazir munamin bizim inigha uam a ikarvaghamin, ia zuamiram a ikaragh. Guizbangira, apaniba izi ian bizibagh eku, da ater mangam. **8** Ia kantrin avirir igharazibar gumazamizibar biziba, ia bar da okeme. Eggha ia men gumazamizir bar avirim misoghezi me ariaghirezi, ia men nguibar ekiabagh asighasiki. Eggha men gumazamizir varazira ataghizi me ikiavira iti. Egh me gin, igharaz darazi gamizi moghira, me dikavigh arazir kamra ia damuam. **9** “Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir bizir aviriba iniziba, ia bar ikuvigham. Ia bizir kaba isa uan adaraziram aningi. Eggha ian biziba deravira ikiasa, ia da bagha dipenir bar gavgavibar ingari, eggha ia ghaze, arazir kamin osimtizim izi ia gitaviragham. Puvatigham. **10** Ian arazir kurabara, ian adarazir ziam dikabiragha aghumsizim me ganingi. Ia kantrin avirim gasighasiki, kamaghin amizi, iarara bar ikuvigham. **11** Eghti dagiar ia dipenibar biriba gavgavim dagh anidiba, da uaghan ian dimiva arangiva akaba ia gasam. Eghti ian dipenir afiaba uaghan ian akam ikaragh migirigiar kamram damuam. **12** “Iavzika! Ia uan nguibar ekiam damighti, a tugh gavgavighasa, ia gumazamizir avirim misoghezi me ariaghire. Eggha ia uan nguibar ekiam damighti, a mitigh gavgavighasa nighnigha, arazir kurar aviribagh ami. Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham. **13** Ia kantriba dikabiragha, men gumazamiziba isa kalabuziam gariki, ezi me bar ingangarir dafamin ian bizibagh ami.

Eghti avim bizir kaba bar dar isighti, ingangarir me amizir kabar dagheba puvatigham. Guizbangira, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir kam damightima an otogham. **14** Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar deraghvira Ikiavira Itir God gifogham. Eghti fofozir kam, nguazimin oteviba bar dagh izivagham, mati ongarim bar ghua uan danganimra tu. **15** “Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir atara bar pazavira me gamiba, ia bar ikuvigham. Ian aningagharim mati wainin kap. Egha ia paza me gami, mati gumazim uan namakam wainin dipar aviriba a ganingizi, an ada amegha, bar onganigha inim firiaghirizi, a bibiamra ikia bar aghumsiki. **16** Kamaghira Ikiavira Itir God ian ziar ekiam abiraghtima, ia bar aghumsigham. A ivezir kuram ia daningam, mati a uabi ia gamima, ia uari wainin dipar aviriba apa bar onгани. Egh gumaziba ian ganti ia bibiabara ikiti, ian ziar ekiam degeghirighti, ia bar aghumsigham. **17** Ia Lebanonin ruarir pizimin itir temer bar aviriba oke, kamaghin amizi, God arazir ia amizir kamra, ua ia damuam. Ia mati ruarimin itir asizir atiaba, asizir bar avirim misuaghariki, ezi datirighin ia uari ikuvigham. Ia gumazamizir bar avirim misozi me ariaghire, egha ia nguazir kam ko, nguibar ekiaba ko, dar aven itir adarazi bar me gasighasiki, kamaghin amizi, bizir kaba otivam. **18** “Iavzika! Ia gumazir kamaghin ter oteviba ko, dagiabav migeiba, ‘Ia daguim ategh dikafigh,’ ia bar ikuvigham. Ia ti ghaze, bizir kam dikavigh bizitam ian akagham. Bar puvatigham. Marvir guar kaba manmaghin ian akuragham? Me ian akuraghan kogham. Marvir guar kaba, kar bizir gumaziba uari gol ko, temer otevibar

ingariziba. Kamaghin amizi, bizir kaba guizin akatam akarigh ia mikemeghan kogham. Da pura ia gifari, ezi ia bar ikuvigham. Gumazim uabi marvir guar kam akirigha ghaze, bizir kam a nan akuragham. Bar puvatigham. Marvir guar kam, bar akam akarigh bizitam mikemeghan kogham. Eghti ia silva ko, golin bar deraghviram an kurkegham, arazir kam a pura bizim. Guizbangira, an angamira itir puvati, egh a bar bizitam ia bagh a damighan kogham. **20** “Ezi Ikiavira Itir Godra, uan Dipenir Bar Zuezir uan Nguibamin itimin iti. Eghti ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar moghira izi, an damazimin tuivigh, uan akabar kumigh nimira ikiam.”

3 Kar Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, God ko migeir akaba, ezi da onger akar kamin min zui. Gumazamiziba onger akar kabar amuva, me azir akamin arazimin gin mangi, ighiabar amu. Eghti gumazir onger akabar faragha zuim gumazibav mikimti, me gitabav misogham. **2** O Ikiavira Itir God, ni uan gavgavimin amizir bizibar akaba, ki da baraki. O Ikiavira Itir God, ki nin ingangaribar akaba baregha, digavir kuram gami. Ni fomiram amizir bizir bar ekiaba, ni datirighin en dughiamin, ni ua dar amuasa ki ifonge. Eghti datirighin itir dughiamin gumazamiziba, uaghan nin arazibagh fogham. Guizbangira, nin adarim en iti, ni Godin apangkuvim. Ezi ki nin azangsisi, ni en apangkuvigh en akuragh. **3** God Idomin nguazim ategha uamategha izi. Godin Bar Zuezim, a Paranin Mighsiamin dikavigha izi. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.) An gavgavim ko, ziar ekiam ko, an angazangarim otogha,

overiamin danganiba, bar da avara. Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba bar an angazangarir ekiamin garima, arazir an ziam fem, bar me gizifa. **4** An gavgavir ekiamin angazangarim, danganiba bar dagh isira. Egha angazangarir kam, an dafarimin ikegha onimarimin min taghtagha tintinibar zui. An dafarimra, an gavgavim moga itir danganim. **5** An arimariar igharagha garir aviriba amadazi, da an faragha ghue. Eghti arimariar bar ekia gumazamizibar amuti me arimighiramiba, da an gin izam. **6** A ghua tuzi dughiamin, nguazim bar moghira ivazvasi. Egha a ghua kantribar gumazamizibar garir dughiamin, me atiatia va agoa puvira nisi. Egha a fomira itir mighsiar ekia bar gavgavibagh amizi, da pura dipira uaghiri. Egha a mighsiar muziarir a fomira isin aruizibagh amizi, da isivagha uaghiri. **7** Ki Kusanin kantrin gumazamizibar garima, men averpeniba bar moghira ikuvizi me bar atiatingi. Ezi Midianian purirpeniba, pura tintinibar irezi me puvira atiatia nisi. **8** O Ikiavira Itir God, ni aminir ekiam amadazima, a iza faneba ko, ongarim gamizima, da dikavigha puvira ingari. Ni ti men atara kamaghin ami, o? Ni dikavigh izi uan gumazamizibar akuragh men apaniba abinamin dughiar kamin, amozimin ghuariar ekiaba mati, nin midorozir hoziaba ko karisba. **9** Ni uan pim asigha a dafagha, anekirigha gifa. Ni barir aviriba isa bariba azuir mitarir misevim gaghui. (Ighiam gamua an suiam atugha avughseghe ua ighiam gami.) Egha mighsiaba nin garir dughia bar, me nisi. Ni amozir ekiaba akuri da nguazim gira anebisi, ezi faner ekiabar dipaba emira izi. Ezi aperiar ekiaba dar otiva izaghiri.

Ezi dipar nguazimin aven itiba uaghan tingagha, buav anaga overiamin suisi. **11** Nin bariba akizirigha zuir dughiamin, dar angazangarim bar ekefe. Nin afuzim akigha zuir dughiamin, an onimarimin min taghtasi. Ezi aruem ko, iakinim dar gara, voroghira mitighav iti. **12** Ni adarir ekiam kantriba bar dar ikia, egga ni nguazim gisin arua, nguibaba bar da dikabini. **13** Ni tizim bagha arazir kabagh ami? Guizbangira, ni uan gumazamiziba ko, atrivir ni misevezimin akurvaghasa ifonge, egga ni arazir kabagh ami. Egga ni gumazir kurabar gumazir dapanim misuegga, bar an adarazi gasighasiki, mati gumazim dipenir siriamin ikegga anekaragharigha, bar izaghira an dipenir akinibar tu. **14** Apaniba en agiraghti e pura tintinibar ari mangasa, me aminir bar dafamin min izi. Apaniba e dikabinasa bar akuegga, mati gumaziba pazi gumazir biziba puvatizibar amuasa izima, gumazir biziba puvatiziba mongegga iti. Ezi puvati, ni apanibar midorozir gumazibar dapanimin barir afuziba inigha dar anariram ase. **15** Ni uan hoziabagh aperazi, da ongarim dika anebigha zui. Ezi bizir kam ongarim gamima a dikava nigarpiri. **16** Ki bizir kaba bar da baregga agoi. Ki atiatia agoima, nan akam uaghan nisi. Nan agharapaniba amiraghamiregga berir amirazimin min oto. Ezi nan suemning nan amirazi, ki ua gavgaviba puvati. Ki fo, God izi apanir e gasighasighizir kaba puv me damigham. Ezi ki dughiar kam mizua iti. Kamaghin amizi, ki pura uabin asugha nimira iti. **17** Eghti fighin temeba ban koghti, wainin ikariziba, wainin oviziba dar ituan koghti, olivin temeba, oviziba dar ituan koghti, azenimin dagheba

puvatighi, sipsipba bar arimighireghi, bulmakaubar
dipenim pura ikiti, eghti kirara Ikiavira Itir God bagh bar
akongegham. Ki fo, God, a uamategh na iniam. Kamaghin
amizi, osimtizir kaba otivamin dughiamin, ki bar akuegh
navir amirizimin ikiam. **19** Ikiavira Itir God, a nan Ekiam,
a gavgavim na ganidi. A nan suemning gamizi, aning
gavgavigha, mati asizir dian sueba, Egha a na gamima, ki
deravira mighsiabagh isin arui.

Sefanaia

1 Emonin otarim Josaia, a Judan atrivimin itima, Ikiavira Itir God akar kam Sefanaia ganingi. Sefanaia Atrivim Hesekian anabamin oto. Kusi, a Sefanaian afeziam, ezi Kusin afeziam Gedalia, ezi Gedalian afeziam Amaria, ezi Hesekia Amarian afeziam. **2** Ikiavira Itir God kamaghin Sefanaia migei: “Ki nguazir kamın itir biziba bar ada avigha da makunizi moghin, dagh asighasigham, **3** kar gumamaziziba bar moghira, ko asiziba, ko kuarazir overiamin mighagha aruiba, ko osirir ongarimin aruiba. Bizir kaba gumamazizibagh amima, me arazir kurabagh ami, ki bar ada agivagham. Eghti tam ua ikian kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa. **4** “Judan gumamaziziba ko Jerusalemın gumamaziziba bar moghira, ki mızazim me gasegham. Asem Balın ziam fer arazimin bizir ikiavira itir vaghvaziba, ko an ofa gamir gumaziba, ki bar me gasighasigham, eghti gumamaziziba ua me ginighnighan kogham. **5** Gumamazizir uan dipenibar isiriabar ghuavanaga, aruem ko, iakinim ko, mikovezibar ziaba feba, ki me gasighasigham. Gumamazizir avirim nan ziam fa kamaghin migei, ‘E Ikiavira Itir Godın ziamin pin an akakagha ghaze, Bar guizbangira, e an gin zui.’ Ezi puvati, me uaghan asem Molekin ziam fa ghaze, ‘E asem Molekin ziamin pin akakagha ghaze, Bar guizbangira, e asem Molekin gin zui.’ Kamaghin amizi, ki me gasighasigham. **6** Gumamaziziba akirim na gasa, ua nan gin zuir puvati, egħa tuavim uarir akakagħa na bagħa iza, nan azangsizir puvati. Ki uaghan gumamazizir kabagh asighasigham.” **7** Ikiavira Itir God

Izamin Dughiar Ekiam a roghira izegha gifa. Kamaghin amizi, ia an boroghin izi nimira iki. Ikiavira Itir God uan gumazamiziba me misoghasava ami, mati gumaziba ofa damuasa asizibav sosi. Egha gumazir igharazibar diazi me iza garima, a uan damazimin zuezir arazim damuasa me migei. **8** Ikiavira Itir God ghaze, Dughiar ki uan gumazamizibav soghamim, ki atrivimin gumazir dapaniba ko, atrivimin otariba ko, kantrin igharazibar arazibagh amir gumazamiziba, ki me gasighasigham. **9** Dughiar kamin, gumazamizir asebar ziaba fa, uan gumazir ekiamin dipenim damuti a izivasa, me okiava gumazibav sozi me ariaghiri, gumazir kaba, ki me gasighasigham. **10** Ikiavira Itir God ghaze, Dughiar kamin ia oraghti ararem Osirir Tiar Akar Jerusalem itimin ikegh otivam, eghti azirakam Jerusalem ruaghatevir igiamin ikegh otivam. Egh ia oraghti, mighsiabagh isin dipeniba iri, pamten tingagham. **11** Ia ganti, ian gumazir dagiar ingangaribagh amiba, me bar arimighiregham. Kamaghin amizi, ia nguibar ekiamin danganir zarimin iki, bizir kaba baragh aziam. **12** Dughiar kamin, ki lamba inigh Jerusalem averiam buriam. Gumazir nan arazibagh ifongezir puvatiziba, me ghaze me uari biziba bar dar amuam. Me ghaze God pura iti. A gumazir aghuibar akurvazir puvatigha, gumazir kurabar araziba ikarvazir puvati. Eghti ki gumazir kabagh asighasigham. **13** Gumazir kaba, gumazir igharaziba izi men biziba okemegh, men dipenibagh asighasigham. Me dipenir igiabar ingarigh, dar ikian kogham. Egh wainin azenir me opariba, me dar wainin dipabar aman kogham. **14** Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a

roghira ize, egh a bar zuamiram otogham. Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a gumamazizibar amuti, me bar osemegham. Dughiar kamin, midorozir gumazir gavgaviba, me uaghan atiating pamten arangam. **15** Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin aningagharim azenim giram, eghti gumamaziziba osimtizir ekiamin aven iki men naviba bar ikuvigham, eghti biziba tintinimin ikuvam. Eghti ghuariaba aruem avaraghti, mitater pigha duar dafam otogham. **16** Dughiar kamin midorozir sigham arangti, midorozir gumaziba izi, nguibar ekia divazir gavgaviba itiba ko dipenir gavgavir ganganir gumaziba itiba, me dav sogh pamten mikim, dimiva arangam. **17** Ikiavira Itir God kamaghin migei, Gumamaziziba arazir kurabar na gami, kamaghin amizi, ki bizir kurar avirim damuti da me bativam, eghti me damazir okavirizibar min punpun, daruamin tuaviba buriam. Eghti men ghuziba dipamin min iriti me arimighiram. Eghti men kuaba nguazim gisin kurighiri mati afiar buariba. **18** Dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan aningagharim akagham, eghti men gol ko silva tong bar men akuraghan kogham. Bar puvatigham. An aningagharim, avimin min otogh nguazimin ruaghateviba bar dar isigham. A zuamiram otogh, nguazimin gumamaziziba bar me agivagham.

2 Ia kantrin kamin gumamaziziba, ia uan arazir kurabar aghumsizir puvati. Ia deravira arazir kam ginighnigh, egh a bagh aghumsigh. **2** Puvatighti, Ikiavira Itir God uan aningagharim akaghti, ia ikuvigham mati akimariba midii. Puvatighti, Ikiavira Itir God ian ataram, eghti an adarim avimin min ian isiam. **3** Ia gumamazizir

uari abira, Ikiavira Itir Godin apengan itiba, ia a bagh izi a baghvira iki. Egh uari abinigh Godin damazimin arazir aghuibar amu. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God uan aningagharim amadaghti a izi arazir kuraba ikarvaghamin dughiam, ia ti an aven modogh deraghvira ikiam. **4** Ikiavira Itir God Filistian kantri gasighasighti, gumazitam Gazan nguibar ekiamin ikian kogham. Eghti Askelonin nguibar ekiam uaghan gumaziba puvatigham. Asdotin itir gumazamiziba, apaniba dughiar vamiran me batuegham, egh me uaghan Ekronin itir gumazamiziba batuegham. **5** O Filistian ongarir dadarimin itiba, ia ikuvigham. Ikiavira Itir God ia isa kot gatigha gifa. A ia gasighasighti, ian tav ikian kogham. **6** Ian nguazir ongarir miriamin itim, grazir kinim a batogham. Danganir kamin sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia uari bagha dipenir doziba ko sipsipba ikiamin divazibar ingaram. **7** Ezi Judan ikizimin ikiavira itir varazira, me ian nguazim iniam. Eghti men sipsipba danganir kamin itir grazibar amiti, Judaba Askelonin nguibamin itir dipenibar dakuam. Eghti Ikiavira Itir God, a men God, a me ko iki me damuti me deravira ikiam. **8** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ki Moapin kantri ko, Amonin kantri barazima, aning nan gumazamiziba dipova akar kurabar me migia uari fe. Me pamten migia ghaze, me Israelia abinigh men nguazim inigham. **9** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki zurara angamira ikia, guizbangira migia Akar Gavgavir kam gami, Moapia ko, Amonia me ikuvigham, mati Sodom ko, Gomora ikuvizi moghin me ikuvigham. Eghti ikarizir

ataghatariba otivigh men nguazim bar anevegham. Eghti
 amangsizim itir moziba nguibar kamin otoghti a bar
 ikuvigh kamaghira ikiam. Eghti nan adarazir ikiavira
 itir varazira, me, me misogh pura men biziba iniva,
 men nguaziba iniam.” **10** Moapia ko, Amonia uari fava
 akaba batosi, egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
 Itimin gumamaziziba, me dibovir akar kurabar me migei.
 Kamaghin amizi, God me ikaragh pazavira me damuam.
11 Ikiavira Itir God me damuti, me puviram atiatingam.
 Kantriba bar, a men asebar amuti da pura bizir kinibar
 min otivam. Eghti gumamazizir ongarimin miriamin itiba
 ko, gumamazizir ongarir arighatizimin itiba, me uan
 nguibabara ikiva uan teviba apir dapaniba avighiva an
 ziam fam. **12** O Itiopian gumamaziziba, ia uaghan Ikiavira
 Itir God midorozimin aven ia misoghti ia arimighiram. **13**
 Ikiavira Itir God uan gavgavimin Asirian gumamazizibagh
 asighasigham, kantrin kam a notin amadaghan iti. Egh a
 men nguibar ekiam Ninive gasighasigham. Eghti nguibar
 ekiam kam dipaba puvatizir danganimin min otogham,
 eghti gumamaziziba ua an ikian kogham. **14** Bulmakauba
 ko, sipsipba ko, memeba ko, asizir atiabara izi a dakuam.
 Apaniba dipenibar itir ter arariba isi tintinimin da
 kunigham. Kamaghin amizi, dipenir kaba bar ikuvigham.
 Eghti dimagarimin kuarazir biariba ko, mighiaba ko,
 dariaba da pura izi dipenir kabar ikiva dar dipenir akiniba
 ko, tiar akaba ko, winduabar dapiagh ikiva arangam. **15**
 Niniven adarazi nighnigha ghaze, me gavgavir ekiam iti,
 me ikuvighan kogham, kamaghin amizi, me bar akonge.
 Egha me ghaze, men nguibar ekiam a uabira kantrin

igharazibar nguibar ekiaba, bar dagh afira. Ezi bar puvati. Bizir kurar kaba Ninive bato. Ezi nguibam ikuvigha kamaghira ikia, asizir atiabar danganim gava. Gumazir an boroghin zuiba me atiatiaa dapaniba roava bar an aghua.

3 O Jerusalem, ni ikuvigham. Nin gumazamizibar araziba, Ikiavira Itir Godin damazimin bar mizegha, kurigha bar ikufi. Me an akaba batogha uan adarazira, paza me gami. **2** Me Ikiavira Itir Godin akam barazir puvati, egha Ikiavira Itir God men araziba akiran me aghua. Egha nighnizir gavgavim an ikian aghua, egha uarir akurvaghasa an azangsizir puvati. **3** Men gumazir dapaniba mati laionba, mitiriam men azima me pamten arava aroi. Ezi men gumazir kotiaba tuisiziba, mati afiar atiaba mitiriam puv men azi, ezi me asiziba apava, gurunzaraghan bagha agharitam atizir puvati. **4** Godin akam inigha izir gumaziba deraghavira uan ingangarim gamir puvati, egha ifaghata gumazamizibagh asighasighasa pura me gifari. Ofa gamir gumaziba, me bizir anogorogheziba paza dagh ami, egha uarira uarir akurvaghasa Godin Akar Gavgaviba otavkiri. **5** Ezi Ikiavira Itir God Jerusalemin ikiavira iti. A guizin arazir aghuibaram ami, egha arazir derazir puvatiziba ana dagh amir puvati. Mizarazibar zurara, a guizin uan arazimin gin ghua, bar deragha kotiabagh amua, gumazamizibar araziba tuisisi. Egha ingangarir kam ataghirazir puvati. Ezi gumazir kurar nguibar ekiar kamin itiba, me guizin arazimin gin zuir puvati, egha aghumsizir puvati. Bar puvati. **6** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ki kantrin maba bar me agifa,

egha men nguibar ekiabagh asighasiki. Ezi dar nguibar
 ekiar divazir gavgaviba itiba ko, dipenir ruarir ganganir
 gumaziba itiba, da ikuvigha iti. Gumazitaba nguibar
 ekiabar itir puvati, kamaghin amizi, gumazamiziba ua
 nguibar ekiabar aven itir tuavibagh aruir puvati. **7** Ki
 ghaze gumazamiziba nan arazir kabar gan, nan apengan
 ikiam, egh me nan amamangatighti ki men arazir kuraba
 akiram. Egh ki deraghvira men sure gamizir biziba, me
 deragh dagh nighnighti, ki me gasighasighan kogham.
 Ezi me nan suren akaba barazir pu. Puvati. Me zuamira
 ua dikavigha arazir kurabagh ami.” **8** Ikiavira Itir God
 kamaghin an gin zuir gumazamizibav gei, “Ki men atara
 kamaghin uan nighnizim akirigha gifa, ki kantriba bar dar
 gumazamiziba inigh izi me akuvagh, men arazir kuraba
 ikarvagh. Eghti nan aningagharim avimin min nguazir
 kamin danganiba bar dagh asighasigham. Kamaghin
 amizi, ia nighnizir aviribar amuan marki. Ia Dughiar
 ki kantriba bar dar gumazamiziba isi kot darighamim
 bagh pura mizuam iki. **9** “Dughiar kamin, ki kantriba
 bar dar gumazamiziba migeir migirigiabagh iraghti, da
 ua igiabar otivigham. Eghti me migeir migirigiaba bar
 zuegh bar deragh. Egh me ua aseba ko, mikiman
 kogham, me narara mikimam. Egh me navir vamira
 iki, nan ingangarim damuam. **10** Nan gumazamizibar
 marazi tintinimin kantrin igharazibar ghue, ezi marazi
 kantri Itiopian iti, me ofaba inigh na bagh izam. **11**
 “Nan gumazamiziba, ia guizbangira nan akam batoke.
 Eghti ki bizir kabar amuti da otivamin dughiamin,
 ian tongin itir gumazir uari fa akaba batoziba, ki bar

me batuegham. Eghti ia Jerusalem in ikiam, kar nan mighsiam, egh ia ifaghati ua nan akaba batoghan kogham. Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalem in izeghiva, ni ua uan arazir kurabagh nighnigh aghumsighan marki.

12 Eghti gumamazizitaba, ki me ateghti me Jerusalem in nguibamin ikiam. Me bizir aviriba puvatigh guizbangira uari dikabiragham. Egh na bagh izi uarir akurvaghsi nan azangsigham. **13** Israelian ikiavira itir varazira, men dibobonim bar sufi. Me arazir kurabar amuan koghiva, akar ifavaribar amuan kogham. Me guizin akabar amu, egh ifaran kogham. Me deraghvira dapiagh avughsam, eghti bizitam me damuti me atiatingan kogham.” **14** O Israelian gumamaziziba, ia pamten dimiva ighiabar amu! O gumamazizir Jerusalem in nguibamin itiba, ian navir averiaba deraghti ia bar akuegh mamaghira iki! **15** Ikiavira Itir God, ia gasighasighasa mikemezir akar kam, a anegivagha ian apanibar agirazi me are. Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim, a ian tongin iti. Kamaghin amizi, ia bizitam in atiatingan marki. **16** O Jerusalem, Dughiam iziti me ni mikim suam, Ia Saionin gumamaziziba, ia puram akongiva bizitam in atiatingan marki. **17** Ikiavira Itir God, a ian God, a ia ko iti. An gavgavim ian akurazi, ia midorozimin uan apaniba abira. A ia bagha bar akongegh ighiabar amuam. Mati gumamaziziba uari akuva God in ziam fa onger akabagh ami moghin, a ia bangin pamtem ongam. Guizbangira a bar ia gifonge, ia kamaghin nighnizir kam damuti, a migirigiabagh asagham. **18** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki faragha puv ia gamizi, ia nan saghon iti. Ia fo, ia nan ziam fe puvati, ezi

bizir kam ia gamima ia bar aghumsiki. Ezi ki datirighin ua ia inigh izasa. **19** Dughiar kamra, apanir ia abiragha paza ia gamiziba, ki me gasighasigham. Ia Israelian tintinibar kantrin igharazibar itiba, ia mati sipsipba tintinibar ghuezi, ian sueba ikufi. Ki ia inigh ua ian nguibamin izam. Ia datirighin igharaz darazir damazimin bar aghumsiki, ezi ki ian aghumsizim agivagh ziar ekiam ia daningam. Eghti nguazimin danganiba bar, dar gumazamiziba ian ziaba fam. **20** Dughiar kamin, ia itir danganiba bar, ki ia inigh uamategh ian nguibamin izam. Egh ziar ekiam ia danighti, nguazimin gumazamiziba bar ian ziam fam. Egh Dughiar kamin, ki ian ingangaribar amuti da bar deragh otivam, eghti ian dabirabim deragham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Hagai

1 Dughiar kamin Darius, Persian kantrin atrivir ekiamin itima, an namba 2in azenim. Ezi an iakinir namba 6in, an aruer faragha zuimin aven, Ikiavira Itir God migirigiam isa, uan akam inigha izir gumazim Hagai ganingi. Eghti an akar kam isi Judabar gumazir dapanim Serubabel daningam, a Sealtielin otarim. Egh uaghan akar kam isi Jehosadakin otarim Josua, a Judabar ofa gamir gumazibar dapanim daningam. **2** Egha Hagai kamaghin aning migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, ‘Gumazamizir kaba ghaze, “Godin Dipenimin ingaramim dughiam tighar maghin otivam.”” **3** Ezi Ikiavira Itir God, gumazamizibav kimasa migirigiaba isa ua Hagai ganingi. **4** A ghaze, “Nan gumazamiziba, ia manmaghsua uari bagha dipenir bar aghuibar ingara dar itima, nan dipenim ikuvigha iti? **5** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin ghaze, Ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi o puvati? **6** Ia dagher aviriba oparigha, dar dagher aviriba isir puvati. Ia apava izevir puvati. Ia dipaba apava, kuariba ian piravira iti. Ia korotiaba ikia da aghuava, arugharughvira ikiam. Gumazir dagiaba bagha ingara da isiba, da zuamira gefi, mati ia da isa dagiavtarir toriba itibagh azui. **7** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migei, ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi, o puvati? **8** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia mighsiabar mavanang temeba okegh izighiri nan Dipenim uam an ingarigh. Eghti nan navir averiam deragh bar akongegham. Egh ia an aven nan ziam fiti, ki uan angazangarim ko, gavgavim

saram otogh, ziar bar ekiam iniam. **9** “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia nan Dipenim ataghizi a ikuvigha itima, ia uari uan dipenibar ingarigha arui. Kamaghin amizi, ia uan azenibar dagher ekiataba inisi damuva avegham. Ia dagher muziarir kaba inigh aghehti, ki dagh iveraghti da zuamira gevegham. **10** Ian arazir kaba bangin, ghuariaba irir puvatizima dagheba ian azenibar otivir puvati. **11** Ki uabi amozimin anogoroke. Egħa ki aruer ekiam gamizi, a nguazim koma, mighsiaba ko, ian witin azeniba, ian wainin azeniba, ian olivin temeba, nguazimin otivava aghuir zuravariba, ian asiziba, gumazamiziba ko, me oparir dagher guar aviriba, a bar dagħ apongezi da misingi.” **12** Dughiar kamin, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir ua izegħa aning ko itir vabara, me Ikiavira Itir God, men God, an migirigiaba baraki. Egħa me an akam inigha izir gumazim Hagain migirigiaba baregha Ikiavira Itir Godin atiatingi. Me fo, Ikiavira Itir God, anemadazima a izi. **13** Ezi Hagai, an akam inigha izir gumazim, a kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun gumazamizibav gei, “Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ki ia koma akam akira ghaze, ki zurara ia ko ikiam.’” **14** Ezi Ikiavira Itir God, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua a Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir aning ko itir vabara, men nighniziba ua da fema, me iza ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a men God, me an Dipenim ingari. **15** Darius atrivimin itir dughiamin, an

azenir pumuningin namba 6 iakinimin dughiar namba 24in, me ingangarir kam foregha a gami.

2 Darius atrivimin itir azenir namba 2in, an iakinir namba 7in, dughiar namba 21in, Ikiavira Itir God uam akam isa, akam inigha izir gumazim Hagai ganingi. **2** God Hagai migia ghaze, “Ni mangi Judabar gumazir dapanim Serubabel Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan ikiavira itir varazira, kamaghin me mikim suam, **3** ‘Fomira nan Dipenimin ganganim bar dera, ezi ian tarazi ti an ganigha a ginighnighavira ikiama? Datirighin ia an gari, a kamaghira garavira iti o, a pura bizir kinimin min iti? **4** Ikiavira Itir God ghaze, O Serubabel, ni tugh gavgafigh. O Josua, Jehosadakin otarim, ni ofa gamir gumazibar dapanim, ni tugh gavgafigh. Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia dikavigh ua ingangarim damu. **5** Ia fomira Isip ategha azenan izasava amima, ki ia ko Akar Gavgavim akira ghaze, ki ia ko zurara ikiam. Guizbangira nan Duam ian tongin ikiavira iti. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki. **6** “Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei. Dughiar otevimin, ki ua overiam ko, nguazim ko, ongarim ko, nguazir midiarimin itir bizibagh nobaghnobagham. **7** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki kantrin igharazibagh nuabaghti me akong, uan bizir aghuir ivezir bar pin koziba inigh kagh iziti, nan Dipenim ganganir aghuim damuam. **8** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Kantriba bar dar itir silvaba ko

golba, da bar nan biziba. **9** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Nan Dipenir igiar kam an ganganim ko, ziar ekiam bar deragh, nan Dipenir ghurim gafiragham. Eghti ki bizir aviriba gumazamizibar aningti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.” **10** Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir namba 2in, iakinir namba 9in, an dughiar 24in, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, migirigiar mam ua Hagai ganingi. **11** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ni nan azangsizir kamin mingarim gifoghfoghsi, ofa bagh amir gumazibar azaragh, Moses Osirizir Araziba manmaghin migei. **12** Gumazitam, God ganingizir ofa gamir asizir tuzitam inigh, uan korotiamin aven anerugh mangiti, an korotiar otevitam bretin tam o, dagher isamiziba o, wain o, olivin borem o, dagher guar igharagha garitam uaghan a seregh mangiti, dagher kam God baghvira iki bar anogoregham o puvatigham?” Ezi Hagai ghua ofa gamir gumazibar azarazi me kamaghin migei, “Mamaghin puvatigham.” **13** Ezi Hagai ua men azara, “Gumazitam uan dafarim isi gumazir kuatam gisin datigh, gin daghebar suiraghti, dagher kaba Godin damazimin mizegham, o puvatigham?” Ezi ofa gamir gumaziba ghaze, “Are, da mizegham.” **14** Ezi Hagai kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ghaze, ‘Gumazamizir kaba ko, men kantrin me amir biziba nan damazimin kamaghira ghue. Men nighniziba ko, me amir araziba mize. Kamaghira ofan me ofa gamir dakozimin amiba, da bar moghira nan damazimin mize.” **15** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, “Ia tighar

nan dipenimin ingaramin dughiam, faragha ia bativizir
 biziba ia dagh nighnigh. **16** Dughiar kamin bizir maba ia
 batifi. Ia dagher pozir mam aghuasa ghua ghaze, ia 4plan
 daghevtaribar aghuigham. Ezi puvati, ia daghevtarir
 pumuningrama aghui. Ia ghaze, ia ti wainin tengin
 ekiamin mangigh, 10plan mineba tuigham. Ezi puvati, ia
 miner 4plara tui. **17** Ikiavira Itir God ghaze, Ki aminir
 gavgavir fefeim itim ko, arimariar kurar mam ko, aisin
 amozir kuram amadazi, da izaghirava ian dagher ia
 oparizibagh asighasiki. Ia bizir kabar gara navibagh ighasa
 nighnizir puvati. **18** Datirighin namba 9in iakinimin,
 an 24in dughiam ia nan Dipenimin ingarasa, dagiar
 ekiaba isa Dipenimin apengan iki, gavgavim a daningasa
 da ariki. Kamaghin amizi, datirighin ia bizir aghuir ki
 damuamibar ganam. **19** Guizbangira, ian dagher dipenir
 ekia dagheba ariziba, datirighin witba dar puvati. Eghti
 ian wainin ikariziba ko, fighin temeaba ko, pomigranetin
 temeaba ko, olivin temeaba, da tighar bam. Datirighin
 ikegh mangi, ki bar deraghvira ia damuam.” **20** Dughiar
 kamra, iakinir kamran an dughiar 24in Ikiavira Itir God,
 a uam Hagai migei, **21** “Ni Judabar gumazir dapanim
 Serubabel, kamaghin a mikim, ‘Ki overiam ko, nguazimin
 itir biziba ua dagh inobagh inobaghasava ami. **22** Ki
 kantrin igharaziba ko, atrivibar gavgaviba agivagham,
 egh karisba ighirarighiti, dar karisbar suizir gumaziba da
 sara daighiregham. Eghti hoziaba arimighireghti, men
 midorozir gumaziba dikavigh kaghira uan roroabav sogh
 bar me agevegham. **23** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
 Bar Itim ghaze, O Serubabel, nan ingangarir gumazim,

Sealtielin otarim, dughiar kam otoghti, ki ni inighti ni
guizbangira nan ziamin gumazamizibagh ativagh men
ganam. Ki nirara amisefe, ezi ni mati nan atrivimin ziar
ekiam ko, gavgaviba akaghamin ringin nan dafarimin
itimn min ikia, gumazamiziba geghuvamin gavgavim iti.
Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim nan migirigiaba
kamaghira tu.”

Sekaraia

1 Darius Persian kantrin atrivim itima, azenir mam givazima, an namba 2in azenimin, namba 8in iakinimin, Ikiavira Itir God, migirigiar kam isava Sekaraia ganingi. Sekaraia Berekian otarim, ezi Berekia Idon otarim. **2** A kamaghin migia ghaze: Ki Ikiavira Itir God, ki fomira puvira ian inazir afeziabar atari. **3** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ia mikimasa na migei: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia na bagh ua iziti, ki ua ia bagh izam, kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin migirigiaba. **4** Ia uan inazir afeziabar min damu ikian marki. Fomira Godin akam inigha izir gumaziba nan akam me mikira ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim ghaze, ia pazavira itir arazir kuraba ataghiragh. Ezi me na barazi puvatigha, nan gin izir puvati. Kar Ikiavira Itir Godin migirigiam. **5** Ian ovaviba ko, Godin akam inigha izir gumaziba, me datirighin itir puvati, me bar ariaghire. **6** Nan akam inigha izir gumaziba, kar nan ingangarir gumaziba, me nan akaba ko, arazir ki ifongeziba isa ian ovavibagh aningizi, me me baraghan aghuagha osimtizibar aven zui. Egha gin me navibagh iragha fogha ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, fomira mikemezi moghin, en arazir kurar kaba bangin ivezir kuram e ganingi. **7** Darius atrivimin itima, an namba 2 azenimin, egha an namba 11in iakinim, kar Sebatin iakinim, an dughiar 24, Ikiavira Itir God migirigiar mam irebamin min garir bizim na ganingi. Ki Sekaraia, ki Godin akam inigha izir gumazir mam, ki Berekian otarim, ezi Berekia a Idon otarim. **8** Ki dimangan

irebamîn mîn garir bizir mamîn garima, Ikiavira Itir Godin enselin mam, hoziar aghevîm gaperagha izi. A iza danganir zarir mamîn tevsevibar tongîn tughav itima, an akirangin hoziar aghevîba ko, baghiravîba dukumizîba koma, ghurghurîba tuivîghav itî. Ezi enselin maba hoziar kabagh apiaghav itî. **9** Ezi kî azara, “Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim, manmakîn?” Ezi enselin na mîgeim, na îkaragha ghaze, “Kî dar mingarim nî akagham.” **10** Ezi enselin faragha zuim, a tevsevibar tongîn tughav îkia na mîgia ghaze, “Ikiavira Itir God uan enselin kaba amadazi, me ghua nguazir otevîba bar dar gari.” **11** Ezi enselin îgharazîba, enselin faragha ghua tevsevibar tongîn tughav itim kamaghîn a mîgei, “E nguazim bar a garua garima, nguazimîn gumazamizîba bar moghîra osimtîzîba puvatîgha deravîram apia.” **12** Ezi Ikiavira Itir Godin enselin faraghavîra zuim kamaghîn mîgei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgavîba Bar Itim, nî 70plan azenîbar Jerusalem ko, Judan nguîbar ekiaba bagha atara navim bar nîn îkufî. Nî bar dughîar manamra ua men apangkuvîgham?” **13** Ezi Ikiavira Itir God, apangkuvîr akaba ko, gavgavîm anîdir mîgirîgiaba enselin na mîgeir kam ganîdî. **14** Ezi enselin kam, Ikiavira Itir Godin Gavgavîba Bar Itimîn akam akunasa na mîgei: Kî îfongîar bar ekiam ko, apangkuvîr nîghnîzim Jerusalem bagha itî, an zîar mam Saion, a nan nguîbar ekiam. **15** Kî fomîra uan gumazamizîba mong men atara, egîha Kantrîn Îgharazîbar Gumazamizîbav mîkemezi, me îza mîzazîm me gase. Me îzava amîraghavîra me gasîghasîghîzîr puvatî. Me, me gasîghasîghamîn mîtagîhnîam gafîragîha

bar me gasighasiki. Ezi kantrin igharaziba datirighin osimtiziba puvatigha deraghavira iti. Ezi ki osimtizir ekiam men iti. **16** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Ki ua Jerusalem uan apangkuvim men akaghasa izegha gifa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Me nan Dipenimin ingarighti, a ua Jerusalem tugham. Mati gumazim dipenimin ingarasa benibar an ababaniba asi moghin, me Jerusalem nguibar ekiam, an ababaniba asi, egh bar aneghuigham. **17** Ezi ensel uaghan kamaghin akam akunasa na migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, An nguibar ekiaba bizir aghuir aviriba dagh izivagham. Eghti gumazamiziba deraghvira ikiam. Ikiavira Itir God, gavgavim ua Saion daningti, a ua tugh gavgavigham. Egh ua baghvira uam Jerusalem ginabagham.” **18** Ki irebamin min garir bizimin aven, bulmakaun komin 4plan gari. **19** Egha ki enselin na ko migeimin azara, “Kar manmaghin amizir biziba?” Ezi a kamaghin na ikara, “Komin kaba, dar mingarim kamakin, da Judaba ko, Israelia ko, Jerusalem gumazamiziba gasighasigha me aghamsighizir kantriba.” **20** Egha Ikiavira Itir God, 4plan ingangarir gumaziba nan akazima, me vaghvagha hamam ainbav sozibar suiki. **21** Ezi ki an azara, “Gumazir kaba tizim damuasa izi?” Ezi a kamaghin na ikara, “Kantrin pazavira Judan nguazim gamua an gumazamiziba aghamsighiziba, ingangarir gumazir kaba izi, me damuti me atiatingti me bar men gavgaviba dikabiragham.”

2 Ki kogha irebamin min bizir mammin garima, gumazir mam ababanibagh amir benir mammin suira. **2** Ezi ki

an azara, “Ni managh zui?” Ezi a kamaghin na ikara,
 “Ki Jerusalemin ababanim damuva, an arozim ko, an
 ekiam gifoghasa zui.” **3** Ezi ki garima, enselin faragha
 na migeim zuima enselin igharazim iza a batogha,
4 kamaghin a migei, “Ni ivegh mangi gumazir igiar
 munam mikim suam, ‘Gumazamiziba ko, asizir aviriba
 bar avirasemegham, kamaghin amizima, me Jerusalemin
 divazibar biribar ingaran iburagham. **5** Eghti ki Ikiavira
 Itir God, ki uabi deragh an ganam, mati ki birir avimin
 min an divazim aghuigham. Egh ki an aven iki, an
 angazangarim ko gavgavimin min ikiam.” **6** Ikiavira Itir
 God uan gumazamiziba kamaghin me migei, “Ia izi! Ia izi!
 Ki fomira tintinibar ia aghamsighizi, ia nguazir kamin
 danganiba bar dar ghue. Ezi datirighin, ia kalabusin itiba,
 ia Babilonin nguibar ekiam ategh ari ua Saionin izi. Ia
 dikavigh zuamira izi!” **8** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
 Itim, uan ziar ekiam bangin gavgavim na ganiga, kantrin
 pazavira an gumazamizibagh amiba, a me mikimasa
 na amadagha ghaze, “Tina paza me gami, a paza nan
 bizir bar pin kozim gami. **9** Ki uabi ivezir kuram me
 daningasava ami, eghti gumazamizir me abirazi men
 ingangarir gumazir kinibar ikeziba, me dikavighiva, uan
 apaniba pazavira me damuva me da men biziba iniam.”
 Bizir kam otoghtima, me bar fogh suam, Ikiavira Itir
 Godin Gavgaviba Bar Itim, na amada. **10** Egha Ikiavira Itir
 God ua ghaze, “Ia Saionin nguibamin gumazamiziba, ia
 mati nan guivir ki ifongezim, ia araghasiva bar akongezir
 ighiabar amu. Bar guizbangira, ki uabi izi ian tongin
 ikiam. **11** Dughiar ekar ki ian akurazi kamin, kantrin

aviribar gumamaziziba Ikiavira Itir God bagh izi, an gumamazizibar ikiam. Guizbangira, ki izi ia ko ikiva ian tongin ikiam.” Bizir kam otoghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a uabi na amadazi ki ia bagha ize. **12** Eghti Judaba, Ikiavira Itir Godin kantrin kamra iki, egh me an damazimin bar faraghivira ikiam. Eghti a bar Jerusalem gifueghiva, ua bagh anemisevegham. A Jerusalem gifongezi moghin, nguibar ekiatam gifueghan kogham. **13** O gumamaziziba, ia pura ikiva oragh! Ikiavira Itir God dikavigha uan Nguibam ategha e bagha izasava ami. Kamaghin amizi, e bar moghira uan akabar kumigh nimira ikiva a mizuamam.

3 Egha ki irebamin min garir bizir mamin aven garima, Ikiavira Itir God ofa gamir gumazibar dapanim Josua, nan aka. Josua Ikiavira Itir Godin enselin boroghin tughav iti. Ezi Josuan agharir guvimin amadaghan, Satan tughav ikia, a isi kotiam darighasava ami. **2** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “Satan, ki Ikiavira Itir God, nin atara ghaze, ni akatam mikiman kogham! Ki Ikiavira Itir Godin Jerusalem gifongezim, ki ni migia ghaze, ni nimira iki. Gumazir kam Josua, ki uam a ini, a mati gumazim aviradiar avim isim inigha anemunge.” **3** Ki garima, Josuan korotiam bar pughpurizima a enselin boroghin tughav iti. **4** Ezi enselin kam, enselin an faragha tuivighav itibav gia ghaze, “Ia korotiar pughpurir an aghuiziba suegh.” Egha a Josua migia ghaze, “Ni oragh. Ki nin arazir kuramin osimtizim ko, korotiar pughpurir kaba suegha gifa. Ki datirighin korotiar igiaba ni daningam.” **5** Ki kamaghin migei, “Kamaghin ti deragham, me inir

zuruzitam inigh Josuan dapanim gighuigh a ikegh.” Ezi ki mikemezi moghin, me ami. Ikiavira Itir Godin ensel an boroghin itima, enselin igharaziba korotiar igiaba Josua gazui. **6** Ezi gin Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin Josua migei, **7** “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ni nan Akar Gavgavibar gin mangiva, ingangarir ki ni daningamiba ni bar dar amuti, ki ni ateghti ni nan Dipenim ko, bizir nan ziam feba ni dar ganam. Egh ki ni ateghti, ni enselba ami moghin, nan boroghin izam. **8** Ofabagh amir gumazibar dapanim Josua, ni oragh. Ezi ia ofa gamir gumazir igharaziba, ia uaghan oragh. Ia mati bizir aghuir gin otivamibar ababanir gumaziba. Ia oragh. Ki uan ingangarir gumazim amadaghti a izam, an ziam Temer Ghuzir Igiam. **9** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki dagiar aghuir mam inigha Josuan boroghin aneti. Dagiar kam, a 7plan damaziba iti. Eghti dagiar kam gisin, ki akatam osirigham. Egh ki dughiar vamiran, nguazir kamin arazir kurabar osimtizim gin amangam. **10** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, dughiar kam otoghtima, ia vaghvagh uan namakaba inigh izi ia ko ikiam. Eghti me ia ko wainin azenibar daperagh fighin temebar apengan iki, avughsi deraghvira ikiam.”

4 Ezi Enselin faraghavira na ko migeim, a uamategha na bagha iza, mati gumazim akuima me a gaghuri moghin, a na gaghuri. **2** Egha a kamaghin nan azara, “Ni tizimin gari?” Ezi ki ghaze, “Ki garima, me golin ingarizir aghorim ko, borem arighamin itarir ekiam, an pin iti. Ezi golin itarir ekar kamin 7plan lamin aghoriba a gaseghav ti. Ezi 7plan lamin kaba, da vaghvagha borer itarir ekiamin itim

gekuasa 7pla wikba iti. **3** Ezi olivin temer pumuning itima, lamin aghorir kam aningin tizimningin tughav iti, mam vongin itima mam vongin ti.” **4** Ki kamaghin ganigha enselin azara, “Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim manmakin?” **5** Ezi enselin na ko migeim nan azara, “Ni fos ti puvati?” Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki fozir puvati.” **6** Ezi ensel Ikiavira Itir Godin akam, gavmanin gumazir dapanim Serubabel daningasa, kamaghin na migei, “Kar, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam: Ni ingangarim damusi, ni uan midorozir gumazibar gavgavim ko, ni uan gavgavimin amodoghin bizibar amuam marki. Bar marki. Nan Duamin gavgavim ni ko ikiti, ni gavgavir kamin amodoghin ingangaribar amuam. **7** Eghti bizir ekiaba mati mighsiaba nin tuavim apirti, ki bar da batueghti da voroghira ikiam. Eghti ni ua nan Dipenimin ingaram, egh ni dagiar abuananam nan dipenim datighti, gumazamiziba tiariba akar suam, ‘Dipenir kam a bar dera. God deraghvira a damu!’” **8** Egha Ikiavira Itir God ua migirigiar mam na ganiga ghaze, **9** “Serubabel uan dafarimningin nan Dipenimin ingarasa danganim akirigha gifa. Egh a uabi an ingar anegivagham. Nan Dipenim givaghamin dughiamin, nan gumazamiziba fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uabi ni amadazi ni me bagha ghu. **10** Me ingangarimin garima a zuamira dikavigha zuir puvati, ezi men naviba bar oseme. Egh me Serubabelin gantima, an ain itir ikarizimin suiragh nan dipenimin ingaram. Me fo, ikarizir kam, dipenir ingangariba voroghira zuir ababanim. Eghti me ganigh fogh suam, dipenir ingangarim deraghvira

zui, eghti me bar akongegham.” Ensel ua kamaghin na migei, “Lamin 7plan kaba da Ikiavira Itir Godin damazibar ababanimin min iti. A zurara nguazir kamin oteyiba bar dar gari.” **11** Ezi ki an azara, “Olivin temer pumuning, lamin aghorimin agharir guvim ko, agharir kiriamin tughav itimningin mingarim manmaghin ghu?” **12** Egha ki uam an azara, “Kar olivin aguar manmaghin amizimning, aning boroghin golin borey, golin itamningin torimin aven ivemara ghuaghiri?” **13** Ezi a kamaghin nan azara, “Ni ti fozir puvati, a?” Ezi ki ghaze, “Puvati, nan gumazir ekiam.” **14** Ezi ensel kamaghin na migia ghaze, “Olivin aguar kamning, aning gumazir pumuningin ababanim gami. Ekiam, a nguazir kamin oteyiba bar dar gari, egha a uan ingangarim damuasa aning amisevegha, borey isa aning dapanimning ginge.”

5 Ki ua kogha gara irebamin min bizir mamin garima, akinafarir irighizir mam mighegha zui. **2** Ezi ensel na migia ghaze, “Ni bizir tizimin gari?” Ezi ki ghaze, “Ki garima akinafarir irighizir mam mighegha zui. Ezi an ruarim 10 mitan tu, ezi an arozm 5 mitan tu.” **3** Egha a kamaghin na migei, “Akinafarir kam ghaze, dughiar kuram otogh mangi nguazir kamin itir gumazamiziba bar me avaragham. Ezi akinafarir kamin osizirir mam ghaze, gumazir okeiba, God kantrin kamin me batuegham. Ezi akinafarir kamin osizirir igharazir mam ghaze, te ifavaribagh amua pura pin akakagha ghaze guizbangira, a uaghan me batuegham.” **4** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki akar kam amadazima, a zui, eghti a mangi okeir gumaziba ko, gumazir ifavaribagh amua pura

nan ziam diboriba, a men dipenibar aven mangam. Egh
 akinafarir kam men dipenir akiniba ko, dagiaba bar da
 agivaghti, gumazir kaba bar ikuvigham.” 5 Ezi ensel uam
 otogha, na migia ghaze, “Ni gan. Bizir igharazir mam ua
 izi.” 6 Ezi ki an azara, “Bizir tizim?” Ezi a ghaze, “Kar
 akirar mam. Egha akirar kam a mati, kantrin kamin itir
 gumazamiziba bizir kurar me ifongezibar ababanimin
 min iti.” 7 Akirar kamin asuam, me ainin an ingari. Ezi
 ki garima an asuam kuiaghirizi, an aven amizir mam
 aperaghav iti. 8 Ezi ensel ghaze, “Amizir kam, an arazir
 kuraba bar dar nedazimin min iti.” A mikemegha givagha
 uam amizim abiragha, akiramın asuam dukua. 9 Ezi ki
 kogha pin gara amizir pumuningin garima, aning aviziba
 ikia na bagha izima, aminim iva aningın avizibar akurvazi,
 aning mighegha nan amadaghan izi. Aningın avizibar
 ganganiba ekevegħa, mati kuarazir bagamin aviziba.
 Ezi aning akirar kam inigha pin mighegħa nguazim
 ko, overiamin tizimningin zui. 10 Ki amizir kamningin
 ganigha kamaghin enselin azara, “Kaning akirar kam
 inigha managh zui?” 11 Ezi ensel kamaghin na ikara,
 “Aning akirar kam inigh Babilonin mangiva, a bagħ an
 ziam famin dipenir ekiatamin ingaram. Aning dipenimin
 ingarigh givaghiva, akirar kam an averiam datigham.
 Egħti Babilonian gumazamiziba me dipenir kamin an
 ziam fam.”

6 Ki gin ua kogha irebamin min bizir mamin garima,
 karisin 4pla iti, me brasin mighsiar pumuningin tizimin
 iza, azenan oto. 2 Karisin faragħa izim, hoziar agheviba
 a kurvasi. Ezi an gin izir karis, hoziar piziba a kurvasi.

3 Ezi aningın girara izir karis, hoziar ghurghuriba a kurvasi. Ezi bar dar gin izir karis, baghiraviba dukumizir hoziaba a kurvasi. Ezi hoziar kaba gavgaviba dar iti. **4** Egħa ki kamaghin enselin azara, “Nan gumazir ekiam, karisin 4plan kabar mingariba manmaghin ghu?” **5** Ezi a kamaghin na ikaragħa ghaze, “Karisin 4plan kaba, da 4plan aminir overiamin pin itibar ababanim gami. Da datirighira nguazir kamin otevíba bar dar garir Ekiamin damazimin ikegha, anetegħa izi.” **6** Hoziar piziba mikirvazir karis, a notin amadaghan itir kantrin zui. Ezi hoziar ghurghuriba mikirvazir karis, a kantrin aruem ghuaghiri naghin itimin zui. Ezi baghiraviba dukumizir hoziaba mikirvazir karis, a sautin amadaghan itir kantrin zui. **7** Hoziar aghuir kaba, azenan otivigha, zuamira kantribar mangi da getiasava ami. Ezi ensel ghaze, “A dera, ia mangi.” Ezi me ghue. **8** Ezi ensel pamtemin nan diagħa ghaze, “Hoziar notin amadaghan itir kantribar ghueziba, me navir amirizim isa Ikiavira Itir Godin Duam ganingi.” **9** Ezi Ikiavira Itir God akar kam na ganiga ghaze, **10** “Ni datirighin Sefanaian otarim Josaian dipenimin mangi otogh, gumazir 3plan kaba, Heldai, Tobia ko, Jedaia, me dama silvaba ko, golba inigh. Me Babilonin kalabus ategħa Jerusalem in iza datirighiram oto. **11** Egh ni me da silvaba ko, golba inigh, dar atrivir dapanir asuamin ingarigh. Egh a inigh mangi ofa gamir gumazibar dapanim Josuan dapanim darugh, a Jehosadakin otarim. **12** Egh ni kamaghin an mikim, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ‘Gumazir mam, me kamaghin a dibori, Temer Ghuzir Igiam. Egħti an aghungigh aguar ekiam gavagh bar

deraghviram otogham. Egh a gin Ikiavira Itir Godin ziam fer Dipenimin ingaram. **13** Guizbangira, a uabi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Eghti gumazamiziba atrivimin min ziar ekiam a daningam. Egh a uan atrivir dabirabim daperagh gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti ofa gamir gumazitam an atrivir dabirabimin boroghin tughiv iki, aning uaning inigh ingariva, uaghara navir amirizimin fofozim aningın tongin ikiam. **14** Eghti atrivimin dapanir asuam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiam. Eghti gumazamiziba atrivimin dapanir asuar kamin ganiva God ginighnigham. Eghti gumazir kaba, Heldai, Tobia, Jedaia, ko, Sefanaian otarim Josaia, atrivimin dapanir asuamin ganamin ingangarim, men dafaribar ikiam.’ **15** “Eghti gumazamizir saghuiamin itiba iziva, men akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Eghti ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavir Bar Itim ia bagha na amada. Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba baragh dar gin mangi, eghti bizir kaba otivigham.”

7 Darius atrivimin itir dughiamin, an namba 4in azenimin, an iakinir namba 9, me Kislot a garisi, an aruer namba 4in, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. **2** Dughiar kamin Betelin nguibamin gumazamiziba, Sareser ko, Regemelek ko, men adarazi amangizi, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ghue. Me deragh uari damuasa, ghua Ikiavira Itir God ko migei. **3** Egha me kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba men azangsighasa, “Azenir aviriba givazima, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenim ikuvigha iti. Ezi e a bagha bar osemegha aziavira iti, egha e zurara

namba 5in iakinibar dagheba ataghirasi. E ti zurara kamaghin damuam, o?” 4 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin na migei, 5 “Ni kantrin kamin gumazamiziba ko, an ofa gamir gumaziba kamaghin me mikim, ‘Guizbangira, 70plan azeniba dar namba 5in iakiniba ko, namba 7in iakiniba ia dagheba ataghiragha azia aghuimazimin iti. Ezi ia nan ziam fasa arazir kam gamizir pu. Bar puvati. 6 Egha ia apir dughiabar, ia pura uan navibar amuti da izivaghasa ia api.” 7 Fomira Ikiavira Itir God uan akar kam, uaghan gumazamizibav kinasa akam inigha izir gumazibagh aningi. Dughiar kamin, Jerusalem deravira itima bizir aghuir aviriba a gizifa. Dughiar kamin, Jerusalem ko, nguibar ekar an boroghin itiba ko, sautin amadaghan itiba ko, mighsiar dozir aruem ghuaghiri naghin itiba, gumazamizir aviriba bar dagh izifa. 8 Ezi Ikiavira Itir God, akar mam ua Sekaraia ganiga ghaze, 9 “Bar fomira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, akar kam uan gumazamizibagh aniga ghaze, ia arazir aghuibara damu gumazamizibar araziba akar. Egh ia uan adarazir apangkuv men akurvagh. 10 Ia pazivira amizir paba ariaghirezibar amuan marki. Egh borir afeziba ariaghireziba ko, gumazamizir saghuiamin iza ia ko itiba ko, gumazamizir biziba puvatiziba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan adarazi gasighasighan marki. 11 “Ezi gumazamiziba akaba baraghan aghuagha uan kuaribav konegha, uan nighnizibar kumi. 12 Guizbangira, me uan dapanibagh amizi da dagiabar min gavgafi. Me nan akam baraghan aghua, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Nan Duam akar kam me bagha a isa

nan akam inigha izir gumazibagh aningi. Ezi me akar kamin gin zuir puvati, ezi ki puvira men atari. **13** Me nan akaba barazir puvatizir bizim bangin, ki men azangsiziba barazi puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin, ki mikemegha gifa. **14** Bar guizbangira, ki me batoghezi, me ghua Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin, pura guighav iti, mati aminir ekiam bizibagh ivara. Ezi men nguazir aghuir kam, danganir kuramin min otozi, gumazitam uam a garuir puvati.”

8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akar kam Sekaraia ganingi. **2** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki bar Saionin nguibamin gumazamizibagh ifonge. Kamaghin amizi, ki men akurvaghasa. Ki bar me gifonge, men apaniba bagha navim isia bar ikufi. **3** Ki uamategh izi Saionin nguibamin aven ikiam, an ziar mam Jerusalem, a bar guizbangira nan nguibar ekiamra. Jerusalem, a ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin mighsiam, eghti me kamaghin a dipon suam, Godin Mighsiar Anogoroghezim. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba Jerusalem gumazamizibar gan suam, ‘Guizbangira, Jerusalemia deraghavira Ekiamin gin zui.’ **4** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, Midorozi ko, osimtizi Jerusalem otivan kogham. Eghti gumazamiziba iki bar ghurigh asadivir aghoribar suigh an tuavibar daruam. Egh me nguibar ekiamin uari akuvir danganiba bar, me pura tintinibar dapiagh avughsam. **5** Eghti borir doziba nguibar ekiamin uari akuvir danganibagh izivagh ikarang ikiam. **6** “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumazamizir

kabar varazira, me kamaghin nighnisi, ki mikemezir biziba
 ti otivan kogham. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba
 Bar Itim kamaghin nighnizir pu. Puvati. Ki biziba bar
 dar amuamin gavgavim iti, ki dar amusi dar amuam.” 7
 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki
 uan gumazamizir kantrin aruem anadi naghin itiba ko,
 kantrin aruem uaghiri naghin itiba, ki men akurvaghasava
 ami. Ki me inigh ua Jerusalem iziti me an ikiam. Eghti
 me nan gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam, egh
 guizin araziba ko arazir aghuibar me damuam.” 9 Egha
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia uan
 aghariba gavgavim dar aning, nan Dipenimin ingar.
 Godin akam inigha izir gumaziba, me fomira Ikiavira Itir
 Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ingangarim forir
 dughiamin ikia Godin akamin gun migei. Ezi ia datirighin
 men akatoribar otivizir akabara ia ua dagh nighnigh. 10
 Akam inigha izir gumaziba tighar izi akar kam akunamin
 dughiamin, bar faraghavira, ingangarir gumaziba ko
 ingangarir asizibagh ivezamin dagiaba puvati. Ezi apaniba
 dughia bar pura tintinibar arua osimtizibagh amima,
 gumazamiziba avughsaziba puvati. Ezi ki me gamima,
 namakaba uarira uariv sosi, ezi men dabirabim derazir
 puvati. 11 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze,
 Ki fomiram amizir arazim, ki datirighin itir varazira
 damighan kogham. 12 Ki me ateghti, me navir amirizim
 ko, dabirabir aghuim ikiva uan azeniba oparam. Eghti
 amozir ekar aviriba izitima men wainin ikariziba bitima,
 men dagheba deraviram otivam. Nan gumazamizibar
 ikiavira itir varazira, ki me bagh bizir aghuir kabar

amuam. **13** Ia Judaba ko Israelia, ia uagharam oragh. Fomira Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian garima, ian araziba ikuvizima me uan apanibav migia ghaze, ‘E kamaghsua, Judaba ko, Israelia ikuvizi moghin, ia uaghan ikuvigham.’ Ezi datirighin, ia Judaba ko, Israelia, ki ua ia inigh deraghvira ia damuam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian gan, uan akar gumazibav mikim suam, ‘E kamaghsua, ia Judaba ko, Israelia bar deravira iti moghin, ia bar deravira ikiam.’ Kamaghin amizi, ia atiatingan marki! Ia tuivigh gavgavigh iki!” **14** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Fomira ian inazir afeziaba na gamizima, ki me basemegha me gasighasighasava ami. Egha ki uan nighnizim girazir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki men aningaghegha me gasighasiki. **15** Egha ki datirighin ghaze, Ki ua deragh Jerusalemia ko, Judabar amuasava ami. Kamaghin amizima ia atiatingan marki. **16** Egh ia arazir kabar amu: Ia bar moghirama guizin akabar gumamazizir igharazibav kim. Egh ia kotiamin deragh guizin akam akirighti, migirigiaba bar givagham. **17** Ia arazir kurabar gumamazizir igharazibar amusi nighnighan marki. Ia kotiamin mitivigh, akar ifavaribar amuan marki. Ki ifavarir arazim ko, kotiam oteghavkirir arazim ko, uarir atara uariv sozir araziba, ki bar dar aghua.” **18** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migirigiar igharazir mam ua Sekaraia ganingi. **19** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ia iakinir namba 4, ko 5, ko 7, ko 10in, ia dar aruer maba ia osimtizir ia bativiba dagh nighnigha dagheba ataghirasi. Ezi osimtizibar

dughiar kaba, da Judaba bar akongeghamin dughiar ekiaba. Kamaghin amizi, ia guizin akaba ko, gumazamizir igharaziba ko, deraghvira dapiaghamin araziba bar dagh ifongegh, dar amu.” **20** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, “Gin nguibar ekier aviribar gumazamiziba ua Jerusalemizim. **21** Eghti nguibar ekier mamizim gumazamiziba kamaghin nguibar ekier igharazim gumazamizibav kim suam, ‘E Jerusalem mangiva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva deragh uari damusi, an azangam. Ia e ko izi.’ **22** Ezi ikizir igharazir aviriba ko, kantrin gavgavir aviribar gumazamiziba, me Jerusalemizim Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva, deragh uari damusi an azangam. **23** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ua kamaghin migei, Dughiar kamizim saghon itir nguibabar gumazamizir 10pla iziva Judan gumazitamin korotiar otevitamin suiragh a mikim suam, ‘E kamaghin oraki, God ia ko iti. Kamaghin amizi, e uaghan ia ko ikizir vamiran ikiasa ifonge.”

9 Ikiavira Itir God kamaghin uan akam na ganiga ghaze, Ikiavira Itir God, Distrik Hadrak ko, Damaskusin nguibar ekiam daperagh avughsi ikiam. Guizbangira, a uan damazimningin Israelian anababar gari moghin, a kantriba bar dar gumazamizibar gari. **2** Egha uaghan a Hamat, a nguibar ekier Distrik Hadrakin boroghin itim, ko, Tairin nguibam ko, Saidonin nguibamin gari. Tair ko Saidonin gumaziba ti ghaze, me fofozir aghuir aviriba iti. Ezi Ikiavira Itir God guizbangira uaghan men gari. **3** Tair, a nguibar ekier gavgavimin oto. Ezi an

gumamaziziba uari bagha divazir mitiar bar gavgavimin
 ingarigha uan nguibar ekiam avini. Me uaghan uari
 bagha silvan aviriba geghufi, da nguazir minezibar min
 iti. Ezi me golin bar aviriba itima, da men damazibar
 pura bizir kinibar min iti. **4** Ezi puvati, Ekiam men
 bizir aghuiba bar da batuegham. A Tairin biziba ko, an
 divazir mitiar bar gavgaviba, a bar da isi ongarim da
 kunigham. Eghti apaniba izi men nguibar ekiam daborogh
 bar a gasighasigham. **5** Eghti Askelonin nguibar ekiamin
 gumamaziziba bizir kamin ganigh bar atiatigham. Me
 uaghan kuram iniam, eghti men nguibam, gumamaziziba
 gin an ikian kogham. Eghti Gasaba uaghan bizir kamin
 ganti, osimtizir ekiam me batogham, mati amizim borim
 batamin mizazim a bato. Eghti men atrivim aremegham.
 Eghti Ekronba uaghan bizir kamin ganiva osimtizir ekia
 kam iniam, mati amizim borim batasa mizazim isi. Me
 kamaghin nighnisi, Tairba ti men akuragham. Ezi puvati,
 me bar ikuvigham. **6** Eghti gumazir pura tighin itir
 igharaziba izi Asdotin nguibar ekiamin ikiam. Ikiavira
 Itir God kamaghin migei, "Filistian kaba, me gumazir
 uari fa akaba batoziba, ki bar me dikabiragham. **7** Eghti
 Filistian ikiavira itir varazira, me nan gumamazizibar min
 otivigh Judan anababar tongin ikiam. Jebusia fomiram
 amizi moghin, Ekronba datirighin nan gumamazizibar
 ikiam. Kamaghin amizima, me ghuziba itir asizir tuzibar
 aman koghiva, uaghan Judaba ataghizir dagheba, me
 dar aman kogham. **8** "Ki uan gumamazizibar garima
 me mizazir ekiam ini. Kamaghin amizi, ki uan kantri
 geghuv, midorozir gumaziba ateghtima, me nguazir

kamin izeghan kogham. Ki uam apaniba ateghti me uan nan gumamaziziba abiniva arazir kurabar me damuan kogham.” **9** Ia Saionin nguibar ekiamin itir gumamaziziba, ia bar akongegh! Ia Jerusalemin itir gumamaziziba, ia bar tiariba akar pamtemin dim. Ia gan, ian atrivim mara ia bagha izi! A ziar ekiam ikiava midorozim gamuava uan apaniba abiri. Egha a uabi uan ziam fer puvati. A gumazir kinir ziaba puvatizir mamin min donkin mam gaperagha izi. Kar donkin amebamin nguzir asem. **10** Ikiavira Itir God ghaze, Ki karisba ko, midorozibagh amir hoziaba batueghti, da ua Israelin tongin ikian kogham. Egh ki men bariba bar da apirarigham. Ian atrivim, kantrin ekiaba bar dar amighti, da midorozir arazim ategh deraghvira dapiagh, navir amirizimin ikiam. A nguazir otevirar gumamaziziba bar me gativagh men ganam. Nguazir kaba, da ongarir ekiamin ikegh mangi ongarir saghon mar itibar tugham. Egh Yufretisin Faner ekiamin ikegh vongin amadaghan mangi bar saghon mar tugham. **11** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki Akar Dikirizir Gavgavir mam Judaba ia ko a gami. Ian inazir afeziaba ofabar amuasa asizibav sozima dar ghuziba ire. Ezi ghuzir kam gavgavim en Akar Dikirizir Gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, ki ia teghtima ia kantrin igharazimin kalabus ategham. Kalabuziar kam bar ikufi, mati me ia isa mozir ekiamin ia arighizi ia damamin dipaba puvati. **12** Ia kamaghin fo, ki ian akuraghasa ifonge. Kamaghin amizi, ia uamategh uan nguibamin izi deravira ikiam. Ia osimtizir Bar ekiam ateri, ezi ki ia migia ghaze, ki arazir aghuibar ia damuam. Eghti arazir

aghuir kam bar osimtizir kam gafiragham. **13** Judaba, ki uan barir pimin min men suiragh, egh Efraimin adarasi, ki uan barir afuzibar min men suiragham. Eghti Saionin gumaziba me mati midorozir sabam, eghti ki Grikba ko misogham. **14** “Ikiavira Itir God uan gumazamizibagh isin azenaram otogh barir pimin asam. Eghti an afuziba onimarim min taghtagh zuamira mangam. Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam sigham givigh, sautin amadaghan ikegh, pamtem sueba akun daru, aminir bar gavgavim ko, amozim sara izam. **15** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, oramin min deravira uan gumazamizibagh eghuvam, eghti me katapelbar uan apanibav sogh bar me abiragham. Me midorozimin aven, me mati gumaziba dipar onganiba amegha tiariba akara uan apanibav suagharisi. Men ghuziba, mati me ofabar amuasa asizir ghuzir itarim inigha, ofa gamir dakozim ginge. **16** “Dughiar kamin, Ikiavira Itir God men God uan gumazamiziba iniam, mati laion sipsipbagh asighasighasava amima, sipsipbagh eghuvir gumazim uam me iniam. Eghti me bar deraghviram an nguazimin ikiam, mati atrivimin dapanir asuamin itir dagiar izevir bar pin kozibar min taghtagham. **17** Nguazir kam bar deraghti, me deravira ikiam. Eghti gumazamizir igiaba, me dagher aviriba ko, wainin aviribar amiva aghungti, men ganganiba bar deragham.”

10 Dagheba aghungamin dughiamin, ia amozim bagh Ikiavira Itir Godin azangsigh. Ikiavira Itir God overiar pizim ko, ghuariam akuvima, amozim izi, ezi dagheba ko, biziba aghui. **2** Gumazamiziba, me gin otivamin

bizibagh foghasa, aseba ko kukunir gumazibar azangsis. Ezi me ifavarir akabar me gami. Gumazir maba irebabar mingaribar gun migei, me uaghan ia gifari. Me ghaze ia navir amirizim iniam, ezi puvati, ian navir osimtizim ikivira ikiam. Gumazamiziba mati sipsipba tintiniba arua ovegha gifa. Me geghuvir gumaziba puvatizi, kamaghin amizi me osimtiziba ateri. **3** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Kantir Igharazibar Gumazamizibar gumazir dapanir nan gumazamiziba gativaziba, nan navim men atara me bagha nan isi. Ki ivezir kuram me daningam. Judan gumazamiziba, me nan gumazamizibara. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki deraghvira men ganam, mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipbar gari. Egh ki Judan anababa bar dar amuti, me midorozir hoziar bar gavgavimin min ikiam. **4** Eghti Judan anababar tongin, gumazir dapanir gavgavir maba otivam, egh me mati dipenim aterir dagiaba ko, dipenim aterir guariba ko, midorozir barir pibar min ikiam. **5** Me midorozir gumazir gavgavibar min uari inigh, uan apaniba abinti, mati midorozir gumaziba nguibar ekiamin zuir tuavimin uan apaniba, nguazir beghneazibar me dikabiri. Ki Ikiavira Itir God me ko ikiam. Kamaghin amizi, me bar pamtemin misogh mangi, hoziabagh apiazir midorozir gumazibav sogh me abinigham. **6** “Ki Judan gumazamizibar amighti, me bar gavgavigham. Egh ki Israelian gumazamiziba ua me iniam. Ki men apangkufi, kamaghin amizi, ki bar me inigh uamategh men nguazimra izam. Eghti me deravira ikiam, mati ki me batoghezir puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki men God, kamaghin amizi, ki men

migirigiar me na migeiba ki da baragham. 7 Israelian gumazamiziba me midorozir gumazir gavgavibar min otivigh bar akuegham, me mati gumaziba wainin dipaba ame. Eghti men ovavir boriba gin otivigh, ki Ikiavira Itir God, me gamizir bizir aghuir kabagh nighnigh bar akuegham. 8 “Ki uan gumazamiziba bar men dimiva, me akumakum me inigh izam. Ki ua me inigh me damuti, me fomira ikezi moghin bar avirasemegham. 9 Ki guizbangira me batuegha me aghamsiki, ezi me pura tintinibar kantrin igharazibar iti. Egh me nguibar saghuiabar ikiva, me na ginighnighvira ikiam. Ikizir kaba uan boriba ko, me ikivira ikiva, bar moghira uari akuvagh, uamategh uan nguazimra izam. 10 Nan gumazamizir Isip ko, Asirian kantrin itiba, ki ua me inigh izitima, me uan nguazimra dapiagham. Ki nguazimin mitaghniam gisivaghtima, me Gileatin Distrik ko, Lebanonin nguazim sara iniam. Eghti gumazamiziba nguazir kam bar a gizivagham. 11 Ki me inighti me uamategh uan nguibamin izam, eghti Isipia ko, Asiriaba ongarir ekiamin min men tuavim apirighti, ki me abinigham. Kamaghira, ki Isipian gavgavim agivagh, egh uaghan Nailin Fanem damighti a misigham. Eghti Asirian gavgavim uaghan givagham. 12 Ki uan gumazamizibar amighti me gavgavigham. Eghti me nan apengan iki nan ziam fiva, nan akabar gin mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

11 O Lebanonin gumazamiziba, avim ian temer sidabar isigham, kamaghin amizi, ia tuavim apiran marki, ia uan tiar akaba kuigh. 2 Sidan temeba iregha gifa, temer kaba ziar ekiaba iti, da ikuvigha gifa. Kamaghin amizi, painin

temeba ia azi. Me ruarir arizimin temeba okegha gifa, kamaghin amizi, ia Basanin itir okin temeba ia azi. **3** Atrivibar gavgaviba ko, men ziar ekiaba gifa, kamaghin amizi, men naviba bar osemi, me azi. Ia oragh, atriviba pamtemin arava azi. Me mati laionba Jordanin Faner miriamin moga itir ruarir ekiam, me an temer ekiaba okava, a gasighasighizima da aroi. **4** Egha Ikiavira Itir God, nan God kamaghin na migei, "Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min damu. Sipsipin kaba dar ghuaviba dav sogh dar amasa. **5** Sipsipin kabar ghuaviba dav sogha ghaze, 'E ti arazir kuram gamir puvati.' Me sipsipbav sogha, dar tuziba dagiaba bagha da amagava, dagiaba isa ghaze, 'E dagiar gumazibar otivigha gifa. Kamaghin amizi e Ikiavira Itir Godin ziam fam.' Ezi sipsipbagh eghuvir gumaziba me uaghan, sipsipbar apangkuvir puvati." **6** Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki nguazimin gumamazibar apangkuvighan kogham. Ki uabi vaghvagh me isi men atriviba ko, men adarazir agharibar arigham. Eghti me pazavira me damuam, mati sipsipin ghuaviba uari pazavira me gami. Atriviba ko, men adarazi pazavira me damuti, ki men akuraghan kogham." **7** Ezi ki gumazir bizibagh iveza da amadiba bagha, sipsipbagh eghuvir gumazimin min oto. Kar sipsipin me misuegh damasava amiba. Ezi ki sipsipbagh eghuvir gumaziba suizir aghorir pumuning ini. Aghorir mam, ki ziam Apangkuvim a gatigha, igharazim, ki Navir Vamira a gati. Ki aghorir kamningin suiragha, sipsipin okoruar kamin gari. **8** Egha ki, sipsipbagh eghuvir gumazir 3plan atara men aghua. Ezi me uaghan na gifongezir puvati. Ezi iakinir

vamiran aven ki me batoke. **9** Egha ki kamaghin sipsipin okoruar kam migei, “Ki ua ia geghuvir gumazimin ikian kogham, eghti me aremeghsi tina ginabaghti, an aremegh. Eghti me tina gasighasighasa nighnisi, me a gasighasigh. Eghti te miseveaghirigha iti, me uari uan inivafizibar ami!” **10** Ki gumazamizir kaba koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim aghorasava amua, aghorir ki ziam Apangkuvim a gatizim, ki a inigha anepiri. **11** Kamaghin amizima, Akar Dikirizir Gavgavir kam dughiar kamra gifa. Ezi bizir ki amizibar aven, gumazir bizibagh iveza da amadiba nan ganigha fo, kar Ikiavira Itir God me migei. **12** Ezi ki kamaghin me migei, “Ia nan ivezim na daningisi, ia na daning. Puvatighi marki, ia uari.” Ezi me 30plan silvan dagiaba isa na ganingi. **13** Gumaziba ghaze, ki ingangarir gumazir kuram. Egha me ivezir bar muziarim na ganingi. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Ni dagiaba isiva Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim datigh.” Ezi ki 30pla silvan dagiaba inigha Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin da ati. **14** Egha ki gin, aghorir namba 2 apiri, aghorir kam ki ziam Navir Vamira a garisi. Ezi arazir kam kamaghin men akagha ghaze, Judaba ko Israelia, uari abigha ikizir pumuningin oto. **15** Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “Ni ua sipsipbagh eghevur gumazimin iki, egh dughiar kamin ni sipsipbagh eghevur gumazir kuramin min damu. **16** Guizbangira, ki uan gumazamizibar ganasa gumazir mam ati, me mati sipsipin okoruar mam. Ezi gumazir kam sipsipbar tongin dar ikuvizibar akurvazir puvati, egha a uaghan sipsipin ovengeziba tong da buria

dar deir puvati. A uaghan dar duaba nozir puvati, egha deravira itiba, a dagheba dagh anidir puvati. Bar puvati. A mikarziba sara itiba, a uabi dar tuziba apava dar duiaba ko, puziba sara bar da asigha da ame. **17** O sipsipbagh eghuvir gumazir bar kurar pura sipsipba kavkirim, an apaniba izi an agharim ko damazir agharir guvimin itim misogh an gavgaviba bar da agivagham. Eghti an agharim an amiraghtima, an damazir agharir guvimin itim bar an okavigham.”

12 Kar migirigiar Ikiavira Itir God Israelia bagha aningizim. Ikiavira Itir God overiam ko, nguazimin ingarigha, gumazamizibar ingarigha, ikirimirir angamira itim me ganingi. A kamaghin migei, **2** “Ki Jerusalem damighti a wain itir kavin min otogham. Eghti kantrin igharazir an boroghin ikia, a gasighasighasava amiba, me mati gumazir wainin kavin kam amegha onganiziba. Me midorozim bagh Jerusalemin nguibar ekiamin mangiva, me Judan nguibar dozir igharaziba bar da sara ekiarugham. **3** Dughiar kam otogh givaghti, ki Jerusalem damightima a dagiar bar osimtizimin min otogham. Eghti kantriba bar a ko misoghsi uari akuvagh, me uari ikuvigham, mati gumazim dagiar osimtizir kam fava mizazim isi. **4** Ki Ikiavira Itir God, ki dughiar kamin apanibar hoziabar amighti, da bar atiatigham, eghti dagh isin apiazir gumaziba bar onganigham. Ki Judabagh eghuva, men apanibar hoziabar amighti dar damaziba bar okavigham. **5** Eghti Judan gumazir dapaniba bizir kamin ganigh, uarira uariv kim suam, ‘God, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a gavgavim uan gumazamizir

Jerusalemîn itibagh anîngî.’ 6 “Dughiar kamin ki Judan gumazir dapanibar amighti, me mati tuzim dafogha isi moghîn, o mati witin azenir bar misîngizim dafogha isia mizariaba zui. Eghti kantrin men boroghîn itiba da bar givagham. Eghti Jerusalemîn nguibar ekiamra, a itir danganimra ikivira ikiam. 7 “Ki Ikiavira Itir God, ki Judan midorozir gumazibar amighti, me faraghivira apaniba abinigh ziar ekiam iniam. Eghti Devit uan ovavir boriba ko, Jerusalemîn gumazamiziba, men ziar ekiam, Judan gumazamizibar ziar ekiam gafighan kogham. 8 Dughiar kamin ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalemîn gumazamiziba geghuvam, mati gumazim oramin uabi modi. Ki gavgavim me danîngti, gumazir midorozibar gavgavizir puvatiziba, me Atrivim Devitin min gavgavigham. Eghti Devitin ovavir borir gin otivamiba, me, men gumazir dapanibar ikiam, eghti me mati Ikiavira Itir Godin ensel o God uabi, egh me, me geghuvam. 9 Eghti dughiar kamin, kantrin igharazir Jerusalem ko misoghava amiba, ki bar dagh asighasigham.” 10 Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ki Devitin ovaviba ko, Jerusalemîn nguibamin itir gumazamizir igharaziba, ki me damuti, me uan navir averiabar aven apangkuvir arazim ko, God ko mîgeir arazimin gin mangam. Egh gumazir me afuzimin ruazim, me an ganigh a bagh bar puv aziam. Mati gumazim otarir ivariamra itima, an aremezi, an a bagha puvîram azi moghîn, me bar osemegh puvîram aziam. 11 Dughiar kamin Jerusalemîn nguibamin azirakar bar ekiam an aven otogham. Mati, me fomira Megidon danganir zarimin ikia, asem Hadatrimon bagha bar puvîram azi moghîn,

men azirakam an mirara mangam. **12** Ikiziba bar, me vaghvagh an aghuimazimin ikiva aziam. Devitin ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Natanin ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Livain ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Simein adarazir ikizim uari baghvira ikiti, eghti ikizir igharaziba bar moghiram aziam. Ikiziba bar vaghvagh uari akuvagham, eghti men gumaziba uari baghvira ikiva azitima, men amiziba uari baghvira ikiva aziam.

13 “Dughiar kam otoghti ki mozir dipam damighti an anang otogh iram. Devitin ovaviba ko, Jerusalemin nguibamin itir gumazamizir igharaziba, me godin ifavaribar ziaba fava, arazir mizirizir aviribagh ami. Eghti dipar kam men arazir kuraba ruam.” **2** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, “Ki dughiar kamin godin ifavarir marvir guaba nguazir kamin da batuegham, eghti gumazitam uam a dagh nighnighan kogham. Egh uaghan akam inigha izir ifavarir gumaziba ko, duar miziriziba, ki nguazir kamin da batuegham. **3** Eghti akam inigha izir gumazitam, Godin akamin min ifavarir akabav kinti, an amebam ko, afeziam uaning kamagh a mikim suam, ‘Ni uan akar ifavarimin gun migei. Kar Ikiavira Itir Godin akam puvati. Kamaghin amizi, ni aremegham.’ Gumazir kam akar ifavarir kam mikinti, an amebam ko, an afeziam afuzimin a biraghtima, an aremegham. **4** Dughiar kamin, akam inigha izir gumazir ifavariba, men tav uan irebabar min garir biziba bagh aghumsigh, bar akongeghan kogham. Me Godin akam inigha izir gumazibar korotiatam aghuan kogham. Egh Godin akam inigha izir gumazibar arazitam gumazamiziba

gifarisi, a damighan kogham. Puvatigham. **5** A kamaghin mikim suam, 'Ki Godin akam inigha izir gumazim puvati. Ki azenibar ingarir gumazim. Ki gumazir igharazimin pura ingangarir gumazir kinim.' **6** Eghti gumazitam kamaghin an azaragham, 'Kar manmaghin amizir duar kurim nin evarimin iti?' Eghti a ifar suam, 'Ki uan namakamin dipenimin a ini.'" **7** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar Itim kamaghin migei, "O nan midorozir sabam, dikavigh na bagh uan namakam, a sipsipbar garir gumazim, a misueghtima, sipsipba tintinimin aregham. Kamaghira, mati gumazim sipsipin nguzibav sosi moghin, ki uan gumazamizibav sogham. **8** Egh ki kantrin kamin gumazamiziba me tuiraghti, me 3plan ikizibar otogham. Eghti ki ikizir pumuning misueghti aning aremegham. Eghti ikizir abuananam ikiam. **9** Eghti ikizir itir kam, a nan damazimin zueghsi, ki a damu ganigham, mati me silvaba ko, golin mineziba batueghasa, avimin da tuema da isi. Eghti me na ko mikimti, ki men migirigiaba baragham. Egh ki kamaghin me mikim suam, 'Ia nan gumazamiziba.' Eghti me kamaghin na mikimam, 'Ni Ikiavira Itir God ni en God.'"

14 Eghti Ikiavira Itir Godin kotiar ekiamin dughiam izam. Eghti dughiar kamin apaniba izi Jerusalemin dagiaba ko biziba iniam. Me ian damazibar bizir aghuir kaba tuiragh uari daningam. **2** Eghti Ikiavira Itir God uabi kantrin igharazibar midorozir gumaziba bar da inighti, me izi Jerusalem misogham. Me Jerusalema abinigh bizir dipenimin itiba bar ada inigham. Egh arazir otuaribar amizibar amuam. Egh gumazamizir kabar nar mam inigh

mangiti, me kantrin igharazibar kalabusin ikiam. Eghti
 men akuar mam Jerusalem ateghan kogham, me an ikivira
 ikiam. **3** Eghti Ikiavira Itir God zurara midorozibagh
 ami moghin, a dikavigh mangi kantrin kabav sogham.
4 Midorozim otivir dughiar kamin, Ikiavira Itir God
 dikavigh, Jerusalem boroghin Olivin Mighsiam gisin
 tughiv ikiam. Olivin Mighsiam a Jerusalem aruem anadi
 naghin iti. Eghti Olivin Mighsiam tongira bighiva, akuar
 pumuning otoghti, mighsiar akua tam mangi sautin
 amadaghan otoghti, an akuar vuem notin amadaghan
 ikiam. Eghti aningn tizimningn danganir zarir ekiam
 ikiam. **5** Danganir zarir kam, a bar mangi, Asalin
 nguibamin otogham. Eghti ia ari danganir zarir kamin
 mangi vongin otogham. Fomira Usia Judan atrivimin
 itima, mikimkizir ekiam otozi ian ovaviba arezi moghin,
 ia zuamiram aregham. Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir
 God, nan God, uan enselba bar ada inigh ia bagh izam. **6**
 Eghti angazangarim aruemin dughiamra otivan kogham.
 Puvati. **7** Aminim pirir dughiamin, angazangarim isi
 mamaghira ikiam. Eghti arueba ko, dimagaribar dughia
 gavagham, da uam otivan kogham. Ikiavira Itir God
 uabira, bizir otivamin kabar dughiam gifo. **8** Dughiar
 kamin, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim Jerusalem
 ikegh ivemar mangam, eghti an tam Amangsizim Itir
 Dipar Akaremin mangitima, an tam Mediterenianin
 Ongarir Ekiamin mangam. Dipar kam dughia bar ivemar
 mamaghira ikiam, an amoziba ko, aruebar dughiamin
 ivemar mamaghira ikiam. A bar dakeghan kogham. **9** Eghti
 Ikiavira Itir God nguazir kamin kantriba bar dagh ativagh

dar Atrivimin ikiam. Eghti a bar uabira, gumazamiziba bar moghira ziar vamira a darigh, an ziam fam. **10** Eghti nguazir Jerusalemin boroghin itim, a voroghira itir danganir zarimin otogham, a notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegh, mangi sautin amadaghan Rimonin nguibar ekiamin otogham. Jerusalemin nguibar ekiamra mighsiatam gisin ikiam. Eghti Jerusalem avinamin divazir bar mitiar gavgavim, a fomira ikezi moghira, a kamaghira ikiam. Jerusalemin divazim, a Benjaminin Tiar Akamin ikegh mangi, Mikebamin Tiar Akamin otogham, danganir kam tiar akar mam fomira iti. Egh ababanir mitaghniar Hananelin Tauan ikegh mangamim, a mangi me atrivim bagha wainin ingarir danganimin otogham. **11** Eghti Jerusalemin itir gumazamiziba danganir kamin deravira ikiam, eghti bizitam ua me gasighasighan kogham. **12** Kantrin Jerusalem ko misoziba, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram me bagh anemangam. Arimariar kam kamakin, gumazamiziba angamira ikiti, men mikarziba ko damaziba ko mizeba bar kurighti, dar kuriba pura iram. **13** Dughiar kamin Ikiavira Itir God me damighti, me atiatingiva onganigham. Egh me uarir boroghin itir darazir suighiva, uariv soghiva arighiram. **14** Eghti Judan gumaziba Jerusalemin akurvaghsi misogham, eghti an gumazamiziba ikuvighan kogham. Egh me kantrin igharaziba bar, me da, men gol ko silva ko korotiar avirir aghuiba inigham. **15** Eghti men apanibar averpeniba itir danganimin, arimariar kurar kamra men hoziaba ko kamelba ko donkiba ko asizir guar igharaziba bativam. **16** Judaba uan apaniba abiraghti, men apanir mikeaghiriziba,

me azenibar zurara Jerusalem̄in iziva Atrivim̄in ziam
fam, a Ikiavira Itir God̄in Gavgaviba Bar Itim. Egh
me Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin̄ aven ikiam.
17 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamizitaba, atrivim
Ikiavira Itir God̄in Gavgaviba Bar Itim, me an ziam fan
aghuaghti, amozim men nguazim gizan kogham. **18**
Eghti Isipia, Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin̄ aven
iki, Ikiavira Itir God̄in izam fan aghuaghtima, faragha
isamin̄ mangan aghuazir darazi inizir arimariar kurar
kamra, Isipia uaghan a iniam. **19** Isipia ko Kantrin
Igharazibar Gumazamiziba, me uaghan Averpenibar
Ikiamin Dughiar Ekiamin̄ mangi Ikiavira Itir God̄in ziam
fan aghuaghiva, me uaghara uan arazir kuraba bagh
ivezir kurar magh garim iniam. **20** Dughiar kamin̄, me
kamagh̄in nighnigham, bizir kaba, da Ikiavira Itir God̄in
bizir zuezibara. Hozibar firibagh ikezir belon muziariba,
da uaghan osizirim kamagh̄in dar ikiam, “Bizir kaba,
da bar Ikiavira Itir God̄in damazimin̄ bizir zueziba.”
Eghti Ikiavira Itir God̄in Dipenimin̄ itir min̄er kiniba,
da Ikiavira Itir God̄in damazimin̄ guizin̄ zuezir bizibar
otivam, mati itarir ekia me ofa damuasa asizir ghuziba
isa ofa gamir dakozim gingem. **21** Eghti Jerusalem̄ia ko,
Judabar dipeniba bar dar itir min̄er kiniba, da uaghan
Ikiavira Itir God̄in Gavgaviba Bar Itimin̄ damazimin̄ zuezir
bizibar ikiam. Eghti ḡin gumazamiziba ofabar amusi,
pura min̄er kaba inigh dar ofabar amuamin̄ asizir tuziba
avigham. Dughiar kamin̄, Ikiavira Itir God̄in Gavgaviba
Bar Itimin̄ Dipenimin̄ bizibagh iveza, da amadir gumaziba
ua ikian kogham.

Malakai

1 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa akar kam isa Malakai ganingi. **2** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki bar fomira ia gifueghavira iti.” Ezi ia ghaze, “Ni manmaghiram e gifonge?” Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ia oragh, fomira Jekop ko Iso, aning aveghbuamning, ezi ki Jekop gifuegha, Ison aghua. **3** Iso uan ovavir boriba ko, me Idomia me garisi, ezi ki me gifongezir puvati. Kamaghin amizi, ki Ison danganir mighsiam gasighasigha gifa, egha an nguazim gamizima, an afiar atiabar nguibamin oto.” **4** Eghti Idomia kamaghin mikim suam, “En nguibar ekiaba ikuvigha gifa, ezi e uam adar ingaram,” eghti Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim men akam ikaragh mikim suam, “Ia uam adar ingarti, ki da apirarighti da ua bar ikuvigham. Eghti gumazamizir igharaziba, me Idomia ia mikim suam, ‘Me gumazamizir kuraba,’ egha ‘Me gumazamizir, Ikiavira Itir God zuraram atariba.’” **5** Ia Israelian gumazamiziba, ia uan damazibar bizir kamin ganam. Egh ia kamagh mikim suam, “Ikiavira Itir God, gavgavir ekiam ikia, Israelia iararam akurvazir puvati, a uaghan kantrin igharazibar ingangarir gavgavibagh ami.” **6** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin ofa gamir gumazibav gia ghaze, “Boriba uan afeziabar apengan ikia men ziaba fe, ezi ingangarir gumaziba uan gumazir dapanibar apengan ikia men akabar gin zui. Kamaghin amizi, ia oragh. Ki ian afeziam. Ia manmaghin amigha nan apengan itir puvati? Ki ian gumazir dapanim. Ia manmaghira amigha nan akabar gin zuir puvati? Ia nan aghuagha akirim ragha na gasi. Egha ia kamaghin

na migia ghaze, ‘E manmaghira nin aghuagha akirim ragha ni gasi?’ 7 Ia oraghti, ki ian arazir kuramin gun ia mikimam. Ia nan ofabagh amir dakozimin asizir kuraba inigha iza ofaba tue. Egha ia gin kamaghin nan azangsis, ‘E manmaghira nin ziam gasighasiki?’ Ki datirighin ia mikimam. Ia ghaze, nan ofa gamir dakozim ti pura bizim, ia kamaghin amua nan ziam gasighasiki. 8 Ia ofa gamua, asizir damazir okavirizir mam inigha na bagha an ofa gami, ia ghaze, ian arazir kam ti deras, o? Egha ia asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba, ia da isa na bagha ofa damuasa da inigha izi, ia amir arazir kam a deras, o? Ia asizir kamagh garitam isi uan gavmanin faragha zuir gumazir dapanim danighti, a ti ia amizir arazir kam gifuegham, o? Egh a bizir kam ikarvagh bizir bar aghuitam ia daningam, o? Ti bar puvatigham! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia mikeme.” 9 Aria, ia ofa gamir gumaziba, ia God deragh e damusi an azangsig. Eghti a bar ian azangsizim bareghan koghti, tinara osimtizir kam ateram? Osimtizir kam iarara aneteram. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin ia migei. 10 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Kamaghin ti deragham, gumazitam nan Dipenimin tiar akaba asegham, eghti gumazitam aven mangi ofan mingariba puvatizir kabar amusi ofa gamir dakozimin avim arighan kogham. Ki ian arazir kabagh ifongezir puvati. Egh ofan ia na bagha inigha iziba, ki da inian kogham. 11 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumazamizir aruem anadi naghin itiba ko, aruem uaghiri naghin itir kantriba, me bar moghira

ziar ekiam na ganidi. Nguibaba bar dar gumazamiziba mughuriar aghuim zuir ofaba ko, ofan igharazir guar aviriba sara na daningam. Gumazamizir kaba me bar moghira ziar ekiam na ganidi. **12** Ezi ia nan ofa gamir dakozim migia ghaze, a pura bizim, egha dagher kurar ia aghuaziba, ia da isa ofan min na ganidi. Ia kamaghin amua nan ziam fer puvati. **13** Ia kamaghin migia ghaze, ‘Oio, e ofa damuamin arazim a bar e baseme.’ Ezi ian arazir kam kamaghin akagha ghaze, ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziar ekiam, a ganidir puvati. Ia asizir atiaba misoghezir asiziba isa, dar ofabagh ami. Ia uaghan asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba isa na bagha izi. Egha ia ghaze, Ki Ikiavira Itir God, ki ti ia amir ofan kabagh ifuegham, a? Ti bar puvatigham! **14** Ian tina, na ko ofa damuasa akam akirigha inabazir asizir mikarziba sara itir aghuiba ategha, asizir kurar miziriziba inigha Ikiavira Itir God, bagha izi. Ia ifavarir arazir kam bangin ia ivezir kuram iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki atrivibar Ekiam, ezi kantribar gumazamiziba bar nan atiatia nan ziamra fe. Kamaghin amizi, ki bizir kam bagh ia gasighasigham.”

2 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “O, ofa gamir gumaziba, ki Akar Gavgavir mam ia mikimasa. **2** Ia na bagh ingangaribar amusi, ia guizbangira nan ziar ekiam famin ingangaribar amu. Ia nan akaba batogh da baraghan koghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin migei, ia bar ikuvigham. Egh bizir aghuir ia uarir akurvaghasa isiba, ki dagh asighasigham. Ia ghaze, ki ti pura migei, egha nan akaba batosi. Kamaghin, ki ia

gasighasigha gifa. 3 Ia oragh, ia bangin ki ian ovavir boriba ivezir kuram me daningam. Egh ia ofa gamir asizibar buariba isi ian guabar aghuigham. Egh ia batueghti, ia mangi me asizibar buariba akuri naghin ikiam. 4 Ki kamaghin damighti, ia ganigh fogh suam, ki uabi Akar Gavgavir kam isa ia ganingi. Ia ofa gamir gumaziba, ia Livain ovavir boriba, Akar Dikirizir Gavgavir ki ian adarazi ko amizir kam, ia anebighan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa. 5 “Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki me ko akam akirigha ghaze, ofa gamir gumaziba me dughiar ruarimin nguazimin ikiti, ki dabirabir aghuim me daningam. Ki kamaghin me damightima, me nan ziam fam. Me faragha nan apengan ikia, nan ziam fes. 6 Me guizin arazibar gumazamizibar sure gami. Egha arazir kuratamin men sure gamizir puvati. Ezi men ikirimirim na ko bar dera. Egha me uari arazir aghuibaram amua gumazamizir igharazir aviribar akurvazima, me arazir kuraba ataghirasi. 7 Kar ofa gamir gumazibar ingangarim, me gumazamizibar sure damuti, me guizbangira na gifogham. Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akurir gumaziba. 8 “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migia ghaze, Ia ofa gamir gumaziba, ia datirighin guizin nan tuavim ataki. Ian suren ifavariba gumazamizibagh amizi, me iregha arazir kurar mabagh amigha gifa. Bar guizbangira, ia Livain adarasi, ki ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, ia anebigha gifa. 9 Ia nan akabar gin zuir puvati. Egha gumazamizibar sure damuasa akar magh garibar men sure gamir puvati. Ia

marazi akar isingtizibar me migia egha marazir atari. Kamaghin, ki Israelia damighti me akiriba ia gasegh ian aghuagham.” **10** E bar moghira afeziar vamira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin vamira an e gamizi e otifi. Egha manmaghsuavira, e uari uan namakaba ko, dikirizir akaba abiagharisi? Egha manmaghsuavira, e Ikiavira Itir God, en ovaviba ko Dikirizir Akar Gavgavim an gin zuir puvati? Arazir kam, bar ikufi! **11** Fomira Israelia ko Judaba, me Godin akamin gin mangasa akar mam akiri. Ezi puvati, me anebigha uam arazir bar kurar mam gami. Arazir kurar kam me kantrin aven nguibabar bar a gamua, egha uaghan Jerusalem a gami. Men gumazir maba, asebar ziaba fer adarazir amiziba isa dar iti. Ezi men arazir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenir a bar ifongezim gamizi, a bar an damazimin mize. **12** Ki kamaghsua, Ikiavira Itir God gumazir kamagh amiba bar me agivaghti, me ko men ikiziba sara ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Kamaghin amizi, men tav ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bagh ofaba inigh mangan kogham. **13** Ezi ki bizir kurar igharazir ia amir mamin gun ua ia mikimam. Ofan ia Ikiavira Itir God bagha inigha zuiba a ua da isir puvati. Kamaghin amizima, ia pamtemin aziava araima, ian temeriba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim giri. **14** Ezi ia kamaghin Godin azangsisi, “Manmagh amizi, ni en ofaba isir puvati?” Bizir kamin mingarim kamakin, Ikiavira Itir God fo, ni fomira uan mugamra ikia, amuimin ikiasa Godin damazimin akar dikirizir gavgavim gamigha ghaze, ni amizir kam ateghan kogham. Amizim, kar nin roroam. Ezi puvati, ni akar dikirizir kam

abigha gifa. **15** Gua poroghamimning, God gua gamizi, gua mikarzir vamira ko, nighnizir vamira iti. God tizim bagha arazir kam gami? A kamaghsua, E boriba batiti, me guizbangira Godin adarazir ikiam. Egh ia bizir kam bagh deraghvira gan, ia uan amuir inigha itir kaba ko akar dikirizir gavgavir kaba, ia da abighan marki. **16** God, a Israelian Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze, “Ki poroghamiba uari ataghirazir arazir kam, bar an aghua. Ni uan amuim pazavira a damuam, nin arazir kam, mati ni inim isa gua uaning avarazi moghin, nin aghumsizir arazir kuram gua avara, egha mati gua poroghamimning uaning abisi. Ia poroghamiba, bar deravira uan ikirimirim geghuv, ifavarir arazibar uari damuan marki.” **17** Ia migirigiar guar aviribagh amizima, Ikiavira Itir God ian migirigiar kaba bar dar amira. Ia kamaghin azangsisi, “E migirigiar manabagh amizi, Ikiavira Itir God en amira?” Ia kamaghin migei, “Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amibav gia ghaze, Me dera, ezi a me gifonge.” Egha ia tintinibar kamaghin migei, “Gumazamiziba ghaze, God arazir aghuibaram amua gumazamizibar araziba akiri. Ezi e an garima, a guizin arazir katam gamizir puvati.” Kamaghin amizi, a ian migirigiar kaba bar dar aghua.

3 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin akam ikaragha ghaze, “Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva na bagh tuavim akiram. Ia ghaze, ia datirighin Ekiam bagha gara iti. Eghti a zuamira izi uan Dipenimin ikiam. Abuir gumazir ia bar ifongezim izi, Akar Dikirizir Gavgavir kamin gun ia

mikimam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, An darorim izi.” 2 Eghti dughiar a izamin kam, tinara an kotiamin aven guizbangira mikimam? Eghti an azenaram otogh izamin dughiar kam, tinara tugh an ganam? Bar puvatigham. Guizbangira, a mati, avim bar puvira isia golin isigha bizir kuraba bar da adangizi moghin, a izam. Egh mati, sopin gavgavir inir mizirizim ruti a bar zueghamimin min ganam. 3 Avim golin isima a golrama otivi moghin, a gumazamizibar araziba tuisigham. Kamaghira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, Livain adarazir arazir kuraba batuegh, egh Ikiavira Itir God bagh ofan aghuiba inigh izam. 4 Eghti gin Jerusalemia ko, Judaba mati me faragha amizi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan a ifongeziba uam ada inigh izam. Eghti a da bagh bar akuegham. 5 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki izi ian araziba tuisigham. Ki bar zuamira kotin aven gumazamizir kabar arazir kurabar gun me mikimam. Gumazamizir kabar kara: imezibagh amir gumazamiziba ko, kukunir gumaziba ko, gumazamizir poroghamibagh asighasiziba ko, gumazamizir kotin akabagh ifariba ko, gumazir dapanir deragha uan ingangarir gumaziba ivezir puvatiziba ko, gumazir amizir odaribagh ifara pura men biziba isiba ko, gumazamizir afeziaba ariaghirezir boribar biziba isiba ko, gumazamizir Kantrin Igharazibar Gumazamizir men tongin itibar akurvazir puvatiziba. Gumazamizir arazir kaba bar dagh amiba me nan apengan itir puvati.” 6 Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God, ki uan nighnizim giraghan kogham.

Kamaghin amizi, ia Jekopin ovavir boriba bar givazir puvati. 7 Ian ovaviba fomiram amizi moghin, ia ami. Ia nan arazir ki ifongeziba akirim ragha dagh gasaragha dar gin zuir puvati. Ia uan arazir kuraba ategh ua na bagh iziti, ki uan aningagharim ategh ua ia iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa. Ia kamaghin migei, 'E bizir tizim damighiva, ua ni bagh izam?' 8 Ezi ki ia migia ghaze, ia nan biziba okei. Egha ia ti ghaze, arazir ia amir kam a dera, a? Bar puvati. Egha ia arazir kam ataghirazir puvati. Egha ia gin ua kamaghin nan azangsis, 'Ni manmaghsua ghaze e nin biziba okei?' Ki kamaghin ia mikimam, Nan Akar Gavgavim ghaze, ia ingara isir biziba, ia bar da tuiraghti pozir 10plan otoghti, ia pozitam isi na daningam. Kar nan bizimra. 9 Guizbangira, ki pamtem kamaghin ia migei, ia bar moghira nan biziba okemes. Kamaghin amizima, ia bar kuram iniam. 10 Ia uan biziba 10plan pozibar arigh egh dar pozir tam inigh izi nan dipenim datigh. Eghti nan ingangarir gumaziba, dagher aviriba ikiam. Ia kamaghin damighiti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uan Nguibamin tiar akaba kuigh, uan bizir aghuiba isi amozimin min da ingegham, eghti ia bizir aghuir avirim iki egh ua bizitamin oteveghan kogham. Ia tuavir kamin gin mangi damu ganigh, egh fogh suam, nan akam a bar guizbangira. 11 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, 'Ia kamaghin damighiti, ki apizibar tivaghti, da ian azenibar itir bizibagh asighasighan kogham. Eghti ian wainin aghariba bar puvira biti dar oviziba iki mangi anizir dughiamin otogham. 12 Eghti kantrin igharaziba

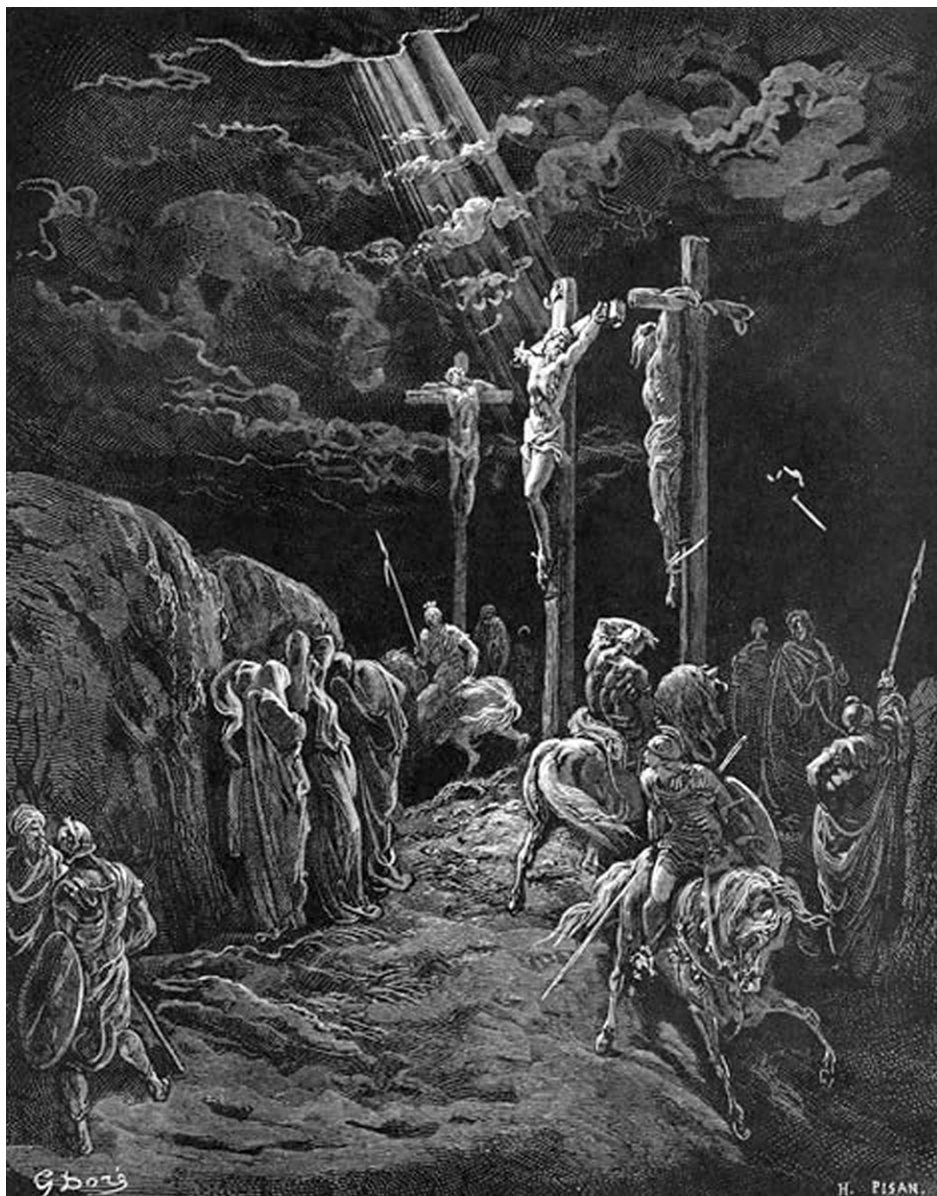
ian ganigh suam, Israelian nguazim bar derazi, me
 deraghavira a gapiagha bar akonge. Ki Ikiavira Itir Godin
 Gavgaviba Bar Itim, nan akam kamaghira tu.” **13** Egha
 Ikiavira Itir God ghaze, “Ia bar akar kurar aviribar pamten
 na migei. Egha ia nan azangsigha ghaze, ‘E akar kurar
 manabara ni mikeme?’ **14** Ia uarira uariv gia ghaze, ‘E
 Godin ziam fe, ezi a en akurazir puvati. Ezi e tizim bagh
 an ziam fam? Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
 Itimin damazimin, e uan arazir kuraba bagha osemegha
 aziava dar gun a mikeme, ezi a bizir aghuitamin e gamizir
 puvati. Ezi e manmaghsua pura uan arazir kurabar gun
 a mikeme? **15** E gumazir uari fa akaba batozibar gari,
 me bar akuegha deraghavira iti. Ezi gumazir arazir
 kurabagh amiba, me bizir aghuir aviriba iti. Ezi gumazir
 arazir kuraba Godin akakaghasa dagh amiba, me ghaze,
 God ti me gasighasigham, ti puvatigham? Ezi God me
 gasighasighizir pu. Bar puvati.” **16** Ezi gin gumazamizir
 Ikiavira Itir Godin atiatiava an apengan itiba uarira
 uariv gei, ezi Ikiavira Itir God men migirigiam barasi.
 Egha Ikiavira Itir God mikemezi, enselba an Nguibamin
 ikia akinafarir righizir mam isa Godin damazimin an
 gumazamizir kabar ziaba osiri. Kar gumazamizir Ikiavira
 Itir Godin atiatiava an apengan ikiava, zurazurara an
 ziam feba. Akinafarir righizir kam, kar otivizir biziba gin
 dagh nighnighamin akinafarim. **17** Ezi Ikiavira Itir Godin
 Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Gumazamizir kaba, me nan
 adarazira ikiam. Eghti dughiar ki inabazir kam otoghti,
 gumazamizir kaba guizbangira na baghvira ikiam. Eghti
 nan apangkuvim men iki mamaghira ikiam, mati borim

afeziamin ingangarim gamizima, afeziam an apangkufi.
18 Eghti dughiar kamin, ia gumamazizir arazir aghuibagh
amiba ko arazir kurabagh amiba, ki me gamir arazim,
ia an ganam. Arazir aghuibagh amir gumazim, a nan
akamin gin zui. Ezi arazir kurabagh amir gumazim, a nan
akam batosi.”

4 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia deragh
oragh. Dughiatam iziti, gumamazizir akaba batogha uan
ziaba fava arazir kurabagh amiba, avir ekiam tuzibar isi
moghin, otogh bar men isiti, me bar gevegham. Eghti
temer aguatom, o ter bitam ikian kogham. **2** Eghti dughiar
kamin, ia gumamazizir nan ziam fa nan atiatia nan
apengan itiba, ia bagh aminim tiraghti, aruem anang ia
gisiragh, ian arazir aghuiba akakagham. Mati aruem ia
gisiragha gara fefem ian mikarzubagh anidi moghin, a
ia damuti ian arimariaba givaghti ia ghuamaghegham.
Egh ia mati bulmakaun nguziba bar akuegha uari akura
divazim ategha ivemara azenan zui moghin, ia bar
akuegh mangi. **3** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar
itim ghaze, bizir kabar amuamin dughiamin, ia gumazir
kurar kaba ia tuzir siribar min me dikabin me abinigham.
4 “Ki Sainain Mighsiamin, uan ingarir gumazim Moses
ganingizir arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa
ia mikemeziba, ia da bakinighnighan marki. Israelian
gumamaziziba bar akar kabar gin mangasa, ki da isa ia
ganingi. **5** “Nan Dughiar kam, a Dughiar Bar Ekiam, ki
an gumamazizibar amighti me bar atiatigham. Dughiar
kam a tighar otivam, ki faraghivira Elaija amadaghtima
an akam akurir gumazimin min ia bagh izam. **6** Egh

an afeziaba ko, men boribar navibar amighti, me navir
vamiran otogh ikiam. Kamaghin amizi, ki nguazir kamin
izi gumazamiziba bar me gasighasighan kogham.”

NEW TESTAMENT

Ezi Iesus kamaghin migei, "Afeziam, me amir biziba, me dagh fozir puvati. Ni men arazir kuraba gin amadagh." Ezi midorozir gumaziba Iesusin korotiaba iniassa satu gikararai.

Luk 23:34

Matyu

1 Kar Krai Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit Abrahamin ovavim. **2** Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam. **3** Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningin amebam Tamar. Ezi Peres Hesronin afeziam, Ezi Hesron, Ramin afeziam. **4** Ezi Ram Aminadapin afeziam, Ezi Aminadap Nasonin afeziam, ezi Nason Salmonin afeziam. **5** Ezi Salmon Boasin afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam. **6** Ezi Devit Solomonin afeziam, an amebam Urian amuim. **7** Ezi Solomon Rehoboamin afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam. **8** Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramin afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam. **9** Ezi Usia Jotamin afeziam. Ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Hsekian afeziam. **10** Ezi Hsekia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonin afeziam. Ezi Emon Josaian afeziam. **11** Ezi Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamin Israelia ghua kalabuziar gumazamizibar min Babilonin nguibar ekiamin ghue. **12** Ezi me Babilonin kalabusin ghuezi, gin Jehoiakin Sealtielin afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelin afeziam. **13** Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi Abiut Eliakimin afeziam. Ezi Eliakim Asorin afeziam. **14** Ezi Asor Sadokin afeziam. Ezi Sadok Akimin afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam. **15** Ezi Eliut Eleasarin afeziam. Ezi Eleasar Matanin afeziam. Ezi Matan Jekopin afeziam. **16** Ezi Jekop Josepin afeziam, a Marian pam. Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam

Krais a gati. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. **17** Kamaghin amizi, Abrahamin dughiamin ikegha ghua Atrivim Devitin dughiamin tu, 14plan ovaviba otifi. Ezi Devitin dughiamin ikegha ghua dughiar Israelia Babilonin nguibar ekiamin kalabuziabar min ikezim, 14plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabuziabar min ikezin ikegha ghua God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin dughiamin tuzim, uaghan 14plan ovaviba otifi. **18** Krais Iesus otozir eghaghamira kara, a God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepin ikiasa a ginaba. Egha aning tighar uaning inigh ikiasava amima, Maria navim asangi. Godin Duamra borim a gati. **19** Ezi Josep Godin damazim derazir gumazim an averara Maria ataghiraghasa nighnisi. An azenan Maria aghumsizim a daningan aghua. **20** Egha a kamaghin nighnigha itima Ekiamin enselin mam irebamin kamaghin a migei, “Josep, ni Devitin ovavim, ni atiatingan marki. Ni Maria inigh an iki. A navim asangizir borim, a Godin Duam da ize. **21** An otarim bateghtima, eghti a uan gumazamizibar arazir kuraba gin amadagh men akurvagham. Kamaghin ni ziam Iesus a datigh.” **22** Arazir kaba kamaghin otiva, egha Godin akam inigha izir gumazir mamin migirigiamin miraram otifi. **23** A kamaghin mikeme: “Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darigham, ziar kamin mingarim kara, ‘God e ko iti.’” **24** Ezi Josep daguraguimin dikavigha, Ekiamin ensel irebamin aven a mikemezi moghin, ghua Maria inigha an iti. **25** A poroghamiba

uari isava akuir arazitam Maria gamizir puvatigha, ghua dughiar an otarim batezim. Ezi a ziam Iesus isa a gati.

2 Maria Distrik Judian aven itir nguibam Betlehemini Iesus bate. Dughiar kamin Herot, Atrivimin iti. Amebam Iesus batezima fozir gumazir maba aruem anadi naghin ikegha Jerusalemin ize. **2** Egha me kamaghin azai, “Borir Judabar Atrivimin ikiamim, amebam a batezi a managh iti? E an gun migeir mikovezim aruem anadi naghin an ganigha an ziam fasa izi.” **3** Ezi Herot akar kam baregha an dighorim a bira. Ezi Jerusalemin itir darazi uaghan kamaghin ami. **4** Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar diagha me akuvagha kamaghin men azai, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, an amebam managh a batam?” **5** Ezi me ghaze, “Judian Distrighin aven itir nguibam Betlehemini, an amebam a batam. E bizir kam kamaghin a gifo, Godin akam inigha izir gumazimin osizirim kamaghin iti: **6** “Ni Betlehem, ni Judan nguazimin aven iti. Ni Judabar nguibar ekiabar tongin uaghan ziam iti, nin aven gumazitam na bagh gumazir dapanimin otogh Israelia gativagh men ganam.” **7** Ezi Herot averara aruem anadi naghin izezir gumazibar diagha mikovezim otozir dughiam bagha men azai. A me faraghavira mikovezimin apizir dughiam gifogha, **8** egha me isa Betlehemini me amadagha kamaghin me migei, “Ia mangi borim bativsi deraghvira rui. Ia a batoghiva ua na bagh migirigiam amadagh. Eghti ki uaghan mangi, an ziam fam.” **9** Me Herot baregha zuima mikovezir me faragha aruem anadi naghin ganizim, men faragha ghua borim itir danganim

batogha a gisirara iti. **10** Me mikovezimîn ganigha bar akonge. **11** Egha me dipenimin aven ghua borim uan amebam Maria ko, aning bato. Me tevibar pirigha avigha ghua ghira borimin ziam fe. Egha me uan mitariba kuigha bizir aghuir a bagha inigha izezibar an ekarim gami. Me gol ko mughuriar aghuim itir borem ko avir migharir mughuriar aghuim gamim da isava a ganingi. **12** Ezi God irebamin me batogha Herot bagh ua mangan me anogoroke. Ezi me tuavir igharazimin uamategha uan nguibamin ghue. **13** Fofozir gumaziba ghuezima Ekiamin enselin mam irebamin Josep batogha a migia ghaze, “Ni dikavigh borim iniva an amebam sara inighiva ia ari Isipin mangi. Herot borim bagh ruiva amisueghti an aremeghasa. Kamaghin amizi, ia mangi maghira iki mangiti, dughiar ki ua ni mikimamim.” **14** Ezima Josep dikavigha borim isa an amebam inigha me dimagarir kamra Isipin ghue. **15** Egha Josep Isipin ikia ghua, dughiar Herot ovengezim. Arazir kabanagh otiva Ekiamin akam inigha izir gumazir mamîn akatorimin mikemezir migirigiabar min otifi. A kamaghin mikeme, “Nan Otarim Isipin kantrin itima, ki an diazima an azenan ize.” **16** Ezi Herot garima, fofozir gumazir aruem anadi naghin izeziba a gifara. Ezi Herot bar puv atara uan midorozir gumaziba amadagha, migirigiar gavgavim me ganiga, me amadima me ghua, Betlehem koma an boroghin itir nguibaba bar dar ghua otarir azenir pumuning ko an apengan itiba, me misozima me ariaghire. Kar ana aruem anadi naghin izezir fofozir gumazibar migirigiamin gin ghua kamaghin ami. **17** Arazir kabanagh otiva Godin

akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi moghin, otifi. A ghaze: **18** “Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azirakam ko tuatem. Reselin boriba ua itir puvati. Kamaghira a uan ovengezir boriba bagha azi. A navir amirizim inian aghua.” **19** Herot ovengezima, Josep Isipin itima, Ekiamin ensel irebamin Josep bato. **20** Egha kamaghin a migei, “Borim misoghasa amir darazi me ovenge. Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigh ua Israelin mangi.” **21** Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue. **22** Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egha God da irebamin migirigiam inigha Galilin Distrighin ghu. **23** A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, “Me Nasaretian Gumazim, a darigham.”

3 Dughiar kamnaghin Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumazamiziba puvatizir danganimin ikia akam akuri. **2** Egha ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh.” **3** Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, “Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.’” **4** Jon an asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam ike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api. **5** Ezi gumazamiziba, me Jerusalem nguibar ekiam ko Judian Distrik ko Jordanin danganimin ikegha, bar

a bagha izava, **6** uan arazir kurabar gun migeima a Jordanin Fanemin me rue. **7** Egħa a garima, Farisiba ko Sadyusibar avirim, a gumazamiziba ruer danganimin izi. Ezi a kamaghin me migei, “Ia kuruzir divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir ġin izamimin ari mangasa? **8** Ia navim ġirazir arazibar amu. **9** Egh ia pura uarigh niġhnigh suam ‘E Abrahamin ovaviba.’ Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti. **10** Sobiam datirighin temer povibar iti, egħti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam. **11** “Ia navibagh irazir arazim akakagħasa ki dipamin ia rue. Ezi nan ġin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam. **12** A witba misevir savol an agharimin iti, egħti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.” **13** Ezi dughiar kamin Iesus Galilin Distrik ategħa Jon a ruasa, Jordanin Fanemin zui. **14** Ezi Jon an anogorogħa ghaze, “Ni manmaghsua, uabi ruasa na bagħa izi? Ni na ruti, kamaghin deragħam!” **15** Ezi Iesus an migirigiam ikaragħa a migia ghaze, “Marki. Ni datirighin ki ni migei mogħin ni damu. Ga arazir kamin, God ifongezir arazibar gintighti, da otivam.” Ezi Jon an migirigiamin min għu. **16** Ezi Iesus ruegħa ġivagħa zuamira dipamin anagava oto. Ezi overiam kuiagħirizi a garima, Godin Duam bunbamin min mighegħa izaghira a ġisin apera. **17** Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia

ghaze, “Kar nan Otarim, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge.”

4 Dughiar kamin Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. **2** Ezi Iesus 40plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi. **3** Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti da Bretin rubuzibar min otifigh.” **4** Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva me ikirimirir aghuim iniam.’” **5** Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemin ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa. **6** Egha kamaghin a migei, “Ni oragh, Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham!’ Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh.” **7** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim uaghan kamaghin migia ghaze, ‘Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki.’” **8** Ezi Satan ua Iesus inigha ghua mighsiar bar pin itir mamin ghuavanabogha nguazir kamin kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akakagha ghaze, **9** “Ni tevimning apirigh nan ziam feghti, bizir kaba ki bar da ni daningam.” **10** Ezi Iesus a migia ghaze, “Satan ni na gitagh! Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni

an apengara iki an ziamra fam.” **11** Ezi Satan Iesus ataghizima, Godin enselba an garava an akurvasi. **12** Iesus orazima me Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distrighin ghu. **13** Eggha a Nasaretin nguibam ategha ghua Kaperneamin nguibamin iti. Nguibar kam, Galilin Dipar Akaremin dadarimin Sebulun ko Naptalin nguazir asizimin iti. **14** Arazir kabanagh otiva fomira Godin akam inigha izir gumazim Aisaia mikemezi moghin otifi. A ghaze, **15** “Ia gumazamizir Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazimin itiba, nguazir kam a tuavir ongarimin zuimin boroghira itir danganim ko Jordanin Fanemin dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven iti. **16** Gumazamizir arazir kurabar mitatemin aven aruiba, me datirighin angazangarir ekiamin gari. Me danganir mitatemin apiaghav ikiava aremeghasava ami, ezi datirighin aminim tirazi angazangarim me gisira.” **17** Dughiar kam in Iesus ingangarim foregha akam akura gumazamizibav gia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh!” **18** Ezi Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimin ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me “Pita,” a garisi. A uan dozim Andru ko, aning iver ekiaba dipamin da kuri. Aning osiriba isa dagiaba bagha da amadir gumazimning. **19** Ezi Iesus aning migia ghaze, “Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumazamiziba iniam.” **20** Ezi aning an akam baraghavira, uan iveba ategha an gin zui. **21** Ezi Iesus

mong sivagha ghua aveghbuar mamningin api. Jems, a Sebedin otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botin mamın iti. Men iveba dighoraghirezi, me dar toribar kiri. Ezi Iesus aning diazima, **22** aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusin gin zui. **23** Iesus Galilin Distrik bar a garua me God ko migeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. **24** Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezi gumazamizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba baraziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghireziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gifa. **25** Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin Distrighin itir darazi ko Distrik Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrik, ko Jordanin vongin itir danganimin itir darasi, me an gin arui.

5 Iesus gari avirir ekiam an gin izima, a mighsiar mamın ghuanabogha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi. **2** Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar sure gamua ghaze: **3** “Ia Godin damazimin ia fo, ia an bizibagh asa, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Kamaghin ian naviba deragh. **4** Ia datirighin azia itir gumazamiziba, ia bar akuegham. Kamaghin ian naviba deragh. **5** Ia gumazamizir uari abira aghumra itiba, God nguazim bar ia daningam. Kamaghin ian naviba deragh. **6** Ia gumazamizir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati

gumazim mitiriam an azi, egħa mati gumazim kuarim an
 piri, God ian mitiriam a givagħam. Kamagħin ian naviba
 deragh. **7** Ia gumazamizir iġharaz darazir apangkuviba,
 God ian apangkuvam. Kamagħin ian naviba deragh. **8** Ia
 gumazamizir navir averiaba zueziba, ia Godin ganam.
 Kamagħin ian naviba deragh. **9** Ia gumazamizir adariba
 ko midoroziba ageviba, me 'Godin Boriba,' ia darigham.
 Kamagħin ian naviba deragh. **10** Ia gumazamizir arazir
 aghuibagh amiba, ezi me arazir kam bagħa osimtiziba
 ko mizaziba ia ganidi, God Bizibagh Ativamin Dughiam,
 a iana. Kamagħin ian naviba deragh. **11** Me ian gari
 ia na ko iti, ezi bizir kam bangin me paza ia gamua
 osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, egħa migirigiar ifavarir
 aviriba ia gasi, kamagħin ian naviba deragh. **12** Ivezir
 bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti. Godin akam
 inigha izir gumazir ian faragħa ghueziba, me uagħan
 kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi. Kamagħin
 ia naviba deragh bar akongegħ." **13** Egħa Iesus ua me
 migia ghaze, "Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar
 me bagħa, amangsizimin min iti. Ia fo, amangsizim
 uan isingtizim ategħti, ia manmagħin a damighi a ua
 singigham? Amangsizir kamagħin otiviba ingangariba
 puvati. Me a isi nguazimin anakunigh a dikabinam.
14 Ia mati nguazir kamin angazangarim. Ia kamagħ
 nighnigh! Nguibar ekiatam mighsiamin iki modogħan
 kogħam. **15** Egħa gumazitam lamin tam gaborogħa a
 isa minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim
 dafagħtima, an angazangarim gumazamizir dipenimin
 itiba bar me gisiragħam. **16** Nin angazangarim kamaghira

isiraghtima, gumazamiziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam.” **17** Egha Iesus ua migia ghaze, “Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam. **18** Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogh, mangi nguazim ko overiam givaghamin dughiam otogham. Dar osizirir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar otivigham. **19** Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitamin kuragh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazir sure damuam, gumazir kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiamin an ziam bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam. **20** Kamaghin amizi, ki ia migei, ia Godin ifongiamin gintighan koghiva, ian arazir aghuiba Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuibagh afiraghan koghti, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.” **21** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha givagha dagh fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiamin otivam. **22** Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin atari, a kotiamin mangam. Egh gumazitam migirigiar

kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam gumazir mamın atar suam, a gumazir onganım, a helin avir ekiamin mangam. (Geenna g1067) 23 “Egh ni ofa damusi ofa gamir dakozimin mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osimtizim iti, 24 egh ni uan ofaba ofa gamir dakozimin dar atigh. Egh uamategh mangi aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi uan ofa isi God daning. 25 “Eghti nin apanim ni inigh kotiamin mangiti, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polisin agharim datightima, polis ni inigh kalabuziam datigham. 26 Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.” 27 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia kamaghin oraki, me fomira ghaze, ia poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki. 28 Ezi ki kamaghin ia migei, ni gumazitam ni amizir mamın gara paza a ginighnisi, ni poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamin aven, a ko a gamigha gifa. 29 “Eghti nin damazir guvimin itim ni damuti, ni arazir kuram damighti, ni anesigh a makunigh. Kamaghin deragham, ni uan mikarzitam atugh, egh arazir kuratam damighan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isiva helin anekunigham. (Geenna g1067) 30 Eghti nin dafarir guvim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam dutugh deragham, egh ni arazir kuratam damuan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isi

helin anekunigham.” (Geenna g1067) **31** Egha Iesus ua migia ghaze, “Me fomira kamaghin migei, ‘Gumazir manam uan amuim ataghiraghsi, an a bagh akinafarim osirigh egh anetegham.’ **32** Ezi ki kamaghin ia migei, Gumazir manam uan amuimin garima, a gumazir igharazitam ko akuizir puvatizi a puram anetaki, gumazir kam uan amuim gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti amizir kam gumazir igharazitamin ikiam, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti gumazitam amizir pam ataghizimin ikiva, egh gumazir kam uaghan poroghamiba uari bakeir arazim gami.” **33** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a baraki, a kara, ‘Ia ifariva Godin Nguibamin akakagh mikiman marki. Ia Ekiamin damazimin migeir akamin mirara mangi, arazir kam deragh a damu.’ **34** Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamin akakagh mikiman marki. Bar markiam. Ia Godin Nguibamin akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghin damuan marki. Bar markiam. Kar Godin Atrivir Dabirabim. **35** Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimin uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki. Jerusalem Atrivir Ekiamin nguibar ekiam. **36** Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigham, o ghurghurighan kogham. **37** Ia pura kamaghin mikim, ‘Guizbangira,’ o ‘Puvati.’ A kamaghin dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin otivaghirir migirigiaba.” **38** Egha Iesus ua

kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ‘Tav igharaz tavin damazim a gasighasighti, me uaghan an damazim gasighasigham. Eghti tav tavin ataritam asighti, me uaghan an ataritam asigham.’ 39 Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim arazir kuratam ia damightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviata apezeghti, ia koviar vuem sara a daningigh. 40 Eghti tav ian korotiar azenan azuim bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan aven azuir korotiam saram a daningigh. 41 Eghti tav uan biziba iniasa ni bagha gavgava ghaze, ni an biziba ater an aku tuavir asizitam mangam, eghti ni an aku tuavir asizir ruarir pumuningin mangi. 42 Eghti tav biziba bagh ian azangsighti, ia a daningigh. Eghti gumazitam pura ia da biziba iniasa ian azai, ia akirim ragh a gasan marki.” 43 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia kamaghin oraki, me fomira kamaghin migei, ‘Ia uan namakabagh ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.’ 44 Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godin azangti, God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidibar apangkuvam. 45 Arazir kam kamaghin ian akagham, ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin itimin boribara. Guizbangira, an aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gisisi. Egha an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi. 46 Eghti ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir aghuir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan arazir kabagh ami. 47 Egh ia dughiam isi uan adarazir aning, egh ian arazir manam igharaz darazir arazim gafiragham? Gumazir God gifozir puvatiziba ti uaghan ia

amir arazibagh ami! **48** Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan Nguibamin itim, an arazir aghuibagh ami moghin, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

6 Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Ia deraghvira gan. Ia gumazamiziba gansi osamiva, arazir aghuibar amuan marki. Ia kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin itim da ivezir aghuitam inighan kogham. **2** “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazitam daningsiva, tav amadaghtima a mangi ian arazir aghuir kamin, gun mikiman marki, egh mati gumazir maba me God ko migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava ami mokin. Ia men min damuan marki. Kamagh amir darasi, me gumazamizibar damazibar uan araziba akakaghtima, me men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. **3** Ia asaghasazitamin akurvaghsi, ian agharir guvim arazir kam damuti, agharir kiriam arazir kam gifoghan kogham. **4** Egħti ian akurvazir arazir kam averara ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar garim, ian arazir aghuim ikaragham.” **5** Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin damuan marki. Me God ko migeir dipeniba ko tuavir ekiabar akabar tuiva, God ko mikimasa bar akonge. Me odava, egħa ghaze, gumazamizir aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. **6** Egħti ia God ko mikimsi, uan dipenir averiamin mangi tiam asaragh, egh modogh ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam. **7** “Ia God ko mikimsi migirigiar kinir aviribar amuva, God gifozir puvatizir darazi ami moghin damuan marki. Me

ghaze, me migirigiar aviribar amuam, eghti kamaghin God me baragham. **8** Me ami moghin, ia damuan marki. Guizbangira, ia puvatizir biziba, ia da bagh tighar uan Afeziamin azangsighamim dughiamin, an adagh fogha gifa. **9** “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim: “En Afeziar uan Nguibamin itim, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti. **10** Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi. Eghti nin Nguibamin itir darazi nin ifongiamin gin zui moghin, e uaghan nguazir kamin nin ifongiamin gin mangam. **11** E datirighin damamin dagheba, ni datirighin da isi e daning. **12** Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin, ni en arazir kuraba gin amang. **13** Egh e ateghti, e osimtizibar aven ikiti bizitam en navim biraghti, e arazir kuratam damuan kogham. Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.’ **14** “Guizbangira, ia gumazamiziba ia gamir arazir kuraba gin amangiti, ian Afeziar uan Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam. **15** Ia men arazir kuraba gin amangan koghti, ian Afeziam uaghan ian arazir kuraba gin amangan kogham.” **16** Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia dagheba ataghirazir dughiamin ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuan marki. Gumazir ifavariba dagheba ataghirazir dughiamin, gumaziba men ganasa, me uan guaba ruer puvatigha pughpurighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. **17** Eghti ia dagheba ataghirazir dughiamin, ia boreu uari aghiva uan guaba ru, **18** eghti gumazamiziba ia dagheba ataghirazir arazir kam gifoghan kogham. Eghti ian Afeziar danganir mogomemin itim, anarira ian

ganigh fogham. Egh gin ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.” **19** Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kamin, barereba ko omebaba dar amiti, da maziva akughiregham. Eghti okimakiar gumaziba biriba akar da okimam. **20** Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghti, da mazigh, akughiran kogham. Eghti okimakiar gumazitam biritam akarigh da okemeghan kogham. **21** Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamin itir ifongiam, a uaghan danganir kamra ikiam.” **22** Egha Iesus ua me migia ghaze, “Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim derazi, nin namnam angazangarim bar a gizivaghti, ni arazir aghuibar amuam. **23** Eghti nin damaziba ikuvigham, nin namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti nin angazangarim mitarmegham, mitarmer kam bar pirigham.” **24** Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran marki.” **25** Egha Iesus ua me migia ghaze, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam? Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti

inibagh afira. **26** Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvatigha da pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim, dagheba dagh anidi. Ezi ian ikirimirim ti kuarazibar ikirimirim gafirazir puvati? **27** Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati. **28** “Ia tizimsua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati. **29** Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. **30** E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! **31** Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, ‘E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam amam? O, e inir manatam ikegham?’ **32** Gumazir God gifozir puvatiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir puvatizir kaba, ia da iniam. **33** Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghvira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuibar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam. **34** “Kamaghin amizi, ia pamten gurumzaragham bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba.”

7 Egha Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. **2** Ia me tuisigha men ikurakurazi moghin, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham. **3** Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiam nin damazimin itimin garir puvati? **4** Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?’ **5** Ni bar ifari! Ni faraghivira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh. **6** “Ia God baghavira itir biziba inigh, afiabar aningan marki. Guizbangira, da ua raghirigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi dabav kinan marki. Da pura da dikabinigham.” **7** Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. **8** Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham. **9** Ezi ia afeziaba, ian boritam bretba bagh ian azangsighti, ia ti dagiatam a daningam? Puvati. **10** Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati. **11** “Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar

akueghvira bizir aghuiba isi gumazamizir a ko migeibar aningam. **12** “Kamaghin amizi, ia arazir aghuir igharaz darazi ia damuasa ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin tu.” **13** Egħa Iesus ua me migia ghaze, “Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar aroghezim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kamin zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui. **14** Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam bar asufa, egħa tuavir an zuim bar piri. Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogħa an zui. Kamaghin amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi.” **15** Egħa Iesus ua me migia ghaze, “Ia akar ifavarim akurir gumazamiziba bagħ deravira gan. Me ia gifarisi migirigiar aghuibar amuam. Egħa me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar min ikia, egħa me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui. **16** Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumazamiziba. Gumaziba ter ataghataritamin wainin ovizitam kuarizir puvati. Egħa me ti fighin ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati. **17** Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati. **18** Egħti temer aghuitam ovizir kuratam bategha kogħam. Egħti temer kuratam ovizir aghuitam bategha kogħam. **19** Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri. **20** Kamaghin amizi, ia men arazibar gan fogħam, me akar ifavarim akurir gumazamiziba, o me akar aghuim akurir gumazamiziba. **21** “Ia kamaghin nighnighan

marki, gumazamizir ‘Ekiam, Ekiam’ na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumazamizir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. **22** Godin Kotin Dughiamin, gumazamizir avirim kamaghin mikimam, ‘Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri. Egha nin ziamin duar kuraba batogha, nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.’ **23** Eghti ki Dughiar kamin bighivira me mikim suam, ‘Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!’” **24** Egha Iesus ua me migia ghaze, “Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari. **25** Ezi amozim izima, aperiam otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipiriaghirizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a irizir puvati. **26** Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, a mati gumazir onganimin min gigimin uan dipenim okore. **27** Ezi amozim izima aperiam otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri.” **28** Iesus migirigiar kabav kemegha givazima, gumazamizir avirir ekiam digavir kuram gami. **29** Me fo, Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gavgavim itir gumazimin min men sure gami.

8 Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghirima avirir ekiam an gin zui. **2** Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha

iza uan tevimning apirigha a migia ghaze, “Ekiam, ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.” **3** Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” A kamaghin miaviira itima, gumazir kamin lepan arimariam zuamira anetaghizima gumazim ua dera. **4** Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni oragh, ni batozir bizir kamin gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.” **5** Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamin aven ghu. Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim iza, Iesus gaghora ghaze, **6** “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimin iti. An soroghafariba bar amira, ezi a mizazir kuram barasi.” **7** Ezi Iesus ghaze, “Ki mangi a damighti, a ua deragham.” **8** Ezi midorozir gumazir dapanim Iesusin akam ikaragha a migia ghaze, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Marki. Ni pura mikimtima, nan ingangarir gumazim deragham. **9** Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikim suam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham.” **10** Ezi Iesus migirigiar kam baregha, digavir kuram gami. Egha ragha a ko izir gumazamizibav gia ghaze, “Ki bar guizbangira ia

migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir
 gumazitamin ganizir puvati. **11** “Ki ia migei, gumazamizir
 aviriba uan nguibar aruem anadi naghin itiba ko aruem
 ghuaghiri naghin itiba ategh izi, Abraham ko Aisak ko
 Jekop dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven
 dakozimin daperagh damam. **12** Eghti God faragh uan
 Nguibamin ikiasa misevezir darasi, God me batuegh me
 isiva danganir mitatem me akunigham. Eghti me tuangiva
 arangiva atariba kuskugh danganir kamin ikiam.” **13**
 Eggha Iesus 100plan midorozir gumazibar garir gumazir
 dapanimin migia ghaze, “Ni mangi. Bizir ni nighnizir
 gavgavim itim, a ni bagh otogham.” Dughiar kamra,
 gumazir kamin ingangarir gumazim ua dera. **14** Ezi Iesus
 ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin
 mikarzim an feima, an aria dakozim girighav iti. **15** Ezi
 Iesus an dafarimin suirazima, an arimariam maghram
 anetaghizima, a dikavigha Iesus bagha isai. **16** Ezi aruem
 gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba
 inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gia me
 batozima, me an akamin gumazamiziba ataghirasi. Ezi
 Iesus arimariaba itir gumazamiziba bar men arimariaba
 agifa. **17** Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze,
 “A uabi, e bagha en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri,
 ezi da ghue.” Iesus Aisaian akam damighti, an otivasa,
 arazir kabagh ami. **18** Eggha Iesus garima, avirir ekiam
 anekufa. Ezi a uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar
 kam abigh an vongin mangam.” **19** Ezi Judan Arazibagh
 fozir gumazir mam iza, kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni
 danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

20 Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazamizibar Otarim, dakuamin danganiba puvati.” **21** Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.” **22** Ezi Iesus a migia ghaze, “Marki. Ni nan gin izi, gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi.” **23** Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an gin zui. **24** Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti. **25** Ezi an suren gumaziba a gaghuragha a migei, “Ekiam, ni en akuragh, e arimighiregham!” **26** Ezi a kamaghin me migei, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim bagha atiati?” Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirigiar gavgavim aning ganingizi, aminim givazi, dipam uam amiraghiri. **27** Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!” **28** Ezi Iesus ghua Galilin Dipar Akaremin vongin oto. Kar Gadaran nguazir asizim. A iza duar kuraba apazazir gumazir pumuning bato. Aning matmatiamin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumazamiziba aningin atiatigha tuavir kam garuir puvati. **29** Ezi aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni manmaghin ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?” **30** Ezi dar bizir ekiam mam mong saghon apa iti. **31** Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakaghora ghaze, “Ni e batueghsi, kamaghin ni e ateghti, e mangi dar okoruar munamin aven mangam.”

32 Ezi Iesus duar kurar kabav gia ghaze, “Ia mangi.” Ezi duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekar kam puv ara ghua davarir kurar mamin ghuaghira dipam apa bar ariaghire. **33** Ezi gumazir dabar gariba dar ganigha ara ghua, nguibar ekiamin otivigha bizir kabar gun gumazamizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari. **34** Kamaghin amizi, nguibar ekar kamin itir gumazamiziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

9 Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongin itimin ghua uan nguibamin oto. **2** Ezi me soroghafariba amirazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin arimariar gumazir kam migei, “Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ki nin arazir kuraba gin amada.” **3** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Iesusin migirigiar kam baregha kamaghin uariv gia ghaze, “Gumazir kam Godin danganim inigha kamaghin migei.” **4** Ezi Iesus men nighnizibagh fogha givagha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha nighnizir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami? **5** Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. **6** Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba

gin amangamin gavgavim iti.” Egha a kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” 7 Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghu. 8 Ezima gumazamiziba arazir kamin ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fava kamaghin migei, “Godra gavgavir kam isa gumazamizibagh anidi.” 9 Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni nan gin izi.” Ezi Matyu dikavigha an gin zui. 10 Ezi Iesus an dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagh amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba koma api. 11 Ezi Farisiba kamaghin gara Iesusin suren gumazibar azai, “Ian Tisa, a tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?” 12 Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. 13 Ia mangi, Godin Akinafarimin itir osizirim da fofozim inigh. Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.” Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!” 14 Ezi Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, “Kar manmaghin amizir arazim? E ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba dagheba ataghirazir puvati?” 15 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti,

ia a bagha izezir gumazibav kîmtî, me ti amughamugh, dagheba ataghiraghan kogham? Puvati. Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gîn dughiam izîtîma gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangîtîma, dughiar kabar me dagheba ataghiragham. **16** “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghîn damighîva egh a rutîma, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightîma an torim guizbangira bar ekevegham. **17** Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghîn damightîma, wainin dipam gîn buva anangîva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghîn me wainin igiam isi asizir inir igiabaram guruigh, eghti aning virara deraghvîra ikiam.” **18** Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko miğiavîra itîma, gumazir dapanir mam iza Iesusin boroghîn tevîmning apirigha kamaghîn a migei, “Nan guivim datirighirama areme, ezi nî izi uan dafarim a datightîma a ua dikavigham.” **19** Ezi Iesus dikavigha an gîn zuîma, an suren gumaziba a ko zui. **20** Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, me ko zui. Amizir kam Iesusin girakirangîn iza an korotiar avizimin suira. **21** A kamaghîn nighnigha ghaze, “Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti givagham.” **22** Ezi Iesus ragha an gara a miğia ghaze, “Nan guivim, nî navim bar amiragh iki. Nî nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghîn, nîn nighnizir gavgavim nî gamizi nî dera.” Dughiar kamra, amizir kamîn arimariam gîfa. **23** Ezi Iesus

ghua gumazir dapanir kamin dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sighbagh ivima, gumazamiziba azia niginir ekiam gami. **24** Ezi Iesus me batogha me migia ghaze, “Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui.” A kamaghin migeima, me a dipofi. **25** A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi. **26** Ezi Iesus amizir bizir kamin eghagham nguibaba bar dar ghu. **27** Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, “O Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.” **28** A ghua dipenimin aven ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aningin azai, “Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?” Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti.” **29** Ezi Iesus uan dafarim isa aningin damazibagh atigha kamaghin migei, “Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua gan.” **30** Ezi aningin damaziba kuiaghirezi, aning ua gari. Ezi Iesus aningin anogorogha aning migia ghaze, “Gua tong bizir gua batozir kam tavin mikiman marki.” **31** Ezi puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kamin gun bar distrighin kamin itir gumazamizibav keme. **32** Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumazamiziba migeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa. **33** Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua migei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gamua ghaze, “Fomira, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati.” **34** Ezi Farisiba ghaze, “A duar kurabar gumazir dapanimin

gavgavimin duar kuraba batosi.” **35** Ezi gin, Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, me uan God ko migeir dipenibar aven ghua, gumazamizibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. **36** A gumazamizir avirir dafamin garima, men nighniziba tintinibar itima, me osimtizibar aven arua, mati sipsipbar min ami, me ghuaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. **37** Egha a uan suren gumazibav gia ghaze, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazamizir da iniamin aviriba puvati. **38** Kamaghin amizi, ia azenir kamin ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumazamiziba amangitima, me an azenimin mangi, dagheba iniam.”

10 Egha gin, Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezima, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumazamiziba itir arimariaba akiramin gavgavim sara me ganingi. **2** Aposelin 12plan ziabar kara: Men faragha zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko an dozim Andru. Jems, ko Sebedin otarim, ko an dozim Jon, **3** Filip, Bartolomyu, Tomas, Matyu, a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an Alfiusin otarim, ko Tadius, **4** ko Saimon, a marazi ko me Selotin ikizimin iti, koma Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim. **5** Ezi Iesus gumazir 12plan kaba amaga akar kam me ganiga ghaze, “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangan marki. Egh Samarian nguibar ekiabar mangan marki. **6** Ia Israelin ikizimin itir sipsipin ovengeziba bagh mangi.

7 Ia mangi, akam akun suam, 'God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha gifa.' 8 Ia mangi gumazamizibar arimariaba agiva, egh gumazamizir aremeziba me damuti me ua dikav, egh lepa itir gumazamizibar amuti me ua zuegh, egh duar kurar gumazamizibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inizim ia purama a ini, ia a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumazamizibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham. 9 "Ia golin tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki. 10 Ia daruamin dughiaabar, ia biamitaritam inian marki. Egh ia siotiar pumuning, o dagarir asuatam o fidizitam inigh mangan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ingangarir gumazamiziba damamin dagheba, me da isi me daning. 11 "Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o nguibar dozitamin mangisi, ia deraghviram azangsigh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua eghe bar dera. Egh ia gumazir kam ko iki mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. 12 Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghin an aven itir daraziv kim, 'God deragh ia damuam.' 13 Egh gumazamizir dipenir kamin itiba, ia gifueghiva ia inighti, ia me ko iki, egh ia Godin azaraghti, ian navir amirizim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir kam me da uam a inigh. 14 Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin mangan aghuagh, egh ian akam baraghan koghti, ia dipenir kam o nguibar kam ataghiraghamim dughiam, ia uan dagaribar itir mineziba apisigh. 15 Ki guizbangira ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizim gumazamizir nguibar kamin itiba iniamim, an osimtizir Sodom ko Gomora inizim gafiragham." 16 Eghe Iesus ua kamaghin migei, "Ia oragh,

ki sipsipbar min ia isava afiar atiabar tongin ia amadi. Eghti
 ia kuruzibar araziba iniva deravira bizibagh nighnigh
 egh gin dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazibar
 amu, kamaghin ia arazir kuratam damusi nighnighan
 marki. **17** Ia deraghvira uari bagh gan. Me ian suiragh,
 uan kaunselbar damazibar ia isi kotiam darighiva, egh
 me uan God ko migeir dipenibar ia fozorogham. **18** Egh
 me nan ziam bangin, ia iniva gavmanba ko atrivibar
 damazibar mangam. Eghti ia Akar Aghuimin gun gumazir
 ekar kabav kim. Egh ia uaghan Kantrin Igharazibar
 Gumazamiziba, me mikim. **19** Me ia inigh kotiamin
 mangitima ia atiating kamaghin nighnighan marki, ‘E
 migirigiar manatam damuam? O, e manmaghin men
 akaba ikarvaghame?’ Puvati. God uabi dughiar kamin
 ia mikimamin akaba ia daningam. **20** Ia uari mikiman
 kogham, puvati. Ian Afeziamin Duamra, ian akatoribar
 aghu mikimam. **21** “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar
 aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba
 uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan
 ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar
 me damuti, me arimighiram. **22** Eghti gumazamiziba bar
 nan ziam bangin ian aghuagham. Eghti gumazamizir
 gavgavigh iki mangi dughiar abuananamin otoghamiba,
 God men akurvaghame. **23** Egh gumazamiziba nguibar ekar
 mamin pazi ia damuti, ia ari nguibar ekar igharazimin
 mangi. Ki guizbangira ia migei, ia Israelin nguibar
 ekar kabar aven damuamin ingangariba, da givaghan
 koghti Gumazamizibar Otirim uamategham. **24** “Suren
 gumazitam o amizitam uan tisa gafirazir puvati, ezi

ingangarir gumazim o amizim uan gumazir ekiam gafiragham kogham. **25** Eghti suren gumazim uan tisan min otoghiva, egh deragham. Egh ingangarir gumazim uan ekiamin min otoghiva, a uaghan deragham. Me ziar kam Belsebul isa dipenimin ghuavim gati, ezi e kamaghin fo, me uaghan bar ziar kuraba da isiva an adarazir arigham.” **26** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumamaziziba pazi ia damuti, ia men atiatingan marki. Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumamaziziba dagh fogham. **27** Ki mitatemin ia mikemezir akaba, ia aruer angazangarimin dav kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun gumamazizibav kim. **28** Ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me ian duabav sueghan kogham. Puvati. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara aning isiva helin avimin aning gasighasighamin gavgavim iti. (Geenna g1067) **29** “Ia fo, gumamaziziba kuarazir dozir pumuning wan toian virara aning givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavira kuarazir kabar gari. Ian Afeziam ifueghan koghtima, kuarazir katam nguazim giran kogham. **30** Egha God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo. **31** Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekeveggha dagh afira.” **32** Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Gumazir manam gumamazizibar damazimin ghaze, a nan anavira, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam a nan anav. **33** Eghti tina gumamazizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir

mav puvati, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.” **34** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kamin ize. Ia kamaghin nighnighan marki. Ki adariba ko midoroziba agivasa izezir pu. Puvati, ki midorozir sabam inigha ize. **35** Ki bizir kam bagha ize, ki gumazim damuti, a uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adogham. **36** Gumamazizibar anababa uari, men apanimin ikiva, men ikuvigham. **37** “Tina uan afeziam ko amebam bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a guizbangira nan namakam puvati. Tina uan otarim o guivim bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a nan namakam puvati. **38** Eghti tina uan ter ighuvir an ovengamim gisaghpuha nan gin zuir puvati, a nan namakam puvati. **39** Eghti gumamazizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givagham. Eghti gumamazizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, a uan ikirimirim iniam.” **40** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumamazizir manam ia inigha arazir aghuibar ia gami, a na inigha arazir aghuibar na gami. Gumamazizir na iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini. **41** Eghti gumazitam o amizitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitamin akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kamin akua uan dipenimin ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a

daningam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitamin akurvaghasa, egha gumazir aghuir mam inigha uan dipenimin ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam. **42** Eghti tav suam, ki Iesusin suren gumazitamin akurvaghsi, egh pura dipar orangtizim isiva suren gumazamizir ziaba puvatizir katam danigham, bar guizbangira ki ia migei, God ivezir aghuim a daningam.”

11 Egha Iesus akar kaba uan 12plan suren gumazibagh aniga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri. **2** Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazimin ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada. **3** Egha ghaze, ia mangi kamaghin Iesusin azang, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?” **4** Ezi Iesus men azangsiziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam: **5** Gumazamizir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazamizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazamizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazamizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumazamiziba ua dikavima, ezi gumazamizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi. **6** Gumazamizir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!” **7** Ezi Jonin suren gumaziba anetegha ghuezima, Iesus an gun gumazamizibav gei, “Ia gumazamiziba puvatizir danganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti ighurunir

aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati. **8** Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamin ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti. **9** Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamin ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. **10** Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, 'Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.' **11** Ki guizbangira ia migei, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, nguazimin itir gumazamiziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira. **12** "Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin dughiamin ikegha iza datirighin, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Dughiam iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtizir aviriba a ganidi. **13** Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin akam akura iza Jon otozir dughiamin tu. **14** Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi ifuegh, a baragh, 'Godin akam inigha izir gumazim Elaija izam,' kar a Jon baghavira migei. **15** Tina kuarimning iti, an oragh. **16** "Eghti ki datirighin itir gumazamizibar arazibar gun mikimsiva akar isin zuir manam mikimam? Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei: **17** "'E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua. Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.' **18** "Datirighin itir gumazamiziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava

wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ **19** Ezi Gumamazizibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumamaziziba ko gumamazizir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.’ Me kamaghin migeima, gumamaziziba men gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim.” **20** Iesus nguibar ekia mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kamin nguibar kabar gumamazizibar atara ghaze, **21** “Ia Korasinin nguibamin itir gumamaziziba, Iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava a guruava, egha uan arazir kamin uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. **22** Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham. **23** Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Ezi gumazitam ti Sodom in nguibamin ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira ikiai. (Hadēs 986) **24** Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Sodom in izim gafiragham.” **25** Egha dughiar kamin Iesus kamaghin migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam

gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazamizibar aka. Kamaghin ki ni minabi. **26** Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.” **27** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo. **28** Ia, gumazamizir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam. **29** Ia na da fofozim iniva nan migirigiabar apengan iki, egh mati temer ruarir me bulmakauningin tuemning gatizima aning uaning inigha ingangarim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin aven uabi dikabiragha, egha gumazamizibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam. **30** Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osememizir puvati.”

12 Egha Iesus Sabatin dughiar mamin uan suren gumaziba ko, raizin min garir dagher mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba mitiriam men azima, me witin ovizir maba isa da api. **2** Ezi Farisiba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan, arazir nin suren gumaziba amiba, en Judan Araziba ghaze, me Sabatin dughiamin dar amuan kogham.” **3** Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganiz, o puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi, **4** ezi Devit Godin

Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretin kabar amam. **5** Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Sabatin Godin Dipenimin aven ingaram. Me ingara, egha Godin damazimin arazir kuraba puvati. **6** Ezi ki ia migei, bizir Godin Dipenim gafirazim a kagh iti. **7** Egha Godin Akinafarimin aven itir migirigiar mam ghaze, 'Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.' Ia migirigiar kam gifogha, egha pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai. **8** Ezi Gumamazibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam." **9** Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekar mamin ghua God ko migeir dipenimin aven ghu. **10** Ezi gumazir mam dipenir kamin aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghin an azai, "Moses Osirizir Araziba manmaghin migei? E Sabatin dughiamin gumamazibar arimariaba akiram, o puvatigham?" **11** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ian tongin itir gumazitam, a sipsipin tam ikitima, egh Sabatin dughiamin sipsipin kam moztamin magirightima, a ti mangi uam a gekuigham, o? **12** E fo, gumazimin ikirimirim sipsipin ikirimirim bar a gafira! Kamaghin amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatizi, e Sabatin dughiamin gumamazibar akurvagh." **13** Egha a gumazir kam migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi gumazim uan dafarim onezima an dafarim dafarir vuemin min, ua dera. **14** Ezi Farisiba dikavigha God ko migeir

dipenim ategha uari akuvagha Iesus misogynhasa tuaviba buri. **15** Farisiba Iesus misogynhasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekia kam ategha ghu. Ezi gumazamizir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera. **16** Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki. **17** A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme: **18** “Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe, egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge. Ki uan Duam a datighti, a Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kim suam, dughiar ki men araziba tuisighamim otivam. **19** Gumazir kam mikimamin dughiamin, a pamten akam akarigh mikiman kogham. Me tuavibar an tiarim baraghan kogham. **20** Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar anepirighan kogham, egh lamin pamtem isir puvatizim, a anemungeghan kogham. Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh deravira me damuam. A kamaghira damu mangi, guizin arazim damighti, a iki gavgavigham. **21** Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiva uarir akurvaghsi a mizuam ikiam.” **22** Dughiar kamin me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvati. Ezi Iesus gumazir kam a gamizi a deragha ua migia egha uaghan gari. **23** Ezi gumazamiziba digavir kuram gamigha migia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?” **24** Ezi Farisiba migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a

ganingizi, a gavgavir kamin duar kuraba batosi.” **25** Ezi Iesus men nighnizibagh fogha eggha kamaghin me migei, “Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi o nguibar vamiran itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. **26** Ezi kamaghira e fo, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. **27** Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. **28** Eghti ki Godin Duamin gavgavimin duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa. **29** “Eghti gumazir manatam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham. **30** “Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui. **31** “Kamaghin amizi, ki ia migei, gumazamiziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God bar da gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasighti, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. **32** Eghti gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar

kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko gin izamin
 dughiamin, an arazir kurar kam gin amadaghan kogham.
 An arazir kurar kam an ikivira ikiam.” (aiōn g165) **33** Egha
 Iesus ua kamaghin migei, “Temer aghuim ikitima, an
 ovizir aghuiba uaghan ikiam. Egh temer kuram ikitima,
 an ovizir kuraba uaghan ikiam. **34** Ia gumazir kuraba,
 ia kuruzir kurabar min iti! Egh manmagh migirigiar
 aghuitam mikemegham? Puvati. Ian navir averiabagh
 izivazir nighnizibar mara ian akatoribar otifi. **35** Gumazir
 aghuim, an navir averiamin aven nighnizir aghuiba a
 gizifa, egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram,
 an navir averiamin aven nighnizir kuraba a gizifa, egha a
 mara arazir kurabagh ami. **36** Ezi ki ia migei, Godin Kotin
 Dughiamin, a pura men migirigiar nighniziba puvatiziba
 bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham. **37** God
 gin nin migirigiabagh nighnighiva, ni tuisigham, eghti nin
 migirigiabara ni damuti, God gumazir aghuim o gumazir
 kuram ni darigham.” **38** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir
 maba ko Farisin maba kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni
 mirakelin arazitam damighti, e an ganigh fogh suam,
 ni guizbangira Godin ingangarim gami.” **39** Ezi Iesus
 me ikaragha ghaze, “Gumazamizir dughiar kamin itiba,
 me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God
 baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamin ganasa.
 Me tamin ganighan kogham. Puvati. God mirakelin
 arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir
 gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam. **40**
 E fo, Jona arueba ko dimagarir pumuning ko mikezimin
 osirir ekiar mamin navir averiamin ike. Ezi kamaghira

Gumazamizibar Otarim aruer 3pla ko dimagarir 3plan nguazimin aven ikiam. **41** Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira! **42** Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kamin saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam.” **43** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, **44** egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategh ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti. **45** Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamaghiram amim, gumazamizir kurar datirighin itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazavira ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.” **46** Iesus gumazamizir aviribav giavira itima, an amebam ko doziba iza dipenimin azenan ikia a ko mikimasa. **47** Ezi gumazir mam a migia ghaze,

“Ni gan, nin amebam ko doziba azenan tuivighav ikia ni ko mikimasa.” **48** Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?” **49** Egha uan suren gumazamizibar akagha ghaze, “Ia gan! Nan amebam ko dozibar kara. **50** Gumazamizir nan Afeziar uan Nguibamin itim ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

13 Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimin aperaghav iti. **2** Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe. Kamaghin a kurir mamin biraghava apera. Ezima gumazamiziba dipar dadarimin tuivighav iti. **3** Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamaghin migei, “Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimin da akuragha arui. **4** An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. **5** Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. **6** Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, da isia misingi. **7** Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. **8** Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima, maba 30plan oviziba misefi. **9** Tina kuarimning iti, an oragh.” **10** Ezi Iesusin suren gumaziba gin iza kamaghin an azai, “Ni tizim bagha akar isin zuibar gumazamizibav gei?” **11** Ezi a me ikaragha ghaze, “God fofozim ia ganingizi, ia

God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo.
 Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati. **12** Gumazitam o
 amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir
 igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh
 fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an
 fofozir muziarim God a dam a inigham. **13** Men damaziba
 gara, egha me bizitamin gari puvati. Egha me oragha,
 me bizitamin mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir
 kamin tugha akar isin zuibar me migei. **14** Godin akam
 inigha izir gumazim Aisaian migirigiaba gumazamizir
 kaba bagha guizbangiram otifi. A kamaghin mikeme:
 “Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua, ezi men
 kuariba oraghan aghua, ezi men damaziba okafi. Me
 kamaghin amima, God ghaze, marki, men damaziba
 bizitamin ganighai, men kuariba oreghai. Ezi men naviba
 kuiaghirezi me migirigiabagh foghava egha navibagh
 iragha na bagha izima, ki ua me inigha me gamizima
 me deraghai. Me kamaghin damuan aghua, kamaghin
 me zuraram oraghiva, egh deragh bizitamin mingarim
 gifoghan kogham. Me zurara ganiva, egh deragh bizitamin
 ganighan kogham.’ **16** “Ezi ia, ian damaziba bizibar gari,
 ezi ian kuariba akam barasi. Kamaghin ia bar akongegh!
17 Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha
 izir gumazir aviriba ko gumazamizir aghuir aviriba, me
 ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam
 ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir
 akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me
 tam baraghizir puvati.” **18** Ezi Iesus ua kamaghin migei,
 “Ia datirighin oragh, gumazim witin oviziba akunizir

akar isin zuimin mingarimra kara. **19** Gumamazizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam baragha anebizir puvatiziba, me witin ovizir tuavim girezibar min ami. Me Godin akam barazima, Satan zuamira izava me oraghizir akaba me dama, da ini. **20** Ezi witin ovizir dagiabagh isin itir nguazim gireziba, da gumamaziziba Godin akam baragha zuamira nighnizir gavgavim an ikia bar akonge. **21** Ezi men biba puvati, egha dughiar bar otevimra iti. Eghti gumazitaba izi Godin akam bagh pazi me damuva osimtiziba me darightima, me zuamira God ategham. **22** Ezi witin ovizir benir dikonibar tongin ireziba, kar gumamaziziba Godin akam baraghava, egha uaghan nguazir kamin osimtizibagh nighnigha, uaghan dagiar aviriba iniasa nighnisi. Ezi bizir kaba Godin akaba ikiagharighizima da misevir puvati. (aiōn g165) **23** Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba, kar gumamazizir Godin akam baragha deragha anebigha a gifoziba. Gumamazizir kaba mati witin oviziba misiva, maba 100plan oviziba misefi, ezi maba 60plan oviziba misefi, ezi maba 30plan oviziba misefi.” **24** Egha Iesus uam akar isin zuir mamin kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati gumazir mam witin ovizir aghuiba uan azenimin da akuni. **25** Ezi gumamaziziba akuima gumazir witin oviziba akunizimin apanim iza ogher kuramin oviziba isa witbar tongin da akunigha ghu. **26** Ezi witba gin aghuigha misivasava amima, me gari ogher kurar kam uaghan iti. **27** Ezi azenir kamin ghuavimin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, ‘Gumazir ekiam, e ghaze ni witin ovizir aghuiba uan azenim mikini. Manmagh

amizima, ogher kurar kam uaghan otifi?’ 28 “Ezi a me migia ghaze, ‘Nan apanir mam arazir kam gami.’ “Ezi an ingangarir gumaziba an azai, ‘Ni ifueghtima, e mangi ogher kam suegham?’ 29 “Ezi a ghaze, ‘Marki. Ia ogher kuraba asighsuva, uaghan witba asian. Kamaghin da asian marki. 30 Ia da ateghtima da mar witba ko aghung, mangi dagheba iniamin dughiamin otogh. Eghti ki ingangarir kam damuamin gumaziba kamagh me mikimam: Ia ogher kurar kam faragh anesiva a dapongsiva an ikizibar amu. Eghiva ia witba iniva da akuvagh da isiva nan dagher dipenim darigham.” 31 Egha Iesus akar isin zuir igharazir mamin me migia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati zuravarir me mastet arizimin ovizimin min ami. Gumazir mam mastetin ovizim inigha ghua uan azenimin anakuni. 32 Mastetin ovizim dagher igharazibar ovizibar min ekevezir puvati. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamin an azenimin itir zuravarir mabagh afiragham. A tememin min aghungigham, eghtima kuaraziba iziva an aguabar mikonibar ingaram.” 33 Egha Iesus akar isin zuir igharazir mam kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, plauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bui.” 34 Iesus gumamazibav geir migirigiaba, an akar isin zuibara da akuri. Egha a migirigiatam abigha me mikemezir puvati, an akar isin zuibara me migei. 35 Fomira Godin akam inigha izir gumazim kamaghin migia ghaze, “Ki akar isin zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamin da muesa iza datirighin tu, ezi ki bizir kabar

eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghin an akar isin zuir kabagh ami. **36** Egħa Iesus gumazamiziba ategħa ghua dipenimin aven għu. Ezi an suren gumaziba an ġin iza ghaze, “Ni ogher kurabar akar isin zuimin mingarimin ġun e mikimam, o?” **37** Ezi Iesus me ikaragħa kamaghin migia ghaze, “Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazamizibar Otarim. **38** Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanin gumazamiziba. **39** Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam givamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba. (aiōn g165) **40** Egħa mati gumaziba ogher kuraba akuva dagħ aboi, kamaghira enselba nguazir kam givamin dughiamin, me kamaghin damuam. (aiōn g165) **41** Gumazamizibar Otarim uan enselba amadagħti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven itir gumazamiziba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham. **42** Egħ me me isiva, avir ekiam me kunigham. Egħti me avir kamin ikiva arangiva atariba kuskugħam. **43** Egħti dughiar kamin gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamin aven iki, aruemin min sigħam. Tina kuarimning iti, an oragh.” **44** Egħa Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pin kozim isava azenimin nguazimin aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egħa uam anevara. Egħa bar akuegħa, ghua uan biziba bar da amaga, dagiaba

inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.” **45** Ezi Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagiar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui. **46** Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pin kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagiaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese.” **47** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Akar isin zuir mam kamakin. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamin ghuaghira, osirir guar aviriba, dar kome. **48** Ezi ivem izivazima, me a gekuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri. **49** Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuibar tongin me amisivam. (aiōn g165) **50** Egh me isiva, avir ekiamin me akunam. Eghti me avir ekiar kamin iki, arangiva atariba kuskugham.” **51** Egha Iesus uan suren gumazibar azai, “Ia ti akar kamin mingarim gifo?” Ezi me ghaze, “Are.” **52** Ezi a kamaghin me migei, “Kamaghin amizi, gumazir manam Judan Arazibagh fozir gumazimin ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mamın ghuavimin min ami. A uan dipenimin aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisi.” **53** Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha, **54** uan nguibamin ghu. A ghua men God ko migeir dipenimin aven ghugha, Godin akamin gumazamizibar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, “Gumazir kam

managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghin dagh ami? **55** E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimin otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba. **56** An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghin a manmaghin bizir kabar amuti, da otivam.” **57** Me kamagh migia navir averiaba Iesusin ikufi. Ezi Iesus me migia ghaze, “Godin akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziar ekiam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimin aven, a ziaba puvati.” **58** Me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati.

14 Dughiar kamin Galilin Distrighin Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba baregha, kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Gumazir kam ti, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.” **3** Herot fo, a faragha uan dozimin Filipin amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot migiavira ikia ghaze, “Ni arazir kuram gamua uan dozimin amuim inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha Jonin suiragha a ikegha a isava kalabus gati. **5** Egha a misueghti an aremeghasa nighnisi. Egha a gumazamizibar atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim. **6** Ezi aruer mamin gumazir maba iza Herotin gara, an amebam a batezir dughiam ginighnigha, a koma apa iti. Ezi Herodiasin guivim men guamin ighiam gizi. Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge. **7** Egha Herot dafarim overiamin akuigha kamaghin a migei, “Bar guizbangira, ni bizir manam gifongegh nan azaraghti, ki bizir kam ni danigham.” **8** Ezi Herodias nighniziba

uan guivim ganingi, ezi guivim ghua kamaghin Herot
 migei, “Ni Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazimin dapanim
 isi itaritam dafagh a inigh izi na daningigh.” **9** Atrivim
 akar kam baregha bar osemi. Egha a fo, a uabi gumazir a
 ko itibar damazimin akar gavgavim gamigha, kamaghin,
 an aghumsizim inian aghua. Egha a midorozir gumaziba
 akar gavgavim me ganingizima me guivim mikemezi
 moghin ami. **10** A gumazir mam amadazima, a ghua
 kalabusin midorozir gumazibav kemezi, me Jonin firim
 atu. **11** Egha Jonin dapanim itarir mam dafagha, guivim
 bagha a inigha iza a ganingi. Ezi an a inigha ghua uan
 amebam ganingi. **12** Ezi Jonin suren gumaziba iza an
 kuam inigha ghua anefa. Me anefagha givagha ghua
 Iesus mikeme. **13** Ezi Iesus kamaghin oraki, me Jonin
 firim atuzima an areme. Ezi a nguibar kam ategha kurim
 inigha uan suren gumaziba ko, gumamaziziba puvatizir
 danganir mam in ghu. Ezi gumamazizir avirim orazima,
 a danganir kamin ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a
 buria uan suebar zui. **14** Ezi Iesus ghua dipar dadarimin
 otogha garima, gumamazizir bar aviriba iti. Ezi a men
 apangkuva men gumamazizibar arimariaba akira da gefi.
15 Aruem gevima, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin
 a migei, “Kar gumamaziziba puvatizir danganim, ezi
 aminim pirasava ami. Kamaghin amizi, ni gumamaziziba
 amangiti, me mangi nguibabar uari bagh daghebagh
 ivez.” **16** Ezi Iesus uan suren gumaziba kamaghin me
 migei, “Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me
 daning.” **17** Ezi me ghaze, “E bar bretin rubuzir 5pla
 ko osirir pumuningra iti.” **18** Ezi a ghaze, “Ia bretba

ko osirimning inigh izi.” **19** Egha Iesus gumamazizibav geima, me grazim gapia. Ezi a 5plan bretba ko osirir pumuning inigha kogha overiamin gara Afeziam minabi. Egha bretba bigha uan suren gumazibagh aningi. Ezi an suren gumaziba da isava gumamazizibagh anidi. **20** Ezi gumamazizir kaba bar amegha, naviba bar izefe. Ezi dagher naba itima, me da akuvagha 12plan akirabagh aghui. **21** Gumazir amezibar dibobonim 5,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati. **22** Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipamin vongin mangi. A uabi iki gumamaziziba amangam. **23** A gumamaziziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti. **24** Ezi bot dadarimin saghon ghuzima, aminim botin guamin dikavigha me givaima ongarim men bot misosi. **25** Ezi aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua uan suren gumaziba bagha zui. **26** Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoa ghaze, kar ti duam. Egha atiatiava arai. **27** Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, “Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!” **28** Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin migei, “Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam.” **29** Ezi Iesus ghaze, “Ni izi.” Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui. **30** A ghua aminir gavgavimin gari, a bar ekevezima an atiata dipamin aven ghuaghiri. Egha dei, “Ekiam, ni nan akuragh!” **31** Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamaghin Pitan migei, “Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnisi?” **32** Egha

aning me gatin botin ghuavanabo, ezi aminim pura gifa.
33 Ezi botin itir gumaziba Iesusin ziam fa ghaze, “Bar
guizbangira, ni Godin Otarim!” **34** Egha Iesus uan suren
gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin
nguibamin otifi. **35** Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo.
Egha akam amadazi, a nguibar roghira itibar ghuzi, me
arimariaba itir darazi bar me inigha Iesus bagha ize. **36**
Egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba
itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an
korotiamin suiziba, men arimariaba gifa.

15 Dughiar kamin Farisin maba ko Judan Arazibagh
fozir gumazir maba Jerusalem ategha Iesus bagha ize.
Egha me kamagh an azai, **2** “Manmaghin amizi, nin
suren gumaziba en ovaviba aningzir arazibar gin zuir
puvati? Egha me damasa uan dafariba ruer puvati.”
3 Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin me migei,
“Manmagh amigha ia Godin Arazibar gin zuir puvati,
egha uan arazibar gin zui? **4** E fo, God ghaze, ‘Ia uan
afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki.’
Egha ghaze, ‘Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko
amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an
aremegh.’ **5** Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan
amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba atigha, egha
ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning
migei, “Ki guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki
da isi God daningam.”’ A kamaghin mikimiva, amebam ko
afeziam ginighnigh deragh aningin akurvaghan kogham.
6 Ia kamaghin amua, ian arazir kabar, ia Godin Araziba
ategha, uan ovavibar araziba faraghavira darisi. Egha

Godin akam gamima, a mati pura bizim. 7 “Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghin migei, 8 ‘Gumamazizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti. 9 Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.” 10 Egha Iesus gumamazizibar diazima me a bagha izima a kamaghin me migei, “Ia oragh, egh deragh nighnigh! 11 Bizir gumamazizibar akatoribar ikegha ghuaghiriba, da me gamima, me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumamazizibagh amima, me Godin damazimin mize.” 12 Ezi gin an suren gumaziba iza kamaghin a migia ghaze, “Ni ti kamaghin fo, Farisiba ni mikemezir migirigiam baregha men muriaba bar ikufi?” 13 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamin itim, an azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam. 14 Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir okaviriziba, egha me tuavim isava gumazir igharazimin akakasi. Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mamin akakagh, egh aning virara mangi mozimin magirigham.” 15 Ezi Pita Iesusin azai, “Ni gumamazizibav kemezir akar isin zuimin mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?” 16 Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mirara fozir puvatighavira iti. 17 Ia ti kamaghin fozir puvati, bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi. 18 Ezi bizir

akatoribar otiviba da nighnizimin ikegha ize. Egha da gumamazizibagh amima, me Godin damazimin mize.

19 Ki gumamazizibar nighnizibar otivir bizir kabav gei, nighnizir kuraba, ko gumazibav soagharizir araziba, ko gumamaziziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okimakiar araziba, ko kotiabar gumamazizibagh ifarir araziba, ko gumamazizibar ziabagh asighasizir araziba. **20** Arazir kaba gumamazizibagh amima, me Godin damazimin mize. Gumamaziziba dafariba ruer puvatigha api, arazir kam me gamima me Godin damazimin mizezir puvati.” **21** Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonin nguazimin ghu. **22** Ezi Kenanian amizir mam danganir kamin ikegha iza kamaghin dei, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasighasisi.” **23** Ezi Iesus migirigiatamin a ikarazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a migia ghaze, “Amizir kam diaghdiaigha en gin izi. Ni anemadaghti a mangi.” **24** Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “God Israelian akurvaghasavira na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatizi moghin iti.” **25** Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza, tevimning apirigha aviragha uan guam nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.” **26** Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kuram, gumazimin boribar dagheba inigh afiabav kinam.” **27** Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni guizbangira migei. Ezi afiar doziba uaghan uan ghuavimin dakozimin apengan irezir dagher muzemziariba api.” **28** Ezi Iesus akar kam baregha kamagh amizim migei,

“Amizim, nin nighnizir gavgavim bar ekefe. Bizir ni bativasa ni ifongezim, a mar ni batif.” Ezi dughiar kamra an guivim ua dera. **29** Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin Dipar Akaremin dadarimin zui. Egha ghua mighsiar mamin anabogha apera. Ezi avirir ekiam a bagha izi. **30** Egha suer kuraba ko, damazir okaviriziba ko, soroghafarir ikiziriziba ko, migeir puvatiziba ko, arimariar igharaziba uaghan, me da inigha iza Iesusin dagarimningin boroghin me ariki. Ezi a bar men arimariaba batozima, me ua dera. **31** Ezi gumazamiziba garima, migeir puvatiziba migei, soroghafarir ikiziriziba ua dera, suer kuraba uam arui, damazir okaviriziba ua gari, ezi me nighnizir aviribagh ami. Egha me Israelin Godin ziam fe. **32** Ezi Iesus uan suren gumazibar diazi, me izima a kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me amangan aghua. Me mangi damaziba men isirti, me tuavimin dagh iram.” **33** Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar gumazamiziba puvatizir danganim. E managh bretin aviriba inigh avirir ekia kam daningam?” **34** Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh bretba iti?” Ezi me ghaze, “E 7plan bretin rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti.” **35** Ezi Iesus gumazamizibav geima, me nguazim gapia. **36** Ezi a 7plan bretin rubuziba ko osiriba inigha God minabagha da biagsuegha da tuiragha uan suren gumazibagh aningi. Ezi suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi. **37** Ezi me bar apa izifa. Ezi dagher naba itima, me da isa 7plan akirabagh aghui. **38** Gumazir ameziba, men dibobonim

4,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati. **39**
Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot inigha Magadan
nguazimin ghu.

16 Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagha izi.
Me iza ghaze, a mirakelin arazitam damighti, me an ganigh
kamaghin fogham, a guizbangira Godin ingangarim gami.
2 Ezi a kamaghin men migirigiaba ikaragha ghaze, “Ia
guaratizibar ghaze, overiam aghevezi, gurumin dughiam
deragham. **3** Egha mizarazibar ia ghaze, ghuariam korogha
pizima, aruem aghevezi, ia ghaze, amozim datirighin
izitima, dughiam deraghan kogham. Guizbangira, ia
overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar
kamin otivir arazibar gara da abizir puvati. **4** Gumazamizir
dughiar kamin itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha
me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara
mirakelin tamin ganasa. Me tamin ganighan kogham.
Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin
akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra,
me an ganam.” Egha Iesus me ategha ghu. **5** Egha
Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi,
egha gin gari, me bretin tam inian okinighniki. **6** Ezi
Iesus kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan.
Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deravira gan.” **7** Ezi
an suren gumaziba maghira uarira uariv gia ghaze, “E
ti bretin tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin
bizimin e migei.” **8** Ezi Iesus me migeir migirigiabagh
fo, egha me migia ghaze, “Ia gumazir nighnizir gavgavir
muziariba itiba! Ia tizim bagha uarira uariv gia ghaze, e
bretba puvati? **9** Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki

bretin 5pla inigha gumazir 5,000pla dagheba me ganingi.
 Me amezi, ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh
 nighnighavira iti, o puvati? **10** Egha ia ti fo, ki bretin
 7pla inigha gumazir 4,000pla dagheba me ganingi. Ezi
 gin men dagher naba itima, ia akiraba manmaghin dagh
 aghui? **11** Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati,
 ki bretbagh nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia
 Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh gan.” **12**
 Ezi me akar kam baregha fo, Iesus bret bagha amir yisin
 migeir puvati. Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir
 akabagh nighnigha ghaze, ia akar kaba bagh deravira uari
 bagh gan. **13** Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin
 boroghin itir danganimin ghu, egha dughiar kamin uan
 suren gumazibar azai, “Gumazamiziba manmaghin migei,
 Gumazamizibar Otarim a tina?” **14** Ezi me ghaze, “Marazi
 ghaze, ni Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim, marazi
 ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godin
 akam inigha izir gumazir mam.” **15** Ezi Iesus men azai,
 “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?” **16**
 Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Ni Krais, God Ua
 E Iniasa Misevezir Gumazim. Ni Godin Zurara Ikiavira
 Itimin Otarim.” **17** Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia
 ghaze, “Saimon, Jonin otarim, nguazimin gumazitam
 migirigiar kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan
 Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh.
18 Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan
 siosin ingaram, eghti Ovevemin Gavgavim an suiragh
 anepirighiva a gasighasighan kogham. (Hadēs g86) **19**
 Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamin kiba isiva nin

dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazimin a
 ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ni
 nguazimin bizir manam a firighi, God uan Nguibamin
 uaghan kamaghiram a firigham. **20** Egħa Iesus pamten uan
 suren gumazibar anogorogħa ghaze, me tong an gun tav
 mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.” **21**
 Ezi dugħiar kamin ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba
 bighavira me migia ghaze, a Jerusalemin mangam, egħti
 gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan
 Arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimin bar mizazir
 ekiaba ko osimtiziba iniam. Egħti me an aghuaghiva a
 misueghtima an aremegham. Egh dugħiar mīkezimin
 a ua dikavigham. **22** Ezi Pita akar kam baregha Iesus
 inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze,
 “Bar puvatigham. Arazir kaba ni bativan kogham.” **23**
 Ezi Iesus ragħhirigha kamaghin Pita migei, “Satan, ni na
 gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha, egħa
 Godin bizibagh nighnizir puvati, kamaghin ni nan tuavim
 apiri.” **24** Egħa Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei,
 “Gumazitam, o amizitam nan gin izisi, a ifongezir biziba
 gin amadagh uan ter ighuvim gisaghpuġh nan gin izi. **25**
 Gumazamizir manam uan iķirimirim suighasa nighnisi,
 an iķirimirim ġivagham. Egħti gumazamizir manam na
 bagħ uan iķirimirim ategħiva, uan iķirimirim iniam. **26**
 Gumazitam o amizitam nguazimin itir biziba bar da inigh,
 a gin ovegħti, bizir kaba manmagħin an akuragħam? Bar
 puvati. A ivezir manam uan duam bagħ anereningam?
 Bar puvati. **27** Guizbangira, Gumazamizibar Otarim uan
 enselba ko, uan Afeziamin angazangarir ekiam sara izam.

Egh dughiar kamin ivezim isi gumamaziziba vaghvagh men araziba bagh me daningam. **28** Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumamazizibar Otarim, Atrivir Ekiamin min otogh ua izam.”

17 Ezi 6plan arueba givazima, Iesus Pita ko Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekier mamin ghuavanabogha, uarira kagh iti. **2** Egha me garavira itima, Iesusin mikarzim igharaghav oto. Ezi an guam mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamin min sira. **3** Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei. **4** Ezi Pita kamaghin gara, egha Iesus migia ghaze, “Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki purirpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” **5** Pita migiavira itima, ghuariam angazangarimin min isiragha me avara. Ezi ghuariar kamin aven me tiarir mam barazima a kamaghin migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!” **6** Me kamaghin oragha, bar puv atiatigha tevibar pirigha uan guaba nguazimin akuigha ireghav iti. **7** Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghin me migei, “Ia dikafigh, egh atiatingan marki.” **8** Ezi me dikavigha ua tavin garir puvati, Iesus uabira iti. **9** Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me migia ghaze, “Ia irebamin min ganizir bizim, bar an gun tav mikiman marki. Egh iki mangi Gumamazizibar Otarim ovegh ua dikavigham.” **10** Egha me an azai, “Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?” **11** Ezi a

me ikaragha ghaze, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar akiram. **12** Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumazamiziba a gifozir puvati, egħa uan nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira Gumazamizibar Otarim arazir kurabar a damuti, a mizazir kuram iniam.” **13** Iesus kamaghin migeima me fo, a Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, an gun migei. **14** Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko mikezim inigha ghua gumazamizir avirim bato. Ezi gumazir mam iza Iesusin borogħin tevimning apirigha egħa ghaze, **15** “Ekiam, ni nan otarimin apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egħa dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri. **16** Ki a inigha nin suren gumazir maba bagħa izezima me anekiran ibura.” **17** Ezi Iesus an akam ikaragħa kamaghin migei, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiaċar manmagħin, ki ia ko iki ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi.” **18** Ezi Iesus duar kuram batogħezi, duar kuram otarim ataghizima, an arimariam magħira gifa. **19** Ezi Iesusin suren gumazibara gin iza kamaghin an azai, “Manmagħ amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?” **20** Ezi a me migia ghaze, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batogħan ibura. Ki guizbangira ia migei, ian nighnizir gavgavim zuravarim mastetin ovizitamin min ikiva, ia mighsiar kam mikim suam, ni sivagh munagh mangi, egħti a mangam. Ia nighnizir gavgavim iki, ia guizbangira biziba bar dar amuam.” **22** Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua

Galilin Distrighin uari akuvagha kamaghin me migei, “Me Gumamazibar Otirim isi gumazibar agharim datigham. **23** Eghti me a misueghti an aremeghiva, egh dughiar mikezimin a ua dikavigham.” Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar osemi. **24** Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko ghua nguibar ekiam Kaperneamin otivigha itima, Godin Dipenimin takis isir gumaziba, Pita bagha iza kamaghin an azai, “Ian tisa ti uaghan Godin Dipenimin takis anidi, o?” **25** Ezi Pita ghaze, “Are.” Egha dipenimin aven zuima, Iesus maghira an azai, “Saimon, ni manmaghin nighnisi? Nguazir kamin atriviba takisin aviriba isa, egha me te da, takisba isi? Me uan adarazi da takisba isi, o me Kantrin Igharazibar Gumamaziba da takisba isi?” **26** Ezi Pita ghaze, “Me gumazir igharaziba da takisba isi.” Ezi Iesus a migia ghaze, “Kamaghin amizima, men adarazi uari takisbar aningan kogham. **27** Eghti me en ataran koghsiva, ni dipamin mangi akezim akun. Egh osirir ni faraghivira guraghamim, a inigh an akam akarigh, egh dagiatamin gantima a ikiam. Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh a isi me daningigh.”

18 Dughiar kamin Iesusin suren gumaziba iza kamaghin an azai, “Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam iniam?” **2** Ezi Iesus borir mamin dia, ezi a izima a men tongin anesara. **3** Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia uari giragh borir dozir kabar min otoghan kogh, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. **4** Gumazir uabi dikabiragha, borir dozir kamin min itim, gumazir kam God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam ikiam. **5** Egh gumazitam o amizitam

na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi.” **6** Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, ivezir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarir konim mikinighti an aremegham. **7** “Ki ghaze, gumazamizir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazamiziba, ki ghaze, Iavzika! Ia kuram iniam! **8** “Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva, anetugh a makunigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isiva avir munger puvatizim mikinigham. (aiōnios g166) **9** Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anesigh a makunigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira iki, egh uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isiva helin avim mikinigham. (Geenna g1067) **10** “Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim. Puvati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti.” **12** Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati. A 99pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim

buri mangi, an apighvira givagham. **13** Ki guizbangira ia
 migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh an agoroger
 ekia kam, an agoroger 99plan ovengezir puvatizir kaba
 bagha itim, bar a gafiragham. **14** Kamaghira ian Afeziar
 uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an aghua.” **15**
 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nin aveghbuam arazir
 kuram ni damighti, ni an bighan mangi egh gua uaningra
 ikiva ni a ko gua bizir kam anekirigh. A ni baraghti,
 ni ua uan aveghbuam inigham. **16** Egh a ni baraghan
 aghuaghti, ni gumazitam uam, o igharazir pumuning
 uam me inighti, me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim
 kamaghin migei, ‘Ni gumazitamin arazir kuram an gun
 a mikimsi, gumazir pumuning ko mikezim gavgavim
 nin migirigiabar aningam.’ **17** Egh gumazir ni migeir
 kam uaghan men akam baraghan aghuaghtima, ni an
 arazibar gun Siosin adaraziv kimam. Eghti a uaghan me
 baraghan aghuaghti, ni God gifozir puvatizir gumazim o
 dagiaba isir gumazimin min a damu. **18** “Ki guizbangira
 ia migei, bizir manam ia nguazimin a ikeghti, God uan
 Nguibamin uaghan a ikegham. Egh ia nguazimin bizir
 manam firighti, God uan Nguibamin uaghan a firigham.
19 “Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimin
 bizitam bagh nighnizir vamira ikia a iniasa a bagha God
 ko migei, nan Afeziar uan Nguibamin itim a isi gua
 daningam. **20** Egh gumazir pumuning, o pumuning ko
 mikezim nan ziamin uari akuvagh ikiti, ki uabi men
 tongin ikiam.” **21** Ezi dughiar kamin Pita iza kamaghin
 Iesusin azai, “Ekiam, ki manmaghin dughiabar arazir
 kurabar na gamizir gumazimin araziba gin amangam.

Ti 7plan dughiaaba?” **22** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki 7plan dughiaabar an arazir kuraba gin amangasa ni migeir puvati. Ni zurazurara an arazir kuraba gin amang. **23** “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghaghanim. Atrivim uan dagiaba isa uan ingangarir gumazibar dafarim gatigha ghaze, me gin ua da ikarvagham. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghamin bizim akirasa. **24** An adar kirir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien kina inizimin akua izi. **25** Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghin atrivim me migia ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagiaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimin ingangarir gumazir kinibar min iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagiaba inigh egh a na da inizir biziba ikarvagham. **26** Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin oregha atrivimin guamin irigha kamagh migia a gakaghori, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvagham.’ **27** Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gin amada. **28** “Ezi ingangarir gumazir kam atrivimin dipenim ategha ghua a ko ingaritar bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 kina inigha a ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghirama an firimin suigha anegoava kamaghin a migei, ‘Ni na da inizir dagiaba bar da ikaragh.’ **29** “Ezi gumazir kam an guamin irigha a gakaghora ghaze, ‘Ni nan apangkufigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvagham.’ **30** Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki mangi

dagiar kaba ikaragham. **31** “Ezi aning ko ingarir marasi, arazir kamin ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mikeme. **32** Ezi atrivim gumazir kamin diazima, a uam a bagha ghu. Ezi a kamaghin a migia ghaze, ‘Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava araima, ki dagiar ni iniziba bar da gin amada. **33** Ki nin apangkufi, kamaghin amizi, ni tizim bagha ni ko ingarir tavin apanguvan aghua?’ **34** Egha atrivim atarava gumazir kam isa, mizazim a gasamin gumazibar dafarim gati. Eghti a kaghira iki mangi, a biziba bar da ikarvaghamin dughiamin tugham. **35** “Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamiba, ia guizbangira uan navir averiabar aven, da gin amangan koghtima, nan Afeziar uan Nguibamin itim uaghan kamaghira ia damuam.”

19 Iesus migirigiar kaba agivagha, Galilin Distrik ategha, Judian Distrighin ghua Jordanin Fanemin vongin ghu. **2** Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a danganir kamin men arimariaba agifa. **3** Ezi Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, “Ni manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram anetaghiraghshi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?” **4** Ezi Iesus me ikaragha kamaghin men azai, “Ia ti Godin migirigiaba itir Akinafarimin ganizir puvati? Akar kam ghaze, ‘God bar faraghavira nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumazamizibar ingarigha me gamizi, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.’ **5** Ezi God ghaze, ‘Kamaghin amizi,

gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, a uan
 amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning inivafizir
 vamiram otogham.’ 6 God kamaghin mikemezima, aning
 ua gumazir pumuning puvati. Aning inivafizir vamira
 ikiam. Kamaghin amizi, God bizir pumuning isafuraghti,
 gumazitam aning abighan kogham.” 7 Ezi Farisiba
 kamaghin a migei, “Manmaghin amizi, Moses osira ghaze,
 gumazim amuim ataghiraghsiva, a bagh akinafarim
 osirigh a daningigh, egh amuim batueghtima a mangi?” 8
 Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ian naviba gavgafi.
 Kamaghin amizi, Moses ian amamangatizima, ia uan
 amuiba ataghirasi. Faraghavira arazir kam puvati. 9 Ezi
 ki kamaghin ia migei, gumazitamin amuim, a gumazir
 igharaziba tintinibar me isava akuir arazitam damighan
 koghtima, an a batuegh egh amizir igharazitam inigh
 an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari bakeir arazim
 gami.” 10 Ezi Iesusin suren gumaziba akar kam baregha
 kamaghin Iesus migei, “Arazir kabanagh poroghamibar
 tongin ikitima, gumaziba amuibar ikian kogham.” 11
 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Gumazamiziba bar akar
 kam inian kogham. Puvati, God gavgavir kam isava
 gumazir vabaram aningi. Kamaghin me amuibar ikian
 kogham. 12 Guizbangira, marazi amebaba me batima,
 men inivafiziba ikufi. Marazi, me me aghori, eghti me
 boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh Ativamin
 Dughiam ginighnigha amuiba ko pabar ikian aghua.
 Tina akar kam inisiva a mar a ini.” 13 Ezi dughiar
 kamin gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha
 izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darigh me bagh

God ko mikimasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi. **14** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.” **15** Egha Iesus dafarimning vaghvagha me gisin arigha, danganir kam ategha ghu. **16** Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?” (aiōnios g166) **17** Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisi, Godin akabar gin mangi.” **18** Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, “Ni Godin Akar Gavgavir manabav gei?” Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumazamizibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki, **19** egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki me baragh, egh ia uarigh ifongezi moghin gumazamizir igharazibagh ifongegh.” **20** Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, “Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?” **21** Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni bar deragh otivan ifueghiva, mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagiaba inigh egh da isi gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Ni kamaghin damighi, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi.” **22** Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemezi, a ghu. **23** Ezi Iesus kamaghin uan suren

gumazibav gei, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazamizir bizir bar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan iburagham. **24** Egha ki ua ia migei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!” **25** Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, “Kamaghin damighti, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?” **26** Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemzir puvati. A biziba bar dagh ami.” **27** A kamaghin mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?” **28** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, God nguazim ko overiar igiam akiramin dughiamin Gumazamizibar Otaram ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darasi, ia uaghan 12plan atrivir dabirabibar apiagh Israelian anabar 12plan ganam. **29** Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba, aveghbuaba, buaramiziba, afeziam, amebam, boriba ko nguaziba, ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kamin itir bizir kaba bar dagh afiragham. Eghti a uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven ikiam. (aiōnios g166) **30** Eghti dughiar kamin faragha itir gumazamizir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazamizir aviriba, me gin faragh mangam.”

20 Egha Iesus ua kamaghin migia ghaze, “Ki gumazamiziba faragh ikiasa migeir nighnizim ki kamaghin a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam wainin azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua wainin azenimin ingarasa ingangarir gumazir maba ini. **2** Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainin azenimin ingarasa ghue. **3** Ezi gumazir ekiam kam 9 klok kamaghin ghua biziba amadir danganimin gumazir mabar gari, me iti. **4** Ezi a kamaghin me migei, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar, eghti ki ian ingangarimin mirara ia givezam.’ **5** Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiam kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini. **6** “Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gumazir mabar gari, me pura tuivighav iti. Ezi a kamaghin men azai, ‘Ia manmaghin amigha aruer kamin pura iti.’ “Ezi me a migia ghaze, **7** ‘Tav ingangaritam e ganingizir puvati.’ “Ezi gumazir ekiam me migia ghaze, ‘Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar.’ **8** “Ezi aruem givazima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me daning, mangi faragha izezibar gifagh.’ **9** Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi. **10** Ezi gin gumazir faraghavira ingariba iza nighnigha ghaze, me ti dagiar ekiam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini. **11** “Egha me dagiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin

atara kamaghin a migia ghaze, **12** ‘Gumazir kaba bar gin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamira bar e ganingi.’ **13** “Ezi azenimin ghuavim akar kam baregha kamaghin men mav migei, ‘Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa akam akiri? **14** Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghin ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim givezir moghira ni givesi. **15** Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiamin dar aningan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir averiamin na baseme?’” **16** Egha Iesus ghaze, “Kamaghira gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.” **17** Egha Iesus uan suren gumazir 12pla ko Jerusalem zui. Egha me ghua a me inigha danganir miriar mamin ghua me uarira ikiava, egha kamaghin a me migia ghaze, **18** “Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalem ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazamizibar Otarim isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva me akabar kiram, egh me kamaghin a mikim suam, Ni aremegham. **19** Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arighti, gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva a isi ter ighuvimin a gafughti an aremegham. Eghti aruer mikezim givaghti, a ua dikavigham.” **20** Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aningin amebam itevimning apirigha, ua bagha bizitam damuasa an azai. **21** Ezi Iesus an azara, “Ni tizim baka?” Ezi

a ghaze, “Ni kamaghin na bagh damu, ni Atrivir Ekiamin otogh, egh nan otarimning ateghti, tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagh.” **22** Ezi Iesus akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni azangsizir bizir kam, ni an mingarim gifozir puvati, egha ni a bagha nan azai.” Egha aningin azara, “Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti?” Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.” **23** Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam. Egha ki tav amiseveghti a nan kiriam ko guvimin dapiamin bizim, a nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar apiasa gumazir maba amisevegha, me bagha dar kirigha gifa.” **24** Ezi suren gumazir 10pla akar kam baregha aningin atari. **25** Ezima Iesus men diazi, me izima a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi. **26** Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. **27** Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. **28** Ezi kamaghira Gumazamizibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. Egha a gumazamizir aviriba bagh aremegh ua me givezegh me iniasa ize.” **29** Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui. Ezi avirir ekiam an gin zui. **30** Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apinimin aperaghav iti. Egha

aning orazima Iesus tuavir kamin izima, aning pamten kamaghin dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.” **31** Ezi gumazamiziba aning barazi, aning deima, me pamten aningın anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghin aning migeima, aning tiarim akarava dia ghaze, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.” **32** Kamaghin amizi, Iesus tugha aningın dia ghaze, “Ki tizim gua bagha a damuasa, gua ifonge?” **33** Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ekiam, ni gan damaziba kuighti, ga ua ganasa.” **34** Ezi Iesus aningın apangkuvigha egħa dafarim aningın damazibagh atizi, aningın damaziba magħira ua derazi, aning ua gari. Egħa magħira Iesusin gin zui.

21 Egħa Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemin boroghın izava Olivin Mighsiamin iza Betfagen nguibamin oto. Egħa Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, **2** kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi, egħ gua gantima, donkin mam me a ikezima a uan nguzir asem ko iti. Aningın benim firigh na bagħ aning inigh kagh izi. **3** Egħti gumazitam guan azangtima, gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim aningın iti.’ Egħti gumazir kam zuamira puram aning ategħti, aning izam.” **4** Godin akam inigha izir gumazim Aisaia faragħa mikemezir akaba otivasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakin, **5** “Ni akar kam isiva Saionin nguibar ekiamin itir gumazamizibav kemegħ. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagħa izi! A gumazir kinir ziaba puvatizir mamin min donkin mam gaperagħa izi, kar donkin amebamin nguzir asem.” **6** Ezi Iesusin suren gumazimning ghua a mikemezi mogħin ami. **7** Egħa aning donkin amebam nguzir

asem sara aning inigha iza, egħa uan korotiar azenan
 azuiba suegha donkiningin akirimning gisiin atizi, Iesus
 korotiar kabagh isin apera. **8** Ezi gumazamizir aviriba uan
 korotiar azenimin azuiba suegha tuavim mugħara zui. Ezi
 marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim ġarisi. **9**
 Ezi gumazamizir faragħa zuiba ko Iesusin ġin iziba, uan
 tiariba akara ġhaze, “Hosana! Ia Devitin Otarimin ziam fi!
 Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh
 a damu! Hosana! Ia Nguibar bar pin itimin itir Godin
 ziam fi!” **10** Ezi Iesus Jerusalem in aven ġhuži, an itir
 gumazamiziba diġavir kuram gamigha tintinibar uarir
 azai, **11** “Kar gumazir manam?” Ezi Iesusin ġin izezir darazi
 ġhaze, “Kar Iesus, a Godin akam inigha izir gumazim. A
 Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretian gumazim.”
12 Ezi Iesus ġhua Godin Dipenim avinizir diwazimin aven
 gumazamizibar ġarima, me biziba amadi, ezi a me batosi.
 Egħa gumazamizir dagiaba uarir ikarvazibar dakoziba,
 ko kuarazir bunbaba amadir gumazamizibar dabirabiba,
 da fava egħa da ighavkiri. **13** Egħa kamaghin me migei,
 “Godin Akinafarimin aven, osizirim kamaghin iti, ‘Nan
 Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an
 okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto!’” **14**
 Egħa a Godin Dipenimin aven itima, damazir okaviriziba
 ko suer amiriziba a bagħa izima, a men arimariaba ġefi. **15**
 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan Arazibagh fozir
 gumaziba izava an amir arazir ivinbabar ġari. Egħa me
 orasi, boriba Godin Dipenim avinizir diwazimin aven ikia
 dia ġhaze, “Hosana! Devitin Otarimin ziam fi.” Kamaghin
 amizi, me bizir kaba bagħa atari. **16** Egħa kamaghin

Iesusin azai, “Ni boriba migeir akaba barasi, o?” Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Are, ia ti Godin Akinafarimin ganizir puvati? A ghaze, ‘Ni borir bar iririviba ko otem apavira itibagh amima, me deravira nin ziam fe.’” 17 Egha a me ategha ghua Jerusalemin nguibam ategha Betanin nguibamin ghu, egha kagh akui. 18 Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalemin zuima, mitiriam an azi, 19 ezi a tuavir apinimin temer fighin mamin garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam migia ghaze, “Ni ua ban kogham. Bar puvatigham.” Ezi temem maghira misingi. (aion g165) 20 Ezi an suren gumaziba bizir kamin ganigha digavir kuram gamigha, ghaze, “Temer figh manmaghin amigha zuamira misingi?” 21 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia nighnizir gavgavim ikiva, okam nighnighan kogh, egh ki fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.’ Eghti a ia mikemezi moghin otivam. 22 Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsigh, egh ia da iniam.” 23 Egha Iesus ghua Jerusalemin otogha Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamiziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba iza kamaghin an azai, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganingi?” 24 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki uaghan azangsizir mam ia damuasa. Ia deraghviram a ikaraghti,

ki ia mikimam, ki gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami. **25** Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumamaziziba rue? A ti Godin Nguibamin gavgavir kam ini, o a ti gumamaziziba dama a ini?" Ezi me uarira uariv gia ghaze, "E suam, 'An rurim Godin ize,' eghti a ua kamaghin en azaragham, 'Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?' **26** Eghti e suam, 'Jonin rurim gumamazizibar ize,' kamaghin e gumamazizibar atiatingi. E fo, me bar Jonin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam." **27** Kamaghin amizi, me Iesus migia ghaze, "E fozir puvati." Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, "Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham." **28** Egħa Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, "Ia manmaghin nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egħa a ghua kamaghin otarir ekiam migei, 'Otarim, ni datirighin mangi, wainin azenimin aven ingar.' **29** Ezi otarim ghaze, 'Ki aghua.' Egħa ua gin, nighnizim giragħa ghua ingari. **30** Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, 'Ki mangi ingaram.' Egħa ghuzir puvati. **31** Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam baregha an gin zui?" Ezi me Iesus migia ghaze, "Otarir ekiam." Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragħa faragħa God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui. **32** Guizbangira, Jon otogħa arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir

gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kamin ganigha uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jonin akamin itir puvati.” **33** Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamaghin me migei, “Ia akar isin zuir igharazir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gikuigha azenir dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu.

34 Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam roghira izezima, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadazima, me wainin ovizi taba iniasa ghue. **35** Ezi azenimin garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, igharazir mam me a misoghezima an areme, egha dagiabar igharazir mam ginifi. **36** Ezi azenimin ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh afira. Ezi wainin azenimin garir gumazir kaba kamaghira uam azenimin ghuavimin ingangarir gumazibagh ami.

37 “Kamaghin amizi, azenimin ghuavim abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze, ‘Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.’ **38** “Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a izima, me uarira uariv gei, ‘Gumazir kam iziva uan afeziamin biziba bar da inigham. Aria. E a misueghti, an aremek. Egh e uari bagh wainin azenim iniam.’ **39** Kamaghin, me maghira an suigha, wainin azenimin azenan anakunigha, otarim misoghezi an areme.

40 “Eghti wainin azenimin ghuavim izi manmaghin gumazir kabar amuam? Ia manmaghin nighnisi?” 41 Ezi me a migia ghaze, “A gumazir kurar kaba puv me misueghti me arimighiregham. Eghti an azenim isiva gumazir igharazibar anigam, eghti wainin oviziba iniamin dughiamin me a bagh pozim daghuigh a daningam.” 42 Ezi Iesus kamaghin men azai, “Ia Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar ganis, o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei: “Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava. Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto. Ezi e an garima, a bar dera.’ 43 “Kamaghin amizi, ki ia migei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigh a isiva, gumazamizir dughiar kamin aven iki arazir aghuibar amuamibar aningam. 44 Eghti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba misarighiregham. Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisararigham.” 45 Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara. 46 Kamaghin amizi, me an suighasava amua, egha gumazamizir aviribar atiatingi. Me fo, gumazamiziba Iesusin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.

22 Ezi Iesus uam akar isin zuir mamin gumazir dapanibagh amua kamaghin me migei, 2 “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mamin otarim amuimin ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami. 3 Isar dughiam tighar otivam, a faraghavira isam bagh izasa gumazamiziba bagha akam amada. Ezi isamin dughiam otozima, a gighamizir gumazamiziba izasa uan ingangarir

gumaziba amada. Ezi puvati, gumazamizir a gighamiziba, me izan aghua. 4 Ezi a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghin me migei, 'Ia mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, "Ia oragh. Ki dagheba tuegha givagha, uan bulmakaun apuribav suegha, egha uaghan uan asizir ekiabav soke. Ezi isamin biziba bar gifa. Ia poroghamibar isar ekiamin izi.'" 5 "Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kamin gumazibav gei. Ezi me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimin zui, ezi mav uan dagiar ingangarim bagha zui. 6 Ezi marazi atrivimin ingangarir gumazibar suigha, puv me misoghezi me ariaghire. 7 "Kamaghin amizi, atrivim puv atari, egha uan midorozir gumaziba amada. Ezi me ghua an ingangarir gumazibav soghezir gumaziba, me misogha bar me agivaghava, men nguibar ekiam gaborozi a isi. 8 "Egha atrivim uan ingangarir gumazibav gei, 'Poroghamibar isamin dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiziba, me gumazir kuraba, kamaghin me isamin ikian kogham. 9 Kamaghin amizi, ia mangi tuavir ekiaba bar dar mangi, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghti, me poroghamibar isar kamin izi.' 10 A kamaghin mikemezima, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuava gumazamiziba bar me akufa, gumazamizir aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasa poroghamibar isar dipenim gapiazi a bar izifa. 11 "Ezi gumazamiziba apiazima, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mamin garima, a poroghamibar isamin azuir adiaritam aruzir puvati. 12 Ezi atrivim an azara, 'Namakam, manmaghin amizi, ni adiarir aghuitam

aruzir puvatigha, puram aven ize?’ Ezi gumazim mikiman
 asa. **13** “Kamaghin amizi, atrivim ingangarir gumazibav
 gia ghaze, ‘Ia an soroghafariba ikegh, a isiva azenan
 mitatemin anekunigh. Danganir mitater kamin me puvira
 tuavara atariba kuskusi.’ **14** “Ia oragh. God gumazamizir
 aviribar dei, egha varazira, a me amisevima, me aven
 zui.” **15** Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesusin suighasa
 tuaviba buri. Egha me ghaze, a pazi bizitam mikemeghti,
 me an migirigiam baghaviram an suigham. **16** Egha me
 uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir marazi
 amadazi, me Iesus bagha ghua kamaghin a migei, “Tisa, e
 fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar
 gumazamizibar sure gamua guizbangira me migei. Ni tavin
 nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir
 ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. **17**
 Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan Araziba manmaghin
 migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir
 kam Godin damazimin dera, o puvati? Ni manmaghin
 nighnisi?” **18** Ezi Iesus men nighnizir kurar kam gifo,
 egha kamaghin me migei, “Ia gumazir ifavaribagh amiba,
 ia tizim bagha na gifarasava ami? **19** Ia gavman ganidir
 dagiatam nan akagh.” Ezi me dagiar mam inigha iza a
 ganingi. **20** Ezi Iesus kamaghin men azai, “Kar tinan
 nedazim ko tinan ziam?” **21** Ezi me ghaze, “Mar Sisar
 nedazim ko an ziam.” Ezi a me migia ghaze, “Kamaghira,
 ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God
 daning.” **22** Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram
 gamigha, anetegha ghue. **23** Ezi aruer kamra, Sadyusiba
 Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua

dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesusin azai, **24** “Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh aremeghti, an aveghbuatam an amuim inigh an ikiti, amizir kam boriba batiti, an aveghbuamin ikizim kuavaremeghan kogham. **25** Ezi fomira aveghbuar 7pla, en tongin ike. Men avebam amuimin ikiava boritam inizir puvati, egha areme. Kamaghin amizi, an dozir mam an amuim inigha an iti. **26** Ezi an dozir kam uaghan boritam inizir puvatigha areme. Ezi aningin dozir mikezim ko an gin iziba kamaghiram ami. **27** Egha me bar ariaghire, ezi abuan amizir kam uaghan areme. **28** Kamaghin ni e mikim, gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!” **29** Ezi Iesus me ikarvagha kamaghin me migei, “Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei. **30** Gumazamizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam. **31** “Ezi ki ua dikavamin dughiam bagh ian azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar kamin ganiz, o puvati? A ghaze, **32** ‘Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamira itibar God.” **33** Ezi gumazamiziba an akar kam baregha digavir kuram gami. **34** Farisiba orazi, Iesusin migirigiaba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvagha a bagha izi. **35** Me ko izir gumazir mam, a Judan Arazibagh fozir gumazim. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai, **36** “Tisa, Godin Akar Gavgavir manamra

maba bar dagh afira egħa faraghavira iti?” 37 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegħ. 38 Kar Akar Gavgavir bar ekiam, egħa Akar Gavgavir iġharazibar faraghavira iti. 39 Ezi an ġirara irim. A kamakin: ni uabira uabi gifongezi mogħin, gumazamizir iġharazibagħ ifongegħ. 40 Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigħa izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning ġisin tu.” 41 Farisiba uari akuvagħa ikiav itima, Iesus men azara, 42 “Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmagħin a ġinighnisi? A tinan otarim?” Ezi me an migia ghaze, “A Devitin Ovavim.” 43 Ezi Iesus kamaghin men azai, “Manmagħin amizi, Godin Duam nighnizim Devit ganingizi, a gumazir kam, ‘Ekiam,’ a gati, egħa kamaghin migia ghaze: 44 “‘Ekiam, nan Ekiam migia ghaze, “Ni nan agharir guvimin daperagħ iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragħ me isi nin dafarim datighti, me nin dagarimningin apengan ikiam.” 45 “Ezi ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamin migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmagħin, gumazir kam ua Devitin Ovavimin min iti?” 46 Ezi men tav bar Iesus ikarvagħan buragħburaki. Egħa me aruer kamin ikegħa ghua ua ġin bizitam bagħa an azangan atiati.

23 Ezi Iesus ġin gumazamizir aviriba ko an suren gumazibagħ egħari. 2 Egħa kamaghin migei, “Judan Arazibagħ fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigħa Moses Osirizir Araziba ia gegħari. 3 Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragħa dagħ egħari mogħin dar amu. Egh me amir araziba, ia men ġin

mangi dar amuan marki. Me migirigiar bar aviribagh
 amua egħa uari dar ġin zuir puvati. **4** Me kamaghin
 amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumazamizibar
 dipizibagh isin arizima, me da ateran buragħburasi. Egħa
 me tong uan dafar puzitamın men akurvagħan nighnizir
 puvati. **5** “Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagħ ami.
 Me Godin Akar maba, uan daveriaba ko guaghafivibar
 da osirigha, egħa dagħ amizi, da bar ekefe, ezi me da
 azui. Egħa korotiar apinibar itir dueviar bar ruariba,
 me da azui. Egħa ghaze, e arazir kamin uari akakagh
 suam, e guizbangira Godin akabar ġin zui. **6** Egħa isar
 ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir
 dipenibar aven dabirabir aghuaribagh apiaghiri. **7** Egh
 me maketin danganibar mangiti, gumazamiziba ‘Tisaba’
 me darigh, men ziaba fasa me bar akonge. **8** “Ki ghaze,
 gumazitam ia ‘Tisa’ a darighan marki. Bar marki. Ian
 tisan bar vamira, ia bar aveghdiariba. **9** Egh ia nguazimin
 kagh gumazitam ‘Afeziam’ a darighan marki. Ian Afeziar
 bar vamira, a uan Nguibamin iti. **10** Egh me ‘Gumazir
 Dapanim’ ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir
 vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. **11** Ian
 gumazamizir ekiaba pura ian ingangarir gumazamizibar
 min iki. **12** Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam.
 Egħti gumazamizir uari abiriba, God me fegħti me ziar
 ekiaba iniam.” **13** Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Ia
 Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar
 ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh
 Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumazamiziba azenan
 iti. Egħa ia uagħan aven mangan aghua. Ezi gumazamiziba

aven mangasava amima ia men tuaviba apiri. **15** “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam batogh Judan Arazibar a geghanti, a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damighti, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam. (Geenna g1067) **16** “Ia damazir okaviriziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumazamizibar sure gamua ghaze, ‘Gumazir manam guizin mikimsiva, Godin Dipenimin akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsi, golin Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir arazimin gin mangi, a damu.’ **17** Ia gumazir onganir damazir okaviriziba, tizim Godin damazimin ekefe? Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimin aven iti, egha tuavir kamin golin kam Godin bizimin oto. **18** Egha ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, ‘Gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakaghti, an migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim ofa gamir dakozimin itir ofabar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir migirigiabar gin mangi.’ **19** Ia damazir okaviriziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti ofa gamir dakozimin itir ofaba, o ofa gamir dakozim uabi? Ia fo, ofaba ofa gamir dakozimin iti, egha tuavir kamin ofan kam Godin bizimin oto. **20** Eghti gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi,

ofa gamir dakozimin akakagh mikimti, an migirigiaba
 ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin itir ofaba
 uaghara aningin akakasi. **21** Egh gumazim uan migirigiaba
 gavgavim dar aningsi Godin Dipenimin akakagh mikimti,
 an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin
 aven itim, virara aningin akakasi. **22** Eghti gumazitam
 uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Godin Nguibamin
 akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atrivir dabirabim,
 ko Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara
 aningin akakasi. **23** “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba
 ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh
 amir gumaziba! Ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir
 10plan pozibar da arigha, egha dar pozir vamira God
 ganidi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir
 ekiaba ataghirasi. Ia, Godin guizin arazim, ko apanguvir
 arazim, ko nighnizir gavgavim Godin itir arazim, ia da gin
 amadi. Ia faragh arazir ekia kabar gin mangi dar amu,
 egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu.
24 Ia damazir okaviriziba, egha gumazir igharaziba tuavim
 men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsizimin
 itima, a bar deravira gara da isa da makuri. Ezi asizir
 ekiam kamel, a diparsizimin aven itima, an an garir
 puvatigha, a tui. **25** “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba
 ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir
 gumaziba! Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba
 rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izifa. Ia, okimakia
 araziba ko uarira uarigh nighnizir arazibar tuavimin,
 dagher kaba ini. **26** Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia
 faraghivira kapbar averiaba ruegh, eghti dar otighinaba

uaghan zuegham. **27** “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiam penin ghurghurim a gaghui, ezi matmatiamin ganganim azenan bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izifa. **28** Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira ian navir averiabagh izifa.” **29** Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egħa gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghavira dar adiaribagh ami. **30** Egħa kamagh uariv gei, ‘E ti uan inazibar dughiamin ikia, egħa ti men akuragħa Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatighai.’ **31** Ia kamagh migha uari akakagħa ghaze, ‘E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!’ **32** Aria, mangi, ia uan inaziba amua taghizir arazir kuraba, bar da gifagh! **33** “Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisighiva, ia isi helin avir ekiamin ia amangam! Ia man tuavitamin mangi, helin avim gitagħam? Bar puvatigham! (Geenna g1067) **34** “Kamaghin amizi, ia oragh, ki ia bagħa Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko Godin Arazibagh fozir gumaziba, me amangam. Egħti ia men taraziv sogħti me arimighiram, egħ tarazi isi ter ighuvibar me afughafugħam, egħ tarazi ian God ko migeir dipenibar aven benibar me fozorogħam. Egħ ia

uan nguibar ekiabar me batogh men gîntîghti, me ari nguibar igharazibar mangam. **35** Eghti arazir aghuibagh amir gumamaziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelîn dughiamin ikegha, iza Berekian otarim Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, ia Godin Dipenim ko ofa gamir dakozim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam. **36** Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighin itir gumamaziba me bativam.”

37 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Oio, ia Jerusalemin adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. **38** Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriame gava. **39** Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu!’”

24 Egha Iesus Godin Dipenimin miriam ategha azenan zuima, an suren gumaziba a bagha izi. Egha me Godin Dipenim an akakasi. **2** Ezi an akar kamin me migei, “Ia Dipenimin itir bizir aghuir kabar gari? Ki guizbangira ia migei, dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.” **3** Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin aperaghav itima, an suren gumaziba uarira iza kamaghin an azai,

“Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamin otivam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, ‘Ni ua izam,’ eghti nguazir kam uaghan givam?” (aiōn g165) 4 Ezi Iesus me ikaragha kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. 5 Kamaghin amizi, gumazir bar aviriba izi, nan ziam isiva uari gasi suam, ‘Kırara, ki Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim.’ Egh me gumazamizir aviribagh ifaram. 6 Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. 7 Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. 8 Osımtızir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin. 9 “Dughiar kamin me ian suighiva osımtıziba ia darıghiva ia misoghti, ia arimighiram. Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. 10 Egh dughiar kamin gumazamizir aviriba, me uan nighnizir gavgavir nan itim ategham. Egh pazi uarira uarir amuva, uari isi apanibar agharim darigham. 11 Eghti akar ifavarim akurir gumazir aviriba otivigh, gumazamizir aviribagh ifaram. 12 Eghti arazir kuraba bar izivaghti, kamaghin gumazamiziba uarigh ifongezir arazim ategham. 13 Eghti tina arazir kabar tongin gavgavigh iki, mangi dughiar nguazir kam givaghamim otoghti, God uam a iniam. 14 Eghti God

Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuir kam, me a
 inigh a isiva nguazimin itir ikiziba bar dar gumazamiziba
 bar me mikimtima, me a baragham. Eghtima gin nguazir
 kam givamin dughiam otivam.” **15** Egha Iesus migia
 ghua kamaghin migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God
 ifongezir puvatizim, Godin Dipenimin aven ikiam. A ikiti,
 God uan Dipenim ategham. Fomira Godin akam inigha
 izir gumazim Daniel bizir kamin gun mikeme. (Gumazir
 osizirir kamin garim, a deraghvira nighnigh egh a gifogh.)
16 Dughiar kamin Judian Distrighin itir gumazamiziba ari
 mighsiabar ghuavanangam. **17** Egh tav dipenimin pin itir
 avughsazir danganimin ikegh, nguazimin magiri, egh
 uam aven mangi uan bizitam inisi nighnighan marki. **18**
 Egh gumazir manam azenir ekiamin ikegh, egh uamategh
 dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki.
19 Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba,
 mehzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! **20**
 Ia amozimin dughiam ko Sabatin dughiatamin aran
 aghuaghiva, uari bagh God ko mikim. **21** Dughiar izamin
 kaba, da osimtizir ekiabar dughiaaba. God nguazim ko
 overiamin ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua
 kamaghin dughiatam otoghan kogham. **22** Ekiam uan
 gumazamizir misevezibagh nighnigha, dughiar kurar
 kamin dughiar maba aghorezi, da mong otefe. A ti dar
 aghorezir puvatizi, gumazamiziba bar ariaghireghai. **23**
 “Dughiar izamimin, tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraisra
 kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan,
 Kraisra muna!’ ia an akam baragham marki. **24** Gumazitaba
 iziva ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumazamiziba Ua me

Iniasa Misevezir Gumazim,' o 'ki Godin akam inigha
 izir gumazir mam,' egh me mirakelin bar ekiaba koma
 digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me
 kamaghin ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti,
 me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua
 bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa.
 Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiatiba
 me me gifarisi damuva avegham. **25** Ia oragh! Bizir
 ki faragha ia mikemeziba, da otivam. **26** "Kamaghin
 amizi, me ia mikim suam, 'Ia gan. A muna gumazamiziba
 puvatizir danganimin iti,' eghti ia mangan marki. Egh
 me suam, 'Ia gan. A kara, dipenir kamin aven modoghav
 iti,' ia men akam baraghan marki. **27** Ia fo, onimarim
 taghtagha, an angazangarim aruem anadi naghin ikegha
 nguazim bar anevaragha ghua aruem ghuaghiri naghin
 tu. Eghti Gumazamizibar Otarim ua izamin arazim,
 uaghan kamaghiram otivti, nguazimin itir darazi bar
 an ganam. **28** "Gumazir kuaba iti naghin, taragiaba uari
 akuvagham. Kamaghira, Gumazamizibar Otarim izitima,
 gumazamiziba bar an ganam." **29** Egha Iesus ua kamaghin
 migei, "Osintizir ekiar kaba otivigh givaghti: "Aruem
 mitategham, eghti iakinim isiraghan kogham, eghti
 mikoveziba overiamin asighiram, overiamin itir bizir
 gavgaviba bar uarira uari sivaghsivagh, uan danganiba
 ataghiragham.' **30** "Eghti, Gumazamizibar Otarim Izamin
 Dughiam, an arazarazim overiamin otivtima, nguazimin
 itir nguibaba bar aziam. Dughiar kamin gumazamiziba
 ganti, Gumazamizibar Otarim ghuariabagh isin iki, uan
 gavgavir ekiam koma angazangarir ekiam sara izam. **31**

Eghti sigham bar pamten arangti, a uan enselba ameghti, me nguazim ko overiamin danganiba bar dar mangi, a ua bagha misevezir gumazamiziba akuvam, egh enselba nguazimin otevíba bar, me akuvagh, men aku a bagh izam.” **32** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia emer fighin gan nighnizim iniam. **33** Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazamizibar Otaram a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. **34** Ki guizbangira ia migei dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. **35** Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham.” **36** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otaram uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo. **37** Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumazamizibar Otaram Izamin Dughiamin otivam. **38** Dipar ekier nguazim bar anevarazim tighar izamin dughiamin, gumazamiziba dagheba ko dipaba apa, uarir ikia mamaghira iti. Me kamaghin amua ikiav itima, Noa kurimin aven ghu. **39** Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumazamizibar Otaram izamin dughiam, uaghan kamaghiram otivam. **40** Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighiva tav ategham. **41** Amizir pumuning bretbar amusi plaua mirmir ikiti, God tav inighiva tav ategham. **42** “Kamaghin amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia

a gifozir puvati. **43** Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati.

44 Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazamizibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.” **45** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. **46** Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera. **47** Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamin ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. **48** Eghti ingangarir gumazir kam guizbangira ikuvigh, egh a uabi kamaghin nighnigham, ‘Nan ekiam zuamira izeghan kogham.’ **49** Egha uaghan a ko ingarir daraziv sogh, wainin dipabar ami gumazir dipar onganiba apiba ko ikiam. **50** Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. **51** Ingangarir gumazir kamin gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezir bar kuram a daningam. Egh a isiva ifavaribagh amir gumazibar tongin anetigham. Eghti a danganir kamin ikiva, arang atariba kuskugh mamaghira ikiam.”

25 Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10plan eghaghanimin min mangam. Gumazir mam igiamra amuimin ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavimin an apuasa zui. **2** Men 5pla, nighnizir aghuiba itima, 5pla nighnizir aghuiba puvati. **3** Egha 5plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, egha da bagha boretaba inizir puvati. **4** Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir misevir maba sara, ini. **5** Ezi gumazir amuimin ikiamim zuamira izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azima, me akui. **6** “Ezi dimagarir arizimin gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuimin ikiamim, a roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimin a batogh a ko izam.’ **7** Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri. **8** “Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba, nighnizir aghuim itibar aza ghaze, ‘En lamba mungasava ami. Kamaghin amizi, ia boretaba e daningigh.’ **9** “Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me ikaragha kamaghin migei, ‘Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, boreba amadir danganitamin uari bagh tabagh ivesegh.’ **10** Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatizir kaba ghuezima, gumazir amuimin ikiamim oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam bagha dipenimin aven ghue. Ezi gumaziba tiam asara. **11** “Ezi gin guivir ghueziba uamategha iza kamaghin migei, ‘Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam kuigh.’ **12** “Ezi a me ikaragha kamaghin migei, ‘Ki guizbangira ia migei, ki ia gifozir puvati.’” **13** Egha Iesus ghaze, “Kamaghira, ia deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar ia fozir puvatizimin, an

otogham.” **14** Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam nguibar saghon itimin mangasava ami mokin. Gumazir kam uan ingangarir gumazibar diazi me izima, a uan biziba isi, me danightima, me a bagh dar ganam. **15** A gumazibar araziba ko gavgavibar gara, dagiaba tuiragha da isa me ganingi. A mav 5,000 kina a ganiga, mav 2,000 kina a ganiga, mav 1,000 kina a ganingi. A kamaghin amigha ghu. **16** A ghuzima, gumazir 5,000 kina inizim maghira an ingara, 5,000 kinan mam a dagh isin uam a ini. **17** Ezi gumazir 2,000 kina inizim kamaghira amua, uaghan 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini. **18** Ezi gumazir 1,000 kina inizim ghua mozim okoregha uan gumazir ekiamin dagiaba isa mozim gatigha da modo. **19** “Ezi gumazir ekiam dughiar ruarimin saghon ikegha uamategha ize. Egha uan ingangarir gumazibar ingangaribagh fofoghasa men dei. **20** Ezi gumazir 5,000 kina inizim, 5,000 kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 5,000 kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 5,000 kinan mam dagh isin uam a ini.’ **21** “Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’ **22** “Ezi gumazir 2,000 kina inizim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 2,000 kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini.’ **23** Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami.

Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizi, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’ 24 “Ezi gumazir 1,000 kina inizim uaghan iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ki fo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi. 25 Kamaghin amizi, ki atiatingi, egha nin 1,000 kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.’ 26 “Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirazim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam. 27 Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isa, dagiar dipenim gatizir puvati? Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam. 28 Kamaghin amizi, ia a da 1,000 kina inigh, a isiva 10,000 kina itir gumazim daningigh. 29 Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham. 30 Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin anekunigh. Danganir kamin me puvira tuangiva arang, atariba kuskugh ikiam.” 31 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumamazibar Otarim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham. 32 Eghti nguazimin itir gumamaziziba bar

iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a me tuiragh, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mamın me amaga, memeba bizir mamın me amadi. **33** A sipsipba isi agharir guvimin da amang, egh memeba isi agharir kiriamin amangam. **34** Egh Atrivim kamaghin agharir guvimin itir gumazamizibav kimam, ‘Ia izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiamin a ia bagha danganir kam akiri. **35** Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na ganingi, ezi kuarim nan pirima, ia dipam na ganingi, ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenimin ghu, **36** ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na ganingi, ezi ki areima, ia nan akurvasi, ezi ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin amizi, ia aven izi.’ **37** “Eghti gumazamizir aghuiba kamaghin a ikaragham, ‘Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nin azima, e dagheba ni ganingi? Ezi dughiar manamra, kuarim nin pirima, e dipam ni ganingi? **38** Ezi dughiar manamra, ni nguibar igharazimin gumazimin min itima, e ni inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni ganingi? **39** Ezi dughiar manam, ni areima, e nin akura, o ni kalabusin itima, e ghua nin gani?’ **40** “Eghti Atrivim me ikaragh kamaghin me mikimam, ‘Ki guizbangira ia migei, arazir ia nan gumazamizir kinibagh amiziba, ia dar na gami.’ **41** “Egh Atrivim uan agharir kiriamin itir darazi kamaghin me mikimam, ‘Ia na gitagh! Ia Godin aningagharimin aven itir darazi! Ia mangi, avir munger puvatizimin mangi. Avir kam, me Satan uan

enselba ko me bagha anetizima a iti. (aiōnios g166) **42** Ki faragha mitiriam nan azima, ia daghetam na ganingizir puvati, ezi kuarim nan pirima, ia dipatam na ganingizir puvati. **43** Egħa ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenibar ghuzir puvati, ezi ki bibiamra itima, ia korotiatam na ganingizir puvati, ezi ki areima, ia nan akurazir puvati, ezi ki kalabusin itima, ia ghua nan ganizir puvati. Kamaghin amizi, ia na gitagh!’ **44** “Egħti me kamaghin a mikimam, ‘Ekiam, e dughiar manam nin gari, mitiriam nin agħe, o kuarim nin piri, o ni nguibar igharazimin gumazimin min ike, o ni bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusin ikezi, e deravira ni gamizir puvati?’ **45** “Egħti a me ikaragh kamaghin me mikimam, ‘Ki guizbangira ia migei, arazir ia gumazamizir kinibagh amizir puvatiziba, ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati.’ **46** Egħti gumazamizir kamaghin amiziba mangi, ivezir kuram iniam, kar mizazir givan koghamim. Egħti gumazamizir aghuiba mangi, ikirimirir aghuir zurara itim iniam.” (aiōnios g166)

26 Iesus migirigiar kaba agivagħa, uan suren gumaziba kamaghin me migei, **2** “Ia fo, aruer pumuning givagħtima, God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam otivam. Egħti me Gumazamizibar Otarim isi apanibar agharim datighiti me a isiva ter ighuvimin a gafugħam.” **3** Dughiar kamin, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin uari akufa. Gumazir kamin ziam Kaiafas. **4** Egħa me arazir mogometamin Iesusin suiragh a misuegħti an aremegħasa tuaviba buria, akabav sosi. **5** Egħa me kamaghin uariv

gei, “E isar ekiamin dughiamin an suighan kogham. E damuti, gumazamizir isamin itiba men naviba osemegh, egh midorozir dafatam damigham.” 6 Ezi Iesus ghua Betanin nguibamin aven Saimonin dipenimin iti, Saimon faragha lepan arimariam an mikarzim gami. 7 Dughiar kamin Iesus dagher dakozimin aperaghav itima, amizir mam, borer mughuridar aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamin misevim, me dagiar ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamin ivezim bar pin ko. Ezi amizir kam borer kam isava, Iesusin dapanim ginge. 8 Ezi an suren gumaziba kamaghin an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuridar aghuim zuim pazava a gami? 9 E ti anemadagha dagiar ekiatam inigha asaghasazibagh anighai.” 10 Ezi Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha osimtizim amizir kam garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami. 11 Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham. 12 Amizir kam nan namnam mozim bagh anekirasa, borer aghuir kam na ginge. 13 Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manabar Godin Akar Aghuim akuniva, amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira ikiam.” 14 Dughiar kamin Judas Iskariot, a 12plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghu. 15 Egha a kamaghin men azai, “Ki Iesus isiva ian dafaribar atighti, ia tizim na daningam?” Ezi me 30plan silvan dagiar maba menegha, da isa a ganingi. 16 Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri. 17 Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam

Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi ifongeghti, e an mangi bizibar kiram?” **18** Ezi a kamaghin me migei, “Ia nguibar ekiamin aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghin a mikim, ‘Tisa ghaze, nan dughiam roghira izegha gifa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelia Gitazir Dughiamin isam, e nin dipenimin daghebar amam.’” **19** Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri. **20** Ezi guaratighin Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti. **21** Me apava a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.” **22** Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar osemi. Egha me bar vaghvagha kamaghin an azangsis, “Ekiam, kirara marklama?” **23** Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a uaghan na ko ga uan dafarimning isa itarir vamira garugha uam aning asi. **24** Gumamazibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumamazibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi deraghail!” **25** Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, a Judas, a kamaghin an azai, “Ekiam, ni ti na migia ma?” Ezi Iesus ghaze, “Nirara, ni migei moghira!” **26** Iesus uan suren gumaziba ko apava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin

me mişei, “Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi.” 27 Egha a wain apir kavin mam inigha God minabagha, a isa me ganiga kamaghin mişei, “Ia bar wainin dipar kam ami. 28 Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire. 29 Ki guizbangira ia mişei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam amam.” 30 Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue. 31 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia dimagarir kamin na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia na ategh aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi moghin otivam: “‘Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima, sipsipba tintinimin aregham.’ 32 “Ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.” 33 Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.” 34 Ezi Iesus kamaghin a mişei, “Ki guizbangira ni mişei, datirighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikezimin, ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akam.” 35 Ezi Pita a mişei, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar mamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a mişei. 36 Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue. Egha a kamaghin me mişei, “Ia kagh dapiaghiv

ikiti, ki munagh mangi God ko mikimam.” 37 Egha a Pita ko Sebedin otarimning inigha, me ghue. Ezi an navim bar a basemezi, a bar paza uabi barasi. 38 Egha a kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan.” 39 Egha a mong isivagha ghugha, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migei, “Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi.” 40 Egha a dikavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezim bagha ghugha garima me akui. Ezi a kamaghin Pitan azai, “Manmaghin ami? Ia ti na ko dughiar otevimin gan ikian kogham o? 41 Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi.” 42 Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, osimtizir kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi.” 43 Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. 44 Ezi a me ategha dughiar mikezimin ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin uam a ko migei. 45 Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazamizibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. 46 Ia dikafigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamim, a muna izi!” 47 Iesus kamaghin

mîgiavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar
 mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba
 inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko
 Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi. **48**
 Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha
 ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim,
 anarira Iesus. Ia an suiragh.” **49** Egha a Iesus bagha
 ghuavira ikia ghaze, “Tisa, dimagarir aghuim.” Egha an
 tore. **50** Ezi Iesus kamaghin a mîgia ghaze, “Namakam,
 ni damuasa izezir bizim, ni zuamiram a damu.” Ezi
 gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an
 suiki. **51** Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan midorozir
 sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir
 gumazimin kuarim atu, ezi an kuarim dutuaghiri. **52** Ezi
 Iesus kamaghin a mîgia ghaze, “Ni ua uan sabam isi an
 misevim darugh. Gumazir sababar igharazibav soziba, me
 sababaram arighiram. **53** Ni ti kamaghin fozir puvati? Ki
 ifueghiva uan Afeziamin azaraghti, a midorozir enselin
 aviriba amadagham, men dibobonim 12plan midorozir
 gumazir okoruar bar ekiabagh afiragham. Ezi me iza nan
 akuraghai. **54** Ki kamaghin damighti, Godin Akinafarim
 mikemezir migirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim
 na bativamin bizir kabav keme.” **55** Egha Iesus maghirama
 gumazir an suighasa izeziba kamaghin me mîgia ghaze,
 “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan
 suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi? Ki
 zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizir divazimin aven
 gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua.
56 Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia

kamaghin na gami.” Ezi Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are. **57** Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba iza uari akuvagha iti. **58** Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenim avinizir divazimin aven ghu. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa. **59** Dughiar kamin, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, akar ifavaribar Iesus gasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham. **60** Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza, **61** kotin aven migia ghaze, “Gumazir kam kamaghin migei, ‘Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarigham.”” **62** Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” **63** Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a migia ghaze, “Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otirimra, o puvati?” **64** Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Are, ni mikemezi moghira. Ki guizbangira ia migei, ia gin ganti, Gumazamizibar Otirim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariabagh isin izam.” **65** Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam

abigha kamaghin migei, “A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh uam akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi! **66** Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?” Ezi me a ikaragha ghaze, “An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam.” **67** Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi. **68** Egha ghaze, “Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, ‘Kar gumazir manam ni misosi?’” **69** Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir guivir mam an boroghira iza ghaze, “Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike.” **70** Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, “Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati.” **71** Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir guivir igharazir mam iza an ganigha, gumazamizir an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, “Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike.” **72** Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati.” **73** Ezi gin gumazir roghira tuivighav itiba iza kamaghin Pita migei, “Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei.” **74** Ezi Pita ua bagha pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha migia ghaze, “Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh.” A kamaghin mikemegha givazi, tuarim maghiram ake. **75** Ezi Pita Iesus

mikemezir migirigiam giniri, “Tuarim tighar akegham, eghti ni faraghivira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na gifozir puvati.” Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27 Ezi aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba Iesus misueghti an aremeghasa akabar kiri. **2** Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati. **3** Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui. **4** Egha ua kamaghin migei, “Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham.” Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, “Kar en bizim puvati. Nin bizimra.” **5** Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenim avinizir divazimin aven da kunigha ghua uabi guragha areme. **6** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, “Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar arighan kogham.” **7** Egha me akam misueggha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otogham. **8** Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam “Ghuzir Nguazim,” a gati. Ezi me

dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti. **9** Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin otifi. A kamaghin migia ghaze, “Me 30plan silvan dagiaba ini, kar Israelia gumazir kam givezasa atizir ivezim. **10** Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese.” **11** Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pilat kamaghin an azai, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.” **12** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba akar aviriba isa Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati. **13** Kamaghin amizi, Pilat ua kamaghin an azai, “Me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?” **14** Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pilat nighnizir aviribagh ami. **15** Azeniba bar, Romin gavmanin gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekier kamin dughiamin, a kalabusin itir gumazitam ateghti, an azenimin mangam. Kalabusin itir gumazir gumazamiziba ifongezir manam, Pilat a isi me bagh anemangam. **16** Ezi dughiar kamin gumazir arazir kurabar ziam itir mam, a kalabusin iti. An ziam Barabas. **17** Ezi gumazamizir aviriba iza uari akufa, ezi Pilat kamaghin men azai, “Ia tina gifonge, eghti ki ia bagh anetaghiragham. Ki Barabas ataghiragham, o Iesus, me a dibora ghaze, ‘Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,’ ki anetaghiragham?” **18** Pilat fo, me Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a inigha kotiamin ize, egha kamaghin men azai. **19** Egha Pilat uaghan kotiabagh amir dabirabimin aperaghav itima,

an amuim a bagha akam amaga ghaze, “Ki dimangan irebamin arazir kuraba puvatizir gumazir kamin gani, egha bar osemi. Kamaghin, ni arazitamin a damuan marki.” **20** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba, gumazamizir avirimin navibagh iniva ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham. **21** Ezi gavmanin gumazir ekiam ua men aza ghaze, “Ia gumazir manam gifonge, eghti ki anetaghiragham?” Ezi gumazamiziba dia ghaze, “E Barabas gifonge.” **22** Ezi Pailat men azai, “Eghti, Iesus me a dibora ghaze, ‘God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim,’ ki manmaghin a damuam?” Ezi me bar dia ghaze, “A isi ter ighuvimin a gafugh!” **23** Ezi Pailat kamaghin men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?” Ezi me bar pamten dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!” **24** Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, midorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, “Gumazir kamin ovevem, a nan osimtizim puvati. Kar ian bizimra.” **25** Ezi gumazamiziba a ikarvagha ghaze, “An ovevemin osimtizim mar en iki, egh en boribar iki.” **26** Kamaghin amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham. **27** Ezi gavmanin gumazir ekiamin midorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuzi, midorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti. **28** Egha me an korotiaba suegha, korotiar agheviri ruarir mam isa a

garu. **29** Egha me dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha fidizir mam isava an agharir guvim gatizi, an an suira. Ezi me tevibar apira a dipova ghaze, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” **30** Egha me a giparava a suirazir fidizim inigha an dapanim misosi. **31** Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, korotiar me a gaghuiziba suegha, uam ananaba a gaghui. Egha a isa ter ighuvim a gafughafughasa an akua zui. **32** Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, Sairinian nguibamin gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusin ter ighuvim gisaghpu. **33** Egha me ghua danganir mam otifi, an ziam Golgota. (Danganir kamin ziamin mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.) **34** Ezi me danganir kamin Iesus damasa me dipar aninganir mam wain sara a veregha, mam inigha Iesus ganidi. Ezi a muziarimram amegha puram anetaki. **35** Ezi midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvimin a gafu. Egha an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. **36** Egha danganir kamin apiagha anesavsuisi. **37** Me an dapanim gisin, an kotim gamizir migirigiam osiri. Men osirizir akam ghaze, “Kar Iesus, a Judabar Atrivim.” **38** Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir kiriamin itir ter ighuvim gafu. **39** Ezi gumazamiziba mangi izegh gamua Iesus dipova, uan dapaniba roa ghaze, **40** “Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikezimin uam

an ingarasa mikemezim! Ni uabi uabin akuragh! Egh ni guizbangira Godin Otarim, ni ter ighuvim ategh izighiri.” 41 Ezi kamaghira ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba izava a dipova ghaze, 42 “A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabin akurvaghan ibura. A Israelian Atrivim, kamaghin a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e nighnizir gavgavim an ikiam. 43 A nighnizir gavgavim Godin ikia, egha ghaze, ki Godin Otarim. Eghti God guizbangira ifongiam an ikiva, datirighin an akuraghti, e ganika!” 44 Ezi kamaghira okimakiar gumazir Iesusin boroghin ter ighuvimningin guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a migei. 45 Ezi aruem iza pazaghar torim gatima, mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha ghua, dughiam 3 kloghin guaratizimin tu. 46 Egha dughiam 3 kloghin boroghira izima, Iesus pamten kamaghin dei, “Eli, Eli, lama sabaktani?” Akar kamin mingarim kamakin, “Nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki?” 47 Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, “Gumazir kam ti Elaijan dei.” 48 Egha men mav zuamira ivegha ghua dipamin suizir bizir mam inigha wainin afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizivazima, an a isa aghorir mam gati. Egha aneremasa a isa Iesusin amadi. 49 Ezi marazi migia ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.” 50 Ezi Iesus ua pamtem diagha uan duam suegha areme. 51 Ezi dughiar kamra, Godin Dipenimin guraghav itir inir ekiam pin ikegha tongira bigha, ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim otozima, dagiar

ekiaba biaghire. **52** Ezi matmatiaba kuaghirima, Godin gumazamizir avirir ariaghireziba ua dikavigha, **53** egha uan moziba ataki. Eghti gin Iesus dikavightima, me nguibar ekiam Jerusalemin aven mangam. Eghti avirir ekiam men ganam. **54** Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam, uan midorozir gumaziba ko, me garima mikimkizim otozima, arazir kaba otivima, me bar puviram atiati. Egha me kamaghin migei, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra.” **55** Amizir aviriba uaghan izegha iti. Me Galilin Distrik ategha Iesusin akurvaghasa an gin ize. Amizir kaba mong saghon tuivighav ikia gari. **56** Men tongin, Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimningin amebam. **57** Ezi aminim pirasava amima, Arimatean nguibar ekiamin gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagiar aviriba itir gumazim. **58** A uaghan Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusin kuam iniasa an azai. Ezi Pailat midorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganingi. **59** Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mamin a riki. **60** Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagha okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagiar ekiam mam poghpuegha ghua mozimin akam gasaragha, anepiri. A kamaghin amigha ghu. **61** Ezi Maria, Makdalan nguibamin amizim, koma Marian igharazir mam, aning mozimin boroghin aperaghav ikia, an gara iti. **62** Ezi Sabat bagha bizibar kirir dughiam gifa, ezi an gin izir dughiamin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha ghue. **63** Me ghuegha kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, e

gumazir ifavarir kam ikia mikemezir migirigiar mam giniri. A ghaze, 'Aruer pumuning ko mikezim givaghtima ki ua dikavam.' **64** Kamaghin amizi, ni mikemeghti, me mozim aruer pumuning ko mikezimin deragh anepirigh. Puvatightima, an suren gumaziba an kuam okemegh, egh gumazamizibav kim suam, a ua dikafi. Eghti an ifavarir akar kam, a faragha amizir ifavarir akam gafiragham."

65 Ezi Pailat kamaghin me migei, "Ia mangi, midorozir gumaziba inigh me mikemeghti, me mozimin gan iki. Egh ia mangi, mozim apirasa ifongezi moghin, ia damuva, egh bar anepirigh." **66** Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimin min bizir mam mozir akam gighufa, egh me fogham, gumazitam dagiam giraghan kogham. Egha midorozir gumaziba arighizima, me mozimin gara iti.

28 Ezi Sabatin dughiam givazima, Sanden bar mizaraghara aruem anadima, Makdalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimin ganasa izi. **2** Ezi mikimkizir ekiam maghiram oto. Ezi Godin enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, dagiar Iesusin mozir akamin itim poghpuegha, mong mozir apinimin ghugha, dagiam gaperaghav iti. **3** Enselin ganganim, mati onimarim taghtazi moghin gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri. **4** Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inigha egha aremezi moghin iti. **5** Ezi ensel kamaghin amizir kamning migei, "Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvim gafuzir gumazim Iesus bagha gara izi. **6** A kagh itir puvati. A faragha mikemezi moghin a ua dikavigha gifa. Gua izi, a kagh irighav ikezir danganimin gan. **7** "Egh gua zuamira mangi, an suren gumazibav

kim suam, a ua dikavigha givagha mozimin itir puvati.
 Ia oragh. A ia bativasa faragha Galilin Distrighin zui.
 Ia mangi, munagh an ganam. Ki bizir kamin gun gua
 mikimasa ize.” 8 Ezi amizimning puv atiatiaa, egha
 uaghan bar akonge. Egha zuamira mozim ategha, ivegha
 Iesusin suren gumazibav kimasa zui. 9 Ezi Iesus tuavimin
 maghira aning bato, egha ghaze, “Mizarazir aghuim.”
 Ezi aning an boroghin ghua, an dagarimningin suiragha
 an ziam fe. 10 Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze,
 “Gua atiatingan marki. Gua mangi, nan aveghbuabav
 kim suam, me Galilin Distrighin mangi egh munagh
 nan ganam.” 11 Amizimning Iesusin suren gumaziba
 bagha zuima, midorozir gumazir mozimin gara ikeziba
 Jerusalemin ghuegha, otivizir araziba bar dar gun ofa
 gamir gumazir ekiabav keme. 12 Ezi ofa gamir gumazir
 ekiaba, Judabar gumazir aruaba inigha akar mam akiri.
 Egha dagiar aviribar midorozir gumazibagh ivezegha,
 13 egha me migia ghaze, “Ia kamaghin mikim suam, e
 akuima, an suren gumaziba dimagarimin izava an kuam
 okemegha ghue. 14 Eghti gavmanin gumazir ekiam akar
 kam bareghtima, e uari a ko migirigiam akiram, eghti ia
 osimtiziba puvatigham.” 15 Ezi midorozir gumaziba dagiar
 kaba inigha, gumazir ekiaba mikemezi moghin ami. Ezi
 akar kam ghua Judabar tongin bar ekefegha iza dughiar
 kamin, Judaba kamaghira migiavira iti. 16 Ezi Iesusin
 suren gumazir 11pla Galilin Distrighin ghua, mighsiar
 a me bativasa mikemezimin oto. 17 Egha me Iesusin
 garava an ziam fe, egha men marazi okam nighnisi. 18
 Ezi Iesus men boroghira iza kamaghin me migei, “God

nguazim ko overiam gativamin gavgaviba bar na ganingi.

19 Kamaghin amizi, ia nguazimin itir nguibaba bar dar mangi, ikiziba bar dar gumazamiziba, me damuti, me nan suren gumazamizibar otiv. Eghti ia Afeziamin ziam ko, Otarimin ziam, ko Godin Duamin ziamin me ru. **20** Egh ki ia mikemezir migirigiaba, ia bar da isiva men sure damu, eghti me dar gin mangi. Ia deravira fogh, ki ia ko ikivira iki mangiti, nguazir kamin dughiam givagham.” (aiōn g165)

Mak

1 Kar Godin Otarim Krai Iesusin Akar Aghuim. **2** God fomira uan akam isa, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganingi. Ezi an an osirizima, an akinafarimin iti. Akar kamra kara: “Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangi ni bagh tuavim akiram. **3** Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.’” **4** Kamaghin amizima, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava gumazamiziba puvatizir danganimin ikiava gumazamiziba rua kamaghin akam akuri, “Ia navibagh iraghti, ki ia rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham.” **5** An akar kabav geima Judian Distrighin itir nguibaba koma Jerusalemin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, me bar iza uan arazir kurabar gun migeima, a Jordanin Fanemin me rue. **6** Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, an asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam gike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api. **7** Ezi an akam kamaghin migei, “Nan gin izamin gumazim an gavgavim guizbangira nan gavgavim gafira. Ki an min garir puvati. Ki uaghan aviraghiva an dagarir asuabar beniba firan gavgaviba puvati. **8** Ki dipamin ia rue, eghti a gin Godin Duamin ia ruam.” **9** Dughiar kam Iesus Galilin Distrighin itir nguibam, Nasaret, ategha Jon bagha izezima, a Jordanin Fanemin a rue. **10** Iesus dipamin aven ikegha azenan otivavira ikia garima overiam kuiaghirizi Godin Duam bunbamin min mighhegha a bagha izaghiri. **11** Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikiava

kamaghin dei, “Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifuegha
 ni bagha bar akonge.” **12** Ezi Godin Duam anemadazima a
 gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. **13** A ghugha,
 40plan dughia bar danganimin kamin itima, Satan a gifarasa
 a gakaghor. A ruarimin itir asiziba ko ikia dar torimin
 itima, Godin enselba an garava an akurvasi. **14** Ezi me Jon,
 Gumazamiziba Ruer Gumazim, inigha kalabus gatizima,
 Iesus gin Galilin Distrighin ghugha Godin Akar Aghuim
 akuri. **15** A kamaghin migei, “Dughiam otogha gifa. God
 Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. Ia navibagh iragh
 nighnizir gavgavim Godin Akar Aghuimin iki.” **16** Dughiar
 mam Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimin ghua
 Saimon uan dozim Andru ko aningin garima, aning osiriba
 baghava uan iver ekiaba akuri. Aning osiriba isa dagiaba
 bagha da amadir gumazimning. **17** Ezi Iesus kamaghin
 aning migei, “Gua nan gin iziti ki guan akakaghtima, gua
 osiriba isi moghin gumazamiziba iniam.” **18** Ezi aning an
 akam baraghavira uan iveba ategha an gin zui. **19** Ezi
 a mong sivagha ghua, Sebedin otarim Jems uan dozim
 Jon ko aningin garima aning uan botin ikiava uan iver
 ekiabar kiri. **20** An aningin garavira aningin diazima,
 aning maghira uan afeziam Sebedi koma an ingangarir
 gumaziba ataghizi me uan botin itima aning Iesusin
 gin zui. **21** Ezi Iesus ko an gin zuir darazi Kaperneamin
 ghue. Me zuezi Sabat otozima, a God ko migeir dipenimin
 aven ghugha, dipenir kamin aven itir gumazamizibar
 sure gami. **22** A men sure gamima gumazamiziba bar
 an akam baregha digavir kuram gami. An migirigiar
 kaba mati gavgavim itir gumazimin migirigiaba. An

miğirigiaba Judan Arazibagh fozir gumazibar miğirigiabar
 min zuir puvati. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami.
23 A kamaghin me miğiavira itima gumazir duar kuram
 apazazir mam God ko miğeir dipenimin aven izegha dei.
24 A dia kamaghin miği, “Ni manmaghin e damuasa,
 Nasaretin gumazim Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki
 ni gifo, ni God amadazir gumazim, ni Godin damazimin
 zuezir gumazim.” **25** Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin
 a miği, “Ni nimira iki, egh gumazir kam ategh azenan
 izegh.” **26** Ezi duar kurar kam Iesus baregha gumazir kam
 gunabagha araviram azenan ize. **27** Ezi gumazamiziba bar
 bizir kamin ganigha guizbangira digavir kuram gamigha
 uarira uarir azangsi, “Kar manmaghin amizir bizim? A
 suren arazir igiam e gami. A gavgavim itir akabav gei.
 A uaghan akar gavgavimin duar kurabav geima da an
 akam barasi.” **28** An amizir bizibar eghagham zuamira
 Galilin Distrik bar a garui. **29** Ezi Iesus gumazir maba
 ko God ko miğeir dipenim ategha Saimon ko Andrun
 dipenimin zuima, Jems ko Jon me ko zui. **30** Me ghua
 garima Saimonin asamim aria mikarzim fiava dakozi
 girighav itima gumazir maba an gun Iesus miği. **31** Me a
 mikemezima, an a bagha ghuava an dafarimin suiragha
 a ghufe. Ezi an arimariam anetaghizima a dikavigha
 dagheba me ganidi. **32** Guaratizir kamra, aminim pirizima
 me gumazamizir arimariar kuraba koma gumazamizir
 avirir duar kuraba apazaziba bar me inigha Iesus bagha
 izi. **33** Nguibar kamin itir gumazamiziba bar izava dipenir
 kamin tiar akamin uari akufa. **34** Ezi Iesus arimariar guar
 aviriba itir gumazamizir aviriba men arimariabagh amizi,

me ghuamaghe. A duar kurar aviriba saram otoghezima da gumamaziziba ategha azenan ize. Duar kuraba a gifo, a Godin Otarim. Ezi kamaghin a ghaze, ia kamaghin mikiman marki suam, Ki Godin Otarim. Egha a men anogoroke. **35** Egha amimzaraghan aminim tighar itima, Iesus dikavigha dipenim ategha ghuava gumamaziziba puvatizir danganimin ghugha God ko migei. **36** A ghuzi Saimon uan roroaba ko a buriagharui. **37** Me ghua an apigha kamaghin a migei, “Gumamaziziba bar ni buri.” **38** Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin migei, “E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki munagh uaghan Godin akam akunam. Ki bizir kam bagha ize.” **39** A kamaghin mikemegha, Galilin Distrighin danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenibar aven Godin akam akurava gumamazizibagh apazazir duar kuraba batosi. **40** Ezi gumazir lepa itir mam Iesus bagha izava, an guamin aviragha tevimning apirigha puvira a gaghori, “Ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.” **41** Ezi Iesus kamaghin oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh.” **42** Iesus kamaghin mighiavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizi an mikarzim ua dera. **43** Ezi Iesus gumazir kam amaga akar gavgavimin kamaghin a migei, **44** “Ni oragh, ni batozir bizir kam ni an gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumamaziziba fogh suam, nin arimariam gifa.” **45** Ezi gumazir kam Iesus a mikemezi

moghin damuan aghuagha, bizir kamin gun bar me migei. Kamaghin amizi, maburan avirim Iesus akuvazima, a nguibar ekiatamin aven azenaram aruir puvati. A uabira itir danganimin itima, gumazamiziba a bagha tintinibar izavira iti.

2 Ezi dughiar maba givazima, Iesus uamategha Kaperneamin ghu. A ghua dipenimin itima gumazamizir aviriba a uamategha izezir akam baraki. **2** Me akar kam baregha izezima dipenim bar izivazi an tiar akam sara izifa. Ezi Iesus Godin akam me mikiri. **3** An akam akurima, gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir pumuning ko pumuning akuriamin a gisaghpugha izi. **4** Me iza garima dipenimin tiar akam bar izifa, kamaghin amizi, me Iesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam inigha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha beniba akuriam dafegha anemadazima a Iesus bagha ghuaghiri. **5** Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin soroghafariba amirazir gumazim migei, “Nan borim, ki nin arazir kuraba gin amada.” **6** Iesus kamaghin a migeima, Judan Arazibagh fozir gumaziba apiaghav ikiava uarira uan navir averiabar kamaghin migei, **7** “Gumazir kam tizim bagha kamaghin migei? A Godin danganim iniasava ami! Gumazir kinitam gumazir igharazitamin arazir kuraba gin amadaghan kogham. God uabira.” **8** Me kamaghin nighnizima, Iesus zuamira uan navir averiamin men nighnizibagh fogha kamaghin me migei, “Ia manmaghsua uan navir averiabar aven kamaghin nighnisi? **9** Ki akar manam mikimam?

Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. **10** Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumamazibar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, **11** “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” **12** Egha a migiavira itima me gari gumazir kam dikavigha uan akuriam inigha azenan ghu. Gumamaziba bar an ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fa kamaghin migei, “E faragha bizir katamin ganizir puvati!” **13** Ezi Iesus ua Galilin Dipar Akaremin miriamin ghuaghiri. A ghuaghirima, gumamazir aviriba izava uari akuvazi, a men sure gami. **14** A men sure gamua dipar miriamin ghua Alfiusin otarim Livain garima, a gavman daningamin dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. Iesus an gara, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi.” Ezi Livai a baregha, dikavigha an gin zui. **15** Egha gin Iesus Livain dipenimin ikiava uan suren gumaziba koma api. Ezi dagiaba isir gumazir aviriba ko arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghin amir aviriba, me uaghan Iesusin gin arui. **16** Me apavira itima, Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me uaghan Farisiba, me an ganigha, an suren gumazibar azangsisi, “A manmaghsua dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?” **17** Ezi Iesus men azangsizim baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumamaziba, dokta bagha zuir

puvati. Gumamazir arimariaba itibara, me dokta bagha
 zui. Ki Godin damazimin derazir gumamaziziba bagha
 izezir puvati. Ki gumamazir arazir kurabagh amibar
 dimasa ize!” **18** Ezi dughiar mam Jonin suren gumaziba
 ko Farisin suren gumaziba, me God ko mikimasa dagheba
 ataghirasi. Ezi Iesusin suren gumaziba dughiar kamin
 apima gumazir maba Iesus bagha izava kamaghin an
 azangisi, “Kar manmaghin amizir arazim, Jonin suren
 gumaziba ko Farisibar suren gumaziba, me datirighin God
 ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba
 God ko mikimasa dagheba ataghirazir puvati?” **19** Ezi
 Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin
 ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti me
 dagheba ategham, o puvati? Puvatigham. A me ko ikiti me
 dagheba ataghiraghan kogham. **20** Me dagheba ataghirazir
 dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin
 ikiamim, me me dam a inigh mangitima, dughiar kabar
 me dagheba ataghiragham. **21** “Gumazitam inir avizir
 igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir
 puvati. A kamaghin damighiva egh a ruti, inir avizir
 igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an
 torim guizbangira bar ekevegham. **22** Eghti gumazitam
 wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam
 guruighan kogham. A kamaghin damighti, wainin dipam
 gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin
 dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim
 virara ikuvigham. A kamaghin damuan kogham. A wainin
 igiam inigh asizir inir misevir igiamra ruigham.” **23** Egha
 Iesus Sabatin dughiar mamin, raizin min garir dagher

mam wit, an an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba a ko ghuava witin oviziba isi. **24** Me zuima Farisin maba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan. Me manmaghsua arazir kam gamuava Sabatin arazimin gin zuir puvati?” **25** Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, “Devit amizir bizim, me an osirizima a iti, ezi ia ti an ganiz, o puvati? A uan adarazi ko mitiriam men azima a bizir kam gami. **26** Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. An da apava, uaghan maba isa uan gumazibagh aningizima, me uaghan da ame. Dughiar kam Abiatar, ofa gamir gumazibar dapanim itima, Devit bretin kaba ame. Judabar arazir kam iti. Bretin kaba ofa gamir gumazibaram ada api, gumazamizir kiniba puvati. Ezi Devit, a gumazir kinim, egha a bretin kaba ame.” **27** Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God gumazamizibar akurvaghasa Sabat ati. A Sabat bagha gumazamiziba atizir puvati. **28** Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”

3 Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko migeir dipenimin ghua garima, dafarim ekonezir gumazir mam, gumazamizir aviribar tongin dipenir kamin aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bizitam damighti, me akam agasasa bar deraviram an gari. Me kamaghsua an gari. A Sabatin gumazir kamin akuragham, o? **3** Me bizir kam bagha an garavira itima, Iesus kamaghin dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh izi bar en guamin tugh.” **4** Gumazim dikavigha tuzima, Iesus kamaghin men azara, “Arazir manam Sabatin arazim

abiki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o gumazim gasighasigham?”

A kamaghin men azarazima, me bar nimira iti. **5** An damazimning bar gumazamizibagh aruava, navimin aven men atari. A men garima, men naviba gavgavigha apangkuvir nighniziba men puvati. Kamaghin a bar osemegha gumazim kamaghin a migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazir kam uan dafarim onezima, an dafarim ua dera. **6** Ezi Farisiba kamaghin ganigha dipenim ategha azenan ghuegha Herotin gumaziba ko ikia Iesus misoghasa akabar kiri. **7** Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Galilin Dipar Akaremin ghuaghiri. A ghuaghirima gumazamizir aviriba Galilin Distrighin ikegha an gin ghuaghiri. **8** Gumazamizir aviriba Judian Distrik ko, Jerusalemin nguibam ko, Idumean Distrik ko, Jordanin Fanemin vongin itir danganiba ko, Tair ko Saidonin nguibamningin ikegha Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avirir kaba, me an amizir bizibar akam baregha a bagha ghuaghiri. **9** Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviribar akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba agivasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia botin tam inigh izi puram anetighti a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam.” **11** Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba iza, Iesusin gara duar kuraba zuamira me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghin dia migei, “Ni Godin Otarim.” **12** Me kamaghin migeima, a men anogorogha ghaze, me an gun

gumazir igharazibav kiman marki. **13** Egha Iesus dipar miriamin ikegha dikavigha mighsiamin ghuavanabogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui. **14** Me zuima a gumazir 12pla misevegħa ziar kam, aposelba, me gati. Egħti me a ko ikti, a ġin me amangiti me mangi Godin Akar Aghuim akunam. **15** Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogħam. **16** A misevezir gumazir 12plan ziabar kara. Saimon (Iesus ġin ziar kam, Pita, a gati), **17** Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamin mingarim kamaghin għu, atara pamtem migeir gumazimning), **18** Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfiusin otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotbar gumazir mam), **19** ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim. **20** Egha Iesus uamategħa dipenimin aven ghugħa itima gumazamizir aviriba izava anakufa. Me bar anakufa, kamaghin amizi, a uan suren gumaziba ko dagħebar aman ibura. Me damamin dugħiaba puvati. **21** Ezi gumazamizir maba kamaghin migei, “An ongani.” Ezi Iesusin adarazi akar kam baregħa, a inigh mangasa izi. **22** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem in ikegha izaghira kamaghin migei, “Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi.” **23** Ezi Iesus me migeir akam baregħa, egha kamaghin gumazamizibar diagħa akar isin zuir mabar me migei, “Satan manmagħin uabira uabi batuegħam?” **24** Kantrin tam in gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv sogħti, kantrin kam ikian kogħam. **25** Egħti dipenir vamiran itir darazi uari abigh uarira uariv sogħ dipenir

kamin itir darazi ikian kogham. **26** Kamaghira Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. **27** “Eghti gumazir manatam puram aven mangi gumazir gavgavitamin dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh, egh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham. **28** “Ki guizbangira ia migei, gumazamizibar arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti. **29** Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam.” (aiōn g165, aiōnios g166)

30 Me faragha kamaghin a migia ghaze, “Duar kurar mam a gapasa.” A bizir kam bagha, akar kabar me migei. **31** Ezi Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesus mikimasa aven zui. **32** Ezi gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikia kamaghin a migei, “Ni oragh, nin amebam ko doziba ni bagha izeghava azenan iti.” **33** Me a mikemezima a kamaghin men azara, “Tina nan amebam? Te nan doziba?” **34** A kamaghin men azaragha, egha an okarigha apiaghav itir gumazamizibar gara, kamaghin me migei, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara. **35** Gumazamizir God ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

4 Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa

anekuvagha guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin mamin biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumazamizir kaba an boroghin dadarimin apiaghav iti. **2** An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me migei, **3** “Ia oragh. Gumazir mam raizin min garir daghem wit, ana da inigha ghua azenimin da akuragharui. **4** An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. **5** Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. **6** Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvatizi, aruem anaga dagh isirazi, da isia misingi. **7** Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. **8** Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30plan oviziba misevima maba 60plan oviziba misefe. Ezi maba 100plan oviziba misefe.” **9** Iesus migia ghua kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.” **10** Ezi gumazamizir aviriba bar ghuezi, Iesus uabira itima, an 12plan gumaziba ko an boroghin itir gumazamiziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara. **11** Me an azarazima a kamaghin me migei, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei. **12** Kamaghin amizima: “Me zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham. Me uaghan zurara oraghiva, egh me deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham. Me amuava akar mingarim gifogha, uan navibagh irazi,

God men arazir kuraba gín amadaghai.” **13** An akar kam ua kamaghín me mígei, “Ia witín akar isín zuir kamin míngarim gífoz, o puvatí? Ia manmaghín akar isín zuir ígharazir tabagh fogham? **14** Akar isín zuimin aven itir gumazir kam, a mati gumazir Godín akam akuragharuim. **15** Gumamazir maba tuavim girezir witín ovizibar mín ami. Me Godín akaba baraghizi, Satan zuamíra iza me oraghizir Godín akaba, me dama ada ini. **16** Gumamazir maba dagiaba itir nguazim girezir witín ovizibar mín ami. Me Godín akaba baregha da bagha bar akonge. **17** Egha men biba iraghuezir puvatígha, uaghan dughiar ruarimín ikezir puvatí. Me itima osimtíziba ko Godín gín zuir gumamazibagh asighasizir araziba izima, me pura God ataki. **18** Gumamazir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witín ovizibar mín ami. Me Godín akaba baraki. **19** Me da baregha uaghan nguazir kamin biziba bagha nighnigha, dagiar aviriba iniása ifavarir nighnizibagh amua, nguazir kamin bizir aviribar garava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godín akaba ikiagharighizi da misevir puvatí. (aíōn g165) **20** Ezi gumamazir maba nguazir aghuim girezir witín ovizibar mín ami. Me Godín akaba baregha dar suiragha dar gín zui. Gumamazir kaba mati witín oviziba misíva, maba 30plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima maba 100plan oviziba misefe.” **21** Egha Iesus kamaghín me mígei, “Ia tina lam gaborogha a inígha itarir ekiamín anevara? O an a inígha dakozimín apengan anetí? Puvatí! Ia lam daborogh a inígh azenan an danganimram aneguragh. **22** Kamaghira mogomer biziba da gín azenan otivígham. Eghti bizir

amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. **23** Tina kuarimning iti, an oragh.” **24** Egha a ua kamaghin migei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.” **26** Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim a kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da akuri. **27** Gumazir kam da kunigha, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati. **28** Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha aghua ghua aghariba otivigha, ada ghua akimariba otivigha misefe. **29** Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inigha dar akori. A fo, dagheba iti, ezi da akoramin dughiam oto.” **30** Egha a ua kamaghin migei, “E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam? **31** A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe. **32** Gumazir mam anakunizima a gin aghua bar ekevegha azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegha an aguar ekiaba uari tuirazima kuaraziba izava an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.” **33** Egha Iesus men nighniziba tuzinaghira, an akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei. **34** An akabar

gumamazibav giava zurara akar isin zuibar me migei. Egha a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei. **35** Aruer kamin aminim pirasava amima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh an vongin mangam.” **36** A kamaghin me migeima gumamaziziba dadarimin ikiavira iti, ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavanabogha pul gamua vongin zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongin zui. **37** Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaghira, bot gizivazi, an atam dipamin aven magirasava ami. **38** Bot magirasava amima, Iesus botin kamin girakirangin dapanir aghoghonir mam uan dapanimin aghorogha akui. Ezi an suren gumaziba a gaghuragha kamaghin a migei, “Tisa, e gifa! Ni e bagha nighnisi, o puvati?” **39** Ezi Iesus dikavigha akar gavgavim aminim ganiga, egha kamaghin ongarim migei, “Gua amiragh, nimira iki!” A migeima, aminim amirazi, dipam pura nimira irighav iti. **40** Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia tizim bagha puv atiati? Ia nighnizir gavgavim oteveghavira iti?” **41** Ezi me bar atiatigha kamaghin uarira uariv gei, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

5 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipam abigha vongin Gerasan danganimin oto. **2** Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimin anadima gumazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamin tongin ikegha Iesus bativasa izi. **3** A matmatiamin ikiava a gakui. Me dughiar aviriba senbar

an agharimning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senin kabar suigha da aghora eggha an suemning ikezir ankavbav sogha da aghoragharisi. Kamaghin amizi, gumazitam gumazir kamin suiragh a ikiva avegham. Me uaghan senbar a ikeghti da an suiraghan kogham. Egh gumazitam gavgavigh a ikeghan kogham. **5** A dimagariba ko aruebar matmatiam ko mighsiabar purama arua pamtem arava dagiabar uabi uan mikarzim aghori. **6** A saghon ikia Iesusin ganigha ivegha a bagha izava an guamin uan tevimning apiri. **7** Ezi Iesus kamaghin duar kuram migei, “Ni duar kuram, ni gumazir kam ategh azenan izi.” Iesus kamaghin a migeima, gumazir kam pamtem ara kamaghin migei, “Ni manmaghin na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otirim. Ki Godin damazimin pamtem nin azangsisi, ni arazir kuratam na damuam marki!” **9** A kamaghin migeima Iesus kamaghin a migei, “Ni uan ziam diborogh.” Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghin a migei, “E bar aviraseme, kamaghin nan ziam Aviriba.” **10** A Iesus danganir igharazitamin me amangan aghuagha Iesus vivigha a gakaghori. **11** Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api. **12** Ezi duar kurar kaba kamaghin Iesus migiava a gakaghori, “Ni e mikemegh e amadaghti e mangi dar okoruar munam gapazaka.” **13** Ezi a men amamangatizi duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan izegha ghua dabagh apasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin ghu. Ezi daba puv ivemara ghua davarir kuram giraghuegha dipamin aven ghuegha dipam apava ariaghire. **14** Ezi dabar garir gumaziba daba batoghezir

bizimin ganigha ghua nguibar ekiamin ghua danganir
 kamin itir nguibar dozibar ghua bizir otozir kamin gun
 migei. Ezi gumazamiziba bizir kamin ganasa dikavigha
 izi. **15** Me iza Iesusin boroghin duar kuraba apazazir
 gumazimin garima, an nighnizim ua derazi, a korotiaba
 aghuigha aperaghav iti. Me an ganigha atiati. **16** Ezi
 otozir bizir kamin ganizir gumazamiziba, me duar kuraba
 apazazir gumazim batozir bizir kabar gumazir igharazibav
 gei. Me dar gun migia uaghan daba batozir bizimin gun
 migei. **17** Egha gumazamizir kaba bizir kam baregha iza an
 gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir
 igharazitamin mangi. **18** Ezi Iesus danganir kam ategh
 mangasa botin birima duar kuraba apazazir gumazim
 Iesus ko mangasa pamtem a gaghori. **19** Ezi Iesus an
 anogoregha kamaghin a migei, “Ni uamategh uan adarazi
 bagh dipenimin mangiva Ekiam nin akuragha ni gamizir
 bizibar gun me mikimiva, a uaghan bar nin apangkuvizir
 bizimin gun me mikim.” **20** Ezi gumazir kam a baregha
 ghua Iesus an akurazir bizimin gun Dekapolisin Distrighin
 itir nguibabar ghua bar me migei. Gumazamizir kaba
 a baregha digavir kuram gami. **21** Ezi Iesus bot inigha
 uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar dadarimin
 itima, gumazamizir aviriba izava anakufa. **22** Ezi God ko
 migeir dipenimin bizibar garir gumazir mam, an ziam
 Jairus, a iza Iesusin gara an guamin uabi ekunigha an
 dagarimningin boroghin irigha kamaghin puviram a
 gaghori, “Nan guivim aremeghasa an dighorimra isi. Ni
 iziva uan dafarim a datighti an arimariam givagh ua
 ikiam.” **24** Ezi Iesus a ko zui. A zuima gumazamizir avirim

bar anekuvagha an gîn zui. **25** Me zuima men tongin amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam uaghan me ko zui. Amizir kam ghuzim batir arimariam an itima 12plan azeniba gifa. **26** A fomira arimariam agivasa doktaba bagha zuima, me an arimariam a givazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam agivasa pura uan dagiabar me givezima an dagiaba bar gifa. Bizir kaba an arimariamîn akurazir puvati. An ekiva ghuavira iti. **27** A Iesus amir bizibar akam baregha, kamaghîn nighnisi, “Ki puram an azenan itir korotiamra suiragh nan arimariam givagham.” A kamaghîn nighnigha egha damuasa. Amizir kam gumazamizir aviribar gîn izava me munamaga iza Iesusin korotiar avizimin suira. **29** Amizim Iesusin korotiamîn suizir dughiamra, an ghuzir arimariam pura dutugha ghu. A uabi baregha fo, an mikarzim ua dera. **30** A kamaghîn amimra, Iesus zuamira uabi baregha God gumazamizibar arimariaba givaghasa a ganingizir gavgavim, an mikarzim ataghizi a fo, nan gavgavim ingari. Egha a ragha gumazamizibar garava men azara, “Tina nan korotiamîn suira?” **31** Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghîn a mîgei, “Ni garima, gumazamizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghîn azai, ‘Tina nan korotiamîn suira?’” **32** Me kamaghîn Iesus mîgiavira itima, Iesus an korotiamîn suirazir gumazim o amizim gifoghasa raghirigha garagharui. **33** A ruiavira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha iza Iesusin guamin degiaghirigha, atiatia nigha guizbangira a batozir bizimîn gun mîgei. **34** Ezi Iesus kamaghîn a mîgei, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti.

Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera. Ni navir amirizim sara mangi, eghti nin arimariar kam ua ni damuan kogham.” **35** Iesus amizir kam migiavira itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikegha iza kamaghin Jairus migei, “Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki.” **36** Me kamaghin migeima Iesus me baregha kamaghin Jairus migei, “Ni atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki.” **37** An gin aruir gumazamiziba a ko mangasa amima a men anogoregha, Pita, ko Jems uan dozim Jon ko, a merara inigha me zui. **38** Me ghua Jairusin dipenimin otivigha Iesus gumazamiziba barazima, me bar azia niginir dafam gami. **39** Ezi a me bagha aven ghua kamaghin me migei, “Ia tizim bagha azia niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui.” **40** A kamaghin me migeima, me a dipova an ingarava kava uariv gei, “E fo, a guizbangiram areme.” Gumazamiziba kamaghin migeima, a bar me batuegha guivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning ko mikezim, merara a ko zui. A me inigha me guivimin kuam itir danganimin aven ghue. **41** Me ghuegha a guivimin dafarimin suiragha kamaghin a migei, “Talita kum!” (Akar kamin mingarim kamaghin iti, “Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!”) **42** An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12pla.) A dikavigha tughava aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami. **43** Ezi an akar gavgavimin guizbangira me migia ghaze, ia bizir kamin gun gumazir igharazitam mikimam

marki. A kamaghin me migiava daghetam a daningasa me migei.

6 Egha Iesus danganir kam ategha uan nguibamin ghuavanadima an suren gumaziba a ko zui. **2** Ezi, Sabatin dughiam otozi a God ko migeir dipenimin aven ghua, gumazamizibar sure gami. Gumazamizir aviriba an akaba baregha digavir kuram gami. Me digavir kuram gamigha kamaghin azai, “Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nighnizir aghuir kaba ini? A uaghan managh mirakelbagh amir gavgavir kam ini? **3** E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, egha a Jems ko Josep, Judas, ko Saimon, a men avebam. An buaramiziba e ko iti.” Kamaghin amizi, me dibovir akabar a migiava navibar aven an atari. **4** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Godin akam inigha izir gumazim, a nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi an nguibamin an adarasi, me an ziam fer puvati.” **5** Kamaghin amizi, a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati. A pura dafarim arimariar gumazir vabaram arighizima, men arimariaba gifa. **6** Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvatizima, a kamaghin digavir kuram gami. Iesus uan gavgavim suren gumazibar akazi, me deragha a gifozir pu (Sapta 6:6--8:21) Egha Iesus nguibabagh arua gumazamizibar sure gami. **7** Iesus men sure gamua, egha 12plan aposelbar diazi, me a bagha izezi, a me akuvagha, me migia me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghin amua uaghan duar kuraba batoghamin gavgavim me ganigha me amada. **8** A migirigiar kam me

gamuava me amada, “Ia mangi, bizitaba uari bagh da inian marki. Ia bretin tam ko mitaritam inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siotin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suigh mangi. **10** Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. **11** Ia kamaghin damu mangi nguibatamin mangighti, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan kogh, egh uaghan ia migeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan dagarir mineziba apezegh, nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghin damighti, me ganigh fogham, me arazir aghuim ia gamizir puvati.” **12** A kamaghin me mikemegha me amadazi me nguibabar ghua Godin akam akura ghaze, Ia uan navibagh iragh. **13** Me kamaghin me migiava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapanibagh inga me gamima, me ua dera. **14** Iesus bizir aviribagh amizi an ziam otogha ekevezi, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kamin Atrivim Herot, a baraki. Men marazi kamaghin migei, “Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.” **15** Ezi men marazi kamaghin migei, “A Elaija.” Ezi marazi kamaghin migei, “Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami.” **16** Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jonin firim atu. Kamaghin amizi a kamaghin migei, “Ki fomira mikemezi, me Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin firim atu, ezi

a ua dikafi.” 17 Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filipin amuim Herodias ini. Ezi Jon zurara kamaghin a migei, “Herot, ni arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamaghin migeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha Jonin misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herot migei. Ezi Herot Herodias ifongezi moghin damuan aghuagha, uan gumazir mabav kemezi me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegha derazir gumazimra. Kamaghin amizi, Herot an atiatia, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon migeir akaba baragha nighnizir aviribagh amua, ana akaba baraghasa ifonge. 21 Ezi Herodias datirighin Jonin misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herotin amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Ezi Herodias Jon misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangaribar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize. 22 Me izegha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugha men guamin ighiam gizi. A ighiam gizima, Herot ko ikia apir gumaziba an ighiamin ganigha guizbangira bar a gifongegha a bagha bar akonge. Me bar akuegha, Herot kamaghin guivir igiam migei, “Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigham.” 23 A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gavgavim kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeghiva, na mikim. Ki tongira da

bighiva, taba ni danigham.” 24 Guivir igiar kam akar kam baregha, azenan izegha ghua kamaghin uan amebam migei, “Amebam, ki bizir tizim bagh an azaragham?” Ezi an amebam kamaghin a migei, “Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin dapanim.” 25 Ezi guivir kam akar kam baregha, zuamira uamategha aven ghugha kamaghin Herot migei, “Ni datirighira Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningigh.” 26 Ezi Herot a baregha, an navim bar osemi. A faragha akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizi, an an azangsizim pueghan kogham. 27 Egha Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegha anemadazi a ghua kalabusin aven iraghugha Jonin firim atu. 28 A Jonin firim atugha an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizi anenigha ghua uan amebam ganingi. 29 Ezi Jonin suren gumaziba an ovevem baregha izava an kuam inigha ghua a mozim gati. 30 Ezi Iesusin aposelba ua izegha an boroghin uari akufa. Egha me aruava amizir biziba ko akar me gumazibar sure gamizibar gun Iesus geghari. 31 Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagha mangigh izegh gamima, me damamin dughia puva. Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uarira na ko mangiva gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva avughsam.” 32 A kamaghin me migia, egha me uarira bot inigha gumazamiziba puvatizir danganir mamin zui. 33 Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir gumazamiziba bar men faraghavira ivegha ghua me zuir danganimin

otifi. **34** Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, gumazamizir bar aviriba iti. A men gari, me mati sipsipbar min amua, ghuaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. Egha a bizir aviribar men sure gami. **35** A mighiavira itima, aminim pirizi an suren gumaziba a bagha iza kamaghin a migei, “Kar gumazamiziba puvatizir danganim, ezi aminim piri. **36** Ni gumazamiziba amadaghti, me mangi danganir kamin itir nguibaba ko roghira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari bagh daghebagh ives.” **37** Ezi a me ikaragha kamaghin migei, “Ia uari daghetaba me daning.” Ezi me kamaghin a migei, “Dagiar e me bagh bretbagh ivezamim, a 200 kinan tu. E da inigh, mangi, me bagh bretbagh ivezegh me daningasa, ni ifonge?” **38** Ezi Iesus men azara, “Ia manmaghira bretba iti? Ia mangi ganigh.” A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a migei, “E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti.” **39** Ezi Iesus me mikemezi me gumazamizibav gei, me uari uari tuiragha grazim gapia. **40** Ezi me uari tuiragha okoruabar apiaghiri. Ezi okoruar maba 50plan gumazamiziba iti, ezi okoruar maba 100plan gumazamiziba iti. **41** Me apiaghav itima, Iesus bretin 5pla inigha, osirir pumuning inigha, pin overiamin gara God minabagha bretba abiaghariki. Egha uan suren gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A uaghan osirimning sara abiagharighizi, me da isa, me ganidi. **42** Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izefe. **43** Men naviba bar izevezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba inigha, akirar 12pla gaghuizima, da bar izifa. **44** Dagheba amezir gumazibara,

men dibobonim 5,000in tu. **45** Gumamaziziba amegha givazima, Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragha ghaze, Ia botin binighiva faragh Betsaidan nguibamin vongin mangi. Ki uabira iki gumamaziziba amadaghti me ua uan nguibabar mangam. **46** A me amadazi me ghuezi, a God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo. **47** Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti. **48** A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Egha aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua me bagha izi. A mangi me gitagh mangasa. **49** Ezi me an gari, a dipam gisin arua izima, me kamaghin nighnisi, “Kar ti duatam.” Me nighnizir kam gamua, bar an ganigha puv atiatiava arai. Me araima, a zuamira kamaghin me migei, “Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!” **51** A kamaghin me migiava, me gatin botin aven ghuzi, aminim pura dutugha ghu. Ezi Iesus 5,000plan gumaziba bretba me ganingizi me damezi, me bizir kabar ganigha, tong bar fozir puvati. Men nighniziba otefe. Egha me bizir kabagh nighnigh guizbangira digavir kuram gami. **53** Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otivigha, bot ike. **54** Me botin ikegha dadarimin anadima, gumamaziziba Iesusin garavira a gifo. **55** Me a gifogha, egha gumamaziziba Iesus itir danganim baregha, ivegha danganir kam garua uan arimariar gumamaziziba inigha me akuriabagh arigha Iesus bagha izi. **56** Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibabar zui. A zuir nguibar kaba me arazir

kamram ami, me arimariar gumazamiziba inigha iza nguibamin tongin da arigha, egħa a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7 Ezi Farisin gumazir maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalem inikegha, izaghira, Iesus bagħa izava anekufa. **2** Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar ġin ghua dafariba rua dagheba apir puvati. Me pura dagheba api. **3** Farisin kaba ko Judan gumazamiziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira ikia, dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogħam. **4** Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogħam. Me faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suighavira iti. Me pura dagheba isamigh dar amegħan kogħam. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziba, rueghiva egh me dagheba isamam. **5** Kamaghin amizi, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, “Manmagħin amizi nin suren gumaziba en ovavibar arazibar ġin mangi dafariba ruan aghuagħa, pura dagheba api?” **6** Ezi Iesus me ikaragħa kamaghin migei, “Ia uarira uarigh ifarir gumazibara. Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar ġun migia kamaghin osiri: “Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egħa men naviba ko nighniziba bar sagħon iti. **7** Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egħa ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam

guizbangira a fer puvati.’ 8 “Ia kamaghin amua, Godin akaba, ategha, uan ovavibar arazibar suiragha gavgafi.” 9 A migia ghua kamaghin me migei, “Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua Godin akaba ategha uan arazibar gin zui. Ian arazir kaba bar ikufi. 10 Moses fomira kamaghin mikeme, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’ 11 Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghasa dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, “Guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.”’ 12 Ia kamaghin migeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamin akurvazir puvati. 13 Ia kamaghin amua, uan ovaviba da inizir arazibar gin ghua, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin Araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha da arisi. Egha Godin akam gamima a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti.” 14 Egha Iesus ua uabin boroghin itir gumazamizibar diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Ia bar na baragh, nan akar kaba deraghvira dagh fogh. 15 Bizitam azenan ikegh gumazimin navimin aven magiri an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizeghan kogham. Puvati, gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizegham.” 17 Iesus akar kaba gumazamizir aviribav kemegha, me ategha ghua dipenimin aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimin mingarim bagha an

azara. **18** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Eel! Ia ongani? Ia uaghan akar kam deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam gifo? Daghetam guizbangira gumazimin navir averiamin magirigh ikeghan kogham. Bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, gumazim dagh avi. Kamaghin gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamin magirigh, an muriam damighti a Godin damazimin mizeghan kogham.” (Iesus akar gavgavim kamaghin migia ghaze, dagheba bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar amam.) **20** A migia ghua kamaghin me migei, “Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godin damazimin mize. **21** Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir arazibar kara, nighnizir kuraba, gumazamiziba tintinibar uari koma akui, biziba okei, gumazamizibav sozi da ariaghiri, **22** poroghamiba uari bakei, mighighavira bizibagh ifonge, gumazamizir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ifavariba, aghumsiziba puvatizir arazir kuraba, bizim bagha navim ikufi, gumazir igharazimin ziam gasighasisi, uabira uabi fe, arazir onganiba, **23** arazir kurar kaba bar navimin aven ikegha azenan iza, gumazim gamima a Godin damazimin mize.” **24** Egha Iesus Genesaret ategha Tairin nguibar ekiamin danganimin ghu. A gumazamiziba a gifoghan an aghuagha, mogomebar ghua dipenir mamın aven ghugha egha modozir puvati. Me bar fo, a dipenimin aven iti. **25** A dipenir kamin itima, guivir duar kuram apazazimin amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamira a bagha izava an dagarimningin boroghin uan tevimning apiri. **26** Amizir kam, an amebam

Fonisian Distrighin a bate. A Sirian danganir ekiamin aven itir distrik. Egha a Grighin akam migei. A duar kurar an guivim gapazazim batoghasa Iesus miğiava a gakaghori. **27** Ezi Iesus kamaghin a migei, “E faragh boribar dagheba me daningti, me damam. Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh afiabav kinam.” **28** Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir Ekiam, Ki fo, afiar doziba uaghan boribar dakozimin apengan irezir dagher muzuemziariba api.” **29** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nin migirigiam dera. Kamaghin ni uamategħ uan dipenimin mangi. Duar kurar kam nin guivim ategħa azenan ize.” **30** Ezi a uamategħa uan dipenimin ghua garima, an guivim uan dakozim girighav iti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam anategħa azenan ghu. **31** Egha Iesus dikavigħa Tairin danganim ategħa, ghua Saidonin danganimin otogħa ghua, Dekapolisin Distrighin otogħa ghua, Galilin Dipar Akaremin dadarim giragħu. **32** A ghuzima, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus bagħa izi. Gumazir kam uaghan mizem osemegħa deravira migeir puvati. Me izegħa dafarim a darighasa Iesus gakaghori. **33** Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir aviriba ategħa aning uaningra miriamin ghugħa, egha a uan akakazir dafarimning gumazimin kuarimning gatigha aning asigha, egha iparigha, an mizemin suira. **34** Egha Iesus pin overiamin garava, gumazir kam bagħa navim bigħa ara kamaghin migei, “Efata!” (Akar kamin mingarim kamaghin ghu, “Kuighirigh!”) **35** Iesus kamaghin miğiavira itima, an kuarimning kuiaghiri. Ezi an mizem mighivghiki, ezi a deravira bizibav gei. **36** Ezi Iesus akar gavgavimin bizir

kamin gun mikiman men anogoroke. A men anogoroghezi me ua puviram bizir kamin gun migiavira iti. **37** Me akar kam migeima, gumamazizir kaba a baregha guizbangira digavir kuram gamigha kamaghin migei, “Gumazir kam an amir biziba da bar dera. A kuarir onganibagh amima, me uam orasi. Egha, mizer osimtizibagh amima, me ua deravira bizibav gei.”

8 Dughiar kamin, gumamazizir avirir igharaziba iza uari akufa. Me damamin dagheba puvati. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibar diazi me a bagha izima a kamaghin me migei, **2** “Gumamazizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. **3** Men marazi saghon ikegha ize. Kamaghin amizi, ki me amadaghti, me mitiriaba sara, uan nguibabar mangiva damaziba men isirtima me iram.” **4** Ezi an suren gumaziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Kar gumamaziziba puvatizir danganim. Ezi e managh bretba inigh gumamazizir kabar aningam?” **5** Me kamaghin migeima Iesus kamaghin men azara, “Ia manmagh bretba iti?” Me a ikaragha kamaghin migei, “7pla.” **6** Ezi Iesus nguazimin dapiasa gumamazizibav kemezi me apia. Ezi a 7plan bretin rubuziba inigha God minabagha egha da biagharigha, gumamazizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi, me me ganidi. **7** Me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi a uaghan da bagha God minabagha da me daningasa uan suren gumazibav gei. **8** Gumamazizir aviriba me amegha bar izifa. Ezi gin, an suren gumaziba dagher nar me taghiziba inigha

7pla akirabagh aghuizi, da izefe. **9** Dughiar kamîn itir gumamazibar dibobonim 4,000in boroghin ghu. Me amegha givazi, a me amadazi, me uan nguibabar ghue.

10 Me zuima, a uan suren gumaziba ko botin binigha, Dalmanutan danganimin ghue. **11** Ezi Farisiba izegha ifavarir azangsizibar Iesus gami. Eghti God gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam damighti, me ganigh fogh suam, God guizbangira anemada. **12** Ezi a men azangsizir ifavaribar amiragha ghuariaba suegha, kamaghin me migei, “Ia datirighin itir gumamazizir kaba tizim bagha mirakelin arazim bagha nan azangsisi? Ki guizbangira ia migei, God mirakelin arazitam ian akaghan kogham.”

13 Egha a me ategha uamategha botin biragha, dipamin vongin ghu. **14** Egha me ghuava Iesusin suren gumaziba bretba bakinighinigha ize. Me bretin vamira inizima a me ko botin iti. **15** Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan! Ia deravira Farisibar yis ko Herotin yis bagh deravira gan.” **16** Iesus me mikemezi, me kamaghin uarira uariv gei, “E ti bretin tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei.” **17** Me uarira uariv geima, Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha ghaze, e bret tam inigha izezir puvati? Eee, ia ki amir bizibar garava, fozir puvati. Ia tighar deraghvira dagh fofogham? Ian nighniziba bar otefe. **18** Ia damaziba ikia, garir puvati? Ia kuariba ikia, orazir puvati? Ia bizir kabagh nighnizir puvati? **19** Ia, ki bretin 5pla biagharigha ia ganingizi, ia 5,000in gumazibagh aningizima, me da apa izivagha, ataghizir naba, ia manmaghin akirabagh aghui?” Ezi me kamaghin

a ikaragha ghaze, “E 12pla akirabagh aghui.” **20** Ezi a ua kamaghin me migei, “Ezi ki bretin 7pla biagharigha ia ganingizi, ia gumazir 4,000pla dagheba me ganingizi, me da apa izivazi dar naba, ia manmaghin akirabagh aghui?” Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E 7pla akirabagh aghui.” **21** Me kamaghin a migeima, a kamaghin me migei, “Eee, ia tighar bizibagh fofogham.” **22** Egha me Betsaidan ghuezima, gumazir maba gumazir damazir kurar mam inigha, Iesus bagha izi. Me izegha dafarim a darighasa Iesus gakaghori. **23** Ezi Iesus gumazir damazir kuramin agharimin suiragha, a inigha nguibam ategha azenan ghu. Aning azenan ghugha, Iesus gumazimin damazimning giparigha uan dafarimning a gisin atigha kamaghin an azara, “Ni bizitamin gari?” **24** Ezi gumazir kam kogha gara kamaghin migei, “Are, ki garima, gumazamiziba temebar min garav arui.” **25** Ezi Iesus ua uan dafarimning an damazimningin suirazi, gumazimin damazimning kuiaghirizima, a ua deragha bizibar gari. **26** Ezi Iesus anemaga kamaghin a migei, “Ni ua nguibar kamin aven mangan marki. Ni uan dipenimin mangi.” **27** Egha Iesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar zui. Me ghuava a tuavimin men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?” **28** Ezi me a ikaragha kamaghin a migei, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazir mam.” **29** Ezi Iesus kamaghin men azara, “Ezi ia? Ia tina na garisi?” Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni Krais, God Uam e

Iniase Misevezir Gumazim.” **30** Ezi Iesus akar gavgavimîn kamaghîn me migei, “Ia nan gun gumazitam mikiman marki suam, ki tina.” **31** Egha Iesus men sure gamua kamaghîn migei, “Gumazamizibar Otarim bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghti an aremegham. Egh dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.” **32** Iesus kamaghîn uan ovevem aghurigha me migeima, Pita a inigha miriamin ghua kamaghîn an atara a migia ghaze, “Ni mamaghîn mikiman marki.” **33** A kamaghîn migeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atara kamaghîn a migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimîn bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnizir puvati.” **34** Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren gumazibar diazi, me a bagha izima, a kamaghîn me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim gisaghpugh nan gin izi. **35** Gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam, Akar Aghuim ko na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. **36** Gumazitam o amizitam nguazimîn itir biziba bar da inigh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. **37** A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati. **38** Ezi datirighin itir gumazamiziba me God akirim ragha a gasaragha arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan Akar Aghuimin gun mikiman aghumsighti, gin Gumazamizibar Otarim uan afeziamîn boroghin

ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba koma Godin angazangarim sara izighiri, uaghan men aghumsigham.”

9 Iesus ua kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam gavgavim sara izighiram.” **2** Ezi dughiar 6pla givazima, Iesus Pita ko Jems ko Jon inigha mighsiar ekier mamin ghuavanabogha, me uarira kagh iti. A kagh an mikarzim men damazimin igharaghav oto. **3** An korotiabar angazangarir gavgavir kam guizbangira ghurghuri. Ghurghurir kam nguazimin gumazitam ruezir bizir ghurghuritam an min garir puvati. **4** Me garima Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei. **5** Me uariv giavira itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita mikimamin migirigiabagh asagha pura kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh itil! E purirpenir pumuning ko mizekimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” **7** Ezi ghuariam otogha me avarazi, tiarir mam ghuariam tongin otogha kamaghin migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!” **8** Ezi zuamira me gara ua gumazitamin garir puvati. Iesus uabira me ko iti. **9** Egha me uamategha mighsiamin izaghira Iesus bizir otozir me ganizimin gun gumazitam mikiman bar men anogoroke. Kamaghira iki mangi Gumazamizibar Otarim aremegh ua dikavigham. **10** Me ganizir bizir kam merara iti, ezi me aremegh ua dikavighamin migirigiar mingarim bagha uarira uariv gei. **11** Egha me an azara, “Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa

Misevezir Gumazim gin izam?” **12** Ezi Iesus kamaghin men azangsizim ikara, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar kiram. Ezi tizim bagha fomira Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Gumamazibar Otarim osimtizir aviribar aven mangiti me akirim a gasaragham?’ **13** Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumamaziziba akinafarimin osizirir an gun mikemezimin mirara, me uan arazir me ifongezibar a gami.” **14** Egha me iza suren gumazir igharaziba bativigha garima, gumamazizir avirim me akuvazi Judan Arazibagh fozir gumaziba me ko uariv gia uari adosi. **15** Me uari adozima gumamaziziba Iesusin garavira digavir kuram gamigha dughiam a daningasa ivemara zui. **16** Ezi a kamaghin men azara, “Ia tizim bagha me ko ia uari adosi?” **17** Ezi gumazir mam gumamazizir avirimin torimin ikia kamaghin migei, “Tisa, ki uan otarim inigha ni bagha ize, duar kuram a gapazazima, a migeir puvati. **18** Dughiar aviribar duar kurar kam a gamua anekurima, a daghira pupuviba an akam misevima an atariba uariv tivima a mikirvasi. Ki duar kuram batoghasa nin suren gumazibar azangsizima me a batoghezir puvati.” **19** Ezi Iesus kamaghin migei, “Oio! Ki bar amira, datirighin itir gumamaziziba nighnizir gavgaviba puvati. Ki fomira ia ko itima, ia dazoghin bizitam gifogham? Dughiar manmaghin, ki ia ko iki egha ian osimtiziba ateram? Otarim inigh na bagh izi.” **20** Ezi me otarim inigha Iesus bagha ize. Ezi duar kuram Iesusin apigha, maghira otarim gamima a nigha nguazim girigha, poghpogha pupuviba an akam misefi. **21** Ezi Iesus otarimin afeziamin azara, “A man dughiamin duar

kuram a gapasa?” Ezi afeziam kamaghin migei, “An aghirimra itima an a gapasa. 22 An a damighti an aremeghasa dughiar aviribar anekurima an aviba ko dipabar ghuaghiri. Ni bizir kabar amuva, en apangkuvigh en akurvagh.” 23 Ezi Iesus kamaghin migei, “Ni uabi! Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba bar deragham.” 24 Ezi otarimin afeziam zuamira kamaghin diagha migei, “Ki nighnizir gavgavim ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!” 25 Egha Iesus garima gumazamiziba ivemara men boroghin zuima a duar kuram batogha kamaghin a migei, “Ni duar kurar gumazamizibagh ami me orazi puvatizim ko migeir puvatizim, ki ni migei, azenan izi egh uam aven mangan marki!” 26 Ezi duar kam aregha pantemin a gunabagha azenan ize. Ezi otarim gumazir kuamin min gari, ezi me bar kamaghin migei, “An areme.” 27 Ezi Iesus an agharimin suiragha a ghufezi a dikavigha tu. 28 Egha Iesus dipenimin aven ghuzima an suren gumaziba mogomemin kamaghin an azara, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?” 29 Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, “Duar kurar kamaghin amiba God ko migeir arazimin gavgavimin azenan izi.” 30 Egha me danganir kam ategha Galilin Distrighin otogha zui. Me ghuava Iesus uan suren gumazibar sure gami. Bizir kamin Iesus me iti naghin gumazitam foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me migei, “Me Gumazamizibar Otarim isiva gumazibar dafarim darigham. Eghti me a misueghti an ovegham. Eghti dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.” 32 Ezi me migirigiar a mikemezim gifozir puvati, egha a bagha an azangsighan

atiatingi. **33** Egha me Kaperneamin izegha dipenimin aven ikia Iesus men azara, “Ia tuavimin tizim migia uari adosi?” **34** Me tuavimin uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. Kamaghin me nimira iti. **35** Ezi Iesus aperaghav ikiava suren gumazir 12plan diagha kamaghin me migei, “Tina faragh ikisi, a bar gin kegh gumazamiziba bar men ingarir gumazimin otogh.” **36** Egha a borir dozim inigha me uan tongin anesarazi a tughav iti. Egha a uan agharimningin a muigha kamaghin me migei, **37** “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uaghan gumazir na amadazim gami.” **38** Ezi Jon kamaghin a migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.” **39** Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia an anogoroghan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh dughiar igharazimin akar kurabar na damighan kogham. **40** Tina en apanim gami puvati a en anav. **41** Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezimin adarasi. Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia daningam, God ivezir aghuim a daningam.” **42** Iesus ua kamaghin migei, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, ivezir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarim mikinighti an aremegham. **43** Nin agharim ni damighti ni arazir kuratam damigham, ni anetugh. Kamaghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara

itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni agharir
 pumuning virara ikiva helin mangam, a nguibar avim
 mungemari puvatizim. (Geenna g1067) 45 Egh nin suem
 ni damighti ni arazir kuratam damigham, anetugh.
 Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir
 aghuarimin aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti
 me ni isiva helin ni akunigham. (Geenna g1067) 47 Egh nin
 damazim ni damuti ni arazir kuratam damigham, anesigh.
 Kamaghin dera, ni damazir vamira ikiva me God Bizibagh
 Ativamin Dughiamin aven mangam. Ni damazimning
 virara ikiti, God ni isiva helin ni akunigham. (Geenna
 g1067) 48 “Danganir kamın, apizir nguzir men mikarziba
 apiba givaghan kogham. Ezi men mikarziba isir avim
 uaghan mungueghan kogham.’ 49 “Gumamaziziba ofa God
 daningasa, me amangsizim ofa gamir daghebagh arigha
 avimin da tuava da isa, God ganidi. Amangsizim ko avim
 ofa gamir daghebagh amima da Godin damazimin zue.
 Kamaghira, osimtiziba gumamaziziba bativam. Egh me
 damuti, me Godin damazimin zuegham. 50 Amangsizim
 a dera, egh a uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a
 damighti a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari
 darigh, egh uari ko navir amirizimin iki.”

10 Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian
 Distrighin ghua Jordanin Fanemin vongin oto. An
 otozima, gumamazizir aviriba ua iza, anekuvazi, a zurara
 ami moghin men sure gami. 2 A men sure gamima,
 Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, “Ni
 manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua
 uan amuim puram anetaghiraghshi damuti, Judan Araziba

ti an amamangatigham, o ti puvatigham?” 3 A men azangsizim ikaragha kamaghin men azara, “Moses arazir manam damuasa ia mikeme?” 4 Ezi me kamaghin migei, “Moses, gumazitam amuim ateghsi poroghamimning uaning ataghiraghamin akinafarir avizim osirigh amizim amadaghasa, e mikeme.” 5 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ian naviba gavgafi. Kamaghin amizi, Moses ia bagha arazir kam osiri. 6 God bar faraghavira nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumazamizibar ingarigha me gamizi, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. 7 Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, a uan amuim ko aning uaningin porogham. 8 Egh aning inivafizir vamiram otogham. Aning ua gumazir pumuning puvati. Aning inivafizir vamira ikiam. 9 Kamaghin amizi God bizir pumuning isafuraghti, gumazitam aning abighan kogham.” 10 Egha me uamategha dipenimin aven ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam bagha an azara. 11 A me ikaragha kamaghin migei, “Gumazitam uan amuim ategh amizir igharazimin ikiva, gumazir kam uan amuim gasighasigha poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami. 12 Eghti amizitam uan pam ategh gumazir igharazimin ikiva, amizir kam poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.” 13 Ezi gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi. 14 Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir

dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba
 ateghti, me na bagh izi. Men anogoroghan marki. **15**
 Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar
 min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva,
 an aven mangan bar iburagham.” **16** A kamaghin me
 mikemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha
 dafarim vaghvagha me gisin arighava, God arazir aghuim
 me damuasa God migei. **17** Egha Iesus dikavigha zuima,
 gumazir mam ivegha izava, uan tevimning apirigha
 Iesusin guamin kamaghin a migei, “Tisan Aghuim, ki
 manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim
 iniam?” (aiōnios g166) **18** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze,
 “Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir
 aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuim. **19**
 Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim
 misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari
 bakeir arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazibar
 biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh
 biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam
 ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.” **20**
 Ezi an a ikaragha kamaghin migei, “Tisa, ki fomiram
 aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia
 kati.” **21** Ezi Iesus gumazir kamin garava, a gifongegha
 kamaghin a migei, “Ni bizir vamira tighar a damuam. Bizir
 ni itiba bar da amadagh dagiaba inighiva, gumazamizir
 biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin
 bizir aghuariba iniam. Egh ni nan gin izi.” **22** Ezi
 gumazir kam akar kam baregha, an guam misingi. A
 fo, a guizbangira bizir aviriba itir gumazim. Kamaghin,

an navim bar osemi a ghu. **23** Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me migei, “Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!” **24** An suren gumaziba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizi, Iesus ua kamaghin me migei, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburaghburegham. **25** Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!” **26** A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh amua uarira uariv gei, “Kamaghin damighi, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?” **27** Ezi Iesus men gara kamaghin me migei, “Bizir kaba bar gumazamizibar osemegham. Bizir kaba Godin osemizir puvati. A biziba bar dagh ami.” **28** Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.” **29** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan Akar Aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, buaramiziba, o uan afeziam, amebam, ko boriba, o uan nguaziba ategh, **30** egh gumazir kam datirighin nguazir kamin, God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afiragh a daningam. A dipenir aviriba, aveghbuaba, buaramiziba, amebaba, borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghti dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a daningam. (aiōn g165,

aiōnios g166) **31** Datirighin dughiar kamīn faragha itir gumazamizir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazamizir aviriba, me gin faragh mangam.” **32** Egha me Jerusalem ghuavanaga Iesus farazima, an suren gumaziba an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua uan 12plan suren gumaziba inigha me miriamin ghuegha, a bizir a bativamibar gun me migei. **33** A kamaghin me migei, “Ia oragh. E nguibar ekiam Jerusalem ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazamizibar Otarim isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot datigh, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. **34** Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me dibovir akabar a mikim, a gipariva, a fozoroghiva, a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar pumuning ko mīkezim givaghti a ua dikavigham.” **35** Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha iza kamaghin migei, “Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.” **36** Ezi Iesus kamaghin aningīn azara, “Ki manmaghin guan akurvagham?” **37** Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni atrivir ekiamin otogh egh ga damighi gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagham.” **38** Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua azangsizir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvatigha a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti? O osimtizir dipar ki

ruamim gua uaghan a guruam?” 39 Ezi aning kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ga gavgavim iti.” Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam, egh osimtizir dipar ki ruamim gua a guruam. 40 Egha gua nan agharir guvim ko kiriam dapiasa azangsis, kar nan bizim puvati. Danganir kaba Godin bizimra. A danganir kabar dapiamin gumazamizibagh fogha, me bagha danganir kabagh ami.” 41 Ezi Jems ko Jon bizir kamin Iesus migeima, 10plan suren gumazir igharaziba a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jonin atari. 42 Ezi Iesus men diagha, me akuvagha kamaghin me migei, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba uan gumazamiziba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi. 43 Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. 44 Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. 45 Ezi kamaghira Gumazamizibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.” 46 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegha, gumazamizir avirim sara Jerikon nguibar ekiam ataghirasi. Ezi gumazir damazir kurar mam, an ziam Bartimeus (Timeusin otarim), a tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha inge. 47 Egha an orazima Nasaretin gumazim Iesus uaghan iza zuima a dia ghaze, “Iesus Devitin Otarim, nan apangkufigh!” 48 Ezi gumazamizir aviriba diman an anogoregha nimira

ikiasava a migei. Ezi a pamtem diavira iti, “Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!” **49** Ezi Iesus tugha kamaghin migei, “An diagh.” Ezi me gumazir damazir kuramin diagha ghaze, “Ni uabin gavgavigh, egh dikafigh! Iesus nin dei.” **50** Ezi a uan korotiar azenan azuim suegha anakunigha zuamira dikavigha Iesus bagha ize. **51** Ezi Iesus an azara, “Ki tizim ni bagha a damuasa, ni ifonge?” Ezi gumazir damazir kuram kamaghin migei, “Tisa, ki ganasa ifonge.” **52** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Mangi. Ni nighnizir gavgavim Godin itima, a ni gamizi ni ua dera.” Ezi zuamira a ua gari. Egha a Iesusin gin tuavimin zui.

11 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemin boroghin izava Betfage ko Betanin boroghin Olivin Mighsiamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, **2** kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi gantima, donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagha aruizir puvati. Gua an benim firighiva a inigh kagh izi. **3** Eghti tav guan azang suam, ‘Gua tizim bagha donki firi?’ eghti gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim an iti. A uam anemangam.’” **4** Ezi aning ghua gari donki me dipenir tiar akamin azenan tuavimin a ike. Ezi aning a firima, **5** gumazir maba tuivighav ikia aningin azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?” **6** Ezi Iesus mikemezi moghin aning men akam ikara. Ezi gumazamiziba aning amamangatizima aning donki inigha zui. **7** Egha aning donki inigha Iesus bagha izegha uan korotiar azenan azuiba suegha donki gisin da ghuanizi, Iesus a gisin apera. **8** Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenan

azuiba suegha tuavimin da ghuari. Ezi marazi ruarimin tev seviba aghoregha da arisi. **9** Egħa faragħa zuiba ko ġin zuiba me diava ara kamagħin miġei: “Hosana! Ia Godin ziam fi! Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu!” **10** “En ovavim Devit fomira en atrivimin ikezi mogħin gumazir kam en atrivimin ikiasa izi. Egħti God deravira a damu. Hosana! Biziba bar dar pin itir Godin ziam fi!” **11** Ezi Iesus Jerusalem in aven ghugħa Godin Dipenir miriam in għu. A ghugħa bizibar gara da asavsuisi. Ezi aruem givazi, a uan suren gumaziba ko me Betanin ghue. **12** Amimzaragħan Iesus uan suren gumaziba ko ua Betani atagħiragħa, Iesus mitiriam an azi. **13** A sagħon garima temer figħin mam dafaribara iti. Ezi a rogħira mangi fogħasa a dagħeba iti, o puvati. Kar figħin temeba bamin dugħiam puvati. Ezi kamagħin a ghua ovizitam in apizir puvati, dafarir kinibaram an iti. **14** Egħa a kamagħin temem miġei, “Tav ġin nin ovizitam ramegħan kogħam.” An a mikemezi, an suren gumaziba oraki. (aion g165) **15** Egħa Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalem in otivigha, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven għuava gumazamizir asizir ofa gamibagh iveziba ko, asizir ofa gamiba amadiba, me batosi. Egħa dagiaba uari ikarvazir gumazamizibar dakoziba ko kuarazir bunbaba amadibar dabirabiba fa, egħa da ighagħarisi. **16** Egħa a tav bizir amaditam inigh Godin Dipenim avinizir divazimin aven izi mangan an anogoroke. **17** Egħa a men sure gamuava kamagħin me miġei, “Miġirigiar kam Godin Akinafarimin osizirim in iti, o puvati? “Nan Dipenimin ingangarimin mingarim kamakin, kar Nguaziba Bar Men

Gumamazibiba God ko Migeir Dipenim.’ “Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto!” **18** Gumamazizir avirim bar an suren migirigiaba baregha digavir kuram gami. Ezi kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba Iesusin atiatigha, a misueghti an aremeghasa maghira tuaviba buri. **19** Ezi aruem gevima Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemin nguibar ekiam ategha azenan zui. **20** Egha mizaraghara Iesus uan suren gumaziba ko ghua garima temer figh, biba sara misingi. **21** Ezi Pita nirigha Iesus migei, “Tisa ni gan, temer fighin ni asighasighasa mikemezim, a misingi!” **22** Ezi Iesus an migirigiam ikaragha kamaghin me migei, “Nighnizir gavgavim Godin iki. **23** Ki guizbangira ia migei, tina mighsiar kam mikim suam, ‘Mangi uabi fegh ongarim mikinigh,’ egh uan navir averiamin igharagh nighnighan kogh, nighnizir gavgavim a mikemezir bizimin iki suam, ‘An otivam,’ eghti bizir kam a bagh otogham. **24** Kamaghin amizi, ki ia migei, ia nighnizir gavgavim iki God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsigh, da iniam. **25** Egh ni tugh God ko mikim egh osimtizim tinan iti, ni an arazir kuram gin amadagh, eghti kamaghin nin Afeziar Ekiar uan nguibamin itim, nin arazir kuraba gin amadagham.” **27** Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalemin otogha, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven aruima, ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko, Judabar gumazir aruaba a bagha ize. **28** Egha me kamaghin Iesusin azara, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavim ni

ganingi?” **29** Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki azangsizir mam ia damuasa, ia na mikemeghti, ki bizir kabagha amir gavgavimın gun ia mikımam. **30** Jonın rurim, kar Godın bizim, o gumazamizibar bizim? Na mikemegh!” **31** Ezi me uarira uariv kemegha ghaze, “E suam, ‘An rurim Godın ize,’ eghti a kamaghın uam en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jonın ikian aghua?’ **32** Eghti e suam, ‘An rurim gumazamizibar ize.’” (Gumazamiziba bar moghıra fo, Jon a guizbangıra Godın akam inigha izir gumazim, kamaghın me gumazamizibar atiatingi.) **33** Egha me Iesusın azangsizim ikaragha kamaghın migei, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghın me migei, “Kamaghıra, ki uan gavgavim inizir tuavimın gun ia mikemeghan kogham.”

12 Ezi Iesus akar isın zuibar Judan gumazir dapanibav gei, “Gumazir mam wainin azenim oparigha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gikuigha, pin iki wainin azenimin ganamin dipenimin ingari. Egha a wainin azenim isa wainin azenimin ganamin gumazir mabagh aningi. (Eghti me gin wain taba uam a ikaragham.) Egha saghon igharagha ghu. **2** Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam otozi, wainin azenir ghuavim ingangarir gumazir mam amadazi a wainin ovizitaba iniasa wainin azenimin garir gumaziba bagha ghu. **3** Ezi me an suiragha, a misuegha anemadazi a dafarir kinibar uamategha ghu. **4** Ezi azenir ghuavim, ingangarir gumazir igharazim amadazi, me a misogha an dapanim abigha aghumsizir arazibar a gami. **5** Ezi a ua mikezim amada, ezi ingangarir gumazir kam, me uaghan a misoghezi an

areme. Ezi a ingangarir gumazir avirir igharazir maba amangi, ezi maba me pura me misoke, egha maba me me misoghezi me ariaghire. **6** “Ezi an otarir kamran a bar ifongezir abuananam itima an anemangasa. A bar men gin anemaga kamaghin migia ghaze, ‘Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.’ Egha anemadazi a ghu. **7** Ezi wainin azenimin garir gumaziba kamaghin uariv gei, ‘Kar gin wainin azenir kam iniamin otarim. Aria, e uari inigh a misueghti an aremeka. Egh wainin azenir kam, e an ghuaviba ikegham.’ **8** Egha me an suiragha a misoghezi an areme. Ezi me a isava wainin azenimin azenan anakuni. **9** “Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmaghira damuam? A izi wainin azenimin garir gumazir kabav soghtima me arimighiram. Egh wainin azenim isiva igharaz darazir aningam. **10** Ia Godin Akinafarimin osizirir kamın ganiz, o puvati? “Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava. Kar Ekiam arazir kam gami, ezi an en ganganimin bar dera.” **12** Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghin me an suiragh a iniasa tuaviba buri. Egha me an suighasa gumazamizibar atiatigha, anetegha ghue. **13** Egha gin Judan gumazir dapaniba Farisin maba ko Herotin gin zuir marazi amadazi, me Iesusin migirigiar otevitamin suighasa ize. **14** Me izegha kamaghin migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamua guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E

dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?” **15** Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha na gifari? Dagiatam na bagh a inigh iziti ki an ganika.” **16** Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko ziamra kara?” Ezi me kamaghin Iesus ikara, “Sisarin nedazim.” **17** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God daning.” Ezi me an ikarvazimin digavir kuram gami. **18** Ezi Sadyusiba, kamaghin nighnisi, gumazim aremegh ua dikavighan kogham. Egha me azangsizir mam sara Iesus bagha ize. **19** Me izegha kamaghin an azara, “Tisa, Moses fomira kamaghin e bagha osiri, gumazim ovegh uan amuim ategh egh boriba puvatighti, an aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. **20** Ezi dughiar mam 7plan aveghbuaba iti. Avebam amuimin ikia boriba puvatigha aremezi, ua avebamra irim an ikia boriba puvatigha uaghan areme. Ezi mikezim kamaghiram ami. **22** Ezi 7plan aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatigha ariaghire. Ezi abuan, amizim uaghan areme. **23** Aveghbuar 7pla an ike. Egh kamaghin gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra?” **24** Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvatigha, uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei. **25** Ariaghireziba dikavamin dughiam paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam. **26** “Ezi ariaghireziba ua dikavizir bizim bagha, ia Mosesin

Akınafarimin aven temer isizimin eghaghanim ia an ganiz, o puvati? Eghaghanir kamin, God kamaghin Moses mikeme, ‘Ki Abraham, ko Aisak ko Jekopin God.’ 27 God gumazamizibbar ariaghirezibbar God puvati, a gumazamizir angamira itibar God. Ia bar paza nighnigha migei.” 28 Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam izima Sadyusiba Iesus ko uari adozima, a me barasi. An orazima Iesus ikarvazir aghuim me ganingizima, a Iesusin azara, “Godin Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?” 29 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Akar Gavgavir bar ekiamra kara: ‘Israelia, ia deraviram oragh. Ekiam, a bar uabira ian God. Eghti ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh.’ 31 Ezi Akar Gavgavir anarira irimra kara, ‘Ni uabira uabi gifongezi moghin, ni gumazamizir igharazibagh ifongegh.’ Ua arazitam, arazir kamningin min ekevegha aning gafirazir puvati.” 32 Ezi gumazir kam kamaghin Iesus ikara, “Ni guizbangira migia ghaze, God uabira, tav ua itir puvati. 33 E uan navir averiam ko, uan nighnizim ko uan gavgavimin Ekiam gifongegh, egh uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh. E arazir kamningin gin mangiti, arazir kamning ofan me bar avimin tueba ko ofa damuamin biziba bar dagh afiragham.” 34 Iesus orazima a deravira mikemezi, Iesus a migei, “Ni God biziba bar dagh ativagh dar ganamin dughiamin saghon itir puvati.” Egha datirighin tav ua azangsizitam Iesusin azangan atiatingi. 35 Egha Iesus Godin Dipenir miriamin gumazamizibbar sure gamua, men azara, “Manmagh amizi Judan Arazibagh fozir

gumaziba kamaghin migia ghaze, Krai, God Uam E Iniasa
 Misevezir Gumazim, a Devitin Ovavim? **36** Devit uabi,
 Godin Duam nighnizir kam a ganingizi, a kamaghin
 mikeme: “Ekiam, nan Ekiam migia ghaze, “Ni nan agharir
 guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh
 me isi nin dafarim datighti, me nin dagarimningin
 apengan ikiam.” **37** “Egha Devit uabi ‘Ekiam’ gumazir
 kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Ovavim?” Ezi
 gumazamizir aviriba an migirigiaba baregha bar akonge.
38 Ezi Iesus gumazamizibar sure gamua kamaghin migei,
 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me
 korotiar ruaribar aghuigh daruti gumazamiziba maketin
 danganibar ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge. **39**
 Egh God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba
 iniva, egh isar ekiabar dughiabar, me danganir ziaba itiba
 iniasa bar ifonge. **40** Me amuir odiaribagh ifarava men
 dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumazamiziba men
 ziaba fasa, me God ko migia migirigiar ruaribagh ami.
 Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir
 arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.” **41**
 Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimin boroghin
 aperaghav ikia gumazamizir aviribar garima me uan
 dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin a
 da arisi. Gumazamizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba
 arisi. **42** Ezi biziba puvatizir amuir odiarir mam iza dagiar
 muziarir pumuning ati, ezi aning dagiar rubuzir muziarir
 vamiran min ghu. **43** Ezi Iesus uan suren gumazibar diagha
 kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba
 puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning

dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira. **44** Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezi a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananam ati.”

13 Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, “Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimin ingarizima, an ganganim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miriamin itiba, da bar dipenir diriba!” **2** Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni dipenir dafar kabanangin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.” **3** Egha Iesus Olivin Mighsiam gisin, Godin Dipenim guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara, **4** “E mikemegh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadizoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?” **5** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. **6** Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam, ‘Ki Krajs, God ua e iniasa misevezir gumazim,’ egh gumazamizir aviribagh ifaram. **7** “Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. **8** Kantrin mamin itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamin adarazi dikavigh

atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. Osimtizir kaba faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin dughiam tighari. Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin. **9** “Ia deravira uarira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar aningam. Egh me God ko migeir dipenibar ia misogham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar tuiv, egh ki amizir biziba ia dar gun me mikimam. **10** Eghti Godin Akar Aghuim, gumazamiziba faragh mangi ikiziba bar dar gumazamiziba dav kinigh. **11** Eghti gumazamizitaba dughiar tamin ian suigh ia inigh kotin mangiti, ia mikimsi nighnigh osiman marki. God migirigiar manam kotin aven ia danighti, ia mikim. Kar ia uari migeir puvati, Godin Duam migei. **12** “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram. **13** Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Eghti gumazamizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananamin otoghamiba, God men akurvagham.” **14** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, Godin Dipenimin aven ikiam. Kar a ikian koghamin danganim. A ikiti, God uan Dipenim ategham. (Ni tina osizirir kamin ganigh, deravira nighnighiva a gifogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kamin otoghti, Judian Distrighin itir gumazamiziba ari mighsiabar

ghuavanangam. **15** Tav dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikeghiva dipenimin aven mangi uan bizitam inian marki. **16** Tav azenir ekiamin ikeghiva uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki. **17** Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevezika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! **18** Dughiar izamin kaba, da osimtizir ekiabar dughiaaba. God nguazim ko overiamin ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua kamaghin dughiatam otoghan kogham. Ezi kamaghin, ia amozimin dughiamin aran aghuaghiva, uari bagh God ko mikim. **20** Ekiam uan gumazamizir misevezibagh nighnigha, dughiar kurar kamin dughiar maba aghorezi da mong otefe. A ti da aghorezir puvatizi gumazamiziba bar ariaghireghai. **21** “Dughiar izamimin, tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraisra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraisra muna!’ ia an akam baraghan marki. **22** Gumazitaba izi ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godin akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarisi damuva avegham. **23** Ki gin otivamin biziba bar dar gun ia mikeme. Kamaghin ia deravira uari bagh gan.” **24** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Osimtizir ekiar kabar dughiam givaghti, gin izamin dughiamin bizir kaba otivam. “Aruem mitategham, eghti

iakinim isiragham kogham; **25** eghti mikoveziba overiamin
 asighiram, eghti overiamin itir bizir gavgaviba bar uarira
 uari sivaghsivagh, uan danganiba ataghiragham.’ **26**
 “Dughiar kamin gumamaziziba ganti Gumamazizibar
 Otaram gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara
 ghuariam in tongin izam. **27** Egh a uan enselba amadaghti
 me mangi nguazim ko overiamin danganiba bar ko
 nguazimin oteyiba bar dar mangiva God misevezir
 gumamaziziba men aku a bagh izam.” **28** Egha Iesus ua
 kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti,
 ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia emer
 fighin gan nighnizim iniam. **29** Kamaghira ia bizir kabar
 ganti da otivti, ia fogh suam, Gumamazizibar Otaram a ua
 izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. **30**
 Ki guizbangira ia migei, dughiar kamin itir gumamazizir
 kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. **31** Overiam
 ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givagham
 kogham.” **32** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Bizir ki
 ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati.
 Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otaram uaghan
 fozir puvati. Afeziam bar uabira fo. **33** “Ia deravira uari
 bagh ganiva mizuam iki, dughiar izamim, ia a gifozir
 puvati. **34** Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A
 uan dipenim ategha ghua uan dipenim isa uan ingangarir
 gumazibar dafarim garigha dipenimin ingangariba me
 rome. A tiar akamin itir gumazim migia ghaze, ni deravira
 gan. **35** “Dipenimin ghuavim izamin dughiam ia a gifozir
 puvati, a bogarangra izam, o dimagarir arizimin izam,
 o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a izam, o?

Kamaghin ia deravira gan. **36** Puvatightima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam. **37** Ki ia migeir bizir kaba, ki gumazamiziba bar me migei, 'Ia deravira gan!'"

14 Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam, ko Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buri. **2** Egha me kamaghin uariv gei, "E isamin dughiamin an suighan kogham. E damuti isamin itir gumazamiziba midorozir ekiatam damigham." **3** Egha Iesus Betanin nguibamin ikiava, Saimonin dipenimin aven dagher dakozimin apava aperaghav iti. (Saimon faragha lepan arimariam an mikarzim gami.) Iesus apava aperaghav itima, amizir mam mughuriar aghuim zuir borer mam inigha izi. Borer kam alabastan ingarizir misevimin aven iti. Boremin ziam nat, an ivezim bar pin ko. Amizir kam borer kam inigha Iesus bagha izegha borev sevim abigha borem Iesusin dapanim ginge. **4** Ezi uaghan itir darasi, men naviba isia kamaghin uariv giavira iti, "Kav tizim bagha borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami? **5** A ti anemadagha dagiar aviriba inighai. An ivezim azenir vamiran ivezim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuragham." Egha me puv an atari, egha an anogorosi. **6** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia tizim bagha osimtizim a garisi? An arazir aghuim na gami. Ia anetakigh! **7** Onganarazibagh amiba zurara ia ko ikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham. **8** Ki aremeghti

a damuamin bizim, a datirighin na gami. A faragh mughuriar aghuim zuir borem nan mikarzim daghuighti me gin na mozim darigham. **9** Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manabar Godin Akar Aghuim akuniva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira ikiam.” **10** Ezi Judas Iskariot 12plan aposelin mam, a Iesus isi ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa me bagha ghu. **11** Ezi Farisiba an akar kam baregha bar akonge, egha dagiaba a daningasa akam akiri. Ezi Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri. **12** Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiabar faragha zuir aruemin, Judan gumazamiziba arazir kam iti. Me faragh God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi ifueghti, e an mangi biziba akiram?” **13** Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua an gin mangi. **14** Dipenir an aven zuim gua an mangiva an ghuavim mikim suam, Tisa kamaghin migei, ‘Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamim a mana?’ **15** Eghti a pin dipenimin aven itir danganir ekiam ian akagham. Danganir kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia danganir kam e uari bagh biziba bar adar kirigh.” **16** Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua garima biziba an migirigiamin mirara ghuzi, aning maghira God Israelia

Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri. **17** Ezi guaratighin Iesus uan 12plan suren gumaziba ko otifi. **18** Egha dagher dakozimin apiaghav ikia apava, Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham, a uaghan na ko ikiava api.” **19** Me an akam baregha, naviba bar osemi. Egha me bar vaghvaghera an azangsigha kamaghin migei, “Ki ti markiana?” **20** Ezi a me ikaraghera kamaghin me migei, “Gumazir na ko bret isa itarir vamiram aghua, uam a isim, a gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a ian 12plan mavira. **21** Godin Akinafarim mikemezi moghin, gumazamizibar Otarim aremegham. Eghti gumazir Gumazamizibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi, deraghail!” **22** Egha Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretain mam inigha God minabaghera anebigha, a isa uan suren gumazibaghera aniga kamaghin me migei, “Kar nan inivafizim. Ia a inigha aneremi.” **23** Egha a wain apir kap inigha God minabaghera me ganingizi, me vaghvaghera uarir guri. **24** Me wain apima a kamaghin me migei, “Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, gavgavim a ganidi. A gumazamizir aviriba bagha ire. **25** Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin ovizimin dipatam ramegha koghama, kamaghira iki mangi Dughiar God Bizibaghera Ativamimin otogham. Eghti dughiar kamin, ki wainin dipar igiam amam.” **26** Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivin Mighsiamin ghue. **27** Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Godin Akinafarimin osizirim

kamaghin iti: “Ki sipsipbar garir gumazim misueghti sipsipba tintinimin aregham.” “Kamaghin amizi, ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia bar na ategh aregham. **28** Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.” **29** Ezi Pita kamaghin migei, “Me ti bar, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.” **30** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikezimin suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akazir pumuning damuam.” **31** Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei. **32** Egha Iesus uan suren gumaziba ko Getsemanin ghuegha, a kamaghin me migei, “Ia kagh dapiaghiv ikiti ki God ko mikimam.” **33** Egha a Pita, Jems ko Jon inigha ghu. Egha a bar osemegha, bar paza uabi barasi. **34** Egha kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh ikiva, deravira gan.” **35** Egha a mong isivagha ghugha, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migia ghaze, tuavir igharazitam ikiti God dughiar kurar kam na dam a inigh. **36** A kamaghin God ko migei, “O Ame, nan afeziam, bizitam bar nin osememizir puvati. Kamaghin osimtizir kam, ni na dam a inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi.” **37** Egha a dikavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezim bagha ghua gari me akui. Ezi a kamaghin Pitan azai, “Saimon, ni akui? Ni tong dughiar otevimin

angamira ikeghan kogham? 38 Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikimti, osimtizitam ia damuti ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi.” 39 Egha a uamategha ghua faragha God ko mikemezi moghin uam a ko migei. 40 Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a mikimamin akabagh asa. 41 Ezi a dughiar mizezim ghua God ko mikemegha uamategha iza me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazamizibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. 42 Ia dikavigh, e mangam. Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamra muna izi!” 43 Egha Iesus Pita, Jems ko Jon mighavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi. 44 Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, kar Iesusra. Ia an suiragh, deraghvira an ganiva, egh a inigh mangi.” 45 Ezi Judas Iesus bagha ghuavira ikia kamaghin migei, “Tisa!” Egha an tore. 46 Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki. 47 Ezi Iesusin boroghin itir gumazir mam uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atuzi, an kuarim dutuaghiri. 48 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan

suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi? **49** Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. Ezi Godin Akinafarimin osizirim mikemezir moghira ia kamaghin na gami.” **50** Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are. **51** Ezi gumazir igiar mam bizitam aruzir puvatigha, inir ghurghurir azenan itimra ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba an suirazima, **52** a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibiamrama arav ghu. **53** Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa. **54** Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha kagh ganganir gumaziba ko apiaghav ikia avimin fii. **55** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan kotin aven itir gumaziba bar, me Iesusin misueghti an aremeghasa akar men akurvaziba buria, tam batozir puvati. **56** Gumazir aviriba ifavarir migirigiabar Iesus gami, ezi men migirigiaba voroghira zuir puvati. **57** Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kamin a migei, **58** “E orazi, a ghaze, ‘Ki Godin Dipenir gumaziba ingarizim apirigh, egh dughiar pumuning ko mikezimin, igharazitamin ingarigham. Godin Dipenir ki ingaramim, gumaziba uan dafaribar ingarizir puvatizimin ingarigham.”” **59** Ezi migirigiar kaba uaghan guizbangira voroghira zuir puvati. **60** Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongin tugha egha Iesusin azara, “Ni akatam ikarvaghan aghua?

Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?" 61 Ezi Iesus nimira ikia men migirigiatam ikarazir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, "Ni Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gumamaziba ziam fer Godin Otari?" 62 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki an Otari. Ia ganti, Gumamazibar Otari gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariaba sara izam." 63 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiaba abigha azara, "E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam! 64 Ia uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi ia manmaghin nighnisi?" Ezi me bar akam a gasa ghaze, an aremegham. 65 Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avaragha, uan agharibar a misogha kamaghin migei, "Ni mikim. Tinara ni misosi?" Ezi ganganir gumaziba a inigha a misoghavira iti. 66 Dughiar kamra Pita dipenimin divazimin aven vanginan itima, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir guvir mam izi. 67 Egha Pitan garima an avimin fiima, a dikiraviram an gara, kamaghin migei, "Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike." 68 Ezi Pita uabin ghuaragha ghaze, "Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati." Egha divazimin tiar akar ekiamin otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati. 69 Ezi ingangarir guvir kam kagh an apigha tuivighav itir gumamaziba ua me migei, "Muna men mav." 70 Ezi a ua uabin tira. Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir darazi Pita migei, "Ni Galilin gumazim, kamaghin guizbangira ni men mavira." 71 Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghin me

migei, “Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati.” 72 A kamaghin migiavira itima tuarim uam ake. Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, “Ni faragh dughiar pumuning ko mikezimin suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar pumuningin akegham.” Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

15 Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi. 2 Ezi Pailat an azai, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.” 3 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a migiava, a gasi. 4 Ezi Pailat uam an azara, “Ni migirigiar kaba ikarvagham, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni migia ni gasi.” 5 Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat digavir kuram gami. 6 Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekar kamin dughiam, me Pailat mikimti a kalabusin itir gumazir me ifongezim, ateghti, a mangam. 7 Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mabav soghezi me ariaghire. 8 Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azanglisi. Kar arazir Pailat zurara amim. 9 Ezi Pailat men azara, “Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?” 10 Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarim gati. 11 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba

migirigiar navibagh iniviba gumazamizibagh anidi. Eghti
 me Pailat mikemeghti a Iesusin anogoregh, Barabas
 ateghti a me bagh izam. **12** Ezi Pailat azara, “Gumazir
 ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?”
13 Ezi gumazamiziba pamtem dia kamaghin migei, “A
 isi ter ighuvimin a gafugh!” **14** Ezi Pailat men azara,
 “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?” Ezi me
 bar pamtem dia migei, “A isi ter ighuvimin a gafugh!”
15 A me damuti men naviba deraghasa, Pailat Barabas
 ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar
 Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar
 agharim gati, eghti me a isi ter ighuvimin a gafugham. **16**
 Egha midorozir gumaziba Iesus inigha gavmanin dipenir
 ekiamin miriamin aven ghuaghira midorozir gumaziba
 bar men diazi me iza uari akufa. **17** Egha me korotiar
 agheviri ruarim a garugha dikoniba itir beniba inigha
 atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim
 garu. **18** Egha me maghira an diava a migei, “Judabar
 Atrivim, nirara atrivir ekiam!” **19** Egha me aghorim an
 dapanim misogha, egha uaghan a giparavira iti. Egha
 me ifara uan teviba apirigha ira mati me guizbangira
 an ziam fe moghin ami. **20** Me arazir kabar a gamua
 a dipovegha givagha, a da korotiar me a gaghuiziba
 suegha, ananaba a gaghui. Egha me a isa ter ighuvimin
 a gafughasa an akua zui. **21** Ezi Sairinin gumazir mam
 Saimon, a Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguibar
 igharazimin ikegha Jerusalem in aven zui. Ezi midorozir
 gumaziba Iesus guamin ter ighuvim aterasa an suirazi, an
 aneteri. **22** Egha me ghua danganir mamin ziam Golgota,

me an otifi. (Danganir kamin ziamin mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.) **23** Egha me wain ko mizaziba a gevir dipam veregha Iesus ganidima an an aghua. **24** Ezi aruem anabozi, me a isa ter ighuvimin aneguragha a gafu. Ezi midorozir gumaziba an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. Tina faragh otogh, korotiar manam iniam. **26** Egha me an gun migeir akar kam osiri, “A Judabar atrivim.” Me ghaze, a bizir kam bagha kotin tughava areme. **27** Me gumazir okia midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvimin a gafu, egha mav isa agharir kiriamin itir ter ighuvimin gafu. **29** Ezi iza zui darazi dibovibar a migiava uan dapaniba roa ghaze, “Ore! Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarasa mikemezim, **30** datirighin ni uabi uabin akuragh, ter ighuvim ategh izighiri!” **31** Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba uaghan kamaghiram a dipova uariv gei. Me kamaghin migia ghaze, “A igharaz darazir akurvagha uabira uabin akurvaghan asa! **32** Gumazir kam, ghaze, ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim ko Israelian Atrivim, a ter ighuvim ategh izighiritima, e an ganigh nighnizir gavgavim an ikiam.” Gumazir okimakiar an boroghin guraghav itimning uaghan migirigiar kurar aviriba puviram a migiavira iti. **33** Aruem iza pazaghar torimin itima mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu. **34** Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus tiarir ekiamin pamtem kamaghin dei, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?”

Akar kamîn mingarim kamakîn, Nan God, nan God ni tizim bagha na ataki? **35** Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, “Ia oragh, a Elaijan dei.” **36** Ezi gumazir mam ivegha ghua dipamin suizir bizim isa wainin afangtizim garugha a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.” **37** Ezi Iesus pamtem diagha duam sue. **38** Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegha tongira bigha ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. **39** Ezi midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir mam, Iesusin boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagha aremezir arazir kamîn ganigha ghaze, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra!” **40** Ezi amizir maba mong saghon tuivighav ikia gari. Men tongin Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome. **41** Amizir kaba Galilin Distrighin ikegha Iesusin akurvaghava an gin arui. Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalem anabogha uaghan iti. **42** Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha mizuai. An atiatir puvatigha Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azai. **44** Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim bagha akam amadazi a izima an an azara, “Iesus guizbangira aremez, o?” **45** Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiram areme. Ezi a

Iesusin kuam iniiasa Josepin amamangati. **46** Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegha iza Iesusin kuam adangi. Egha a righa ghua dagiar torir me dutuzimin ghugha aneti. Ezi Makdalan amizim Maria ko Josepin amebam Maria, aning gari, Josep Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekier mam poghpuegha iza an akam dukua.

16 Ezi Sabatin dughiam givazima, Makdalan amizim Maria, Jemsin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuasa borer mughuriar aghuaribagh ivese. **2** Egha 7plan dughiafar faragha zuir dughiamin mizaraghara, aruem anadima me dagiar torir matmatiamin ghua uarira uariv gei, “Tina dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?” **4** Me ghua garima dagiar ekier kam, me a poghpuegha ghu. **5** Ezi me dagiar torir akamin aven ghua garima gumazir igiar mam korotiar ghurghurir ruarim arugha agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar aguaghfa. **6** Ezi a kamaghin migei, “Ia akongan marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagha gari. A ter ighuvimin aremegha ua dikafi! A kagh itir puvati. Ia kagh a irighav ikezir danganimin gan. **7** Egh ia mangi, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegh, ‘A ian faragh Galilin Distrighin mangam. A mikemezi moghin ia munagh a bativam.’” **8** Ezi me digavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatigha, kamaghin taraziv kemezir puvati. **9** (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Iesus 7plan dughiafar faragha zuir dughiamin mizaraghara ua dikavigha Makdalan amizim

Maria faragha uabi isava an aka. Amizir kamnaghira Iesus faragha duar kurar 7pla an itiba batoke. **10** Ezi gumazamizir Iesus ko aruava ikeziba, me a bagha bar osemegha puv azia itima, Maria ghugha Iesusin gun me migei. **11** Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa Makdalan Marian akazi, an an gani. Me kamaghin oregha nighnizir gavgavim amizir kamin akabar itir puvati. **12** Egħa dughiar kamnaghira gin Iesus gumazir igharazimin min otozi, suren gumazir pumuning nguibar ekiamin azenan zuima an aning bato. **13** Ezi aning uamategħa iza bizir kamin gun maraziv kemezi, me uaghan nighnizir gavgavim aningın akabar itir puvati. **14** Egħa gin 11plan suren gumaziba apima Iesus uabi isa men aka. Egħa a, me nighnizir gavgavim puvatizir bizim ko, me navir gavgavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi an ganigha migeima me nighnizir gavgavim migirigiar kamin itir puvati, ezi bizir kaba bagħa Iesus me migia men atari. **15** Egħa a kamaghin me migei, “Ia mangi nguazir kam bar a daruva nguazir kamin itir gumazamiziba bar Akar Agħuim me mikim. **16** Egħti tina nighnizir gavgavim nan iki, egħ ruegħti, God an akuragħti, a zurara God ko ikiam. Egħti tina nighnizir gavgavim nan itir puvati, a Godin kotin iki izezir kuram iniam. **17** Egħti nighnizir gavgavim nan itiba, mirakelin arazir kaba uaghan me bativam: me nan ziamin duar kuraba batoghiva, me nguibabar akar fozir puvatizibav kimiva, egħ kuruziba uan dafaribar dar suigham. Egħ me imezir dipar ariagħiritam ramegħti a tong men navibagħ asighasighan kogħam. Egħ me uan dafariba isi arimariar gumazamizibar arigħti

men arimariaba givam.” **19** Egha Ekiam Iesus bizir kaba me mikemegha givazi God a inigha uan Nguibamin ghuavanabo. Ezi a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. **20** Ezi suren gumaziba nguazir kamin danganiba bar dar ghuava akam akuri. Ezi Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim a ganiga mirakelin araziba sara akakasi, kamaghin gumazamiziba fo, akar kam a guizbangira.

Luk

1 Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumazamizir aviriba God en tongin amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami. E uari uan damazibar ganizir gumazamizibar akam baraki. Me faragha Godin akamin ingangarir gumazamizibar otivigha, an akam akuri. Kamaghin amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavira dar mingaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravirama da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guizin biziba. **5** Dughiar kamin Herot Judian atrivimin itima, Godin ofa gamir gumazir mamin ziam Sekaraia, an Abiyan adarazir gumazir mam. Ezi an amuim Elisabet, a Aronin ovavim. **6** Aning bar deraghavira Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa e mikemeziba, aning dar gin zui. Ezi God aningin garima, aning an damazimin bar dera. **7** Elisabet furabar iti, kamaghin amizi aning boriba puvatigha, dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri. **8** Ezi dughiar mamin ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimin min Godin damazimin ingari. **9** Ezi me Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar arazibar gintigha, gumazim amisivasa me dagiaba akuri. Ezi God Sekaraia amisefe. Eghti Sekaraia Godin Dipenimin aven mangi migharir mughuriar aghuim zuim dapongam. **10** Ezi migharir mughuriar aghuim zuim dapongamin dughiam otozima, gumazamizir Godin ziam feba, Godin Dipenimin miriamin uari akuvagha God ko migei. **11** Ezi Ekiamin Ensel a batogha, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin agharir guvimin amadaghan tughav iti. **12** Ezi Sekaraia an

apigha digavir kuram gamigha bar atiatingi. **13** Ezi ensel kamaghin a migei, “Sekaraia, ni atiatingan marki, ni God ko mikemezir migirigiam, God a baraki. Ezi nin amuim Elisabet ni bagh otarim bategham. Eghti ni ziar kam, Jon a datigh. **14** Egh ni bar akuegh navir amirizimin iki. Eghti a Godin damazimin ziar ekiam iniam, kamaghin amizi gumazamizir aviriba an otoghamin dughiamin bar akuegham. Eghti a wain ko dipar onganibar aman kogham. A uan amebamin navir averiamin aven ikivira ikiti, Godin Duam bar a gizivagham. **16** Egh a uam Israelin gumazamizir aviriba inigh, men Ekiam God bagh mangam. **17** Eghti Elaijan itir Godin Duam ko gavgavir kamra Jonin ikiti, a Ekiamin faragh mangiva, afeziabar amuti me ua uan boribagh ifueghiva, akiriba ragha God gasaraziba ua me damuti, me ua nighnizir aghuibar gumazamizibar amuva, egh gumazamizibav kintima me uari akirighasi, egh Ekiam bagh mizuam ikiam.” **18** Ezi Sekaraia enselin azara, “Ki ghurizi, nan amuim uaghan ghurigha gifa. Kamaghin amizi, ki manmaghin guizbangira bizir kam gifogham?” **19** Ezi ensel an akam ikaragha ghaze, “Ki Gebriel. Ki Godin damazimin tughav iti. God uabi na amadazima, ki akar aghuir kamin ni mikimasa ize. **20** Ni nan akaba baregha nighnizir gavgavim dar itir puvati. Bizir kam bangin ni mikiman kogh mamaghira ikiti, bizir kaba otivamin dughiam otogham.” **21** Ensel Sekaraia migeima, gumazamiziba azenan ikia Sekaraia mizua ghuav amiragha pura nighnisi, manmaghin amizima, a dughiar ruarimin Godin Dipenimin aven iti? **22** Ezi an azenan otogha, me mikiman asaghasaki. Ezi me fo, a

ti Godin Dipenimin aven irebamin min bizitamin gani. Egħa an akamin me migeir puvatigha dafaribara me migei. **23** Ezi an ingangarir dughiam givazima, a uan nguibamin ghu. **24** Dughiar maba ghua givazima, an amuim Elisabet navim ada 5plan iakinibar uabi modo. **25** Egħa a kamaghin migei, “Ekiam na bagħa bizir kam gami. A nan apangkuvigha nan aghumsizim gumazamizibar damazimin anedangi.” **26** Elisabetin navir adasem 6plan iakinimin otozima, God ensel Gebriel Nasaretin anemada, kar Galilin Distrighin aven itir nguibar ekiam. **27** Ezi ensel ghua, guivir igiar gumazitam koma akuizir puvatizim bato, an ziam Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitin ovavimra. **28** Ensel a bagħa ghua kamaghin a migei, “Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gifongegħa deravira ni gamua egħa ni ko iti.” **29** Ezi Maria an akam baregħa digavir kuram gamigha pura nighnisi, “Kar akar manmagħin amizim?” **30** Ezi ensel kamaghin a migia ghaze, “Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gifuegħa ni ko iti. **31** Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh. **32** A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin Bar Pin Itimin otarim. Egħti God a damighti, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam. **33** Egħti a Jekopin adarazir atrivimin ikivira ikiam. Egħti a Bizibagh Ativamin Dughiar kam givaghan kogħam.” (aiōn g165) **34** Ezi Maria kamaghin enselin azara, “Ki guivir igiar patamin itir puvatizim. Ezi bizir kam manmagħin na batogħam?” **35** Ezi ensel an akam ikaragħa kamaghin migei, “Godin Duam ni bagħ izegħti Godin Bar Pin Itimin gavgavim ni avaragħam.

Eghti borim Godin damazimin zueghti me Godin Otari a darigham. **36** Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghuri, egha a uaghan navim adai. Me ghaze, a navim asangan kogham, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6plan tu.” **38** Ezi Maria kamaghin ensel ikara, “Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir moghira God bizibar na damu.” Ezi ensel anetegha ghu. **39** Ezi dughiar kamin Maria uan biziba akirighava, zuamira nguibar ekar Judian Distrighin mighsiamin itimin ghu. **40** Egha a Sekaraian dipenimin aven ghugha dughiam Elisabet ganingi. **41** Ezi Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimin aven aguaghfa, ezi Godin Duam Elisabet gizifa. **42** Ezi a pamtemin tiarim akarigha kamaghin migei, “Ni amizibagh afirazi God bar bizir aghuim ni gami. Egh a uaghan bizir aghuim borir ni oteghamim gami. **43** Ezi God tizim bagha deravira na gami, ezi nan Ekiamin amebam na bagh izi? **44** Ni dughiam na ganidima, ki ni barazir dughiamra, borir nan navir averiamin itim bar akuegha aguaghfa. **45** Ni nighnizir gavgavim Godin iti, ezi Ekiam ni mikemezi moghin bizibar ni gami. Kamaghin amizi ni bar akongegh.” **46** Ezi Maria kamaghin migei: “Ki pura Ekiamin ingangarir amizim, kamaghin amizima a na giniri. Kamaghin amizi nan navim Ekiamin ziam fe. Ezi nan duam God bagha bar akonge, a nan akurvazim. God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na gami. Ezi an ziam bar zuegha dera. Kamaghin amizi, datirighin tugh mangi gumazamiziba na mikim suam, God deravira ni gami. **50** God gumazamizir an atiatiaa an apengan itibar apangkufi. A kamaghira datirighin itir gumazamizibar

amu, egh gın izamin gumazamizibar amu mamaghira
 ikiam. **51** A uan dafarimin bizir bar gavgavibagh ami.
 Gumazamizir uarira uan ziaba feba, a men agirazi me
 are. **52** God atrivibar gavgavim dikabiragha gumazamizir
 kiniba fe. **53** A bizir aghuiba isava mitiriaba azibagh
 anigha, biziba bar izivaziba amangizima me pura ghue.
54 A uan ingangarir gumazim Israelin akura. Egha en
 ovavibagh amizir Akar Gavgavim ginighnighavira iti. Egha
 Abrahamin apangkuvigha, gın otivamin gumazamizibar
 apangkuvigh mamaghira ikiam.” (aiōn g165) **56** Maria iakinir
 pumuning ko mikezimin Elisabet ko ikegha gın uamategh
 uan nguibamin ghu. **57** Elisabet otamin dughiam otozima,
 an otarim bate. **58** An boroghira itir darazi ko an
 anababa kamaghin oraki, Ekiam an apangkuvigha bizir
 aghuimin a gamizi, me a ko bar akonge. **59** Ezi an 7plan
 arueba givazima, me borimin mikarzir mogomemin inim
 aghorasa izi. Egha me an afeziamin ziam Sekaraia a
 darighasa. **60** Ezi an amebam kamaghin me migei, “Puvati!
 E Jon a darigham.” **61** Ezi me kamaghin a migei, “Nin
 anabatam ziar katam itir puvati.” **62** Egha me dafarimra
 an afeziamin azangsisi, a ziar manatam uan otarim
 darigham. **63** Ezi Sekaraia an ziam osirasa biziba bagha
 dafaribara men azangsisi. Egha kamaghin osiri, “An ziam
 Jon.” Ezi me kamaghin ganigha bar aguaghfa. **64** Ezi
 an akam zuamira kuiaghirizima an mizem firiaghirizi,
 a maghira mighiava Godin ziam fe. **65** Ezi an boroghin
 itir darazi kamaghin ganigha, bar atiatingi. Ezi Judian
 Distrighin itir nguibar mighsiabar itibar gumazamiziba
 bizir otivizir kaba baregha dar gun uariv gei. **66** Ekiamin

gavgavim borir kam ko iti. Ezi me bar moghira bizir kam baregha, a ginighnigha a bagha azangsisi, “Borir kam bar manmaghiram otogham?” **67** Ezi an afeziam Sekaraia Godin Duam a gizivazima, a Godin nighnizimin gun migei: **68** “Ekiam iza uan gumazamiziba ua me ini, kamaghin amizi, e an ziam fe, a Israelian God. **69** God en akurvaghasa uan ingangarir gumazim Devitin adarazir aven gumazir bar gavgavim amisefe. **70** Godin akam inigha izir gumaziba bizir kamın gun fomira kamaghin me mikeme. (aiōn g165) **71** An en apaniba ko en atara pazav e gamibar dafaribar e iniasa ize. **72** Egh apangkuvim en ovavibar akakaghiva, uan Akar Dikirizir Gavgavim ginirigham, **73** Akar Gavgavir en ovavim Abraham ganingizim. **74** Egh en apanibar dafaribar uam e inigh, en amamangatighiti, e an ingarsi atiatingan kogham. **75** Egh an damazimin arazir aghuir a ifongezibar gin mangiti, a ifongezir arazir aghuir kaba en ikiam. **76** Ezi ni nan borim, ni faragh mangi Ekiam bagh tuavim akir. Kamaghin amizi, me Godin Bar Pin Itimin akam inigha izir gumazim ni darigham. **77** Godin apangkuvim e ko itima, a uan gumazamiziba ua me iniamin fofozim me ganiga, men arazir kuraba gin amadi. Aruemin angazangarim Godin Nguibamin ikegh e bagh izighiram. **79** Egh angazangarim mitarmemin ikiava aremeghasava amibagh feghiva, egh navir amirizimin tuavim en suebar akagham.” **80** Ezi Jon gin aghua gavgavizi, an duam uaghan aghua gavgafi. A ghua Judian gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha, gin Israelin gumazamizibar damazimin azenan oto.

2 Ezi dughiar kam Sisar Ogastus akar gavgavim amadagha ghaze, “Rom garir nguibabar gumazamiziba bar mangi uan ziaba osir.” **2** Dughiar kam Kwirinius, a Sirian gumazir dapanimin itima, ziaba osirir dughiar faragha zuir kam oto. **3** Ezi gumazamiziba uan ziaba osirasa uan nguibabara zui. **4** Ezi Josep uaghan Devitin anabar mam. Kamaghin amizi a Galilin Distrighin itir nguibam Nasaret ategha, Judian Distrighin itir nguibam Betlehem in zui, kar Devitin nguibam. **5** A mangiva uan amuir inabazim Maria ko aning uan ziamning osirasa. Dughiar kam Maria borimin navim adai. **6** Egha aning ghua Betlehem in itima, Maria borim batamin dughiam oto. **7** Ezi a uan otarir ivariam bate. Egha inir avizibar borim nomke. Dughiar kam dipenir akuim izifa. Kamaghin amizi, aning borim isava bulmakauba apir danganimin aneti. **8** Ezi sipsipbar garir gumazir maba nguibamin azenan ikiava, dimagaribar uan sipsipbar gara dagh eghufi. **9** Ezi Ekiam in enselin mam pura me batozi, Ekiam in angazangarim me gisirazi, me bar atiatingi. **10** Ezi ensel kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ia oragh! Ki akar aghuim inigha ia bagha izi. Akar aghuir kam, gumazamiziba bar me damighti, me bar akongegham. **11** Datirighin Devitin nguibamin Akurvazir Gumazim ia bagha oto. A God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, a en Ekiam. **12** Ia mangi kamaghin ganigh fogham, ia gantima me inir avizibar borim nomkeghiva bulmakauba apir danganim datightima a irighiv ikiam.” **13** Ezi maghira, God in Nguibamin enselin avirir bar dafam otogha enselin kam ko me God in ziam fa kamaghin migei: **14** “Ia Bizibar Pin Itir God in ziam fi. Eghti nguazimin itir

gumazamizir God ifongeziba, me navir amirizimin iki.”

15 Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba ategha Godin Nguibamin ghuezima, sipsipbar garir gumaziba uarira uariv gei, “Aria, e Betlehemin mangiva Ekiam e mikemezir bizir otozimin ganika.” **16** Egha me zuamira ghua Josep ko Marian api, egha borimin garima a bulmakauba apir danganim girighav iti. **17** Egha sipsipbar garir gumaziba borimin ganigha, ensel borimin gun me mikemezir akabar gun gumazamizir igharazibav gei. **18** Ezi gumazamiziba sipsipbar garir gumazibar eghaghanim baregha digavir kuram gami. **19** Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam gatigha, dagh nighnighavira iti. **20** Ezi sipsipbar garir gumaziba uamatenge. Ensel me mikemezi me oraghizi moghin bizibar gari da otifi. Kamaghin amizi me bar akuegha Godin ziam fa zui. **21** Ezi 7plan arueba givazima an mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiam otozi me ziam Iesus a gati. Maria tighar navim asangam, ensel faragha a gatizir ziam. **22** Ezi Moses Osirizir Arazibar min amebam Godin damazimin zueghamin dughiam otozima, Maria ko Josep borim inigha Ekiam daningasa Jerusalemin zui. **23** Ekiam Moses ganingizir arazibar osizirim iti, otarir ivariaba me da isi ua Ekiam daningam. **24** Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba mikemezi moghin, aning ofa damuasa, kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigha izi. **25** Ezi Jerusalemin aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godin damazimin deragha God baghavira iti. A Israelin gumazamizibar osimtiziba agivamin dughiam bagha mizuai iti. Ezi Godin Duam a ko iti. **26** Godin Duam bizir kam azenarama an

akagha gifa, a faragh Ekiamin Krai (Gumazir God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezim), an an ganighiva, gin aremegham. **27** Kamaghin amizi Godin Duam nighnizim a ganingizi a Godin Dipenir avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus inigha aven iza Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin, a damuasa. **28** Ezi Simeon Iesus inigha uan dafarimningin a ifiragha Godin ziam fa kamaghin migei: **29** “Ekiam, ki nin ingangarir gumazim. Eghti nin akurvazimin angazangarim, ni Kantrin Igharazibar Gumamaziziba me daningam. Egh ziar ekiam Israelia daningam; me nin gumamaziziba. Ni gumamazizibar damazibar me bagha akurvazir bizir kam gami. Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir kam, ki uan damazimin an ganigha gifa. Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi moghin ni na ateghti ki mangi, navir amirizimin ikiam.” **33** Ezi borimin amebam ko afeziam, Simeon an gun mikemezir migirigiaba baregha nighnizir aviribagh ami. **34** Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba ia bagh dar amu, egha Simeon kamaghin an amebam Maria migei, “Borir kam God a ginaba, eghti Israelin aviriba God bagh tugh gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti gumamaziziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav kimam. **35** Eghti gumazir aviribar nighnizir navimin aven itiba azenim giram. Eghti osimtizir ekiatam uaghan nin navir averimin otivam, mati afuzim nin dighorim miti.” **36** Ezi Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin guivim, egha Aserin anabam. A faragha pamin ikia, aningin 7plan azenibar ike, ezi an pam aremezima, a datirighin bar ghuri. **37** Egha a 84plan

azenibar odiarimin iti. A Godin Dipenim ataghirazir puvati, egha dimagariba ko aruebar, a Godin ziam fa, dagheba ataghiragha God ko migei. **38** Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriamin tu. A biziba bagha God minabi. Egha borir kamin gun gumazamizir aviribav gei, me God ua Jerusalem in itir gumazamiziba iniamin dughiam bagha mizuai. **39** Josep ko Maria biziba bar Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin dagh amigha givagha, uamategha Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretin ghu. **40** Ezi borim aghuiga gavgafi. Ezi fofozir aghuiba bar a gizivazi, God arazir aghuibar a gami. **41** Azeniba zurara Iesusin amebam ko afeziam, God Israelia Gitazir Dughiamin Isam bagha Jerusalem zui. **42** Ezi Iesus azenir 12pla ikia, arazim mirara me isam bagha zui. **43** Isam givazima, an gin, an amebam ko afeziam uamategha nguibamin zuima, aning in otarim Iesus Jerusalemra itima aning a gifozir puvati. **44** Aning ghaze, a ti uan namakaba ko izi. Egha aruer kamin ghuavira iti. Egha aning maghira uan namakaba koma anababar tongin a bagha rui. **45** Egha aning an apizir puvatigha, a buriasa uamategha Jerusalem zui. **46** Dughiar mikezimin gin, aning Godin Dipenir avizimin an api. A tisabar torimin aperaghav ikia, me baragha azangsizibar me gami. **47** Gumazir kaba bar an fofozim ko akar ikarvazir kaba baragha digavir kuram gami. **48** Ezi an amebam ko afeziam an apigha, digavir kuram gami. Egha an amebam kamaghin a migei, “Nan otarim, ni tizim bagha arazir kurar kamin ga gami? Ga ni bagha bar osemegha ni buri.” **49** Ezi a kamaghin aning in azara, “Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir

puvati, ki uan Afeziamin Dipenimin aven ikiam?” 50 Ezi a migeir bizimin mingarim, aning a gifozir puvati. 51 Egha a aningın akam baregha aning ko Nasaretin uaghiri. Ezi an amebam bizir kaba baregha dagh nighnighavira iti. 52 Ezi Iesus fofozir aghuim ko mikarzim sarama aghui. Ezi an araziba God ko gumazamizibagh amima, me a gifonge.

3 Dughiar kamin, Sisar Taiberius 15plan azenibar Romin atrivimin iti. Ezi Pontius Pailat Judian Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi Herot Galilin Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti. Ezi an aveghbuam Filip Iturian Distrik ko Trakonitisin Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi Lisantias Abilenen Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti. 2 Ezi Anas ko Kaiafas Godin ofa gamir gumazibar dapanimningin iti. Dughiar kamin, Jon, a Sekaraian otarim, a gumazamiziba puvatizir danganimin itima, God uan migirigiam a ganingi. 3 Ezi Jon Jordanin Fanemin dipar miriamin aruava akam akura kamaghin migei, “Ia uan navibagh iraghiva rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham.” 4 Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarimin itir migirigiar osirizibar mirara ghu, a kamaghin migei: “Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir. 5 Danganir zariba apemiva, mighsiaba ko akiribagh kuti da magiri. Egh tuavir ikiziriziba, ia dar ingarighti, da voroghira mineghirigh. Egh tuavir kuraba, ia deraghvira da akir. 6 Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar Godin Akurvazimin ganam.” 7 Ezi Jon gumazamizir bizir ruasa a bagha izibav gei, “Ia kuruzir divir anababa! Tina ia mikemezi ia Godin

aningagharir gin izamimin ari mangasa? **8** Ia navim girazir arazibar amu. Egh ia pura Abrahamin ovavibar uari arigh mikiman marki. Ki ia migei, God dagiar kabar amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti. **9** Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.” **10** Ezi gumazamiziba Jonin azara, “Ezi e manmaghira damuam?” **11** Ezi Jon me ikaragha ghaze, “Gumazir korotiar aven azuir pumuning itim, a tam isi gumazir puvatizim daningigh. Ezi dagheba itiba uaghan kamaghira damu.” **12** Ezi gavmanin dagiaba isir gumaziba uaghan ruasa ize. Egha me azangsigha ghaze, “Tisa, e manmaghira damuam?” **13** Ezi a kamaghin me migei, “Gumazamizibar dagiabagh isin ua dagiataba inian marki.” **14** Ezi midorozir gumazir maba Jonin azara, “Ezi eia, e manmaghin damuam?” Ezi a me ikaragha ghaze, “Gumazamizibar dagiaba okimsiva, akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi deragham.” **15** Gumazamiziba bizir kabar gara men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim? **16** Ezi Jon bar men nighniziba ikaragha ghaze, “Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvati. A Godin Duam ko avimin ia ruam. **17** Witba misevir savol an dafarimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.” **18** Jon migirigiar

avirir maba sara me migia men navibagh inifi. Egha Akar Aghuim me mikiri. **19** Dughiar kamin Herot gavmanin gumazir dapanimin ti. Egha a uan aveghbuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba saram ami. Kamaghin amizi Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme. **20** Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atigha, Jon kalabus gatighava an tiam asara. **21** Jon gumazamiziba ruer dughiamin, Jon uaghan Iesus rue. Ezi Iesus uan afeziam God ko migeima, overiam kuiaghirizi, **22** Godin Duam bunbamin min mighegha izaghiri. Ezi tiarir mam overiamin otogha kamaghin migei, “Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifueghava ni bagha bar akonge.” **23** Dughiar kamin Iesus uabi 30plan azeniba iti. Egha a uan ingangarim maghiram a gami. Gumazamiziba ghaze, Iesus Josepin otarimra. Ezi Josep, a Helin otarim. **24** Ezi Heli, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. Ezi Livai, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Janain otarim. Ezi Janai, a Josepin otarim. **25** Ezi Josep, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Amosin otarim. Ezi Amos, a Nahumin otarim. Ezi Nahum, a Eslin otarim. Ezi Esli, a Nagain otarim. **26** Ezi Nagai, Matin otarim. Ezi Mat, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Seminin otarim. Ezi Semin, a Josekin otarim. Ezi Josek, a Jodan otarim. **27** Ezi Joda, a Joananin otarim. Ezi Joanan, a Resean otarim. Ezi Resea, a Serubabelin otarim. Ezi Serubabel, a Sealtielin otarim. Ezi Sealtiel, a Nerin otarim. **28** Ezi Neri, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Adin otarim. Ezi Adi, a Kosamin otarim. Ezi Kosam, a Elmadamin otarim. Ezi Elmadam, a Erin otarim. **29** Ezi Er, a Josuan otarim. Ezi Josua, a

Elieserin otarim. Ezi Elieser, a Jorimin otarim. Ezi Jorim, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. **30** Ezi Livai, a Simeonin otarim. Ezi Simeon, a Judan otarim. Ezi Juda, a Josepin otarim. Ezi Josep, a Jonamin otarim. Ezi Jonam, a Eliakimin otarim. **31** Ezi Eliakim, a Melean otarim. Ezi Melea, a Menan otarim. Ezi Mena, a Matatan otarim. Ezi Matata, a Natanin otarim. Ezi Natan, a Devitin otarim. **32** Ezi Devit, a Jesin otarim. Ezi Jesi, a Obetin otarim. Ezi Obet, a Boasin otarim. Ezi Boas, a Salmonin otarim. Ezi Salmon, a Nasonin otarim. **33** Ezi Nason, a Aminadapin otarim. Ezi Aminadap, a Atminin otarim. Ezi Atmin, a Arnin otarim. Ezi Arni, a Hesronin otarim. Ezi Hesron, a Peresin otarim. Ezi Peres, a Judan otarim. **34** Ezi Juda, a Jekopin otarim. Ezi Jekop, a Aisakin otarim. Ezi Aisak, a Abrahamin otarim. Ezi Abraham, a Teran otarim. Ezi Tera, a Nahorin otarim. **35** Ezi Nahor, a Serukin otarim. Ezi Seruk, a Reun otarim. Ezi Reu, a Pelekin otarim. Ezi Pelek, a Eberin otarim. Ezi Eber, a Selan otarim. **36** Ezi Sela, a Kainanin otarim. Ezi Kainan, Arpaksatin otarim. Ezi Arpaksat, a Siemin otarim. Ezi Siem, a Noan otarim. Ezi Noa, a Lamekin otarim. **37** Ezi Lamek, a Metuselan otarim. Ezi Metusela, a Enokin otarim. Ezi Enok, a Jaretin otarim. Ezi Jaret, a Mahalalelin otarim. Ezi Mahalalel, a Kenanin otarim. **38** Ezi Kenan, a Enosin otarim. Ezi Enos, a Setin otarim. Ezi Set, a Adamin otarim. Ezi Adam, a Godin otarim.

4 Godin Duam bar Iesus gizivazima, a Jordanin Fanem ategha uamategha Galilin Distrighin zui. Ezi Godin Duam a inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. **2**

Danganir kamin Iesus 40plan arueba ko dimagaribar itima, Satan bizibar a gifari. Iesus dughiar kabar daghetam amezir puvati. Ezi dughiar kaba givazima mitiriam an azi. **3** Ezi Satan kamaghin a migei, "Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti, da Bretin rubuzibar min otogh." **4** Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Gumazamiziba daghebara damiva, dar gavgavimin ikian kogham.'" **5** Ezi Satan ua Iesus inigha danganir bar pin itimin ghuavanabogha, zuamira nguazir kamin kantriba bar an aka. **6** Egha Satan kamaghin Iesus migei, "Bizir kaba bar nan dafarimin iti, kamaghin amizi, ki tina daningisi fueghiva, a daningam. Ki nguibar kabar ganamin gavgavim ko, dar bizir aghuiba ni daningam. **7** Kamaghin amizi ni tevimning apirigh nan ziam feghtima, ki bizir kaba bar da ni daningam." **8** Ezi Iesus kamaghin an akam ikara ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.'" **9** Ezi Satan Iesus inigha Jerusalem ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa. **10** Egha kamaghin a migei, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatam gaseghan kogham!' Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh." **12** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki.'" **13** Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki.

A Iesus ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

14 Iesus Godin Duamin gavgavimin a uamategha Galilin Distrighin ghu. Ezi an akam bar moghira nguibabar ghu.

15 Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe. **16** Ezi Iesus ikiava aghungizi naghin Nasaretin ghu. Egha Sabatin dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, kar arazir a zuraram amim. A tugha Godin Akinafarim diponasava ami. **17** Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarir righizim a ganingi. Ezi Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kamin api: **18** “God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumazamizibav kinas na miseveghe, boreman dapanim ginge, kamaghin amizi, Ekiamin Duam nan iti. Egha uaghan akam akunasa na amada, eghti ki kamaghin me mikim suam, gumazir damazir kuraba ua ganam. Eghti kalabusin itir gumazamiziba ko gumazir osimtizar apengan itiba, ki me bagh kalabusin tiar akam kuighti, me kalabus ategh firighiregh mangam. Ki kamaghin me mikimam, Ekiam gumazamizibagh ifongezir dughiam, an otogha gifa.” **20** Ezi Iesus akinafarim uam a righe, a isava ingangarir gumazim ganigha apera. Ezi me bar moghira God ko migeir dipenimin aven pamtemin an gari. **21** Ezi a kamaghin me migei, “Datirighin Godin migirigiar ia oraghizim, a guizbangiram oto!” **22** Ezi me an akabagh ifongeghava nighnizir aviribar akar aghuir a mikemezibagh ami, egha me kamaghin azara, “Kar ti Josepin otarimra o?” **23** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia ti akar isin zuir kam na mikimam, ‘Dokta, ni uabi uan mikarzim akirigh!’ Egh e oraghizir bizir ni

Kaperneamin amiziba, ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu.” 24 Egha a migha ghuavira ikiava kamaghin mighi, “Ki guizbangira ia mighi, Godin akam inigha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua. 25 Ki guizbangira ia mighi, Elaijan dughiamin, amuir odarir bar avirim Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mizezim ko azenir akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam bar nguibabar oto. 26 Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadazir puvati. A Saidonin danganir aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odarim baghavira anemada. 27 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisan dughiamin, lepan arimariam itir gumazir avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Namanra, God a gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam.” 28 Ezi gumazamizir God ko mighi dipenimin aven itiba bar bizir kam baregha men naviba Iesus bagha men isi. 29 Egha me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan ghuzima, me a inigha nguibar ekiam itir mighsiar avarir konimin anakunasa zui. 30 Ezi a men tongin ghua munagh otogha ghu. 31 Iesus Galilin Distrighin aven itir nguibam, Kaperneamin ghuaghiri. Egha Sabatin dughiamin, a gumazamizibar sure gami. 32 Ezi an akaba gavgavim dar itima, me an suren migirigiaba baragha digavir kuram gami. 33 Ezi duar kuram apazazir gumazir mam, a God ko mighi dipenimin aven ikia, pamtemin dia kamaghin mighi, 34 “Iesus, Nasaretin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni Godin damazimin zuezir gumazim!” 35 Ezi Iesus

an atara a mîgia ghaze, “Nî nimîra îkî! Egh gumazîr kam ategh azenan îzî!” Ezi duar kurar kam men damazîbar gumazîm akunîgha azenîmîn îza gumazîm gasîghasîghîzîr puvatî. **36** Ezi me bar aguaghfagha uarîra uarîv geî, “Eî, kar mîgîrîgîar manam? An akar gavgavîmîn duar kuraba batoghezîma da azenan îzî.” **37** Ezi an amîzîr bizîr kaba, dar mîgîrîgîam bar nguîbabar ghu. **38** Egha Iesus God ko mîgeîr dipenîm ategha Saimonîn dipenîmîn ghu. Ezi Saimonîn asamîm ariava mîkarzîm puvîra feîma, me an akurvaghasa Iesusîn azai. **39** Ezi Iesus amîzîmîn mîn tugha avîragha akar gavgavîmîn an arîmarîam batoghezîma, arîmarîam ghu. Ezi amîzîm zuamîra dikavîghava me bagha daghebâgh amûava me ganîdî. **40** Ezi aruem ghuaghirîma, gumazamîzîba me gumazîr arîmarîar îgharagha garîr avîrîba îngha Iesus bagha îze. Ezi a vaghvagha uan dafarîba me gîsîn arîzîma me ghuamazî. **41** Egha a uaghan duar kurabâgh amî da gumazamîzîba ataghiragha azenan îza kamaghîn deî, “Nî Godîn Otarîm!” Duar kuraba fo, kar God Gumazamîzîba Ua Me Inîasa Mîsevezîr Gumazîm. Kamaghîn amîzî Iesus mîkîman dar anogoroke. **42** Aminîm tirazîma, Iesus gumazamîzîba puvatîzîr danganimîn ghu. Ezi gumazamîzîba a burîa ghua a batogha, an anogorogha ghaze, a me ategh mangan kogham. **43** Ezi a kamaghîn me mîgeî, “God Akar Aghuîm akunasa na amada. Kamaghîn amîzî kî nguîbar îgharazîba uaghan dar mangî God Bizîbagh Atîvamin Dughîamin Akar Aghuîm akunam.” **44** Egha a Judîan Distrîghîn God ko mîgeîr dipenîbar akam akura ghuavîra îtî.

5 Dughiar mamin Iesus Genesaretin dipar akarer miriamin tughav itima, gumazamiziba anekuvagha Godin akam barasi. **2** Ezi a dipar miriamin garima, osiriba isir gumazibar botin pumuning pura iti. Aningin ghuaviba uan iver ekiaba rue. **3** Ezi Iesus botin mamin ghuavanabo, kar Saimonin bot. Egħa an azaragħa ghaze, ni tong a gisivagħtima a dipar miriam atakigh. Ezi a bot gaperaghav ikia gumazamizibar sure gami. **4** Iesus mikemegħa givagħa Saimon migei, “Ni bot gisivagħ dipar konimin mangiva iver ekiaba osiriba bagħ da akunigh.” **5** Ezi Saimon an akam ikaragħa ghaze, “Ekiam, e dimagarir kamin ingara ghua bar osiritam inizir puvati. Ezi ni migeima kamagħin ki iver ekiaba akunam.” **6** Egħa me Iesus mikemezi mogħin amigha, osirir bar aviriba inizima men iver ekiaba magħira akarasava ami. **7** Ezi me uan namakar botin igħarazimin itiba me gikarizima me iza men akura, egħa me iza botin pumuning uaghara aning gagħuizima aning bar izivagħa osemegħa magħira dipamin ghuagħiri. **8** Ezi Saimon Pita ko a ko iti darasi, me osirir me inizir kabar ganigha digavir kuram gami. Saimonin roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uagħan digavir kuram gami. Kamagħin amizi Saimon kamagħin ganigha, tevimning apirigha Iesusin suemningin borogħin iri. Egħa ghaze, “Ekiam, ki gumazir arazir kurabagħ amim! Kamagħin amizi ni na ategħ mangi.” Ezi Iesus kamagħin Saimon migei, “Ni atiatingan marki, datirighin ikegħ mangi, ni gumazamiziba iniam.” **11** Ezi me uan botba mikirvegħa, dipar dadarimin ghuavanega, biziba bar da

ategha Iesusin gin zui. **12** Iesus nguibar ekia mamîn itima, gumazir mam lepan arimariam bar anegirizima, a izava oto. Egha a Iesusin apigha ira uan guam nguazim mituagha kamaghin a migei, “Ekiam, ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.” **13** Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh.” Ezima lepan arimariam zuamira anetaki. **14** Egha Iesus akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni tav mikiman marki. Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses mikemezi moghin, ni uabi zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.” **15** Ezi Iesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghin amizi gumazamizir avirim a baraghiva men arimariaba ua deraghasa izi. **16** Ezi Iesus zurara me ataghiragha ghua, gumazamiziba itir puvatizir danganimin ikia God ko migei. **17** Dughiar mamîn Iesus gumazamizibar sure gamima, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrik ko Judian Distrighin itir nguibaba bar, ko Jerusalemîn nguibamin ikegha iza apiaghav iti. Ezi Ekiamin gavgavim uaghan iti, kamaghin Iesus men arimariabar amuti da deragham. **18** Ezi gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam inigha akuriam gatigha a inigh dipenimin aven mangi Iesusin guamin anerighasa. **19** Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezi me aven mangan iburagha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha benibar an akuriam dafagha, nimira anetaghirazima a ghuaghira gumazamizir okoruamin tongin Iesusin guamin aneti. **20** Ezi Iesus

gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin
 migei, “Namakam, ki nin arazir kuraba gin amada.” **21** Ezi
 Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba maghira uan
 navir averiabar aven nighnisi, “Kar gumazir manam Godin
 danganim iniassa migirigiar kam gami? Gumazir kinitam
 arazir kuraba gin amangam, o puvati? God uabira.” **22** Ezi
 Iesus men nighnizibagh fogha men azara, “Ia tizim bagha
 bizir kaba uan navir averiabar aven dagh nighnisi? **23** Ki
 akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin
 mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan
 gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh
 mangi ua deragh. **24** Ki arazir kam damightima, ia ganigh
 fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kamin arazir
 kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Egha kamaghin
 gumazir soroghafariba amirazim migei, “Ki ni migei, ni
 dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” **25** Ezi a
 zuamira men damazibar dikavigha, irighav ikezir akuriam
 inigha uan nguibamin ghuava Godin ziam fe. **26** Ezi me
 bar digavir kuram gamigha Godin ziam fe. Egha agorogem
 me gizivazi me kamaghin migei, “E datirighin bizir bar
 igharagha garibar gari.” **27** Bizir kabar gin Iesus ghua
 garima, gavmanin dagiaba isir gumazir mam, an ziam
 Livai, a uan dagiaba isir dipenim gaperaghav iti. Ezi Iesus
 kamaghin a migei, “Nan gin izi.” **28** Ezi Livai dikavigha,
 biziba bar da ategha an gin zui. **29** Egha Livai isar ekiam
 Iesus bagha uan dipenimin aneru. Ezi dagiaba isir gumazir
 avirim ko gumazir maba sara iza me koma api. **30** Ezi
 Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar adarasi,
 me migirigiar mabar Iesusin suren gumazibagh ami, “Ia

tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?” **31** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, me dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara dokta bagha zui. **32** Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki, gumazamizir arazir kurabagh amiba navibagh iraghasa, ki ize.” **33** Ezi me kamaghin a migei, “Jonin suren gumaziba, me zurara God ko mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi Farisin suren gumaziba uakan. Ezi ninanaba apa mamaghira iti.” **34** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kinti me dagheba ategham, o puvatigham? Puvatigham. **35** Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.” **36** Egha Iesus akar isin zuir kamin me geghari, “Gumazitamin korotiar ghurim torim an ikiti, a korotiar igiatam abigh, inir avizir kam isi, korotiar ghurim dukuagh a isaman marki. A kamaghin damighti, korotiar igiar kam arizigham. Egh uaghan inir avizir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim, korotiar ghurimin min ganan kogham. **37** Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damighti, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. **38** A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam, wainin misevir igiam gurigh. **39** Egh gumazim

wainin ghurim amegh, igiam gifueghan kogham. Egh a kamaghin mikim suam, 'Ghurim a dera.'"

6 Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raizin min garir dagher mam wit, me an kuriabagh aruava, an suren gumaziba witin oviziba isa uan dafaribar dar iniba misiva da api. **2** Ezi Farisin maba kamaghin migei, "Ia manmaghsua arazir kam gamua Sabatin arazimin gin zuir puvati?" **3** Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi, **4** ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman kogham." **5** Egha Iesus kamaghin me migei, "Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam." **6** Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme. **7** Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba an arazitamin apigh, akam a gasasa bar deravira an gari. Me kamaghsua, a Sabatin arimariaba batogham, o? **8** Kamaghin amizi Iesus men nighnizibagh fogha dafarim ekonezir gumazim migei, "Ni dikavigh men damazibar tughti me bar nin ganika." Ezi a dikavigha tughav iti. **9** Ezi Iesus me migia ghaze, "Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o e a gasighasigham?" **10** Egha a bar men ganigha gumazim migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera. **11** Ezi me bizir kam bangin atara, egha

uarira uariv già ghaze, e arazir manatam Iesus damuam.

12 Dughiar kamin Iesus God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabogha, God ko migeima aminim a bangin tira.

13 Aminim tirazima, a uabin gin aruir gumazibar diazi me izezi, a 12pla amisevegħa magħira ziam aposelba me gati: **14** Saimon (Iesus Pita a gati) ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu, **15** Matyu, Tomas, Jems Alfiusin otarim, Saimon, a Selotbar gumazir mam, **16** Judas Jemsin otarim, ko Judas Iskariot, gumazir gin Iesus isa apanibagh aningizim. **17** Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghira danganir zarimin tu. An gin aruir gumazamizir avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair ko Saidonin Ongarir dadarim, ko Judian aven itiba bar, Iesus baraghiva men arimariaba ghuamaghisa me ize. Ezi gumazamizir duar kuraba asighasighiziba, ua dera. **19** Ezi gavgavim Iesus ategħa azenan ghua gumazamizibagh amima me ghuamazi, kamaghin amizi, me bar mogħira Iesusin mikarzimin suighasa. **20** Ezi Iesus kogħa uan gumazir an gin aruibar gara kamaghin migei: “Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, kamaghin ian naviba deragh. **21** Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin izivagħam, kamaghin ian naviba deragh. Ia datirighin azi darasi, ia gin akam, kamaghin ian naviba deragh. **22** Me ian ganti ia Gumazamizibar Otarimin gin mangitima, men naviba ia bagħ bar ikuvigħam. Egh me ia batoghiva pazi ia damuva ian ziabagh asighasigham. Bizir kaba ia bativti ian naviba deragh. **23** Men afeziaba fomira kamaghira Godin akam inigha izir gumazibagh amizi mogħin, me ia gami. Ia uagħan ivezir ekiam Godin

Nguibamin a iniam. Kamaghin amizi dughiar kam otoghti,
 ia bar akongeghiva agorogem sara pin uari akun. **24** Ia
 bizir aviriba itiba, ia datirighin navir aghuim inigha gifa,
 kamaghin ia ikuvigham. **25** Ia dagher aviriba itiba, ia gin
 mitiriam ian agham, kamaghin ia ikuvigham. Ia datirighin
 ati darasi, ia gin arangiva temeribagh ruam, kamaghin
 ia ikuvigham. **26** Gumazamiziba migirigiar aghuibar ia
 damuti, ia bar ikuvigham. Fomira men inaziba akam
 inigha izir gumazir ifariba migirigiar aghuiba me gami.
 Kamaghira, gumazamiziba me bar migirigiar aghuiba
 ia damuti, ia bar ikuvigham.” **27** Iesus ua kamaghin
 migei, “Ia na barazi darasi, ki kamaghin ia migei, ia
 uan apanibagh ifongegh, egh ia gifongezir puvatiziba, ia
 arazir aghuibar me damu, **28** egh migirigiar kurabar ia
 gamir darasi, ia migirigiar aghuibar me damu, egh paza ia
 gamir darasi, ia me bagh afeziam ko mikim. **29** Eghti tav
 ian koviata apezeghti, ia koviar vuem sara a daningigh.
 Eghti tav ian korotiar azenan azuim inighti, ni uaghan
 aven itir korotiam sara an takigh. **30** Egh tav biziba bagh
 ian azangsighti, ia a daningigh. Egh te ian biziba ini, ia ua
 da bagh mikimiva me dama da inian marki. **31** Ia arazir
 aghuir me ia damuamin ia ifongeziba, ia arazir kabara me
 damu. **32** “Egh ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia
 ivezir manatam iniam? Puvati. Arazir kurabagh amiba
 uaghan kamaghiram ami. Me, me gifongezir daraziragh
 ifonge. **33** Ia deraghvira deragha ia gamir darazigh
 ami, kamaghin amizi ia arazir aghuir manam gami?
 Gumazamizir arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram
 ami. **34** Ia pura uan biziba me daning, egh nighnigh suam,

me ti da ikarvagham, egh ia manmaghin arazir aghuitam damigham? Gumamazir arazir kurabagh amiba me uaghan ghaze, ki gumazir kurar igharazim uan biziba a daningti, a gin ua da ikarvagham. **35** Ia uan apanibagh ifuegh deravira me damu, biziba pura me daningiva, uamategh da ikarvaziba inisi nighnighan marki. God arazir aghuiba gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir a minabir puvatzibagh ami. Kamaghin amizi, gin ian ivezim bar ekeveghti, ia Godin Bar Pin Itimin boribar min ikiam. **36** Afeziamin apangkuvimin mirara, ia apangkuvim iki.” **37** Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. Ivezir kuram aningan marki, eghti God ivezir kuram ia danighan kogham. Ia men arazir kuraba gin amadaghti, God ian arazir kuraba gin amadagham. **38** Ia bizibar aningti, God ia daningam. Nin minem bar deravira izivaghtima, a biziba isi mikebabar amangiva, dagh asavkon, eghti da iri magiri ian apozibar inibagh iram. God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin ia igharaz darazir aning.” **39** Iesus uaghan akar isin zuir mam sara me mikeme, “Gumazir damazir kuram damazir kurar igharazitamin suiragh mangam, o? Aning virara mozimin magirigham. **40** Suren gumazim, uan tisa gafirazir puvati. Ezi suren gumazir bar deravira uan sure agivazim, a uan tisan mirara ghu. **41** Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni an gara egha temer ararir ekiam nin damazimin itimin garir puvati? **42** Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin

itir mînezim batuegham?’ Nî bar ifari! Nî faraghîvira
 ter ararir nîn damazimîn itim asigh, egh deragh ganiva
 mînezir nîn aveghbuamin damazimîn itim asigh.” **43**
 Egha Iesus ua kamaghîn mîgei, “Temer aghuitam ovizir
 kuratam batezir puvati, kamaghira temer kuratam ovizir
 aghuitam batezir puvati. **44** Gumamazibiba temer ovizibar
 gara fogha ghaze, temer aghuim o temer kuram. Me
 fighîn oviziba temer ataghatarimîn da kuari puvati. Egha
 me wainîn oviziba temer ataghatarir muziarir kuramîn da
 isir puvati. **45** Gumazimîn navir averiamîn ikezir biziba, an
 akatorim dav gei. Kamaghîn amizi gumazir aghuim bizir
 aghuiba an navir averiamîn ikegha otivaghiri. Ezi gumazir
 kuram bizir kuraba an navir averiamîn ikegha otivaghiri.”
46 Iesus ua kamaghîn mîgei, “Ia tizim bagha ‘Ekiam’ na
 garisi, egha kî mîgeir biziba ia dagh amir puvati? **47**
 Tina na bagha iza nan migirîgiaba baragha dagh ami, kî
 an araziba ian akagham. **48** A mati gumazim dipenimîn
 ingara, an okora bar vin ghuaghira dagiam gisîn ter
 akiniba kuni. Dipenir kam me bar deravîram an ingari.
 Kamaghîn amizima aperiamîn dughiam, dipam dipenir
 kamîn aven ghuzima a nuighnuizir puvati. **49** Ezi gumazir
 nan migirîgiaba baragha dar gîn zui puvatizim, a mati
 gumazim uan dipenim nguazir kînim ko bizitam gisîn
 an ingarizir puvati. Eghti dughiar aperiam otoghamim
 dipenir kam biraghtîma, a irîgh bar ikuvigham.”

7 Iesus bizir kabar gumamazibav kemegha givagha,
 Kaperneamin aven zui. **2** Ezi 100plan midorozir gumazibar
 garir gumazir dapanir mam iti. An ingangarir gumazir a
 bar ifongezim, ariava aremeghasava ami. **3** Ezi midorozir

gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregha, Judabar
 gumazir aruar maba Iesus bagha me amangi. **4** Ezi me
 Iesus bagha izegha a gaghora kamaghin a migei, “Gumazir
 kam en gumazamiziba bar me gifonge. Egha e bagha God
 ko migeir dipenimin ingari. Kamaghin amizi gumazir
 kam akurvazim baghava ami, ni an akuragh.” **6** Ezi
 Iesus tagha me ko zui. A ghua dipenimin boroghin otozi,
 midorozir gumazir dapanim uan namakaba amangizi me
 kamaghin a migei, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni
 nan dipenimin aven izam? Ni nan dipenimin aven izan
 marki. Ni pazi uabi damuan marki. **7** Kamaghin amizi
 ki uabi ni bagh migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi
 midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar
 garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, ‘Ia
 mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikim suam, ‘Ia izi.’
 Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazitam mikim
 suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam.
 Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua
 deragham.” **9** Ezi Iesus kamaghin oregha, digavir kuram
 gamigha, raghirigha gumazamizir a gin zuibav gei, “Ki ia
 migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir
 gumazitamin ganizir puvati.” **10** Ezi gumazir amadaziba
 uamategha dipenimin ghua ingangarir gumazimin garima
 a dera. **11** Egha gin Iesus nguibar ziam Nainin zui. Ezi
 an suren gumaziba ko gumazir avirim an gin zui. **12**
 Egha a nguibar kamin tiar akar ekar kamin boroghin
 ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gisaghpugha
 nguibar ekiamin ikegha azenan izi. Gumazir aremezir
 kamnagh, an amizir pam aremezimin otarir vamira. Ezi

nguibar ekir kamin itir gumazir avirim amuir odarir kam ko iti. **13** Ezi Iesus an gara bar an apangkuvigha kamaghin a migei, “Ni arangan marki.” **14** Egha Iesus roghira ghua gumaziba isaghpughav itir boksiamin suira. Ezi a gisaghpughav itir gumaziba voroghira mitivighav iti. Ezi a kamaghin gumazir igiamin migei, “Gumazir igiam, ki ni migei, ni dikafigh.” **15** Ezi gumazir aremezim dikavigha maghira migeima, Iesus uam a isa an amebam ganingi. **16** Ezi me kamaghin ganigha bar digavir kuram gamigha, Godin ziam fa ghaze, “Godin akam inigha izir gumazir ekir mam en tongin oto.” Egha me ghaze, “God uan gumamazibar akurvaghasa ize.” **17** Ezi Iesus amizir bizir kamin eghagham bar Judian Distrik ko an boroghin itir nguibaba sara ghu. **18** Ezi Jon, Gumamaziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba, bizir kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningin diagha, **19** Ekiam Iesusin azangsighasa aning amada, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?” **20** Ezi gumazimning Iesus bagha izegha, kamaghin a migei, “Jon, Gumamaziba Ruer Gumazim nin azangsighasa ga amada, ‘Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?’” **21** Ezi dughiar kamnaghira Iesus gumamazir arimariaba itiba gamuavira itima, me ghuamazi. Egha duar kuraba batogha gumazir damazir kurar aviribagh amima, me ua gari. **22** Kamaghin amizi, Iesus Jonin suren gumazimningin akam ikaragha ghaze, “Gua uamategh mangi bizir gua ganigha oraghizibar gun Jon mikemegh, ‘Gumamazir

damazir okaviriziba ua gari, ezi gumamazizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumamazizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumamazizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumamaziziba ua dikavima, gumamazizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.’

23 Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!” **24** Ezi Jonin suren gumazimning uamategha ghuzima, Iesus maghira Jonin gun gumamazizibav gia ghaze, “Ia tizimin ganasa gumamaziziba puvatizir danganimin ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati. **25** Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamin ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba atrivibar dipenibar iti. **26** Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamin ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. **27** Gumazir kam baghavira, Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’ **28** Ki ia migei, Jon nguazimin itir gumamaziziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira.” **29** (Jon gumamazizir aviriba ruava, eggha maghira dagiaba isir gumaziba sara rue. Kamaghin amizi me Iesusin akam baregha fo, Godin arazim a bar guizbangira. **30** Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jonin rurim inizir puvati. Kamaghin amizi me akirim ragha God men akazir tuavir aghuim gasara.)

31 Iesus ua kamaghin migei, “Ki gumamazizir datirighin itibar arazibav kimsi akar isin zuir manam mikimam? Me manmaghira gari? **32** Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei: “E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua. Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.’ **33** “Ezi Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim iza dagheba ko wainin dipaba apir puvatizi, ia ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ **34** Ezi Gumamazizibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi ia ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egħa a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.’ **35** Ezi gumamazizir Godin fofozim iniziba, me gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim.” **36** Ezi Farisin gumazir mam uabi ko damasava Iesus bagħa mikeme. Kamaghin amizi an a ko daperagh damasa an dipenimin ghu. **37** Ezi amizir arazir kurabagh amua nguibar kamin itim orazi, Iesus Farisin dipenimin ikiava api. Ezi amizir kam borer mughuriar aghuim zuim itir alabastan ingarizir misevim inigha izi. **38** Egħa a Iesusin girakirangin an dagarimningin borogħin tughav ikia azima, an teriba Iesusin dagarimning giri. Ezi a uan dapanir arizimin an dagarimning adizava, an dagarimningin tora borem an dagarimning ginge. **39** Ezi Farisin an diazim bizir kamin ganigha uabira uabi migei, “Gumazir kam guizbangira Godin akam inigha izir gumazim a fogħ suam, kar amizir manam an suisi, kar amizir arazir kurabagh amim.” **40** Ezi Iesus an akam ikaragħa ghaze, “Saimon ki ni mikimamin bizir mam iti.” Ezi Saimon ghaze, “Tisa, ni na mikemegħ.”

41 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir pumuning gumazir mam da dagiaba pura da ini, egh aning gin a da ikarvaghan. Ezi mav a da 500in dagiaba ini, ezi mav a da 50plan dagiaba ini. **42** Ezi aning uaghara an dagiaba ikarvaghan ibura. Ezi a aning ikarvaghamin dagiar kaba gin amada. Ezi ni nighnigh, aningin tina gumazir kam bar a gifuegham?” **43** Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Ki kamaghin nighnisi, gumazir dagiar aviriba inigha ua da ikarvaghan iburazim.” Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni deragha migei.” **44** Egha a ragha amizimin gara kamaghin Saimon migei, “Ni amizir kamin gari? Ki nin dipenimin izezima, ni nan dagarimning ruasa dipatam na ganingizir puvati. Ezi amizim uan temeribar nan dagarimining ruegha, uan dapanir arizimin da disi. **45** Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir kam dughiar ki aven izezimin a nan dagarimningin tora mamaghira ikia iza datirikin. **46** Ezi ni borem nan dapanim gingezir puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar aghuim inigha nan dagarimning ginge. **47** A bar na gifonge, kamaghin amizi, God an arazir kurar aviriba bar da gin amada. Ki ia migei, tina God an arazir kurar muziarim gin amadaghti, kamaghin a God gifongezir arazir muziarim ikiam.” **48** Ezi Iesus kamaghin amizimin migei, “Nin arazir kuraba, ki da gin amada.” **49** Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin oregha, maghira uarira uariv gei, “Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gin amadi?” **50** Ezi Iesus kamaghin amizim migei, “Nin nighnizir gavgavim nin akura, kamaghin amizi ni navir amirizimin mangi.”

8 Bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akuri. Ezi an suren gumazir 12pla uaghan an gin arui. **2** Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus men arimariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamin amizim a garisi, Iesus fomira a gamizima, 7plan duar kuraba anetegha azenimin ize, **3** Joana ko Susana ko amizir avirir igharaziba uaghan a koma arui. (Joana, a Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamin garir gumazir dapanim.) Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi. **4** Gumazamizir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha iza uari akuvazima, an akar isin zuir kamin me migei: **5** “Azenibar ingarir gumazir mam ghuava raizin min garir daghem wit, an oviziba inigha uan azenimin da akuri. An ada akura zuima, maba tuavim gira ghuzima gumazamiziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da ame. **6** Ezi maba dagiaba itir danganibagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin puvati, kamaghin amizi, witin kaba ua misingigha ariaghire. **7** Ezi witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da ikiaghariki. **8** Ezi mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin amizi da vaghvagha 100pla bar misevegha iti.” An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.” **9** Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamin mingarim baghava an azara. **10** Ezi a me migia ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi igharaz darazi ki

akar isin zuibara me migei, eghti me zurara ganiva,
 egh deragh bizitamin ganighan kogham. Egh uaghan
 zurara oraghiva, egh me deragh bizitamin mingarim
 gifoghan kogham.” **11** Iesus ua kamaghin migei, “Kar akar
 isin zuir kamin mingarim. Witin ovizim a Godin akam.
12 Ezi witin ovizir tuavim gireziba mati gumazamizir
 Godin akam baraghiziba, me a baraghizi Satan iza men
 navir averiabar Godin akam batoke, eghti me nighnizir
 gavgavim Godin ikian koghti God ua me inighan kogham.
13 Ezi dagiaba itir danganibagh irezir witin oviziba mati,
 gumazamizir akam baregha bar akongeziba, ezi men
 biba nguazim giraghuezir puvati. Me dughiar otevimin
 nighnizir gavgavim Godin iti, ezi osimtizar dughiam me
 God ataki. **14** Ezi witin ovizir benir ataghataribar tongin
 ireziba mati gumazamizir akam baraghizar min iti. Me
 deragha tuavimin zuima inivafizar agoroger osimtiza,
 ko dagiar nighnizir osimtiza, koma nguazir kamin
 bizir ganganir agorogem me isima, me dar aven ikia
 egha misevir puvati. **15** Ezi witin ovizir nguazir aghuim
 gireziba mati, gumazamizir Akar Aghuim baraghiziba,
 me a inigha uan navir averiabagh atigha dar suiragha
 gavgavigha ikia, dagher aghuiba otifi.” **16** Egha Iesus ua
 kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha minemin
 aven a modogha a isa dakozevin apengan anefazir puvati.
 An a inigh dakozim gisin anefagham, eghti tina aven iziva
 angazangarimin ganam. **17** Kamaghira mogomer biziba
 da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba
 da uaghan gin azenan otivigham. **18** Kamaghin amizi
 ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam

Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.” **19** Ezi Iesusin amebam ko doziba an ganasa izi. Ezi gumazamiziba bar anekufa, kamaghin amizi, me an boroghira mangan ibura. **20** Ezi mav Iesus migia ghaze, “Nin amebam ko doziba muna azenan tuivighav ikia nin ganasa.” **21** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Tina Godin akam baragha an gin zui, me nan amebam ko doziba.” **22** Dughiar mamin, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh vongin mangam.” Egha me botin ghuavanega vongin zui. **23** Me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezi aminir ekiam amozim sara dipamin oto, ezi dipam men bot bar a gizifa. Kamaghin amizi me osimtizir ekiamin aven iti. **24** Ezi suren gumaziba ghuava a gaghuragha a migia ghaze, “Gumazir Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!” Ezi a dikavigha aminim ko dipar puvira ingarim akar gavgavimin aning migei. Ezima aminim ko dipam aremegha amiragha iti. **25** Ezi a kamaghin uan suren gumazibar azara, “Ian nighnizir gavgavim managh iti?” Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangsisi, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipam an akam barasi!” **26** Iesus uan suren gumaziba ko botin ghuava Gerasan Distrighin otifi, a Galilin Dipar Akaremin vongin iti. **27** Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguibar ekiam kamin itir gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatigha dipenibar aven itir puvati, a gumazir ovengezibar dagiar mozir toribar aven iti. **28** Egha duar

kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, ezi an garir gumaziba an boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar kam a gamima a uan senba aghorava, ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategh azenan izi. Ezi a Iesusin apigha, arava Iesusin dagaribar apengan irigha pamtem dia migei, “Ni tizim na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otarim? Ki nin azangsisi ni arazir kuratam na damuam marki!” **30** Ezi Iesus an azara, “Nin ziam tina?” Duar kurar aviriba an aven iti. Kamaghin amizi, a kamaghin migei, “Aviriba.” **31** Ezi duar kuraba kamaghin Iesus gaghoravira iti, “Ni e batuegh e amadaghtima e torir mingariba puvatizir kamin mangan marki.” **(Abyssos g12)** **32** Dughiar kamin, dar bizir ekar maba mighsiar miriamin roghira ikiava api. Ezi duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, “Ni en amamangatighti e mangi dar munabar aven mangeka.” Ezi a men amamangatizi me zui. **33** Ezi duar kuraba gumazim ategha azenan iza dabar aven ghue. Ezi dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghire. **34** Ezi dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizi, me ara ghua nguibar ekiamin bizir kabar gun migeima, nguibar azenan roghira itiba saram orasi. **35** Ezi gumazamiziba ganasa izi, bizir tizimram oto? Egha me Iesus bagha iza garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesusin dagarimin min aperaghav iti. A korotiaba aghuizi an nighnizim ua dera. Kamaghin amizi me atiatingi. **36** Ezi ikia bizir kamin ganizir darazi gumazamizibagh eghara ghaze, Iesus

duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera. **37** Ezi gumazamizir Gerasan Distrighin itiba puvira atiatia, egha Iesusin azangsis, “Ni e ategh danganir igharazitamin mangi.” Ezi a botin ghuavanabogha uamategha ghu. **38** Ezi duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesusin azangsigha uaghan an gin mangasa, ezi Iesus anemadagha, a migia ghaze, **39** “Ni uamategh uan nguibamin mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim.” Ezi gumazim uamategha ghua nguibam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun migei. **40** Iesus uamategha Galilin Dipar Akaremin vongin izezima, gumazamiziba a izi me bativasa me a bagha oragha a mizua iti. **41** Ezi gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko migeir dipenimin gumazir dapanim. An guivir vamira an azenir 12plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamaghin amizi a iza Iesusin dagarimningin boroghin iri. Egha uan dipenimin mangasa Iesus gakaghori. Ezi Iesus ghuavira itima maburan avirim bar an okarigha kaghira uari dikabiri. **43** Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, gumazitam an akuraghti a deraghan kogham. **44** A Iesusin gin izava an korotiar avizimin suirazi, an ghuzir arimariam zuamira dutugha ghu. **45** Ezi Iesus azara, “Tina nan suira?” Ezi me bar uarir tiragha, ezi Pita ghaze, “Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha ni adughadusi.” **46** Ezi Iesus ghaze, “Ki kamaghin fo, gumazim nan suirazima gavgavim na ategha azenan ghu.” **47** Ezima amizim uabira uabin gara fo, a modoghan kogham. Egha atiatim sara iza Iesusin guamin degiaghirigha, gumazamizibar damazibar migia ghaze, nan arimariam givaghasa, ki

Iesusin korotiamin suira, ezi nan arimariam zuamira gifa.

48 Ezi Iesus a migia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin amizi, nin nighnizir gavgavim ni gamizima ni dera. Ni navir amirizim sara mangi.” **49** Iesus migiavira itima, gumazir mam God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanim Jairusin dipenimin ikegha, Jairus bagha izi. Eggha kamaghin Jairus migei, “Nin guivim areme. Ezi ni ua ingangarim tisa daningan marki.” **50** Ezi Iesus kamaghin oreggha, Jairus migia ghaze, “Ni atiatingan marki. Pura nighnizir gavgavim iki, eghti nin guivim ua deragham.” **51** Eggha a Jairusin dipenimin otoggha, ua tavin amamangatightima an an gin aven mangan an aghua, eggha a Pita, ko Jon, ko Jems ko guivimin amebam koma afeziam, a merara inigha dipenimin aven ghue.

52 Dughiar kamin gumazamiziba bar, me uan evaribav soggha azia iti. Ezi Iesus me migia ghaze, “Azir akam atakigh. Guivim aremezir puvati. An akui.” **53** Me fo, guivim areme, kamaghin amizi me an ingaravati. **54** Ezi Iesus guivimin dafarimin suiraggha a migia ghaze, “Nan borim, ni dikafigh!” **55** Ezi an duam uamategha izezima, a zuamira dikavigha tu. Ezi Iesus me migia ghaze, “Ia daghetam a daningigh.” **56** Ezi an amebam ko afeziam bar aguaghfa. Ezi a kamaghin migia aning abira, gua otozir bizir kamin gun gumazitam mikiman marki.

9 Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a baggha izezi, a duar kuraba batogghamin gavgavim ko gumazamiziba itir arimariaba akiramin gavgavim sara me ganingi. **2** Eggha me amaga ghaze, ia God Bizibagh Ativamin

Dughiamin akam akun, egh gumamazizibar arimariaba akirmighti me ua deragham. **3** Egha a kamaghin me migei, “Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, ko siotin ia gin daghuamin tam inian marki. **4** Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. **5** Eghti gumamaziziba ia gifueghan koghti, dughiar ia men nguibam ataghiraghamim, ia uan dagaribar mineziba apisigh, eghti me fogh suam, arazir me amizir kam, a derazir puvati.” **6** Ezi Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuava, Akar Aghuim akura egha arimariar gumamazizibagh amima me ghuamazi. **7** Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir Iesus amiba baraghizima da ghuavira iti. A fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi ghaze, Elaija oto, ezi marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir mam fomira ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghin amizima, Herot bar nighnizir aviribagh ami. **9** Egha Herot kamaghin migei, “Ki Jonin firim atu. Ezi tina bizir kabagh amima me dar gun migei?” Egha a Iesusin ganasa. **10** Ezi Iesusin aposelba uamategha izegha, bizir me amizibar gun a migei. Ezi a me inigha me uarira nguibar mam an ziam Betsaidan ghue. **11** Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava an gin zui. Ezi Iesus me gifuegha, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migiava, gumamazizibar arimariaba akiri. **12** Bar guaratizimin Iesusin 12plan aposelba a bagha izegha kamaghin a migei, “E gumamaziziba puvatizir danganimin iti. Ni gumamaziziba amadaghti, me danganir kamin itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiva,

uari bagh dagheba ko dakuamin danganiba buri.” **13** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Ia uari daghetaba me daning.” Ezi me kamaghin migei, “E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti. Egh e mangi gumazir avirir kaba bagh dagher tabagh ivezeghan koghti, dagheba bar otevegham.” **14** (Dughiar kam gumazibar dibobonim, 5,000 boroghin ghu.) Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia me mikimti me 5pla ten, 5pla tenin okoruabar dapighiri.” **15** Ezi suren gumaziba kamaghiram amizima, gumazamiziba bar apia. **16** Ezi Iesus bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuning inigha kogha overiamin gara Afeziar Ekiam minabagha, bretba ko osirimning apirigha gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi me me ganidi. **17** Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Ezi Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12plan akirabagh aghuizima da bar izefe. **18** Dughiar mamin Iesus uabira Afeziam ko migeima, an suren gumaziba a ko itima, a men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?” **19** Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezi marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir fomira itir mam aremegha ua dikafi.” **20** Ezi Iesus men azara, “Ezi ia? Ia uari ghaze ki tina?” Ezi Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni Godin izezir Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.” **21** Iesus migirigiar gavgavim uan suren gumazibagh aniga ghaze, ia nan gun tavin mikiman marki. **22** Egha a kamaghin migei, “Gumazamizibar Otarim bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti Judabar

gumazir aruaba koma ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghti an aremegham. Egh dughiar mîkezimîn a ua dikavigham.”

23 Egha a bar moghira me migia ghaze, “Gumazitam o amizitam nan gîn izisi, a ifongezir biziba gîn amadagh uan ter ighuvim zurara a gisaghpugh nan gîn izi. **24** Gumazamizir manam uan ikîrimîrim suiraghsi nighnighti, an ikîrimîrim givagham. Eghti gumazamizir manam na bagh uan ikîrimîrim ateghiva, uan ikîrimîrim iniam. **25** Gumazim o amizim nguazimîn itir biziba bar da inigh, a gîn oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. **26** Tina nan ziam ko nan Akar Aghuimîn gun mikîman aghumsighti, gîn Gumazamizibar Otarim uan afeziamîn boroghin ikeghiva Godîn damazimîn zuezir enselba ko Godîn angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham. **27** Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham.”

28 Iesus bizir kabav kemezi, 8plan dughiba givazîma, a gîn Pita, ko Jon, ko Jems inigha me God ko mikimasa mîghsiar ekîar mamîn ghuavanabo. **29** Egha a God ko migeima, an guamin ganganim ragha igharagha oto. Ezi an korotiaba bar ghurghurigha onimarimîn mîn taghtasi. **30** Gumazir pumuning, Moses ko Elaija, **31** aning Afeziar Ekiamîn angazangarimîn aven ikia, egha Iesus ko uariv gei. Me Iesus nguazir kam ataghiragham koma bizir a Jerusalemin damuamin bizibav gei. **32** Pita uan namakamning ko pariam men azima me akui, me osegha Iesusin angazangarir gavgavimîn ganigha uaghan

gumazir pumuningin gari, aning a ko tughav iti. **33** Ezi gumazimning an ataghirazima Pita kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E purirpenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” (Pita akar kam migia, egha uabi migirigiar a mikemezir kam gifozir puvati.) **34** A migiavira itima, ghuariar mam otogha me avara, ezi me ghuariamin aven ghua bar atiatingi. **35** Ezi tiarir mam ghuariamin tongin otogha kamaghin migia ghaze, “Kar nan Otarim, ki a ginaba. Ia anariram oragh!” **36** Tiarir kam mikemegha givazima, me Iesusin garima a uabira iti. Ezi Iesusin suren gumaziba bizir me ganizimin gun gumazitam mikemezir puvati. **37** Egha me amimzaraghan mighsiam ategha izaghirima, gumazamizir avirim iza tuavimin a bato. **38** Ezi gumazir mam men torimin ikia dei, “Tisa, ki ni gakaghor, nan otarir bar vamira iti, kamaghin amizi ni an ganigh. **39** Duar kuram an aven ikia a gamima a zuamira ara dei. Egha anekurima a nguazim gira puv nisi. Ezima pupuviba an akamin otifi. Duar kurar kam dughiar mabar an ikia bar pazava a gamuava, anetaghirazir puvati. **40** Ki a batoghasa nin suren gumazibagh aghori. Ezi me a damuan ibura.” **41** Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumazamiziba, ia nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki egh ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi.” **42** Ezi otarim izavira itima, duar kuram an ekunizima a nguazim girigha uam aguava egha puv nisi. Ezi Iesus duar kuram batoghezima, a borim ataghizi a dera. Ezi Iesus

a inigha uam an afeziam ganingi. **43** Ezi gumazamiziba bar Godin gavgavimin ganigha digavir kuram gami. Me bar puv Iesus amizir bizibagh nighnizima, a uan suren gumazibav gei, **44** “Ia deraghvira na baraghti, ki bizitam ia mikimasa. Me Gumazamizibar Otarim isi gumazir kurabar dafarim darigham.” **45** Ezi me migirigiar kamin mingarim gifozir puvati. A men modo, kamaghin amizi me a gifozir puvatigha an azangsighan atiatingi. **46** Ezi Iesusin suren gumaziba uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. **47** Me migeima, Iesus men nighnizibagh fogha borim inizi, borim an min tughav iti. **48** Egħa a kamaghin me migei, “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egħa tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimin akurvasi. Kamaghin amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam.” **49** Ezi Jon Iesus migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.” **50** Ezi Iesus kamaghin migei, “Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav. Egħti, ia an anogorogħan marki.” **51** God Iesus inigh uan Nguibamin ghuavanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalemin mangasa nighnizim gamigha iti. **52** Egħa uan migirigiar gumazir maba amangizima, me akam inigha faragħa ghue. Me Samarian nguibar mamin a bagħa bizibar akirasa ghue. **53** Ezi gumazamizir nguibar kamin itiba fo, Iesus Jerusalemin zui, kamaghin amizima me Iesus inian aghua. **54** Ezi suren gumazimning, Jems ko Jon bizir kabar ganigha an azara, “Ekiam, ni

ifueghtima e Godin Nguibamin itir avim bagh diaghtima a izighiriva gumazamizibar isigham.” 55 Ezi Iesus raghava aningın atari. 56 Egha me nguibar igharazimin ghue. 57 Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin zuima, gumazir mam Iesus migei, “Ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.” 58 Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazamizibar Otarim dakuamin danganiba puvati.” 59 Egha Iesus gumazir igharazim migei, “Nan gin izi.” Ezi gumazim an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.” 60 Ezi Iesus kamaghın a migei, “Marki. Gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuaba afi. Ni mangiva God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akunam.” 61 Ezi gumazir mam ua Iesus migia ghaze, “Ekiam, ki nin gin mangam. Ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan adarazir ganika.” 62 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Tav itazim kuazagh egh raghirigh gin ganam, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ingaran kogham.”

10 Egha bizir kabar gin Ekiam 72plan gumazir igharaziba misevegha pumuning pumuning faragh nguibar ekiaba ko danganir a mangasa nighnizibar me amadi. 2 Egha a kamaghın me migei, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazamizir da iniamin aviriba puvati. Kamaghın amizi, ia azenir kamin ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumazamizibar amangiti, me an azenimin mangi dagheba iniam. 3 Ia mangi! Ki sipsipin nguziba afiar atiabar torimin iti moghin ia amadazi ia zui. 4 Egh dagiaba azuir

mitarim ko begiam ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gumazitam tuavimin ia batoghiva dughiam ia daningti, ia a ikaraghan marki. **5** “Egh ia dipenitamin aven mangi egh faragh kamaghin mikim suam, navir amirizim ia ko iti. **6** Eghti gumazir navir amirizim kagh ikiti, ia navir amirizim an iki. Puvatighti, ian navir amirizim ua ia bagh izegham. **7** Guizbangira, ingangarir gumazamiziba uan ivezim isi. Kamaghin amizi ia dipenir kamin aven iki, dagheba ko dipar tizir me ia ganidiba, ia dar ami. Egh dipenir mamin ikegh mamin mangan marki. **8** “Egh ia nguibar ekiamin aven mangightima, me ia inigh tizim ia daningti, ia puram anemi. **9** Egh ia arimariaba itir darazir amighti me ghuamagheghti, ia kamaghin me mikim, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. **10** Egh ia nguibar ekiatamin aven mangitima, me ia inighan koghtima, ia tuavir dozibar aven mangi mikim suam, ‘Ian nguibar ekiamin nguaziba en dagaribar poghezi, e da disi, eghti ia kamaghin ganigh fogh suam, ia amizir arazir kam, a derazir puvati. Egh ia fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.’ **12** Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir nguibar kam iniamim, an osimtizir Sodom inizim gafiragham.” **13** Egha Iesus ua kamaghin uan 72plan gumazibav gei, “Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, azir adiariba aghuigha, averenim gapiava a gurua,

egha uan arazir kamin uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. **14** Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham.

15 Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. (Hadēs g86) **16** “Tina ia barasi a uaghan na barasi, tina ia barazir puvati a uaghan na barazir puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan Afeziar na amadazim uaghan a barazir puvati.” **17** Ezi 72plan gumaziba ua iza bar akuegha kamaghin migei, “Ekiam, e nin ziam diborima duar kuraba en akabar mirara zui.” **18** Ezi a me migia ghaze, “Ki Satanin garima a ira onimarimin min Godin Nguibamin tagha gifa. **19** Ezi ki gavgavim ia ganigha gifa, eghti ia kuruziba ko tuighakabagh isin daruva da dikiva, egh uan apanibar gavgavim a givagham. Eghti me bizir kuratam ia damuan iburagham. **20** Eghti duar kuraba ian akam mirara ghuzir bizim bagh akongan marki. God uan Nguibamin ian ziaba osirizir bizim baghiva ia akong.” **21** Ezi dughiar kamra, Godin Duam Iesus gamima a bar akongegha kamaghin migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazamizibar aka. Kamaghin amizi ki ni minaba. Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.” **22** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim

ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo.”

23 Egha a ragha uan suren gumazibar gara kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazamizir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, kamaghin amizi ia bar akongegh!” **25** Ezi dughiar

mamin, Judan Arazibagh fozir gumazir mam dikavigha Iesus gifarasa purama an azara, “Tisa, ki manmaghin damighiva zurazurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

(aiōnios g166) **26** Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Akar Gavgavir manam Moses Osirizir Arazibar akamin aven iti? Ni manmaghin an gari?” **27** Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni uan Ekiam, a nin God, ni bar uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar a gifongegh. Egh uaghan, ni uabira uabi gifongezi moghin, uan namakabagh ifongegh.” **28** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni bar deragha migei. Ni mamaghira damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.” **29** Ezi a gumazamizibar damazimin deraghasa, kamaghin a Iesusin azara, “Ezi tina nan namakaba?” **30** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba suegha, puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti. **31** Ezi ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui. **32** “Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghira an

gara a gitagha zui. **33** “Ezima Samarian gumazir mam iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi. **34** Egha a bagha ghua wain ko borem an duaba ruegha da nomke. Egha a gumazim isa uan donki gisin anefagha, a inigha ghua daguir dipenir mamın aven ghugha, deraviram a gami. **35** Egha amımzaraghan a dagiar pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, ‘Ni deragh an gan, eghti dughiar ki uamategh izamim, ki izi bizir tizir ni uam a gamiziba, ki da ikaragham.’ **36** “Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mikezir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazimın namakam?” **37** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazim a ikaragha ghaze, “Gumazir an apangkuvizim.” Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangiva kamaghira damu.” **38** Iesus uan suren gumaziba ko tuavimın ghua nguibamın oto. Ezi amizir mam, an ziam Marta, a Iesus inigha uan dipenimın ghu. **39** Ezi an afumimın ziam Maria. A Iesusın dagarimın boroghira aperaghav ikiava a barazima a migei. **40** Ezi Marta ingangarir avirim an nighnizimın izi, ezi an osimtizim sara dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus bagha iza an azara, “Ekiam, nan afumim na ataghizima ki uabira ingangaribagh ami, ezi ni na ginighnisi, o? A mikemeghtima a nan akuragh!” **41** Ezi Ekiam a ikaragha ghaze, “Marta, Marta, ni bizir aviribagh nighnigha da bagha muriam ni dighori. **42** Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam, gumazitam a dama a inighan kogham.”

11 Iesus danganir mamin ikia God ko mikemegha givazima, an suren gumazir mam a migia ghaze, “Ekiam, ni

God ko migeir arazibar en sure damu, mati Jon uan suren gumazibar sure gamizi mokin.” **2** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia God ko mikimamin dughiamin, ia kamaghin mikim: “En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti. Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi. **3** E datirighin damamin dagheba, ni datirighin da isi e daning. **4** Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin, ni en arazir kuraba gin amang. Egh e ateghti, e osimtizibar aven ikiti bizitam en navim biraghti, e arazir kuratam damuan kogham.” **5** Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ian tongin gumazitam namakatam ikiva, egha dimagarir arizimin a bagh mangiva kamaghin a mikimam, ‘Namakam, ni daghetaba nan akuragh. Nan akar gumazim tuavimin iza na batozi, ki a daningamin dagheba puvati.’ **7** “Eghti, gumazir dipenimin aven itim kamaghin an akam ikaragham, ‘Ni ingangarim na daningan marki. Ki tiar akam asaragha gifa, egha uan boriba koma akui. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni daningan kogham.’ **8** Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim dikavighiva uan namakam puvatizir biziba bar a daningam. A bizir kaba uan namakam daningan ifongezir puvati, egha an a ganingi. An namakam a dimvira ikian an aghuagha, dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganingi.” **9** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azangti, a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. **10** Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim da batifi. Eghti gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham. **11** “Ian

boritam uan afeziam, osiriba bagh an azangsightima, a ti kuruzitam a danigham? Bar puvati. **12** Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamin azangsightima, a ti tuighakam a danigham, o? **13** Ia afeziar arazir kurabagh amiba, egha ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira uan Duam isi gumazir a ko migeibar aningam.” **14** Egha Iesus duar kurar gumazim gamima a migeir puvatizim batoke. Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir migeir puvatizim datirighin migei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami. **15** Ezi marazi ghaze, “A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim.” **16** Ezi marazi Iesus basamasa ghaze, “Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam damighti, an overiamin ikegh izighiriti, e an ganigh fogham.” **17** Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, kamaghin me migei, “Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham. **18** Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin duar kuraba batosi. Kamaghin amizi, ki ian azai, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. **19** Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. **20** Eghti ki Godin Duamin gavgavimin duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh

Ativamin Dughiam ia batogha gifa. **21** Gumazir gavgavitam midorozir biziba bar da inigh, egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghvira ikiam. **22** Eghti gumazitam bar gavgavigh a ko misogh, anebiragh, an midorozir bizir a gamima a gavgavim ikia misoziba inigh mangi, da tuiragh da isi gumazir igharazibar aningam. **23** Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumamaziziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.” **24** Iesus ua kamaghin migei, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia pura iti. **25** Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha iti. **26** Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamın ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim, dabirabir a faragha ikezim bar a gafiragh bar ikuvigham.” **27** Ezi Iesus bizir kabav giavira itima, amizir mam gumamazizibar tongin ikia kamaghin dia migei, “Amizir ni bategha oteba ni ganingizim, a bar akongegh.” **28** Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Te nan Afeziamin akam baragha an gin zui, me bar akongegh.” **29** Ezi gumamaziziba otiva izavira itima, Iesus kamaghin me migei, “Datirighin itir gumamaziziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighti me ganigh foghamim bagha

azangisi. Eghti ki arazitam men akakaghsi me danighan kogham. God Jona gamizir arazimin min, me arazir kamin ganam. **30** Fomira Jona batozir arazim Niniven nguibar ekiamin gumamazibar aka. Kamaghira, Gumamazibar Otarim datirighin itir gumamaziba arazitam men akagham. **31** Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kamin saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumamaziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumamazibar arazir kurabar gun mikimam. **32** Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumamaziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira!” **33** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha danganir mogometamin a modozir puvati, o a inigha itarir ekiamin aven amadazir pu. Puvati, an a isi an danganimram anefagham. Eghti tina aven izi, an angazangarimin ganam. **34** Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim derazi, angazangarim bar nin namnam gizivagham. Eghti nin damazim ikuvighi, mitatem nin namnam, avaragham. **35** Kamaghin amizi, ni ua bagh deravira gan, puvatighi, angazangarir nin itim, mitarmem an epazagham. **36** Kamaghin amizi, angazangarim bar nin mikarzim gizivaghti, mitarmem tong an epazaghan koghti, nin mikarzim bar angazangarimin ikiam, mati lamin angazangarim ni gisirazi mokin.” **37** Iesus mikemegha

gìvazìma, Farisin mam Iesus ko damasa an gighamizi, Iesus an dipenimin aven ghugha dagher dakozim gapera.

38 Ezi Farisin kam garima, Iesus ruezir puvatìgha a koma api. Ezi a kamaghìn ganìgha aguaghfa. **39** Ezi Ekiam kamaghìn a mìgei, “Ia Farisiba, Ia bar deraghavira kapba ko itarìbar azeniba rue, ezi ian navir averiabar aven bar ikuvìgha mìze. Ia okimakiam koma arazir kurabagh ami.

40 Ia bar gumazir onganiba! God azenan ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari? **41** Eghti ia bizir itarìbar averiabar itiba isiva gumazir onganarazibar aning, eghti ian biziba bar zuegham. **42** “Ia Farisiba, ia ghaze, ia isingtìzim daghebagh anidìr zuravarir 10plan pozìbar da arìgha, eggha pozir vamìra God ganìdi. Eggha ia Godìn guizìn arazim ko a gifongezir arazim ataghìrasi. Ia faragh arazir ekiar kabar gìn mangì dar amu, eggha uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. Kamaghìn amizi, iavzika, ia bar ikuvìgham! **43** “Ia zurara God ko mìgeir dipenìbar aven dabirabir aghuariba iniasa bar ifonge. Eggha uaghan maketin danganiba me dughiaba ia danìngasa, ia bar ifonge. Kamaghìn amizi, iavzika, ia bar ikuvìgham. **44** “Ia mati matmatiar me gan foghan koghamìbar mìn iti. Ezi gumazamiziba dagh fozir puvatìgha dagh isin arui. Eggha Godìn damazimìn zuezir puvatì. Kamaghìn amizi, iavzika, ia bar ikuvìgham!” **45** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam a ikaragha ghaze, “Tisa, nì bizir kabav gia, uaghan e gasìghasisi.” **46** Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia osimtìziba gumazamizibagh arizima me da ateran ibura. Ezi ia uari uan dafar puzitamìn men akuragha bizitam aterir puvatì.

Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham! 47 Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire. Ezi ia me bagha dagiar mozir aghuiba okoregha men aghariba mozibagh ariki. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham! 48 Ia arazir kam gumazamizibar akakagha ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir kam dera. Ezi me Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi ia me bagha mozibagh ami. 49 “Bizir kam bagha, Godin fofozir aghuim kamaghin migei, ‘Ki me bagh nan akam inigha izir gumaziba koma aposelba amangam, eghti men tarazi, me me misoghtima, me arighiram. Eghti igharaziba, me arazir kurabar me damuam!’ 50 Fomira nguazir kam otozir dughiam, Godin akam inigha izir gumaziba, me me misoghezi me ariaghire, ezi arazir kam iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia datirighin iti darazi men ivezim iniam. 51 Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin ikegha iza Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, Sekaraia, me ofa gamir dakozim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam. 52 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia Godin fofozimin tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvatigha, aven mangamin gumazamizibar tiar akam apiri.” 53 Egha Iesus danganir kam ataghirazima, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me akar kurabar a migei. Egha azangsizir aviribar a gami. 54 Egha me an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12 Ezi dughiar kamin gumazamizir bar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, “Ia uari baghan. Farisiba mati, yis bretin aven ghugha a gamizima a bar buizi moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham. **2** Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumazamiziba dagh fogham. **3** Ezi bizir ia mitatemin mikemeziba, me aruer angazangarimin da baragham. Ezi bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir averiabar uariv kemeziba, me mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun mikimam.” **4** Iesus ua kamaghin migei, “Nan namakaba, ki ia migei, ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me gin ua bizitam damighan kogham. **5** Ezi, ia tinarama atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbangira ia migei, ia Godin atiating. (Geenna g1067) **6** Ia fo, gumazamiziba kuarazir dozir 5pla wan toian vaghvagh dagh ivezegham. Ezi God dar tam bakinighnighan kogham. **7** God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekeveggha dagh afira.” **8** Iesus ua kamaghin migei, “Ki ia migei, Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazamizibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam. **9** Eghti tina gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan

Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam
 nan anav puvati. **10** Eghti gumazitam akar kuratam
 Gumazamizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar
 kam gin amadagham. Eghti gumazitam akar kuratam
 Godin Duam mikemeghtima, God an arazir kurar kam
 gin amadaghan kogham. **11** Me ia inigh God ko migeir
 dipenibar mangam. Egha gavmanin gumazir ekiaba ko
 gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatingan
 marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o
 manmaghin mikimam? **12** Dughiar kamra, Godin Duam ni
 mikemeghtima ni me mikimam.” **13** Ezi gumazir mam
 gumazamizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei, “Tisa,
 nan aveghbuam mikemeghtima, a gan afeziam ga bagha
 taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh.” **14** Ezi Iesus a
 ikaragha ghaze, “Tinara guan osimtizibar kir guan biziba
 tuiraghasa na misefe?” **15** Egha a kamaghin me migei, “Ia
 uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba
 bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dabirabim a bizir
 avirir a itir kaba saram otozir puvati.” **16** Egha an akar isin
 zuir kamin me migei, “Gumazir dagiaba bar avirasemezir
 mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba
 isi. **17** Egha a kamaghin uabi ginighnisi, ‘Ki manmaghin
 damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati.’
18 “Egha a ghaze, ‘Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher
 dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh
 dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar
 dar arigham. **19** Egh ki uabira uabi mikimam, “Ni dughiar
 aviriba bagha ua bagha bizir aghuir avirim ariki. Egh ni
 damiva, wainin dipabar amiva, egh dughiar aghuarim

iniva, egh bar akuegh ikiam.” 20 “Ezi God a migia ghaze, ‘Ni gumazir onganim. Dimagarir kamra ki nin ikirimirim inighti, ni aremegham. Eghti ni ua bagha arighizir biziba, tina da iniam?’ 21 “Kamaghira, tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin damazimin onganarazibar amuam, eghti bizir kam a bativam.” 22 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam? 23 Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira. 24 Ia kuarazibar gan. Da dagheba opari puvatigha dagh eghuvir puvati, da dagheba arizir dipeniba puvati. Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian ikirimirim bar kuarazibagh afira. 25 Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh, kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati. 26 Ni bizir muziarir kam damuan iburagh, ni tizim bagha biziba bar a dagh nighnigha nighnizir aviribagh ami? 27 “Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati. Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. 28 E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam da akoreghiva da inigh avitam mikinigham. Grazir kinir kaba, God adiariba dagh azui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir

muziarim itiba! **29** Ian nighnizim dagheba ko dipabara ikian marki. Egh ia pamtem dagh nighnighan marki. **30** Nguazir kamin gumazamiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziam fo, ia da iniam. **31** Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia faragh God atighti, a ian Atrivimin ikiti, ia an gin mangiti, a bizir kaba ia daningam.” **32** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia sipsipin bizir muziarim, ian Afeziam ia damighti, ia Atrivimin otivasa a bar akonge. Kamaghin ia atiatingan marki. **33** Ia uan biziba amangiva dagiaba inigh, egh gumazamizir onganarazibar aning. Egh uari bagh dagiaba azuir mitariba inigh dar arightima da dighoran kogham. Ian bizir aghuir Godin Nguibamin itiba, da givaghan kogham. Godin nguibamin okimakiar gumaziba roghira izan kogham, eghti barareba dagh asighasighan kogham. **34** Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamin itir ifongiam uaghan danganir kamra ikiam.” **35** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ingaramin korotiabar aghuighiva otivamin bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da isi mamaghira iki. **36** Egh mati gumazim uan gumazir aruamin amuir ikizir isam bagha ghugha uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam gafughafughti, me zuamiram a bagh tiam kuigham. **37** Ingarir gumazir kabar gumazir aruam uamategh izi men ganti, me a mizua gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki guizbangira ia migei, a dagheba me daningisi uabin kurukegham. Egh me mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi dagheba me daningam. **38** Egh men gumazir aruam dimagarir arizim, o aminim titi a uamategh izi men ganti me a bagh gan

mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham. **39** Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. **40** Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazamizibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.” **41** Ezi Pita Iesusin azara, “Ekiam, ni akar isin zuir kamin erara migei, o e bar moghira?” **42** Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. **43** Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam iza a batogha an ingangarir kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera. **44** Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamin gumazir aruam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. **45** Egh ingangarir gumazibar dapanim uabira uabi kamaghin nighnigham, ‘Nan gumazir ekiam zuamira izeghan kogham.’ Egh a dikavigh ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibav soghiva, damiva, wainin dipabar amiva dapanim onganigham. **46** Eghti an gumazir ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. Eghti an gumazir ekiam bar anerghorarighiva a inighiva gumazir God gifozir puvatiziba ko anetigham. **47** “Ingangarir gumazibar

dapanim fo, an gumazir ekiam bizir tizim damuasava a mikeme, ezi an a gamizir puvati. Eghti an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoregham. **48** Eghti ingangarir gumazim an gumazir ekiam ifongezir arazibagh fozir puvatighiva, egh a uabi misoghamin arazibar amuti, an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoreghan kogham. Tina bar bizir aviriba ini, a ua bizir aviriba God daningam. Ezi tina God bizir aviriba an dafarim gariki, God uam a dam aviriba inisiva an azangsigham.” **49** Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi avim datirighira isiasa ki ifonge. **50** Ki tighar rurir mam iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin, osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin amizi ki bar osemegh mangi dughiar kam otogham! **51** Ni ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kamın ize? Puvati, ki ia migei, ki gumazamiziba abighasa ize. **52** Datirighin tugh mangi 5plan amuiroghboriba dipenir tamin iki uari tuiragham, 3pla pumuningin apanimin ikiam, eghti, pumuning 3plan apanimin ikiam. **53** Me uari tuiragham, afeziam uan otarimin apanimin ikiam, eghti otarim uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiti, amebam uan guivim apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adoghti, otarimin amebam uan otarimin amuimin apanimin ikiam.” **54** Egħa Iesus gumazamizir aviribav gei, “Ia ganti, ghuariam aruem magiramin amadagham anangtima, ia zuamira suam, ‘Amozim izam,’ eghti a izam. **55** Egħ Sainain aminim vangti, ia suam, aruem gan bar puvira isiam. Eghti an otogham. **56** Ia ifavarir

gumamazibiba! Ia guizbangira, overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar kamin otivir arazibar gara da abizir puvati.” 57 Iesus ua kamaghin migei, “Ezi ia uari uarir azangsighan aghua, bizir tizim a dera. 58 Egh nin apanim ni inigh mejistretbar damazimin mangitima, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim ganigh. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polisin dafarim datighti polis ni isi kalabuziam datigham. 59 Ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, egh iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.”

13 Ezi dughiar kamin gumazir maba ikia Galilin gumazibar gun Iesus migei, ezi Pailatin midorozir gumaziba me misoghezima men ghuziba God bagha tuer asizibar ghuziba sara verevere. 2 Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Galilin gumazir kaba kamaghin ariaghire. Kamaghin amizima ia ghaze men arazir kuraba Galilin gumazir igharaziba bar men arazir kurabagh afira? 3 Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati! Ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighiregham. 4 Egh ia uaghan bizir kam ginighnigh, 18plan gumazir Siloamin dagiar dipenim dipirigha me misoghezima me ariaghire. Ezi ia ghaze, men arazir kuraba bar Jerusalem itir gumamazibiba men arazir kurabagh afira? 5 Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati. Ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighiregham.” 6 Iesus akar isin zuir kamin me migei, “Gumazir mam temer figh uan wainin azenimin anakara, egha a ghua oviziba bagha an gara tamin apizir puvati. 7 Egha a wainin azenimin garir

gumazim kamaghin a migei, 'Ki 3plan azenibar arua izava, fighin oviziba bagha garava avenge, da bar puvati. An okegh! Manmaghsua a puram aghui?' 8 "Ezi ingangarir gumazim kamaghin a migei, 'Ekiam, aneteghtima, an azenir tam uam an ikitima, ki nguaziba an povim darightima a dagher aghuiba iniam. 9 An azenir munamin beghti, deragham. Puvatightima, ni na mikemeghtima ki an okegham.'" 10 Egha Iesus Sabatin dughiamin God ko migeir dipenir mamın aven gumazamizibar sure gami. 11 Ezi amizir mam 18plan azenibar duar kuram an akiragharim gamizi an aviraghavira ikiava bar uabi aminava avenge. 12 Ezi Iesus an apigha an diazi an ada zuima, a kamaghin a migei, "Amizim, nin arimariam ni ataki." 13 Egha uan dafarimning a gisin atizima, a zuamira uabi aminegha tugha, Godin ziam fe. 14 Iesus Sabatin dughiamin amizim akirizima a dera, ezi bizir kam bagha God ko migeir dipenimin garir gumazim atara kamaghin gumazamizibav gei, "Ingangarir dughiar 6pla iti, ia dughiar kabar izitima, a ian arimariaba akiram. Egh ia Sabatin dughiamin izan marki." 15 Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, "Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian tav Sabatin dughiamin uan bulmakau o donki firigha a inigha ghua dipatam a ganidir puvati? 16 Kamaghin amizi, amizir kam an Abrahamin ovavim, Satan 18plan azenir kabar a ike. Kamaghin amizima ki Sabatin dughiamin a firighi a deragham." 17 A kamaghin mikemezima, an apaniba bar moghira aghumsiki. Ezi gumazamiziba an amizir bizir aghuibar gara bar akonge. 18 Egha Iesus gumazamizibar azara, "God Bizibagh Ativamin Dughiam manmaghin

gari? Ezi ki akar isin zuir manamin a mikimam? **19**

A mastetin ovizim mingari. Ezi gumazim a inigha uan azenimin an ekarazima, an aghua ghuava temem gava. Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh ami.” **20** Egha Iesus ua gumamazibar azara, “Ki bizir manatamin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuim mikimam? **21** A yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, plauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bui.” **22** Egha Iesus Jerusalem ghuava nguibar ekiaba ko doziba bar dar itir gumamazibar sure gamua zui. **23** Ezi mav an azara, “Ekiam, God gumamazir vabara ua me iniam, o?” **24** Ezi a kamaghin me migei, “Ki ia migei, gumamazir aviriba tiar akar asuvazimin aven mangiva avegham. Kamaghin amizima ia gavgavigh tiar akar asuvirizir kamin dirighiva aven mangi. **25** Eghti dipenimin ghuavim dikavigh tiam asaragham. Eghti ia azenan ikiva tiam misogh dimiva avegh suam, ‘Ekiam, e bagh tiam kuigh.’ Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi?’ **26** “Eghti ia kamaghin mikimam, ‘E ni ko dagheba ko dipaba ame. Ezi ni tuavibar en sure gami.’ **27** “Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!’ **28** “Egh ia Abraham ko Aisak ko Jekop ko Godin akam inigha izir gumaziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikitima ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikiva bizir kam bagh tuangiva arang atariba kuskugh danganir kamin ikiam. **29** Egh gumamazir aviriba nguazimin mikebaba bar dar ikegh iziva God Bizibagh Ativamin Dughiamin isam bagh uan

danganiba iniam. **30** Ia oragh, gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.” **31** Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha iza kamaghin a migei, “Herot ni misoghasa. Kamaghin amizi ni nguibar kam ategh igharagh mangi.” **32** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia mangi afiar atiar mam mikemegh, ‘Ni oragh, ki datirighin ko gurumzaraghan duar kuraba batoghiva, gumazamizibar arimariaba akiram. Egh ki zuerimin uan ingangarim agivam.’ **33** Ezi ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazitam Jerusalemin azenan aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko gurumzaraghan ko zuerimin mangivira ikiam.” **34** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Oio, ia Jerusalemin adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa me ginivi me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. **35** Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriham gava. Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu!’”

14 Sabatin dughiar mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezi dughiar kam gumazamiziba bar deraviram an gari. **2** Ezi an guamin gumazir mikarzim buizir mam iti. **3** Ezi Iesus Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar azara, “Moses Osirizir Araziba, da Sabatin gumazamizibar arimariaba ghuamaghasa amamangatiz,

o puvati?" 4 Ezi me nimira itima a gumazimin suiragha a gamizima a dera. Egha anemadazi a ghu. 5 Egha a men azara, "Ian tavin otaritam o bulmakaun tam Sabatin dughiamin mozirpamin magirightima, ia ti mangi uam a gekuigham, o?" 6 Ezi me mikimamin akabagh asa. 7 Dughiar kam Iesus gari, gumazir gighamiziba me dabirabir danganir ekiaba dagher dakozimin da isi. Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei, 8 "Gumazitam amuir ikizimin isam bagh diaghti, ni mangi dabirabir danganir ekiar faragha itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nin ziam gafirazim, a bagha a ginaba. 9 Eghti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghin ni mikimam, 'Ni uan misiam gumazir kam daningigh.' Eghti ni bar aghumsighiva, danganir bar gin itim inigham. 10 Kamaghin amizi dughiar me nin diazim, ni danganir apengan itim inigh, eghti isar ghuavim izi suam, 'Roroam, ni danganir aghuir pin itimin mangi.' Eghti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam. 11 Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiam iniam." 12 Egha Iesus ua isar ghuavim migei, "Ni isam damuva, uan roroaba ko aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba, ni men diman marki. Ni men diaghti, me uamategh nin diaghti, ni kamaghin uan ikarvazim uamategh a inigham. 13 Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko damazir kurabar diagh. 14 Eghti God arazir aghuimin ni damuam. Gumazir kaba nin dagheba ikaraghan kogham. Kamaghin amizi, ni uan

ikarvazim dughiar gumazir Godin damazimin deraziba
 ua dikavamimin a iniam.” **15** Egha Iesus ko dakozimin
 itir gumazibar mav Iesusin akaba baregha, kamaghin
 Iesus migei, “Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin
 isar ekiam amamim, a bar akongegham.” **16** Ezi Iesus
 kamaghin a ikaragha ghaze, “Dughiar mam gumazir mam
 isar ekiam bagha biziba akirava gumazamizir avirimin
 dia. **17** Isam azuir dughiamin, isar ghuavim a gighamiziba
 bagha uan ingangarir gumazim me mikimasa anemaga
 ghaze, ‘E biziba bar ada akirigha gifa, kamaghin amizi
 ia izi.’ **18** “Ezi me bar moghira mangan aghuagha uan
 dimdiam avaghboava migirigiar ifavaribagh ami. Egha
 men mav faragha kamaghin migei, ‘Ki datirighira nguazim
 givese, egh mangiva an ganasa. Noka, ki izan kogham.’
19 Ezi igharazim ghaze, ‘Ki 10plan bulmakaubagh ivese,
 egha ki da ingangarim gatigha dar ganasa zui. Noka,
 ki izan kogham. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim
 mikemegh.’ **20** Ezi gumazir mikezim kamaghira a migei,
 ‘Ki amuim ini, kamaghin amizi, ki izan kogham.’ **21** “Ezi
 ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan
 ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghin migei,
 ‘Ni zuamira azenan mangiva nguibar ekiamin itir tuavir
 ekiaba ko afeghtiabar mangiva onganarazibagh amiba, ko
 soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurar
 aruir puvatiziba, me inigh izi.’ **22** Ezi ingangarir gumazim
 kamaghin a migei, ‘Ekiam, ni mikemezi moghin ki amigha
 gifa, ezi danganir maba ikiavira iti.’ **23** Ezi isar ghuavim
 uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ni mangi
 tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mikimti, me

izi, eghti nan dipenim izivaka. **24** Ezi, ki ni migei, gumazir ki faragha diaziba men tav isar kamin daghetam ameghan kogham.” **25** Ezi gumazamizir bizir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragha men gara kamaghin migei, **26** “Tina na bagh iziva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egha uaghan uan ikirimirim ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham. **27** Egh tina uan ter ighuvir an ovengamim a gupugh, egh nan gin izan koghiva, nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham. **28** “Ian tina dipenir ekiamin ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egh suam, ki dagiaba manmaghira dipenir kam agivagham? **29** Egh ian tina dipenir ekiamin ingarsi, a faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?’ Puvatightima, a ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir migirigiabar a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimin ingara bar anegivazir puvati.’ **31** “O, ki kamaghin mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsigh suam, ‘Ki ti 10 tausenin midorozir gumaziba ko mangi, na bagha izir atrivimin 20 tausenin midorozir gumazibagh afiragham, o puvatigham?’ **32** A misoghan iburaghiva, egh atrivim saghuiamra ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki. **33** Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham.” **34** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Amangsizim a dera, egh

a uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? **35** An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh.”

15 Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagha iti. **2** Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fofozir gumaziba an atara a migia ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api.” **3** Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei, **4** “Ian tav 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a 99pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim buri mangi, an apighvira givagham, o? **5** Egh an an apighiva bar akuegh a isi uan dipizim datigh a gisaghpugh ngun mangam. Egh a uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh, egh kamaghin mikimam, ‘Ki uan sipsipin ovengezim uam an api! Ia izi. E a givarvaram.’ **7** Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir kuram bagha agoir agorogem bar 99plan derazir gumazamizir kabagh afiragham. Gumazir kuram a navim gira. Ezi 99pla gumazamiziba me ghaze me dera egha navibagh irazir puvati.” **8** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Amizitam 10pla wan kina ikiti, tam oveghtima, a manmaghin damuam? A lam daborogh, egh dipenim aviva a buri mangi, an apighvira givagham. **9** Egh an apigh, uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh kamaghin me mikimam, ‘Ki uan ovengezir wan kina batogha gifa. Ia na ko e a givarvaram.’” **10** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amitam navim giraghti, ia nguazimin a givarvara akongezi

moghin Godin enselba Godin Nguibamin a givarvaram.”

11 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazir mam otarir pumuning iti. **12** Ezi dozim kamaghin uan afeziam migia a gaghora ghaze, ‘Afeziam, ni ga bagh biziba tuiragh nananaba na daningigh.’ Ezi aninghin afeziam uan biziba aning bagha da taira. **13** “Ezi dughiar otevimin gin, otarir dozim uan biziba akuvagha da inigha saghon itir nguibar mamin ghu. Egha nguibar kamin ikiava pura tintinimin arazir kurabagh amima, an dagiaba bar gifa. **14** Ezi an dagiaba bar givazima, nguibar a itir kam dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir puvati. **15** Kamaghin amizi, a ghua nguibar kamin itir gumazir mamin ingarasa a bato. Ezi a anemadazi a ghua an dabar gara dar akuaghapi. **16** Ezi gumazitam daghetam a ganingizir puvati. Kamaghin amizi, a dabar gari da nguezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar amasa bar ifonge. **17** “Ezi datirighin nighnizir aghuarim an izima, a kamaghin migei, ‘Nan afeziamin ingangarir gumazamiziba dagher aviriba iti. Ezi ki kagh iki mitiriam bangin aremegham. **18** Ki ti uamategh uan afeziam bagh mangi kamaghin a mikimam, “Afeziam, ki arazir kuramin God ko ni gami. **19** Ki datirighin gumazir aghuim puvati. Eghti ni borim na darighan marki. Ni na ateghti ki pura nin ingangarir gumazimin min ikiam.”’ **20** Egha a dikavigha uan afeziam bagha zui. “A saghon izavira itima, an afeziam an apigha bar an apangkufi. Egha an a bagha ivegha ghua uan dafarimninghin a muigha an tori. **21** “Ezi an otarim kamaghin a migei, ‘Ki arazir kuram God ko ni gami. Ki ua gumazir aghuim puvati, ni

borim na darighan marki.’ 22 “Ezi an afeziam kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ia zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh ring an dafarim darugh, dagarir asuaba a daghuigh! 23 Nan borim aremegha ua angamira iti. An ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, ia mangi bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh e anemiva a givarvaram.’ Egha me a givarvara isam gami. 25 “Ezi dughiar kamin otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dipenimin boroghin iza orazi, me ongava ighiam gizi. 26 Ezi a uan afeziamin ingangarir gumazir mamin diagha an azara, ‘Marazi tizim gami?’ 27 “Ezi a an akam ikaragha ghaze, ‘Nin dozim uamategha ize. An aremezir puvatigha deravira ikia uamatenge. Kamaghin amizi, nin afeziam a bagha bulmakaun nguzir mikarzim sara itim misoke.’ 28 “Ezi an otarir ekiam atara dipenimin aven mangan aghua. Ezi an afeziam azenan ghua aven mangasa a gakaghoravira iti. 29 Ezi a kamaghin uan afeziamin akam ikaragha ghaze, ‘Ni gan! Ki azenir kabar ki pura ingangarir gumazir kinimin min ikia pura nin ingara, nin akaba batozir puvati. Ezi ni bar dughiatamin ki uan namakaba ko iki bar akueghasa ni memen nguzitam na ganingizir puvati. 30 Ezi nin otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagiaba agivagha izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a bagha a misoke!’ 31 “Ezi afeziam kamaghin a migei, ‘Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da nin biziba. 32 Nin dozim aremegha ua dikafi. Egha an ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, e a bagh isam gamua ivarvari.”

16 Egħa Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Dughiar mamin dagiaba bar avirasemezir gumazir mam, an ingangarir gumazibar dapanim iti. Ezi an ingangarir gumaziba a migia ghaze, ‘Nin gumazir dapanim nin dagiaba pura da makuri.’ **2** Ezi an an diazi an aven ghuzima an an azangsis, ‘Ni bizir tizim gamizi ki ni baraki? Ni uan ingangarimin aven ni amizir bizibar gun migeir akinafarim na daningigh. Ezi bizir kam bagh ni ua gumazir dapanimin ikian kogham.’ **3** “Ezi gumazibar dapanim uabira uabi migei, ‘Nan gumazir ekiam, nan ingangarimin na givazima, ki manmaghin damuam? Egħa ki nguazim gikuamin gavgaviba puvatigha, biziba bagh azangsiġhan aghumsiki. **4** Ezi ki fo, ki manmaghin damuam, nan gumazir ekiam ingangarimin na givaghtima, gumazamiziba na mikimtima ki men dipenibar mangam.’ **5** “A fo, gumazamizir maba pura gumazir ekiamin biziba ini, me tighar an biziba ua da ikarvagħam. Ezi a gumazamizir kaba vaghvagħa men deima me aven zui. Ezi a faragħa zuimin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ **6** Ezi a kamaghin migia ghaze, ‘Ki 800pla dram wel ini.’ Ezi gumazir dapanim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni uan akinafarim inigh zuamira daperagh 400 osirigh.’ **7** Egħa a ua mavin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ Ezi a ghaze, ‘100 bek plaua.’ Ezi a kamaghin a migei, ‘Ni uan akinafarim inighiva 80 osirigh.’ **8** “Nguazir kamin gumazamiziba me amir ingangariba me bar dagħ fo. Egħa angazangarimin itir gumazamiziba bar me gafira. Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir dapanim amizir

arazim gifogha, gumazir dapanir kurar kamin ziam fe. A gumazir nighnizir aghuim itimin arazim gami. (aiōn g165) 9 “Ki ia migei, ia nguazir kamin dagiar kuram, gumazamizibar akurvagh me ko namakabar amu. Eghti dughiar da givamim otoghti, God ni inighti ni mangi iki mamaghira ikiamin nguibamin mangam. (aiōnios g166) 10 “Egh tina bizir doziba deraghavira dar gari, a uaghan bizir ekiaba deraghvira dar ganam. Egha tina deraghavira bizir dozibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganam kogham. 11 Egh ia nguazir kamin dagiar kuram deragh an ganam koghtima, tina guizbangin biziba ia daningti ia dar ganam? 12 Egh ia gumazir igharazimin biziba deraghvira dar ganam koghtima, tina ian biziba ia daningam? 13 “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran kogham.” 14 Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusin garav minbaba sighsiravira iti. 15 Ezi a kamaghin me migei, “Ia gumazamizibar damazibar bizibagh amua ghaze ia dera. Ezi God ian nighnizibagh fo. Ezi bizir gumazamiziba gari men damazibar bar deraziba, da Godin damazimin bar ikufi.” 16 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumaziba akam akura mamaghira ikia, ghua Jonin dughiamin tu. Ezi dughiar kamin, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuim akuri. Ezi gumazamiziba bar moghira dughiar kamin aven mangasa uari ghasaghasagha uari munakuri. 17 Nguazim ko

overiam givagham. Eghti God Osizirir Arazibar akar otevitam, miseveghirighan kogham. **18** “Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazimin iki mati, ni amizir munamin mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir me ikegha taghizimin iti, ni uaghan amizimin mikarzim okeme.” **19** Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar mamin, gumazir dagiaba avirasemezir mam iti. Egha a korotiar bar aghuir aghevim arugha dagher aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti. **20** Ezi an tiar akamin, gumazir puv biziba bagha azangsizir mam, duaba bar a gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus. **21** Egha a gumazir dagiaba avirasemezir kamin dagher otevir dakozimin apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezi afiaba uaghan izava an duaba ozisi. **22** “Ezi gumazir puv biziba bagha azangsizim aremeghamin dughiam otozima, an areme. Ezi enselba a inigha ghua Abrahamin min aneti. Ezi gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezi me anefa. **23** Ezi a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikia mizazir kuram isi. Egha a kogha pin garava Abrahamin garima, a bar saghon itima Lasarus an min iti. (Hadēs g86) **24** Egha an Abrahamin dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava avimin iti. Ezi ni bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam darugh nan mizem orangigh.’ **25** “Ezi Abraham an dimdiam ikaragha ghaze, ‘Otarim, ni bizir kam uam a ginirigh, ni angamira itir dughiamin, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezi a datirighin kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi. **26** Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimin, ruzir konim e abiki. Ezi

te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.’ 27 “Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamin akam pamtemin a ikaragha ghaze, ‘Ki aveghbuar 5pla iti. Kamaghin amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangsisi, Lasarus amadaghtima a nan afeziamin dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kamin izan marki.’ 29 “Ezi Abraham an akam ikaragha ghaze, ‘Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba iti. Eghti me men akaba baragh.’ 30 “Ezi a kamaghin Abraham migei, ‘Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.’ 31 “Ezi Abraham kamaghin a migei, ‘Me Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba baragham koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi me mikimtima, me uaghan nighnizir gavgavim an akabar ikian kogham.”

17 Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Gumazir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam! 2 A ikiva borir katam arazir kuratam an akagham, kamaghin ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an aremeghti deragham. 3 Kamaghin amizi ia deravira uari bagh gan. “Egh nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Egh a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada. 4 Egh a 7plan dughiabar arazir kurabar ni damighiva, egh a 7plan dughiabar uamategh ni bagh izi

kamaghin mikimam, 'Ki navim gira,' eghti ni an arazir kuraba gin amadagh." 5 Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, "Ni en nighnizir gavgavim damighti an ekefegh!" 6 Ezi a kamaghin me migei, "Ian nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitamin min ikitima, ia temer kam mikim suam, 'Ni uabi asigh egh biba sara mangiva ongarimin uabi ekaragh,' eghti a ian akam baragham." 7 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ian tav ingangarir gumazitam an azenimin ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh izitima, eghti a suam, ni izi daperagh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir puvati. 8 Gumazir dapanim kamaghin mikimam, ni na bagh dagheba isamigh uan inim kegh da tuigh faragh na danighti ki dar amam, eghti ni gin dami. 9 A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a minabagham, o puvatigham? Puvati. 10 Ezi ia uaghan God damuasa ia mikemezir biziba ia bar dagh ami, egh ia suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh ami." 11 Iesus Jerusalemin ghuava, Samaria ko Galilin Distrighin tizimin zui. 12 Egha a nguibar mamin aven zuima, 10pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong saghon tuivighav ikia, 13 tiarim akara an dei, "Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh." 14 Ezi a men apigha kamaghin me migei, "Ia mangiva, uari isiva Godin ofa gamir gumazibar akagh." Ezi me me bagha ghua tuavir arizimin men mikarziba zuegha dera. 15 Ezi men mav, uabin garima an arimariam givazima a uamategha izava pamtemin Godin dia egha an ziam fe. 16 Egha Iesusin suemningin boroghin nguazim girigha

fuagha, Iesus a gamizir bizim bagha a minaba. A Samarian gumazimra. **17** Ezi Iesus kamaghin azara, “Ezi ki ti 10plan gumazir kaba akiris, o puvati? Ezi 9pla managh iti? **18** Ezi Judan gumazitam ua iza, Godin ziam fe, o puvati? Gumazir saghuiaimin izezim uabira izava Godin ziam fe.” **19** Egha Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavigh mangi. Nin nighnizir gavgavim ni gamizi, ni dera.” **20** Dughiar mamin Farisin gumaziba Iesusin azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam manadizoghin izam?” Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Ia oragh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazaraziba ia uan damazibar dar ganighan kogham. **21** Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham, ‘A kara,’ o ‘A muna.’ Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir averiamin aven iti.” **22** Egha Iesus uan suren gumazibav gei, “Dughiam izitima, ia Gumamazizibar Otarim izamin dughiam bagh gansi damuva avegham. **23** Gumamaziziba ia mikimam, ‘Ara muna!’ o ‘Ara kara!’ Ezi ia fo, Gumamazizibar Otarim izamin dughiam an onimarimin min taghtagham. Eghtima an angazangarim bar overiamin ruaghatevimning uagharam aningin tagham. Eghti ia ivemar men akaba gin mangan marki. **25** A faragh bizir aviriba bagh mizazim inigham. Eghti datirighin dughiar kamin itir gumamaziziba an aghuagham. **26** “Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumamazizibar Otarim izamin dughiamin otivam. **27** Gumamaziziba dagheba ko dipaba apava, uarir ikiava mamaghira ikia ghua, Noa uan kurimin ghuavanabozir dughiamin, aperiam iza bar me kuavareme. **28** “Ezi Lotin dughiamin kamaghira, gumamaziziba dagheba ko dipaba apava, dagiaba bagha

biziba amagava, dagh ivezava, dagheba oparava dipenibar ingari. **29** Ezi Lot Sodom ataghizir dughiamin, avim ko dagiar isiba amozimin min overiamin ikegha sua izaghira bar moghira me kuavareme. **30** “Gumazamizibar Otarim azenara izighiramin dughiamin, biziba uaghan kamaghiram otivam. **31** Eghti dughiar kamin ni tina uan dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikeghiva, egha uan biziba ataghizi da aven iti, ni da bagh magiri da inian marki. Kamaghira, tina azenibar iti, a bizitam bagh nguibamin mangan marki. **32** Ni Lotin amuim ginighnigh! **33** Gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. **34** Ki ia migei, dimagarir kamin taning uaning inigh misiar vamira dakuti, God tav inighiva tav ategham. **35** Eghti amizir pumuning uaning inigh maziaba righirightima, God tav inighiva tav ategham.” **37** Ezi me an azara, “Ekiam managhira?” Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kuaba managh iti naghin, taragiaba uari akuvagham.”

18 Egħa Iesus akar isin zuir mamin uan suren gumazibav gei, egh men akaghti, me zurara God ko mikim mamaghira ikiam. Egh amirvaghan kogham. **2** Egħa a kamaghin me migei, “Nguibar ekiair mamin aven jasin mam iti, a Godin atiatir puvati. Egħa gumazamizibagh nighnizir puvati. **3** Ezi amuir odiairir mam uaghan nguibar ekiair kamin iti. Ezi gumazir mam pazava a gamua osimtiziba a garisi. Ezi a jas bagħa zurara izava a migei, ‘Ni kotiamin nan akuragh.’ **4** “Ezi dughiair avirir maba a bizitam gamizir puvati. Egħa abuan a uabira uabi migei, ‘Ki Godin atiatir puvati. Egħa ki gumazamizibagh nighnizir puvati. **5** Ezi

amuir odiaŕir kam dughiar aviribar na bagha izi. Ki bar amira. Kamaghin amizi, ki ua bagh zuamira an osimtizim akirigham, eghti a ua izi na damutima ki bar amiraghan kogham!” 6 Egha Iesus ua migha ghaze, “Ia jasin kuramin migirigiam baragh. 7 God inabazir gumazamiziba, me dimagariba ko aruebar a bagha araima, a men osimtiziba bagh izi da akiram, o puvatigham? A me ataghiraghti me pura mangam? Bar puvati. 8 Ki ia migei, a men osimtizar ganiva, zuamira men akurigham. Kamaghin amizima, Gumazamizibar Otarim uamateghamin dughiamin, a ganti, nguazimin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiam, o puvatigham?” 9 Gumazamizir mabara uarira uan ziaba fa, egha igharaz daraziv gia ghaze, me derazir puvati. Ezi Iesus kamaghin amir gumazamiziba bagha akar isin zuir kam gami, 10 “Gumazir pumuning God ko mikimasa Godin Dipenimin ghu, aningin mav Farisi, ezi mav dagiaba isir gumazim. 11 Ezi Farisin gumazim tugha ua bagha kamaghin God migei, ‘Ki ni minaba, ki gumazir mabar min amir puvati. Me biziba okiava, arazir kurabagh amuava egha amizir paba itiba okia me koma akui. Egha ki uaghan dagiaba isir gumazir kamin min amir puvati. 12 Ki wighin vamiran dughiar pumuningin ni ko mikimasa dagheba ataghirasi. Egha bizir ki isiba, ki 10plan pozibar da arigha, dar pozir vamira uaghan ni ganidi.’ 13 Ezi dagiaba isir gumazim mong munamaghin tu. Egha a kogha overiamin gari puvatigha uan evarim misogha kamaghin migei, ‘Ki gumazir kuram, God ni nan apangkufigh!’ 14 Kamaghin amizi ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isir kam, a Godin damazimin dera,

egha dipenimin ghu. Ezi igharazim puvati. Gumazamizir
 uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari
 abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam.” **15** Ezi
 Iesus dafarimning borir dozibar arighasa, gumazamiziba
 me inigha izi. Ezi an suren gumaziba kamaghin ganigha
 men atara men anogorosi. **16** Ezi Iesus borir dozibar
 diazi me a bagha zuima, a kamaghin me migei, “Tina
 God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, a borir
 dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba
 ateghti me na bagh izi, egh men anogoroghan marki. **17**
 Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar
 min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva,
 egh an aven mangan bar iburagham.” **18** Ezi Judabar
 gumazir dapanir mam Iesusin azara, “Tisan Aghuim,
 ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim
 iniam?” (aiōnios g166) **19** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze,
 “Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir
 aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuim. **20** Ni
 God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti
 an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim
 damuam marki, ni gumazamizir igharazimin biziba
 okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh
 biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam
 ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.” **21**
 Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ki fomiram aghirimra
 ikia, arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.” **22**
 Ezi Iesus kamaghin oregha a ikaragha ghaze, “Ni bizir
 vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar, ni da
 amangighiva dagiaba inigh, egh gumazamizir biziba

puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh nan gin izi.” 23 Gumazir kam, biziba bar aviriba iti, kamaghin amizima, a Iesusin akam baregha bar osemi. 24 Ezi Iesus an gara egħa a migia ghaze, “Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham! 25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Egħti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!” 26 Ezi marazi kamaghin oregha an azara, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?” 27 Ezi Iesus kamaghin me ikaragħa ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemizir puvati. A biziba bar dagħ ami.” 28 Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategħa, nin gin ize.” 29 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam God Bizibagh Ativamin Dughiam bagħa uan dipenim, o uan amuim, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki, 30 egħ datirighin itir dughiar kamin, God bizir avirir me faragħa inizir bizibagh afiragħ me daningam. Egh dughiar gin otivamim me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.” (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Egħa Iesus 12plan suren gumaziba inigha me uarira ikiava, a kamaghin me migei, “Ia oragħ! E nguibar ekiam Jerusalem ghuvanadi. Egħti Godin akam inigha izir gumaziba, Gumazamizibar Otarimin gun mikemezir osizirir biziba bar, guizbangira otogham. 32 Egħti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. Egħti me a dipova a mikimam. Egh

aghumsizir arazibar a damuam. Egh a gipariva, a ifozoregh a misueghti an aremegham. **33** Eghti dughiar mikezimin a ua dikavigham.” **34** Ezi an suren gumaziba bizir katam gifozir puvati, a bizir tizim migei. Dar mingariba men monge, ezi me bar fozir puvati. **35** Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha azangisi. **36** Egha an orazima gumazamizir avirim iza zuima, a men azara, kar tizim. **37** Ezi me a migia ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus iza zui.” **38** Ezi a dia migei, “Iesus, Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!” **39** Ezi gumazir faragha zuiba me an atara a migia ghaze, ni nimira iki. Ezi a bar pamtem dia migei, “Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!” **40** Ezi Iesus tugha akar gavgavim gumazibav gia ghaze, “Ia gumazir munam inigh na bagh izi.” Ezi a roghira izima, Iesus an azara, **41** “Ki tizim ni bagh a damuasa, ni ifonge?” Ezi an a ikaragha ghaze, “Ekiam, ki ganasa ifonge.” **42** Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni gan. Nin nighnizir gavgavim nin akurazi ni dera.” **43** Ezi a zuamira gari. Egha Iesusin gin ghua Godin ziam fe. Ezi gumazamiziba an ganigha, uaghan Godin ziam fe.

19 Iesus Jerikon nguibar ekiam abigha zui. **2** Ezi gumazir mam nguibar kamin iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme. **3** A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egha gumazamizir avirimin tongin iti. Kamaghin amizi a Iesusin garir puvati. **4** A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kamaghin amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo. **5**

Ezi Iesus danganir kamin oto. Egha kogha temer kam gisin gara, kamaghin Sakius migei, "Sakius ni zuamira izighiri. Datirighin ki nin dipenimin ikiam." **6** Ezi a zuamira izaghirigha bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimin zui. **7** Ezi gumazamiziba bar an ganigha, kamaghin migia ngavamadi, "A ghua gumazir kuramin dipenimin iti." **8** Me dipenimin ikia, Sakius tugha, kamaghin Ekiam migei, "Ekiam, Ni oragh! Datirighin ki uan biziba bar da tuiragham. Egh ki taba isi gumazir biziba puvatizibar aningam. Egh ki gumazitam gifaragh an bizitam okemeghiva, ki datirighin uamategh bizir pumuning ko pumuning a daningam." **9** Ezi Iesus kamaghin a migei, "Gumazir kam a uaghan Abrahamin ovavim. Kamaghin amizi, datirighin God dipenir kamin gumazamiziba bar men akura. **10** Gumazamizibar Otarim, gumazamizir ovengeziba bagha ruiava men akurvaghasa ize." **11** Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a migei. A Jerusalemin boroghin itima, me ghaze, datirighira God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, an akar isin zuir mam me migei. **12** A kamaghin me migei, "Gumazir aruar mam nguibar saghuiamin mangasa, eghti me a damighti an atrivimin ikiam. A gin uamategh uan nguibamin izegh men ganam. **13** A mangasa uan ingangarir gumazir 10plan diagha, 20 kina, 20 kina bar moghira me rome. Egha kamaghin me migei, 'Ia dagiar kaba inighiva uari bagh dagiar ingangaribar amu ikiti, ki uamategham.' **14** "An apengan itir gumaziba me bar navir kuram an iti. Kamaghin amizi, me akam inigha zuir gumaziba amadazima me nguibar gumazir

aruam ghuzimin ghu. Me kamaghin migei, 'Gumazir kam
 en atrivimin otivan e aghua.' **15** Ezi gumazir igharaziba
 gumazir aruar kam gamizi an atrivimin otogha, gin
 uamatenga. A uamategha izegha kamaghin me migei,
 'Gumazir ki fomira dagiaba aningiziba, men diagh. Ki
 foghasa me manmaghin nan dagiabagh isin dagiaba ini.'
16 "Ezi gumazir faragha zuim iza kamaghin migei, 'Ekiam,
 ki nin 20 kinan kamin dagiar ingangarim gamighava,
 a gisin 200 kina ini.' **17** Ezi atrivim kamaghin a migei,
 'Ni nan ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir bar
 aghuim gami. Ni bar deraghvira bizir muziarim gami,
 kamaghin ki datirighin bizir ekiam ni danightima, ni
 nguibar ekiam 10plan ganam.' **18** "Ezi ingangarir gumazir
 igharazim iza kamaghin migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan
 kamin dagiar ingangarim gamigha datirighin a gisin
 100 kina ini.' **19** Ezi atrivim a migei, 'Ki ni atighti ni
 nguibar ekiam 5plan ganam.' **20** "Ezi ingangarir gumazir
 mikezim iza kamaghin migei, 'Ekiam nin 20 kina ikia
 kati. Ki inir avizimin a nomkezima, a kati. **21** Ki ni gifo,
 ni gumazir apangkuviba puvatizim. Gumazir igharaziba
 amir biziba, ni pura da isi. Eggha dagher me opariziba,
 ni uaghan pura da isi. Kamaghin amizi ki nin atiati.' **22**
 "Ezi atrivim kamaghin ingangarir gumazim migei, 'Ni
 ingangarir gumazir kuram! Nin akamra ki ni tuisigham.
 Ni kamaghin na ginighnisi, ki ti gumazir apangkuviba
 puvatizim. Eggha ki gumazir igharaziba amir biziba, ki
 ti pura da isi. Eggha dagher me opariba, ki ti uaghan
 pura da isi? **23** Manmaghin amizi, ni nan dagiaba isa,
 dagiar dipenim gatizir puvati, eghti ki uamategh iziva

da iniva dagiataba dagh isin ua da iniam?’ **24** Egha a kamaghin an boroghin tuivighav itir gumazibav gei, ‘Ia ada 20 kina inighiva gumazir 200 kina itim daningigh.’ **25** Me kamaghin a migei, ‘Ekiam, a 200 kina inigha gifa.’ **26** “Ezi a ghaze, ‘Ki ia migei! Gumazim o amizim Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba ia daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham. **27** Nan apaniba, ki men atrivimin ikian me aghua, ia me inigh kagh iziva, nan damazimin me misueghti me arimighiregh.” **28** Iesus akar isin zuim gamigha givagha, uan darorim gamua tuavir Jerusalemin zuimin ghuavanadi. **29** Iesus Betfage ko Betanin boroghin oto, nguibar kamning Olivin Mighsiam gisin iti. Egha a uan suren gumazir pumuning amaga, **30** kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi. Gua nguibar kamin mangi gantima donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagha aruizir puvati. Gua an benim firighiva donki inigh kagh izi. **31** Eghti tav kamaghin guan azaragham, ‘Gua tizim bagha donkin kam firi?’ eghti gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim an iti.” **32** Egha Iesus aning amadazi aning ghua garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi moghin iti. **33** Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aningin azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?” **34** Ezi aning kamaghin me migei, “Ekiam ingangarim an iti.” **35** Egha aning donki inigha Iesus bagha izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning Iesusin akurazima a donki gisin apera. **36**

A donki gaperagha zuima, gumazamiziba uan korotiar ruariba suava tuavimin da mighuari. **37** A iza danganir tuavir Olivin Mighsiamin ghuaghirimin boroghin izima, an gin aruir darazi, me God amizir mirakelbar ganighava da bagha bar akongegha pamtem Godin ziam fe. **38** Me araghasa kamaghin migei, “Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu! Navir amirizim Godin Nguibamin iti. Nguibar bar pin itimin itir Godin ziam fi!” **39** Ezi Farisin marazi gumazamizir kabar tongin ikia, kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni uan suren gumazibav kintima, me nimira iki! Me kamaghin mikiman marki!” **40** Ezi a kamaghin me migei, “Ki ia migei, me nimira ikiti dagiaba uari araghasam!” **41** Iesus Jerusalemin boroghira iza, egha an gara a bagha azi. **42** Egha a kamaghin migei, “Jerusalem, ki kamaghsua, ni amua datirighin navir amirizimin bizibagh foghai. Kamaghin amizi, da datirighin nin modo. **43** Dughiam iziti, nin apaniba izi nguibam avinizir divazimin boroghin nguazir pozir ekiabav kiniva ni ekiarughti, ni arimangighan kogham. **44** Ni Jerusalem, me nin borir nin aven itiba sarama asighasigham. Ni Godin dughiar nin akuraghasa izezim, ni a gifozi puvati. Bizir kam bagh me dipenimin ingarizir dagiatam, ateghti, tam tam gisin ikeghan kogham.” **45** Egha a Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, biziba amadir gumaziba batosi. **46** Egha kamaghin me migei, “Godin Akinafarimin aven, osizirim kamaghin iti, ‘Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto.” **47** A zurara Godin Dipenimin aven men sure gami. Ezi ofa

gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a misueghti an aremeghasa. **48** Ezi gumazamiziba a baraghasa bar ifongegha, bar an boroghin iti. Kamaghin amizi, an apaniba a misoghan ibura.

20 Dughiar mamin Iesus Godin Dipenir avizimin aven ikia, gumazamizibar sure gamuava Akar Aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judabar gumazir aruaba, me iza anakufa. **2** Egha me kamaghin a migei, “E mikemegh, ni gavgavir manamin bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganingi?” **3** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki uaghan azangsizitam ia damuasa. Ia na mikim, Jonin rurim, a Godin ize o gumazamizibar ize?” **5** Ezi me uarira uariv gei, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti, a kamaghin mikim suam, ‘Ia manmaghin amigha ia nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?” **6** Egh e suam, ‘An rurim gumazamizibar ize,’ eghti gumazamiziba dagiabar e ginivighi, e arighiregham. Me kamaghin fo Jon a Godin akam inigha izir gumazim.” **7** Egha me Iesus ikaragha ghaze, “E fozir puvati, Jonin rurim manmaghin ize.” **8** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham.” **9** Egha Iesus migia ghua ua akar isin zuir kamin gumazamizibav gei, “Gumazir mam wainin azenim oparigha, egha azenimin garir gumazir mabar dafarim garigha ghaze, me gin a givezam. Egha a ghua dughiar ruarimin saghon iti. **10** Egha wainin oviziba kuarir dughiamin, a ingangarir gumazir mam amadagha ghaze, me wainin ovizir taba a daningam.

Ezi azenimin garir gumaziba a misuegha anemadazima, a dafarir kinibar uamatenge. **11** Ezi a ingangarir gumazir igharazim amada, ezi me uaghan a misuegha aghumsizir arazibar a gamigha, anemadazi a dafaribara uamatenge. **12** Ezi a ua mikezim amadazi, me bar puv a misuegha a isa azenim mikini. **13** “Ezi wainin azenir ghuavim uabira uabi migei, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan otarir ifongezim amangam. Eghti me ti a baregh deragh a damuam.’ **14** Ezi wainin azenimin garir gumaziba otarir kamın ganigha, kamaghin uariv gia ghaze, ‘Kar otarir gin azenir kam iniamim. E a misueghti an aremeghti, e uari bagh wainin azenir kam iniam.’ **15** Egħa me a isa azenim mikinigha a misoghezima an areme.” Egħa Iesus ua kamaghin gumazamizibav gei, “Wainin azenir ghuavim manmagħira azenimin garir gumazir kabar amuam? **16** A iziva azenimin garir gumazir kabav soghti, me arimighiram. Eghti a wainin azenim inigh gumazir igharazibar anigam.” Ezi gumazamiziba bizir kam baregha migia ghaze, “Bar puvatigham!” **17** Ezi Iesus merara gara, egħa men azara, “Ezi Godin Akinafarimin migirigiar otevir kam, an mingarim manmakin? “Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava?” **18** “Ni tina temer guarir kam gisin irighiva dipirigh irigham, eghti a tina gisin irightima gumazir kam bar misarighiregham.” **19** Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, me bar kaghira Iesusin suighasa tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me gasara, ezi me an suighan gumazamizibar atiati. **20** Egħa me bar deravira a bagħa gara, egħa moga garir gumaziba

amadazi, me ifara mati me guizin migei. Me kamaghsua, me Iesusin migirigiar otevitamin suiraghiva, egh a isi Romin gavmanin gumazir ekiam danigham. **21** Ezi moga garir gumazir kaba an azangsisi, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamuava guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. **22** Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?” **23** Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha kamaghin me migei, “Dagiatam nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?” **25** Ezi me kamaghin migei, “Sisarin ziam koma nedazim an iti.” Ezi a me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi God daning.” **26** Ezi me gumazamizibar tongin, a mikemezir migirigiaba bagha an suighan ibura. Egha me pura an migirigiabagh nighnigha nimira iti. **27** Sadyusin maba azangsizir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghin nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.) **28** Egha me kamaghin Iesus migei, “Tisa, Moses e bagha akinafarim osira ghaze, gumazitamin aveghbuam amuimin ikiva boriba puvatigh aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. **29** Ezi 7plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimin ikia boriba puvatigha areme. **30** Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mikezim kamaghira ghu. Kamaghira, 7plan aveghbuaba bar ariaghiregha boriba puvati. **32** Ezi amizir kam gin uaghan areme. **33** Fomira me bar

amizir kamın ike. Kamaghın amizi gumamaziziba ua dikavamin dughiamın, amizir kam tinan amuimra?” **34**

Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Dughiar kamın itir gumamaziziba, me poroghamibagh ami. (aiōn g165) **35**

Eghti gın gumamazizir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko ua dikavamin dughiamın, me poroghamibar amuan kogham. (aiōn g165) **36** God me damightima, me ua dikavigham. Me ua dikavighi e fogh suam me Godin boribara, egh me enselbar mın ikiam. Kamaghın amizi me uam arimighiran koghiva, egh poroghamibar amuan kogham. **37** Ezi Moses uabi temer avimın eghaghanimın aven en aka, aremeziba ua dikavam. A kamaghın migei, ‘Ekiam, Nı Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ **38** Kamaghın e fo, God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamıra itibar God. Ezi an damazimın an boriba bar angamıra iti.” **39** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba kamaghın migei, “Mar migirigiar aghuim, Tisa.” **40**

Egha me uam an azangan atiati. **41** Ezi Iesus kamaghın gumamazizibav gei, “Manmaghın amizi gumamaziziba ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim Krai, a Devitin ovavim? **42** Ezi Devit uabi Onger Akabar Akinafarimin aven kamaghın mikeme: “‘Ekiam, nan Ekiam migia ghaze, “Nı nan agharir guvimın daperagh iki mangiti, **43** ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighi, me nin dagarimningin apengan ikiam.”” **44** “Egha Devit ‘Ekiam’ a gati. Manmaghın amizi, a Devitin Ovavim?”

45 Ezi gumamaziziba orazima a kamaghın uan suren gumazibav gei, **46** “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh gan. Me uari fava korotiar ruarir kaba aghuraruasa

ifonge. Ezi gumamaziziba maketin danganibar men ziaba fasa me bar akonge. Egha God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniva, egha isar ekiabar dughiaabar me danganir ziaba itiba iniassa bar ifonge. **47** Me amuir odiaibagh ifara, men dipeniba okia ghaze e dera. Egha gumamaziziba men ziaba fasa, me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumamazizir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

21 Iesus kogha garima, dagiaba itir gumamaziziba uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim garisi. **2** Ezi a garima biziba puvatizir amuir odiair mam uaghan uan dagiar muziarimning ati. **3** Ezi Iesus kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiair kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumamazizir igharaziba arighizir dagiabagh afira. **4** Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezi a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananamning ati.” **5** Ezi an suren gumazir maba Godin Dipenimin garava kamaghin migei, “Me dagiar bar aghuibar an ingarighava, Afeziar Ekiam daningamin bizir aghuir maba an kuruke.” **6** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia datirighin garir bizir kabanagh, dughiam izitima dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.” **7** Ezi me an azara, “Tisa, bizir kaba manadizoghin otivam? Arazir manam faragh otoghti, e fogh suam, dughiar kam roghira ize?” **8** Ezi Iesus kamaghin migia

ghaze, “Ia uari bagh deraghvira gan, ia men ifavariba baraghan marki. Gumazir aviriba nan ziamin izi suam, ‘Kar kirara!’ Eghti tarazi suam, ‘Dughiam roghira ize!’ Eghti ia men gin mangan marki. 9 Egh ia inogoviba ko adoghodozir midorozir akaba baraghiva, atiatingan marki. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin dughiam datirighira otoghan kogham.” 10 Egha a kamaghin me migei, “Kantrin mamin itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamin adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. 11 Eghti danganir maba mikimkizir gavgaviba, ko dagheba otevir dughiaba koma arimariar gavgaviba otivti, atiatingamin biziba ko overiamin pin arazarazir ekiaba otivam. 12 “Bizir kaba gin otivam, me faragh ian suiraghiva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darighsi ia inighiva God ko migeir dipeniba koma kalabuziabar aven mangam. Eghti ia nan gin zuir gumazamiziba me bizir kam bangin ia inighiva atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazimin mangam. 13 Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mikinamim. 14 Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh me mikimsi akabagh nighnighan marki. 15 Eghti ki nighnizir aghuiba ko migirigiar aghuiba ia daningtima, ia migirigiar aghuibara damuti, ian apanitam ian akaba batoghiva ia adoghan kogham. 16 “Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba, merara ia inighiva gumazir kurabar dafaribar atighti, me ian taraziv soghti ia arimighiregham. 17 Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. 18 Egh me bar tong arazitam ia

damuan kogham. Kamaghin ian dapanarizitam asighiran kogham. **19** Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabir bar aghuim iniam.” **20** Iesus ua kamaghin migei, “Ni Jerusalemin nguibamin ganti midorozir gumaziba izi a kontima, ni fogh suam, a gasighasighamin dughiam roghira ize. **21** Egh gumazir Judian itiba ari mighsiabar mangiti, Jerusalemin nguibamin itiba azenan mangitima, Jerusalemin azenan itir gumazamiziba uam an aven mangan markiam. **22** Kar osimtizibar dughiam, God da isi Israelia daningiva, men arazir kuraba ikarvagham. A fomira osirizi moghin otogham. **23** Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! Eghti God gumazir kabar atartima, osimtizir ekiam nguazir kam bativam. **24** Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh inivti me arighiriti, me tarazi suighiva, me amangitima me nguibar Israelin azenan itibar mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar paziva Jerusalem damu mangi dughiar me Jerusalemin ganamin dughiam givagham.” **25** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghivira ikitima, nguazimin gumazamiziba bar atiatigh okam nighnigham. **26** Eghti overiamin biziba bar nigham, kamaghin amizi gumazamiziba atiatingiva damaziba men isirtima, me daighiriva otivamin biziba bagh mizuamiva nighnigham. **27** Egh me dughiar kamin Gumazamizibar Otarimin ganti, a ghuariamın tongin gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara izam. **28** Eghti bizir kabanagh otivighiritima ia dikavigh, uan dapaniba

fegh gan! God ua ia iniamin dughiam roghira ize!” **29** Egha Iesus kamaghin akar isin zuimin me migei, “Ia temer fighin ganiva temer maba sara gan. **30** Temebar dafariba asighiriti ia fogh suam, aruem ganamin dughiam roghira ize. **31** Kamaghira, ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. **32** “Ki guizbangira ia migei, dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. **33** Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham.” **34** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar onganiba ko nguazir kamin biziba, ia puv dagh nighnighti, da ia dikabinti, dughiar otivamin kam puram otoghiva, asizibar suizir azuazimin min ian suigham. **35** Dughiar kam, nguibaba ko nguazir kamin gumazamiziba bar me bativam. **36** Ia zurara uari bagh gan Afeziam ko mikimvira ikiti, a gavgavim ia daningtima ia bizir otivamin kabagh itaviragham. Egh ia Gumazamizibar Otarimin damazimin tuivam.” **37** Dughiabar zurara, Iesus Godin Dipenimin aven men sure gamuava, guaratizibar Olivin Mighsiamin ghuava dimagaribar an iti. **38** Ezi gumazamiziba bar Iesus baraghasa, mizarazibar Godin Dipenimin arui.

22 Datirighin Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam roghira izi. An ziam, God Israelia Gitazir Dughiam. **2** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me gumazamizibar atiati, kamaghin amizi me Iesus misoghasa tuaviba buri. **3** Iesusin 12plan suren gumazir mam Judas, an ziar mam Iskariot. Satan an navir averiamin ghu. Ezi a Iesus

isava Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa ghua me koma migirigiabagh ami. **5** Ezi me an migirigiam gifuegha ivezim a daningasa akabar kiri. **6** Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an suiragh men dafarim darigham. **7** Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam datirighin oto. Ezi dughiar kamin me God Israelia Gitazir Dughiamin isam bagha sipsipin nguzim misuegh anemi ikiva, a ginighnighasa. **8** Ezi Iesus Jon ko Pita amadagha kamaghin aning migia ghaze, “Gua mangiva, e God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamin daghebar kir.” **9** Ezi aning an azara, “Ga managh a bagh danganim akiram?” **10** Ezi a kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin aven mangiti, gumazitam miner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gin a zuir dipenimin mangi. **11** Egh dipenimin ghuavim mikim suam, ‘Tisa kamaghin migia ghaze, “Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamin mana?”’ **12** Eghti a ghuriamin aven danganir bar ekiatam guan akagham, dakoziaba ko dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir.” **13** Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezi aning God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri. **14** Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti. **15** Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ki ua God Israelia Gitazir Dughiamin isamin dagher katam ameghan kogh, kamaghira iki mangi, God Bizibagh

Ativamin Dughiamin otogham. Kamaghin amizima, ki ia ko isar kam amasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam.”

17 Egha Iesus wain apir kap inigha Ekiam minabagha kamaghin migei, “Ki ia migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam aman kogh, kamaghira ikiti God Bizibagh Aktivamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, ia a inigh ia uari daning.” **19** Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebigha me ganiga kamaghin me migei, “Kar nan inivafizim, ki ia bagha aneningi. Ia anemi na ginighnigh.”

20 Me amegha givazima, arazir kamra a wain apir kap inigha kamaghin migei, “Kavin aven itir wainin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri. **21** Eghti ia gan, gumazir na inighiva gumazir kurabar dafarim darighamim, a kara na ko dakozim gaperaghav iti. **22** Eghti Gumazamizibar Otarim tuavir Afeziam faragha a bagh atizimin gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar ikuvigham.” **23** Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangsis, “Tina bizir kam damuam?”

24 Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham?

25 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kantrin Igharazir Gumazamizibar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kurabar gumazamizibagh amua kamaghin migei ‘E gumazamizibar akurvasi.’ **26** Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimin min uabi arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimin min iki. **27** Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim o gumazir dagheba anidim? Gumazir pura dagher

dakozimîn aperaghav itim. Ezi ki ian torimîn ikia mati ian ingangarir gumazim. **28** “Ki osimtiziba aterima ia na ko iti. **29** Kamaghira, nan afeziam Atrivimîn mîn na atizima, ki uaghan atrivibar mîn ia arighasa. **30** Eghti nan atrivir dughiamîn aven ia na ko atrivimîn dabirabir aghuaribar apiaghiva Israelian anabar 12plan ganam.” **31** Egha Iesus kamaghîn mîgei, “Saimon, Saimon, Satan nîn nighnizir gavgavim tuisigh a gifoghasa Godîn azara. **32** Ezi ki ni bagha Afeziar Ekiam ko mikemegha gifa, nîn nighnizir gavgavim irighan kogham. Egh ni uamategh na bagh izi, egh gavgavim uan aveghbuabar anîng.” **33** Ezi Pita kamaghîn a mîgia ghaze, “Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o aremeghasa ifuegha iti.” **34** Ezi Iesus kamaghîn Pitan akam ikaragha ghaze, “Ki ni mîgei, ni datirighin dughiar pumuning ko mîkezimîn mîkim suam, ni na gifozir puvati, eghti tuarim maghira akam.” **35** Egha Iesus men azara, “Ki dughiar kamin ia amadagha bizir kataba sara ia amadazir puvati, dagiaba azuir mîtariba ko ruagha aruir mîtariba koma dagarir asuaba. Ezi ia bizitamin otevez, o puvati?” Ezi me kamaghîn mîgia ghaze, “Puvati.” **36** Ezi a kamaghîn me mîgei, “Eghti datirighin, gumaziba dagiaba itir mîtarir muziariba iki da inigh, egh gumaziba ruagha aruir mîtariba iki, uaghan da inigh. Eghti gumazir midorozir sababa puvatiziba, ia uan initam amadaghiva tam givesegh. **37** Guizbangira Godîn Akinafarim ghaze, ‘Gumazamiziba an gari, a mati gumazir kuram.’ Ki ia mîgei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziar Ekiamin Akinafarim osirizi moghin biziba na bativavira iti.” **38** Ezi me kamaghîn a mîgei, “Ekiam, ni gan. E

midorozir sabar pumuning kati.” Ezi a kamaghin me migei, “A gifa.” **39** Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem ategha, Olivin Mighsiam bagha zui. A zurara ami mokin. Ezi an suren gumaziba an gin zui. **40** Me danganir kamin otivigha a kamaghin me migei, “Ia uari bagh God ko mikim. Eghti osimtizir ekiam kam ia damuti, ia ireghan kogham.” **41** Egha a me ategha, mati gumazim dagiam akunizir tizimin ababanimin min, mong saghon ghugha, tevimning apirigha kamaghin God ko migei, **42** “Afeziam, ni ifueghava na da osimtizir kam inigh. Egh ni nan ifongiamin gin mangan marki. Ni uan ifongiamin gin mangi.” **43** Ezi ensel mam Godin Nguibamin ikegha iza gavgavim a ganidi. **44** Ezi Iesus nighnigha bar osemi, egha a pamtem Afeziam ko migei. Ezi an doriba otivaghira mati ghuzim nguazim giri. **45** An Afeziam ko mikemegha, dikavighava uamategha uan suren gumaziba bagha zui. Egha a men garima, me bar osemegha akuavira iti. **46** Ezi a kamaghin me migei, “Ia tizim bagha akui? Ia dikavighiva Afeziam ko mikim. Eghti osimtizir ekiam ia damuti, ia ireghan kogham.” **47** Egha Iesus migiavira itima maburan gumazir bizim oto. An 12plan suren gumazir mam Judas, a men faragha iza tuavim men aka. A Iesusin boroghira izegha an torasava ami. **48** Ezi Iesus kamaghin an azara, “Judas, kar ni Gumazamizibar Otarimin toreghiva, a inigh gumazir kurabar dafarim darighasa?” **49** Ezi suren gumaziba Iesus ko ikia garima arazim otivasava amima, me kamaghin migei, “Ekiam, e uan midorozir sababar me misogham o?” **50** Ezi men mav midorozir sabam inigha, ofa gamir gumazibar ekiamin ingangarir gumazir

mam misogha, bar an kuarim anetuzi a iri. **51** Ezi Iesus kamaghin migei, "Arazir kam atakigh!" Egha Iesus an kuarimin suirazi, a ua dera. **52** Ezi ofa gamir gumazibar ekiaba, ko Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, me iza Iesusin suighasava amima, a kamaghin me migei, "Ia midorozir sababa ko asianiba inigha iza mati, ia okimakiar gumazim o midorozir gumazim buri? **53** Ki zurara ia ko Godin Dipenimin aven itima, ia dafarim na garizir puvati. Ezi datirighin ian dughiam. Datirighin mitarmemin gavgavim oto." **54** Ezi Iesusin apaniba an suigha a inigha ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin zui. Ezi Pita men gin ghua mong girara iti. **55** Ezi me dipenimin divazimin aven avim atigha apiaghav itima, Pita uaghan me koma aperaghav iti. **56** Ezi ingangarir guivir mam avir angazangarimin an garima, a me koma aperaghav iti, ezi a mighigha an garava kamaghin a migei, "Gumazir kam a ko ike." **57** Ezi Pita kamaghin migia ghaze, "Puvati! Amizim, ki a gifozir puvati." **58** A mong ikezima, mav ua gin iza an apigha kamaghin a migia ghaze, "Ni uaghan men mav." Ezi Pita kamaghin migei, "Ai! Ki an suren gumazim puvati!" **59** Dughiam mong ghugha givazima, gumazir igharazim izava pamtem ghaze, "Guizbangira kav, a Galilin gumazimra. Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko ike." **60** Ezi Pita kamaghin migia ghaze, "Aiee! Ni tizim migei? Ki bar fozir puvati!" Egha a miaviara itima, tuarim ake. **61** Ezi Ekiam raghirigha mighigha Pitan garima, a mikemezir akabagh iniri, "Ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, Ni na gifozir puvati, eghti tuarim maghirama

akegham.” 62 Egha Pita inirighava, azenan ghugha bar puvirama azi. 63 Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir akabar a mighiava a misosi. 64 Egha me inir avizimin an damazimning ikegha kamaghin a migei, “Godin akam inigha izir gumazim, ni e mikim! Tina ni misoke?” 65 Egha me akar kurar avirir maba saram a mikeme. 66 Ezi aminim tirazima, Judan kotin aven itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus inigha men damazimin zui. 67 Ezi me kamaghin migei, “Ni e mikim, kar ni Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, o ti puvati?” Ezi a kamaghin me migha ghaze, “Ki ia mikemeghtima, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham. 68 Eghti ki ian azaraghtima, ia na mikemeghan kogham. 69 Eghti datirighin ko gin izamin dughiaba, Gumazamizibar Otarim gavgaviba bar itir Godin agharir guvimin daperaghiv ikiam.” 70 Ezi me bar an azara, “Kar ni Godin Otarim?” Ezi a me migha ghaze, “Ia guizbangira migei, ki an Otarimra.” 71 Egha me kamaghin migha ghaze, “E tizim bagh uamategh gumaziba inighti me gumazir kamin arazibar gun e mikimam? A uabi bizir kam mikemezima, e an akatorim baregha gifa.”

23 Egha gumazir bizim bar dikavigha Iesus inigha Pailat bagha zui. 2 Egha me dikavigha a gifara, kamaghin a migha ghaze, “E gumazir kamin garima an en gavmanin ikura. Egha a dagiaba Sisar daningan bar en anogoregha, kamaghin migha ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krai.” 3 Ezi Pailat Iesusin azai, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, ni

mikemezi moghira.” **4** Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumazamizibav gia ghaze, “Ki gumazir kamin arazir kuratamin apizir puvati.” **5** Ezi me bar gavgavigha kamaghin migia ghaze, “A Galilin Distrighin ikegha nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egha datirighin a Judian Provinsin izegha kagh otogha kamaghin amuavira iti.” **6** Ezi Pailat migirigiar kam baregha kamaghin men azara, “Kar Galilin gumazim?” **7** Iesus, Herot garir Provinsin ikezima, Pailat kamaghin fogha anemadazi, a Herot bagha ghu. Dughiar kamin Herot uaghan Jerusalem in iti. **8** Herot fomira Iesusin ganasa ifuegha, an ganizir puvatigha dughiar kamin an an ganigha, bar akonge. Egha Iesusin akaba baregha an mirakelin tamin ganasa. **9** Egha Herot azangsizir aviraviribar Iesus gamima, a bar an azangsizitam ikarazir puvati. **10** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me roghira tuivighav ikia an atara akaba pamtem a gasi. **11** Ezi Herot uan midorozir gumaziba ko an atarava dibovir akar kurabar a migei. Egha me atrivimin inir aghuir mam inigha a gikegha, uam anemadazi, a Pailat bagha zui. **12** Fomira Herot Pailatin apanim, egha dughiar kamin, aning roroamning. **13** Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir aruaba ko gumazamiziba, men deima me bar uari akuvagha iti. **14** Ezi a kamaghin migei, “Ia gumazir kam inigha na bagha ize. Egha ia kamaghin migei, ‘A gumazamizibav geima me gavmanin ikura.’ Ezi ki ian damazimin arazir kabanagh bagha an azangsiki. Ia oragh! Ki gumazir kamin arazitam batozir puvati.

Ia purama a gifari. **15** Ezi Herot uaghan nighnizir kam ikia, gumazir kam e bagha uam anemada. Ia oragh! An arazir kuratam damighiva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati, an ovengan kogham. **16** Kamaghin amizi, ki pura a fozoregh, an ateghti a mangam.” **18** Ezi gumazamiziba bar moghira tuai, “Gumazir mamın misokegh! Egh Barabas ateghti an e bagh izi!” **19** (Barabas a fomira Romın gavmanin ikuragha Jerusalemın nguıbamın aven midorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati.) **20** Ezi Pailat Iesus ateghti a mangasa ua me migei. **21** Ezi me kamaghin tuai, “A isi ter ighuvimın a gafugh! E a isi ter ighuvimın a gafugh!” **22** Ezi dughiar mıkezim a kamaghin migei, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami? Ki an arazir kuratamın apizir puvati. An arazir kuratam damighiva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati. Ki puram a fozoreghiva aneteghti, a mangam.” **23** Ezi me bar moghira gavgavigha dei, “Iesus isiva ter ighuvimın a gafugh!” Ezi men dimdiaba bar Pailatin akam gafira. **24** Ezi Pailat men akamın gın ghugha, Iesus mıgia ghaze, an ovengam. **25** Gumazamiziba me Pailatin deima a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragha midorozim forezima, gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati. Ezi Pailat gumazamizibar nighnizimın gın ghuava, Iesus isa midorozir gumazibar dafarim gati. **26** Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha zuima, Sairinin gumazir mam an ziam Saimon, a Jerusalemın mangasa iza me gitavirazıma, me an suira. Egha me ter ighuvim an dipizim gatıgha a mıgeima, a Iesusın gın zui. **27** Ezi

gumazir avirim an gîn ghua, amiziba a bagha aziava
 azirakar ighiar amirizibagh ami. **28** Ezi Iesus raghirigha
 kamaghin me migia ghaze, “Ia Jerusalemîn amiziba,
 ia na bagh arangan marki. Ia uari ko uan boriba bagh
 arang! **29** Gîn dughiatam otoghtima, me kamaghin mikim
 suam, ‘Amizir furabaghatiba ko amizir tighar boriba
 batamiba ko, amizir oteba boribagh aningizir puvatziba,
 me bar akuegham.’ **30** “Egh me dughiar kamin kamaghin
 mighsiabav kimam, “Ia e gisin irighiva, e mongegh!”” **31**
 “Me datirighin arazir kamin temer angamtizim damighiva
 arazir manatamin temer midiarim damuam?” **32** Ezi
 midorozir gumaziba gumazir kurar pumuning Iesus ko
 aning misueghtima, me aremeghasa aning inigha izi. **33**
 Egha me ghua danganir mamîn oto, an ziam Dapanir
 Agharim. Egha me danganir kam Iesus isa ter ighuvimin
 anegura. Me uaghan gumazir kuramning agurazima, mam
 an agharir guvimin itima, mam an agharir kiriamin iti. **34**
 Ezi Iesus kamaghin migei, “Afeziam, me amir biziba, me
 dagh fozir puvati. Ni men arazir kuraba gîn amadagh.”
 Ezi midorozir gumaziba Iesusin korotiaba iniasa satu
 gikararai. **35** Ezi gumazamiziba an gara tuivighav itima,
 gumazir dapaniba uaghan an gara minbaba sighsirava
 kamaghin a migei, “A gumazir mabar akurvakis. Egh
 a guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim,
 gumazir God inabazim, a uabi uabin akuragh.” **36** Ezi
 midorozir gumaziba iza uaghan a dipovava, egha wainin
 dipar misozim a ganiga kamaghin a migei, “Ni guizbangira
 Judabar atrivir gumazim, ni uabi uabin akuragh!” **38**
 Egha midorozir gumaziba osizirir mam Iesusin dapanim

gisin anegura. An osiziriba kamaghin migei, “Gumazir kam Judabar Atrivim.” **39** Ezi gumazir kurar mam ter ighuvimin guraghav ikia, atara kamaghin Iesus migei, “Ni guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni uabin akurvaghiva ga sarama akuragh!” **40** Ezi gumazir kurar igharazim atarava kamaghin migei, “Ni ovengasava amuava, Godin atiati, o puvati?” **41** Me deragha ga gami, ga uan arazir kurabagh ipuri. Ezi gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati.” **42** Egha gumazir kam kamaghin Iesus migei, “Iesus, ni gin atrivimin ikiamin dughiam, ni na ginirigh.” **43** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, ni datirighin na ko Godin Nguibar Aghuarimin ikiam.” **44** Ezi aruem dughiar kamin garir puvati. Kamaghin amizi, mitatem 12 kloghin nguazim bar anevaragha ghua 3 kloghin tu. Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiam tongira biki. **46** Ezi Iesus pamtem kamaghin dei, “Afeziam, ki uan duam nin dafarim garisi.” A kamaghin mikemegha, uan duam sue. **47** Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin ganighava Godin ziam fe. Egha kamaghin migei, “Guizbangira, kar gumazir aghuim, a bizitam pazava a gamizir puvati.” **48** Ezi gumazamizir iza itiba bizir kabanangin gari da otivima, me azia, uan afarizibav sogha, uan dipenibar zui. **49** Ezi Iesus gifozir gumaziba, ko amizir an gin Galilin Distrighin izeziba, me mong saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da otifi. **50** Ezi gumazir mam, an ziam Josep, a Judian Provinsin nguibam Arimatean ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godin damazimin arazir aghuibagh amir gumazim, egha a Judan kotin aven itir gumazir aruabar gumazir mam. Egha

a men nighniziba ko arazibar gin mangan aghua. A God Bizibagh Ativamin Dughiam baghavira mizua iti. **52** Egha Josep Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azarazima, Pailat an amamangati. **53** Ezi a Iesusin kuam ter ighuvimin anedegha, inir ghurghurimin a riga, a inigha ghua dagiar torir me fomira gumazir kuatam atizir puvatizim gati. **54** Kar dughiar bizibar kirim, ezi Sabatin dughiam roghira ize. **55** Ezi amizir Iesusin gin Galilin Distrighin izeziba, me Josepin gin ghua dagiar torimin gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghin Iesusin kuam ati. **56** Egha me ganigha givaghava, uamatega uan dipenibar ghua bizir mughuriaba itiba ko boreba isa da arisi. Egha Godin osizirim mikemezi moghin, me Sabatin dughiamin avughsi.

24 Ezi Sanden bar mizaraghara, amiziba borer mughuriar aghuir me arighiziba, inigha dagiar torimin zui. **2** Egha me gari, torim avarazir dagiam, me a puegha ghu. **3** Egha me aven ghua Iesusin kuam bagha garava avenge. **4** Egha me kamaghin ganigha nighnizir aviribagh amua tuivighav itima, gumazir pumuning zuamira aningin korotiaba onimarimin min taghtagha men min tughav iti. **5** Ezi amiziba bar atiatigha avigha nguazimin gari, ezi gumazimning kamaghin me migei, “Ia tizim bagha gumazir angamira itim, gumazir ovengezibar danganimin a buri? **6** A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia ko Galilin ikia mikemezir bizim, ia a ginighnigh, **7** ‘Gumamazibar Otarim, me a isi gumazir arazir kurabagh amibar dafarim datighti, me a isi ter ighuvimin a guragham. Eghti a dughiar mikezimin ua dikavigham.’” **8** Ezi a mikemezir

akaba, me dagh iniri. **9** Egha me mozim ategha uamategha ghua bizir kabar gun Iesusin suren gumazir 11plan miğiava igharaz darazi sara mikeme. **10** Amizir bizir kabar gun Iesusin 11plan aposelba ko igharaz daraziv kemeziba. Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Joana, ko Maria a Jemsin amebam, ko amizir igharazir maba uaghan me ko ikia bizir kabar gun aposelbav gei. **11** Ezi me amizibav gia ghaze, me ti onganighama, kamaghin amizi me nighnizir gavgavim men akabar itir puvati. **12** Pita kamaghin oregha dikavigha ivegha mozimin ghu. Egha an aviragha, mozimin aven gara bizitamin apizir puvatigha inir ghurghuribara gari da ireghav iti. Egha a uamategha ghua nighnizir aviribagh amua ghaze, kar manmaghin amizir bizim. **13** Ezi dughiar kamra gumazir pumuning Emeusin nguibamin zui, Emeusin nguibamin ikegha Jerusalemın zuir tuavimin ruarim, a 11 kilomita. **14** Ezi aning bizir otivizir kabar gun uaningra uaning migei. **15** Egha aning bizir kabav gia uaningin azangsizima, Iesus uabi otogha aning ko me zui. **16** Ezi aning an garava, deragha a gifozir puvati. **17** Ezi an aningın azara, “Gua tizibar uaning miği tuavimin zui?” Ezi aning tugha an garava bar osemegha aziasava ami. **18** Ezi aningın mav, an ziam Kliopas, an azara, “Jerusalemın izezir gumazamiziba bar bizir kam gifo. Ezi ni ti uabira dughiar givazibar Jerusalemın bizir kabagh fozir puvati?” **19** Ezi Iesus aningın azara, “Bizir tiziba?” Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ga Nasaretin Iesus bativizir bizibav gei. A Godin akam inigha izir gumazir mam, ezi an akaba ko ingangariba God ko gumazamizibar damazimin

bar gavgafi. **20** Ezi en ofa gamir gumazir ekiaba ko en gumazir aruaba a isa gavmanin dafarim gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter ighuvimin anegura. **21** Ezi e faragha nighnizir gavgavim kamaghin an iti, a God Ua Israelia Iniasa Misevezir Gumazim. “Ezi migirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha givazi, ezi datirighin an aremezir dughiar mikezim oto. **22** Ezi datirighin en amizir maba mizaraghara mozimin ghuegha an kuamin apizir puvati. Egha me iza e mikemezi, e bar aguaghfa. Me ghaze, e irebamin min enselbar garima, me kamaghin e migia ghaze, a ua dikafi. **24** Ezi en marazi mozimin ghuegha amiziba mikemezi moghin bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati.” **25** Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua gumazir onganimning! Gua Godin akam inigha izir gumazimin akaba nighnizir gavgavim ko navim zuamirama dar itir puvati. **26** Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mizaziba inigh egh gin Godin damazimin ziar ekiam iniam.” **27** Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gia, ghua, Godin akam inigha izir gumazibar akaba bar aning migei. A Godin Akinafarimin itir akar an gun mikemeziba, dar mingariba bar aning in sure gami. **28** Egha me nguibar me ikiamimin boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuavira itima, **29** aning a migia ghaze, “Aruem bar givazima aminim piri. Ni ga ko dakuam.” Ezi a ghuava aning koma akui. **30** Egha Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inigha Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganidi. **31** Ezi aning datirighin an gara a gifofozima, a pura puvati. **32** Ezi aning

maghira uaning migei, “A tuavimin ga batogha Godin Akinafarimin akabar ga migeima, gan navimning dikafi.”

33 Egha aning dikavigha zuamira uamategha Jerusalemin ghua garima, Iesusin 11pla suren gumaziba, me marazi ko uari akuvagha iti. **34** Egha me kamaghin aning migei, “Bar guizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon batol!” **35** Ezi aning maghira tuavimin otivizir bizibar gun me migia ghaze, a bret abighizima ga an ganighava a gifo.

36 Iesusin suren gumazir 11pla ko marasi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura men tongin tughav ikia, kamaghin me migei, “Navir amirizim ia ko iki.” **37** Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari. **38** Ezi a kamaghin me migei, “Ia tizim bagha atiatia nighnizir aviribagh ami?”

39 Ia kagh nan dafariba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh ia fogham. Duaba aghariba ko inivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki aghariba ko inivafizim iti.” **40** A kamaghin mikemegha uan duar torir dafarimningin itimning ko duar torir dagarimning itimning, men aka. **41** Ezi me bar akuegha tintinibar nighnigha, nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi a men azara, “Ia damamin daghetam iti?” **42** Ezi me tuazir osirir akuam a ganingizima, **43** a men damazibar a inighava anepi. **44** Egha a kamaghin me migei, “Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, ko Onger Akabar Akinafarim, da nan gun mikemezir biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia ia mikemeziba.” **45** Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin Akinafarimin akabar mingaribagh fo. **46** Ezi a kamaghin me migei,

“Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme, God
Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazim, Krai,
an aremegh dughiar pumuning ko mikezimin ikegh
uamategh mozimin dikavigham. 47 Eghti nan ziamin, ia
nan akam inigh mangam. Ia Jerusalem ikegh nan akam
inigh nguazimin mikebaba bar dar mangi. Ia ikiziba bar
dar gumamazibav kimti, me navibagh iraghti ki men
arazir kuraba gin amangam. 48 Ia uari uan damazibar
bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim. 49 Ia oragh.
Afeziam faragha akam akira ghaze, a uan Duam isi ia
danimam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam.
Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira iki
mangi dughiar God ko itir gavgavim izighiritima, ia a
iniam.” 50 Egha Iesus uan suren gumaziba inigha ghuava
Betanin boroghin itir danganimin tu. Egha a uan agharim
ghufegha arazir aghuim me damuasava Godin azai. 51 An
arazir aghuim me damuasa Godin azavira itima, God a
inigha uan Nguibamin ghuavanadi. 52 Ezi me an ziam
fa bar akuegha uamategha Jerusalem zui. 53 Egha me
Godin Dipenimin aven ikiava an ziam fa mamaghira iti.

Jon

1 Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God. **2** Bar fomira fomira Akam God ko iti. **3** Ezi Akar kamin, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazitamin otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi. **4** Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumazamiziba angazangarim me ganidi. **5** Ezi angazangarir kam a mitatemin isima, mitatem anevaraghava anemungezir puvati. **6** Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon. **7** An akam akunasa ize. An angazangarir kamin akamin gun mikimtima, gumazamiziba bar moghira a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize. **8** Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kamin akamin gun mikimasa ize. **9** Ezi angazangarir kam guizbangin angazangarim. Egha nguazir kamin izegha gumazamiziba bar angazangarim me ganidi. **10** Akam nguazir kamin iti. An gavgavimin, God nguazir kamin ingari, ezi nguazimin itir gumazamiziba a gifozir puvati. **11** A uan nguibamra ghuzima an anababa an aghuagha a inizir puvati. **12** Ezi gumazamizir maba a ini, egha nighnizir gavgavim an ziamin iti. Kamaghin amizi, a me gamizima me Godin boribar min otifi. **13** Me amebaba ko afeziabar ghuzibar otifi, o mikarzibar ifongiamin, o gumazimin ifongiamin Godin boribar otivizir pu. Bar puvati. God uabi me gamizima me an boribar otifi. **14** Akam uabi gumazimin min oto. A bar Godin Otarir vamira, ezi God a gamizi a Godin gavgavim ko angazangarim

ini. Ezi God anemadazima an en tongin iti. Ezi e an gavgavim ko angazangarimin gani. Ezi apangkuvim ko guizin akam bar a gizifa. **15** Ezi Jon gumazir kamin gun me migei. Egħa pamten dia ghaze, “A gumazir kam, ki faragħa an gun ia mikemegħa gifa. Ki kamaghin migei, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’” **16** Ezi apangkuvim bar a gizifa, ezi a uan apangkuvimin a dughiar aviribar bar deravira e gami. **17** Guizbangira, Moses Osirizir Araziba, God e bagħa da isa Moses ganingizi, Moses e ganingi. Ezi God, Krais Iesusin aven apangkuvim ko guizbangin arazim en aka. **18** Gumazitam bar Godin ganizir puvati. Ezi kar Godin Otarir vamira, a uabi God, egħa a bar Godin boroghira iti. A uabira God en aka. **19** Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa gamir gumazir maba ko Livain gumazir maba amadazi, me Jerusalem ategħa Jon bagħa iza kamaghin an azara, “Ni tinara?” **20** Ezi Jon bighavira migia akam modir puvati. A kamaghin migei, “Ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim puvati.” **21** Ezi me an azara, “Ni tinara? Ni ti Elaija, o?” Ezi a kamaghin migei, “Puvati.” Ezi me kamaghin a migei, “Ni ti Godin akam inigha izir gumazir kamra, e ni mizuai.” Ezi a men akam ikaragħa ghaze, “Puvati.” **22** Kamaghin amizima, me uam an azara, “Ni bar tinara? E ikarvazir aghuitam inigh mangiva gumazir e amadazibav kimam. Ni manmagħira uabi migei?” **23** Ezi Jon kamaghin migei: “Ki gumazir kamin tiarim, ki gumazamiziba puvatizir danganimin ikia egħa kamaghin dia migei, ‘Ia Ekiam

baghiva tuaviba azeniva, dar kir.” (Kar akar Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira osirizim.) **24** Gumazir kaba, Farisiba me amangizi me ize. **25** Egha me kamaghin Jonin azara, “Ni Gumazir God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezim puvatigh, egh ni Elaija puvatigh, ni Godin akam inigha izir gumazir kam puvati, egha ni tizimsua gumamaziziba rue?” **26** Ezi Jon kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki dipamin me rue. Ezi gumazir mam ian tongin iti, ia a gifozir puvati. **27** A gumazir kam, a nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan ibura.” **28** Jon Betanin nguibamin ikia akar kam me mikeme, nguibar kam Jordanin Fanemin vongin iti. Danganir kamin Jon gumamaziziba rue. **29** Ezi amimzaraghan Jon Iesusin garima an a bagha izi. Ezi Jon kamaghin migei, “Ia munagh gan! Munar Godin Sipsipin Nguzim. A nguazimin itir gumamazizibar arazir kuraba gin amadi! **30** A gumazir kam, ki fomira kamaghin an gun mikeme, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’ **31** Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki gumazir kam aghurightima, Israelin gumamaziziba a gifoghasa, kamaghin ki iza dipamin gumamaziziba rue.” **32** Egha Jon ua kamaghin an gun migei, “Ki garima Godin Duam kuarazir bunbamin min Godin Nguibam ategha mighegha izaghira gumazir kam gisin iti. **33** Ki uabi a gifozir puvati. God dipamin gumamaziziba ruasa na amadazi ki ize. A faragha kamaghin na mikeme, ‘Ni gantima, Godin Duam izighirighiva, gumazitam gisin ikiam, a gumazir kamra, a Godin Duamin gumamaziziba ruam.’ **34** Ki uabi bizir

kamın ganigha egha an gun kamaghın ia migei, gumazir kamra, a Godın Otarım.” 35 Egha amımaraghan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir kamın tuivighav iti. 36 Egha a garima İesus a gitavirazima, Jon aning migei, “Gua gan! Kar Godın Sipsipın Nguzim!” 37 Ezi suren gumazir kamning a barazima a kamaghın akar kam mikemezima, aning ghua İesusın gın zui. 38 Ezi İesus ikigha gara aningın azara, “Gua tizim buri?” Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir manamın iti?” (Ziar kam “Rabi,” an mingarım kamakın, “Tisa.”) 39 Ezi İesus kamaghın aning migei, “Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua dipenir a itimın gari. Dughiam, 4 kloghın guaratizim. Ezi dughiar kamın aning a ko iti. 40 Egha Andru, a İesusın gın zuir gumazir kamningın mav. A Saimon Pitan aveghbuam. 41 Egha Andru İesus ategha maghıra ghua uan aveghbuam Saimon batogha, kamaghın a migei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam “Mesaia,” a kamakın, “Gumazir God Ua E İniasa Misevezim.”) 42 Egha Andru Saimon inigha İesus bagha ghu. Ezi İesus an gara kamaghın a migei, “Ni Saimon, Jonın Otarım. Eghti me gın ziam ‘Sıfas’ ni darigh ni diponam.” (Ziar kam “Sıfas,” a ziar kam “Pitan,” mirara ghu. An mingarım kamakın, “Dagiam.”) 43 Egha amımaraghan, İesus Galilın Distrighın mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghın a migei, “Ni nan gın izi!” 44 (Filip a Betsaidan nguıbamın gumazir mam. Andru ko Pitan nguıbam, Betsaida.) 45 Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghın a migei, “E gumazir kamın ganigha gıfa, Moses fomıra Judan Arazıbar Akınafarım osira gumazir kamın gun osiri. Ezi Godın akam inigha izir

gumaziba uaghan gumazir kamin gun osiri. A Nasaretin nguibamin gumazim Iesus, a Josepin otarim.” 46 Ezi Nataniel kamaghin an azara, “Akurvazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamin otivam? Ti puvatigham!” Ezi Filip kamaghin a migei, “Ni izi ganigh.” 47 Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghin migei, “Ia ganigh. Gumazir izir kam, a guizbangira Israelin gumazim. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvati.” 48 Ezi Nataniel kamaghin Iesusin azara, “Ni manmaghin na gifo?” Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Filip tighar nin dimamin dughiamin, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani.” 49 Ezi Nataniel akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Tisa, ni Godin Otarim! Ni Israelian Atrivim!” 50 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki kamaghin ni migei, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani. Ezi bizir muziarir kamin, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ni gin bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafiragham.” 51 Egha Iesus ua kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia gin Godin Nguibamin ganti a kuighirighti, ia Godin enselbar ganti da Gumazamizibar Otarim bagh ghuavanang, ua izighiram.”

2 Dughiar pumuning givazima, gumazir mam Kanan nguibamin ikia amizimin ikiasa, ezi amuimin ikiamin isam oto. Kanan nguibam a Galilin Distrighin aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti. 2 Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men diazima me uaghan amuimin ikiamin isar kamin ghuegha iti. 3 Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, “Me ua wainin dipaba puvati.” 4 Ezi Iesus kamaghin a

migei, “Amebam, kar nin bizim, nan bizim puvati. Nan
 dughiam a tighar izam.” **5** Ezi an amebam ingangarir
 gumazibav gei, “A bizitam damusi ia mikimti, ia a damu.”
6 Ezi dipenir kamin 6plan dagiar miner ekiaba iti, da
 ekevegħa egha vaghvagħa 100 litan dipaba dar iti. Judaba
 uan rurir arazibar gin ghua dipar kabagħ rue. **7** Ezi Iesus
 kamagħin ingangarir gumazibav gei, “Ia miner kabar
 dipaba tuigh.” Ezi me da tuizima da bar izevegħa akabagħ
 imara. **8** Ezi a kamagħin me migei, “Ia datirighin miner
 dozitam inigh dipatam tuighiva a inigh gumazir isamin
 faragħa zuim bagħ mangi.” Ezi ingangarir gumaziba
 maba inigha zui. **9** Ezi dipar kam wainin dipamin otogħa
 gifa, ezi gumazir isamin faragħa zuim anepava a barasi,
 egha a fozir puvati, me managħ wainin dipar kam
 ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuiziba, merara fo.
 Kamagħin amizi, isamin faragħa zuir gumazim a gumazir
 amuimin ikiasava amim, an diagħa, **10** kamagħin a migei,
 “Gumazamiziba bar wainin dipar aghuim faragħa me
 ganidi. Ezi gumazamiziba wainin avirim amegħa givazima,
 me gin wainin dipar mong afangizim anidi. Ezi no, ni
 wainin dipar aghuimin anogoregħa, egha datirighira ni
 a inigha izi!” **11** Kar mirakelin arazir Iesus faragħam
 amizim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Kanan,
 mirakelin arazir kam gami. Ezi mirakelin kamin, Iesus bar
 uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha
 egha nighnizir gavgavim an iti. **12** Ezi bizir kabar gin,
 Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba,
 me Kanan ategħa Kaperneamin nguibamin ghuaghiri.
 Egha me dughiar mabar nguibar kamin iti. **13** Ezi God

Israelia Gitazir Dughiamin Isam otivasa roghira izima, bizir kam bagha, Iesus Jerusalemın nguibar ekiamin ghu.

14 Egha a Godin Dıpenim avınizir divazimın aven ghua bizibar garima, gumazamiziba dagiaba iniasa bulmakauba ko sipsipba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumazamiziba apiaghav iti. **15** Ezi Iesus beniba inigha bizimın min a da ike. Egha a gumazamiziba ko men sipsipba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godin Dıpenimın avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazamizibar dakoziaba akuri da ira dagiaba akizirigha tintinibar zui. **16** Ezi a kamaghın gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me migei, “Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamin Dıpenim biziba amadir danganimın min a damuan marki.” **17** Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamın ganigha, egha me Godin Akinafarimın itir akar mam giniri. Akar kam a kamakin, “Nan navir averiam bar nın Dıpenim gifuegha egha a baghavira iti.” **18** Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamın ganigha, kamaghın an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia datirighın arazir kam gami?” **19** Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ia Godin Dıpenir kam apirighi, eghti ki dughiar pumuning ko mıkezimın uam an ingarightima a tugham.” **20** Ezi Judaba kamaghın migei, “Me 46plan azenibar Godin Dıpenir kamın ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mıkezimın a ingarighti a tugham, o?” **21** Ezi Iesus migeir Godin Dıpenir kam, an mikarzimra. **22** Ezi God gın mozimın a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir

kam giniri. Egha akar Godin Akinafarimin itim ko akar Iesus mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti. **23** Ezi Iesus, God Israelia Gitazir Dughiamin Isamin Jerusalemin itima, gumazamizir avirim mirakelin arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghin amizima me nighnizir gavgavim an iti. **24** Ezi Iesus, a bar men araziba ko nighnizibagh fo. Kamaghin, a nighnizir gavgavim men itir puvati. **25** A uabi gumazamizibar navir averiabar aven itir nighnizibagh fogha gifa. A fofozitamin otevezir puvati, gumazitam gumazamizibar arazibar gun a mikiman kogham.

3 Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam. **2** Dimagarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha kamaghin a migei, “Tisa, e fo, God tisan min ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtima, gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham.” **3** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki bar guizbangira ni migei. Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.” **4** Ezi Nikodemus an azara, “Gumazim ghurigh givagh manmaghin ua igiam gavagham? A ti uamategh uan amebamin navir averiamin mangiti an amebam uam a bategham?” **5** Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. **6** Nguazir kamin itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto. **7** Ni akar ki ni mikemezimin digavir kuram damuan marki,

‘Ia ua igiabar otifigh.’ **8** Aminim a uan ifongiamin gintigha egħa pura tintinibar vua zui. Ni an niginim barasi, egħa ni fozir puvati, a managh iza egħa ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumazamiziba bar me gamima me igiabar otifi.” **9** Ezi Nikodemus kamaghin an azara, “Bizir ni migeir kam, a manmaghin otogham?” **10** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Manmaghin ami? Ni Israelian tongin itir tisan ekiam, egħa ni ti bizir kabagh fozir puvati, o? **11** Ki guizbangira ni migei, e fozir bizim e a migei. Egħa e bizir e ganizimin gun migei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragħa a gasara. **12** Ki nguazir kamin bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Egħti kamaghin ki Godin Nguibamin bizibar ia mikimti, ia manmaghin nighnizir gavgavim dar ikiam? **13** Gumazir igharazitam Godin Nguibamin ghuavanabozir pu. Puvati. Gumazamizibar Otarim uabira Godin Nguibam ategħa izaghiri. **14** “Fomira Moses gumazamiziba puvatizir danganimin ikia kuruzimin nedazir aghorimin itim a ghufe, egħti kamaghira me Gumazamizibar Otarim ghufam. **15** God kamaghsua, gumazir nighnizir gavgavim Gumazamizibar Otarimin itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagħ me Gumazamizibar Otarim ghufam. (aiōnios g166) **16** “God Otarir bar vamira iti. Egħa God nguazimin itir gumazamiziba, bar me gifonge. A kamaghsua, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an Otarimin ikiva ovengan kogh, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagħa an Otarir bar vamiran kam me ganingi. (aiōnios g166) **17** God uan Otarim nguazimin gumazamizibar jasin

min me tuisighasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada. **18** Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin iti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godin Otarir vamiran kamin itir puvati, kamaghin amizi, an ovegha gifa. **19** Ezi Godin kotiamin mingarimin arazim kamakin, Godin angazangarim nguazimin izegha gifa. Ezi gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi, kamaghin amizi, me mitatem bagha bar ifonge, me angazangarimin aghua. **20** Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar, angazangarimin apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghin amizi, me angazangarimin izir puvati. **21** Ezi gumazir guizbangin arazim gamim, a Godin angazangarimin izi. A kamaghin ifonge, Godin angazangarim deravira kamaghin gumazamizir igharazibar akagham, a Godin gavgavimin uan ingangarim gami. Ezi kamaghin gumazir kam Godin angazangarimin aven izi.” **22** Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Distrighin zui. A me ko danganir kamin ikia gumazamiziba rue. **23** Jon, Salimin nguibamin boroghin itir nguibam Aionin ikia gumazamiziba rue. Danganir kam dipar aviriba iti, ezi gumazamizir avirim rurim iniasa izi. **24** (Dughiar kamin, Herot tighar Jon isi kalabus darigham.) **25** Ezi akavdorozi mam Jonin suren gumaziba ko Judan gumazir mamin tongin oto. Me uari adogha ghaze, e rurir arazir manamin gin mangi, Godin damazim zuegham? **26** Egha suren gumaziba Jon bagha ghuegha kamaghin a migei, “Tisa, gumazir kam fomira ni ko Jordanin Fanemin vongin

ike, ezi ni an gun mikeme, gumazir kam datirighin gumazamiziba ruema, gumazamiziba bar a bagha zui.”

27 Ezi Jon kamaghin me ikaragha ghaze, “Godin uan Nguibamin itim, bizitam gumazim danighan koghti, an a inighan kogham. **28** Ki fomira akar kam ia mikeme, ezi ia uari a baraki, ‘Ki God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim puvati. God na amadazima ki an faragha ize.’

29 Gumazitam amizitamin ikiam, eghti amizir kam a gumazir kamin amuim. Ezi gumazir kamin namakam, a tugha gumazir amuimin itimin akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghira agorogem nan navir averiam bar a gizifa. **30** An ziam bar ekevegh mamaghira ikiti, nan ziam bar magirigh. **31** “Gumazir Godin Nguibamin pin ikegha izezim, a bar bizibagh isin iti. Ezi nguazir kamin gumazim, a nguazir kamin bizibagh amua egga nguazir kamin bizibav gei. Ezi gumazir Godin Nguibamin izezim a biziba bar dagh isin iti. **32** A bizir a ganiziba ko oraghizibar gun migei. Ezi gumazitam a mikemezir akar katam inigha nighnizir gavgavim an itir puvati. **33** Ezi gumazim an akam inigha nighnizir gavgavim an ikia, egga tuavir kamin kamaghin men aka, God a guizin akam migei. **34** Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganingi. Kamaghin amizi, a Godin akam akuri. **35** “Afeziam uan Otirim bar a gifongegha biziba bar an agharim gatizi a bar dagh atifa. **36** Gumazim nighnizir gavgavim Otirimini iti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Ezi gumazim Otirimini akamin gin zuir puvati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian kogham, Godin aningagharim an ikivira ikiam.” (aiōnios g166)

4 Ezi Farisiba kamaghin oraki, Iesus gumazamizir aviriba ruezi, gumazamizir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafira. **2** (Guizbangira, Iesus uabi gumazamiziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.) **3** Iesus kamaghin fo, Farisiba orazima gumazamizir aviriba an suren gumazamizibar otifi, kamaghin a Judian Distrik ategha uamategha Galilin Distrighin ghu. **4** Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrik abigha ghu. **5** Egha a ghua Samarian Distrighin aven itir nguibar mam in oto, an ziam Sikar. Ezi Sikarin nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganingizimin boroghira iti. **6** Jekop fomira kuizir mozir dipam iti, a nguibar kamin ti. Ezi Iesus iza ghua bar amira. Egha a mozir dipar kamin boroghin apera. Ezi dughiam aruer arizimin tu. **7** Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dipatam na daningam, o?” **8** (Dughiar kamin Iesusin suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamin ghu.) **9** Ezi Samarian amizim kamaghin a migei, “Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim. Manmaghsua, ni dipam amasa na migei?” (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumazamiziba ko itir puvati, kamaghin an akar kam Iesus migei.) **10** Ezi Iesus kamaghin amizim ikaragha ghaze, “Ni, God gumazamizibagh aningizir bizir aghuim gifoghiva, gumazir dipam bagha ni migeir kam gifogham, egh ni an azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim anidim ni danigham.” **11** Ezi amizim a migei ghaze, “Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a inigham?” **12** En

ovavim Jekop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jekop gafiraz, o?” **13** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumamaziziba bar dipar kam amegh, men kuariba ua men piram. **14** Eghti gumazim o amizir ki daningamin dipar kam amegham, an kuarim dughiatamin uam an piran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipam nguazir averiamin ikiava otivi moghin, an navir averiamin otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikiva, zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam.” (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir ekiam, dipar kam na daningigh. Eghti nan kuarim gin ua nan piran koghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham.” **16** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni mangi uan pamin diagh, egh gua kagh izi.” **17** Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki paba puvati.” Ezi Iesus a migia ghaze, “Are, ni deragha migei, ni paba puvati. **18** Guizbangira, ni faragha 5pla paba iti. Ezi gumazir ni datirighin itim, a guizbangira nin pam puvati. Nin akar kam a bar guizbangira.” **19** Ezi amizim a migei, “Gumazir Ekiam, ki datirighin fo, ni Godin akam inigha izir gumazir mam. **20** En ovaviba me mighsiar kamin uari akuvava, Godin ziam fe. Ezi ia Judaba ghaze, danganir gumamaziziba mangiva Godin ziam fam, a Jerusalem in iti.” **21** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amizim, ni nighnizir gavgavim nan iki. Dughiatam otoghtima ia mighsiar kamin Afeziamin ziam fan kogh, egh uaghan Jerusalem nguibamin an ziam fan kogham. **22** Ia Samariaba, ia fozir puvatizir God, ia an ziam fe.

Ezi e Judaba e fozir God, e an ziam fe. E fo, Godin gumamazizibar akurvazir ingangarim, a faragh Judabar agharimin ikegh egh gin gumamazizir igharaziba bagh mangam. **23** Ezi dughiar otivamim, an otogha gifa, ezi gumamaziziba bar guizbangira Afeziamin ziam fasa, me an Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fam. Ezi Afeziam, gumamazizir kamaghin amiba, me an ziam fasa a bar ifonge. **24** God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godin Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fe.” **25** Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam. A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. A izamin dughiam, a biziba bar e mikimam.” **26** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kirara, datirighin ni ko migei.” **27** Iesus kamaghin a migeima, dughiar kamin an suren gumaziba uamategha izi. Egha me an garima an amizir kam ko uaning migeima, me okam nighnisi. Egha tav kamaghin amizimin azarazir puvati, “Ni tizim iniasa?” Egha tav Iesusin azarazir puvati, “Ni tizimsua amizir kam ko migei?” **28** Ezi amizir kam uan minem ategha, uamategha nguibamin ghu. Egha a kamaghin gumamazizibav gei, **29** “Ia izi gumazir kamin ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?” **30** Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi. **31** Ezi dughiar kamin, Iesusin suren gumaziba a gakaghora kamaghin a migei, “Tisa, ni dami.” **32** Ezi a kamaghin me migei, “Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati.” **33** Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uariv gei, “Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?”

34 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan daghemra kara, ki Godin ifongiamin gin zui, a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi a na ganingizir ingangarim, ki anegivagham. **35** Ia kamaghin migei, ‘4plan iakiniba givaghti, e dar gin azeniba aghoram.’ Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi azeniba aghoramin dughiam otogha gifa! **36** Gumazir dagheba isim, a datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizi, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham. (aiōnios g166) **37** Akar kam a guizbangira, ‘Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.’ **38** Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenimin dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kamin ingari, ezi ia ghua me uan gavgavimin oparizir dagheba isi.” **39** Amizir kam faragha ghaze, “Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme.” Ezi nguibar kamin itir Samarian gumazamizir aviriba, me amizimin akar kam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin iti. **40** Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa a gakaghoravira iti. Ezi a dughiar pumuningin me ko iti. **41** Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, me uaghan Iesusin akam baregha nighnizir gavgavim an iti. **42** Egha me kamaghin amizim migei, “E nin akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kamin itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir kamin itir gumazamizibar Akurvazir Gumazim. Kamaghin e nighnizir gavgavim an iti.” **43** Ezi Iesus dughiar pumuningin Samarian adarazi ko ikegha

givagha, nguibar kam ategha Galilin Distrighin ghu. **44** Iesus uabi migirigiar kam gami, “Godin akam inigha izir gumazim, a uan nguibamra ziaba puvati.” **45** Galilin Distrighin itir gumazamiziba, me uaghan Israel bagh Itazir Dughiamin Isam bagha Jerusalem in nguibamin ghue, ezi Iesus dughiar kamin mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Kamaghin amizi, Iesus datirighin uamategha ghua Galilin Distrighin otozi, Galilin gumazamiziba bar akuegha a ini. **46** Ezi Iesus ua Kanan nguibamin ghu, a Galilin Distrighin aven itir nguibam. A faragha nguibar kamin dipam girazima a wainin dipamin oto. Ezi dughiar kamin atrivimin ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamin iti. Ezi an otarim aria, Kaperneamin nguibamin iti. **47** Ezi gumazir kam kamaghin oraki, Iesus Judian Distrik ategha uamategha Galilin Distrighin ize. Ezima a Iesus bagha ghua a gakaghora ghaze, “Ni Kaperneamin nguibamin magiri, nan otarim damighti, a ua deraka. Nan otarim bar ovengasava ami.” **48** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ia mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar ganan koghiva, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham.” **49** Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin a migei, “Gumazir Ekiam, ni zuamira izighiri. Puvatightima, nan otarim aremegham.” **50** Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangi, nin otarim angamira ikiam.” Ezi gumazir kam nighnizir gavgavim Iesusin akamin ikia, egha ghu. **51** Egha gumazir kam tuavimin ghuavira itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimin a bato, egha me kamaghin a migei, “Nin otarim an angamira iti!” **52** Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze, “Boghinaron 1 kloghin

aruer arizimin, an arimariam givazi mikarzim orang.

53 Ezi afeziam fo, boghinaron dughiar kamran Iesus a mikeme, “Nin otarim an angamira ikiam.” Kamaghin amizi, a nighnizir gavgavim Iesusin itima, an adarazi uaghan nighnizir gavgavim iti. **54** Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Distrik ategha ua iza Galilin Distrighin ikiava mirakelin mam uam a gami.

5 Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozi, Iesus isam bagha Jerusalemın nguibar ekiamın ghu. **2** Ezi Jerusalemın mozir dipar ekiam mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamın boroghira iti. Ezi mozir dipar kamin miriam azuarir 5pla iti. **3** Ezi azuarir kaba arimariar gumazamizir avirim dar iti, damazir okaviriziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba. **5** Gumazir mam an azuarir mamin iti, an suemning bar amirazima a 38plan azenibar arimariar kam iti. **6** Ezi Iesus gumazir kamin garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ifonge?” **7** Ezi arimariar gumazim kamaghin Iesusin akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiamın, gumazitam na inigha ghua mozir dipamin averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi gumazamizir igharaziba na gafigha faragha ghuaghiri.” **8** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavigh uan akuriam inigh, daru mangi.” **9** Ezi gumazir kamin suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha zui. Ezi aruer kamin kar Sabatin dughiam, **10** ezi Judaba gumazir kamin ganigha kamaghin a migei, “Datirighin

Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba ghaze, ni Sabatin dughiamin uan daguivsiaba ater daruan kogham.” **11** Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir na gamizi ki derazim, a kamaghin na migei, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’” **12** Ezi me an azara, “Gumazir manamra ni migia ghaze, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’” **13** Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumazamizir avirim nguibar kamin iti, ezi Iesus men tongin suiaghirigha ghu. Kamaghin amizi, gumazir kam fozir puvati, tina an akura. **14** Ezi gin Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a migei, “Ni oragh. Ni datirighin ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtizir bar ekiatam ni batogham.” **15** Ezi gumazir kam ghua kamaghin Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a Iesusra.” **16** Iesus Sabatin dughiamin bizir kabagh ami, bizir kam bagha Judaba osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim. **17** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.” **18** Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamin Arazimin gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afeziamra. Akar kamin, a uabi uabi gamigha egha Godin min oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge. **19** Ezi Iesus Judabar akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, Otarim bizitam uan nighnizimin a damighan kogham. Puvati. An Afeziamin gari, an amir biziba darara

a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami. **20** Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimin aka. Afeziam kamaghsua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghin a ingangarir ekar igharaziba sara uaghan uan Otarimin akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afiragham. **21** Afeziam gumazir ariaghirezibagh amima me ua dikavima an angamira itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a miseveziba angamira itir ikirimirim me ganidi. **22** Afeziam kotin gumazitamin araziba tuisizir puvati. Egha gumazamizibar araziba tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganingi. **23** Afeziam kamaghsua, gumazamiziba bar Afeziamin ziam fe moghin, me Otarimin ziam fam, kamaghin a gumazamiziba tuisighamin ingangarim isa Otarim ganingi. Gumazim Otarimin ziam fer puvati, an Afeziar Otarim amadazimin ziam fer puvati. **24** “Ki guizbangira ia migei, gumazim nan akam baragha, egha nighnizir gavgavim Afeziar na amadazimin ikiava, egha a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, datirighin an angamira iti. (aiōnios g166) **25** “Ki guizbangira ia migei, dughiar otivamim, a datirighin otogha gifa. Ezi gumazamizir ariaghireziba me Godin Otarimin akam baragham. Gumazamizir a baraghiziba, me angamira ikiam. **26** Afeziam, a uabi ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. Kamaghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. **27** A Gumazamizibar Otarim, kamaghin amizi Afeziam gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim a ganingi.

28 Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumazamizir ariaghireziba, me bar Otaramin akam baragham. **29** Egh me bar moziba ategh azenimin izam. Gumazamizir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavigh egh zurara angamira ikiam. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamin ikiam, eghti ki kamaghin me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam.” **30** Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi uan nighnizimin gin mangi bizitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inizar gin ghua, egħa gumazamizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki Afeziamin ifongiamin gin zuima, a na amadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki gumazamizibar araziba deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira ghua egħa bar dera. **31** “Egħti ki uabi ua bagħ uan ingangariba ko arazibar gun mikintima, gumazamiziba nighnizir gavgavim ki migeir akar kabar ikian marki. **32** Ezi igharazitav a iti, egħa a uaghan nan araziba ko nan ingangaribar gun migei. Ezi ki fo, a nan gun migeir akaba guizbangira. **33** “Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagħa ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangira. **34** Ki uabi, ki gavgavim gumazitamın akam daningasa nighnizir puvati. Ki God ian akurvagħasa, ki ifonge. Kamaghin amizi, ki Jonin akamin gun ia migei. **35** Jon a lamin min ikia isia angazangarim gumazamizibagh anidi. Ezi dughiar otevimin ia an akam iniasa ifonge, ezi Jonin angazangarim ia gisiragħa ia gamima ia bar akonge. **36** “Ezi nan gun migeir akar mam iti, a Jonin akam gafira, akar kam datirighin nan gun ia

migei. Afeziam, ki ingangarir kam damuva anegivasa, a na ganingi. Ezi ingangarir ki amir kaba, da bar deraghavira nan gun gumazamizibav gei, Afeziam na amadazi ki ize. **37** Ezi Afeziar na amadazi ki izezim, a uabi nan gun migei. Ezi ia tong an akam barazir puvati. Egha ia dughiatam an guamin ganizir puvati. Bar puvati. **38** Ia Afeziam amadazir gumazir kamin akam nighnizir gavgavim an itir puvati. Ian arazir kaba ian gun migei, Afeziamin akam uaghan ian navir averiabar itir puvati. **39** “Ia ghaze, akar Godin Akinafarimin itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim ia ganidi. Kamaghin amizima ia akar Godin Akinafarimin itibar gara da tuisisi. Ezi Godin Akinafarim uaghan nan gun migei! (aiōnios g166) **40** Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimirir aghuarim inian aghua. **41** “Ki gumazamiziba da ziar ekiam iniasa, migirigiar kabagh amir puvati. **42** Ki ia gifo. Ian navir averiabar, ia guizbangira God gifongezir puvati. **43** Ki uan Afeziamin ziamin ize, ezi ia nan akam baraghan aghua. Eghti gumazitam uabi uan ziamin izeghti, ia an akam zuamiram a baregham. **44** Ia uan adarazira me da ziar ekiaba isi. Ezi God uabira ziar ekiam anidima, ia a inian aghua. Ia arazir kabar amu, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim nan ikiam? Bar puvatigham! **45** “Ia kamaghin nighnighan marki, ki Afeziamin damazimin akam ia gasam. Puvati. Gumazir akam ia gasamim, a Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian akuragham. **46** Ezi akar Moses osiriziba, da nan gun migei. Kamaghin, ia nighnizir gavgavim Mosesin akabar ikiva, egh ia uaghan nighnizir gavgavim nan akabar ikiam. Kamaghin amizi, ia guizbangira nighnizir

gavgavim Mosesin akaba ko nan akabar itir puvati. 47 Ezi kamaghin, ia nighnizir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvati, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim na akabar ikiam?"

6 Ezi bizir kabar gin Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarir vuemin ghu, dipar kamin ziar mam Taiberias. 2 Gumazamizir avirim faraghavira an garima a mirakelin arazir aviribar arimariar gumazamizibagh amizi me ua dera. Kamaghin amizi, me datirighin an gin zui. 3 Ezi Iesus mighsiamin ghuavanabogha, uan suren gumaziba ko aperaghav iti. 4 Ezi dughiar kamin God Israelia Gitazir Dughiamin Isam otivasa roghira izi. 5 Ezi Iesus kogha garima, gumazamizir avirir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghin Filipin azara, "E managh gumazamizir kaba bagh daghebagh ivezegh me daningam?" 6 (Ezi Iesus Filipin nighnizir gavgavim, gavgavim a daningasava, akar kam puram a gami. Iesus uabi bizir a damuamim gifo.) 7 Ezi Filip a ikaragha ghaze, "E 200 kina inigh bret givezeghti, da bar gumazamizibar tughatighan kogham, me vaghvagh bretin akuar muziariba ini dar amam." 8 Ezi Iesusin suren gumazibar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamaghin migei, 9 "Otarir mam a kagh iti, a bretin me balin daghemin ingarizir 5pla, ko osirir pumuningra iti. Ezi gumazamizir avirir ekiam iti. Kamaghin bretin kam ko osirir kamning, da manmaghin en akuragham?" 10 Ezi Iesus kamaghin migei, "Ia gumazamizibav kimtima me dapiagh." (Grazir avirim danganir kamin iti.) Ezi gumazamiziba apia. Egha men tongin, 5,000in gumaziba iti. 11 Me apiaghav itima,

Iesus bretin kaba inigha God minabagha gumazamizibagh anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me ganidima, me uan ifongiabar amegha tughati. **12** Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia dagher nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki.” **13** Gumazamiziba, 5plan bretin me balin daghem ingariziba amegha givazima, bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba akumakumigha 12plan akirabagh aghuizi da izifa. **14** Ezi gumazamiziba mirakelin arazir Iesus amizir kamin ganigha, kamaghin migei, “Bar guizbangira, kar Godin akam inigha izir gumazim, God nguazir kamin anemangasa mikeme!” **15** Ezi Iesus akar kam baregha fo, me iziva an suiragh a damighti, a men atrivimin ikiam. Kamaghin amizi, a danganir kam ategha uabira uamategha mighsiamin ghu. **16** Ezi guaratizir kamin Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri. **17** Egha me botin mam inigha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa. **18** Ezi aminir dafam otogha, ongarim givaima an ekiabar dikafi. **19** Ezi me 5 o 6 kilomitan pul gamua ghua garima, Iesus dipam gisin arua botin boroghin izi. Ezi me bar atiatingi. **20** Ezi Iesus kamaghin me migei “Kar kirara izi. Ia atiatingan marki.” **21** Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot bar zuamira danganir me zuimin oto. **22** Aminzaraghan, gumazamizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, ezi Iesus uan suren gumaziba ko botin kamin ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamin ghue. **23** Ezi Taiberiasin botin

maba, danganir kamin boroghira izi, danganir kam, Ekiam Iesus, God minabagha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim. **24** Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui. **25** Ezi gumazamiziba dipamin vongin Iesus batogha givagha, kamaghin a migei, “Tisa, ni manadizoghin kagh ize?” **26** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri. **27** Ia dagher kuraghriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumazamizibar Otarim, a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumazamizibar Otarim ia daningam.” (aiōnios g166) **28** Ezi me an azara, “E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?” **29** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki.” **30** Ezi me kamaghin an azara, “Ni mirakelin arazir manam damighti e an ganighiva, nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham? **31** En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, ‘A Godin Nguibamin manan daghem me ganingizima me aneme.’” **32** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira

ia migei, Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Kar nan Afeziam Uan Nguibamin itir guizin daghem ia ganingi. **33** Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kamin itir gumazamizibagh amima me ikirimirir aghuarim iti.”

34 Ezi me an azara, “Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki.” **35** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, mitiriam uam an aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, kuarim uam an piran kogham. **36** Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati. **37** Ezi gumazamizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham. **38** Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghirizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri. **39** Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumazamizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighti me bar ua dikavigham. **40** Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumazamiziba bar Otarimin ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me ua dikavigham.” (aiōnios g166) **41** Ezi Judaba akar kam baraki, “Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha izaghiri,” egha me an atarava a gimobi. **42** Me ghaze, “Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmaghsua a ghaze, ‘Ki Godin Nguibam ategha, egha izaghiri?’” **43** Ezi Iesus

kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia atara egha
 uarigh imobir arazir kam atakigh. **44** Gumazitam uabi
 uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar
 na amadazim, an nighnizim feghiva a inigh na bagh izam.
 Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighti a
 ua dikavighiva angamira ikiam. **45** Akar kam kamaghin
 Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin iti,
 ‘God bar gumazamizibar sure damuam.’ Ezi kamaghin
 gumazamiziba Afeziamin akam baregha, Afeziam da
 fofozim isa na bagha izi. **46** “Gumazitam Afeziamin ganizir
 puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira
 Afeziamin gani. **47** Ki guizbangira ia migei, gumazir
 nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir
 aghuarim iti. (aiōnios g166) **48** Ki uabi, ki dagher ikirimirir
 zurara itim anidim. **49** Ian ovavir kaba me, dagher
 ziam mana, me gumazamiziba puvatizir danganimin
 ikia aneme, egha ariaghire. **50** Ezi dagher kam Godin
 Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba anemiva, egh
 me aremeghan kogham. **51** Ki uabi dagher kam, ikirimirir
 zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha izaghiri.
 Eghti gumazitam dagher kam ameghiva, a zurara itir
 ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a
 nan inivafizim. Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba
 me angamira ikiam, kamaghin ki me bagh uan inivafizim
 anenigham.” (aiōn g165) **52** Ezi Judaba akar kam baregha
 egha uari tongin uarir atara ghaze, “Gumazir kam
 manmaghin uan inivafizim e danighti e anemam?” **53** Ezi
 Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia
 Gumazamizibar Otarimin inivafizim ameghan koghiva,

egh an ghuzim ameghan koghiva, egh ia angamira
 itir ikirimirim ian ikian kogham. **54** Nan inivafizim a
 guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim.
 Kamaghin amizi, gumazim nan inivafizim apava egha
 nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti.
 Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighti a ua mozimin
 dikavigham. (aiōnios g166) **56** Ezi gumazim nan inivafizim
 apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an
 poroghav iti. **57** Afeziar ikirimirir angamira itim anidim,
 a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin
 angamira iti. Ezi kamaghira gumazim nan inivafizim api,
 a nan gavgavimin ikirimirir angamira itim iniam. **58**
 Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha
 dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha
 gin ariaghirezimin min garir pu. Puvati. Gumazir dagher
 kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.” (aiōn
 g165) **59** Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko migeir
 dipenimin aven ikia, egha gumazamizibar sure gamua
 akar kamın me mikeme. **60** Ezi suren gumaziba Iesusin
 akar kam baregha, men avirim kamaghin migia ghaze,
 “Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh ami. Tina akar
 kam baragham?” **61** Ezi Iesus uan navir averiamin aven
 kamaghin fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim
 migia imobi. Ezi a men azara, “Akar kam ti ian nighnizir
 gavgaviba gasighasisi, o? **62** Egh ia Gumazamizibar
 Otaramin ganighti, a nguibar a fomira ikezhimin ua
 ghuavanaboghti, ia manmaghin nighnigham? **63** Godin
 Duam uabi, angamira itir ikirimirim gumazamizibagh
 anidi. Gumazimin gavgavim tong ian akuraghan kogham.

Akar ki ia mikemezir kaba, da Godin Duamin bizim, da angamira itir ikirimirim ia ganidi. **64** Ezi gumazir ian tongin itir maba, me nighnizir gavgaviba nan itir puvati.” (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvatizir gumazamizibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.) **65** Egha Iesus ua me migei, “Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziam gavgavim gumazitam danighan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.”” **66** Iesus akar kamin gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati. **67** Ezi Iesus kamaghin 12plan suren gumazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?” **68** Ezi Saimon Pita an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi. (aiōnios g166) **69** Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuraba nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba.” **70** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram.” **71** A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarim, a 12plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an aremegham.

7 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distirighin aven arui. A fo, Judaba a misueghtima an aremeghasa a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distirighin mangan aghua. **2** Ezi Judabar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam

otivasa roghira izi. **3** Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze, “Ni danganir kam ateghiva Judian Distrighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam. **4** Egh gumazitam gumamaziziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim damuan kogham. Ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumamaziziba bar men akagham.” **5** (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvati, eghe akar kam mikeme.) **6** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughia bar, ian dughiar aghuiba. **7** Ezi nguazir kamin itir gumamaziziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami. **8** Ia uarira isamin dughiar kam bagh Jerusalem mangi. Nan dughiam tighar izam, kamaghin amizi, ki isam bagh mangighan kogham.” **9** A kamaghin me mikemegha, Galilin Distrighin ikiavira iti. **10** Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan men gin zui. An azenara zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumamaziziba a gifozir puvati. **11** Ezi isar ekiamin dughiamin, Judabar gumazir ekiaba a bagha garagharua migei, “Gumazir kam managh iti?” **12** Ezi gumamaziziba uarir tongin a bagha sighsirir akabar uariv gei. Marazi ghaze, “A gumazir bar aghuim.” Ezi marazi ghaze, “Puvati, a gumamazizibagh ifari.” **13** Eghe me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi, tav an araziba azenara dav geir puvati. **14** Ezi isamin dughiar kamin tongin, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha gumamazizibar sure gami. **15** Judaba an akar kam barasi, eghe me nighnizir aviribagh

amua kamaghin migei, “Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvati.” **16** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvati, kar Godin akam, a na amadazima ki ize. **17** Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kamin mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan nighnizimin ize. **18** Gumazir pura uan nighnizimin migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge, gumazir kam a guizin akabara migei, egha a bizitam gifarir puvati. **19** “Fomira Moses Godin Araziba osirigha ia ganingi. Ezi gumazitam ian tongin ikia Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia tizim bagh na misueghti ki aremegham?” **20** Ezi gumazamiziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ti duar kuratam ni gapasa! Gumazir manamra ni misueghti na aremegham?” **21** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki mirakelin ingangarir vamira a gami, ezi ia bar nighnizir aviribagh ami. **22** Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim ia ganingi, ezi ia Sabatin dughiabar uaghan otaribar mikarzir mogomebar inibar ghor. (Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvati. Arazir kam ian ovavibar oto.) **23** Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar gin mangisi, egh ia Sabatin dughiamin otaribar mikarzir mogomebar inibar ghoram. Ezi ki gumazir mam Sabatin dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi manmaghsua ia nan aningaghe? **24** Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da tuisighan marki. Ia guizin arazimin araziba

deravira da tuisigh.” **25** Ezi Jerusalemın gumazamizir maba, me Iesus amizir bizibar ganigha kamaghin migei, “Manmaghin ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba a misueghtima an aremeghasa, me ifonge. **26** A kara, an azenara migei, ezi me migirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim? **27** Ezi e gumazir kamın nguibam gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghti, gumazitam an nguibam gifoghan kogham.” **28** Ezi Iesus Godın Dıpenimın ikia egħa akam gumazamizibav kiri. Egħa a kamaghin dei, “Ia ghaze, ia bar na gifo, egħa ia ti nan nguibar ki izezim gifoz, o? Ki uabi uan ifongiamın izezir puvati. Afeziar na amadazim, an akam bar guizbangira. Ezi ia a gifozir puvati. **29** Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazi ki ize.” **30** Me akar kam baregha a isi kalabus darighasa. Ezi an dughiam tighari, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati. **31** Gumazamizir avirim nighnızir gavgavim an ikia, egħa me kamaghin migei, “Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim otoghıva, a mirakelin aviribar amuti da mirakelin gumazir kam amibagh afiragħam ti?” **32** Ezi Farisiba gumazamiziba barazima, me sighsirir akabar Iesus amizir bizibav gei. Kamaghin amizi, me ko, Godın ofa gamir gumazir dapaniba, me polisin gumaziba amadazi me Iesusin suighasa izi. **33** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dughiar bar ovezimın ki ia ko ikegh, egħ ki uamategh Afeziar na amadazim bagħ mangam. **34** Egħti ia na buriva, nan apighan kogham. Egħ nguibar ki mangi ikiamim, ia an mangighan kogham.” **35** Ezi Judaba uarir tongin uarira uariv gıa ghaze, “A managh mangighıti, e an

ganighan kogham? A ti en gumazamizir kantri Grighin itiba bagh mangigham, egh Grighin gumazamizibar sure damuam, o? **36** A manmaghin nighnigha kamaghin migia ghaze, 'Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.' Egha ghaze, 'Ia nguibar ki ikiamim ia an mangighan kogham.' Ezi akar kamin mingarim manmakin?" **37** Ezi isar ekiamin dughiar abuananam, a dughiar bar ekiam. Ezi dughiar kamin Iesus tugha egha pamten diagha kamaghin migei, "Gumazitam o amizitam kuarim an pirti, a na bagh izi egh dipam amam. **38** Akar Godin Akinafarimin itim kamaghin migei, 'Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipar ikirimirir zurara itim anidim, an navir averiam gizivagh, fasfagh iram.'" **39** Iesus Godin Duam ginighnigha migei, gumazir nighnizir gavgavim an itiba, me a iniam. Dughiar kamin Iesus tighar ziar ekiam iniam, ezi kamakin Godin Duam tighar izam. **40** Ezi gumazamizir maba akar a mikemeziba baregha, kamaghin migei, "Bar guizbangira, gumazir kam a Godin akam inigha izir gumazim, God nguazimin anemangasa mikeme." **41** Ezi marazi ghaze, "A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim." Ezi marazi ghaze, "Puvati, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam, a Galilin Distrighin otoghan kogham. Puvati. **42** Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam Atrivim Devitin anabamin otogham, eghti an amebam Betlehemin nguibamin a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomira an ike." **43** Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir aviriba Iesusin ikia, egha uarira uari abiki. **44** Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puvati. **45**

Ezi Godin Dipenimin garir polisba uamategha Godin ofa gamir gumazir dapaniba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me kamaghin men azara, “Manmaghin amizi, ia Iesusin akua izir puvati?” **46** Ezi polisin gumaziba kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazitam faragha gumazir kam mikemezi moghin migeir puvati.” **47** Ezi Farisiba kamaghin men akam ikaragha ghaze, “A ti uaghan ia gifara? **48** E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitamin garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati. **49** Nighnizir gavgavim an itir darasi, kar Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatizir gumazamiziba. God ghaze, me ovengam.” **50** Nikodemus, a faragha Iesus bagha ghuzir gumazim, a Farisibar mav, a kamaghin me migei, **51** “En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam, ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim deravira a gifogham.” **52** Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimin itir akaba ni bar deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazitam Galilin Distrighin otoghan kogham.” **53** Ezi gumazamiziba bar uan dipenibar ghue.

8 Ezi Iesus Olivin Mighsiamin ghu. **2** Ezi aminim tirazi, bar mizaraghara a ua Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghu. Ezi gumazamiziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami. **3** Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mamın, garima a gumazir igharazir mam ko akuizi me an akua ghua a gamizima, a gumazamizibar damazimin tughav

iti. 4 Egha me kamaghin Iesus migei, "Tisa, pam itir
 amizir kam, a gumazir igharazim ko akuizi, me an gani. 5
 Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, e dagiaba
 fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham.
 Ezi ni manmaghin mikimam." 6 Me ghaze, an akatam
 mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Egha me a
 gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan dafar
 puzimin nguazim osiri. 7 Ezi me an azangsighavira iti, ezi
 Iesus tugha kamaghin me migei, "Gumazir manam ian
 tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam
 amizir kam mikinigh." 8 Egha a uam aviragha nguazimin
 osiri. 9 Me akar kam baregha, me bar vaghvagha danganir
 kam ataghiragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui,
 ezi marazi men gin zui. Ezi Iesus uabiram aviraghavira
 iti, ezi amizim an damazimin tughav iti. 10 Ezi Iesus
 dikavigha tugha kamaghin amizimin azai, "Amizim,
 gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba
 ti puvati?" 11 Ezi amizim kamaghin migei, "Ekiam, ua
 gumaziba puvati." Ezi Iesus a migei, "Ki uaghan akam
 ni gasir puvati. Ni mangi, egh gin uam arazir kuratam
 damuan marki." 12 Egha Iesus ua gumazamizibav gia
 ghaze, "Ki uabi, ki gumazir angazangarim nguazir kamin
 itir gumazamizibagh anidim. Gumazim nan gin izi, a
 mitatemin daruan kogham. Puvati. An angazangarir
 gumazamizibagh amima me angamira itim, an an aven
 ikiam." 13 Farisiba akar kam baregha kamaghin Iesus
 migei, "Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun migei.
 Kamaghin amizi, gumazamiziba nin akar ni mikemezim
 nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nin akam, a pura

bizim.” **14** Ezi Iesus men akam kamaghin a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun migei. Ezi nguibar ki dikavigha izezim, ki a gifo, egha danganir ki uamategh mangamim, ki a gifo. Kamaghin amizi, gumazamiziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ia nan Nguibam gifozir puvati. Egha danganir ki gin mangamim, ia uaghan a gifozir puvati. **15** Ia nguazir kamin arazibar gin ghua, gumazamizibar inivafizibar gara me tuisisi. Ki gumazitamin araziba tuisizir puvati. **16** Egh ki gumazamizibar araziba tuisighti, gumazamiziba nan akar ki mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, ezi kamaghin nan tuisizir arazim bar guizbangira. **17** Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghin iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aningin akam a guizbangira. **18** Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun migei, ezi Afeziar na amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun migei.” **19** Ezi Farisiba kamaghin an azara, “Nin Afeziar ni migeir kam, a managh iti?” Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziam gifogham.” **20** Iesus Godin Dipenimin ikia dagiaba arizir danganimin boroghira gumazamizibar sure gami. Ezi an dughiam tighar otivam, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati. **21** Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, “Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiti ia ovengam. Egh ki mangamin danganim, ia an mangighan

kogham.” 22 Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha me uarira kamaghin uariv gei, “Manmaghsua a ghaze, ‘Ia danganir ki zuimin mangan kogham?’ A ti uabira uabi misueghiva aremegham?” 23 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia nguazimin vin itir darasi. Ezi ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kamin adarasi. Ezi ki nguazir kamin gumazim puvati. 24 Kamaghin amizi, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighiram.” 25 Ezi me kamaghin an azara, “Ni tina?” Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa. 26 Ki ian araziba bagha akar aviriba ia mikimasa. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasin min da tuisighasa. Ezi Afeziar na amadazim, an araziba bar guizbangira. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimin gumazamizibav gei.” 27 Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan Afeziamin gun me migei. 28 Kamaghin amizi, a kamaghin me migei, “Ia Gumazamizibar Otarim fiva ter ighuvimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti. Egh kamaghin fogh, ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam gamir pu. Puvati. Afeziam na mikemezir akabara, ki darara gun migei. 29 Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko ikiavira iti. Bizir a ifongeziba ki zurara dagh ami, kamaghin amizi, a na ataghirazi ki uabira itir puvati.” 30 Ezi gumazamiziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim nighnizir gavgavim an iti. 31 Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir gavgavim an itibav gia

ghaze, “Ia nan akamin suiragh gavgavigh ia guizbangira nan suren gumazibar otogham. **32** Egh ia guizin akam gifoghti, guizin akam ia damuti ia firighirigham.” **33** Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Abrahamin ovaviba. E dughiatamin pura gumazitamin ingangarir gumazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmaghsua ni ghaze, ‘Ia firighirigham?’” **34** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuramin ingangarir gumazir kinibar min iti. **35** Ingangarir gumazir kiniba me zurara uan anababa ko itir Puvati. Ezi otarim zurara anababa ko iti. (aïōn g165) **36** Kamaghin amizi, Otarim ia damuti, ia firighirighiva, ia guizbangira firighirigham. **37** Ki fo, ia Abrahamin ovaviba. Egha ia nan akam baraghan aghua, kamaghin amizi, ia na misoghasava ami. **38** Nan Afeziam nan akazir akaba, ki dar gun migei. Ezi ia uan afeziam da inizir araziba, ia dagh ami.” **39** Ezi Judaba Iesusin akam baregha a ikaragha ghaze, “Abraham, en afeziam.” Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ia guizin Abrahamin boriba kamaghin, ia an mirara arazir an amizibar amuam. **40** Guizin akar God nan sure gamiziba, ki dar gun ia migei. Ezi ia datirighin na misoghasa. Kar Abrahamin arazim puvati! **41** Ia uan afeziamin arazim gami.” Ezi me kamaghin a migei, “En amebaba pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziar vamira iti, a God.” **42** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamin izezir pu. Puvati. God na amadazi ki ize. Kamaghin God guizbangira ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham. **43** Ezi manmaghin amizi ia deravira nan akam

gifoziŕ puvati? Ia nan akam baraghan aghua, egha bizir kam bangin ia deravira nan akam gifoziŕ puvati. **44** Ia uan afeziam Satanin boriba. Egha ia uan afeziamin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. A fomira ikia gumazamizibav sozima me ariaghiri. Ezi guizbangin arazim an itir puvati, kamaghin amizi, a guizbangin arazibar gin zuir puvati. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, egha guizbangira akar ifavaribar afeziam. **45** Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati. **46** Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghin nighnighiva, nan arazir kuram azenim datigh. Ezi ki guizin akam akuri, ezi ia manmaghsua nighnizir gavgavim nan akabar itir puvati? **47** Godin boriba Godin akaba bar da barasi. Ezi ia Godin boriba puvati, kamaghin amizi, ia an akaba barazir puvati.” **48** Ezi Judaba an akam ikaragha ghaze, “E ghaze, ni Samarian gumazir mam, ezi duar kuram ni gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti guizbangira, o?” **49** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri. **50** Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas. **51** Ki guizbangira ia migei, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham. Bar puvati.” (aiōn g165) **52** Ezi Judaba kamaghin Iesus migei, “E datirighin fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gifa, ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghiregha gifa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham? (aiōn g165) **53** Ni manmaghin nighnigha kamaghin migei? En ovavim

Abraham aremegha gifa! Ni ti Abraham gafiraz, o? Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghire. Ezi ni manmaghin uabin gun mikimam, ni bar tinara?” 54 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki uabi uan ziam fiti, nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamaghin migei, a ian God. 55 Ia a gifozir puvati. Ezi ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ kamaghin, ki ian min ifavarir gumazimin otogham. Ki a gifogha givagha, egha deravira an akamin gin zui. 56 “Ian afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamimin ganasa, a bar akonge. Ezi an an ganigha givagha, egha an navim bar dera.” 57 Ezi Judaba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Ni tighar 50plan azeniba ikiam. Egha ni ti Abrahamin ganis, o?” 58 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar otivam, Ki Fomira Iti.” 59 Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

9 Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavizir mamin api. An damazimning okavizi amebam a bate. 2 Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi an damazimning okavizi amebam a bate?” 3 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam arazir kuram gamizir puvati, ezi an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvati. God kamaghsua, bizir gumazir kamin otozim, gumazamiziba an ganigh fogham, Godin ingangarim azenim giri. Kamaghsua an damaziba okavizi amebam a bate. 4 Ezi datirighin aruem ikiavira

itima, e gumazir na amadazi ki izezim an ingangarim damuam. Aminim pirasa roghira izi, ezi gumazamiziba ingangaritam damighan kogham. **5** Dughiar ki nguazir kamin itim, ki gumazir angazangarim nguazimin itir gumazamizibagh anidim.” **6** Iesus kamaghin mikemegha nguazim giparigha nguazim sara uan ipazariba veregha, gumazimin damazimning gaghui. **7** Egha Iesus kamaghin a migei, “Ni mangiva Siloamin mozir dipam guruegh.” (Ziar kam Siloam, an mingarim kamaghin ghu, “Amada.”) Ezi gumazir damazir okavirizim ghua rue. Egha uamategha iza, biziba bar deravira dar gari. **8** Gumazir kam faragha dagiaba uabi daningasa gumazamizibagh inge, ezi gumazamizir aviriba an gani. Datirighin men marazi ko an boroghin itir darasi, me ghaze, “Gumazir kamra, a faragha apiav ikia dagiaba bagha gumazamizibagh inge?” **9** Ezi marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.” Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir kamin mirara gara, a gumazir igharazim.” Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kirara.” **10** Ezi me an azara, “Manmaghin amizima nin damazimning dera?” **11** Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam an ziam Iesus, a nguazim giparigha uan ipazarim sara veregha nan damazimning gati. Egha na migei, ‘Ni Siloamin mozir dipamin mangigh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezima nan damazimning dera, ezi ki deravira bizibar gari.” **12** Ezi me an azara, “Gumazir kam managh iti?” Ezi a kamaghin migei, “Ki fozir puvati.” **13** Egha me gumazir faragha damaziba okavizir kam inigha Farisiba bagha zui. **14** Ezi dughiar Iesus nguazir beghneazimin ingarigha gumazimin damazimning gamizi

a garim, kar Sabatin dughiam. **15** Kamaghin amizi, Farisiba uam an azai, “Nin damazimning, manmaghin amigha dera?” Ezi a kamaghin me migei, “A nguazir beghneazim isa nan damazimning gaghuizi, ki ghua ruegha datirighin deravira bizibar gari.” **16** Ezi Farisin maba ghaze, “Gumazir kam a Sabatin dughiamin arazibar gin zuir puvati. Kamaghin e fo, God gumazir kam amadazir puvati.” Ezi marazi ghaze, “Manmagh amizi gumazir arazir kuram itim mirakelin kabar amigham.” Egha me uari abiki. **17** Egha Farisiba ua faragha gumazir damaziba okavizir kamin azangsisi, “Ni ghaze, gumazir kam nin damazimning akiri, ezi ni manmaghin nighnisi, a gumazir manmaghira garim?” Ezi gumazir kam men akam ikaragha ghaze, “A Godin akam inigha izir gumazir mam.” **18** Bar guizbangira, faragha gumazir kamin damazimning okafi, egha datirighin an damazimning kuiaghiri. Ezi Judan gumazir aruaba nighnzir gavgavim bizir kamin ikian aghua. Egha kamaghin me gumazir kamin amebam ko afeziamin diagha ghaze, gua izi. **19** Ezi aning izima me kamaghin aningin azai, “Ka ti guan borimra, o? Gua ghaze amebam a batezir dughiamin, an damazimning okavigha iti, Ezi manmagh amizi a datirighin gari?” **20** Ezi an amebam ko afeziam kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ga fo, kar gan borim. Ezi dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, ga uaghan a gifo. **21** Ezi datirighin an damazimning manmaghin kuiaghiri, ga uaghan fozir puvati. Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan fozir puvati. Ia an azaragh. An asegha gifa. A uabi ua bagh mikimam.” **22** An amebam

ko afeziam Judabar atiatigha, egha kamaghin migirigiar kam gami. Me fo, Judaba faragha kamaghin akam misoke, gumazitam kamaghin mikim suam, "Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim," eghti me an anogoreghti a ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham. **23** Kamaghin amizi, gumazir kamin amebam ko afeziam ghaze, "An asegha gifa. Ia an azangsigh." **24** Egha gin me ua gumazir faragha damazimning okavizimin diagha a migia ghaze, "Ni Godin damazimin guizin akam mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo, gumazir ni migeir kam, an arazir kurabagh amir gumazim." **25** Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, "An arazir kurabagh amir gumazim o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimning okafi, egha datirighin nan damazimning kuiaghiri." **26** Ezi me uam an azara, "A manmaghin ni gami? A manmaghin nin damazimning akiri?" **27** Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmaghsua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?" **28** Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gumazir kam migei, "Nirara an suren gumazim. E Mosesin suren gumaziba. **29** E kamaghin fo, God akam Moses ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati, a nguibar manamin gumazim." **30** Ezi gumazir faragha damazimning okavizir kam, a kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazimning akirizir kam, ia ghaze ia a gifozir puvati, a nguibar manamin gumazim. **31** E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba

barazir puvati. Gumazitam Godin ziam fiva egh an ifongiamin gin mangiti, eghti God a baragham. **32** Bar fomira iza datirikin, e eghaghanir katam baraghizir puvati, gumazitamin damazimning okavizi amebam a batezi, gin gumazir mam an damazimning akiri. (aiōn g165) **33** God gumazir kam amadaghan koghti, a bizitam damighan kogham.” **34** Farisiba me akar kam baregha kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimin ikegha iza datirighin, ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a batoghezima an azenan ghu. **35** Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogha kamaghin a migei, “Ni Gumamazibar Otarim nighnizir gavgavim an iti, o puvati?” **36** Ezi a kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir Ekiam, Gumamazibar Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina.” **37** Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim.” **38** Ezi gumazir kam kamaghin migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti.” Egha Iesusin guamin tevimning apirigha an ziam fe. **39** Ezi Iesus ghaze, “Ki gumamazibar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamaghsua, gumazir damazir okaviriziba me ganam, eghti gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagha, ki nguazir kamin ize.” **40** Farisin maba Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha me an azara, “Ni ghaze, e ti uaghan damaziba okafi, o?” **41** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ian damaziba okavizi, ia arazir kurabar osimtiziba

puvatighai. Egha ia ghaze, 'En damaziba gari.' Kamaghin amizi ian arazir kurabar osimtizim ikiavira iti."

10 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ki bar guizbangira ia migei, gumazim sipsipbar divazimin tiar akamin aven zuir puvatigha, tuavir igharazimin divazimin ikiavkinigha aven ghu, a mati okimakiar gumazim, egha gumazir igharazibar biziba okei. **2** Ezi gumazir tiar akamin aven zuim, a sipsipbagh eghuvir gumazim. **3** Tiar akamin garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Ezi a uabi uan sipsipbar ziaba vaghvagha dar diava, egha men akua azenan zui. **4** A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha uabi men faragha zui. Ezi sipsipba an tiarim baragha an gin zui. **5** Me gumazir igharazibar gin zuir puvati. Me gumazir igharazibar tiaribagh fozir puvati. Kamaghin amizi, gumazir igharazim men dimti, sipsipba an aregham." **6** Iesus akar isin zuimin me mikeme, ezi me akar kamin mingarim gifozir puvati. **7** Kamaghin amizi, Iesus ua kamaghin me migei, "Ki bar guizbangira ia migei, ki uabi, ki sipsipba aven zuir tiar akam. **8** Gumazir nan faragha izeziba, me bar okimakiar gumaziba egha gumazamizibar biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba me barazir puvati. **9** Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam na bagh izi divazimin aven mangighti, God an akurvagham. Eghti an aven mangighiva egh azenan izam, egh daruva dagheba iniam. **10** "Okimakiar gumazim, a sipsipba okimiva me misoghtima me arimighiram, egh me gasighasighasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki ia angamira itir ikirimirim iniasa, ki ize, eghti ikirimirir

aghuarim guizbangira ia gizivagham. **11** “Ki uabi ki
 sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Sipsipbagh eghuvir
 gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghsi me bagh
 aremegham. **12** Ezi gumazir dagiar ingangarimra amim,
 a guizbangira sipsipbagh eghuvir gumazim puvati, a
 sipsipbar ghuavim puvati. Egh a sipsipbar ganti afiar
 atiatam iziti, a sipsipba ategh arimangigham. Eghti
 afiar atiam sipsipbar amisi dar agintighti, da tintinibar
 mangegham. **13** Gumazir kam uan ivezim iniasavira
 ingara iti. A guizbangira sipsipbagh nighnizir puvati.
 Kamaghin, a sipsipba ategh arimangigham. **14** “Ki uabi ki
 sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozi
 ki Afeziam gifozi moghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan
 sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghsi, me bagh
 aremegham. **16** Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir
 kamin sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men
 aku izam, eghti me nan tiarim baragham. Eghiva me
 bar sipsipin okoruar vamira ikiti, sipsipbagh eghuvir
 gumazir vamira bar me geghuvam. **17** “Ki kamaghsua, ki
 ua dikavigh angamira ikiam, kamaghin ki aremeghasa
 ifonge. Kamaghin amizi, Afeziam bar na gifonge. **18**
 Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati.
 Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki oveghamin
 gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti.
 Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.” **19** Judaba
 akar kam baregha ua uari tuiragha okoruar pumuning iti.
20 Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi
 an onгани. Manmaghsua ia an akam barasi?” **21** Ezi marazi
 ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin

akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?” **22** Ezi dughiar kamin, isar ekiamin dughiam Jerusalem oto. Kar dughiar me fomira Godin Dipenim ginighnigha ghaze, Dipenir kam a God baghavira itir Dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtizimin dughiamin oto. **23** Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui. **24** Ezi Judaba iza an okarigha kamaghin an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.” **25** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamin ziamin dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara. **26** Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati. **27** Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozi, me nan gin izi. **28** Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham. (aiōn g165, aiōnios g166) **29** Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekevegħa, bizir igharazibar gavgaviba, bar dagħ afira. Kamagħin amizi, gumazitam an dafarimin me batueghan kogham. **30** Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.” **31** Judaba akar kam baregha me ua a ginivasa dagiaba isi. **32** Ezi Iesus kamagħin me migei, “Nan Afeziam na mikemezi, ki ingangarir aghuir aviribagh amizi, ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra ginighnigha egha dagiabar na ginivasa?” **33** Ezi

Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E ingangarir aghuitam ginighnigha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin amizi, e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God.” **34** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ian Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, ‘God ghaze, “Iarara godba.”” **35** Fomira God akar kamin gun gumazamizibav keme, egha me migia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akinafarimin itir akam zurara ikiva, egh ragh igharagh otoghan kogham. **36** Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha na amadazima ki nguazimin ize. Egha ki ghaze, ‘Ki Godin Otarim,’ ezi manmaghsua ia ghaze, ‘Ni Godin danganim iniasa?’ **37** “Ki uan Afeziamin ingangarim damuan koghti, ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian marki. **38** Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian aghuaghiva, ia nighnizir gavgavim nan ingangarir ki amizibar iki. Egh ia deravira fofoziba ko nighniziba kamaghin da ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamin aven iti.” **39** Egha me uam an suighasava amima, a men tongin suiaghirigha ghu. **40** Egha Iesus uamategha ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumazamiziba ruezimin oto, egha a danganir kamin iti. **41** Ezi gumazamizir aviriba a bagha iza kamaghin a migei, “Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Jon gumazir kamin gun mikemezir akaba, da bar guizbangira.” **42** Iesus danganir kamin itir dughiamin, gumazamizir avirim nighnizir gavgavim an iti.

11 Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamin gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta ko aning itir nguibam. **2** (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizibar anedisi. Datirighin an dozim Lasarus arei.) **3** Ezi an amizimning Iesus bagha akam amada, “Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei.” **4** Ezi Iesus oregha, kamaghin aning migei, “Kar gumazim aremegh bar givaghamin arimariam puvati. Kar gumazamizibar amuti, me Godin gavgavimin ganiva egh ziar ekiam a daningamin arimariam. Ezi tuavir kamra, Godin Otarim uaghan ziar ekiam iniam.” **5** Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge. **6** Ezi a Lasarusin arimariam akam baregha, ua dughiar pumuningin nguibar a itir kamin ikiavira iti. **7** Egha a gin suren gumazibav gia ghaze, “E uamategh Judian Distrighin mangam.” **8** Ezi suren gumaziba a migia ghaze, “Tisa, boghimra Judian Distrighin itir gumaziba, me dagiabar ni ginivasava ami. Ezi ni uamategh Judian Distrighin mangasa, a?” **9** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Dughiar vamira aruem ti 12plan auan gari, o? Gumazim aruemin aruava, angazangarimin gara, kamaghin an asaghpora irir puvati. **10** Ezi gumazim dimagarimin aruava, a ganamin angazangariba puvati, kamaghin an asaghpor iram.” **11** Iesus mikemegha givagha, gin ua kamaghin me migei, “En roroam Lasarus an akui. Eghti ki mangiva a gaghuraghti a ua dikavigham.” **12** Ezi suren gumaziba an akar kam baregha kamaghin migei, “Ekiam, a dakuigh arimariam givagham.” **13**

Suren gumaziba me kamaghin fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha gifa. Me ghaze, Iesus Lasarusin migia ghaze, a puram akui. **14** Ezi datirighin Iesus deravira kamaghin me migia ghaze, “Lasarus an aremegha gifa. **15** Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo, bizir kam ia damuti, ia nighnizir gavgavim ikiam. Kamaghin, ki a ko dughiar kamin ikezir puvatigha, ki bar akonge. Ezi datirighin e a bagh mangam.” **16** Iesus mikemegha givazima, Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gumazir igharazibav gei, “E uaghan uan Tisa ko mangiva, a ko ovengam.” **17** Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuava Betanin nguibamin boroghin zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4plan aruebar mozimin ike. **18** Betanin nguibam a Jerusalem boroghin iti, tuavimin ruarim a 3 kilomitan tu. **19** Ezi Judian gumazamizir aviriba iza Marta ko Marian gara iti. Aninghin dozimin ovevem bagha, me aninghin akurvaghamin migirigiar tabav kimti aninghin navimning deraghasa, me ize. **20** Ezi Marta orazima, Iesus izima, a Maria ataghizi a dipenimin itima a ghua tuavimin Iesus bato. **21** Egha Marta kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai! **22** Ezi ki uaghan fo, ni datirighin bizitam bagh Godin azaraghti a ni danigham.” **23** Ezi Iesus a migei, “Nin dozim ua dikavigham.” **24** Ezi Marta a migei, “Ki fo, a nguazim givaghamin dughiamin dikavigham, dughiar gumazamiziba bar dikavamim.” **25** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim. Gumazitam, nighnizir gavgavim nan ikiva

aremegh, an angamira ikivira ikiam. **26** Ezi gumazamiziba bar angamira ikia egha nighnizir gavgavim nan iti, me aremeghan kogham. Puvati. Me angamira iki mamaghira ikiam. Ni nighnizir gavgavim akar kabar iti, o puvati?”

(aiōn g165) **27** Ezi Marta kamaghin Iesus migei, “Are, Ekiam! Ki nighnizir gavgavim ikia fo, ni Godin Otarim. Ni gumazir kam God nguazimin ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.” **28** Marta kamaghin mikemegha, ghua uan afumim Marian dia. Egha nimira Marian kuarim gatigha kamaghin a migei, “Tisa ize, egha ni bagha azai.”

29 Ezi Maria kamaghin oregha, zuamira dikavigha Iesus bagha ghu. **30** (Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.) **31** Ezi Judaba Marian apangkuvigha a ko dipenimin iti, egha an garima, a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozimin zui. **32** Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kamin otogha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimning apirigha, kamaghin a migei, “Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai.” **33** Ezi Iesus Marian garima, an azi. Egha a Judan Marian gin izezibar garima, me uaghan azi. Ezi a bar men apangkuvigha uaghan aziasava ami. **34** Egha a kamaghin men azara, “Ia managh anefa?” Ezi me kamaghin a migei, “Ekiam, ni izi ganigh.” **35** Ezi Iesus azia teriba iri. **36** Ezi Judaba an ganigha kamaghin uariv gei, “Ia munagh gan. A gumazir kam bar a gifonge.” **37** Ezi marazi ghaze, “A gumazir damaziba okaviziba akirizima, me ua gari. Egha a gumazir kamin akurazi, an aremeghan koghai. A ti manmaghsua an akuraghan aghua?” **38** Ezi Iesus ua

bar osemegha, ghua mozimin oto. Mozir kam a dagiar mozim, me mighsiamin an ingari. Ezi dagiar ekier mam an tiar akam avara. **39** Ezi Iesus ghaze, “Ia dagiam puegh munagh amadagh.” Ezi gumazir aremezimin amizim Marta, a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, an kuam 4plan aruebar mozimin ike. An kuamin mughurir kuram otivam.” **40** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godin gavgavir ekiamin ganam.” **41** Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiamin gara kamaghin migei, “Afeziam, ni na barasi, kamaghin amizi ki ni minaba. **42** Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami.” **43** Iesus mikemegha givagha, a pamtem dia ghaze, “Lazarus, ni azenan izi.” **44** Ezi Lazarus ua dikavigha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimin da nomke. Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia inim adeggh, egh aneteghti, a daru.” **45** Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamin ganigha kamaghin nighnizir gavgavim an iti. **46** Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamin gun me migei. **47** Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha me akuvagha kamaghin me migei, “E manmaghin damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami! **48** E aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, kamaghin gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romin gumazir ekiaba iziva en Godin

Dipenim ko en adarazi saram asighasigham.” 49 Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kamin ofa gamir gumazibar dapanim. A kamaghin me migei, “Ia fofoziba bar puvati. 50 Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvagham. Kamaghin a dera, gumazir vamira gumazamizibar danganim inigh egh aremegham. Puvatighima, en adarazi bar ovegham.” 51 Kaiafas uabi uan nighnizimin akar kam mikemezir puvati. A azenir kamin ofa gamir gumazibar dapanimin iti. Egha an arazir Godin akam inigha izimin mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghshi aremegham. 52 Ezi Iesus Judabar akurvaghsivira aremeghan kogham. Puvati. A Godin borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham. 53 Ezi dughiar kamin ikegha ghua, gumazir aruaba Iesus misueghtima an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri. 54 Kamaghin amizi, Iesus Judabar tongin uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a nguibar kam ategha ghua, gumazamiziba puvatizir danganim boroghin itir nguibar mamin iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. A uan suren gumaziba ko, me nguibar kamin iti. 55 Ezi God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam roghira ize. Kamaghin tintinimin nguibabar gumazamiziba, Godin damazimin uari zuasa Jerusalem ghue. 56 Egha me Iesus bagha ruiavira iti. Me Godin Dipenim avinizir divazimin aven tuivighav ikia, egha me uarir tongin kamaghin uarir azangsisi, “Ia manmaghin nighnisi? A ti izi isar ekiamin dughiamin ganam, o puvatigham?” 57 Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumazamizibav kemegha gifa, gumazitam

danganir Iesus itim gifogh, egh me mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus darighasa.

12 Ezi 6plan dughiaba ikiavira itima, God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam otivasa. Ezi dughiar kamin Iesus Betanin nguibamin ghu. Betani a Lasarusin nguibam, a gumazir Iesus mozimin a gamizima a ua dikavizim. **2** Ezi me nguibar kamin Iesusin ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimin apiaghav ikia apibar mav. **3** Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borer ivezim bar pin kozim inigha iza Iesusin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizimin an dagarimning adisi. Ezi borer kamin mughuriar aghuim dipenim bar a koro. **4** Ezi an suren gumazir mam, Judas Iskariot, a gumazir gin Iesus isa apanibar agharim gatizim, a kamaghin migei, **5** “Manmaghsua kav borer kam 300 silvan dagiaba bagh anemangan aghua, eghti e an dagiaba inighiva gumazamizir onganarazibar aningam?” **6** Judas onganarazir gumazamizibagh nighnizir puvati, egha a kamaghin migei. Puvati. An okimakiar gumazim. Iesusin adarazir dagiabar mitarim an gara iti, ezi a dughiar mabar da okei. **7** Ezi Iesus akar kam baregha kamaghin me migei, “Amizir kam atakigh! Eghti bizir an amizir kamin nighnizim ikivira iki mangi dughiar ki aremeghti me na mozim datigham. **8** Gumazir onganaraziba ia ko ikivira ikiam. Ezi ki ia ko zurara ikivira ikian kogham.” **9** Ezi Judan avirir ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguibamin iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusin ganasavira izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozimin a gamizima a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusin ganasa.

10 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba uaghan
 Lasarus misueghti an aremeghasa akam misosi. **11** Me
 fo, Judan aviriba Iesus Lasarus gamizir bizim ginighnisi,
 egħa me ofa gamir gumazir ekiaba ategħa akirim ragħa
 me gasara, egħa nighnizir gavgavim Iesusin iti. Kamaghin
 amizi, me uaghan Lasarus misogħasava ami. **12** Ezi
 gumazamizir aviriba God Israelia Gitazir Dughiamin isar
 ekiamin ganasa iza Jerusalem in iti. Bogħinaronra Iesus
 Lasarusin dipenimin ame. Ezi datirighin gumazamiziba
 kamaghin oraki, Iesus roghira iza Jerusalem in otivasa.
13 Ezi me uan dafaribar okavir aghuabar suigha ghua
 tuavimin Iesus batogħa me kamaghin dei: “Hosana! Ia
 Godin ziam fi! Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavimin
 izim, God deragh a damu! A Israelian Atrivim!” **14** Ezi
 Iesus donkin mam inigha a gaperagħa zui, mati Godin
 Akinafarim mikemezi mogħin: **15** “Ia Saionin nguibar
 ekiamin itir gumazamiziba, ia atiatingan marki. Ia gan,
 ian atrivimra mara, ia bagħa izi! A donkin nguzim
 gaperagħa izi.” **16** Dughiar kamin an suren gumaziba
 akar kabar mingaribagh fozir puvati. Egħa gin God
 ziar ekiam isa Iesus ganigha givazima, me akar Godin
 Akinafarimin itim ginirigha me fo, a Iesusra migei. Egħa
 me ua bizir gumazamiziba Iesus gamizim ginighnisi. **17**
 Lasarus aremegħa mozimin itir dughiam, gumazamizir
 avirim Iesus ko ikia egħa Iesusin garima, a Lasarus
 mozimin an diagħa a gamizima a ua dikafi. Ezi datirighin
 gumazamizir kaba, Iesus amizir bizir kamin gun miġiavira
 iti. **18** Ezi gumazamiziba orazi a mirakelin kam gamizi,
 me a bagħa ghua tuavimin a bato. **19** Ezi Farisiba

ganigha, me uarir tongin kamaghin uariv gei, “Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirighin otoghan kogham. Gumamaziziba bar an gin zui.” **20** Ezi dughiar kamin, gumamaziziba isar ekiamin Godin ziam fasa Jerusalem ghuavanabo, ezi men tongin, Grighin marazi uaghan iti. **21** Egħa Grighin gumazir kaba Filip bagħa ize. (Filip a Betsaidan nguibamin gumazim, a Galilin Distrighin iti.) Egħa me kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, e Iesusin ganasa ifonge.” **22** Ezi Filip ghua Andru mikemegħa aning uaghara ghua Iesus migei. **23** Ezi Iesus kamaghin aningın akam ikaragħa ghaze, “Dughiar Gumamazizibar Otarin ziar ekiam iniamim, an otogħa gifa. **24** Ki guizbangira ia migei, witin ovizitam nguazim girigh egh aremegħan kogħiva, a uabira ikiam. An aremegħ, uam aghungiva witin ovizir aviriba misivam. **25** Gumamazizir uabira uan ikirimirim gifongeziba, me aremegħam. Ezi gumamazizir nguazir kamin ikia uabi uan ikirimirimın aghuaziba, me angamira itir ikirimirimın suiragh mangi zurara ikivira ikiam. (aiōnios g166) **26** Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongeziba, me nan gin izi. Egh nguibar ki itim, nan ingangarir gumamaziziba uaghan na ko ikiam. Egħti gumamazizir nan ingangarim gamiba, Afeziam ziar ekiam me daningam.” **27** Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Datirighin nan navim bar osemegħa nighnizir aviriba iti. Egħti ki manmagħ mikimam, ‘Afeziam, datirighin na bativamin bizir kam, ni a batokegh?’ Ezi puvati. Ki kamaghin mikiman kogħam. Osimtızir dughiar kamin otivim a mar otiv. Bizir kam bagħa ki ize. **28** Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefegħ!” Iesus mikemegħa

givazima, tiarir mam Godin Nguibamin izaghira ghaze, “Ki uan ziam gamizima an ekevegħa gifa, egħti ki ua kamaghin damuam.” **29** Ezi gumazamizir roghira tughav itiba, me tiarir kam baraki, egħa me kamaghin migei, “Ararim dagara!” Ezi marazi ghaze, “Enselin mam a migei!” **30** Ezi Iesus kamaghin akam ikaragħa ghaze, “Akar ia datirighin oraghazir kam, a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian akurvaghasa ize. **31** Datirighin God nguazir kamin gumazamizibar araziba tuisigham. Egh nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham. **32** Datirighin ki nguazimin iti, ezi gin me ter ighuvimin na guragħam, egħti dugħiar kamin ki gumazamiziba bar me damuti me na bagħ izam.” **33** (Iesus migirigiar kam gamua a uan ovengamimin arazimin gun migei.) **34** Ezi gumazamiziba kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “E kamaghin Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim otogh, egh iki mamaghira ikiam. Egha manmaghsua ni ghaze, ‘Me Gumazamizibar Otarim fegħ ter ighuvimin aneguragħam?’ Gumazamizibar Otarir kam, a bar tinara?” **(aiōn g165)** **35** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dugħiar ovezimin angazangarim ian tongin ikiam. Datirighin angazangarim ian ikiavira iti, ezi ia angazangarimin aven daru. Puvatighi, mitatem ia avaragħam. E fo, gumazim mitatemin arui, a fozir puvati, a managh zui. **36** Angazangarim datirighin ia ko ikiavira iti, egħti ia nighnizir gavgavim angazangarimin iki. Kamaghin ia angazangarimin gumazamizibar min otivigham.” Iesus gumazamiziba ko mikemegħa givagħa, me ategħa ghua

men modo. **37** Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati. **38** God kamaghsua, an akam inigha izir gumazim Aisaian akam guizbangira otogham. Aisaia kamaghin mikeme: “Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti? Terara, Ekiam, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi, me dar gani?” **39** Me nighnizir gavgavim itir puvatizir bizimin mingarim, Aisaia uaghan akar igharazir mamın an osiri. A kamaghin migei: **40** “God kamaghsua, me bizitamın ganan koghiva, egh me naviba akamin mingarim gifoghan kogham. Egh me navibagh iragh ua na bagh iziti, ki me damighti me ua deraghan kogham. Kamaghin God men damazibagh amizi da okafi, ezi me gari puvati. Egha men nighnizibagh amizi me ongani.” **41** Aisaia Iesusin angazangarim ko gavgavimin ganigha, kamaghin an an gurara migei. **42** Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim Iesusin iti. Egha me Farisibar atiatigha, uan nighnizir gavgavimin gun migeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham. **43** Gumazamiziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati. **44** Ezi Iesus kamaghin diagha ghaze, “Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a nighnizir gavgavim narara itir puvati. A nighnizir gavgavim Afeziar na amadazi ki izezim uaghan an iti. **45** Ezi gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazi ki izezimin gari. **46** Ki kamaghsua, gumazir nighnizir gavgavim nan itiba, me bar mitatemin ikian kogham. Bizir kam bagha ki angazangarimin min nguazir kamin ize. **47** “Gumazitam nan akam baregha

nan gîn zuir puvati, ki jasin min a tuisighan kogham.
Ki nguazimin gumamazibar jasin ikiasa izezir puvati.
Ki men akurvaghasa ize. **48** Ezi gumazim akirim na
gasara egħa nan akam inizir puvati, a kot iti, egħti jas a
tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim givaghamin
dughiamin an an araziba tuisigham. **49** Ki uabi uan
nighnizimin migeir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A
uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun migei. **50** Ezi
ki fo, Afeziamin akam gumamazibar amuti, me zurara
itir ikirimirir aghuarim iniam. Kamaghin amizi, akar ki
mikemezir kaba bar, Afeziam na mikemezi moghin ki dar
gun migei.” (aiōnios g166)

13 Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam a
gurumzaragħan otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam
otozi, a nguazir kam ategħ uan Afeziam bagħ mangasava
ami. A uan gumamazizir nguazir kamin itiba a fomira bar
me gifonge, egħa me gifueghavira ikia ghua an areme. **2**
Ezi guaratizir kamin me apa iti. Satan faragħa nighnizir
Iesus isi apanibar dafarim darighamim isa Judasin navim
gatigha gifa. Judas, a Saimon Iskariotin otarim. **3** Iesus
kamaghin fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a
isa a ganingi. A uagħan kamaghin fo, God anemadazi a
ize, egħ a ua God bagħ mangam. **4** Kamaghin amizi, Iesus
dagħer dakozim ategħa dikavigha uan korotiar ruarim
suegħa, taulin mam inigha uan ivariam gike. **5** Egħa
dipam itarir mam gingegħa magħira uan suren gumazibar
dagariba ruegħa, taulin uan ivariam amighirizimin men
dagariba adisi. **6** Egħa a Saimon Pita bagħa izezi Pita an
azara, “Ekiam, ni ti nan dagariba ruam, o?” **7** Ezi Iesus

kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir ki datirighin amim, ni a gifozir puvati, ni gin a gifogham.” **8** Ezi Pita a migia ghaze, “Ni nan dagariba ruan marki. Bar marki!” Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki nin dagariba rueghan koghti, ni na ko ikian kogham.” **(aiōn g165)** **9** Ezi Saimon Pita a migia ghaze, “Ekiam, mamaghin ni nan dagaribara ruan marki. Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruegh!” **10** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir ruegha givazim, zuegha gifa, a ua ruan marki. A pura dagaribara ruegh bar zuegham. Ezi ia bar moghira zuegha givagha iti. Ezi ian gumazir vamira, a zuezir puvati.” **11** (Iesus gumazir a isi apanibar dafaribar arighamim, an a gifogha gifa. Egha kamaghin migei, “Ia bar moghira zuezi, ian vavira zuezir puvati.”) **12** Iesus men dagariba ruegha givagha, uan korotiar ruarim uam anerugha, ghua uan danganim gapera. Egha kamaghin men azai, “Ki ia bagha amizir bizir kamin mingarim, ia a gifoz, o? **13** Ia ‘Tisa’ na garigha ‘Ekiam’ na garisi. Guizbangira, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghin migei. **14** Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan uarira uarir dagariba ruegh. **15** Ki arazim ian aka, ezi ia uaghan arazir ki datirighin ia gamizir kamra damu. **16** Ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazamizir kinitam uan ekiam gafirazir puvati. Ezi akam inigha izir gumazim o amizim, a gumazir anemadazir a ghuzim gafirazir puvati. **17** Ezi datirighin ia arazir ki amizir kamin mingarim gifogha gifa, kamaghin ia deraghvira an gin mangiva, egh ia bar akuegham. **18** “Ki bar ia migeir puvati. Ki gumazir

ki ua bagha misevezibagh fo. Egha ki kamaghin fo,
 akar Godin Akinafarimin itim, a guizbangiram otivam.
 Akar kam kamakin 'Gumazir na ko dagheba apim, nan
 apanimin oto.' **19** Bizir kam tighar otivam, ezi ki datirighin
 ia mikemegha gifa. Eghti kamaghin a gin otoghamin
 dughiam, ia kamaghin nighnizir gavgavim iki fogh,
 Ki Uabi Ki Kamaghin Iti. **20** Ki guizbangira ia migei,
 gumazir manam ingangarir gumazir ki amadazim inigha
 deravira a gami, gumazir kam na inigha deravira na gami.
 Gumazamizir na iniziba, me Godin na amadazi ki izezim
 ini." **21** Iesus bizir kabav kemegha givagha, an navim
 bar a baseme. Egha a bighavira kamaghin migei, "Ki
 guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim
 gamibar agharim darigham." **22** A kamaghin mikemezi,
 an suren gumaziba vaghvagha uari uarir gari. Me fozir
 puvati, Iesus tina migei. **23** Egha suren gumazibar mav,
 gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti.
24 Ezi Saimon Pita benim akuigha a migei, "Ni an azaragh,
 a tina migei?" **25** Ezi suren gumazir kam uan dapanim
 isa Iesusin afarizim boroghiam atigha, kamaghin an
 azara, "Ekiam, ni tina migei?" **26** Ezi Iesus kamaghin
 an akam ikaragha ghaze, "Ki dagher otevir kam inigh
 itarim darugh uam a inigh, egh gumazitam daningam. A
 gumazir kamra, ki a migei." Egha a dagher otevim isa
 itarim garugha uam a inigha Judas ganingi, a Saimon
 Iskariotin otarim. **27** Ezi Judas dagher kam inigha givazi,
 dughiar kamra Satan an navir averiamin aven ghua a
 gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, "Bizir ni damuasa
 ifongezim, ni zuamira a damigh!" **28** Gumazir dakozimin

apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judas mikemezir kam baregha, me akamin mingarim gifozir puvati. **29** Judas dagiabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar aningam. **30** Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, zuamira azenan ghu. Ezi aminim bar piri. **31** Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus kamaghin migei, "Datirighin Gumamazibar Otarimin ziar ekiam azenan oto. God uan Otarim isa gumamazibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti. **32** God uan ziar ekiam pirafi, uan Otarim isi gumamazibar akaghti me fogham, Gumamazibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a pirafagh ziar ekiam a daningam. **33** Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav kemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki mangamim, ia an mangan kogham. **34** Ezi datirighin ki Akar Gavgavir Igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh. **35** Ia uari uarigh ifongeghti, gumamaziba bar arazir kamin ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba." **36** Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, "Ekiam, ni managh mangam?" Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Nguibar ki mangamim, ni datirighin nan gin an mangighan kogham. Ni gin nan gin izam." **37** Ezi Pita an azara, "Ekiam, manmagh amizima ki datirighin nin gin mangighan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge." **38** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni migei, tuarim

tighar akam, eghti ni dughiar pumuning ko mîkezimin kamaghin mikim suam, ni na gifozir puvati.”

14 Ezi Iesus ua kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia nighnizir aviribar amuva osiman marki. Ia nighnizir gavgavim Godin iki, egh uaghan nighnizir gavgavim nan iki. **2** Nan Afeziamin dipenimin danganir aviriba iti, ezi ki mangiva ia bagh danganibar kiram. Bizir kam guizbangira puvatizi, ki ia mikemeghan koghai. **3** Ki mangi ia bagh danganim akirigh, ua izi ia inigh mangiti ia na ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam. **4** Ezi nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha gifa.” **5** Ezi Tomas a migia ghaze, “Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamaghin e manmaghin tuavir ni zuim gifogham?” **6** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akamin mingarim, egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi gumazitam tuavir igharazimin Afeziam bagh mangighan kogham. Puvati. Kirara ki Afeziam bagha zuir tuavim. **7** Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin ikegha zui, ia nan Afeziam gifogha, an gari.” **8** Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganigh, ua nin azangan kogham.” **9** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na gifozir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamin gari. Ezi manmaghsua ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh?’ **10** Filip, ni ti kamaghin nighnizir gavgavim itir puvati, ki Afeziamin aven itima, Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba, ki uan nighnizimin dav geir puvati. Afeziar nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami.

11 Ia nighnizir gavgavim akar kamin iki, ki Afeziamin
 aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighti, ia nan
 ingangarir ki amibagh nighnighti, ingangarir kaba ian
 nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigham. **12** Ki bar
 guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan
 itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuam. Ki uan
 Afeziam bagh mangam, kamaghin amizi, ingangarir ekier
 gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh
 afiragham. **13** Ki kamaghsua, Afeziam ziar ekiam uan
 Otarimin ingangarimin a iniam. Kamaghin, ia nan ziamin
 biziba bagh azangsighti, ki dar amuam. **14** Ia nan ziamin
 bizitam bagh nan azaraghti, ki a damuam.” **15** Egħa Iesus
 ua kamaghin migei, “Ia bar na gifueghiva, egh ia deravira
 nan akaba baragh dar gin mangam. **16** Egħti ki Afeziamin
 azangsighti, a gavgavim ia daningamin Akurvazir mam ia
 bagh anemangam. Egħti a ia ko iki mamaghira ikiam.
(aiōn g165) **17** Ezi Akurvazir kam a Godin Duam, a guizin
 akabav geir Duam. Ezi nguazir kamin gumazamiziba me
 an ganighan kogħiva, egh a gifogħan kogħam, kamaghin
 me a inighan kogħam. Ezi iarara, a ia ko iti, egh a ian
 navir averiabar aven ikiam. Kamaghin ia a gifo. **18** “Ki
 ia ategħti, ia mati borir ameboghfeziaba puvatizibar
 min uarira ikian kogħam. Puvati. Ki ua ia bagħ izam.
19 Dughiar ovezinin nguazimin gumazamiziba ua nan
 ganan kogħam. Egħti ia nan ganam. Ki angamira iti, egħti
 kamaghin ia uaghan angamira ikiam. **20** Dughiar kamin
 ia kamaghin fogħam, ki uan Afeziamin aven iti mogħin,
 ia nan aven iti, ezi ki ian aven iti. **21** Ezi tina nan Akar
 Gavgaviba baragħa dar gin zui, gumazir kam a bar na

gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki uabi isiva an akagham.” 22 Iesus kamaghin mikemezi, Judasin igharazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, manmagh su ni uabi isiva en akaghasa, egha ni uabi isiva nguazimin gumazamizibar akaghan aghua?” 23 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazitam na gifueghiva, deraghvira nan akamin gin mangam. Eghti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti ga iziva a ko iki mamaghira ikiam. 24 Gumazir na gifongezir puvatizim, a deravira nan akabar gin zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir kam, kar nan akam puvati. Kar Afeziar na amadazimin akam. 25 “Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki bizir kabar gun ia mikeme. 26 Ezi Gavgavim ia Daningamin Akurvazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan ziamin, Afeziam anemadaghti a izam. A biziba bar ian sure damuam. Eghti akar ki ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a dagh nighnigham. 27 “Ki ia ataghiraghasa, egha ki navir amirizim ia ganidi. Ezi nan navir amirizir ki ia ganidim, a nguazimin gumazamiziba anidi moghin puvati. Kamaghin amizima, ia nighnizir aviribar amuva egh osiman marki, egh atiatingan marki. 28 Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha gifa, ‘Ki ia ategha zui, egh ki ua ia bagh izam.’ Egh ia bar na gifueghti, akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar ekevegha nan gavgavim gafira, kamaghin, ki uan Afeziam bagha zui. 29 Ki kamaghsua, bizir kam gin otoghti, ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki. Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar otivamin dughiamin, ki an

gun ia migei. **30** “Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egħa a datirighin izi. Kamaghin amizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikiman kogham. **31** Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba kamaghin fogħ, ki bar Afeziam gifonge, ezi bizir Afeziam na mikemezibara ki dagħ ami. Ia dikavigh danganir kam ategħ, e mangam.”

15 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarizimin min iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim. **2** Ezi nan agharir ber puvatiziba, Afeziam vagħavagħa dar għora da makuri. Egħa agharir oviziba itiba, Afeziam vagħavagħa a dar għora da otefi. A ghaze, da zuegh iki, egh gin biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin an adar għori. **3** Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganidi, a ia gamima ia zue. **4** Ia nan porogh, egħti ki ian porogħam. Ezi wainin ikarizimin agharim, a ikarizimin porogħan kogħiva, egh a ban kogħam. Kamaghira, ia nan porogħan kogħ, ia uagħan ban kogħam. **5** “Ki uabi ki wainin ikarizim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan porozi ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategħ, ia bizitam damighan kogħam. **6** Egħti gumazitam nan porogħan kogħ, egh a mati wainin ikarizimin agharim me a makunizi a misinghi. Egħa me agharir kaba akuva da isava avim mikira egħa dagħ aboi. **7** “Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, egħti ia uan ifongiamin bizitam bagħ azangam, egħti biziba ia mikemezi mogħin otivam. **8** Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kamaghin ia nan suren gumazibar min ikiam. Egħti tuavir kamin nan Afeziam ziar ekiam iniam. **9** “Afeziam

bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam. **10** Ki uan Afeziamin Akar Gavgavibar gin zui, egha an porozi a na gifongezi moghin, ia uaghan nan Akar Gavgavibar gin mangiva nan poroghti, ki ia gifuegh mamaghira ikiam. **11** “Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir averiabagh izivagham. Kamaghin amizi, ki akar kabar ia mikeme. **12** Ki ia mikemezir Akar Gavgavimra kara: ki bar ia gifongezi moghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh. **13** Gumazitam uan namakar aghuim gifuegh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uari ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira. **14** Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakar aghuibar iti. **15** E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, an adagh fozir puvati. Kamaghin amizi, ki ua ‘ingangarir gumaziba’ ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha ki ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki ‘namakar aghuiba’ ia garisi. **16** “Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Egha ki ingangarim ia ganidi, ia mangi biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningisi nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. **17** Kar nan Akar Gavgavim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.” **18** Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimin gumazamiziba ian apanim damuti, ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimin ike. **19** Ia nguazir kamin gumazamizibar min ikiti, nguazimin gumazamiziba uan adarazigh ifongezi moghin, ia gifongegham. Ezi ia

nguazir kamin gumamaziziba puvati. Ki ia misevegha gifa, ezi ia nguazir kamin araziba ataki. Kamaghin amizi, nguazimin gumamaziziba ian aghuagha ian apanim gami.

20 Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumaziba uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gamizi moghin, me uaghan pazi ia damuam. Egh me ti nan akam bareghai, me uaghan ian akam baragham. **21** Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam. **22** Ezi ki ti izeghan kogha akam me ganingizir puvatizi, ezi ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati. **23** Gumazir nan aghuagha nan apanim gamim, a uaghan nan Afeziamin aghuagha an apanim gami. **24** Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazitam faragha amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan apanim gami.

25 Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, ‘Gumamaziziba pura nan apanim gami.’ Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me nan apanim gami.

26 “Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, an Afeziam ko iti. A guizbangira migeir Duam, an Afeziam ko ikegh izam. A iziva deravira nan araziba ko ingangaribar gun mikimam. **27** Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin. Kamaghin, ia uaghan nan gun mikimam.

16 “Ezi ki kamaghsua, ia uan nighnizir gavgavim ataghiraghan marki, kamaghin amizi, ki bizir kamin ia mikeme. **2** Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam iziti, gumaziba ia misoghti ia arimighiram, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami. **3** Me Afeziam gifozir puvatigha, uaghan na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam. **4** Ki kamaghsua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin amizi, bizir otivamin kaba, ki datirighin dar gun ia mikemegha gifa.” Egha Iesus kamaghin migei, “Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati. **5** Egha datirighin Afeziar na amadazi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, ‘Ni managh zui?’ **6** Ki akar kamin ia mikemezi, ian naviba datirighin bar osemi. **7** Ezi ki guizbangira ia migei, ki ian akurvaghasa ia ategha zui. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia bagh izeghan kogham. Ki mangigh ia bagh anemangam. **8** Eghti a iziva nguazir kamin gumazamizibar amuti me arazir kuramin mingarim ko arazir aghuimin mingarim ko Godin kotiamin mingarim gifogham. **9** Arazir kuramin mingarim, a kamakin, me nighnizir gavgavim nan itir puvati. **10** Arazir aghuimin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagh mangighi, ia ua nan ganighan kogham. **11** Godin kotiamin mingarim, a kamakin, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamin aven a tuisigha givagha ghaze, a ivezir kuram inigh aremegham. **12** “Ki ia mikimamin akar aviriba iti,

ezi datirighin ian nighniziba bar izifa, eghti ia bar da bareghan kogham. **13** Ezi Godin Duam, a guizin akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar amuti ia guizin akaba bar dagh fogham. A uabi uan nighnizimin akatam mikemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun mikimam. Egh a bizir gin otivamibar gun ia mikimam. **14** A nan akam inighiva an gun ia mikimam. Egh arazir kamin a nan ziar ekiam ko nan gavgavim, ian akagham. **15** Afeziamin biziba da bar nan biziba. Kamaghin amizi, ki kamaghin ia mikeme, an Duam nan akam inighiva an gun ia mikimam.” **16** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar bar ovezimin ia ua nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimin gin ia ua nan ganam.” **17** Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uariv gei, “Akar a migeir kamin mingarim manmaghin ghu? A ghaze, ‘Dughiar bar ovezimin ia nan ganighan kogham. Egha uaghan ghaze, dughiar otevimin gin ia ua nan ganam.’ Egha uaghan ghaze, ‘Bizir kamin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagha zui.’” **18** Egha me migia ghuavira iti, “Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kamin mingarim gifozir puvati.” **19** Ezi Iesus fo, me an azangsighasa, ezi a me migia ghaze, “Ia ti tintinibar akar ki mikemezir kamin mingarim bagha azangsis? Ki kamaghin migei, ‘Dughiar ovezimin ia nan ganighan kogham. Egh gin dughiar otevimin ia uan nan ganam.’ Ia ti bizir kam bagha azai, o? **20** Ki bar guizbangira ia migei, ia puviram aziva arangam. Eghti nguazimin gumazamiziba bar akuegham. Ian naviba osemegham. Eghti ian navir osimtizir kam raghirighiti,

navir agorogem otogham. **21** Amizim borim batasava amuava, a fo, a mizazim iniamin dughiam otogha gifa. Kamaghin an osemi. Egha an otegha givagha, a ua mizazir kam ginighnizir puvati. An borim nguazimin otogha gifa, kamaghin amizi, a bar akonge. **22** Ezi kamaghira, ia datirighin naviba osemi. Eghti ki ua ian ganti, ian naviba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger kam batueghan kogham. **23** Eghti dughiar kamin ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Ki guizbangira ia migei, ia bizitam bagh nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. **24** Ia fomira ikegha iza datirighin, ia nan ziamin bizitam iniasa azarazir puvati. Ia azangsigh biziba iniam, eghti agorogem bar ian navibagh izivagham.” **25** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki akar isin zuimin akar kabar ia gami. Ki gin ua akar isin zuitam ia mikemeghan kogham. Puvati. Ki bighivira ia mikimiva, egh Afeziamin gun ia mikimam. **26** Ia dughiar kamin nan ziamin azangsigham. Ki kamaghin migeir puvati, ki ia bagh Afeziamin ko mikimam. Puvati. **27** Afeziam a uabi ia gifonge. Ia a gifongegha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegha ize. Kamaghin a ia gifonge. **28** Guizbangira, ki fomira Afeziam ko ikegha nguazimin ize. Egh datirighin ki ua nguazim ategh uam Afeziam bagh mangam.” **29** Ezi an suren gumaziba kamaghin migei, “Are, ni datirighin bighavira migei, egh akar isin zuibav geir puvati. **30** Ezi e datirighin fo, ni biziba bar dagh fo. Gumazitam bizitam bagh nin azangasa nighnisi, ni an nighnizim gifogha gifa. Ni an azangsizim bagha mizuai puvati. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim ikia ghaze, ni God ko ikegha ize.”

31 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia datirighin nighnizir gavgavim iti, o? **32** Ia oragh. Dughiam a roghira izi, egha a izegha gifa, eghti me vaghvagh ian agintighi ia tintinibar uan nguibabar mangam. Egh ia na ateghti ki uabira ikiam. Ezi Afeziam na ko iti, kamaghin ki bar uabira ikeghan kogham. **33** Ia nan poroghiv ikiva egh ia navir amirizim ikiasa ki ifonge. Kamaghsua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kamin ikiti, osimtiziba ia bativam. Eghti ian naviba gavgavigh iki! Ki nguazir kamin gavgavim dikabiragha anegifa!”

17 Egha Iesus suren gumazibav kemegha givagha, kogha overiamin gara, kamaghin migei, “Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin Otarim ziar ekiam ni daningisi, kamaghin ni datirighin ziar ekiam uan Otarim daningigh.

2 Kamaghin ami, ni gavgavim a ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a ikirimirir aghuim gumazamizir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumazamiziba bar men dapanimin ikiasa anemisefe. (aiōnios g166) **3** Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumazamizir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni uabira ni guizbangin God. Egha me Krai Iesus gifo, ni anemadazi a ize. (aiōnios

g166) **4** “Ki nin ziar ekiam ko gavgavim nguazir kamin gumazamizibar akagha gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa. **5** Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi datirighin ni uan damazimin, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge. **6** “Ki nin ziar ekiam isa nguazir kamin gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin

gumamaziziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira
 nin akam baragha an gin zui. 7 Egha me datirighin fo,
 bizir ni na ganingiziba, da bar nin ize. 8 Ezi akar ni na
 ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha
 me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegha, egha
 ki ize. Egha me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo,
 ni na amadazi ki ize. 9 “Ki me bagha ni ko migei. Ki
 bar nguazimin gumamaziziba bagha ni ko migeir pu. Ki
 fo, gumamazizir ni na ganingizir kaba, me nin adarasi.
 Kamaghin amizi, ki me bagha ni ko migei. 10 Ezi nan
 gumamaziziba, me nin adarasi. Ezi nin gumamaziziba,
 me nan adarasi. Ezi gumamaziziba nan gumamazizir
 kabar gari, me nan ziar ekiam gifo. 11 “Ki datirighin ni
 bagh izam, egh ki ua nguazimin ikian kogham. Ezi me
 nguazimin ikiavira iti. Ezi Afeziam, ni bar zue ezi tav nin
 min itir puvati! Ki kamaghsua, me uari inigh navir vamira
 iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti mokin. Bizir kam
 bagha, ni uan ziamin gavgavimin deravira men gan. Kar
 ziar ni na ganingizim. 12 Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nin
 ziamin gavgavimin men gari. Kar ziar ni na ganingizim.
 Ki bar deravira men garima men tav ovengezir puvati. Ezi
 gumazir ovengamim, a uabiram ovengam. Ki kamaghsua,
 nin Akinafarimin itir akam guizbangira otivam, kamaghin
 gumazir kam ovengam. 13 “Ki datirighin ni bagha izi. Ki
 kamaghin ifonge, nan agorogem men navibagh izivagh
 ikiam. Kamaghin, dughiar ki nguazimin itim, ki akar kabav
 keme. 14 “Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki nguazir kamin
 gumazim puvati. Ezi kamaghira, nan gumamaziziba me
 nguazir kamin gumamaziziba puvati. Kamaghin amizima,

nguazir kamin gumamaziziba men aghuagha men apanim
 gami. **15** Ki, ni nguazir kamin me inigh azenan mangasa
 nin azangsizir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin azai,
 eghti Gumazir Kuram pazi me damuan kogham. **16** Ki
 uabi ki nguazir kamin gumazim puvati. Ezi kamaghira,
 me nguazir kamin gumamaziziba puvati. **17** Ezi nin
 akam a bar guizbangira, ezi ni uan akam damuti a men
 navir averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti
 me uari isi ni daningam. **18** Ni fomira na amadazi ezi
 ki izegha nguazir kamin gumamazizibar tongin iti. Ezi
 kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha
 ghaze, me nguazir kamin gumamazizibar tongin ikiam.
19 Ki kamaghin ifonge, me bar guizbangira uari isi ni
 daningam. Bizir kam bagha ki men akurvaghasa, ki bar
 uabi isa ni ganingi. **20** “Ki gumazir kabara bagha God
 ko migeir puvati. Ki, gumamazizir men akam baragh
 nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki uaghan me bagha
 God ko migei. **21** Egha gumazir kaba bar navir vamira
 ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nin aven
 iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti
 nguazimin gumamaziziba nighnizir gavgavim iki egh
 fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki ghaze, me
 bar navir vamira iki. **22** Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira
 iti moghin, kamaghira me navir vamira ikiam. Bizir kam
 bagha, ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar kamra isa
 me ganingi. **23** Ki kamaghsua, nguazimin gumamaziziba
 fogh suam, ni na amadazi ki ize. Egh fogh suam, ni na
 gifongezi moghira ni nan adarazigh ifonge. Kamaghin
 ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamin me

guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge. **24** “Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimin ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gavgavimin ganasa ki ifonge. Dughiar nguazim tighar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gavgavim na ganingi. **25** “Ni Arazir Aghuibaram Amir Afeziam, nguazimin gumazamiziba ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ki ize. **26** Ki kamaghin ifonge, me igharaz darazigh ifongezir arazim inigham, mati ni na gifongezi mokin. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghin ki ni isa men aka, egh ki kamaghin damu mamaghira ikiam.”

18 Ezi Iesus kamaghin God ko mikemegha givagha, egha uan suren gumaziba ko me ghua Kidronin Zarim girigha vongin ghue. Ezi dipar kamin vongin azenir mam iti, ezi Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kamin aven ghue. **2** Dughiar aviribar Iesus uan suren gumaziba azenir kamin me batifi. Kamaghin Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim darighamim, a uaghan azenir kam gifo. **3** Egha a Romin midorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir polisin maba inigha me danganir kamin ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko midorozir biziba sara suigha zui. **4** Ezi Iesus bizir a bativamiba a bar dagh fo. Egha a sivagha men boroghira ghua kamaghin men azara, “Ia tina buri?” **5** Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Nasaretin gumazim Iesus buriasa izi.” Ezi Iesus me migia ghaze, “Kar kirara.” Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganidim, a me ko tughav iti. **6** Me Iesus barazi a kamaghin migei, “Kar kirara,” ezi

me ua ekuigha ghua nguazim gire. **7** Ezi Iesus ua men azara, “Ia tina buri?” Ezi me ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus.” **8** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, kar kirara. Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba ateghti me mangi.” **9** A kamaghsua an akar fomira mikemezim, an daghem otogham, “Ezi gumazir ni na ganingiziba, men tav ovengezir puvati.” Kamaghin an arazir kam gami. **10** Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mikirigha ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazim misogha, an kuarir guvimin itim atuzi, a iri. Ingangarir gumazir kamin ziam, Malkus. **11** Ezi Iesus Pita migei, “Ni sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Ni ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtizir kam inian kogham, o?” **12** Ezi Romin midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan polisin gumaziba, me Iesusin suighava benimin a ike. **13** Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafasin ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kamin ofa gamir gumazibar dapanim. **14** Egha Kaiafas, Judaba kamaghin me mikemezir gumazim, “Kamaghin a dera, gumazir vamira gumamazibar danganim inigh aremegham.” **15** Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusin gin zui. Ofa gamir gumazibar dapanim, a suren gumazir kam gifo, kamaghin amizi, a Iesusin gin ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. **16** Ezi Pita azenan ikia tiar akamin boroghira tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamin garim mikemegha, Pita inigha aven zui. **17** Ezi amizir tiar akamin garim a kamaghin Pitan

azara, “Ni ti uaghan gumazir kamin suren gumazim?” Ezi Pita ghaze, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.” **18** Ezi danganim bar orange. Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba ko polisin gumaziba me avir mam ati. Egha me avimin fiava an min tuivighav iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimin fia iti. **19** Ezi dughiar kamin ofa gamir gumazibar dapanim, a Iesusin suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesusin azangisi. **20** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki gumazamiziba azenara me mikeme. Egha ki zurara God ko migeir dipeniba ko Godin Dipenimin aven gumazamizibar sure gami. Kar danganir Judaba bar uari akuviba. Ki modogha akatam mikemezir puvati. **21** Ezi manmagh amizi ni nan azangisi? Ni gumazamizir akar kam baraghizibar azangisigh. Me ki mikemezir akam gifo.” **22** Iesus kamaghin migeima ezi polisin gumazir mam tughav ikia, egha an an guam a misuegha kamaghin migei, “Ni kamaghin ofa gamir gumazibar dapanimin akam ikaragha ghaze, kar ti arazir aghuim, o?” **23** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki akar kuratam mikemeghti, ni deravira akar ki mikemezimin gun mikim. Eghti ki migirigiar aghuim damighti, ezi ni tizim bagha na apese?” **24** Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazibar dapanim Kaiafas bagha anemada. Egha me Iesus ikezir benim firizir puvati. **25** Saimon Pita tughav ikia egha avimin fii. Ezi me kamaghin an azara, “Ni ti uaghan an suren gumazir mam?” Ezi a kamaghin migei, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.” **26** Ezi ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim

atuzir gumazimin adarazir mav. A ghaze, “Ki ti nin gani, ni Iesus ko azenimin aven ikes?” **27** Ezi Pita ua kamaghin migei, “Puvati.” Ezi dughiar kamra tuarim ake. **28** Egħa Judaba Iesus inigha Kaiafasin dipenim ategħa an akua gavmanin dapanir ekiamin dipenimin zui. Ka bar mizaraghara. Egħa me ghaze, “E Godin damazimin mizeghiva, egħ e God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiamin asizim amegħan kogħam.” Kamaghin amizi, me uari gavman dapanir ekiamin dipenimin aven ghuzir puvati. **29** Me azenan iti, ezi Pailat me bagħa izegħa kamaghin men azara, “Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?” **30** Ezi me kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “An arazir kuram gamir puvatizi, e ni bagħa a inigha izegħan kogħai.” **31** Ezi Pailat kamaghin me migei, “Kamaghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagh isin a tuisigh.” Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “E gumazitam puram a misuegħti an aremegħan kogħam.” **32** (Iesus fomira uan ovengamin arazim migei. A kamaghsua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.) **33** Ezi Pailat uamategħa gavmanin dipenimin aven ghua, Iesusin diazima a izi. Ezi a kamaghin an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?” **34** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Ni uabi nighnigha akar kam gami, o gumazir igħarazitam nan gun ni mikeme?” **35** Ezi Pailat kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Manmagħin ami? Ni ghaze, ki ti Judabar mav o? Nin adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagħa ize. Ni bizir tizim gami?” **36** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ghaze,

“Ki nguazir kamin atrivim puvati. Ki nguazir kamin atrivimin ikiai, kamaghin nan ingangarir gumaziba na bagha misoghai, egha tav na isa Judabar agharim gatighan koghai. Ezi ki nguazir kamin atrivibar min ingarir puvati.”

37 Ezi Pailat an azara, “Ezi ni guizbangira atrivir mam, o?” Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Atrivimin migirigiar kam, kar nin akamra. Amebam na batezi ki nguazir kamin ingangarir vamira damuasa ize. Ingangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Ezi gumazamizir guizin akamin gin mangamiba, me nan akam barasi.” **38** Ezi Pailat an azara, “Guizin akam, a bar bizir tizimra?” Pailat mikemegha givagha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghin me migei, “Ki an arazir kuratam batozir puvati. **39** Egha, arazir ki gin zuir kam, ia a gifo. Azeniba bar, God Israelia Gitazir Dughiabar, ki ian arazimin gin ghua gumazir vamira kalabusin a isa azenim garisi. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?” **40** Ezi me kamaghin dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra firigh!” (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi.)

19 Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi.

2 Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar agheviri mam a garu. **3** Egha me an boroghira izegha a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” Egha me kamaghin migiava an guam apezavira iti. **4** Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghin gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki a inigh ia bagh azenan izam, eghti ia fogham, ki an arazir kuratamin apizir

puvati.” 5 Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimin ingarizim, an an dapanimin ikiavira iti. Ezi korotiar agheviri kam, a uaghan an ikiavira iti. Ezi Pailat me migei, “Ia gan, gumazir kam a kara.” 6 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko polisin gumaziba an ganigha kamaghin dei, “A isi ter ighuvimin a gafugh! A isi ter ighuvimin a gafugh!” Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia uari a inighiva egh ter ighuvimin a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamin apizir puvati.” 7 Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “A uabi ghaze ‘Ki Godin Otarim.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghin migei, gumazir kamaghin migeim, an aremegham.” 8 Ezi Pailat akar kam baregha bar atiatingi. 9 Egha a ua ghua gavmanin dipenimin aven ghugha, kamaghin Iesusin azai, “Ni nguibar manamin ikegha ize?” Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati. 10 Ezi Pailat a migei, “Manmaghin amizi ni nan akam ikarvaghan aghua? Ki ni firighamin gavgavim iti, egha uaghan ni isi ter ighuvim gafughamin gavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam gifozir puvati?” 11 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Godin pin itim, a gavgavim ni ganingizir puvatizi, ni na dikabinamin gavgaviba puvatighai. Ezi gumazir na isa nin agharim gatizim, an arazir kuramin osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a gafira.” 12 Pailat akar kam baregha Iesus ateghti a mangasa tuaviba buri. Ezi Judaba kamaghin dei, “Ni gumazir kam ateghti a mangiti, ni Sisarin namakam puvati. Guizbangira, gumazim uabira uabi migia ghaze, an atrivim, a Sisarin apanim.” 13 Pailat akar kam baregha, Iesusin akua azenan ghu. Egha a jasin

dabirabim gaperaghav iti, danganir kam, me “Dagiar Azuarim,” a garisi. (Hibrun akam me ghaze, “Gabata.”)

14 Ezi dughiar kam a dughiar me God Israelia Gitazir Dughiamin isam bagh daghebar amu bizibar kiramim. Kar aruer arizim. Ezi Pailat Judabav gei, “Ia ganigh! Ian Atrivim kara.” **15** Ezi me kamaghin dei, “A batokegh! A batueghti a mangi! A isi ter ighuvimin a gafugh!” Ezi Pailat men azara, “Ia ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimin a gafugham?” Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E atrivir igharaziba puvati. Sisar bar uabira!” **16** Kamaghin amizi, Pailat Iesus isa, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati. Ezi me Iesus inigha zui. **17** Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, nguibar ekiam ategha danganir mamın zui, an ziam “Dapanir Agharir Danganim.” (Hibrun akam me ghaze, “Golgota.”) **18** Ezi danganir kamin me a isa ter ighuvimin anegura. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi Iesus aningin torimin iti. **19** Ezi Pailat uaghan me migeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, “Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim.” **20** Me ziar kam, Hibrun akam ko Romin akam ko Grighin akamin, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghin amizi, Judan avirim izava osizirir kamin gara egha a dibori. **21** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin Pailat migei, “Ni kamaghin osiran marki, ‘Judan Atrivim.’ Bar marki. Ni kamaghin osirigh, ‘Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.’” **22** Ezi Pailat kamaghin men akam

ikaragha ghaze, “Marki. Akar ki osirigha givazim, a kamaghira iki.” **23** Midorozir gumaziba ter ighuvimin Iesus gafugha givagha, gin me an korotiaba inigha 4plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamira vamira isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghin gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingarigha, isamizir puvati. **24** Egha midorozir gumaziba kamaghin uarira uariv gei, “E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikararang fogham tina a iniam.” Godin Akinafarimin itir akar mam kamaghin migei, “Me nan korotiaba tuiragh uarira uari daningam. Egh me satu gikararangiva gumazim amiseveghti a nan korotiar ruarim iniam.” Ezi akar kam guizbangira otoghasa, kamaghin arazir kamra midorozir gumaziba a gami. **25** Ezi Iesusin amebam ko, an amebamin afumim ko, Klopasin amuim Maria ko, Makdalan nguibamin amizim Maria, me bar an ter ighuvimin boroghira tuivighav iti. **26** Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti. Ezi a kamaghin uan amebam migei, “Amizim, gumazir kam datirighin, a nin otarim.” **27** Egha a kamaghin suren gumazir kam migei, “Amizir kam, a datirighin nin amebam.” Ezi dughiar kamin ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimin ghugha an gara uan amebamin min a gami. **28** Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighin bar gifa. Egha a kamaghin migei, “Nan kuarim nan piri.” Godin Akinafarimin itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghin an akar kam gami. **29** Ezi miner mam wainin afangtizim an ikia roghira iti. Ezi me

dipamın suizir bizim inigha wainin dipam garu. Ezi wain a gizivazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusin akam darighasa an amadi. **30** Ezi Iesus wainin kam amegha givagha, kamaghin migei, “A datirighin gifa.” Egha a dapanim aviragha uan duam sue. **31** Kar dughiar me Sabat bagha bizibar kirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizi, Judaba gumazir kuaba dughiar kamin ter ighuvibar ikian me aghua. Egha me kamaghin Pailatin azangsigha ghaze, a men amamangatighi me ter ighuvibar itir gumazibar suer agharibav sogh da apirighi, me zuamiram aremeghti me men kuaba adeghezighiram. **32** Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamin suer agharimning misogha aning apirigha, egha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogha aning apiri. **33** Egha me iza Iesusin garima an aremegha gifa. Kamaghin amizima me an suer agharimning apirizir puvati. **34** Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire. **35** (Ki, Jon, ki gumazir bizir kamin ganizim, ki kamaghin ifonge, ia bizir kam gifoghiva nighnizir gavgavim an ikiam. Kamaghin ki an gun ia migei. Akar ki gun migeir kam, a guizbangira. Ki uabi fo, ki guizbangira migei.) **36** Godin Akinafarimin itir akar mam, a kamakin, “Me an agharitam apirighan kogham.” God kamaghsua, akar kam guizbangiram otogham, ezi kamaghin bizir kam oto. **37** Ezi akar igharazir mam Godin Akinafarimin iti, a kamakin, “Gumazir me afuzimin ruazim, me an ganam.” **38** Ezi gin Arimatean nguibamin gumazim Josep ghua Iesusin kuam iniasa Pailatin azangsisi. Josep a

Iesusin suren gumazir mam, egħa a Judabar atiatigha, uan nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangatizi, a ghua Iesusin kuam ini. **39** Ezi Nikodemus, gumazir faragħa dimagarimin Iesusin ganizim, a uagħan ize. Egħa borer mughuriar aghuir maba inigha ize, me temer pumuningin borem inigha aning veregħa, borer kam gami. Ezi borer kamın osımtızim 30 kilogremın ghu. **40** Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusin kuam inigha borer kam an kuam gagħui. Egħa inir aghuimin an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami mokin. **41** Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvimin anegurazir danganir kamın boroghıra, azenir mam iti. Egħa azenir kamın mozir igiar mam iti, me dagiar mozir kamın, faragħa gumazitamin kuatam afazir puvati. **42** Kar dughiar Judaba Sabatin dughiam bagħ bizibar kiramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganimın boroghıra iti. Kamaghın amizi, aning Iesusin kuam inigha ghua mozir kamın aneti.

20 Ezi Sanden bar mizaraghara, aminim mitateghavira iti, ezi Makdalan nguibamin amizim Maria, a mozimin ghu. Egħa a garima mozimin tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati. **2** Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir Iesus bar ifongezim bagħa ivegħa ghua kamaghın aning migei, “Me Ekiamın kuam mozimin a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti.” **3** Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategħa mozimin zui. **4** Aning virara ivegħa ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragħa, faragħa mozimin oto. **5** Egħa an aviragħa mozimin aven inir aghuir me Iesusin kuam avarazir kabar gara, egħa aven ghuzir puvati. **6** Ezi Saimon

Pita an gin ghua, mozimin averiamin ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti. 7 Egha a inir igharazir mamin garima a uaghan iti, kar inir me Iesusin dapanimin ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon ghaze, me ti a rigħa igharagħa aneti. 8 Ezi suren gumazir igharazir faragħa mozimin otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha nighnizir gavgavim iti. 9 (Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam ghaze, Iesus mozimin ua dikavigham. Ezi dughiar kamin aning akar kam tighar deraghvira a gifogham.) 10 Egha suren gumazimning uamategha dipenimin ghu. 11 Ezi Maria mozimin azenan tughav ikia azi. Egha aziavira ikia aviragħa mozimin averiamin gari. 12 Egha a enselin pumuningin garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusin kuam faragħa ikezimin aperaghav iti. Egha mam an dapanim ikezir naghin aperazi, mam an suemning ikezir naghin apera. 13 Egha aning kamaghin Marian azai, “Amizim, ni manmaghsuava azi?” Ezi a kamaghin aning migei, “Me nan Ekiamin kuam inigha ghu, ezi ki fozir puvati, me managh aneti.” 14 A kamaghin mikemegħa, ragħa garima, Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, kar Iesus. 15 Ezi Iesus kamaghin an azara, “Amizim, ni manmaghsuava azi? Ni tina buri?” Ezi Maria ghaze, kar ti azenimin garir gumazim, egha a kamaghin Iesus migei, “Gumazir aruam, ni an kuam inigh mangighiva, egh danganir ni an atizimin gun na mikemegħ. Egħti ki mangiva a iniam.” 16 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Maria!” Ezi Maria ragħa kamaghin Hibrun akamin a migei, “Rabonai.” Akar kamin mingarim a kamakin, “Tisa.” 17

Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki tighar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghin ni nan suiraghiv ikian marki. Ni nan aveghbuaba bagh mangiva kamaghin me mikim, ki e uan Afeziam bagha uamategha ghuavanadi. A nan God, ko uaghan ian God.” **18** Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghin me migei, “Ki Ekiamin ganigha gifa.” Egha an akar Iesus a mikemezimin gun me migei. **19** Sanden guaratizimin aminim pirigha givazi, suren gumaziba Judabar atiatigha dipenir me itim, me pamten an tiar akaba ase. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tugha, kamaghin me migei, “Ian naviba amiragh iki.” **20** A kamaghin migia, uan duar torir dafarimningin itimning ko duar ivir vuemin itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamin ganigha me bar akonge. **21** Ezi Iesus ua me migei, “Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui.” **22** A kamaghin migia, egha uan aminim men a giveragha, men amada, egha kamaghin me migei, “Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh. **23** Egh ia gumazamizibar arazir kuraba gin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba gin amadaghti, da puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba gin amadaghan koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam.” **24** Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim. **25** Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas migei, “E Ekiamin ganigha gifa.” Ezi Tomas kamaghin me migei, “Ki an duar torir me an dafarimning gafuzimingin ganighan koghiva, egh ki uan dafar puzim an duar torimning

datighan kogh, egh uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham.” 26 Ezi 7plan dughiaba givazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me migei, “Ian naviba amiragh iki.” 27 Egha a kamaghin Tomas migei, “Ni uan dafar puzimin kagh suiragh, egh nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki.” 28 Ezi Tomas kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni nan Ekiam. Ni nan God.” 29 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan ganigha givagha, nighnizir gavgavim nan iti, a? Gumazir nan ganizir puvatiziba, egha nighnizir gavgavim nan iti, gumazir kaba bar akongegh.” 30 Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamin da osirizir puvati. 31 Ezi akar ki osirizir kam, ki kamaghsua, ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamaghsua, akinafarir kam an osiri.

21 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Dipar Akaremin boroghin, uabi isa ua uan suren gumazibar aka. Galilin Dipar Akaremin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto. 2 Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim) ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim) ko Sebedin otarir

pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti. **3** Egha Saimon Pita kamaghin me migei, “Ki osiriba burisi mangam.” Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha me dikavigha botin mamin ghuavanabogha me zui. Ezi dimagarir kamin me osirir taba inizir puvati. **4** Ezi bar mizaraghara, aruem ovirima, me gumazir mamin garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus. **5** Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba, ia osiritaba iniz, o?” Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati.” **6** Ezi a kamaghin me migei, “Ia ivem inigh, botin agharir guvimin amadaghan anakunigh, egh ia osiritaba iniam.” Ezi me ivem akunizi, osirir bar avirim ivem gizivazi, me a gekuigh anangan ibura. **7** Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita faragha ingarasava uan korotiar aruzim sue. Egha a kamaghin oraki, “Kar Ekiamra,” egha korotiam uam anerugha uabi ikegha, dipam uabi akunigha egha dipamin ghua dadarimin oto. **8** Ezi suren gumazir igharaziba botin mam inigha ghua, osiriba sara ivem amikirigha dadarimin zui. Me saghon itir puvati, me 100 mitan dipar dadarimin boroghira iti. **9** Ezi me iza dadarimin otogha givagha, me avir mamin garima osiri maba avim gisin iti. Ezi bretin maba sara iti. **10** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Osirir ia datirighin iniziba, ia taba inigh izi.” **11** Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha, egha ivem a mikirigha dipar dadarimin ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153plan osiriba. Osiriba bar avirasemezi ivem akariaghirizir puvati. **12** Ezi Iesus kamaghin me migei,

“Ia izi dami.” Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Ekiamra. **13** Ezi Iesus avimin boroghira ghua bret inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi. **14** Dughiar Iesus mozimin dikavizimin gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka. **15** Iesus uan suren gumaziba ko amegha givagha, Iesus kamaghin Saimon Pitan azai, “Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?” Ezi Pita ghaze, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.” Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipin nguzibar min men akurvagh deraghvira men gan.” **16** Ezi Iesus uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?” Ezi Pita a ikara, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.” Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akurvagh deraghvira men gan.” **17** Egha dughiar mikezimin uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?” Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar mikezim uam an azaragha ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge.” Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akurvagh deraghvira men gan. **18** Ki guizbangira ni migei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Egh ni ghurighamin dughiam, ni uan agharimning feghti, gumazir igharazim ni gikegh ni inigh danganir ni mangasa ifongezir puvatizimin mangam.” **19** (Iesus migirigiar kam migia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God

daningam.) Egha a kamaghin Pita migei, “Ni nan gin izi.” **20** Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kamin garima, an aningin gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghira anetigha, kamaghin an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darigham? **21** Ezi Pita an ganigha kamaghin Iesus azara, “Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?” **22** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati. Ni nan gin izi.” **23** Kamaghin amizi, akar kam tintinibar arui, ezi gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, “Suren gumazir kam an aremeghan kogham.” Ezi Iesus guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati.” **24** Kar suren gumazir kamra, a datirighin bizir kabar gun mikemegha, an akar kaba osiri. E datirighin fo, akar a gun mikemezir kaba, da guizbangira. **25** Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vaghvagha bizir kabar akinafariba osirighai, nguazir kamin akinafarir kabar arighamin danganiba bar puvatigham.

Aposel

1 Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimin, ki Iesus amizir biziba ko, a gumazamizibar sure gamiziba bar, ada osiri. Dughiar kamin Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamin ghuavanabozir dughiamin tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamin mangasa, aposelba miseveghe Godin Duamin gavgavimin ingangarir akabar me migei. **3** A faragha mizaziba inigha aremeghe ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamin mangasava amua uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar fo, a ua dikavigha iti. Ezi 40plan dughiaaba, dughiar kamin aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migei. **4** Dughiar mamin a me ko ikia, apava migirigiar gavgavir kam me ganingi, “Ia Jerusalem nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ki an gun ia mikemezi, ia a baraki. Ia a bagh iki. **5** Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham.” **6** Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, “Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?” **7** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Biziba otivamin dughiaaba, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim puvati. **8** Godin Duam izighiri ia gizivaghti, ia an gavgavim iniam. Eghti bizir ia ganigha foziba, ia Jerusalem nguibar ekiamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko,

Samarian Distrik ko, nguazir kamin danganiba bar, me geghanam.” **9** Ezi Iesus kamaghin mikemegha givazi, an aposelba garavira itima God anesiarafazima a Godin Nguibamin ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo. **10** A ghuavanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arugha bemira men min tu. **11** Egha aning kamaghin me migei, “Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir kam Iesus, God a inizi a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizi a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamategham.” **12** Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ategha ua Jerusalem zui. Olivin Mighsiam kam Jerusalem boroghira ikia an ruarim 1 kilomitan mirara ghu. **13** Egha me otivigha, ghurir pin itir me zurara itimin ghuavanabo. Men ziabar kara: Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Bartolomyu ko Matyu, Jems, Alfiusin otarim, ko Saimon a Selotbar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim. **14** Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko migei. Ezi amizir maba ko, Iesusin amebam Maria ko Iesusin doziba uakan. **15** Dughiar kabar aven Pita nighnizir gavgavim Iesusin itir darazir tongin tu. (Men avirimin dibobonim 120.) **16** Egha kamaghin migei, “Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimin aven iti. Akar kam a Judasin migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin Devit mikemezi moghira otogha gifa. **17** Judas fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami.” **18** (Ivezir Judas uan arazir kuramin

inizim, a nguazir mam givese. Egha nguazir kamin a uabi ekunigha aremegha an mikarzim afoaraghiri, ezi an muriaba bar azenim gire. **19** Kamaghin amizi, Jerusalem in itir darazi bar moghira bizir kam baregha, nguazir kam uan akamin ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamakin, “Ghuzimin Nguazim.”) **20** Egha Pita ua kamaghin migia ghaze, “Godin Akinafarimin itir Onger Akabar aven osizirir kam iti, ‘An danganim pura iki, tav an danganim inian marki.’ “Egha a uaghan ghaze, ‘A gumazir dapanim, eghti igharaz tav an danganim ini.’ **21** “Kamaghin amizi, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Ekiam Iesus ko aruizir gumazitam amisivam. **22** Dughiar Jon gumazamiziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus inizi an e ategha ghuavanabozir dughiamin tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam amisivam. Gumazir kam Iesusin garima, a ua dikafi. An e ko migirigiar kamin gun akam akunam.” **23** Egha me gumazir pumuningin ziamning diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Jastus) ko Matias. **24** Egha me God ko migei, “Ekiam, gumazamizibar navir averiaba, ni bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningin tav amiseveghti, an aposelin ingangarim bagh Judasin danganim iniam. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganir ikiamimin ghu.” **26** Egha me dagiaba aningin ziamning osirigha torim gatigha aning givazvasi. Ezi dagiar Matiasin ziam isin itim faragha azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11plan aposelbar tongin aneti.

2 Ezi Pentikosin Dughiar Ekiam otozima, nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar moghira uari

akuvagha danganir vamiran iti. **2** Ezi zuamira niginir
 mam Godin Nguibamin ikegha izaghira mati aminir
 gavgavim izi. Egha dipenir me apiaghav itim bar a
 gizivagha anevara. **3** Egha me garima bizir mam mati avir
 mizariaba biaghira vaghvagha men dapanir siriabagh
 apiaghiri. **4** Ezi Godin Duam bar moghira me gizivagha,
 gavgavim me ganiga me gamima, me nguibar igharazibar
 akabav gei. **5** Ezi Judan gumazamizir Godin apengan
 itir maba, me nguazimin itir kantriba bar dar ikegha
 izegha datirighin Jerusalemin iti. **6** Egha me niginir kam
 baregha iza bar uari akuvaghava, vaghvagha orazima
 gumazamiziba men nguibabar akabav gei. Kamaghin
 amizi, me digavir kuram gamua okam nighnisi. **7** Egha me
 digavir kuram gamigha azangsis, "Gumazamizir migeir
 kaba, me bar Galilin gumazamizibara! **8** Ezi manmaghin
 amizi, e vaghvagha me barazi me en nguibabar akabav
 gei? **9** En marazi Partian kantri ko Midian kantri ko
 Elamin kantribar ize. Ezi marazi Mesopotemian Distirighin
 ize. Ezi marazi Judian Distrik ko Kapadosian Provins ko,
 Pontusin Provins ko, Esian Provinsin ize. **10** Ezi marazi
 Frigian Distrik ko Pamfilian Provinsin ize. Ezi marazi
 Isipin kantri, ko Libian Distirighin aven itir nguibar ekiam
 Sairinin boroghin ikegha ize. Ezi marazi Judan gumazir
 Romin nguibamin ikegha izeziba. Marazi Judaba, ezi
 marazi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Judan
 Arazibagh amua dar gin ghua, egha me uaghan, mati en
 marasi. **11** Ezi en marazi Kritin Arighatizim ko Arabian
 Distirighin gumazamiziba, e vaghvagha me barazima
 me en nguibabar akabar God amizir bizir ekiabar gun

migei!” 12 Ezi Judan gumamaziziba digavir kuram
 gamigha pura okam nighnigha uarir azangisi, “Kar bizir
 tizim?” 13 Ezi Judan gumamazizir maba dibovir akabav
 gia ghaze, “Me wainin dipar aviriba amegha ongani.” 14
 Ezi Pita 11plan aposelba ko tughav ikia, egha pamtem
 kamaghin gumamazizibav gei, “Ia Judaba ko Jerusalem
 itir gumamaziziba, ia bar deraghvira na baragh. Ki bizir
 otozir kamin gun ia mikemeghti, ia a gifogham. 15
 Gumamazizir kaba wainin dipamin onganizir puvati. Ia fo,
 kar 9 kloghin mizarazimra. 16 Bizir otozir kam, kar Godin
 akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezi moghin:
 17 “God kamaghin migia ghaze, Dughiar gin izamibar ki
 uan Duam gumamaziziba bar me gingegham. Eghti ian
 otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumamazizibar
 min mikimtima, ian gumazir igiaba irebabar min bizibar
 ganti, ian gumazir ghuriba irebabar ganam. 18 Dughiar
 kabar ki uaghan uan Duam isi, uan ingangarir gumaziba
 ko ingangarir amizibagh ingegham, eghti me Godin akam
 inigha izir gumamazizibar akabav kimam. 19 Eghti ki
 pin overiamin digavir kuram gamir araziba akakagh,
 egh nguazimin mirakelin arazibar amuam. Eghti ghuzim
 ko avim ko miturir dafam otogham. 20 Eghti aruem
 mitarmeghti, iakinim ghuzimin min otogham. Bizir kaba
 faragh otivighti, gin Ekiam Izamin Dughiam otogham.
 Dughiar kamin Ekiam uan gavgavim ko angazangarim sara
 izam. 21 Eghti Ekiamin ziamin dimamin adarasi, a men
 akurvagham.’ 22 “Israelin gumamaziziba, ia migirigiar
 kam baragh. Nasaretin Iesus, God ia bagha anemadagha
 gavgavim a ganingizi, a ian tongin ingangarir gavgavir

ekiaba ko mirakelin gavgavibagh amizi, da otivizi ia dar ganigha uari fo. **23** God uan ifongiamin gin ghua ia bagha fomira nighnizir mam gamigha, uan Otarim isa ian agharim gati. Ezi ia gumazir kurabar agharimin, a isa ter ighuvimin a gafuzi, an areme. **24** Ovevem bar Iesusin suiraghan kogham. Kamaghin, God a gamizi a dikavigha ovevem in gavgavim ataki. **25** Devitin Onger Akabar Akinafarim kamaghin mikeme: “Ki Ekiamin garima a zurara bar nan boroghira iti. A bar roghira ikia gavgavim na ganidi. Kamaghin amizi, ki atiatiava agoir puvati. **26** Ni na ateghti, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikian kogham. Ni ua bagha inabazir gumazim aneteghtima, an inivafizim kurighan kogham. Kamaghin nan navir averiam bar akonge. Ezi ki migirigiar aghuibagh ami. God na damuamin bizir aghuiba, ki da bagha mizuai. (Hadēs g86) **28** Ikirimirir aghuarim iniamin tuavim, ni nan akagha gifa. Ni na ateghti ki ni ko ikiam, egh ni na damuti, ki bar akuegham.’ **29** “Nan adarasi, ki guizbangira ia migei, en ovavim Devit aremezi me anefa. Ezi an dagiar mozim datirighin e ko ikia kati. **30** Devit a Godin akam inigha izir gumazir mam, egha a fo, God migirigiar gavgavim a ganiga ghaze, ‘Nin atrivir danganimin ki nin ovavitam afagham.’ **31** God gin damuamin bizim, Devit a gifo, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krai, an aremegh ua dikavamin bizim migei. Egha ghaze, God aneteghtima a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikian kogham. Egh an inivafizim kurighan kogham. (Hadēs g86) **32** Ezi gumazir kam Iesus, God a gamizi a ua dikafi. Ezi e uari uan damazibar an ganigha, an gun migei. **33** Ezi

Iesus ghuana bogha uan Afeziam Godin agharir guvim gaperaghav ikia a da gavgavim isi. Ezi an Afeziam a mikemezi moghin uan Duam Iesus ganingi. Ezi datirighin ia oragha garir bizir kaba, Iesus uabi dagh ami. **34** Devit Iesusin min Godin Nguibamin ghuzir puvati. Egha a kamaghin migei: “Ekiam kamaghin nan Ekiam migia ghaze, “Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, **35** ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti, me nin dagarimningin apengan ikiam.” **36** “Kamaghin amizi, Israelia ia bar bizir kam gifo, ia misuegha ter ighuvimin gurazir Iesusin kam, God datirighin a gamizi an Ekiamin oto, a Kraiss, God Uam E Iniassa Misevezir Gumazim.” **37** Gumamaziziba Pitan akaba barazima, da men navibagh kuizi, me kamaghin Pita ko aposelin igharazibav gei, “En aveghbuaba, e manmaghin damuam?” **38** Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia bar navibagh iragh Kraiss Iesusin ziamin rueghti, a ian arazir kuraba gin amangiti, God uan Duam ia daningam. **39** God fomira akam akirigha ghaze, a uan Duam isi, ia ko, ian boriba ko, ian saghon itir darazi bar, a uan Duam ia daningam. God, en Ekiam, gumamazizir a diaziba, a uan Duam me daningam.” **40** Egha Pita migirigiar aviribar me gamua akar gavgavir maba sara me mikeme, “Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kamin gumamazizir kurar kabagh asighasigh uaghan ia gasighasighan kogham.” **41** Ezi gumamazizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar kamin God ua 3,000plan gumamazizir maba ua me inizi, me Kraissin adarazir aven ize. **42** Kraissin adarazi me aposelbar migirigiaba baragha, bizibar uarir akurvagha, uari isava

apava, God ko mikimasa bar ifonge. **43** Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami. Kamaghin gumazamizir aviriba digavir kuram gami. **44** Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira ikiava, bizir me itiba, me uarir akurvasi. **45** Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava, dagheba otevezibar akurvasi. **46** Dughiabar zurara, me Godin Dipenir avizimin uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera. **47** Egha me Godin ziam fema, gumazamizir igharaziba me bagha bar akonge. Ezi Ekiam dughiabar zurara gumazamiziba akurvaghavira iti. Kamaghin amizi, men dibobonim dughiabar ghuavanagavira iti.

3 Aruer mam, aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko migeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui. **2** Ezi gumazir navimin averara suemning ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar mamin anerisi, an ziam, Tiar Akar Bar Dirim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven zuibagh ginge. **3** Ezi a gari Pita ko Jon Godin Dipenimin aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge. **4** Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan ganigh!” **5** Ezi gumazim bizitam iniasa nighnigha, aningra gari. **6** Ezi Pita kamaghin migei, “Ki dagiaba puvati, bizir ki itim, ki ni daningasa. Nasaretin gumazim Krai Iesus, an ziamin, ni dikavigh daru!” **7** Egha Pita an dafarir guvimin suiragha a fe. Ezi an duiavaniba ko dagariba zuamira gavgafi. **8** Ezi a dikavigha uabi ekunigha maghiram arui. Egha a

Pita ko Jon sara Godin Dipenir avizibar aven aruava, pin uabi ekura, Godin ziam fe. **9** Ezi gumamaziziba bar an gari an arua Godin ziam fema, **10** me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar akar ziam, Tiar Akar Bar Dirimin apiav ikia, dagiaba bagha gumamazizibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato. **11** Ezi gumamaziziba akar kam baregha, digavir kuram gamigha, ivemara ghua gumazir kamin garima a Pita ko Jonin suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughav iti. Dipenir azuarir kamin ziam, Solomonin Azuarim. **12** Ezi Pita kamaghin ganigha, me migei, "Israelin gumamaziziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, gumazir kam gamizima an arui? Bar puvati. **13** Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a en inazir afeziabar God, a uan ingangarir gumazim Iesus bar a pirafa. Ia, an aremeghasa a isa apanibar dafarim gati. Egha dughiar Pailat anetaghiraghasa migeim, ia kamaghin migei, 'E tong a gifongezir puvati!' Egha akirim a gasara. **14** Ia Godin damazimin zuegha derazir gumazimin aghuaghava, gumazir kuram uari bagh anetaghiraghasa Pailat migei. A gumazibav sozi me ariaghirezir gumazim. **15** Ia gamizi ia angamira itir gumazim, ia a misoghezi an aremezi God a gamizi a ua dikafi. Ga uaning bizir kamin ganighava a gifogha an gun migei. **16** Ga Iesusin ziamin nighnizir gavgavim iti. Ezi Iesusin ziamin gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan nighnizir gavgavir kam

gamizi, nighnizir gavgavir kamra gumazir kam gamizi, a bar derazi, ia datirighin uari an gari. **17** “Ezi nan adarasi, ki kamaghin fo, ia uan gumazir dapaniba ko amizir arazim, ia a gifozi puvati. **18** Ezi God fomira an akam inigha izir gumaziba bar me mikemezi, me migia ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krais, mizazim iniam. Ezi God uan migirigiabagh amizi moghin dar dagheba otifi. **19** “Ia kamaghin ifueghtima, God ian arazir kuraba angarighi dughiar kabar Godin Duam iziva ian duaba avughsizim ko navir amirizim, ia danighi, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a ia bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, uan navibagh iraghiva uamategh God bagh izi. **21** God fomira uan akam inigha izir gumazir zuezibav kemezi, me ghaze, ‘Iesus datirighin Godin Nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da bar igiabar otivam.’ Eghti God mikemezi moghin, biziba bar otivam. (aiōn g165) **22** Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, ‘Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin gumazitamra misevegham. Bizir a migeiba, ia da baragh dar amu. **23** A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.’ **24** Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tugha izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme. **25** “God fomira uan akam inigha izir gumaziba Akar Gavgavim me ganingi, ezi ia men boriba min iki, eghti Akar Gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavim ian ovaviba ko a gamizi, ia men boribar min iti, ezi Akar Dikirizir

Gavgavir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikeme, ‘Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kamin itir nguibaba bar deravira me damuam.’ 26 God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, a deravira ia damuam. Bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim amiseveghe ia bagha faragha anemada.”

4 Pita ko Jon gumazamizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim ko Sadyusiba, me izava aning bato. 2 Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun gumazamizibav gei. Kamaghin amizi, gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi. 3 Egha me Pita ko Jonin agharimning suiragha aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghin amizi, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimzaraghan. 4 Ezi gumazamizir aviriba akar kam bareghe nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekeveghe ghua 5,000in boroghin tu. 5 Egha amimzaraghan Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalem uari akuvagha iti. 6 Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezi Kaiafas ko Jon ko Aleksanda ko ofa gamir gumazibar dapanimin adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti. 7 Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inigha men damazibar izezi, me maghiram aningin azangsis, “Gua gavgavir manam inigha, tinan ziamin gua bizir kabagh ami?” 8 Ezi Godin Duam Pita gizivazima, a kamaghin me migei, “Ia Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba! 9 Ia ti

gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsigh, egha ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghin dera. **10** Eghti ia ko Israelin itir darasi, ia bar moghira bizir kam gifogh! Kar Nasaretin gumazim Krai Iesusin ziamin, gumazir ian damazibar tughav itir kam ua dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi. **11** Ezi Iesus: “Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava.’ **12** “Nguazir kamin gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. Iesusin ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabira, en Akurvazir Gumazim.” **13** Egha me Pita ko Jonin garima aning bar gavgavighav atiatir puvatigha me migeima, me aningin ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kinimning. Egha me aningin gara digavir kuram gamigha ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui. **14** Egha me gumazir faragha suer ikuvizimin gari, a Jon ko Pita, ko tughav itima, me bizitam mikiman asa. **15** Kamaghin amizi, me akar gavgavimra aning ganingizima, aning Judan kotin dipenim ategha zuima, me aning bagha akam misosi. **16** Egha me uarir azangsisi, “E manmaghin gumazir kamning damuam? Jerusalem itir gumazamiziba, fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamaghin mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati. **17** E kamaghin aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danighti, aning ua Iesusin ziamin gun bar tav mikiman kogham.” **18** Egha me ua aningin diazima aning aven ghuzi, me akar gavgavimin aning migia ghaze, gua

uamategh Iesusin ziamin gun mikimiva gumazitabar sure damuan bar marki. **19** Ezi Pita ko Jon men akam ikaragha migei, “Ga uaning ganighava oraghizir bizibar ghuangsighan kogham, ga dar gun mikimvira ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godin damazimin dera, ga Godin akam baragham, o ga ian akam baragham?” **21** Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimin amizir derazim, a 40plan azenibagh afira. Gumazamiziba uari bizir kabar gari da otivizi, kamaghin me Godin ziam fe. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghin aning damuam. Egha me atiatir migirigiaba ko migirigiar gavgavir maba uam aning gamigha aning amadazi aning zui. **23** Ezi Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba aning mikemezir akabar gun uan adarazi bar me mikeme. **24** Ezi me kamaghin oregha uari akuvagha God ko migei. Me kamaghin migei, “En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimin ingarigha, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari. **25** Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme: “Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba tizim bagha atari? Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi? **26** Ezi nguazir kamin itir atriviba me misogynhasava ami. Ezi gumazir ekiaba uari inigha Ekiam misogynhasa. Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim misogynhasa.’ **27** “Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin

gumaziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Jerusalem nguibamin uari akuvagha arazir kurabar Godin ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A gumazir ni fomira uan ingangarim bagha inabazim. **28** Ni fomiram otivasa mikemezir biziba, me nin gavgavim ko nin nighnizimin gin ghua dagh ami. **29** Ezi Ekiam, ni atiatir akar me e ganingizibagh nighnigh. Egh ni en akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam akunam. **30** Egh ni uan dafarim arimariar gumazamizibar arighti me ghuamagham. Egh ni mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da Iesusin ziamin otivam, a nin ingangarir gumazir bar zuezim.” **31** Egha me Afeziam ko mikemegha givazima, danganir me itim ivazvazima, Godin Duam bar moghira me gizivazi, me atiatir puvatigha Godin akam akuri. **32** Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vamira ko nighnizir vamira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami. **33** Egha aposelba Godin gavgavir ekiamin amodoghin, Ekiam Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun gumazamizibav gei. Ezi Godin apanguvir ekiamra me ko iti. **34** Ezi kamaghin, men tav bizitamin otevezir puvati. Ezi gumazamizir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba inigha iza aposelbagh anidima, me da isava gumazamizir biziba puvatizibar akurvasi. **36** Gumazir mam Josep, a Livain gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mingarim kamaghin ghu, gumazamizibar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas, a Saiprusin Arighatizimin gumazim.

37 A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inigha aposelbagh aningi.

5 Gumazir mam Ananaias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini. **2** Egha aning uaghara bar fogha, Ananaias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi. **3** Ezi Pita kamaghin Ananaias migei, “Ni manmaghsua, Satan ataghizima a nin navim gizivazi, ni Godin Duam gifari? Egha nguazir ivezimin dagiar maba ni ua bagha dar suira? **4** Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezimin dagiaba uaghan nin dagiabara. Ni manmaghin nighnigha uan dagiar kabar e gifari? Ni gumazamizibagh ifari puvati, ni God gifari.” **5** Ezi Ananaias kamaghin oregha degiaghirigha maghiram areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini. **6** Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gati. **7** Ezi auan pumuning ko mikezim givazi, an amuim fozir puvatigha aven izi. **8** Ezi Pita an azara, “Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananaias ko gua a ini?” Ezi a kamaghin migia ghaze, “Are, bar an ivezimra.” **9** Ezi Pita kamaghin a migei, “Gua manmaghsua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam.” **10** Pita migiavira itima, Safaira maghiram an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven iza garima an aremezi me a inigha azenan ghugha an pamin mozimin miriamin anefa. **11** Ezi atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba bar uaghan

bar atiatingi. **12** Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kuram gamir bizir aviriba, gumazamizibar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin Azuarimin zurara uari akufi. **13** Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nighnizir puvati. Me men ziaba fa egha fo, me arazir aghuim gami. **14** Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghuavanabo. **15** Kamaghin, gumaziba arimariar gumazamiziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera iza tuavir miriamin me arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisin mangiti me ua ghuamagham. **16** Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera. **17** Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir adarasi, kar Sadyusibar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi. **18** Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gati. **19** Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize. **20** Egha ensel kamaghin migei, “Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiv ikirimirir igiar kamın migirigiaba bar, gumazamizibav kim.” **21** Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumazamizibar sure gami. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir aruaba bar uari akufa. Egha me kalabusin dipenimin

aposelba inigh izasa akam amada. **22** Ezi polisin maba ghua kalabusin dipenimin otogha garima, me itir puvati, ezi me uamategha iza bizir kamın gun migei, **23** “E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamın tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati.” **24** Ezi me ghua bizir kamın gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham? **25** Ezi gumazir mam iza ghaze, “Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamın tughav ikia gumazamizibar sure gami.” **26** Kamaghin amizi, Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim, uan gumazir a ko ingariba ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiati, gumazamiziba dagiabar me ginivigham, eggha me pura nimira me inigha izi. **27** Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin Itir bizim bagha men azangsisi. **28** Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, “E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamın gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Eggha ia ghaze, e Iesus misoghezi an areme.” **29** Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin me migei, “E God baragham, e gumazamiziba baragham kogham. **30** Iarara Iesusin misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. Ezi en ovavibar God Iesus fezi a ua dikafi. **31** Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizi,

an Atrivimin Otarim ko Gumazamizibar Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egh a Israelia damuti me navibagh iraghti, God men arazir kuraba gin amangam. **32** E God amizir bizir kaba uan damazibar dar ganigha dar gun migei. Ezi Godin Duam uaghan bizir kabar gun migei. God baragha an gin zui adarasi, a uan Duam me ganingi.”

33 Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha, men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi. **34** Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan Arazibar sure gamizir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven tugha ghaze, aposelba tong azenan ikegh. **35** Egha a migirigiar kabagh ami, “Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh. **36** Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati. **37** Ezi an gin, gavman gumazamiziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mamin faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki. **38** Kamaghin amizi, ki datirighin kamaghin ia mikimasa. Ia bizitamin gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham. **39** Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi.” **40** Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghugha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura

me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue. **41** Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghiragha bar akonge. **42** Egha dughiaba zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar Akar Aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Kraish, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6 Dughiar kabar Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuavanadi. Ezi suren gumazamizir maba Grighin akamin migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba ghaze, “Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odaribar akurvazir puvati.” Bizir kam bagha me uarir atari. **2** Ezi aposelin 12pla, suren gumazamiziba bar men diazi me iza uari akuvazima, me kamaghin me migei, “E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin derazir puvati. **3** Kamaghin amizi, en adarasi, ia uarir tongin 7plan gumaziba misefegh. Men araziba gumazamizibar damazibar bar deragh, Godin Duam me gizivaghti, me uaghan fofozir aghuarim iki. Eghti e me isi ingangarir kam datighti, me an ganam. **4** Eghti e uari ingangarir kamning damuam, e God ko mikimiva, Godin Akar Aghuim gumazamizibar sure damuam.” **5** Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Egha me uaghan Filip, ko Prokorus, ko Nikanor, ko Timon, Parmenas, ko Nikolas me

amisefe. Nikolas an Antioghın gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan Arazibagh amuava dar gın zui. Egha a datirighın Kraisin gın zui. **6** Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzi, me dafariba men dapanibagh isin arigha me bagha God ko migei. **7** Ezi Godin akam bar moghira ekevegħa bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalemın itir suren gumazamizibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezi ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gın zui. **8** Ezi God guizbangira Stivenin akuragħa, apangkuvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumazamizibar tongin dagħ amima da otifi. **9** Ezi marazi dikavigha Stiven ko me migirigiabar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mamin gumaziba, dipenir kamin ziam, Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi. **10** Ezi Godin Duam fofozir aghuim isa Stiven ganingi. Kamaghın amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura. **11** Ezi me moga, gumazir mabagh ifara me abira ghaze, ia kamaghın mikim, “E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami.” **12** Ezi me arazir kamin gumazamiziba, ko men gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar navibagh inivima da dikafi. Ezi me Stiven bagħa ghughā an suiragħa a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue. **13** Egha me migirigiar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamaghın migei, “Gumazir kam zurara akar kurabar Godin Dipenim ko Judan Arazibagh

asi. **14** E orazima a kamaghin migei, 'Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam apirigh a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e ganingiziba otivkinigham.'" **15** Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikia dikiravira Stivenin garima, an guam enselin guamin min gara taghtasi.

7 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Stivenin azara, "Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o puvati?" **2** Ezi Stiven me ikaragha ghaze, "Nan aveghbuaba ko nan afeziaba, ia na baragh! En ovavim Abraham, a tighar Haranin mangam, a Mesopotemian kantrin ikiavira itima angazangarim itir God, a bato. **3** Egha a migia ghaze, 'Ni uan nguazim ko uan adarazi ategh nguazir ki nin akaghamimin mangi.' **4** "Ezi Abraham Kaldian nguazim ategha Haranin nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziamin ovevemin gin God nguazir ia datirighin itir kamin anemada. **5** God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin izamiba nguazir kamin ikiam. Ezi dughiar kamin Abraham uabi boriba puvati. **6** Egha God kamaghin Abrahamin migei, 'Nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin ikiam. Egh pura men ingangarir gumazamizibar min ikiam. Eghti kantrin kamin gumazamiziba 400plan azenibar pazi me damuam. **7** Eghti ki osimtizir ekiam isi paza me damuamin gumazir kabar aningam. Eghti gin me kantrin kam ategh azenan izegh, danganir kamin nan ziam fam.' **8** God mikarzir mogomebar iniba aghoramin Akar Dikirizir Gavgavim Abraham koma a gami. Ezi Abraham, Aisakin afeziamin oto, egha amebam a batezi, 8plan

dughiabar gin Abraham Aisakin mikarzir mogomemin inim atu. Egha gin Aisak Jekopin afeziamin oto. Ezi Jekop en inazir afeziar 12plan afeziam. **9** “Ezi en inazir afeziaba navir averiabar Josepin ikuvigha Isipin nguibamin ingarir gumazir kinimin ikiasa anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba agivagha an akura. God fofozir bar aghuiba Josep ganingizi, an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipian atrivim bar a gifongegha, a gamizi a Isipin gumazir dapanimin oto. Egha an dipenimin biziba sara gari. **11** “Ezi gin dagheba otevezir dughiam Isipin nguibaba ko Kenanin nguaziba bar me batifi. Ezi gumazamiziba osimtizir ekiam isi. En inazir afeziaba uaghan dagheba puvati. **12** Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, a uan otariba, en inazir afeziaba, a me amangizi me darorir farazim gamua zui. **13** Ezi me darorir namba 2in ua zuima, Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, ‘Ki Josep.’ Ezi gin atrivim uaghan Josepin adarazigh fo. **14** Egha bizir kamin gin, Josep uan afeziam Jekop ko an 75plan gumazamiziba bar moghira a bagh izasa, a me bagha akam amada. **15** Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghugha, a en inazir afeziaba ko me kagh ariaghire. **16** Ezi me men kuaba inigha uamategha Sekemin nguibamin ua izegha me dagiar torir mozim gariki, kar Abraham fomira Sekemin nguibamin Hamorin otariba da ivezezir mozim. **17** “Ezi God Abraham ko dikirizir Akar Gavgavim guizbangira otivasa roghira izima, en gumazamizir Isipin itiba bar aviraseme. **18** Ezi gin atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati. **19** Egha an en gumazamizibagh ifara arazir kurabar en inazir

afeziabagh ami. Eghti me uan borir iririviba puram azenan me akunti, me ariaghirasa a me gakaghoru. **20** “Ezi dughiar kamin Mosesin amebam a bate, a Godin damazimin bar derazir borim. A iakinir pumuning ko mikezimin uan afeziamin dipenimin itima, me an gari. **21** Egħa ġin me a inigha azenan anetizima, atrivimin guivim a inigha ghua uan borimin mirarama an gari. **22** Ezi Moses Isipbar fofozir ekar aghuiba ini, egħa an araziba ko an migirigiaba bar gavgafi. **23** “Moses 40plan azeniba ikia, egħa ua uan adarazi Israelian ganasa nighnisi. **24** Egħa a Israelian mavin garima, Isipian mav a misogħa bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragħa, Isipin gumazimin arazir kuram ikarvagħa, a misogħezi an areme. **25** Moses kamagħin nighnisi, an adarazi kamagħin fogħ suam, God men akurvagħasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati. **26** Egħa amimzaragħan Moses garima Israelin gumazimningra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amirizimin aning migei, ‘Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egħa gua tizim bagħa kagħira uaning misosi?’ **27** “Ezi gumazir igħarazitav misozim, Moses a dugħa ghua kamagħin migei, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ **28** Ni bogħinaron Isipian gumazim misogħezi an aremezi mogħin, datirighin na misuegħti ki aremegħasa?’ **29** Ezi Moses kamagħin oregha Isip ategħa ara ghua Midian nguazir igħarazimin ikia egħa otarir pumuning ini. **30** “Egħa 40plan azenibar ġin, Moses gumazamiziba puvatizir danganimin itima, God enselin mam a bagħa anemada. Enselin kam Sainain Mighsiamin borogħin

temer otevir mamın aguabar tongin avir mızariabar aven, puram a bato. **31** A bizir kamin ganigha digavir kuram gami. Egh bar roghira mangi deragh ganasava amua, egha Ekiamin tiarim barasi, **32** ‘Ki nin inazir afeziabar God, ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ Ezi Moses nigha, ganan atiatingi. **33** “Ezi Ekiam kamaghin a migei, ‘Nguazir ni isin tughav tir kam, kar anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh. **34** Ki arazir bar kurar me Isipin nan gumazamizibagh amibar gani. Egha ki men arareba baregha, men osimtiziba givasa izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangam.’ **35** “Mosesin kamra Israelia an aghuagha ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ Ezi kar anarira, gumazir God uabi men gumazir dapanimin iki, ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses bagha enselin mam amadazi ensel temer isimın aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini. **36** Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin aviribagh ami. A Isipin ko Ongarir Aghevimin, dagh ami. Egha gumaziba puvatizir danganimin a 40plan azenibar dagh ami. **37** “Mosesin kamra, a Israelia migia ghaze, ‘God ian tongin akam inigha izir gumazitam nan min anemisevegham.’ **38** Ezi Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin uari akuvagha itima a me ko iti, a Sainaian mighsiamin ghuavanabozi ensel a mikeme. Ezi an akar angamira itir ikirimirim e daningasa, a ini. **39** “Ezi en inazir afeziaba Mosesin akaba baraghan aghua. Egha me an migirigiaba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipin mangasa. **40** Egha me kamaghin Aron migei, ‘E fozir puvati, gumazir e inigha

Isipin azenan izezim Moses, bizir tizim a bato. Kamaghin amizi, ni e bagh marvir guabar ingarighti da en faragh mangam.’ 41 Dughiar kamin me bulmakaun nguzimin mirarama marvir guamin ingari. Egha uan dafaribar ingarizir bizim bagha ofabagh gamua, ighiabagh amua bar akonge. 42 Ezi God akirim ragha me gasaragha, me ataghizi me overiamin mikovezibar ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar akinafarimin akam an mirara ghu: “‘Ia Israelin gumaziba, mar ia 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganimin ikia nan ofa gami? Bar puvati. 43 Ia asem Molekin marvir guamin averpenim aneteri, egha ia uaghan asem Refanin mikovezir nedazim ateragha arui. Kar asemning, ia aningin arazibar gin mangasa aningin ingari. Kamaghin amizi, ki ian nguazimin ia batuegh, ia amadaghti ia mangi Babilonin nguazimin vongin ikiam.’ 44 “En inazir afeziaba gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin Purirpenim me ko iti. Dipenir kamin aven me fo, God me ko iti. God Moses mikemegha an akazi moghira, a Israelia mikemezi me an ingari. 45 Ezi en inazir afeziaba Purirpenim inigha, anetera Josuan gin zui. Me ghua nguibar igharazimin nguazim, God men damazibar me batoghezi, me a ini. Purirpenir kam me ko ikiavira itima Devitin dughiam oto. 46 Ezi Devit Godin damazimin derazi God deraviram a gami. Egha a kamaghin Godin azara, ‘Ki Jekopin God bagh Dipenimin ingaram, o?’ Ezi God ghaze, ‘Puvati.’ 47 Ezi gin Solomon a bagha Dipenimin ingari. 48 “Ezi Godin Bar Pin Itim dipenir gumaziba ingaribar itir puvati. Godin akam inigha izir gumazim kamaghin mikeme: 49 “God kamaghin

migei: Overiam, a nan atrivir dabirabim, ezi nguazim
 ki uan dagarimning arizir danganim. Eghti ia managh
 nan Dipenimin ingaram? Eghti danganir manamra nan
 avughsizir danganim ikiam? Bar puvatigham. **50** Ki uabi,
 uan dafarimningin overiam ko nguazim ko biziba bar
 dar ingari.” **51** Egħa Stiven ua kamaghin Judan kotin
 gumazibav gei, “Ia bar orazir puvatizir darasi! Ian naviba
 ko nighniziba mati, God gifozir puvatizir gumazamiziba!
 Ia uan inazir afeziabar mirarama ami! Ia uaghan Godin
 Duam zurara a batosi! **52** Ian inazir afeziaba Godin akam
 inigha izir gumaziba, osimtiziba bar me gariki. Ezi me
 fomira Godin damazimin derazir gumazimin izirimın gun
 migeima, ian inazir afeziaba me misozi me ariaghire.
 Ezi datirighin ia a inigha gumazir kurabar dafaribagh
 atigha, a misoghezi an areme. **53** Ia enselbar dafaribar
 Moses Osirizir Araziba inigha, dar gin zuir puvati.” **54** Ezi
 me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar
 ikuvigha uan ataribagh ivi. **55** Ezi Godin Duam Stiven
 gizivazima, a kogħa Godin Nguibamin Godin angazangarir
 gavgavimin gari, ezi Iesus Godin agharir guvimin tughav
 iti. **56** Ezi a kamaghin migei, “Ia Gan! Ki Godin Nguibamin
 gari, a kuiagħirizima Gumazamizibar Otarim Godin
 agharir guvimin tughav iti.” **57** Ezi me kamaghin oregha
 pamtem diava ara, egħa dafaribar uan kuaribav konegha,
 ivemara a bagha zui. **58** Egħa me a kurugħa nguibar
 ekiamin azenan ghugħa, magħhrama dagiabar a ginifi.
 Egħa akam a gasir darazi uan azenan azuir korotiaba
 suegha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a
 da arisi. **59** Egħa me dagiabar a ginivavira itima, Stiven

kamaghin God ko migei, “Ekiam Iesus, nan duam inigh.”

60 Egha a uan tevimning apirigha irigha pamtem dei, “Ekiam, ni men arazir kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A kamaghin mikemegha areme.

8 Ezi Sol uaghan ikia bizir kamin ganigha ghaze, a dera. Me Stiven misoghezi dughiamin gin, me Jerusalemin itir Kraisin adaraziv sogha, arazir kurabar me gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi bar ara Judian Distrik ko Samarian Distrighin ghue. Ezi aposelbara Jerusalemin iti. **2** Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenin kuam isa mozim gatigha a bagha puvirama azi. **3** Ezi Sol Kraisin adarazigh asighasighavira ikia, egha vaghvagha men dipenibar ghua gumazamiziba isa, me kurvagha ghua kalabus garisi. **4** Ezi gumazamizir areziba, me Akar Aghuim nguibar me itibar anekuri. **5** Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mamin ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam akuri. **6** Ezi gumazamizir okoruaba an akaba baragha, uan damazibar an amir mirakelbar gara, kuariba arigha bar deraghavira a barasi. **7** Me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagh apazaziba batozima, da pamtem diava arava me ataghiragha azenan izi. Ezi gumazamizir agharir amiriziba ko suer kurar aviriba, uaghan ua dera. **8** Kamaghin amizi, nguibar kamin gumazamiziba bar akonge. **9** Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamin ikia mirakelin ifavarir kurabagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha nighnizir aviribagh ami. A kamaghin migei, “Ki gumazir ekiam.” **10** Ezi gumazir ekiaba ko gumazamizir kiniba, me Saimonin akam baraghasa ifonge. Egha me kamaghin migei, “Kar

aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonin iti.” **11** A dughiar aviribar mirakelin ifavarir kurabagh ami da otivi me dar garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gin arui. **12** Egha datirighin Filip, a God Bizibagh Aktivir Arazimin Akar Aghuim ko Krais Iesusin ziam sara kuri. Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir gavgavim Filipin akamin ikiava, me rue. **13** Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikia egha rue. Egha Saimon Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otifi, ezi a digavir kuram gami. **14** Ezi Jerusalem in itir aposelba orazima, Samarian gumazamiziba Godin akam inigha gifa, kamaghin amizi, me Pita ko Jon amadazi aning me bagha ghu. **15** Samarian gumazamiziba, me Ekiam Iesusin ziamin ruegha Godin Duam inizir puvati. Kamaghin amizi, Pita ko Jon ghua otogha, me Godin Duam iniasa me bagha God ko migei. **17** Aning God ko mikemegha, uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi. **18** Ezi Saimon gari, aposelning uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin migei, **19** “Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan dafarim tav gisin datighti, a uaghan Godin Duam iniam.” **20** Ezi Pita kamaghin Saimon migei, “Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh tuavir kamin God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam. **21** Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi, ni Godin ingangarimin aven ikian kogham. **22** Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin

amizi, ni navim giragh arazir kuraba ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham.” 24 Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir gua mikemeziba na bativan kogham.” 25 Ezi Pita ko Jon Ekiam aningın akurvaghizir bizibar gun migiava, an akam akuri. Egħa aning uamategħa Jerusalemın ghua, Akar Aghuim Samarian Distrighın nguibar aviribar anakura zui. 26 Ekiamın ensel kamaghın Filipın migei, “Ni Sautin zuir tuavimın mangi, tuavir kam Jerusalem ategħa ghughira Gazan nguibamın oto. Tuavir kam gumazamiziba puvatizir danganimın iti.” 27 Ezi Filip magħira dikavigha zui, a tuavir arizimın Itiopian gumazir mam bato. A gumazir dapanim, a Itiopian Atrivir Amizim Kandasın dagiabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalemın ghughra Godın ziam fegħa uamategħa izi. Egħa a karis gaperagħa, Godın akam inigha izir gumazim, Aisaian akinafarimın gari. 29 Ezi Godın Duam Filip migei, “Ni mangiva karisın munamin boroghın iki.” 30 Ezi Filip ivegha karisın boroghın ghughra Itiopian gumazim barazima, a Godın akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarimın gari. Ezi Filip an azara, “Ni garir akinafarir mam ni a gifoz, o puvati?” 31 Ezi Itiopian gumazim a ikaragħa ghaze, “Ki manmagħın fogħam? Tav na gegħaragħti, ki fogħam.” Egħa a Filip migia ghaze, “Ni izivanang na ko daperagħ.” 32 Itiopian gumazim Godın Akinafarimın itir akar kabar gari: “A mati sipsipın nguzim uan akam dukuazi, me a misuegħti an aremegħasa a inigha zui. Egħa uagħan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima, a bizitam migeir puvati.

Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava amima, a pura nimira ikia bizitam migeir puvati. Ezi me guizin arazim oteghavkinigha puram a isa kalabus gatigha, a inigha kotin ghu, ezi kot a migia ghaze, an aremegham. Kamaghin amizi, a boriba puvati, ezi tina an gun me geghanam? Me an ikirimirim agivazi, a ua nguazimin itir puvati.” **34** Egha Itiopian gumazim Filipin azara, “Ga uaning, ni na mikemegh, Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A uabin gun migei, o a gumazir igharazimin migei?” **35** Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin aven akar kamra an mingarimin migia ghua, egha Iesusin Akar Aghuimin gun a migei. **36** Me tuavimin ghua, dipar mam bato. Egha Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?” **38** Egha Itiopian gumazim karisin suizir gumazim migeima, a karis gamizima a tu. Ezi Filip ko Itiopian gumazim dipamin ghuaghirigha, Filip a rue. **39** Aning dipamin ikegha azenan izezi, Ekiamin Duam zuamira Filip inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua Filipin garir puvati, egha tuavimin ghuava bar akonge. **40** Ezi Filip gari, a Azotusin nguibamin oto. Egha ghua, nguibaba bar dar Akar Aghuim akura ghua Sisarian oto.

9 Dughiar kamin Sol Iesusin suren gumazamizibagh asighasigh, me misoghti me arighirasa, migirigiar gavgavim gamuavira iti. Kamaghin amizi, an ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghua kamaghin an azai, “Ni Damaskusin itir God ko migeir dipenibar garir gumazir dapaniba bagh akinafariba osir suam, ‘Gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimin gin mangiti, Sol an apigh, an

suiragh mangiva kalabuziar gumazimin min a iklarighiva,
 a inigh Jerusalemin mangam.” 3 Egha Sol Damaskusin
 nguibamin boroghin zuima overiamin angazangarir
 gavgavim a gisira. 4 Ezi a nguazim girigha orazima,
 tiarir mam kamaghin a migei, “Sol, Sol, ni tizim bagha
 na gasighasisi?” 5 Ezi Sol azara, “Ekiam, ni tina?”
 Ezi a kamaghin a migei, “Ki Iesus, ni na gasighasisi.
 6 Ni dikavigh nguibar ekiamin mangi. Egh arazir ni
 manmaghin damuamim, gumazitam tighar ni mikimam.”
 7 Ezi gumazir Sol ko zuiba, me pura gumazimin migirigiar
 kinim baragha gumazitamin garir puvati. Kamaghin amizi,
 me migirigiaba puvatigha pura iti. 8 Ezi Sol dikavigha,
 uan damazimning kuigha, ua bizitamin garir puvati, an
 damazimning mitarmangi. Ezi a koma aruir gumaziba
 an agharimningin suiragha a inigha me Damaskusin
 zui. 9 A Damaskusin itima an damatuzimning dughiar
 pumuning ko mikezimin ikuvighavira itima, a daghetam
 ko dipatam amezir puvati. 10 Dughiar kamin Damaskusin
 aven Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam Ananaias.
 Ezi Ekiam irebamin min garir bizimin aven an diagha
 ghaze, “Ananaias!” Ezi Ananaias a ikara ghaze, “Ekiam, ki
 kati.” 11 Ezi Ekiam a migia ghaze, “Gumazir mam, an ziam
 Sol, a Tarsusin gumazim. A na ko migia iti. Kamaghin
 amizi, ni dikavigh, tuavir kamin mangi, an ziam Voroghira
 Zui. Ni Judasin dipenimin mangi Sol bagh azaragh.
 12 Sol irebamin min garir bizimin garima, gumazimin
 ziam Ananaias, a iza an damazimning deraghasa uan
 dafarimning a gisin ati.” 13 Ezi Ananaias a ikaragha ghaze,
 “Ekiam, ki orazima, gumazir aviriba kamaghin gumazir

kamin gun migei, me ghaze, a nin gumazir Jerusalem
aven itiba paza me gami. **14** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba
akar gavgavim an amamangatizi a ize. Egh te nin ziam
fa ni ko migei, a men suighiva me kalabus darigham.”

15 Ezi Ekiam kamaghin Ananias migei, “Ni mangi!
Gumazir kam, mar ki inabazir ingangarir gumazim. A
nan ziam ater Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko men
atriviba ko Israelin gumamaziziba bagh mangam. **16**
Eghti a nan ziamin iniamin mizaziba ko osimtiziba, ki
dar an akagham.” **17** Ezi Ananias ghua dipenimin aven
ghu. Egha uan dafarimning Sol gisin atigha kamaghin
migei, “Nan aveghbuam Sol, ni kagh izima Ekiam Iesus
tuavimin ni bato. Ezi datirighin ni ua ganti, Godin Duam
ni gizivaghasa, a na amadazi ki ize.” **18** Ezi zuamira,
osirir naziamin min garir bizim, Solin damazimningin
ikegha kuiaghirigha iri. Ezi a datirighin ua gari. Ezi a
dikavizima me Iesusin ziamin a rue. **19** Sol dagher maba
amegha gin ua uan gavgavim ini. Egha a Iesusin suren
gumamaziziba ko mong dughiar mabar Damaskusin ike.
20 Egha Sol Iesusin suren gumamaziziba ko Damaskusin
ikia maghira God ko migeir dipenibar akam akura
ghaze, Iesus a Godin Otarim. **21** Ezi Solin migirigiam
baraghizir darasi, me digavir kuram gamighava azai,
“Kar ti gumazir kamra, a Jerusalem ikia, Iesusin ziamin
deir gumamazizibar suigha me gasighasisi? Egh a ti me
inigh mangi kalabusin gumamazizibar min me ikirarigh
ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa, egha a
kagh ize?” **22** Ezi Sol akurir akar kabar gavgavim bar
ghuanabozi, a migirigiam bar deravirama anebighizi,

Judan gumamazizir Damaskusin itiba fo, Iesus a Kraisi, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. **23** Dughiar aviriba ghua givazima, Judaba Sol misueghti an aremeghasa tuaviba buri. **24** Me a misoghasava amua, a bagha arueba ko dimagaribar zurazurara nguibar ekiamin tiar akabar gari, ezi Sol men nighnizir kurar kam gifo. **25** Ezi an gin aruir gumaziba, me dimagarimin a mikemezi an akirar ekiam gaperazima, me dagiar divazir torir mamin anetaghizima a ghuaghira nguibar ekiamin divazimin azenan iri. **26** Sol gin Jerusalemin izegha, a uaghan Iesusin suren gumazibar aven mangasava ami. Ezi me nighnizir gavgavim kamaghin an itir puvati, a Iesusin suren gumazim, egha me bar an atiatingi. **27** Ezi Barnabas a inigha an gun aposelbav kimasa zui. Egha kamaghin me migei, Sol tuavimin ghua Ekiamin gani. Ezi Ekiam a mikemezi, a Damaskusin tavin atiatingizir puvatigha, Iesusin ziamin akam akuri. **28** Ezi Sol Jerusalemin deravira me koma aruava me ko ikia, egha atiatir puvatigha Iesusin ziamin akam akura ghuavira iti. **29** Egha a Judan Grighin akam migeir gumaziba ko me uariv gia uari adosi, ezi me a misueghti an aremeghasa tuaviba buri. **30** Ezi Kraisin adarazi kamaghin oregha, a inigha Sisarian nguibamin ghuaghira, egha a isa Tarsusin nguibamin anemada. **31** Ezi Judian Distrik ko Galilin Distrik ko Samarian Distrighin aven itir Kraisin adarasi, dughiar kamin navir amirizimin ikia deravira itima, Godin Duam gavgavim me ganidi. Ezi Kraisin adarazir dibobonim ghuavanadi. Gumamaziziba Godin atiatiava an apengan iti. **32** Ezi Pita nguibaba bar dagh aruigha, egha Lidan

nguibamîn itir Godin gumazamizibar ganasa zui. **33** Egha a nguibar kamin gumazir mam bato, an ziam Ainias. An soroghafariba an amirazima, a 8plan azenibar misiamra iti. **34** Ezi Pita kamaghin a migei, “Ainias, Krai Iesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh uan akuriam apirigh.” Ezi Ainias zuamira dikafi. **35** Ezi Lidan nguibam ko Saronin danganir voroghira irighav itimin itir gumazamiziba, an ganigha uan navibagh iragha Iesus bagha ize. **36** Ezi Jopan nguibamîn suren amizir mam iti, an ziam Tabita, Grighin akamin an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir onganarazibar akurvasi. **37** Ezi dughiar mamin arimariam a inizima an areme. Ezi me an kuam ruegha a isava ghuriar pin itimin aneti. **38** Jopan nguibam, a Lidan nguibamîn boroghira iti, ezi suren gumaziba kamaghin oraki, Pita Lidan nguibamîn itima, me a mikimasa gumazir pumuning amadazima aning zui. Aning ghua a migia ghaze, “E uari, ni zuamira datirighira ga ko izi!” **39** Ezi Pita aning ko ghua otogha, maghira ghuriar pin itimin ghuavanabo. Ezi amizir odiarir pura itiba, an miriamin tuivighav ikia azia, Dorkas angamira ikia me bagha ingarizir korotiaba ko korotiar azenan azuiba an akakasi. **40** Ezi Pita gumazamiziba bar me amangizi me azenan ghue. Ezi a uan tevimning apirigha God ko migei. Egha raghirigha amizir aremezim gara ghaze, “Tabita, ni dikafigh.” Ezi Tabita uan damazimning kuigha Pitan apigha, dikavigha apera. **41** Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavigha tu. Egha Pita nighnizir gavgavim God baghavira itir gumazamiziba ko amizir odiaribar diagha Tabita men aka, ezi me gari an angamira iti. **42** Ezi Jopan

itir gumazamiziba bizir kamin eghaghanim baregha men aviriba nighnzir gavgavim Ekiamin iti. **43** Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asizir inibar bizibar ingarir mam, an ziam Saimon, a ko ike.

10 Gumazir mam Sisarian nguibamin iti, an ziam Kornilius. A Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim. A uaghan men mav, me Italin Kantrin Midorozir Gumaziba. **2** Kornilius, a God ifongezir arazibagh amir gumazim, a uan adarazi ko me Godin apengan iti. Egha a uaghan Judan gumazamizir onganarazibar akurvagha, zurara God ko migei. **3** Dughiar mamin 3 kloghin guaratizimin Kornilius bar deravira garima Godin ensel irebamin min bizimin aven iza kamaghin a migei, "Kornilius!" **4** Ezi Kornilius atiatia dikiraviram an gara, kamaghin an azara, "Ekiam, bizir tizim?" Ezi ensel an azangsizim ikaragha ghaze, "God nin migirigiaba baragha, ingangarir ni gumazamizir onganarazibagh amiba, God dagh ifuegha dagh nighnisi. **5** Ni datirighin gumazitaba amadaghti, me Jopan mangi gumazir kam an ziam Saimon, me uaghan Pita a garisi, me a batogh a inigh izi. **6** An asizir inibar bizibar ingarir gumazim Saimon ko iti. An dipenim ongarir miriamin iti." **7** Egha enselin Kornilius mikemezim anetegha ghuzima, a uan ingangarir gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimin diazima me a bagha izi. **8** Ezi a bizir otivizir kabar gun bar me mikemegha, me amadazi me Jopan ghue. **9** Ezi amimzaraghan aruer arizimin Kornilius amadazir gumaziba ghua Jopan nguibar ekiamin boroghin otivima, dughiar kamra Pita dipenimin

avughsir danganimin ghuavanabogha God ko migei.

10 Ezi mitiriam Pita azima, a daghetam amasa, ezi me daghebagh amuavira itima, a irebamin min bizir mammin gari. **11** Egha a pin garima overiam kuiaghirizi, bizir mam inir ekiamin min gari. Bizir kam, me an ruaghatevir 4plan suirazima, a nguazimin izaghiri. **12** Egha inir kamin aven, asiziba bar an iti, asizir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba sara an iti. **13** Ezi tiarir mam kamaghin a migei, “Pita, ni dikavigh dav suegh dar ami.” **14** Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze “Ekiam bar puvatigham! Ki fomiram Godin damazimin bizir mizirizitam amezir puvati.” **15** Ezi tiarim uam a migia ghaze, “Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar arighan marki.” **16** Ezi bizir kamnagh dughiar pumuning ko mikezimin Pita bato. Ezi inir ekiam kam zuamira uamategha overiamin ghuavanabo.

17 Pita irebamin min ganizir bizir kamin mingarim ginighnighavira itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonin dipenim bagha azangsis, an dipenim managh iti. Egha me datirighin izava an tiar akamin otifi.

18 Egha me diava azangsis, “Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?” **19** Pita irebamin min ganizir bizim ginighnighavira itima, Godin Duam kamaghin a migei, “Saimon, gumazir pumuning ko mikezim ni buriagharui.

20 Ki me amadazi me ni bagha izi. Kamaghin amizi, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ni dikavigh vanginan magari.” **21** Ezi Pita vanginan iraghugha me migei, “Kar kirara, ia na buri. Ia tizim bagha izi?” **22** Ezi gumaziba an akam ikaragha ghaze, “Kornilius 100plan

midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, a ni bagha e amadazi e ize. A Godin damazimin deragha an apengan itir gumazim. Judan gumamaziziba bar a gifongegha an ziam fe. Ezi Godin enselin mam a migia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nin dipenimin izegh migirigiatabar amuti ni da baragh.” **23** Egha Pita me migeima, me dipenimin aven ghu. Me akuigha amimzaraghan, Jopan nguibamin nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba uaghan me ko Sisarian zui. **24** Me ghua tuavimin akuigha, ua dikavigha ghua Sisarian oto. Ezi Kornilius me mizua iti. A uan roroaba ko uan adarazi diagha, me akuvagha me ko iti. **25** Pita dipenimin aven zuima, Kornilius a batogha, an suemningin irigha an ziam fe. **26** Ezi Pita an suiragha a fegha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kinim.” **27** Pita a migiavira dipenimin aven ghua garima, gumamazizir aviriba uari akuvagha iti. **28** Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin Igharazibar Gumamazizibar boroghin mangan kogh me ko ikian kogham. Ezi God kamaghin na migia ghaze, ki Godin damazimin gumazitam mizirizim a darighan kogham. **29** Ia na bagha akam amadazi, ki ize, ki aghuazir puvati. Egha ki ian azangsis, ia tizim bagha na bagha akam amada?” **30** Ezi Kornilius kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Dughiar pumuning ko pumuning givazima, ki 3 kloghin guaratizimin uan dipenimin aven ikia God ko migei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemira nan guamin mitighav iti. **31** Egha ghaze, ‘Kornilius, God nin migirigiam baraki, egha arazir ni gumamazizir onganarazibagh amiba, an adagh nighnisi.

32 Eghti Saimon, an ziar mam Pita, ni a bagh gumazitam amadaghtima, a Jopan mangiva a inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazimin dipenimin akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir miriamin iti.’ **33** Kamaghin amizi, ki ni bagha zuamiram akam amada. Ezi ni deragha izi. E datirighin bar iza Godin damazimin iti. God ni mikemezir akaba, ni dav kintima e bar da baragham.” **34** Ezi Pita kamaghin Korniliusin dipenimin aven itir daraziv gei, “Bar guizbangira, ki datirighin fos. God gumazamizir vabara ifuegha merara garir puvati, a bar gumazamizibagh ifonge. **35** Nguibaba bar dar itir gumazamizir an apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge. **36** Kar God Israelin gumazamiziba bagha amadazir akam. A kamaghin migei, Krais Iesus a bar moghira en Ekiam. Egħa an e gamima, e God ko navir amirizimin iti. **37** Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrik Galilin dikafi. Da, Jon gumazamiziba ruasa akam akuragħaruigha givazima, da ġin otifi. **38** Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganingi. Egħa God a ko itima, ezi a nguibabagh arua gumazamizibar akurvasi. Egħa Satanin apengan itir gumazamizibagh ami me ua dera. **39** “E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalem in nguibamin bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. **40** Ezi dughiar pumuning ko mikezim givazima God a gamizi a ua dikafi. Ezi God a isava gumazamizibar aka. **41** Egħa a Judaba bar me bativizir Puvati. E gumazir God miseveziba, erara an gari. An aremegħa ua dikavizir

dughiamin gin, an e ko ikiava dagheba ko dipaba ame.

42 Iesus uan akamin gun gumazamizibav kimasava e mikeme. A ghaze, e kamaghin me mikim suam, God gumazir kam, Iesus anemisevezima, anarira en kotiaba baragham, oveaghueziba ko angamira itiba sara. **43** Godin akam inigha izir gumaziba bar, me Iesusin guizin akar kam akuni. Egħa ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim Iesusin ziamin ikiti, God Iesusin ziamin an arazir kuraba gin amangam.” **44** Pita akam akuravira iti, gumazamiziba a baragħa itima, Godin Duam bar me gisin izaghiri. **45** Judan gumazir nighnizir gavgavim itiba, Pita ko ize. Egħa me orazima me nguibar igharazibar akabar Godin ziam fe. Kamaghin amizi, me digavir kuram gamigha kamaghin migei, “Ia munagh gan! God uan Duam bizir aghuarimin min Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan me ganingi.” **47** Ezi Pita kamaghin me migia ghaze, “Gumazamizir kaba, me en min Godin Duam inis. Ezi tina, e dipamin me ruan en anogorosi?” **48** Egħa Pita kamaghin gumazir kabav gei, “Ia Krais Iesusin ziamin me ruegh.” Ezi me ruegha givagħa, uari ko dughiar tabar ikiasa Pita migei.

11 Ezi aposelba ko Judian nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Godin akam ini. **2** Ezi Pita uamategħa Jerusalem ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara ghaze, “Ni arazir manam gamua, egħa ghua gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizibar dipenibar me koma api.” **4** Ezi Pita magħira bizir a

batoziba, bar deravira dar gun me migei, **5** “Ki Jopan
 nguibar ekiamin ikia God ko migei. Egha irebamin min
 bizimin garima, bizim mati inir avizir dafam, me an
 ruaghatevir 4plan suirazima, an overiam ategha izaghira
 ki iti naghin asara. **6** Ezi ki an aven garima, asizir
 soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko
 nguazimin davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba
 iti. **7** Ezi ki orazi, tiarir mam kamaghin na migei, ‘Pita,
 dikavigh, asizitam misuegh anemi.’ **8** “Ezi ki kamaghin
 a ikaragha ghaze, ‘Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam
 Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anemezir
 puvati.’ **9** “Ezi tiarim ua kamaghin Godin Nguibamin
 migei, ‘Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar
 arighan marki.’ **10** Ezi bizir kam dughiar pumuning ko
 mizezimin amigha, ua ekuigha overiamin ghuavanabo. **11**
 “Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mizezim, na
 bagha Sisarian nguibamin iza dipenir ki itimin oto. **12** Ezi
 Godin Duam na migia ghaze, ni me ko mangisi nighnizir
 aviribar amuan marki. Ezi 6plan aveghbuaba uaghan
 na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin
 dipenimin aven ghue. **13** Ezi an e migia ghaze, enselin
 mam an dipenimin aven a batogha ghaze, ni gumazitaba
 amangighti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an
 ziar mam Pita, a batogh. **14** Eghti a Godin akam inigh
 izi, ni mikimti, tuavir kamin ni ko nin dipenimin itir
 gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam. **15** “Ezi ki
 migiavira itima, Godin Duam maghira me gisin izaghiri,
 mati bar faraghavira an e gisin izaghirizi mokin. **16** Ezi ki
 Ekiam mikemezir migirigiam giniri, ‘Jon dipamin ia rue,

eghti ki Godin Duamin ia ruam.' 17 E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Krais Iesusin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan uan Duam, bizir aghuim min me ganingi. Kamaghin amizi, ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?"

18 Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumamaziziba kamaghin oregha, uam ataramin nighniziba puvatigha, Ekiamin ziam fa ghaze, "A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazizibar amamangatighi, me uaghan navibagh iragh egh ikirimirir zurara itim iniam." 19

Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar ara ghua, Fonisian Distrik ko Saiprusin Arighatizim ko Antioghin nguibar ekiamin ghua, Godin akam Judan gumamazizibav gei.

20 Ezi men marazi uaghan Saiprusin Arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin ikegha ize, egha Antioghin ghuegha Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gun Grighin gumamazizibav gei. 21 Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumamazizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize. 22 Ezi Jerusalemin itir Kraisin adarazi bizir kamin eghaghanim baregha, Barnabas amadazima an Antioghin ghu. 23 Egha an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuibar me gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko ikiamin migirigiabar me migei. 24 A bar gumazir aghuim, Godin Duam a gizivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi

gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize. **25** Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin zui. Egha an apigha, a inigha Antioghin ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi ko uari akufa. Egha gumazamizir bar aviribar sure gami. Ezi suren gumaziba Antiokin, faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darasi, me a ini. **27** Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazir maba Jerusalemin ikegha Antioghin izaghiri. **28** Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha Godin Duamin gavgavimin kamaghin migei, Romin nguaziba bar dagheba otevegham. (Sisar Klodius, atrivimin itir dughiamin bizir kam oto.) **29** Ezi suren gumaziba akam misuegha, vaghvagh uan dabirabimin min dagiaba daningiva, Judian itir darazir akurvaghasa dagiaba amangasa. **30** Me kamaghin amigha, uan dagiaba isa, Barnabas ko Sol ganingizi, aning ghua Kraisin adarazir gumazir dapanibagh aningi.

12 Dughiar kamin Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa. **2** Egha a migeima, me Jonin aveghbuam Jems midorozir sabamin a misoghezi, an areme. **3** Ezi Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghin amizi, a uaghan Pitan suiragha a isa kalabus gati. Herot Yis Puvatizir Bretin Isamin Dughiamin bizir kam gami. **4** A Pitan suiragha a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir gumazir 4plan okoruabar agharim gati. Ezi me dughiaaba isa vaghvagha an gari. Egha 4plan okoruar kaba, me dar vaghvagha 4plan gumaziba inizima me an gari. Herot, God Israelia Gitazir Dughiamin Isar Ekiar kam givaghti, a Pita isi gumazamizir aviribar damazimin a kot darighasa. **5** Ezi Pita kalabusin dipenimin

aven itima Kraisin adarazi uan navir averiabar a bagha
 puvira God ko miaviavira iti. **6** Egha Herot Pita inigh
 kot bagh mangasa dughiar mam diboro. Ezi dimagarir
 kamin, aminim tighar tiam, me senin pumuningin a
 ikezi a midorozir gumazir pumuningin tongin akui. Ezi
 midorozir gumazir igharazir maba kalabuziar dipenimin
 a bagha gara tiar akamin iti. **7** Ezi zuamira Ekiamin
 ensel otozi, an angazangarim kalabuziar dipenimin aven
 sira. Egha ensel Pitan ivim amisuegha a gaghuragha
 kamaghin a migei, “Ni zuamira dikafigh!” Ezi senin an
 agharimning gikezimning firiaghirigha nguazim giri. **8**
 Ezi ensel a migia ghaze, “Ni korotiam arughiva dagarir
 asuabar aghuigh.” Ezi Pita kamaghin amigha givazi ensel
 a migei, “Ni uan korotiar ruarim arugh nan gin izi.” **9**
 Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha, enselin gin azenan
 ghu. A bizir kabagh fozir puvatizi, ensel dagh amima, da
 guizbangiram otifi. Pitan nighnizim ghaze, a irebamin
 min bizimin gari. **10** Aning ghuava, kalabusin dipenimin
 garir gumazir pumuning gitagha, ghua kalabusin zuir
 ainin tiar akar nguibar ekiamin zuimin oto. Aning an
 otozi, tiam uabi kuiaghirizima, aning azenan ghua tuavir
 mamin zui. Aning mong saghon ghua, ensel zuamira
 Pita ategha ghu. **11** Ezi Pitan nighnizim ua izima, a
 kamaghin migei, “Ki datirighin guizbangira fo, Ekiam
 uan ensel amadazima a ize. Egha a Herotin agharim
 da nan akura, egha Judaba na damuasa nighnizir bizir
 kuraba sara nan akura.” **12** Pita bizir kabagh fogha, Jonin
 amebam Marian dipenimin ghu. Jonin ziar mam Mak.
 Ezi gumazamizir avirim uari akuvagha dipenir kamin

ikia God ko migei. **13** Ezi Pita azenan ikia divazimin tiar
 akar azenan itim gafughafuzima, ingangarir amizimin
 ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi. **14** Egha a Pitan tiarim
 baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatigha uamategha
 ivegha aven ghua, kamaghin gumazamizibav gia ghaze,
 “Pita muna iza tiar akamin iti!” **15** Ezi me kamaghin a
 migei, “Ni onganis ti.” Ezi a bar gavgavigha kamaghin
 migei, “Puvati. Guizbangira a iti.” Ezi me a migia ghaze,
 “Ni ti an enselin gani.” **16** Ezi Pita tiam gafughafuzima, me
 iza tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami. **17** Ezi Pita
 uan dafarimin me aminivazima, me aghumra iti. Ezi an
 Ekiam kalabuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir
 arazibagh eghari. Egha a kamaghin migei, “Ia bizir kabar
 gun Jems ko aveghbuaba sara mikemegh.” Egha Pita
 me ategha danganir igharazimin ghu. **18** Egha aminim
 tirazima, midorozir gumaziba Pita bagh garava avenge.
 Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsigha
 ghaze, “Pita managh ghu?” **19** Pita itir puvatizi, Herot a
 gumazibav kemezi me Pita buriasa ghue. Egha me tong
 bar an apizir puvati. Kamaghin amizi midorozir gumazir
 a Pitan ganasa arighiziba, Herot me isa kot gatigha
 ghaze, me arimighiram. Egha Herot gin Judian danganim
 ategha, Sisarian nguibar ekiamin ikiasa uaghiri. **20** Egha
 Herot adarim Tair ko Saidonian gumazamizibar iti. Me
 Herot garir nguibar ekiamin uan dagheba isi. Kamaghin
 amizi, me datirighin uari akuvagha izi an ganasa. Me
 faragha Blastus ko uariv kemezi a me ko navir amirizim
 inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimin garir
 gumazim. Egha gin, me Herotin ganasa zui, Herot men

apangkuvigh adarir kam me kom anegivagham. **21** Herot dughiar atizimin, a uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivimin dabirabim gaperagha gumazamizibav gei. **22** Ezi me pamtem dia ghaze, “Kar gumazim migeir puvati. Kar godin mam migei.” **23** Herot Godin ziam fer puvati, kamaghin amizi, Ekiamin ensel maghira a misoghezi a iri. Ezi apiziba angamira anepa zuima, an areme. **24** Ezi Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekeveggha ghuavira iti. **25** Ezi Barnabas ko Sol uan ingangarim Jerusalemin anegivagha, uamateggha Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inigha a sara ghu.

13 Antioghin itir Kraisin adarasi, men marazi Godin akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziabar kara: Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger) ko Sairinin gumazim Lusius, ko Manain (a Atrivim Herotin roroam, a Herot koma aghungi) ko Sol. **2** Ezi dughiar mamin Kraisin adarasi, me Godin apengan ikia uari isa God ganiga, God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godin Duam kamaghin me migei, “Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aningin dia. Ia ingangarir kam bagh aning amiseveghti, aning nan ingangarim bagh mangi.” **3** Kamaghin amizi, me God ko mikimasa dagheba tagha, God ko migei. Egha uan dafariba Barnabas ko Sol gisin atigha, aning amadazi aning zui. **4** Ezi Godin Duam Barnabas ko Sol amadazi, aning Selusian nguibar ekiamin ghugha, ua kurim inigha Saiprusin Arighatizimin ghu. **5** Egha me Salamis otivigha Judaba God ko migeir dipenibar, Godin akam akuri. Jon Mak aning ko ghua aningin akura. **6** Me Saiprusin nguibar arighatizim bar a garua ghua, Pafosin nguibar ekiamin

oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus. **7** A gavmanin gumazir dapanim Sergius Paulus ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba itim. A Godin akam baraghasa, egha kamaghin a Pol ko Barnabasin diazi aning ize. **8** Kukunir gumazir kam, me Grighin akamin ziar kam Elimas a gati, an mingarim kukunir gumazim. Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, nighnizir gavgavim Iesusin ikian an aghua. Elimas, Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa. **9** Ezi Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a gizivazima, a dikiravira Elimasin gara kamaghin migei, **10** “Ni Satanin borim. Ni arazir aghuaribar apanimin iti. Ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghiraghan aghua? **11** Datirighin Ekiam nin apanim damu uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Eghti ni aruer angazangarimin ganan kogh dughiatabar ikegham.” Ezi zuamira ghuariam an damazimning korozi aminim an piri. Ezi a tavin agharimin suighasa pura ruia asaghinifi. **12** Ezi gavmanin gumazir dapanim, Ekiamin akam baregha digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganigha, kamaghin a nighnizir gavgavim Ekiamin iti. **13** Ezi Pol ko gumazir a koma aruiba, me Pafosin kurim inigha ghua Pergan nguibamin otifi. A Pamfilian Provinsin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalem ghua. **14** Ezi me Pergan nguibamin dikavigha ghua Antioghin nguibamin otifi, a Pisidian Distrighin aven iti. Egha, Judaba avughsa Godin

ziam fer dughiamin, me God ko migeir dipenimin aven
 ghuegha apiaghav iti. **15** Ezi God ko migeir dipenimin
 garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba
 ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba dar bora
 me migei. Me dar ponegha givagha, Pol ko Barnabas
 bagha akam amaga ghaze, “Aveghbuaba, ia akurvazir
 migirigiatam gumazir kabav kimsi, ia me mikim.” **16** Ezi
 Pol dikavigha, uan dafarimin me aminiva, kamaghin me
 migei, “Ia Israelin gumazamiziba ko, Kantrin Igharazibar
 Gumazamizir Godin atiatia uari isa God ganidiba, ia na
 baragh! **17** Fomira Israelin gumazamizibar God en ovaviba
 amisevezima, kamaghin me an gumazamizibara. Egha
 gin me uan nguibam ategha ghua Isipin kantrin ghue.
 Egha dughiar kamin God me gamima men dibobonim
 bar pin ghua, me bar aviraseme. Ezima gin God uan
 gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. **18** Egha
 a 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim
 me ko ikia, men osimtiziba atera men akurvasi. **19**
 Egha Kenanin nguaziba, God 7plan gumazamizir bizim
 gasighasigha, men nguaziba isa uan gumazamizibagh
 aningi. Ezi me dar ghuaviba ikiangi. **20** Bizir kaba 450
 azenimin aven otifi. “Egha bizir kabar gin God Israelian
 ganasa gumazir dapaniba amisiva, mamaghira ikia ghua,
 Godin akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin tu.
21 “Dughiar kamin Israelia atrivim bagha Godin azangsis.
 Ezi a Sol me ganingi, a Kisin otarim, egha Benjaminin
 adarazir gumazim, a 40plan azenibar men gari. **22** Ezi
 God Sol agivagha, Devit amisevezi an an danganim inigha
 atrivimin oto. Ezi a Devitin gun me migei, ‘Ki Devitin gani,

Jesin otarim, gumazir ki bar ifongezim, bizir ki ifongeziba a bar dar amuam.’ **23** “God fomira akam akirizi moghin, God gumazir mam amadazi a Israelin ize. A Iesus, Devitin ovavir mam, a en Akurvazir Gumazim. **24** “Iesus tighar izamin dughiamin, Jon faragha izava navibagh iraghamin akam ko rurumin akamin Israelin gumazamizibav gei. **25** Jonin ingangarir dughiam givasava amima, a kamaghin me migei, ‘Ia ghaze, ki tina? Ki gumazir ia mizua itim puvati. A nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan derazir puvati. Ki gumazir kinim.’ **26** “Aveghbuaba, ia Abrahamin igiaba, ko ia God gifuegha an apengan itir Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, e bagha, God uam e iniasa migirigiar kam amadazi a ize. **27** Jerusalem gumazamiziba ko gumazir ekiaba, me kamaghin fozir puvati, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatin dughiamin Godin akam inigha izir gumazimin akaba dibora, egha deragha dagh fozir puvati. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazimin akaba guizbangira otos. **28** Egha me a misueghti an aremeghan migirigiar otevir aghuitam batozir puvati. Ezi me pamtem kamaghin Pailat migei, ni midorozir gumazibav kemeghti me a misueghti an aremegh. **29** Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezi moghin me ami. Egha me ter ighuvimin anedegha a inigha dagiar torim gati. **30** Ezi God a gamizi a ua dikafi. **31** A ko Galilin Distrighin ikia Jerusalem zuir gumazamiziba, me dughiar aviribar an gani. Ezi datirighin gumazir uari an ganizir kaba, me an gun Judan gumazamizibav gei. **32** “E Akar Aghuim kamaghin ia migei.

God fomira en ovaviba bagha akam akira ghaze, a gumazir uam e iniamim amadagham. **33** Datirighin, a Iesus gamizi a matmatin ua dikafi. E men boriba, kamaghin amizi, an e bagha uan akar dikirizir kam gamizi a guizbangiram oto. Onger Akabar Akinafarim sapta 2, kamaghin a migei: “Ni nan otarim, ezi datirighin ki nin afeziamin oto.’ **34** “E fo, God a gamizima a ua matmatin dikafi. Ezi a ua matmatin mangi kurighan kogham. God bizir kamin kamaghin mikeme: “Ki guizbangira deraghvira ia damuva, bizir aghuiba ia daningam, ki fomira akar dikirizibar Atrivim Devit mikemezi moghin, ki bizir aghuiba ia daningam. Ezi bizir kam ki mikemezi moghin guizbangiram otivam.’ **35** “Ezi akar igharazir mam uaghan Godin Akinafarimin iti. A kamaghin migei: “Ni uan ingangarim bagha misevezir gumazim ateghtima, a matmatin iki kurighan kogham.’ **36** “E fo, dughiar kamin Devit nguazimin ikia, a Godin nighnizimin gin zui. Egha a gin aremezi, me an kuam inigha ghua an ovaviba afi naghin anefazi, an kuam kuri. **37** Ezi gumazir God amizi a ua matmatin dikavizir kamnang, an kuam kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghin amizima, e ua migei, ia akar kam gifogh, gumazir kam Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize. **39** Moses Osirizir Araziba ian akuragh ian arazir kuraba gin amadaghti, ia Godin damazimin deraghan kogham. Puvati. Gumazir kam Iesusin ingangarimin, God gumazir nighnizir gavgaviba itiba bar, men akuragha men arazir kuraba bar, da gin amaga, me gamima me an damazimin dera. **40** Ia uari bagh gan, Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezi moghin, bizitam ia batoghan kogham: **41** “Ki

ian dughiamin bizir igharazitam damighti a ia batogham.
 Eghti gumazitam ia mikimti ia nighnizir gavgavim an ikian
 kogham. Kamaghin, ia gumazir dibovir akar kurabagh
 amiba, ia gan, ia digavir kuram damigh ikuvigham.” **42**
 Egħa Pol ko Barnabas Judaba God ko migeir dipenim
 ataghirazima, gumazamiziba kamaghin aning migei,
 “Gua Sabatin munamin dughiamin uamategh iziva bizir
 kabar migirigiar taba uam e mikim.” **43** Egħa me bar
 God ko migeir dipenim ategħa azenan ghue. Ezi Judan
 aviriba ko gumazamizir igharaziba, me Judan Arazibar
 gin zuir gumazamiziba, me Pol ko Barnabasın gin zui.
 Ezi aning me migia, men nighniziba fa ghaze, ia Godin
 nighnizimin gin mangi an apangkuvimin apengan iki.
44 Ezi Sabatin dughiar igharazim otozi, nguibar ekia
 kamin itir gumazamizir avirim bar iza uari akuvagħa
 Ekiamin akam barasi. **45** Ezi Judaba gumazamizir okoruar
 kamin ganigha, men naviba bar ikufi. Ezi me Polin akabar
 kurakuragħa a migei. **46** Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas
 atiatir puvatigha, akar bar gavgavimin me migei, “Ia
 Judaba, ga faragħa Godin akamin ia mikeme. Ezi ia akirim
 ragħa akar kam gasara. Egħa ghaze, e ikirimirir aghuir
 zurara itim inian kogham. Kamaghin amizi, ia oragħ,
 ga uam akar kamin ia mikiman kogham. Ga Kantrin
 Igharazibar Gumazamizibav kimam. (aiōnios g166) **47** Ekiam
 bizir kam bagħa kamaghin e mikeme: “Ki ni amisevegħa
 ingangarir ekiam ni ganidi. Egh ni damighti, ni Kantrin
 Igharazibar Gumazamiziba bagħ angazangarimin min
 ikiam. Egħti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar
 men akuragħ ua me iniam.” **48** Ezi Kantrin Igharazibar

Gumazamiziba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumamazizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an iti. (aiōnios g166) **49** Ezi Ekiamin akam bar nguibaba bar dar ghu. **50** Amizir maba God gifuegha an apengan ikia ziar ekiaba iti, ezi gumazir ziaba itir maba, me uaghan nguibar ekia kamin iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtiziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me uan distrighin aning batoke. **51** Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas, uan dagarimningin itir nguaziba apisi, eghti gumazamiziba fogh suam, men arazir kam osimtizim me ganingi. Ezi, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamin ghu. **52** Kamaghin amizi, Antioghin itir Kraisin suren gumazamiziba, Godin Duam bar me gizivazima me bar akonge.

14 Pol ko Barnabas Antioghin ikiav amizir arazibara, aning iza Aikoniamin Judaba God ko migeir dipenibar dagh ami. Egha aning kagh bar deraghvira akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar Gumamazizir aviriba nighnizir gavgavim Iesusin iti. **2** Ezi Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazibar Gumamazibar nighnizibagh asighasigha men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh ami. **3** Ezi Pol ko Barnabas dughiar ruarimin Aikoniamin ikiava, Ekiamin apangkuvimin akam mikimasava atiatir puvati. Ezi Ekiam gavgavim aning ganingizi, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh ami, da otifi. Ezi kamaghin Ekiam gumamazibar akakagha ghaze, akar aning me migeir

kaba, da guizin akaba. **4** Ezi nguibar ekia kamin itir gumazamiziba uari abiki, marazi Judabar gin zuima, marazi aposelning bagha zui. **5** Egħa gin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me uan gumazir aruaba ko, Pol ko Barnabas aremegħasa me nighnigha aning bagħa tuaviba buria ghaze, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egħa me dagiabar aning ginivasava ami. **6** Ezi Pol ko Barnabas kamaghin oregha ara Listra ko Derben għu, aning Likonian Distrighin nguibar ekiamning. Egħa aning uaghan nguibar ekia kamningin boroghin itir nguibaba sara għu. **7** Egħa aning kagh Akar Aghuim akuravira iti. **8** Listran nguibar ekiamin aven gumazir mam, an suemning ikuvigha an amirazi an aruir puvatigha aperaghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari. **9** A Pol barazi an akam akuri. Ezi Pol dikiraviram an gara kamaghin fo, gumazir kam nighnizir gavgavim iti, a deragħam. **10** Egħa Pol kamaghin pamtemin dia, “Ni dikavigh mitigh!” Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha magħiram arui. **11** Egħa gumazamizir avirim Pol amizir bizir kamin ganigha, pamtemin Likonian akamin dia migei, “Aseba gumazibar min otivigha e bagħa izaghire!” **12** Egħa Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigiabar faragħa zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati. **13** Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin avinizir tiar akamin boroghin azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagħ asizibav sueghiva aning ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize. **14** Ezi aposelning Pol ko Barnabas, aning

bizir kaba baregha, uan korotiaba abiagharigha, ivegha
 gumazamizibar okoruamin aven ghua pamtem dia migei,
15 “Maia! Gumazamiziba, ia tizim bagha arazir kam gami?
 Ga pura gumazir kinimning, egha uaghan ian mirara gari.
 Ga kamaghsua Akar Aghuir kam ia migei. Ia pura bizir
 kinir kabar ziaba fan marki. Ia uari isi Ekiam daning,
 an Angamira Itir God. A Godin overiam ko nguazim
 ko ongarimin ingarizim, egha dar itir biziba bar adar
 ingari. **16** Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me
 pura uan nighnizibar arua bizibagh ami. **17** Egha a ian
 modozir puvati, eghti gumazamiziba a gifoghan kogham.
 Puvati. A zuraram arazir aghuibar ia gamua, amozim ia
 ganiga, dagher aghuir aviriba ia ganiga, dagher aghuibagh
 ami da otifi. Egha ia gamima ian naviba deragha bar
 akonge.” **18** Aning bizir kabar pamten me migia, uaningin
 ofa damuan men anogoroghavira iti. **19** Ezi gin Judan
 gumazir maba Antiok ko Aikoniamin ikegha Listran
 izegha, gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me Polin
 apanibar otifi. Egha me dagiabar Pol ginivigha an ganigha
 ghaze, an areme. Egha anemikirigha Listran nguibar
 ekiamin azenan ghu. **20** Ezi gin suren gumazamiziba
 iza an okarizi, a dikavigha uamategha Listran nguibar
 ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a Barnabas ko
 Derben zui. **21** Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin
 ikia Akar Aghuim akura gumazamizir aviribagh ami,
 me suren gumazamizibar otifi. Egha aning uamategha
 Listra ko Aikoniam ko Antioghin ghu. **22** Aning gavgavim
 suren gumazamizibagh aniga akurvazir migirigiabar
 me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh

gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, “E God Bizibagh Ativaghamin Dughiamin aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham.” **23** Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagha gumazamizir dapaniba amisefe. Gumazamizir dapanir kaba nighnizir gavgaviba Ekiamin iti. Ezi aning me bagha dagheba tagha Ekiam ko mikemegha me isava Ekiamin agharim gati. **24** Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu. **25** Egha aning Pergan nguibamin Akar Aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri. **26** Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarazi aning isa Godin agharim ganiga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegivagha, uamategha Antioghin ghu. **27** Egha aning Antioghin otogha, Kraisin adarazir diazi me iza uari akuvazima, aning bizir God aningın dafaribar amiziba bar, dar gun me migei. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha nighnizir gavgavimin tiam kuizir akam me migei. **28** Egha aning kagh dughiar ruarimin suren gumazamiziba ko ike.

15 Ezi Judian Distrighin gumazir maba Antioghin izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, “Ia Mosesin Arazimin gin mangan kogh, egh uan mikarzir mogomebar iniba aghoreghan koghti, God ua ia inighan kogham.” **2** Bizir kam bangin, Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi Pol ko

Barnabas ko nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba sara me amisevegħa ghaze, me Jerusalemın mangi bizir kam bagħ aposelba ko Siosin gumazamizir dapanibav kimam. **3** Egħa Kraisin adarazi, me amadazima me zui. Me Fonisian Distrik ko Samarian mogħin ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan navibagħ irazir bizimin gun me migei. Ezi Kraisin adarazi bar migirigiar kam baregha bar akonge. **4** Ezi Pol ko Barnabas, me ko zui darazi ko, me Jerusalemın otivizi, aposelba ko Kraisin adarazi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aningın agharimin amizir bizibar, gun me migei. **5** Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba, me fomira Farisibar min ike, me dikavigha kamagħin migei, “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uagħan Moses Osirizir Arazibar ġin mangiva uan mikarzir mogomebar aghor.” **6** Ezi aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba akar kam akirasa uari akufa. **7** Dughiar ruarimin me bizir kam migia ghua, Pita dikavigha me migei, “Nan adarasi, ia fo dughiar maba givazi God kamagħin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nan akatorimin Akar Aghuimin migirigiam bareghiva nighnizir gavgavim Iesusin ikiam. Egħa a ian tongin na misefe. **8** E fo, God gumazamizibar navir averiabagħ fo. Egħa a uan Duam me ganingi. An e gamizi mogħira, me gami. Egħa tuavir kamin a kamagħin en aka, a me gifuegha ua me ini. **9** Godin damazimin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, e bar magħ ghue. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin itima, God men nighnizir gavgavimin tuavimin, men navibagħ

amizi me an damazimin dera. **10** Ezi kamaghin ia tizim bagh God damighti, a ian nighnizibar gin mangam? Egħa osimtizir faragħa en ovaviba ateran iburaziba ko, osimtizir e uagħan datirighin ateran iburaziba, da isa nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh arisi. **11** Kamaghin puvati. En nighnizir gavgavim ghaze, en Ekiam Iesusin apangkuvimin, God uam e inizir mogħira me ini.”

12 Ezi gumazir uari akuvaziba bar nimira ikia Barnabas ko Pol barasi. Ezi aning mirakelin arazaraziba ko digavir kuram gamir bizibar gun me migei. Egħa aning ghaze, God aningın dafaribar arazir kaba Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin, dagħ ami. **13** Aning mikemegħa givazi Jems kamaghin migei, “Nan adarasi, ia na baragħ.

14 Saimon kamaghin e gegħara ghaze, kar faragħa zuir dughiam, God Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan apangkuvim men akagħa, men tongin gumazir maba ua bagħa me inigha me gamizi, me an gumamazizibar otifi. **15** Godin akam inigha izir gumazibar migirigiamin mirara għu. Me fomira kamaghin osiri, men migirigiamin osizirimra kara: **16** “God kamaghin migei, Devitin ovaviba mati, purirpenim degiaghiri. Egh ki gin uamategh izi, an ingarighti a tugħam. An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham, egh ki a damighti a ua deragħam. **17** Egħti gumamazizir ikiavira itir naba God bagħ ruiam. Kantrin Igharazibar Gumamazizir nan ziamin itiba bar uagħan na buriam. **18** Ekiam kamaghin mikeme. A bizir kaba fomira gumamazizibar akazi me dagħ fo.” (aiōn g165) **19** Jems ua kamaghin migei, “Nan nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me navibagħ iragħa God

bagha zui. Eghti e men tuaviba apiran kogham. **20** E me
 bagh osir kamaghin me mikim suam, ia dagher me marvir
 guabagh anidibar aman marki. Ia dar ami kamaghin ia
 Godin damazimin mizegham. Ia dagher kabar aman marki.
 Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha
 asizir me benibar firibagh afi ariaghiriba, dar ghuziba
 darara iti, ia dar aman marki. Egh ia ghuzibar aman
 marki. **21** E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomira iza
 datirighin, me an akam nguibar ekiabar aven bar anekura,
 eggha Sabatba zurara God ko migeir dipenibar aven a
 dibori.” **22** Egha aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba
 ko Jerusalem itir Kraisin adarazi bar mikemegha, uarir
 tongin gumazir maba miseveggha me amadazi me Pol
 ko Barnabas ko Antioghin zui. Me gumazir dapanir
 pumuning uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar
 mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adarazir faragha
 zui. **23** Egha me akinafarir kam me koma anemada: E,
 aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba, e ian adarasi.
 Ia Kantrin Igharazimin itir nighnizir gavgavim Iesusin
 itir darasi, ia Antioghin nguibar ekiam ko Sirian Provins
 ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar
 aghuim. **24** E kamaghin oraki, en tongin marazi me
 en azarazir puvatigha, ghua ia migia ian nighnizibagh
 asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnisi. **25** Ezi e
 bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar
 aghuimning Barnabas ko Pol a miseveggha me amada. **26**
 Gumazir kamning, aning en Ekiam Krai Iesusin ziam
 bagha nguazir kamin ikirimirim ategha uaningin sa.
27 Kamaghin amizi, Judas ko Sailas uaghan akamin ia

mikimasa, e aning amada. **28** E Godin Duam ko navir
 vamira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osimtizitam
 ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia
 dar gin mangi. **29** Ia me marvir guabagh anidir daghebar
 aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me
 beniba firibagh afi ariaghirir asizibar aman marki, egh
 uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Ia bizir
 kaba ategh deragham. En akam kamaghira tu. **30** Egha
 Jerusalem itir Kraisin adarazi gumazir kaba amadazi, me
 Jerusalem ategha Antioghin iraghuegha Kraisin adarazi
 akuvagha akinafarim me ganingi. **31** Ezi Antioghin itir
 Kraisin adarazi akinafarir kam barazima, a gavgavim
 me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam
 bagha bar akonge. **32** Judas ko Sailas aning uaghan Godin
 akam inigha izar gumazimning. Egha aning migirigiar
 aviribagh ami. Kamaghin, aning gavgavim Kraisin adarazi
 ganiga migirigiar akurvazir aviribar me gami. **33** Egha
 aning dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin
 Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me
 Jerusalem uamategha gumazir me amangiziba bagha
 zui. **35** Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikia gumazir avirir
 maba ko gumazamizibar sure gamua Ekiamin akam akuri.
36 Dughiar maba givazi, gin Pol kamaghin Barnabas migei,
 “Ga uamategh nguibar ekar ga Ekiamin akam akuniziba,
 bar dar mangiva uan adarazir ganam, me manmaghin iti.”
37 Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon, an ziar mam
 Mak, an a inightima, a aningin gin mangam. **38** Jon Mak
 Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim
 a givazir puvati. Kamaghin an aning ko mangan Pol

aghua. **39** Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas ko Mak kurim inigha arighatizim Saiprusin ghu. **40** Ezi Pol Sailas amisefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godin agharim gatigha kamaghin migei, "Godin akurvazim gua ko iki." Ezi aning ghu. **41** Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghin ghua Pol gavgavim Kraisin adarazigh anidi.

16 Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren gumazir mamın ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezi an afeziam Grighin gumazim. **2** Litra ko Aikoniamın itir en adarasi, me kamaghin a migei, Timoti gumazir bar aghuim. **3** Ezi Pol a inighti, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kamın iti. Egha me bar fo, an afeziam a Grighin gumazim. Kamaghin, Pol Timotin mikarzir mogomemin inim atu. **4** Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba Jerusalemin mikemegha amamangatizim, gumazamiziba da baragh, dar gin mangasa, me me migiagharui. **5** Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, men nighnizir gavgaviba gavgafi. Ezi men dibobonim aruebar zurara pin ghuavanadi. **6** Ezi Godin Duam, Esian Provinsin Akar Aghuim kunan men anogoroke. Kamaghin amizi, Pol, ko Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighin nguibar ekiam ko Galesian Distrighin moghin ghue. **7** Egha me Misian Distrik ko Bitinian Provinsin mitaghniamin otogha Bitinian Provinsin aven mangasava amima, Iesusin Duam men anogoroke. **8** Kamaghin amizi, me Misian Distrighin miriam gatigha, Troasin ira ghue. **9** Ezi dimangan Pol irebamın min

bizimin garima, Masedonian Provinsin gumazim tughav
 ikia a gakaghora ghaze, “Ia Masedonian iziva en akuragh.”
10 Pol irebamin min bizir kamin ganigha givagha, e
 zuamira bizibar kirigha Masedonian mangasa tuavibar
 kiri. E fo, God Akar Aghuim me mikinasa en dia. **11**
 Egha e Troasin kurim inigha biaghatigha Samotresin
 zui. Egha amimzaraghan Neapolis bagha zui. **12** Egha
 e kagh dikavigha ghua Filipain otifi. Romba fomira
 izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin
 nguibar faragha zuir mam. E kagh dughiar mabar ike. **13**
 Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar ekiamin tiar akamin
 azenan ghua dipamin uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin
 danganitam ti kagh ikiama? Ezi e kagh amizir mabar
 gari me uari akuvagha itima, e me migei. **14** Amizir e
 barazir kabar mav, an ziam Lidia, a faragha Taiatairian
 nguibar ekiamin ikia izegha inir pighagheviba amadi. A
 zurara Godin ziam fer amizim. Ekiam an navim kuizima a
 Polin migirigiaba barasi. **15** Egha a ko an gara dipenir
 vaminan itir darasi, e me ruegha givazi, a uan dipenimin
 mangasa en gighami. A kamaghin e migia ghaze, “Ia
 kamaghin na ginighnigh suam, ki guizbangira nighnizir
 gavgavim Ekiamin iki, kamaghin ia izi nan dipenimin
 iki.” A kamaghin e migia bar e gakaghone. **16** Dughiar
 mamin e God ko migeir danganimin zuima, ingangarir
 amizir igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar
 kuram a gapazazima a gin otivamin bizibagh fogha dar
 gun migei. Ezi kamaghin an garir gumaziba an amir
 ingangarir kamin dagiar aviriba isi. **17** Ezi guivir kam, Pol
 ko bar en gin iza kamaghin dia migei, “Gumazir kaba

Godin Bar Pin Itimin ingangarir gumaziba. Me God ian akurvaghamin tuavimin gun ia migei.” **18** A dughiar aviribar kamaghin ami. Ezi Pol an amiragha raghirigha kamaghin duar kuram migei, “Ki Krais Iesusin ziamin ni migei, ni azenim girigh!” Ezi duar kuram maghira anetaki. **19** Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin amizi, me Pol ko Sailasin suiragha aning amikirigha gumazir dapaniba bagha biziba amadir danganir ekiamin ghu. **20** Egha me aningin akua jas bagha ghugha kamaghin migei, “Kar Judan gumazimning. Aning en nguibar ekiamin itir gumazamizibar navibagh inivima osimtizir aviriba otifi. **21** Egha aning Romin kantri en anogoroghezir arazibar gin mangasa, gumazamizibav gei.” **22** Ezi gumazamiziba iza uari akuvagha uaghan akaba Pol ko Sailas gasi. Ezi jas midorozir gumazibav gia ghaze, ia aningin korotiaba suegh aning misogh. **23** Me Pol ko Sailas puv aning misuegha, aning isa kalabus gati. Egha deraghiva aningin ganamin akar gavgavim isa, kalabusin garir gumazim ganingi. **24** Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim jasin akam baregha, aning isa selin danganir bar aven itim gatigha, aningin sueba pamtem temem sara da ike. **25** Ezi dimagarir arizimin Pol ko Sailas God ko migiava ighiabagh ami. Ezi kalabusin itir gumazir maba aning barasi. **26** Ezi zuamira mikimkizir dafar mam otogha, gavgavim kalabuziar dipenimin mingarim ganidir dagiabagh inobaghnobasi. Ezi kalabusin tiar akaba zuamira kuiaghire. Ezi me kalabuziaba ikezir senba bar firiaghire. **27** Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim oseggha dikavigha kalabusin dipenimin tiar akabar garima

da bar kuiaghirezi, an nighnizim ghaze gumazir kalabusin itiba bar are. Kamaghin a uan midorozir sabam asigha uabi uabi biragh aremeghasa. **28** Ezi Pol pamtemin dia, “Ni pazi uabi damuan marki! E bar ka iti.” **29** Ezi kalabusin garir gumazim angazangariba bagha dia, egha ivegha Pol ko Sailas itir danganimin ghua atiatia puvira nigha, aningın suebar iri. **30** Egha an aning inigha azenan otogha aningın azangsisi, “Aruamning, ki tizim damightima God nan akuragham?” **31** Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiti, a nin akuragh, nin adarazi sara akuragham.” **32** Ezi aning Ekiamin akam a migia egha uaghan a ko itir darazi bar me migei. **33** Dimagarir kamra, gumazir dapanir kam aning inigha aning duaba rue. Ezi aning zuamira a ko an adarasi, Iesusin ziamin bar me rue. **34** Ezi kalabuzibar garir gumazir dapanim, Pol ko Sailas inigha uan dipenimin aven ghugha dagheba aning ganidi. A uan adarazi ko nighnizir gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi, me bar akonge. **35** Ezi aminim tirazi, jasba polisin gumaziba amadazi me iza kamaghin kalabuziar dapanim migei, “Jasba kamaghin migei, ‘Ni Pol ko Sailas ateghtima aning mangi.’” **36** Ezi kalabuziabar garir gumazir dapanim kamaghin Pol migei, “Jasba ni ko Sailas ataghiraghasa na mikeme. Ezi gua datirighin navir amirizim sara mangi.” **37** Ezi Pol kamaghin polisin gumazibav gei, “Ga Romin gumazimning. Me ga isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimin pura ga misogha, ga isa kalabusin ga amada. Egha me datirighin nimira ga amangasa? Ti puvatigham! Me uari iziva gan aku mangam.” **38** Ezi

polisin gumaziba akar kabar gun jaspav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Romin gumazimning. Ezi me atiatingi. **39** Kamaghin amizi, jaspav kalabusin dipenimin ghuegha, kamaghin aning migia ghaze, gua ataran marki. Egha me aningin akua azenan ghuegha, aningin azangisi, “Gua nguibar ekiar kam ategh mangi.” **40** Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin adarazir ganigha, akar maba me migia, gavgavim me ganigha, egha aning ghu.

17 Pol ko an gin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti. **2** Egha Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatin pumuning ko mikezimin Godin Akinafarimin itir osiziriba me geghara me migei. **3** An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, “Krais mizazim inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira.” Egha kamaghin migei, “Iesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Krais.” **4** Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar ikia Pol ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atiatir Grighin gumazir aviriba ko ziaba itir amizir aviriba sara aningin gin zui. **5** Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torimin mangasa,

aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue. **6**
 Egha me aningin apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin marazi
 kurivegha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha
 me inigha ghu. Egha kamaghin dei, "Gumazir kaba
 osimtizim nguazir kamin nguibaba bar dagh arigha iza
 datirighin kagh oto. **7** Ezi Jeson me inigha uan dipenim
 gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar
 gin mangan aghua. Egha kamaghin migei, Atrivir ekier
 igharazim uaghan iti, an ziam Iesus." **8** Ezi gumazamizir
 avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir
 dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram
 gamigha diava arai. **9** Egha nguibar ekiamin garir gumazir
 dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese.
 Ezi me me ataghizi, me zui. **10** Ezi aminim pirima,
 Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian
 nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God
 ko migeimin aven ghu. **11** Berian Judaba, men araziba ko
 men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa
 bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh
 bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar
 gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin
 migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar
 arazibagh afira. **12** Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim
 Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba
 itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara aningin gin
 zui. **13** Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol
 Berian ikia Godin akam akuri. Ezi me uaghan Berian
 otivigha gumazamizir kabar nighnizim gasighasigha men
 navibagh inifi. **14** Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi

an ongarir miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti. **15** Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, an aning bagha akam isa me ganingi. **16** Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi Pol bar osemegha an muriam bar ikufi. **17** Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atiatia itir gumazamiziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei. **18** Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba itiba, me Pol ko uari adosi. Marazi kamaghin migei, “Onganir mam tizibav gei?” Ezi marazi kamaghin migei, “A ti aser igharazibar akam akuri.” Pol Iesus ua dikavizir bizimin Akar Aghuim akurima, kamaghin me migirigiar kabar a gami. **19** Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei, “Ni nighnizir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin e foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an gumazamizibar sure gami. Ni e mikim.” **21** (Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir izeziba, me zurara pura ikiava nighnizir igiar otivir kabara migei.) **22** Ezi Pol Areopagusin Mighsiamin tongira tugha kamaghin migei, “Ia Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi. **23** Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar gani, egha ki uaghan ofa gamir dakozir mam in gari ziar kam an iti: E fozir puvatizir godin ofa gamir dakozim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir

puvatigha gin zuim, ki an akam ia mikimasa. **24** “Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar ingari, anarira overiam ko nguazimin Ekiam. Egha a gumaziba dafaribar ingarir dipenibar itir puvati. **25** Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumazamizibagh aningi. Egha a bizitamin otevezir puvati. Kamaghin, e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan kogham. **26** Ezi God gumazir vamiran ingari, egha an ovavir kamin a gumazamiziba bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirimin dughiaaba ariki. Egha danganir me itiba a me bagha nguazir mitaghniaba ariki. **27** God kamaghin ifonge, gumazamiziba a buri, an boroghin iziva an apigh, kamaghin a bizir kabagh ami. Guizbangira God e vaghvagh en saghon itir puvati. **28** ‘Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.’ Ezi ian fofozir gumazir mabara kamaghin mikeme, ‘E Godin boribara.’ **29** “Kamaghin amizi, e guizbangira an ovavibar ikiva, egh kamaghin nighnighan kogh suam, God ti golin nedazim o silvan nedazim o dagiabar nedazim. E uaghan kamaghin nighnighan kogh suam, a ti gumazamiziba uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guatam. **30** “Fomira gumazamiziba God gifozir puvati. Dughiar kamin, me fozir puvatigha amizir biziba, God dagh nighnizir puvati. Egha datirighin God Akar Gavgavim aniga ghaze, nguazir kamin danganiba bar dar itir gumazamiziba bar uan navibagh iragh. **31** God gumazamizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam akirigha gifa. An arazir aghuimin mirara a inabazir gumazim, nguazir kamin gumazamiziba

tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizi a ua dikafi. Bizir kamin God e tuisighamin ingangarim gumazamiziba bar men akazi, me fo, a guizbangiram otogham.” 32 Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamaghin migei, “Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa.” 33 Ezi Pol me ategha ghu. 34 Ezi gumazamizir maba Polin nighnizimin gin ghua nighnizir gavgavim an migirigiabar iti. Men tongin Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi amizir mam, an ziam Damaris, a gumazamizir igharazir maba ko, me uaghan nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti.

18 Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korinin nguibamin ghu. 2 Egha a Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Pontusin Provinsin aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomira kantri Italin ike, ezi Sisar Klodius Judabav gia ghaze, me Romin nguibar ekiam ategh igharagh mangi. Kamaghin amizi, aning Itali ategha Korinin ize. Ezi Pol aning ganasa zui. 3 Pol uaghan aningin mirara, selin dipenibar ingari. Kamaghin amizi, an aningin ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari. 4 Sabatin dughiabar, Pol zurara Judaba God ko migeir dipenibar ghua me ko uariv gei. A Judaba ko Grighbar nighnizibar amutima, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa me gakaghori. 5 Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghirizi, Pol dughiabar zurara Godin Akar Aghuim akuri. An akar gavgavimin kamaghin deravira Judabagh eghari, Iesus a Kraiss, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. 6 Ezi Judaba Polin akam baraghan aghuagha, migirigiar kuraba a ganidi. Kamaghin amizi, a uan korotiamin

mineziba apizigha, kamaghin me migei, “Kamaghin ia
 Godin saghon iki oveghti, mar ian osimtizimra. Ezi ki
 uabi osimtiziba puvati. Ki datirighin Godin Akar Aghuim
 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me mikinam.” 7
 Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha Titius Jastusin
 dipenimin ghu. Gumazir kam zurara Godin ziam fe. An
 dipenim a Judaba God ko migeir dipenimin boroghin iti. 8
 Krispus, God ko migeir dipenibar garir gumazir dapanim.
 Ezi a uan adarazi ko me nighnizir gavgavim Ekiamin iti.
 Ezi Korinin gumazamizir avirim Polin akam baregha,
 nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha rue. 9 Ezi dimagarir
 mamin Ekiam irebamin min garir bizimin kamaghin Pol
 migei, “Ni atiatingan marki, ni mikinvira iki, egh nimira
 ikian marki. 10 Ki ni ko iti, nan gumazamizir aviriba
 nguibar ekiamin iti. Kamaghin tav pazi ni damighan
 kogh, egh ni misueghan kogham.” 11 Ezi Pol azenir vamira
 ko akuamin ikiava, Godin Akar Aghuim men sure gami.
 12 Galio, Akaian Provinsin gavmanin gumazir dapanimin
 itima, Judan gumaziba bar dikavigha Polin apanimin
 gamua a isa kot gati. 13 Me ghaze, “Gumazir kam, a
 gumazamizibav gia ghaze, ‘Ia Moses Osirizir Araziba
 riaghiriaghiva, arazir igharazimin Godin ziam fi.” 14 Pol
 bar men akam ikarvaghassava ami, ezi Galio Judabav gei,
 “Ia Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o
 an arazir kuratam damightima, ki ian akam baregham.
 15 Ezi ia migirigiaba ko ziaba ko ia uan araziba, bagha
 nighnigha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kirmigh.
 Ki bizir kabar kotiaba bareghan kogham.” 16 Kamaghin
 amizi, a me amadazi, me kot ategha azenan ize. 17 Ezi

Korinin gumaziba, maghira Sostenesin suira, a Judabar dipenir God ko migeimin garir gumazir dapanim, egha kotin danganim boroghira a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuira. **18** Pol dughiar mabar Korinin ikegha, Kraisin adarazi ategha kurimin ghuavanabogha Sirian Distrighin ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimin mangamim, a Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam gami. Kamaghin a uan dapanir arizim gise. **19** Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila ko Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko migeimin ghua me ko uariv gei. **20** Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava a migeima, a ghaze, Puvati. **21** A me ataghiragha, akar dikirizim gamua kamaghin me migei, "God ifueghti, ki ua ia bagh izam." Egha kurim inigha Efesus ategha ghu. **22** Egha a Sisarian otogha, Jerusalemin itir Kraisin adarazigh etiasa ghuavanabo. Egha gin Antioghin nguibamin ghuaghiri. **23** Pol dughiar mabar Antioghin ikegha, Distrik Galesia ko Frigian itir nguibaba bar dagh arua, men nighnizir gavgavir Iesusin itiba gavgavim me ganidi. **24** Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A iza Efesusin nguibamin iti. A bar deravira migiava, Godin Akinafarimin Osiziriba bar dagh fo. **25** Me Ekiamin tuavimin a geghani, ezi a gumazamizibar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir bizibar me migei. Egha a Jonin rurimra fo. **26** Egha Apolos Judabar God ko migeir dipenimin ghugha, atiatir puvatigha Godin akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenimin ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin

tuavim gifos. **27** Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarasi, gavgavim a ganidi, egħa a iniāsa Akaian suren gumaziba bagħa akinafarim osiri. Apolos Akaian otozir dughiamin, a nighnizir gavgavim Godin itir darazi akurvazir ekiam me gami. God men apangkufi, kamaghin amizi, me nighnizir gavgavim Godin iti. **28** Apolos bar gavgavigha gumazamizibar damazibar akam akuri, egħa men akaba ikarvagħa, Judabar akar kurar me migeiba dikabiri. A Godin Akinafarimin itir akam akuri, egħti me fogħ suam, Iesus a God Uam E Iniāsa Misevezir Gumazim, Krai.

19 Dughiar kam Apolos Korinin ikiavira itima, Pol mighsiabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusin oto. Egħa a kagh suren gumazir maba bato. **2** Egħa men azara, “Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivaz, o puvati?” Ezi me ghaze, “Puvati, e uaghan tong oraghizir pu, Godin Duam iti, o puvati.” **3** Ezi Pol men azara, “Ia rurir manamra ini?” Ezi me ikara ghaze, “Jonin rurim.” **4** Ezi Pol ghaze, “Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumazamizibav gia ghaze, ia nighnizir gavgavim nan ġin izamin gumazimin iki, a Iesus.” **5** Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue. **6** Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagħa izegħa me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egħa Godin akam inigha izir gumazibar min Godin akam migei. **7** Me bar mogħira men dibobonim 12pla. **8** Ezi Pol iakinir pumuning ko mikezimin, a God ko migeir dipenimin aven, gumazamiziba akar gavgavibar me migia atiatir puvati. A

God Bizibagh Ativir Arazimin migirigiamin gun me migia,
 men nighniziba iraghasa me migei. **9** Ezi marazir naviba
 gavgavizi, me nighnizir gavgavim Polin akabar ikian
 aghuagha, gumazamizibar damazibar azenara migirigiar
 kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnizir
 gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiabar
 zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar me migei. **10** Pol
 azenir pumuningin kamaghin amima, Judaba ko Grighin
 Esian Provinsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki. **11** Egha
 God mirakelin bar gavgavir igiaba Polin dafarimningin
 dagh ami. **12** Me uaghan inir avizir doriba adiziba ko,
 inir avizir maba, me da Polin mikarzimin poegha, da isa
 ghuava arimariabagh arizi me ghuamazima, duar kuraba
 me ataghirasi. **13** Ezi Judan gumazir maba nguibabagh
 arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar
 kurar gumazamizibar aven itiba batoghasa kamaghin
 migei, "Iesusin Pol akam akurimin ziamin, ki pamtem
 ni migei, 'Ni azenan izi.'" **14** Ezi Skeva, a Judan ofa
 gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7pla, arazir kam
 gami. **15** Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin
 me migei, "Iesus, ki a gifo, egha ki Pol, ki a gifo, ezi ia
 taia?" **16** Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi
 fegha me mikinigha puv me misuaghariki. A mizazir
 kuram me gasima me ghuzibagh rua bibiabara dipenim
 ategha arava azenan ghue. **17** Ezi Judaba ko Grighin
 gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar atiatingi.
 Ezi Ekiam Iesus an ziam, gumazamiziba bar a pirafa.
18 Faragha nighnizir gavgavim Iesusin itiba datirighin
 iza, gumazamizibar damazimin uan arazir kurabar gun

migei. **19** Ezi gumamazizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan akinafarir mirakelin kurabar osiziriba itiba inigha iza, gumamazizibar damazimin da tue. Me mirakelin kurabar akinafarir kabar ivezimin dibobonim diboborima, da 50,000in silvan dagiabar tu. **20** Kamaghin amizi, Ekiamin migirigiam nguibaba bar dar zui. Ezi gumamazizir avirim nighnizir gavgavim Ekiamin migirigiamin itima a pamtem men navibar aven ingari. **21** Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akaian Provins moghin mangi, Jerusalem otivasa. Egha ghaze, “Ki nguibar kamin ikeghiva, gin uaghan Romin nguibar ekiamin mangam.” **22** Egha an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike. **23** Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar dafam gami. **24** Ezi gumazir mam, an ziam Demetrius. A silvan bizibar ingarir gumazim. A dagiaba iniasa, aser amizim Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demetrius ko ingara dagiar aviriba isi. **25** Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimin min amir ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin migei, “Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi. **26** Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumamazizir avirim an akaba bangin ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A gumamazizibar nighnizibagh ami, da tuavir igharazibar zui. A kamaghin migia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati. **27** Polin akar

kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasighasigham.
 Bizir kamra puvati, uaghan gumamazizibar nighnizimin,
 Artemisin dipenim pura bizir kinim gavagham. Eghti
 Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar
 moghira ua asemin min an ganan kogham. An marvir
 guam pura bizir kinim gavagham!” 28 Ezi me oregha atara
 maghira pamtem migia ghaze, “Aser amizim Artemis, an
 Efesusin bar Ekiam!” 29 Ezi mong gin nguibar kamin itir
 gumamaziziba bar niginir dafam gami. Egħa me bar, Gaius
 ko Aristarkusin suiragħa aning a mikirigha, voroghira
 uari akuvir danganir ekiamin zuamira ivemara ghue.
 Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning. 30 Pol
 uabi gumamazizir okoruamin tongin mangasa nighnisi.
 Ezi Kraisin adarazi an anogorosi. 31 Ezi uaghan Efesusin
 gavmanin gumazir maba, me Polin namakaba, me a bagħa
 akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganir
 ekiar gumamaziziba uari akuvimin mangan marki. 32 Ezi
 uari akuvazir gumamaziziba me okam nighnisi, marazi
 bizir mam migia dei, ezi marazi bizir igħarazim migia
 dei. Gumazir avirim fozir puvati, me tizim bagħa iza uari
 akufa. 33 Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksanderin
 tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander
 ti osimtizimin mingarim. Ezi a uan dafarimra nimira
 ikiasa me migei. A men akaba ikarvaghasa. 34 Ezi me fo,
 a Judan gumazir mam, me bar moghira uari inigha dia
 ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam.” Men
 dimdiam auan pumuningin ghu. 35 Ezi Efesusin nguibar
 ekiamin kuskus gumazir okoruar kam me aminivagħa
 kamaghin me migei, “Efesusin gumamaziziba, nguazir

kamin gumazamiziba bar fo. Artemisin marvir guam overiamin ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamin garir nguibam. **36** E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimira iki, zuamira bizitam damuan marki. **37** Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati. **38** Demetrius ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitamin ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamin anekiram. **39** Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamin dar kir. **40** Kamaghin amizi, gavmanin gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pamtemin atara amizir bizir kam bagh, me e damighti e ivezegham. E amizir bizir kamin mingariba puvati. Me bizir kam bagh azaraghti e mikimamin migirigiaba puvati.” **41** A kamaghin mikemegha gumazamiziba amadazi me ghue.

20 Ezi gumazamizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazi me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu. **2** Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amuti, me tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto. **3** Egha a iakinir pumuning ko mikezimin Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misoghamin migirigiar mam akiri. Kamaghin amizi, a uamategha Masedonian ghu. **4** Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a

Pirusin otarim, an ġin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko Esian gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimning, me bar moghira Pol ko ghue. **5** Gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizua iti. **6** Ezi e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughiaba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5plan dughiaba ua givazi e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaiba batifi. Egha 7plan dughiaba Troasin iti. **7** Wighin kamin faragha zuir aruemin, e bret abiagharigha damasa iza uari akufa. Ezi Pol amimzaraghan mangasa, kamaghin amizi, an akam akura ghuavira ikia dimagarir arizimin tu. **8** Ghuriar e uari akuvazir pin itir kam, lamin aviriba an iti. **9** Ezi winduan aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava onгани. Pol miġiavira itima, Yutikus pin ikegha degħa nguazim giri. Ezi me ghua a gaghuigha an garima, a bar areme. **10** Ezi Pol uaghira a ġisin ghua a muigha kamaghin miġei, “Ia atiatingan marki. An angamira iti.” **11** Egha Pol ghuriar pin itimin ghuavanabogħa, bret abiagharigha gumazamiziba ko me da api. Pol me miġia ghuavira itima aminim tirazi a me ategħa zui. **12** Ezi me gumazir igiar angamira itim inigha an dipenimin ghua bar akonge. **13** Ezi e Pol ategħa faragħa kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tuavimin mangam. **14** Ezi Pol Asosin e batogħa e ko kurir kam inigha Mitilinin nguibamin ghue. **15** Egha amimzaraghan e kurimin ghua Kiosin Arighatizimin otifi.

Dughiar kamin gin e ghua Samosin nguibamin otogha, dughiar abuananamin e ghua Miletusin nguibamin oto. **16** Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalemin otoghiva, Pentikosin Dughiar Ekiamin ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasa nighnizir mam gami. **17** E ghua Miletusin otogha, Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazamizir dapaniba bagha akam amada. **18** Ezi me iza otivizima, a kamaghin me migei, “Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu. **19** Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiragha, osimtiziba ko terim sara Ekiamin ingangarim gami. **20** Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin akatamin ia mikimsi ia mikimam, ki atiatir puvati. Egha ki vaghvagha ian dipeniba ko azenara ian sure gami. **21** Ki akar gavgavimra Judaba ko Grighin gumazamizibav gia ghaze, ia uan navibagh iragh, uan arazir kuraba ateghiva Godin gin mangi, egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam Krai Iesusin iki. **22** “Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalemin mangasa puvira na migei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham. **23** Ki kamaghin fo, nguibar ekia ki zuiba bar Godin Duam na migia ghaze, kalabusba ko osimtiziba na mizua iti. **24** “Ezi ki uan mikarzir angamira itim ginighnizi, a pura bizim. Ekiam Iesus ingangarir mam na ganingi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam iniasa ivemari. Mati gumazim uan ivemarim a givasava ami, kamaghira ki uaghan uan ingangarim agivasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin,

God uan apangkuvim gumamaziziba bar men akakaghasa.
 Ezi ki bizir kabar akam akuri. **25** “Ezi ia oragh. Ki ian
 tongin ikia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam
 akuragha arui. Egha ki fo, datirighin ia ua nan guamin
 apighan kogham. **26** Bizir kam bagha ki atiatir puvatigha
 Godin nighniziba bar ia migei. Kamaghin amizima,
 datirighin ki bar deraghvira ia mikimasa, gumazitam
 ian tongin oveghti, kar ian osimtizim. **28** Ia uari uari
 bagh ganiva, egh uaghan Godin gumamazizibar gan.
 Godin Duam Godin gumazir nighnizir gavgaviba iti, a
 bar dar ganasa ia misefe. Ia gumaziba gari gumazibar
 min iki, ia Kraisin adarazir gan. God uabi uan Otarimin
 ghuzimin me givese. **29** Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh
 mangighi, gumazitaba afiar atiabar min ian tongin izam.
 Ezi afiar atiaba sipsipbagh asighasizi moghin, gumazir
 kaba ian gari darazigh asighasigham. **30** Eghti ian tongin
 tarazi, dikavigh guizin akam giragh nighnizir gavgavim
 Kraisin itir daraziv kinti, me men gin mangam. **31**
 Kamaghin amizi, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko
 mizekimin amizir araziba, ia dagh nighnigh. Ki arueba ko
 dimagaribar, teriba sara, zurazurara nighnizir aghuiba
 vaghvagha ia migia, tong mitetam atizir puvati. Egha
 ghaze, ia uari bagh ganigh. **32** “Ezi ki datirighin ia isa
 Godin dafarim gati, eghti an apangkuvimin akam ia
 damuti, ia gavgavigham. Egh gin apangkuvimin akar
 kam, bizir aghuiba ia daningiva, ia ko Godin damazimin
 zuezir gumamaziziba sara daning, akurvazir aghuibar
 gumamazir Godin damazim zuezibar tongin gin ia
 daningam. **33** “Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir

puvati. **34** Ia uari kamaghin fo, nan dafarir kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba isa uabin akurvagha, egha na ko ingarir darazir akurvasi. **35** Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e pamtemin ingangarir arazimin gin mangi, egh kamaghin, e ingaran iburazir gumazibar akurvagham. Egh ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, ‘Ni bizir aghuarim munav ganidir arazim, a bar dera. Egha a ni ua baghavira biziba isir arazim gafira.’” **36** Egha Pol akar kam mikemegha, me ko me bar moghira teviba apirigha, gumazir dapaniba ko, me God ko migei. **37** Ezi me bar aziava a muigha an tori. **38** Ezi Pol me migia ghaze, “Ia ua nan guamin ganighan kogham.” Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21 Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghiragha bar osemi. Egha e kurim inigha Kosin Arighatizim baghavira zui. Egha amimzaraghan, e Rodesin Arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue. **2** Egha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui. **3** Egha e Saiprusin Arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghegha kurimin itir biziba kagh dar arighasa. **4** E kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7plan aruebar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalemin mangan kogham. **5** Ezi kurim Tair ataghiraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en akua nguibar ekiamin azenan zui. Egha ongarir dadarimin e teviba pirigha God ko migei. **6** Ezi e me ko uan dafaribar suigha, e kurim

inigha zuima, me uamategha uan dipenibar zui. **7** Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarazigh anigha, me ko aruer vamiran ike. **8** Egha amimzaraghan e me ategha Sisarian nguibar ekiamin otivigha ghua, Filipin dipenimin iti. Filip Ekiamin Akar Aghuim akurir gumazir mam. Egha a 7plan gumazir aposelbar akurvazir gumazamizibar mav. **9** A guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri. **10** E mong dughiar maba Sisarian ikezi, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian izaghiri. **11** Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghin migei, “Godin Duam kamaghin migei, ‘Kamaghira Judan Jerusalem itiba, letin kamin ghuavim ikeghiva a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar aningam.”” **12** E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumazamiziba Jerusalem mangan koghasa Pol gakaghori. **13** Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei, “Ia tizim bagha aziava nan navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Ekiam Iesusin ziam bagh Jerusalem aven aremegham, a dera.” **14** Pol bar gavgavizima e tagha anetegha kamaghin migei, “Bizir tizim Ekiam a damusi ifongegh, an a damu.” **15** Egha gin e bizibar kirigha Jerusalem ghuavanabo. **16** Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonin dipenimin e ikiamin naghin e ati. A Saiprusin gumazir bar faraghavira Iesus gifogha an gin zuim. **17** Egha e Jerusalem otozima, Kraisin adarazi e bagha bar akonge. **18** Egha amimzaraghan, Pol en marazi ko Jemsin ganasa

zui. Dughiar kamîn siosîn gumazamizir dapaniba bar,
 uaghan iti. **19** Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam
 Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongîn an dafarimîn
 amizir biziba bar dar gun me migei. **20** Ezi Kraisin
 adarazir gumazir dapaniba kamaghîn oregha Ekiamîn
 ziam fe. Egha me Pol migia ghaze, “En anav, ni fo Judan
 gumazamizir bar aviriba nighnizir gavgavim Ekiamîn iti.
 Egha me bar Moses Osirizir Araziba bagha gavgafi. **21**
 Ezi gumazir maba me migia ghaze, Pol Judan gumazir
 Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongîn itiba Moses
 Osirizir Arazibar gîn mangan men anogorosi. Egha ghaze,
 ia uan boribar mikarzir mogomebar iniba aghoran marki,
 egh Judaba e uan arazibar amuan marki. **22** E fo, ni izezi,
 me oregham, eghti e ua manmaghîn damuam? **23** Ni
 kamaghîn damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko
 pumuning God ko akar dikirizir gavgavir mam gami. **24** Ni
 me inigh ia Godin damazimîn zueghsi, arazir kam damu.
 Egh me uan dapanir arizibagh isamin ofaba, ni adagh
 ivezam. Ni kamaghîn damightima, gumazamiziba bar fogh
 suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan Arazibagh
 ami. **25** Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir Iesusin gîn
 zuiba, e akinafarir mamin uan nighnizim osirigha me
 bagha fomira anemada. Egha me migia ghaze, ia marvir
 guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan
 asizir ghuziba itiba koma asizir me firagharim dafa
 misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar
 amuan marki.” **26** Kamaghîn amizi, Pol tagha ghua
 gumazir kaba ini. Egha amimzaraghan, me ghua arazir
 Godin damazimîn zueghamim, a me ko a gamigha, Godin

Dipenir miriamin aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze, dughiar manamin e Godin damazimin zueghamin arazimin dughiam givaghti, me e bagh vaghvagh ofa damuam. **27** Ezi dughiar 7pla givasava amima Judan gumazir Esian Provinsin itiba Godin Dipenim avinizir divazimin aven Polin api. Egha gumazamizibar navibagh inivima me Polin suiragha kamaghin dia migei, **28** “Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumazamizibagh asighasighasa, gumazir igharaziba ko nguibar igharaziba bar men sure gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha migei. A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, God ua bagha inabazir Dipenim gamima a Godin damazimin mize.” **29** (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusin garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghu.) **30** Ezi nguibar ekiamin gumazamiziba bar naviba me ginivima, me tintinibar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase. **31** Egha Judan gumazamiziba aremeghamin midorozim Pol gamima Romin midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghin a bato, Jerusalemin gumazamiziba uariv sosi. **32** Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir dapanir maba ko, midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avirim iti naghin zui. Ezi Pol misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki. **33** Ezi

midorozir gumazibar gumazir dapanim iza Polin suiragha midorozir gumazibav geima, me senin pumuningin a ike. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim, Judan gumazibar azara, “Kar tina, egħa a tizim gami?” **34** Ezi avirir ekar kamin aven me pura tintinimin bizibav gei. Me niginir dafam gamima, midorozir gumazibar gumazir dapanim deragħa bizitam baragħa a gifozir puvati. Kamagħin amizi, a uan midorozir gumazibav kemezima, me a inigha uan dipenimin għu. **35** Pol dipenir kamin adiriziamin otivasava amima gumazamiziba a misogħasa bar kagħiram anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisagħpu. **36** Ezi gumazamizir avirir men ġin zuiba dia kamagħin migei, “A misuegħti, an aremegħ!” **37** Ezi me Pol inigha midorozir gumazibar dipenimin aven mangasava amima, a Grighin akamin men gumazir dapanimin azara, “Ki bizitam ni mikimam, o?” Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim an azara, “Ni Grighin akam migei? **38** Ki ghaze, ni Isipin gumazim, ni fomira gavman ko misogħa, 4,000plan gumazir kuraba inigha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin għu. Ni gumazir kam?” **39** Ezi Pol kamagħin migei, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distrighin aven itir nguibam Tarsusin gumazim. Ki ziam itir nguibar ekiamin gumazim. Ki ni azai, ni nan amamangatighi, ki akatam gumazamizibav kimasa.” **40** Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim a mikemezi, Pol adiriziamin tugħa uan dafarimra gumazamiziba aminifa. Ezi me bar mogħira nimira itima, a Hibrun akamin me migei.

22 “Nan adarazi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighin deravira ia geghanam. Ki osimtizitam gamizir puvati.” **2** Ezi me a barazima, a Hibrun akam me migeima, me bar nimira iti. Ezi Pol kamaghin migei, **3** “Ki Judan gumazir mam, nan amebam Silisian Distrighin, Tarsusin nguibamin na bate. Ezi ki Jerusalemin nguibar ekiamin ikiava aghungi. Ki Gamalielin dafarimin itima, a en ovavibar arazibar nan sure gamizi, ki bar deravira dagh fo. Egha ia datirighin ami moghin ki Godin gin mangasa bar gavgafi. **4** Ki faragha gumazamizir nighnizir gavgaviba itiba, me Tuavir Kamin zuima, ki me gasighasisi. Egha ki men suigha senbar me ikiava kalabus garisi. **5** Godin ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan kotin aven itir gumazir aruaba bar nan arazibagh fo, me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusin itir en darazi bagha osirizir akinafariba na ganingi. Ezi ki ghaze, ki gumazamizir nighnizir gavgaviba itir Tuavir Kamin gin zuiba, kalabusbar min me inigh Jerusalemin iziva, mizaziba me daningam. Egha ki bizir kam bagha Damaskusin ghu.” **6** Pol migia ghua, ua kamaghin me migei, “Ki aruer arizimin Damaskusin boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin Nguibam ikia bar na gisira. **7** Ezi ki nguazim girigha orazima, tiarir mam na migei, ‘Sol! Sol! Ni manmaghsua na gasighasisi?’ **8** “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’ “Ezi tiarir kam na ikara, ‘Ki Nasaretin gumazim Iesus, ni na gasighasisi.’ **9** Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimin ganigha, me migirigiam baragha deragha fozir puvati, tina na migei. **10** “Ezi ki azara, ‘Ekiam, ki manmaghin damuam?’ “Ezi Ekiam na migei, ‘Ni dikavigh Damaskusin mangi. Eghti gumazitam

munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, dar ni mikimam.’ 11 Ezi angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghin amizi, na ko itir darazi me uan dafaribar nan suigha Damaskusin ghu. 12 “Ezi gumazir mam, an ziam Ananias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusin itir darasi, me a migia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari. 13 A iza nan boroghin tugha, kamaghin na migei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari. 14 “Ezi Ananias na migei, ‘En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamin ganiva, an akamin otivir migirigiaba baragh. 15 Ni an akam akun, egh ganigha oraghizir bizibar gun gumazamiziba bar me mikimam. 16 Ezi datirighin ni tizibav zuai? Ni dikavigh ruegh, an ziamin diaghtima a nin arazir kuraba gin amadagh.’” 17 Egha Pol migia ghua ua kamaghin migia ghaze, “Ki gin uamategha Jerusalem izegha, Godin Dipenimin aven ikia God ko migia irebamin min bizimin gari. 18 Ki Ekiamin garima a na migei, ‘Ni zuamira dikavigh Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntima, me a bareghan kogham.’ 19 “Ezi ki a ikaragha ghaze, ‘Ekiam, gumazir kaba me uari fo, ki God ko migeir dipenibar ghua gumazamizir nighnizir gavgavim nin itibar suigha me kalabus garigha, me misosi. 20 Ezi nin akam akurir gumazir kam Stiven, me a misoghezi an areme. Ki an boroghin tughav ikia, uan damazimin arazir kamin garima a dera. Ezi ki Stiven misoghezi an aremezir adarazir

korotiar ruaribar gari.’ 21 “Ezi Ekiam kamaghin na migei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh ni amangam.’” 22 Ezi gumazamizir avirim Polin migirigiaba baragha ghua migirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akara, a dagarvasi, “E a misueghti an aremeka! Gumazir kamaghin amim nguazimin ikian kogham.” 23 Egha me dagarvagha uan korotiaba makurava nguazir minemniaba pin da akuri. 24 Ezi Romin midorozir gumazibar gumazir dapanim, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar ghue. A kamagh deragh foghasa, manmaghin amizi me kamaghin Pol dagarvasi. Kamaghin a bizir kam gifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsigh. 25 Ezi me Polin soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol gari, Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim tughav itima, Pol an azara, “Romin gavman osirizir arazitam, Romin kantrin gumazitam damuasa ian amamangati, o puvati? Ki Romin gumazim. Ia na kotiam gatizir puvatigha egh na fozoroghasa.” 26 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin oregha, Romin midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha ghua kamaghin a migei, “Ni manmaghin damuam? Kar Romin gumazim.” 27 Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim Pol bagha ghua an azara, “Ni na mikim, ni Romin gumazimra?” Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Are, kirara.” 28 Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin migei, “Ki ivezir dafam gamigha, egha Romin gumazimin oto.” Ezi Pol kamaghin a migei, “Nan afeziam,

a Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim.” **29** Ezi an azangsighasava amir gumaziba me kamaghin oregha, zuamira uarigh ekuigha saghuiamin tuivighav iti. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanir senin Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazimra. Kamaghin amizi, a uaghan atiatingi. **30** Ezi amimzaraghan midorozir gumazibar gumazir dapanim bar deragh foghasa, Pol arazir kurar manam gamizi, Judaba a migei. Ezi a Polin senba firigha, Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazi, me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghuaghira men damazimin anetizi a tughav iti.

23 Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava kamaghin me migei, “Nan adarasi, ki ingangarir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo, ki uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuimin gin zui.” **2** Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananias, Polin akam misoghasa an boroghin itir gumazibav gei. **3** Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan kogham. Ni magh aperaghav ikia Moses Osirizir Arazibagh isin tughav na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi.” **4** Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazibar dapanim akar kuramin a migei.” **5** Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Ia

akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an
 ziam gasighasighan kogham.” 6 Ezi Pol fo men marazi
 Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven
 itir gumazibar diagha kamaghin migei, “Nan adarasi,
 ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Nan
 nighnizir gavgavim kamakin, ovengeziba ua dikavam.
 Me bizir kam bagha na isa kot gati.” 7 Polin migirigiam
 me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha
 uari adosi. 8 (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan
 kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati.
 Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.) 9 Kamaghin amizi,
 adoghodozir dafam otozi Judan Arazibagh fozir gumaziba
 (me Farisiba), me dikavigha pamtem migia ghaze,
 “Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira
 migei, ensel o duam ti a mikemeghama.” 10 Men
 odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar gumazir
 dapanim kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva a
 gekuti, an asighiregham. Kamaghin amizi, a midorozir
 gumazibav kemezi me ghuaghira me da anemikegha
 a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu. 11 Ezi
 aminim tirazi ua dimangan, Ekiam an boroghin tugha
 ghaze, “Ni atiatingan marki! Ni Jerusalem nan gun
 mikemezi moghira ni nan gun Romin me mikim.” 12
 Egha aminzaraghan Judan gumaziba uari akuvagha
 Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me
 kamaghin akam akira ghaze, “E daghetam o dipatam
 rameghan kogh, mangiti dughiar Pol aremeghamim
 otogham.” 13 Akam akirizir gumazir kabar dibobonim,
 40 gafira. 14 Egha me ofa gamir gumazir ekiaba ko

Judabar gumazir aruaba bagha ghua kamaghin me migei, “E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam amam.” **15** Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin a bagh ifar akam amadagh, “E Polin migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham.” **16** Me migeima Polin amizimin otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme. **17** Ezi Pol Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanimin diagha ghaze, “Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar garir gumazir dapanim bagh mangi. A bizir mamin a mikimasa.” **18** Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Polin amizimin otarim inigha midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha zui. Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ghaze, “Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi.” **19** Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, otarimin dafarimin suiragha aning miriamin ghugha an an azara, “Ni tizimin na mikimasa?” **20** Ezi otarim ghaze, “Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurunzaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiaba iniam. **21** Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin amizi, ni me baraghan marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam ameghan

kogh mangi me a misueghti an aremeghvira givagham. Datirighin ni men amamangatighamin akamra, me a baghaviram oragha iti.” 22 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, anemaga akar gavgavim kamaghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam tavin mikiman marki.” 23 Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, uan midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir pumuningin diagha kamaghin aning migei, “Gua 200plan midorozir gumaziba ko 70plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ko 200plan afuzibar misozir midorozir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi. 24 Egh Pol isin dapiamin hoziataba, ni uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam.” 25 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin akinafarim osiri: 26 Ki Klodius Lisias. Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri. Dughiar aghuim, ni deravira iki. 27 Judaba gumazir kamin suiragh a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin fo, a Romin gumazim, ezi ki uan midorozir gumaziba ko ghua uam a ini. 28 Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu. 29 Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamua pura akaba a gasi. An aremegham o kalabusin mangamin arazitam gamizir puvati. 30 Gumazir mam na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiabar amuasa, me mikeme. 31 Ezi midorozir gumaziba akam baregha

dimagarimîn Polin akua ghua Antipatrisin oto. **32** Ezi animzaraghan hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba uamategha uan dipenibar Jerusalemin ghue. **33** Ezi hoziabagh apiaghirir midorozir gumaziba Sisarian otogha akinafarim isa gavmanin gumazir ekiam ganiga Pol isava a ganingi. **34** Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimîn ganigha Polin azara, “Ni provinsin manamin gumazim?” Ezi Pol kamaghin migei, “Ki Silisian gumazim.” Gavmanin gumazir ekiam kamaghin oregha, **35** ghaze, “Akam ni gasir gumaziba kagh otivighti ki nin kotiam baragham.” Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh deraviram an ganasa, me mikeme.

24 Aruer 5pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananaias, a Judan gumazir aruar maba ko Romîn gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha akar kam bagha me Pol isi kot darighasa. **2** Egha gavman gumazir ekiam Polin diazi an aven ghuzima, Tertulus, Feliksin damazimin maghiram akaba a gasi. A kamaghin migei, “Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri. **3** Nguibaba bar ko dughiaba zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim. **4** “Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangsisi. **5** “E gumazir kamin garima an osimtizir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar adariba ko

midoroziha forima da otifi, a Nasaretin ifarir darazir gumazir dapanim. **6** Egh uaghan, a Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegh ikuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uabi gumazir kamin azaragh, egh deraghvira akar e a gasibagh fogham.” **9** Ezi Judaba uaghan Tertulusin akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin migei, bizir kaba bar guizbangira. **10** Ezi gavmanin gumazir ekiam mikimasa dafarim Polin akuizima, a kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki fo, azenir aviriba ni gumazamizir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera. **11** Ezi ni puram azangsigh, egh fogham, ki **12**plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalemın ghuavanabo. **12** Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dipenim danganimin aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko migeir dipeniba o Jerusalemın aven me akuva men navibagh inivizir puvati. **13** Ezi me datirighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati. **14** “Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fa egha Tuavir kamin zui. Tuavir kamin ziam Judaba kamaghin a dibori, ifarir darasi. Ki nighnizir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikia, egha Godin akam inigha izir gumaziba osirizir akabar iti. **15** Ezi ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, a gumazir ovengezibar amuti me ua dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti. **16** Kamaghin ki zurara God ko gumazamizibar damazimin uan araziba deravira

da tuisigha, arazir aghuimin gin mangasa, pamtem ingari.

17 “Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, uamategha Jerusalem ize. Ki God daningamin ofaba ko gumazamizir onganarazibar akurvaghasa dagiaba inigha izi. **18** Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan gari ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizi, niginir aviriba uaghan puvati. **19** Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghin me akatam nan iki, me uari kagh iziva, nin damazimin na isi kot darigh. **20** Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mikim. **21** Ezi ki men tongin tughav ikia dia mikemezir akam, me ti a gifongezir puvati. Akar kam, ‘Gumazir ovengeziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.’” **22** Feliks men nighnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamin gin zuir Tuavim gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judabav gia ghaze, “Ia orarkegh. Midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Lisias, izitima, ki ian migirigiabar kiram.” **23** Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazir dapanim migia ghaze, ni kalabusin gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvaghti ni men anogoroghan marki. **24** Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks Polin diagha an migirigiaba barazi a nighnizir gavgavim Krai Iesusin itir arazibav gei. **25** Ezi Pol Godin damazimin derazir arazimin migirigiam gamua navir ghurimin arazim dikabirir arazimin migirigiam gamua, Godin Kotiar Gin Izamin migirigiabagh ami. Ezi Feliks bizir

kam baregha atiatigha ghaze, “Kamaghira tuzi, ni mangi. Ki gin dughiatam iki ua nin diagham.” **26** Ezi dughiar kamra Feliksin nighnizim ghaze, Pol dagiataba inigh a danighti a Pol ateghtima a mangam. Bizir kam bagha dughiar aviribar a Polin deima, a iza a ko migirigiabagh ami. **27** Ezi azenir pumuning givazima, Porsius Festus a Feliksin danganim ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasa, a Pol ataghizi a kalabusin ikiavira iti.

25 Ezi Festus Judian Distrighin izezi, dughiar pumuning ko mikezim givazima a Sisaria ategha Jerusalemin ghuavanadi. **2** Festus Jerusalemin ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapaniba Festusin kotiamin tugha akaba Pol gasi. **3** Me pamtemin kamaghin Festus migei, ni en akuragh gumazir kam amadaghti, a Jerusalemin ghuavanang. Me gumazir mabav gia ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghin amizi, me kamaghin Festus migei. **4** Ezi Festus me ikara, “Pol a Sisarian kalabusin iti. Ezi ki gorumra Sisarian magiram. **5** Pol guizbangin osimtizim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiri kotiam baragh.” **6** Festus 8pla o 10plan arueba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimzaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi. **7** Pol izava otozima Judan Jerusalemin ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festusin akazir puvati. **8** Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, “Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim

gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati.” 9 Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnigha Polin azara, “Ni kotiam bagh Jerusalem ghuavanaboghti, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifongez, o?” 10 Ezi Pol a ikara, “Kotin ki tughav itir kam, kar Sisin kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitamin Judabagh amizir puvati. 11 Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ovengam. Ki ovevemin arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da mingariba puvatighi, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifongez!” 12 Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, kamaghin Pol migei, “Sisar nin kotiam baraghsi, ni Sisar bagh mangi!” 13 Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusin gan dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui. 14 Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin gun Atrivim Agripa migei. Festus ghaze, “Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a ikiavira ikia kagh iti. 15 Ki Jerusalem itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba akaba a gasa nan azangsigha ghaze, ki an osimtizim gun mikemeghti, midorozir gumaziba a misueghti an aremegham. 16 “Ezi ki kamaghin me migei, ‘Romin arazimra kara, me gumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a gasir gumaziba ko kotiamin tugham. Egh a me ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam guizin bizim o puvati.’ 17 “Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sughsughizir puvati. Egha amimzaragham ki kotiam gaperagha gumazim inigh

aven izasa mikemezi, me a inigha ize. **18** Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiamin, ki orazi me arazir kuratam baghava a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati. **19** Judaba uan nighnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egħa aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamira itima me bizir kam bagha uari adosi. **20** Ki akar kamin mingarim buriava avenge. Ki deragħa fozir puvati. Egħa kamagħin an azai, ‘Ni ti Jerusalem mangiva akar me ni gasir kaba bagħ kotiam damu?’ **21** Ezi Pol ghaze, ‘Ki kalabusin ikiam, egħti ġin Sisar nan kotiam baragħam.’ Kamagħin amizi, ki me mikemezi, me an suirazi a kalabusin iti. Egħti ki ġin tuavitam batogh Sisar bagħ anemangam.” **22** Ezi Agripa oregha kamagħin migei, “Ki uabi gumazir kam baragħasa.” Ezi Festus kamagħin migei, “Ni gurumin an kotiam baragħ.” **23** Ezi amimzaragħan Agripa ko Bernaisi atrivimin kurukazir aghuaribagħ amigha, midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko nguibar ekiamin gumazir aruaba sara me gumaziba iti nagħin aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize. **24** Ezi Festus kamagħin migei, “Atrivim Agripa ko ia kagh itir darazi bar, ia gumazir kamin gan! Judan gumazamizir Jerusalem itiba ko Sisarian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, ‘Ni a misuegħti an aremegħ, an angamira ikian marki!’ **25** Ezi ki an aremegħamin arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baragħasa Pol ifonge. Kamagħin ki a isa Romin anemadi. **26** Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagħ an osirigh anemangam? Egħti a fogħ suam, me bizir

kam bagha akam a gasi. Kamaghin amizi, ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravira an gun osiram. 27 “Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amang, an arazimin gun osirighan koghti, kar arazir aghuim puvati.”

26 Ezi Agripa kamaghin Pol migei, “Ni uabi uabi geghan.” Ezi Pol uan agharim fegha uan akabav gia ghaze, 2 “Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi bar dera ki an gun ni mikimam. 3 E Judaba, ni en araziba ko bizir e migia uari adoziba ni bar a dagh fo. Kamaghin amizi, ki nin azai, ni nimira daperagh iki nan akaba baragh. 4 “Judaba me bar na gifo, ki aghirimra itir dughiamin, ki uan nguibamin uan adarazir ko ikegha, gin ghua Jerusalem in iti. 5 Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamin ikia, Farisibar gumazir mamin otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar iburaghburaki. 6 “God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kamin ikiava a bagha datirighin kotin iti. 7 Ezi kar Godin akar dikirizim, en 12plan anababa, me Godin ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kamin, Judaba a bagha akaba na gasi. 8 “Manmaghin amizi ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazamizir oveaghuezibar amuti me ua dikavam? 9 “Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim Iesusin ziam gasighasigham.

10 “Egha ki bizir kaba Jerusalemin dagh ami. Ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim inigha, Kraisin adarazir aviriba isa kalabus gariki. Ezi gumazir dapaniba me misoghti me aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham. **11** Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipenibar aven ghua, men suigha me misosi. Ki kamaghsua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri.” **12** Egha Pol migia ghua ua kamaghin migei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazi ki Damaskusin nguibar ekiamin ghu. **13** O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimin ghua gari, angazangarir mam Godin Nguibamin ikegha izaghiri. Angazangarir kam bar gavgavigha, aruemin angazangarim gafiragha, na ko zui darazi bar e gisira. **14** Ezi e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin kamaghin na migei, ‘Sol, Sol, ni manmaghsua na gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghasava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.’ **15** “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’ “Ezi Ekiam na ikaragha ghaze, ‘Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti. **16** Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghti, ni nan ingangarim damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghamiba, ni dar gun mikimam. **17** Eghti ki nin ganiva nin akurvagham, eghti nin gumazamiziba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba pazi ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi, **18** eghti ni men damaziba

kuightima, me akirim ragh mitatemin arazir kurabagh asaragh, angazangarimin izi. Egh me Satanin atrivir gavgavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghin ki men arazir kuraba gin amangti, me nighnizir gavgavim nan itir gumazamizibar tongin danganim iniam. Nan gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim nan itima, ki me gamizi me zue. Ni ingangarir kam damuasa, ki me bagha ni amadi.” **19** Egha Pol ua kamaghin migei, “Atrivim Agripa, ki Godin Nguibamin izezir irebamin min bizimin ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki. **20** Egha ki faragha Damaskusin nguibamin akam akuni, egha Jerusalemin akam akunigha, Judan nguibaba bar dar akam akurava, uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara akam me mikira ghaze, ‘Ia uan navibagh iragh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gifa.’ **21** Ki bizir kabar akam akurima, Judaba na misueghti ki aremeghasa, me Godin Dipenir avizibar nan suira. **22** God nan akurazi ki deragha ikia iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam me migei, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godin akam inigha izir gumaziba fomira an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati. **23** Me kamaghin migia ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krai, a mizazim inigh aremegh, egh faraghivira ovevemin dikavighamin gumazimin otogham. Egh, a Godin angazangarimin gun Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kimam.” **24** Pol akam akuravira itima, Festus a dagaragha kamaghin a migei, “Pol, ni ongani! Ni suren aviribagh amizi, da ni gamima ni ongani!” **25** Ezi Pol kamaghin a ikaragha

ghaze, “Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira migei, ki nighnizim ikiava ki migei. **26** Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otozir puvati, ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizi, ki atiatir puvatigha dar gun bar Atrivim Agripa migei. **27** Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim Godin akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti.” **28** Ezi Agripa kamaghin Polin azara, “Ni ghaze, ni ti dughiar otevir kamin na damighti, ki Kraisin anavin otogham, o?” **29** Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Dughiar otevim o dughiar ruarim, ki kamaghin God ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikegh ia isi kalabus darighan, ki aghua.” **30** Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi ko gumazir me ko ikeziba, me dikavigha, **31** dipenim ategha ghua, uarira uariv gia ghaze, “Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati.” **32** Ezi Agripa kamaghin Festus migei, “A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, firiaghirighai.”

27 Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, me Pol ko kalabuziar igharaziba sara isa 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisin garir midorozir gumazibar mav. **2** E Adramitiumin nguibamin kurimin bini. Kurir kamnagh Esian Provinsin itir ongarir mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsin itir nguibam Masedonian gumazim,

a uaghan e ko iti. **3** E amimzaraghan Saidonin oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamua anetaghizi a uan adarazi bagha zuima, me dagheba ko bizibar an akurvasi. **4** E Saidonin ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghin e Saiprusin Arighatizimin aminim amirazir naghin zui. **5** E ongarir ekiam abigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsin dadarimning gitagha ghua, Lisian Provinsin itir nguibar ekiam Mairan oto. **6** Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Aleksandrian, kurimin gari a Italin mangasa, ezi an e isava a gati. **7** Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingarava ghua nimira Nidusin boroghin zuima, aminim bar gavgavizima kurim uan tuavim ategha ghua Kritin Arighatizimin oto, a Salmonin Arighatizimin nguazir otevimin boroghin iti. Egha Kritin aminim ivai puvatizir danganimin ghuaghiri. **8** Aminim bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimin boroghram anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganir kam a Lasean nguibamin boroghin iti. **9** Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba dagheba ataghirazir dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghin me migei, **10** “Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e datirighira dughiar kuram bativam, kurim ko bizir avirir an itiba ko e sara, e bar ovengam.” **11** Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Pol baraghan firin, kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki. **12** Kuritam aminir ekiamin ongarir mikebar kamin ikeghan kogham. A bar ikufi. Kamaghin gumazir aviriba mangivira ikiasa

migei. Egha ghaze, me manmaghin Finiksin otivigh
 ikiti aminir kam givagham. Kar Kritin Arighatizimin
 itir ongarir mikebam. Finiks, a Kritin Arighatizimin
 Sautin ongarir mikebamin aven iti. An aruem ghuaghiri
 naghin gari. **13** Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi
 me ghaze, me ti deravira mangi ongarir mikebar me
 mikemezim batogham. Egha kamaghin me kurimin anka
 asigha Kritin ongarir dadarimin miriamin zui. **14** Egha
 mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim
 gamima a puvira ingari. Me kamaghin aminir kam dibori,
 “Not ko aruem anadi naghin tizimin dikavir aminim.” A
 Kritin Arighatizimin vongin izava pamten kurim givava
 a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir
 gumaziba kurimin suizir puvatigha kurim ataghizi aminim
 a givaima a pura zui. **16** E ghua Kaudan Arighatizimin
 miriamin ghue. Arighatizim aminim mong anepazazima
 e botin dozim gekuigha kurimin boroghin izasa bar
 ingangarir ekiam gami. **17** Ezi kurimin ingarir gumaziba
 botin dozim fegha pin anetigha, me benibar a ikegha,
 kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangi Afrikan ongarir
 dadarimin gigimin ghuanangan atiatigha, kurimin selba
 akunizi aminim kurim gisivaghsivazima a zui. **18** Ezi
 aminim ko ongarim virara bar gavgavigha puvira e
 misosi. Ezi amimzaraghan kurimin ingarir gumaziba
 kurimin aven itir biziba isava ongarimin da makuri.
19 Dughiar mikezimin me kurimin sel ko an biziba
 sara uaghan da makuri. Me uan dafaribar da isa da
 akuri. **20** Egha dughiar aviribar e aruem ko mikovezibar
 garir puvati. Ezi aminim pamtem vavira iti. Kamaghin

amizi, e abuan uarir akurvaghamin nighnizitam ua itir puvatigha ghaze, e arimighiregham. **21** Dughiar ruarimin gumaziba daghetam amezir puvatizi, Pol dikavigha men guamin tugha kamaghin migei, “Gumaziba, ia nan akam baregha, e Kritin Arighatizimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatizi, bizitaba oveghan koghai. **22** Ki datirighin ia mikimasa, en tav oveghan kogham. Kamaghin ia atiatingan marki, egh pura nimira iki. Kamaghin amizi, kurim uabira guizbangira bar ikuvigham. **23** Ki Godin gumazim, ki an ziam fe. Ezi dimangan, Godin ensel iza na boroghin tugha kamaghin migei, **24** ‘Pol, ni atiatingan marki. Ni mangiti, Sisar nin kotiam baragh. Ni oragh, God nin azangsizim baregha givagha nin apangkufi. Gumazir ni ko kurimin itiba, me oveghan kogham.’ **25** Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, God na mikemezi moghira biziba otivam. Kamaghin amizi, ia gavgavigh atiatingan marki. **26** E kurim ateghti a mangi arighatizitamin dadarimin poroka.” **27** Ezi namba 14in aruemin dimagarimin, aminim e givarazi e Mediterenianin ongarir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim roghira izezima kurimin ingarir gumaziba nighnisi, e nguazimin boroghin izi. **28** Kamaghin amizi, me ongarimin konim gifofoghasa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarimin konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarimin abarima a 30 mitan tu. **29** Ezi me kamaghin atiatingi, kurim mangi dagiataba iti naghin biraghiva bar misarighiregham. Egha me ankan 4pla kurimin girakirangin da akunigha, aminim zuamira tiasa me God ko migei. **30** Egha kurimin

ingarir gumaziba, me kurim ategh arasa tuaviba buri.
 Egha odava botin muziarim isa ongarim dafa. Egha ifara
 ghaze, kar kurimin guamin tir anka. **31** Ezi Pol kamaghin
 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ko
 midorozir gumazibav gei, "Gumazir kaba kurimin ikian
 koghti, ia ovegham." **32** Kamaghin midorozir gumaziba
 botin muziarimin beniba aghorezi an ongarim giraghu.
33 Egha aminim tiasava amima Pol daghetam amasa
 bar me gakaghor, "Ia, 14plan dughiaba ian dighoriba
 mitivighav itima dagheba ian navibar puvati, ia daghetam
 amezir puvati. **34** Ezi datirighin ki daghetam iniasa
 ia gakaghor. Daghem ian akuraghti ia gavgavigham.
 Ian tongin tav ikuvighan kogham. Ian dapanir arizitam
 oveghan kogham." **35** A kamaghin mikemegha givagha,
 bretin mam inigha men damazibar God minabi. Egha
 anebigha maghram anepi. **36** Kamaghin amizi, me bar
 navir aghuarim ikia, egha uari dagheba api. **37** E gumazir
 kurimin itiba, en dibobonim bar 276in tu. **38** Egha me
 amegha naviba izevegha ghaze, kurim mighivghigh pirara
 ikiam. Egha me witin nar kurimin itiba isa ongarimin
 da akuri. **39** Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurimin
 ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuimin garava a
 gifozir puvati. Egha me ongarir mikebar mamn gari, a
 bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me
 deravira kurim damighti a ti gigir dadarir kamin azenan
 mangasa, me ifonge. **40** Egha me ankabar suighizir beniba
 aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurimin pul gamir
 pulin ekiamning ikezir beniba firi. Egha me aminim bagha
 kurimin guamin itir sel agurazi aminim kurim inigha

dadarimîn zui. **41** Ezi kurim ghua ongarir torimîn itir gigir fightizimîn ghuavanabogha, maghîram aperaghav iti. Kurimîn guam gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava a misozima a bar biaghîre. **42** Midorozir gumaziba kamaghîn nighnigha atiati, kalabusin gumazitaba mangiva dadarimîn otivigh aregham. Egha me me misueghti me aremeghasa nighnisi. **43** Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazibar anogoroke. Afozofogha fozir adarasi, a me migia ghaze, ia kurimîn uari akunigh afozofogh dadarimîn mangi. **44** Eghti igharaz darazi ter arariba ko kurimîn arariba dagh isin mangi. Ezi me kamaghîn bar moghîra deravira nguazimîn otifi.

28 E deraghavira ghuava ongarir dadarimîn otivigha, gara fo, e arighatizir mamîn ti, an ziam Malta. **2** Ezi gumazir arighatizir kamin itiba arazir aghuaribar e gami. Ezi amozim izima, en mikarziba bar orange, kamaghîn amizi, e avimîn fîngasa, me e bagha avim atigha e inigha avim boroghîra ghu. **3** Pol dazir pozir mam inigha da avim garisi. Ezi kuruzir mam dazibar aven itima, avir fefem a inizi an azenan oto. Egha kuruzim Polin agharim givigha guraghav iti. **4** Ezi arighatizir kamin itir gumazamiziba kamaghîn an garima, kuruzim an agharim gitoroghav itima, me kamaghîn uariv gei, “Gumazir kam ti gumazibav sozi me ariaghirir gumazim, an ongarimîn aremezir puvati. Kamaghîn amizi, aser arazir kuraba ikarvazim datirighîn a ikarvaghâ ghaze, an angamira ikian kogham.” **5** Ezi Pol kuruzim kavkinizi an avim

giraghu. Ezi bizitam Pol batozir puvati. **6** Ezi gumaziba pura Polin mizuai, me ghaze, an mikarzim ti buigham, o a ti irighiva aremegham. Me dughiar ruarimin an gara a mizua ghua puram an gari, bizitam a batozir puvati. Egħa me ghaze, an aser mam. **7** Ezi nguazir mam danganir kamin boroghira iti, kar Publiusin nguazim, an arighatizimin gavman gumazir dapanim. An e inigha uan dipenimin ghuzi, e dughiar pumuning ko mikezimin a ko deraghvira iti. **8** An afeziam aria iti, an mikarzim an feima, a buarir dipabagh avi. Ezi Pol an ganasa aven ghugħa, a bagħa God ko mikemegħa, uan dafarimning a gisin atizima, a ghua magħe. **9** A kamaghin amizi, arighatizir kamin itir arimariar gumazamiziba bar mogħira izima a me gamima me ua dera. **10** Me arazir aghuibar e gami, ezi e kurim inigh mangasava amima, me bizir e puvatiziba isa e ganigava egħa da isa kurim garisi. **11** Ezi iakinir pumuning ko mikezim givazima e mangasa. Ezi kurir mam Maltan itima, aminir ekiamin dughiam gifa. An Aleksandrian nguibamin kurim. Kurimin guamin asem Susin otarir fufuzimningin nedazimning an iti. Aningin ziamning Kastor ko Polluks. **12** Ezi e ghua Sirakyusin otivigha, dughiar pumuning ko mikezimin an iti. **13** Egħa e kagh dikavigha ghua Regiumin otifi. Egħa amimzaragħan, Sautin amadagħan aminim dikavizi, e dughiar mikezimin Puteolin otifi. **14** E kagh Kraisin adarazir marazi batifi. Ezi me 7plan aruebar uari ko ikiasa e mikemezi, e me ko iti. Egħa me ategħa ghua Romin nguibar ekiamin oto. **15** Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi Romin ikia e barazi e izima, me e

bativasa izi. Ezi e Apiusin biziba amadir danganim ko
 Pasindian Dipenir 3pla itir danganimin me bato. Ezi Pol
 men ganigha, God minabagha an navim gavgavim ini.
16 Egha e Romin otivizi, gavmanin gumazir dapanim
 Polin amamangatigha ghaze, a uabira dipenitamin ikiti
 midorozir gumazitam an ganam. **17** Ezi 3pla dughiaba
 givazima, Pol Judan gumazir dapanibar diazi, me iza
 uari akufa. Ezi a kamaghin me migei, “Nan aveghbuaba,
 ki bizitam e uan adarazi paza me gamizir puvati, o en
 ovavibar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalem na
 kalabus gatighava, na isa Romin gumazibar dafarim gati.
18 Ezi me nan kotiam baragha, nan gara fo, ki arazir
 kuratam gamizir puvati. Ki tam damighiva ovegham.
 Kamaghin amizi, me na ataghiraghasa. **19** Ezi Judaba
 kamaghin aghua. Kamaghin amizi, ki tuaviba ua puvati.
 Ki ghaze, Sisar nan kotiam baragham. Ezi ki uan adarazi
 akam me gasamin bizir mingaritam itir puvati. **20** Ezi
 bizir kam bagha ki ian diazi ia ize. Kamaghin ki ian ganiva
 ia ko mikimasa. Ezi ki nighnizir gavgavim ikia mizuai
 bizir kam, Israelia bar uaghan a mizuai. Bizir kam bangin
 me datirighin senin kamin na ike.” **21** Ezi me kamaghin
 Pol ikara, “E Judian Provinsin gumaziba da akinafarir
 osirizir ni migeitam inizir puvati. Ezi Judan gumazitam iza
 eghaghanitam e geghara migirigiar kuratam ni gamizir
 puvati. **22** E fo, nguibaba bar men gumazamiziba migirigiar
 kurabar Judan aven itir dakozir igiar igharazir kam migei.
 Kamaghin amizi, e nin nighnizim baraghasa.” **23** Ezi me
 dughiar mam diborogha, gumazir aviriba iza Pol bagha a
 itir dipenir kamin zui. Mizarazimin ghua guaratizimin,

a God Bizibagh Ativir Arazimin akam geghara an gun me migei. Egha Moses Osizirir Arazibar akaba ko Godin akam inigha izir gumazibar akabar, men nighniziba fa me migei. Egha me nighnizir gavgavim akar kabar Iesusin ikiasa, a pamtemin me migei. **24** Ezi marazi ghaze, Pol mikemezir akaba da guizbangira, ezi marazi nighnizir gavgavim dar ikian aghua. **25** Egha me uarira uarir tongin akaba uariv sogha me mangasava amima, Pol akar abuananamin me migei, “Godin Duam guizbangira ian ovavibav keme. An akam inigha izir gumazim Aisaian akatorimin kamaghin ia mikeme: **26** “Ni gumazamizir kaba bagh mangi, egh kamaghin me mikim: Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua, ezi men kuariba oraghan aghua, ezi men damaziba okafi. Me kamaghin amizi, God ghaze, marki, men damaziba bizitamin ganighai, me foghai, ezi men kuariba oreghai, ezi me foghai. Ezi men naviba kuiagherizi me migirigiabagh fogha navibagh iragha na bagha izima, ki ua me inigha me gamizi me deraghai. Me kamaghin damuan aghua, kamaghin me zurara oraghiva, egh deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham. Me zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham.” **28** Egha Pol migia ghua, kamaghin migei, “Kamaghin amizi, ki kamagsua, ia kamaghin fogh, Godin akurvazim, a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha anemadagha gifa. Eghti me oragham!” **30** Pol azenir pumuningin dipenir mam ikia egha dipenir kam givesi. Ezi gumazamiziba an ganasa an dipenimin izima a bar akonge. **31** Pol God Bizibagh Ativamin Dughiamin Arazimin akam akura, egha Ekiam Krais Iesusin akabar

gumazamizibar sure gami. Egha a uaghan atiatir puvatizi,
bizitam bar an tuavim apirizir puvati.

Rom

1 Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Krai Iesusin ingangarir gumazir mam. Krai Iesus nan diagha ghaze, ni Godin aposelin otogham. Egha a na miseveggha Akar Aghuim akunamin ingangarim na ganingi. **2** Faraghavira God akam akira ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a Godin Akinafarimin iti. **3** Akar aghuir kam a Godin Otarinin gun migei. Otarir kam, a gumamazibar min otogha, kamaghin a Atrivim Devitin ikizimin iti. **4** Egha Godin Duamin gavgavimin tuavimin, God a gamizi a ua dikavigha kamaghin en aka, a gavgavim itir Godin Otarin: A Krai Iesus, en Ekiam. **5** God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumamazir maba, nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God, Krai Iesusin ingangarimin tuavimra, a en apangkufi. Egha God, Krai bagha, aposelin ingangarim damuasa e ati. **6** Ezi ia uaghan, Krai Iesus ian diagha ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin zui. Egha ia Iesusin aven itir marasi. **7** God ia gifongegha ian diagha ghaze, ia nan adarasi, egh na baghvira iki. Ezi ki akinafarir kam ia Romin nguibar ekiamin itir gumamaziba bagha an osiri. Egha ki ghaze, en Afeziam God ko en Ekiam Krai Iesus, aning ian apangkuvighiva navir amirizim ia daningam. **8** Ki faragh kamaghin ia mikimasa. Nguazir kamin nguibaba bar dar itir gumamaziba, me ian nighnizir gavgavimin eghaghanim barasi. Ezi Krai Iesus na gamima, ki bar moghira ia bagha God minabi. **9** Ki bar God bagha pamten ingara, egha uan gavgavim sara ingari, egha an

Otarimin Akar Aghuim akuri. God nan gara na gifo, ki ia ginighnighavira iti. Ki God ko migia zurara kamaghin an azai, a ifueghiva, a uabi na bagh tuavitam atighti, ki ia bagh iziva ian ganam. **11** Ki kamaghsua, ki ia damuti, Godin Duam amir ingangarir aghuiba, ian ikiam, eghti ian duaba gavgavigham. Kamaghin amizi, ki ian ganasabar ifonge. **12** Nan nighnizim kamakin, e uarira uarir akurvagham. Ian nighnizir gavgavim nan akurvaghti, nan nighnizir gavgavim ian akurvagham. **13** Nan adarasi, ia kamaghin fogh, ki dughiar aviribar izi ian ganasava amima, bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, kamaghin ki izir puvati. Ki Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin ingarizi, men aviriba navibagh ira. Kamaghira, ki ian tongin ingarti, ian gumamazir aviriba navibagh iragham. **14** God Grighba ko gumamazir Grighin aven itir puvatizibar akurvaghasa ingangarim na ganingi. Fofozir gumamaziba ko, fofoziba puvatizir gumamaziba me uakan. Kamaghin, ki gumamaziba me ikarvaghamin osimtizim ateriva, ingangarir kam damuam. **15** Kamaghin amizi ia Romin itir gumamaziba, ki Akar Aghuim uaghan ia mikinasa, nan navim dikafi. **16** Ki fo, Godin gavgavim an Akar Aghuimin aven iti. Gavgavir kam gumazir nighnizir gavgavir an itiba bar men akurvagham. A faragh Judabar akurvagh, egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazibar akurvagham. Kamaghin amizi, ki Akar Aghuim akunasa aghumsizir puvati. **17** Akar Aghuir kam, an arazir aghuir God amizir kamin e dipon suam, e an damazimin dera. Ezi nighnizir gavgavimin tuavimra e an damazimin gumamazir aghuibar otogham. Mati akam

Godin Akinafarimin iti, “Gumamazizir nighnizir gavgavim
 an itiba, God me mikim suam, me nan damazimin dera,
 eghti gumamazizir kaba zurara deraghvira ikiam.” **18** E
 fo, God uan Nguibamin ikia uan aningagharim azenimra
 aneka. A gumamazizir akirim a gasaragha arazir kurabagh
 amiba, ivezir kuram me daningam. Men arazir kurar
 kam guizin akam abiri. **19** God gumamazizir kaba uabi
 deravira men akazi, me an arazir aviribagh fo. Me
 guizbangira fo, egha me akirim God gasara, kamaghin
 amizi, God ivezir kuram me ganidi. **20** God nguazimin
 biziba bar dar ingarizir dughiamin ikegha, iza datirighin
 gumamaziziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kamin,
 gumamaziziba Godin arazir mogomer maba deravira
 dagh fogham. Eggha me an arazir aghuibar mingarim ko
 an gavgavir bar ekia zurara itim gifos. Kamaghin amizi,
 gumazitam o amizitam kamaghin mikiman kogh suam,
 “Ki God gifozir puvati, eggha ki osimtiziba puvati.” Ti
 puvatigham! (aidios g126) **21** Me God gifogha kamaghin
 nighnizir puvati, “A guizbangira God.” Eggha an ziam
 fan aghua. Eggha a minabir pu. Puvati. Men nighniziba
 onganizi moghin itima, me fofozir aghuiba puvatizi,
 mitatem men nighniziba avaragha dagh izifa. **22** Me
 ghaze, me fofozir aghuim iti. Me guizbangira puvatigha,
 ongani. **23** Me Godin zurara itim akirim a gasara, eggha an
 ziam fer pu. Puvati. Me aremeghamin gumamazizibar
 min gara, marvir guaba ko, kuaraziba ko, asiziba ko,
 kuruziba ko, ipebar marvir guabar ingara, eggha da isa dar
 ziaba fe. **24** Gumamaziziba God akirim a gasara, ezi bizir
 kam bangin a me ataghizima men naviba ifongezir arazir

kuraba me dikavima, me arazir bar kurar aghumsiziba
 itibar uari gami. **25** Kamaghin amir gumamaziziba, me
 Godin guizin akamin gin mangan firin, akar ifavarimin
 aneti. Me biziba bar adar ingarizir Godin kamnangin
 ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha
 a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha ingari. God a
 biziba bar dar mingarim, kamaghin e zurazurara an
 ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira! (aiōn g165) **26** Me
 God akirim a gasara, kamaghin God akirim ragha me
 gasaragha me ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir
 kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar arazir
 aghuim ategha arazir kuraba amizir igharaziba ko uari
 gami. **27** Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir
 aghuim ategha naviba me dikava mati avim men isima, me
 arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari gami. Gumaziba
 aghumsizir araziba uarira uari gami, egh bizir kamin me
 uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam. **28** Me Godin
 guizin fofozim suiragh a ginighnighan aghua, kamaghin
 God me ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar gin
 ghua arazir bar kurar e damuan koghamibagh amua,
 nighniziba bar ikufi. **29** Me arazir kurar avirir kabagh
 ami: men araziba bar ikuvigha, munavin bizim bagha
 navim dikafi, egha uarir apanim gamigha, bizir aviriba itir
 gumamaziziba bagha navim ikufi, egha gumamazizibav
 sozima da ariaghiri, egha biziba bagha uarir atara uari
 abisi, egha gumamazizibagh ifari. Egha gumamaziziba
 paza me damuasa nighnisi, egha girakirangin migirigiar
 kurabar gumamazizibagh ami. **30** Egha migirigiar ifavarir
 gumamazizir igharazibar ziabagh asighasizibagh ami.

Egha Godin apanim gamua, egha tiraghtirazir arazim gamua, egha uan navir averiabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari uan ziaba fe. Egha me uari arazir kurar igiar mabagh ami da otifi. Egha me uan afeziaba ko amebabar akaba batosi. **31** Me nighnizir aghuiba puvati. Egha me uari uan akar dikirizibar gin zuir puvati. Egha me igharaz darazir akurvaghan aghuagha, men apangkuvir puvati. **32** Me fo, Godin Akinafarimin itir Akar Gavgavim kamaghin migia ghaze, “Gumazamizir kamaghin amiba, me ivezir kuram inigh arimighiregham.” Gumazamizir kaba Godin Akar Gavgavim gifogha, me a batogha arazir kurar aviribagh ami. Egha uaghan me arazir kurar kabarama amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumazamizir igharazibar ziaba fe.

2 Kamaghin amizi, ia akaba igharaz darazi gasir gumazamiziba, ki vaghvagh kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni uaghan dagh ami, kar ni akam uaghan uabi gasi. **2** E fo, God, gumazamizir arazir kurar kabagh amiba, men araziba tuisigha ivezir kuram me ganidi, arazir God amir kam a bar guizbangira ghua bar dera. **3** Ia arazir kabagh amir gumazamiziba akam me gasa, egha ia uari arazir kaba uaghan me ko dagh ami. Ni ghaze, God ti akam ni gasan kogham? Bar puvati! **4** Manmaghin amizi God arazir aghuibar ni gamua, egha dughiar ruarimin ni mizua ikia, nin arazir kuram bagha ivezir kuram zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura bizim? Ni uan navim giraghasa

God ifuegha arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o? **5** Ni uan navimin suiragha gavgavigha uan navim gighasa nighnizir puvati. Egha arazir kamin ni uabi ivezir bar ekiam kuram uabi garisi. **6** God gumamaziziba amizir araziba bagh ivezim vaghvagh me daningam. **7** Gumamazizir maba arazir aghuiba bagha gavgavigha dar gin ghua, God ko dabirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko ikirimirir ikuvighan koghamim, da iniasa tuavim buri. God ikirimirir zurazurara itim gumamazizir kabar aningam. (aiōnios g166)

8 Ezi gumamazizir maba uarira uari ginighnigha, guizin akam akirim ragh a gasaragha arazir kurabar gin zui. Eghti God uan aningagharim isi gumamazizir kabagh ingeghiva ivezir bar kuram me daningam. **9** Osimtizir ekiam ko mizazir kuram gumamazizir arazir kurabagh amiba batogham. Judaba faraghtima Kantrin Igharazibar Gumamaziziba gin. **10** Eghti God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amirizim isi gumamazizir arazir aghuibagh amibar aningam. Judaba faraghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba gin. **11** God ikizitam uabin toroghan kogh, egh bar deravira gumamazizibar araziba tuisigham. **12** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Moses Osirizir Araziba men puvati. Egha arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazibar saghon ikia me ovenge. Ezi Judaba Moses Osirizir Araziba ikia dagh fo. Egha arazir kuram gamizi, God men gara Moses Osirizir Arazibar aven itir akamin gin ghua men araziba tuisisi. **13** E fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir Araziba pura da baragha, Godin damazimin derazir pu. Puvati. Gumamazizir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, God me migia ghaze, me an damazimin dera.

14 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me Moses Osirizir Araziba puvati. Egha men marazi uan nighnizimra arazir aghuibar gın zui, ezi arazir kaba Moses Osirizir Araziba mirara zui. Me Moses Osirizir Araziba puvati, egha dar aven itir arazir aghuibar gın zui. Arazir kam kamaghin en aka, arazir aghuiba men nighnizimin iti me fo, me manmaghin damuam. **15** Me amir arazir kamın e fo, God Moses Osirizir Arazibar akam men navir averiabar an osirizima an azenim giri. Dughiar maba men nighnizimra akam me gasi; egha dughiar maba men nighnizim ghaze, ia deraviram ami. Kamaghin amizi, nighnizir men navir averiabar aven itir kam uaghan kamaghin en aka, Moses Osirizir Araziba guizbangira men navir averiabar aven iti. **16** Kamaghin amizi, Akar Aghuir ki kurim kamaghin migei, God gumamaziziba bar men navir averiabar itir nighnizir mogomeba tuisighamin dughiam, gumamazizir kabar nighnizibara arazir kurar me amiziba bagh men araziba tuisigham. God gumamazizibar araziba bagh me tuisighamin ingangarim isava, Krai Iesusin dafarim gati. **17** Ezi datirighin ia manmaghin ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir Arazibagh isin tu. Egha ia uari fa ghaze, e Godin adarasi, erara God uabin toro. **18** Kamaghin ia God ifongezir arazibagh fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi. **19** Ia kamaghin nighnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimin mingarir aghuim ko guizin akaba bar e ganingi. Kamaghin ia ghaze, e gumamazizir damazir okaviriziba tuavim men akakasi. Egha mitatemın itir gumamaziziba, angazangarim men akakasi. Egha gumamazizir onganiba fofozim me

ganiga, borir dozibar sure gami. **21** Guizbangira, ia marazir sure gami. Egha manmaghsua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghin akam akuri, biziba okiman marki. Egha iarara biziba okei. **22** Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egha ia uaghan kamaghin ami. Ia ghaze, e asebar marvir guaba, bar dar aghua. Egha manmaghsua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei. **23** Ia uarira uan ziaba fa ghaze, “E Moses Osirizir Araziba iti.” Egha ia dar gin mangan aghua. Egha arazir kamin ia Godin ziam gasighasisi. **24** Ia fo, Godin Akinafarim bizir kamin migirigiam iti, “Ia Judaba, ian arazir kuraba bangin, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Godin ziam gasighasisi.” **25** Ia guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, ian arazir mikarzir mogomemin inim aghorim a dera. Egh ia Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, ian mikarzir mogomemin inim aghorir arazim pura bizimin oto. **26** Eghti Kantrin Igharazimin Gumazitam, a mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizir gumazim, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzir mogomer inim atuzim. **27** Ia Judaba guizbangira Moses Osirizir Arazibar akinafarim iti, ezi me ian mikarzir mogomebar iniba aghore. Ezi ia deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba deravira dar gin zui, ezi me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Bar guizbangira, ia Judaba, Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian araziba tuisigh egh mikim suam, ian araziba ikufi. **28** Akar kamin

mıngarım kamakın: mıkarzir mogomer iniba aghorir
arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazimin
otoghan kogham. Mıkarzir mogomemin inibar aghorir
arazim a inivafizimin bizim pu. **29** Puvati. Guizin Judan
gumazim a kamakın: an nıghnızim ko navir averiam
Judan gumazimin iti. Guizin mıkarzir mogomer inir
dıghorim, a uaghan gumazimin nıghnızim ko navir
averiamın aven ikegh otivam. Guizin mıkarzir mogomer
inir dıghorim, a Moses Osirizir Arazibar gın zuir tuavimin
otivir puvati. Kar bizir Godın Duamin tuavimin otivim.
Gumazir kamaghın amim, gumazamizibar damazimin
ziar aghuim isir puvati. Egħa Godın damazimin a ziar
agħuim isi.

3 E fo, mıkarzir mogomemin inimin dıghorim a pura
inivafizimin bizim puvati. Ezi kamaghın Judaba ti
manmagħın Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh afira?
Ezi bizir aghuir manaba mıkarzir dıghorimin arazimin
otifi? **2** God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningi! Bar
bizir ekiam, God uan akam isa Judabagh anıga ghaze, ia
deravira a geghuv an ganam. **3** Bar guizbangira, Judan
marazi akar kam deravira an gın zuir puvati. Egħti God
manmagħın damuam? Me nıghnızir gavgavim Godın
ikian kogħti, bizir kam God damıghti, a uan akamin
gın mangan kogħam, o? **4** Bar puvati! Gumazamiziba
bar mogħira ifari, ezi God uabira zurara guizbangira
mıgei. Godın Akinafarimin osizirim kamaghın mıgei:
“God, nı mıgeima, gumazamiziba fo, nı guizbangira mıgei.
Egh me nın araziba tuisıghıva, me fogħ suam, nı arazir
kuratam itir puvati.” **5** Ezi manmagħın ami? E kamaghın

mikim suam, en arazir kuraba ti Godin arazir aghuiba
 azenim garisi? O, e kamaghin mikim suam, God en arazir
 kuraba ikarvagha ivezir kuraba e ganiga, kamaghin a
 ti arazir kuram gami? (Migirigiar kaba, nguazimin itir
 gumamazibar migirigiar min zui.) **6** Bar puvati!
 God deraghan koghiva, manmaghin gumamaziba bar
 men araziba tuisigham? Bar puvati, an araziba dera,
 kamaghin amizi a gumamazibar arazir kuraba ikarvasi.
7 Gumazitam o amizitam kamaghin mikim suam, “Nan
 akar ifavarim, Godin guizin akam gamizi, an azenim
 giri, egha an ziam gamima an ekefe. Egh manmagh su,
 God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim,
 egh nan arazir kuram ikaragham?” **8** Migirigiar onganir
 igharazir mamra kara: “Aria, e arazir kuram damutima
 arazir aghuim otivam.” Gumamazir maba akam na
 gasa ghaze, ki kamaghin bizibav gei! Kamaghin God me
 gasighasighti, bar deragham. **9** Ezi manmaghin ami?
 E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumamaziba Godin
 damazimin me gafira? Bar puvati! Ki mikemegha gifa,
 Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziba sara, arazir
 kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti. **10** Godin
 Akinafarim bizir kam kamaghin a migei: “Gumamaziba
 bar moghira, men tav arazir aghuitam bar a gamizir
 puvati. Bar puvati. **11** Gumazitam fofozir aghuim itir
 puvati. Gumazitam God buri puvati. **12** Gumamaziba
 bar tuavir aghuim ataki. Gumamaziba bar pazav ami.
 Men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati. Bar
 puvati. **13** Men akar toriba mati gumamazir moziba
 akaba akari; kamaghin amizi me migeima ovevem otifi.

Me akar ifavarir bar aviribagh ami. Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba, men akatoribar ikia mati kuruzim imezir kuram an aven iti. **14** Dughiaba zurara me akavghuriaba gumazamizibagh arigha, migirigiar gumazamizibagh asighasisibagh amua osimtiziba me garisi. **15** Me zurara atamra ghua gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi, me ariaghiri. **16** Me aruava bizir gumazamizibar dabirabim gasighasizibagh amua, mizaziba ko osimtiziba me garisi. **17** Me navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati. **18** Me tong Godin atiatia an apengan itir puvati. Bar puvati.” **19** E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Godin arazir gumazamiziba tuisizim riagh migirigiatam damighan kogham. Kamaghin God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gin mangi dar apengan ikiam. **20** E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin mikiman kogham, ni nan damazimin dera. Puvati. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, me uan arazir kurabar gara fo, kar arazir kuram. **21** Ezima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir igharazimin oto. Mosesin Osiziriba, ko Godin akam inigha izir gumazibar Akinafariba bizir kamin gun migei. **22** Bizir kam kamakin, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati. **23** Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gamigha, Godin

angazangarimin saghon ikia an aven mangan ibura. **24** Ezi God en apangkuvigha Krais amizir ingangarimin a uam e givezegha ghaze, e an damazimin dera. E uan ingangaritamin Godin damazimin derazir pu. Puvati. Kraisin Iesusin ingarim bangin, God bizir aghuir kam isa puram e ganingi. **25** God kamaghin ifonge, Krais aremeghiva, tuavir kamın a gumamazizibar amuti, men arazir kuraba gin amadagham. Bizir kam bagha, God Krais amisefe. Eghti tina nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Kraisin ovevemin tuavimin, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomira God gumamazizibar asughav ikia, zuamira men arazir kurabar izezir kuram da ikarazir puvati. **26** Egħa datirighin dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamaghin en aka, eghti gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera. **27** Egħi e tizim bagħ uarira uan ziaba fam? Biziba bar puvati. E kamaghin mikiman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gin zuima God e migia ghaze, e dera. Bar puvati. Gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ia nan damazimin dera. **28** E fo, Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godin damazimin derazir puvati. Nighnizir gavgavim itir gumamaziziba, merara Godin damazimin dera. **29** Ezi manmaghin ami, God ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar mogħira men God. Godin vamira iti. Egħa a gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoreziba, men nighnizir gavgavimin

garava, uaghan gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, men nighnizir gavgavimin gari. Egħa ghaze, ia nan damazimin dera. **31** Ezi manmakin? E kamaghin mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir ekiam, egħ e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamaghin mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim iti.

4 Kamaghin amizi, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamin gumazir mam, egħa en ovavim. Bizir tizim guizin a bato? **2** Ia nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimin dera, egħti bizir kam bagħ Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamin Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Abraham bizir kam bagħ uan ziam fan kogham. **3** Godin Akinafarim ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagħa a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.” **4** Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra. **5** Egħti gumazitam o amizitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmagħin damuam? An arazir aghuim bagħ pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kam o amizir kamin nighnizir gavgavimin garava a mega ghaze, ni nan damazimin dera. **6** Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazamizir arazir aghuibagh amir puvatiziba, God ghaze, me nan

damazimin dera. Gumamazir kaba, me bar akongegh. Devit kamaghin migei: **7** “Gumamazir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuraba gin amadagha da avara, eghti gumamazir kaba bar akuegham. **8** Gumamazir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuram mengvira ikian koghti, gumamazir kaba bar akuegham.” **9** Bar akongezir arazir kam, ten bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghin migei, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.” **10** Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim, an a mikemez, o? Dughiar a uan mikarzir mogomemin inim atugha givazimin gin, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera! **11** Ezi gin, me an mikarzir mogomemin inim atu. God mikarzir mogomemin inim dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamin duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizim kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Kamaghin amizi, Abraham gumamazir nighnizir gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomemin inim aghorezir puvatiziba. Eghe nighnizir gavgavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera. **12** Eghe Abraham uaghan

mikarzir mogomebar iniba aghorezir marazir ovavim, me
 pura mikarzir mogomebar iniba aghorezir pu. Puvati. Me
 mikarzir mogomebar iniba aghoregha, me uaghan en
 ovavim Abrahamin arazibar gin ghua, nguazir kamin ikia
 nighnizir gavgavim Godin iti, mati Abraham, dughiar
 a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramimin, a
 nighnizir gavgavim Godin iti. **13** Fomira God akar dikirizim
 Abraham ko an gin zuir ovaviba me ganiga ghaze, a
 nguazir kam me daningam. Abraham, Moses Osirizir
 Arazibar gin zuir puvatizi, God a ko akar dikirizim gami.
 Puvati, Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God
 ghaze, ni nan damazimin dera. Egħa God Abrahamin
 nighnizir gavgavimin ganigha, kamaghin a ko akar
 dikirizim gami. **14** Gumazitam o amizitam Moses Osirizir
 Arazibar gin mangiva a Godin akar dikirizimin biziba
 initi, kamaghin an nighnizir gavgavim a pura bizim
 otozi, Godin akar dikirizim gavgaviba puvatighai. **15** E
 kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba itima gumazamiziba
 dar gin zuir puvatizima bizir kam God gamima a men
 aningazi. Moses Osirizir Araziba puvatightima, e kamaghin
 mikiman kogham, gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar
 akaba batosi. **16** God kamaghin ifonge, a Abrahamin
 gin zuir ovavibar apangkuvighiva akar dikirizim me
 daningam. Kamaghin amizi, God Abrahamin nighnizir
 gavgavimin ganigha, a gisin akar dikirizim Abraham
 koma a gami. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin
 zuibara, bizir kaba inian kogham. Puvati. Tina Abrahamin
 min nighnizir gavgavim ikiva me uaghan bizir kaba
 iniam. Kamaghin, Abraham bar en afeziam. **17** Kamaghin

amizi Godin Akinafarim kamaghin migei, “Ki ni damighti ni kantrin aviribar afeziamin otogham.” Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi an an damazimin gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti. Egha Godin kamra, a gumamazir ovengezibagh amima me ua dikafi, egha a pura migeima bizir faragha itir puvatiziba, da otifi. **18** Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti an otivam. Egha a guizbangira nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir a fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egha kamaghin a “Kantrin aviribar afeziamin oto.” Godin Akinafarim mikemezi moghin, “Nin ovavir boriba bar avirasemegham.” **19** Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Egha a 100plan azenibar roghira ghu. Egha a fo, an amuim Sara boritam batan kogham, a navim ronge. **20** Egha Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvati. Egha Godin akar dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. An nighnizir gavgavim a gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti. **22** Kamaghin God Abrahamin nighnizir gavgavim ginighnigha a dibora ghaze, a nan damazimin dera. **23** Akar kam Godin Akinafarimin iti, “God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.” Kar an Abrahamra migeir puvati. **24** Kar uaghan en migirigiam. E uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. God en Ekiam Iesus gamizi a ua mozimin dikafi, ezi e nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi God uaghan e dipon suam, ia nan damazimin dera. **25** En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir kurabar

dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin deraghasa, an e bagha Iesus gamizi a ua mozimín dikafi.

5 E nighnizir gavgavim Godín itima, tuavir kamin God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin, en Ekiam Krais Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti. **2** E Krais nighnizir gavgavim an itima, tuavir kamin an e inigha God bagha ghuzima, e datirighin Godín apangkuvimin aven iti. E fo, e Godín ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniasa, bizir kam mizuai ikia bar akonge. **3** Egha e bizir kabanangira bagha bar akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven iti, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin amizi e bar akonge. **4** E tugh gavgavighi, God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam. **5** God uan Duamin, an arazir gumamazizibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi, e Godín bizir aghuiba bagha mizua, egha bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam. **6** E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamin, Krais e gumamazizir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto. **7** Guizbangira, gumazir aghuimin akurvaghsi aremeghamin bizim bar osemi. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham. **8** Ezi e arazir kurabagh amuavira itir dughiamin, Krais en akurvaghasa areme. Arazir kamin, God bar e gifongezir arazim en aka. **9** Bizir bar ekiam, Krais e bagh aremezi, tuavir kamin God en gara ghaze, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e fo, gin Godín kotiamin dughiamin an aningagharim otoghti, a dughiar

kam guizin uaghan en akurvagham. **10** E faragha Godin apaniba, ezi an Otarimin ovevemin an e gamizi e an namakaba. Datirighin e an namakaba, ezi Iesus angamira ikiava, kamaghin bar guizbangira a en akurvagham. **11** Uaghan bizir mam kamakin, en Ekiam Krai Iesus e gamizi e guizin Godin namakabara, kamaghin e bar akonge. **12** Kamaghin amizi, gumazir vamira arazir kuram gami, ezi tuavir kamin arazir kuraba nguazir kamin oto. Ezi nguazir kamin gumazamiziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumazamiziba bar arazir kurabagh amima, ovevem bar me bato. **13** E fo, fomira Moses Osirizir Arazibar tighar otivamin dughiam, dughiar kamin arazir kuraba nguazir kamin iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, God gumazamizibar arazir kurar kaba medir puvati. **14** Ezi Adamin dughiamin ikegha ghua Mosesin dughiamin, ovevem gumazamiziba gativagha me avara. Gumazir maba Adamin min arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir Izamimin nedazim. **15** Ezi Godin apangkuvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramin min amir puvati. Guizbangira, gumazir vamira Adam arazir kuram gamizi, tuavir kamin gumazamizir aviriba ariaghire. Ezi gumazir vamira Krai Iesus an apangkuvimin, God e gamizi, e an damazimin dera. Ezi Godin apangkuvimin gavgavim bar ovevemin gavgavim gafira. Bizir kam, a gumazamizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa! **16** Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamiran arazir kuramin otozir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir

vamira e gamir pu. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamira gamizi, God gumamaziziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e ganingizir bizim kamakin, gumamaziziba arazir kurar aviribagh amima, God men apanguva gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. **17** Guizbangira, gumazir vamira Godin akam batoke, ezi an arazir kuramin ovevem gumamaziziba bar me gatifa. Ezi God uan apangkuvim gumamaziziba avarazi a me gizifa, ezi a ghaze, ia nan damazimin dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamira Krais Iesusin ingangarimin, tina God pura anidir bizim iniva, a Krais ko ikiva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikiva me bizibagh ativaghamin gavgavim, ovevem gavgavim gafiragham. **18** Kamaghin amizi, e deravira akar kam ginighnigham. Gumazir mam arazir kurar vamiram amizi, God ghaze, gumamaziziba bar moghira bar ikufi. Kamaghira, Gumazir Igharazir Vamira arazir aghuir Godin damazimin derazim gami. Kamaghin amizi God gumamaziziba bar men gari, me mati arazir kuratam gamizir puvati. Egh God zurara itir ikirimirir aghuarim me daningam. **19** Gumazir vamira Godin akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumamazizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumamazizibagh ava. Kamaghira Gumazir Vamira Godin akam baraghizi, an arazir kam gumamazizir aviribagh amizi, me Godin damazimin dera. **20** God kamaghin nighnigha, Moses Osirizir Araziba aningi, eghti gumamaziziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighiram. Kamaghin amizi gumamaziziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godin

apangkuvim bar ekevegħa, bar dar pīn iti. **21** Arazir kuram faragħa gumamazibagħ amima me ariagħiri, kamagħin amizi ovevemīn tuavimīn, arazir kuram men atrivimīn mīn iti. Kamagħira, Godīn apangkuvim datirighīn gumamazibagħ amima, me an damazimīn dera. Ezi apangkuvim en atrivimīn mīn iti. Egħti gīn izamin dugħiam, en Ekiam Krais Iesusin ingarimīn, God zurara itir ikirimirir aghuarim e daningam. (aiōnios g166)

6 Kamagħin amizi, e manmagħin mikimam? E ti arazir kurabar amuvira ikiti, Godīn apangkuvim ekevegħ mangivira ikiam? **2** Bar puvatigham! E aremezir gumamazibar mīn ikia, egħa arazir kurar e amiba ategħa gifa. Egħ e manmagħ su, uam arazir kurabar tuavimīn gīn mangivira ikiam? **3** Ia ti kamagħin fo, e bar Krais Iesusin aven ruegħa a ko poke. Arazir kamin e bar an ovevem ko poke. **4** E ruegħa, tuavir kamin Kraisin ovevemīn pogħezi, Afeziam Krais ko mozimīn aven e akaragħa e avara. A uan gavgavir ekiamin Krais gamizi a mozimīn ua dikafi, kamagħira, e uagħan ikirimirir igiar aghuimīn ikivira ikiam. **5** E Krais ko puegħa mati an aremezi mogħin areme. Kamagħira, a ua dikavizi mogħin e a ko puegħ ua dikavigham. **6** E kamagħin fo, en navir ghurimīn araziba, da Krais ko ter ighuvimīn aremegħa givazi, en inivafizimīn agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamagħin amizi, e ua arazir kuramīn ingangarir gumamazibar ikian kogħam. **7** Guizbangira, gumazim o amizim aremegħti, arazir kuramīn gavgavim uam a gativagħti, an an apengan ikian kogħam. **8** E ghaze, e Krais ko aremegħa, nighnizir gavgavim kamagħin iti, e uagħan a ko ikirimirir aghuir

kamin ikiam. **9** E kamaghin fo, Krai mozimin ua dikavigha gifa. Egh uam aremeghan kogham. Ovevem, a misueghti a uam aremeghamimin gavgaviba puvati. **10** Krai dughiar vamiram areme, egha ua aremeghan kogham. Egha ovever arazir kamin, an arazir kuramin gavgavim agifa. Eghti ovevem uam a gativsi damuan kogham. A datirighin ikirimirir aghuarimin ikia God baghavira iti. **11** Ia uaghan nighnizir kamra iki, ia uaghan Krai ko aremegha arazir kuramin gavgavim uam an apengan itir puvati. Ia Krai Iesus ko puegha God baghavira ikia ikirimirir aghuimin iti. **12** E Ovever mikarzim iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarzibagh ativan marki. Arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir kuramin gin mangan kogham. **13** Egh ia arazir kuramin amamangatighi a ian soroghafariba ko bizitaba ikirarighi ia arazir kuratam damuan marki. Ia mati, gumazamizir ovegha mozimin ikegha ua dikavigha angamira itiba, kamaghin ia uari isi God daning. Egh Godin amamangatighi a ian mikarzim bar a gativaghti ia arazir aghuibar amu. **14** Arazir kuram ua ian mikarzibagh ativan kogham. Ia Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati, ia Godin apangkuvimin apengan iti. **15** E datirighin ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Egh e manmaghin damuam? E datirighin Godin apangkuvimin apengan iti, egh e arazir kurabar amuvira ikiam o? Bar puvati! **16** Ia ti kamaghin fos o? Ia uari isi, gumazitam daningiva, an akamin gin mangiva, an ingangarir gumazamizibar otivigham. Kamaghira, ia arazir kuramin ingangarir gumazamizibar ikiti, a ia damighi ia aremegham. Egh

ia Godin akam bareghiva an gin mangiva an ingangarir gumamazizibar ikiti, a ia damighti, ia an damazimin deragham. **17** Guizbangira, ia faragha arazir kuramin ingangarir gumamazizibar ike, ezi God gin ia isa, uan akamin apengan ia ariki. Me Godin guizin akam ian sure gamizi, ia a inigha guizbangira an gin zui. Ezi bizir kamın, e God minabi! **18** Faragha arazir kuraba ia ikiagharighizi, God ia firi. Egha ia gamizi, ia arazir aghuibar ingangarir gumamazizibar otifi. **19** Iavzika. Ian navir ghuribar nighniziba otevezi, ia foghasa ki bizir kam akar otevir isin zuimin ia migei. Bizir kam guizbangira, ia faragha uan mikarziba bar da aningizi, da arazir kurabar ingangarir gumamazizibar otivizi, ia arazir miziriziba ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh datirighin ia bar uan mikarzibar anighti, da arazir aghuibar ingangarir gumamazizibar otivighti, ia Godin mirara zuegh ikiam. **20** Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumamazizibar ikia, arazir aghuimin gavgavimin apengan itir puvati. **21** Ia faragha amir arazibagh da akurvazir manabar ia gami? Arazir kaba, ia datirighin dagh nighnigha aghumsisi. Arazir kabara gumamazizibagh amima me ariaghiri. **22** Ezi datirighin God ia firizi, ia arazir kurabar gavgavimin apengan itir puvatigha, Godin ingangarir gumamazizibar otifi. Ia iniamin bizir aghuimra kara, God ia damighti, ia Godin mirara zuegh iki, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. (aiōnios g166) **23** Guizbangira, arazir kuram ivezim isa uan ingangarir gumamazizibagh aningi. Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra

kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kam, e uan Ekiam Krais Iesus ko poroghava a isi. (aiōnios g166)

7 Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh fozi ki ia migei. Ia fo, gumazamiziba angamira ikiavira ikia, Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Gumazamiziba aremegha uam Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. **2** Amizim pam ikiti, an pam angamira ikivira ikitima, Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizimin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim, uam amizim ikeghan koghti amizim firighirigham. **3** Gumazim angamira ikivira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan koghti a firighirigham. Kamaghin, a gumazir igharazimin ikiti, me kamaghin mikiman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati. **4** Kamaghira, nan adarasi, ia Kraisin mikarzim ko puegha bizir kamin ia a ko ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin amizi, ia datirighin gumazir God amizi ua mozimin dikavizim, ia an adarasi. **5** E faragha uan navir ghurimin arazibar gin zuima, Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzibagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamin ovevem e bato. **6** Ezi datirighin e Kraisin min ovengegha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvatizi e firiaghire. Ezi datirighin en ingangarir e amiba, ua Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati.

Datirighin, Godin Duam e gamima e tuavir igiamin gin ghua ingangarim gami. **7** Eghti manmakin? Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzibar anighti, e arazir kuram damigh, manmagh mikimam? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, “Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki.” A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram. **8** Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara, egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na ganidi. Egha tuavir aviribar nan navim gami a dikavima, ki gumazamizir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai. **9** Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamira iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamira iti ki fo, ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganidi. Ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin, ikirimirir aghuarim inizir pu. Puvati. Da na gamizi, ki areme. **11** Ezi arazir kuram nan aven ingara Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavmin na misoghezi, ki areme. **12** E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin otivaghire. Moses Osirizir Arazibar aven itir migirigiar gavgaviba, da uaghan Godin otivaghiregha Godin damazimin derazir arazibar amuasa e migia, egha

gumamazibar akurvasi. **13** Ezi manmakin? Bizir aghuir kam ti na gamizi ki ovenge? Bar puvati. Arazir kuram uabi na gamizi ki ovenge. God kamaghin ifonge, arazir kuram azenim girightima e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram. Kamaghin amizi God arazir kuramin amamangatizi, arazir kuram bizir aghuir kamin aven otogha na gamizi ki ovenge. Kamaghin amizi Moses Osirizir Arazibar tuavimin, God guizbangira kamaghin en aka, arazir kuram bar kurigha mughasi. **14** E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin Nguibamin bizim, ezi ki nguazir kamin gumazim. Ezi arazir kuramin gavgavim nan suirazi, ki arazir kuramin ingangarir gumazimin oto. **15** Egha ki amir araziba, ki deragha dar mingaribagh fozir puvati. Arazir ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir puvati. Egha arazir ki ifongezir puvatiziba, ki zurara dagh ami. **16** Arazir ki ifongezir puvatiziba, ki dar amuti nan arazir kam kamaghin ian akaghti, ki ti kamaghin mikimam, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera. **17** Kamaghin amizi, ki uabi arazir kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami. **18** Ki uan navir ghurim migei. Ki fo, bizir aghuitam nan aven itir puvati. Kamaghin amizi, ki arazir aghuibar amuasa ifuegha, dar amuamin gavgaviba pu. **19** Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki damuasa ifongezir puvatiziba, ki dagh ami. **20** Arazir ki aghuaziba, ki dagh amua, kamaghin fo, ki uabi kamaghin amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami. **21** Kamaghin amizi ki gari, arazir kam guizbangira nan ingari: ki arazir aghuibar amuasa ifongezi, arazir kuram

zurara na ko ikia nan tuavim apiri. **22** Guizbangira, nan navir averiamin aven, Godin otivir Moses Osirizir Araziba, ki dagh nighnighavira ikia da bagha bar akonge. **23** Kamaghin, ki arazir igharazimin garima, a nan mikarzimmin aven ingari. Egha Godin migirigiar nan nighnizimmin aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na gamima, Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan mikarzimmin aven ingara na ikiagharigha na gatifa. **24** Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan akuraghtima, ki mikarzir ovengamin kamin firighirigham? **25** Godra, a en Ekiam Krai Iesusin ingangarimmin tuavimmin, a nan akuragham! Ezi ki God minabi! Egha ki uabi, uan nighnizimmin navir averiamin aven Godin migirigiabar ingarir gumazimmin iti. Egha uan navir ghurimmin aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimmin iti.

8 Kamaghin amizi e Krai Iesus ko pogheziba, God datirighin uan kotiamin aven uam ivezir kuram e daningisi mikiman kogham. **2** E fo, e bar datirighin Krai Iesus ko pueghav itiba, Godin Duamin gavgavim ikirimirir aghuarim e ganiga, ovevemmin arazim ko arazir kuramin e firaghariki. Eghti arazir kaba ua e gativagh e ikirarighan kogham. **3** En navir ghuriba, gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba, en arazir kurabar gin amangamin gavgaviba puvati. Ezi Moses Osirizir Araziba damuan koghamin bizir kam, God uabi a gami. God uan Otarim amadazi, a gumazimmin min otogha, arazir kurabagh amir gumazimmin min gari. A en arazir kuraba agivasa izezi, an ingangarimmin tuavimmin, God gumazamiziba itir arazir kurabar gavgavim agivagha a

gasighasiki. **4** Ezi e datirighin navir ghurimin arazibar gin zuir puvati, e Godin Duamin arazibar gin zui. God kamaghin ifonge, Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir aghuiba en navibar aven deragh otogham. Kamaghin amizi God en arazir kurabar gavgavim a givagha a gasighasiki. **5** Guizbangira, navir ghurimin arazibar gin zuir gumamaziba, me dughiaba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamin gin zuir gumamaziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi. **6** Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnighiva, an aremegham. Eghti tina Godin Duam baghvira nighnighiva, a ikirimirir aghuarim ko navir amirizim iniam. **7** Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnigh, a Godin aghuaghiva an apanimin ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatigha guizbangira dar gin mangan kogham. **8** Gumamazir navir ghurimin arazibar gin zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham. **9** Eghti Godin Duam guizbangira ian navir averiabar aven ikiti, ia ua navir ghurimin arazibar gin mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gin mangam. Gumazim o amizimin navir averiam Kraisin Duam guizbangira an itir puvati, a Kraisin anav puvati. **10** Ia arazir kuram gamigha, bizir kamin ia ariaghire. Eghti Krai ian navir averiabar aven ikiti, God ia mikim suam, ia nan damazimin dera, eghti Godin Duam ikirimirir aghuarim ia daningam. **11** Godin Duam Iesus mozimin a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egh gumazir Krai gamizi a dikavizir kam,

a ian ovengamin mikarzibar amuti, da ua dikavigh angamira ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimin tuavimin, bizir kam damuam. **12** Kamaghin amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimin bizim puvati, e an gin mangan kogham. **13** Ia navir ghurimin arazibar gin mangiva, ia arimighiregham. Ia Godin Duamin gavgavimin tuavimin, ia uan mikarzibar arazir kurabav soghti, da arimighireghti, ia angamira ikivira ikiam. **14** E fo, gumazamizir Godin Duam men faragha zuima me an gin zuiba, gumazamizir kaba bar Godin boriba. **15** E kamaghin fo, Duar God ia ganingizim, a ia gamizi, ia pura ingangarir gumazamizibar otozir puvati, egh ia bizibar atiati. Puvati. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha Godin Duamin gavgavimin e an dia ghaze, "O Ame, En Afeziam!" **16** Godin Duam uabi, en duaba ko porozi, e uarir gun migia ghaze, e Godin boriba. **17** E Godin boriba, egh gin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba iniam. Bizir kaba, en avebam Kraiss da inigha gifa. E fo, e datirighin Kraiss ko mizazir a iniziba e da ateriva, gin a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam. **18** Ki fo, ziar ekiam ko dabirabir aghuir kam God gin en akaghti, e a gifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam, a mizazir e datirighin isiba bar dagh afiragham. **19** Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim darighamim a bagha mizua, uan dapaniba fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar manamra bizir kam otivam? **20** Guizbangira, God fomira nguazimin itir biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir

kiniba. Da uari kamaghin otozir pu. Puvati. God uabi dagh amizi da kamaghin otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai. **21** Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghirir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam agivaghti, biziba bar Godin boriba ko firighireghiva dabirabir aghuarim ko ziar ekiam iniam. **22** E fo, bizir God ingariziba bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto. **23** Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha gifa, mati God e daningamin bizir aghuibar faragha zuim a e ganingi. Egha e tuavara, dughiar God e damighti e an boribar miraram otivamim, e a bagha mizuai. Dughiar kam, God en mikarzibar amighti da firighiregh ganganir igharazimin otogham. **24** E bizir aghuir e fogha iniamiba bagh mizuai iti, kamaghin amizi God en akura. E suam, e bizir mam bagh mizuam fogham, e tighar a iniam. Egh gumamaziziba tizim bagha bizir me inigha givazim bagh mizuam ikiam? **25** E fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Kamaghin amizi, e navibar suigha da bagha mizuai. **26** Kamaghira, e gavgaviba puvatizir darasi, Godin Duam en akurvasi. E fozir puvati, e manmaghin biziba bagh God ko mikimam? En migirigiaba otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko migia, tuavara, an ararem akar e mikiman asazibagh afira. **27** Ezi God gumamazizibar navir averiaba guizbangira dar gari. A uan Duamin nighnizim gifo. Kamaghin, an

Duam Godin ifongiamin gin ghua Godin gumazamiziba
 bagha a ko migei. **28** E fo, God bizibagh amima da virara
 uari inigha ingara, gumazamizir bar God gifongezibagh
 amima, me dera. Kar gumazamizir God ua me iniasa
 mikemegha givaziba, a men dia. **29** Kar, gumazamizir
 God fomira ua me iniasa migeiba, a me ginaba, eghti
 me uaghan an Otarimin min ikiam. Eghti borir aviriba
 ikiti Krais uabi men avebar ekiamin min ikiam. **30** Ezi
 gumazamizir a fomira me ginabaziba, a uaghan men dia.
 Eggha gumazamizir kaba dibora ghaze, ia nan damazimin
 dera. Eggha gumazamizir an damazimin derazir kaba, a
 ziar ekiam ko dabirabir aghuim me ganingizi me a ko a
 isi. **31** E bizir kabagh foghava, manmaghin mikimam? E fo,
 God e baghvira ikiti, tina e dikabiragh e gafiragham? Bar
 puvatigham. **32** God uan Otarimin suirazir pu. Puvati, a
 bar moghira e bagha ofan min aneningizi, an areme. E fo,
 a uan Otarim e ganingi, a uaghan bizir aghuir igharaziba
 bar, da pura e daningam. **33** Eghti tina God inabazir
 gumazamizibar kotin aven akam me gasam? Puvati. God
 uabi gumazamizir kabav gia ghaze, ia nan damazimin
 dera. **34** Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramin
 ivezim iniam? Puvati, Krais Iesus, gumazir aremezim, God
 a gamizi a ua dikavigha, datirighin Godin agharir guvimin
 aperaghav iti. Eggha anarira e bagha God ko migei! **35**
 Krais bar e gifongeghavira iti, kamaghin amizi tina e
 damuti, e Krais e gifongezir arazimin saghon ikiam?
 Puvati. Osimtiziba e bativam, o dughiar kuram e bativam,
 o gumazamiziba arazir kurabar e damuam o, mitiriaba en
 agham o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir kuram

e gasighasigham o, me e misoghti e arimighiram, bizir kabanang e damuti, e ti Krais e gifongezir arazimin saghon ikiam, o? Bar puvati. **36** Guizbangira, Godin Akinafarim mikemezi moghin bizir kaba e batifi: “E nin gin zui, ezi bizir kam bangin, me zurara e misozima, e ariaghirasava ami. Me kamaghin nighnigha ghaze, e mati sipsipin gumaziba misueghti aremeghasavirama amibar min, me e misoghasa.” **37** Bar puvati. Krais bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima e uan apanim dikabiri. **38** Guizbangira, Krais bar e gifonge, ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam e damuti, e Krais e gifongezir arazimin saghon ikian kogham: Ovevem, o ikirimirir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datirighin itir biziba, o bizir gin otivamiba, **39** o bizir pin itiba, o bizir vazimin itiba, o God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham. An arazir e gifongezir kam, a Krais Iesus en Ekiamin ingangarimin, e ganingi.

9 Ki Kraisin gumazim, kamaghin amizi ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godin Duam nighnizir zuezim na ganingizi, nan navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira. **2** Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, osemegha nan navir averiam ikufi. **3** Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Krais nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an azangsigh a ko mikimti, a uan gumazamizibar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin deraghai. **4** Me Israelin gumazamiziba, ezi God me dibora

ghaze, me an boriba. Ezi me Godin ziar ekiam a ko a inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, me ko akam akiri.

5 Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais nguazir kamın gumazimin mın men ikizimin aven oto. Krais a God, egha biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zurazurara Kraisin ziam fam! (aiōn g165) **6** Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumazamizir maba Israelin anabamin aven ikia, guizin Israelia puvati. **7** Abrahamin ovaviba, men marazi guizbangira Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, “Aisakra, nin ovavir boriba otivam.” **8** Akar kamın mingarim kamaghin ghu, borir inivafizimin otiviziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba. **9** Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, “Dughiar ki inabazimin, ki uamategh iziti, Sara otarim batam.” **10** Kamaghira, akar igharazir mam kamaghin iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a en ovavim, Aisak. **11** God arazir a zurara amimin gin ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me ginabi. A gumazamizibar ingangarim bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin amizi Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God kamaghin Rebeka migei, “Otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir gumazimin mın ikiam.” **13** Bizir kam, Godin Akinafarim kamaghin

mikeme, “Ki Jekop gifuegha, Ison aghua.” **14** Kamaghin amizi e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati! **15** Guizbangira, God kamaghin Moses migei, “Ki gumamazizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumamazizitabar apangkuvsi, ki men apangkuvam.” **16** Kamaghin amizi God gumazitam o amizitam ginabaghsi, an an nighnizim ko an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gin ghua gumamazizibagh inabi. **17** Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam Isipin atrivim migia ghaze, “Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumamaziziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti.” **18** Kamaghin amizi e fo, God gumazitam o amizitamin apangkuvighsi ifuegh, an apangkuvam. Egh a gumazitam o amizitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsi ifuegh, a damuam. **19** Ian tav ti na mikim suam, “God kamaghin amigha, tizimsua e migia ghaze, ‘Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?’ Gumazitam o amizitam Godin ifongiam iriaghan kogham.” **20** Ia gumamazizir kiniba! Ia Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem kamaghin gumazir an ingarizimin mikiman kogham, “Ni tizim bagha kamaghin nan ingari?” **21** Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning ingarighti, tam dughiar ekiam bagh ikiti, igharazim, me pura bizir kuraba zuraram a mikinam. Kar an nighnizim. **22** God uaghan kamaghiram ami. God kamaghsua, a uan aningagharim

azenim datightima, gumamaziziba bar an gavgavir ekiam
 gifogham. Nguazir miner ivezir kuram iniamiba, kar
 gumamazizir an asighasighasava amiba, a dughiar ruarim
 me ganingi. Egh a gin me abighirarigham. **23** A kamaghsua,
 an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girighti,
 gumamaziziba bar a gifogham. A fomira uan ziar ekiam
 ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, gumazim nguazir
 mineba akirizi moghin, an en navibar akiri. Egha uan
 ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner an
 apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa. **24** Nguazir miner
 apangkuvim iniamin kaba, kar e gumamazizir God deiba.
 E Israelia merara men tongin izezir puvati, e uaghan
 Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ize. **25** Ezi
 Hosean akinafarimin, God kamaghin migei: "Gumamazizir
 fomira nan adarazi puvatiziba, datirighin ki me dipon
 suam, ia nan adarasi. Kantrin ki fomira aghuazir kam,
 ki gin me mikim suam, ia ki bar ifongezir darasi. **26**
 Ia faragha danganir mamin itima, ki ia migia ghaze,
 'Ia nan adarazi puvati.' Egh danganir kamnaghira ki
 ia mikim suam, 'Ia Godin zurazurara angamira itimin
 boriba.'" **27** Aisaia Israelia ginighnigha kamaghin akam
 akuri, "Guizbangira, Ekiam dughiar vamira gumamazizir
 nguazimin itiba bar men araziba tuisigh, zuamira men
 ivezir kuram isi me danighiva bar me gasighasigham.
 Fomira, Israelian gumamaziziba, mati ongarimin itir
 gigimin min bar aviraseme, ezi pura bizim, me marki.
 Ekiam men ikiavira itir varazira, ua me inigham." **29** Bizir
 kaba Aisaia fomira mikemezi moghin otifi, a kamaghin
 migei, "Ekiar Gavgavir Ekiam Itim, en tarazi ataghizir

puvatizi, e itir puvatighai. Ezi bar guizbangira, e bar gevegħa givaghai, mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibamning bar ikufi.” **30** E manmagħin mikimam? E kamagħin mikimam, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Godin damazimin deragħasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Me nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, me nan damazimin dera. **31** Ezi Israelia me Moses Osirizir Arazibar ġin ghua ingara, Godin damazimin deragħasa tuavim buriava, a batozir puvati. **32** Manmagħin amizi, me a batozir puvati? Me Godin damazimin deragħasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me nighnizir gavgavimin tuavimin ġin zuir puvati. Dagiar dagariba asim, me a gasaghporaghiri. **33** Godin Akinafarim bizir kam miġia ghaze: “Ia oragh! Ki gumazamiziba asaghporir dagiar mam amisevegħa a isa Saionin Mighsiamin anefa. Dagiar kam a gumazamizibagh amima, me asaghpora daighiri. Egh gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me aghumsighan kogham.”

10 Nan adarasi, God ua Israelia iniasa ki uan navir averiamin aven bar ifuegħa, me bagħa God ko miġei. **2** Ki bar deragħa Israelia ġifogħa kamagħin miġei, me Godin Arazibar ġin mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir arazim ġifozir puvati. **3** Me, tuavir God ghaze e an damazimin derazim, me a ġifozir puvati. Egha uan gavgavibar, Godin damazimin deragħasa tuaviba buri. Kamagħin amizi me Godin damazimin deragħamin tuavimin apengan itir puvati. **4** E fo, Krais Moses Osirizir Arazibagh amizima, dar gavgavim ġifa. Kamagħin, tina nighnizir gavgavim

Kraisin iti, anarira Godin damazimin deragham. **5** Gumamazir Godin damazimin deraghasa Moses Osirizir Arazibar gin zuiba, Moses me migia kamaghin osiri, “Gumamaziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiaba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam.” **6** Kar Godin Akinafarimin akar otevir mam, a gumamazir nighnizir gavgavimin tuavimin Godin damazimin deraziba, a kamaghin me migei, “Ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, ‘Tina Godin Nguibamin ghuavanangam?’” (Akar kam kamakin, ni Krais e bagh izighirisi, ni mangiva an azangam?) **7** “Egh ni uaghan kamaghin mikiman marki, ‘Tina Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin magiram?’” (Akar kam kamakin, ni ovevemin mozimin mangi, Krais inigh anangam?) **(Abyssos g12)** **8** Ezi Godin Akinafarim kamaghin migei, “Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti.” Kar nighnizir gavgavimin akar e ia migeim. **9** Ni uan akamin kamaghin mikim suam, “Iesus a nan Ekiam,” egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim iki, kamaghin fogh, God Iesus gamizi a mozimin ua dikafi, eghti God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam. **10** E fo, ni navir averiamin nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Egh uaghan ni uan akatorimin suam, “Iesus nan Ekiam,” eghti God nin akuraghti, ni ikivira ikiam. **11** Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumamaziba nighnizir gavgavim an itiba, me aghumsighan kogham. Puvati.” **12** Godin Akinafarim ghaze, “Ekiamin ziamin diaghamin adarasi,

a men akurvagham.” Kamaghin amizi, Godin vamira iti, a bar en Ekiam. Eghti gumamazizir an deiba, a bar bizir aghuir aviriba men akurvagham. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Godin damazimin magh gari.

14 Ezi manmakin? Gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, me manmaghin an ziamin dimam? Egh gumamazizir eghaghanim baraghizir puvatiziba, me manmaghin nighnizir gavgavim an ikiam? Eghti gumamazizitaba Akar Aghuim me mikinighan koghti, me manmaghin a baregham? **15** Eghti siosba Akar Aghuim akurir gumamaziziba amangan koghtima, me manmaghin akamin gun me mikimam? Godin Akinafarimin aven Aisaia kamaghin osiri, “Godin Akar Aghuim inigha izir gumamazizibar darorim, a bar dera.” **16** Ezi Israelian marasi me Godin Akar Aghuim inizir puvati. Aisaia uabi kamaghin migei, “Ekiam, tinara en Akar Aghuim nighnizir gavgavim an iti?” **17** Kamaghin e fo, nighnizir gavgavim a gumamaziziba Akar Aghuim barazir tuavimin izam. Eghti gumamazizir Kraisin akam akuribar tuavimin, gumamaziziba Akar Aghuim baregham. **18** Ezi ki ian azai, Israelin gumamaziziba me Godin Akar Aghuim, me uan kuaribar a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei: “Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba, da ghua nguazir kamin nguibaba bar dar otozi, gumamaziziba bar, men kuariba a baraki.” **19** Ezi ki ua ian azai, Israelia me ti akar kamin mingarim gifozir puvati, o? Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghin mikeme: “Ki Kantrin Igharazibar

Gumazamizir ziaba puvatigha pura bizibar min itiba ki me inightima, ian naviba bar ikuvigham. Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam ia damighti ia ataram.” 20 Ezi Aisaia uaghan Akar Gavgavimin kamaghin migei: “Gumazamizir na burir puvatiziba, me nan api. Gumazamizir na bagha azai puvatiziba, ki uabi men aka.” 21 Egha a Israelia ginighnigha kamaghin migei: “Ki zurara dughiaabar men suigh me mughasa me baghavira ikia uan dafarim amadagha men azangsighavira itima, me nan akaba barazir puvatigha akirim ragha na gasara.”

11 Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnigha ian azai, God uan gumazamiziba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin gumazir mam, egha Abrahamin ovavim, ki Benjaminin anabar gumazir mam. 2 God uan gumazamizir fomira ua bagha miseveziba, a me batozir puvati. Ia Elaijan eghaghanir Godin Akinafarimin itim ginighnigh. Elaija Israelian osemegha me bagha pamtem God azangsigha ghaze, 3 “Ekiam, Israelia nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezi, me nin ofa gamir dakozibagh asighasiki. Ezi ki uabira ni bagha ikiavira itima, me na misoghasava ami.” 4 Ezi God manmaghin an akam ikara? A ghaze, “Ki ua bagha Israelian tongin itir gumazir 7,000in varazira amisevezi, me Israelin ikiavira iti. Me asem Baal bagha teviba apirizir puvati.” 5 Kamaghira, dughiar kamin uaghan Israelian tongin ikiavira itir varazira, God men apangkuvigha, ua bagha me amisefe. 6 Guizbangira, God men apangkuvigha me amisefe. A me amir ingangaribagh nighnizir puvati. God gumazamiziba misevir arazim, gumazamiziba amir ingangarimin tuavimin otoghti, Godin

apangkuvimin tuavim, a guizbangira otoghan kogham. 7 Ezi manmakin? Israelia Godin damazimin deraghamin bizim bagha pamtem ingara, egha a inizir puvati. Ezi Israelian avirimin tongin itir God misevezir varazira, merara a ini. Israelin igharaz darasi, naviba gavgavigha Godin dimdiamin aghua. 8 Godin Akinafarimin osizirim iti: “God me gamizi, me mati gumazamizir aremeziba moghin akui. Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi, men kuariba biziba barazir puvatigha, iza datirighin tu.” 9 Ezi Devit Godin Akinafarimin aven kamaghin migei: “Kamaghin deragham, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar, men isar ekiar kaba me damuti me iri, mati azuazim asizim a misoke. Me iriva, uan arazir kurabar ivezim iniam. 10 Eghti God men damazibar amighti aminim men pirighti, me ua ganan kogham. A me damuti me osimtiziba ateriva akiraghariba avigh mamaghira ikiam.” 11 Ki ua ian azai, Israelia asaghporegh iregh mamaghira iki, ua daruan kogham, o? Bar puvati! Guizbangira, men arazir kuraba bangin Godin akurvazim Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ize. God kamaghin ifonge, Israelia na bagh ua izam, kamaghin a Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akurvaghti, me men gan naviba ikuvigh ua na bagh izam. 12 Israelia akirim God gasarazima, God bizir aghuir aviriba nguazir kamin itir gumazamizibar akura. Israelia Godin arazimin irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh aningi. Kamaghin amizi, gin Israelian God miseveziba bar God bagh ua izeghti, God guizbangira bizir bar aghuir aviribar gumazamizibar amuam. 13 Ia Kantrin Igharazibar

Gumazamiziba, ki ia migei, God ian tongin ingarasa na amadazi ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge. **14** Tuavir kamin, ki uan adarazir nighnizibar amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagh dikavam. Eghti nan ingangarir kamin, God men tarazi ua me iniam. **15** God Israelia batuegha, nguazimin itir gumazamizibagh amizima me a ko navir vamira iti. Kamaghin amizigin God ua Israelia inighti, bar deragham, mati God gumazamizir aremezibar amighti, me ua dikavam. **16** Ni bretin ingar, egh plauan atiaritam inigh faragh a isi ofan min God daningigh. Eghti arazir kamnangin bretin igharaziba uaghan Godin biziba. Eghti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godin biziba. **17** Israelia mati olivin temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoraghariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba mati ruarimin itir olivin temer atiamin aguaba. God ia inigha olivin temer aghuimin aguar a dighorezibar danganimin ia isavsuiki. Ezi ia datirighin olivin temer aghuimin bimin daghem isa, mati olivin aguar faragha ikezibar min deragha iti. **18** Ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragha guizin olivin tememin aguabagh afira. Ia faragh deravira nighnigh, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi. **19** Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimin e isavsuiraghasa, kamaghin ana dar aghore. **20** Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamin mingarim kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvatizi, a me aghore. Ezi ia nighnizir gavgavim Godin

ikia, egha deravira iti. Kamaghin amizi ia deragh uari bagh
 gan, uari uan ziaba fan marki. Ia atiatingti deragham. **21** Ia
 nighnigh, God fomira guizin olivin aguaba ataghizima, da
 ikezir puvati. Kamaghira, ia akaba batoghtima a ia ateghti
 ia ikian kogham. **22** Kamaghin amizi ia deravira nighnigh.
 God arazir aghuibagh amua, uaghan ivezir kuraba anidi.
 Gumazamizir an arazibar gin zuir puvatiziba, a ivezir
 kuram me ganidi. Ia an arazir aghuibar suiragh tugh
 gavgavightima, an arazir aghuibar ia damuam. Ia dar
 amuan koghtima, a uaghan ia aghoregham. **23** Olivin
 temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim
 Godin ikian koghamin arazim ateghti, a ua me inigh
 olivin tememin me isavsuiragham. Guizbangira, God
 me inigh ua tememin me isavsuiraghamin gavgavim iti.
24 Ia fo, ia fomira ruarimin itir olivin atiamin aguaba,
 ezi God ia aghoregha olivin aghuimin ia isavsuiki. Kar
 guizbangira ian temem pu. Kamaghin amizi, a temer
 kamin aguar faragha an ikezibara inigh ua da isavsuigham,
 kar ingangarir ekiam puvati, a pura bizim. **25** Nan
 adarasi, ia guizin akar mogomer mam gifoghasa ki ia
 migei. Ia a gifoghiva, kamaghin mikiman kogham, ia
 fofozir ekiam iti. Akar kam kamakin: Israelin marazi
 datirighin nighnizir gavgavim ikian aghua; men arazir
 kam zurara ikivira ikian kogham. Me kamaghira iki
 mangi, Kantrin Igharazibar Gumazamizir God miseveziba
 bar God bagh izamin dughiamin tugham. Eghti me
 gin Godin gumazamizibar tongin ikiam. **26** Tuavir
 kamnangra God Israelia bar men akurvagham. Godin
 Akinafarim kamaghin mikeme: "Akurvazir Gumazim

Jerusalem in ikegh izam. Egh a Jekopin ovavir boribar amightima me Godin akam barazir puvatizir arazim ategham. **27** Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva, egh dughiar kamin uan Akar Dikirizir Gavgavir kam me ko a damuam.” **28** Israelia Iesusin Akar Aghuim akirim a gasaragha mati Godin apaniba. Ezi men arazir kam Kantrin Igharazibar Gumamazizibar akura. God fomira uan gumamaziziba amiseveggha, me gifueghavira iti. A men ovavir fomira itibagh nighnigha kamaghin ami. **29** God diazir gumamaziziba, a bizir aghuiba me ganingi, egh a gin uamategh uan nighnizim giragh kamaghin mikiman kogham, ia marki, ki uan dimdiam ko bizir aghuiba ua da iniam. **30** Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia fomira Godin akam batoghezi, datirighin Israelia a batosi. Ezi tuavir kamin ia Godin apangkuvim ini. **31** Kamaghira, Israelia Godin akam batoke. Ezi Godin apangkuvir ia inizir kamin tuavimin, me datirighin Godin apangkuvim uaghan a iniam. **32** God kamaghin ifonge, a uan apangkuvim gumamaziziba bar men akagham. Kamaghin amizi, gumamaziziba bar Godin akam batoke. God me gamizi me kamaghin amua, uan arazir kuramin apengan ikia kalabuziar gumamazizibar min iti. **(eleēsē g1653)** **33** Ame! Godin bizir aghuiba ko an fofozim ko an nighnizim, da guizbangira bar ekeveggha bar pin iti! Egha ongarimin min bar kone! Gumazitam o amizitam an nighnizimin mingarim manmaghin deraviram a geghanam? Puvati. A zuraram amir araziba, gumazitam o amizitam manmaghin dagh fogham? Bar puvati! **34** Bizir kam, Godin Akinafarimin aven iti: “Guizbangira, tina

Ekiamin nighnizim gifo? Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamin sure damuan kogham. Gumazitam an faragh mangi nighniziba a daningan kogham. Bar puvati!” **36** E fo, God uan dafarimin biziba bar dar ingari, egħa dar mingarim, ezi da a bagħavira ikia, mamaghira iti. Kamaghin amizi e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar guizbangira. (aiōn g165)

12 Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin apangkuvir ekiam ginighnigha, kamaghin ia gakaghori: Ia uari uan inivafiziba isi angamira itir ofan min God daningvira iki. Egh a baghvira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, a bizir kam bagħ bar akuegham. Ia uari isi God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem. **2** Ia nguazir kamin itir gumazamiziba amir arazibar gin mangan marki. Ia teghtima God nighnizir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragħa arazir mabagh afiraziba, ia dagħ fogham. (aiōn g165) **3** God uan apangkuvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi, ki vaghvagħa kamaghin ia mikimasa. Ia uari fiva pin uari arighan marki. Ia deragħ nighnighiva, God ia ganingizir nighnizir gavgavimin ganiva, tuavir kamin ia uari tuisigh. **4** E fo, inivafizir vamira itima, an aven soroghafariba ko bizir maba sara iti. Ezi inivafizir kamin aven itir bizir kaba, vaghvagħa ingangarir igharazibagh ami. **5** Kamaghira, e gumazamizir aviriba ikia, datirighin Krais ko porogħa inivafizir vamiran min oto. Egha inivafizir kamin aven itir bizir kabar

min, e uari inigha Kraisin poroghav iti. **6** Kamaghin
 amizi, God uan apangkuvimin gin ghua ingangaribar
 amuasa fofoziba isa mati bizir aghuibar min vaghvagha
 e ganingi. Eghti gumazitam o amizitam, Godin akam
 inigha izir fofozim ikiva, a uan nighnizir gavgavimin
 mirara deravira Godin akamin gun me mikimam. **7**
 Eghti gumazim o amizim igharazibar akurvaghamin
 fofozim ikiva, a deravira men akurvagh. Eghti gumazim
 o amizim igharazibar sure damuamin fofozim ikiva, a
 deravira men sure damu. **8** Eghti gumazim o amizim
 gavgavim igharaz darazir navibar aningamin fofozim
 ikiva, a bar deravira ingangarir kam damu. Eghti gumazim
 o amizim biziba isa gumazamizibagh anidir fofozim
 ikiva, an aviriba me daning. Eghti gumazim o amizim
 ingangarimin faragha zuir fofozim ikiva, a deravira an
 apengan itir gumazamizibar ganiva ingangarir kam damu.
 Eghti gumazim o amizim igharaz darazir apangkuvamin
 fofozim ikiva, a men apangkuvsu bar akongegh mamaghira
 iki. **9** Ia ifar gumazamizibagh ifongan marki, ia uan
 navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegh.
 Egh arazir kurabar aghuaghiva, arazir aghuibar suiragh
 gavgafigh. **10** Ia uan ikizimin aven uari uarigh ifongezi
 moghin, ia uaghan Kraisin adarazir aven uari uarigh
 ifongegh. Egh ia zurara uarira uan ziaba pirafisi pamtem
 ingar. **11** Ia pamten ingariva amirvaghan marki, Godin
 Duam ian navibar amuti ia zurara Ekiamin ingangarim
 damusi naviba dikavam. **12** Egh ia, bizir aghuir ia fogha
 iniamiba bagha mizua itiba, da bagh nighnigh bar
 akongegh. Egh osimtiziba izamin dughiamin, ia iki uaghan

da ateriva tugh gavgavigh, egh zurara God ko mikim. **13** Eghti Godin gumamaziziba biziba puvatighi, bizir ia itiba men akurvagh. Egh nguibar igharazimin gumamaziziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi deragh me damu. **14** Gumazim o amizim arazir kuramin ni damighi, ni arazir aghuimin a damusi Godin azangsigh. Egh a gasighasighsi Godin azangsighan marki. **15** Ia igharaz darazi bar akongeghti ia me ko bar akongegh. Egh igharaz darazi osemeghti, ia me ko osemegh. **16** Ia arazir vabara, gumamaziziba bar me damu. Egh uarira uari fan marki. Ia gumamazizir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamaghin uabi ginighnighan marki, kirara fofozim iti. **17** Gumazitam o amizitam arazir kuratamin ni damightima, ni uam arazir kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumamazizibar damazimin arazir aghuibar amu. **18** Ia uari navir amirizim ikiva gumamazizir igharaziba ko navir vamira ikisi pamtem ingar. **19** Nan namakar aghuiba, me arazir kuram ia damighi, ia men arazir kuram ikarvaghan marki. Ia teghti, God uabi uan aningagharimin tuavimin me ikarvagham. Ia fo, Godin Akinafarimin aven en Ekiam kamaghin migei, "Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, kar nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam." **20** Ni Godin Akinafarim mikemezi moghin damu, "Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning. Nin arazir aghuir kamin a damighi, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham." **21** Ni arazir kuram ateghti,

a ni gafighan marki. Ni arazir aghuim damuti, nin arazir kam arazir kuram abiragh a gafiragham.

13 Gumamaziziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavmanin tam puram otozir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin aven itir gumamazizir dapaniba bar, God uabi me ariki. **2** Gumazitam o amizitam gavmanin gumazir dapanibar akam batoghiva, kamaghin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumamazizibar akaba batosi. Gumamazizir kamaghin amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam. **3** Gavmanba gumamazizir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa itir puvati. Gavmanba gumamazizir arazir kurabagh amiba atiatim me daningasa iti. Kamaghin amizi, ni gavmanin atiatingan koghsi, ni arazir aghuibar amuti, me nin ziam fam. **4** E fo, gavman a mati Godin ingangarir gumazim, eggha arazir aghuibar ian akurvaghasa ingari. Ia arazir kuram damigh gavmanin atiating. Ia fo, gumamazizibagh asighisighamin ingangarim ko gavgavim, gavmanin dafarimin iti, a puram aningin suirazir puvati. A Godin ingangarir gumazim, ia te arazir kuram damighti, a ian arazir kuramin ivezim ia daningam. **5** Kamaghin amizi, ia gavmanbar apengan iki. Ia gavmanin apengan ikian kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangira. Ezi ia uaghan kamaghin fogh, ia uan navir averiamin aven uan araziba deravira da tuisigh, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin damuva, gavmanbar apengan ikiam. **6** Gavmanba Godin ingangarir gumamazizibar iki, zurara ingangarir God me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh, ia uaghan

takisin dagiaba isi me daningam. 7 Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko takisin igharazir maba sara, me daningiva, egh arazir aghuibar me damu, men ziaba fi. 8 Ia ikarvaghamin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagh. Eghti ikarvaghamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumamazizir igharaziba bar me gifuegham. Tina gumamazizir igharaziba bar me gifonge, a guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin zui. 9 E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, “Ia gumamazizibav soghti, me arimighiran marki. Ia okiman marki. Ia gumamazizir igharazibar biziba bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan marki.” Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghira akar vamira an aven iti, akar kam kamakin: “Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumamazizir igharazibagh ifongegh.” 10 Ni gumamazizir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan kogham. Kamaghin amizi, gumazim igharaz darazigh ifongeghiva, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gin zui. 11 Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamaghin amizi arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh angamira ikiamim. Ia fo, fomira dughiar e nighnizir gavgavim Kraisin itim, ko God en akuraghamin dughiam, aning mong uaningin saghon iti. Ezi datirighin God en akurvaghamin dughiar kam a roghira ize. 12 Aminirbirim givasava amima, aminim tiasa. Kamaghin amizi, e mitatemin araziba bar da ateghiva angazangarimin aven misoghsi, midorozir biziba inigh dar aghuam. 13 E angazangarimin aruir gumamazizibar min

deraghvira daruam. E dipar onganibar amiva onganan kogh, egh pura gumazamiziba isi pamten dimiva ighiar kurabar arazibar amuan kogham. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uariv soghiva, munavin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki. **14** Egh ia uan Ekiam Krais Iesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

14 Gumazim nighnizir gavgavim Kraisin ikia, an nighnizir gavgavim gavgavizir puvati, ia gumazir kam inigh aven iziti a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin aven itir nighniziba bagh, a ko uari adoghan marki. **2** Gumazir nighnizir gavgavim itim, a biziba bar ada api. Ezi gumazir nighnizir gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati. **3** Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir nighnizibar a damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inizi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar ada apimin arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi. **4** Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir igharazimin ingangarir gumazimin araziba tuisigham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a irighamim, kar an Gumazir Ekiamin bizim. Kamaghin amizi, Ekiam uabi a damighti, a guizbangira tugh gavgavigham. **5** Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiba bar magh gari. Eghti gumazamiziba bar vaghvagh uari

gîfogh suam, nîghnîzir manam men nîghnîzimîn dera.

6 Gumazir dughîar mam pîrafîm, an Ekîamîn zîam fasa kamaghîn ami. Ezi gumazir bizîba bar ada apîm, a dagheba bagha God minabava, tuavîr kamîn Ekîamîn zîam fe. Gumazir asîzîba apîr puvatîzim, a God minaba, Ekîamîn zîam fasa nîghnîgha, dagher maba ataghîrasi. **7** E fo, en tongîn îtir gumazîtam suam, nan îkîrîmîrîr angamîra îtim, a nan bizîmra puvatî. Eghî gumazîtam suam, nan ovevem, uaghan nan bizîmra puvatî. **8** E angamîra îkîva, Ekîam bagh îkîam. E aremeghîva, Ekîam bagh aremegham. Kamaghîn amîzi, e angamîra îti, o e areme, e Ekîamîn adarazîra.

9 Bizîr kamîn mîngarîm kamakîn. Krais aremegha ua dîkafî. Kamaghîn an angamîra îtîba ko aremezîba bar moghîra men Ekîamîn îti. **10** E fo, e bar Godîn kotîamîn tûivîghî, an en arazîba tûisîgham. Kamaghîn amîzi, nî uabî, nî uan adarazîr arazîba tûisîghan kogh suam, men arazîba îkufî. Nî uabî, nî uan adarazîr girakîrangîn adarîr nîghnîzîbar me damuan markî. **11** E fo, Godîn Akînafarîm kamaghîn mîgeî: “Kî îan Ekîam, kî zurara îkîvîra îkîam, kamaghîn amîzi kî guîzbangîra îa mîgeî, ‘Nguazîmîn îtir gumazamîzîba bar moghîra nan guamîn tevîba apîrîgh, egh uan akabar nan gun mîkîm suam, kî guîzbangîra God.’” **12** Kamaghîn amîzi, e bar vaghvagh uan arazîr amîzîbar gun Godîn mîkîmam. **13** Kamaghîn amîzi, e gumazîr îgharazîbar arazîba ua da tûisîghan kogham. Egh îa nîghnîzir îgharazîmîn gîn mangîva, uan adarazîr amutî me arazîr kuram damu îran kogham. **14** Kî Ekîam Iesus ko poroghav îti, bizîr kam nan nîghnîzim gamîzî a bar kuiaghîrîzî, kî guîzbangîra kamaghîn fo, bizîtam uabî

Godin damazimin mizezir puvati. Eghti gumazitam suam,
 bizir manam an damazimin zuezir puvati. Eghti bizir kam
 an nighnizimin guizbangira bar mizeghti an a damuan
 marki. **15** Ni daghetam amiti, nin anav gan nighnigh
 suam, a Godin damazimin mize, eghti arazir kamin ni
 an nighnizim gasighasigham. Ni kamaghin damuva ni
 munav gifongezir arazimin gin mangan kogham. Krais
 munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a
 gasighasighan marki. **16** Egh ia kamaghin damuan marki,
 ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim mikim
 suam, ia arazir kuram gami. **17** E fo, God Bizibagh Ativir
 Arazim, a dagheba apir araziba o dipaba apir arazim
 puvati. A Godin damazimin derazir arazim ko, navir
 vamiran ikiamin arazim ko, bar akongezir arazim. Arazir
 aghuir kaba, da Godin Duamin aven otifi. **18** Tina tuavir
 kamin Kraisin ingangarim damigh, a God damuti, an a
 bagh bar akuegham. Egh a gumazamizibar amuti, me
 migirigiar aghuibar a mikimam. **19** Kamaghin amizi, e
 zurara igharaz darasi ko navir vamira ikiamin arazibar
 gin mangiva, arazir gumazamizir igharazibar amuti me
 tugh gavgavighamiba, dar gin mangi dar amuam. **20** Ni
 daghemra nighnigh, tuavir kamin God amizir arazibagh
 asighasighan marki. Guizbangira, dagheba bar, ada dera.
 Eghti ni daghetam amiti, bizir kam gumazir igharazim
 damighti, an arazir kuram damigh irighti, kamaghin ni
 arazir kuram gami. **21** Ni asizitam ko wainin dipatam amiva
 bizir igharazitam damighti, tuavir kamin da nin anav
 damighti a irigham. Ni kamaghin damuan marki. **22** Nin
 nighnizir gavgavir bizir kamin itim, a nin navimin iki. God

nin nighnizim gifozi, ni gumazir igharazitamin mikiman marki. Gumazitam bizitam guizbangira, a ginighnizi, bizir kam derazi, an navim osemezir puvati, gumazir kam bar akongegham. **23** Gumazitam asizitam o daghetam amiva, nighnizir pumuning ikiti, God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nighnizir gavgavim gisin tuzir puvati, kamaghin osimtizim an iti. Guizbangira, e nighnizir gavgavim gisin tughan kogh arazir manam damuti, God suam, an arazir kuram.

15 E gumazamizir nighnizir gavgavim itiba, gumazamizir gavgaviba puvatiziba, men osimtiziba ater men akurvagham. E uarira uarir akurvaghsi nighnighan kogham. **2** E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvagham. E kamaghsua, men nighnizir gavgavim gavgavigh ikivira ikiam, kamaghin e men akurvagham. **3** E fo, Krai uabi uabin akurvaghasa nighnizir puvati. Godin Akinafarimin arazir a batozimin osizirim kamakin, “Akar kurar gumazamiziba ni gasiba, da uaghan na gire.” **4** Godin migirigiar me fomira Godin Akinafarimin osiriziba, da bar en sure damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e damuti, e nimira iki, osimtiziba ateriva tugh gavgavigh God e daningamin bizir aghuiba bagh mizuamam. **5** Datirighin ki ia bagha God ko migia ghaze, God uabi e gamima, e nimira ikia osimtiziba atera tugha gavgafi. Egh a ia damuti, ia Krai Iesus amizir arazibar gin mangi, egh tuavir kamin ia igharaz darazi ko navir vamira ikiam. **6** Kamaghin amizi ki ia bagh Godin azangsighti, ia navir vamira ikiva bar moghira uari inigh Godin ziam fam, an en Ekiam Krai Iesusin Afeziam. **7** Kamaghin

amizi, gumamaziziba Godin ziam fisi, ia Kraisin adarazi ia uarira uari inigh bar akongegh. Krai ia inigha aven izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh.

8 Ki ia migei, Krai Judabar ingangarir gumazimin oto. An arazir kam kamaghin aka, God mikemezir akaba da bar guizbangira. Da kamakin, God en ovaviba ko amizir akar dikiriziba, da guizbangira otivigham. **9** Krai uaghan kamaghsua, a Kantrin Igharazibar Gumamazizibar amighti, me Godin apangkuvim bagh an ziam fam. Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei: “Kamaghin amizi, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ikiva ni minamam. Egh ki nin ziam fiva ighiabar amuam.”

10 Egha Godin Akinafarim migirigiar igharazim uaghan iti: “Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia Godin gumamaziziba Israelia, ia me ko iki bar akongegh.”

11 Ezi migirigiar mam uaghan kamaghin migei: “Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar, ia Ekiamin ziam fi! Egh nguazimin itir anababa, ia bar an ighiabar amu!” **12** Ezi Aisaia uaghan kamaghin mikeme: “Atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh, mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamin oto. God gumazir kam amiseveghti, an atrivimin otogh iziva Kantrin Igharazibar Gumamazizibar ganam. Egh a me damuti, me bizir aghuir a me daningamiba bagh mizuam ikiam.” **13** Ki ia bagha God ko migei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamam. God kamaghsua, an Duamin gavgavimin, a ia damuti, ian arazir gin izamin bizir aghuiba bagha mizuaim, an aghung mangi bar ekevegham. Kamaghin amizi, God ian nighnizir gavgavir

an itimin tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko bar
 akongezir arazim, bar ia gizivagham. **14** Nan adarasi, ki
 uan navimin aven ki nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo,
 ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar aviriba
 iti. Kamaghin ia vaghvagh nighnizir aghuiba uarira uari
 daningam. **15** Ezi ki akinafarir kamin aven akar mabagh
 nighnigha, kamaghin ian nighniziba dikavasa ia bagha
 mong akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan apangkuvigha
 na misevezi, ki Krais Iesusin ingangarir gumazimin ikiava,
 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagha ingari. God
 kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba,
 me ofan min iki a damuti a me bagh bar akongegham.
 Eghti Godin Duam me damighti, me God baghvira ikiam.
 Kamaghin amizi, nan ingangarim kamaghin iti, ki ofa
 gamir gumazimin min ingara Godin Akar Aghuim me
 mikiri. **17** Ki Krais Iesus ko porogha ingangarim gami,
 kamaghin amizi ingangarir ki God bagha amir kam, ki a
 bagha bar akonge. **18** Ki bizir igharazibar gun mikiman
 kogham, bizir vamiran kam ki an gun mikimasa: Ki Krais
 ko ingarima Krais na bagha tuaviba arizima, ki Kantrin
 Igharazibar Gumamaziziba an gin mangasa men sure gami.
 A nan aven ingarima, migirigiar ki me migeiba ko arazir ki
 amiziba, ko mirakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba,
 me dar garima da me gamima me Godin gin zui. Bizir
 otozir kaba, Godin Duamin gavgavimin ki a dagh amima
 da otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalem in ikegha Kraisin
 Akar Aghuim bar anakura ghua Ilirikumin Provinsin
 oto. **20** Nan ifongiam kamakin: ki Kraisin Akar Aghuim
 danganir gumaziba oraghizir puvatizibar anakunasa

bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir
 igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari.
21 Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa:
 “Gumamazir an eghaghaniba faragha da baraghizir
 puvatiziba, datirighin da baragham. Gumamazir faragha
 an migirigiaba baraghizir puvatiziba, datirighin dagh
 fogham.” **22** Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava amima,
 ingangarir kam nan suirazi, kamaghin ki izezir puvati. **23**
 Egha datirighin ki nguibar kabar ingangariba puvati. Ki
 azenir aviribar ian ganasa ifonge, **24** kamaghin amizi,
 ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin
 Kantrin mangisi mangi, Spenin darorim ategh ia ko
 tong ikeghiva, gin Spenin mangam. Ki ian gan, egh
 tong ia ko ikisi bar akuegham. Eghti ia tuavimin ivezim
 nan akuraghti, ki Spenin mangam. **25** Ki datirighin
 Godin adarazi bagh akurvazitam inigh Jerusalem Nguibar
 Ekiamin mangam. **26** Ia fo, Jerusalem itir Godin adarasi,
 men tongin itir gumamazir maba biziba bar puvati.
 Kamaghin amizi, Masedonia ko Akaian Provinsin itir
 siosba me bagha dagiaba arighasa bar ifuegha akam
 misoke. **27** Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin
 ami. Kar guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba,
 me Israelin gumamazir onganarazibar akurvaghamin
 ingangarim iti. Guizbangira, Israelia fomira Godin bizir
 aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumamazizibagh
 anigha men duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin
 Igharazibar Gumamaziziba ikarvaghamin bizim iti, me
 nguazir kamin bizir aghuiba isi Israelia daningiva me
 ikarvagham. **28** Ki faragh dagiar kaba bar a da inigh

Jerusalemın mangamin ingangarim agivaghıva, gın Spenin mangisi izi ian ganigh, mangam. **29** Ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Krais bizir aghuir bar aviribar en tongin dar amuam. **30** Nan adarasi, en nighnizir gavgavir Ekiam Krais Iesusin itim ko, Godin Duam e ganidir igharaz darazigh ifongezir arazim, ki bizir kamning ginighnigha kamaghin ia gakaghorı, ia na ko porogh pamtem God ko mikim na bagh an azangsigh. **31** Egh kamaghin mikim, Judian itir nighnizir gavgavim puvatiziba na gasighasighan kogham. Eghti Jerusalemın itir Kraisin adarazi nan ingangarir ki me bagha amim bagh bar akuegham. **32** Kamaghin God ifueghtima, ki ia bagh izisi nan navir averiam bar akuegham. Egh ia ko avughsi ua uan gavgavim inisi, egh bar akuegham. **33** Ki kamaghin Godin azai, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuim anidim, bar moghira ia ko iki. Guizbangira.

16 Ki ghaze, ia kamaghin fogh, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia deragh a damu. An ingangarim kamakin, a Senkrian nguibar ekiamın itir siosin ingangarir amizim. **2** Ki kamaghsua, ia Ekiam ginighnigh Fibi inighti a ia ko iki. Kar arazir aghuir e Godin gumazamiziba damuamim. Egh a bizitizim puvatighti ia an akuragh. Guizbangira, a gumazamizir aviribar akurvagha egha uaghan nan akura. **3** Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning na ko Krais Iesusin ingangarim gami. **4** Aning nan akurvagha na bangin oveghai. Kamaghin, ki uabira puviram aning minabi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar siosba uaghan aning minabi. **5** Egha ki uan akam isa aningin

dipenimin uari akuvir sios bagha anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh me ko iki. Egħa ki uan akam isa nan namakam Epainetus bagħ anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Esian Provinsin itir gumazamiziba bar men faraghavira nighnizir gavgavim Kraisin iti. **6** Egħa ki uan akam isa Maria bagħ anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian akuragħasa pamten ingari. **7** Egħa ki uan akam isa Andronikus ko Junia bagħ anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Gumazir kam ko amizir kam, aning e Judan ikizir vamira, egħa na ko kalabusin ike. Aning Kraisin aposelbar tongin ziar ekiamning itima, me bar aning gifo. Ezi aning nan faragħa ghua Krais gifo. **8** Egħa ki uan akam isa Ampliatus bagħ anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga uaghara Ekiam ko porogħa kamaghin ga namakar aghuimningin min iti. **9** Egħa ki uan akam isa Urbanus bagħ anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e ko Kraisin ingangarir gumazim. Egħa Stakis uaghan, ki a bagħa akam amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar aghuim. **10** Egħa ki uan akam isa Apeles bagħ anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Kraisin gin zuima osimtiziba a bativima, an nighnizir gavgavim Kraisin ikiavira iti, ezi bizir kam bagħa a ziam iti. Egħa ki uan akam isa Aristobulusin dipenimin itir darazi bagħa anemaga ghaze, Afeziam me ko iki. **11** Egħa ki uan akam isa Herodion bagħa anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan ikizir vamira. Egħa ki uaghan uan akam isa Narsisusin dipenimin aven itir Ekiamin adarazi bagħa ghaze, Afeziam me ko iki. **12** Egħa ki uan akam isa Trifina ko Trifosa bagħa anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam bagħa pamten

ingari. Egha uaghan uan akam isa nan roroam Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari. **13** Egha uaghan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A gumazir bar deragha Ekiamin gin zuim. An amebam uaghan, ki a bagha akar aghuim amadi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami. **14** Egha ki uan akam isa Asinkritus ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki. **15** Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko Olimpaz, ko Godin gumazamizir me ko uari akuviba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki. **16** Ia Kraisin adarasi, e uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir dafaribar suigh. Ezi Kraisin siosba bar, uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. **17** Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, ia gumazir ia abiziba bagh deraghvira gan. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh asighasighava, suren akar ia inizibar apanim gami. Kamaghin amizi, ia men saghon iki. **18** Me en Ekiam Kraisin Iesusin ingangarim gamir pu. Puvati. Me uan inivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh inivibagh amuava, gumazamizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi. **19** Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia Akar Aghuim inigha deravira an gin zui. Kamaghin amizi, ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin

fofoziba puvatigham. **20** Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuarim anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighiti, ia Satan dikaraghtima, a ian dagaribar apengan ikiam. En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ia ko iki. **21** Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vamira, me uaghan ia bagha akam amadi. **22** Ki Tertius, ki uaghan uan akam isa ia bagha Ekiamin ziamin anemadi. Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kamin da osiri. **23** Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki Pol ki Gaiusin dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Ezi Siosin mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguibar kamin Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi. **25** E Godin ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ia nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a migei. Akar Aghuir ki akurim, a Krai Iesusin Akar Aghuim, a guizin akar mogomem, bar fomira azenir aviribar modogha iza, datirighin azenim giri. Guizin akar mogomer kam, Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, da gumazamizibagh amizi, me akar mogomer kam gifo. Godin ovengan koghamim, Akar Gavgavimin kamaghin migia ghaze, akar mogomer kaba azenim giriti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar dagh foghiva, nighnizir gavgavim Kraisin iki kamaghin an gin mangam. **(aiōnios g166)** **27** Ezi ki kamaghin ifonge, Krai Iesus e

damuti, e Godin ziam fam. Anarira a God, egha a uabira
fofoziba bar iti. Kamaghin amizi, e zurara an ziam fi
mamaghira ikiam. Guizbangira! (aiōn g165)

1 Korin

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko, **2** ga akinafarir kam ia Korinin nguibar ekiamin itir sios bagha an osiri. Krais Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumazamizir Krais Iesusin ziam feba bar, a ia misefe. Krais Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam. **3** Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Krais Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning. **4** God, Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, ian apangkuvigha, deragha ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi. **5** Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar e ia mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Krais ko poroghav itima, God bizir aghuir avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba. **7** Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Krais Iesus azenim giramin dughiam mizua, Godin Duam aningizir bizir aghuitam, ia an otevizir puvati. **8** Krais Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuananamin otoghti, bizir kuratam en Ekiam Krais Iesus Uamateghamin Dughiamin ian ikian kogham. **9** God uan Otaram Krais Iesus, en Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian dia. Eghti God damuasa mikemezi biziba, a bar adar amigham. **10** Nan adarasi, ki en Ekiam Krais Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia gakaghori, ia bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimin bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar vamira

iki. **11** Nan adarasi, Kloen adarazi na miġia ghaze, ia adaribar uarigh ami. **12** Ki arazir ia uari adozir ian tongin itim migei. Marazi kamaghin migei, “Ki Polin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Apolosin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Pitan anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Kraisin anav.” **13** Ezi manmakin? Krais ti biaghireghama? Ki Pol ti ian akurvaghasa ter ighuvimin aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar puvati! **14** Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue, ua gumazamiziba puvati. Kamaghin ki God minabi. **15** Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam kamaghin mikiman kogham, “E Polin ziamin rurim ini.” **16** (Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan me rue, kar Stefanasin dipenimin itir adarasi. Egha ki fozir puvati, ki ti igharaz darazi uaghan me rues o puvati.) **17** Krais gumazamiziba ruasa na amadazir pu. Puvati. An akam akunasa na amada. Eghti ki apezeperir migirigiaba ko nguazir kamin itir gumazamizibar fofozimin anekunan kogham. Ki kamaghin damu, Kraisin ter ighuvimin ovevem damighti, a mati pura bizim. **18** Guizbangira, gumazamizir ovengamiba ghaze, ter ighuvimin migirigiam, mati migirigiar onganim egha mingariba puvati. Ezi e gumazamizir God en akurvaziba, e fo, ter ighuvimin migirigiam, a Godin gavgavim. **19** Godin Akinafarim kamaghin migei: “Ki gumazir nighnizir aghuiba me ganidibar fofoziba adegham, egh ki men fofozir gumazibar fofoziba bar da agivagham.” **20** Eghti e manmaghin nguazir kamin itir gumazamizibar nighnizir aghuibav kimam? E manmaghin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E gumazamizir akaba uariv sozir

arazim bar a gifoziba, e manmaghin me mikimam?
Guizbangira, God nguazir kamin itir fofozibagh amizima,
da mati migirigiar onganiba mingariba puvati. (aiōn g165)

21 Godin nighnizir aghuim ko an fofozimin, God kamaghin
fo, nguazir kamin itir gumazamiziba uan fofozimin
tuavimin me Godin fofozim inighan kogham. Kamaghin,
God tuavir igharazir mam men akuraghasa anemisefe.
Kar, me “migirigiar onganim,” arazir akam, e anakuri.
Gumazamiziba akar kam baragha nighnizir gavgavim
Godin itima, God men akurvasi. 22 Judaba mirakelbar
ganasa bar gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
nighnizir aghuim ko fofozim bagha pamten ingari. 23 Ezi
e Krais ter ighuvimin aremezir akam me mikiri. Ezi akar
kam Judabar nighnizimin, mati bizir me asaghporaghirim.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar nighnizim ghaze,
kar migirigiar onganim. 24 Ezi e gumazamizir God
diaziba, Juda ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
uaghara, e fo, Kraisra a Godin gavgavim ko Godin fofozim.
25 Nguazimin itir gumazamiziba kamaghin nighnigha
ghaze, “Godin nighnizir maba bar ongani.” Ezi nighnizir
kamra bar gumazamizibar nighnizibagh afira. Ezi me
kamaghin nighnisi, Godin arazir maba kamaghin en
akakasi, God gavgaviba puvati. Ezi an arazir kabara
bar gavgavigha, bar gumazamizibar gavgavim gafira.
26 Nan adarasi, ia dughiar God ian diazim ginighnigh.
Ian aviriba faragha, nguazir kamin itir gumazamizibar
damazimin, fofozir gumazamizibar min ikezir puvati.
Ezi ian aviriba, gavgaviba puvati. Ian aviriba, anabar
ziar ekiaba itibar otivizir puvati. 27 God kamaghsua,

a nguazir kamin itir fofozir gumamazizibar amuti, me bar aghumsigham. Kamaghin, a gari, gumamazizir gavgaviba puvatigha nguazimin itir gumamazizibar damazimin nighniziba onganiziba, merara God me amisefe. God ghaze, a gavgaviba itir gumamazizibar amuti, me aghumsigham. Kamaghin, gumamazizir gavgaviba puvatigha nguazir kamin itir gumamazizibar damazimin itiba, merara God me amisefe. **28** Egha a nguazir kamin ziaba puvatizir gumamaziziba ini, kar gumamazizir me kamaghin migeiba, me bizir kinir me aghuaziba. Ezi arazir kamin, God ziar ekiaba itiba ko gavgaviba itibagh amizi, da mati bizir kinibar min iti. **29** Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam Godin damazimin uabi uan ziam fan kogham. **30** God uabi ia gamizi, ia Krais Iesus ko poroghav iti. Ezi a Krais gamizi, a en nighnizir aghuimin mingarimin iti. Ezi Kraisin ingangarimin, God e gamizima, e Godin damazimin deragha, God baghavira iti. Ezi Kraisin ingangarimin, a uam e givezegha, arazir kuramin gavgavimin e firi. **31** Ezi Akinafarim mikemezi moghin God kamaghin ifonge, “Tina bar akongeghsi, an Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a bagh bar akongegh.”

2 Nan adarasi, ki ia bagha izezir dughiamin, ki Godin akar mogomemin ia migia, fofozir gumamazizibar min akar ekia guar aviritabar ia mikemezir puvati. **2** Ki faraghavira kamaghin nighniki, ki ian tongin ikiamin dughiamin, ki bizir igharazitam ginighnighan kogham. Puvatigham. Ki Krais Iesusra nighnighiva, a ter ighuvimin aremezir ovevem uaghan a ginighnigham. **3** Ki ia ko itir dughiamin, ki guizbangira gavgaviba puvati. Ki atiatiava,

mighighavira agoi. **4** Ezi akar ki mikemezim ko Akar Aghuir ki kunizim, ki nguazir kamin itir fofozim o nighnizibagh etuir akam, ia mikemezir pu. Puvati. God uan Duamin gavgavim, ian akazi, ia fo, ki migeir akaba da guizbangira. **5** Guizbangira, ki kamaghsua, ian nighnizir gavgavim nguazir kamin itir fofozim gisin ikian kogham. Puvati. Ian nighnizir gavgavim, Godin gavgavimra, a gisin tugham. **6** Guizbangira, gumazamizir gavgavigha Godin Arazibar gin zuiba, e fofozir aghuim me ganidi. Ezi fofozir me inizir kam, a nguazir kamin itir fofozim puvati. Egha uaghan a nguazir kamin gumazir dapanibar fofozim puvati, kar gumazir ovengasava amiba. (aiōn g165) **7** Fofozir aghuir e ia ganidir kam, a Godin nighnizir mogomem. Fomira, God tighar nguazimin ingaramin dughiamin, a uan fofozir aghuimin a kamaghin ifonge, e an Nguibamin iki, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniam. Ezi dughiar kamin ikegha iza datirighin an fofozir aghuir kam en modo. (aiōn g165) **8** Ezi, nguazir kamin gumazir dapanitam a gifozir pu. Puvati. Me ti foghava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter ighuvim gafughan koghai. (aiōn g165) **9** Ezi e Godin Akinafarimin itir akamin migirigiar kam migei, a kamakin: “Bizir gumazitam o amizitam faragha uan damazimin ganizir puvatiziba, ko akar gumazitam o amizitam faragha oraghizir puvatiziba, ko bizir gumazitam o amizitam nighnizimin itir puvatiziba, bizir bar aghuir kaba, God gumazamizir a gifongeziba baghavira da akiri.” **10** Bizir kabar migirigiam fomira modo, ezi Godin Duamin ingangarimin God da azenim gatizi, e dar gari. Godin Duam biziba bar deravira

dar gara, uaghan Godin nighnizir mogomebar gara fo.

11 Tav gumazamizir igharazibar nighnizibagh foghan kogham. Puvati. Gumazimin duar an aven itimra fo. Kamaghira, gumazitam o amizitam Godin nighnizim gifoghan kogham. Godin Duam, a uabira fo. **12** E nguazir kamin duam inizir pu. Puvati. E God amadazir Duam ini. Eghti tuavir kamin, e bizir aghuir God e ganingiziba, e deraghvira dagh fogham. **13** E bizir aghuir kabav geima, en migirigiaba nguazimin itir fofozimin tuavimin otozir pu. Puvati. Godin Duam uabi en sure gamima, e akar kabagh ami. E Godin Duamin akaba isa, Godin Duam itir gumazamiziba akar kaba bigha me geghari. **14** Ezi gumazamizir Godin Duam puvatiziba, me Godin Duamin bizir aghuiba inighan kogham. Guizbangira, me kamaghin nighnigha ghaze, da bizir onganiba, egha mingariba puvati. Bizir aghuir kaba, da Godin Duamin otifi. Kamaghin, gumazamizir Godin Duam itiba, merara Godin Duamin bizir aghuir kaba tuisighamin fofozim iti. **15** Gumazamizir Godin Duam itiba, me biziba bar da tuisisi. Eghti gumazitam o amizitam, Godin Duam itir gumazamizibar araziba tuisighiva avegham. **16** Godin Akinafarim kamaghin migei: “Tina Ekiamin nighnizim gifo? Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamin sure damuan kogham.” Ezi erara, Kraisin nighnizim en iti.

3 Nan adarasi, ki gumazamizir Godin Duamin gin zuibav gei moghin ia mikiman kogham. Puvati. Ki gumazamizir navir ghurimin arazibar gin zuibav gei moghin, ki ia migei. Dughiar kamin ia borir iririvibar min ikia, Kraisin arazibar gin zui. **2** Ki faragha, mati otem ia ganiga, dagher

gavgavitam ia daningan ibura. Faraghavira, ki fo, ia tighar
 dagher gavgavitam iniam. Egha datirighin ikia, kamaghira
 iti. **3** Ki fo, ia navir ghurimin arazibar gin ghuavira
 iti. Ia uan adarazi navim men ikuvir arazim, ko uarir
 adoghodozir arazim, da ian ikiavira iti. Arazir ia amir
 kaba, kar navir ghurimin araziba. Ia dagh amuava, nguazir
 kamin itir gumamazizibar min ami. **4** Gumazir mam
 kamaghin migei, “Ki Polin anav.” Ezi mav kamaghin migei,
 “Ki Apolosin anav.” Ezi arazir kamin ia mati nguazir kamin
 gumamaziziba. **5** Ia deravira nighnigh. Apolos, a tina? Ki
 Pol, ki tina? Ga ingangarir gumazir kinimning. Ekiam
 ingangariba isa, vaghvagh ga ganingi. Ezi ingangarir
 ga amir kabar, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. **6** Ki
 mati, dagher ovizim opari. Ezi Apolos dipam a ganidi.
 Ezi God a gamima, an aghui. **7** Gumamazizir dagher
 oviziba opariba, me ziaba puvati. Gumamazizir dipam a
 ganidiba, me uaghan ziaba puvati. God daghebagh amima,
 da aghui, kamaghin a uabira ziam iti. **8** Gumamazizir
 dagher oviziba opariba, ko gumamazizir dipaba anidiba,
 me uaghara Godin ingangarir gumamaziziba. Egh me
 vaghvagh uan ingangarir amizibar ivezim iniam. **9** E bar
 moghira, e uari inigha Godin ingangarim gami, ezi ia
 mati an azenim. Egha ia uaghan mati Godin Dipenim. **10**
 God uan apangkuvimin, fofozim na ganingizi, ki mati
 dipenibar ingarir gumazir fofozir bar ekiam itim. Egha
 ki dagiaba arizima, gumamazizir igharaziba dagh isin
 dipenimin ingari. Eghti dipenimin ingarir gumamaziziba
 vaghvagh deravira ganiva dipenimin ingar. **11** Ia fo,
 God Krai Iesus isa, dipenimin ingarir dagiar faragha

atizimin min anetigha gifa. Eghti gumazitam o amizitam, dipenimin ingarir dagiar faragha itir igharazitam, uam anerighan kogham. **12** Gumamaziziba dagiar kam gisin dipenimin ingarsi, tarazi ti golin dagiabar an ingaram, tarazi ti silvan dagiabar an ingaram, eghti tarazi ti dagiar ivezim bar pin kozibar an ingaram, eghti tarazi temebar an ingaram, eghti tarazi dadabar an ingaram, eghti tarazi maziar misiabar an ingaram. **13** Eghti gin, Godin Kotiamin Dughiamin, gumamaziziba bar, men ingangariba azenim giram. Eghti dughiar kam avir ekiamin min otoghti, avir kam men ingangaribar isi vaghvagh da tuisigham, men ingangariba deraz, o puvati. **14** Eghti gumamazizir manam dagiar kam gisin dipenimin ingarighi, an dipenim isighan koghti, a ingangarir kamin ivezir aghuim iniam. **15** Eghti ingangarir gumamazizibar dipeniba bar isighi, me uan ingangaribar ivezim inighan kogham. Ingangarir gumamaziziba uari avimin miseveaghirigh egh me ovengan kogham. **16** Ia kamaghin fos ti? Ia Godin Dipenimra, ezi Godin Duam ian aven iti. **17** Godin Dipenim, a ua baghaviram a ginabas. Ezi dipenir kam, kar iarara. Kamaghin amizi, gumazim o amizim Godin Dipenim gasighasightima, God a gasighasigham. **18** Ian tav uabira uabi gifaran marki. Ki ghaze, ian tongin gumazitam o amizitam nguazir kamin bizibagh fogh kamagh nighnigham, “Ki fofozir bar aghuim iti,” egh a faragh gumazir onganimin min otogh, gin bar fofozir gumazimin otogham. Kamaghin deragham. (aiōn g165) **19** Guizbangira, nguazir kamin fofozir aghuim, a Godin damazimin mati arazir onganim.

Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumamazizir maba paza gumamazizir igharazibar amuasa, arazir aviribagh nighnisi. Ezi God gumamazizir kabar arazibagh amima, da meraram asighasisi.” **20** Godin Akinafarim uaghan kamaghin mikeme, “Ekiam a fofozir gumamazizibar nighnizibagh fo. A fo, me damuasa nighnizir biziba, da otivan kogham.” **21** Kamaghin amizi, ia gumamazizibar ziaba fer arazim atakigh. Biziba bar, ian biziba. **22** Pol, ko Apolos, ko Pita, ko nguazir kam, ko ikirimirim, ko ovevem, ko bizir datirighin itiba, ko gin otivamin biziba, da bar iana. **23** Ezi ia Kraisin adarasi, ezi Krais, Godin anav.

4 Ia kamaghin e ginighnigh, e Kraisin ingangarir gumamaziziba. Egħa Godin akar mogomeba deraghvira dar ganamim ingangarim gami. **2** Egħti gumamaziziba tavin ingangarir gumazibar iki, egħ me uan gumazir ekiamin akaba deraghvira dar gin mangi. **3** Kamaghin amizi, ia nan araziba tuisigham, o gumamazizir igharazitaba nan araziba kotin da tuisighsi damuam, kar pura bizim. Ki uaghan uabi uan araziba tuisizir puvati. **4** Guizbangira, ki uan arazir kuratam gifozir puvati. Ki kamaghin mikiman kogham, “Ki gumazir arazir kuraba puvatizim.” Puvati, na tuisighamin ingangarim, kar Ekiamin bizimra. **5** Kotiamin Dughiam tighar otivam. Kamaghin, ia gumamazizir igharazibar araziba tuisighan marki. Ia Ekiam izamin dughiam mizuam. A bizir mitarmemin mueghav itiba inigh angazangarimin dar atigham. Egħ a gumamaziziba bar men navir averiabar itir nighniziba, azenim darigham. Egħti dughiar kamin,

God bar vaghvagh e mikim suam, en ingangarim deraz,
 o ikufi. **6** Nan adarasi, ki ian nighnizibar akurvaghasa,
 Apolos ko ga uaning geghari. Ia ga ginighnigh, egh Godin
 Akinafarim mikemezi moghin deravira an gin mangi. Egh
 ia arazir osirizir kamin mirara mangi. Ia akaba batogh
 uari fiva, gumazamizir mabar ziaba fiva igharazibar
 ziaba abinan marki. **7** Namakam, tina gumazir ekiamin
 ni ati? Ni ti bizir aghuir ni ititam, God dama a inizir
 puvati, o? Guizbangira, bizir ni itiba, God ni ganingizi, ni
 manmaghsua uabi uan ziam fa, mati ni bizir kabagh amizi,
 da otifi? **8** Guizbangira, ia ti biziba bar izivaghama? Ia ti
 biziba bar izivagha deraghaviram apia? Ia ti e gafiragha
 atrivibar otivighama? A dera, ki mamagh sua, ia guizin
 atrivibar ikitima, e ia ko uaghan atrivibar ikiam. **9** Ki
 ghaze, puvati. Nan nighnizimin, God ti e aposelba isa,
 danganir bar gin itimin e ati. E mati gumaziba me kotin
 aven ghaze, e aremegham. Me nguazir kamin itir enselba
 ko gumazamiziba bar, men damazimin e misueghti, e
 arighregham. **10** E Kraisin ziam fer arazim bangin, e
 gumazamizir onganibar min iti. Ezi ia Krai ko poroghav
 ikiava, ia fofozir gumazamizibar min iti. E gavgaviba
 puvati, ezi ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti.
11 Bar fomira iza datirikin, e mitiriaba sara itima, kuariba
 puv en pirima, e korotiar bibiziba azui. Ezi me tintinibar e
 misozi, e deravira danganitam gaperazir puvati. **12** E uari
 uan dafaribar ingangarir bar osimtizibagh ami. Me paza e
 migeima, e deragh me damuasa Godin azangsisi. Me arazir
 kurabar e gamima, e pura nimira ikia osimtiziba ateri.
13 Me akar bar kurabar e migeima, e akar aghuaribar

men akaba ikarvasi. E mati bizir kurar gumazamiziba makuniziba. Gumazamizibar damazibar e mati bizir kurar bar miziriziba. E kamaghira ikia iza datirikin. **14** Akar kam, ia damuti ia aghumsighasa ki an osirizir puvati. Ki kamaghsua, ia mati nan boribara. Ki ian nighnizibar amuti ia deragh foghasa, egha akar kam osiri. **15** Gumazamizir bar avirim ia ko ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian akurvagh, ia geghuf, a pura bizim. Ia afeziar vamira iti. Ki Akar Aghuim inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia Krais Iesus ko poroghav iti. Kamaghin, ki ian afeziamin oto. **16** Kamaghin ki ia gakaghori, ia nan arazibar gan, dar gin mangi. **17** Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha anemada. A nan otarimin min iti, ezi ki bar a gifonge. An Ekiamin ingangarim deragha an gari. Ki kamaghin ifonge, a nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amibar gun ia mikimam. Arazir kabara, ki zurara nguibaba bar dar ghua, siosba bar dar men sure gami. Eghti, Timoti arazir kabar ia mikim, ian nighnizibar amuti, da dikavam. **18** Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan kogham, egha me akaba batogha uan ziaba fe. **19** Puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin dughiamin, ki gumazamizir uan ziaba feba, ki men akaba baraghsi izan kogham. Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam iti. **20** Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura migirigiar kinimin bizim puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim. **21** Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge? Ki ia misoghamin aghorim inigh ia bagh izasa, ia ifonge? O ki uan navim ia daningiva, ian asughasugham?

5 Ki kamaghin eghaghaniba baraki, gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim ian tongin oto. Kar arazir bar kuram. Arazir kam, Krai gifozi puvatizir gumazamiziba amir arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir kamnang kamakin, gumazir mam uan afeziamin amuim koma akui. **2** Egha ia manmaghin amigha ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira? Ia ti arazir uan ziaba fer kam ateghiva azi. Egh gumazir arazir kurar kam gamizim, ia a batueghtima, a ua ia ko ikian marki. **3** Guizbangira, ki uan inivafizimin ian saghon iti, egha uan duamin ki ia ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam gamizimin arazim tuisigha gifa. **4** Egha ki kamaghin migei, ia en Ekiam Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti, en Ekiam Iesusin gavgavim, ko nan duam uaghan, ia ko ikiti, **5** ia gumazir kam isi, Satanin dafarim datighi, an inivafizim ikuvigham. Ia kamaghin damighi, Ekiam Izamin Dughiamin, God gumazir kamin duamin akuragham. **6** Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim puvati. Ia ti kamaghin fozir pu, yisin muziarim, a bret damuamin plaua bar a gamima, a bui? **7** Kamaghin, ia yisin ghurimin min arazir kuraba bar da batoghiva, zuegh, mati bretin igiar yisba puvatizimin min iki. Ki kamaghin fo, ia yis puvatizir bretin min iti. Ia fo, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir Isar Ekiam, an ababanim gamigha gifa. Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa gami moghin, me Krai isa sipsipin min a misoghezi, an areme. **8** Kamaghin amizi, en araziba, gumazamizir Isar Ekiar kam damuasava amir arazibar min mangi. Egh uan arazir kuraba batuegh, mati me

Isar Ekiam damuasa uan dipenibar yisin ghuriba isa, da makuri. Egh arazir zuruzim ko guizin akamin gin mangiti, arazir kam mati Bretin igiar yis puvatizim. **9** Akinafarir igharazir ki ia bagha faragha osirizimin, ki kamaghin ia mikeme, “Ia gumamazir tintiniba uari bakiava akuiba, me ko ikian marki.” **10** Ia bar nguazir kamin gumamazir arazir kurar kabagh amiba ataghiraghasa, ki migeir puvati. Gumamazir tintinibar uari bakiava akuiba, ko gumamazir igharazibar biziba bagha naviba dikaviba, ko gumamazir igharazibar biziba okeiba, ko gumamazir marvir guabar ziaba feba, ia gumamazir kabanang bar me ataghiraghsi, ia bar nguazir kamin ikian kogham. **11** Ki osirizir akar kam, an mingarim kamakin: Gumazir Kraisin adarazir aven iti tam arazir kurabagh amua, gumamazir uari bakiava akuir arazim gami, o gumazir igharazibar biziba bagha navim dikafi, o marvir guabar ziaba fe, o akar kuraba uari gasir arazim gami, o dipar onganiba api, o gumazir igharazibar biziba okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Egh ia uaghan gumazir kamaghin amim ko daghebar aman kogham. **12** Ezi manmakin? Ki ti Kraisin adarazir azenan itir gumamaziziba tuisizir ingangarim iti? Bar puvati. Kraisin adarazir aven itir gumamaziziba tuisizir ingangarim, a ian ingangarimra. **13** Azenan itir gumamaziziba, God uabi men araziba tuisigham. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Ia gumazir kurar ian tongin itim batokegh.”

6 Ian tongin tav osimtizitam Kraisin adarazir mavin ikia, tizim bagha Godin gumamaziziba ategha ghua Godin gin zuir puvatizibar damazimin a isa kot garisi? Ia arazir kam

gamua aghumsizir puvati, o? **2** Ia ti kamaghin fozir puvati? E Godin gumazamiziba, e nguazimin itir biziba bar, da tuisigham. Egh ia guizbangira gin nguazir kamin biziba tuisighamin fofozim ikiam, egha datirighin manmaghsua osimtizir muziarir kaba uarir tongin ia da tuisighamin fofoziba puvati? **3** Ia ti kamaghin fozir puvati? E enselbar araziba tuisigham. E kamaghin damuva, e guizbangira nguazir kamin osimtiziba tuisighamin fofozim ikiam. **4** Kamaghin, osimtizitam ian tongin otoghtima, tizim bagh ia osimtizir kam tuisighamin ingangarim isava, siosin azenan itir darazigh anidi? **5** Ia aghumsighasa, ki kamaghin migei. Ki ghaze, ian tongin, gumazir fofozim ititam ti mar ikia, egha Kraisin adarazir tongin osimtiziba tuisighamin fofozim ikiama. **6** Ezi manmaghsua, Kraisin adarazi uari isava, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar damazimin ghua uari isa kot garis. **7** Ia Kraisin adarasi, ia osimtiziba uarir ikia, uari isa kotin zui, ezi ian arazir kam kamaghin e gamizi e fo, Kraisin arazir ia gin zuim, ia anetakis. Manmaghsua ia me ateghti, me paza ia damuan ia aghua? Manmaghsua ia me ateghti, me pura ian biziba inian ia aghua? **8** Ia arazir aghuir kabar gin mangan aghuagha, uari paza me gamua men biziba pura da isi. Egha arazir kamra, ia uaghan uan adarazigh ami. **9** Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uari uan navibagh ifaran marki. Gumazamizir tintinibar uari isava akuiba, ko gumazamizir marvir guabar ziaba feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua arazir

aghumsizibagh amiba, **10** ko okimakiar gumazamiziba, ko gumazamizir igharaz darazir biziba bagha navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba, ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba, ko gumazir pura igharazibar biziba uari bagha da isiba, gumazamizir kamaghin amiba bar, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.

11 Fomira ian marazi kamaghin ike. Ezi God ia ruegha, ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Ia, Ekiam Kraisin Iesusin ziam ko en Godin Duamin gavgavimin, God ia gamizi, ia an damazimin derazir gumazamizibar otifi.

12 Gumazamizir maba kamaghin migei, “Bizitam nan suirazir puvati, kamaghin ki biziba bar dar amuam.” A guizbangira, egh ni uaghan nighnigh, bizir maba nin dabilirabimin akurvazir puvati. Guizbangira, ki firighirigh biziba bar dar amuam. Eghti bizitam na damighti, ki an ingangarir gumazimin min ikian kogham.

13 Gumazamizir maba ghaze, “Dagheba, da navim bagha itir biziba, ezi navim, a dagheba isir bizim.” Akar kam guizbangira, ezi God bizir kamning viraram aning agivagham. Eghti en inivafiziba, gumazamiziba uari bakia akuir arazim bagh ikian kogham. Puvati. En inivafiziba, Ekiam bagh ikiva, an ingangarim damuam. Ekiam en inivafizibar gara dar akurvasi.

14 God uan gavgavimin Ekiam gamizi, a ua dikafi, egh a uaghan en inivafizibar amighti e ua dikavam.

15 Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian inivafiziba, da Kraisin inivafizir akuaba. Kamaghin, ki ti Kraisin inivafizir akua tam inighiva, amizir arazir kurabagh amimin inivafizimin poroghti, kar arazir aghuim? Bar puvati! Ki kamaghin damighan kogham!

16 Gumazim

arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning inivafizir vamiram oto. Ia ti kamaghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, “Aning, inivafizir vamiram otogham.” **17** Eghti gumazitam o amizitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamiram otogham. **18** Ia zurara arazir gumazamizir uari bakiava akuimin ari mangi, an saghon iki. Arazir kurar igharaziba, gumazamiziba dagh amima, da inivafizimin azenan otifi. Ezi gumazim o amizim, gumazamiziba tintinibar uari ko akuir arazim damigh, a uabi uan inivafizim gasighasigham. **19** Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti. God uan Duam isa ia ganingizima, a ian aven iti. Ia uarira uari bagha itir puvati, ia God bagha iti. **20** God ivezir bar ekiamin ia givese. Kamaghin, ia uan inivafiziba isi, God daning an ziam fi.

7 Ki datirighin migirigiar ia akinafarimin osiriziba ikarvaghasa. Gumazim o amizim poroghamim gamizir puvati, a dera. **2** Gumazamizir uari bakia akuir arazim, bar ekevima, kamaghin gumaziba bar, vaghvagh amuimin ikiti, amiziba bar, vaghvagh pamin iki. **3** Pamin inivafizim, kar an amuimin bizim, ezi gumazim an anogoroghan kogham. Kamaghira, amuimin inivafizim, kar an pamin bizim, amuim an anogoroghan kogham. **4** Amizim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, pam a gatifa. Kamaghira, gumazim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, amuim a gatifa. **5** Gua poroghamimning, gua akirim ragh uaning gasi uaningin aghuaghuagh, uan inivafizimning uaningin anogoroghan marki. Gua God ko mikimsi, virara ifongegh uaning mikim suam,

ga dughiar otevimin uan inivafizimning anogoregham, eghti arazir kam dera. Egh arazir kamin girara, gua ua uaningin porogh. Gua kamaghin damuan koghti, Satan gua gifarisi, gua gakaghonti, gua uan inivafizimin agorogem dikabiniva avegh, irigham. **6** Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian amamangarisi. Ki akar gavgavim ia ganidir puvati. **7** Ki kamaghsua, gumazamiziba bar nan min pura odiaribar iki. God vaghvagha gavgavim isa, gumazamiziba vaghvagha me ganingi. Gumazir mam, gavgavir mam iti, ezi gumazir igharazir mam, gavgavir igharazir mam iti. **8** Gumaziba ko amizir odiarbar itiba, ko amizir men paba ariaghireziba, ki kamaghin migei, me nan min odiarimin ikiti, deragham. **9** Ni uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvatighiva, ni amuimin iki, o pamin iki. Ni odiarimin ikitima, inivafizir agorogem bar nin ekeveghti, ni gumazamiziba pura tintinibar uari ko akuir arazim bagh bar ikuvigham. **10** Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia ganidi, kar nan akam puvati, kar Ekiamin akam. A kamakin: Amizim uan pam ataghiraghan kogham. **11** Amizim uan pam ategh, a pura iki. Puvatightima, a uamategh uan pam bagh mangiva a ko navir vamira iki. Eghti gumazim uaghan uan amuim batoghan marki. **12** Ezi, gumazir igharazir maba, ki kamaghin me mikimasa, akar kam Ekiamin akam puvati. Ki uabi kamaghin me migia ghaze, Kraisin adarazir tavin amuim, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti, gumazir kam a batoghan kogham. **13** Eghti Kraisin adarazir amizitamin pam, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh gumazir kam a ko

ikisi bar ifongeghti, amizir kam anetaghiraĝhan marki.

14 Gumazir niĝhnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, amizir niĝhnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God baghavira itir gumazimin otogham. Ezi amizir niĝhnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, gumazir niĝhnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God baghavira itir amizimin otogham. Me kamaghin amizir puvatizi, men boriba ti Godin damazimin zuezir puvatighai. Ezi datirighin men boriba God baghavira itir boriba. **15** Ezi niĝhnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav, niĝhnizir gavgavim Kraisin itir tav ataghiraĝhsi, a dera. A mar anetakigh. Arazir kam otoghti, pam o amuir niĝhnizir gavgavim Kraisin itim, datirighin poroghamir arazir kam uam aning iĝirarighan kogham. Aning firiaghiri. Ia fo, God navir amirizimin ikiasa en dia. **16** Ni amuim, ni manmaghin fogh, uan pamin akuraghtima, a niĝhnizir gavgavim Kraisin ikiam? Ni kamaghin fozir puvati. Ezi ni pam, ni manmaghin fogh, uan amuimin akuraghtima, a niĝhnizir gavgavim Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni uaghan fozir puvati. **17** God vaghvagha e bagha inabazir iĝirimirim isa, e ganingi. Kamaghin, e deravira iĝirimirir kamin aven daruam. Eghiva e iĝirimirir God faragha en diazim, e an ikiva kamaghira daruam. Ki zurara arazir kam siosba bar men sure gami. **18** Gumazir mam, me an mikarzir mogomemin inim atughti, ĝin God an diaghti, a uan duar kurim mongan marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir mogomemin inim atughan koghti, ĝin God an diaghti, a uan mikarzir mogomemin inim aghoran

marki. **19** Mikarzir mogomemin inim atuz, o mikarzir mogomemin inim atuzir puvati, aning pura bizim. Godin Akar Gavgavibar gin zuir arazim, a bizir ekiam. **20** E bar moghira, dughiar God en diazimin, manmaghin itir ikirimirim e faragha an ike, e ikirimirir kamra ikiam. **21** Ni ti fomira ingangarir gumazir kinim o ingangarir amizir kinimin itima, God nin dia? Ni bizir kamin osiman marki. Eghti tuavir ni firighirighamin tam ikitima, ni tuavir kamin gin mangi. **22** Gumazim ingangarir gumazir kinimin itima, God an dia, ezi a datirighin Ekiamin gumazimra. An Ekiamin damazimin firiaghirigha, ua ingangarir gumazir kinimin min itir puvati. Kamaghira, gumazim firiaghirigha itima, God an diazi, a datirighin Kraisin ingangarir gumazir kinimin min iti. **23** God bar ivezir ekiamin ia givese, kamaghin, ia gumazamizibar ingangarir gumazamizir kinibar min ikian marki. **24** Nan adarasi, manmaghin itir ikirimirim e an itima, God en dia, eghti ikirimirir kamra e an aven daru God ko porogham. **25** Ekiam gumazamizir odaribar mikimamin akatam na ganingizir puvati. Ezi ki uan nighnizimin gin mangi mikimasa. Ia fo, Godin apangkuvimra na gamizi, ki guizin akam akurir gumazimin oto. **26** Ki dughiar kamin osimtizir ekiabar gara ghaze, ia kamaghira iti moghira ikiti, deragham. **27** Ni amuimin iti, ni anetaghiraghsi tuaviba burian marki. Ni odarimin iti, ni poroghamim damusi nighnighan marki. **28** Ni amimin iki, kar arazir kuram puvati. Ezi amizir igiam pamin iki, kar arazir kuram puvati. Guizbangira gumazamizir poroghamibagh amiziba, nguazimin itir osimtiziba me bativam. Osimtizir

kaba, ia bativan ki aghua. **29** Nan adarasi, ki kamaghin ia migei, dughiam bar otefe. Ezi dughiar kamin tugh mangiva, poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar itir puvatizi moghin iki. **30** Ezi gumazamizir aziba, me azi puvatizi moghin iki. Eghti gumazamizir bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumazamizir bizibagh iveziba, me biziba puvatizi moghin iki. **31** Ezi nguazimin biziba bagha ingarir gumazamiziba, me bizir kaba bagh pamtem nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim puvati, eghti nguazir kam ko an itir biziba bar givagham. **32** Ki kamaghin aghua, nguazir kamin navir osimtiziba tintinibar ian nighnizibagh ekuam. Odarir gumazim, a mighigha Ekiamin bizibagh nighnigha, Ekiam ifongezir arazibar amuasa. **33** Ezi poroghamim gamizir gumazim, a mighigha nguazir kamin bizibagh nighnisi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa. **34** Ezi kamaghin nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odarir amiziba, me mighigha Ekiamin bizibagh nighnisi. Me uan duaba ko inivafiziba bar da isi God daning, egh God baghvira ikiasa. Ezi poroghamim gamizir amizim, a mighigha nguazir kamin bizibagh nighnisi. A uan pam ifongezir arazibar amuasa. **35** Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ia zurara arazir aghuibar gin mangi, egh Ekiamin ingangarim damu. Biziba pura tintinimin ian nighnizibagh ekuan ki aghua. **36** Gumazitam kamaghin nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuibar a gamir puvati. Egha a bagha nighnigha, uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvati.

Egh a ganti tuaviba ua puvatigham. Kamaghin a uan ifongiamin gin mangi, aning uaningin iki. An arazir kuram gamir puvati. **37** Eghti gumazitam uabin gavgavigh, avighan kogh, uan inivafizimin agorogem dikabiniva, uan nighnizimin suam, ki amizir igiar me na bagha inabazimin ikian kogh, ga pura odarimningin ikiam, arazir kam dera. **38** Kamaghin, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odarimin itim, bar arazir aghuim gami. **39** Amizitamın pam ikivira ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghira iki. An pam aremeghti, datirighin a firiaghiri. A ua gumazitamın ikisi, tavin iki. Eghti a ikiamin gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamın iki. **40** Ki uabi kamaghin nighnisi, an odarimin iki, kamaghin a bar akuegham. Ki nighnizi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kabav gei.

8 Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumazamizir maba ghaze, “E bar, fofozim iti.” Akar kam guizbangira, fofozir kinim, gumazamizibagh amima, me uarira uan ziaba fe. Ezi gumazamizir igharazibagh ifongezir arazim, a gumazamizibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gavgafi. **2** Gumazitam o amizitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvati, an fofozim apengara iti. **3** Ezi gumazamizir God gifongeziba, God bar me gifo. **4** Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazim, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar vamira iti. **5** Guizbangira, bizir aviriba me “god,” dagh arigha, bizir aviriba me “ekiam,” dagh arisi. Da guizbangira

overiam o nguazimîn iti, da pura biziba. **6** E Godîn vamîra iti, a God Afeziam. A biziba bar dar mingarim, ezi e an gumazamizibar mîn iti. Ezi Ekiar vamîra iti, a Krais Iesus. A biziba bar dar ingarigha, e gamima, e angamîra iti. **7** Ezi gumazamizir maba bizir kabagh fozir puvatî. Marazi fomîra marvir guabar arazibar gîn ghuegha kamaghîn amigha, datirighîn asizir me apir kaba, me ghaze, kar marvir guabar guizin ofa. Men nighnîziba kuiaghîrezir puvatigha gavgavizir puvatizi, me asizir kaba apava ghaze, me derazir puvatizir arazim gami. **8** Guizbangira, daghem e damighti, e bar Godîn boroghîra mangan kogham. E daman koghti, bizir kam e damighti, e Godîn damazimîn ikuvighan kogham. Egh e damiti, bizir kam uaghan e damighti, e Godîn damazimîn deravîra ikian kogham. **9** Ia deravîra ganigh, kamaghîn fogh dagher tizir ia ifongezim, ia pura aneremam. Eghti gumazamizir nighnîzir gavgavir muziariba itiba, ian arazir ia amir kamîn ganîva, uam arazir kuramîn aven mangam. **10** Nî gumazir fofozim itim, nî marvir guabar dipenimîn mangî asizibar amiti, gumazamizir nighnîziba kuiaghîrezir puvatigha gavgavizir puvatiziba, izi nîn ganti, nîn arazir kam gavgavim an navim a danighti, me uaghan asizir me marvir guabar ofa gamibar amam. **11** Eghti nîn arazir kamîn, fofozim gumazamizir nighnîzir gavgavir muziarim itiba me gasighasigham. Kar, ian anav, Krais uaghan a bagha areme. **12** Ia oragh. Kraisin adarasi, men marasi, men nighnîziba kuiaghîrezir puvatigha gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam me gamua men nighnîzir gavgavibagh asighasisi, egha arazir kamîn ia

mati arazir kuramin Krai gami. **13** Kamaghin, dagher manam nan adarazir mav damighti, an arazir kuramin aven mangiti, ki tong uam asizitam ameghan kogham. Ki uan namakam damuti, an arazir kuramin aven mangan, ki aghua. (aiōn g165)

9 Ia nan gan fogh, ki gumazir firiaghirizim! Ki guizbangira aposelin mam! Egha ki uabi Iesus en Ekiam, ki an ganigha gifa. Egha ki Ekiamin ingangarim gamima, nan ingangarimin ia gamizima, ia Kraisin adarazir otifi! **2** Marazi ghaze, ki aposel puvati. Ezi ia fo, ki aposel. Ia Kraisin adarazir otivigha, a ko poroghav itima, bizir kam kamaghin ian aka, ki guizin Ekiamin aposel. **3** Gumazamizir maba nan araziba tuisigha, akam na gasi. Ezi ki kamaghin ua bagha me ikarvasi. **4** Kamaghin ti derazir puvati, e aposelba uan ingangarimin ivezim dagheba ko dipabar min da iniam? Guizbangira, e da iniam. **5** A ti kamaghin derazir puvati, e amuibar ikiva, me ko tuavir saghuiabar mangam. Mati aposelin igharaziba, ko Ekiamin aveghbuar doziba, ko Pita amizi moghin? Are, arazir kam uaghan dera. **6** Ga Barnabasra ti, uan ingangarimin ivezim isir puvatigha, uan ikirimirim bagh dagiar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti puvatigham? Puvati, e bar moghira ingangarimin ivezim iniam. **7** Gumazir manam midorozir gumazimin ingangarim gamua, uabi ua bagha dagheba buri? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam ua bagha azenim oparigha, an dagheba isir puvati? Puvati, an ada iniam. Gumazir manam sipsipbar gara, egha a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an ada api. **8** Ia suam, ki

ti nguazir kamın gumamazibar nighnizibar gın ghua migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghın mikeme. **9** Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghın mikeme, “Bulmakau raizin iniba tuir dughiamın, ia damisi an anogorogh an akam ikian marki.” God ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati. **10** An e gınighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning uan ingangarimin daghetam iniam. Kamaghın e fo, migirigiar kam, en migirigiam. **11** E Godın Duamın bizir aghuariba ian tongin da opari. Eghti ia inivafizimin akurvazir bizibar en akurvaghti, kamaghın ti deragham? Are, arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam. **12** Ia igharaz darazir amamangarighti, me ia da biziba iniam, ia zurara en amamangarightima, e biziba iniam. Eghti bizir ia e ganıdiba, me ganıdir bizibagh afiragham. Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvatigha, kamaghın e osimtızir aviriba ateri. E Kraisin Akar Aghuimin tuavim apiran aghuagha, kamaghın e da isir puvati. **13** Ia fo, gumazir Godın Dipenimin ingangarim gamiba, me Godın Dipenimin dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, me gumamaziziba ofa gamir asızir naba isa da api. Ia ti kamaghın fozir puvati? **14** Kamaghira, Ekiam migirigiar kam e ganıngi, gumamazizir Akar Aghuim akuriba, me gumamazizir Akar Aghuim barazibar dafarimin, men inivafizimin akurvazir biziba iniam. **15** Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezim, ki uabi a gamir puvati. Eghti datirighın uaghan, ki ian bizitam iniasava

akar kam osirir pu. Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam
 na daningam. Arazir ki amim, ki a bagha bar akongezi
 gumazitam anegivan ki bar aghua. **16** Ki Akar Aghuim
 akuniva, uabi uan ziam fi bar akongeghan kogham. Puvati.
 Akar aghuim akurir ingangarim, kar Ekiam na ganingizir
 ingangarim. Ki Akar Aghuim akunan kogh bar ikuvigham.
17 Ki uabi uan ifongiamin gin mangi ingangarir kam
 damuva, ki an ivezim iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam
 na ganingizi, ki a gami. **18** Kamaghin, ki ivezir manam
 iniam? Ki Akar Aghuim akura iniasava amir biziba, ki da
 isir puvati. Ki pura Akar Aghuim gumazamizibav kinasa,
 bar akonge. Ezi bar akongezir arazir ki isir kam, a mati
 nan ivezimra. **19** Ki firiaghirigha iti, eggha gumazitamin
 ingangarir gumazimin itir puvati. Eggha ki uan ifongiamin
 gumazamiziba bar men ingangarir gumazimin min oto. Ki
 gumazamizir avirim uam me inigh, Kraisin adarazir aven
 izasa. Kamaghin, ki men ingangarir gumazim min iti. **20** Ki
 Judaba ko itir dughiamin, ki me iniasa, kamaghin ki Judan
 Arazibar gin zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazibar apengan
 itir puvati. Ki Moses Osirizir Arazibar apengan iti darasi
 ki me iniasa, kamaghin ki men damazimin, Moses Osirizir
 Arazibar apengan itir gumazimin min iti. **21** Kamaghira, ki
 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba iniasa. Kamaghin, ki
 me ko ikia, mati Kantrin Igharazibar Gumazimin min iti.
 Eggha ki kamaghin amua, Godin arazim ataghizir puvati.
 Guizbangira, ki Kraisin arazimin apengan ikiavira iti.
22 Ki gumazamizir nighnizir gavgavir muziariba itiba,
 me iniasa. Kamaghin, ki men damazibar, ki gavgaviba
 puvatizir gumazimin min iti. Ki gumazamizir guar aviriba,

men tarazi iniasa, tuavir aviriba buri. Kamaghin ki pura tintinimin gumazamiziba bar men arazibar min zui. **23** Ki fo, Ekiam gin bizir aghuiba isi, gumazamizir nighnizir gavgavim Akar Aghuimin itiba, me daningam. Ki kamaghsua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko da iniam. Bizir kam bagha, ki Iesusin Akar Aghuim damuti a gavgavasa, kamaghin ki ingangarir kabagh ami. **24** Gumazir ivemariba, me bar ivemara, vamira ivezim isi. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uaghan pamtem ivemar egh ivezim iniam. **25** Eghti gumazitam ivemarimin faragh otoghsi, inivafizimin ifongiam dikabiragh, ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir kam, a zurara ikian kogham. Ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam. **26** Kamaghin, ki mati gumazim pamtem ivemara tintinimin garir puvatizim. Egha mati misozir gumazim deragha misogha, pura agharim akurir puvatizim. **27** Puvati. Ki uan inivafizim misogha a dikabirima, a nan apengan iti. Ki kamaghin aghua, ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimiva, gin ivezim inighan kogham.

10 Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Mosesin dughiamin, en ovaviba bar ghuariar God tuavimin men akakazimin apengan iti. Ezi me bar deravira Ongarir Aghevim abigha ghue. **2** Egha me bar ghuariam ko ongarimin rurim ini, ezi rurir kam me gamizima, me Mosesin gin aruir gumazamizibar otifi. **3** Egha me bar moghira dagher God me ganingiziba ame. **4** Egha me bar moghira dipar God me ganingiziba ame. God dagiar me ko aruim gamizima, dipam an ikegha otivaghirima, me aneme. Ezi dagiar kam, a Krais uabi. **5** Ezi God gumazamizir

kabar aviriba, men arazibagh ifongezir puvati. Kamaghin,
 God me misuagharigha, men kuaba tintinimin danganir
 dipaba puvatizimin pura da kavamangi. **6** Ezi arazir me
 amizir kaba, da mati ababaniba, e dar ganigh ua men min
 bizir kuraba bagh naviba dikavan kogham. **7** Mati me
 marazi amizi moghin, ia marvir guabar ziaba fan marki.
 Godin Akinafarim kamaghin migei, "Me apiagha dagheba
 ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh
 ami." **8** Mati men marazi amizi moghin, e gumazamiziba
 uari bakiava akuir arazim damuan kogham. Ia fo, dughiar
 vamiran, men 23,000pla gumazamiziba ariaghire. **9**
 Mati men marazi amizi, kuruzir kuraba me givima me
 ariaghirezi moghin, e Krais bizitam damusi a gakaghonan
 kogham. **10** Mati men marazi amizi, Ovevemin Ensel iza me
 misogynhezi me ariaghirezi moghin, Ia God gimoman marki.
11 Bizir me batozir kabanang, da mati ababaniba, eghti
 gumazir igharaziba dar ganam. God kamaghin ifonge,
 da nighnizim e datirighin itir gumazamizibar anighti, e
 deraghvira uari bagh ganam. Kamaghin, gumazamiziba
 fomira eghaghanir kaba Godin Akinafarimin e bagha
 da osiri. Dughiar e itir kam, kar nguazim givamim
 dughiar abuananam. (aiōn g165) **12** Kamaghin, gumazitam o
 amizitam suam, ki tugha gavgafi, a deragh gan, egh iran
 marki. **13** Osimtizir ia bativiba, da osimtizir kabanangira,
 gumazamiziba bar me batifi. Ezi God uan akar dikirizimin
 gin ghua, osimtizir ian gavgavibagh afirazi tam ateghti,
 a ia batoghan kogham. Osimtiziba ia bativti, God ian
 akuraghsi tuavim damigham. Tuavir kam kamakin: a
 ia damighti, ia tuivigh gavgavigham, eghti osimtizir

kam ia abiraghan kogham. **14** Kamaghin, nan namakaba, ia marvir guabar ziaba fer arazimin saghon iki. **15** Ia fofoziba iti, kamaghin ki ia migei. Ia uari nan akaba tuisigh. **16** Kavin kam Godin bizir aghuiba an itima, e a bagha God minabi. E an wainin dipam apir dughiamin an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin ghuzimin posi. Ezi bretin e bizir kam, e anepir dughiamin, an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin inivafizimin posi. **17** Bretin rubuzir vamira iti, ezi e bar moghira uari inigha bretin rubuzir kamnaghram apa, kamaghin e gumazamizir aviriba, e inivafizir vamira iti. **18** Ia Israelian arazim ginighnigh. Me ofa gamir dakozim gisin tuezir asiziba apir dughiamin, me uari inigha ofa God ganidi. **19** Ki kamaghin migeir puvati, asizir me isa ofan min marvir guabagh anidiba, da bizir ekiam, o marvir guaba da bizir ekiaba. Puvati, da pura biziba. Guizbangira, ki kamaghin migei, Godin ziam fer puvatizir darazi ofa gamir biziba, me da isa asebagh anidi. Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh aseba ko poghan, ki aghua. **21** Ia Ekiamin kap ko asebar kap viraram aningin daman marki. Egh ia Ekiamin dagher dakozim ko asebar dagher dakozim viraram aningin daman marki. **22** E ti Ekiam damighti, an navim ikuvigham o? En gavgavim ekeveghe, Ekiamin gavgavim gafiras? Bar puvati! **23** Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba deravira en akurvazir puvati. Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarasi, da gavgavim e ganidir puvati. **24** E uarira uarir akurvaghshi,

nighnighan kogham. Puvati, e igharaz darazir akurvaghsi nighnigham. **25** Asizir me maketin amadiba, ia dar ami. Egh navir averiamin nighnizir aviribar amu, tintinimin azangsighan marki suam, a dera o a ikufi. Puvati. **26** E fo, Godin Akinafarim ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghira Ekiamin biziba.” **27** Eghti gumamazizir nighnizir gavgavim Iesusin itir puvatizitaba, ia ko damisi ia mikimti, ia ifongegh, me ko mangi. Dagher manam me ia danighti, ia pura aneremi. Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu, pura tintinimin azangsighan marki suam, dagher kam deras, o a ikufi. **28** Eghti tav ia mikim suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa gami.” Eghti ia gumazim o amizir ia mikemezim bagh nighnigh, daman marki. Ia pazi damuan marki. **29** Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir igharazir kamin migei, a ua suam, ia pazav ami. Eghti tav kamaghin azangsigham, tizim bagh ki gumamazizir igharazibar nighnizimin gin mangiva, bizir ki damuamim, ki a damuan kogham? **30** Ki God minabagh damiti, gumamazizir igharaziba tizim bagh migirigiar kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kimam? **31** Kamaghin, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar ekiam God daningisi, bizir kaba bar dar amu. **32** Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko Kraisin adarazigh nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki. **33** Egh ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumamaziziba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki amir araziba bar, me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akurvaghasa

amir puvati, ki gumazamizir igharazibar akurvaghasava
ami.

11 Mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin, ia nan
arazibar gin mangi. **2** Ia zurara na ginighnigh migirigiar
ki ia ganidiba, pamtem dar suisi. Kamaghin, ki ghaze, ia
arazir bar aghuim gami. **3** Egha ki kamagsua, ia uaghan
migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Krais, a
gumaziba bar men dapanim, ezi pam uan amuimin
dapanim, ezi God Kraisin dapanim. **4** Ezi gumazim uan
dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam azenim
darigh, gumazir kam uan dapanim Krais, aghumsizim a
ganidi. **5** Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva,
God ko mikimam, o Godin akam azenim darighiva,
a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam. Amizir
kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim ko,
aning uaghara aghumsizim anidi. **6** Eghti amizim uan
dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim apirighi
an otefeigh. A uan dapanarizim apir, o bar a gisan
aghumsigh, egh a uan dapanim avaragh. **7** Gumazim
Godin nedazimin min ikia, Godin ziar ekiam akakasi,
kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, uan
pamin ziar ekiam akakasi. **8** God amizimin inivafizimin
gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin inivafizimin
amizimin ingari. **9** Egha God amizimin akurvaghasa
nighnigha, gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin
akurvaghasa nighnigha, amizimin ingari. **10** Egh enselba
amizir kamin gansi, amizir kam uan dapanim avaraghti, e
bar fogh suam, a gavgavim ikia uabi uan dapanim gativa
Godin ingangarim gami. **11** E datirighin Ekiam ko porogha

fo, amiziba uari baghavira itir puvati, ezi gumaziba uari baghavira itir pu. Puvati. Amizim gumazimin akurvazim, ezi gumazim amizimin akurvazim. **12** Faraghavira God gumazimin inivafizimin amizimin ingari. Kamaghira, datirighin gumazim amizimin inivafizimin otifi. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim. **13** Ia uari akar kam tuisigh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko mikimti, arazir kam dera? **14** Nguazir kamin gumamazibar arazim, kamaghin en aka, gumazimin dapanarizim ruaraghti, kamaghin deraghan kogham. **15** Eghti amizimin dapanarizim ruaraghti, kar an adiarir aghuarim, egha gumamazibar damazimin ziar ekiam a ganidi. Guizbangira, God dapanarizir ruarim an dapanim avasa a ganingi. **16** Eghti gumazitam o amizitam nan migirigiar kaba adoghsi, a deravira kamaghin fogh, e arazir igharazitabar gin zuir puvati, ezi Godin siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati. **17** Ki datirighin arazitabar ia mikemeghtima, ia dar gin mangam. Ki gari, dughiar ia uari akuva Godin ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvati, arazir ia amim, mong derazir puvati. Kamaghin, bizir ki ia mikimamim, ki ia fe moghin migirigiatam damuan kogham. **18** Ki faraghavira kamaghin ia mikimam, ki orazi, dughiar ia Godin ziam fasa uari akuviba, ia uari abigha uari adosi. Ezi ki mong nighnizir gavgavim migirigiar kamin iti. **19** (Ki kamaghin fo, ia uari abigh, deravira foghasa, ian gumamazir manaba guizin God ifongezir arazibar gin zui.) **20** Egha ia Godin ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Ginighnizir Isam api. Egha ia guizbangira anepir puvati. **21** Ia damasava

amigha, ian marazi vaghvaghera faraghavira uari bagha dagheba isa da api. Ezi kamaghin marazi mitiriaba sara itima, marazi pamtemin dipar onganiba apava ongani. **22** Manmaghin ami? Ia ti dagheba ko dipaba apir dipeniba puvati? Ia ti ghaze, Godin sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatizir aveghbuabagh amima, me aghumsisi. Ki manmaghin ia mikimam? Ki ti ia amir arazim bagh ian ziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamin ia mikiman kogham. Bar puvati. **23** Akar ki ia mikemezim, kar Ekiamra na ganingi. Akar kam kamakin: Dimagarir Judas Ekiam Iesus isava apanibar agharim gatizimin, Iesus bret inigha, **24** God minabagha anebigha ghaze, “Kar nan inivafizim, ki ian akurvaghera anenidi. Ia kamaghin damuva, na ginighnigh.” **25** Me amegha givazi, a wain apir kap inigha, kamaghiram ami. A kamaghin migei, “Wain apir kavin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamua gavgavim a ganidi. Ia anemamin dughiamin, ia anemiva na ginighnigh.” **26** Iesusin akar kam kamaghin en aka, zurara dughiaabar ia bretin kam, ko wainin kavin kam amiva, ia Ekiamin ovevem in gun mikim, mangi dughiar a uamategh izamimin tugham. **27** Eghti tina Ekiamin bret o an wainin kavin apir dughiamin, an arazir aghuitam damuan kogh, kamaghin an arazir kurabar Ekiamin ghuzim ko inivafizim gami. **28** Gumazamiziba faragh deraghvira uan naviba tuisigh, egh bretin kam ko wainin kavin kam in dami. **29** Kamaghin tina Ekiamin inivafizimin mingarim gifoghan koghiva, bret ko wainin kavin damiva, a uabi pazi uabi damuti, God ivezir kuram a daningam. **30**

Bizir kam baghavira gumazamizir ian tongin itir aviriba gavgavim puvatigha, ariava egħa marazi ariaghire. **31** Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh damiva, egħ e osimtiziba inian kogħam. **32** Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan kogħam. Egħa kamaghin a en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi. **33** Kamaghin amizi, nan adarasi, dughiar ia Ekiam Ginighnizir Isam amasa uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuam. **34** Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogħam. Migirigiar maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, dar kiram.

12 Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuibar ia mikimasa. **2** Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin, biziba tintinimin ia getuima, ia migeir puvatizir marvir guar kaba pura dar gin zui. **3** Kamaghin, ia kamaghin fogħasa ki ifonge. Godin Duam gumazitamin ikitima a kamaghin mikemegħan kogħam, “Iesus, a ikufigh.” Ezi uaghan Godin Duam puvatizir gumazitam kamaghin mikemegħan kogħam, “Iesus, an Ekiam.” **4** Godin Duam bizir aghuir guar aviribagh ami, Duar kamra ada nidi. **5** God bagħa ingarir tuavir guar aviriba iti, ezi e Ekiam kamra bagħa ingari. **6** Ingangarim gamir arazarazir aviriba iti, ezi Godin vimirara gavgavim ko fofozim bar gumazamizibagh anidima, me ingangarir kabagh ami. **7** Godin Duam gumazamiziba vaghvagħa men aven uan ingangarim akakasi, egħ tuavir kamin a gumazamiziba bar men akurvagħam. **8** Gumazamizibar tav, Godin Duam

akar nighnizir aghuiba itim mikimasa gavgavim a ganidi.
 Egħa gumamazizir iġharaziba, Duar kamra akar fofozim
 bar izivazim mikimasa gavgavim a ganidi. **9** Duar kamra,
 nighnizir gavgavim ikiasa gavgavim gumazir mam ganidi.
 Egħa Duar kamra, arimariar gumamaziziba amuti, me
 ghumagħamin gavgavim gumamazizir iġharazibagħ
 anidi. **10** Egħa iġharazitav, a mirakelbagħ amir gavgavim
 a ganidi. Egħa iġharazitav, a Godin otivir akabar gun
 miġeir gavgavim a ganidi. Egħa iġharazitav, a duaba
 tuisighamin gavgavim a ganidi. Egħa iġharazitav, Godin
 Duamin otivir mizer guar aviribav kimamin gavgavim a
 ganidi. Egħa iġharazitav, a mizer kabagħ iġhavkinamin
 gavgavim a ganidi. **11** Duar vamira, anarira bizir kaba
 bar dagħ ami. A uabi ifongezi mogħin, bizir aghuarir
 mam isa gumamazizir mabagħ aniga, ua bizir iġharazir
 aghuir mam isa, gumamazizir iġharazibagħ anidi. **12**
 Gumamaziziba vaghvagħa inivafizir vamira, egħa akuar
 aviriba iti. Ezi akuar avirir kaba, inivafizir vamiran poro.
 Ezi Kraisin sios uagħan kamagħira. **13** Duar vamira bar
 mogħira e ruezi, e inivafizir vamiran min iti. E Judaba
 ko Kantrin Iġharazibar Gumamaziziba, ko ingangarir
 gumamazizir kiniba ko firiagħirezir gumamaziziba, Godin
 Duam bar mogħira e gamizi, mati gumamazizir aviriba
 uari inigħa dipar itarir vamiran api mogħin, e uari inigħa
 Godin Duam ko poro. **14** E fo, inivafizim an akuar vamira
 puvati, an akuar aviriba iti. **15** Egħti suem suam, “Ki
 dafarim puvati, egħa ki inivafizimin akuam pu,” puvati,
 suem a inivafizimin akuar mam. **16** Egħti kuarim suam, “Ki
 damazim puvati, egħa ki inivafizimin akuam pu,” puvati,

kuarim a inivafizimin akuar mam. **17** Eghti inivafizim bar moghira damazimra, a manmaghin oragham? Egh inivafizim bar moghira kuarimra, a manmaghin bizibar mughuriabar amuam? **18** Ezi guizin inivafizim kamaghin puvati. God an akuaba uabi ifongezi moghin, vaghavagha bar da isa an poke. **19** Inivafizim an akuar vamira ikiva, kamaghin a guizin inivafizim puvati. **20** Ezi inivafizim a kamaghin puvati. Inivafizim akuar aviriba ikia, bar inivafizir vamiran poke. **21** Eghti damazim kamaghin dafarimin mikiman kogham, “Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam.” Eghti dapanim uaghan kamaghin suem mikiman kogham, “Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam.” **22** Puvati. Inivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da gavgaviba puvatigha pura biziba, eghti da ikian koghti, inivafizim deraghvira ikian kogham. Bar puvatigham. **23** Egha inivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da derazir puvati. Egha e bar deravira da asi. Egha inivafizimin akuar e aghumsiziba, e bar deravira da ave. **24** Egha inivafizir akuar igharaziba, e da ave puvatizi, da pura iti. God bar deravira inivafizimin akuabar ingarizi da bar uari akufa. Egha kamaghin inivafizir akuar ziaba puvatizibagh amizi, da uaghan ziar ekiaba iti. **25** God kamaghin ifonge, inivafizimin akuaba uari abighan kogh, bar uari inigh uarir akurvaghsi nighnigham. **26** Kamaghin amizi, inivafizimin akuatam mizazim initi, inivafizimin akuaba uaghan bar mizazim iniam. Eghti inivafizimin akuatam ziar ekiam initi, inivafizir akuar igharaziba uaghan a ko bar akongegham. **27** Ia bar moghira Kraisin inivafizim. Egha ia vaghavagh an inivafizimin akuaba. **28**

Egha God siosin ingangarim damuasa, faragha aposelbav sefe, egha aposelbar gin, a uan akamin otivir akabar gun migeir gumamazizibav sefe, egha men gin, God ifongezir arazibar igharaz darazir sure gamir gumamazizibav sefe. Egha uaghan mirakelbagh amir gumamaziziba ko, gumamazizir arimariabagh amima da ghuamaziba ko, gumamazizir igharaz darazir akurvaziba ko, siosin ingangaribar amuasa gumamazizibav gia ingangariba vaghvagh me ganidiba ko, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumamazizibav sefe. **29** Ezi manmakin? Me ti bar aposelbar ingangarim damuam? Me ti bar Godin otivir akabar gun migeir ingangarim damuam? Me ti bar gumamazizibar sure gamir ingangarim damuam? Me ti bar mirakelbagh amir gavgavim ikiam? **30** Me ti bar arimariabar amuti da ghuamaghamin gavgavim ikiam? Me ti bar Godin Duamin otivaghirir mizebav kimam? Me ti bar mizer kabagh ighavkinamin fofozim ikiam? Bar puvati, me bar vaghavagha ingangariba iti. **31** Ia Godin Duam anidir gavgavir faragha zuiba ia da inisi, bar ifongegh. Eghti ki datirighin arazir faraghavira itim, ki ian akagham.

13 Ki enselba migeir mizeba o nguazimin itir gumamazizibar akabav geir fofozim ikiva, ki igharaz darazi ifongeghan koghti, da pura bizim. Ki mati dibiarimin min pura nidi, egha belon min pura tingazi. **2** Eghti God gavgavim na danighti, ki an otivir akabar gun migeir gavgavim ikiva, Godin nighnizir mogomebagh fogh, fofozir aviriba bar ikiva, nan nighnizir gavgavim bar ekevegh na damuti ki mighsiaba munamangamin

gavgavim iki, egh ki igharaz darazigh ifongeghan
 koghiva, ki mati pura bizim. **3** Ki bizir itiba bar da isi
 onganarazibar anighiva, uaghan uan inivafizim ateghti,
 me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki
 igharaz darazigh ifongeghan koghti, nan arazir kaba tong
 bar nan akuraghan kogham. **4** Gumazim o amizir igharaz
 darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira atarir
 puvatigha, arazir aghuibar gumazamiziba bar me gamua,
 igharaz darazir biziba bagha navim ikuvir puvatigha,
 uabi uan ziam fer puvati. **5** An akaba batozir arazim
 gamir puvatigha, uabira uabi ginighnizir puvatigha,
 zuamira navim isir puvatigha, arazir kurar me a gamibagh
 nighnighavira itir puvati. **6** An arazir kuraba bagha
 aguer pu. Puvati, an agorogem guizin araziba bagha
 iti. **7** Gumazamizir igharaz darazigh ifongeziba, bizir
 kaba men otivam. Me biziba bar da aterti, bizitam me
 abinan kogham. Egh me nighnizir gavgavir Godin itim
 ateghan kogham. Egh bizir aghuir me fogha iniamiba
 bagh mizuam ikiva, osimtizibar dughiamin, me tugh
 gavgavigh irighan kogham. **8** Eghti igharaz darazigh
 ifongezir arazir kam givaghan kogham. Bar puvati. Godin
 otivir akabar gun migeir arazim mangi givagham. Eghti
 Godin Duamin otivaghirir mizeba mangi givagham. Eghti
 gumazamizibar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi
 givagham. **9** Guizbangira, en fofozim mong otefe, ezi
 arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a uaghan mong
 otefe. **10** Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira bar
 deragh, bizitam gasaghan kogham. Eghti dughiar kamin,
 bizir mong otevezir kaba, da givagham. **11** Ki borimra

ikiava, ki borimin min migiava amuava, borimin min nighnigha, egha borimin min bizibagh fofosi. Egha ki gumazir aruamin otogha, ua boribar arazir kabagh amir puvati. **12** Godin bizir e datirighin gariba, e deravira dar garir puvati, mati e ganganimin aven dar gari. Eghti gin izamin dughiamin, e deraghvira Godin guamin ganiva a gifogham, mati datirighin God bar deravira e gifozi mokin. **13** Guizbangira, arazir pumuning ko mikezim zurara ikivira ikiam. Dar kara: nighnizir gavgavim Godin itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Ezi arazir mam, arazir igharazibagh afiragha bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh ifongezir arazim.

14 Ia igharaz darazigh ifongeghsi pamtemin ingar. Egh Godin Duam anidir gavgaviba inisi bar gavgafigh. Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir mabar fara, eghti ia a inisi bar ifongegh. **2** E fo, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamiziba, me gumazir igharazim ko migeir puvati. Me God ko migei. Guizbangira, gumazamiziba me migeir bizibagh fozir puvati. Me Godin Duamin gavgavimin, guizin akar mogomebav gei. **3** Ezi gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba, me gumazamizibav gia, men nighnizir gavgaviba gavgavim dagh aniga, arazir aghuibar amuasa me abira, men navibagh amima da dera. **4** Ezi Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamiziba, me uarira uarir akurvasi. Ezi gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba me siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me bar men akurvasi. **5** Ia bar, Godin Duamin otivaghirir mizebav

kimasa, ki ifonge. Egh ia uaghan Godin otivir akabar
 gun mikimasa, ki guizbangira bar ifonge. Gumazim o
 amizim Godin Duamin otivaghirir mizebav kinti, dagh
 ighavkinamin gumazitam ikiva akabagh ighavkinti, siosin
 aven itir adarazi gavgavim iniam. Akam ighavkinamin
 gumaziba puvatighti, gumazamizir Godin otivir akabar
 gun migeiba, men ingangarim ekeveghe, Godin Duamin
 otivaghirir mizebav geir gumazamizibar ingangarim
 gafira. **6** Nan adarasi, ia deravira akar kam ginighnigh.
 Ki ia bagh iziva, Godin Duamin otivaghirir mizebav
 kimiva, manmaghin ian akuragham? Ki ian akurvaghsi,
 ki migirigiar God nan akazitaba, o fofozir aghuitaba, o
 Godin otivir akataba, o ian sure damuamin akataba, ki ia
 daningam. **7** Ia bizir kam ginighnigh. Bizir arareir aghuiba,
 mati marvim o gita, da gumazamizibar min duaba itir
 puvati. Da deraghvira arangan koghiva, deraghvira uan
 ingangarim damuan kogham. Kamaghin e manmaghin
 fogh suam, me ighiar manam gami? **8** Kamaghira
 sigham deraghviram arangan koghti, tina midorozim
 damusi biziba iniam? **9** Ia uaghan kamaghira. Ia Godin
 Duamin otivaghirir mizebav kintima, gumazamiziba
 ian akaba baragh dagh foghan koghiva, manmaghin
 migirigiar kabar mingaribagh fogham? Nin migirigiaba,
 mati ni gumazamizibar tuaghagiriabav gia, pura zui.
10 Nguazimin itir nguibaba akar bar aviriba iti. Egha
 da bar akar mingariba iti. **11** Eghti ki gumazamizitaba
 mikimamin migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh
 suam, me nguibar igharazimin akamin gumazamiziba.
 Egh me uaghan kamaghin nighnigh suam, e nguibar

igharazimin akamin gumamaziziba. **12** Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darazi gavgavim me daningamin gavgaviba, ia da inisi pamtemin ingar. **13** Gumamazizir Godin Duamin otivaghirir mizebav geiba, me God ko mikimiva, me uan akar kaba ighavkinamin gavgavim inisi, Godin azangsigh. **14** Ia fo, ki Godin Duamin otivaghirir mizebar God ko mikimti, nan duam God ko migeima, na nighnizim pura iti. **15** Kamaghin ki manmaghin damuam? Ki uan duamin God ko mikimiva, uaghan uan nighnizimin God ko mikimam. Ki uan duamin ighiam bangiva, uaghan uan nighnizimin ighiam bangam. **16** Ni kamaghin damuan kogh, egh duamin aven God minabiti, gumamazizir kinitaba ian tongin ikiva, ni amir migirigiar kam gifoghan koghiva, me manmaghin ni minabir migirigiam gifogh suam, "A guizbangira?" Me foghan kogham, ni tizibav gei. **17** Guizbangira, ni God minabir migirigiam a bar deragham. Eghti gumamazizir igharaziba bar akurvazitam inighan kogham. **18** Ki Godin Duamin otivaghirir mizeba dughiar aviribar dav gei, egha arazir kamin ki bar ia gafira. Kamaghin ki God minabi. **19** Egh siosin aven itir gumamaziziba uari akuvir dughiamin, ki men sure damusiva, akar otevir 5pla me foghsi me mikimti, deragham. Egh Godin Duamin otivaghirir mizer bar aviribar me mikiman kogham. **20** Nan adarasi, ia aghiribar min nighnigh ikian marki. Ia borir iririvibar min arazir kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti ian nighniziba, da gumamazizir aruabar nighnizibar min iki. **21** Godin Akinafarimin

aven osizirim kamaghin iti: “Ekiam kamaghin migei, Gumamaziziba nguibar igharazibar akabav geir tuavimin, ki dar aven gumamazizir kabav kimam. Ki nguibar igharazibar gumamazizibar amuti, me me mikimti, me nan akaba baraghan aghuagham.” **22** Kamaghin, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar akakaghasa, aneningi. Egħa a nighnizir gavgavim itiba bagħa aneningizir puvati. Egħa Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itiba akakaghasa, aneningi. Egħa nighnizir gavgavim puvatiziba bagħa, aneningizir puvati. **23** Kamaghin, siosin gumamaziziba uari akuvamin dughiamin, ia bar mogħira Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti, gumamazizir kiniba o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh suam, ia ti ongani. **24** Egħti ia bar mogħira Godin otivir akabar gun mikimti, gumazir kinitam o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav aven izi, ia baragħti, ian migirigiaba an navim biragh, a damuti, a fogħ suam, ki arazir kurabagh ami. **25** Nighnizir mogomer an navimin itiba, da azenim girigham. Egħti a tevimning apirigh magirigh, Godin ziam fi, egħ suam, “Guizbangira, God ian tongin iti.” **26** Kamaghin amizi, nan adarasi, ia uari akuva Kraisin ziam fer dughiamin, ia manmagħin damuam? Ia bar mogħira ingangariba iti. Gumazim o amizir mam Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren migirigiam iti, ezi mav God an akakazir migirigiam iti, ezi mav Godin Duamin otivaghirir mizev girigham iti, ezi gumazir igharazim o amizir igharazim mizev girigiar kam ighavkinamin

gavgavim iti. Egh bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim
 sios daningisi, dar amu. **27** Egh tarazi Godin Duamin
 otivaghirir mizebav kimsi, gumamazizir pumuning o
 gumamazizir pumuning ko mikezimra, dav mikimam.
 Egh me uaghara mikiman marki. Tav mikemeghtima, tav
 mikim. Eghti tav men mizer migirigiaba da ighivkin. **28** Ezi
 akam ighivkinamin gumamaziziba puvatighi, gumazir
 Godin Duamin otivaghirir mizebav geiba, me nimira iki,
 God ko nimira uariv kim. **29** Eghti gumamazizir pumuning,
 o gumamazizir pumuning ko mikezim, me Godin otivir
 akaba gun migeir gavgavim ikiva, merara akam akunam.
 Eghti igharaz darazi men akaba tuisigh. **30** Tav daperaghav
 ikiti, God migirigiatam an akaghti, gumamazizir faragha
 migeiba, me nimira iki. **31** Tuavir kamin, ia bar Godin
 otivir akaba vaghvagh dar gun mikimam, kamaghin
 siosin gumamaziziba bar fofozim ko gavgavam iniam. **32**
 Gumamazizir Godin otivir akaba gun migeir gavgaviba
 itiba, me deraghvira uan gavgavibagh ativagh dar gan.
 Egh dar dughiamra, me dav kim. **33** Ia fo, God okam
 nighnizir arazim gamima an otivir puvati. A uan biziba
 bar deravira dar kiri. Egha, e navir vamiran iki deraghvira
 ikiasa, a kamaghin ifonge. Siosin gumamaziziba Godin
 ziam fasa uari akuvir dughiamin, amiziba bizibav kiman
 marki. Me pura nimira iki. Godin gumamazizibar siosba
 bar, arazir kam iti. Amiziba faragh mangan markiam,
 me en araziba mikemezi moghin, puram apengan iki. **35**
 Amizim bizitam gifoghsi, mangi uan dipenimin uan pamin
 azangsigh. Amizim sios uari akuvir dughiamin bizibav
 kimiva, kamaghin a uabi aghumsizim uabi daningam.

36 Guizbangira, Godin akam faragha ian tongin otogha, ti tintinimin ghuzir puvati. An akam ia baghavira izezi, igharaz darazi ti puvati. **37** Eghti gumazitam o amizitam suam, a Godin otivir akabar gun migeir mav, o a Godin Duam nighnizir aghuim anidir gumazir mam, a kamaghin fogh suam, bizir ki ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir Akar Gavgaviba. **38** Eghti a nan akar kam baraghan koghti, ia an akam baraghan marki. **39** Kamaghin amizi, nan adarasi, ia Godin otivir akabar gun mikimsi, bar ifongegh. Egh Godin Duamin otivaghirir mizebav kimsi uarir anogoroghan marki. **40** Ia uari akuvir dughiaabar, ia arazir aghuimin gin mangiva, bar deraghvira bizibar amu.

15 Nan adarasi, ki ua ian nighnizibar amuti, ia ua Akar Aghuir ki ia mikinizim, ginighnigh. Ia Akar Aghuir kam inigha a gisin tuivigha gavgafi. **2** Kar Akar Aghuir ki ia mikinizim. Ia pamtemin an suiragh gavgavighti, ian nighnizir gavgavim pura bizimin min ikian koghti, tuavir kamin God ian akurvagham. **3** Akar bar ekar ki inizim, ki ia ganingi. Akar kam kamakin: Krai en arazir kuraba batoghasava aremegha, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. **4** Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi dughiar pumuning ko mikezim givazima, a ua dikafi, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. **5** Egha a Pita batogha, gin 12plan aposelba bato. **6** Egha gin a dughiar vamiran gumazamizir an gin zuir avirim batifi, men dibobonim mong 500 gafira. An ganizir gumazamizir aviriba ikiavira itima, marazi ariaghire. **7** Egha a uaghan Jems bato, egha gin aposelba bar me batifi. **8** Egha bar men

gin a uaghan na bato. Kamaghin ki mati borir amebam borim batamin dughiamra, a batezir puvatizim. **9** Ki aposelbar tongin, ki bar men gin iti. Ki faraghavira Godin sios gasighasisi, eggha ki kamaghin nighnisi, me ziam “aposel,” na darighan kogham. **10** Ezi Godin apangkuvimin a na gamizi, ki datirighin kamaghin otogha, aposelin iti. Ezi an apangkuvir a nan itim, a pura zuir pu. Bar puvati, ki pamtem ingari, ezi nan ingaramin gavgavim aposelin igharazibar ingaramin gavgavim gafira. Eggha ki uabi ingari puvati, Godin apangkuvim nan itima, ki ingari. **11** Ezi kamaghin akar kam, ki anakuri, o me anakuri, e bar moghira Iesus aremegha ua dikavizir Akar Aghuim akuri. Ezi ia a baregha nighnizir gavgavim an iti. **12** E zurara kamaghin akam akura ghaze, Kraiis ovegha ua dikafi. Ezi manmaghsua ian marazi ghaze, “Ariaghireziba, me ua dikavan kogham?” **13** Ia nighnigh. Ariaghireziba ua dikavan koghti, kamaghin God ti Kraiis gamizi a ua dikavizir puvatighai. **14** Kraiis ti ovevemin ua dikavizir puvatizi, akar e ia mikinamim, ti mingariba puvatighai. Ezi uaghan, ia nighnizir gavgavim iniamin akaba mingariba puvatighai. **15** Kraiis ti ovevemin ua dikavizir puvatizi, e ti God amizir bizibar ifavarir gumazamizibar min otivighai. E kamaghin akam ia mikiri, God Kraiis gamizi a ua dikafi. Egh guizbangira gumazamizir aremeziba ua dikavan koghti, kamaghin Kraiis ti ua dikavizir puvatighai. **16** E fo, God gumazamizir aremezibar amuti me ua dikavan koghti, e kamaghin mikim suam, “God Kraiis gamizi, a ua dikavizir puvati.” **17** God ti Kraiis gamizi a ua dikavizir puvatizi, ian nighnizir gavgavir Kraisin itim, a pura

bizir kinim. Ezi arazir kurabar gavgavim ia gativazi, ia ti dar apengan ikiavira ikiai. **18** Ezi uaghan, nighnizir gavgavim Kraisin ikiava ariaghireziba, me uaghan ti bar ovegha givagha uan ivezir kuram inighai. **19** E nighnizir gavgavim Kraisin ikia, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh, e nguazir kamin itir biziba baghvira mizuamiva, gin izamin biziba bagh mizuaman koghti, gumamaziba bar en kuarkuvigham. Eghti me en kuarkuvir arazir kam, a me gumazir igharazibar kuarkuvir arazim, bar a gafiragham. **20** Ezi guizin bizim kamakin: God Krais gamizima, a ua dikafi. An oveaghuezibar faragha dikavigha, mati azenimin dagher ovizir faragha zuim. Kamaghin e fo, oveaghueziba ua dikavam. **21** Gumazir mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazir igharazim ua dikavir arazim gamizi, an oto. **22** Ia fo, gumamaziba Adam ko porogha kamaghin an min me bar areme, egha kamaghira gumamaziba Krais ko poro, eghti kamaghin an min me bar ua dikavigham. **23** Egh me bar vaghvagh uan dughiamra ua dikavam. Krais bar men faraghti, a ua izamin dughiam, an adarazi ua dikavam. **24** Eghti nguazir kam givaghamin dughiam otogham. Eghti Krais duar gavgavir gumamazibagh ativiba ko, nguazir kamin garir adariaba ko, aser gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God Afeziamin dafarim darigham. **25** E fo, Krais atrivimin ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me dikabiragh me isi an suemningin apengan me arighamin dughiamin tugham. **26** God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem. **27** Godin Akinafarim

kamaghin mikeme, “God biziba bar da isa an suemningin apengan da ati.” Akar kam kamaghin migia ghaze, God uabi biziba isa Kraisin suemningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Kraisin apengan itir puvati. **28** Eghti gin, biziba bar Kraisin apengan ikiti, Godin Otarim uabi uabi isi, Godin apengan uabi atigham. Faraghivira God biziba bar da isi, Otarimin apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi Godin apengan uabi atighamim, God biziba bar moghira dar dapanimin ikiam. **29** Ia nighnigh, marazi ariaghireziba bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin ami? Me manmaghin men akurvaghasa arazir kam gami? Gumazamiziba ua dikavan koghtima, tizim bagha gumaziba men akurvaghasa rue? **30** Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir ingangarim gamima, gumazamizir aviriba zurara e gasighasighasava ami. Ariaghireziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami? **31** Nan adarasi, ki dughiabar zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en Ekiam Krai Iesus ko porogha, egha ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar kam ian modir puvati. **32** Ki ti nguazir kamin nighnizimin gin ghua Efesusin nguibamin ikia, “asizir atiaba,” ko uariv soke, kamaghin ki ivezir aghuir manam iniam? Bar puvati. Ariaghireziba ua dikavan koghtima, kamaghin e migirigiar kamin gin mangam, “E fo, e gurumin ovengam, kamaghin ia izi e dami wainin dipabar amam.” **33** Ia gumazamizir igharazibar amamangatighi, me ia gifaran marki. Ia akar kam gifo, “Ia gumazamizir kuraba ko poroghti, me ian arazir aghuibagh asighasigham.” **34** Ia arazir onganiba

ateghiva deravira nighnigh. Egha ia uam arazir kurabar
 amuan marki. Ia oragh, ian marazi God gifozir puvati.
 Ia aghumsighasa ki akar kamin ia migei. **35** Eghti tav
 azaragham, “Ariaghireziba manmaghin ua dikavigham?
 Me manmaghin garir inivafiziba ikiam?” **36** Ni gumazir
 onganim! Ni ter ovizim nguazimin aven an ekaraghti,
 a faragh aremeghiva, biam otivam. **37** Ezi ter ovizir ni
 dikarazir kam, a witin ovizim, o tizimin ovizim, a bizir
 gin aghungamimin min garir puvati, a pura ter ovizir
 kinim. **38** God ifongezi moghin, a uabi aguaba ko namnam
 ko dafariba isa, igharagha garir dagheba ko graziba ko
 temebagh anidi. Egha bizir God aningizir kaba, mati men
 inivafiziba. Kamaghin amizi, da bar moghira vaghvagha
 inivafizir igharagha gariba iti. **39** Ezi inivafizir angamira
 itiba, bar uaghara garir puvati. Gumazamiziba inivafizir
 igharagha garim iti. Ezi asizim inivafizir igharagha garim
 iti, ezi kuarazim inivafizir igharagha garim iti, ezi osirim
 inivafizir igharagha garim iti. **40** Ezi overiamin itir
 biziba, mati me inivafiziba iti moghin, igharagha gari.
 Ezi nguazimin itir biziba uaghan, mati me inivafiziba
 iti moghin, igharagha gari. Overiamin itir inivafizibar
 digiriba, nguazimin itir inivafizibar digiriba min garir
 puvati. **41** Aruem digirir igharazim iti, ezi iakinim digirir
 igharazim iti, ezi mikovezim digirir igharazim iti, egha
 mikovezibar aven da vaghvagha digirir igharagha gariba
 iti. **42** Gumazamizir aremegh ua dikavibar arazim, a
 kamakin. Inivafizir e dafazim, a ikuvighiti inivafizir ua
 dikavamim, ikuvighan kogham. **43** Inivafizir e dafazim, a
 derazir puvati, eghti inivafizir ua dikavamim, a digirir

aghuim ikiam. Inivafizir e dafazim, a gavgaviba puvati,
 eghti inivafizir ua dikavamim, bar gavgavigham. **44**
 Inivafizir e dafazim, a nguazir kamin otozir bizim. Ezi
 inivafizir ua dikavamim, a Godin Duam anidir bizim.
 Kamaghira e fo, nguazimin inivafiziba iti, ezi uaghan
 Godin Duam anidir inivafiziba iti. **45** Godin Akinafarim
 ghaze, "Gumazir faragha otozim, Adam, God a gamizi
 an angamira iti." Ezi Adamin bar gin izezim, a Duamin
 otogha, gumazamizibar amuti me angamira ikiam. **46**
 Godin Duam anidir ikirimirim faragha otozir pu. Puvati,
 nguazir kamin otozir ikirimirim faragha otozi, Godin
 Duam anidir ikirimirim gin oto. **47** Adamin faragha zuim, a
 nguazimin gumazim. God nguazimin an ingari. Ezi Adamin
 gin zuim, a Godin Nguibamin ikegha ize. **48** Nguazir
 kamin gumazamiziba, me nguazir kamin otozir gumazir
 kamin min ami. Ezi Godin Nguibamin gumazamiziba, me
 gumazir Godin Nguibamin ikegha izezir gumazir kamin
 min ami. **49** E datirighin nguazimin otozir gumazir kamin
 min gari, egh gin Godin Nguibamin izezir gumazimin min
 ganam. **50** Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ia migei.
 Nguazir kamin gumazamiziba, me God Bizibagh Ativamin
 Dughiamin aven mangi iki an bizir aghuiba inian kogham.
 Egh ariaghiriba, bizir ariaghirir puvatiziba inian kogham.
51 Ia oragh. Ki akar mogomer mamin gun ia mikimasa.
 En tarazi oveghan kogham. Me ikivira ikitima, sighar
 abuananam arangti dughiar kamra God me damighti
 men inivafiziba igharagh otogham. Bizir kam damazim
 komokoi moghin bar zuamiram otogham. Sigham
 arangamin dughiamin, ariaghireziba ua dikavighiva

uam ikuvan kogham. God bar moghira e damighti e inivafizir igharagha garibar otivam. **53** A kamakin, mati gumazamiziba korotiar ghurim suegha korotiar igiam aruzi moghin, e inivafizir kuram sueghiva, ikuvighan koghamin inivafizim arugham. Egh e ariaghirir inivafizim sueghiva, ariaghirir puvatizir inivafizim arugham. **54** E gin uan ariaghirir inivafizir kuram sueghiva, uan inivafizir ikuvan koghamibar aghuighti, dughiar kamin Godin Akinafarimin itir migirigiam a guizin otogham: “God ovevem dikabiragha, a gasighasigha, bar a gafira. **55** O ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti? O ovevem, ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti?” (Hadēs 986) **56** Ovevem, mizazir gavgavir gumazamizibagh anidim, arazir kuram dama a ini. Ezi arazir kuram uan gavgavim, Moses Osirizir Araziba dama a ini. **57** En Ekiam Krais Iesusin ingangarimin, God gavgavim e ganidima, e ovevem ko misogha a dikabiri. Kamaghin, e God minabi! **58** Kamaghin, nan namakar bar aghuiba, ia tuivigh gavgavighti, bizitam ia munamangan kogham. Ia kamaghin fo, ingangarir ia Ekiam bagha amiba pura zuir puvati. Kamaghin, ia zurara Ekiam bagh ingarsi bar gavgafigh.

16 Ki datirighin dagiar ia Jerusalemin itir Godin adarazi bagha darighasava amibav kimasa. Ki faragha Galesian Provinsin itir siosba, arazir kam men aka, egha ki kamaghin ia mikimasa, ia uaghan arazir kam damuam. **2** Ia bar, Sandebar zurara, vaghvagh dagiar ia isibar mirara, dagiataba tuiragh, egh da isi uan dipenibar da mongegh. Eghti dagiaba tong avirasemegh. Eghti dughiar

ki izamimin, ia ua dagiaba burian kogham. **3** Ki izeghiva,
 gumazir ia miseveziba, men gun migeir akinafarim me
 daningiva, me amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar
 ia aningizir kaba inigh mangi Jerusalemin itir darazir
 dafarim darigham. **4** Biziba deraghti, ki uaghan mangiti,
 me na ko mangam. **5** Ki ia bagh mangisi, Masedonian
 Provins abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki
 faragh Masedonian mangasa ifonge. **6** Ki foghan kogham,
 ki ti tong dughiatavar ia ko ikeghti, orangtizim ko aminir
 gavgavimin dughiam givaghtima, ki managh mangisi
 ifueghti, ia nan akuraghtima ki mangam. **7** Ki izi, dughiar
 otevimin ia ko ikian aghua. Ki tong dughiar ruarimin ia
 ko ikiasa ifonge. Ekiam kamaghin ifongeghti, ki dughiar
 ruarim ia ko ikiam. **8** Ki Efesusin Nguibamin kagh iki
 mangiti, Pentikosin Dughiar Ekiam givagham. **9** Ki fo,
 God na bagha tuavim kuizima, ki kagh iki ingangarim
 damuamin dughiar aghuim iti. Egh ki gumazamizir
 aviribar akuraghtima, me Kraisin adarazir otivigham.
 Ezi uaghan gumazir aviriba en apanim gami. **10** Timoti
 ia batoghtima, ia a inigh an akurvaghtima, a ian tongin
 ia ko navir amirizimin iki, egh atiatingan kogham. Ia
 fogh, ki Ekiam bagha ingari moghin, a ingari. **11** Ian
 tarazi an gan kamaghin mikiman marki, a pura bizim.
 Ia an akuraghti, a navir amirizim sara mangi darorim
 givagh, ua na bagh izam. An, aveghbuaba ko izasa, ki
 a bagha mizua gari. **12** Ezi en aveghbuam Apolosin
 migirigiam a kamakin. Ki dughiar aviribar aveghbuar
 igharaziba ko izi, ian ganasa pamtemin a migei. Ezi a
 datirighin tong izasa nighnizir puvati. Gin, tuavitam ikiti,

a izam. **13** Ia uari bagh gan, egh nighnizir gavgavimin tugh gavgafigh. Egh gavgavighiva bizitamin atiatingan marki. **14** Ia God ko gumazamizir igharaziba bar me gifongeghiva uan ingangaribar amu. **15** Nan adarasi, ia Stefanas ko an adarazigh fo. Me Akaian Provinsin ikia faraghavira Kraisin adarazir otifi, ezi gin Akaian Provinsin itir gumazamizir igharaziba Kraisin adarazi otifi. Ezi Stefanas uan adarazir ko, uari isa ingangarir Godin gumazamizibar akurvaghamim ganingi. Nan adarasi, ki kamaghin ia gakaghora ghaze, ia kamaghin amir gumazamizibar apengan iki, egh uaghan gumazamizir me ko ingaribar apengan iki. **17** Stefanas ko Fortunatus ko Akaikus na bagha ize. Ia na bagh izamin tuaviba puvatizi, me ian danganim inigha na ko iti. Kamaghin ki bar akonge. **18** Me nan navim gamizi, an amira, egha uaghan ian navibagh ami. Ia kamaghin amir gumazibar akaba baragh. **19** Esian Provinsin itir siosba uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Akwila ko Prisila, ko aningin dipenimin uari akuvir sios, Ekiamin ziamin uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. **20** Kagh itir Kraisin adarasi, me bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ia Kraisin adarasi, ia uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir agharibar suigh. **21** Ki Pol, ki uabi uan dafarimin dughiar aghuir kam ia bagha an osiri. **22** Tina Ekiam gifongezir puvati, a mar ikufigh. En Ekiam, ni izi! **23** En Ekiam Iesusin apanguvim, a ia ko iki. **24** E bar Krais Iesus ko poroghav ikia, arazir kamin ki bar moghira ia gifonge. Guizbangira.

2 Korin

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamin gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin nguibar ekiamin aven Godin siosin itiba, ko Godin gumazamizir Akaian Provinsin danganiba bar adar itiba, ia bagha an osirigha anemadi. **2** Egha ga God ko migia ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Krais Iesus ian apangkuv, navir amirizim ia daningam. **3** E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Krais Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurvazir arazim ko apangkuvir arazim an otifi. Ezi a, gumazamizir osimtiziba ateriba, men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. **4** God kamaghin ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghin, e gumazamizir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghin, osimtiziba e bativir dughiabar, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi. **5** Krais osimtizir bar ekiam aterezi moghin e uaghan aneteri. Ezi God Kraisin girakirangin tugha navir amirizim a ganingizi moghin, God Kraisin ingangarimin, en girakirangin tuzima navir amirizim e gizifa. **6** God kamaghsua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kamin e osimtizim ateri. God navir amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba aterti, God navir amirizim en min ia daningam. **7** Ezi e kamaghin nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko osimtizim ateri, kamaghin amizi, ia uaghan e ko navir amirizim iniam. **8**

Nan adarasi, osimtizir Esian Provinsin e batozim, ia a gifoghasa. Osimtizir bar ekiam e avaragha, en gavgaviba bar dagh afira. Ezi kamaghin e ghaze, e ti ovegham. **9** Bar guizbangira, e mati gumazim jas ovengasava a migei moghin, e uari barasi. God kamaghsua, e uan gavgavibara nighnighan kogham. Puvati, e Godin gavgavimra nighnigh a gisin tugham, a gumazir ovengezibagh amizi me ua dikafi. Kamaghin, bizir kam e bato. **10** Kar bizir bar kuram, an e gamizi e atam oveghai. Ezi God en akura. Egh a gin uam en akuragham. E nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, zurara bizir kuram e bativtima, God uam en akuraghtima, e deraghvira ikiam. **11** Egh ia en akuragh God ko mikim. Eghti God gumazamizir aviribar dimdiaba baragh en akuragham. Eghti gumazamizir bar aviriba ganigh, me God en akuragha e gamizir biziba bagh a minabagham. **12** Bizir kam na gamima ki bar akonge. Nan navir averiamin, ki uan araziba deravira da tuisigha kamaghin fo, ki nguazir kamin ikia arazir aghuim gami, egha guizbangira ian damazibara e arazir bar aghuim gami. Ki arazir God nan akazir kam gamua God baghavira itir arazibar gin ghua, bizitam ian modozir puvati. Ki nguazir kamin fozim isa arazir kam gamizir pu. Puvati, ki Godin apangkuvimin gavgavim isa, arazir kam gami. **13** Egha ki ia bagha akinafarim osirava, akar ia deravira gan dar mingaribagh foghamiba, ki dararama osiri. Ki ia bagha akar igharazitaba osirir puvati. Guizbangira, dughiar mabar ki osirir migirigiar maba, ia deragha dagh fozir puvati. Ki kamaghsua, ia en Ekiam Iesus Izamin Dughiamin, ki ia bagha ziar ekiam inizi moghin, ia na

bagh ziar ekiam iniam. Kamaghin ia guizbangira nan
 akabar mingaribagh foghasa, ki ifonge. **15** Ki kamaghin
 nighnizir gavgavim ikia ghaze, ia na bagh ziar ekiam
 iniam. Ezi bizir kam bagha, ki akam akirigha ghaze,
 ki faragh izi ian ganam. Egh ki ia ategh, Masedonian
 Provinsin mangam. Egha ki Masedonia Provins ataghizir
 dughiamin, ki uamategh izi ian ganasa nighnisi. Ezi
 arazir kamin God dughiar pumuningin arazir aghuimin
 ia damuam. Eghti ia nan akuraghti, ki Judian Distrighin
 mangam. **17** Ezi manmaghin ami? Ia ti ghaze, ki amizir
 migirigiar kaba, ki pura ia gifari. Ia ti ghaze, ki nguazir
 kamin gumazamizibar min puram akar dikirizibagh
 amua dar ghuangsigha ghaze, “Guizbangira,” o “Puvati,”
 uagharam aning mikimam? Bar puvati. **18** God zurara uan
 migirigiabar gintisi. Ezi kamaghira ki guizbangira ia migei,
 migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara “Guizbangira,”
 o “Puvati,” migeir pu. **19** Ki, ko Sailas, ko Timoti, e ian
 tongin Godin Otaram Krais Iesusin akam kuri. Ezi ia bar
 fo Krais, “Guizbangira,” ko “Puvati,” uagharam aningin
 migeir puvati. Krais zurara guizbangira migei. **20** Godin
 akar dikirizir aviriba iti. Ezi Krais “Guizbangira,” akar
 dikirizir kaba bar dav gei. Kamaghin, e Godin akam
 barazima a Kraisin ziamin ghaze, “A guizbangira,” ezi e
 Godin ziam fe. **21** Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia ganidi,
 ezi e Krais ko porogha, ikia gavgafi. Egha a uabi ua bagha
 e amisefe. **22** Egha a uabi uan inabazir ababanim e gati,
 kamaghin me en gan fogh suam, e an gumazamizibara.
 Egha uan Duam en navir averiabar ikiasa an e ganingi.
 Godin Duamra a uaghan bizir aghuir faragha zuir mam,

God e daningasa. E Godin Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e guizbangira bizir avirir maba sara iniam. **23** God, a gumazir nan migirigiaba gavgavim dagh anidim, egha a nan navimin gari. Ezi ki an ziamin guizbangira kamaghin migei, ki osimtizim ia daningan aghuagha, kamaghin, ki zuamira Korinin izezir puvati. A kamaghira tu. **24** Ki kamaghin mikemezir puvati, e ian nighnizir gavgavibar ganti da en apengan ikiam. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia mitivigha gavgavigha gifa. Egh e ian agorogem damuti, an otivasa, ia ko ingari.

2 Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh izan kogham, egh ia damuti ia fomira na basemezi moghin na basiman kogham. Kamaghin ki izezir puvati. **2** Egh ki ia damuti, ia na basemeghtima, tina iki na damuti ki bar akuegham? Ia, gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeziba, iarara ikiam. **3** Ia gumazamizir agorogem na ganidiba, kamaghin ki ia bagh izi osimtizim ia daningan aghua. Ezi bizir kam bagha ki fomira ia bagha akinafarir mam osirigha anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar akueghti, ia uaghan bar moghira bar akuegham. **4** Guizbangira, ki ia bagha akinafarim osirir dughiamin, ki bar ian apangkuvigha, nan navim bar osemi, ki puviram azi. Ki osimtizim ia daningasa akinafarir kam osirizir puvati. Ki ghaze, ia kamaghin fogh suam, ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia ganingi. Kamaghin ki ia bagha osiri. **5** Gumazitam osimtizim gumazir igharazibagh aningi, an osimtizim na ganingizir puvati. Ki migirigiar gavgavir aviribar bizir kam mikiman aghua. Ki kamaghin mikimasa, a ia gamizima, ian naviba bar moghira, mong ian osemi. **6** Ezi ian aviriba ghaze,

gumazir kam a ivezir kuratam inigh. Ezi datirighin an a
 inigha givagha, kamaghira tu. **7** Kamaghin amizi, ia arazir
 igharazitamin datirighin a damu. Ia an arazir kuraba
 gin amadaghiva, an girakirangin tugh, navir amirizim
 a daning. Puvatighti, osimtizir bar ekiam gumazir kam
 dikabiragham. **8** Kamaghin, ki ia gakaghora ghaze, ia
 an akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira iti. **9**
 Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki pura ia basamasa
 an osiri. Ki kamaghin foghasa, ia nan akabar gintigha
 biziba bar dagh ami, o puvati? **10** Eghti ia gumazitamin
 arazir kuraba gin amangiti, ki uaghan da gin amangam.
 Eghti ki gin amangamin arazir kuratam ikiti, ki ian
 akurvaghsi Kraisin damazim a gin amangam. **11** Ki atiatia
 ghaze, Satan ti e gifaragh e dikabiragham. Kamaghin ki
 arazir kuraba gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir
 kurabagh fogha gifa. **12** Ki Kraisin Akar Aghuim akunasa
 izava, Troasin nguibar ekiamin otogha gari, Ekiam ki
 ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati. **13** Ezi
 ki uan aveghbuam Taitusin ganizir puvati. Kamaghin
 nan navim derazir puvati. Kamaghin amizi, ki Troasia
 ategha uamategha iza Masedonian Provinsin oto. **14** Ezi
 God, Krais ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua
 kalabuziar gumazamizibar min ghua bar akuegha migia
 ghaze, Krais modorozim gafiragha apaniba dikabiragha
 gifa! Ezi arazir kamin gumazamiziba bar God gifoghamin
 fofozim ini. A mati mughuriar aghuimin min otozi,
 aminim a birazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki
 God minabi. **15** Guizbangira, e mati pauran mughuriar
 aghuim zuimin min, Krais a inigha ofan min God ganingi.

Mughuriar kam, a Godin Nguibamin zuir tuavimin zuir gumazamizibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin zuir tuavimin itir gumazamizibar tongin otiva zui. **16** Egha helin tuavimin zuir darasi, mughuriar kam barazima, an ovever mughuriamin min zui. Egha me gamima, me ovei. Ezi Godin Nguibamin tuavimin zuir darasi, me mughuriar kam barazima, a mati ikirimirir aghuim isir mughuriam. Egha a ikirimirir aghuim me ganidi. Tinara gavgavigh ingangarir kamagh garim damuam? Bar puvati. **17** Ezi e gumazamizir mabar min amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godin akam migia, mati me dagiaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam e ganingizi e ifarir puvati, e guizbangira migei. E Krai ko porogha, Godin damazimin deraviram an akaba akuri.

3 E ti ian aghariba apirti, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghin e ti migirigiar kabagh ami? O e ti gumazir mabar min e gumazibav kimti, me ia bagh akinafariba osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O e uarir akurvaghsi ian azangsighti, ia en akurvaghamin akinafarim osiram? Bar puvati! **2** Ia uari, mati akinafarir en gun gumazamizibav geim. Ezi akinafarir kamin osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti gumazamiziba bar akinafarir kamin ganiva a diponam. **3** Ia bar azenara iti, mati akinafarir mam Krai an osirizi e a inigha ize. A finfinir dipamin an osirizir puvati. A zurara ikiamin Godin Duamin an osiri. Egha a dagiar ekiatam gisin an osirizir puvati. A gumazamizibar navir averiabar an osiri. **4** E fo, God ingangarir kam damuasava e amisefe. Ezi Krai fofozir kam e ganingi. Kamaghin, e akar kabar gun ia migei. **5** Guizbangira, e

uari ingangarir kam damuan buragħburaki, egh e uari kamagħin mikiman kogħ suam, e uari bizibagħ ami. Puvati, God uabira gavgavim e ganidima, e ingangarir kam gami. **6** Ezi a uabi e gamizima, e Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, e an ingangarir gumazibar otifi. Akar Dikirizir kam, a bizir me akinafarimin osirizir puvatizim, mati Moses Osirizir Arazir fomiram otoziba. Puvati. Kar Godin Duamin bizim. Moses Osirizir Araziba gumamazibagħ amima me ovei. Ezi Godin Duam ikirimirir aghuim me ganidi. **7** Ingangarir God amizim, a Moses Osirizir Arazibagħ amizi da otifi. Ezi tuavir kamın ovevem otos. Dughiar kam God dagiam abighizi, osiziriba vaghvagħa an otifi, ezi Godin angazangarim uagħan ize. Egha angazangarir kam Mosesin guam gisirazi Israelia an guamin ganan buragħburaki. Ezi gin angazangarir kam gifa. **8** Ingangarir God uan Duam gumamazibar aningasava amizim, a ingangarir Moses Osirizir Araziba aningasava amizim, bar a gafira. Egħti Godin angazangarim ko gavgavim, ingangarir kamın iki mamaghira ikiam. **9** Moses Osirizir Arazibar ingangarir kam, a en araziba tuisighiva e mikim suam, e ovengam. E fo, ingangarir kam Godin angazangarim sara ize. Egh ingangarir kam Godin angazangarim sara iziti, ingangarir gumamazibar amuti me Godin damazimin deragħamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara izi mamaghira ikiam. **10** Godin angazangarir ekiam ko gavgavim, ingangarir igiar an amizim ko ikia bar ekevegħa mamaghira iti. Egha angazangarir kam, Godin angazangarir ingangarir ghurim ko itim, bar a gafira. Kamagħin, e datirighin gara

nighnisi, ingangarir ghurimin angazangarim munge. **11** Ingangarir ghurir kam a zurara ikian kogham. Puvati, a mungegham. Egha a Godin angazangarim sara ize. Kamaghin e fo, ingangarir igiar zurara ikiamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara iza mamaghira iti. **12** Ezi e nighnizir gavgavim ikia bar fo, angazangarir kam iziva e bativ mamaghira ikiam, ezi e a bagha mizuai. Kamaghin, e atiati puvatigha azenara an gun migei. **13** E Moses amizi moghin amir puvati. An guamin angazangarim siragha mungemarima, a kamaghin aghua, Israelia an ganam. Kamaghin a iniravizim inigha uan guam avara. **14** Ezi fomira iza datirighin tuzir dughiamin, Israelian nighniziba bar pirizi, me Godin Akar Dikirizir Gavgavir Ghuribar gara, dar mingariba deragha dagh fozir puvati. Egha mati Mosesin guam avarazir iniravizim, men nighniziba avaraghavira iti. Ezi gumazitam o amizitam me avarazir iniravizir kam adangizir puvati. Krais uabira, gumazim a gifoghtima, God an iniravizir a dukuaghav itim adegham. **15** Guizbangira, dughiba bar me Moses Osirizir Arazibar bori, ezi iniravizir kam ikia men nighniziba apira, iza datirighin oto. **16** Egh tina uan navim Ekiam bagh a giraghti, God iniravizir an nighnizim avarazim adegham. **17** Ki Ekiam migia, kar ki Godin Duam migei. Eghti Ekiamin Duam gumazitam o amizitamin ikiti, bizitam an suiragh a ikirarighan kogham. Bar puvati. A bar firighirigh ikiam. **18** E bar moghira, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamin angazangarir ekiam e gisirazima, e ganganir guabar garimin min otogha, Godin angazangarim gumazamizibar akakasi. E zurara

Godin angazangarir kam isavira iti, ezi a bar en arazibagh ighavira itima, e Ekiamin nedazimin min otivavira iti. Ekiam, a Godin Duam, egha a bizir kabagh ami.

4 God en apangkuvigha ingangarir kam e ganingi. Ezi kamaghin e ingangarir kam gamua amirvazir puvati. **2** E aghumsizir arazir gumazamiziba mogava amiba, e akirim ragha dagh asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godin akam girazi, a igharagha otozir puvati. E Godin guizin akam azenarama anakuri, eghti gumazamiziba bar uan navir averiabar aven en araziba tuisigham. Egh me kamaghin fogham, e ingangarir bar aghuim Godin damazimin a gami. **3** Ezi tarazi Akar Aghuir e kurir kamin mingarim gifoghan kogh, mati iniravizim men nighnizim avaraghavira iti. Gumazamizir kaba, me helin zuir tuavimin itibara. **4** Satan a nguazir kamin godin ifavarim, a gumazamizir kabar nighniziba mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghin Kraisin Akar Aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuava avenge. Kamaghin, me Krai deragha an garir puvati, a uabi Godin mirara itir nedazim. (aiōn g165) **5** E uari uan arazibar akam akurir puvati. E kamaghin akam akura ghaze, “Krais Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusin migirigiamin gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti.” **6** Fomira God kamaghin migia ghaze, “Mitatemin aven, angazangarim otogh siragham.” Ezi Godin kamnangran angazangarim iza en navir averiabar ikia e gamizima, e Godin fofozir aghuiba iti. E Krai Iesusin guamin angazangarir kamin gara, egha e Godin angazangarim ko

an gavgavim gifo. 7 E pura nguazir minner kinir gavgaviba puvatizibar min ami, ezi bizir bar aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghin en aka, gavgavir bar ekir kam, a Godin otifi, an en otivir puvati. 8 Ezi dughiar mabar osimtizir aviriba e bativigha, e dikabirazir puvati. Ezi bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, da en nighniziba bar da apirizir puvati. 9 Gumazamizir aviriba en apanibar itima, God e ataghizir puvati. Me e misogha pazava e gamua, egha bar e gasighasighizir puvati. 10 E kamaghsua, e uan ovengamin inivafizir kaba, gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e zurara uan ovengamin inivafizibar, Iesusin ovevem men akakasi. 11 E kamaghin ifonge, e uan ovengamin inivafizir kaba, e gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e angamira ikia Iesusin ingangarim bangin, gumazamiziba e misozima, e dughiar aviribar atam ariaghiri. 12 Kamaghin, e ghaze, ovevem e bativasa amuvira iti, eghti en arazir kam ia damuti, ia ikirimirir aghuarim iniam. 13 Gumazir mam Godin Duamin fofozim an itima, a Godin Akinafarim kamaghin osiri, “Ki nighnizir gavgavim Godin ikia, egha kamaghin ki an gun migei.” Kamaghira, Godin Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin an gun migei. 14 E kamaghin fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozimin dikavigha ikirimirir aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighti, a bar e ko ia sara inigh mangiti, e an boroghin ikiam. 15 Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamaghsua, arazir kamin

an apangkuvim gumazamizir aviriba bativ mangivira ikiam. Egh gumazamizir kaba a minabi mangivira iki, an ziam fam. Kamaghin bizir kaba e batifi. **16** E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghin an ingangarim damuasa amirvazir puvati. E fo, en inivafizir azenan itiba, bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiabar gumazamizir bar igiabar min otivavira iti. **17** E fo, osimtiziba ko mizazir e datirighin ateriba, da osimtizir ekiaba puvati. Egh da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabrabor bar aghuim Godin Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin kaba, da bizir igharaziba bar dagh afiraghti, osimtizir e datirighin aterir kaba, da pura bizibar min otivigham. (aiōnios g166) **18** E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan damazibar ganan koghamiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganan koghamiba, da bar zurara ikiam. (aiōnios g166)

5 E kamaghin fo, nguazimin purirpenir e datirighin aven itir kaba, da gin dipirighirigh ikuvigham, kar en inivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en inivafizir igiam. Dipenir kam, gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an ingari. A Godin Nguibamin iki zurazurara ikivira ikiam. (aiōnios g166) **2** E datirighin nguazimin dipenir kamin ikia, eggha navim biggha ara ikia uan dipenir Godin Nguibamin itim inigh, korotiamin min e anerughasa bar ifonge. **3** E anerugh uan inivafizim avaragh, egh bibiamra ikian

kogham. **4** E nguazimin purirpenimin aven ikiavira ikia, osimtiziba atera navim bigha ara iti. Ezi da e gamima e uan inivafizir ghurir kam ataghiraghasava amir puvati. E inivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa ifonge, mati e korotiar igiam ghurim gisin anerughtima, anagapazagh ganganir bar aghuim damuam. Tuavir kamin en inivafizir ovengamim, a ua raghirigh, inivafizir angamira ikivira ikiamimin otogham. **5** God uabi e akirigha angamira itir ikirimirir kam e ganingi, egga uan Duam e ganingi. God bizir bar aghuir maba e daningasa, egga faragha uan Duam e ganingi. Ezi e Godin Duam inigha givagha bar fo, e bizir aghuir igharaziba uaghan da iniam. **6** Kamaghin e bizir kam ginighnigha tuivigha gavgavighavira iti. E fo, e inivafizir kam sara ikiva, Ekiam ko an Nguibamin ikian kogham. **7** Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar gin zuir puvati. E pura nighnzir gavgavim Ekiamin ikia, egga an gin zui. **8** Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibar suigha ikia, egga atiatir puvati. E inivafizir ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an Nguibamin ikiasa bar ifonge. Eghti an Nguibar a itim, guizbangira en nguibamin min ikiam. **9** Egga e nguibar manamin iti, an en nguibam, o Godin Nguibam, e zurara kamaghin bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam ifongezibar amuam. **10** Guizbangira, e bar moghira Kraisin kotin otivighi, an en araziba tuisigham. Dughiar e nguazimin inivafizimin aven itim, e arazir aghuibagh ami, o arazir kurabagh ami, eghti kotiamin dughiam e bar vaghvagh uan arazir amizibar ivezim iniam. **11** Egga e Ekiamin atiatiaa an apengan iti. Kamaghin, gumazamiziba nighnzir gavgavim Godin

ikiasa, e men nighniziba fa me gakaghorì. God guizbangira
 bar en nighniziba ko arazibagh fo. Ki uaghan kamaghin
 nighnisi, ia en araziba tuisigha fo, e ingangarir aghuim
 gami. **12** E ua migeir akar kam, e ian aghariba apirti,
 ia en ziaba fi suam, e gumazir aghuiba, e kamaghin
 nighnizir puvati. Ia fo, marazi pura gumazamizibar ziar
 ekiaba itiba bagha bar akongegha, men navimin aven
 otivir araziba bagh nighnizir puvati. Ezi e kamaghsua,
 ia gumazir kabar akaba ikarvaghamin fofozim iki. Bizir
 kamin e ia bagha osiri, eghti ia en arazir aghuiba bagh bar
 akongegham. **13** Guizbangira, marazi ghaze, en araziba
 ko en nighniziba ti gumazir onganibar min iti. Puvati,
 kar e guizbangira Godin ingangarim gami. E nighnizir
 aghuarim ikiva, egh ian akurvaghsi kamaghin damuam.
14 E deragha nighnigha fo, gumazir mam bar e bagha
 areme. Ezi tuavir kam mati, e bar moghira ovegħa
 gifa. Kamaghin Krais e gifongezir arazim, en naviba
 fa e abirima, e an ingangarim gami. **15** Gumazir kam
 kamaghin ifonge, e gumazamizir angamira itiba uarira
 uari bagh ikian kogham. E gumazir e bagha ovegħa ua
 dikavizim baghvira ikiam. Kamakin, a bar moghira e
 bagha ovenge. **16** Kamaghin amizi, e datirighin ua navir
 ghurimin arazimin gin ghua gumazamizibar araziba
 tuisizir puvati. Guizbangira, e faragħa navir ghurimin
 arazimin gin ghua Kraisin araziba tuisiki. Egha datirighin
 ua kamaghin amir puvati. **17** Gumazim o amizim Krais ko
 poroghti, God a damighti, a bar igiamin otogham. Eghti
 bizir ghurim bar givaghti, bizir bar igiam otogham. **18**
 Bizir kaba bar, God dagħ amima, da e batifi. E fomira an

apanibar min iti, ezi Kraisin ingangarimin an e gamizi, e datirighin an namakabar otifi. Egha a uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti e an apanir igharazibar amighti, me an namakabar otivam. **19** En migirigiam kamakin: God, Kraisin ingangarimin tuavimin, a nguazimin itir gumazamiziba bar me gamima, me Godin apanim gamir arazim ataghiragha an namakabar min otifi. Egha men arazir kurar me amiziba, a ua dagh nighnizir puvati. Egha a ingangarir kam e ganiga ghaze, ia akam nan apanibav kinighti, me oregh nan namakabar otivigham. **20** Kar e Kraisin abuir gumazamizibar otivigha, mati God uabi uan dimdian ia ganingizi moghin, e akar kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraisin danganim isa, ia gakaghora ghaze, ia Godin apanim gamir araziba ategh an namakabar otifigh. **21** Krais uabi arazir kuratam gamizir puvati. Ezi God kamaghsua, e Krais ko porogh, an gavgavimin e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivam. Kamaghin, God en akurvaghasa en arazir kuraba bar Krais gisin da ariki, ezi Krais mati uaghan gumazir arazir kurabagh amir mamin min oto.

6 God ko ingara pamten ia gakaghora ghaze, ia gumazamizir Godin apangkuvim iniziba, ia aneteghti a pura bizimin min otivan marki. **2** God kamaghin migei, “Dughiar ki ian kuarkuvigha atizim, an otozi, ki ian dimdian barasi. Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam, an otozi, ki ian akura.” Ia oragh! Ki ian kuarkuvighamin dughiam datirighin otos. Ezi uaghan ki ian akurvaghamin dughiam datirighin otos! **3** Gumazitam o amizitam migirigiar kuratam e amir ingangarim damuan

e aghuagha, kamaghin en arazir e amiba bar, e gumazitam o amizitam gamizi a uan dagarim asegha irizir puvati. **4** E Godin ingangarir gumazibar ikia, kamaghin zurara uan arazir aghuiba gumamazibar akakasi. E men aghariba apira me migeima me kamaghin fo: Osimtizir e bativiba, ko bizir me bar pazava e gamiba, ko bizir e gasighasiziba, e dar tuivigha gavgavighavira iti. **5** Me e misogha e isa kalabusin e arisi. Apanir aviriba e akumakua niginir dafam gamua en atari. Ezi e puvira ingara deragha akuir puvatighava, mitiriabara iti. **6** E arazir Godin damazimin zuezibagh amua, guizin akamin fofozimin suira. E akamadariba ikarvagha bemiram atarir puvati. E arazir aghuibar gumamazibagh ami. E Godin Duamin gavgavim iti. E igharaz darazigh ifongezir arazim guizbangiram a gami. E arazir kabagh amua kamaghin ian aka, e guizbangira Godin ingangarir gumamaziziba. **7** E guizin akam akura, eggha Godin gavgavimin uan ingangarim gami. E Godin arazir aghuimin suira, mati inogovimin bizibar min, e uan agharir kiriam ko guvimin dar suigha, Godin ingangarim bagha misosi. **8** Gumamazizir maba en ziaba fe. Ezi igharaziba en zibagh asighasisi. Ezi marazi girakirangin e migia e gasighasisi, ezi igharaziba en gun uan namakabav gia ghaze, e arazir aghuibagh ami. Gumamazizir maba ghaze, e gumazir ifariba. Kamaghin puvati, e gumazir guizin akabav geiba. **9** Marazi en gara, mati me e gifozir puvati. Ezi guizbangira, gumamaziziba bar moghiram e gifos. Marazi en gara ghaze, dughiar aviriba e atam ovei. Ezi guizbangira, e angamira ikiavira iti. Marazi en gara ghaze, God uam e akirmighasa mizazir ekiar kam e

ganidi. Ezi guizbangira, e aremezir puvati. **10** Marazi en gara ghaze, e bar osemi. Ezi guizbangira, e zurara bar akuegha iti. Marazi en gara ghaze, e onganarazibar min iti. Ezi guizbangira, e gumazamizir aviribar akurvazima, me Godin Duamin amodoghin, bizir aghuir aviriba bar izifa. Marazi en gara ghaze, e biziba puvatizi moghin pura iti. Ezi guizbangira, e Godin Duamin amodoghin, e biziba bar avirasemegha iti. **11** Ia, Korinin itir Kraisin adarasi, e azenara bighivira ia mikimasa. E guizbangira uan naviba kuighava da isa ia ganidi. **12** E uan navibar kuazi pu. Puvati. E ia bagha bar ifonge. Ezi ia uari uan navibar kumi. Ezi navir vamiran itir arazir kam, en tongin itir puvati. **13** Ki datirighin mati Afeziam uan boribav gei moghin, ki ia migei. Ia arazir e amibar min, uaghan uan naviba kuighava da isi e daningam. **14** Kraisin adarazir azenan itir gumazamiziba, men araziba bar ighara. Kamaghin amizi, ia me ko porogh me ko ingangaribar amuan marki. Ki ian azai, Godin arazir aghuim ko arazir kuram ti manmaghin uaning ko porogh uaning ko ingaram? Eghti angazangarim ko mitatem manmagh uaning inigh ikiam? Bar puvatigham. **15** Krais ko Satan, aning ti navir vamiran iti, o? O, gumazamizir nighnizir gavgavim ititam, ko gumazamizir nighnizir gavgavim puvatizitam, aning manmaghin nighnizir vamira ikiam? Bar puvati. **16** Manmaghsu, e Godin Dipenim ko marvir guabar dipeniba isafuragham? God fomira kamaghin migei, “Ki me ko iki, egh men tongin daruam. Eghti me nan gumazamizibar min ikiti, ki men Godin ikiam.” Kamaghin amizi, ia fo, e uari Godin zurara itimin dabirabir Dipenim. **17** Ezi

Ekiam ua kamaghin migei, “Ia me ategh, mangi danganir igharazitamin iki. Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Ki uabi ia inigh, ian Afeziamin min ikiti, ia nan boribar min ikiam.’ Ekiar Gavgavir Ekiam Itim kamaghin migei.”

7 Nan namakar aghuiba, Godin e bagha inabazi itir bizir kaba e da inigha gifa. Kamaghin, e inivafizim ko duam gami aning mizezir biziba, bar da batuegh, Godin damazimin bar zuegham. Egh e Godin atiating an apengan ikiam. Egh uari isi bar God danigh, egh Godin arazir zuezim zuraram an gin mangam. **2** Ia uan naviba kuighiva, da isi e daning. E arazir kuratamin gumazitam o amizitam gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam pazava a gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam gifaragha an bizitam pura a inizir puvati. **3** Ki akatam ia gasa migirigiar kam ia migeir puvati. Ia fo, ki fomira mikeme, e uan naviba bar ia ganigha bar ia gifueghvira ikiam. Egh e ovengam, o e angamira ikivira ikiam, arazir kam kamaghira ikiam. **4** Ki kamagh fogha bizitam modozir puvati. Ki bighivira ia mikimam, nan navim bar amiraghirizi, ki ia bagha bar akonge. Osimtiziba guizbangira e batifi, ezi da pura biziba. E ia ginighnisi, ezi bizir kam e gamizi, en naviba ia bagha bar akueghavira iti. **5** E ghua Masedonian itir dughiam, e avughsasa amuava avenge. Nguibar kamin osimtizir avirir maba zurara e isi. Gumazamiziba akabar, e uari batogha uariv gei. Ezi atiatir nighniziba, en navir averiabar aven iti. **6** Gumazamizir osimtiziba men naviba abinigha itiba,

God men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi.
 Egha a Taitus amadazima, a uam e bagha izezima, en
 navir averiaba bar dera. **7** Taitus ua izezir arazir kamra,
 God e gamizi en naviba derazir puvati. Ia faragha Taitus
 gamizi an navim ian dera, egha a ian arazir kamin gun
 e geghani. Ian arazir kamin God uaghan en navibagh
 amizi da dera. Taitus kamaghin e migia ghaze, ia nan
 ganasa bar ifongegha, ararer kam ian navir averiabar iti.
 Egha ia na ko navir vamiran ikiasa bar puvira nighnisi.
 Ezi kamaghin ki bar guizbangira bar akonge. **8** Ki fo
 akinafarir ki ia bagha osirizim ia gamizi, ian naviba osemi.
 Ezi ki uabi bizir kam mighigha a ginighnizir puvati. Ki
 guizbangira faragha bizir kam ginighnigha ian apangkufi,
 egha datirighin puvati. Akinafarir ki ia bagha osirizir
 kam ia gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi arazir kam bar
 dughiar otevimram iti. **9** Ezi ki datirighin bar akonge. Ki
 fo, ia osemi, ezi ki bizir kam bagha bar akongezir puvati.
 Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim ia gamizi, ia uan
 navibagh ira, ezi ki bizir kam bagha bar akonge. Ki fo, God
 uabi ia gamizi, ian naviba osemegha aghumsiki. Ezi en
 migirigiar kataba bar ian navibagh asighasighizir puvati.
10 E fo, Godin otivir osimtiziba ko aghumsizir araziba, da
 gumazamizibagh amima, me uan navibagh iraghirasi.
 Arazir kamin God uam en akura. Kamaghin, e arazir
 kam bagh uan navibagh isin nighnizir aviribara amuan
 markiam. Ezi nguazir kamin osimtiziba ko aghumsizir
 araziba, da gumazamizibagh amima ovevem otifi. **11** Ia
 kamaghin deragh nighnigh. God ia ganingizir osimtizir
 kam, bizir bar aghuir igharagha garibar ia gami. Bizir

kamın God ia gamizi ia uari, uari bagha uan osimtizim
 deravira bighivira mikimasa ia ifonge. Ezi God ian naviba
 fezi, ia gumazir arazir kuram gamizimın atari. Ezi a
 ia gamizi, ia an atiatingi. Ia datirighin mighigha e
 ginighnigha, gumazir arazir kuram gamizimın arazim
 akirasa pamten ingari. Arazir ia migirigiar kam akirasava
 amiba, kamaghın akagha ghaze, ia Godın damazimın
 osimtizitam itir puvati. **12** Ki akinafarir kam ia bagha an
 osira, egħa arazir kuram gamizir gumazim ginighnigha
 an osirizir puvati. Egħa gumazir igħarazir pazava a
 gamim, ki uaghan a ginighnighizir pu. Bar puvati. Ki
 kamaghın ifonge, ian arazir aghuim azenim girighi, ia
 Godın damazimın deragh fogħ suam, ia bar na gifonge.
 Bizir kam bagħa ki akinafarir kam osiri. **13** Ezi datirighin
 ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amiraghavira
 iti. En naviba amiraghirigh iti, e bar akonge. Ia Taitusin
 akuragħa an osimtiziba agivazi, an navim amira. Ezi
 bizir kamın e guizbangira bar akonge. **14** Ki faragħa ian
 arazir aghuibar gun Taitusin migia ian ziaba fe. Egħa
 uan migirigiar kamın aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar
 e ian arazir aghuibar gun mikemeziba, da guizbangira.
 Kamaghın datirighin Taitus fo, e ian ziaba fer migirigiaba,
 da bar guizbangira. **15** Taitus ia bagħa izezir dughiamın, ia
 atiatia nigha, a inigha, bar an migirigiabar mirara ghue. A
 ian arazir kam ginighnighavira ikia bar ian apangkuvigha
 navim ia bagħa ikiavira iti. **16** Ki datirighin bar fogħa
 ghaze, ia arazir aghuibara damuam. Kamaghın ki bar
 akonge.

8 Nan adarasi, e kamaghin ia mikimasa, God Masedonian Provinsin itir siosba bar men apangkuvigha men akurvasi. **2** Osimtizir ekiam me batozi, dughiar kamin me biziba bar puvati. Ezi God me gamizi, me bar akuegha, Kraisin adarazigh nighnigha, men akurvaghasa dagiar bar aviriba arizima da bar izifa. **3** Ki deravira kamaghin ia mikimasa, me uari uan ifongiamin gin ghua dagiar kaba aningi. Bizir me daningamin me itiba, me da aniga, dagh isin bar aviriba aningi. **4** Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatighti, me Godin apangkuvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingariva Judian itir Godin gumazamizibar akurvagham. **5** E kamaghin nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, God ifongezir arazimin gin ghua uaghan uari isa bar e ganingi. **6** Taitus faragha Godin apangkuvir arazimin gin ghua ingangarir aghuir kam ian tongin a gami. Kamaghin amizi, e anemadi, eghti a uamategh mangi, uan ingangarir nam bar anegivagham. **7** Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia, deraviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, Godin ingangarim damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar ifonge. Kamaghira, datirighin ia apangkuvir arazimin gin mangiva a gisin arazir bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu. **8** Ia nan akar kamin girara mangasa ki akar gavgavim ia ganidir puvati. Ki kamaghin nighnigha ia migei, gumazamizir igharaziba ingangarir kam damuasa naviba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir manatamin, ki dar ganiva da tuisigh

deragh dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir arazim
 a guizbangirama otifi, o puvati? **9** Ia fo, en Ekiam Kraiss
 Iesus, en apangkuvir arazim bar ekefe. A Godin Nguibamin
 bizir aghuir bar aviriba ikia, eggha ia bangin nguazir kamin
 izegha onganarazimin min iti. A ian akuraghti, ia bizir
 aviriba iniasa, kamaghin a biziba puvatizir gumazimin
 min oto. **10** Ki datirighin ia daghaba arizir ingangarir
 kamin uan nighnizim ia daningasa. Ia azenir givazimin
 ingangarir kam gamizi a dikafi. Eggha ia ingangarir kam
 damuasa bar ifonge. **11** Egh ia datirighin ingangarir amir
 kam, ia gavgavigh anegifagh! Ia faragha ingangarir kam
 damuamin ifongiam iti moghin, ia zuamira a damigh
 anegifagh. Ia itir bizibar amodoghin, ia ingar mangi otogh.
12 Gumazitam o amizitam bizibar aningsi bar ifueghti,
 God da inisi bar akuegham. God bizir gumazamiziba
 vaghvagha ikiava anidibagh nighnigha, eggha bizir me
 anidiba isi. A gumazamizir biziba puvatizibagh nighnigha
 men araziba tuisizir puvati. **13** Ki ia osimtizir ekiam aterti,
 igharaz darazi deravira ikiasa, ki migeir puvati. Ki e arazir
 magh garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki ifonge. Ia
 datirighin dughiar kamin bizir aviriba iti, ia biziba otevezir
 gumazamizibar akuragh. Eghti gin ia bizibar oteveghti,
 me bizir avirir me itibar ian akurvagham. Kamaghin,
 ia bar arazir vabara damuva, ia deravira ikiam. **15** Mati
 Godin Akinafarim mikeme, "Gumazamizir dagher aviriba
 iniziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir
 dagher aviriba inizir puvatiziba, men dagheba otevezir
 puvati." **16** God Taitusin navim fezima, an e ko nighnizir
 vamirama amua, uaghan ian akurvaghasa bar akonge.

Kamaghin e God minabi. **17** E ua ia bagh mangasava an azangsis, a mangasa bar ifonge. Egha a uaghan ingangarir kam damuasa bar ifonge. Kamaghin amizi, a uabi ifueghava, ia bagha ghu. **18** Ezi e uaghan Kraisin adarazir mav amadazima, a Taitus ko mar zui. Gumazir kam siosba bar dar Akar Aghuim akura, egha ziam iti. **19** Ezi bizir kamra puvati. A en gin daru apangkuvim itir ingangarir kam damuasa, Siosba anemisevegha ghaze, an en akuragh dagiaba arigham. E kamaghsua, e ingangarir kamin Ekiamin ziam fiti, gumazamiziba uaghan fogham, en naviba ingangarir kam damuasa dikavima e a gami. Bizir kamning bagha, e ingangarir kam gami. **20** Bizir ekiar gumazamiziba aningizi e garim, tav a bagh akar kuratam e gasan e aghua. Kamaghin, e Kraisin adarazir kav inizi an e ko izi. **21** E arazir aghuibara damuasa. Egh e arazir aghuir kam Godin damazimra a damuan aghua. Puvati, e uaghan gumazamizibar damazibar dar amuam. **22** Ezi e Kraisin adarazir gumazir igharazir mam uaghan anemadazima, an aning ko zui. E dughiar aviribar ingangarir guar aviriba a ganiga an garima, a gavgavigha deragha dagh ami. A bar fo, ia bar arazir aghuibara damuam. Kamaghin datirighin a ingangarir kam damuasa bar ifonge. **23** Ia Taitus gifogha gifa, a nan roroam ko na ko ingarir gumazim, e ian akurvasi. Ezi en aveghbuar kamning, ia kamaghin aning gifo, aning siosbar ingangarir gumazimningin ikia, aning in ingangarimin aning Kraisin ziam fe. **24** Ia arazir bar aghuibar gumazir kabar amu. Eghti ian arazir kam siosbar gumazamizibar akaghti, me fogh suam, ia guizbangira

igharaz darazigh ifonge. Egh me fogham, e faragha me migia ian ziam fe, ezi akar kam, a guizbangira, e pura migeir puvati.

9 Ia dagiar e Godin gumazamizir Judian itibar akurvaghasa arighizibagh fogha gifa. Kamaghin amizi, ki akar ruaritam bizir kam bagh an osiran kogham. **2** Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akurvaghasa ian naviba dikavigha gifa. Ezi ki zurara ian ziaba Masedonian gumazamizibar damazibar da fe. Ki kamaghin me migei, “Azenir givazim Akaiaba ingangarir kam damuasa biziba akirigha gifa.” Egha me orazi ia dagiaba aningasa bar ifonge, ezi bizir kam Masedonian aviribar naviba fema me uaghan dagiabar aningasa. **3** Ezi nan migirigiar ki ian ziaba fer kaba, pura bizimin min otivan, ki kamaghin aghua. Ki kamaghin ifonge, ia dagiaba arighiva, egh ki mikemezi moghin, ia da me daningsivira ia gan iki. Ki bizir kam ginighnigha, aveghbuar kaba amangizi, me ia bagha izi. **4** Ki guizbangira nighnizir gavgavim kamaghin iti, ia dagiabar aningasa da arigha mizuai iti. Nan nighnizim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia dagiaba arighan koghti, ki bizir kamin aghumsizim inigham. Eghti ia uaghan bar aghumsigham. **5** Kamaghin ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganiva, ian akuragh dagiar ia daningasa akam akiriziba, dar akirigh da amadaghti da mangam. Eghti ki izamin dughiamin, gumaziba ian ganti, ia bar akuegh dagiar kabar aningam. Egh me kamaghin nighnighan kogham, e men dagiaba okimasa me gifari. Puvati. **6** Ia deragh bizir kam ginighnigh. Gumazim dagher bofera oparigh, a bar

bofera iniam. Eghti gumazim dagher aviriba oparigh, a dagher bar aviriba iniam. **7** Kamagh amizi, ia bar vaghvagh deravira faragh nighnigh, egh bizir ia aningasa ifongezim faragha a gifogh. Gumazitam o amizitam uan bizitam aningsi osemegh suam, me bizibara aningasa puviram e gaghora e abiri. Gumamazir bar akuegha uan ifongiamin gin ghua biziba anidiba, God bar me gifonge. **8** God bizir aghuir guar aviriba ia daningamin gavgavim iti, eghti ia bizir aghuir bar aviriba ikiam. Egh ia zurazurara biziba bar izivagham. Eghti ia ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir bar aviriba ia bagh izivagh ikiam. **9** Godin Akinafarim arazir kam migia ghaze, “Gumamazir bizir aviriba isa onganarazibagh anidiba, me mati gumamaziziba dagher oviziba oparasa pura tintinibar nguazim mikiri. Ezi men arazir aghuir kam givaghan kogham, a ikivira ikiam.” (aiōn g165) **10** God dagher oviziba gumamazizibagh anidima me uan azenibar da opari. Egħa dagher guar bar aviriba isa gumamaziziba bar me ganidima, me da api. Kamaghira God biziba uaghan ia daningti, ia bar izivagham. Kamaghira ia Godin gumamazir igharaziba men akurvagham. Eghti ian arazir aghuiba otiv mangivira iki, mati gumazim dagher oviziba oparizi dar dagheba otiva ghuavira iti. **11** God zurara bizir bar aviriba ia daningti, ia bizir aviriba igharaz darazi daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingangarimin, ia me daningamin bizir kaba, me damighti, me God bar a minabagham. **12** Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam Godin gumamazizibar akuraghti, me uam bizibar oteveghan kogham. Egh uaghan ingangarir kam

gumamazibar amighti, me God bar a minabagham.

13 Ingangarir ia amua men akurvazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anakagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin Akar Aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumamazir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam. **14** Egh me kamaghin fogham, Godin apangkuvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangsigham. **15** Bizir aghuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekar kam bagh God minamam!

10 Gumamazir maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Kraisin amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsisi. **2** Ki kamaghin ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti. **3** Guizbangira e nguazir kamin ikia, nguazir kamin itir gumamazibar min misozir puvati. **4** Inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati. Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e dar suighiva apanibar divinir gavgavim abighirarigham. **5** Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri.

Nighnizir kaba, gumamaziziba Godin fofozim iniasava
 amima, da men tuaviba apiri. Ezi e gumamazizibar
 nighniziba ikiagharisi, mati me gumazir kuram isa kalabus
 gati. Egh e men nighnizibar amighti, men nighniziba
 Kraisin akamin girara mangam. **6** Ezi e iarara mizuai. Ia en
 akaba bar dar gin mangiti, e gumamazizir akaba batoziba,
 mizazim me daningam. **7** Ia bar deravira bizir azenan itir
 ia gariba tuisigh. Egh gumazitam o amizitam uabira uabi
 mikim suam, a guizbangira Kraisin anav, a bar deravira
 nighnigh kamaghin fogh, e uaghan an mirara Kraisin
 adarasi. **8** Ekiam ingangarir kam damuasa gavgavim e
 ganingi. Egha, e ian nighnizir gavgaviba fasa, a ifonge.
 Egha e ian nighnizir gavgavibagh asighasighan a bar
 aghua. Kamagh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh bar
 akuegh, e uan ziaba tong ada fegh, akar mikemezir kamin
 aghumsighan kogham. **9** Ia kamaghin na ginighnighan ki
 aghua, ki gumazir akinafariba ia bagha da osira atiatim ia
 ganidim. **10** Gumamazizir maba guizbangira kamaghin
 na migei, Polin akinafariba akar gavgavir igharagha
 gariba dar iti. Ezi a uabi iza e ko migeir dughiaba, e an
 garima a gavgaviba puvati. Egha akam akurir arazim
 bar deragha a gifozir puvati. **11** Gumamazizir migirigiar
 kabagh amiba, me bar deragh nighnigh kamaghin fogh,
 arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir e saghon
 ikia ia bagha Akinafarim osirizi moghin, da dar mirara
 ghu. **12** E kamagh mikiman kogh, uari tuisigh suam, e
 gumamazizir uarira uan ziaba feba ko, e uaghara ghue.
 Egh e kamaghin mikiman kogham, en araziba men araziba
 ko magh ghu. Puvati, gumamazizir kaba uari uan araziba

tuisisi. Egħa gumazir mam uan arazim iġharazitavin arazim koma a tuisisi. Gumamazir kamagħin amiba, me fofozir aghuiba bar puvati. **13** E uari uarigh isivagh pin mavanangan aghua, egħti en ziaba bar pin mar ikiam. Puvati, e ingangarir God e bagħa inabazim damuasa, God e bagħa abarazi mogħin, e uan araziba tuisighasa. Ezi ingangarir God e ganingizir kamin ababanim, ia Korinba uaghan aven iti. **14** Ezi ingangarir God e ganingizir kamin ababanim, a uaghan ia avara. Kamagħin, dugħiar e akam ia mikirim, e ababanir kamin ikiavkinizir puvati. Erara bar faraghavira Korinin iza Kraisin Akar Aghuir kam ia bagħa a inigha ize. **15** E uan ababanim gafirazir puvatigha, gumamazir iġharaziba amizir ingangarim ginighnigha, uan ziaba fer puvati. Bar puvati: E ingangarir God e ganingizim guizbangirama a damuasa ifonge. Egħti ian nighnizir gavgaviba gavgavighi, en ingangarir kam ian tongin bar ekevegham. **16** Egħti e Akar Aghuim inigh ian girakirangin itir kantribar mangam. E nguibar gumamaziziba ingangarim gamigha givazibar mangan aghua. Egħa e gumamazir iġharaziba amigha givazir ingangarim bagħ pura uan ziaba fan aghua. **17** Godin Akinafarim kamagħin migei, “Tina bar akongegħsi, an Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a bagħ bar akongegħ.” **18** E fo, gumamaziziba bar akuegħa uarira uan ziaba fe, gumamazir kaba Godin damazimin ziaba pu. Bar puvati. Egħti Ekiam gumamazibar ziaba fiti, gumamazir kaba guizbangira ziaba iti.

11 Ia nan amamangatighi, ki onganizi mogħin tong mikemeka. Ia nan amamangatigham, o? **2** God

gumamaziziba anariram apengan ikiasava a ifonge. Ezi
 kamaghira, ia Kraisra gin mangasa, ki uaghan ifonge. Ia
 Kraisin adarazir mirara ikiasa ki ia misefe, mati amizir
 igiar bar zuezim ki a inigh mangi par a ko poroghamim
 daningam. **3** Ia kuruzim fomira Iv gifarazimin eghaghanim
 ginighnigh. Ki kamaghin atiati, bizir Iv batozir kam
 uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gifaraghan
 maraghe, eghti ia ua Krais baghavira itir guizin arazim
 ategham. **4** Ki fo, gumamazizir maba ia bagha iza Iesusin
 igharazimin akam ia mikiri. Kar Iesusin e akam ia
 mikinizim, puvati. Ezi arazir kamin ia duar igharagha
 garim ini. Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati. Ia
 akar aghuir igharazim ini. Kar Akar Aghuir ia faragha
 inizim puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam gamizi,
 ia pura uari isa men migirigiabar gin mangasava ami.
5 Ia orakigh! Ki ghaze, ian gumazir "Aposelin Ekiabar,"
 ariziba, me na gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati.
6 Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a
 gifozir puvati. Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir
 e zurarama amiba, e uan fofozim gumamaziziba bar
 men akakazima, ia deravira dar gani. **7** Ia fo, ki Godin
 Akar Aghuim ia mikini, eghe ingangarir kamin ivezitam
 inizir puvati. Arazir kamin, ki ia fasa, eghe uabira uabi
 abiragha iti. Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti
 arazir kuram gami, o? Puvati. **8** Ki ian tongin ingangarim
 gamima, siosin igharaziba nan akurazi, ki me da dagiaba
 ini. Arazir kam mati, ki men biziba okemegha ian akura. **9**
 Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar oteveghe, da baghe ian
 tavin azangsizir pu. Puvati, Kraisin marazi Masedonian

Provinsin ikegha iza bizir ki otevegħa ifongeziba, me bar
 dar nan akura. Ki kamaghin nighnisi, ki osimtizim ia
 daningan aghuagħa nighnizir kamin suiraghavira iti. **10** Ki
 fo, ki uan arazir kam bagħa uan ziam fe. Ezi Kraisin guizin
 akam na ko itima ki guizin kamaghin migia ghaze, Akaian
 Provinsin nguibaba bar, dar gumazitam o amizitam ki uan
 ziam fer arazir kam bagħ, nan tuavim apirighan kogham.
11 Ki tizim bagħ kamaghin damuam? Ki ti ia gifongezir
 pu? Puvati, God bar fo, ki bar ia gifonge. **12** Gumamazir
 maba uarira uan ziaba fasa tuaviba buria gumamazibar
 damazibar e ko magħ otivasava ami. Ezi ki men tuavir
 kam apirasava ami. Ki kamaghira ingar mamaghira ikiam.
13 Gumamazir kaba me aposelin ifavariba ko ingarir
 gumazir ifavariba. Me gumazibagh ifar uan araziba
 otavkinti gumamaziziba men gan suam, me guizbangira
 Kraisin aposelbar iti. **14** Egħti ia men arazir kurabar
 gan, digavir kuram damuan marki. E fo, Satan uabi uan
 arazim oteghavkinigha, angazangarimin enselin min oto.
15 Kamaghin amizi, Satanin ingangarir gumamaziziba
 uaghan uan araziba otevkigh, Godin arazir aghuimin
 ingangarir gumamazibar miraram otogħti, e kamaghin
 ganigh digavir kuram damuan kogham. Me gin me amir
 arazir kurar kam baghvira ivezim guizbangiram a iniam.
16 Ki faragħa mikemegħa givagħa datirighin ua migei, ia
 nan migirigiar kam baragh kamaghin nighnighan marki,
 ki gumazir onganim. Egħa ia gumazir onganimin na arisi,
 a uaghan dera. Egħ ia nan amamangatighatima, ki uan ziam
 tong a feka. **17** Ki Ekiamin ifongiamin gin ghua migirigiar
 kam gamir puvasi. Ki gumazir onganimin min migia, uabi

uan ziam fe. **18** Gumamazir aviriba nguazimin bizibar
 gin ghuava, uari uan ziaba fe. Eghti ki uaghan arazir
 kamin gin mangiva uan ziam fam. **19** Ia gumazir nighnizir
 aghuiba itiba, gumazir onganiba migirigiar onganiba ia
 daningasa, ia bar ifonge. **20** Bar guizbangira, gumazitam
 ia gativaghti, ia mati kalabuziar gumamazibar min
 ikiam, o a ian biziba bar ada givagham, o a ia gifar ia isi
 uan gavgavimin apengan darigham, o a uabi uabi damigh
 gumazir ekiamin min ikiam, o a ian tav akar kurabar
 a damuva, an guam apezegham. Eghti gumazir arazir
 kabar ia gamiba, ia uari men amamangatighti, me uari
 ifongezi moghin ia damuam. **21** Iavzika, e arazir kabar ia
 damuamin gavgaviba puvati. Ki ian arazir kurar kaba
 aghuran bar aghumsiki. Gumazitam uan arazir an amiba
 bagh gavgavigh mikimti, ki uaghan gavgavigh mikimam.
 Ki fo, ki datirighin gumazir onganimin min migei. **22** Me
 ti Hibuian gumaziba? Ki uaghan, Hibuian gumazir mam.
 Me ti Israelian gumaziba? Ki uaghan Israelian gumazir
 mam. Me ti Abrahamin adarasi? Ki uaghan Abrahamin
 adarazir mav. **23** Me ti Kraisin ingangarir gumaziba? Ki
 datirighin gumazir bar onganimin min migei. Kraisin
 ingangarimin, ki bar me gafira. Nan ingangarir ki
 amir kam, bar men ingangarim gafira. Dughiar aviribar
 gumaziba na isa kalabus gati, ezi osimtizir kabar ki
 gumazir kaba guizbangira bar me gafira. Dughiar bar
 aviriba me na fozorosi, ki dar dibobonim gifozir puvati.
 Dughiar aviribar ki atam ovia taghirasi. **24** Ezi Judaba
 benim isa, 39plan ifozorozibar na gami. Arazir kam, 5plan
 dughiaabar na bato. **25** Dughiar 3plan, me aghorimin

na misoke. Egha dughiar mamın me dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3plan, ki kuribar aven itima da ongarim giraghue. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti. **26** Dughiar aviribar ki saghuiabar ghua, dipabar ovengasava amua okimakiar gumazibar dafaribar atam ovei. Egha uan adarazi Judabar dafaribar atam ovia, uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazibar dafaribar atam ovei. Egha nguibar ekiabar aven atam ovei. Egha ruaribagh arua atam ovei. Egha ongarim gisin arua atam ovei. Egha ifavarir Kraisin adarazir dafaribar atam ovei. **27** Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar dimagaribar ingara deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti. Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba puvati. **28** Ezi osimtizir avirir igharazir na bativiziba, ki dav kiman aghua. Egha ki dughiaabar bar, siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati. **29** Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatighi, ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighi, an arazir kuramin irighi ki arazir kam bagh guizbangira osemegh ataram. **30** Tuaviba bar puvatighi, bizir otivigha ki gavgaviba puvatizir arazim akaziba ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam. **31** God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifarir puvati. E an ziam zurazuraram a fam. **(aiōn g165)** **32** Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh na kalabus darighasa, uan midorozir gumazibav kemezi,

me nguibamin divazimin tiar akabar tuivigha na bagha gari. **33** Ezi Kraisin adarazir marasi, na isa akirar ekiam garugha, akiram isa divazir torimin azenan nimira na ataghirazima, ki izaghira azenan nguazimin otogha tu. Ezi arazir kamin ki midorozir gumazibar dafarimin modogha arav ghu.

12 Ki tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangiram en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam. **2** Ki Kraisin adarazir mav gifo, God fomira, 14plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamin ghuavanabogha Godin Nguibamin oto. Ki fozir puvati, a ti uan inivafizim sara ghu, o a uan inivafizim ategha duamin ghu. God uabira bizir kam gifo. **3** Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin ghu. (A uan inivafizimin ikiavira iti, o uan inivafizim ategha duamin iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamin ikia akar gumazamizibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti. **5** Ki gumazir kamin ziam fasa ifonge, egh uabira uan ziam fan kogham. Ki kamaghin mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghvira uan ziam fam. **6** Ki guizbangin uan ziam fisi, gumazir onganimin min mikiman kogham. Ki guizin akamra akunam. Ki ghaze, gumazamiziba nan nighnizimra gin mangi ziar ekiam na daningan, ki aghua. Nan nighnizim kamakin: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, arazir kamin me nighnizir aghuim nan iki. Kamaghin, ki uabira uan ziam fan aghua. **7** God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghin aghua, ki

bizir kabagh nighnigh uan arazim bagh bar akuegham.
 Ezi a dikonir atarimin min garir bizir mam ataghizi a
 iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavira iti. Bizir kam,
 a Satanin ingangarir gumazim, a na dikabiraghti ki
 bar akuegh uabira uan ziam fan koghasa, a ize. **8** Ki
 dughiar 3plan bizir kam batoghasa Ekiamin azangsigha a
 gakaghone. **9** Ezi a kamaghin na migei, “Nan apangkuvim
 ni baghavira iti, eghti ni bizitamin oteveghan kogham.
 Guizbangira, nan gavgavim, gumazamizir gavgaviba
 puvatiziba, bar me gizefi.” Ekiam kamaghin mikemezi,
 ki datirighin gumazir gavgaviba puvatizimin min ikia
 bar akuegha iti, eghti Kraisin gavgavim na ko iki
 na avaragham. **10** Guizbangira, dughiar ki gavgaviba
 puvatizim, dughiar kamra ki gavgavir bar ekiam iti.
 Kamaghin amizi, Kraisin ziam bangin ki gavgaviba puvati,
 ezi gumazamiziba pazavira na gamima, osimtizir aviriba
 na bativima gumazamiziba arazir kurabar na gami,
 ezi gumazamiziba bar na gasighasighasava ami. Ezi ki
 arazir kabagh nighnigha nan navir averiam bar deravira
 uabin asugha iti. **11** Ki migeir migirigiar kam, a gumazir
 onganimin migirigiamin min ghu. Ezi ia uari na gamizi,
 ki migirigiar kam gami. Ia nan arazir aghuibar gun
 mikemeghti, deragham. Ia kamaghin amizir puvatizi,
 ki uabi migei. Guizbangira ki pura bizim, egha ki ian
 “Aposelin Ekiaba,” bar men apengan itir puvati. **12** Ki ian
 tongin ikia bizir bar aviribagh ami, egha kamaghin uabi
 ian aka, ki guizin Aposel. Ki tugha gavgavigha osimtiziba
 atera, mirakelin aviriba, ko digavir kuram gamir araziba,
 ko Godin gavgavim itir ingangariba, ian tongin dagh

ami. Ezi bizir kaba kamaghin nan ian akazi ia fo, ki Godin ingangarim gami. **13** Ki siosin igharazibagh amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamira, ki ian tongin a gamizir puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza damighti, ia nan arazir kurar kam gin amadagh. **14** Ki datirighin namba 3in dughiamin ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtizim ia daningan kogham. Ki ian biziba iniasa puvati, ki iarara iniasa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buri dar pozim mikinamin ingangarim iti. **15** Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Egha ki ian duabar akurvaghsi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati. **16** Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze, “Pol dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati.” Ezi marazi ghaze, “An e apezeperir migirigiabagh amua, e gifara en bizir aviriba pura dagh ekua da isi.” **17** Ezi manmaghin ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavin dafarimin, ki ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Puvati. **18** Ki Taitus nighnizim a ganingizi, a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Egha ga tuavir vamiran gin zui. **19** Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar akirasa, da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir

gumazibar mirara miġei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami. **20** Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatizibar miraram otivigham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazamizir ia ganasa ifongezir puvatizimin miraram otogham. Ki ua ian ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, naviba uarir ikuva, adarir migirigiabagh amua, uan biziba baghavira nighnigha, akar kuraba igharaz daraziv gia, girakirangin uariv gia, uan ziaba fava, ingangaribagh ami da pazaviram otifi. **21** Ki kamaghin atiati, ki magh mangiti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam inigham. Ki kamaghin atiatingi, arazir kurar gumazamiziba fomiram amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari koma akuir araziba ko, aghumsizir puvatizir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13 Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamaghin miġei, “Gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizibar akiramin tuavim iti.” **2** Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egħa ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegħ, gumazir arazir kurabagh amiziba ategħti

me pura mangighan kogham. **3** Ia kamaghin foghasa, Krais nan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kamin ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Krais ian arazir kuraba akirsi amirvagham kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagham. **4** Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimin a gafu. Ezi datirighin Godin gavgavimin an angamira iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati. Egh Godin gavgavimin, e angamira a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongin anakaghti, ia an ganam. **5** Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavgaviz, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghin fozir puvati, Krais Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati. **6** Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira Kraisin ingangarim gami. **7** E ia bagha God ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e Kraisin ingangarir gumazibar ikia eghe migirigiar kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura bizim. En ifongiar ekiamra kara, ia arazir aghuibara damuasa, e ifonge. **8** Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e guizin akamin akurvaghasavira ingari. **9** Ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar akongegham. E zurara ia bagha God ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgavighvira ikiam. **10** Ekiam uan ingangarimin ganasa na miseveghe ingangarir kam

damuasa gavgavim na ganingi. A ghaze, ki ian nighnizir gavgaviba gavgavim dar aning, egh ia gasighasighan koghasa, a gavgavir kam na ganingi. Ki kamaghin aghua, ki ia bagh iziva, gavgavir kam gisin, akar gavgavibar ia mikimiva ian arazir kurabar kiram. Kamaghin, ki saghon ikia, egha akinafarir kam ia bagha an osiri. **11** Nan adarasi, ki datirighin uan akam agivasa. Ia uan arazibar kirigh, ua tuivigh gavgavighvira iki. Egh nan akam baragh. Egh ia bar moghira navir vamira ikiva navir amirizimin iki. Eghti Godin ia gifongegha, navir amirizim ia ganingizim, a bar moghira ia ko ikiam. **12** Eghti mati e Godin gumazamiziba ami moghin, ia vaghvagh uarira uan agharibar suigh. **13** Godin gumazamizir na ko itiba uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. **14** Ki ia bagha Godin azangsigha ghaze, Ekiam Krai Iesusin apangkuvim, ko God ia gifongezir arazim, ko arazir Godin Duam ia gamima ia navir vamira itim, da bar moghira ian iki.

Galesia

1 Ki Pol. Nguazir kamin gumazitam o amizitam aposelin ikiasa na misevegħa ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Krai Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe. **2** Ki, na ko itir darazi ko, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagħa akinafarir kam amadi. **3** Datirighin e nguazir kamin itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvagħasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Krai Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvagħasava areme. En Afeziam God ko Ekiam Krai Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha kamaghin ami. Egħti gumazamiziba zurazurara ziar ekiam God daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira. (aiōn g165) **6** Ki faragħa Kraisin Akar Aghuimin ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozi, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian arazir kamin digavir kuram gami. **7** Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumazamizir maba Kraisin Akar Aghuim giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi. **8** Egħti e uari, o Godin Nguibamin enselin tam Akar Aghuir e faragħa ia mikinizim ia mikinighan kogħ, egh akar igharazitam ia mikinigham, egh gumazamizir kaba, helin mangi zurara iki. **9** E faragħa ia mikemezi mogħin, ki datirighin ua ia migei. Gumazamizitaba akar igharazitam ia mikinighiti, an Akar Aghuir ia faragħa gin zuimin min mangan kogħti, gumazamizir kaba helin

mangiva zurara iki! **10** Ia manmaghin nighnisi? Ki
 ian navibar amuti da deraghasa, ki ti migirigiar kam
 gamiz? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti
 migirigiar kam gami? Ki gumamazibar damazimin
 ziam iniasa, migirigiar kam gami, o? Bar puvati. Ki
 ingangarir kam damu, gumamazibar damazimin ziam
 iniva, egh kamaghin ki Kraisin ingangarir gumazimin
 ikian kogham. **11** Nan adarasi, ki guizbangira ia migei.
 Ki ti pura gumazitam o amizitamin akam ia mikinizi ia
 anetegha akar igharazimin gin zuima, ki ti digavir kuram
 gamighan koghai. Ezi gumamaziziba Akar Aghuir kam na
 ganingizir puvati. Egha gumamaziziba akar kam nan sure
 gamizir puvati. Krais Iesus uabi Akar Aghuir kam nan
 akazi ki a gifo. Kamaghin ia foghasa, ki ia migei, Akar
 Aghuir ki ia mikinizim, kar puram akar gumamazitabar
 akamin otozir puvatizim. **13** Ki eghaghanitam ia damuti
 ia fogh suam, bizir ki migeir kaba da guizbangira.
 Nan Judan ovavibar araziba ikivira ikiasa, kamaghin
 ki pamtem dar gin zui. Ki Judan Araziba bar dar gin
 ghua, kamaghin ki Judan igiar na ko aghungizibagh afira.
 Kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasighasa osimtiziba
 me garis. Ki Judan Arazibar gin ghua arazir kam gamizi,
 ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir gavgavim
 Iesusin Akar Aghuimin itir puvatigha, arazir kabagh
 ami.) **15** Nan amebam tighar na batamin dughiamin God
 aposelin ikiasa na ginaba. Egha gin a nan apangkuvigha
 ingangarir kam damuasa nan dia. Egha kamaghin migia
 ghaze, ni nan otarimin Akar Aghuimin gun Kantrin
 Igharazibar Gumamazizibav kinasa, ki ifonge. Bizir kam

bagha a uan otarim nan akaghasa ifonge. Ezi ki maghira Akar Aghuim gumazamizibav kinasu ua tavin azarazir puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha ingariba bagha Jerusalemin nguibar ekiamin ghuavanabozir puvati. Ki maghira Arabian kantrin ghugha gin uamategha Damaskusin nguibar ekiamin ghu. **18** Egħa gin azenir pumuning ko mizezim givazima, ki Pita gifoghiva a ko mikimasa Jerusalemin nguibar ekiamin ghuavanabo. Ki ghugħa 15plan dughiaġar a ko ike. **19** Dughiar kam ki Ekiamin dozim, Jemsra gani. Egħa ki aposelin igħarazitam uam an ganizir puvati. **20** Ia oregh fogħ suam nguazimin gumazamiziba Akar Aghuir ki ia mikinizir kam na mikemezir puvati. Kamaghin ia fogħ suam, egħaghānir ki egħara ākinafarimin osirir kamnagh, a guizbangira. God fo. **21** Egħa ki gin Jerusalem ategħa ghua Sirian Provins ko Silisian Provins bar aningin aven arui. Ki kamaghin amima, Judian Distrighin aven itir Kraisin adarazi me tong nan guamin ganizir puvati. Ezi gumazamizir maba ghaze, Pol fomira en nighnizir gavgavir Godin itim gasighasighasa osimtiziba e garisi. Egħa datirighin gumazir kamra Godin Akar Aghuim gumazamizibav kira ghaze, ia nighnizir gavgavim Kraisin iki. **24** Judian Distrighin itir gumazamiziba orazi, God nan nighnizibagh irazima, me bizir kam bagħa Godin ziam fe.

2 Ki kamaghin atiat, Kantrin Igħarazibar Gumazamiziba gin Judan Araziba me ikirarigham. Ki kamaghin nighnisi, gumazamizir kaba Judan Arazibar gin mangiti, ingangarir ki fomiram amizim ko ingangarir datirighin amim aning pura ingangarir kinim gavagħam. Ki kamaghin

nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni
Jerusalem mangasa ki ifonge. Ki fomira Jerusalem
ghuavanabozi, 14pla azeniba datirighin givazi, ki
datirighin God nan akazir bizimin mirara ki uamategha
Jerusalem ghuavanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua,
egha Taitus uaghan a inigha ghu. E ghuegha, ki Kraisin
adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava,
Akar Aghuir ki Kantrin Igharazibar Gumamazibav
kemezimra, ki me migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a
Grighin gumazimra. Ki Akar Aghuir Kantrin Igharazibar
Gumamazibav geir kamra gumazir dapanibav geima,
me oregha Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa
a gaghorir puvati. 4 Taitusin mikarzir mogomemin inim
aghorir migirigiamin mingarim kamaghin oto. Gumazir
ifavarir maba mogomemin en tongin ize. Me e gifara
mati me guizbangira en marasi. Me orazi, e fomira
Judan Arazibar apengan itima, da e ikiaghariki, ezi Iesus
e gamizima, e datirighin firiaghiri. Ezi gumazir kaba
Krais e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti.
Gumazir kaba e damuti e ua Judan Arazibar apengan
ikiti da uam e ikirarighasa, me ifonge. Egha me Taitusin
mikarzir mogomemin inim aghorasa, e migei. 5 Ezi e
ghaze, Akar Aghuim a guizbangira migirigiam, ezi a
ia ko ikivira ikiasa, e ifonge. Kamaghin e me baragha
tong men akabar gin zuir puvati. 6 Ezi Jerusalem
itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan
migirigiam isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir
dapaniba, a dera. God gumazir ziaba itibar garir puvati.
Kamaghin, tina ziam iti, o tina ziam pu, nan nighnizim,

ziar ekiam pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba
 oraghava kamaghin migeir puvati, “Ni paza bizir mabav
 gei.” Egha me bar akar otevir igharazitam nan migirigiam
 isafurazir puvati. **7** God faragha Judan gumamazizibar
 tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita ginaba. Egha
 ingangarim damuasa gavgavim a ganingi. Egha Akar
 Aghuim Judan gumamazizibav kinas Pita mikeme.
 Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gumamazizibar
 tongin aposelin ingangarim damuasa, ki Pol na ginaba,
 egha God uabi gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni Pol
 ni Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Akar Aghuim me
 mikin. Kraisin adarazir gumazir dapanir pumuning ko
 mizezim, Jems, Pita ko Jon, me nan migirigiaba baregha,
 fo, God uabi ingangarir kam na ganingi. Me fo, Godin
 apangkuvim na ko itima, a ingangarir kam na ganingi. Me
 kamaghin fogha, bar akar otevir vamira na ko Barnabas
 ganingi, “E Judan gumamazizibar tongin ingarti, ni ko
 Barnabas Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin
 ingar. **10** Gua me ko ingariva gumamazizir onganarazir
 Jerusalemin itiba, gua men akurvaghamin nighnizim
 ginamangan marki.” Ki fomira akurvazir kam gamua iza
 datirighin a damuasa ifongegha nan nighnizim a bagha
 bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghin anebigha uari
 ganigha, egh nighnizir vamira ikiasa uan agharibar suisi.
11 Dughiar mam Pita Antioghin nguibar ekiamin izegha,
 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba koma api. Ezi gin
 nighnizir gavgavim Iesusin itir Judan marazi me Jems ko
 ikegha uaghan Antioghin ize. Me izezi, Pita kamaghin
 nighnisi, ki Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko iki

damiti, Judaba me mikarzir mogomebar iniba aghorezir darasi, me nan ataram. A kamaghin atiatigha, Judan izezir darazigh ifara, eggha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba me ategha saghon ikiasa. Eggha a Kantrin Igharazibar Gumamaziziba koma uam apir puvati. Eggha Judabar gumaziba me koma api. An arazir kam gamizi, Judan Antioghin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko iki daman aghua. Me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men min ami. Ezi gumazir kaba Pitan arazir ifavarimin gin zui. Ezi an arazir kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghin amizi, ki Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatigha an atari. **14** Me Akar Aghuimin guizbangira migirigiaba deravira dar gin zui puvati. Ezi ki kamaghin men arazir kurabar ganigha, Pita men damazimin kamaghin a migei, "Pita, ni Judabar gumazir mam, eggha ni nighnizir gavgavim Krai Iesusin iti, eggha ni Judan Araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumamazizibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezima, ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar araziba ategha, manmaghsua ua Judan Arazibagh ami? Ni kamaghin amuava, manmaghsua Judan Arazibar gin mangasa Kantrin Igharazibar Gumamazizibav gia, me abiri?" **15** Eggha Pol migia ghua kamaghin Pita migei, "Guizbangira, e Judan gumamazizibara, eggha ghaze, e ti bar dera. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizibara, arazir kurabagh ami. **16** Ezi e fo, gumamaziziba Moses Osizirir Arazibar gin zuima, God kamaghin me migeir puvati, ia nan damazimin dera. Bar puvati. Gumamaziziba

nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, merara God kamaghin me migei, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e Krai Iesus nighnizir gavgavim an iti. E fo, gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin me mikemeghan kogh suam, ia nan damazimin dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tuavimra God suam, ia nan damazimin dera. Ezi Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavim puvati. God kamaghin e mikim suam, ia nan damazimin dera, kamaghsua, e nighnizir gavgavim Iesusin iti. 17 “E nighnizir gavgavim Kraisin ikiti, God tuavir kamın suam, e an damazimin dera. Tuavir kamın e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar mın arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghin mikimam, Krai uabi arazir kurabar amuasa, gumazamiziba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghiva, kamaghin e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti. A bar na gifuegha nan akurvaghasa uan mikarzim gasighasiki. Ezi ikirimirir ki datirighin nguazir kamın amim, ki nighnizir gavgavimin tuavimin gin ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Krai ko ter ighuvimin aremegha, ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirimra puvati. Krai angamira nan aven iti. Ki ikiva Godin ingangarim damuasa, kamaghin Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimin apengan itir puvati. Bizir ki Mosesin Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da agifa. Egh gin ua dar amuva, kamaghin mati ki arazir kurabagh amir gumazim. 21 Egh ki Moses Osirizir Arazibar gin mangi Godin damazimin deraghti, Kraisin ovevem mati

pura bizim. Ezi God uan arazir Moses ganingizibar gin mangan gumazamizibar anogoroke. Me dar gin mangiva Godin damazimin deraghan kogham. Kamaghin ki Godin apangkuvim damighti a pura bizir kinimin min otivan, ki aghua.”

3 O Galesiaba, ia bar ongani. E Krais Iesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimin areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asighasiki.

2 Ki bizir vamira gifoghasa ian azai. Ia, Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin Duam iniz, o ia Akar Aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam ini? Ia faragha Godin Duamin gavgavimin amodoghin ghuava, datirighin ia Godin Duam ategha uan gavgavibar darorim agivasa. Ia ti bar onganighama? Bizir faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimin, ia pura da inizir puvati. **5** God gari, ia Moses Osirizir Arazibar gin zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongin mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an Akar Aghuimin itima, a uan Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh ami?

6 Ia Abrahamin eghaghanim ginighnigh. God fomira kamaghin fo, gin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim Akar Aghuimin ikiti, a kamaghin me mikim suam, ia nan damazimin dera. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, God fomira Akar Aghuim Abraham ganigha kamaghin migei, “Ni bangin, ki nguazir kamin itir kantriba bar deravira me damuam.” Godin Akinafarim ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God kamaghin a migia ghaze, ni nan damazimin dera.” Kamaghin, ia fogh suam, gumazamizir nighnizir

gavgavim Krai Iesusin itiba, me uaghan Abrahamin
 ovavir boriba. Abraham nighnizir gavgavim itima, God
 deravira a gami. Kamaghira gumamaziziba bar nighnizir
 gavgavim Godin ikiti, a uaghan deravira me damuam. **10**
 Moses Osirizir Arazibar mingarim, a nighnizir gavgavimin
 bizim puvati, a bizir igharazim. Ezi Godin Akinafarim
 ghaze, “Gumamaziziba Moses Osirizir Araziba migei
 moghin damu egh dughiaba zurara dar amuti, arazir kaba
 me damuti, me ikivira ikiam.” Egha Godin Akinafarim
 kamaghin migei, “Gumazitam o amizitam nighnizir
 gavgavim Godin ikiti, God suam, ni nan damazimin
 dera, gumazir kamra zurara deravira ikivira ikiam.”
 Kamaghin, e bar fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir
 Arazibar gin ghua, Godin damazimin derazir puvati. Godin
 Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam o amizitam
 akinafarimin aven itir araziba deravira dar gin mangan
 koghti, God gumazir kam gasighasigham.” Eghti kamaghin
 tina suam, e Moses Osirizir Arazibar gin mangiva Godin
 damazimin deragham, kamaghin amir gumamaziziba, God
 me gasighasigham. **13** Moses Osirizir Araziba kamaghin
 mikeme, e gumamaziziba bar Moses Osirizir Arazibar gin
 mangiva, egh ikuvigham. Godin Akinafarim kamaghin
 mikeme, “Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me
 gumazir kuraba.” Ezi kamaghin Krai en akurvaghasa
 ziar kam ini, “gumazir kuram.” Egha ziar kam bangin a
 uam e ini. **14** God Abraham deravira a gamigha ghaze, ki
 Abraham gamizi moghira, ki Krai Iesusin ingangarimin
 tuavimin Kantrin Igharazibar Gumamaziziba deravira
 me damuam. Egha God kamaghin ifonge, e nighnizir

gavgavim Kraiſ Ieſuſin ikiva, an Duam iniam. Egha kamaghin a uam e ini. **15** Fomira God bizir aghuir gin otivam an gun mikeme. God Akar Dikirizir Gavgavir kam Abraham uan ovavim ko aning ganingi. Godin Akinafarim kamaghin mikemezir puvati, “Nin ovavir boriba.” An ovavir aviribav geir puvati. An ovavir vamira migia ghaze, “Nin ovavir borim.” Kar a Kraiſ migei. God e bagha inabazir biziba inisiva e Moses Osirizir Arazibar gin mangi, egh akar dikirizimin tuavimin da inighan kogham. E fo, God fomira akar dikirizimin min bizir kaba Abraham ganingi. Nan adarasi, datirighin ki e gumazamiziba zurara amir arazim mikimasa. Gumazitam aremeghsi, egh uan biziba tuiragh uan boribar aningsi, migirigiar tam osirighti, an migirigiar kam mati Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti gumazitam uam akar igharazitam akar dikirizir kam gifuraghan kogham. Egha kamaghin migeir puvati, “E akar dikirizir kamin gin mangan kogham.” Nan migirigiar mingarim kamakin: Faraghavira God, Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Ezi 430pla azeniba givazi gin God uan arazir osiriziba Moses ganingi. Moses Osirizir Arazir kaba bar gin otifi. Egh da Godin Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiam batueghan kogham. Egh Godin Akar Dikirizir Gavgavir kam angarighan kogham. **19** Ezi kamaghin manmaghsua God uan osirizir araziba Moses ganingi? God gumazamizibar amuti, me arazir kurabar mingarim gifoghasa, uan osirizir araziba aningi. God faragha akar dikirizim Abraham ganigha ghaze, nin ovavim gumazamiziba bar men akurvagham. Ezi gumazir kam zuamira izezir puvati. Ezi arazir kurar kaba

bagha, God gin uan osirizir araziba aningi. A kamaghin ifonge, an osirizir araziba iki mangi, ovavim otoghamin dughiamin tugham. God uan osirizir arazir kaba isa enselbar dafarim gatizi, me da isa abuir gumazim Moses ganingizi, abuir gumazim e ganingi. **20** Egh gumazitam ingangaritam damusi gumazir igharazitam ko Akar Dikirizir Gavgavim akirsi, an a isiva abuir gumazimin dafarim datightima, abuir gumazim a isiva gumazir igharazim daningan kogham. Ezi God uabira, a uabi uan Akar Dikirizir Gavgavim Abraham ganingi, egha enselin tam ganingizir puvati, o abuir gumazitam ganingizir puvati. **21** Ki kamaghin mikimam, Moses Osirizir Araziba Godin akar fomira dikirizimin apanim gami, o? Bar puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e ganidir puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e danighti, e ti fomira Moses Osirizir Arazibar gin zuima, da e gamizi e Godin damazimin deraghai. Moses Osirizir Araziba ikirimirir aghuim anidi puvati. **22** Godin akar dikirizimin mirara e gumazamizir nighnizir gavgavim Krai Iesusin itir darasi, God bizir kaba e daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir kamin gumazamiziba, arazir kurabar gavgavim bar me ikiaghariki. **23** Faraghavira nighnizir gavgavir kam izezir puvatizi, arazir kurabar gavgavim e ikiagharighizi, e Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egh mangi God nighnizir gavgavimin tuavim en akaghamin dughiam otogham. **24** God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Akar Aghuimin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera. Egha, a uaghan kamaghin ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh

Krais bagh mangam. Egha kamaghin a Moses Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagha en garir gumazimin min oto. **25** Ezi datirighin nighnizir gavgavim azenimin otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagha en gari puvati. **26** Ia gumazamizir dipamin rueziba, ia Kraisin puegha, Kraisin min otifi. Egha datirighin Krais Iesusin aven ia ikizir vamira. Bar guizbangira, ia datirighin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min itir pu. Ia ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firiaghirezibar min itir pu. Ia gumaziba ko amizibar min itir pu. Bar puvati. Ia nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikia, ia bar moghira Godin boriba. Kamaghin, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagha en garir puvati. **29** Krais an Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraisin ikizimin ikiva, egh ia uaghan Abrahamin ovaviba. Ia Kraisin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamin ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4 Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikiva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba. **2** Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba ko an bizibar gariba, an garava an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egha dughiar kamin, a uabi uan biziba inigha dar gari. **3** Ezi e uaghan kamaghin

ami, e borir aghiribar min itir dughiam, e nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumazamizir kinibagh ava. **4** Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimin min oto. Egha e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a ua e ini. **6** Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, “O Ame! Nan afeziam.” **7** Kamaghin, ni ua pura ingangarir gumazamizir kinimin itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam. **8** Fomira ia God gifozir puvatigha, bizir guizbangira God puvatizibagh amuava, dar ingangarir gumazamizir kinibar min iti. **9** Ezi datirighin ia Godin boroghin zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghin zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiaaba ko azenir igiabar dughiaaba ko dagheba otir dughiaabar gin mangam. Manmaghsua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa? **11** Ki ian arazir kam ginighnigha, kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham. **12** Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha ian min

iti. Ezi ia nan min ikiasa ki ia gakaghor. Ia fo, fomira
ki Galesian Provinsin izeghava, nguibar igharazitamin
mangasava amuava arimariam ini. Egha dughiar kamra
Akar Aghuim faragha ia mikini. Nan mikarzim gavgavim
puvatigha osimtizir ekiam ia ganingi. Ezi ia akirim ragha
na gasarazir puvati, egha na ko ikian aghuazir puvati.
Enselin tam, o Krai Iesus uabi iziva ia ko ikiti, ia aning
inigh bar deravira aning damuam. Ezi ki areir dughiamin,
ia na inighava arazir kamra na gami. Ia na inizi ki ian gara
itima, ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki guizbangira
kamaghin mikimam, dughiar kamin ia nan akurvaghasa
bar ifonge. Egha ia uan damaziba na bagha da asiasa
ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifuegha
na bagha bar akonge. Ezi ia na gifongezir navir kam
datirighin managh iti? **16** Manmaghin ami? Ki guizbangira
akam ia mikini, egha kamaghin ki ti ian apanim gava? **17**
Ifavarir gumazir kaba kamaghin ifonge, ia me baghavira
ikiasa, me pura ian kuariba isava, egha guizbangira ian
akurvaghamin nighniziba puvati. Ia men nighnizibar
gin mangiva egh ia en saghon ikiasa, me ifonge. **18**
Tina gumazamizir igharaziba baghvira iki, egh men
akurvaghamin nighnizir aghuim ikiti, kamaghin dera.
Ia zurara arazir kam damuvira iki. Egh ki ia ko ikiamin
dughiabara puvati. **19** Ki orazi, ia arazir kam gamima,
ki ia bagha okam nighnigha ghaze, ki manmaghin ian
akurvagham. Ki ia ko itir puvati, Iavzika. Ki ia ko ikia,
ti tong akar aghuitam ia mikemeghai. Nan boriba, ia
guizbangira Godin boribagh avaghiva Kraisin min ikiasa,
kamaghin ki ia bagha ua mizazir kam barasi. Mati amizim

borim batasa isir mizazim. **21** Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Abraham otarir pumuning iti. Ingangarir amizir kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangira an amuim, Sara, mam bate. Ingangarir amizir kinimin borim nguazimin amiziba boriba isi moghin oto. Ezi guizbangira an amuimin borim, an akar dikirizimin tuavimin oto. **24** Amizir kamning Akar Dikirizir Gavgavir pumuningin min iti. Eghaghanir kamnagh akar isin zuim an iti. Hagar, a Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavimin min iti. Sainain Mighsiam, a kantri Arabian iti. Hagar ingangarir amizir kinir mam. Ezi an boriba uaghan ingangarir gumazir kiniba. Hagar uan boriba ko me ingangarir gumazir kinibar min ti. Ezi Jerusalem datirighin itim, an Hagarin min iti. Datirighin itir Jerusalem uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ami. **26** Godin Akinafarim kamaghin mikeme: “Amizir boriba puvatizir kam, nin boriba gin bar avirasemegham. Ni mati amizir nin pam ni ataghizim. Egh ni gin borir bar aviriba inighti, nin boribar dibobonim, amizir uan pam ko itimin boribar, dibobonim gafiragham. Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim, ni bar akongegh. Ni amizir otirimirir mizazibagh fozir puvatizim, nin navim deragh, ni bar akuegh, pamtem dimiva araghasi.” Ezi kamaghin Jerusalem igharazim a Godin Nguibamin iti, Moses Osirizir Araziba a ikiagharighizir puvatizima, a datirighin firiaghiri. Ezi an en amebamin min iti. **28** Ezi nan adarasi,

ia Aisakin min ami. Godin akar dikirizim mirara, ia an boriba. **29** Nguazimin amiziba boriba isi moghin otozir otarim, a Godin Duamin gavgavimin otozir otarim pazava a gami. Kamaghira, datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, e tina Godin Duamin apengan iti, me en aghuagha osimtiziba e garisi. **30** Ezi Godin Akinafarim manmaghin mikeme? A kamaghin migia ghaze, “Ingangarir amizir kinimin borim, a guizbangira Abrahamin amuimin borim ko afeziamin bizir aghuiba da inian kogham. Kamaghin, ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh.” **31** Nan adarasi, e ingangarir amizir kinimin boriba puvati, e guizbangira Abrahamin amuimin boriba.

5 Krais, e Moses Osirizir Arazibar apengan ikian aghuaghava, kamaghin an e gamizi, e firiaghiri. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgafigh. Ia gumazamizitabar ganti, me ua ia damuti, ia ua ingangarir gumazamizir kinibar min ikian marki. **2** Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei, ia men gantima me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghtima, Kraisin ingangarim tong bar ian akuraghan kogham. Bar puvati. **3** Ki datirighin ua deravira kamaghin ia mikimasa, ni tina gumazitamin ganti, a nin mikarzir mogomemin inim atughti, kamaghin ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangam. **4** Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, ezi tuavir kamin ia ghaze, e Godin damazimin dera, ia kamaghin Krais ategha gifa. Ia Godin apangkuvimin tuavim ategha gifa. **5** Egh gumazim Krais Iesus ko ikiti, gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim, a pura bizim, egh

gumazibar mikarzir mogomebar inibar aghorir puvatizir
 arazim, a uaghan pura bizim. Ezima gumazir nighnizir
 gavgavim itim, an nighnizir gavgavim a gamima, a bar
 gumazir igharazibagh ifonge, kar guizbangin bizim. Godin
 Duamin gavgavimin, e nighnizir gavgavim Godin iti.
 Egha e, dughiar God suam, ia nan damazimin derazim,
 mizuai. **7** Ia fomira deraghavira Kraisin tuavimin zui. Ezi
 tina tuavim apirizima ia ua guizbangin akamin gin zuir
 puvati? **8** Nighnizir ia datirighin gintizim, a Godin ian
 diazimin izezir puvati. **9** Yisin muziarim, a bret bar a
 damighti, a buigham. **10** Ki kamaghin nighnizir gavgavim
 iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia nan nighnizimin gin
 mangiva, nighnizir igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina ian
 nighnizibagh asighasisi. Gumazamizir kaba arazir kurar
 ia gamizim bagh ivezir kuram iniam. **11** Nan adarasi, ia
 orakigh, gumazir maba ghaze, Pol gumaziba uan mikarzir
 mogomebar iniba aghorir akam dughiaabar anekuravira
 iti. Egh me guizbangira kamaghin nighnigh, me tizim
 bagha osimtizim na garisi? Kar guizbangira nighnizim
 puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akurima, akar kam
 gumazamizibar nighnizibagh asighasisi. Egh ki mikarzir
 mogomemin inim aghorir akam akuniva, ter ighuvimin
 akam akunan koghti, ter ighuvimin akar gumazibar
 nighnizibagh asighisizim, a pura akar amirizimin min
 otogh, ua gumazibar nighnizibagh asighasighan kogham.
12 Gumazir ian navibagh inivir kaba, me mikarzir
 mogomebar iniba aghoramin arazim bagha bar gavgafi.
 Kamaghin me uarira uan inibar ghor, magh suegh bar
 dar ghoregh. **13** Nan adarasi, ia firighirasa God ifonge,

egha kamaghin a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogh kamaghin nighnighan marki suam, "Moses Osirizir Araziba e ikiagharighizi, e arazir kaba ategha firiaghire. Egh e navir ghurimin arazibar amuam." Moses Osirizir Arazibar migirigiaba, da bar uari inigha akar vamiran iti, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh." Ia bar Godin gumazamizibar ingangarir gumazamizibar min iki, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh deravira nighnigh. Ia uarigh asighasigham. **16** Godin Duam koma nin navir ghurim, bizir kamning uaningin apanimning gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir aghuibara damu. Ezi kamaghin ni dar amuasa. Kamaghin amizima, ni arazir aghuibar gin mangisi damuti, nin navir ghurimin araziba suam, marki. Nin navir ghurim suam, "Arazir kuratam damu." Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimin araziba Godin Duam dikabinasa. Ezi Godin Duam navir ghurimin araziba dikabinasa. Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Ia Godin Duamin gin mangiva, Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimin arazibar gin mangan kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia navir ghurimin araziba ateghtima, Godin Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi. **19** Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa. Arazir kaba, gumazamiziba tintinibar uari koma akua arazir mizirizibagh amuava, afiar arazibagh ami. **20** Egha nguazir kamin biziba e God gami moghin e uari isa dagh

anidi, imezibagh amir arazibagh amuava, munavin biziba bagha navim ikuvigha da iniasa navim isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir apanibagh ami, gumazamizir igharazibar aghuagha, uabira uabi ginighnisi, biziba bagha uari batogha uari abisi. **21** Egha dipar onganiba apava onganigha, pura gumazamiziba isa pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir kurar maba uaghan kamaghin iti. Ki fomira ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar kamra ua ia migei. Gumazamizir arazir kabagh amiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. **22** Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz darazigh ifongezim, bar akongezim, navir amirizim, dughorir amirazim, gumazibar akurvagha arazir aghuibar me gami. Egha guizbangira migia deravira bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha navir ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar anogoroghezir puvati. **24** Gumazamizir Krai Iesusin gin zuiba, me navir ghurimin araziba ko biziba bagha bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter ighuvimin da gura. Egha dagh afuzima, da aremegha gifa. **25** Godin Duam ikirimirir aghuim e ganingi. Kamaghin, anarira e ko daruva en akurvagham. **26** Kamaghin amizi, e pura uarira uan ziaba fan kogham. Egh e igharaz darazir navibagh inivti, me uarir ataran kogham. Egh e men biziba bagh naviba isian kogham.

6 Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damighti, ia gumazir Godin Duamin gin zuiba, ia navir amirizimin arazibar a damuva, an akuraghti, a uan arazir kuraba

ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh gan, Satan ia gifaraghtima, ia uaghan arazir kuratam damigham. **2** Eghti gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, eggha kamaghin gumazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz darazir akuragh men osimtiziba ater. Egh ia kamaghin damuva, guizbangira Kraisin arazibar gin mangam.

4 Gumamaziziba bar, me uari uan arazir me amibar osimtiziba ateram. Gumamaziziba uari uan ingangaribar gan, da deras ti puvati. Gumamaziziba kamaghin damuva, me uari uan arazibar gan dagh ifongegh. Egh me uan arazibar gan, egh gumazir igharazimin arazibara gan dav kiman marki. **6** Gumazir Godin akam barazim, a uan bizir aghuitaba an sure gamir gumazim daning.

7 Bizir manam ni uan navir averiamin anakara, bizir kamnaghira, an otogham. Gumazitam o amizitam uan navir ghurimin arazibar gin mangitima, an navir ghurir kamin dagher kuraba otivtima a bar ikuvigham. Egh gumazitam o amizitam Godin Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti, dagher aghuiba otivtima, a ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifariva, kamaghin damuan marki.

(aiōnios g166) **9** Egh e ingangarim damusi amirvaghan kogh, dagheba iniamin dughiamin, e dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin e arazir aghuibar amusi amirvaghan kogham.

10 Kamaghin amizima, datirighin dughiam ikiavira iti, e arazir aghuibar gumamazizir igharaziba bar deravira me damuam. Egh bizir ekiam, e deravira gumamazizir nighnizir gavgavim Ekiamin itibar amuam. **11** Ki osirizir osizirir ekia kaba, ia dar gari, kar ki uabi uan dafarimin

osirizir akaba. **12** Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin nighnisi, “Gumazir igharaziba kamaghin fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraisin ter ighuvimin iti, egh me pazi e damuam.” Kamaghin me ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghti, gumaziba bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mikarzibar iniba aghorezir kabanagh, uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me kamaghsua, me kamaghin ia damigh gumazir igharazibar damazimin ziar ekiaba iniasa. **14** Ezi mikarzir mogomemin inim aghorir arazim, a pura bizim. Egha mikarzir mogomemin inim aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazamizir igiabar otifi, kar bizir ekiam. En Ekiam Kraisin Iesus ter ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha uan ziam o gumazir igharazitamin ziam fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter ighuvimin areme, ezi tuavir kamin nguazir kamin araziba nan nighnizimin aremegha gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme. Egh ki uam nguazir kamin arazibar gin mangan kogham. **16** Nighnizir kamin suiragha an gintiziba, Godin apangkuvim men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimira ikiam. Eghti gumazamizir kaba, me guizbangira Godin Israelia. **17** Gumaziba na misoghezi, men duar kuriba nan mikarzimmin iti. Ia bizir kabar gan suam, ki guizbangin Iesusin ingangarir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan ki aghua. **18** Nan adarasi,

en Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ian duaba ko iki.
Guizbangira.

Efesus

1 Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krais Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ia, Efesusin itir Kraisin adarasi, ia Krais ko poroghav ikia deraghavira an gin zui. Ki ia bagha akinafarir kam osirigha anemadi. **2** Ki kamaghsua, God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ia daningam. **3** E Krais Iesusin poroghav iti, ezi tuavir kamin God deravira e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguibamin otivir bizir aghuiba e ganidi. Kamaghin, e God minamam, a en Ekiam Krais Iesusin Afeziam ko an God. **4** Dughiar God tighar nguazir kamin ingaramim, a kamaghin ifonge, e a baghvira itir gumazamizibar ikiva, an damazimin arazir kuratam ikian kogham, egha a fomira e ginaba. Egha ghaze, e Krais ko poroghiv iki, egh tuavir kamin e an gumazamizibar min otogham. A fomira bar e gifongegha e ginabagha ghaze, a Krais Iesusin ingangarimin tuavimin e damighti, e an boribar otivigham. God uan bar akongezir arazim ko uan ifongiamin gin ghua bizir kam gami. **6** A ifongezir Otarimin ziamin, a bar pura bizir aghuimin min uan apangkuvim isa e ganingi. Kamaghin e apangkuvir bar ekia kam ginighnighiva, Godin ziam fam. **7** E fo, Kraisin ovevem in God uam e inigha en arazir kuraba gin amada. Godin apangkuvim guizbangira bar ekevegga izifa. Kamaghin a uan apangkuvim e gufufuzima an e girava, fofozir aghuim ko nighnizir aghuim e ganidi. **9** God fomira uan ifongiamin gin ghua, Kraisin ingangarimin tuavimin uan nighnizir mogomem azenim darighasa nighniki. Ezi datirighin an nighnizir mogomer kam a en

akazi an azenan oto. **10** Godin nighnizir kam a kamakin, a ingarizir biziba bar dar amuti da mangiva dughiar a inabazimra a da isi Kraisin apengan dar arigham. Overiamin itir biziba ko nguazimin itir biziba sara bar. Eghti Krai biziba bar dar dapanimin ikiam. **11** God uan ifongiam ko nighnizimin gin ghua, bizibagh amima da otifi. A faraghavira uan nighnizimin gin ghua, e Krai ko porogh an gumamazibar min ikiasa, an e amisefe. **12** E Judaba, e faraghavira Krai mizuava an gin zuir gumamaziba, e Godin ziar ekiam bar a pirafam. **13** Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumamaziba uaghan, ia guizin akam baraghizima God ia gamizi ia an gumamazibar otifi. Akar aghuir kamra kara: God ian akurvasi. Ia nighnizir gavgavim Kraisin itima God uan Duam ia gati. Kamaghin me fogh suam, ia an gumamazibara. Kar Godin Duar a fomira akar dikirigha amizim. **14** E Godin Duam inigha gifa, kamaghin e bar fo, e bizir God akar dikirizimin uan gumamazibav kemeziba, e bar da iniam. Bizir kamin e fo, God uan gumamazibar amighti me guizbangira firighiregham. Kamaghin e Godin ziar ekiam bar a pirafam. **15** Ki fo, God bizir kabanang gami, ezi ki orazi, ia nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiava, Godin gumamaziba bar me gifonge, **16** kamaghin amizi, ki zurara ia ginighnigha God ko migia ia bagha God minabavira iti. **17** Egha ki Godin azangsis, en Ekiam Krai Iesusin God, Afeziar ziar ekiam itim, ki an azangsigha ghaze, a uan Duam ia danighti a ia damuti, ia fofozir aghuim iniam. Eghti Godin Duam uan guizin akam ian akaghti, ia deragh Godra fogham. **18** Ki

kamaghin Godin azangsis, ian nighnizim kuighirighti ia Godin angazangarimin ganam. Egh ia kamaghin fogham, God ian diazima bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh kamaghin fogham, bizir aghuir God uan gumazamizibar aningamiba, da bar ekeveghe pin ko. **19** Egh ia kamaghin fogham, e nighnizir gavgavim Godin itir darasi, an gavgavim zurara en navibar aven ikia ingara en akurvasi. Gavgavir kam, guizbangira bar ekevezi, e guizbangira an gavgavim tuisighiva avegham. Gavgavir en aven ingarir kamra, dughiar Krai ovengezimin, God gavgavir kamin Krai gamizi, a ua dikafi. Egh a inigha uan Nguibamin ghua a isa uan agharir guvimin amadaghan anefa. **21** Kamaghin Krai Godin Nguibamin ikia egha duar gavgaviba itiba bar, ko gumazir dapaniba, ko gavmanin gumaziba, ko atriviba, a bar men gavgavibagh afiragha me gatifa. Egha Ziar Krai uan ingangarim bagha inimiz a ziar manaba, manaba bar dagh afira, dughiar kamin ziaba ko dughiar tighar izamimin ziaba bar. (aiōn g165) **22** God biziba bar dagh amizima da Kraisin apengan iti. Egh a gamizi, a sios bagha biziba bar dar dapanimin oto. **23** Sios mati Kraisin namnam. Ezi Krai biziba bar dar aven ikia bar dagh izifa. Egha Krai uan siosin aven ikia bar a gizifa.

2 Ia fomira Godin akam barazi puvatigha arazir kurabagh amuava, kamaghin ian duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumazamizir ariaghireziba. **2** Faragha zuir dughiamin, ia nguazir kamin arazir kurabar gin zui. Egha ia duar kurar overiamin itibar atrivim, ia an akam baregha an gin zui. Duar kurar kam, gumazamizir Godin

akam barazi puvatizibar navir averiabar aven ingari. (aiōn g165) **3** Fomira e bar moghira men min ami, egha uan navir ghurimin ifongiamin gin zui. E uan inivafizir agorogem ko uan nighnizir kurabar gin zui. Dughiar kamin e nguazimin itir gumazamizibar min amima, kamaghin God bar en arazir kuraba bagh ivezir kuram e daningasa nighnizim gami. **4** Guizbangira, en arazir kuraba e gamizi en duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumazamizir ariaghireziba. Ezi God bar e gifongezi, an apangkuvir dafam bar e avara. Kamaghin an e gamizi e Krai ko angamira iti. Ezi God uan apangkuvimin tuavimra, a en akura. **6** A kamaghsua, e Krai Iesus ko Godin Nguibamin atrivimin ikiam. Kamaghin an e gamizi e Krai ko poroghav ikia, a ko ua dikafi. **7** A kamaghsua, a uan apangkuvir bar dafam, tighar izamin dughiaabar gumazamiziba bar men akaghasa. Eghti me fogh suam, a Krai Iesusin ingangarimin tuavimin a bar me gifonge. Kamaghin an arazir aghuir kamin e gami. (aiōn g165) **8** Ia nighnizir gavgavim Godin itima, a uan apangkuvimin tuavimra ian akurvasi. Kar ia uari amizir puvatizir bizim. Puvati. God pura ia ganingi. Kar ian ingarimin ivezim puvati. Kamaghin bizir kam bagh gumazitam uabi uan ziam fan marki. **10** God fomira e bagha, ingangarir aghuir e gin damuamiba, a dagh nighnigha da ati. A kamaghsua, e ingangarir kabar amuasa, egha kamaghin an e gamizi, e Krai Iesus ko poroghav ikia datirighin gumazamizir igiabar otifi. **11** Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba, ia kamaghin fo, Judaba, uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghori. Egha me kamaghin ia dibori, ia gumazir

mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatiziba. Arazir kam kamakin, gumaziba uari uan mikarzir mogomebar iniba aghori. Eghti ia deravira nighnigh, ia fomira Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min ike. **12** Egħa dugħiar kam ia Kraisin sagħon iti. Ia Israelin gumamazizibar azenan iti, kamagħin ia nguibar igharazibar gumamazizibar min iti. God uan adarazi ko akam akirigha, uan gumamaziziba Akar Dikirizir Gavgavim me ganingi. Ezi ia Akar Dikirizir Gavgavir kamin aven itir puvati. Ia nguazir kamin ikiava God gifozir puvati, egħa bizir aghuir mizuai iti tam itir puvati. **13** Ia faragħa sagħon iti, ezi datirighin Kraisin ghuzim ia ruegħa ian akua izezi, ia Krai Iesus ko poroghav ikia, Godin boroghin iti. **14** Krai uabi e gamizi e navir amirizim ikiava deravira uari inigha iti. Fomira Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uarir apanim gami. Ezi arazir kam a divazimin min men tongin ikia me abiki. Ezi Krai uan ovevemin tuavimin divazir kam anakariagħatigha egħa apanir arazir kam agifa. Ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ikizir vamiram oto. **15** Krai, Moses Osirizir Araziba, ko Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba sara, bar da gifa. A ghaze, a kamagħin damigh, ikizir pumuning damuti, aning a ko porogh ikiva ikizir igiar vamiran otogħam. A tuavir kamin an e gamizi e navir vamira iti. **16** Krai ter ighuvimin aremegħa tuavir kamin ikizir pumuning gamizi aning ikizir vamiran oto. Egħa uam aning inigha God bagħa ize. Egħa an ovever tuavir kamra me uarir apanim gamir arazim anegifa. **17** Kamagħin Krai izegħava Akar Aghuim gumamaziziba bar me mikira ghaze, ia navir vamira

iki. A, gumamazizir Godin saghon itiba ko gumamazizir
Godin boroghin itiba bar, Akar Aghuim me mikiri. **18**
Kamaghin Kraisin ingangarimin tuavimra e bar, Judaba
ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Godin Duam en
akurvazima e uari akuvagha Afeziamin boroghin izi.
19 Kamaghin amizi, datirighin ia Kantrin Igharazibar
Gumamaziziba, ia ua kamaghin nighnighan marki suam,
ia nguibar igharazibar gumamaziziba o nguibaba puvatizir
gumamaziziba. Puvati. Ia Godin adarazi ko uaghara ghu,
egha uaghan Godin gumamazizibar tongin itir marasi.
20 Ia uaghan mati God ingarizir dipenimin min iti.
Gumazim dipenim ingarasa ter akiniba kuazizi moghin,
God aposelba ko uan akam inigha izir gumazibav sevezi
me tuivigha ingangarim gami. Ezi Krai Iesus, a uabi
dipenir guarimin min iti. **21** Dipenir guarim a dipenir
agharim bar a gupuzi moghin, Krai bar e isafuragha e
gamima e aghua, ghuava God baghavira itir dipenimin oto.
22 Ia uaghan Krai ko poroghav iti, ezi God igharaz darazi
ko ia isafuragha ia gamizi, ia guizin Godin Dipenimin min
oto. Ezi Godin Duam dipenir kamin aven iti.

3 God guizbangira deravira ia gami. Ezi bizir kam bagha
ki Pol, ki Krai Iesusin ingangarim gamua egha ia Kantrin
Igharazibar Gumamaziziba ian akurvagha, kamaghin ki
kalabusin iti. Egha ki ia bagha God ko migei. **2** Ia ti
oreghama, God apangkuvim ikia ia bagha ingangarir kam
na ganingi. **3** Egha God uan nighnizir mogomem azenan
anekagha na gamizi, ki a gifo. Ki mong an gun osiri, **4**
eghti ia migirigiar ki osirizibar gan fogh suam, Krai
amizir ingangarimin nighnizir mogomem, ki bar a gifo.

5 Faragha zuir dughiaba, God gumamaziziba nighnizir mogomer kamin me mikemezir puvati. Ezi datirighin God uan Duamin tuavimin uan aposelin a baghavira itiba ko an akam inigha izir gumazibar akazi an azenim giri. **6** Nighnizir mogomer kam a kamakin: Akar Aghuimin aven Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko Judaba uaghara, God uan bizir aghuiba isa bar moghira me ganidi. Me uari ko ikia mati inivafizir vamiran aven iti. Me bar moghira, Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, bizir God e bagha akam akiriziba e da iniam. **7** Godin apangkuvimin tuavimin, a bizir aghuir kam pura na ganingi, egha a na gamizi an gavgavim nan aven ingari, ezi ki Akar Aghuimin ingangarir gumazimin oto. **8** Ki, Godin gumamazizibar abuan itir gumazim, ki bar men gin iti. Ezi God bar nan deragha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Akar Aghuim akunasa ingangarir ekar kam na ganingi. Akar Aghuir kam, a Kraisin bizir aghuibar gun migei. Bizir aghuir kaba, gumamaziziba dagh nighnigh da tuisighiva avegham. **9** God biziba bar dar ingari, egha faragha zuir dughiaba uan nighnizir mogomem men ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomem aghurasa, ingangarir kam na ganingi, eghti ki gumamaziziba bar me damuti me God damuamin araziba bar dagh fogham. **(aiōn g165)** **10** God kamaghsua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, sios, enselba ko duar gavgavir overiamin itibar amuti, da an fofozir aghuimin tuavir aviribagh fogham. **11** God fomira bizir kam damuasa nighnigha datirighin en Ekiam Krais Iesusin ingangarimin an a gamizi an oto. **(aiōn g165)** **12** E Krais ko poroghav ikia nighnizir gavgavim an ikia,

tuavir kamin e Godin boroghin mangasa gavgavigha, atiatir puvati. **13** Ki pamtem ia gakaghori, ia osimtizir ki ia bagha aterir kam, ia a ginighnigh osiman marki. Guizbangira ki ian dabirabir aghuarim bagha osimtizir kam ateri. **14** Ki bizir Afeziam amizir kabagh nighnigha, an damazimin uan tevimning apiri. **15** A uan Nguibamin itir ikiziba ko nguazimin itir ikiziba bar, a bar men Afeziam. Egha vaghvagha ziaba me gariki. **16** Ezi ki bizir kam bagha Godin azangsigha ghaze, God bizir aghuir an Nguibamin otivi taba ia daning, eghti an Duam gavgavim ia daningti, ian navir averiaba gavgavigham. **17** Ki kamaghin Godin azangsisi, ian nighnizir gavgavimin tuavimin Krais zurara ian navir averiabar ikiam. Eghti igharaz darazigh ifongezir arazim, a ian navir averiabar aven iki gavgavigh ia damuti, ia tuivigh gavgavigh, mati nguazim temer bibar suirazi temem tugha gavgavigha aghui. **18** Egh ia Godin gumamazizir igharaziba ko, gavgavim iniva deravira fogham, Krais gumamazizibagh ifongezir arazim bar ekeveggha, bar pin ghuavanaga, bar ruarvagha, bar vin uaghiri. **19** Guizbangira Krais gumamazizibagh ifongezir arazim a gumamazizibar fofozim bar a gafira. Eghti ia guizbangira arazir kam gifogham. Eghti bizir aghuir God gizivaziba, uaghan bar ia gizivagham. **20** Godin gavgavim en navir averiabar ingari, ezi gavgavir kam bar en nighnizibagh afira. Bizir God damuasa e an azangsiziba, o bizir God damuasa e nighniziba, da mati pura biziba, an gavgavim bar dagh afira. **21** Kamaghin dughiaba bar, e siosin aven itir gumamaziziba Krais Iesus ko poroghiv iki,

zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar
guizbangira. (aiōn g165)

4 Ki Pol, ki Ekiamin ingarim gamua, kamaghin ki kalabuziamin iti. Ki fo, God ian diagha ghaze, ia an arazir bar pin itibar gin mangi. Kamaghin, ki mighighavira ia migia ghaze, ia bar deraghvira Godin arazir kabar girara mangi. **2** Ia igharaz darazir apengan iki, men asughasugh, egh dughorir amirazimin iki, osimtizir me ia gariziba da ateriva, tuavir kamin bar me gifongegh. **3** Godin Duam e gamima e navir amirizim iti. Egha tuavir kamin an arazir navir vamiran ikiamim e ganingi. Ezi arazir kam benimin min e ikegha gavgavizi e ikizir vamiran iti. Kamaghin amizi, ia arazir kamin suiragh gavgafigh. **4** E fo, e uari inigha inivafizir vamiran min iti. Ezi Godin Duar vamira iti. Ezi kamaghira, God ian diagha ghaze, bizir vamira ia a daningam, eghti ia a baghvira mizuamam. **5** En Ekiar vamira iti. Ezi nighnizir gavgavir arazir vamira iti. Ezi rurir arazir vamira iti. **6** Ezima Godin vamira iti. A bar moghiram en Afeziam. A gumazamiziba bar me gativagha men tongin ingara egha men aven iti. **7** E fo, Krais vaghvagha bar en apangkufi. Egha kamaghira uan apangkuvir ekiamin abaragha an mirara, a bizir bar aghuim vaghvagha e ganingi. **8** Godin Akinafarim kamaghin mikeme: “A bar pin ghuavanabogha, kalabuziar gumazir avirim inizi, me a ko ghue. Egha bizir bar aghuiba pura gumazamizibagh aningi.” **9** Akar kam, “A ghuavanabo,” a kamaghin en akazi e fo, Krais a faragha nguazir bar vin mar itim giraghu. **10** Egha gumazir faragha iraghuzir kam, a uaghan

pin ghuavanaga, uabi isi biziba bar dagh izivaghasa, kamaghin an overiar bar pin itimin ghuavanabo. **11** Gumazir kamra a “bizir bar aghuiba pura gumazamizibagh aningi.” A bizir aghuir kaba me ganingi, marazi an aposelin ingangarim me ganingi. Marazi, a Godin akam inigha izir gumazimin ingangarim me ganingi. Marazi, a Godin Akar Aghuim akunamin ingangarim me ganingi, marasi, a Godin gumazamizibar ganamin ingangarim me ganingi, egha marasi, gumazamiziba God ifongezir arazibar men sure damuamin ingangarim me ganingi. **12** Krais kamaghin ifonge, e Godin gumazamiziba a en akuraghti e a bagh ingangarir aghuibar amuam. Eghti kamaghin e Kraisin inivafizimin otogh gavgavigh deravira ikiam. Kamaghin a bizir aghuir kaba e ganingi. **13** Eghti ingangarir kam mamaghira iki mangiti en nighnizir gavgavim bar gavgavighi bizir kam e damuti e bar moghira navir vamira ikiamin arazim inigh, egh Godin Otarim guizbangira bar a gifogham. Kamaghin damighi e Kraisin gin zuir darorir kamin aven, e tugh gavgavigh aghung mangi, gumazir aruabar avaghiva e guizbangira Kraisin min otogham. **14** E ua boribar min ikian kogham. Ia fo, gumazir ifavariba, me gumazamizibagh ifara me gamima me tuavir kurabar zui. Eghti men migirigiar ifavariba uaghan ia munamangan kogham, mati ongarim ko aminim kurim givai. **15** E men migirigiar ifavariba baraghan kogham. E igharaz darazigh ifongezir arazim damuva guizin akabar me mikimam. Egh e Kraisin mirara aghungiva a ko poroghiv ikiti a en dapanimin ikiam. **16** A en dapanimin itima en soroghafariba ko damaziba

ko inivafizimin bizir maba sara dar min iti. Egha an e gamima e inivafizimin aven bar uari isavsuiru. Ezi mati inivafizimin aven itir tevir agiriba ko aghariba uari isavsuirighi moghin, an e gamima e uari isavsuike, egha bar uarigh ifongezir arazim gami. E vaghvagha uan ingangarir aghuim gamua, kamaghin inivafizir kam uabi aghua ghua gavgafi. **17** Kamaghin amizi, ki Ekiamin ziamin akar mam pamtem kamaghin ia mikimasa. Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizibar arazibar gintighan marki. Men nighniziba, mingariba puvati. **18** Egha men nighniziba mati me mitatemin iti. Egha me fofoziba bar puvatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin me Godin ikirimirimin azenan iti. **19** Me arazir kurabagh amuavira ikiava datirighin uam aghumsiziba puvati. Me bar uari isa arazir kurabagh anigh arazir mizirizir avirir igharazibar amusi bizitam men suiraghan kogham. **20** Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam baraghizir dughiamin, me bizir kurar kabar ian sure gamizir puvati. **21** Ia guizbangira Kraisin akam baregha gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin akamin ian sure gamigha gifa. Guizin akar kam, a Iesusin aven iti. **22** Ia fomira uan navir ghuribar arazibar gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba ko arazir kurabar amuasa navim dikavava, ia gasighasisi. Ezi datirighin ia navir ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue. **23** Ian nighniziba ko navibagh ighighiregh bar igiabar otifigh. **24** Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian aven itibagh amizi ia an min otifi. Eghti gumamaziziba bar ian gan fogham, ia Godin damazimin deragha a baghavira iti.

25 Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira
 Kraisin inivafizimin soroghafariba ko an bizibar min iti.
 Kamaghin amizima, ia bar moghirama guizin akabar
 gumazamizir igharazibav kim. **26** Ia atariva, uari bagh
 gan egh arazir kuratam damighan kogham. Ian adarim
 ikivira ikiti aminim piran marki. **27** Ian adarim zuamira
 givaghan koghti, kamaghin ia Satan bagh tiam kuighti a
 ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin damuan
 marki. **28** Okimakiar gumaziba uam okiman marki. Me
 uari uan dafaribar ingangarir aghuibar amu. Egh uaghan
 gumazamizir onganarazibar akurvaghsi, ingariva bizitaba
 inigh me daning. **29** Eghti akar mizirizir kuraba ian
 akabar otivan marki. Ia gumazamizibar akurvaghamin
 akabara mikim. Akar aghuir igharaz darazi gavgavim me
 daningamibara, da ian akabar otiv. Egh akar ia migeir
 kaba, da gumazamizir ia barazibar akurvagham. **30** Eghti
 ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God
 ia an gumazamizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi.
 Eghti a ian akaghti ia fogh suam, ia guizbangira an
 gumazamizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin a
 ia damighti ia bar firighiregham. **31** Ia arazir kurar
 kaba atakigh: navir kurar igharazi tavin itir arazim, ko
 aningagharim, ko adarir arazim, ko pamtem dagarvagha
 uari adoghodozir arazim, ko akar kuraba uari gasir
 arazim, ko igharaz darazir aghuaghuazir arazir maba
 sara. **32** Egh ia arazir aghuibar Kraisin adarazi me damu,
 men apangkuv. Egh uaghan uari uan arazir kuraba gin
 amang, mati God Kraisin ingangarimin tuavimin, ian
 arazir kuraba gin amadi.

5 Ia God bar ifongezir boriba, kamaghin ia an amir arazibar gin mangi. **2** Ian arazir ia amiba, arazir gumazamizibagh ifongezir arazim gisin tugh, mati Krai bar e gifuegha e bagha uabi anigha areme. Kamaghin an ovevem mati ofan mughuriar aghuir God ifongezim. **3** Ia Godin gumazamizibara. Kamaghin ia, gumazamiziba tintiniba uari bakia uari isava akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko igharaz darazir bizibar ganiva da ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan marki. Egh uaghan arazir kabar migirigiaba tong ian tongin otivan marki. **4** Egh ia akar miziriziba ko akar onganiba ko asuir migirigiar kurabar amuan marki. Kar uaghan ia damuamin araziba puvati. Arazir ia damuamimra kara, ia God minabi. **5** Ia kamaghin fogh, gumazamizir tintiniba uari isava akuir arazim gamiba, ko gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, ko gumazamizir marazir bizibar gara ifuer arazim gamiba, (arazir kam mati ia uari isa God ganidi moghin ia uari isa bizir ifongezibagh anidi), ezi gumazamizir kamaghin amiba, me God ko Krai Ativir Gumazamizibar tongin ikian kogham. **6** Ia tav ateghti a ia gifar ia damuti, ia akar ifavaribar gin mangan marki. Arazir kurar kaba bagh Godin aningagharim gumazamizir an akamin gin zuir puvatiziba me bativam. **7** Kamaghin, ia ifavarir gumazir kaba tong men poghan marki. **8** Ia faragha mitatemin aven ike, egha datirighin ia Ekiamin gumazamizibar otivigha, angazangarimin aven iti. Kamaghin ia gumazamizir angazangarimin aven itibar min daru. **9** (Angazangarim arazir aghuiba ko Godin damazimin derazir araziba ko guizin akamin arazibagh ami, da otifi.) **10** Ia, arazir God

damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. **11** Ia arazir mitatemin itibagh amir gumazamizibar poghan marki. Men arazir kinir kaba, da gumazamizibar akurvazir puvati. Ia men arazibar amuti, da azenan otogh, mati angazangarim dagh isirazi moghin, eghti me fogh suam, arazir me amiba, da ikufi. **12** Me amir arazir mogomeba, ki dar gun mikiman kogham. Ki dav mikiman bar aghumsiki. **13** Angazangarim bizibagh isiraghti, da azenim girighi, gumazamiziba fogh suam, bizir kabar mingariba kamakin. **14** Bizitam bar azenim girigh egh a guizbangira angazangarimin min otogham. Kamaghin, marazi ghaze: “Ni aremezir gumazim, ni ua dikavigh, mozim ategh uam azenan izi. Eghti Kraisin angazangarim ni gisiragham.” **15** Kamaghin, ia uan daroriba deravira dar gan. Ia gumazamizir onganibar min daruan marki. Ia fofoziba itir gumazamizibar min daru. **16** Datirighin ia Godin Arazibar amuamin dughiam iti. Ezi e datirighin itir dughiam, a gumazamiziba arazir kurabagh amir dughiam, a dughiar kuram. Kamaghin amizi, ia deravira gan, dughiar kam pura mangi givaghan kogham. Dughiaba vaghvagh ia arazir aghuibar amu. **17** Kamaghin ia arazir onganibar amuan marki. Egh arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. **18** Ia wainin dipar avirim amiva onganan marki, arazir kam ia gasighasigham. Ia Godin Duam ateghti a ia gizifagh. **19** Egh ia uariv kimsi, Onger Akabar Akinafarimin aven itir ighiaba ko, Godin ziam fer ighiaba ko, Godin Duam ian navir averiabagh atizir ighiaba, ia uariv kim. Egh ia ighiabar amuva, Ekiamin ziam fiva, uan navir averiabar

aven, ziar ekiam a daning. 20 Egh ia zurara, en Ekiam Krai Iesusin ziamin, bizir otiviba bar, da bagh God Afeziam minabi. 21 Ia Kraisin apengan ikia an ziam fe, kamaghin ia uarira uarir apengan ikiva uari baghivira iki. 22 Ia amizir paba itiba, ia Ekiamin apengan ikia a baghavira iti moghin, ia uan pabar apengan iki me baghivira iki. 23 E fo, Krai uan siosin dapanimin iti moghin, paba uan amuibar dapanibar iti. Ezi Krai uabi siosin Akurvazir Gumazim, ezi sios Kraisin inivafizimin min iti. 24 Sios Kraisin apengan ikia a baghavira iti moghin, ia amuiba uaghan uan pabar apengan iki me baghivira iki. 25 Paba, ia uan amuiba bar me gifongegh, mati Krai uan sios gifongegha a bagha uabi isava a ganigha a bagha areme. 26 Krai kamaghin ifonge, an akamin tuavimin, a uan sios dipamin a rueghti a Godin damazimin zuegham. 27 A kamaghsua, a sios damighti an an damazimin bar aghungigh, egh bar zueghiva, arazir kuratam puvatigh, duar kuriba ko seghsariba puvatighiva, bizir kurar maba sara uaghan puvatigham. Kamaghin Krai a bagha uabi isa a ganingi. 28 Ezi kamaghira ia gumaziba uan inivafizibagh ifongezi moghin, ia uan amuibagh ifongegh. Gumazir uan amuim gifongezim mati a uabi gifonge. 29 E fo, tav uabi uan inivafizimin apanim gamir pu. Puvati, a dagheba a ganigava an akurvasi, mati Krai siosin akurvasi. 30 E fo, erara, e Kraisin inivafizimin aven itir soroghafariba ko bizibar min iti. 31 Godin Akinafarimin aven itir osizirim kamaghin migei: “Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh

aning inivafizir vamiram otogham.” **32** Akar mogomer kam, a mingarir ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghin nighnisi, a Krai sios ko aning geghari. **33** Ezi akar kam a uaghan ia migia ghaze, ia gumaziba vaghvagh uarigh ifongezi moghin uan amuibagh ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh uan paba baghivira iki.

6 Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra kara, ia Ekiam ko porogh uan ameboghfeziabar akaba baragh. **2** Godin Akinafarim ghaze, “Ia uan ameboghfeziabar apengan ikiva men akabar gin mangi.” Akar Gavgavir kam, an Akar Gavgavibar tongin ikia, egha dar faraghavira akar dikirizim sara iti. **3** Akar dikirizir kam kamakin, “Ia kamaghin damuti, ian dabirabim bar deraghti ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam.” **4** Ia afeziaba, ia uan boribar nighnizibagh asighasigh me damuti, me ataran marki. Egh ia deravira men ganiva Ekiamin damazimin men kuariba iniva men araziba akiriva, Ekiamin arazibar men sure damu. **5** Ia ingangarir gumazamizir kiniba, ia uan gumazir ekia ian garibar men atiatingiva, men akaba baraghiva men apengan iki. Egh ia ifaran kogh, navir zuruzimin ingangarim damu, mati ia Kraisin akam baragha an ingangarim gami. **6** Ia fo, ian gumazir ekia ian gariba ian gan suam, ia ingangarim deraviram a gamizi me ia gifonge. Egh ia kamaghin nighnighan marki, me ian garir dughiabara, ia ingangarir aghuim damuam. Puvati. Ia Kraisin ingangarir gumazir kinibara, kamaghin ia God ifongezi moghin ia uan nighniziba bar da isi ingangarim daningiva a damu. **7** Kamaghin ia ingangarir gumazamizir kinibar min ingangarim damuva, ian naviba bar akongegh

suam, e uan gumazir ekiar en gariba me baghavira
 ingangarim gamir puvati, e Ekiam bagha ingangarim
 gami. **8** Ia ingangarir gumazamizir kinibar min iti, o ia
 tavin apengan ingangarim gamir puvatiziba, ia kamaghin
 fogh, gumazamizir ingangarir aghuibagh amiba, Ekiam
 da bagh ivezir aghuiba bar vaghvagh me daningam. **9**
 Kamaghira ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir
 aghuiba uan ingangarir gumazamizir kinibar amu. Ia
 atiatir araziba me damuan marki. Ia zurara bizir kam
 ginighnigh, ia ko ian ingangarir gumazir kiniba, ia bar
 Gumazir Ekiar Ian Garir vamira iti, egha a uan Nguibamin
 pin iti. An arazir vamira gisin tugha gumazamiziba
 bar me tuisisi. **10** Nan migirigiar abuananaba, ezi ki
 kamaghin mikimasa, ia Ekiamin poroghti an gavgavir
 ekiam ia damuti ia tuivigh gavgavigham. **11** God ia
 ganidir midorozir biziba, ia bar dar aghuigh dar suikigh.
 Kamaghin ia tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir
 kuraba da munamangam. **12** Ia deravira nighnigh, e
 gumazamizir igharaziba ko uariv sozir puvati. E duar
 kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar gavgavir
 gumazamizibagh ativiba, ko aser gavgaviba itiba, ko
 nguazir kamin garir adariaba, duar kurar kaba dughiar
 mitater kamin aven ingarima e da ko uariv sosi. **(aiōn g165)**
13 Kamaghin ia God ia ganingizir midorozir bizibar suigh
 dar aghuigh. Egh arazir kuraba otivamin dughiam, ia
 tugh gavgavigh uan apanim munasi, mangi midorozim
 givaghamin dughiam, ia tugh gavgavigh mamaghira
 ikiam. **14** Ia tugh gavgavighsi, Godin guizin akam letiamin
 min uan ivariam gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram

amiba evarimin pizir korotiamin min anerugh. **15** Egh ia Akar Aghuim anakunsi zurara bar ifongegh, arazir kam mati ia dagarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir vamira ikiasa. **16** Egh dughiaba bar ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh, eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, ia orar kamin amodoghin barir avir kaba mungam. **17** Ia God ian akurazir arazim ginighnigh, egh nighnizir kam, dapanir asuar gavgavimin min anerughti a ian dapaniba avi. Egh Godin akam, an Duam ia ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh. **18** Ia bizir kabar amuva, egh God ko mikim. Egh a ian akurvaghsi ia an azangsigh. Ia zurara, Godin Duam ian navibagh inivti, ia God ko mikim. Egh angamira iki gan, egh dughiatam God ko migeir arazim ataghiraghan marki, egh zurara Godin gumazamiziba bar me bagh a ko mikim. **19** Egh ia uaghan na bagh God ko mikim suam, God uan akam na danighti, ki anakunsi, ki atiatingan koghiva, bighivira mikimam. Egh Akar Aghuimin nighnizir mogomem aghuram. **20** Ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimasa, egha Krais Iesusin abuir gumazimin ikia, kamaghin ki datirighin kalabusin iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki an Akar Aghuimin gun mikimsi, a gavgavim na danighti, ki atiatingan koghiva bighivira Akar Aghuim mikimam. **21** Tikikus, a mati en aveghbuar e bar ifongezim, a Ekiam baghavira ikiava an ingangarim gami. A na bativir bizibar gun ia mikimam. Eghti ia fogham, ki manmaghin iti. **22** Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian

navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. **23** Ki ia bagha God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Krais Iesus, aning navir amirizim ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko nighnizir gavgavim sara, Kraisin adarazi me daning. **24** Eghti, gumazamizir en Ekiam Krais Iesus gifuegha mamaghira itiba, Godin apangkuvim bar me ko iki.

Filipai

1 Pol ko Timoti, Krais Iesusin ingangarir gumazimning, ga, ia Godin gumazamizir Filipain nguibar ekiamin itiba bagha akinafarir kam osiri. Ia Krais Iesusin poroghav iti. Ia ko ian tongin itir gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, ga bar ia bagha osiri. **2** E ghaze, God en Afeziam, ko Ekiam Krais Iesus, aning ian apangkuvighiva, ia damuti ia navir amirizimin iki. **3** Dughiabar ki ia ginighnigha, ia bagha uan God minabi. **4** Dughiar faragha zuimin ghua iza datirikin, ia nan akurvagha na ko Akar Aghuimin ingangarim gami. Kamaghin, dughiar ki ia bagha God ko migeiba, ki zurara bar akonge. **6** Ezi ki kamaghin fo, God uabi ingangarir kam ia ganiga, ian navir averiabar aven ingar mangi, Krais Iesus Ua Izamin Dughiamin ingangarir kam agivagham. **7** Ki uan navir averiamin aven bar ia gifuegha ia ginighnighavira iti. Datirighin dughiar ki kalabusin itim, ko dughiar faragha ki pura itim, ki Akar Aghuim deragha a migia gumazamizibagh amima me fo, Akar Aghuim a bar guizbangira, egha nighnizir gavgavim an iti. God uan apangkuvimin ingangarir kam na ganingizima, ia bar nan akurvagha na ko ingari. Kamaghin amizi, bar deragha ki nighnizir aghuir kam ian iti. **8** God kamaghin fo, Krais Iesusin apangkuvim uabi nan navim gamima ki bar ian ganasa bar ifonge. **9** Ezi ki zurara kamaghin God ko migia ghaze, arazir igharaz darazigh ifongezim, a ian ikiva aghungiva ekevegh mangivira iki. Eghti ia fofozir ekiam ikiva, ian nighniziba bar dikirimigham. **10** Ki ghaze, ia deravira araziba bar dar gan da tuisigh arazir aghuibar

gin mangi. Eghti Kraiſ Ua Izamin Dughiamin, ia Godin damazimin bar zuegh ikti arazir kuratam ian poroghan kogham. **11** Eghti arazir aghuir Kraiſ Ieſuſ ami otiviba, da bar ia gizivagham. Eghti gumazamiziba dar ganiva ziar ekiam God daningiva egh an ziam fam. Kamaghin, ki ia bagha God ko migei. **12** Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da Akar Aghuimin anogorozir puvati. An Akar Aghuim gamima a ghuavira iti. **13** Kamaghin midorozir gumazir Romin atrivimin dipenimin gariba ko gumazir igharaziba sara, me bar kamaghin fogha gifa, ki Kraiſin ingangarim gamima, me bizir kam bagha na isa kalabusin gati. **14** Ezi en adarazir aviriba oraki, ki kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi bizir kam gavgavim men navibagh anidima me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me atiatir arazim ataghiragha bar gavgavigha Godin akam akura ghuavira iti. **15** Guizbangira, marazi gumazamizibar garima, me ziar ekiam na ganidima, men naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha kamaghin me Kraiſin akam akuri. Ezi marazi me nighnizir aghuiba ikiava akam akuri. **16** Gumazamizir kaba me fo, God ingangarim na ganiga na misefe, ingangarir kam an Akar Aghuim deragha an gun migeir ingangarim, ezi bizir kamin ki kalabusin iti. Kamaghin amizi, me bar na gifonge, egha akam akuri. **17** Ezi gumazamizir igharazir ki faragha migeiba, me uari ziar ekiaba iniasa, egha Kraiſin akam akuri. Me guizin nighnizir aghuiba puvatigha kamaghin ami. Me kamaghin nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin me uam osimtizir taba na darighasa. **18** Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim iti, o nighnizir kuram

iti, gumazamizir kaba zurara Kraisin akam akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar akonge. Egh bar akuegh mamaghira ikiam. **19** Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa God ko migei, ezi Krai Iesusin Duam gavgavim na ganidi. Ezi tuavir kamin God nan akurvaghti, ki kalabus ategh azenan izam. Ki bizir kam gifo, egh bar akueghiva mamaghira ikiam. **20** Egha nan nighnizir bar ekiam kamakin, ki arazir derazir puvatizitam damuva an aghumsizim inian kogham. Puvati. Nan nighnizim kamakin, datirighin ko gin, ki zuraram ami moghin, atiatingan koghiva tugh gavgavigh arazir aghuibara damuam. Ezi ki angamira ikiam o ki aremegham, bizir ki amiba bar, ziar ekiam Krai daningam. **21** Nan nighnizim kamakin, ki nguazir kamin itir ikirimirimini iki, Krai baghvira ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan ikirimirir kam gafiragham. **22** Egh ki angamira nguazir kamin ikivira iki, kamaghin ki gumazamizir aviribar akurvagham. Egh ki tuavir manamin mangam? Ki fozir puvati. **23** Nighnizir pumuning na getui. Ki bar ifonge, ki aremegh Krai ko ikiam. Nighnizir kam a bar dera. **24** Ki ia bagha nighnigha, ian akurvaghasa, kamaghin ki angamira ikiam. **25** Ki kamaghin ifonge, ki ua mangi ia batoghiva ia ko ikiti, ia Krai Iesusin poroghiv ikiva ki ia ko ikiamin bizim bagh ia na bagh bar akuegham. Kamaghin ki bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim ikiavira iti. Eghti ki iki ia ko ingariva, ian akurvaghti ia nighnizir gavgavim iki egh bar akuegham. **27** Ezi bar bizir ekiam kara, ian daroriba Kraisin Akar Aghuim mikemezi moghin an gin mangiva bar deragh iki. Ki kamaghin ifonge, ki izi ian ganam, o ki saghon ikiva ia

baragham, egh ki fogh suam, ia tuivigha gavgavigha egha navir vamira iti. Egha ia uari inigha nighnizir vamiran ingarava, gumazamizibar nighniziba fema me nighnizir gavgavimin Akar Aghuimin iti. Kamaghsua, ki ghaze, ia deravira daru iki. **28** Kamaghin, ian apaniba ia damuti ia atiatingan marki. Ia zurara uan nighnizir gavgavim men akakaghsi gavgafigh. Kamaghin me fogham, me ovengam, eghti Godra, a uabi ian akurvagham. **29** Ia fogh, God deravira ia gamuava ingangarim ia ganingizima, ia Kraisin ingangarim gami. Ingangarir kam, a nighnizir gavgavimra Kraisin itir pu. Puvati. Ia uaghan ingangarir kam damuva Kraisin ziam bangin mizaziba iniam. **30** Fomira ia nan garima ki midorozir kamin aven iti. Ezi datirighin ia nan akam barasi, ki misoghavira iti. Ezi ia na ko e midorozir kamin aven ikia, kamaghin, ia mizaziba isi.

2 Krais ti ian naviba gavgavim dagh anidi? A ti bar ia gifuegha ia gamima ia navir amirizimin iti? Ia ti Godin Duam ko poroghav iti? Egha ia ti igharazi darazir apangkuvigha deravira me gami? Egh kamaghin, ia arazir aghuibar amuti, nan agorogem bar izivagham. Ia bar nighnizir vamira iki, egh igharaz darazigh ifongezir arazir vamiran gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva bizir vamira bagh nighnigh. **3** Ia uarira uarigh nighnighan kogham, egh uaghan ziar ekiaba inisi ingaran marki. Puvati. Ia bar uari dikabiragh, kamaghin mikim suam, igharaz darazi ian pin iti. **4** Ia uarira uan bizibara ganan marki. Puvati. Ia uaghan vaghvagh gumazamizir igharazibar bizibar ganiva men akurvagh. **5** Ia, nighnizir Krais Iesus suirazir

kamra, ia uaghan nighnizir kamra suiraghtima a ian iki.

6 A guizbangira God, egħa an arazir Godin min itimin suighasa nighnizir pu. Bar puvati. **7** A uabi arazir kam bar anetegħa, pura ingangarir gumazir kinimin min oto. A nguazir kamin gumazimin otozi gumazamiziba an garima, a guizin gumazimin iti. **8** Egħa a uabi dikabiragħa Godin akam baragħa bar an ġin ghua egħa areme. Guizbangira a gumazir bar kuramin mirara, ter ighuvimin areme.

9 Ezi bizir kam bagħa God Iesus fegħa a isa bar pin aneti. Egħa God ziar bar aghuir mam a ganingizi, ziar kam bar ziaugh afira. **10** God kamagħin ifonge, Godin Nguibamin itiba ko, nguazir kamin itiba ko, nguazimin apengan itiba, me bar mogħira Iesusin damazimin uan tevibar apirigh an apengan ikiva an ziam fam. **11** Egħ me bar azenan an ġun kamagħin mikim suam, “Krais Iesus, an Ekiam!” Egħ tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamagħsua, ziar bar aghuir kam Iesus ganingi. **12** Kamagħin amizi, nan namakar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirighin ia uaghan kamagħin damu. Ki ia ko itir dughiamin orazi ia dera. Ki datirighin ian sagħon ti, kamagħin ia deravira nan akabar ġin mangi. E fo, God ian akura, egħa a ian navir averiabar ingaravira iti. Egħa a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia ganigavira iti. Kamagħin, ia datirighin Godin atiatingiva akongiva puvira ingariva, egħ akurvazir aghuir God ia bagħa atizir kam, a iniam. **14** God kamagħin ifonge, ia an borir bar aghuibara ikiam, egħ arazir kuratam ian puvatighiti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egħ

ia akar angamira itimin suiragh, egh mati overiamin
 itir mikoveziba isia taghtazi moghin nguazir kamin
 gumazamizibar tongin ikiam. Kar gumazamizir arazir
 aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Bizir kam bangin,
 bizir ia bar amiba, ia nimira iki dar amu. Ia akar aviribav
 kim, egh akabar uariv soghan marki. Ia kamaghin damuti,
 Krai Ua Izamin Dughiamin, ki ian araziba bagh bar
 akuegham. Egh ki kamaghin fogham, ingangarir dafar
 ki ian tongin amizir kaba, ki pura dagh amizir puvati.
17 Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia a isa
 God ganidi. Ki foghan kogham, me ti na misueghti ki
 aremeghti me nan ghuzim ingeghiva wainin ofan min
 a inigh ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam
 otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar
 moghira bar akuegham. **18** Ezi kamaghira ia uaghan bar
 akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham. **19**
 Ekiam Iesus a ifueghtima, ki zuamira Timoti amadaghti a
 ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti
 nan navim bar deragham. Kamaghin, ki anemangasa. **20**
 Gumazir igharazitam Timotin min amua na ko itir puvati.
 A na ko navir vamira ikia eghe zurara ian akurvaghamin
 tuavibagh nighnisi. **21** Ezi gumazir maba bar uan bizibara
 nighnisi, me Krai Iesusin ingangarim ginighnizir puvati.
22 Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian akazi, ia a gifogha
 gifa. Ia kamaghin fo, an Akar Aghuimin ingangarimin nan
 akurvasi, mati borim uan afeziamin akurvasi. **23** Kamaghin
 amizi, ki tong mizuam egh ganigham, bizir tizimra na
 batogham. Ki foghiva egh zuamira anemadaghtima a
 ia bagh mangigham. **24** Ezi nan nighnizir gavgavim

kamakin, Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar ovezimîn ki uaghan mangi ian ganam. **25** Ki kamaghin nighnigha ghaze, ki ti en aveghbuam Epafroditus amadaghtima a ia bagh izam. A na ko ingarava, uaghan nan akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akurvaghasa, ia anemadazi a ize. **26** A bar ian apangkuvigha ian ganasa bar ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki, ezi bizir kam a gamima a bar osemi. **27** Guizbangira, a faragha aria, egha atam aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi ki fo, osimtizir bar ekiam na avaraghan God aghua. Kamaghin amizi, God anariram apangkuvir puvati, a uaghan nan apangkufi. Kamaghin an a gamizima a ua dera. **28** Ezi bizir kam bagha ki Epafroditus amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh ua bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan kogham. **29** Kamaghin, ia Ekiamin ziamin Epafroditus inisi bar akongegh. A, ingangarir ia na bagh damuan koghamim, an a gami. Kamaghin, a Kraisin ingangarim gamuava atam areme. A deravira ikiasa uabi ginighnizir puvati. Egha uan arimariam adogha ingangarim gamuavira iti. Kamaghin amizi, ia ziar ekiam a daning uaghan an miraram amir gumazamiziba sara ziar ekiam me daning.

3 Nan adarasi, ki uan migirigiam agivasa kamaghin ia migei, ia Ekiam ko poroghav iki, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian akurvasi. Kamaghin, ki ua ia bagha akar kabara osiran amirazir puvati. **2** Ia arazir kurabagh amir gumaziba bagh gan, me afiar atiabar min arazir mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze, e bar Israelin arazimin gin mangi uan mikarziba aghoriva dagh asighasigham. **3** Erara guizbangin mikarzir mogomebar

iniba aghorir arazimin gin zuir darasi. Ezi me puvati. Erara
 Godin Duamin akurvazimin uari isa God ganigha Krais
 Iesus ko poroghav ikia bar akonge. E fo, arazir gumaziba
 uan mikarzipar amiba, da tong men akuraghan kogham,
 ezi e nighnizir gavgavim dar itir puvati. Kamaghin amizi,
 e fo, erara guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir
 arazimin gin zuir darasi. **4** Ia oragh. Arazir gumaziba uan
 mikarzipar amiba, da en akurvaghti, kamaghin ki uabi ki
 deravira ikiam. Gumazitam uan mikarzim otivir biziba
 bagh nighnigh nighnizir gavgavim dar ikiti, ki kamaghin
 ia mikimam, nan otivizir biziba, an otivizir biziba bar dagh
 afira. **5** Nan amebam na batezi, 7plan dughiaba givazi, me
 namba 8in dughiamin nan mikarzir mogomemin inim
 atu. Nan afeziam ko amebam, aning Israelin gumazim
 ko amizim, ezi ki Israelin gumazir mam. Ki Benjaminin
 adarazir gumazir mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan
 inazafeziaba uakan. Ki Farisin gumazimra, egha Moses
 Osirizir Araziba bar deravira dar gin zui. **6** Ki fomira
 bar gavgavigha Godin ingangarim damuasa bar ifonge,
 kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasigha mizazim me
 ganidi. Ezi gumaziba Moses Osirizir Arazibagh nighnigha,
 nan araziba tuisigha, me fo, osimtizitam nan itir puvati. **7**
 Ki fomiram amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam
 iti. Egha datirighin ki Kraisin tuavimin gin zui. Egha
 a na bagha amir bizibagh nighnigha ghaze, ki faragha
 amizir biziba, da bar pura biziba. **8** Ki Judan bizibara
 migeir pu. Puvati. Ki Krais Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki
 fofozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi
 nguazir kamin biziba bar pura mineghminezir kiniba. Ki

Kraisra gın mangasa ifonge. Egha bizir igharaziba bar da
 ategh, ki Kraisin suiragh, **9** egh a ko bar porogh ikiam.
 Ki Moses Osirizir Arazibar gın ghua, gumazir aghuimin
 otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin ghua
 Godin damazimin derazir gumazimin oto, kar nighnizir
 gavgavim Kraisin itir tuavim. E nighnizir gavgavim
 Kraisin itima, God uabi ghaze, e an damazimin dera. **10**
 Ezi ki Krais bar a gifoghasa. Krais mozimin ua dikavigha,
 gavgavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghasa.
 Egh ki a ko mizaziba isir arazimin aven ikiam. Egh ki,
 nighnizir a suiragha ikia ovengezir kamra, ki uaghan an
 suiraghasa. **11** Egha kamaghin ki nighnisi, God uaghan na
 damighti ki mozimin ua dikavigh egh angamira ikiam. **12**
 Ki kamaghin nighnizir puvati, ki Krais Iesusin arazim
 inigha givagha, gumazir aghuimin otogha gifa. Puvati. Ki
 zurara ingangarir gavgavim gamua arazir kamin suizi
 moghin, Krais nan suira. **13** Nan adarasi, nan nighnizim, ki
 arazir kam tigharmaghin a iniam. Ki nighnizir vamira iti,
 ki fomira itir biziba gın amadagh, egh gın na bativamin
 bizim inisi a bagh mighin ingaram. **14** Kamaghin ki ivemar
 ivemarim givazi naghin otoghiva izevir aghuim iniasa,
 egha ivemaravira iti. Ivezir aghuir kam a kara. Krais
 Iesusin ingangarimin tuavimin, God nan dia. Eghti ki an
 Nguibamin mangiva a ko bar deravira ikiam. **15** Eghti
 e gumazir Kraisin arazibar gın ghua gumazir aruabar
 nighniziba itiba, e bar nighnizir ki gun mikemezir kamin
 gın mangam. Egh ia nighnizir igharazim ikiti, God ian
 nighnizir derazir puvatizir kam, ian akagham. **16** Ezi
 nighnizir aghuiba e da inigha gifa, e pamtemin dar

suiragham. Bizir kam a bizir ekiam. **17** Nan adarasi, ia bar nan arazibar gin mangi. Egh ia bar deravira gumazir en arazibar gin zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuibar gin mangi. **18** Ia fo, gumazir aviriba Kraisin ter ighuvimin apanimin iti. Ki dughiar aviribar men arazibar gun ia mikemegha, datirighin ua ia migia, egha teriba nan damaziba azui. **19** Me uan mikarzibar ifongiabar gin mangasa bar ifonge, ezi bizir kam mati men godin min iti. Me aghumsizir arazibar amuasa bar akongegha, zurara nguazir kamin bizibara nighnisi. Kamaghin, gumazir kaba helin mangiti God me gasighasigham. **20** Ezi eia, e Godin Nguibamin gumamazibiba. E, Ekiam Krais Iesus en Akurvazir Gumazim, a pin munagh ikegh izighiriva uam e iniam, ezi e a baghavira mizuai. **21** Krais uan gavgavimin bizibar amuti da bar an apengan ikiam. Egh a gavgavir kamra en mikarzir apengtizir oveavira itir kabar amighti, da mikarzir igiabagh avagham. Egh Kraisin mikarzir aghuir angazangarimin itimin miraram otivigham.

4 Kamaghin, nan adarasi, ia Ekiam ko poroghiv iki tuivigh gavgafigh. Ki uan navim isa ia ganingi! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvira nighnisi! Ki ian arazir aghuibar gun igharaz daraziv gei! Egha ki ia bagha bar akonge, nan namakar aghuiba! **2** Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh. Gua virara Ekiamin amizimning, gua navir vamira ikiasa, ki kamaghsua gua gakaghor. **3** Ezi ni bar guizin na ko ingarir gumazim, ki ni migei, ni amizir kamningin akuragh. Aning na ko, e Akar Aghuimin ingangarim ateri. Ezi Klemen ko, na ko ingarir gumazir maba, me uaghan e ko ingari. Gumamazir kabar ziaba, akinafarir

God gumamazizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba
 osirizim, da an aven iti. **4** Ia Ekiam ko porogh iki egh
 zurara bar akongegh. Ki ua migei, ia bar akongegh. **5**
 Ia gumamaziziba bar men asughasughti, me ian arazir
 aghuir kamin ganigh. Ia nighnigh, Ekiam roghira izi. **6**
 Ia bizitam bagh nighnigh osiman marki. Ia zurara uan
 osimtiziba bagh God ko mikim. Ia God ko mikim a minabi,
 egh a ian akurvaghsi ia an azang. **7** Eghti kamaghin
 God ia damuti ia navir amirizimin ikiam. Egh ia Krai
 Iesus ko porogh deragh ikiam, eghti tuavir kamin Godin
 navir amirizim deravira ian naviba ko nighnizibagh
 eghuvti da bar deravira ikiam. God navir amirizir e
 ganingizir kam, a bar bizir aghuim, ezi navir amirizir
 kam gumazibar fofozim bar a gafira. **8** Nan adarasi,
 ki migirigiar abuananam ia mikimasa. Ia zurara arazir
 kabagh nighnigh: guizin araziba, arazir aghuariba, God
 ko gumazibar damazimin derazir araziba, arazir zuruziba,
 gumamaziziba ifongezir bizir diriba, arazir gumaziba gara
 bar akongeziba. Ia fo, arazir aghuir pin itiba ko arazir me
 gara feba, da iti. Arazir aghuir kabara, ia dagh nighnigh.
9 Arazir ki ian sure gamizi ia foziba, ko nan migirigiar
 ia iniziba, ko nan akar ia oraghiziba, ko ia nan gari ki
 amir araziba, ia bar dar amu. Eghti Godin navir amirizim
 e ganingizim, a ia ko ikiam. **10** Dughiar ruarim givazi,
 datirighin ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi kamaghin
 ki Ekiam ko poroghav ikia a minabava, bar akonge.
 Guizbangira, ia faragha na ginighnighavira ikia, egha nan
 akurvaghamin tuaviba puvati. **11** Ki bizitamin otevezir
 puvatigha migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir manatam

na batoghti, ki nighnizir aviribar amuan kogham. Ki bizitam uam a iniamin nighnizim ategha, nimira ikia bar akongezir arazim gifo. **12** Ki onganarazibagh ami, o ki bizir aviriba iti, ki pura nimira iti. Ki arazir pura nimira itimin fofozim ini. Ki dagher aviriba iti, o mitiriam nan azi, o ki bizir aviriba iti, o biziba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki navir amirizim sara zurara nimira iti. **13** Krais zurara gavgavim na ganidi, ezi an akurvazimin ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti. **14** Ezi ia na ko nan osimtizim aterasa nighnigha, arazir aghuir kam gami. Ezi kamaghin, ki ia nan akurazir arazim bagha bar akonge. **15** Ia Filipain gumazamiziba, ia uari kamaghin fo, dughiar ki faragha Akar Aghuim akuribar, ki Masedonian Provins ataki, dughiar kamin siosin igharazitam dagiaba na ganiga, nan akurazir puvati. Ia uarira arazir kam gami. **16** Dughiar ki Tesalonikan itim, ki biziba puvatizi, ia dughiar mabar nan akurvasi. **17** Ia kamaghin nighnighan marki, ki bizir aghuiba ia na daningasa ki ian azangsis. Puvati. Ian arazir aghuim mangivira ikiasa, ki ifonge. Eghti God ivezir aghuim ia daningam. **18** Ezi akinafarir kamin aven, ki ia na gamizir biziba bagha ia minabi. Ia na bagha biziba inigha Epafroditusin dafarim gatizi a da inigha izezi ki da ini. Eghe datirighin ki bizitam otevezir puvati, ki mong bar izifa. Ia na ganingizir biziba, da mati mughuriar aghuim zuir ofa ia God ganidi. God ofan kamin gara a gifuegha bar akonge. **19** Nan God a bizir aviriba bar iti. Egh ia otevezir biziba, a bar dar ganiva, egh Krais Iesusin ingangarir amizimin tuavimin, a uan bizir aghuibar avirimin amodoghin, biziba isi ia

daningam. **20** God, a God en Afeziam, ezi e zurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira! (aiōn g165) **21** Eghti, Godin gumazamizir Kraiſ Ieſus ko poroghav itiba, ia vaghvagh kamaghin me mikimam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. En aveghbuar na ko itiba, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. **22** Kagh itir Godin gumazamiziba bar, me ia miġia ghaze, Afeziam ia ko iki. Atrivim Sisaſin dipenimin aven ingarir darasi, me akar kam ia daningasa miġhigha na miġei. **23** En Ekiam Kraiſ Ieſusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

Kolosi

1 Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krais Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ezi ki ko en aveghbuam Timoti, ga ia bagha akinafarir kam osiri. Ia Godin gumazamizir Kolosin nguibar ekiamin itiba gan adarasi, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia a ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afeziam God ko migia ghaze, a ian apangkuvigh ian navibar amuti ia navir amirizimin iki. **3** Ga ian arazir aghuim baragha kamaghin fo, ia nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge. Kamaghin amizi, dughiaa bar ga ia bagha God ko migia, ia ginighnigha God minabavira iti. A en Ekiam Krais Iesusin Afeziam. **5** E fo, guizin akam, an Akar Aghuim, a faragha ia bagha ghuzima ia kamaghin oraki, bizir aghuir God ia daningamiba da An Nguibamin iti, egh ia da bagh mizuamiva da iniam. Egha ia nighnizir gavgavim bizir kamin iti. Kamaghin, ia guizbangira nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge. **6** Ezi nguazir kamin danganiba bar, me Akar Aghuir kamin akurazi, gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an ikiava an gin zuima, Akar Aghuimin dagher aghuiba otiva ghuavira iti. Ezi ia uaghan, arazir kamra ian tongin oto. Dughiar ia faragha Godin apangkuvimin eghagham baregha bar guizbangira a gifozim, dughiar kam iza datirighin arazir kamra ian tongin otogha, ian ingaravira iti. **7** Epafra Akar Aghuir kam ian sure gami, ezi ia a gifo. Epafra, a ingangarir gumazir bar aghuir ga bar ifongezim, a ga ko ingarir mav. A ga gisin ian akurvagha, bar deravira Kraisin ingangarim gami.

8 Egha Epafras ga migia ga geghari, Godin Duam ia gamima ia Godin gumazamiziba deraghavira me gifonge.
9 Bizir kam bagha, ga fomira ian araziba baragha iza datirighin, ga zurara ia bagha God ko migei. Ga kamaghin an azangsis, Godin Duam fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba ia daningti, nighnizir kaba bar ia gizivagham. Eghti bizir kamin ia Godin ifongiam bar a gifogham. **10** Kamaghin amizi ia Ekiamin gumazamizibar min ikiva an arazibar amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir kam bar mangiva ekevegham. **11** Ezi ga kamaghin God ko migei, an gavgavir ekiar aghuimin, God gavgaviba bar ia daningti, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateram, egh aghumra ikiva osimtiziba givaghamin dughiam mizuam. Egh ia bar akueghiva, en Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir aghuibar gin zui, egh bizir aghuir a ia bagha miseveziba iniam. Ia Godin gumazamiziba ko da iniam, kar Godin Nguibamin angazangarimin aven itir darasi. **13** Faragha mitarmemin gavgavim e ikezima e an apengan itima, God en akuragha e inigha uan Otarimin gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim iti, Otarir kam a bar a gifonge. God uan Otarimin ingangarimin e gamizi e firiaghire, egha tuavir kamra an en arazir kuraba gin amada. **15** E Godin ganighan kogham, ezi Krais an mirara gari. Krais an Otarir ivariam, a God ingarizir bizir kaba bar dar dapanim. **16** Ezi Kraisin agharimin, God uan nguibamin itir biziba ko nguazimin itir biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba ko garir puvatiziba, da enselin gavgaviba ko duar

gavgaviba ko aseba ko adariaba, ko bizir gavgaviba itiba.
 God Krai ko, aning bizir kaba bar dagh amizi, da bar
 Krai baghavira iti. **17** Ezi bizir kaba tighar otivam, Krai
 fomira iti. Egha a biziba bar dagh amima da deravira uari
 isasuigha bar deravira ingari. **18** Krai, a siosin dapanim,
 ezi sios an inivafizim. Egha a uabi ikirimirir igiamin
 faragha zuir gumazim. Krai Godin Otari ivariam, egha a
 faragha ovevemin ua dikafi. God ghaze, Krai uabi biziba
 bar dar dapanimin ikiam. Kamaghsua, a Krai gamizi, a
 ua dikafi, **19** God kamaghin ifonge, an ikirimirir aghuim
 ko an araziba ko an gavgaviba Otari kam gizivagham,
 kamaghin God uabi Kraisin aven iti. Kamaghin amizi,
 Krai Godin mirara gari. **20** Bizir God ingariziba, da an
 saghon ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God kamaghin
 ifonge, a bizir kaba bar dar amuti da uam a ko navir
 vavira ikiam. A ghaze, a Kraisin ingangarimin arazir
 kam damuam. Kamaghin amizi a Krai ataghizima a ter
 ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tuavir kamin en
 apanir araziba da gifa. Egha bizir a ingariziba a bar ua
 da inizi da uam a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko
 nguazimin itiba uaghara. **21** Iarara, ia fomira arazir kuraba
 ko nighnizir kurabagh amuavira iti. Kamaghin amizi ia
 Godin saghon ikiava uan nighnizibar aven an apanim
 gami. **22** Ezi God kamaghin ifonge, a ia inigh ua bagh izam.
 Eghti ia an gumamazibar min ikiva, an damazimin bar
 zueghiva, arazir kuratam ian ikian kogham. Kamaghsua
 datirighin Godin Otari angamira gumazir mikarzim
 sara areme, ezi tuavir kamin God uam e ko navir vavira
 inis. **23** Ezi dipenir guarim dipenimin suirazi moghin,

ia nighnizir gavgavimin suiragh bar tuivigh gavgavigh iki. Ia Akar Aghuim baregha dughiar kamin fo ia bizir aghuiba iniam, egha ia dav zuava nighnizir gavgavim iti. Egh ia akongiva nighnizir gavgavim ataghiraghan marki. Ki Pol, ki Akar Aghuir kamin ingangarir gumazim, egha e gumazamizir nguazimin itiba bar me bagha anakuri.

24 Ezi datirighin ki ian akurvaghasa mizazim ini. Krais siosin akurvaghasa inizir mizaziba, da givazir puvati. Ki da givasava ami. Ezi ki siosin akurvaghasa ifonge, a Kraisin inivafizimra. Bizir kam bagha ki bar akonge. **25** God uabi, ian akurvaghasa na miseveghe, ingangarir kam na ganingi, ezi ki siosin ingangarir gumazimin oto. Ezi ki deravira Godin akam akurir ingangarim nan iti. **26** Dughiar fomira itibar iza datirighin, akar kam bar modo, ezi gumazamiziba bar a gifozir puvati. Egha datirighin Godin gumazamizibar damazibar an azenim giri. (aiōn g165) **27** Ezi Godin nighnizim kamakin, a uabi Akar Aghuir modozir kam e an gumazamiziba, an en aka, eghti e fogham, akar modozir kam a guizbangira bar dera, egh Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragham. Akar modozir kam kamakin, Krais ian navir averiabar aven iti, ezi ia fo, a ia inighti ia a ko mangiva Godin Nguibamin ikiva, egh ia an bizir aghuiba iniam, ezi ia bizir kam bagha mizuai. **28** Ezi e Kraisin Akar Aghuim bar vaghvagha gumazamizibav kiri. E kamaghin ifonge, me Krais ko porogh ikiva fofozir aghuitamin oteveghan kogham, eghti e me inigh Godin damazimin mangam. Kamaghsua, e nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin gin ghua men sure gamua, egha akar gavgavim me

ganidi. **29** Kamaghin amizi, Krai na ganingizir gavgavir ekiam, a nan akurvazima, tuavir kamin ki osimtiziba sara ingangarir dafar kam gami.

2 Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir dafam ia ko Laodisian nguibamin itir gumazamiziba bagha a gami, egha uaghan nan guamin ganizir puvatizir igharaziba sara. **2** Ki kamaghin ifonge, ki gavgavim men navibar aningti me atiatingan kogham, egh ki me damuti me uari gifueghiva uari inigh ikiva, fofozir aghuim inighti nighnizir aghuir kam me damuti men nighnizir gavgavim bar ekevegham. Egh kamaghin me Godin akar modozimin mingarim deraghvira a gifogham, a Krai, a uabi akar modozir kamin mingarim. Kamaghsua ki ingangarir kam gami. **3** Godin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim bar pin kogha Krai gizivagha modogha iti, mati dagiaba dagiabar dipenimin iti. Ezi Krai uabira fofozir aghuir kam en aka. **4** Ezi ki ghaze, tav ia gifariva akar amirizibar ia mikimiva ia apezaperan kogham. Kamaghsua, ki akar kam ia migei. **5** Ki uabi uan mikarzimin ia ko itir puvatigha, ki ia ginighnighavira iti. Kamaghin ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha a gami. Egha ki ian garima, ia uari inigha tuivigha deragha ingara egha nighnizir gavgavim Kraisin iti. Bizir kam bangin ki bar akonge. **6** Ezi ia Krai Iesus en Ekiam a inigha gifa, kamaghin amizi ia a ko daruva an poroghiv iki. **7** Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh, mati temem biba sara nguazimin tugha gavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir akinir gavgavibagh isin tughav iti. Ia nighnizir gavgavim Akar Aghuir Epafra ian sure gamizir kamin iti, egh kamaghin ian nighnizir gavgavim

aghung mangivira iki. Egh zurara God minabivira iki. **8** Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia mikimtima, ia an nighnizibar gin mangan marki, eghti da ia ikirarighan kogham. Gumazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar overiam ko nguazim gativaziba, me me da fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba da Kraisin izezir puvati. **9** Ia fo, Kraisa en mirara gumazimin oto, ezi Godin ikirimirim ko araziba ko an gavgaviba bar a gizifa. **10** Egha a duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ia Kraisin poroghav itima, God ia gamima ia guizbangira angamira ikiavira iti. **11** Ezi ia Kraisin poroghav ikia, mati ia uan mikarzir mogomebar inibar ghorir arazim ini. Ezi arazir kam, gumazitam uan dafarimin a gamizi an otozir pu. Puvati. Kraisa uabi mikarzir mogomebar inibar ghorir arazir kam ati. Kraisin arazir kamin e, navir ghurimin gavgavir e ikiagharighizim, anetughavkinigha, a gin amadagha firiaghiri. Kar guizbangira mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim. **12** Ezi dughiar e ruezimin e Kraisa ko poroghav itima, God Kraisa ko e sara mozim gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiamin amodoghin ingarava Kraisa mozimin a gamizi a ua dikafi. Ezi e nighnizir gavgavim an ingangarir gavgavir kamin iti, ezi dughiar e ruezimin, God Iesus ko e gamizima e uaghan ua dikafi. **13** Ia faragha uan arazir kurabagh amir arazim bangin, ia mati gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatizibar min amua, gumazir aremezibar min iti. Ia navir ghurimin arazibar gin zui. Dughiar kamin Kraisa ian navir ghurimin araziba tighar da atughuvkinighiva da gin amadagham,

kamaghin amizi ia gumazir aremezibar min amuavira
 iti. Ezi datirighin God ia gamizi ia Krais ko angamira iti.
 Ezi God en arazir kuraba bar a da gin amada. **14** Moses
 Osirizir Araziba, akam e gasaragha, en arazir kuraba
 aghurigha azenim gatigha, e gamima e an akam ko an
 gavgavimin apengan iti. Ezi e gasir akar kaba God bar da
 batoke, egha uaghan Moses Osirizir Araziba isa Iesusin
 ter ighuvimin a gafu, egha tuavir kamin Moses Osirizir
 Arazibar gavgavim agifa. **15** Ezi Krais ter ighuvimin duar
 gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba, a dar gavgaviba adegha
 gifa. God ter ighuvimin, kamaghin gumazamiziba bar
 men aka, a bar da dikabiragha dagh amima da pura bizir
 kinibar min otifi. **16** Kamaghin amizi, ia tav ateghtima an
 akaba ia gasan marki, egh ia mikim suam, ia dagheba ko
 dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia Godin ziam fer
 dughiabar gin zuir puvati, o iakinir igiabar isar araziba
 ko Sabatin dughiabar arazibar gin zuir puvati. **17** Arazir
 kaba, da bizir gin izamibar nedazir kiniba, ezi Krais
 a uabi guizbangin bizim. **18** Eghti gumazitam bizitam
 irebamin min bizimin ganigh, kamaghin a uabira uan
 ziam fiti, ia an akam baraghan marki. Gumazir kam suam,
 ia uarigh ifariva uari dikabiniva egh enselbar ziaba fi.
 Eghti ia an akam baraghan marki. Gumazir kam a uan
 nighnizim ko navir ghurimin arazibar gin ghua, pura
 migia ghaze, ki uabi bar fo. Eghti ia gumazir kamaghin
 amitam ateghti a ia dikabiragh, ian ivezir aghuim okiman
 marki. **19** Egha a Kraisin suirazir puvatigha anetaki, Krais
 en dapanim, e an inivafizim. E an poroghav ikia dagheba
 isa, egha a ko inivafizir agiribar min uari isasuiragha

iti. Inivafizir kam Kraisin apengan itima an a gamima a God ifongezi moghin aghua gavgafi. **20** Ezi ia Krai ko poroghav ikia a ko areme, kamaghin amizi ia duar kurar overiam ko nguazim gativaziba bar ada ategha uam adar apengan itir puvati. Egha tizimsua ia nguazir kamin itir gumazamizibar min aruavira iti? Egha tizimsua ia nguazir kamin arazibagh amuavira iti? Arazir kaba kamakin, **21** “Ia bizir kabar suighan marki,” egh “Dagher kabar aman marki,” egh uaghan “Bizir igharazir maba sara suighan marki.” **22** Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagh amima da zuamira ikufi. Arazir kaba, gumazamizibara uari dagh amuava da arigha en sure gami. **23** E bar fo, arazir kaba me dav kim suam, da nighnizir aghuibar gin zui. Da guizbangira bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongiamin gin mangiva mighighvira Godin ziam fer arazibar amu. Egha ghaze, ia uarigh ifariva uari dikabin. Egha ghaze, ia Godin ingangarim damuva uan mikarzim mizazir kuram a daning. Egh arazir kaba, da en mikarzibar akuragh navir ghurimin araziba dikabiragh da givaghan kogham. Bar puvatigham.

3 God ia gamizima ia Krai ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti. Kamaghin amizi, ia Godin Nguibamin pin itir biziba bar dagh ifongegh, da Krai iti naghin iti. Krai, Godin agharir guvimin amadaghan uan atrivir dabirabimin aperaghav iti. **2** Ezi ia bizir pin itiba baghvira nighnigh, egh nguazimin itir bizibagh nighnighan marki. **3** Ia fo, ia aremegha gifa, ezi ian ikirimirir angamira itim Krai ko ikiava, Godin poroghav ikia egha modoghav ikia tighar azenimin otivam. **4** Ezi Kraisra, a guizbangira

ian ikirimirir angamira itimin mingarim. Eghti Krai
 uamategh izamin dughiam, ia uaghan a ko an angazangarir
 gavgavir ekiamin aven otivam. **5** Kamaghin amizi, ia
 nguazimin itir arazir kurar ian navir averiamin itiba
 bar da gifagh. Bizir kaba, gumamaziziba uari bakia uari
 ko akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko afiar araziba,
 ko arazir kurabar amuasa naviba dikavir arazim, koma
 gumazir igharazibar bizibar gara da ifuer arazim. Bizibar
 gara dagh ifuer arazir kam, mati ia uari isa ifavarir godbar
 aningizir arazimin min ami. **6** Ezi bizir kaba bagha God
 uan aningagharimin ivezir bar kuram gumazir arazir
 kabagh amiba me bagha anetizima a iti. Kar gumamazir
 Godin akam iriaghiazibar ivezir kuram. A izam. **7** Ia
 faragha arazir kurar kabar gin zuima, da ia gativagha
 ia ikiaghariki. **8** Ezi datirighin ia arazir kaba uam adar
 amuan marki. Arazir kaba: adariba, ko aningaziba, ko
 navir kuraba ko akar kuraba uari gasir araziba, koma
 migirigiar mizirizir ian akatoribar otiviba, **9** ko uarigh
 ifarir arazim, ia arazir kabar amuan marki. Ia fo, ia
 navir ghurimin araziba ategha, **10** gumamazir igiabar
 otifi, mati gumazim korotiar ghurim sueghava korotiar
 igiam aru. Ezi God, gumazir ian ingarizi ia gumamazir
 igiabar otivizir kam, a kamaghin ifonge, a ia damuti ia
 bar deraviram a gifogham. Kamaghsua, a ia gamuavira
 itima ia an miraram otivavira iti. **11** Kamaghin amizi,
 datirighin bibiziba puvati. Ia ua kamaghin nighnighan
 marki, e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba,
 o e mikarzir mogomebar iniba aghore, o da aghorezir
 puvati, o igharazir darazir akabav gei, o nguibar atiabar

gumamaziziba, o e pura ingangarir gumazibar iti, o
 e firiaghirezir gumamaziziba. E kamaghin nighnighan
 kogham. E fo, Krais uabira iti, egha Krais uabi bar en aven
 iti. **12** God ua baghavira ia misevezi, ia an gumamazizibar
 otivigha gifa, ezi a bar ia gifonge. Kamaghin amizi,
 ia arazir kabar amu: Ia gumamazizibar apangkuv, egh
 arazir aghuibar gumamazizir igharazibar amu, egh uari
 dikabiragh, egh gumamazizibar asughasugh, egh dighorim
 amirazir arazim damu. **13** Egh ian tongin tav arazir
 kuratam igharazitav damightima an an osemeghiva,
 egh ia zuamira uari uarir aningaghan marki, egh uari
 uan arazir kuraba gin amang. Ia fo, Ekiam ian arazir
 kuraba gin amada, ezi kamaghira ia uaghan uarira uan
 arazir kuraba gin amang. **14** Egh ia bar uarigh ifongegh.
 Arazir kam a bar arazir igharazibagh afira. Arazir kam,
 an arazir aghuir igharazibagh amima da bar deraviram
 otiva, uari isa ingari. **15** Krais navir amirizim ia ganingi,
 egha ia gamizima ia navir vamira iti, ezi navir amirizir
 kam ian navir averiabar ikiva ia gativagh nighnizir
 aghuiba ia daningam. Ia fo, navir amirizir kam bagha
 God ian diazima ia bar uari inigha inivafizir vamiran
 min oto. Egh zurara God minabi. **16** Egh Kraisin akam
 ian navir averiabar iki gavgafigh. Eghti ia vaghvagh
 nighnizir aghuiba ko fofozibar gin mangiva uarira uarir
 sure damuva akurvazir akam uari daning. Egh Onger
 Akabar Akinafarimin aven ighiabar amuva, Iesusin ziam
 fer ighiabar amuva, Godin Duam ian navir averiabagh
 atizir ighiabar amu. Dughiar ia ighiabar amuamim, ia uan
 navir averiabar God minabi. **17** Ezi bizir manaba ia dagh

ami, miğirigiaba o ingangariba, ia bizir kaba bar Ekiam Iesusin ziamin dar amu. Egh an ziamin ia God Afeziam minabi. **18** Ia amuiba vaghvagh, uan pabar apengan iki me baghivira iki. Kar Ekiam ifongezir arazim. **19** Ezi ia paba vaghvagh, uan amuiba bar deraghvira me damuva bar me gifongegh. Egh men ataran kogh, pazi me damuan marki. **20** Ia boriba, ia zurara uan ameboghfeziabar akaba baraghiva dar gin mangi. Ia fo, Ekiam ian arazir kam bagh bar akuegham. **21** Ia afeziaba uan boriba miğhi me amir biziba bagh mikimiva men nighnizibar amuti me ataran marki. Ia kamaghin damuti, borim osemegh kamaghin mikim suam, ki bizitam damuan kogham. Marki. Ki aghua. **22** Ia ingangarir gumaziba vaghvagh, uan gumazir ekiam ian garibar akaba baragh, egh biziba bar dar amu. Egh ia kamaghin nighnighan marki, “egh suam, dughiar me en gara itibar, e me apezeper ingangarir aghuibar amuti me e gifuegham.” Puvati. Ia Ekiamin atiating, egh dughiaaba bar uan navir averiabar aven deravira nighnigh, guizbangira ingangarim damu. **23** Ezi ia amir biziba bar, ia uan gavgaviba sara dar amu. Kar, ia gumaziba bagha ingarir puvati. Ia Ekiam bagha ingangarim gami. **24** Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam Kraisin ingangarir gumazamiziba, a uabira ian garir gumazir bar ekiam. Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan gumazamiziba bagha atizim, a gin ia daningam. **25** Ia fo, God gumazamizir vabara a men garir puvati, a bar gumazamizibar gara men araziba ko navir averiaba deravira dar gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh

amizim, a uan arazir kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4 Ia ingangarir gumamazibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan ingangarir gumamaziba deravira men ganiva Godin damazimin derazir arazimin me damuva arazir aghuibar me damu. **2** Ia God ko mikim mamaghira ikiva, deraghvira ganiva nighnigh God ko mikim, egh God minabivira iki. **3** Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh an azangsighti, an e bagh tiam kuightima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati. **4** Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God ifongezir moghira, deraghvira akar kam akunam. **5** Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir darasi, ia nighnizir aghuibar gin mangiva egh arazir aghuibar me damu. Egh ia dughiaba vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghsivira damuvira iki. **6** Ia zurara akar aghuir singtizibav kintima, gumamaziba da baragh dagh ifuegham. Kamaghin amizi ia bar deravira foghiva gumamaziba vaghvagh men akaba ikarvagh. **7** Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir bar aghuim. A nan ingangariba bar dar gun ia mikimam. **8** Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. **9** Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangira en guizin

aveghbuar bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaa bar Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia mikimam. **10** Aristarkus, a na ko kalabusin ikia, egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak, Barnabasin imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. (Egh a izi ian tongin otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ia Mak iniasa, ki ia bagha akar kam amadagha gifa.) **11** Ezi Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin itir gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir kabara, me na ko ikia God Gumazamizibagh Ativir Ingangarim gamua egha me bar deraghavira nan akurvasi. **12** Epafras uaghan ia ginighnigha ghaze, Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha Krais Iesusin ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko migiavira iti, egha ghaze, God ian akurvaghti, ia tuivigh gavgavigh, egh fofozir aghuitam oteveghan koghiva, egh Godin ifongiam bar a gifoghiva an gin mangam. **13** Ezi ki kamaghin ia mikimasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava egha uaghan Laodisian nguibamin itir darazi ko Hierapolisin nguibamin itir darazi bagha a gami. **14** Ezi Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia ko iki. **15** Egh ia Laodisian itir siosin mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. Egh ia Nimfa ko siosin an dipenimin uari akuvim sara, bar me mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. **16** Egh ia akinafarir kam uarir tongin a dipon, egh gin Laodisian itir sios bagh anemadagh, eghti me uaghan uarir tongin a diponam. Egh uaghan akinafarir ki Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghti, ia

a inighiva uarir tongin a diponam. **17** Egh ia kamaghin Arkipus mikemegh, “Ekiam ni ganingizir ingangarim, ni deravira a damuva bar anegifagh.” **18** Ki Pol, ki uan dafarimningin akar abuananam ia bagha an osira ghaze: God deravira ia damu. Ki kalabusin ikiavira iti, ezi ia na gin amangan marki. Ki ia bagha God ko migia ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.

1 Tesalonika

1 Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin poroghav itir gumazamiziba: Godin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki. **2** E zurazurara God minabava ia bagha God ko migei. **3** E ian arazibagh nighnigha e fo, ia nighnizir gavgavim Godin itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, bizir kam ia gamima, ia pamtem ingari. Egha ia en Ekiam Krais Iesusin mizua ikia, uan naviba gavgavim dagh anigavira iti. E ian arazir kaba Godin damazimin dagh nighnisi. Kamaghin, e bizir kaba bagha God minabavira iti. **4** En adarasi, e kamaghin fo, God bar moghira ia gifongegha, ua baghavira ia amisevegha gifa. **5** Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kinimin min ia bagha izezir puvati. A Godin Duam ko gavgavim sara ize. Kamaghin amizi, ia guizbangira fo, akar kam a bar guizin akam. E ian tongin ikiava ian akuraghasava amizir arazim, ia uari a gifo. **6** Egha ia Godin akam inizi, osimtizir aviriba ia batifi, ezi ia Ekiamin araziba ko en arazibar gin zuima, Godin Duam ian navibagh amima ia bar akonge. **7** Kamaghin ia arazir aghuim Masedonia ko Akaian Provinsin itir Kraisin adarasi, bar men aka. Eghti me ian arazimin ganiva an gin mangam. **8** Ezi Ekiamin akar ia kunizim, a dibiirimin araremin min bar ghu. Egha a Masedonia ko Akaiara aningin ghuzir puvati, ian nighnizir gavgavir Godin itir kamin eghaghanim, nguibaba bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua me mikiman kogham. **9** Ezi dughiar e ia bagha iziba,

me uari bizir otivizibar gun e geghari. Egha ia marvir guaba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar me geghari. A guizbangira ko zurara itir God. **10** Ezi ia an Otarim mizuai, a Godin Nguibam ategh uamategham. Otarir kam aremezima God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

2 En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian tongin ikiava amizim, a pura ghuzir puvati. **2** Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam, e Filipain nguibar ekiamin ikia mizaziba isima, me en ziabagh asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha izezim, en God en naviba gavgavim dagh aningizima, e uan apanir avirir kabar atiatir puvati. E tugha gavgavigha Godin Akar Aghuim ia mikiri. **3** Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin ikiasava, e ia migia, egha pazav akatamin ia mikemezir puvati, egha e nighnizir zuezir puvatizitam sara ia migia ia gifarazir puvati. **4** Bar puvati. En nighnizim a igharagha iti. God en navir averiabagh fogha givagha, a uabi ifongegha Akar Aghuim akunamin ingangarim e ganingi. Gumazamiziba en ingangarim gifueghasa, e akam akurir puvati. Godra en navir averiabar gari. Ezi e kamaghsua, a uari amir ingangarim gifongegham. **5** Ia fogha gifa, God en garava e gifozima e kamaghin ia migei, e akar ifavaritamin ia gifarazir puvati, egha e ian bizibagh ifuegha ia apezepera migeir puvati. **6** E, ia ko gumazamizir igharazibar damazimin ziam iniasa ingarir puvati. **7** E guizbangira Kraisin aposelbar min iti. Kamaghin e ti ifuegha, uarir akurvaghasava biziba bagha ia migiai. Egha e ingangarir ekiam ia daningan aghua.

E bar aghumra ia ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira amebam uan borir aghiribar asughasugha deragha men gari moghin e deravira ian gari. **8** Ia bar guizbangira en namakaba, kamaghin amizima, e guizbangira bar ia gifongegha, Godin Akar Aghuim ia mikimasa, egha e uaghan uan ikirimirim ian akurvaghasa. **9** En adarasi, ia uari en ingangarir ekar e ia ko ikia Godin Akar Aghuir kunizim gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghshi osimtizir ekiam ia daningan kogham. Egha e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari. **10** Ia fozi, God uaghan fo, arazir manam e ia gami, ia nighnizir gavgavim Kraisin itir gumamaziziba. E Godin damazimin derazir arazir aghuibagh amua, egha arazir kuratam gamizir puvati. **11** Ia fo, afeziam uan boribagh amir arazibar mirara e uaghan vaghvagha dar ia gami. **12** Egha e ian nighnizir gavgavim damuti ia tugh gavgavighamin migirigiabagh ami. Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e agharim ia ganidi. Egha e ikirimirir aghuir God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei. God Bizibagh Ativir Dughiam oto, ezi a ian dia ghaze, ia dughiar kamin aven izi nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir aghuarim nan Nguibamin a iniam. **13** Ia en akam baregha Godin akam ini, egha gumazibar akamin min a inizir puvati, ia guizbangira Godin akamra ini. Ezi akar kam bar pamten ia gumamazizir nighnizir gavgavim Kraisin itibar navir averiabar ingari. Kamaghin amizi, e bizir kam bagha zurara God minabi. **14** En adarasi, Godin siosin Judian Provinsin itiba, me Krai Iesusin adarasi, bizir me batozibara, da uaghan ia batifi. Ian nguibamin gumazibara osimtizir ekiaba ia ganidi moghira, Judian

itir siosba, Judaba osimtiziba me garisi. **15** Judaba, Ekiam Iesus ko Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghirezi, me uaghan e batosi. Egha me God ifongezir arazibar aghuagha, gumazamiziba bar men apanimin iti. **16** Egha me God ua gumazamizir kaba inian me aghuagha, kamaghin e Kantrin Igharazibar Gumazamiziba akam e me mikiman me aghuagha, en tuaviba apiri. Kamaghira me zurara arazir kurabagh amima, da ghua bar ekefe, ezi datirighin Godin aningagharim men izegha gifa. **17** En adarasi, Judaba kaghira e arizima, e dughiar bar otevimin ia ategha, ian garir puvati, ezi en nighniziba ia ko iti. Ezi e ua mangi ian ganasa bar ifuegha egha tuaviba buriavira iti. **18** E ia bagh izasa; ki Pol guizbangira dughiar aviribar izasa ingari, ezi Satan en tuaviba apiri. **19** Eghti en Ekiam Iesus uamateghamin dughiam, bizir tizim e damighti e an damazimin bar akuegh a mizuam iki tugh gavgavigham? E bizir tizim inigh mangi an akagh suam e ingangarir aghuim gami? E ghaze, iarara. E ia baghavira bar akuegham. **20** Guizbangira, e ia baghavira bar akuegham. Ezi iarara e gamima e bar akueghavira iti.

3 E ia bagha nighnighavira ikia ghua, gin e ghaze, e sughsughan kogham. Egha akam misuegha ghaze, ga Atensin ikiam. **2** Egha Timoti amadazima a ia bagha izi. Timoti a en aveghbuam. Egha a Godin ingangarir gumazir Kraisin Akar Aghuim akurim. Ga gavgavim ia daningiva, ian nighnizir gavgavimin akurvaghasa anemada. **3** E kamaghin aghua, osimtiziba ko mizazir ia isir kaba ia damuti ia nighnizir aviribar amuam. Ia uari fo, God uabi osimtizir kamagh gariba aterasa e

amisefe. **4** E faragha ia ko ikia egha kamagh ia miġiavira iti, osimtizitaba e bativam. Ezi ia datirighin deragha kamaghin fo, dughiar kurar kam e bato. **5** Bizir kam bagha, ki sughsughan aghuagha, ian nighnizir gavgavim gifoghasa Timoti ia bagha anemadazi a izi. Ki kamagh atiati, gumazir kuram Satan ian nighnizir gavgavibar amuti, da ireghti, en ingangarim pura mangigham. **6** Ezi Timoti ia ategha datirighira iza e batogha, Akar Aghuim e miġia ghaze, ia nighnizir gavgavim Godin ikiava God ko gumazir igharazibagh ifonge. Egha a kamaghin miġia ghaze, ia zurara e ginighnigha ian naviba bar en dera. Egha ia en ganasava ami moghin e uaghan ian ganasava ami. **7** Kamaghin amizi, en adarasi, dughiar e osimtiziba ateri nighnizir aviriba e bativimin, e kamaghin oraki, ia nighnizir gavgavir Godin itim ikiavira iti; ezi bizir kam gavgavim e ganingi. **8** E kamaghin fo, ia Ekiam bagha tugha gavgavizima, e kagh uaghan, en dabirabim datirighin bar dera. **9** E ia ginighnigha uan Godin damazimin guizbangira bar akonge. Kamaghin amizi, e ia bagha God minabavira iti. **10** Egha dimagariba ko aruebar, God ko pamtem miġiavira ikia ghaze, God en amamangatighti e uari izi ian ganam. Eghti ian nighnizir gavgavim oteveghti, e ua ian akurvaghiva ian nighnizir gavgavim damutima, a gavgavigham. **11** E kamaghsua, en God en Afeziam uabi ko Iesus en Ekiam, e bagh tuavim azeneghti e ia bagh izam. **12** En ifongiam, Ekiam ia damighti arazir igharazir darazigh ifongezim bar moghira ia gizivagh egh fasfagham. E bar ia gifongezi moghira, ia vaghvagh Godin gumazamiziba

ko gumamazizir igharaziba bar me gifongegh. **13** Eghti God gavgavim ia daningti, gumamazizir en Ekiam Iesusin damazimin zueziba bar, a ko uamateghti, en God en Afeziam ian gantima ia an damazimin zuegh arazir kuraba puvatigham.

4 Kamaghin, en adarasi, e God ifongezir araziba bar ian akagha ghaze, arazir kaba ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin guizbangira dagh ami. E datirighin Ekiam Iesusin ziamin gavgavimin ia gakaghora ghaze, ia arazir kabar amu mamaghira iki. **2** E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir akaba, ia dagh fo. **3** God kamaghin ifonge, ia bar uari isiva a danigh an damazimin zuegh. Egh gumamaziziba tintinibar uari isava akuir arazim gitagham. **4** Egh ia vaghvagh uan amuibar ikiva deravira men gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu. **5** Ia uan mikarzim in ifongiabara, gin mangan marki, mati God gifozir puvatizir gumamaziziba amir araziba. **6** Kamaghin ia uan aveghbuaba osimtiziba me darigh me gifar arazir kurabar men amuibar amuan marki. E fomira akar gavgavim ia migia ghaze, gumazir arazir kurar kabagh amiba, God gin ivezir kuram me daningam. **7** E fo, God arazir miziriziba bagha en diazir pu. Bar puvati. A en diagha ghaze, ia nan gumamazizibara, kamaghin ia arazir zuruzibara damu. **8** Kamaghin amizi, ni tina akar kaba akirim dagh asara, ni akirim gumazim gasarazir puvati, ni God akirim a gasara, Godin kamra uan Duam ia ganingi. **9** Ki Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazim ia bagh osiran kogham. Ki fo, God uabi ia uarigh ifueghamin arazim bagha ian sure gami. **10** Ezi ia Provins

Masedonian itir Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazibar bar me gami. En adarasi, ia arazir kam damu mangi mamaghira ikiasa e ian azangsis. **11** Ki kamaghsua, ia bizitamin oteveghan kogham, eghti gumazir Kraisin azenan itiba ian ganiva kamaghin mikim suam, Kraisin adarazi arazir aghuibagh ami. Bizir kam bagh ia uan dabirabir amirizim damuti a deraghsi, puvira uari bagh ingar. Egh uan agharibar uari ingar egh ia uari uarir akurvagham, mati e fomira ia mikemezi moghira. **13** En adarasi, e kamaghsua, ia bar deravira Kraisin gumazamizir ovengeziba bativamin bizim gifogh. Ia gumazir igharazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizibar min pamten osemegh ikian marki. Me ua dikavamin dughiam mizuair puvati. **14** E kamaghin nighnizir gavgavim iti. Iesus aremegha ua dikafi. Kamaghin amizi, en nighnizir gavgavim kamakin, God gumazir nighnizir gavgavim an ikiava ovengezibar amighti, me ua dikavigh egh Iesus ko ua izam. **15** Ekiamin akam e kamaghin ia mikeme, Ekiam uamateghtima e gumazamizir angamira itiba, gumazir ariaghirezibar faragh mangan kogham. Puvati. **16** Ekiam pamtem mikimti, an enselin faragha zuimin tiarim mikimti, Godin sigham sara arangam. Eghti Ekiamra uan nguibam ategh izighiritima gumazamizir Ekiamin poroghav ikiava ariaghireziba faragh ua dikavigham. **17** Dughiar kamin gin e gumazamizir angamira ikiavira itiba, e gumazamizir kaba ko ghuariabar tongin mavanangam, egh e bar Ekiam overiamin a bativam. Kamaghin e bar Ekiam ko zurazurara ikiam. **18** Egh ia akar kam Godin gumazamizir igharazibav kim, egh gavgavim uari daning.

5 En adarasi, e biziba otivamin dughiatam diborogh
 ia bagh an osirighan kogham. **2** Ia uari fogha gifa,
 Ekiam Izamin Dughiam okimakiar gumazim dimangan izi
 moghin zuamirama otogham. A izamin dughiam, ia a
 gifoghan kogham. **3** Gumamaziziba kamaghin mikimam,
 “Datirighin dughiar amirizim e batozi, e deravira iti.” Eghti
 bizir me gasighasighamim bar zuamira me batogham,
 mati mizazir amizir naviba adaiba borim batasa isir
 mizaziba. Men tav osimtizir kam gitagh ari mangan
 kogham. **4** Kamaghin amizi, en adarasi, ia mitatemin
 itir puvati, egh dughiar kam okimakiar gumazimin min
 iziti, ia an ganigh digavir kuram damuan marki. **5** Ia
 fo, ia bar aruem ko angazangarimin gumamaziziba. E
 dimagarim ko mitarmemin adarazi puvati. **6** Kamaghin
 amizi, e gumamazizir igharazibar min daku ikian kogham.
 En damaziba kurighireghti e deraghvira nighnigham.
7 E fo, gumamazizir akuiba me dimagaribar akui. Ezi
 gumazir dipar kuraba apa onganiziba, dimagaribar da
 api. **8** Ezi e aruemin adarasi, kamaghin e deraghvira
 nighnigham. E nighnizir gavgavim Godin itir arazim ko
 igharaz darazigh ifongezir arazim inigham, egh bizir
 kamning midorozir korotiamin min uan evariba ikeghti
 da e apazagham. Egh God mizuam iki an akurvazir
 arazim inigham, egh e midorozir dapanir asuamin min
 anerughti an e apazagham. **9** God, uan aningagharimin
 aven mangasa e amisevezir puvati. A en Ekiam Krais
 Iesusin ingangarimin en akurvaghasa e amisefe. **10** Iesus
 en akurvaghasava e bagha areme. Kamaghin amizi, e
 ovenge, o e angamira iti, e a ko angamira ikiam. **11**

Kamaghin, ia uari vaghvagh akar aghuibar uariv kim egh
 gavgavim uari daning, mati ia datirighin ami mokin. **12**
 Nan adarasi, e kamaghin ian azangsis, ia gumamazizir
 ian akurvagha ia ko ingaribar apengan iki. Ekiam ian
 gumamazizir dapanibar ikiasa me amisefe, eghti me
 ian araziba akiramin migirigiabar amuam. **13** Ia men
 ingangarir me amir kam ginighnigh, egh naviba bar men
 deraghiva me gifongeghiva men apengan iki. Egh ia bar
 uari inigh navir amirizimin iki. **14** Nan adarasi, e kamaghin
 ian azangsighasa, ia gumamazizir amirazibar araziba
 akiriva, egh gumamazizir atiatiabar naviba gavgavim me
 daningiva, gumamazizir gavgaviba puvatizibar akurvagh,
 egh ia gumamaziziba bar dughorir amirazim men iki. **15**
 Ia deravira gan, gumazitam o amizitam arazir kurabar
 ia damutima, ia an arazir kuraba ikaravaghan marki.
 Ia zurara arazir aghuibar Godin gumamazizibar amusi
 gavgavigh, uaghan gumamazizir igharaziba sara. **16**
 Egh ia zurara bar akongegh, **17** egh ia God ko zurara
 mikimvira iki. **18** Bizir tizim ia bato, God minabivira iki.
 God kamaghsua, ia gumamazizir Krais Iesusin poroghav
 itiba ia arazir kaba bar, dar amu. **19** Eghti Godin Duam
 bizitam damusi ia mikimtima, ia an anogoroghan marki.
20 Eghti Godin akam inigha izir gumamazizibar akam me
 ia mikimtima ia navir kuram men ikian marki. **21** Egh ia
 bar deravira araziba ko akaba bar, da tuisigh. Egh arazir
 aghuibara, ia dar suigh. **22** Egh arazir kuraba ia bar da
 atakigh. **23** God uabi navir amirizimin mingarim, a ia
 damightima ia uari isi bar a daning, egh an damazimin bar
 zuegham. Eghti a ian duaba ko, mikarziba ko, ikirimiriba

bar moghira deraghvira dar ganti, da deraghvira ikiva en
Ekiam Krais Iesus izamin dughiamin ia arazir kuratam
Godin damazimin bar puvatigham. **24** Godin ian diazim,
a uan akabar gin ghua bizibagh amima da guizin otifi.
Kamaghin e fo, a guizbangira bizir kabar amuam. **25** En
adarasi, ia e bagh God ko mikimti, a en akuraka. **26** Ia
Kraisin gumazamiziba, vaghvagh uan dafaribar suigh. **27**
Ki Ekiamin ziamin akinafarir kam Kraisin gumazamiziba
bar me bagh a dipon me mikimasa ia gakaghori. **28** En
Ekiam Krais Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko iki.

2 Tesalonika

1 Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko Ekiam Krai Iesusin poroghav itir gumazamiziba. **2** God en Afeziam ko Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ia damightima, ia navir amirizim iki. **3** En adarasi, e zurara ian ziaba diponiva ia bagh God minabiva God ko mikimam. E fo, ian nighnizir gavgavim bar moghira gavgafi, ezi ia bar moghira vaghvagha bar uarigh ifonge, ezi arazir kam ekiva ghuavira iti. Kamaghin bar derazi, e ia bagha God minabi. **4** Kamaghin amizi, e tintinibar Godin siosbar ghuegha ian ziaba fe. E arazir kurar apaniba ia gamiba bar dar gun me migiava, osimtiziba sara me migei. Egha e kamaghin migei, “Godin gumazamiziba me uan nighnizir gavgavimin tugha gavgavigha, osimtiziba ko mizaziba ateri.” **5** Ezi bizir ia bativir kaba, God kamaghin en aka, an arazir aghuim gamua egha en araziba tuisisi. Ia kamaghin ifonge, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia mizaziba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inigh dughiar kamin aven mangam. **6** Godin arazir aghuim a kamaghin damuam, gumazamizir osimtiziba ia gariziba, a ua men osimtiziba ikarvagham. **7** Egh ian osimtizir datirighin ia ateriba God da givagh, avughsazim ia daningiva uaghan e daningam. Dughiar kamin Ekiam Iesus uan enselin bar gavgavim itiba ko Godin Nguibam ategh azenara otogham, eghti e avughsam. An avir bar gavgavir mizariaba sara izam. **8** Egh God gifozir puvatiziba ko en Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gin zuir puvatiziba, Iesus ivezir kuram me ikarvagham. **9**

Kamaghin amir gumazamiziba ivezir kurar kam inigh; bar ikuvigh mamaghira ikiam. Egh me Ekiamin saghon ikiva, uaghan an gavgavimin angazangarir ekiamin saghon ikiam. (aiōnios g166) **10** Ezi Dughiar God atizim, Ekiam ua izitima an gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me an ziam fiva, ziar ekiam a daning a bagh bar akuegham. Ia Godin akar e ian tongin kunizim, ia nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi, ia dughiar kamin uaghan me ko ikiam. **11** Ezi e bizir kabagh nighnigha zurara ia bagha e uan God ko migei, eghti a ian akurvagham. E kamaghsua, a ia damuti arazir aghuir a damuasa ian diaziba, ia dar amuam. E a ko mikimtima, a gavgavim ia daningam. Eghti ia, arazir aghuir ia damuasa ifongeziba bar, ia dar amuam. Eghti Godin gavgavim ian nighnizir gavgavim damuti, an ekeveghti ia arazir aghuir aviribar amuam. **12** Ezi arazir kamin ia Ekiam Iesusin ziam fitima a uaghan ian ziaba fam. En God ko Ekiam Krais Iesus ian apangkuvigh egh bizir kabar amuti da guizbangin otivam.

2 En adarasi, e bizitam ia mikimasa, en Ekiam Krais Iesus a uamategh izam, eghti e a ko uari akuvagham. E kamaghsua, ia bar deravira akar kam baragh. **2** Gumazir taba ti ia migia ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Gumazir mamin nighnizim ghaze, Godin Duam ti uan akar kam a ganingizi an an gun migei. O gumazir mam Godin akam akura akar kamin gun migei. O gumazir mam ghaze, e osirizir akinafarir mam, akar kam an iti. Ezi ia akar kam managh a baraki, ia zuamira digavir kuram damighiva okam nighnighan marki. **3** Ia gumazitamin ganti a uan akatam o arazir an amitamin ia gifaran marki.

Ia oragh! Dughiar kam puram otoghan kogham. Puvati. Faraghivira gumazir avirim Godin akaba batoghiva akirim ragh God gasaragham. Eghti Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenara otogham, gumazir kam God helin a gasighasigham. 4 Bizir gumazamiziba ziaba feba ko dar bora ghaze men godba o men aseba, a dar apanimin ikiam. Egh a uabira uan ziam fiva egh a bizir kaba bar da dikabiragham. Egh a Godin Dipenimin aven daperagh ikiva kamaghin mikimam, “Ki uabira God.” 5 Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki bizir kabar gun ia mikeme. Ia ti okinighnighiz, o? 6 Ia fo, bizir mam gumazir kamin tuavim apirima an azenaram otivan kogham. A gin God a bagha atizir dughiamra, an azenim giram. 7 Ia fo, datirighin Godin Araziba adoghodozir arazir kam averara ingari iti. A modogh averara iki mangiti, gumazir an tuavim apirizim, sivagh mangiti, an azenaram otogham. 8 Egh Godin Araziba adoghodozir gumazir kam dughiar kamin azenim giram. Eghti Ekiam Iesus uan akamin a giveragh a misueghtima an aremegham. Ekiam uan angazangarim ko gavgavir ekiam sara iziva, uan angazangarim ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasighasigham. 9 Godin Araziba adoghodozir gumazir kam, a Satanin gavgavimin azenan otogham. Egh Satanin ifavarir arazimin, a digavir kuram gamir arazir aviriba ko arazarazir igharaziba ko mirakelin ifavarir igharagha gariba, dar amuam. 10 An arazir kurar avirir igharazibar amu, ovevemin tuavimin gin zuir gumazibagh ifaram. Me guizin akam gifongeghan aghua, ezi God men akuraghan kogham. Kamaghin amizi, gumazamizir

kaba bar arighiregham. **11** God kamaghsua, gumazamizir nighnizir gavgavim guizin akamin itir puvatigha arazir kurabagh amua bar akongeziba, me nighnizir gavgavim akar ifavarimin ikiva, Godin kotin ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, God men nighnizibagh amizi, me paza nighnisi. **13** En darasi, ia Ekiam bar ifongeziba, God faragha inizir gumazamizibar tongin ikiasa ia misefe. God uan Duamin gavgavimin ian navir averiamin ingarima, ia a baghavira itir gumazamiziba, eggha ia guizin akam nighnizir gavgavim an iti. Ezi tuavir kamin God ian akurvaghasa. Kamaghin amizi, e zurara God ia bagh a minamam. **14** God kamaghsua, ia uan Ekiam Krai Iesusin angazangarir ekiamin aven a ko ikiasa a ifonge. Eggha a uan Akar Aghuir e ia mikemezir kamin ian dia. **15** Kamaghin amizi, en adarasi, ia bar tuivigh gavgafigh. Eghti Godin akar e ia mikemeziba, o akar ian sure damuasa osiriziba, ia dar gin mangi. **16** E kamaghin God ko migia ghaze, en Ekiam Krai Iesus ko God en Afeziam bar e gifonge. Eggha en apangkuvigha en navibagh amima, da deragh, mamaghira ikiam. Eggha en akurvazima en nighnizir gavgavim ikiava God mizuai, eghti an arazir aghuimin e damuam. (aiōnios g166) **17** Egh a gavgavim ian navibar aning, ian akurvaghti ia arazir aghuiba bar, dar gin mangiva akar aghuibav kimam.

3 En adarasi, en akar abuananam, a kamakin. Ia God ko mikimtima, an en akuragham, eghti Ekiamin akam zuamira nguibaba bar a dar mangiti gumazamiziba a iniva an gin mangi, nighnizir gavgavim an ikiam, mati ia faragha a inizi mokin. **2** Ia God ko mikimtima a gumazir

kurabar dafaribar e inigh, kar arazir kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumazamizir maba nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati. **3** Ezi Ekiam guizin arazibagh ami, eghti ia bar nighnizir gavgavimra an iki. A gavgavim ia daningiva, ia geghuvti, Satan paza ia damighan kogham. **4** Ezi Ekiam e gamizima e bar deravira kamaghin fo, ia arazir e ia mikemeziba, bar dagh amuavira iti. Egh gin ia kamaghira damuam. **5** E kamaghsua, Ekiam ian faragh mangi, ian navibar amuti, ia fogh suam, God guizbangira ia gifonge. A ian navibar amuti, ia Kraisin arazimin gin mangiva osimtiziba ateriva tugh gavgavigham. **6** En adarasi, en Ekiam Krai Iesusin ziamin e akar gavgavim migia kamaghin ia migei, en marazi pura amirvagha ikia, akar e ia ganingizimin gin zuir puvati. Ia vaghvagh men saghon iki. **7** Ia fo, ia en arazibar gin mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati. **8** E pura ian dafaribar daghetaba inizir puvati. E dagh ivesi. E kamaghsua, e osimtiziba ia darighan kogham. Kamaghin e puvira arueba ko dimagaribar ingari. **9** God ghaze, e dagheba bagh ian azangsightima, ia en akurvagham. Ezi e ian azangsizir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtima ia an gin mangam. Ezi kamaghin, e ian azangsizir puvati. **10** Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganingi: gumazamiziba ingangaribar amuan aghuaghti, ia dagheba me daningan kogham. **11** Ezi e datirighin orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me pura gumazamizir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati. **12** Ezi datirighin Ekiam Krai Iesusin ziamin e akar gavgavir kam kamaghin gumazir kabav gei, me bar

deravira dapiaghiva, ingariva, me daghebar uarira uarir akurvagh. **13** Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amirvaghan marki. **14** Eghti gumazitam o amizitam akar e akinafarir kamin osirizibar gin mangan koghtima, ia deraviram an gan. Ia kamaghin damuti, gumazir kam uan arazir kam gifoghiva aghumsigham, kamaghin ia an saghon iki. **15** Ia apanimin min a ginighnighan marki, ia aveghbuamin min a damuva, egh arazir aghuibar amusi an sure damu. **16** Ekiam a navir amirizimin mingarim, a zurara ia damuti ia navir amirizimin biziba bar dar ikiam. Ekiam bar moghira ia ko ikiam. **17** Ki Pol, ki uan dafarimin osira ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan akinafariba bar, osizirir abuananam ki zurara uan ziam kamaghin an osiri. Kar ki kamaghin osiri. **18** En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko ikiam.

1 Timoti

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Krais Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto. **2** Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim ikiava, mati guizbangira nan otarim. Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Krais Iesus en Ekiam, aningin apangkuvim ko kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki. **3** Ki fomira Masedonian Provinsin ghughava, dughiar kamin ki akar gavgavir mam ni ganingi, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumamaziziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki. **4** Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara migiavira itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintinibar uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogham, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan kogham. **5** Nan akar gavgavir kamin mingarimra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim ikia, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar uarigh ifuegham. **6** Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar mingariba puvatizibav gei. **7** Egha me igharaz darazi Godin Arazibar men sure damuasa. Egha me ghaze, men migirigiaba bar guizbangira. Ezi akar me gun migeim, an mingarim me uari a gifozir puvati, egha me uari uan akam

deragha a gifozir puvati. **8** E kamaghin fo, Moses Osirizir Arazir God a Ganingiziba, da bar dera. Eghti gumazitam bar deragh Godin Arazir kabar gin mangiti, Arazir Kaba an deragham. **9** Ezi e uaghan kamaghin fo, God uan Araziba isa gumazamizir aghuiba bagha da aningizir pu. Puvati, a gumazamizir arazir kurabagh amiba bagha, da me ganingi. Gumazamizir akaba batoziba, ko akaba barazir puvatiziba, ko gumazir akirim ragha God gasaraziba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Kar gumazamizir Godin ziam fer puvatiziba, ko gumazamizir Godin aghuaziba, ko gumazamizir uan amebaba ko afeziaba misoghezi me aremeziba, ko gumazamizir igharaz darazi misozima me ariaghireziba, **10** ko arazir mizirizibagh amiba, ko gumazir uarira uari isava akuiba, ko gumazir gumazamiziba okiava me gamima me pura ingangarir gumazamizibar otiviba, ko gumazamizir ifariba, ko gumazamizir kotin aven ifariba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Egħa uaghan gumazamizir Godin guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araziba aningi. **11** Ezi guizin akar kam, God an gun mikimasa na ganingizir akam, an Akar Aghuir kamin mirara ghu. Ezi Akar Aghuir kam e migia ghaze, God angazangarir ekiamin aven ikia, egħa gavgavir ekiam iti. A bar derazima gumazamiziba an ziam fe. **12** En Ekiam Krais Iesus, ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki an ingangarim damuam. Egħa ingangarir kam damuasa na amisefe. Ezi ki kamaghsua a minaba. **13** Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasighasiki, egħa an apanim gamuava, akar kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki deragha a gifozir puvatigha, nighnizir gavgavim an

itir puvati, egha arazir kabagh ami. Kamaghin amizima, a
 nan apangkufi. **14** Ezi Krais Iesus en Ekiamin apangkuvim
 bar na gizivagha, na gamima, ki nighnizir gavgavim an
 ikiava gumamazir nighnizir gavgavim Krais Iesusin
 itiba, bar me gifonge. **15** Krais Iesus, gumamazir arazir
 kurabagh amiba men akuraghasa nguazir kamin ize. Ezi
 men tongin, nan arazir kuraba bar men arazir kurabagh
 afira. Ezi akar kam a guizbangira, gumamaziba a baregh
 nighnizir gavgavim an iki. **16** Ezi Krais Iesus kamaghsua
 ifonge, gumamaziba bar kamaghin fogh, a gumamazir
 arazir kurabagh amibar asughasugha nimira me gamua
 zui. Kamagh amizi a faragha nan apangkufi, ezi ki an
 ababanimin min iti, eghti a na gamizir biziba men
 akaghti me dar ganiva, nighnizir gavgavim an ikiva,
 ikirimirir ikia mamaghira itim iniam. (aiōnios g166) **17**
 Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi
 e gumamaziba an ganighan kogham. A uabira bar
 guizbangin God. Kamaghin amizi, e zurazurara ziar ekiam
 a daning mamaghira iki mikim suam, God ni bar ekevegha
 bar dera. Bar guizbangira. (aiōn g165) **18** Nan otarim
 Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin
 arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, bizir
 ni damuamiba bar dar gun ni migei. Ki kamaghin ifonge,
 ni nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an suiragh gavgavigh,
 uan araziba deravira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi.
 Ki kamaghsua, ni Godin akam inigha izir gumazim ni
 ganingizir akar kabar gin mangi, egh tuavir kamin ni
 midorozir aghuim misoghiva nighnizir gavgavimin aven
 tugh gavgafigh. Bizir kam bagha, ki akar kam ni ganidi. Ezi

gumazir maba, me uan araziba deragha da tuisigha, arazir aghuibar gin mangan aghuagha da batosi. Egha tuavir kamin me uan nighnizir gavgavibagh asighasiki. **20** Ezi men tongin Himeneus ko Aleksander kamaghin ami. Ezi ki kamaghin ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghin foghasa, ki aning isa Satanin agharim gati.

2 Ki mighighavira ia migei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gumazamiziba bagh God ko mikimiva a minabiva an azangsighiva, egh a gumazamiziba bar men akurvaghsi a gakaghon. **2** Egh uaghan atriviba ko gavmanba bagh Godin azangsigh. Kamaghin, e bar deragh ikiva navir amirizibar ikiva, God baghavira itir arazibar amuva, God ifongezir araziba bar dar gin mangam. **3** God ko migeir arazir kam, a Godin damazimin bar dera. God, en Akurvazir Gumazim, an arazir kam gifonge. **4** A kamaghsua, a bar gumazamiziba men akurvagham. Eghti me bar guizin akamin mingarim gifogham. **5** E fo, Godin vamira iti. Ezi abuir gumazir vamira iti, a God ko en tighin iti. A gumazir kamra, Krai Iesus. **6** Dughiar God inabazimin, Krai Iesus gumazamiziba bar me bagha uabi isa God ganigha aremegha ua me givese. Ezi arazir kamin God kamaghin en aka, a uan gumazamiziba bar moghira ua me iniam. **7** Egha ingangarir kam bagha, God aposel ko akam akunamin gumazimin ikiasa na misefe. Ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. A Kantrin Igharazibar Gumazamizibar sure damuasa ingangarim na ganingi, eghti me nighnizir gavgavim Kraisin ikiva guizin akam gifogham. **8** Ki kamaghin ifonge, nguazir kamin gumaziba

bar dafariba fiva God ko mikim. Ki kamaghsua, me bar uari isiva God daningiva, zuegh ikiva, aningagharir arazim ko adoghodozir arazim atakigh. Me arazir kam damuva, God ko mikim. **9** Ki uaghan kamaghin ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghuti, da men tughatigham. Eghti men korotiaba, igharaz darazi men ganiva nighnizir kuraba ko aghumsizir nighniziba ikian kogham. Me uan dapanir ariziba mighvira da asingan marki, egh uan mikarziba, manmaniaba ko gol ko korotiar bar pin koziba, puram azenan dar kurukan marki. **10** Amizir Godin akamin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu. Arazir kaba, kar guizin men kurukazim. **11** Egh amizir mam bar uabi dikabiragh nimira ikiva Godin akamin fofozim iniam. **12** Ki kamaghin amizir kamin amamangatizir puvati, a uabi fiva gumazimin faraghfaragh mangi, egh an sure damuan kogham. Amizir kam nimira iki. **13** Ia oragh! God faragha Adamin ingarigha, gin Ivin ingari. **14** Ezi Adam akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar itir puvati. Amizimra akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar iti, egha arazir kuram gami. **15** Amizim boriba batir ingangarim damuva, egh nighnizir gavgavim zurara Kraisin ikiva uabi isiva a daningiva zuegh iki, egh a igharaz darazigh ifongegh, arazir aghuibar gin mangiti, God an akuragham.

3 Akar kam a bar guizbangira, tina siosin dapanir mamin ikisi a ingangarir aghuim gifonge. **2** Siosin dapanim, an arazir aghuibar gin mangi, eghti me arazir kuratam bagh an ganiva avegham. An amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Egh an dabirabim bar moghira deragh, navir ghurimin araziba

dikabiragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim iniva, gumamazizir igharaziba ini dipenimin mangiva, deravira gumamazibar sure damu. **3** A wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva gumazibav soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumamaziziba adoghan marki, egh a dagiaba baghvira ikian marki. **4** Egh deravira uan dipenimin itir darazi men ganiva, boribav kintima me deravira an akaba baragh dar gin mangi. **5** Siosin gumamazizir dapaniba, me uan dipenibar itir darasi deraghvira men ganan kogh, manmaghin me Godin siosin ganamin ingangarim iniam? Bar puvati. **6** Gumamazizir datirighira nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Godin siosin ganan kogham. Me kamaghin nighnigh suam, e gumamazizir aghuiba, egh uan ziaba fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganingizi moghin ivezir kuram me daningam. **7** Siosin gumamazizir dapaniba, siosin azenan itir gumamaziziba me mikim suam, me ziar aghuim iti. Me ziar aghuim ikian koghtima, gumamaziziba akar kurabar me mikimti, me aghumsighiva, Satanin azuazimin aven mangigham. **8** Kamaghira siosin ingangarir gumaziba, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me mizer pumuningin ikian marki, egh wainin dipar aviribar amiva onganan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian marki. **9** Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi, egh guizin akar e nighnizir gavgavim an itimin suiragh gavgafigh. **10** Ia faragh me isi ingangaritam datigh ganigh. Eghti men ingangarim deraghti, me siosin ingangarir gumazibar ikiam. **11** Kamaghira, siosin

ingangarir amiziba uaghan, gumamazizibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Egh men dabirabim bar moghira deragh, egh me guizin deraghvira ingangarir me inizibar amu. **12** Egh siosin ingangarir gumamaziziba, me poroghamir arazim abighan marki. Egh me uan boriba ko men dipenibar itir darazi deragh men gan. **13** Gumamazizir deravira ingariba, me ziar aghuiba iniam. Egh me atiatingan kogh uan nighnizir gavgavir Krai Iesusin itimin gun mikimam. **14** Ki gorumra izi ian ganasa ifonge, egha migirigiar kam ia bagha an osiri. **15** Kamaghin amizi, ki zuamira izeghan koghti, ia migirigiar kabar ganiva ia arazir aghuibagh fogham, arazir e Godin adarazi damuamiba. E Godin adarasi, e Godin zurara itimin sios. Egha siosin aven itir darasi, erara, e dipenir akinibar min gavgavigh guizin akam gupughiva tugh gavgavigham. **16** E guizbangira fo, Godin Arazibar akar mogomem, a bar bizir ekiam. Ezi akar God en akazir kam, a kamakin: A guizin gumazimin oto, ezi gumamaziziba an gani. Ezi Godin Duam kamaghin en aka, an araziba bar dera, Ezi enselba an gani. Ezi gumaziba ghua an akamin gun bar gumazibav kiri. Ezi nguazimin itir gumamaziziba nighnizir gavgavim an iti. Ezi God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi a ziar ekiam ini.

4 Godin Duam guizbangira kamaghin migei, Dughiar Gin Izamim, gumamazizitaba uan nighnizir gavgaviba ategham. Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar akaba baragh dar gin mangam. **2** Eghti ifavarir gumaziba, me akar ifavaribar gumamazizibar sure damuam. Men arazir

aghuibar gîn mangamin nighniziba ariaghire mati avim
 dar isizi, me ua uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir
 puvati. **3** Me gumaziba amuiba ikian men anogoroke.
 Egħa dagher God e bagħa ingarizir maba, me ghaze ia
 dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, gumazamizir
 guizin akam gifogħa nighnizir gavgavim an itiba, merara
 dagher kaba iniam. Me dagheba iniva dar amiva God
 minabagh. **4** E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera.
 Ezi e bizir kurabar min a dar ganam kogham. Puvati.
 E God minabagh da iniam. **5** E fo, e daghebar amisi,
 e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir
 arazim damuti, God arazir kamin daghebar amuti, da
 Godin bizibar miraram otogham. **6** Egh ni akar gavgavir
 kam Godin gumazamizibar aningiva, ni Krais Iesusin
 ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar
 e inigha nighnizir gavgavim an itim, ko fofozir aghuir
 ni gîn zuiba, da ni damuti, tuavir kamin ni gavgavir
 ekiam iniam. **7** Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir
 kuraba akirim ragħ dagħ asaragh. Egh ni deravira Godin
 Arazibar sure damuam. **8** Ni fo, e uan mikarzibar amuti
 da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti en
 mikarziba gavgavigham. Egħti e Godin Arazibar sure
 damuti da en ikiti e gavgavigham, da bar en akurvaghvira
 ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir
 gîn iniamimin en akurvaghham. **9** Ezi akar kam a bar
 guizbangira. Gumazamiziba bar a baraghiva nighnizir
 gavgavim an ikiam. **10** Godin ikia mamaghira itim, a
 gumazamiziba bar men Akurvazir Gumazim, an nighnizir
 ekiam kamakin, gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba

a men akuragham. E nighnizir gavgavim an ikia, bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari. **11** Ni gumazamiziba akar gavgavir kam me mikimiva men sure damuti me dar gin mangi. **12** Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam kamaghin ni mikiman markiam, kar gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh ababanimin uabi atigh. Egh arazir aghuibar amuti, me nin arazibar ganiva, nin gin mangam. Nin arazir aghuibara kara: nin akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavimin arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim. **13** Datirighin tugh mangi ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar gan me mikim, egh Godin akabar me mikin, egh dar mingarimin men sure damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning. **14** Ni fo, fomira siosin gumazamizir dapaniba uan dafariba isa nin dapanim gariki. Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazir mam akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kamin God bizir aghuimin min uan gavgavim isa ingangarim bagha ni ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam ataghiraghan marki, ni a sara Godin ingangarim damuvira iki. **15** Ni uan ingangarir kaba ni deravira dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti gumazamiziba bar nin ingangarir arazibar gan fogham, da bar dera. **16** Egh ni bar deragh uan arazibar ganiva, uaghan ni gumazamizibar sure gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin damu gavgavightima, tuavir kamin God nin

akuragh, egh gumamazizir nin akam baraziba uaghan
men akuragham.

5 Ni gumazir aruabar atar pamten me mikiman marki.
Puvati, ni uan afeziamin min aghumra me mikimiva me
fi. Egh gumazir igiaba, ni uan aveghbuabagh ami moghin,
deragh me damu. **2** Egh amizir aruaba, ni uan amebam
gami moghin, arazir kamra deragh me damu. Egh amizir
igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me
damu. Kar arazir bar Godin damazimin zuezim. **3** Eghti
amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimin
a damu. **4** Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti, ni borir
kabar akurvaghti, me deraghvira kamaghin fogh suam,
men ingangarir faragh Godin damazimin damuamim
a kara, me bar deraghvira uan amebamin ganam. Egh
arazir kamin, me uan amebam ko afeziamin akurvazim ko
ingangarir dafar aning fomira me gamiziba ikarvagham.
God arazir kam bar a gifonge. **5** Ezi amizir odiarim bar
uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghin ami, a
nighnizir gavgavim Godin ikiava egha bizir aghuir a fogha
iniamibav zua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar
God ko migiava, uabin akurvaghasa an azangsis. **6** Ezi
amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimin bizir
igharazibagh amim, an angamira ikiava, navir averiamin
aven, a mati aremegha gifa. **7** Eghti ni akar gavgavir kam
uaghan, gumamaziziba me daningti, me arazir aghuibar
amuti, kamaghin gumamazizir igharaziba men gan akar
kuraba me mikiman kogham. **8** Ni oragh. Tina uan
anababar ganan kogh, egh uaghan uan adarazir ganan
koghiva, a guizbangira uan nighnizir gavgavim ataki.

An arazir kurar kam, a gumazamizir nighnizir gavgavim puvatiziba, men arazir kurabagh afira. **9** Ni amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osirisi, ni amizir kamaghin amiba men ziaba osir: Amizir 60plan azenibar tugha ghuavanadiba, ko poroghamir arazim abighizir puvatiziba. **10** Amizir kabanang, gumazamiziba bar me gifo, me ingangarir aghuibagh ami: me uan boriba deravira men garava, dagheba nguibamin itir gumazamizibagh aniga, Godin adarazir dagariba ruava, gumazamizir osimtiziba itibar akurvagha, uaghan ingangarir aghuir igharazibagh ami. Kamaghin amir amizibara, ni men ziaba osir. **11** Ezi amizir odiarir bar ghurizir puvatiziba, ni men ziaba akinafarir kamin da osiran marki. E fo, men naviba ua pabar ikisi dikavti men arazir kam, a men arazir Krais baghavira itim gafiragham. **12** Egh tuavir kamin me akar dikirizir me faragha amizim ateghiva, me fogham, Godin damazimin men arazim ikufi. **13** Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amirizir arazim gamuava pura dipenibagh arui. Me amirvazir arazimra amir puvati, me gumazamiziba amir arazibar akaba baragha dagh ifongegha, aruava girakirangin me migei. Me uaghan akar e mikiman koghamibav gei. **14** Ezi ki kamaghin nighnisi, amizir odiarir igiaba ua pabar ikiva boriba bati egh uan paba ko boribar gan. Egh me kamaghin damuti, en apaniba men arazir me amibar ganiva, akar kurabar e mikiman kogham. **15** Ni fo, amizir kabar maba me tuavir aghuim ategha, Satanin gin zui. **16** Egh amizir nighnizir gavgavim Kraisin ititam, an nguibamin amizir odiariba uaghan ikiti, amizir kam uabi men gan. A kamaghin damuti, siosin

gumamaziziba men ganamin osimtiziba puvatigham.
 Egh siosin gumamaziziba, me amizir bar uarira itibar
 ganam. **17** Siosin gumamazizir dapanir ingangarir aghuim
 gamiba, ia ziar ekiam ko ivezir aghuim me daning. Bizir
 kaba faragh da iniamiba, kar gumamazizir dapaniba,
 me ingangarir dafam gamua Godin akam akura, egha
 God ifongezir arazibar gumamazizibar sure gami. **18** E
 fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ia, bulmakau
 raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi
 an anogoroghan marki." Ezi e fo, "Ingangarir gumazim,
 a uan ivezim iniam." **19** Eghti tav kamaghin mikim
 suam, siosin dapanitam arazir kuram gami, eghti ni akar
 kam baraghan marki. Eghti, gumamazizir pumuning,
 o pumuning ko mikezim, an ganigh bar moghira akar
 kamra mikimti, ni me baragh. **20** Eghti gumamazizir
 dapanitaba arazir kuram damighti, ni gumamaziziba bar
 men damazimin me akirigh. Eghti kamaghin igharaz
 darazi me uaghan atiatingam. **21** Ezi ki Godin damazim
 ko Krais Iesusin damazim ko Godin enselbar damazibar,
 ki bar deragha kamaghin ni migei, ni bar deravira
 ingangarir ki ni mikemezir kabar amu. Egh ni ingangarim
 damuva, ni gumazir ekiaba ko namakabara me isi uabin
 toroghan marki. Ni arazir vamira gumamaziziba bar,
 me damu. **22** Egh ni zuamira Godin ingangarim damusi
 gumazitaba amisivisi dafariba me gisin darighan marki.
 Eghti gumamazizir kabar arazir kuraba, dar osimtizim nin
 ikian kogham. Ni ua bagh ganiva, egh Godin damazimin
 bar zuegh ikiam. **23** Ni pura dipar kinibar aman marki. Ni
 wainin dipar muziarir taba sara damiti, da nin navimin

akuragham. Eghti arimariar zurara ni bativir kam, a givagham. **24** Gumazamizir mabar arazir kuraba, bar azenara itima, me dar gara ghaze, men araziba bar ikufi. Ezi mati men arazir kurar kaba da faragha ghua kotin otifi. Ezi gumazamizir igharazibar arazir kuraba da mueghav iti. Egh gin da aghurighiram. **25** Ezi kamaghira arazir aghuiba uaghan azenan otivizi, me dar gari. Ezi arazir aghuir maba zuamira azenan otivir puvati, da uaghan mongegh mamaghira ikian kogham.

6 Gumazamizir igharazibar apengan itir ingangarir gumazamiziba, me bar uan gumazamizir ekiar men gariba deragh me damuva, ziar ekiaba me daningiva men apengan iki. Eghti gumazamizir ekiar men gariba, Godin ziam ko en suren migirigiaba, akar kurabar dav kiman kogham. **2** Eghti ingangarir gumazitamin garir gumazir ekiatam a nighnizir gavgavim ikiti, an ingangarir gumazir kam kamaghin mikiman marki, a nan mav, kamaghin ki an akaba batogham. Puvati, a kamaghin nighnigh suam, gumazir kam ki an akurvaghsi ingangarim damuam, a nighnizir gavgavim itima, ki bar a gifonge. Egh nighnizir kam a damuti, a ingangarir aghuim damuam. Timoti, ni gumazamiziba akar kaba me mikiniva men sure damu. **3** Tav akar igharizitam ian sure damuva, kamaghin mikim suam, En Ekiam Krai Iesusin guizin akam ko Godin gin zuir arazimin suren migirigiaba, da guizin akaba puvati, **4** gumazim o amizir kam uan nighnizibara ifuegha uabira uabi fe, egha bizitam gifozir puvati. A nighnizir kuram ikia, ariava onganizi moghin, akabar gumazibagh afighasa, pura bizir muziariba bagha akabar uari adoghodosi.

Akar kamaghin amiba, da gumamazizibagh amima men naviba gumamazizir igharaziba bagha men derazir puvati, egha uari abigha, gumamazizibar ziabagh asighasigha, nighnizir kurabar igharaz darazigh amua, **5** egha me zurara pura uarir atari. Ezi gumamazizir arazir kabagh amiba, men nighniziba derazir puvatizi me bar onganigha guizin akam gifozir puvati. Me ghaze, Godin gin zuir arazim, mati biziba isir tuavim. **6** Guizbangira, e God e ganidir biziba bagh bar akueghiva, an arazibar gin mangiti, God bizir aghuir bar aviriba e daningam. **7** E fo, en amebaba e batezi e nguazir kamin otozir dughiamin, e bizitam suiragha izezir puvati. Egh dughiar e ovegh mangamim, e uaghan bizitamin suiragh mangan kogham. **8** Kamaghin amizi e dagheba ko iniba iki, suam, “Kabanang, en tughati.” **9** Ezi gumamazizir dagiaba iniasa bar ifongeziba, Satan me gifara men nighnizibagh etui, mati asizim azuazim gupuzi moghin, men naviba, arazir onganir avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti, bizir kam bar me damu me gasighasighi me bar ikuvigham. **10** Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim. Gumamazizir maba dagiaba baghavira ifonge, ezi arazir kam me gamima, me uan nighnizir gavgaviba ataghirasi. Egha me osimtizir kurar ekiam isa, mati afuzim navim okoregha vongin oto. **11** Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni arazir aghuibar amuva, guizin Godin Araziba iniva, nighnizir gavgavim ikiva, igharaz darazigh ifongezir arazim ikiva, arazir tugha gavgavigha osimtiziba bar da ateramim ikiva, egh

gumazibar asughasughamin arazim iki. Ni arazir kaba bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. **12** Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a mati gumazir deragha misozimin min, uan nighnizir gavgavimin aven tugha gavgafi. Kamaghin amizi ki ni migei, ni uan nighnizir gavgavimin aven tugh gavgavighiva, bar deragh misogh. Fomira ni uan nighnizir gavgavir Kraisin itimin gun gumazamizir aviribar damazimin migeima me ni baraki. Dughiar kamin God ikirimirir aghuir mamaghira itim iniasa nin dia. Eghti ni deragh misoghiva, ikirimirir kamin suigham. **(aiōnios g166)** **13** Godin biziba bar dagh amizi da angamira itim, ko Krais Iesus, gumazir Pontius Pailatin damazimin deragha bighavira uabin gun mikemezim, ki aninghin damazimin akar gavgavimin ni migei. **14** Akar gavgavir ni inizir kam, ni bar deraviram an gin mangi. Ni migirigiar kuratam, o bizitam damuan marki, eghti me akar kuratam ni mikiman kogham. Egh ni bar deragh akar kamin gin mangiva, en Ekiam Krais Iesus ua izamin dughiamin tugham. **15** A dughiar God atizimin otogham. God uabira, gumaziba an ziam fe. Egha a uabira, biziba bar dar gari da an apengan iti. A guizbangira Atrivibar Atrivir Ekiam, ko Gumazamizir Ekiabar Gumazir Ekiam. **16** A uabira oveghan kogham. An angazangarir ekiamin aven iti, ezi e an boroghin mangighan kogham. Tav an ganizir puvati. Eghti gumazitam o amizitam an ganighan kogham. Kamaghin amizi, e zurara an ziam fam, egh mikim suam, an gavgavim ikivira ikiam. Bar guizbangira! **(aiōnios g166)** **17** Gumazamizir dagiar aviriba ikia nguazir kamin itiba, ni kamaghin me mikim, me uari uan ziaba fan marki. Egh

me uan bizir pura ikuviba nighnizir gavgavim dar ikian marki. Me guizbangira nighnizir gavgavim Godra iki. An e damuti, e bar akongeghasa, a bizir aghuir aviriba e ganidi.

(aiōn g165) 18 Ni kamaghin me mikimam, me arazir aghuir aviribar amuva igharaz darazir akurvagh. Egh me zurara bizir aviriba gumazamizir biziba puvatizibar aning. Egh me uan dagiabagh nighnigh suam, kar en bizimra puvati. Guizbangira, me bizir taba isiva igharaz darazir akurvagh. **19** Egh me kamaghin damuva, me mati gumazim gin uan dabirabim bagha bizir aviriba arisi. Egh me gin iniamin dabirabim uari bagh anerkir, egh ikirimirir guizbangira itim iniam. **20** Timoti, ni bar deravira ingangarir God ni ganingizir kamin gan. Egh pura akar Godin nighnizimin gin zuir puvatiziba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni gan fogh, gumazamizir kaba ifara ghaze, e Godin fofozim iti, eggha men nighniziba ko Godin nighniziba uari adosi. Ni gumazamizir kaba bar men saghon iki. **21** Gumazamizir maba fofozir kamin gin ghua, eggha nighnizir gavgavimin tuavim ataki. Godin apangkuvim ni ko iki.

2 Timoti

1 Ki Pol, ki Krai Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Krai Iesus ko porogh ikiva, ikirimirir zurara itimin ikiam. God bizir kamin gun mikimamin ingangarim na ganingi. **2** Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Krai Iesus, aningin apangkuvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki. **3** Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar God ko migia zurara ni ginighnigha God minabi. **4** Ki nin temeribagh nighnighavira ikia ua nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham. **5** Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraisin iti. Ezi arazir kamra nin inaghamim, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti. **6** Egha ki ua nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgavigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei. **7** Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingan kogham. Godin Duam gavgavim e ganiga, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirimin gari. **8** Kamaghin amizi, ni e uan Ekiamin akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan

aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh, ni Godin gavgavimin amodoghin na ko Akar Aghuim akunamin ingangarim bagh osimtizim iniam. **9** God en akuragha en diagha ghaze, e an gumazamizibara. An en arazir aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamimin, God uabi uan ifongiamin gin ghua en dia. Egha Krais Iesusin ingarimin a en apangkuvigha e gamizima e an gumazamizibar otifi. **(aiōnios g166)** **10** Ezi datirighin Krais Iesus, a en Akurvazir Gumazim, a bar azenim girigha gifa. Ezi an ingangarimin, Godin apangkuvim uaghan en azenim giri. Krais Iesus, ovevemim gavgavim gasighasiki. Ezi an Akar Aghuimin tuavimin, a gumazamiziba bar me gamima me ikirimirir zurara itim gifo. **11** Ezi God kamaghin ifonge, ki Akar Aghuimin ingangarim damuasa. Kamaghin amizi, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko gumazamizibar sure damuamin ingangarim bagha na misefe. **12** Kamaghin amizima ki osimtizir kaba atera egha aghumsizir puvati. Ki, gumazir nighnizir gavgavim an itim, ki a gifogha gifa. Ezi ki fo, ingangarir a nan dafarim gatizir kam a deraghviram an ganam, egh mamaghira iki mangiva dughiar Krais otoghamimin tugham. Bizir kam bagha ki aghumsizir puvati. **13** Ni guizin akar ki ni ganingizir kabagh nighnighvira iki, egh ni arazir kamra gun mikimiva gumazamizibar sure damu. Egh ni Krais Iesus ko porogh iki, bar nighnizir gavgavim an ikivira iki, bar uan navim isi igharaz darazir aningiva me gifongegh. Arazir kamın, ni an gun me mikim. **14** Eghti Akar Aghuir God isa nin dafarim gatizim, ni bar deravira an gan. A

bar bizir aghuim, kamaghin ni bar deragh an gan. Eghti Godin Duar en aven itim, a ingangarir kam bagh nin akuragham. **15** Ni kamaghin fo, Esian Provinsin gumaziba bar na ategha gifa. Ezi Figelus ko Hermogenes uaghan na ataki. **16** Ki Ekiam ko migia ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghboriba men apangkuvigham. A fo, Onesiforus dughiar aviriba nan navim gamima ki bar akonge. Egha ki kalabusin itima a nan aghumsizir puvati. **17** A Romin nguibar ekiamin ghughava, na buriagharuaviava, ghua bar gin na bato. **18** Ki God ko migia ghaze, Ekiam Godin Kotiamin Dughiamin an apangkuvigham. Ni fo, Onesiforus Efesusin nguibar ekiamin ikia nan akurvagha ingangarir aviribagh ami.

2 Nan otarim Timoti, ni zurara Krai Iesusin apangkuvimin amamangatightima, a nin akuraghti ni bar gavgavigham. **2** Ni fo, ki fomira gumazamizir aviribar damazimin akar mabav kemezi, ni da baraki. Ezi akar kabara ni da isiva gumazamizir deravira Godin ingangarim damuamibar aningigh. Eghti gumazamizir kaba, uaghan gumazamizir igharazibar sure damuamin fofozim ikiam. **3** Ni, Krai Iesusin midorozir gumazir aghuir mamin min, ni e ko osimtizim ateram. **4** Ni midorozir gumazimin arazim gifo. Gumazitam a midorozir ingangarim gami, a ingangarir igharazibagh amir pu. Bar puvati. An garir gumazir ekiaba an ingangarim gifueghasa, a midorozir ingangarir aghuimram ami. **5** Kamaghira, gumazitam igharaz darazi ko ivemariva me gafiragh faragh otivsi, a ivemarimin arazibar gin mangiva, egh bizir aghuitam iniam. A ivemarimin arazibar gin mangan koghiva, a

bizir aghuitam inighan kogham. **6** Eghti gumazitam
 o amizitam puvira uan azenimin ingariva an opariva
 an ganam, a gumazamizir mabagh itaghiva faragh uan
 daghebar amam. **7** Ni akar ki mikemezir kabagh nighnigh,
 eghti Ekiam nin akuraghtima ni akar kabar mingariba
 bar dagh fogham. **8** Egh ni zurara Krais Iesus ginighnigh.
 An aremegha ua dikafi, an Atrivim Devitin ovavimra. Ezi
 Akar Aghuir kamra, ki an gun migei. **9** Ezi Akar Aghuir
 kam bangin, gumaziba nan gara ghaze, kar gumazir
 kuram. Egha me osimtiziba na garigha, na isa kalabus
 gati. Eghti Godin akam, a kalabusin ikeghan kogham. **10** Ki
 kamaghin ifonge, gumazamizir God ua bagha miseveziba,
 uaghan Krais Iesus ko poroghiv iki Godin Akurvazim
 iniva, ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kamaghin, ki
 gavgavim uan navim ganigava me bagha osimtizir kaba
 bar ada ateri. (aiōnios g166) **11** Kar guizin akam, e nighnizir
 gavgavim an ikiam: “E Krais ko aremeghiva, a ko ikirimirir
 kamin ikiam. **12** Egh e gavgavighvira ikiva osimtiziba bar
 a da ater, egh uaghan a ko atrivimin ingangarim damuam.
 E akirim ragh a gasaraghti, a uaghan akirim ragh e
 gasaragham. **13** Eghti e an gin mangisi a ko akam akirigh,
 egh gin e uan akar kamin gin mangan koghti, a uan
 akar an amizimin gin mangivira ikiam. A uabi uan akam
 giraghan kogham. Bar puvati.” **14** Ni gumazamizibav
 kinvira ikitima me akar kam ginighnigh. Egh Godin
 damazimin mighighvira me mikim suam, me pura akar
 muziariba bagh uari adoghodoghan marki. Arazir kam
 gumazamizibar akuraghan kogham. Arazir kam uaghan
 gumazamizir orazibagh asighasisi. **15** God nin ingangarim

gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni ingangarir gumazir aghumsizir puvatizimin min ikiva, deravira guizin akam bighvirama a mikim. **16** Marazi mizer kinibav gia akar Godin nighnizimin gin zuir puvatizibav gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba gumamazizibagh amima me Godin saghon ghuavira ikia ghua bar an saghuiamin iti. **17** Gumamazir kabanang uan akar kamin gumamazibar sure gami. Ezi men akar kam, mati duam, a gumazimin namnam ikia an isiava anepava a gasighasisi. Men tongin ikia akar kabav geir gumazimning, Himeneus ko Filetus. **18** Aning guizin akamin tuavim ataki, eghe kamaghin migei, “E aremegh ua dikavigha gifa, kamaghin e gin ua dikavighan kogham.” Ezi me akar kamin gumamazir mabar nighnizir gavgavibagh asighasisi. **19** Ezi God mati gumazim dipenimin ingari moghin, a uan siosin ingarasa dipenir akinir gavgaviba akunizi da tugha ikia gavgafi. Eghe dipenir akinir kabar a kamaghin osiri, “Ekiam bar uan gumamazizibagh fo.” Eghe ua kamaghin osiri, “Gumamazir Ekiamin ziam itiba, me akirim ragh bar arazir kurabagh asaragh.” **20** E fo, dipenir ekiamamin averiam, itarir maba iti, me silva ko golin a dar ingari, eghe maba me tememin dar ingari, eghe maba me nguazimin dar ingari. Maba, me ingangarir aghuim bagha dar ingari, eghe maba, me ingangarir kiniba bagha dar ingari. **21** Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam uan arazir kuraba ateghiva, Godin damazim zuegham, a itarir me ingangarir aghuim bagha amizimin min otogham. A God baghavira itir gumazimin ikiam, egh guizbangira uan Ekiamin akurvagham. Egh a

ingangarrir aghuir guar aviribar amusi ikiam. **22** Kamaghin amizi, ifongiar kurar gumazir igiabar navibar otiviba ni akirim ragh dagh asaragh. Egh ni, arazir aghuiba, ko nighnizir gavgavim, ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko navir amirizimin arazim, arazir kabanang ni bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. Gumazamizir Godin damazimin zueziba, me Ekiamin ziam fer gumazamiziba, ezi ni me ko ikiva arazir kabar amu. **23** Marazi akar onganiba ko akar kinibagh amua uari adoghodosi. Ezi ni akirim ragh akar kabagh asaragh. Ni fo, akar kaba da gumazamizibagh amima me akabar uari adosi. **24** Godin ingangarrir gumazim igharaz darazi ko uari adoghan kogham. Puvati, a bar men asughasugh deravira me damuam. Egh men tisan aghuimin ikiam. Eghti me an akaba batoghti, an aghumra ikiam. **25** Egh a gumazamizir akaba batoziba men asughasugh me akirmigh mangivira ikiam. Egh a kamaghin damuti, God men akuraghti me ti uan navibagh iraghiva, guizin akam gifogham. **26** Satan fomira me gifara me gamizi me an azuazimin aven ikia eghe an ifongiamin gin zui. Egh me guizin akam gifogh, men nighnizir aghuariba uamateghtima, me Satanin azuazim ategh ua firighiregham.

3 Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osimtizir bar kuraba otivam. **2** Gumazamiziba vaghvagh uari baghvira nighnigham, egh me dagiaba baghiva bar ikuvigham. Egh me uari uan ziaba fiva, igharaz darazir gan suam me pura biziba, egh igharaz darazir ziaba gasighasighiva, egh uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumazamizir arazir aghuibar me gamiba,

me me minabaghan kogham. Me Godin aghuagham. **3**
 Egh me namakabagh ifongezir arazim gifoghan kogham.
 Egh igharaz darazi ko uarir atariva, adariba givan tuaviba
 puvatigham. Me akar kurabav kimiva igharaz darazi
 girakirangin me mikimam. Egh me uan navir ghurimin
 araziba dikabiniva avegham, egh pura gumazamizibav
 soghiva me gasighasigham. Egh me arazir aghuibar
 apanimin ikiam. **4** Egh me pazi uan namakabar amuam.
 Egh me deraghvira nighnighan kogh, atamra uan nighnizir
 kurabar gin mangam. Egh me uarira uarigh nighnigh
 suam, erara gumazir ekiaba, e bar pin iti. Egh me uan
 inivafizir agorogebav gin mangisi, God gifueghan kogham.
5 Egh me pura ifar mikim suam, me Godin gin zui. Me
 guizbangira akirim ragha Godin gavgavim gasara. Ni
 gumazir kamaghin amibar saghon iki. **6** Ezi men marazi
 tuaviba buria dipenibar aven ghua amizir nighnizir
 aghuiba puvatiziba apezepera, kalabuziabar min me
 gamima me men apengan iti. Amizir onganir kaba me
 arazir kurar avirim gamizi, dar osimtiziba me taragha
 uaghiri. Ezi men naviba me gaghuavkirima me arazir
 kurar mingariba puvatizibar amuasa ifonge. **7** Egha amizir
 kaba me sure damuasa bar ifongegh, guizin akam gifoghan
 kogham. **8** Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin
 apanimin iti moghin, gumazir kaba guizin akamin apanim
 gami. Ezi men nighniziba deragha ingarir puvatizima me
 nighnizir gavgavim Godin itir puvati. **9** Eghti men arazir
 kam bar ekeveghan kogham. Gumazamiziba bar men
 arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha onгани,
 mati gumaziba fomira Janes ko Jambresin arazibar gara

ghaze, da bar ikuvigha ongani. **10** Ezi ni na ko ikiava, nan arazir ki manmaghin gumamazizibar sure gamim, ni a gifo. Nan dabirabir arazim ni a gifo, egha uaghan nan arazibar mingarim sara. Ni fo, ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara uan navim gavgavim a ganiga ingangarim gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha, tugha gavgavigha osimtiziba ateri. **11** Ni arazir kurar gumamaziziba na gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan mizazir ki Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia iniziba sara. Ezi ni fo, me nguibar ekar kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtizir kabar aven nan akurazima ki deravira iti. **12** Bar guizbangira, gumamazizir Krais Iesus ko iki Godin Arazibar gin mangasa ifongeziba, me bar, gumamaziziba pazi me damuam. **13** Eghti gumamazizir kuraba ko ifavarir gumamaziziba, gumamazizir igharazibagh ifar mangivira ikiam. Eghti Satan uaghan me gifarti, men araziba bar ikuvigham. **14** Ezi nirara, ni mighvira guizin akar kamin suiragh, akar ni inigha nighnizir gavgavim an itim. Guizbangira, ni bar deragha e gifo, e gumamazizir akar kamin nin sure gamiziba. **15** Egha ni fo, dughiar ni aghirimra itim, ni faragha Godin Akinafaribar fofozim ini. Akinafarir kaba da nighnizir aghuiba ni ganidima, ni nighnizir gavgavim Krais Iesusin iki Godin Akurvazim iniam. **16** E fo, Godin Duam uabi, Godin Akinafarimin aven itir akabagh amizi da otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a guizin akamin en sure gamuava, nighnizir aghuiba puvatizir gumamaziziba akirava, en daroriba akirava, egha arazir Godin damazimin derazibar en sure gami. **17** Kamaghin amizi, e Godin gumamaziziba, akar

kaba e gamima e arazir aghuiba bar ada inigha ingangarir aghuibar amuasava ami.

4 Krais Iesus uamategh izi atrivimin ikiamin dughiam, a en araziba kotiamin da tuisigham, gumazamizir ikiavira itiba ko ariaghireziba uakan. Kamaghin ki Godin damazim ko Krais Iesusin damazimin mighighavira kamaghin ni migia ghaze, **2** ni Godin akam akunsi bar gavgafigh. Gumazamiziba akam baraghasa ifonge, o a baraghan aghua, ni zurara Kraisin akam akunsi pamtem ingar. Egh ni men navibagh inivsi akar gavgavibar me mikim, egh me uan arazir kuraba akirsi me mikimiva, me Godin Arazibar gin mangisi me mikim. Egh ni asughvira me damuva deravira God ifongezir arazibar men sure damu. **3** E fo, dughiam izitima, gumazamiziba ua guizin akam baraghsi ifueghan kogham. Men kuariba akar igharaziba baraghsi bar ikuvigham. Egh me uari bagh tisan aviriba inighti, me akar me oraghasa ifongezibar men sure damuam. **4** Kamaghin me guizin akam akirim ragh a gasaragham. Egh me pura eghaghanir kinir igharaziba baragham. **5** Eghti ni uabi, ni zurara deravira nighnigh ikiva osimtiziba ko mizaziba ater. Egh Akar Aghuim akurir ingangarim damu. God gumazamizibar akurvaghamin ingangarim ni ganingi. Kamaghin amizi ni ingangarir kam deraviram a damu. **6** Ezi ki uabi, nan ovevemin dughiam roghira ize. Eghti nan ghuzim mati wainin dipar me God ganidimin min, abuan irasava ami. Nan dughiar ki mangamim a roghira izegha gifa. **7** Ki pamtem ingara Akar Aghuim deraviram anakuri, mati ivemarir gumazim pamtem ivemari. Egha ingangarir God na ganingizim ki anegifa, mati ivemarir gumazim

uan ivemarim anegifa. Egha ki nighnizir gavgavir Godin itim, ki pamtem an suiragha mamaghira iti. **8** Ezi ivezir aghuim na mizuai iti, mati ivemarir gumazim an ivezir aghuim a mizuai. Ezi ivezir aghuir kam a kamakin, God na mikim suam, ni nan damazimin dera. Ekiam arazir aghuimra gin mangiva gumazamizibar araziba tuisigham. Egh Dughiar Krais Otoghamim, a ivezir aghuir kam na daningam. Egh a narara daningan kogham. Puvati. A ivezir aghuir kam isi, gumazamizir a mizua a uamategh izamin dughiam gifongeziba, a bar me daningam. **9** Ni zuamira na bagh izisi damu. **10** Ni oragh! Demas, a nguazir kamin biziba bagha bar ifonge, kamaghin amizi a na ategha givagha Tesalonikan nguibar ekiamin ghu. Ezi Kresens Galesian Provinsin ghu, ezi Taitus Dalmesian Distrighin ghu. **(aiōn g165)** **11** Luk uabira na ko iti. Kamaghin amizima ni Mak batoghiva a inighiva a ko izi. A gumazir aghuir ingangaribar nan akurvazim. **12** Ni fo, ki Tikikus amadazima an Efesusin nguibamin ghu. **13** Ni izisi, nan azenan azuir korotiar ruarim inigh izi. Ki Troasin nguibamin ikia Karpusin dipenimin anetaki. Egh akinafarir righiziba sara inigh. Bar bizir ekiam, ni akinafarir me asizir inibar ingariziba inigh izi. **14** Aleksander, gumazir ainin bizibar ingarim, a bar paza na gami. Ekiam gin arazir kurar an amizir kam ikaragham. **15** Eghti ni uaghan gumazir kam bagh gan. A bar guizbangira en akabar apanim gami. **16** Ki faragha Kotin tugha akaba ikarvazima, gumazitam na ko tugha nan akamin akurazir puvati. Gumaziba bar na ataki. Ki God ko mikimtima, a men arazir kurar kam ginighnighan kogham. **17** Ezi Ekiam

uabi nan boroghin ikia gavgavim na ganidi. Kamaghin amizi ki Akar Aghuim bar anekurima, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar a barasi. Ezi ki ovengasava amima God nan akura, mati a laionin akamin ua na ini. **18** Ezi Ekiam me na damuamin arazir kuraba, a nan akuragham. Egh a deravira na damuva nan aku uan Nguibar a ikiava atrivimin itimin mangam. Eghti e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira. **(aiōn g165)**

19 Ni nan akam isi, Prisila ko Akwila, ko Onesiforusin amuiroghboribar aning suam, Afeziam ia ko iki. **20** Erastus Korinin nguibamin ikiavira iti. Ezi Trofimius areima ki anetaghizima a Miletusin nguibamin iti. **21** Ni damu, zuamira na bagh izi. Ni suighsuightima, amozim ko aminir orangtizimin dughiam otogham. Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodia ko Romin nguibamin itir Kraisin adarasi, me akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. **22** Ekiam nin duam ko iki. Egh an apangkuvim bar moghira ia ko iki.

Taitus

1 Ki Pol, ki Godin ingangarir gumazim, egha Krais Iesusin aposel. God ua bagha misevezir gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, ki gavgavim me daningasa, God na amada. Egh men akuraghti me guizin akam gifogh egh Godin Arazibar gin mangam. **2** Ki me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh God me daningamin zurara itir ikirimirir aghuarim mizuamam. Fomira fomira nguazir kam otozir puvatizir dughiamin, an akar dikirizim e ganigha givagha ghaze, a ikirimirir kam e daningam. A Godin ifarir puvatizim. (aiōnios g166) **3** Egha a uabi inabazir dughiamin an migirigiam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amiseveggha akar gavgavim na ganigha, uan akam akurir ingangarim na ganingi. **4** Taitus, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni na ko nighnizir gavgavir vamira iti, ni guizbangira nan otarimin min iti. Afeziar Ekiam God ko Krais Iesus, en Akurvazir Gumazimin apangkuvim ko navir amirizim ni ko iki. **5** Ki kamaghin nighnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua givazir puvatiziba agivagh, egh ki ni mikemez moghin vaghvagh nguibar ekiabar itir siosbar gumazamizir dapaniba amisiv. Ki kamaghsua Kritin Arighatizimin ni ataki. **6** Siosin gumazamizir dapaniba, me gumazamizir igharazibar damazibar deraghvira iki. Siosin gumazir dapanim amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Eghti men boriba nighnizir gavgavim Kraisin ikiva, gumazamizibar damazibar arazir kurabar amuan marki. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham. **7** E fo, Kraisin adarazir garir

gumamazizir dapaniba, me Godin ingangaribar garir
 gumamaziziba. Kamaghin me deraghvira daru, egh
 gumamazizibar damazimin deraghvira iki, kamaghin
 nighnighan kogh suam, me ziar ekiam inisi me gativagh
 men ganam. Egh me zuamiram aningaghan marki. Egh
 dipar onganir aviribar aman marki. Egh me tintinibar
 gumamazizibav soghan marki, egh me uari baghvira
 dagiar aviriba inisi, nighnighan marki. **8** Men dipenimin
 izir gumamaziziba me deraghvira men gan. Egh arazir
 aghuiba bar dagh ifongegh, navir ghurimin araziba
 dikabiragh. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin
 zuezir arazibara gintigh. Egh uan ikirimirim deraviram an
 gan. **9** Egh me gumamazizibar sure damuti, me nighnizir
 gavgavim guizin akabar ikiti, da men naviba fiti, me
 guizin akar kabar gin mangi. Egh me uaghan gumazir
 guizin akaba batoziba, pamtemin me mikintima, me
 suam, a guizbangira migei. Me kamaghin damusi, me
 guizin akar e men sure gamizim, me an suiragh gavgafigh.
10 E fo, Kritin Arighatizimin itir darasi, me akar aghuiba
 munasir gumamazizir aviriba iti. Me pura akar aviribav
 gia, gumamazizibar nighnizibagh ifari. Gumamazizir
 kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir
 mogomebar inibar ghorasa gavgafi. Kamaghin amizi, ni
 siosin gumamazizir dapaniba amisefegh. **11** Gumamazizir
 kurar kaba arazir kuram damuva gumamazizibar biziba
 ko men dagiaba uari bagh da iniasa. Kamaghin amizi,
 me arazir e damuan koghamibar men sure gami. Egha
 arazir kamın me gumamazizir mabar men adarazi sara,
 men nighnizir gavgavibagh asighasisi. Kamaghin amizi,

ni me mikemeghti me akar katam mikiman marki. **12** Fomira, Kritin gumazir fofozir mam, anarira kamaghin mikeme, “Kritin gumaziba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir bar kuraba. Me damasavira nighnigha ikia, egha ingangaribar amuan bar amira. Me mati asizir atiaba.” **13** Akar kam guizbangira. Kamaghin amizi, ni men araziba akirsi, akar bar gavgavimra me mikim, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh Judabar eghaghanir kinir aviriba baraghan marki, egh guizin akam munasir gumaziba migeir akar gavgaviba baraghan marki. **15** Godin damazimin zuezir gumazamiziba, me ghaze, dagheba ko biziba uaghan zue, eghti me da iniam. Ezi gumazamizir Godin damazimin arazir kurabagh amua, nighnizir gavgavim Godin itir puvatziba, men bizitam zueghan kogham. Men nighniziba ko naviba Godin damazimin bar mize. Egha me uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin mangan aghua. **16** Me kamaghin migia ghaze, “E God gifo.” Ezi men araziba men akakagha ghaze, me akirim ragha God gasaragha gifa. God bar me gifongezir puvati. Me Godin akaba munasir gumazamiziba, egha me bar arazir aghuitam damighan kogham.

2 Ezi no, ni gumazamizibar sure damu suam, me arazir guizin akaba ko zuiba bar dar amu. **2** Egh ni gumazir ghuribar sure damu suam, me dipar onganir aviribar ami onganan marki. Me arazir aghuibar amuti, igharaz darazi me mikim suam, me bar dera. Egh me navir ghurimin araziba dikabin. Me Godin guizin akam deraviram a gifogh, egh arazir bar igharaz darazigh ifongezim damu, tugh

gavgavigh osimtiziba bar a da ater. 3 Egh ni uaghan amizir
 ghuribar sure damu suam, me God ifongezir arazimin
 daru. Me akar kurabar igharaz darazi girakirangin me
 mikiman marki. Me wainin dipar onganibar amiti da
 me ikirarighan kogham. Me arazir aghuibar amusi,
 igharaz darazir sure damu. 4 Egh amizir igiabar sure
 damuti, me uan paba ko boribagh ifongeghamin arazim
 damu. 5 Eghti amizir igiaba uan navir ghurimin araziba
 dikabin, egh me Godin damazimin bar zuegh iki. Egh me
 arazir bar deravira uan dipenibar ganamim gifogham.
 Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim damu. Egh
 me vaghvagh uan pabar apengan iki me baghivira iki.
 Igharaz darazi akar kurabar Godin akamin mikiman
 koghsi, amizir ghuriba amizir igiabar sure damuti, me
 navir ghurimin araziba dikabin. 6 Kamaghira, ni uaghan
 gumazir igiabav kim men naviba fiti, me uan navir
 ghurimin araziba dikabinam. 7 Arazir ni uabi amiba bar, ni
 arazir aghuibara damu, eghti gumazir igiaba nin arazibar
 gan dar gintigham. Egh nin ingangarir ni gumazamizibar
 sure gamim, ni me gifaran marki, egh ni dibovir
 akabav kim ifaghatan marki. Ni zurara guizin akabagh
 nighnigh deraviram akam akun. 8 Eghti en apaniba akar
 kuratamin e damighan koghiva, uan nighnizir kuramin
 aghumsighsi, kamaghin ni bar deraviram akabav kintima,
 gumaziba akar kuratamin apighan kogham. 9 Ni kamaghin
 ingangarir gumazamizibar sure damu, me gumazir men
 garibar apengan iki, egh ingangarir aghuir men garir
 gumaziba ifueghamibar amu. Egh me akar kurabar men
 garir gumaziba ikarvaghan marki. 10 Egh me, gumazir

men garibar biziba okıman marki. Bizir me amiba bar, men garir gumaziba dar ganiva egh me akar e kurir kamin ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimin akam. Me akar kamin ziam fisi, ingangarir gumaziba bar deravira men garir gumazibar akabar gin mangiva arazir aghuim men akakagh. **11** E fo, Godin apangkuvim azenim girigha givazi, gumazamiziba bar an gari. God uan apangkuvir kamin en akurvasi. **12** God uan apangkuvir kamin en sure gamua ghaze, e God aghuazir araziba ataghiraghiva egh nguazir kamin arazir ifongeziba ataghiragham. Egh uaghan navir ghurimin araziba dikabiniva egh arazir God ifongezir aghuibar amuasa, en sure gami. Guizbangira e nguazir kamin gumazamizibar tongin iti, ezi God uan apangkuvimin tuavimin a ifongezir arazibar gin mangasa, en sure gami. **(aiōn g165)** **13** Dughiar e nguazir kamin itim, e bizir e damuti e bar akueghamim bagha mizuai. E Krai Iesusin angazangarim ko gavgavir ekiam sara izamin dughiam bagha mizuai. A en Godin Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim. **14** Krai kamaghin ifonge, a uam e inigh en arazir kuraba adangasa. Eghti e bar zuegh an gumazamizibar min ikiam. Egh e arazir aghuibar amusi bar ifongegham. Bizir kam bagha, a uabi uan mikarzim anigha, areme. **15** Kamaghin amizi, ni zurara akar kabara gumazamizibar sure damu. Egh ni akar kabar gin mangisi men naviba fi. Egh akaba batozir gumazamizibar arazir kuraba akirsi, me mikim. Ni akar kaba Godin gavgavim sara pamtem me mikim. Ni pura men ganti, me nin aghuagh ni iriaghiriaghan marki.

3 Nî Godin gumamazizibav kim suam, me gavmanba ko atrivibar apengan iki, egh me men akabar gin mangi. Egh me zurara ingangarir aghuibar amusivira iki. **2** Egh me akar kuratam girakirangin gumamazizibav kiman marki. Me zurara nimira ikiva, arazir aghuimin gumamazizibar amu. Me guizin uari abirir arazim, gumamaziziba bar men akakagh. **3** Nî fo, e faragha uaghan nighnizir aghuiba puvati, egha e akaba batosi. Satan e gifarazima, e Godin tuavimin zuir puvati. E inivafizir kam ifongezir arazibar gintigha nguazir kamin arazibar gara dar amuasa naviba dikafi. Egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti. E nighnizir kuraba ko arazir kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir biziba bagha naviba isiava arui. Gumamaziziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh ami. **4** Ezi God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifongegha en apangkuvigha arazir aghuimin e gami. Ezi an arazir kam azenim girizi, **5** an en akura. A en arazir aghuir e uari amizibagh nighnizir puvati, egha en akura. Puvati. An apangkuvimra, an en akura. An e rue, ezi tuavir kamin a en akura. Dughiar kamin a uan Duam e ganingizi, an Duam e gamizi, e an borir bar igiabar min otifi. **6** Krais Iesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimin God uan Duamin gavgavir aviriba bar e ginge. **7** God kamaghin ifonge, Krais en apangkuvigha e gamizi, e Godin damazimin gumamazizir aghuibar otifi. E an boribagh ava, egh gin bizir aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghin e ikirimirir aghuir an e bagha inabazim mizuai iti. (aionios g166) **8** E nighnizir gavgavim akar kamin ikiam. Ki kamaghin ifonge, nighnizir gavgavim Godin itir

darasi, me arazir aghuibar amu gavgavigh mamaghira
 iki. Kamaghin ni pamtemin bizir kabav kimasa ki ifonge.
 Bizir kaba bar dera, egha bar gumamazibar akurvasi. **9**
 Egh ni, gumamazir Moses Osirizir Arazibar migirigiaba
 bagha uari adoziba, ni da baraghan marki. Gumamazir
 adarir onganiba ko adoghodoziba bagha bar ifongeziba,
 ko uan ovavibar ziaba bagha uari adoziba, ni bar dagh
 itagh. E fo, akar kaba arazir aghuibar gin mangisi bar en
 akuraghan kogham. **10** Gumazitam o amizitam, a Kraisin
 adarazir navir vamiran itir arazim abizir arazim damuti,
 eghti ni an nighnizim akirsi migirigiatamin a mikim.
 Ni faragh an mikimti an oraghan koghti, ni gin uam an
 mikimti an uam oraghan koghti, ni bar anetakigh. **11**
 Ni fo, gumazim o amizir kamaghin amim, an nighnizim
 ikuvizi a pazava amir gumazim, egha an arazir kurabagh
 ami. Ezi an arazir kurabara, akam a gasa ghaze, a bar
 ikufi. **12** Ki aminir gavgavim ko orangtizimin dughiamin
 Nikopolisin nguibar ekiamin ikiasa. Kamaghin amizi, ki
 Artemas o Tikikus amadaghtima aningin tav, ni bagh
 izitima, ni na bagh Nikopolisin nguibar ekiamin izisi bar
 gavgafigh. **13** Ni gavman osirizir arazibagh fozir gumazim
 Senas, ko Apolos deraviram aningin gan. Bizir aning
 inigh mangamiba, ni dar aningin akurvagh. Eghti aning
 tuavimin daruamin dughiamin bizitamin oteveghan
 kogham. **14** Ki kamaghin ifonge, en gumamaziziba, me
 biziba bar puvatizir gumamazibar akurvagh, egh pura
 uan ikirimirim ko dughiba makunan marki. Eghti me
 gumamazir igharazibar akurvaghamin arazimin fofozim
 inighiva an suiragh gavgafigh. **15** Gumamazir na ko

itiba, me ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.
Ni nighnizir gavgavim Iesusin ikia e gifongezir darasi,
ni kamaghin me mikim suam, Afeziam ia ko iki. Godin
apangkuvim bar ia ko iki.

Filemon

1 Ki Pol, ki Krais Iesus bangin kalabusin iti, egha ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam Filemon bagha an osiri. Filemon, ni en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamiram ami. **2** Ga uaghan, e uan amizim Apia ko e ko Godin ingangarim damuamin midorozir gumazim Arkipus bagha akinafarir kam osiri. Ga uaghan, nin dipenimin uari akuvir Kraisin adarasi, ga me bagha uaghan osiri. **3** E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki. **4** Ki uan God ko migiava, egha ni ginighnigha zurara ni bagha God minabi. **5** Ki orazi me zurara kamaghin na migei, ni bar Godin gumazamizibagh ifonge, egha ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iti. Kamaghin amizi, ki ni bagha God minabi. **6** E ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha ki God ko migia ghaze, a en nighnizir gavgavibar amuti da fofozir aghuim damuti an ekevegham. Eghti e fogham, e Krais ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an agharimin da isi. Egh e deravira vaghvagh dagh fogham. **7** Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifongezir, arazir kam Godin gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egha gavgavim nan navim ganidi. **8** Ki kamaghsua, bizir ki ifongezir mam iti, ki Kraisin ziamin ni mikemeghti ni a damuam. Ki nin arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gifo, kamaghin ki akar gavgavim ni danighan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghin amizima ki nimira ni mikimasa. Ki Pol, ki

Krais Iesusin abuir gumazim, egha datirighin ki a bangin kalabusin iti. **10** Ki kamaghsua nin azangsisi, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus damu. Ki kalabusin itir dughiamin, Onesimus na bagha ize, ezi ki an akurazima a nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha a guizbangira mati nan otarim. **11** A fomira nin akurvaghasa ingangarir aghuitam gamizir puvati. A ti datirighin ingangarir aghuim damu virara gan akurvagham. **12** Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagha anemadi, nan navim uaghan a ko zui. **13** Dughiar kam ki Kraisin Akar Aghuim bangin kalabusin ikia ghaze, Onesimus nin danganim inigh nan akurvaghti deragham. Ki kamaghsua, a na ko ikiasa ki bar ifonge. **14** Ki kamaghin nighnisi, ni bizir kam gifueghan koghtima, ki bizir kam damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiasa, ki ni migeir puvati. Bizir tizim ni a damuasa, ki mighighvira ni gakaghonan aghua. Ki kamaghin nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghsi ni damu, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangiva a damu. **15** Guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin ni ategha saghon ike. Ezi e foghan kogham, ni ti uam a inighti, a ni ko iki mamaghira ikiasa, kamaghsua a dughiar otevimin nin saghuiamin ike. (aiōnios g166) **16** Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan marki. Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egha datirighin a bar nin aveghbuamra, ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an garima a Kraisin anav, ezi ki uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir a pura ingangarir gumazir kinim min ikiava amim gifuegham. Egh Ekiamin aven

ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifuegham. 17 Kamaghin ni nan gara ghaze, ga uaning inigha Kraisin ingangarim gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi moghira, ni ua Onesimus inigh. 18 Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizitam ini, kamaghin ni an danganimin, nan ziam atighti, ki da ikarvaghham. 19 Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin biziba ikarvaghham. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam mikiman aghua.) 20 Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir kamin nan akuragh. Ga Kraisin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan navim feghti ki bar akuegham! 21 Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egha ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamim, a ki damuasa ni mikemezir arazim bar a gafiraghham. 22 Ezi ki akar mam ua iti. Nan nighnizir gavgavim kara, God ian azangsiziba baregh, na ateghti, ki ua ia bagh izam. Eghti ni na bagh uan dipenimin danganitam akirighti, ki izi a dakuam. 23 Epafra ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan kalabusin iti, egha ga virara Krai Iesus bangin kalabuziar gumazimning. 24 Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam ni ko iki. 25 En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

Hibru

1 Fomira God dughiar aviriba ko tuavir aviribar uan akam isa an akam inigha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afeziabav keme. **2** Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuananaba, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam amisefe. Otarir kamin agharimin, God fomira overiam ko nguazimin ingari. (aiōn g165) **3** Ezi Otarir kamra Godin angazangarim en akagha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin amadir ingangarim agivagha, gumazamizibagh amima me zuegha iti. Egha a gin Godin Nguibamin ghuavanabogha Pin Tir Atrivir Ekiamin agharir guvimin boroghin apera. **4** Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziabagh afira. Kamaghin amizi, an Otarim gamizima a enselbar ekiamin oto, ezi me an apengan iti. **5** Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, “Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamin oto.” O a kamaghin enselin tam mikemezir puvati, “Ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan Otarimin min ikiam.” Bar puvati. **6** Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamin anemangasa uaghan ghaze: “Godin enselba bar an apengan ikiva an ziam fam.” **7** God enselbagh nighnigha kamaghin migei, “A uan enselbagh amima da aminimin min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi.” **8** Egha Otarim ginighnigha kamaghin migei: “Nin atrivir dabirabir God ni

ganiŋgizim, a zurara iki mamaghira ikiam. Eghti ni guizin arazimin uan gumamazibagh ativagh men ganam. (aiōn g165) **9** Ni arazir aghuibara ifuegha, egha arazir kuraba bar dar aghua. Kamagh amizi, God ni amisevegħa, ni ziar ekiam ikiasa a borem nin dapanim ginge. A kamaghin ni gamizi ni bar akonge, ezi ni bar akongezir bizir kam, atrivir igharaziba bar me gafira.” **10** Egha God uan Otarim kamaghin a migei: “Ekiam, ni fomira nguazir kamin ingari. Guizbangira, ni uabi uan dafaribar overiam ko bizir pin itibar ingari. **11** Bizir kaba bar givagħam, eghti ni ikivira ikiam. Overiam ko nguazim, aning bar ikuvigħam, mati inim ghurigha bar biaghire. **12** Ni aning righam, mati gumazim atuim riki. Ni aning damighti aning igharagh otogħam, mati gumazim korotiar ghuriba suagħarisi. Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagħa garir puvati. Nin dughiam givagħan kogħam.” **13** Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, “Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti me nin dagarimningin apengan ikiam.” Egha God dughiatamin akar katam enselin tam mikemezir puvati. Bar puvati. **14** Guizbangira enselba me duaba, egha me Godin ingangarim gami. Ezi God gumamazir a ua iniamibar akurvagħasa me amadi, me arui.

2 Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar mighviram an suiragħam. E ireghan kogħsi, e akar kam deraghvira an suiragh gavgavigh ikiam. **2** Fomira God en inazir afeziabav kimasa, uan akam isa enselbagħ aningi, egha kamaghira tuavir

kamin a kamaghin men aka, akar kam a guizbangira. Ezi gumamaziziba akar kamin gin zuir puvatigha a batoke, me ivezir kuram iniam. Men arazir kurar me amizibar mirara, me uan ivezir kuram inis. **3** Ezi datirighin, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. E akirim ragh Godin akurvazir arazim gasaraghiva, e manmaghin arazir kuramin ivezim gitagham. Bar puvatigham. Ekiam uabi faragha en akurvaghasa mikeme, ezi gumamaziziba an akam baraki. Ezi me kamaghin migia en aka, akar kamnagh a guizbangira. **4** Dughiar kamin, God mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh amua uan ifongiamin gin ghua Godin Duamin bizir aghuiba tuiragha gumamazizibagh anidi. Ezi arazir kamin a kamaghin en aka, an Otaramin akar kam a bar guizbangira ghu. **5** E nguazir igiar God gin damighti otivamim ginighnigh fogham, God nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezir puvati. Bar puvati. **6** Ezi Godin Akinafarimin aven akar mam kamaghin iti: “O God! E gumamaziziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e ginighnisi? E pura biziba. Manmaghiram amizi, ni bar puviram e ginighnisi? **7** Ni uabi en ingarigha, e isa enselbar apengan e ati. Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi, bizir ni ingariziba bar en apengan iti. **8** Biziba bar moghira ni da isa e gumamaziziba en suemningin apengan da ariki. Eghti e bar dagh ativagham.” Godin akar kam ghaze, God gumamazizibagh amizi, biziba bar men apengan ikiti me dagh ativagham. Akar kamin mingarim a kamakin, God bizir a ingariziba bar da isa en apengan da ariki. Ezi e fo, datirighin e garima, biziba bar en apengan itir puvati.

9 Ezi e Iesus gifo, a ziar ekiam ini. God kamaghsua, a bar en apangkuvighti, tuavir kamin Iesus gumazamiziba bagh aremegham. Egha kamaghin bar dughiar otevimin an enselbar apengan ike. Egha mizazir dafam inigha areme, ezi bizir kam bagha God ziar ekiam a ganiga a ghufe. **10** E fo, God a biziba bar dar mingarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghin ifonge, Iesus uan borir aviriba inigh men aku Godin Nguibamin mangam, eghti me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghin ifonge, Iesus gumazamizibar akurvaghamin ingangarim damuam, kamaghin amizi, a Iesus ataghizima a mizazim isi. Ezi mizazir kam Iesus gamima a gumazamizibar akurvaghamin gumazir bar faragha zuimin otogha, tuavim men aka. Arazir God a gamir kam, a bar dera. **11** E fo, gumazir kam Iesus, a gumazamizibagh amizi me Godin gumazamizibar min ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamira iti. Kamaghin amizi, an aghumsizir puvatigha me dibora ghaze, “Nan aveghbuaba ko buaramiziba.” **12** Egha a kamaghin God migei: “Ki uan adarazir tongin iki nin ziamin gun me mikimam. Ki gumazamiziba uari akuvamin danganimin iki men tongin nin ziam fam.” **13** Egha a ua ghaze, “Ki datirighin, God damuasa mikemezir biziba, ki puram a mizuam da bagh gan ikiti God damuasa amir biziba, a mikemezi moghin dar amuam.” Egha ua ghaze, “Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti.” **14** Kamaghin amizi, borir kaba, me guizbangira inivafiziba ko ghuziba iti. Kamaghira Iesus uaghan men min ikia guizin gumazimin oto. A kamaghsua, an aremegh egh arazir kamin a Satan bar a gasighasigham, a gumazir

gumamazizibagh amima me ariaghirir gavgavim itim. Gumamaziziba nguazir kamin ikiava ovevemîn atiati. Ezi men atiatir kam me ikiagharisi. Kamaghîn amizi, Iesus me firasa, bizir kam bagha, a gumazimin min otogha egħa areme. **16** Guizbangira, Iesus ingangarir kam enselbar akurvagħasa a gamizir pu. Puvati. An Abrahamîn boriba akurvagħasa a gami. **17** Kamaghîn amizi, a uan doziba ko buaramizibar miraram oto. A kamaghsua, a men Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iki, egħ Godîn akamin gin mangi apangkuvim gumamazizibar ikiva Godîn ingangarim damu, egħ ingangarir kamin gumamazizibar arazir kuraba gin amangam. Kamaghîn a gumamazizibar min oto. **18** Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakagħori, ezi an osimtiziba ateri. Kamaghîn amizi, Satan gumamazizibagh ifaramin dugħiabar, Iesus men akurvagħamin fofozim iti.

3 Kamaghîn amizi, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamin mangasa, a ian dia. Ia deravira Iesus ginighnigh, e nighnizir gavgavim an ikia, egħa an ziamin gun migia ghaze, a God misevegħa amadazir abuir gumazim, egħa uaghan Ofa Gamir Gumazibar Dapanim. **2** God anemisevegħa ingangarir kam a ganingizi, a Godîn gumamaziziba bagħa ingari. Moses fomira Godîn gumamaziziba bagħa deravira ingarizi mogħira, a ingari. **3** E fo, gumazir dipenimin ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimin ziar ekiam gafira. Ezi kamagħira God ziar ekiam Iesus ganingi, ezi an ziar ekiam, Mosesin ziar ekiam gafira. **4** Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar ingari. **5** Moses a Godîn

ingangarir gumazimin iti, egha Godin akamin gin ghua
 Godin gumazamiziba bagha deravira ingari. A bizibar gun
 mikimamin ingangarim iti, akar God gin a mikimamiba.
6 Ezi Krais a Godin Otarim, a Godin gumazamizibagh
 ativagh men ganam. Egha guizbangira Godin akamin gin
 ghua ingangarir kam deravira a gami. Eghti e atiatingan
 koghiva, nighnizir gavgavim ikiva egh bizir aghuir e
 iniamiba e dav zuamam, egh kamaghin damuva, e uaghan
 Godin Dipenimin min ikiam. **7** E Godin gumazamiziba,
 egha uaghan an dipenimin min iti, kamaghin amizi, e
 Godin Duamin akam baragham. A kamaghin migei: "Ia
 datirighin Godin tiarim baraghiva, egh ia uan navibar
 kuman marki, mati ian inazir afeziaba fomira an akaba
 batogha orazir puvati. Me gumazamiziba puvatizir
 danganimin ikia God damuti a irasa an akam batosi. **9**
 God ghaze, Me danganir kamin ikia nighnizir gavgavim
 nan itir puvatigha, nan gavgavim tuisigh fofoghasa nan
 azai. Me garima, ki 40plan azenibar arazir aghuiba me
 bagha dagh ami. **10** Kamaghin amizi, ki bar gumazamizir
 kabar aningaghegha ghaze, 'Gumazamizir kabar naviba
 bar saghon ikia nan gin zuir puvati. Me zurara tuavir
 ki me bagh atizim gitavirasi.' **11** Ki men aningaghegha
 bar guizbangira akar gavgavim gamua ghaze, 'Me nan
 aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar
 puvati!'" **12** Kraisin adarasi, ia uari bagh deravira gan, ian
 tongin tav nighnizir kuratam an navir averiamin ikiti
 a nighnizir gavgavim ategh, akirim ragh Angamira Itir
 God gasan marki. **13** Ezi ia kamaghin damuan marki,
 ia kamaghin damu, ia zurara dughiabar ia vaghvagh

Godin gumamazizir igharaziba ko ia, akar aghuim uari daning uarir akurvagh egh uan naviba gavgavim dar aning. Kamaghin arazir kuram tav gifaraghti, a Godin gin zuir tuavim ateghan kogham. Godin Akinafarim ghaze, “Datirighin,” e fo, e datirighin ingangarir kam damuam. **14** Ia fo, dughiar e faragha nighnizir gavgavim Godin itim, en nighnizir gavgavim bar gavgafi. Egh e uan nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigh iki maghira mangi dughiar e ovengamimin otogham. E kamaghin damuva, e bar Krai ko poroghiv iki a ko ingar ikiam. **15** E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei: “Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki, mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha egha orazir puvati.” **16** Fomira te Godin tiarim baregha, an gin zuir puvati, egh an akam batosi? Kar gumamazizir Moses inigha Isipin ghueziba, meraram arazir kam gami. **17** Ezi God 40plan azenibar ten aningaghe? A gumamazizir arazir kurabagh amiziba, me gumamaziziba puvatizir danganimin ariaghirezir gumaziba, merara, a men aningaghe. **18** God fomira guizbangira akar gavgavim akira ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham.” Akar kam, a te ganingi? Kar gumamazizir an akam barazir puvatiziba. A me baghvira migei. **19** Kamaghin e fo, gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikian aghua. Ezi bizir kam bagha me Godin aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

4 Datirighin, God uaghan e inigh aghuvsazir danganimin aven mangasa akam akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh deravira gan, ian tav atam akuigh egh danganir kamin

aven mangighan kogham. **2** E Akar Aghuim baraki, mati fomira Israelia a baraki. Egha Israelia me puram akam a baraki, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi bizir kam bagha Akar Aghuir me oraghizir kam, a men akurazir puvati. **3** Ezi e gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itiba, an e ateghtima e an aghuvsazir danganimin mangam. A fomira nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir moghira: “Ki aningaghegha akar gavgavim akira ghaze, ‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!’” Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam migei, ezi e fo, bar fomira dughiar a nguazir kamin ingarizim, a nguazir kamin ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa. **4** Godin Akinafarimin aven akar otevir mam iti, a namba 7in dughiam migei, “Aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kamin avughse.” **5** Ezi migirigiar otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!” **6** E kamaghin bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganir kam a ikiavira iti, ezi gumazamizitaba an aven mangam. Ezi gumazamizir faragha Akar Aghuim baraghiziba, me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, me aven ghuezir puvati. **7** Ezi gumazamizir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa, ezi God uan akam isa Devit ganingi, ki Godin Akinafarimin aven itir akar kamin gun mikemegha gifa. A ghaze: “Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki.” Devitin dughiamin, God ghaze, “Datirighin,” egha kamaghin en aka, a dughiar igharazim

ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumazamiziba an
 aghuvsazir danganir kamin aven mangam. **8** Josua ti
 fomira aghuvsazim gumazamizibagh aningizi, ezi God gin
 dughiar igharazitam ginabaghan koghai. **9** Kamaghin
 amizi, e fo, Godin gumazamizibar aghuvsazim a ikivira
 ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir dughiam. **10** E fo,
 gumazim Godin aghuvsazir danganimin aven ghua, a
 uan ingangarim agivagha aghuvs, mati fomira God uan
 ingangarim agivaghava aghuvs. **11** E kamaghin aghua, me
 fomira amizi moghin, gumazitam o amizitam uan akaba
 batozir arazimin gin mangi, aremegh uan aghuvsazir
 danganimin aven mangighan kogham. Kamaghin e
 aghuvsazir danganimin aven mangisi pamtemin ingaram.
12 Godin Akam an angamira ikia, egua pamtemin ingara
 iti. A bar ghumigha, midorozir sabar ghuntizir pumuning
 itim gafira. Ezi akar kam, sabar ghuntizimin min, a bar
 gumazimin namnam okoregha bar aven ghua, duam ko
 navir averiam uaning bativi naghin oto, egua uaghan
 aghariba uari isasuirazir naghin, ko agharibar aven itir
 ovim, aning uaning bativi naghin oto. Egua a bar en
 nighniziba ko en navir averiabar aven itir ifongiabagh
 fogha da tuisisi. **13** Ezi bizir God ingariziba, tam Godin
 damazimin modoghan kogham. Bar puvati. Ezi biziba
 bar kuiaghiregha Godin damazimin bar azenara ikiam.
 Eghti Godra arazir e amiba tuisightima e dar a geghanam.
14 Ezi e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, ezi a
 bar Godin Nguibamin aven ghu. A Iesus, Godin Otarim.
 Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavir e gun migeir kamin
 suiragh gavgavigham. **15** E uari arazir kuraba dikabinamin

gavgaviba puvati. Egh e kamaghin nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, en nighnizibagh fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir arazir e bativiziba, da uaghan bar a bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati. **16** Kamaghin amizima, e atiatingan koghiva Godin atrivir dabirabimin boroghin mangam, Godin apangkuvim a gizifa. E a bagh mangitima God en kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osimtizitam ikiti an apangkuvim en akuragham.

5 Ia nighnigh. Ofa gamir gumazibar dapaniba bar, God vaghvagha men adarazir tongin me amisefe. God men mav amisevezima, a gumazamiziba bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganidi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamima God arazir kuraba gin amadi. **2** Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, gumazir fofoziba puvatigha pazav amiba, a men asughasusi. **3** Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba puvati, kamaghin amizi, a gumazamizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangisi ofabar amu. **4** Ezi gumazitam ofa gamir gumazibar dapanimin ikiasa uabi uabi amiseveghe ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabi an diazima a ingangarir kam ini. Mati God fomira Aronin diazi mokin. **5** Ezi kamaghin, Krai uaghan kamaghiram ami. A uabi uan ziam fer puvati, egha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin otozir pu. Puvati, God uabi ingangarir kam damuasa anemisefe. Egha God kamaghin a migei, “Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamin oto.” **6** Egha uan Akinafarimin aven itir akar igharazir

mam, a ghaze, “Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekin
 min iki mamaghira ikiam.” (aiōn g165) 7 Ezi dughiar Iesus
 nguazimin itim, a pamtemin God ko migia egha diav azi.
 A fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin gavgavim
 iti. Kamaghin amizi, a uabi uan ifongiam dikabiragha
 Godin apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an dimdian
 barasi. 8 Guizbangira Iesus a Godin Otarim, egha a
 mizazim ini. Ezi tuavir kamra a Godin akamin gin zuir
 arazim an a gifo. 9 Egha a uan ingangarir a damuamiba,
 a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze, “Ni Ofa
 Gamir Gumazibar Dapanimin ikiam, egh Melkisedekin
 min ikiam.” Ezi a gumazamizir an akam baragha an
 gin zuiba, a men Akurvazir Gumazimin oto. Egh a men
 akurvaghti me deravira iki mamaghira ikiam. (aiōnios g166)
 11 E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto, ezi e
 migirigiar aviriba akar kamin iti, e dar gun ia mikimasa.
 Ezi ia oraghan aghua. Kamaghin amizima, e akar kamin
 mingarim ia mikiman ibura. 12 Ia fomira Kraisin adarazir
 otivigha gifa, ezi kamaghin ia gumazamizibar Godin akam
 men sure gamighai. Puvati, ian nighniziba oteveghavira
 iti, kamaghin gumazir igharaziba, Godin akar faraghavira
 ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam. Ia dagher
 gavgaviba inian firin, ia otem apavira iti. 13 Ezi tina otem
 apavira iti, an aghirimra iti. Egha an arazir aghuimin
 akar mingarim gifozir puvati. 14 Ezi dagher gavgaviba, da
 gumazir aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me dughiar
 aviribar araziba tuisisi, arazir manam dera ezi arazir
 manam ikufi. Egha datirighin me deravira fofoghava egha
 me nighnizir dikiriaba iti.

6 E datirighin Kraisin adarazir migirigiar faragha iniziba ataghiragham, migirigiar kaba: navibagh ighegh akirim ragh ovever arazibagh asaraghamin migirigiaba ko, nighnizir gavgavim Godin ikiamin migirigiaba ko, rurir arazimin migirigiaba ko, dafariba gumazibagh isin arizir arazimin migirigiaba ko, gumazamizir ovegha ua dikavibar migirigiaba ko, God gumazamizibar araziba tuisighti me mizaziba iniam, o zurara ikivira ikiamin migirigiaba, e migirigiar kaba ateghti, da zurara en nighnizibar ikian kogham. E kamaghin nighnighvira ikiva, mati e dipenir akiniba dughiar aviribar da akuravira iti, egh dipenim asaragham kogham. E gumazir aruabar min akaba baragh egh dar gin mangam. **(aiōnios g166)** **3** God en amamangatightima, e kamaghin damuam. **4** Gumazir maba, Godin angazangarimin aven ikegha, akurvazir aghuir Godin Nguibamin izezim inigha ghaze, a bar dera, egha igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Me Godin gavgavimin aven ghua deragha an gani, gavgavir kam, a gin izamim dughiamin miseveghirigh azenimin otogham. Kamaghin amizi, gumazim akirim ragh God gasaragh tuavir manatamin izi ua navim giragham? Bar puvati. A kamaghin amua, mati, a uan navir averiamin aven Godin Otarim uam a isa ter ighuvim gafugha, a gurazi gumaziba ua dibovir akabar a migei. Kamaghin amizi, gumazir uan nighnizir gavgaviba ataghizir kaba, me ua navibagh iraghamin tuaviba puvati. **(aiōn g165)** **7** Amozim dughiar aviribar izava nguazimin aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da

oparizibar akurvagham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam. **8** Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba an ikiti, kamaghin nguazim ikuvigham. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham. **9** Namakar aghuiba, e migirigiar gavgavir kabar ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ian akurazim. **10** God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumazamizibar akagha men akurvasi, egha ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakinighnighan kogham. **11** E kamaghin bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha iniamibav zuam iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham. **12** Ia amirvaghan marki. Ia gumazir nighnizir gavgavim ikia egha zuamiram amirvazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam. **13** God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekeveghe a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. **14** Egha ghaze, “Ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, egh nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham.” **15** Abraham a mizua zuamiram amirvazir puvati, ezi God, gin bizir an akar dikirizimin mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi. **16** Gumazim gavgavim uan akam daningisi, a gumazir a gafirazimin ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighti, gumazitam anedueghan kogham. **17** God fomira, gumazamiziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam

akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men akaghasa ifongegha ghaze, nighnizir kam uam an otevkínighan kogham. Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam díbora ghaze, bar guizbangira. **18** Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, ko Godin arazir uan ziam díborim, aning otevkínighan kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghin amizi, e gumazamizir ara ghua Godin boroghin mongeziba, e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam. **19** Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimín suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimín suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima, an aven ghua inir ekia me Godin Dípenimín gurazimín girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimín oto. **20** Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimín oto. Egha a Melkisedeghin mín Ofa Gamir Gumazimín oto, egh a zurara ikivira ikiam.

(aiōn g165)

7 Ia fo, Melkisedeghin kam, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin Bar Pin Itimin ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir 4pla misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimin a batogha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. **2** Ezi Abraham bizir a midorozimín iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim.

Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamin mingarim kamakin, Navir Amirizimin Atrivim.) 3 Ezi Godin Akinafarimin aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovever dughiam me da osirizir puvati. A Godin Otarimin min ikia Ofa Gamir Gumazimin ikia mamaghira iti. 4 Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. 5 E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelian gumaziba, me uan biziba 10plan pozibar da tuiraghti, Livain gumaziba me da pozitam iniam. Livaiba me uaghan Israelian marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelia uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini. 6 Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuirazi, da 10plan pozibar otozi, Melkisedek a da pozir mam ini. Egha Melkisedek, bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini. 7 E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti. 8 Ezi Livaiba me Israelian 10plan pozibar arizir bizibar akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba inizim, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam

itir puvati, a ikivira ikiam. **9** E kamaghin mikim suam,
 Livai uabi, gumazir Israelian 10plan pozibar arighizir
 bizir akuaba inizim, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia,
 eggha a tuavir kamin uan bizir akuaba isa Melkisedek
 ganingi. **10** Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin,
 a uan ovavim Abrahamin mikarzimmin aven iti. Ezi
 Melkisedek tuavimin Abraham batozi Abraham bizir kaba
 isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai
 uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi. **11** Fomira
 Israelian gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi
 arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin
 ofa gamir ingangarim damu. Eghti Livain gumazibar
 ofa gamir ingangarim, a gumazamizibar amuti me bar
 deraghvira ikiti, manmaghsua God ghaze, ofa gamir
 gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min
 ikiva, Aronin min ikian kogham. **12** Eghti Godin ofa gamir
 gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses
 Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam. **13** Ezi en
 Ekiam, gumazir Godin Akinafarim gun mikemezim, an
 anabar igharazimmin gumazim. Ezi an anabamin adarazir
 tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir
 puvati. **14** Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir
 aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim
 migia, anabar kamin adaraziv kemezir puvati. **15** Ezi ofa
 gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin
 miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a
 Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira. **16** Gumazir kam
 ofa gamir gumazimmin oto, me nguazir kamin arazibar
 gin ghua an anabam ginighnigha ingangarir kam a

ganingizir pu. Puvati. An ikirimirir aghuimin gavgavim
 zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir
 kam a gamizima a ofa gamir gumazimin oto. **17** E fo,
 Godin Akinafarim kamaghin migia ghaze: “Ni ofa gamir
 gumazimin iki mamaghira ikiam. Ni Melkisedeghin min
 ofa gamir gumazimin ikiam.” (aiōn g165) **18** Kamaghin
 e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha egħa a
 deragħa en akurvazir puvatī. Egħa a bizitam gamima
 a derazir puvatī. Kamaghin amizi, God anegifa. Egħa
 God datirighin tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra
 kara, e bizir aghuir e fogħa iniamiba bagħa mizuai. Ezi
 tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamin
 mangi Godin boroghira mangam. **20** Ezi uaghan, dughiar
 God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimin
 otozim, a pura anemisevezir puvatī. A uabi uan ziam
 dibora ghaze, bar guizbangira, egħa anemisefe. Ezi me
 ofa gamir gumazir igħaraziba amisivasa, gumazitam uan
 akam gavgavim ganiga Godin ziam diborozir puvatī. **21**
 God uabi guizbangira mikemezi, tuavir kamin Iesus ofa
 gamir gumazimin oto. God kamaghin mikeme: “Ekiam
 bar guizbangira mikemegħa akar dikirizim gamua ghaze,
 ‘Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam,’ egħ
 uan niġhnizim giragħan kogham.” (aiōn g165) **22** Godin
 akar dikirizir kam kamaghin en akazi e fo, Iesus Akar
 Dikirizir Gavgavir kam deragħ an ganiva a damighti, a
 guizbangiram otogħam. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam
 a bar deragħa, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.
23 Fomira, gumazir avirim Godin ofa gamir gumazibar
 otifi. Egħa me ariaghira, egħa uan ingangarim gamir

puvati. Bizir kam bagha, gumazir aviriba ofa gamir gumazibar otifi. **24** Ezi Iesus angamira ikia mamaghira ikiavira iti. Kamaghin a Godin ofa gamir ingangarim gamua mamaghira ikiavira iti. Eghti tav an min ofa gamir gumazimin otoghan kogham. (aiōn g165) **25** An angamira ikia mamaghira ikia egħa gumazamiziba bagħa Godin azangsisi. An ingangarimin tuavimin a me inigha Godin boroghira zui. Kamaghin, datirighin ko zurara, a men akurvagħam. **26** Guizbangira, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam e bagħa ingara bar deravira en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar ġin zui. Egħa arazir kuratam an itir puvati. A Godin damazimin bar zue. Ezi God a isa uan Nguibam bar pin aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumazamizibar sagħon iti. **27** Fomira ofa gamir gumazibar dapanir igħaraziba, me dugħiabar zurara ofabagh ami. Me faragħa uan arazir kuraba ġin amangasa ofabagh ami. Egħa ġin me gumazamizibar arazir kuraba ġin amangasa ofabagh ami. Ezi Iesus kamaghin amir pu. Bar puvati. A dugħiar bar vamiran, e bagħa uan mikarzim isa ofan min God ganigha egħa aremegħa ġifa. **28** E fo, me Moses Osirizir Arazibar ġin ghua, gumazir gavgaviba puvatiziba amisevima me ofa gamir gumazibar dapanibar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egħa uan Otarim amisefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dugħiamin ġin otogħa dagħ afira. Ezi Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egħa an en akurvagħamin gumazir bar faragħavira zuimin oto. Egħ a iki mamaghira ikiam. (aiōn g165)

8 Ezi migirigiar e amizir kam, an mingarim kamakin,
 e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, a Godin
 Nguibamin ikia Godin atrivir dabirabimin agharir guvim
 gaperaghav iti. **2** Egha an Anogoroghezir Danganimin
 ikia Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin ingangarim gami,
 danganir kam a guizbangira Godin Purirpenim, dipenir
 gumaziba ingarizir puvatizim, Ekiam uabi an ingari. **3**
 E fo, ofa gamir gumazibar dapaniba bar, me asiziba ko
 biziba isi ofa damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, en
 Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a uaghan bizitam
 isi ofan min God daningam. **4** Nguazir kamin ofa gamir
 gumaziba, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua biziba
 isava ofan min God ganidi. Kamaghin amizi, Iesus ti
 nguazimin ikiai, an ofa gamir gumazimin ikian koghai.
 Ezi puvati, a Godin Nguibamin iti. **5** Ezi me nguazimin
 ikia ofa gamir ingangarim gamima ingangarir kam
 guizbangira Godin Nguibamin itir ingangarimin nedazim
 ko ababanim gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A
 Godin Purirpenimin ingarasava amima, God kamaghin
 a migei, “Ni Purirpenimin ingarsi, ni mighsiamin ikia
 ganizir ababanimra, an gin mangi deragh an ingar.” **6**
 Ezi Iesus ofa gamir ingangarim inizima, an ingangarim
 nguazimin itir ofa gamir gumazibar ingangaribagh afira.
 God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, Israelia
 ganigha akar mabar kiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir
 igharazim gamua egha akar bar aghuibar kiri, ezi akar
 dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a
 gafira. Kamaghin amizi, Iesus God ko gumazamizibar abuir
 gumazimin ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim

a ganingi. Ezi an Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.
7 Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi
 God Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamighan koghai. **8**
 Egħa God uan gumamazizibar arazir kuraba aghurigha
 kamaghin migei: “Ki ian Ekiam, egħa ki kamaghin ia
 migei. Dughiam a iziti, ki Israelia ko Judaba, me ko Akar
 Dikirizir Gavgavir Igiam damuam. **9** Egħti Akar Dikirizir
 Gavgavir Igiam, ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir
 Akar Dikirizir Gavgavim, an an min mangan kogham.
 Fomira itir dughiam, ki uan dafarimin men suigha me
 inigha Isipin kantri ategħa azenan ize, egħa ki men pamin
 min itima me nan amuimin min iti. Egħa me Akar Dikirizir
 Gavgavir Ghurir kam abiki. **10** Ki ian Ekiam, egħa ki
 kamaghin ia migei, gin izamin dughiam otogħti, ki Israel
 ko Akar Dikirizir Gavgavim damighi, egħti a kamaghin
 mangam: Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egħ da
 isi men navir averiabar da osiram. Egħ ki men Godin
 ikitima me nan gumamazizibar ikiam. **11** Dughiar kamin
 gumamaziziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir
 sure damuan kogħ suam, ‘Ia Ekiam gifogh.’ Puvati. Me
 bar mogħira na gifogħam, gumamazizir kiniba ko ziaba
 itir gumamaziziba. **12** Egħti ki men apangkuvigh men
 arazir kuraba gin amangiva, egħ ua dagħ nighnighan
 kogħam.” **13** Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, God an gun
 migia egħa magħira Akar Dikirizir Gavgavir faragħa zuim
 gamizima a ghurigha bar gifa. E fo, bizitam ghurighiva a
 bar dughiar otevimin ikegh bar givagħam.

9 E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragħa itim, Israelia
 ganiga Godin ziam fer araziba sara me ganingi. Egħa

ghaze, me Godin Dipenir gumaziba ingarizimin aven an ziam fam. **2** Me Godin Purirpenir mamin ingarizi danganir pumuning an iti. Purirpenir kamin aven itir danganir me faragha aven mangamim, a lamin aghorim ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin iti. Danganir kam me kamagh a dibori, “Anogoroghezir Danganim.” **3** Egha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimin girakirangin anegura. Ezi inir kamin girakirangin danganir igharazir mam uaghan iti, me kamagh a dibori, “Bar Anogoroghezir Danganim.” **4** Ezi danganir kamin aven bizir kaba iti: Pauran mughurir aghuim tuamin ofa gamir dakozim, me gol an pogha a noke, ko Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksir kam me gol an poghava a noke. Egha Boksiamin aven me golin minner manan daghem itim a gati. Egha me Aron fomira suirazir asadivir aghorim a gati, asadivir aghorir kam ghuziba an oto. Egha me Dagiar Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Osizirim itimning, me uaghan aning Boksir kam gati. **5** Ezi Boksir kamin asuam, a danganir gumamazibar arazir kuraba gin amadim. Ezi enselin min garir bizimning Boksiam gisin ikia, egha aningin aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godin danganimin ababanim gamua ghaze, God gumamaziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir kabar mingariba bar dar gun mikemeghan kogham. **6** Me kamagh bizibar ingarigha egha dughiaba bar ofa gamir gumaziba Godin Purirpenimin azenan itir danganimin aven ghua uan ingangaribagh ami. **7** Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uabira Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui. Azeniba

vaghvagha, a dughiar vamiran aven zui. Egha a purama aven zuir puvati. An asizibar ghuziba inigha aven zui. Egha ghuzir kamin a uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua, egha gumazamizir deragha nighnizir puvatizibar arazir kuraba, da gin amangasa ofabagh ami. **8** Ezi Godin Duam arazir kamin bizir mam en aka, Godin Purirpenimin azenan itir danganim ikiavira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamim an en piri. **9** Godin Purirpenimin eghaghanir kam, a bizir datirighin e bativamibar ababanim gami. Purirpenir kamin aven, me asiziba ko bizir guar bar avirir aghuiba ofabar min God ganiga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir Godin ziam febar navir averiatam akirighan kogham, eghti me kamaghin fogh suam, me arazir kuraba pu. Bar puvati. **10** Bizir Godin ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir avirir gumazibar amuti me zueghamin arazimra. Da inivafizimin bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh aningizi, me dar gin zui, eghti God gin bar moghira bizibar kirighi bizir igiaba otivam. **11** Ezi datirighin Krais otogha gifa, egha bizir aghuir otivigha givazibar Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. A Purirpenir aghuir kamin aven ghua e bagha ingari. Purirpenir kam Purirpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan dafarimningin an ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kamin bizim puvati. **12** Ezi Krais bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isa ofa gamigha dughiar vamiran danganir kamin aven ghu. Egha en

akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara itim ini. (aiōnios g166)

13 E fo, gumazamiziba Godin damazimin mizeghtima, ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurimin ghuzim ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizimin sirim inigh, gumazamizibagh isin a kavkinam. Me kamaghin damighti, arazir kam Godin damazimin mizezir araziba batueghti gumazamiziba ua zuegham. **14** Ezi

Kraisin ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krais arazir kuratamin osimtizitam an itir pu. Bar puvati. Godin Duar zurara itimin gavgavimin, a ofan min uabi isa God ganingi. Kamaghin amizi, an ghuzim en inivafizibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiamin aven itir arazir kuraba agivazi, e kamaghin fo, e Godin damazimin bar zuegha iti. Kamaghin amizi, e ua arazir ghurir angamira itir puvatizir kabar gin mangan kogham, egh e Godin zurara angamira itimin ingangarim damuam. (aiōnios g166)

15 Kraisin ghuzim e gamizima e Godin damazimin bar zue. Egha an aremegha gumazamizibagh ivezegha men arazir kurar me Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezimin dughiamin amiziba, da gin amada. Kamaghin, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a ganiga egha an abuir gumazimin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir Godin dimdiam baregha an gin zuiba, me God fomira uan boribar aningasa mikemezir ikirimirir kam iniam. God kamaghin akam akira ghaze, me zurazurara ikivira ikiam. (aiōnios g166)

16 Gumazim nighnigh suam, a gin aremegham, egh suam gumazir manam an biziba iniam, egh an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti borim Akar Dikirizir Gavgavir kamin

gin mangi, egh afeziam a ginabazir biziba iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam, afeziam aremegha gifa, egh me biziba bar an borimin tegham. **17** E fo, gumazir akam akirizir kam angamira ikivira ikiti, an Akar Dikirizir Gavgavim pura iki ingangariba puvatigham. Eghti gumazir kam aremegham, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim iki daghem otogham. **18** Ezi kamaghira, me asizim misoghezi an aremezi, me an ghuzim inge, egha tuavir kamra Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezim gamizima, a gavgafi. **19** Dughiar kamin, Moses faragha Godin Akar Gavgaviba, bar dar gun gumazamizibav keme. Akar kaba, da Moses Osirizir Arazibar aven iti. Egha a gin bulmakaun apuribar ghuzim ko memebar ghuzim inigha dipam sara da vere. Egha a, isopin temer agharir me benir aghevimin ikezim, benir kam me sipsipin arizibar an ingari, Moses a inigha ghuzim gati. Egha an anesigha temer agharir kamin ghuzir muziarim inigha Akar Gavgavimin itir Akinafarim ko gumazamiziba bar me gisin a kavamadi. **20** Egha a kamaghin migei, “Kar ghuzir Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a daningamim. God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi.” **21** Kamaghira Moses ghuzir muziarim inigha Godin Purirpenim ko Godin ziam fer bizibagh isin a kavamadi. **22** Guizbangira, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirizir Araziba ghaze, ghuzimra bizibar amighti, da Godin damazimin bar zuegham. Eghti me bizitam misuegh an ghuzim inigh a ingeghan koghti, God gumazamizibar arazir kuraba gin amadaghan kogham. **23** Ezi bizir Godin Purirpenimin itir kaba, da pura

Godin Nguibamin itir bizibar ababaniba. Ezi me asizir
 ghuziba isa a dagh amima da zuegha Godin damazimin
 zue. Eghti Godin Nguibamin itir bizibar amighti da
 guizin zueghsi, ofan bar aghuim iki, asizibar ofabagh
 afiragham. **24** E fo, Krai gumaziba uan dafaribar ingarizir
 Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu, danganir
 kam, a pura guizin Godin Dipenimin ababanim. Puvati. A
 guizbangira Godin Nguibamin aven ghu. Egha datirighin
 an e bagha God ko mikimasa, Godin damazimin tughav
 ikia en akurvasi. **25** E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumazibar
 Dapanim asizibar ghuziba isa egha Bar Anogoroghezir
 Danganimin aven zui. Ezi Iesus kamagh amizir puvati,
 a Godin Nguibamin ghugha ofan min uabi uabi isa
 God ganingi. Egha a dughiar aviribar a gamizir puvati.
26 A dughiar aviribar kamaghin damuvira iki, egh a
 dughiar aviribar mizaziba ini mamaghira ikiam, dughiar
 God nguazir kamin ingarizimin ikegha iza datirikin. Ezi
 puvati. Datirighin dughiar abuananamin Krai dughiar
 bar vamiran nguazimin ize, egha gumazamizibar arazir
 kuraba gin amangasa ofan min uabira uabi isa God
 ganingi. **(aiōn g165)** **27** Gumaziba bar dughiar vamiran
 ovegh egh gin Godin kotiamin otivam. **28** Kamaghira,
 Krai gumazir aviribar arazir kurabar osimtiziba aterasa,
 dughiar vamiran ofan min uabi isa God ganigha areme.
 Egh gin a dughiar namba 2in ua izam, egh dughiar kamin
 an arazir kuraba gin amangisi izan kogham. Puvati. A
 gumazir a mizua itiba guizbangira men akurvagh me
 iniam.

10 Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizin bizir gin otivamibar ababaniba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangin deravira bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghin garibara, zurara azeniba bar dar amu. Kamaghin amizi, e fo, gumazamizir Godin boroghin zuiba, Moses Osirizir Arazibar gin mangi ofan kabar amighti, ofan kaba me akirighti, me deraghviram otoghan kogham. Puvati. **2** Ezi ofan kamaghin garim gumazamizibagh amizi me bar zuegha, uam ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan vamirama, God bagha ingarir gumazibagh amizi me zuegha, uan navir averiabar aven ua kamaghin nighnighan koghai, e arazir kuraba iti. **3** Ezi puvati. Azenibar zurara, asizibar ofan kaba me gamima me ua uan arazir kurabagh nighnisi. **4** Bizir kamin mingarim kamakin: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba, da arazir kuraba gin amadaghan kogham. Bar puvati. **5** Ezi bizir kam bagha, Krai nguazir kamin izasava amir dughiamin a kamaghin God migia ghaze: “Ni guizbangira, asizibar ghuziba ko bizir ofan min me ni ganidiba, ni bizir kabagh ifongezir puvatigha da inian aghua. Kamaghin ni mikarzir mam na daningasa an ingari. **6** Ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, da ni gamima ni dar agorogem itir puvati. **7** Ezi ki kamaghin migei, ‘God, kira kara. Moses fomira nan gun Akinafarir righizimin aven osirizi moghin. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami.” **8** A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amuasa mikeme. A kamaghin migei, “Ni asizibar ghuziba ko, bizir me ofan min ni ganidiba ko, ofan bar isia

mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, ni bar dagh ifongezir puvatigha da inian aghua.” **9** Egha a gin kamaghin migei, “God, kira kara. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami.” Kamaghin amizi God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba, da gavgaviba puvatigha, gifa. Ezi ofa gamir arazir igiam, an danganim inigha gavgavim ikia ingari. **10** Krais Iesus a Godin ifongiamin gin ghua, egha dughiar bar vamira uabi uan mikarzim isa ofan min en arazir kuraba bagha God ganingi. Ezi arazir kamin an e gamizi, e Godin damazimin zuegha an gumazamizibar otifi. **11** Godin ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami. Egha me ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin amadaghan kogham. **12** Ezi Krais arazir kuraba gin amangasa uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa ofan min God ganingi. An ofan kamin gavgavim ikivira iki ingar mangivira ikiam. A kamaghin amigha givagha, Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav ikia mamaghira iti. **13** Egha a, God an apaniba isi an apengan darighamin dughiam bagha mizua iti. **14** A ofan vamira gamua egha tuavir kamin gumazamizir Godin damazimin zueziba, a me akirizi me bar deraviram oto, egh iki mamaghira ikiam. **15** Ezi Godin Duam uaghan bizir kamin gun e mikeme: **16** “Ekiam kamaghin migia ghaze, ‘Gin izamin dughiam otoghti, ki Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, eghti a kamaghin mangam: Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egh da isi men navir averiabar da osiram. Egh ki men Godin ikitima me nan gumazamizibar ikiam.” **17** Egha gin a ua ghaze: “Ki men

arazir kuraba gin amadagh ua dagh nighnighan kogham.”

18 E kamaghin ganigha fo, God arazir kuraba gin amadazi, kamaghin uam arazir kuraba gin amangamin ofaba, da ua ingangariba puvati. **19** Kamaghin amizi, nan adarasi, Iesusin ghuzim en arazir kuraba gin amadagha gifa. Egh tuavir kamin e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangi egh atiatingan kogham. **20** Iesus aremegha ua angamira iti, an e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghira itim. A tuavir kamin inir ekar kamin girakirangin ghua danganir kamin aven ghu, inir kam a danganir kamin tiar akamin min guraghav iti. Ezi inir kam, a mati an mikarzimmin ovevemra. Eghti e tuavir kamin danganir kamin aven mangam. **21** E Ofa Gamir Gumazibar Dapanim iti, ezi a Godin gumazamiziba bar men gara me gatifa. **22** A uan ghuzim isa en navir averiaba dav kinizi an e akirizi, e kamaghin fo, e arazir kuraba puvatigha Godin damazimin bar zue. Egha a dipar bar dikiriamin en mikarziba rue. Kamaghin amizi, ifavarir arazir en navir averiabar itiba, e bar ada ateghiva, okam nighnighan kogh nighnizir gavgavim Godin iki, egh an boroghin mangam. **23** E fo, bizir God ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangira dar ingaram. Kamaghin amizi, e uan nighnizir gavgavibar gun migia ghaze, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Egh e uan nighnizir gavgavimin suiragh bar gavgavigham. **24** E vaghvagh Godin gumazamizir igharazibagh nighnighiva, me damuti men naviba dikavti, me igharaz darazigh ifuegh, arazir aghuibar me damuam. **25** Ezi e Godin gumazamiziba, e uari akuvir arazim ataghiraghan kogham, mati gumazamizir

maba ami mokin. Kamaghin marki. E fo, Dughiar Ekiam
 Gumazamiziba Tuisighamim, a roghira izi. Kamaghin
 amizi, e vaghvagh pamtem ingariva, igharaz darazir
 akurvagh egh gavgavim me daningam. **26** Ia oragh. E
 guizin akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki,
 egh uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvira
 ikiam, eghti kamaghin ua ofa damuamin tuavir igharaziba
 puvatigham. **27** Ezi bizir e damuamin mam kamaghin
 iti: E atiatir kuram damuva Godin Kotiamin Dughiam
 ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir kam Godin
 apanibar isi me gasighasigham. **28** E fo, gumazitam Moses
 Osirizir Arazitam baraghan aghuagham, eghti gumazir
 pumuning o pumuning ko mikezim ganigh egh an gun
 mikemegham, eghti me an apangkuvan marki, me a
 misueghti an aremegh. **29** Ia manmaghin gumazir akirim
 ragha Godin Otarim gasarazim ginighnisi? Gumazir kam a
 bar osimtizir ekiam iniam. Egh an ivezir kuram, gumazir
 Moses Osirizir Araziba batoghezimin ivezir kuram, bar a
 gafiragham. Kraisin ghuzim Akar Dikirizir Gavgavir Igiam
 gamima a gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima
 a zuegha Godin gumazimin oto. Egha datirighin gumazir
 kam a Kraisin ghuzim migia ghaze, a pura bizim. Egha
 a, Godin Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a
 gasi. **30** Ezi e fo, God kamaghin mikeme, "Arazir kuraba
 ikarvaghamin ingangarim, ka nan bizim. Ki uabi men
 arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam."
 Egha ua kamaghin migei, "Ekiam uabi uan gumazamizibar
 araziba tuisigham." **31** Kamaghin, Godin ikia mamaghira
 itim, a tavin suiragh ivezir kuram a daningam, eghti

gumazir kam guizbangiram atiatingam. **32** Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin angazangarim inigha nighnizir gavgavimin an itim. Dughiar kamin me osimtizir ekiaba ia garizima, ezi ia mizazir aviriba ini. Egha ia tuivigha gavgavizi osimtizir kaba ia dikabirazir puvati. **33** Ezi dughiar maba me gumazamizibar damazibar ia afima ia tuivav iti, ezi me dibovir akabar ia migia egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti. **34** Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatizim, ia men kuarkuva deravira me gami. Ezi dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuziba, pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin guizbangira fo, ian bizir ia gin iniamiba Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira iti. **35** Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh, egh bizir kinimin min puram a makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam. **36** Ia Godin ifongiamin gin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa akam akiriziba, ia da inisi, tuivigh gavgavigh iki. **37** Guizbangira, Godin Akinafarim kamaghin mikeme: “Dughiar bar ovezimin gumazir izamim, a izam. A bar zuamira izegham. **38** Ezi nan damazimin derazir gumaziba, me nighnizir gavgavim nan iki, kamaghin me angamira ikivira ikiam. Eghti men tav uan nighnizir gavgavim ategh akirim ragh na gasaraghti, ki a gakueghan kogham.” **39** Ezi eia, e gumazamizir akirim ragh God gasaragh ovengamiba pu.

Bar puvati. E nighnizir gavgavim Godin iki ikirimirir aghuarir zurara itim iniamiba.

11 Nighnizir gavgavimin arazim a kamakin. E guizbangira kamaghin fo, bizir aghuir God e daningasa mikemezi e zuai itiba, e guizbangira da iniam. Egha e bar fo, bizir en damaziba ganizir puvatiziba, da guizbangira gin otivam.

2 Gumazir fomira itiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God me gakuegha, gumazir aghuiba me garisi. **3**

E nighnizir gavgavim ikia, egha e fo, God uan akamin overiam ko nguazim ingarizi da otifi. Ezi kamaghin, e garir biziba, God bizir e ganighan koghamiba, bar dar ingari.

(aiōn g165) **4** Abel nighnizir gavgavim Godin ikia, egha bizir kam bagha Godin ofa gami. An ofa Godin damazim bar deragha, Keinin ofa gafira. Abel nighnizir gavgavim Godin iti, ezi bizir kam bagha God Abelin bizir aghuir an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir kam kamaghin en aka, God a migia ghaze, a gumazir aghuim. Abel an aremegha gifa. Ezi an nighnizir gavgavir kam, datirighin an akamin gun e migiavira iti. **5** Ezi Enok uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buria, an apizir Puvati, God a inigha ghuavanabo. Godin Akinafarim ghaze, God tighar Enok iniamin dughiamin, an araziba bar Godin damazimin derazi an a bagha bar akonge. **6** Ezi gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizim, a Godin ifongiamin gin mangan koghti an a bagh bar akongeghan kogham. Guizbangira, gumazir Godin boroghira mangasava amim, a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God a iti. Egh a nighnizir gavgavim

kamaghin iki, God deravira gumamazizir a buribagh ami.
 7 Ezi Noa uaghan kamaghira nighnizir gavgavim Godin iti.
 Ezi God bizir gin otivamibar gun a mikeme. Kar bizir Noa
 tighar ganamiba. Egha a nighnizir gavgavim Godin akamin
 ikia, egha bizir kam bagha a kurir mamin ingari. Egha uan
 amuiroghboriba ko, me kurimin aven ghuezi, bizitam me
 gasighasizir puvatizi, me deravira iti. Ezi Noan nighnizir
 gavgavir kam, a nguazimin itir gumamazizir igharaziba
 bar, men arazir kuraba da aghurigha azenim gati. Noa
 nighnizir gavgavim Godin itima, God bizir kamin a migia
 ghaze, a nan damazimin bar gumazir aghuim. Ezi God bar
 gumazir nighnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghira
 me gami. 8 Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim
 Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamin,
 Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam
 ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimin
 ghu, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati,
 a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha
 a zui. 9 A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamin
 apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim.
 Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimin
 gumazim. A Purirpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko
 Jekop uaghan uan purirpenibagh apiaghav iti, gumazir
 kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan
 akar kam aning bagha anakiri. 10 Abraham zurara
 nighnizir gavgavim ikia nguibar ekiar gavgavigha itir
 kamin ganasa mizua iti. Nguibar ekiar kam, God uabira
 tuavir an ingaramibagh nighnigha, egha uabi an ingari.
 11 Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A

guizbangin bar ghurigha boritam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, “God na migia ghaze, ‘Ni boritam batam,’ egha akam kiri. Ki fo, God guizbangira mikeme.” **12** Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha an ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimin dadarimin gigiba. Gumazitam da mengiva avegham. **13** Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghin migei, “E nguazir kamin ikia, mati kantrin igharazimin gumazamiziba, egha iza dughiar otevimin nguazir kamin iti.” **14** E fo, gumazamizir kamaghin migeiba, me guizbangira kamaghin migia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam. **15** Egha me nguazir tegha izezir kamra bagha nighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai. **16** Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamra. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God migia ghaze, “Ni en God.” Ezi, God men akar mikemezir kamin aghumsighizir puvati. **17** Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, “Aisakrama nin ovavir boriba otivam.” Egha dughiar God Abrahamin

nighnizir gavgavim tuisighamimin, a kamaghin Abraham migei, “Ni uan otarir vamira misueghiva egh ofan min a isi God daningigh.” Ezi Abraham nighnizir gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daningasava ami. **19** Abraham kamaghin nighnisi, “Aisak aremeghti, God uam a damighti a ua dikavigham.” Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozin a inis. **20** Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jekop ko Iso ginighnigha akam akira ghaze, God gin izamin dughiaabar, deravira gua damuam. **21** Ezi kamaghira Jekop a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha an aremeghasava amir dughiamin, a Josepin otarimning migia ghaze, God deravira gua damu. Egha a uan fidizir zurara suiagha aruim gisin aviragha Godin ziam fe. **22** Ezi kamaghira Josep nighnizir gavgavim God ikia, egha dughiar an ovengamimin a kamaghin migia ghaze, Israelia gin kantri Isip ategh mangam. Egha me migia ghaze, me manmaghin an kuam damuam. **23** Ezi Mosesin afeziam ko amebam aning nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar amebam Moses batezimin, aning an garima a borir bar dirim. Aning atrivimin akam batoghan atiatingizir puvati, kamaghin amizi, aning iakinir 3plan a modo. **24** Ezi kamaghira Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar a gumazimin otozimin, me kamaghin a diponan an aghua, Isipin Atrivimin guivimin borim. Puvati. **25** A kamaghin nighnisi, a dughiar otevimin agorogem bagh arazir kurabar arazimin gin mangan aghua. Egha a Godin gumazamiziba ko, osimtiziba ko mizaziba iniasa ifonge. **26** A ghaze, a Krai, God Ua

E Iniasa Misevezir Gumazimin ziam bangin, me paza a damuti an aghumsizim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin dagiaba ko kurukaziba ko biziba bar dagh afira. Egha a ivezir aghuir God gin a daningamim ginighnighavira ikia, egha a tugha gavgafi. **27** Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamın atiatir puvati. Guizbangira, e gumazamiziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha a bar gavgavigha iti. **28** Ezi Enselin Ovevem Inigha Izim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apirasa, Israelia akam me ganiga ghaze, me sipsipin ghuzim isi uan tiar akaba bar ada aghefegh. Dughiar kamın Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganingi, ezi tuavir kamın God Israelia Gitazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto. **29** Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha mati me nguazir misingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire. **30** Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7plan aruebar Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamin azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire. **31** Ezi gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha gumazir moga garir pumuningin akuragha aning inigha uan dipenimin ghu. Kamaghin amizi, God gumazamizir an akam batogheziba me soghezi, a me ko aremezir puvati. **32** Ki nighnizir gavgavimin eghaghanir aviriba ia mikemegha

gifa, egh datirighin akar manam uam an gun ia mikimam?
 Ki ti Gideon, Barak, Samson, Jepta, Devit, Samuel ko
 Godin akam nigha izir gumazibar eghaghanibar amuamin
 dughiaba puvati. **33** Gumazir kaba me nighnizir gavgavim
 Godin ikia, egha me Kantrin Igharazibar Gumamaziba ko
 misogha bar men midorozir gumaziba dikabini. Me arazir
 aghuim gamua, egha me bizir God me daningasa akam
 akiriziba ini. Egha me laionbar akaba dukumi. **34** Egha me
 avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir
 gumaziba me misoghasava amima, me men are. Egha
 me gavgavir ekiaba puvatigha, gin me gavgavim ini.
 Egha me midorozir gumazir gavgavibar otivigha, igharaz
 darazir modorozir gumazibar agintigha me misogha me
 abini. **35** Ezi gumazir ariaghirezir maba, me ua dikafi,
 ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba
 kalabus gatigha, men mikarzibagh asighasigha ghuav
 iti, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh
 God gasaragham, eghti me me ateghti me mangam. Ezi
 me uan apanibar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh,
 ua mozimin dikavigh ikirimirir aghuim iniam. Eghti
 ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kamin ikirimirim
 bar a gafiragham. Kamaghin amizi, apaniba me misoghezi,
 me ariaghire. **36** Ezi apaniba marazi osimtiziba me garigha
 dibovir akabar me migia, me fozorogha senbar me ikia,
 me isa kalabusin me ariki. **37** Apaniba dagiabar marazigh
 inifi. Ezi marasi, apaniba soba inigha men namnaba abizi
 me akuabagh iri. Marazi, apaniba midorozir sababar me
 misozima me ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim
 itir maba, me sipsipin iniba ko memen iniba, me inibar

min da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko mizaziba me ganiga paza me gami. **38** Nighnizir gavgavimin itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kamin gumaziba arazir aghuibar me damuan firin, me men ikufi. Kamaghin amizi, me tintinibar ghua, gumazamiziba puvatizir danganiba ko mighsiabar puram arua, egha dagiar toriba ko nguazimin aven itir mozibar aven iti. **39** Gumazamizir kaba bar, nighnizir gavgavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin damazimin da ini. Egha me nguazimin itir dughiamin, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba me da inizir puvati. **40** Me tizim bagha da inizir puvati? God fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghin nighnigha ghaze, gumazamizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira ikiasa, a ifonge.

12 Ezi gumazamizir fomira itiba, me ghuariam min e okarigha tuivaghav ikia, egha nighnizir gavgavimin arazim en akakasi. Kamaghin amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiziba, e bar ada ataghiragham. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarir ekar God e bagha atizir kamin ivemaram. **2** E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavimin mingarim, egh an en nighnizir gavgavim damighti, a gin deraghviram otogham. Iesus fo, a bar deravira Godin akamin gin mangi egh a gin bar deravira ikiva bar akuegh mamaghira ikiam. Egha a bizir kam ginighnigha gavgavigha ikia osimtiziba

atera ter ighuvimin ovenge. Gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, gumazir ter ighuvimin ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amim, egħa aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha, egħa areme. Egħa datirighin a Godin agharir guvimin atrivir dabirabimin aperaghav iti. **3** Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba fomira bar puvira Iesusin apanim gami. Ezi a bar tugħa gavgafi. Ia bizir kam ginighnigh egħ tugħ gavgavighsi amirvagħan marki, egħ uan nighnizir gavgavim ataghiragħan marki. **4** Guizbangira, ia arazir kuram abinasa midorozim gami, ezi midorozir kamin ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati. **5** God gavgavim ian navibar aningasa, ia ganingizir migirigiaba, ia ti da bakinighnighiz, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egħa ghaze: “Nan boriba, ia fo, gumazamizir Ekiam ifongeziba a me akirmisi. A gumazitam inigh uan borimin min a diponiva, egħ uagħan a fozorogħam. Kamaghin amizi, Ekiam ni akirsi bizitam ni damighti, ni kamaghin nighnighan marki, kar pura bizim. Egħ ni uagħan osiman marki.” **7** Ia tuivigh gavgavigh, egħ Godin amamangatighti a ia akirmigh. Osimtizim ia batoghti ia kamaghin fogħ, mati afeziam uan boribagh amir arazimra, God uagħan ia gami. Borir manatam itima an afeziam ti anekirimizir pu? Puvati. **8** God uan boriba bar da akirmisi. A ia akirmighan koghti, ia fogħ, ia guizbangirama an boriba puvati. Ia pura tuavimin otivizir boriba. **9** Ia bizir kam ginighnigh, en afeziar nguazimin itiba, e akirmizima e men ziaba fe. Kamaghin amizi, en duabar Afeziam, e bar guizbangira an apengan ikiva egħ angamira

ikivira ikiam. **10** En afeziar nguazimin itiba, dughiar bar otevirar me ifongezi moghin en araziba akirmisi. Ezi God kamaghin nighnisi, e guizin an damazimin zueghavira itir arazimra inigh an miraram otogham. Kamaghin amizi, an en akurvaghasa e akirmisi. **11** Afeziam e akirmighasa osimtizim e ganingizi, e ghaze, osimtizir kam bar e itarazima e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar osemi. Eghti an e akirigh givaghti, dagher aghuir en otivamibara kara: e Godin damazimin arazir aghuibara damuam, eghti en navir averiaba amiragh ikiam. **12** Eghti ian aghariba gavaviba puvatigh egh amiragh ikiti, ia da fegh ingangarim damu. Eghti ian sueba aremegh pura ikiti, **13** ia da inigh tuavir aghuimin daruvira iki. Ia kamaghin damuti ian sueba bar ikuvighan kogham. Puvati, da ua deragham. **14** Ia, gumazamiziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir amirizimin arazim baghiva mighighvira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari isi God daningisi, Godin damazimin zuezir arazim bagh mighighvira ingar. Gumazir Godin damazimin zuezir araziba puvatizim, an Ekiamin ganan kogham. **15** Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apangkuvir kam ataghiragham marki. Eghti ian tav ua temer ovizir misozimin min otogh osimtiziba Kraisin adarazir aningan marki. **16** Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso fomira amizi moghin, akirim ragh God gasan marki. An Aisakin otarir ivariam, egh bizir aghuir aviriba iniam firin, a dagher otevir vamira bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimin agharim gati. **17** Ia fo, a

gin uamategha uan afeziamin bizir aghuir kaba iniasa
 migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniasa
 zurarama aziava, egħa a navim gighan tuaviba puvati. **18**
 Ia uan dafaribar suighamin biziba ia da bativizir puvati,
 mati Israelia fomirama ami. Me iza Sainain Mighsiamin
 boroghin ikia, egħa maburan avim ko mitarmer bar
 pizimin gara aminir bar gavgavim ko, **19** sighamin ararem
 baragħa gumazir mamin tiarim barasi. Gumazamiziba
 tiarir kam baragħa bar atiatigha kamaghin Moses migei,
 “E uam oragħan aghua.” **20** Ia fo, God Akar Gavgavim me
 ganingizi, me bar an atiatigha a baragħan aghua. Akar
 kam kamaghin migei, “Gumazitam o asizitam mighsiar
 kamin mangi puram an suiragħam, egħti ia dagiaba isi
 a ginivightima an aremegħ.” **21** Ezi bizir me ganizir
 kam me bar an atiatingi, ezi Moses uagħan atiatigha
 ghaze, “Ki uagħan bar atiatigha egħa puvira nisi.” **22** Ia
 bizir kamaghin garitam batozir pu. Puvati. Ia Saionin
 Mighsiam ko Godin zurara itimin nguibar ekiamin otogħa
 gifa, kar Jerusalem in nguibar Godin Nguibamin itim.
 Egħa ia tausen tausenpla enselba batifi, me uari akuvagħa
 bar akuegħa iti. **23** Ia Godin borir ivariabar iviriar ekiam
 batogħa gifa, kar Godin Nguibamin itir Akinafarimin
 ziaba osirigha givazir darasi. Ia Godin kam batogħa gifa,
 a gumazamiziba bar men araziba tuisighamin Jas. Ia,
 gumazir fomira Godin damazimin bar deragħa egħa
 aremegħa, deraviram otiviziba, ia men duaba batifi. **24** Ia
 Iesusra bato, an abuir gumazir God ko en tighin itim,
 egħa Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gami. Egħa ia Iesusin
 ghuzimin otifi, a fomira Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam

gavgavim a daningasa a kavkini. Ezi ghuzir kamra akar aghuim e mikiri, fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin an amir Puvati. Iesusin ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin ghuzimin akam gafira. **25** Ia deraghvira gan, egh ia uan kuaribav kumigh Gumazir Migeimin akam baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir kamin God Akar Gavgavim gumazamizibagh aningi. Ezi me an akam baraghan aghua, egha gin me uan arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. God datirighin uan Nguibamin ikia egha akar bar gavgavim e ganingi. E akirim ragh a gasaragh egh e uan arazir kuramin ivezir kuram gitaviragham, o? Bar puvati. **26** Fomira itir dughiamin, Godin akam nguazim gamizi mikimkizim an oto. Ezi datirighin a kamaghin akar dikirizim e ganigha ghaze, “Ki ua nguazim damighti mikimkizim an otogham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam uaghara kamaghiram aning damigham.” **27** God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghin e fo, God nguazim ko overiam ginobaghti mikimkizim aning batoghtima, bizir a ingariziba ua ikian kogham. Eghti bizir akongan koghamiba, darara ikivira ikiam. **28** Bizibagh Ativamin Danganir e inizir kam, an akongan kogham. Kamaghin amizi, e danganir kam bagh a minabagham. E fo, en God mati avir puvira bizibagh asighasizim. Kamaghin amizi, e an atiatingiva an apengan iki, egh a minabiva a uabi ifongezir arazimin gin mangi an ziam fam.

13 Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan adarazigh ifongezi

mokin. **2** Nguibar igharazibar gumaziba ian bighan izamin dughiabar, ia me inigh uan dipenibar mangisi okinighnighan marki. Ia fo, fomira gumazamizir maba ghaze, me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua egħa men gari. Ezi gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizin gumazibar gari, ezi puvati, me enselbara gari. **3** Ia Godin gumazamizir kalabusin itibagh nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir kamin ikiavira iti, ezi apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuam. **4** Ia bar kamaghin fogh, gumazim ko amizim uaningin ikia poroghamimningin otozir arazim, a bizir bar aghuim, egħa Godin damazimin dera. Ezi ia poroghamiba bar deravira uan arazibar gan. Eghti Godin ivezir kuram isi, gumazamizir uari bakiava akuiba ko afiar arazibagh amir gumazamizibar aningam. **5** Ia dagiar aviriba ikisi ifueghan marki. Ia kamaghin nighnigh, bizir ia itiba, da ian tughatizir puvati. Ia fo, God kamaghin e mikemegħa gifa: “Ki ia ateghti bizitam paza ia damuan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ki ia ategħan kogham.” **6** Kamaghin amizi, e gavgavim uan navibar aning egh mikim suam: “Ekiam nan Akurvazir Gumazim, na ko itima ki atiatir puvati. Ki fo, gumazamiziba arazitamin na damighan kogham.” **7** Ia uan siosin gumazamizir dapanibagh nighnigh, me fomira Godin akamin gun ia mikeme. Ia men arazir aghuiba ko men ovevem ginighnigh. Egh men nighnizir gavgavimin arazim, ia uaghan an gin mangi. **8** Krais Iesusin arazim, a fomira kamaghira ikia datirighin ikia, egh a gin zurara kamaghira

ikiam. (aiōn g165) **9** Ia Akar Aghuimin min zuir puvatizir akar igharaziba ateghti, da ian nighnizibagh asighasighti, ia Godin gin zuir tuavir aghuim ataghiraghan marki. Kamaghin amizi, e Godin apangkuvim amamangatighti a gavgavim en navir averiabar aningam. Dagheba apir arazim gavgavim en navir averiabar aningan kogham. Arazir kam, gumamazibar darorimin akurvazir puvati. **10** Ezi e Godin ofa gamir dakozir mam iti. Ezi Judabar Purirpenimin aven ofa gamizir gumaziba, God men anogoroghezima, me ofa gamir dakozir kamin daghebar aman kogham. **11** Ofa gamir gumazibar dapanim, an asizibar ghuziba inigha Bar Anogoroghezir Danganir kamin aven ghugha, arazir kuraba gin amangasa ofa gami. Egha asizir kabar kuaba inigha gumamaziba iti naghin azenan ghua saghon da tuema, da isia mighiri. **12** Kamaghira, Iesus uaghan nguibar ekiamin azenan mizazim ini. A ghaze, a uan ghuzimin gumamazibar amighti me Godin damazimin zuegh egh Godin gumamazibar otivigham, kamaghin an areme. **13** Kamaghin amizi, e uaghan a bagh nguibamin azenan mangiva, egh a inizir aghumsizim e uaghan a iniam. **14** E fo, nguazir kamin e zurara ikiamin nguibar ekiatam itir puvati. Egha e nguibar gin izamim bagha mizua iti. **15** Kamaghin amizi, e Iesusin ingangarimin tuavimin, e zurara ziar ekiam isi ofan min God daning mamaghira ikiam. Eghti en akatoriba zurara an ziam fi suam, a en Ekiam. **16** Egh ia arazir aghuibar gumamazibar amu. Me bizitabar oteveghti, ia men akurvaghsi bizitaba me daning. Ofan kamaghin gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar

amusi okinighnighan marki. **17** Ian gumazir dapaniba ian akurvaghasa zurara ian gari. Egh me gin ingangarir me amizibar gun God ko mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba baragh egh men apengan iki. Ia kamaghin damuti, me bar akuegh uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osimtizim sara ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham. **18** Ia e bagh God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiabar zurara arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da tuisigha arazir aghuibar gin ghua eggha en navir averiaba osimtiziba Godin damazimin puvati. **19** Ki mighira ia gakaghori, ia na bagh God ko mikim suam, a nan akuragh na amadaghti ki zuamira ia bagh izam. **20** Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus ovevem in a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sipsipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin Akar Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a ganingi, eghti a iki mamaghira ikiam. (aiōnios g166) **21** Ezi ki ia bagha Godin kam ko migia kamaghin an azangsisi, eghti a ian akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuibar amu, egh an ifongiamin gin mangam. Eghti Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, an en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira. (aiōn g165) **22** Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, ia nimira iki, egh akar ki gavgavim ian navibar aningasa osirizir kam, ia deraviram a baragh. **23** Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me kalabusin en aveghbuam Timoti firizi, a ua

kalabusin itir puvati. A zuamira na bagh izeghiva, ga uaghara mangi ian ganam. **24** Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumazamiziba bar me mikim suam, ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisin adarazi uaghan ia bagha akam amaga ghaze, God deraghvira ia damu. **25** Ki kamaghin God ko migia ghaze, Godin apangkuvim a bar moghira ia ko iki.

Jems

1 Ki Jems, ki God ko Ekiam Krais Iesusin ingangarir gumazim. Ki ia 12plan Israelin itir anababa bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumazamizir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar itiba. Ki dughiar aghuim ia ganidi. **2** Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ater mangivira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativtima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh. **4** Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater. Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitamin oteveghan kogham. Puvati. Ian araziba bar deraghti, ia Godin Arazibar aghung mangi gumazamizir aruabar min otogham. **5** Ezi ian tav nighnizir aghuibar otevegh, a Godin azangsightima, God a daningam. God pura biziba gumazamiziba bar me ganidi, an atarir puvati. Kar Godin bizibar anogorozir puvatizim, me an azangsizima a me daningasa bar ifonge. **6** Eghti ni God ko mikimiva, ni nighnizir gavgavim iki, nighnizir pumuning ikian marki, egh suam, “God ti bizitam na danigham, o puvatigham?” E fo, gumazim o amizim nighnizir pumuning iti, a mati aminim ongarim givav amadima a pura tintinibar dikafi. **7** A kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a danigham. Puvati. **8** A okam nighnigha, nighnizir aviribagh ami, arazir an amiba, da nighnizir vamiran itir puvati. **9** Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, onganarazibagh amua iti, me Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, me bar akuegh iki.

10 Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, bizir aviriba
 iti, me fo, God gin me dikabiraghti me akimarir atiabar
 min aremegham. Kamaghin, me uaghan bar akuegh iki.
11 E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima
 a midii. Ezi tememin akimarir aghuiba suaghira, egha
 dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumazamizir
 bizir aviriba itiba, me uan ingangarim damuvira ikiva
 an tongin aremegham. **12** Gumazim osimtiziba ateriva,
 egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan
 nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a
 daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir
 aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir
 bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir
 kam bar akongegh. **13** Kamaghin gumazitam bizitam
 an navim abiraghtima an arazir kuratam damigham, a
 kamaghin mikiman marki, "God na abirazima ki arazir
 kam gami." Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an
 arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam
 abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham. **14**
 Ezi en navir kuraba vaghvagha arazir kurabar amuasa e
 gifarava e apezeperava e gakaghor. **15** Ezi navir digavir
 kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir kuram
 gamizima an oto, mati a borimin bate. Ezi arazir kuram
 ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto. **16**
 Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki.
17 Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvatiziba,
 da bar Godin Nguibamin pin izaghiri. God Afeziam a
 biziba bar overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e bagha
 da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar kam a uan araziba

raghirazir puvati. A bizitamîn nedazimîn min aruem a
 gisirazi an otevegħa ruarazir puvati. A kamaghira iti. **18**
 God kamaghsua, a biziba bar dar ingari, egha e gamizi
 e bar adar faragh mangam. Kamaghin God uabi uan
 ifongiamin gin ghuava en Afeziamin oto, a uan guizin
 akamin e gamizima e otifi. **19** Nan adarasi, ia deravira
 bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuaribar arigh akaba
 baragh, egh zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran
 marki. **20** E fo, atarir gumazim, Godin damazimîn arazir
 aghuibagh amima da otivir puvati. **21** Kamaghin amizi, ia
 bar arazir miziriziba ko arazir kurar otiviba, ia bar ada
 munamadagh. Egh ia bar uari dikabiragh egh Akar God
 ian navir averiamin dikarazim inigh. Egħti Akar kam ian
 akuragħam. **22** Egh Akar ia inizir kam, ia an mirara mangi.
 Ia puram orarazir kinim damuan marki. Puvati. Ia pura
 orarazir kinimin damuam, kamaghin ia uarira uarigh
 ifari. **23** Gumamaziziba pura Godin Akam baregha, an
 gin zuir puvati, me mati gumamaziziba ganganimin uan
 guabar gari. **24** Egha me deravira uan guabar ganigha, ua
 ghugħa okinighniki, men guaba manmagħira gari. **25**
 Ezi Godin Akar bar deravira itim e gamima e firiaghiri.
 Egħti gumamaziziba deravira Akar kam ginighnigh,
 egh pura Akam baragh zuamira okinighnighan kogħ,
 bar an Akamin gin mangiti, gumamazizir kaba, God
 men ingangaribar amuti da bar deraviram otivam. **26**
 Gumamazitaba kamaghin nighnigh suam, “E Godin
 gumamazizir bar aghuiba, egha guizbangira an ziam
 fe,” egha migirigiar aghuibar uan mizebar dav geir
 puvati, kamaghin me uarira uarigh ifari. Ezi kamaghin

men nighnizir gavgavim ko Godin ziam fer arazim pura bizim. 27 Guizbangin nighnizir gavgavir God Afeziamin damazimin deragha osimtiziba puvatizim, a kamakin: E borir ameboghfeziaba ovengezibar akurvaghiva, amizir odiarir men paba ovengeziba sarama akurvagh, men osimtiziba ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan daroriba deravira dar ganam, eghti nguazir kamin araziba e damuti e Godin damazimin mizeghan kogham.

2 Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en Ekiam Kraisi Iesusin iti, a bizir aghuir Godin Nguibamin itibar Ekiam. Ia gumazamizir ziaba itiba deravira me damu egh gumazamizir ziaba puvatiziba akirim ragh me gasan marki. Ia amir arazir vamiran bar me damu. 2 Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim damigh, egh golin ring uan dafarim datigh, God ko migeir dipenimin aven mangam, eghti gumazir onganarazim korotiar bibizibar kurukegh egh uaghan God ko migeir dipenimin aven mangam, 3 eghti kurukazir bar aghuim gamizir gumazim ia deravira a damuva, egh a mikim suam, “Aruam, ni izi dabirabir aghuir kam daperagh,” egh ia onganarazibagh amir gumazim kamaghin a mikim suam, “Ni munagh tugh,” o “Ni nan dagarimning boroghin magh vazim daperagh,” 4 Ian arazir kam mati, ia uan nighnizibar aven igharaz darazi abigha men araziba tuisisi. Egha ia deravira nighnigha gumazamizibar araziba arazir vamiran me tuisizir pu. Puvati. Ia mati jasbar min otivigha nighnizir bar kurabar gumazamiziba tuisisi. 5 Nan adarasi, ia oragh. Nguazimin itir gumazamizibar damazibar itir gumazamizir onganaraziba, gumazamizir kaba God me

amisevegha ghaze, me nighnizir gavgavimîn arazimîn iti. A fomira gumazamizir bar a gifongeziba bagha akam akira ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kamaghîn a gumazamizir onganarazir kaba misevegha ghaze, me God Bizibagh Ativamin Dughiamîn aven ikiam. **6** Ezi ia akar aghumsiziba onganarazibagh anidi. Ia nighnigh! Tina ia dikabîra egha osimtîziba ia garisi, egha ia mikîrvagha kotiabar zui? Kar gumazamizir dagiaba bar izivaziba arazir kabagh ami. **7** Ezi God Iesusin ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasighasisi? Dagiar aviriba itir gumazamizir kabara. **8** God en atrivir ekiam, egha an Akinafarimin an akar ekîar mam e ganîga ghaze, “Ni uabîra uabî gifongezi moghîn, gumazamizir igharazibagh ifongegh.” Egh ia akar kam guizbangîra a baragh an gîn mangî, kamaghîn ia arazir aghuim damuam. **9** Ezi ia arazir aghuim gumazamizir mabagh amua egha gumazamizir igharaziba akîrim me gasara, kamaghîn ia arazir kuram gamî. Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghîn ia mîgei, ia an akamîn gîn zuir puvati. **10** Eghti ian tina Moses Osirizir Araziba bar dar gîn mangîva, egh arazir vamîra abîghîva, kamaghîn an arazir kuram gamî. A matî gumazim o amizir Moses Osirizir Araziba bar da bîghîzim. **11** E fo, God kamaghîn mîgei, “Ia poroghamîba uarî bakeir arazim damuan markî.” Egha a uaghan kamaghîn mîgei, “Ia gumazamizibav soghtîma me arîmîghîran markî.” Eghti ia poroghamîba uarî bakeir arazim damuan koghîva, egh ia gumazitam misueghti an aremegham, kamaghîn ia Moses Osirizir Araziba abizir gumazamizibar otîfi. **12** Ia fo, Godîn Arazim en arazir kuramîn gavgavim

a givagham, eghiva e damuti e firighirigham. Egh gin God uan arazir kam ginighnighiva egh en araziba tuisigham. Kamaghin, ia gumamazizir Godin Arazimin apengan itibar akaba ko araziba zurara dar amu. **13** Efo, gumamaziziba igharaz darazir apangkuvan koghti, God kotiamin me tuisighamin dughiamin, God uaghan men apangkuvighan kogham. Ezi gumazim o amizim igharaz darazir apangkufi, God kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin apangkuvimin ganam. **14** Nan adarasi, gumazitam o amizitam suam, “Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti,” egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin an nighnizir gavgavim pura bizim. An nighnizir gavgavir kam ti an akuragham, o puvatigham? Bar puvati. **15** Ezi Kraisin adarazir aveghbuatam o buaramizitam, korotiaba ko dagheba puvati, **16** eghti ian tav kamaghin a mikim suam, “Ni navir amirizimin iki. Ni mangiva inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh mangi dagher aviribar amiva egh navim izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an akuragham? Ia uari korotiaba ko dagheba an akurvaghtima a deravira ikiam. **17** Ezi nighnizir gavgavimin arazim uaghan kamaghira ghu. Nighnizir gavgavim pura ikia, egha arazir aghuiba sara zuir puvati, egha nighnizir gavgavir kam, an aremezi moghin iti. **18** Tav kamaghin mikimam, “Gumamazizir maba nighnizir gavgaviba iti, ezi gumamazizir igharaziba arazir aghuibagh ami.” Ki kamaghin nin akam ikaragham, “Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ki manmaghin nin nighnizir gavgavim gifogham? Ki arazir aghuibar amuam, eghti arazir kabara

nan nighnizir gavgavim nin akagham.” **19** Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera. Duar kuraba uaghan nighnizir gavgavir kam ikia, eghe agoa atiati. **20** Ni gumazamizir onganiba! Ia nighnizir gavgavimra ikiava eghe arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ian nighnizir gavgavim a pura bizim. Ia ti akar kamin mingarim gifoghasa, o? Ia oragh. **21** Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir dakozimin anetigha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kamin God an arazimin ganigha eghe Abraham migia ghaze, ni nan damazimin dera. **22** Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamin nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi. **23** Godin Akinafarim kamaghin migei, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.” Eghe God kamaghin a dibori, “Nan roroam.” Ezi akar kamin mingarim, God a gamizima me Akinafarimin an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamin arazir kam, a bar azenan oto. **24** Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, “gumazir Godin damazimin derazim,” a diborir pu. Bar puvati. A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, eghe nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, eghe bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimin dera. **25** Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimin ghu. Kamaghin amizima God amizir kam

migia ghaze, ni nan damazimin dera. **26** E fo, gumazimin mikarzim duam an aven itir puvati, an aremegha gifa. Kamaghira, gumazim nighnizir gavgavim ikia, egha arazir aghuibagh amir puvati, gumazir kamin nighnizir gavgavim aremezi moghin iti.

3 Nan adarasi, God gumazamizibar araziba tuisighamin dughiamin, e gumazamizir, gumazamizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar deravira en ingangariba tuisigham. Kamaghin amizi, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham. **2** Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Eghti gumazitam dughiatamin pazi mikemeghan kogh, a bar gumazir aghuimra, egh a uan mikarzim bar deraviram a geghuv an gan. **3** E ainin otevíba isa hoziabar akabar arighti, ainin otevir kaba dar amuti da en akaba baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamin e bar deravira dar ganti, da en gin mangam. **4** Ezi ia kuribagh nighnigh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekiar gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gisin ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumaziba managh mangasa ifongegha, dar stiaba gighavkirima kuriba tuavir keptenba mangasa ifongezibar zui. **5** Ezi kamaghira, mizem uaghan bar suvigha en mikarzimin aven iti. Egha a zurara bar puvira ifaghata, uabi uan ziam puv a fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighti a bar ekeveghti, ruarimin temeba bar isigham! **6** Ezi mizem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uaghan arazir kurar aviribagh ami

da otifi. A en mikarzibagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizariar ekiaba. Avir kam a uabi helin avim. (Geenna g1067)

7 E fo, gumamaziziba asizir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuaraziba ko asizir davaragharuiba ko ongarimin aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava dar gari da men apengan iti. 8 Gumazitam o amizitam uabi uan mizem damighti an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kurar gumamazizibagh ami me ariaghiriba, da en akabagh izifa. 9 E uan mizebar Ekiamin ziam fe, a en Afeziam. God gumamazizibar ingarizima me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar kurabav giava gumamazizir igharazibagh asighasisi. 10 Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning virara mizer vamiram otifi. Nan adarasi, arazir kam a ikian kogham. 11 Mozir dipatam, dipar aghuim ko ongarir pam, uaning veregh ikiam ti? Puvati! 12 Nan adarasi, fighin temem olivin tememin min bam, o? Puvati! O wainin ikarizim a fighin temem min bam, o? Puvati! Kamaghira dipar apir aghuim ongarir dipam ko ikiva otivan kogham. 13 Ezi tinara ian tongin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti, o? Kamaghin amir gumazitam o amizitam ikiva, an dabirabim bar deragham. A fofozir aghuimin arazibar gin mangiva gumamazizibar asughasughiva egh uabi uan ziam fan kogham. Eghti gumamaziziba an arazir aghuir an amibar ganam. 14 Eghti ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikiva, egh zurara uan ziaba fisi tuaviba buriam, kamaghin ia uan fofozim ko nighnizir aghuiba bagh bar akueghan marki. Ia ifaragh uan arazibar

guizin akam dikabiraghan marki. **15** Ezi fofozir kam a Godin Nguibamin ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kamin bizim. A navir ghurimin oto. Ezi Satan, an afeziam. **16** Ia oragh. Gumamaziziba navir kuraba gumamazizir igharazibar iti, egha me zurara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumamazizir kaba me navir vamira itir puvati. Me arazir bar kurar aviribagh ami. **17** Ezi gumamazizir fofozir aghuir Godin Nguibamin izezim iniziba, me arazir kabagh ami: Faragha zuir arazim, me zurara nighnizir zuezibar gin zui. Egha me igharaz darazi ko navir vamiran iti, egha gumamazizibar asughasusi. Egha me gumamazizir igharazibar akaba barasi. Me igharaz darazir apanguva egha arazir aghuibar me gami. Egha me arazir kamra gumamaziziba bar me gami. Egha me arazir aghuibar gin ghua ifarir puvati. Me bar guizbangira dar gin zui. **18** Ezi kamaghin e navir vamira iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezi navir vamiran arazimin tuavimin, arazir aghuiba en dabirabimin otifi, mati dagher aghuiba azenimin aghui.

4 Bizir mingarir manaba adariba ko midorozibagh amima da ian tongin otifi? Mikarzimin agorogemin araziba ian navibar iti, egha da ian mikarzibar aven ikia ia ko misosi, kamaghin amizi, arazir kamin da akamadariba ko midorozibagh amima da otifi. Kamaghin ti puvati, o? **2** Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir puvati. Kamaghin amizi, ia gumamazizibav sozi me ariaghiri. Ia biziba iniasa dagh agoa, egha ia da isir puvati. Egha ia puv atara misosi. Ia biziba iniasa God ko migeir puvati, ezi bizir kam bagha ia da isir puvati. **3** Egha ia biziba iniasa

God ko migia, egha da isir puvati. Ian nighniziba derazir
 puvatizima ia God ko migei. Ia bizir ian mikarzim
 agorogem itiba bagha nighnisi. Kamaghin, ia biziba isir
 puvati. 4 Ia God ataki, mati amizim uan pam ategha
 ghua gumazir igharaziba isava akui. Ia orakigh! Ian tav
 nguazimin arazibagh ifonge, a Godin apanim. Ezi ia ti
 bizir kam gifozir puvati, o? Gumazim o amizim nguazimin
 arazibar namakam gami, a Godin apanimin oto. 5
 Godin Akinafarim kamaghin migei, "Duar God en navir
 averiabagh atizir kam, e God uabin apengara ikiasa a bar
 ifonge." Ia ti ghaze, akar kam ti pura bizim? Puvati. 6 God
 en apangkuvavira iti. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim
 kamaghin migei: "God zurara gumazir uan ziaba feba
 a me dikabiri, egha gumazir uan ziaba dikabiriba God
 men apankuva egha bar deravira me gami." 7 Kamaghin
 amizi, ia uari dikabiragh egh Godin apengan iki. Ia
 Satan munasaraghti, a ia ategh arimangigham. 8 Ia
 Godin boroghira mangiti, a ian boroghira izam. Ia arazir
 kurabagh amir gumazamiziba, ia uan navir averiabar
 amighti da zuegh, mati gumazamiziba uan dafariba ruezi
 da bar zue. Ezi ia gumazamizir nighnizir pumuning itiba,
 nighnizir kurar ian navibar itiba, ia da atakigh. 9 Ia
 naviba bar osemegh egh pamtem arangiva aziam. Ia
 gumazamizir datirighin atiba, ia uan akazim ategh, egh ia
 arang. Ia gumazamizir bar akongeziba, ia uan agoroger
 kam ategh, naviba bar osemegh azi iki. 10 Ia Godin
 damazimin bar uari dikabiragh iki. Ia kamaghin damuti,
 God ia fegham. 11 Nan adarasi, ia Godin gumazamizir
 igharaziba akar kurabar me mikiman marki. Ian tina

akar kuramin igharazitav mikeme, o akam a gasi, an akar kuramin Moses Osirizir Arazibav gei, egha a Moses Osirizir Araziba iria. Ezi ia Moses Osirizir Araziba iria, ia mati gumazim o amizim Moses Osirizir Arazibar apengan itir pu. Puvati. Ia jasin min oto. **12** God uabira Moses Osirizir Araziba anidi, egha a uabira jas. A uabira gumazamizibar akurvagham, o me gasighasigham. Kamaghin ia te, ia jasin min gumazamizir igharaziba tuisisi? **13** Ia oragh, ian tina suam, “Datirighin, o gurumzaraghan e nguibar ekiam mamin mangighiva dagiar ingangarim azenir vamiran a damigham. Egh arazir kam in e dagiar aviriba iniam.” **14** Ia zurara kamaghin migia, egha ia fozir puvari, bizir manam gurumzaraghan otivam. Ian ikirimirim mati migharim, a dughiar otevimra ikeghiva bar givagham. **15** Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, “Ekiam ifueghtima, e angamira ikiva, bizir e nighnizibar amuam.” **16** Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egha ingangarir ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi. **17** Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a damuan kogh, kamaghin ia arazir kuram gami.

5 Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumazamiziba, ki akam ia mikimasa ifonge. Ia oragh! Ia osimtizir ekiam ia bativamibagh nighnigh, pamtem dimiva arang iki. **2** Ian bizir aghuiba da bar ikuvigham. Eghti ian korotiaba barareba dar ghoregham. **3** Eghti ian gol ko silvaba bar mighovegham, eghti mizirizir kam ian arazir kurabar amighti da azenim giregham. Eghti mizirizir kam avimin min ian mikarizibar isiam. Ekiam izamin dughiam bar

roghira izi, ezi ia pura biziba ko dagiaba akuvazima da
 iti. **4** Ia deravira oragh, ingangarir gumamaziziba ian
 azenibar dagheba isi, ezi ia me gifaragha men ivezir mabar
 anogoroke. Ezi ingangarir gumamazizir kaba me uan
 ivezibagh nighnigha, Godin dia ghaze, a ian arazir kuraba
 ikarvagham. Ezi ingangarir gumamazizibar dimdiam,
 Ekiar Gavgaviba Bar Itim, a baraki. **5** Ezi dughiar ia nguazir
 kamin itim, ia bizir aghuir aviriba isa bar akuegha iti. Egha
 ia dagher aviriba apa bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia
 arimighiramin dughiam, an otogha gifa. **6** Ia gumamazizir
 aghuibar kotim gamigha me misoghezi me ariaghire. Ezi
 me ian gavgavim munamadir puvatigha, ia ikarvagha ia
 misoghezir puvati. **7** Kamaghin amizima, nan adarasi, ia
 tuivigh gavgavigh osimtiziba ateriva Ekiam mizuamti a
 ua izam. Ia fo, gumazim o amizir azenim itim, a dagher
 aghuiba an azenimin aghungasa an adav zuai. Egha a
 gavgavim uan navim ganiga aghumra ikiava amozim ko
 aruem mizuai, aning uan ingangarim faragh a damuam.
 Eghti a gin dagheba iniam. **8** Ezi ia uaghan gavgavim uan
 navibar aningiva aghumra ikiva egh osimtizir ia bativim
 ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghira ize.
 Kamaghin amizi ia tuivigh gavgavigh iki. **9** Nan adarasi,
 ia Godin gumamazizir igharazibar atariva akiribar me
 mikiman marki. Ia fo, ia kamaghin damuti, God jasin min
 otogh ian arazir kuraba tuisigham. Ia oragh, jasin kam a
 tiar akamin tughav iti! **10** Nan adarasi, ia fomira Godin
 akam inigha izir gumazir Ekiamin ziamin akam akuniziba,
 ia me ginighnigh. Apaniba arazir kurabar me gami, ezi
 me tuivigha gavgavigha osimtizir kam ateri. Ia men arazir

kam inigh, egh men gin mangi. **11** Ia oragh. E ghaze, “Gumamazir tuivigha gavgavigha osimtiziba ateriba, me bar akuegha deravira iti.” Ia Jopin eghaghanim gifo, a tugha gavgavigha osimtizir a batoziba a bar da ateri. Ezi ia fo, Ekiam gin bar arazir aghuimin a gami. E bar fo, Ekiam en apangkuvavira iti, egha zurara bar deravira e gami. **12** Nan adarasi, e damuamin bizir faragha zuim, a kamakin. Dughiar ia akar dikirizim damuamim, ia pura Godin Nguibamin ziam diponan marki, egh guizbangira darigh nguazim o bizir igharazim diponan marki. Egh ia suam, “Ki guizbangira bizir kam damuam.” Egh ia suam, “Ki guizbangira bizir kam damuan kogham.” Egh ia uan akamin gin mangi. Ia mikim guizbangira pin diboroghti, God ivezir kuram ia danigham. **13** Ezi ian tav ti osimtizim ateri? Kamaghin a God ko mikim. Ezi ian tav ti bar akonge? An Ekiamin ziam fer ighiabar amu. **14** Ezi ian tav ti arei? A Kraisin adarazir gumamazir dapanibar diaghti, me izi a bagh God ko mikimiva, Ekiamin ziamin borem an mikarzim daghuigh. **15** Egh me nighnizir gavgavim Godin iki God ko mikimti, azangsizir kaba an akurvagh a damightima, a ghuamaghegham. Ekiam arimariar gumazir kam uam a fegham. Eghti an amizir arazir kuraba, Ekiam da gin amadagham. **16** Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godin gumamazir igharazibav kim. Eghti God ian akurvaghsi, ia uari bagh God ko mikimti, God ia damighti ia ua deragham. Ezi gumazim o amizir Godin damazimin deraghavira itim God ko migei, an azangsizim bar gavgavir ekiam iti, eghti a igharaz darazir akurvagham. **17** Elaija, e nguazir kamin

itir gumamazibar min garir gumazim. Egha a pamtem
God ko mikemegha ghaze, amozim izan kogham. Ezi God
amozimin tivazima amozim azenir 3pla ko iakinir 6plan
nguazimin izezir puvati. **18** Egha a gin ua God ko migeima,
God amozim amadazima a izaghiri, ezi dagheba uam
azenibar aghui. **19** Nan adarasi, ian tav guizin akamin
tuavim ategh pura akar igharazimin gin mangam, eghti
ian tav uam a inigh izi guizin akamin tuavim datigham,
kar arazir bar aghuim. Ia akar kam deragh a ginighnigh!
Ian tav gumamazir arazir kurabagh amibar akuraghtima
me tuavir kuram ategh ua God bagh izegham, an arazir
kurabagh amir gumamazir kabar duabar akuraghtima
me oveghan kogham. Eghti arazir kamra God arazir kurar
aviriba gin amadagham.

1 Pita

1 Ki Pita, Krais Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumazamiziba bagha an osiri, ia mati nguibar igharazibar gumazamizir guighav itibar moghin, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia ko Bitinian Provinsbar iti. **2** God kamaghin ifonge, ia Krais Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia rueghti ia Godin damazimin zuegham. God Afeziam fomira ia gifo, egha ia misevezi ia an gumazamizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumazamizibar otifi, tuavir kamin a ia misefe. Ezi God bar ian apangkuvigha ia gamima ia navir amirizimin iti. **3** E Godin ziam fe, a en Ekiam Krais Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir ekiam en ikia Krais Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, bizir aghuir e fogha iniamiba, e da baghavira mizuai. God e bagha inabazir biziba, e da bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikiavira iti. **4** Ezi God, ikirimirir aghuir kam uan Nguibamin e daningasa e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira iki, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ikirimirir aghuir kam ia bagha aneti. **5** Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin iti, kamaghin amizi God uan gavgavimin ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram. **6** Ia God damuamin bizir kam bagh bar akongegh. Datirighin dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi. **7** Arazir kamin God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira

nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Gol a givaghamin bizim. Ezi en nighnizir gavgavim bar gol gafira. Kamaghin amizima, arazaraziba ia bativti ia fogh, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Krai Iesus ua izamim, a bar ia gakueghiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam. **8** Ezi ia an ganizir puvati, eghe ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi. Ezi datirighin ia an gari puvati, eghe ia nighnizir gavgavim an ikia eghe bar akonge. Agoroger kam a nguazir kamin bizir maba bar dagh afira, ezi e a mikimamin akabagh asa. **9** Ezi ian nighnizir gavgavimin mingarim a kamakin, God ian akurvasi. Ezi ia an akurvazim isi. **10** Akurvazir kamra, fomira Godin akam inigha izir gumaziba an gun mikeme. Me ghaze, God ian apangkuvigh ian akurvagham. Eghe me akar kamin mingarim bagha pamtem ingara bar deravirama a buri. **11** Eghe me pura dughiam bagha gari, a manadizoghin otogham, egh a manmaghin izam. Kraisin Duam men aven ikia me migia ghaze, Krai faragh mizazim inigham, eghti bizir aghuarir aviriba gin otivam. **12** God kamaghin men aka, me uari bagha ingarir puvati, me ia bagha ingari. Ezi God uan nguibamin uan Duam anemadazi a izaghiri, ezi Godin Duamin gavgavimin gumazir Akar Aghuim akuriba God amizir bizibar gun ia migei. Ezi enselba uaghan bizir kabagh foghasa bar ifonge. **13** Kamaghin amizi ia ingarsivira uan nighniziba akir iki, egh uan navir ghurimin araziba dikabin. Krai Iesus uamategh izamin dughiamin God uan apangkuvim ia daningam. Ia an apangkuvir ia fogha

iniamim, ia pamtem a ginighnighiva a baghvira mizuam iki. **14** Ia borir akaba barazibar min iki. Fomira ia fozir puvati, egha ia navir ghurimin arazir kurabar gin zui. Ezi datirighin, ia ua dar gin mangan marki. **15** Ezi Godin akinafarimin osizirim ghaze, “Ki arazir kurabar saghon ikia, bar zue, eghti ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki bar zuegh, nan gumazamizibara iki.” Godin ian diazim, arazir kuratam an itir puvati. Kamaghin amizi ia uaghan, ia amir arazitam ikuvighan marki. Ia, an gumazamizibara. **17** Ia zurara, God ko mighiava a dibora ghaze, En Afeziam. Ezi Afeziar kam en ziabagh nighnizir puvatigha e tuisisi. Puvati. An en arazibar gara vaghvagha e tuisisi. Eghti ia datirighin nguazir kamin itir dughiamin ia pura guighav itir gumazamizibar min an iki. Egh ia bar Godin apengan iki. **18** Ezi ia fo, ia uan ovavibar arazir kuraba isa dagh amuava dar gin zui. Arazir kaba, da dagheba puvati. Ezi God ia givezegha ian arazir kuraba gin amada. God ia givezezir dughiamin, a nguazir kamin bizir ikuvitam aningizir puvati, mati silva ko gol. Puvati. **19** A Kraisin ghuzimin ia givese, ezi ghuzir kam a bar pin ko. Ezi Krai a sipsipin nguzir mamin min ami. Ofa gamir sipsipba, duar kuriba dar mikarzipar itir puvati, ezi Krai mati sipsipin nguzir mam, arazir kuratam an itir puvati. **20** Fomira God tighar nguazimin ingaram, a faragha ua ia givezamin ingangarim bagha Krai amisefe. Ezi datirighin e itir dughiar abuananaba, God ian akurvaghasa Krai bar azenara ian aka. **21** A ian akurazima ia nighnizir gavgavim Godin iti. God a gamizima a uam ovevemin dikafi, ezima God bar Krai

isa bar pîn aneti. Kamaghîn amizi ia nîghnizir gavgavim
 Godîn iki, egh ia a mikemezir bizir ia fogha iniamiba
 baghvîra mizuam iki. **22** Ia guizin akam baregha an gîn
 zui, egha arazir kamin ia Godîn damazimin zue. Egha ia
 uaghan Godîn gumazamiziba guizbangîra me gifonge.
 Egh datirighîn ia bar me gifueghiva, bar uan naviba
 isiva me daningigh. **23** Ia datirighîn gumazamizir igiabar
 otivigha gifa, mati ia dagher biar igiamin min azenimin
 oto. Egha ia dagher biar pura ikuvibar min aghuir puvati.
 Ezi dagher ovizir kam, a Godîn akam, ezi akar kam zurara
 ingar iki, mamaghîra ikiam. (aiōn g165) **24** E fo, Godîn
 Akinafarim kamaghîn mîgei: “Gumazamiziba dadabar
 min ami, me dughiar ruarimin, nguazir kamin ikivira
 ikian kogham. Me oghevseviba midîi moghîra misigham.
 Me ruarimin itir akimariba suaghiri moghîn, dughiar
 ruaribar itir puvati. Oghevseviba midîima, akimariba
 midîa suaghiri. Ezi Ekiamin akam zurara ikia kamaghîra
 iti.” Akar kam, a Godîn Akar Aghuim, me ia mikini. (aiōn
 g165)

2 Ia gumazamizir igiabar otivigha gifa, kamaghîn ia
 arazir kuraba, ko akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko,
 biziba bagha navim ikuvir arazim ko, girakirangîn migeir
 araziba, ia bar da atakigh. **2** E fo, borir iririvim an otem
 bagha bar kufi. Kamaghîra, ia Godîn Duam ia ganingizir
 daghem baghiva mitiriam ian aghi, bizir kuratam an
 itir puvati. Guizbangîra, Godîn arazir a ia gamim, ia a
 gifo, Ekiam a bar moghîra dera. Kamaghîra, ia Godîn
 Duamin daghem amiva aghung egh Godîn Duamin aven
 gumazir aruabar min ikiam. **4** Egh ia Ekiam bagh izi,

a dipenir akinir aghuir angamira itim, o dagiar aghuir angamira itimin min iti. Gumamaziziba an aghua, ezi God a ginabagha an garima a bar pin ko. **5** Ezi ia uaghan, mati dagiar angamira itiba. God ia damighti, ia dipenimin min otoghti, an Duam dipenir kamin aven ikiam. Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa gamir gumamazizibar min ikiam. Egh ia Krai Iesusin ziamin ia bar ofan min uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge. **6** Godin Akinafarim ghaze: “Ia gan. Ki dagiar aghuir mam amisevezima a bar pin ko. Ezi ki datirighin Saionin Mighsiamin dagiar kam arisi. Ezi a Dipenim aterir dagiamin min oto. Eghti gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, me aghumsighan kogham.” **7** Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin itiba, ia fo, Krai mati dipenir akinir bar aghuim. Ezi nighnizir gavgavim puvatiziba, Godin Akinafarimin me ghaze: “Dipenir akinir kam, kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava.” **8** Egha Godin Akinafarim uaghan ghaze: “Dagiar kam a gumamazizibagh amima, me asaghpura daighiri.” Me akam barazir puvati, kamaghin amizi, me daighiri. God fomira fo, bizir kam me bativam. **9** Ezi God ia misevegha givazima ia an adarazir otifi. Egha ia atrivimin ofa gamir gumamazizibar min otifi. Ia bar guizbangira Godin gumamazizibara, egha God baghavira iti. Egh ia Godin gumamazizibar ikiva, an arazir aghuir a ia gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia faragha mitarmemin ikezi, a ian diagha uan angazangarir aghuimin ia ati. **10** Ia fomira pura gumamazizir kinibar min iti, egha datirighin

ia Godin gumamaziziba. Ia fomira Godin apangkuvim
 inizir puvati, egha ia datirighin an apangkuvim inigha
 gifa. **11** Nan roroaba, ki akar gavgavimin ia migei, ia
 nguazir kamin ikia mati gumamazizir pura guighav
 itiba, ko gumamazizir nguibaba puvatizibar min iti. Ezi
 ki ia migei, ia navir ghurimin arazir kuraba bar ada
 atakigh. Arazir kaba ian duaba ko misosi. **12** Ia bar
 deraghvira Kraisin azenan itir gumamazizibar tongin
 daru. Eghti me akar kuraba ia mikimiva, gin ian arazir
 aghuibar ganiva, egh me God Izamin Dughiamin, an
 ziam fam. **13** Ia Ekiamin gin zui, kamaghin ia gavman
 osirizir araziba bar da baraghiva dar gin mangi. Atrivir
 bar ekiam, ia an akam baragh. **14** Gavmanin gumamazizir
 dapaniba, Ekiam me amiseveggha ingangarir kam me
 ganingi, eghti me gumamazizir arazir kurabagh amiba,
 ivezir kuraba me daningam. Egh gumamazizir arazir
 aghuibagh amiba, me men ziaba fam. Kamaghin amizi ia
 uaghan gavmanin gumamazizir dapanibar akabar gin
 mangi. **15** Gumamazizir onganiba zurara akar kuraba
 ia gasi. Ezi ia arazir aghuibar amuasa God ifonge, eghti
 tuavir kamin ia men akaba aminivagham, eghti me
 mikiman kogham. **16** Ia bar firiaghirizir gumamazizibar
 min iki. Egh kamaghin nighnighan marki, "E datirighin
 firiaghire, egh mangi arazir kurabar amuam." Puvati.
 Ia Godin ingangarir gumamazizibar min iki. **17** Egh ia
 arazir aghuibar gumamaziziba bar me damu: Egh uan
 naviba isiva Godin gumamazizibar aning. Ia uaghan Godin
 gin mangiva an apengan iki. Egh ia ziar ekiam atrivir
 ekiam daning. **18** Ia pura ingangarir gumamaziziba,

ia uan gumazir ian garir ekiabar apengan ikiva, egh deraghvira me damu. Ki gumazir ian asughasuziba ko gumazir aghuibara migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara ian asughasuzir puvatiziba sara, men apengan iki. **19** E fo, gumazitam o amizitam Godin gin mangiva ingangarim damuti, me pura mizaziba a daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tugha gavgavizim bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira a damuam. **20** Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh gavgavighi, ian arazir kurar kamin ivezir aghuiba puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia misoghtima ia mizazim inigh tugh gavgavighi, God arazir aghuimin ia damuam. **21** Krais mizazim inigha ian akura, kamaghin amizi God Kraisin arazir kamin gin mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e an gin mangam. **22** “Krais arazir kuratam gamizir puvati, egha uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati.” **23** Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a mizazim inigha paza me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganingi, jas a God. A fo, kar jasin bar deravira biziba tuisizim. **24** Ezi Krais en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimin areme. A kamaghsua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamira ikiva arazir aghuibar amuam, kamaghin amizi an areme. Me a misoghezima an mizazir dafar kam ia gamizi, ia ua dera. **25** Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighin ia uamategha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir gumazim.

3 Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan
 iki me baghvira iki. Ki kamaghsua, gumazir kataba
 nighnizir gavgavim Godin akamin itir puvati, ia men
 amuiba, ia men apengan ikiva, bar deravira daruti, me ian
 arazibar ganam. Ia Godin akar aviribar me mikiman marki,
 me ian arazir zueziba ko Godin apengan itir arazibar
 ganiva men tarazi ti navibagh iragham. Kamaghin amizi,
 amiziba uan pabar apengan iki. **3** Egh ia pura azenan uan
 mikarziba asingiva, dapanir ariziba ikiva golin adiariba
 ko korotiar aghuibar aghuan marki. Puvati. **4** Ia uaghan
 uan navir averiaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan
 kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir
 amirizim itir arazim. Arazir kaba Godin damazimin bar
 dera. **5** E fo, fomira itir amiziba, me uari isa God ganiga,
 egha bizir God me daningamim bagha mizuai. Me arazir
 kabar uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti.
 Kamaghira Sara uan pam Abrahamin apengan ikia, egha
 “gumazir ekiam,” a garisi. Ia arazir aghuibar amuva,
 bizitamin atiatingan kogh, egh mati ia Saran guivibara.
7 Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir
 aghuibar gin mangiva, uan amuiba ko deraghvira iki.
 Me gumazibar min gavgavizir puvati. Ia deraghvira me
 damuva, egh men akurvagh me baghvira ikiva men ziaba
 fi. Egh men nighniziba ko men araziba dikabinan marki.
 Me uaghan ia ko, God pura ia daningamin ikirimirir
 aghuim iniam. Ia God ko migeir tuavim, bizitam anepiran
 koghsi, ia uan amuiba ko deraghvira iki. **8** Ezi ki uan
 migirigiaba kamaghin da givasa, ia bar moghira nighnizir
 vamira iki, egh navir vamira uarir iki. Ia bar Kraisin

adarazigh ifuegh iki, egh men apangkuv, egh uari abirir
arazim damu. **9** Eghti gumamaziziba arazir kuratam
ia damighi, ia arazir kuramin me ikarvaghan marki.
Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin
me ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra
kara, ia me bagh God ko mikimtima, an arazir aghuim
me damu. God bizir aghuim ia daningasa, kamaghin a
ian dia. Ezi kamaghin ia gumamazizir igharaziba arazir
aghui me damu. **10** Godin Akinafarim ghaze: “Ekiamin
damazimin derazir gumamaziziba, a deragha men gara,
men azangsiziba barasi. Gumamazizir arazir kurabagh
amiba, Ekiam me batogha men aghua. Kamaghin tina
dughiar ruarimin iki, dughiar aghuibar gansiva, egh akar
kurabav kiman koghiva, ifavarir akaba atakigh. An akirim
ragh arazir kurabagh asaragh, arazir aghuibara damu.
Egh navir amirizimin, gumamazizir igharaziba ko ikisi
gavgavigh mamaghira iki.” **13** Ia arazir aghuibar amusi
bar ifueghti, tina arazir kuratam ia damuam? Dughiar
aviriba ti puvatigham. **14** Eghti ia arazir aghuibar amuva
da bagh mizaziba iniva, egh ia bar akongegham! Eghti
me atiatingamin bizitam ia damuti, ia men atiatingan
marki. **15** Egh ian navir averiabar, ia Krai uabira ia uan
Ekiamin min faraghivira anetigh. Eghti me bizir aghuir
ia mizuair kamin mingarim bagh azaragham, eghti ia
zurara men akaba ikarvaghsi nighnigh iki. **16** Ia arazir
aghuibagh amua Kraisin gin zuima, me akar kuraba ia
migei, eghti gumazir kaba ian arazir aghuibar ganti, da
me damuti, me uan akar me mikemezibar aghumsizim
iniam. Me kamaghin damusi, ia nimira men akaba

ikarvagh, arazir aghuibar me damu. Egh ia uan araziba
 deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangi. **17**
 Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba bagh mizaziba
 iniam, kamaghin dera. E arazir kuraba bagh mizaziba
 iniam, kar bizir kuram. **18** E kamaghin fo, Krai uabi ia
 bagha areme. A Godin damazimin derazir gumazim, egha
 a Godin damazimin derazir puvatizir gumazamizibar
 danganim inigha areme. A bar gumazamizibar arazir
 kuraba batueghiva me inigh God bagh mangasa, dughiar
 vamira aremegha gifa. A uam aremeghan kogham. Egha
 a nguazir kamın gumazir inivafizimin mın itima me
 a misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a gamizi a ua
 dikavigha angamira iti. **19** Ezi Godin Duam a gamizi, a
 ghua ovengezibar duar kalabusin itiba, Akar Aghuim me
 mikiri. **20** Ezi duar kaba, me fomira Noan dughiamin
 Godin akaba iriaghiriassi. Ezi Noan dughiamin arazir
 kuram bar azenim girizi God zuamira me ikarazir puvati.
 A me mizua ghua Noa kurimin ingarigha givazir dughiam.
 Ezi kurimin aven gumazamizir 8plara an itima, aperiar
 ekiam otogha me inigha zuima, God ua men akuragha me
 inizima me deraghavira iti. **21** Ezi dipar kam a rurimin
 nedazim, kamaghira God datirighin rurimin tuavimin
 ian akura. Rurim, a mikarzibar miziriziba a gevir puvati.
 Rurim kamaghin ian aka, ia God ko akam akira ghaze, ia
 uan araziba deravira da tuisighiva, egh arazir aghuibara
 gin mangi, egh gin aghumsighan kogham. Krai Iesus
 ovevemin ua dikafi, ezi tuavir kamın God ian akurvasi.
22 Ezi Krai Godin Nguibamin ghugha datirighin Godin

agharir guvimin iti. Ezi enselba ko duar kurar gavgaviba ko aser gavgaviba itiba, da bar an apengan iti.

4 Kamaghin amizi, Kraisin mikarzim mizazim ini, kamaghin e uaghan an min nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan mikarzim mizazim inighiva, egh an arazir kuraba ategham. **2** Kamaghin datirighin tugh mangi, ian inivafizimin ikirimirim givaghamin dughiam, ia navir ghurimin arazibar gin mangan marki; ia God ifongezir arazibar gin mangi. **3** Ia fomira dughiar ruarimin navir ghurimin arazibar gin zui. Ia, nighnizir gavgavim puvatizibar arazir kurabar amuasa ifongezi moghin ia fomira arazir kabagh ami. Arazir kaba: me afiar arazibagh amuava, arazir mizirizibar amuasa bar kufi, egha dipar onganiba apava onganigha, isar dafabagh amua dagher aviriba apava, egha pura gumazamiziba isa pura pamtemin diava, ighiar kurabar arazibagh ami, egha nguazir kamin biziba e God gami moghin uari isa dagh anidi, egha bizir kabagh amua aghumsiziba puvati. **4** Ezi ia datirighin ua gumazir kurar kaba koma arua, me ko arazir kurar avirir kabagh amir puvati. Ezi me bizir kamin digavir kuram gamigha, akar kurar aviribar ia migei. **5** Egh me gin uari jasin ekiamin kotin tuivam, egh uari uan arazibar gun a mikimam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasin kam, a gumazamiziba bar men araziba tuisighasa iti, gumazamizir ovengeziba ko angamira itiba. **6** Bizir kam bagha, Iesus gumazamizir ovengeziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Men ovevem kamaghin oto, God me tuisighizi, me ariaghire, mati gumazamiziba bar kamaghin ariaghire. Egh me Godin mirara, men duaba

angamira ikiasa, Iesus Akar Aghuim me mikiri. **7** Dughiar biziba bar givamim roghira ize. Kamaghin amizi ia God ko mikimsi, bar deragh nighnigh, egh navir ghurimin araziba dikabin. **8** Ni igharaz tav gifueghti, an arazir kuratam ni damighti, ni zuamira an arazir kurar kam gin amadagham. Kamaghin ia Kraisin adarasi, uan navir averiabar uarira uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afira. **9** Eghti gumamazizir igharaziba izi ia ko ikitima, ia bar deravira arazir aghuibar me damu. Egh ia men osiman marki. **10** God uan apangkuvimin bizir guar avirir aghuiba vaghvagh ia ganidi. Kamaghin amizi ia bar vaghvagh Godin ingangarir gumamazizir aghuibar ikiva, egh ia bizir aghuir God pura ia ganingizibar, Godin gumamazizibar akurvagh. **11** Ia kamaghin ifongegh, gumamaziziba ian arazir amiba bar dar ganiva, Krais Iesusin ziamin me Godin ziam fam. Tina Akar Aghuim akurir fofozim God a danighti, a deravira Godin akam akun. Eghti tina igharaz darazir akurvazir fofozim, God a danighti, a Godin gavgavimin igharaz darazir akurvagh. Eghti Krais Iesus zurara, atrivimin gavgavim ko ziar ekiam sara, a ko ikivira ikiam. Bar guizbangira. (aiōn g165) **12** Nan namakaba, osimtizir kam avimin min ia tuivigh gavgavighasa ia batifi. Eghti ia digavir kuram damuan marki, egh suam, bizir igharagha gariba e batifi. **13** Ia osimtizir kabar aven Krais mizazim isi moghin, ia uaghan mizazim isi. Kamaghin ia bar akongegh. Egh gin a uamateghamin dughiamin ia an atrivimin angazangarimin ganiva ian agorogem pin ikiti, ia guizbangira bar akuegham. **14** Godin Duar angazangarim itim ia avara. Kamaghin amizi me

Kraisin ziam bangin me akar kuraba ia mikimtima, ia bar akuegham. **15** Ia uari uan osimtiziba bagh mizaziba iniam, kamaghin derazir puvati. Ian tongin tav gumazitam o amizitam misueghtima an aremegham, o a biziba okimam, o a tintinimin arazir kurabar amuam, o a tintinimin gumazamizir igharazibar bizibar ganam, me an arazir kaba baghiva osimtizim a darightima, kamaghin derazir puvati. **16** Ia Kraisin adarasi, egh Kraisin ziam bagh ia mizaziba iniva, aghumsighan marki. Kraisin ziam ian iti, kamaghin amizi ia Godin ziam fi. **17** Dughiar God uan adarazir araziba tuisighamim, an otogha gifa. An gumazamiziba faragh kotiamin otoghtima, eghti gin Godin Akar Aghuim akirim ragha a gasarazir gumaziba me uaghan kotiamin otoghiva, egh guizbangira bar ikuvigham. **18** Godin Akinafarim ghaze: “Godin damazimin derazir gumazamiziba osimtiziba sara zuima, God abuan men akurvasi. Eghti Godin aghuagha arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham.” **19** Kamaghin Godin ifongiamin, gumazamizir maba mizaziba iniam, egh me bar uari isiva Godin agharim darigh, egh arazir aghuibar amuvira iki. God en ingarigha, zurara bar deravira en gari.

5 Ki akar mam Kraisin adarazir gumazamizir dapanibav kimasa, ki uaghan ian min Kraisin adarazir gumazir dapanir mam. Nan damazimin, ki uabi Kraisin garima, a mizazim ini. Egh gin Krais uan gavgavim ko ziar ekiam sara uamategh izam. Eghti dughiar kamin ki uaghan ia ko, e bar moghira an atrivimin angazangarimin ganiva an aven ikiam. Kamaghin amizi ki ingarasa Kraisin

adarazir gumamazizir dapaniba ia migei. **2** Ia Godin gumamaziziba deravira men gan. Me sipsipbar min ian agharimin iti. Tav ia ingangarir kam damusi ia abintima, ia ingaran marki. Ia ingangarir kam damuasa God ifonge. Kamaghin, ia ifueghiva ingangarir kam damu. Ia ivezim baghiva akongiva ingangarim damuan marki. Egh ia gumamazizibar akurvaghsi bar ifongegh.

3 Ia gumamazizir aruabar min ikian marki, egh Godin gumamaziziba dikabinan marki, gumamazizir kaba God me isa ian agharim gati. Ia arazir aghuibar me damu, eghti me ian arazibar ganiva dar gin mangam. **4** Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girighi, ia ivezir bar aghuim iniam, ivezir bar deravira itim, a ikuvighan kogham. **5** Ezi kamaghira, ia gumamazizir igiaba, ia gumamazizir aruabar apengan iki. Egh ia bar uari abirir arazimin gin mangiva egh uaghan Godin gumamazizibar apengan iki. Godin Akinafarim kamaghin migei: "God zurara gumazir uan ziaba feba, a me dikabiri, eggha gumazir uan ziaba dikabiriba God men apanguva eggha bar deravira me gami." **6** Kamaghin amizi, ia uan ifongiaba abiniva Godin agharir gavgavimin apengan iki. Eghti dughiar God ifongezim a ia fegham. **7** God ia ginighnisi, kamaghin amizi osimtizir ia ateriba, ia da isi Godin agharim darigh. **8** Ia angamira iki, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apanimin itir kam, a laionin min tiarim akara diagharui. A zurara gumamazizibar amasa me buriagharui. **9** Ia fo, Godin gumamazizir nguazir kamin itiba, me uaghan mizazir ia isir kaba isi. Kamaghin amizi ia bar nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh Satan

batogh. **10** God, an apangkuvibar mingarim. Ia Kraisin porozima God ian diazi, ia a ko iki mamaghira ikiam. Egh ia dughiar bar otevimin mizaziba iniam, egh gin a uabi ua ia damighti ia ua deragham. Egh gavgavim ian nighnizir gavgavibar aningiva, egh ia damuti ia tuivigh gavgavigh mamaghira ikiam. (aiōnios g166) **11** Ezi God uabira zurazurara gavgavir ikia mamaghira itim iti. Bar guizbangira. (aiōn g165) **12** Sailas nan akuragha, ia bagha akinafarir otevir kam osiri. Ki an garima, a Krai baghavira itir aveghbuar aghuim. Ezi akinafarir kam, ki God uan apangkuvim ian akazir arazim ia mikimasa. Ki uabi ki fo, kar guizbangira Godin apangkuvim, egha ki deravira an gun ia migei. Egha ki akar gavgavim ia ganidi, ia nighnizir gavgavim Godin apangkuvimin iki tugh gavgafigh. **13** Godin gumazamizir Babilonin itiba, God me ko ia misevezi, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan otarim Mak, a uaghan ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. **14** Ia igharaz darazigh ifongezir arazim akaghsi, ia uari uan agharibar suigh. Ia Kraisin adarasi, ia navir amirizimin iki.

2 Pita

1 Ki Saimon Pita, ki Krais Iesusin ingangarir gumazim ko an aposel. Ki, ia gumazamizir nighnizir gavgavir aghuim itiba, akar kam ia bagha an osiri. Krais Iesus en God, a en Akurvazir Gumazim. Egha a uan arazir aghuimin God nighnizir gavgavir aghuim ia ganingizima, ian nighnizir gavgavir kam, a enanam ko voroghira ghu. **2** Ezi datirighin ia God ko en Ekiam Iesus, aningin fofozir aghuim inis. Ezi kamaghin apanguvir arazim ko navir amirizim ian ekevegh iki. **3** Krais Iesus a God, an gavgavim a biziba bar e ganingi. Eghti da gavgavim e daningtima, e ikirimirir aghuim iniva e God ifongezir arazibar amu ikiam. E Krais gifo, ezi fofozir kam e gamima e God ifongezir arazibagh ami. Ezi a ko itir arazim ko an arazir aghuimin, an en dia. **4** Egha bizir bar aghuiba e ganingi, da bar ekefe. Ezi kar bizir a fomira e daningasa akam akiriziba. E nguazir kamin itir gumazamiziba, e navir ghurimin araziba bagha puv agoima, da bar pazav e gami. Ezi Krais bizir aghuir kaba bar e ganingi. Tuavir kamin, a ian akuraghti, ia arazir kurar kabagh itaghiva, egh Godin ikirimirim inighiva egh an arazibar amuam. **5** Bizir kabanang bagh, ia Godin ikirimirim inisi pamten ingar. Ia datirighin nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egh uaghan arazir aghuibar gumazamizir igharazibar amu, egh uaghan Godin fofozir arazim deravira a inigh. **6** Egh uaghan navir ghurimin araziba da dikabin, egh uaghan tugh gavgavigh osimtiziba ater, egh uaghan God ifongezir arazibar gin mangi. **7** Egh uaghan, uan adarazir min, Kraisin adarazir apanguvigh men akurvagh. Egh uaghan

igharaz darazigh ifongezir arazim damu. **8** Ia Krai Iesus gifo, a en Ekiam. Ia arazir kaba inightima da ian iki bar gavgavighi, ian fofozir kam deravira ingartima, dagher aviriba otivam. **9** Gumazim o amizim arazir kaba puvatigh, a bizir saghuiamin tibar ganam kogham, a mati gumazir damazir okavirizimin min ikiam. Guizbangira, God an arazir kurar a fomira amiziba gin amada, egha a gamizima a zue. Egha datirighin bizir kaba, a da bakinighniki. **10** Nan adarasi, God ian diagha gifa, egha ia ginaba, ezi ia an gumazamizibar ikiam. Kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam akakaghsi, ia bar pamtem ingar. Ia kamaghin damu, arazir kuratamin irighan kogh, egh God ateghan kogham. **11** Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kamin iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Krai Iesus en Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim. (aiōnios g166) **12** Ki bizir kaba bagh ia mikimvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha guizin akam inigha gifa, egha an tugha gavgafi. **13** Ki fo, dughiar bar otevim, ki nguazir kamin itir mikarzim suevkinigham. En Ekiam Krai Iesus kamaghin na mikemegha gifa. Kamaghin dughiar ki inivafizir kamin aven ikiavira itim, ki nighnizima a dera, ki ua bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh nighnighvira ikiam. **15** Kamaghin amizi, ki bar deragh ia mikimasa. Ki gin oveghiti, ia dughiar zurara bizir ki ia mikemezir kabagh nighnighvira ikiam. **16** Ezi dughiar e Kraisin akar kamin ia mikemezim, e pura gumazitamin eghaghanitam ko nighnizimin gin ghua ia migeir puvati. E uan Ekiam

Krais Iesusin gavgavim ko a ua izamin akamin gun ia mikeme. E faragha guizbangira uan damazibar Godin angazangarim ko gavgavimin garima da Krais Iesusin iti, kamaghin amizi e migei. **17** Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganingi, egha angazangarir aghuir kam gamizima an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin ikia angazangarir ekiam kamin aven ikiava kamaghin Iesus migia ghaze, “Kar nan Otarim, ki bar a gifonge, egha ki a bagha bar akonge.” **18** Ezi e uari a ko Godin mighsiamin ikia egha akar kam barazima a Godin Nguibamin ikegha izaghiri. **19** Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavimra Godin akam inigha izir gumazibar akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar suiragh gavgavigh, egh deragham. Godin akam inigha izir gumazibar akaba mati lam mitatemin ikia isi moghin, Kraisin angazangarim ian navir averiabar aven iki isiam. Arazir kam mati aminim itir mikovezim overiamin isiti, mitatem mangiti angazangarim otogham. **20** Fomira Godin akam inigha izir gumazibar akatam, pura gumazitam o amizitam a mikemezi an a migeir puvati. Godin Duam uabi me gaghuavkirima me Godin izezir akam akuri. Kamaghin amizi, ia bizir ekiam kam gifogh, Godin akam inigha izir gumaziba, me uan nighnizibar Godin Akinafarim osirizir puvati.

2 Ezi fomira Godin akam inigha izir gumazir ifavarir maba, me Israelian gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ifavarir tisaba uaghan ian tongin ikiam. Egh me nimira ia gifar, Godin bizitaba ian sure damuam. Egh me mongiva akar ifavaribar amuti, da ian tongin otivam, kar akar ian nighnizir gavgavim gasighasiziba. Ekiam ua me ini,

eghti me uamategh akirim ragh, Ekiam gasaragham. Me kamaghin damuti, God zuamira me gasighasigham. **2** Eghti gumazamizir avirim men arazir mizirizir kurabar gin mangam. Eghti bizir kam gumazamizibar amuti me akar kurabar guizbangin tuavir Godin gin zuimin mikimam. **3** Ifavarir tisan kaba dagiar aviriba baka, kamaghin me eghaghanir ifavarir aviribar amuva, ian dagiaba ko biziba iniam. Fomira God me isi kot darighasa dughiam atigha, ghaze, me bar ikuvigham. Ezi God akuir puvati. A fomira me mikemezi moghin me gasighasighasa me bagha gara iti. **4** Ia fo, bar fomira enselin maba arazir kurabagh ami, ezi God me ataghizir puvati. A senbar me ikegha helin me akunizima me mitater bar ekiamin aventi. Me kalabusin ikiavira ikia Godin kotiamin dughiam bagha mizua iti. **(Tartaroō g5020)** **5** Ezi gumazamizir bar fomira ikeziba, me Godin akam barazir puvati. Ezi a me gasighasiki. An aperiam gamizima an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazir arazir aghuibara gun migeir mam, God a ko 7plan gumazamizir igharaziba bar deragha men garima me deravira iti. **6** Ezi God Sodomn nguibam ko Gomoran nguibam migia ghaze, aning uaghan ikuvigham. God aning gaborozi aning bar isigha, averenir kiniba iti. Ezi gin gumazir Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko Gomoran otozim ginighnigh, egh fogham bizir kam gin uaghan me bativam. **7** Ezi God Lotin akura, gumazir deravira itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an navim bar a baseme. **8** Gumazir aghuir kam Lot men tongin ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha dughiaabar zurara men

akar kuraba barasi. Ezi an navim deragha iti. Ezi a me
 Godin Araziba batozir arazim bagha an navim bar ikufi.
9 Ekiam amizir biziba, e dagh nighnigha kamaghin fo,
 osimtizitam gumazamizir Godin Arazibar gin zui taba
 batogham, God osimtizir kam uam me da a iniamin tuavim
 gifo. Ezi God arazir kurabagh amir gumazamizibagh
 fo, egba men arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo,
 mamaghira iki mangiva Godin Kotin Ekiamin Dughiam
 otogham. **10** Eghti gumazamizitaba ivezir kurar bar
 ekiaba iniam. Kar gumazamizir poroghamiba uari isava
 akuava amir arazir bar miziriziba. Egha me Godin akam
 migia ghaze, a pura bizim. Ezi gumazamizir kurar kaba
 ian tongin iti, gumazamizir akaba batogha egba uan
 nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir puvatigha akar
 kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei. **11** Ezi
 enselba bar gavgavir ekiam ikia, bar gumazamizir kabagh
 afira. Egha enselba uari akar kurabar me migeir puvati,
 egba Ekiamin damazimin akam me gasir puvati. **12** Ezi
 ifavarir tisan kaba, me mati asizibar min nighniziba
 puvati, egba me uan mikarzibar ifongiabar arui. Egha me
 mati asizir atiabar min nguazimin otifi, eghti gumaziba
 men suighiva me misoghtima me arighiram. Ezi bizir
 me fozir puvatizim, me akar kurabar a migei. Ezi arazir
 kamra mati gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin
 God me gasighasigham. **13** Ezi me amizir arazir kurabar,
 gumazamiziba men arazir kaba bagh ua arazir kurabar
 me ikarvaghamin. Me ghaze, aruebar dagher ekiaba apir
 arazim ko dipar onganiba apir arazim, kar arazir bar
 aghuim. Egha me ia koma apava, egba ia gamima ia bar

mize, egħa ian ziaġagh aṣiġhasi. Egħa me uan ifavarir
 arazir me amiba bagħa bar akonge. **14** Egħa me zurara
 amizibar gara, arazir kurabar me damuasa niġhnisi.
 Egħa me arazir kurar amiba ġivasa niġhnizir puvati.
 Me gumamazizir niġhnizir gavgavir muziariba itibagh
 ifarima me arazir kurabagh ami. Egħa me iġharaz darazir
 bizibar garava, daġh ifongezir arazim bar me ġizifa.
 Egħti God bar me ġasighasigham! **15** Me tuavir aġhuim
 ategħa, bar onanigha tintinibar zui. Me Beorin otarim
 Balamin tuavimin ġin zui. An arazir kuram ġamigha,
 egħa uan arazir kurar kamin ivezim iniasa. **16** Donkiba
 miġeir puvati. Ezi donkin mam gumazimin min miġia
 Balamin arazir kuraba bagħa an atari. Ezi arazir kamin,
 donki Godin akam inigha izir gumazir kam ġamima,
 a uan arazir onganir a damuasa niġhnizim ataki. **17**
 Gumamazizir kaba, mati mozir dipaba dakezi mogħin
 iti, egħa uagħan mati aminir ekiam għuariam ġivava
 amadima a tintinibar zuima amoziba puvati. God me
 bagħa danganir bar mitategħa bar piġhizim akirizima a
 iti. Egħti me mangiva an ikiam. **18** Gumamazizir kaba
 pura tiariba akara egħa uan akar onganir kabav ġia ghaze,
 erara dera. Me gumamaziziba apezepera me ġamima, me
 naviba dikavava arazir porogħamiba uari isava akuiba, ko
 inivafizimin arazir kurar iġharazibar amuasa niġhnisi.
 Ezi arazir kamin, me gumamazizir datirighira navibagh
 iragħa arazir kuraba ataghiziba, me me ġamima, me
 gumamazizir kurar kabar ġin zui. **19** Gumamazizir kurar
 kaba kamagħin miġei, “Kamagħin ia en ġin mangiva,
 egħ ia firighiregħ uan niġhnizibar ifongezir bizibar

amuum.” Men arazir kuraba me gasighasizima, me uari
pura ingangarir gumamaziziba. E fo, gumamaziziba
bizitam me ikirarighi, me bizir kamin pura ingangarir
gumamazizibar min ikiam. **20** Guizbangira, me en Ekiam
Krais Iesus da fofozim inis, a en Akurvazir Gumazim. Ezi
fofozir kam men akurazi me arazir mizirizir nguazimin
itiba bar adagh ita. Egh kamaghin me ua arazir kurabar
amuti, da ua me ikirarigh egh bar me gafiragham. Eghti
men ikirimirin gin bar moghira bar ikuvigh fomira itir
ikirimirin gafiragham. **21** Kamaghin me arazir aghuimin
tuavim gifozir puvatigha, deraghai. Ezi datirighin me
tuavir kam gifo, egha Godin akaba ini, egha uam akirim
ragha God gasara. Ezi bizir kam bagh me bar ikuvigham.
22 Ezi bizir men otozir kam, guizin akar otevir mamin
aven kamaghin migei, “Afiam migha egha ghua ua uan
mimiziba api.” Ezi uaghan akar otevir igharazir mam
kamaghin migei, “Dam dipam guregha givagha ua ghua
beghneazim gipoghposi.” Aningin arazim virara bar kufi.

3 Nan roroaba, kar nan namba 2in akinafarim ki datirighin
ia bagha an osiri. Ki kamaghin ifonge, akinafarir ki
osirizir kamning, ian nighniziba uam a da feghti, ia ua
bizir kabagh nighnighvira ikiam, egh ian nighniziba bar
deravira ikiam. **2** Ia ua Godin akam inigha izir gumaziba
fomira mikemezir akabagh nighnighasa ki ifonge. Egh
ia uaghan Ekiamin akabagh nighnigh, a en Akurvazir
Gumazim. Ia uan aposelba da akar kam inis. **3** Ia faragh
bizir ekiar kam gifogh, Ekiam ua izamin dughiamin,
gumamaziziba uan navir ghurimin arazibar gin mangiva
dibovir akar kurabar ia mikimam. **4** Me kamaghin ia

dipovam, “Iesus ghaze, a ti ua izam, o? Egha a managh iti? A izan kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan kogham. Ezi biziba fomira nguazim otozir dughiamin iti moghin ikia iza datirikin.” **5** Me bizir kam gifogha, a ginighnighan aghua. Fomira God mikemezi overiam ko nguazim oto. Ezi God dipabav kemezi da iraghuezi nguazim oto. Ezi God dipamra nguazimin ingari. **6** Egha gin God mikemezi dipaba uam oto. Ezi aperiam bar nguazir kam avara, ezi nguazim bar ikufi. **7** Kamaghira God fomira mikemezi moghin, a datirighin migirigiar igharazim aningi, datirighin overiam ko nguazim ikia avim bagha mizuai, avim otoghiva bar aning kuavaremegham. Ezi nguazim ko overiam Godin Kotiar Ekiam Otivamin Dughiam bagha mizuai. Dughiar kamin gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, me bar ikuvigham. **8** Nan roroaba, ia bizir kam a bakinighnighan marki. Ekiamin nighnizim dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi azenir aviriba mati dughiar vamira. **9** Gumazamizir maba ghaze, Ekiam nimira ingari. Ezi puvati. Ekiam uan akar dikirizimin gin ghua nimira ingara arazibagh amir puvati. God gumazitam o amizitam ovengan aghua. Gumazamiziba bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an navim ian ikia ingara egha ia mizua iti. **10** Ekiam Izamin Dughiam zuamiram otogham, mati okimakiar gumaziba izi mokin. Eghti dughiar kamin overiam afuaragh pamten tingaghegh bar givagham. Eghti bizir nguazimin itiba sara bar isigh ameregh givagham. Eghti nguazim ko an itir bizir me amiziba ua ikian kogham. **11** E fo, kamaghira biziba bar givagham. Kamaghin ki ian azai, ia arazir

manamin gin mangam? Ia uan naviba isi God daning, egh ia bar zuegh iki Godin Arazibar gin mangi. **12** Egh ia Godin Dughiar Otivamim mizuamiva, egh ia bar puvira ingariva dughiar kamin aviraghti, a zuamira otogham. Eghti dughiar kamra overiam bar isigh givagham, eghti avir bar gavgavir mam otogh bizir God nguazimin amiziba, da bar isiva ameregham. **13** God overiar igiam ko nguazir igiam damuasa akam akiri, eghti Godin arazir aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra mizua iti. **14** Kamaghin, nan roroaba, ia fo bizir kaba da gin izam, ia dar mizuamiva pamtem ingariva egh Godin damazimin zuegh ikiva, Godin damazimin arazir kuratam damuan marki. Egh ia God ko navir amirizimin ikisi pamtem ingar. **15** Ekiam e bagha amirighavira ingari. Ia fogh, a uam e iniasa, kamaghin an arazir kam gami. Ezi God bar fofozir aghuim en aveghbuam Pol ganingi, ezi a uaghan kamaghira migirigiar kabara ia bagha da osiri. **16** Polin akinafarir osiriziba, da zurara bizir kabar gun migei. Guizbangira, akar maba akinafarir kabar aven ikiava, eghe deravira bigha migeir puvati. Ezi e akar kabar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Ezi gumazamizir fofozir muziariba ko nighnizir gavgavir muziariba, me Polin osirizibagh iragha pazava dav gei. Eghe uaghan Godin akinafarimin itir akar igharaziba sara paza dav gei. Kamaghin me uarira uari gasighasisi, eghti God gin me gasighasigham. **17** Nan roroaba, ia bizir gin otivamiba ia dagh fo. Gumazamizir Godin akaba batogha ifariba ia damuti, ia nighnizir gavgavir ia datirighin itim ategh iran kogham. Ia iran koghsi, kamaghin bar deravira uari bagh

ganiva tuivigh gavgafigh. **18** Krais Iesus, a en Ekiam, a en Akurvazir Gumazim, a zurara ian apangkufi, ezi ia deravira a gifo. An fofozim ko an apangkuvim ian navibar ikiva aghung mangi. Krais ziar ekiam iti, ezi ia an ziam fi, datirighin iki mamaghira ikiam. Guizbangira. (aiōn g165)

1 Jon

1 Gumazir me kamaghin diborim, Angamira Itir Akam, e an gun ia migei. Gumazir kam, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, a bar faraghavira iti. Ezi e a baregha, uan damazibar deraviram an garava egha uan dafaribar an suiki. **2** God, angamira itir ikirimirim e ganingizir gumazir kam en aka, ezi e an ganigha an gun ia migei. Egh gumazir ikirimirir angamira itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziam ko ikegha datirighin God en akazi, e an gani. (aiōnios g166) **3** E an ganigha a baregha givagha, ia uaghan navir vamira e ko ikiasa, e uaghan ia migei. Egh ia ko, e navir vamira Afeziar Ekiam ko an Otarim Krais Iesus ko ikiam. **4** E uari inigh iki, en naviba bar akueghasa, e akar kam osiri. **5** E Krais Iesus barazi an akar kam akunizima, e ia mikiri. Akar kam kamaghin mikeme, God, an angazangarim, ezi mitarmetam anepazazir puvati. **6** E kamaghin mikimam, “E a ko navir vamira iti,” egh e mitarmemin daruti, kamaghin en migirigiar kaba, pura migirigiar ifavariba. Egha e guizin akamin gin zuir puvati. **7** Ezi God angazangarimin aven iti moghin e angazangarimin aven daruva, egh uari ko navir vamira ikiam. Eghti an Otarim Iesusin ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam. **8** Eghti e suam, “E arazir kuraba puvati,” kamaghin e uari uarigh ifari, ezi guizin akam en itir puvati. **9** E uan arazir kurabar gun Godin mikimtima, a mikemezi moghin arazir aghuim damuva puram en arazir kuraba gin amangiva egh da ruam. **10** E suam, “E arazir kurabagh amir puvati,” kamaghin e Godin mikim

suam, "A ifarir God." Ezi kamaghin e an akaba barazir puvati.

2 Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagha, ia bagha akar kam osiri. En tav arazir kuratam damighti, en akurvazim iti. An Afeziam ko ikia e bagha a ko migei. Gumazir kam a Krai Iesus, an araziba bar dera. **2** Egha a uabira en arazir kuraba baghava aremezi, God en arazir kuraba gin amada. En arazir kurabara puvati, nguazir kamin gumazamiziba bar moghira. **3** E Godin akabar gin mangiva egh fogh suam, e guizbangira a gifo. **4** Gumazitam o amizitam suam, ki God gifo, egha Godin Akar Gavgavir gin zuir puvati, a ifari. Ezi guizin akam a ko itir puvati. **5** Gumazitam o amizitam Godin akamin gin mangiva, a bar God ko gumazamizir igharazibagh ifueghiva, arazir ifofer kam an navir averiam gizivaghtima an daghem otivam. Eghti e tuavir kamin guizbangira fogh suam, e bar Godin pueghav iti. **6** Gumazitam o amizitam suam, ki Godin poroghav iti, egh a Krai aruizi moghin daru. **7** Nan adarasi, akar ki ia bagha osirir kam, an Akar Gavgavir igiam puvati. Kar Akar Gavgavir ghurir ia faragha nighnizir gavgavim Iesusin ikiava oraghizim. **8** Mitatemin dughiam givasava ami, ezi guizin angazangarim datirighin e gisira, ezi ki Akar Gavgavir kam ia bagha an osiri. Akar ki ia bagha osirizir kam, a uaghan migirigiar igiam. E Iesus amizir arazibar ganigha fo, akar kam guizbangira. Egha ia amir araziba gara fo, akar kam guizbangira. **9** Gumazitam o amizitam suam, ki Godin angazangarimin aven iti, egha a uan adarazir aghua, a mitatemin aven ikiavira iti. **10** Gumazitam o

amizitam uan adarazigh ifuegham, an angazangarimin
aven iti, eghti bizitam a damighti, a irighan kogham. **11**
Egh gumazitam o amizitam uan adarazir aghuaghiva, a
mitatemin aven ikia, an aven arui. Mitatem a gamima, a
garir puvati. Kamaghin a fozir puvati, a managh zui. **12**
Ia nan boriba, Iesusin ziamin God ian arazir kuraba gin
amada, ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri. **13** Ia
gumazamizir ghuriba, ia, fomira ikia iza datirighin itir
gumazir kam, ia deraviram a gifo. Ezi kamaghin ki ia
bagha akar kam osiri. Ia gumazamizir igiaba, ia gumazir
kuram, Satan, an gavgavim gafira. Ezi kamaghin ki ia
bagha akar kam osiri. Ia nan boriba, ia Afeziar Ekiam
gifo, ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri. **14** Ia
gumazamizir ghuriba, ia, fomira ikia iza datirighin itir
gumazir kam, ia deraviram a gifo. Ezi kamaghin ki ia
bagha akar kam osiri. Ia gumazamizir igiaba, ia tuivigha
gavgavizi, Godin akam ian navir averiabar ikia gavgafi.
Egha ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira. Ezi
kamaghin ki ia bagha akar kam osiri. **15** Ia nguazir kamin
araziba ko an biziba, ia dagh ifueghan marki. Gumazitam
o amizitam nguazir kamin arazibagh ifueghiva, egh
kamaghin an Afeziar Ekiam deragh a gifueghan kogham.
16 E fo, nguazir kamin itir gumazamizibar arazibar kara:
navir ghurimin araziba bagha puv aguava, damazimin
bizibar gara bar dagh ifonge, egha bizir aviriba ikiava,
kamaghin uarira uari fe. Arazir kaba Afeziar Ekiamin izir
puvati. Da nguazir kamin araziba. **17** Nguazir kam ko
an itir gumazamizibar arazir kuraba, da bar givagham.
Eghti Godin akamin gin zuir gumazamiziba, me zurara

ikiam. (aiōn g165) 18 Nan boriba, dughiar kam a dughiar
 abuananam. Ezi ia oregħa gifa, Kraisin apaniba izam.
 Ia oraghizi mogħin, Kraisin apanir aviriba izegħa gifa.
 Kamaghin amizi, e fo, kar dughiar abuananam. 19 Kraisin
 apanir kaba faragħa e ko ikegħa, e ategħa azenan ghue.
 Egħa me guizbangira en adarazi puvati. E fo, me en
 adarazi amuava, e ko ikiai. Me e ategħa ghue, ezi e fo, me
 en adarazi puvati. 20 Ezi ia, Iesus Godin Duam ia ganingizi
 a ia avaragħa, ia gamima, ia bar guizin akam gifo. 21
 Ia guizin akam gifo, egħa ia fo, akar ifavaritam guizin
 akamin aven ikegh azenan izegħan kogħam. Ezi ia guizin
 akam gifozi, kamaghin ki ia bagħa osiri. 22 Tina ifavarir
 gumazim? Kar gumazir kamaghin migeim, “Iesus, God
 Uam E Iniasa Misevezir Gumazim puvati.” Gumazir kam,
 a Kraisin apanim. An Afeziar Ekiam ko an Otarim akirim
 ragħa aning gasara. 23 Gumazitam o amizitam akirim
 ragħ Otarim gasaragħ, kamaghin an Afeziar Ekiam ko
 itir puvati. Gumazitam o amizitam nighnizir gavgavim
 Otarimin ikiva uagħan Afeziar Ekiam ko ikiam. 24 Akar
 ia faragħavira oraghizim, ia an suiraghvira iki. Ia an
 suiraghvira ikiti, Otarim ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira
 ikiam. 25 Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze, ia
 Afeziam ko ikiva, egh ikirimirir aghuir zurara itim iniam.
 (aiōnios g166) 26 Ki akar kaba ia bagħa da osirigha ghaze,
 gumazamizir kaba ia gifarasa. 27 Ezi Godin Duam ia
 avaragħa, ia ko iti. Egħti gumazitam ian sure damuan
 kogħam. Godin Duam biziba bar ian sure gami. Godin
 Duamin akaba guizbangira, da ifari puvati. Godin Duam
 ian sure gamizi mogħin, ia Krais ko iki. 28 Nan boriba, a

izamin dughiamin e an damazimin tuivigh, atiatingiva aghumsighan kogham. Kamaghin, ia tuivigh gavgavigh kamaghira iki. **29** Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghin fogh suam, gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin otivizir boriba.

3 Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegha en dighorim gami. Egha ziar kam, Godin boriba, e gati. Ezi guizbangira, e an boribara. Nguazir kamin gumazamiziba God gifozir puvati, me kamaghin uaghan e gifozir puvati. **2** Nan adarasi, e datirighin Godin boriba. Egha e fozir puvati, e gin manmaghin otivam. God bizir kam tighar en akagham. E kamaghin fo, Krais uamategh nguazir kamin iziti, e uan damazibar deravira an ganam. Egh an min otogham. **3** Gumazamizir an min otivamin dughiam bagha mizua gariba, me Iesus zuezi moghin me uari zue. **4** Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me Godin akaba batosi. Arazir kuram, kar Godin akaba batozir arazim. **5** Ia bar fo, Iesus en arazir kuraba gin amangasa, nguazir kamin ize. Ezi ia fo, an arazir kuratam gamizir puvati. **6** E kamaghin fo, gumazitam o amizitam Krais ko iki, arazir kurabar amuvira ikian kogham. Egh gumazitam o amizitam arazir kurabar amuvira ikiti, e fogh suam, a guizbangira Kraisin ganigha a gifozir puvati. A guizbangira Krais gifozir puvati, Krais a tina. **7** Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam o amizitam ia gifaraghti, ia an gin mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amiba, me Iesus Godin damazimin derazi moghin, me Godin damazimin dera. **8** Satan faraghavira arazir kurabagh amua iza datirikin. Kamaghin e fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanin

borim. Godin Otarim Satanin ingangarim gasighasighasa
 nguazir kamin ize. **9** Gumazitam o amizitam Godin
 borimin otoghtima, Godin Duam an navir averiamin
 aven angamira ikiti, an arazir kurabar amuvira ikian
 kogham. A Godin borimin otoghiva, egh kamaghin an
 arazir kurabar amuvira ikian kogham. **10** Tina arazir
 aghuim gamir puvati, a Godin borim puvati. Egh tina
 Godin borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan
 Godin borim puvati. Kamaghin e fo, te Godin boriba,
 ezi te Satanin boriba. **11** Kar akar ia fomira oragha iza
 datirighin tuzim: E uari gifuegham. E Keinin arazim
 damuan markiam. A Satanin borim, eghe uan dozim
 misoghezi an areme. Eghe a tizim bagha uan dozim
 misoghezi, an areme? An araziba ikuvizima, an dozimin
 araziba dera. Kamaghin a uan dozim misoghezi an areme.
13 Nan adarasi, nguazir kamin itir gumazamiziba ia
 gifueghan koghtima, ia digavir kuram damuan marki.
14 E Godin borir igharazibagh ifonge. Kamaghin e fo,
 e ariaghirir tuavim ategha, ariaghirezir gumazamiziba
 puvati, e angamira itir tuavimin zui. Tina Godin borir
 igharazitam gifongezir puvati, an ariaghirir tuavimin
 zui. **15** Tina gumazamizir igharazitabagh ifongeghan
 kogh mati gumazir gumazamizibav sozim. Ia fo gumazir
 gumazamizibav soziba, me ikirimirir aghuir zurara itim
 inian kogham. (aiōnios g166) **16** Iesus e gifongegha, e
 bagha uabi makunigha aremezi, e kamaghin Godin borir
 igharazibagh ifueghamin arazim gifo. Egh e uaghan
 Godin borir igharaziba bagh uari makunam. **17** Tav
 nguazir kamin biziba ikiti, Godin borir igharazim biziba

puvatighi, an an ganiva, egh an apangkuvan koghiva, egh an akurvazir puvati, a Godin ifofer arazim an itir puvati. **18** Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan kogham. Kamaghin marki. E guizbangira uan naviba me daningiva, egh arazir aghuibar me damuam. **19** E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamin itir biziba bar dagh fo, egha an apangkuvir en itim bar ekeveggha, e uarira uarir apangkuvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kamin e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin navir amirizim iti. **21** Nan adarasi, en navir averiaba kamaghin e mikiman kogham, ia ikufi, eghti e Godin damazimin atiatingan kogham. **22** E Godin Akar Gavgavibar gin mangiva a ifongezir arazibar amuva, kamaghin e bizitam bagh an azangsighti, an e daningam. **23** Kar an Akar Gavgavir ekiam: e nighnizir gavgavim an Otarim Kraisi Iesusin ikiam. Egh an e mikemezi moghin, e uari uarigh ifuegham. **24** Tina an Akar Gavgavibar gin mangiva, Godin poroghti, God an poroghiv ikiam. God uan Duam e ganingizi, an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

4 Nan adarasi, akam inigha izir gumazir ifarir aviriba nguazir kam garui. Egha kamaghin migei, Godin Duam akam e ganingi. Kamaghin ia nighnizir gavgavim men ikian marki. Egh ia deravira dar araziba ko migirigiaba asavsugh fogham, da Godin Duam o duar kuraba. **2** Tuavir ia Godin Duam gifoghamimra kara: Gumazitam o amizitam

suam, Kraiſ Ieſuſ, a gumazir inivafizimin nguazir kamin ize, a Godin Duam an iti. **3** Eghti gumazitam o amizitam suam, Kraiſ Ieſuſ a guizin gumazim puvati, a duar igharazim iti, Godin Duam puvati. A Kraiſ Ieſuſin apanimin duam. Ia fomira Kraiſin apanim izamin migirigiam baraghizi, a datirighin izegha givagha nguazir kamin iti. **4** Nan adarasi, ia guizbangira Godin boriba. Godin Duam ian aven itima, an gavgavim bar ekevegħa Satanin gavgavim gafira. Satan, a nguazir kamin gavgavimin gumazir dapanim. Ezi kamaghin ia akam inigha izir gumazir ifaribagh afira. **5** Gumamazizir kaba, me nguazir kamin gumamaziziba. Ezi men migirigiaba nguazir kamin migirigiaba. Ezi nguazir kamin gumamazizir igharaziba me barasi. **6** Ezi e, Godin gumamaziziba. Ezi gumamazizir God gifoziba, me en akaba barasi. Ezi God bagħa itir puvatizir gumamaziziba me en akaba barazir puvati. Tuavir kamin e guizbangira migeir Duam ko migirigiar ifavaribagh amir duam gifogħam. **7** Nan adarasi, God igharaz darazigh ifongezir arazim en aka. Kamaghin, e uari uarigh ifueka. Gumamaziziba, gumamazizir igharazibagh ifonge, me Godin boriba, egħa me guizbangira God gifo. **8** Kar Godin arazim, a dugħiaba zurara gumamazizibagh ifonge. Ezi e fo, gumamazizir igharazibagh ifongezir puvatizir gumazim o amizim, a bar God gifozir puvati. **9** God borir vamira ikiava, e ikirimirir aghuim iniasa a ifuegħa, an e bagħa nguazir kamin anemada. Tuavir kamin God en akazi, e fo, God guizbangira gumamazizibagh ifonge. **10** Igharazi darazigh ifongezir arazimra kara. E kamaghin nighnighan kogħam, e faragħa God gifonge.

Puvati. God faragha e gifuegha, uan Otariu amadazi an en arazir kuraba gin amangasa nguazir kamin izegha areme. **11** Nan adarasi, God bar e gifongegha, egha arazir kam en aka. Kamaghin, e uaghan bar igharaz darazigh ifuegham. **12** Gumazitam o amizitam dughiatam Godin ganizir puvati. E uari uarigh ifongezir arazim damuti, God angamira en aven ikiti, an ifofer arazim en navir averiabagh izivaghti an daghem otivam. **13** God uan Duam e ganingizi, a vaghvagha en itima, e kamaghin fo, e an poroghav itima, a en poroghav iti. **14** Ezi e Afeziar Ekiam amizir bizimin gani. A nguazimin itir gumamazibar Akurvazir Gumazimin min ikiasa, uan Otariu amada. Ezi e bizir kamin ganigha an gun migei. **15** Gumamaziba an gun mikim suam, Iesus, Godin Otariu, eghti God gumamazir kabar poroghiv ikiti, me Godin poroghiv ikiam. **16** E kamaghin fo, God e gifonge, ezi an e gifongezir arazim bagha e nighnizir gavgavim an iti. Kar Godin arazim, a dughiba zurara gumamazibagh ifonge. Tina gumamazir igharazibagh ifueghiva, Godin poroghiv ikiti, God an poroghiv ikiam. **17** Tuavir kamin, e fo, God e gifongezi, e God ko gumamazir igharazibagh ifongezi, ifofer arazir kam bar e gizivaghtima, an daghem otivam. Kamaghin gumamaziba bar Godin kotiamin tuivamin dughiam, e atiatingan kogham. E nguazir kamin itir dughiam e Iesusin min ikiam, kamaghin e gin Godin atiatingan kogham. **18** Gumamazir igharazibagh ifongezir gumamaziba, me Godin atiatir puvati. Atiatir gumaziba, me fo, me ivezir kuram iniam, ezi nighnizir kam me gamima, me atiati. Eghti gumamazir igharazibagh

ifongezir arazim me gizivagh daghem otivti, kamaghin me Godin atiatingan kogham. Gumamaziziba atiatingti, e fo, me God me gifongezir arazim deravira a gifozir puvatizi, kamaghin igharaz darazigh ifongezir arazir men itimin dagheba puvati. **19** God faragha e gifongezi, ezi e gin a gifonge. Kamaghin e God ko igharazibagh ifongezir gavgavim iti. **20** Gumazitam o amizitam Godin ganizir puvati. Gumazitam o amizitam Godin borir a garir igharazibagh ifueghan koghiva, egh a manmaghin Godin a ganizir puvatizim gifuegham? Puvati. An a gifueghan kogham. Ezi e kamaghin fo, gumazitam o amizitam suam, Ki God gifonge, egh Godin borir igharazibagh ifueghan koghti, e fo, a ifari. **21** God Akar Gavgavir kam e ganingi. Tina God gifueghiva, egh a uaghan Godin borir igharazibagh ifongegh.

5 Gumamaziziba bar nighnizir gavgavir kam iki suam, Iesus, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, me Godin boriba. Kar nguazir kamin arazim: Gumamaziziba bar afeziar mam gifuegha, egha uaghan an boribagh ifonge. **2** E God gifuegh an Akar Gavgavibar gin mangiva, kamaghin e fo, e Godin boribagh ifonge. **3** E God gifongezir arazimra kara. God bar a gifonge, kamaghin e an Akar Gavgavibar gin mangam. Godin boriba bar nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafira, kamaghin amizi an Akar Gavgavibar gin mangamin tuavim e basemezir puvati. E nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e uan nighnizir gavgavimin tuavimin nguazir kamin arazir kuraba dikabiragha dagh afira. **5** Terara nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafiragham? Gumamazizir

nighnizir gavgavim Iesusin iki suam, a Godin Otarim, merara. **6** Krais Iesus, a nguazir kamin ize. Ezi Jon dipamin a ruezima, a gin aremezi an ghuzim ire. Jon dipamra a ruezir pu. Puvati, a uaghan aremezi an ghuzim ire. Godin Duamra zurara guizin akabar en akakasi. Kamaghira Godin Duam bizir kabar en akakasi. **7** Ezi God tuavir pumuning ko mikezim en akazi, e fo, Iesus a tina. Tuavir kabara kara. Godin Duam e migei. Ezi Jon Iesus dipamin a rue. Ezi Iesus aremezi an ghuzim ire. **8** Tuavir pumuning ko mikezir kaba uari inigha kamaghin e mikeme. Ezi e fo, Iesus a Godin Otarim. **9** Gumamaziziba, me fozir bizibar gun migeima, e nighnizir gavgavim men akabar iti. God uan Otarimin gun migeir biziba, da guizin biziba, ezi gumamaziziba migeir biziba pura biziba. God migeir biziba dagh afira. **10** Gumamaziziba uan navir averiamin nighnizir gavgavim Godin Otarimin ikiva, egh me bar fogh suam, God mikemezir migirigiam, a guizbangira migirigiam. Gumamaziziba nighnizir gavgavim Godin migirigiamin ikian kogh, egh God uan Otarimin gun mikemezir akam baraghan aghuaghiva, me kamaghin mati Godin migia ghaze, God ifari. **11** God ikirimirir aghuir zurara itim e ganingizi, e fo, migirigiar kam, a guizin migirigiam. Godin Otarimin poroghav itir tuavimin, e ikirimirir aghuir kam iti. (aiōnios g166) **12** Gumamazizir Godin Otarimin poroghav itiba, me ikirimirir aghuir zurara itim isi. Gumamazizir Godin Otarimin poroghav itir puvatiziba, me ikirimirir aghuir zurara itim isir puvati. **13** Ia nighnizir gavgavim Godin Otarimin ziamin itiba, ia ikirimirir aghuir zurara itim iniasa, ki fuegha, kamaghin

ki bizir kaba ia bagha da osiri. (aiōnios g166) 14 E fo, e Godin ifongiamin gintigh, biziba bagh an azangsightima, an en azangsiziba baragham. Kamaghin e Godin boroghin mangisi atiatingiva okam nighnighan kogham. 15 E fo, an e barasi, kamaghin e bizitam bagh an azangsighiva, fogh suam, an e ganigha gifa. 16 Godin borir igharazitam arazir kurar helin magiran koghamim damuti, tina foghiva a bagh God ko mikim. Eghti God ikirimirir aghuir zurara itim a daningam. Kar ki arazir kurar gumazim damightima a helin magiran koghamibav gei. Arazir kurar mam iti, a guizbangira gumazibagh amima me helin aven zurara ikiava Godin saghon iti. Ki gumamazir arazir kurar kabagh amiba God men akurvaghasa ki ia migeir puvati. 17 Arazir derazir puvatiziba da arazir kuraba. Arazir kurar aviriba ikia, egha maba gumamazibagh amima me helin ikia Godin saghon iti. Ezi arazir kurar mam iti, a gumamazibagh amima me helin ghuaghirir puvati. 18 E fo, Godin otivizir boriba me arazir kurabar gin zuir pu. Puvati, Godin otozir Otarim, Iesus, deravira Godin borir igharazibar gari. Ezi Satan bizitam me damighan kogham. 19 E fo, e Godin boriba. Egha e uaghan fo, nguazimin itir gumamazir Godin gin zuir puvatiziba, me Satanin gavgavimin apengan iti. 20 Egha e uaghan fo, Godin Otarim nguazir kamin izegha, egha e guizin God gifoghasa, a fofozim e ganingi. Ezi e, guizin God uan Otarim Krai Iesus ko, aningin poroghav iti. Krai Iesus, a guizin God. Egha a ikirimirir aghuir zurara itim e ganingi. (aiōnios g166) 21 Kamaghin amizi, nan boriba, ia deravira uari bagh gan, aseba o marvir guaba o nguazimin

itir bizitam ian navir averiabar aven iki guizin Godin
danganim inian marki.

2 Jon

1 Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni amizir God inabazim, ki ni ko nin boriba bagha akinafarir kam osiri. Ki guizbangira bar ia gifonge. Ki uabira puvati, gumazamizir guizin akam gifoziba uaghan bar ia gifonge.

2 Guizin akam en iti, egh a iki mamaghira ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge. (aiōn g165) **3** Guizin akamin

arazim ko arazir igharazi darazigh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghin Afeziam God koma Krai Iesus, Godin Otarim, aning apangkuvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amirizimin arazim e ganidi. **4** Afeziamin Akar Gavgavim e mikemezi moghin, nin borir maba guizin akamin gin zui. Ezi ki kamaghin oregha bar akonge. **5** Ezi Amizir Aghuim, ki kamaghin nin azangsis, ia bar uarigh ifongegh. Kar Akar Gavgavir igiam puvati. Akar Gavgavir kam fomira e ko ikia iza datirikin.

6 Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godin Akar Gavgavim baragh an gin mangam. Ia fomira oraghizi moghira an Akar Gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimin gin mangivira iki. **7** Ia oragh. E gifarir gumazamizir aviriba nguazir kam garui. Me nighnizir gavgavim itir puvatigha kamaghin migeir puvati, Krai Iesus a gumazir inivafizimin min oto. Gumazir kamaghin migeim, a gumazir ifarim, egha Kraisin Apanim. **8** Kamaghin ia uari bagh gan, ia bizir iniasava amiba ia da ataghiraghan marki. Kamaghin derazir puvati. Ia uan ivezim bar moghira a inighti, deragham. **9** Egh gumazitam o amizitam Kraisin suren migirigiamin suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam giviraghti, God a ko ikian

kogham. Ezi gumamazizir Kraisin suren migirigiamin
suiragha gavgavigha mamaghira itiba, Afeziam uan
Otarim ko aning me ko iti. **10** Gumazitam o amizitam
ia bagh iziva Kraisin suren migirigiar kam inigh izan
koghti, ia a inigh uan dipenimin aven mangan marki.
Egh ia kamaghin a mikiman marki, God deravira ni
damu. Puvati. **11** Ia fo, gumazitam o amizitam dughiam
gumamazizir kamaghin amibagh anidi, ia fogh suam,
a uabi an ingangarir kuramin akurvasi. **12** Ki bizir
aviribar ia mikimasa. Ki ghaze, e uarir gan uariv kim bar
akongeghasa ki ifonge, kamaghin ki ia bagh izam. Egha
kamaghin, ki ia bagh akinafarimin da osiran aghua. **13**
Nin avenemebar God inabazim, an boriba ia bagha akam
amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

3 Jon

1 Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge. **2** Nan namakar aghuim, ki ni bagha God ko migia ghaze, nin duam deravira iti moghin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam. **3** Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na migia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui. **4** Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeba bar dagh afira. **5** Namakar aghuim, ni zurara deravira guizin akamin gin ghua eggha arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Eggha ni fozir puvatizir Kraisin adarasi, ni uaghan arazir aghuibar me gami. **6** Gumazamizir kaba nin arazir gumazamizibagh ifongezimin gun kagh itir sios mikeme. Ni God ifongezi moghin, ni bizitaba ua men akuraghti me da inigh tuavir me zuimin mangivira iki, kamaghin dera. **7** E fo, me Iesusin ziamin arua ingangarir kam gamuava eggha, Kraisin gifozir puvatizir gumazamiziba, me men dafaribar biziba isir puvati. **8** Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvaghshi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghira, guizin akam bagh ingarsi, kamaghin e men akurvaghham. **9** Ki sios bagha akinafarir mam osiri. Ezi Diotrefes uan ziam fa men gumazir dapanimin ikiasa, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati. **10** Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me migia akar kurabar me migei. A kamaghiram amir puvati, a uaghan Kraisin

adarazi isa uan dipenimin zuir puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, a uaghan men anogorogha siosin aven me batogha, me abisi. **11** Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin boriba. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me God gifozir puvati. **12** Gumazamiziba bar Demetriusin arazir aghuimin gun migei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ia fo nan migirigiaba da guizbangira. **13** Ki bizir aviribar ni mikimasa, egha ki da osiran aghua. **14** Ki ghaze, ki gurumra izi ni batogh ga uaningin gan uaning mikimam. Navir amirizim ni ko iki. Nin namakar kagh itiba akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Eghti ni magh en namakaba vaghvagh kamaghin me mikim suam, Afeziam me ko iki.

Jut

1 Ki Jut, ki Iesusin ingangarir gumazim; egha ki Jemsin dozim. Ia God diazir gumazamiziba, ki ia bagha akinafarir kam osiri. God Afeziam bar ia gifonge, ezi Krai Iesus uabi ian gari. **2** Apangkuvimin arazim ko navir amirizim ko igharaz darazi gifongezir arazim bar ia gizifagh. **3** Nan namakar aghuiba, ki faragha ingangarir God ua bar e inizir kamin, akinafarim osirigha ia mikimasa bar ifonge. Egha ki datirighin kamaghin nighnisi, ki akinafarir igharazim osiram. Ia uan nighnizir gavgaviba bagh bar gavgafigh. Egh ia Godin akar aghuimin apanibar akaba batogh. E Godin gumazamiziba, a nighnizir gavgavimin arazir vamiram e ganingi. Eghti gumazamiziba en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igiatam arighan kogham. Bar puvati. **4** Gumamazir maba muesa Kraisin adarazir aven ize. Fomira fomira God kamaghin migia ghaze, gumamazir kamaghin amiba me an damazimin mitivigh ovengam. Me akiriba ragha God gasi. Egha me Godin apangkuvimin akabagh iragha dagh amima, da afiar arazibar akabar min oto. Gumamazir kaba akirim ragha Atrivir vamiran kam gasara. An en Ekiam Krai Iesus. **5** Ia bizir kabagh fogha gifa, ezi ki ua ian nighniziba fasa. Ia fo, Ekiam fomira Isipin uan gumamazibar akurazima me Isip ataki. Egha a gin gumamazir nighnizir gavgavim an itir puvatizibagh asighasiki. **6** Ia enselin kurar maba, ia dagh nighnigh. God me ganingizir ingangariba me dar amuan aghua. Egha me uan danganiba ataki. Kamaghin amizi, Ekiam zurara iki mamaghira ikiamin senbar me ike. Egha me isa kalabuziar danganir bar mitarmangizimin me

ariki. Ezi me Kotiam Damuamin Dughiar Ekiam mizuai. (aīdios g126) 7 Kamaghira, fomira Sodom ko Gomoran gumaziba ko nguibar ekiar aningın boroghira itibar gumaziba, me uaghan enselba amizir arazimin mirara ami. Me uari isa arazir kurabagh anıga, egha me arazir bar kurar gumaziba ko gumaziba uari isava akuibagh ami. Kamaghın amizi, God me isa avir zurara isia mamaghira itimin, me akunizi, me ivezir kuram ini. Bizir otivizir kaba, ia dagh nighnıghıva arazir kurabar gın mangan kogham. (aīōnios g166) 8 Kamaghira gumazamizir kaba ian nighnızibagh asıghasıghasa me arazir kurar kabar gintisi. Me irebar kurabar garima da men nighnıziba fema me arazir bar kurar mızırızibar uan mıkarzibagh ami. Me Ekiamin akaba barazir puvati, egha Godın Nguibamin itir enselin ekiaba uaghan akar kurabar me migei. 9 Ezi enselin aghuiba, akar kurabar gumazir men apanibagh amibav geir puvati. Dughiar kamin, enselbar faragha zuim Maikel, a Mosesin kuam bagha Satan ko aning uaning adoghodogha Maikel akar kuratam Satan mıkemezir puvati. A kamaghın migia ghaze, “Ekiam uabi nin atar ni mıkemeghtıma ni uan akam dukuagh.” 10 Gumazamizir kaba bizibar mingaribagh fozir puvati, me puram akar kurabav gei. Me mati asizir nighnıziba puvatızibar mın iti. Egha me uan inıvafıziba ifongezir arazibar gın zui. Ezi men arazir kabara me gasıghasısi. 11 Me bar ikuvıgham! Me Kein aruizi moghın arui. Me ivezim baghavıra nighnisi, egha Balam amizi moghın ami. Egha me dagıaba iniasa bar ikufi. Egha me Koran mın Godın akabar gıntizir puvati, egha arazir kam bangın me bar ovegha ikuvıgha gıfa.

12 Ia uarigh ifongezir isar dughiaabar, gumazamizir kaba izava Godin damazimin arazir mizirizir kurabagh ami. Me damasa aghumsizir puvati, egħa kamaghin nighnizir puvati, e isar ekiamin iti. Egħa me uarira uarigh nighnisi. Me mati amozim puvatizir ghuariabar min, aminim dagħ ivaima, da tintinibar zui. Egħa me mati temem uan dughiamin ber puvati. Egħa me mati temem misigha givazi gumaziba an povim asiaghati. Me gumazamizir bar ovengeziba. **13** Me mati ongarir fifizir ekiaba dipiraghiri. Egħa me arazir kurabar amuasa aghumsizir puvatigha, mati ongarim dipira izima an puvpuvir miziriziba pin otivi mogħin men arazir kuraba azenim giri. Egħa me mati mikoveziba pin overiamin uan tuavibar gintizir puvati. Kamaghin amizi, God me bagħa danganir mitarmer bar pighatomezim ati, egħti me mangi an iki mamaghira ikiam. (aiōn g165) **14** Enok, an Adamin ovavir borir namba 6, a Godin akam inigha izir gumazir mamīn min gumazir kabav ġia ghaze, “Ki Ekiamin garima a uan tausen enselin bar aviravirim ko izi. **15** A gumazamiziba bar men araziba tuisigham. Gumazamizir an ġin zuir puvatiziba, a me damuti, me bar uan arazir kurar me amizibar osimtiziba ateram. Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akirim ragħa God gasa ghuavira iti. Kamaghin amizi, akar bar kurar igħarazir me God gamiziba bangin, God me damuti, me bar ivezir kuram iniam.” **16** Gumazamizir kaba, me bativir biziba me da bagħa naviba ikufi, egħa me puv migei. Me uan navibar arazir kurabar ġin zui. Me pamtemin diava puv uan ziaba fe. Egħa me gumazamiziba apezeperima me me ifongezir arazibar ġin zui. **17** Nan

namakar bar aghuiba, ia gîn otivamin bizim gîñghnigh, en Ekiam Krais Iesusin aposelba an gun mikeme. **18** Me kamaghîn ia migia ghaze, “Dughiar abuananabar, gumazamizir dibovibagh amiba otivam, egh me Godin Arazibar aghuaghiva uan inivafiziba ifongezir arazibar gîn mangam.” **19** Gumazamizir kaba Kraisin adarazi abisi. Me nguazir kamîn gumazamizibar nighnizibar gîn zui, ezi Godin Duam men itir puvati. **20** Ezi ia guizin nan adarasi, ia dughiabar zurara uan nighnizir gavgavimîn gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganîngi. Ia Godin Duamîn gavgavimîn zurara God ko mikim. **21** God bar ia gifonge. Kamaghîn, ia an boroghîn ikiti a zurara ia gifuegham. Ia zurara e uan Ekiam Krais Iesusin mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightima, ia ikirimîrir aghuarir zurara itim iniam. (aiōnios g166) **22** Ia, gumazir nighnizir gavgavim oteveziba, ia men apangkuf. **23** Marazi avimîn iti moghîn iti, kamaghîn amizi, ia zuamîram avimîn me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimîn arazibagh ami, egha me bar mize, ezi men korotiaba uaghan bar mize. Eghti dughiar ia men apangkuviba, ia Godin atiatingiva uari bagh gan. Ia Godin damazimîn mizezir bizir kaba bar dar saghon iki. **24** God uabi deraghvira ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti ia an nguibar aghuimîn ikiam. Egh ia an damazimîn arazir kuraba puvatigh, bar akuegham. **25** Kar Godin vamîra, a en Akurvazir Gumazim, a Krais Iesus en Ekiamîn ingangarimîn, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimîn ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimîn iti. A dughiaba bar fomîra

iza kamaghira iti. Egha datirighin a uaghan kamaghira
iti. Egh a gin uaghan kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

(aiōn g165)

Akar Mogomem

1 Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim gati. God uan ingangarir gumazamiziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam amadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, an akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumazamizir igharazibav kimam. **2** Ezi ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa. Godin akam, a Krais Iesusin gun migeir akam, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira. **3** Akar kam a Godin akam, a Godin ize. Ezi tina akar kam dipontima igharaz darazi a baraghti, a bar akongegh. Gumazamiziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava ami, eghti God damuasa mikemezir biziba a adar amuam. Kamaghin amizi, gumazamiziba akar kam dipon. **4** Ki Jon, ia gumazamizir 7plan siosin Esian Provinsin itiba, ki ia bagha akar kam osiri. Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangkuv. Eghti 7plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan ian apangkuvigh navir amirizim ia daning. **5** Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevem in ua dikavizim. Egha a nguazimin atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangkuv egh navir amirizim ia daning. A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimin en arazir kuraba agivazi e firiaghire. **6** An e gamizima, e atrivimin ofa

gamir gumamazizibar otozima, God e gativazi e Godin ingangarim gami, God Iesusin afeziam. Zurazurara Kraisiar ekiam ikiva egh biziba bar dar ganamin gavgavim iki. Bar guizbangira. (aiōn g165) 7 Ia gan, a ghuariabar tongin izaghirasava ami, eghti gumamaziziba bar uari uan damazibar an ganam. Gumazir a giniviziba, me bar uaghan an ganam. Eghti nguazir kamin kantriba bar, dar gumamaziziba a ginighnigh azi naviba bar me basemegham. Are, bizir kam otivam. Guizbangira. 8 Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migei, “Kirara ki faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiam.” Kar Godin kamnangra, a datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izam. 9 Ki Jon, ki ian aveghbuar mam. Ki ia ko, e Kraisin adarasi. Ki ia ko poro, egha mizaziba isa, egha ia ko God Bizibagh Ativir Dughiamin aven ikia Godin apengan iti. Egha ia ko porogha osimtiziba atera tugha gavgafi. Ki Godin akam akura, egha Iesusin gun migeir akam, ki an eghurigha an gun migia ghaze, akar kam a guizbangira. Kamaghin amizi, me na batuegha na isa Patmosin Arighatizimin na ati. 10 Ekiamin dughiamin, Godin Duam na gizivagha pamten nan ingari, ezi nan girakirangin ki tiarir mam barazi a sigham min pamten dei. 11 Tiarir kam kamaghin migei, “Bizir ni garir kaba bar, ni akinafarimin ada osirigh, egh 7plan siosba bagh da amangigh. Siosin Efesusin nguibamin itim, ko Smernan nguibamin itim, ko Pergamum ko Taiataira ko Sardis ko Filadelfia ko Laodisian nguibamin itiba.” 12 Ezi ki gumazir na migeimin ganasa ragha gari, golin lamin 7pla iti. 13 Ezi ki gumazir mamin garima, a lambar tongin tughav iti.

A Gumamazibar Otarimin min gari. A korotiar ruarim aruzima an an sueba avara, ezi a golin letiam uan evarim amighiri. **14** An dapanarizim bar ghurghurigha mati, sipsipin arizimin min gari, mati ghuariar ghurghurim. Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimin pamtem isi. **15** An suemning mati bras, me avir ekiamin a tuazi, a isia dafozi moghin gari. Ezi ki an tiarim barazi, a mati dipar ekiam afora nidi. **16** A 7plan mikoveziba uan agharir guvimin dar suira. Ezi midorozir sabar mam ghumtizir pumuning ikia bar ghumi, an an akamin ikegha azenimin ize. Ezi an guam aruer angazangarir gavgavimin min pamten taghtasi. **17** Ki an ganigha an dagarimningin boroghin irigha, gumazir ovengezimin min iti. Ezi a uan agharir guvim na gisin atigha, kamaghin migei, “Ni atiatingan marki. Ki gumazir faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. **18** Egha ki gumazir angamira itim. Fomira ki areme. Datirighin ni gan, ki zurara angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ovevemin ki, koma Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin ki, ki aningin suiragha aningin ganamin gavgavim iti. (aiōn g165, Hadēs g86) **19** “Kamaghin amizi, ni bizir ganizir kabar akaba, ko bizir datirighin itiba ko bizir gin otivamiba osirigh. **20** Ni 7plan mikovezir nan agharir guvimin itiba ko 7plan golin lambar ganigha gifa. Da mati akar mogomem, ezi dar mingarim kamakin: 7plan mikoveziba, da siosin 7plan garir enselba. Ezi 7plan lamba, da uari siosin 7pla.”

2 Egha gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Efesusin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki uan agharir guvimin

7plan mikovezibar suigha, egha 7plan golin lambar tongin arui. Egha ki akar kam ni bagha anemadazi a izi. 2 Ia Kraisin adarasi, ian arazir ia amiba ki bar dagh fo. Egha ki fo, ia pamtem ingarigha, tuivigha gavgafi. Egha gumazamizir kurabar aghua. Gumazamizir kaba ia migia ghaze, 'E uaghan aposelba.' Puvati, me aposelba puvati. Ezi ia men migirigiaba tuisigha givagha, men nighnizir ifavarim gifogha ghaze, me pura gumazamizir ifavariba. 3 Gumazamiziba ian garima, ia nan ziam bangin, me arazir kurabar ia gami. Ezi ki kamaghin ia gifo, ia tugha gavgavigha osimtizir kam aterava an aghuazir puvati. 4 "Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia bar faraghavira nighnizir gavgavim nan ikia, egha ia bar na gifonge, ezi datirighin puvati. 5 Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha datirighin ia arazir kam ategha ire. Kamaghin amizi, ia uam arazir ia faragha amizibagh nighnigh, uan navibagh iragh, egh arazir ia faragha amizibar amu. Ia kamaghin damuan koghti, ki ia bagh izi ian itir lam batuegham. 6 Ezi ian arazir aghuir mamra kara, ia Nikolasin adarazir arazibar aghua. Ki uakan, ki men araziba bar dar aghua. 7 "Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighiti, me ikirimirir aghuim anidir tememin daghebar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir azenimin iti." 8 Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni Smernan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: "Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. Ki fomiram

areme, egha ua dikavigha datirighin ki angamira iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a izi. **9** Ki osimtiziba ko mizazir ia bativiziba ko biziba bar puvatizir arazim gifo. Ezi puvati. Ia guizbangira bizir bar aviriba iti. Ki fo, gumamazir maba girakirangin akar kurabar ia migia ghaze, me Judan adarasi. Ezi me Judan adarazi puvati. Me guizin Satanin adarasi. **10** Ia kiran oveghangin mizazitaba iniam, eghti bizir kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia uari bagh ganigh. God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin amizi, Satan ia damuti me ian tongin tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10plan dughia bar osimtiziba ko mizaziba ateram. Egh ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin suiragh gavgavigh mamaghira iki mangi, ia aremeghamin dughiamin otoghti, ki ikirimirir aghuimin ivezir aghuarimin min pura ia daningam. **11** “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumamazir midorozim gamua apaniba abiriba, ovever namba 2 me gasighasighan kogham. Bar puvati.” **12** Gumazir kam kamaghin ua na migei, “Ni Pergamumin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki midorozir sabar ghumtizir pumuning itimin suira, ezi a bar ghumi. Ki akar kam ni bagha anemadazi, a izi. **13** Ki nguibar ia itim bar deragha a gifo, Satanin atrivir dabirabim nguibar kamin iti. Ezi ia nan ziamin tugha gavgavigha, nighnizir gavgavim nan ikia egha ia nighnizir gavgavir kam modir puvati. Fomira gumazir mam Antipas, a gumazir nan akam akurim, egha ia ko ike. A guizbangira nan akamin gin zui, ezi me ian nguibar

ekiar Satan itimin a misoghezi an areme. Dughiar kamin ia uaghan akirim ragha na gasarazir puvati. **14** “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ian tongin gumazamizir maba iti, me Balamın suren akabar suiragha gavgavighavira iti. Fomira Balam kamaghin Balakin sure gami, eghti a tuavir kuramin Israelian akakagh me damuti, me arazir kuramin iregham. Ezi Balak Israelian nighnizibagh amizima, me aseba bagha ofa gamir asiziba apa, egha tintinibar uari koma akuir arazim gami. **15** Kamaghira, ian tongin gumazamizir maba ikia, egha Nikolasin adarazir akabar gin zui. **16** Kamaghin amizi, ia uan navibagh iragh. Puvatightima, ki kiran oveghangin ia bagh izi, egh gumazamizir kaba uan akamin itir midorozir sabamin me misogham. **17** “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki vaghvagh manan dagher datirighin muegav ititaba me daningam. Egh ki dagiar ghurghuritaba me daningam. Egh dagiar kabar ki men ziar igiaba osirigham, eghti gumazitam ziar kabagh foghan kogham. Gumazamizir dagiar kaba iniziba, merara dagh fogham.” **18** Gumazir kam kamaghin ua migei, “Ni Taiatairan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki Godin Otaram, ezi nan damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravira a ruezi moghin isia angazangarim taghtasi. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. **19** Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me gifongegha, nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz

darazir akurvasi, egħa osimtiziba ia bativima, ia tugħa gavgafi. Ki fo, arazir ia faragħa amiziba, da dera, ezi datirighin ian arazir kaba deragħa ikia faragħa zuir arazibagħ afira. **20** “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia amizir kam Jesebelin amamangatizi a ia ko iti. Amizir kam kamagħin migia ghaze, a Godin akam inigha izir amizim. Ezi bar puvati, a nan ingangarir gumazamizibagħ ifara egħa gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me asebar ofa gamua apir arazibar men sure gami. **21** A navim gighasa, kamagħin ki anetaghizima, a dugħiar mabar ike. Ezi puvati, a gumazamiziba tintinibar uari bakia, egħa uari ko akuir arazir kam bagħa navim giragħan aghua. **22** Ia uari bagħ ganigh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Egħti gumazir a bakia a ko arazir kurabagħ amiba, me a ko amir araziba bagħ navibagħ iragħan kogħti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uagħan me daningam. **23** Ki uagħan an boribav suegħti me arimighiregħam. Egħti siosba bar kamagħin fogħam, ki bar gumazibar naviba ko nighnizibagħ fogħa da tuisisi. Egħ ki ia amir arazibar mirara ivezim isi vaghvagh ia daningam. **24** “Ki datirighin ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kamin akabar gin zuir puvatigha, egħa arazir kam, me kamagħin a dibori, ‘Satanin akar mogomeba,’ ia an fofozim inizir puvati. Ki kamagħin ia mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia darighan kogħam. **25** Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragħ mighirigh mamaghira iki, mangi dugħiar ki izamim. **26** “Gumazamizir midorozim gamua apaniba

abiriba, nan arazibar gin mangiti, biziba bar givaghamin dughiam otoghti, ki gumazamizir kaba, kantriba bar dar gumazamizir dapanibar ikiamin gavgavim isi me daningam. 27 Eghti me atrivimin gavgavim sara me ganiva me abighirarigham, mati gumazim ainin aghorimin suiragha nguazir miner mam abiagharisi. “Ingangarir nan afeziam gumazamizibar ganasa na ganingizimin mirara ki ingangarir kam me daningam. 28 Ki uaghan mikovezir bar mizaragharam otivir kam me daningam. 29 “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

3 Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Sardisin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki Godin duar 7plan gari, egha ki 7plan mikovezibar suira. Egha ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh fo. Me ia migia ghaze, ‘Sardisin itir sios, an angamira iti.’ Ezi puvati, ia ariaghiregha gifa. 2 Ki ia amir arazibar gara ghaze, da nan Godin damazimin tighar deragham. Kamaghin amizi, ia osegh daguraguim atakigh. Ian araziba, bar ovengezir puvati, dar muziariba mong ikiavira iti, ia ua gavgavim dar aning. 3 Akar aghuir ia fomiram oregha inizir kam, ia uam a ginighnigh. Egh ia navibagh iragh, bar deraviram an gin mangi. Ia osegh daguraguim ateghan koghti, ki okimakiar gumazim izi moghin, ia batogham. Eghti ia dughiar ki ia bagh izamim gifoghan kogham. 4 “Ezi ian gumazamizir maba Sardisin ikiavira iti, me uan korotiabagh amizi da mizezir puvati. Gumazamizir kabar araziba derazi, ki me uabin toro, ezi kamaghin amizi me korotiar ghurghuribar

aghuigh na ko daruam. **5** Gumazamizir midorozim gamua
 apaniba abiriba, korotiar ghurghurir kamagh garitam
 arughti, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim
 iniamin ziaba osirizim, ki men ziaba angarighan kogham.
 Puvati. Ki uan afeziam ko an enselbar damazibar gumazir
 kamin gun mikim suam, me konanaba. **6** Tina kuarimning
 iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.” **7** Gumazir
 kam ua kamaghin migei, “Ni Filadelfian nguibar ekiamin
 itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba
 kamakin: “Ki dughiaba bar zuegha God baghavira iti, ezi
 nan akar dikiriziba da guizbangira otifi. Ezi ki Devitin
 kin suira, egh bizim ki a kuighti, gumazitam bar uam
 anesaraghan kogham. Egh bizim ki an tiam asaraghti,
 gumazitam bar uam a kuighan kogham. Ki akar kam ni
 bagha anemadazima a izi. **8** Ki ia amir araziba bar dagh
 fogha gifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazimin tiam kuizima
 a iti. Eghti gumazitam uam anesaraghan kogham. Ki
 kamaghin fo, ian gavgavir muziarim ikiavira iti, ezi ia nan
 akamin gin ghua, egha akirim ragha nan ziam gasarazir
 puvati. **9** Ia Satanin adarazigh fo, me kamaghin migia
 ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi puvati,
 me ifavarir gumazamiziba. Ia orakigh. Ki gumazamizir
 kabar amighti me izi ian suebar apengan teviba apirigh,
 egh me kamaghin fogham, ki bar ia gifonge. **10** Ia nan
 akamra gin ghuava osimtizir ia bativiba ia dar aven tugha
 gavgavighavira iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God
 gin nguazimin itir gumazamiziba bar, men nighnizir
 gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgaviz, o puvati,
 eghti kamaghin osimtizir ekiamin dughiam otoghti,

dughiar kamîn ki ian ganti ia deragham. **11** “Ki bar kiran oveghangin ia batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim okemeghan koghsi, kamaghîn bizir ia suirazim, ia bar an suiragh gavgafigh. **12** Gumamazizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki gumamazizir kaba damighti me nan Godin Dipenimin dipenir akinibar min tughiv ikiam. Egh me Godin Dipenim ategh uam azenan mangan kogham. Bar puvati. Ki gumamazizir kabar, uan Godin ziam men osirigh, egh ki uan Godin Nguibamin ziam osirigham. Jerusalemîn igiar kam, a nan God ko ikegh otogh overiam ategh izighiram. Ki uabi uan ziar igiam, ki gumamazizir kabar uaghan men osirigham. **13** Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.” **14** Gumazir kam ua kamaghîn migei, “Ni Laodisian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki gumazir ‘guizbangira’ migeim. Godin akar dikiriziba ko an akaba bar, ki guizbangira migia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarizir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi. **15** Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangizir puvati, egha feir puvati. Ki kamaghîn ifonge, ia orangigh iki, o ia feng iki. **16** Ezi puvati. Ia mong, ganadamra fei. Ia bar puvira feir puvati, egha bar orangizir puvati. Kamagh amizi, ki uan akamin ian mighasava ami. **17** “Ia kamaghîn migia ghaze, ‘E bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. E bizitamin otevir puvati.’ Ezi puvati. Ian dabirabim pazavira itima, gumamaziziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha damaziba okavigha bibiabara iti. Egha ia uari bizir kam gifozir puvati. **18** “Kamagh amizi, ki nighnizir

kam ia daningasa. Nan gol avim bar an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghin ia golin kam na dama a givezegh, dagiaba avirasemegham. Egh uaghan ia uan mikarzim avisi korotiar ghurghuritam givesegh, eghti gumamaziziba ian ganti ia bibiabara ikiva, aghumsighan kogham. Egh uaghan ia uan damazibar aghusi marasin givesegh, egh ia ganam. **19** “Gumamazizir ki ifongeziba, ki men atar men arazibar kiram. Kamagh amizi, ia uan araziba akirsi gavgavigh uan navibagh iragh. **20** “Ia oragh, ki tiar akamin tughav ikia, a gafughafusi. Ia nan tiarim baregh egh tiam kuighti, ki aven mangi ia ko ikiam. Egh ki ia ko damam, eghti ia na ko damam. **21** “Gumamazizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighti me na ko nan atrivir dabirabim dapiam, mati ki fomira uaghan midorozim gamigha uan apanim abiragha, uan afeziam ko an atrivir dabirabim gaper. **22** Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

4 Ezi ki gin ua garima, Ame! Godin Nguibamin tiar akar mam kuiaghirigha iti. Ezi gumazir ki faragha oraghizim, a faraghavira pamten sighamın min nan diazim, a datirighin ua kamaghin na migei, “Ni kagh anang, eghti ki bizir gin otivamiba bar nin akakagham.” **2** Ezi Godin Duam zuamira na gizivagha bar pamten nan ingari, ezi ki garima, Ame! Atrivir dabirabir mam Godin Nguibamin iti, ezi gumazir mam atrivir dabirabir kam gaperaghav iti. **3** Gumazir kamin guam dagiar jasper ko dagiar konilian aghevimin min taghtasi. Ezi ekianir mam, atrivir dabirabir torim gati, ezi ki ekianir kamin gari

a emeralin dagiar garimin min taghtasi. **4** Ezi 24plan atrivir dabirabir igharaziba, atrivimin dabirabir kam okari. Ezi 24plan gumazir dapaniba dabirabir kabagh apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghuriba aghuigha golin ingarizir dapanir asuaba uari gaghuigha mati atrivimin golin dapanir asuaba men dapanibar iti. **5** Ezi ki garima, onimariba atrivir dabirabimin otivaghira tintinibar sigha taghtasi. Ezi ki orazi niginir ekiam otozi overiam tingaghe. Ezi atrivir dabirabimin guamin 7plan adeniba isia iti. Adenir 7plan kaba da 7plan Godin duaba. **6** Atrivir dabirabimin guamin bizir mam iti, a mati ongarir ekiam me glasin an ingarizi, a bar zuegha taghtasi. Ezi bizir angamira itir 4pla, atrivir dabirabim okarigha tuivighav iti. Bizir angamira itir 4 plan kaba, da damazir aviriba itima da men mikarziba bar da ave, eggha uaghan dar akiragharibar iti. **7** Faraghavira itir bizir angamira itim, a mati laion. Ezi bizir angamira itir an girara itim, a mati bulmakaun apurim. Ezi bizir angamira ikia aningin girara itim, an guam mati gumazir guam. Ezi bizir angamira itir men girara itim, mati kuarazir bagamin min pin mighava arui. **8** Bizir 4plan angamira itir kaba, da 6plan aviziba bar vaghvagha men iti. Ezi men mikarziba damazir aviriba da ave, eggha uaghan men avizibar apengan iti. Eggha arueba ko dimagaribar kamaghin migei: "Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim. Eggha a bizir kuraba bar dar saghon ikia a bar zue. A bar zue, a bar zue. A fomira ikia, eggha datirighin ikia, eggha gin uamategh izam." Me migirigiar kam gamua mamaghira ikia eggha avugh saziba puvati. **9** Bizir angamira itir kaba,

me gumazir uan atrivir dabirabim gaperaghav itim bagha bar akonge, a gumazir zurara angamira itim. Egha me an ziam fava, egha a minabi. Ezi bizir 4plan angamira itir kaba zurara dughiabar kamagh amuvira itima, (aiōn g165) 10 24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir dabirabim gaperazimin guamin teviba apiri. A gumazir zurazurara itim ezi me an ziam fe. Me uan golin dapanir asuaba asia da isa atrivir dabirabimin guamin boroghin da akuri. Egha kamaghin ighiam gami: (aiōn g165) 11 “Ni en Ekiam, en God. Ni biziba bar dar ingari. Egha ni uan ifongiamin, biziba bar dar ingarizima da otifi, ezi datirighin biziba bar iti. Kamaghin amizi, nirara e uari nin torogha nin ziam bar pin aneti. Gumazamiziba bar ni bagh bar akuegh, egh nin ziam fiva, nin gavgavimin apengan ikiam.”

5 Ki garima gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir mam iti. Akinafarir kam mati akinafarir bar ruarir me riga mighirizim, ezi akinafarir kam osiziriba an vuem ko vuem sara iti. Me a riga 7plan danganibar kendelin grisin pamten da mighini. **2** Ezi ki enselin gavgavir mamin garima a pamten kamaghin diava azangsisi, “Tina gumazir aghuir God uabin torozim, an akinafarimin itir kendelin grisba adeghiva, akinafarir kam onegham?” **3** Overiamin itir gumazamiziba, o nguazimin itir gumazamiziba, o nguazimin apengan itir gumazamiziba, men tav akinafarir kam onegh, egh an aven ganam kogham. **4** Ki gari, gumazitam o amizitam akinafarir kam onegh an aven ganamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi ki puvirama aravira iti. **5** Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin na migei, “Ni arangan marki.

Ni orakigh. Laionin kam Judan adarazir atrivimin oto, atrivir bar ekiam, an Atrivim Devitin ovavim, egha a midorozim gamua uan apanim abiragha gifa. Kamagh amizi, me akinafarimin 7plan kandelin, grisin mighiniziba adegh, akinafarir kam onegham.” 6 Ezi ki gari, Sipsipin Nguzir mam, me a misoghezi an aremezi moghin gara tughav iti. An atrivir dabirabim ko 4plan angamira itir bizibar tongin tughav iti, ezi gumazir dapanibar dabirabiba an okarigha iti. Sipsipin Nguzir kam 7plan komba ko 7plan damaziba iti, kar Godin duar 7pla. God me amadazima me nguazir kam bar a garui. 7 Ezi Sipsipin Nguzim ghua gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir kam ini. 8 An akinafarir kam inigha givazima, 4plan bizir angamira itir kaba ko 24plan gumazir dapanir kaba Sipsipin Nguzimin boroghin uan teviba apiri. Gumazir dapaniba vaghvagha gitan min garir biziba ko golin itaribar suiki. Itarir kaba, pauran migharir mughurir aghuim zuim, bar dagh izifa. Bizir kam kamakin, Godin gumazamiziba God ko migeir arazim. 9 Egha me ighiar igiar mam kamaghin a gami: “Me ni misoghezi ni areme, egha nin ghuzimin ni gumazamiziba God bagha me givese. Ni anababa bar, dar gumazamizir maba ko, nguibabar akaba bar ko, mikarzir igharagha gariba bar ko, kantriba bar dar gumazamiziba, men marasi, ni me givese. Egha ni me gamizima me atrivimin adarazir otivigha, ofa gamir gumazamizibar min ikia, en God bagha ingari. Egh me atrivibar iki, egh nguazimin gumazamizibar ganam. Kamaghin amizi, God ua bagha nin torozi, ni akinafarim inigh kendelin grisba adegham.”

11 Egha ki ua gara enselin tiarir avirir maba barasi. Men dibobonim handet milienin aviriba ko tausen tausenin aviriba. Me atrivir dabirabim ko bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha tuivighav iti. 12 Me pamten dia kamaghin ighiam gami: “Sipsipin Nguzir me misoghezi aremezir kam, e an uarir torogha an ziam bar pin aneti. A ziar ekiam ko bizir aghuir aviriba ko fofozir aghuiba ko gavgavir ekiam iti. E an ziam fiva a bagh bar akongegh a minamam.” 13 Egha ki God ingarizir gumazamiziba ko biziba bar men ighiam barasi, kar bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin itiba kamaghin migei: “Gumazir uan atrivir dabirabim gapiaghirim ko, Sipsipin Nguzim uaghan, e zurazurara aning minabivira ikiam. Egh aningin ziar ekiamning fiva, aning bagh bar akongegh, egh aningin gavgavir ekiamin apengan iki zurara mamaghira ikiam.” (aiōn g165) 14 Ezi 4plan bizir angamira itiba kamaghin migei, “Guizbangira.” Ezi gumazir dapaniba uan teviba apirigha aningin ziamning fe.

6 Ki Sipsipin Nguzimin garima, an akinafarir 7plan kendelin grisba itir kamin suira, egha kendelin gris in faraghavira itim adangi. Ezi ki orazi, 4plan bizir angamira itir kabar mav kamaghin migei, ezi an tiarim mati ararim dagarvagha, kamaghin migei, “Ni izi!” 2 Ezi ki ua gara egha hoziar ghurghurir mamin garima, gumazim barir pimin suiragha a gapera. Me atrivimin dapanir asuar mam a ganingi, ezi a midorozim gamua uan apanim abirazi moghin zui, egha midorozir aviribagh amua uan apaniba abira ghuavira iti. 3 Ezi Sipsipin Nguzim

akinafarimin kandelin grisin namba 2 adangi, ezi ki orazi,
 bizir angamira itir namba 2 kamaghin migei, “Ni izi!” 4
 Ezi hoziar igharazim azenan izi, an aghefe. Me gavgavim
 hoziar kam gaperazir gumazim ganingi, kar gavgavir
 nguazimin gumazamizibar dughiar aghuim a givamim,
 eghti gumaziba igharaz daraziv soghtima me arimighiram.
 Ezi me midorozir sabar ekier mam ingangarir kam
 damuasava a ganingi. 5 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin
 kandelin grisin namba 3 adangi, ezi ki orazi bizir angamira
 itir namba 3 kamaghin migei, “Ni izi!” Ezi ki ua gara,
 eghe hoziar pizimin gari. Ezi gumazir a gaperaghav itim
 a skelin mam uan dafarimin an suira. 6 Ezi ki orazi,
 mati gumazimin tiarim bizir angamira itir 4plan kabar
 tongin kamaghin migei, “Ni mangi uan ingangarim damu,
 eghti gumaziba bar daghebar otevegham. Kamaghin,
 gumazim dughiar vamiran ivezim inigh, a witin miner
 muziarir vamera o balin miner muziarir 3plara givezam.
 Egh ia olivin temeba ko wainin ikariziba gasighasighan
 marki, eghti olivin boreme ko wain ikivira ikiam.” 7 Ezi
 Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 4
 adangizima, ki orazi bizir angamira itir namba 4 kamaghin
 migei, “Ni izi!” 8 Ezi ki ua gara hoziar iangurimin
 gari. Ezi gumazir a gaperazim, an ziam Ovevem. Ezi
 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam, an Ovevemin
 girara izi. God gavgavim kamaghin aning ganingi,
 aning nguazimin itir gumazamiziba 4plan okoruabar me
 tuiiragh, egh okoruabar kabar aven, aning okoruabar vamera
 misueghti an aremegham. Aning midorozir sabamin
 gumazamizibav sueghti, me arimighiram, eghti aning

mitiriar ekiam damighti an otoghti me arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar amuti da otiv me damuti me arimighiram, eghti aning ruarimin itir asizir atiaba amangiti da mangi me misoghti me arimighiram. (Hadēs 986)

9 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisın namba 5 adangizi, ki garima, gumazamizir ovengezibar duaba Godin ofa gamir dakozim apengan iti. Gumazamizir kaba faragha Godin akamin suiragha gavgavigha, egha akar kam akuni, bizir kam bangin apaniba me misoghezi me ariaghire. **10** Duar kaba dia kamaghin migei, “Gavgaviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar dar saghon ikia egha bar zue! Ezi nin akar dikiriziba da guizbangira otifi! E ni mizua iti, ni zuamira nguazimin itir gumazamizibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimin ivezim ikarvagh!”

11 Egha me gumazamizir kaba vaghvagha korotiar ghurghurir ruariba me ganingi, egha kamaghin me migei, “Ia tong orarkiva avughsi iki. Apaniba ian adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti me arimighiregham, mati me ia misoghezi mokin. Gumazamizir apaniba misueghti arimighiramibar dibobonim, God a gifogha gifa, eghti apaniba gumazamizir kabav sueghti me arimighireghti, God ian ghuzimin ivezim ikarvagham.” **12** Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisın namba 6 adangi, ezi ki ua garima mikimkizir dafam nguazimin oto. Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar agheveghe ghuzimin min gari. **13** Ezi pin itir mikoveziba asiaghira nguazim giri, mati aminim fighin temem givaima, fighin ovizir tighar aniamiba suaghiri. **14** Overiam mati, akinafarir bar

dafam me a rigħa anetizi mogħin, a uan danganim ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan danganiba ategħa, sivagħa ghue. **15** Ezi nguazimin atriviba ko gumazamizir ziaba itiba ko midorozir gumazir dapaniba ko dagiaba itir gumazamiziba ko gumazamizir gavgaviba ko pura ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firiaghireziba, me bar mogħira ghua marazi dagiar toribar aven mongezi marazi mighsiabar itir dagiar ekiabar girakirangin monge. **16** Egha me kamaghin mighsiaba ko dagiar ekiabar dei, “Ia e avaragh, egh gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin guamin e modogh, egh uaghan Sipsipin Nguzimin aningagharimin e modogh! **17** E fo, aningin aningagharimin dughiar ekiam datirighin otozi aning gumazamizibar arazir kuraba ikarvagħasa. Egh̃ti gumazitam aningin aningagharim iriagh, angamira ikian kogħam!”

7 Bizir kaba givazi ki garima, enselin 4pla nguazimin 4plan apinibar tuivighav iti. Me nguazimin 4plan aminibar tuaviba apiri, egh̃ti aminim mangi ongarim ko nguazim ko temeba bar dagħ ivangan kogħam. **2** Ezi ki enselin igharazimin garima, an aruem anadi nagħin ikeghav anadi. A Godin Zurara Itim inabazir osizirim an iti, egha a enselin 4plan God ongarim ko nguazim gasighasighamin gavgavim aningiziba pamten men dei. **3** A kamaghin m̃gei, “Ia zuamira nguazim ko ongarim ko temebagh asighasighan marki. God uan ingangarir gumazamizibagh inaba. E faragh uan Godin ingangarir gumazamiziba, inabazir osizirim men guabar an osirigh givagħti, ia gin bizibagh asighasigh.” **4** Ezi ki orazi, me

inabazir gumazamizir osizirim inizibar dibobonim dıbori. Me 144,000plan gumazamiziba, inabazir osizirim me garisi, me Israelin kantrin aven itir 12plan anababa, vaghvaghha men varazira, osizirim ini. **5** Kamaghin amizi 12,000plan Judan anabamin aven itir darasi, me inabazir osizirim ini, ezi 12,000plan Rubenin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Gatin anabamin adarasi, **6** ezi 12,000plan Aserin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Naptalin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Manasen anabamin adarasi, **7** ezi 12,000plan Simeonin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Livain anabamin adarasi, ezi 12,000plan Isakarın anabamin adarasi, **8** ezi 12,000plan Sebulunin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Josepin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Benjaminin anabamin adarasi. Gumazamizir kaba, God me ginabazir osizirim ini. **9** Egħa ki ġin ua garima, gumazamizir avirim uari akuvaghha iti. Gumazitam men avirim mengan iburagħam. Gumazamizir kaba, me kantriba bar ko anababa bar ko mikarzir igħaragħa gariba bar ko nguibabar akaba bar dar gumazamiziba, men marazira izegħa iti. Egħa me atrivir dabirabim ko Sipsipin Nguzimin guamin tuivighav iti. Me korotiar ġhurghurir ruariba aghuigha, uan agharibar okavir aghuabar suiki. **10** Egħa Me pamten kamaghin dei: “En Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, ko Sipsipin Nguzim, aningra en akuragħa en apanim abira. Kamaghin amizi, e aningin ziamning fe.” **11** Ezi enselba bar ikia, atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha, tuivighav iti. Egħa atrivir dabirabimin garava teviba apira uan guaba nguazim mituagħa, Godin

ziam fe. **12** Me kamaghin migei: “Guizbangira! E ziar ekiam uan God daning, egh a bagh bar akongegham, egh kamaghin mikim suam, an fofozim bar pin iti. Egh a minabiva, egh an ziam fam. A gavgavir ekiam iti, eghti e an gavgavimin apengan ikiam. Dughiabar zurara bizir kaba bar moghirama Godin biziba. Bar guizbangira!”

(aiōn g165) **13** Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin nan azara, “Gumazamizir korotiar ruarir ghurghuriba aghuizir kaba, me taia? Me managhira ikegha ize?” **14** Ezi ki kamaghin an akam ikara, “Gumazir ekiam, ni uabi fo.” Ezi a kamagh na migei: “Gumazamizir kaba me uan apanibar dafaribar osimtiziba ko mizazir ekiaba ini. Ezi osimtizar dughiam datirighin gifa. Ezi me uan korotiaba Sipsipin Nguzimin ghuzimin da ruegha, dagh amizi, da ghurghuri. **15** Kamaghin amizi, me atrivir dabirabimin guamin tuifi. Egha dimagariba ko aruebar an dipenimin ikia egha an ingangarim gami. Ezi Godin atrivir dabirabir kam gaperaghav itim, a uabi me ko iki egh me geghuvam. **16** Eghti mitiriaba ua men aghan kogham, eghti kuariba ua men piran kogham. Eghti aruer arizir mikarziba puvira dagh aboim, ua men mikarzibar isian kogham. **17** Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimin tongira ikia, egha me geghufi. Egh a me inigh nguazimin aven ivemarir dipar atuir danganimin mangam, kar dipar ikirimirir zurara itim anidim. Egh God bar men damazibar temeriba adizighti da misigham, eghti me uam azian kogham.”

8 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin itir kendelin grisin namba 7 adangi, ezi Godin Nguibamin bizitam bar mozorozir puvatizi, migirigiatam uaghan otivir puvatigha,

ghua mong dughiar ruarimin tu. 2 Ezi gin ki 7plan enselbar garima, me Godin guamin tuivigha 7plan sighabar suiki. 3 Ezi enselin igharazim iza ofa gamir dakozim boroghin tughav iti. A golin miner mam suira, miner kam, me an aven paura tuazi a isia migharir mughurir aghuim otifi. Ezi me pauran avirir maba a ganingi, eghti a Godin gumazamizibar azangsizibar sara isafuragh, atrivir dabirabimin guamin mangiva golin ofa gamir dakozimin God bagh ofa damuam. 4 Ezi pauran isir migharir mughurir aghuim ko Godin gumazamizibar azangsiziba, da uari inigha enselin Godin damazimin tughav itir kamin dafarim ategha ghuavanadi. 5 Ezi ensel miner migharir mughurir aghuim itim inigha ofa gamir dakozimin ghua avim inigha minem garu, egha minem akunizima a nguazim giri. An anakunigha givazima, arariba dagarvazima niginir ekiam oto, ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zui, ezi mikimkizim oto. 6 Ezi 7plan enselin, sighar 7plan suighizir kaba, me dagh iviasava ami. 7 Ezi faragha zuir ensel uan sigham givima, amozir ofizir ekia dagiabar min gariba ko avim, aning ghuzim sara isafuragha nguazim giri. Ezi me nguazim ko temeba 3plan okoruabar vaghvagha da tui, ezi nguazimin okoruar mam, avim bar an isi. Ezi temebur okoruar mam, avim bar an isi, egha avim uaghan nguazimin aghuir graziba bar adar isi. 8 Ezi namba 2 ensel uan sigham givima, bizir mam mati mighsiar ekiamin min avim an isima, me anakunizi a ghua ongarim giraghu. Ezi ongarim 3plan okoruabar uabi tui, an okoruar mam ghuzimin oto. 9 Bizir ongarimin angamira itiba,

da uaghan me 3plan okoruabar da tuira, ezi okoruar kabar mam, bar ariaghire. Ezi kuriba uaghan, me 3plan okoruabar da tuira, ezi kuribar okoruar mam, bar moghira ikufi. **10** Ezi namba 3 ensel uan sigham givima mikovezir ekiar mam adenimin min puvira isia, overiam ategha iri. Ezi me 3plan okoruabar faneba tuira, ezi mikovezir kam faner okoruar kabar mam gira, egha uaghan dipar atuibagh iri. **11** Mikovezir kamin ziam kamakin, Marasinin Bar Puvira Misozim. A dipar okoruar kabar mam girizi, dipar kaba Marasinin Bar Puvira Misozimin oto. Ezi gumazamizir aviriba dipar kam apima, a men navibar isizi me ariaghire. **12** Ezi enselin namba 4 uan sigham givi, ezi me aruem ko iakinim ko mikoveziba 3plan okoruabar vaghvagha da tuira. Egha me aruemin okoruar mam gasighasigha, iakinimin okoruar mam gasighasigha, egha mikovezibar okoruar mam gasighasiki. Kamaghin amizi, arueba bar, dughiar mabar aruem isir puvatigha mitatangi, ezi dimagariba bar, dimagarir maba iakinim ko mikoveziba isir puvatigha angazangariba puvati. **13** Ezi ki garima, kuarazir bagar mam overiamin pin mighagha arui. Ezi ki a barazi, a kamaghin pamten dia migei, “Iavzika! Nguazimin itir gumazamiziba, Iavzika! Enselin igharazir 3pla ua uan sighabagh iviam, eghti osimtizir bar ekiaba gumazamiziba me bativam. Iavzika!”

9 Ezi enselin namba 5 uan sigham givima ki gari, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimin akamin ki isa a ganingi. (**Abyssos g12**) **2** Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimin akam kuizi, migharim torir akamin azenan otiva, avir

bar ekiamin migharimin min anadi. Egha migharim torir kamin anaga aruem ko overiam avarazi, aning mitatangi.

(Abyssos g12) 3 Ezi odezir bar avirim migharir kam ategha izaghira, tintinibar nguazimin zui. God tuighakabar gavgavimin min gavgavim dagh aningi, kar nguazimin itir gumazamizibagh asighasighamin gavgavim. 4 God odezir kaba kamaghin dav gei, "Ia zuravariba ko nguazimin aghuir biziba ko teme tabagh asighasighan marki. Ia, gumazamizir God inabazir osizirim men guabar itir puvatizibagh asighasigh. 5 Ki ian amamangati, ia gumazamizir kaba iakinir 5plara mizazir ekiam me daning. Egh ia me misoghti me arimighiran marki." Ezi odezir kaba, da gumazamizibagh anidir mizaziba, tuighakaba ivir mizazibar mirara ghu. 6 Dughiar kamin, gumazamiziba ovengsi tuaviba buriam, egh me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifueghti, ovevem men arimangam. 7 Ki odezir kabar gari, da mati hoziaba midorozim damuasava ami. Dar dapaniba mati, golin dapanir asuaba dar iti. Ezi dar guaba mati gumazamizibar guaba. 8 Ezi dar dapanir ariziba ruarigha, amizibar dapanir arizibar min ruari. Ezi dar atariba, laionin ataribar min, ruarigha bar ghumi. 9 Bizir maba, siot kapabar min gara, dar evariba ave. Ezi dar aviziba tingagha mati hoziaba karisin aviriba kurvagha midorozim bagha ivemara zui moghin tingazi. 10 Odezir kaba tuighakabar min ipeba iti, ezi atarir marasinin mizazir kuraba iziba, dar ipebar iti. Kamaghin amizi mizazir gavgavir kam, 5plan iakinibar gumazamizibar aningamim. 11 Egha da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar konezimin garir

ensel. Hibrun akamin me enselin kamin ziam dibora ghaze, "Abadon." Ezi Grighin akamin me kamaghin a dïbora, "Apoliyon." An mingarim kamakin, gumazir biziba bar dagh asighasizim. (Abyssos g12) 12 Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekar faragh zuim, a gifa. Ezi osimtizir ekar pumuning ikiavira iti, aning tighar otivam. 13 Ezi enselin namba 6 uan sigham givima, ki gumazir mamin tiarim barasi. A Godin guamin itir golin ofa gamir dakozir mamin otifi, danganir kam, a mikebar 4pla iti, ezi da vaghvagha komba iti. Tiarir ki orazir kam, a komin 4plan tongin otivima, ki a barasi. 14 A kamaghin namba 6 enselin sigham suirazimin migei, "Enselin 4plan Yufretisin Faner ekiamin kalabusin itiba, ni me ateghti me mangi." 15 Ezi a 4plan enselin kaba ataki, eghti me 3plan okoruabar gumazamiziba tuiragham, egh okoruatam bar a misueghti a arimighiregham. God faragha ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakinir kam ko azenir kamin enselin kaba ingangarir kam damuam. Ezi enselin kaba kalabusin ikia uari akirigha ingangarir kam damuasavira dughiar kam mizua iti. 16 Ezi midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ki orazima, men dibobonim, 200 milien. 17 Egha ki irebamin min garir bizim mati, hoziaba ko gumazir hoziabagh apiazibar ganganim. Gumaziba siot kapaba aghui, ezi dar ganganim agheveghe, blu gamigha, iangurungi. Hoziabar dapaniba, laionin dapanibar min gari. Ezi avim ko migharim ko salfan dagiar isiba, hoziabar akabar otiva tintinibar zui. 18 Egha me gumazamiziba 3plan okoruabar me tuira, ezi 3plan bizir bar kurabar okoruar mam, bar gumazamizibar okoruar mam misoghezima me ariaghire.

Bizir 3plan kabanagh, da avim ko migharim ko salfan dagiar avim, da hoziabar akabar otifi. Bizir 3plan kabar gavgavim gumazamizir kabagh amima me ariaghiri. **19** Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar min gari, egha dapaniba iti. Hoziba uan ipebar mizazir kuram isa gumazamizibagh anidi. **20** Ezi gumazamizir igharazir me misoghezi, ariaghirezir puvatiziba, me navibagh irazir puvatigha, akirim ragha marvir guar me uari ingarizibagh asarazir puvati. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvati. Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagiaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatigha akaba barazir puvatigha aruir puvatiziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvati. **21** Egha me, gumazamizir igharazibav sozima me ariaghirir arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir araziba bagha navibagh iragh arazir kurar kaba ataghiraghan aghua.

10 Ezi ki garima enselin gavgavir igharazir mam Godin Nguibam ategha izaghiri. A ghuariam korotiamin min aneru, ezi ekianir mam an dapanim gisin iti. An guam aruemin min isi, ezi an suemning dipenir akinimningin min gara egha avimin min isi. **2** Enselin kam akinafarir righizir muziarim uan dafarimin an suira, ezi akinafarim oneghirigha iti. Ezi a uan suer guvim ongarim gasaragha suer kiriam nguazim gasara. **3** Egha a laionin min bar pamten itiarim akara dia migei. A diagha givazima, 7plan arariba dagarvagha egha an akam ikara. **4** Ezi 7plan ararir kaba dagarveghe givazima, ki akar me

mikemeziba osirasa. Ezi ki Godin Nguibamin gumazir mamin dimdiam barazima, a kamaghin migei, “7plan ararir dagarvaghizar akam, ni uan nighnizimin anetighi a iki. Ni an osiran marki.” 5 Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimin tughav ikia, uan agharir guvim fegha pin overiamin aka. 6 Egha ghaze, “Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha nguazim ko an itir bizibar ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamaghin migei, dughiam datirighin givasava ami. God uam orarkian kogham. Bar puvati. (aiōn g165) 7 Bizir God damuasava amim, an akam modoghav iti. Eghti Enselin namba 7 sigham givitima, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangiram otogham. Kar, Akar Aghuir a fomira uan ingangarir gumazamizibagh aningizim, me an akam inigha izir gumazamiziba.” 8 Ezi gumazir ki Godin Nguibamin faragha oraghizim, a ua kamaghin na migei, “Ni mangi enselin ongarim ko nguazimin tughav itimin dafarimin akinafarir righizir oneghav itim inigh.” 9 Ezi ki ensel bagha ghua kamaghin a migei, “Ni akinafarir righizir muziarir kam na daningigh.” Ezi a kamaghin na migei, “Ni a inigh aneremi. A nin navimin aven ni misogham. Egh nin akamin, an hanin min bar singigham.” 10 A mikemegha givazima, ki akinafarir righizir muziarim enselin dafarimin a inighava anepi. Ezi nan akamin, a hanin min bar singi. Ki anemegha givazima, a nan navimin aven na misosi. 11 Ezi me kamaghin na migei, “Ni ua God da izezir akamin gun mikim. Akar kamin, mikarzir igharagha garir aviriba ko kantrin aviriba ko nguibabar

akar aviriba ko atrivir aviriba, bizir me bativamiba ni dar me mikim.”

11 Egha me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir suiagharuimin min gari, egha me kamagh na migei, “Ni dikavigh Godin Dipenim ko ofa gamir dakozimin apan. Egh ni dipenir kamin Godin ziam fer gumazamizibar dibobonim dipon. **2** Egh ni Godin Dipenim okarizir danganir divazir ekiamin aven itim, an apanan marki. God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir uari akuvir kam me ganingi. Eghti marazi izi Jerusalem diki mangi 42plan iakinibar tugham. Kamaghin amizi, ni anetakigh. **3** Eghti ki uan akamin gun mikimamin gumazir pumuning amadagh gavgavim aning danightima, aning nan akam inigh mangam. Aning osimtizir korotiabar aghuighiva, egh nan akam kun mangiva, 1,260plan dughiabar tugham.” **4** Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamin pumuning nguazir kamin Ekiamin guamin tughav iti. **5** Eghti gumazitam arazir kurabar aning damusi damuti, avim aningin akamningin otogh, bar aningin apanibar isigh me gasighasigham. Kamaghin amizi, gumazir manam arazir kuramin aning damusi, an ovegham. **6** Aning overiamin aneghoroghamin gavgavim iti, egh aning Godin akamin gun mikimamin dughiamin, aning mikimti, amozim dughiar kamin izan kogham. Eghti aning dipabar amuti, da bar ghuzimin otivamin gavgavim iti. Aning uaghan bizir kurar igharazibar amuti, da nguazimin gumazamizibagh asighasighamim gavgavim iti. Dughiar kamin, aning bizir kabara amuti da aning ifongezi moghin otivam. **7** Aning Godin akamin gun

migeir ingangarim agivaghti, mozir torir bar konezim
 itir asizir atiam, a torim ategh anangam. Egh an aning
 ko misoghiva, aning abiragh aning misueghti aning
 aremegham. (Abyssos g12) 8 Eghti aning kuamning
 nguibar ekiamin kam tuavir ekiamin irighiv ikiam. E akar
 isin zuimin a dibora ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra
 me fomira gumazir kamningin Ekiam, ter ighuvimin
 a gafugha a misoghezi an areme. 9 Gumazamizir
 mikarzir igharagha gariba, men marazi ko anababa bar,
 dar gumazamizir maba ko nguibabar akaba bar, dar
 gumazamizir maba ko kantriba bar, dar gumazamiziba,
 men marazi dughiar 3pla ko akuamin aning kuamningin
 ganam. Egh aning kuamning afan anogoregham. 10
 Nguazimin gumazamiziba kamaghin mikim suam, Godin
 akam inigha izir gumazir kamning, aning mizazir bar
 kuram nguazimin gumazamizibagh aningi. Kamaghin
 amizi, me bar aning ovevem gifuegham, egh bar
 ighiabar amu, damiva, egh bizir aghuiba uan namakabar
 aningam. 11 Ezi 3plan dughia ko dughiar akuar kam
 givazi, God uam aning gamizima, aning ua dikavigha
 tughav iti, ezi gumazamizir aning ganiziba bar atiatingi.
 12 Ezi aning orazi tiarir mam Godin Nguibamin kamaghin
 aning migei, "Gua kagh anang." Ezi aning apaniba
 garavira itima, aning Godin Nguibamin ghuavanabo. 13
 Ezi dughiar kamra mikimkizir dafam otozi, God nguibar
 ekiamin dipeniba 10plan okoruabar da tuirazi dar okoruar
 mam bar ikufi. Ezi 7,000plan gumazamiziba ariaghire,
 ezi ariaghirezir puvatiziba ikia, bar atiatigha Godin uan
 Nguibamin itimin ziam fe. 14 Iavzika, ia orakigh! Osimtizir

bar ekiam namba 2, a gifa. Ezi osimtizir bar ekiam namba 3, an otivasa bar roghira izi. **15** Ezi enselin namba 7 uan sigham givima, Godin Nguibamin itir darazi tiariba akara ghaze: “En Ekiam ko an Gumazir a Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim, aning datirighin nguazir kam gativagha an gari. Egh aning atrivimin iki mamaghira ikiam.” (aiōn g165) **16** Ezi 24plan gumazir dapanir Godin guamin uan atrivir dabirabibagh apiaziba, me teviba apirigha uan guaba nguazim mituagha Godin ziam fe. **17** Egha ghaze: “Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim. Ni bar fomira ikia egha iza datirighin uaghan iti. Ni uan gavgavir ekiam inigha egha datirighin atrivimin iti. Kamaghin amizi, e ni minabi. **18** Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar puviram atari, ezi nin aningagharim otogha gifa. God gumazamizir ovengeziba tuisighamin dughiam otogha gifa. Kar dughiar nin ingangarir gumazamizir nin akam inigha izeziba, me uan ivezir aghuim iniamim. Gumazamizir nin atiatia egha nin ziamin apengan itiba, gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uakan. Eghti gumazamizir nguazimin itir gumazamizibagh asighasiziba, God uaghan me gasighasigham.” **19** 24plan gumazir dapaniba mikemegha givazima, Godin Dipenir an Nguibamin itim kuiaghirizima, me garima, Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam Godin Dipenimin aven iti. Ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi amozir ofizir ekiam dagiabar min gariba iri.

12 Ezi overiamin pin bizir bar igharagha garim oto. Amizir mam, an aruemin angazangarim korotiamin min

aneru, ezi iakinim an suemningin apengan iti, ezi dapanir
 asuar mikovezir 12pla itim, an dapanimin iti. **2** Amizir
 kam navim asegha borim batasava amua mizazim isava
 arai. **3** Ezi overiamin bizir igharagha garir igharazim oto,
 maburan kuruzir aghevir mam, a dapanir 7pla ikia, egha
 10plan komba ikia, egha 7plan atrivimin dapanir asuaba
 vaghavagha an dapanibar iti. **4** Kuruzir kam overiamin
 itir mikoveziba 3plan okoruabar da tura, egha okoruar
 mam pamtem uan ipemin dar vigha da makunizima da iza
 nguazim gire. Kuruzim ghaze, amizim borim bateghtima
 an anemasa, kamaghin kuruzim amizimin guamin tughav
 iti. **5** Ezi amizim otarim bate, otarir God misevezim,
 a ainin aghorir gavgavimin suiraghiva gumazamiziba
 mighvira me gativagham. Ezi an otarim me zuamira
 a inigha Godin atrivir dabirabimin anefasava a inigha
 ghuavanabo. **6** Ezi amizir kam ara gumazamiziba puvatizir
 danganimin ghu. Danganir kam God a bagha anakiri,
 eghti a kagh 1,260plan dughiabar iki akurvazim ini ikiam.
7 Ezi datirighin maburan midorozim Godin Nguibamin
 pin oto. Maikel uan enselba ko kuruzir kam misosi, ezi
 kuruzir ekiam uan enselba ko men midorozim ikarvasi. **8**
 Egha kuruzir kam gavgaviba puvatigha Godin Nguibamin
 uan danganim ataki. **9** Ezi Maikelin enselba kuruzir
 ekiam akunizi a izaghira iri. Kar kuruzir fomira itim,
 me Satan a garisi egha uaghan an ziar mam, “Gumazir
 Akam Gumazamizibagh asim.” A gumazir nguazimin
 itir gumazamizibagh ifarim, a datirighin uan enselba
 ko iza nguazim giri. **10** Ezi ki Godin Nguibamin tiarir
 ekar mam barazi a kamaghin migei: “Gumazir Godin

guamin tugha dimagariba ko aruebar en adarazi akam
 me gasim, me anekunizi a nguazimin iraghu. Kamaghin
 amizi, datirighin God uan gumazamizibar akurvasi, ezi an
 gavgavim bar azenim girizi, A Bizibagh Ativir Dughiam
 otogha gifa! Ezi an Gumazir God Gumazamiziba Ua Me
 Iniasa Misevezim, uan gavgavim inigha gumazamizibar
 akazi, me an apengan iti! **11** Kraisin adarasi, dughiar
 gumazamiziba me misozima me ariaghirim, dughiar
 kamin me uan mikarzibagh nighnizir pu. Bar puvati.
 Me ghaze, pura bizim. Kamaghin amizi, me Sipsipin
 Nguzimin ghuzim ko guizin akar me gun migeimin,
 me Satanin misuegha anebira. **12** Kamagh amizi, ia
 Godin Nguibam ko an itir darazi bar, ia bar akongegh!
 Ezi nguazim ko ongarim, guavzika, gua bar ikuvigham.
 Satan fo, a ikiamin dughiam bar otefe, kamaghin amizi a
 guan aningaghi gua gasighasighasa gua bagha izaghiri.
 Kamaghin amizi, guan aven itir darasi, iavzika.” **13** Ezi
 kuruzim fo, me anekunizi a nguazimin iraghu, egha
 amizir otarim batezir kamin agira. **14** God kamagsua,
 amizim azenir 3pla ko akuamin gumazamiziba puvatizir
 danganimin ikiva, egh a kagh akurvazim iniam. Kamaghin
 amizi, a mighegh danganir God a bagha dikirizir kamin
 mangasa, God kuarazir anebar ekiamin avizimning a
 ganingi. **15** Kuruzim kamagsua, aperiar ekiam amizim
 inigh mangigham. Egha kamaghin uan akamin dipar
 ekiamin miki, ezi dipar kam aperiar ekiamin min ivegha
 amizimin gin zui. **16** Ezi nguazim amizimin akurvagha,
 akam akarigha dipar kuruzim mighizir kam tui. **17**
 Kamagh amizi, kuruzim puviram amizim atara ghua an

borir igharaziba ko misoghasa, kar Godin Akar Gavgavibar gin zuir darazi ko Iesusin akamin gun migeiba.

13 Egha kuruzim ongarir dadarimin tughav iti. Ezi ki garima asizir atiar mam ongarimin otogha anadi. A dapanir 7pla iti, ezi komin 10pla an dapanibar iti. Ezi 10plan atrivimin dapanir asuaba vaghvagha an 10plan kombar iti. Ezi an dapaniba vaghvagha Godin ziamin tiraghtirazir ziaba dar iti. **2** Asizir atiar ki datirighin garir kam, a kaziar atiar ekar me kamaghin diborim lepat, an an min gari. Ezi an sueba, asizir atiar kurar me kamaghin diborim bea, an an suebar min gari. Ezi an akam laionin akamin min gari. Ezi asizir atiar kam, kuruzim uan gavgavim ko atrivir dabirabim ko bizibagh ativamin gavgavir ekiam a ganingi. **3** Nan ganganinin asizir atiar kamin dapanir mam, me a birazi a duam atigha atam aremeghai, ezi an duam ua ikiri. Ezi nguazimin itir gumamaziziba bar digavir kuram gamigha asizir atiar kamin gin zui. **4** Gumamaziziba fo, kuruzim uan gavgavim isa asizir atiam ganingi, kamaghin amizi me kuruzimin ziam fe. Egha uaghan asizir atiar kamin ziam fa ghaze, “Gumazitam asizir atiar kamin min gavgavim itir puvati! Gumazitam a ko misoghan kogham!” **5** God asizir atiamin amamangatizi, an akam God gasava Godin ziamin tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua 42plan iakinibar tu. **6** Egha uan akamin God ko Godin ziam ko Godin Nguibam, ko an Nguibamin itir darazi sara, men tira. **7** Ezi God an amamangatizima, a Godin gumamaziziba ko midorozim gamua, egha me abira. God gavgavir ekiam a ganingi, ezi an anababa bar dar gumamaziziba, ko mikarzir

igharagha gariba bar, ko vaghvagha nguibabar akabav
 geir gumamaziziba, ko kantriba bar dar gumamaziziba,
 a me gativaghamin gavgavim iti. **8** Eghti nguazimin
 itir gumamaziziba asizir atiar kamın ziam fam. Fomira,
 nguazir kam tighar otivamin dughiamın, God gumamazir
 ikirimirir zurara itim iniamin ziaba akinafarimin aven da
 osiri. Akinafarir kam, kar me fomira misoghezi aremezir
 Sipsipin Nguzimin akinafarim. Eghti gumamazir kabara,
 me asizir atiamın ziam fan kogham. **9** “Tina kuarimning
 iti, an oragh. **10** Eghti gumazitam kalabusin mangisi, God
 amamangatighiti, a kalabusin mangi. Eghti gumazitam
 midorozir sabamin ovengsi, God an amamangatighiti, a
 midorozir sabamin ovengam. Bizir kaba otivtima, Godin
 gumamaziziba nighnizir gavgavim iki tugh gavgavigh
 mamaghira iki.” **11** Egha ki asizir atiar igharazir mamın
 garima, a nguazimin anagav oto. Egha an dapanimin
 komın pumuning sipsipin nguzimin komın mın gari.
 Egha a kuruzir ekiam migei moghira migei. **12** Ezi
 asizir atiar namba 2in kam, asizir atiar faragha izezimin
 gavgavimin biziba bar dagh ami. Egha nguazim ko an itir
 gumamazizibagh amima, me asizir atiar faragha zuimin
 ziam fe. Asizir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa
 amua egha duam ua ikiri. **13** Ezi namba 2in asizir atiar
 kam, arazarazir ekar gumamazizibar navibagh inivamin
 aviribagh ami. Egha an amizir arazir mam kamakin, an
 avim gamizi a gumamazizibar damazibar overiam ategha
 izaghira nguazim giri. **14** Ezi God asizir atiar namba 2in
 amamangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asizir atiar
 faragha zuimin guamin otifi. Ezi an amir arazarazir kabar,

a nguazimin itir gumamazizibagh ifara me migia ghaze,
 “Ia asizir atiar faragha zuimin marvir guamin ingarigh an
 ziam fi.” Asizir atiar kam, me midorozir sabamin duam a
 gati, ezi a uam angamira iti. **15** God asizir atiar namba 2in
 amamangatizi, an asizir atiar faragha zuimin marvir guar
 kam gamizi, an angamira ikia bizibav gei. Kamaghin amizi
 gumamazizitaba, marvir guar kamin ziam fan aghuaghti,
 a mikemeghti me me misueghti me arimighiram. **16**
 Gumamaziziba bar, a uaghan uan osizirim men agharir
 guviba o men guabar arighasa pamten me gakaghor. Me,
 gumamazizir kiniba ko gumamazizir ziaba itiba ko, biziba
 puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir
 gumamaziziba ko gumazitamin apengan itir puvatizir
 gumamaziziba, me bar osizirim ini. **17** Kamaghin amizi,
 gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amang
 egh uaghan men bizibagh ivezan kogham. Osizirir kam,
 an asizir atiamin ziam, o an ziamin aven itir mogomer
 namba. **18** Gumazim Godin fofozim ikiva, deravira bizir
 kam gifogham. Gumazim fofozir aghuim iki, egh deravira
 asizir atiamin namba tuisighiva a buriyam. Kar gumazir
 mamin ziamin namba. An namba kara, 666.

14 Ezi ki ua gari, Sipsipin Nguzim Saionin Mighsiamin
 tughav iti. Ezi 144,000in gumamaziziba a ko tuivighav
 iti. Ezi Sipsipin Nguzimin ziam ko an afeziamin ziamin
 osizirim men guabar iti. **2** Ezi ki orazi, tiarir mam Godin
 Nguibamin migei, ezi an migirigiaba mati dipar ekiaba
 puvira nidi moghin nidi, egha mati arariba dagarvazi
 moghin dagarvasi, egha mati gumamaziziba uan gitabav
 sozi moghin, pamten migei. **3** Ezi 144,000in gumamaziziba,

me Godin atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba, me men guamin tuivighav ikia ighiar igiar mam gami. Me nguazir kamın gumazamizir God ua ivezeziba, merara ighiar igiar kam gifo. Gumazamizir igharazitaba ua ighiar igiar kam gifoghan kogham. **4** Ezi gumazamizir 144,000in kaba amizitaba isa da ko akua egħa arazir kuratam gamigha Godin damazimin mizezir puvati. Me bar zuegha iti. Me Sipsipin Nguzim aruir daroribar gara darara gin zui. God nguazimin gumazamizibar tongin 144,000plan gumazamizir kaba ua me givese. Ezi me, God ko Sipsipin Nguzim aning bagħa faraghavira inabazir gumazamizibara. Egħti me aningın adarazir min ikiam. **5** Men akatoribar ifavaritam otozir puvati. Ezi gumazamizir igharaziba akatam me gasir puvati. **6** Ezi ki enselin igharazimin garima an overiamin pin mighegha zui. A nguazimin itir gumazamiziba ko, gumazamizir kantriba bar dar itiba ko, anababa bar ko, nguibabar akaba bar ko, mikarzir igharagħa gariba bar, a me bagħa zurara itir Akar Aghuim akunasa mighegha zui. (aiōnios g166) **7** Egħa a pamten kamaghın migei, “God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiam bar roghira ize. Kamaghın amizi, ia Godin atiating, egħ ziar ekiam a daning. Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko nguazimin aven ivemarir dipabar ingarizir God, an ziam fi.” **8** Ezi enselin an girara irir mam iza ghaze, “Babilonin nguibar ekiam bar ikufi! Guizbangira a ikuvigha givazi gumazitam an itir puvati. Babilonin Nguibar Ekiar kamra gumazamizibagh amizi, me a ko arazir uari bakia akuir arazir kurar gavgavibagh ami, mati me wainin gavgavim me ganingizi, me aneme.”

9 Ezi enselin mîkezim aningîn gîn iza pamten dia ghaze, “Gumazitam asizir atiar kam ko an marvir guam, aningîn ziam fî, egh an namba uan guam o agharimîn a inighiva, **10** a uaghan wainîn igharagha garim amam. Wainîn kamnang, a Godîn aningagharim. God faragh wainîn kam dipatam a gisin a ingeghti an gavgavitiba givaghan kogham. Bar puvati. An aningagharir arazimîn, arazir kuraba ikarvazir kap gingeghtima gumazamizir kaba aneremam. Egh Sipsipîn Nguzimîn damazim ko Godîn enselbar damazimîn, gumazamizir kaba avim ko salfan dagiar avimîn mîzazir ekiam iniam. **11** Ezi avir mîzazim me ganidir kam, an mîgharim pîn ghuavanang mamaghîra ikiam. Gumazamizir asizir atiam ko an marvir guamîn ziam feba o an namba iniziba, dimagariba ko aruebar avughsan kogham.” (aiōn g165) **12** Eghti arazir kaba otivtima, Godîn gumazamiziba tugh gavgafigh. Me gumazamizir Godîn Akar Gavgavibar gîn zuiba ko, nighnizir gavgavim Iesusin ikiavira itiba. **13** Ezi ki Godîn Nguibamîn tiarir mam barazima, a kamaghîn migei, “Ni akam kamaghîn an osirigh. Datirighîn ikegh mangi, gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamîn ikia egh gîn ovengamiba, me bar akongegh.” Ezi Godîn Duam uaghan ghaze, “Bar guizbangîra. Me amir ingangarir osimtîzir kam ategh, egh mangi avughsi. Egh me pura mangan kogham. Puvati. Arazir aghuir me amiziba men gîn mangîti God kotiamîn dar ganam. Kamagh amizi, me bar akongegh.” **14** Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam iti, ezi gumazir mam Gumazamizibar Otarimîn mîn gara ghuariar ghurghurir kam gaperaghav iti. Ezi

golin dapanir asuam an dapanimin iti, ezi an dafarimin a sabar ikizirizir bar ghuntizimin suira. **15** Ezi enselin igharazir mam Godin Dipenimin ikegha iza, gumazir ghuariar ghurghurim gaperaghav itim, tiarir ekiamin an dia ghaze, “Nguazimin dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin dughiam a datirighin oto. Kamaghin amizi, ni uan sabar ikizirizim inigh, daghebar aghor.” **16** Ezi gumazir ghuariar ghurghurim gaperazim, uan sabar ikizirizim nguazimin a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba dighoraghiri. **17** Ezi enselin igharazir mam Godin Nguibamin an dipenimin ikegha azenan izi, egha uaghan sabar ghuntizir mam iti. **18** Ezi enselin igharazir mam ofa gamir dakozim ategha izi, kar enselin avimin garim. Egha a enselin sabar ghuntizimin suiraghav itimin diagha ghaze, “Wainin oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni uan sabar ghuntizim inigh nguazimin wainin oviziba kuar egh danganir vamira dar pozim mikin.” **19** Ezi enselin kam uan sabam inigha nguazimin a ighengezima, nguazimin wainin oviziba bar kuaraghire. Ezi a da isa dar pozim mikiri, egha da isa dagiar miner bar ekiamin da akuni. Eghti me da mirmiram. Wainin oviziba mirmiramin miner ekia kam, a God gumazamizibar aningaghamin arazim aka. **20** Ezi me dagiar miner ekia kamin wainin oviziba nguibar ekiamin azenan da mirmiri. Ezi ghuzim dagiar minemin azenan iza, aperiemin min ghua 300 kilomitan tu. Ezi ghuzimin konim anaga mitan pumuningin boroghin tu.

15 Ezi ki Godin Nguibamin gari, bizir igharagha garim otifi, ezi ki bar digavir kuram gami. Ki 7plan enselbar

gari, me ikia egha 7plan bizir bar kurar gumamazizibagh asighasizibar suiki. Eghti 7plan bizir kurar kaba givaghti, ua igharaziba otivan kogham, kamaghin amizi, bizir kurar 7plan kabanangin gin, Godin aningagharim bar givagham. **2** Ezi ki bizir ekiar mamın gari, a mati ongarir ekiam me glas ko avim sara an ingari. Gumamaziziba faragha asizir atiar kam ko an marvir guam, ko an ziamın namba, me dav sogha da abini. Egha me datirighin ongarir glasin mın garir kamin miriamın tuivighav ikia, egha God me ganingizir gitabar suiki. **3** Egha me Godin ingangarir gumazim, Moses ko Sipsipin Nguzim, me aningın ighiam gamua kamaghin migei: “Ekiam God, ni Godin Gavgaviba Bar Itim! Ni arazarazir igharagha garir ekiabagh ami, ezi e dar gara digavir kurabagh ami! Gumamaziziba bar ni men atrivim! Nin araziba, da bar deragha bar guizbangira! **4** Ekiam ni uabira guizbangira God. Eghti gumamaziziba bar nin atiating ziar ekiam ni daning. Nin arazir aghuiba bar azenim girigha gifa, kamaghin amizi, kantriba bar dar gumamaziziba bar izi ni bagh teviba apir nin ziam fam.” **5** Bizir kamin gin ki ua gari, Godin Dipenim, a Godin Nguibamin Purirpenim, a kuiaghiri. Kar Godin Akar Dikirizir Gavgavim aven itir Purirpenim. **6** Ezi enselin 7plan kaba, bizir bar kurar 7plan gumamazizibagh asighasighamiba suigha Godin Dipenim ategha azenan izi. Me inir igiar bar zuruzir dafoziba ike. Egha golin letiaba uan evariba kuamigha da ike. **7** Ezi 4plan bizir angamira itibar mav, 7plan golin itariba inigha enselin 7pla ganingi. Golin itarir 7plan kabanagh, Godin Zurara Itimin aningagharir arazim dagh

izifa. (aiōn g165) **8** Ezi Godin Dipenim, an angazangarim ko an gavgavimin migharim, bar a gizifa. Kamaghin amizi gumazitam dipenimin aven mangan kogham. Me kamaghira iki mangi 7plan enselba, 7plan bizir bar kurar gumamazibagh asighasighamin ingangarim givagham.

16 Ezi ki tiarir ekiar mam barazi, a Godin Dipenimin otogha kamaghin 7plan enselbav gei, “Ia Godin aningagharir arazir 7plan itaribar itiba inigh mangi nguazimin da ingi.” **2** Ezi enselin faragha zuim, uan itarir Godin aningagharim izivazim inigha ghua nguazimin a inge, ezi duar bar igharagha garir kurar gavgaviba, gumamazir asizir atiamin namba itiba ko an marvir guamin ziam feba, men mikarzibar otifi. **3** Ezi namba 2 ensel uan itarim ongarim gingezi, ongarim gumazir aremezir kuamin ghuzimin min oto. Ezi bizir angamira an itiba, da bar ariaghire. **4** Ezi namba 3 ensel uan itarim faneba ko dipar atuibagh inge. Ezi dipar kaba bar moghira ghuzimin min oto. **5** Ezi ki orazi, enselin dipabar garim kamaghin migei: “God, ni datirighin ikia, egha uaghan faragha ike. Ni Godin Bar Zuezim. Nin araziba bar derazi arazir kuratam nin itir puvati. Ni gumamazibar arazir kuraba tuisigha da ikarvagha ivezir kuram me ganingi, ezi nin arazir kam a guizin arazim. **6** Gumazir kaba nin akam inigha izir gumamaziziba ko nin gumamazibav soghezi men ghuziba irezi me ariaghire. Ezi ni ghuzim gumazir kurar kabagh aningizi, me aneremam. Ghuzir me apir kam, men arazir kurar me amiziba ikarvagh.” **7** Ezi ki orazi tiarir mam Godin ofa gamir dakozimin aven otogha pamten diagha ghaze: “Ekiam, ni Godin Gavgaviba

Bar Itim. Ni kotin gumamazibar araziba bar guizbangira da tuisisi, ezi nin kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.” **8** Ezi namba 4 ensel uan itarim aruem ginge, ezi God aruemin amamangatizi an avim pamten isia puvira gumamazibar isi. **9** Aruemin avir gavgavir kam bar puvira isia, egha puvira gumamazir kabar mikarzibar isi. Ezi me bar puvira Godin ziam gasighasigha a migei, kar bizir kurar kabar garir Godin gavgavim itim. Egha me uan navibagh iragha an ziam fer puvati. **10** Ezi enselin namba 5 uan itarim asizir atiamin atrivir dabirabim ginge. Ezi mitatem gumamazir an gavgavimin apengan itiba avara. Ezi me uan duaba ko mizazir men mikarzibar otiviba bagha nighnigha, Godin uan Nguibamin itimin ziam gasighasigha migei. Ezi mizazir me isim a bar men ikufi, kamaghin amizi me uan mizebagh ivi. Egha me uan arazir kurar me amiba bagha uan navibagh irazir puvati. **12** Ezi enselin namba 6 uan itarim Yufretisin Faner ekiam ginge. Ezi an dipam bar moghira dake, egha aruem anadi naghin atrivir izamiba bagha tuavim ati. **13** Ezi ki gari, duar kurar 3plan mitivibar min gariba, da asizir atiam ko, kuruzir ekiam ko akar ifavariba akurir gumazim, da vaghvagha men akatoribar otifi. **14** Duar bar kurar kaba arazarazir igharagha garibagh ami da otiva, nguazimin itir kantriba bar dar atriviba bagha, tintinibar zui. Me atrivibar amuti me uan midorozir gumaziba inigh izi me akuvasa. Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim gumamaziba tuisighamin dughiar ekiamin, me midorozim damuam. **15** “Ia orakigh! Ki, okimakiar gumazimin min izam, a izir dughiam ia a gifozir puvatizi moghin, ki zuamira

otogham. Kamagh amizi, gumazim akuir puvatigha, uan korotiaba uabin boroghin da arisi, a bibiamra daruan kogham, eghti gumazamiziba an ganti, an aghumsighan kogham. Kamaghin amizi, gumazir kam bar akongegh.”

16 Ezi duar kuraba atriviba inigha iza danganir kamin me akufa, me Hibrun akamin kamaghin danganir kam dibori, Armagedon. **17** Ezi namba 7 ensel uan itarim overiamin a inge. Ezi Godin Dipenimin aven tiarir ekier mam Godin atrivir dabirabimin otogha kamaghin pamten migei, “Biziba bar gifa.” **18** Ezi overiamin onimariba taghtagha zuima, niginir dafam overiamin otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizir ekiam oto. Kar mikimkizir bar ekiam, fomira gumazamiziba otozir dughiamin iza datirighin tu, mikimkizir ekier kamagh garitam fomira otozir puvati. **19** Ezi Babilonin nguibar ekiam biaghiregha 3plan okoruabar otifi, ezi gumazamizibar nguibaba bar moghira ikufi. God Babilonin nguibar ekiamin arazir kuram ginighnigha, eggha a gamizi a uan wainin kap bar aneme, kar Godin aningagharir arazimin wainin kap. **20** Ezi arighatiziba bar arav ghue, ezi mighsiatam ua itir puvati. **21** Amozir ofizir ekiaba dagiabar min izaghiri. Ezi amozir ofizir dagiar kaba vaghvagh, dar osimtiziba 50 kilogremi iti. Amozir dagiar kaba overiamin izaghira gumazamizibagh isin ira bar me gasighasisi. Ezi bizir kurar kam bagha me Godin ziam gasighasigha migei.

17 Ezi 7plan enselin itarir 7plan suighizir kabanangin mav iza kamaghin na migei, “Ni kagh izi. Eghti ki amizir ivezir kuram iniamim, nin akaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dipar ekier aviribagh isin apiav

itir amizim. **2** Nguazimın atriviba arazir mizirizir bar
 kurar aviriba amizir kam ko dagh ami. Ezi nguazimın
 gumamaziba uaghan a ko arazir bar mizirizibagh amua,
 mati gumazim wainın avirim amezi moghın ongani.” **3**
 Ezi Godın Duam pamtem nan ingarima, ki irebamin mın
 bizimın gari, ensel na inigha gumamaziba puvatizir
 danganımın ghu. Ezi danganir kamin ki amizir mamin
 garima an asizir atiar aghevır mam gisin aperaghav iti.
 Asizir atiar kamin mıkarzim osizirir aviriba an iti, ezi
 osizirir kabanagh Godın ziam gasighasisi. Asizir atiar kam
 7plan dapaniba iti, ezi 10plan komba an dapanibar iti. **4**
 Amizir kam korotiar aghuibaram aghui, dar ganganim
 aghevım ko pıghaghevım. Ezi golin dıgırır bar aghuiba
 ko, me dagıar aghuıbar ingarizir dıgırıba ko, manmaniar
 ghurghurı dagıaba pın kozıba, amizir kamin mıkarzim
 gizıfa. Egha a uan dafarımın golin kavin mam suirazi,
 kavin kamin aven bar kurigha mughazir arazıba ko,
 gumamazıba tintinibar uari bakia amir arazir bar
 mizirizir kuraba, a gizıfa. **5** Ezi amizir kamin guam,
 me ziar mam osiri, ziar kamin mıngarım modoghav
 iti. Ezi an mıngarım kamakin: “Babilonın nguıbar ekiar
 gavgavım itim, nı, nguazimın itir arazir bar kuraba ko
 amizir gumazıba okia me ko akua arazir mizirizibagh
 amıba, nı men amebam.” **6** Ezi ki gari, amizir kam
 Godın gumamazıbar ghuzıba amegha dıpar onganıba
 amezi moghın ongani. Gumamazir kaba, me nıghnizir
 gavgavım İesusın ikia an akam akuri, ezi me me misoghezi
 me ariaghıre. Ki amizir kamin ganigha dıgavır kuram
 gamigha pura nıghnisi. **7** Ezi ensel kamaghın na migei,

“Ni tizim bagha digavir kuram gami? Amizir kam ko asizir atiar anetera zuim, a 7plan dapaniba ko 10plan komba iti, aningın akar mogomemin mingarim, ki nin akagham.

8 Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, egħa datirighin ua itir puvati. Egh a mozir bar konezim ategħ azenan iziti, God a gasighasigham. God tighar nguazimin ingaramin dughiam, a gumazamizir mabar ziaba akinafarir zurara itimin aven da osirizir puvati. Gumazamizir kaba asizir atiar kamin ganigh digavir kuram damuam. Me fo, a fomira ike, egħa datirighin itir puvati, egh a gin uamategh otivam. **(Abyssos g12) 9**

“Gumazim Godin fofozir aghuim ikiva, egh bizir kam deragh a gifogham. 7plan dapanir kaba, kar mighsiar 7pla, ezi amizim 7plan mighsiabagh isin aperaghav iti.

10 Egħa da uaghan 7plan atrivibar ababanim gami. 5pla ariaghiregħa gifa, ezi vamira atrivimin ikiavira iti, ezi igharazir abuananam tighar otivam; an otoghiva bar dughiar otevimra ikiam. **11** Asizir atiar kam, a fomira ike, egħa datirighin itir puvati, a namba 8 atrivimin ababanim. Egħa a 7plan atrivibar mav, God a gasighasighti a bar givagham. **12** “Ezi 10plan komin ni ganiziba da 10plan atrivibar ababaniba. Me tighar atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin gavgavim inigh, asizir atiar kam ko dughiar bar otevimrama atrivibar ikegham. **13** Atrivir kaba nighnizir vamira ikiam, egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba isi asizir atiamra daningam. **14** Egh me Sipsipin Nguzim ko misogham, egħti Sipsipin Nguzim me gasighasigh me abiragham. Gumazamizir Sipsipin Nguzim ko itiba, God me amisevegħa, men diazima me

guizin akamin gin ghua tuivigha gavgavigha midorozir kam gami. Sipsipin Nguzim, a guizbangira Gumazamizir Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghin amizi, a me abiragham.” **15** Ezi ensel kamaghin na migei, “Dipar ni ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mingarimra kara: da mikarzir igharagha gariba ko, dakoziba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, vaghvagha akabav geir gumazamiziba. **16** Asizir atiam ko 10plan komin ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir amizimin apanim damuam. Me an biziba bar da inigh, egh an korotiaba bar da suegh, an mikarzimin tuziba bar dar amegh, egh avimin a daboroghtima a bar moghira isigham. **17** God uabi me ganingizir nighnizir kam, a me damuti biziba otivam. Kamaghin amizi me nighnizir vamira iki, egh atrivimin ikiamin gavgaviba bar da isi asizir atiam daningam. Me kamaghin damu mangiti Godin akam mikemezir biziba, da guizin otivamin dughiam otogham. **18** Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kamin atriviba bar dar garir nguibar ekiamin ababanim.”

18 Bizir kamin gin ki enselin igharazimin garima a Godin Nguibam ategha izaghiri. A bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazangarir gavgavim nguazim bar a gisira. **2** A pamten diagha kamaghin migei: “Babilonin nguibar ekiam ikuvigha gifa! A bar ikufi! Ezi datirighin duar kuraba ko adariar mizirizir kuraba ko kuarazir miziriziba ko kuarazir kuraba, darara an iti. **3** Nguazimin nguibaba bar, me an wainin kap uari bakia akuava amir arazir kuraba izivazim ame. Ezi nguazimin atriviba a ko arazir mizirizir bar

kurabagh ami. Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaziba, me an afiar arazir bar ikuvtizibar amodoghin dagiar aviriba uari bagha da isi. Kamaghin amizi, amizir kam bar ikufi.” 4 Ezi ki Godin Nguibamin otivir tiarir igharazir mam barazi, a kamaghin migei: “Ia nan gumazamiziba, ia nguibar kam ategh azenan izi. Egh an amir arazir kuraba uaghan dar amuan marki. God an arazir kurabar ikarvaghamin dughiam, ia uaghan an aven ikian marki! 5 A uabi uan arazir kurabar pozim mikirav iti, da ghuavanaga Godin Nguibamin oto. Ezi God an amizir arazir kurabagh nighnighavira iti. 6 Ia amizir kam gumazamizibagh amizir arazir kuraba bagh ivezir magh garimra a ikaragh. An arazir kuraba, da bar aviraseme, kamaghira ia an arazir kurabar ivezim isafuraghiva bar a daningigh. A dipar onganir gavgavimin kap isa gumazamiziba bagha a inge, kamaghira ia dipar gavgavir onganim uam a isafuragh a bagh kap gingegh a daningigh. 7 A uabira kamagh uabin migia ghaze, ‘Ki atrivir amizim, egha atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ki amizir odiarimin min itir puvati, eghti osimtiziba na bativan koghti, ki azian kogham!’ A uabi uan ziar gavgavim fa egha arazir mizirizir aviribagh amua, egha arazir kurar igharaziba saram ami. Kamaghin amizi, ia mizazir kurar ekiam ko osimtizir bar ekiam a daningigh, mangi an amir arazibar ikegh mangi tuzi naghiram, a daning. 8 Amizir kam Babilon, uan ziar gavgavim fe, kamaghin amizi, dughiar bar otevir vamiran, bizir bar kuraba bar a bativam. Bizir kaba, arimariar ekiaba ko osimtizir ekiaba a bativti an azitima, mitiriar ekiaba an agham. Eghti avim an isigham. Ekiam God an

araziba tuisigha givagha ghaze, 'A ikuvigham.' Godin kam
 gavgavir ekiam iti. Kamagh amizi, bizir kurar aviriba
 dughiar vamira bar moghiram a bativam." **9** "Nguazimin
 atriviba a ko arazir mizirizibagh amua, egha uaghan a ko
 arazir kurar igharagha garibagh ami. Egh atrivir kabanagh
 an ganti avir migharim an otoghtima, me a bagh naviba
 osemegh egh a bagh aziam. **10** Egh me mizazir ekiam a
 isir kamin ganigh, atiatigh saghon tuivigh iki, kamaghin
 mikimam: "Noka, Babilonin nguibar ekiam. Noka! Ni
 nguibar ekiam gavgavim itim! Nin arazir kurabar ivezir
 kuram dughiar otevimra ni bagha ize." **11** "Eghti biziba
 amaga dagh ivezir gumazamizir nguazimin itiba, me
 Babilon ginighnigh a bagh aziva, naviba bar osemegham.
 Me gari, gumazamizir men dagiaba bagh amadir bizibagh
 ivezamiba ua itir puvati, kamaghin me oseme. **12** Me
 dagiaba bagha amadir bizibar kara, gol ko silva ko, dagiar
 aghuiba ko manmaniar iveziba bar pin koziba; ko inir
 ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevur aghuiba ko inir
 slika ko inir agheviba, ko men temer mughurir aghuir
 igharagha gariba ko bizir me elefanin ataribar ingariziba
 ko, bizir me temer iveziba bar pin itibar ingariziba ko, bras
 ko ain ko, dagiar aghuir digiriba itiba. **13** Bizir me amaga
 dagiaba isir igharaziba uaghan iti, adar kara, sinamon
 ko, apir iriziba ko, pauran mughurir aghuim gamim
 ko, grisin igharagha garir mughurir aghuiba zuiba ko,
 sandan aghuim ko, wain ko, wel ko, plauan aghuim ko
 witba; men bulmakauba ko, sipsipba ko hoziaba ko dar
 karisba ko, pura ingangarir gumazamizir kiniba, me
 dagiaba bagha men ikirimiriba amadi. Bizir kaba bar,

gumazamizir dagh ivezamiba puvati. **14** “Gumazamizir biziba amaga dagh ivezir kaba kamaghin a mikimam, ‘Bizir aghuir ni iniassa navim dikavim, datirighin da bar nin saghuiaimin ikiam. Bizir bar aghuir avirir iveziba bar pin koziba ko ni asingizir bizir ganganir aghuiba, da bar ovengeghti ni ua dar ganan kogham!’ **15** Eghti gumazamizir nguibar ekia kamin uan bizir kaba amaga dagiar aviriba isiba, tuivigh a isir mizazir ekia kamin ganam. Egh bar atiatigh azi, naviba bar osemegh saghon tuivigh, egh kamagh mikimam: **16** “‘Noka, Babilonin nguibar ekiam. Noka! A fomira korotiar ghurghurir aghuiba ko inir pighagheviba ko inir aghevira aghuiba aghua, egha uan mikarzim golba ko dagiar aghuiba ko manmaniar bar pin kozibar anedii! **17** Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir kaba dughiar bar otevimra bar ikufi!’ “Eghti kuribar keptenba ko, gumazir kuribagh arua nguibar igharazibagh aruiba ko, kuribar ingangarir gumaziba ko gumazir ongarimin dagiar ingangaribagh amiba, me bar moghira uaghan Babilonin saghon tuivigh ikiam. **18** Eghti Babilon isiti an migharim otivtima me an gan, kamaghin dim mikimam, ‘Nguibar datirighin itir manamra, nguibar ekia kamin min gari? Bar puvati!’ **19** Egh me uan osimtizim akaghasa nguazir minemniaba inigh uan dapanibagh isin da kun, naviba bar osemegh egh aziva, kamaghin dim mikimam: “‘Noka, Babilonin nguibar ekiam. Noka! Ongarim garuir kuribar afeziaba, me nguibar ekia kamin dagiabar, dagiar gumazir ekiabar otifi. Mevzika! A dughiar otevimrama bar ikufi! **20** Ia Godin Nguibamin itir darasi, ia bar akongegh! Eghti ia

Godin gumamaziziba ko aposelba ko Godin akam inigha
 izir gumamaziziba, ia bar akongegh! Arazir kurar nguibar
 kam ia gamizim baghava, God a tuisigha givagha, uam
 an arazir kuram ikarvasi. Kamaghin amizi, ia datirighin
 nguibar kam batozir bizim bagh bar akongegh.” **21**
 Ezi migirigiar kaba givazima, enselin gavgavir mam
 wit mirmirir dagiamin min garir dagiar ekiam ini.
 Eggha dagiar kam fegha a isa ongarimin anekunigha
 kamaghin migei: “Kamaghira, me Babilonin nguibar
 ekiam inigh zuamira pamtem anekunighi a bar magirigh
 bar ikuvighi, me uam an ganan kogham. **22** O Babilon!
 Gitan arareba ko marvibar arareba ko, sighaba ko, ararer
 aghuir igharazir maba ua nin aven otivan kogham. Eggha
 fofozir gumamazizir ingangarir guar igharagha garibagh
 amiba, me ua nin ikian kogham! Eggha dagiar witba
 mirmirimin ararem ua nin aven otivan kogham! **23**
 Eggha lamın angazangariba ua nin aven isian kogham.
 Eggha gumamazizir uarir ikiasa migeir migirigiaba, da
 ua nin aven otivan kogham. Nin gumamazizir fomira
 dagiaba bagha biziba amadiba, gumamazizir igharazibar
 damatuzibar gumamazizir bar ekiabar otifis. Ezi ni
 kantrin igharaziba bar dar gumamazizibagh ifara imezir
 igharagha garir aviribar ingari. **24** God nguibar kamin
 gari, me an aven Godin akam inigha izir gumamaziziba
 ko an gumamazizibav sozi me ariaghire, ezi a men
 ovevebar osimtizim ateri. Ezi nguazimin gumamaziziba,
 men apaniba me misoghezi me ariaghire, osimtizir kaba
 bar, Babilonrama a da ateri. Kamaghin amizi, God an
 osimtizir kaba ikarvagha a gasighasisi.”

19 Ezi bizir kabar gın ki orazi, niginir dafam, gumazamizir bar avirimin min Godin Nguibamin kamaghin dia migei: “E Godin ziam feka! En God, gavgavim ko ziam iti, a uabira en Akurvazir Gumazim! **2** God gumazamizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera! Amizir gumaziba okia me ko akuim, a nguazimin gumazamizibagh amizi, me a koma arazir mizirizibagh ami, ezi God a isa kot gatigha ghaze, an aremegham. Amizir kam Godin ingangarir gumazamizibav soghezi me ariaghire, ezi God an osimtizir kam ikarvagha osimtizir ekiam a ganingi.”

3 Ezi me ua kamaghin dia ghaze: “E Godin ziam feka! Nguibar ekia kamın isir avimin migharim ghuavanang zurara mamaghira ikiam!” (aiōn g165) **4** Ezi 24plan gumazir dapaniba ko 4plan bizir angamira itir kaba, teviba apirigha egha Godin uan atrivir dabirabimin aperaghav itimin ziam fe. Egha me kamaghin migei: “Bar guizbangira! E an ziam fe!” **5** Ezi tiarir mam atrivimin dabirabimin iza kamaghin migei: “Ia Godin ingangarir gumazamizir an atiatiava an apengan itiba, ia gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba, ia bar Godin ziam fi!” **6** Ezi ki niginir ekiam barazi mati gumazamizir avirim uari akuvagha migei, egha mati dipar ekiam afora nidi. Egha araribar min pamten dagarvagha kamaghin migei: “En Ekiam God, a Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin an atrivimin iti. Kamaghin amizi, e Godin ziam fam! **7** Sipsipin Nguzim, amuimin ikiamin dughiam otogha gifa, ezi an amuim uabi akirigha gifa. Kamaghin amizi, e datirighin naviba deragh bar akongegh, an ziam fam! **8** Amizir kam, God korotiar ghurghurir bar aghuim a ganingi, korotiar kam

bar zuegha an dirim dafogha isi.” (Korotiar ghurghurir kam, a Godin gumamazizibar arazir aghuir me Godin damazimin amiba, dar ababanim gami.) **9** Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni akar kam kamaghin an osir: God Sipsipin Nguzir amuimin ikiamin dabirabim bagha diazir gumamaziziba, me bar akongegh!” Egha kamaghin ua na migei, “Akar kaba, da Godin guizin akaba.” **10** Ezi ki an suemningin boroghin tevimning apirigha an ziam fasa. Ezi a kamaghin na migei, “Ni mamaghin damuan marki! Ki, ni ko nin aveghbuar nighnizir gavgavim Iesus kunizir akabar itiba, ki ia ko e ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi.” E fo, akar Iesus kunizimra, a gumamazizibar nighniziba fema, me Godin akam inigha izi. **11** Ki gari, Godin Nguibam kuiaghirizi, hoziar ghurghurir mam iti. Gumazir hoziar kam gisin aperaghav itim, an ziamning kamakin, “Gumazir dughiaba bar God baghavira itim,” ko “Gumazir uan akar dikiriziba migeima da otivim.” A gumamazizibar araziba deravira da tuisigha, midorozim fora arazir aghuimra gin ghua a gami. **12** Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamtem isi, ezi atrivimin dapanir asuar aviriba an dapanimin iti. Ezi an mikarzim ziar mam an iti, ezi gumamazizir igharaziba a gifozir puvati. A uabira ziar kam gifo. **13** Ezi korotiar ruarir an aruzim, ghuzim a gizifa, ezi me ziar kamin a dibori, “Godin akam.” **14** Ezi Godin Nguibamin midorozir gumaziba korotiar ghurghurir aghuiba aghuigha hoziar ghurghuribagh apiagha an gin zui. **15** Ezi midorozir sabar ghuntizir mam gumazir men faragha zuir kamin akamin ikegha, azenan izi. A

midorozir sabar kamın nguibar igharazibav sogh me abinam. Egh a gavgavim itir ainın aghorimın suiragh egh gumamazibagh ativamin gavgavim ikiam. Egh a, dagiar miner bar ekiamın aven me wainın oviziba mirmiri moghın, Godın Gavgaviba Bar Itimın aningagharir arazir ekiam akagham. **16** Ezi an korotiar ruarim ko an buarakırımın, me ziar kam osiri: “Atrivibar Atrivir Ekiam ko, Ekiabar Gumazir Ekiam.” **17** Ezi ki enselin mamin garima an aruem gisin tughav iti. Egha overiamın pın mighagha aruir kuarazibar dia ghaze, “Ia izi uari akuvagh egh dagher ekier God ia daningamim bagh mizuam. **18** Ia atrivibar kuabar tuziba ko, midorozir gumazibar faragha zuir gumaziba ko midorozir gumaziba ko, hoiabar kuabar tuziba ko dagh apiazir gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia gumamaziziba bar men kuabar tuzibar amam, pura ingangarir gumamazizir kiniba ko gumamazizir firiaghıreziba, ko pura gumamaziziba ko gumamazizir ziaba itiba!” **19** Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimın atriviba ko, men midorozir gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an midorozir gumaziba ko misoghasa. **20** Ezi, asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiamın damazimın dagh ami. Kamaghın amizi a gumamazizibagh ifarima me asizir atiamın osizirim inigha egha an marvir guamin ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, aning angamira ikiavira itima, me aning inigha aning akunizi aning danganir salfan dagiar avim ikia mamaghıra itim giraghu.

(Limnē Pyr g3041 g4442) 21 Ezi aningın midorozir gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan midorozir sabar an akamın itimın me misoghezi me ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar tuziba amegha naviba bar izefe.

20 Ezi ki gari, enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, egga mozir bar konezimin kin suira. Egga uaghan senin ekiamin suira. (Abyssos g12) 2 Egga a kuruzir ekia kamin suiragha anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a Satan, gumazir akam isa bar gumazamizibagh asim. Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiasa, ensel a inigha senin a ike. 3 Egga ensel a inigha anekunizi, a mozir bar konim giraghu. Egga mozir torimin akam apirigha anepaghapaki, eghti an azenan izan kogham. Eghti Satan nguazimin itir gumazamiziba ua me gifaran koghamangiti 1,000plan azeniba givagham. Eghti gin ensel uam a firighi a bar dughiar otevimra ikiam. (Abyssos g12) 4 Ezi ki atrivir dabirabibar garima, gumazir dagh apiaghav itiba, God gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganingi. Ezi ki gumazamizir ariaghirezibar duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba, nighnizir gavgavim Iesusin ikia egga an akam akura egga pamten Godin akamin suira, ezi bizir kaba bangin, men apaniba me misogha men firiba aghorezi me ariaghire. Gumazamizir kaba asizir atiam ko an marvir guamin ziam fer puvatigha, an ababanim uan guaba ko uan dafaribar a inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me ua angamira ikia Krais Iesus ko atrivibar min 1,000plan azenibar ikiam. 5 Eghti gumazamizir igharazir ariaghireziba dughiar kamin, bar ua dikavigh angamira ikian kogham. Me ovegh mamaghira

iki mangiti 1,000plan azeniba givagham. Dughiar kam, kar faragha zuir dughiar gumamaziziba ua dikavamim. **6** Eghti, gumamazizir God ua bagha inabazir faragha dikaviziba, me guizbangira bar akuegham. Me Godin gumamazizibara. Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraisin ofa gamir gumamazizibar ikiam. Egh Krais ko 1,000plan azenibar atrivibar ikiam. **7** Eghti 1,000plan azeniba givaghti, ensel mozir torir bar konezimin akam kuighiti, Satan uan kalabus ategham. **8** Egh an azenan izi nguazir kamin itir kantriba bar dar gumamazizibagh ifaram, kar Gok ko Magokin adarasi. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvagham. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarimin gigimin min otogham. **9** Me tintinibar nguazir kamin mangi, Godin gumamaziziba uari akuva itir danganim ekiarugham, kar nguibar ekiar God bar ifongezim. Eghti avim overiamin ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuavaremegham. **10** Satan me gifari, kamaghin amizi God anekunighiti a danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kamin magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim faraghavira danganir kamin iti, me arueba ko dimagaribar mizazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) **11** Egha ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiamin garima a iti, ezi gumazir a gapiaghirim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav ghu, eghti gumazitam uam aningin ganan kogham. **12** Ezi ki gumamazizir ovengezir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar iti. Me atrivir dabirabimin guamin tuivighav iti, ezi akinafarir gumamazizibar

araziba itiba kuiaghire. Ezi me akinafarir igharazim uaghan akui, kar akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim, akar akinafarir kabar itibar gara gumazamizir ovengezibar araziba tuisisi. **13** Ezi ongarim in ariaghirezir gumazamiziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam, aning ua ovengezir gumazamizir aning in itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumazamiziba amizir araziba bagha vaghvagha men kotiaba baragha me tuisisi. (Hadēs g86) **14** Egha gin an Ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam akunizi, aning danganir avim bar puvira isim giraghu. Danganir avim bar puvira isir kam, kar namba 2 in ovevem. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) **15** Eghti gumazamizibar ziaba, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, men ziaba aven itir puvati, me uaghan me isi danganir avim bar puvira isim, me akunam. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Ezi ki datirighin overiar igiam ko nguazir igiam in gari, aning iti. Overiar ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghira arav ghugha ua itir puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir puvati. **2** Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalem in igiam, ki an gari. Ki an garima, a God in damazim in ikegha God in Nguibam ategha izaghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pam in ikiasa kuruke. **3** Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabirabim in iza pamtem migei: “Ia orakigh. Datirighin God gumazamiziba ko ikiavira iti! Egh men tong in ikiti

me an gumamazizibar ikiam. God uabi me ko iki egh men Godin ikiam. **4** Egh a men damazir teriba vaghvagh da adizam. Bizir faragha itir kurar kabanang, da bar givagham. Eghti gumamaziziba uam ovengan kogham, egh me ua naviba osimiva egh uam azian kogham, egh ua mizaziba inian kogham.” **5** Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim migia ghaze, “Ni oragh! Ki bizibagh amizi, da bar igiabar otifi.” Egha a ua kamaghin migia ghaze, “Ni akar kabanang osirigh. Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumamaziziba nighnizir gavgavimin dar ikiam.” **6** Egha a kamaghin na migei, “Biziba bar otivigha gifa. Ezi kirara, ki faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi. Eghti gumazim kuarim an pirti, ki dipar ikirimirir zurara itim anidim a daningti, aneremam. Dipar kam nguazimin aven anadi. Dipar a isir kam, an a givezan kogham, a puram a iniam. **7** Gumamazizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki bizir kaba me daningam. Egh ki men Godin ikiti, me nan boribar ikiam. **8** Eghti gumamazizir atiatia ua girakirangin zuiba ko, nighnizir gavgavim ataghiziba ko, gumamazizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, gumazir gumamazizibav sozi me ariaghiriba ko, gumamaziziba uari ko akua amir araziba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, asebar ziaba feba ko, gumamazizir ifavariba, me bar uan nguibamin mangam. Kar danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isim. Kar ovever namba 2.” (Limnē Pyr g3041 g4442) **9** Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7pla,

me itarir 7plan bizir bar kuraba aven itiba suiki, kar Godin aningagharir arazir abuananaba. Enselin kam, a men mav. A kamaghin na migei, “Ni iziti, ki Sipsipin Nguzimin amuir a datirighin ikiamim nin akagham.” 10 Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ensel na inigha ghua mighsiar bar ekiamin ghuavanabo. Egha Nguibar Ekiar God Baghavira Itim, Jerusalem nan aka. Nguibar kam a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha izaghiri. 11 Ezi Godin angazangarir ekiam nguibar kam gisira, ezi an angazangarim bar igharagha gari, mati dagiar ivezim bar pin kozimin min gari. A jasper dagiar angazangarimin min gara egha glasin min taghtasi. 12 Nguibar kamin divazim bar ekevegha bar pin mar iti, ezi tiar akar 12pla divazir ekiar kamin iti. Ezi 12plan enselba tiar akar kabar boroghin tuivighav iti, ezi Israelin 12plan anababar ziaba tiar kabagh isin iti. 13 Ezi aruem anadi naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Notin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Sautin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi aruem uaghiri naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. 14 Nguibar kamin divazim, 12plan dagiar ekiaba an apengan ikia gavgavim a ganidi, ezi Sipsipin Nguzimin aposelbar ziaba dar iti. 15 Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir bizibar abarimin suira, a nguibar kam ko divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa. 16 Nguibar ekiar kamin 4plan miriabar ababanim voroghira ghu. Ezi ensel uan golin aghorimin nguibar ekiamin abarima an ababanim ghua 2,200 kilomitan tu. Ezi nguibar ekiamin 4plan miriaba ko an ruarimin ababanim bar voroghira ghue, egha boksia dafamin min gari. 17

Ensel nguibar ekiamin divazim uaghan an abarazima, ezi divazimin tuirivimin ababanim ghua 65 mitan tu. Ababanir kam gumazamiziba bizibar abarir ababanimin mirara gari, ezi ensel ababanir kamra divazir kamin abara a medi. **18** Nguibar ekiamin divazim God dagiar jaspian an ingari, egha nguibam uabi a dagiar golrama an ingari, ezi a glasin min isia taghtasi. **19** Ezi nguibar ekiamin divazir mingarim, God dagiar bar igharagha garir bar pin kozibar anesingi. Dagiar kaba digirir aghuiba dar iti, dar iveziba bar pin ko. Dagiar faragha zuir bar aghuim, jaspia, a divazir mingarimin faragha iti. Ezi namba 2 a sapaian dagiar blupla. Ezi namba 3 a agetin dagiam. Ezi namba 4 a emeralin dagiar garim. **20** Ezi namba 5 a sadonikisin dagiam, a ghurghurigha aghefe. Ezi namba 6 a konilian dagiar aghevim. Ezi namba 7 a krisolaitin dagiar iangurim. Ezi namba 8 a berilin dagiar garim. Ezi namba 9 a topasin dagiar iangurir igharagha garim. Ezi namba 10 a krisopresin dagiam. Ezi namba 11 a haiasinin dagiam. Ezi namba 12 a ametisin dagiar pighaghevim. **21** Ezi tiar akar 12plan kaba, da 12plan manmaniar ghurghurir iveziba bar pin kozibar dar ingari. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurir ekiaba vaghvagha dar ingari. Ezi nguibar kamin aven itir tuaviba me golrama dar ingari, ezi golin kam glasin min taghtasi. **22** Ezi ki gari, nguibar ekier kamin aven Godin Dipenir gumaziba ingarizi tam itir puvati. Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, ko Sipsipin Nguzim, aning uaning Godin Dipenimin danganim ini. **23** Godin angazangarir gavgavimra angazangarim nguibar ekier kam ganidi. Ezi Sipsipin Nguzim uabi nguibar ekier

kamin lamin min iti. Kamaghin amizi nguibar ekia kamin angazangariba aningamin arueba ko iakiniba puvatigham.

24 Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba nguibar ekia kamin angazangarimin daruam. Eghti nguibaba bar dar atriviba uan bizir bar aghuiba inigh an aven izam. **25** Eghti aruemin, me nguibar ekia kamin divazimin tiar akaba aseghan kogham. Dimagariba nguibar ekia kamin puvatigham. Kamaghin amizi tiar akaba kuighiregh mamaghira ikiam. **26** Eghti nguibabar atriviba bar men dagiaba ko men bizir digirir aghuiba, me bar ada inigh aven mangam. **27** Eghti bizir miziriziba ko gumazamizir arazir kurigha mughazibagh amiba ko, gumazamizir ifavariba, me nguibar ekia kamin aven mangan kogham. Bar puvatigham, gumazamizir ziaba akinafarir zurara itimin aven itiba, akinafarir kam a Sipsipin Nguzimin akinafarim, merara nguibar ekia kamin aven mangam.

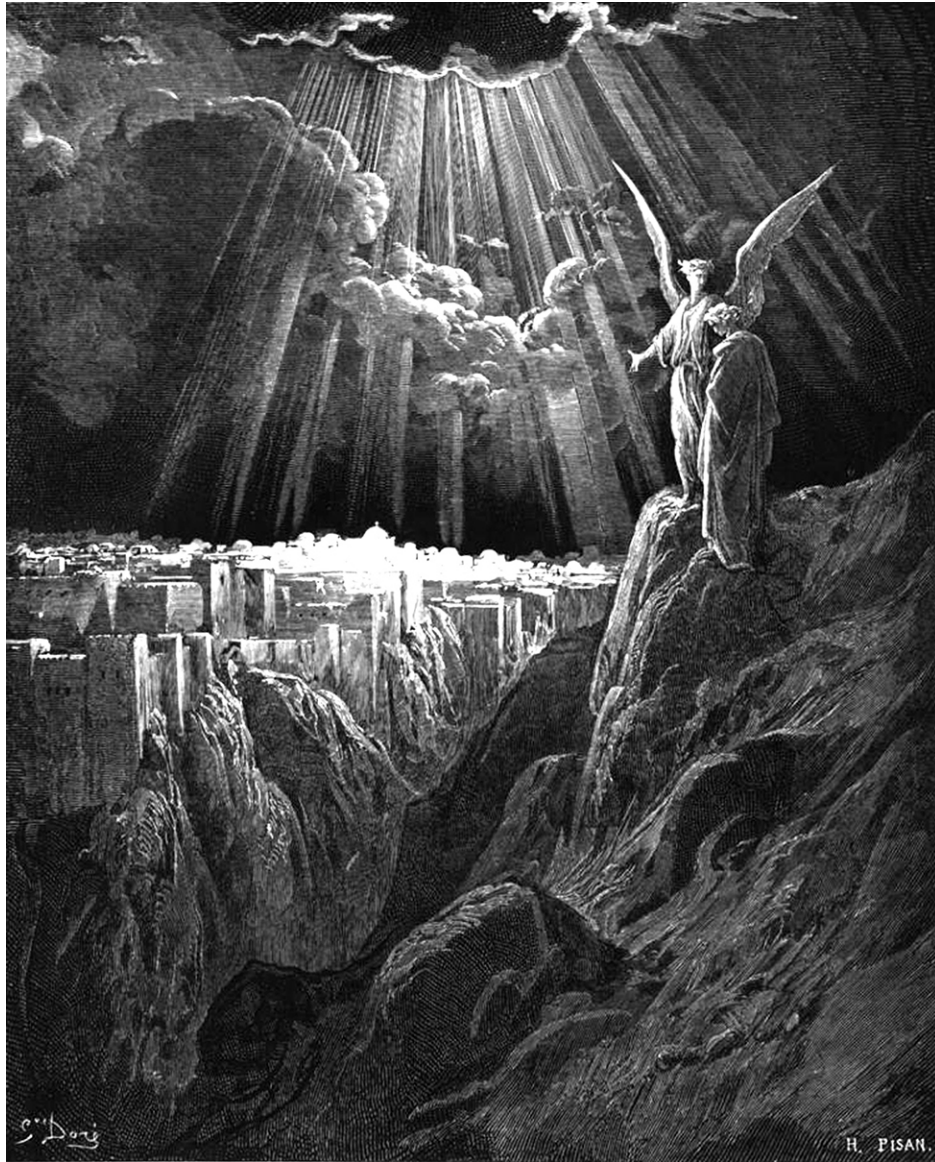
22 Ezi ensel faner mam nan aka, faner kamin dipam ikirimirir zurara itim anidima, an angazangarim glasin min taghtasi. Faner dipar kam God ko Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabimin apengan ikegha ivemara ghua, **2** nguibar ekia kamin tuavir torimin uaghiri. Ezi faner kamin miriamningin temer ikirimirir zurara itim anidiba vong ko vong sara tuivighav iti. Temer kaba 12plan iakinibar azeniba vaghvagha zurara dagheba be. Temer kabar dafariba, kantriba bar dar gumazamizibar amuti me ua ghuamaghegham. **3** Eghti bizir God bar aghuagha otogheziba uamategh ikian kogham. God ko Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabim, nguibar ekia kamin ikiam. Eghti Godin ingangarir gumazamiziba an ingangarim

damuam. 4 Egh me an guamin gantima, an ziam men guabar ikiam. 5 God en Ekiam, angazangarim gumazamizibar aningti, kamaghin dimagarim uam otivan kogham, eghti lam ko aruemin angazangariba ua ingangariba puvatigham. Eghti Godin gumazamiziba, me atrivibar min zurara iki mamaghira ikiam. (aiōn g165) 6 Ezi enselin kam kamaghin migia ghaze, “Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim dar ikiam. Godin Ekiam, uan Duam an akam inigha izir gumazibagh aningizi, a men navir averiaba fema, me an akam akuri. Egħa a uan ensel amadazi, ensel an ingangarir gumazamiziba bizir bar zuamirama otivamiba men akagħasa, izi.” 7 Ezi Iesus kamaghin migei: “Ia orakigh. Ki bar zuamira ia batogham. Akinafarir kam, a datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akaba, an aven iti. Egħti gumazamizir akar kabar gin zuiba, me bar akongegħ!” 8 Ki Jon, ki bizir kabar gara egħa akar kaba barasi. Ki dar ganigha egħa da baregha, magħira enselin bizir kaba nan akazimin suemningin tevimning apirigha an ziam fasa. 9 Ezi a kamaghin na migei, “Ni mamaghin damuan marki! Ki uaghan, ni ko Godin akam inigha izir gumazamiziba, me nin adarasi, e bar ingangarir vamiram ami. Egħa gumazamizir akinafarir kamin akabar gin zuiba, ki me ko ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi!” 10 Egħa a kamaghin na migei, “God bizibar amuamin dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizi, ni datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akar akinafarir kamin itim, ni dar ghuangsighan marki. 11 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar amu mangivira iki. Egħti

gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me arazir aghuibar amu mamaghira iki. Ezi gumazamizir God baghavira itiba, me Godin gumazamizibar ikivira iki.” **12** Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia orakigh, ki bar zuamira ia batogham. Ki ivezir bar ia daningamim inigh izam. Egh gumazamiziba amir araziba bagh, ki vaghvagh iveziba ua me ikarvagh. **13** Kirara ki bar faraghavira ikia egh abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar a da gefi. **14** “Ezi gumazamizir uan korotiaba ruegha itiba, God ghaze, me temer ikirimirir zurara itim anidir kamin daghebar amiva, uaghan nguibar ekar kamin tiar akabar aven mangam. Kamaghin amizi me bar akongegh. **15** Eghti gumazamizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, gumazamizir uari bakia akuiba ko, gumazamizibav sozi me ariaghirir gumaziba ko, gumazamizir asebar ziaba feba ko, gumazamizir bar ifavarir arazim gifongegha a gamiba, gumazamizir kaba bar moghira Godin nguibar kamin azenan ikiam. **16** “Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a ia bagha iza, egha siosba bagha akar kamin gun me mikeme. Ki Atrivim Devitin ovavim. Kirara, ki aminim tiasava amir mikovezir bar puvira isim.” **17** Ezi Godin Duam ko Sipsipin Nguzimin amuim, aning ghaze, “Ekiam Iesus, ni izi!” Eghti gumazamizir uaghan akar kam baraghiziba, me uaghan kamaghin mikimam, “Ni izi!” Eghti gumazitam kuarim an pirti, a izi. Egh a dipam amisi, dipar ikirimirir zurara itim anidir kam puram a inigham,

iveziba puvati. **18** Ki Jon, ki gumazamizir akinafarir kamin
aven itir akam baraghizibav kimasa, akar kam a datirighin
ko gin otivamin bizibar eghaghanim. Ki gumazamizir
kaba pamtemin vaghvagha me migei, “Gumazitam akar
igharazitam uam akar kam gisin a giviraghti, God a
ikarvaghiva, arazir bar kurar akinafarir kamin aven itim,
God gumazir kamin ivezir kuram ua dagh iviragham. **19**
Eghti gumazitam datirighin ko gin otivamin bizibar akar
akinafarir kamin itibar tam adeghti, God an bizir aghuiba
a dama da degham. Eghti a temer ikirimirir zurara itim
anidimin daghetam aman kogham, egh God baghavira
itir nguibar ekiamin ikian kogham. Nguibar ekier kam,
akinafarir kam an gun migei.” **20** Ezi Gumazir Bizir
Kabar Gun Migeir Kam, datirighin kamaghin migei: “Bar
guizbangira, ki zuamira ia batogham.” Guizbangira! Ekiam
Iesus, ni izi! **21** Eghti Ekiam Iesusin apangkuvim, Godin
gumazamiziba bar moghira me ko iki. Bar guizbangira!

Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalemin igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha izaghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamin ikiasa kuruke. Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabirabimin iza pamtem migei: "Ia orakigh. Datirighin God gumazamiziba ko ikiavira iti! Egh men tongin ikiti me an gumazamizibar ikiam. God uabi me ko iki egh men Godin ikiam."

Akar Mogomem 21:2-3

Reader's Guide

Mikarew-Ariaw at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Mikarew-Ariaw at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēse g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Aruamu---Aruamu-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luk 8:31
Rom 10:7
Akar Mogomem 9:1
Akar Mogomem 9:2
Akar Mogomem 9:11
Akar Mogomem 11:7
Akar Mogomem 17:8
Akar Mogomem 20:1
Akar Mogomem 20:3

aidios

Rom 1:20
Jut 1:6

aiōn

Matyu 12:32
Matyu 13:22
Matyu 13:39
Matyu 13:40
Matyu 13:49
Matyu 21:19
Matyu 24:3
Matyu 28:20
Mak 3:29
Mak 4:19
Mak 10:30
Mak 11:14
Luk 1:33
Luk 1:55
Luk 1:70
Luk 16:8
Luk 18:30
Luk 20:34
Luk 20:35
Jon 4:14
Jon 6:51
Jon 6:58
Jon 8:35
Jon 8:51
Jon 8:52
Jon 9:32
Jon 10:28
Jon 11:26
Jon 12:34
Jon 13:8
Jon 14:16

Aposel 3:21
Aposel 15:18
Rom 1:25
Rom 9:5
Rom 11:36
Rom 12:2
Rom 16:27
1 Korin 1:20
1 Korin 2:6
1 Korin 2:7
1 Korin 2:8
1 Korin 3:18
1 Korin 8:13
1 Korin 10:11
2 Korin 4:4
2 Korin 9:9
2 Korin 11:31
Galesia 1:4
Galesia 1:5
Efesus 1:21
Efesus 2:2
Efesus 2:7
Efesus 3:9
Efesus 3:11
Efesus 3:21
Efesus 6:12
Filipai 4:20
Kolosi 1:26
1 Timoti 1:17
1 Timoti 6:17
2 Timoti 4:10
2 Timoti 4:18
Taitus 2:12
Hibru 1:2
Hibru 1:8
Hibru 5:6
Hibru 6:5
Hibru 6:20
Hibru 7:17
Hibru 7:21
Hibru 7:24
Hibru 7:28
Hibru 9:26
Hibru 11:3
Hibru 13:8
Hibru 13:21
1 Pita 1:23

1 Pita 1:25
1 Pita 4:11
1 Pita 5:11
2 Pita 3:18
1 Jon 2:17
2 Jon 1:2
Jut 1:13
Jut 1:25
Akar Mogomem 1:6
Akar Mogomem 1:18
Akar Mogomem 4:9
Akar Mogomem 4:10
Akar Mogomem 5:13
Akar Mogomem 7:12
Akar Mogomem 10:6
Akar Mogomem 11:15
Akar Mogomem 14:11
Akar Mogomem 15:7
Akar Mogomem 19:3
Akar Mogomem 20:10
Akar Mogomem 22:5

aiōnios

Matyu 18:8
Matyu 19:16
Matyu 19:29
Matyu 25:41
Matyu 25:46
Mak 3:29
Mak 10:17
Mak 10:30
Luk 10:25
Luk 16:9
Luk 18:18
Luk 18:30
Jon 3:15
Jon 3:16
Jon 3:36
Jon 4:14
Jon 4:36
Jon 5:24
Jon 5:39
Jon 6:27
Jon 6:40
Jon 6:47
Jon 6:54
Jon 6:68

Jon 10:28
Jon 12:25
Jon 12:50
Jon 17:2
Jon 17:3
Aposel 13:46
Aposel 13:48
Rom 2:7
Rom 5:21
Rom 6:22
Rom 6:23
Rom 16:25
Rom 16:26
2 Korin 4:17
2 Korin 4:18
2 Korin 5:1
Galesia 6:8
2 Tesalonika 1:9
2 Tesalonika 2:16
1 Timoti 1:16
1 Timoti 6:12
1 Timoti 6:16
2 Timoti 1:9
2 Timoti 2:10
Taitus 1:2
Taitus 3:7
Filemon 1:15
Hibru 5:9
Hibru 6:2
Hibru 9:12
Hibru 9:14
Hibru 9:15
Hibru 13:20
1 Pita 5:10
2 Pita 1:11
1 Jon 1:2
1 Jon 2:25
1 Jon 3:15
1 Jon 5:11
1 Jon 5:13
1 Jon 5:20
Jut 1:7
Jut 1:21
Akar Mogomem 14:6

eleēsē

Rom 11:32

Geenna

Matyu 5:22
Matyu 5:29
Matyu 5:30
Matyu 10:28
Matyu 18:9
Matyu 23:15
Matyu 23:33
Mak 9:43

Mak 9:45
Mak 9:47
Luk 12:5
Jems 3:6

Hadēs

Matyu 11:23
Matyu 16:18
Luk 10:15
Luk 16:23
Aposel 2:27
Aposel 2:31
1 Korin 15:55
Akar Mogomem 1:18
Akar Mogomem 6:8
Akar Mogomem 20:13
Akar Mogomem 20:14

Limnē Pyr

Akar Mogomem 19:20
Akar Mogomem 20:10
Akar Mogomem 20:14
Akar Mogomem 20:15
Akar Mogomem 21:8

Sheol

Jenesis 37:35
Jenesis 42:38
Jenesis 44:29
Jenesis 44:31
Diboboniba 16:30
Diboboniba 16:33
Godin Araziba 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Atriviba 2:6
1 Atriviba 2:9
Jop 7:9
Jop 11:8
Jop 14:13
Jop 17:13
Jop 17:16
Jop 21:13
Jop 24:19
Jop 26:6

Onger Akaba 6:5
Onger Akaba 9:17
Onger Akaba 16:10
Onger Akaba 18:5
Onger Akaba 30:3
Onger Akaba 31:17
Onger Akaba 49:14
Onger Akaba 49:15
Onger Akaba 55:15
Onger Akaba 86:13
Onger Akaba 88:3
Onger Akaba 89:48

Onger Akaba 116:3
Onger Akaba 139:8
Onger Akaba 141:7
Aghuzir Akaba 1:12
Aghuzir Akaba 5:5
Aghuzir Akaba 7:27
Aghuzir Akaba 9:18
Aghuzir Akaba 15:11
Aghuzir Akaba 15:24
Aghuzir Akaba 23:14
Aghuzir Akaba 27:20
Aghuzir Akaba 30:16
Fofozir Gumazim 9:10
Solomon 8:6

Aisaia 5:14
Aisaia 7:11
Aisaia 14:9
Aisaia 14:11
Aisaia 14:15
Aisaia 28:15
Aisaia 28:18
Aisaia 38:10
Aisaia 38:18
Aisaia 57:9
Esekiel 31:15
Esekiel 31:16
Esekiel 31:17
Esekiel 32:21
Esekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jona 2:2
Habakuk 2:5

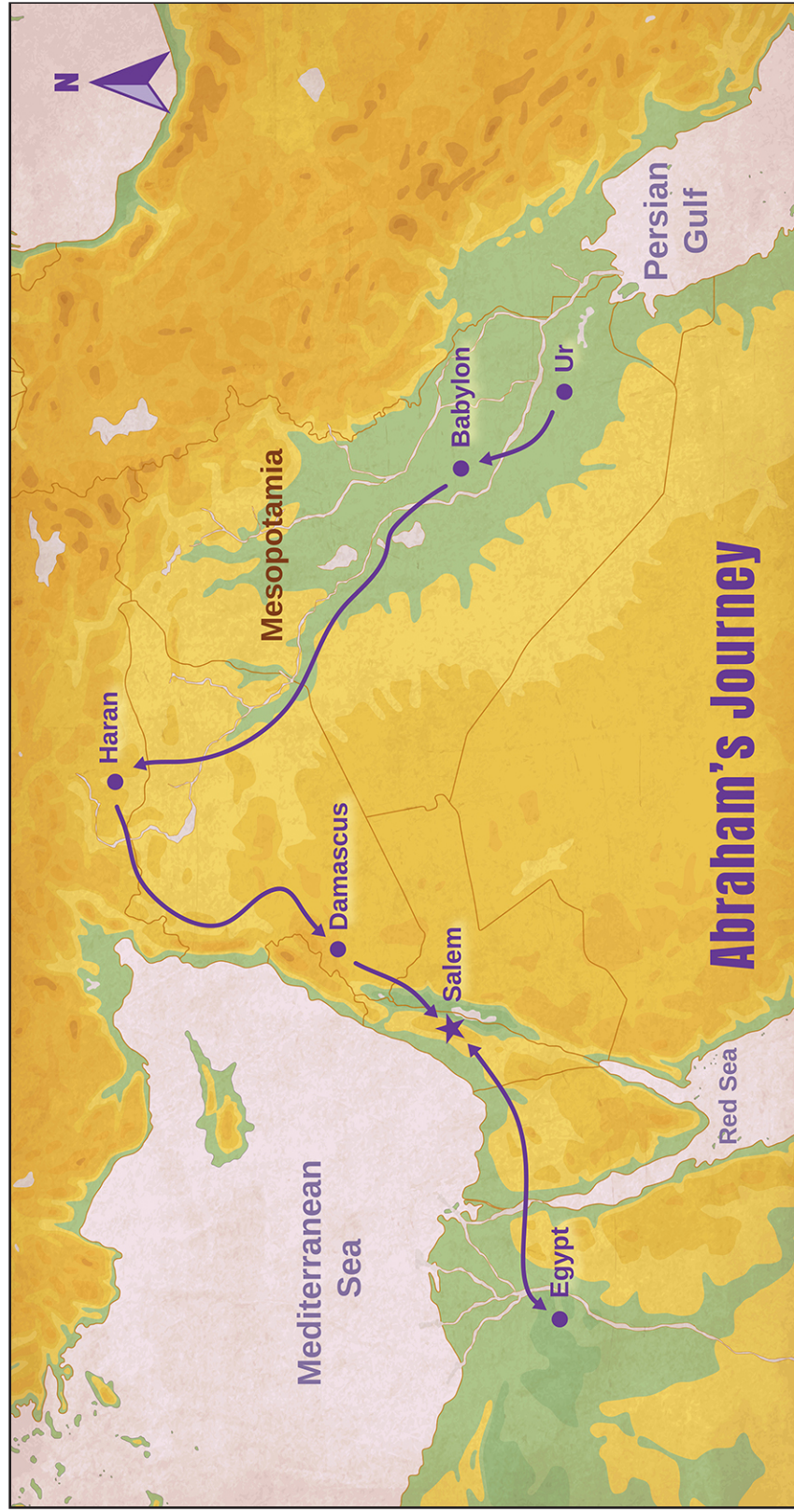
Tartaroō

2 Pita 2:4

Questioned

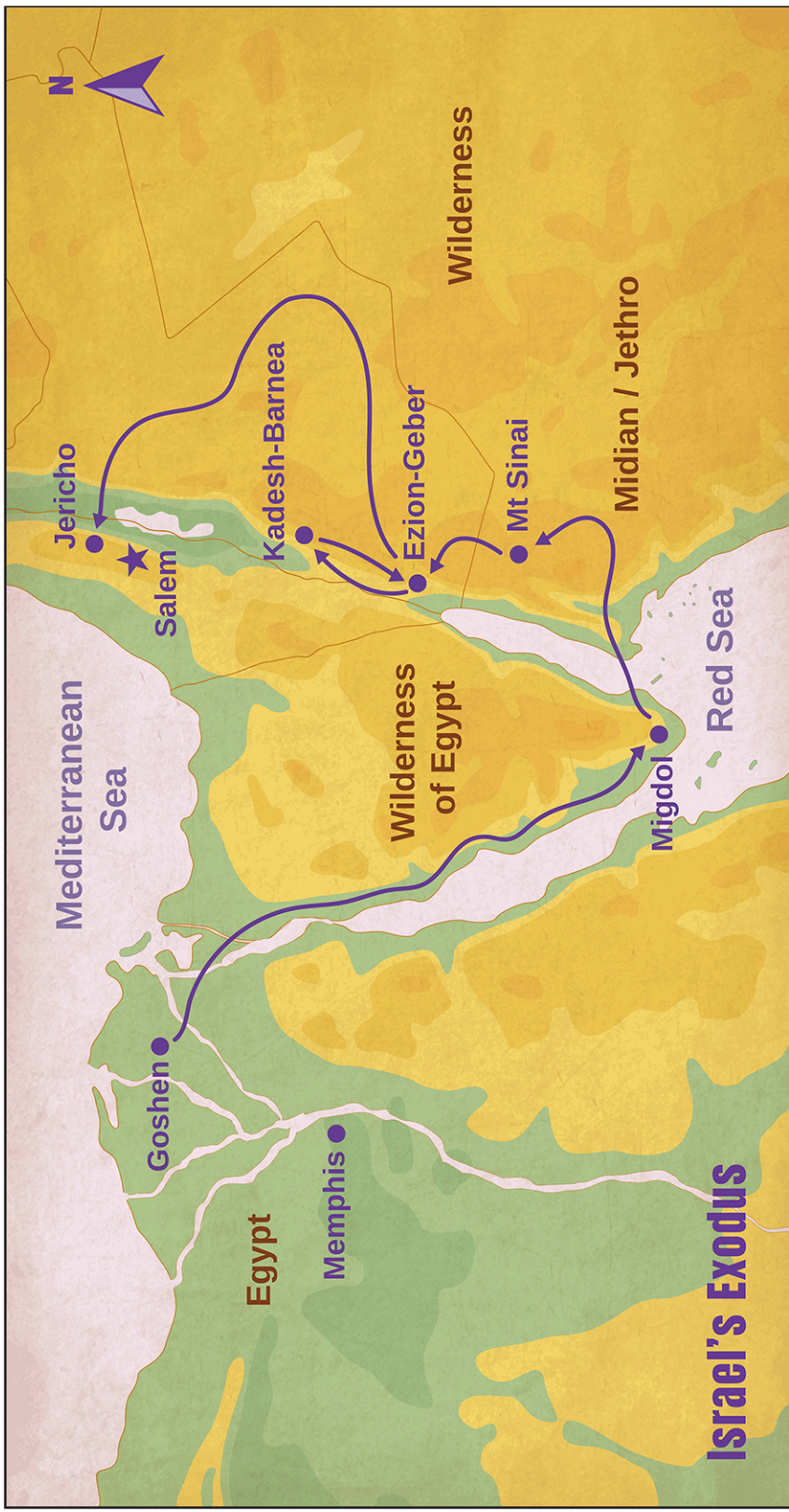
None yet noted

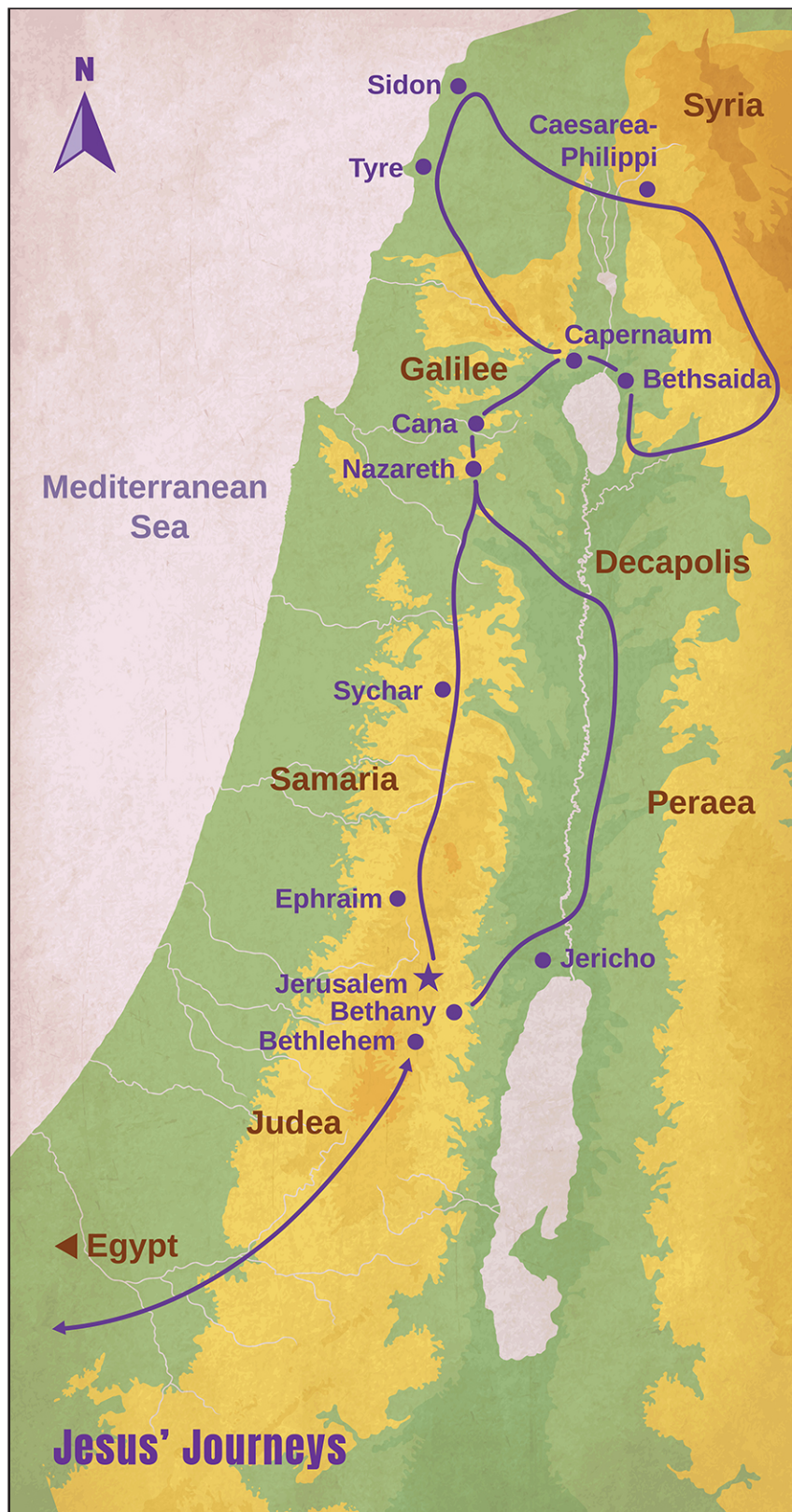

Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimin ghua, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui. - Hilbru 11:8

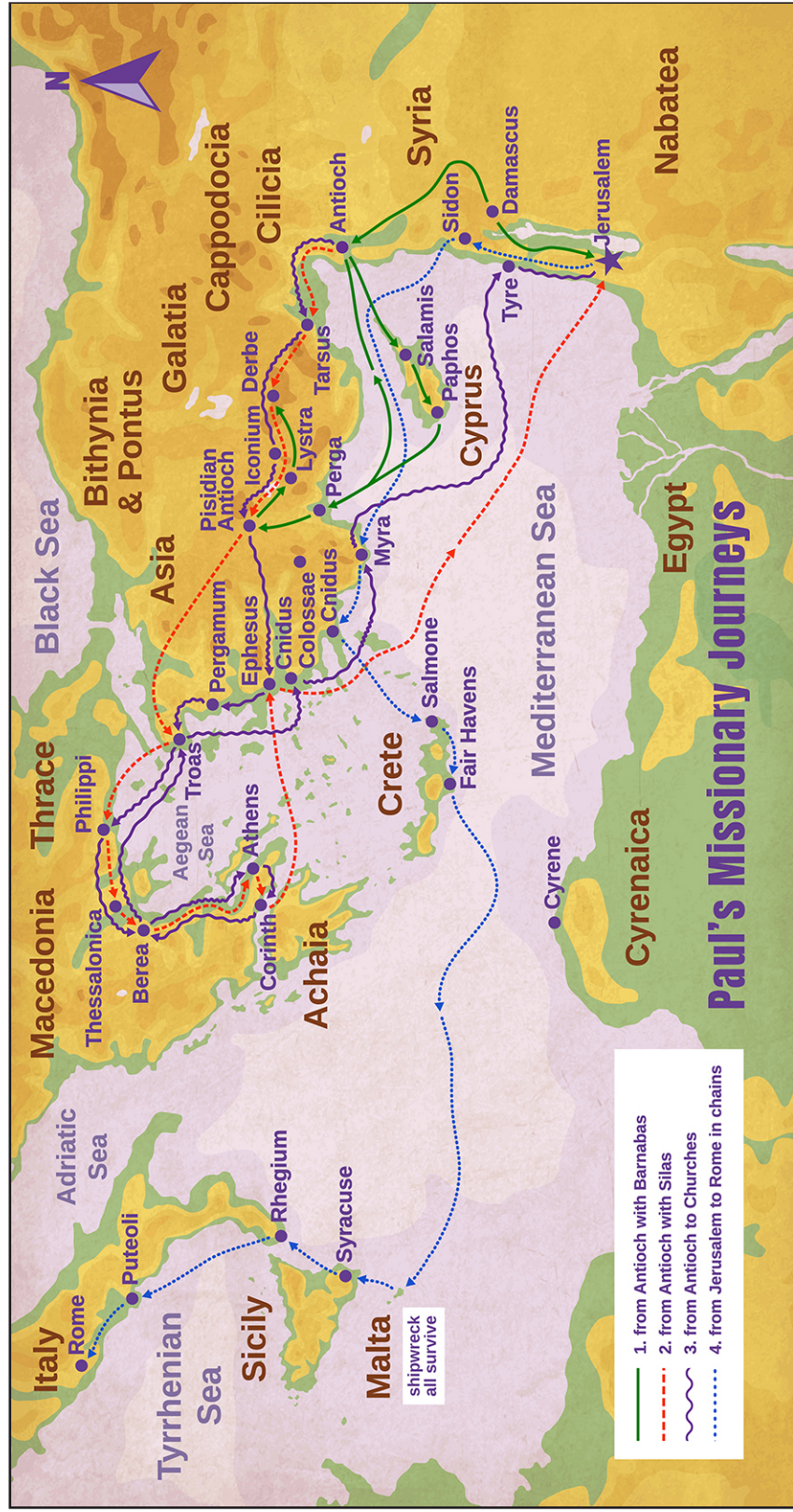

Atrivim Israelian gumazamiziba ataghizi me zuir dughiamin, God kamaghin nighnigha ghaze, "Israelia tuavir otevimin mangi igharaz darazir ganti, me me misoghisi damuti, me uan nighnizibagh iragh, uamategh Isipin mangisi nighnigham. Ezi Israelia kamaghin damuan ki ifongezir puvati." Kamaghin, God tuavir otevimin me inigha Filistian kantrin ongarir dadarimin zuir puvati. - Ua Me Ini 13:17

Ezi kamaghira Gumazamizibar Otirim iza, gumazamizibar anuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize.
 A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize. - Mak 10:45

Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Krai Iesusin ingangarir gumazir mam. Krai Iesus nan diagha ghaze, ni Godin aposelin otogham.
 Egħa a na misevegha Akar Aghuim akuncamin ingangarim na ganiḡi. - Rom 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis preaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?

When?									
Innocence			Fallen			Glory			
Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth		
God	God's Perfect Fellowship John 10:30	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16			God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City	All Restored Acts 3:21		
	Son	Pre-Incarnate, John 8:58	Incarnate, John 1:14	Paradise, Luke 23:43					
	Holy Spirit	Everywhere, Psalm 139:7		Indwelling Believers, John 14:17					
	Living Mankind	Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5							
	Deceased Believing Mankind	Blessed in Paradise, Luke 16:22							
Mankind	Deceased Unbelieving Mankind	No Fall No Death Gen 1:31	Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13			No Hades No Dead Rev 20:3			
	Holy Angels	Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14							
	Imprisoned Angels	Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6							
	Fugitive Angels	Rebelling Against Christ							
	First Beast Demon	Accusing Mankind							
Angels	False Prophet Demon	1 Peter 5:8 and Revelation 12:10			Lake of Fire Revelation 19:20	Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels	Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes? Heb 2:16 No?		
	Satan				Abyss Revelation 20:2				

Who?

Destiny

Mikarew-Ariaw at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Kanaghin amizi, ia nguazimin itir nguibaba bar dar mangi, ikiziba bar dar gumazamiziba, me damuti, me nan suren gumazamizibar otiv.

Eghti ia Afeziamin ziam ko, Otarinin ziam, ko Godin Duamin ziamin me ru. - Matyu 28:19